Primus Tomus Antonini

Avicenna: Canon, Lib. I.
Lyon, Jean Trechsel, 1498

Ges. Kat. 3127, 1
Hain 2214
Pellechet 1668
Proctor 8616
Voull. Berlin 1708
Cermi p. 31
Polain Belgium 444

Primus canonis avice
cum explanatione Jac
bus medicine facultatis
excellentissimum.

Primus canonis auicenne principis cum explanatione Jacobi de parti-
bus medicine facultatis professoris excellentissimi.

Operis huius magistri Jacobi de partibus in auicennā nuncupatio ac priuilegij ne alibi imprimatur aut aliunde aduehatur manifestatio.

Johannes lascaris Jacobo ponceau regio archiatro. S. P. D.

Uetus sane romanorum institutum fuit vt qui ciuem hostibus circūuentuz ab exitio defendisset corona frondea donaretur
quam a seruato ciue ciuicam appellabant. Te autem vir prestantissime non solum ciuica: verumetiam aurea corum ornamento
apud antiquos: qui de omni gente optime meriti iudicarentur iure optimo dignum existimauerim. Nam quod agis in presen-
tia nōmodo ciuem seruare est: verumetiaz in omnem gentem tuum ingens beneficium conferre. Dum eniz iacobo de partibus
viro admodum excellenti reuiuiscere concedis: ac defuncti iam diu animam in lucem reuocas: et illius vite et toti gallie et regie
valitudini magnopere consulis. Sed ne quod diximus ad magicam aliquis spectare arbitretur: dicam apertius. Animaz ego
virorum illustrium: mentem ipsorum ac mentis opera et ingenij fructus scientiam et eloquētiam esse existimo. Sepulchra autē
animarum istarum libros et litteras: in quibus veluti in monumentis coruz reliquie posite sunt. Hec igitur monumenta incu-
ria hominum ac praua quadam negligentia: quasi edificia corruunt: ac paulatim abolentur: et cum his deficiunt anime que in
eis in memorie quodammodo thesauris seruabantur. Quod tu minime passus es vt patriote tuo: tibiq cognomini ac eiusdē ar
tis professori accideret. Sed eius speciosissimum monumentum puluere obsitum: expositumq blactris ac tineis a tenebris eru
tum esculapij nepotibus vendicasti: non minori diligentia vsus q̄ marcus tullius quando archimede sepulchrum: quod glo-
rie sibi ascribi postulat: paliuris ac dumis obrutum syracusanis aperuit. Uerum ille quidnam vlterius ageret. Tu autem vna cū
sociorum collegio: qui curam regiam pondus atlanticum sustinetis: opere perq studiose recognito quanta in eo esset vtilitas fa
cillime psperisti. Nam dum vir ille copiosuz auicenne volumen his commētarijs interpretatur abstrusissima queq auctoris sen
sa diligentissime perscrutatus omnem medicine artis facultatez complexus est: et ad eius fastigium per omnia curarum genera
facilem et expeditam viam aperuit. Quinetiam non his contentus doctor iste: quod nostris medicis in primis gratum ac com-
modum sit: et francorum populis perutile: locorum et aeris varietatem totius gallice regionis summo studio distinguit ac deter
minat: habitaq ratione morum ac consuetudinis suorum hominum que sunt in medicina non parui negocij: horum varietati p
totum opus pharmacorum species ac proportiones accōmodat. In quibus tu eum quum vbiq optimum medicum ac summū
philosophum preseferentem intellexeris: non distulisti vlterius regnum hoc vtilitate ac laude propria in eo homie fraudari. Sz
ilico impetras a rege beneficentissimo nec magis inuicto q̄ litterarum et bonarum artium studioso vt recuperatum opus eius
auspicijs in plurima exemplaria promulgetur per chalcographos: passimq iam vsui pateat. Jure igitur et gallia omis tibi debe
re fateatur: et medici ipsi te nōmodo vt artis principem venerentur: verumetiam vt parentem colant amentq: quandoquidem
et defunctorum gloriam restituis: et minorum commoditatibus assidue consulis. Immouero me quoq pluribus iam tibi bene
ficijs deuinctum hoc tam pio officio adeo commouisti vt nec in presentia hoc opus tuū tacitus p̄tergrediar: et in futurū magnā
spem concipiā: meis q̄ doctoribus qui bonoz oim auctores extitere tua opera a rege magnanimo ac munificētissimo inclitarū
reliquiarum monumenta (heu nimis iam misere corruētia) facile reparatū iri: opus quod proculdubio z aspectu mausoleis gra
tius futurum sit: et regi ipsi maiorem gloriam allaturum q̄ si edificia strueret colossis et pyramidibus admirabiliora.

Quod vt sine preiudicio aut damno impressorum in lucem ėdatur: voluit ac vult mandauit ac mandat regia ip̄a maiestas: vt
predictum opus nemo post primam impressionem (quam fido et in familiā suā ascriptitio viro Johanni trechsel artis impresso
rie in ciuitate sua lugdunensi magistro in primis industrio commissam voluit) reimprimere quouis modo audeat: aut alibi im-
pressum intra limites regni sui vendere quinquēnio proximo: preter dictum Johannem trechsel aut eius successorem aut ab eo
constitutum. et id in confiscationem omniū libroz predicti opis in regno suo impressorum aut illuc aduectorum. In penam pre
terea indignationis regie: et pene arbitrarie si quis (quod absit) transgressor fuerit. Cuius rei mandatū publicum omnibus in
ciuitatibus regni sui publico sonitu et clangore tubarum vbi dictus impressor aut eius successor petierit publicanduz voluit ac
vult mandatq dicta regia maiestas sigillo suo regio cū (vt dicūt) vidimus muniendum: et penes dictum impressorem aut eius
loco fungentem derelinquendum: vt et eius munimine fretus in transgressores legitimam habeat animaduersionem. Cuius q̄
dē regij mandati in calce huius meminisse placuit: ne in fraudem iam sepe dicti impressoris heredumue eius: et in damnū suum
quisquis temerarius et ad aliena presepia ignauus incubator in hanc messem vbi nihil seuerit iniquā falcem immittere audeat.
Uale litterarum patrone.

Proemiū auicēne in canonem suū cū explanatōe. M. iacobi de partibus

¶ Titulus operis.

¶ Liber canonis auicēne p̄ncipis abohaly de medicina quē de arabico in latinum transtulit toleti gerardus cremonensis.

¶ Attēde ꝙ canon arabice latine dicit̄ norma vel regula. Principi ideo placuit vt liber is canon noīetur: qꝛ regula est veritatis medicine tam theorice ꝙ practice.

¶ Proemiuz auicēne in suū canonē h̄ attē de scd̄o ꝙ proemium grece sonat latine p̄ncipiuz. Quod sic sumendum est vt attētos dociles ⁊ beniuolos auditores reddat. Attentos reddit ptractāda sūmati colligēs: Dociles magna pmittēs. beniuolos op⁹ laudās sine arrogantia.

In primis deo grās agemus sicut sui ordīs celsitudo ⁊ beneficij ipsi⁹ mlt̄itudo meretur cuius misericordie super omnes ei⁹ prophetas existunt.

a In h̄ proemio primitus agunt̄ deo gratie. Scd̄o tangit̄ causa que mouit ad hoc op⁹ agendum ibi [Et post dicam] Tertio summatim tractāda in hoc cañ. colligūt̄ ibi [Et mihi placuit] Quarto laudat̄ hoc opus ibi [Nō est aūt bonū] Quinto pmittunt̄ alia post hoc tractāda ibi [Et si de⁹] In p̄mis deo grās agemus id ē in proemio hui⁹ libri grās humilit̄ impēdem⁹ glīoso ⁊ sublimi deo: sicut meret̄ celsitudo sui ordinis id est digna est supma maiestas ei⁹ cuz sit rex regū ⁊ dn̄s dn̄antiuz. cuius imperiū finē nō h̄z. Et multitudo beneficij ipsi⁹ id est copiosa largitas donoꝝ ei⁹ a quo (velut a fonte) pdeūt oīs v̇itas et bonitas. Cui⁹ mīe sup oms̄ ei⁹ pphetas existūt id ē cui⁹ clemētie ⁊ dona gratuita diffundunt̄ sup oms̄ enūciatores veritatis. ¶ Attende hic p̄mo ꝙ misicordia p clemētia capit̄ ⁊ nō p cōpassione illicita ⁊ muliebri iuste dānati. sic em̄ sonat in maluz. q̄re deo neq̄t attribui. Iuxta qd̄ ait seneca. 2. de clementia ad nero nē. Quēadmodū religio deos colit: supstitio violat: ita clemētiam māsuetudinēqꜫ oms̄ boni viri prestabūt: miam vitabunt. ¶ Attende scd̄o ꝙ lʒ pprie ppheta dicat̄ q̄ ventura p̄dicit: hic tn̄ extēso noīe ppheta dr̄ q̄ vera docet. ¶ Sed dubitabit aliq̄s cur p̄nceps incipit ab actiōe gratiarū: cū soleāt agi grē opibus fact̄. Videret̄ em̄ rectius vt p̄mitus imploraret diuinū auxiliū. Iux̄ illud platonis in timeo. Mos est ⁊ q̄si quedā religio: vt q̄ vel de maximis rebus vel de mīmis acturi aliq̄d sunt p̄cari ad auxiliuz diuinitatē. Et illud boetij. 3. de cōsolatione. Inuocandū inquit rerū oīm patrē: quo p̄termisso nullū rite fundat̄ exordiuz. Dic ꝙ recte p̄nceps p̄mo grās agit de ope h̄ insigni iā inscripto mēti sue. Prius em̄ et pfectius sunt artis opa in mente artificis ꝙ in materia extrinseca. Dic secūdo ꝙ gratiarū actio ⁊ bn̄ficij suscepti grata et humilis recognitio beniuolentie dei captatio est: et tacita quedam sui auxilij imploratio.

¶ Liber canonis primus Auicenne p̄ncipis abohaly de medicina: quez de arabico in latinū transtulit toleti Gerardus cremonensis.

In primis deo gratias agem⁹ sicut sui ordinis celsitudo et bn̄ficij ip̄ius multitudo meret̄: cui⁹ misericordie sup oēs ei⁹ pphetas existūt. Et post dicā[b] ꝙ q̄dam de meliorib⁹ amicis quos habere videor: cui in oībus p quib⁹ me deprecatus fuerit satisfacere debeo de re quā possuz: me rogauit vt ei librū de medicina faciā: eius regulas vniuersales ⁊ particulares taliter cōprehendētē: vt explanatio cū breuitate in eo ꝯiungat̄: et s̄m plurimū afferā quātū est afferendū de declaratōne in verbis paucis. Qd̄ equidē cōcessi. Et mihi[c] placuit vt in p̄mis loquerer de rebus cōībus et vlībus vtriusqꜫ partis medicine theorice videlʒ et practice. ¶ Postea v̇o loq̄r vl̄iter de iudicijs virtutū medicinarū simpliciū. et post hec particulariter de eis. ¶ Deinde loq̄r de egritudinib⁹ que ī vnoqꜫ cōtingūt mēbro. Prius tamē incipiā ab anatomia illius mēbri et ei⁹ iuuamento. De anatomia em̄ simpliciū membrorū: et sil̄r iuuamentis in libro p̄mo vl̄i iam tūc locutus ero Cuz aūt mēbri anatomiā cōsummanero in q̄plurib⁹ locis demōstrare īcipiā quō eius cōseruet̄ sanitas. Deinde s̄mone absoluto ostendaz eius egritudines vl̄es ⁊ causas ⁊ semitas cognoscēdi eas: et vias eas medicādi in s̄mone vl̄i. Postq̄ autē has res vl̄es expleuero ad egritudines redibo particulares. Et in q̄plurib⁹ eaꝝ etiā demōstrabo in p̄mis iudiciū vl̄e ī sui diffinitōe ⁊ ip̄ius causis ⁊ significationib⁹. Deinde ad iudicia reuertar particularia. Post ostendā regulam vniuersalem in medicando. Deinde descendam ad medicandū particulariter cum vnaquaqꜫ medicina simplici aut composita. Ad illud autem quod prius dicam de iuuamentis medicinarum simpliciuz: in egritudinibus in libro medicinarū simpliciū in tabulis pictis: quas bonuz est fieri. sicut in disciplīe modo aspicies cum ad ip̄am peruenies non reuertar ad dicendum nisi modicā rez.

b In hac scd̄a pte proemij tāgit̄ cā q̄ mouit p̄ncipē ad istud op⁹. Fuit aūt amicitia illi⁹ q̄ sibi videbat̄ optim⁹ int̄ amicos: sane cā efficax ⁊ rōnabilis. Teste tullio dicēte lib. de amicitia. In h̄ vos hortari possuz vt amicitiā oīb⁹ reb⁹ hūanis anponatis. Est em̄ amicitia nihil aliud nisi oīm diuinarū hūanarūqꜫ rerū cū beniuolētia ⁊ charitate cōsensio. Et dicit signāter p̄n. q̄s habere videor. Ex h̄ inuēs ꝙ veros amicos sol⁹ nouit scrutator cordiū de⁹. Cōseq̄nt̄ tangit obligationē q̄ est amici ad amicū dicēs. Cui in oībus p q̄b⁹ me dep̄cat⁹ fuerit satisface re debeo de re quaz possuz. Nam eadez velle atqꜫ eadē nolle ea demū firma amicitia ē vt ait salusti⁹ Deinde s̄bdit petitionē amici duz ait. Me rogauit vt ei librū d̄ medicīa faciā Et petitiōis q̄litatē scʒ vt iste liber cōprehēdat reg̃las vl̄es ⁊ pticl̄ares clare ⁊ succincte duz s̄bdit. Ei⁹ regulas talit̄ cōprehendētē vt explanatio cū breuitate ī coiūgat̄ ⁊ s̄m plimū afferā q̄tū est afferēdū de declaratōe in v̇bis pauc. ¶ Obijciet aliq̄s ꝙ tāti voluminis vt ē iste cañ. tractatio nō breuis: sʒ dispēdiosa videt̄. Dic cū damascēo ꝙ in medicīa imēsa ē pfunditas ⁊ iō s̄m āplitudnē scie s̄mo breuis ē. Demū addit ꝙ amici p̄cib⁹ ꝯdescēdit cū ait. Qd̄ eq̄dē ꝯcessi

c Et mihi placuit. Ista proemij t̄tia ps succicte colligēs tractāda in h̄ toto ope diuidit̄ in q̄nqꜫ ptes s̄m q̄nqꜫ libros q̄s cōtinet cañ. iste. Pria est de tractādis in lib. p̄mo. Scd̄a de tractādis in scd̄o ibi [Postea v̇o loq̄r] Tertia de tractādis in t̄tio ibi [Deīde loq̄r] Quarta de tractādis in q̄rto ibi [Placet aūt] Quīta de tractādis ī q̄nto ibi [Et si mihi de⁹]

¶ In p̄ma pticula dicit p̄n. se tracturū in p̄mis. i. in p̄mo libro de rebus cōībus et vl̄ibus medicine tam theorice. i. speculatiue ꝙ practice scʒ de septē reb⁹ naturalib⁹ ⁊ de sex rebus nō naturalib⁹ ⁊ de trib⁹ reb⁹ ꝯ naturā. quātū ad partē speculatiuā. Et de regulis gn̄alib⁹ custodiendi sanitatē et curandi egritudinem quātum ad ptez practicam.

¶ In scd̄a dicit ꝙ postea scʒ in scd̄o lib. loquet̄ de iudicijs medicinarū p̄mo vl̄r. s. quo ad p̄mū trac. scd̄i libri. Scd̄o pticl̄arit̄ in trac. 2. eiusdē.

¶ In tertia dicit ꝙ deinde scʒ in tertio lib. loquet̄ de egritudinib⁹ cuiusqꜫ mēbri scʒ a v̇tice capit̄ vsqꜫ ad plātā pedis h̄ ordine ꝙ p̄mo narrabit anatomiā mēbri cōpositi. i. modū sue cōpōnis q̄ scitus est p diuisionē ptiū ī hoīb⁹ mortuis. Talis aūt diuisio dr̄ anatōia ab ana qd̄ ē eq̄le et tomos vel tome qd̄ est sectio. Et qꝛ iā ī lib. p̄⁰ de anatōia ⁊ iuuamēt̄ mēbroꝝ simpliciū determinauerit cū pueniet ad t̄tiū de his nō tractabit. Scd̄o narrabit quō sanitas illi⁹ mēbri ꝯfuari poterit. Ter⁰ tāget in vl̄i egritudīes illi⁹ mēbri ⁊ cās earū ⁊ semitas seu vias aut sig̃ q̄b⁹ noscūt̄. Quarto modū sanādi eas in vl̄i. Quīto descēdēs ad pticl̄ares egritudines mēbri cōpositi p̄rio diffiniet eas et assignabit cās earū et signa Scd̄o pticl̄ari⁹ distiguet eas ⁊ pnosticabit ī eis. Ter⁰ tāget ī vl̄i modū curādi pticl̄arē egritudinē. Quar⁰ modū sanādi eā in sp̄āli cū medicia simplici vl̄ cōposita. ¶ Attēde h̄ ꝙ ñ oīa p̄dcā obfuata sūt ī q̄lʒ mēbro cōposito: sʒ in trib⁹ mēbris cōposit̄ p̄ncipalibus corde epate ⁊ cerebro ⁊ alijs post hec p̄cipuis. Cōsequēter dicit p̄n ꝙ in t̄tio lib. nō iterabit dicta in. 2. de iuuamēt̄ medicinarū simpliū in egritudinib⁹ nisi pauca: q̄s

medicias in tabulis pictis varijs coloribus ẜm diuersitates areolarũ ordinauit pnceps: et suadet ita fieri iuxta modũ discipline quez tradet in secũdo tractatu secũdi libri. Deinde dicit ꝙ differet loq̃ de iuuamẽtis mediciarũ cõpositarũ et de modis cõpositõis earũ vsq̃ ad librũ .5.
¶ In quarta dicit pn. ꝙ placet ei componere quartũ librum de egritudinibus que non sunt ꝓprie vni membro puta febribus: apostematibus: vulneribus: vlceribus: fractionibus: et dislocationibus: et de pulchritudine id est modo decorandi: in quo etiam tractat d crisi et de creticis diebus et de venenis.
¶ In q̃nta dicit ꝙ in vno libro sc3 quinto cõstituet antidotarium.
d In hac quarta pte proemij laudat pnceps opus suum Et pmo tangit operis vtilitatẽ. Scdo defectum in sufficiẽtia compbensionis ibi [Minus nanq̃] Tertio excusationez illius defectus ibi [Qd vero] Et dicit pmo ꝙ qui desiderat vocari nomine huius doctrine id est famari in hac arte et lucrari per eam debet habere penes se et in eius memoria huius magnã libri partez. ¶ Sed dicet aliquis nunquid sufficiũt libri ga. ad medicos instruendos quez fatenẜ omnes pene fuisse supremuz in medicina. Et auerroys emulus eius quinto colliget caplo de granis panicis de eo dicit. Galienus fuit verax et legalis expimentator in hac arte. et alius non est qui possit ei comparari nisi ille qui cum clamat non intelligit quod clamat: in hoc notans tacite auicẽnam. Dic pmo ꝙ galien' de memoria hoĩm non habuit parem in tradendo vere clare et pfette medicine artem. S3 diffuse tradidit et in tanta voluminũ multitudie ꝙ difficulter haberi possunt et difficilius plegi et difficillime memorie cõmendari. Dic scdo ꝙ nullus distinctius ac ordinatius ad inueniendum prompte quod q̃ritur: et pfectius assummauit et in vno redegit volumine medicinaz ꝙ auicenna qui se vocat gal. interp̃tem et hoc opus ab eo cepit. Scdo dicit pnceps ꝙ liber iste minus compbendit ꝙ id quod medico est necessarium: quoniã proprietates corporuz indiuiduales licet scribi non valcant. necesse tamen est vt medicus practitans non ignoret eas. Per ignorantiam enim indiuidualis nature propriuz cuiusq̃ regimẽ ignoratur. Quidam nanq̃ vinum odiunt vt venenum: alij caseum: alij poma. Unde auerroys sexto colliget capitulo primo. Ars inquit medicine aliquando deficit in indiuiduis propter multas preparatões que sunt in eis. Et hoc allegat ex rasi. Et subdit. Qr nõ est ĩpossibile vt sint duo homines vnius et eiusdem complexionis temperate equaliter et vno regimine vtentes: et vnus istorum deueniet ad meliorem finem quem consequi poterit per ipsius naturam: in alio vero eodem regimine vtente generabuntur mali humores qui ipsum ducent ad mortem. Et causa huius ẽ: quia ĩ eius complexiõe est mala preparatio fixa que est causa vt in ipso hec malitia generetur: ꝙuis hanc preparationem ignoremus. Et causa huius ignorantie est: quia in naturis tot sunt preparationes fixe ꝙ eas per signa cognoscere non possumus. Et hoc accidit propter preparationum infinitatem: hec auerroys. Tertio dicit princeps ꝙ id quod superadditum est incomprehensibile est id est id quod non continetur in hoc libro de his que necessaria sunt medico non est comprehensibile sub arte puta conditiones et circunstantie indiuiduales. Quasi dicat ꝙ hic liber tam perfecte comprehendit artem medicine: vt nihil artificiale comprehendi possit in medicina quod non contineat. ¶ Dicet forsan aliquis ꝙ hic princeps iactantia et presumptione nimia vtitur non attendens ad; prouerbium ꝙ laus in proprio ore sordescit: et ad illud cathonis. Nec te collaudes. Et ad illud senece. Lauda parce: vitupera partius. Et illud boetij primo de consolatione. Minuit quodãmodo se probantis conscientie se-

De medicinarũ quoq̃ compositarũ que mihi videbunẜ ĩ antidotario melius ponende iuuamentis et quomodo misceãtur vsq̃ ibi loqui dimittã. ¶ Placet autem mihi vt postq̃ hũc librum consummauero: alium librũ componã de rebus particularibus: ĩ quo sit proprietas nominãdi egritudines: que cum accidunt nõ sunt vni eidem membro proprie: in quo etiam de pulchritudine loquemur. Et in hoc libro eo calle procedã quo in libro particulari qui est ante ipm processi. ¶ Qd si mihi deus auxiliatus fuerit et hũc cõsummauero librũ addaz postea in vno libro antidotarium. Non[d] est autem bonum vt huius libri plurimum non sit apud vnũquẽq̃: et ĩ eius memoria qui huius doctrine nomine vocari et p eaz lucrari desiderat. ¶ Minus nãq̃ ꝙ medico necessariũ est: comprehẽdit ¶ Quod vero superadditum est: incõprensibile est. Et si deus[e] meũ ꝓlongauerit terminũ: et scda successerit fortuna: ad alia me preparabo.

¶ Explicitũ est proemiũ.

Sequitur diuisio huius totius libri in q̃nq̃ libros partiales: et pmi libri in fen: doctrinas: summas: et capitula.

cretum quotiens ostentando quis factum recipit fame precium
Dic ꝙ princeps laudans id opus laudat galienum qui fuit ĩuentor plus ꝙ seipsum qui dictorum galieni et priorum fuit interpres et recollector. Uel dic ꝙ intantum extollit hoc opus nõ vt se laudet: sed vt auditores reddat beniuolos et attentos. Uel dic ꝙ cuz opus hoc sit excellentius et perfectius qd vnq̃ editũ fuit in medicina sub vno volumine pnceps auicenna maximus philosophoruz post aristotelem et egregius medicus merito laudat istud quod redegit in ordinem talem vt facilẜ et pp̃te materie occurrẽtes ĩ eo repiãẜ: ita ꝙ laude dign' veluti magnanim' magnis se magnificat.

e In hac vltima proemij parte promittit princeps completo hoc opere se ad alia opera preparaturum scilicet ad metaphisicam quam subtiliter et egregie tractauit quãtum humano ingenio capi potest. Et l3 natus fuerit et instructus sub lege machometi christiani doctores plurimi famosi dictam metaphisicam reuerenter susceperunt et laudauerunt.

¶ Explicitum est proemium.
Sequiẜ diuisio huius totius libri in quinq̃ libros partiales: et primi libri in fen: doctrinas: summas: et capitula.
¶ Attende ꝙ fen arabice: latine dicitur locutionis maneries vel species vel modus: scilicet cum de vna re seu materia trãsitur ad aliam. Et fen libri primi cõmuniter diuiduntur in doctrinas: et doctrine alique diuidunẜ in summas: et summe in capitula. Fen vero tertij et quarti librorum vt plurimũ diuidunẜ in tractatus et tractatus in capitula. Sed secundus et q̃ntus libri non diuiduntur in fen. Et est fen nomen indeclinabile.

Tabula auicēne in primū librū sui canonis

n Unc autem hunc componam librū: quem in quinq3 sic diuidā libros.

Tabula auicēne in primū librū sui canonis

Tabula auicēne in primū librū sui canonis

Omnia igitur capitula huius primi libri sunt ducenta et sexagintaquattuor.

¶ Explicita est tabula auicēne primi canonis.

¶ Doctrine p̄me fen p̄me libri p̄mi d̄ diffinitiōe medicine. C.I.

d Dico ꝙ medicina ⁊c̄. Princeps in hoc caplo p̄mo ponit diffinitionē medicine. Scdo circa eam mouet ⁊ soluit dubiū ibi [Potest autē] Tertio respondet obiectioni tacite ibi [Nec etiam potest]

a In p̄ma p̄te singularit loquens ait. Dico. ꝑ h' dās intelligere ꝙ hāc diffinitionem non accepit ab alio: sꝫ ip̄semet inuenit

¶ Doctrine prime fen p̄me libri p̄mi de diffinitione medicine. Caplm .I.

d Dico ꝙ[a] medicina est scientia qua humani corporis dispositiones noscūtur ex parte qua sanatur: ⁊ ab ea remouetur: vt habita sanitas conseruetur ⁊ amissa recuperet. Pōt autem[b] aliquis dicere ꝙ medicina diui-

Et in hac diffinitione p̄mo tangit medicine genus cū p̄mittit ꝙ est scīa. Scdo ꝓpriū ip̄ius obiectū cuꝫ postea subdit. qua humani corꝑis dispōnes noscunt̄: ex p̄te q̄ sanat̄ ⁊ ab ea remouet̄. Naꝫ medicina ꝓprie dicta est de humano corꝑe sanabili ꝑ artem: vel egrotabili, vt de obiecto. Non d̄ brutis aut plātis nisi secūdario ⁊ attributiue. Tertio ꝓpriū medicine finē cum vltimo subdit: vt habita sanitas cōseruet̄ ⁊ amissa recuperet̄. ¶ Contra primū instabit aliquis arguēs medicinā nō esse sciam. Primo. q2 singularium nō est scia sed vl'ium p̄mo posterioꝝ. Medicina v̄o videt̄ esse singulariū. Non enim sanat̄ aut infirmat̄ hō cōis: sed hypo. aut plato cū actus ⁊ gn̄atiōes sint circa singl'aria p̄mo metaphisice. Scdo sic. medicina est ꝯtingentiū. s. de sanitate ⁊ egritudine que hoi ꝯtingunt. Sciētia v̄o est necessarioꝝ ⁊ impossibiliū aliter se habere p̄mo posterioꝝ: ⁊ est eternoꝝ sexto ethicoꝝ. Tertio sic. finis medicine est singularis. Naꝫ medicus sanās egrum nō intendit sanitatē in cōi: sed sanitatē illius cui medet̄: nec sufficit si reducat egrū ad latitudinē sanitatis nisi ad ꝓpriam reduxerit. Unde aristo. reprobās p̄mo ethicorum ydeas platonicas ait. Uidet̄ quidē enī neq3 sanitatē ita intēdere medicus: sꝫ eā q̄ hois. magis aūt forte eā que hui'. s̄m vnūquodq3 enī medicat̄. Finis aūt scientie vl'is est queādmodū eius obiectuꝫ. Quarto sic. cognitio medicinalis nō est certa: sed fit arbitrio veritati vicināte: vt gal. fatet̄ in pluribus locis. Et magn' auēzoar in theisir ait. Scia medicine oꝑatur s̄m virtutē practice nō s̄m verā rōnem: sed cū dn̄atione arbitrij: ⁊ q̄nq3 ꝓponit medicus sb̄tiliare se vt faciat res suas s̄m verificationē rōnis: ita vt nō sequat̄ ex suis oꝑationib' nec plus nec minus: sꝫ estimat admīstrare de sp̄ēbus in q̄ntitate ⁊ qualitate s̄m dn̄ium discrasie cōfundet̄ ex hoc eius intellect' ⁊ impediet̄ a studio curatiōis egritudis trahēdo morā in suo rōcinio ⁊ possibile est interim ꝑdere infirmū. Et auerroys. 5°. colliget ait. Sed ga. ⁊ alij medici conati sunt facere regulas demōstratiuas: vt ꝓbarēt medicinaꝝ oꝑationes in corꝑibus humanis: q̄uis nō sunt nisi sicut signa opinatiua. Et vt ip̄m honorem' dicim' ꝙ hn̄t veritatem ꝓ maiori p̄te sed nō necessario: hec auerroys. Scialis aūt cognitio certa est: q̄m est de impossibilibus aliter se habere. ¶ Ad primū obiectū dic ꝙ medicina nō est singulariū sed vl'ium ⁊ licet singulare sanet̄ ꝓprie ⁊ egrotet: vl'e tamen sanabile est proprie: sicut plato ꝓprie ridet: hois tm̄ risibile ꝓprium est. Aut dic si vis ꝙ scia pōt esse de singulari vago: q̄m rōne vagitatis ꝑticipat aliqua vl'itate ⁊ de tali pōt esse medicina. Ad scdm dic ꝙ cōtingentia sub rōne ꝯtingentie nō sunt scibilia nec habet̄ de ip̄is scia cuius cām reddit aristo. 6. ethicorum: quia dum recedunt a sensibus latent si sunt vl' nō sunt: sed de cōtingentibus s̄m habitudinem ad suas cās ꝓprias scientia habetur puta de motu t̄pe tonitruo rore grādine. Et s̄m hanc habitudinē cōtingentia ꝑticipāt aliquid de necessitate cōditionata. Sed instabit aliquis. habitudo p̄dicta est quedam relatio. relatio aūt nō habet esse nisi ab extremis: igitur si ꝯtingentia sint extrema seu termini: relatio cōtingens erit. Dic ꝙ verū est quo ad esse absolutuꝫ: sed necessitas cōditionata ꝓpter fundare sciam: vt si sonus factus in nubibus est: tonitruum est. Ad tertium dic ꝙ finis medicine seu medici totalis est vniuersalis: sed finis huius medici in hoc egro potest esse particularis. Et vltra dic ꝙ finis hui' in hoc ꝙ habet aliquid vl'itatis s̄m ꝙ sanitas cuiusq3 latitudineꝫ habet. Uel dic ꝙ finis in oꝑe est ꝑticularis: sꝫ in scia vl' arte q̄ p̄cedit opus est vl'is. Ad quartum dic ꝙ tam scia q̄ ars medicine est certa: q2 scia et ars sunt habitus q̄bus verum dicit aīa affirmando ⁊ negando sexto ethicorū. Sed verum est ꝙ in medicina quedaꝫ inserunt̄ ꝓbabilia velut in alijs artibus de quibus est opinio ꝓpe ⁊ nō ars nec scientia. Insuꝑ verum est ꝙ in executione oꝑis artis medicine veniunt quādoq3 defectus vl' ex negligentia medici vl' inobediētia infirmi vl' errore astantiū vl' accidentibus extrinsecis: sed nō ob hoc ars inculpanda est aut scia. Uel dic ꝙ eueniētia vt plurimum nō subterfugiunt scientiam ⁊ demonstrationē: vt tangit aristoteles p̄mo posterioꝝ affirmans ꝙ nō est scientia nec demonstratio eius quod a fortuna est: sed eius quod est necessariuꝫ vl' quod sepe fit. Et hui' approbatio est ꝙ nō om̄es scientie sunt ī equali gradu certitudinis: īmo mathematice sunt in p̄° gradu ⁊ post eas naturales ⁊ post naturales morales. ¶ Circa scdam diffinitiōis partem attende p̄mo ꝙ ꝑ dispositiones humani corporis intelligit p̄n. sanitatem egritudinem ⁊ neutralitatem s̄m illos qui ponunt neutralitatē. Uel sanitatem ⁊ egritudinem tm̄ s̄m illos qui neutralitatem negant. ¶ Attēde secundo ꝙ hec littera. ex parte qua sanatur ⁊ ab ea remouetur sic venit ītelligenda ex parte qua id est s̄m quam partem sanat̄ id est sanitatem habet corpus humanum. Et s̄m quam partem ab ea scilicet sanitate remouetur dictum corpus. Et est hic relatio ad rem ⁊ nō ad nomē Juxta illud doctrinalis. Non dasad vocem quandoq3 relata sed ad rem. Nam hoc relatiuū ea refertur ad illud verbū sanatur vt includit suum antecedens quod est sanitas. ¶ Circa tertiā diffinitionis predicte partem in qua tangitur medicine finis attende p̄mo ꝙ finis tripliciter dicitur: vt ait auerroys in p̄ncipio sexti colliget. Unus est ad quē res necessario tendit sicut mors. Secundus est sicut forma dicitur esse finis materie. Et hic est finis perfectionis. Tertius est vt eo existente stent res per ip̄m ordinate: ⁊ hic finis causarum appellatur. p̄mo ⁊ tertio modis sanitas dicitur finis medicine. ¶ Attende secūdo ꝙ in finibus medicine qui sunt conseruatio sanitatis ⁊ curatio egritudinis est ordo. Nam dignior ⁊ prior est conseruatio sanitatis. Sed contra bene se habēti nō est opus medico. Dicid fore intelligendū de medico curatiuo. ¶ Attēde tertio ꝙ finis quidā medici est remouere p̄parationes que inducunt in corꝑibus egritudines futuras: ⁊ dicit̄ preseruatio ab egritudinibus. Talis autē finis sub ꝯseruatione sanitatis reponit̄: vt ait auerroys in p̄ncipio sexti colliget. ¶ Circa totam diffinitionē attēde p̄mo ꝙ in p̄ma eius p̄te tangit̄ medicina theorica dum dicitur ꝙ est scia qua humani corꝑis dispositiones noscunt̄ ex parte qua sanat̄ ⁊ ab ea remouet̄. Nam finis theorice est scire seu noscere. In scda v̄o medicina practica tangit̄ dum subdit̄. vt habita sanitas cōseruetur ⁊ amissa recuperet̄. ¶ Attende scdo ꝙ diuersi diuersimode diffinierunt medicinam. Hypocras aūt sic vt refert gal. libro de introductiōe medicorum Medicina est adiectio coꝝ que desunt ⁊ ablatio eorum que abundāt in humanis corporibus. Et hec est descriptio operuꝫ medicine potius q̄ scientie. Galienus sic primo tegni. Medicina est scientia sanorum egrorum ⁊ neutrorum. Hanc diffinitionem corripit auerroys primo colliget: quia nō continet differentiam que est inter philosophiam naturalem de sanitate ⁊ egritudine ⁊ medicinā que est de eisdem. Que quidem differentia in hoc est: ꝙ ph̄us considerat sanitatem ⁊ egritudinem inq̄tum sunt entia naturalia. Et medicus cōsiderat inq̄tum appetit conseruare sanitatem ⁊ remouere egritudinem: vt ait idem Auicenna primo cantice canticorum cantico primo. Medicina est conseruatio sanitatis ⁊ curatio egritudinis que accidit ex accidētibus in corpore: vl' que accidit ex causa que existit in corpore. Auerroys p̄mo colliget sic. Medicina est ars operatiua exiens ex principijs veris in qua queritur cōseruatio sanitatis corporis humani ⁊ remotio sue egritudinis s̄m ꝙ potest fieri in quolibet corpore. Et ī p̄ncipio sexti colliget ait Bene ille diffiniuit medicinā qui ip̄am in grosso diffiniuit dicēs. Medicina est ars oꝑatrix que est inuenta ex experimento ⁊ ratione conseruans quidem sanitatem ⁊ egritudinem remouens. Et hec est veracior diffinitio que in aliquo libro alicuius auctoris sit inuenta: hec ille.

b Potest autem aliquis dicere. Hec scda capituli pars diuiditur in quinq3 particulas. Prima tangit obiectionem cōtra illud. Medicina est scientia. Secunda respōdet responsione cōmuni ad quasdam artes ⁊ ph̄iam ⁊ medicinam ibi [Nos v̄o respondebimus] Tertia respondet responsione cōfusa ꝓ medicina tm̄ ibi [Cum ergo de medicina] Quarta respondet rn̄sione determinata appropata medicine ibi [Per theoricam v̄o] Quinta ostendit quid consequimur ex adeptione medicine tam theorice q̄ practice ibi [Cunq3 duarum]

¶ In p̄ma particula dicit ꝙ quis poterit obijcere ꝯ id qd̄ dictum est

s.ꝙ medicina est scientia quasi scia sit genus ad medicinā: qꝛ medicina cōiter diuidit̄ in theoricā ⁊ practicā. Sed cū diffinit̄ ꝙ est scia videt̄ tota poni theorica cū nomen scie theoricam ꝓprie ⁊ nō artem sonet.
¶ In scda dicit. nos gn̄aliter respōdebim' ad dictū obiectū dicētes ꝙ aliquaꝝ artiū ⁊ phie ⁊ medicine ps aliqua theorica est: ⁊ aliq̄ practica. Et invnaquaqꝫ haꝝ duaꝝ diuisionum .i. horū duoꝝ mēbrorū diuidentiū. s. theoricum ⁊ practicū: aliō intēdim' ꝑ theoricā ⁊ aliud ꝑ practicam sꝫ nō est h̄ op' declarare diuersitatē iter theoricā ⁊ practicaꝫ nisi in medicina.
¶ Attēde p° ꝙ pn̄: hic in h̄ cañ. sepe nominat mēbra diuidentia totū aliq̄d diuisiones: lꝫ diuisio ꝓprie dicat̄ actus diuidentis ⁊ nō ip̄m diuidens. ¶ Attēde scdo ꝙ quedā artiū dicunt̄ actiue seu p̄ctice: qm̄ sciunt̄ ⁊ discunt̄ operando sicut ars carpentatoria ⁊ sutoria. Alie dicunt̄ actiue: qꝛ lꝫ discant̄ demōstrationib' et diffinitōibus: q̇bus aliq̇d ꝑfecte scit̄ ⁊ vltimate: tm̄ finis eaꝝ est praxis. Hāc diuisionē pōit auerroys p° cātice canticoꝝ auic̄. cōmento. 2°. Prime dictaꝝ artiū ꝓp̄e dicunt̄ artes ⁊ nō scie: qm̄ ex multis expientijs gn̄atur ars p° metaphice. Scđe dicunt̄ artes ⁊ scie. Artes qm̄ finis eaꝝ ē praxis. Scie qm̄ demōstratōibus acq̇runt̄. ¶ Attēde tertio ꝙ ars medicine quoad aliq̄s eius ꝑtes vtroqꝫ modo se hꝫ. Qm̄ ps illa q̄ manualiter exercet̄: ⁊ ps anatomie ꝓculdubio vtēdo ⁊ opando addiscunt̄: lꝫ demonstratōes aliq̄s ⁊ diffinitiones habeāt. ¶ Attēde q̄rto ꝙ q̄uis ars sit habit' practic'. 6. ethicorum: nulla tm̄ est ars tam opatiua siue mechanica siue liberalis q̄ propriam nō habeat sibi iunctā ⁊ insertā theoricam vt ars sutoria de nā filorum ⁊ acuū ⁊ forcipū ꝯsiderat. ¶ Attēde q̇nto ꝙ de ph̄ijs moralis ē practica: qm̄ studem' ⁊ discim' eā nō vt sciam': sꝫ vt boni efficiamur. Et sit̄r phia nālis d̄ agricultura ⁊ educatōe aīaliū.
¶ In tertia ꝑticula dicit ꝙ qn̄ dicimus vnā medicine ꝑtem eē theoricā ⁊ aliā practicam nō volum' dicere ꝙ vna diuisionū medicine. i. vna ꝑtiuꝫ diuidentiū medicinam. s. theorica est scire: et altera. s. practica est opari sicut multi estimant: imo volum' ꝙ nulla duaꝝ diuisionū medicine. i. mēbroꝝ diuidētium medicinā: est aliud q̄ scia. Sed vna eaꝝ est ad sciēda p̄ncipia: ⁊ alia ad sciendū operādi qualitatē. i. modū seu manerię. Quaꝝ p̄ma ꝓprie noīatur scia seu theorica: scđa practica. ¶ Attende circa hoc ꝙ dicit theoricā esse ad sciēda p̄ncipia ꝙ ꝑ principia intelligit sanitatē ⁊ ei' cās ⁊ signa ⁊ etiā morbū ⁊ eius cās ⁊ signa. Et cū dicit ꝙ practica est ad sciendū opandi qualitatē intelligit ꝙ est ad sciendū qualr̄ ⁊ cū quibus seruat̄ sanitas: ⁊ qualr̄ ⁊ cū q̇bus sanat̄ egritudo auerroys p̄mo cātice.
¶ In quarta dicit p̄mo ꝙ ꝑ theoricā medicine intelligim' sciam qua adepta solū acquirem' sn̄iam. i. iudiciū veri clarū ⁊ firmū taliter ꝙ nos nō mittem'. i. applicabimus illā sn̄iam in declaratiōe qualitatis opationis. s. modi ꝯseruandi sanitatē ⁊ curādi egritudineꝫ: sed finis ip̄ius seu termin' est scire tm̄: vt dicit̄ in medicina ꝙ genera febriū sunt tria. s. ephimerū humorale ⁊ ethicū. Et cōplexiones sunt nouē. s. vna equalis ⁊. 4. ineq̄les simplices ⁊. 4. ineq̄les cōposite. Dicit scđo ꝙ ꝑ practicā medicine nō volum' opationē in effectu. i. executiōe. s. visitationē infirmi tactuꝫ pulsus: inspectōeꝫ vrine inducere infirmū ad patientiā ⁊ ad obedientiam: et p̄ntes ad diligentiā ⁊ occurrētibus extrinsec̄ nociuis obuiare. Neqꝫ volum' ꝑ practicā laborē motionū corporeaꝝ. s. manualem opationē chyrurgie ⁊ ꝯfectionē antidotaliū: sꝫ diuisionē opatiōis medicine. i. membrū opatiuū seu practicū condiuidēs medicinā que di

ditur in theoricam ⁊ practicam: sꝫ tu ip̄am totā posuisti theoricā: cuꝫ dixisti ꝙ est sciētia. ¶ Nos v̇o respondebimus tūc ⁊ dicemus ꝙ artiuꝫ est q̄dam q̄ est theorica ⁊ practica: ⁊ d̄ philosophia ꝙ est theorica ⁊ practica: ⁊ d̄ medicina dicit̄ ꝙ est theorica ⁊ practica. In vnaquaqꝫ aūt harū diuisionum aliud volum' dicere cū dicimus theoricā: ⁊ aliud cū dicimus practicam. Non tm̄ nobis necesse est declarare diuersitatē que inter eas existit nisi in medicina. ¶ Cum ergo de medicina dixerim' ꝙ eius est theorica ⁊ ex ea est practica: nō est existimādū ꝙ velim' dicere ꝙ vna diuisionū medicine est scire ⁊ altera opari: quēad modū multi hunc locū ꝑscrutantes existimāt. Sꝫ debes scire ꝙ illud qd̄ volum' est aliud: ⁊ ꝙ nulla duaꝝ diuisionū medicine est nisi scia: sꝫ vna earuꝫ est ad sciēda p̄ncipia: ⁊ altera ad sciendū operādi qualitatē. Nos v̇o primā earū noīe scie aut' theorice ap

uisio seu mēbrum diuisionis auxiliabit̄ nobis cuꝫ eā sciuerimus ad acq̇rendū sn̄iam. i. iudiciū veri clarū ⁊ certū: ⁊ illa sn̄ia erit in q̄litate opationis. i. iudicabit modū quo sanitas seruāda est ⁊ egritudo curanda: sicut dicit̄ in medicina ꝙ in p̄ncipio ap̄atum calidorū cōpetunt repcussiua ⁊ infrigidātia ⁊ inspissantia. Repcussiua ne tm̄ māe fluat ad ꝑtem egrā ꝙ eā corrūpat. Infrigidātia vt tollatur mala q̄litas q̄ ē causa doloris et attractionis humorum ad ꝑtem egraꝫ. Inspissantia qm̄ apostemata calida generantur vt plimuꝫ ex humoribus subtilibus acutis: quoruꝫ digestio est in spissatō. Et dicitur ꝙ postea. s. in augmēto illoruꝫ apostematum ⁊ i statu: ⁊ p' statum. i. post cessationem fluxus humoruꝫ ad apostemata ⁊ anteq̄ decrescat tumor tēperabimus repellentia cū resolutiuis: qꝛ dum m̄a est tota fluxa ⁊ nonduꝫ tumor decreuit pura resoluētia dilatando materiā doloreꝫ inducerent ⁊ nouū causarēt fluxū: sed dum cōmiscent̄ adinuicē repellentia cū resolutiuis repellētia ꝓhibent māam futurā fluere ⁊ resolutiua resoluūt aliq̇d de m̄a iam fluxa. Et dicit̄ ꝙ postea. s. in declinatione sufficiēt mollificātia resoluētia. Mollificantia. i. laxū faciētia ne sbtile resoluat̄ ⁊ lapidificet̄. Residuū resoluētia vt paulatim recedat tumor. Et hec dicta de ap̄atibus calidis verificantur nō de apostematibus que sunt de materijs quas expellunt mēbra p̄ncipalia. In talibus enim apostematibus nullo tēpore cōpetunt repcussiua ne materie peccantes ad membra redeant p̄ncipalia. ¶ Attēde p° circa hoc exemplū ꝙ sit̄r scribit p̄n. clari' tm̄ in q̄rta fen hui' p̄mi ca. 25. Qꝫ aūt inq̇t vt stiptica cōstrictiua repcussiua frigide ꝯplexionis pure existāt si ap̄ata fuerint acuta Cum aūt maturare volueris minues retentiuū ⁊ admiscebis ei qd̄ sit resolutiuuꝫ donec ad statū ꝑueniat. Tūc enī ip̄a admiscēda erunt equalr̄. Cuꝫ aūt declinatio fuerit nō sit ibi nisi qd̄ resoluat ⁊ efficiat laxū. Et quarti tertia tractatu p̄mo ca. 2. ait. Incipe cuꝫ repcussiuis: deinde oppone augmēto cū intromissione mollificatiuoꝝ humectantiū cū refrenatiuis: ⁊ q̄tum ꝓcedit in augmento ꝓcedas in additiōe mollificatiuorū paulatim: ⁊ apud finem ⁊ statum ⁊ vltimitatem sue magnitudinis ⁊ additionē sue vltimitatis fac vincere mollificātia ⁊ fac ea pura. Et exiccantia sunt ea que sanant in fine. ¶ Attende secūdo ꝙ apostemata dupliciter terminātur. quedam resoluuntur: alia suppurantur seu saniē faciunt: ⁊ sm̄ hoc ꝓpria conueniunt remedia que dicent̄ in suis locis. ¶ Attende tertio ꝙ nō solum in materijs ap̄atum quas expellunt mēbra p̄ncipalia repcussio ꝓhibenda est: sed etiam dum materia est venenosa vl̄ valde grossa vel vehemēter incuneata vl̄ cretice expulsa vl̄ a cā p̄mitiua excitata vl̄ in corpore pleno vel in corpore debili vl̄ ꝓpe aliquod membrum principale vl̄ cum magno dolore. ¶ Dubitat̄ p̄mo. Utrum medicina bene diuidat̄ in theoricā ⁊ practicā. Arguit̄ ꝙ nō: qꝛ medicina diffinit̄ ꝑ arteꝫ ab auerroy p̄mo ⁊ sexto colliget: sed ars est habitus practicus sexto ethicorum. Secundo sic finis medicine est totus practicus scilicet vt habita sanitas cōseruet̄ ⁊ amissa recuperet̄: ergo medicina

propriauim': ⁊ alterā approp̄auim' noīe practice. ¶ Per theoricā v̇o ip̄ius volumus ꝙ qn̄ eā sciuerim' sn̄iam tm̄ acquirem': ita ꝙ in declaratiōe q̄litatis opationis nos nō mittemus. Sicut dicit̄ in medicina ꝙ genera febrium sunt tria: ⁊ ꝙ cōplexiōes sunt nouē. Et ꝑ practicā ip̄ius volumus nō opationē in effectu: neqꝫ laboreꝫ motionū corꝑearū: sꝫ diuisionē opationis medicine: que cū eam sciuerimus auxiliabit̄ nobis ad acquirendum sententiā: ⁊ ip̄a sentētia erit in qualitate opationis. Sicut dicit̄ in medicina q̄ apostematib' calidis adhibenda sunt in p̄ncipio q̄ repellāt ⁊ ifrigidēt ⁊ ispissent: ⁊ postea repellentia cum resoluētibus temperabimus: et p' statuꝫ postea in declinatione sufficiēt mollificātia resoluētia: p̄ter in ap̄atibus q̄ sunt de materijs quas mēbra expellūt p̄ncipalia. Hec igit̄ doctrina i sn̄ia auxiliabit̄. Et hec sn̄ia est declaratio q̄litatis opatōis.

est tota practica .q̄m a fine denominat̄ res.Tertio sic obiectū medicine est libere oꝑabile a nobis ꝑ intellectuȝ practicum ⁊ voluntatem.s.corpus humanū sanabile vl̄ egrotabile ꝑ artem. tale autem est obiectum artis ⁊ nō scientie speculatiue sexto ethicorum Quarto sic medicina incepit ab intellectu practico: ⁊ ab eo ꝓcessit i res artificiales:q: ex experientijs mł̄tis frequentatis a prioribus inuēta fuit ars medicine:sed scientie theorice incipiunt a rebus ⁊ ꝓcedunt ad intellectuȝ:vn̄ dictuȝ est ꝓpt̄ nostruȝ admirari inuentuȝ ē philosophari.ita ꝙ res duxerunt nos in admirationem ⁊ excitarunt nos ad phiam:ſȝ in arte secus est.Juxta illud aristo.6.ethycorū.Est aūt ars oīs circa generationē ⁊ artificiari ⁊ speculari qualiter vtiꝗ fiat aliquid ꝯtingentiū esse ⁊ nō esse ⁊ quorū ṗncipium est in facien te:sed nō in facto. Oppositum dicit ṗn.in lr̄a ⁊ ṗmo cātice cantico.2°.Dic ꝙ dicta diuisio medicine in theoricam ⁊ practicā est bona;q: tota medicinalis scīa que est de rebus nālibus nō nālibus ⁊ ꝯ̄ naturam in relatiōe ad suas cās ⁊ signa est theorica.Nō enim edocet modū aut qualitatē operādi.Medicinalis v̇o scientia q̄ est de applicatōe mediorum ad ꝯseruandū sanitatē ⁊ curandum egritudinē est tota practica.¶ Attendendū tn̄ est ṗ° ꝑ solutione obiectoꝝ ꝙ tripl̄r sciētia speculatiua seu theorica vl̄ cōtemplatiua differt a scīa ꝑ̄ctica seu actiua vl̄ oꝑatiua. Primo in fine q: finis theorice est scire.Practice v̇o finis est oꝑari:⁊ hāc differētiam ponit aristo.2°.metha.Et innuit ṗn.in hoc passu.Scdo in obiecto:q̄m obiectū theorice est ens nāle.Obiectū v̇o practice ē res artificialis.Tertio in mō acquirēdi.Nā theorica icipit a reb' ⁊ trāsit ad intellectum.practica aūt ecōuerso.Et has duas dr̄ias tangit aristo.6.ethicorū.¶ Attende scdo ꝙ lȝ scientia speculatiua medicine studeat̄ aut acquirat̄ finaliter ad intentionē seruāde sanitatis vel egritudinis curāde:⁊ in hoc differat a scīa naturali que est de sanitate ⁊ egritudine vt sunt entia nālia:tn̄ finis immediatus medicine theorice est scire ita ꝙ nō docet modū operādi.¶ Ad primū obiectum dic ꝙ auerroys diffiniēs medicinā ꝑ artem large cepit artē vt sciam comprehendit. Vel dic ꝙ medicinam theoricā reputauit phiam naturalē.Vel dic ꝙ solā medicinam practicā diffiniuit. Ad scdm̄ dic ꝙ finis imediatus medicine theorice nō est practicus. Ad tertium dic ꝙ corpus sanabile relatum ad suas causas ⁊ signa est ens nāle:sed relatum ad cibos ⁊ potus ⁊ medicinas artificialiter ordinatos est ens artificiale. Ad quartum dic ꝙ theorica medicina incepit a rebus sicut phia naturalis ⁊ practica ab intellectu oꝑatiuo.¶ Dubitat̄ secundo an medicina practica est ars mechanica an liberalis. Dic ꝙ multipliciter pōt dici ars liberalis:⁊ ecōtrario seruilis seu mechanica.Primo q: liberat hominem a seruitute ⁊ erigit ad honores ⁊ quasi ꝓpham reddit in predicendo futura.Sic ars medicinalis ē liberalis: q: medicū reddit familiarem ⁊ dilectū principibus seculi predictorem futurorū honoratum ⁊ opulentum.Secundo q: est architectonica seu ṗncipās ⁊ ꝑ̄ceptiua nō apponēs manus ad opus seruile:sic ars medicine liberalis dicit̄.Juxta illud magni auenzoar in theisir. Opus medici est regere egrum medicina ⁊ cibo ⁊ nihil ꝓpria manu operari: sicut nec ei' officiū est facere cōfectiones:nisi in hora necessitatis. Exercitiuȝ autem operationis manus est officium ministrorum medicorum. Similiter phlebotomia ⁊ cauterium ⁊ incisio arterie ⁊ remotio sebel ⁊ cataracte:hec ille.Tertio potest dici liberalis:q: modo liberalium artium discit̄.scilicet demonstratione diffinitione ⁊ diuisione non vsu ⁊ opere tm̄ sicut ars carpentatoria et sutoria: ⁊ sic ars medicine potest dici ars liberalis.Quarto dicitur liberalis aliqua ars:quoniā ad bonum anime dirigit: ⁊ de ipso tractat.et mechanica:q: agit de bono corporis:sic ars medicine nō est liberalis nisi ex cōsequenti inꝙ̄tum scilicet temperat humanam cōplexionem ad cuius temperiem sequitur repressio malarum inclinationum ⁊ pronitas ad bonos mores: sed quodāmodo mechanica est subiectaꝗ morali philosophie. Juxta illud galieni ṗmo de ingenio sanitatis. Si animus alicuius ad arteȝ ceteris digniorem transcendere cupit id est ad tutelam sanitatis anime.necesse est tamē vt ṗmitus in hac.s.medicina que minus est digna studiosius laboret.Nā si quis animam curare voluerit oportet vt ante curet corpus. Et illud auerroys primo colliget auctoritate aristotelis.Et aristoteles appropriat hanc arteȝ inter artes mechanicas in virtute.Et illud eiusdeȝ septimo colliget capł̄o de cura cācerositatū. Dixi in diffinitione ꝙ medicina est ars mechanica.Et multi ex hoc mirabantur.sed ipi ignorauerunt quid dixerim sup scdo phisicorum de mechanicis artibus.

¶ Cum⁊ duarū diuisionū qualitatē scieris iaȝ sciam scientialē:⁊ sciam oꝑatiuaȝ adept'eris:etsi nunꝙ̄ operatus fueris. Nec etiā pōt' aliquis dicere ꝙ dispositiones corpis humani sint tres sanitas ⁊ egritudo,⁊ dispositio que nō est sanitas nec egritudo:cū tibi due suffecerint. Possibile nanꝗ est vt cū hmōi dictor bene cōsiderauerit nō inueniat vnā duarū rerum affirmantē hanc trinitateȝ neꝗ negantē.Amplius si hec trinitas necessaria fuerit qd̄ diximꝰ remoueri a sanitate colliget infirmitatē ⁊ dispositionē tertiā quā non habere sanitatis diffinitionem posuerunt:que est habitus aut dispositio ex qua operationes subiecti ipiussani proueniunt. Neꝗ huius diffinitionis oppositum nisi sanitateȝ diffinierint quēadmodum desiderauerunt ⁊ posuerunt in ea cōditionē qua nō indigēt.

¶ In quinta ꝑticula dicit ꝙ cum medicus sciuerit qualitatē.i.modum vl̄ habitū duarum diuisionū id est duoruȝ mēbrorum diuidētium medicinam.s. theorice ⁊ practice iam adeptus erit scientiam scientialē id est medicinā speculatiuā:⁊ sciam operatiuaȝ .i. medicinā practicā:etsi ꝑ ꝙ̄uis:ꝙ̄uis nunꝙ̄ oꝑatus fuerit.¶ Dubitatur vtrū quis valeat esse ꝑfectus medicus absꝗ hoc ꝙ operatus fuerit vl̄ viderit operari.Dic ꝙ sic in scholis legendo ⁊ docendo.quoniaȝ ibidem de singularibus nō agitur: sed vniuersalia tractant̄ que sola sub arte ⁊ scientia cadunt.Sed in executione praxis impossibile est eū esse ꝑfectum qui nec oꝑatus est:nec alios vidit operantes:q̄m circunstantie ⁊ ꝓprietates indiuiduales locorū tempoꝝ ꝑsonarum ciborum potuum ⁊ medicinaꝝ:lȝ scribi nō possunt plene ⁊ ꝑfecte. necesse est tn̄ ad rectitudinē opis vt medic' eas nō ignoret Juxta illud ga.tertio de ingenio sanitatis. Nam cū vnicuiꝗ nature humane quoddā sit ꝓprium qd̄ lingua nullatenꝰ poterit explicari: neꝗ s̄m ꝙ est a scīa valet aliquo modo comprehendi: constat peritissimum esse medicum curandorum morborum particularium qui poterit artis medicine ingenia perpendere s̄m noticiam eorum que ꝓpria nature humane sunt ꝓpriam vnicuiꝗ medicinam ꝯstruens.Et aristoteles ṗmo metaphisice ait. Expertos magis ꝓficere videmus sine experientia rōnem habentibus. Propter quod damascenus in amphorismis ait. Nulli etiā studioso credēdum est medico nisi etate comprobato.Et auerroys ṗmo colliget. Necessarium est inquit medico postꝙ̄ sciuerit summas que aggregate sūt in hac arte studium longum: ⁊ postea poterit in ipa inuenire accidentia in materijs que sunt impossibilia scribi: et medicus quando fuerit sollicitus in operibus istius artis erunt firmata in corde ipius principia experimentalia per que poterit inuenire in materijs illas summas:hec ille.Et septimo colliget ait. Necessaria est in hac arte preter vniuersaliū rerum cōditionem experientia ꝓpter quam particularia ṗncipia habeātur in eo quod in vnoquoꝗ fieri debet. Et scias ꝙ ista ṗncipia scribi nō possunt omnia:q: sunt infinita.

c Nec etiam pōt. Jn hac tertia parte ṗncipali huius capituli primo tollit ṗn.obiectionē fieri possibilē cōtra medicine diffinitionē. Et tripliciter illi obiectōi respōdet. Scdo se excusat triplici modo a discussione litigij huius si inter sanitatē ⁊ egritudineȝ sit neutralitas media ibi Preterea cū medicis.

¶ In ṗma ꝑticula dicit ꝙ nō pōt aliquis dicere ꝙ dispōnes corpis hūani sint tres.s.sanitas:egritudo:neutralitas ⁊ calūniari supple ex hoc dictam medicine diffinitioneȝ que solū duas exprimit. Primo q: due sufficiunt: ita ꝙ oīa saluari possunt ponendo sanuȝ ⁊ egrū cōtraria inmediata. Scdo q: cum hmōi dictor.i.reprehēsor vl̄ calūniator bene ꝯsiderauerit possibile est ꝙ nō inueniat vnā duarum rerum.id est vnā istarum duarum partium medicine ex parte qua sanatur ⁊ ab eo remouetur affirmantem hanc trinitatem id. est trinaȝ corporis dispositionem:neꝗ negantem:ita ꝙ in diffinitione medicine cum dicitur.ex parte qua sanat̄ ⁊ ab ea remouet̄:nec asseritur nec negatur esse neutralitas. Tertio si dicta dispositionū trinitas necessario cōfidenda sit:tunc sub hac clausula diffinitōis medicine.⁊ ab ea remouetur egritudo ⁊ neutralitas sil̄ cōprehendent̄ quā neutralitatē medicorum aliqui posuerunt nō habere diffinitionē sanitatis.i.nō cōprehendi sub hac diffinitōe. Sanitas est habitꝰ aut dispositio ex q̄ oꝑationes

subiecti ipius sanitatis ꝓueniūt sani nec hr̄e hui' diffinitiōis oppositū i.nō cōprehēdi sꝫ hac diffinitiōe egritudis. Egritudo ē habit' vl' dispō ledēs opatōes nāles. ¶ Attēde ḣ ꝯsequēter ꝙ ḣ clausula exceptiua: nisi sanitatē diffinierint nō referṫ ad illā clausulā ꝓximā quā nō hr̄e sanitatis diffinitionē posuerūt: sꝫ ad illā priorē, cū due tibi suffecerint: vt sit sensus nec etiaz pōt aliquis dicere ꝙ dispositiōes corpis humani sint tres cum due tibi suffecerit: nisi sanitatē diffinierit medici quēadmodū desiderauerūt. i. ſm placitū suum. aliter s. ꝙ̄ diffinierint phi̇ ꝛ posuerūt medici i ea. s. diffinitiōe sanitatis ꝯditionē qua nō indigēt. Nā diffinierunt medici sanitatē ꝙ est habit' vel dispositō ex q̄ opatōnes subiecti sani ꝓueniunt sine sensibili lesione. Et morbū ꝙ est habitus vl' dispō ꝑ se ꝛ imediate ꝛ sensibiliter ledēs opatiōes nāles. Et q2 iter ꝑfectionē opationū ꝛ lesionē sensibilē ē mediū. s. lesio debilis ꝛ nō manifeste ꝑcepta. medici posuerūt inter sanitatē ꝛ egritudinem neutralitatez mediā. Dubitaṫ si sanitas ꝛ egritudo mediū habeant. ꝙ nō Aristo. in postp̄dicamētis sic inuit. Quecūqꝫ ꝯ̄rioꝝ talia sunt vt in q̇bus fieri nata sunt ꝛ de q̇b' p̄dicanṫ necessariū sit alteꝝ iporum inesse: nihil eoꝝ est mediū vt languor ꝛ sanitas in corꝑe aīalis ſm nām hn̄t fieri: ꝛ necessariū est alteꝝ inesse aīalis corꝑi vl' languorē vl' sanitatē: ꝛ nihil ē in medio hoꝝ. Idē innuit p̄n. hic dicēs. Cū due tibi suffecerint. Et auerroys p̄mo colliget. ca. 3. ait. Et adhuc nō attēdas ei de quo dixerūt ꝙ nō est sanitas nec egritudo qm̄ nō est inter cōplemētuz opationū sensibiliū ꝛ inter nocumētū earūdem mediū: ꝛ nō est mediū inter duo ꝯ̄ria. Idē p̄mo colliget ait. Cū morbi diffinitio sit nocumētū nālis opatiōis pꝫ ꝙ iter nocumētū ꝛ nō nocumētū nō erit mediū. Nocumentuz aūt debile supponiṫ gn̄i egritudinis sicut ꝛ opatio debilis supponiṫ gn̄i salutis vl' sanitaṫ. Oppositū sentit ga. ꝛ pene tota medicorū schola. Dic ꝙ disputatio v̇balis ē in q̇d nois ꝯsistēs. Sufficit eni phis ꝯtemplātibus nās rerū sine relatiōe ad op' duas distiguere dispositiōes humani corꝑis sanitatē. s. quā in eq̄litate cōplonis dicūt cōsistere ꝛ egritudinē q̄ ſm eos in īeq̄litate ꝯsistit: sic ḡ int' eq̄le ꝛ ineq̄le nō est dare mediū: sic nec iter sanitatē ꝛ egritudinē ſm eos: imo quicq̇d labitur ab equali sit paꝝ aut multū ab eis egrū dicitur: ꝛ sic neutralitas a medicꝫ posita sub egritudine cōprehēdeṫ. Medicis v̇o ꝯsiderantibus dispōnes humani corꝑis ſm relationē ad op': licuit distiguere eas magis vt cuiqꝫ sibi regimē ꝓpriū aptarēt. aliud eni cōpetit regimē parum lapso corꝑi: aliud iā egro: nec vocāt medici egrū oē inequale: qm̄ sic nulluz eēt sanū cū nullū sit ꝑfecte eq̄le. Iuxta illō ga. 2°. tegni. Oibus his sensu iudicaṫ ꝛ nō ſm ipam rerū nām. ꝑiculuz eni eēt sempiterne passionis irripere dogma. ꝓpterea medicorū p̄n. summ' ga. dispōnes corꝑis humani tres posuit sanitatē egritudinē ꝛ neutralitatem mediā: aliter his vsus terminis q̄ phi. Inde patet solutio dubij ꝛ rōnum.

¶ In scd̄a ꝑticula dicit p̄n. p̄terea. i. insuꝑ nō litigem' cū medicis. in ḣ s. an sit mediū inter sanitatē ꝛ egritudinē. Primo q2 p̄n. nō est ille q̇ cū medicis in hoc hic debeat disputare cū in hoc oꝑe se habeat vt medic'. Scd̄o q2 litigiū suꝑ hoc neqꝫ medicis ꝓdest nec astantibus eis. Tertio q2 certitudo seu certa determinatio isti' ꝑtinet p̄ncipijs alteri' doctrine. s. phie.

¶ De subiectis medicine. Capl'm. II.

Quoniā medicina. In hoc ca. p̄mo tāgit cās necessitaṫ tractādi de causis ꝛ signis sanitaṫ ꝛ egritudinis. Scd̄o enumerat dictas cās ibi | Causaꝝ v̇o | Tertio numerat cās q̇bus attingitur medicine finis ibi | Huius aūt inq̇sitiōis | Quarto sūmat ea de q̇bus medicina tractat ibi | Et postq̄ has | Quinto tāgit modos ſm quos p̄dictis medic' tractare dꝫ ibi | Haꝝ v̇o | Prima haꝝ ꝑtiuz p̄mo tangit necessitatē scie causaꝝ. Scd̄o necessitatē scie signoꝝ ibi | Et q2 sanitas ꝛ egritudo | Tertio vn̄ scia rei acquiriṫ ꝛ cōpleṫ ibi | Iam aūt declaratū fuit |

¶ In p̄ma ꝑticula ait p̄n. ꝙ debem' in medicina scire cās sanitatis ꝛ egritudinis: q2 medicina ꝯsiderat corp' humanū ex ꝑte q̄ sanū est aut remotū a sanitate. Et scia rei nō acquiriṫ nec compleṫ nisi res illa sciaṫ ꝑ cās. Naz scire est rē ꝑ cām cognoscere p̄mo posteriorū. Sed obijciet aliq̇s ꝙ vice v̇sa fit in medicina. Nā practici p̄° attendūt signa ꝛ accidētia ꝛ ꝑ ea veniūt in cognitionē egritudinū ꝛ suaꝝ causaꝝ. Itē a notiorib' ad min' nota ꝓcediṫ in scientijs: sꝫ accidentia sunt notiora nobis morbis ꝛ causis. Dic ꝙ duplex ē scire. et scia siłr. quoddam est ꝓprie dictū qō ex demōstratiōe ꝓpter q̇d acq̇ritur: ꝛ d' tali loquiṫ hic p̄n. aliō ē scire q̄ ad nos ꝑ demonstrationē q2 ē īproprīū ꝛ imꝑfectū. Vl' dic ꝙ nō est idē ordo in artibus tradēdis ꝛ opibus exeq̄ndis ſm eas: imo p̄mum quod intenditur est vltimum in executione. ¶ In 2ª dicit ꝙ debemus etiā scire in medicina accidētia q̄ accidūt in sanitate ꝛ egritudine: q2 sanitas ꝛ egritudo ꝛ sue cāe sunt aliq̄n manifeste ꝛ aliq̄n occulte. Et qn̄ sunt occulte signis indigēt q̇bus noscanṫ q̄lia sunt accidētia. Dū v̇o manifeste sunt adhuc iuuat: imo necessariū est accidētia cognoscere q̄tinus tollanṫ. Sepe eteni peiora sunt ꝛ magꝫ suspecta morbis: sicut dolor ꝛ syncopis angustia anhelitus ī febribus. Obijciet aūt aliquis qm̄ de accidētibus nō est scia. Nam scientia est necessariorum ꝛ impossibiliū aliter se habere ꝛ eternoꝝ. p̄mo posteriorum: ꝛ. 6°. ethicorū. Dic ꝙ de accidētibus ſm nām ꝯtigentie nō est scientia: sꝫ sensus solū: qm̄ duz absunt a sensib' an amplius insint an nō. ignoram'. Sed de ipis relatis ad cās ꝓprias ꝛ īmediatas est scia qm̄ sic participāt quadā ꝯditionata necessitate que sufficit fundare sciam. Vel dic ꝙ de accidētibus extra semꝑ ꝛ frequenter vt talia sunt ꝛ de accidētibus ad vtrumlibet nō est scientia: sed de accidētibus vt multū scientia vl' ars potest esse.

¶ In tertia ꝑte dicit ꝙ fuit iam declaratū in scīētijs veridicis. s. p̄mo posterioꝝ ꝛ p̄mo phisicoꝝ ꝙ scia rei nō acquiriṫ nisi ꝑ sciam causaꝝ ꝛ p̄ncipioꝝ eius si cās habeat ꝛ p̄ncipia ꝛ nō cōpletur sciētia rei alicui' nisi ex ꝑte sciēdi illa que accidūt ꝛ cōcomitanṫ essentialia illius rei. ¶ Attēde p̄mo circa id qō dicit in scientijs veridicis ꝙ oīs scia veridica est qm̄ est habitus q̇ nō cōtingit falsum dicere sexto ethicoruz: sed in gradu certitudinis differūt scie ꝛ artes vt phia certior est medicina p̄sertim practica. Iuxta illud auerroys. 7. colliget. Finis in ꝓposito isti' scie hn̄do ſm plus existit: hoc ē ſm egritudines plimas ꝛ plura indiuidua ꝛ plura tꝑa q2 aliq̄n ꝯsequiṫ artifex intētionem: ꝛ aliq̄n ab ea priuaṫ sicut est maris nauigium ꝛ agricultura. ¶ Attende scd̄o circa hoc qō dicit ꝑ sciam causaꝝ ꝛ p̄ncipiorū ꝙ de causis ꝛ p̄ncipijs vt cause sūt ꝛ p̄ncipia nō est ꝓprie scia sed intellectus sexto ethicorū. Verum scientia sumiṫ hic extenso noīe ad sapientiam ꝛ intellectū. ¶ Attende tertio ꝙ licet p̄ncipium multis modis dicaṫ: siłr ꝛ causa. 5. methaphisice circa p̄ncipiū: magis tamē ꝓprie diciṫ p̄ncipiū efficiens: vn̄ motus incipit ꝛ cā magꝫ ꝓprie de causis intrinsecꝫ mali ꝛ formali. ¶ Attende q̄rto circa ḣ qō dicit si cās hēat ꝛ p̄ncipia ꝙ nihil est p̄ter primū cui' cā legitima nō p̄cesserit: vt ait plato in timeo. Primi aūt esse cām aliquā priorē est impossibile cū sit p̄ma causaꝝ de qua sciētia nequit haberi nisi a posteriori ꝛ ꝑ effectus.

Dubitaṫ circa vltimā ꝑticulā huius tertie ꝑtis si scia rei compleri nequeat nisi ex ꝑte sciendi eius accidentia ꝛ cōcomitantia essentialia. Videṫ ꝙ sic: q2 res videṫ poni in esse ꝑ causas ꝛ principia nō ꝑ accidētia. ergo scitur ꝑ cās ꝛ principia: nō ꝑ accidentia. Nam eadē sunt p̄ncipia essendi ꝛ cognoscēdi. Item nā accidētis est ꝙ possit adesse ꝛ abesse manente re subiecta: vl' ſm rem vt accidens separabile vl' ſm intellectū vt inseꝑabile. Nā vt ait porphirius. Coruus potest intelligi albus ꝛ ethyops nitens candore. neutrum ergo accidentium cadit in intellectu rei subiecte. Oppositum sentit hic princeps ꝛ aristote. libro de anima dicens ꝙ

¶ Preterea cū medicis in hoc nō litigemus. Neqꝫ eni sum qui cū eis in hmōi disceptare debeā. Neqꝫ litigiū hoc eis: neqꝫ illis q̇ circa eos sunt in medicina auxiliabiṫ. hui' aūt rei certitudo alterius doctrine principijs pertinet.

¶ De subiectis medicine. Ca. II.

Quoniam [a] medicina corpus humanū ex ꝑte vnde sanaṫ ꝛ a sanitate r̄moueṫ cōsiderat: ꝛ cuiusqꝫ rei scia nō acquiriṫ nec cōpletur cuz cās habuerit nisi ꝑ sui cās sciaṫ: ergo debem' in medicina scire sanitatis ꝛ egritudinis cās. ¶ Et q2 sanitas ꝛ egritudo ꝛ eaꝝ cause pleruqꝫ sunt manifeste: pleruqꝫ occulte que nō sensu neqꝫ nisi ꝑ significationes accidentiū cōprehenduntur. Debemus etiā in medicina scire accidentia que in sanitate accidūt ꝛ egritudine. ¶ Iam aūt declaratū fuit in sciētijs veridicis ꝙ rei scia nō acq̇riṫ nisi ꝑ sciam causaruz ꝛ p̄ncipiorum ipius si causas habuerit ꝛ principia neqꝫ completur nisi ex parte sciendi ei' accidētia ꝛ ꝯcomitātia eēntialia.

accidentia magnā ptem conferunt ad cognoscēdū quod quid est ❡ Attende ꝙ accidentiū quedam sunt ꝓpria que insunt oī soli: ⁊ semꝑ ⁊ fluunt a ꝑncipijs ꝓprijs spēi: ⁊ ista sunt de q̇bus in lr̄a dicitur ꝙ cōcomitant̄ essentialia rei: ⁊ hec ꝑ mediū diffinitionis demonstant̄ inesse subiectis demōstratiōe ꝓpter q̇d ⁊ sine eis nō ꝑficitur scīa sbiecti: alia sunt cōīa quoꝝ q̄dam sunt inseꝑabilia: alia vix sepant̄: et alia facilit̄: vt cursus i hoīe. Et hec oīa cōferunt ad cognitionē sbiectoꝝ. magis tñ q̄ plus herent ⁊ imitant̄ ꝺ ꝓpe naturā rei. Primo quidē cōferūt q2 oīs nostra cognitio itellectiua depēdet a sensitiua ꝑcedēte q̄ est accidentiū existētiū in mā. Scd̄o q2 intellectio nostra est cū continuo ⁊ tpe circa quidditatē mālem: vñ necesse est quēcūq3 intelligetē fantasmata speculari. Tertio scibile medicinale vl̄ phisicum nō est sb̄a nuda: sed subiecta motui ⁊ sanitatib⁹ ⁊ languoribus ⁊ signis ⁊ causis. Ex his p3 solutio dubij. ❡ Ad primū obiectum dic ꝙ ꝓbat scientiā rei nō compleri a priori ꝑ accidentium scientiam. Idem dic ad secundum obiectum.

b Causaꝝ vo. In hac ꝑte scd̄a ꝑmo ꝑn. enumerat spēs causaꝝ in gn̄ali. Scd̄o tangit causas māles sanitatis ⁊ egritudinis ibi [Cause vo māles] Tertio efficiētes ibi [Efficiētes aūt cāe] Quarto formales ibi [Formales vo cause] Quinto finales ibi [Cause aūt finales] Sexto reducit sciaꝫ virtutū ⁊ spirituū ad sciam opationū ibi [Et in scīa quidē] Septimo ꝯcludit intentū ibi [Hec ḡ

❡ In ꝑma ꝑticula dicit ꝙ. 4. sunt spēs causaꝝ (sunt subiecta. s. mālis efficiēs: formalis ⁊ finalis. Haꝝ aūt duo sunt intrinsece mālis. s. ⁊ formalis. Et due extrinsece. s. efficiēs q̄ est ꝑncipiuꝫ vñ motus: et finalis gr̄a cuius efficiens opatur: de q̇bus oībus tractat aristo. 2°. phicorū ⁊ ꝑmo. ⁊. 5°. metaphisice. ❡ Dicet aliquis cā instr̄alis ⁊ cā sine qua nō et cā ꝯseruans ⁊ dirigēs solum non ponēs manū ad op⁹ sunt de numero causaꝝ ⁊ nō vident̄ sub aliq̄ dictaꝝ specieꝝ cōprehense. igit̄ numerate sunt insufficiēter. Dic ꝙ cā instr̄alis reducit̄ ad agentē: q2 mouet vt mouet̄ ab agēte ꝑncipali. Et cā sine qua nō: nō ꝓꝑe dicit̄ cā: sed aliq̇d potius requisituꝫ necessario ad effectū nisi ꝯcurrat ad ip̄m modo forme vl̄ māe vl̄ agētis aut finis vt visus vl̄ lumen vl̄ tp̄s vl̄ locus est cā sine q̄ nō recte scribēdi: nō tñ est ꝓꝑe cā illius effect⁹. Vel dic ꝙ aliquo mō ad efficiētis spēm reducit̄. Et ꝯseruans sil̄r ⁊ dirigens solum qm̄ extrinseca cā est ⁊ nō intenta ꝑmo velut finis: talis aūt est efficiens.

❡ In scd̄a dicit ꝑmo ꝙ cause māles posite. i. assignate a medicis in q̇bus sanitas ⁊ egritudo mensurant̄. i. suscipiunt latitudinē sui esse sunt subiectū quidē ꝓpinquū mēbruꝫ aut spiritus: et longinquum humores. ⁊ longinqui⁹ elemēta. Scd̄o dicit ꝙ hec duo. s. humores ⁊ elemēta sunt subiecta sanitatis ⁊ egritudinis ꝺm cōpositionem. i. mixturā eorū adinuicē. l3 sint cū alteratione: ita ꝙ elemēta sil̄r inuicē mixta sese alterāt ⁊ cōstituūt humores. ⁊ humores sil̄r mixti se coalterāt ⁊ ꝯstituunt mēbra. Et in hoc q̇d dicit ꝑn. l3 sint cū alteratiōe tollit opinionē ponentiū corpora cōponi ex atomis impassibilib⁹. Tertio dicit ꝙ in oī cōpositione rei q̄ sic ponit̄. i. disponit̄ ꝑuenit̄ ad aliquā vnitatē. Et hec vnitas aut ē cōplexio aut forma. Et licet ꝑ formā possit intelligi forma rei substantialis. aptius tñ intelligit̄ dispositio ꝑtium ꝺm plasmationē q̄titatē numerū ⁊ positionē: qm̄ de ꝑma forma tractare est phi. ⁊ de scd̄a medici. Et id approbant quidam libri quibus inscribit̄ loco de forma coequalitas. Quarto dicit ꝙ cōplexio est ꝺm alterationē. i. resultat ex actione ⁊ passione ꝑmaruꝫ q̄tuor qualitatuꝫ adinuicē. Et forma. i. coequalitas ꝑtium est ꝺm cōpositionem. i. mixturā ꝑtium etherogeneaꝝ in debita cōmensuratione plasmationis q̄titatis numeri ⁊ positiōis.

Causarum vo^b quattuor sunt spēs materiales: efficiētes: formales ⁊ finales. ❡ Cause vo materiales posite: in q̇bus sanitas ⁊ egritudo mēsurantur: sūt subiectū quidē ꝓpinquū mēbrum aut spūs: ⁊ subiectū quideꝫ longinquuꝫ humores: ⁊ eis longinquiora sunt elemēta. Et hec duo sūt subiecta ꝺm cōpositionē: l3 sint cum alteratiōe. In cuiusq3 aūt rei cōpositione ⁊ alteratiōe que sic ponit̄ ad aliquam ꝑuenit̄ vnitatem. Et hec vnitas ad quā hm̄ōi reuertit̄ multitudo aut est cōplexio aut forma. Complexio vo est ꝺm alterationē ⁊ forma s3 cōpositionem. ❡ Efficiētes aūt cause sunt cause ꝑmutantes ⁊ cōseruantes humani corporis dispositiones sicut sunt aeres ⁊ que eis cōtinuant̄ ⁊ comestiones ⁊ aque ⁊ potus ⁊ que eis cōtinuant̄: ⁊ euacuatio ⁊ retētio ⁊ regiones ⁊ ciuitates: ⁊ que eis continuant̄: ⁊ motus ⁊ quietes corporei ⁊ animales: ⁊ ex eis sunt somnus et vigilie ⁊ alteratio in etatibus ⁊ diuersitas in eis: ⁊ in generibus ⁊ in artibus: et in moribus: et in rebus que humano superueniunt corpori ip̄m tangentibus: siue sint contra naturam: siue non sint contra naturam.

❡ Circa dictum primuꝫ querit̄ si spiritus viuūt ⁊ sani sunt aut infirmēt̄. ❡ Pro respōsione attēde ꝙ duplex est spūs. Quidā cōplantat⁹ in sb̄a cordis existēs fons ⁊ origo nālis caloris. De quo dicit ꝑn. tertij. 11. trac. ꝑ°. ca. 7. Substātia ꝓpter quā cor creatum est: ⁊ est spūs effusus in ip̄o est sb̄stantia calida. s. caliditate innata nō caliditatibus nociuis corpori ⁊ accidit ei ex malicia cōplexionis cordis quando est calida vt minoretur ⁊ resoluat̄: ⁊ vt cōuertat̄ in fumuꝫ ⁊ ꝯturbet̄. Et paulopost vocat spiritū radiceꝫ ⁊ corpus cordis ramum spiritus. De isto spiritu dic ꝙ viuit ⁊ sanus est aut infirmatur. Alius est spirit⁹ fluens qui genitus in corde ex subtilioribus ꝑtibus sanguinis ad instar scintille ignis ꝑ arterias ad membra transit ip̄a viuificans. De isto spiritu dic ꝙ queadmoduꝫ forma artis est in mente artificis vt in agente ⁊ in instrumētis vt in vehiculis deferētibus virtualiter formā artis in materiā extrinsecā: ⁊ est in materia extrinseca actu vt in subiecto: sic vita est in dante formaꝫ vt in efficiente ⁊ in spiritibus vt in vehiculis virtutū ⁊ in membris vt in subiecto. Idē iudicare potes de sanitate ⁊ morbo. ❡ Queret aliquis cur in lr̄a dicit ꝑn. ꝙ subiectū ꝓpinquuꝫ sanitatis ⁊ egritudinis est mēbrum aut spūs ⁊ nō dicit copulatim mēbrū ⁊ spūs. Dic ꝙ fecit istud ad satisfaciendū his qui posuerūt cōmēsurationē sanitatis in tēperie spirituuꝫ: l3 negent spūs esse mēbra: ⁊ his q̄ ponunt vitā ⁊ aīam ⁊ sanitatem ⁊ morbū nō inesse mēbris: nisi mediātib⁹ spiritib⁹. Cui⁹ rei signū ponūt ꝙ resolut̄ spiritib⁹ ⁊ manētibus mēbris corp⁹ neq3 vegetat̄: neq3 viuit: neq3 sanū est: neq3 lāguet: s3 est cadauer exangue ⁊ examine ⁊ interceptis vijs inter cor ⁊ alia mēbra: membra illa velut mortua apparent ❡ Rursus queret aliquis an humores ⁊ elemēta sint subiectū sanitatis ⁊ egritudinis. Dic ꝙ nō actu: s3 potētia. Inq̄tum. s. sunt apti fieri mēbra ꝑ cōmixtionē ⁊ alteratiōem eoꝝ adinuicē: iō dicit ꝑn. ꝙ sunt subiecta longinq̄. Contrariū asserit tñ auerroys. 2°. colliget quo ad vtranq3 cholerā. Et due inquit cholere nō sunt mā mēbri: neq3 ꝓpinqua: neq3 remota: ideo q2 mēbra nō generant̄ ex ip̄is: ⁊ est ipossibile eas ꝯuerti in sanguinē: s3 ip̄e sunt in eo in potētia. Et qñ corrūpit̄ sanguis ml̄totiēs ꝯuertit̄ in eas. S3 phlegma est mā mēbri remota. iō q2 mēbra nō generant̄ ex ip̄o nisi quando fit sanguis: hec auerroys.

❡ In tertia enumerat princeps vndecim genera causaram efficientium vl̄ conseruantium sanitatem aut egritudinem. Quaruꝫ sex vocari solent res nō naturales ⁊ sunt cause extrinsece corpori quodāmodo necessario occurrētes ip̄i in vsu q̄tidiano. Primū gen⁹ dictaꝝ. 11. causaꝝ ē aer nos circūdās nō innat⁹ nobis ex ꝑ^a mixtura ⁊ ꝑ^a cōpositiōe elementoꝝ. Et illa q̄ dicto aeri q̇ nos ambit ꝯtinuant̄. s. alteratiōes aeris ꝺm anni tp̄a ⁊ stellarum aspectus ⁊ ventos varios ⁊ vapores ⁊ fumos immixtos aeri. Secūdum genus est res comesta potus ⁊ aqua vl̄ potus aque: ⁊ que eis cōtinuantur. s. substantia qualitas ciborum ⁊ potuū tēpus q̄titas ⁊ ordo bibendi ⁊ comedēdi ⁊ salse ⁊ brodia seu cōdimenta Et ꝑ rem comestā pōt intelligi oē solidum quod ore sumit̄ sit cibus vl̄ medicina vl̄ venenum. Et ꝑ potum sil̄r omne liquidum quod bibitur siue sit ꝓprie potus vl̄ potio medicinalis aut toxicum. Et ꝑ aquam tā illam que bibitur q̄ que cibis immiscet̄: ⁊ que balneo seruit aut lotionibus. Tertium genus est euacuatio ⁊ retentio fecum scilicet et vrine ⁊ menstruorum ⁊ munci ⁊ sputi ⁊ sudorum ⁊ similium. Et sub hoc genere cōprehendi possunt phlebotomie ventose sanguisuge vomitus secessus ⁊ alie purgatiōes artis. Quartū genus est regiones ⁊ ciuitates s. loca habitabilia: ⁊ que eis continuant̄. id est annexa sunt. scilicet diuersitates terrarum in naturis suis vt ꝙ alique sunt petrose alie sabulose: alie pingues: alie lutose: ⁊ penes altitudinē ⁊ ꝓfunditatē ⁊ ꝓpinquitateꝫ ⁊ distantiā montiū ⁊ maris. Quintū genus est mot⁹ ⁊ quies corporei ⁊ aīales. Et ꝑ motus corporeos intellige ambulationē cursuꝫ saltū venationē luctā eq̄tationē nauigatiōem vectionē in curru ⁊ sil̄ia

Et ꝑ motus aīales intellige passiōes animi sicut gaudiū: tristiciā: iram timorē: terrorē: spē: desperationē: voluptatē ⁊ similia: ita ꝙ sub hoc quarto genere comprehēduntur due res nō nāles. s. exercitium ⁊ accidentia animi. Sextum genꝰ est somnꝰ ⁊ vigilie. ¶ Attēde hic ꝙ retētio ⁊ euacuatio motꝰ ⁊ quies somnꝰ ⁊ vigilie dupliciter cōsiderant. Uno modo ꝓut sunt opationes aut passiones ꝟtutū aīe ⁊ hoc mō cadunt sub vna .7. rerū nāliuꝫ. s. sub opatione. Alio mō ꝓut debite vel indebite applicate corpori sanitatē seruāt vel generāt morbos: aut disponūt ad eos ⁊ sic sunt res nō nāles: ⁊ qñqꝫ ꝯ naturā. Septimū est alteratio ⁊ diuersitas in etatibus. Nā penes eā corpa disponunt ad sanitatē vel egritudinē vt phlegmatici nāliter in puericia ⁊ senio apti sunt egrotare plus. In iuuētute ꝟo ⁊ ꝓncipio senectutis minꝰ, oppositū est de cholericis. ¶ Attēde hic ꝙ etas a quibusdā numerat inter res annexas rebꝰ nālibꝰ nō inter res nāles. pōt tñ iter res nāles cōnumerari habito respectu ad id qđ dictū ē. Octauū ē diuersitas i gñibus. i. sexibꝰ. Nā ceteris paribus sexꝰ masculinꝰ reddit corpus sanius vigorosius ⁊ agiliꝰ. Femininus ꝟo infirmiꝰ debilius ⁊ pigriꝰ. Potes etiā si vis ꝑ diuersitatē in generibus itelligere aptitudines ad sane vel egre viuendū cōtractas a ꝓncipiis gñantibꝰ. ¶ Attēde ꝙ sicut etas a quibusdam numerat inter res annexas nālibus ita sexus. Nonū est diuersitas in artibꝰ. i. mechaniis seu misteriis vel opibus mechanicis. quarū alique exercent circa aquas vt ars piscatoria ⁊ ars fullonuꝫ: alie circa ignes vt ars fusoria ⁊ ars fabrilis: alie circa alias res nō excessiue caliditatis aut frigiditatis vt ars sutoria ⁊ ars textoria. Itē alique sunt magni laboris: alie minus penales: ⁊ scđm hec seruant aut faciūt sanitatē aut morbū. ¶ Attende ꝙ hoc genus cōiter a medicis cōprehendit sub motu ⁊ quiete. Decimū genus est diuersitas in moribus. Et intellige ꝑ mores ꝯsuetudines vel disciplinas vel habitus virtutū et viciorū moraliū. Et hoc genꝰ differt ab accidentibus animi: sicut habitꝰ ab actibus. Undecimū est res casualiter aut fortuite occurrētes humano corpi sicut casus: ꝑcussio morsus: obuiatio rerū gratarū: iocunda societas ⁊ similia sine numero: quibus nostra fragilitas subiicit siue sint ꝯ naturā: siue nō sint contra naturam.

¶ Formales ꝟo cause sunt cōplexiones ⁊ virtutes que post eas eueniūt ⁊ cōpositiones. ¶ Cause aūt finales sunt opationes. ¶ Et in scientia quidem opationū est sciētia virtutuꝫ ꝓculdubio: ⁊ sciētia spirituū qui sunt subiecta virtutū: quēadmodum mō declarabimus. ¶ Hec ergo sunt subiecta doctrine medicinalis. Unde aliquis inq̄rit de corpe humano quō sanat aut infirmat. Huius aūt inquisitionis ꝑfectionem. s. vt sanitas ꝯseruet ⁊ egritudo remoueat: oportet etiā habere ꝑtes scđm istarum duarum dispositionū ⁊ suorū instrumentorū causas. ¶ Et huius cā est regi-

¶ In quarta dicit ꝙ cause formales corpis sanabilis ⁊ egrotabilis sunt cōplexiones ⁊ virtutes q̄ veniunt post eas: ⁊ cōpositiōes. i. cōmoderationes vel lapsus ꝑtium etherogenearū scđm plasmationē quātitatem numerū ⁊ positionē. Nam ꝑ istas tres res corpꝰ reddit sanabile ⁊ egrotabile: sicut ꝑ aīaꝫ reddit viuēs ⁊ aīatū. Impossibile enī est corpus esse sanum scđm mēbra homogenea sine cōplexione cū sanitas homogeneorū sit tēperies calidi: frigidi: humidi: ⁊ sicci. Et scđm etherogenea sine cōpositione cū sanitas etherogeneorū nō sit nisi coequalitas cōpositionis in plasmatiōe quātitate numero ⁊ positiōe. Silr impossibile est corpus eē sanū vel egrum sine virtute: qm̄ vnusquisqꝫ dicit se esse sanū dū solitas p̄ter vllū impedimentū facit opationes. Membro aūt aliquo opationē facere nequeūte: aut impedite faciēte infirmus quis scđm membrū illud appellabit: vt ait gal. ꝓmo morbi. Sed facere opationes nō est sine virtute nec lesio actionis: cū igit cōplexio cōpositio ⁊ virtus sint forme corporis quibus reddit sanabile vel egrotabile merito dicūt cause formales. ¶ Queret aliquis ꝓmo si virtutes sequant vel antecedāt cōplexionem. Videt ꝙ antecedāt: qꝛ cōpositio virtutū cū mēbris est ꝯpositio substātialis: cū virtus sit mēbro velut aīa. Iuxta illud aristo. 2°. de aīa. Si oculus eēt aīal visus esset aīa eius: sꝫ cōpositio cōplexionis cū mēbro est accidentalis sicut ꝓme qualitates ex quibus ꝯuenit sꝫ necessariū est vt cōpositio sbalis p̄cedat accidentalē: cū accidētia toti insint cōposito ⁊ trahere nō possint eē a mā nisi p̄formata eo ꝙ mā est ens in potētia ꝓmo phicorū. Oppositū dicit hic ꝓn. Dic ꝙ virtutes vegetatiue sequunt cōplexionem ⁊ virtutes organice cōpositionē taliter ꝙ ex cōiunctione aīe ad corpus armonisatū tali cōplexione ⁊ cōpositione sequit necessario nālis potētia que dicit virtus. Ad obiectū dic ꝙ cōpositio cōplexionis cū mēbro habet aliquā cōpositionē substātialem p̄cedentē: puta forme mixti cū mā: sed non illā que est virtutis cū corpe. ¶ Queret iterū aliquis. Cur nō enumerat hic ꝓn. inter causas formales vnionem cū sit forma mēbrorū penes quā attendit sanitas sicut cōplexio ⁊ compositio. Dic ꝙ eam subintellexit in nomine compositionis.

¶ In quinta dicit ꝙ cause finales sunt opatiōes. Iuxta illud aristo. quarto metheororū. Omnia aūt sunt terminata ope: que quidē enim pñt facere ipsorū opus vere sunt vnūquodqꝫ: puta oculus si videt: qđ aūt nō pōt videre equiuoce: puta mortuꝰ aut lapideus. Nā cause nāles efficiētes ⁊ formales iaꝫ dicte gratia opationum sunt: ⁊ potētialitates eaꝝ actuant ⁊ manifestant ꝑ opationes: hō nanqꝫ absqꝫ opibus quasi lapideꝰ aut ligneꝰ esset ⁊ vt vegetatiuus habꝫ ꝓ fine opationē q̄ ē custodia sui corpis et spēi vt yconomicꝰ saluā custodiā vxoris liberorum seruorū ⁊ bonorum: vt politicus opationē optimā prudentie ad salutem reipublice: vt diuinꝰ opationē optimā sapientie q̄ ꝯsistit in contēplatione summi boni: ecce quō operatio est finis hoīs in oī statu sue aīationis. Unde aristo. 9. methice. Finis aūt actus ⁊ huius gratia potētia sumit: nō enī vt visum habeāt vidēt aīalia: sꝫ vt videant visum hñt.

¶ In sexta dicit ꝙ sciētia virtutū ⁊ sciētia spirituū q̄ sunt subiecta virtutū sunt ꝓculdubio in scīa opationum: quēadmodū dicit ꝓn. modo declarabimus. s. cū in eadē doctrina: puta sexta istius fen sil agemus de virtutibus ⁊ opationibus ⁊ spiritibus. ¶ Queret aliq̄s cū opationes virtutis ⁊ spūs sint tres res nāles ab inuicē distincte realiter sicut alie quattuor quare magis cadūt sub eadē scīa ⁊ eadē doctrina q̄ alie. Dic ꝙ talis est colligātia virtutū ad opationes ꝙ virtutes non hñt esse actuale nec distingui nec cognosci: nisi ꝑ opationes: qm̄ virtutes sunt potētie quedā ⁊ opationes actus. potētie aūt distingunt ꝑ actus scđo de aīa. Sed instabit aliquis ꝙ potētie sunt ꝓores actibus sicut potētia ambulādi ⁊ fabricādi p̄cedit actuꝫ. Dic cum aristo. 9. methaphisice ꝙ ꝓor est actus potētia rōne ⁊ sba. tpe ꝟo est quidē vt sic: est aūt vt nō sic. Potētia etenī ꝓprios p̄cedit actꝰ sed necessario hꝫ actum aliquē ante se in quo fundat. Spirituū aūt ad opationes ⁊ ꝟtutes tanta est colligātia ꝙ recipiūt ab eis nomē ⁊ spēm. Non enī dicit vitalis: nisi qꝛ mēbris defert virtutē vitalem ⁊ explicat actum eius quam sumpsit a corde: ita de aīali ⁊ nāli spiritibus intellige. ¶ Attēde circa id qđ dicit in hac ꝑte spūs esse subiecta virtutū ꝙ spūs nō sunt subiecta virtutū ꝓncipalia: imo mēbra sꝫ instrumentalia: sicut instrumenta artificum dici pñt subiecta formarū artis q̄ deferūt eas ab agēte ꝓncipali in māam extrinsecā: vt ꝓus tactuꝫ est.

¶ In septima ꝯcludit ꝓn. ꝙ hec. s. cause p̄dicte ⁊ signa sunt subiecta doctrine medicinalis. i. obiecta medicine theorice de quibus. s. tractat vnde. i. ꝑ que aliq̄s inquirit i. pōt inuestigare ⁊ cognoscere speculatiue de corpe humano quō i. scđm quā ꝑtem ⁊ spēm morbi sanat aut infirmatur.

c Huius aūt. In hac tertia ꝑte ꝓncipali huius capli ꝓmo tangit ꝓn. necessitatē ꝑtium medicine practice. Scđo tang causas ꝯseruatiōis sanitatis ⁊ cure egritudinis ibi | Et huius cā | Tertio tangit dispōnes scđm quas variant dicte cause ibi | Hoc aūt totū |

¶ In ꝓma ꝑticula dicit ꝙ oportet etiā ꝑfectionem huius inquisitionis. i. inuestigationis seu discipline vt sanitas cōseruetur et egritudo remoueat habere partes plures scđm causas diuersas: istarum duarū dispositionum. s. sanitatis ⁊ egritudinis ⁊ causas diuersas. i. modos causandi vel immutandi diuersos suorū instrumentorum: sicut habet inquisitio speculatiua de causis ⁊ signis sanitatis ⁊ egritudinis varias partes: vnde ꝓ cōseruatione sanitatis in generali ordinata est tertia fen huius ꝓmi: ⁊ ꝓ gnerali cura egritudinum quarta fen. Instrumēta aūt cōseruationis sanitatis ⁊ cure egritudinis hic memorat princeps. s. in parte sequenti. Et quarti ꝓma caplo ꝓmo vbi ait. Dicemus ꝙ res medicationis ex vna triū rerum cōpletur. Una est regimē ⁊ nutrientia. Et alia est medicinarum exhibitio. Et tertia est opatio manualis.

¶ In scđa particula dicit ꝙ huius. scilicet vt sanitas cōseruetur ⁊ egritudo remoueatur causa est regimen cum comestione ⁊ potu. i. debituꝫ regimē cibi ⁊ potus in quātitate qualitate ⁊ ordine ⁊ electio aeris nos circundātis ⁊ assidue in nos attracti tam ꝑ anhelitum q̄ per poros arteriarum ad cutem terminatarum: ⁊ mēsura conueniens motus ⁊ quietis: et medicatio cum medicina

tã alteratiua ꝗ̃ euacuatiua ꝙcũq; mõ sit vł ꝯstrictiua. Et medicatõ manual. s. incidẽdo suẽdo cauterisando ⁊ restaurãdo fracturas ⁊ dislocatões ⁊ fricãdo ⁊ pectinãdo. ¶ Querret ħ aliq̃s. cur õ sex reb⁹ nõ nãlib⁹ ꝑn. ĩ hac ꝑte solũ tres mẽorat. s. ꝑ pᵃ cibũ ⁊ potũ: ꝑ secunda aerẽ. ꝑ tertia motũ ⁊ q̃etẽ. Et silet de sõno ⁊ vigilia: ⁊ õ inanitiõe ⁊ repletione ⁊ de accidentib⁹ aĩe cũ oẽs sint cãe cõseruatõis sanitatis ⁊ cure egritudĩs. Dic si vis ꝙ tres res ħ nõ expsse ꝟ regimine tacite cõphendunt. Naꝫ regimẽ est debita admĩstratõ sex reꝝ nõ nãlium. Vł dic ꝙ sõn⁹ ⁊ vigilia ĩanitio ⁊ repletio ⁊ accidẽtia aĩe quodãmõ ꝟ motu ⁊ q̃ete pñt ĩtelligi. Naꝫ vigilia ẽ velut motus ⁊ somn⁹ velut q̃es. Et ĩanitio ⁊ repletio sũt mot⁹ virtutuꝫ expulsiue ⁊ retentiue ⁊ accidẽtia animi sunt motus anime.

¶ In 3ᵃ dicit ꝙ hoc totũ. s. regimẽ cũ cõestione ⁊ potu ⁊ electio aeris ⁊ mẽsura mot⁹ ⁊c. est. i. attẽdit ⁊ diuersificat̃ ꝟm tres spẽs hominum. s. sanoꝝ egroꝝ ⁊ medioꝝ. Et q̃libet haꝝ rursus diuidit̃ ĩ tres: puta sanũ in sanũ semꝑ ⁊ sanũ vt mł̃tũ ⁊ sanũ vt nũc. Et egri ⁊ medij siłr diuidunt̃ q̃s. s. medios mõ noĩabimus. Inquit ꝑn. s. ꝑmi. 2ᵃ. doc. ꝑma. ca. 2. Et dicemus q̃ñ inter duas diuisiones. i. inter duo mẽbra diuidẽtia corp⁹ humanũ. s. inter sanũ ⁊ egrũ inter quas ꝓculdubio non est mediũ ꝟm sñiam pħorum supple media notent̃. i. distinguant̃. s. media vt semꝑ media vt mł̃tũ ⁊ media vt nũc. Et iteꝝ media neutro extrẽoꝝ ꝑticipãtia ⁊ media ꝑticipãtia vtroq; siłr: ⁊ media ꝑticipãtia q̃ñq; vno: q̃ñq; altero. Hic apparet manifeste ꝙ in mã medij ponẽdi vł nõ ponẽdi inter sanũ ⁊ egrũ ꝑn. relictis medicis adheret pħis: ꝫ qõ ꝟbalis est ⁊ stat in terminis. ¶ Et postꝗ̃. In hac ꝑte q̃rta sũmarie colligit ꝑn. oĩa de q̃bus tractat̃ in medicina ⁊ in ħ toto cañ. exceptis signis q̃ potes si vis ĩtelligere ꝟ extrinsec⁹ accidẽtibus. Et pᵒ enumerat. 7. res nãles eo ordine q̃ agit̃ de eis ĩ ꝑma fen hui⁹ ꝑmi q̃ñ dicit ꝙ medicina tractat de elemẽtis q̃ sunt ꝑma res nãlis. Et cõplexionib⁹ q̃ sunt scđa. Et humorib⁹ q̃ sunt tertia. Et mẽbris simplicib⁹ ⁊ cõposit̃ q̃ sunt q̃rta. Et spiritib⁹ q̃ sunt q̃nta. Et ꝟtutib⁹ eoꝝ. s. mẽbrorũ nãlib⁹ ⁊ spũalib⁹. i. vitalib⁹ ⁊ aĩalib⁹ q̃ sũt sexta. Et opationib⁹ q̃ sunt septima. Scđo enumerat tres dispõnes humani corpis ibi. Et dispõnibus corpis. s. sanitate ⁊ egritudine: ⁊ medio. s. neutralitate. ¶ Attẽde hic ꝙ lꝫ sanitas sit in serie reꝝ nãlium tanq̃ finis intẽtus. in medicina tñ q̃m ꝯ̃trioꝝ eadem est disciplina ⁊ dispõnes ⁊ eaꝝ cause ⁊ signa colligate sunt adinuicẽ: ⁊ relatiue quodãmodo se hñt in eadẽ fen agit̃ de sanitate egritudine ⁊ neutralitate ⁊ suis causis ⁊ signis mõ speculatiuo. s. scđa fen pᵉ hui⁹. Tertio enũerat res nõ nãles q̃ sunt cause dictaꝝ dispõnũ cũ quibusdã annexis q̃ assidue occurrũt nobis deforis ⁊ ĩmutãt nos ibi: et eaꝝ causis. s. comestione ⁊ potu ⁊ aeribus ⁊ aquis ⁊ regionibus ⁊ motibus ⁊ q̃etibus corporeis: ⁊ aĩalibus. i. accidentibus aĩe ⁊ etatibus: ⁊ gñibus. i. sexibus: lꝫ enĩ omittat somnũ ⁊ vigiliaꝫ inanitionẽ ⁊ repletionem: pñt tñ vt dictũ est ꝟ motu ⁊ q̃ete intelligi. Et õ his oĩbus tractat speculatiue 2ᵃ. fen ꝑmi huius. Quarᵒ enũerat: accidẽtia extrinsec⁹ eueniẽtia corpi ex reb⁹ extrinsecis: vt sunt ꝑcussio pestis casus ab alto ibi. Et extrinsec⁹ accidẽtibus q̃ corpi eueniũt ex reb⁹ extrinsecis. Et ꝑ hec ĩtellige si vis accidẽtia veniẽtia a reb⁹ intrinsecꝭ q̃ sunt signa dispõnũ humanaꝝ.

men cũ comestione ⁊ potu ⁊ electio aeris ⁊ mẽsura mot⁹ et q̃etis: ⁊ medicatio cuꝫ medicina: ⁊ medicatio manualis. ¶ Hoc aũt totũ apud medicos est ꝟm tres spẽs. s. sanorũ: egroꝝ ⁊ medioruꝫ. quos modo noĩabim⁹ ⁊ dicem⁹ q̃ñ inter duas diuisiones inter quas ꝓculdubio nõ est medium media notent̃. Et postꝗ̃ᵒ has diuisimus cãs: tunc iaꝫ collectũ est nobis ꝙ medicina tractat de elemẽtis ⁊ cõplexionib⁹: ⁊ humorib⁹: ⁊ mẽbris simplicibus ⁊ cõpositis: ⁊ spiritibus: et ꝟtutibus eoꝝ naturalib⁹: ⁊ spũalib⁹ ⁊ aĩalib⁹: ⁊ opationib⁹. Et dispõnib⁹ corpis. s. sanitate ⁊ egritudine ⁊ medio. Et causis earuꝫ. s. comestione et potu ⁊ aerib⁹ ⁊ aquis ⁊ regionibus: ⁊ motionibus ⁊ q̃etibus corporeis ⁊ aĩalibus ⁊ etatibus ⁊ generib⁹. Et extrinsec⁹ accidẽtibus que corpi eueniunt ex rebus extrinsecis. Et regimẽ cũ comestionib⁹ ⁊ potibus ⁊ medicinis ⁊ manuũ opationibus ad sanitatem ꝯseruandã: ⁊ vnãquanq; egritudinẽ medicandã. Harum ꝟoᵉ rerũ quedã sunt de quibus medico nil aliud est agenduꝫ nisi vt quid sint tm̃ essentiali formatõe iformet: ⁊ vtruꝫ sint vł nõ sint doctori sapiẽtie physicalis credat. Et earũ sunt de q̃bus in sua arte rõcinari dꝫ. ¶ Que ergo eaꝝ sunt sicut ꝑncipia vtrum sint vł non sint credere debet. Scientiaruꝫ nanq; particulariũ ꝑncipia credita recipiuntur. Et in alijs scientijs que ꝟm ordinem sunt ante eas ratiocinãtur. Et ita fit donec scientiarum omniuꝫ principia ad philosophiaꝫ primam que metaphisica nũcupat̃ eleuent̃.

Nã ꝯ̃triorũ idẽ ꝯ̃sensus ⁊ eadẽ disciplina: q̃propter vnũ dat aliud intelligere. Et de his agit̃ speculatiue. 2ᵃ. fen hui⁹ pᵉ. Quinto enumerat ĩstra vł cãs ꝯseruatõis sanitat̃ ⁊ cure egritudĩs vt veniũt ad op⁹ practice ibi Et regimẽ cũ cõestiõib⁹ ⁊ potib⁹ ⁊ medicinis ⁊ manuũ opatiõib⁹ ad sanitatẽ ꝯs̃uãdã: ⁊ vnãquãq; egritudinẽ medicãdã. ¶ Attẽde ħ pᵒ ꝙ cũ regimẽ ꝓpe dicatur admĩstratio debita sex reꝝ nõ nãliũ ⁊ ideꝫ hic expsse addat̃ vna illaꝝ sex supponet dũtaxat ꝑ alijs 5. Iux̃ id. Equalẽs gemĩs haꝝ si iungit̃ vni Dictio ꝑ rłiq̃ tm̃ mõ dꝫ hñ. sic visu cecũ visu dic eẽ carẽtẽ. ¶ Attende 2ᵒ ꝙ de istis instr̃is agit̃ ꝑ practice i. 3ᵃ ⁊ 4ᵃ fen huius pᵉ. et in alijs. 4. sequẽtib⁹ lib. ¶ Attende 3ᵒ ꝙ lꝫ manualis opatio ꝓpe ꝟuiat cure egritudinuꝫ: ꝑt etiam large accepta ꝟ seruire custodie sanitatis ⁊ pulchritudinis: vt pectinatio fricatio piloruꝫ ⁊ vnguium incisio. ¶ Haꝝ ꝟo. In hac ꝑte. 5ᵃ q̃ modos ostẽdit ꝟm q̃s de ꝑdictis medic⁹ tractare dꝫ. priᵒ ꝑn. diuidit tractãda a medico ĩ tractãda cũ affirmatõe simplici sine rõcinio ⁊ tractãda cũ rõcinio. Scđo declarat ĩ gñali tractãda a medico sine rõcinio ibi Que ĝ eaꝝ st̃. Terᵒ tãgit errores ĩ q̃s cadit medic⁹ dũ rõcinat̃ õ his q̃ ab eo tractãda st̃ sine rõcinio ibi Cũ q; aliq̃s. Quarᵒ declarat in spãli tractãda sine rõcinio a medico ibi Eorũ ꝟo. Quinᵒ enumerat tractãda a medico cũ rõcinio ibi Ea aũt. Sexto excusat ga. q̃ rõcinat⁹ ẽ circa tractãda a medico sine rõcinio ibi Ga.

¶ In pᵃ ꝑticula ait ꝑn. ꝙ iter res ꝑus nũeratas ĩ q̃rta ꝑte hui⁹ (nãq; ꝯ̃ca. q̃dã st̃ de q̃b⁹ medic⁹ nihil aliõ tractare dꝫ nisi ĩformare q̃d sint eẽntiali formatõe. i. declarare ꝑ diffinitiõeꝫ diuisionẽ ⁊ noĩa ꝟbalia q̃dditateꝫ rei sine discursu q̃cunq; dyaletico vł demõstratiuo: neq; circa ꝑtes diffinitiõis: neq; circa mẽbra diuidẽtia ĩmo dꝫ ista recipe vt ꝑnᵃ medicine õ mõstrata pri⁹ in pħia nãli ⁊ doctori pħie nãlis credẽ vtrũ res hmõi sint vł nõ sint. Alie st̃ res de q̃b⁹ medic⁹ in arte sua rõcinari dꝫ. ¶ Sꝫ dicet aliq̃s: q̃d est ꝑsuppõit si ẽ: vt ait arist. 2ᵒ. posterioꝝ: sicut ꝓpter q̃d est ꝑsupponit q2 ẽ: cũ enĩ querit̃ q̃d est cẽtaur⁹ supponit̃ ꝙ cẽtaur⁹ ẽ. Et cũ q̃ritur ꝓpt̃ q̃d luna eclipsat̃: supponit̃ ꝙ eclipsat̃. Si ĝ medico agenduꝫ sit q̃d ẽ: ipi de eodẽ lꝫ agere si ẽ. ¶ Attẽde pᵒ ꝑ solutõe ꝙ scibiles q̃õnes sunt. 4. Iux̃ illõ arist. 2. posterioꝝ ca. pᵒ. Questiões sunt eq̃les numero his q̃cũq; vere scim⁹. Querim⁹ aũt q̃ttuor: q2 ꝑꝑ q̃d si ẽ ⁊ q̃d est. ¶ Attende scđo ꝙ scia q2 est ꝑor est quo ad nos scia ꝓpter q̃d est: vt scientes inq̃t aristo. q2 deficit sol: ꝓpter q̃d deficit q̃rimus. Siłr scia si est: prior est: scia q̃d est: vñ aristo. vbi supra. Cognoscẽtes aũt ꝙ est: q̃rimus quid est. ¶ Attẽde tertio ꝙ q̃m si ẽ est gñali⁹ ꝗ̃ quid est merito magis attinet gñaliori scie vt pħie ꝗ̃ medicine. ¶ Attende q̃rto ꝙ in medicina õ rebus q̃ sine rõcinio tractande sunt vt de elemẽtis cõplexionibus ⁊ humoribus qõ scibilis nõ est mouenda cũ ꝑsupponant̃ vt ꝑncipia: neq; si moueat̃ est terminabilis ꝑ sciam medicine. Et cũ dicit hic ꝑn. ꝙ medico nihil aliud est agendũ nisi vt quid sint tm̃ essentiali formatiõe informet nõ intelligit ꝙ de eis debꝫ fieri qõ q̃d sunt ⁊ terminari syllogismo logico sicut terminat̃ qõ quid est vt ait aristo. 2ᵒ. posterioꝝ: ĩmo ꝙ diffinitio ⁊ diuisio eaꝝ debeãt in medicina simpliciter ⁊ nude narrari velut ꝑncipia medicine vt in capł̃is sequẽtibus prin. diffinit ⁊ diuidit elemẽta cõplexiones ⁊ humores. Ex his patet respõsio ad obiectum.

¶ In. 2ᵃ. ꝑticula dicit ꝙ de rebus tractãdis in medicina q̃ sunt vt ꝑnᵃ medicus dꝫ credere pħo vtrũ sint vł nõ sint: hoc ẽ ꝙ nõ dꝫ de his disputare si sint aut nõ. Principia etenĩ itiaꝝ debẽt vt credita recipi in scientijs q̃rũ sunt ꝑnᵃ. q2 ꝑncipioꝝ vt prinᵃ sunt nõ est scia sꝫ intellect⁹. sexto ethicoꝝ. Sꝫ de principijs ꝑticularꝭ scie: puta medicine disputat̃ in sciẽtijs q̃ sunt ante eã: puta in pħia: q̃m sunt in philosophia nõ vt ꝑncipia

sed vt ꝯclusiones. Et ita ꝓcedit donec ꝑncipia oīum scientiaꝝ ad ꝑmaꝫ ꝑhiam eleuent que metaphisica dicit a meta qḋ est trans ⁊ phica qḋ ē naturalis quasi nālia transcēdens. Huius aūt ꝑncipia sunt ꝑma simpliciter non habentia ꝑora in que resoluantur.

¶ In tertia dicit ꝙ qñ aliquis medicorū incepit loqui.i. disputare de principijs medicine ⁊ fuerit aggressus affirmare.i. ꝑ rōnem ostēdere elementa ⁊ cōplexiones ⁊ alia q̄ sequunt ista et sunt de numero eorū que sunt subiecta.i. obiecta phie naturalis vt humores ⁊ virtutes errabit dupliciter. Primo qꝛ intromittit ī sciaꝫ medicie disputatōes q̄ nō attinēt ei sꝫ phie. Scḋo qꝛ existimabit se aliquid declarasse.s. ꝙ ꝑncipia medicine scꝫ puta elemēta ⁊ complexiōes cū nihil declarauerit: qm̄ hoc ī medicina ꝓ claro habetur ⁊ supponit vt ꝑncipium.

¶ Cunqꝫ aliquis medicorū loqui inceperit ⁊ affirmare elementa ⁊ cōplexiones ⁊ q̄ ista sequunt ex eis q̄ sciencie naturalis subiecta existūt aggressus fuerit errabit. ideo ꝙ in sciaꝫ medicine mittit qḋ eius nō est. Et errabit qꝛ se aliquid declarasse existimabit cuꝫ nihil declarauerit. ¶ Eoꝝ vo de q̇bus medicus formare dꝫ quid sint ⁊ vtrū sint vl̾ nō sint: quorū eē nō est manifestū credere dꝫ physico hec ē summa. Elemēta que sint ⁊ an sint ⁊ quot sint: ⁊ cōplexiones que sint ⁊ an sint ⁊ quot sint. Et humores etiā an sint ⁊ quot sint ⁊ q̄uo sint. Et v̇tutes vtrū sint ⁊ quot sint. Et spūs vtrū sint ⁊ quot sint ⁊ vbi sint. Et que mutatio passiuā habet dispōnem ⁊ eius mora quas habꝫ cās. Et cause quot sint. Membra aūt ⁊ eorū iuuamēta sensu ⁊ anatōia discernere dꝫ. ¶ Ea aūt de q̇bus formādo rōcinari debꝫ sunt egritudines ⁊ eaꝝ cause ꝑticulares ⁊ eaꝝ signa. Et qualr̄ egritudo remoueat ⁊ sanitas ꝯseruet. Et cuiuscūqꝫ eoꝝ eē occultū fuerit: ad illḋ declarandū demōstrationeꝫ afferre dꝫ ipm̄ diuidendo terminādo ⁊ cōplendo. ¶ Galienus nāqꝫ cuꝫ demonstratiuaꝫ argumentationē suꝑ diuisionē primā facere aggressus est: nō dꝫ aggredi inq̄tum est medicus: sꝫ inq̄tuꝫ est philosophꝰ. In scia enim naturali dꝫ loqui sicut alphachi: q̇ cuꝫ affirmare aggressus fuerit ꝙ cōitateꝫ sequi debent: nō debet loqui de hoc inq̄tum ipe est alphachi: sed inq̄tum est mutachelim. Medicus nanqꝫ inq̄tum medicus est ⁊ alphachi inq̄tum est alphachi: non potest de hoc ratiocinari. Qḋ si nō: perueniemus ad circuitionem.

¶ In q̄rta ꝑn. enumerat.7.gn̄a tractādoruꝫ a medico cum simplici affirmatiōe sine rōcinio. Et dicit ꝙ hec est summa.i. breuis recollectio eorū de q̇bus medicus debet formare.i. declarare q̇d sint noīe diffinitiōe ⁊ diuisione sine discursu quocunqꝫ rōcinatiuo: ⁊ de q̇bus dꝫ credere phō naturali vtꝝ sint vl̾ nō sint si de eoꝝ esse sit dubiū ⁊ sit opus disputatōe. Primū genus est elemēta i. disputare de elementis q̄ sunt.s. vtrū sint atomi vl̾ qualitates ꝑme vl̾ corꝑa que substant eis vl̾ lis ⁊ amicitia ⁊ an sint ⁊ quot sint.s. vtruꝫ tm̄ vnū sicut posuerunt ꝑmenides ⁊ mellissus vl̾ duo vl̾ plura. Hec oīa dꝫ relinquere phisico. Scḋm est cōplexiones q̄ sint.s. vtruꝫ sint forme mixtorū vl̾ quattuor qualitates ꝑme vl̾ quid suꝑadditū eis: ⁊ an sint ⁊ q̄t sint: vtrū tm̄ quattuor.s. sanguinea: cholerica: phlegmatica: ⁊ melācholica vt veteres dixerūt: vl̾ tm̄ quinqꝫ sicut ponit auerroys negās cōpositiones simplices vl̾ numero.9. vt asserit ga. Tertiū est humores an sint ⁊ quot sint ⁊ q̄uo sint.s. vtrū modo ꝑtium in toto vl̾ ꝯtenti in cōtinēte vl̾ quisqꝫ eoꝝ modo nutrimēti vl̾ sanguis solus modo nutrimēti ⁊ alij modo suꝑfluitatū. Quartū est v̇tutes vtrū sint ⁊ quot sint. Quintū ē spūs vtrū sint ⁊ quot sint ⁊ vbi sint vtrū.s. in cōcauitatibꝰ ⁊ vijs sensibilibus vl̾ in poris occultis. Sextū est q̄ mutatio hꝫ passiuā dispōnem.i. habitū vl̾ aptitudinē ex ꝑte passi: vt faciliter ī eo mutatio talis ꝓcedat sicut cholericus faciliter calefit ⁊ etiā que est cā more seu fortis adherētie dispōnis alicuius: vl̾ ꝓprie loquēdo habitus in subiecto: ita ꝙ hic ꝑn. mouet duas qōnes quaꝝ discussio ꝑtinet phico. Prima est. cur subiectū aliqḋ faciliter recipit mutationē aliquā: ⁊ aliud nō vt stipula faciliter inflāmat ⁊ ferrū nō. Causa huiꝰ reddit in phia simbolitas vl̾ aritas passi. Scḋa qḋ est cur aliqua q̄litas moraꝫ trahit in subiecto ⁊ vix extirpat vt nigredo in coruo. Alia parū morat ⁊ tollit facile vt calor in aqua. cā more reddit in phia habere in subiecto cām fixaꝫ sue ꝑmanentie: sicut nigredo in coruo habet ꝓ cā calidū forte cōnatuꝫ qḋ agens in humidū denigrat. Solet in margine suꝑ h̄ sermone. ⁊ q̄ mutatio passiuam hꝫ ⁊c̄. hec clausula inseri. In oī mutatione res aliq̄ assumit dispōnem quā nō habebat ꝑus vt cū aliquid de calido mutat in frigidū. Qꝛ si nō mutat: sꝫ manet ⁊ morat cāꝫ hꝫ qm̄ aliqua cā est q̄ nō ꝑmittit ipaꝫ mutari. hec clausula vt puto est trāslatoris volētis ꝑ eā declarare textū. Septimū est. quot sunt cāe. A discussione oīum ꝑdictarū qōnū ꝑ viaꝫ rōcinij: cauere dꝫ medicꝰ ⁊ phico credere. Post enumerationē dictaꝝ rerum ait ꝑn. Mēbra aūt ⁊ eoꝝ iuuamēta sensu ⁊ anatomia dꝫ discernere.i. medicꝰ visu tactu ⁊ diuisione manuali mēbroꝝ vsqꝫ ad mēbra simplicia: q̄si minima dꝫ inquirere de sb̄a ⁊ nā mēbrorū ⁊ eoꝝ iuuamentis.

¶ Attēde ꝙ ꝑ anatomiā intelligit equalē diuisionē vl̾ rectā diuisionē vl̾ resolutionē mēbroꝝ organicoꝝ in sua simplicia sm̄ ꝙ ana ꝑl̄a significat apud grecos. Iuxͣ id greciste. Quattuor ana notat re: sursuꝫ eq̄le: ꝙ rectū. ¶ Queret aliq̄s vtꝝ mēbra ⁊ eoꝝ iuuamēta cadāt sub tractādis a medico sine rōcinio iam noīatis vl̾ sub tractādis cum rōcinio statim noīandis. Et ꝯsequenter si debeat hec ꝑs cū ꝑdicta vl̾ sequenti ꝯtinuari. Dic ꝙ mēbra ⁊ eorum iuuamenta potius cōprehendūtur sub tractādis sine ratiocinio ⁊ per modum principiorum qm̄ per sensus apprehendun tur: sensus autem sunt ꝑncipia quos negare nō licet. Propterea dicit aristoteles ꝙ omnis nostra cognitio ītellectiua dependet a sensitiua ⁊ deficiēte nobis aliq̄ sēsu deficit nobis sciētia sensibiliū illiꝰ sensus: et sic ista pars debet cōtinuari precedenti.

¶ In quinta ꝑticl̄a dicit ꝙ ea de q̄bus medicus rōcinari debet formādo.i. determinando ⁊ ꝯcludēdo sunt egritudines ⁊ cāe eaꝝ ꝑticulares ⁊ signa eaꝝ quo ad speculatiuā medicinā ⁊ qualiter egritudo remouet ⁊ sanitas ꝯseruat quo ad practicā. Et si eē alicuiꝰ ꝑdictoꝝ fuerit occultum sicut est vt plurimū eē morboꝝ interioruꝫ medicus dꝫ afferre demōstrationē ad declarādū illud diuidēdo ipm ⁊ terminādo.i. diffiniēdo. Diffinitio eni terminꝰ dr̄: qꝛ terminat seu determinat eē rei et cōplendo.i. declarādo accidētia illiꝰ. Nam vt ait ꝑn. in ꝑnᵒ huiꝰ capl̄i, rei scia nō acq̄rit nisi ꝑ sciam causaꝝ ⁊ ꝑncipioꝝ neqꝫ cōpletur nisi ex ꝑte sciēdi eius accidētia ⁊ cōcomitantia essentialia.

¶ In.6. dic̄ ꝙ cū ga. aggressus ē facē demōstratiuā argumētatōnē suꝑ diuisiōeꝫ ꝑmā.i. suꝑ mēbro diuisiōis qḋ ē ḋ tractādis a medic̄ sine rōcinio nō debuit id aggredi inq̄tū medicꝰ: sꝫ iq̄tū phs. In scia eniꝫ nāli.i. in his q̄ sunt de phia nāli medicus dꝫ loqui sicut alphachi.i. vt doctor leḡ qui docet hoīes qualiter debeut orare ⁊ matrimonia cōtrahere ⁊ iusticiā colere ⁊ paceꝫ seruare: sed nō ꝓbat quod docet: imo supponit notoriū eē. Qui.s. alphachi seu doctor legis cum aggressus fuerit affirmare.i. argumētis seu rationibus cōcludere ꝙ homines debent sequi cōmunitateꝫ id est nō esse solitarij ⁊ inciuiles nō debet loqui de hoc inq̄tum alphachi: sꝫ inq̄tū ē metachelim.i. philosophus qui probat quod docet necessarijs argumentis. Medicus nāqꝫ inq̄tum medicus ⁊ alphachi inq̄tū est alphachi.i. doctor legis nō ꝓbans qḋ docet nō pōt de hoc.s. qḋ attinet nāli phie rōcinari. Qḋ si nō ē ita supple ꝑueniemus ad circulationē.i. demōstrationē circularē: ita ꝙ a demōstrabit ꝑ b gratia exēpli: ⁊ iterū b ꝑ a. Et sic ideꝫ respectu eiusdē erit notius ⁊ ignotius quod videt impossibile. ¶ Attēde ꝑmo circa hāc ꝑtē ꝙ ga. lib. suo de elemētis cū multo rōcinio tractauit de sb̄a ⁊ numero ipoꝝ. Et silr̄ in lib. cōplexionū de cōplexionibus ⁊ humoribꝰ: sed id fecit: vt ait ꝑn. nō vt medicꝰ sꝫ vt phs. Fuit eni in his q̄ ꝯcernūt corpꝰ humanū summꝰ phs nō habens parem. In his aūt q̄ ꝯcernunt humanā naturā aristo. ꝑ antonomasiam phs dictus est. Iuxta id auerroys 3ᵒ. ḋ aīa. Credo ꝙ iste homo.s. aristoteles fuit regula in nā ⁊ exemplar qḋ natura inuenit ad moustrandū vltimā ꝑfectionē humanā in naturis. ¶ Attēde scḋo ꝙ alphachi a symone ianuēn. in suis synonymis sic exponit. Alphachi est doctor legis q̄ nō ꝓbat qḋ docet. Et mutachelim suꝑ verbo alphachi exponit ab eodē sic. Mutacheliꝫ vo ē phs q̇ ꝓbat qḋ docet necessarijs argumētis. Sed in synonymis

auicenne exponit̄. Alphachi.i. medicus ⁊ muthachelīz.i. ꝓposit⁹ qui docz sarracenos qualr̄ debēt orare ⁊ mr̄imoniū ꝯhere ⁊c̄. In margine ꝟo isti⁹ passus hec clausula cōiter repitur inserta vt estimo a trāslatore: hec apō arabes. habēt eñi alphachi q̄ docet eos qualr̄ debēt orare ⁊ mr̄imonia ꝯhere ⁊ hmōi alia q̄ dicunt̄ cōitas hoc tñ nō ē ei⁹ īmo alterius q̄ preest: ⁊ ē altior ⁊ vocat̄ muthachelim: ⁊ itellige ꝑ hec i ꝑn° clausule alphachi ⁊ mutachelim. Glosa ianuē. mihi verisilior videt̄.

¶ Doctrina secunda est de elementis cuius est vnum capitulū.

e **Elemēta**[a] **sunt corpora ⁊ sunt ꝑtes ꝑme corporis humani ⁊ alioꝝ. que i corpa diuersaꝝ formaꝝ diuidi minime pñt ex quoꝝ cōmixtione spēs diuerse generatorum sunt. Medicus autē**[b] **physico credere debet: ꝙ sunt quattuor elementa ⁊ nō plura: quoꝝ duo sunt leuia: et duo grauia: leuia sunt**

¶ Attēde.3. ꝙ ꝑuenire ad circulationē seu circularē demōstrationē nō est vl'r ipossibile vl' incōueniēs īmo ꝑuenit ad eā i his q̄ circulo fiūt. Iuxta id aristo.2. posterioꝝ. Qm̄ aūt videmus in his q̄ fiūt circulo quādā ḡnationē eē ꝯtingit: hoc eē si ꝟe ꝯsequant̄ adinuicē medij ⁊ termini: in his enī ꝯuerti ē. Ostēsuz est aūt h̄ in ꝑmis ꝙ ꝯuertūt̄ ꝯclōnes: circulo aūt eē hoc ē. In opibus aūt sic vz deplu ta terra necesse ē vaporē fieri. h̄ aūt facto nubem hac ꝟo facta necesse ē terrā deplutā eē. hoc aūt erat ex ꝑn° q̄re circulo circuiuit: hec aristo. Idē pōt ostēdi de dolore stomachi ⁊ dolore capit̄ sese causantib⁹ ⁊ ꝯfouētib⁹ circl'ariter. In alijs aūt circulatio nō fit i eodē ḡne cause ⁊ ſm eandē spēz demōstratiōis.

¶ Doctrina scd̄a est de elemētis vnuz capl'm continēs.

e Elemēta sunt. In hoc.c. ꝑ° diffinit ꝑn. elementa. Scd̄o diuidit ea ibi [Medic⁹ aūt] Tertio ꝺscribit terrā ibi [Terra est] Quarto aquā ibi [Aqua] Quinto aerē ibi [Aer aūt] Sexto ignē ibi [Ignis ꝟo] Septio compat elemēta ḡuia leuib⁹ ibi [Duo aūt]

a In hac ꝑma ꝑte ꝑn. diffiniēs elemēta. Primo dicit ꝙ sūt corpa. Scd̄o ꝙ sūt ꝑme ꝑtes corpis hūani ⁊ alioꝝ corporuz. Tertio ꝙ ille ꝑs nō pñt diuidi iu corpa diuersaꝝ formarū. Quarto ꝙ ex cōmixtiōe elemētoꝝ spēs diuerse ḡnatoꝝ sunt. Et h̄ quidā libri loco ꝺ sunt hñt fiunt: alij hñt sunt ⁊ fiūt. ¶ Circa ꝑmum attēde ꝙ elemēta sunt corpa de ḡne sb̄e.s. sb̄e composite ex mā ⁊ forma vñ sequit̄ designabilitas triū dimēsionū nō corpa ꝺ ḡne q̄titat̄ ꝯtinue q̄ sunt q̄titates triplici dimensione designate s. lōgitudine latitudine ⁊ ꝓfunditate. ¶ Attēde scd̄o ꝙ elemēta in h̄ ꝙ dicunt̄ corpa ⁊ sunt differūt a trib⁹ ꝑncipijs rerū nāliuz.s. mā forma ⁊ ꝑuatiōe. ¶ Circa scd̄z attēde ꝙ nullū elemētoꝝ ꝓꝑe dr̄ ꝑs hūani corpis saltē formal'r: q̄r nec subest aīe nec eā saluare pt̄

¶ Sz poti⁹ elemēta dicūt̄: ꝑtes ꝑtiū hoīs: sz obijciet q̄s ꝯ hāc ꝑtē [Elemēta sūt ꝑtes ꝑme ⁊c̄] Pri° qm̄ iꝑtinēs ē elemēt̄ ꝙ sint ꝑtes ꝑme corpis hūani. Nā ignis in sphera sua aer i sua terra in sua ⁊ aq̄ in sua sunt elemēta: nō tñ sunt ꝑtes ꝑme hūani corpis. Itē elemēta ꝑora sunt elemētat̄: ḡ nō bñ diffiniunt̄ ꝑ elemētata. Itē ꝑtes elemētoꝝ sūt ꝑores elemētis cū elemēta ex suis cōponant̄ ꝑtib⁹. ḡ elemēta nō sunt ꝑme ꝑtes. ¶ Dic ꝙ elemēta diffiniunt̄ h̄ vt sunt vna.7. rerū nāliuz ⁊ cā mālis corpis hūani sanabilis. Vel dic ꝙ eē elemēti nō est absolutū: sz respectiuū relatiue dictū ad elementatū: lz igit̄ ignis aer aq̄ ⁊ terra sint sb̄e absolute i nā sua ⁊ sit eis iꝑtinēs eē ꝑtes mixtoꝝ. hñt tñ vt elemēta sūt eē respectiuū ad elemētata: ⁊ sunt sil' nā cū elementat̄ ⁊ ꝑ ea diffiniunt̄. Et h̄ monstrat aristo.5. metaphisice.c.3. diffiniēs elemētū sic. Elemētū dr̄ ex quo cōponit̄ ꝑ° in exñte indiuisibili spē in aliā spēm: ⁊.3°. celi sic. Sit itaq̄ elemētū corpoꝝ ad qd̄ alia corpa diuidunt̄ int⁹ existēs potētia aut actu. ipz aūt ens idiuisibile in altera spē ex his pz solutio ad obiecta. ¶ Circa tertiū attēde ꝙ aliq̄mō cōicant sil' elemēta ⁊ mēbra omiomera seu ꝯsil'ia corpis hūani. Nā ꝺ vtrisq̄ dr̄ ꝙ diuidi nō pñt i corpa vl' ꝑtes diuersaꝝ formaꝝ: sz in h̄ differūt ꝙ elemēta simpl'r ⁊ oīno diuidi neq̄ūt in ꝑtes diuersaꝝ formaꝝ. Et hoc intellige ꝑ id aduerbiū minime. Mēbra aūt omiomera lz diuidi nō possint i ꝑtes formales vl' inteḡles diuersaꝝ formaꝝ pñt tñ diuidi i ꝑtes ꝑtiū vl' ꝑtes māles diuersaꝝ formaꝝ: puta in elementa. ¶ Circa.4m attēde ꝙ signāter dicit ꝑn ex quoꝝ cōmixtione nō ex quoꝝ coꝛruptōe diuerse spēs ḡnatoꝝ sunt dās ex h̄ intelligere ꝙ elemēta manēt i mixt̄. In h̄ enī mixtō differt a coꝛruptōe ꝙ in mixtōe mixtibilia manēt sb̄ suis formis sb̄stātific̄. alterata tñ ⁊ ita ligata ꝙ libere neq̄unt i ꝓpos act⁹ exire. Iux̄ id aristo. ꝑ° de ḡnatione. Vident̄ aūt q̄ miscent̄ ex ꝑus sepat̄ ꝯueniētia ⁊ coniuncta separi rursus: neq̄ manēt ḡ actu vt corp⁹ ⁊ albū: neq̄ coꝛrūpunt̄ neq̄ alteꝝ neq̄ ābo. saluat̄ eñi vl⁹ eoꝝ: ideo hec quidē relinquunt̄

Et hypo. ⁊ ga. libris suis ꝺ elemēt̄ aiūt. Si hō eēt res vna n̄ doleret oīo ꝯcludētes ex h̄ ꝙ hō ꝯpōit̄ ex elemēt̄ iuicē ꝯrijs. Eiusdē intē ꝑn. meminit 3a. fen nāliuz. Et res ipa edocet ꝙ aīalia ꝯtinue ex ꝯrietate elemētoꝝ deducunt̄ tandē ad mortē. Et in elemēta ex quib⁹ ꝯstant final'r resoluūt̄

¶ Sed instabit aliq̄s. Si elemēta maneāt i mixtis mixta nō erūt res vna nisi vnitate aggregatōis sicut cumul⁹ lapidū. Itē pl'es forme sb̄ales sil' erūt in eodem subiecto. ⁊ sic idem erit diuersaꝝ spēruz

¶ Ad primū dic ꝙ i mixtōe est vnio maior miscibiliū q̄ in ꝯgregatiōe cōgregatoꝝ. Primo q̄r i mixtione miscibilia ꝑ alterationē ꝯtinuā se reducunt ad vnā cōplexionē ⁊ adeo sunt illigata ꝙ ꝓprios act⁹ explicare nequeūt vt ignis in hoīe nō vrit. Scd̄o forma sb̄alis itroducit̄ i mixtione postq̄ miscibilia se redegerūt ad aliq̄d cōpl'onale tēꝑamentū. in congregatiōe aūt hec nō ꝯtingūt.

b Medicus aūt. In hac scd̄a ꝑte ꝑn. ōndit medicū eē subiectū pho nāli. Et ꝑmo tāgit diuisionē quadrimembrē elemētoꝝ dū dicit. Medic⁹ aūt phico credere dz ꝙ sunt.4. elemēta ⁊ nō plura. Scd̄o tāgit diuisionē bimēbrē cū declaratōe mēbroꝝ diuidentiū ibi. Quoꝝ duo sunt leuia: ⁊ duo sunt ḡuia: leuia sunt ignis ⁊ aer: grauia sunt terra ⁊ aq̄. ¶ Circa primā diuisionez attēde ꝙ postq̄ aristoteles.2. de ḡnatione ꝓbauit tm̄ eē.4. q̄litates ꝑmas ex ꝯbinatōibus ipaꝝ possibilib⁹ cōcludit numeꝝ elemētoꝝ. Nā oē elemētū vl' ē calidum ⁊ siccū ⁊ ē ignis: vl' calidū ⁊ humidū: ⁊ est aer vl' frigidū ⁊ hūidū ⁊ est aq̄ vl' frigidū ⁊ siccū ⁊ ē terra. Nihil eñi sil' eē pōt calidū ⁊ frigiduz vl' hūidū ⁊ siccū. ¶ Sz instabit aliq̄s.9. sunt hoīs compl'ones.s.4. simplices ⁊.4. cōposite ⁊ vna eq̄lis: ergo ꝓportionabil'r.9. erūt elemēta.s. elemētū calidū tm̄: frigidū tm̄: humidū tm̄: ⁊ siccū tm̄: ⁊ ꝯseq̄nter.4. ꝑdicta ⁊ elemētū tepidū vl' tēꝑatū. ¶ Dic ꝙ de⁹ ⁊ nā nō ml'tiplicāt entia sine necessitate vl' vtilitate ita ꝙ nihil frustra faciūt: ⁊ ideo cū.4. sufficiant elemēta ad ḡnationē mixti nō fuerūt ꝯdita plura. Scd̄o dic ꝙ actiue q̄litates in sūmo ⁊ puro eē determināt sibi passiuas. Tertio dic ꝙ vt elemēta sese inuicē forti⁹ reꝑmerēt ⁊ reducerēt ad vnā compl'onē aptaz forme mixti meli⁹ fuit ⁊ vtili⁹ vt ꝯriarent̄ in duab⁹ q̄litatib⁹. Quarto dic ꝙ ipossibile ē aliq̄d corp⁹ eē qd̄ nō sit bene vl' male terminabile. hoc aūt est eē humidū vl' siccū.4. metheoroꝝ. Itē ipossibile ē eē corp⁹ sine actione: frustra eñi eēt. hoīs aūt actio nālis ꝑ calidū aut frigidū fit. Ad obiectū dic ꝙ nō est sil'e de cōpl'onib⁹ ⁊ elementis eo ꝙ in oī cōpl'onato sūt.4. ꝑme q̄litates refracte. ¶ Circa scd̄az diuisionē attēde ꝙ leuitas attēdit̄ penes accessū ad terminū sphe' ḡnabiliū ⁊ coꝛruptibiliū. Ignis ḡ qm̄ attingit vltimū terminū illi⁹ sphere leuissim⁹ dr̄ ⁊ p⁹ ipz aer. ¶ Sz instabit aliq̄s ignis aliqñ descēdit: ḡ nō est leuissim⁹. assumptū pz in tonitruo ⁊ fulgure ⁊ stellis cadētib⁹. Itē celū supfert̄ igni: ḡ est leui⁹ igne

¶ Ad ꝑmū dic ꝙ ꝑdicti ignes nō sunt puri neq̄ nāliter ex se descēdūt sz impulsi. Ad 2m dic ꝙ celū nō est graue neq̄ leue: q̄r grauitas ⁊ leuitas sunt passiones mobilis motu recto nō circulari. Grauitas aūt attendit̄ penes accessuz ad mediū toti⁹ mūdi: qd̄ est centrū terre: ⁊ qm̄ terra attigit hūc terminū dr̄ grauissima ⁊ aq̄ q̄ terrā ambit grauis postea: sed instabit aliq̄s ꝑ° q̄r q̄tūcūq̄ ꝓfunde q̄s effoderit in terrā si ꝓiecerit aquā in foueā descēdet aq̄ illa vsq̄ ad fundū fouee. Itē videm⁹ ꝙ aqua pluta licet altera leuior sit penetrat interram ⁊ non remanet in superficie terre. Item videmus argentum viuum plumbum ⁊ auruz grauiora eē quacūq̄ gleba terre eq̄lis magnitudis. ¶ Ad ꝑm dic ꝙ si aq̄ ꝓiecta i foueā attingeret terrā purā nō vltra descēdē vl' si descēderet ex ipetu ꝓiectionis rursus rediret in locū suū: sz q̄r terra quā ihabitāt aīalia ē porosa ⁊ multū imixta aeri ⁊ leuigata ꝑ imꝑssiones solis ⁊ stellarū aq̄ penetrat in eā etiā aq̄ pluta vt tāgebat̄ in scd̄o obiecto. Ad 3m dic ꝙ terra pura si apō nos eēt grauior iueniret̄ argēto viuo plūbo ⁊ auro. ¶ Dubitabit rursus aliq̄s si aer nō est leuis in summo sicut ignis nec aq̄ grauis vt terra cū remissio fiat ꝑ admixtionez ꝯrij. Iuxta id aristotelis.3. thopicoꝝ. Illud est albi⁹ qd̄ est nigro impmixtius tunc aer ⁊ aq̄ erunt mixta nō elemēta vt quidā dixerunt veterū ponētes ignez ⁊ terrā sola elemēta. ¶ Dic ꝙ remissiōes q̄litatū sunt in elemētis tā ꝑmarū q̄ secūdarum. Nam qd̄libz elementū hz vnā ꝑmaꝝ in summo aliā nō. Iuxta illud aristotelis.2. de ḡnatione. Sed tñ simpliciū quattuor vnu⁹ vnum quodq̄ ē. terra eñi magis sicci q̄ frigidi: aq̄ aūt frigidi magis q̄ humidi: aer aūt hūidi mag⁹ q̄ calidi: ignis aūt calidi mag⁹ q̄ sicci. Sil'r i ḡui ⁊ leui elementa differūt. Nā quoddā est in summo leue sicut ignis qd̄

ignis ⁊ aer: grauia sunt terra ⁊ aqua

Terra est corpꝰ simplex. cuiꝰ locus naturalis in medio totiꝰ existit in q̄ naturalr̄ manet q̇eta: ⁊ ad ip̄m cū ab eo sepata fuerit naturalr̄ mouet. Et hec quidē eiꝰ naturalis grauitas existit. Cuius quidē natura frigida ē et sicca. Ip̄a enī talis existit ꝙ si dimissa fuerit: neq; alia res extrinseca eaꝫ ꝯuerterit: apparebit ex ea frigiditas sensibilis ⁊ siccitas. Eiusꝫ ꝟo eē in generatis iuuamentū p̄stat ad retētionem faciendā ⁊ fixionē ⁊ ad seruandas figuras ⁊ formas. Aqua aūt

daꝫ in summo graue sicut terra: quedā media ⁊ velut mixta sicut aer ⁊ aqua. Juxta id aristo. Entibꝰ aūt. 4. simplicibꝰ corporibus vnūquodq; illorum duoꝝ alteriꝰ locoꝝ est. ignis enī ⁊ aer eiꝰ loci sunt q̄ ad terminū fertur. terra aūt ⁊ aq̄ eiꝰ q̄ ad mediū. Et extrema quidē sincera sunt ignis ⁊ terra: media autē mixta magis aqua ⁊ aer: hec ille. Talis aūt mixtura nō est corpoꝝ ꝫ qualitatū: ⁊ sic in aq̄ ⁊ aere seruat simplicitas elemētī: ⁊ sic soluit obiectum.

c Terra. Jn hac parte. 3ª. p̄n. d̄scribit terram. Primo ꝑ suū genꝰ dicēs ꝙ ē corpꝰ simplex. Scd̄o ꝑ eiꝰ locū ibi [Cuiꝰ locꝰ nālis ī medio totiꝰ existit. s. totiꝰ spherē generabiliū vel totiꝰ orbis. Idē. n. ē mediū vtriusq; ī q̄ nālr̄ manet quieta ⁊ ad ip̄m mouet nāliter cū fuerit sepata ab eo. Et hec quidē existit vel h̄ existit: vt h̄nt aliqui libri naturalis. s. pura ⁊ absoluta eius grauitas. Tertio ꝑ eiꝰ q̄litates p̄mas ibi [Cuiꝰ quidē nā est frigida ⁊ sicca. Ip̄a enī talis existit ꝙ si dimissa fuerit nature sue neq; alia res extrinseca ꝯuerterit eā apparebit ex ea frigiditas sensibilis ⁊ siccitas. Quarto ꝑ vtilitatem quā p̄bet in gn̄atis ibi [Eius ꝟo eē in gn̄atis p̄stat iuuamētuꝫ ad retētionē faciendā. s. vt ꝑtes mixti coherēat adinuicē ⁊ fixioneꝫ. s. vt nō fluāt more liquidoꝝ: ꝫ stabiles ꝑmaneāt: ⁊ ad seruādas figuras ⁊ formas foris manētes. s. q̄ sunt d̄. 4ª. spē q̄litatꝭ. ¶ Circa p̄ᵐ attende ꝙ terra nō dr̄ corpꝰ simplex simplicitate opposita cōpōni p̄me sb̄ali ex mā et forma. Neq; simplex dr̄ simplicitate opposita cōpōni ex ꝑtibꝰ īteḡlibꝰ nec dr̄ simplex simplicitate opposita cōpōni ex ꝑtibꝰ etherogeneis s̄m sensum tm̄ q̄uo sunt mēbra ꝯsimilia simplicia: sed dr̄ simplex simplicitate opposita cōpōni ex ꝑtibꝰ etherogeneis tā s̄m sensuꝫ q̄ s̄m veritateꝫ rei. ¶ Circa 2ᵐ, attēde ꝙ pictagorici dixerūt ignē eē in medio mūdi ⁊ carcerem iouis: qm̄ ꝑfectiori elemēto q̄lis est ignis ꝑfectior locꝰ debetur qualis est mediꝰ. Terrā aūt dixerūt eē vnū astroꝝ. ⁊ dixerūt ꝙ ip̄a circularit̄ mota circa mediū facit diē ⁊ noctē. Sꝫ hec opinio sufficiēter reprobat̄ ab aristo. 2º. celi ⁊ sensui ꝯ̄ria est. ¶ Circa. 3ᵐ attēde ꝙ plurime terre calide semꝑ īueniunt̄ sicut sulphuree ⁊ aluminose ⁊ terra mōtis ethne: ꝫ earuꝫ caliditas nō īest eis ex nā terre: īmo ex quadā ꝑticipatōe sb̄e ignee ⁊ sic saluat̄ dictū prin. ꝙ nā terre ē frigida ⁊ sicca. ¶ Sed queret aliq̄s vn̄ venit ignis ad viscera terre: ⁊ q̄uo nō ꝓtinus extinguit̄ ibi: cū terra sit frigida ⁊ circūdet̄ ab aqua q̄ est frigidissimū elemētoꝝ. Item q̄ret aliquis cū terra sit nāliter velut mater ⁊ nutrix vegetabiliū ⁊ p̄nᵐ vite ⁊ vegetatiōis coꝝ. vita aūt in calido ⁊ h̄ūido cōsistat: q̄uo terre nā est frigida ⁊ sicca. ¶ Ad p̄ᵐ dic ꝙ natura sollicita de ꝑfectiōe vniuersi: elemēta quedā coegit ad mineraliū ⁊ aīantium gn̄ationē ꝓpria relinquere loca ⁊ viscera terre vl̄ eiꝰ sup̄ficiē incolere ⁊ sepe ꝯtingit elementū circūpositione ꝯ̄rij ꝑ antiparistasim fortificari. ¶ Ad 2ᵐ dic ꝙ nā terre duplex est. Una ē ꝓpria ⁊ absoluta manās ex ꝓprijs p̄ncipijs. Alia est nā eius in relatōe ad bonū vniuersi cuius est ꝑs: ⁊ hoc mō natura terre vt nutricis aīantiū est ꝑticeps alicuius caliditat̄ ⁊ humiditat̄. ¶ Queritur circa 4ᵐ cum siccū sit difficile terminabile: vt ait aristoteles. 4º. metheororū q̄uo terra q̄ est sicca iuuamentū p̄stat ad retentionē faciendā ⁊ fixionē. Videt̄ enīꝫ magis facere ad dispsionem sicut puluis ⁊ cinis. Dic cū aristotele. 2º. de gn̄atione ꝙ siccū est bn̄ terminabile termino ꝓprio difficulter terminabile termino alieno. humidū aūt indeterminatum termino ꝓprio bn̄ terminabile ens. Et dic cuꝫ eodē. 4º. metheororum ꝙ humidū ⁊ siccū patiuntur adinuicē aliq̄d sil̄e pulmēto ⁊ condimentis. Humidū enim sicco est cā terminādi: ⁊ vtrunq; vtriq; velut colla fit sicut empedocles fecit in phisicis farinam aqua conglutinans.

d Aqua aūt. Jn hac ꝑte quarta p̄mo prin. ꝑ genus describit aquam Scd̄o ꝑ locum ibi [Cuius naturalis locus] Tertio ꝑ qualitates eius tā primas q̄ scd̄as ibi [Que frigida] Quarto ꝑ iuuamentuꝫ qd̄ p̄bet in generatis ibi [Cuius esse] Quinto cōparat humidū ad siccuꝫ ibi [Humidum enim] ¶ Jn p̄ma ꝑticula dicit ꝙ aqua est corpꝰ simplex. ¶ Sꝫ instabit aliq̄s. aqua nutrit pisces. ergo nō est corpus simplex. Item aq̄ nutrit plātas: ꝫ ex corpore simplici nullū mixtum nutriri pōt. Iteꝫ ex

est corpꝰ simplex. ¶ Cuiꝰ naturalis locus est vt sit circundās terrā: ⁊ circūdata ab aere cū in suis sitibꝰ ꝑmanserit. Et hec quidē est eiꝰ grauitas comparatiua. ¶ Que frigida est ⁊ humida. s. eiꝰ natura talis existit ꝙ si dimissa fuerit sicut est: nec vlla cā extrinseca ei ꝯ̄ria fuerit apparebit ex ea frigiditas sensibilis ⁊ dispō que ē humiditas. Et ip̄a quidē est eiꝰ generatio in creatiōe sua q̄ reddit eā aptam ad spargendū ⁊ extendēdum ꝑ qualibꝫ re q̄uis sit pauca. Et recipit omnem figuram que est: sed non retinet

aqua fit sal sicut est videre in salinis: sed ex simplici corpore nūq̄ fit mixtū. ¶ Ad primū et scd̄m dic ꝙ nec pisces nec plāte nutriūtur ex aqua pura. Juxta id aristo. 2º de gn̄atione. Oīa aūt ex mixtis nutriunt̄. Etenī quecūq; vident̄ vno solo nutriri vt aqua sola plante multis nutriunt̄. Mixta est enī aq̄ terre: ideo rustici tentāt irrigare miscētes. ¶ Ad 3ᵐ dic ꝙ nec sal nec aliud qd̄cūq; ex aqua pura fit: nec ex alio elemento: īmo oīa mixta ex oībus elemētis sūt. Juxta id aristotelis 2º. de gn̄atiōe. Omnia q̄deꝫ igitur corpa oīa ex oībus cōstituta sunt simplicibꝰ dictuꝫ est. ¶ Jn secūda dicit ꝙ naturalis locus aque est: vt sit circūdans terrā ⁊ circundata ab aere cuꝫ ꝑmanserit in suis sitibus id est positionibus naturalibus. Et hec quideꝫ est eius grauitas cōparatiua. ¶ Queret hic aliquis si naturaliter aqua circundet terrā quid ꝓhibet eam totā cooperire terram ⁊ facere cataclismū seu diluuiū ꝑpetuuꝫ cū ip̄a sit p̄sto fluere ⁊ altior terra: cuius rei signū est ꝙ naui elōgata a portu stans in sūmitate mali videt portū ⁊ stās in pede nō. ¶ Dic ꝙ oīa elementa nutui obediunt sui creatoris cui placuit magnā partē terre ad tuitionē animantiū ⁊ plātarum eē discoopertā. Vel dic ꝙ queq; res huius orbis inferioris duplicē sibi naturalr̄ insitaꝫ habet inclinationē. Unā ad custodiā vniuersi s̄m quā aqua q̄ grauis est ascendit in phialā euersam cuius orificiū est calefactū ne vacuum fiat. Aliā ad suij̄pius custodiā. Ex prima aūt haruꝫ mare terrā ambiēs ꝓhibet̄ affluere sup̱ faciē terre ne submergat animantia nisi ꝙ interdū ꝑ astra cogit̄ facere diluuiū: sicut aliquando visum est ꝓpter ꝯiunctionē superioꝝ planetarum in signo piscium. Cuius rei signū est ꝙ ab effodiētibus in cacuminibus mōtium reperte sunt q̄nq; anchore ⁊ gubernacula nauiū. ¶ Attēde circa id qd̄ in littera dicit̄. Et hec est eius grauitas cōparatiua. ꝙ elemēta media. s. aer ⁊ aqua h̄nt leuitatē ⁊ grauitatē cōꝑatiuas ꝫ extrema nō sic: videlicet terra ⁊ ignis. Cuius rō est: q2 vbicūq; ponat̄ ignis ext̄ ꝓpriū locū naturalr̄ ascēdit tanq̄ leuissimꝰ: ⁊ terra descēdit velut grauissima. Sed aer positus in sphera ignis descēdit: ⁊ ī aq̄ positus ascēdit vt igne grauior ⁊ leuior aq̄. Et aqua posita ī t̄ra ascēdit ⁊ posita in aere descēdit vt leuior terra ⁊ g̃uior aere. Et sic g̃uitas aque ⁊ leuitas aeris sunt cōparatiue: ⁊ leuitas ignis ⁊ grauitas terre sunt absolute. ¶ Jn tertia dicit ꝙ aqua ē frigida ⁊ humida. s. natura eius talis est ꝙ si fuerit dimissa sicut est nec vlla cā extrinseca fuerit ei ꝯ̄ria apparebit ex ea frigiditas sensibilis ⁊ dispositio q̄ est humiditas. Et ip̄a quidem. s. humiditas est eius generatio id est cōgenita qualitas vl̄ ꝓprietas aque in creatiōe sua. s. dum ꝓducitur in esse que generatio seu cōgenita qualitas reddit aquā aptaꝫ ad hoc vt spargat̄ ⁊ extendat̄ ꝑ q̄libet re cōmouente eam. s. q̄uis sit pauca sicut vides dum ꝑuus lapis in mediū stagni ꝓijcitur aqua exundans facit circulos ad longā distantiā. ⁊ mare īpulsuꝫ a vento sepe rumpit dikas seu littora ⁊ submergit magnā patriam. Et ip̄a quidē recipit omnē figurā que est id est que ei imprimit̄ ꝫ nō retinet illā. ¶ Queret hic aliquis si naturaliter aqua sit frigida ⁊ humida. qd̄ nō apparet de aquis thermarū seu balneorū naturaliuꝫ: ille siquidē sunt ꝑpetue caliditatis: ergo nō sunt calide ꝑ violentiaꝫ: q2 nullū violentum ꝑpetuum. Item nullū naturaliter inexistentiū aliter assuescit scd̄o ethice. Nam si lapidē decies millesies sursuꝫ ꝓieceris nunq̄ assuescit ferri sursum. Sed aqua assueta est quasi cōtinue calefieri vl̄ a sole ⁊ astris vl̄ ab igne manēs sub ꝓpria specie ⁊ interdum adeo ꝙ vrit tangētem. Item mater aquaruꝫ ⁊ longe maior portio totius elemēti aque abs qua cetere aque scaturiunt ē sicca. s. mare. nam balneū aque maris siccat humana corpora: er-

¶ Cuius esse in generatis iuuamẽtum pͣstat ad figurãdas formas: q̃s in suis diuisionib' aliqui figurare volunt: τ ad figurandũ τ lineandũ τ tẽperandũ. ¶ Humidũ enim licet formas figurales cito amittat: cito tñ eas recipit: sicut siccuz licet eas duriter suscipiat: duriter tñ retinet eas. Cunq̄ʒ humidũ τ siccum se adinuicẽ tẽperauerint: adipisceꝝ siccum ab humido vt cito suscipiat tensionẽ τ facile figurari τ acquiret humiduz a sicco vt retineat firmiter qđ in eo accidit. Et ꝓpter humidũ ꝓhibeꝝ siccuz a sua separatiõe. Et ꝓpter siccũ ꝓhibetur humidum a sua fluxibilitate.

Aer aũt est corpus simplex cui' naturalis locus ẽ vt sit sup aquaʒ τ sub igne. Hec etiã est eius leuitas cõparatiua. Ipius vero natura calida est τ humida fm regulam quã diximus Cuius quidem esse in generatis iuuat vt rarificentur τ subtilientur et alleuientur τ ad superiora eleuẽtur.

go naturaliter aqua potius dicenda est sicca q̃ humida denominatione facta a maiori pte τ digniori vt debet. Oppositum dicit hic princeps τ aristoteles scđo de generatiõe. ¶ Dic φ aqua pura naturaliter τ oĩ tẽpore frigida est actu vł habitu. Et nõ solum frigida: ſʒ summe frigida. ¶ Ad primũ obiectum de aquis thermarum: dic φ nõ sunt aque pure: sed sunt mixta impfecta. Huius rei signũ est φ cũ resederit i fundis carũ solet repiri sulphur vł alumen nitruʒ aut aspaltum τ in odoribus suis predictorum aliquod repñsentatur: cõcedaꝝ ergo φ tales aque vt sulphuree sunt vł aluminose sunt calide sed nõ vt aque. Et cuʒ vulgariter dicunꝝ balnea naturalia vel aque naturaliter calide naturalia accipiunꝝ vt opponunꝝ artificialibus nõ vt opponunꝝ violẽtis: ita φ naturalia dicuntur: q2 nõ sunt humano artificio calefacta: sicut balnea parari solita in casis. Et cũ dꝝ nullũ violentuʒ ppetuum intellige de violento habẽte cãm extra se fatigabilem. ¶ Ad scđm dic φ aqua pura nunq̃ assuescit calefieri: imo si feruens fuerit: τ relicta nature sue cito se reducet ad ꝓpriaʒ frigiditatẽ p habitũ frigiditatis ei cõnatũ. ¶ Ad tertium dic de mari φ nõ est aqua pura: sed terre multe ĩmixta ꝓpterea saporis salsi est et in eo nõ tam cito merguntꝝ onerate naues sicut in ãnibus. Resistit eteñ mare plus q̃ fluuij diuisioni ob sui grossitudinem: τ cum tangiꝝ in rõne φ denomiatio fit a maiori parte τ digniori nega id τ dic cum auctore sex principiorum caplo vltimo φ substantiarũ impositio in termino ẽ vltra quẽ transgredi impossibile est: τ ideo denoĩatio aque τ designatio suarũ ꝓprietatum a puriori pte fiunt: nõ a maiori: sicut pugillus niuis albior dicꝝ maximo equo albo. ¶ Queret rursus aliquis si aqua sit summe frigida. Videꝝ φ nõ: q2 summe frigidũ est mortificans. aqua auteʒ assidue bibiꝝ a rusticis τ bestijs τ nõ inde mortificanꝝ: imo nõ leduntur sensibiliter. Itẽ muscilago psilij magis infrigidat tertianarios τ causonicos q̃ aqua frigida: citius eñ τ tutius sanat cos q̃ aque potus. Iuxta id hypo. tertio regimẽti acutoꝝ. Aque potus τ cholericis τ quib' sub diafragmate cholera dñatur in choleram mutaꝝ. Item dragma vna opij ore sumpta p̄ nimia frigiditate cito occidit quod non faciunt dragme. 20. aque frigide ebibite. Item p excedens frigus aqua cõuertitur in niuẽ τ glaciem que sensibiliter plus q̃ aqua nos infrigidãt. ¶ Oppositũ sentiũt pene oẽs philosophi τ medici famosi. ¶ Dic φ aq̃ pura est summum frigidorũ. Cuilibet eteñ elementorũ vna primarũ qualitatum attribuiꝝ. Iuxta id aristotelis scđo de generatõe: sed tñ simplicium quattuor vni' qualitatis vnũquodq̄ʒ est. terra enim magis sicci q̃ frigidi: aqua aũt frigidi magis q̃ humidi: aer aũt humidi magis q̃ calidi: ignis aũt calidi magis q̃ sicci. ¶ Ad p̄muz φ summe frigidũ est mortificãs cõcede: ſʒ aqua: nõ nega de pura aqua. Tales aũt nõ est quã rustici bibunt τ aĩalia. Itẽ ꝯsuetudine demulceꝝ rei cuiusq̄ʒ malicia: sicut aqua ꝯsuetudinaria effecta rusticis τ aĩalibus parũ aut nihil nocet qđ non solum in ledentibus a qualitate sed etiã a tota substãtia comptuʒ ẽ in filia nutrita nappello. Ad scđm dic φ muscilago psilij nõ pl' infrigidat aqua q2 sit frigoris intẽsioris: sed q2 cũ frigore intẽso grossioris ẽ corpulẽtie vnde magis moraꝝ in corpe τ cũ illo habet φ choleraʒ educit q̃ est cã febris: ſʒ aque pot' oppilat τ obuiãs cholere corrũpitur: τ id voluit Hypo. qñ dixit φ in cholerã ꝯuertiꝝ. Naʒ tunc ĩmixta vaporib' putrefacte cholere calefacit. Ad 3m de opio dic φ mortificat mora lõga ex densitate sbe: τ cũ hoc nihil ꝓhibet vt sit q̃dã ꝓpetas inimicitie coadiuuãs. Ad 4m dic φ aq̃ pura nõ ꝯuertiꝝ in niuẽ aut glaciẽ: ſʒ terre ĩmixta: τ dic vltra φ gelu τ glacies nõ infrigidãt plus aq̃ cõi nisi q2 frigiditas caꝝ est in densiori subiecto sicut ferrum ignitũ ꝓfundi' vrit igne stipule. ¶ In q̃rta dicit prin. φ esse aque pͣstat iuuamẽtum in gñatis ad figurãdas formas. i. q̃litates foris manẽtes de quarto gñe q̃litatis q̃s aliq̃ volũt formare. i. ĩpmere in suis diuisionib'. i. incisionib' vł lineatiõib' vł sculpturis: τ ad figurãdũ τ lineandũ τ tẽperandũ siccũ supple sibi pmixtũ. Est eñ hũidũ sicco sicut cola faciẽs sicci ptes adinuicẽ herere τ recipe figuras τ lineatões τ tẽperamẽtũ ariditaꝝ. ¶ Attẽde hic φ formabilitas ꝯsequiꝝ ĩ p̄ssibilitatẽ. Iuꝝ id aristo. 4°. methoruʒ Imp̄ssibiliuʒ aũt q̃cunq̄ʒ manẽt imp̄ssionẽ passa: hec quidẽ formabilia. Imp̄ssibilitas vo ꝯsequitur mollificabilitatem. Iuꝝ id aris. ibidem. Est aũt ĩp̄ssio supficiei fm ptẽ in ꝓfunduʒ cessio pulsione. aut pcussiõe totaꝝ aut tactu. sunt autẽ talia mollificabilia velut cera. mollicies aũt sequiꝝ humiditatẽ. Iuxta id arist. 2°. de gñatione. Ampli' molle quidẽ humidi: molle eniʒ est qđ subijciꝝ in seipm qđ facit humidũ: iõ nõ est humidũ mollis: ſʒ molle humidi. Ex istis apparet q̃lr aqua exñs hũida iuuat ad figuras suscipiẽdas inq̃tũ. s. est cã mollicici: ipa tñ nõ est in se mollis. Iuꝝ id aristo. 4°. methoꝝ. Molle aũt qđ cedit nõ cõ circunstãdo. aq̃ enim nõ mollis: nõ eñ cedit imp̄ssiõi supficies in ꝓfundũ. ſʒ cõ circũstat. ¶ In. 5°. dicit φ lʒ humidũ amittat cito formas figurales tñ cito recipit eas: sicut lʒ siccuʒ suscipiat eas duriter. i. difficulter. duriter tñ. i. firmiter eas retinet. Et cũ humidũ τ siccũ tẽperauerint se adinuicẽ siccũ adipisceꝝ seu acquiret ab humido: cito suscipe tẽsioneʒ. i. extẽsionẽ τ facile figurari: τ humidũ acq̃ret a sicco vt retineat firmiꝝ id qđ in eo accidit. i. imp̄miꝝ. τ siccũ ꝓhibetur a sua sepatiõe. i. puluerisatiõe vł icineratiõe ꝓpter humiduʒ. Et humidũ ꝓhibeꝝ a sua fluxibilitate ꝓpter siccũ. Instabit aliq̃s cera butyruʒ auxũgie nix glacies grãdo τ silia coagulata a frigido p siccũ igneũ fluxibiles fiũt, sunt tñ humide in cõplone ꝓpa. Nõ igiꝝ humidũ ꝓhibetur vlr fluere ꝓpter siccũ. Dic φ pñs lr̃a intelligiꝝ de humido aqueo fluido actu. Tale nãq̄ʒ p sicci cõmixtionẽ ꝓhibeꝝ fluere sicut aqua p farinã in cõfectione panis. ¶ Aer aũt. In hac pte quinta p̄n. describit aerẽ. Primo p genus dũ dixit φ est corpus. Scđo p locũ ibi [Cuius locus naturalis ẽ vt sit sup aquã τ sub igne τ hec ẽ leuitas eius cõparatiua] nõ absoluta: qm̃ vt p̄dictũ est si ponaꝝ aer in loco ignis descẽdet si in loco aque ascẽdet. Tertio p ei' p̄mas q̃litates ibi [Ipius vo natura calida est τ humida fm regulã quã dixim'] s. si dimissus fuerit nature sue τ res extrinseca nõ impediuerit ipm. Quarto p vtilitatẽ quã pͣstat in generatis ibi [Cuius quidẽ eẽ iuuat in gñatis vt rarificenꝝ] id est ptes suas habeãt distantes ab inuiceʒ. Rarũ eñ dicꝝ aliquid eo φ sue ptes distent ab inuicẽ vł vt ait Ga. p̄mo de simplici medicina. Rarum est substãtia inter cuius ptes sunt loca vacua. s. aere plena. Et p oppositũ spissum eo φ ptes sibi ĩpe ꝓpinque sunt: vt ait aristoteles in p̄dicamẽtis caplo de q̃litate. Notãs ex hoc φ rarũ τ spissum potius mõstra revidenꝝ positionẽ q̃ qualitatẽ. Et subtilienꝝ. i. sub pauca materia maiorem habeãt q̃titatem τ ad supiora eleuenꝝ. i. leuiora fiant. ¶ Queret hic aliquis si natura aeris est calida τ humida: videꝝ φ nõ: q2 aer solet diuidi in tres regiones: superiorẽ: inferiorẽ: τ mediã: quaꝝ superior calida τ sicca esse ostendiꝝ. Primo ꝓpter ꝓpinquitatẽ ipius ad ignem qui est calidior τ agentior ceteris elemẽtis τ fortiter desiccãs. Secundo ꝓpter motũ ignis cõtinuum raptu orbis lune. Omnis aũt motus est calefactiuus p̄mo methoruʒ. Tertio ꝓpter ꝓpinquitatẽ solis τ stellarum. Quarto p signuʒ. Nam imp̄ssiones methcoroloice ignee plus in ea fiunt. Media aũt regio frigida est τ humida cũ vapores aquarũ ad se latos infrigidet τ ingrosset τ in pluuiã ꝯuertat. Infima vero ẽ estate quidẽ calida τ sicca: hyeme vero frigida τ humida. Quomodo ergo vere dici potest φ aer est calidus τ humidus natura. Secundo cũ siccare volumus pannos vestes τ alia que nimis madida sunt suspẽdimus ea in aere. Tertio cuʒ volumus humectare ethicos vł tabefactos eos in aqua balneam' τ nõ aeri detegimus. ¶ Oppositum dicꝝ hic et scđo de generatiõe τ p̄mo de elemẽtis. Dic φ aer fm ꝓpriam naturam est calidus τ humidus τ nõ solum humidus: sed summe humidus: eẽ enim humidi nõ consistit in madefaciendo sicut extimant quidã: ſʒ in

hoc qđ est esse indeterminatū termino ꝓprio ꝛ bene terminabile termino alieno. Hoc aūt maxime reperiť in aere. ¶ Ad primū obiectum dic ꝙ aer diuisus ꝑ regiones nō est derelictus ꝓprie nature: sed qualificatus fm exigentiā aīantium ꝛ plantaꝝ: nec est incōueniens totū vnum elementū a ꝓprijs qualitatibus ad alias ꝯuerti gratia melioris. Ad scđm dic ꝙ ī aere nō siccanť vestes virtute qualitatū aeri ꝓpriarum: sed virtute īfluētie solis ꝛ stellarū ob. quā aer nū ꝗ̄ ad tantaꝫ ꝑuenit frigiditatē qui semper aliq̇d resoluat ď corporibus nostris. Ad tertiū dic ꝗ̄ aqua nō magis aere humectat ethicos ꝛ tabefactos: qꝛ sit humidior aere: ſꝫ qꝛ virtus aque qua humectat fundata est ī dēsiori subiecto vnde ꝛ fortius imp̄init ꝛ minus repatiť: ꝛ cū hoc iungiť frigiditati que ꝓficit ethicis ꝛ tabefactis: vnde auerroys sup p̄mo cantice ait. Oportet p̄mo scire aerē esse humidiorē aqua ꝛ ꝙ aqua sit nihilomin⁹ potentioꝛ in humectatiōe corporum q̇bus obuiat ꝗ̄ sit aer.

f Ignis vero. In hac ꝑte sexta describit prin. ignē. Primo tangēs genus eius ibi [Ignis vero est corpus simplex] Scđo locū eius ibi [Cui⁹ naturalis locus sup oēs elementarias existit ꝑtes] qui scilicet locus est supficies celi id est orbis lune cōcaua. Ipe nanq̨. s. ignis ad celuꝫ ꝑuenit. Et hec est leuitas absoluta. i. pura ꝛ summa ignis. Tertio suas qualitates p̄mas ibi [Cuius natura calida est ꝛ sicca] Quarto iuuamētuꝫ qđ p̄stat in gn̄atis ibi [Et ei⁹ eē p̄stat iuuamentū in gn̄atis vt maturet. i. digerat indigesta ꝛ ꝑmisceat humidū cū sicco supple] Et vt eius penetratione. i. ꝑ velocitatē ꝛ fortitudinē sue penetratōis cū sit subtilissimus ꝛ agētissimus substātia aerea que est hebes rōne sue matie humiditatis currat ꝑ ea. s. generata ꝛ vt frangat frigiditatē puram. i. forteꝫ nec intellige summā: qꝛ terra nō est summe frigida duorū elementoruꝫ grauiū frigidoruꝫ. Et vt alia elemēta oīa redeant de sua ꝓprietate elemētaria ad cōplexionalitatē. i. cōplexiōis vnitatē quā sequiť forma mixti. ¶ Circa primū attēde ꝙ nullus ignis hic inferius apud nos exn̄s est purus ignis: nec ignis carbonū: nec ignis flāme: ſꝫ īmixt⁹ viscositati qua alitur ꝛ detineť ꝛ exigit aerē cū hoc ne extinguať. Iuxta id auerroys p̄mo cātice auctoritate alexādri. Nec ē ħ ignis sensibilis ignis que est elementū sicut ait alexander. Qm̄ ignis iste est cā corruptiōis non aūt existētie vł esse alicuius. Ignis v̄o qui est elemētuꝫ est ipius causa ꝛ hꝫ esse cā generatiōis. ¶ Attende 2° ꝙ de igne puro q̇ contineť a supficie cōcaua orbis lune quorūdam veterū opinio fuit vt tangiť in principio libri de ꝓpriētatibus elementoꝝ ꝙ non est elementū. qm̄ gignitur ex ꝯfricatione orbis lune cū corpore aeris: sicut ex collisione lapidis cū fusili vł fossorij cum lapide aliquo excutiť ignis. Sed hec opinio falsa plura supponit. s. ꝙ sphera lune tangat aereꝫ: ꝛ ꝙ motus sphere illius sit cōfricatiuus: ꝛ ꝙ confricatio dicte sphere que nec est dura nec mollis cū nō constet ex elemētis cū aere qui nō est durus eliciat ignē. ꝛ dato ꝙ hec oīa vera forēt nō sequiť ex his quin ignis sit elementum cum vnū elementoruꝫ ex alio gn̄ari possit siue cā celi siue aliunde. ¶ Attēde tertio ꝙ quidā vsq̨ ad hoc insaniuerūt vt negarēt ignē esse in ꝓpria sphera. Priō: qꝛ de nullo videť ibi seruire. Nō enī indiget celū vt calefiat ab igne: neq̨ igni suppositus aer: nec ē ibi mixtū aliqđ egens igne. Item ꝓhiberet suo fulgore visionē celi ꝛ astroꝝ: qꝛ mediaret inter celum ꝛ visum. Item cum sit agētissimus ꝓpter calorem ipius intēsissimum iunctū siccitati que est lima caloris: vt ait auerroys cū adiutorio planetarum calidoꝝ vt sole marte ꝛ ioue destrueret reliqua elemēta ꝛ vreret plātas ꝛ aīalia p̄sertim in estate. ¶ Ad primum dic ꝙ ignis in sphera sua viuificat cū stellis influētia sua inferiora. Scđo tēperat influentiā frigidā lune ꝛ saturni. Tertio calefacit sup̄mam regionē aeris que dꝫ eē calida ꝛ ꝑ antiparistasim infrigidat mediā q̇ dꝫ esse frigida ꝓpter cās q̄ narranť p̄mo methoꝝ. Ad scđꝫ dic ꝙ in sphera ꝓpria ignis nō est colorat⁹ actu neq̨ lucid⁹ sicut nec aer pur⁹. Iuxͣ id auerroys sup p̄mo cātice cāticoꝝ auicēne. Est aūt ignis iste sup aerē in cōcauo celi et orbis nec hꝫ colorem in actu. qm̄ color est ꝓculdubio res accidens huic igni sensibili eo ꝙ in corpe terrestri existit: nec etiā videť vt lucidus: qꝛ nō termīat visum p̄ nimia subtilitate. Ad tertiū dic ꝙ sicut ignis est agētissimus: ita ē minime resistētie ꝛ ipius actiuitas a plurib⁹ rep̄miť vt a planetis frigidis ab aeris humiditate ꝛ a frigiditate medie regionis aeris ꝛ inferiorum elementorum.

Ignis vero^f est corpus simplex: cuius naturalis locus sup oēs elementarias existit ꝑtes: q̇ est concaua celi supficies: ipe nāq̨ ad celum ꝑuenit. Et hec quidē est eius leuitas absoluta. Cuius natura calida est ꝛ sicca. Et eius eē in generatis p̄stat iuuamentum vt maturet ꝛ ꝑmisceat: ꝛ vt eius penetratiōe currat ꝑ ea substātia aerea: ꝛ vt duoꝝ elemētoꝝ grauium frigidorum purā frigiditatē frangat: ꝛ vt de elemētaria ꝓprietate ad cōplexionalitatē redeant. Duo autē^g grauia plus iuuant ad membroꝝ generationē ꝛ eorū quieteꝫ. Et duo leuia plus iuuant ad generationē spirituum ꝛ motionē eoꝝ ad mouenda mēbra: licet motoꝛ non sit nisi anima.

g Duo aūt. In hac. 7ª. ꝑte cōparat p̄n. elemēta grauia leuibus dicēs ꝙ duo grauia. s. terra ꝛ aq̄ plus iuuāt ad gn̄ationē mēbrorum ꝛ quietē eoꝝ ꝗ̄ ignis ꝛ aer. Et duo leuia videlicꝫ ignis ꝛ aer plus iuuāt ad gn̄ationē spirituū ꝛ motionē eorū: ad hoc. s. vt ipi spiritus motiui moueāt membra: licꝫ motoꝛ nō sit nisi aīa. Finalř cōcludit p̄n. hec sūt elemēta. s. terra aqua aer ꝛ ignis: de q̇bus dictū est ꝗ̄tuꝫ sufficit in medicina. ¶ Arguet hic aliq̇s ꝙ elemēta grauia nō plus iuuant ad gn̄ationē membroꝝ ꝛ eoꝝ quietē. Primo qꝛ elementa grauia sunt ambo frigida: ꝛ gn̄atio mēbroꝝ est opatio virtutū īmutatiue ꝛ īformatiue: ſꝫ frigiditati essentialř inest vt sit oībus v̇tutibus ꝯ̄ria: qm̄ oīum virtutū opationes ꝑ motū existūt. ꝛ frigiditas est palaticū faciēs ꝛ mortificās vt ait prin. capitulo tertio doctrine sexte fen p̄me huius primi. Itē oīum mēbrorum vita sicut ꝛ aīantium in calido ꝛ humido cōsistit vt ait aristotelis libro de morte ꝛ vita: ꝛ id experientia docet: qꝛ viuentia quecūq̨ dū arefiūt ꝛ depauperanť nāli calore tendūt ad mortem: aer ģ qui calid⁹ est ꝛ humid⁹ plus iuuare videť ad gn̄ationē mēbroꝝ. Itē aqua de se ē multū mobilis ꝛ fluida: dꝫ ģ mēbra potius iuuare ad motū ꝗ̄ ad quietē. Itē mēbra oīa relicta nature sue mixtiōis ꝯtendunt ad terrā. terra ergo videť pl⁹ in eis iuuare ad motū ꝗ̄ ad quietē. ¶ Oppositū dicit hic p̄n. Dic ꝙ elemēta grauia mō materie vł mālis cause plus iuuāt ad gn̄ationeꝫ mēbroruꝫ ꝛ leuia magis mō cause efficientis vł instřalis ad opa aīe. Humidū enī aqueū sicco terreo īmixtū est mā viuentiū cuꝫ paucis ꝑtibus ignis ꝛ aeris ad tēperandū alia. Iuxta id aristo. 4°. methorum. Propť hoc aūt oīa terminata corꝑa hic nō sine terra ꝛ aq̄ sunt. Cuiuscūq̨ aūt plus fm potētiaꝫ hꝫ. huius vnūquodq̨ vē. In aq̄ ꝛ in terra aīalia soluꝫ sunt. In aere aūt ꝛ igne non sūt: qꝛ corpoꝝ mā hec. s. aq̄ ꝛ terra. ¶ Sed q̄ret aliq̇s inť grauia elemēta qđ magis iuuat ad mēbroꝝ gn̄ationē ꝛ ipoꝝum q̇eteꝫ. Dic ꝙ terra. nā relicta sue nature terrā petūt vt locū eis nālē ꝛ in terraꝫ resoluunť mixto abūdanti⁹ ꝗ̄ in alia elemēta. Vides enī cadauer cito terrā fieri. Iuxͣ id. Memēto hō qꝛ cinis es ꝛ ī cinerē reuerteris. ¶ Ad primū obiectū dic ꝙ ꝓbat dūtaxat elemēta leuia mō instrī subseruire mag͡ generatōi ſꝫ nō modo māe. Ad 2^m dic ꝙ vita ꝯsistit in calido ꝛ humido actu q̇ ad p̄n^m vite qđ est coꝛ aut ei ꝓportionale vł ad opa aīe exercēda nō q̇ ad primā membroꝝ ex elemētis mālē cōpaginē: nec intellige aristotelē voluisse libro de morte ꝛ vita ꝙ oē viuēs sit calidū ꝛ humidū a dn̄io ex p̄ma elementoꝝ cōmixtiōe. stulta enī ꝛ velut īsensata eēt assertio ꝙ mandragora papauer iusquiam⁹ ꝛ scorpio q̇ p̄ nimia frigiditate occidūt hoīeꝫ sint a dn̄io calida. s. vltra tēperamētū: ſꝫ intellige ab aristotele ꝙ oē viuens hꝫ calidū ꝛ humidū sub certa mēsura ad opa sue aīe exercēda sub q̇ mēsura stat vita ei⁹ ꝛ desinit eē viuēs cuꝫ ab eo recesserit: vł ꝙ est calidū ꝛ humidū respectu sui ꝑ̄pus mortui. Iuxͣ id ga. 2°. de cōplexionib⁹ ca. p̄mo. Corpus nāq̨ viuū cuꝫ cōparať corꝑi mortuo iueniť viuū calidius ꝛ humidi⁹ mortuo. viu⁹ nāq̨ leo calidioꝛ ē ꝛ hūidioꝛ leone mortuo. Et ꝓpter hoc dixerunt antiq̇ ꝙ aīal est calidū ꝛ humidū nō ꝙ caliditas ꝛ humiditas in ipo absolute vincāt cū multa aīalia frigida ꝛ sicca videamus: sicut sunt musce apes ꝛ formice. īmo nō diciť de aīalibus ꝙ in ipis vincant caliditas ꝛ humiditas nisi cum cōparantur mortuo ex ipis: hec galienus. Ad tertium dic ꝙ licet aqua sola sit fluida ꝛ apta ad spgendū. ipa tn̄ mixta cū sicco fixionē adipiscitur ꝛ siccum ꝯstare facit. Vel dic ad tertiuꝫ ꝛ quartū simul ꝙ elementa grauia iuuāt ad quietē membrorū oppositā motui volūtario spāliter motui sursum ꝛ ad latera. Nam sua grauitate contraoperanť: vł resistunt aliquo modo virtuti motiue voluntarie trahentia mēbra deorsum. Cuius rei signū est ꝙ senes a senio et debilitati in neruis tremūt: qꝛ virtus volūtarie motiua debilitata in talibus manifeste lediť ꝛ impeditur a naturali grauitate

membroꝛũ:sed ad motũ naturalẽ vł voluntariũ membroꝛuꝫ deoꝛsum elemẽta grauia iuuãt dum mẽbꝛa sunt sursum:ꝛ qñ sunt deoꝛsum in loco ꝓpꝛio sue grauitati iuuant ad quietẽ. ¶ Dubitabit aliquis, si mẽbꝛa mouent̃ a spiritibus vł a seipis vł ab aĩa. Arguit̃ ꝙ a spiritibus, qm̃ interceptis vijs spirituũ a cerebꝛo vł nucha ad mẽbꝛa motiã statim cessat motus vt in apoplexijs ꝛ palisibus: ꝛ hoc ẽ qꝛ spũs q̃ mouere solẽt mẽbꝛa nõ libere transeunt ad ea:sed ꝙ ipsamet mẽbꝛa se moueant aristoteles velle videt̃.8.ꝓhisicoꝛum. Mouet̃ enĩ inquit aĩal ipꝫ a seipo ꝛ sic dici põt de mẽbꝛis. Itẽ ṗmo de aĩa. Dicere inquit irasci aĩaꝫ simile est ac si aliquis dicat aĩam texere ꝛ edificare. Melius enĩꝫ foꝛtasse est nõ dicere aĩam misereri aut addiscere aut intelligere: sed hoĩem aĩa. Et id ꝯ̃riũ videt̃ illi qd̃ dicit hic prin.s.ꝙ motoꝛ membroꝝ nõ est nisi aĩa. ¶ Dic ṗmo ꝙ aĩa est motoꝛ ṗncipalis. Iuxta id aritstoclis scd̃o de aĩa. Est aũt aĩa corpoꝛis viuentis cã ꝛ ṗncipium ꝛ nãq ꝫ vnde mot⁹ ipa est.i.causa mouẽs:ꝛ cuius causa.i.causa finalis ꝛ sicut substãtia id est foꝛma eius:ita ꝙ se habꝫ ad coꝛpus viuẽs in triplici gñe cause. Dic scd̃o ꝙ spũs ꝛ musculi sunt causa instr̃alis volũtarij motus:qꝛ mouẽt vt mouẽt̃ ab aĩa. Dic tertio ꝙ nõ est erroꝛ imo ꝓṗa locutio dicere ꝙ mẽbꝛa se mouent ꝑ aĩam aut virtutes. inde patet ad obiecta responsio.

hec sunt elementa.

¶ Doctrine tertie de complexionibus. Capitulum .I.

c Omplexio est qualitas que ex actiõe adinuicem ꝛ passione cõtrariaruꝫ qualitatum in elemẽtis inuentarũ ꝓuenit quoꝛũ ꝑtes ad tantã ꝑuitatem redacte sunt:vt cuiusq ꝫ earum plurimum contingat plurimum alterius. Cum enim adinuicẽ agunt ꝛ patiunt̃ suis

¶ Doctrine tertie de complexionibus. Capitulum .I.

c Omplexio. Hoc capl̃m sex hꝫ ꝑtes. Prima est de diffinitione compl̃onis. Scd̃a de diuisione ipius rõnali absoluta ibi [Et qm̃ virtutes] Tertia ð compl̃one ad iusticiam ꝛ modis eius ibi [Debes aũt scire] Quarta de cõplexione medicine ibi [Debes aũt scire] Quinta ð compl̃onib⁹ distempatis ibi [Postq̃ igit̃] Sexta instruit medicũ ibi [Medicus autẽ]

a In ṗma ꝑte ṗn. ṗ° diffinit compl̃onẽ. Scd̃o declarat diffinitionem ei⁹ ibi [Cum enĩ adinuicẽ] Dicit ergo ṗmo ꝙ cõpl̃o est q̃litas que ꝓuenit ex actione ꝛ passione adinuicẽ ꝯ̃riaꝝ q̃litatum.s. caliditatis frigiditat̃ humiditatis ꝛ siccitatis inuẽtarum in elementis:quoꝛũ.s.elementoꝝ ꝑtes redacte sunt ad tantã ꝑuitatẽ vt plurimũ cuiusq ꝫ eaꝝ vł minimũ vt quidã libꝛoꝝ hñt ꝯtingat i.simul tangat plurimum alterius. Secũdo dicit ꝙ cum qualitates vł ꝑtes elementoꝝ agunt ꝛ patiunt̃ adinuicẽ suis virtutibus.i.suis virtuosis potẽtijs vł q̃litatib⁹. accidit in sũma.i.recollectiõe seu ꝯiunctiõe eaꝝ qualitas in toto mixto sil̃is eaꝝ in virtute.s.ita ꝙ virtualr̃ cõpꝛehẽdit oẽs ṗmas q̃litates q̃ est complexio. ¶ Attende ṗmo ꝙ cõplexio est q̃litas ð ṗma spẽ qualitatis s.habit⁹ vł dispositio. Habit⁹ quidẽ est compl̃o nãlis vł aduenticia q̃ longitudine tꝑis ꝯsuetudinaria effecta est. Dispositio ṽo compl̃o faciliter mobilis a subiecto. Sed instabit aliquis q̃litates ṗme sunt de tertia spẽ q̃litatis.s.passione vł passibili q̃litate vt ait aristo. in p̃dicamẽtis exemplificãs ð his. Ergo ꝛ compl̃o q̃ vł eadẽ est cũ eis realiter vł eundẽ hꝫ inherentie modũ et eadem ṗncipia oꝛiginis. Dic ꝙ eẽ qualitatũ ṗmarũ cõsistit nõ in quale reddere ꝓpꝛium subiectũ:sed ĩ inferre actu vł aptitudine sensui passionẽ:sicut mel nõ idcirco dicit̃ dulce:qꝛ sit aliquid passum:sꝫ qꝛ gustui passionẽ infert. Uel dic ꝙ nihil ꝓhibet calorem ꝛ frig⁹ ꝛ alias qualitates ṗmas diuersis respectib⁹ sub ṗma ꝛ tertia spẽbus qualitatis reponi. ¶ Attẽde scd̃o ꝙ compl̃o nõ sortit̃ vł r ꝛ ĩmediate esse ex actiõe ꝛ passione qualitatũ ṗmaꝝ in elemẽtis inuentaꝝ nisi ꝑ compl̃onem nõ qualẽcunq ꝫ mixturã ṗmaruꝫ qualitatũ intellexeris in eodẽ mixto:sed solũ illam q̃ resultat ex qualitatib⁹ elementoꝝ cõponentiũ mixtũ. Febꝛis nanq ꝫ introducta a sole cõi noĩe mala compl̃o noĩatur:ꝛ frigiditas ĩtroducta a luna. Neutra tñ ꝓuenit ex actiõe qualitatũ inuentaꝝ in elemẽtis. Intellige ḡ diffinitionẽ cõpl̃onis ð compl̃one cõgenita vł ei sil̃i

¶ Attende tertio ꝙ ad compl̃onem ꝓpꝛie dictã requiritur tanta elementoꝝ cõminutio seu diuisio vt nulla ꝑs elemẽti vni⁹ a quocunq ꝫ sensu q̃tũcunq ꝫ viuaci ꝑcipi valeat nõ ĩmixta ꝑtibus alteri⁹ elemẽti: ĩmo requirit̃ ꝙ qd̃libet minimũ foꝛmale vni⁹ elemẽti tãgat minima foꝛmalia alioꝝ elementoꝛuꝫ. Minimum foꝛmale dico id ex elemento quod suaꝫ sufficit saluare foꝛmã. Et si vlt̃ diuideret̃ stati desineret eẽ. Tale aũt dabile ẽ tam ĩ mixtis q̃ in elementis:sꝫ minimuꝫ mãle nõ ẽ dabile cũ oẽ cõtinuũ diuisibile sit in semꝑ diuisibilia. ¶ Attẽde 4°. ꝙ de quidditate seu s̃ba cõpl̃onis opio q̃rundaꝫ fuit ꝙ realit̃ distincta ẽ a q̃ttuoꝛ q̃litatibus ṗmis. Et id innuere videt̃ hic ṗn. Primo cũ dicit ĩ diffinitiõe compl̃onis ꝙ ꝓuenit ex actiõe ꝛ passione ꝯ̃riarum qualitatum: nihil enĩ ꝓuenit ex se. Scd̃o cũ dicit. Cũ enĩ adinuicẽ agunt ꝛ patiunt̃:accidit in toto q̃litas sil̃is. Sil̃itudo aũt est ad alteꝝ. nã sil̃itudo est rerũ differẽtiũ eadẽ q̃litas. Tertio cũ dixit ca.2.doctrine ṗme fen ṗme ṗmi. In cuiusq ꝫ aũt rei cõpositiõe ꝛ alteratiõe q̃ sic ponit̃ ad aliquã ꝑuenit̃ vnitatẽ. Et hec vnitas ad quã hmõi reuertit̃ multitudo aut ẽ cõplexio aut foꝛma. Qualitates aũt ṗme nõ sunt vnitas. Itẽ q̃litates ṗme differũt a complexiõe ꝓpꝛijs subiect̃. ergo nõ sunt idẽ realiter. ꝯña tenet qm̃ accidẽtia sumũt eẽ ꝛ distingui a ꝓpꝛijs subiect̃ ꝛ numerãt̃ numero subiectoꝝ. Accidẽtis enĩ eẽ est inesse. Et in diffinitiõe accidẽtis cadit subiectũ ꝓpꝛium in obliquo ꝑ modũ differẽtie: vt simitas diffinit̃ ꝙ est nasi curuitas. Assumptũ ꝓbat̃ qꝛ subiecta ꝓpꝛia ṗmaꝝ qualitatũ sunt elemẽta subiectũ aũt cõpl̃onis est coꝛp⁹ mixtũ:nec põt saluari cõplexio in quocũq ꝫ vno elemẽto. Itẽ q̃litates ṗme suscipiũt intẽsionẽ ꝛ remissionem. Dicit̃ enĩ vna caliditas intẽsioꝛ caliditate alia compl̃o vero nõ. Alia est opinio dicentiũ ꝙ compl̃o est caloꝛ nãlis vt cõtempat⁹ a qualitatib⁹ alijs. Ipe enĩ est velut foꝛma ꝛ ꝑfectio oĩum cõsil̃iuꝫ mẽbꝛoꝛũ vt aiũt ꝛ instr̃m ꝓpꝛiuꝫ oĩum virtutũ. Tertia ẽ opinio nõ repugnãs ṗme.s.ꝙ cõplexio ſm eẽ mãle est eadẽ numero cũ q̃ttuoꝛ ṗmis q̃litatib⁹:sicut nũerus ꝛ res numerate vnitas ꝛ res vnite ꝑtes simul sumpte ꝛ totũ. nam oĩa saluari pñt ita dicẽdo:ꝛ nõ est ponẽda pluralitas entiũ sine necessitate cũ nihil frustra factũ sit a deo nec a nã. Sꝫ ſꝫ eẽ foꝛmale a quo cõplexio ẽ id qd̃ est cõplexio distinguit̃ a q̃litatibus ṗmis. Uocãt aũt sic opinãtes eẽ foꝛmale cõpl̃onis tẽperantiã quãdã ꝓpoꝛtionataꝫ foꝛme mixti cui⁹ est talis compl̃o resultantẽ ex actione ꝛ passione q̃ttuoꝛ q̃litatuꝫ ṗmaꝝ. ¶ Sꝫ instabit aliq̃s ꝙ queadmodũ dictũ est q̃litates ṗmas eẽ realiter cõplexionẽ:ita dici põt ꝙ sunt tẽperãtia. Dic ꝙ nõ. Primo qꝛ eẽ ꝛ qd̃ est nõ sunt idẽ in entib⁹ ꝑ accidens. Iuxta id aristolis.7°. methaphisice. Scd̃m accidẽs ṽo dictũ vt musicũ aut albũ ꝓpter duplex: significare ꝛ nõ ẽ veꝝ dicere ꝙ idẽ sit qd̃ q̃d erat eẽ ꝛ ipm. etenĩ cui accidit albũ ꝛ accidens significat supple albũ. Compl̃o aũt ẽ ens ꝑ accidẽs cũ noĩet ꝑ modũ str̃amẽti ṗmas q̃ttuoꝛ qualitates ꝛ ꝑ modũ foꝛme tẽperamentũ qd̃ accrescit eis. Scd̃o cõpl̃o de necessitate noĩat aliq̃d sup̃ 4.q̃litates ṗmas ex ꝑte rei alioq̃n q̃litates ṗ° q̃litercũq ꝫ disposite eẽnt ipa cõpl̃o qd̃ falsũ ẽ manifeste. Illud aũt qd̃ cõpl̃o noĩat vltra eas ẽ ei⁹ eẽ foꝛmale q̃uocunq ꝫ noĩes illud siue tẽperãtiã siue tẽperamẽtũ siue sinzugiam siue ꝯsonantiã siue armoniã. ¶ Ad rõnes ṗme opinionis dic auctoꝛitates ṗn. ꝓbant distinctionẽ ſm eẽ foꝛmale. ¶ Ad rõneꝫ de differẽtia ꝓpꝛioꝝ subiectoꝝ. Dic ꝙ q̃litates ſm eẽ refractũ qd̃ hñt ĩ mixto sunt subiectiue ĩ mixto sicut ipa cõpl̃o. ¶ Ad aliã de susceptiõe intẽsionis ꝛ remissionis. Dic ꝙ cõpl̃o vt calida vł frigida suscipit intẽsionẽ ꝛ remissionẽ:lꝫ nõ suscipiat vt cõpl̃o ꝛ sic ꝓbat solũ distinctionẽ ſm eẽ foꝛmale.

virtutibus:accidit in earũ summa q̃litas ĩ toto eaꝝ similis que ẽ complexio. Et qm̃ b virtutes ṗme que sunt in elemẽtis p̃dictis sunt quattuoꝛ caliditas:frigiditas:humiditas:ꝛ siccitas:tunc manifestũ est ꝙ cõplexiões in coꝛꝑib⁹ generatis ꝛ coꝛꝛuptis sũt ꝑ eas. ¶ Et illd̃ quidẽ est ſm ꝙ opoꝛtet ꝑ diuisionẽ rõnalem cũ cõsideratione absoluta absq ꝫ vlla cõparatõe ad rem aliquã. Et est duobus modis quoꝛuꝫ vnus est vt sit cõplexio equa-

b Et qm̃ virtutes. In hac ꝑte scd̃a ṗncipali hui⁹ capl̃i. Primo tãgit ea ꝑ q̃ sũt ꝛ distingunt̃ cõpl̃ones. Scd̃o diuidit cõpl̃ones diuisione rõnali ꝛ absoluta declarãdo sil̃ mẽbꝛa diuidẽtia ibi [Et illd̃ q̃dẽ] Tertio reijcit mẽbꝛa hui⁹ diuisiõis vt iꝑtinẽtia ꝓposito ibi [Qd̃ aũt] ¶ In ṗma ꝑticula dicit ꝙ qꝛ ṽtutes ṗme.i.ṽtuose q̃litates ṗme q̃ sunt in elemẽtis sunt.4.s.caliditas frigiditas humiditas ꝛ siccitas. manifestũ ẽ ꝙ cõpl̃ones in coꝛꝑib⁹ gñatis ꝛ coꝛꝛupt̃ sunt ꝑ eas.i. capiũt eẽ et distingui ab eis. ¶ Sꝫ dicet aliq̃s coꝛꝑa coꝛꝛupta nõ sunt. ergo cõpl̃o-

lis ita vt q̄ titates qualitatū contrariaruꝫ in cōplexionato sint equales nō superātes: neqꝫ supate ꝛ sit cōplexio qualitas in medio earuꝫ vere. Alter ṽo modus ē vt nō sit cōplexio q̄litatum ꝯ̄riaruꝫ media absolute: ſꝫ ad vnā magis declinet extremitatū aut in ꝯ̄rietate que ē inter caliditatē ꝛ frigiditatē: aut in ꝯ̄rietate q̄ est iter humiditatē ꝛ siccitatē: aut inter vtrasqꝫ ¶ Quod aūt i doctrina medicine cōsideraꝛ equale aut extra equalitateꝫ nō est hoc neqꝫ illō. Sꝫ medic⁹ physico credere dꝫ ꝙ equale ſm hāc intentionē quaꝫ dixim⁹ impossibile ē aliq̄ modo inueniri: q̄ to magis vt sit hominis cōplō aut mēbri hūani. Debes autē scire ꝙ equale de q̄ medici in suis inq̇sitiōibus tractāt nō est denominatū ab equalitate in q̄ eq̄litas cū pōdere eq̄lr existit: sed denoīatur a iusticia in diuisione. Et hoc ē ꝙ cōplexionatū in p̄mis attendiꝛ: siue sit corp⁹ totū: siue sit mēbruꝫ vnū vt sit i eo de elemētis cū suis q̄ titatibus ꝛ q̄litatibus mēsura quaꝫ humana natura hr̄e dꝫ ſm meliorē ꝓportionis ꝛ diuisionis eq̄tatē. Accidit aūt vt hec diuisio cū hō eā habuerit vere equali quā primaꝫ dixim⁹ valde sit ꝓpinq̄.

nes nō sunt in eis p.4. qualitates p̄mas. Dic ꝙ corpa aīata corrupta ꝛ defuncta manēt adhuc corpa de gn̄e sbe p formā cadaueris aut aliaꝫ ꝛ hn̄t cōplōneꝫ q̄diu elemēta māserint ligata adinuicē. ¶ Attende circa hāc ptē ꝙ ex.4. p̄mis q̄litatib⁹ elemētoꝝ numer⁹ cōplōnū sic exhitur. Ois cōplō ē pticeps.4. p̄maꝝ q̄litatū: vel q̄ pticipat eas cū tēperamēto quodam iusticie ꝛ est cōplō tēperata. vł cū exces su. et h̄ dupliciꝛ: aut eni excedit i sola vna q̄litate vł i duab⁹. si in vna sola vł in caliditate ꝛ sic ē ꝯplō calida: vel in frigiditate ꝛ sic ē frigida: vł i humiditate: ꝛ sic est hūida: vł in siccitate ꝛ sic ē sicca. Si i duabus vł in caliditate ꝛ siccitate: ꝛ sic ē calida ꝛ sicca: vł i caliditate ꝛ humiditate ꝛ sic est calida ꝛ humida: vł in frigiditate ꝛ humiditate: ꝛ sic ē frigida ꝛ humida vł in frigiditate ꝛ siccitate: ꝛ sic est frigida ꝛ sicca. ¶ In secunda dicit. Et illud. s. cōplōnes esse ꝛ distingui p.4. qualitates primas est ſm ꝙ oꝫ. i. ꝯuenit p diuisionē rōnalē. i. mētalē ꝛ nō realē cū ꝯsideratōe absoluta absqꝫ vlla cōparatiōe ad rē aliquā. i. nō habito respectu ad q̇cūqꝫ. s. nec ad spēm nec ad ptem spēi: nec ad indiuiduū: nec ad ptē indiuidui: ſꝫ dūtarat ad eē soli⁹ ꝯplōnis. Et ē duob⁹ modis. i. ꝯplō diuidiꝛ p diuisionē rōnalē in duos mōs vł duo mēbra. Prim⁹ est vt sit ꝯplō eq̄lis. i. tēperata ad pōd⁹: ita vt q̄ titates. i. mēsure ḡduales seu intēsiones q̄litatū ꝯ̄riaruꝫ sint eq̄les in ꝯplōnato nō supantes alsa alterā nec supate: ꝛ sit ꝯplō q̄litas i medio eaꝝ vere. Scōs mod⁹ seu scōm mēbrū dicte diuisionis rōnalis ē vt nō sit ꝯplō q̄litatū ꝯ̄riaꝝ media absolute: ſꝫ magis declinet ad vnā extremitatū: aut in ꝯ̄rietate exn̄te inter caliditateꝫ ꝛ frigiditatē aut i ꝯ̄rietate exn̄te iter hūiditatē ꝛ siccitatē aut inꝛ vtrasqꝫ. i. in vtraqꝫ ꝯ̄rietatū declinet ad vnā extremitatū. ¶ Attēde h̄ ꝙ p̄n. noīat hāc diuisionē ꝯplōnis ineq̄lē ad pōdus ꝛ nō equalē diuisionē rōnalē: q: p̄m mēbrū ipius ē ens rōnis nusq̄ repibile ex pte rei: sicut eni realis relatio req̄rit ambos termios reales sic realis diuisio mēbra diuidētia realia. ¶ In tertia dicit ꝙ eq̄le qd̄ ꝯsideraꝛ in medicina: ꝛ id qd̄ ē ex equalitatē nō est h̄. s. eq̄le ad pōdus. neqꝫ id. s. ineq̄le ad pōdus: ſꝫ medicus credere dꝫ phō nāli ꝙ impossibile ē eq̄le ad pōdus iueniri aliq̄ mō q̄ to ḡ magis ē impossibile vt sit ꝯplō hois aut mēbri ei⁹. ¶ Sꝫ istabit aliq̄s p̄mo. Ubicūqꝫ est iuenire magis ꝛ min⁹ ibi. est iuenire mediū vere qd̄ equale dr̄. Nā magis ꝛ min⁹ relatiue dicunꝛ ad mediuꝫ: ſꝫ in calido frigido humido ꝛ sicco ē iuenire magis ꝛ min⁹ igiꝛ. Scōo aq̄ mixta ex feruētissima ꝛ frigidissima eq̄liter ē vere tēperata ꝛ media nō imutans tactū viri tēperati. Tertio ꝯplō frigida ꝛ sicca pōt reduci tractu tpis ad calidā ꝛ humidā alioqui ars reductiua vana eēt: ſꝫ ipossibile est trāsire de extremo ad extremū nō trāseūdo p mediū. qm̄ nā nō facit saltus: ſꝫ ḡdatim ꝓcedit. ¶ Oppositū hoꝝ asserit hic p̄n. Dic ꝙ ipossibile ē inueniri ꝯplōnem equalē vł ꝯplōnatuꝫ equale ad pōd⁹ iux̄ moduꝫ h̄ expssum p prin. Primo q: ꝯplō surgit in eē ex actiōe ꝛ passione q̄litatū ꝯ̄riaruꝫ in elemētis iuentaꝝ: ſꝫ si q̄ titates q̄litatū ꝯ̄riarū sint siles nulla fit actō cū actio semp fiat a ꝓportiōe maioris ineq̄litatis: ḡ nulla ꝓueniet ꝯplō. Forsan dicet aliq̄s ꝙ actio fiet: q: vna qualitatū est maioris actiuitaꝛ alia ꝛ vna etiā est maioris resistētie: sicut ignis calid⁹ in sūmo agit in aquā frigidā in sūmo. Dic ꝙ nō ē sile in elemētis ꝛ in q̄litatib⁹ liberis ꝛ soluꝛ a ꝯ̄rijs: ꝛ in his q̄ ꝯ̄rijs imiscēꝛ vsqꝫ ad minima formalia qm̄ cū ignis applicaꝛ aq̄ ꝓpter suā subtilitatē penetrat in aquā plusq̄ aq̄ i ignē ꝛ tāgit plm aq̄: sic aūt i mixto fieri n̄ pōt. Uł dic ꝙ eq̄litas pōderis supponit eq̄litatē q̄litatū in actiuitate ꝛ resistētia. Scōo sicut se hn̄t q̄litates p̄me ad elemēta sic ꝯplōnes ad mixta: ita ꝙ mixta agunt suis ꝯplōnib⁹ sicut elemēta q̄litatib⁹: ſꝫ a ꝯplōne tēperata ad poudus nulla ꝓcedere pōt actio: q: cū q̄ titates q̄litatū sint eq̄te ꝛ illigate piter vsqꝫ ad minima quicq̇d inꝛ mixtū p vnā eaꝝ agere sua ꝯ̄ria ipediet frustra ḡ erit hmōi ꝯplō q̄ quale nihil iuenibile ē i nā. Tertio si eēt aliqd̄ mixtum eq̄le ad pōdus nusq̄ q̇esceret. nō in terra q: nō abūdat in ea plus q̄ in alijs elemētis nec in aq̄ eadē rōne. Forte diceret aliq̄s ꝙ iter aquā ꝛ aerē cū sit medi⁹ locus inter supficiē ꝯcauaꝫ orbis lune ad quā tēdūt leuia ꝛ centrū terre ad qd̄ tendūt grauia: ſꝫ ꝙ ita nō possit eē ptꝫ ex duob⁹. Primo q: si q̇esceret ibi cū nālis loc⁹ debeat eē ꝯformis ꝛ ꝓportionalis locato pl⁹ necessario pticiparet de aere ꝛ aq̄ in q̄rum ꝯiunctiōe locatū ē. Scōo si esset aliqd̄ tale mixtū esset hō vł aīal pfectius hoīe: q: ꝯplō hois tēperata ad iusticiā est valde propīnqua equali ad pōdus vt stati dicet p̄n. ꝛ q̄ to mixtoꝝ forme sūt pfectiores tanto ꝯplōnes plus ſmote ab īmoderātia q̄litatum ꝛ tēpatiores debenꝛ eē: sed nec hō nec aīal hoīe pfectius locatū i ter aquā ꝛ aerē haberet q̇d cōcedē. Quar⁰ si ꝯtigerꝫ tale corp⁹ expelli a ꝓprio loco nō posset moueri ex se nec ad illud redire: ꝛ sic eēt vilioris ꝯditiōis q̄ elemēta ꝛ mixta impfecta. Assumptū ꝓbaꝛ qm̄ nec sursum moueri posit: q: n̄ est leue nec abūdat in leuib⁹ elemētis: neqꝫ deorsū: q: nō est graue nec abūdat in elemētis grauib⁹. ¶ Ad pri^m obiectū dic ꝙ vbicūqꝫ ē magis ꝛ min⁹ ibi est aliq̄ mō mediū: ſꝫ nō eq̄le ad pond⁹ neqꝫ pmanēs ꝛ stabile vt sit mixti ꝯplō. Ad 2^m ꝯcede gr̄a argumēti ꝙ in aq̄ pōt eē talis tepor: vt nō imutet tactū tēperatū: ſꝫ nō pmanet in illa dispōne: neqꝫ est talis tepor ꝯplō: īmo statim se reducit aq̄ ad suā ꝓpriā frigiditatē. Ad 3^m dic ꝙ in reductiōe ꝯplōnis melācholice ad sanguineā trāsiꝛ p medium ſꝫ nō codeꝫ tēpore pueniꝛ ad mediū q̄litatū actiuaꝝ ꝛ passiuaꝝ: q: facili⁹ est frigidū calefacere q̄ siccū hūectare. Et dato ꝙ eodē tpe pueniret ad mediuꝫ vtrarūqꝫ q̄litatū illd̄ mediū nō ē stabile: neqꝫ māsiuū: q: nulli mixto vł forme mixti eēt idoneū instr̄m pp cās in rōnib⁹ p⁹ opposi-

c Debes. Hic icipit ps. 3ª. p̄ncipalis hui⁹ ca. i (tū assignatas q̄ p̄mo describit p̄n. eq̄le ad iusticiā. Scōo diuidit ipm in. 8. modos ibi [Huic] Ter⁰ specificat queqꝫ illoꝝ octo mōꝝ cū latitudīe sua ibi [Prim⁹ mod⁹. Quar⁰ ōndit sigillatiꝫ q̄ spēs ē ꝓpīnq̇or certe eq̄litati ꝛ q̄ regio vł q̄s incola regionis seu climaꝛ ꝛ qd̄ mēbrū ibi [Cū aūt spēs] ¶ Prima pticula ē pn̄s text⁹ in q̄ p̄n. dicit ꝙ eq̄le seu tēpatuꝫ de quo medici tractāt in suis inq̇sitiōib⁹ nō est denoīatū ab eq̄litate pōderꝫ: ſꝫ a iusticia q̄ obſuata est in diuisione elementorum reptorum in illo equali. Et h̄ est sic intelligendum ꝙ ꝯplōnatū in p̄mis. i. in p̄ncipijs suis vł formatiōe ei⁹ attendiꝛ i. ꝯcipiꝛ siue sit corp⁹ totū siue mēbrū vnū: ita vt mēsura sit in eo d̄ elemētis cū suis q̄ titatib⁹ ꝛ q̄litatib⁹ quā nā hūana dꝫ hr̄e ſꝫ meliorē equitatē ꝓportōis ꝛ diuisionis elemētoꝝ adinuicē. Accidit aūt. i. euenit nō a casu ſꝫ regulr̄: vt hec diuisio. i. h̄ mēbrū diuidēs ꝯplōnem. s. ꝯplō eq̄lis: cū hō habuerit eā sit ꝓpīnq̄ valde vere eq̄li quā dixim⁹ p̄mā: vꝫ eq̄li ad pōdus. ¶ Attēde p̄⁰ circa hāc pteꝫ q: in ea agiꝛ de ꝯplōne eq̄li ad iusticiā. ꝙ iusticia ē ꝯstans ꝛ ppetua voluntas reddēdi vnicuiqꝫ qd̄ suū ē. Ipa q̇dē igiꝛ ṽtus est pfecta nō simplr̄: ſꝫ ad alteꝝ ꝛ pp h̄ p̄clarissima ṽtutū vr̄ eē ꝛ neqꝫ hesper⁹ neqꝫ lucifer ita admirabilꝛ. 5. ethicoꝝ. ¶ Attēde 2⁰ ꝙ duplex ē iusticia. Una ē distributiua q̄ ꝯsistit in distributōib⁹ honoruꝫ vł pecuniaꝝ vł alioꝝ q̄ ptibilia sunt apd̄ cōitatē vt ꝙ vnus sit p̄ses alij ꝯsules alij cliētes: vł ꝙ vn⁹ hēat de erario publico centū marcas argēti. ali⁹. 20. ali⁹. 10. Uel ꝙ vn⁹ habeat p̄mā sedē in cōcilijs: alij alias ſm suos ḡdus. Alia est iusticia cōmutatiua q̄ cōsistit in cōmutatiōibus: quarū quedā sunt volūtarie manifeste: vt venditio emptio mutuatio fideiussio vsus depositio ꝯductio Alie sunt occulte vt furtū mechia veneficiū ꝓpagogia. s. cū quis diuertit aquā a stagno vicini sui: serui seductio: dolosa occisio falsum testimoniū. Alie violēte vt vei beratio vinculū mors rapina orbatio accusatio iniuriatio: sicut meminit aristo. 5⁰. ethycorum ¶ Attende tertio ꝙ mediū seu eq̄le aliter attendiꝛ in iusticia distributiua ꝛ aliter in cōmutatiua. Nā mediū in iusticia cōmutatiua attendiꝛ ex pte rei ſm quā fit cōmutatio: ꝛ est idē apud oēs

vt eadem mēsura vini 7 panis eiusdē magnitudinis 7 modi tanti dꝫ vēdi ignobili sicut nobili.s.ꝼm p̄tiū appositū rei. Sed in iusticia distributiua mediuꝫ attendiꝭ quo ad hoīem nō ex rei nā q̄re variaꝭ ꝼm status 7 ꝓsapias hoīum vt alius honoꝛ debeꝭ regi ali' duci alius baroni 7 aliud salariū debeꝭ medico qui sanat hominē 7 saluat a morte 7 aliud lathomo q̄ murū cōstruit aliud p̄sidi q̄ saluti cōitatis inuigilat. De hac iusticia intelligiꝭ sermo p̄n. hic sꝫ denominaꝭ a iusticia in diuisione.i.cōplxonatum aliq̄d dicitur tēperatuꝫ ad iusticiā cuꝫ in eo diuisa sint elemēta ꝼm optimā ꝓportionē q̄ debeꝭ illi ad opa sua incolumiꝭ pficienda. Talis aūt elemētoꝛuꝫ iusta diuisio diuersificaꝭ ꝼm spēs et merita cōplxonatoꝛū vt alia diuisio 7 ꝓportio debeꝭ hoī alia equo alia boui. ¶ Dubitaꝭ circa hoc q̄d dicit p̄in. Accidit aūt vt hec diuisio cū hō eā habuerit vere equali valde sit ꝓpinqua. Nam cōplxo vere equalis: videlicet eq̄lis ad pondus: nec est nec eē pōt: vt statiꝫ dixit: q̄ nihil est sibi eq̄le. Nā ens 7 nō ens sunt p° diuersa nec cōicant in aliq̄. Dic q̄ eq̄le ad pōd' lꝫ i re n̄ sit nec eē possit. ē t̄n i itellectu: 7 sic cōparaꝭ eq̄le ad iusticiaꝫ cū eq̄li ad pond' ꝼm eē q̄d h̄nt in intellectu. Vꝉ dic si vis h̄ p̄ncipē velle q̄ eq̄le ad iusticiā est maxīe semotū q̄tū nā ꝑmittit ab excellētia q̄litatū. Et iō dꝫ ꝓpinquū ꝟe eq̄li imagiato vꝉ vere eq̄li si eēt

Huic ꝟo equalitati que ꝼm humana attendiꝭ coꝛpa 7 que ē in cōpatione alioꝝ que hāc nō habēt equalitatem: neq꜄ habēt ꝓpinquitatē equalitatis quā p̄us noīauimus quā habꝫ hō: octo ꝯsiderationū accidūt modi Aut enī erit ꝼm spēm cōparatam ei q̄ ab ea diuersificaꝭ 7 ē alia ab ea. Aut ꝼm spēm cōparatā ei q̄d est diuersuꝫ ab ea ex eo q̄d est in ea. Aut erit ꝼm aliquam ꝑtem spēi cōparatam ei q̄d ab ea diuersuꝫ existit: 7 est extra ip̄aꝫ 7 in eius spē. At erit ꝼm ꝑtem speciei cōparatā ei q̄d diuersum est ab ea ex eo q̄d est in eius ꝑte sue spēi. Aut erit ꝼm singulare cōparatū ei q̄d ē diuersum ab eo 7 extra ip̄m. Aut erit ꝼꝫ singulare cōparatū suis dispōnibus q̄ in ip̄o sunt. Aut erit ꝼm mēbꝛū cōparatum ei q̄d ab eo diuersuꝫ existit ab eo q̄d est extra ip̄m 7 in suo coꝛpoꝛe. Aut erit ꝼm mēbꝛum cōparatū suis dispōnibus in seip̄o. ¶ Primus modus est equalitas q̄ in hoīe attendiꝭ cōparatiōe alioꝝ generatoꝛum: 7 ē magnā habēs latitudinē que diffinitione minime pōt cōpꝛehēdi: nec etiam qualitercūq꜄ ꝯtingat existit: sꝫ inter multitudinē 7 paucitatē duas obtinet extremitates: ab vna quaꝝ cuꝫ egressa fuerit nō poterit esse humana cōplexio. Scōs ꝟo mod' ē medialis q̄ inter duas extremitates huius late cōplexionis existēs inueniꝭ in indiuiduo q̄d est in vltimo equalitatis ex spē q̄ est in fine equalitatis 7 in etate in qua augmētū ad suū ꝑuenit finē. Et hec est q̄dem equalitas etiā licet nō sit equalitas certa quaꝫ in huius capꝉi p̄ncipio noīauim' eo q̄ hanc īueniri nō est possibile: est t̄n ei ꝓpinqua. Et hic etiā hō equalitati nō qualitercūq꜄ vicin' existit: sꝫ suorum mēbꝛoꝝ alteratione alias alter-

Huic ꝟo. In hac ꝑticula scōa hui' tertie ꝑtis diuidit p̄n. equalitatē ad iusticiā in .8. ꝑtes vꝉ modos eq̄litatis q̄ ꝯsideraꝭ in humanis coꝛpibus ꝑ cōpationē ad alia coꝛpa q̄ nō habēt hanc eq̄litatē iusticie: nec sunt ꝓpinqua eq̄litati ad pōdus p̄us noīate. Prim' modus est cū spēs humana tota cōparaꝭ alteri spēi. Secundus ē cū spēs humana cōparaꝭ ad indiuiduū temperati' q̄d est in ea. Terti' est cū ꝑs humane spēi cōparaꝭ ad aliā ꝑtem ex̄ se eiusdē speciei vt gens vni' regionis vꝉ climaꝭ ad gētem alteri' regionis aut climatis. Quart' est cū ꝑs humane speciei puta gens vni' regionis vꝉ climaꝭ cōparaꝭ ad indiuiduū q̄d est tēperati' in illa regione vꝉ climate. Quint' est cū indiuiduuꝫ aliq̄d humane speciei cōparaꝭ ad aliud indiuiduū eiusdē spēi. Sextus est cuꝫ indiuiduū aliq̄d humane speciei cōparaꝭ ad seip̄m ꝼm suas etates vꝉ dispōnes diuersas q̄ sunt in eo. Septim' est cum membꝛum aliquod alicuius hoīs cōparaꝭ ad aliud mēbꝛum eiusdem hoīs. Octauus est cū mēbꝛū aliq̄d alicui' hoīs cōparaꝭ ad seip̄m ꝼm diuersas dispōnes ip̄ius. ¶ Queret aliquis cur dicit p̄n. huic vero equalitati q̄ ꝼm humana attēdiꝭ coꝛpa: nunq̄d equalitas iusticie est in equis bobus 7 asinis sicut in hoīe cū aliqui ex eis habeant de elemētis ꝼm optimā equitatē ꝓpoꝛtionis ad sua opa ꝑficienda. Et cur etiā subdit que.s. alia coꝛpa ab homie nō habēt hāc equalitatē cū habere videanꭲ sibi ꝓpꝛiam equalitatē in sua spē sicut hō: imo faciunt sepe foꝛtioꝛa opa q̄ hō sicut equus foꝛtius currit 7 maius poꝛtat onus. ¶ Dic p° q̄ medicina p̄ncipaliꭲ est de hoīe ꝓpterea dixit p̄in. in p̄ncipio libꝛi huius diffiniēs medicinam q̄ est scīa q̄ humani coꝛpis dispōnes cognoscunꭲ. Et iō rōnabiliter se restringit hic p̄in. ad loquendū de equalitate que ꝼm humana attendiꭲ coꝛpa. Dic scōo q̄ licet bos equus 7 asinus habeāt equalitatē iusticie ꝼm meritū sue spēi: nō t̄n habēt illam tēperantiā sup̄maꝫ possibilē in nā quā habet hō: imo equalitas aliarum spērum relata ad humanā equalitatē: potius est ineq̄litas q̄ (eq̄litas.

Primus mod'. Hic incipit tertia ꝑticula tertie ꝑtis p̄nci palis huius capꝉi in qua quidē ꝑticula specificat p̄n. quēq꜄ octo modorum equalitaꭲ ad iusticiā cū latitudine sua. Et p̄mo p̄mū hic. Scōo secundū ibi [Scōs ꝟo] Tertio tertiū ibi [Modi ꝟo] Quarto quartū ibi [Quart' aūt] Quīto quintū ibi [Modus ꝟo] Sexto sexm ibi [Sext' aūt] Septimo septimuꝫ ibi [Modus aūt septimus] Octauo octauum ibi [Mod' aūt octauus] ¶ Dicit aūt in hac ꝑte p̄mo q̄ p̄mus mod' equalitatis seu tēꝑici ad iusticiā est equalitas seu tēperātia que dꝫ betur humane spēi ꝑ cōparationē ad alias spēs. Scōo dicit q̄ hec eq̄litas hꝫ magnā latitudineꝫ q̄ cōpꝛehēdit oēm hoīem: eius t̄n latitudo nō pōt supplea nobis diffinitiōe cōpꝛehēdi.i. ꝓpꝛijs terminis designari: iter q̄s sit humana cōplxo 7 extra hos nō fit q̄q̄ ex se latitudo illa diffinibilis sit: imo actu diffinita seu terminata: sicut astra numerare nequimus q̄uis in se numerata sint: neq꜄ maris q̄titatem describere q̄uis terminata sit. Tertio dicit nec etiā q̄litercunq꜄ ꝯtingat existit.i. nō est actu humana cōplxo qualitercūq꜄ pōt eē seu reperiri: q̄ pōt esse tēperatioꝛ tēperatissima q̄ nunc est 7 distēperātioꝛ distēperatissima vꝉ ecōuerso iuꭲ celi īfluētiā: 7 sic latitudo eq̄litatis ex̄ntium maioꝛ vꝉ minoꝛ. Quarto dicit q̄ inter multitudinē tēperantie 7 paucitatē eius humana equalitas obtinet duas extremitates.i. claudiꭲ a duabus extremitatibus a quarū vna cuꝫ fuerit egressa nō poterit eē humana cōplxo. Aliter enī esset infinita nisi certis terminis clauderet. Sed instabit aliq̄s rei nāe ꝑmanentis nō est dare vltimū instans cū actiones nāe nō sint repētine sed successiue: tum ex resistētia passi. tum ex limitatiōe potētie agentis. ergo dato hoīe cōstituto in termino maximi lapsus ꝑ positum nō moꝛieꭲ in instāti: sꝫ ꝓcedet deterioꝛādo ad moꝛtem nō igiꭲ erat in termino. Dic si vis q̄ coꝛruptio est mutatio instātanea nō successiua: vt motus: sicut ait aristo. 5°. ph̄oꝛum. Vel dic si nō datur vltimū esse hoīs: daꭲ p̄imuꝫ nō esse: 7 hoc sufficit. Vel dic nulla instātia indiuisibilia ꝯcedi in tꝑe: sꝫ ꝑtes tꝑis minimas ad sensum instantia vocari.

Secundus vero modus. In hac particula que est de secundo modo equalitatis describit pꝛimo p̄nceps hunc scōm modum. Secundo ip̄m cōparat equali ad pōdus ibi [Et hec quidē] Tertio oñdit qualiter hō vicin' existit equali ad pōd' ibi [Et h̄ etiā] Quar° ꝼm q̄d mēbꝛū ē vicinius ip̄i ibi [In ꝯsideratōe ꝟo] Quinto ꝼm q̄ mēbꝛa elongatū est ab eo ibi [In cōparatiōe aūt] Sexto enumerat mēbꝛa p̄ncipalia 7 eoꝛuꝫ complexiones 7 habitudines ad inuicem ibi [Membꝛa ꝟo]

In p̄ma parte huius ꝑticule dicit q̄ scōs modus equalitaꭲ iusticie ē medialis.i. in medio cōstitut' totius latitudinis humane cōplxonis. Et iste modus ex̄ns inꭲ duas extremitates hui' late cōplxonis inueniꭲ i indiuiduo tēperatissimo tēperatissime spēi dum ē in fine etatis adolescē (tie.

In scōa dicit q̄ hec equalitas scōi modi q̄uis nō sit eq̄litas pōderis p̄us dicta: q̄ hec inueniri nō pōt. est t̄n ei ꝓpinqua.i. elongata (multū ab excessu qualitatū p̄maꝝ.

In tertia dicit q̄ hic homo.s. tēperatissimus in spē tēperatissima in fine augmēti nō est vicinus eq̄litati ponderis qualitercunq꜄ id est omni modo: sed alteratione vꝉ alternatione vt aliqui libꝛi habent id est alternatiua cōparatiōe suoꝝ membꝛorum.s. calidoꝛū ad frigida vꝉ humidoꝛum ad sicca. Cum ergo ponderabuntur id est considerabunꭲ mensure qualitatum membꝛoꝛum et equabuntur. id est ex equo referentur calida frigidis 7 humida siccis erit dictus homo vicinus equalitati ponderis.

In quarta dicit ꝙ temperatissimus homo in nullius membri sui cō
sideratione vel respectu est vicinus equali ad pondus nisi in conside-
ratione sue cutis que temperata est: vt postea dicemus in hoc capitulo
In quinta dicit ꝙ impossibile est hominē temperatissimū esse ꝓpin
quum equali ad pōdus in comparatiōe id est respectu suorū spirituuꝫ
⁊ mēbroꝝ principa-
liuꝫ: imo recedit ab
equalitate ad pon-
dus ⁊ declinat ad ca
liditatem ⁊ humidi
tatem. Ad calidita-
tem quidē declinat
quoniā cor ⁊ spirit⁹
sunt principium vi-
te que ambo sunt ve
hementer calida de-
clinantia ad super-
fluitateꝫ caliditatis
cum vita existat per
caliditatem quā ita
abundare oportet
i pncipiis vt ⁊ suffici
entem sibi habeant
caliditatem: ⁊ aliis
eam abunde tribu-
ant. Ad humidita-
tem vero quoniaꝫ au
gmentum existit per humiditatem ⁊ caliditas existit per eam ⁊ ab ea
nutritur. Humidū enim est velut retinaculum ⁊ pabulum innate cali
(ditatis in quo conseruatur.
In sexta probat iterum quod di-
ctum est in quinta parte .s. ꝙ tēperatissimus homo nō est ꝓpinquus
eq̄li ad pondus: sed elongatus ab ea tendens ad caliditatē ⁊ humidita
tem ex parte suorum pncipalium mēbrorum ⁊ dicit ꝙ membra princi-
palia sunt tria vt post declarabitur. Ex quibus vnū est frigidum scili-
cet cerebrum. Et duo calida scilicet cor ⁊ epar: sed frigiditas cerebri nō
peruenit ad temperādam caliditatem cordis ⁊ epatis id est nō sufficit
reducere ad temperiē fortes calores cordis ⁊ epatis. Ex hoc conclude
ꝙ temperatissimus homo declinat ad caliditatem ſm ipsius membra
principalia. Itē ex membris ipsius pncipalibus vnum est siccuꝫ aut sic
citati ꝓpinquum scilicet cor: ⁊ duo humida videlicet cerebrum ⁊ epar:
sed siccitas cordis nō peruenit ad humiditatē cerebri ⁊ epatis tempe-
randam. Est igiť hō temperatissimus declinans ad humiditatem re-
spectu suorum pncipalium mēbrorum. Finaliter subdit pnceps ad
ꝓbandum ꝙ frigiditas cerebri nō sufficit temperare caliditatem cor-
dis ⁊ epatis: nec siccitas cordis humiditatem epatis ⁊ cerebri. ꝙ cere
brum ipm nō est tantū frigidum id est nō solum participat frigiditate
imo est in eo caliditas fortis ⁊ pulsatiua tam ex abundātia spirituuꝫ ⁊
sanguinis ⁊ arteriarum qui sunt in eo q̄ fumorum qui cōtinue eleuan
tur ad ipsum. Nec cor est tātum siccum ita scilicet ꝙ denudatuꝫ sit om
ni humiditate: immo plurima humiditate ꝑticipat: tuꝫ ex magna san
guinis abundantia: tum ex aere copioso sibi assidue pro refrigerio af-
fluenti. Sed cor siccum dicitur cōparatione ad cerebrum ⁊ epar. Et ce
rebrum frigidum cōparatione ad cor ⁊ epar. ¶ Dubitatur circa pmā
⁊ secundam partes vtrum sit dare hominem temperatū ad iusticiam.
Et non arguitur primo. principia generationis ⁊ vite sunt debilitata
ab eo quod olim: tum ꝓpter pestes ⁊ alias magnas inmutationes ae
ris ex parte celi ⁊ corruptiones cadauerales ex atrocibus hominū bel
lis: tum ꝓpter luxus ⁊ intemperantias ebrietatum ⁊ cōmessationum.
Omnes enim hodie pene filii sunt crapule. Cuius rei signū est ꝙ nec
tam fortes vt olim ꝑcreanť homines nec tandiu viuunt cū de quibus-
dam narretur ꝙ vixerunt octingentis vł nongentis annis. Secundo
q: a tempore nostre natiuitatis humidū radicale continue depascitur
tum a calore cōnato: tum a calore aeris nos circundāte qui nunq̄ ad
tantam peruenit frigiditatem quin semper aliquid resoluat de corpo
ribus nostris ⁊ restaurari non potest vnq̄ ita purum. Alioquin ho-
mo posset ꝑpetuari ergo cōplexio humana semp in aliquo lapsa est et
nunq̄ tēperata ad iusticiam. Tertio impossibile est omnia concurrere
que requiruť ad cōplexionē temperatā celum ꝓpitium pater ⁊ mater
sani semina cōuenientissima receptio eorū in matrice munda tempera
ta alimentū purū ⁊ alia pene innumera. Quarto ſm naturā reruꝫ nō
ex sensu iudicādo corꝑa humana sunt sempiťne passionis vł in egritu-
dine semp. Iuxta id galieni scđo tegni. Omnibus his sensu iudicatis
nō ſm ipam rerum naturam. Periculum eni est sempiterne passionis
irrepere dogma. Et id eiusdem tertio de cōplexionibus. Sermo
eorum qui dicunt corpora nō euacuari a receptione sempiterne
passionis cū in ipo cōsideratio rōne ꝑtractetur iuenit demōstra-
tionem fortē: nō tamē oīno necessaria est in oꝑationibus medi-
cine particularibus. Quinto nulli insunt omnia signa hominis
temperati. nā
vt ait galien⁹
secundo de cō
plexionibus.
Homo tēpe-
ratus ē ille cu
ius corpus vi
des mediū ve
re iter omnes
extremitates
scilicet macieꝫ
⁊ pinguedinē
lenitateꝫ ⁊ du
riciem calidi-
tatem ⁊ frigi-
ditatem. Est
etiam in ani-
ma medius
vere inter au-
daciam et ti-
moreꝫ ⁊ inter
tardum ⁊ taci
turnum ⁊ velocem ⁊ verbosum: ⁊ inter misericordē ⁊ dolosum vł
inuidū ⁊ comedit ⁊ bibit modeste ⁊ digerit cibū suū ſm ꝙ oportꝫ
⁊ ad summuꝫ oēs oꝑationes nāles ⁊ aīales sunt in eo ſm dispō-
nem qua nihil eaꝝ vituperať: qm̄ in sensib⁹ suis est ſm optimas
dispōnes ⁊ in motu mēbroꝝ suoꝝ ⁊ color eius in oīb⁹ ei⁹ dispōni
bus est bon⁹ ⁊ eius anhelitus est bon⁹ in oībus horis ⁊ est medi⁹
inter multū dormientē ⁊ illū in q̊ vincunt vigilie ⁊ inter lenē ⁊ pi
losum ⁊ inter albū ⁊ brunū ⁊ capilli eius dū ē puer sunt decliuio
res ad albedinē q̄ ad nigredinē: ⁊ econtra in fine adolescētie: hec
ga. Incede ꝑ orbem ⁊ vide hoīes quot volueris citi⁹ fenicē inue-
nies q̄ hoīem talem. ¶ Oppositū diciť hic ⁊ a ga. pmo de cōple
xionib⁹ cōtra antiq̄s ⁊ manifeste mōstrať: qm̄ alie oēs cōplones
mēsuranť in lapsu ꝑ respectū ad tēperatā. Et regimē sanitať or-
dinať. p° ⁊ pncipalr ſm cā ⁊ curatōes egritudinū ⁊ graduatōes
ciboꝝ potuū ⁊ medicinaꝝ: ⁊ vt sit ad vnuꝫ dicere ē velut policleti
regła queadmodū ait. G. libro đ optiā ꝯstructōe corꝑis. ¶ Pro
solutōe. Attēde ꝙ tripłr pōt hō dici tēperatus ad iusticiā. Uno-
modo simpłr absolute ⁊ pūctualiter: ita ꝙ in eo nec latenter nec
patēter aliq̄d desit aut insit q̊ diminuať sua tēperies ad iusticiaꝫ
Scđo mō vt nō pūctuałr sit in vera tēperie: ſꝫ adeo vicineť ei ꝙ
etiā ꝑspicax igeniū ⁊ scientificū nō ꝑcipiat lapsuꝫ ei⁹: ſꝫ rōne ꝓba
bili arguat. Tertio° grossius vt in reꝝ nā nō sit ei⁹ tēperies absolu
ta ⁊ punctiaľ: nec ſm ꝑspicax sapiētis ingeniū: ſꝫ ſm iudiciū sen-
sus ita ꝙ nec appeat hn̄ti talē tēperiē nec vidētib⁹ aut tāgentib⁹
eū lapsus aliq̄s in eo vł intēperies. Iuxť hec dic p° ꝙ hō tēperatus
ad iusticiā nunq̄ fuit aut nō ꝑmāsit ſm primū modū. ⁊ id ꝓbare
videnť rōnes tacte añ oppositū. Id etiaꝫ asserit archiater noster
seu pn. summ⁹ medicie. G. p° đ regimie sanitať: ita scribēs. Sim
plex sanitas ⁊ ꝑfecta q̄ certissimā hꝫ eucrasiā vł nunq̄ fuit i cor-
pore aīalis: vł si vnq̄ fuit neq̄ płimo neq̄ nisi in instāti tꝑe ꝑmā
sit in ictu oculi in vnoq̄ mēbro alterata ⁊ nō eodē modo se hn̄s.
Sic pmā quidē mutationē ſm etates suscipit q̄ semp ad senectu
tem tēdit. Scđa vero ē q̄ ſm vigilias ⁊ somnū ⁊ q̄etē ⁊ motū ⁊ fa-
mē ⁊ sitim ⁊ comestionē ⁊ potū ⁊ plenitudinē cibi ⁊ indigētiam
pot⁹ ⁊ balnea ⁊ tristicias ⁊ irā ⁊ sollicitudinē q̄ semp mutāt cra-
sim: hec ille. Dic 2° ꝙ hō tēpat⁹ ad iusticiā iuxta scđm modū ali-
qn̄ inuent⁹ ē ⁊ inuenibilis: ſꝫ raro. Iuxta id. G. libro de optima
ꝯstructiōe corꝑis. Prōpte est eni cognoscere optimā ꝯstructiōeꝫ
corꝑis: etsi rara sit gn̄atio ei⁹. Nā qđ q̄dē certitudinałr in oībus
directū est vt neq̄ in omiomeris neq̄ in organicis ꝑticulis imen
surate habeat nō frequēter: sed in longioribus ipm ꝑiodis assue
uit fieri. Et lꝫ hec snīa p°° tēperie possit adaptari: q: đr optima cō
structio certitudinałr. vł poti⁹ de 2°° tēꝑici verificari vt itelligas ꝙ
fiat ſmo đ optiā certitudiałr ſꝫ iudiciū sapiētis qđ nō ē adeo ꝑspi-
cax ꝙ lapsū quēcūq̄ q̄tūcunq̄ modicū ꝑcipere valeat. Et rōnes
añ facte nō militāt ꝯ hūc modū eo ꝙ alteratōes q̄ allegāť ifrigē

natione calidoꝝ sicut cor: frigidoruꝫ si
cut cerebruꝫ: humidoꝝ velut epar: et
siccoꝝ sicut ossa. Cū ergo pōderabū-
tur ⁊ equabunť erit vicin⁹ equalita-
ti certe. In cōsideratōe vero cuiusq̄
mēbri nō nisi vnius qđ est cutis quē
admodū postea dicem⁹. In cōpa-
tione aūt spirituū ⁊ mēbroꝝ pncipa-
lium ipossibile est ipm huic certe eq̄-
litati esse ꝓpinquū: ſꝫ egrediť ab ea
tendēs ad caliditatē ⁊ humiditatem
Vite eteni principiū sunt cor ⁊ spūs
que ambo vehemēter calida existūt
ad sup̄fluitatē declinantia. Et vita q̄
dem existit ꝑ caliditatē. Et augmen-
tum ꝑ humiditatē. Et etiā caliditas
humiditate existit ⁊ ab ea nutritur.
Mēbra vero pncipalia sunt tria si-
cut declarabim⁹. Et ex eis quideꝫ est
vnū frigidū qđ est cerebrū: cuius fri
giditas nō ꝑuenit ad cordis calidi-
tatem tēperandā ⁊ caliditatē epatis
Et ex eis vnū est siccū aut siccitati ꝓ-
pinquū: ⁊ ipm ē cor: ſꝫ ei⁹ siccitas nō
ꝑuenit ad humiditatē cerebri ⁊ epa-
tis tēperandā. Nec etiā cerebrū ē tm̄
frigidum: neq̄ cor est tm̄ siccum: sed
cor comparatione aliorum duorum
est siccum: ⁊ cerebrum aliorum duo-
rum comparatione est frigidum.

temperiē ƒm etates ⁊ res naturales nō remittūt necessario gdū aliquē innate tempiei q̄ p modū hītus inest ⁊ velut sanitas sēp Dic tertio ꝙ homo tempat⁹ ad iustitiā t'tio modo sepe reperit. id rationes post oppositū facte ostendunt. Et ga. p° ⁊ scdo tegni tractās de sano semp qd hȝ oīno pncipia sue sanitat' ipm iuxta pncipijs egritudinis ƒm iudiciuȝ sensus. Itē libro de optia ꝯstructiōe corporis postq dicit d corpe certitudinalit' directo in oibus ꝙ i lōgiorib⁹ piodis assueuit fieri stati sbdit. Quod aūt deficit parū ab hoc frequēt' videbis. ¶ Dubitat' circa sextā ptē. Utrū friditas cerebri tēpet caliditatē cordis. Arguit' ꝙ sic auc'te arist. 12. de aīalib⁹ ita dicētis. Fuit creatio cerebri frigida ⁊ ꝯriū ei⁹ est calor cordis. cerebrū g meliorat cōplone caloris ⁊ ebullitōeȝ cordis: vt habeat etiā istud membrū calorē tempatū scȝ in duab⁹ venis in vena maiori ⁊ adorti: hec arist. Itē in frenesi: q2 cerebrū supercalefit ꝙobrem nō valet tempare cor: inflāmat' cor febre ardēti. Item cerebrū mittit ad capsulā cordis ⁊ etiā ad ipm cor neruos q̄ frigidi sunt: ⁊ ad musculos pectoris quoꝝ nūerus ē mult⁹ mittit etiā nuchā q̄ frigida est ad spōdiles dorsi vicinas cordi. q̄re videt' tēpare multipl'r calorē cordis. ¶ Oppositū affirmat h̄ pnceps ⁊ gal'. 12. de vtilitate pticularū. c. 2. dicēs. Opinari auteȝ gr̄a caliditat' q̄ est circa cor fieri cerebrū refrigerās id ⁊ ad moderationē crasis ducēs oīno est incōueniēs. nequaꝙ em̄ ita lōge a corde natura locasset illud. sȝ aut oīno circūapposuisset sic ⁊ pulmonē: aut in thorace hoc est pectori posuisset: neq; sensuū oīȝ pncipia ad ipm eleuaret: nec fulciret cēbrū: et cor circūappositorijs ita densis circūapponēs cerebro cranēū ⁊ cordi thoracē: nec collum posuisset in medio āboꝝ. Sil'e em̄ est hoc dogma ac si diceretur gr̄a cordis fieri calcaneos. Nā citi⁹ a calcācis ad cor pueniret ifrigidatio aliq̄ ꝙ a cerebro: q2 n̄ min⁹ frigidos inuenies calcaneos cerebro: ⁊ vie magis patēt. Itē aer inspiratus est ordinat⁹ ad refrigeriū cordis ⁊ aptior ad id cerebro: q2 semp inuenit' cerebrū calidius aere: si ruptū alicui⁹ caput tractet'. vn̄ festinam⁹ citissime abscindere ossa capit': vt nō infrigidet' cerebrū etiā si estas fuerit. Itē cor est magis dispositū calefacere cerebrū ꝙ eꝯuerso cū calidi sit ascēdere: hec ga. dicto. 2. c. Et ꝯn̄ ter. ca. 3. dicti libri acerrime inuehit in aristotelē ⁊ imponit ei. ꝙ negat sensuȝ seu manifesta sensui dū cerebrū dicit eē creatū: vt cor refrigeret. ¶ Pro solutōe attende tripl'r posse intelligi frigiditatē cerebri tēpare caliditatē cordis. Primo puatiue phibēdo cor ab incēdio supfluo. Scdo p influxū actual' friditat' in sbaȝ cordis. Tertio sic ꝙ cēbrū i seipo tēpet calorē sibi trāsmissū a corde mediātib⁹ spiritib⁹ vitalib⁹ et arteriali sanguie. Tūc dic ꝙ pmo mō dū cerebrū ē frigiduȝ tēpat calorē cordis. q2 phibet quodāmō ab ira ⁊ mobilitate q̄b⁹ cor calefit. Iuxta id ga. 2. tegni. Et bn̄ mobile in opinionib⁹ calide. manēs vo frigide: ⁊ phibet ne redūdet ad cor p arterias calor fumoꝝ ⁊ vapoꝝ eleuatoꝝ ad caput cū tēpet' in cerebro frigido: ⁊ minuit de calore diafragmat': q2 mittit ad ipm neruū frigidū: q̄ est pncipiū sui mot⁹ ⁊ expiētia edocet ꝙ ad apata cerebri calida sequit' cōit' cōtinua febris: ppterea ꝙ tūc cerebrū desistit a phibēdo cor calefieri. Et cōicat sibi de suo incēdio p arterias ⁊ ꝙ habētes cerebrū calidū cū corde calido sunt dispositi ad furiā. Secūdo dic ꝙ scdo modo frigiditas cerebri nō tēpat caloreȝ cordis vt edocēt manifeste rōnes ga. allegate post oppositū. Ter° dic ꝙ t'tio modo friditas cerebri tēpat calorē cordis. Nā spūs vitales ad cerebrū a corde missi tēpant' ⁊ depurant' in cerebro: ⁊ fiūt aīales. Sil'r sanguis arterialis in rheti ⁊ pia matre. Rōes an̄ oppositū faciūt p pma ⁊ tertia ꝯclōnib⁹ ⁊ post oppositū p scda. ¶ Dubitat' scdo circa hāc sextā ptē. Utrū siccitas cordis tēpet hūiditatem cerebri ⁊ epatis. Arguit' ꝙ sic. q2 cor incessant' mittit sanguinē arterialē ⁊ spūs vitales ad totū corp⁹ mediātib⁹ q̄b⁹ viuificat' ⁊ exit in actū calor innat⁹ cuiuslibet mēbri. Cui⁹ rei signū est ꝙ interceptis vijs inter cor ⁊ alia mēbra videnť alia mēbra veluti mortua ⁊ spāliter abūdātissime mittit cor ad cerebrū spūs: sanguiné fumos et vapores q̄ omnia q̄lificant' iuxta cordis complonē. Si g̃ ē siccū oīa pdicta sicciora fiūt ⁊ desiccātia mag'. Itē ga. 2. tegni pbēs signa sicci cordis ait. Ut multū vo ⁊ totū corp⁹ siccū operat'. si nō epar ꝯtraoperet'. Et paulo post dās signa hūidi epatis dicit. Ita vo et vniuersum corpus: nisi ea q̄ circa cor ꝯoperent'. Itē cor ethicatū vel marasmatū ethicat cito vniuersum corpus: vt expiētia docet: ⁊ hoc ideo est. ꝙ cor cōicat vniuersis mēbris suā siccitatē. ¶ Oppositū dicit hic pnceps. Dic pmo ꝙ cor siccatū egritudinal'r vel notabil'r vltra mēsurā siccitat' sibi debite p naturā pōt tēperare māifeste humiditatē nedū cerebri ⁊ epat'. sed cū eis toti⁹ corpis spālit' cū adiutorio sui caloris q̄ velut a lima a siccitate acuit' id ostendūt rōnes an̄ oppositū. Dic scdo ꝙ siccitas cordis nāl'r dispositi nō tēpat cerebri ⁊ epat' hūiditatē. ita ꝙ p istā ꝯtēpantiaȝ cōplo hoīs tēpati possit dici tpata sȝ ipi⁹ mēbra pncipalia Et h̄ ē qd h vult pn. Nec ad id deest rō. Primo q2 siccitas est modice actiuitat' ⁊ hūiditas ⁊ siccitas nil aut parū impmunt p influxuȝ q̄litatiuū: sed requirit' quodāmō pmixtio vel cōiūctio sbarū. Item vel cor nō est siccū vt ait auerrois scdo colliget vel remisse siccū est cū sit fons vite ⁊ abūdet ꝯtinue in sanguine et aere. Et hoc inuere videt' pn. in l'ra dicēs. Et ex eis vnū est siccū aut siccitati ppinquum: et ipm est cor. Hic enim non audet plene affirmare ꝙ cor sit siccum: sed adiūgit aut siccitati propinquum.

Modi vero tertij latitudo angustior est latitudie primi modi scȝ equalitatis specialis. latitudinē tamē habet magnā. Et est cōplexio que alicui gentiū congrua existit ƒm cōparationē alicuius climatis ⁊ alicuius aeris. Indi nāq; complexioneȝ habent ismuliū id est eis omnibus cōmunem qua sani existunt. Et sclaui aliam habēt complexioneȝ qua sani

Modi vo tertij ⁊c. In hac pticula q̄ est de t'tio modo eq̄litat' iustitie. Primo cōparat latitudinē isti⁹ modi ad latitudinē primi modi. Scdo describit hūc tertiū modū ibi [Et est ꝯplo] Tertio declarat p exēplū ibi [Indi nāq;] Quar° cōcludit ꝙ q̄libet spēs gētiū hȝ cōplonē sibi ppaȝ (ibi [Queq; igit']. In pma pte dicit ꝙ latitudo eq̄litat' t'tij modi ē minus āpla latitudie pmi modi. s. eq̄litat' spālis seu ꝺbite toti hūane spēi. Nam spēs hūana tota cōprehēdit oēm hoīem ⁊ sic omnē gentem cuiuscūq; climatis vt ptē eius. Modus tn̄ iste terti⁹ magnā habet latitudinem: quia cōprehendit omnes commorantes sub codē climate.

In scda dicit ꝙ cōplo tpata ad iustitiā hui⁹ t'tij mōi ē cōplo q̄ ꝯgrua ē alicui gētiū sȝ relatōeȝ ad suū clima vl' ad suā regionē ¶ Attēde h̄ ꝙ q̄q; climata ppetates aliq̄s ꝯhūt ex aspectu celi ⁊ naturis elemētorū et alimētoꝝ ⁊ vicinitate vel distātia mōtiū aut maris. vn̄ cōplones cōmorātiū in eis diuersificant'.

In tertia dicit ꝙ hītatores indie hn̄t cōplonē ismuliū. i. eis oibus cōeȝ. nomē arabicū ē idecliabile: qua sani existūt. Et sclaui hn̄t cōplonē aliā sub q̄ degūt. i. viuūt sani. lȝ em̄ degere sonet pprie viuere in pauptate: hic p viuere solū accipit'. ¶ Attende hic ꝙ idia a qua idi denoīant' dicta est ab indo flumine quo claudit' ex pte occidētali: hec a meridiano mari vsq; ad ortū solis porrecta: et a septētrione vsq; ad montē caucasuȝ puenit hn̄s multas gētes ⁊ oppida insulāq; taprobanē elephantis refertā crisan ⁊ argirē auro argentoq; tilē quoq; arboꝝ fructib⁹ nunꝙ carentē in anno bis metit fruges: bis hyemē et estatē patit'. gignit aūt hoīes tincti coloris cinamomū pip ⁊ calamū aromaticū mittit ⁊ ebur: ibi sunt montes aurei quos adire ppter dracones ⁊ griphes ⁊ immensorū hoim monstra impossibile est: hec papias. Sclaui vero dicunt' qui sunt i postremo septētrionis ⁊ sūt extra climata in terra habitabili frigidissima vt scoti ⁊ hiberni. Et aliquādo sclaui vocant' serui empticij cuiuscūq; regionis fuerint. sed non hic p sclauos istos intelligas. Et dicunt' sclaui a quibusdā sedebi. Indi vero occupāt duo pma climata ⁊ sunt in regione multū feruēti. hic igit' indi ex parte regionis sclauis sunt cōtrarij. Et vnaqueq; suarum complexionum scilicet tam indi ꝙ sclaui relata ad suam speciem id est suuȝ clima est temperata cōparatione sue speciei id est per relationē ad suuȝ clima que nō est temperata cōparatione: vel cōparatōne alterius id est per relationē ad aliud clima. quia corpus indi cum fiet quale id est alteratum ƒm complexionē sclaui aut infirmabit' aut morietur. Et similit' cum corpus sclaui reddet' quale id est alteratū ƒm indi complexionem dispositio corpis eius erit mala. ƒm ergo hunc modū eq̄litatis quisq; temperatus dicit' ꝙ diu pmanet i terminis cōplonis sui pprij climat'. ¶ Attēde h̄ circa hoc qd dicit pnceps ⁊ vnaq̄q; earū p cōparatōeȝ ad suā spēm ꝙ habitatores diuersoꝝ locoꝝ nō differūt specie ƒm sbam: sed ƒm vbi vel locuȝ. ¶ Attēde secūdo ꝙ si cōplexio indi gdatim posset a pueritia reduci ad complonē sclaui trāscūdo ⁊ acq̄rendo habituȝ p media loca paulatī. indus ipe fortior fieret ⁊ diuti⁹ viueret sicut ethiopes in francia diutius viuunt ꝙ in ethiopia. Ethiopes etenim pre calore nimio resoluti senescunt anno trigesimo dum sclaui florent in iuuentute. Et sunt ethiopes in regione propria debiles viribus: cito penetrati a calore: et frigore pauidi macri: sed agiles valde. sclaui vero sunt carnosi carnis spisse: fortes: audaces: et magne resistentie.

degūt. Et vnaqueqꝫ earū per comparationem ad suā spēm sue speciei cōparatione est tēpata: que cōparatione alterius non est temperata. Corpus nāqꝫ indicum ſm cōplexionem sclaui quale fiet aut infirmabitur aut moriet̃. Et simil̃r cuꝫ sclaui corpus complexione indi quale reddetur erit corporis mala dispositio.

Queqꝫ igitur species in terra habitabili commorantiū habebit complexionem eis propriā aeri sui climatis conuenientē: et habebit latitudinem. Cuius quidem latitudo duas habet extremitates: multitudinis ⁊ paucitatis. Quartus autē modus est mediū quod est inter duas extremitates latitudinis cōplexionis climatis: et ip̄m est complexio complexiōibus speciei tēpatior. Modꝰ vero q̄ntus est angustior p̄mo ⁊ t̃tio Et est complexio quaꝫ debet habere indiuiduum designatū qua viuuꝫ et sanum reperit̃. Que etiā latitudineꝫ habet quam due terminānt multitudinis et paucitatis extremitates. Debes autem scire ꝙ omne indiuiduum debet habere complexionem sibi solūmodo propriā in qua aliud ei associare est impossibile. Sextꝰ aūt modus est mediū quod est inter istos duos termīos qđ est cōplexio: quā cū habuerit indiuiduū erit melioris cōplexionis cuiꝰ ip̄m esse oportet

¶ Attēde tertio ꝙ sclauus trāslatꝰ ad terrā indie minꝰ moleste sufferret calorē p̃rie ꝙ idꝰ trāslatꝰ i scotiā vl̃ hiberniā frigꝰ hibernū: q2 sclauꝰ est natura fortior ⁊ dēsior carne ⁊ adipe ⁊ magis abūdās i p̄ncipijs vite. Indus vō rarus tenuis ⁊ nudus carne cito penetratꝰ a frigore forti vsqꝫ ad intima. Maius aūt ꝑiculū est in infrigidādo ꝙ in calcfaciēdo qm̄ superflua frigiditas est mors inati caloris propter hoc dicit h̄ p̄nceps de indo loquēs ꝙ īfirmabit̃ aut moriet̃: et loquēs de sclauo dicit erit corpis mala dis. In q̄rta ꝑte dicit ꝙ q̄libet spēs cōmorantiū in terra h̄itabili .i. gēs vnius climat̃ habet cōplx̄onē sibi ꝓpriaꝫ ꝯuenientē aeri sui climat̃: ⁊ illa cōplx̄o h3 latitudinē: cuiꝰ t̃mini extremi sunt temperatior cōplx̄o q̄ reperit̃ in illo climate natural̃r ⁊ distēperatior: ⁊ hoc vult princeps dū dicit ⁊ habebit latitudinē. cuiꝰ q̄dē latitudo duas h3 extremitates ml̃titudis ⁊ paucitat̃ tēpantie .s. Vel intellige ꝑ extremitates calidiorem complexionem q̄ reperitur in illo climate et frigidiorem. ⁊ sic de sicca ⁊ humida. Qurtꝰ aūt modus ⁊c. Hic describit̃ q̄rtus modꝰ cōplx̄onis tēpate ad iustitiā et ē cōplx̄o tēpatior cōplx̄onibus spēi .i. sui climat̃ media int̃ duas extremitates latitudinis cōplx̄onis climat̃ sc3 media īter cōplx̄ones calidissimā et frigidissimā humidissimā et siccissimā naturales inuenibiles in illo climate. ¶ Attēde ꝙ iste modus eq̄litatis est amplior scdo modo: q2 scdꝰ nō repit̃ nisi in climate tēpato: ⁊ in fine etat̃ augmenti. s3 iste q̄rtus in quolibet climate est inuenibilis ⁊ etiā in diuersis etatibꝰ. naꝫ tēpatior in climate multū sicco ceteris paribꝰ est puer iuuene: q2 siccitas hūiditate etat̃ tēpat̃. Cōtrariū vō est in climate multū humido: nihil etiā ꝓhibet om̄s pueros ⁊ iuuenes esse lapsos cōparatōe ad temperiē debitā suo climati: ⁊ senes aliq̄s bene natos esse tēpatos sicut his temporibus multos senes videmꝰ fortiores et tēpatiores iuuenibꝰ

Modus vō q̄ntus ⁊c. In hac ꝑticula q̄ est de q̄nto modo eq̄litat̃ iustitie. Primo cōparat p̄nceps istū modū ad p̄mū ⁊ tertiū. Scdo describit eū ibi [Et est cōplx̄o] Tertio tāgit latitudinē ip̄ius ibi [Que etiā] Quarto notat vnū circa indiuiduū ibi [Debes aūt scire] Primo dicit ꝙ modus q̄ntus est āgustior .i. minoris latitudinis p̄mo ⁊ tertio modis. Nam p̄mꝰ cōprehēdebat totā humanā spēm ⁊ tertiꝰ totam gentē vniꝰ climatis. Iste vō solum vnum cōprehēdit indiuiduū. Scdo dicit ꝙ iste modus q̄ntus tēpamēti iustitie est cōplx̄o quā debet h̄re idiuiduū designatū sub qua viuit et sanū est. Tertio dicit ꝙ hec cōplx̄o hab3 latitudinē ſm decursum totiꝰ vite quā terminānt extremitates multitudinis videl3 caloris nālis ⁊ hūidi radicalis in p̄ncipio vite sue ⁊ paucitatis eoꝝ in morte nāli. Quarto dicit ꝙ om̄e indiuiduū d3 h̄re ꝯplx̄oeꝫ sibi soli ꝓpriā in q̄ impossibile est aliud īdiuiduū associari ei. ¶ Hic solet queri si duo indiuidua eiusdē speciei possint esse eiusdē cōplx̄onis punctualis. Videtur ꝙ sic. Primo de gemellis natis ex vna supabundāti effusione semis. Eoꝝ em̄ idē pater ⁊ eadē mr̃ materia eadē tempꝰ idē et locus idē: idē nutrimētū et eadē cōstellatio. Itē plures sunt medicine eiusdē gradus ⁊ eiusdē methe. Iteꝫ dicit auerroys sexto colliget Nō ē impossibile vt sint duo hoīes vnius ⁊ eiusdē cōplx̄onis tēpate eq̄liter. Itē due aq̄ p̄nt esse sil̃es i calore vt edocet tactꝰ ⁊ duo ignes ⁊ duo aeres: et due terre: ḡ duo hoīes. Itē duo hoīes p̄nt febrire in eodē ḡdu. Oppositū dicit hic p̄nceps. ¶ Attende p̄mo ꝙ l̃ra p̄ns intelligēda est de indiuiduis mixt̃ quibus ꝓprie debet̃ cōplx̄o. nihil em̄ ꝓhib3 duos ignes eē eiusdē caloris ⁊ duas aquas eiusdē frigoris punctual̃r. ¶ Attende scdo ꝙ dupl̃r est intelligēre duo indiuidua esse eiusdē cōplx̄onis pūctualis. Vno modo de cōplx̄one aduētitia q̄ mobil̃r iheret vt dispō. Alio modo de cōplx̄one cōgenita que fixe inheret ꝑ modū habitus ⁊ redundat ex p̄ma elementoꝝ cōmixtione. ¶ Attende tertio ꝙ cōplx̄ones duoꝝ indiuiduoꝝ habituales et cōgenitas, possumus intelligere esse pūctual̃r equales dupl̃r. Vno modo apparēter quoad iudiciuꝫ tactus. Alio modo veracit̃ ⁊ adeq̄te ex natura rei. Iuxta hec dic p̄mo ꝙ loquēdo de cōplx̄onibus aduētitijs vt febribus sine suis radicibus nihil ꝓhibet duo indiuidua esse eiusdē cōplx̄onis punctualis. Exempli grā nihil ꝓhibet nec ex ꝑte agētis nec ex parte passi duos cholericos t̃tianarios calere eq̄liter in prima metha secūdi gradus: nihil ēt ꝓhibet duos stantes ad solē vel in balneis aut stuphis eq̄lit̃ calefieri. Dic scdo ꝙ nihil ꝓhib3 duo idiuidua esse eiusdē cōplexionis congenite pūctualit̃ ſm iudiciū sensus tactus Hec conclusio ꝑ experientiaꝫ manifesta est. nō tm̄ itelligas ꝙ sint eiusdeꝫ complexionis idētitate numerali: cum accidentia numerent̃ numero subiectoꝝ. Dic tertio ꝙ impossibile est duo indiuidua esse eiusdem cōplexionis veraciter et adequate ex natura rei: ita vt calor celestis viuificus ⁊ elemētaris cum alijs qualitatibus conueniant in eandem mensurā punctualē. Primo quia nequeunt habere idem zenich et aspectū celi quī nō paruꝫ operatur ad esse complexionis. Secūdo quia nō possunt eodē tempore eundem habere locū adequate qui complexionē ad se trahit et assimilat. Tertio impossibile est vt sit eadē elementoꝝ mensura cū eisdem sitibus et lineationibꝰ ꝓpter diuersitatē impellentiū celi scilicet et loci in quo est vis occulta ex figuris irradiationum corporum celestiuꝫ. In signuꝫ huius rei est ꝙ nunq̄ visi sunt duo tam simi les quin aliqualiter possent discerni suis figuris. ¶ Ad primuꝫ obiectum dic ꝙ gemelli nō sunt eiusdē cōplx̄onis propter rationes statim tactas: ⁊ experiētia docuit de multis ꝙ et complexione et moribus et figuris multum diffederunt. Ad secundum de medicinis dic ꝙ nō sunt eiusdem complexionis adequate ſm mensuram elementoruꝫ eas componentium. sed per reductionē earum de potentia ad actum a calore nostri corporis possunt habere actum calefaciendi corpus humanum in eodem gradu ⁊ eadem metha non ꝙ participent actu tali et tanto calore vt dicetur alias. Ad auerroym dic ꝙ locutus ē de idētitate cōplexionis ſm iudicium sensus. Ad penultimum obiectum dic ꝙ arguit de qualitatibus elementorum que non sunt proprie complexiones. Ad vltimum dic ꝙ arguit de complexione mobili et aduentitia.

Sextus auteꝫ modus ⁊c. Hic describit princeps sextum modum equalitatis iustitie. et dicit ꝙ est complexio media inter istos duos termios scilicet int̃ multitudinē caloris naturalis: et humidi radicalis cum quibus incipit esse indiuiduū et paucitatem ipsorū cum quibus desinit esse. Et est complexio quaꝫ cum habuerit indiuiduū erit in meliori dispositione complexionali qua potest esse ſm suam naturam. ¶ Attende hic primo ꝙ complexio equalis de qua vult hic p̄nceps loqui est cōplx̄o que debetur indiuiduo in etate illa in qua est tēpatius. ¶ Attēde secundo ꝙ in indiuiduo tēpato ad iustitiā etas tēpatior est in qua augmentū ꝑuenit ad suū finē. vt tetigit superius p̄nceps in scdo modo equalitatis: vel etas iuuētutis vt tanget inferius capitulo de cōplexionibus etatum. ¶ Attende tertio ꝙ in indiuiduis lapsis nō eadem etas est general̃r in oībus tēpatior: imo cholerici et melācholici sunt tēpatiores in pueritia ꝙ in iuuētute. quia humiditas pueritie reprimit eoꝝ lapsum in siccitate. Et econuerso est de phlegmaticis: quorum superflua humiditas corrigitur a calore et siccitate iuuentutis.

Modus autē septim' est cōplexio quā vnaqueq; mēbroꝝ species habere debet in qua aliud diuersificatur. Equalitas nāq; ossis est vt siccitas ī eo plus abūdet: et cordis vt in eo sit plus caliditatis: ꝛ cerebri vt humiditas in eo plurimum abundet: et neruorum: vt in eis plurimum abundet frigiditas. Modus autē octauus est complexio mēbri singularis quā cum habuerit erit melioris dispositionis quam habere potest. ¶ Cum autem species cōsiderauerimus inueniemus hominē certe equalitati propinquiorē. Cūq; regiones attēderimus certificatū erit nobis: q̄ si fuerit locus qui inhabitatur sub eq̄tione diei. Neq; aliud de rebus terrenis obuiando impedierit videlicet montes aut maria: oportebit ibi habitantes equalitati certe propinq̄ores existere q̄ alicuius regionum.

Jam autem nobis affirmatum est q̄ opinio que accidit q̄ excessus ab equalitate est causa propinquitatis solis: est falsa. Rectitudo eniꝫ solis super capita minus ibi malū operatur: et minus mutat aerē q̄ rectitudinis ꝑpinquitas apud nos: aut apud eos qui sunt in maiori latitudine: q̄

Modus aūt septimus ꝛc. Hic describit ꝑnceps septimū modum equalitatis ꝛ declarat ꝑ exēplū dicēs. q̄ modus septimus equalitatis iustitie est complo quā vnaq̄q; spēs membroꝝ debꝫ habere in qua aliud diuersificat id est ꝑ quā aliud mēbrū diuersificat ab eo. Nam eq̄litas ossis id est tempata complo eius ē vt siccitas pl' abundet in eo et cordis vt caliditas: et cēbri vt humiditas et nerui vt frigiditas ¶ Querit hic vtrū mēbra dīfant specie. Videt q̄ n̄ qm̄ oīa cōicāt in eadē forma substātiali scꝫ mēbra hoīs in aīa rōnali. ḡ i specie: q: spēs a forma cōtrahit esse. Item si mēbra hoīs spē differrent: homo eēt minus vnum q̄ cumulus lapidū: cum cumulus sit compositus ex lapidibus vnius speciei: ꝛ homo ex membris diuersarū specierū ¶ Querit scd̄o. supposito q̄ specie differāt vtrū differāt per cōplexionē. Videt q̄ nō. qm̄ complo est accidens. accidētia autem nō diuersificant spēm. ¶ Ad primū dic q̄ mēbra hoīs triplicit possunt cōsiderari. Uno mō ſm eē metaphisicū qd̄ cōtrahūt ex forma substātiali ꝛ materia ꝑma non signata neq; q̄titate neq; motu et sensibilitate. Isto mō mēbra oīa hoīs sunt eiusdeꝫ spēi vt arguūt rōnes ante oppositū. Scd̄o modo penes eē mathēaticum: vt terminata sunt lineationib' et figuris: ꝛ hoc modo differunt specie mēbra organica. Nam alias lineatōes habet aurꝫ alias pes: alias ocul'. Tertio modo ſm esse phisicū in q̄tū cōstāt ex forma ꝛ materia subiecta motui ꝛ signata accidētibus: h̄ mō differūt specie adinuicē tam mēbra silr̄a q̄ organica queq̄; sibi determināt diuersas compl̄ones aut ꝯpōnes. Ad scd̄m dic si vis q̄ mēbra hoīs specie differūt suis ꝟtutib'. id sensit aristoteles 2° de aīa dicēs. Si ocul' esset aīal: visus eēt aīa eius. Iteꝫ ſm exigētiam ꝟtutū membra cōtrahūt esse et spēm: vt oculus formā aptā ad videndū lingua ad gustandū. Vel dic si vis q̄ mēbra organica differūt specie ꝑ compositionē: et simplicia ꝑ compl̄onem ſm q̄ sunt sanabilia vel egrotabilia. taliter aūt cadūt sub consideratione medici. Nam sicut album ab albedine vt a propria forma capit esse: ꝛ spēm in genere qualitatis: ita membrū organicum a compositione: et omiomerū a complexiōe capit esse sanabilitat. ¶ Ad obiectū dic q̄ complexio nō est accidēs mēbri consimilis vt sanabile est: immo forma intrinseca. Juxta illud auerroys secūdo colliget et est determinatum q̄ forme membroꝝ cōsimiliū non sunt aliud nisi forma cōplexionalis.

Mod' autē octauus ꝛc. Hic agit ꝑnceps de octauo modo equalitatis iustitie: et ait q̄ modus octauus est cōplexio membri alicuius melior quā habere potest. ¶ Attende ꝑmo hic q̄ melioritas complexionis membri non attendit penes maiorē appropinquationē ad temperamentum pōderis: sed penes melius ꝛ ꝑfectius exercere operationem ad quam membrū illud ordinatū est. ¶ Attende secūdo q̄ hec melioritas non eodem tempore vel eadem etate cōmunicata est membris omībus. immo naturalia membra in pueritia fortia sunt. quia possunt optime restaurare deperditū et augere cum hoc vniuersum corpus. generatiua vero ꝛ motiua volūtarie debilia sunt in pueritia: et fortia in iuuētute. ¶ Attende tertio q̄ non agit hic de melioritate membri absolute: puta de corde temperatissimo: vel epate vel cerebro. sed de melioritate membri determinati in aliquo indiuiduo siue lapso siue eq̄li per comparationem ad seip̄m in diuersis etatib' ꝛ diuersis dispositiōibus ita q̄ iste octau' modus se habet ad septimū vt sextus ad q̄ntuꝫ. ¶ Cum aūt species ꝛc. Hic incipit quarta particula tertie ꝑtis principalis huius capituli in qua ostendit que spēs: quod clima et quod membrū plus vicinat certe equalitati. Et ꝑmo ostenditur que species in littera presenti. Secundo quod clima ibi [Cunq; regiones] Tertio quod membrū ibi [In mēbris vero] In hac parte dicit princeps q̄ cum cōsiderauerimus spēs inueniemus spēm humanā propinquiorē certe equalitati id est tempantie ad pōdus. ¶ Sed istabit aliquis ꝑmo: quia pisces sunt calidi et humidi cuꝫ viuāt ꝛ vita stet in calido et humido et tamē sunt minus calidi homine cū refrigerent hominē. ergo plus accedunt ad temperamentuꝫ ponderis q̄ homo. Scd̄o cibus temperatus ꝛ medicina tēperata sunt eiusdeꝫ tempamēti cum homine: quia si excederent tempamentuꝫ hominis alterarent ip̄m ꝛ ita non essent temperati. Tertio aurum videt temperatius hoīe. quia est temperatum ſm oīs suas partes integrales: ꝛ in eo sūt tam bene mixta et refracta elementa q̄ non cōsumit ab igne. sed plurime partes hominis sunt multū distēpate. Quarto aqua cui' medietas est nix et alia medietas est aqua fernēs est tempatior homīe. q: est tempata per totū. homo ꝟo non nisi ſm cutem. Item aliqua animalia ferunt longeuiora hoīe vt coruus ꝛ ceruus. ergo videnꞇ a cōtrarietate magis elongata que est causa corruptōnis ꝛ tēpatiora. ¶ Ad primū obiectū rn̄de negādo q̄ pisces sint calidi et humidi. imo sunt frigidi. Et cum dicit viuūt: ꝛ vita stat in calido ꝛ humido. Dic cuꝫ galieno scd̄o de compl̄onibus id esse sic intelligendū. q̄ oīe aīal viuens est calidius ꝛ humidi' seip̄o naturalr̄ mortuo. ideꝫ sentit aristoteles libro de longitudine ꝛ breuitate vite dicēs. Aīal est natura calidū ꝛ humidū et viuere tale. senectus autem frigida et sicca et quod mortuū. Ad secūdū dic q̄ cibus et medicina temperati nō habent equalitatē complexionis ex mixtura elementoꝝ suorum. sed dicunꞇ tempati. quia nō immutant hominē vtentē eis ad aliquod latus discrasie. Ad tertiū dic de auro sicut de cibo ꝛ medicina tempatis. ſm eī̄ ꝑpriā complexioneꝫ est frigidū terrestre coagulatum a frigido. Cuius rei signū est q̄ liquefit a calido. sed respectu hominis vtētis eo tēperatū dicit. Ad quartum de aqua dic q̄ nō est species de qua est sermo: nec tempies ipsius proprie dicit complexio. Ad quintū dic q̄ longeuitas nō procedit a temperātia. sed ab abundare in humido pingui non cito siccabili: nec putrescibili et calore naturali ei proportionato: vt ait aristoteles in libro de lōgitudīe ꝛ breuitate vite.

¶ Cūq; regiones ꝛc. In hac particula primo ostendit ꝑnceps que regionū est temperatior ſm ipsius opinionem. Secūdo corripit opinionem dicentiū q̄ propinquitas solis est causa excessus regionis in caliditate ibi [Jam aūt] Tertio ostendit que regionū est temperatior post illaꝫ q̄ est sub equinoctiali ibi [Post ipsos autē]

In ꝑma ꝑte dicit q̄ si attēte cōsiderauerim' regiones erit nobis certū q̄ oportet habitātes sub equinoctiali esse propinquiores equalitati ad pōdus q̄ habitatores cuiuscūq; alterius regionis: si regio eq̄noctiali supposita fuerit habitata ex prouidētia creatoris scilicet nō impedita ꝑ maria neq; per mōtes inaccessibiles aut precipitia.

In secūda dicit q̄ opinio que accidit id ē ad h̄ cadit et se determinat vel que accipit q̄ excessus ab eq̄litate in caliditate regiōis est ratione ꝑpinquitatis solis est falsa. Primo q: rectitudo solis super capita habitātiū operatur ibi minus malū insuper calefaciēdo scilicet et minus mutat aerē ad excessum caliditatis q̄ ꝑpinquitas rectitudinis aspectus solis apud nos qui scꝫ moramur in arabia aut apud eos qui sunt in maiori latitudine q̄ nos id est in climate maioris latitudinis. ¶ Et circa hoc attende q̄ latitudo climatū attendit a pricipio cuiusq; eorum versus equinoctialē vsq; in finē eius ꝟsus polū articū: ꝛ est maior latitudo in ꝑmo climate postea in scd̄o ꝛ sic deinceps. Lōgitudo ꝟo climat attendit ab oriēte in occidētē ꝛ est silr̄ in ꝑmo climate maior postea ī scd̄o ꝛ sic deinceps ꝑpter angustiā sphere lꝫ rectitudinē nō habeamus. i. licet sol nunq̄ directe supponat capitibus nostris. Secundo quia omnes dispōnes cōmorantiū sub equinoctiali sunt dispōnes nobiles similes id est pene vniformes quo ad influentiam solis et

totius zodiaci. Tertio q2 aer nō impedit ibi impedimēto sensibili scꝫ ꝑ vētos boreales aut austrinos: sed est sꝑ sīlis cōplonib⁹ eoꝝ. Et ad hāc sententiā affirmādā iam fecim⁹ dictionē.i. determinatiōeꝫ alibi. In tertia dicit ꝙ post habitātes sub eq̄noctiali illi magis sunt tēꝑati ꝗ̄ morant̄ i q̄rto climate. q2 nō adurunt̄ ꝓpter nimiā morā rectitudīs solis sup eoꝝ capita neq3 mora solis sup capita eoꝝ elongat̄ ab eis paꝝ. imo satis quēadmodū parū elongat̄ ab eis ꝗ̄ sunt in scđo et tertio climatib⁹. neq3 ꝯgelant̄ sicut hi ꝗ̄ sunt in fine q̄nti climatis: ⁊ ꝗ̄ remotiores fm latitudinē.s. ꝓcedēdo v̄sus septētrionē ⁊ recedēdo a meridie cōgelant̄. ꝓpterea ꝙ sol est nimis remot⁹ ab eoꝝ capitib⁹. ¶ Attēde p̄mo ꝙ terra habitabilis a ꝗ̄busdā diuidit̄ in tres magnas ꝑtes.s. asiam africā ⁊ europā. Ab alijs in.4.scꝫ in orīetalē: occidētalē: meridionalē: ⁊ septētrionalē. Ab alijs in q̄nq3 plagas suppositas q̄nq3 celestib⁹ zonis. q̄ruꝫ plagarū media est inhitabilis fm v̄giliū ⁊ ouidiū ⁊ mltos alios ob nimiū calorē: ⁊ due extreme sunt inhitabiles ob nimiū frigus: ⁊ due medie inter extremas et mediā sunt hitabiles. Iuxt id v̄gilij p̄mo georgicorum. Quinq3 tenēt celū zone q̄rū vna chorusco. Sēꝑ sole rubēs ⁊ torrida sēꝑ ab igne. Quā circū extreme dextra leuaq3 trahunt̄. Cerulea glacie concrete atq3 hymbrib⁹ atris. Has inter mediāq3 due mortalib⁹ egrī. Munere cōcesse diuū et via secta ꝑ ābas. Obliqu⁹ ꝗ̄ se signoꝝ v̄teret ordō. Et etiā illud ouidij p̄mo metamorphoseos. Utq3 due dextra celū totidēq3 sinistra. Parte secāt zone q̄nta est ardētior illis. Sic on⁹ inclusum nūero distinxit eodē. Cura dei: totidēq3 plage tellure p̄munt̄. Quaruꝫ ꝗ̄ media est: nō est hitabilis estu. Nix tegit alta duos: totidē int̄ vtrasq3 locauit. Tēꝑieq3 dđit mixta cū frigore flāma. ¶ Pro āpliori declaratiōe istarū zonarū ⁊ plagarū t̄re ꝗ̄ directe supponūt̄ eis. Attēdeq3 zone celi distiguūt̄ penes ꝓcessū a polo artico ꝗ̄ nobis sꝑ appet ad polū ātarticū ꝗ̄ sꝑ ē nobis occlt⁹. Est igit̄ p̄ᵃ zōa a polo artico vsq3 ad circlꝫ articū Scđa zona est a circulo polari artico vsq3 ad tropicū cācri. Tertia zona est a tropico cancri vsq3 ad tropicū cap̄corni: ⁊ in medio isti⁹ zone est circulus eq̄noctialis ⁊ i hac zona est etiā zodiacus. Quarta zona ē a tropico cap̄corni vsq3 ad circulū polarē ātarticū. Quīta est a circlo polari ātartico vsq3 ad polū ātarticū. ¶ Cōseq̄nter attēde ne ꝑ ignota procedas ꝙ circul⁹ polaris articus est circul⁹ ꝑu⁹ quē describit polus zodiaci circa polū articū seu borealē: vel septētrionalē firmamēti. Et circul⁹ polaris ātarticus est circul⁹ quē describit ali⁹ polus zodiaci circa polū antarticū seu australē vel meridionalē firmamēti. Et tropic⁹ cācri ē circulus quem describit sol raptu firmamēti dum est in maxima sui eleuatione scꝫ in p̄mo pūcto cancri. Et tropic⁹ cap̄corni est circul⁹ quē describit sol dū est in maxima sui declinatōe scilꝫ in p̄mo pūcto cap̄corni. Et isti q̄ttuor circuli sunt minores circli sphere nō diuidētes spherā i duo eq̄lia. Et inter duos circiculos tropicos est eq̄noctialis circulus maior extn̄s diuidēs spherā seu firmamētū in duo eq̄lia distās equalr̄ ꝑꝫ quālibet sui ꝑtem ab vtroq3 polo. Et dr̄ cingulus p̄mi imobilis. Dicit̄ etiam eq̄noctialis seu eq̄tor diei ⁊ noctis: q2 qn̄ sol trāsit ꝑ ip̄m est eq̄noctiū in tota terra scꝫ duꝫ sol est in p̄mo pūcto arietis ⁊ in p̄mo pūcto libre. Est etiā inter duos circulos tropicos zodiac⁹ circul⁹ maior obliq̄ se hn̄s cuius ꝑs vna tāgit tropicū cācri: ⁊ alia tropicū cap̄corni. Et iste ē circulus 12. signoꝝ in quo mouent̄ oēs planete. ⁊ q̄dlibet signoꝝ ei⁹ cōtinet.30. ḡdus. Et est circulus latus: cuius latitudo est.12. graduū. Et diuidit̄ ꝑ lineā mediā dictā eclipticā ꝗ̄ relinq̄t sex ḡdus ex vna ꝑte: ⁊ sex ab alia ꝑte in latitudine. Et ab hac ecliptica sol nunq̄ recedit: ꝫ alij planete recedūt ab ea discurrētes ꝑ latitudinē zodiaci. ¶ Attēde iterū ꝙ distantia tropici estiualis ad circulū articū est circit̄.13. ḡduū. Et talis ē distāᵃ tropici hyemalis ad circulū ātarticū. Eq̄noctialis v̄o ad tropicū est circiter.24. graduū scꝫ min⁹.9. minutis: et tāta est a circulo artico vsq3 ad polū articū. Et distātia a polo mūdi ad polū zodiaci est.23. graduuꝫ et 51. minutoꝝ. Et distātia inter tropicos est.48. graduū min⁹.18. minutis. ¶ Ulteri⁹ attēde ꝙ de q̄nq3 plagis terre directe suppositis dict̄ zonis certitudinē nō habemus expimentalē ꝙ aliq̄ earū ꝑ hoīes habitetur: nisi de illa tm̄ que supposita est scđe zone ꝗ̄ dicta est eē a circulo polari artico vsq3 ad tropicū cancri. de duabus eī̄ extremis scꝫ p̄ma et q̄nta cōcedūt oēs ꝙ sunt inhabitabiles p2e nimio frigore. De media v̄o est opinio cū v̄gilius ⁊ ouidius et multi astrologoꝝ dicant eam inhabitabilē p2e nimio calore. Et damascenus ⁊ auicēna ⁊ alfraganus dicāt eā temꝑate habitatōis. maxime quoad partē ꝗ̄ supponit̄ equinoctiali. De q̄rta vero que est a tropico cap̄corni vsq3 ad circulū polarē antarticū: quorūdā opinio est ꝙ nō inhabitat̄.

nos: licet rectitudinē nō habeamus. Amplius omnes dispositiones morantium in linea equinoctiali sunt dispositiones nobiles similes. Neq3 aer ibi impedimēto impedit̄ sensibili: sed eorū complexionibus semper est similis: et ad hanc sententiā affirmandā iaꝫ fecimus dictionē. Post ipsos autē qui in quarto morant̄ climate magis tēꝑati existūt. Nō eī̄ aduruntur ꝓpter morā rectitudinis solis super eorū capita: neq3 elongātur ab eis parum: quēadmodū fit in climate secūdo et tertio: neq3 congelantur: sicut cōtingit his qui in extremitate q̄nti climatis habitāt: ⁊ ꝗ̄ fm latitudines sunt remotiores: ꝓpt̄ea ꝙ sol ab eoꝝ capitibus est remotus.

Alij dicunt ꝙ inhabitat̄ per ātipodes ꝗ̄ incedunt contra nos pedib⁹ vl plātis oppositis: et habent diem duꝫ nos noctē habem⁹ ꝓpterea seneca vidēs dissolutiones suoꝝ p̄ncipū in vigilijs nocturnis et somnis diurnis optat vt sint cū antipodib⁹. Ab alijs aūt t̄ra hitabilis diuidit̄ in septē climata ⁊ sunt ꝑtes terre hitabiles distincte adinuicē penes morā solis supra suū hemispheriū in quibus gētes sensibilr̄ diuersificant̄ in complone moribus ⁊ vita. ¶ Et circa hūc modū diuisionis attēde ꝙ ab antiquis septeꝫ ponunt̄ climata que oīa comp̄hēdunt̄ i plaga terre directe supposita illi zone celi ꝗ̄ est inter circulū tropicū cancri ⁊ circulū polarē articū diuisa penes incessuꝫ a meridie in septētrionē. Pri^m^ clima dr̄ dyameroes et est terra vicina terre supposite tropico cācri. in cui⁹ medio dies ꝓlixior toti⁹ āni est.13. horarū ⁊ breuior.11. Scđm dr̄ dyasyenes. in cuius medio dies ꝓlixior est.13. horarū cū media ⁊ breuior decē cū media. Tertiū dr̄ dyalexādrios. in cui⁹ medio dies ꝓlixior ē.14. horarū: ⁊ dies breuior decē. Quartū dicit̄ dyarodos in cui⁹ medio ꝓlixior dies est.14. horarū cū media ⁊ minor noueꝫ cū media. Quintū est dyaromeros. in cui⁹ medio ꝓlixior dies est 15. horarū et breuior nouē. Sextū est dyaboristenes. i cui⁹ medio ꝓlixior dies est.15. horarū cū media: et breuior.8. cū media. Septimū clima dr̄ dyaripheros. in cui⁹ medio ꝓlixior dies ē.16. horarū et breuior octo. Et computa diē in his oībus ab ortu solis vsq3 ad occasum. Quidā addiderūt octauū clima sub quo comp̄henderūt oēs regiones ꝗ̄ sunt sub ambianis vbi terminat̄ septimū clima: scꝫ hannoniā: flandriā: brabātiā: hollādiaꝫ: zelandiā: angliā: scotiā: et hiberniā. ¶ Ulterius attēde ꝙ de septē dictis climatibus tria p̄ma sunt distemꝑata in calore ⁊ siccitate ꝓpter ꝓpinq̄tatē solis ad zenich capit̄ eoꝝ ⁊ morā lōgā sup eoꝝ capita Et intellige ꝙ ꝑ zenich pūctū in celo directe suppositū illi cuius dr̄ zenich. Et tria vltima sunt distēꝑata in frigore ꝓpter elongationē nimiā solis ab eis ⁊ obliq̄tatē plurimā in incessu radioruꝫ solariū ad ea. Mediū v̄o scꝫ q̄rtū est ceteris tēꝑatius: q2 neq3 nimis appropinq̄t soli vt̄ immoderate caleat neq3 nimis distat ab eo vt̄ frigeat vltra mēsurā. ¶ Hic solet q̄ri vtrū sb eq̄noctiali sit temꝑatissima habitatio. Et relicta opinione v̄gilij ⁊ ouidij ⁊ mltoꝝ astrologoꝝ dicentiū ꝙ tota portio terre supposita torride zone est inhabitabilis ꝓpter nimiū estū ꝗ̄ est multū colorata ⁊ apparens. ¶ Ad declarationē mētis p̄ncipis. Attēde p̄mo ꝙ i t̄ra sbiecta eq̄noctiali fere noctes sūt eq̄les dieb⁹ ꝑ magna parte anni. ¶ Attēde scđo ꝙ dcā in t̄ra q̄libet āno sūt due estates ⁊ due hyemes. Nā bis in āno sol trāsit ꝑ zenich capitū incolarū illi⁹ t̄re scꝫ dū ē in p̄ncipio arietis ⁊ in p̄ncipio libre. ⁊ tūc sunt eis duo alta solstitia et due estates: ⁊ duꝫ trāsit ꝑ p̄ma pūcta cācri ⁊ cap̄corni sunt eis duo yma solstitia ⁊ due hyemes: et ꝓportionabilit̄ sunt eis duo vera et duo autūni. His premissis dic cum principe ꝙ sub equinoctiali est temꝑatissima habitatio si mōtes ⁊ maria vl aliqua talia iussu creatoris eam nō impediāt. Primo ꝗ̄a rex planetarum et dator vite sol est in equinoctiali velut in statione media sui cursus ⁊ tanq̄ rex in medio regni. debet ḡ in plaga terre subiecta eq̄noctiali ꝑfectissimā et temꝑatissimā īfluētiā possidē. Sꝫ ꝗ̄ pōt eē ꝑfectior ⁊ tēꝑatior īfluētia q̄ ꝯcurrere ad ꝓductōeꝫ dignissime creat̄urarū sub esse ꝑfecto in nālib⁹. Scđo noctes ibi sunt eq̄les fere dieb⁹. ⁊ ita frigiditas noctiū temꝑat estū dierum Tertio sunt illic due estates ⁊ due hyemes. paucitas ergo durationis estatis et successio hyemis temꝑant̄ eius calorē ꝓhibere debēt terrā a nimio caumate. Quarto oēs dispōnes cōmorātiū sub equinoctiali sunt dispōnes nobiles similes id ē vniformes

ita ꝙ nō congelant̄ incole ꝓpter nimiā elongationē solis ab eis: nec adurunt̄ ꝓpt̄ nimis longā morā solis sup̄ eos queādmoduꝫ ethiopes. Mora eī solis cū obliq̄tate aspectꝰ sup̄ capita ethiopū maius malū opat̄ q̄ rectitudo aspectus sub eq̄noxiali cū minori mora. quod ꝓbat p̄nceps p̄mi scd̄a. doctrina scd̄a. summa. 1. c. 8. duobꝰ exēplis Primo videmus in estate circa horaꝫ secūdā post meridiē maioreꝫ esse calorē q̄ i meridie. Secūdo videmus maiorē esse calorem sole existēte in principio leōis q̄ ipso existēte in p̄ncipio cancri et ista nō sūt nisi q2 sol diutius mā̄sit sup t̄rā i scd̄a hora post meridiē q̄ i meridie. ⁊ ip̄o existēte in p̄ncipio leonis q̄ in p̄ncipio cancri. ¶ Sed instabit aliq̄s: si mora tm̄ operet̄ ad augmētū caloris: calor erit maximꝰ tp̄e estatis in septimo clymate: q2 tūc sol morat̄ supra terrā. 16. horis circa solstitium estiuale. Dic ꝙ mora nō sufficit nisi sīl' assit ꝓpinq̄tas ad rectū aspectū sol' sup terrā. Quīto habitātes sub eq̄noctiali sunt elōgati equalit̄ a vētis impetuosis borealibus ⁊ morbosis australibꝰ cū equalit̄ distēt a meridie ⁊ septētrione. hm̄ōi eīn venti magnā opant̄ ineq̄litatē in regionibꝰ sibi ꝓpinquis. Sexto figure celi ꝑfectissime q̄ sunt in zodiaco: ⁊ zodiacus ip̄e q̄ est dator vite. Dicit̄ eīn a zoe qd̄ est vita. aspiciūt habitātes sub eq̄noxiali aspectu q̄si recto: q2 zodiacus nō declinat ab eq̄noxiali nisi modicū v̄sus septētrionem ⁊ modicū v̄sus austrū. Debēt igit̄ influere ꝑfectissime ⁊ dignissime sup illos. Ista argumēta sunt ꝑsuasiua nō demōstratiua tm̄ crede ꝙ a t̄ra. 7. climatū ad locū illū nō patuit nec pꝫ via. ¶ Secūdo solꝫ queri si habitātes q̄rtū clima sint tēpatiores aliis alioꝝ climatū. Videt̄ ꝙ nō p̄mo. q2 habitātes i. 7. climate scꝫ parisius vel remis hn̄t estatē multo tempatiorē q̄ habitātes in q̄rto climate scꝫ in grecia vel insula rhodi. Vident̄ eīn ibidē in estate homines vri: et habitātes in p̄mo climate habēt hyemē tēpatioreꝫ q̄ habitātes in q̄rto climate. Nam habitātes in p̄mo q̄si nullū habēt frigus tp̄e hyemali. g̊ nec estate nec hyeme sūt illi de q̄rto tempatiores ceteris. Scd̄o scoti hibernici ⁊ anglici q̄ sunt extra climata sunt viri robusti corꝑe decori carnosi plus comedētes et melius digerētes q̄ incole q̄rti climat̄. cū g̊ fortitudo v̄tut̄ arguat tempamentū cōplexōnis sequit̄ q̄ erunt tempatiores. Tertio. si quartū clima eēt tempatiꝰ aliis hoīes inferioꝝ climatū illuc trāslati deberēt longius ⁊ saniꝰ viuere. cuiꝰ ꝯriuꝫ expimur. vix eīn gallici viuūt ⁊ sepe egrotāt degētes in insula rhodi vel cipri vl' cādie seu crete. ¶ Oppositū sentit hic p̄n. ⁊ galienꝰ scd̄o de regimine sanitat̄ dicēs. Eucratissimū corpꝰ nō inuenit̄ i distēpat̄ regiōibꝰ vt anglia ⁊ arabia. Optima v̊o multa corꝑa inueniunt̄ i nostra velut eucrata regione. sed maxīe eucratissima in patria hypo. Cū eīn hyeme ⁊ estate fuerit eucrata in vere: ⁊ in autūno magis. Et auerroys scd̄o colliget. c. vltimo dicens. Et tempatior regio ē illa q̄ habet tp̄s autūni breue: ⁊ tp̄s veris longū: ⁊ tales terre sunt in quarto vel in q̄nto climate: et autūnus i nr̄is terris hyspanie hꝫ quasi duos mēses ⁊ sedēt in p̄ncipio q̄nti climat̄. hoc etiā verum est ꝙ quartū clima sit meliꝰ q̄nto ⁊ sexto. Et galienꝰ sentit ꝙ temperatior regio sit terra grecoꝝ: ⁊ inter alias tēpatior est terra hypocratis. Et dicit ꝙ totuꝫ tp̄s istarū terrarū est sicut tp̄s veris: hec auerroys. Dic ꝙ quartū clima est tempatiꝰ ceteris ⁊ hꝫ incolas tempatiores. q̄m mediat īter duo p̄ma excedētia in calore et siccitate: ⁊ tria vltia excedētia i frigore ⁊ hūiditate. Cuiꝰ rei signū est ꝙ in illo climate splēduerūt militia ciuilitas ⁊ sapiētia. et ab eo diffuse sunt in alia climata. ibi viguerūt excellētissimi i armis hercules ⁊ alexāder. In ciuilitate socrates ⁊ solon atheniensis: in phīa plato ⁊ aristoteles. in medicina hypocras ⁊ galienꝰ. in poetria homerus ¶ Ad p̄mū obiectū dic ꝙ licet estas septimi climatis sit minꝰ calida ⁊ hyems p̄mi minꝰ frigida q̄ q̄rti. consideratis

¶ In mēbris vero iam manifestum fuit ꝙ membra p̄ncipalia non sunt equalitati certe multū ꝓpinq̄. Immo oportet vt scias ꝙ caro ē mēbruꝫ illi equalitati propinquius q̄ cetera membra. Cutis tamē carne propinquior est: quasi eīn nō patit̄ ab aqua equaliter tempata cuius medietas sit nix et altera medietas aqua feruens. Et forsitan caliditas venarum et sanguinis neruoruꝫ frigiditati in ea equat̄. Similiter quoq; nō patit̄ a corpore quod bene temperatū existit ex siccioribus corporibꝰ et humidioribus: cum in eo equalia fuerint Et nos quidem scimus ꝙ nō est causa quare nō patiatur nisi q2 non sentit illud: neq; ē tale quale ē illud nisi quia propter ipsum nō patitur: nisi enim tale esset quale illud pateretur Res enim que vnius sunt originis et in naturis opponuntur: vne ab aliis patiuntur: sed ab eo quod ei in qualitate cōmunicat res nō patitur

tū simul oībus tp̄ibus quartū clima est tpatius ⁊ plus accedēs ad naturā veris. Ad scd̄m dic ꝙ fortitudo scotoꝝ hibernoꝝ ⁊ āglicorū non ꝓcedit ex tēꝑie terre quā inhabitāt sed ex fortificatōe caloris eorum in visceribus suis ꝑ antiparistasim frigoris circūstātis: sicut hoīes fortiꝰ comedūt facilius ⁊ meliꝰ digerūt: ⁊ plus dormiūt in hyeme q̄ in vere: licet ver sit tēꝑatius Ad tertiū dic ꝙ nisi esset cōsuetudo et q̄dā occulta affinitas loci ad locatū ⁊ dispitas regiminis hoīes vltimorū climatum diutius viuerent in quarto climate q̄ i propriis.

In mēbris v̊o ⁊c. In hac ꝑticula q̄ indicat quod mēbroꝝ est vicinius eq̄litati ad pōdꝰ. Primo cōparant̄ mēbra p̄ncipalia eq̄li ad pōdus Scd̄o caro ibi [Immo opꝫ vt] Tertio cutis ibi [Cutis aūt] Quarto ꝑtes cut̄ ibi [Qd̄ aūt in cute] In p̄ma ꝑte dicit p̄nceps iā fuisse manifestatū ꝙ mēbra p̄ncipalia nō sunt multū ꝓpinq̄ certe eq̄litati videlꝫ eq̄litati ad pōdus Et hoc clare fuit ostensum in scd̄o modo eq̄litatis iustitie. In scd̄a dic ꝙ caro est mēbrū eq̄litati pōderis ꝓpinquꝰ q̄ cetera mēbra excepta cute supple. Et hoc intellige de carne lacertosa aut musculosa in q̄ caliditas et hūiditas simplicis carnis tempant̄ ꝑ frigiditatē ⁊ siccitatē nerui cū carne mixti. In t̄tia dicit ꝙ cut̄ est ꝓpinq̄or tempamēto ponderis q̄ sit caro. Primo q2 nō patit̄ ab aq̄: cuiꝰ medietas est nix ⁊ altera medietas aqua feruēs. Scd̄o q2 forsan caliditas venarū ⁊ sanguis adequat̄ in cute frigiditati neruoꝝ vn̄ insurgit tēpies. Tertio q2 cut̄ nō patitur a corꝑe qd̄ est bn̄ tempatū ex siccioribꝰ ⁊ hūidioribꝰ corꝑibꝰ cū fuerit eq̄lia in eo. Et cā quare nō patit̄ cutis a dicto corꝑe nō est nisi q2 cutis nō sentit illud corpꝰ. Et cutis nō est talis q̄le est illud corpꝰ nisi q2 ip̄a non patit̄ ꝓpter ip̄m. Nisi eīn cutis esset talis q̄le ē illud corpꝰ ip̄a ab eo pateret̄: q2 res q̄ sunt vniꝰ originis. i. ꝓportionate adinuicē sicut sensibile ad organū sensus ⁊ in naturis. i. cōplexōnibꝰ vel q̄litatibus opponunt̄ vne patiunt̄ ab aliis. Vne dicit in noīatiuo casu plurali sm̄ artem. q̄m vnꝰ sm̄ vsuꝫ caret plurali. sed res non patit̄ ab eo qd̄ cōicat ei in q̄litate id est ab eo qd̄ hꝫ q̄litatē sibi simīlē in gd̄u ¶ Attēde circa hāc ꝑtē ꝙ p̄ᵃ facie videt̄ in duobus erronea. Primo in hoc ꝙ asserit ꝙ cā quare cut̄ nō patit̄ a corꝑe tempato est: q2 nō sentit illud. E cōuerso eīn est scilꝫ ꝙ cutis nō sentit corpus tempatū. q2 nō patit̄ ab eo. ꝓus enim est sm̄ naturam pati q̄ sentire. Nam sentire est sp̄ēs ad pati: et inferius ipsius. sed interempto genere vel remoto ab aliquo interimit̄ sp̄ēs nō econtra quarto thopicoꝝ. Exēpli gratia. in apoplexia ⁊ paralysi cutis quādoq; taliter fricat̄ ad ignē et calefit ꝙ vritur et excoriat: et tūc vere patit̄. nō tamen sentit. Sed dicta littera sic potest exponi ⁊ in v̄itate saluari ꝙ causa quare cutis nō patit̄. i. quare iudicamus vel estimamus ꝙ cutis nō patit̄ est. q2 nō sentit supposito ꝙ sana sit ⁊ sibi applicet̄ dictū corpꝰ sufficiēter: ita ꝙ causa iudicii nostri vel estimationis nostre est sumpta a signo rei ⁊ a posteriori nō a causa rei. Sepe eīn incipimus cognitiones nostras ab his q̄ notiora sunt nobis: ⁊ minus nota nature. Scd̄o videtur hec pars erronea in hoc quod dicit neq; est tale quale est illud: nisi quia ꝓpter ipsum nō patitur. E conuerso eīn est scilꝫ ꝙ cutis nō patitur a tempato corꝑe: q2 est talis quale ē illd̄ corpus. ꝓpt̄ eīn esse tale sequit̄ vt nō ab hoc patiat̄. Et hoc innuit princeps dum subdit: nisi eīn tale esset q̄le illud pateret̄. Sed sic exponēda est non est tale id est non iudicatur tale esse per tactum: nisi quia propter ipsum non patitur. ¶ Dubitabit autem aliquis vtruꝫ cutis patiatur ab aqua equaliter mixta ex niue et aqua feruente vel a corpore equaliter mixto ex humidiori et sicciori. Videtur ꝙ sic. quia talis aqua vel tale corpus est sensibile sensu tactus. ergo cuti applicata sentiet̄ cum in tactu sit viuacissima. Item omne organum sensitiuum leditur ab excellenti sensibili et congaudet seu delectat̄ in temperato. Delectatio autē a sensibili non est sine sensu. Item dicta aqua per cutem sentitur humida. ergo cutis ab ea patitur. Item dictum corpus mixtum ex humidioribus et siccioribus sentitur per cutem esse calidū vel frigidū vnuꝫ vel plura durū vl' molle: asperū vel lene: motuꝫ vel quietū. ergo cutis ab eo patit̄. ¶ Oppositum dicit hic p̄nceps. Dic ꝙ cutis nō patit̄ a dicta aqua passione

illata a q̄litatibus p̄mis actiuis:nec patiť a corpe dicto passione illata a q̄litatibus p̄mis passiuis. Cuius rō talis est:q2 om̄e agēs agit ꝓpter finē. Finis aūt cuiusq3 agētis est assiľare sibi passuz. Cū igiť dicta aqua sit cuti siľis in calore ⁊ frigore:et dictū corpus in sicco et humido: deest finis agēdi. Item oīs actio ⁊ passio in naturalibꝰ fiunt rōne ꝯrietatis.

¶ Quod autem in cute magis existit temperatuz est cutis manus. Et quod in cute manus tempatius est: est cutis vole:et temperatius eius ē quod est sup digitos. Et tēperatius eius est quod est super indicem. Et quod ē temperatius eius ē quod est in pulpa extremitatis eius:et ꝓpter illud est melioris sensibilitatis. Et quod in cute vole etiā magis existit temperatū est quod in digitorum extremitatibus inueniť: quapropter extremitates digitoruz aliorum quasi iudices existunt natura quātitatum tactualium. Debet enim declinatio iudicis equalis existere ad vnāquāq3 extremitatuz: ideo vt egressum a medietate ⁊ ab equalitate percipiat

¶ Sed q̄ret aliq̄s quō ergo sentimꝰ ꝙ dicta aqua ē tepida. Dic ꝙ ꝑ tactuz cuť modo ꝓuatiuo sicꝰ ꝑ visuz iudicamꝰ de tenebris ex abs̄tia luminis. cū eñ cuti occurrit aqua tepida: iudicať esse talis q̄a nō infrigidat aut calefacit sensibiľr cutē. Dic scđo ꝙ nihil ꝓhibet cutem pati a dicta aqua s̄m ꝙ est hūida: ⁊ a dcō corpe s̄m ꝙ est frigidū vel calidū: durū vel molle: asperū vľ leue: cū ista sint sensibilia ꝓpria et ꝑ se sensus tactus. Nihil etiā ꝓhibet cutē pati a dicto corpe s̄m ꝙ est magnum vel paruum vnū vel plura: quiescēs vel motū: cū ista sint sensibilia ꝑ se sensus tactꝰ: l3 nō ꝓpria sed cōia: vt ait arist. 2. de aīa. ¶ Ad p̄mū argumētū tertiū ⁊ quartū iam r̄n̄sum est. Ad scđm dic ꝙ vere siľe in gradu nō delectat tactum: sed cōueniēs est qđ remouet ab organo tactꝰ qualitatē inaturalē vľ imp̄mit qualitatē q̄ deerat i q̄ ꝯgaudet: vt cutis infrigidata delectatur a calido: et calefacta a frigido. Sed cōtra siľe applaudit suo simili. vnde arist. scđo de aīa. Sensitiuū aūt potētia est: q̄le sensibile iam actu patiť quidē igiť nō siľe ens. passuz autē assiľatū ⁊ est quale illđ. Dic ꝙ ille applausus nō est delectatio: sed ꝯnālitas qua simile appetit sibi simili cōiūgi ⁊ fugere a cōtrario. ¶ In q̄rta dicit p̄mo p̄nceps ꝙ ps cuť q̄ est tēpatior est cutis manꝰ. Scđo dicit p̄nceps ꝙ ps cutis manꝰ tēpatior est cutis vole. i. ꝑtis interioris manꝰ seu palme. Tertio dicit ꝙ pars cutis vole tempatior est cutis ex̄ns sup digitos. Quartō dicit ꝙ pars cutis ex̄ns supra digitos tēpatior est cutis ex̄ns supra indicem. Quīto dic ꝙ ps cuť ex̄nť sup̄ īdicē tēpatior ē cuť ex̄ns ī pulpa extremitať īdicꝭ. Et ꝓpť h̄ ē melioris sensibilitať. i. viuacior ī sentiēdo. Et est pulpa ps supior digiti ītra manū vicia vngui vñ palpamꝰ. Sexto dicit ꝙ gn̄aľr ps cuť vole magꝭ tēpata ē cuť q̄ inueniť in extremitatibꝰ digitoꝝ. Ex h̄ infert correlariū ꝙ extremitates digitoꝝ sūt q̄si iudices ꝑ nāz ꝯstituti q̄titatū tactualiū. Idoneꝰ eñ iudex equaľr se hīē debz ad vnāquāq3 extremitatū ⁊ nō decliare magis ad vnā q̄ ad aliā vt meliꝰ ꝑcipiat quēcūq3 lapsum a medietate inter ꝯtrariaꝝ eq̄litate pōderis. ¶ Attēde p̄mo circa h̄ qđ dicit p̄nceps sunt q̄si iudices ꝙ digiti nō ꝓp̄e dicunť iudices sed homo ꝑ eos q2 actiones sunt suppositoꝝ. ¶ Attēde scđo circa hoc ꝙ dicit q̄titatū tactualiū ꝙ nō intēdit obiecta ꝓp̄a tactꝰ cē quātitates videl3 calidū frigidū humidū siccum durū molle asperū lene: sed vult inuere ⁊ ꝙ q̄titas ꝑ se sentiť vt nūerꝰ ⁊ magnitudo: ⁊ q̄litas nō sentiť sine q̄titate: nihil eñ indiuisibile tangi pōt. ¶ Attēde t̄tio circa correlariū ꝙ organa sensuū denudata esse op3 ab excellētijs suoꝝ sensibiliū q2 debēt esse talia potētia q̄lia sunt actu sua sensibilia. Si eñ actu talia essent nō sentirēt ea: vt si cristallinꝰ humor in quo fit visio coloratus esset notabiľr nō recipet alios colores. Intus eñ ex̄ns ꝓhibet ex̄neum sic organū auditꝰ op3 esse absonū ⁊ gustus insipidū: ⁊ olfactꝰ inodoratum: ⁊ tactus eq̄le seu tempatū si debeat ab his de sensibilibꝰ ꝓprijs rectū ꝓuenire iudiciū. ¶ Dubitať vtrū cutis sit vicinior ceteris mēbris equalitati ad pōdꝰ. Arguiť ꝙ n̄ p̄mo. tempamētū cōpľonis arguit fortitudinē v̄tutis. 2. tegni. et t̄n cutis naturaľr defecta est. vt gaľ. memit scđo morbi. Item tempata cōpľo debeť forme nobili vel v̄tuti nobiliori. Cuius rei signū est. ꝙ humana spēs est tempatissima spērū: cutis t̄n est vile membrū q̄ nō ē ad aliđ nisi vt opienda opiat. Nā nō digerit nec pulsum: nec anhelitū: nec voluntariū h3 motū: nec aliā facit opatōnem nisi q2 cooperimētū est. 2. morbi. Itez cutis est receptacľz cōmune supfluitatū corpis: q̄m eñ extra corpus posita est necessario ad eā tota

Debesᵒ autē scire vltra hoc quod sciuisti: ꝙ cum dicimus de medicina ꝙ est temperata: nolumus dicere ꝙ sit temperata certe: quoniaz illud est impossibile: neq3 volumus dicere ꝙ temperamento humano in sua complexione sit temperata: si enim ita esset tunc esset ex ipsamet humana substantia. Sed volumus ꝙ cum propter calorem naturalem qui in corpore existit humano patietur: qualitate afficieť que hominis qualitatem non supergredietur in aliqua duarum extremitatū equalitatem excedentium: non ergo in ipso operabitur effectuz equalitatem excedentē. Consideratione igitur sue operationis in corpore humano est

supfluitas decurrit. 2. morbi. ꝗ mīme digna est cōpľone tempata. Oppositū hic dicit p̄nceps ⁊ galienꝰ p̄mo de compľonibus ⁊ secūdo colliget auerroys. ¶ Attēde p̄mo ꝙ duplex ē cutis: quedā est extrīseca q̄ ē coopcrimētū totius corpis: ⁊ generať ex quadaz materia vnctuosa viscosa coagulata a p̄ncipio in supficie corpis: sicut vides in lacte bullito ⁊ pultibus cocꝭ. Alia est intrinseca dicte cuti īmediate supposita q̄ ꝓprie mēbranū aut membrana dr̄ et est inēbrum spmaticum ex villis neruoꝝ arteriarū et venarū cōtextuz. Cuiꝰ rei signuz est ꝙ depdita non restaurať. ¶ Attende 2ᵒ ꝙ iterū durᵗ est cutis et spāliť cutis palme q̄ dr̄ hic tempatior alijs. Vna est callosa dura q̄lis est arātiū ⁊ remigantiū. Alia suauis ⁊ tenera qualis est delicate viuētiū non laborantiū manuaľr. Prima reddit palmā aptiorē ad labores: scđa ad sensuz. Iuxta id galieni p̄mo de compľonibus. Palma nāq3 duobus attribuiť iuuamētis. quoꝝ vnuz est sensus. et alterū retētionis. Et palma quidē mollis ꝑscrutationi sensus ē aptior: ⁊ palma dura ē aptior v̄tuti retētōis. ¶ His p̄missis dic ꝙ cutis extrinseca est frigida et humida a dn̄io s̄m cōplexionem ei ꝓpriā. l3 a vaporibus sanguis cōtinue veniētibus ad eā: ⁊ carne sibi ꝓpinqua aliquo modo calefiat. Nā gn̄atio dicte cutis est ex vnctuositate quadā viscosa humoꝝ coagulata a frigido. sicut est gn̄atio pinguedinis. Iuxta id aristo. 3. de aīalibus. In oībus corijs est hūiditas viscosa mucilaginosa: ita ꝙ ex eis parať glutinū: et hec cutis seu coriū caret sensu cū absciudiť: vt ait arist. ⁊ est vile mēbrū. cuiꝰ iuuamentū est defendere ⁊ abscōdere: vt ait auerroys scđo colliget. Et de hac cute intellige auc̄tes galieni in rōnibus aū oppositū allegatas in vilipēdiū cutis. Dic scđo ꝙ cuť siue intrinseca siue extrinseca indurata ⁊ callosata nō est ꝓpinqua tēpamēto pōderis: imo declinat ad siccitatē et friditatē: q̄m s̄btile humidū ab ea resolutū est: ⁊ pre duritie ipiꝰ sanguis nō pōt in eā libere penetrare. vñ cū scindiť callus apparet exāguis: nec sentiť in scissura ipiꝰ dolor. Dic tertio ꝙ cutis intrinseca viri tēpati nō īdurata ē vicinior ceteris mēbris ⁊ oībꝰ corpibꝰ tēpamēto pōderis. Iuť id gaľ. 1. de cōpľonibꝰ. Factā ē cuť media n̄ iuť oīa mēbra hoīs t̄m: s3 in vniuersa s̄ba oīm corpoꝝ q̄ sūt in gn̄atōe et corruptōe: nō cuť q̄ est dura ⁊ callosa ⁊ lapidea: s3 cuť q̄ remanet s̄m dispositionē naturalē. Et ipa quidē est de qua dr̄ ꝓprie ꝙ sensus tactus est ex ea s̄m salutē et v̄itatē. Et manifestū quidē est ꝙ cutis illa in duritie est media ⁊ mollitie inter oīa mēbra. Et tu quidem poteris scire ꝙ ipa est media etiā inter calidū et frigiduz ex substātia ipsius ꝓprie: et illud ideo: q̄m illa cuť est sicut neruꝰ in quo est sanguis. media vere inter neruū et carnē ac si esset ex cōmixtione horum duoꝝ. Omnis autem neruus est priuatus sanguine et frigidus. Et omnis caro est multi sanguinis et calida. Cutis vero media est inter eos: hec galienus.

o Debes ⁊c. In hac q̄rta ꝑte p̄ncipali huiꝰ capľi q̄ ē de cōpľoe medicine p̄mo ostendit p̄nceps q̄d nolumꝰ ⁊ q̄d volumus dicere cū dicimꝰ de medicina ꝙ est tēpata. Scđo q̄d nolumus ⁊ q̄d volumus dicere cū dicimꝰ de medicīa ꝙ est calida vel frigida ibi [Et simiľr cū dicimꝰ] Tertio ꝙ eadē medicina qn̄q3 est calida respectu vniꝰ. ⁊ frigida respectu alteriꝰ: vel calidior respectu vniꝰ q̄ respectu alteriꝰ ibi [Quapropť] ¶ In p̄ma ꝑteᵃ dicit ꝙ qn̄ dicimꝰ de medicina aliq̄ ꝙ est tēpata: nos nō volumꝰ dicere ꝙ sit tempata certe id est ad pōdus: q2 impossibile est vt sit aliquid tempatum

ad pōdus. Nec etiā volum' dicere q illa medicina in sua cōplexione .s. que resultat ex q̄litatibus elementoꝝ eā componētiū sit tempata tempamēto humano: qm̄ si ita eēt ipa esset ex ipamet id est ex sua ꝓpa sba seu suis cōponētibus humana sba. Uel vt q̄dam libri hn̄t necesse eēt extūc ipam esse humanā sbam. Sed volumus cuz dicim' q medicina ē tēpata q qn̄ passa fuerit a calor̄ naturali hois sc̄ qn̄ reducta fuerit d potētia ad actū: afficietur q̄litate q̄ n̄ supgredit̄ seu excedet q̄litatez hois i aliq̄ duaꝝ extremitatum excedētiū equalitatē sc̄ nec in frigiditate nec i caliditate: nec in humiditate: nec in siccitate: ꝛ sic nō opabit̄ in homine effectū excedentē eq̄litatē. ipa g̊ est eq̄lis f̄m cōsiderationē opationis quā facit in corpe hūano. ¶ In scd̄a dicit q sil'r qn̄ dicim' de medicina aliq̄ q est calida aut frigida: nō volum' dicē q sit in sui sba .i. ex ꝓpria natura i vltimo caliditat̄: sicut ignis: aut in vltimo frigiditat̄ sicut aq̄. neq̄ volum' dicere q ipa sit in sua sba seu ꝓpa natura calidior corpe hūano aut frigidior: quia si ita esset id eēt seu diceret̄ tempatū in medicinis. cuius cōplexio eēt sicut cōplexio hois: q2 sicut se habet magis ad magis ꝛ maximū ad maximū: ita eq̄ ad eque: ꝛ p ꝯn̄s id eēt homo: q2 nihil hz vel habere pōt hois cōplexionē ꝓpriā: nisi hō. Sed volumus dicere qn̄ dicim' de medicina. q est calida vel frigida q ꝓpter ipam caliditas aut fritas ꝓuenit in corpe hois maior illa quā ex se habebat ante opationē illi' medicine in ipm. ¶ In tertia dicit q propter ea que dicta sunt sepe vna ꝛ eadē medicina est frigida p cōparationē ad hoiem ꝛ calida p cōparationē ad scorpionē ꝛ h̄ est q2 calefacit scorpionē ꝛ infrigidat hoiem. Et aliq̄ etiā est calida respectu hois ꝛ frigida respectu serpēt̄. imo aliqn̄ vna ꝛ eadē medicina est magis calida respectu petri q̄ respectu pauli. Et h̄ ꝓuenire pōt vel ex hoc q illa est vni assueta: q̄re min' alterat ipm. Nā ab assueto minor fit passio ꝛ alteri nō. vt rustici assueti vti allijs parū ab eis alterant̄. Delicati v̊o nō assueti eis vti supcalefiunt ꝛ dolēt caput. vel ex eo q vnius hoiminis mēbra rara sunt quare cito alterāt̄: alterius v̊o dēsa. Uel q2 calor hois reducens medicinā de potētia ad actū fortior est in vno q̄ in alio. Uel q2 ē aliqua ꝓpetas indiuidualis inter hāc medicinā. ꝛ hoc indiduuz q̄ nō est int̄ eandē medicinā. ꝛ aliud īdiuiduū vnde fit q q̄busdā caseus est cib' ꝛ vinū potus. alijs v̊o sunt abominabiles sicut venenū: et hec ꝓprietas sola expiētia cognoscit̄: nec cadit sub arte: vel sciētia q̄ īdiuidualis est. Ideoq̄ id est ꝓpter hoc q vna medicina est calidior respectu vni' q̄ respectu alteri' p̄cipit̄ medicis volētibus mutare complōnē: vt cū adhibuerint aliquā medicinaz q̄ nō ꝓfecit ꝓpter aliquā sc̄ dictarū causarū: relinquāt eā ꝛ trāsferāt se ad aliā. ¶ Dubitat̄ an sit aliq̄ medicina tempata. Uidetur q nō. q2 nihil tempatū respectu hois tempati imutat ipsuz a sil'i em̄ nō fit passio: sed ois medicina in h̄ q est medicina actu vel aptitudine imutat hoiem tempatū. Juxta id galieni primo simplicis medicine. c. i. Dico q nolo p f̄monē meū medicina: nisi om̄e de cuius ꝓpetate est vt alteret naturas nr̄as. Et serapion in simplicib' diffiniēs medicinā ait. Medicina est illd̄ qd̄ ꝓpter suā complōnē imutat naturā nr̄i corpis. Scd̄o. si eēt aliq̄ medicina tempata frustra eēt. Non em̄ vtilis ad aliud videt̄ q̄ ad cōseruādū corp' humanū: sz ad illud sufficiūt cibi ꝛ potus cuz alijs reb' non naturalib': nec aliq̄ req̄rit̄ medicina. Natura em̄ medicaminū auxilio nō idiget: nisi cū morbo nimis magnificato dn̄ari nequerit. p̄mo de interiorib'. Tertio si sit aliq̄ medicia tēpata vel ipa hēbit postq̄ ipa fuerit reducta de potētia ad actū cōplexionē equalē homini vel calidiorē aut frigidiorē: aut humidiorē aut sicciorē. Si equalē g̊ erit hō: cōplo nāq̄ hois nō est nisi i homine vt ait p̄nceps scd̄o hui' trac. i. ca. i. Si calidiorē vl' fridiorez

equalis. ¶ Et similiter cū dicimus q est calida aut frigida nolumus dicere q in sui substantia sit in vltimo caliditatis aut frigiditatis: aut i sua substātia sit calidior corpore humano aut frigidior. Si enīz ita foret cuius complexio esset sicut complexio hominis eēt tēperatū. Sz volum' dicere q ꝓpter ipam in corpore hominis ꝓuenit caliditas: aut frigiditas maior illa quā ex se habebat. ¶ Quapropter medicia plerūq̄ est frigida humani corporis comparatione: et comparatione corporis scorpionis calida: et humani corpis cōparatione calida: ꝛ frigida corpis serpentis comparatōne. Jmmo quādoq̄ etiam vna medicina existit calida comparatione corporis petri magis q̄ cōparatione corporis pauli. Jdeo q̄ precipitur eis qui medicantur vt cum complexionem mutare voluerint et vnam adhibuerint medicinā que non contulerit ab ea discedant.

immutabit hoiez. g̊ nō est tempata. Quarto. meli' est approbare cibo tempātiā ꝛ distēpantiā medicie. auerroys. 5. colliger. Nulla igit̄ ē medicina tempata. Oppositū innuit h̄ p̄nceps ꝛ p̄mi scd̄a doctrina scd̄a. summa p̄ma. c. 15. et scd̄o huius. c. i. ¶ Attēde p̄mo ꝓ solutōe obiectoꝝ q medicina tempata ꝛ cibus tempat' in hoc cōueniūt q nō imutant corpus humanū ad aliqd̄ lat' discrasie. Sed differunt. q2 cibus tēpatus restaurat deꝑditū et fit ꝑs corpis. medicina v̊o tempata nō. ¶ Attēde scd̄o q medicia tempata q̄uis non imutet corp' ad aliqd̄ latus discrasie p v̊tutē p̄mā cōplonalē. pōt tn̄ immutare corp' alijs v̊tutibus vt capill' veneris q̄ tempat' d2 a galiēo et serapione apit oppilatōnes ꝛ mūdificat pectoralia. ꝛ aurū a p̄ncipe scd̄o hui' d2 equale ꝛ cōferre doloribus cordis ꝛ tremori ipsius ꝛ malitie aīe ꝛ ei q̄ solus loquit̄. Et oleū oliuarum d2 tempatuz a galieno scd̄o de complonibus tam in calido et frigido q̄ i hūido ꝛ sicco ꝛ ꝯferre lassitudini ꝛ vestimētū qd̄ calefacit sicut calefit a corpe est veluti medicina tempata. vt ibidē ait galien' ꝛ protegit corpus a frigore. Potest tn̄ etiā medicina tempata in nimia q̄titate sumpta alterare corpus ꝛ ledere sensibil'r sicut cib' nimi' imo magis Juxta id auerroys q̄nto colliger. Qn̄ d2 q medicina est tempata: itelligit̄ eius tempantia hec q qn̄ comedit̄ ex ea q̄titas q̄ nō est sensibil' cōparādo eam q̄titati partiū dissolutarū a corpe: tūc nō agit in corp' rez extraneā: q2 si homo ex ea comederet q̄titatē sensibilē f̄m q comedit ex cibo induceret in corp' rem extraneā q̄uis difficile sit inuenire tēpatā medicinā in opationib' oibus. ¶ Attēde tertio q medicina tēpata d2 relatiue ad hoiem ꝛ nō ad quēcūq̄ hoiem sed ad tempatū: ꝛ nō est tēperata actu sc̄ ex ꝓpa suoꝝ elemētoꝝ cōmixtione: vt homo: sed potētia dicit̄ tempata. Et cū ad actū fuerit reducta potētia ei' nō intelligas q ipius cōplo radicalis q̄ sequit̄ ꝓportōez elemētoꝝ ei' sit vt cōplo hois: q2 tūc esset hō. Cōcesso igit̄ q in medicina tēpata reducta ad actū calor sit eq̄lis calori hois in ḡdu: ꝛ sil'r alie q̄litates p̄me: nō sequit̄ q ipsa sit homo: qm̄ hc q̄litates sunt illate in toto vel in pte a calore hominis non inate ipi medicie ex ꝓprijs p̄ncipijs sic̄ q̄litates i aq̄ tepida vl' i vestimētis vel in oleo. Cuius rei signū est q cū ista separant̄ post reductionem ad actū a corpe hominis: cito redeūt ad ꝓpriā naturā. verūtn̄ natural' potētia ipsi medicine inata est ad recipiendum hmōi q̄litates a calore hois. Ex p̄dictis satis patet r̄nsio ad dubiū: videlz q est aliq̄ medicina tempata. ꝛ solutio ad obiecta ¶ Ad p̄mū dic q medicina tempata immutat p v̊tutes scd̄as et tertias vel a tota ꝓpetate dato q nō p p̄mas: Ad scd̄m dic q medicina tempata ad alia multa vtilis est vltra cōfuationem hois tempati. Ad tertiū dic si vis q medicina tēpata reducta ad actū est sil'is homini in complone acq̄sita nō inata ꝛ actu nō hitu. Uel dic q est similis in virtute homini quoad calefacere vel infrigidare humectare vel desiccare: sed non in primis qualitatibus. Ad quartum dic q auerroys attribuit intemperantiam medicine et temperantiam cibo propter familiaritatem cibi ad corpus et siluestreitatem medicine. ¶ Dubitatur secundo. Quid est esse medicinam calidam in potentia et quid calidam in actu: et quid frigidam in potentia ꝛ quid frigidam in actu f̄m intentionem medicorum. ¶ Dic primo q medicinam esse calidam vel frigidam potentia et eam habere complexionem ex mixtura elementorum sic proportionatā humano corpori temperato. q postq̄ passa fuerit ꝛ reducta ad actū a calore naturali ipius calefaciet ipsum aut infrigidabit vltra temperiem eius. ¶ Dic secundo q medicinam esse calidam vel frigidam actu est ipsam de facto calefacere vel infrigidare corpus humanum temperatum postq̄ fuerit passa a calore naturali dicti corporis: et reducta per eum de potentia sibi innata ad actum. ¶ Sed insurgit dubium maius prioribus quomodo reducitur medicina de potentia ad actū a calore nostri corporis Utrum scilicet acquirat ab eo nouā qualitatem vel nouam potentiaz vel nouam substantiam. Et hoc problema est de difficilioribus problematibus scientie medicinalis. Super cui' decisione tres sunt famose opiniones. Prima est galieni duo dicentis super hoc. Primum

est ꝙ medicine calide reducunť de potētia ad actū a calore naturali ho
minis ꝑ caliditatē quā recipiūt a dicto calore ita ꝙ hn̄t post reductōez
caliditatē sibi formal'r inherētē in tali ğdu in quo reponunť eis datā
a calore naturali hoīs ꝑ quā actu calefaciūt hoiem. Scōm ē ꝙ medici
ne frigide reducunť de potētia ad actū a calore nostri corꝑis: ꝑ hoc ꝙ
ip̄e diuidunť in ꝑtes frigidas ⁊ acquirūt motū deforis ita ꝙ calor na
turalis hoīs nō dat eis frigiditatē aliquā quā p̄us nō habebant sicut
medicinis calidis dat caliditatē: sed diuidēdo eas in ꝑtes ꝑuas ⁊ sbtili
ando facit eas penetrare vn̄ īfrigidāt actu ꝑ friditatē quā ātea hēbāt.
Sed qm̄ sua frigiditas erat q̄si reclusa ⁊ ligata in corꝑe denso an̄ opa-
tionē caloris in eas: nō poterāt per eā infrigidare: ⁊ ideo dicebanť fri-
gide potētia. Ista duo dicta commemorat galienus tertio de simplici
medicina sub his v̇bis. Alteratio accidit medicinis quarū v̇tus est ca-
lida ꝑ hoc ꝙ ip̄e calefiūt a corꝑe tm̄. Sed medicine quarū v̇t' est v̇t' fri
gida alteranť ꝑ hoc ꝙ ip̄e diuidunť in ꝑtes frigidas ⁊ acquirūt motuz
deforis. ¶ Sed cōtra p̄mū istabit aliq̄s. Primo. nihil dat qđ nō hꝫ ⁊
nihil agit vltra gradū ꝓpriū et a ꝓportiōne ineq̄litatis minoris nō fit
actio sed calor naturalis hoīs nō hꝫ caliditatē in tertio vel q̄rto gradu
ğ nō dat medicine calide talē caliditatē. Scōo om̄e agēs agit vt assiľet
sibi passum. Postq̄ ğ naturalis calor hoīs dedit medicine caliditatez
sibi similē cessat finis agendi: et sic vltra nō debebit eā calefacere. Ter°
si medicina esset calida actu ꝑ caliditatē ei datā a calore hoīs medicina
esset calida ꝑ accidēs: q2 ab extrinseco. sicut aqua q̄ calefit ad ignē ⁊ nō
ꝑ naturā neq3 ꝓpriā complexionē. Quarto si calor naturalis hoīs re-
ducit medicinas de potētia ad actū ꝑ calorē actualē quē eis dat mľto
fortius ⁊ citius ignis eas reducet: q2 dabit eis citi' fortē calorē. Qui
to si medicine calide reducanť ad actū per caliditatē eis dataz a calore
naturali: erunt in calidiori corꝑe recepte calidiores. cuius contrarium
ostendiť. Primo de elleboro qui receptus in coturnice nō suꝑcalefacit
sed nutrit eā: ⁊ receptus ī hoie qui est min' calidus coturnice: calefacit
eū in tertio gradu. Scōo de reubarbaro. de q̄ dicit p̄nceps scōo huius
tractatu p̄mo. ca. 2. Et videť ẜm ꝙ existimo ꝙ sit reubarbarū frigiduz
comparatū ad equū: et sit comparatū ad hoiem calidū: equus tamen ē
calidior hoie. Sexto cito īflāmabilia: vt axūgia caponis vľ āserꝫ vľ bu
tyrū deberēt reponi in maiori gradu caliditatis q̄ mēta vel absinthiū
q2 sūt passibiliora ⁊ patiora īflāmari: et breuiť rara dēsis eēnt calidiora
¶ Cōtra scōꝫ scꝫ de reductōe mediciarū frigidarū istabit aliquis. Pri-
mo. virtus vnita est fortior seip̄a dispersa ergo si medicina frigida non
potest actu infrigidare corpus dū est vnita minus poterit infrigidare
corpus dum erit dispersa: ⁊ in partes ꝑuas diuisa. Scōo. diuisio medi
cine frigide in ꝑtes paruas facit vt ip̄a vincať facilius a calore nostri
corporis et vertať in nutrimentū. Ad id em̄ nitiť calor naturalis ⁊ vir
tus cui ḱuit: vt omne oblatū q̄tuꝫ sibi possibile est vertat in sanguinē
Et ex eis que significāt illud vt memorat galien' tertio de simplici me
dicina est ꝙ si homo sumit ex iusquiamo parū nō interficit eū. Et illđ
iam manifestū fuit in muliere atheniensi q̄ incepit sumere de iusq̄amo
q̄titatem paruā valde ⁊ nō cessauit addere sine hoc ꝙ accideret ei ide
lesio: donec accepit ex eo q̄titatē magnā ⁊ factus est ei sicut res natu-
ralis cōueniēs: hec galienus. Tertio: si diuisio medicine frigide in ꝑtes
paruas ⁊ acq̄sitio motus ꝑ subtiliationē partiū a calore naturali suffi
cerent reducere medicias frigidas ad actū: tūc trituratio et cribellatio
artificiales maxime reducerēt eas: cū minutim eas diuidāt ⁊ ex motu
subtiliēt. Erit ğ medicina frigida actu atq3 absq3 oꝑatione caloris na-
turalis in eā. cuius cōtrariū dicit galienus ẜtio de simplici medicina.
Postq̄ em̄ dixit medicinas frigidas alterari ꝑ hoc ꝙ ipse diuidunť in
partes frigidas et acquirūt motū deforis subdit. Et ꝓpter illud cū nō
sit possibile illis medicinis vt operenť in corꝑe illud quod agūt ervia q̄
sunt frigide: donec corpus suscipiēs earū operationē agat in illas: me-
renť ꝑ hoc vt dicanť ꝙ ip̄e sunt frigide potētia. Et illud est qm̄ diuisio
barū medicinarum in paruas partes: et ꝙ ip̄e acquirūt motū acq̄sitū
deforis est oꝑatio q̄ ē a caliditate corꝑis ī his medicis. Quarto medi
cine frigide sepe euomunť et egerunť postq̄ corpus infrigidauerūt et
nō reperiunť diuise sicut muscilago psilij q̄ exit cōtinua ⁊ adherens in
suis partib' queādmodū phlegma grossum muscilaginosum quādoq3
euomiť: vľ egeriť tenax: quod p̄us infrigidabat stomachū aut itestina
adinstar medicine frigide. Quīto acq̄sitio motus deforis est poti' cau
sa impediēdi oꝑationē medicīe frigide q̄ iuuādi. Primo q2 agēs fixuꝫ
circa passum quiescēs fortius imp̄mit q̄ si moueať alterū ipoꝝ vt vide
m' in carnibus que assanť ad ignē: nisi em̄ voluerenť vrerenť statim: et
agitās quis in manu carbonē incēsum non vriť: sed si fixū eum teneat
cito manū vrit. Scōo q2 mobilitas medicine frigide q̄ cōtraria est na-
turali calori facit medicinā facilius extrapelli ꝑ poros occultos ab ip-
so calore. His rōnibus opinio galieni redarguta videť. Et vt verū fate

ar extranea mihi videť et difficulter sustinibilis. Sed ob reuerē
tiam tāti viri qui nec ante se in medicina habuit parē: nec visus
ē habere sequentē soluanť obiecta ¶ Ad p̄mū de reductōe medi
cine calide cōcede ꝙ nihil dat quod non habet ⁊ nihil agit vltra
ğduꝫ ꝓpriū ex parte sui sed ex dispōne materie nihil ꝓhibet. Exē
plū dat galienus tertio de cōplexiōib'. Ligna inq̄t ꝯseruāt ignē
q̄ extinctioni vicinus est ⁊ augēt ip̄m postq̄ ab eo p̄us calefacta
sunt. Non ğ longe est q̄n caliditas q̄ est in corꝑibus aīaliū vtať
his medicinis ẜm semitā cibi: sicut ignis vtitur lignis. Et paulo
post subdit aliud exemplū. Sicut inq̄t illđ qđ videmus ī lignis
pinguibus pinoꝝ cū accēdiť in extremitate ligni ignis. ⁊ si valde
sit paruus videmus ignē illū in ligno illo ambulātē dilatari ve-
lociter. Et scōo morbi dicit. Quadā vice vidi stercus colūbinuꝫ
nullo igne apposito cōburi. Et cum subtil'r in oībus his intēde-
ris inuenies agēs extrīsecū habere coagēs intrinsecū in materia
quoꝝ virtus iūcta vincit materiā: ⁊ respōdet effectui ẜm ꝓportio
nem maioris ineq̄litatis agētis ad passum. Ad scōm dic ꝙ intē-
sio caloris naturalis est assimilare sibi medicinā calidā: sꝫ postq̄
impressit calorē sibi similē: calor ille dilatať ⁊ crescit ꝓpter aptitu
dineꝫ materie: sicut declaratū est de pauco igne ip̄resso in lignis
pinoꝝ. Ad tertiū dic ꝙ medicina calida actu partim est calida ꝑ
se. q2 ex cōmixtione elemētoꝝ inest ei vt suscipiat caliditatē a ca-
lore naturali in tali gradu partim ꝑ accidēs: q2 ab extrīseco reci-
pit actualē caliditatē. sic aūt nō est de aqua calefacta. Ad q̄rtuꝫ
dic ꝙ licet ignis det medicinis calidis caliditatē actualē q̄ corp'
calefaciūt: nō tn̄ reducit eas ꝓp̄e de potētia ad actū: q̄a caliditas
ab igne imp̄ssa est penit' accidētalis nō respōdēs cōmixtioni ele
mētoꝝ in medicina. Cuius rei signū est ꝙ equal'r calefacit ignis
medicias frigidas ⁊ calidas dūmodo sint siľis substātie quoad
subtilitatē et grossitiē: dēsitatē et raritatē ⁊ vbi frigida est rarior
q̄nq3 citius calefit q̄ calida: vt cāfora que est frigida in tertio ğ-
du facilius inflammať ab igne q̄ attramētū aut ellebor'. Vel cō
cede si vis ꝙ ab igne aliquo modo reduci possunt de potētia ad
actū. Iuxta id galie. 3. de cōplexiōib'. In vniuscuiusq3 igiť natu-
ra rerum que ꝑtāte sunt calide caliditas nōdum suꝑabūdat ma
gis ei q̄ frigiditas. verūtn̄ vt suꝑabūdet ꝓpinqua existit ⁊ neq3
indiget nisi paruo auxilio exterius donec suꝑabūdet: et fortasse
in hoc auxilio fricatio sufficit ⁊ fortasse cōsequeť auxilium illud
ab igne aut ab aliquo corpoꝝ in cuius natura existit calor postq̄
ei obuiauerit. Ad q̄ntū cōcede cū galieno ꝙ medicīe calide ī cali
diori corꝑe recepte sunt calidiores in humana specie: propterea
iubet tertio de complexionibus medicinas graduari ẜm rela-
tionem ad hominem temperatum: sed in alijs ab homine non
oportet vt si quid sit calidum relatum ad hominem sit calidius
relatum ad aliud quod est calidius homine: quia non est eadem
dispositio passibilitatis ex parte passi que sequiť proportionem
elemētoꝝ componētiū medicinā. Ad sextū dic ꝙ lꝫ cito inflāma-
bilia vt axūgia capōis ⁊ anseris ⁊ butyrū cito inflāmenť ab igne
vel a calore corporis cholerici. a calore tn̄ temꝑati corꝑis nō cito ī
flammanť: ideo nō dicunť calidiores mēta: vel absinthio: q̄niaꝫ
medicine graduanť ꝑ cōparationē ad corp' temꝑatū. ¶ Ad ob
iecta cōtra modū reductionis medicine frigide. Ad primū dic ꝙ
v̇tus vnita ⁊ sufficiēter applicata circa suū passum est fortior se-
ip̄sa dispsa. sed v̇tus medicine frigide nō potest sufficiēter appli-
cari circa suū passum: nisi diuidať sicut vides ignē cito cōburere
stipulas siccas ⁊ rara ligna minuta. q2 velociter penetrat ī poro
sitates coꝝ et ꝑ eas diffundiť. Ignis aūt lignis viridib' grossis
applicatus vix ea cōburit. Et inde est ꝙ opiū et iusquiam' citi'
interficiūt suo frigore corꝑa calida q̄ frigida ⁊ cū vino ministra
ti q̄ sine vino. vt ait galienus tertio de simplici medicina. Velo-
cius em̄ penetrāt in corꝑa calida: et vinū coopераť vt adhuc ma-
gis penetrēt: nisi tm̄ fuerit ⁊ ita forte ꝙ aut vincat eos: aut forti
ter debilitet. Ad scōm dic ꝙ diuisio medicine frigide date p̄mo
occursu in sua dosi nō p̄ōt facere vt vincať a naturali calore: qm̄
suꝑat vires caloris. Ad tertiū dic ꝙ trituratō ⁊ cribellatio iuuāt
ad reducēdū medicias fridas de potētia ad actū. Cui' rei signū
est. ꝙ si dederis pulueres subtiles corticū mandragore citi' ⁊ for
tius infrigidabūt q̄ si dederis cortices nō puluerisatos. sed non
sufficiūt reducere integre sine cooꝑatione caloris naturalis: a q̄
medicine frigide acquirūt motū deforis q̄ necessario requiritur
ad hoc ꝙ medicine frigide sint ꝑfecte reducte ad actū. Et ad de-
clarationē hm̄ōi motus deforis quē acquirūt medicine frigide
a naturali calore. Galien' primo de simplici medicina dat duas

radices seu duo fundamēta. Prima est ꝙ in cute hoīs fiūt foramina plurima ꝓcessu tempis sicut in cribris. Scōa est ꝙ corpus inspirat ⁊ expirat ꝑ introitū aeris ⁊ ei' exitū. Et cū ad venas pulsatiles attrahiť aer apud dilatationē earū attrahūt ipm ab omi parte et nō attrahunť tunc aer ⁊ vapor tm̄: immo totū quod est velocis attractōis: et cum sint res iste fm ꝙ narraui. tūc oportet vt existimemus inqt ga. ꝙ ꝑueniūt ad fines foraminū q̄ sunt in cute in interioribus eius orificia plurima ex orificijs venarū pulsatilium ⁊ nō pulsatiliū. Opz ergo vt vene pulsatiles attrahant cum aere deforis quod de pipe bene tritū est donec factū est sicut puluis. Et opz vt illud quod iste vene attrahūt cōuertať statim ex calore innato ꝓpter paruitatē q̄ntitatis eius. Et ꝓpter illō qō est ei in natura de affinitate ⁊ cōueniētia ad alteratōnē ex caliditate. Hec aūt res nō est tm̄ in pipe aut sinapi: imo īuenim' illud visibiliter in medicinis quarū v̓tus est v̓tus frigida. Inde est ꝙ cortex mādragore si homo eū accipiat ⁊ in frusta magna incidat et sup cutem ponat nō agit in eā aliq̄d penitus. Et si cōterat euz et ponat sup eā infrigidat eam vltima infrigidatōe: hec galien'. Ex his videre potes qualr̄ medicine tam calide q̄ frigide acquirunt motū deforis. i. a causa extra se. videlz a calore dilatāte arterias: q̄ dilatate attrahūt aerē cū medicinis in ptes ꝑuas diuisis. Et sicut id declara tū est fieri in medicinis applicať exterius silr̄ de exhibiť interius intellige. Ad quartū dic ꝙ q̄uis medicine frigide postq̄ corpus infrigidauerūt qn̄qꝫ euomanť ⁊ egerantur cōtinue et nō diuise in paruas ptes. aliq̄d tn̄ ab eis vaporeū ⁊ diuisum ad arterias attractū est ꝑusq̄ infrigidēt suo ꝓprio frigore.

Ad q̄ntū dic ꝙ acq̄sitio motus deforis applicat agens passo et fixio agētis est inutilis ad actionē sine hmōi applicatiōe: et qm̄ agens est fortius passo etiā diuisum alterat ipm: nec potest calor foras expellere medicinā frigidā cū sit debilior ea: immo ipa trahiť ad arterias modo p̄dicto. Sed q̄reret aliq̄s quō reducunť medicine humide ⁊ sicce ad actum. Utrū calor naturalis det eis humiditatē et siccitatē. sicut dat medicinis calidis caliditatē: vel reducanť modo medicinarū frigidarū. ¶ Dic ꝙ reducunť ꝑ diuisionē in partes paruas ⁊ motū acquisitū deforis a calore naturali sicut medicine frigide. ita ꝙ habēt in se hūiditatē ⁊ siccitatē sicut frigide frigiditatē: nec eas recipiūt a naturali calore. Humiditas em̄ ⁊ siccitas sūt passiue q̄litates se tenētes ex parte materie. 4. metheoroꝝ. Scōa opinio ē auerroys. 5. colliget q̄ p̄mo imaginať ꝙ cibus ⁊ medicīa cōueniūt ī hoc ꝙ ambo ponūt id ē cōuertunť in materiales ptes cibati: ita ꝙ medicina conuertiť ī chilū ⁊ sanguinē et humiditatē innoīatā et cambiū ⁊ tandez in ptes materiales humani corpis succedētes loco partiū resolutarum sicut cōuertiť cibus. Sed differūt in hoc ꝙ ptes materiales cibati posite seu gn̄ate ex medicīa nō sunt in specie ptis dissolute. i. eiusdē compl̄onis cū parte dissoluta: sed habent in se rem actiuā ⁊ alteratiuā. Partes v̓o posite a cibo sunt in specie parť dissolute. Scōo imaginať q̄ medicina dr̄ calida frigida humida vel sicca ⁊ reduciť de potētia ad actū. quia cōuertiť in chilum et sanguinē et humiditatē innoīataz et cambiū ⁊ ptes materiales corpis calidiores: frigidiores: humidiores: vl' sicciores chilo sanguine humiditate innoīata cābio ⁊ ptib' materialib' hoīs tꝑati. Et licet hec opinio apparentiā habeat in medicinis cibalibus ⁊ maiorē adhuc in cibis medicinalib'. Ipa tn̄ in oibus medicinis generaliter v̓ificari non potest neqꝫ sustineri. Primo qr̄ aliq̄ medicine statim post sumptionē calefaciūt vt zinziber pip radix flāmule. Et aliq̄ statim infrigidāt. vt opiū mādragora iusquiam': nō tn̄ statim v̓tunť in chilū cum cibi tempatissimi ⁊ obedientes nature plures horas req̄rāt priusq̄ ī stōacho chilosenť. Scōo multe medicine calefaciūt cito applicate abextra vt dictuz est de pipe trito ⁊ mādragora. Et appet manifeste de vrticis. ⁊ tn̄ non fiūt chili nec ptes corpis. Tertio mlt̄e sunt medicīe achime seu sine humore penitus ꝙ ab eis nō pōt aliqua chilositas vl' succositas extrahi: sicut calces ⁊ cineres ⁊ lapides: et tn̄ sunt alique ex eis calide ⁊ aliq̄ frigide. Quar° sepe medicīe calide ⁊ frigide euomite fuerūt nō in forma chili vel humoris postq̄ corp' vehemēter cōmouerāt ad calorē aut frig'. Quito medicine laxatiue vt plurimū sunt calide: ⁊ tn̄ non ꝯuertunť in chilū aut sanguinem aut partes corporis: immo expelluntur foras cum humoribus quos attraxerūt. Sexto cibi calidi ⁊ sicci vehementer ꝯuertunť in cholerā nec possunt fieri sanguis ob coꝝ distēꝑantiā. q̄tominus ergo medicīe vehemēter calide ⁊ sicce poterūt fieri sanguis. Et si fiāt cholera nō cōuertenť in ptes corpis materiales. q̄a sol'

sanguis nutriť fm auerroym. Septimo si medicine sint calide aut frigide qr̄ cōuertunť ī ptes materiales cibati calidiores vel frigidiores tēꝑatis trāseundo ꝑ digestiones. sequiť ꝙ q̄to erūt distēꝑatiores in calore aut frigore: saltē in frigore: tāto tardi' calefaciēt aut infrigidabūt cuius cōtrarium docet sensus. Patet tn̄ ꝯn̄a: qr̄ q̄to sunt frīdiores aut calidiores: tāto magis resistūt calori naturali ī oībus suis digestiōib'.

Tertia opinio est quā attribuo p̄ncipi q̄ cōsistit in duabus ꝓpōnib'. Prima est. Medicīa nō reduciť nec reducta dr̄ de potētia ad actū a calore naturali hoīs sic ꝙ recipiat a dicto calore caliditatē: frigiditatem: hūiditatē vel siccitatē actualē in suo ḡdu sibi formalr̄ inexn̄tē: vl' ipam habeat formalr̄: ⁊ in actu post cōparationē dicti caloris in eā: ita ꝙ nō dr̄ calida in tertio gradu. qr̄ post reductōez ei' habeat caliditatē actualem sibi formalr̄ inexn̄tē in tertio ḡdu. Nec frigida qr̄ hēat frigiditatē ⁊ sic de alijs. Et hāc ꝓpōnē credo p̄n. voluisse dū dixit in lr̄a. Et similr̄ cū dicim' ꝙ est calida aut frigida nolum' dicere q̄ ī sua sb̄a sit calidior corꝑe humano aut frigidior. si em̄ ita foret id cuius cōplexio esset sicut compl̄o hoīs eēt tempatū. Et ꝓbať dicta ꝓpō. Primo ēpl̄a intēsissime calida in q̄bus intrāt castoreū euforbiū asa fetida ⁊ silīa applicata deforis in apoplexia vel paralysi postq̄ steterint aliq̄ diu sup membrum vehemēter calefaciūt ⁊ intm̄ ꝙ vesicant seu in cute faciūt ampulas. Et si ea vir acuti sensus velocissime leuauerit ⁊ cū pulpis digitoꝝ ei' tetigerit: nō sentiet in eis caliditatē actualē multū fortē neqꝫ tantā de mlto q̄ta est caliditas cordis hoīs sani. ⁊ cū nullus sit verior iudex de caliditate actuali q̄ tact' sanus: vt ait ga. 2. de cōpl̄onibus ⁊ arist. 2. de aīa. Sequiť q̄ dicta empl̄a nō hn̄t multū intēsam caliditatē formaliter ⁊ actualr̄ eis iexn̄tē. Secūdo frōtalia frigida somnifera in q̄bus intrāt opiū mādragora iusquiam' papauer frōti ⁊ timporib' supposita vehemēter īfrigidāt cerebrū actu: ⁊ tn̄ si ea leuauer͛ ⁊ tetigeris senties actu tepida vel calida. Silr̄ inuenies in epithymatib' frigidis cordis ⁊ epatis. Tertio allia: cepe: pip: zinziber cōesta ⁊ vina fortia bibita cito postq̄ assumpta sunt vehemēter calefaciūt. Et si rejcianť ⁊ digitis tāganť nō offendūt tactū sua actuali caliditate ⁊ formali. Quarto si lactucas aut portulacas quis comederit et stomachū inde refrigeratū multum habuerit ⁊ euomat eas. postea actu calide ad tactū inuenienť. Quinto si q̄s assumpserit scamoneā vel reubarbarū ad euacuatōnez cholere ⁊ tangať post emissionē eius a corꝑe: nō offēdet fortiter tactū. Scōa ꝓpō est. Medicina reduciť de potētia ad actuz a calore naturali hoīs hoc modo ꝙ dict' calor dat ipi medicine actū calefaciēdi aut infrigidādi aut humectādi aut desiccādi in certo gradu fm aptitudinē medicine quā cōtraxit a ꝓpa cōpl̄one ⁊ mixtura elemētoꝝ ad recipiēdū dictū actū. ita ꝙ pip calefacit in q̄rto gradu hoīem: qr̄ recipit ex sua naturali cōpl̄one actū calefaciēdi in quarto ḡdu a calore naturali hoīs ⁊ opiuz infrigidat in q̄rto: qr̄ recipit ex sua cōpl̄one ꝓpa a calore naturali actuz infrigidādi in q̄rto gradu. Hanc ꝓpōnē videť exp̄mere p̄nceps p̄mi secūda doc. scōa. summa p̄ma. c. 15. scribēs ita. Cū dicim' ꝙ res q̄ comediť aut qua fit inūctio est calida aut frigida volum' dicere ꝙ est sic in potētia ⁊ nō in effectu. Et volum' dicere ꝙ est in potētia pl' calida q̄ corꝑa nostra: aut plus frigida q̄ corꝑa nr̄a. Et cū hanc potentiā dicimus volumus dicere v̓tutē cōsideratā ꝑ oꝑationē caloris naturalis quaz nr̄a corꝑa in ea efficiūt: qm̄ cū eius portitor. i. receptor illius virtutis videlz corpus medicine a calore innato q̄ est in nobis patiť: accidet tūc in ea illud in effectu. i. accidet in medicina vt sit actualr̄ calefaciens. Potest etiā hec ꝓpositio declarari exemplis. Primo color est obiectum visus habēs potētiā immutādi visum: sed nō pōt exire in actū nisi p̄ns actuetur lumine. lumē ergo dat sibi actū immutādi visum. Scōo v̓t' gressiua est in pedib' ⁊ visiua in oculis formalr̄ ⁊ realr̄. sed neqꝫ oculi actualr̄ videre possunt: neqꝫ pedes gradi nisi actuentur virtutes eorum ꝑ spiritus animales. Tertio naturalis potētia generādi est in senibus. nūq̄ tamen generant nisi actuentur per viuificum calorem solis. Sic imagineris ꝙ potētie seu v̓tutes mediciarū calidarū ⁊ frigidarū actuenť ꝑ oꝑationē caloris naturalis in eas. Et ad id est rō. Medicine calefaciūt actu vel infrigidāt post oꝑationē caloris naturał ī eas qō nō faciebāt an̄: vel ergo recipiūt a calore naturali v̓tutē calefaciēdi ⁊ infrigidādi: vel caliditatē ⁊ frigiditatē actuales in tali ḡdu in quo reponūtur vel actū calefaciēdi ⁊ infrigidādi. Non v̓tutē q̄ est potētia scꝫ ad calefaciēdū ⁊ infrigidādū: qm̄ naturalr̄ inest eis an̄ oēm oꝑationē naturalis caloris in eas. Nec caliditatē ⁊ frigiditatē actuales in tali gradu in quo reponunť vt deductū est in p̄ma ꝓpositione: ergo recipiūt actū qui depēdet a calore nostri corpis tam in esse q̄ in cōseruari. ideo cum separanť a corꝑe et tactui applicanť deforis nō imp̄mūt eis actus iuxta suos gradus p̄mo occursu. Sed extraneū videť aliq̄bus ⁊ ratiōi repugnans ꝙ calor naturalis det medicine frigide actū infrigidādi quē tn̄ nō habet: immo sibi repugnat ⁊ ꝯtrarius est. Itez cū calor naturalis

sit ens naturale nō potest in actus cōtrarios quales sunt actus calcfa ciendi ꝛ infrigidādi. Dic ꝙ in actionibus vniuocis nihil dat quod nō habet: imo semp in eis agens hȝ actu formā similē illi quaȝ inducit in passum p quā operaṫ: sicut ignis habet caliditatē similē illi quā inducit in ligna. Sed in actionib' equocis in q̄bus scȝ agens nō subest forme quā imprimit in passum aliquid dat quod nō hȝ formaľr Et ꝟm diuersitates materie q̄n̄cꝫ ꝫria inducit: vt sol dat ethiopi nigredinē ꝛ riso vel cartamo qd̓ maturat albedinem et cere mollitiē: ꝛ luto duritiem: ꝛ nihil de istis habet. Item lumen dat colori albo actū disgregādi visuȝ: ꝛ colori nigro actū cōgregandi ip̄m. Ni em̄ colores necꝫ cōgregarēt necꝫ disgregarēt visum nisi p̄us actuarenṫ lumine Item ignis dat ossi p̄mo cū̄ ei imponiṫ nigredinē ꝛ actū cōgregandi visum: qꝛ dans formā dat ꝫn̄a ad formā: ꝛ postea dat ei albedinē ꝛ actuȝ disgregādi visum vt expientia docet. ita dic de calore naturali respectu medicine. ¶ Ad obiectū p̄mū dic ꝙ nihil dat quod nō habet formaľr vel ꝟtuaľr. Aut dic id intelligi in actōibus vniuocis. Ad scōm dic ꝙ calor naturalis vt instrumentū aīe est pōt in actus cōtrarios.

e Postq̄ igiṫ de cōplone ꝛc. In hac q̄nta pte p̄ncipali q̄ est de cōplexionibus distempatis. Primo cōtinuat p̄nceps dicta dicēdis. ꝛ oñdit in q̄bus cōicant oēs cōplones distempate: ꝛ diuidit distēpatā cōploēȝ et hoc totū facit i p̄n̄ti textu. Scōo exequiṫ de mēbris diuidētibus describēdo subdiuidēdo ꝛ declarādo ea ibi [Et simplicis quidem] Tertio ponit tres s̓bdiuisiones lapsarū complexionū ibi [Unaquecꝫ autem] ¶ In hac p̄ma pticula dicit p̄mo ꝙ dicendū est nūc de cōplonib' distēperaṫ postq̄ cōpleta sunt q̄ erant dicenda de cōplone tēpata. Scōo dicit ꝙ cōplones distempate cōicant in duob'. Primo in hoc ꝙ equale seu idē ē vel in idē venit si cōplones distēpatas attēdas ꝟm cōpatōēȝ spēi ad spēm vel habitantiū vni' regiōis ad habitātes alteri': vel indiuidui ad indiuiduū: vel mēbri ad membrū ꝛ sunt octo numero. Scōo in hoc ꝙ om̄s sunt opposite cōploni tempate. Tertio dicit ꝙ octo cōplexiones distempate pueniūt. i. inuēte sunt p modos diuisionū q̄ diceṫ statim. quoꝝ p̄mus est ꝙ recessus cōplonis distempate ab equalitate iustitie: aut est simplex ꝛ est ille solū ꝟm vnā ꝫrietatē. s. ꝟm vnicaȝ quattuor p̄marū q̄litatū: aut est cōpositus. s. ille q̄ est ꝟm duas ꝫtrarietates. i. qualitates p̄mas. ¶ Attēde circa p̄mū ꝙ nō ex toto iā cōpleta sunt q̄ dicenda erāt de cōplone tempata. qꝛ de signis eius nō est sermo factus: q̄ tm̄ a medico nō debēt ignorari: sed hic agiṫ de spēb' cōplonuȝ et quo ad hoc completa sunt q̄ dicenda erant de cōplone tēpata. De signis aūt earū complete ageṫ fen scōa hui' doc. 3. ¶ Attēde circa scōȝ ꝙ lȝ p̄n. dicat in lr̄a. equale esse siue distempate cōplones cōprehendātur ꝟm cōparationē spēi aut parṫ spēi: aut indiuidui aut mēbri: non est tm̄ oīno equale quo ad. 4. cōploēs distempatas simplices. Ille em̄ vix reperiunṫ vel nō reperiunṫ in cōparatōe spēi ad spēm: qm̄ in illa comparatione attēdunṫ cōplones cōgenite ꝛ habituate pmanētes i spēbus et q̄ttuor distempate simplices nō diu pmanent vt scribit p̄nceps in sequenti pticula. ¶ Itē attēde ꝙ nō eq̄ľr oēs octo distempate cōplones sunt opposite tempate: imo. 4. simplices sunt pti siľes ꝛ pti opposite. Et de eis calida tm̄ ꝛ humida tm̄ sunt min' opposite ei q̄ frigida tātū aut sicca tm̄. Et de cōposiṫ calida ꝛ hūida est ei min' opposita alijs: q̄a tempata cōplo declinat ad caliditatē ꝛ humiditatē vltra temperiem pōderis. ¶ Dubitaṫ vtrū octo sunt cōplones distempate. Arguitur ꝙ nō. Primo sic. Non sunt nisi. 4. elemēta ḡ nō erūt nisi. 4. complones. ꝫn̄a tenet: qꝛ penes eadē penitus distiguunṫ elemēta ꝛ cōplones. s. penes cōbinationes possibiles. 4. p̄marū qualitatū. Iuxta id ga. primo de cōplonibus. Et ipsi quidē scilȝ p̄ores nostri medici ꝛ phi declarare conanṫ ꝙ nō est possibile vt sint cōplonis spēs plures. 4. et dicūt ꝙ cū ponanṫ qualitates. 4. q̄ sunt calidū: et frigidū: humidū ꝛ siccū adinuicem agere ꝛ pati. fit inter eas ꝫrietas duarū spērū: ꝛ ppter hoc fiūt oēs cōplones. 4. Et hoc ideo. qm̄ cū q̄dā. 4. cū alijs cōponunṫ: sunt ex eis sex cōpositiones. duas tm̄ iparuꝫ impossibile est esse. qm̄ nō est possibile vt sit corpus calidū et frigidū: vel humidū ꝛ siccū simul. Secūdo tm̄ quattuor sunt humores. ḡ tm̄ quattuor erunt cōplones. ꝫn̄a tenet sic. quia cōplones sunt ab humoribus ꝛ dn̄ium humoris sequiṫ dn̄iū cōplonis: et quecꝫ complo sibi determinat ppriū humorē ꝛ eū gignit

Postq̄ igitur de cōplexione temperata que dicēda erant compleuimus ad loquēdū de cōplexionibus distemperatis redeamus. Dicemus itacꝫ ꝙ complexiones distempatas equale est siue comprehenderis ꝟm comparatōnē speciei aut partis speciei aut indiuidui: aut membri: q̄ sūt octo: et sunt om̄s cōmunicantes in hoc ꝙ cōplexiōi temperate sunt opposite. Et he octo proueniūt quēadmodum dicemus. Et est ꝙ egressus ab equalitate aut est simplex q̄ equalitatem nō excessit nisi ꝟm vnam contrarietatē: aut est cōpositus qui eq̄litatē ꝟm duas cōtrarietates excessit.

ppterea diuiserūt antiq̄ compl̄onē in sanguineā cholericā phlegmaticā et melancholicā. ꝛ hanc diuisionē adhuc obseruat hoiȝ cōitas. Tertio sic qualitates passiue sunt materie actiuarū. vt diciṫ. 4. metheoroꝝ. Item dicit auerroys scōo colliget. Et scias i summa ꝙ mensure due qualitatū actiuarū sequunṫ ex mensuris duab' qualitatuȝ passiuarū: ideo qꝛ forme pprie habent materias proprias sub eis. Et paulo āte dic. Impossibile est inueni re duo corpa q̄ sint cōia id est siľia in calore q̄n vnū ē sicci' alio. sicut opinaṫ galie. in puero ꝛ iuuene. Quarto compl̄ones ad hoc sunt vt seruiāt ꝟtutibus naturalib'. sunt etem̄ instrumēta ꝟtutum naturaliū. sed nulla earū quicq̄ agit cū cōpl̄one simplici. imo attractiua p calidū ꝛ siccū: expulsiua p frigidū ꝛ humidum: retentiua p frigidū ꝛ siccū: digestiua p calidū ꝛ humidum siľr nutritiua augmētatiua ꝛ g̃n̄atiua. frustra ḡ eēnt compl̄ones simplices. Quito nulla compl̄o hoīs necꝫ equaľr habet de elemētis humidis ꝛ siccis: necꝫ equaľr de calidis ꝛ frigidis. ḡ nulla compl̄o est eq̄lis in aliqua oppositionuȝ. Assumptum pȝ: qꝛ oīs homo est terreus a dn̄io plus hn̄s de terra q̄ de oībus alijs elemētis simul. Cuius rei signū est q̄ in terra habitat ꝛ in aere non quiescit nec in igne ꝛ in aqua submergiṫ. ꝛ dum remotus a terra fuerit naturaľr tendit ad eā ꝛ in eā plus resoluiṫ q̄ in quodcūcꝫ aliud elementū. Sexto oīs compl̄o hoīs est calida: ḡ nulla est frigida tm̄ necꝫ frigida ꝛ humida: necꝫ frigida ꝛ sicca. nō ḡ sunt eius octo spēs distempate compl̄onis. Assumptū clarū est quo ad cor ꝛ epar vt om̄s fatenṫ. Et de cerebro dicit ga. 10. de vtilitate particularū ꝙ est calidius q̄ sit aer exterior: etiā in estate calidissima. ¶ Oppositū sentit hic p̄n. ꝛ ga. p̄mo de compl̄onibus. ¶ Dic p̄mo ꝙ raro inueniunṫ compl̄ones alie in hoīe a quattuor lapsis cōpositis. s. sanguinea: cholerica: phlegmatica: ꝛ melancholica. Et ppterea antiq̄ et pn̄s vulg' sensuaľr iudicātes de his que apparēt nō multū errauerūt de alijs silētes. Hec conclusio iaȝ declarata est p̄us quo ad tempatā compl̄onē q̄ in scōo modo equalitaṫ mōstrata est vix repibilis ꝛ nō durabilis nisi largo mō dicta tempata. Et quo ad. 4. simplices declarari facile est. i. pōt. Pri°: qꝛ difficile ꝛ rarū ē attingē mediū in vnica ꝫrietate. ꝛ difficilius pmanere in eo. Tum ppter ꝫrietatē mēbroꝝ inuicem. Tum ppter cōtinuā resolutionē caloris naturalis ꝛ humidi radicalis i pcessu etatū. Tum ppter cōtinuā alterationē ab aere ꝛ ab alijs rebus nō naturalibus ꝛ contra naturā. Tum qꝛ q̄litates actiue lapse associāt sibi lapsum in passiuis ꝛ ecōuerso. Dic secūdo ꝙ quattuor simplices cōpl̄ones nō sic sunt intelligēde ꝙ excedant in vnica qualitate vni' ꝫrietaṫ mediū ponderis: ꝛ in alia ꝫrietate sint tempate ad pōdus: qꝛ tale tempatū nulli forme pportionatū est. sed sic sunt intelligēde ꝙ in vna ꝫrietate seruāt tēpamētum iustitie: ꝛ i alia recedūt ab illo. Et h̄ modo cōpl̄ones simplices facilius inueniunṫ q̄ tempata ad iusticiā: qm̄ facilius est in vno dirigi ꝛ attingere mediuȝ q̄ in oībus. ¶ Dic tertio ꝙ octo sunt compl̄ones distempate: qꝛ oīs cōpl̄o distempata lapsa est a tempata. vel ḡ in vnica p̄ma qualitate vel in plurib'. Si in vna hoc est quadrupľr: vel in caliditate tm̄ ꝛ sic est calida: vel in frigiditate ꝛ sic est frigida: vel in humiditate ꝛ sic est humida: vel i siccitate ꝛ sic est sicca. Si in pluribus vel in caliditate ꝛ humiditate et sic est calida ꝛ humida sanguinea: vel in caliditate ꝛ siccitate ꝛ sic est calida ꝛ sicca cholerica. vel in frigiditate ꝛ humiditate ꝛ sic est frigida ꝛ humida phlegmatica. vel in frigiditate ꝛ siccitate et sic est frigida ꝛ sicca mel̄ica. Item de. 4. cōpositis distempatis null' hodie reuocat in dubiū q̄n sint cū quotidie occurrāt visib' humanis: sed de simplicibus. ꝙ sint ita pbaṫ. Complexio calida potest cōiūgi cū hūida vt in sanguinea ꝛ cū sicca vt in cholerica. ḡ cū media. ita argue de alijs. Item est dabilis cōpl̄o tempata ad iusticiā modo p̄us tacto. Et hec pōt labi ad vnū lat' ꝫrietaṫ p̄usq̄ labaṫ ad aliud. tuȝ ppter dissiľitudinē q̄litatū p̄maruȝ in actiuitate ꝛ resistētia: tum etiā ppter diuersitatē cārū deforis oc

currētiū. Item possibile est cōplxonē lapsam in duab' q̄litatib' reduci ad tempiē in vnica q̄litate ꝑ applicationē diete ⁊ medicinarum ad id ꝓpitiarū. Item cōplxo sanguinea lapsa in senectute est calidior q̄ꝫ deberet in illa etate.nō tñ humidior hūiditate naturali.q: iam calor depauit humidū in etatibus precedētibus.

¶ Et simplicis quidē qui sm vnā excessit contrarietatē: aut est excessus sm contrarietatē agentem quod est aliquo duorum modorū: quoniam aut est calidior q̄ꝫ debet: sed nec humidior nec siccior aut frigidior q̄ꝫ debet: sꝫ neqꝫ hūidior neqꝫ siccior: aut sm cōtrarietatē patientem quod est vno duorum modorū: quoniam aut est siccior q̄ꝫ debet: sed non est calidior neqꝫ frigidior: aut humidior sed nō est frigidior neqꝫ calidior. Iste tamē quattuor non diu permanent. Caliditas nāqꝫ maior q̄ꝫ debet: reddit corpus siccius q̄ꝫ oportet. Et frigiditas maior q̄ꝫ debet facit corpus humidius q̄ꝫ oportet humiditate extranea. Et siccitas maior q̄ꝫ debet cito reddit ipsum frigidius q̄ꝫ oportet

¶ Ad pri^m obiectū dic ꝙ cōplexiones mixtorꝫ: q: multipliciter cōtemperanꝫ vñ plurime diuersitates mixtorum fiūt. elementa ꝟo sibi deminant q̄litates ꝑmas in puro et sūmo in plura scindunꝫ q̄ꝫ cōbinationes q̄litatū elemētariū. Ad secūdū dic ꝙ humores i specie tm̄ sunt. 4. sꝫ queqꝫ species habet diuersitatez magnā i suis idiuiduis ⁊ i modis mixture euz alijs humoribus vnde surgūt diuerse cōplxoes. Ad tertiū cōcede ꝙ q̄litates passiue se habēt modo materie ad actiuas sed nō in tali habitudine ꝙ actiue sibi determinēt passiuas cū tali ꝑcisione ⁊ adeq̄tione ꝙ actiua inrēdi neq̄at passiua remissa vꝉ ꝑsistente in suo gradu et ecōuerso. Et i hoc manifeste errauit auerroys ⁊ contra illud quod appet ad sensum locut' est. Ad q̄rtū dic ꝙ oēs ꝟtutes naturales exercēt opa sua cū naturali calore coassistētib' ei trib' alijs q̄litatibus magis ⁊ min' sm varietatē suoꝝ effectuū et in cōbinatōe caloris cū alijs reperiunꝫ diuersitates cōplxonuꝫ iā dicte. Ad q̄ntū dic ꝙ ꝓcedit de eq̄litate pōderis nō de equalitate iusticie. Ad sextū ꝯceđ ꝙ cōplxo hoīs ē calida ⁊ hūida sm sua mēbra ꝑncipalia cōparatione ad tempamentū ponderis vt antea dictū est. sed cōparatione ad tempamentū iustitie pōt la- (bi octo modis nuꝑ dicꝫ.

Et simplicis quidē ⁊c. In hac pticula q̄ est executrix declaratiōis mēbroꝝ p̄dicte diuisionis. Primo diuidit complxonē lapsam simplicē. Scđo dat aliquos canones circa durationē ei' ibi [Iste tñ quattuor] Tertio diuidit complexionē lapsam compositā ibi [Composite aūt]

In pma parte dicit ꝙ excessus complxonis simplicis ab eq̄litate aut est sm cōtrarietatē agentē.i.ꝯtrietatē que est inter q̄litates ꝑmas actiuas aut sm cōtrarietatē patientē.i.ꝯtrietatē q̄ est inter q̄litates passiuas. Si ꝑmū vel est calidior q̄ꝫ opꝫ ⁊ tempata in passiuis: et sic ē calida tm̄: vꝉ frigidior q̄ꝫ opꝫ ⁊ tempata in passiuis et est frigida tm̄. Si scđm vel est siccior q̄ꝫ opꝫ ⁊ tēpata i actiuis: ⁊ sic est sicca tm̄: vel hūidior q̄ꝫ opꝫ ⁊ tempata i actiuis: ⁊ sic est humida tantū

In scđa dicit ꝑmo ꝙ q̄ttuor distēpate cōplxones simplices non ꝑmanent in sua simplicitate: imo queqꝫ earū associat sibi aliam et hoc declarat de q̄libet earū sigillatim. Et ꝑmo de calida dicēs ꝙ caliditas maior q̄ꝫ debet.i.mala complxo calida simplex reddit corpus siccius q̄ꝫ opꝫ. q: caliditas aucta vltra mensurā superflue cōsumit humidū radicale. ad cuius cōsumptionē sequiꝫ siccitas Scđo de frigida dicēs. ꝙ frigiditas maior q̄ꝫ debet facit corpus humidius q̄ꝫ opꝫ humiditate ext̄nea. q: frigiditas est cā diminute digestionis ad quā sequiꝫ multiplicatio phlegmatꝫ cum phlegma nihil aliud sit q̄ꝫ sanguis diminute decoctus vt dicēꝫ infra. Tertio de sicca dicēs. ꝙ siccitas maior q̄ꝫ dꝫ reddit cito corp' frigidius q̄ꝫ opꝫ. ¶ Sed instabit aliq̄s de siccitate ethicoꝝ ⁊ ptisicoꝝ q̄ nō reddit corpa frigida: imo sunt calida febriētia. Itē siccitas est lima caloris. Item siccitas est cā facilis inflammabilitatꝫ: vt apparet in stipulis ⁊ lignis. ¶ Dic ꝙ siccitas reddit corp' frigidius.i. minus habēs de naturali calore. q: minuit humidum radicale in quo fundaꝫ ⁊ cōseruaꝫ naturalis calor. sed nihil ꝓhibet siccitatē complicari cū calore extraneo. Quarto de humida dicēs; ꝙ humiditas maior q̄ꝫ debet si valde fuerit suꝑflua citius ducit corp ad frigiditatē q̄ꝫ siccitas maior q̄ꝫ debet: q: suffocat calorē naturalēꝫ et m̄tiplicat phlegma vnde veniūt apoplexie ⁊ paralyses et reumata suffocātia. Sed si humiditas nō fuerit plurima conseruabit corpus sic

Et humiditas maior q̄ꝫ debet si valde fuerit superflua velocius reducit ipsum ad frigiditatē q̄ꝫ siccitas maior. Que si plurima nō fuerit conseruabit ipsum sic prolixiori tempore: ad vltimū vero reddet ipꝫ frigidi' q̄ꝫ debet. Tu tamen ex hoc intellige ꝙ equalitas et sanitas magis ꝑtinent caliditati q̄ꝫ frigiditati. Et he quidē sunt quattuor simplices. Composite aūt sunt in quibus fit egressus ab equalitate sm vtrasqꝫ cōtrarietates velut si sit cōplexio calidior et hūidior simul q̄ꝫ oportet: aut calidior ⁊ siccior simul q̄ꝫ oportet: aut frigidior ⁊ humidior simul q̄ꝫ oportet: aut frigidior et siccior simul q̄ꝫ oportet. Non eñ potest esse calidior ⁊ frigidior simul: neqꝫ siccior et humidior simul.

scꝫ cū tempie in qualitatibus actiuis ꝓlixiori tempe q̄ꝫ conseruaret siccitas maior q̄ꝫ debꝫ: q: prohibebit fortē resolutōnem naturalis caloris in etatibus adolescētie ⁊ iuuentutis et i ꝑncipio senectutis: sed in senio duꝫ naturaꝉ calor diminutus fuerit: humiditas sibi cōiuncta hebetabit euꝫ vnde phlegma multiplicabiꝫ ⁊ calorē diminuet vel tandē suffocabit. reddet g̊ corpus frigidi' q̄ꝫ debꝫ

Dicit scđo i hac pticula cōparās eq̄litatē ⁊ sanitatem ad actiuas qualitates. tu tñ itellige ex h̄ ꝙ dictū est de caliditate et frigiditate ꝙ equalitas .i. tempies ad iustitiā ⁊ sanitas magis ptinent.i. magis annexe sunt caliditati q̄ꝫ frigiditati. Cuius ratio ē: q: calor naturalis est cōe instrumentū opationū oīm ꝟtutū naturaliū: in quarū ꝑfectōe cōsistūt tempies iusticie ⁊ sanitas ⁊ totū corpus humanū sm ipius mēbra ꝑncipalia declinat ad caliditatē ⁊ humiditatēꝫ vt dictū est ꝑus in scđo modo eq̄litatis. Potes etiā intelligere ex hac lr̄a ꝙ complxo distempata calida simplex magis ꝑtinet eq̄litati ⁊ sanitati q̄ꝫ frigida simplex. Dic tertio et he quidē. s. distēpate cōplxoes q̄ modo (dicte sunt: sunt. 4. simplices

In tertia pte dicit ꝙ complxones distempate cōposite sunt ille q̄ labunꝫ ab eq̄litate sm duas ꝯtrietates scꝫ in vna q̄litate actiua ⁊ in vna passiua siꝉ vt si sit calidior ⁊ humidior q̄ꝫ opꝫ dꝛ calida et humida. Si calidior et siccior calida et sicca. Si frigidior ⁊ humidior: frigida ⁊ humida. Si frigidior et siccior: frigida et sicca. Non eñ pōt esse calidior ⁊ frigidior simul neqꝫ hūidior ⁊ siccior simul. ¶ Dubitaꝫ circa scđam partē vtrū distempata complxo simplex possit habituari. Videꝫ ꝙ sic. caliditas lapsa potest habituari cū siccitate vt in cholericis: et cū humiditate vt in sanguineis. g̊ cū medio sicci ⁊ humidi. ꝯña ꝓbaꝫ. q: facilius est caliditatē cōseruari cū humido tēperato q̄ꝫ cū sicco: eo ꝙ ꝓpriū subiectū caliditatis naturalis est hūidū: et facilius etiā est cā ꝯseruari cū humido tempato q̄ꝫ cū humido lapso quia suffocaꝫ cū humido lapso ⁊ disponit ad putrefactionēꝫ. Scđo complxo tempata ad iustitiā largo modo accepta potest habituari. Et talis est tempata in vtraqꝫ ꝯtrietate. g̊ tempata in vna ꝯtrarietate tm̄. ꝯña tenet: q: difficilius est adipisci tempamētū in ambab' ꝯtrietatib' ⁊ adeptū diu retinere q̄ꝫ in vna ꝯtrietate. Assumptū patet i sano semper qđ supponiꝫ esse ꝑmo ⁊ scđo tegni. Tertio complxo distēpata simplex potest cōgigni. g̊ pōt habituari. ꝯña tenet: q: cōgenita cōplxo cām hꝫ i subiecto. s. mixturā elementoꝝ. Assumptū patet: q: elemēta sic misceri possunt in gn̄atōne vt equenꝫ ad iustitiā: calida frigidis ⁊ nō humida siccis vꝉ ecōuerso. Quarto complxo distempata calida ⁊ humida pōt cōtinue regi cū cibis ⁊ medicinis declinātibus ad siccitatē tempatis i actiuis paulatim minuētibus de hūiditate nō de caliditate. ⁊ tale regimē tādiu cōtinuari ꝙ dicta complxo erit tempata in passiuis per consuetudinē q̄ est vt habit' ⁊ velut altera natura ⁊ distempata in actiuis

Quīto febris pōt habituari vt patꝫ de ethica. et tñ magis repugnat humane nature q̄ꝫ complxo simplex distempata ¶ Oppositū dicit hic ꝑn. Et galꝫ. 6. de regimine sanitatis in his ꝟbis. Dicū aūt est in his libris q̄ de crasibus impossibile esse ꝑmanere ad multū discrasiā aliquā vnam. Ipsa eñ sic acquirit ex necessitate aliā. ¶ Dic ꝑmo ꝙ nihil ꝓhibet distempatas complxones simplices parum lapsas habituari: ita ꝙ lapse maneāt in vna cōtrarietate: ⁊ tempate grosso modo sm iudiciuꝫ sensus in altera. Videnꝫ eñ quidā sanguinei formosi mediocres i car-

nositate qui nuſq̄ abūdāt in ſupfluitatibus: ſed viuūt ſani leues et hilares. apparēt tñ paulo calidiores opportuno. Et ꝑ iſta ꝯclōne facere videnꝛ rōnes ante oppoſitū. Dic ſcđo ꝙ impoſſibile eſt vel difficile val de qđ q̄ſi ꝓ impoſſibili in medicina habeꝛ diſtempatas cōplōnes ſimplices multū lapſas habituari. Rōnes de ſingulis reddit ṗn. i hac lr̄a

¶ Unaqꝫ autē harū octo cōplōnū aut eſt ſine materia. Quod quidē eſt cum complexio corpus qualitate ſolūmodo afficit: ita ꝙ corpus hac q̄litate nō afficiaꝛ propter humorē i ipſum penetrātē qui hāc habeat qualitatem ad quā muteꝛ corpus: neqꝫ fiat niſi ſicut cū caliditate eius qui calefit ad ignē: aut frigiditate eius qui ad niuē infrigidatꝰ eſt. Aut ē cū materia. Quod quidē eſt cū corpus non afficiꝛ qualitate huius complexionis niſi propter vicinitatē humoris in ipm̄ penetrātis in quo hec q̄litas ſuperabūdās exiſtit: quēadmodum corpus humanū cā vitrei phlegmatis īfrigidaꝛ: aut cauſa cholerici humoris praſſini calefit. Tu autē

¶ Dubitaꝛ ſcđo q̄liter eq̄litas et ſanitas ſe hn̄t ad ſiccitatem ⁊ humiditatē: et quare id nō oſtendit ṗnceps hic ſicut mōſtrauit qualr̄ ſe habēt ad caliditatē et frigiditatē. Dic ṗmo ꝙ eq̄litas ⁊ ſanitas magis ꝑtinēt humiditati parū lapſe: q2 cōſeruatrix ē caloris naturalis: et ad cā declinat corpꝰ ſm ipſius mēbra ṗncipalia. Dic ſecūdo ꝙ equalitas ⁊ ſanitas magis ꝑtinent ſiccitati q̄ humiditati plurie ſupfluẽ. Rō ē: q2 talis hūiditas diſpōit ad mortem ſubitaneā ⁊ reddit inhabile pigrū iners ſomnolentū vniuerſum corpus. Siccitas aūt ꝯriū facit. Et hec innuit ṗn. ibi. Et humiditas maior q̄ debet ſi valde ſuperflua fuerit ⁊c. ¶ Dubitaꝛ circa finē tertie ꝑtis: an eadē cōplo poſſit eē ſil' calida ⁊ frigida vel ſicca ⁊ hūida. Arguiꝛ ꝙ ſic ṗꝰ auctē ga. ſcđo morbi dicentis. Nā ſi ſit incredibile morbū calidū ⁊ frigidū aliq̄n eſſe in corpe: vel ſiccū et humidū. aliq̄n tñ videmus fieri eos ſicut mōſtraui in lib. de malitia cōplōnis diuerſe. Scđo filoniū fermētatū et reductū ad vnā formā eſt ſil' calidū ⁊ frigidū. calidū quidē q2 diſſoluit vētoſitates cholice frigidū aūt q2 ꝓuocat ſomnū. Tertio ſicut eſt aliq̄ febris in q̄ eſt calor in interioribꝰ: ⁊ frigꝰ in exterioribus vt liparia: ⁊ aliq̄ ecōuerſo vt epiala Ita eſt aliq̄ febris in q̄ ſūt ſil' calor: et frigꝰ intus et ex̄: de q̄ facit ṗn. q̄rti ṗma trac. ſcđo. capl'm ſpeciale qđ eſt q̄nq̄geſimū illius trac. Quarto hydropicꝰ de calida cā eſt ſiccꝰ: q2 areſit ⁊ ethicaꝛ: ⁊ eſt humidꝰ q2 aq̄ plenus. ¶ Oppoſitū dicit hic ṗn. Dic ṗmo ꝙ nihil ꝓhibet idē corpus eē calidū et frigidū ſm diuerſas ꝑtes. dato etiā ꝙ nō multū diſtent ꝑtes ille abinuicē. Iſtud ſatis oñdūt rōnes añ oppoſitū. Et ga. lib. de malicia cōplōnis diuerſe. In febre inq̄t quā greci noīant epialā qđ aduenit patiēti ex calido ⁊ frigido nō aduenit ei niſi intrinſecꝰ. ſ. in carne ⁊ aduenit ei etiā vnūquodqꝫ eoꝝ i ꝑtibꝰ corꝑis ſui ꝑuis. Dic ſcđo ꝙ īpoſſibile eſt eādē cōplōnē eē calidā ⁊ frigidā ſil': vel hūidā et ſiccā ſm eaſdē ꝑtes ṗciſe ⁊ adequate: q̄m calidū ⁊ frigidū eē cōtraria nullꝰ ſapiēs vnq̄ negauit. cōcedere aūt eidē cōtraria ſiml' ineſſe poſſe vt aliq̄ minꝰ bn̄ philoſophātes fecerūt eſt negare rōnes ṫminoꝝ q̄ ſunt ṗma ṗncipia ſciendi et arguēdi. Niſi em̄ colloquētes in rōnibus ṫminoꝝ cōueniāt fruſtra diſputāt. Nā rō ꝯrioꝝ eſt nō poſſe ſil' eidē ineſſe. Iux̄ id ariſt. 5. metaphi. Cōtraria dicunꝛ q̄ nō pn̄t ſil' adeſſe eidē. Rōnes aūt añ oppoſitū ſūt ꝓ
¶ Unaquēqꝫ aūt ⁊c. In hac ꝑticula ṗmo diuidiꝛ q̄qꝫ (ṗma ꝯclōne. cōplo lapſa in materialē ⁊ nō mālē. Scđo ſbdiuidiꝛ mālis in penetrātem ⁊ in nō penetrātē ibi [Et eſt tibi] Tertio ſbdiuidiꝛ penetrās i apo ſtemātē ⁊ nō apoſtemātē ibi [Et eſt cum]

In ṗma ꝑte dicit ṗn. ꝙ vnaquēqꝫ ṗdictarū octo cōplōnū diſtempatarū aut eſt ſine mā aut cū mā. Et đr eſſe ſine mā q̄n ipa cōplo afficit corpus tm̄modo q̄litate nō ꝓpter humorē penetrantē in ipm q̄ talē hēat q̄litatē: ⁊ talē imprimat corpori: imo nō hꝫ cām in corpe a q̄ depēdeat: niſi corpus ipm vel ꝑtes eius ſicut eſt caliditas illius qui calefit ad ignē vel caliditas ethici: vel frigiditas illiꝰ q̄ infrigidatꝰ eſt in niue. Et đr eſſe cū mā. q̄n corpus non a[ff]iciꝛ tali q̄litate: niſi ꝓpter vicinitatē hūoris penetrātis in ipm i quo hec q̄litas ſupabūdat: ſicut frigiditas introducta a corpe ab hūore vitreo: vel caliditas introducta a cholera praſſina. Et de iſtis. 16. cōplōnibus ſcilꝫ octo ſine materia ⁊ octo cū mā: īueniunꝛ exēpla. 3º. et. 4. libris canon. huius. ¶ Attēde ꝙ materia a q̄ mala cōplo đr materialis nō ſolū eſt humor ꝓrie dictꝰ. imo hūiditates alie q̄ ſunt poſt humorē et aquoſitates ⁊ vētoſitates ⁊ lac corruptū in vbere ⁊ ſperma corruptū.

In ſcđa dicit ꝙ cōplo diſtempata cū materia eſt duplex. Una eſt cū materia madefaciēte mēbrū exterius ſine hoc ꝙ penetret i ipm: vt cū hūor phlegmaticꝰ aut cholericꝰ cōtineꝛ in cōcauitate ſtomachi ⁊ infrigidat aut calefacit parietes eiꝰ. Alia eſt cū materia penetrāte in vētriculos ſeu poros mēbri ⁊ retēta in eis: ſicut

in libro tertio et quarto cuiuſqꝫ. 16. cōplexionū exemplū inuenies. Et eſt tibi ſciendū ꝙ complexio cū materia eſt duobus modis. Membrū em̄ quādoqꝫ exterius a materia madefactū eſt: ⁊ quādoqꝫ materia penetrat et retinetur in vētriculis ipſius. Et eſt cum retētio et penetratio eſt apoſtemans: et eſt quando non.

Medicus[f] autem phiſico credere debet ſm ſemitā poſitionis qđ non eſt ei manifeſtum per ſe.

¶ De cōplexionibus membrorum. Capitulum. II.

D Ico[a] ꝙ deus cuiqꝫ animali et cuiqꝫ mēbro donauit ex cōplexione qđ ma

cum phlegma vel cholera infiltraꝛ in ſbſtātia ſtomachi. ¶ Attēde hic ꝙ ꝑ vētricl'os intelligit paruas cōcauitates q̄les ſunt i mēbris ſpōgiformibꝰ: vt ſūt cerebrū ⁊ pl'mo ⁊ rimas ſeu rimulas q̄les ſꝛ i lacertꝭ ⁊ poros minutos i carne ⁊ cute ⁊ ſpacioſitates iter duas tunicas in mēbris illis q̄ cōpoſita ſūt ex duabꝰ tunicis: vt ſtōchꝰ et inteſtina.

In ṫtia dicit ꝙ eſt cū retētio eſt apāns ⁊ eſt q̄n nō. i. diſtēꝑatarū cōplōnū cū materia penetrāte in mēbrū ⁊ retēta in eo: q̄dā eſt cuiꝰ materia ē collecta ad apā: vt in phlegmone ⁊ eriſipila. Alia eſt cuiꝰ materia nō eſt collecta ad apā. ſed imbibita vt i paralyſi ſimplici. ¶ Attēde hic ꝙ materia đr ꝓprie apoſtemās dū eſt res ex̄nca corꝑi nociua faciens mēbrū intumeſcere. caro igiꝛ naturalis adaucta ⁊ pinguedo in carnoſis ⁊ pinguibus nō eſt apoſtemās. caro etiā intumeſcēs in balneo aut exercitio: cuiꝰ tumor refrigerato corpe đferueſcit nō đr apoſtemata ſeu paſſa apā: ſꝫ dilatata vl' rarificata nec etiā lingua magnificata vltra naturā ſine humorali repletione adeo vt habens eam loqui non poſſit non diciꝛ apoſtemata: ſed patitur morbum in q̄titate adaucta. primo morbi.

f Medicus aūt phiſico. In hac ſexta ꝑte ṗncipali huius capl'i dicit ṗnceps ꝙ medicꝰ debet credere phō naturali ſm ſemitā poſitionis. i. ſimplicis aſſertōis: de illo qđ nō eſt manifeſtū ei ꝑ ſe. ⁊ cōcernit eſſe cōplōnis vel ſpēs eiꝰ. ¶ Attēde hic ꝙ poſitio vno modo capiꝛ ꝓ opinione ex̄nca alicuiꝰ notoꝝ ſm phiam vt ab ariſtotele ṗmo thopicoꝝ. Aliq̄n ꝓ actu illius qui diſputādo ponit aliq̄d vt poſſibile ſic capiꝛ ī arte obligatoria. Alio modo capiꝛ ꝓ determinatōe alicuiꝰ materie dubie. Alio modo ꝓ ſimplici aſſertione ſine ratōne allegata. hoc vltimo modo capitur hic poſitio. ¶ Attende ſcđo ꝙ lꝫ medico nō ꝑtineat rōcinari de quidditate cōplōnis et ſpeciebus eius: vt ſunt res naturales. pertinet tñ ei diſcutere ⁊ diligēter inquirere de cauſis ſpeciebus ⁊ ſignis malarum cōplōnū vt ſunt morbi ſpecies a medicis curāde: immo etiam de cōplexionibus naturalibus: vt ſunt ſanitates mēbroꝝ ſimpliciū. Iuxta illud ṗncipis capitulo ſecūdo doctrine ṗme huius fen. Ea autē de quibus formādo rōcinari đꝫ ſunt egritudines et earū cauſe particulares ⁊ earū ſigna et qualiter egritudo remoueatur et ſanitas conſeruetur.

¶ De complexionibus membroꝝ. Cap̄. II.

D Ico ꝙ deus ⁊c. In hoc caplo ṗmo aſſignat ṗnceps cauſam primā et principalē complexionis optime cuiuſqꝫ animalis et ſuoꝝ membroꝝ: et ſpecial'r hoīs ⁊ mēbrorū eius et partiū eius. Scđo enumerat per ordinē membra calida ibi [Cor aūt in corpe] Tertio frigida ibi [Frigidiꝰ vo] Quarto humida ibi [Hūidiꝰ vo] Quīto ſicca ibi [Res autem ſiccior]

a In prima parte que eſt preſens textus ait ṗmo princeps ꝙ deus dedit cuilibet animali ⁊ cuilibet mēbro animalis complexionem quā magis mereꝛ id eſt qua magis dignū eſt: et que melior eſt ei ad operationes ſuas exercēdas ⁊ ad diſpōnes ſuas ſeruādas. puta temperantiā: ſanitatem et decorē. Et ꝓbatio iſtius nō pertinet medico: ſed phiſico: ſup quo ait diuinꝰ plato in thimeo

Dicendū igit̄ cur reruȝ conditor: fabricatorq̧ geniture omē hoc instituendū putauerit: optimus erat ab optimo. porro longe inuidia relegata est. Itaq̧ ꝯ̄nter cūcta sui sil'ia ꝑut cuiusq̧ natura capax beatitudinis esse poterat effici voluit. quā q̄dē voluntatē dei originē rerū certissimā: si q̄s ponat recte eū putare consentiā Volens siquidem deus bona quidez omnia prouenire nihil' mali pro ro ꝑut coruȝ q̄ nascunt̄ natura fert: reliq̄t ꝓpaginē Nec ei fas erat bonitati prestanti quicq̄ facere nisi pulcrū: hec plato. Scd̄o dicit ꝓ̄nceps ꝙ deus donauit homini compl'onē tempatiorē q̄ in hoc mūdo inueniri pōt cōuenientē suis v̄tutibus ꝑ q̄s agit et patit̄ Per naturales quidē agit ⁊ ꝑ volūtarie motiuā et vitalem. Per sensitiuas aūt patit̄. Et donauit etiā cuilibet hoīs mēbro cōplexionez quā magis meret̄. s. aptissimā ad sua opa ꝑficiēda. ¶ Sȝ dicet aliq̄s nunq̄d esset tempatior hoīs cōpl'o si essȝ ꝑ totū corp' ꝓpinq̄ssima tempamēto pōderis sicut est cōpl'o cutis. Dic ꝙ illud nō ē possibile. Primo q: v̄tutes aīe sibi exigūt diuersas cōplexiones. Scd̄o q: microcosmus scil'ȝ homo est formatus ad silitudinē maioris mūdi in quo est vnus rex: ⁊ sunt duces ⁊ famuli homo aūt si esset vnius cōpl'onis ꝑ oīa mēbra eius eēt res cōfusa sine ordine prioris ⁊ posterioris in dignitate. Tertio vl' homo esset tot' ossosus: ⁊ sic nō posset flecti ⁊ moueri volūtarie: vel tot' neruosus ⁊ sic nō posset erigi nec stare: vl' totus carnosus ⁊ sic nō sentiret ⁊ sic de alijs. Tertio ꝓ̄nceps cōcludendo dicit. posuit ergo deus. s. quedā ex mēbris calidiora alijs ⁊ alia frigidiora ⁊ alia sicciora et alia humidiora. Sicut eñ multitudo entiū in generibus spēbus ⁊ indiuiduis facit ad decorē vniuersi: sic multitudo membroꝝ ad decorē hoīs. ¶ Queret h̄ aliq̄s q̄re silet h̄ ꝓ̄nceps de tempatis. Debuit eñ dicere in diuisione membroꝝ quedā tēperata. Dic ꝙ tempata respectu frigidoꝝ sunt calidiora ⁊ respectu calidoꝝ sunt frigidiora ⁊ respectu siccoꝝ humidiora: et respectu humidoꝝ sicciora. ꝓpterea ꝓ̄nceps enumerat inferius cutez in oī serie mēbroꝝ tā calidoꝝ ⁊ frigidoꝝ q̄ humidorū ⁊ siccorum et ponit eam vltimam cuiuslibet ordinis.

gis meret̄: ⁊ qd̄ eius actōib' ⁊ dispositionibus f'm possibilitatē meli' existit: hoc autem certificare phi ē ⁊ nō medici. Donauit aūt hōi cōpl'onē tēpatiorē quā in hoc mūdo eē est possibile cū suarū virtutū cōueniētia q̄b' agit ⁊ patit̄: et vnicuiq̧ mēbro donauit de cōplexione qd̄ meret̄. Posuit ergo q̄dā ex mēbris calidiora: ⁊ alia frigidiora: ⁊ alia sicciora: et alia humidiora. Quod[b] aūt in corꝑe est calidius est spūs ⁊ cor a quo procedit.

b Quod aūt ⁊c. In hac ꝑte scd̄a ꝓ̄n. enumerat membra calida f'm ordinē intētionis ⁊ remissionis caloris sui. et sunt. 11. si spūs ⁊ sanguis nnmerent̄ ꝑ mēbris ⁊. 9. si nō inter mēbra cōnumerent̄ Et q: quorudā opinio fuit ꝙ sunt mēbra: et quorūdā ꝙ nō. ꝓ̄nceps caute loquēs dicit. Qd̄ aūt in corꝑe calidius est: ⁊ nō dicit membrū aūt calidi' qd̄ est in corꝑe est spūs ⁊ cor. Et diuidit̄ hec ꝑs in decē ꝑticulas. ¶ In ꝓ̄ma ꝑti^a dicit ꝓ̄n. ꝙ illud qd̄ est calidius in corꝑe est spūs ⁊ cor: a quo ip̄e spūs ꝓcedit. ¶ Attēde h̄ ꝓ̄° ꝙ lȝ sit duplex spūs fluēs scȝ et cōplantatus. de fluente videt̄ hec l'ra intelligēda esse: qm̄ ip̄e est q̄ ꝓcedit a corde: cōplātatus aūt ī corde fixus ꝑmanet. ¶ Attēde scd̄o ꝙ in caliditate spirituuȝ est differētia f'm suas spēs. Naȝ vitales sunt calidiores naturalib' et aīalibus: ⁊ naturales aīalibus ¶ Dubitat̄ vtrū cor sit calidi' ceteris mēbris. Arguit̄ ꝓ̄° ꝙ nō: q: materia ex q̄ fit cor est frigida. Iux̄ illud arist. 13. de aīalibus. Materia aūt creatōis cordis ē ex venis: q: ex gn̄e est venarū. Et paulo p' subdit ꝙ cor est vna ꝑtiū venarū: sed vene sunt frigide ex ꝓpa compl'one ⁊ calorē quē h̄nt a sanguie in eis cōtento acquirūt. Scd̄o cor nutrit̄ grosso ⁊ quodāmodo melācholico sanguine: ⁊ mittit pulmoni sanguinē subtilem. g° cor est frigidū ⁊ melācholicū. ꝯ̄na tenet. q: nutritio fit a simili. Assumptū ꝓbat̄ auc̄te ga. 6. de vtilitate ꝑticularū ca. 16. dicētis. Et qm̄ grossum ⁊ dēsum est corpus cordis cibo grossiore indigebat: et ꝓpterea sanguine q̄ in cōcaua vena est nutrit̄ āteq̄ ingrediat̄ ad cor. ibi eñ ꝑueniēs calidus ⁊ subtilis et vaporosus debebat inueniri. et ꝑinde qd̄ videt̄ quibusdā irrōnabile eē oīm rōnabilissimū existit. cor quidē pulmoni ꝓ̄parare nutrimentum sibi aūt nō. Ille eñ indiget subtili ⁊ vaporoso sanguie. hoc autē nō indiget: hec ga. Tertio ꝓbat̄ esse frigidū ex libro de anatomia qui ab aliq̄bus numerat̄ inter libros ga. in quo scribit̄. Non est aliqua ꝑs humani corꝑis sub eq̄li ꝓportione ad ip̄m que ita pōderet sicut cor ⁊ frigide compl'onis est de substātia. et hoc f'm aristotelem. f'm v̄o ga. est calida ⁊ sicca compl'one: eo ꝙ cōtinet in se calorē totius corꝑis scȝ materiā caloris sanguinē et spūs vitales quare rōne cōtinentie ⁊ influētie f'm ga. dr̄ calide et sicce compl'onis: hec ibi. Videt̄ ergo cor esse de ꝓpria ⁊ naturali compl'one frigidū ⁊ calidū ꝓpt̄ cōtenta. Quarto cor gn̄at mel'iaȝ. Iuxta illud in libro dicto de anatomia. Substātia vero cordis est caro grossa dura. ꝙ sit dura ꝓbo. ei' caro mel'ie est generatiua. Itē si cor distēperet̄ reducet̄ ad tēperantiā cuȝ lapidibus scȝ corallis margaritis iacinct̄: hec ibi. Quīto elemētū ignis quod est ī homine est calidi' cord̄ qm̄ ip̄ius participatione cor calidū existit: ⁊ igne opant̄ oīa: vt ait aristoteles libro de spū ⁊ respiratōe. Oppositū dicit hic ꝓ̄n. et ga. ꝓ̄mo de compl'onibus. cor (inq̄t) plus oībus mēbris sanguineū est ⁊ plus calidū eis. ¶ Dic pri° ꝙ cor est calidius membroꝝ qd̄ sit in corꝑe. Istud est notoriū expim̄to Nam si decollaueris aīal ⁊ ilico incideris cor ei' ⁊ īpuleris ei manum: senties calorē quasi igneū: qualē nō senties ī aliq̄ aliarū partiū corꝑis. Item oīa mēbra alia sunt calida actu participatōe caloris cordis. Cuius rei signū est. ꝙ deficiēte influxu cordis ad alia mēbra: vel ꝓpter debilitatē cordis vt in syncopi: vel ꝓpter oppilationē inter cor ⁊ ea videntur alia mēbra velut mortua. cor igit̄ est fons caloris sicut sol luminis. Dic scd̄o ꝙ cor ex ꝑte materie vn̄ fit paucā h̄ȝ caliditatē. Nam f'm aristotelē. 13. de aīalibus. Materia creatōis cordis est ex venis: ⁊ cor ē vna partiū venarū. Sed f'm gal'. sexto de vtilitate ꝑticl'arū est caro villosa. Dicit eñ ibi capl'o sexto. De tota v̄o sb̄stātia cordis ꝑtranseo. caro eñ cordis dura est vix passibilis ex inulis. i. villis multiformib' cōsistens Et lȝ f'm ambo hec sil'e videat̄ esse musculis. euidēter tn̄ ab ip̄is differt Illis eñ vniformis ⁊ inuloꝝ. i. villoꝝ natura. Aut eñ rectos solū h̄nt f'm longitudinē ip̄orū aut trāsuersos f'm latū simul aūt vtrosq̧ null'. Cor v̄o hos ambos habet: ⁊ tertios vltra hos obliquos: hec ga. Est igitur compl'o cordis f'm materiā sil'is compl'oni carnis lacertose. Et vltra hoc v̄sus radicē cordis est res vna sil'is cartilagini: ⁊ est quasi fundamentū totius corꝑis: vt ait auerroys ꝓ̄mo colliget: ⁊ ex parte huius plus h̄ȝ frigiditat̄ q̄ caliditat̄. Item dicit ꝓ̄nceps capl'o ꝓ̄mo tertij. 13. Iam autē errauit qui estmauit ꝙ cor sit lacertus: q̄uis sit simillimus rerū cum eo. verū motus eius nō est volūtarius: ex quo g° lacert' est simillimus cū corde. videt̄ ꝙ cor ex ꝑte materie vn̄ fit paucā h̄eat caliditatez. Dic tertio ꝙ cor ex ꝑte spirituū ⁊ sanguis in quib' abūdat plus oī alio mēbro est calidius ceteris mēbris: ⁊ etiā ex ꝑte sue carnositatis est ꝑticeps sue caliditat̄. Iuxta illud auerroys scd̄o colliget. Et dicim' ꝙ cor postq̄ est compositū ex pāniculis ⁊ ligamētis ⁊ neruis est de necessitate calidū ꝓpter multū spm̄ exn̄tē in eo ⁊ ꝓpter sanguinē: et etiaȝ partē carnosam habet. Et stat in corꝑe ad sil'itudinez vnius clibani vel ignis in domo. Est etiā cor calidū ex influxu solis qui vitalē dat ei calorem. Ista cōclusio apparet: qm̄ si repēte cor ab aīali extraxeris īuenies ip̄m ꝑ horam post extractionē vehemēter calidū ⁊ cōtinue pulsans: et post dum fuerint resoluti: vel ab aere mortificati spūs ⁊ sanguis ei' inuenies ip̄m frigidū vel remissi caloris. Et si coquat̄ ⁊ comedat̄ generabit sanguinē grossum nō calidū: sicut caro lacertosa ¶ Ad obiecta dic ꝙ ꝓ̄ma quattuor sunt ꝓ scd̄a cōcl'one. Ad q̄ntū dic ꝙ ignis nō est membrum neq̧ pars integralis hoīs: sed ē ꝑs ꝑtiū eius ¶ Dubitat̄ secūdo vtrum cor sit humidū an siccū. Videt̄ ꝙ sit siccum: q: calor fortis est desiccatiuus. Unde ꝓ̄us ꝓ̄nceps dixit ꝙ caliditas maior q̄ dȝ reddit corpus siccius q̄ opȝ. sed in corde est caliditas maxima. igit̄. Item cor est grauissimū oīm que in corꝑe sunt membroꝝ carniformiū: vt expiētia docet: ⁊ scribit̄ in libro de anatomia. Et hoc videt̄ ei inesse ex participatione maiori terre. Tertio ꝓ̄nceps infra enūerat cor inter sicca. ¶ Oppositum arguit̄ ꝓ̄mo: quia est membrū carniforme: caro aūt est h̄ūida Secūdo cor est fons sanguinis: ergo est humidū: quia a fonte sicco nō potest humidus humor emanare. Assumptū ꝓbat̄ auctoritate aristotelis decimotertio animaliū dicētis. Et nō ꝑuenit sanguis ad cor ex alio loco. qm̄ ē fons ⁊ ꝓ̄ncipiū sanguis ⁊ ꝓ̄mū mēbrū recipiēs sanguinē: ⁊ h̄ manifestat̄ ex anatomia ⁊ modo generatiōis: qm̄ creatio cordis prius sanguinea apparet: hec aristoteles. Et galienus ꝓ̄mo de compl'onibus ait. Cor nāq̧ plus oībus mēbris est sanguineū. Dic ꝓ̄mo ꝙ cor ex parte spirituū ⁊ sanguinis ⁊ aeris qui in eo assidue abundāt est humiduȝ vnde auerroys scd̄o colliget. Sed si cor est siccuȝ vt dicūt medici aut tēperatum aut declinās ad humiditatē hic est speculandū. sed mihi videtur ꝙ est declinās ad humiditatē ꝓpter spm̄ existētē in eo. Dic scd̄o ꝙ

cor ex ꝑte elementoꝝ ipm̄ componentiū declinat ad siccitatē: quia caro eius est dura densa grauis terrestris vt sit fortis ad motum ꝛ difficilis passibilitatis. Et villi eius diffusi ꝑ totā eius sb̄am: ꝛ cartilago in medio eius posita sunt sicci. vnde ga. scd̄o de compl̄onibus. Siccitas aūt carnis que est in corde supfluitatis ꝙ̄titas sup carnes epatis splenis ꝛ renū est fm̄ supfluitatē ꝫ duritiei eiꝰ sup ipsas. Dic tertio ꝙ cordis compl̄o conflata ex complexiōe illata ex spiritibus sanguie ꝛ aere et cōpl̄one innata ab elemētis ipm̄ componētibus est vicina tempamento: sic sapuit lucerna vitatis medicine ga. p̄mo de compl̄onibus dicēs. Cor vō parum elongat a siccitate cutis. ¶ Ad obiectū p̄mū dic ꝙ aer cōtinue inspiratus ꝛ sanguis attractus ad cor nō sinūt cor desiccari a suo forti calore. Ad secundū dic ꝙ̄ ꝓbat scd̄am cōclusionē. ¶ Ad p̄mū post oppositū dic ꝙ cor nō ē caro pura ꝛ tenera. Ad scd̄m si vis nega aristotelē: qꝛ ꝯdicit i hoc gal. Vel dic ꝙ ꝯcesso ꝙ cor sit fons sanguinis calor eius fortis ꝛ compl̄o elementaris multū remittūt de humiditate. Sed cōtra calor cordis fortior infert ei a substātijs humidis: puta sanguine ꝛ spū. Dic ꝙ̄ nihilo minus est desiccatiuus sicut excessiuus calor balnei dulcis aq̄ desiccat corꝑa balneantiū. ¶ Dubitat̄ t̄tio vtrū spūs sit calidior corde. Videt̄ ꝙ sic. qꝛ p̄nceps hic cū noīat ante cor dum dicit. quod aūt in corꝑe ē calidius est spūs. Item dicit tertij. ii. trac. i. caº. 7. ꝙ substātia ꝓpter quaꝫ cor creatū est: est spūs effusus in ipo: et spūs ille est radix: cuius ramus est cor. et nō dr̄ spūs radix nisi caloris vitalis. Item cor est calidū ꝓpter spm̄ vt p̄us dictū est. ḡ spūs est magis calidus per regulā thopicam ꝓpter quod vnūquodq; tale ꝛ illud magis. Item spūs est aeree sb̄e. cor vō terrestris: sed aer calidior est terra. Item dicit auerroys scd̄o colligꝫ Calidius oībus est spūs. ¶ Oppositū arguit̄ p̄mo. spūs capit eē ꝛ cōplexionē a corde: ḡ nō est calidior. qꝛ nihil agit vltra ꝓpriū gradū. Secūdo spūs generat̄ ex vapore humorū: vapor aūt est aquee substantie. Cuius rei signū est ꝙ vapor sanguis in alēbico positi cōuertit̄ in aquā claram. Assumptū asserit p̄nceps doctrina sexta huiꝰ fen. ca. 4. dicens. Quēadmodū ex humorū spissitudine fm̄ aliquā compl̄onē substātia generat̄ spissa q̄ est membrū aut pars mēbri: ita ex humoꝝ vaporibus et eoꝝ subtilitate fm̄ aliquā compl̄onē sb̄a generat̄ subtilis q̄ est spūs et sicut apd̄ medicos epar p̄me gn̄atōis p̄ncipiū existit: ita cor est scd̄e gn̄ationis p̄ncipiū. Tertio spūs cōtinue diffundit̄ ꝑ vniuersum corpus et tn̄ ex eo nullus fortis calor in corꝑe sentit̄. Quarto medicus tāgēs pulsum sani nō sentit fortem calorē: ꝛ tn̄ arteria quā tangit abn̄dat in spiritibus. Et galienus in lib. de vtutibꝰ dispēsantibꝰ corpꝰ humanuꝫ ait. Sicut aūt vitalis spūs fm̄ arterias ꝛ cor generat̄ materiam habēs gn̄ationis ex inspiratōe et humoꝝ vapore: ita aīalis ex vitali amplius elaborato habet gn̄ationē. Dic ꝙ spūs vitalis in corde exn̄s est calidior corde ꝓpter rōnes ante oppositū ¶ Ad p̄mū obiectū post oppositū dic ꝙ ex dispōne materie nō ex vi agētꝭ nil̄ ꝓhibet minꝰ calidū ꝓducere magis calidū: vt ex ꝑuo igne magnus generat̄ i stipulis siccis ꝛ ramis pini. Vel dic ꝙ in corde est spūs complātatus eque calidus fluētibus aut amplius ꝑ quē cor gn̄at spūs fluētes Ad scd̄m dic ꝙ vapor hūoꝝ ex quo fiūt spūs nō est aqueus sed aereus Ad tertiū dic ꝙ̄ a spiritibꝰ vitalibus diffusis ꝑ totū corpus nō sentit̄ magnus calor. Primo qꝛ n̄ sunt in mēbro sensibili. Scd̄o qꝛ claudunt̄ in arterijs que constant ex duabus fortibus tunicis. vnde nequeūt libere sensitiuis ꝑtibꝰ inferre calorē. Tertio qꝛ a frigiditate vel minori caliditate arteriarum ꝛ ꝑtiuꝫ adiacentiū tempant̄. Quarto qꝛ calor coꝝ in substātia rara fundatur et humida: vnde minus imp̄mit sicut calor stipule ardētis ꝙ̄ calor ferri candētis. Quīto qꝛ spirituuꝫ calor est assuetus corpori ꝛ ab assueto nō fit passio. Et ꝓpter tres rōnes medias nō sentit medicus magnuꝫ calorem tāgens pulsum sani. ¶ Dubitat̄ quarto vtrū spūs sit siccꝰ an humidus. Dic breuiter ꝙ est humidus: imo humidior carne ꝛ sanguine. Iuxta illud auerroys scd̄o colliget. Sed mēbra supra que dn̄at calor et humiditas sunt caro ꝛ sanguis et spūs: sed calidius omnibus ē spūs: et post illū est sanguis: ꝛ post illum caro: ꝛ ꝑ istam eandem viam incedūt humiditates. i. fm̄ eundē ordinē quo dicta mēbra se habēt in caliditate: sic habēt etiā in humiditate. Ideo ꝙ spūs est de genere aerꝭ et aer est humidior aqua: sicut declaratū est i n̄ali ph̄ia: hec auerroys. ¶ In secūda particula dicit p̄nceps deīde sanguis. i. post spm̄ ꝛ cor calidius quod est i corꝑe est sanguis. lʒ generet̄ in epate vnde credi possꝫ ꝙ epar sit eo calidius: qꝛ em̄ sanguis cōtinuus existit cū corde. i. ml̄tuꝫ ꝓpinquꝰ ei acq̄rit plus caloris ab eo ꝙ̄ hēat epar. ¶ Attēde primo ꝙ cū fit i h̄ cap̄. ꝯpatio inter mēbra intelligit̄ ꝙ sint in sua naturali dispositōe quēadmodū iueniūtur in corꝑe tempato: ꝛ simil̄r intellige h̄ sanguinem tempati corꝑis ex cibo tempato vel ei ꝓximo genitum.

¶ Deīde sanguis lʒ ī epate gn̄et̄: q̄a em̄ cū corde ꝯtinuꝰ existit ab eo plus acq̄rit caloris ꝙ̄ hēat epar ¶ Postea epar: qꝛ est sicut sanguis cōgelatus.

¶ Attende secūdo ꝙ duplex est sanguis arterialis scilicꝫ qui est rubicūdior ꝛ clarior ꝛ calidior ꝛ cum emanat ab arteria incisa saliendo exit. et venalis in venis cōtentus nō pulsatilibus minꝰ rubicūdus minus clarus et minus calidus arteriali. ¶ Attēde tertio ꝙ i hoc capl̄o p̄nceps inter membra enumerat sanguinē et phlegma. sanguinem quidē: qꝛ est membrū in potētia ꝓpinqua. phlegma aūt quia est membrū in potētia remota. p̄us em̄ in sanguinem vertit̄ ꝙ̄ fiat membrū. Silet aūt de cholera ꝛ melancholia. ita ꝙ eas inter membra non cōnumerat. qꝛ fm̄ aristotelē quem fortassis in hoc p̄n. clam imitat̄ nec actu sunt mēbra: nec potētia sed supfluitates inepte nutritioni: et dato ꝙ aliquid ex eis associet sanguinē ad membra cholerice vel melācholice compl̄onis nutriēda. sicut placet ga. sanguis tamen in plus est cōmune nutrimētū omniū mēbroꝝ: et neq; ex cholera superante sanguineꝫ in ꝙ̄titate: neq; ex melācholia potest membrū generari neq; mediate neq; immediate. ¶ Dubitat̄ vtrū sanguis sit calidius qd̄ est in corpore post spm̄ ꝛ cor. Arguit̄ ꝙ nō. fel est calidius sanguine. Nam vt ait p̄nceps secūdo canonis capl̄o de felle. Oīa fella calida sunt ꝛ sicca in quarto: fel etiā generat egritudines calidiores ꝙ̄ sanguis puta causones: freneses: crisipilas: ꝛ sikia. Scd̄o vrina est calidior sanguine: quia quod tangit mordet desiccat et vrit. Dicitur em̄ vrina ab vrendo. Tertio sanguis generat̄ a calore tēꝑato ꝛ ex cibo temperato. ergo est tempatus ꝛ nō calidus. Assumptū est prin. secūdo capl̄o doctrine quarte fen huius dicētis. Sanguinis ergo causa est efficiens calor tempatus et. causa materialis est quod de nutriētibus est tempatū ꝛ de bonis potibus. Quarto sanguis est valde dulcis vt ait p̄nceps capl̄o p̄mo doctrine quarte huius fen. ḡ est tempatus. Nam vt ait p̄nceps scd̄o huius tractatu p̄mo capl̄o tertio. Sapor dulcis fundat̄ in substātia grossa equali. dicit em̄ diuidēs sapores. Spissa igit̄ sb̄stātia terrea si est calida tūc est amara: et si est frigida est pōtica ꝛ si est equalis tūc ē dulcis. ¶ Oppositū dicit hic p̄n. ꝛ auerroys scd̄o colliget. et galienus p̄mo de compl̄onibus ait. ꝙ sanguis ē calidior ꝛ humidior. Dic ꝙ calidius quod est i corpore post spiritum ꝛ cor de his que sunt mēbra actu vel potentia est sanguis ꝛ p̄mo arterialis postea venalis. hoc satis edocet tactuale experimentū. Et ꝓbatur rōne: quia sanguis acquirit caliditatē suam a membro calidissimo scꝫ a corde ꝛ generat̄ in epate quod est mēbrum calidius post cor. Iuxta id galieni p̄mo de complexionibꝰ capitulo vltimo. Et sanguis etiā nō acquirerit calorē nisi a corde cor nāq; plus omnibus mēbris sanguineū est et plus eis calidū et post ipm̄ epar. ¶ Ad primū obiectū ꝛ secundū concede ꝙ fel ꝛ vrina sunt calidiora sanguine: sed nō sunt membra nec actu nec potentia. Ad tertiū et quartū concede ꝙ sanguis est equalis ꝛ tempatus ad iustitiā: sed relatus ad equale ad pōdus imaginatum vel ad temperiem cutis est calidus ꝛ humidus sensibiliter. ¶ In tertia particula dicit. postea epar id est post sanguinē i caliditate est epar. Et reddit causaꝫ quare post sanguinē ꝛ nō ante ponitur in ordine calidorū scꝫ quia epar est sicut sanguis coagulatus. ¶ Dubitat̄ vtrum epar sit calidius membrū post sanguinem spm̄ et cor. Arguit̄ ꝙ non. pulmo est epate calidior. Tum ex parte substātie eius que rara est et aerea. Tum ex parte nutrimēti quoniā nutrit̄ ex sanguine iam calefacto subtiliato ꝛ depurato in corde. Tum etiā ex vicinitate ꝛ maxima colligantia ipsius cum corde. Tum ex cōtinuo motu dilatatiōis et constrictionis. Motus aūt omnis ē calefactiuus p̄mo methcoroꝝ. De substātia quidem rara ꝛ nutrimēto pulmonis a corde testimoniū perhibet galienus sexto de vtilitate particularum capl̄o octauo dicens. Nutritur em̄ singulū ex simili sibi nutrimēto. leue auteꝫ ꝛ carnosum ꝛ velut ex spuma aliqua sanguinea coagulatū est corpus pulmonis et ꝓpter hoc eget vaporoso ꝛ subtili et puro sanguine ꝛ nō sicut epar feculēto et grosso. Et paulo ante ait. Et indiget nutriri corpus pulmonis nō feculento aliquo ꝛ grosso nutrimento sicut corpus epatis sed subtili et vaporoso. Et in principio dicti capituli dicit. Retributionē em̄ quādam que ex sanguine nutritionē videtur pulmoni prebere cor: ꝛ hoc excambiuꝫ offere pro spū quē ab illo recipit. Et quarto de iuuamētis membrorum. Pulmo nutrit̄ ex sanguine subtili digesto in fine dige-

stionis scintillate rubedinis ꝓpinquo nature spūs mūdo claro. De caliditate aūt pulmonis ex vicinitate eius ad cor ⁊ motu ipsius. testimoniū etiā perhibet galienus dicto capitulo dicens. ꝙ sanguis mitti eget ad oīs pulmonis particulas ꝓpter īcessabilitatem motus ⁊ multitudinē caliditatis quam ex vicinitate ad cor et ex ipsa incessabilitate motus habet pulmo. Scḋo cistis fellis est

¶ Postea est caro que minoris est caloris q̄ epar: propterea ꝙ neruorum villi in ea mixti sunt qui sunt frigidi.

calidior epate. Nam cōtinet humorē calidissimū oīm qui sunt ī corpe scʒ cholerā. si ergo cor dictū est eē calidius ceteris ꝓpter sanguinē et spm̄ in quibus abūdat dicta cistis debet calidissima dici: quia cholerā cōtinet que calidior est sanguīe et spū. Calor eñ eius mordax est acutus ⁊ excoriatiuus: sed calor sanguis ⁊ spirituum est mulcebris ⁊ gratus. Tertio epar est quasi sanguis congelatus: vt dicit hic p̄nceps. et tertij. 14. capl'o p̄mo. sed ꝯgelatio fit a frigore: vt nomē īnuit: ⁊ in epate hoc apparet: qm̄ eꝙ dissoluit a calido: videmus etem̄ viros calidi epatis vtētes frequēter forti vino spēbus ⁊ salsaturis incurrē hydropisim. Et hoc ideo fit. quia dicta calida dissoluūt epar. Item abūdat in venis quarum substantia est frigida. Quarto videt ꝙ epar sit calidius sāguine. Primo qr̄ sufficit ex se generare sanguinē ⁊ cū hoc mittit singulis membris virtutē nutritionis vigore cuius sanguis superatur ⁊ in corpus cōuertit. Iuxta illḋ magni auēzoar ī theisir Medici vero dicūt ꝙ epar per se est membrum valde principale maximos obtinēs effectus et p̄ncipales oꝑationes de se ipso nō ab alio recipiēs membro. Et ꝓpter hoc dixit hypocras ꝙ si cōtigat nos bona vita viuere: hoc ꝑ sanitatē epatis est. Epar quidē est fons naturalis virtutis: ⁊ epar influit de istis v̇tutibus toti corpori. ⁊ harum maxime alteratiuā v̇tutem: hec auenzoar. Itē epar generat ante cor in formatōne fetus. vt ait hypocras sm̄ ꝙ de eo refert p̄nceps tertij. 21. capl'o p̄mo. Et ad id est ratio: qr̄ est fons v̇tutis vegetatiue: cuius opus necessario p̄cedit opera aliarū virtutum. ergo creat sanguinē sine adiutorio cordis ꝓpria virtute et cum hoc cholerā que est sanguine calidior: quare videt ꝙ epar sit calidius sanguine. Oppositū dicit p̄nceps in lr̄a ⁊ galienus p̄mo de compl'onibus. ¶ Attēde hic p̄mo ꝙ epatis cōplexionem ingrediunt vene arterie ⁊ caro. sed caro epatis que est ꝓprium eius corpus est primū sanguinatōis organū ⁊ p̄ncipium venarum: vt ait galienus quarto de vtilitate particularū capl'o q̄nto. Et licet aliqui medicoꝝ sicut auēzoar in loco allegato hāc teneant extremitatē aduersus aristotelē. ꝙ epar est membrū valde p̄ncipale maximos obtinēs effectus ⁊ p̄ncipales oꝑationes de seip̄o nō ab alio recipiēs membro. galienus tamē alit sapuit quinto in terioꝝ dicēs. Monstrauimus corpis membra actiōeʒ suam facere propter moderatā ꝓpriamq̄ʒ cordis complexionem et actio cerebri ablato cordis temperamēto monstratur auferri. Simil'r intelligamus de epate ⁊ quarto de vtilitate particulaꝝ capl'o. 16. ait. Arterias epatis cōmoderationē toti visceri custodire innate caliditatis. ¶ Attēde secūdo circa hoc ꝙ dicit princeps epar esse quasi sanguinē congelatū: ꝙ nō ītelligit epar esse genitū a frigore cōgelāte. queādmodum gignit grando vel glacies: sed vult dicere ꝙ est simile in substātia ⁊ colore sanguini cōgelato extra corpus: vt in emisso ꝑ phlebotomiā vel in occisione animaliū qui coagulat eo ꝙ desiccet infrigidatus: vt ait aristo. quarto metheoroꝝ. Sanguis eñ et lac sunt aque et terre. Terre autē magis vt plurimū. et queūq̄ʒ nō sunt terre magis non coagulant sicut hi qui nō habēt inas. i. vilos terreos. Cuiꝰ rei signū est vt ait aristoteles ꝙ lāguorosi sanguines velut ycor nolūt coagulari. ¶ Sed queret aliq̄s vtrū epar generet ex sanguīe coagulato per desiccationē ⁊ infrigidationē qualis est sanguis coagulatus exterius. Dic ꝙ nō cum sit membrum principale et fons naturalis virtutis ⁊ vicinū cordi: sed generat ex sanguīe grosso a caliditate naturali desiccato ⁊ coagulato. Iuxta illud galieni quarto de vtilitate partic'larū capitulo decimoq̄nto. Si ei exco gitaueris a caliditate euaporatum sanguinē ⁊ ingrossatuʒ nihil aliud inuenies fieri q̄ epatis carnem. ¶ Sed attēde ꝙ in coagulatione sanguinis vnde fit epar aliquid de calore sanguis cū hūiditate ip̄iꝰ resoluit. Cuiꝰ rei signū est ꝙ epar non seruat sanguinis splendorem. et ꝓpterea dicit p̄nceps. ꝙ epar est post sanguinem in gradu caloris. His premissis dic ꝙ epar est calidius membrū post spm̄ cor et sanguinē: quia suum officium est generare sanguinem pro toto corpore et mittere singulis mēbris virtutem naturalē et ad tactū in animali velociter aperto sentit calidiꝰ post cor. ¶ Ad primū obiectum dic ꝙ pulmo quo ad substantiā eius carnosaʒ ex parte substātie eius ⁊ nutrimēti ⁊ motus eius assidui ⁊ vicinitatis maioris ad cor plus caliditatis habere debet q̄ epar. sed ex parte aeris frigidi qui ad ipsuʒ assidue trahit: ⁊ in eo moram trahit et ramoꝝ trachee arterie frigidorum exanguium in quibus abūdat: et phlegmatis in eo reclusi est frigidior epate. Iuxta illud p̄ncipis infra in hoc capl'o. Pulmo aūt nutrit sanguīe calidissimo ⁊ multe admixto cholere. In ip̄o v̇o multa sup̄fluitas humiditatis colligit propter illud quod ad ip̄m ascendit de vapore corporis. Et ꝓpter illud quod ad ip̄m descendit ex catarris. Huius rei signū est ꝙ nutrimentū pulmonis cum comedit est parum declinās ad phlegmaticū: vt ait princeps secūdo huius capitulo de pulmōe. Ad secūdū dic ꝙ cistis fellis nō est tāte caliditatis sicut epar. Primo quia est membrū panniculosum exangue nō carniforme. Iuxta illud galieni quarto de iuuamētis membrorum. Substātia corporis vesice et cistis fellis est ꝓpinqua nature coopertorij duri fere carens sanguine frigida. Secūdo quia non nutrit cholera nec penetratur ab ea. sed effluit cito per eā. imo īdiget cistis fellis proprijs venis sibi sanguinē deferentibus. sicut vesica vrinam cōtinens. Iuxta id galieni quarto de vtilitate particularū capl'o trigesimop̄mo. Vesica vero que xantā cholerau suscipit sicut et illa que vrinam puram alterutra impermixtā attrahens propriā superfluitatē rationabiliter alijs vasis cibū eis p̄bituris indiguerūt. Contrariū tamen huius scribit libro illo de sp̄mate qui cōit scribit inter libros galieni sub his verbis. Et creauit deus excelsus et gloriosus fel quod est calidum ⁊ siccū ⁊ igneum ⁊ domus cholere citrine. et posuit ip̄ʒ ānexū epati adiuuās ipsuʒ in digestione cibi verum liber ille nō est galie. Item egidius in pulsibus. Incētina mali qua feruet fellea cistis. Dic ꝙ feruet nō ex se sed ex cōtento. Ad t'tiū dic ꝙ solutum est ex secūdo notabili. Et ad cōfirmationē ꝙ epar dissoluit a calidis. Dic ꝙ h̄ nō ē qr̄ sit ꝯgelatū a frigore. sed ex debili colligatione sicci cum humido in ipsius cōmixtione. Et ad aliā confirmationem ꝙ abundat in venis. Dic ꝙ eius carnositas est amplior venis et tunice venarum epatis sunt tenuissime: vt sanguinatio in eis melior fiat per carnositatē epatis. Et cuʒ hoc sunt calefacte ex sanguine ⁊ spiritu naturali quos continent: ⁊ sic modicum possunt remittere de caliditate carnositat' epatis. Ad quartum tempera dicta auenzoar et confitearis cum galieno ꝙ epar a corde recipit calorem. virtute cuius cum sibi innato generat sanguineʒ. ¶ In quarta particula dicit princeps. postea est caro id est post epar est caro in ordine membrorum calidorum que est minoris caloris q̄ epar propter villos neruorū mixtos in ea qui sunt frigidi. ¶ Attende ꝙ duplex distinguitur caro a galieno secūdo de complexionibus. Prima inquit est substantia que vere et ꝓprie nominatur caro. Et est substantia quam non reperis in corpore per se solam: sed reperis eam partem musculi. Deinde post hanc est substantia propria vnicuiq̄ʒ viscerum que habent inas id est villos ⁊ arterias in medio quoꝝ extēsa est caro: puta caro cordis: caro epatis caro splenis caro renum. et existimant archistrates et socij eius ꝙ est substantia vilis et inanis ⁊ ignorant ꝙ operatio cuiusq̄ʒ viscerum non est nisi ab hac carne que est in ipso. Tertiam carnis speciem meminit galienus secundo de spermate capitulo tertiodecimo quam vocat adenosam vel glandulosam. Et dicit illic eam esse duplicem. Una est ad firmandum vasa quibus innectitur: vt glandula cui innititur rete mirabile: et glandula in qua inuoluūtur meseraice. Alia est ad generationem humiditatis alicuius: vt caro glandulosa mammillarum ad generationem lactis: caro glandulosa testiculorum ad generationem spermatis: caro glandulosa in radice lingue ad generationem saliue. Et dicit ibideʒ esse densos et siccos adenes seu glandulas quicūq̄ʒ firmāt diuisa vasorum. raros autem et humidos eos ad quoscunq̄ʒ vasa pertingunt id est vene et arterie ad generationē alicuius humiditatis: et hec species carnis sub secunda predicta potest comprehendi. Auerroys autem secūdo colliget sic distinguit species carnis. Carnis inquit tres sunt species. vna est caro mixta cum neruo et chorda: et illa nominatur lacertus siue musculus. et ista est maior pars carnis totius corporis. Secunda species est species carnis pure: ⁊ in hac sunt multa ligamenta. et hec est minor pars corporis: et est illa que est in capite veretri. et in loco occulto dorsi et inter dētes. Tertia species est carnis glandulose vt caro testiculorum et māmillarum ⁊ radicis lingue. Intelligitur autem littera presens de carne que est pars musculi non de

musculo. Et hic est caro prime speciei fm distinctionem specierum carnis a galieno. Et hec est respersa villis neruorũ. dato ꝙ per se consideretur sine neruo et ligamẽtis. et propterea de ea dicit galien᷒. quaꝫ nõ reperis in corpore per se solaꝫ. Posset etiã intelligi littera de carne pura que est secũda species apud auerroym. Nam in ea sunt ligamenta

¶ Deinde sunt musculi qui minoris sunt calididitatis ꝙ̃ caro simplex: propter illud quod de neruis et ligamentis eis admiscetur. ¶ Postea splen propter illud quod est in eo de fece sanguinis. ¶ Postea renes eo ꝙ non multus in eis existit sanguis. ¶ Deinde arteriarum tunice non propter ipsarum neruosa corpora: sed propter illud quod recipiunt de calefactione sanguinis et spiritus qui sunt in eis.

vt ait auerroys que fortassis princeps h̄ intelligit duꝫ dicit. propterea ꝙ neruoruꝫ villi in ea mixti sunt. Similant̄ em̄ multum ligamenta villis neruorũ: licet nõ sint idem. vnde galienus secũdo interiorum. Intentio mea est in hoc ꝙ dico genus nerui: volo coadunare in vno nomine, ligamenta et neruos. ¶ In quinta particula ait princeps. deinde sunt musculi id est post carnem sunt musculi in ordine membrorum calidorum qui sunt minus calidi carne simplici propter illud quod admiscetur eis de neruis et ligamentis. ¶ Attende hic primo ꝙ musculi describuntur a galieno secundo tegni ꝙ composite quedam carnes sunt ex simplici et prima carne et neruis quibus he circunuolute sunt. Propria eniꝫ musculorum substãtia hec ē id est caro et nerui. vene autem et arterie venientes ad eos sunt velut riui quidam non complentes eorum substantiam: sed seruientes ad conseruationem. ¶ Attende secundo ꝙ musculus et lacertus in medicina pro eodem habent̄. licet quidam differentiã ponere volentes inter eos dixerint lacertum plus habere de spiritibus sensitiuis: et plus seruire sensui. Et musculum plus de motiuis et plus seruire motui. Unde auerroys secundo colliget: describit lacertum dicens. Lacertus est corpus compositum ex carne rubea et ligamentis et neruo ascendentibus supra dorsum. Et omnes lacerti inquit fm intentionem Galieni existentes in corpore sunt quingenti vigintinouem. ex quibus clare ostendit ꝙ per lacertum intelligit musculum. Item galienus secundo de interioribus auctoritate archigenis ait. ꝙ lacertus ē caro cõposita de carne et neruis. ¶ Attende tertio ꝙ musculus seu lacertus instrumentum existẽs voluntarij motus tres habet partes: scilicet caput caudam et medium eius. Et plus motui seruiunt caput et cauda ipsius ꝙ̃ medium: quia motus lacertorum: vt ait galienus secundo de interioribus: est in parte sue neruositatis que pars plurimum est in capite: et fine vbi chorde suam extremitatem exiliunt. Illa vero loca qui sunt inter hec habent illud quod ab hominibus vocatur caro: sed nullus bene intendit nisi qui bene anatomiam inquisiuit: quia hoc non solum est caro: sed habet filos subtilissimos qui diuiduntur a genere nerui: hec galienus. Ex his verbis perpendere potes ꝙ pars media musculi est calidior extremis eius et calidior toto musculo: quia partes eius extreme neruose existentes remittunt aliquid de calore medie partis. Et hoc est qd̄ vult hic princeps. ¶ Attende quarto ꝙ ligamentum est substantia flexibilis similis neruo orta ab osse aliquo insensibilis. Et differt a chorda. Primo in hoc ꝙ ab osse oritur: et chorda a neruo vel musculo. Secundo quia non sentit: chorda vero est acuti sensus. ¶ In sexta particula ait princeps. postea splen id est post musculos est splen in gradu caliditatis: et ponitur frigidius musculis propter illud quod est in eo de fece sanguinis, id est de humore melancholico qui est boni sanguinis fex et residentia et est frigidus et siccus. ¶ Attende hic ꝙ splen est corpus rarum molle simile spongie: cuius officium est attrahendo purgare melancholiam generatam in epate per collum eius quod est simile vene. Et cum attraxerit ipsam: digerit ipsam. Et vtitur in hac operatione eius venis pulsatilibus magnis multis que in eo sunt diuise. quoniam per earum continuum motuꝫ et ꝑ temperantiã caloris naturalis venientis a corde ad ipsas est ei possibile digerere superfluitatem grossam venientem ab epate. et illud quod alterabitur ex ea: et fit sanguis subtilis similis nature splenis: erit cibus splenis cum subtili sanguine qui resudat ab arterijs eius. Et illud quod non potest commutari in sanguinem subtilem splen eijcit ad orificiuꝫ stomachi per collum de genere venarum ad excitandum ibidem sua sua stipticitate appetitum cibi. Nutritur igitur splen sanguine subtili nigro. epar autem sanguine rubeo spisso. pulmo vero sanguine subtili digesto in fine digestionis scintillate rubedinis propinquo nature: spiritus mundo claro: hec omnia galienus quarto de iuuamentis membrorũ. ex quib᷒ videre potes ꝙ splẽ est ꝑticeps caliditat̄. Tuꝫ quia est membruꝫ carniforme. Tum quia abũdat in arterijs magnis et multis. Et est particeps frigiditatis ex melancholia naturali quam recipit et diu retinet. merito ergo post musculos calidus ponitur.

¶ In septima ꝑticłã ait. postea renes. id est post splenem sunt renes in gradu caliditatis: et non sunt ita calidi sicut splẽ eo ꝙ ĩ eis nõ est multus sanguis. ¶ Attende ꝙ renes sunt membra carniformia dura spissa numero duo inter epar et vesicam sita: quorum dextrum est altius sinistro: et ad vtrunqꝫ ipsorum peruenit vena grossa orta a vena concaua: et arteria grossa orta ab arteria adorti. Et per venas attrahunt ab epate aquositatem vrinalem cum pauco sanguine quo nutriuntur: et modicica cholera. Ab arterijs autem attrahunt choleram: et id quod attrahunt de cholera exit cum vrina preter illud quod ex ea est spissius. Et sunt duri et spissi: vt fortius attrahant et non cito labatur ab eis sanguis attractus ad eos. Et sunt duo numero. quia superfluitas quam attrahunt est multa comparatione ad choleram et melancholiam: et vt seruetur equilibratio corporis vno posito in dextro et alio in sinistro. Et est dexter altior sinistro: quia membrum per eos purgandum: scilicet epar est in latere dextro: et etiam quia seinuicem impedirent in attrahendo si essent in eodem ordine. Renes ergo vt carniformes sunt et habentes latas venas: et arterias participant de caliditate: sed vt parum sanguinis habent: et a venis et arterijs magis recipiunt aquositatem et choleram que ab eis effluunt sub forma vrine ꝙ̃ sanguinem venalem et arterialem in copia pro sua nutritione remissa est sua caliditas. Sed dices vrina est calida et mordax et cholera similiter que per eos assidue defluunt. Dic ꝙ non penetrant in substantiam carnosam renum et ꝙ non trahunt moram in renibus: immõ cito labuntur per cannales venarum spissos applicatos vritidibus poris deferentibus vrinam a renibus in vesicam. ¶ In octaua particula dicit. deinde arteriarum tunice id est post renes in gradu caloris sunt tunice arteriarum et non numerantur inter membra calida propter neruosa corpora earum: quia ex parte eorum sunt exanguia et frigida: sed propter illud quod recipiunt de calefactione sanguinis et spiritus qui sunt in eis. ¶ Attende hic primo ꝙ arteria est corpus oblongum rotundum ad instar cannalis factum duabus tunicis consistens a sinistro cordis ventriculo incipiens: et per totum corpus diuisum spiritum vitalem aerem et sanguinem continens. ¶ Attende secundo ꝙ omnes arterie habent duas tunicas preter arteriam venalem que defert aerem a pulmone ad cor: et rursus refert dum calefactus est et factus est inutilis ad refrigeriũ cordis cum vaporibus et fumis. Et harum tunicarum intrinseca fortior facta est: quoniam obuiat pulsationi et forti motui substantie spiritus: qui vt diligenter custodiatur velut thesaurus nature duplici tunica circumtegitur. ¶ Attende ꝙ arterie transeunt in totum corpus associate venis: et sugunt abinuicem contente in eis. Iuxta illud Galieni quinto de iuuamentis membrorum. Uene pulsatiles in toto corpore sunt pertranseutes ad venas non pulsatiles: et accipiunt a seinuicem sanguinem et spiritum ex vijs strictis latentibus visum. Et paulopost subdit. Uene pulsatiles apud constrictionem earum circumquaqꝫ expellunt illud quod est in eis ex aere. Et attrahunt ex venis non pulsatilibus sanguinẽ. et peruenit ad ipsas sanguis ex illis vijs strictis. Signum autem huius mutue suctionis est ꝙ si sanguis dimittatur effluere a vena aperta vsqꝫ ad mortem reperientur arterie vacue et econuerso. Uides ergo ex dictis ꝙ spiritus ⁊ sanguis plus profundant̄ in tunicas arteriarũ et venarum ꝙ̃ vrina in substantiã renũ vnde plus caloris eis tribue-

re debent nisi esset ꝙ caꝝ substātia est neruosa frigida: ex se vnde remittit ipsarum calor. ¶ In nona dicit ꝙ postea .s. post tunicas arteriaꝝ sunt tunice venarū nō pulsatiliū ꝓpter sanguinē soluꝫ quē continēt supple. Sed obijciet quis sicut arterie ꝯtinent spiritum vitaleꝫ ita vene nālēꝫ. Dic si vis imitari aristotelē ⁊ auerroym ꝙ null⁹ apparet spūs nālis ꝓprius epati ⁊ venis nō pulsatilib⁹ Iuxta illud auerroys p̄mo colliget. Spiritus duo sunt .s. spiritus apparēs in corde: ⁊ spūs apparens in cerebro: ꝫ spūs in epate nō apparet p viā sensus. Et illud eiusdē sup p̄mo cātice canticoꝝ auicen̄. Spūs diuidit in tres spēs. Ex quibus ē vna spēs nālis: ⁊ est ille q̄ ex vapore puro ⁊ mundo generatur .s. ex substātia vaporosa. Est aūt situs hui⁹ spūs ꝺm .G. in epate transitq̧ abinde ad reliquū corpus: ꝫ ꝺm aristotelē ipse existit in corde. Reprobat aūt sermonē .G. in hoc expientia sensibilis: qm̄ nō manifestat in epate: nec etiā in venis ab eo ramificatis sicut est manifestus in corde: hec auerroys. Uel dic ꝙ spūs nālis existēs in epate ⁊ venis nō pulsatilib⁹ gn̄atus ex spū vitali talem acq̄siuit cōtēꝑantiā in eis ꝙ non est calidior sanguine: ⁊ sic vene modicū ab eis recipiūt calorē sicut nerui paucū capiunt calorē a spiritib⁹ aīalibus. Uel dic ꝙ spūs nālis ꝺm esse materiale nō est nisi vapor sanguis. Iuxta illud p̄n. canticoꝝ p̄mo. Spiritus nālis efficit ex fumo seu vapore laudabili puro mūdo. Et cū vapor sit eiusdē nature cū eo a quo dissoluit sub noīe sanguis pōt intelligi nālis spūs. ¶ In decima dicit postea .i. post venas nō pulsatiles est cutis vole .i. partis interioris palme que tēperata est. ¶ Sed queret aliq̄s ex quo cutis tēperata ē q̄re numeratur hic inter mēbra calida. Dic ꝙ cutis comparatione ad mēbra frigida q̄ post noīant calida ē. Uel dic ꝙ lꝫ cutis sit temperatior ceteris mēbris ⁊ vicinior equali ad pōdus: modicū tn̄ declinat ad caliditatē vltra tēperamentum pōderis. Sed rn̄sio p̄ma est cōuenientior: q: sicut cutis noīatur hic inter mēbra calida sic c Frigidi⁹ vo. In hac tertia p (postea inter frigida noīabit. te hui⁹ capl'i enumerat p̄n. 13. frigida repta in corꝑe humano ꝺm ordinē sue frigiditatis. Et p̄mo dicit ꝙ frigidi⁹ qꝺ est in corꝑe est phlegma. ¶ Attende ꝙ hec littera intelligit de phlegmate nāli qꝺ nihil aliud ē nisi sanguis diminute coct⁹: ⁊ q: est in potētia vt fiat sanguis: ⁊ postea ꝑs mēbri inter mēbra numerat. Nā phlegma salsum nō est multū frigidū: neq̧ phlegma qꝺ putruit. Sed obijciet aliq̄s. arterie ⁊ vene nūerate sunt inter mēbra calida ꝓpt sanguinē quē ꝯtinent nō ex ꝑte suoꝝ neruosoꝝ corpoꝝ. Cū ergo phlegma generet in epate qꝺ est calidū cū sanguine q̄ est calidior ceteris que in corꝑe sunt post cor ⁊ spm̄ ⁊ nō separet a sanguine: imo trālit cū eo ad venas vt tꝑe necessitatis fiat sanguis: ⁊ sit multo minoris q̄titatis q̄ sit sanguis q̄re vinci facil⁹ poterit ipsi⁹ frigiditas a sanguie: vr̄ ꝙ phlegma dēat inter calida numerari. ¶ Dic p̄° ꝙ phlegma nō penetrat a sanguie sicut vene ⁊ arterie: q: nō est ꝑuū porosuꝫ sicut ipse ꝫ viscosū. Dic scd̄o ꝙ phlegma nō nutrit sanguie sicut vene ⁊ arterie nutriūt sanguie paulatiꝫ alsato ⁊ ecōuerso ad suā nām. Dic. 3° ꝙ lꝫ phlegma cū sanguie currēs ꝑ venas aliq̄d caloris adipiscat a sanguie. Aliꝺ ē inuenire phlegma seꝑatuꝫ a sanguine sicut in catarris defluētib⁹ a cerebro ⁊ in stomacho. In stomacho eni paulatim accruat ⁊ ꝓpter eius purgationē p̄cepit hypo. vomitū fieri in vnoquoq̧ mēse bis. Et illꝺ approbat .G. 4°. de vtilitate ꝑticularuꝫ. 27. capl'o. Scd̄o dicit ꝙ post phlegma sunt pili in ordine frigidoꝝ. ¶ Dubitat vtrū pili sint mēbra. Arguit ꝙ sic auctoritate prin. qui pilos hic inter mēbra cōnumerat. Scd̄o auctoritate auerroys p̄mo colliget dicentis. Et simplicia mēbra sunt cutis vngues ⁊ capilli: ⁊ hoc manifestum est. Tertio auctoritate haly 2°. tegni sup illo can̄. Capillorum vo ⁊ vnguiū dicētis. Et manifestuꝫ est ꝙ capilli ⁊ vngues sunt ingrediētes in numero membroꝝ: sicut pili palpebrarum ⁊ supciloꝝ. Quarto pili sunt inneri corꝑi sicut cutis ⁊ hn̄t ꝓpriuꝫ officium siue iuuamētum: vt pili capitis ipm ꝓtegunt a frigore ⁊ pili ciliox ⁊ supciloꝝ defendunt oculos ab extrinsecus occurrentibus. Et pili barbe faciūt ad decorē hoīs: ergo sunt mēbruꝫ seu ꝑs homīs. Quinto pili nutriunt ⁊ augent. ergo sunt aīati ⁊

Postea sunt venarum nō pulsatiliū tunice ꝓpter sanguinē solū. ¶ Post ea cutis vole que tēperata est. Frigidius vero qꝺ est in corꝑe ē phlegma

Postea pili. Deinde os. Postea cartilago. Post ligamentū. Deinde chorda. Post pāniculus. Deinde neruus Postea nucha. Post crebrū. Deinde

nō alia aīa q̄ ꝓprij suppositi: ergo sunt membra eius. Maior ꝓbatur auctoritate p̄n. quarti septima tractatu p̄mo capi. 6. dicētis. Q: cā alopicie est mā mala ꝓhibens nutrimentū bonū capillis. Minor ꝓbatur q: sequunt nām ⁊ cōplexionē ꝓprij suppositi ⁊ sup ea significant ⁊ corpori fixe herēt nō seiuncti in toto sicut vermes q̄ nascunt in intestinis. Oppositū arguit p̄mo q: pili nō gn̄ant ex p̄a humorū comixtione: imo ex vapore fumoso vt ait p̄n. quarti septima tractatu p̄mo ca. p̄mo. Sed mēbra sunt q̄ ex p̄ma humoꝝ cōmixtione gn̄antur queadmodū ait p̄n. ca. singulari. doctrine. 5. huius fen mēbra diffiniēs. Scd̄o pili nō sunt aīati: ergo n̄ sunt mēbrū ꝯn̄a tenet: q: oē mēbruꝫ aīatur aīa totius: alioquin corpus nō esset vnū. Assumptū pꝫ: q: oē aīatuꝫ in his inferioribus vegetatur sed capilloꝝ ⁊ vnguiū nō est regimē aliqꝺ: sed generatio sola 2°. tegni. Tertio oē membrū habet aliquā aīe virtutē qua exercet suā operationeꝫ aliter eēt velut mortuū: ꝫ pili nullā habēt virtutē. Iuxta illud haly 2°. tegni. Deinde capilli ⁊ vngues in q̄bus nō sunt virtutes innate nec veniunt eis alie virtutes. Quarto oē mēbrum gn̄atur ex spmate vl' sanguine: vt apparet ex diuisione mēbri quam narrat p̄n. capl'o singulari doctrine quinte hui⁹ fen: sed pili nō gn̄antur ex sanguine cū sint penit⁹ achimi ⁊ exangues: imo ex vapore fumoso: nec ex spmate cuꝫ abscisi regn̄ent in oī etate. Quinto. nullū hoīs mēbrum ꝑmanet ⁊ crescit dū est mortuus. moriente eni hoīe oīa ei⁹ membra cōmoriunt: ⁊ vltimo cor. sed hoīe mortuo ⁊ corde mortuo pili ꝑmanēt ⁊ augmentant: vt est videre in suspēsis. ¶ Attende hic p̄mo ꝓ solutiōe hui⁹ dubij ꝙ piloꝝ generatio est talis: vt determinat .G. 2°. de complonib⁹ ꝙ vapores multi fumosi retinent ⁊ ꝯculcant adinuicē ⁊ ꝯiūgunt donec ꝓueniat ab eis vnū corpus ꝯiunctū sicut corp⁹ qꝺ aggregat ex fumo nisi ꝙ hoc corp⁹ cōstipatur ⁊ coartat ꝓpter ꝯstrictionē exit⁹. cūq̧ illꝺ corp⁹ oppilat totū poꝝ deinde ꝑcutiūt ipm alie supfluitates silēs eis a q̄bus gn̄atum est non inuenientes exitū impellūt totū illꝺ: tūc ad exteriora ⁊ cogūt ꝓcedere acute ⁊ fit iaꝫ sicut corrigia: ⁊ illꝺ qꝺ ex eo in poꝝ coartatū retinet similat radici herbe aut plāte ⁊ qꝺ ex eo ꝓcedit acute ē sicut herba ⁊ est pilus: hec .G. ¶ Attēde 2°. ꝙ piloꝝ triplex ē differētia vt memorat auicē. lib. suo de aīalib⁹. Nā quidā coꝝ sunt ꝑꝑ pulchritudinē vt pili barbe. Alij ꝓpter iuuamētū vt pili ciliox ⁊ supciloꝝ. Alij sunt sola supfluitas ⁊ nō positi in iuuamentū sicut pili circa pectinē ⁊ sub axellis. Et p̄° cātice dicit: ꝫ pili fuerūt ꝓpter supfluitates vl' ornatū. qꝺ dictū exponēs auerroys ait. Intellexit pilū eē in corꝑe ꝑꝑ vnū ex duob⁹ .s. ad tollēdum supfluitatē mēbri illi⁹: cui⁹ est pil⁹ ne ledat ipꝫ sicut pil⁹ axellaꝝ ⁊ pectinis: aut ꝑꝑ ornatū sicut pil⁹ palpebre ⁊ supciloꝝ: ⁊ pōt eē etiā vt cū ꝫ intēdat ꝓtectio mēbri illi⁹ sicut capilli capitꝫ: hec auerroys. Sed ipse scd̄o colliget sentire videt ꝙ nec generet pil⁹: vt narrat .G. nec pil⁹ aliq̄s absq̧ iuuamēto fiat ita scribēs. Sed pili sub axellaꝝ ⁊ pectinis ⁊ multi alij pili qui sunt supra superficiē corporis quod apparet ex eis plus est ex necessitate materie id ē ex p̄sentia materie que nequit carere forma magis q̄ ex intentione agentis eo ꝙ generant pili ab vno vapore fumoso ꝺm Ga. Et hoc indiget speculatōe: q: videtur ꝙ pilus sit corp⁹ extensibile siccum ⁊ tale est superfluitas cibi sicci quando minus excoquit durāte in illo admixtione pinguedinis: ergo nō est iste vapor: cuius sit aggregatio partis supra partem: sed est continuum corpus fortis continuationis extensum crescens in lōgitudine. Et mihi videtur ꝙ natura adducit istum vaporem: vt sit materia pili. ad hoc vt a pilis trahatur illa mala materia ex corpore ad mundificandum ipsum. per hoc: sicut tu vides ꝙ simile faciūt artificialiter laboratores terre: quia quando volunt vt ipsa fructificet seminant semina que habeāt traherere partem terrestrem vstam: ⁊ per hunc modum potest esse vt sit iuuamentum corpori: hec auerroys. ¶ Attende tertio ꝙ aliquid dici potest membrum vel particula tripliciter. Unomodo large. scilicet quia corpori coniunctum est ⁊ ꝓpriam habet circunscriptionem ab alijs particulis. Iuxta illud galieni in prohemio de vtilitate particularum. Quecunq̧ corpora neq̧ omnino propriam circunscriptionem habent: ita scilicet ꝙ separata sint a corpore neq̧ omnifariam cōiuncta sunt alijs particule vocantur. Alio moodo dicitur membrum qꝺ corpori cōiunctum est ⁊ intentum a plasmatore corporis ad propriam oꝑationem ꝑagendā vl' iuuamentū p̄standum. Tertio mō qꝺ corꝑi cōiunctū est vt plasmatū ex ipsius mā ⁊ sua forma formatum ⁊ intentum a plasmatore gratia proprie operationis vel iuuamenti. His premis-

fis dic̄ p̄mo ꝙ pili qui sunt sola sup̄fluitas ⁊ nō positi in iuuamentum primo mō p̄nt dici mēbra: q2 corpi cōiuncti sunt ꝑ suas radices ⁊ ꝓpriam h̄nt circūscriptionē ab alijs ꝑticulis. Dic scḋo ꝙ pili supciliorū ⁊ palpebrarū ⁊ capitis dici p̄nt mēbra p̄mo ⁊ scḋo modo. Nā ⁊ corpi herent ⁊ ab alijs ꝑtibus circūscripti sunt ⁊ a creatore intēti vt defendāt caput ⁊ oculos. Et ꝓpterea lineis certis segregati sunt ⁊ ordinati non inequalr̄ ⁊ ꝯfuse sp̄si sicut pili subarellarū ⁊ ꝑtium aliarū corpis ⁊ repiūtur in oī complr̄one. Et passio iam ꝑtis est nō ꝑua fluere palpebrarū vl̄ supciliorū pilos sicut etiā eos q̄ capitꝭ passio quidē est s3 nō ita magna vt ait. G. 11. de vtilitate ꝑticularum. c. 14. ⁊ 2°. de complr̄onibus ait. Pili aūt qui sunt sup caput ⁊ in supcilijs ⁊ in palpebris existunt in nobis etiā ꝑuis. s. ab infantia ⁊ illud iō q̄m ortꝰ pilorū horū nō est sicut ortꝰ herbarum casualiter venientiū. s. sed est sicut ortꝰ seminū arborū vl̄ plantarum q̄m sunt ex nā s̄m intētionē primā. Dic tertio ꝙ nulli pili sunt mēbra tertio mō. Primo q2 nō gn̄antur ex mā totiꝰ. s. ex sp̄mate vl̄ sanguine: s3 ex vapore fumoso. Scḋo q2 nō sꝫ informati forma totiꝰ: eo ꝙ nec ināta nec illatā h̄nt virtutē aīe: vt p̄allegatū ē a. G. ⁊ haly 2°. tegni. Et ꝓpterea. G. p̄mo de cōplexionibꝰ de pilo loquēs ait. Pilꝰ est frigidior mēbris ⁊ siccior eis ⁊ nō dicit ꝙ pilus sit frigidissimū mēbrorum: nec augentꝰ aut nutriuntꝰ ꝓprie. s. ꝑ susceptionē nutrimēti in poris suis ⁊ ꝯuersionē eiꝰ in s̄bam corꝫ: imo ꝑ ꝯtinuā successionē vaporū fumosorū quorū posteriores pellūt ante se p̄ores: vt fit in fluuijs. Obiecta ante oppositū faciūt ꝓ duabꝰ p̄mis cōclusionibꝰ. Et obiecta post oppositū ꝓ tertia. ¶ Dubitatꝰ 2° vtrū pili sint frigidiores ossibꝰ. Arguitꝰ p̄mo ꝙ nō: q2 gn̄antꝰ ex mā q̄ est calida. s. ex vapore fumoso. Scḋo q2 multiplicantꝰ ⁊ fortes fiūt in cōplexione calida ⁊ sicca: ⁊ in etate calida ⁊ sicca ⁊ diminuti sunt ⁊ plani in phlegmaticꝭ. Iuxta id. G. 2°. de complr̄onibꝰ. Dico ꝙ cōplexionē h̄ns calidā ⁊ siccā est pilosus: ⁊ ē in vltimo fine mlr̄titudinis capillorū ⁊ fortitudinis ip̄orū. Omnes v̄o h̄ntes complr̄ones frigidas sunt lenes. i. nudi pilis. Tertio pili sunt faciliter inflāmabiles ⁊ ossa nō: ⁊ hoc videtꝰ eis inesse ex ꝑticipatione ignis vl̄ aeris. Quarto pili ꝓtegūt a frigore: vt docet sensus: nō g̊ sunt frigidi s3 potius calidi. Quinto si pili eēnt multū frigidi irrōnabiliter eēnt mlr̄tiplicati supra cerebrū. nā leduntꝰ: quedā a sīlibus sue crasi facile: iuuantꝰ autē a ꝯrijs moderato vsu. 2°. tegni. Cū ergo cerebrū sit frigidū ledetꝰ a capilis frigidis. Videmꝰ enī ꝙ frigida capiti supposita īducūt reuma. Oppositum dicit hic p̄n. ⁊. G. 2°. de complr̄onibꝰ. ⁊ auerroys. 2°. colliget ait ꝙ pilꝰ est frigidior oībus. Dic ꝙ pilꝰ est frigidissimū oīum q̄ sunt in corpe post phlegma. q2 nullo calore vitali actuali vl̄ nāli vegetatiuo ꝑticipat ⁊ penitꝰ exanguis est nec gignitꝰ ex sp̄mate vl̄ sanguine. ossa v̄o viuūt ⁊ vegetantꝰ ⁊ ex sp̄mate fiūt ⁊ sanguie nutriuntꝰ mlr̄tiplr̄ alterato. ¶ Ad p̄m obiectū dic ꝙ l3 pili a vapore calido fumoso generentꝰ: p̄us tamen ꝙ̄ vapor ille pilꝰ fiat spoliatꝰ a calore ⁊ terrestris factꝰ inspissatꝰ ⁊ induratꝰ.

Ad 2m dic ꝙ pili mlr̄tiplicantꝰ in cholericꝭ ꝓpter exuberantiā sue mãe s. vaporū fumosorū. Ad 3m dic ꝙ īflāmabilitas pilorū inest eis nō ex ꝑticipatiōe maioris caliditatꝭ ignis vel aeris: sed rōne sue siccitatꝭ ⁊ gracilitatis vt in lignis. Iuxta illḋ aristo. 4° methcororū. Inflāmabilia aūt sunt exhalabiliū quecūq3 nō liq̄bilia sunt ꝓpter magis eē terre: siccū enī h̄nt cōe igni. h̄ igitꝰ siccū si fiat calidū ignis fit. Ad 4m ⁊ 5m dic ꝙ pili p̄nt calefacere reuerberādo calorē interiꝰ. Cuiꝰ rei signum est ꝙ soliti radi si nō radantꝰ supcalefiūt ⁊ pustulantꝰ. p̄nt etiā calefacere sicut vestis: vestis enī vt calefit a corpe sic calefacit corpꝰ. ip̄a tn̄ ex ꝓpria cōplexione nō est calida sicut nec pilꝰ. Tertio dicit ꝙ post pilos ē os in ordīe frigidorū. ¶ Attēde h̄ p̄° ꝙ nō oīa ossa sunt equalr̄ frigida: imo multū vestita carne ⁊ viciniora cordi ⁊ epati sunt calidiora alijs: ⁊ p̄sertī3 illḋ qḋ cordi innatū est in aīalibꝰ magnis. ¶ Attēde 2° ꝙ l3 ossa ex innata ꝯplr̄one sint mlr̄tū frigida ex īfluēti tn̄ sensibilē h̄nt caliditatē: ⁊ ꝓpter ea nō sentitꝰ ex eis notabilis frigiditas in corpe viuo sano. S3 instabit aliq̄s: q2 ossa seip̄a regūt: ita ꝙ h̄nt virtutes inatas tm̄. 2° tegni. Et nō venit ad ea neruꝰ neq3 arteria neq3 vena. Dic ꝙ impossibile eēt ossa viuere nisi ꝑ viā resudatōis occulte vl̄ aliter ad ea veniret aliq̄d a corde ⁊ ab epate: s3 q2 illḋ nō apparet sensui ⁊ ꝯsideratio medicinalis nō trāscēdit sensū3 vt ait haly. 2°. tegni. iō. G. sensualis exn̄s artifex asserit ꝙ ossa seip̄a regūt. Quarto dicit ꝙ pꝰ os est cartilago. Sed ꝯ. cartilago est penitꝰ exanguis nec aliquid intra se ꝯtinet qḋ ip̄am calefaciat. Os v̄o ꝯtinet intra se medullā q̄ est nāe sanguinee ⁊ est calida: vt ait aristoteles. 12°. aīaliū3. ⁊ auicēna. lib. suo de aīalibus ait. Medulla puerorū3 est sanguinea ⁊ medulla iuuenū est ex acutiori sanguine ꝙ̄ medulla senum. Et vniuersaliter medulla est sanguis alteratus ad ossis materiā: sicut ergo vene cōnumerate sunt inter mēbra calida ꝓpꝰ sanguinem quē cōtinēt: ita videtꝰ ꝙ ossa debeant inter ea cōnumerari ꝓpter eorū medullam. vl̄ saltē3 censenda sunt minus frigida cartilagine que nec sanguiē3 in se cōtinet nec medullam. ¶ Dic p̄mo ꝙ nō omnia ossa habent medullam: ⁊ sic rō nō vniuersalr̄ ꝓcedit. Dic secūdo ꝙ medulla ossium est remisse calida ⁊ ossa sunt dure ⁊ compacte substātie quare difficulter agens debile imp̄mit in ea. Medulla eni3 vt ait prin. libro suo de aīalibus est ex dissolutōe subtilis sanguinis que nō venit ad ꝑfectam digestionē. Dic tertio si vis ꝙ hec littera intelligitꝰ de osse ⁊ cartilagine s̄m suas complr̄ones innatas. Quinto dicit ꝙ post cartilaginē est ligamētū3 in frigiditate. Sed queret aliquis cum tota ligamēti substātia oriatur ab osse ⁊ ligamentū nihil sui aliunde recipiat ⁊ os sit frigidiꝰ cartilagine quomodo ligamentū erit minus frigidū cartilagine. Dic si vis ꝙ ligamētum habet ꝓpriam materiā ex qua fit sicut os ⁊ alia membra. Et cum dicitꝰ oriri ab ossibus ītelligitꝰ ꝙ eius principiū est in extremitate ossis vl̄ incipit ibidē generatio ip̄iꝰ. Dic alio mō si vis ꝙ nihil ꝓhibet a ꝑtibus subtilibus ⁊ humidis ossis aliqḋ membrū3 flexibile nasci qḋ sit multo minus frigidum ⁊ minus siccum osse sicut vides ꝙ ab asina que est melācholicum aīal ꝓcedit lac tēperatum ⁊ equalis substātie. Dic tertio ꝙ ligamentū q2 plus retinet de humido radicali cū sit minꝰ terrestre ⁊ de humido nutrimentali. Plus etiā retinet de naturali calore qui fundatꝰ in dicto humido. Dic quarto ꝙ ligamentū aliquid caloris adipiscitꝰ ex motu assiduo articulorū3. Sexto dicit deinde chorda id est post ligamētum est chorda in ordine mēbrorum frigidorū. ¶ Attende p̄mo ꝙ chorda est de neruo ⁊ de ligamento composita: vt ait galienus. 6°. megategni. Et differt a ligamēto q2 sentit: ⁊ ligamētum nō. ⁊ est instrumētum voluntarij motus ⁊ ligamentū nō ⁊ oritur a musculo ⁊ ligamentū ab osse. ¶ Attende scḋo ꝙ chorda est minus frigida ligamēto. Primo q2 ꝓcedit a corpore musculi qḋ carnosum ⁊ humidū est. ligamentum v̄o ab osse qḋ est frigidū. Scḋo q2 chorda partim est ex neruo qui plus caloris habet ꝙ̄ ligamētum habeat. Tertio quia chorda abundat in spiritibus animalibus quibus caret ligamentum. Septimo dicit post panniculus id est post chordam est panniculus in ordine membrorum frigidorum. ¶ Attende primo ꝙ panniculus est corpus compositū ex filis neruorum venarum arteriarū ⁊ ligamētorum adeo minutis ⁊ subtiliter intextis vt vix sensu ꝑcipi valeant. ¶ Attende secūdo ꝙ ip̄orum multiplex est vtilitas. Una est cōtinere membrū3 cuius est in figura sua ⁊ suo situ sicut pia mater cōtinet cerebrū3 ⁊ siphac intestinorum cōtinet intestina. Alia est seiungere separanda sicut diafragma separat vitalia membra a nutritiuis ne nutritiuorum vapores fetidi cōmunicentur vitalibus ⁊ faciunt fetere anhelitum. Tertia est vt ꝓtegant membra que inuoluunt a nocumentis occurrentibus eis deforis: vt capsula cordis ⁊ mirach ventris. Quarta est vt suspendant id qḋ cōtinent indigens suspensione: vt secundina embrionis suspendit hunc cum matrice. Quinta vt in volutionibus suis multiplicibus digeratur perfectius quod in eis est: vt in rheti mirabili supposito cerebro digeruntur vitales sp̄us ⁊ fiunt aīales. Sexta vt recipiant ⁊ cōtineant sup̄fluitates vsq3 ad horam sui exitus vt tunica alanchordea que est p̄aniculus scḋs cooperiens fetum post secundinā cōtinet sup̄fluitatem vrinalem fetus ⁊ animus qui est p̄aniculus tertius cooperiens fetum ⁊ cōiunctus ei cōtinet humiditatē3 sudoralem eius ⁊ he humiditates retinentꝰ in his panniculis vt tēpore ꝑtus lubricando iuuent ad embrionis exitū. Septima ē vt cōmunicēt mēbris que continent nō habētibus sensum in ꝓpria substātia aliquam sensationē superficialem: sicut p̄aniculi pulmonis epatis splenis ⁊ renum. ¶ Attende tertio ꝙ p̄aniculorum cōplexiones multū diuersificantur s̄m fila ex quibus texuntur. Nam texti ex filis arteriarum plurimis vt rethe mirabile sunt calidiores textis ex filis neruorum vl̄ ligamentorum in plus vt panniculus splenis ⁊ renum. Et diuersificantur etia3 multum s̄m corpora que continent saltem quo ad complexionē fluentem vt capsula cordis est longe calidior ꝙ̄ panniculus epatis. Intellige ergo presentem litteram de panniculis: in quibus superabundant fila neruorum vl̄ ligamentorum: ⁊ de cōplexione innata panniculorum s̄m mixturam elementorum in eis.

Octauo dicit deinde neruus id est post panniculum est neruus in ordine frigidorum membrorum. ¶ Attende ꝙ non omnes nerui sunt equaliter frigidi. imo motiui sunt calidiores sensitiuis ceteris paribus. Primo quia ex motu qui de se est calefactiuus adipiscuntꝰ aliquam caliditatē. Scḋo q2 plus habent de spiritibus aīalibus exceptis neruis opticis q̄ soli ꝯcaui sunt ⁊ in ꝯtinuo exercitio. Nā mouere est agere ⁊ sentire pati ⁊ cū fortius

sit agere ꝙ pati plures spūs ⁊ fortioꝛ virt⁹ requirunt̃ ad mouendum ꝙ ad sentiendū. ¶ Sed arguet aliq̄s ꝙ neruus sit frigidioꝛ pāniculo. Primo qꝛ pāniculus in sua cōpositione recipit fila venaꝝ ⁊ arteriaꝝ q̄ dicte sunt supius esse calide. neruus autē nō. Scđo cutis dicta est eē ꝑus mēbrum tēperatissimū oium ⁊ magis ꝓpinquū equali ad pōdus: ꝭ cutis nō est aliud ꝙ pāniculus tegēs deforis totū corpus dicēte haly 2°. tegni. Cutis ē pānicul⁹ quo ꝯtinent̃ oīa deforis: pāniculus ē ergo tēperat⁹. Tertio omnis neruus ē ꝑuatus sanguine: vt ait. G. ꝑmo d cōplonibus. pāniculus vō nō cū fila habeat venaꝝ ⁊ arteriaꝝ: sed oium mēbroꝝ frigiditas supabūdat cuti ꝭm ꝙ sanguine ꝑuatur. ꝑmo de cōplonibus ⁊ scđo eiusdem. Vlr oē membrū priuatū sanguine est frigidius oī mēbro in q̄ est sanguis portio. Et neruus durus tm̄ deficit a caliditate cutis q̄tum deficit qđ oīno sanguine ꝑuatū est a sanguineo corpe. Dic ꝑmo ꝙ reuera multi pāniculoꝝ sunt min⁹ frigidi neruis sicut rete mirabile pia mater capsula cordis panniculi pulmonis ⁊ epatis vniuersa cutis. Istud ꝓbant rōnes añ dicte: ⁊ lꝫ prin. inferi⁹ dicat post enumeratione mēbroꝝ humidorum ꝙ hic est ordo quo. G. ea disposuit nō inueni ga. ꝑferre panniculos neruis in frigiditate: ꝭ in siccitate. Et hec sunt verba ei⁹ primo de complonib⁹. Pilus est frigidioꝛ mēbris ⁊ siccioꝛ eis et os est minus eo in siccitate ⁊ frigiditate. Et cartilago est sicca minus osse ⁊ post cartilaginē ligamētū. Et post ligamentū chorda ⁊ post chordā pāniculus ⁊ vene pulsatiles ⁊ nō pulsatiles. s. corpora haꝝ venarum. ⁊ post istas nerui duri. nerui vō molles sunt ꝭm nām cutis in mediocritate inter siccitatē ⁊ humiditatē: ꝭ in altera oppositōe nō est neru⁹ meli⁹ inter caliditatē ⁊ frigiditatē hec ille. Dic scđo ꝙ pāniculus ille q̄ ꝯstruit̃ solū ex villis neruoꝝ ⁊ ligamentoꝝ: vł ligamentoꝝ tm̄ vł si de venis aliq̄d habeat est modicū ⁊ quasi nihil ē frigidioꝛ neruo: qꝛ villi ligamētoꝝ addūt in ipis frigiditatē et fortassis pāniculus ꝓprie dicit̃ de tali composito nec est de rōne eius vt ad eū veniāt vene ⁊ arterie sicut musculoꝝ substantia est caro ⁊ neruus: vene vero ⁊ arterie venientes ad eos sunt velut riui nō complentes eoꝝ substantiā: scđo tegni. Nono dicit post nucha. i. post neruū ē nucha in ordine frigidorum mēbrorum. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ nucha ē medulla spinalis seu dorsalis que incipiēs a posteriori ꝑte cerebri incedit continue graciliādo ꝑ foramina spondiliū vsq; ad os caude ⁊ ab ea nascuntur oēs nerui corꝑis demptis septē ꝑibus ortis a cerebro ⁊ se habet ad cerebrū vt fluui⁹ ad fontē. Iuxta id. G. 12. de vtilitate ꝑticulaꝝ ca. 9. Quocirca meli⁹ fuit dorsalem velut fluuium aliquem ex fonte. s. cerebro fluente ꝭm vnāquāq; regionē ꝑ quam trāsit mittere neruū velut riuū aliquē sensus ⁊ motus. se etiā habet ad cerebrū vt crus arboris ad radicē. Iuxta id haly. 2° tegni. Nucha orit̃ ex posteriori cerebro sicut orit̃ crus arboris ⁊ fit cerebrum loco radicis arboris. ¶ Attēde scđo ꝙ nucha ⁊ cerebrū cōmunicant in tribus. s. in sba ⁊ in esse ꝑncipiū neruoꝝ ⁊ ī tegi duabus miringis ⁊ ossibus. Iuxta illđ. G. 13. de vtilitate ꝑticulaꝝ c. 8°. Sunt autē cōia cerebro ⁊ nuche sbam corꝑis silem habere ⁊ neruoꝝ ꝑncipia existere. rōnabilr igit̃ eis silr due miringe date st. Vna quidē vt liget simul vasa q̄ ꝭm ea sunt ⁊ colligat totā eoꝝ sbam sufficiēter mollē existentē. Alia vō vt tegat ⁊ custodiat a circūiacētibus ossibus. Et etiā differūt in trib⁹. Primo in h̄ ꝙ cerebrū mouet̃ motu dilatatōis ⁊ ꝯstrictiōis: nucha vō nō. Scđo in hoc ꝙ grossa miringa. s. dura mater cerebri intātū distat a pia matre q̄tum sufficit ꝓ dilatatiōe cerebri: ꝭ grossa mirīga nuche iungit̃ imediate subtili miringe ipius. Tertio in hoc ꝙ dorsalis hꝫ tertiā tunicā fortē neruosam iunctā scđe quā nō hꝫ cerebrum ⁊ hoc iđ ē: qꝛ ossa cerebri nō mouent̃ vt ossa nuche: nisi eni nucha hac tertia tunica tegeret̃ ꝑiculū eēt ne rūperet̃ in motib⁹ fortib⁹ spōdiliū seu spine dorsi. Iuxta illđ. G. vbi sup̄. Propa vō sunt alterutri qm̄ quidē pulsabat cerebrū grossa miringa distat intātū q̄tum sufficiebat suscipe id cū diascolat̃: qꝛ vero nō pulsabat dorsalis in idē accessit cū subtili: neq; in modico distās: qꝛ vō rursus null⁹ quidē apparibilis existit motus in ossibus q̄ ꝭm caput. i eis vō q̄ sunt ꝭm dorsum fortis: in cerebro quidē nuliū vltra grossaꝫ miringam aliud circūappositū est tegimen. In dorsali vō tunica neruosa ⁊ fortis. Nam dū curuat̃ ⁊ flectit̃ aliq̄n aut extendit̃ dorsum cōsilr ei flexa ⁊ tensa dorsalis prompte vtiq; cassaret̃. nō circūapposito ei tali tegimine: hec. G. Auerroys aūt scđo colligꝫ ait. Et iuuamentū fili spine. i. nuche est de gn̄e iuuamēti cerebri ⁊ est quasi clauus ligās spōdilia. Decimo dicit ꝑn. post cerebrū i. p⁹ nuchā ē cerebrū in ordine membroꝝ frigidoꝝ. ¶ Sed ꝯtraꝫ videt̃ primo auctoritate. G. 8°. de vtilitate ꝑticularum dicētis. Semꝑ enim inuenit̃ calidi⁹ aere cerebrū si ruptū alicuius caput ꝯtractemus. At etiā qm̄ festinamus citissime abscindere ossa capitis vt non infrigidetur cerebrū null⁹ ignorat. Et qm̄ si infrigidet̃ malū vltimū est fracto nunc aūt etsi estas fuerit faciliter infrigidat̃ ⁊ indiget tunc foueri citissime seu nō solū id nō ens frigidū: sed etiā calidū cerebrū: ergo numerādum est inter mēbra calida. Sed ꝙ nucha sit calidioꝛ eo. Arguit̃ ꝑmo auctoritate aristotelis. 12. aīalium dicētis. Multi hoīes putant ꝙ cerebrum est ꝑncipiū medulle ⁊ spōdiliū: qm̄ medulla est cōtinua cuꝫ cerebro ⁊ veritas cōtradicit illis. Quoniam natura cerebri est a natura medulle diuersa: qm̄ cerebrū est valde frigidū magis oībus membris nā aūt medulle calida: ⁊ pinguedo q̄ est in ea est significatio eius qđ diximus. Et ꝓpter hoc est medulla spondiliuꝫ cōtinua cum cerebro: qm̄ natura semꝑ laborat in dādo virtutē adiuuantē ⁊ eijcientē distēperātiam cuiuslibet mēbri ꝑ suum ꝯtrium. manifestū est ergo ꝙ medulla est calida ⁊ cerebrū frigidū. Et significatio suꝑ hoc est ꝙ tactus cerebri est valde frigidus ⁊ est priuatū sanguine magis oībus humiditatibus q̄ sunt in corꝑe qm̄ nullus sanguis apparet in eo: ⁊ cuꝫ hoc subsiccum est hec aristo. Itē libro de somno tractatu ꝑ°. circa finē ait. Omniuꝫ vō q̄ in corꝑe frigidissimū cerebrum. Item auicen̄. libro suo de aīalibus. Et putāt quidā cū ꝯtinuet̃ nucha cū cerebro ꝙ ideo nā eoꝝ sit vna ꝭ errāt in hoc qꝛ medulla cerebri est frigida. et spinalis medulla ē calida. Et signat suꝑ hoc sua pinguedo: sed nucha acq̄siuit hanc cōplexionē a corde. Item nucha est ꝓpinqua ꝭm plurimū sui fonti caloris. s. cordi ⁊ etiam epati. cerebrum vō multū ab his elongatū est. Itē medulla est calefactiua: vt ait prin. scđo huius. Cuius rei signum est ꝙ est resolutiua duricierū. Item medulla generat̃ ex sanguine. Cuius rei signum est ꝙ medulla infantiū sanguinea apparet. Videt̃ ergo his auctoritatib⁹ et rōnibus ꝙ spinalis medulla sit minus frigida cerebro: imo calida ⁊ cerebrum frigidū. ¶ Oppositum aūt huius expresse determinat. G. 2°. de cōplexionibus dicēs. Et cerebrum quidē est ꝭm tactum calidius et humidius nucha. ⁊ ꝓpter hoc est ea mollius. ⁊ ꝑn. hic. ⁊ auerroys secūdo colliget ait: sed natura nuche est de natura cerebri. ⁊ iuuamēta eius sunt eadē. Et de eo miroꝛ qui solitus imitari aristotelē fere vbiq; hic ei cōtradicit: sed forte nō meminit dictoꝝ aristotelis in de aīalibus. Mirandū etiā nō modicū est ꝙ viri tanti sicut. G. ⁊ aristo. in mā subiecta sensui tam manifeste dissident cū de calido ⁊ frigido nullū possit haberi certius iudiciū ꝙ ꝑ sensum tactus. Et scisso animali satis repēte possint ilico cerebrū ⁊ nucha tangi. In hac aūt controuersia potius galieno adherendum reoꝛ. qm̄ diligentissimus inquisitoꝛ fuit nō habēs parem in his que cōcernunt humanum corpus ⁊ partes eius: nec alicui narranti suas experientias credidit: sed ipemet voluit oīa experiri vt de se fatetur. ꝑmo de spermate caplo ꝑmo dicens. Sed licet increper ab aliquo confiteri tamen volo ꝙ in tota vita mea passus fui. Nulli enim narrantium quid credidi q̄uis fuisset expertus: sed ad experientiam ipemet veniebam. Aristoteles vō etsi fuerit summus in speculabilibus q̄ ꝯcernunt vniuersam nām multa narrātibus credidit nec legit̃ intēdisse multū experiētijs anatomiarū. Iuxta illud auerroys secundo colliget caplo de iuuamētis pulmonis. Et tꝑe aristo. nō cognoscebatur aliqđ iuuamētuꝫ diafragmatis nisi ꝓpter seꝑatione mēbroꝝ ꝑncipaliū a nutritiuis. Et nō debet hoc aristoteli imputari in defectū qꝛ id qđ apprehēdit̃ ꝑ viam anatomie est sicut res que apprehenditur numero motuū circulariū: neq; illa erat plena neq; cōpleta sciētia tꝑe aristote. Et si tꝑe. G. erat ars medicine cōpleta. tm̄ dicit. G. nō est ipossibile post me venire q̄ inueniat in arte medicine quod ꝑ me nō est inuētum: hec auerroys. Vel si magis placeat vtrinsq; defendere sententiā qm̄ viri fuerunt omni honore digni: ⁊ in maiori parte rerum de quibus opinātur homines ꝙ galienus cōtradicat aristoteli. non est vera ꝯtradictio: sed sicut additiones ⁊ cōplemēta: vt ait auerroys scđo colliget. Distingue ꝑmo triplicē tam cerebri ꝙ nuche cōplexionē. Vna est eis innata ab elemētis eas cōponentib⁹. Alia ē influxa ab alijs mēbris. Tertia cōflata ex innata ⁊ influxte. Iuxta hāc distinctionē dic ꝑ° ꝙ cerebrū ē frigidū. Iux̄ id haly 2°. tegni. Complexio cerebri nālis est vt sint caliditas ⁊ siccitas pauciores ꝙ frigiditas ⁊ humiditas. Et est frigidius nucha: quo ad complexionem innatā. Primo qm̄ creatum est vt sua frigiditate tēperet calorem spūs vitalis ⁊ faciat cuꝫ aīalem aptum sensui ⁊ motui voluntario quod facere nō posset nisi esset intense frigiditatis cum spiritus vitalis sit calidioꝛ res que sit in corpore. Secundo creatū est vt in eo exerceantur operationes fantasie imaginatiōis cogitationis estimationis memorie ⁊ reminiscentie que non fiunt sine assiduis motionibus. vt igit̃ cerebrum ꝑ eas nō ducatur ad incendiū frigidum creatum est ⁊ humidum. Et huius rei signum est ꝙ vehementes in studio sepe dolent ⁊ calent cerebrum. immo interdum ad furiam mania

cam ꝑuenīunt.Tertio q2 est de se exangue ⁊ habet ꝓpriaꝫ mām ex qua
fit:sed he rōnes frigiditatis cerebri nō cōueniunt nuche.Dic 2° ꝙ cere
brum quo ad cōplexionē ei nāliter influxam a corde ⁊ epate est calidꝰ
⁊ est calidiꝰ nucha.Primo q2 sibi suppositū hꝫ rete mirabile ex arterijs
ꝯtextuꝫ plenis sanguie ⁊ spiritibus vitalibꝰ.Scdō q2 intercipit a pia
matre vndiqꝫ plena venis ⁊ arterijs sicut grana maligranati itercipiū-
tur a pelliculis intrinsecis nec imagineris ꝙ rethe mirabile circūdet ce
rebrum vt deuians a vero.Dicit haly.2°.tegni:imo posituꝫ est directe
sub cerebro:vt ait.G.9.de vtilitate ꝑticularuꝫ ca.4.Non imagineris
etiā ꝙ pia mater solū exteriꝰ circūdet cerebrū:imo diuidit ipm interiꝰ in
ꝑtes ꝑuas.Tertio cerebrū ꝯtinue pulsat:⁊ h̄ ē signū itēse caliditatꝭ.In
nucha vō nec rethe mirabile inuenit:nec pia mater sic intrincat al's in
trinsecat eā vt cerebrū:neqꝫ pulsat.Et lꝫ ipa sit ꝓpinqꝰor cordi mlta sūt
intermedia.s.capsula cordis:ossa spondiliū ⁊ pāniculi tres circūdātes
eā.ꝑterea ꝑue arterie ⁊ vene venīūt ad eā cōparatiōe ad eas q̄ ascendūt
ad cerebrū.Quarto cerebrū lesuꝫ a vulnere capitis penetrāte craneuꝫ
estate feruētissima:infrigidat ab aere ⁊ ide maxīe ledit si nō cito occur
rat:⁊ tn̄ aer tūc ē vehemēter calidꝰ:oꝫ igit ꝙ cerebrū sit adhuc vehemē-
tius calidū.Sed.G.sup hac rōne.8°.ꝺvtilitate ꝑticularū ca.2.tāgit q̄
rundā replicā ⁊ ilico ꝯfutat cā dicens.Sꝫ nō ꝓpter cerebrū aiūt:lꝫ in
miringis infrigidatis nocumētū fit et maxime in subtili ꝑ̄timas i se
ipas venas ⁊ arterias hn̄te ⁊ sp tota pulsante qd̄ nequaꝙ absqꝫ feruēte
caliditate fit:sed o generosissimi i subtilē mirigā calidā eē existimātes ad
huc audet cerebrū enūciare frigidū:ita ab ea vndiqꝫ ꝑplexū vt nulla in
ueniat ꝑticula cerebri ꝑuata hac.aut ⁊ hoc ignorat ⁊ putatis cōtineri
solū ab ea cerebrū nō aūt cingi aut cōplecti vndiqꝫ:hec.Ga.Dic tertio
ꝙ cerebrū quo ad cōplexionē ꝯflatā ex innata ⁊ influēte est calidiꝰ nu-
cha.hoc manifeste edocet expimentū cū tactu in anatomijs:nec deest
rō qm̄ complo cerebri influēs vl' influxa ē ita vehemēs in calore ꝓpter
cās dictas ꝙ patēter vincit ⁊ q̄si tegit innatā.Prima ꝯclusio eē videt ꝑ
aristotele.2ª.⁊.3ª.ꝓ ga.ꝑn.autē hic imitatꝰ est.Ga.vt interp̄s eius ⁊ li-
bro suo de aīalibus aristotelē vt interpres illic aristotelis.Rōnum so-
lutio hinc inde trahi potest ex dictis. Undecio dicit.Deinde adeps
i.post cerebrū est adeps in ordine mēbroꝝ frigidoꝝ.¶ Attēde pmo ꝙ
quidā grāmaticoꝝ adipē vocāt pinguedinē interiorē nō īmixtā car-
ni sicut illā q̄ circa renes est ⁊ supra intestina.Sꝫ pinguedinē ꝓprie di-
cunt eē illā que carni īmixta est siue intꝰ siue extra.Pinguedineꝫ vō ex
teriorē aruinā seu lardū vocāt.Iuxta id.Intꝰ adeps aruina foris pin
guedoqꝫ carnis vl' pinguedoqꝫ q̄uis.Ga.aūt ait ꝙ qn̄ aīal est humidū
generat in eo pinguedo sicut porcꝰ:⁊ qn̄ est siccū generat in eo adeps:si
cut taurꝰ capra ⁊ alia que hn̄t cornua:vt de eo refert serapion in simpli
cibus.¶ Attende scdō ꝙ crassicies est vt genꝰ ad supfluā carnositatē ⁊
pinguedinē ⁊ adipē ⁊ aruinā ⁊ axungiā ⁊ vnctū ⁊ sepū ⁊ saginā ⁊ sagi
men.¶ Attende tertio ꝙ aristo.3°.aīalium tractatu.2°.ca.pmo vtit h̄
noīe zirbus ꝓ adipe seu sepo lꝫ zirbus ꝓprie sit mappa vētris.⁊ ponit
quadruplicē differentiā inter zirbū ⁊ pinguedinem dicēs.Et inter zir
bum ⁊ pinguedinē est multa diuersitas ꝓpter qd̄ zirbus pulueriſat et
ꝯgelat ⁊ ꝯfricat manibꝰ:pinguedo vō liquescit:⁊ brodiū aīalis abūdā
tis in pinguedine nō coagulatur sicut equi ⁊ porci.Abundantis vō in
zirbo ꝯgelat vt capre ⁊ ouis.Et diuersificant etiaꝫ in loco qm̄ pingue-
do est inter carnē ⁊ corium:zirbus aūt nō est nisi in ꝑtibus carnis.Et
pinguedo est in habētibus dentes in vtraqꝫ mādibula:⁊ zirbus est in
carētibus supius ⁊ in hn̄tibus cornua:hec aristoteles.¶ Attēde quar
to ꝙ adeps est frigidior pinguedine ꝓpterea ꝙ plus ꝑticipat de elemē
to terreō cōpactior ⁊ ꝗuior reddit. Duodecio dicit postea pinguedo
i.post est pinguedo in ordine frigidoꝝ membroꝝ.¶ Dubitat vtꝝ pin
guedo sit membrū.Arguit ꝙ nō:q2 si sic macri essent colobi seu manci
eo ꝙ haberēt defectū vnius mēbri.Scdō oē membrū nutrit ꝑ recepti
onem nutrimēti in poris suis:pinguedo vō nō sic:lꝫ crassicies sanguis
adueniēs pāniculis in pinguedinē vertit a frigore pāniculoꝝ:⁊ post
ea pinguedo pinguedini addit absqꝫ intus susceptiōe sicut in ꝯfectio-
ne candelarū.Tertio pinguedo est sanguis:ergo nō est membruꝫ actu
Assumptū est aristotelis.12.aīalium caplo.3°.dicētis.Neqꝫ pinguedo
neqꝫ zirbus habet sensum qm̄ nō sunt nisi sanguis bone decoctionis.
Quarto pinguedo est supfluitas sanguis:ergo nō est mēbruꝫ.Assum-
ptum est auerroys scdō colliget dicētis.Et sepuꝫ est supfluitas sangui
nis coctiꝰ a quo cibata sunt membra.Quinto pinguedo estꝰ res ꝯ na-
turam:ergo nō est mēbrum:q2 oē membrū est res nālis.Assumptū pa
tet:q2 est cā egritudinis ⁊ sterilitatis ⁊ mortis.Iuxta id aristo.12°.aīa-
lium ca.3°.Et cum multiplicabit pinguedo nocebit ⁊ corrumpet aīal:
⁊ oē aīal multe pinguedinis est pauce generationis aut oīno nullius.
¶ Oppositū arguit pmo ex libro ꝺ anatomia qui cōnumerat inter li
bros.G.vbi scribit.Adipē etiā ⁊ medullā nō negat aristoteles partes

aīalis esse necessarias quoꝝ generatio est ex eo qd̄ relinquit de
nutrimēto caloris innati.Scdō auctoritate prin.caplo singula-
ri doctrine quinte huius fen dicētis.Membroꝝ alia generātur
ex spermate:alia ex sanguine sicut adeps ⁊ caro.Adipē aūt gene
raliter capit ꝓ pinguedine ⁊ sepo vt apparet scdō canoñ.vbi sub
noīe adipis de pinguedinibus determinat.Tertio auctoritate
G.2° de cōplonibꝰ dicentis.Decenter igit antiqui dixerūt ꝙ hu
midius mēbruꝫ qd̄ est in corpore est pinguedo.Quarto pingue
do est quid corpori ꝯiunctum ꝓpriā hn̄s circumscriptionē ab a-
lijs ꝑticulis intentum a plasmatore gratia alicuius vtilitatis ex
eadem materia ex qua fit corpꝰ ꝯstructum videlicet ex sanguine:
ergo est mēbrū:iuxta modos sumptiōis mēbri tactos ꝑus in de
cisione dubij de pilis.Quinto epiploū seu omentū vl' zirbus ē
mēbrum ⁊ ꝑticula corpis cuius cōpositionē ⁊ iuuamēta tractat
G.4°.de vtilitate ꝑticularum.⁊ tn̄ est spēs pinguedinis ꝺm plu
rimam sui ꝑtem.¶ Attende ꝓ solutione ꝙ duplex est pinguedo
in humano corpe quedā est natās in venis sup sanguinē de qua
dicit.G.2°.de compłonibꝰ.Pinguedo sanguis ⁊ pars pinguedi
nis eius cū sit in loco frigido coagulatur.verūtamen q̄uis coa-
guletur.hoc tn̄ nō ꝯsequitur ex coagulatione eius vt duruꝫ fiat
⁊ postea dicit in eodē libro.res pinguis ⁊ leuis ⁊ subtilis sangui
nis fit in corporibus que caliditati sunt decliuiora cibus calidi
tatis ⁊ grauat in corporibus que frigori sunt decliuiora ⁊ resu-
dat:ita vt a venis egrediatur cunqꝫ obuiat frigidis mēbris sicut
pāniculis coagulat sup ea.De hac etiam loquit aristoteles.13.de
aīalibus caplo.7°.dicens.Sicut accidit corporibus combustis
qm̄ sunt sicca ꝙ supfluitas eoꝝ est cinis:ita accidit humoribus
decoctis ⁊ digestis ꝙ supfluitas eoꝝ ē pinguedo ⁊ zirbus qm̄ nō
remanet ex eis nisi humor vsitatus:⁊ ꝓpter hoc pinguedo est le
uis ⁊ natat sup humorē:⁊ hec pinguedo apparet natās sup̄ san
guinē extractū ꝑ phlebotomiam in aliq̄bus.Alia est pinguedo
mēbrorum que iam coagulata est circa pāniculos ꝺm figurā ipo
rum qualis est pinguedo circa renes ⁊ intestina ⁊ zirbū.Hoc p̄-
misso dic primo ꝙ pinguedo sanguinis nō est membrum aliquo
trium modoꝝ dicendi mēbrum prius tactorum:q2 non est aliq̄d
corpi cōiunctū sicut nec sanguis.Dic scdō ꝙ pinguedo mēbroꝝ
iam formata ⁊ coagulata circa pāniculos est membrū pmo ⁊ se-
cundo modis.Nā est quid cōiunctum corpi ꝓpriam habēs cir-
cunscriptionē ab alijs ꝑticulis:ergo est mēbrum pmo modo.Et
cum hoc est intentum a plasmatore corporis ad ꝓpriam opera-
tionem peragendā.Nam necessitas ipius est ad implendum va
cuitatem mēbroruꝫ:vt ait auerroys scdō colliget.⁊ cōnata est zir
bo ⁊ renibus ⁊ intestinis ad loricandum:ergo est mēbrum secū-
do modo. Dic tertio ꝙ pura pinguedo iam formata ⁊ coagu-
lata non est mēbrum tertio modo sumendi mēbrum:q2 q̄uis sit
coniuncta corpori sicut capillus ad ꝓprium iuuamentum ⁊ for-
mata ex sanguine sicut caro:nō tamē est īformata forma totius
scilicet anima sicut nec pili.Et dico notanter pura pinguedo:q2
de zirbo non facio dubium quin sit membrum cum recipiat in
sui compositione pāniculos venas ⁊ arterias:vt declarat galie-
nus quarto de vtilitate particularum.Hec conclusio probatur
q2 pinguedo nō habet in se calorem viuificum per quem trahat
ad se ꝓprium alimentum quo nutriatur ⁊ augeatur:immo pin
guedo coagulata fit dum crassicies sanguinis ad pāniculos ex-
pellit ꝑs post ꝑtem:⁊ a frigiditate pāniculoruꝫ coagulatur.Cu-
ius rei signum est ꝙ ita formatur ⁊ coagulatur pinguedo in ex-
trinsecis vt in corpore sicut est videre in superficie aque decoctio
nis carnium bouinarum aut mutoninaruꝫ iam infrigidate ⁊ in
superficie sanguinis quorundam extractiꝰ per phlebotomiam
postq̄ est coagulatus:ergo pinguedo nō habet animam:quia si
ne vegetatione nō est anima in his inferioribus eo ꝙ vegetati-
uum est in sensitiuo:sicut trigonum in tetragono ⁊ sensitiuum
in intellectiuo:sicut tetragonum in pentagono secundo de ani-
ma.Argumenta post oppositum sunt pro secunda conclusione.

¶ Ad primum ante oppositum dic ꝙ macri habent pingue
dinem aliquam licet diminutam. Secundū est pro tertia con
clusione.Tertiuꝫ ⁊ quartum sunt pro prima conclusione. Ad
quintum dic ꝙ pinguedo moderata est res naturalis:sed immo
derata est res contra naturam ⁊ causa morbi ⁊ nihil ꝓhibet idē
in specie esse rem nālem ⁊ rem ꝯ naturā sicut pꝫ in humoribus ⁊
elemētis.¶ Dubitat scdō vtrum pinguedo sit calida an frigida
videtur ꝙ sit frigida per prin.hic ⁊ per ipm libro suo de anima-
libus dicentē.Quādo multiplicat pinguedo in corpe interficit

q: congelat calorez naturalē. Itē p. G. scdo de cōplexionibus di
centez. Pinguedo nō est semp nisi ppter frigiditatez corpis. Et
paulopost ibi dicit. In corpibus vo in quibus ē plus pinguedi
nis ꝙ carnis frig⁹ ē augmentatū. Itē p aristo. 12. aialium. c. 3. di-
centem. Cito senescit aial multe pinguedinis qm̄ sanguis eius
est paucus. Senectus aūt nō est aliud ꝙ mala cōplexio frigida
ꝛ sicca: quinto morbi: ꝛ paucitas sanguis est causa frigiditatis.
Et paulopost dicit ꝙ oē aial mlte pinguedinis est pauce gñatio
nis aut oino nulli⁹: ꝛ hoc puenit ex defectu caloris gñantis sper
ma. Quar° pinguedo abūdat in corpib⁹ frigidis vt i phlegmati
cis ꝛ mulierib⁹ ꝛ in mēbris frigidis: vt in pāniculis. ergo hz cuz
eis siltudinē ꝛ affinitatē. Assumptū est auicēne pmo cātice dicē
tis. Frigiditas ꝛ teneritas dñant in ꝯplexione pinguis ꝛ lauda
bilis corpis. Et auerroys in cōmento illius cātici ait. Multa vo
pinguedo corpis significat supfluā frigiditatē ꝛ humiditatē mē
broꝝ in cibo ꝛ nutrimēto agentiū. Quinto nō ē possibile vt pin
guedo i circuitu epatꝭ coaguletꝛ neqꝫ in circuitu venaꝝ pulsatiliū
neqꝫ nō pulsatiliū: neqꝫ i circuitu cordis: neqꝫ i circuitu alicui⁹ mē
broꝝ vehemētis caliditatis: vt ait. G. 2°. de cōplōnibus. ꝗ calidi
tas ē ꝯria pinguedini ꝛ dissolutiua ei⁹: ꝛ p ꝯñs pinguedo ē frigi-
da. Sexto morbi calidi febriles destruūt pinguedinē ꝛ reddunt
corpa macra ꝛ cū corruptio fiat a ꝯrio vr̄ ꝙ pinguedo sit frigida.
¶ Oppositū arguitꝛ p° p aris. 14. aialiū. c. p°. dicētē. Nā vtitꝛ mi
rach ad meliorandū decoctionē ꝛ digōnem cibi qm̄ calidū dige-
rit ꝛ pinguedo ē calida ꝛ mirach ē pinguedo. Per mirach aūt vr̄
ibi aristo. intelligere zirbū. Scdo auctoritate. G. 4°. de vtilitate
pticulaꝝ. c. ii. pbantꝛ epiploū seu zirbū eē calidū quadruplici rō
ne. Primo q: ē factū gr̄a calefaciēdi ventrē. Scdo q: pinguedie
epiploi vtuntꝛ hoies loco olei. Tertio q: pinguedo velocitꝛ inflā-
matꝛ. Quarto q: vēter ifrigidatꝛ ꝛ debilis manet abscisa pte epi-
ploi in vulnerib⁹ q̄ supra ventrē fiūt. Habet aūt ita series verbo
rum. G. Calidū aūt factū est epiploū. s. ꝙ neqꝫ sermone idiget q:
tale oportuit eē calefaciēdi gr̄a factuz ꝛ ꝙ calida res ē pinguedo
s. cognoscit sensus vtentiū ea velut oleo. Indicat autē nō minus
ꝛ h. s. faciliter ad flammā trāsmutari seu ppinqssimā nāe ignis
exñtem eā. Nullū eni frigidū ꝓpte cōburitꝛ: qm̄ aūt calefaciēdi
gr̄a factū est euidēter ē discere in illis in qbus vulneratis fm epi
gasteriū. i. ptem supficialē vētris excidit p vuln⁹: deinde liuiduz
factū ad necessitatē ablatiōis lese ptis ꝯstituit medicos. oēs eni
frigidiorē sentiūt ventrē ꝛ min⁹ digerūt ꝛ plurib⁹ coopimētis ab
eꝭ egent. Et 4° de iuuamētis mēbroꝝ ait. Et significatio multi
caloris in pinguedine ē velocitas i accēsione pp ppinquitatem
nāe ei⁹ ad nām ignis. Tertio auctoritate serapiōis in aggregato-
rio dicētis. Et vtus adipis ꝛ pinguedis est vtus q̄ calefacit ꝛ hu
mectat. Quar° auctoritate auerroys 2°. colliget dicentis. Sepi
vtilitas in corpe fuit vt calefaceret. Et quinto colliget ca. de pin-
guedine dicit. qd manifesti⁹ est in ipa est calor cū mlta humidita
te. Quito sanguis ē calidior res q̄ sit in corpe post spm̄ ꝛ corvt di
ctum ē prius: sꝫ pinguedo nō ē nisi sanguis bone decoctionis vt
ait aristo. 12. aialium. c. 3°. Sexto pinguedo est aeree nāe. Cuius
rei signuz ē ꝙ natat sup aquā: sed aer ē calidus: ꝗ pinguedo. Se
ptimo sic se hz pinguedo ad sanguinē sicut butyꝝ ad lac. Nā pin
guedo ē vnctuositas sanguis sicut butyꝝ lactis: sꝫ butyꝝ est cali
dius qd sit in lacte. Est eni plus calidū ꝙ serū aut case⁹: ꝗ pigue-
do ē calidior ps sanguis. Octauo oē hñs dñiuz pinguedis ꝛ vn
ctuositatꝭ ē calidū ꝛ humidū auicē. p° cātice. Et auerroys sup illo
cātico ait. Dñs pinguedinis ē vnctuosus: ꝛ p ꝯñs calid⁹ ꝛ humi
dus. Et hoc iō qm̄ vnctuosuz fm medicos cōponitꝛ ex sba aerea.
Aer aūt est calid⁹ ꝛ humid⁹. ¶ Attēde p solutione calidū multi
pliciter dici. Iuxͣ id. G. 2°. de simplici medicina. Per fmonē vero
nostrum in re ꝙ ipa ē calida: qñqꝫ volum⁹ rez q̄ est actu fm ꝙ nar
rauim⁹ eā. Et qñqꝫ volum⁹ p ipm ꝙ est ita in potētia. Et calidū q̄
dem actu. aliud est qd dicitꝛ calidū fmone absoluto sicut ignis.
aliō qd dr̄ esse ita p id qd vincit sup ipz sicut aial. ꝛ aliō p cōpara
tionē ad tēperatū equale sibi in gñe. Calidū aūt in potētia diui
ditur in pmis in duas diuisiōes: quaꝝ vna ē qd ē in potētia sua
ita: ꝛ altera qd est ita p viā accidētis. Deinde diuiditꝛ in spēs: q̄ꝝ
numer⁹ est eqlis numero spēꝝ in q̄s diuiditꝛ calidū actu: hec. G.
Et silr calefaciēs dr̄ duob⁹ modis. Iuxta id. G. ibidē. Et nos iue
nimus ꝙ de reb⁹ q̄ dicuntꝛ calefacere corp⁹ quedā sūt calide actu
sicut ignis: ꝛ quedā sunt calide potētia. Et hui⁹ quidē manerici
alia est q̄ calefacit corp⁹ fm semitā q̄ calefaciūt ipm cibi. Et alia
est q̄ calefacit ipm calefactōe medicinaꝝ. Et alia est q̄ facit id fm
semitā qua facit id tegimē ꝛ cooperimentū: hec. G. ¶ Attende scdo ꝙ
lꝫ hic prin. agat de pinguedine q̄ est mēbrum hois: pōt tñ gr̄a amp io-
ris doctrine sermo extēdi ad pinguedinē q̄ est vnctuositas sanguis in
venis: ꝛ ad pinguedines alias admistratas hoi intra per os vl̄ extra in
cute. ¶ Attēde 3° ꝙ diuersitas magna ē in cōplexiōe pinguedinū fm
aialia a qbus decinduntꝛ vt pinguedo leonū ē calidior ꝛ siccior alijs. pi
guedo vo porci multo minorē hz caliditatē. Et de pinguedine hoim ꝛ
silr magis sibi alioꝝ intelligēda sunt q̄ statim dicentꝛ. pinguedo vo sili-
or pinguedini hois est porci vt existimo sicut sanguis ei⁹ ꝛ caro dicente
pn. 2°. hui⁹ ca. de sanguie. Sanguis hois ꝛ sanguis porci sunt siles in
oi re ꝛ carnes amboꝝ i oi re sūt siles ita vt q̄dā fuerit q̄ vēdebāt carnē
hois: ac si esset caro porci ꝛ occultatū fuit id vsqueq̄ inuēti fuerūt in ca
digiti hois. ¶ His pmissis dic pmo ꝙ pinguedo fz elemēta eā cōponē
tia ē tēpata in actiuis. s. media iter calidū ꝛ frigidū ꝛ humida. Hec ꝯclu
sio p° pbatꝛ auctoritate. G. 2° simplicis medicine dicētis. Et in cōpatio
ne quidē aeris q̄ est calidior corpe sunt piretrū ꝛ sinapis ꝛ piper. Et in
cōparatiōe aeris equalis. i. tēperati sunt pinguedo ꝛ oleū. Itē dicit a-
ristoteles. 16. aialium. c. 3. Et in pinguedie nihil intrat ex aq ꝛ terra: sꝫ
ex aere ꝛ ppter hoc natat sup aquā. qm̄ aer qui est in ea defert ipam q̄-
si eēt in vtre. Et ista est leuitas eius. Scdo pinguedo est vnctuosi sa-
poris: sꝫ sba vnctuosi est aquea ꝛ aerea: ꝛ vtus ei⁹ p° est humectatiua si
ne calefatiōe apparente. Et exemplū huius ē pinguedo ꝛ oleū oliuarū
vt ait serapion in pncipio aggregatorij. Et pn. 2° huius ca. 3. dicit ꝙ sa-
por vnctuosus fundatꝛ in sba subtili tēperata. Tertio pinguedo est de
dulciorib⁹ ꝛ tēperatiorib⁹ maturatiuis sꝫ oz ꝙ medicia maturatiua sit
pportiōabilis calori nāli corpis: ita ꝙ si possibile esset in qt serapion in
pncipio aggregatorij ꝙ manus nō separaretꝛ ab applicatiōe continua
membri in q̄ est necessaria generatio saniei vl̄ aliqd aliud mēbrū appli
caretur ei citius generaretꝛ sanies in eo ꝙ alio modo. Quarto pingue-
dinis locus ē inter elemēta grauia ꝛ leuia calida ꝛ frigida: habet enim
supra se ignē ꝛ aerem ꝛ sub se terram ꝛ aquaz cum hec natet in supficie
aque. ¶ Sed dicet aliquis ita ligna ita oleū de euforbio qd est vehe-
menter calidū. Dic ꝙ ligna nō natant in aqua ex cōmixtione equali
elementoꝝ in sua substātia: sed ppter aerē inclusum in suis poris. Cu-
ius rei signū ē ꝙ ligna vehemēter solida nō porosa sicut heben⁹ nō na-
tant in aqua: pinguedo vo nō est porosa: sed ptim aerea ptim aquea in
sua sba. Oleū aūt de euforbio nō natat in aqua ex pte euforbij vnde ē
calidū: sed ex pte olei. Dic scdo ꝙ pinguedo moderate q̄titatis exñs in
venis cū sanguine est temperate calida ꝛ actu ꝛ potētia in corpe tēpe-
rato. Qꝛ sit calida actu experiētia edocꝫ in sanguine emisso p phleboto
miam. nec deest rō qm̄ ꝯiuncta est sanguini q̄ est calidus actu ꝛ claudi
tur in vena q̄ dicta est prius eē calida. Sꝫ ꝙ sit calida in potētia pbatꝛ
q: postꝙ calor corpis tēperati opatus fuerit in eā nō opabitur in cor-
pus caliditatē excedentē neqꝫ frigiditatē. Qꝛ si queras qualis ē hec pin
guedo respectu corpoꝝ distēpatoꝝ. Dico ꝙ inflāmat corpora vehemē
ter calida: q: est ppinqua nāe ignis: vt ait. G. 4°. de iuuamētis mēbro
rum. ꝛ nō ita calida nutrit quodāmodo refocillādo calorē eorum ꝛ fri-
gida grauat. Iuxta id. G. scdo de cōplōnibus. Res pinguis ꝛ leuis ꝛ
subtilis saguinis fit in corpibus q̄ caliditati sunt decliuiora cib⁹ calidi
tatis: ꝛ grauat in corporibus que frigori sunt decliuiora ꝛ resudat ita
vt a venis egrediatꝛ. Cunqꝫ obuiat mēbris frigidis sicut pāniculis coa
gulatur sup ea. Et cū obuiat mēbris q̄ in sui natura sunt caliditati de-
cliuiora sicut mēbra carnosa cōsumitur a caliditate ꝛ resoluitꝛ: sed si fue
rit cōplexio frigiditati decliuior ꝛ fuerit cū hoc regimē quietis coagu-
latur tūc pinguedo sup mēbra carnosa. ꝛ ppter hoc inuenimus multa
aialia q̄ in cauernis suis latitant augmētate pinguedinis. ꝛ mulieres
etiam sunt pinguiores viris: hec galienus. Dic tertio ꝙ pinguedo ex-
cedēs moderantiā q̄titatis tā in venis ꝙ in carne: lꝫ sit actu calida ali
quo tempore infrigidat p accideus. Qꝛ sit actu calida apparet: q: exit
actu calida cum sanguine in phlebotomia superflue pinguium: ꝛ dum
applicatur carni ante nimium ipius calefit a carne. Qꝛ infrigidet per
accidēs apparꝫ manifeste: q: hebetat ꝛ quodāmodo suffocat calorē nā
lem: sicut oleum nimiū extinguit flammam in lampade: hoc affirmat
aristoteles. 12. aialium caplo tertio dicens. Cum multiplicabitꝛ pingue
do nocebit ꝛ corrumpet aial. Et prin. libro suo de aialib⁹ dicēs. Quan-
do multiplicatur pinguedo in corpore interficit: quia congelat calorez
naturalem. Et auerroys secundo colliget dicens. Et quando multi-
plicatur sepum in corpore significat super malam dispositionem: quia
multitudo materie nutritiue que est sanguis est conuersa ad sepum: et
tunc infrigidantur membra ꝛ moriuntur. Dic quarto ꝙ pinguedo a-
ctu coagulata et facta mēbrum dū relinquitꝛ nature sue ē frigida frigi
ditate q̄ eā coagulauit ꝛ seruat coagulatā. Probatur hec cōclusio. Pri
mo q: piguedo seu adeps coagulata dissoluitꝛ a calido: ergo est coagu-

lata a frigido: quia quecunq; coagulatorum dissoluuntur a calido a frigido coagulata sunt ⁊ econuerso 4°.metheororum. Secundo auctoritate Ga. primo de complexionibus dicentis ꝙ pinguedinis coagulatio non est nisi propter frigus panniculorum. Et secundo eiusdem dicit ꝙ pinguedo non est semper nisi propter frigiditatem corporis. Tertio auctoritate prin. primi 2ª.doc.3ª.c.3.dicentis pinguedinis ⁊ adipis materia sanguis est vnctuositas ⁊ earum factor est frigiditas. Dic.5° ꝙ pinguedo moderata actu coagulata que est membrum panniculis adherens est calefaciens corpus quod tegit vt vestis sicut dicit.G.2°.de simplici medicina de oleo oliuarum. Et illud est inquit ga. quoniam sicut vnaqueq; harum rerum quibus induitur ⁊ cooperitur corpus non calefit nisi a corpore. Deinde redit et calefacit ipm similiter oleum. Et ego dico similiter pinguedo: ⁊ sicut non est de vestimentis supple aptatis corpori ⁊ tempori aliquid quod quando calefit a corpore fiat calidius illo corpore quod calefacit ipm similiter iterum oleum. Et similiter pinguedo id voluerunt aristoteles.14.animalium ⁊.G.4°.de vtilitate particularium dicentes zirbum seu epiploon confortare digestionem. Est et enim densum ⁊ interius reflectit ⁊ vnitum tenet naturalem calorem velut in fornace clausa ⁊ calefacit secundum ꝙ calefit. Dic sexto ꝙ pinguedo hominis vel ei similis extra corpus humanum existens ⁊ eidem applicata est calida in potentia velut cibus ⁊ medicina ⁊ vestimentum. Velut cibus quoniam cum applicatur in corpore temperato modo olei per os quantitate qua delectet est conueniens cibus non immutans corpus ad aliquod latus discrasie: sed si in maiori quantitate applicetur est mali nutrimenti ⁊ pauci ⁊ subleuat cibum: vt ait prin. secundo huius capitulo de carne: velut medicina. quoniam applicata deforis super apostemata sanguinea modeste maturat sicut faceret humana manus continue tenta super apostemata velut vestimentum quoniam corpori iuncta deforis retinet interius naturalem calorem ⁊ modo vestis calefacit moderate corpus: sicut calefacta est a corpore. Hec omnia de oleo oliuarum dicit.G.2°.simplicis medicine que similiter dicenda reor de pinguedine humana ⁊ sibi simili. Solutiones obiectorum ante ⁊ post oppositum extrahe ex dictis. Decio tertio dicit postea cutis. i. post pinguedinem est cutis in ordine membrorum frigidorum que non est in se frigida: sed respectu calidorum membrorum frigida dicitur vt dictum est.

adeps. Postea pinguedo. Postea cutis. Humidius vero quod est in cor

d Humidius vero. In hac quarta parte principali huius capituli primo enumerat prin.13.humida secundum ordinem sue humiditatis. Secundo notat quedam in speciali circa humiditatem pulmonis ⁊ epatis ibi [Scire tamen debes] Tertio notat quedam specialiter circa humiditatem phlegmatis ⁊ sanguinis ibi [Et dispones phlegmatis] ¶ In prima particula primo dicit ꝙ phlegma est humidius quod sit in corpore. Sed instabit aliquis primo de aere qui reperitur in pulmone in corde in arteriis ⁊ in auribus. Ille enim humidior phlegmate videtur cum aer dici soleat summum humidorum. Secundo de vapore ⁊ spiritu qui sunt aerei a dominio ⁊ nihil habent vel valde modicum terre admixtum. phlegma autem multum terre habet que est summum siccorum quoniam est in potentia vt fiat membrum: ⁊ omne membrum est terreum a dominio: ita ꝙ plus habet de terra quam de omnibus aliis elementis. Cuius rei signum est ꝙ in terra positum naturaliter quiescit: ⁊ extra terram positum mouetur ad eam naturaliter. Tertio de aqua que effluit in forma lachrymarum ⁊ de ycore seu aquositate sanguinis que cum eo fluit ad venas ⁊ apparet in sanguine quorundam natans qui per phlebotomiam extractus est ⁊ de aquositate vrinali. Hec enim omnia sunt aquea modicum aut nihil terre habentia vnde redduntur inepta ad nutriendum. phlegma vero multum terre iam probatum est habere. Quarto dicit galienus secundo de complexionibus. Decenter igitur antiqui dixerunt ꝙ humidius membrum quod est in corpore est pinguedo. Quinto. phlegma gypseum est adeo siccum vt teri possit. ¶ Ad primum obiectum dic ꝙ hec littera intelligitur de his que sunt in corpore vt partes integrales actu vel potentia.

Ad secundum dic eodem modo quo ad vaporem ⁊ quo ad spiritum dic ꝙ cum hoc ꝙ participat de aere habet de igne satis vnde sua remittitur humiditas. Ad tertium de lachrymis ⁊ ycore ⁊ vrina dic ꝙ non sunt membra nec actu nec potentia: etiam habent terrestreitatem occultam sibi immixtam que cognoscitur ex sua salsedine. Nam sapor salsus ex terrestri adusto et humido aqueo simul mixtis generatur. Ad quartum dic ꝙ galienus intellexit pinguedinem esse membrum humidius quod sit in corpore loquendo de membris actu. Phlegma vero non est membrum actu: sed potentia remota. Ad quintum dic hanc litteram intelligi debere de phlegmate naturali non de gypseo. Secundo dicit post sanguis id post phlegma in ordine humidorum est sanguis. Sed videtur ꝙ sanguis sit siccus. Primo quia plus participat de terra quam de omnibus aliis elementis. Cuius rei signum est ꝙ si ponatur in aere descendit: si in aqua petit statim fundum ⁊ ad terram tendit: cum igitur omne mixtum moueatur secundum naturam elementi dominantis in eo videtur ꝙ sanguis sit a dominio terreus: ⁊ per consequens siccus. Secundo vnumquodq; resoluitur communiter in ea ex quibus componitur sicut videmus mixta dum corrumpuntur resolui in elementa: sed sanguis dum corrumpitur resoluitur in choleram ⁊ melancholiam: vt ait princeps quarti prima tractatu secundo capitulo.42. Componitur ergo ex cholera ⁊ melancholia. Et cum cholera ⁊ melancholia sint humores sicci: videtur ꝙ sanguis erit humor siccus. Tertio sanguis est cibus actu cibans ⁊ propinquus vt fiat membrum: sed omne membrum est terreum a dominio: vt prius probatum est: ⁊ cibus actu cibans est similis cibato. ¶ Ad primum dic ꝙ sanguis ⁊ omnia membra plus habent terre quam aliorum elementorum. ⁊ secundum id possunt dici sicci. Verumtamen comparati adinuicem quidam sunt aliis humidiores: quidam sicciores. Ad secundum dic ꝙ cholera ⁊ melancholia que sunt potentialiter in sanguine non sunt ibi cum suis qualitatibus: imo in corruptione sanguinis acquirunt a corrumpente proprias qualitates ⁊ formas: ideo sanguis dum naturalis est non suscipit ab eis esse siccum. Ad tertium dic sicut ad primum. Tertio dicit postea pinguedo id est post sanguinem est pinguedo in ordine humidorum. Nam pinguedo est velut vnctuositas sanguinis: ⁊ plus habet de humido aereo ⁊ minus de sicco terreo quam habeat sanguis. Cuius rei signum est ꝙ sanguini supernatat ⁊ non submergitur in aqua vt sanguis. Quarto dicit ꝙ post pinguedinem est adeps. Nam ipse inuenitur in animalibus siccis: vt ait galienus. Et in carentibus dentibus in mandibula superiori ⁊ habentibus cornua ⁊ vngulas ⁊ illa animalia sunt plena sicco elemento: vt ait aristoteles.12.animalium capitulo tertio. Et huius signum est ꝙ adeps est grauior quam sit pinguedo sub eadem quantitate ⁊ densior ⁊ durior. Quinto dicit postea cerebrum. Et hoc intellige de substantia medullari nam panniculi eius sunt sicci. medulla vero ipsius significatur esse magis terrea pinguedine ex hoc ꝙ neq; a frigore congelatur: neq; a calore resoluitur: quemadmodum pinguedo nec est adeo mollis: sicut pinguedo: sicut ait galienus secundo de complexionibus. Et anterior ipsius pars est humidior posteriori. Iuxta id galieni ibidem. Cuiusq; partes cerebri adinuicem comparabis inuenies partem eius anteriorem humidiorem posteriore secundum superfluitatem molliciei eius super ipsam. Et causa huius est quoniam ab anteriori parte cerebri oriuntur nerui sensitiui quos oportet esse molles: ⁊ a posteriori nerui motiui quos oportet esse duros. Et alia causa redditur ab aliquibus scilicet ꝙ in anteriori parte cerebri fit receptio formarum sensibilium presentatarum sensui communi a sensibus exterioribus. ⁊ in memoria fit reseruatio formarum ⁊ intentionum. Mollis autem ⁊ humidi est faciliter recipere: duri vero ⁊ sicci bene retinere. Sed ꝙ cerebrum non sit statim post pinguedinem. Arguitur per galienum secundo de complexionibus dicentem. Decenter igitur antiqui dixerunt ꝙ humidius membrum quod est in corpore est pinguedo. Deinde post ipm genus carnosum. Dic ꝙ dicit id secundum opinionem antiquorum. nam postea secundum se ipsum determinat aliter. Sexto dicit ꝙ post cerebrum est nucha id est spinalis medulla. Sed contrarium videtur gal. sapere secundo de complexionibus dicens. Tu vero iam scire potes ꝙ corpus cerebri sibi proprium ⁊ corpus pulmonis sunt post pinguedinem in humiditate ex quantitate molliciei ipsorum. Et medulla quidem que est in ossibus est propinqua istis duobus: nisi quia non est ex genere cerebri. In his enim verbis cerebro iungit pulmonem ⁊ ponit ante nucham. Dic vel ꝙ se corrigit statim post hoc dum dicit. Sed cerebrum ⁊ nucha sunt vnius generis vel ꝙ noluit ex predictis verbis nisi ꝙ cerebrum ⁊ pulmo sunt minus humidi pinguedine vel ꝙ locutus est de complexione accidentali pulmonis orta a phlegmate ipm madefaciente. Qualiter autem se habeat cerebrum ad nucham gal. illic exprimit. Et cerebrum quidem, inquit est secundum tactum calidius ⁊ humidius nucha. Et propter hoc est ea mollius. Et iam quidem significat tibi quantum cerebrum vincit nucham in humiditate quantitas superfluitatis molliciei ipsius super ipsam. Sed quereret hic aliquis cur non agit auctor de medulla ossium alia a cerebro ⁊ nucha ⁊ in quo ordine est membrorum humidorum dicta medulla. ¶ Ad primum dic ꝙ dicta medulla est magis ossium superfluitas quam membrum: ideo inter membra non numeratur hic. Ad 2m dic ꝙ dicta medulla est calidior ⁊ humidior cerebro ⁊ nucha quoniam plus habet pinguedinis ⁊ vnctuositatis ⁊ minus calida est ⁊ humida pinguedine. Vnde auerroys secundo colliget. Et natura medulle que est in cerebro est diuersa a natura medulle que est in

pore est phlegma. Postea sanguis. Postea pinguedo. Postea adeps.

Postea cerebrum. Postea nucha. Postea caro mãmillarum ⁊ testiculoꝝ. Post pulmo. Postea epar. Deinde renes. Postea lingua. Postea muscul'. Post cutis. Et hic quidẽ est ordo quo galien' ea disponit. ¶ Scire tñ debes ꝙ pulmo in sui substãtia ⁊ natura nõ est humidus vehemẽti humiditate. Omnis eñi mẽbri complexio naturalis sĩlis est ei quo nutritur: ⁊ ẽm suã accidẽtalez cõplexionẽ similat ei qð in ipo supfluit. Pulmo aũt nutritur calidissimo sanguine ⁊ multe admixto cholere. Et hoc ipsemet galienus nos docet. In ipo ṽo multa humiditatis supfluitas colligitur ꝓpter illud qð ad ipm descẽdit de vapore corpis: ⁊ ꝓpter illud qð ad ipm descendit ex catarris. Postq̃ igit sic est res: epar multo magis humidũ est pulmone humiditate naturali. Et pulmo magis est madefact' licet humiditatis mora ipsum in sui etiam substantia molliorem fecerit.

ossibus: q: tu vides ꝙ nõ ẽ in eo ps pinguosa aut vnctuosa ⁊ qñ coquit ad ignẽ ingrossat ⁊ desiccat: ideo q: ps aquosa q̃ est in eo resoluit ꝓpter calorẽ ⁊ remanet ps terrestris. Septimo dicit ꝙ postea caro mamillarum ⁊ testiculorum. ¶ Attende hic ꝙ glandulose carnes mãmillaꝝ ⁊ testiculorum quãdam hñt ꝓpriã humiditatez eis ꝯgenitam ad creationẽ lact ⁊ spmatis ⁊ a ꝑtia haꝝ humiditatũ i eis rursus aliquã humiditatẽ adipiscunt. Alie aũt glãdulose carnes vt he q̃ st in radice lingue generantes saliuã ⁊ alie que st in emunctoriis sunt etiam humidiores aliis carnibus propter humiditates quas recipiunt in suis spongiositatibus. ¶ Sed queret aliq̃s quare silet hic p̃n. de aliis spẽb' carniũ. Dic ꝙ loquẽdo de cõplexione mẽbroꝝ cõpositoꝝ vt pulmonis epatis splenis ⁊ renũ loquit tacite de carne q̃ est in eis et loquẽdo de musculo loquit tacite de carne que est in ipo. Octauo dicit ꝙ post carnẽ mãmillaꝝ ⁊ testiculoꝝ est pulmo. Nono dicit ꝙ post pulmonẽ est epar: ⁊ de his lati' determinabit in scða ꝑticula hui' tertie ꝑtis. Decio dicit ꝙ post epar sunt renes. ¶ Sz videt ꝙ renes sint sicci. Primo ꝓpter vrinã quã ꝯtinẽt q̃ calida ẽ ⁊ sicca: vt ait p̃n. scðo hui' caplo de vrina. Scðo humores fiũt lapides in renibus: ⁊ hoc nõ ẽ nisi ꝓpter vehementẽ coꝝ exiccationem. Tertio renes sunt equales ad siccitatẽ tẽdentes: vt ait prin. scðo hui' caplo de renibus. ¶ Ad primũ dic ꝙ vrina nõ ingredit sbam carnosam renũ: sed defluit ꝑ venas eius. Ad scðm dic ꝙ humores nõ fiũt lapides in renib' ꝓpter siccitatẽ renum: sed ꝓpter iporũ caliditatẽ que resoluit ꝑtes subtiles humoꝝ viscosoꝝ ⁊ residuas ꝑtes ingrossat ⁊ indurat queãdmodum calor solis vl fornacis ex terra tenaci facit lateres. Ad tertiũ dic ꝙ p̃n. scðo huius loquit ꝺ renib': vt sunt cib' vl medicina. hic ṽo loquit ꝺ eis vt sunt mẽbra ⁊ hñt suũ humidũ radicale cũ calore viuifico. Vndecimo dicit ꝙ post renes ẽ lingua. Sed videt ꝙ lingua sit humidior renibus. Primo ꝓpter humiditatẽ saliualẽ que cõtinuo diffundit ꝑ substãtiam eius: ⁊ est calida ⁊ humida. Cuius rei signum est ꝙ triticũ masticatũ ⁊ saliua imbibitũ est magis maturatiuum apatum q̃ nõ masticatũ. Itẽ res sicce vehemẽter ⁊ achime acquirũt saporẽ actu a ꝑmixtione saliue. Scðo ꝓpter humiditates catarrales cõtinue defluẽtes a cerebro ad linguã. Tertio ꝓpter aerẽ qui ꝯtinuo attract' cũ aspiratiõe ⁊ respiratiõe decurrit super ipam. Quarto q: lingua mollior apparet ipis renibus

Ad hec obiecta dic ꝙ multitudo neruoꝝ qui sunt in lingua. s. gustatiuoꝝ qui sunt in supficie eius magis ⁊ motiuoꝝ qui sunt in ea plus ꝓfundati: ⁊ multitudo venaꝝ ⁊ arteriaꝝ ⁊ motus ipi' frequẽs in masticatiõe ⁊ loquela reddũt linguã min' humidaz renibus ⁊ obuiãt multũ causis humectãtibus iam narratis in p̃dictis argumentis. Ad 4m de mollicie dic ꝙ mollicies lingue nõ ꝓcedit ex sua sbali humiditate: sz ex humiditatib' aduẽticiis cerebri ⁊ stõachi vl ex raritate sbe ipi'. Duodecimo dic ꝙ postea s. post linguam est musculus. Cõponit aũt musculus ex carne et neruo vt tactũ est prius: sed q: plus carnis habz ideo declinat ad caliditatẽ ⁊ humiditatẽ. Musculus etiã nõ est vniformiter humidus: sz ps eius media q̃ est carnosior ẽ humidior. Caput autẽ eius ⁊ cauda: q: minus habẽt carnis sunt minoris humiditatis. Tertiodeci° dicit ꝙ post musculũ est cutis. ⁊ addit ꝙ iste ẽ ordo q̃ G. disposuit ea. ¶ In scða ꝑticula dicit p̃n. quattuor ad ostẽdendum qualr se hñt adinuicẽ pulmo ⁊ epar in humiditate. Primũ est ꝙ pulmo in sua substãtia. i. i mixtura sue cõpositionis ex elementis: ⁊ nã. i. naturali cõplone nõ est vehemẽter humid'. Secundũ est ꝙ ois cõplo nãlis mẽbri est sĩlis cõploni ei' ex quo nutritur. Et ẽm cõplonez accidentalẽ mẽbrũ est sĩle ei qð in ipo supfluit. Tertiũ est ꝙ pulmo nutrit sanguine calidissimo admixto multe cholere ⁊ multa supfluitas humiditatis colligit in ipo. Primo ꝓpter id qð ascẽdit ad ipm de vaporib' corpis. Scðo ꝓpter id qð descẽdit ad ipz ex catarris. Quartũ est correlariũ sequẽs ex dictis. s. ꝙ epar est multo magis humidũ pulmone humiditate nãli: ⁊ pulmo est magis madefact': lz mora humiditatis in pulmone fecerit ipm molliorẽ in sua sba. ¶ Dubitat vtrũ epar sit humidi' sbaliter pulmõe. Arguitur ꝙ nõ. Pri° epar facillime induratur Iuxt id. G. ii. megategni. Dico quidez duriciez facili' recipi ab epate q̃ a ceteris mẽbris. Pulmo aũt nõ sic imo est mollis sicut spõgia: sed facilis induratio ꝓcedit ex ꝑticipatione multa terre q̃ est sũmuz siccoꝝ: g̃ epar est sicci' pulmone. Scðo epar ẽ multo graui' pulmone in equali portiõe acceptũ: ergo plus ꝑticipat aliquo grauiuz elemẽtorũ sed nõ aqua cuz pulmo sit mollis ⁊ madid' ⁊ epar nõ ita: ergo terra ⁊ ꝑ ꝯñs est sicci'. Tertio epar oĩum aĩalium grossi chimi est ⁊ indigestibile ⁊ tarde ꝑtransitiõis exñs: pulmo aũt digestibilior q̃to rarior est. alimentũ aũt qð dat corpi phlegmaticosius est: vt ait. G. tertio de alimẽtis: ergo pulmo est humidior ẽm sbaz qm̃ alitio fit a sba seu a mã. Quarto epar nutritur grosso ⁊ feculẽto sanguine: vt ait. G. 6. de vtilitate ꝑticulaꝝ caplo. 8. sed talis sanguis est terrestris ⁊ melãcholicus ⁊ cũ nutritum sit ei sĩle a quo nutrit erit melãcholicum ergo siccũ. Quinto aqua dñatur in nutrimẽto quo nutrit pulmo ⁊ nõ in illo quo nutritur epar: ergo pulmo est humidior in sua sba. Assumptũ ꝓbat ex libro de anatomia cõmuniter interserto libris galieni in quo scribit. Declinatio aũt pulmonis ad albedinẽ est ꝓpter dñium aque sup id quo nutrit: ⁊ ꝓpter illi' plurimã frigiditatẽ. Oppositũ dicit p̃n. ⁊ haly. 2°. tegni ait ꝙ origo humiditatis totius corpis est ex epate sicut origo caliditatis toti' corpis ẽ ex corde. Itẽ epar gñat sanguinẽ ꝓ toto corpe q̃ ẽ multuz humid' ⁊ mittit ad mẽbra naturalã virtutez cui' opatiões p̃ncipales sunt digestio ⁊ nutritõ q̃ a calido ⁊ humido fiũt. Dic cũ p̃n. ꝙ epar est humidi' pulmone sbalr. Iuxt allegata post oppositũ. ¶ Ad primuz obiectũ dic ꝙ facilitas induratiõis epatis nõ ꝓcedit ab ipius siccitate ⁊ terrestreitate tm̃: imo a debili ꝯiunctõe ⁊ ꝑmixtõe ipfecta hũidi cũ sicco i eo. Epar enĩ ẽ velut sanguis ꝯgelat' ⁊ male coagulat': ⁊ iõ adueniente epati caliditate exñea facilr humidũ ipi' resoluit ⁊ residuũ idurat. Sed dicet aliq̃s cũ nã sit sagax ⁊ ꝯtinue directa ab agẽte ifallibili: q̃re nõ meli' coagulauit epar ⁊ forti' ꝑmiscuit humidũ ei' cũ sicco attẽto ꝙ ẽ vnũ ꝺ p̃ncipalib' mẽbris. Dic ꝙ oportuit carnẽ epatis eẽ simillimã sanguini vt melior ꝑ eã fieret sãguificatõ sz ñ potuit sibi eẽ simillia ⁊ solide ꝑmixtõis sicut ẽ cor. Ad 2m dic ꝙ epar nõ ẽ graui' pulmõe: q: sit sicci' in sba: sz q: caro pulmonis ẽ spõgiformis ⁊ multũ porosa: vt cordi p̃pararet inspiratũ aerẽ. epar ṽo solidũ est ⁊ nõ sic porosum. Ad 3m dic ꝙ epar coctum ⁊ postea comestũ est terrestre ⁊ melãcholici humoris generatiuum: q: subtile ipius humidũ resolutum est. secus aũt est de epate in corpore viuo. Ad quartum dic ꝙ sanguis vnde nutritur epar non est grossus ⁊ feculentus absolute: ita vt sit melancholicus: imo est calidus ⁊ humidus. sed feculentus dicit comparatiõe ad sanguinẽ cordis quo nutrit pulmo. Ad quintuz dic ꝙ aqua nõ dñat in vero nutrimẽto pulmõis: sz in phlegmate aquoso qð ipm ibibit ⁊ putat ab aliq̃bus esse ipius nutrimentũ. ¶ Dubitat scðo vtrũ in hoĩe ꝑfecte sano pulmo sit epate magis madefact'. Arguit ꝙ nõ. Primo q: pulmo nutrit sanguine i se hñte magnã cholere ꝑtẽ. Cholera ṽo ẽ humor sicc': g̃ si nutrimentum tandem alteret nutritum ⁊ ad suaz trahat nãm: vt. G. oñdit 6°. morbi pulmo erit sicc'. Scðo pulmo assidue mouet taz aspirãdo et expirãdo q̃ vociferãdo: sz mot' assidu' ẽ desiccatiu' ⁊ resolutiu' humiditatis: vñ videmus aĩalia multi laboris nõ impinguari. Tertio caliditas magna cito reddit corpus siccius q̃ oz: sz pulmo est vicin' maxime caliditati cordis. s. ⁊ spirituum vitaliũ. Quarto si pulmo hominis perfecte sani esset magis madefactus epate: vl hoc esset rõne humiditatũ phlegmaticaꝝ descẽdentiũ ad ipm ex catarris vl rõne humiditatũ ascendentiũ ad ipm ex vaporib' vt affirmat prin. in littera. Sz catarrus cum sit morbi spẽs nõ est inuentus in corpore ꝑfecte sano. vapores ṽo

sursum ascendentes in dicto corpore vł insensibilr resoluunť vł cū aere expirato emittunť vł ad caput eleuati in pilos ꝯuertunť. Qr si paulatī ad humiditates ꝯuersi colligerenť in pulmone iam fierēt principium asmatis. Quinto in corꝑe ꝑfecte sano nullū mēbrū debet eē in aliquo impeditū ab oꝑe suo: sꝫ si pulmo eēt madefactꝰ fieret inde grauior ⁊ minus aptus ad dilatationē ⁊ expͥssionē vocis: propterea nerui motiui sicciores creati sunt sensitiuis. Oppositū dicit hic ꝑn. ⁊ ꝑcipit sensus ī anatomijs nedū hominuꝫ: sꝫ etiā aliorū aīalium: quorūcūqꝫ hn̄tium pulmonem. In his eniꝫ reꝑitur pulmoꝰ mollis ⁊ madefactus. Dic ꝙ in homine perfecte sano pulmo ē madefactus plusq̄ epar: sed cū tali mēsura ꝙ humiditas madefaciēs ip̄m nō īpedit motū eiꝰ: sꝫ ꝓhibet pulmonem ab īmoderata suꝑcalefactiōe ⁊ desiccatione ex motu. Solet eniꝫ mēbris frequenter motis aliq̄ coassistere humiditas q̄ ꝓhibeat ip̄a suꝑflue siccari. Iuxͣ id. G. 13. de vtilitate ꝑticularū. c. 8. Ac etiam viscosus humor huic tunice. s. q̄ tegit nuchā circū effusus est sicut ei q̄ colligat spōdiles vniuersos ⁊ articlos ⁊ lingue ⁊ laringe ⁊ vrinatiꝰ poro ⁊ oculis pinguedo. ⁊ sūmatim dicēdo oībus q̄cunqꝫ frequēter moueri indigent timor erat si siccareť dolore quidē ip̄a corrūpi aut actus. Ita enī et axes curruuꝫ ⁊ rotaꝝ ꝑus vngūt humido aliquo vt viscoso liquore grã nō patienti quid eos ⁊ aptitudinis ad motū: hec. G. ¶ Ad primū dic ꝙ ꝓbat pulmonē eē minus humidū epate in sb̃a ⁊ natura. Ad scd̄m dic ꝙ ne pulmo nimis siccet̃ ꝑ motū natura sibi coassistentē humiditatē ordinauit q̄ desiccatōi sue obuiet. Ad tertiū dic ꝙ caliditas pulmonis tēperať: ⁊ ꝑ aerē attractū ⁊ ꝑ hūiditates ei īfluxas. Ad quartū ⁊ quītū dic ꝙ pulmo ē madefactꝰ ⁊ rōne hūiditatū descēdentiū ⁊ ascendentiuꝫ q̄ q̄diu moderate sunt in q̄titate ⁊ q̄litate nō ꝯtaminãt sanitatē: imo custodiunt eā. ¶ In tertia ꝑticula ꝑmo tangit in quo ꝓportionaľr se hꝫ phlegma ad sanguinē sicut pulmo ad epar ⁊ dat cām illiꝰ. Scd̄o in quo nō ꝓportionaľr se hꝫ ⁊ dat cāꝫ diuersitatꝭ ibi [Licet phlegma nãle] In p̄ͣ ꝑte dicit ꝙ dispōnes phlegmať ⁊ sanguis sunt ītelligēde: ita. s. sicut dispōnes pulmonis ⁊ epatis: sicut enī pulmo ē magis madefactꝰ q̄ sit epar. ita phlegma ē magis madefactiuū mēbri ī q̄ ē q̄ sanguis: ⁊ sicut epar est humidiꝰ sb̃aliter q̄ pulmo: ita sanguis plus humectat sb̃aliter mēbrū in quo ē q̄ phlegma. ⁊ istius cām reddit cū subdit. Phlegmatis nãqꝫ humectatio est ſm modum madefaciendi. Et sanguis humectatio est ſm modū madefaciēdi augmentū in sb̃a: ita ꝙ sanguis cedit in substãtiam eiꝰ qd̄ humectat ⁊ phlegma nō: sed madefacit contactu sicut aqua imbibita in spōgia vł lana. ¶ Attende hic ꝙ dupľr pōt cōparari phlegma ad mēbrū qd̄ imbibit. Vno mō vt ꝑs nutrimēti ip̄ius. Dicit enī. Ga. ꝙ in nutrimēto mēbroꝝ phlegmaticaꝝ cōplexionū ꝑtem magnã phlegmatis esse oꝫ. Alio modo vt suꝑfluitas nō aptata ad mēbri illiꝰ nutritionē. Primo modo cōparatuꝫ plus humectat sanguinē eiusdē q̄titatis etiã sb̃aliter. scd̄o mō. ¶ Attēde scd̄o ꝙ hec clau. Et dispōnes phlegmať ⁊ sanguis ⁊c̃. vsqꝫ ad illã [In sequētibus aūt] ī quibusdã libris sub his verbis reꝑitur. He sunt coꝝ oꝑationes in corporibus lꝫ phlegma nãle in se sanguine sit humidiꝰ. Sanguis enī cuꝫ nō bene vt oꝫ coquiť aliqua eius ꝑs in phlegma nãle aqueū ꝯuertitur sicut postea scies. cum aūt q̄tum oꝫ coquiť phlegma nãle in quo ꝯuersum fuerat ex eo resoluiť: vñ in se fit maioris spissitudinis ⁊ mioris humiditatis q̄ phlegma. ⁊ dꝫ sic intelligi. He sunt eoꝝ. s. sanguis ⁊ phlegmatis oꝑatiōes in corꝑibus. Et cū subdiť. Sanguis enī cū nō bene vt oꝫ coquiť aliq̄ eius ꝑs in phlegma nãle aqueū ꝯuertitur. Intellige per sanguinē massam ptisanariã que est futurꝰ sanguis. Et cū diciť postea Cū aūt q̄tum oꝫ coquiť: intellige etiã de massa ptisanaria. Et dū subditur. phlegma nãle in quo ꝯuersuꝫ erat resoluiť: itellige ꝙ ꝑtes aquo

¶ Et dispositiōes phlegmatis ⁊ sanguinis ita intelligēde sunt. Phlegmatis nãqꝫ humectatio ē ſm modū madefaciendi. Et sanguis humectatio est ſm modū augmentū faciēdi in substantia. Licet phlegma naturale aqueū plurimuꝫ sit maioris humiditatis q̄ sanguis. Ex sanguine enī cum q̄tum digeri debet digeriť: multū humiditatis ex eo resoluiť q̄ erat phlegmatis naturalis aquei qd̄ ad ip̄m ꝯuersum fuit. In sequentibus aūt scies ꝙ phlegma naturale ē sanguis qui aliqua cōuersus est conuersione. Res aūtͤ siccior que ē in corpore sunt pili: sunt eniꝫ ex vapore fumoso qui eleuať. Resolutū nanqꝫ fuit qd̄ in eo de vapore mixtū erat et

se phlegmatis illius resoluunť ⁊ residuum fit sanguis debite coctus. In scd̄a dicit ꝙ phlegma nãle aqueū est plurimū maioris humiditatis in substantia ⁊ nã q̄ sit sanguis. Cuius cã subdiť qr cū sanguis q̄ fit ex tali phlegmate digeriť q̄tum dꝫ digeri resoluitur ex eo plurima humiditas que erat ꝑs phlegmatis aquei qd̄ cōuersum fuit ad sanguinem. Et ſm h̾ phlegma non se hꝫ ad sãguinem sicut pulmo ad ep̄ qm̄ pulmo ē ī sb̃a minus humidus epate. Et ne dubitet aliquis ꝙ ꝑdcm̄ phlegma ꝑ decoctionē ⁊ seq̄strationeꝫ humiditatis fiat sanguis sb̃dit ꝑn. In sequētibus aūt scies ꝙ phlegma nãle ē sanguis qui ē cōuersus aliqua ꝯuersiōe. Dicit enī ꝑn. ca. p̄mo doctrine sequētis. Naturale phlegma est quod est aptuꝫ vt in aliquo tempore fiat sanguis. qm̄ est sanguis nō bene coctus. c Res aūt. In hac quinta ꝑte huius capľi enumerat ꝑn. 12. sicca exñtia in humano corꝑe ſm ordinē sue siccitatis. Et primo dicit ꝙ pili sunt res siccior que ē in corꝑe: ⁊ cām reddit: qr pili facti sunt ex vapore fumoso a quo resoluta ē ꝑs vaporea ⁊ pura fumositas remansit cōgelata ⁊ facta ē pilus ita ꝙ sub cute in qua pili generari solent veniunt simul mixti fumus ⁊ vapor. Vapor aūt resoluiť ⁊ fumus remanens ⁊ ingrossatus vertiť in pilos. ¶ Attende hic ꝑmo ꝙ differētia est inter vaporem ⁊ fumū ꝓprie vtendo noībus: qr fumꝰ est exhalatio sicca eleuata a corꝑe sicco terreo Vapor vero est exhalatio humida eleuata a corꝑe humido. Iuxta id aristotelis ꝑmo metheororū. Cū calefacta est terra a sole exhalationē necesse est fieri nō simplicē vt q̄daꝫ putãt sed duplicē Hãc quidã magis vaporosam: hanc aūt magis fumosam: ⁊ hãc quidē eius qd̄ est in terra ⁊ suꝑ terrã humidi vaporē. hanc autē ip̄ius terre exñtis sicce fumosam. ¶ Attēde scd̄o ꝙ queãdmodū a terra ⁊ humido qd̄ ē ī ea eleuať duplex exhalatio: ita a cibo in humano corꝑe videlicet a ꝑtibus cibi humidis vapor ⁊ a siccis terrestibus fumus: vapor v̾o resoluiť ⁊ ꝑs fumoruꝫ ingrossata ⁊ cōgelata fit pilus. Scd̄o dicit ꝙ post pilū est os in ordine siccoꝝ ⁊ dat rōnem: qr ip̄m os est durius ceteris membris. Duricies aūt ex maiori terrestreitate ꝓcedit q̄ est cã siccitatis. humidius tñ est ip̄ꝫ os pilis: ⁊ hoc ꝓbat triplici rōne. Prima rō ē qr generatio ossis est ex sanguine ⁊ pili nō: sꝫ ex fumo vt dictū est. sanguis aūt humidior est fumo. Et ne ex hac rōne quis inferat ꝙ os humidū est: qr nutriť sanguine addit ꝑn. cuius. s. sanguis fumus est siccus qui fumus locatus in humoribus naturalibus exuccat ip̄os vł exiccat vt quidã libroꝝ habēt ⁊ inde os reddiť siccum Scd̄a rō est quã hic ꝑn. infert ex ꝑma ꝑ modū correlarij. Os multa nutrit aīalia puta canes ⁊ lupos: pili vero nulluꝫ: ⁊ hoc est qr in osse est aliqua humiditas nutrimētalis ⁊ in pilis nō: vł si fortasse pili aliqd̄ aīal nutriūt hoc ē rarū ⁊ extraneū. i. raro euenit ⁊ extra communeꝫ cursum vł apparentiã sensibilē sicut existimãt quidã ꝙ vesꝑtiliones digerūt pilos ⁊ delectanť in eis. ¶ Attende hic primo ꝙ in auicē. arabico vbi scribiť hic vesꝑtiliones erat littera ambigua q̄ posat significare caucsis. i. scarabeos ⁊ cascsis i. vesꝑtiliones. Dicit auteꝫ vesꝑtilio quasi vespere alis vtens. eo ꝙ de vespere volat: ⁊ est quasi mus volãs. habet enim caput muris: ⁊ gallice diciť chaudesoris ⁊ vesciť muscis ⁊ culicibꝰ ⁊ lardo suspensa enī bachonibus damna infert: sꝫ scarabeus est vespis maxima citrina longa aculeos seuissimos hñs gestans cornua ceruina ⁊ in siluis volans: quidam tñ scarabeos vocãt parapha

pura fumositas congelata remansit Postea est os: ip̄m nanqꝫ oībus mēbris durius existit: humidius tamē pilis est. Ossis nãqꝫ generatio est ex sanguine: cuius fumꝰ est siccus q̄ humores naturales exuccat locatus in eis. Quapropter os multa nutrit animalia. Pili v̾o nullū horū nutriūt aut fortasse si nutriūt ex eis aliquod valde est rarum ⁊ extraneū: sicut existimant quidã ꝙ vesꝑtiliones eos digerant ⁊ in eis delecteť. Nos aūt cū duas q̄titates ossis ⁊ piloꝝ in pōdere equales assumpserimꝰ: ⁊ ea in cucurbita alembico suppposito distillauerimus egredietur ex osse plus aque ⁊ plus olei ⁊ remanebit minus fecis. Os ergo pilo est humidius.

ragaramos gallice sirous qui sunt vermes sub cute ambulātes vesicantes τ pruritum inducētes τ interdum mixti capillis corrodunt ipos vt apparet in mulieribus. Et de istis est maior apparentia ꝙ vescant capillis: lꝫ nō constet ꝗ̃ de quibuscunqꝫ aliis. Tertia rō trahitur ex experimento. s. cum ponit vna ꝗ̃titas pilorum in cucurbita τ supponitur ei alēbicus τ ꝗ̃titas ossis eiusdē ponderꝭ silr ponit ī cucurbita supposito alēbico maior ps aque egredit ab osse τ ēt maior ps olei ꝗ̃ a pil' τ min' d' fece remanet ex osse τ pl' fecꝭ remanet ex pilis. Et hō est sigm̄ ꝙ pl' de hūidicate ē in osse et min' in pilis vnde pn. cōcludēs ait. Os ergo pilo est humidi' ¶ Attēde scdo ꝙ in vase distillatorio in quo fiūt aque distillate τ olea p distillationē ps inferior supposita furnello in qua distillanda ponunt dicit cucurbita: qꝛ fiebat olim ad silitudinem cucurbite. Et alembich arabice est supi' cooptoriū dicti vasis hñs rostruꝫ p qd aqua distillās vl' oleū defluit. ¶ Attēde tertio ꝗ̃ in vasis distillatoriis alkimicoꝝ ex eisdē sepe defluūt aqua τ oleuꝫ. Primo quidē defluit aqua ex vapore dissoluto a ptibus aquis rei que dissoluit. Scdo defluit oleū ex vapore viscoso dissoluto a substātia rei que dissoluit qui vapor viscosus erat veluti gluten quo ptes illius rei cōiuncte tenebant. ¶ Dubitat vtrum pilus sit siccior osse. Arguit ꝙ nō: qꝛ pilus est minus durus: pcussio. n. cū pilo nō offendit tactū sicut pcussio cum osse. τ illud est ppter minorē duriciem pili: sed qd magis durū est: est magis terreuꝫ τ magis siccū. Scdo pilus est plicabilior osse vt docet sensus: sꝫ sua plicabilitas ab humido viscoso pcedit. Os vo cū plicat faciliter rumpit. Tertio pili nutriunt humiditate: ꝗ sunt humidi: qꝛ nutrimentū est sile nutrito: vt nup dictū est. Assumptū patet qꝛ caluitium festinat in calida cōplexione ppter vehemētiā exiccationis eius: τ blesi nō fiunt calui ppter multitudinē humiditat cerebrorum eorū: vt ait pn. quarti. 7°. caplo pmo. Et hoc ideo est qꝛ hūiditas fouet pilos τ siccitas absorbet eorū nutrimētū. Quarto pili aliqui a phlegmate nascunt: videlicet pili cani. Iuxta illd G. 2°. de cōplexionibus. Et albedo quidē piloruꝫ est qm̄ res qua nutriunt egredit a phlegmate cū putrescit fm longitudinē tpis

Oppositū dicit h prin. τ G. pmo cōplexionibus ait. Et pilus est frigidior mēbris τ siccior eis. τ os est min' eo in siccitate τ frigiditate. τ auerroys 2°. colliget ait. Et videtur ꝙ siccior oībus sit pilus τ post illū os. Dic ꝙ pilus est siccior osse: qꝛ generat ex fumo puro. nō tamē oī priuato humiditate: sed remanet aliqua viscositas in eo qua ptes eius adherēt. ¶ Ad pmum obiectuꝫ dic ꝙ pilus est durus vt os lꝫ nō appareat ppter sue substātie tenuitatem. nam durū est vt ait aristoteles 4°. metheoroꝝ qd nō cedit in seipm fm supficiem. Molle aūt qd cedit nō ecōtra circūstando. sed pilus cōpressus a digito positus supra aliqd solidū nō cedit in seipm. Ad scdm dic ꝙ plicabilitas inest pilo magis ꝗ̃ ossi ex tenuitate τ gracilitate substātie vna cū pticipatōe cuiusdaꝫ viscose humiditatis. Ad tertiū dic ꝗ̃ humiditas nō nutrit capillos: sed phibet a caluicio τ cooperat ad generationē capilloꝝ inꝗ̃tum phibet cutē capitis fieri testeam τ adeo durā τ siccam vt pili nequeāt p eā egredi. Ad duriciē eni testeā pna est cut capitis: qꝛ supfluit in siccitate cuti que est fm reliquuꝫ corpus fm ꝙ supfluit ipi in duricie τ est craneo vicina. Et cū testea facta est cadunt pili τ accidit caluiciū. Iuxta illud. G. 2°. de complonib'. Et ppter hoc quibusdā hominū cum in tpe pcedunt accidit caluiciū: τ illi quos ex eis hoc ꝯsequit: sunt quoruꝫ cutis a pncipio fuit decliuior siccitati τ duriciei. Et illd ideo qm̄ in hora senectutis desiccant oīa membra τ fit in pluribus eoꝝ cutis testea cum siccatur plusꝗ̃ osꝫ. cunqꝫ cutis fuerit fm hanc dispositioneꝫ nō est possibile vt aliquid in ea nascat: hec galien'. Ad quartuꝫ dic ꝙ pili cani nō nascunt a phlegmate sicut nec alii: imo a fumo: sꝫ cōtrahunt albedinē vl' a phlegmate: vt ait aristo. vl' ab althacarugi vt ait. G. Et est althacarugi quedā muscilitas alba nascēs in supficie rei putrefacte. Et ideo dicit. G. 2°. de cōplexionib' ꝙ res qua nutriunt pili cani egredit a phlegmate cū putrefit fm longitudinem tpis τ nō dicit ꝙ est phlegma. ¶ Dubitat scdo vtrū ossis generatio sit ex sanguine cuius fumus est siccus ꝙ nō sit ex sanguine pbatur qm̄ est mēbrum spmaticuꝫ: talia aūt nō ex sanguine sed ex spermate generāt. Iuxta illud prin. caplo singulari doctrine quinte huius fen. Membroꝝ alia sunt que generātur ex spermate que sunt similiū ptium mēbra preter carnē τ adipē. Et alia sunt que ex sanguine generant sicut adeps τ caro. Od eni est preter hec duo ex duobus generat spmatibus. Scdo si ossis generatio eēt ex sanguine posset os depditum regenerari τ fractū vera ꝯsolidatione cōsolidari: qꝛ haberet in corpe materiam sufficientē τ virtutē qua restaurantur mēbra possibilia restaurari cuius ꝯ̄rium experientia edocet τ hypo. affirmat. 6. amphoꝝ

Post os autem in siccitate est cartilago. Postea ligamentum. Post chorda. Postea panniculus. Postea arterie. Post vene.

quando incisum inquit fuerit os aut cartilago aut neruus aut maxille tenues aut pputium neqꝫ crescit neqꝫ cōglutinat. τ haly. 3°. tegni. Et dicit. G. s. ꝙ os et reliqua mēbra quoꝝ gñatio est ex spermate nō ꝯsolidantur τ illud ostendit ꝙ est ppter puationē materie ex qua gñantur Deinde ostendit ꝙ nō sit ex sanguine cuius fum' est siccus. Primo qꝛ sanguis est calidus τ humid' nā: vt dicit pn. c. pmo doctrine sequētis: ergo τ fum' eius qꝛ oē illd qd ab alio descindit attestat ei a quo descinditur. Scdo si os generat a sanguine hñte in se fumuꝫ τ desiccato a fumo os deberet declinare ad nigredinē sicut fumus. Oppositū dicit h hic prin. in littera. ¶ Dic primo ꝙ os generat ex sanguine duplr. Primo qꝛ sperma ex quo format os pus fuit sanguis. Ex sanguine enim pfecte cocto vsqꝫ ad dealbationē generat spma. Scdo qꝛ in formatione ossium ex spmate necesse est magnā sanguinis portionē supuenire. impossibile eni esset penitus ossa oīa τ alia mēbra spmatica fieri si nō multoplus sanguis ad hec formāda adesset ꝗ̃ seminū parentuꝫ. Et hic sanguis alterat multiplr a virtute imutatiua fm exigentiā mēbroruꝫ formandorum: sic eni ex sanguine ptim fieri mēbra spmatica sensit. G. 2° de complonibus dicēs. Constitutio vl' euentus aīalis pma nō est nisi ex sanguine τ spermate. Et hec quidē duo nō sunt nisi calidū τ humidum que deinde incessanter paulatiꝫ desiccant donec ex eis procreant pmum pāniculi τ tunice τ viscera τ vasa postea generant postremo ossa τ vngues τ cartilagines. Dic scdo ꝙ in sanguine ex q̊ fit os est fum' siccus q̄ locatus inter humores nāles ex quib' fit os exuccat et exiccat eos ad hunc intellectū ꝙ in massa ex qua fiūt ossa sunt multe ptes terrestres melācholice que cōmote a calore nāli effumāt τ exiccāt massam Et has ptes terrestres vocat aristo. 4°. metheoroꝝ inas dicens. Sanguis quidē habēs inas magis terre ppter qd frigore coagulat fiunt ergo ossa ex spermate τ sanguine desiccatis: tum a ptibus eorum terrestribus τ suis fumis: tum a calore nāli. ¶ Ad primū obiectum dic ꝙ oīa mēbra spermatica ptim ex sanguine generata sunt: sed qm̄ sperma est eorū primū τ pncipale fundamētū spmatica vocant. Ad scdm dic ꝙ os depditum nequit regenerari neqꝫ fractū cōsolidari ob defectum pncipalis ptis materie ipius. s. spermatis. Ad tertiuꝫ dic ꝙ sanguis multiplr diuersat. Quidaꝫ est subtilis aere'. alius subtilis aquosus: alius grossus terrestris τ melācholicus: τ talis sanguis fumus est siccus

Ad quartuꝫ dic ꝙ fum' sanguis nō est niger sicut fumus aut fuligo lignoꝝ τ dato ꝙ essꝫ niger resoluit a sanguine qm̄ fit os. ossa vo sunt alba qꝛ spmata ex quibus cōstant vincunt sanguinē τ trahūt ipm ad naturam suā. Tertio dicit pn. Post os aūt in siccitate est cartilago τ. G. pmo de complonibus ait: τ cartilago est sicca min' osse. Et istud ostenditur. Primo ex hoc ꝙ est minus dura τ min' grauis ꝗ̃ os. Scdo ex hoc ꝙ est plicabilis sicut vides in cartilagine auriū τ nariuꝫ. Tertio ex hoc ꝙ ponit media inter ossa magni motus ne se tangētia p duricie cōminuant. Quarto dicit ꝙ post cartilaginē est ligamentū in ordine siccorū membroꝝ. Ipm eni est mollius τ flexibili' cartilagine lꝫ a substantia ossis trahat originē. Quinto dicit ꝙ post ligamentuꝫ est chorda: ipa eni pcipitat neruo q̄ mollior est ligamēto τ exit a musculo q̄ partiꝫ est carnosus vnde aliquā ꝯ̄hit humiditatē. Sexto dicit ꝙ post chordam est pāniculus in siccitate. Et illud intellige nō de pāniculis habētibus plurimos villos sibi intextos ex arteriis τ venis: nec d' pāniculis ordinatis ad sensum tact' sicut est cutis. Sꝫ de pāniculis ordinat ad custodiendū τ ꝯtinendū τ suspendēdum mēbra q̄bus circuniacēt contextis ex filis ligamentoꝝ vl' aliqua sili dura substātia. Septimo dicit ꝙ post pāniculos sunt arterie in siccitate. Sed cōtra dictū est pus arterias esse calidas a sanguine τ spū quos cōtinent: ergo silr dicende sunt eē humide ppter sanguinē quē cōtinent τ aerē quē assidue attrahunt. ¶ Dic pmo ꝙ nō est sile qꝛ facilius est frigidū calefacere ꝗ̃ siccū hūectare vt dicet post. Dic scdo ꝙ calor vehemēs sanguis τ spirituū existentiū in arteriis potius disponit arterias ad siccitatē ꝗ̃ ad humiditatem. Uerūtamen hoꝝ humiditas τ aeris assidue attracti remittit aliqd de cōnata arteriis siccitate. Octauo dicit post vene. i. p' arterias sunt vene in ordine siccorū. Et hui' rō est triplex. Prima est qꝛ vene hñt ortum ab humidiori corpe. s. ab epate fm. G. Arterie vo oriunt a

corde qꝺ est siccius epate. Scđa est q꜡ arterie sunt in assiduo motu vene vero nō. Motꝰ aūt est desiccatiuꝰ ⁊ resolutiuꝰ. Tertia est q꜡ sanguis venalis ē humidior ⁊ minꝰ calidus arteriali. Nono dicit post nerui motiui.i.post venas sunt nerui motiui in ordine siccoꝝ. Sed ꝫ.neruorum humiditas assidue ex motu resoluit. Nō enī solū se mouēt quemadmodū arterie:sed mēbra alia ⁊ vniuersum corpꝰ. Itēꝫ nullum in se ꝯtinēt humorē quo humectētur sicut vene continent sanguinē: imo sunt puīj spiritibus ⁊ inuīj humori.

Post nerui motiui. Post cor. Post nerui sensus. Motionis enim nerui frigidiores sicciores ⁊ sīl existūt temperato. Nerui aūt sensus frigidiores quidē sed nō multū sunt tēperato sicciores ⁊ fortasse sunt ei ꝓpinq̇:⁊ nec etiā ī frigiditate sunt ab eo valde remoti. Postea cutis.

¶ De complexionibus etatum. Capitulum. .III.

¶ Ad primū dic ꝙ motus imoderati ꝺ siccant neruos vt apparet in laborātibꝰ fortiter ⁊ assidue q꜡ nerui ita aliqñ siccātur ꝙ retrahunt̄ q̄si spasmati sed moderati nō:imo supfluitates cōsumūt ⁊ attrahūt neruis ꝓprium alimentū ⁊ eos roborāt. Ad scđm dic ꝙ nerui nō hñt cōcauitatē manifestā in q̄ ꝯtineat̄ humor aliq̇s sicut vene ꝫ hñt porositates in q̄bꝰ recipit̄ ⁊ digerit̄ ꝓpriū alimētū ipoꝝ: vltra hec dic ꝙ duo reddunt neruos motiuos humidiores venis. Primū est hoꝝ origo. oriuntur enī oēs vl̄ a cerebro vl̄ a nucha ⁊ vtriusq̄ substātia est multū humida ⁊ mollis. Scđm est hoꝝ nutrimentū. nutriunt̄ enī grossis ⁊ viscosis humoribꝰ. Iuxta illꝺ haly.3º.tegni. Et ꝓpter h̄ fit oppilatio in neruis faciēs palisim difficilis sanatiōis ꝓpterea:q꜡ nutrimentū nerui est ꝓpinquum eiꝰ nature.s.humor grossus viscosus.ḡ supfluitas eiꝰ est ſm hanc rōcinationē deterior eo ī grossitudine ⁊ viscositate. Decimo dicit ꝙ post neruos motiuos est cor in siccitate.⁊ ꝺ hoc supradictū est cū de cordis caliditate agebat̄. Undecimo dicit p̄mo ꝙ post cor sunt nerui sensitiui in ordine siccoꝝ. Dicit 2º.cōparans neruos motiuos ad tēperatum puta ad cutem vl̄ tēperatū ad pondus ꝙ sunt frigidiores et sicciores tēperato. Dicit 3º cōparans ad tēperatū neruos sensitiuos ꝙ sunt eo frigidiores ꝫ nō multū sicciores ⁊ forte sunt ei ꝓpinqui in siccitate.s. nec a temperato valde remoti sunt in frigiditate. ¶ Attende hic p̄mo ꝙ nō oēs nerui sensitiui sunt equalis humiditatī ⁊ mollicei imo nerui optici qui visiui dicunt̄ sunt adeo molles ⁊ humidi vt videant̄ esse ps substātie medullaris cerebri ⁊ colore ⁊ cōsistentia ⁊ alijs oibus: vt ait. G.8º.de vtilitate pticularum ca.7º.imo ideꝫ neruus numero hꝫ ptes multū diuersas ī humiditate. Nam in p̄ncipio sui ortus est vehemēter humidꝰ ⁊ silis cerebro vl̄ nuche vñ orit̄ ⁊ q̄to plus elongatur ab origine:tāto magis desiccat̄. ¶ Attēde 2º.ꝙ modus loquendi quē tenet hic p̄n.circa neruos sensitiuos nō est satis determinatꝰ:imo dubiꝰ ꝓpter hoc aduerbiū dubitādi fortasse ⁊ cōfusus in h̄ qꝺ dicit ⁊ nec etiā in frigiditate sunt ab eo valde remoti. Ex hoc enī sciri nō pōt q̄tum frigidi sunt:⁊ hoc forte fecit ꝓpter magnā differentiā q̄ reperit̄ in eis tam ex pte radicū a quibus ꝓcedunt ⁊ vicinitate vl̄ distantia a sua origine q̄ ex ꝓcessu etatū. Ga.vo p̄mo de complonibus clariꝰ de ipis loquit̄. Nerui inq̄t molles.i.sensitiui sunt ſm naturā cutis ī mediocritate inter siccitatē ⁊ hūiditatē:sed in altera oppositione nō ē neruus mediꝰ inter caliditatē ⁊ frigiditatē: verūtamen eiꝰ diminutio a caliditate est ſm diminutinnē sanguis in eo. ¶ Attende 3º. ꝙ nerui sensus ideo facti sunt molles ⁊ quasi medij inter hūidū ⁊ siccū vt formas tangibiliū faciliꝰ recipiāt. Cuius rei signū est ꝙ molles carne ⁊ neruis sunt magis sensitiui:⁊ ex ꝯsequenti mēte aptiores. Nō sunt etiā dicti nerui multū elōgati a tēperie in actiuis vt meliꝰ ⁊ pfectius de tāgibilibus iudicēt. Oportet enī organū cuiusq̄ sensus eē denudatū ab excellentia q̄litatū sensibiliū. Duodecio dicit postea cutis.i.pꝰ neruos ē cutis in ordine siccitat̄.

¶ De complexionibus etatum. Ca. III.

Etates omnes. Hoc capl̄m hꝫ tres ptes. In p̄ma agit̄ de cōplonibus etatū. In scđa de complonibꝰ sexuū ibi ſm diuersitatē vo. In tertia mixtim ꝺ complonibꝰ regionū ⁊ artiū ibi[Qui vo terras] Et intitulat̄ hoc capl̄m de complonibꝰ etatū: q꜡ p̄ncipalius prius ⁊ perfectius in eo agitur de eis q̄ de alijs

Prime ptis sunt due pticule quaꝝ p̄ma distinguit etates ⁊ ē p̄ns tertus. Et scđa narrat etatū cōplones ibi[Infantiū vo] Prima pticula p̄mo diuidit etates ⁊ describit terminis. Scđo subdiuidit primam etatū ⁊ describit ipius ptes ibi[Adolescētie vo] ¶ In p̄ma pticula dicit ꝙ oēs etates sunt q̄ttuor. Prima ē etas adolendi.i.crescendi que dicitur etas adolescentie. Et hec etas durat fere ab initio vite vsq̄ ad annum.30. Scđa ē etas ꝯsistēdi.i. pmanēdi ī codē statu viriū sine augmentatōe sineq̄ diminutōe:⁊ vocat̄ etas pulchritudinis: q꜡ mēbra oia in ea cōpleta sunt ⁊ calor corpis est viuacior ⁊ corpꝰ viriliꝰ ⁊ agiliꝰ nō fedatū lippis aut rugis.⁊ durat fere a.30.anno vsq̄ ad annuꝫ 35.vl̄.40. Tertia ē etas minuēdi in qua virtꝰ nō minuitur manifeste ꝫ occulte ⁊ est etas senectutis q̄ durat fere a 35.vl̄.40.āno vsq̄ ad annuꝫ 60. Quarta est etas minuēdi cuꝫ manifesta virtutis debilitate. Et h̄ etas dicit̄ seniū ⁊ finis vite.

Etates oēs sūt quatuor. Etas adolendi que vocatur etas adolescentie ⁊ est fere vsq̄ ad.xxx.ānos. Postea ē etas cōsistendi que vocat̄ etas pulchritudinis ⁊ est fere vsq̄ ad.xxxv. aut.xl. annos. Et est tertia etas minuēdi cū virtus non amittit̄ manifeste:⁊ hec est etas senectutis q̄ fere est vsq̄ ad annos.lx. Et est etas minuēdi cū ma[nifesta virtutis debilitate...]

¶ Attēde p̄mo ꝙ etas est mēsura alteratiōis nālis viui de calido ⁊ humido in frigidū ⁊ siccū ab initio vite vsq̄ in finē eiꝰ. ¶ Attēde 2º.ꝙ etatū sufficiētia sic habet̄ in oi mensura duratōis viui. vl̄ viuū auget̄ ⁊ sic ē adolēscētia vel pmanet auctū absq̄ diminutiōe ⁊ sic est iuuētus: vl̄ decrescit occulte:⁊ quasi insensibilr̄ ⁊ est senectus vl̄ manifeste decrescit ⁊ ē seniū. ¶ Attēde 3º.ꝙ terminꝰ cuiusq̄ dictaꝝ etatū nō ē idē:ꝫ mltis modis diuersus ſm complones sexus regiones terraruꝫ nās celi influētias modū viuēdi ⁊ silia. Iuxta illꝺ Ga.6º.de regimie sanitatis. Non est aūt annoꝝ numero certū determinare has:sicut quidā fecerūt p̄terq̄ ſm latitudineꝫ. Pubescere enī incipiūt quidā sil̄ cū ꝯpleuerint.14.annū. Quidā vo post aliū vnū annū vl̄ post aliud tpis ⁊ p̄ncipiū declinatōis hñt quidā ꝯfestim post 30.annū. quidā vo post.35.annū. Et ꝓpterea p̄n. hic assignans terminos etatū hoc aduerbio fere vtit̄. ¶ Attende 4º.ꝙ virtꝰ q̄ in senectute ⁊ senio debilitari dr̄ est robur corpis vl̄ virtutes nālis ⁊ vitalis. Iuxta illud p̄n.p̄mi tertia ca.singulari. Ars custodiendi sanitatē existit illa q̄ corpus humanū ad nālem pducit terminū. huius aūt administratiōi due attribute sunt virtutes:q̇bꝰ deseruit medicꝰ. Una eaꝝ est nālis ⁊ vocat̄ nutritiua:⁊ altera est aīalis ⁊ ipa est virtus pulsatiua:q꜡ restaurat qꝺ ex spū resoluitur vl̄ ois virtus nō separata a corpe ꝫ innixo alicui organo corporeo sit vitalis nālis aut aīalis. Iuxta illud. G.2º.de cōplonibus Et destruit̄ in sene digō ⁊ spsio cibi ⁊ gñatio sanguis ⁊ receptio cibi a corpe ⁊ nutrimētū ⁊ desideriū ⁊ sensus ⁊ motꝰ in sene debiles nō cōplent̄ ſm ꝙ oꝫ. Et vt dicam vl̄r senectꝰ nihil aliud ē q̄ semita ad mortē. ¶ Attēde 5º.ꝙ quidā volētes eq̄re numeꝝ etatū hoium numero etatū mūdi distinxerūt.7.etates hois. Iuxta illud metricū. Infans inde puer adolescēs pꝰ iuuenis vir. Subseq̄turq̄ senex postea decrepitꝰ. ¶ Attēde 6º.ꝙ rarissime crescūt homines vltra.55.annū ⁊ raro pmanēt absq̄ aliq̄li diminutōe vltra.35.annū. Et ꝓpterea aliq̇ posuerūt terminū adolescētie i.25.anno ⁊ iuuētut̄ in.35.sicut. Ga.3º.amphoꝝ cōmento illiꝰ cañ. Ultra vo hāc etatē iuuētus inq̇t.35.anno finit̄. In 2ª.pte dicit ꝙ etas adolescētie diuidit̄ in.5.etates. Prima est etas infantie ⁊ ē in qua mēbra pueri nō sunt adhuc apta ad motiōes ⁊ ad ambulandū ita ꝙ infans nec se pascit suis manibꝰ nec gradit̄ suis pedibus. mouet tñ brachia tibias ⁊ oculos ⁊ alias ptes corpis motibus debilibꝰ ⁊ impfectis. Scđa est etas plātatiua dentiū que ē postq̄ puer ambulare icipit ⁊ anteq̄ sit fortis ad ambulandū.s.⁊ hoc est qñ gingiue nōdū replete sunt oibus dētibus. Tertia est etas cōcussionis ⁊ est postq̄ vigoratus ē puer in motibus.s.⁊ cōcussionibus mēbroruꝫ ⁊ creuerunt sibi dentes ⁊ anteq̄ polluat̄. Quarta ē etas pollutiōis que dicit̄ arabice algulemiati ⁊ reach ⁊ est cū ab eo egredit̄ sperma ⁊ pdurat quousq̄ barbescit. Quinta est etas fortitudinis ⁊ pdurat quousq̄ cessat corpus augeri.
¶ Querit̄ p̄mo quare adolescētia subdiuidit̄ in.5.etates ⁊ alie etates nō subdiuidunt̄. Dic id iō eē:q꜡ maior ē diuersitas in adolescētia quo ad regimē ⁊ motꝰ ⁊ mores ⁊ egritudines occurrētes q̄ in quacūq̄ alia etate: vt igit̄ cuiq̄ pti adolescētie ꝓprium regimen ordinet̄ distincta est i.5.ptes: vt etiā cuiq̄ eaꝝ ꝓpe egritudines designent̄ sicut designat hypo.3º.amphoꝝ cañ.illo. In etati

bus vero talia accidunt: ⁊ alijs tribus canonibus sequentibus. ¶ Queriť scd̄o quare nō distinxit numero annorū q̄nq3 etates quas cōprehēdit adolescētia: puta q̄ infantia duret duobus p̄mis ānis ⁊ dentiū plantātiua trib' annis sequētib' ⁊ etas concussionis. 7. annis postea ⁊ etas pollutōis sex sequētibus annis et etas fortitudinis vsq3 ad initium iuuentutis.

nifesta virtutis debilitate. Et hec q̄dez etas est seniū ⁊ finis vite. Adolescētie v̄o etas diuidiť in etatē īfantie. Et hec quidē est cuz mēbra pueri nōdum ad motiōes ⁊ ad ambulādū sunt apta. Et in etatē dentiū plantatiuā. que est post ambulationē ⁊ anteq̄ sit fortis. ⁊ illud est cuz nondum gingiue oībus dentib' sunt replete. Postea est etas cōcussionis q̄ quidē est postq̄ vigorat' est ⁊ creuerūt ei dētes ⁊ anteq̄ polluať. Deinde est etas algulemiiati ⁊ reach id est cū ab eo egrediť spma q̄ ē quousq3 barbescat. Postea est etas fortitudinis. que est donec desinat crescere ¶ Infantiū

Dic q̄ sufficit per opa distinguere vł q̄ diuersitas tāta est i eis q̄ sepe vna p̄occupat tp̄s alterius ⁊ ecōuerso. Quidā eniz incipiunt habere dentes in fine p̄mi anni. alij ꝓpe tertium quidā incipiūt ambulare in scd̄o anno. quidā in fine tertij vł q̄rti. quidā ꝯcuti in quarto alij in fine quinti. quidā pollui incipiunt in. 12. alijs hoc faciētibus post. 14. ⁊ sic de alijs. Sed etates quattuor p̄ncipales nō oēs h̄nt opa quibus manifeste a se iuicē distinguanť quēadmoduz etates in adolescētia cōprehēse. iō hic distinguūť numero annoꝝ. ¶ Queriť tertio an etas cōsistentie latitudinē h̄eat plurium annoꝝ. Arguiť q̄ nō. homo quasi flos egrediť ⁊ cōteriť ⁊ fugit velut vmbra ⁊ nunq̄ in eodē statu pmanet: nūq̄ ergo diu est in statu ꝯsistētie. Scd̄o nunq̄ p̄ncipia vite que sunt calor nālis ⁊ humidū radicale pl̄ibus ꝑsistunt annis i eadē mensura: imo nec vno die: q3 nālis calor nō cessat depascere radicale humidū: quousq3 mors eueniat: cuiq3 indiuiduo destinata p nām: ⁊ si restaureť depastū humidū nunq̄ ita puruz pōt restaurari sicut prius fuit: alioquin vita possit ppetuari. Tertio sex res nō nāles ⁊ alia pene inumera cōtinue ⁊ incessanter corp' humanū alterāt quare nunq̄ sinunt ip̄m ꝯsistere in eodē vigore. Quarto si ꝯsistentia vł iuuētus pl̄ibus annis durare queat sequiť q̄ homo ꝯstitut' in fine iuuētutis nō est ꝓpinquior morti q̄ q̄n est in p̄ncipio eius qd̄ est manifeste falsum: ꝯn̄a tn̄ patet q3 p̄ncipia vite sunt in eadē mēsura ⁊ eque fortia ⁊ v̇tutes oēs: sicut ergo suffecerūt custodire corpus q̄nq3 annis in eodē statu. s. a p̄ncipio iuuētutis vsq3 in finē: sufficient rursus custodire alijs q̄nq3 annis ⁊ sic ꝯsequenť. Quinto q̄to calor est fortior ⁊ acutior tāto fit maior resolutio hūidi radicał: ⁊ minor ꝑsistētia in eodē statu: s3 in iuuētute calor est fortissim' ⁊ acutissim': q3 nō ē minor calore puericie vt diceť statim ⁊ est iunct' siccitati q̄re ē acutior cū siccitas sit lima caloris. Et si dicas q̄ mł̄tū restaurat sicut multū resoluit nō est tn̄ ita puꝝ. Oppositū dicit hic p̄n. ⁊ cōis schola ⁊ fama. ¶ Attende q̄ etas consistentie dupliciť intelligi potest Vnomodo sic q̄ sit ꝯsistentia seu pmanētia oium virtutuz tam nālium ⁊ vitaliū q̄ aialium ⁊ suoꝝ instr̄orum sub equalibus tēperantia coeq̄litate ⁊ puritate p̄cise ⁊ adequate. Alio° vt sit cōsistentia seu pmanētia venustatť ⁊ pulchritudinis ⁊ viuacitatis coloris ⁊ pfectiōis opationū quo ad sensuale iudiciū. Hoc p̄misso dic p̄mo sicut antea dictū ē de tēperato ad iusticiā q̄ etas ꝯsistentie p̄mo° intellecta nō durat p annos necq3 p dieē: s3 ptrāsit in ictu oculi. Istud ꝓbāt rōnes an̄ oppositū. Dic 2° q̄ etas ꝯsistētie secundo° intellecta durat cōiter pl̄ibus ānis ⁊ in viris vicinis tēperamēto boni regimis durat cōiter. 10. annis vł eo circa. s. a. 25. anno vsq3 ad. 35. vł in potentatib' sub celo ꝓpicio a. 30. anno vsq3 ad. 40. istud docet expiencia ⁊ cōis medicoꝝ snia. ¶ Queritur q̄rto. cū in senectute virt' nō minuať manifeste s3 occulte q̄b' signis discerniť a iuuētute. Dic q̄ ꝑspicacit intēdentib' senes inueniunť frigidiores ⁊ sicciores ⁊ plus abūdātes in superfluitatibus ⁊ min' potētes in actu venereo ⁊ ꝯtinuatōe actuū fortitudinis ⁊ ꝓniores pati a cāis infirmātib' maxime frigidis ⁊ ruge et canicies venire īcipiūt. ¶ Queriť. 5°. quis est nālis termin' senij Dicunt quidā tm̄ eē tp̄s decremēti hoīs nāliter q̄tum est tēp' cremēti ⁊ status eius: sicut ergo tp̄s cremēti ⁊ stat' hoīs est. 35. annorum vł. 40. in fortib' et bn̄ natis ita tp̄s decremēti erit. 35. annorum vł. 40. erit g̊ terminus senij ann'. 70. vł. 80. in robustis Et si ꝯtingit parū vltra viuere residuū erit labor ⁊ dolor. Iuxͣ illud ꝓphe. Anni nostri sicut aranea meditabūť. i. reputabūtur inutiles sicut aranea texens telas dies annoꝝ nostroꝝ in ip̄is. 70. annis. Si autem in potētatibus. 80. anni: ⁊ amplius labor ⁊ dolor. Vulgi vero opinio est q̄ terminus naturalis senij est. 81. annus Dicit enī sepē durare trib' annis ⁊ canē tribus sepib'. s. nouē annis ⁊ equū tribus canib' id est. 27. annis ⁊ hoīem trib' equis. s. 81. annis. Et seneca refert platoni fuisse sacrificatū athenis: q3 vixit nonies nouem annis: videlicet. 81. qui numer' annoꝝ cōnālis est vite humane. Alij dicūt soli deo reseruatam esse certā cognitionez termini senij Iuxͣ illō Job. Breues dies hoīs sunt numer' mensiū eius apud te est. Et re nera sic credo. Primo q3 paucissimi sic nascunť: vt sint apti attingere terminū nālem hoīs. Scd̄o cōditiones materie sunt infinite: ⁊ ideo inscibiles a nobis: vt ait auerroys. 6°. colliget. Tertio sciri nō pōt adequata proportio caloris nālis ad humidū radicale penes quā mensurať duratio hoīs cū lateat oēs sensus ⁊ nō cadat sub humana rōne. Q3 si experientie stare decreueris rarior fenice tibi occurret expiendi mā cū nec ip̄e cognoscas quis nāliter oppetit ⁊ q̄s p̄ueniť morte ⁊ quis dono aliquo singularis gr̄e vita fungitur vltra cōem hoīum valētiā. Quarto difficillimū est inuenire cās seruatiuas sanitatť hūane. s. sex res nō nāles oēs ꝓpitias. Quīto si possent inueniri ꝓpicie oēs difficillimū est eas applicare sine errore oino vł in q̄titate vł in q̄litate vł in tpe. Sexto hō p̄ter hec oīa subijciť infinitis miserijs pestilētie famis guerre motuum terre diluuioꝝ ventorū fulminū ⁊ filium abbreuiantiū humanā vitā. Teneo tn̄ q̄ termin' nālis senij hoīs sani semp quē describit. G. p̄mo tegni. non est ꝓcul ab anno cētesimo. Multi enī sunt visi attingere cētesimū annū ⁊ quidā paꝝ vltra trāsire. ⁊ hypo. quē. G. tēperatū reputauit vixit annis. 99. ⁊. G. 88. vt refert haly. nō obstātibus laborib' suis īmensis. ⁊ gen̄. 6°. scribitur q̄ tpe noe dixit deus. Non pmanebit sp̄ūs meus in hoīe ineternū q3 caro est erūtq3 dies illi'. 120. annoꝝ. ⁊ eccł. 18. scribiť. Numerus dierum hoīm vt multū centuz anni. Teneo 2°. q̄ nihil ꝓhibet aut diuino miraculo aut influentijs celi vehementer fauentibus ⁊ propicijs aut medicine beneficio terminū senij longe vltra. 100. annū ꝓtendi. Hoc approbant hystorie plures. Diuino quidē miraculo q̄m oīa obediunt nutui sui creatoris: ⁊ oīa quecūq3 voluit dn̄s fecit in celo ⁊ in terra. Influentijs celi vehemēter fauentibus quoniā totus iste mundus inferior est continuus lationibus superioribus: vt tota eius virtus inde gubernetur: ⁊ allatio seu motus obliqui circuli est causa generationis ⁊ corruptionis in his inferioribus secundo de generatione. Medicine beneficio: q3 potest aliquādiu retardari senectus ⁊ prohiberi consumptio cita humidi radicalis per medicinam. Iuxta illud auerroys quarto colliget capitulo de diebus creticis. Et auenzoar gloriosus vt rasis ē testificatus cui in hac scientia debet concedi corona: quia vixit centum trigintaquinq3 annis. ⁊ in quadragesimo anno in hac arte operari incepit ⁊ in bono obijt statu ⁊ in scientie habitu vidit quanta videre ⁊ cognoscere potuit. Et haly tertio tegni commento canon̄ penultimi ait. Iam possibile est vt sint medicine que ꝓhibeant a velocitate ad senectutem scilicet a frigore mēbrorum ⁊ siccitate eorum ⁊ perlongetur per illud vita hominis quando regimen eius fit bonum: sicut dicitur q̄ homines vixerunt centenis annis. Et vnum quod inuenitur in illo est medicina inda que nominatur trifera. ip̄a namq3 facit bonam digestionem ⁊ bonum calorem ⁊ conseruat iuuentutē spacio longo. Et fortasse illi qui diu vixerunt etiam inuenerunt medicinas q̄bus ꝓlongate sunt vite eorum quarum cognitio nō peruenit ad grecos: nec ad aliquem eorum qui venerunt post eos vsq3 hodie. Et fortasse inuenietur illud in eo quod futurum est ex tempore. Nam quando trifera est fm quod diximus tunc possibile est inuenire quod est magis vltimum ea hec haly. ¶ Infantium vero solum ab infantia ⁊c̄. In hac particula secunda prime partis huius capituli que est de complexionibus etatum. Primo princeps ostendit complexionem adolescentie. Secundo recitat tres opiniones cum suis motiuis super caliditate pueroruz ⁊ iuuenum. et reprehendit duo dicta secunde opinionis: et tangit quattuor causas male instimbre pueroꝝ ibi|Medici v̄o antiqui| Tertio ostendit qualis est caliditas in etatibus post iuuentutez ibi|Propterea sciendum est| Quarto qualis est complexio cuiusq3 etatum tā in actiuis q̄ in passiuis ibi|Quod ergo ex hoc|

In prima parte que est presens textus dicit p̄nceps q̄ complexio infantium ab infantia vsq3 ad iuuentutē. s. adolescentium existit solum

in calore temperato fere τ humiditate fere sup̄flua. ❡ Attende primo ꝙ prin. dicens cōplexionē adolescētium existere in calore fere tēperato ideo dicit fere: q: calor pueri nō est tēperatus tēperamento ponderis: neq₃ temperamēto cutis sed ei vicinus. Sed cōtra dicit. G. 2°. de com plexionibus. Existimemus ergo aīal iam incipere generari in matrice vt sciamus qualiter est fm vltimū humiditatis τ caliditatis Et illud ideo qm̄ cōstitutio vel euentus animalis p̄ma non est nisi ex sanguine τ spermate. Et hec q̄dem duo nō sunt nisi calidum τ humidum. Dic ꝙ Ga. solum voluit caliditatem infantium esse in vltimo cōparatione ad alias etates: ita ꝙ hoīs calor in īfantia est tantus q̄tus vnq̄ erit fm naturam. ❡ Attende secundo ꝙ p̄nceps loquens de humiditate infantium licet sit multum intensa: nō tamen absolute dicit eam eē sup̄fluam sed fere superfluam. Et hoc ideo qm̄ humiditas fortis necessaria est infantie: vt materia membrorum valeat extendi τ membra ip̄a ad cremētum peruenire. Iuxta illō Galieni scōo de cōplexionibus. Natus hora natiuitatis τ paruz post q̄ nascitur in vltimo existit humiditatis τ limositatis τ neq₃ vene ipius pulsatiles τ nō pulsatiles aut viscera eius aut caro ip̄ius sunt in illa hora fm hanc dispositionē tātum. Uerum etiam ossa ip̄ius que tn̄ fm ꝙ sunt ossa sunt sicciora oībus membris ita vt mulieres que nutriunt infantes equēt τ rectificent figuras ossium eorum τ oīa membra que sunt in eis sicut equantur τ aptant̄ vasa facta ex cera. Et si tu experiaris ad aīal cum nascitur τ comederis ex ip̄o aut anatomisaueris aut aspexeris ip̄m inuenies eius carnē muscilaginosam τ mollem τ inuenies omne genus ossium eius simile caseo cum coagulatur: hec Ga.

vero solū ab infantia vsq₃ ad iuuētutem cōplexio in calore fere tēperato τ hūiditate fer̄ sup̄flua existit. Medici vo antiq̄ inter se disceptauerunt de duabus caliditatib' puericie τ iuuentutis. Fuerunt enī quidā eorum qui dixerūt ꝙ caliditas pueri est maior: τ ꝑpter illā plus crescit. Ideoq₃ omnes operatiōes eius naturales desiderij τ digestionis sunt maiores τ diuti' morantes: qm̄ calor innatus qui inest eis a sp̄mate magis est aggregatus τ est minoris tp̄is. Et ex eis fuerūt qui dixerūt ꝙ calor innat' in iuuenib' est valde fortior: qm̄ eorum sanguis est maioris q̄titatis τ

Medici vero antiqui τc. In ista parte secunda secūde particule p̄me partis principalis huius capituli premisso ꝙ antiqui disceptauerunt inter se de duabus caliditatib' puericie τ iuuentutis. Primo recitat princeps opinionem dicētium ꝙ calor pueri est maior calore iuuenis. Secūdo recitat opinionem dicentium ꝙ calor iuuenis est maior ibi [Et ex eis fuerunt] Tertio recitat opinionem galieni dicentis ꝙ in puero τ iuuene est equalis calor ibi [Galienus vero] Quarto reprehēdit duo dicta secūde opinionis τ tangit quattuor causas male istimbre puerorum ibi [Quod autem dixit] ❡ In prima parte dicit ꝙ fuerunt aliqui ex antiquis medicis qui dixerunt ꝙ caliditas pueri ē maior caliditate iuuenis. τ assignant super hoc quattuor rationes. Pri. ratio est q: pueri crescunt τ iuuenes nō. cremētum autē a fortitudine caloris venit dilatantis materiam membrorum. Secunda ratio est. omnes operationes naturales appetitus cibi et digestionis eius sunt in pueris maiores τ diutius morantes id est perseuerantes. De appetitu maiori satis constat: q: quasi semper pueri esuriunt. De digestione probatur q: pueri digerunt cibi q̄titatez que sufficit restaurare deperditum τ augere corpus. Iuuenes vero solum digerunt cibū pro restauratione deperditi: sed ꝙ iste operationes sint diutius morantes in pueris apparet: q: perseuerant in eis vigintiquinq₃ annis. Iuuentus autem raro durat decem annis. Tertia ratio est. calor innatus q̄ inest pueris a spermate est magis aggregatus. nam calor ille a tempore natiuitatis vsq₃ ad iuuentutem continue extenditur fm extēsionem humidi radicalis cui adheret sicut membra omnia taz spermatica q̄ alia extenduntur τ crescunt penes tres dimensiones. Sed virtus vnita fortior est seipsa dispersa τ extensa: ergo virtus caloris innati est maior in pueris. Quarta ratio est. calor naturalis in pueris est minoris temporis. Cum ergo cōtinue a tempore natiuitatis vsq₃ ad mortem aliquid de eo resoluatur cum humido radicali continue depasto tam ab eo q̄ a calore aeris nos continentis: sequitur ꝙ q̄to vicinior est natiuitati tanto est integrior τ maior. ❡ Attende hic primo ꝙ hoc aduerbiū comparandi plus in prima ratione vbi dicitur. Et pro-

pter illam plus crescit notat cōparationem abusiuam in qua nō ambo extrema participant eo in quo fit comparatio: q: iuuenes nō crescunt. ❡ Attende secundo ꝙ Galien' recitans has sectas τ earum rationes secūdo de complexionibus. p̄mam rationem prime secte quam recitat hic princeps sumit a sanguine dicens. Secta prima ratiocinatur ꝙ sanguis est calidior omnibus que sunt in corpore fm naturam τ ꝙ embrio forsitan in principio nō est nisi sanguis tantum preter paruz ex eo postea ad vltimuz cum membra ip̄ius sunt creata. Et si iam facta sint in ip̄o ossa τ vene pulsatiles τ non pulsatiles et reliqua membra: non tamen vincit super oīa ea nisi rubedo: τ est in eis ex sanguine puro qui est in vltimo caliditatis plurimum. Concludunt ergo ex hoc ꝙ embrio est in vltimo caliditatis: τ si fuerit ita tunc infans natus calidior est iuuenibus fm superfluitatē ꝓpinquitatis em(brioni.)

magis spissus. Ideoq₃ accidit eis fluxus sanguinis ex narib' plus τ fortius τ ꝙ eoꝝ complexio plus ad choleram declinat: τ puerorū complexio plus declinat ad phlegma τ ꝙ iuuenes vehementiorū motionū existūt motus vo nō est nisi ꝑpter calorem. Et isti etiaz vehementioris istimbre existunt τ sunt melioris digestionis τ hoc ex calore. Desideriū nanq₃ non est ex calore s₃ ex frigiditate. Ideoq₃ caninus appetit' ex frigiditate sepi' cōtingit. Signū aūt ꝙ vehemētioris istimbre isti existāt est ꝙ neq₃ nausea accidit eis neq₃ vomit' neq₃ fastidiū quēadmodū cōtingit pueris ꝑpter

In secūda p̄te dicit princeps ꝙ fuerūt aliqui ex antiquis medicis qui dixerunt ꝙ calor innatus in iuuenibus est fortior valde. Et assignant super hoc quattuor rationes τ reprehendunt illos de prima secta in duobus. Prima ratio est. sanguis iuuenum est maioris q̄titatis τ magis spissus. Sed maioritas sanguis τ spissitudo amplior eius attestantur super calore maioritas quidem quia calidius quod est in corpore post spiritum τ cor est sanguis: vt prius dictum est: spissitudo vero q: digestiones ꝓcedūt ingrossando donec humores fiant membra solida: q̄to ergo sanguis spissior apparet tāto melioris digestionis τ fortioris caloris naturalis est indicium. Signum autez ꝙ sanguis est maioris q̄titatis in iuuenibus est ꝙ fluxus sanguinis narium plus τ fortius accidit eis q̄ pueris. Secunda ratio. iuuenuz complexio plus declinat ad choleram. Cuius rei signum est ꝙ omnes eorum egritudines sunt calide sicut febris tertiana Et totus vomitus eorum est cholericus. puerorum vero complexio plus declinat ad phlegma. Cuius rei signum est ꝙ plurime egritudines q̄ pueris eueniunt sunt frigide τ humide τ eoruz febres sunt phlegmatice. τ plurimum quod vomunt est phlegma cum igitur cholera sit calidior humor qui est in corpore τ phlegma frigidius quod est in corpore: sequitur ꝙ iuuenes sunt pueris calidiores. Tertia ratio. iuuenes sunt vehementiorum motionum. sunt enim robustiores in luctis τ alijs quibuscunq₃ actibus fortitudinis: vt docet sensus. motus vero nō est nisi ꝑpter calorem. Quarta ratio est. iuuenes sunt vehementioris istimbre q̄ pueri. Et intellige per istimbre bonam cibi tolerantiam. scilicet cum illud quod comedit homo nō nocet ei. Et signum ꝙ iuuenes sunt vehementioris istimbre est ꝙ nō accidit eis nausea id est appetitus vomendi sine effectu: neq₃ vomitus neq₃ fastidium id est abominatio vel repulsa cibi. He sunt rationes secunde secte. Reprehensiones autem quibus hec secunda secta reprehendit p̄mam in hac littera tanguntur due. Prima reprehēsio in hoc est ꝙ prima secta arguit ex desiderio maiori in pueris maiorem caliditatē. Et cōtrarium est vt ait hec secta: q: desiderium nō est ex calore: sed ex frigiditate. Cuius rei signum est ꝙ caninus appetitus sepius contingit ex frigiditate maximum ergo desiderium quod est in pueris significat diminutionē caloris Secunda reprehensio est in hoc ꝙ prima secta arguit pueros eē calidiores ꝑpter eorum augmentum τ augmentatio nō procedit a caliditate vt ait secta hec: sed ab humiditate. Nam multa humiditas reddit materiā magis extensibilem in omni dimen-

sione. Hec sunt que dicit princeps in hac parte: licet nõ penitus illo ordine q̃ narrata sunt. Tandem dicit ꝙ he sunt sententie ⁊ rõnes duarum sectarũ. ¶ Attende hic ꝑmo ꝙ Galienus huic secũde secte addit rõnem sumptã a somno scðo de cõplexionibus dicens. In pueris quoq; inuenimus somnũ fieri ꝓlixiorem q̃ possibile est et de somno ſm ꝙ dicunt illi de scða nõ existimat aliquis. Et si sit insan⁹ ꝙ sit aliter ꝓter ꝙ vicatur: calor innatus et submergat multitudine humiditatis: queadmodum hoc notum est ex ebriis: ⁊ ex eis q̃ superflue vtunt balneatione. Et ſm hũc quidẽ modum papauer etiã somnum euenire facit: ⁊ poma mandragore ⁊ lactuce et omne quod in cõplexione sua ẽ frigidũ ⁊ humidum. ¶ Attẽde scðo ꝙ G. hanc materiã reputat multum difficilem ⁊ ꝑdictas opiniones apparentiã habentes. Dicit enĩ secundo de cõplexionibus. Et neq; est facile iudicare de diuersitate ipsorum. ⁊ illõ nõ: qm̃ sermo cuiusq; duarum sectarum est sermo sufficiens id est plurimis rõnibus coloratus. In tertia parte dicit prin. ꝙ Galienus cõtradicit ambabus sectis. Et sup hac materia ꝑmo ponit duas cõclusiones. Prima ẽ ꝙ caliditates puerorũ ⁊ iuuenum sunt equales in radice. Scða est ꝙ caliditas puerorum est maioris q̃titatis ⁊ minoris qualitatis. s. acuitatis. ⁊ caliditas iuuenũ est minoris q̃titatis ⁊ maioris qualitatis. s. acuitatis. Scðo adducit exemplum ad declarationẽ scðe conclusionis dicẽs. Opinemur id est imaginemur ꝙ vna sola caliditas in mẽsura vel vnũ ⁊ idẽ corpus in qualitate ⁊ q̃titate subtile calidũ semel penetrauerit in substantiam humidã ⁊ multam sicut est aqua: ⁊ alia vice penetrauerit in substantiã siccam ⁊ paucam sicut est lapis ⁊ inueniemus ꝙ caliditas aquea erit maioris q̃titatis: qꝛ est ĩ maiori subiecto ꝑpositum: ⁊ mollioris qualitatis id est minoris acuitatis qꝛ ꝯiungitur humiditati hebetanti eam. Et caliditas lapidis erit minoris q̃titatis: qꝛ est in subiecto minori ꝑ positum: ⁊ acutioris qualitatis: qꝛ siccitati cõiungitur que est lima caloris. Ita debes cognoscere caliditatem puerorum ⁊ iuuenũ. Tertio ꝓbat sic ꝑmam cõclusionem. Pueri nõ fuerunt generati nisi ex spermate quod ẽ multũ calidum. Sed calori contracto ex spermate nihil accidit in tota puericia quod minuat vel extinguat ipm: qꝛ puer nõ cessat augeri: sed ꝓcedit crescendo: nec adhuc stetit id est nondum attigit statum seu etatem consistentie nedum q̃ iam retrocedat id est q̃to minus est in dispositione vt iam retrocedat ⁊ minuat calor ipsius sicut fit in senectute. Iuuenibus autem nihil accidit quod augmentet vel minuat vel extinguat calorem eorum innatum. Sed calor eorum cõseruatur in eis ꝑ humiditatẽ minoris q̃titatis ⁊ qualitatis simul q̃ sit humiditas puerorum: qꝛ continue a principio natiuitatis vsq; ad mortem aliquid de humido radicali resoluitur: ⁊ sic minuitur eius q̃titas: ⁊ cõtinue desiccatur: et sic minuitur ei⁹ qualitas scilicet humiditas. Quarto rñdet cuidã tacite obiectioni. Possit enim aliquis dicere. ex quo humiditas seruans calorẽ iuuenum est diminuta q̃titate ⁊ qualitate. videtur etiam ꝙ calor sit diminutus: qꝛ ad resolutionem humidi radicalis sequitur resolutio naturalis caloris adherentis ei. Huic obiectioni respondet dicens ꝙ diminutio humiditatis in iuuenibus nõ est tanta q̃ non possit eorum retinere calorem: sed tanta est ꝙ humiditas illa nõ sufficit vlterius ad augmentum: ita ꝙ humiditas in pueris est tãta ꝙ sufficit ad retentionem innati caloris ⁊ ad augmẽtum ⁊ in senibus est tam modica ꝙ ad neutrum horum sufficit. Erit igitur in iuuenibus qui medii sunt horum potens facere vnũ istorum ⁊ non aliud. sed dicere ꝙ humiditas iuuenum potest facere augmentum ⁊ non potest retinere calorẽ innatum nõ habet apparentiam. qualr enim aliud possit ꝑstare augmentum quod nõ potest custodire radicem. Restat igitur vt dicatur ꝙ humiditas iuuenum potest custodire calorem innatum ⁊ nõ potest prestare augmentũ: ⁊ scitum est ꝙ hec ẽ etas iuuentutis scilicet in qua sufficit humidum ad seruandum calorem ⁊ nõ ad augmentum. ¶ Attende hic primo circa primam conclusionem ꝙ cum dicit Galienus ꝙ caliditates puerorum ⁊ iuuenum sunt equales in radice: intelligit ꝙ sunt equaliter intense: seu in eodem gradu caliditatis in proprio subiecto id est ex parte proprii subiecti reiecta omni aduenticia caliditate quod est radix ⁊ origo innate caliditatis. Illud autem subiectum est humidum radicale seu substantia spermatica. Iuxta illud galieni primo amphorum cõmento illius canoñ. Et qui crescunt. Subiectum enim innati caloris substantiam aeream aquosam est videri: sicut sperma intelligimus in quo substantiam paruam inuenimus terrestrem cum plurimum habeat calorem ⁊ humiditatem: sicut diximus in libro nostro de spermate ⁊ sanguine menstruo: quibus conficitur corpus humanum. Vel intelligit ꝙ sunt equales in radice id est eque intensi interius: ita ꝙ caliditates puerorum ⁊ iuuenum dupliciter possunt considerari. Vno modo ſm esse qð habẽt in se interius. Alio modo ſm ꝙ prorumpunt exterius ⁊ immutant tactũ. Primo modo sunt equales. secũdo modo nõ. Sed calor puerorum est maioris q̃titatis: qꝛ plus resoluitur de corporibus puerorum cũ sint humida ⁊ mollia ⁊ minoris qualitatis id est acuitatis: qꝛ calor puerorum est coniunctus humiditati ⁊ ideo suauis tactui. Et cõtrarium est de calore iuuenum:

digestiue eorũ maliciam. Et signum ꝙ eorum cõplexio magis cholere ꝑtinet est ꝙ omnes eorũ egritudines sunt calide sicut febris tertiana: ⁊ eorum vomitus tot⁹ ẽ cholericus. Egritudines aũt plurime q̃ pueris eueniunt sunt frigide ⁊ humide: ⁊ eorũ febres sunt phlegmatice. Et plurimum quod vomũt est phlegma. Et augmẽtum quod est in pueris nõ est ꝓpter fortitudinẽ caliditatis eorũ neq; est nisi ꝓpter multã ipsorum humiditatem. Maximum aũt eorum desiderium significat caloris eorum diminutionem. Et he quidẽ sunt duarũ sectarum sñie ⁊ ipsarum ratiões. Galien⁹ ṽo ambabus sectis cõtradicit. Dicit enĩ ꝙ eorũ caliditates in radice sunt eq̃les. Sed puerorũ caliditas est maioris q̃titatis ⁊ minoris qualitatis. s. acuitatis. Et iuuenum caliditas est minoris q̃titatis ⁊ maioris qualitatis. s. acuitatis. Et huius quidem declaratio sicut ipse dicit ẽ vt opinemur vnam solam caliditatem in mẽsura aut corpus subtile calidum vnum in q̃titate ⁊ qualitate in substantiã humidam multã semel penetrasse sicut aqua: ⁊ alia vice penetrasse in substãtiam siccam ⁊ paucã sicut lapis. Et cũ sic fuerit inueniem⁹ caliditatẽ aqueã maioris q̃titatis ⁊ mollioris qualitatis: ⁊ caliditatem lapideam minoris q̃titatis ⁊ acutioris q̃litatis. Et hic ita debes cognoscere caliditatẽ que est in pueris ⁊ iuuenibus. Pueri enĩ nõ fuerunt generati nisi ex spermate quod ẽ multum calidũ: ⁊ huic calori nõdum accidit res q̃ ipm extinguat. Puer nãq; augeri nõ cessat: sed crescendo graditur: nec adhuc stetit nedum ꝙ iam retrocedat. Iuuenib⁹ ṽo nihil accidit qð eorum calorẽ augmentet innatũ: nec etiam aliquid qð ipm extinguat: sed ille calor in eis cõseruatur humiditate minoris q̃titatis ⁊ qualitatis simul donec ad declinationẽ ꝑueniat: neq; tñ hui⁹ humiditatis diminutio est adhuc diminutõ que caliditatẽ retinere nõ possit: neq; est nisi ꝙ augmẽtũ facere nõ valet quasi humiditas tanta erat prius ꝙ duas res facere poterat custodire videlicet calorẽ ⁊ superesse etiam ad augmentum faciẽdum. Ad vltimum ṽo ad hoc deueniet ꝙ neutram duarum rerum efficere poterit. Oportet ergo vt in medio talis existat ꝙ possit vnã efficere ⁊ nõ alteram. Falsum aũt ẽ vt dicamus ipam posse augmentare ⁊ nõ posse retinere calorẽ innatũ. Quõ enĩ in re augmẽtum ꝑstare põt qð radicẽ nõ valet custodire. Restat ergo vt dicamus ꝙ calorẽ custodire põt ⁊ in corꝑe augmentũ prestare nõ põt. Et scitum est ꝙ hec ẽ etas iuuentutis.

vt ait Galienus cōmento illius canoñ.ꝑmi amphoꝝ. Et qui crescunt. ❡ Attende secundo circa secundam conclusionem in qua dicit Galienꝰ ꝙ caliditas puerorū est maioris q̄titatis: ꝙ maioritas q̄titatis caliditatis attendiť penes magnitudinē subiecti. Iuxta illud. G. ꝑmo amphorum cōmento illius canoñ. Et qui crescunt. Dicamus ergo ca-

Quod autem dixit secunda secta ꝙ augmentum quod est in pueris non est nisi propter humiditatem et non ꝓpter calorem est dictio falsa. Humiditas nāq; augmenti est materia. Et materia nō patitur ꝑ se: neq; ꝑ se creatur: nisi apud operationē virtutis in eā agentis. Virtus autē agens hic est aīa aut natura p̄cepto dei: neq; agit nisi cum instrumēto: ⁊ illud est calor innatus. Quod autē dixerunt etiā ꝙ vehemēs desideriū qđ est in pueris nō est nisi ꝓpter frigiditatē complexionis eorum est di-

lorem multuz esse ex subiecti cū suscipientis consideratione. Sed cōtra puerorū corpora sunt parua et iuuenū magna: ⁊ ꝑ ipsa tota diffusus est inatꝰ calor. Nulla etenim est sensibilis particula ꝑuata innato calore aliter nō viueret caliditas ergo iuuenū est maioris q̄titatis q̄ puerorum: q2 est in maiori subiecto. Dic ꝙ duplex est subiectū innate caliditatis. Unū est ei ꝓpriū et ē radicale humiduz Aliud commune quod et ei subiicitur ⁊ aliis qualitatibus acquisitis ex cibis ⁊ potibus ⁊ aere ⁊ celo ⁊ motibus ⁊ similibus. Dic secundo ꝙ subiectum cōmune innate caliditatis est maius in iuuenibus ⁊ minus in pueris vt argutum est. Dic tertio ꝙ subiectum ꝓprium innate caliditatis est maius pondere ⁊ corpulentia in pueris q̄ in iuuenibus: licet sit magis extensum ⁊ dilatatum in iuuenibus extēsione mēbrorum spermaticorū. Nihil enim spermatibus aduenit post generationē eis vnigeneum qđ ipsorum substātiam augmentet: sꝫ ꝓcedunt minuendo ⁊ desiccando continue vsq; ad mortem quare minor est eorum substantia in iuuenibus. ❡ Attende tertio ꝙ Galienus hāc materiam scđo de cōplexionibus diffuse tractans hoc ordine ꝓcedit. Primo recitat duas ꝑmas opiniones p̄dictas cum suis motiuis. Secundo reprehendit eas. q2 de longinquo ratiocinātur sup res ꝑmas ex rebus scđis: puta ex augmento ⁊ digestione ⁊ aliis oꝑationibus rōcinantur super cōplexione que prior est illis ⁊ forte necessaria ad illorum cognitionem. Tertio tangit ordinē ꝓcedendi in doctrinis vł per demonstrationē vł ꝑ ea que sensui apparēt. Et q2 hic agitur de actu calido dū tractatur quis calor est maior an pueri an iuuenis ⁊ ꝓprietas tactus est discernere de talibus credendū est tactui: ⁊ fatuū est ea velle demonstrare esse ꝑ rōnem que sensui manifesta sunt: sicut nō credere visui ꝙ nix est alba ⁊ coruus niger: sed querere super hoc demonstrationem. Quarto tangit cōditiones obseruādas in experiēdo per tactum quis calor maior est an pueri an iuuenis ⁊ sunt in summa ꝙ cetera supponātur esse paria preter illud quod in quo fit cōparatio. s. preter etatem. His premissis galienus ita cōcludit. Sensu igitur oportet experiri calidum aut frigidum corpus quod est actu tale ⁊ relinquere oēs significationes reliquas. meam aūt experientiam ⁊ iudicium tibi narrabo Dico ergo ꝙ ego tetigi corpora multa studiose nō puerorum ⁊ infantium tm̄: sed adolescentiū ⁊ iuuenū. et repperi ꝙ nulla duaꝝ sectarum est veraꝝ: neq; que absolute iudicat ꝙ iuuenes sunt calidiores pueris: neq; que dicit ꝙ sunt frigidiores eis. Et illud ideo qm̄ si tu remoueris oēs alteratiōes que extrinsecus accidunt ⁊ ꝯsideraueris diuersitatem que est ex etate tm̄ nō inuenies aliquē eoꝝ absolute calidiorem altero Uerūtamen vtrorūq; caliditates sunt diuerse qualitate. s. ƀm modum ꝑtandi se tactui. Et declarat illđ a siłi in aere aqua ⁊ lapide. Nā si acceperis aerē mediū inter calidissimū aerē ⁊ frigidissimū ⁊ aquā mediā inter calidissimā aquā ⁊ frigidissimā ⁊ lapidē mediū īter calidissimū lapidem ⁊ frigidissimū. nullus horū trium est calidior altero: cū sint oēs equales. Proꝑetas tm̄ tactꝰ nō est equalis in istis. Consequēter se latiꝰ declarans dicit. Iam igiť manifestū est ꝙ ꝑuenire ad cognoscendū eq̄litatem caliditatis in pueris ⁊ in iuuenibus nō est nisi oīs cuius intellectus iam exercitatus est in eo qđ dixi ⁊ cuius sensus est edoctus experimento multo rerū ꝑticularium ita ne erret qñ inueniet vnū eorū in substātia humida ⁊ alterū in sbā sicca. Et ego quidē ƀm hāc viā multoties exꝑtus sum młtos hoīes. quoꝝ q̄daꝫ erant pueri ⁊ quidā adolescētes ⁊ q̄dā iuuenes. ⁊ exꝑtꝰ suꝫ vnū eūdē q̄ erat infans: deinde postq̄ factꝰ ē puer: deinde postq̄ factꝰ est adolescēs ⁊ nō inueni iuuenē calidiorem puero: neq; calidiorē iuuene puerum: ⁊ nō inueni inter eos diffe-

rentiam queādmodū dixi nisi ꝙ caliditas in pueris est vicinior nature vaporis. ⁊ cū hoc est multa ⁊ delectabilis. In iuuenibus vō est caliditas pauca ⁊ sicca ⁊ nō est eius tactꝰ delectabilis ƀm siłitudinem delectatiōis caliditatis pueri. Et illud ideo qm̄ resoluitur ex substātia pueri ꝓpter humiditatē eius ad exteriora

ctio falsa. Cū malo nanq; desiderio qđ est ꝓpter frigiditatem cōplexionis nō ꝑuenit istimbre neq; nutrimētum. Puerorū enim istimbre melior que esse pōt est in pluribus horis neq; in eorū corporibus nisi foret propter hoc de ꝑmutatione eius qđ cōeditur plus ꝓueniret q̄ sit illud qđ dissoluiť ꝓpter quod crescūt. Aliqñ vero accidit eis malicia istimbre ꝓpter eorū gulositatem: ⁊ q2 eorū cōestiones malis disponunť ordinibꝰ ⁊ comedunt res malas ⁊ humidas: ⁊ multas ⁊ desuꝑ malis mouenť mo

res multa; sed ex sbā iuuenū nō resoluiť nisi parū ꝓpter eius siccitatē Tandē finem imponēs dicť sic cōcludit. regula. ergo cognitionis calidi ⁊ frigidi nihil est preter sensuꝫ tactus.

In quarta parte ꝑmo reprehēdit princeps dictū illud scđe secte ꝙ augmentū nō est in pueris nisi ꝓpter humiditatem nō ꝓpter calorem dicēs. ꝙ illud est falsum: q2 humiditas est mā augmēti ⁊ materia nō patiť ꝑ se neq; ꝑ se creatur: ita ꝙ in se agat vł se erect. Nā passio est effectus illatioq; actiōis: vt ait auctor sex ꝑncipioꝝ capło de passione: imo nō patiť nisi apud oꝑationem virtutis agētis in eam. q̄ quidem virtus aut est aīa ƀm illos q̄ dicunt vegetabilia aīari aut natura ƀm illos qui dicunt sola animalia aīata. Uirtus aūt agens hic s. in augmētatione non agit nisi cū instr̄o. non eni agit ꝑ essentiā ⁊ illud instr̄m est calor innatꝰ quo mā humida dilatatur ⁊ extenditur in oī dimensione. Scđo reꝑhendit dictū illud scđe secte ꝙ vehemēs desideriū pueroꝝ: nō est nisi ꝓpter frigiditatē eorū dicens illud eē falsum: q2 cū malo desiderio ꝓcedente a frigiditate nō ꝓuenit istimbre. i. bona cibi tolerantia. s. cū id qđ comedit aliquis nō ledit eū. neq; nutrimentū. i. bona nutritio corꝑis: q2 frigiditas impedit cibi digestionē ⁊ ex ꝯsequenti bonā nutritionē Puerorū vō istimbre est melior vt in pluribus q̄ reperiri possit ⁊ nisi foret ꝓpter hoc. s. ꝙ istimbre est melior in pueris q̄ possit eē nō ꝓueniret in corporibus eoꝝ plus de ꝑmutatione. i. ꝯuersione eius qđ comediť in substantiam eorū q̄ sit illud qđ dissoluiť. i. resoluitur ab eis ꝓpter qđ. s. plus ꝓuenire q̄ dissoluiť pueri crescūt Tertio tāgit quattuor causas ob quas malicia istimbre aliquādo pueris accidit. Prima est ipsorum gulositas. s. q2 auide comedunt ⁊ trāsglutiunt cibū p̄cedente sufficienti masticatiōe vł nimis de cibo sumūt sine vera fame ꝓpter delectationē quā eis ingerit cibus: sicut glutones qui delectatiōis gratia querūt bolos sapidos ⁊ imiscent aliqua suscitātia desiderium: lꝫ sint pleni vsq; ad guttur. Scđa cā est q2 comestiones pueroꝝ disponunť malis ordinibus: ita ꝙ aliqñ comedunt in fine comedenda in ꝑncipio sicut lenitiuos fructus vł leues cibos post grossos ⁊ graues ⁊ hi corrumpunť anteqū alii sint digesti. Tertia cā est q2 sepe comedūt res malas sicut fructus nōdum maturos vł q̄ sunt in via ad putrefactionē ⁊ legumina cruda ⁊ res humidas sicut offas ⁊ lacticinia. Naturaliter eni humidi sunt: ideo appetūt humida ⁊ res multas. i. cibaria diuersarum manerierū. similanť enim simievolentes comedere de omnibus đ quibus alios comedere vident. Quarta causa est: q2 super repletionē mouenť malis motibus Nam q̄cito venter coꝝ est plenus saltant currunt perstrepunt: vnde digestio ciborum perturbať ⁊ cibi indigesti penetrant tracti ad membra: quapropter plus de superfluitatibus adunatur in eis vnde purgatione indigent ⁊ maxime pulmones eorum. tum ꝓpter vapores abundantissime ascendentes ad eos. tum ꝓpter catarros sepe descendentes. nō quidē purgatione cū pharmaco laxatiuo: q2 talis prohibetur in pueris ob eorum teneritatem ⁊ resolutionem vehementē assiduam factam in eis a calore naturali. sed purgatione nature cum sputis nuncis frequentibus respirationibus ⁊ similibus. Et ideo scilicet vt purgentur fumi caprinosi ⁊ vapores in eorum pulmonibus cōgregati a superflua humiditate ⁊ forti calore anhelitus coꝝ est spissior id est

tibus. Quapropter de superfluitatibus plus in eis adunatur: vnde purgatione indigent ⁊ p̄cipue eoꝝ pulmones. Ideoq̧ eoꝝ anhelitus est spissior ⁊ velocior magnitudinē tamen nō habet eo ꝙ eoꝝ virtus nondum ad cōplementum ꝑuenit. Hec est dictio de cōplexione pueritie ⁊ iuuentutis queadmoduȝ galienus declarauit: cuius nos sumus interpretes. Preterea scienduȝ est ꝙ caliditas post tempus cōsistendi minui incipit: ꝓpterea ꝙ aer circundans materiam eius que est humiditas exiccat. Calor quoq̧ innatus qui est intus ad hoc adiuuat. Et labor ꝓueniens ex motionibus corporeis ⁊ animalibus que necessarie sunt in vita. Et defectus nature ad resistendum illi toti semꝑ. Omnes enī virtutes corporee sunt finite. Hoc autem iam ratiocinatū fuit in sciētia naturali. Eius ergo operatio non semꝑ existit in materijs Amplius si hec

frequentior ⁊ velocior q̄ in alijs etatibus. Non est tamen magnus eo ꝙ virtus eorum nōdum ꝑuenit ad cōplementum vtus iuq̄ cuius est efficere anhelitū. Et hec virtus est virtus motiua voluntarie cuius instrumentum est diafragma: vt ait. Ga. libro de causis respiratiōis: ⁊ hec virtus est debilis nō ex diminutiōe caloris vitalis vel naturalis: sed qr operatur cū neruis motiuis q̄ in pueris debiles sūt ob nimiaȝ eorum humiditateȝ. Et quia diafragma qd̄ est eius instrumentum nondum adeptuȝ est suā magnitudinem. Finalis dicit p̄n. hec est dictio id est hic ē sermo de cōplexione pueritie ⁊ iuuentutis queadmodū Ga. declarauit scd̄o de complexionibus. s. cuius nos sumus interpretes. Persistendo igit in sententia summi medici. G. rōnes soluende sunt a duabus sectis adducte. ¶ Ad primam prime secte dic ꝙ in pueris nō fit augmētum: ꝓpterea ꝙ habeant plus caloris q̄ iuuenes: sȝ qr plus habent humiditatis cū calore sufficienti ꝓducere ad augmētum. Ad scd̄am de appetitu puerorū dic ꝙ non ꝓcedit a maiori caliditate q̄ sit caliditas iuuenū: sed ab alia duplici causa. s. qr maxima resolutio fit in pueris ꝓpter ipsorum teneritatem ⁊ humiditatē ⁊ minor a iuuenibus ꝓpter duriciē eorum ⁊ siccitatem: quare pueri indigent plurimo nutrimēto. Secundo qr crescūt. De digestione dic ꝙ iuuenes ita bene ⁊ ꝑfecte digerūt q̄tuȝ eis est necessariū sicut pueri. De mora ampliori istarum operationū in pueritia dic ꝙ hec nō facit ad intentionē caloris: sed illa ꝓuenit a multitudine humidi radicalis sufficiētis tandiu retinere in vigore naturalem calorem. Ad tertiam dic ꝙ extensio materie nō facit necessario remissionem in caliditate cui subijcitur. Ignis nāq̧ est in summo calidus. habet tm̄ materiam valde extēsam ꝙ si extensio caloris naturalis aliquid remittat in iuuene de vigore agendi tm̄ remittere pōt humiditas superflua puerorū hebetando calorem. Ad quartā dic ꝙ licet innatus calor minuat in aliquo ex ꝑte materie ꝓprie in pueritia. seruatur tamē in gradu et nō minuit intensiue ita ꝙ eadē materia sufficit sub maiori ⁊ minori q̄titate ⁊ sub maiori ⁊ minori humiditate eundē in gradu seruare caloreȝ. Auerroys tamen aduersat huic snīe scd̄o colliget capl'o p̄mo dicens ꝙ est impossibile inuenire duo corpa que sint cōmunia in calore qn̄ vnū est siccius alio sicut opinatur Ga. in puero ⁊ iuuene: sed ei nō crede: qr cōtradicit experientie se. Ad rōnes scd̄e secte ad primaȝ concede ꝙ sanguis iuuenū est maioris q̄titatis ⁊ magis spissus: sed nō ideo ꝙ calor innatus sit maior in ipsis: imo qr vene iuuenū sunt magis ample ⁊ minus sanguinis vnit eorum mēbris: ob eoꝝ siccitateȝ ⁊ nihil ipsius cōuertitur ad augmentū: ⁊ qr diutius morat in venis magis decoquit ⁊ inspissatur spissitudine opposita aquositati ⁊ ad id cooperat siccitas venaꝝ ⁊ totius corpis. ⁊ dū arguit ex maiori q̄titate sanguinis maior caliditas corporis. ¶ Dic p̄o ꝙ non oportet ꝙ sit maior intensiue. Dic scd̄o ꝙ calor a sanguine ꝓcedens est illatus nō innatus. Ad scd̄am cōcede ꝙ iuuenum cōplexio plus declinat ad choleraȝ nō qr maior sit in eis calor innatus: sed qr sunt sicciores ⁊ calor est acutior in eis q̄ in pueris ꝓpter suam siccitatē: sed nega ꝙ puerorum complexio declinat ad phlegma loquendo de naturali: imo est vere sanguinea: sȝ ex accidenti qnq̧ pueri abundant in phlegmatibus ob eoꝝ gulositatem ⁊ inordinationem diete ⁊ vsum humidorū cibariorum ⁊ motus inordinatos sup ventris repletione. Ad tertiā dic ꝙ vehementia motionum in iuuenibus plusq̄ in pueris: nō ideo est ꝙ plus caloris habeāt: sed qr nerui motiui sunt in eis sicciores ⁊ iuncture nō grauate humiditatibus ⁊ musculi q̄ sunt instrumēta motus ad vltimū sue magnitudinis ⁊ ꝑfectionis deuenerūt. Ad quartam dic ꝙ pueri sunt ita bone istimbre sicut iuuenes sm naturam: nec accidit eis post cibum nausea vomitus vel fastidiū nisi ex accidenti ꝓpter causas dictas.

Preterea dicendū est. In hac ꝑte tertia scd̄e ꝑticule prime ꝑtis p̄ncipalis huius capl'i prin. narrat quinq̧ cās ꝓpter quas necesse est caliditatē minui post etatē iuuētutis ⁊ sm has quinq̧ cās habet. 5. ꝑtes. Prima incipit in p̄ncipio partis istius. Scd̄a ibi [Calor q̄] Tertia ibi [Et labor] Quarta ibi [Et defectus] Quinta ibi [Et p̄cipue] In p̄ma dicit ꝙ caliditas post tp̄s consistendi i. post etatē iuuentutis incipit minui ꝓpter hoc ꝙ aer circūdans corpus exiccat materiā eius. i. ꝓprium subiectum innate caliditatis que est humiditas. i. radicale humidū. Sed cōtra. aer ē summe humidus: ergo nō exiccat materiam caloris. Item pro magna anni parte aer est frigidus quare repercutit interius calorem simul cū humiditate. Item aer est velut fomentum caloris cordis ⁊ vitalium spirituū. Cuius rei signum est ꝙ animal p̄uatū aere inspirato stati suffocat. Itē nihil naturalr trahit ad se suū cōtrarium: sed cor ⁊ pectus ⁊ pulmo ⁊ arterie oēs ⁊ cerebrum assidue attrahunt aerē: ⁊ hoc mediante calore tanq̄ cōmuni instrumento oīum virtutum: aer ergo nō est calori cōtrarius: ⁊ ꝑ consequens nō minuit ipm. ¶ Ad primū ⁊ scd̄m dic ꝙ licet aer purus sue relictus nature summe sit humidus: aer tm̄ nos circundas nunq̄ ad tantam ꝑuenit frigiditatem quin semꝑ aliquid resoluat de nostris corporibus virtute solis ⁊ stellaꝝ que in eo est. Ae tertium cōcede assumptuȝ cum hoc tm̄ beneficio qd̄ prestat cordi desiccat corpus. Nihil enī repitur preter aliquid lesionis iuuatiuū: vt ait. G. 11. d̄ ingenio sanitatis. Ad quartum dic ꝙ nihil trahit ad se suū cōtrarium vt ꝯrium: sȝ trahere pōt suum cōtrariuȝ vt in se cōtinet aliquid ꝯueniens ei: sicut calor naturalis attrahit cibum frigiduȝ vt faciat ex eo sanguinē. In secunda ꝑte dicit ꝙ calor innatus qui est intus ad hoc iuuat. s. ad desiccanduȝ materiam in qua fundat: videlicet humidū radicale ⁊ ex cōsequenti ad minuendum seipm. Sed cōtra calor innatus cōtinue reparat resolutuȝ humidū ꝑ nutritionē. Est enī ꝓpriuȝ nutritiue virtutis instrumentuȝ: ergo nō exiccat: quia potentia naturalis in hoc differt a potentia anime ꝙ non potest simul in contraria. Dic ꝙ calor innatus inq̄tum calor depascit humidum: sed inq̄tum naturalis per nutritionem reparat humidū resolutū.

In tertia parte dicit ꝙ labor. i. fatigatio ꝓueniens ex motionibus corporeis ⁊ aīalibus que motiones sunt in hac vita necessarie: adiuuat etiam ad exiccandum humiditatem naturalem ⁊ minuendum calorem innatum. Et intellige per motiones corporeas ambulationes cursus equitationes vectiones in curribus ⁊ nauibus ⁊ operationes mechanie ⁊ agriculture ⁊ siles. Sed ꝑ motiones animales intellige passiones aīe quibus sanguis ⁊ spūs qnq̧ mouētur intus qnq̧ extra: qnq̧ intus ⁊ etra vel subito vel paulatim cuiusmodi st ira gaudiuȝ terror timor ⁊ verecūdia. Ab his enim motionibus tam corporeis q̄ aīalibus magna fit resolutio si fortes sint vel diu durent tam caloris innati q̄ humidi radicalis. Et dicunt in vita necessarie: qr non est bene possibile homini diu carere his saltem quibusdam earum.

In quarta ꝑte dicit ꝙ defectus nature ad resistenduȝ illi toti semꝑ vel in potētia nature ad tolerandū illud totū semꝑ vt quidaȝ libri hn̄t est etiā cā desiccatiōis humidi radicalis ⁊ diminutiōis innati caloris Et intellige ꝑ defectū nature ad resistendū illi toti semꝑ debilitatē nature seu virtutis nutritiue: cuius est restaurare deperditū ad obuiādū oī tempore illi toti exiccationi humidi ⁊ resolutiōi caloris que ꝓcedūt a dictis causis. Oēs enī virtutes corporee. i. corpi innixe ⁊ imerse sunt finite seu terminate terminis sui subiecti: vt in nālī phia ꝓbatuȝ ē. eius ergo. s. nature vel virtutis restauratiue depditi opatio nō semꝑ existit i materijs: videlicet humiditatibus quibus depdituȝ restaurari solet. Amplius. i. fortius vel mirabilius loquēdo ad ꝯfirmationē p̄dictoꝝ. Si hec virtus. s. nutritiua īfinita foret ⁊ semꝑ ꝑmutationē. i. ꝯuersionē cibi in cibatū ad restaurationē eius qd̄ dissoluit in corpe faceret equalr. Et vno Dissolutio tm̄ vno. i. sm vnum ⁊ eundū modū nō eēt. imo semꝑ quolibet die augerent ⁊ corpus dissolutionē tolerare non posset ⁊ dissolutio

humiditatē finiret: q̄to magis igit̄ est necessariū vt dissolutio finiat hu miditatē cū due res se iuuāt ad minorationez hūidi faciendā ⁊ retroce dendū .i. declinādū ad mortē .s. resolutio hūidi a dictis causis ⁊ ipoten tia nāe ad resistendū eis. Et postq̄ sic ē oz necessario vt mā destruat̄: vi delicet radicale humidū ⁊ calor extinguat̄ ob destructionem ꝓprij sub- iecti. ¶ Dubitatur vtrū si virt⁹ restaura tiua humidi deꝑdi- ti eēt infinita ⁊ face ret se ꝑ restauratōez equal̄r ⁊ vno°: neces sariuz eēt tandez hu miditatē ɔsumi ⁊ ca lorem extingui. Ar- guit̄ ꝙ nō: si dicta v̉ tus eēt infinita oīa posset. nā si ñ oīa iaz ptās ei⁹ est clausa ter minis ex q̄ est aliq̄d

v̉tus īfinita foret ⁊ semꝑ ꝑmutatio- nem in corpore faceret eius qd̄ dis- soluitur equaliter ⁊ vno mō. dissolu- tio tm̄ vno modo nō esset. imo semꝑ quotidie augeret̄ ⁊ corpus dissoluti onem tolerare nō posset ⁊ dissolutio humiditatē finiret: q̄to magis cum due res se iuuāt ad minorationez fa ciendam ⁊ retrocedēdū. Et postq̄ sic

dare in qd̄ nō pōt: g̊ ē finita. Scd̄o nisi dicta virt⁹ infinita eēt̄ nō possz ꝑ- seruare hūiditatē a ɔsūptiōe minor virt⁹ vinceret maiorē sibi ɔ̄riaz. Et a ꝓportōe mioris inequalitat̄ fieret actio. Nā cāe ɔsumptōis hūidi iā di cte sūt oēs finite ⁊ cā restaurās ꝑ positū ē īfinita. ex q̄ g̊ ille pl⁹ p̄ñtq̄ ista suꝑabit̄ a finit̄ īfinita v̉t⁹. Ter° posita cā nālr agēte pōit̄ effect⁹: g̊ posito ꝙ v̉tus restauratiua sit īfinita fiet sꝑ restauratio. g̊ nunq̄ deueniet̄ ad ɔsumptionē humiditat̄: q2 hoc dato v̉tus dicta nō ē īfinita cū cesset eē virtus ꝑ nō posse oꝑari qd̄ solebat. Quarto vī implicare ɔ̄dictionē ꝙ restauratio fiat equal̄r ⁊ vno°: ⁊ ꝙ dissolutio augeat̄ ɔtinue. Naz si tm̄ restaurat̄ q̄tum deꝑdit̄: corp⁹ semꝑ habebit tm̄ humiditat̄ q̄tuz habe- bat p̄us. Quinto cāe diminutōis humiditat̄ in senectute diminuūt̄ .s. calor innat⁹ resoluēs ⁊ motōes corporee ⁊ aīales. min⁹ eni sunt mobi les senes iuuenib⁹. ⁊ cū hoc sunt sicciores ac duriores: q̄re min⁹ resoluit̄ ex eis sicut p̄us dictū est de iuuenib⁹ respectu pueroꝝ: ⁊ tm̄ cā restaurās nō minuit̄ sꝫ supponit̄ eē infinita. Oppositū dicit hic p̄n. ¶ Attēde h̄ p̄mo ꝓ solutōe hui⁹ dubij ꝙ infinitū tripl̄r dr̄ .s. de īfinito in magnitu- dine vl̄ numero ⁊ de īfinito in tp̄e seu duratiōe ⁊ de infinito ī potētia actiua seu vigore. ¶ Attēde scd̄o ꝙ infinitū in magnitudine vl̄ nume ro dupl̄r intelligi pōt: videlicet actu tale vl̄ tale ī potētia. Actu tale nō est dabile: vt mōstrat aristo. 3°. ph̄orum. Sed infinitū in potētia ē da- bile in ɔtinuis f̄m moduz diuisionis in semꝑ diuisibilia: ⁊ in numerꝫ f̄m modū additionis vnitatum ad priorē numerū: sed q2 de isto infini- to nihil est ad ꝓpositū. Juxta g̊ alios duos īfiniti modos solue dubiū Et dic p̄° ꝙ si virt⁹ restauratiua eēt infinita in potētia actiua seu vigo- re ⁊ placeret ei ꝑpetuare humidū radicale in sua puritate plenarie pos set. Talis nāq3 est virt⁹ oīpotētis dei q̄ oīa quecūq3 voluit fecit in celo ⁊ in terra in mari ⁊ in oībus abyssis lꝫ in h̄. G. reph̄endat moysen. 11. de vtilitate ꝑticulaꝝ. c. 4. dicēs. Jlli eni .s. moysi sufficit ꝙ velit de⁹ ornare mām ⁊ illa mox ornabit̄. Oīa eni eē possibilia deo existimat etiā si cine rez equū vl̄ bouē voluerit facere: nos aūt nō ita cognoscim⁹: sꝫ esse q̄daz dicim⁹ v̉c ipossibilia: ⁊ h̄ oīno ñ attentare deū: hec. G. Que si d̉ ipossibi lib⁹ ɔ̄dictionē iplicantib⁹ intelligeret ver⁹ eēt sermo ei⁹: sed hanc mām theologꝫ relinquam⁹. Dic scd̄o ꝙ si virt⁹ restauratiua humidi deꝑditi eēt īfinita in duratōe ⁊ faceret semꝑ restauratōez eq̄l̄r: ⁊ vno° necessari um eēt tandē humiditatē radicalē ɔsumi ⁊ calorē innatū extingui: v̉bi gr̄a ponam⁹ ꝙ nutritiua virt⁹ sit ꝑpetua sicut ē intellectiua. Jux̄ illud aristo. 2°. de aīa. Sepat̄ aūt h̄ ab h̄ tanq̄ ꝑpetuū a corruptibili ⁊ pona m⁹ ꝙ restauret humidū resolutū eq̄l̄r ⁊ vno° sicut in iuuētute: ita ꝙ tm̄ restauret oī dic q̄tum deꝑdit̄ certū est ꝙ ꝑ istā restaurationez nō cessat resolutio humidi radicalis sꝑmatici ɔ̄cti ab origine: imo ɔtinue ꝑseue- rat augēdo a p̄ncipio natiuitat̄ vsq3 ad mortē cū ipius cāe sufficient̄ ap plicate sint: ⁊ lꝫ restauret̄ ꝑ nutrientia nunq̄ tm̄ redit ita puꝝ. Cui⁹ rō est q2 facta resolutōe aliq̄ humidi radicalis a corpe qd̄ remanet est ipu rius ⁊ magꝫ terrestre q̄ erat. Et illud ipuri⁹ assimilat sibi nutrimētuz. aduenīēs: ⁊ sic ɔsequēter fit trāsit⁹ semꝑ ad impuri⁹ ⁊ desinit eē humi- dum radicale: ⁊ ex ɔsequēti calor innat⁹ q̄ est in eo vt in ꝓp̄o subiecto. ⁊ tunc aduenit mors q̄tūcūq3 fuerit humidū acquisitū. Jtē humidū nu trimētale aduenīēs corpori sicco: nō pōt taz intime ei incorporari sicut hūidū qd̄ īfuit a p̄ma mixtura: sꝫ ē velut quoddā pictatiū adiectū. Jux̄ illud. G. scd̄o de cōplexionib⁹. Vnūquodq3 mēbrorū in corpe senis nō est nisi in siccitate augmentatū: q2 in hac dispositione non nutrit̄ sicut nutriebat̄ p̄us: sꝫ mēbra ip̄a cā debilitat̄ caloris nālis resudant exteri⁹ multitudinē suꝑfluitatū humidarum. Profunditas v̉o corpis cuiusq3 corum est sicca: qm̄ nō potest attrahere nutrimentū ad interiora: neq3

sumit ex eo quod sufficiat. ¶ Ad obiecta dic ꝙ duo p̄ma arguūt de virtute infinita in potētia actiua seu vigore. Ad tertiū dic ꝙ dato ꝙ semꝑ fieret restauratio nunq̄ ita purū restauraret̄: vt erat nec ita intimū. Ad quartum dic ꝙ licet restauratio fiat e- qualiter quo ad q̄tum ita ꝙ id quod conuertitur in corpus per nutritionē est tm̄ q̄tum est illud quod re solutuz est: nō tm̄ fit equalit̄ quo ad quale .s. in puritate humidi. Ad quintum dic ꝙ sicut cause desiccationis humidi minu untur in sene- ctute: sic ipsuz

est oportet necessario vt materia de- struat̄ ⁊ calor extinguat̄. Et p̄cipue cum eius extinctionē adiuuet preter materiei defectum alia causa. Et il- lud est humor extraneus qui accidit assidue propterea ꝙ cibus priuatur digestione ⁊ adiuuat ad extinguen- dum ipsum duobus modis. Vno suffocando et tegendo. Alio quali-

humidum radicale spermaticū continue minuitur vnde minus (eis resistere pōt.

Jn q̄nta ꝑte dicit primo p̄n. ꝙ alia cā p̄ter defectum materie adiuuat extinctionē caloris .s. humor extrane us qui accidit assidue: ꝓpterea ꝙ cibus priuat̄ digestione. Et pro meliori intellectu huius littere habēdo resume finem partis p̄- cedentis: ⁊ dic. Et postq̄ sic est .s. ꝙ due res se iuuant ad diminu tionem caloris ⁊ humiditatis: oportet necessario vt materia de- struatur ⁊ calor extinguat̄: ⁊ precipue cū eius extinctionem adiu uet preter materie defectum. Alia causa .s. humor extraneus ꝓ ueniens ab indigestione. ¶ Attende p̄mo ꝙ multi libri loco de p̄ter habēt ꝓpter ⁊ male: q2 phlegma nō adiuuat extinctionē ca- loris ꝓpter defectum materie .s. humiditat̄: immo ꝓpter causas que dicentur statim. Et capitur hic p̄ter ꝓ vltra: vt sit sensus ꝙ vltra defectū materie est alia causa extinctionis caloris. ¶ Attē de secundo ꝙ ꝑ humorem extraneū intelligit hic prin. phlegma qd̄ multiplicatur in senectute ꝓpter diminutā eorum digestio- nem. Phlegma nāq3 nihil aliud est nisi sanguis nō bene coctus vt dicetur in capl̄o sequēti. Sed cum ita sit queret aliquis p̄mo cur noīatur hic extraneus humor cum sit domesticus ⁊ familia- ris nature aptus vt fiat sanguis ⁊ pars corporis. Secundo qua re multiplicat̄ in senectute cū senectus sit frigida ⁊ sicca ⁊ melan cholica. Videt̄ enim ꝙ cibus in eis deberet potius ad melācho- liam cōuerti q̄ ad phlegma cū membra nitantur assimilare sibi cibū q̄tū est eis impossibile. ¶ Ad primū dic ꝙ phlegma in seni bus vocat̄ humor extraneus. Primo q2 dissidet illi etati cum sit humidius quod est in corpore ⁊ senectus sicca. Secundo q2 ra- ro in senibus vertitur in sanguinē ⁊ obtundit vt plurimū natu- ralē calorē. Ad scd̄m dic ꝙ tā in etate melācholica vbi nō est ad ustio q̄ in compl̄one melācholica nāli phlegma multiplicatur. Quod videt̄ aliquibus mirabile. qm̄ estimāt ꝙ compl̄ones mē brorum sunt sil̄es nāe suꝑfluitatum generataꝝ ab eis: sed hec est res non vniuersaliter vera. inquit. G. 3°. de cōplexionib⁹ vbi late declarās hanc mām sic ait. Jam v̉o possibile est vt in mēbro con gregetur suꝑfluitas phlegmatica ⁊ nō sit illud mēbrū humiduz sed sit frigidū necessario phlegmat̄ nanq3 generatio nō est nisi a frigore. Et nō est ex necessitate humida: possibile nanq3 est vt sit sicca. Jllud aūt ex quo decepti fuerunt est facile inuenire. Et illd̄ ideo qm̄ nō intellexerūt ꝙ phlegma nō generat̄ nisi ex cibis: ⁊ nō tm̄ ex ip̄o corpe. nō ergo oz vt existimēt cum fuerit corpus totuz siccū ꝙ oporteat vt sit ei⁹ suꝑfluitas sicca sil̄is ei. Nam cui⁹ cōple xio a p̄ri° rei fuerit d̉cliuior siccitati ⁊ frigiditati nō erit suꝑfluitas ei⁹ suꝑfluitas melancholica sꝫ phlegmatica: hec. G. Jnsuꝑ addit vnū qd̄ decipere pōt iuuenes in cognitiōe cōplexionū ⁊ facere iu dicare de melancholico nāli ꝙ est phlegmaticus dicens. Qz si eius frigiditas ⁊ siccitas fuerint a p̄ncipio rei: tunc corpus eius erit albū molle tenez lene. eruntq3 vene ip̄ius subtiles occulte ⁊ iuncture eius debiles occulte ⁊ corp⁹ ip̄ius gracile sub tactu fri- gidum ⁊ dn̄abit̄ motibus aīe ip̄ius paucitas audacie ⁊ timor et caliditas animi ⁊ eius superfluitas nō erit melancholica. ¶ At tende tertio ꝙ cum dicit in littera ꝙ cibus p̄uatur digestione nō intelligit̄ ꝙ maneat penitus crudus: sed ꝙ diminute digeritur. Scd̄o dic ꝙ dict⁹ ex̄ne⁹ hūor adiuuat duob⁹ mōis ad extinguēdū calorē. Vno° suffocādo ⁊ cooꝑiendo calorē sic fit in lāpade ignis extinctio cū nimiū olei apponit̄ etiaz si oleū apponeret̄ calidum

Scd̄o mō obuiādo q̄litati sc3 minuēdo vł corrūpēdo sua frigiditate calorem naturalē sibi 9riū. Tertio dicit q̄ hec.s. extinctio caloris naturalis a dictis causis est mors naturalis destinata id ē deputata cuiq3 indiuiduo fm suā p̄mā cōplonē vsq3 ad terminū quē indiuiduū h3 in sua potētia ad humiditatē conseruandam

tati obuiando. hic enim humor est phlegmaticus frigidus. Et hec est mors naturalis cuiq3 indiuiduo destinata fm suam primā complonem vsq3 ad terminū quē in sua potentia habet ad suā hūiditatē cōseruādam

¶ Attende p° q̄ vnūquodq3 indiuiduū hūanū ex p̄ma sua cōplone 9cta a seminib' parentū h3 calorem innatū et humidū radicale penes q̄z durationē mēsurat vita eius ꝛ aduēt' sue mort naturalis. ¶ Attende scd̄o q̄ ipsi indiuiduo inest potētia aīe seu v̇tus ordinata ad custodiā dictoꝝ caloris ꝛ humidi sc3 nutritiua seu restauratiua huius quod deꝑditū est. q̄ cū finita sit ꝛ duratōe ꝛ vigore terminū hab3 sibi p̄fixū vsq3 ad quē custodire valeat eos ꝛ nō vltra et talis termin' ē vite finis ꝛ hora mort. De hac potentia et hoc t̄mino p̄ns textus itelligit. ¶ Dubitat vtrū sit aliq̄ mors naturalis. Arguit q̄ nō. mors est vltimū terribiliū. g° nō ē naturalis. q2 naturale sonat q̄d amicū ꝛ cōueniēs. Assumptū p3 ꝑ arist. 3°. ethicoꝝ dicētē. Terribilissimū aūt mors. t̄min' em̄ ꝛ nihil adhuc mortuis videt: neq3 bonū neq3 malū eē. Scd̄o oīs morb' est res cōtra naturā. g° mors maxīe 9 naturā erit. 9ña tenet. q2 mors est multo īimicitior seu īimitior corpi cum ꝑimat ip̄m sine spe sanationis q̄̄ morbus qui solū ledit oꝑatōes eius ꝛ nō abijcit spem recuperāde sanitat. Tertio sic. vita est naturalis. g° mors est 9tra naturā. 9ña tenet: q2 mors ꝛ vita 9riant: g° nō se compatiuntur circa idem. Si igit alterū naturalr̄ insit: alterū necessario abest. Quarto senect' est 9 naturā: igit mors magis. Nam senectus secum compatit oꝑa vite ꝛ sensatōis: mors v̇o nullū istoruz secum suffert. Assumptū est ga. q̄nto morbi dicēt. Senib' parua occasione tremor accidit. Senectus em̄ nihil aliud est q̄̄ mala cōplo frigida et sicca. g° est morbus et ꝑ 9ñs res 9 naturā. Quito nihil est magis aduersum ꝛ plus īimicū cuilibet rei q̄̄ id quod ei aufert oīa q̄ sibi cōueniūt: sed illud facit mors vel corruptio eius. Tollit em̄ esse rei ꝛ 9ñter oīa que veniūt post esse. Sexto si mors aliq̄ esset naturalis homini iesset tūc ei fm naturā: vel g° fm materiā vel formā. Natura em̄ diuidit in materiā ꝛ formā scd̄o phisicoꝝ. Non fm formā puta aīam rōnalē: q2 ꝑpetua est ꝛ incorruptibilis. nec fm materiā q2 manet eadē sub vtroq3 termīo transmutatōis. ¶ Oppositū dicit h̄ p̄n. ꝛ arist. libro de morte ꝛ vita. Et ga. p̄mo de regimine sanitatis ca. 1. ait q̄ due sunt naturales corruptōes q̄s nullū generatū corpus effugere pōt. Una q̄dem q̄ semꝑ desiccamur: altera q̄ semꝑ vniuersa substātia nostra fluit ob innatū calorē nobis. ¶ Attēde ꝑ solutōe q̄ naturale q̄ntupliciter d2. Uno modo vt opponit artificiali: ꝛ est corpus cōpositum ex materia ꝛ forma q̄ nature dicunt q̄d in se h3 p̄ncipiū motus ꝛ status. 2. phisicoꝝ. Alio mō vt opponit aduētitio seu acq̄sito post gn̄ationē. Iuxt quē modū dicit arist. 2. ethicoꝝ. q̄ nullu3 nālr̄ inexn̄tiū alit assuescit. Tertio mō d2 aliq̄d naturale: q2 est q̄dāmodo necessariū rei cui nāle d2 ꝛ h3 ad eā hitudine3 cāe nālis formalis aut finalis: sic d2 in medicia q̄ res nāles sūt. 7. Quar° de oī q̄d cōuenit alicui vel ad esse vel ad cōseruationē ei' h̄ modo dicim' q̄ auena est nālis eq̄s: et cardones asinis et locus locato. Quito modo de illo q̄d nec̄ario sequit ad naturā rei cui' ē ita q̄ h3 in re illa p̄ncipiū sue exn̄tie. ꝛ nāle hoc opponit violento. Iuxt quē modū putrefactio nālis d2 ꝛ adustio violēta. 4. metheoroꝝ. Et seniū a ga. libro de marasmo sic d2 esse fm naturā. Non em̄ inquit vtiq3 d2 fm naturā esse seniū: sicut nutriri ꝛ augeri. Hec enī sunt oꝑa nature. senect' v̇o nō opus: sed passio necessario sequēs. Nullū em̄ generabiliū aīaliū insenescibile visum est. Et ꝑpter h̄ etiā fm naturā esse aiūt quidā cā nec̄ario sequētē oīa q̄ a natura dispensant. Igit siq̄dē fm hoc sigtū dictū est fm naturā esse senectutē non dubitatio aliq̄ relinquit fm smone3. Ita em̄ dicētib' verū est fm naturā eē senectutē ineffugibileq3 existere siquidem necessario sequit oꝑa nature. His p̄missis dic p° q̄ nulla mors est nālis aliq̄. 4. p̄moꝝ modoꝝ: q2 nec est q̄d cōpositū ex materia et forma hn̄s in se p̄ncipiū mot' nec a natiuitate inest: nec est necessaria adesse rei viuēt: nec est cōueniēs ad esse: vel conseruatōe3 ip̄ius vt notoriū est. Dic scd̄o q̄ aliq̄ mors ē nālis q̄nto modo. Iuxt id ga. lib. de marasmo. Experiētia deniq3 ē sola senect' nec̄aria ꝛ s3 natura3 quēadmodū ꝛ mors. Et illō arist. li. d̄ morte ꝛ vita. Mors v̇o ē hec q̄dē violēta. hec aūt fm naturā. violēta quidē q̄n p̄ncipiū ex̄ fuerit. fm nāz aūt q̄n in ip̄o ē. Cōstat aūt q̄ cuiusdā mort p̄ncipiū intra ē vt calor innat' incessant siccās radicale humidū: et elementorū 9rietas cōponentiū corpus non cessantiū agere in seinuicē: donec se soluāt a suis 9rijs et corpus interimant. Pria q̄nq3 obiecta sunt ꝑ p̄ma 9clone.

Unūquodq3 em̄ eorum terminū prefixu3 habet qui in indiuiduis diuersificatur ꝑpter cōplonū diuersitatez Et hi quidē sunt termini naturales. Sūt vero et alij termini abbreuiati: totum tn̄ diuino prouenit precepto

Ad sextū dic q̄ mors inest hōi s3 ei' materiā phisicā nō valētē āplius subseruire ꝑtātibus aīe ꝛ talis mā est corruptibilis nō manēs eadē sub vtroq3 t̄mino trāsmutatōis sicut manet hyle. ¶ Dubitat scd̄o vtrum mors nālis sit illa solū que ꝓcedit a calore innato desiccāte humidum. et ab impotētia v̇tutis ad resistēdū illi desiccatiōi. Uidet q̄ sic. q2 sola talis h3 p̄ncipiū sui abintra. Illa v̇o q̄ ꝓcedit ab aere nos continente habet cām extra. Et silr̄ illa q̄ est a motōib'. q2 sunt quodāmō extrisece. ꝛ cōiter cōnūerant int causas p̄mitiuas. Et illa q̄ ꝓcedit a phlegmate tegēte ꝛ extiguēte calorē ē violēta. Iuxt illō arist. li. de morte. Mors aūt et corruptio. violēta quidē calidi extinctio. S3 9riū videt hic sepe p̄n. dū posita q̄nta cā mortis. s. phlegmate extinguēte calorem statim subdit. Et hec est mors nālis. Probat insuꝑ: q2 nisi sic esset nunq̄̄ aliq̄ mors esset naturalis. q2 impossibile est nālr̄ humidu3 radicale hominis nullaten' cōsumi ab aere nos circūdante. Impossibile etiam est senes a senio pasci q̄̄tū exigit cōsuatio sanitat corꝝ q̄n remaneāt aliq̄ hūiditates indigeste phlegmatice vł muscillaginose. cū calor eoꝝ sit velut lucerna ad extinguēdū parata: ꝛ opus eis sit vt pascant humidis. ¶ Attende h̄ ꝑ solutōe q̄ q̄nq3 cāe p̄dicte dupłr se hīe pn̄t ad indiuiduū moriturū. Uno modo ita cōmensurate vt nlła earū excedat fm naturam indiuidui illi' in illa etate. Alio mō ita vt vna earū vel plures vel oms̄ sint itēꝑate: sicut aer calidior vel inat' calor a uet' ab ex̄neo vel labor immoderat' vł v̇tus ātea pl' debito debilitata vel phlegma suꝑexcrescēs ita vt iducat apoplexiā aut epilētiā aut ꝑalysi3 aut suffocatōe3. Iuxt illud dic p̄mo q̄ mors nālis est illa q̄ ꝓcedit a predict q̄nq3 causis p̄mo mō se hn̄tib'. Cui' rō ē. q2 dicte cāe sūt ita cōnexe q̄ vna nec̄ario attrahit aliā. Nam p̄ma ꝛ p̄ncipalis cā nālis mort est calor innat' cōsumēs humidū. vel 9rietas elemētoꝝ cōponētiū. sicut em̄ gn̄atio fit calore obtinente et cōtinēte humidu3 cū sicco: sic corruptio fit ip̄o debilitato et nō potēte cōtinere amplius: ꝛ ad hāc impotētiā sequit ilico debilitas v̇tutū digestiue ꝛ nutritiue. Et ad hāc debilitatē nec̄ario seq̄t phłma aliq̄d nasci. Aer etiā cōtinēs ꝛ exercitiū aliq̄d vel fricatio necessarij sūt ad cōseruationē caloris innati q̄s īpossibile est nō resoluere aliq̄d de inato calore cū debeāt esse calefactiui ad obuiādū frigiditati suꝑflue se nu3. Dic. 2. q̄ q̄tiēscūq3 vna dictarū causarū est intēꝑata vel plures ex eis mors subsequēs est abbreuiata ꝛ inālis. Cui' rō est: q2 causa illa vel citi' resoluit vel citi' extinguit calorē innatum q̄̄ deberet resolui aut extingui fm cursum nature. ¶ Ad p̄mū obiectū dic q̄ ad mortē eē nāle3 nō req̄rit q̄ totalis cā ei' sit intrinseca: sicut putrefactio est mot' nālis vt d2. 4. metheoroꝝ. Ad hāc tn̄ cooꝑat caliditas 9tinētis. Ad auctem arist. Mors aūt ꝛ corruptio violēta q̄dē calidi extinctio. Dic q̄ intelligit de extinctōe inducta a phlegmate vltra nec̄itatē excrescēte ꝛ inducēte egritudinē nō de illo q̄d ex nec̄itate reꝑit in senio ob defectū caloris innati. Quarto dicit p̄n. q̄ vnūquodq3 indiuiduū h3 t̄minū p̄fixū sue duratōis: et iste t̄min' in indiuiduis diuersificat fm diuersitatē cōplonū. Et t̄mini p̄fixi īdiuiduis fm ꝑp̄as cōplones sūt t̄mini nāles sed sunt alij t̄mini hoīm abbreuiati vł ꝑ egritudīes vel per occisiones. Totū tn̄ ꝓuenit dīno p̄cepto siue mors sit naturał siue sit abbreuiata. ¶ Querit h̄ p°. Que cōplonū h3 t̄minū lōgeuiorē. Rn̄det haly. 2. teg. 9mēto illi' cañ. Decidēte v̇o calida ꝛ sicca crasi dicēs. Seq̄t g° vt sit breuioris vite nā q̄̄ alij hoīes ille cui' cōplo est a p̄nci° ip̄o frigida et sicca. Deide seq̄t ip̄m cui' cōplo ē frigida tm̄. deide seq̄t ip3 cui' cōplo ē sicca tm̄. Deide seq̄t ip3 cui' cōplo ē frigida ꝛ hūida. Deide sequit illū cui' cōplo est calida ꝛ sicca. Postea sequit eum cui' cōplo est hūida tm̄. Deinde sequit eū: ille cui' cōplo est eq̄lis. Deide sequit ip̄m cui' cōplo est calida ꝛ hūida. Et h̄ haly reliq̄t cōplonē calidā tm̄ vel scriptor omisit q̄ locāda videt post humidā tm̄ vel resecāda est a p̄nti mā cū alijs tribus simplicib' attēto q̄ hic agit de lōgitudine duratōis fm cōplones et q̄ complexiones simplices nō sunt diu ꝑmāsiue: saltem sub esse intenso:

ĩmmo rariſſime reperiunt̄. Juxta id ga.6.de regimine ſanitat̄. Dictuꝫ eſt aũt in his libris qui de craſib⁹ impoſſibile eē ꝑmanere ad m̄ltũ diſcraſiā aliquā vnā. ipa em̄ ſibi acq̄rit ex neccitate aliā. Jdcirco plurimis medicoꝝ.4.viſe ſunt eſſe ſole diſcraſie cōpoſite. Et illō p̄n.c.p̄mo doc. huius. Jſte tñ.4.nō diu ꝑmanent. Reſtricto igit̄ ſmone ad cōplones cōpoſitas ſupponit̄ p̄mo ꝙ in cōparatione alterius ad alterā in longeuitate oīa ſint paria p̄ter complonē. Nihil em̄ ꝓhibet cōplonē que de ſe lōgeuior eſt fieri breuiorē ex ꝑte climatis: aut opificij. aut mali aſpectus celi: ſicut cholericus morās in india vel coqu⁹ aut faber fact⁹ min⁹ durat phlegmatico fabro aut coquo morāte in india. Scdo ſupponit̄ ꝙ complones lapſe cōparate adinuicē in lōgeuitate ſint lapſe equalit̄ a tēꝑata. Aliter em̄ reputata breuior ſm ſpēm poſſet eē magis lōgeua: vt phlegmatica parũ lapſa eſt maioris durationis cholerica valde lapſa. Tertio ſupponit̄ ꝙ q̄cꝫ cōplo teneat regimē ꝯſeruatiuũ ſuꝭſius Juxta id ga.3.tegni. Calidiora calidiorib⁹ indigēt adiutorijs. Nam ſi aliqua ipa rũ reductiuũ ſuaret regimē īterturbaret̄ inde iudiciũ ꝓpꝛiuꝫ ſue duratiōis. Quarto ſupponit̄ ex phia nāli tradita ab ariſt. libro de lōgitudine ⁊ breuitate vite. ꝙ aīal eſt naturale calidũ ⁊ humidũ ⁊ viuētale. ſenect⁹ aũt eſt frigida ⁊ ſicca ⁊ mortuũ etiā: neceſſe eſt igit̄ ſeneſcētia deſiccari. Opꝫ igit̄ adviuēs eſſe lōgeuũ ꝙ humidũ ipſius nō ſit facile deſiccabile neq̄ paucũ: neq̄ facile cōgelabile: ſed calidũ vnctuoſum firmũ nō leuiter corruptibile neq̄ ſuꝑfluũ. Quīto ſupponit̄ ꝙ naturalis termin⁹ vniuſcuiuſq̄ cōplonis eſt vltim⁹ finis vite quē attingere poteſt indiuiduũ illius cōplonis cōſeruatũ in natura ſua: ſiue attingat illum finē calido innato cōſumēte ſe abſq̄ adiutorio hũiditatis extinguētis: ſiue cũ adiutorio humiditat̄ dũmodo illa nō infuerit ab extrinſeco vl̄ ex errore ſed ſm nature curſum. Jmpoſſibile em̄ eſt vt phlegmaticus ſm naturā perdurās talis moriat̄: ita arid⁹ naturali morte ſicut cholericus. corruptio tñ īnati caloris a ſeipo facta paulatī marcedo dr̄ et ꝓpꝛie naturalis ē. Facta aũt a ꝯ̄rio extictio vocat̄ ⁊ eſt aliq̄ mō violēta: vt ait ariſt. libro de iuuētute ¶ His p̄miſſis dic p̄mo ꝙ temperata complo eſt lōgeuior ceteris. Primo q2 eſt ſana ſemꝑ p̄mo tegni. et nl̄la alia eſt ſana ſemꝑ. Scdo q2 eſt maxie elōgata ab excellētia ꝯ̄rictatũ. q2 eſt valde ꝓpinq̄ tēꝑamēto pōderis vt p̄miſſum eſt. ꝯ̄rietas aũt eſt cā maxima mortis naturalis. Tertio ipa ſola hꝫ de elemētis ſm optimā ꝓportionis ⁊ diuiſionis equitatē ad oꝑa ꝑficiēda ſicut ante dictũ eſt. Optime igit̄ ⁊ ꝑfectiſſime reſtaurat deꝑditũ ⁊ id ē maxia cā lōgeuitatis. Quarto min⁹ ceteris eſt paſſibilis ab extrinſecis. Juxta id ga. lib. de optima cōſtructiōe corꝑis. Jgit̄ qm̄ cōmēſurate diſpoſitũ corp⁹ ab extrinſecis cauſis difficillime occupabile eſt. manifeſtum quidē eſt ⁊ ex ipa ei⁹ eucraſia difficulter ⁊ vix in īmoderatōnē craſeos ꝑueniēte eo ꝙ oīno ab extremitatib⁹ diſtat plurimũ. At vo ⁊ ex eo ꝙ bñ oꝑat̄ optime vtiq̄ erit p̄paratũ ad difficilē paſſibilitatēꝫ mīme laborib⁹ occupabile ens. Jneſt aũt mox hui⁹ corpori et euchimiſſimũ alioꝝ eſſe. q̄ circa iraꝫ et triſtitiā et ſollicitudinē: ⁊ pluuias: ⁊ ariditates: ⁊ peſtilētias: et om̄s ſimpl̄r dicēdo egrotatiuas cauſas tolerabit facilius alijs corporibus. maxime em̄ q̄ ſunt cacochima ab hmōi cauſis arguunt̄ facil̄r ſeu iaꝫ ꝑ ſeipa ꝓpe egritudines ꝑueniētia. Quīto min⁹ ceteris patit̄ ab intrīſecis cauſis. Juxta id ga. ibi. Om̄ aũt neq̄ eis q̄ a cibi ſuꝑfluitatib⁹ facile occupabilis exiſtit: hinc vtiq̄ ⁊ maxie addiſces ſi excogitaueris neq̄ plectoriā in hui⁹ natura: neq̄ cacochimiā vllam aceruari facil̄r vel aceruatā nocere in aliquo. Nam cōmēſuritas naturaliũ actuũ ad ſeiuicem: ⁊ q̄ ſm vnũquēq̄ ipoꝝ v̇tus ⁊ fieri ꝓhibet ſuꝑfluitates: ⁊ factas excernit facil̄r. et ſi ꝑmāſerit aliqñ vſq̄ plurimũ minime vincit̄ ab eis. Ab egrotatiuis em̄ cauſis facil̄r vinci imbecillib⁹ ⁊ diſcretis naturis ē eſt reſiſtere vſq̄ multũ eucratis ⁊ fortibus: hec ga. Sexto ipa ſola non indiget p̄ceptore q̄titatē ſuoꝝ ciboꝝ metiēte: īmo tm̄ appetit q̄tuꝫ digerere pōt. Dic ſcdo ꝙ ſanguinea complo eſt lōgeuior poſt tēꝑatam Primo q2 eſt vicinior tēꝑate. cũ tēꝑata cōplo ſm mēbra p̄ncipalia declinet ad calidũ et humidũ vt p̄miſſum eſt. Scdo ipa plus abundat in p̄ncipijs vite calido ſcꝫ ⁊ hũido. Tertio pl⁹ elōgata eſt a frigiditate ⁊ ſiccitate q̄ adducũt ſeniũ ⁊ mortē. Quarto hec cōplo in ſenectute videtur aliqual̄r ad tēꝑiē reduci. Erat em̄ in pueritia ⁊ iuuētute ſuꝑabundās in calido ⁊ hũido ⁊ ī ſenio fiet frigida ⁊ ſicca. Trāſibit igit̄ ꝑ mediũ qō eſt tēꝑatũ. ⁊ id ſaꝑe videt̄ ga. ſexto de regimie ſanitat̄ vbi tractās de huius cōplonis regimie ait. Lōgeuiſſim⁹ aũt vtiq̄ eſt q̄ mīme deſiccatus fuerit. Et paulo poſt ſubdit. Jn cōplone lōgeuiſſimi oīm ſunt q̄ hũidiſſimi ⁊ nimirũ: ⁊ ſani ſunt cũ ſolidatũ. i. induratũ fuerit corp⁹ magis alijs: ſicut ⁊ fortiores vſq̄ ad ſenectutē vltimā hi q̄ eādē etatem habētes ſunt. Et ſm hoc laudat̄ fere ab oībus medicis et phis q̄ elemēta corꝑis diligēter cognouerũt hec complo. Et nimirũ ꝓpter hoc ſola quibuſdā viſa eſt ſm naturā eſſe. Melior em̄ in tꝑe hoc alijs cōplonibus fit: etſi ſm p̄ncipia fuerit deterior. ¶ Sed dicet aliq̄s his trib⁹ rō

nibus vltimis ꝓbatũ videt̄. ꝙ complo ſanguinea eſt lōgeuior tēꝑata: ſicut haly affirmat ⁊ plurimi poſt eũ. Nam plus habet de calido et humido ⁊ elongatior eſt a frigido ⁊ ſicco ⁊ videt̄ tēꝑatior in ſenectute. Dic ꝙ lꝫ plus habeat de calido ⁊ humido non habet humidũ ita purũ nec ita digeſtũ nec hꝫ calidũ ſic ꝓportionatum oꝑibus digeſtiue ⁊ nutritiue. quarũ eſt ſeruare corp⁹ reſtaurādo deperditũ. vnde de talibus loquēs galien⁹ ſexto de regimine ſanitat̄ ait. Tales em̄ nature in pueroꝝ etate reumaticis et plectoricis occupant̄ egritudinib⁹ et demũ cum his putridis. Jndigent igit̄ exercitijs amplioꝛib⁹ ⁊ diligēti ea q̄ in vētre ē egeſtione. Dic ſcdo ꝙ lꝫ ſit elōgatior a frigido ⁊ ſicco adducentibus ſeniũ ⁊ mortē. ipa tñ eſt abũdātior in hũido cooꝑante ad extinctionē caloris. tum ex ꝑte cōplonis innate que diſponit ad illaꝫ. tum ex ꝑte ſui regimis qō ſupponit̄ eſſe hũiduꝫ. Eſt etiā mollior et magis reſolubilis ⁊ min⁹ bene ꝑmixta ſicco ſua radicalis hũiditas: vnde fit ipius reſolutio amplior calore maiori exñte: ſicut a pueris maior fit reſolutio ꝓpter ſuā mollitiē q̄ a iuuenibus vt p̄us dictũ eſt. Dic tertio ꝙ lꝫ caliditas ⁊ hũiditas ſanguinee cōplexionis in ſenectute remittant̄ ⁊ videant̄ ex hoc hñtes eam ad tēꝑiē accedere. nunq̄ tñ veniũt ad tēꝑamentũ iuſtitie. Naꝫ ſi venirēt eēnt fortiores ſenes q̄ iuuenes. cui⁹ ꝯ̄rium docet ſenſus Jtem eēnt ita fortes in ſenectute ſicut tēꝑat⁹ in iuuētute: et ſic poſſent tm̄ reſtaurare de hũido q̄tũ deꝑdit̄ quod repugnat ſenectuti. Jtem eſſent fortiores in medio ſenectut̄ q̄ in ei⁹ p̄ncipio. q2 tũc vident̄ caliditas ⁊ hũiditas magis tēꝑate. oēs ꝓbant̄ ex diffinitiōe cōplonis tēꝑate ad iuſtitiā. Eſt etem̄ illa q̄ hꝫ de elemēt̄ ſm optimā ꝓportionis ⁊ diuiſionis equitatē ad oꝑa perficiēda. Jteꝫ eſſent ſaniores ī ſenectute q̄ tēꝑati in illa etate. Jtē in ſenectute nō indigerēt p̄ceptore q̄titatē ſuoꝝ ciboꝝ metiente. Cuius ꝯ̄riuꝫ ponit ga. ſexto de regimīe ſanitat̄. ca. de regimine cōplonis calide et hũide dicēs. Hũida vo dicta ſuꝑfluitates ⁊ m̄ltitudīes humoꝝ gñante difficile fit detinere cōmoderationeꝫ vt neq̄ ab egritudinibus occupet̄ neq̄ cito ſeneſcat. Jtē nō deberent ī ſenectute rugari neq̄ caneſcere neq̄ abũdare in mũcis et ſputis: cui⁹ cōtrariũ videmus. Jſta nāq̄ nō ſequunt̄ tēꝑamētũ iuſtitie: ſed diminutionē innati caloris ⁊ terreſteitatē corꝑis hũido radicali reſoluto. Dic.4. ꝙ ſanguīei ī ſenectute accedũt ad qōdā tēꝑamētũ īpurũ et īeptũ oꝑib⁹ aīe: ſed elōgant̄ a tēꝑamēto puro ⁊ apto aīe ⁊ ꝓportiōato v̇tutibus et ſpiritib⁹. Nā flos ipe a p̄ncipijs ſanguinei in ſenectute ꝑtim eijcit̄ ꝑtim eiect⁹ eſt ⁊ remanet velut fecale: ſicut cũ a lacte butyrũ eijcit̄. ꝑtes em̄ calidi innati ⁊ hũidi ſꝑmatici ſbtiles ⁊ aeree trāſacta iuuētute paulatī abeũt ⁊ reſiduũ remanet velut flos marcidus. Accepta ḡ mēſura calidi innati et humidi radicalis in comp̄lone ſanguinea excedēte mēſurā horũ in tēꝑata complexione ſi cōtingeret eaꝫ minui in ſenectute ſm partes terreſtres ⁊ groſſas fecales ⁊ ad tēꝑamētũ accedere ſm partes aereas ſubtiles ꝯformes v̇tutibus ⁊ ſpiritib⁹: reuera tũc eſſet vere tēꝑata ad iuſtitiā tꝑamento puro ⁊ apto aīe. Sed ꝯ̄ ꝯtingit ⁊ ſi mihi non credas crede ſenſui qui tibi monſtrat ſplendorem coloris vires corꝑis cut̄ planitiē: mũditiē foraminũ: vnde ſuꝑflua exeũt in ſenectute ſanguineo paulatim decreſcere. Temperamentũ igitur ad quod ſanguinei accedũt in ſenectute eſt tēperamētũ impurũ fecale: ſicut ſi extraheres ex duobus fructib⁹ vno calido ⁊ alio eq̄ frigido ſuccos ⁊ ꝑmiſceres eos adinuicē. ⁊ ꝑtes fecales etiā ſil̄ miſceres mixtũ ex ſuccis declinaret ad tēꝑiē purā ſubtilē ⁊ mixtum ex fecibus ad tēꝑiē groſſam terreſtrem Eſt etiā q̄dā cōtēꝑantia accñtalis ſanguīeis eueniēs in ſenectute ex obuiatōe hũiditatũ collectarũ in eis ꝑtim ex aptitudine natural̄ cōplonis ꝑtī ex regimie ꝑtī ex minoratōe caloris īnati ad ꝑtes ſiccatas in etatib⁹ p̄orib⁹. ſꝫ nō q̄ras ibi tēꝑamētum iuſtitie. Dic q̄nto ad ga. dicētē ꝙ lōgeuiſſimi oīꝫ ſicut hũidiſſimi. ꝙ itellexit de cōplonib⁹ calidis lapſis. q̄rũ pōit regimē ī paſſu vbi h̄ dicit. Dic.3°. p̄ncipal̄r ad q̄ſitũ rñdēdo ꝙ ꝯplo cholerica ē lōgeuior poſt ſanguineā. Prio q2 pl⁹ abũdat ī calore īnato ī q̄ vita cōſiſtit Cui⁹ rei ſignũ ē ꝙ in ea pulſus ⁊ āhelit⁹ ſunt maiores ⁊ fortiores Scdo digeſtio ⁊ nutritio ſũt ī ea fortiores q̄ in phl̄matica ⁊ melācholica cũ he fiāt a calore ⁊ ſuſtiet cholerica freq̄tiores coeſtiones ⁊ min⁹ ī ea cibi groſſi ḡuāt. Tertio plus abũdat in ſanguine bñ digeſto q̄ ē theſaur⁹ nature: vt dicit p̄n. p̄mi.4.c.20. Cui⁹ rei ſignũ eſt ꝙ ī ea vene ſunt āple ⁊ arterie ſil̄r. Quarto min⁹ opprimit̄ ſuꝑfluitatib⁹ q̄ ī phl̄matica ⁊ mel̄ica ob diminutioneꝫ caloris ⁊ debilitatē digeſtiōis habent̄. ¶ Sꝫ īſtabit aliq̄s calor cholerici eſt velut ignis fort̄ ī lignis ſiccis ⁊ debilib⁹. talis aũt velociſſime

deficit. Item habet oīa dispositiōes ad marcedinē q̄ vere dr̄ mors naturalis. videlȝ calidū intēsum fortiter cōsumēs ⁊ hūidū modicū cito resolubile. Cui⁹ rei signū est ꝙ facili⁹ ceteris ethicaṫ ⁊ marasmaṫ. Item disponiṫ plus alijs ad egritudines incēsiuas que sunt ꝑiculosiores alijs ꝑpter ignei motus velocitatē vt ait damascenus.

Quod ergo ex hoc acq̄siuimus est ꝙ puerorū ⁊ iuuenū corpora q̄ntū ad equalitatez sunt calida. Et corpora senū ⁊ decrepitorū sunt frigida. Sȝ puerorū corpa eq̄li sunt humidiora propter augmentū. Et hoc quidem

¶ Ad ꝑmū dic ꝙ calor innat⁹ qn̄ ē fortis operaṫ restaurationē meli⁹ ⁊ ꝑfecti⁹ q̄ dū est debil' et hec opatio est magis ei ꝑpa q̄ resolutio hūidi ⁊ in hoc dr̄ a flāma vl' igne forti ī lignis debilibus. Iuxta id ga. lib. de marasmo nō est aliq̄d tp̄s in quo ꝑ totū nō est extēsum innatū calidū v̇tutes habēs nō quib⁹ plasmat solū sed ⁊ m̄ltas alias. Etenī trahit māȝ ad se ⁊ materiā dispēsat ⁊ apponit vnit ⁊ assilaṫ ⁊ summat ī dicendo oīa ꝯria flāme opaṫ. Ad scōm dic ꝙ lȝ cholerica cōplo habeat oīa disposita ad marcedinē. hȝ tn̄ ītra se remediū aduersus eam: scȝ calidūȝ fortiter restaurās. Ad tertiū cōcede ꝙ hec cōplo plus disponiṫ ad incēsiuas egritudines: sed terminus ad quē ducūt nō est nālis sed abbreuiatus de quo hic non agitur. Dic. 4. ꝙ cōplo phlegmatica est lōgeuior post cholericā. ꝑmo q̄ plus accedit ad tpatā q̄ melica cū sibi cōicet ī hūiditate. Secūdo q̄ pl⁹ hȝ de hūido radicali q̄ melica. Tertio q̄ meli⁹ digerit ⁊ assilaṫ sibi nutrimētū cū digestio ⁊ assilatō ꝑ hūiditatē ī pte fiāt Qua° q̄ abūdat ī hūore ꝑfectiori q̄ melica ex sui nā. s. in phl'ate q̄d nihil aliō ē q̄ sāguis dīnute coct⁹ ⁊ ē apt⁹ vt fiat sāguis: melia v̇o nō ¶ Sȝ īstabit aliq̄s phlegmatita cōplo ē īeptissima oīȝ ad marcedinē ⁊ arefactionē q̄ ꝑpria est senio ⁊ morti nāli. tum ex diminutione caloris ei⁹. tū ex suꝑabūdantib⁹ hūiditatib⁹ tā innatꝭ q̄ acq̄sitis ex regimine ⁊ defectu digestiōis. Dic ꝙ phlegmatici recti ꝑ silr̄a nō veniūt ad arefactionē ⁊ marcedinē ꝑfectas: sȝ cōsumpta pte humidi radicalis ⁊ resoluta pte aliq̄ caloris innati multiplicata hūiditas āticipat extinctionē caloris innati. et nihilomin⁹ talis extinctio dr̄ mors nālis. q̄ sequiṫ cursuȝ nature illius nō impeditū ab extrinseco. Dic q̄nto ꝙ melica cōplo ē breuissime vite: q̄ recedit a tēpata in vtraq̄ ꝯrietate ⁊ minus hȝ de ꝑncipijs vite ⁊ opatōes restauratōis magis debiles. Et vt sit ad vnū dicere ipa est germana senectuti ⁊ marcedini. Sȝ ꝯ ipsa est dura cōpacta magne resistētie aduersus cās resoluētes humidū Nōne vides rusticos pastos fabis ⁊ pane nigro plus tolerātes estus ⁊ labores q̄ sanguineos aut phlegmaticos delicate nutritos. Dic ꝙ melic⁹a nā nō est dur⁹ nec cōpact⁹ teste ga. 2. de cōplonibus dicēte. Q̄ si ei⁹ frigiditas ⁊ siccitas fuerit a ꝑncipio rei: tūc corp⁹ eius erit albū molle tenerū lene. Et dato ꝙ eēt dur⁹. q̄ tn̄ ī eo pessima fit restauratio ꝯꝑditi: nō est lōgeu⁹. De rusticis dic ꝙ ꝯsuetudo laborādi ⁊ pastus grossus trestris indurat coꝝ mēbra vn̄ meli⁹ tolerāt labores ⁊ estus. sȝ nō iō sunt magis lōgeui: īmo trahunṫ ad mēbra coꝝ hūiditates indigeste q̄ sepe ꝑducunt eos ad egritudines chronicas ⁊ accelerāt in eis mortē. ¶ Queriṫ 2° vtrū vltra duos t'minos indiuidui q̄s tāgit hic ꝑn. nālē scilȝ ⁊ abbreuiatū sit ponēdus terti⁹ elōgat⁹ extr̄s vltra nālē. Et h' est q̄rere eq̄ualēter si termin⁹ nālis vite hūane possit ꝑlōgari. ⁊ quia hanc materiā suꝑius tetigi q̄rēs de termīo senij. Dico breuiter ꝙ vltra dictos termios nālē. s. et abbreuiatū est ponēd⁹ termin⁹ naturalē transiēs vt teste ga. lib. de marasmo dicēte. Senij marasmū. i. arefactionē īpossibile est vtiq̄ soluere. adiuuare v̇o vt ad plurimuȝ extēdaṫ possibile est. Et paulo post ait. Prohibere q̄dē senectutem impossibile est. detinere v̇o ei⁹ festinātiā possibile. Itē possibile est aliq̄ diu obtūdere vires cārū resoluētiū ⁊ cōfortare humidum innatū: et suauiter educere hūidū suꝑfluū ab indigestione in senio naturali ncēio acquisitū quod coopaṫ ad mortez: ⁊ ad id faciūt myrabolani ⁊ trifere vt medici asserūt. ḡ possibile est retardare mortē certo tpe venturā s'm ꝑncipia nature non adiuta ab arte. Potest etiā id opari celestis influētia benignior ⁊ fauētior vni indiuiduoꝝ q̄ alteri. Et plus oībus alijs diuina ꝑuidētia custodiēs aliquē diu gr̄a alicui⁹ magne vtilitatis. ¶ Sed dicet aliq̄s rōcinanti de naturalibus videṫ silendū de dei miracul' cum ipa transcēdāt naturalia. Dic ꝙ decēs est oī artifici iustuȝ memorari ⁊ humilr̄ recognoscere mirabilia opera sui creatoris. Id patronus medicoꝝ facere nō erubuit: vt de eo refert magn⁹ auēzoar dicens. Et q̄ nobile est dictū galieni cū tractauit de fractura pāniculi cerebri. Nam notū est apud oēs ⁊ semꝑ et vbiq̄ ꝙ impossibile est viuere illū: cuius pāniculus cerebri fractus est. Et videns galienus quēdā cuius pāniculus fractus fuit et exinde liberatus est: dixit ip̄m a deo liberari summa potētia atq̄ sapientia: hec auēzoar tractatu. 19. theisir. Sed quid dices ad ꝑn. qui duos dūtaxat h' numerat termios et ꝑmi ftia ca. singlari dic Unū quodq̄ preterea corpus terminū habet in quo resistat siccitati ncērie cōplone sua et calore innato et q̄titate sue innate hūiditaṫ a quo nō remoueṫ. est tn̄ cū ah' aduēiūt cāe in siccitate adiuuātes aut alio mō ꝑ necantes ⁊ q̄si custodiēdi sanitatem ars existit illa q̄ corpus humanū ad naturalē ꝑducit t'minum si ꝯueniētia ꝯseruat. Dic ꝙ ꝑn. loquiṫ de cōi cursu ⁊ regl'ari. raro enī homines naturalē t'minū transire valēt: īmo pauci sunt q̄ ip̄m attingūt. ¶ Dubitaṫ tertio vtrū termini abbreuiati indiuiduoꝝ dīno ꝑueniāt ꝑcepto. Videṫ ꝙ sic ꝑ ꝑn. hic dicentē. Sūt v̇o ⁊ alij t'mini abbreuiati: totū tn̄ ꝑuenit diuino p̄cepto. Itē scribit ꝑpha loquēs ī v̇bo dei. Ego occidaȝ et ego viuere faciā: ꝑcutiā et ego sanabo: ⁊ nō est qui de manu mea possit eruere. Item deus est ꝑma cā a qua oīs alia cā dependet in esse ⁊ in opari. Sed ꝑma cā plus īfluit in effectū q̄ q̄cūq̄ scōa causa: q̄ cause scōe nō mouēt nisi vt mouenṫ a ꝑma. ¶ Oppositū arguiṫ: quia multi t'mini abbreuianṫ ꝑ ꝑditiōes. Intoxicatiōes: desperatiōes: homicidia: luxus: crapulas. Tales aūt difformitates ⁊ seua scelera: nephas videṫ ascribere diuino p̄cepto. Nā vt ait plato in thimeo. Volens siquidē bona: quidē oīa ꝑuenire nulli⁹ mali reliq̄t ꝑpaginē. Nec enī fas erat bonitati p̄stāti quicq̄ facere nisi pulchrū. Item de⁹ fidelis est et absq̄ vlla iniq̄tate: vt ait ꝑpheta. nihil ergo precipit iniquū. Iteȝ p̄ceptum dei est. nō occides. homicidia ergo nō veniūt diuino p̄cepto. ¶ Attende hic ꝑmo ꝑ solutiōe ꝙ si v̇bū ꝑncipis. de termīs abbreuiatꝭ ꝙ proueniūt diuino p̄cepto debeat vl'r sumi de q̄libet termino per preceptum diuinū intelligēda est diuina ꝑmissio ¶ Attende scōo ꝙ lȝ de⁹ sit summe bonus ⁊ iustissimus: ꝑmittit tn̄ malitias aliq̄s et iniq̄tates currere etiā cōtra insontes vt ꝑbati ꝑbatiores fiāt ⁊ interdum ꝑmittit puniri malos a ꝑeioribus se. ¶ Attende tertio ꝙ in actibus deformibus est duo cōsiderare scȝ actū ipȝ positiuū qui tāte bonitatis est q̄te entitatis. Et s'm istud ꝑcedit ⁊ depēdet a ꝑma causa et' difformitatem actus. ⁊ s'm istud est ꝑuatio boni ⁊ in ꝑma cā nullā habet relucentiam ¶ Attende. 4. ꝙ multi veterū tantā fatis tribuūt v̇tutē: vt q̄sq̄ suum statim ab ortu sortiaṫ finē. Iuxta id senece tragedia. 5. Fatis agimur credite fatis. nō sollicite p̄nt cure mutare rati stamina fusi. quicq̄d patiunṫ mortale genus: quicq̄d facimus venit ex alto. Primusq̄ dies dedit extremū. nō illa deo vertisse lȝ: que nexa suis occurrūt causis: it cuiq̄ ratus p̄ce nulla mobilis ordo. his videṫ cōsona platonis opīo dicētꝭ oīa ex necessitate euenire. vt ascribit ei discipul⁹ ei⁹ aristo. Sed q̄ hec repugnāt libero hominū arbitrio ⁊ subuertūt oēm politiā innuētia: nec bonis deberi ꝑmia: nec malis supplicia cū coacti agāt nec altissimum exorādū cū nil immutari possit abijciāṫ: vt toxica pessima in gn̄e moꝝ. Dic ergo ad quesitū relinquēdo materias predestinatiōis ⁊ p̄scientie diuine theologis que sunt de altissimis et difficilioribus apud eos. Q̄ termini abbreuiati quicūq̄ proueniunt diuina permissione: ita ꝙ impossibile esset quācunq̄ causam quātūcunq̄ malificam aliquid agere nisi manu teneretur inesse ⁊ agere a ꝑma causa. Nam quelibet in esse et agere habet aliquid entitatis ⁊ bonitatis ꝑ participationé: sed oīs entitas et bonitas ꝑ participationē depēdet necessario ab entitate et bonitate per essentiā. Argumenta ante oppositū huic consonāt cōclusioni. Ad primū post oppositū dic ꝙ deus actus difformes permittit sed non est causa difformitatis cuȝ difformitas sit boni ꝑuatio ⁊ deus sit summa bonitas. Idem dic ad alia.

Quod ergo ⁊c. In hac parte q̄rta scōe particule ꝑme partis ꝑncipalis huius capl'i infert ꝑnceps ex dictis octo cōclusiones velut correlarias īdicātes complonē cuiq̄ ꝑpriā etati. Prima est. corpa puerouȝ et iuuenū sunt calida q̄tum ad equalitatē. i. respectu equalis ad pōdus ita ꝙ plus habēt caliditatis q̄ frigiditatis. Dictū enī ē ante ꝙ cōplo hoīs s'm sua ꝑncipalia mēbra declinat ad caliditatē ⁊ hūiditatez et id maxie ē in etatib⁹ ipius calidiorib⁹. Scōa ꝯclo est corpa senū ⁊ decrepitoꝝ sunt frigida. Probaṫ ꝑ q̄nq̄ cās tactas in pte ꝑori. Tertia conclo Corpa pueroꝝ sunt hūidiora eq̄li ad pōdus. Probaṫ ꝑmo ꝑ eoruȝ crementum. Ab hūiditate enī hn̄t ꝙ sunt extensibilia s'm omnes dimensiones. Secūdo per mollitiē ossiū et neruoꝝ suoꝝ. Tertio q̄ nō est diu ꝙ fuerūt sperma sanguis et sp̄us vaporalis qui sunt omnes humidi.

nobis insinuat experimentuȝ quod de mollitie ossium est: et neruorū ipsorum: et consideratio: qm̄ parū est ex quo fuerūt sperma: et sanguis: et spiritus vaporalis. Senes autem ⁊ decrepiti ꝓprie preter hoc ꝙ sunt frigidiores adhuc sūt sicciores Et hoc quidē scitur experimēto quod habetur de duritia ossium eorū: et asperitate cutis ipsorum et cōsideratione. eo ꝙ prolixū est tēpus ex quo fuerūt sperma ⁊ sanguis: ⁊ spūs vaporalis Et in pueris quidē et iuuenibus est igneitas equalis: sed in pueris plus abundat aereitas ⁊ aqueitas. Et in senibus ⁊ decrepitis plus abundat terrestreitas q̄ in illis duobus: et est in decrepitis plus. Juuentus autem habet complexionem magis equalem complexione pueri. Comparatione tamē pueri est eius complexio sicca: et senis ⁊ decrepiti comparatiōe est humida. Decrepitus vero est siccior iuuene et sene in membris simplicibus: ⁊ hūidior est vtrisq̧ hūiditate extranea madefaciēte.

Quarta ɔclo. senes ⁊ ꝓprie decrepiti vltra hoc ꝙ sunt frigidiores temperato sunt etiā sicciores. Probaƚ p̄mo ꝑ duritiē ossiū suoꝝ. Scd̄o per asꝑitatē seu rugositatē sue cutꝭ. Terᵒ qꝛ diu est ꝙ fuerūt sp̄ma sanguis et spūs vaporalis. ita ꝙ vetustate iam desiccati sunt. Ut ramale vet' iā grandi subere coctū. Quita cōclusio igneitas est eq̄lis ī pueris ⁊ iuuenibus: sed aereitas et aq̄itas plus abūdāt in pueris. Hec ɔclo quo ad p̄mam partē supi' declarata fuit vbi ga. aucte oñsum est. ꝙ eq̄lis ē calor ī puero ⁊ iuuene ⁊ quo ad secūdaȝ vbi dictū ē ꝙ pueri sꝭ hūidiores. Sexta ɔᵒ t'restreitas pl' abūdat ī sēib' ⁊ ɗcrepitꝭ q̄ ī puerꝭ ⁊ iuuēib' ⁊ pl' ī ɗcrepitꝭ q̄ ī senib' a senectute denomiaƚꝭ Hec ɔᵒ mōstraƚ ꝑ. 4. cās diminutionis hūidi recitatas in p̄te p̄cedēti. Septima ɔclo. iuuēt' hȝ ɔpl̄onē magis eq̄lē q̄ sit ɔpl̄o pueri. cōpl̄o tn̄ eius respectu cōpl̄onis pueri ē sicca ⁊ respectu cōpl̄onū senis ⁊ decrepiti est hūida. Octaua ɔclo. decrepit' est siccior iuuene et sene in mēbris simplicib'. i. in l̄ba ⁊ p̄tibus intimis mēbroꝝ simpliciū ⁊ humidior ē iuuene ⁊ sene humiditate ex̄nea madefaciēte q̄a plus hȝ ī viȷs ⁊ ɔcauitatib' corꝑis ɗ hūiditatib' phl̄maticꝭ ⁊ muscillaginosis ineptꝭ nutritōi ꝓpt̄ea magꝭ tussiūt ⁊ pl' spuūt magꝭ ḡuāƚ lippis ⁊ lachrymis ⁊ pl' emūgūt seu ɗmuscillagināt ¶ Queriƚ circa. 7. ɔclonē q̄ etate ē hō tēꝑatior. Arguiƚ pᵒ ꝙ in senio. hō q̄ diu viuit est calid' ⁊ hūidus. qꝛ vita cōsistit in calido ⁊ hūido: sed in senio est min' calid' ⁊ min' hūid' q̄ in q̄cūq̧ alia etate: ḡ magis appropinquat tꝑamēto pōderis. Deinde arguiƚ ꝙ in senectute: qꝛ tūc hō hȝ oꝑatōnes q̄ sūt hōi ꝓp̄e ꝑfectissimas: ⁊ v̓tutes ei' suꝑiores tūc sunt in flore. Nā volūtas senū magis regulata est ⁊ minꝰ seq̄uēs passiones ⁊ eoꝝ rō plus ornata virtutibus ⁊ intellectus abūdantior in sciētiȷs: sȝ a ꝑfectōe oꝑationū iudicaƚ tꝑata cōpl̄o ad iustitiā cū sit illa q̄ hȝ ɗ elemētꝭ ƒm optimā ꝓportōis ⁊ diuisionis eq̄tatē ad oꝑa ꝑficiēda. Deide arguiƚ ꝙ ī iuuētute p̄mo aucte ga. 2ᵒ de cōpl̄oib' dicēꝭ. In etate aūt stat' iuēis oīa aīalia digniora vt sint media inƚ extremitates: qm̄ siccitaƚ finis vltim' nō cōsequiƚ vt in senectute: neq̧ est in ea adhuc hūiditaƚ ⁊ mollitiei res multa. sicut illᵒd qᵒd est in etate infantꝭ ꝓpinq̄ tꝑis natiuitati. Itē aucte p̄n. h̄ dicēꝭ. Juuēt' aūt hȝ ɔpl̄onē magꝭ eq̄lē cōpl̄ōe pueri. Itē oēs oꝑatōes corꝑeæ ⁊ v̓tutū sūt in iuuētute ꝑfectissime. Nā iuuenes optīe digerūt optīe nutriunƚ et de purissimo sāguīe magꝭ ꝓlifici sūt in sensu ⁊ motu vigēt. Et vt sit ad vnū dicere est etas pulchritudīs ⁊ vere ꝑfecta in vigore corꝑis. Iteȝ in ea mēbra oīa corꝑis sūt cōpleta ⁊ nō aū nec aliqᵒd eoꝝ decrescere icepit Deinde arguiƚ ꝙ in pueritia p̄mo aucte ga. sexto de regimīe sa. dicēꝭ. Optimā quidē crasim hȝ corpus ƒm pueroꝝ etatē. Aliē v̓o oēs etates deteriores sunt hac. Itē sexto morbi. digestio ⁊ augmētatio ⁊ solidatō fit ꝑfecta ī pueroꝝ corporibus. ⁊ de his nl̄la fit ita ꝑfecta in corporib' iuuenū. De augmētatione certū est cū nl̄la sit in iuuenib' de cōsolidatione expīentia docet ꝙ mēbra solida vt ossa nō vere cōsolidanƚ nisi ī pueris. Et h̄ asserit ga. tertio tegni. De digestione dicit ga. sexto morbi Pueri v̓o habēt mutatiuā fortiorē iuuenibus ꝑfectā habētib' etateȝ. Item dixit p̄nceps ca. p̄mo doc. huius. ꝙ temꝑamētū iustitie inueniƚ in etate in qua augmentū ad suū ꝑuenit finē: ⁊ hoc est in fine adolescētie. ¶ Pro solutōe attēde p̄mo ꝙ questio hec pōt intelligi de tꝑamēto pōderis vt sit sensus: in qua etate homo est vicinior vere eq̄li ad pond' Potest etiā intelligi de temꝑamēto iustitie qᵒd attendiƚ penes habere de elemētis ƒm optimā ꝓportionis ⁊ diuisionis equitatē ad oꝑa ꝑficienda vt sit sensus in q̄ etate ꝑficit homo melius suas oꝑationes ¶ Attende scd̄o ꝙ homo hȝ tria genera oꝑationū ⁊ tria genera v̓tutum scȝ naturale: vitale: ⁊ animatū: ⁊ tria organa p̄ncipalia eis correspōdētia. videlȝ epar naturali: cor vitali: et cerebrū animato. Et naturale genus subdiuidiƚ in id quod ordinatū est ad cōseruationē spēi cui respōdent testiculi. ⁊ ad id quod ordinatū est ad cōseruatōnē indiuidui. His p̄missis dic p̄mo ꝙ iuuētus est vicinior temꝑamēto ponderis aliȷs etatibus. Ipsa em̄ mediat inter etatē calidam ⁊ humidā: ⁊ frigidā ⁊ siccā. ergo elōgatior est ab extremis oībus. Sed dices ex quo est media seu equalis ƒm vtrāq̧ cōtrarietatē scilȝ calidi ad frigidū: et hūidi ad siccum q̄d deest q̄n sit temꝑata ad pōdus. Dic ꝙ plura desunt. Primū em̄ est qꝛ iuuenis nō qualitercūq̧ vicinus existit equali ad pondus: sed suoꝝ membroꝝ alteratōe. i. coaltꝰnatiua cōparatione calidoꝝ sicut cor frigidoꝝ: sicut cerebrū hūidoꝝ velut epar et siccorū sicut ossa. Scd̄m ē qꝛ ɔcesso q̄ de elementis haberet equaleȝ equalitatē: nō tn̄ de eis habȝ equalē q̄titateȝ cū sit terreus a dominio ⁊ mltū ḡuis ⁊ h̄ reqriƚ ī tēꝑato ad pondus vt nomē indicat. Diciƚ em̄ temꝑatum ad pōdus: q̄a de elemētis grauibus ⁊ leuib' equalem habet portionē. Tertiū est qꝛ si sit equalitas qualitatū in iuuene reperiƚ in sola ipsius cute que est mēbrū ignobile et nō in cute ƒm ipsius innatā complexionē: sed qꝛ caliditas venarū ⁊ sanguinis ⁊ neruoꝝ frigiditas ī ea equanƚ. Dic scd̄o ꝙ adolescētia est temꝑatior ceteris etatibus temꝑamēto iustitie q̄ ad act' et v̓tutes naturales ordinatos ad cōseruationē indiuidui. Probatur p̄mo aucte ga. sexto de regimine sanitatis dicētis. Duplicibus em̄ existētibus actibus ƒm animalia. corporales quidē pueri optimos habēt phisicos. i. naturales. Probaƚ etiā auctibus ⁊ rōnibus suꝑius allegatis ꝓ pueritia. Item calidū innatū et humidū radicale sunt puriora ⁊ magis aerea ⁊ minus terrestria in pueritia q̄ in iuuētute. ⁊ ideo faciūt restaurationē purioris. propterea diciƚ puer quasi purus aer. Itē sanguis q̄ est hūidus facilius vniƚ ⁊ assil̄aƚ mēbris pueroꝝ q̄ sunt hūida q̄ iuuenū. Cuius rei signū est ꝙ pueri sunt cōiter carnosiores iuuēibus maxīe ƒm regiōes naturaliū. Dic tertio ꝙ homo a vigesimo p̄mo āno vsq̧ ad finem iuuētutis est temꝑatior quo ad actus ⁊ v̓tutes naturales ordinatos ad conseruationē speciei. Ita q̄ fortitudo ⁊ perfectio actuū generatiōis capit aliq̄d de fine adolescētie. Juxta illᵒd aristo. q̄nto aīaliū ca. 4. Et exitus sꝑmatis est in termino duorū septēnioꝝ: et sꝑma est cōueniēs ⁊ bonū in complemēto tertiȷ. Et in passu sil̄i libri sui de aīalibus ait auicēna. Et sꝑma qᵒd melius est in eis est illud quod est in fine. 21. annoꝝ. Et aristo. rursus. 9 aīaliū cap̄lo scd̄o ait. Generatio v̓o filioꝝ nō est cōueniēs nisi p' tria septēnia annoꝝ: qm̄ sꝑma nō est generās ante illud tp̄s: ⁊ si fuerit erūt filiȷ parui ⁊ imꝑfecti: ⁊ paulopost dicit de mulierib'. Et post tria septēnia efficiunƚ conueniētes ad partū. viri autem magis indigēt isto temꝑe: qm̄ sua corꝑa recipiūt crementū tunc. Et in passu simili ait auicēna. Et sꝑma bene coctū ⁊ faciens masculos est illud quod est viri. 21. annorum et mulier si impregneƚ ante vigesimūp̄mū annū debilitaƚ multū ⁊ palescit propter hoc. Item dicit p̄nceps tertiȷ. 21. tractatu scd̄o cap̄lo de causis masculinitatis ꝙ etas adolescētie absq̧ pueritia et senectute adiuuat ad masculinitatē. Probaƚ conclusio. qꝛ temꝑe p̄dicto homo est quasi ꝑfectus in oībus mēbris: et ex solo tali generaƚ fetus ꝑfectus. Item tūc temꝑis homo est temꝑatior q̄ vnq̄ fuit aut erit vt premissum est: sed v̓tus spermatis est seq̄uēs equalitatē complexionis: ⁊ debilitas eius est seq̄uēs exitum complexionis ab equalitate: vt ait haly secūdo tegni commento illius canonis. Si vero frigidi et humidi ƒm crases fuerint testiculi allegans super hoc galienū. Item tunc sperma est abundantius ⁊ magis digestum. non em̄ abūdat in pueritia cū tota nutrimētalis humiditas conuertaƚ ad nutritionē ⁊ augmentū: nec in senectute ꝓpter frigiditatē ⁊ siccitatē ipsius. Item experiētia edocet ꝙ sꝑma pueroꝝ est aquosum paucuȝ et testiculi eorum et virga sunt minuti graciles non habētes robur quod habēt in iuuentute. ¶ Et si queraƚ quo temꝑe validior est ḡatiua v̓tus: ⁊ ei' actus vel in fine adolescētie vel in tꝑe iuuētutis. Dic ꝙ tempore iuuētutis. Juxta id galieni. 14. de vtilitate particularū cap̄lo quarto

Matricū vo opus nec dū adhuc augent aīalia neqȝ iaȝ senibus factis cōtingit fieri bene si demū nutrimēti benigni est vtilitas ɔceptis qd in solis iuuenescētibus aīalib' possibile est abūdare In eis vo que augēt vtus quidē est fortis: ⁊ ppter hoc digestiuȝ et benignū nutrimētū plurimū. cōuenienter aūt ad duos act' eo vtit scȝ nutritionē ⁊ augmētationeȝ nihil dimittēs supfluū. i. sol' igit agmasantib' id ē pfecte auctis seu augmēto iaȝ cessante ⁊ vtute adhuc forti exn̄te benigni nutrimēti abūdantia copiosa est. Dic. 4. q̄ homo in iuuētute est tempatissim' tempamēto iustitie quo ad vtutē ⁊ actus vitales. Nam tūc calor cordis est absolut' ab hūiditatib' supfluis q̄bus in pueritia tegebat ⁊ cor ⁊ arterie ppriā adepte sūt magnitudinē: et fortius mouent ⁊ calor liberius ad totū corpus diffunditur arterijs existentib' maiorib'. Et sanguis arterialis et spūs puriores ⁊ min' obūbrati vaporib' ad mēbra mittunt. Et iuuenes sunt aīosiores et audaciores pueris. Hanc ɔclōnē approbat ga. lib. de itroducēdis in pulsu dicēs. In ea vero q̄ sm magnitudinē ⁊ vehemētiā est dīa. maxim' quidē vt in etatib' est q̄ iuuenū est. puissim' autē est q̄ senū. mediū vo eoꝝ. parū maior est q̄ pueroꝝ est: ⁊ vehementissim' quidē est q̄ iuuenū est: debilissim' aūt q̄ senū. medius aūt eoꝝ q̄ pueroꝝ ē. Et p̄n. p̄mi scd̄a doc. ftia sū. p̄ᵃ. ca. 7. ait. Pueroꝝ vo pulsus est leuior ppter hūiditatē: ⁊ est debilior ⁊ spissior: q̄m calor est fortis. sed vtus nō est fortis eo q̄ nōdū sunt completi. Et auerroys q̄rto coliget. Pulsus inq̄t pueroꝝ ex parte caloꝝ ē velox. et ex pte debilitat vtut est spissus: ⁊ pulsus iuuenū est fort ppt eoꝝ calorē ⁊ fortitudinē ⁊ pulsus senū debil' ē rar' tard'. Dic q̄nto q̄ iuuētus est tempatior tempamēto iustitie alijs etatibus quo ad vtutes ⁊ act' ⁊ passiones aīales vel aīatas. Nā in iuuētute sensus sunt viuacissimi: mot' volūtarij pfecti fantasia mēoratiua: cogitatiua sine quocūqȝ impedimēto. In pueritia aūt nō sic tum ppter hūiditates supfluas cerebri ⁊ neruoꝝ. tū ppter multitudinē vapoꝝ ad caput eleuatoꝝ. A pueꝝ eñ vt p̄us allegatū ē: eleuat vapor mult' ppter mollitiē ⁊ teneritatē coꝝ. In senibus aūt mēbra hec sunt dīnuta nālib' humiditatib'. ⁊ paulati in eis p viā indigestionis multiplicant innāles q̄ sensus obnubilant ⁊ alias aīatas actōes cōturbant. Hanc ɔclōnē vna cū scd̄a scribit ita ga. sexto de regimine sani. Duplicib' aūt exn̄tib' actibus sm aīalia. corpales quidē pueri optimos hn̄t phisicos. Aīales vero ea q̄ post pueritiā etas vsqȝ p augmasticā. i. declinatiuā etatem. ¶ Sed ɔ videm' pueros ad artes mechanicas addiscēdas aptissimos: ⁊ iuuenes nō ita. Item videm' eos molestissime sustinētes vbera. ⁊ hoc videt mōstrare viuacitatē sui sensus. Itē molles carne aptos mēte dicimus ⁊ pueri sunt molles ⁊ iuuenes duri. Item politice nō est ppus auditor iuuenis vt arist. ait p̄mo ethicorum. Item dici solet canū cōsiliū: iuuenile robur: ⁊ hec omnia portēdere videt q̄ vtus aīata est fortior q̄ ad aliq̄ in alijs etatibus. ¶ Ad p̄mū dic q̄ aptitudo pueroꝝ ad artes mechāicas est primo q̄ artes ille nullis indigent experientijs. Scd̄o q̄ maxie cōnexe sūt sm ordinē. Tertio q̄ pueroꝝ itellect' ē vt rasa tabula et nōdū est distract' nec occupat' multū in negocijs seculi. Ad scd̄m dic q̄ pueri nō molesti' ferūt vbera iuuenib' q̄ sint i sensu viuaciores: sed q̄ sunt teneriores soluētia cōtinuum plus penetrant eos. Iuuenes aūt cū sint tempatissimi sūt optimi iudices q̄litatū tangibiliū. Ad tertiū dic q̄ vbū illud intelligit de mollitie nāli nō etatiua. Ad quartū ⁊ q̄ntū dic q̄ iuuenes nō reputant iproprij auditores politice ⁊ min' vigētes in cōsilio senibus ppterea q̄ habeāt vtutes aīatas mistrātes intellectui ⁊ rōni, minus fortes: sed q̄ sunt min' expti. Expiētia aūt in cōsilijs est certior arte: q̄ est circa singularia. Et hanc rōnē reddit aristo. p̄mo ethicorū. Postq̄ eñ dixit. politice nō est ppus auditor iuuenis statim sbdit. Inexpt' eñ est eoꝝ q̄ sm vitā sūt actuū. rōes aūt de his ⁊ ex his sūt. Ad rōnē añ factā q̄ seniū ē tpati': dic falsuȝ eē qd assumit. s. q̄ hō q̄diu viuit est calid' ⁊ hūid'. Ad pbatōeȝ. q̄a vita cōsistit in hūido ⁊ calido. Dic id eē verū de vita in radice. s. corde. Uel (vt plures dictū est) dic q̄ hoc ita itelligitur q̄ aīal quodcūqȝ pl' hȝ calidi ⁊ hūidi viuēs q̄ mortuū. Ad ratōnem de senectute q̄ hȝ opatōes aīe rōnal' ⁊ vtutes ei'. s. intellectū volun

Secundū[b] diuersitatem vero complexionum generū femine frigidioris existunt complexionis. Ideoqȝ sunt in creatura minores masculis: et sunt humidiores. Ergo ppter cōplexionū earum frigiditatem multiplicantur earum superfluitates: et ppter paucum ipsarum exercitium.

tatē et rōem pfectiores. Dic p̄mo q̄ illud nō est ex pte tēpamēti cōplonis cū nec cōplone nec organo corpeo vtant in suis opatōib'. Cui' rei signa sunt q̄ sūt determinate ad certa obiecta pticularia, ppor tōata organo sicut potētie organice: sed pn̄t in oīa. Nā itellect' possibilis ē potēs oīa fieri: ⁊ intellect' agēs oīa agere: tertio de aīa. Et nō ledunt ab excellēti itelligibili sicut potētie organice ab excellēti obiecto. imo ɔgaudēt i eo ⁊ n̄ marcescūt marcescēte corpe: sic potētie orgāice nec diminuunt in opibus suis: nisi tāta fiat alteratio in fantasia. q̄ nō debite p̄ntet formas rerum intellectui. Ex hoc eñ extreme senes reducunt iuterdū ad stoliditatē infantilē. q̄ necesse est quēcūqȝ intelligētē fantasmata speculari. Dic secūdo q̄ opatōes aīe rōnalis nō sunt pfectiores in senib' q̄ in iuuenib' rōe etat: sȝ ppter studia ⁊ expiētias diu ante frequētatas vn̄ ɔxerūt habitus sciarū ⁊ vtutū. ⁊ q̄ refrigerati minus ab animi passiōib' tyrannisant. Rōnes vo de iuuētute ⁊ pueritia sunt p p̄dictis

b Scd̄m diuersitates ⁊c. In hac pte scd̄a p̄ncipali hui' capl'i de complexione sexuū. Primo cōparat p̄n. feminas viris in cōploe ⁊ q̄titate Scd̄o in mō sbe carnis ibi [Et sba carniū] ¶ In p̄ma pti' dicit primo q̄ femie sūt fridiores masculis sm diuersitatē cōplonū generū. i. sexuū Scd̄o dicit q̄ femine sunt miores masculis i creatura. i. statura seu lōgitudine corpis ppt hoc q̄ sunt frigidiores. hoc regularit ita est in spē hūana. Sed infdū cōtingit alit vel ppter paucitatē spmatū ex q̄b' generat mascul' vl' ppter nimiā ipoꝝ spissitudinē vnde min' dilatant: vel ppter puitatē matricis phibentē fetū extēdi. vel ppter penuriā alimētitā in matrice q̄ ex nō sufficiēt magnitudini. Tertio dicit q̄ femie sunt hūidiores masculis. hui' cā est serositas seminū ex q̄bus fiūt ⁊ coꝝ diminut' calor. Quarto dicit q̄ supfluitates mltiplicant i mulierib' ppter duo. s. ppt frigiditatē cōplonū suarū ⁊ ppter paucū exercitiū earū. Et in hoc oñdit q̄ femie sunt hūide ex ɔploe acq̄sita sicut ex inata. Tertiā cām supfluitatū feminarū addit ga. 2. de spmate. c. u. dicēs. Quocirca et femininū aīal eo q̄ imbecilli' factū est: supfluificū est. eo vo q̄ i omnib' eius ptic'is imbecilliores sunt genitales puenit ad eas supfluus sanguis. purgatio quidē sanatiua femellis fiens ante inp̄gnationem materia vo ad nutrimētū idonea embrionib' in tēpe impregnationis et gratia huius multiplicant in ea supfluitates. ¶ Attēde hic q̄ q̄daȝ libri loco hui' dicti q̄rti hn̄t hāc clausulā. Sȝ cōplonū earū frigiditas puenit ex mult earū supfluitatib' ⁊ pauco ipsarū exercitio. Et hec lr̄a si debeat verificari intelligēda est de frigiditate mulierū acq̄sita nō de inata: q̄ multiplicatio supfluitatū ⁊ exercitiū paucū sequūt innatā feminarū cōplonē. ¶ Dubitat vtrū femie sint frigidiores masculis vl' Arguit q̄ nō. q̄ femie plus abūdāt i sanguie. g̊ sūt calidiores. Nā calidi' qd est in corpe p' cor ⁊ spm̄ ē sanguis vt p̄us dictū ē. Assūptū pȝ q̄ hn̄t sanguinē sufficiētē sue nutritōi: ⁊ cū h' mēstruū qd eijciūt de mēse i mēsem. Scd̄o aliq̄ sūt mulieres sanguinee brune viragies: ⁊ tales vidēt calidiores phl'maticis viris ⁊ macris melc'icis. Prio q̄ meli' colorate sūt. Scd̄o q̄ sūt robustiores. Tertio q̄ sūt saniores ⁊ sanitas magis ptinet caliditati q̄ frigiditati vt dic p̄n. c. 1. doc. hui'. Quarto sūt vitaliores et lōgeuiores: sed lōgeuitas et vitalitas ex abūdātia sunt caloris innati ⁊ humidi radicalis. Tertio femine sunt mobiliores i opiniōib' viris: g̊ sūt calidiores. Iux illud ga. 2. tegni. Et bn̄ mobile i opiniōib' calide manēs vo frigide. Assumptū ē vgilij. 4. eneidos dicēt. Uariū ⁊ mutabile semp femina: ⁊ senece libello de remedijs fortuitoꝝ dicētis. Nil tā mobl'e q̄ femiaꝝ volūtas nihil tā vagū. Quarto mulieres citi' adipiscūt suū cremētū q̄ viri: ⁊ mlt'e etiā iueniunt maiores viꝝ q̄busdā vt docet sensus. g̊ sunt calidiores. ɔn̄a pbat q̄ calidi est dilatare et frigidi cōpingere. Quito aliq̄ mulieres nō cōcipiūt ppt caliditatē ⁊ aliq̄ viri nō gn̄ant ppt frigiditatē. Iux id hyp. āph. 5. Et q̄cūqȝ siccas magꝭ et ardētes hn̄t matrices nō cōcipiūt. Et paulo post sbdit de maribus. Aut ppt frigiditatē nō calefit spma ita vt ɔgreget ad locū hūc. ⁊ id notoriū ē i frigidis ⁊ maleficiat. de q̄b' videt q̄ sūt min' calidi mulierib' cholericꝭ ⁊ ardētib'. tū ex tactu. tū ex hūore dn̄ante i eis. tum ex vrinis plus tinctis. tū ex pulsib' maiorib' ⁊ fortiorib'. Sexto femie sūt medicina palysis. Iux illud damasceni i suis āph. Multū iuuat palyticos ad coꝝ latera apponē n'ālē calorē: nō tn̄ igneū: sȝ adolescēt puelle. g̊ sūt calide. ɔn̄a pbat. q̄ par alysis ē morb' frigid' ⁊ ɔ̄ria contrarijs curant ¶ Oppositū dicit hic p̄nceps ⁊ galien' scd̄o de cōplonib' ait. Femina in natura sua est frigidior masculo. Et aristo. 18. aialiū ca. p̄mo scribit Et etiā si oīe digestū nō digerit nisi p calorē necessario sūt mares ani

maliū calidiores feminis.et forte erūt femine quorūdā aīalium multi mēstrui propter frigus ⁊ debilitatē nō ꝓpter calorē. ¶ Attēde h̄ p̄mo pro declaratōne naturarū masculi ⁊ femine.ꝙ lꝫ masculinū feminino sit contrariū. Nam omne masculinū aīaliū eijcit suū semē in feminaꝫ. femina aūt eijcit suū intra matricē suā p̄mo aīaliū ca.tertio nō tn̄ dif fert vir a femina specie. Juxta id aristo.decimo metaphisice caplo.12. Dubitabit aūt vtiqꝫ aliq̄s quare femina non specie differt a viro ꝯrio masculino ⁊ feminino exn̄te.differētia aūt cōtrarietate neqꝫ aīal ma- sculinū et femininū diuersum est specie:ꝙuis ſm se aīalis sit hec dr̄a et nō vt albedo aut nigredo:sed inq̄tū aīal femininū ⁊ masculinum est. ē autē dubitatio hec fere eadē quare hec quidē cōtrarietas facit specie diuersa: hec aūt nō:vt ambulatiuū et volatiuū: sed albedo et nigredo nō.Et statim respōdet ꝙ cōtrarietates q̄ sunt ex parte forme faciūt dif ferentiā specificā: ⁊ ille q̄ sunt ex ꝑte materie nō. Deide subdit.mascu lus vero ⁊ femina aīalis ꝓprie sunt passiones:sed nō ſm sbam.i.formā verū in materia ⁊ corꝑe.ꝓpter quod idem sꝑma femina aut masculuꝫ fit patiens passionē aliquā. ¶ Sed q̄ret aliq̄s quā passionē patiēs fit sꝑma masculū ⁊ quā patiens femia. Suꝑ hoc sentire videt̄ hypocras amphorꝫ q̄nta.ꝙ sꝑma cadens in partē dextrā matricis efficit̄ mascu- lus:⁊ in sinistrā femina. Primo dum dicit.mulieri in vtero gemios ha benti si altera mām̄illarū gracilis fiat alterū abortit.⁊ siquidē dextra masculū.si v̄o sinistra femia. Scd̄o cū dicit.fetus quidē maris i dextrꝫ femine v̄o in sinistris magis.Et galien⁹ interp̄tās p̄mū dictū ait. Dex nāqꝫ calidior est.ideoqꝫ mascul⁹ in ea ꝑte iacet q̄ calidior est.femina v̄o in sinistra q̄ frigidior est.q̄ ꝑs dextra ideo calidior est q̄r epar qd̄ est cali dum ⁊ h̄ūidū in ea est.sinistra v̄o frigida:q̄r splē est in ea.Et scd̄ꝫ dictuꝫ interp̄tans ait lib.de sꝑmate. Ostēdi ꝙ fetus masculus nō est nisi cū i initio cōplo sua fuerit calidissima:quā etiā adiuuat si loc⁹ vbi cōcreat̄ calidus sit.dextrū aūt locū matricis constat esse calidiorē cū epati vici- netur. Item adiuuat̄ calida complo fetus sꝑmate de testiclis mulierꝫ excūte qui sunt in matricis āgulis positi:qd̄ em̄ d̄ dextro exit in dextrū latus currit ⁊ calidius fit.et quod de sinistro in sinistrum frigidius et aquosius vnde fetus sinistri lateris necesse est ꝙ sit frigidior.hec galie nus. Sed has sentētias hypocratis ⁊ galieni partim approbat ⁊ ꝑti reprobat aristoteles.18.aīaliū caplo p̄mo dicens. Sermo v̄o illoruꝫ q̄ fingūt ꝙ calor ⁊ frigus est causa gn̄ationis maris et femine.Et sermo illorꝫ qui fingūt ꝙ exitus sꝑmatis a ꝑte sinistra aut dextra est cā illius est aliquid dicere ſm modū aliquē. Naꝫ ꝑs dextra est calidior sinistra et quod est calidius est magis digestū. Sed iste ſmo est sil̄is sermoni illorꝫ qui appropinquāt comp̄hēsioni cause ex remoto et debem⁹ comp̄ hendere cām ex p̄ncipijs ꝓpinq̄oribus.Et paulo post subdit. Sꝫ mas et femina distinguunt̄ ꝑ aliquā fortitudinē ⁊ debilitatē.sperma auteꝫ potens digerere aliquid ⁊ sustētare in eo p̄ncipiū necessario erit mas. Et volo dicere p̄ncipiū nō naturā.i.formā ex q̄ erit simile illius qd̄ ge- nerat id est ꝑ quā formā genitū fiet simile gn̄anti in specie.sed p̄ncipiū mouens si potest facere hoc ꝑ se aut ꝑ aliud:et sꝑma viri est operās:et materia femie quasi patiēs.fortitudo g̊ sꝑmatis viri quā adipiscit̄ ex ꝑfecta ipius digestione est causa masculi ſm aristotelē:⁊ ipsius debili tas est causa femine.Et estimo ꝙ ꝑ p̄ncipiū intelligit h̄ aristoteles spi- ritū qui est in sꝑmate. ¶ Attēde scd̄o ꝙ quorūdā opinio fuit tunc ma- sculum fieri cum predominatur sperma masculi in generatione:et fe- mina cum predn̄at̄ sperma femine quā ga.ꝑti approbat ⁊ ꝑtiꝫ mode rat̄ scd̄o de sꝑmate ca.decio dicēs. Hoc aūt scꝫ opinari masculinū q̄dē aīal qn̄ p̄dn̄abit̄ sꝑma masculi.femininū aūt qn̄ id qd̄ femie p̄dn̄abit̄ fieri suasibile q̄dē valde erit repugnat v̄o ei hoc scꝫ ꝙ femie multotiēs simillime fiunt patri ⁊ masculorꝫ nō pauci matri. Meli⁹ igit̄ fortassis est nō simpl̄r id est ꝑ totū fetū p̄dominationē sꝑmatū dicere fieri femi nini et masculini sed ſm diuersas ꝑticulas. ¶ Attende tertio ꝙ mas ⁊ femina vident̄ habere oēs gn̄atiuas particulas easdē. Differūt tamē positione ⁊ magnitudine. Juxta illud gal.2.de sꝑmate ca.11. Oēs igit̄ gn̄atiuas ꝑticulas habere vident̄ easdē masculinū ⁊ femininū aīal po sitione tn̄ differētes eo ꝙ huic quidē intra peritoneon id est siphac sūt illi aūt extra. Si g̊ intellexeris ꝑtes gn̄atiuas masculorū intus ꝯuerti ex bursa testiculorꝫ fiet matrix ⁊ ex testiculis viri patētibus fiēt testicl̄i mulieris occulti adiacētes matrici et vtraqꝫ ꝑte int⁹.Et verētrū intus cōuersum fiet collū matricis et p̄putiū viri fiet os vulue.Et ecōuerso i tellige si mēbra gn̄atiua femine cōuerterent̄ extra. Juxta illud galieni 14.de vtilitate ꝑticularū ca.5.quascūqꝫ em̄ vtrarūqꝫ particularū volue ris intelligere vel eas q̄ femine cuerti extra:vel eas q̄ viri cōuerti ⁊ idu plicari intus oēs inuicē inueni[illegible]es easdē. Intellige igit̄ p̄us eas que ma sculorꝫ intus cōuerti sil̄ ⁊ it⁹ incedere int̄ rectū itestinū ⁊ vesicā. Sed si hoc fiat:matricis quidē regionē necesse est comp̄hēdere ossiū. Intror- sum autem ex alterutra parte adiacere ei testiculos et collum fientis

finus.i.matricis virgā masculi effici. Qd̄ v̄o est in fine virge qd̄ nunc noīat̄ p̄putiū ipm̄ muliebre pudendū fieri. ꝯn̄s aūt est cuꝫ his et arteriarū ⁊ venarū positōes ⁊ adhuc sꝑmaticorꝫ vasorū sil̄ ꝑmutari. Nullā em̄ est inuenire ꝑticulā abūdantē sed positōe so la ꝑmutatā.que em̄ sunt intus mulierib⁹ hec sunt adextra viris sicut et ſm talparū oculos est videre.etem̄ vitreū h̄uorē he ⁊ cri- stallinū h̄n̄t ⁊ tunicas q̄ sunt circa hos quas a mirigis diximus fieri nō min⁹ habēt ꝙ que vtunt̄ oculis aīalia:sed nō fuerūt apti cis neqꝫ ꝓcesserūt ex. ¶ Attēde.4.ꝙ vena ⁊ arteria veniētes ad dextrū testiculū in viris ⁊ ad dextrā partē matricis in mulierib⁹ directe ꝓcedūt a magna arteria ⁊ magna vena descēdentibus in ferius:sed vena ⁊ arteria veniētes ad sinistrū testiculuꝫ.in viris et sinistrā partē matricis in mulieribus nō ꝓcedūt directe ⁊ ime diate a magnis vena ⁊ arteria descēdētibus inferius:sed a vena et arteria q̄ ferunt̄ ad renes.⁊ ideo testiculus dext̄ virorꝫ et pars dextra matricis recipiūt sanguinē purū digestū.Et testicul⁹ sini- ster et pars sinistra matricis recipiūt sanguinē impurū et aq̊suꝫ Et ista est radix vera masculinitatis ⁊ feminitatis quam solerti ingenio ⁊ diligēti scrutinio adinuenit ga.patron⁹ noster medico rum summ⁹ ⁊ eam recitat.14.de vtilitate particularū.c.septimo dicens. Uasorꝫ q̄ q̄dē ad dextrā matricē ⁊ etiā testiculuꝫ eunt ex magnis vasis ꝓdeūt q̄ sūt ſm dorsum.vena quidē a cōcaua vena arteria aūt a magna arteria.quecūqꝫ vero ad sinistrū testiculum in masculis vl̄ matricē q̄ ibi in feminis perueniūt.duo aūt sunt et hec vna quidē arteria:vna aūt ⁊ vena nō ex ipis magnis vasis sed ex eis q̄ ad renes ferunt̄ ꝓdeūt. Manifestū igit̄ qm̄ ipurū ad huc et suꝑfluicū et humidū ⁊ serosum:sinister testicul⁹ in mascul̄ et sinistra matrix in mulieribus suscipiūt sanguinē.Et ex h̄ ꝯtin git ipa organa suscipiētia nō sil̄ia fieri crasi:sicut em̄ purus san- guis calidior est suꝑfluico:sic et q̄ nutriunt̄ ab eo ꝑticule dextre calidiores sinistris efficiunt̄. ¶ Attende q̄nto ꝙ q̄nqꝫ sunt cause feminei sexus ex q̄bus trahi poterit solutio quesiti. Prima ⁊ p̄- cipua est frigiditas seminū ex q̄bus ꝓcreat̄ femina. Scd̄a est ip̄- fecta digestio dictorꝫ seminū. Tertia ē debilitas v̄tut̄ fet⁹ nō valē tis extra pellere mēbra genitalia. Quarta ē descēsus horꝫ a sini stro testiculo magis:ꝓpterea dū rustici querūt habere iunices ⁊ nō bouellos:ligāt tauris dextrū testiculū vt emittat a solo sini- stro sꝑma. Quīta ē receptio corꝫ in sinistra ꝑte matricis. Primā tāgit ga.14.de vtilitate ꝑticularū.c.6.dicēs. Est igit̄ femininū aīal masculino impꝑfectius. vna quidē ⁊ p̄ma rōne:q̄a frigidius Et scd̄o de sꝑmate.ca.11.dicit.Et manifestū est qm̄ in calidiori et sicciori crasi masculinū aīal fit. In frigidiori v̄o ⁊ h̄ūidiori femi- ninū. Scd̄aꝫ tāgit ca.7.lib.14.de vtilitate ꝑticularū dicēs. Ma nifestū igit̄ qm̄ ipurū adhuc ⁊ suꝑfluicū ⁊ h̄ūidū ⁊ serosuꝫ sinister testicul⁹ i mascul̄ ⁊ sinistra matrix in mulierib⁹ suscipiūt sangui nem ex tali aūt sꝑma cōcreat̄ vn̄ femina dꝫ generari. Tertiā tan- git eodē lib.c.sexto dicēs. Sic igit̄ talpa imꝑfectos habuit ocu- los:sic ⁊ mulier genitalib⁹ ꝑticulis est īꝑfectior viro. Plasmate em̄ fuerūt cū erāt adhuc int⁹ in p̄gnāte ꝑticule.ꝓcedere autē et emitti extra ībecillitate v̄tut̄ nō potētes.ipm̄ quidē qd̄ plasma- batur aīal impꝑfecti⁹ fecerūt oīno ꝑfecto. Quarto tāgit eodē lib. ca.7.dicens. Nullū irrōnabile est dextras quidē ꝑticl̄as mascu- lorū esse gn̄atiuas sinistras aūt feminarū. Quintā tāgit in fine dicti capl̄i dicēs. Ut plurimū aūt masculinū i dextra matrice:fe mininū v̄o ſm sinistrā inuenit̄.Et scd̄o de sꝑmate c.10.ait.Et in dextris matricis apparēt fetari masculi.⁊ raro inuēta ē femina ſm hanc ꝑtē matricis sicut ⁊ in sinistris mascul⁹. Et his ꝯrie cāe masculinū sexū inducūt. ¶ His p̄missis ad dclarationē differē- tie sexuū. Dic p̄mo ꝙ femine sunt vl̄r frigidiores masculis ab in nata cōploe. Id ꝓbat̄ auctatib⁹ post oppositū allegat̄ ⁊ ꝑ q̄nqꝫ causas feminei sex⁹ q̄ portendūt frigus cōplonis. ¶ Attēde tn̄ ꝙ nō oēs sunt nc̄carie:sed tres p̄me sunt potiores ⁊ alie coadiu uant. Dic scd̄o ꝙ nihil ꝓhibet ex regimine vehemēter calido vel ex egritudine incēsiua femias aliq̄s q̄busdā viris fieri calidiores Istud est euidēs:q nutricēs tādeꝫ alt̄at nutritū in suā nāꝫ:vt de- clarat ga.6.morbi.Et possibile est mulierē causonē pati aut fre- nesim aut t̄tianā continuā aut cācrū aut leprā. ¶ At p̄ᵐ obiectū dic ꝙ sanguis in q̊ femie abūdāt est indigest⁹ ⁊ pl⁹ attestatur mē struum earum suꝑ imbecillitate caloris nō potētis sanguinem illū cōuertere ad benignū ꝙ suꝑ fortitudinē ipius. Ad scd̄ꝫ dic ꝙ mulieres sanguinee brune viragines habuerūt in origine sua aliquas causas masculinitat̄:sed necessario sꝑmata ex quibus facte sunt erant minus calida et digesta et magis superfluica

ꝙ ſpmata cuiuſcūq; viri phlegmatici vel melici. Sꝫ mēſtruuꝫ q̇ alebanť in vtero: ꝛ dicta poſt ꝑtū: ꝛ purgatōes mēſtruales: ꝛ celum ꝓpiciū: ꝛ alia multa potuerūt reddere dictas mulieres melius coloratas ꝛ robuſtiores ꝛ ſaniores et vitaliores quibuſdaꝫ vir s. Ad tertiū dic ꝙ mobilitas ī opinionibꝰ nō ineſt mulieribus ex caliditate maiori. ſꝫ ex carū imperitia ꝛ humiditate: ſic̄ ē videre in pueris.

¶ Et ſubſtātia carniū ipaꝝ ē rarior: licet viri caro ex parte cōpoſitionis eius quod ei admiſcetur ſit rarior.

Ad quartū dic ꝙ in vtero maſno maſculi citiꝰ formanť ꝛ mouenť q̄ femine regulariť. q꞉ ſpmata ex q̇bus fiūt maſculi ſūt ſicciora ꝛ ſpiſſiora ꝛ ſic plꝰ apta vt cito fiāt ſolida mēbra ex eis. Sꝫ ex̄ vterū femine citiꝰ attingūt finē cremēti ꝓpť ipaꝝ maiorē hūiditatē. Ad q̇ntū dic ſicut ad ſcḋꝫ. Uel dic ꝙ ꝓbat feminas aliq̄s eſſe calidiores q̇buſdā viris ſm genitales ꝑticľas: ꝛ redūdantiā ſui caloris ad ſuꝑiores. Ad ſextū dic ꝙ femīe nō ſunt calidiores viris ſimpľr. ſed iuuēcule ſunt calidiores ſenibꝰ ꝑaliticaꝫ et mulcebris carnis ꝓptea appoſite laterībꝰ taliū iuuāt eos ꝛ cōfortāt calorē eoꝝ innatū. ¶ In ſcḋa ꝑticľa dicit ꝙ ſb̄a carniū mulieruꝫ eſt rarior ſb̄a carniū viroꝝ: q̄uis caro viri ſit rarior ex ꝑte cōpoſitionis eiꝰ qḋ ei admiſceť lꝫ aeris ꝛ ignis intrātiū ipiꝰ cōpōnem plus eīn ꝑticipat vir q̄ mulier his elementꝭ. Nā id quod ꝓfluit in eā ex venis et villis neruoꝝ plꝰ ꝓhibeť ſua ſpiſſitudie penetrare in ipam. ¶ Attēde ꝙ trāſlator in hoc paſſu dubiꝰ extīs ī marginevicc eiꝰ clauſulā hāc addidit magis manifeſtā q̄ ſcribi ſolꝫ in lr̄a ſiľi textui. Caro nāq; mulieris nāľr eſt rara ꝛ viri ſpiſſa. Sed q꞉ raritas cōtingit duobꝰ modis: aut ꝓpter mollitiē ſicut qḋ valde extēdi pōt: aut q꞉ nō multū ſuꝑfluitatū recipit. diciť caro mulieris rara ꝓpter mollitiē: ꝛ caro viri magis rara. iō q꞉ ſuꝑfluitates a venis et neruis ſuꝑuenīētes fortitudine ſue ſpiſſitudinis a ſe repellit qḋ caro mulieris minime facit. Uerū hec clauſula abiicienda videť. vt abutēs termīs. nuſq̄ eīn nec apud grāmaticos neq; phos aut medicos rarū aliq̇d dictū eſt: q꞉ nō multū ſuꝑfluitatum recipit. imo ceteris paribꝰ rarū plꝰ recipit ſuꝑfluitates q̄ faciat dēſum cū ſit magis poroſum. Itē videť implicare ꝯdictiōeꝫ dū dicit ꝙ caro viri eſt magis rara. iō q꞉ fortitudine ſue ſpiſſitudinis ſuꝑfluitates a ſe repellit. q꞉ raritas eſt ꝯ̄ria ſpiſſitudini ſic̄ caliditas frigiditati. vt ait ariſto. 4. phiſicoꝝ. Reiecta igiť dicta clauſula ꝓſiſtamꝰ in textu. ¶ Pro cuiꝰ ītellectu attēde ſcḋo ꝙ hec clauſula ſua nāq; ſpiſſitudine referť ad carnē mulieris q̄ innuiť eē dēſior carne viri ex ꝑte cōpōis dū dr̄. lꝫ viri caro ex ꝑte ꝯpōnis eius quod ei admiſceť ſit rarior. ꝛ ꝑ ꝯn̄s caro femīe denſior: quia ſua ſpiſſitudine plus ꝓhibet venas ꝛ villos neruorū ad eā ꝑuenientes penetrare et ſpargi ꝑ ipam q̄ caro virorū. Et id ſatis edocet experimētū. Nam caro femine nec eſt ita venenoſa nec ita lacertoſa ſicut caro viri: et propterea eſt debilior in v̇tute motiua. Iuxta illud ariſtotelis quarto de aīalibus capľo vltimo. Et corpora feminarū ſunt debiliora in iūcturis ꝛ paucorum neruorū. Nec deeſt ratio quia femina plus habet de groſſis elementis ꝛ minus de ſubtilibus. Cuiꝰ rei ſignū eſt ꝙ grauior eſt viro ſm molem ſui corꝑis. ¶ Dubitať vtrum caro femine ſit rarior viri carne. Arguiť ꝙ nō. Primo quia raritas ꝓcedit a caliditate. g̊ caro femine cū ſit frigida vt monſtratū eſt nō eſt rarior. Aſſumptum eſt ga. q̇nto ampho. cōmento illiꝰ canonis. Siľr aūt ꝛ in maribꝰ dicētis. Inueniunť eīn maſculi corꝑibus rari: ꝛ tn̄ in generando calidiſſimi. nec mirandū eſt cum raritas ſm caliditatē ꝛ humiditatem fiat. Secūdo viri ſunt magis piloſi mulieribus vt docet ſenſus: ſed piloſitas maior atteſtať raritati. Iuxta illud hypo. amphoꝝ q̇nta: ſꝫ ꝛ cutē rarā declarat pilus. Et galienꝰ ſuper hoc v̇bo dicit. Pili aūt raritatē declarant: raritas caliditatē. Tertio viri plus habēt de aere ꝛ igne q̄ mulieres cū ſint calidiores ꝛ agiliores: ſed aer in generaťiuuat vt rarificenť et ſubtilienť ꝛ ignis vt eius penetratione currat per ea ſubſtātia aerea vt dicit princeps capitulo de elemētis. Quarto viri magis penetranť a frigido q̄ mulieres: ergo ſunt rariores. Dicit eīn galienus quarto ſimplicis medicine ꝙ mēbra rara leuia ꝓpter raritatem ſuā recipiunt frigiditatē facile. ita ꝙ ꝓfundať in eis et ꝑuenit ad concauitatem eorum. Aſſumptū monſtrať experimēto. videmus eīn hyeme mulieres incedere nudis pedibus aliquādo ſine leſione ꝛ lotrices ſtare in aquis vehemēter frigidis diu et nō inde ledi: ꝙ ſi viri facerent videnť frigore trūcari. ¶ Oppoſitum dicit hic ꝑnceps et ratiōe ꝓbatur. q꞉ materia ſpermatica ex qua vir procreatur eſt ſpiſſa digeſta: ꝛ materia ex qua creať mulier eſt aquoſa ꝛ indigeſta: ꝛ ꝓpter hoc eſt mulier magis ſuꝑfluica. ¶ Attende hic ꝑmo ꝓ ſolutione ꝙ rarum tripľr diciť. Uno modo de illo quod nō ſepe euenit vel reperiť: ſed paucis vicibus ꝛ opponiť frequēti. Iuxta hunc modū diciť Rara fides ideo q̄a multi multa loquūtur. Et ſic ſolet diuidi pulſus in frequētem rarum ꝛ mediū. Scḋo modo dr̄ rarū de laxo ſeu molli: ꝛ opponitur duro.

Sua nanq; ſpiſſitudine plus prohibeť in ipam penetrare quod a venis et neruorum villis in eam profluit.

Iuxta queꝫ modū dicit hypocras amphoriſmorū quinta quibus coria circūtendunť dura et ſicca ſine ſudore finient vitā: quibus vero relaxata ꝛ rara cum ſudore finiēt vitaꝫ. Tertioº de ſubſtantia poroſa vel multū extenſa ſub modica quātitate ꝛ materia: et opponiť ſpiſſo. Iuxta quem mōdū dicit hypocras amphoriſmorū quinta. Cutem rarā declarat pilus. ¶ Attende ſcḋo ꝙ galienus ꝑº ſimplicis medicine ſic deſcribit rarū tertij modi. Cū dico ſb̄am raram ſignifico ꝑ illud ſubſtantiā inter cuiꝰ partes ſunt loca vacua. Et ꝑ illa que ſubdit oſtēdit ꝙ illa loca nō ſunt vacua ſimpliciť: ſed plena aere vel alio a cōtinente: puta aquoſitate. ſic enim vulgus ſolet dicere vaſa vacua in quibus nihil eſt preter aerē. Naꝫ poſt dicta verba dicit galienus. Cum ergo ſunt in aliquo corpoꝝ loca plurima: quorum via ſit hec via erit velocioris ꝛ facilioris cōuerſionis ad ignē q̄ corꝑa ſpiſſa q̄uis ſit complexio eius ſimilis cōplexioni eorum in caliditate et frigiditate. Et illud quoniā aer qui eſt in locis eius vacuis: ꝓpterea ꝙ facilius ꝛ velocius recipit īpreſſionē q̄ omnes res inflammať ſtatim cum occurrit ei ignis et comburiť cum eo totū corpus: quoniā ipſe cōtinet vnāquāq; partium eius inuoluēs ipm ab omni parte. Rarū ergo ſapō galienū ſonat idem ꝙ poroſum ſiue illud ſit groſſum in ſua ſubſtantia ſicut calamus et arūdo: ſiue ſubtile vt vrtica. Et oppoſitum eius eſt ſolidum ſeu continuū non interceptū poris: neq; ſubſtātia aliqua extranea. Et hoc inuit duꝫ ſubdit poſt predicta verba ſi fuerit ſubſtātia medicine ſubtilium partiū cōtinua ſolida. tūc natura eius apud corpus eſt illa eadē natura que eſt ei apud ignē: ita ꝙ inflammať cito in corꝑe humano ſicut ab igne: et ſi fuerit rara groſſa tunc impoſſibile eſt vt cōuertatur ab igne velociter ſed nō cōuertiť a calore qui eſt in corpore velociter. ¶ Attende tertio ꝙ ariſtoteles quarto phiſicorū volens confundere opinionem probantiū eſſe vacuum per rarum et denſum declarat naturā rari ꝛ denſi ſupponendo aliqua. Primū eſt ꝙ contrariorum eſt vna et eadē materia ſicut calidi ꝛ frigidi. Scḋm eſt ꝙ ex potētia ente fit actu ens: ſicut ex potētia calido fit actu calidū. et ex potētia albo actu albuꝫ. Tertiū eſt ꝙ materia nō denudatur ab altero ꝯtrariorum: et hoc eſt verum de cōtrarijs immediatis. Quartū eſt ꝙ materia eſt eadē numero nūc ſub vno nūc ſub altero cōtrarioꝝ. Rari g̊ et denſi cū ſint cōtraria circa materiā eſt eadē materia ꝛ ex potētia raro fit actu rarum. Et materia phiſica nūq̄ eſt denudata ab altero eorum. ꝛ eadeꝫ materia numero nullo ſubſtātiali ſibi addito aut remoto nūc exiſtēs parua fit magna et nunc exiſtēs frigida fit calida et nunc exiſtens denſa fit rara: ſicut cum ex aqua fit aer, extenditur materia eius et calefit et rarefit. Et cum ex aere fit aqua contraria fiūt. diſtēſione ergo materie ex ſpiſſo fit rarū et cōductione eius ex raro ſpiſſum. Eſt igiť rarum ſm ariſtotelē quod habet partes diſtenſas vel materiā ſui diſtenſam: Et denſuꝫ quod habet partes eius cōductas vel materiā eius ꝯductā. Ex p̄dictis apparet ꝙ apud ariſtotelē nō eſt idem eſſe poroſum et eſſe rarū. Sed q꞉ patronus noſter galienus aptat ſuos terminos arti medicine ſequamur eum ꝛ ſoluamus dubiū loquēdo de raro tertij modi iux̄ vſuꝫ eiꝰ. Dic ergo ꝑmo iocoſe ꝙ femīe ſunt rariores viris in v̇itate legalitate et cōſtantia raritate primi modi. Et de hoc ſi vis te refer ad experimenta amantiū. Dic ſecūdo ſerioſe ꝙ femīe ſunt rariores viris raritate ſecūdi modi. i. molliores ſm carnē. ꝓbatur ꝑ galienū q̇nto amphoriſmoꝝ cōmento illius cañ. Calidū nocet hoc frequēť vtētibꝰ exponētē ſic hyp. effemiat carnes. i. mollificat ꝛ rarificat. qḋ verbuꝫ poſuit abuſiue. ob hoc tn̄ q꞉ in oībꝰ femīe ſunt molliores ꝛ debiliores maribꝰ Scḋo probať q꞉ femine ſunt hūidiores in ſb̄a ſui carnis: vt ait galienus decimoq̇rto de vtilitate particľarū et ſcḋo de ſpmate: ꝛ mollities ſequiť hūiditatē ſicut durities ſiccitatē. Tertio mulieres plꝰ abundāt in ſuꝑfluitatibꝰ madefaciētibus. ſunt eīn tote ſuꝑflnice ꝛ ille remolliūt ſicut eſt videre in pulmonibus. ¶ Attēde ꝙ ariſto. 4. de animalibus capľo vltimo nō recipit hāc ꝯcluſionē abſolute: ſm omnes ꝑtes femie ſed ait ibi ꝙ anterius maſculorum eſt durius ꝛ meliorum coſtarum ꝛ ſimiliter ſuperius. In femīs vero inferius ꝛ poſterius: ꝛ hoc erit inq̇t ī omnibus animalibꝰ ambulantibꝰ et hoībus et oībus generantibus

sibi'simile. Et auicēna libro de aīalibus i simili passu ait. Mēbra āteriora in marib' sunt fortiora ꝛ posteriora in femīs. Et vt reuerēter tātorum viroꝝ dicta suscipiant. cōcedimus interdū puellarū clunes ita succi: plenas eē vt videant tēsiōe q̄dā duriores fieri clunib' viroꝝ. Prefea nā ordiauit clunes mulicbres velut fundamētū venerei act' ꝓptea forte magis eas solidauit. Vel dic ꝙ aristoteles et auicēna nō cōparauerūt anteriora et supiora virorū ad inferiora et posteriora mulieruꝫ sed anteriora ꝛ supiora in viris ad posteriora et inferiora in viris: ꝛ sic in mulierib'. Dic tertio ꝙ viri sunt rariores femīs raritate tertij modi. Istud autem probant rationes ante oppositum adducte.

Qui vero terras inhabitāt septētrionales humidiores sunt. Et qui artes exercent aqueas humidiores existūt. Et qui ab istis diuersificant diuersi existūt. Signa autē complexionuꝫ narrabimus vbi vniuersalia signa et particularia referemus.

c Qui vo terras. In hac tertia pte p̄ncipali hui' caplī q̄ est de cōplonibus regionū et artiū dicit p̄mo p̄nceps ꝙ inhabitātes tras septētrionales. s. que sunt vsus polū articū sunt hūidiores hitatorib' aliaruꝫ terrarū. Et cause huius sunt: q: tales clōgatissimi sunt a directo aspectu solis: q̄re sol ab eis parū resoluit ꝛ aer eos circūdans est frigid' q̄re repcutit hūiditates interius: ꝛ aer quē assidue inspirāt tam p os ꝛ nares ꝙ p orificia arteriarū terminatarū ad cutē est etiā frigid'. Et hn̄t maximū comedēdi appetitū ꝓpter frigus regionis vn̄ comedētes mlt tum ꝛ auide plurimis replent hūiditatib'. Sed ɔtra p septētrionales ventos totū corpus desiccat vt ait ga. cōmento illi' can. amphi ftie pticule. Austrini flatus. et tn̄ veniūt a ptibus septētrionis. ḡ ptes ille sūt sicce. Dic ꝙ ois vētus ē ex se desiccatiuus. q: est exhalatio sicca trestris sed borealis est siccior ꝛ frigidior ceteris. q: secū defert aerē de regionibus gelidis i q̄bus minime fit euaporatio. Ita ꝙ nō affert aerē secū plenū vaporibus sicut facit auster: ꝛ ideo est seren' ꝛ serenitatis signuꝫ Auster vo nimbosus ꝛ signū pluuie. Scdo dicit ꝙ illi q̄ exercēt artes aqueas scꝫ piscatores ꝛ lotores vel lotrices pannoꝝ in aq̄s frigidis sūt humidiores ceteris pibus his q̄ nō exercent huōi artes. humectant eni ab aq̄s et ab aere vicino q̄ reddit humidior aquarū vicinitate ꝛ infrigidant ab aquis: ꝛ repcutiunt ab eis humiditates intra corp'. Tertio dicit ꝙ illi qui diuersificant ab istis scꝫ inhabitātes terras australes ꝛ exercētes artes circa ignem vt sunt fabri fusores: et coqui diuersi existūt id est opposito mō se hn̄t. sūt eni sicci ꝛ resoluti. Et h̄ ipe declarat p̄mi scdo doc. scda. sum. p̄a. c. 11. dicēs. Loca hitabilia nigrificāt capillos ꝛ itm̄ crispāt ꝙ eos cū colligūt pipi siles efficiūt. Et cū i eis maxima fuerit resolutio ꝛ minuet humiditas cito adueniet seniū: sicut in terra nigroꝝ. illis nāq3 q̄ ibi morant aduenit seniū in annis triginta. Et caplo. 12. dicte summe dicit de artib' si motus fuerit mot' art fullonū ꝓueniet ex ea in frigiditate ꝛ humiditate augmentū. Et si motus fuerit mot' art ferrarioꝝ accidet ex ea i caliditate ꝛ siccitate augmētū Et q: in p̄dicto ca. 11. tractat p̄nceps ad longū de his q̄ cōtingūt habitātibus in locis septētrionalibus: ꝛ meridionalib' ꝛ oriētalib': ꝛ occidētalibus. Et dicto ca. 12. de his q̄ veniūt ex motu ꝛ artib' differamus loqui amplius de his vsq3 ad illos passus. magis eni ibi ꝙ hic pertiet hoꝝ trac. cū regiones ꝛ artes sint res nō naturales. de q̄bus illic agit et in p̄nti fen de naturalib'. Quarto dicit ꝙ signa cōplonū narrabit inferius. vbi referet vlia signa ꝛ pticularia. Signa vo complonū tam nālium ꝙ accidentaliū multū distīcte ꝛ diffuse narrat p̄nceps p̄mi scda doctrina tertia caplo tertio quod incipit. Signoꝝ gn̄a. Et est caplm putile ꝛ maxime memorie commendandum.

¶ Doctrine quarte fen p̄me: libri primi ad inquirendū quid sit huor: et quot sint eius partes. Capitulum. I.

h Umor ꝛc. Hoc caplm diuidit in tres ptes. In p̄ma diffinit ꝛ diuidit huor: ꝛ declarant mēbra diuidētia. In scda diuidūt ꝛ subdiuidunt hūiditates. ꝛ declarant mēbra subdiuidētia ibi [Dicem' aūt] In tertia rep̄hēdunt opiones q̄dā circa huores et excusat se p̄n. de p̄termissione q̄rūdā q̄stionū circa eos ibi [Inq̄t galienus]

a In p̄ma pte q̄ est p̄ns text' p̄mo diffinit p̄n. huorē. Scdo diuidit ipm in bonū ꝛ malū. Et ondit p̄° q̄d sit ben' huor deinde q̄d mal' huor ibi [Ei' vo est huor] Dicit ḡ p̄mo ꝙ huor ē corp' hūidū liquidum in quod nutriēs cōuertit in p̄mis. ¶ Sꝫ istabit aliq̄s ɔ hāc diffinitionē. Primo q: cholera ꝛ melācholia sūt huores ꝛ tn̄ nō sunt corpa hūida: imo sicca Scdo phlegma gipseū ē huor: ꝛ tn̄ nō est corp' liq̄dū imo lapidificatū. Tertio sanguis gn̄at' ex phlegmate qd cū eo trāsiuit advenas: vt tēpe necessitat fieret sanguis est huor. ꝛ tn̄ nō est in qd in p̄mis nutriēs cōuertit. nō eni gn̄at' est in duab' p̄mis digestionib'. Quarto chilus nō est huor: ꝛ tn̄ est corpus liq̄dū et hūidū i qd nutriēs in p̄mis cōuertit. Nā nutriēs in masticatōe aliquā aq̄rit digestiōeꝫ vt dicet ca. sequēti. ꝛ postea digerit in stōcho ꝛ fit chil' ꝛ nutriēs in p̄mis ɔuertit in chilū. Quīto vrina ē corp' liq̄dū hūidū i qd i p̄mis nutriēs cōuertit: et tn̄ nō est humor. Sexto pingue do natās in sanguine nō ē humor: alioquin essent ptes ꝙ 4. huores. et tn̄ est corp' liq̄dū ꝛ hūidū in qd i p̄mis nutriēs ɔuertit.

¶ Doctrine quarte fen prime primi ad inquirendū q̄d sit humor ꝛ quot sint eius partes. Cap. I.

h Umor est corpus humidū liquidū in quod in primis nutriēs cōuertitur.

Septīo huores cristallin' vitre' ꝛ albugine' oclo ꝝ st huores: ꝛ tn̄ nō sunt corpa in q̄ nutriēs in p̄mis cōuertit: imo sūt mebra corpis. Octauo muscilagines ꝛ munci et aq̄sitates distillātes a cerebro infrigidato p viā catarri sūt huores: q: sunt de gn̄e phlegmatū: ꝛ tn̄ nō sunt corpa in q̄ i p̄mis nutriēs cōuertit. Diffinitio ḡ p̄dicta deficere videt. tū q: nō ɔuenit oī cōtēto sb diffinito. tū q: cōuenit alijs a diffinito. No° cholera p̄ssina q̄ gn̄at in stōcho vt ait ga. 2. de cōplonib' ē huor: ꝛ tn̄ nō i ea ɔuertit nutriēs i duab' p̄mis digestiōib': sꝫ i p̄a solū. Decimo sanguis i vēis extn̄s nō ē corp' in qd nutriēs ɔuertit: imo iā diu cessauit cōuersio nutriēt i ipm. Undecio. spma ꝛ lac nō sūt huores: q: nec sunt sanguis: nec cholera nec phlma: nec melia. ꝛ tn̄ st corpa i q̄ nutriēs māmillas testiculosq3 i p̄mis ɔuertit. Duodecio saliua ē huor: q: vr eē ō gn̄e phlat aq̄si: ꝛ tn̄ i eā n̄ ɔuertit nutriēs i p̄mis: imo pti descēdit a cēbro ꝛ pti gn̄at i stōcho. Deciotertio cholera ꝛ melia i q̄s resoluit sāguis putrefact' st huores: ꝛ tn̄ n̄ st corpa i q̄ i p̄mis nutriēs ɔuertit. Decioq̄rto hypostasis vrine n̄ ē huor: ꝛ tn̄ ē corp' hūidū liq̄dū i qd i p̄mis nutriēs ɔuertit. Est ei supfluitas digestiōis scde sic cholera q̄ digestio cōplet in venis. Decioq̄nto saniesphlegmōis ē huor: q: ē sāguis corrupt': ꝛ tn̄ n̄ ē corp' i qd nutriēs i p̄mis ɔuertit. ¶ Pro declaratōe diffinitionis ꝛ solutōe obiectoꝝ attēde p̄° ꝙ huor mltiplr dr. Pri° gn̄alr p q̄cūq3 cui' sba ē aq̄sa fluida. sic hūiditas tre: lac: spma: vrina: serū vinū: ceruisia: dicunt huores: q: hument in se. Scdo mō spālr p q̄cūq3 corpe fluido extn̄ti in aiali vtili vl supfluo. sic lachryme saliua: sudor: serositas: sanguis: mūci: sputa: ꝛ hūiditates p̄me ꝛ scde de quibus dicet statim dicunt humores. Ter° mō specialius pro illo in qd ɔuertit massa ptisanaria: vl phlma a vtute cōi digestiua epat: ꝛ est aptū vt fiat ps mēbri p se vl cū alio. ꝛ grece dr chim' h̄ ftio mō accipit h̄ huor. ¶ Sꝫ ɔ dicet q̄s huor mal' h̄ mō nō est huor: q: nō pōt fieri ps mēbri. ꝛ tn̄ h̄ p̄n. diffinito huore stati diuidit ipꝫ in bonū ꝛ malū. Dic ꝙ duplex est huor mal' puta malus in sba ꝛ mal' in q̄litate. Mal' in sba nō ē huor nisi analogice sicut hō pict' est hō. sꝫ huor mal' i q̄litate ꝓprie dr huor ꝛ p se vl cū alio pōt fieri ps mēbri. Dic scdo ꝙ diuisio humoris in bonū et malū nō est gener' i suas spēs. sꝫ analogi in sua analogata: ꝛ ideo nō est op' vt diffinitio huoris cōpetat humori malo in sbstantia ¶ Attēde scdo ꝙ humidū dr duplr. quoddā est hūidū sbalit et actualr sicut aq̄sa a dn̄io. Alid ē hūidū vtualr seu potētialr ꝛ effectiue. sicut illud qd huectat corp' cui obuiat. Pri° mō capit humidū in diffinitiōe huoris. ¶ Attēde ꝙ liq̄di dup ē sigtio. Dr ei liq̄dū idē qd clarū. Et dr liq̄dū idē qd fluidū: ꝛ h̄ mō 2° capit h̄ i diffinitōe ¶ Attēde. 4. ꝙ cū dr i p̄mis due p̄e digestiōes itelligūt. q̄rū p̄a ichoat i ore: ꝛ fit i stōcho ꝛ pficit i itestinis. Et scda inchoat in meseraic' ꝛ fit i epate ꝛ cōplet i magnis vēis. ¶ Attēde. 5. ꝙ trip est nutriēs. quoddā ē cōiūctū qd actu nutrit sic cābiū. Aliud est nutrimētū i via sicut sanguis i vēis. Alid ē nutrimētū ex sic cib' q̄ cōedit. h̄ ftio mō capit h̄ nutriēs ¶ Attēde. 6. ꝙ h̄ vbū ɔuertit nō accipit vt dicit ɔuersionē in tpe p̄nti q̄ huor ē. q: ɔuersio tūc iā facta ē: sed q̄dāmō noiat actū indistincti tpis. ¶ His distinctōib' p̄missis. Ad p̄mū obiectū dic ꝙ cholera ꝛ melia st hūide i sba: lꝫ sint sicce vtualr. Ad scdꝫ dic ꝙ phlma gipseū nō est huor nisi metaphorice. Ad ftiū dic ꝙ sanguis ex phlmate gn̄at' i 2a digestiōe gn̄at vtute digestiue cōis epat q̄ ichoat i meseraicis et termiat in magnis venis. Ad q̄rtū dic ꝙ chil' nō gn̄at i duab' digestiōibus p̄mis: sꝫ in sola p̄ma. Ad q̄ntū dic ꝙ nutriēs nō ɔuertit i p̄mis i vrinā: imo i. 4. huores a q̄b' postea sepat aq̄sitas

coꝝ vt inepta nutritioni ⁊ fit vrina. Ad sextū dic ꝙ piguedo natās in sanguine est ps sanguis. Uel dic si vis cū aristotele ꝙ ē sanguis. Ad septimū dic ꝙ hūores oculoꝝ sunt hūores scđi modi ſ3 nō tertij. Ad octauū ⁊ nonū dic silr. Ad decimū dic ꝙ h̄ verbū conuertit̄ absoluitur a tpe p̄senti. Ad vndecimū dic ꝙ nutriens nō ꝯuertitur i duab' digestiōib' p̄mis ipsi' i spma et lac: imo i digestiōib' pticularib' fact3 i māmillis ⁊ testiculis. Ad duodecimu3 dic ꝙ saliua est hūor scđi modi ſ3 n̄ tertij. Ad tertiūdecimū dic si vis ꝙ cholera ⁊ melācholia in quas cōuersus est sanguis ꝑ putrefactionē nō sunt naturales nec apte vt fiāt membra ⁊ sic nō sunt hūores tertij modi. Uel dic ꝙ oīs gn̄atio hūoris fcā in venis āteq̄ ꝯuertat̄ massa sanguīs ī hūiditatē inomīatā reputat̄ opatio scđe digestiōis ⁊ sic nō deest dcīs hūorib' illa clausula. In qđ in p̄mis nutriēs ꝯuertit̄. Ad q̄rtūdecimū dic cū gal. p° ꝓnosticoꝝ ꝯmēto vltio ꝙ hypostas̄ vrine ē media int̄ sanie3 et hūores naturales. q2 res q̄ refugit nā3 vt opet̄ in eā ex cibo apud cōuersionē suā ad sanguinē residet i vrina non ergo alterat̄ ab ea ⁊ fit sāguis. In his v̇bis inuit gal. ꝙ hypostasis ē ps chili q̄ subterfugit opationē epat̄ ⁊ labit̄ advenas indigesta. q2 ergo non recepit aliq̇d digestionis i epate nō ei plene ꝯpetit hec pticula. In quod nutriens i p̄mis ꝯuertitur. S3 dicet aliq̇s ꝙ digerit̄ in venis sic dictū ē pri' de cholera ⁊ melācholia gn̄atis ex sanguie i venis. Dic ꝙ hypostasis alterat̄ i venis ſ3 nō digerit̄ digestiōe benigni ꝓp̄e dicta. Et ꝓpterea dicit gal. ꝙ ē media iter saniē ⁊ humores. Uel dic si mauis ꝙ hypostasis ē supfluitas quā sepat digestiua venaꝝ a massa sanguis. Ad q̇ntūdecimu3 dic ꝙ sanies phlegmonū nō est hūor tertij modi. nec ē sanguis nisi analogice sicut hō mortu' ē hō. Scđo dicit p̄nceps diuidēs humorē ⁊ diffiniēs mēbra diuidētia ꝙ ei'. s. hūoris quidā ē humor bon' ⁊ ē illud qđ solet fieri ps s̄bē nutriti vel solū sicut sanguis sol' fit caro vel cum alio sicut melancholia cū sanguie fit os ⁊ phlegma cū sanguie fit pars cerebri ⁊ cholera cū sanguine fit ps pulmonis ⁊ qđ solet assimilari nutrito ꝑ se vel cū alio. Et i sūmo id ē sūmarie loquēdo qđ solet fieri materia restauratōnis ei' qđ dissoluit̄ a s̄bā nutriti. Et ei' sc3 hūoris ali' ē hūor mal' seu supfluitas. Et ē illđ qđ nō cōsueuit agere illa q̄ dicta sunt solita fieri a bono hūore aliq̄n tn̄ sed raro ꝯuertit̄ in bonū humorē. Et iō d3 expelli a corpe ⁊ ꝓijci anteq̄ putrescat: vel āteq̄ maliciā inferat: vel anteq̄ augeat̄: vel an̄q̄ bonū corrūpat: vel anteq̄ v̇t' nimis occupet̄ in cōuersiōe ei' ad bonū ⁊ diuertat̄ ab vtiliorib' opibus. vel tolle hāc dictionē an̄ de textu q̄ quidē libri carēt ⁊ habebis clariorē litterā. ¶ Attēde h̄ primo ꝙ p̄nceps ꝑ tria diffinit bonū hūorē sc3 per fieri ptem nutriti: per assimilari nutrito ⁊ ꝑ esse materiā restauratōnis depditi. Et ordie tpis pri' ē hūorē bonū eē mā3 restauratōis ꝺperditi: postea assimilari nutrito deide ptē fieri. Nā dū mēbris apponit̄ ⁊ iuiscat̄ fit restauratōis deperditi materia ꝓxima ⁊ postq̄ apposit' est et inuiscat' paulatim silis fit a v̇tute nutritiua ⁊ dū fact' est silis recipit formā hoīs ⁊ fit v̇a ps mēbri S3 ordie pfectōis p̄us ē fieri ptē postea assimilari ⁊ ꝯseq̄nt̄ eē mā3 ⁊ istū ordinē s̄uauit h̄ p̄nceps diffiniēs humorē bonū. ¶ Attēde scđo ꝙ l3 melācholia q̄ expellitur a splene ad'os stomachi ꝓ desiderio cibi suscitādo ⁊ cholera q̄ expellitur a cisti fellis ad itestina gr̄a abstersiōis ⁊ mūdificatōis intestinoꝝ nūq̄ per se vel cū alio restaurēt deperditū ⁊ assimilent̄ mēbris ⁊ fiāt eorum partes sunt tn̄ hūores boni. Pr̄io q2 fuerūt apti tpe necessitatis fieri ptes mēbroꝝ cum sanguie mixti Scđo q2 siles sibi in specie ⁊ ꝯplexione mixti cū sanguie fiūt partes mēbroru3. Tertio q2 faciūt iuuamēta corpi q̄b' si careret minus bene haberet. Idē itellige de sanguie mēstruo mulierū. ip̄e eīn ordinatus ē finaliter ad fetū augendū ⁊ nutriendum. Cui' rei signum ē ꝙ dūtaxat mulierib' euenit tpib' q̄b' apte sunt ad cōcipiendū. s. a. 14. anno vsq3 ad. 50. ⁊ aptus ē nutrire corpus mulieris tpe necessitatis ⁊ sibi silis i sp̄ē nutrit. Idē itellige de sanguie decurrēte in viris ꝑ emorroides aut nares ꝓpt̄ plectoriā quā natura minuere q̄rit expulsione sanguis. ¶ Attende tertio ꝙ descriptio boni hūoris data hic a p̄ncipe soli sanguini ꝯuenit ⁊ phlegmati inq̄tū ē aptu3 fieri sanguis fm aristo. auerroym ⁊ suos sequaces q2 tenēt ꝓ determiato ꝙ solus sanguis nutrit ⁊ alij hūores sūt ipsi' sanguis supfluitates: ſ3 gal. ⁊ cū eo cōis medicoꝝ schola sentit oppositū quē seq̄tur h̄ p̄nceps vt eius iterpres.

Eius vero ē humor bonus: ⁊ ē illđ quod solet fieri pars substātie nutriti solu3: vel cum alio: ⁊ assimilari ei solū vel cū alio. ⁊ in sūmo materia restauratōnis ei' qđ ex ea dissoluit̄. Et eius supfluitas est hūor malus: ⁊ est qđ illud agere nō consueuit: raro tn̄ in bonū cōuertit̄ humorē. Unde ante a corpe expelli ⁊ ꝓijci d3. Dicem' [b] autem ꝙ hūiditatū corpis q̄dā sunt p̄me q̄dā scđe. Pr̄ie sunt q̄ttuor hūores: quos paulo post nominabim'. Secundarū vero due sunt diuisiōes aut enim sunt superfluitates: aut nō sunt superfluitates. Superfluitates vero in sequentibus nomiabimus.

¶ Attēde q̄rto ꝙ hūoꝝ bonoꝝ quidā sunt boni simplr sc3 hi q̄ sunt apti fieri ptes mēbroru3 cū pfecta assimilatione. Alij sūt boni fm q̄d sc3 qui fiūt ptes mēbroꝝ ſ3 nō pfecte assimilant̄ nutrito ⁊ tales paulatī alterāt nutritū educētes cū a ꝓp̄a cōplexione et trahētes ip̄m ad naturā suā sicut sanguis leprosi dici ꝓpt̄ hūor bon' in leproso q2 nutrit eū ⁊ restaurat qđ in eo depditū est ⁊ fit ps ei'. veruntn̄ nō est bon' simplr q2 deest ei pfecta assimilatio. ¶ Attēde q̇nto. circa h̄ qđ dicit p̄nceps ⁊ ei' est supfluitas hūor mal' ꝙ neq3 oīs supfluitas humoꝝ est hūor mal' vt appet de sudorali vaporali ⁊ vrinali. neq3 oīs hūor malus ē ꝓp̄e supfluitas hūoris boni. p3 de sāguie p̄ multitudie rūpēte venā q̇ est mal' q̄titate ⁊ de sanguie in sinocha q̄ ē vniuersalr inflāmat' ⁊ peccat q̄litate. ⁊ de massa sanguiaria cacochimie ⁊ cacexie vniuersaliū q̄ nō habēt i corpibus cacochimicis cacexicis hūorē bonū cui' ip̄a dicat̄ supfluitas. nō cadit igit̄ hec dictio supfluitas i diffinitōne mali hūoris sed p̄oitur i littera ad declaratōem aliquā nature ipsi'. Descriptio vero mali hūoris icipit ibi. Et ē ꝙ illud agere. Et vt descriptio nō sit diminuta intellige i illo relatiuo qđ hūorem vt sit sensus. Hūor mal' est hūor q̇ illud agere nō cōsueuit. ¶ Attēde sexto. circa illud ꝙ dicit raro tn̄ i bonū ꝯuertit̄ hūorē ꝙ hec ꝺscriptio mali hūoris nō ē data de malo i q̄titate q̇a talis sepe fit pars mēbri cū replet' eo dat se abstinētie. nec de malo in caliditate vel frigiditate tm̄. q2 talis leuiter calefit aut ifrigidat̄ ⁊ fit sepe ps mēbroꝝ. neq3 de malo i s̄bā fm subtile ⁊ grossum tm̄ nisi nimiū itendat̄. q2 correcta subtilitate vel grossicie ipsius imo sepe sine oīmoda correctōe fit ps mēbroꝝ. S3 ē data de malo i s̄bā fm putrefactōem vel adustione3 vel admixtionē substātie extranee ipsi humori. Et de tali vere dicitur ꝙ raro i bonu3 cōuertitur humorē: vt humor qui icepit putrefieri q̄nq3 reducitur ad suam naturā ꝑ digestionem. Iuxta illud gal. tertio tegni. Digestio est qualitas faciēs cessare putredinem manēte substātia. ¶ Attēde septimo circa hoc qđ dicit. vn̄ a corpe expelli ⁊ ꝓijci debet ꝙ itelligit humorē malum debere purgari vel ꝑ abstinentiā vel per phlebotomiā si fuerit sanguis corrupt' aut sāguini multū imixt' vel per pharmaca vomica āt secessiua vl̄ ꝑ sudores vl̄ ꝑ vrina3 vl̄ ꝑ euacuatōes pticulares sputi mūci mēstruoꝝ ⁊ siliū. habe tn̄ i mēoria ꝙ cuicūq3 ꝑ alimenta potest restitui sanitas fugiēdus est penit' mediciarum vsus.

b Dicemus aūt ⁊c. In hac parte secūda capl'i huius sunt sue partes. Pr̄ia est de humiditatib' scđis. Secūda de p̄mis ibi [Et dicem' etia3] ¶ In prima pte p̄nceps diuidit ⁊ subdiuit humiditates. Scđo describit humiditates scđas q̄ nō sunt supfluitates ⁊ numerū earū ibi [Et q̄ nō sunt] Tertio declarat vnāquāq3 eaꝝ sigillatim ibi [Una est humor] In pr̄ia pte dicit p° ꝙ hūiditatū q̄dā sunt p̄me q̄dam scđe. Scđo dicit ꝙ hūiditates p̄me sūt q̄ttuor humores quos noīabit postea. sc3 sāguis phlegma cholera ⁊ melancholia. Tertio dicit ꝙ secundarū sunt due diuisiones id est duo mēbra diuidentia quia secūde humiditates aut sūt superfluitates aut nō sunt superfluitates. Quarto dicit ꝙ inferius nomiabit humiditates secūdas que sunt supfluitates. Et hoc faciet in capitulo qđ sequitur istud imediate versus finem capl'i paragrapho illo. Duarū vero digestionū remanētium. ¶ Dubitatur. vtrū tm̄ sūt duo genera humiditatū sc3 humiditates pr̄ie ⁊ humiditates secūde. Videt̄ ꝙ sint plures. q2 q̄ttuor sūt digestiōes vt dicetur caplo sequēti ⁊ q̄q3 digestionū habet humiditatē sibi ꝓpriā distictam specie ab alia sc3 prima chilum. secūda chymū. tertia humiditatē inominatam: ⁊ q̄rta cābium. Secūdo. sperma ē hūiditas ⁊ tn̄ nō est aliqua earum. nō eīn est prima q2 nō est aliq̇s quattuor humoꝝ. nec secūda q2 nō est humiditas inominata nec ros nec cābium nec gluten nec istarū humiditatum supfluitas cū sit eis digni' eo ꝙ speciē interteneat: ⁊ alie solum idiuiduum. Tertio. lac est humiditas et nō est aliqua harū vt probari potest sicut de spmate. Quarto. vrina est humiditas ⁊ nō pr̄ia nec secūda. Quito. humiditas salíualis est humiditas et nō prima nec secūda. Sexto. humiditas glutinosa ē humiditas ⁊ non prima q2 non est aliquis q̄ttuor humoru3

nec scđa q2 scđm dicit a sequor seq̄ris ⁊ ipa non seq̄tur alias imo inest a p̄ncipio natiuitatis. Oppositū dr̄ in littera ❡ Attēde q̄ hūiditas pōt capi extēso noīe p̄ quocūq; hūido qđ est ī corpe. Et pōt strictius capi p̄ quocūq; q̄ttuor humoꝝ ⁊ hūiditatibus ad q̄s ꝯuertunt hūores ī digestionib9 tertia ⁊ q̄rta ⁊ humido glutinoso cōtinēte mēbra simul. Et hoc modo scđo capit hic p̄nceps hūiditates. Juxta quē dic p̄° q̄ sūt tm̄ duo gn̄a hūiditatū q2 oīs hūiditas vł respondet scđe digestioni ⁊ ē prima vł respōdet aut oliz respōdit alijs seq̄ntibus ⁊ est scđa. ❡ Attēde tn̄ q̄ hūiditas glutinosa de q̄ arguit sexta ratio dr̄ secūda duplicíter. Primo quo ad ptes quas suscepit ex sanguīe mēstruo ī mēbroꝝ formatiōe cui9 pars aliq̄ ad sperma ꝯuersa coadiuuit membra spmatica fieri ⁊ pars alia facta ē caro. Scđo quo ad ptes ei9 q̄ insunt ex p̄ma spermatū cōmixtione hora cōceptiōis. q2 licet ille nō sequāt hūiditates prias ꝓprij corpis sequūtur tn̄ primas hūiditates corporū parentū. nā sperma qđcunq; gn̄at ex hūoribus. Dic scđo q̄ sunt alia gn̄a hūiditatū in corpe a primis ⁊ scđis hūiditate sūpta primo modo sicut ptz de chilo ⁊ vrina. ❡ Ad p̄mū obiectū dic q̄ chilus nō est hūiditas scđi modi. Et tres alie hūiditates q̄ respōdent alijs trib9 digestionib9 ꝯprehēduntur oēs sub p̄mis ⁊ scđis. Ad scđm dici pōt q̄ spma ē hūiditas scđa ⁊ supfluitas fm̄ eē ipsi9 materiale nō in q̄li sz in q̄nto. Nā ē supfluitas alimēti vtilis ⁊ vltimi vt ait aristo. 18. aīalium. Idē dic de lacte ⁊ de hūiditate saliuali respondēdo rōnib9 tertie ⁊ q̄nte scz q̄ sunt hūiditates secūde ⁊ supfluitates nō ī quali sz ī q̄nto. Quarta rō est p̄ scđa ꝯclusiōe. Sexta

Et que sunt nō superfluitates sunt humores qui a principali dispositione cōuersi membris delegati fuerūt sed nondum alicuius membrorum simplicium operatione perfecta ps effecti sunt. Quorum sunt quattuor species. Una est humor in foraminibus extremitatum paruaruz venarum contentus membris similibus propinquarum imbibentiū ea. Alia est humor per omnia simplicia transiens membra: sicut ros qui in nutrimentum conuerti est aptus: cum corpus nutrimento caret: et vt membra humectet: cuz aliqua cā fortis motus aut alia ea exiccauerit.

In 2ª pte dicit q̄ hūiditates scđe q̄ nō sunt supfluitates (Cīā soluta ē) sūt hūores qui ꝯuersi id ē imutati a sua principali dispōne fuerūt delegati id ē transmissi mēbris sz nō adhuc sunt effecti opatōe perfecta ps alicuius mēbroꝝ simpliciū. Et istoꝝ humorū seu humiditatū sunt q̄ttuor spēs q̄ dicētur statim. ❡ Querit prīo q̄ ē p̄ncipalis dispositio hoꝝ humoꝝ a qua dū ꝯuertūtur fiūt humiditates. Dic q̄ est humoꝝ forma et sba ⁊ cōplexio. Nā q̄diu residēt in magnis venis ⁊ paruis vsq; ad orificia paruarū exclusiue manēt suis distīcti formis ⁊ subtiles ⁊ humidi ⁊ aquosi sz ꝯuersi ad humiditates vnā sortiunt totius masse formā ⁊ substantiā spissiorem ⁊ cōplexionē multo sicciorē ⁊ colorē plus declinantez ad albedinem. ❡ Querit scđo a quo delegant hūores mēbris. Respōdet herasistrat9 q̄ attrahūt a ꝯn̄a ad id qđ euacuat. Nā cū fit resolutio humiditatū a poris ⁊ a pūis venis necesse ē inq̄t herasistratus vł vacuum fieri vł aliq̄d attrahi loco resoluti. sz vacuū fieri ē impossibile restat igitur vt hūores succedāt loco hui9 qđ resolutū est ⁊ sic trahunt p̄ ꝯn̄az ad id quod euacuat. Sz hec opinio prīo errat ī assumpto scilicz q̄ facta resolutiōe alicui9 necesse ē vel vacuū fieri vel aliq̄d attrahi loco resoluti. Possibile est em̄ q̄ neutrū fiat puta si partes pori vel vene concidant. Scđo errat in p̄ncipali. q2 in euacuatiōe q̄ fit a vacuo seu ne fiat vacuū prīo attrahitur qđ subtili9 ⁊ mobili9 est. Sz in delegatōe hūorū ad mēbra trahit nō quod subtili9 sz quod ꝯueniētius ē. Aliter respōdent modernoꝝ quidā dicentes q̄ sanguis a digestiōe scđa adeptus ē formam q̄ non tract9 nec pulsus mouet ad mēbra sicut pfectibile ad pficiēs quēadmodū videre ē de seminib9 q̄ mouent ad sīlia his a quib9 descisa sunt. Sed hec opinio stare nō pōt. q̄m dare sanguini ⁊ alijs hūoribus ex seipsis motū ꝓgressus ad oēm differētiam positōis ē dicere ipm aīal quod absurdū est. Dicat ergo cū gal. scđo de v̇tutib9 naturalib9 q̄ non aliter attrahunt hūores a mēbris q̄ ferrū ab eraclio lapide id est magnete habente v̇tutem attractiuā talis qualitatis ⁊ a venis se cōprimentib9 ⁊ expellentib9 qđ in se ē. Delegant igitur hūores mēbris. Prīo p̄ v̇tutē horum trahentē hūores a tota ꝓprietate. Scđo per venas expellētes eos suis villis latitudinalib9 ad mēbra. ❡ Querit tertio. cuz hūiditas glutinosa per quā partiū cōtinuitas existit sit pars p̄ncipalis viui: imo fūdamentum vite ⁊ sit vna de humiditatib9 scđis quō dicit p̄nceps q̄ ille hūiditates sunt hūores qui nondum effecti sunt pars alicuius mēbrorum simpliciū. Dic q̄ hūiditas glutinosa ꝯtracta a spermatib9 in p̄ncipio generatōis nō ē pars integralis mēbroꝝ simpliciū. sed ē pars ptis velut elemēta ꝯstituentia mēbra simplicia. Imagineris itaq; corp9 cōponi ex q̄ttuor scz ex calido tēpato p̄ frigidū ⁊ ex humido termīato p̄ siccū ⁊ nullū hoꝝ per se sufficit fundare aīam nec eē ptē integralem cuiuscunq; viuētis. In tertia pte per ordinē describit p̄nceps q̄ttuor humiditates scđas q̄ nō sunt supfluitates prīo primā ibi [Una ē hūor] Scđo secūdā ibi [Alia ē hūor] Tertio tertiā ibi [Tertia ē humor] Quarto q̄rtā ibi [Quarta ē hūor] In prima pticula dic q̄ vna hūiditatū scđaꝝ q̄ nō sunt supfluitates scz prīa caꝝ ē hūor ꝯtētus in foramib9 extremitatū pūaꝝ venaꝝ ꝓpinquarū mēbris sīlibus id ē omogeneis seu omiomeris extremitatū in q̄ ibibentiū ea .i. reddētiū mēbris simplicib9 hūiditates q̄bus ibibūtur ⁊ humectant. ❡ Attēde prīo q̄ magne vene corporis veluti q̄dā trūci emittunt vndiq; ramos ⁊ illi rami ramulos donec fiat resolutio vsq; ad venulas q̄ sūt q̄si fila. Et in extremitatib9 illaꝝ venulaꝝ sūt foramia in q̄b9 recipiūtur hūores ⁊ digerūtur tertia digestiōe ⁊ cōuertunt ī hūiditatē de q̄ est nūc fmo q̄ vocari solet hūiditas inoīata q2 caret ꝓpo noīe. ❡ Attende scđo q̄ post dcā foramina sunt orificia venaꝝ sīlia ori v̇ntriū q̄ q̄diu fit digestio in dict foramib9 manēt clausa sicut portanari9 manet clausus q̄diu ī stomacho digerit cib9 ⁊ matrix q̄diu fetū detinet ⁊ fcā digestiōe ī dictis foramib9 naturalr aperiūt sicut stomach9 cibo digesto ⁊ matrix maturo fetu ⁊ tūc p̄ illa orificia effundit hūiditas inoīata ⁊ ītrat poros mēbroꝝ ꝯsilium ⁊ apponit ipis mēbris ⁊ talis appositio ē prīa opatio nutritiue v̇tut vt dicet ifra. ❡ Dubitat prīo q̄re prius exeq̄tur p̄nceps de hūiditatib9 scđis q̄ de p̄mis cū sint in esse posteriores. Dic q̄ lz sint posteriores tpe sūt priores dignitate q2 plus accedūt ad formā hoīs q̄ est pfectior forma mortalium. Uel dic q̄ de eis pauciora sūt dicēda ⁊ circa eas miores diuersitates ⁊ dubia emergūt ꝓpterea de his se p̄us expedit p̄nceps a leuioribus ichoans ❡ Dubitat scđo. cū magne vene sicut mēbra alia nutriant. vn̄ sortiunt hūiditatē inoīatā. nā cū illa gn̄et ī foraminibus extremitatum pūarū venaruz mirabile videtur si retrocedat obuiā hūorib9 p̄ nutritiōe venaꝝ magnaꝝ. Dic q̄ nō sic sed ptes masse sanguis q̄ tāgunt a supficie itrinseca magnaꝝ venaꝝ dealbant paulatim ⁊ ꝯuerse q̄si ad naturā hūiditat inoīate resudāt ī poros magnaꝝ venaꝝ. Nihil etiā ꝓhibet aliq̄s ramulos pūaruz venarū v̇sus magnas reflecti ⁊ inde trahi aliq̄d hūiditatis inoīate a magnis venis fm̄ supficiem extrinsecā. In scđa pticula dicit q̄ alia hūiditatū secūdaꝝ q̄ nō sūt supfluitates scz scđa ī ordie est hūor transiēs p̄ oīa mēbra simplicia sicut ros q̄ est apt9 ꝯuerti ī nutrimentū q̄n corp9 caret nutrimēto vł cū corp9 nutriri deficit vt alij libri h̄nt. Et ē apt9 vt humectet mēbra q̄n aliq̄ cā fort mot9 exiccauerit ea aut alia puta nimia sollicitudo vł frequētatio ꝓpe ignē aut in stuphis vel degere sub ardenti sole sicut faciunt ethiopes. ❡ Attēde h̄ prīo q̄ h̄ hūiditas dr̄ ros p̄° ꝓpt sīlitudinē quā hz cū rore ī mō substātie. Scđo ꝓpt sīlitudinē ipsi9 cū rore in opibus sicut em̄ ros sup terrā cadēs humefacit ⁊ irrigat eaz ⁊ plātis terre infixis p̄bet nutrimētū sic hec hūiditas irrigat mēbra ⁊ tpe necessitatis quodāmodo nutrit ea. ❡ Attēde scđo. q̄ sicut ex chilo generant ī epate q̄ttuor hūores. ita ex hūiditate inoīata duz ꝓfluit in poros mēbroꝝ ꝯsilium gn̄ant due hūiditates scz ex ptib9 ipsi9 subtilib9 ⁊ aquos hūiditas rorida ⁊ ex grossioribus ⁊ magis siccis ⁊ terrestrib9 hūiditas cābialis. Sed videt q̄ hūiditas rorida nō debeat ī morari poris q2 ꝓhiberet ipz cābiū ab adherentia q̄ tn̄ est necessaria in nutritōe ⁊ secūda opatio nutritiue virtutis. Nā humidū aqueū interceptū inter cābiū qđ ē pigue ⁊ supficiez poroꝝ facit cābiū labi ⁊ nō sinit plene affigi. Dic prīo q̄ ros nō ē penit9 aque9 sz partim acre9 ⁊ piguis ⁊ cū irrigat mēbra iā desiccata p̄ resolutionē ꝯtinuā facilior fit cōiūctio cābij ad ea q̄ si manerēt arida. q2 humidi cū hūido facilior fit vnio: sexto morbi. Imbibitur etiam pars aliqua roris in substantia ⁊ rimis ipoꝝ mēbrorum ⁊ non solū in poris receptiuis cābij. ❡ Attende tertio. q̄ ros non nutrit tēpore necessitatis vera nutritiōe quia non habet substantiā satis solidā seu corpulētā vt fiat pars mēbri sed nutrire potest quadā nutritione imperfecta q̄ refocillatio dicitur. Carētibus enim mēbris nutrimēto calor innatus coꝝ quodāmodo voluptuatur in humido rorido ⁊ per ipsum ꝓhibetur ne super-

flue cōsumat hūidū radicale vel si nutriat ex pticipatiōe alicuius pinguedis nutritio ē exilis ꝛ q̄si nulla ꝛ ps mēbri q̄ fit ex eo est fa(cillime resolubilis)

In tertia pticula dicit ꝙ tertia hūiditatū scdaꝝ q̄ nō sūt supfluitates ē hūor q̄ parū āte coagulatꝰ fuit id ē inspissatꝰ in foramibus extremitatū pūarū venaꝝ. Et ē nutrimē tū quod ɔuersuz ē in mēbrorū sbam ex pte cōplexiōis sed nō fuit adhuc ɔuersuz ex pte essentie ɔplete et sili̇tudinis. ¶ Attende pº ꝙ hec humiditas cōīt appellatur a medicis cābium q per modum cābij

Tertia est humor qui parū ante coagulatus fuit. Et est nutrimentum quod in substantiam membrorū ex parte complexionis conuersum est. Sed ex parte essentie cōplete ꝛ similitudinis nondum conuersum fuit. Quarta est humor qui est intus in mēbris simplicibus a principio natiuitatis: per quem partium eorū con

succedit in locis partiū resolutaꝝ. ¶ Attēde scdo ꝙ hec hūiditas est nutrimētū cōiunctū actu vere nutriēs ꝛ ē obiectum q̄rte digestionis circa qd exercet nutritiua v̇tus q̄ ꝓpe dr̄ digestiua vltima: cuiꝰ tria sunt opa. pmo em̄ apponit cābiū membris. scdo vnit vel inuiscat. tertio assimilat. ¶ Attēde tertio ꝙ dū apponit cābium ꝛ vnitur mēbris ē sile i ɔplexione mēbris q̄bꝰ apponit ita ꝙ nō calefacit nec ifrigidat nec dssiccat nec hūectat q̄litatiue mēbroꝝ sbaꝫ sicut facit medicia distēpata ꝛ hoc loq̄ndo de cābio gn̄ato ex cibo puro sꝫ i essentia. i. sba ꝛ eēntiali sili̇tudine nō ē adhuc sile membris: imo v̇tus nutritiua paulati agēs in ipꝫ ꝛ assimilās mēbris sbam eiꝰ ingrossat ꝛ adeo solidat vt silis fiat sbe mēbroꝝ ꝛ tūc informatur forma mēbroꝝ substātiali ꝛ ē vera ps corpis. Et hoc voluit h̄ p̄nceps dū dixit de cābio ꝙ ē ɔuersum i sbam mēbroꝝ ex pte ɔplexionis sꝫ nondū fuit cōuersum ex pte essentie cōplete ꝛ sili(tudinis.)

In q̄rta pticula dicit ꝙ q̄rta hūiditatū scdaꝝ q̄ nō sunt supfluitates ē hūor q̄ ē intꝰ i mēbris simplicibꝰ a p̄ncipio natiuitatis p quē ɔtinuitas ptiū coꝝ existit. Cuiꝰ p̄ncipiū id ē p̄ma radix ē ex spmate. Et spmatꝭ p̄ncipiū ē ex hūoribꝰ. ¶ Attēde pmo ꝙ hec q̄rta hūiditas ē hūidum radicale cōnatū aiantibꝰ ꝛ dr̄ cōiter a medicis glutē seu glutinū q ē velut quedā cola q̄ silr tenent ptes sicce aiantiū. ¶ Attēde scdo ꝙ lꝫ glutē in h̄ ꝓposito ꝓpe dicat de radicali hūido incxn̄te mēbris a p̄ncipio natiuitatꝭ q sbaliter et intrinsece sic ɔglutinat ptes terrestres ipoꝝ aiantiū ꝙ ipso abeūte ꝛ resoluto statim moriunt. Pōt tn̄ extendi nomen glutinis ad hūiditatē intrinsecā ptiū restauratarū p v̇tutē nutritiuā q̄ glutinat ptes siccas dictaꝝ ptium ꝓhibēs eas ab incineratōe. ¶ Attende tertio ꝓ declaratiōe ampliori ꝙ has q̄ttuor hūiditates scdas p̄nceps enumerat q̄rti pmi trac. 3. caplo pmo dicēs. Iaꝫ sciuisti ꝙ in mēbris sūt hūiditates diuersaꝝ spēꝝ de q̄bꝰ sunt hūiditates p̄pate ad nutriendū ꝛ humectandū iūcturas. De illis ergo est illud qd repositū ē i venis scꝫ hūiditas īnoīata ꝛ de illis est illud qd spsum ē i mēbris sicut ros. Et de illꝭ sunt hūiditates ꝓximi tpis coagulatōi. Et sunt hūiditates q̄ fiūt actu nutrimētum verūtn̄ tēpus eaꝝ cū cursu ꝓpinquū est. i. ex ꝓxīo fuerūt fluide ergo nō sūt coagulate. Et de eis sunt hūiditates cū q̄bus ɔtinuant ptes mēbroꝝ siliuꝫ ptiū a p̄ncipio creatōis ꝛ p ipaꝝ destructiōeꝫ perueniūt ad sepatiōnē. Et sili̇tudo hūiditatū primarū scilꝫ hūiditatis innoīate ꝛ roris est oleū lucerne effusum i lucerna. Et sili̇tudo scdaꝝ scꝫ cābialiū ē oleū ifusuꝫ i corpe lichinij. Et sili̇tudo. 3ᵉ. hūiditatis scꝫ glutinis ē hūiditas q̄ ɔtinuāt ptes toti de q̄ factuꝫ est lichiniū: hec p̄nceps ibi. ¶ Attēde q̄rto ꝙ p̄nceps hic ꝛ ibi vr̄ i vno sibi ɔrīꝰ. Nā dicit hic loquēs d hūiditate cābiali ꝙ ē hūor q̄ paꝝ ante coagulatꝰ fuit ꝛ dicit ibi loquēs de hūiditatibꝰ cābialibus ꝙ sunt hūiditates ꝓximi tpis coagulatiōi verūtn̄ tēpꝰ earū cū cursu ꝓpinquū ē. ergo nō sūt coagulate. Dic ꝙ loq̄tur h̄ de coagulatiōe inpfecta q̄ est q̄dā inspissatio. ꝛ ibi de pfecta q̄ est solidatio seu cōpactio talis q̄lis est mēbroꝝ ɔsiliū. ¶ Dubitat vtruꝫ sit necessarium humores transire p secūdas humiditates anteq̄ nutriāt mēbra. Videtur ꝙ nō. sanguis em̄ in epate existēs nutrit epar ꝛ coagulatione modica coagulatꝰ fit pars epatis. Epar nāq̄ non est aliud nisi sanguis male coagulatus vt p̄dictum est. Et huius rei signum est ꝙ sanguis deforis coagulatus in occisionibus animaliū est similis epati. Secūdo sanguis nutrit carnes sine medio hūiditatū. quia est similior carni q̄ sint hūiditates cuꝫ sit rubeus ꝛ carnes ꝛ humiditates sint albe. Tertio pinguedo circa panniculos existens nutritur sola vnctuositate sanguis panniculis applicata ꝛ ab eoꝝ frigiditate coagulata. Quarto extremitates venularū in q̄bus tertia celebrat digestio nutriūtur ꝛ tn̄ non a cābio cū cābium fiat resudāte vel attracta hūiditate īnoīata ad poros mēbrorum simpliciuꝫ. Oppositum arguit q necessariū ē i omi nutritiōe ex hūoribꝰ humores redigi āteq̄ nutriant in vnam formā cū debeāt fieri pars vnius mēbrorū simpliciū q̄ruꝫ qd libꝫ ē vnigeniū ꝛ ɔn̄r apponi vniri ꝛ assilari mēbris ꝛ hoc ē humores transire per secūdas humiditates. Dic breuiter ꝙ ne

tinuitas existit: cuius principium ē ex spermate. Spermatis vero principium est ex humoribus. ¶ Et dicemus etiaꝫ ꝙ humores humorosi boni ꝛ superflui quattuor continentur generibus. Genere sanguinis qui omnibus illis melior existit: et genere phlegmatis: et genere cholere rubee: et genere cholere nigre.

cessariū est hūores transire per scdas hūiditates scꝫ hūiditatē īnoīataꝫ ꝛ hūiditatē cābialem anteq̄ nutriāt quodcūq̄ mēbrum vera nutritiōe. Istud ꝓbat ratio post oppositū. ¶ Attende tamē ꝙ transitꝰ humoꝝ p secūdas humiditates i membra carniformia velociter ꝛ breuit fit propter ꝓpinq̄tatē sanguis ad carnē ꝛ q in eis nutritiua v̇tus ē fortior propter caliditatē suam ꝛ humiditatē q̄bus opat. Et transitꝰ humorum in ossa est difficilis ꝛ tardus propt cās oppositas ꝛ in membra media iter carnes ꝛ ossa transitꝰ fit medio modo. ¶ Ad primū obiectū de sanguie in epate dic ꝙ pars sanguinis q̄ conuertit in sbam epatis p̄mo ispissat appropiquās coagulationi ꝛ hoc ē ipm fieri humiditatē inomiataꝫ: secūdo apponit poris epatis vnit ꝛ assimilatur ꝛ hoc ē ipm eē cābiū. Ad scdm dic silr nec est de rōne hūiditatis īnomiate ꝙ sit alba sꝫ illa q̄ dputat mēbris spmatis cōiter albescit. Ad tertiū dic si vis ꝙ piguedo nō proprie nutrit nec ē ꝓpriissime dicta mēbrū. Et si cōcedat nutriri ꝛ viuere dic ꝙ nutrit vt caro lꝫ coaguletur a frigido. Ad q̄rtū dic ꝙ pars humiditatis īnoīate existent in foramibus extremitatū pūarū venarum resudans i poros illarū venarū efficit cābiuꝫ.

¶ Et dicemꝰ ꝛc. In hac pte scda. scde ptis capli huiꝰ pmo diuidit pmas hūiditates videlicꝫ hūores. Scdo exeq̄tur de eis diffiniedo ꝛ diuidēdo quēlibet hūorē ibi (Sanguis v̇o natura)

In pma pte q̄ est p̄sens textꝰ p̄nceps dicit ꝙ hūores humorosi boni ꝛ supflui ɔtinent quattuor generibꝰ id ē diuidunt i q̄ttuor genera. Primū genꝰ est sanguis q̄ melior ē oibus aliis hūoribus. Scdm est phlegma. Tertiū cholera. Quartū melācholia seu cholera nigra. ¶ Attēde h̄ pmo ꝙ p̄nceps hic noīat q̄ttuor hūores hūorosos id ē hūido plenos. Iuxt illd. Osus plena notat būdus silr bilis aptat. q̄a multū hn̄t d hūido aqueo fluido ꝛ in hoc differūt ab hūiditatibꝰ scdis p̄noiatis. ¶ Attēde scdo ꝙ boni hūores cēsendi sunt q̄ nō peccāt i sba nec in q̄litate lꝫ peccent in q̄titate aut ꝓportiōe quā debēt habere comparatiōe ad alios sic hypo. vocat bonā habitudinē illā q̄ superexcedit in carnositate ꝛ sanguie dicēs pmo amphoꝝ. In exercitantibꝰ ad summuꝫ bone habitudines sunt fallaces si in vltimo fuerit. Nā qua rōne pars aliqua hūoris sola q̄titate vel ꝓportiōe peccant diceret malus humor pari rōne omēs alie. ꝛ id rōni dissonat q sanguini peccāti sola q̄titate ꝛ cuilibet ptium eiꝰ integraliū cōpetit ratio vel diffinitio boni sanguis seu naturalis. q̄m est sanguis rubeꝰ malo carēs odore valde dulcis. Et per humores supfluos intellige hic peccātes substātia vl q̄litate vl alterius humoris cōmixtione. ¶ Attēde tertio ꝙ diuisio humoris boni in q̄ttuor hūores bonos ꝛ mali in malos est diuisio gn̄is in suas spēs licꝫ sanguis sit aliis dignior ꝛ melior: q oēs cōicāt in vno nomie: ꝛ vna diffinitiōe: sicut species aialium cōmunicat in noīe ꝛ diffinitōe aialis: licꝫ hūana species sit dignior ꝛ pfectior ceteris. ꝛ ideo cū dicit p̄nceps ꝙ cōtinent q̄ttuor gn̄ibus itelligit modū cōtentōis quo cōtinet genꝰ i suis spēbꝰ scꝫ vt q̄dditas determiabilis p differentiā q̄ notatur q̄litas essentialis. ¶ Attēde q̄to ꝙ sanguis est melior oibus. Pmo q ē materia spirituū i quibus vita ɔsistit ꝛ ois opatio vegetatiue v̇tutis vitalis ꝛ aialis. Scdo q ɔformior ē p̄ncipiis vite. Est em̄ calidus ꝛ hūidus tēpate. Tertio q plus nutrit qdcunq̄ ꝛ restaurat depditū ceteris humoribus. Et vt sit ad vnū dicere ē thesaurꝰ nature ex cuiꝰ pditiōe seq̄tur mors statim. ¶ Attende q̄nto ꝙ sanguinē in bonitate seq̄tur phlegma. Primo q aptū est vt tempe necessitat fiat sanguis. ꝛ ideo nō habuit ꝓpriū receptaculū sꝫ incedit cum sanguie. Scdo q vicinꝰ ē radicali hūido qd est velut basis vite. Et pꝰ phlegma ē cholera q pticipat cum nāli calore q̄ diu mesurā fuat. demū ē melācholia velut fex ꝛ sordicies elōgata a p̄ncipiis vite īnica leticie ꝛ liberalitati ꝛ cognata senio ꝛ morti. ¶ Dubi

tatur. vtrū sanguis sit hūor p se specie distinct' ab alijs trib'. Sup hoc dubio fuit positio q̄dā dicēs prio sanguinē nō eē simplicē hūorē sed cō mixtū ex phlegmate cholera τ melāncholia sese contēperātib' τ reducēti bus ad vnā formā mixti. Et scdo dicit φ tūc sanguis ē naturalis τ tēpa tus cū phlegma cholera τ melāncholia ipm cōponētes huāt inuicē pportionē debitā τ altero hoꝝ hūoꝝ excedente est innaturalis et de noiatus cholericus phlegmatic', aut me lancholic' ab excedē ti. Hec positio videt exordiū sumpsisse a gal. scdo de elemētis dicēte. τ q̄uis nos vi deam' sanguinē rem vnā sicut videm' lac etiā cuꝫ hac dispōne tn̄ ratō significat no bis φ nō ē res vna si cut lac etiā nō ē res vna qd est qꝛ in lacte ē res aquosa subtilis ī vltimo subtilitatis τ ī ipo ē res grossa cascata ī summo grossitudīs. Silr ī sanguine est aliq̄d ei' q̄si vir' vel ycor cōpar aq̄sitati lact τ in ipo ē aliq̄d q̄si fex τ supfluitas cōpar caseo in lacte. Dicit etiā q̄rto de simplici medicia φ lac est ꝯpositū ex trib' substātijs diuersis. q̄rū ē vna substātia grossa ex q̄ ē caseus. Et scda ē sba pinguis ex q̄ est butyꝝ. Et tertia ē substātia aquea q̄ dr̄ aq̄ casei. ita videt esse de sanguie ꝑm hāc positionē. Itē gal. cōpat q̄rto de vtilitate pticulaꝝ caplo q̄rto sanguinē q̄ fit in epate musto: ſꝫ in musto nō vident nisi tres substātie sc̄ꝫ spuma natās fex residēs τ substātia media int has. Itē in sanguine extracto p phlebotomiā apparēt spuma natās fex nigra residens τ substātia media. ex trib' igit sāguis substātia ē. Itē ex sāguie nulla gn̄at febris putrida ſꝫ ois putrida febris ē ex aliq̄ triū alioꝝ hūoꝝ putrefactoꝝ vt allegat auicē. ex gal. q̄rti pma trac. 2°. caplo de febre sanguis ergo sanguis non ē hūor simplex p se. Itē q̄lꝫ simplex hūor hꝫ pprias medicinas q̄b' purgat τ euacuat a venis τ alijs mēbris ſꝫ sanguis nulla ē euacuatiua medicia ergo sāguis nō est simplex hūor. Itē sanguis recipit denoiatōeꝫ a q̄libet triū hūorū τ a seipso nullā: vt de aliquo sanguie dr̄ φ est sauguis phlegmatic' τ de aliq̄ φ ē cholerīc' τ de aliq̄ φ ē mlic' et de nullo dr̄ φ ē sanguis sanguīc' ergo sāguis nō ē simplex hūor ab alijs distinct'. Sꝫ hec positio lꝫ sit opinio colorata alicui' notoꝝ ꝑm philosophiā τ medicinā τ habens apparētiā ex psuasiōibus p̄dictis ipa tn̄ ꝯtra est fere oib' alijs philosophis τ medicis. Prio q̄dē hypo. libro de elemēt dicēti φ in corpe sunt due cholere pmixte sanguini ī oib' horis: quaꝝ vna ē citrina τ altera nigra. τ cū vtrisꝫ ē hūor terti': τ ē phlegma. Scdo gal. p° de elemēt dicēti φ mēbra similiū ptiū nō fiūt nisi ex elemēt alijs ppinq̄s eis τ sunt sanguis phlegma τ due cholere citrina τ nigra. Et pncipi b' τ auerroy scdo colliget. Dic igit rn̄dēdo q̄sito φ sanguis ē hūor p se specie distict' ab alijs trib' patet p auctoritates iā allegatas. Et rōne. qm̄ sicut ī chilo ē aliq̄ ps frigida τ sicca ex q̄ fit melancholia τ aliq̄ calida τ sicca velut spuma ex qua fit cholera citrina et aliq̄ hūida τ frigida ex q̄ fit phlegma. ita est aliq̄ calida τ hūida ex q̄ fit sanguis. Itē in sanguie extracto p phlebotomiam manifeste appent fex nigra ī fundo τ spuma supnatans τ substātia dulcis. s. sanguis ipe imixt' phlegmatici celās ipꝫ sua rubedie τ q̄nꝫ supnatat phlegma cū aliq̄li pinguedine. Silr ī musto sūt q̄ttuor substātie pportionate q̄ttuor hūorib'. s. spuma cholere fex melāncholie ptes vinose sanguini τ ptes aquose virides τ imature phlegmati. Itē si sanguis esset hūor ꝯposit' ex trib' alijs seq̄ret φ eēt frigidus qd est ꝯ sensum τ pre determiata. Pꝫ ꝯn̄a qꝛ ptes frigide p̄dominant calidis ī ꝯpositōe ipsi' cū ꝯstet ex phlegmate qd ē frigidi' qd fit in corpe τ melāncholia q̄ ē etiaꝫ frigida. Forsan dicet aliq̄s φ plus ē cholere φ alioꝝ duoꝝ. Sꝫ ꝯ pauca sunt mēbra cholerice ꝯplexionis ꝯpatiōe ad alia τ ita natura male pui disset mēbris de pprio nutrimēto. Item si cholera superexcelleret alios duos hūores redderet totā massam amarā cū videam' modicū fell' reddere multū mellis amarū. Itē sanguis eēt siccus pptor cholere τ melāncholie siccitatem. Restat soluere motiua dicte positōnis. ¶ Ad pmū dic φ lꝫ sanguis τ lac in hoc cōueniūt φ resoluunt ī ptes diuersaꝝ spēꝝ nō tn̄ ideo cōstant ex equali nūero partiū. Vel dic φ colostra vulgariter dicta craisme ē q̄rta in lacte substātia pportionata sanguini τ butyruꝫ cholere τ serū phlegmati τ case' melāncholie. Ad scdm τ tertiū iā dictū est τ declaratū quomō ī musto τ sanguine extracto sunt q̄ttuor substantie. Ad q̄rtū dic φ ex sanguie gn̄at sinocha. τ ꝯcesso φ ex sanguie nulla febris putrida generetur qd tamen negat pnceps quarti prima trac.

Sanguis vero natura calidus existit τ humidus. Cuius sunt due species naturalis τ nō naturalis. Naturalis autem ē cuius color est rubeus malo carens odore τ ē valde dulcis.

Non naturalis vero sunt due diuisiones. Alius eniꝫ ē qui a complexione bona fuit mutatus: non pptorea φ aliquid ei admixtum fuerit: sed qꝛ eius cōplexio in se viciata fuit. verbi gratia: qꝛ aut fuit infrigidatus: aut calefactus. Et est alius q̄ nō fuit mutatus nisi propter humorem malum qui ei admixtus fuit. Quod est ꝑm duas diuisiones Aut em̄ ad eū hūor deforis venit τ penetrauit in ipsum τ corrupit. Aut ī ipsomet fuit gn̄at' hūor. Vbi gr̄a aliq̄ ei' pars putruit: τ ei' subtile in cholerā rubeā: τ spissuꝫ in cholerā nigram conuersum ē: τ re

scdo caplo tertio non ideo sequitur sanguinē nō eē per se humorem ab alijs distinctū imo dici posset φ ē tāte tpantie τ dignitatꝫ φ non sustinet vt sit putridus manēte substātia ſꝫ subtile ipsi' in cholerā vertitur τ grossum in melancholiā. Ad q̄ntuꝫ dic φ est aliqua medicia euacuatiua sanguis. Iuxta illud gal. libro pharmacoꝝ. Inuenit q̄daꝫ hō talē herbā vt q̄ assumeret ipsam emitteret sanguinē τ sic periret. Preses autem gentis q̄uiā ſꝫ narratōnem quā fecerat ō herba valde multam inquit nasci vbiꝫ ligatū oculos ipsuꝫ iussit adduci moriturū ne alicui intermedio ostēderet. Itaꝫ multa q̄dē optime verisimile īueniri medicamina talem v̄tutem habētia vt mox a pncipio attrahāt sanguinē ſꝫ tacere rōnabile ipa sicut alia venenosa tacētur ab hoibus habētib' ītellectū: hec gal. Ad sextū dic φ interdū sanguis accipit p tota massa hūoꝝ in venis cōtentoꝝ q̄nꝫ p sanguie puro ꝯdistincto alijs trib' humorib'. Iuxta illud haly. 2°. tegni ꝯmento illi' cañ. Humidi' vero τ frigidi' epar nomē sanguis apud hypo. τ gal. est cōe. significat enim vnā quāꝫ duaꝝ intētionū. Quarū vna ē aggregatio humoꝝ pmixtorū in venis sicut illō qd videm' in phlebotomia egredi. Iste eni' sanguis nō ē purus ſꝫ in eo sunt oēs chimi q̄ttuor. Et qm̄ sāguis purus tingit ipm colore suo pprio pptor multitudinē suā noiat summa coꝝ noie ei'. Et scda ē sanguis purus. Et hic paꝝ ē singularis τ parū purificat ita φ nō associet ei ali' chimoꝝ. Cū ergo dr̄ de sanguie φ est cholericus phlegmatic' vel melancholic' intelligitur de massa sanguis.

Sanguis vero τc. In hac pte scda scde pticule ptis scde istius capli in q̄ pnceps exeq̄tur de hūorib' diffiniēdo τ diuidēdo quēlibet coꝝ sunt q̄ttuor pticule. Pria est de sāguie τ spēb' Scda ō phlate τ suis spēb' ibi [Phlegmat] Tertia ō cholera rubea τ spēb' eius ibi [Cholera] Quarta de melancholia τ spēbus ei' ibi [Cholere aūt nigre]

Prima particula est p̄sens textus ī quo pmo describit sanguinē p eius ꝯplexiōeꝫ vt dicet statim. Scdo diuidit ipm in naturalē τ nō naturaleꝫ. Et describit naturalē ibi [Cui' sunt due spēs] Tertio diuidit non naturalē τ declarat mēbra diuidētia ibi [Nō naturalis vo] Quarto diuidit non naturalē ex hūoris alteri' admixtione τ declarat mēbra diuidētia ibi [Qd est ꝑm duas diuisiōes] Quito tāgit diuersitates quas sanguis ꝯsequitur ex admixtiōe alterius humoris ibi [Et hui' quidē diuisionis]

In pria parte dicit φ sanguis p naturā est calid' τ humidus differēter tn̄ ꝑm cōplexiones etates sexus regiones dictā τ mēbra in quib' est τ ea q̄ ei imixta sunt. Nec dr̄ calidus et hūid' respectu corpis cui' ē sanguis imo tēperatus sed respectu cutis vel tēperati ad pondus. Et est finis eius nutritio corpis vel eē vehiculū spūs. vt ait auerroys scdo colliget τ hoc cōpetit arteriali. Et qꝛ de cōplexione ei' disputatū est supra caplo de cōplexionibus mēbroꝝ sufficiāt hec ad presens.

In scda pte dicit φ due sunt spēs sanguis sc̄ꝫ naturalis τ nō natulis. Naturalis ē cui' color ē rube' sc̄ꝫ venalis rube' obscur'. et arterialis rube' clar' malo carens odore τ est valde dulcis. Sed cōtra mel ē dulci' sanguine. Dic φ sanguis dicitur valde dulcis non absolute sed inter humores.

In tertia dicit φ duplex ē sanguis inaturalis. Vn' est inaturalis q̄litate sc̄ꝫ quia mutatus a bona cōplexione in se sine alteri' hūoris cōmixtiōe. Alius ē inaturalis pptor humorē malum ei cōmixtum. ¶ Attēde hic φ raro vel nunq̄ iuenitur in corpe sanguis omino purus ab alijs humoribus. Et ex pmixtione ei' cum alijs humorib' bonis seruantibus pportionē debitā nō dicitur inaturalis sed ex eius permixtione cū malis q̄litate substātia vel q̄titate seu in pportione alterius ad alterum.

In q̄rta dicit φ sanguis nō naturalis ex permixtione mali humoris est duoꝝ modorum. Vnus est nō naturalis ex permixtione hūoris qui ab extra sibi supuenit. Alius est non naturalis ex permixtione mali humoris generati ī ipsomet sanguie. Verbi gratia quādo pars sanguinis putrefacta

est ⁊ eius subtile est cōuersum in cholerā ⁊ grossum ī melancholiam ⁊ vel illa cholera vel melāchólia illa vel vtraq₃ māsit ī sāguie.

In q̄nta pte dicit ꝙ sāguis nō naturalis ex admixtiōe mali humoris multipliciter diuersificaꝛ a naturali scʒ in sb̄a colore odore ⁊ sapore. In sb̄a scilʒ qꝛ grossior ē vel turbidior puta cū sibi misceꝛ cholera nigra vł subtilior cū sibi misceꝛ cholera citria vł aq̄sitas. In colore puta decli- nās ad albedinē ex pte phlegmatis vł ad nigredinē ex pte melancholie. In odorē puta qꝛ fetidior ē ex admixtiōe putridorʒ vel omino caret odore ex admixtione crudorum. In sapore qꝛ vł vgit ad amaritudinē ex admixtione cholere vel ad acetositatē ex pte melancho

mansexūt àut vna earuʒ àut ambe in eo. Et huius quidem diuisiōis partes ⁊ ipsi' species fm illō qđ ei admisceꝛ de specieb' phlegmatis: ⁊ speciebus cholere rubee: ⁊ speciebus cholere nigre: ⁊ aquositatis diuersificātur. Plerūq₃ ergo fit turbidus: ⁊ aliquādo fit subtilis: ⁊ aliquādo niger multa affect' nigredine ⁊ quandoq₃ albus. Similiter qūq₃ in odore sui: ⁊ sapore mutatur: fit nanq₃ amarus aut salsus: aut acetosus. Phlegmatis autem aliud est naturale: ⁊ aliud non naturale. Naturale est quod ē aptum vt in aliquo tempore fiat sanguis: quoniam est sanguis nō bene coctus. Et est quidaʒ modus dulcis phlegmatis quod non valde existit frigidū: imo corporis cōparatione est frigiditatis pauce: sanguinis vero cōparatione ⁊ cholere rubee ē frigidum. Et est etiam phlegma dulce quod nō est naturale quod est phlegma saporem non habens: quod nominabimus: quod fit cum acciderit vt cum eo sanguis misceatur naturalis: et quod multotiēs ī reumatismis et in saliua sentitur.

Phlegmatꝭ aūt ⁊c. In (lie vel ad isipiditatē ex pte phlegmatꝭ hac pticula scđa q̄ est de phlegmate p̄rio agit p̄nceps de naturali phlegmate. Scđo de n̄ naturali ibi [Nō naturał] Pars p̄ria ē p̄sens text' i q̄ p̄rio diuiditur phlegma. Scđo describiꝛ phlegma naturale ibi [Naturale ē] Tertio reddiꝛ cā q̄re phlegmati nō ē factū p̄priū receptaculū ibi [Dulcis vō naturalis] Quarto tāguꝛ due necessitates phlegmatꝭ ⁊ vna vtilitas ibi [Dicim' aūt ꝙ hec]

In p̄ria pte diuidēs phlegma dicit ꝙ phlegmatꝭ aliō est naturale aliud nō nāle. ¶ Attēde si vis ꝙ in scriptura hui' nois phlegma ē diuersitas. Naʒ hugutio scribit phlegma p u ⁊ papias ⁊ catholicon scribūt phlegma p g. Et gallici p̄nūciāt cōiter. Iuxta scripturā hugutiōis ⁊ teuthonici. Iuxta scripturā papie. ¶ Attēde scđo ꝙ phlegma nō perdit eē naturalitatꝭ p̄pter excedere in q̄titate ⁊ recedere a p̄portiōe quā dʒ hīe ad alios hūores vt cōtingit in phlegmaticis lʒ peccare dicaꝛ in q̄titate. Nec₃ p̄pter hēre parū pl' debite caliditatis vel frigiditatis nec₃ p̄pter esse paulo

In scđa pte describens phlegma (subtili' aut grossi' debito. naturale dicit. Naturale ē qđ aptū ē vt ī aliq̄ tpe fiat sanguis qm̄ est sanguis nō bene coct'. Et ē ip̄m phlegma q̄dā modus dulcis phlegmatꝭ. Et nō ē valde frigidū imo ē friditatꝭ pauce ꝯpatōe ad corp' sʒ ē frigidū cōpatiōe ad sanguinē ⁊ choleram. Et ne aliq̄s existimet ꝙ oē phlegma dulce sit naturale p̄pꝛ hoc ꝙ dicit phlegma naturale eē q̄ndā modū dulcis phlegmatꝭ subdit. Et ē etiā phlegma dulce qđ nō ē naturale qđ est phlegma īsipidū qđ postea noiabiꝛ. Et hoc phlegma fit qn̄ sāguis nālis īmisceꝛ phlegmati ⁊ hoc multotiēs sentiꝛ ī reumatismis descēdētib' ad linguā et palatū ⁊ in saliuis. ¶ Attēde ꝙ p̄nceps p tria describit hic phlegma. P̄rio p affinitatē seu cōnaturalitatē quā hʒ cū sanguie cuʒ dicit ꝙ ē aptū vt aliq̄ tpe fiat sanguis qm̄ ē sanguis nō bn̄ coct'. Scđo p saporē cū dicit ꝙ ē q̄dā mod' dulcis phlegmatꝭ. Tertio p cōplexionē dū dicit ꝙ ē pauce frigiditatꝭ ꝯpatiōe ad corp' ⁊ frigidū cōpatiōe ad sanguinem ⁊ choleram. Et his potest addi color phlegmatꝭ naturałr, cm̄ ē albū. ¶ Queriꝛ h̄ p̄rio. vtruʒ phlegma nāle spē differat a sanguie. videꝛ ꝙ nō qꝛ magis ⁊ min' nō variāt spēm sʒ phlegma nō differt a sanguie nisi qꝛ ē min' coctū. Scđo idē ē finis ambor₃: sʒ finis ⁊ forma sepi' coincidūt ī nālib'. Tertio eadē ē materia ꝯiūcta vtriusq₃. s. chilus sʒ diuerse forme determināt sibi diuersas materias. Quarto idē ē efficiēs vniuocū immediatū naturałr opans vtriusq₃. s. caro epatis q̄ in eadē mā induceret eūdē effectū spē. Nā finis agētꝭ vniuoci naturałꝭ ē ītroducere in passum formā sibi silem p quā opaꝛ. Quito sāguis nimis coct' nō differt specie a sanguie moderate cocto vt sanguis cholericor₃ a sanguie tēperator₃ ergo nec sanguis diminute coct'. Oppositū arguiꝛ fere p oēs philosophos ⁊ medicos asserētes esse q̄tuor hūores specie distinctos. ¶ Attēde pro solutiōe. ꝙ nō ois sāguis diminute coct' dꝛ phlegma sʒ solū ille qui nōdū adept' ē ruborē veri sanguis nec ei' calorē nec ipsi' aptitudinē p̄ximā vt nutriat mēbra carniformia. Illa ergo ps chili q̄ ī epate digestionē aliquaʒ passa ē dū sanguis gn̄abaꝛ ⁊ aquosa māsit ⁊ alba ⁊ insipida ⁊ remissi caloris ē ille sanguis diminute coct' q̄ dꝛ phlegma. Et nō seq̄tur ē sāguis diminute coct' ergo ē sanguis. sic nō seq̄ꝛ antichrist' ē hō futur'. ergo ē homo. Hoc p̄misso dic ꝙ phlegma naturale specie differt a sāguie. Nā specie differūt oīa q̄rū diuerse sūt p̄prietates sʒ sanguis p̄p̄etas ē esse nutritiuuʒ ptiū carnosaruʒ sine medio alteri' hūoris talis autem nō inest phlegmati. ¶ Ad p̄mū obiectū dic ꝙ sāguis ⁊ phlegma non solū differūt p magis ⁊ min' eē digestū sed sb̄a cōplexiōe sapore colore ⁊ p̄prietate.

Ad scđm dic ꝙ nō ē idē finis īmediat' sanguis ⁊ phlegmatis imo finis sāguis est restaurare deꝑditū ī oīb' mēbris sʒ finis phlegmatis ē restaurare deꝑditū cū sanguie ī mēbris phlegmaticꝭ Et fieri sanguis tpe necessitatis vt diceꝛ statim. Ad tertiū dic ꝙ nō ē eadē mātia adeq̄te sanguis ⁊ phlegmatis īmo ps chili magis aerea est mā sanguis ⁊ ps ipsi' magis aquosa mā phlegmatꝭ. Ad q̄rtū dic ꝙ cōcesso ꝙ idē ī sb̄a sit efficiēs sanguinē ⁊ phlegma differenꝛ tn̄ sc hʒ in relatione ad passuʒ. Nā dꝛ debile agēs respectu ptiū aquosarū chili ⁊ forte satis respectu aerearū. Ad q̄ntū dic ꝙ sanguis in tātū possʒ nimis coqui ꝙ mutaret spēm ⁊ ꝯuerteret in cholerā sicut pōt ita diminute coq̄ ꝙ non sit adhuc sanguis ⁊ potest tā parū labi in magis vel min' coqui qđ ꝑmanet ī specie sanguis. ¶ Queriꝛ scđo. vtrū phlegma nāle sit dulce. arguiꝛ ꝙ nō. qꝛ ē isipidū. Iuxta illō p̄nceps p̄rio cātice. Phlegma naturale ē insipidū ⁊ frigiditatꝭ tēpate. Et auerroys cōmēto illi' cātici ait Quinq₃ sꝛ spēs phlegmatis ex q̄b' vna vocaꝛ phlegma naturale ⁊ tale caret sapore ⁊ ē tēpate seu remisse frigiditatꝭ. Scđo phlegma naturale ē subtile ⁊ frigidū. subtile quidē qꝛ aquosuʒ indigestū. frigidū vero qꝛ aq̄ p̄portionatū. ergo ē isipidū. ꝯn̄a tenet p auerroym p̄mo cātice ꝯmēto illi' cañ. Oē hn̄s dn̄ium pinguedis ⁊ vnctuositatꝭ ē calidū ⁊ hūiduʒ ⁊ pure insipidū frigidū ⁊ hūidū dicentē. sʒ cū vnitur subtilitas frigiditati gn̄aꝛ inde insipid'. Tertio oē dulce ē calidū. Iuxta illō gał. 4°. de simplici medicia. Ois aūt res dulcis ē całā sʒ phlegma ē fridi' qđ sit in corpe vt p̄dictū ē capło de cōplexiōe mēbror₃ ergo nō ē dulce. Quarto oīa dulcia faciliter ꝯuertunꝛ ad cholerā. Iuxta illō gał. decio megategni capło de cura ethice in hac febre oʒ mel ⁊ oīa dulcia p̄hiberi qꝛ cito ad cholericos hūores ꝯuertunꝛ sʒ phlegma ē ineptissimuʒ vt cholera fiat cū ei repugnet ex vtraq₃ q̄litate q̄ nō est dulce. Oppositū dicit h̄ p̄nceps. ¶ Attēde h̄ p̄rio pro solutiōe ꝙ dulcedo plures hʒ grad' q̄dā nāq₃ ē multū ītensa sicut dulcedo mellꝭ ⁊ ꝯgelate vue. Alia remissa sic dulcedo panis vel dulcedo melonis. Alia media sicut dulcedo lactꝭ. Et fm ꝙ q̄sq₃ cibus hʒ plus dulcedis magis hʒ caliditatis. Iuxta illō gał. 4°. de simplici medicia. Opʒ vt cui' minoraꝛ dulcedo cibi ⁊ caliditas iterū eius sit mior ⁊ cui' iter₃ multiplicaꝛ dulcedo addaꝛ ei' caliditas fm additionē dulcedis ipsi'; et si ipsa supfluat vincit całitas supfluitate młta ¶ Attēde scđo ꝙ sapor īsipidus silr hʒ grad'. p̄mus ⁊ supm' ē sapor aq̄ pure denudate scʒ ab oī extraneo sapore nō vehemētꝭ całitatis nec₃ frigiditatis ⁊ relatōe ad hūc iudicādū ē de insipis alijs fm ꝙ plus vel minus ad saporē talis aq̄ accedūt: ⁊ talia sūt cōiter tēpata vel ad frig' par₃ declinātia. Iuxta illō gał. 4. de simplici medicia. Qn̄ aūt īuenim' rem quā sentim' de gustu aq̄ cui penit' nō ē sapor ī aliq̄ succor₃ tūc res ī illo succo manifesta ē ꝙ ipe ē egrediēs ab oī caliditate ⁊ manifesta frigiditate. Et ꝙ ei' ꝯplexio ē aut media aut decliuis ad frigiditatē par₃. ¶ Attende tertio ꝙ sapor dulcis īterdū dꝛ extēso noīe de oī sapore q̄ delectat gustū sanū ⁊ tēpatū ⁊ sic sub se ꝯp̄hendit vnctuosum ⁊ īsipidū maxīe insipidū remissum qui accedit ad dulcedinē. Iuxta hec dic p̄rimo ꝙ phlegma naturale p̄p̄e ē īsipidū. Nā ē aq̄sum ⁊ diminute digestū ⁊ ad paucā frigiditatē declinans respectu corpis ⁊ sapori aque pure multū p̄pinquū tale vō fertur insipidū. Dic scđo ꝙ phlegma naturale est dulce extenso noīe dulcis ad omēs sapores qui delectant gustum. Nā sapor insipidus est delectabilis gustui vt docet sensus. Et gał. affirmat quarto

simplicis medicine. Et rō ꝯsuadet qꝛ gust' ē q̄dā ꝑticularis tact', ⁊ insipida sꝫ vicina tēꝑamēto: tact' aūt delectatꝛ i tēperatis. ¶ Ad primū obiectū dic ꝙ est ꝓ p̄ria ꝯclusione. Ad scðm dꝛ silr. Ad tertiū dic ꝙ omne dulce ꝓp̄e dictū ⁊ cōdistinctū insipido ē calidū sꝫ nō omē dulce acceptū pro delectabili. Ad q̄rtū dic silr. ¶ Querit̄ tertio, vtrū phlegma naturale sit friditatꝭ pauce ꝯpatōe ad corpus. videt̄ ꝙ non. qꝛ frigidi' qð ē in corpe est phlegma vt dixit p̄nceps caplo de cōplexiōib' mēbrorū. Et gal. p̄io de ꝯplexionib' caplo vltio. Phlegma ē frigidi' ⁊ hūidius eis scꝫ mēbris oib'.

Dulcis vero naturalis receptaculo dixit gal. naturam nō fecisse mēbrū ꝓpriū queadmodū duab' fecit choleris. hoc nāq3 phlegma sanguini ꝓpinquā hꝫ similitudinem: ⁊ egent eo membra omnia: ideoq3 fecit natura vt cum sanguine vadat. Dicim' autē ꝙ hec indigentia est propter duas

Scðo phlegma naturale multiplicatū q̄nq3 extinguit calorē naturalē. Nā numerat̄ inter cās mort̄ q̄ est frigidū mortificās. Tertio phlegma naturale ꝯpat̄ aq̄ sicut cholera igni sanguis aeri ⁊ melācholia terre sed aq̄ existit summū frigidoꝝ. Quarto materialꝭ cā phlegmatis ē ꝙ de nutrīētib' ē frigidū ⁊ cā ei' efficiēs ē caliditas claudicās seu abbreuiata vt dicet p̄nceps caplo seq̄nti. Oppositū dicit h̄ p̄nceps ⁊ p̄io cātice ⁊ auerroys ibidē. ¶ Attēde ꝙ phlegma pōt ꝯpari corpi dupliciꝭ. Vno mō scðm cōplexionē quā sortit̄ ex suis mēbris p̄ncipalib' corde scꝫ epate ⁊ cerebro. Alio mō scðm cōplexionē quā sortit̄ ex mēbroꝝ suoꝝ coalteratōe scꝫ frigidoꝝ cū calꝭis ⁊ hūidoꝝ cū siccis. Juxta hoc dic p̄io ꝙ phlegma ē manifeste frigidū ꝯpatiōe corpis p̄mo mō ꝯsiderati, qꝛ corp' scðm sua mēbra p̄ncipalia ē manifeste calidū: cū crebro dicat gal. octauo de vtilitate ꝑticularū ꝙ ē calidi' q̄ sit aer calidissim' estatꝭ. Scðo dic ꝙ phlegma est frigiditatꝭ pauce ꝯpatiōe corpis scðo mō ꝯsiderati vel cōparatiōe cutis qð pene idē ē. Jstð ꝓbat̄ p̄io qꝛ ex phlegmate nāli incedēte cū sanguine ꝑ venas tēꝑate q̄titatis nulla vnq̄ ꝑcipit̄ ifrigidatio manifesta corpis. Et cū phlegma nāle sit immixtū sꝑ sanguini suū frig' ꝯtēꝑat̄ a calore sanguis. ¶ Ad primū obiectū dic si vis ꝙ dicta p̄ncipis ⁊ ga. ð phlegmate. s. ꝙ est frigidi' qð ē i corpe intelligunt̄ de phlegmate vitreo. Jllud em̄ ē frigidissimū vt ait gal. 2. interioꝝ recitās se semel ex illo passuꝫ fuisse colicā. Vel dic ꝙ in corpe sano nihil ē multū frigidū. ⁊ iō stare pōt ꝙ phlegma sit friditatꝭ pauce ⁊ ꝙ sit frigidi' qð est in corpe. Ad scðm dic ꝙ phlegma nāle nō extinguit calorem itēsa frigiditate sꝫ poti' multitudine suffocādo calorē sicut oleū nimiū in lāpade dato ꝙ calidū fuerit extinguit ignē. Ad tertiū dic ꝙ phlegma nō ꝯpatur aq̄ scðm oīmodā similitudinē sꝫ in gn̄e qualitatū ita ꝙ ē frigidū ⁊ humidū sicut aq̄.

Ad q̄rtū dic ꝙ ꝓbat phlegma eē frigidū ⁊ humidū sꝫ non intēse ⁊ id cōcedit̄. ¶ Querit̄ q̄rto, vtrū sit aliqð phlegma dulce non naturale. arguit̄ p̄io ꝙ nō auctoritate gal. 2. de v̄tutib' naturalib' circa finē dicētꝭ. Attēdere igit̄ oꝫ etiā hic sicut choleraꝝ alterutrarū h̄ quidē vtile ē ⁊ scðm naturā aialis hoc aūt inutile ⁊ p̄ter naturā: ita ⁊ phlegmatis q̄tūcūq3 dulce benignū quidē eē hoc aiali ⁊ scðm naturā q̄tūcūq3 aūt aciduꝫ aut salsum factū hoc p̄ter naturā. Scðo oē phlegma dulce ē aptū vt aliq̄ tꝑe fiat sanguis nec ē valde frigidū ergo ē naturale ꝑ descriptōem iam datā. Tertio si aliqð phlegma dulce eēt in naturale illð eēt phlegma cui admixt' ē sanguis qꝛ nec cholera immixta phlegmati p̄bet ei dulcedinē nec melācholia sꝫ hec acetositatē ⁊ illa salsedinē: sꝫ cū sanguis sit melioꝛ humoꝝ nō infic̄ sꝫ ꝑficit phlegma. cui' rei signū ē ꝙ nā statuit vt ꝑ venas cū sanguīe incederet. Quarto phlegma neq̄t ꝯsequi alterū finiū ob quē creatū ē scꝫ nutrire mēbra phlegmaticarū cōplexionū nisi fuerit vehemēter immixtū sanguini nō igit̄ inaturalisat̄ ex tali mixtura. Oppositū dicit hic p̄nceps. ¶ Attende ꝙ phlegma dupliciter pōt imisceri sanguini ⁊ ex tali mixtura dulce fieri. Vno mō scðm cōem cursuꝫ nature. ita vt phlegma ⁊ sanguis i epate simul generent̄ ⁊ silꝭ in venas fluāt vt tꝑe necessitatꝭ phlegma fiat sanguis ⁊ nutriat. Alio mō p̄ter cōem cursum nāe cū scꝫ phlegma suꝑabūdat ⁊ extra venas expulsum ⁊ defluens cū sanguīe aliq̄ immiscet̄ sicut in catarris ⁊ saliuis q̄nq3 fit vbi nō q̄rit̄ ex illis nutritio nec vtilitas sꝫ expulsio sola. Juxta h̄ dic p̄mo ꝙ phlegma dulce p̄mo mō ē nāle. qꝛ currit cursu sibi ordiato a nā. iuxta fines suos statim dicēdos. Dic scðo ꝙ phlegma dulce scðo mō ē nō naturale qꝛ est cā reumatꝭ ⁊ ipedimēti gust' ⁊ appetit'. Facit em̄ immixtū saliue gustū assumptoꝝ extraneū ⁊ cōicatū ori stomachi substātialiter vl q̄litatiue quādā nauseā aut ianē satietatē. ¶ Ad primū obiectū dic ꝙ gal. loq̄tur de phlegmate dulci p̄° mō. Ad scðm nega ꝙ phlegma dulce scðo mō possit aptū fieri sanguis imo iā exiuit venas ⁊ factū ē cā morbi. Ad tertiuꝫ dic ꝙ sanguis immixt' phlāti dulci scðo mō nō ꝑficit sꝫ inficit ip̄m pl' grauando ⁊ oppilando ⁊ tollēdo gustū ⁊ appetitū. Ad q̄rtum dic ꝙ phlegma dulce scðo mō nūq̄ ꝑuenit ad fines ob q̄s creatū ē phlegma nāle.

Jn tertia parte dicit gal. dixisse ꝙ natura nō fecit ꝓpriū mēbrum receptaculo phlegmatis dulcis. i. ad recipiendū phlegma naturale sicut fecit duab' choleris scilicꝫ cholere rubee cistim fellis. ⁊ cholere nigre splenē. Cui' cā est qꝛ phlegma hꝫ silitudinē ꝓpinquā sanguini ⁊ oīa mēbra indigēt eo. s. vt tꝑe necessitatꝭ vertat̄ in sanguinē ⁊ nutriat ea. ⁊ iō fecit natura phlegma naturale trāsire cū sanguine. ¶ Dubitat̄ vtrꝫ phlegma h̄eat propriū receptaculū. arguitur ꝙ sic pulmo ē receptaclm phlegmatis. cuius rei signū est ꝙ semꝑ iuenit̄ mollis ⁊ imbibit' phlegmate. nec deest huius vtilitas. Nā phlegma ꝓhibet ip̄m a nimia exiccatione ex motu assiduo ⁊ cooꝑat̄ ad cordis refrigeriū ifrigidando aerē qui cōtinet̄ in cameris pulmonis. Juxta illð. Sꝫ pulmo madid' crudiq3 cruoris alūnus. Moltis distinct' cameris fouet ignea cordis Blādo ꝯcepti spiramīs ore flabello. Scðo stomach' ē receptaculū phlegmatis. Nā i eo paulatim phlegma ꝯgerit̄ ⁊ multiplicat̄ ꝓpterea suasit hyp. ad ei' expulsionē vomitū fieri quoq3 mēsibus. Juxta illð p̄ncipis p̄mi q̄rta caplo. 13. Hyp. p̄cepit fieri vomitū in vnoquoq3 mēse duob' dieb' cōtinuis vt in scðo emundetur illð qð fuit in p̄io die difficile. Et vt expellat̄ illð qð aduenit stomacho. hyp. nāq3 securitatē facit ꝙ cū eo ꝯseruat̄ sanitas. Et suꝑ codē gal. q̄rto de vtilitate ꝑticularū cap̄. 27°. ait. Bn̄ igit̄ ātiqui medicoꝝ silꝭ cū alijs p̄missionib' sanatiuis eos q̄ a cibarijs vomitus singulo mēse facere ꝯsulebant. hi q̄dē semel sufficere estimantes: hi aūt ⁊ bis facere dignificātes. Et hui' reddit cām qꝛ natura sine grauiori incōmodo nō potuit ad stomachū diriuare abstergentē cholerā sicut fecit ad intestina. qꝛ coegisset stomachū expellere cibū p̄us q̄ eēt digest'. Tertio itestina sūt receptaculū phlegmatis. Cui' rei signū est ꝙ gr̄a abstersionis ⁊ euacuatōis illius statuit natura cholerā ꝓfluere ad itestinū ieiunū vt a dicto phlegmate emūdet̄ intestinū illð ⁊ alia iferiora. Cui' rei signū ē ꝙ ipedito cholere transitu sepe iducit̄ colica ex phlegmate. Quarto sub cerebro ē ꝓp̄a ꝯcauitas ad recipiēdū ipsi' phlegmata ⁊ alias grossas suꝑfluitates quā gal. appellat octauo de iuuamēt̄ membroꝝ lacunā ⁊ nono de vtilitate ꝑticulaꝝ cap̄. 3. peluim seu embotū a q̄ ꝯfluunt per certos poros suꝑflua cerebri ad nares ⁊ palatū ⁊ talis cōcauitas videtur eē ꝓpriuꝫ receptaculum phlegmatis.

Quinto iuncture sunt receptaculum phlegmatis nam phlegmatis vtilitas vt dicet p̄nceps stati ē humectare iūcturas ⁊ id facere nō pōt nisi locet̄ i eis. Oppositū dicit hic p̄nceps. Et ga. 2. de v̄tutib' naturalib' ait. Phlegmatꝭ āt organū nullū fecit natura purgatiuū q̄m ē frigidū ⁊ hūidū ⁊ velut semidigestū aliqð nutrimētū. Jndiget igit̄ nō euacuari hoc tale sꝫ i corpe manēs alterari. ¶ Attēde ꝓ solutōe ꝙ in hūano corpe duplex reperitur naturale phlegma extēdēdo nomē phlegmatis naturalis ad omnē hūorē aquosum indigestū albū q̄ scðm cōem cursum nature reꝑit̄ i sanis. Quoddā gn̄at̄ in epate ex ꝑtibus aquosis chili cū alijs tribus humorib' ⁊ istð ꝓp̄ie dꝛ naturale. Aliud gn̄at̄ vel iuenitur i alijs mēbris quoddā ad certā vtilitatē vt in pulmone. Alið magis ex q̄dā necessitate māe q̄ ex vtilitate ⁊ intēsione agētis ꝑticularis sicut in stomacho ⁊ intestinis cōgerunt̄ paulatim aliq̄ ꝑtes chili viscosiores ⁊ adherēt ꝑietib' coꝝ sua viscositate ⁊ a calore decocte fiūt velut qðdā phlegma ⁊ in cerebro ex vaporib' sursuꝫ latꝭ ⁊ illic ispissatis gn̄at̄ sepissime phlegmatica suꝑfluitas ⁊ hec nō ꝓp̄e dꝛ phlegma. Juxta illud gal. 2. de v̄tutib' naturalib' circa finē. Que v̄o ex cerebro defluit suꝑfluitas fortassis q̄dē vtiq3 neq3 phlꝭa q̄s recte sꝫ blemiā id ē pituitā ⁊ corizā queadmodū noiat̄ vo caret. His p̄missis dic p̄mo ꝙ phlegma nāle p̄mi modi nō hꝫ ꝓpriū receptaculū sicut h̄nt due cholere. Nā null' cānalis i epate reꝑit̄ ꝓpri' cānalis deferēs phlegma ad aliqð ꝓpriū receptaculū sicut reꝑit̄ ꝓpri' cānalis deferēs cholerā ad cisti fellis ⁊ ꝓpri' portās ad splenē melācholiā. Jtē si qð eēt ei tale receptaculuꝫ ⁊ illuc transmitteret̄ ꝑuaret̄ suis finib' in ꝓximo dicēdis ⁊ inutile redderet̄. Dic scðo ꝙ phlegma naturale scði modi hꝫ plura receptaclꝭa vnū i lacuna q̄ cerebro subest. alteꝝ in pulmone. alið i stōacho. aliud in itestinis. Jllud v̄o quod ē in iūcturis ⁊ mēbris frequēter ⁊ fortiter motis ē velut ros q̄dam subtilis ad eas ex phlegmate nāli q̄ ē i venis resudās. Et hinc pꝫ solutio argumētoꝝ an̄ oppositū

Jn q̄rta pte dicit p̄io ꝙ indigētia q̄ mēbra idigent phlegma-

te est ꝓpter duas res q̄rū vna ē necessaria ⁊ altera ē iuuatiua. Et res necessaria ē ꝓpter duas res. Et hoc totū intellige sic ꝙ phlegma fit in corpe ꝓpt necessitatē ⁊ vtilitatē. Et necessitas eiꝰ ē duplex ⁊ vtilitas simplex. Cōseq̄nt declarat p̄mo primā necessitatē phlegmatis ibi [Una ē] Scḋo scḋaꝫ ibi [Altera] Tertio simplicē vtilitatem ibi [Juuatiua vero] Dicit ergo p̄io vna necessitas phlegmatis ē vt sit iuxta mēbra ad hoc vt operent̄ i eo v̄tutes eorū naturales ⁊ coquāt ⁊ digerāt et nutriant̄ ex eo cū mēbra amiserint nutrimētū qḋ ꝯsueuit vēire ad ipsa qḋ ē sāguis bonꝰ ꝓpt retētionē mãe sanguis. q̄ quidē retētio a stōacho ⁊ epate fit ꝓpter aliquas cās accidentales.

res. Una ē necessaria: ⁊ altera iuuatiua. Necessaria vero ē propter duas res. Una ē vt sit iuxta mēbra ad hoc vt cum mēbra nutrimētum quod ad ipsa venire cōsueuit amiserint quod est sanguis bonus ꝓpter retentōem materiei eius que a stomacho fit et epate ꝓpter aliquas causas que accidunt: operētur in eo virtutes eorū naturales ⁊ coquāt: ⁊ digerant: ⁊ nutriantur ex eo Et sicut calor innatus digerit ipsum ⁊ rectificando facit ipsum sanguinem. similiter calor extraneus ip̄m plerūq̄ꝫ putrefacit ⁊ corrūpit. Hanc v̄o necessitatis partem nō habent due cholere. Due nāq̄ꝫ cholere phlegmati in hoc cōicant ꝙ calor naturalis ipsum rectificat: ⁊ facit ex eo sanguinem: lꝫ in hoc cōicent ei ꝙ calor accidētalis ea oīa mutat: ⁊ facit ex eis rem putridā ⁊ corruptā. Altera est vt sanguini admisceat̄: vt ipsum aptū reddat ad mēbra phlegmaticarū complexionū nutrienda i sanguine: quorū q̄ ea est nutriturus oꝫ phlegma actualiter esse s̄m mensuram notam sicut ē cerebrū. Et hoc q̄dem in duabus est repertū choleris. Juuatiua vero est vt humectet iūcturas ⁊ membra que multe existūt motionis: ne siccitas eis accidat ꝓpter calorem qui ex motu prouenit ⁊ fricatione. Et hoc quidem est iuuamētum stans in terminis necessitatis.

Et sicut calor īnatus digerit phlegma ⁊ rectificādo ꝯuertit ipsum in sanguinē sic calor extraneꝰ sepe putrefacit ⁊ corrūpit ip̄m. Et hāc primā necessitatē seu necessitat̄ ptē nō habēt due cholere puta rubea ⁊ nigra q: nō ꝯueniūt in hoc cū phlegmate cū calor inatus rectificat ip̄m ⁊ ex eo facit sanguinē ſꝫ in hoc ꝯueniūt phlegma ⁊ due cholere ꝙ calor accidētalis mutat putrefacit ⁊ corrūpit eas oēs. ¶ Attende hic p̄io. circa h̄ ꝙ dicit vt sit iuxta mēbra ad hoc vt operent̄ in eo v̄tutes ꝙ phlegma nō nutrit mēbra donec sit i venis sanguificatū v̄tute cōicata venis ab epate nisi ꝙ aliq̄d phlegmat̄ subtile attractū ad mēbra p̄t ea nutrire q̄dā nutritōe refocillatoria ad instar roris: imo dixerūt aliq̄ ꝙ p̄usq̄ phlegma nutriat necessario redit ad epar vt sanguis fiat. Nusq̄ em̄ inq̄ūt aliūde pōt sortiri ruborē nisi a carne epat̄: ſꝫ nō credo id veruꝫ eē cū i meseraicis iā incipiat chilꝰ adipisci ruborē. Cuiꝰ rei signū est ꝙ epate oppilato vt fluxu vētris ide ꝓcedente materia defluit vt lotura carnis. ¶ Attēde scḋo. circa hoc ꝙ dicit q̄q̄dē retētio a stomacho ⁊ epate fit ꝙ mã sanguis pōt retineri a stomacho vel epate mult̄ de cāis. Una ē cū cibus abextra nō mistrat̄ tpe famis. tūc em̄ stomachꝰ auide retinet id qḋ i eo ē ⁊ epar sil̄r. Alia ē oppilatio vel apostema ꝯtingēs in fundo stomachi vel i meseraicis vel in epate. Alia ē debilitas expulsiue stomachi cū debilitate attractiue meseraicarū ⁊ epatis. ¶ Attēde tertio ꝙ calor inatꝰ iō digerit phlegma q: agit vt instrumētū v̄tut̄ aīe mouet ergo sicut mouet̄ Nā talis ē natura istrumēti ſꝫ calor extraneꝰ corrūpit ip̄ꝫ q: agit vt calor cuiꝰ ē disgregare seu dissoluere etherogenea. ¶ Querit̄. vtrū due cholere possint ꝯuerti i sāguinē ⁊ nutrire mēbra sic phlegma. Arguit̄ ꝙ sic q: cholericꝰ pōt reduci ad sanguineū ergo cholera ad sanguinē ꝯn̄a tꝫ q: humores sunt magis passibiles et facilius alterabiles q̄ ip̄a corpa iā dura ⁊ solida effecta. Scḋo humor calidus ⁊ siccus pōt īfrigidari ⁊ hūectari sicut ptꝫ i digestiōe egritudinū cholericarū ergo pōt reddi tēpate calidꝰ ⁊ hūidus q̄a in habētibꝰ simbolū facilior ē transitꝰ. Tertio phlegma pōt imisceri cholere s̄m ptes minutas ex equo et ide ꝓueniet tēpatꝰ hūor ⁊ p ꝯseq̄ns sanguis. Nā caliditas ⁊ siccitas cholere ⁊ frigiditas ⁊ hūiditas phlegmat̄ sese ꝯtēpabūt. Quarto si cholera nō posset fieri sanguis h̄ iō videret̄ eē q: nimis coctū vel iā coctū nō pōt discoqui vel reincrudari ſꝫ ꝯ̄riū manifeste apparet. Nā lac ē sanguis coctꝰ duplici decoctiōe scꝫ semel i epate ⁊ semel i vbere ⁊ tn̄ ipsum comestū ꝯuertit̄ in chilū ⁊ postea in phlegma ⁊ alios humores. Aliter nāq̄ꝫ phlegma nō fieret in lactētibꝰ cuiꝰ ꝯ̄riū manifeste videmꝰ. Idē posset argui de sanguīe porcino q̄ coctꝰ comedit̄ cū intestinis ex ipso nāq̄ꝫ fiūt q̄ttuor hūores. Quīto arguit̄ sp̄aliter de melācholia cibꝰ vehemēter melancholicꝰ vt fabe ātique panis nigerrimꝰ ⁊ lepores vetusti fiūt i pte sanguis nā plures rustici nu-

triunt̄ ide igit̄ a fortiori pōt hūor melācholicꝰ ꝯuerti in sanguinē. Naꝫ melācholia ⁊ sanguis cōicant i mã ꝓxia videlicꝫ chilo ex q̄ fiūt. Cibꝰ v̄o melācholicꝰ neq̄t fieri sanguis nisi priꝰ ꝯuertat̄ in chilū. Oppositū dic̄ h̄ p̄nceps ⁊ gal. 2. regiminis acutorꝫ ꝯmēto illiꝰ can̄. Quorꝫ aūt phlegma est dominans ait. hūor aūt phlegmaticꝰ qn̄ digerit̄ i illo spatio ꝯuertit̄ ⁊ mutat̄ ad sāguinē. In aliq̄ aūt duaruꝫ cholerarꝫ non ē possibile vt r̄deat ad ip̄aꝫ sanguis. Et auerroys ait scḋo colligꝫ ca. p̄io. ⁊ due cholere n̄ sunt mat̄ia mēbri neq̄ꝫ ꝓpinq̄ neq̄ꝫ remota. ideo q: mēbra nō gn̄ant̄ ex ipsis ⁊ ipossibile ē eas ꝯuerti in sanguinē ¶ Attēde ꝓ solutione ꝙ duas choleras posse ꝯuerti in sanguinē dupl̄r intelligi pōt scꝫ vel de potentia propinq̄ vl̄ de remota. Juxta h̄ dic p̄o ꝙ nihil ꝓhibet potētia multū remota ex duabꝰ choleris fieri posse sanguineꝫ ita ꝙ mã q̄ nūc ip̄a est

formis cholerarꝫ postea subsit forme sāguis Nā sic ex aq̄ fieri p̄t ignis ⁊ ex t̄ra aer q̄ maxie sunt ꝯ̄ria. Quid em̄ ꝓhibet vel cholerā vl̄ melācholiā in terrā effusaꝫ illic putrefieri ⁊ inde herbā nasci ⁊ illā comestā sāguineꝫ fieri. Dic scḋo ꝙ due cholere potētia ꝓpinqua in sanguinē nō possunt ꝯuerti. Cuiꝰ rō est q: hūiditas aerea tēpata quā necesse ē abūdare i sanguine ab eis abscessit ⁊ cū ꝯtinue calor nālis agat i eas ipossibile ē cholerā discoq̄ ⁊ dulcescē ⁊ melācholiā hūectari qḋ tn̄ eēt necesse si deberēt fieri sanguis. ¶ Ad p̄mū obiectū dic ꝙ lꝫ cholericꝰ possit effici sāguineꝰ cholera tn̄ nō pōt effici sanguis. Et huiꝰ rō ē q: cholericꝰ hꝫ arbitriū eligendi cibos q̄s vult ⁊ hꝫ v̄tutes opantes i cibos illos ⁊ v̄tētes eos paulatim i ip̄am ipsiꝰ cholera v̄o nihil hꝫ horꝫ. Ad scḋꝫ dic ꝙ cholera pōt i frigidari ⁊ hūectari q̄litatiue ſꝫ nō ip̄aliter p attractōem ⁊ assillatiōem alicuiꝰ hūiditatis ad eā ita dic de caliditate ⁊ hūiditate nūq̄ tn̄ ob id fiet sanguis. Ad tertiū dic ꝙ si cholera ⁊ phlegma miscerētur equalit̄ forsan inde surgeret aliqḋ mixtū tēpatū q̄litatiue ſꝫ nō sanguis q: ex sola tali mixtura neq̄ꝫ cholea discoq̄ret̄ neq̄ꝫ digestiꝰ redderet̄ phlegma eo ꝙ calor cholere nō ē digestiuꝰ. Ad q̄rtū dic ꝙ lac ⁊ sanguis ꝯstant ex diuersis substātijs q̄rū q̄dā sūt aquose q̄dā terrestres alie aeree vt priꝰ allegatū est eē dictū a gal. scḋo elemētorꝫ. Et ꝓpterea nihil ꝓhibet ꝙ lac cōestū vel sanguis in stōacho ptim fiat chilꝰ ⁊ pti ps grossa expellēda p feces ⁊ rursus ex illo chilo fiāt i epate q̄ttuor hūores. ⁊ ex vno illorꝫ scꝫ sanguine rursus fiat lac. Nec ē imaginādū dum ista comedunt̄ ⁊ fit ex eis chilꝰ ꝙ ob h̄ discoquāt̄ imo aliq̄d ipurū ⁊ idigestū qḋ erat i eis clausū p digestiones stomachi et epat̄ depurat̄ ⁊ decoq̄tur donec fiat sanguis. Et de ptibꝰ aereis: ⁊ digestis lact̄ ⁊ sāguis dū comedunt̄ ꝯtingere p̄t alterū triū vel q̄ rapiunt̄ ilico a meseraicis epate et mēbris si assit necessitas vel ꝙ stōachꝰ voluptuat̄ i eis ⁊ nutrit̄ quodāmō ex ipsis vl̄ ꝙ resoluunt̄ ⁊ grossum ex eis fit mã fecis expellēde sic de sanguie fieri solet i venis cū nimis decoq̄tur. Intēdū em̄ subtile eiꝰ resoluit̄ vel ꝯuertit̄ i cholerā ⁊ grossum ipsiꝰ i melācholiā. Ad q̄ntū ꝯcede ꝙ ex cibo vehemēter melācholico pōt fieri sanguis ſꝫ nega ꝙ sil̄r fiat ex m̄lia. Et rō ē q: cibo q̄tūcūq̄ꝫ m̄lico ex q̄ ē cibꝰ ē aliq̄s succꝰ vel aliq̄ hūiditas ꝯuertibil̄ i chilū ⁊ sāguinē m̄lia v̄o exuccata ē ⁊ terrestris fctā. Scḋo dic p̄n. alia necessitas phlegmatis est vt misceatur cū sāguie ⁊ reddit ip̄ꝫ aptū ad nutriēdū mēbra phlegmaticarū ꝯplexionū sicut cerebrū ⁊ nuchā i q̄rū sāguie q̄ dꝫ ea nutrire notabilē phlegmat̄ ptē eē oꝫ. Et h̄ modꝰ necessitat̄ ē inuētus i duabꝰ choleris. ita ꝙ oꝫ i sāguie q̄ dꝫ nutrire mēbra cholerica sicut pulmonē notā eē cholere ptē ⁊ i illo q̄ nutriturꝰ ē mēbra m̄lica sicut ossa cartilagines ⁊ ligamenta notā eē ptē m̄lie. ¶ Querit̄. vtrū opteat i sāguie nutrituro mēbra phlegmaticarꝫ ꝯplexionū notā eē phlegmat̄ ptē. Arguit̄ ꝙ nō. illa mēbra sūt m̄ltū lapsa i hūido ergo n̄ ꝯuenit eis nutrimētū multū phlegmaticū: ꝯn̄a tenet quia ledunt̄ a sil̄ bꝰ sue crasi faciliter iuuant̄ aūt a ꝯ̄rijs moderato vsu scḋo tegni. Et i signū huius natura ordinauit organū olfactꝰ iuxta cerebrū vt fumales euaporationes sine

quib' nō fit odorat' q̄ sunt vt plurimū calide ꝛ sicce ꝓuenientes ad cerebrū cōfortēt ip̄m. Scđo mēbra phlegmaticaꝝ ꝯplexionū leuiter ꝛ sepe morbis vexāt frigidis ꝛ hūidis vt apoplexia epilētia letargia subethyalysi spasmo: ergo addere phlegma sāguini nutrituro ea ē aptare ip̄a ad morbos ꝛ ī proprijs īpedire opib' qđ nefas est attribuere nature de possibilibus meliora faciēti. Tertio sanguis capit' ē purissimus nō igit' ē ico nota phlegmat' q̄titas. Assumptū ptꝫ p aristot'. trac. p̄io. libro đ somno dicētē. Est autem tenuissim' q̄deꝫ sāguis ꝛ purissim' q̄ i capite: dēsissim' ꝛ turbidissim' q̄ i īferiorib' ptib'. Et hui' rei signū ē φ fortit' cruētātes ex narib' emittūt sepe sāguieꝫ rubeū caꝫ nulla tictū albedie. Quarto itellect' ē melior nō ꝑpt friditatē sāguis sꝫ ꝑpt subtilitatē ꝛ puritatē vt ait arist. 12. aīaliū caplo tertio. cū igit' cerebrū sit sedes ṽtutū īmediate mīstrantiū intellectui videt' φ debeat ali subtili ꝛ puro sanguīe p̄sertim ī hoīe vt vigeat ī intellectu q̄ distinguit' a brutis ꝛ ꝯuenit cū diuinis. Quito corꝑib' phlegmaticis nō ꝯpetūt cibi phlegmatici q: sil'e additū suo sil'i facit ip̄ꝫ furere ꝛ augeri: ergo nec̄ mēbris phlegmaticis sanguis phlegmaticus. Oppositū dicit hic p̄nceps. ꝛ rō ꝑsuadet qm̄ nutritio fit a sil'i. ¶ Attēde p° ꝑ solutōe φ mēbra phlegmatica sunt cerebrū nucha ꝛ nerui ī suis originib'. ꝛ his addiderūt q̄dā glādulosas carnes adipeꝫ ꝛ pinguedinē. ¶ Attēde scđo φ cuilibet mēbro sano ad custodiā ꝑpe sanitatis sil'ia cōueniūt. Juxta illđ gal'. 3. tegni. Calidiora calidiorib' indigēt adiutorijs frigidiora frigidiorib'. Et illđ cōmune medicīe p̄ncipiū. Sanitas suo ꝯuat' sil'i: sicut cura morbi fit ꝑ cōtrariū. Ex isto seq̄tur responsio ad q̄sitū scilꝫ φ oꝫ in sanguīe nutrituro mēbra phlegmaticaꝝ cōplexionū notā esse phlegmatis ꝑtē. Nā ī vera nutritōe oꝫ nutriēs qđ cedere dꝫ loco resoluti q̄ntū possibile ē eē sil'e nutrito. Et si nō ita sit paulatim ducet nutritū extra ꝑpriā nāꝫ sicut gutta sepe cadēdo cauat lapideꝫ: ꝛ carnes ꝯtundūt cultellū ferreū quo crebro scindunt'. ¶ Ad p̄mū obiectū dic φ lꝫ mēbra phlegmatica sint multū ī hūido lapsa ꝯpatione ad tēꝑamentū cutis vel pōderis sunt nihilomin' tēꝑata ad iusticiā q̄diu seruāt ꝑpriā naturā ꝛ sunt ꝯseruāda in sua īnata humiditate. Et dū ga. dicit. Ledūt' q̄dā a sil'ibus sue crasi facile intelligit illud vel de lapsis a tēꝑamēto iusticie vel de sil'i in q̄litate nō ī gradu tale nāc̄ sepe alterat ꝛ facit furere suū sil'e. Et ad cōfirmatōnem de organo olfact' dic φ fumalis euaporatio aromatū nō ꝑficit cerebro tēꝑato ad iusticiā calefaciēdo vel desiccādo sꝫ ꝯfortādo ꝛ quodāmodo viuificādo sp̄ūs. sicut eni fetores corrūpūt ṽtutes mortificādo sp̄ūs sic boni odores cōfortāt viuificādo. Cerebro ṽo distēꝑato ī frigido ꝛ hūido cōferūt odores boni alterādo ꝛ cōfortādo. Ad scđꝫ dic φ q̄n mēbra phlegmatica vexant' egritudinib' frigidis ꝛ hūidis vl' sunt in ꝑria dispōne ad eas alterādū ē eoꝝ nutrimētū ꝛ ꝯuertendū regimē ad ꝯⁱriū egritudinis sed dū sunt sana nequaq̄. Ad tertiū dic φ ad caput triplex sāguis maneries ascēdit. Vn' ē grossus terrestris nutritur' ossa q̄ sunt ī capite ꝛ alia mēbra. Alius ē hūidus phlegmatic' nutriturus sb̄am medullarē cerebri. Ali' subtilis purus ꝯuertibilis ī sp̄ūs quoꝝ magna copia indiget cerebrū. P̄rio ad oꝑatiōes fantasie cogitatōnis ꝛ mēorie. Scđo ad sensatōnes oīm q̄nq̄ sensuū exterioꝝ. Tertio ad motiōes volūtarias oīum musculoꝝ corꝑis. Et nō ē imaginandū φ ī solo corde generent' oēs sp̄ūs vitales: īmo ꝑ totū corpus vbi arterie diffundunt': sp̄ūs vitales sāguie arteriali spirituificato ī dyastole assidue fiūt ꝛ maxie ī cerebro post cor. Cui' rei signū ē assiduā cerebri pulsatio. Nec etiā ē imaginādū φ sāguis arterial' tot' gn̄et' in corde: īmo arterie fere vbiq̄ venis associate et ꝑuie sibi inuicē existētes sugūt a venis ꝑtes subtiliores sui sanguis q̄s post spirituificāt ꝛ ista faciūt ṽtute eis p̄stita a corde. Et tot' sanguis latus ad cerebrū hoꝝ gr̄a est subtilis pur' ꝛ id voluit aristo. libro de somno. Jd etiā ꝑsuadet ꝯfirmatio de cruore ꝑ nares emisso. Ad q̄rtū dic sil'r. Ad q̄ntū dic φ nō est sil'e de corꝑib' phlegmaticis ꝛ mēbris phlegmaticis. q: corꝑa phlegmatica nō sunt tēꝑata ad iusticiā in specie hūana sicut sunt mēbra phlegmatica ī sua specie. Et iđ tuti' ē regere corꝑa phlegmatica regimīe aliq̄liter r̄ductiuo q̄ manutenere ip̄a ī suo lapsu ꝛ aptitudine ad egrotādū lꝫ ꝑ sil'ia in gradu in effectu vel q̄litate regenda venirēt si q̄reret' hoꝝ pura ꝯseruatio. Tertio dicit p̄nceps φ iuuatiua res seu iuuamētū phlegmat' ē vt humectet iūcturas ꝛ mēbra que multū mouent' ne desiccent' ꝑpt calorē q̄ ꝑuenit ex motu ꝛ fricatiōe. Et hoc ē iuuamētū stans in termīs necessitatis id est ꝑpinquū necessitati seu q̄si necessariū. ¶ Attēde hic p̄io φ oīs mot' localis ꝯfricatiuus est

Nō naturalis aūt phlegmatis: aliud est superfluitas diuerse essentie vsq̄ ad sensum. ꝛ istud ē muscilaginosum. Aliud ē in substātia equale ī sensu: ꝛ in veritate diuersum: ꝛ est phlegma crudum. Aliud est valde subtile et ipsum est aquosum. Aliud est valde grossum album videlicet: et est illud quod vocatur gipseum: ꝛ ipsum est cuius subtile fuit resolutum: ideo φ in foraminib' ꝛ iuncturis diu fuit retentū: quod omnib' existit grossi'.

calefactiuus intantū φ aliqui veterū dixerūt calorē ignis ī sphera sūpsisse originē a motu celi ꝛ oīs fortis ꝛ māsiu' calor ē resolutiuus ꝛ desiccatiu'. Cū igitur iūcture ossiū dicte articuli q̄ ꝑ musculos ꝛ chordas mouent' alligatas eis ex motu m'lto calefiāt ꝛ exiccentur nisi humectatōnē alicūde reciperent ad tantā possent peruenire siccitatē φ cōtererēt' et cōminuerēt' ī pulueres. Natura igitur sagax ꝓuidit eis de hūiditatib' phlegmaticis resudātibus a venis ī eas et ipsas humectātib' sicut solent aurige suoꝝ curruū inungere cātos ad faciles mot' ꝛ ne cito cōminuant' cōfricatōe assidua. ¶ Attende. 2. φ hoc op' phlegmatis nō ē necessariū simplicit' q: īfantes ꝛ impotes ad ambulandū ꝛ oꝑandū cū manib' ꝛ degētes ī ocio nō indigēt eo: sꝫ laboratores ꝛ vtētes fortib' exercitijs hoc iuuamēto indigēt ꝛ ē eis q̄si necessariū. Sꝫ īstabit aliq̄s siccitas ītēsa reddit corpus ꝑatius ad motōes ergo mēbra mot' nō indigēt phlegmate ꝯña ꝓbat'. q: phlegma siccitatē minuit. Assumptū ptꝫ q: cholerici ꝛ frenetici ꝛ maniaci sūt īpetuosissimi ī suis motib'. Jtē phlegmatici sunt oīm grauissimi ꝛ mīme apti ad mot' ꝛ tn̄ suis iūcturis nō deest phlegmatica hūiditas. Jtē cū iūcture sunt humectate ex diuturno ocio si se dederint exercitio forti repēte statim incurrūt lassitudinē ꝛ sentiūt ꝯfractiōem ī iūcturis q̄si fuissent bacul' ꝑcussi. Jtē natura sufficient' ꝓuidit sine phlegmate ne ossa ī motibus fortib' seipsa cōminuāt vl' alterēt in h̄ φ int' ea cartilagines posuit. ¶ Ad p̄mū dic φ siccitas intēsa vsq̄ ad aliq̄d reddit corp' agili' ꝛ veloci' ī motib' sꝫ nō forti' ꝛ ꝑmanēti' in oꝑib' q̄ ꝯueniūt sue speciei. φ si siccitas ad plurimū excreuerit ꝓueniet ex motib' lassitudo arefactiua ꝛ tādē īpotētia ad motū sicut ē videre ī ethicis ꝛ ptisicis. φ si maniaci ꝛ frenetici q̄n̄q̄ exerceāt fortiores mot' seipsis sanis nō ꝯtingit eis hoc ꝑpt' siccitat' intēsionē sꝫ q: cessantibus in eis actib' discretōis ꝛ rōnis sp̄ūs aīales applicant' motibus īpetuosis. Ad scđm ꝛ tertiū dic φ ꝓbāt solū hūiditatē sup̄fluā nocere motib' ꝛ id cōcedit'. Ad q̄rtū dic φ cartilagines suffragant' ossib' ne se cōminuāt sꝫ sole nō sufficiūt ī fortib' ꝛ ꝯtinuis motib': īmo nisi aliq̄ supꝑueniret ipsis hūiditas arefierēt ī se ꝛ redderent motū ossiū difficilē. Nō solū hoc etiā iuuamētū phlegmatis hꝫ locū in iūcturis sꝫ etiā ī alijs mēbris mot' magni. Juxta illud gal'. 13. de vtilitate ꝑticulaꝝ ca°. 8. Ac etiā viscosus hūor huic tunice circūeffusus ē sicut ei q̄ colligat spōdiles vniuersos ꝛ articulos ꝛ lingue ꝛ laringi ꝛ vrinatiuo poro ꝛ sūmatim dicēdo oīb' q̄cunq̄ moueri freq̄nt' indigēt timor erat si siccarent' dolore q̄dē ip

Non natura ꝛc̄. Jn hac ꝑticula q̄ est de (sa corrūpi aut act'. phlegmate nō nāli p̄io distigunt' modi seu sp̄ēs īnaturalis phlegmatis ex ꝑte sb̄e. Scđo ex ꝑte sapoꝝ addito hoc de phlegmate vitreo qđ omissuꝫ fuerat ī p̄ria ꝑte ibi [Et ex phlegmate ē qđdaꝫ] Tertio recolligūt' ī sūma sp̄ēs phlegmat' nō nālis tā ex ꝑte saporis

Jn p̄ria ꝑte dicit φ nō nālis (q̄ sb̄e ibi [Jā igit' declaratū ē] phlegmatis qđdā ē muscilaginosum ꝛ ē supꝑfluitas diuerse essentie vsq̄ ad sensum id ē ita diuersa ī suis ꝑtib' s'm subtilitatē ꝛ grossiciē φ ꝑ visum deꝑ̄hendit' sua diuersitas. Aliud ē phlegma grossum qđ appet eq̄le in sb̄a h̄ ē ī subtilitate ꝛ grossicie s'm iudicium sensus sꝫ ī ṽitate diuersum ē ī suis ꝑtib'. Aliud ē valde subtile et illud ē phlegma aq̄suꝫ. Aliud ē valde grossuꝫ albū vocatū gipseū scꝫ phlegma cui' subtile fuit resolutū ꝑpter nimiā morā ei' in iūcturis ꝛ grossuꝫ remāsit q̄si lapidificatū. Et h̄ phlegma ē grossius alijs oīb'. Adde p̄dictis phlegma vitreū de quo agit p̄nceps ī ꝑte sequēti ꝛ hēbis q̄nq̄ phlegmat' modos ex ꝑte eēntie seu sb̄e distinctos. s. muscilaginosuꝫ grossuꝫ subtile gipseū vitreū. φ si ꝯprehēderis grossum sub muscilaginoso q: paꝝ differūt ab inuicē habebis dūtaxat. 4. mōs. ¶ Attēde p° φ phlegma muscilaginosuꝫ dcm̄ ē a sil'itudīe quā hꝫ cū muscilaginib' extract' a medicis cuius modi sūt muscilagīes lini psilij fenugreci. sic ei dcē muscilagīes sꝫ glutinose ꝛ diuerse ī suis ꝑtib' ī sb̄tilitate ꝛ g̃ssicie. ꝛ claritate ꝛ obscuritate sꝫ φ vna pl' hꝫ aeris īclusi q̄ alia sic ē đ isto phl'ate. ꝛ sepi' h̄ iuēit' ī emūctōib' descēdēs a cēbro ad nares: ꝛ q̄n̄q̄ ī vomitib' ꝛ secessib' ꝛ vrinis. Et intđū vidi sanari sciaticā diuturnā per multam emissionem huius phlegmatis cū vrina q̄uis rarū sit hoc.

¶ Attende secũdo ꝙ phl'a grossũ multiplicat in stõ ⁊ in intestinis. Et ꝓpter ipsius expulsionẽ a stõ ꝓcepit hypo. fieri vomitum vnoq3 mense bis. Et ꝓpt eius expulsionẽ ab intestinis statuit nã cholerã defluere a cisti fellis ad itestinũ ieiunũ: ⁊ ꝯñter ad alia iferiora q̃tinus abstergẽt istud phl'a a sup̃ficie intestinoꝝ ⁊ faceret descendere cuz fecibus. Multiplicat etiã int dum in venis spãlr in senib' ꝓpt diminutionẽ digõnis et illic morã trahẽs paulatim angent ⁊ igrossat: ⁊ cum tandem ab eo grauetur natura ⁊ nõ possit ipsum per vias expulsiõis ordinarias expellere

Et ex phlegmate est qδdaz qδ est salsuz qδ omnib' phlegmatis speciebus acuti' ẽ ⁊ siccius ⁊ leuius. Omnis vero salsuginis causa ẽ: vt aquose humiditati pauci saporis: aut priuate eo: terree partes aduste cõplexionum siccarum ⁊ saporis amari eq̃li temperamento misceantur. Si eis multe fuerint amarus proueniet sapor. Et ex hoc quidem fiunt sales: et aque salse. Et est etiam cum sal fit ex

facit de possibilibus quod melius est elongat ip̃m a corde ⁊ alijs mẽbris extrĩsecis ⁊ mittit ad extrema spãliter ad tibias: q2 sua grauedine nãliter tẽdit ad inferiora. Et ista est cã q̃re tibie senũ inflant inflatiõe relinquẽte foueã post imp̃ssionem digiti spãliter circa noctẽ ⁊ in pinguib' ⁊ solitis nutriri humidis. ¶ Attende 3° ꝙ subtile phl'a est velut aq̃ aliqualr inspissata: ⁊ sepius iuenit in saliuis ⁊ sputis male digerentiũ ⁊ nimis bibentiũ. Et a cerebro ad nares distillare solet in ꝓncipio corisaruz. Et cũ per decoctionẽ inspissat ꝯuertit in phl'a grossum vel muscilaginosum. ¶ Attẽde 4° ꝙ phl'a gipseum sic noiatur q2 gipso similat. Et est gipsuz lapis laminosus alb' ꝓuius vt dicit p̃n. 2. hui' ca. de gipso. Et hoc phl'ma non est fluidũ neq3 molle: sed durum vt creta: ⁊ ideo non humor ꝓprie'. Et gñatur cõiter in podagris ⁊ chiragris nodosis ex grosso phl'ate clauso in iuncturꝭ: ⁊ illic manente donec subtile ipsius sit resolutũ ⁊ grossum ei' adeo induratum vt sit sicut lapis: ⁊ tũc impedit flectionẽ iuncture. ⁊ facit podagram nodosam fere insanabilẽ. Juxta illδ ouidij. Soluere nodosam nequit medicina podagrã. Aliq̃n tñ visum est hoc phl'a rũ

Et ex phle (pe cutim ⁊ petiati excidere a iũcturis s3 id raro fit gmate ⁊c. In hac 2ª p̃te que ẽ de spẽb' phl'atis inãlis fm sapores p̃mo agit de phlegmate salso ibi | Et ex phl'ate ẽ qδdaz | Scδo de acetoso addẽdo aliq̃ de dulci ibi | Et ex phlegmate est qδ est | Tertio de pontico ibi | Et ẽ aliud phl'ma | Quarto de vitreo qδ q̃nq3

In p̃ma harũ p (est acre: q̃nq3 insipidũ ibi | Et est phl'at spẽs | ticula p̃mo tangit nãm phlegmatis. Scδo cãm salsuginis oĩs s3 seip̃am ibi | Ois vero salsugis. Tertio cãm salsuginis phlegmatꝭ fm gal. cuius dicta infp̃tat ibi | Gal. ṽo |. Primo ergo dicit ꝙ ex phl'ate est qδdam qδ ẽ salsum: ⁊ illud est acutius. i. magis mordax ⁊ siccius ⁊ leui' ceteris spẽb' phl'atis: ⁊ illud est ꝓpt cholerã quã suscipit in se q̃ sicca existit leuis ⁊ acuta. Et hoc phl'a sepe repitur in stomachis phlegmaticoꝝ potantiũ libẽter vina fortia: ⁊ vtentiũ salsis ⁊ acutis: ⁊ adherẽs stomacho causat interdũ sitim clamosam: ⁊ diu decurrẽs ꝑ intestina q̃nq3 excoriat ea: ⁊ inducit dissinteriam ⁊ infiltratum in ano frequẽter inducit fortem tenasmonẽ. Secũdo dicit ꝙ cuiuslibet salsuginis cã est vt terree partes aduste cõplexionũ siccarum ⁊ saporis amari misceant equali mixtura seu temꝑamẽto humiditati aquose pauci saporis aut p̃uate sapore. Et dicit notãter equali tẽperamento: q2 si partes terree aduste multe essent ⁊ superarẽt humiditatẽ aquosam ꝓueniret inde sapor amarus. Et ex hoc. i. ex tali mixtura sicci terrei adusti amari cũ humido aqueo insipido fiunt sales in salinis ⁊ aque salse in puteis: ⁊ mari. Fit etiã q̃nq3 sal ex cinere: ⁊ q̃nq3 ex alchali ⁊ aliq̃n ex calce: ⁊ interdũ ex alijs puta ex tartaris seu grauellis vini vel fuliginib' camioꝝ siccis ⁊ adustis cum sc3 aliq̃d horum in aqua coquitur ⁊ postea colat illa aqua ⁊ tã diu sola iteꝝ bullit ꝙ i sal vertit. vel dum dimittit illa aqua per se inspissari processu tẽporis sine vlteriori decoctione. Similiter quãdo cholera sicca natura ⁊ adusta miscuerit se mixtione equali phlegmati tenui carẽti sapore vel insipido: faciet hoc phlegma salsum ⁊ calefaciet ip̃m hoc igitur phlegma est cholericum. ¶ Attende p̃mo ꝙ sapor salsus fundatur in substantia calida media inter subtilitatẽ ⁊ grossiciem. In calida nãq3 grossa fundatur sapor amarus. Et in calida subtili sapor acutus. Et in calida media sapor salsus: vt ait serapiõ in principio aggregatoris ⁊ p̃nceps scδo huius. ¶ Attẽde secũdo ꝙ sapor salsus est ꝓximus sapori amaro: quoniã ambo sunt terrei calidi. verum inter vtrosq3 est differẽtia: quoniã terreũ siccum est magis adustũ ⁊ plus abundans in sapore amaro. et humidũ paucius: in salso ṽo est econtrario. Huius

cinere: et alchali: et calce: et ex alijs cum in aqua coquuntur: et colantur et coquitur illa aqua donec in salez coaguletur: aut ita dimittitur donec per se coaguletur. Similiter quoq3 phlegmati tenui quod saporez nõ habet: aut cuius sapor adeo est paruus ꝙ non superat cũ cholera sicca natura se miscuerit adusta equalitatis admixtõe ip̃m faciet salsum: ⁊ calefaciet. hoc igit phl'ma est cholicũ.

rei signum est ꝙ res amare difficilius recipiunt putredinẽ ꝙ omnia alia corpora et ꝙ non generatur i eis vermis: nec comedũt eas s3 plurimuz animalia: q̃m omne animal est humide complexionis: aut per quantitatẽ multaz: aut per quãtitatem paruaz. Et res amari saporꝭ sũt fm similitudinem cineris: ⁊ hec omnia scripta sunt a galieno quarto de simplici medicina ⁊ intelligẽda de puris amaris. Nam absinthiũ comedũt musce: sed ip̃m non est tãtum amarũ imo stipticum. ¶ Attẽde tertio ꝙ non est necessarium ad saporem esse salsum vt equis partibus imisceatur siccuz terreum adustum cũ humido aqueo insipido: sed sufficit ꝙ siccũ terreum adustum non obtineat in virtute supra aqueum humidum manifeste: nec econuerso. Et hoc est ꝙ vocat p̃nceps equali misceri temperamẽto. ¶ Attẽde quarto ꝙ quidam sales naturaliter gignũtur: ⁊ quidaz per artem fiunt: semper tamen est salis constitutio ex humido aqueo insipido ⁊ sicco terreo adusto simul coagulatis a calido ⁊ sicco. Cuius rei signum est ꝙ omne sal a frigido ⁊ humido dissoluit: ⁊ ideo vacãtes custodie salis ponunt ip̃um in locis siccis. De naturalibus aũt generantur aliqui ex lacubus extremitatib' eorum desiccatis. Alij per fluuios deferuntur a montib'. Alij generant in superficie fluuij ⁊ sub ip̃is quasi sb gelu currit fluui'. Alij gignũt ex spũa maris relicta ⁊ desiccata in scopulis. Alij ex mineris effodiuntur vt lapides. Et refert plinius libro δ hystoria naturali ꝙ in quodã arabie oppido dicto carris muros ⁊ domos construunt ex massis salis. Artificialium vero q̃daz fiunt ex aqua maris proiecta in quibusdam areis seu parculis prope mare: ⁊ ibi densatur cum aqua dulci a calore solis et vertitur in sal: vel in salem si vis. Non enim id obseruatur nec in nostris: nec in antiquorum libris. Hic sal si dicas id quod sapientia signat. Sal neutri generis condimentum notat oris. Alij fiunt ex aqua puteorum salsorum bullita aut soli exposita: donec coaguletur ⁊ in sal conuertatur. Alij fiunt ex aqua dulci cum sicco aliquo terreo adusto mixta decoquendo scil3 illa simul ⁊ postea colando aquam ⁊ iterum bulliendo eam vel exponẽdo aeri ⁊ soli donec coaguletur ⁊ sal efficiatur. Talia vero sicca terrea adusta: que mixta aque dulci faciunt salem: princeps in littera enumerat tria fm genus. Primum est cinis. Secundum est alcali. et est planta in litoribus maris nascens similis vermiculari pinguis ⁊ salsa que comburitur ⁊ ex cinere eius fiunt nitrum ⁊ sal. Sed rasis libro diuisionum capitulo de dolore dentium dicit ꝙ cali est alumen ⁊ inuenitur scriptum cum c: ⁊ cum k: ⁊ cum al: ⁊ sine al pro eodem significato. Al' enim in arabico est articulus sicut in gallico le la les. Et tertium est calx ⁊ alia subintelligit cum dicit. ⁊ ex alijs puta fuligines camiorum ⁊ grauellas adherentes vasis vini. Ista sunt ex quibus in necessitate posset fieri sal in fortalicijs obsessis ⁊ alibi. ¶ Attende quinto ꝙ aque fiunt salse: vel ex salis ꝑmixtione: vel ex sicco terreo adusto mixto aque dulci: sicut fiũt sales hoc excepto ꝙ sales sunt coagulati: et aque non. Primo modo refert Galienus quarto simplicis medicine se fecisse aquam in Italia similem aque stagni fetidi quod est in palestina dicens. Et iam preparatum est in quibusdam horis quomodo ostẽdi viro ex diuitibus qui laborabat vt deferret aquam stagni fetidi ad italiam vt impleret ex ea lacunã quam habebat ꝙ studium eius ⁊ labor ip̃ius ad illud pro quo sollicitus erat: erat vanus. Et illud est quoniã ego accepi aquã dulcem potabilem ⁊ proieci in eã salem multuz: ⁊ feci ex ea sicut aquam maris que in lacu erat. Et qui vult habere dictam aquam fortius salsam faciat id in diebus canicularib'. Cõseq̃nter subdit gal. vnuz mirabile dicens. Nã cum feceris cũ aq̃ hanc oꝑationez fiet grauis sicut aq̃ stagni illi' ita ꝙ si tu ligaueris man' post dorsum hoi: aut alij ex aĩalibus deinde ꝓieceris illũ in illã aquam natabit sup̃ aquam illam sicut natat nauis: ⁊ ita est de aqua dicti stagni. Et est adeo amara ꝙ nullus piscis

Galienus vō dixit phlegma hoc salsum fieri propter ipsius putredinem aut aquositatē q̄ ei fuit admixta. Et nos quidē dicimus putredinē ipsuꝫ salsum efficere ideo ꝙ in eo adustionem facit: ⁊ cinereitatē: que cū eius humiditate cōmiscent̄. Sola autem aquositas cū ei admiscet̄ salsedinē i ipso efficere nō valet: cū ibi vlla alia nō fuerit cā. Et mihi quidē videtur ꝙ ista aut nō ꝑmutatiōis est. ſꝫ cōtinuitatis. tunc eñ locutio completa erit

Et ex phlegmate est qd̄ est acetosuꝫ Et queādmodum dulce est ſm duos modos dulce ꝓpter suā essentiā: ⁊ aliud ꝓpter rē extraneaꝫ q̄ ei admixta fuit. Silr̄ acredo phlegmatis acetosi ſm duos cōtingit modos. Uno iō q2 res extranea ei admixta fuit que ē cholera nigra acris quam in sequēti nominabimus. Altero ꝓpter causaꝫ que in ipsom et cōtingit: ⁊ illud quidem est vt phlegmati dulci quod diximus ipso dulci existente accidat: sicut accidit aliis succis dulcibus qui prius bulliunt et postea acescunt.

ſn ea viuere pōt. Secūdo mō vero aristo. refert. 2. methauroꝝ mare fieri salsum ⁊ vrinas ⁊ sudores in corpibus aīalium fieri salsos ex dulcibꝰ potibus. Naꝫ cū vaporibꝰ eleuatis a terra sicce exhalationes terrestres multe eleuant̄ ⁊ aduste sursum cū pluuia vel aliter redeūt inferius q̄ ꝑmixte mari reddūt ipm salsum. Silr̄ dulces potus ebibiti ⁊ effluentes per corpa aīalium q̄busdaꝫ adustis cinereitatibꝰ obuiantes adipiscunt̄ salsedinē. ❡ Attende 6° ꝙ cū dicit pn. cholera ꝫ sic caꝫ adustā phlegmati tenui insipido mixtā eq̄liter facere ipꝫ salsum nō intelligit cholerā adeo adustā esse ꝙ ꝑdiderit spēꝫ. nā videmꝰ phl'a salsum ꝑticipare de colore chol'e rubere: sed ꝙ aliq̄ ipsius ꝑtes ꝑ nimia decoctōe fiut velut arse. ❡ Queritur vtꝝ phlegma salsum sit leuiꝰ oībꝰ aliis spēbus phl'atis. Arguit̄ ꝙ nō q2 sic se hꝫ phl'a salsum ad phl'a insipidū nāle sicut aq̄ maris ad aquā dulcem cū ex eisdem ꝑncipiis salsuginē assequātur vt dicit̄ in littera: ſꝫ aq̄ maris est grauior aq̄ flumīs ⁊ aq̄ paludum vt asserit galie. 4. simplicis medicine. Et aristo. ꝓbat illud 2° methauroꝝ triplici exꝑimēto. Primū est si vas cereū ꝓiiciat̄ in mare vndiq3 bene clausū aq̄ que ꝑ poros cere subingredict̄ erit dulcis potabilis ita ꝙ salsa cū sua salsugine nō potuit intrare ꝓpter suā grossiciē. Secūdum ē ꝙ naues onerate eisdē ponderibꝰ fere submergunt̄ in fluuiis q̄ in mari mediocriter se hn̄t ⁊ nauigabilr̄. Tertiū est de ouo qd̄ natat in aq̄ salsa: ergo phl'a salsum est grauiꝰ dulci. Scd̄o phl'a salsum est terrestrius phl'ate aquoso ergo grauiꝰ: q2 terra ē summū grauiū q̄rto celi. Assumptū pꝫ ex eius cōpositōe. Tertio graue additū graui reddit ipꝫ grauiꝰ: ſꝫ cholera nāliter est grauis: q2 posita in aere descendit ergo reddit aquosum phl'a nō leuius sed grauius. Quarto phl'a salsū ē magꝪ digestū q̄ phlegma aquosum: ꝫ magis grossum ⁊ densum: ⁊ ꝑ ꝯn̄s grauius: q2 digōnes ꝓcedunt ingrossando. 4. methauroꝝ. Assumptū ꝓbatur ꝑmo q2 cōstat ex aquoso phlegmate ⁊ cholera q̄ nimis digesta est ⁊ sic ſm vnam ꝑtiū componentiū phl'a salsum est digestuꝫ aquosum vō non. Scd̄o q2 cholera q̄ calida ē ⁊ sicca videt̄ coquere phl'a aquosuꝫ: sicut sol aut ignis coquit terrā mollem: ⁊ de ipa facit lateres. Quinto sapor acetosus fundat̄ in ſb̄a subtili ⁊ salsus in media inter subtilem et grossum ergo phl'a acetosum est subtilius salso: ⁊ ꝑ ꝯn̄s leuius. Assumptum ē pn. 2. huius trac. ꝑmo. c. 3. ⁊ serap. in pn. aggregatoris. Oppositū dicit pn. in littera. ❡ Pro solutōe supponit̄ ꝑmo ꝙ in hac cōꝑatōe phl'atis salsi ad alia phl'ata in leuitate cetera sint paria: ꝑter illō in quo fit compatio. Nā si cōparares vnciā vnaꝫ phl'atis dulcis ad librā vnā phlegmatis salsi euidēs eēt dulce fore ꝑuius: vel si cōpares phl'a salsuꝫ genitū ex grossa cholera ⁊ grosso phlegmate muscilaginoso ad phl'a dulce genitum ex subtili sanguine ⁊ phl'ate subtili aquoso ſm portiōes eq̄les phlegma dulce esset leuius. Scd̄o supponit̄ ꝙ cholera est leuior humorū corpis. Juxta illud gal'. 4. amph. cōmento illius cañ. Purgare q̄dem estate supiora. Cholera nāq3 in estate regnat q̄ qm̄ ignea ⁊ leuis est semꝑ supiora petit. Et illud eiusdē. 3. ꝓnosti. cōmēto illius cañ. Quibꝰ assunt febres non mortifere de aptitudine huiꝰ humoris ē vt natet supꝑ os stōi ꝓpter leuitatem suā. His ꝑmissis dic ꝙ phl'a salsum est leuius oībus aliis spēbꝰ phlegmatis. Primo q2 cōponit̄ ex humore leui cōpatiue ad alios ⁊ hūore graui. s. phl'ate aq̄so insipido: ⁊ sic ex ꝑte vniꝰ cōponētiū est leue: sed oēs alie phl'atis spēs vel sunt cōposite ex duobꝰ grauibus humoribꝰ vel sunt in seipis graues hūores. Scd̄o cholera admixta phlegmati sua caliditate ⁊ siccitate subtiliat phl'a cui ꝑmiscetur: ⁊ facit ꝙ approximat nature vaporis sicut videmꝰ in calce cui supfundit̄ aqua ⁊ sic phlegma aliqualiter ꝑ cholerā leuigat̄. ❡ Ad ꝑmum argumētum dic ꝙ phlegma salsum nō se hꝫ ad insipidū sicut aq̄ maris ad dulcem in grauitate ⁊ leuitate. Cuius rō est: q2 id qd̄ facit salsedinē in aq̄ dulci ſcꝫ ꝑtes terrestres aduste est grauiꝰ aq̄ dulci: sed illud qd̄ facit salsedinem i phlegmate insipido est leuius eo. s. cholera. Ad secūdū dic concesso ꝙ phl'a salsuꝫ sit terrestriꝰ insipido: hꝫ tñ partes igneas ⁊ aereas rōne cholere leuigātes ipm. Ad tertiū cōcede ꝙ phlegma soluꝫ est minus graue ꝙ ipmmet in eisdem pondere ⁊ mēsura mixtū cū cholera: quia cholera non est leuis simpliciť: sed dicit̄ leuis cōꝑatione ad alios humores cū hoc tñ stat ꝙ equalis portio phl'atꝫ salsi est leuior portione eq̄li phlegmatis insipidi. Ad q̄rtuꝫ cōcede ꝙ phlegma salsum est magis digestū q̄ phlegma aquosum: ſꝫ nega ꝙ iō est spissius vl' magis graue. Et cūꝫ dicit̄ digōnes ꝓcedunt igrossando. Intelligē sic ꝙ idē humidum in digestione iuuatiui ꝯtinue ingrossat̄ vt chilus ē grossior partibus chili que conuertunt̄ in chiluꝫ et hūor grossior ꝑtibus chili q̄ fiunt hūor ⁊ sic ꝯn̄ ō humiditate inominata ⁊ cambio. Ad quintuꝫ dic ꝙ sapor acetosus fundat̄ in substantia subtili respectu stiptici ⁊ pontici: sed nihil prohibet aliquod acetosum esse grossius aliquo amaro vel salso vt acedula ē grossior cholera. Uel dic ꝙ in substantia acetosa possunt esse alique partes subtiles que deferūt illum saporē ⁊ alie plures ⁊ maiores eiusdeꝫ substantie que non eū deferunt sicut in opio ⁊ endiuia partes aduste que reddunt ipas amaras sunt pauciores aliis. Cuius rei rei signum est ꝙ opium est frigidum in quarto ⁊ endiuia fridiga

Tertio dicit princeps ꝙ Galienꝰ dixit phlegma fi(a dominio eri salsum ꝓpter putredinem ipius aut ꝓpter aquositatē que admixta fuit ei. Et nos dicimꝰ, inquit ꝑnceps ꝙ putredo facit phlegma salsum ꝓpter hoc ꝙ in eo facit adustioneꝫ ⁊ cinereitatē que cōmiscentur cū humiditate ipsius. Sed sola aquositas īmixta phlegmati non pōt in ipo facere salsedinem cum non fuerit in eo alia causa. s. aduste ꝑtes ⁊ incinerate que cum illa aquositate cōmisceant̄. Et mihi videt̄ inquit hic pn. ꝙ ista ꝯiunctio aut in his verbis gal'. aut aquositatem que ei fuit admixta non ē ꝑmutationis. i. non est cōiunctio disiunctiua: sed est ꝯtinuitatis. i. copulatiua: quasi velit dicere gal'. fieri phl'a salsuꝫ ꝓpter ipius partes putridas ⁊ aquositatem ipis īmixtam. Et potest eē ꝙ gal'. non itellexit hic per aquositatem humorē crudum aquosum. insipidum sed virꝰ cholericū quale inuenit̄ intdū supernatās sanguini extracto per phlebotomiā ⁊ interdū tale manat a fistulis ⁊ vlceribꝰ virulentis ⁊ istud est salsum vel amarū ⁊ īmixtuꝫ phlegmati potest ipm reddere salsum queādmodū cholera: ⁊ sic bene staret senten(tia gal'. disiunctiua

In secūda ꝑticula q̄ est de phlegmate acetoso ⁊ in parte de dulci dicit pn. ꝙ ex phlegmate est qd̄dam qd̄ est acetosum. Et sicut phlegma est duorum modorū. s. dulce ꝑ essentiam seu ꝓpriam naturā: vt phlegma nāle ⁊ dulce ꝓpter rem ex̄neā que sibi fuit admixta. s. sanguinem ita acredo seu acetositas acetosi phlegmatis contingit duobꝰ modis. Uno modo propter reꝫ extraneā sibi mixtā. s. melancholiā acetosam de qua dicetur post. Alio ꝓpter ebullitionē que accidit phlegmati sicut accidit succis dulcibus fructuū ꝙ ꝑmo ebulliunt ⁊ postea acescunt. ❡ Attēde ꝑmo pro declaratiōe similitudinis ꝙ in oībus fructibꝰ vt in vuis ⁊ malis granatis ⁊ reliquis est aliquid de caliditate solis simile scintille: vt aiunt aristo. ⁊ theofrastus. Et ꝑ hanc caliditatē fit in eis maturatio. Et propter illud si tu expresseris succum fructuuꝫ cuiuscunq3 speciei fuerit inuenies ipm bullire statim sicut bullit succus vue. Et diuersificatur ebullitio succi cuiusq3 fructuū in additione ⁊ diminutione ſm diuersitatē ipoꝝ fructuū in caliditate vt ait galie. 4. simplicis medicine. Cum ergo caliditas est debilis facit ebullitionem in succo cum īnato calore. Et vl' non perducit succum ad perfectam dulcedineꝫ ⁊ maturitatē: vl' non diu conseruat eum quin ad acetositatem conuertatur. Et ista est causa q̄re fere nulli succi fructuum excepto vino possunt per annuꝫ seruari in suo vigore nisi decoquant̄ cū zuccara vel melle. Et si ſuari possent pꝰ ebullitōeꝫ in sua simplicitate ml'ti ex eis vtiliores eēnt sim

Et est aliud phlegma pōticū cuius dispositio est quemadmoduʒ hec dispositio: fortasse enim erit eius ponticitas ꝓpterea ꝙ cholera nigra pontica ei admixta fuit. Et fortasse erit eius ponticitas ꝓpter cām qua in se vehementi infrīdatione infrigidatū est adeo vt eius sapor ad ponticitatē sit ꝯuersus ideo ꝙ eius aquositas cō gelata ē ⁊ ad siccitatem parum ⁊ terrestreitatē alterata est. Et neq̄ʒ fuit calor debilis qui ipsum bullire faceret ⁊ conuerteret in acredinē: neq̄ʒ calor fortis qui ipsum coqueret. Et est phlegmatis species vitrei spissi grossi vitro liquefacto similis ī sui viscositate et ponderositate. Quod plerū

plices q̄ꝫ decocti ⁊ syrupati. Et spāliter vinuʒ granatoꝝ eēt medicina sublimis in causonib⁹ ⁊ tertianis ꝯtinuis ⁊ intpollatis. Sicut ergo succi fructuū a modico calore ebulliunt ⁊ cito post acetosant̄ sic imagineris naturale phl̄a qđ ē q̄dam succus q̄nq̄ʒ a calore debili ebullire: ⁊ nō plene coq̄ nec sanguinē fieri sed paulo post eius ebullitiones acetosari. Et sil̄r ē videre in lacte qđ dulce exn̄s aceri expositū breui tpe fit acetosum: ⁊ maxime butyro ext̄cto sicut succi ptib⁹ aereis resolutis. ¶ Attende 2° ꝙ acetosum phl̄a sepius appet in stō male digerentiū q̄ꝫ ī aliis ptib⁹. Nā ad os stōi ꝓfluit nāliter ad desideriū suscitandum melācholica supfluitas q̄ deorsum cadēs q̄nq̄ʒ phlegmati mixta reddit ip̄m acetosuʒ. Et h̄ cognoscit̄ p oxirecimias seu ructus acidos: ⁊ interdū phl̄a tale gn̄atur in stō p viam ebullitiōis a debili calore vel chilus talis ⁊ sig̃t bonum seu ꝯualescentiā in lienteria. Juxta illud hyp. amph. 6. Jn diuturnis lienteriis oxiremia supuenīēs p̄us nō existēs signū bonū. Sed q̄ret aliq̄s q̄re inter modos acetosi phl̄atis nō enumerat̄ acetosuʒ phl̄a ex vsu aceti ⁊ acetosoꝝ cibarioꝝ. Quicq̄d eni de qualibet re dissoluit̄ necesse ē vt ei attestet̄ a quo soluit̄: vt ait gal. p̄mo amp. ꝯmēto illi⁹ cañ. Et q̄ crescūt. Cū igit̄ hūores descindant̄ a cibis attestant̄ sup eis. Jtē cib⁹ alterat cibatū ad suā naturā vt m̄ltis exemplis ⁊ rōnibus oñditur a gal. 6. morbi. ergo a fortiori alterat massam humoꝝ in quā p̄mo ꝯuertit̄: et q̄ mollior est ⁊ passibilior multo q̄ꝫ sit corpus. Dic ꝙ a cibis acetosis salsis aut amar(regulariter hūores gn̄ati in epate nō trahunt saporem lʒ exn̄tes in stō trahere possint ab eis aliquā leuē saporis imp̄ssionē. Huius rō ē qm̄ de dictis sola succositas actu dulcis attrahit̄ ab epate et residuū defluit inferius p ītestina. Uerū est ꝙ in illa succositate sunt in potētia amaritudo cholere mel̄ie acetositas, insipiditas phl̄atis ⁊ dulcedo sanguis. sicut eī apes ab amaris florib⁹ sugūt s̄baʒ dulcē ex qua faciunt mel ⁊ cerā sic epar a cibis. Et ꝓpterea non ponit̄ modus aliq̄s spālis phlegmatis acetosi ex vsu aceti ⁊ acetosorū cibarioꝝ. ¶ Ad p̄mū argum̄tū dic ꝙ decisuʒ ab aliquo attestatur ei a quo descindit̄ f̄m sil̄itudinem aliquaꝝ ptiū huius a quo descindit̄ non f̄m totū: ⁊ ita humores attestant̄ cibis ſʒ has ptes quas ab eis ꝯxerūt. Et huius signū est ꝙ purū amarū nō pōt nutrire nec dici cibus. Nihil eni in se dulce cōtinet qđ sugi possit: et

Jn tertia pticula q̄ est de phl̄ate pontico dicit (alere corpus. p̄n. ꝙ est aliud phlegma ponticuʒ cuius dispō est sicut dispositio acetosi in hoc. s. ꝙ q̄nq̄ʒ fit ex alterius hūoris cōmixtiōe q̄nq̄ʒ ex alteratiōe phl̄atis in seipso. Nā phlegmatis ponticitas q̄nq̄ʒ ꝓcedit a mel̄ia pontica sibi īmixta. Et q̄nq̄ʒ a cā qua phl̄a in se est infrigidatū vehemēti infrīdatiōe: adeo vt sapor ei⁹ sit cōuersus ad ponticitatem: q̄r aquositas ipsius ē cōgelata ⁊ aliq̄liter alterata v̄sus siccitatē ⁊ terrestreitatē ⁊ nō supuenit ei calor debilis qui faciendo ip̄m ebullire cōuertēt ip̄m ad acetositatē neq̄ʒ calor fortis q̄ digereret ip̄m ⁊ faceret ex eo sanguinē. ¶ Attēde p̄mo ꝙ sapor ponticus est sapor fundat⁹ in s̄ba grossa terrestri frigida q̄ lingue applicat⁹ supficietenus exaspat ipam: vt est sapor balaustiarum gallarū corticū granatoꝝ acatie succi sumach ⁊ sil̄ium. Et talis est sapor fructuū oīum in p̄ncipio sui q̄ dulces fiunt qñ maturantur. Juxta illđ gal. 4. simplicis medicine. Dico ergo ꝙ oīs fruct⁹ arboris quē inuenim⁹ qñ cōpletur ⁊ maturat̄ dulcē est in initio sui eē ponticus sicce essentie. Et illud theofrasti. fruct⁹ in p̄ncipio sui esse dū adhuc est ligne⁹ nō est nisi sicc⁹ ponticus ⁊ non fit acetosus nisi p multitudinē q̄ currit ad ip̄m de humiditate. Ponticus ergo est pluris terreitatis ⁊ acetosus pluris humiditatis. ¶ Attende secūdo ꝙ hec phlegmatis species raro reperitur: tū q̄a raro fit melancholia pontica q̄ phlegmati mixtā reddat ip̄m ponticū sed est vt plurimuʒ acris aut stiptica tum quia raruʒ est vt in tm̄ possit excrescere frigus in humano corpe ꝙ cōgelet phl̄ma ⁊ faciat ponticū: nō est tamē īpossibile cū referāt q̄dam se sentire q̄nq̄ʒ frigus in stō quasi glaciēis. Jdē de cerebro referūt aliqui ⁊ de ītestinis. ¶ Attēde tertio ꝙ ad hoc ꝙ phlegma fiat pōticum sine alteri humoris cōmixtiōe p̄mo req̄ritur ꝙ nul⁹ calor obuiet ei q̄ facere possit ip̄m ebullire. Secūdo ꝙ a frigore paulatiʒ inspissetur. Tertio ꝙ aliq̄ ptes ip̄ius aquose fiant t̄restres sicut aq̄ p inspissationem cōuertitur in terrā: q̄a de rōne pontici sunt terrestreitas spissitudo ⁊ frigiditas. ¶ Dubitat̄ vtrum phlegma dulce vel īsipidū possit fieri p se pōticū: vr̄ ꝙ ñ q̄r phl̄a nō ē nisi sanguis diminute coct⁹: sed oē ponticū est crudissimū: sicut ergo chol̄a nō pōt cōuerti ī sanguinē: q̄r ē nimis cocta ⁊ nō pōt discoq̄: sic phl̄a qđ ē plus q̄ꝫ semicoctū non pōt incrudari. Jtē nullus fruct⁹ redit de dulcedine ad pōticitatē: q̄r pontic⁹ p̄cedit dulcē nāli ordine ḡ nec phl̄a iam dulce f̄cm̄ fiet pōticū. Jtē oē ponticū necessario ē frigidū ⁊ siccū si igit̄ aliq̄s hūor fiat pontic⁹ erit mel̄ia nō phl̄a. Quarto si phl̄a dulce posset fieri p se ponticum h̄ eēt p viā cōgelatiōis: vt ait h̄ p̄n. sed talis nō est possibilis in hūano corpe alioq̄n a frigido posset lapis gn̄ari in renib⁹ aut vesica. Oppositū dicit h̄ p̄n. ¶ Attēde ꝙ dupl̄r intelligi pōt phl̄a fieri ponticū. Uno modo vniformit̄ p totā eius s̄bam ⁊ ītense. Alio mō q̄ñ supficial̄r ſʒ aliq̄s sui ptes ⁊ remisse. ¶ Hoc p̄misso dic p̄mo ꝙ dulce phlegma f̄m anc̄ phl̄a non pōt fieri per se ponticū p̄mo mō vt oñdunt rōnes ante oppositum. Dic secundo ꝙ dulce phlegma per se. i. sine alterius humoris cōmixtione potest fieri ponticū ip̄o manēte sub spē phlegmatis secundo modo. Pōt eni diuturnitate tpis inspissari ⁊ ptes ei⁹ aq̄e que nōdum passe sunt digōnē ꝯgelari ⁊ terrestres fieri lʒ nō adeo cōgelari possint ꝙ

Et est acre: ⁊ plerunq̄ʒ saporem nō habet. Et videtur ꝙ illđ ex eo quod est grossum saporem non habēs sit crudum: aut conuertatur in crudum. Et hec quidem est illa phlegmatis species que in principio rei erat aquosa et frigida: et neq̄ʒ putruit: neq̄ʒ res alia ei admixta fuit: sed sic permansit recondita donec fuit ingrossata: ⁊ frigiditas fuit ei addita. Jā igitur declaratū est ꝙ corrupti phlegmatis modi ex parte saporū ipsius sunt quattuor: salsum acre: ponticū: ⁊ insipidū. Et ex pte sue essentie sunt quattuor: aquosum: vitreū: muscilaginosum: ⁊ gipseū. crudū vero in collectiōe muscilaginosi continetur.

(fiant lapides.
Jn 4ª pticula q̄ est de phl̄ate vitreo dicit p̄n. ꝙ ē vna spēs phl̄at(vitrei spissi grossi sil̄is vitro liq̄facto in sui viscositate ⁊ pōderositate. Et istđ phl̄a aliq̄ñ est acetosum. s. dū calor debilis p̄us fecit in eo ebullitionem: ⁊ aliquādo insipidū. s. qñ inspissatum fuit: ⁊ neq̄ʒ calor debilis: neq̄ʒ calor fortis fecit ipsum ebullire. Et videtur ꝙ phlegma vitreum grossum insipidum est phlegma crudū vel conuersum ad cruditatem ꝓpter frigus occurrēs ei. Et hoc phlegma vitreū est illud phlegma qđ erat aquosum in p̄ncipio sui ⁊ nō est putrefactuʒ nec aliq̄d ē ei cōmixtū: ſʒ tādiu māsit recōditū donec fuit inspissatū ⁊ frīdius effectū. Sed dicet quis. tale phlegma videt̄ habere conditōes p̄us attributas phlegmati pontico. Nā neq̄ʒ calor debilis neq̄ʒ fortis fecit ipsum ebullire ⁊ est inspissatum ⁊ infrigidatum: erit ergo non insipidum sed ponticum. Dic ꝙ nō est cōgelatum lʒ sit infrigidatū nec ita terrestre factuʒ ꝙ inde mutet saporē ⁊ ponticuʒ efficiatur. ¶ Attēde p̄mo ꝙ hoc phlegma vitreum dicit̄ ob sil̄itudinem quā hʒ cuʒ vitro liquefacto in colore viscositate ⁊ pondere. ¶ Attende secūdo ꝙ cōiter gn̄atur in decrepitis destitutis calore: ⁊ quādoq̄ʒ ī mulierib⁹ ⁊ phlegmaticis aliarū etatū: et maxime in monoculo vel ī intestino colon. tū ꝓpter inuolutōes ⁊ angulos eoruʒ: tum etiā ꝓpter eorum frigiditatē ⁊ elongationē a corde ⁊ infdum ibi manens inducit colicam ⁊ q̄nq̄ʒ apparet cū squibalis effluere

Jn tertia pte principali sermonis (ministratis clisteribus in colica. đ speciebꝰ phlegmatis nō nālis dicit p̄n. recolligēdo in sūma modos dicti phlegmatis ꝙ iam declaratū est q̄ttuor esse modo corrupti phl̄atis ex parte saporꝝ ipsius. s. salsum acre. i. acetosum ponticum ⁊ insipidum. Et ex parte sue essentie seu substantie: q̄ttuor. s. aquosum vitreum muscilaginosum ⁊ gipseuʒ. Crudū vero cōprehenditur sub muscilaginoso

¶ Queritur vtrū sint tm̄ q̄ttuor mōi phlegmatis ināl'is ex pte saporū ⁊ tm̄ q̄ttuor ex pte sb̄e. Arguit̄ p̄mo ꝙ nō auctoritate gal'. 2. de ṽtutib' nālibus ponētis solū duos. Dicit enī phl'atis quātūcunqꝫ fuerit dulce benignū esse hoc aiali ⁊ ꝺm nām. Quātumcūqꝫ aūt acidum aut salsum factū hoc p̄ter nām. Acidū q̇dē q꜡ nō recipit digōnem: qd̄ aūt salsuz putrefactū est. Secundo auctoritate auer. 3. colliget. c. 7. q̄ solū enumerat tres spēs ex pte saporis: ⁊ vnā ex pte substātie dicēs

Cholera autem rubea alia est naturalis: alia est que est superfluitas nō naturalis. Naturalis ē spuma

Et istius hūoris exeuntis a nā sunt q̄ttuor spēs vna est salsi alia acetosi alia dulcis alia vitrei. Tertio rasis in additōib' supra 2^m almāsoris ⁊ iohānitius in ysagogis ponūt solum tres modos innālis phl'atis ex pte saporis. s. salsum dulce ⁊ acre ⁊ cū his vitreū. Quarto sicut est aliqd̄ ponticū per admixtionē melācholie ponticee: ita pōt esse aliqd̄ amarum ex permixtōe multi fellis ⁊ sepe videm' vomētes phlegma conqueri de amaritudine ei' in exitu. Quīto sicut ē aliqd̄ salsum ita videt̄ posse eē aliqd̄ acutū ex ꝑmixtione virtutis allioꝝ comestoruz vl' ceparū cū phl'ate nāli. Sexto facilius ē phlegma fieri stipticū q̄ ponticū cū stipticus sit vicinior' insipido: imo non pōt insipidū fieri ponticuz q̇n transeat ꝑ stipticum: cū stipticū nō sit aliud q̄ ponticū debile seu remissum: vt ait gal'. 4. simplicis medicine. Septīo sic ex sanguine mixto cū phl'ate fit phl'a dulce non nāle. ita ex vnctuositate sanguis mixta cuz phl'ate: pōt fieri phlegma vnctuosum ⁊ sepe occurrit ꝙ phl'a existēs in orificio stomachi inducit fastidiū abominationē ⁊ nauseam: ⁊ hec facere videt̄ sua vnctuositate. Octauo insipidū phlegma ē nāle ⁊ dulce nō naturale: qm̄ dulce fit per admixtionē sanguis ergo nō dꝫ hic nūerari phlegma insipidum inter modos inālis. Nono est aliqd̄ phlegma durū vt gipseū ⁊ aliqd̄ molle vt muscilaginosum ⁊ aliqd̄ raruz: ⁊ aliqd̄ densum: ⁊ aliqd̄ ꝑuū ⁊ aliqd̄ opacū turbidū ⁊ aliqd̄ grauius ⁊ aliqd̄ min' graue. Et oīa hec se vident̄ tenere ex pte sb̄e phl'atis: ⁊ sic erūt plures q̄ q̄ttuor modi. Oppositū dicit hic p̄n. ¶ Attende hic p̄mo ꝙ p̄n. enumerās h̄ modos phlegmatis nō intendit diuidere phlegma nō nāle diuisione gñis per dr̄ias specificas aut spēs sed intēdit declarare mōs nō naturalis phlegmatis de q̇bus mētio fit in libris medicine. Et oēs modi quos ipse enumerat sunt famosi in medicina excepto pontico. ¶ Attende secūdo ꝙ phlegma stipticū duob' modis fit sicut ponticū ⁊ sub pontico comp̄hendit̄: q꜡ nō est nisi ponticus remissus: vt p̄us allegatuz est a gal'. imo verius loquēdo phlegma qd̄ vocat hic p̄n. ponticū est phl'a stipticū cuz phlegma nequeat manens phlegma perfectam cōsequi ponticitatem. ¶ Attēde tertio ꝙ ꝑ īsipidū phlegma hic p̄n. intelligit phl'a dulce ex ꝑmixtione sanguis. Et phlegma insipidū factuz ex cruditate q̄le est scd̄s modus phlegmatis vitrei nuꝑ dict'. Dixit enī supius ꝙ phlegma dulce est insipidum seu saporē non h̄ēns ibi. Et est etiā phlegma dulce nō naturale qd̄ est phl'a saporē non h̄n̄s. ¶ Attēde 4° ꝙ licꝫ assignabiles sint plures modi nō nālis phlegmatis ex pte sb̄e: illi tm̄ reduci possunt ad q̄ttuor hic dictos vel in medicina nō sunt vsitati. Dic ergo ad q̄situz ꝙ tm̄ sunt q̄ttuor modi nō naturalis phl'atis ex pte sb̄e: ⁊ q̄ttuor ex pte saporis p̄ncipales vsitati in medicina: q꜡ oē phlegma tale vel ē subtile fluidum ad aquositatē tendens: ⁊ sic ē aquosum vel grossum inspissatū. Et hoc ē tripl'r vel ad instar muscilaginis: ⁊ est muscilaginosum vel ad instar vitri liquefacti: ⁊ est vitreū vel ad instar gipsi ⁊ est gipseuz. Et vitreū est deteri' oib'. q꜡ h꜡ cū frigiditate multā viscositatē: vt ait Auer. 3. colliget. Itē tm̄ sūt nouē sapores. 3. cal'i. s. amar' salsus acut'. Tres fridi. s. pōtic' stiptic' ⁊ acetosus: ⁊. 3. medij. s. dulcis vnctuosus ⁊ isipid'. Sꝫ nō ē aliqd̄ amarū phl'a cū amaꝛ sit res adusta ⁊ velut cinis: vt ait Gal'. 4°. simplicis medicie: nec ē aliqd̄ acutū cū sapor acut' ī sb̄a sb̄tili cal'a fūdet̄. Phl'a ṽo nō ē sil' calidū ī h̄itu ⁊ sb̄tile: q꜡ cal'itas īnata digerit ⁊ inspissat phl'a. Et dico notāt̄ calidū ī h̄itu: q꜡ nihil ꝓhibꝫ calorē extrīsecū calefacere simul ⁊ liquefacere ⁊ subtiliare phlegma cōgelatū. Dulce vero ⁊ vnctuosum sub insipido cōp̄rehendūtur ⁊ stipticum sub pontico. Sequit̄ ergo ꝙ ex parte saporis: tm̄ sunt q̄ttuor modi nō naturalis phlegmatꝫ. s. salsum acre ponticū ⁊ insipidum. ¶ Ad p̄mū obiectū dic ꝙ gal'. dūtaxat ibi enumerat species famosiores nō naturalis phlegmatis ꝺm sapores. Ad secūduz ⁊ tertiū ꝓportiōabiliter rn̄de. Ad quartū dic ꝙ phlegma cū multo felle nō est phlegma ꝓp̄e: sed q̇d cōmixtum ex duob' humoribus nō redactis ad vnuz modū substātie. Ad q̇ntū nega ꝙ possit esse aliqd̄ phlegma acuti saporis ꝓpter cām dictā: ⁊ dic ꝙ allia expolliātur suo sapore in p̄ma digestione. Ad sextū dic ꝙ stipticū sub pontico intelligit̄. Ad septimū dic ꝙ phlegma vnctuosuz si sit aliqd̄ sub insipido comp̄hendit̄ sicut ⁊ dulce nō naturale. Ad octauū rn̄det ꝑtiū notabile. Et ad nonū quartū

Cholera nāqꝫ rubea. Hec pars q̄ est de cholera duas habet partes. Prima est de naturali ⁊ ē presens textus. Secūda de nō naturali ibi | Nō naturalis vo | In p̄ma pte p̄mo diuiditur cholera. Secūdo describit̄ cholera nālis ibi | Naturalis ē | Tertio tangit̄ modus sue ꝑtitōis ibi | Que cū in corpe | Quarto necessitas ⁊ vtilitas cholere trāseuntis cū sanguine ibi | Illud vero | Quinto necītas ⁊ vtilitas cholere trāseūtis ad cistiz fellis ibi | Nō ṽo

sanguinis cuius color ē rubeus clarus: ⁊ est leuis acuta: ⁊ quāto magis fuerit calida erit ei' rubedo maior.

In ꝑticula p̄ma dicit p̄n. ꝙ duplex est cholera rubea. s. naturalis ⁊ nō naturalis q̄ est supfluitas. ¶ Attende p̄° ꝙ nomē cholere est cōe ad cholerā rubeā ⁊ nigram. sed cū ꝑ se ponit̄ rubeā dat ītelligere seu citrinā quam freq̄nter gal'. xantā noiat ⁊ a diuersis medicis nominat̄ diuersimode. Iuxta illud gal'. p̄mo de crisi. Et medici q̇daz noiant hanc cholerā noīe quod significat in lingua greca rubeum clarū: ⁊ est kesim. Et noiant eam etiā citrinā nomine citrini qd̄ sig̃t in lingua greca ruffum tinctuz qd̄ tendit parump ad rubedinem. Et est illud qd̄ nominat beridim: ⁊ nomine citrini qd̄ significat in lingua eorū ruffum subtile simile citro. ¶ Attēde secūdo circa hoc qd̄ dicit p̄n. alia est supfluitas nō naturalis ꝙ nō est idē ꝯuertibil'r cholerā esse supfluitatem. ⁊ ipaz esse nō naturalem. Nam cholera q̄ trāsmittitur ad cistim fellis ⁊ a cisti ad intestina est supfluitas sanguinis sepata a sanguine: vt expellat̄ verū quia plura p̄bet iuuamēta in suo transitu ⁊ homini sanissimo est necessaria vel vtilis dicit̄ naturalis. Ad cholerā ergo eē supfluitatem: non seq̄tur ipam esse non naturalē sed econuerso: bene

In secūda ꝑticula dicit (ergo dicit̄ supfluitas non naturalis. p̄nceps ꝙ cholera nālis est spuma sanguinis cui' color ē rube' clarus ⁊ ē leuis acuta: ⁊ quāto fuerit magis calida erit maioris rubedinis. ¶ Querit̄ p̄mo vtrū chol'a sit spuma. Arguit̄ ꝙ nō nulla spuma ē hūor: q꜡ nō ē corp' fluidū: imo ꝯstans ⁊ aereū: sꝫ omis cholera ē hūor. Scd̄o spūa ꝯponit̄ ex materijs hūidis puta aere īcluso in hūido viscoso: sꝫ chol'a cōponit̄ ex materijs siccis cū sit amarissima ⁊ amaritudo fundet̄ ī sicco terreo adusto. Tertio fel qd̄ est in cisti fellis ē ṽa chol'a: ⁊ tn̄ non ē spuma vt clare est videre in felle extracto ab occisis aīalibus. Quarto nulla cholera in corpe humano attestat̄ sup humorib' phlegmaticis cū sit eis ex vtraqꝫ q̄litate ꝯria: sed spūa attestat̄ sup phlegmaticis humorib'. Iux' illud hypo. amph. 7. Quibuscūqꝫ spūose egestiones in dyaria his a capite phl'a defluit. Oppositū dicit hic p̄n. ⁊. c. seq. ait. Spuma aūt est cholera rubea. ¶ Pro solutiōe attende p̄mo ꝙ spuma gñatur ex cōmixtionib' duorū corpoꝝ. s. vento sil' ⁊ hūmiditate q̄ nūq̄ cōmiscent̄ nisi quasi q̄dam corpuscula multum p̄us ex eis diuisis inde cōficiant̄. Deinde circundat̄ q̄libet pars vētositatis quālibet pte hūiditatis: vn̄ q̄si quedā granula rotunda cōcreant̄ ⁊ multa. ¶ Attende scd̄o ꝙ due sunt cāe effectiue spūe. Vna ē motus fortis agitās ⁊ ꝯcutiēs ventū vel aerē cū aliq̄ hūido ⁊ sic gñatur spuma in mari. Alia ē calor fortis ebulitionem faciēs in aliq̄ humido: ⁊ sic gñat̄ spūa in liq̄ribus iuxtapositis igni qd̄ videt̄ in aīalib'. Inq̇t gal'. 2. āph. ꝯmēto illius cañ. strangulatorū. in athletis enim virtutis sue motus cōcreat spumas in oribus. In porcꝫ siluestrib' fortitudo caloris. In equis currētibus vtrūqꝫ simil' adunatur. ¶ Attende tertio ꝙ spuma dicit̄ dupl'r. Vno mō de cōgregatiōe pura ampullarū ꝑuarū multarū ꝯstitutaꝝ ex ꝑtib' aereis circundatis vndiqꝫ hūiditate aliqua extēsa ⁊ sb̄tiliata. Alio mō de corpe humido fluido abūdante in talib' ampullis. Iuxta hoc dic ꝙ cholera non est spuma p̄mo mō vt arguūt rōnes añ oppositū. Dic 2° ꝙ cholera est spuma scd̄o mō dicta. Iuxta illd̄ gal'. 4. de iuuamētis mēbroꝝ. Et illd̄ qd̄ purgat̄ ex cibis hꝫ tres mōs fecē que est q̄si cortices vuarū: deīde qd̄ est feculentū vuarū qd̄ decidit in vinū deinde spumosum. Itē q̄rto de vtilitate ꝑticularuz c. 4. postq̄ ꝯparauit gñationē humorū musto bullienti dicit. In ebullitiōe aūt hac hanc q̇dem eis superfluitatum subsidere quātūcunqꝫ est lutosa ⁊ grossa: hanc aūt que est subtilis ⁊ leuis velut spumā quādā supnatare sāguini. Dicit. n. h̄ cholerā nō spumā: sꝫ velut spumaz. ¶ Queritur scd̄o vtrum color cholere naturalis sit rubeus clarus ⁊ tāto magis rubeus quāto cholera est calidior. Arguit̄ ꝙ nō sanguis arterialis est rube' clarus. In hoc enī ponitur differre a vēali ꝙ vēalis ē rube' obscur' ⁊ arterialis clar'. ergo color cholere nō est rube' clarus. Dicit. n. gal'. 2. de crisi. Et neqꝫ ē possibile vt sit sanguis ī colore chol'e. Scd̄o chol'a ꝓhibita trāsire

ad intestina ⁊ regurgitrās cū sanguine ad mēbra: vt i yctericia nō tingit cutē colore rubeo sed citrino fedo vt ē videre ad oculū ergo nō est rubea sed citrina. Nā suo colore cutē inficit. Tertio signuz dominij cholere est citrinitas coloris corꝑis ⁊ oculorum sicut accidit in vicio yctericie: vt ait Auerroys q̄rto colliget. Cholera ergo nō est rubea: sed citrina.

Que cum in corpore generatur: i duas diuiditur partes. quarum vna cum sanguine vadit: et altera ad cistim trāsmittitur fellis. Illud vero qd̕ de ea vadit cum sanguine cum eo penetrat causa necessitatis et iuuamenti. Necessitas vero est vt sanguini admisceatur ad nutrienda mēbra: in quoruz complexionibus magnam cholere rubee partem esse oportet ſm moduz quem meretur de diuisione: sicut pulmo. Sed iuuamentum est: vt sanguiem subtiliet: ⁊ in itineribus ip̄m penetrare faciat

Quarto colores rubei vniuersaliter significant dominium sanguinis q̄rto colliget: ergo color rubeꝰ nō est color cholere. Quito arguitur ꝙ nō tanto ē cholera magis rubea quāto ē calidior: q̄a q̄n͂ꝗ pre nimia caliditate virescit: ⁊ q̄n͂ꝗ aduritur ⁊ nigrescit. Oppositū dicit hic p̄n. ¶ Attende p̄mo ꝙ cholera n̄ālis nō semꝑ appꝑet vnius coloris sed variatur ſm calorē eius ⁊ ip̄ius digōnem ampliorem vel minorē. Juxta illud gal. p̄mo de crisi. Et q̄n͂ꝗ videbis cholerā ꝓpinquiorē colori ruffo tincto: ⁊ q̄n͂ꝗ videbis eā ꝓpinquiorē colori rubeo claro. Et q̄n͂ꝗ estimabis ꝙ color eius sit color ruffus subtilis. Et est dr̄ia inter ruffum tinctū ⁊ rubeū clarum: qꝛ ruffus tinctꝰ est ꝓpinquior albo: ⁊ rubeꝰ clarus est ꝓpinq̇or terso ⁊ splendido. Et sicut ruffus tinctꝰ est ꝓpinq̇or albo q̄ꝫ rubeus clarus: sic ruffus subtilis est ꝓpinq̇or albo q̄ꝫ ruffus tinctꝰ. Et sicut rubeus clarus est elongātior ab albedine ruffo tincto: sic rubeꝰ nō clarus est elongantior ab albo rubeo claro. ¶ Attende secūdo ꝙ color rubeus clarus q̄n͂ꝗ dicitur de crocco q̄ est in vltīo gradu citrinitatis. Juxta illud p̄n. p̄mi scd̄a doctrina tertia sūma scd̄a. c. 2. Post croceus q̄ similatur capillis saffrani: ⁊ iste q̄dem est quē vocant rubeū clarum. Et q̄n͂ꝗ dicitur de rubedo terso splēdente q̄lis est color sanguinis arterialis. Juxta hoc dic p̄mo ꝙ cholera ē rubea clara primo mō rubedinis. Dicit eni p̄n. loco nouissime allegato ꝙ in oībus in q̄bus color saffrano est attinens est sig̃tio dn̄ij cholere rubee. Dic secūdo ꝙ cholera nō est rubea clara secūdo mō: sed ꝓpinqua rubeo claro. ꝓbatur auctoritate gal. p̄mo de crisi dicētis. Sed cholera est ꝓpinq̇or colori rubeo claro ⁊ sanguis ꝓculdubio ꝓpinquior colori rubeo non claro. Et illud iō q̄m color rubeus clarus verax est: medius ṽo inter colorem sanguis naturalē ⁊ inter colorem cholere n̄ālem. cuz ergo appropinquat illi vnusq̄sꝗ duorum chimoꝝ non fit vere rubeus clarꝰ: sed fit ꝓpinquior q̄ꝫ esse pōt colori rubeo claro. Et intellige hec dcā gal. de sanguine venali. Nā arterialis est vere rubeꝰ clarus. Dic tertio ꝙ quāto cholera naturalis est calidior calore n̄āli tanto color eiꝰ est magis rubeꝰ vel accedens ad rubeū. Nā diminutio caloris est cā appropinq̄tionis ad albū indigestū. Et augmētū caloris ē cā recessus ab albo indigesto. Et accessus ad croceū digestū seu rubeū claꝝ. Quattuor obiecta p̄ma sunt ꝓ 2ª ꝯclusione. Ad q̇ntū dic ꝙ cholera virescēs aut nigrescēs p̄ nimio calore exit limites n̄ālis cholere. ¶ Queritur tertio vtrū cholera sic leuis acuta: ꝙ nō sit leuis ꝓbatur qꝛ est valde amara sed amarū fundatur in s̄ba grossa terrestri. Itē posita in aq̄ fundum petit sicut ē videre in euacuantibꝰ cistim fellis in aquā. Sz ꝙ nō sit acuta ꝓbatur. qꝛ acutū ⁊ amarū sunt spēs saporū distincte ⁊ ſm modū s̄be quodāmō ꝯrie. Oppositū dicit hic p̄n. ¶ Attende p̄ᵒ ꝙ leue in mixtis dr̄ dupl̕r. Vno mō absolute de illo qd̕ plus h̄z de elemētis leuibꝰ vel de aliq̊ leuiū q̄ꝫ de grauibꝰ. Alio mō respectiue. s. illō qd̕ minꝰ ponderat. ¶ Attēde 2ᵒ ꝙ acutū q̄drupl̕r dicitur. Vno mō de stricto seu breui iduratiōe: vt p̄mo amph. ibi. Vita breuis ars ṽo longa tēpus aūt acutū. Et ibi. In acutis passionibꝰ raro. Scd̄oᵒ de acuto in saporibꝰ q̄lis est ceparum ⁊ allioꝝ sapor. Tertio de acuto opposito hebeti q̄le est acutū in lanceis ⁊ cultellis. Quarto de acuto mordaci in ṽtute ⁊ penetratiuo ⁊ tale q̄n͂ꝗ ē calidū sicut calx ⁊ cinis: ⁊ q̄n͂ꝗ frigidū sicut acetū. Et calidū ē mordax: qꝛ corrodit ⁊ fridū mordax qꝛ penetrat in mēbra mollia ⁊ exp̄mit hoꝝ humiditates ⁊ ꝯprimēdo disrūpit coꝝ ꝑtes queād modū scribitur a gal. 4. de simplici medicina. His premissis dic ꝙ cholera ē leuis scd̄o mō ⁊ nō p̄mo modo. Primū patet qꝛ ē leuior h̄uoꝝ. Scd̄m ꝓbat 2ª rō ante oppositū. Dic scd̄o ꝙ cholera pōt q̄dāmō dici acuta. priᵒ mō qꝛ est facilioris resolutiōis q̄ꝫ alij h̄uores: ⁊ sic quodāmō minoris ꝑmanētie. Dic tertio ꝙ nō ē acuta 2ᵒ modo pꝫ: qꝛ ē manifeste ⁊ q̄si pure amaritudis. Dic 4ᵒ ꝙ non est acuta ꝓp̄e tertio mō: qꝛ nō h̄z cuspidē sed trāssumptiue dici pōt acuta s̄m mō ꝓptera qꝛ cito penetrat ⁊ ꝑforat sicut lancea acuta. Dic 5ᵒ ꝙ cholera est acuta 4ᵒ mō: ipsa nāꝗ suo acumine ītestina mordet ⁊ cogit expellere qd̕ ꝯtinēt ⁊ īterdū cū abūdat ⁊ diu ꝑ ea currit excoriat ea. ¶ Ad p̄ᵐ obiectū dic ꝙ in cholera sunt aliq̄ ꝑtes terrestres aduste q̄ sunt fundamentū amaritudīs sed cū illis sunt aliq̄ ignee ⁊ aeree. Scd̄z solutū est. Tertiū est pro tertio dicto.

In tertia ꝑticula dicit p̄n. ꝙ cuz cholera rubea gn̄atur. i. gn̄ata ē in corꝑe. s. in epate diuiditur in duas ꝑtes. q̄rū vna trāsit cū sanguine ad venas. Et alia ꝑs trāsmittitur ad bursam fellis. ¶ Queritur vtrū in corꝑe sano ꝑs cholere trāseat cū sanguine ad vēas. Videtur ꝙ nō p̄mo. pauca portio cholere sufficeret amaricare totā massam sanguis: ⁊ sic redderet eā odiosam mēbris. Videmꝰ eni ꝙ modicū fellis īmixtū multo lacti vel melli totū reddit amarū. Item cholera est vehemēter abstersiua ⁊ pungitiua. Juxta illud gal. 4. de vtilitate ꝑticularuz. c. 27. Quis deniꝗ ignorat xante cholere ṽtutem sufficiēter acrē existentē ⁊ mordētem ⁊ abstergentē oīa: sicut ergo abstergit intestinū ieiunū cui solet occurrere adeo fortiter vt vacuuz semper inueniatur sic absterget adeo venas ꝙ sanguinis digestionem in eis impediet. Et ꝓpterea dixit gal. dicto. c. naturā nō implantasse stomacho ꝑtez aliquā pori susceptiui cholere. Oppositū dicit hic p̄n. ¶ Attēde ꝙ hec ē vna d̄ materijs ꝓbleūatiis in q̄bus medici discrepant a ph̄is. Dicūt enim hypo. ⁊ gal. ꝙ cholera transit cū sanguine ad mēbra. Primo vt iuuet penetratōem sanguinis. Secūdo vt cū eo nutriat mēbra cholericarū cōplexionū. Tertio vt contraoperetur frigiditati ⁊ h̄uiditati phl̕atis ⁊ melācholie. Et dicūt eā apparere in phlebotomijs ⁊ in secessibꝰ ꝓuocatis a pharmacijs educētibus cholerā a venis. Sed aristo. ⁊ auer. cōtrariū sentiūt dicētes choleram esse purā sup̄fluitatē ⁊ separari a sanguine in epate tanꝗ ineptā nutritioni ⁊ abominabilē mēbris. Et reuera hec opinio est magne apparentie ex tribꝰ. Primo ꝙ in sanguine sanoꝝ eucaticoꝝ non apparet queecūꝗ cholera: ⁊ si sit aliqua spuma sup̄natans illa venit ex aere īcluso in humido viscoso dūz sanguis effundebatur sicut vides liquida effusa spumare. Et huius signum est primo ꝙ spuma illa non est amari saporis sicut cholera. Secundo ꝙ dissoluitur a cholera super eam posita. Secūdo qꝛ si in vna libra sanguinis statim extracti a vena miscueris vnicam dragmā fellis reddit totum illū sanguinem amarum: ⁊ tamen sanguis sanorū sentitur multum dulcis ergo nihil videtur h̄ēre cholere. Tertio q̄a si decollaueris aīal ⁊ gustaueris pulmonē ⁊ sanguinē pulmonis eius inuenies ambos dulces: ⁊ tamē dicitur de pulmone ꝙ est mēbrum multū cholericum inter alia ⁊ ꝙ in sanguine q̄ nutriturꝰ est cum magnā cholere rubee ꝑtem esse opꝫ: si ergo nō inueniatur in eo cholera a fortiori non inuenietur in alijs. Alia est opinio volentium mediare ⁊ dicentium ꝙ cholera non transit cum sanguine sub ip̄ius esse actuali ⁊ cōpleto sed sub esse potētiali ꝓpinquo actui: ita ꝙ in sanguine transeūte ad venas sunt alique partes subtiles aptissime cholerisari. Et cum dicitur ꝙ in sanguine nutrituro pulmonē magnam partez cholere oꝫ eē. dicunt id intelligi de partibus sanguinis subtilioribꝰ ⁊ calidioribus que sunt cholera in potētia. Et he nullā adhuc h̄nt amaritudinez sicut mel qd̕ in cholericis est aptissimū cholerizari nō dicitur ob id amaruz. Et per hoc facile soluuntur obiecta ante oppositū ⁊ ratiōes adducte ꝓ opinione ph̄oꝝ. Sed dicet aliq̄s hoc erit reducere illam p̄tactaz opinionē ꝙ sanguis est humor ex alijs cōflatus. Dic ꝙ nō īmo est spē distinctꝰ ab alijs ⁊ habꝫ secum in venis phlegma ⁊ melācholiā sub esse actuali ⁊ perfecto saltem phlegma. cholerā autē non in perfecte sanis nisi in potentia.

In quarta particula dicit p̄nceps ꝙ illa ꝑs cholere que trāsit cū sanguine ad venas penetrat cū eo, cā necessitatis ⁊ cā vtilitatis. Et necessitas q̄dem ē vt misceatur cū sanguine ad nutriēdū mēbra: in quoꝝ ꝯpl̕onibus. i. ad quoꝝ cōplexiones cōseruandas opꝫ eē magnā partez cholere rubee ſm modū quē meretur ip̄a cholera de diuisione. i. de distributiōe eius ad mēbra. Vel expone ſm modū quem meretur membrū nutriendum vel cōplexio mēbri cōseruanda de diuisione. i. partitiōe cholere et sanguinis. Vel expone ſm modū quem meretur sanguis de diuisione i. partitione cholere ad nutriendum mēbra cholerica. Juuamentū autem siue vtilitas cholere transeuntis cū sanguine ē vt subtiliet sanguinem ⁊ faciat ip̄m penetrare in itineribus scilicet venis que sunt vie sanguinis extra quas nusꝗ continetur sanguis nisi in ventriculis cordis.

¶ Sed ɔtra p̄dictam necessitatē instabit aliq̄s. fel est amarissimum oi um. Cuius rei signū est p̄mo ꝙ in eo nullus ē penit᷒ dulcoꝛ vel alius ab amaro sapoꝛ in gustu sentiꝛ. Scd̄o ꝙ si infecerit linguā oia q̄ gustātur ꝙ tūcunq̄ dulcia fuerit appent amara. Tertio ꝙ hi q̄ volunt exprimere fortē amaritudinē rei alicui᷒ solēt dicere ꝙ ē amara sicut fel. Quarto ꝙ baurach qd̄ ē flos ni tri ꝛ nitrū ꝛ myrrha assignanꝛ a gal. 4°. simplicꝫ medicine vo lētib᷒ expiri purā a maritudiꝫ hiſ tñ fel qd̄ ē cholꝛa se gustui mōstrat amari᷒ ſꝫ nꝛ luꝫ pure amaꝝ aptū nutritioni. Iuꝛ illd̄ gal. 4. simplicis me diciue. Res aūt pure amaritudinis sunt ex eis q̄ abhoꝛrēt hoīes ꝛ ab hoꝛrēt etiā reliqua aīalia. Et paulopost loq̄ns de stagno quodā fetido cuius aq̄ est amara dicit. Et si tu cepis piscem ꝛ picceris cū in stagnum videbis ip̄m moꝛi ꝛ cito coꝛrūpi ꝛ vſq̄ ad hoc ꝑuenit esse rei pure ama ritudinis in inimicitijs oib us aīalibus ꝛ plātis. Item instabit q̄s ꝫ iu uamētum attributū dicte cholere in subtiliatiōe sanguis ꝛ facili pene tratiōe. Aquositas sanguis ex qua fit vꝛina nō sepatur a sanguine do nec exiuerit venas capillares epatis ꝛ subintrauerit venā ɔcauam ꝛ cū dicta aq̄ sit abundantioꝛ cholera ꝛ mꝉto subtilioꝛ sufficienꝛ subtiliabit sanguinē donec dictā intrauerit venā ꝛ postq̄ ītrauerit eā non indiget amplius vt subtilieꝛ: imo cōtinue ingrossando ꝓcedit ꝛ digerēdo dōec solida ps coꝛpoꝛis efficiaꝛ. ¶ Ad p̄mum dic ꝙ ɔcesso ꝙ cholera sit ama rissima nō sequiꝛ q̄n possit nutrire cū sanguine mixta. licꝫ sola nō possit Vel dic si vis ꝙ cholera in potētia ꝓpinq̄ nutrire potest modo p̄tacto.

Quod vero de ea colatū ad cistiꝫ trāsmittitur fellis causa necessitatis transmittitur ꝛ vtilitatis. Necessitas aūt: aut ē ſm totum coꝛpus qd̄ ē ip̄ꝫ a superfluitatibus mundare: aut ſm vnum ip̄ius membꝛum quod est fel nutrire. Utilitatis vero duo sunt iu-

Ad scd̄m dic ꝙ aquositas sanguis multū iuuat penetratiōem eius ꝑ vēas capillares q̄ sparse sunt in epate ꝛ ingressum ipsius in venā conca uam. Et ad id etiā coopatur cholera suis subtilitate ꝛ acuitate. Dic vl tra ꝙ postq̄ dicta aquositas a massa sanguis sepata est cholera vtilis ē ad faciēdum penetrare dictā massam ingrossatā ꝑ admixtionē phꝉatis ꝛ melācholie. Nec impedit digōneꝫ dicte masse ꝛ ipsius ingrossationē ꝑ viam digōnis: imo ipsamet ꝓcessu tpis resoluēdo aliq̄d aquositatis dicte masse suis caliditate ꝛ siccitate īgrossat ꝛ īgrossaꝛ: lꝫ ex subtilitate sue substātie reddat dictā massam subtilioꝛē ꝛ ex eius acumine ꝓmptio rem ad penetrādum

In q̄nta pte dicit ꝙ illa ps cholere q̄ colatur i. sepatur a massa humoꝝ gn̄ata in epate trāsmittiꝛ ad bursaꝫ fellis ꝑꝑ necitatē ꝛ vtilitatē. Necessitas aūt ē dupꝉ. Una ē respectu toti᷒ coꝛpis. s. mūdare ip̄m a supfluitatib᷒ choꝉicis. Alia ē respectu burse fellis. s. nutri re ip̄am. Utilitas etiā ptis illius ē duplex. Una ē abluere itestina a feci bus ꝛ phꝉate viscoso adherēte eis. Alia ē pungere intestina ꝛ musculos ani vt sentiāt id qd̄ est eis nociuū ꝛ emittāt egestionē. Et hui᷒ rei signū est ꝙ cholica sepe accidit ꝓpter oppilatiōem factā in foramine qd̄ ꝓce dit a bursa fellis vſq̄ ad intestina. ¶ Attende ꝙ colica est passio dolo rosa alicuius grossoꝝ intestinoꝝ cū q̄ fit difficilis exitus hui᷒ qd̄ dꝫ egre di ꝑ nām: ꝛ est q̄nq̄ vētosa: q̄nq̄ humoꝛalis aliq̄n fecalis ꝛ aliq̄n apōsa. ¶ Queritur p̄mo vtrū fel nutriaꝛ cholera. Arguiꝛ ꝙ nō. fel indiget ꝓ prijs venis deferētibus sibi sanguinē ad sui nutritionē ꝓpꝉea ꝙ attra hit purā cholerā nō imixtā sanguini quo nutriaꝛ. Iuxta illud gal. 4. d̄ vtilitate pticularū. c. 31. Uesica v̄o que xantā cholerā suscipit sicut ꝛ illa q̄ vꝛinam purā alterutra impmixtā attrahens ꝓp̄am supfluitatem rō nabiliter alijs vasis cibū eis p̄bituris indiguerunt. Idem dicit in sn̄ia q̄rto de iuuamētis mēbꝛoꝛum sub his v̄bis. Cistis fellis aūt ꝛ vesica qꝛ vtraq̄ attrahūt supfluitatem ꝓpꝛiaꝫ cōuenientē eis ꝛ ē pura mūda: da te fuerūt eis vene ad cibandū eas p̄ter venā ꝑ quam attrahūt supflui tatem. Secūdo cholera nullū nutrit mēbꝛuꝫ ergo nō nutrit fel seu bur sam fellis. Assumptū est gal. 4. de iuuamētis mēbꝛoꝛū dicētis. Et cho lera citrina qꝛ nō habet vtilitatē vt vadat in venis ad epar ꝛ ad stoma chum ꝛ ad residuum coꝛpis neq̄ nutrit aliqd̄ membꝛoꝛum exit ad inte stina ꝛ expellitur per ea quousq̄ exeat inferius. In his verbis expꝛesse gal. videꝛ obuius p̄ncipi. Primo in hoc ꝙ dicit ptem cholere cū sangui ne transire in venas ad mēbꝛa cholericarū cōplexionū nutrienda. Se cūdo in hoc ꝙ dicit fel nutriri sanguie. Tertio cholera transit pura mū da ad cistim fellis. Iuxta illud gal. 4. de iuuamētis mēbꝛoꝝ. Quodlꝫ membꝛū attrahēs aliq̄d sibi ꝓpꝛium si attrahit ip̄m ex cānalibus am plis sicut splen ꝛ renes attrahet cuꝫ ea aliq̄d alterius generis q̄re cistis fellis cū attrahit cholerā citrinam ex cānalibus strictis valde attrahit eam purā. Sed ip̄a pura existens est sūme amara vt ꝓbatuꝫ fuit in par ticula p̄cedenti. Amarissimū vero nihil nutrire potest vt illic allegatū ē a gal. Quarto si fel nutrireꝛ cholꝛa eēt calidissimū mēbꝛoꝝ ɔ̄ illd̄ qd̄ dcm̄ ē an̄. c. d̄ ɔplꝛonib᷒ mēbꝛoꝝ. Qd̄ aūt ē ī coꝛpe calidi᷒ ē sp̄ūs ꝛ coꝛ. ɔn̄a ꝓbaꝛ: qꝛ nutriens coniunctū est simile nutrito sed nu triens coꝛ est sanguis: ꝛ nutriens fel cholera per positum que san guine calidioꝛ est. Oppositum dicit hic p̄nceps. ¶ Attēde p̄mo ꝙ fel q̄nq̄ ca piꝛ ꝓ cisti seu bursa vel vesi cula ɔtinente cholerā sicut ī hoc passu. Et quandoq̄ pro cholera vt in il lo amp̄ho q̄r te particule. Dissinteria si

uamenta. Unū est itestina a stercoꝛe ꝛ phlegmate viscoso abluere. Et alid̄ ītestina ꝛ ani musculos pungere: vt quid sit eis nociuū sentiāt: ꝛ egestio nem emittāt. Ideoq̄ sepe accidit co lica causa oppilationis que fit in fo ramine qd̄ a felle descēdit ad ītestīa.

a felle nigro incohauerit moꝛtale est. ¶ Attende secūdo ꝙ dupli citer pōt ītelligi cistim fellis nutriri cholera. Uno modo vera nu tritione sic ꝙ cedat in substātiam eius. Secūdo modo nutritiōe refocillatoꝛia sic ꝙ in cholera voluptueꝛ. Iuxta hoc dic p̄mo ꝙ fel non nutritur cholera nutritiōe p̄mi modi. Istud ꝓbant ratiōes ante oppositū. Dic secūdo ꝙ fel nutriꝛ cholera nutritione secūdi modi. Nā fel attrahit cholerā nō a necessitate vitādi vacuū nec a calido tm̄: qꝛ in attractionib᷒ q̄ fiunt his modis p̄us attrahiꝛ qd̄ est subtile: vt ait p̄nceps cap̄. vltimo istius p̄me fen: et sic p̄us tra heret fel aquositatē sanguis vel vapoꝛem vel aerem q̄ choleram ergo trahit cholerā a ꝓpꝛietate seu a virtute naturali attractiua: sed in oī tali attractione attrahiꝛ ɔueniēs vt asserit gal. c. vltimo tertij de virtutib᷒ naturalib᷒: ꝛ p̄nceps ca. vltimo fen p̄sentis. fel ergo attrahens cholerā cum sit cōueniens sibi in ea voluptuaꝛ: ꝛ quodāmodo ɔgaudet sicut magnes in p̄sentia ferri. Et hec volu ptuatio fundaꝛ in quadā ꝓpoꝛtiōe ꝛ cōueniētia occulta quā sta tuit natura inꝛ cholerā ꝛ cistim eius vt ad salutē totius coꝛpoꝛis

¶ Dubita emundetur coꝛpus ꝑ cistim fellis a supflua cholera tur secundo vtrum in coꝛpoꝛe ꝑfecte sano sit opus cholera abster gente itestina a fecibus ꝛ phlegmate: ꝛ pungente ea. Arguitur ꝙ nō qꝛ actus naturaliū virtutū in tali coꝛpoꝛe sunt nāliter cōmen surati: ita ꝙ expulsiua expellit quādo et vbiq̄ oꝫ: ergo nō est op᷒ incitatiōe. Nā frāgeret potius cōmensurationē actuū q̄ dirigerꝫ in bonum. Assumptū est gal. libꝛo de optima constructōe coꝛpis dicentis. Cōmensuritas nālium actuū ad seinuicē ꝛ q̄ ſm vnūquē q̄ ip̄oꝛū virt᷒ ꝛ fieri ꝓhibet supfluitates ꝛ fcās excernit. i. expellit faciliter. Secundo intestina sunt facta principaliter vt chilus in stomacho generatus trāsiens per ea trahatur ab eis ad vēas me seraicas. Iuxta illud galie. q̄rto de vtilitate particularū. Quoni am aūt neq̄ gratia lationis superfluitatuꝫ ad id quod extra neq̄ digestionis: sed vt totū qd̄ chilosatum est in ventre resumatur ad venas preparata sunt intestina discere. licet p̄mo quidem eo ꝙ in nullo animalium vēter cōstructus est tangens oꝛgana q̄bus ege rit scilꝫ anum. Secūdo aūt eo ꝙ q̄multe intestinoꝛū inuolutōes in plurib᷒ animalium facte sunt. Et tertio eo ꝙ non emittitur de ventre cibus faciliter nisi digeratur. vēter ergo seu stomachus est oꝛganū p̄me digōnis cibarioꝛū: ꝛ intestina sunt oꝛgana distribu tiōes sicut epar ē oꝛganū secūde digōnis ꝛ vene distributiōis. Si ergo cholera ꝓfluēt ad intestina gratia abstersionis ꝛ moꝛdicati onis ip̄a impediret distributionē chili ab intestinis ad meserai cas eis adherentes in magna multitudine ꝛ sic īpedirꝫ ꝓpꝛiā eo rum vtilitatem. Tertio cistis fellis que cōtinet cholerā puram tē poꝛe debito expellit eā ꝛ vesica vꝛinam nec indigēt aliquo excitan te vꝉ moꝛdente eas: ergo nec intestina indigent alio p̄ter pondus ꝛ grauamē pꝛopꝛie fecis. ɔn̄a tenet: qꝛ magis necessariuꝫ videtur ꝙ cholera cito elongeꝛ ab epate ꝛ a cisti ei᷒ que supiacꝫ epati ꝛ vꝛi na a vesica q̄ fer ab intestinis cum cholera sit vehementer calida ꝛ acuta ꝛ coꝛrosiua ꝛ vꝛina etiam. Quarto vene abūdant in phle gmate sicut intestina: ꝛ non habēt opus abstergēte cholera ergo nec intestina. Quinto inuolutiōes sunt multiplicate in itestinis ne hō cogaꝛ dū est intētus ciuilib᷒ negocijs stati assellare cū nā pe tit dare. Igiꝛ aliq̄d stimulās ꝛ cogēs istā īfrigeret īuolutionū vti litatē. Oppositū dic b p̄n. ¶ Attēde p̄° ꝓ solutione ꝙ v̄t᷒ expulsi ua nō erit in actū expulsiōis supfluitatꝫ cōis vꝉ ꝓp̄e dōec illa sup fluitas ḡuet vꝉ noceat alio°. Iuꝛ illd̄ gal. 3. d̄ v̄tutib᷒ nālib᷒. Sciē dū ꝙ n̄ p᷒ excernit excretiua. i. expulsiua v̄t᷒ āt v niūsā āt ēt aliq̄ sup fluitatē ei᷒ an̄q̄ i ɔ̄riā trāscidiꝛ dispōnē. igꝛ vēꝛ q̄dā cū sufficieꝛ iple

tus fuerit cibarijs ⁊ benignissimũ eorũ in tunicas suiipsius posuerit exuccans: tũc iaʒ reliqua excernit q̃si onus alienũ. vesice vero cũ singulũ attractorũ aut mltitudine tẽdens aut q̃litate mordens anxiũ fiat. Eodẽ aũt mõ ⁊ matrices: aut eni cum non adhuc feruut tense qð ꝯtristat deponere student aut qualitate morse humoruʒ q̃ effundunt̃ i eas. Et cã cõmunis oĩuʒ expulsionũ est anxietas. ⁊ huiꝰ anxietatꝭ cã est triplex. s. tumor superfluus: aut aliqua grauedo aut mõdicatõ hec gal. ¶ Attẽde secũdo ꝙ sicut in venis est aliqua ṽtus generatiua sanguinis sic in itestinis est aliq̃ virtꝰ digestiua ciboꝝ. Juxta illud gal. 4. de vtilitate ꝑticulaꝝ. c. 21. Sicut igitur venas anadoscos. i. distributiõis organa faciens ṽtutem iposuit eis sanguis gñatiuã: vt nõ ꝑeat in vanũ tp̃s allatõis q̃ fit per eas ꝭm eandẽ rõnem. Et intestinis anadosis. i. distributionis grã: q̃ ad venas factis virtꝰ q̃dam inest digestiua ciborum Et qꝛ virtus hec est multũ debilis nãliter etiam in sanissimis: q̃a sunt mẽbra vilia pauci caloris subseq̃tur necessario in intestinis multiplicatio phlegmaticarũ sup̃fluitatũ que reddunt̃ viscosiores ob morã illic ꝯctam ⁊ adherẽtes ꝑietibus intestinoꝝ obtundunt eorũ sensum. ¶ His p̃missis dic ꝙ in corꝑe ꝑfecte sano opꝰ ẽ cholera abstergente intestina a fecibꝰ ⁊ phlegmate ⁊ pungẽte ea Jstud primo declarat̃ signo: qꝛ feces in sanissimis sunt tincte cholera. Secũdo qꝛ ṽtus expulsiua nõ exit in actuʒ nisi sit irritata et grauata. Cũ igitur intestina sint multũ longa ⁊ magne ꝯprehẽsionis: magna fieret in eis coacervatio sup̃fluitatũ anteq̃ grauarẽt multũ sua mole nec materia cõtenta in eis nisi sibi eẽt imixta cholera q̃ est acuta ⁊ mordax ⁊ sensus itestinoꝝ ẽ debilis sopitꝰ: ⁊ ex illa coacervatiõe redũdarent fumi mali ad sup̃iora nõ modicũ grauantes. Tertio ẽ necessaria phlegmatis multiplicatio in itestinis ꝓpter cãm dictã ⁊ cũ ꝓpter moram cõtractã in eis fiat viscosum adherẽs parietibꝰ itestinoꝝ nisi euelleret̃ a forti abstergẽte paulatim multiplicatũ sup̃flue infrigidaret viscera ⁊ digestionẽ ipediret vel faceret oppilationẽ aut ap̃a vel putrefieret. ¶ Ad p̃m obiectũ ꝯcede ꝙ i corꝑe ꝑfecte sano actꝰ expulsionis est ꝯmẽsuratꝰ mediãte chol̃a q̃ excitat expulsiuã: qñ ⁊ vbi oʒ sic alij actꝰ: ⁊ cũ ifert̃ ꝙ nõ ẽ opꝰ icitatore. dic ꝙ veꝝ ẽ ð icitatore extrĩseco medicinali: ſʒ opꝰ ẽ icitatore itrinseco ꝑ nãʒ ordiato ꝑꝑ cãs dictas. Ad 2m ꝯcede ꝙ intestina sũt fcã vt qð chilosatũ ẽ trãsiẽs ꝑ ea t̃hat̃ a meseraic. Et cũ vltra dr̃ si chol̃a ꝓfluẽt ad itestina ip̃a ipediret distributõeʒ chili ꝯcede h̃ si ꝯtinue fluẽt ſʒ interpolate fluit sic vrĩa a vesica ⁊ sic nõ ipedit sufficiẽtẽ suctionẽ. Nã chol̃a nõ fluit cõit̃ ab epate ad cistim ⁊ a cisti ad itestina nisi celebrata secũda digõne: cũ cholera generet̃ in digestiõe secũda: ⁊ tũc facta ẽ sufficiẽs attractio chili. Ad tertium dic ꝙ fel existens mẽbrum durũ pãniculosum ꝑuum excitatur sufficienter vl' mordicatiõe cholere vel quadam extẽsione. hẽt eni neruũ ꝑuum vix visibilem sibi cõicatũ. Juxta illud gal. 4. de vtilitate ꝑticularũ. c. 32. Alteri vero vesice q̃ est ꝭm epar arteriam q̃dem ⁊ neruũ ab his q̃ apud ip̃m viscus ſʒ epar implantant̃ diuidens nã ꝑuũ alteruꝝ sufficient̃ ⁊ vix visibilẽ. Sensibilẽ aũt ⁊ manifestã venam: oĩa hec tria ꝭm vnũ locuʒ ad vesice implãtauit corpus. ṽitas est ꝙ mordicatões in cisti fellis a chol̃a nõ sunt manifeste sicut in vẽtre matricibꝰ ⁊ vesica. Juxta illud gal. 3. de ṽtutibus nãlibus. Jgitur in vẽtre q̃dem mordicatões manifeste: ita ṽo in matricibꝰ ⁊ in vesica q̃ vrinam suscipit: nõ tamẽ in vesica demum q̃ in epate sil'r habet. Vesica ṽo q̃ continet vrinaʒ salsugine vrine ⁊ interdũ eiꝰ grauedine ad expulsionẽ excitat̃. Ad quartũ dic ꝙ cõtentũ in venis ẽ benignũ non superfluũ ideo non indigʒ abstersione. Ad quintũ dic sicut ad secũdum. Nõ eniʒ semꝑ cholera stimulat ⁊ si quãdoq3 stimulet dũ quis occupat̃ in ciuilibus: (musculus ani aliquãdiu resistit expulsioni fecũ

Non naturalis vero cholera alia est q̃ a natura egreditur propter causam extraneã que ei admiscetur: alia est que a natura egressa ẽ ꝓpter causam in se: quia eius substantia nõ est naturalis. Partis prime alia est q̃ est scita ⁊ famosa: ⁊ est illa cui extraneum illud quod est admixtuʒ ẽ phlegma cuius generatõ magis ẽ in epate. Et alia que est minoris fame: ⁊ est illa cui extraneum illud quod est admixtũ est melancholia. Nota aũt famosa: aut est cholera citrina: aut cholera vitellina. phlegma nãq3 cui admiscetur quãdoq3 est tenue: ⁊ generatur inde p̃ma: quãdoq3 est grossum ⁊ generatur inde secũda ſʒ cholera que ouoꝝ vitellis similis existit.

Non naturalis vero. Jn hac ꝑte p̃mo diuidit p̃nceps inaturalem choleraʒ Secũdo exequitur de mẽbris diuidentibus ibi [Partis prime] Jn p̃ma ꝑte dicit ꝙ cholera non naturalis alia ẽ nõ nãlis ꝓpt cãm extraneã que ei admiscetur. Alia ẽ nõ naturalis ꝓpter cãm in se. s. q̃a substãtia eius nõ ẽ nãlis. Jnstabit forsan aliq̃s ꝙ cholera interdũ est nõ naturalis ꝓpt̃ eius sup̃abũdantiã. Vñ ledit corpꝰ aliqñ ꝓpter idecentẽ locũ vt illa que spargit̃ ad mẽbra in yctericia. aliqñ rõne passionis mẽbri super qð defluit vt in excoriatiõe intestinoꝝ ẽ innaturalis eo ꝙ est cã morbi aliqñ qꝛ ẽ alt̃ata q̃litatiue vt cũ incipit putrefieri. Et tñ he cholere nõ sunt non naturales ꝓpt̃ reʒ extraneã admixtã neq3 qꝛ s̃ba eaꝝ sit nõ naturalis Dic de tribꝰ p̃mis. s. de peccante quãtitate ⁊ de peccãte loco ⁊ de ledente intestina excoriata ꝙ nõ sunt ꝓp̃e ⁊ absolute non nãles: sed h̃ vel huic vel tñ. Et de cholera putrefiente vel sup̃calefacta. dic si vis ꝙ ẽ cholera nõ nãlis ꝓpter cãm ext̃neam videlʒ calorem extraneum: vel dic ꝙ est naturalis ꝭm spẽm.

Jn secũda ꝑte p̃mo exequit̃ de cholera nõ naturali ꝓpt̃ cãm extraneã. Secũdo de non nãli in ꝓp̃a s̃ba eius ibi [Que ṽo in sui s̃ba] Prime ꝑtis sunt tres ꝑticule. Jn p̃a diuidit cholerã nãlem ꝓpt̃ rẽ ext̃neã admixtã in famosam ⁊ nõ famosam. ⁊ declarat mẽbra diuidẽtia. Jn 2a exequit̃ de famosa ibi [Nota aũt] Jn tertia de nõ famosa ibi [Que aũt]

Jn p̃a ꝑticula dicit ꝙ ꝑtis p̃me s. cholere nõ nãlis ꝓpt̃ cãm extraneã q̃ ei admiscet̃. Alia ẽ q̃ est scita ⁊ famosa. Et ẽ illa cui phl̃a admiscet̃ ⁊ magis gñat̃ in epate q̃ alibi. Et alia est q̃ ẽ minoris fame ⁊ ẽ illa cui mel̃ia est admixta. ¶ Attẽde p̃mo ꝙ cholera q̃ gñat̃ ex ꝑmixtione pure cholere cũ phl̃ate dr̃ scita famosa nota: qꝛ sepissime fieri solet: ⁊ qñq3 sursum cũ vomitu ⁊ qñq3 deorsum cuʒ secessu educi. Et ex hac cholere spẽ fit ⁊ capit nomẽ tertiana nota q̃ frequẽtius occurrit q̃ oẽs alie putride febres lʒ possit etiã nota dici q̃si spuria. ⁊ ð gñans qꝛ nõ est ṽa neq3 pura t̃tiana. Dicit̃ eni qñq3 nothus spurius siue degener. ¶ Attẽde 2o ꝙ hec cholere spẽs vt plurimũ gñatur i epate. Primo qꝛ in eo tota massa humorũ gñari solet. Scðo qꝛ in epate magis de prope coeunt cholera ⁊ phl̃a q̃ alibi eo ꝙ rami vene porte et rami vene cõcaue sibimuicẽ cõiuncti in epate in q̃bꝰ chilus vertitur in humores q̃ttuor sunt strictissimi. Tertio qꝛ plurimũ cholere ⁊ totũ phlegma dum discedũt ab epate ꝯtrarijs incedunt vijs. s. phlegma ad venas ⁊ plurimũ cholere ad cistim ⁊ intestina vbi parũ morari solet ⁊ abstergendo labitur. ¶ Attende tertio ꝙ hic nõ determinat locum generationis cholere minoris fame: qꝛ vbicũq3 cholera naturalis in corpore ꝯtinetur: ⁊ eius pars adurit̃ ⁊ imiscetur alteri nõ aduste: hec species generatur: ⁊ vbicũq3 etiã melãcholia deforis aduẽit cholere naturali fit hec species. Non habet igitur sue generationis ꝓprium locum: videt̃ tamẽ ab epate ⁊ corde magis accipere sue generationis p̃ncipiũ. Cuius rei signum est ꝙ hec mẽbra sunt calidiora ceteris ⁊ cholerici adusti sunt frequenter calidi cordis vel calidi epatis in excessu. verũtamen hec species non perficit̃ in epate: q̃a si pars cholere in eo aduret̃ traheret̃ a splene tanq̃ melãcholia ⁊ pars nõ adusta transiret ad cistim fellis et sic nõ fieret hec species cholere.

Jn secũda particula dicit ꝙ cholera notha famosa vel est citrina vel vitellina. Nam generat̃ ex admixtione phlegmatis cum cholera naturali: vel ergo illud phlegma est tenue id ẽ subtile ⁊ fit cholera citrina vel grossum ⁊ fit cholera similis vitellis ouoruʒ ⁊ dicit̃ vitellina. ¶ Attende p̃mo ꝙ cholera que fit ex permixtiõe phlegmatis subtilis cũ cholera naturali dicitur citrina a suo colore videlicʒ quia similis est colori pomi citri: ⁊ talis est color electri politi siue auricalci. cum enim ꝓprius cholere color sit croceus seu rubeus clarus similis capillis saffrani. Et plegmatis aquosi color sit similis aque parũ inspissate scilicet albus: tantum remittetur rufedo cholere ⁊ accedet ad albedinem quantum phlegmatis aquosi permiscebitur eidem quẽadmodum: si fila croci cum aqua pauca fortiter misceres resultaret inde color citrinus. ¶ Attende secũdo ꝙ cholera dicitur vitellina quia assimilatur vitello oui in colore ⁊ grossicie substãtie. Juxta illud galieni secundo de virtutibus naturalibus. Multotiẽs vero xanta quideʒ cholera vitellina fit. etenim nominant ita illam quoniã vitellis ouorũ assimilat̃ ꝭm colorem ⁊ grossiciẽ. Auerroys aũt de hac cholera loquẽs tertio colligʒ. c. 3. dicit. Vna spẽs est q̃ assil'atur vitello oui qð natũ ẽ in illa die. ¶ Attẽde 3o ꝙ gal. ⁊ p̃n. in mõ gñationis cholere vitelline ⁊ i gradu caloris eiꝰ discõueniũt. Gal. eni sentit ꝙ ex cholera sup̃flue decocta ⁊ inspissata fit vitellina sine alterius humoris admixtione. Nam scðo de

virtutibus nālibus de gñe cholere naturalis loquēs ait. Subtile aũt hoc est ꝛ hũidũ ꝛ fluxibile. Nō sicut cũ assatũ vltime xantũ fit ꝛ igneũ ꝛ grossum vitellis ouoꝝ silꝛ: nā hoc q̇dē.s.gen᷒ cholere silꝛ vitellis ouorũ iam preter naturā. Alterũ aũt qȯ ꝓus dictũ est ſm naturaꝫ est. Princeps vȯ hic ait dictā choleram fieri ex ꝑmixtione grossi phlegmatis cũ

Que aũt minoris est fame est illa que cholera vocaꝛ adusta. que aliquo duoꝝ generaꝛ modoꝝ. Unus est vt cholera in se aduraꝛ: ꝛ accidat ī ea cinereitas: sed ipsius subtile nō separetur ab ipsius cinereitate. imo cinereitas in eo cōtineaꝛ. Et hec quidez est peior. Et alius ē vt cholera nigra extrinsecus ad eā veniat: ꝛ cũ ea misceatur: ꝛ hec quidez ē melior. Huius aũt speciei cholere color ē rube᷒: sed non ē clarus: neqꝫ floridus: imo

choꝉa naturali ꝛ ex h̄ seq̇tur ipam eē min᷒ calidam. Idē sentit iohānitius in ysagogis dicēs. Et est cholera silꝛ vitellis ouorum q̄ nasciꝛ ex commixtiōe phlegmatis coagulati et cholere rubee clare pure que min᷒ calida ē. Auerroys aũt ꝑmo cantice ꝯmēto illius cātici. Est etiaꝫ alia a ꝑdict̄ q̄ vitellina diciꝛ ait. Et opinanꝛ q̇dā medicoꝝ ꝙ ipius grossicies ꝯtigat ratione caliditatis mixte ꝛ adherētis phlegmati vñ videꝛ sic esse minoris caliditatis ꝙ̄ sit species cholere naturalis q̄ in cisti fellis existit. ꝛ ex eis sunt q̇dam opinantes grossiciē eius cōtingere ex calore sup eaꝫ dominā te ꝛ eius hũiditatē desiccante ꝛ cōsumente. Idem in sentētia cōmemorat ꝛ adheret gal. tertio colliget cap̄.3°. dicēs. Galien᷒ dicit in pluribus locis ꝙ hec species ē calidior naturali: q̇a pars ignea in hac specie dominatur plus. Et dicit ꝙ eius grossicies est ꝓpꝛ nimiā caliditatē ꝛ ebullitionē ob hācrem habet ista sic istũ calorem igneũ. Et alij medici preter ipm dicunt ꝙ est minoris caloris naturali. ꝛ dicũt ꝙ grossicies ipsius ē ꝓpter admixtionē phlegmatis ꝛ ſm hoc debꝫ eē rubedo ipsius infecta albedine naturali: ꝛ hoc ē ꝯtra illȯ qȯ dicit galien᷒. Et nos videmus ꝙ ita nō est vt dicũt adhuc ſm illos dꝫ habere cũ sua grossicie aliquātuluꝫ viscositatis sicut debet hēre corpus humidũ mixtũ cum corpore calido ꝛ sensus visus in hoc adiuuat galienũ: hec auerroys. ¶ Attēde quarto pro cōcordia tantoꝝ viroꝝ ꝙ vitella ouoꝝ duplicis coloris īueniũtur Nam quedam sunt flaua siue citrina declinantia ad albedinē. alia rubea magꝭ elōgata ab albedīe. Silꝛ aũt vitellia choꝉa dupꝉ īueniꝛ. Una citrina seu flaua silꝛ vitellis flauis. Alia rubea magꝭ silꝛ rubeis ouoꝝ vitelꝉ. De duplicitate colorꝭ vitelloꝝ ouoꝝ sēsus fac fidē. illȯ eī sepe videm᷒ ꝛ pari passu de choꝉa vitellina: nec deest ratio. Pōt enī cholera supra modũ decoqui ꝛ per decoctionē inspissari ꝛ eius color ītendi. Uñ supra dicit ꝑnceps ꝙ quāto magis erit calida erit eius rubedo maior. pōt etiam cholera misceri cũ grosso phlegmate ꝛ spissa fieri ꝛ flaua sicut vitellum oui. ¶ Attende q̇nto ꝙ cholera vitellina gal. differt a choꝉa vitellina ꝑn. Primo in hoc ꝙ fit ex cholera naturali sine alteri᷒ hũoris admixtione. Secũdo in hoc ꝙ est calidior multo. Tertio in hoc ꝙ est magis rubea. Quarto in hoc ꝙ est minus viscosa.

In tertia ꝑticula dicit ꝙ cholera minoris fame ē cholera q̄ vocatur adusta. Et fit duobus modis. Unus est qñ cholera aduritur ꝛ fit in ea cinis a quo non separatur ꝑs subtilis ei᷒: sed cũ eo admisceꝛ ꝛ hec cholera est peior. Alius ē vt cholera nigra cholere rubee deforis aueniēs cũ ea misceatur: ꝛ hec cholera est melior: ꝛ eius color ē rubeus sed nō clarus nec floridus: imo ē magis similis sanguini. Sꝫ hec cholera ē subtilis ꝛ sepe mutaꝛ a colore suo ꝓpter aliquas cās. ¶ Attende ꝑmo ꝙ cholera minoris fame nō est adusta vꝉr ꝛ ſm totum ipsius ambitũ imo solum illa q̄ generaꝛ ex adustione cholere. Nam illa que generaꝛ ex ꝑmixtione naturalis melancholie nō est in aliquo adusta. illa vȯ q̄ generaꝛ ex permixtiōe melancholie aduste aduenietis cholere deforis tātum habꝫ adustionis quantuꝫ capit ex illa. Uerum q̇a sepius cholera minoris fame fit ex adustione cholere rubee ꝓpterea dicit ꝑnceps ꝙ vocaꝛ adusta. ¶ Attēde secũdo ꝙ cholera adusta differt a melācholia adusta in hoc ꝙ in cholera adusta ꝑtes subtiles remanēt cōmixte cũ incineratis. Sed in melācholia adusta ꝑtes subtiles sunt resolute ꝛ aduste sole remāserunt. Item melancholia adusta fieri pōt ex quolibet humore: sed cholera adusta fieri nō potest ex melācholia. Et ista cholera fortassis ē illa quā ꝑnceps primo cantice nominat fumosam dicēs. Ex cholera rubea sunt varij colores ꝛ q̇daꝫ ex ea nominaꝛ fumosa. sup quo vbo dicit Auerroys. Reor aũt ipꝫ per hāc speciem intellexisse humorez ex quo generaꝛ ructus fumosus in stomacho. ¶ Attende tertio ꝙ cũ dicit ꝑnceps cholerā minoris fame genitā ex adustione cholere eē peiorē pōt intelligi ꝙ est peior famosa: vꝉ ꝙ ē peior illa que fit ex admixtione melācholie naturalis: q̇a adepta est vltra proprium acumen aliud acumen ex adustione vnde reddiꝛ penetratiua excoriatiua ꝛ corrosiua quodāmodo. Et cũ dicit ꝙ illa cholera minoris fame que fit ex admixtione melācholie est melior intellige de illa cui cōmiscetur melācholia naturalis: qꝛ talis

ē magis similis sanguini: sed ē tenuis ꝛ plerũqꝫ a suo colore ꝓpter aliq̄s mutatur cās. Que vȯ in sui suba extra naturā ē: alia ē cui᷒ gñatō sepi᷒ ē ī epate. Alia ē cui᷒ gñatio magis q̇dē ē in stō. Et illa q̇dez cui᷒ generatio magis est ab epate est vna species: que est cum quod in sanguīe est subtile aduritur: ꝛ cuius spissitudo cholera ē nigra. Et que in stomacho magis generatur duas habet partes. prassinam scilꝫ ꝛ viridē vt erugo eris

melācholia adusta possꝫ ei cōmisceri ꝙ esset peior: sicut illa que generat cancruꝫ vꝉ lepram dissipantem membra. ¶ Attende quarto ꝙ rubedo coloris choꝉe minoris fame ex ꝑmixtōne melācholie naturalis procedit ex nigro ꝑmixto crocco. sic enim phlegma permixtum cholere reducit ipaꝫ versus albedinē ad citrinitatem sic melācholia cholere ꝑmixta reducit eaꝫ versus nigredinem ad rubeũ non clarũ neqꝫ floridum siue splēdidum.
¶ Attēde quinto ꝙ hec species cholere est similis in colore non sanguini arteriali q̇a ille est rubeus clarus floridus sed sanguini venali cuius color est rubeus nō clarus: verũ discerniꝛ hec cholere species a venali sanguine. Primo per subtilitatē substātie eius maiorem subtilitate sanguinis. Secũdo q̇a est instabilis in colore suo ꝛ mutatur ab eo citius ꝙ̄ sanguis. Et hoc ideo ē quia cholera leuis est et nō viscosa: ꝛ melācholia grauis nō viscosa neqꝫ tenax faciliter ergo melācolia residet ꝛ cholera supsidet: ꝛ tunc variatur color quēadmodũ fieri solet in vrinis humoralib᷒ quādo ror nanꝛ residēte grosso ꝛ subtili supnatāte.

Que vȯ in sui substantia. In secũda parte ꝑncipali in qua princeps exeq̇tur de cholera nō naturali in ꝓpa substantia sine alterius humoris cōmixtione sunt due particule. In ꝑma diuidit dictā cholerā ꝛ declarat membra diuidētia. In secũda format tria iudicia circa secũdā eius speciē ibi. Et mihi q̇dem videꝛ.

In ꝑma particula dicit ꝑmo ꝙ cholera nō naturalis in substātia alia est q̄ sepius generatur in epate. Alia est cui᷒ generatio magis est in stomacho. Secũdo dicit ꝙ illa que generaꝛ in epate ē cholera que fit cũ subtile qȯ est in sanguine aduriꝛ ꝛ grossum fit cholera nigra. Tertio dicit ꝙ illa que generaꝛ in stomacho duas habꝫ ꝑtes siue spēs vꝉ modos vna est prassina ꝛ alia est viridis: vt erugo eris. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ cũ sanguis moram trahit in epate plus debito vel est multũ subtilis ꝛ intense calidus vel occurrit epati supcalefacto faciliter vritur ꝛ subtile eius trāsit in choleram de qua nũc est sermo ꝛ grossũ ipsius in melācholiā. Et h̄ totũ sepius fit in epate ꝓpꝛea ꝙ ē calidissimũ mēbroꝝ post cor magnũ recipiēs calorez a corde: ꝛ tunice venarũ ipsius epatis sunt subtiles valde ꝛ sanguis in eis ē minutim spsus: vñ partes carniformes facilius cũ alterant. ¶ Attende 2° ꝙ hec cholere spēs in ꝛdũ fit ex sanguine q̄ putrefit. tunc enī hui᷒ subtile cōuertiꝛ in cholerā ꝛ ipsi᷒ grossũ in mꝉiaꝫ. ꝛ hoc mō sepius fit in vēis ꝙ̄ in epate ꝓpꝛ sollicitudinē nāe maiorē: circa custodiā membroꝝ ꝑncipaliũ. ¶ Attēde 3° ꝙ ꝑs subtilis sanguis ꝑ calorē īmoderatũ pōt ꝯuerti in cholerā nālem. sicut eīꝫ ex ꝑtib᷒ chili subtiliorib᷒ ꝑ calorē intēsuꝫ solet gñari nālis cholera sic ꝑtes sanguis subtiliores pñt ita modicũ supcalefieri ꝙ nō adurantur sed fiāt choꝉa nālis pura. Nō enī itm̄ herēt ꝑtes in sanguīe subtiles cũ grossis ꝙ neq̇ant absqꝫ īcineratiōe alterutri᷒ earũ ab īuiceꝫ separari: sꝫ qꝛ sepius in tali seꝑatiōe ē aliq̄ adustio vꝉ putrefactio: ideo vocat ꝑn. cholerā ī ea factā adustā. ¶ Attēde 4° ꝙ prasson grece dī latine porrũ. Et choꝉa prassina dcā est a colore folioꝝ porri quē greci prassidē vocāt: vt ait cassius felix. c. ꝺ ēpimate. Et si dicaꝛ a prasso seu prassio cepisse nomē: vt q̇dā volũt nō de albo prassio: sed de nigro ītelligaꝛ qȯ hꝫ viriditatē declinantē ad fuscedinē Et eruginosa cholera diciꝛ eo ꝙ erugini eris similis est. diciꝛ etiā arabice zimaria ꝛ zinzaria. Naꝫ zimar arabice latine dicitur eris erugo: similiter zinzar. ¶ Queritur vtrũ in stomacho magis generenꝛ cholere prassina ꝛ eruginosa. Arguiꝛ ꝙ nō. ꝑ° auctoritate

auerroys tertio colliget caplo tertio dicentis. Stomachꝰ ꝺm suā naturā nō hꝫ gñare cholerā nālē neqꝫ nō nālē qꝛ qꝺ generat naturalē gñat ⁊ nō naturalē qñ corrūpit eiꝰ cōplo. Scḋo iste cholere sūt calidissime vrētes i modū veneni ſꝫ stomachꝰ est remisse calidꝰ. Cuiꝰ rei signū ē ꝙ patit potiꝰ ex frigiditate ⁊ humiditate. 7° megategni ꝗ̊ ē icpꝰ gñant hmōi cholerас. Tertio cholera ꝑssina gñat ex vitellina ⁊ eruginosa ex prassina vt dicit h̃ pnceps ſꝫ cholera vitellina nō gñat i stomacho cum cōstet ꝺm ipm ex cholera rubea naturali et phlegmate grosso q̄ꝝ gñatio ē in epate. Quarto stōi ē

Et mihi quidem videtur ꝙ prassina ex vitellina generatur cuꝫ aduritur. adustio eñ in ea efficit nigredinē ex q̄ cū citrinitate mixta generatur viriditas. zinzaria vero videtur mihi ꝙ generetur ex prassina cum tantuꝫ aduritur donec eius humorositas siccatur: ⁊ ad albedinē redire incipit ꝓpter sui siccitatē. Calor nāqꝫ in humido corpore in primis nigredinem facit: deinde denudat ipsum nigredine quādo eius omnino finit humidita

officiū ex cibo facere chilū ⁊ epat officiū ex chilo facere chimū cuꝫ igit nō appeat ꝙ stomachꝰ faciat chimū benignū ex cibo aliquo q̄tūcūqꝫ benigno puta ex lacte quō faciet chimū malū ad cꝰ gñatiōeꝫ necessaria ē alia ꝑor hūoꝝ gñatio. Quito viriditas aliqñ se ōndit in vrina aliqñ i sputo ⁊ hec viriditas nō ꝓcedit a stomacho Sexto melācolia adusta faciēs lepram aut cācrū gñat in epate nā in ipo ē pria radix lepre ⁊ tñ ipa ē peior his duabꝰ choleris cum mēbra dissipet ⁊ he due cholere tātominꝰ malicie hēant q̄tominꝰ ꝑticipāt de adustiōe. sunt eñ vt vic in dictā mlam ꝓpterea dicit hypocras ꝺ sputo loquēs scḋo ꝓnosticoꝝ. Viride spumosuꝫ malū ⁊ si nigrū fuerit mortale. Oppositū dicit hic pn. ⁊ ga. 2°. ꝺ ꝯplexionibꝰ ait. Cūqꝫ huiꝰ color cholere fuerit silis colori porri nō gñabitur nisi i stomacho. Et paulo pꝰ iteꝝ dicit. Cholera aūt cuiꝰ color ē sicut color porri nō gñat nisi in eis tñ in quoꝝ stomacho cibꝰ nō digerit. Et auerroys prio cātice cātico illo. Ex ea etiā silis ē viridi eris ⁊ porro: ait he sūt due spēs manifeste. qrū gñatio fit in stomacho. ¶ Attēde hic pro solutiōe ꝙ cholere prassina ⁊ eruginosa generāt qñqꝫ ex cibis malis nō digestis ſꝫ corruptis sine medio alterius hūoris. Et qñqꝫ gñant ex hūoribꝰ ꝓpter aliquā egritudineꝫ adustiuā corrupt. Juxta illḋ ga. 2. ꝓnosticoꝝ ꝯmēto illiꝰ cañ. Vomitꝰ sicut succus porri sicut gñat in corꝑe qñ ē ꝺm dispositiōeꝫ naturalē cholera rubea clara sic gñat in eo qñ dispositio eius est ꝑter naturā genꝰ aliud cholere cuiꝰ color ē color porri. Et multotiens q̄deꝫ gñant i stomacho hec cholera ꝓpt cibos de gñe holerū q̄ nō rcipiūt digestionē sicut allia cepe ⁊ porri. Et fortasse gñat hec cholera in venis absqꝫ illis cibis ꝓpt aliquā egritudinū ⁊ effunditur ad stomachū aut intestina ⁊ significat caliditatē in corꝑe a natura egredienteꝫ ⁊ supfluitatē cui aꝓpat in sua ꝯplexiōe sicut illud qḋ appropat hūori q̄ gñat ex holeribꝰ q̄ narrauimꝰ. Hoc ꝑmisso dic prio ꝙ cholere prassina ⁊ eruginosa q̄ gñat ex cibis malis nō digestis ſꝫ corruptis magꝭ gñant in stomacho. Nā cū ibi tales in stomacho recepti sunt ⁊ ab eo vinci nequnt nō trahunt ab epate cū sint inimici nature ſꝫ ibidē adurūt aut putrescūt mala putredine ad venenositatē declināte. Dic. 2°. ꝙ cholere prassina ⁊ eruginosa q̄ gñant ex hūoribꝰ alijs magis gñant in venis. Nā epar existēs pricipale mēbrū ⁊ origo nālis ꝟtutis stāte vita male sustinere posset tantā maliciā vt in eo fierēt he due cholere: veꝝ pōt fieri vt cholera vitellina vel citrina effundat a venis ⁊ epate in stomachū ⁊ illic morā trahēs corrumpat ⁊ fiat prassina aut eruginosa. ¶ Ad ꝑmū obiectū dic ꝙ auerroys itelligit ꝙ stomachꝰ nō habꝫ gñare cholerā nō nālem remanētē sub spē cholere puta citrinā vł vitellinā: sed iste cholere nō sunt tales imo nō hn̄t hoc nomē cholera nisi equiuoce vt dicit ibi auerroys. sunt eñ magis dicēde ꝑniciosa venena q̄ hūores vł cholere. Ad. 2m. dic ꝙ stomachꝰ nō generat dictas choleras vi sue caliditat ſꝫ gñant in eo ex dispositiōe materie cū aliquo incitamēto extranei caloris. Ad. 3m dic ꝙ probat scḋaꝫ ꝯclusiōeꝫ. vł dic ꝙ nihil ꝓhibꝫ vitellinā cholaꝫ ad stomachū effundi ⁊ prassinā ibi fieri vł erugiosaꝫ. Ad. 4m. dic ꝙ nō est stomachi officiū facere cholerā prassinā vel eruginosaꝫ ſꝫ velit nolit fiūt in eo mō ꝑdicto. Ad. 5m. dic ꝙ ē ꝓ scḋa ꝯclusiōe. Ad. 6m.

dic ꝙ gñatio melācholie aduste rodēt mēbra capit initiū a supcalefactione epatis ſꝫ maliciā venenositat adipiscit in venis ⁊ mēbris. ¶ Sed q̄reret aliqs circa h̃ qḋ tāgebat in illa rōne scꝫ ꝙ he cholere sūt vt vic i melācholiā adustā vtꝝ cū ex cholera rubea fit melācholia adusta necessario fiat trāsitus ꝑ choleras istas virides. Arguit ꝙ sic qꝛ nā gradatī ꝓcedit in opibꝰ suis nec facit saltū ſꝫ color viridis ē mediꝰ inter rubeū ⁊ nigrū vt notat pn. ꝑmi. 2a. doctrina 3a. sūma. 2a. capitulo 2°. vbi pꝰ gradꝰ citrinitat enumerat gradꝰ rubedinis ⁊ post ea viriditat ⁊ vltimo nigredinis. Et ga. 1° de crisi dicit. Color aūt viridis nō ē nisi añ nigrū i semita aductus eius ⁊ q̄si ipse nō fit nisi añcessio nigri ⁊ illud iō qm̄ cuꝫ egritudo ē maligna

te. Et qñ supfluit in eo ipm albificat Et hoc quidē in lignis attēde q̄ prius in carbonem vertunt: deinde in cinerem. Calor nāqꝫ in humido efficit nigredinē: ⁊ in eius cōtrario albedinē Et friditas in hūido albedieꝫ opat ⁊ nigredinē i eiꝰ ꝯrio. Hec tamē duo iudicia q̄ i prassina ⁊ zizaria iudicaui estiatiua sūt iudicia. hec aūt spēs q̄ dꝛ zizaria oibꝰ cholere rubee spēbꝰ calidior existit: ⁊ peior ⁊ magis ꝑniciosa ⁊ dicitur ꝙ est de substātia venenoꝝ.

apparet in ea pꝰ appitiōeꝫ vomitꝰ viridis aut egestionis viridis aut vrine viridis vnusq̄sqꝫ hoꝝ niger. Itē dici solꝫ ꝙ excūtia nigra sicut egestio sputū vel vrina signāt adustionē vł mortificationē inati caloris. adustio nē si color viridis ꝑcesserit mortificatiōeꝫ si liuidꝰ. Itē q̄reret aliqs si he due cholere sint peiores: an minꝰ male melācholia adusta. Vr ꝙ sint peiores qꝛ sūt venena ꝑniciosa cito iterimētia si ñ expellāt ſꝫ cū multitudine melācholie aduste diu stat vita ⁊ i columitas aliq̄rū oꝑationū sicut ē videre in leprosis ⁊ hn̄tibus cācrū qui lōgo tꝑe bñ comedūt bñ dormiunt ābulāt currūt ⁊ in sensu vigēt. Sꝫ in ꝯriū facit ꝑmo ꝙ he fiūt ex incēdio minori. scḋo ꝙ color niger est peius signum in excūtibꝰ colore viridi. ¶ Ad. 1m. q̄situ dic ꝙ in coloribꝰ nō est essentialis subordinatio vt oporteat cū de albo vł citrino vel rubeo fit niger necessario trāsire ꝑ viridem Exm in moris q̄ de rubeo trāscūt in nigrū sine viridi medio ⁊ de vuis et carbonibꝰ incēsis. Sꝫ in exeuntibꝰ sepe cōtingit viride ꝑcedere nigruꝫ. ¶ Ad. 1m. obiectū dic ꝙ viridis color nō ē mediꝰ iter rubeū ⁊ nigrū cēntiali ordine ꝺm viā gñationis. Ad. 2m. ꝯcede ꝙ color niger excūtiū ꝑcedente viridi significat adustionē nō tñ ē necessarium ꝙ viridis ꝑcedat. ¶ Ad. 2m. q̄situ dic ꝙ cholere virides sūt magis furiose ⁊ citiꝰ interimentes q̄ nigre genite ex cholera rubea. Cuiꝰ cā ē. qꝛ subtile igneū a nigris sepatū ē ⁊ remāsit in viridibꝰ vñ furiūt. ¶ Ad. 1m. obiectū dic ꝙ licet he cholere ex minori fiant incendio. Incendium tamen ab his non subtraxit ꝑtes subtiles sicut ab adusta melācholia ꝓpterea seuiūt acriꝰ. Ad 2m. ꝯcede ꝙ niger color ex adustiōe vel mortificatiōe ē peiꝰ signuꝫ viridi spāliter in acutis qꝛ significat ꝟtutē penitus succubuisse dñanti morbo ꝟtus eñ digerens materiā morbi qñ vincit albificat cā vt ē videre in sanie ⁊ hypostasi. cū igit nigra fit significat ꝯriū digōnis ad vltimuꝫ ve

In secūda ꝑticula format pn. tria iudicia circa nit malicie terminū viridē cholerā. Primū iudiciū ē. ꝙ cholera prassina gñat ex vitellina qñ adurit. Nā adustio fac in cholera vitellina nigredinē ex q̄ mixta cū citrinitate gñat viriditas. Scḋm iudiciū ē. ꝙ cholera zinzaria id ē eruginosa gñat ex prassina qñ prassina tñ adurit donec siccet eiꝰ hūiditas et incipiat redire ad albedinē ꝓpter suā siccitatē. Et cā hoꝝ iudiciorū ē qꝛ calor agēs in hūidū ꝑmo denigrat ipm deide spoliat ipm nigredine qñ finit oīno eiꝰ humiditatē id ē ponit ipm extra latitudinē hūidorū. vł expone finit id est finire icipit. Et dum calor supfluit in finiendo hūiditatē dealbificat ipꝫ. Et hoc apparet i lignis q̄ igni iposita ꝑmo fiūt carbo deide cinis. Calor nāqꝫ facit nigredinē in hūido ⁊ albedinē in sicco. Et frigiditas opat albedinē in hūido ⁊ nigredinē in sicco. Dicta tñ duo iudicia de cholera prassina ⁊ eruginosa sūt estimatiua id ē arbitratiua nō oīno certa. Tertiū iudiciū ē. ꝙ cholera eruginosa ē calidior ⁊ peior ⁊ ꝑniciosior. Et dꝛ esse de sba venenoruꝫ id ē de venenis a tota sba seu ꝓprietate. ¶ Attēde hic ꝑmo. ꝙ viri solēnes discrepare vidētur in modo gñatiōis cholerarū viridiū. Ga. eñ medicoꝝ sūmus has asserit sepe generari ex holeribus eis affinibus nō recipiētibus digestioneꝫ vt allijs cepis porris. Et fortasse iquit gñat hec cholera i venis absqꝫ illis cibis ꝓpter aliquā egritudinū. Princeps ꝟo q̄d sentiat sup his mō dictū est. Auerroys aūt tertio colliget capi. tertio ait. Et mihi videt ꝙ ga. nō approꝑet eas cholere simplici qꝛ dicit in libro de ꝟtutibus naturalibꝰ ꝙ iste due spēs gñant a cholera vitellina cū alijs humoribus ⁊ ꝙ he due spēs sunt cōposite. Et paulopost subdit auerroys. Et videt ꝙ cā gñatiōis illaruꝫ

est qn̄ cholera egredit a sua natura in caliditate ⁊ siccitate ꝓpt sparsionē illi⁹ ad stomachū ⁊ miscet tūc cū alijs hūoribus ⁊ ꝓpe cū melācholia ⁊ ibi recipit aliquā spēm putrefactiōis. ¶ Attēde. 2°. q̄ iudiciū de calido qd̄ agēs in hūidū denigrat ip̄m ⁊ agēs i siccū tandē dealbat ip̄m frequēter verificat de calido igneo. Nā cū ignis agit in humida ꝯcreat ex eis fumos vapores ⁊ fuligines declinātes ad nigredinez. Sed dū agit in sicca tunc

Cholere autem nigre: alia est naturalis: alia ē supfluitas nō naturalis.

calcinat vel incinerat ea. Calx vero ⁊ cinis declināt ad albedinē sed de calido solari sepe cōtingit q̄ agēs in humidū nō denigrat ip̄m vt agēs in vuas albas nō denigrat eas ⁊ agēs in flores albos nō denigrat eos sed albificat. Et agēs in telas aq̄s irroatas dealbat eas vt in telis q̄ curāt appet. Et agēs in triticū viride hūidū dealbat ip̄m ⁊ sic de riso ⁊ spelta ⁊ alijs multis granis. Silr̄ de calore nāli sepe fit q̄ agens in humidum dealbat sicut calor naturalis agens in chilum humidum facit ex eo phlegma qd̄ est albū ⁊ agēs in sanguinē hūiduz facit ex eo lac ⁊ spma q̄ sūt alba. Et agēs in spma qd̄ est hūidū v̇tit ip̄m in ossa q̄ sunt alba. ⁊ agēs in hūidū cigni facit cignū albū. Sz de calore ināli seu ꝯ naturā q̄lis ē ille q̄ gn̄at dc̄as choleras sepe rcpit q̄ agēs in hūidū vrit ⁊ denigrat ip̄suz ⁊ tādē pōt desiccatū hūidū ⁊ adustū icinerare ⁊ ad aliquā albedinez deducere. raro tn̄ ꝯtingit q̄ intm̄ ꝓcedat vt ex hūorib⁹ faciat purū ⁊ pulucrulētū cinerē nisi ex paucis coꝝ sicciorib⁹ ptib⁹ ⁊ terrestriorib⁹. ¶ Attēde. 3°. q̄ minoris appcutie videt cholerā prassinā fieri ex vitellina q̄ fit ex phlegmate grosso ⁊ cholera rubea f̄m p̄n. q̄ ex vitellina que fit ex supflua decoctiōe ⁊ inspissatōe cholere rubee f̄m ga. q̄ phlegma grossuz qd̄ est in p̄ia remittit calorē ⁊ tincturā ei⁹ ⁊ elongat eā ab adustione. Altera v̇o ē iā fere adusta ꝓpterea mirū videt q̄ p̄n. poti⁹ estimat fieri cholerā p̄ssinā ex vitellina q̄ ex rubea pura vl̄ ex rubea adusta cū sit min⁹ adustibilis ⁊ min⁹ acuta. Itē si cholera vitellina ꝯuertat in prassinā p adustionē tūc fit p̄us nigra q̄ viridis. q̄ adustio facit in hūido nigredinez. ꝯriū tn̄ affirmari solet. Itē vel cholera vitellina adurit ⁊ nigrescit in oībus ei⁹ ptibus ⁊ tūc nō fit viridis sz nigra vl̄ aliq̄ ip̄ius ptes adurunt ⁊ alique nō ⁊ aduste nigre mixte cū citrinis prassinā reddunt cholerā. ita q̄ cholera prassina sit hūor mixt⁹ ex cholera adusta vel mr̄ia adusta. Et cholera citrina queādmodū innuit p̄nceps. ¶ Sz circa hoc. Querit q̄d pmiscet nigrū adustū cū citrino nō adusto cū cholera prassina nō gn̄et a naturali calore sz extraneo cui⁹ poti⁹ est segregare q̄ ꝯgregare etherogenea. Itē cholera prassina f̄m hūc modū eēt min⁹ mala cholera nigra q̄ cū ꝯstet ex cholera nigra mixta cū citrina totā sui maliciā ex cholera nigra sortit. ¶ Ad p̄mū dic. q̄ lz cholera adusta ⁊ cholera rubea pura sint magis adustibiles q̄ vitellina p̄ncipis q̄ tn̄ q̄si vniformiter adurunt in suis ptib⁹ ꝯuertūtur nō in cholerā prassinā sz in melācholiā nigrā adustā. vitellina vero p̄n. ꝓpt ip̄ius etherogeneitatē differēter adurit i suis ptib⁹ ⁊ p̄us aduste mixte cū citrinis in prassinā trāseūt cholerā. Ad 2m. dic q̄ nō ē incōueniēs cholerā vitellinā p̄us nigrā fieri q̄ viridez f̄m aliquas sui ptes. Ad. 3m. dic q̄ aliq̄ ptes cholere vitelline dū fit prassina adurūt ⁊ aliq̄ nō. ⁊ cum q̄rit q̄d pmiscet eas. Dic q̄ tenacitas phlegmatꝭ nō pmittit vstū a nō vsto separi ⁊ ꝯtinue ꝓpter furiā hmōi hūoris ip̄e agitat a mēbro in quo ē. vn̄ si fieret aliq̄ seq̄stratio vsti a nō vsto commotio rursus ꝯmiscerz. Itē gn̄atio medioꝝ coloꝝ q̄nq̄ fit p iuxtapositionē sine pfecta mixtura Iuxta illd̄ aristotel̄ libro de sensu ⁊ sēsato. Vn⁹ aūt supple mod⁹ gn̄atiōis coloꝝ ē appere p alternos qd̄ pictores faciūt alterū colorē sup alterū manifestiorē supponētes. Ad. 4m. dic q̄ lz ex pte mixtibiliū cholerā prassinā māliter ꝯstituētiū minor insit ei malicia q̄ melācholie aduste: ex pte tn̄ alicui⁹ extranei caloris venenositatē adepta est. vn̄ nocētior fit vl̄ vt p̄us dictū est q̄ subtile cholere igneū furens manet qd̄ a melācholia adusta resolutū ē secū⁹ furit. Ista dici p̄nt in defensionē p̄n. ¶ Attēde. 4°. circa iudiciū zinzarie cholere q̄ ex prassina fit p vlteriorē adustionē q̄ sicut prassina fit f̄m p̄n. ex nigro adusto pmixto cū citrino vn̄ resultare solz viridis color. Ita fit eruginosa solo hoc excepto q̄ nigrū adustū pre nimia adustione incipit vergere ad albedinez in eruginosa ⁊ nō in prassina. Et ꝓpterea color eruginose est viridis clarus tendens ad albū ⁊ color prassine ē viridis brunus tēdens ad nigrū vt folia porri. Sed ꝯ hunc modū gn̄ationis zinzarie cholere q̄s īstabit p̄io q̄ ptes citrine nō aduste prassine cholere ex q̄bus mixtis cū nigris ip̄a fit viridis p̄us adurūtur q̄ nigre albescāt. Tū q̄ sunt subtiliores cū a nigris subtile fit resolutū ⁊ sic magꝭ passibiles ab extraneo calore. Tū etiā q̄ sunt propinq̄ores nigro q̄ nigre albo ergo ex adustione maiori cholere prassine nō resultabit eruginosa viriditas sz nigredo vel subnigredo ex pmixtōe modici albi. scd̄o nihil nigrū albescit ex adustōe q̄diu manet sub forma hūoris vel hūidi fluidi. Nā calor adurēs agēs in hūorē facit ip̄m effumare q̄ tūcūq̄ fuerit calid⁹ hūor puta lixiuiū vel incaustū. Nec d̄albat ip̄z donec d̄nudauerit euz a spē hūoris et faccre īceperit ex eo cinerē. Tertio si cholera eruginosa fieret ex prassina mō dicto ip̄a eēt min⁹ calida ⁊ min⁹ furēs q̄ cholera prassina q̄m se hēret ad choleraz prassinam sicut cinis ad inflāmatū calorem. ¶ Ad p̄mū obiectū dic. q̄ ptes citrine cholere prassine non p̄us vrunt ⁊ fiūt nigre q̄ ptes nigre īcipiāt ad aliquā albedinē modicā declinare q̄ dictis partib⁹ ē imixtū phlegma grossuz ⁊ ideo negandum est q̄ sunt subtiliores. Et cum assumitur q̄ sunt propinquiores nigro q̄ partes nigre albo concede hoc de albo pfecto sz ptes nigre cholere p̄ssine qn̄ fit ex ea zinaria n̄ fiūt albe pfecte sz modicū declinātes ad albedinez. Ad. 2m. ꝯcede q̄ nihil nigrum albescit ex adustiōe f̄m se totum q̄diu manet sub forma hūoris sz nihil ꝓhibet aliq̄s ip̄i⁹ ptes icinerari ⁊ ex harū mixtiōe cū alijs nigredinez ei⁹ minui. Ad. 3m. dic q̄ a cholera eruginosa subtile nō resoluit ꝓpt tenacitatē imixti phlegmatꝭ grossi ⁊ pticipat triplici acumie scz acumie cholere citrine acumie cholere aduste ⁊ acumie cineris. ¶ Attēde q̄nto q̄ regl̄a data hic a p̄n. q̄ frigiditas i hūido albedinē opat ⁊ nigredinē i ei⁹ ꝯrio mr̄tas patit istātias. Nā frigiditas medie regiōis aeris ꝯgelās nubē fac̄ ex ea niuē ⁊ ꝯgelās vaporē facit ex eo pruinā. vt ait aristoteles p̄io metheoroꝝ. vapor tn̄ hūid⁹ ē q̄admodū nubes ⁊ nix ē albissima pruina v̇o nigredini attinet. Itē frigidū opat i hūanis carnib⁹ q̄ sunt hūide nigrores. Iuxta illd̄ hypo. amph. quita Frigidū v̇o nigrores rigores febres spasmos ⁊ thetanos. Et ga. in ꝯmēto sup illo v̇bo nigrores ait. Vn̄ ⁊ nigrores fiūt nāli calore a frigore ꝯsūpto a quo flos ⁊ rube⁹ color ꝯseruat ⁊ fit niger color sicut facit nigrores frigide aq̄ abusus. Itē terra ē alba nālit Iuxta illd̄ aristotelis libro de colorib⁹. Terra aūt ē natura alba ꝓpt tīcturā v̇o mr̄ti color videt. Māifestū aūt in cinere h̄ ē. adusto em̄ hūido tincturā faciēte alb⁹ fit: nō oino aūt q̄ tinct⁹ ē fumo nigro exn̄te. ⁊ tn̄ in terra frigiditas ē in sicco ⁊ nedū i sicco sz in sūmo sicco. Itē i melācholicis frigiditas ē i sicco ⁊ in phlegmaticis frigiditas ē in hūido et tn̄ phlegmatici sūt albiores melācholicis q̄ tn̄ sepe īuenit frigiditas agēs in hūidū dealbare ip̄m congelādo vl̄ incrudando vel dyaphanū reddendo vl̄ ꝓhibēdo ab effumatiōe ⁊ caliginosa euaporatiōe ⁊ agēs in siccū denigrare reddēdo magꝭ opacū ⁊ minus capax luis sufficiēter v̇ificat iudiciū p̄n. idefinitū. ¶ Attēde. 6°. circa h̄ tertiū iudiciū q̄ cholere virides sūt tāte maliciei q̄ egritudines q̄s gn̄ant nō recipiūt curā imo nā r̄fugit eas īuadere ⁊ spāliter eruginosā. Iuxta illd̄ auerroys. 3° colliget ca. 3°. Et egritudines q̄ ꝓueniūt ab his sūt icurabiles ꝓptea q̄ n̄ recipiūt digestionē neq̄ pmutant a calore nāli: imo corrūpunt formā specificā ip̄i⁹ sicut corrūpit venenū. Et q̄nq̄ se ostēdūt supficieteu⁹ in antracib⁹ ⁊ variolis malignis viridib⁹ ⁊ significant mortē ꝓximā. Sz q̄reret aliq̄s cū iste cholere nō sint rubee sz virides cur numerant īter spēs cholere rubee. Dic q̄ ꝓptea q̄ cōicāt cū cholera rubea in ꝯplexiōe ⁊ ex ea pti fiūt ⁊ pticipāt aliq̄ citrinitate q̄ cū nigredine mixta viridē reddit colorē. Sūt g̊ spēs nō nālis cholere rubee viridib⁹ cōnūeratis q̄nq̄ scz citrina vitellina adusta prassina ⁊ eruginosa.

Cholere aūt nigre ⁊c̄. In hac pte q̄ ē d̄ mr̄ia agit p̄n. p̄mo de mr̄ia naturali. scd̄o de nō naturali ibi [melācholia v̇o non natural̄. Prima ps ē p̄ns text⁹ ⁊ ꝯtinet sex pticulas In p̄ma diuidit melācholia. in scd̄a diffinit melancholia. Nālis ibi nālis ē] In 3a. tāgit mod⁹ sue ptitiōis ibi [Que cū i epate] In. 4a. necessitas ⁊ vtilitas melācholie trāseūt cū sanguie ibi [Pars aūt q̄] In. 5a. necessitas ⁊ vtilitas melācholie trāseūt ad splenē ⁊ os stomachi ibi Et ps ei⁹ q̄] In. 6a. ꝯpat cholera seq̄strata a sanguine ad melācholiā q̄ silr̄ a sanguie spata est ibi debes aūt scire. In p̄ma pticula dicit p̄n. q̄ cholere nigre alia est naturalis alia ē supfluitas nō natural̄. ¶ Attēde p̄mo q̄ nigra cholera niger hūor fel nigrū et melācholia ꝓ codē hēnt ⁊ cōia sūt tā ad naturalē q̄ ad n̄ naturalē melācholiā lz q̄dam veterū d̄riam posuerūt inter nigrū hūorem ⁊ nigrā cholerā. Iuxta illd̄ ga. 2°. de v̇tutibus naturalib⁹. Et mihi q̄dem vident plurimi antiquorū medicorū hoc ip̄m q̄dem hūoris q̄ f̄m naturā habet ⁊ secedit inferius et multotiens superficieten⁹ supernatat sursum propter ventositatē scz nigruz vocare humorē non velut nigrā choleram. qd̄ aūt ex arsione aliqua et putredine in acidā transit qualitatem nigrā cholerā nominare. ¶ Attende scd̄o q̄ sicut sanguis est melior humoruz naturaliuz sic melācholia peior. Et de ea dicit ga. 4. amph. cōmento illius

cañ. Melācholicos vero inferius. ꝙ est humor grauis ⁊ necior et glutinosior id est grossior. Est eñ fex aliorū humorū. vñ solus portat corruptiōeꝫ oīum hūorū. Hec ga. Itē est humor ꝯrius sanguini ⁊ vite ex vtraqꝫ q̄litate ⁊ obuiꝰ bone spei ⁊ leticie tristicias ⁊ timores ingerens ⁊ odium humanaꝝ ꝯuersationum cū superfluit.

¶ In scda pticula dic̄ ꝙ cholera nigra naturalis est fex boni sanguis ⁊ turbulētia ⁊ supfluitas cuius sapor ē mediꝰ inter dulcedinē ⁊ ponticitatē. ¶ Attende hic prīo ꝙ fex in ꝓposito residentia sedimē hypostasis ꝑ codē hñtur scꝫ ꝑ grosso terrestri qd̄ ab aliq̄ succo vel hūido sua grauitate sepaꝛ. Et dr̄ fex eo ꝙ se vasis mergēdo affigat vt ait papias. Ita ꝙ melācholia ꝓp̄e dici pōt sāguinis residētia sedimē vl̄ hypostasis lꝫ nomē hypostasis in medicina frequētius currat ꝑ sedimine vrine. ¶ Attēde. 2° ꝙ turbulētia non capiꝛ hic ꝑ q̄litate opposita claritati seu trāsparētie sꝫ ꝑ sb̄a q̄ dū imixta ē alicui succo vl̄ hūido reddit ipꝫ turbidū ⁊ ꝑ sepationem eius ab eo clarificaꝛ ⁊ sic accipiꝛ a p̄n. p̄mo cātice cātico illo. Turbulētia sanguis ē naturaꝛ melācholia. s. q̄libet aūt ab ista ē innaturalis. ⁊ ab auerroy ꝯmento illiꝰ dicēte. Cholera nigra seu melācholia naturalis ē ipa turbulētia seu fex hypostasiua sanguinis Alie vero species cholere nigre a predicta sunt oēs īnaturales. ¶ Queriꝛ hic vtrū melācholia naturalis sit supfluitas. Arguiꝛ ꝙ nō q2 est humor bonꝰ cū sit de ꝓprietate eiꝰ vt fiat ps mēbri ꝑ se vel cū alio vt stati diceꝛ. Scd̄o oīs supfluitas a corpe ē rescindēda cū ipius multiplicatio sit cā morboꝝ sꝫ melācholia nō ē rescidēda a corpe: imo necessario vadit cū sanguine ad venas ꝓpter cās q̄ stati diceꝛ. Tertio phlegma ⁊ cholera naturales nō sunt supfluitates: imo sunt hūores ꝓprie dicti debentes manere in corpe cuꝫ sanguie ꝭm certā ꝓportionē ergo nec melācholia ꝯña tenet: q2 melācholia magis necessaria videꝛ ꝙ cholera ⁊ phlegma cū oporteat ipaꝫ abūdare in sanguie nutrituro mēbra melācholica q̄ multo plura sunt phlegmaticis ⁊ cholericis. sunt eñ melācholica mēbra oīa ossa ⁊ cartilagines ⁊ ligamēta. Quarto dicit p̄n. inferius in hoc capi. ꝙ illd̄ qd̄ sepaꝛ a sanguine ꝑ modū hypostasis ē melācholia naturalis. Et illd̄ qd̄ sepatur ad modū adustiōis est melācholia superfluēs. Oppositū dicit hic p̄n. ¶ Dic p̄mo ꝙ sꝫ aristotelē ⁊ auerroym oīs melācholia siue naturalis siue nō naturalis est supfluitas reiiciēda a corpe taq̄ penitꝰ inutilis nutritioni cuꝫ sit fex exsiccata terrestris ꝯria vite sanguini ⁊ leticie machinās in maleficiū dū retineꝛ vt apparet in spleneticis. Dic scd̄o ꝙ melancholia naturalis q̄ trāsit cū sanguie ptim ad venas ptim ad splenē ꝭm hypo. ⁊ ga. ē supfluitas boni sanguis sꝫ nō corpis. Naꝫ cū sit fex ex sanguie residēs sicut vini fex ⁊ alioꝝ succoꝝ merito dꝫ vocari sanguis supfluitas. nō aūt corpis neqꝫ splenis q2 necessaria ē cū sanguie ad ipoꝝ nutritionē. Dic tertio ꝙ melācholia naturaꝛ q̄ trāsit a splene ad os stomachi est supfluitas sanguinis ⁊ corpis ab hac eñ exuccata ē eius hūiditas ⁊ inepta est ampliꝰ nutritioni q̄re venit expellenda ꝑstitura tñ priꝰ in viis sui trāsitus vtilitates stati narrādas. ¶ Ad obiecta añ oppositū dic ꝙ ꝓbāt melācholiā naturalē nō esse supfluitatē corporis alendi sed sanguinis

Sꝫ q̄reret aliq̄s q̄re cholera nigra naturalis describiꝛ ꝙ ē boni sanguinis fex. impertinens eñ videꝛ melācholie naturali si sanguis a quo descendit sit bonꝰ aut malus dūmō ꝓpriā seruet naturā sꝫ nihil ꝓhibet a sanguie nimis calido vl̄ nimis spisso vl̄ nimis subtili vl̄ nimis viscoso frigidā ⁊ siccā melācholiā descidi. Dic ꝙ hec lr̄a intelligiꝛ de sanguie bono bōitate opposita corruptiōi ex putredine vl̄ adustione. nam si sanguis putridus fuerit vel adustus īpossibile ē ab eo descindi melācholiā oīno naturalē cū in oī adustiōe ⁊ putrefactiōe aliq̄ se imisceat extranea caliditas ⁊ aliq̄s acutus cinis ide resideat. Et id voluit ga. loco supiꝰ allegato dicēs ꝙ humor melācholicꝰ solꝰ portat corruptioneꝫ oīum humorum. ¶ Queriꝛ scd̄o cū sint plures sapores inter ponticū ⁊ dulcē quis illoꝝ est proprius sapor naturalis melācholie. et quare prin. hic nō determinat illū. ¶ Ad p̄mū dic ꝙ melācholia naturalis nō est vniꝰ saporis simplicis sed sapor eius est mixtus ex pōtico ⁊ acetoso. Iuxta illud ga. 4. de vtilitate pticularū ca. 28. dicentis de melancholia q̄ trāsit ad stomachū. Qm̄ aūt non ledet in aliquo ventrē sapor ostendit. Pōtica cū existēs ⁊ acida nigra cholera ꝯgregare ⁊ ꝯpingere nō auertere cū sicut xanta nata est. Et q̄rto de iuuamentis mēbrorū dicit ꝙ sapor cholere nigre ē acris ⁊ asper. ¶ Attēde tñ ꝙ melancholia q̄ cū sāguie trāsit ad venas dulcedini plus appropinq̄t ꝙ q̄ transit ad splenē ꝓpter pmixtionē eius cū sanguie et phlegmate dulcibꝰ. Sꝫ q̄ transit ad stomachū plus accedit ad pōticitatē ⁊ stipticitatē qm̄ in splene spoliata fuit a ptibus eiꝰ subtilioribꝰ ⁊ sanguie secū pmixto ꝑ nutritiōe splenis ⁊ grossa terrestris ferꝛ ad stomachū. Ad scd̄ꝫ dic ꝙ p̄n. hic nō determiat saporē eius q2 est pluriū saporꝝ pticipās quo ad aliq̄s sui ptes dulcedine ⁊ quo ad alias acetositate stipticitate ⁊ pōticitate.

Naturalis est boni sanguinis fex et turbulentia et superfluitas cuius sapor inter dulcedinem et ponticitatem existit. Que cum in epate generatur in duas separatur ptes. quarum vna in sanguie remanet et cū eo penetrat. et alia ad splenem transmittitur. Pars autem que cum sanguine penetrat vadit cuꝫ eo causa necessitatis ⁊ vtilitatis. Necessitas vero ē vt sanguini admisceaꝛ eo modo quo debet in nutrimento cuiusqꝫ mēbroꝝ in quorum complexionibus magnā melancholie parteꝫ esse oꝫ: sicut sunt ossa. Utilitas vero est vt sanguinem restringat ⁊ confortet ⁊ ispisset ipsuꝫ

In tertia pticula dicit ꝙ cū melācholia in epate gñatur id est gñata sit ptitur in duas ptes q̄rum vna remanet in sanguie. ⁊ penetrat cū eo ad venas. Alia trāsmittitur ad splenē. ¶ Attēde ꝙ melācholia q̄ trāsit cū sanguie ad venas ē minꝰ grossa ⁊ minus terrestris ⁊ plꝰ passa digōnē ꝙ sit illa q̄ trāsit ad splenē. Iuxta illud ga. scd̄o de v̄tutibꝰ naturalibꝰ. Qd̄ eī sufficiēter grossum ⁊ terrestre ⁊ finaliter effugit trāsmutatiōeꝫ q̄ in epate ad seip̄m trahit splen. Aliud aūt qd̄ moderate grossuꝫ cū decocto sanguie vbiqꝫ ferꝛ

In q̄rta pticula dicit ꝙ ps melancholie penetrans cum sanguine vadit cū eo ꝓpter necessitatē ⁊ vtilitatē. Necessitas quidē est vt cū sanguine misceaꝛ illo mō id ē in illis q̄titate ⁊ ꝓportiōe q̄ ipa misceri dꝫ in nutrimēto cuiuslibet mēbroꝝ in quorū ꝯplexionibꝰ id ē ad ꝯplexionē quorū fuandā opꝫ esse magnā ptem melancholie sicut ossa ⁊ alia mēbra frigida ⁊ sicca melācholica. Utilitas aūt est vt sanguinē restringat id est a fluxibilitate nimia paulatī coerceat ⁊ cōfortet id est vigoret corpulētiā sanguinis ⁊ inspisset id ē ꝯdenset donec fiat ps solida mēbroꝝ duroruꝫ q̄ debet nutrire. ¶ Dubitaꝛ vtrū in nutrimento ossiū magnam melancholie ptem esse oporteat. Arguiꝛ ꝙ nō primo q2 ossa minimo nutrimēto indigent. Tū q2 dura sunt ⁊ terrestria cōpacta minime resolutibilia. Tū q2 frigida carentia caliditate intēsa resoluente ergo in nutrimento eorū non pōt esse magna ps melancholie. Scd̄o nutrimentū cuiuslibet mēbri debet esse siꝛe ei qd̄ ab eo resoluitur vt fiat restauratio deꝑditi q̄to propiquiꝰ fieri poterit sꝫ ab osse nō resoluūtur nisi ptes aeree. ⁊ aquose subtiles: terrestres vero remanēt q2 sunt inepte resolutioni. Cuiꝰ rei signū est ꝙ ossa aīaliū mortuorū diu remanēt in suis ꝓpriis dimensionibus sine diminutōe q̄titatis lꝫ tunc nullū recipiāt alimentū aptū ergo nutrimētū ossiū est sanguis solus multū pticipās de aere ⁊ aqua.

Tertio ossa multa nullos habēt poros manifestos ꝑ quos nutrimentū penetret in ea. necessariū ergo ē vt nutrimētū eorū sit subtile penetratiuū. quatinus per poros latentes visum resudare possit sed melancholia est grossa terrestris nimie penetratiua tam ex pte substātie ꝙ ex parte q̄litatū. Quarto medulla nutrit ossa. Iuxta illud p̄n. capi. p̄mo summe prime doctrine q̄nte fen prime primi. Et ipius nutrimentū qd̄ ē medulla in eiꝰ interiori est aggregatū. Et paulopost subdit. Et iuuamētuꝫ medulle q̄ in eo est: ē vt nutriat ip̄m sed medulla est oīno ꝯria melācholie cum sit calida ⁊ hūida aerea vnctuosa cito iflāmabilis. Quito melancholie natura ē sub sanguie residere ꝑ modū fecis vl̄ hypostasis sꝫ si cū sanguie nutrire debeat ossa necessarium est vt sanguini imisceaꝛ ꝭm totum sui ⁊ ex his ambobus fiat corpus vnū videlicet humiditas innominata. aliter eñ nō posset ingrossare sanguineꝫ sicut fex succoꝝ postꝙ resederit nō inspissat succos. si v̄o sanguini sic imixta fuerit iam nō est melācholia q2 nō est boni sanguis fex ⁊ residētia. Oppositū dicit h̄ p̄n. ⁊ ga. scd̄o de v̄tutibus naturalibus loquēs de melancholia q̄ cum sanguine trāsit ait. Indigent eñ in multis aīalis pticule grossitie aliq̄ sanguinis. ¶ Dic prīo ꝙ ꝭm aristotelem ⁊ auerroym in nullius mēbri nutrimento oportet esse melancholiam quia est vt aiunt pura supfluitas sine succo aliquo quo nutrire possit. Dic scd̄o ꝙ ꝭm hypo. ga. ⁊ prin. in nutrimento ossiū magnā melancholiā ptem oportet esse cōparatione ad alia membra. Probatur conclusio q2 nutritio fit a simili. cum igitur ossa sint frigida ⁊ sicca terrestria oportet eoꝝ nutrimentū eē tale. sed nō

pōt cōuenientius reddi tale ꝙ ex mixtione multe melancholie cum sanguīe quo nutriūtur. ¶ Ad pͥmū obiectū ꝯcede ꝙ ossa ſm suā molē minimo nutrimēto indigēt. verūtn̄ aliquo indigēt ⁊ in illo modico opꝫ eē ſm ꝓportionē ad melācholiā q̄ est in sanguīe nutrituro mēbra alia magnā ꝑtem melancholie. Ad scōm dic ꝙ terrestre ossiū est taliter illiga-

Et pars eius que ad splenem transmittiť est illud quo sanguis non indiguit: que ad ipsum vadit causa necessitatis et vtilitatis. Necessitas vero aut est ſm corpus totum. scꝫ vt a superfluitate mūdeť: aut est ſm vnuꝫ membrum qđ ē vt splenē nutriat. Utilitas

tū ⁊ inexū hūidis aq̄o ⁊ aereo ꝙ hec resolui neq̄unt sine aliqua ꝑte terrestri. Et cū allegať de ossibus mortuorūꝫ aīaliū ꝙ diu remanēt sine nutrimēto, dic ꝙ iō est q꞉ deꝑditis calido ⁊ hūido nālibus fiunt vt lapides. Ad tertiū dic ꝙ in ossibus viuētiū pori sunt magis apti q̄ in ossibus mortuoꝝ ꝓpter calorē naturaleꝫ qui est in eis: ⁊ lꝫ sint ꝑui sufficiūt tn̄ ad recipiendū ꝓpriū eoꝝ nutrimētuꝫ. Ad q̄rtū dic ꝙ medulla ossiū nō est ꝓpriū ipoꝝ alimentū: imo poti⁹ sup̄fluitas Juxta illđ auerroys scđo colligꝫ ca. 12. Sꝫ medulla q̄ ē in ossib⁹ est sup̄fluitas cibi coꝝ. Et nomē medulle đr eq̄uoce ad hanc medullā ⁊ ad eā q̄ est in olla capitꝭ: ſꝫ medulla q̄ est in ossibus est sup̄fluitas penit⁹. Hec auerroys. Et ad auctoritatē ꝑn. ꝙ medulla est nutrimētū ossiū ⁊ ꝙ iuuamentū medulle nutrire ossa. Dic ꝙ nutrit ea nutritione quadā refocillatoria ⁊ īꝑfecta hūectando ⁊ ꝓhibendo ossa a desiccatione sup̄flua ex corporeis motib⁹. Et ꝓpterea ossa illa medullaꝫ hn̄t q̄ sūt ordinata ad motū: q̄ vero sunt ad sustentādū ⁊ defendendū aliquid medulla carēt. Ad q̄ntū dic ꝙ subsidere actu nō est de rōne melancholie sed subsidere aptitudine ē de rōne ipi⁹ vel saltē sibi ꝓpriuꝫ: sicut ergo fex īmixta vino nomē hꝫ fecis ⁊ rōnē lꝫ actu nō r̄sideat sic melācholia mixta sanguini q̄ q̄dem in venis nō ꝑfecte residet, tū q꞉ nō ē ita grauis sicͭ illa q̄ trāsit ad splenē. tū q꞉ ꝑtes sanguis aliq̄ viscositate ꝑticipāt tam ex semetip̄is q̄ ex aliq̄ phlegmatꝭ admixtiōe q̄ ē velut retinaculū īmixte melancholie. ¶ Dubitať scđo vtrū ad sanguis igrossatiōeꝫ op⁹ sit melācholia inspissante. Arguiť ꝙ nō pͥmo decoctio saťinspissat vt ē videre ī sanguine ⁊ lacte decoctꝭ ad ignē. Scđo phlegma sať īspissat cū fit de se grossum. Tertio ine seu villi sať inspissant. Cui⁹ rei signū ē ꝙ ꝑ eas sanguis effusus cito coagulať. ⁊ si separētur a sanguīe nō coagulať. Oppositūꝫ dicit hic ꝑn. Dic pͥmo ꝙ ſm aristotelē ⁊ auerroym sanguis trāsiēs ad venas nullā capit ingrossationē a melācholia ſꝫ igrossať ꝑtim a calore digerēte ꝑtī ab inis sibi īmixtis: ⁊ exteri⁹ effusus īgrossať ⁊ coagulať ꝑtīꝫ a frigore ꝑtī ab inis. Et itellige ꝑ inas fila terrestria seu villos terrestres sanguini īmixtos. Un̄ villos neruoꝝ sepe vocat ga. inulos libro. de vtilitate ꝑticulaꝝ. Et forte ꝙ inul⁹ ē nomē diminutiuū sumptū ab ina. De istis inis mētōeꝫ facit aristoteles. 4°. metheoroꝝ dicēs. Quicūqꝫ aūt sāguines nō coagulāť velut q̄ cerui tales aque magis sunt ⁊ frigidi hij ꝓpter qđ nō hn̄t inas. ine eñ terree sūt ⁊ solide q̄re extractꝭ non coagulať. Signū aūt ē. languorosi eñ sanguies nolūt coagulari velut ycor. Et inferi⁹ eodē q̄rto dicit. sāguis q̄dē hn̄s inas magꝭ terre est nō hn̄tes autē inas aq̄ ꝓpter qđ nō coagulanť. Et has q̄dē inas vocat ga. fila scđo de elemētis dicēs. Et ī sanguīe q̄deꝫ visibiliť videnť fila currere cū eo ⁊ qn̄ remouenť a sanguīe illa fila non coagulať. Dic scđo ꝙ ſm hypo. ⁊ ga. et ꝑn. ad sanguis īspissatiōeꝫ melācholia coadiuuat: nō ē tn̄ necessaria q꞉ sola ꝺcoctōe sāguis īspissari pōt. Et forsan ꝙ ine de q̄b⁹ loq̄ť aristoteles sūt melācholie ꝑtes īmixte sāguini. ¶ Ad pͥmū obiectū dic ꝙ ꝓbat melancholiā nō eē necessariā ad inspissatiōeꝫ sanguis. cū hoc tn̄ stat ꝙ adiuuat. Ad scđꝫ ꝯcede ꝙ phlegma saťinspissat ꝓ mēbris phlegmaticis nutriēdis ſꝫ pro melācholicis nō apte inspissat. Ad tertiū dic inas esse ꝑtes melācholie vel equalēs. In q̄nta dicit ꝙ ꝑs melācholie q̄ trāsmittiť ad splenē ē illđ q̄ sanguis nō indiget ⁊ vadit ad splenē ꝓpť necessitatē ⁊ vtilitatem. Necessitas q̄dē ē duplex vna ē ſm totū corp⁹ scꝫ ipm a sup̄fluitate melācholica mūdare. alia ē ſm splenē scꝫ ipꝫ nutrire. Utilitas v̄o ꝓcedit ab ea ꝑ hoc ꝙ ip̄a ꝓfluit ad orificiū stomachi q̄si mulgēdo id ē exp̄mendo hūiditates q̄s illic īuenit sicut mulier mulgēdo exp̄mit cū digitꝭ lac ab vberib⁹ vacce. Et hec vtilitas ē duob⁹ modis. Uno mō q꞉ ipsa melācholia strigit ⁊ inspissat ⁊ ꝯfortat orificiū stomachi. Alio mō q꞉ facit in ore stomachi ꝯmotioneꝫ ꝓpter acredinē eius ⁊ excitat famem ⁊ facit desideriū. ¶ Queritur primo circa hanc ꝑticulam vtruꝫ splen nutriatur melancholia. Arguiť ꝙ non. pͥmo cistis fellis nō nutriť cholera nec vesica vrina ergo nec splen melancholia. ꝯsequentia tenet q꞉ sicut cholera ⁊ vrina sunt superfluitates scđe digestionis ad quarū attractionē ꝺ̄seruiunt cistis fellis ⁊ vesica sic melancholia est sup̄fluitas scđe digestionis quā splen trahit ex officio. Assumptū est ga. 4. de iuuamentis mēbroꝝ. Scđo nutritio fit a sil̄i sed splen ē mēbꝛorum calidū vt dictū est supra capi. de ꝯplexionibus mēbroꝝ. melancholia vero est frigida ⁊ sicca, nō igitur nutrit splenē. Tertio melācholia q̄ transit ad splenē ꝓpter grossiciē ⁊ terrestreitatē nō potuit dige-

vero ideo accidit q꞉ ī os stomachi q̄si mulgēdo ꝓfluit. Et hec quidē vtilitas duobus est modis. Uno quia os stomachi stringit ⁊ confortat ⁊ inspissat. Alio vt in ore stomachi cōmotionem faciat propter acredinem: et excitet ad famem: ⁊ faciat desideriū.

ri in epate ⁊ cōuerti ad benignū ergo min⁹ poterit in splene cum digestiua epatꝭ sit multo fortior digestiua splenis. Assumptū est ga. scđo de v̄tutibus naturalibus dicentis Nō eñ sufficienť grossuꝫ ⁊ terrestre finaliť effugit transmutationē q̄ in epate ad seip̄m trahit splen. Quarto corp⁹ splenis ē molle ⁊ rarū sil̄e spōgie vt docet sensus in anatomijs. et ga. affirmat quarto de iuuamentis mēbroꝝ: ergo nō nutritur melācholia cū sit grossa terrestris ⁊ duricici causa. Oppositū dicit hic ꝑn. ¶ Attende primo pro solutione dubij ⁊ declaratione modi nutritiōis splenis ꝙ splen ⁊ renes in hoc cōueniūt ꝙ attrahūt ꝑ cānales de gn̄e venarū aliquid de sanguīe cū sup̄fluitate quaꝫ attrahunt ex officio sed sanguis quē attrahit splen ꝑ cannale suū q̄ trahit melancholiā nō ꝑuenit vsqꝫ ad ip̄m: imo trahunt ip̄m vene q̄ sunt in zirbo añq̄ ꝑuēiat ad splenē: renes v̄o ťhūt ad se sāguinē cuꝫ vrina ꝑ cannale vrine q̄ resudās in sb̄am coꝝ nutrit eos. Juxta illđ ga. q̄rto de vtilitate ꝑticularū capi. 30. Nō autē splen neqꝫ renes familiarē solū adducūt hūorē. ſꝫ splen q̄dem attrahit q̄d de sanguīe quē añq̄ ꝑueniat ad eū vene q̄ sunt ſm epiploū anticipant ad ipsas attrahere. sāguis v̄o ī ip̄a carne renū regurgitrat ⁊ nutrimentū fit renib⁹. Ex hoc pꝫ id falsum eē qđ q̄daꝫ affirmāt scꝫ splenem nutriri ex sanguine sibi delato cū melācholia ab epate. ¶ Attēde scđo ꝙ corporū bn̄ nutritorū splē đꝫ eē tenuis ⁊ nō grossus nec pinguis q̄tin⁹ ꝑ ip̄m grosse ꝑtes melācholie facili⁹ trāsfluere possint Juxta illud ga. scđo de v̄tutib⁹ naturalib⁹. Quib⁹ demū corp⁹ vegetat horuꝫ splen tabet. ⁊ quibus rursus magnus ⁊ vlcerosus id est aponsus augeť hos splen corrūpit. Indiget igiť pauco ⁊ subtili alimēto. ¶ Attēde tertio ꝙ cū melācholia ꝑuenit ad splenē nō stati expellit eā ad stomachū: īmo digeriť in splene mediāte adiutorio mot⁹ ⁊ caloris arteriarū ⁊ ꝑtes subtiliores dicte melācholie ꝯuertunť in sanguinē subtilē silēꝫ sb̄e splenis. grosse v̄o q̄ neq̄unt in sanguīeꝫ ꝯuerti depellūť a splene ad orificiū stomachi ꝓ deside rio suscitādo. Juxta illđ ga. 4. de iuuamentꝭ mēbroꝝ. Et splen attrahit istā sup̄fluitatē ꝑ vas qđ ē de gn̄e venarū ⁊ ē ei q̄si colluꝫ. et cū attrahit eā ad ip̄m nō eijcit ip̄am ad stomachū stati. sed añ digerit ip̄aꝫ. ⁊ vtiť in hac opatiōe cui⁹ venis pulsatilib⁹ magnis multis q̄ in eo sunt diuise. qm̄ ꝑ eaꝝ ꝯtinuū motū ⁊ ꝑ tēperantiā caloris naturalꝭ veniētꝭ a corde ad ip̄as ē ei possibile digerere sup̄fluitatē grossam venientē ab epate. Illud ḡ qđ alterabiť ex ea ⁊ fit sāguis silꝭ nature splenis erit cibus splenis: ⁊ illđ qđ non pōt cōmutari in sanguinē subtilē splen eijcit ip̄m ad stomachū ꝑ colluꝫ de gn̄e venaꝝ. Ex his pꝫ respōsio ad q̄sitū scꝫ ꝙ splē nutriť melancholia ꝯuersa in eo in sanguīeꝫ subtilē silēꝫ ei vna cū sanguīe subtili resudante in ip̄m a suis arterijs. Et ꝓpť hoc caro splenis ē magis rara ⁊ mollis carne epatꝭ ſꝫ nō ita rubea. vn̄ ga. 4. de iuuamentis mēbroꝝ. Epar nutriť ex sanguīe rubeo ⁊ spisso ⁊ splen nutriť ex sāguīe subtili nigro. Et pulmo nutriť ex sāguīe subtili digesto ī fine digestiōis scintillate rubedinis ꝓpinquo nature sp̄ūs mundo claro. ¶ Ad primū obiectū dic ꝙ cistis fellis ⁊ vesica attrahūt cholerā ⁊ vrinā ꝑ vias strictissimas. ⁊ iō trahūt eas puras ⁊ hn̄t alias venas ꝑ q̄s attrahūt sāguinē ad sui nutritionē. Splē vero attrahit ꝑ viā latā melācholiā cui⁹ aliq̄ ꝑtes sūt sb̄tiles sāguificabiles ⁊ ꝑ has nutritur qn̄ sunt sanguificate. ¶ Sꝫ ꝯ. due cholere non cōicant in hoc cū phlegmate ꝙ calor īnatus digerat eas ⁊ faciat ex eis sanguinē sicut facit ex phlegmate q̄admodū prin. đ necessitate phlegmatis superius loquens asseruit. Dic ꝙ verum est neqꝫ ex cholera neqꝫ ex melancholia fieri sanguinē ꝓprijssime dictū cuius color est rubeus malo carēs odore ⁊ est valde dulcis sed ex melancholia pōt fieri sanguis subtilis niger modo iam dicto.

Ad scđm dic ꝙ melancholia elaborata modo dicto ⁊ ꝯuersa in

sanguinē ⁊ admixta sanguini arteriali nutrit splenē ⁊ ē humor ca
lidus. Ad tertiū dic ꝙ epar nō laborat de melancholia facere
sanguinē q2 sanguis in de genit⁹ nō ē ei ꝓpici⁹ ⁊ abūdat in melio
ri. Dic scđo ꝙ splen capit ab arterijs auxiliū digerēdi. Ad q̄rtū
dic ꝙ ꝓbat splenē ñ nutriri a melāchōlia manēte ī sua grossitie sȝ
opȝ vt subtilie
tur. ¶ Queri
tur scđo vtrū i
ꝑfecte sanis vti
le sit melācho-
liam ad os sto
machi ꝓfluere
Arguit ꝙ non
p2io ex mēbris
nullū habȝ tm̄
sensus q̄tū os
stomachi nul-
lū q̄ȝ mēbrum

Debes autē scire ꝙ cholera rubea q̄
ad cistim trāsmittitur fellis est illud
quo nō indiget sanguis. Et qđ a fel-
le egreditur est illud quo fel nō indi-
get. Et silr̄ cholera nigra q̄ ad splenē
trāsmittit̄ est illud quo sanguis nō i-
diget Et illud qđ a splene egredit̄ est
illđ quo nō īdiget splē. Et queādmo-
dū illa cholera rubea postrēa euigi-
lat ꝟtutē expulsiuā īferius: sic ⁊ cho
lera ista nigra postrema ꝟtutē appe-
titiuaȝ euigilat supi⁹. Vñ sit deo oīb⁹
meliori factoribus laus Melācho
lia vero non naturalis nō est ad mo-
dum hypostasis ⁊ fecis: immo est ad
modum adustionis et cinereitatis.

nocet toti corpori q̄tum os stomachi vt ait ga. 4. morbi sȝ melan
cholia vt dictū ē: est acetosa. Acetosum aūt ē mordicatiuū non so
lū lingue sȝ etiā alioꝝ mēbroꝝ sensitiuoꝝ. Juxta illđ ga. q̄rto sim
plicis medicine. Et acetosus q̄deȝ ⁊ amar⁹ mordicāt liguā ambo
sed ipi nō faciūt illđ ex via ꝙ ambo sunt sensati ligue. Et illđ ē qm̄
si tu ꝓijcis vtrūqꝫ sup carnē a q̄ ablata ē cutis in quocūqꝫ loco fu
erit mordicat ēt eā. Ingeret ergo dolorē in orificio stomachi et ex
citabit vl̄ nauseā vel vomitū. Scđo orificiū stōi ē factuȝ neruosuȝ
grā sensus ꝓprie inanitionis ⁊ appetit⁹ sicut fund⁹ ei⁹ carnosus
grā digestiōis: sȝ melāchōlia tū q2 frigida tū q2 acetosa nocet ner-
uis. Juxta illđ hypo. amph. q̄nta. Frigidū inimicū ē neruis nocȝ
igit̄ ori stomachi. Tertio melāchōlia ē fex oīuȝ alioꝝ humoꝝ sola
portās corruptiōem oīm vt allegatū ē ꝑus a ga. q̄rto amph. ꝯmē
to illi⁹ cañ. Melāchōlicos ꝟo iferi⁹. Si ergo ꝓfluat ad os stoma
chi ꝑmo cibū trāseūtem ꝑ hūc locū inficiet: scđo reddet fuligines
malas cordi ꝓpter vicinitatē ⁊ colligantiā maximā dicti orificij
cū corde vñ ab āntiq̄s ꝑcordia appellatū est. Tertio cerebro mittet
fumos aut vapores nigros inducētes mala somna ⁊ forte aliena
tiōeȝ ment̄ sicut fit in m̄ria hypocūdriata. Juxta illđ ga. q̄nto in
terioꝝ. Sȝ multi ꝓpt̄ malos hūores in stomacho coadunatos vi
dent pessima sōnia quoꝝ sōni disturbati sunt ⁊ nō solū hoc verū
etiā fit alienatio ment̄. Jtē passio q̄ đr inflatiua ⁊ hypocūdriata
null⁹ pōt negare ꝙ nō faciat īfirmū tristē ⁊ ab oī bono đspatuȝ.
Quarto canin⁹ appetit⁹ ē accidens ex toto gñe ꝑter naturā sȝ ꝑ-
ma ipius cā est humor acetosus ꝓfluens ad os stomachi. Quito
cibi melāchōlici ꝓhibent̄ in ꝑfecte sanis intromitti in stomachū
⁊ hoc q2 gñant hūores melāchōlicos: ergo melāchōlia magis đȝ a
natura ꝓhiberi ne sordidet stomachū vbi p2ia cibi digestio ꝓ to
toto corꝑe celebrat̄. Oppositū dicit hic pn. ¶ Attende hic ꝑmo
ꝓ solutiōe ꝙ appetit⁹ ciboꝝ fit ꝑ orificiū stomachi qđ est frigidū
neruosuȝ vt sentiat suctionē venarū a stomacho tpe famis. Dict⁹
aūt appetit⁹ a frigido adiuuat̄ q2 exprimit hūiditates ⁊ ianit. ex-
primēdo orificiū stomachi q̄re cogit ipm̄ q̄rere cibū: ⁊ a calido mi
nuit̄ q2 liq̄facit ⁊ dissoluit hūores q̄bus ianita replet̄ mēbra. Ju
xta illđ ga. 4. morbi. Frigiditas stomachi nō paꝝ adiuuat đside
riū loca em̄ ianit: cūqꝫ pelliculas coadunat cohibet id ē cogit eas
vt aliū cibū attrahāt. Et ablatio famis fit a calore q2 dura corꝑa
mollificat ⁊ dissoluit ⁊ defectat attrahere ñ valētia. Jtē dissoluit
hūores ⁊ liq̄dos reddit q̄bus fluētib⁹ loca ianita replent̄. hec ga.
Cuȝ igit̄ orificiū stomachi cordis ꝓpinq̄tate ꝯtinue calefiat, et a
sibi supposit̄ ꝑtibus recipiat sepe vapores etiā in sanissimis q̄b⁹
repleri videt̄ quadā repletiōe fantastica fuit expediēs valde quē
dam illuc ꝓfluere hūorem q̄ dictum orificiū moderate refrigera-
ret ⁊ exꝑmeret ab eo hūiditates vaporosas fantastice replētes ⁊
famē suscitaret. Et hec oīa ꝑstat ꝯmoda melāchōlia trāsiēs illuc
hoc voluit hic pn. dicens. Alio vt in ore stomachi ꝯmotiōeȝ faci-
at id ē exꝑssionē ꝓpt̄ acredinē ⁊ excitet ad famē ⁊ faciat desideriū
¶ Attēde scđo ꝙ stomach⁹ in sup̄ficie interiori nālit̄ đȝ eē asꝑ vt
meli⁹ cibū retineat. ex lenitate em̄ ipius interdū cātur lubricitas
vētris ⁊ q̄nqꝫ lienteria. Cū igit̄ in stomacho phlegma ꝯtinue etiā
in sanis ꝯgregari soleat ⁊ ipm̄ lenire ⁊ mollificare ꝯueniētissimū
fuit ꝑ stomachū defluere hūorē q̄ corruget ⁊ exasperet pelliculaȝ
stomachi interiorē ⁊ cōfortet ipm̄ in retētiōe cibi. Jllud ꝟo aptis-
sime facit melāchōlia. Juxta illđ ga. 4. de iuuamētis mēbroꝝ ca.
78. Pōtica ei exñs ⁊ acida nigra cholera ꝯgregare ⁊ ꝯpingere nō
euertere vētrē sicut rāta nata ē. Et paulopost subdit Nigrā aūt nedū
nocentē īuenim⁹ sed etiā adiuuāteȝ adhuc actū vētris. suꝑtendit eniȝ
ipm̄ ⁊ colligat ad seipm̄ ⁊ cōprehēdere diligēter cogit cibaria ⁊ retinere
quousqꝫ sufficiēter digerāt̄. Jstđ itendit hic pn. vbi dicit. Vno q2 os sto
machi stringit ⁊ cōfortat ⁊ inspissat. sicut em̄ os stomachi ꝯfortat tāgēs
ipm̄ sic ipsum stoma
chū ꝺfluēs ꝑ eū post
ꝙ em̄ ꝑegit circa ori-
ficiū stomachi dictā
vtilitatē labit̄ inferi
us ad stomachū aliā
illic ꝑbens ⁊ ꝑ porta
nariū exiēs trāsit ad
intestina ⁊ cū fecib⁹
expellit̄. Ex his patȝ
rñsio ad q̄situ̅ scȝ ꝙ i
ꝑfecte sanis vtile est
melāchōliā ad os sto
machi profluere cū profluendo prebeat vtilitates iā dictas. ¶ Ad ꝑmū
obiectū dic ꝙ acetositas melancholie nō est simplex sed ꝑmixta pontici
tati vel stipticitati q̄ prohibet eā a penetratione ⁊ mordicatione. Ad
scđm dic ꝙ melancholia nō est intense frigiditatis neqꝫ vehemētis ace-
tositatis vñ multū noceat neruosis mēbris. Ad tertiū dic ꝙ melācho
lia naturalis postq̄ fuerit exuccata ī splene ⁊ ad orificiū stomachi trans
missa nō est vaporosa nec trahit̄ a meseraicis q2 inepta est nutritiōi nec
effumat aut euaporat ad cor aut caput cū sit in stipticā terrestreitatem
redacta iunctā frigiditati nisi sup̄fluat ⁊ putrefiat. Ad q̄rtū dic ꝙ me
lancholia nō causat appetitū caninū nisi sit multitudine sup̄fluēs cum
multa acetositate aut infiltrata in orificio stomachi talis aūt nō est me
lancholia procedens cursu naturali. Ad q̄ntum dic ꝙ cibi melancholi
ci ꝯuertunt̄ in melancholicū chilū qui trahitur a meseraicis sed melan

In sexta ꝑticula (cholia currens ad stomachū nō trahitur ab his.
q̄ est de comꝑatione cholere rubee sequestrate a sanguie ad melāchōliā
dicit p2io prin. ꝙ cholera rubea q̄ mittit̄ ad cistim fellis ē pars illa cho
lere qua sanguis nō indiget ad penetrationē sui scȝ et nutriendū mem-
bra cholerica. Et illa pars cholere que transmittitur a cisti fellis ad in-
testina est pars qua cistis fellis non indiget vt ab eo refocillet̄. Et simili
ter melancholia q̄ mittitur ad splenēȝ est pars melāchōlie qua sanguis
nō indiget vt scȝ inspissetur et nutriat mēbra melancholica et illa q̄ mit
titur a splene ad stomachum est pars qua non indiget splen vt inde a-
latur. Scđo dicit ꝙ sicut cholera rubea postrema scȝ illa que transit a
cisti fellis ad intestina excitat virtuteȝ expulsiuā inferius scilȝ in vltimo
intestino: ita melancholia postrema scilicȝ q̄ mittitur a splene ad os sto
machi excitat virtuteȝ appetitiuā superius videlicet in orificio stoma-
chi. vnde laus sit deo meliori oībus factoribus id est qui melior ⁊ digni
or ē oī alio agente procul ab omni errore et fallimento. Nec īmerito sin
gulariter in hoc laudat princeps deū q̄ sūma sapientia et īmensa boni-
tate sieres disposuit vt melancholia grauior humorū sursum feratur et
cholera leuior tendat deorsum grā iuuamētorum prius dictorū. ¶ Sȝ
quereret aliquis que ꝟtus corporis vel que particula tam discrete par
titur istos humores. Pro responsione audi ga. 15. de vtilitate particula
rum capitulo. 7. dicenteȝ. Non em̄ solum os ⁊ stomachum ⁊ ventrē or-
gana nutrimenti preparauit natura sed cōfestim qualiter eis vtetur ge
nuit aīal sciens ꝑ se doctā quandā sapientie ꝟtutem imponens fm̄ quā
singulū aīal aliū ad propriuȝ nutrimentū accedit. si em̄ apposueris pa
pillam vberis ori infantis confestim quidē constringit labijs confestiȝ
auteȝ dyastolans maxillas attrahit deinde curuās linguā pellit versus
faringē ac si ex multo tēꝑe didicisset. quodqꝫ igitur aīal et quodqꝫ men
bruȝ nascitur edoctum sui proprij operis ⁊ attrahit sibi conueniens et
expellit nocituruȝ per ꝟtutes quas ei dedit gloriosus ⁊ sublimis deus.
¶ Melāchōlia vero non naturalis ⁊c. Jn hac parte scđa que est de me
lancholia nō naturali primo ostenditur quid sit melancholia nō natu-
ralis ⁊ quō differt a melancholia naturali. Scđo quis humor habet
hypostasim ⁊ qui carent ea et propter quid carent ibi [Et nec habuit]
Tertio diuiditur melancholia non naturalis ⁊ declarant̄ membra di-
uidentia ibi [Melancholia autem q̄ est] Quarto cōparantur species
melancholie adinuicem in malicia ⁊ difficultate cure ibi [Male igitur

In prima particula dicit primo princeps ꝙ melan (cholere.
cholia non naturalis non est sicut hypostasis ⁊ fex: immo est sicut res adu
sta et cinis. Scđo dicit ꝙ qñ in aliquo mixto res humide miscentur
cum rebus terrestribus partes terrestres possunt ab humidis separari
duobus modis. Vno mō ad modum hypostasis id est residentie feca-
lis sua grauitate petentis inferiora ⁊ terrestre taliter a sanguine descen

Res nāqꝫ humide cū rebus terrestribus admiſcētur ſeparatur terrestreitas ab eis aliquo duorū modoꝝ: aut ad modū hypostaſis: ⁊ tale quale illud de ſanguine est melancholia naturalis: aut ad modū aduſtionis qꝺ est cū reſoluit ſubtile ⁊ ſpiſſum remanet: ⁊ tale quale iſtud est de humoribus est melācholia ſupfluēs. ⁊ iſta q̄dez vocat cholera nigra. Et nec habuit hypoſtaſim niſi ſāguis. Ex phlegmate eñi ꝓpter ſui viſcoſitatē nihil deſcendit ſicut ex oleo. Et ex cholera rubea ꝓpter ſui ſubtilitatez ⁊ ſue terreſtreitatis paucitatē ⁊ ſui motus aſſiduitatem. et ꝓpterea ꝙ illud qꝺ de ea a ſanguine ſeꝑatur in corꝑe est parum nō deſcēdit res de qua ſit curandum. Nec etiam cū ſeparat moratur niſi paruz ſed putrefit: aut a corpore expellitur. Et cū putrefit eius ſubtile reſoluitur: ⁊ ſpiſſum remanet cholera nigra aduſta ⁊ nō hypoſtaſiua.

Melācholia aūt q̄ ē ſupfluēs. Alia ē q̄ ē cinis cholere: ⁊ qꝺ de ea adurit q̄ est amara inter quā tamen ⁊ choleram rubeā quam aduſtā vocauimus exiſtit differētia. ꝙ illa est cholera rubea cui cinis hic fuit admixt⁹. hec vero nō est niſi cinis ꝑ ſe cognitus cui⁹ ſubtile fuit reſolutū. Alia est que est cinis phlegmatis et quod de eo aduſtum fuit: ⁊ ſi phlegma valde ſubtile et aquoſum fuerit eius cinis erit ſalſus: et ſi non trahet ad acredinē aut ponticitatem. Alia est que est cinis ſanguinis et quod de eo est aduſtuz Et hec quidem est ſalſa trahens parum ad dulcedinem. Alia est q̄ est cinis melancholie naturalis. Que ſi ſubtilis fuerit erit eius cinis ⁊ quod de ea aduſtū est valde acre ſicut ace-

dens eſt melancholia naturalis. Alio mō per modū aduſtionis ſcꝫ cū partes ſubtiliores a mixto reſoluūtur ⁊ groſſe remanēt incinerate ⁊ qꝺ tale eſt inter hūores eſt melācholia ſuperfluēs id eſt nō naturalis ⁊ hec ab antiquis vocat cholera nigra. ¶ Attende pꝛio circa ꝑmū ꝙ cholera nigra nō naturalis nō eſt intelligēda eē ad modū aduſtiōis ⁊ cinereitatis; ita ꝙ ſit cinis ⁊ res terreſtris ſola: imo eſt hūoꝛ fluidus ⁊ nō res coagulata a quo tñ ſubtile fuit ſeparatū. Juxta illud ga. q̄rto amph. ꝯmēto illi⁹ cañ. Quibuſcunqꝫ ex egritudinibus acutiſ nigra differt egeſtio a cholera nig̃ cū egeſtio ſit coagulata cholera nigra vero econuerſo. ¶ Attēde ſcdo ꝙ ſeꝑatio hypoſtaſiua differt a ſeꝑatione cineroſa multi⸗ modis Primo qꝛ cineroſa fit ab agente violento videlicet adurēte caloꝛe: hypoſtaſiua vō fit a ꝓpꝛia naturali grauitate rei reſidētis. Scdo in hypoſtaſiua mixtū ꝑncipale purius fit et mūdius: ⁊ in cineroſa ſoꝛdidius ⁊ impurius. Tertio hypoſtaſiua fit in reb⁹ hñtibus humidum faciliſ diuiſibile ſicut i ſuccis: ſed cineroſa fieri p̄t in oī cremabili puta lignis ⁊ lapidib⁹

In ſcda particula dicit ꝑmo ꝙ null⁹ hūoꝛum hꝫ hypoſtaſim niſi ſanguis. Scdo dicit ꝙ phlegma nō hꝫ hypoſtaſim ꝓpter ſuā viſcoſitatē ſicut nec oleū. Tertio dicit ꝙ cholera rubea nō hꝫ hypoſtaſiz ꝓpter q̇nqꝫ cauſas. Pꝛia eſt ſubtilitas ei⁹. Scda eſt paucitas ſue terreſtreitatis. Tertia eſt aſſiduitas ſui motus. Quarta ē paucitas ei⁹ q̄ ſeꝑatur a ſanguine. Quīta eſt ꝑuitas moꝛe eius poſtꝙ ſeꝑata ē a ſanguīe q̇n vel putreſcat ⁊ tunc ſubtile ei⁹ reſoluit ⁊ groſſuz fit cholera nigra vel expellat. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ ſanguis hꝫ hypoſtaſim notabilis q̄ntitat. Pꝛīo qꝛ eſt mult⁹ cōꝑatione ad alios hūoꝛes. Scdo qꝛ eſt multū diuerſus in ſuis ꝑtibus vt declarat ga. ſcdo de elemētis. Tertio qꝛ eſt lenti mot⁹ ꝓpter qꝺ nō exagitat ⁊ ſibi īmiſcet fecē ſuā. Quarto qꝛ hꝫ hūidum faciliter diuiſibile nō viſcoſuz. ¶ Attende ſcdo ꝙ nihil ꝓhibet reſidere aliq̇d ex naturali cholera ꝑmodū hypoſtaſis cū ſit hūoꝛ ꝯſtans ex q̄ttuoꝛ elementis hñs hūiduz faciliter diuiſibile a terreo ſicco graui: verū naturaliter pauca eſt que tranſit cū ſanguine vel ſi manis ariſtotelez unitari nulla. ideo talis cholere vel nulla eſt ſupfluitas vel ſi aliqua ē modica eſt ⁊ ſanguini cui īmiſcet attributa. Que vero trāſit ad ciſtim fellis ⁊ inteſtina nō tardat in viꝭ cū moꝛdax ſit ⁊ acuta nullū nutritura mēbꝛum niſi ciſtim fellis refocillatiōe quadā tranſitoꝛia nō hꝫ igit tempus reſidendi. ¶ Attende tertio ꝙ nihil ꝓhibet naturalē melācholiā aliquā facere reſidentiaz ſicut vides in ſcopulis aurifabꝛoꝝ purgatiōes iteratas fieri. Et a fecibus purgatis iterū ⁊ iterū aliquid puꝝ ſubtrahi ⁊ reſiduū ſubſidere: ſic antea dictū eſt ꝑtes ſubtiles melancholie naturalis fluent ad ſplenē conuerti in ſanguinē nigruz nutriturū ſplenē. et reſiduuz facale groſſum ad ſtomachū pꝛofluere. Verū qꝛ totuz pꝛo fece habetur ⁊ ſubtile ⁊ groſſum qꝺ ſemel reſedit nō dicit ꝙ melancholie ſit aliqua fex hypoſtaſiua. ¶ Queritur vtrū phlegma ⁊ oleū fecē habeāt hypoſtaſiuaz. Arguit ꝙ ſic. ſāguis hꝫ fecē hypoſtaſiuā vt dicit in lr̄a igitur ⁊ phlegma ꝯña tenet qꝛ plegma nō eſt niſi ſanguis diminute coctus ⁊ ex eo fit ver⁹ ſanguis nullo terreſtri addito ſed ipō inſpiſſato ⁊ reſecatis ab eo q̇buſdam ꝑtibus ipſius aquoſis. Scdo ſic. ſe hꝫ ad ſanguinē phlegma ſicut ſucc⁹ vue acerbe ad ſuccū vue mature. Nā differētia vtriuſqꝫ eſt in mag̃ vel min⁹ eſſe maturū ſiue decoctū: ſed ſuccus vue acerbe fecē hꝫ hypoſtaſiuā ſicut ſucc⁹ vue mature quēadmodū dicit pꝛin. Tertio de oleo ꝙ fecez habeat arguit per ſerapionē recitantē i aggregatoꝛe capitulo de oliuis v̇tutem fecis olei auctoꝛitate ga. dicēt. Sꝫ ſedimīs ſeu fecis ei⁹ ſcꝫ olei ſubſtātia eſt terrea. Et v̇tus eius pꝛima ē que calefacit ⁊ deſiccat in ſcdo gradu. Itē dicit ꝑn. ſcdo hui⁹ capi. de oliuis. fex olei vtilis eſt ſuꝑ ventrē hydropici. Itē dicit dyaſcoꝛides ꝙ amurca ē fex olei nigra. Oppoſitū dicit hic pꝛinceps. ¶ Attende pꝛio pꝛo ſolutione ꝙ licet in phlegmate ſint ꝑtes terreſtres et ꝑtes hūide ſimul inuicē mixte ſicut in ſanguine: tñ ꝑtes hūide phlegmatis ſunt tenacioꝛes ⁊ difficilius diuiſibiles ⁊ ideo ꝑtes t̃reſtres nequeūtes diuidere ꝑtes hūidas manēt eiſ īmixte nō reſidentes donec caloꝛ digeſtiu⁹ phlegma v̇tēs in ſanguinē ſuſtulerit a phlegmate viſcoſitatē quēadmodū a groſſis aq̇s īmixte terreſtreitateſ nō reſidēt omino donec caloꝛ tales aquas ſubtiliauerit. Tenacitas g̃ hūidi ñ permittit a viſcoſis terreſtria ſeꝑari ſicut eſt videre i glutinibus et viſcis ⁊ muſcilaginibus ⁊ albuminibus ouoꝝ. ¶ Attende ſcdo ꝙ nomē olei per ſe poſituz oleū oliue dat intelligi. quod quidē eſt duplex. vnū clarū aereū ⁊ mundū qꝺ eſt velut mera gutta ⁊ pꝛima oliuarum aliud groſſum terreſtre vi magna expꝛeſſum qꝺ multū ſuſcepit d̄ partibus terreſtrib⁹ oliuarum ⁊ ex eo ſentit ſtipticitas in guſtu.

His pꝛemiſſis dic pꝛīo ꝙ plegma nō habet fecē hypoſtaſiuā qꝛ terreſtreitas eius eſt ad mīma foꝛmalia diuiſa ⁊ ſua humiditas ē viſcoſa tenax quā findere nequit dicta terreſtreitas. Item nō hꝫ receptaculū ꝓpꝛium ſed incedit cum ſanguine multo maioꝛi ſe q̄re dato ꝙ aliq̇d reſidentie haberet nō ſibi ſꝫ ſanguini attribueret Dic ſcdo ꝙ oleum mere gutte nō hꝫ fecē hypoſtaſiuaz notabilis q̄ntitatis quēadmodū habet vinū mere gutte vel ſanguis genit⁹ ex puro chilo. Cuius ratio eſt qꝛ ſubſtātia talis olei eſt aerea a dominio ⁊ ꝑtes ei⁹ terreſtres ſunt ſubtiles pauce ⁊ ꝑtes humide viſcoſe multe quare findi nequeunt a terreſtribus vt terreſtres ſubſint ⁊ humide ſuperſint. Dic tertio ꝙ oleū groſſum magna vi expꝛeſſum habet fecem hypoſtaſiuā notabilis q̄ntitatis. Cuius ratio eſt qꝛ groſſa terreſtreitas huic īmixta ſuo pondere ſufficit findere partes humidas ⁊ deoꝛſum tendere. Et foꝛte ꝙ per vim exp̄mitur aliqua humiditas aquoſa indigeſta non pinguis neqꝫ viſcoſa ſed faciliter diuiſibilis q̄ non fuit expꝛeſſa in pꝛima gutta. ¶ Ad pꝛimū obiectū dic ꝙ ſoluitur ex pꝛimo notabili. Ad ſcdz dic ꝙ agreſta cōicat cū phlegmate in hoc ꝙ ē diminute digeſta ſicut phlegma: ſed nō cōmunicat in viſcoſitate ideo habet hypoſtaſim ⁊ phlegma non. Ad alia obiecta de oleo dic ꝙ pꝛobant ſcdaz

In tertia ꝑticula dicit ꝙ q̄ttuoꝛ ſūt ſpēs melācho⁹ (ꝯcluſiōe. lic ſupfluētis ſcꝫ nō n̄ālis. Pꝛīa eſt q̄ ē cinis cholere ⁊ illꝺ qꝺ adurit ꝺ cholera. Et hec ſpēs melācholie ē amara. Et differt a cholera aduſta qꝛ cholera aduſta ē cholera rubea cui fuit admixtus iſte cinis: ſꝫ iſta melācholia aduſta nō ē niſi cinis ꝑ ſe cognit⁹ cui⁹ ſubtile fuit reſolutum. Scda eſt que ē cinis phlegmatis ⁊ illꝺ quod fuit aduſtū ex phlegmate. Et ſi phlegma qꝺ aduſtū ē fuerit valde ſubtile ⁊ aquoſuz melācholia ex eo generata erit ſalſa. Et ſi nō fuerit ſubtile melancholia ex eo generata tendet ad acredinē id ē acetoſitatem aut ad ponticitatem. Tertia eſt que ē cinis ſanguinis. et illud qꝺ eſt aduſtū de ſanguine. ⁊ hec melancholia eſt falſa trahens parum ad dulcedinem. Quarta eſt que eſt cinis melācholie naturalis. Et ſi melācholia naturalis ex qua fit fuerit ſubtilis cinis eius et illud quod eſt aduſtum de ea erit valde acre ſi-

cut acetū ⁊ cū talis melāc͡holia effundit̃ in sup̱ficiē terre ebullit ⁊ ei᷒ odor est acris ⁊ ab ea fugiūt musce ⁊ aīalia. Si vͦo melāc͡holia naturalis ex qua sit fuerit grossa erit minoris acredinis seu acetositat̃ cū pauca pōticitate. ❡ Attēde p̄mo ꝙ c͡holera ꝯuersa in melāc͡holiā p̱ adustionē sola inter hūores seruat ꝓpriū saporē. q̄r sapor amar᷒ ē reb᷒ incineratꝭ affinis. Iuxta illō ga. 4. simplicis medicine. Et res amari saporis sūt fm̄ silr̄itudinē ciner̃. ❡ Attēde sc̄do ꝙ phlegma subtile adustū ⁊ in melāc͡holiā ꝯuersuȝ iō fit salsum: q̄r p̱tes grosse terrestres aduste cū aquosis miscent̃ equali mixtura. nō eñ est imaginādū ꝙ phlegma subtile qñ ꝯuertit̃ in melanc͡holiā p̱dat oīmo de p̱tes aquosas ⁊ fiat cinis: īmo manet hūor fluidus p̱ p̱tes ei᷒ aquosas. veruȝ adustio abstulit subtiliores ex eis ⁊ etiā ex aereis. ❡ Attende tertio ꝙ phlegma grossuȝ p̱ adustionē tendit ad acetositatē ⁊ pōticitatē ꝓpterea ꝙ nō adurit̃ intime sicut phlegma subtile vt inde p̱duci possit ad saporē caliduȝ sed sup̱ficialit̃ sicut vides ligna viridia minuta vsq̧ ad ꝓfunduȝ incendi grossa vͦo viridia vix incēdunt̃ ⁊ sup̱ficieten᷒ tm̄ nisi vehemēs fuerit ⁊ ꝯstant̃ applicatū qd̄ incendit. Cū igit̃ in grosso phlegmate sup̱ficieten᷒ adustionē passo q̄daȝ sunt hūide p̱tes ⁊ aliq̄ terrestres multo pauciores ab adustiuo calore quodāmō subtiliate ⁊ alique quasi nihil inde passe sed grosse manētes tā hūide q̄ sicce fit vt p̱mixtio subtiliū aquosarū cū paucis terrestrib᷒ nō p̱fecte adustis saporē det acetosuȝ sicut ē videre i succis dulcib᷒ post q̄ ebulliuerint ⁊ p̱mixtio grossaꝝ terrestriū cū grossis hūidis ad ponticuȝ declinare faciat sicut vides in fructibus ꝓpinq̄s ortui. ❡ Attēde q̄rto ꝙ sanguis adust᷒ declinat ad salsuȝ cū dulcedine pauca. qm̄ cū adurit̃ subtile ip̄ius vnctuosū aereū resoluit̃ ⁊ serosum remanet cū terrestri adusto. Ex quoꝝ ꝯmixtiōe salsus resultat sapor: veꝝ q̄r sanguis ē thesaur᷒ nature diligēti᷒ alijs hūorib᷒ custodit̃ ⁊ raro fit vt vrat̃ tot᷒ ⁊ iō retinet aliq̄d dulcedinis. ❡ Attende q̄nto ꝙ acredo fortissima quā adipiscit̃ melāc͡holia naturalis subtil̃ qñ adurit̃ nō ē pura acetositas nec sapor simplex: ȝ mixtus ex acuto ⁊ acetoso ⁊ tal̃ ē sapor aceti. Iuxta illō ga. q̄rto simplicis medicine. Et differētia īter succū agreste ⁊ acetū ē ꝙ in aceto cū acetositate sunt acuitas ⁊ acredo q̄ gñant̃ ex caliditate gñata a putredine. Et ꝓpt̃ illud dixit in eo aristoteles ⁊ recte īuenit in sermone suo ꝙ ip̄m in caliditate ꝓprie nature vini ē frigidū ⁊ i caliditate putrediali ē calidū. Aq̄ vͦo agreste nō ē caliditas accidētal̃ ⁊ ꝓpt̃ illō nō sunt ei iterū acuitas ⁊ acredo. ❡ Attende sexto ꝙ acris sapor multotiēs ꝓ acuto inuenit̃ apō dyascoridē ⁊ in practica alexādri. et in q̄rto de simplici medicīa ga. Dicit eñ ibidē. Et si interrogaueris aliquē ex vulgis hoībus q̄ sit intētio sermonis ei᷒ sapor acris dicet tibi. inq̄tū mihi videt̃ ꝙ significat p̱ illō saporē quē qñ hō gustat calefacit eū calefactiōe vehemēti sicut piper ⁊ piretꝝ ⁊ sinapis ⁊ alliū. Et estimo ꝙ ꝓpterea ꝙ nō īuenerūt huic soli generi ex gñibus saporū nomē ꝓpriū noīarūt ip̄m noīe cōi. Et illud ē qm̄ sapor amar᷒ ⁊ sapor acetosus sunt acuti acres Et de ꝯsuetudine quidē nr̄a est vt noīemus oē in quo inuenim᷒ acuitatē ⁊ acredinē fortē p̄ter qd̄ sit amarū neq̧ acetosum acutuȝ acre. hec ga. Et ab acri sic dicto descēdit acrumē qd̄ ī medicina sonat acutum vt allia cepe. ❡ Attende septimo ꝙ melāc͡holia naturalis subtilis nō ē multū apta incēdio. q̄r modicū hȝ de hūido aereo inflāmabili: cū ergo adurit̃ aliq̄ p̱tiū eius euadētes incendium retinēt propriā acetositatē ⁊ alie ex incendio ꝯsequūtur acrumen ⁊ ꝓpterea sapor ip̄ius ē cōpositus ex acuto ⁊ acetoso sicut sapor aceti. Et cuȝ melancolia naturalis grossa sit adhuc ineptior vt incendatur plures p̱tium eius quādo incenditur remanent in sua naturali ponticitate ⁊ aduste adipiscunt̃ acredinem sed acetositatem cum acuitate est igitur sapor eius mixtus ex pontico acuto ⁊ acetoso. ❡ Queritur vtrum sint tantū quattuor species melancholie superfluentis seu non naturalis in littera hac nominate. Arguitur ꝙ non. est aliqua melancholia innaturalis ex p̱mixtione cholere et aliqua ex permixtione phlegmatis et aliqua ex permixtione sanguinis sicut sanguis cholera ⁊ phlegma dicti sunt prius habere species innaturales ex permixtione aliorū humorum. Iuxta illud principis primo cantice. que scilicet cholera nigra generatur ex cōmixtione ⁊ vstione aliorū humorū. Et illud auerroys super illo cantico. Proculdubio species inaturales melancholie generātur ex cōmixtione naturalis cum alijs humoribus aut ex adustione cholere nigre aut phlegmatis aut cholere rubee aut sanguinis. Non igitur omnis melancholia innaturalis est aliqua quattuor adustarū hic nominatarū. Sc̄do. sicut sunt quattuor species melancholie nō naturalis aduste ita sunt quatuor putrefacte penes quas distinguit princeps quarti prima tratatu sc̄do capitulo. 59. quattuor modos q̄rtane scilicet sāguineā cholericam phlegmaticam ⁊ melancholicā Tertio chil᷒ in stomacho pōt aduri ⁊ inde melāc͡holia gñari sicut in stomacho ex adustione generātur cholere prassina ⁊ eruginosa. Et hec melāc͡holia nulla predictarū erit Quarto hūiditates sc̄de scȝ hūiditas innoīata ros ⁊ cambiū possunt aduri ⁊ aduste verti in melancholicū cinerē. Quīto tantū sunt due species melancholie nō naturalis. Iuxta illō auerroys tertio colliget capi. 10. Et cholere nigre exeūtis in q̄litate a natura sūt due sp̄es. Una est ꝓpter adustionē melāc͡holie natural̃. Et alia ex adustiōe cholere nō naturalis. Et ad id ē rō. Nā neq̧ ex phlegmate neq̧ ex sanguine pōt īmediate fieri cinis ⁊ melāc͡holia adusta. Ex phlegmate q̄dē q̄r cum sit sanguis diminute coct᷒ opȝ priusq̄ fiat adustū ꝙ transeat p̱ decoctū moderate ⁊ sic fiet sanguis ⁊ p̱ decoctū superflue et fiet cholera ⁊ tandē fiet cinis ac vsta melancholia. Silr̄ de sanguine cū superflue coquitur prius cholerisat̃ ⁊ tandem vritur ⁊ incinerat̃ ⁊ fit melancholia. Sexto sp̄es iste q̄ttuor in lr̄a noīate multipliciter īuicē misceri possūt vnde resultabūt multe diuerse sp̄es. Septimo mlt̃e sunt sp̄es sanguinis ⁊ multe cholere ⁊ multe phlegmatis ⁊ multe melancholie ⁊ oēs cōtingit vri plures igitur q̄ quattuor inueniētur. Oppositū dicit hic p̄n. ❡ Attēde hic p̄rio. ꝙ auerroys pᵒ cātice ꝯmēto illi᷒ cātici | Que h̄ ꝓculdubio gñat̃. sic soluit p̄ns dubiū. Et sp̄es q̄dē cholere nigre innālis note ⁊ māifeste sunt tres scȝ illa q̄ gñat̃ ex adustiōe cholere nigre nālis. Et hec q̄dē ē alijs fortior ⁊ magis p̱niciosa. Sc̄da vͦo gñat̃ ex adustiōe cholere rubee. Sȝ tria ex adustiōe phlegmatꝭ. Nō tñ ē lōgiquū ⁊ īpossibile q̄n generetur alia sp̄es ei᷒ ex adustione sanguinis. Nec etiā q̄n generentur q̄ plures alie ex diuersa cōmixtiōe ip̄aruȝ adinuicē. Manifeste tñ ⁊ note sp̄es eius sunt tres predicte. Hec auerroys. ❡ Attēde sc̄do. ꝙ hec positio auerroys in vno videt̃ erronea scilicet in hoc ꝙ melancholiam phlegmaticam vocat notaȝ ⁊ manifestā ⁊ melancholiā sanguineā non sed de ea loquitur quasi sit difficilis inueniri dicēs. Non tñ est logiquū ⁊ ipossibile quin generet̃ alia species eius ex adustiōe sanguinis. Et tertio colliget capi. 10. dicit. Et phlegma salsuȝ ⁊ sanguis fm̄ quosdam recipiunt adustionē quasi diceret id non eē certum sed opinatum ab aliq̄bus. Cuius cōtrarium videm᷒. plures eñ sanguinei lepra ⁊ cācro contaminatur q̄ phlegmacici: lepra tamen omnis ex melancholia adusta generatur ⁊ similiter cācer. nōne vides multos sanguineos potatiuos ⁊ amatores veneris ⁊ calidorum rubere faciē ⁊ tumere ⁊ suscitati attinere in his inferioribus regionibus. Et cum facies rubet ⁊ tumet ⁊ suscitati attinet et fit hoc perdurans portendit lepram: vt ait princeps primi tertia doctrina quinta summa singulari capitulo primo. Et ad id est ratio. sanguis est subtilior ⁊ calidior phlegmate ⁊ debilis ꝯpositionis adeo vt patronus noster ga. negauerit febrē putredinis posse ex eo generari quin prius dissoluatur in choleram ⁊ melancholiā. Et ideo est ꝙ humidū eius aereū floridū facile euanescit ⁊ aliq̄d eius subtile vertitur in spumā ⁊ grossum in fecem ⁊ hoc est esse paratum in adustionem. Phlegma autem non sic. verum diligentia nature in custodia sanguinis qui suus est thesaurus aliquid ineptitudinis operatur adustionem dum est mensuratus est ⁊ non peccans q̄titate quod rarum est sed frigiditas et humiditas phlegmatis cum grossicie substantie ⁊ viscositate ⁊ custodia ipsius a natura vt tempore necessitatis fiat sanguis multomagis ineptant ipsum vt aduratur. ❡ Attende tertio ꝙ species melācholie aduste se maxime manifestant in lepris ⁊ cancris. Nam melancholia adusta per totū corpus sparsa lepram inducit ⁊ collecta ac compressa in membro vno cancrum efficit. Et iuxta species quattuor melancholie aduste salernitani quattuor distīgūt species lepre. Primaȝ vocāt tyriam ex phlegmatica melancholia. Sc̄dam alopitiā ex melancholia sanguinea. Tertiam leoninā ex melancholia cholerica. Quartā elephantiā ex melancholia melancholica. Iuxta illud metricum. Sub specie tetra deturpat corpora lepra. Tyria prima datur de phlegmate q̄ generatur. Turpe pilos pascens alopitia sanguine nascens. Ex mel | id ē melancholia | fit tristis elephantia tristior istis. Veruȝ est ꝙ tyria ⁊ allopitia proprie sunt passiones cutis capitis que solēt concomitari lepras sic appellatas. Et elephantia proprie est excrescentia male carnis nigre aut liuide in pedibus ⁊ tibijs solita contingere in lepra sic dicta. Sunt etiaȝ cancri diuersificati in malicie gradu fm̄ istas species melancholie

tuȝ. qd̄ cum sup̱ terre faciē cadit ebullit: et eius odor est acris a quo musce fugiūt ⁊ aīalia Et si grossa fuerit minoris erit acredinis cū pōticitate pauca

Male igitur cholere nigre species sunt tres: cholera rubea cū aduritur ⁊ eius subtile resoluit̄ ⁊ due alie diuisiones quas post eam diximus. Melācholia vero phlegmatica est tardioris impedimenti ⁊ malitie. Et melancholia cholerica est que fortioris est malitie et velocioris corruptionis. Veruntamen est susceptibilior curationis ꝙ̄ ille. De aliȷ̄s vero duabus diuisionibus que magis acris est deterior existit. Si tamē in eius principio auxiliū presto fuerit citius medicationē recipiet. Tertia vero que minus super terram ebullit: ⁊ minus in mēbra penetrat: tardius perimit: sed ad resoluendum: ⁊ ad maturanduz: et medicationem recipiendum magis ē effrenis. He ergo sunt species humoruz naturaliū ⁊ superfluentiū

His premissis dic primo ꝙ sunt tantuz quattuor species simplices famose melancholie non naturalis aduste scilꝫ cholerica phlegmatica sāguinea ⁊ melancholica. Nā omnis melancholia simplex nō naturalis adusta famosa generat̄ ex alicuius humoris adustiōe. vel ergo cholere ⁊ est scholerica vel phlegmatis ⁊ est phlegmatica vel sanguinis ⁊ est sanguinea vł melancholie ⁊ est melācholica.

Dic scđo ꝙ multe sunt inuenibiles species melancholie nō naturalis absq̄ adustione cōstitute ex ꝑmixtione melancholie naturalis cū aliquo vel aliquib' aliorū humorū. Sed tales non sunt famose q̄r raro sensui subiacent ⁊ medic' est sensibił artifex. Cāe vero quare raro apparēt sunt paucitas melācholie naturalis cōparatiōe ad alios hūores ⁊ difficilis ipius incorporabilitas cū aliȷ̄s humoribus ꝓpter ipsius grauitatē qua deorsum trahitur. Dic tertio ꝙ plures sūt inuenibiles melancholie aduste spēs ꝯposite ex duab' tribus aut quattuor speciebus simplicibus in littera nomiatis sed queq̄ cōposita solet a domināti sortiri nomen. Dic quarto ꝙ inuenibiles sunt melancholie species composite ꝑtim ex melancholia adusta partiꝫ ex non adusta sed quia adusta est seuior et mobilior ceteris ꝑtibus ⁊ magis se manifestās tribuit toti nomen. Ad primū argumētū dic ꝙ est pro scđa ꝯclusione.

Ad scđm dic ꝙ q̄ttuor spēs putride melācholie gn̄antur ex adustis q̄ putrescūt saltē tres p̄rie ex eis scꝫ faciens q̄rtanā sāguineā ⁊ faciēs q̄rtanā phlegmaticā ⁊ faciens q̄rtanam cholericā: verū est ꝙ q̄rtana ex melācholia melancholica potest generari ex melancholia naturali tendente ad putredinē nō preuia aliqua adustione. Sed putrefactio tandē perducit ad incinerationē sicut adustio ideo melācholia naturalis que putrefit sub adusta potest cōprehēdi. Ad tertiū dic ꝙ si chilus aduretur in stomacho nō est melācholia nisi metaphorice sed dicit̄ ꝓpͤ chil' adustus. Ad q̄rtum dic ꝙ si humiditates scđe adurātur sortiūtur nomen humoris predominātis in massa ex qua fiunt. Ad q̄ntum dic ꝙ auerroys tertio colliget enūerat solū spēs melācholie aduste magis cōes. et cū assumitur ꝙ neq̄ ex sanguine neq̄ ex phlegmate pōt fieri melancholia adusta sine medio alterius hūoris nega: imo ꝑ calorē fortem adurentē diminute coctū pōt superflue decoqui ⁊ aduri sine hoc ꝙ fiat moderate coctū. Id videri pōt in assaturis vbi si fuerit nimi' ignis ⁊ nimis asper transit qđ assatur de crudo in vstū sine medio decoctiōis moderate.

Ad sextū dic ꝙ est pro tertia ꝯclusione. Ad septimū dic ꝙ oēs species sanguīs aduste cōprehēdunt̄ sub melancholia sanguinea ⁊ spēs cholere aduste sub melancholia cholerica ⁊ sic de aliȷ̄s.

In q̄rta ꝑticula dicit p̄mo ꝙ tres sunt spēs male melancholie. Prima est cholerica. Scđa ē melācholia adusta gn̄ata ex melācholia naturali subtili. Tertia ē melācholia adusta gn̄ata ex melācholia naturali grossa. Scđo dicit ꝙ melācholia phlegmatica est tardioris īpedimēti ⁊ malicie id est tardi' ⁊ minus nocens ⁊ interimēs. Tertio dicit ꝙ melācholia cholerica est peior oīuꝫ ⁊ citi' corrūpēs sed est susceptibilior cure ꝙ̄ due alie male. Quarto dicit ꝙ de aliȷ̄s duab' diuisionibus id ē mēbris diuidētib' scꝫ de duabus aliȷ̄s melācholiȷ̄s malis illa q̄ est acrior scꝫ q̄ generat̄ ex melācholia naturali subtili est deterior sed citi' recipit medicationē. Et tertia inter malas scꝫ illa q̄ gn̄atur ex melancholia naturali ⁊ minus ebullit suꝑ terrā ⁊ minus penetrat in mēbra tardius occidit. sed est min' resolubilis ⁊ minus digestibilis ⁊ magis effrenis seu plus rebellis ad recipiendū medicationē. Quinto dicit ꝙ he sunt species humorū tā naturaliū ꝙ̄ non naturaliū. ¶ Attende p̄mo ꝙ melancholia cholerica ⁊ due melācholie melācholice idō male sunt ⁊ peiores aliȷ̄s q̄r fiunt ex humoribus siccis vehementer desiccatis. Habēt igitur duas cās acruminis videlicet siccitatem fortē q̄ est velut lima caloris ⁊ caloreꝫ intensum acq̄situm ex adustione. vnde fiunt corrosiue ad instar calcis. Sed cōtra q̄̄to humor est benignior ⁊ amicabilior nature tanto fit eidem īimicicior si corrumpatur sicut in lacte apparet dum putrescit et in ouis ⁊ in sanguine. melancholia ergo sanguinea debet esse peior aliȷ̄s. Dic ꝙ duplex est humoris corruptio. quedam per adustionem ⁊ ista est peior in humoribus siccis q̄a dispositi sunt vt in eis profundetur ⁊ intensa fiat adustio. Alia per putrefactionem ⁊ ista est peior in calidis ⁊ humidis humoribus. q̄r ex vtraq̄ qualitate sunt ꝑati ad putrefactionē intensam cum humiditas sit vt mater ⁊ caliditas velut pater putrefactionis. ¶ Attende scđo ꝙ melancholiā phlegmaticā eē tardioris impedimēti ⁊ malicie pōt dupliciť itelligi scꝫ vel cōꝑatiōe ei' ad tres malas melācholias p̄dictas vel absolute ita ꝙ sit oīum hūoꝝ adustoꝝ mini' malus. Et sic licet princeps hic nō exp̄mat gradū malicie melācholie sanguinee sufficiēter īnuit. Naꝫ ex quo tres male noiate sunt peiores ⁊ melancholia phlegmatica ē mini' mala ceteris sequit̄ ꝙ melancholia sanguinea ē media ī gradu malicie iter dictas tres peiores ⁊ phlegmaticā. ¶ Attēde tertio ꝙ melācholia cholerica idō est peior oīuꝫ ⁊ citi' corrumpēs q̄r est subtilior ⁊ mobilior ⁊ acutior ⁊ penetratiuior q̄r gn̄atur tā ex materia subtiliori mobiliori acutiori ⁊ ceteris magis penetratiua ⁊ habiliori vt in ea ꝓfundet̄ ⁊ intēdat̄ adustio. quaprop̄ ē furiosa currēs d̄ mēbro ī mēbruꝫ ⁊ q̄nq̄ petēs mēbra p̄ncipalia ipa tn̄ aptior est digōni q̄r subtilior in sb̄a ⁊ passibilior ⁊ expulsiōi q̄r mobilior. Et q̄r tales humores sua furia valde inquietāt naturā ⁊ interturbant oꝑa eius cōsentiūt hypo. ⁊ ga. vt purgent̄ non expectata in eis digestiōe. ¶ Attende q̄rto ꝙ melācholia adusta gn̄ata ex melācholia naturali subtili est peior gn̄ata ex melācholia naturali grossa: digestibilior tn̄ ⁊ aptior euacuatiōi ꝓpter causas siłes illis q̄ dicte sunt in melancholia cholerica ꝓpterea lepre genite ex melācholia cholerica ⁊ ex melancholia melācholica subtili cito manifestant suā maliciā ⁊ disrūpunt ac corrodūt mēbra extrīseca q̄nq̄ eruētes ocłos q̄nq̄ nasū ⁊ q̄nq̄ digitos ⁊ īterdū articulos pedū. ¶ Attēde q̄nto ꝙ melācholia adusta gn̄ata ex melancholia naturali grossa sua grossicie ꝓhibet̄ a furia q̄re tardius occidit sed passiones inde genite sicut noli me tangere malignū ⁊ cancer dur' liuidus nō recipiūt curā nisi sint in loco vnde cū ferro funditus euelli possint: quia talis humor vehementer irritat̄ per resolutiua nec est capax digestiōis ob grossiciē ⁊ maliciā ⁊ cōmotus vndecūq̄ furiosus efficitur. Et ideo cancro faciei nomen fuit īpositum noli me tangere. Et hypo. d̄ cancris dixit amph. sexta. Quibuscūq̄ absconditi cancri fiunt nō curare meli' est curatis em̄ citi' ꝑeunt nō curati vero multū temp' perficiunt. Sed videtur ꝙ melancholia adusta nō sit tante malicie sicut hic predicat̄. p̄io q̄r multi melācholici adusti naturaliť viuūt sani faciētes oꝑationes solitas preter vllū īpedimentū qđ fieri nō possit si melancholia adusta eēt tante malicie sicut predictum est. Scđo melācholia adusta reddit viros illustres ⁊ excellentes. est igitur magis attollenda laudib' ꝙ̄ detestanda modis predictis. Assumptū supponere videtur aristoteles. 30. particula probleumatū ꝓbleumate p̄mo q̄rens ꝓpter quid oēs qui excellentes fuerunt viri aut s̄m p̄hiam aut politicam aut poesim aut artes videntur melancholici esse ⁊ certū est ꝙ intelligit de melācholicis adustis cū melācholici naturales sint pusillanimes hebetes terrestres lenti frigidi. Tertio melācholici plurimi venerei sunt vt ait aristoteles dicto ꝓbleumate. Et q̄rta ꝑte ꝓbleumatum q̄rit ꝓpter quid luxuriosi sūt melancholici ⁊ clarū est ꝙ de adustis intendit q̄r nāles eꝫ paꝝ appetūt ⁊ parū ꝑn̄t. Cū igit̄ gn̄atio sibi siłis q̄ ꝑ coitū fit: sit naturalissimū operū ī viuētib' vt ait aristoteles scđo de aīa. melācholia adusta q̄ inclinat ad hoc opus poti' familiaris ⁊ ꝯueniens nāe ꝙ̄ hostis pessim' ⁊ corrosiu' cēseri dꝫ. Quarto spāliť arguit̄ de melācholia cholerica ꝙ non sit adeo mala sicut in littera dicit̄. Adustio minuit acuitatē reꝝ subtilis sb̄e cū igit̄ cholera sit subtiłs sb̄e minuet̄ ei' acuitas ꝑ adustiōeꝫ ⁊ sic erit min' acuta mł'ia cholerica ꝙ̄ cholera ⁊ ꝑ ꝯn̄s min' rodēs ⁊ min' mala. Maior ē p̄n. 2. cañ. trac. 1. ca. 5. dicēt̄. Et oēs medicīe acute subtilis sb̄e ⁊ equalis cū adurūt̄. minuit̄ eaꝝ caliditas ⁊ acuitas ipaꝝ ꝓpť illđ qꝑ ex sb̄a ignea resoluit̄ ifixa ī eis sicut attramēta ⁊ colcatar qđ ē species vitreoli. Quinto arguit̄ ꝙ mł'ia adusta gn̄ata ex mł'ia nāli n̄ ē adeo malig̃ sicꝫ hec łr̄a īnuit. Mł'ia adusta pl' ꝑfic̄ aīal ꝙ̄ nāł q̄ ex adustiōe n̄ adipiscit̄ illā malicie horribilitatē q̄ h̄ tāgit. Assūptū appꝫ

in leone ⁊ asino. Nā leo est generosum animal animosum ad nul
lius pauens occursum ⁊ velut rex aīaliū: ⁊ tñ est aīal melācholicū
adustū. Cuius rei signū est ꝙ frequenter patit̃ febrē melācholicā
⁊ comestio frequēs carniū ei⁹ generat leprā. Asin⁹ vero qui natu-
ralit̃ melancholic⁹ est aīal iners seruile graue. Sexto multi ma
niaci viuūt longo tpe quoꝝ venit̃ cerebri medi⁹ qui dignior est in-
fect⁹ est melācholia adusta. nō igit̃ est ita mala sicut dictū est. Nā
cholera rubea inficiens ventriculū cerebri anteriorē in frenesi oc
cidit septimo die vel ante. Si igit̃ melācholia adusta esset maio-
ris malicie: deberet ībibita medio vētriculo citi⁹ occidere. Se
ptimo oportet viros debētes alios excellere in sciētijs multū dif
ferre ab alijs vera ⁊ ꝓpria doctrina: ⁊ possidere quandā insaniaꝫ
veritatis. Juxta illō gal. 3°. de virtutib⁹ naturalib⁹. Opꝫ debētē
cognoscere quid alius melius: mox quidē ⁊ vera ⁊ ꝓpria doctrina
multū ab alijs differre. cū aūt fact⁹ fuerit puer veritatis quandā
possidere venereā insaniā velut insanietatē. Sꝫ melācholia ma-
xime facit hoīes singulares ab alijs dissidētes vt docet sensus. ⁊
est ꝓpria causa insaniēdi. facit igit̃ hoīes excellētes. Oppositum
sentit h̄ p̄n. ⁊ hypo. in uit. 4ª. āpho. canōe illo. Egritudib⁹ q̄bus-
cūqꝫ icipiētib⁹ n fel nigrū sursū aut deorsū exierit mortale ē. Et il-
lo. Disinteria si a felle nig̃ ichoauerit mortale ē. Et illo. Quibus-
cūqꝫ ex egritudib⁹ acutꝫ āt mlti tpis āt abortib⁹ āt alit̃ extenuat̃ fel
nigrū vel q̄si sāguis niger exierit seq̄nti die cretico morit̃. Et gal.
secūdo de virtutibus nālib⁹ ait. Magis male morigerata ⁊ acri-
or virtute cholera nigra est ꝙ̄ xanta. Et iohānici⁹ in ysagogis dic
de cholera nigra adusta. ꝙ calidior est ⁊ leuior habens in se īpetū
ꝑuccabilē ⁊ qualitatē ꝑniciosam. ¶ Attēde primo ꝓ solutiōe du
bij ⁊ argumētoꝝ ꝙ melancholici adusti siue a natura siue ab acci
denti nō dicunt̃ tales: qꝛ melancholia adusta superet in eis alios
humores. Jmpossibile enī est stante vita melācholiā adustā supa
re sanguinē: sed dicunt̃ melācholici adusti ꝓpterea: ꝙ habēt vel a
natura vel ab accidenti calorē intensum innatū vel acquisitū soli
tū adurere aliquā chili partē: vel aliquē ex humorib⁹ adustiōe in-
tensa resoluēte subtile relinquēte grossum. ¶ Attēde scdo ꝙ hu-
iusmodi hūoris sic adusti pars aliqua trahit̃ a splene: ⁊ alia cum
sanguine incedit ad nutriēdū membra melācholica. Nā modica
existens a sanguine ⁊ phlegmate sic tempatur vt cū sanguine nu-
trire possit: ⁊ presertim q̄n nō est vehemēter ⁊ per totū sui adusta
⁊ q̄diu corp⁹ sic patitur manet sanum ⁊ exercet opatōes absqꝫ im
pedimēto. verūtñ sicut paulatim gutta cauat lapidē: ⁊ ferrū inci
dens carnes molles hebetat̃: sic gradatim ⁊ clam patit̃ ab ea cor-
pus. ¶ Attēde tertio ꝙ cū superexcrescit hec melācholia adusta
vt a splene sufficiēt̃ attrahi nō possit: aut splen est debilis vl̃ oppi
latus quare nō vt debꝫ expurgat epar ab ea regurgitrat ad epar
⁊ iñ expellit̃ vel ad totū corp⁹ ⁊ generat leprā: vel ad cerebrū ⁊ ge-
nerat maniā: vel colligit̃ ad apostema in aliquo mēbro ⁊ generat
cancrū: vel ībibit̃ in mēbro aliquo absqꝫ tumore ⁊ generat vlcera
pessima. Et cū alter istoꝝ morboꝝ scꝫ lepra resecet hoīem a ciuili-
tate ⁊ cōi hoīm ꝯuersatiōe: alter scꝫ mania reddat ip̄m bestialio-
rem bestijs nescientē se ꝯducere. alter collocet hoīem in languore
perpetuo videlꝫ cancer ⁊ vlcera: liquet quāt⁹ hostis humano gene
ri sit adust⁹ humor seu melācholia adusta. ¶ Attende quarto cir
ca ꝓbleuma aristotel̃ allegatū in scd̄a rōne quo videt̃ magno pre
conio extollere melācholiā adustā. ꝙ quorūdā opinio fuit melan
cholicos adustos a natura precellere quoscūqꝫ alios in phīa ⁊ po
litica ⁊ poetria ⁊ alijs artib⁹. Et hui⁹ opīonis fuit aristoteles: ⁊ eā
ꝓbat exēplis illustriū viroꝝ q̄ fuerūt oēs iudicio suo melācholici
sicut hercules: lisander: aiax bellora fortis: plato: homer⁹: empedo
cles: socrates. Et ꝓbare nitit̃ p̄mo ex sil̃itudine melācholie cū vi-
no. Nā vinū vt ait maxime videt̃ facere tales quales dicim⁹ me-
lancholicos esse ⁊ plures mores facit bibitū. Nā occupās in fri-
gidatos p̄mo facit eos sobrios ⁊ taciturnos: ⁊ paulo pl⁹ bibitum
loquaciores facit: ⁊ adhuc pl⁹ bibitū rhetoricos: ⁊ de timidis au-
daces. ⁊ ampli⁹ bibitū iniuriosos: deinde maniacos. valde autē
multū bibitū facit stupidos. Cū igit̃ melācholia sil̃iter operetur
reddit hoīem ꝑticipē multoꝝ moꝝ et ad diuersa scibilia cognoscē
da inclinatū. quedā enī scibiliū subtiliū facili⁹ a calidis adipiscū-
tur ꝓpter quod theologi diligūt bonū vinū: alia a tēꝑatis vt mo
ralia. Secūda ratio aristotelis fundatur in hoc ꝙ melācholia est
humor cōmixtus ex calido ⁊ frigido: ita ꝙ apta est nūc fortit̃ cale
fieri nunc infrigidari: nunc in medio esse. habet igitur a calidita-
te sua reddere hominem solertem ingeniosum vigilem habilē a
frigiditate cum siccitate esse retentiuum huius quod didicit ⁊ be

ne memoratiuū ⁊ a tēꝑe rectū in iudicio ⁊ discretiōe veri a falso ⁊ bene
morosum. ¶ Sꝫ diceret aliq̄s q̄re obijcit aristoteles melācholiā esse cō
positā ex calido ⁊ frigido pl⁹ ꝙ̄ alios hūores: cū oēs hūores ⁊ oīa mixta
ꝯsteut ex calido ⁊ frigido. Dic ꝙ in melācholia pl⁹ manifestant̃ calidi
tas ⁊ frigiditas ꝙ̄ in quocūqꝫ alio simplici hūore. Nā melācholia adu-
sta est frigida māifeste frigiditate opposita calori nāli. q̄n ab ea ꝑ adu-
stionē sunt resolute ꝑtes ignee ⁊ aeree in q̄b⁹ sustētabat̃ calor nālis. Est
etiā manifeste calida caliditate acq̄sita ex adustione. Jtem est humida
manifeste: qꝛ est humor. ⁊ sicca manifeste: qꝛ adusta est ⁊ velut cinis. Et
hāc cōpositionē ex calido ⁊ frigido cōmemorat auerroys tertio colliget
dicens. Et iste species cholere nigre generant̃ a multo calore ⁊ intensa
siccitate: ꝙ̄uis remaneāt ꝑ earū naturā frigide ⁊ miscet̃ cū eis calor ext̃
neus extra naturā multū. ⁊ qd̄ significat h̄ scꝫ cōplexio earū sit talis est
earū acetositas: qꝛ cū spargunt̃ sup terrā fermētant̃ sup ipam ⁊ vnaque
qꝫ ipaꝝ inducit corrosionē in mēbris. hec auerroys. Et sil̃em cōpositio
nē ex calido ⁊ frigido manifestis est videre in aceto. habet enī calorē ex
putrefactiōe acq̄situ ⁊ est priuatū naturali calore vini ꝓpt̃ resolutionē
ꝑtiū vinosarū. Et leprosi id approbāt cōq̄rētes sepissime de frigidita-
te extremitatū ꝙ̄uis sint ībibite melācholia adusta. Alia ē opīo circa
materiā dicti ꝓbleumat̃ ꝙ melācholici adusti a natura nō p̄cellūt alios
in phīa politica poetria ⁊ alijs artib⁹: imo sunt hoīes temerarij: rixosi:
iracūdi: mali iudicij: vindicatiui: dolosi: pleni malis cogitatiōib⁹: exces
siui in venereis: desiderio inordinato pl⁹ ꝙ̄ potētia. verū sunt vigiles ⁊
diligētes ⁊ aspirātes ad magna pl⁹ desiderio vane gl̃ie ⁊ ostentatiōis ꝙ̄
amore equi ⁊ boni vt plurimū ex naturali inclinatiōe nisi vel ꝯstellatio
celi vel disciplina vel reflexio animi in seip̄m vi liberi arbitrij vel donū
dei ad verum ⁊ equū eos impulerit. Jsta opīo fundat̃ p̄mo in opibus
summe sapiētie ⁊ bonitatis dei. ac nature qui dederit hoī tēꝑatiorem
cōplexionē possibilē inueniri. Juxta illud p̄n. ca°. 2°. doctrine tertie fen
p̄sentis. Donauit aūt hoī ꝯplexionē tēꝑatiorē quā ī hoc mūdo eē ē pos
sibile cū suarū virtutū ꝯueniētia quib⁹ agit ⁊ patit̃. Talē aūt nō dedert
melācholicis adustis cū sint vehemēter calidi ⁊ sicci ꝑati furie ⁊ bestia
litati. Juxta illud gal. 2°. tegni. Si vero ad plurimū veniat caliditatis
furor est ⁊ maniaca confidentia. sed dederunt temperatis vel sibi vi-
cinis. Scd̄o melācholici adusti sunt duri sicci terrestres tempati vero
molles carne mediocrit̃: quos aptos mente fatet̃ aristoteles. 2°. de aīa.
Tertio tēꝑiē cōplexiōis sequit̃ cōiter bonitas cōpositionis. Cui⁹ rei si
gnū est ꝙ tēꝑati cōiter sunt formosi. sed cōpositiōis bonitas p̄sertim
cerebri vehementer cōfert ad rationis ⁊ intellect⁹ viuacitatē. Cū igit̃ tē
perati sint meli⁹ cōpositi melancholicis adustis: sequit̃ ꝙ magis vigent
in rōne ⁊ intellectu qui sunt dn̄i sciētiarū ⁊ artiū. Quarto melācholici
adusti habent sanguinē ingrossatū ⁊ obtenebratū hūore grosso melan
cholico tenebroso. tēꝑati vero habēt sanguinē clarū ⁊ spūs ꝑ eum cla-
ros subtiles. Tales aūt excellūt in intellectu. Juxta illud aristotel̃. 12°.
aīaliū. caplo. 3°. Et accidit ꝙ intellectus sit melior ⁊ purior non propter
frigiditatē sāguis: sꝫ ꝓpt̃ subtilitatē ⁊ puritatē. ⁊ oē aīal hn̄s hūiditatē
subtiliorē ⁊ puriorē meliorē hꝫ sensū. Quito vera illustreitas ⁊ excellē-
aie rōnal̃ seu īgenij hūani ꝯsistit ī cōmēsuratōe actuū v̇tutū tā moraliū
ꝙ̄ itellectualiū ⁊ heroicaꝝ. Jux̃ illō ī therētio. Ap p̄me id ī vita puto eē
vtile ne q̄d nimis. ⁊ in alexādreide. Nobl̃itas sola ē aīm q̄ morib⁹ ornat
Sꝫ ꝯmēsuratio actuū ē vnū de ꝓprijs signis tēꝑate ꝯpl̃onis ⁊ valde e-
lōgata a melāchoc adust q̄s agitat adurēs calor: ⁊ īmoderata siccitas
Sexto melācholia adusta nāl̃r īimicat̃ nature hūane velut venenū. nō
igit̃ p̄bꝫ excellētiā hoī in sciētijs ⁊ artib⁹. Assūptū declarat̃ p̄mo qꝛ hūa
na mēbra rodit sic̄ videre ē ī cācro ⁊ lepra. Scd̄o qꝛ cerebro ībibita tol-
lit iudiciū rōnis. Tertio qꝛ sanguini īmixta ꝓhibꝫ ip̄m ab assil̃atiōe ꝑfe
cta ⁊ facit vt generet carnē malā nigrā morpheatā. Forsan dices hec vera
eē ō melācholia egritudiali n̄ ō illa q̄ ē ī sanis a nā. iux̃ illō arist. ī p̄dicto
ꝓbleumate circa finē. supflui q̄dē sūt oēs melācholici n̄ ꝓpt̃ egritudiēꝫ
sꝫ ꝓpt̃ nām. Hoc āt rn̄suꝫ iualidū videt̃. p̄rio qꝛ melācholia adusta ē eius
dē speciei ī sanitate ⁊ egritudīe cōnata ⁊ acq̄sita sol̃ ꝙ̄titate ⁊ icessu dif-
ferēs. Jn sanis eī pauca ē ⁊ a splene ꝑti t̃hit̃ ꝑti cū sanguie vadit ⁊ ab eo
corrigit̃. Jn egris v̇o n̄ sic. cadē igit̃ ē ip̄i⁹ ꝓꝑetas in sanis ⁊ egris. Scd̄o
melācholia adusta ꝯnata alicui n̄ diu ꝑmāet sic̄ nec alij hūores: sꝫ dicti
aliq̄ ꝑs ip̄i⁹ cū sanguie nutrit alia resoluit̃ alia trāsit ad splenē ⁊ cito p⁹
expellit̃. renouat̃ itaqꝫ q̄tidie sub eadē spē. ⁊ h̄ opīo soluit ita rōes p̄me.
¶ Ad p̄mā rōeꝫ arist. q̄ ē exēplarꝫ ō hercl̃e lisādro aiace ⁊ alijs illustrib⁹
āntiq̄s dic̄ ꝙ a melācholia adusta vl̃ ꝯpl̃one melācholica nō eis īfuit ex
cellētia de q̄ famabāt̃ sꝫ vigilātia curꝫ ⁊ laborib⁹ mltiplicib⁹ īflāmauert
suos hūores ⁊ suos spiritus ⁊ adeo desiccauerunt ipsorū cerebra ꝙ me-
lācholici effecti sunt. Ad scd̄aꝫ dicit ꝙ melācholia ī h̄ ꝯuenit cū vino ꝙ
variat multipl̃r hoīm mores. sꝫ h̄ parū ꝯfert ad excellētiā in scīa ⁊ mo-
ribus; quia pauci se cognoscunt et multi de se presumunt; et maxime

adusti melācholici. vñ iuuenal' ait. De celo venit gnoti seantos. qđ q̄dā male legūt notisolitos. Est aūt nosce teip̄m. Ad tertiū dicit ꝙ mixtu ra melācholia aduste ex calido ⁊ frigido nō suffragat̄ homini ad excellē tiā ingenij. q̄ꝛ calidū ip̄ius nō est naturale ſꝫ ↄ̄tiuū ⁊ inimicū. euanuit eni a dicta melācholia ps aerea subtilis in q̄ residebat naturalis caloꝛ

Inq̄t galienꝰ q̄ dixit ꝙ hūoꝛ natural' solūmodo est sanguis: ⁊ aliȷ̄ humores sunt superfluitates quibus non egetur non dixit veruꝫ. Si enī solus sanguis est humoꝛ qui membra nutrit omnia in suis complexiōibus et essentȷ̄s similia forent. Os nāqꝫ carne durius non existit nisi q̄ꝛ sanguis cui substātia dura melācholica fuit admixta ipsuꝫ nutriuit: neqꝫ cerebrū mollius est carne nisi quia sanguini q̄ ipsū nutrit substantia mollis phlegmatica fuit admixta. Ipsuꝫ quoqꝫ sanguinē aliȷ̄s inuenimus admixtū humoribus qui ab eo separant̄. Cū eniꝫ extrahitur ⁊ ordinatim ponitur actinimvisu discernitur ꝙ separatur in partē que est sicut spuma ⁊ est cholera rubea. ⁊ partē que est sicut fex ⁊ res turbida ⁊ est melancholia: ⁊ partem que ē vt ouoꝝ albumē ⁊ est phlegma: ⁊ partē aquosam que est aquositas cuius superfluitas ī vrina euacuatur. Aquositas nanqꝫ non est ex humoribus secundis. neqꝫ est nisi ex eo quod bibitur ⁊ non nutrit: neqꝫ ē necessaria nisi in nutrimēti attenuatione ⁊ penetratiōe. humoꝛ nāqꝫ est ꝙ ex eo qđ comeditur ⁊ bibit̄ est nutriens. Qđ aūt dico nutriens volo intelligi ꝙ est ī potētia simile corpori. Qđ auteꝫ in potentia corpis humani sil'itudinē hꝫ est corpꝰ cōmixtū ō n simplex. Et aqua quideꝫ est simplex.

¶ His p̄missis dic breuit̄ ꝙ melancholia adusta ē illiꝰ malicie quā hic p̄nceps attribuit ei: sicē ꝓbāt rōes post oppositū ⁊ rōnes nūc allegate ꝓ scđa opiniōe. Ad primū obiectū ante oppositū dic ꝙ soluit̄ ꝑ secūdū notabile. Ad scđ'ꝫ pꝫ respōsio ꝑ iā narratas opiniones. Ad tertiū dic ꝙ melācholici adusti nō sunt venerei ex bonitate cōplexiōis ⁊ fortitudine nature: ſꝫ ex multitudine vētositatis ↄcomitāt̄ hūorē melācholicū a q̄ vga sepe erigit̄ ⁊ ex acumine suorū humoꝝ vñ titillatio ⁊ pruritꝰ crebro suscitant̄ circa genitales ꝑtes ⁊ frequēt̄ ex coitu nimio se ↄsumūt ⁊ inueterāt. Ad q̄rtū ↄcede ꝙ in melācholia cholerica adustio sustulit ꝑtē acumīs ⁊ caloꝝ cholere rubee resoluēdo ꝑtes subtiles illiꝰ cholere in quibꝰ radicabant̄ caloꝛ ⁊ acumē eiꝰ: ſꝫ supaddidit ei extraneū calorē ⁊ nouū acumē ex incēsiōe cū aliq̄ residuo pristini caloris. Ad q̄ntū cōcede ꝙ melācholia adusta cōmēsurate q̄ntitat̄ ⁊ hñs vt decet suū purgamē plꝰ erigit hoīem in ingenio ⁊ magnanimitate apparēte ꝙ melācholia natural' ꝓpt̄ eiꝰ calorē vt sensus indicat cū hoc stat qđ dictū est. Ad sextū dic ꝙ mania nō occidit ita cito sicē frenesis. non q̄ꝛ materia manie sit minꝰ mala in sua specie q̄ꝫ materia frenesis: ſꝫ quia materia frenesis est collecta ad apostema cū putredine ⁊ febre cōtinua. ⁊ materia manie est ībibita siue apostēate febre ⁊ putredine: īmo interdū nō est fixa: ſꝫ ꝑiodica. Ad septimū dic ꝙ gal'. in v̇bis suis. 3°. de virtutibꝰ naturalibꝰ vult instruere q̄rentes ꝑfici in sciētȷ̄s ⁊ artibꝰ p̄mo ꝙ nō dꝫ se mēdacȷ̄s ⁊ multiloq̄s a pueritia sicut faciūt plurimi: ſꝫ vere ⁊ ꝓprie doctrine ī qua q̄rūt ꝑfici. Scđo ꝙ nō sint vagi ⁊ ocȷ̄s dediti ſꝫ ardētes in inuestigatiōe veritatis: ⁊ hūc ardorē sub methaphora īnuit [...]e Inquit galienꝰ. In hac ꝑte tertia p̄nci [...] ꝙ insaniā venereā veritat̄. palī huiꝰ capl'i q̄ ē de rep̄hēsiōibꝰ quarūdā opinionū circa hūores. Prio rep̄hendit̄ opīo dicēs solū sanguinē esse naturalē hūorē ⁊ ip̄m solū nutrire mēbra. Scđo opīo dicēs ꝙ virtꝰ corpis sequit̄ mł'titudinē sāguis ibi [Sūt aūt q̄dā] Tertio opīo dicēs ꝙ sanitas est cōseruata dū hūores inuicē seruāt ꝓportionē debitā sint pauci vel multi. ibi [Et sunt quidā q̄ opinant̄] Quarto excusat se p̄nceps de q̄busdā q̄stionibꝰ de rebꝰ humoꝝ. ibi [Adhuc q̄dē.

¶ In p̄ma ꝑticula p̄mo ponit̄ hec ↄclusio au[...]ctoritate galieni. Ille nō dixit verū q̄ dixit ꝙ sanguis solūmō ē humoꝛ nālis. Et aliȷ̄ hūores scꝫ phlegma cholera ⁊ melācholia sūt supfluitates q̄bꝰ nō indiget̄. Et ꝓbat̄ hec ↄclusio duplici rōne. Pria est. si solꝰ sāguis esset humoꝛ nutriēs mēbra: oīa mēbra essent sil'ia in suis cōplexiōibus ⁊ substātȷ̄s. q̄ꝛ os nō ē duriꝰ carne nisi ꝓpterea ꝙ sanguis nutriuit ip̄m cui melācholia erat īmixta. nec cerebꝝ molliꝰ carne: nisi q̄ꝛ nutriuit ip̄ꝫ sanguis phlegmati īmixtꝰ. Scđa ē. sanguis inuenit̄ īmixtꝰ aliȷ̄s humoribꝰ qui q̄nqꝫ sep̄ant̄ ab eo. Nā dū ꝑ phlebotomiā vel alit̄ a venis extrahit̄ ⁊ ponit̄ ī distillatorio siue instrumēto quo distillatiōes fieri solēt qđ dr̄ arabice actinim ꝑcipit̄ visibilit̄ ꝙ sep̄at̄ in ꝑtē spumosam q̄ est cholera ⁊ ꝑtē fecalē q̄ est melācholia: ⁊ ꝑtē q̄ est velut albumē ouoꝝ ⁊ ē phlegma: ⁊ ꝑtē aq̄sam q̄ est aq̄sitas cuiꝰ supfluitas euacuat̄ ī vrina. Scđo ponitur hec ↄcl'o Aq̄sitas nō est ex hūoribꝰ secūdis neqꝫ fit nisi ex potu: neqꝫ nutrit neqꝫ est necessaria nisi vt subtiliet ⁊ penetrare faciat nutrimētū. ꝓbat̄ hec ↄcl'o ꝑ diffinitionē hūoris. Nā hūoꝛ ē illud qđ ē nutriens ex eo qđ comedit̄ ⁊ bibit̄. Et ꝑ nutriēs intellige illud qđ est sil'e corpi in potētia. Et illđ qđ est sil'e corpi in potētia ē corpꝰ mixtū nō simplex. ⁊ aq̄ est simplex: g̊ nō nutrit. ¶ Attēde hic p̄mo ꝙ dicētes solū sanguinē eē hūorē naturalē intelligūt ꝙ ip̄e solꝰ est ↄueniēs nature ad nutritioneꝫ corpis: ita ꝙ solꝰ nutrit. Et cuꝫ dicūt ꝙ aliȷ̄ hūores sunt supfluitates q̄bꝰ nō eget̄ nolūt intelligi ꝙ hūores illi nullū p̄stent iuuamētū corpi: ſꝫ ꝙ eis nō eget corpꝰ ad sui nutritionē. ¶ Attende scđo circa p̄mā rōem ꝙ diuersitas mēbroꝝ nō ꝓprie ꝓuenit sed ↄ̄fouet̄ ex diuersitate nutrimētoꝝ: q̄ꝛ mēbra priꝰ natura sunt q̄ꝫ nutriant̄ ſꝫ ꝓuenit horū diuersitas partim ab agente partim a materia nō quidē p̄ma q̄ dr̄ hyle: q̄ꝛ talis ī oībꝰ est eadeꝫ: sed a materia signata ⁊ ↄiūcta effectui. ¶ Attē de tertio circa scđaꝫ rōnem ꝙ p̄n. describens sep̄ationē sanguīs idē massesanguinarie in ꝑtes cholericā melācholicā phlegmaticā ⁊ aq̄sam reticuit ꝑtē p̄ncipalē scꝫ sāguineaꝫ. Et ex h̊ se fuuāt illi q̄ dicūt sanguinē nō eē ꝓpriū hūorē: ſꝫ cōpositū ex aliȷ̄s tribꝰ hūoribꝰ. Sꝫ istud nō intēdit p̄n. īmo vult notare ea q̄ mixta sanguini seq̄strari p̄nt ab eo. Cū g̊ dic̄ p̄n. ꝙ sanguis sep̄at̄ in ꝑtē q̄ est sicē spuma: ītellige ꝙ sep̄at̄ ab eo ps q̄ ē sicē spuma ⁊ ita đ aliȷ̄s ¶ Attēde q̄rto circa h̊ qđ dic̄ p̄n. scꝫ [Et ꝑtē aq̄saꝫ cuiꝰ supfluitas in vrina euacuat̄] ꝙ semꝑ in sanguīe manet aliq̄ aq̄sitas q̄ ē ps eiꝰ Impossibile enī ē aliq̄d eē fluidū sine aq̄sitate. Et huiꝰ signū ē ꝙ si posueꝝ sanguinē q̄ꝫtūcūqꝫ siccū ī distillatorio fluet multa ab eo aq̄. verū postq̄ꝫ sanguis exiȷ̄t a venis capillaribꝰ ep̄at̄ ⁊ ītrauit venā ↄcauā: sep̄at̄ ab eo multa aq̄sitas: ⁊ illa ē supfluitas illiꝰ aq̄sitatis q̄ sanguis ītrat cōpositionē ⁊ euacuat̄ in vrina id ē sub forma vrine educit̄ a vesica foras. ¶ Querit̄ vtruꝫ solꝰ sanguis nutriat. Arguit̄ ꝙ n̄. carnes porcīe maxīe nutriūt vt ait gal'. 7°. de īgenio. ⁊ rō ōndit: q̄ꝛ sunt sil'ime carnibꝰ hoīm. Iux̄ illđ p̄n. 2°. huiꝰ capl'o de sanguīe. Carnes porcine ⁊ hūane sunt sil'es in oī re: ſꝫ nutriēs ē qđ est sil'e corpi ī potētia. Iux̄ illđ p̄n. h̊. Qđ aūt dico nutriēs volo ītelligi qđ ē in potētia sil'e corpi. Et tñ certū ē carnes porcinas nō eē sanguinē. Scđo vinū citissime nutrit: ⁊ tñ nō est sanguis Assumptū pꝫ: q̄ꝛ potꝰ vini citissime succurrit sincopi rep̄ādo vires ſꝫ maxīa viriū rep̄atio fit restaurādo qđ dep̄ditū ē. Itē de eo dic̄ gal'. tertio cōplexionū. fit eiꝰ nutrimētū ⁊ ip̄ius penetratio velocissime ꝓpt̄ea dic̄ gal'. 12°. de īgenio ꝙ ī oī sincopi dandū ē vinū. Tertio lac ꝑ modū balnei admīstratū vel ptisana nutrit et sil'r inferiꝰ ītromissū cū clisteri: ⁊ tñ neutrū illoꝝ ē vel fit sanguis. assumptū ē magni auēzoar in theisir caº. de ↄ̄p̄ditōe sensꝰ ⁊ motꝰ muscl'i meri dicēt̄. Aliꝰ modꝰ q̄ curabis hūc egrū n̄ potētē deglutire aliq̄d ē vt ītromittat̄ nudꝰ totꝰ in vase pleno lacte vel ptisana tenui vsqꝫ ad suū guttur vt ītret cibꝰ ꝑ poros sui corpis. Deīde subdit. Modꝰ q̄ppe ꝓpriꝰ p̄stās ꝓculdubio corpi nutrim̄tū ē vt accipiat̄ vesica alicuiꝰ aīal' capre videl'ꝫ aut bouis ⁊ ipleat̄ lacte vł' ptisana ⁊ liget̄ cū orificio suo rostꝝ ꝑforatū qđ ītromittat̄ ī anū ⁊ ↄp̄mat̄ vesica plēa illo nutrimēto cū manu vt ipellat̄ qđ ī ip̄a ē ad ītestinū rectū ⁊ accipiet idē ītestinū p̄dictū aliq̄d nutrim̄ti ⁊ residuū ipellat ad aliđ ītestinū sibi ↄiūctū ⁊ accepto illo qđ ꝓ sui nutrimēto ē ipellat residuū ad aliđ ītestinū donec ꝑueniat aliq̄d huiꝰ nutrimēti ad portā stōachi īferiorē ⁊ possibil'e ē ꝙ stōachꝰ att̄hat sibi qđ ē vtile ꝑ se postq̄ꝫ illđ ↄueīet̄ digesserit. Deīde subdit. lꝫ aliq̄ medicoꝝ rep̄hēdāt hūc modū ex eo ꝙ gal'. dixit de clisteri q̄m nō ꝑuenit ad stomachū putātes nō posse ꝑuenire nutrimētū ad stomachū non ē res sic̄ ip̄i putāt. Quarto stōachꝰ nutrit̄ chilo q̄ tñ nō ē sāguis Iux̄ illud gal'. 3°. de v̇tutibꝰ n̄alibꝰ đ stōacho loquēt̄. Est aūt ꝓpriū ⁊ ↄgruū sibiip̄i trāssumere vt t̄hat cibarioꝝ q̄ꝫtū suauissimū euaporatiue ⁊ paulatim: ⁊ hoc tunicꝫ suis īponit ⁊ apponit. Cū aūt sufficienter impletꝰ fuerit tunc velut onus aliquod reliquū depo

nit cibū. Quito oē qd nutrit est cābiū. ſʒ sanguis nō est cābiuʒ
ḡ nō nutrit. maior ꝓbat. q2 solū cābiū apponit inuiscat ⁊ assilat
mēbris. Appositio vero ⁊ inuiscatio ac assilatio sunt operatiōes
nutritiue virtut vt dicit pnceps caplo. 2°. doctrine sexte hui⁹ fen
Sexto vitre⁹ humor nutrit cristallinū hūorē. iuxta illd galieni
10°. de vtilitate pticularū. caplo. 3°. nō est aūt in aliquo vtrorūqʒ
hūorū vena aliq. ex quo manifestū ē qm̄ ſm traditionē nutrit cri-
stalliformis quideʒ ex vitriformi vitriformis aūt ex retina tuni-
ca. Septimo si sol⁹ sanguis nutriret: oīs cōplexio corpis sāgui
nea esset. Nā oē nutriēs dʒ esse silē nutrimēto. Et si nō sit tale tā
dē alterat nutritū in suā naturā vt ostendit a galieno. 6°. de mor
bo Octauo. si sol⁹ sanguis nutriret oīa mēbra essent silia in du-
ricie ⁊ mollicie: soliditate ⁊ raritate: leuitate ⁊ grauitate. Nā hec
vniuersa sunt ꝓprietates sequētes materiā. Oppositū aristote
les ⁊ auerroys sentiūt. Et ad id est rō. Nā id videtur eē ꝓpriū nu
trimentū ⁊ solū mēbrorū quo solo remoto mēbra cessant nutriri ⁊
totū corp⁹ perit: sed de sanguie sic eē videm⁹ ipo ei euacuato. imo
anteq̄ penit⁹ euacuet sincopisat hō ⁊ morit. Scdo. sol⁹ sanguis
inter hūores est ꝓportionat⁹ hūane cōplexioni ⁊ vite. Nā hūana
cōplexio est calida ⁊ hūida vt ꝑostensum est. ⁊ vita ꝯsistit in cali-
do ⁊ hūido. Sāguis aūt sol⁹ hūorū ē calid⁹ ⁊ hūid⁹. Tertio. finis
nutrimēti est restaurare id qd assidue ꝑ resolutionē deꝑdit a cor-
pore. Sʒ qd deꝑdit ꝯtinue est hūidū radicale cū calore naturali.
De terrestri eni parū resoluit: nec in restauratiōe ipsi⁹ magna est
necessitas: cū nec in eo vita nec oꝑationū ꝑfectio cōsistat. Cū igit
sanguis de calido ⁊ hūido naturalib⁹ sol⁹ int hūores sufficient ha
beat: erit solū ⁊ ꝓpriū nutrimentū mēbrorū. Quarto. ex eisdem
sumus ⁊ nutrimur. ſʒ nos sum⁹ ex solo sanguie cū ad matriceʒ vbi
formamur sol⁹ fluat sanguis ꝑter sperma qd est ex sanguie. igitur
nutrimur ex solo sanguie. Quito. si deesset aliqd sanguini quo
sol⁹ nō possit nutrire corp⁹: maxime videret id eē sufficiēs partiuʒ
etherogeneitas ad saluādū diuersitatē in hūanis cōplexionibus
⁊ mēbris singlis: ⁊ diuersitatē corū q̄ apꝑent in sanguie extracto
ꝑ phlebotomiā. et in hūorib⁹ euacuat ꝑ medicinā effrenitantem.
Sʒ sanguis est etherogene⁹ sufficient ad hec oīa saluāda. Jux il-
lud galieni. 2°. de elemēt. Et q̄uis nos videam⁹ sanguinē rē vnaʒ
sic videm⁹ lac etiā cū hac dispositiōe: tn̄ ratio signat nobis q nō
est res vna sicut lac etiā nō est res vna. Et paulopost subdit. Jaʒ
igit manifestū est q sanguis nō est vnū vere qd est. q2 si esset vnuʒ
vere eēt ſm silitudinē vnā in oīb⁹ dispositiōib⁹ oīm aīaliū ⁊ oīum
hoīm. verū qnq̄ vincit sup ipm aliqd grossum nigrū: ita vt decli-
net color toti⁹ corꝑis ad nigredinē. Et qnq̄ vincit sup ipm aliqd
rubeū clarū: ita vt cognoscat illud in capillis ⁊ colore toti⁹ corꝑis
⁊ in vomitu ⁊ in egestiōe. Et qnq̄ sup cū vincit aliqd rubeū ꝓfun
de aut aliqd clarū albū: ita vt cognoscat hoc etiā i colore corꝑis to
tius ⁊ in capillis. Et qn̄ incidis venas etiā sanorū vides ex aliquo
corū currere sanguinē rubeū clarū: ⁊ vides ex aliq corū currere san
guinē rubeū fuscū. ⁊ vides ex aliquo eorū currere sanguinē decli-
nantē ad albedinē. Hec galien⁹. Sexto. oē qd nutrit est ex ge-
nere rerū delectabiliū dulciū: ſʒ sol⁹ sanguis int hūores est delecta
bilis dulcis. lʒ eni phlegma nāle qdā dulcedie ꝑticipet: est tn̄ po-
tius insipidū q̄ dulce. Septio ex eodeʒ spermate vnigeneo vel
homogeneo ꝑ totū formāt oīa mēbra spermatica q̄ mltū differūt
ab inuicē ⁊ ex eodē ferro formant clauis malle⁹ ⁊ serra. igit ex eod
sanguie nutriri pn̄t oīa mēbra. frustra igit aduocaret in nutritio
nem natura sagax hūores alios q̄ sunt velut sordes: cū satis ha-
beat de mera gutta. Octauo massa hūorū cōꝑatur musto: ſʒ na
tura depurās vinū eijcit ipsi⁹ spumā ⁊ fecē tanq̄ supfluitates in-
utiles. ita igit videt debere facere in massa humorū ꝑsertim cum
ad id ꝓpria ordinauerit instrumēta scʒ splenē ⁊ fel. ¶ Attēde pri
mo ꝓ solutiōe q nomē sanguis qnq̄ accipit ꝓ tota massa hūoruʒ
in qua sanguis ꝑdominat. qnq̄ ꝓ solo singlari hūore calido ⁊ hu
mido dulci malo carēte odore. ¶ Attēde scdo q triplex est nutri-
ens Juxta illud galieni ꝑmo virtutū naturaliū. Pricipalr quidē
qd nutrit iā id est assilatur nutrimentū est. qd aūt velut nutrimē
tum qd nondū nutrit quale est qd vnit vel apponit nutrimentū
quidē nō ꝑncipalr est: equiuoce vero nutrimentū. qd autē in venis
adhuc ꝯtinet ⁊ isto magis adhuc qd ſm ventrē in debendo qnq̄
nutrire si bene digestū fuerit vocatū est nutrimentū. ſm hoc aūt
⁊ cibariorū singulū nutrimentū noiam⁹ nō in nutriēdo iā neqʒ exi
stendo tale quale qd nutrit ſʒ in potēdo ⁊ debēdo nutrire si bene
digestū fuerit. ¶ Attēde tertio q aīaliū quedā habēt sanguineʒ
alia nō vt ait aristoteles ꝑmo aīaliū. Cū ḡ querit vtrū solus san-
guis nutriat: id venit intelligendū de nutritiōe aīaliū sanguinē haben
tiū. ¶ Attēde quarto q duplex est nutritio. quedā vera ⁊ ꝓprie dicta ⁊
est assimulatio perfecta nutrientis ad nutritum: scilʒ ꝯuersio alimēti in
substantiā aliti. Alia est nutritio iꝑfecta q̄ est velut quedā voluptuatio
seu refocillatio mēbri a ꝑsentia alicui⁹ humidi. ¶ Attēde q̄nto q q̄stio
ista solet restringi ad sanguinē cōparatū dūtaxat ad alios tres hūores
vt sit sensus. vtruʒ int quattuor hūores solus sanguis nutriat. ¶ His
ꝑmissis dic ꝑmo q ſm aristoteleʒ auerroym ⁊ plurimos ꝑhorū sanguis
solus nutrit: ita q alij tres hūores sunt supfluitates: quarū due scʒ cho
lera ⁊ melācholia sunt penit⁹ inepte nutritiōi. ⁊ alia scʒ phlegma nutri
re nō pōt nisi fiat sanguis. Jd ꝓbare vident rōnes post oppositū. Dic
scdo q ſm hypoc. ⁊ gal. medicorū patronos sāguis nutrit oīa mēbra hu
morib⁹ alijs associat⁹ vt exigit cuiusq̄ natura. Jux illd gal. 2°. de elemēt
Hypocras aūt ꝑtrāsiuit eos scʒ dicētes q sol⁹ sanguis nutrit in subtili
tate ꝯsideratiōis in cursu naturali. ⁊ dixit q generatio ⁊ augmētū ⁊ nu
trimentū fiunt in corꝑib⁹ nr̄is ex hūorib⁹ quattuor. Et ꝓuocauerūt eū
ad hoc vt diceret illud due res Quarū vna est id qd vidit de vehementia
diuersitatis in forma corporū sanorū cui similē nō esset possibile inueni-
re in eis si humor radicalis nō esset nisi vn⁹. Et scda est illud qd vidit de
vehemētia diuersitatis naturarū mēbrorū cū qua nō ē sile id est verisile
vt generatio corū in ꝑncipio facta sit a substātia vna neqʒ vt oīa nutriāt
specie vna nutrimēti. Hec gal. Dic tertio q vtraqʒ dictarū opinionū
est apparēs ⁊ ꝓbabilis. Jux illud gal. 2°. elemētorū. oʒ vt laudet sermo
illorū q̄ dixerunt q aīal nō generat ⁊ nutrit nisi ex sanguie solo: cū sit ser
mo corū silis id est verisilis nō longinqu⁹ a veritate: nec cadit in hac con
trouersia demōstratio vt fatet gal. 2°. de cōplexionib⁹ dicēs. Et nō pos-
sibile est vt veniatur cum demonstratione abscindente id est remouen-
te contrariam opinionem ſm veritatem rei in hoc sicut venitur cum ea
in elementis primis: qd est q2 vnusquisqʒ duorū sermonū sufficit quadā
sufficientia. Dic quarto si vis ꝓ cōcordia ꝑhorū cū medicis q sol⁹ san-
guis nutrit nomine sanguinis sumpto pro massa sanguinaria. ⁊ hoc di
cto intellecto de nutrimēto in via inter epar ⁊ orificia venarū paruarū
¶ Ad obiecta ante oppositū tenentibus opinionē ꝑhorū sic respondē-
dū est. Ad primū ⁊ scdm dic q carnes porcine ⁊ vinū non nutriunt do-
nec in sanguinem conuerse fuerint. Ad tertiū dic q lac ⁊ ptisana mi
nistrate in forma balnei non nutriunt vera nutritione. Juxta illud ga
lieni tertio de cōplexiōib⁹. Qd aūt est ꝑter q recipiat permutationem
in his instrumētis scʒ stomacho epate ⁊ venis nō est possibile vt sit nu-
trimentuʒ corꝑis aīalis. etsi tota die ⁊ tota nocte perseueret tangendo
membra vel corpus exterius: ſʒ humectant ⁊ refocillant aliquo mō. Et
id voluit auēzoar. Silr dic q dicta scʒ lac ⁊ ptisana ꝑ anū iniecta vel
nō vere nutriunt sed solū refocillant vel trahuntur ad organa digestio
nis anteq̄ nutriant. Ad quartū dic silr. Ad quintū dic q arguit de
nutrimento cōiuncto: ⁊ ꝯclusio intelligitur de nutrimento in via inter
epar ⁊ membra futuro nutrire. Ad sextuʒ dic silr. Ad septimū dic q
diuersitas in sanguinib⁹ sufficit saluare diuersitateʒ in cōplexionibus.
Nunq̄ eni dicerēt aristoteles ⁊ ꝑhi alij sanguines sanguineorū choleri
corū phlegmaticorū ⁊ melancholicorū esse siles per totū: imo plurimum
differre cū id sensus doceat. Ad octauū dic q diuersitas in elleborati-
one sanguinis ex ꝑte agētis ⁊ latens diuersitas i ꝑtib⁹ sanguis sufficiūt
saluare oēm mēbrorū diuersitatē. ¶ Ad obiecta post oppositū sic ꝓ me-
dicis respondendū est. Ad primū ꝯcede q sanguis est ꝑncipale ⁊ neces
sariū nutrimētū oīm mēbrorū ſʒ nō sol⁹. lʒ nō sit negandū. qn sol⁹ aliq̄-
diu ⁊ aliqualr nutrire possit sed nō ita apte sicut cum ei miscentur hu-
mores alij ſm exigentiam membrorum. Ad secundum dic q licʒ san
guis sit conuenientior inter humores ⁊ magis ꝓportionatus humane
cōplexioni ⁊ vite: cū hoc tn̄ stat vt aliquid ei de humorib⁹ alijs sit imi-
scendum ad nutriendū ⁊ conseruādū in suis cōplexionib⁹ aliqua mem-
bra. Ad tertiū dic q lʒ plus resoluat de calido ⁊ humido a corpore ⁊
membris q̄ de sicco terrestri resoluitur tn̄ aliquid de sicco terrestri pro-
pter eius connexionem cum humido quod reparatiōe indiget. Ad
quartū dic q non sumus ex solo sanguine ſm medicos: imo cū sanguie
menstruo qui fluit ad matricem dum formatur fetus fluunt alij humo
res. Ad quītū dic q si sanguis esset denudatus oīno ab alijs humo
ribus nō sufficeret saluare diuersitates ꝑtactas in hoc q̄nto argumē
to. ſʒ q2 imiscet dictis humorib⁹ eas saluat sufficient. Ad sextuʒ dic q
tota massa hūorū ꝯstans ex sanguie ⁊ alijs trib⁹ humorib⁹ est ex genere
rerū delectabiliū dulciū ꝓpter sanguinis abūdantiā supra reliquos hu
mores. Ad septimū dic q lʒ spma sit vnigeneū ſm apparētiā visualē
est tn̄ multū etherogeneū ſm veritatē. Ad octauum dic q natura ali
quid separat de cholera ⁊ melancholia a massa humorum. ⁊ in hoc sal-
uatur similitudo dicte masse ad mustū ⁊ aliquid de puriorib⁹ cholera ⁊
melācholia cū sanguie mittit ad mēbra ꝓpter causas a n̄dictas; ⁊ sup h

antea ratiocinatū ē de phlegmate cholera ꝛ melācholia q̄ nō nutriunt. ¶ Querit̄ scđo vtrū aq̄sitas sit nō humor: ꝛ nō nisi ex potu ꝛ nō nutriens nec necessaria nisi in nutrimēti attenuatiōe ꝛ penetratōe. Arguit̄ p̄mo ꝙ sit humor: qꝛ est corpꝰ humidū liq̄dū in qđ in p̄mis nutriēs ꝯuertitur. ḡ ē humor. iuxta descriptionē hūoris priꝰ datā. Assumptū p3 qꝛ postꝙ nutriēs p̄ma digestiōe digestū est in stomacho trāsiēs ad epar: rursus illic digerit̄: et in q̄ttuor hūores ac aquositatez ꝯuertit̄.

Sunt autem quidam hominum qui opinantur corporis virtutē sanguinis sequi multitudinem ꝛ ipsius de

Scđo hūores nō sunt hūores nisi ꝑ aquositatem. ḡ aq̄sitas est magꝭ humor ꝑ topicā regulā. ꝓpt̄ vnūqđq3 tale ꝛ illđ magꝭ. Assūptū p3: qꝛ fluidū eē est formale hūoris qđ nulli inest nisi ex ꝑticipatiōe aq̄sitatis. Tertio arguit̄ ꝙ aq̄sitas nō solū est ex potu. Nā fructꝰ crudi cōesti sicut fragra pruna cerasa poma ꝑsica multiplicāt aq̄sitatē vt docet expimētū ꝛ etiā rō. qꝛ sunt plena succo ꝛ sitim mitigāt. Itē argui pōt de crudis herbis. Itē brodia carniū cōesta multiplicāt vrinā: ꝛ tn̄ nō sunt potꝰ. Itē pueri sugentes lac ab vbere nihil bibūt: ꝛ tn̄ abūdāt in vrina. Quarto arguit̄ ꝙ aq̄sitas est nutriēs. Corpꝰ hūanū ē ex q̄ttuor elemētis ꝛ assidue ab eo resoluit̄ aliq̄d đ vnoquoq3 elemētorū: ꝛ plus de aq̄ ꝙ̄ de terra cū sit magis resolubil̄. necessario ḡ in nutritiōe fit reparatio ꝑtis aq̄se resolute. ꝛ talis nō pōt aptiꝰ fieri ꝙ̄ ꝑ aq̄sitatē: cū nutritio fiat a simi. Cōfirmat̄. qꝛ si aq̄sitas nō nutriret illud esset ꝓpt̄ eiꝰ simplicitatē. s3 aq̄sitas vrinal̄ nō est simplex cū sit salsa: ꝛ oē salsum ꝯstet ex terreo adusto ꝛ hūido aq̄so vt priꝰ dictū est. Quīto arguit̄ ꝙ aq̄sitas est necessaria ad alia ꝙ̄ ad attenuationē ꝛ penetrationē nutrimenti. Prīo ipsa est necessaria ad sitim cōpescēdā. Sitis eī est appetitꝰ frigidi ꝛ humidi. 2°. de aīa. Scđo est necessaria in digestiōe ad ꝑmiscēdū. Non enī fieret bona ꝑmixtio sicci cū sicco nisi eēt hūidū ligās. Tertio est necessaria ad tēꝑandū caliditatē ꝛ siccitatē assidue supueniētes ex resolutionibus ꝛ motibꝰ. Quarto est necessaria ad deferendū hypostasim foras ipsa enī ex se nō apte purgari posset ꝛ trāsire ꝑ anfractꝰ sc3 poros vesice. pene inuisibiles nisi sibi viā faceret aq̄sitas subtilis. Quīto necessaria est in saliuis ad actuandū saporē q̄ est in achimis ꝛ leniendū linguā ꝛ guttur ꝛ ꝓhibendū eas a desiccatione ꝛ ad hūectandū iūcturas ne motu nimio exiccent̄. Sexto cholera sanguini imixta sufficit sanguinē attenuare: ꝛ vt facilit̄ penetret viā p̄bere. tum qꝛ subtil̄. tum qꝛ acuta. tum qꝛ calida. aq̄sitas igit̄ ad id nō ē necessaria. Oppositū hoꝝ dic̄ p̄nceps in lr̄a. ¶ Attēde ꝓ resolutiōe ꝙ multiplex est aq̄sitas in nostris corꝑibꝰ Nā quedā est in saliuis: alia in cibis ꝛ potibꝰ in stomacho recept̄. alia ē in substātia hūoꝝ. alia est q̄ ab hūoribꝰ seq̄strat̄: vt supfluitas itura ad vias vrine. alia rorida ꝛ sudoral̄ q̄ supest a tertia digestione. alia humectans iūcturas ꝛ mēbra multi motꝰ ne supflue desiccent̄. alia q̄ defluit īterdū p̄sertim a mulieribꝰ ab oculis sub forma lachrymarū: ꝛ a naribꝰ ī p̄ncipio corizarū. alia q̄ est ꝯsubstātialis mēbris ipsis velut vnū elemētoꝝ cōponētiū. ¶ Attēde scđo ꝙ duplex est potꝰ: quidā est potꝰ actu q̄ hauriēdo sine masticatiōe ꝛ sorbitiōe sumit̄. Aliꝰ est potꝰ aptitudine vel virtute. Et est res q̄ intra se liquorē cōtinet aptū efficere potꝰ oꝑa: sicut sunt fructꝰ crudi aquosi virides herbe brodia lac ꝛ similia. ¶ Attēde tertio ꝙ potꝰ actual̄ triplex est maneries. quidā est tm̄ potꝰ vt aqua. aliꝰ est potꝰ ꝛ cibꝰ vt vinū. aliꝰ potꝰ cibꝰ ꝛ medicīa vt mellicratū ypocraticū nectar saluiatū. ¶ Attēde q̄rto ꝙ ad h̄ ꝙ aliq̄d sit nutriēs nō sufficit vt sit mixtū: s3 oz vt in ipsiꝰ mixtura sit aliq̄d aereū vnctuosum qđ possit eē fomētū ꝛ q̄si retinaculū caloris nālis. ꝛ iō l3 aqua maris ꝛ vrine ꝛ lixiuia sint res mixte sunt penitꝰ inutiles nutritiōi. qꝛ nec hūidū aqueū nec siccum terreū ex q̇bꝰ ꝯstant ꝑticipāt aliq̊ hūido pingui nutrimētali. Possunt ḡ p̄dicta dici simplicia simplicitate opposita mixtiōi apte nutritōi ¶ Attende q̇nto ꝙ̄ chilꝰ veniēs ad epar p̄mo ꝯuertit̄ ꝑ secūdā digestionē in q̄ttuor hūores tm̄: sc3 sanguinē phlegma cholerā ꝛ melancholiā. ꝛ aq̄sitas sanguis manet in sanguīe nō habēs eē distinctū donec sanguis exiuerit anfractꝰ epatis ꝛ subintrauerit venā cōcauā. Iux̄ illud galiēi. 4°. de vtilitate ꝑticularū. caplo. 5°. sed etiā ſm ipam venā multa hūiditate subtili ꝛ aq̄sa plenꝰ est sanguis. vocat aūt ipam hypo. vehiculū nutrimēti ostendēs mox simil̄ cū nūcupatiōe vtilitatē. nec3 enī ex vētre advenas trāsumi bene erat possibile chilū q̄ ex cibis nec3 facil̄r ꝑtrāsire venas q̄ in epate multas ꝛ angustas existētes nisi aliq̄ ei subtil̄ ꝛ aq̄sa hūiditas ꝑmisceret̄ sicut vehiculū. ꝛ ad hāc vtilitatē famulatur aīalibꝰ aq̄. postꝙ̄ autē sanguinē in cōcauā venā penetrare fecit sequestrat̄ a massa sanguinis ꝛ a renibꝰ trahit̄ adhuc mixta cū pauco sanguine nutrituro renes ꝛ ab ipis renibꝰ ꝑ poros vritides denudata sanguīe transit in vesicam. ¶ His premissis dic primo ꝙ aquositas que separatur a sanguīe dū intrauit venā ꝯcauā nō est humor: quia nō est corpus humidū liquidū in quod in primis id est duabus primis digestionibus nutriens conuertitur: imo dicta aquositas primo capit esse distinctū in ramo vene cōcaue qui dicitur vena kilis ꝛ esse completū capit in renibus. Iuxta illud egidij. Dicitur vrina quoniā fit renibus vna. Dic scđo ꝙ aq̄sitas p̄dicta nō est nisi ex potu vel ī actu vl' ī aptitudīe: seu virtute. Nam omne quod ē actu aliq̄d fit ex eo nc̄cio qđ est in potentia tale.

bilitatē sequi eius paucitatē. Sꝫ nō ē ita. Qđ vero attēdit̄ ē dispositio eiꝰ q̄ntitatis que de eo corpus ingredit̄.

omnis igitur aquositas fit ex illo quod est aquositas in potentia. Dic tertio ꝙ dicta aquositas cū depurata est in renibꝰ est non nutriens: quia caret humido pingui vnctuoso. Et l3 habeat aliquid terrestreitatis: illa est adusta ꝛ achima. Est igitur simplex simplicitate opposita compositioni que necessaria est ad nutritionē. Dic quarto ꝙ dicta aquositas non est necessaria nisi in subtiliatione ꝛ penetratione nutrimenti. Iuxta illud galieni quarto đ vtilitate particularū caplo quīto. Nutriri enī ex ea nulla particula potest. distribui aūt ex ventre id quod debeat nutrire non contingebat non conductum ab aliquo ita liquido. Has igitur subtiles humiditates postꝙ̄ propriū opus expleuerint nō oportet amplius manere in corpore. Dic quinto ꝙ alie aquositates vtiles sunt ad ea que tacta sunt in quinta ratione. sed de illis non intendit in hoc passu princeps: imo de sola aquositate vrinali. ¶ Ad primū obiectū patet solutio ex quinto notabili. Ad secundū dic primo ꝙ arguit de aquositate humorali non de vrinali: de qua tamen hic est sermo. Dic secūdo ꝙ regula topica sc3 ꝓpter vnūquodq3 tale ꝛ illud magis: venit intelligenda si illud qđ reddit aliud tale sit capax seu susceptiuū talis predicati. Nō enī sequitur homo est animal ꝓpter animā sensibilē. ergo anima sensibilis est magis animal. nec etiā sequitur. ethyops est niger propter solē: ergo sol est magis niger. Nec etiā sequitur. homo febrit ꝓpt̄ cholerā: ḡ cholera magis febrit. Ad tertiū dic ꝙ fructꝰ crudi herbe crude ꝛ brodia ꝛ lac sunt potꝰ aptitudīe siue v̄tute. Ad q̄rtū dic ꝙ arguit de aq̄sitate nutrimētali existēte ī potētia cābij q̄ nō nutrit s3 ꝯnutrit. Nā ex ipa cū alijs elemētis ꝯstat nutrimētū. Ad ꝯfirmationē iā dictū est. Ad q̇ntū dic ꝙ ē ꝓ q̇nta cōclusiōe. Ad sextū dic ꝙ̄ pauca cholere q̄ntitas cū multo sanguine trāsiēs ad venas nō sufficeret subtiliare sanguinē ꝛ facere eum penetrare ꝑ venas capillares epat̄: imo cū ipa multa necessaria ē

In scđa ꝑticula dicit prin. ꝙ aliq̄ hoīes opinant̄ (aquositas. ꝙ virtꝰ corꝑis sequit̄ multitudinē sanguīs: ꝛ debilitas corꝑis sequitur sanguīs paucitatē: s3 id nō est verū: imo illud penes qđ attēdit̄ virtꝰ corꝑis est dispositio illiꝰ q̄ntitat̄ q̄ de sanguīe ingredit̄ corpꝰ id est dispositio illiꝰ q̄ntitat̄ sanguīs q̄ ꝯuertit̄ in substantiā corꝑis. ¶ Attēde p̄mo ꝙ virtꝰ corꝑis nō hic accipit̄ ꝓ potētia aīe q̄ oꝑatiōis existit initiū: s3 ꝓ fortitudīe oꝑationū potētiaꝝ aīe vl' ꝓ robore corꝑali q̊ mēbrū vel corpus robustū dr̄. ꝛ id insinuat̄ per contrarium ipsius cum subiungitur. ꝛ debilitas sequitur paucitatem sanguinis. ¶ Attēde scđo ꝙ virtus corporis ꝓ fortitudine oꝑatiōis potētiarū aīe accepta alit̄ attendit̄ in oꝑationibꝰ potētiarū passiuarū: ꝛ alit̄ in oꝑatiōibꝰ potētiarū actiuarū. Nā fortitudo oꝑatōis potētiarū passiuarū attendit̄ penes minimū obiectū vel ꝓpinquū mīmo: vt fortitudo visionis penes videre minima visibilia vel vicina minimis. Et fortitudo tactus penes tangere tenuissima tāgibilia. ꝛ fortitudo auditꝰ penes audire sonos bassissimos. ꝛ olfactꝰ ꝛ gustꝰ penes ꝑcipere olfactibilia ꝛ sapores subtilissimos ꝛ remississimos. Sed fortitudo oꝑatiōis potētiaꝝ actiuarū attenditur penes maximū vel ꝓpinquū maximo sicut ille fortiter comedit qui comedit plꝰ alijs: ꝛ fortit̄ ambulat q̄ plus alijs ambulat. ¶ Attēde tertio ꝙ virtꝰ corporis accepta ꝓ robore corꝑali tripl̄r attēditur. p̄mo penes fortiter facere facta corꝑalia ꝛ prescrtim motus corporeos volūtarios. Scđo penes fortit̄ resistere nocētibꝰ. Tertio penes vtrūq3. ¶ Attēde q̄rto ꝙ virtꝰ accepta ꝓ robore corꝑali penes fortit̄ resistere nocētibꝰ tripl̄r attendit̄. sc3 vel penes nocētia intrinseca vl' penes nocētia extrinseca vl' penes vtraq3. ¶ Attēde q̇nto ꝙ queadmodū v̄tꝰ corꝑis mltipl̄r dr̄: sic ipsiꝰ debilitas. Nā vno ꝯrioꝝ multipl̄r dicto multipl̄r dr̄ ꝛ reliquū. ¶ Querit̄ vtrū v̄tꝰ corꝑis sequat̄ dispositionē q̄ntitat̄ sāguīs q̄ ꝯuertit̄ ī corpꝰ ꝛ nō eiꝰ multitudinē. Et arguit̄ p̄°. ꝙ v̄tꝰ corporis sequit̄ sanguīs multitudinē. Nā debilitas corꝑis manifeste seq̄t̄ minutionē sāguīs. ḡ v̄tꝰ corꝑis seq̄t̄ ipiꝰ multitudinē. Nā

ꝯrioꝝ in nālib⁹ ꝯrie sunt cāe. Assumptū appet in phlebotomijs q̄ manifeste debilitāt ⁊ q̄nqꝫ sincopim inducūt. Scḋo videmus oēs q̄ diu tolerāt famē manifeste debilitari: ⁊ illḋ ē ex penuria sāguinis. Tertio ad multitudinē sanguis sequit̄ multitudo spirituū cū sit hoꝝ ꝓpria materia. ſꝫ spirituū multitudo est cā virtutis corꝑalis cū spūs sint ꝑma ⁊ ꝑncipalia instrumēta v̄tutū corꝑaliū

Quarto ad multitudinē sanguis cōiter sequit̄ corpulentia mēbroꝝ: cū sanguis sit alimentū cuiuslibet mēbroꝝ deꝑditū restaurans ⁊ ad crementū ꝑducens in capacib⁹ crementi: ſꝫ corpulentia mēbroꝝ oñdit coꝝ robur sicut hoꝝ tenuitas indicat debilitatem

Quinto sanguis auget naturalē calorē. Nā est calidi⁹ qḋ sit in toto corꝑe post cor ⁊ spiritū: vt antea dictū est. ſꝫ naturalis calor ē instrumentū ꝓpriū oīm corꝑaliū v̄tutū. ¶ Deinde arguit̄ ꝙ virtus corꝑis nō sequit̄ dispositionē q̄ntitat̄ sanguis q̄ cōuertit̄ in corp⁹. Nā si ita esset sanguinei essent virtuosiores tēꝑatis: cū pl⁹ sanguis v̄tat̄ in eoꝝ corꝑa. ⁊ pl⁹ carnis habeāt q̄ tēꝑati. qḋ tñ est falsum. q꞉ tēꝑamētū cōplexiōis arguit fortitudinē virtut̄. Secundo si virt⁹ corꝑis seq̄ret̄ dispositionē q̄ntitat̄ sanguis ꝯuersi in corp⁹: seq̄ret̄ ꝙ in exercitātib⁹ ad summū bone h̄itudies in vltimo existētes essent laudabiles. q꞉ cū ī eis maxima sanguiīs q̄ntitas ꝯuersa sit in corp⁹ debebūt inde fieri v̄tuosissimi. ꝯ hypoc. q̄ dicit eas fallaces āpho. ꝑ᷒. Tertio videm⁹ hoīes ieiunio debilitatos statim ꝯfortari ⁊ fortificari post cibū ⁊ potū: cū tñ cib⁹ ⁊ pot⁹ non vertant̄ in sanguinē statim: nec sanguis in corp⁹. oꝫ igit̄ alteri cāe attribuere v̄tutē corꝑis. Quarto videm⁹ terre cultores ⁊ viros cāpestres nutritos fabis caulib⁹ fructib⁹ ⁊ pane siligineo bibentes aquā pl⁹ h̄re virtut̄ corꝑis q̄ nutritos deliciosis ⁊ sanguineis cibis potātes vinū: ⁊ tñ in eis paucior ē sanguis ⁊ min⁹ bon⁹ ⁊ minus ex eo vertit̄ in corp⁹ cū sint macri sicci ſm plurimū. Quinto virt⁹ corꝑis ꝯsistit in ossib⁹ neruis ⁊ chordis ⁊ ligamētis ⁊ non in carnis multitudīe. Cuius rei signum est ꝙ pueri ⁊ mulieres sunt min⁹ robusti viris: ⁊ carnis officiū est magis tegere corp⁹ ⁊ replere vacuitates q̄ ꝑbere mēbris fortitudinē ⁊ robur. Sexto multi in senectute incrassant̄ ⁊ colligūt ampliorē carnositatē q̄ habebant in iuuētute: ⁊ tñ sunt debiliores q̄ dū erāt iuuenes. g̊ dispositio q̄ntitat̄ sanguis ꝯuersi in corp⁹ nō est cā v̄tut̄ corꝑis. Oppositū dicit hic ꝑn. ¶ Attēde ꝑmo ꝓ solutiōe ꝙ dispositio q̄ntitatis sanguis q̄ corp⁹ ingredit̄ tripl'r pōt imaginari eē cā virtutis corꝑis. Prio reꝑando qḋ deꝑditū est de calore nāli tā īnato q̄ influxo: ⁊ hūido radicali in q̄b⁹ ꝯsistūt vita ⁊ actiones aīe. Scḋo addēdo moderate in corpulētiā mēbroꝝ: ⁊ reddēdo corꝑis habitudinē furnitā magis q̄ antea fuerat: si ꝑus in quoqꝫ diminuta fuerit. Tertio ingrossando corp⁹ ⁊ incrassando crassicie q̄ est carnositas sūme ⁊ in vltimo: videlꝫ tantū q̄ntū corpus capere potest ¶ Attēde scḋo ꝙ nō solū dispositio q̄ntitat̄ sanguis q̄ corp⁹ igreditur est cā virtut̄ corꝑis: sed etiaꝫ dispositio substātie sanguinis ⁊ q̄litatis ipsi⁹. Nā sanguis grossus viscosus pl⁹ roboris dat corꝑi q̄ subtil' vaporosus. Cui⁹ rei signū est ꝙ nutriti grossis cibis ceteris ꝑib⁹ sunt robustiores ⁊ ad act⁹ fortitudīs corꝑe promptiores. Sāguis etiā corrñdens in q̄litate nutriēdo corꝑi pl⁹ roborat ipm: maxime si corp⁹ tēꝑatū fuerit. ¶ Attēde tertio ꝙ virtut̄ corꝑis cā duplex assignat̄ a galieno. ii°. megategni. ca°. ꝑ°. Et triplex ab eo. ii°. terapētice. ⁊. ii°. ḋ regimīe sanitat̄. ⁊ hi tres libri galieno attribuūtur: ⁊ easdē tractāt māas sub eodē nūero libroꝝ. sed diuersos habuerūt trāslatores. Nā terapēticā trāstulit burgundio de greco in latinū. Et gerard⁹ cremonēsis librū de ingenio sanitatis ab arabico in latinū nihil ābo supaddētes aut diminuētes de textu galieni. ſꝫ megategni est velut quoddā abbreuiatuꝫ cui trāslator aliq̄ de suis addidit. Dicit eī galien⁹. ii°. megategni Cā virtut̄ spūs est ex fumis calidis ⁊ hūidis ⁊ acceptabilib⁹ ꝓcedens ꝑsertim ex fumo tēꝑati sanguis: ⁊ substātia etiā fundamentoꝝ mēbroꝝ. Virtut̄ enī ꝯstātia ex his duob⁹ fit. spūs v̇o ꝑmanet in sua q̄litate: cū anhelit⁹ ⁊ poroꝝ aspiratiōe. fundamēta v̇o mēbroꝝ in sua nāli q̄litate custodiunt̄: sed cū ꝯgruis cibarijs nutriantur. Sed. ii°. terapētice capl'o ꝑmo dīc gal'. Natura id est virt⁹ corꝑis ex trib⁹ his cōpleta est ꝑticul'. ex substātia spūs: ex substantia boꝝ q̄ solida q̄ ex spmate mōstrata sunt fiētia: ⁊ ex carniformi substātia ī vnaq̄qꝫ ꝑticularū ꝓpria exñte. Singulū aūt hoꝝ triū ꝓpriā hꝫ q̄ntitatē. ⁊ qualitatē ſm nām. igit̄ q̄litas q̄dē coꝝ ex cōpetēti crasi hūidi ⁊ sicci frigidi ⁊ calidi existit. Quātitas v̇o solidoꝝ q̄dē corꝑoꝝ sp ꝑmanet his q̄dē q̄ adhuc augent̄ ſm numerū solū. His aūt q̄ ꝑfecti sunt ⁊ ſm magnitudinē carniformis autē substātie exalterat̄ magnitudo: ⁊ si nō vltra augeat̄ aīal. ita v̇o et spūs substātia ſm vnāquāqꝫ reptionē ⁊ minor ⁊ āplior fit. virt⁹ igit̄ q̄b⁹ añ dixi in tētiōib⁹ v'l sola adijcit̄ ſm vniuscuiusqꝫ triū ꝑdictarū substātiarū cōnumerationē: vel crasi determiata singularit' ſm seipam. Ast. ii°. de ingenio sanitat̄ capl'o ꝑmo dīc gal'. Natura v̇o ꝑ seipam facit id qḋ facit. vbi gr̄a regimētū eius ad corp⁹ trib⁹ efficit̄ mōis. substātia videlicꝫ spūs ⁊ fundamentorū mēbrorū q̄ dixi facta eē de spmate. substātia q̊qꝫ carnis in vnoq̄qꝫ mēbro ꝓprie exñtis q̄ꝝ vnicuiqꝫ ꝓpria q̄litas ⁊ nālis ē q̄ntitas. Qualitas aūt ē ex q̄dā cōueniēti cōmixtiōe caliditat̄ frigiditat̄ hūiditat̄ ⁊ siccitat̄. Quātitas v̇o coꝝ diuersa ē. q̄ntitas enī fundamentoꝝ eadē mēsura existit. Sꝫ tñ in corꝑib⁹ augmētabilib⁹ eadē nūero tm̄ ꝯsiderat̄. In iuuenib⁹ v̇o ⁊ q̄b⁹ augmētū vltra nō ascēdit ī nūero ⁊ magnitudīe eadē ꝑmanebit. Caro v̇o in magnitudīe mutat̄ ⁊ si corp⁹ ꝑh⁹ nō augeat̄. Sil'r spūs mutat̄ crescēdo ⁊ decrescēdo. Virt⁹ aūt est cū his trib⁹ nūerāda aut erit a cōplexiōe sepanda. ¶ Attēde q̄rto ꝙ ꝑn. ⁊ auerroys asserere vident̄ ꝙ virt⁹ corꝑis seq̄t̄ fortitudineꝫ caloris nālis. Iux̄ illḋ ꝑn. ꝑmi. 2ᵃ. doctria. 3ᵃ. sūma ꝑᵃ. capl'o. 8°. Et si caliditas q̄ḋ nō male fuerit cōplexiōis imo nālis: erit cōplexio fort̄ ⁊ sana ⁊ virt⁹ multū fort̄. Et neqꝫ existimes ꝙ si calor inat⁹ fort̄ fuerit q̄tuscūqꝫ erit minuat inde ex virtute imo ex eo ꝓuenit in substātiā spūs fortitudo ⁊ ī animū audacia. Et illḋ auerroys. 2°. colliget capl'o. 6°. g̊ postq̄ dixim⁹ ꝙ mēbra cōsil'ia nō sunt inuēta nisi ꝓpt̄ cōposita necesse est nobis videre si hic ē aliq̄ res ꝓpter quā sit inuentū ꝯpositū ⁊ collectū ex eo cū q̄ cōpleāt̄ opa cōpositi. Et dicim⁹ ꝙ actiōes ⁊ passiōes nāles mēbrorū nō fiūt nisi ꝓpt̄ calorē innatū in ipis preter calorē cōplexionalē q̄ ē in mēbris cōsil'ib⁹. ⁊ inuenit̄ in corde vnū corp⁹ vaporosum calidū in fine qḋ mittit̄ ab eo ad oīa mēbra ꝑ viā arteriarū. ⁊ ita opinat̄ ꝙ sit in cerebro ⁊ postq̄ sic ē mēbra nō faciūt suas opatōes nisi cū suis formis ꝯplexiōalib⁹. Et ḋ eo qḋ accidit eis de isto calore ⁊ cōiūctū in mēbro de istis duob⁹ calorib⁹ supdictis illḋ est sua forma cū q̄ agit ⁊ patit̄. Hec auerroys. ¶ His ꝑmissis dīc ꝑmo ꝙ virt⁹ corꝑis nō sequit̄ multitudinē sanguis. Nā multitudo sanguis corp⁹ reddit plectoricū ⁊ ipm aggrauat ⁊ q̄nqꝫ sinochā inducit ⁊ phlegmones. ⁊ interdū rūpit venas ⁊ disponit corp⁹ morti subitanee ꝑ viā extinctōis caloris nālis sic vides in lāpade ignē extigui nimio oleo apposito. Dic scḋo ꝙ virt⁹ corꝑis nō sequit̄ dispositionē q̄ntitat̄ sanguinis cōuerse in corpus: quia corpus redditur summe carnosum. Nā in exercitantibus ad summuꝫ bone habitudines sunt fallaces si in vltimo fuerint. nō eī possunt manere in eodē: neqꝫ quiescere. qui vero nō quiescūt nequaq̄ addere possunt in melius. Relinquūt̄ ergo ad peius amphorismoꝝ ꝑma. Itē carnositas nimia vasa cōprimit ⁊ nimis aggrauat corpus ⁊ ad pigriciā perducit. Iuxta illḋ gal'. libello de euexia. Sꝫ aliquando summitas laudabilis est: aliquando vero horrenda. sicut athletarū euexia. intāto enī deficit vt habeat quod laudetur ꝙ etiā vituperatur. Nō ab hypoc. solū vel alijs ātiq̄s medic(?): ſꝫ ēt ab alijs ꝑhis ⁊ a platone ipo in. 3°. libro politie inutilitatē ei⁹ totā in actib⁹ qui ſm naturā sunt monstrante ⁊ ꝙ fallax est ad sanitatē narrante. nō enī sequit̄ eucrasiam simpliciter corporis: sed magnitudinem corpulentie que sine immoderata repletōe nō fit ⁊ fallacē eā operat̄. ⁊ ad palastricos act⁹ inutilem. Dic tertio ꝙ virtus corporis sequitur dispositionem quantitatis sanguinis cōuerse in corp⁹ sub tali mēsura ꝙ addat moderate ī corpulētiā mēbroꝝ carniformiū si ⁊ q̄ntū est op⁹ vt ꝑfecte nutriat membra spermatica. Et ꝑ mēbra carniformia nō ītelligas dūtaxat carnes exteriores ⁊ replentes rimas corporis sed etiam carnes cordis pulmonis epatis ⁊ renum. De carne splenis non loquor: quia tenuitas eius est vtilior corpori q̄ ipsius carnositas ⁊ densitas. ¶ Et pro declaratione conclusionis huius ⁊ precedentis attende ꝙ bona habitudo corporis que est fundamentū virtutis corporis proprie dicitur euexia ab eu quod est bonū ⁊ exis quod est habitus. Et est euexia duplex. quedā vera alia eq̄uoca seu athletica. Et he due euexie simul conueniunt. Primo in bonitate complexiōis omniū partiū corporis. Scḋo in bonitate actuū. Tertio in bonitate humoꝝ. Sed differūt ꝑmo in hoc ꝙ vera euexia hꝫ cōmoderationē sanguis: ⁊ athletica nō. imo supfluit in eo. Scḋo in h̄ ꝙ euexia vera hꝫ moderatā carnositatē: ⁊ athletica supfluā. Tertio in h̄ ꝙ athletica ē fallax: ⁊ vera est secura. Et hāc sniam cōmemorat gal'. libello de euexia dicens. Ut igitur ad vere euexie certitudīalē noticiam perueniamus: cōparare ei oportet equiuocam euexiā: scꝫ athleticā ⁊ scrutari quid idem in vtrisqꝫ est. quid vero contrariū inest. Eucrasia itaqꝫ oīum ꝑticularū corꝑis ē cōe ābarū: ita aūt ⁊ actuū bonitas ⁊ si h̄ ⁊ euchimia. Contraria vero sunt commoderatio sanguinis ⁊ totius molis solidoꝝ corporum. in veris euexijs immoderātia vero horum ⁊ maxime carnosi generis in athleticis ad que necessario sequitur fallacitas cū ad summum peruenerit. cū igitur virtus corporis in vera euexia consistat ⁊ nō in athletica: sequitur istius cōclusionis veritas ⁊ precedentis. Dic q̄rto ꝙ virt⁹ corꝑis nō solū seq̄t̄ dispositionē q̄ntitat̄ sāguis ꝯuerse ī corp⁹

sed etiã dispositionẽ q̄ntitat̃ ei⁹ cõuerse in spũs ⁊ q̄litat̃ ac sb̃e sanguis tã ꝯuersi in corp⁹ ꝙ̄ in spũs ⁊ eucrasiã corpis ⁊ corpulẽtiã ac cõplementũ solidoꝝ mẽbroꝝ. Istud satis oñdit̃. 2°. 3°. ⁊. 4°. notabilib⁹. ¶ Ad obiecta arguẽtia ꝙ virt⁹ corpis sequit̃ multitudinẽ sanguis. Ad pmũ dic ꝙ multitudo tẽpata sanguis iuuat ad fortitudinẽ: ſʒ excessiua non

Et sunt quidam qui opinantur ꝙ cum humores aucti fuerint: aut diminuti. postꝙ̄ in corpe humano ꝟm cõparationẽ fuerint qua debẽt iq̄ntitate vni⁹ ad alterũ sanitas erit conseruata: ſʒ nõ ẽ ita. hũores nãqʒ ꝑter istud mẽsurã in quantitate ꝯseruatã hr̃e debẽt. nõ i ꝯpatõe alteri⁹ hũoris imo i se cũ custodia mẽsuratõis quã hñt in compatione vnius ad alterũ.

Ad scd̃m ꝯcede ꝙ penuria sanguinis ⁊ nutrimẽti debilitat ⁊ ꝙ ei⁹ moderata q̄ntitas ꝯfortat ⁊ fortificat. Ad tertiũ dic ꝙ mltitudo sanguinis mltiplicãdo spirit⁹ auget virtutẽ corporis ſʒ si excesserit vt calorẽ suffocet vel venã rũpat vel corp⁹ aggrauet de ṽtute corpis aliq̄d minuit. Ad q̄rtũ dic ꝙ moderata corpulentia robur idicat mẽbroꝝ: ſʒ imoderata nõ. ¶ Ad obiecta ꝙ virt⁹ corpis nõ sequit̃ dispositionẽ q̄ntitatis sanguis q̄ ꝯuertit̃ in corp⁹. Ad primũ et secũdũ dic ꝙ arguũt ꝓ scd̕a ꝯclusiõe. Ad tertiũ dic ꝙ ꝓbat dispositionẽ q̄ntitat̃ sanguis ꝯuerse in corp⁹ nõ esse totalẽ cãm virtut̃ corpis. Ad quartũ dic ꝙ terre cultores ⁊ viri cãpestres male nutriti ꝯsuetudie potius ⁊ duricie mẽbroꝝ ꝙ̄ virtute corpis sunt vigosiores delicat̃ in proprijs opib⁹ ⁊ tolerãtiores inediarũ. Jux̃ illd̕ hypo. ãpho. 2ª. Assueti assuetos ferre labores etsi fuerint imbecilles aut senes insuet̃ ⁊ iuuenib⁹ ⁊ fortib⁹ facili⁹ ferũt. Ad q̄ntũ ꝯcede ꝙ virt⁹ corpis ꝑtim ꝯsistit i officibus neruis chordis ⁊ ligamẽtis: maxime q̄ ad act⁹ virtut̃ motiue voluntarie. cũ h̃ stat ꝙ ꝑtim in carne ꝯsistit: ꝓsertim i carne mẽbroꝝ interioꝝ.

Ad sextũ dic ꝙ ꝓbat dispositionẽ q̄ntitat̃ sanguis ꝯuersi in corp⁹ non sufficere solũ ad ṽtutẽ corpis: ⁊ id cõcessũ ẽ. Multa possẽt h̃ tractari de cã roboris imoderati excedẽtis cõem hoim valẽtiã: q̄le fuit robur milonis: de q̄ fert̃ ꝙ gerebat integrũ bouẽ sup hũeros: ⁊ edebat vnũ mutonẽ in vno pastu. ⁊ robur sansonis: ⁊ de causis vere fortitudis moralis: ⁊ fortitudis temerarie ꝟm ꝑncipia nature: ⁊ inclinatiões ꝯgenitas: sed (satis dictũ est ⁊ supra satis ꝓ materia subiecta.

¶ In tertia ꝑticula dicit ꝑnceps ꝙ q̄dã opinati sunt ꝙ sanitas ꝯseruata ẽ qñ hũores adinuicẽ seruãt debitã ꝓportionẽ siue multi fuerint siue pauci: ſʒ nõ est ita. imo requirit̃ ad ꝯseruationẽ sanitat̃: ⁊ ꝙ hũores certas habeant q̄ntitates ⁊ ꝙ seruẽt inuicẽ debitã ꝓportionẽ. verbi gr̃a. ponat̃ ꝙ ꝓportio sanguinis ad phlegma dʒ esse decupla ita ꝙ sit in corpe decies tm̃ de sanguine q̄ntũ est de phlegmate: ⁊ ꝓportio phlegmatis ad cholerã rubeã sextupla: ⁊ ꝓportio cholere rubee ad nigrã tripla: certũ est ꝙ nõ sufficit ad cõseruationẽ sanitat̃ ꝙ sint in corpe. 10. 3. sanguis ⁊. 1. 3. phlegmat̃. ⁊ sexta ꝑs dragme vni⁹ cholere nigre. ⁊ tertia ꝑs sexte ꝑtis dragme vni⁹ cholere rubee: corp⁹ eni ꝓtin⁹ resolueret̃ ⁊ spũs defiecerẽt sub tã modica q̄ntitate hũoꝝ: cũ nõ sufficiat sufficieten⁹ madefacere totũ corp⁹ q̄nto minus ipm totũ nutrire. ¶ Querit̃ pmo ex q̄ req̄rit̃ certa q̄ntitas hũoꝝ vt sanitas cõseruet̃ q̄ est ista q̄ntitas. Scd̕o q̄rit̃ ex q̄ req̄rit̃ hũoꝝ ꝓportio ad inuicẽ ꝓ sanitate seruãda: q̄lis cẽ dʒ hũoꝝ ꝓportio an illa q̄ iã exẽplariter ꝑmissa ẽ vel aliq̄ alia. ¶ Ad pmũ dic ꝙ q̄ntitas hũoꝝ dʒ eẽ tãta ꝙ corrñdeat adeq̄te resolutiõi ꝑtiũ corpis ⁊ spirituũ. Naʒ si maior fuerit disponit ad plectoricas egritudies ⁊ carnositatẽ imoderatã. Si vo minor ad macredinẽ siccitatẽ ⁊ debilitatẽ. Jux̃ illud gal. 6°. de regimie sanitat̃. Cũ ea q̄ euacuant̃ a corpe miora fuerit his q̄ accipiunt̃ plectorice fiũt egritudies. Obfuãda est igit̃ cõmoderatio coꝝ q̄ cõedunt̃ ⁊ bibũt ad ea q̄ euacuant̃. Sʒ dices quõ potero cognoscere q̄ntitatẽ euacuatoꝝ ⁊ obseruare cõmoderationẽ in cibis ⁊ potib⁹ ⁊ hũorib⁹ inde genitis ꝯformit̃ ad cã: cũ euacuatio plurima corpis tã in mẽbris ꝙ̄ in spiritib⁹ fiat ꝑ resolutionẽ insensibilẽ. Dico ꝙ nec certe nec a priori scire põt medic⁹ q̄ntitatẽ resolutoꝝ nec q̄ntitatẽ hũoꝝ repare debẽtiũ resoluta pl⁹ vel eq̄ vel min⁹. Jux̃ illud gal. 2°. cõplexionũ. Nõ aũt est possibile vt tibi enũciẽ q̄ntũ oʒ sanguis q̄ntitatẽ cõmẽsuratã excedere mẽsurã ⁊ põdere ad h̃ scʒ vt sequat̃ multitudo carnis. Verũtñ a posteriori ꝑ mltas expiẽtias in semetipo q̄libet discret⁹ ⁊ ad id curi⁹ cognoscere põt q̄ntũ cibi ⁊ pot⁹ sibi sufficere valet ad restaurationẽ sufficiẽtẽ euacuatoꝝ sine excessu. Et medic⁹ ꝑ aliq̄ signa põt cognoscere suꝑabũdantiã masse sanguinarie nutriture mẽbra. Et sunt illa signa ꝗuitas in origie oculoꝝ ꝓprie: ⁊ i capite ⁊ in tiporib⁹ ⁊ alices ⁊ oscitatiões ⁊ nausea ⁊ dormitatio multa: ⁊ in sensib⁹ ꝑturbatio: ⁊ in itellectu tarditas: ⁊ lassitudo absqʒ ꝑcedẽte labore: ⁊ dulcedo in ore preter solitũ: ⁊ rubedo in lingua: ⁊ claui ꝑ corp⁹ ⁊ pustule i ore: ⁊ flux⁹ sãguis a naso vl̃ ano: ⁊ regimẽ ꝑteritũ multiplicatiuũ sanguis: ⁊ regio ⁊ tp̃s ⁊ etas ⁊ ꝯsuetudo sanguini affines ⁊ diu abstinuisse a phlebotomia: ⁊ sepe somniare de reb⁹ rubeis. Põt ẽt cognoscere diminutionẽ masse sanguinarie ꝑ siccitatẽ ꝯmacerationẽ ⁊ debilitatẽ corporis absqʒ alijs causis manifestis ⁊ inanitionem venarũ: ⁊ ꝑ diminutionẽ pulsus ⁊ ꝑ cõstipationẽ ventris ⁊ ruborẽ vrine: ⁊ desideriũ cibi magnũ. Et ꝑ horũ ꝑuationẽ ⁊ signoꝝ ꝑdictoꝝ significantiũ suꝑabũdãtiã sanguis cognoscit̃ hũoꝝ moderata q̄ntitas nõ pũctualit̃ ſʒ cũ magna latitudie. Jux̃ illu d gal. 2°. ꝯplexionũ. Dico q̄ ꝙ cũ nullũ accidẽtiũ egroꝝ cõsequit̃ corp⁹ qd̕ ẽ tẽpatum mltitudo hũiditat̃ q̄ est in eo ingredit̃ terminos sanitat̃. Jã autẽ oñdim⁹ in alio libro ꝙ necẽrio oʒ vt sanitati latitudo supponat̃ nõ ꝑua. Ad scd̃m q̄sitũ dic ꝙ talis dʒ eẽ ꝓportio hũorũ adinuicẽ q̄lis est ꝓportio mẽbroꝝ ꝑ eos nutriẽdoꝝ ⁊ spirituũ repãdoꝝ i indigẽtia restauratõis deꝑditi ab eis: ita scʒ ꝙ i massa hũoꝝ reꝑiat̃ ꝓpria materia cuiqʒ mẽbro sufficiẽs ad restaurandũ qd̕ ex eo deꝑditũ ẽ de ꝓpria substãtia ⁊ spiritib⁹. Jux̃ illd̕ gal. 11°. de igenio. Verũ oñdim⁹ substãtiã ṽtut̃ ꝯstare nõ posse nisi his tribus ꝯiũct̃. id ẽ spũ carne ⁊ fundamẽt̃. oʒ igit̃ studiũ iponi i seruãda ṽtute cũ sit̃ib⁹ vniuscuiusqʒ hoꝝ. Spũs aũt seruat̃ cũ anhelitu pectoris ⁊ fumo toti⁹ corpis: q̄ fum⁹ põt vocari substãtia aerea vl̃ mutatio sanguis i fumũ vl̃ alio q̄libʒ noie. Fundamẽta vo custodiunt̃ cũ duro ⁊ forti cibo. caro eũ cibo int̃ hũiduʒ ⁊ durũ mediocri. Dicet forsan aliq̄s tu declaras mihi ignotũ ꝑ eq̄ vel pl⁹ ignotũ. Nã tã parũ vel min⁹ scio ꝓportionẽ mẽbroꝝ adinuicẽ in indigẽtia restauratiõis deꝑditi sic ꝓportionẽ hũoꝝ ad scinuicẽ. Dic ꝙ rõcinio ⁊ ꝯiectura satis nosci põt ꝙ spirituũ substãtia ẽ facillie oim̃ q̄ sunt in corpe resolubil̃ ꝓpt suã subtilitatẽ: ⁊ postea pinguedo ⁊ caro ꝓpt eoꝝ mollieiẽ. ab ossib⁹ vo mĩma fit resolutio. tum q2 durissima sunt. tum q2 frigida. post ossa sunt in paucitate resolutiõis cartilagies ⁊ ligamẽta: ꝯñter neruivene ⁊ arterie. Cũ igitur reꝑatio deꝑditi in spiritib⁹ pinguedie ⁊ carne ꝑ sanguinẽ fiat: et qd̕ deꝑdit̃ ab alijs mẽbris q̄ spmatica sunt fit vt i plurib⁹ calidi⁹ ⁊ hũidi⁹ ⁊ subtili⁹ qd̕ ẽ i eis. vñ dʒ ꝑ sile restaurari: puta ꝑ sanguinem manifeste. seq̄t̃ ꝙ oʒ sanguinẽ multiplicit̃ multiplicẽ esse ad alios hũores. ⁊ intãtũ ꝙ ꝑnceps phĩe iudicauit massam sanguis in venis exñtẽ cẽ purũ sanguinẽ. ſʒ in q̄ ꝓportõe multiplicitatis est ꝯpatiõe ad alios hũores nouit ille q̄ nichil ignorat: nõ mortal̃ medic⁹. Sʒ ꝯ. sanguis tẽpati hois ꝑ phlebotomiã extract⁹ põt poni in distillatorio ⁊ ꝑtes ipsi⁹ seꝑate pñt mẽsurari. Dic ꝙ ibi nõ ẽ certitudo: q2 violentia ignei caloris aliq̄s ꝑtes resoluit: alias corrũpit: alias alterat. Põt tñ nosci ꝑ colorẽ corpis suꝑexcrescentia alicui⁹ hũoris vltra ꝓportionẽ debitã. Jux̃ illd̕ gal. 4°. de regimie sanitat̃. Corp⁹ albi⁹ seipo effectũ phlegmaticũ oñdit dñari humorẽ. Qd̕ aũt ochri⁹ id ẽ citrini⁹ vel xanti⁹ cholericũ. Qd̕ aũt rubicũdi⁹ eo ꝙ ꝟm nãm ꝯuersuʒ ẽ sanguinẽ abũdare designat. Qd̕ vo ad nigri⁹ cholerã nigrã. Qd̕ aũt ad liuidũ solũ vt plũbũ vl̃ ad liuidũ mixtũ cũ albo crudũ hũorẽ dñari portẽdit. Et sic ꝑ colorẽ corpis imutatũ cũ cognoscit̃ excessus hũoꝝ: sic ꝑ debitũ coloreʒ ⁊ naturalẽ monstrat̃ ꝙ hũores seruãt inuicẽ ꝓportionẽ eis ꝯgruã.

Sʒ dicet aliq̄s nõ ẽ visum ꝙ aliq̄s egrotet vel demacret̃ vel debilitet̃ ꝓpt diminutionẽ cholere phlegmat̃ aut melãcholie in venis q̄ diu satis est de sanguie in eis nec iuenit̃ ꝯsultũ ꝙ venis sufficiẽt̃ munit̃ sanguie ⁊ deficiẽtib⁹ i cholera melãcholia aut phlegmate: dentur cibi ⁊ potus qui augeãt in venis cholerã phlegma vel melancholiã. Dic primo ꝙ raro contingit in corpore sano vt sit diminutio dictoꝝ humoꝝ ⁊ sufficientia sanguinis: ⁊ si contingat vix cognoscit̃. Dic scd̕o ꝙ si sanguis ꝓpriã retinuerit grossiciẽ supplet aliq̄ mõ vices alioꝝ hũoꝝ i nutriẽdo qd̕ cũqʒ mẽbrum. Nã i eo sunt ṽtual̃r aut i potẽtia ceteri hũores. de cholera ⁊ melãcholia nõ est dubiũ cũ subtile sanguis in cholerã sepe ṽtat̃: ⁊ ipi⁹ grossium in melancholiã. ſʒ de phlegmate ꝓbat̃. qm̃ in eo sũt aliq̄ ꝑtes diminute cocte magis ꝙ̄ alie: cũ nec materia sanguis sit vniformis nec virt⁹ agẽtis eq̄lit̃ tãgat eã. Et hoc dato scʒ ꝙ i sanguie potẽtial̃r sunt ceteri humores: ⁊ ꝙ nutritio ex ꝑte nutrient̃ fit ꝟm partes naturales quas oportʒ spoliari suis formis ⁊ induere formam nouã: sequitur ꝙ sanguis supplere potest alioꝝ vices in nutriendo. Dic tertio ꝙ sanguis põt esse adeo subtilis ⁊ resolubilis ꝙ dato ꝙ multus sit corpus debilitat̃. Jurta illd̕ galieni quarto megategni. Multos etiam asperi quasi sudorẽ in toto corpe

pati:quoꝝ corp' sanguineū sudorē emittebat cosq͡ꝫ defectio ⁊ angustia sequebat᷑.Et lꝫ ibi galien' dicat ꝙ hi nō curati sūt cū alio nisi cū potu aq̄ frigide ⁊ sessiōe in ea:ꝯuenit tñ eis vt vtant᷑ īspissantib' sanguinē sicut ꝯuenit in supabūdātia sanguis relinquere cibos nutritiuos ⁊ ꝯuerti ad cibos melācholicos pauce nutritionis. Juxta illud galie. 6°. de regimine sanitatis.Multi porcinis carnibus dictati mltitudinē coaccruāt citissime. Ad olera igit᷑ ipi ducendi sunt ⁊ legumina. Sed cū antea dictuꝫ ē sanguinem debere esse multipliciter multiplicēꝫ ad alios hūores: restat declarare qualis ordo est in alijs ⁊ q̄s multiplicior est inter eos. Et circa h̄ dic p̄mo ꝙ phlegma naturalr̄ multiplex esse dꝫ ad cholerā ⁊ melācholiā.Primo q: ē vicini' tēpamēto.Scd̄o q: dulci'. Tertio q: ꝯuertibile est in oēs hūores ⁊ null' in ip̄m. Quarto q: est ꝓpinquū sanguini ⁊ fit sanguis facil̄r qd̄ ambab' deest choleris.Quīto q: plurib' distributum ptib' q̄ due cholere suffragat᷑ singul᷑. Indigēt enī phlegmate singule iūcture ne motib' nimijs arescāt. Indigēt ⁊ intestina nō modico phlegmate qd̄ loricet ea: ne radant᷑ ⁊ vlcerent᷑ ab acut̄ꝫ p ea trāseūtib'. Indigēt iterū plurimo phlegmate lingua fauces ⁊ guttur taꝫ ꝓ saliua q̄ ꝓ custodia ne dicte ptes nimiū siccent᷑ vocib' ⁊ anhelitu. Dic scd̄o ꝙ melancholia naturalr̄ multiplex est ad cholerā rubeaꝫ.Prīo q: mēbra melācholica sunt maiora cholericis ⁊ multo plura.cū ergo in sanguine q̄ nutritur' est ea magnā melācholie partē esse oportcat vt ꝓdixit p̄nceps:sequit᷑ ꝙ dꝫ esse multiplex ad cholerā.Scd̄o q: receptaculū melācholie multo mai' est receptaculo cholere. Tertio q: receptaculū melācholie scꝫ splen nutrit᷑ melācholia nutritione ꝓprie dicta:cistis fellis vero nō nutrit᷑ cholera. Quarto ī sanguine extracto p phlebotomiā cōiter pl' inuenit᷑ de nigro terreo subsidente:q̄ de rubeo claro spumoso. ¶ Sꝫ instabit aliq̄s p̄mo q: ī exeūtib' sepi' appet tinctura cholere q̄ melancholie.vt in vomitibus ⁊ in fecib' ⁊ in vrinis ⁊ in sudorib'.exeūtia vero sup hīs q̄ intus sunt attestant᷑.Scd̄o cholerice egritudines frequenti' occurrunt q̄ melācholice:sicut tertiane:flux' vētris cholerici:⁊ ictericie citrine q̄ quartane flux' melācholici ⁊ ictericie nigre.Et videt᷑ id denotare ꝙ cholera supat melancholiā quātitate.Tertio cholera se hꝫ inter hūores ad melācholiā sicut ignis inter elemēta ad terrā.sed ignis est multo maior terra vt aiunt astrologi.Quarto cōplexio cholerica est pfectior in actib' ⁊ magis vitalis q̄ melancholia vt p̄ostensum est:ergo cholera est pfectior melācholia.Nā igit᷑ acta ab infallibili agēte: debuit cholerā multiplicē facere ad melācholiā. ¶ Ad p̄mū ꝯcede' plus cholere fluere cū exeūtib' q̄ melancholie:sed pl' melācholie īmanet ꝓpt᷑ splenis ⁊ ossiū nutritionem. Ad secūdū dic ꝙ tertiane nō sepi' quartanis occurrūt ꝓpt᷑ multiplicitatē cholere supra melācholiā:sed q: cholera citi' putrefit. Silr̄ dic de fluxu cholerico ꝙ sepi' cōtingit melācholico:quia cholera mordax est ⁊ abrasiua cogēs intestina expellere qd̄ in eis est. De ictericia citria etiam dic ꝙ subtilitas ⁊ mobilitas cholere sūt in cā ꝙ frequēti' q̄ nigra eueniat. Ad tertiū dic ꝙ cholera se hꝫ ad melācholiā sicut ignis ad terrā in p̄mis qualitatib' non in q̄titate. Ad quartū dic ꝙ pfectio cōplexiōis cholerice supra melācholicā nō ꝓuenit ex abūdātia cholere:sed ex fortitudie caloris innati ⁊ abūdātia spirituuꝫ ⁊ sufficiētia sanguīs clari subtil᷑ in ea

Adhuc quidē remanserunt de reb' humorū questiones: que non medicis: sed tm̄ pertinent philosophis. Jdeoq͡ꝫ eas pretermisi.

¶ De qualitate generationis humorum. Capitulum.II.

Vtriens masticatione aliquā habet digestioneꝫ Superficies enī oris superficiei stomachi contigua existit:imo ē ac si vna esset supficies.estq͡ꝫ ī eo virt' digestiua ex ipso. Cūq͡ꝫ masticatū tetigerit aliqua ip̄m conuersione permutabit.Et in hoc quidē auxiliabit᷑ saliua acquisita p digestionē in qua cadit calor īnat'. Jdeoq͡ꝫ triticū masticatū in maturatiōe furūculorū et exitura opatur qd̄ nō opatur triticū cum aqua trituꝫ.neq͡ꝫ illud quod cū aqua coquitur.Et dixerunt quidam ꝙ signum ostendens nobis ꝙ masticatū iam paruꝫ īcepit digeri est ꝙ neq͡ꝫ p̄m' odor neq͡ꝫ p̄m' sapor īueīt᷑ ī eo

Jn quarta parte dicit p̄nceps ꝙ aliq̄ (q̄ desunt melācholice. questiones remāserūt adhuc de reb' humoꝝ q̄ nō ptinēt medicis sed phis soluꝫ:⁊ iō p̄termisit eas. ¶ Attēdo ꝙ questiōes a quarū determiatōe se excusat pn̄t esse tales. Prīa vtrū hūores specie differāt a chilis ex quib' fiūt. Scd̄a vtrū hūores gn̄ati in stomacho ⁊ gn̄ati in epate ⁊ gn̄ati in venis q̄ cōicant in noīe sint eiusdē speciei.puta phlegma qd̄ fit in stomacho ⁊ qd̄ fit in epate: ⁊ cholera q̄ fit ī epate ⁊ q̄ fit in venis:⁊ melācholia q̄ fit ī epate ⁊ q̄ fit ī venis ex sāguie corrupto.Tertia vtrum hūores hoīs sint eiusdē speciei cuꝫ hūorib' alioꝝ aīaliū.Quarta vtrum sit necessariū q̄ttuor hūores adipisci nouā formā substātialē p̄usq̄ vertant᷑ in corp' hūanū trāseūdo scꝫ p scd̄as humiditates.Quīta vtrum hūores fiāt vere ptes an silitudīarie hoīs.Sexta vtrum humores nutriāt corp' p interualla sicut cōedim' vel assidue ⁊ īcessanter: sicut resoluimur. Septima vtrum humores sint aīati an inanimati. ¶ De q̄litate gn̄atiōis hūoꝝ Capitulum.II.

Vtriēs masticatiōe. Jn h̄ caplo agit᷑ p°. d̄ q̄ttuor digestionib'. Scd̄o de superfluitatibus carū ibi [Supfluitates igr̄] Tertio duo notātur circa substātiā ⁊ motū hūoꝝ.ibi [Debes aūt scire] Prīc pt̄ sūt tres ptes. Prīa ē de p̄a.digestiōe. Scd̄a ē de scd̄a.ibi [Deinde ei' subtile a stō.] Tertia de tertia ⁊ q̄rta sil᷑:ibi [Debes aūt scire] Prīc pt̄ q̄ ē p̄sens text' iterū sunt tres pticle. Prīa ōn̄dit rōne triplici ꝙ cib' aliquā acq̄rit ī ore digestionē. Scd̄a declarat vbi cōplet᷑ p̄ma digestio ⁊ v̄tute cui' caloris fit.ibi [Deide post q̄] Tertia ad q̄d ꝯuertit᷑ cib' ī prīa digestiōe.ibi [Cū

Jn prīa pticl'a dic p̄n.prīo ꝙ nutriēs id ē cib' acq̄rit ali (q͡ꝫ nutriēs] quā digestionē ī ore p masticatōeꝫ.⁊ h̄ ꝓbat triplici rōe. Prīa rō ē q: supficies oris est ꝯtigua supficiei stomachi:imo ē q̄si vna ⁊ eadē supficies ⁊ in ore ē v̄t' digestiua ei cōicata ex stomacho. ⁊ iō q̄n os tetigerit cibuꝫ masticatū p mutabit ip̄m aliq̄ ꝯuersiōe id ē digeret ip̄m aliq̄ inchoata digestiōe. Scd̄a rō sumit᷑ a saliua q̄ exn̄s in ore auxiliū p̄bꝫ ad digestionē. Nā ipa saliua p digestionē acq̄rit᷑:⁊ in ea cadit seu recipit᷑ calor īnatus q̄n digerit᷑. Et ꝓpt᷑ h̄ triticū masticatū maturat furūculos id ē apostemata mediocria sanguinea vulgarit᷑ noīata claui. ⁊ ꝓcurat exiturā ī eis scꝫ aptionē cū decursu sanici. ⁊ hec nō fac̄ triticū tritū cū aq̄:nec triticū coctuꝫ cū aq̄. Tertia rō assignat᷑ ab aliq̄b' ex signo sumpto a sapore ⁊ odore.in cibo eī iā masticato nec odor nec sapor q̄s pri' h̄ebat an̄ masticatōeꝫ īueīt᷑ ¶ Attēde p°.circa p̄mā rōeꝫ ꝙ ligua q̄ ē p sor(⁊ vnū ex istrument᷑ ꝯuersiōis cibi masticati:hꝫ cutē supficiei ei' inferior(ꝯtinuā cū cute mery ⁊ interiore pte stomachi: ita ꝙ eadē pellicula cōtinuata coopit linguā ⁊ mery ⁊ stomachū vt ait p̄n.tertij.6^e.ca.p°. Et inde ē ꝙ vomit' ꝓuocat᷑ ex tactu radic(lingue cū digito vel pēna. Et pānicul' q̄ ē ī circuitu ligue ē ꝯiūct' cū pāniculo toti' oris ⁊ vsq͡ꝫ ad mery ⁊ stomachū vt ait p̄n.ibi. Et ex tali colligātia oris cū stomacho tremor labij īferioris īuenit᷑ significare futuꝝ vomitū. Nō ē g̊ mirādū si stomach' p̄beat ori vim aliquā digerēdi. ¶ Attēde scd̄o circa scd̄aꝫ rōeꝫ ꝙ ī radice ligue sūt duo orificia q̄ dicūt᷑ fōtes saliue ⁊ hauritoria saliue:q̊ꝝ officiū ē ꝯseruare rorē ligue:ita ꝙ effundūt saliualē hūiditatē sup liguā ⁊ p totū os. ⁊ hec hūiditas ē velut aq̄sū phlegma ptim ī stomacho genitū ex subtiliori pte chili:⁊ inde ascēdēs ad dictos fōtes ptim a cerebro descēdēs ad os p foramia exn̄tia ī osse colatorij. Cui' rei signū ē ꝙ h̄ntes hūidū ⁊ reumaticū cerebrū ī saliua supabūdāt:⁊ silr̄ h̄ntes hūidū stomachū sicut bibuli ⁊ fructuū ac ofarū cōestores. Cū igit᷑ saliua suscepit ī sui digestiōe aliq̄d nāl᷑ caloris ⁊ cibis īmisceat᷑ dū lingua resoluit eos ⁊ īpellit sub dētib' molarib' ad instar man' multoris vt meli' mast icent᷑ rōnabilr̄ cib' dꝫ in masticatiōe acq̄rere aliquā digestionē. ¶ Attēde tertio circa tertiā rōnē quā p̄nceps h̄ nō approbat nec reprobat:sꝫ allegat ex alijs dicēs [Et dixerūt q̄dā ⁊c.] ꝙ gal᷑.hāc rōem facit tertio de v̄tutib' nālib' ita scribens. Que vero in ore fit alteratio cibi scꝫ transire quidē facit manifeste cum in alteram speciem. Disces autē vsq͡ꝫ in derelictis in distantijs dentium cibarijs ⁊ permanentibus per totā noctē. Neq͡ꝫ enī panis certissime quidē panis neq͡ꝫ caro quod caro est:sed fetet quidē hoc tale quale ⁊ aīalis os. Sed dicet aliquis nō est mirū de cibarijs que manserunt inter dentes tota nocte si sint alterata ⁊ odore ⁊ sapore sed ob hoc non sequitur ꝙ masticata recenter similiter alterata sint. Dic ꝙ immo magis q: masticata plus a lingua tacta sunt que possidet aliquid de virtute digestiua:⁊ plus de saliua fuit eis incorporatum ⁊ melius comminuta fuerūt Et id assert Galienus in predicto libro dicens. Sed masticata frumenta.hec quidem p̄mū phlegmate id est saliua infundūtur et cōmas-

sant itaq̧ ãpliorē trãſmutationē ſuſceperũt h:s q̃ i vacuis regiõib' dẽ-
tiũ incuncata ſũt ſicut iã trãſglutita ſunt maſticatã nõ trãſglutitã magl
alterata. Sed rurſus q̇s inſtabit. qm̃ de lienteria dĩ ꝙ eſt flux' ventris
in q̇ cib' exit in eiſdẽ q̃litate ⁊ q̃titate q̇b' aſſumpt' eſt. Non igit̃ mutat
cib' ſpeciẽ ⁊ q̃litates nec in maſticatiõe nec in trãſglutione. Dic ꝙ illud
dictũ de liẽteria vel
intelligit̃ de ſorbili-
b' ⁊ bibilib' nõ reci-
pientib' maſticatio-
nē: vel de cibis ma-
ſticatis ⁊ trãſglutitã
ita ꝙ poſtq̃ maſtica
ti fuerũt ⁊ trãſgluti
ti nõ acq̇rũt p̄nte liẽ
teria digeſtionẽ ſẽſi-
bilē in ſtomacho: ſ;
labunt̃ iferi' ſtoma-
cho nequeũte retine
re eos. vel ꝑpt̃ puſtu

Deinde poſtq̃ ſtomachū ingredit̃ integra digerit̃ digeſtiõe: non ꝑpter ſtomachi calorẽ tm̃: ſ; ꝑpter calorē mẽbroꝝ q̃ ip̄m circũdãt etiã a dextra quidẽ epar: ⁊ a ſiniſtra ſplen. Splen nãq̧ calefacit nõ ꝑpt̃ ſui ſubãm: ſed ꝑpter arterias ⁊ venas multas que in eo ſunt. Et ab anteriori quidē eſt zirbũ adipinū qđ cito ſuſcipit calorẽ cã adipis ⁊ ad ſtomachũ reducit. Et ſupi' quidẽ cor mediãte diaphragmate ab eo calefacto. Cũq̧ nutriens in p̄mis digerit̃ fit ſua eſſentia ĩ multis aĩalib' auxilio ei' qđ ei admiſcetur de eo qđ bibit̃: plerũq̧ chilus ⁊ eſt ſubſtãtia liq̇da ptiſane in ſpiſſitudine ſilĩs. ¶ Deĩde ei' ſubtile a ſtomacho ⁊ inteſtinis attrahit̃ ⁊ ꝑ vias

las aut excoriationẽ aliquã in ip̄ius ſupficie: vel ꝑpt̃ phlegma lubricãs
¶ Attẽde q̃rto circa rationẽ ſcđam ꝙ nõ ſolũ in maturatiõe clauorum
ſaliua hoĩs oñdit ſe eẽ ꝑticipẽ ĩnati caloris hũanẽ cõplexiõis: ĩmo etiã
in curatione ĩpetigis ⁊ ĩterfectiõe ſcorpionũ cũ ſup eos emittit̃. ⁊ alijs
ꝑuis venenoſis aĩalibus vel mortē infert vel multũ nocet. Juxta illud
galieni. 3°. de v̇tutib' nãlib' l; tibi ↄſiderare magnitudinẽ alteratõis q̇
in ore cibarioꝝ ſi frumẽtũ maſticãs ĩpoſueris in digeſtis dochimib' id
eſt tumorib' vel apoſtematib': videbis eos citiſſime alterãtes ſe ⁊ coq̄n
tes. nichil tale cũ ĩ aq̃ fermẽtatũ fuerit opari potẽtes: ⁊ ne mireris. Nã
quidẽ hoc phlegma qđ ſm̄ os ſc; ſaliua ⁊ lichinoꝝ id eſt ĩpetiginũ eſt cu
ra ⁊ ſcorpiões interimit ↄfeſtim ⁊ multa yololurũ id ẽ venenũ mittẽtiũ
ferarũ. has quidẽ mox interficit has aũt poſtea vniuerſas: deniq̧ noc;
multũ. Jn 2ª. ꝑticula dicit ꝙ poſtq̃ nutriẽs ſtomachũ ingredit̃ dige
rit̃ ibi digeſtiõe integra. nõ ſolũ v̇tute caloris ſtomachi: ſed etiã caloris
mẽbroꝝ alioꝝ ſibi vicinoꝝ. vt epatis a dextris: ſplenis a ſiniſtris. cordis
ſuperius. zirbi anterius. Et q2 poſſet obijci d̃ ſplene ꝙ non iuuat ſuo ca
lore digeſtiõe ſtomachi cũ ſit receptaculū melãcholie frigide nutriẽtis
ip̄m. Reſpõdet ṗnceps huic tacite obiectõi dicẽs. Splen nãq̧ calefacit
nõ ꝑpt̃ ſui ſubſtãtiã: ſ; ꝑpt̃ arterias ⁊ venas multas q̃ in eo ſunt. ¶ Jn
ſtabit forte q̇s ↄ̄ id ꝙ nutriẽs ingreſſũ ſtomachũ digerit̃ ibi digeſtiõe i
tegra. Nã in inteſtinis cib' rurſus digerit̃: ⁊ in his cõplet̃ digeſtio pria
Juxta illud galieni. 4°. de vtiltate ꝑticularũ caplõ. 21. de ĩteſtinis dicẽtĩ
Digerit̃ quidẽ igit̃ adhuc ⁊ ſm̄ hoꝝ itinerationẽ cib' ſicut ⁊ in venis oĩ
bus ſanguis. Dic p̄° ꝙ ꝑtes cibi prõptiores v̇ti ĩ chila digerunt̃ ĩ ſtoma
cho digeſtiõe integra. ⁊ ꝑtes alie cibi min' apte digeri capiũt ibidẽ di-
geſtionis ṗncipiũ ⁊ magnã ei' ꝑtẽ: ↄ̃ñter in inteſtinis digeſtio harũ cõ-
plet̃. Dic ſcđo ꝙ inteſtina nõ ſunt facta ṗncipalit̃ gr̃a digeſtiõis: ſed vt
chil' ꝑ eos currẽs paulatĩ trahat̃ a meſeraic ↄ̃ eis infixis. Jux̃ illđ galiẽi
caplõ p̄dicto. Nullũ aũt inteſtinoꝝ gr̃a digeſtiõis factũ ẽ neq̧ vene ſã-
guinatiõis: ſ; natura vtit̃ alicubi ſingulo organoꝝ ad meli': alicubi ãt
neceſſario ſequit̃ oĩa id cui' gr̃a facta ſunt. Sicut igit̃ venas anadoſcos
id ẽ diſtributiõis organa faciẽs virtutẽ ĩpoſuit eis ſanguis gñatiuã vt
nõ pereat in vanũ tp̄s allatiõis q̃ fit ꝑ eas ſm̄ eãdē rationẽ ⁊ ĩteſtinis
anadoſis gr̃a q̃ ad venas factis virtus quedam ineſt digeſtiua ciborũ.
¶ Attẽde p̄mo circa lr̃am ꝙ vltra auxilia q̃ recipit ſtomach' ĩ digeſtiõe
ciboꝝ a mẽbris vicinis tacta hic a ṗncipe. Galien' p̄la alia tãgit. 3°. de
virtutib' nãlib' ſc; phlegma ſtomachi ⁊ colerã ⁊ ſpiritũ ⁊ totã ſubſtãtiã
ventris. id ẽ ſpiſſitudinẽ ⁊ carnoſitatẽ ⁊ renes ſtomacho ſuppoſitos di
cens. Neq̧ em̄ cõꝑabilis erit hec ſupabũdãtia ſc; alteratiõis ciboꝝ in
ſtomacho pluſq̃ in ore ſi phlegma qđ ſm̄ ventrē eſt excogitauerimus
⁊ cholerã ⁊ ſpiritum ⁊ calorem ⁊ totã ſubſtantiã ventris. Et ſi excogita
ueris viſcera q̃ adiacẽt ei queãdmodũ lebeti alicui magno fornaces mt̃
tas. a dextris quidẽ epar: a ſiniſtris vero ſplen. cor aũt a ſupiorib': cũ eo
vero renes: ⁊ depẽdẽtes ⁊ ſemꝑ motos. Jn oĩb' aũt his ⁊ ſemꝑ coopiẽs
eos adomen id eſt zirb' faciẽs alterationẽ fieri cibarioꝝ in ventrẽ trãſ-
glutitoꝝ. Et ꝑ phlegma ĩtelligit galien' hũiditatẽ ſimilẽ ſaliue coopã-
tem ad digeſtionem ciboꝝ: de qua pl' eſt in ſtomacho q̃ in ore. Sed mi
rũ videt̃ ꝙ cholerã dicit hic iuuare ſtomachũ in digerẽdo cũ quarto de
vtilitate ꝑticularũ affirmet cholerã nõ trãſire ad ſtomachũ ſicut trãſit
ad inteſtina ne ſua mordacitate cogat ſtomachũ reijcere cibū ante ſui
digeſtionẽ. Pro declaratiõe hui' audi q̇d ſup hoc dic̃. 2°. de cõplexiõib'
Jllũ nãq̧ porũ quo cholera purgat̃ ſm̄ plurimũ vnũ inuenim' incarna
tũ inf̃ locũ noĩatũ portanariũ: ⁊ eſt inferior trãſit' ſtomachi ⁊ inteſtinũ
qđ noĩat̃ ieiunũ. Et q̃ñq̧ inuenit̃ por' hic in duas diuiſus ꝑtes: ⁊ vna
ei' pars q̃ eſt maior ↄiũgit̃ loco quẽ dixi ex ſtomacho naſci inferi'
Et pars altera q̃ eſt minor iũgit̃ inferiori ꝑti ſtomachi ſupra locũ
q̇ noĩat̃ portanari'. Et q̃ñq̧ repit̃ ſ; raro pars ei' ſupior maior ⁊
pars inferior minor. Hec galien'. Qñ igit̃ por' purgatiu' cholere
partẽ h; trãſeũtẽ ad ſtomachũ: cholera ꝑfluẽs illic ↄ̃fert ad dige-
ſtionẽ ſua caliditate. ¶ Attẽde ſcđo ꝙ zir
bus dupliciter
calefac̃ ſtoma-
chũ. Primo re
uerberãdo in-
teri' calorẽ ſua
ſpiſſitudĩe ſi-
cut latera for-
nacis reuerbe-
rãt calorẽ ĩtra
fornacẽ. Scđo
rõe ſue adipis
lzem̃ adeps a frigido coaguletur: calid' tñ eſt tẽꝑate ſicut veſtis. ca
lefacit ergo ſtomachũ eo mõ quo calefit. Et hoc mẽbrũ vocat̃ hic
a ṗncipe tirbũ ſeu vt quidã h̄nt zirbũ adipinũ. ⁊ ab hypoc̃. omẽ-
tũ. Et a gal̃. 4°. de vtilitate ꝑticularũ epiploũ. Et. 2°. d̃ cõplexiõi-
bus adomen. ⁊ a nouis chirurgicis mappa vẽtris. ⁊ a cõib' zirb'
Jn tertia ꝑticula dicit ṗnceps ꝙ qñ nutriẽs digerit̃ ĩ p̄mis. id
eſt in p̄ma digeſtione ſua eſſentia id eſt ſua ſubſtantia fit plerũq̧
chil' in multis aĩalib' auxilio pot' ſibi cõmixti. Et eſt chil' ſubſtã-
tia liq̇da ſilĩs ptiſane in ſpiſſitudĩe. ¶ Attẽde p̄mo ꝙ chilos gre
ce latine dĩ chil': ⁊ q̃ñq̧ kilus ꝑ k. meli' tñ ꝑ ch. chil' ſcribit̃. ⁊ eſt
chil' idẽ ꝙ ſucc'. vñ cib' ĩ ſtomacho digeſt' chil' dĩ a ſilĩtudĩe ſucci
ptiſane. ⁊ a chilo dyachilon dĩ q̇cq̇d fit de ſuccis. Et ſerapion de-
ſcribit chilon ꝙ eſt ſucc' ciboꝝ. ¶ Attẽde ſcđo ꝙ liq̇di cibi ſic̃ lac
colaticia ⁊ brodia ꝑ ſe p̄nt fieri chil' ſine pot' adiutorio: ĩmo etiā
panis ⁊ alia cibaria ſolida cũ adiutorio hũiditatã repte in ſtoma-
cho p̄nt in chilũ ↄuerti ſm̄ aliq̇d ſui ſine pot' auxilio. Solebãt ei
dudũ viri ſobrij ⁊ ꝓuidi prandiũ agere cñ pane ſolo nõ ſupbiben-
tes ⁊ ita trãſire vſq̧ noctẽ inſiſtẽdo agẽdis ⁊ tũc balneabãt̃. Jta
refert ſe feciſſe galien'. 6°. de regimĩe ſanitatã dicẽs. Qđ igit̃ aſſue
ui facere ip̄e ego ſm̄ queq̧ diẽ dicere nõ pigritabo. tardi' incipie-
bã balneari ꝑpt̃ infirmoꝝ viſitatiões vel ꝓt̃ rei publice geſtionẽ.
Supponatur quidem dies ſm̄ quem hoc fit. 13. eſſe horarũ equi
noctialiũ. ſperare vero circa decimã horã corꝑis ꝓcurationẽ faciẽ
dã eſſe. Scđm hãc ſuppoſitionẽ viſū ẽ michi circa quartã ſc; ab
ortu ſolis offerre cibũ ſimpliciſſimũ q̃ eſt panis ſol'. ego q̇dē ipſe
ita geſſi. Quidã vero nõ ſuſtinẽt panẽ comedere ſolũ ſine aliquo
pulmẽto: ſed aut cũ glandib' vel dactilis vel cũ melle vel ſale. De
inde bibũt quidã coꝝ: ego aũt nõ bibi vnq̃ ĩ tali cibo: ⁊ ſolũ com
edebã panẽ. Ecce magna ſobrietas nobis oñdit̃: ⁊ ad ꝓpoſitũ ꝙ
panis ſolus digeri põt ſine adiutorio pot'. ¶ Attẽde tertio ꝙ ſi-
gnant̃ dĩ fit plerũq̧ chil'. nã interdñ nutriẽs nõ vertit̃ ĩ chilũ: ſ; vl
euomit̃ vel ſubducit̃ indigeſt' ſc; qñ eſt abominabilis vel p̄ugiti-
uus vel minime nutritiu': vel qñ ſtomach' eſt relarat'. ¶ Atten
de quarto ꝙ notanter dicit princeps in plurib' animalib' ꝑpter
ea ꝙ quedã ſunt animalia que non potant: ⁊ in talib' nutriẽs fit
chil' abſq̧ auxilio pot'. ¶ Attẽde quinto ꝙ cũ chil' in ſimilitudi
ne cõparatur ptiſane per ptiſanā debet intelligi ſucc' hordei ex-
preſſus cũ multa aqua: ⁊ talis ſuccus a modernis dicitur hordeũ
mundatũ: ⁊ ab antiquis ptiſana colata. Diſtingunt eñi duplicẽ
ptiſanã colatã ſc; ⁊ nõ colatã. ꝑ colatã intelligẽtes dictũ ſuccum.
Et ꝑ non colatã hordeũ integrũ cũ aqua coctũ. Aquã vero decoctionis hordei non vocant ptiſanam vt nos: ſed aquam hordei.

Deinde eius ſubtile ⁊c. Jn hac particula ſecunda que eſt de ſe
cunda digeſtione primo tractat princeps de generatione quattu
or humoꝝ ex chilo. Secundo de cauſis humoꝝ ibi [Sanguis er-
go cauſa] Prime partis que eſt preſens textus ſunt q̃nq̧ partes.
Jn prima agitur de tranſitu ⁊ vijs chili ad epar. Jn ſecũda de di
geſtione chili in epate: ibi [Cũ ergo] Jn tertia manifeſtatur gene
ratio humoꝝ in ſecũda digeſtione: ibi [Jn omni autẽ] Jn quarta
agitur de ſeparatiõe aquoſitatis a ſanguie ⁊ vijs ipſi': ibi [Jſtud
vero] Jn quinta de tranſitu ſanguinis ⁊ vijs eius ab epate vſq̧ i (membra. ibi [Sanguis autem]

Jn prima parte dicit prin
ceps primo deinde id eſt poſtq̃ nutriens factum eſt chilus ſubti-
le ipſius nutrientis: ſcilicet pars chiloſa: attrahitur a ſtomacho

⁊ intestinis ⁊ impellit̃ ꝑ meseraicas que sunt vene subtiles conti nuate cū oībus intestinis. Scd̄o dicit ꝙ chilus ꝑ meseraicas ī-pulsus ꝑuenit ad venā portanariā ⁊ ab ea penetrat in epar ⁊ reci pit̃ in diuisionibꝰ id est ꝑticulis minutis seu ramulis vene porteītrantibꝰ epar ⁊ minorantibꝰ se donec fiant graciles sicut capilli ⁊ obuiātibꝰ ori-ficijs diuisio-nū.i.ramulorꝫ radicum vene ascendentis a gibbo epatis. Tertio dicit ꝙ nō facit pe-netrare chiluz in ipas coāgu stationes.i.ve nas strictissi-mas epatꝭ ni-

venarum que meseraice vocant̃ īpel litur que sunt vene subtiles dure oī-bus intestinis cōtinue. Cūqꝫ per eas īpellit̃ ad venā ꝑuenit q̄ epatis porta nuncupat̃ ⁊ penetrat in epar in diui-sionibꝰ ⁊ ramis porte intrantibꝰ ⁊ se minorantibꝰ ⁊ subtiliātibꝰ ad modū capillorū occurrentibꝰ orificijs diui-

si ꝯmixtio melior.i.amplior aque bibite: vel alterꝰ potꝰ supple su-pra illud quo corpus indiget. ¶ Attēde p̄mo circa p̄mū ꝙ chilus mouet̃ de stomacho ⁊ ītestinis ad epar. Primo ꝑ īpulsionē stōi: ⁊ intestinorꝫ. Scd̄o per attractiōem meseraicarū. Tertio ꝑ impulsi onem meseraicarū pellētium chilū attractuz v̇sus epar. Quarto ꝑ attractionē epatis. ¶ Attende 2° ꝙ meseraice cōnumerant̃ a q̄ busdam medicis int̃ venas nō pulsatiles: vt a gal. 4. de interiori-bus ⁊ a p̄n. hic ⁊ inferius. c. 2. sūme q̄nte doctrine q̄nte huius fen ⁊ ab Auer. p̄° colligꝫ. Sed rasis appellat eas cānales nec reputat eas de numero venarum: nec agit de eis. c. de venis: imo dicit p̄-mo almans. c. de venis. Vene oēs a gibbosa epatis ꝑte g̃nant̃: et inferiꝰ eo. lib. tractans de meseraicis. c. de forma epatis ait. Ex hu ius aūt cōcauitate cānalis q̄dam nascit̃ q̄ porta vocat̃ epatis cu-ius figura vene tenet silr̃itudinē: sanguinē v̇o nō tenet: hec rasis. Quoniā igit̃ officiū venarū est deferre sanguinē ⁊ meseraice non deferūt ipm sed chilum: ꝓpterea rasis nō dicit meseraicas esse ve nas: sed hec diuersitas est dūtaxat in q̄d noīs. ¶ Attende tertio ꝙ octo sunt meseraice. quarū vna īfigit̃ fundo stōi ad chilū ab eo trahendum ad epar: et plures ex alijs infigunt̃ intestinis: vt con tinue trahant illud quod de chilo transit ad intestina: ita ꝙ nul lum est ex sex intestinis cui nō infigatur aliqua meseraica vl' ali-q̄s ramus alicuiꝰ earū. Sed q̄ret aliq̄s q̄re non ē vnica via ampla deferens chilum a stomacho ad epar sicut ē via ampla.s. hysopha gus deferens cibū ⁊ potum ab ore in stomachū. Dic ꝙ cā est qua druplex. Prima vt id qd̄ ex cibo nō fuit in stō cōplete chilosatuz paulatim defluens ꝑ intestina ꝑfecte chilosetur ⁊ successiue sugat̃ a meseraicis. Secūda est vt hō valeat diutius stare sine cibo ex-uccando totū humidū nutrim̄tale qd̄ est ī cibis assumptis qn̄ oꝫ Si enim esset vnica ampla via a stō ad epar: ⁊ nō essent meseraice applicate intestinis postq̄ grosse ꝑtes cibi recepte eēnt in intesti nis nulla vlterius ex eis hūiditas sugeret̃. Tertia est ne tp̄e famis grosse ꝑtes alique cibi ꝑ talem amplā viā transirēt ad venas ca-pillares epatis oppilātes ipm queadmoduꝫ fit de vino dulci bi bito. Ipsum eniꝫ dicit̃ oppilare epar q: dilectū ab eo cum grossis ꝑtibus eius anteq̄ sit digestū trahit̃ ab epate. Quarta est vt chi lus in ꝑtes paruas ꝑ meseraicas diuisus penetret̃ melius ꝑ vir-tutem digestiuā meseraicarū ⁊ capiat in eis secūde digestionis et sanguinationis initiuꝫ. in ipsis enī incipit scd̄a digō. Juxta illud gal'. 4. de iuuam̄tis mēbrorꝫ de corꝑibus meseraicarū dicētis. Et nō sunt facta sufficiētia ad reddendū cibū epati tm̄: sed etiā sunt facta ad trahēdum sibi cibū ex stō ⁊ anteq̄ emittāt preparāt ipꝫ ⁊ alterāt ipm alteratiōe ꝓpinq̄ alteratiōi epatis: qm̄ natura harꝫ venarū est silr̄is nature epatis. Cuius rei signū est ꝙ in fluxu ven-tris ex oppilatiōe epatis in quo chilus regurgitat ex meseraicis ad intestina m̄a deorsum exiens est sicut lotura carnis iam rube-dine aliq̄ sanguis participās: nō sic aūt morat̃ cibꝰ in ysophago vt aliquā capiat ibi digōnem. p̄mo q: diu coartaret viā anhelitus secūdo q: cōicatis sursum vaporibꝰ redderet os fetidū. ¶ Atten-de q̄rto circa 2m ꝙ oēs meseraice ꝓpe epar cōiungūtur ⁊ couniūt̃ ī vena grossa exeūte a cōcauitate epatis: sicut rami arboris ꝯiun guntur in trunco vno. Dicit̃ aūt hec vena porta: q: ꝑ eā sicut per portam chilus intrat epar. ⁊ diuidit̃ hec vena p̄mo dū subintrat epar in q̄nqꝫ ramos qui sunt ei sicut radices: a q̄libet horum diui dit̃ in ramulos q̄ sunt vt fila radicum: ⁊ hanc diuisionē venaruꝫ vsqꝫ fere ad mīmas capillares vna cū tenuitate maxima suarū tu

nicarum ordinauit nā q̄tinus virtus ꝑtiū carniformiū epatis in q̄bus residet ꝑtās sanguificādi vigorosius opet̃ in ꝑtes chili diuisas ꝑ venu-las singulas. Sed q̄ret aliq̄s ad q̄d vniuit nā meseraicas in vena por-ta cū rursus eā diuidē oporteat ī mltos ramulos subintrādo epar. faci lius enim videbatur esse vt octo meseraice epati applicarent̃ ⁊ in ipꝫ di uiderent̃. Hāc q̄ōnē mouet et soluit gal'. 4. de vtilitate ꝑticu larū. c. 25. dicēs. Inci piēdū aūt ꝯsiderati-onē ab hinc vtrū me lius erat multas ꝓ-ducēdo venas ex mltis ꝑtibꝰ epatis ad vnāquāqꝫ subiacen-tiū ꝑticularū vnā ꝓ ducere. aut regioneꝫ vnā visceris idoneaꝫ

sionū radicuꝫ vene q̄ a gibbo epatis ascēdit. Et nō facit ipm penetrare in ipas coāgustatōes nisi melior ꝯmix tio aq̄ bibite supra id qꝰ īdiget corpꝰ Cū ergo in istarꝫ vēarꝫ villis diuidit̃ fit q̄si epar totalr̃ tāgat hꝰ chili totali tatē: ⁊ ꝓpt̃ illud tūc eiꝰ opatio ē vehe-mētior ⁊ fortior: ⁊ velocior: ⁊ tc̄ coq̄t̃

eligendo magnā q̄dē extrahi vnā: ex ea aūt alias velut ex stipite ramos ꝑducere. Mihi q̄dem videt̃ hoc fore meliꝰ. nō solū enī ipsis ad longe ꝑ-uenire debētibꝰ venis nō erat tutū mox a p̄ncipio eē subtiles. Sꝫ etiaꝫ epar multas epiphises. i. explantatiōes ⁊ ꝑforatiōes hēre nō erat meli us: sed manifestū qm̄ vndiqꝫ q̄dem tegi tunica tēsa meliꝰ erat ei. Duas aūt esse oēs epiphises. i. explātatiōes venarū fortiū supra q̄dem cōcaue deorsum aūt eiꝰ q̄ ad portas: hec gal'. ¶ Attende 5° ꝙ vena porta exiēs a sima seu cōcauitate epat̃ q̄ est v̇sus stōm ⁊ ītestina ⁊ vena cōcaua exi ens a gibbositate epatis q̄ est v̇sus dyafragma: sunt duo trūci venaruꝫ nō pulsatilium p̄ncipales a q̄bꝰ cetere vene q̄ sunt extra epar originem capiūt. Nā a porta oriunt̃ octo meseraice ⁊ a vena ꝯcaua reliq̄ oēs que ferunt sanguinē ꝑ totū corpus. Et hi duo trunci suas ꝓpas radices ha bent disseminatas in sb̄a epatis talr̄ adinuicē applicatas ꝙ extremita tes oīum filorꝫ radicis vene porte cōiungunt̃ sine medio extremitatibꝰ filorꝫ radicis vene cōcaue ⁊ in istis filis fit ex chilo chimus absqꝫ hoc ꝙ exeat venas: ⁊ id voluit p̄n. in lr̄a dicens. Et penetrat in epar in diuisio nibus ⁊ ramis porte intrātibꝰ ⁊ se minorantibꝰ ⁊ subtiliantibꝰ ad mo-dum capillorū occurrentibꝰ orificijs diuisionū radicū q̄ a gibbo epatis ascēdit. ¶ Attēde sexto circa tertiū ꝙ nō solū cōmixtio aque bibite fa-cit chilum penetrare capillares venas epatis q̄s noīat p̄n. angustatio-nes: sed etiā reliq̄ potus puta vinū ceruisia cicera lac polēta ⁊ silr̄ia: īmo etiā fructuū comestorꝫ aq̄sitas: ⁊ ista oīa sub aq̄ hic p̄n. ītelligit. Et forte aquā solam exp̄ssit q: in lege machometi de q̄ fuit: nō bibunt nisi aquā ¶ Attende septimo ꝙ cōmixtio aq̄ bibite q̄ īdiget corpꝰ p̄terq̄ ad actū penetratiōis dꝫ esse tāta ꝙ verā sitim extiguat ⁊ ībibat cibū sufficiēter ad facilem eius digestionē ⁊ ꝓhibeat calorē nimis eleuari ⁊ supflue de-pascere radicale humidū: sed vltra hāc quātitatē necessaria ē alia aquo sitas faciens trāsire chilū ꝑ anfractꝰ epatis q̄ cum transiuerit epar de-fluit ad renes vesicam ⁊ v̇gā ⁊ extrapellit̃ sub forma vrine ⁊ sepe hec est

In secūda ꝑte dicit ꝙ qn̄ chilus diuidit̃ in villis. i. filis (maior p̄ma capillaribꝰ istarū venarum. s. vene porte ⁊ vene cōcaue fit ac si epar tan-geret totaliter totalitatē. i. totā substantiā huius chili: ⁊ ꝓpter talem cō-tactū est opatio epatis in chilum vehemētior. i. impetuosior ⁊ fortior. i. vigorosior ⁊ velocior id est citius facta: ⁊ tunc chilus coquitur id est di-geritur secunda digestione. Sed hic insurgunt duo dubia. Primum est cur in epate non fuit vnus magnus venter sicut stomachꝰ qui totū caperet chilum ⁊ verteret in chilum: vel plures vētres sicut in corde est venter dexter recipiens sanguinē ab epate: ⁊ venter sinister recipiens a dextro ventre iam digestum sanguinem per viam mediam quam qui-dam nominant ventriculum medium cordis. Secundum est qua via recedunt ab epate ⁊ sꝑantur a sanguine rubea cholera ⁊ melancholia facta digestione secūda in ramis capillaribus vene porte: ⁊ vene conca-ue vtrum redeant ad portam an transeat ad venā concauam an per ali os ab his effluant meatus infixos epati. Ad primum dic ꝙ in epa-te non est factus magnus venter in quo chilus recipiatur sicut cibus ī stomacho ⁊ sanguis in corde. Primo vt chilus in paruas partes diui-sus per venas capillares epatis vehementius attingatur ⁊ profundi-us penetretur a calore digestiuo. Secūdo vt substātia carnosa epatis non maneat cōmaculata ⁊ infecta cholera rubea ⁊ melancholia. Caro nāqꝫ epatis cum sit mollis ⁊ porosa facilius intingeretur ⁊ inficeretur cholera ⁊ minus lauari possit vel abstergi ab ea q̄ substantia venarum que est plana ⁊ polita. Sed dicet aliquis quare ergo in stomacho ⁊ in corde non est facta diuisio multiplex cōcauitatum debentium recipere chilum in stomacho ⁊ sanguinem in corde. Dic quo ad stomachum ꝙ non erat bonum: q: cibi grossi assumpti sepissime causassent ibi oppila

tionem.chilus ṽo transiens ad epar iaꝫ ſpoliatus eſt cibi groſſicie. Et quo ad coꝛ dic ꝙ nõ erat opus. Pꝛiͦ qꝛ caloꝛ coꝛdis ē foꝛtiſſimꝰ ſufficiēs penetrare foꝛtiter ⁊ īpetuoſe ꝑ cõtenta in ſuis ventriculis. Scḋo qꝛ ꝑs purioꝛ ⁊ ſubtilioꝛ ſanguis in epate geniti tranſit ad ipm̄ que faciliꝰ patitur abſqꝫ eiꝰ diuiſione in ꝑtes minutas. Ad 2m dubium dic ꝙ cholera rubea ⁊ melancholia deferuntur ꝑ ramulos aliquos radicis vene poꝛte coniūctos his in qͥbꝰ fit ſecūda digeſtio ⁊ reflexos vſqꝫ ad ſupficiem epatis in eiꝰ cõcaua ꝑte. Et ibidem epati īfiguntᷣ duo cānales recipiētes ſibi ꝓpꝛios hūoꝛes a dictis ramulᷣ. Unꝰ breuis ⁊ ſtrictiſſimꝰ deferēs cholerā ab epate ad ciſtiꝫ fellis. Alius longꝰ ⁊ latꝰ depoꝛtās melēiam ab epate ad ſplenē. Et iſti duo cānales non oꝛti ſunt ab epate: lꝫ ſibi ꝯiūgantᷣ: ſed deferēs cholerā oꝛtus ē a ciſti fellis: ⁊ deferēs melācholiā oꝛiᷣ a ſplene.

In tertia ꝑte dicit p̄mo ꝙ in omi decoctiõe alicuiꝰ ſucci qͣlis ē digō chili in epate eſt aliq̇d vt ſpuma ⁊ aliq̇d ſicut fex vel hypoſtaſis. Et foꝛte cū iſtis eſt aliq̇d aduſtū ſi decoctio fuerit ſupflua: aut aliq̇d nõ bene coctū ſi decoctio fuerit diminuta. Secūdo dicit ꝙ ſpuma 2e digōnis eſt cholera rubea ⁊ hypoſtaſᷣ .i. fex ē mēlia Et hi duo hūoꝛes ſᷣt nāles. Sꝫ ꝑtes ſbtiles rei aduſte ī digōe ſupflua ſᷣt mala choľa rubea: ⁊ ꝑtes eiꝰ gͣſſe ſᷣt mēlia mala ñ nālis. Et illō qḋ ē diminute coctū ē phľa. Tertio dicit ꝙ illud de hoc toto .ſ. de tota maſſa hūoꝛū qḋ eſt res colata .i. depurata a dicꝭ ſupfluitatibus ⁊ bñ cocta .ſ. neqꝫ minus neqꝫ magis oppoꝛtuno ē ſanguis q̄ tñ ē ſubtilioꝛ ꝙͣ dꝫ ꝓpter aq̄ſitatē ei īmixtam q̄ neceſſaria ē ad faciendū ipm̄ penetrare donec intrauit venā cõcauam. ¶ Queriᷣ vtruꝫ .4. humoꝛes ſiᷣ tꝑe in epate gn̄antur. Arguiᷣ ꝙ nõ p̄mo oē qḋ decoq̇tur ꝑͦus, decoquiᷣ diminute ⁊ imꝑfecte ꝙͣ cõplete. Impoſſibile enī eſt ꝙ de nõ cocto penitꝰ fiat ſaltꝰ ad ꝑfcē coctū nõ trāſeundo ꝑ medium cū nā̄ ſucceſſiue ꝓcedat in oꝑibus taꝫ ex ꝑte reſiſtētie paſſi ꝙͣ ex limitatõe ṽtutꝭ actiue ergo phľa qḋ eſt ſanguis diminute coctꝰ ꝑͦus tꝑe ſanguine gn̄aᷣ q̄ eſt humoꝛ ꝯplete coctus. Idē põt argui de ſanguine ꝙ gn̄atur ꝑͦus cholera: qꝛ ſanguis ē tēꝑate coctꝰ ⁊ cholera ſupflue cocta. Tertio īpoſſibile eſt caloꝛē epatis digeſtiuum ſiᷣ ⁊ ſemel tāgere ꝑtes oēs chili: cū oē agens ꝑͦus agat in ꝓpinquū ꝙͣ in diſtans. Et in ſignū huius rei q̄dam chili ꝑtes euadūt intacte a 2a digōne ⁊ tranſeūtes in venas fiūt mā̄ hypoſtaſᷣ. vt meminit galᷣ. ꝯmēto vlt. p̄mi ꝓnoſticoꝝ. Quarto. phľa caſualiter fit in epate .ſ. duꝫ digō eſt diminuta ⁊ nõ aliter: vt videᷣ h̄ p̄n. innuere dū dicit: ⁊ res foꝛtaſſe erit cuꝫ eis aut q̄ ad aduſtionē ꝑuenit ſi decoctio fuerit ſupflua: aut res q̄ nõ eſt bene cocta ſi decoctio fuerit minoꝛ ꝙͣ dꝫ. Quinto mēlia nõ gn̄atur in epate īmo eſt ꝑs chili terrea q̄ refugit oꝑationē epatis. Iuxta illud galie .2. de ṽtutibꝰ nālibus. Qḋ enī ſufficiēter groſſum ⁊ terreſtre ⁊ finaliter effugit tranſmutationē que in epate ad ſeip̄m trahit ſplenē. Sexto ꝑͦus tꝑe eſt vinū ꝙͣ ip̄ius ſpuma ⁊ fex: poſtꝙͣ enī vinū expꝛeſſum ē ab vuis ⁊ poniᷣ in vegete vľ dolio: tūc paulati ſpumā emittit ⁊ fex ſbſidet ſed generatio humoꝛū cõparaᷣ muſto .4. de vtilitate ꝑticularuꝫ. Septimo ꝑͦus eſt lac ꝙͣ caſeus butyrū vel ſerū. Nam ex lacte fiunt iſta: ⁊ tñ lac compaᷣ ſanguini .2. de elemētꝭ: ⁊ ſerum phlegmati ⁊ caſeus melācholie. Octauo actꝰ actiuoꝝ ſunt in patiēte diſpoſito. cū igiᷣ chilus ſit p̄ncipaliter diſpoſitꝰ ſanguificari ⁊ epar ex eo gn̄are intendat ſanguinē ſibi ſimilem nõ cholerā phlegma vel melācholiā ſequiᷣ ꝙ ſanguis p̄mo ⁊ p̄ncipaliter gn̄abiᷣ ⁊ humoꝛes aliꝭ ex cõſequēti. Nono ſicut inter cibos eſt aliq̇s phlegmaticus vt piſces aliq̇s cholericꝰ vt allia cepe poꝛri aliꝰ ſanguineꝰ vt oua ⁊ carnes. alter melācholicus: vt faber ⁊ caules ſic inter chilos ⁊ ſic citius ex chilo phlegmatico generabiᷣ humoꝛ phlegmaticus: ex melācholico melācholicꝰ: qm̄ in habentibꝰ ſimbolū facilioꝛ eſt tranſitus ſcḋo de generatiõe. Decimo inter epata q̄daꝫ ſunt nata generare magis phlegma puta frigida ⁊ humida q̄dam magis choleram puta calida ⁊ ſicca: ⁊ ita de aliꝭs ex parte igiᷣ p̄ncipiꝭ agētis ꝑͦus generabitur vnus hūoꝛ ꝙͣ alter. Undecimo. ſic ſe hꝫ chilus ad humoꝛeſ generandos ſicut maſſa ſanguis ad mēbꝛa nutriēda: ſed certū eſt ꝙ maſſa ſāguinis cito nutrit carnem ⁊ vix nutrit oſſa magna trāſmutatiõe ⁊ longa ad illud indigēs. Ita ergo videᷣ ſanguinē ex chilo faciliter gigni: melancholiā ṽo vix ⁊ longo tꝑe. ¶ Oppoſitū arguiᷣ p̄o. Idē eſt agens ſcꝫ caloꝛ epatis eadem mā̄ .ſ. chilus generatiõis q̄ttuoꝛ humoꝝ ⁊ ideꝫ tempus applicatõis agētis ad paſſum. igiᷣ pariᷣ gn̄abunᷣ omnes hūoꝛes.

In omni aūt decoctõe que eſt huiuſmodi eſt res que ē ſicut ſpuma: et res que ē ſicut hypoſtaſis: ⁊ res foꝛtaſſe erit cum eis aut q̄ ad aduſtionē ꝑuenit: ſi decoctõ ſupflua fuerit: aut res que nõ eſt bene cocta: ſi decoctõ fuerit minoꝛ ꝙͣ dꝫ. Spuma aūt ē cholera rubea: ⁊ hypoſtaſis ē melancholia que ambe ſunt naturales. Aduſti vero ſubtile eſt mala cholera rubea: ⁊ eiꝰ ſpiſſum eſt melācholia mala nõ naturalis: ⁊ ꝙ nõ bñ coctū eſt phľa ē. Qḋ aūt de hͦ toto res colata ē q̄ ē bñ cocta ē ſanguis. Qui tñ ꝙͣdiu ē ī epate ſubtilioꝛ exiſtit ꝙͣ dꝫ ꝑꝑ aquoſā ſupfluitatē q̄ ꝑꝑ reꝫ quā diximꝰ ē nccia.

Secūdo ſi humoꝛes ſucceſſiue gn̄arenᷣ eſſent plures ſcḋe digōnes iuxta pluralitatē humoꝝ diuerſis hoꝛis generatoꝝ qḋ inauditum eſt. Tertio ſi aliquis humoꝛ p̄cederet alios in gn̄atione: maxime is videreᷣ eſſe phlegma eo ꝙ eſt ſanguis diminute coctꝰ ſed tam facile videᷣ caloꝛi epaꞇ de ꝑtibus chili ſubtilibꝰ ⁊ calidis producerᷣ cito cholerā ꝙͣ facile ē ei ex ꝑtibꝰ groſſis fridis humidis producere phlegma quēadmodū in ſtipulis ſiccis: ita faciliter magnus icēditur ignis ſicꝑuꝰ ī lignis viridibꝰ groſſis. Quarto generatio humoꝛū in epate eſt ſiľis ebullitiōi ſuccoꝛum fructuū. quēadmodū enim caloꝛ oꝑans in maſſam ſuccoꝛum ſeꝑat etherogenea eoꝛum: ſic caloꝛ epatis agens in chilum ſeparat etherogenea chili. Sed in ſuccis fructuum ꝙͣp̄mum expꝛeſſi ſunt in ipſis ſunt in potētia ſpuma fex ⁊ mera gutta: ⁊ ꝑ actionem caloꝛis deducunᷣ ſimᷣ ad eſſe ꝑfectū ſpuma aſcēdente fece deſcēdente ⁊ mera gutta in medio claritatē accipiente. Quinto digō nõ eſt niſi bona ꝑmixtio humidi cõuenientis cū ſicco idoneo a caloꝛe nāli ſeꝑante ſuperfluū. impoſſibile ergo ē ꝑ digōnem chilum verti in ſanguinē ꝑ ſecūdam digōnem q̇n ſiᷣ tꝑe ſeꝑeᷣ aliq̇d vt ſpuma: ⁊ aliq̇d vt fex ⁊ id eſt humoꝛes ſimᷣ gn̄ari. ¶ Attende p̄mo ꝙ duplex eſt humoꝝ generatio. q̄daꝫ p̄ma q̄ .ſ. ex chilo fit immediate. Alia ſcḋa que fit ex humoꝛibꝰ inuicem puta cū fit ex phľate ſanguis vel ex ſanguiē cholera vel ex choľa mēlia. ¶ Attēde 2o ꝙ dupliciᷣ intelligi põt oēs humoꝛes ſiᷣ tꝑe in epate gn̄ari. Uno modo p̄ciſe ⁊ adeq̄te ſic ꝙ oꝑatio caloꝛis nālis epatis in chilum ſiᷣ ⁊ ſemel adeq̄te incipiat mediet ⁊ finiat ex chilo facere ſanguinē ⁊ alios hūoꝛes. Alio mō cū q̄dam latitudine puta ꝙ durāte tꝑe 2e digōnis q̄ fit in epate generenᷣ ex chilo q̄ttuoꝛ humoꝛes ⁊ ponanᷣ ſiᷣ in eſſe actuali ⁊ ꝑfecte diſtincto. ¶ Attēde 3o ꝙ phlegmatis eſſe dupľr attendiᷣ. Uno mō penes diminutiōem digōnis. Iuxta illud p̄n. ꝑͦus dcm̄ phľa eſt ſanguis non bñ coctꝰ ⁊ hoc mō chilus aliq̄liter rubificatus in meſeraicis vel incipiēs digeri in epate põt dici phľa nec phľatis nomē hoc mō acceptū eſt ꝓꝑͦuꝫ nomen humoꝛis ab aliꝭs tribꝰ ſpē diſtinctū. Alio mō penes ſbaꝫ groſſam viſcoſam aqueā h̄ntē cõpľonem frigidā ⁊ humidā ſapoꝛem inſipidū coloꝛē album finē oꝛdinatum ad p̄dictas phľatꝭ neceſſitates ⁊ vtilitates: ⁊ hoc mō eſt humoꝛ ab aliꝭs tribꝰ diſtinctꝰ. ¶ Attēde 4o ꝙ lꝫ chilus videatur eē ſba homogenea ꝑ totū: ē tñ in veritate multipliciter cõpoſitus .ſ. ex ꝑtibus groſſis terreſtribꝰ reſpondentibꝰ melācholie ⁊ ex frigidis viſcoſis aquoſis coꝛrñdentibus phľati ⁊ ex aereis ꝓpoꝛtionatꝭ ſanguini ⁊ igneis leuibꝰ rñdentibus cholere. magna tñ inueniᷣ in ipſius cõpoſitione diuerſitas ſᷣm diuerſitates ciboꝛū ex q̇bus fit. Ex aliq̇bus enī cibis fere nulla gn̄atur mēlia puta ex aq̄ carnis ⁊ vitellis ouoꝛū ⁊ teſticulᷣ galloꝝ ⁊ vino vinoſo ſubꝛubeo claro: ⁊ ex aliq̇bus nullū phľa puta ex alliꝭs: ⁊ ex aliꝭs nulla cholera vt ex lactucis ⁊ cucurbitis ⁊ ex aliꝭs fere nullꝰ ſanguis puta ex lētibꝰ ⁊ caulibꝰ. ¶ His p̄miſſis dic p̄mo ꝙ phľa cuius eē attēdiᷣ penes diminutiōem digōnis p̄gn̄aᷣ aliꝭs humoꝛibꝰ qꝛ ſemꝑ imꝑfecte coctū p̄cedit ꝑfecte coctuꝫ. Dic ſecūdo ꝙ gn̄atõe 2a humoꝝ nõ oēs humoꝛes ſiᷣ gn̄anᷣ. clarū etenī eſt ſemꝑ illū ꝑͦus gn̄ari ex quo fit alius. Dic tertio ꝙ non oēs humoꝛes ſemꝑ generanᷣ ſiᷣ p̄ciſe ⁊ adequate gn̄atione humoꝛum p̄ma. nihil enī ꝓhibet vel ex ꝑte chili: vel ex ꝑte epatis: vľ ex mō applicatiōis agētis ad paſſum ꝑtē aliquā chili coꝛrñdentem alicui ꝓꝑͦo humoꝛi paulo ꝑͦus incipe digeri ⁊ eſſe p̄digeſtā parte alia coꝛrñdente alteri humoꝛi. Dic 4o ꝙ in hoīe tēꝑato vtente cibis tēꝑatis oēs q̄ttuoꝛ humoꝛes pꝛima gn̄atione gn̄anᷣ in epate ſiᷣ tꝑe .ſ. tꝑe illo quo ꝑdurat in epate 2a digō. ꝓbaᷣ id per rõnes poſt oppoſitū. ¶ Ad argumēta ante oppoſitū. Ad p̄mū dic ꝙ eſt ꝓ p̄mo dicto. Ad 2m dic ꝙ ita cito gn̄aᷣ cholera ex ſbtili ꝑte chili ⁊ caloꝛe intenſo ſicut ſanguis ex ꝑte mediocriter groſſa ⁊ caloꝛe moderato. Ad tertiū dic ꝙ ꝓbat tertiū dictū. Ad 4m dic ꝙ arguit de phľate qḋ ſupabūdat ꝑ viam diminute decoctõis vľ ex parte chili phlegmatici vľ ex diminutõe caloꝛis epaꞇ. Ad q̇ntū

dic ꝙ melēcolia nō effugit penitꝰ trāsmutationē q̄ fit in epate: sed sanguificationem ipsius. Ad sextū dic ꝙ sīlr̄ tp̄e sunt spuma fex ⁊ mera gutta in vino ⁊ alijs succis sub esse ꝯfuso ⁊ simul tp̄e sequestrātur paulati ⁊ ad cē ꝯpletū dicūtur. Ad 7m dic ꝙ in h̄ cōparat̄ lac sanguini ꝙ ē etherogeneū veraciter in ptibꝰ sicut sanguis ʒ nō in h̄ ꝙ sic lac p̄cedit ʒ viā gn̄a-tōis butyꝝ casēū ⁊ serū et resoluit̄ i hos sic sanguis p̄cedat ph̄la cholerā ⁊ melēciam ⁊ in has resoluat̄ sicut q̄daʒ opinati sunt.

Istud vō qd̄ est sanguis cū ab epate sepat̄ ab aquositate ēt sup̄flua ilico mūdat̄: q̄ necessaria nō ē nisi ꝓpter cām quādaʒ q̄ iā sublata est. Extrahitur ergo aquositas ex sanguīe in vena que ad renes descēdit: ⁊ fert secū sanguinē qui ad renes nutriendos sua q̄ntitate ⁊ q̄litate bonus existit. Nutritq3 renes vnctuositas huiꝰ aquositatis ⁊ sanguineitatis: deīde aliud qd̄ remanet ad vesicam tendit ⁊ post ad virgam. Sanguis autē essentie bone per venam magnam agibbositate epatis ascendenteʒ vadit et tendit per venas: que ab ea vt rami separantur: deinde in gedeguil venarum: postea in segueti gedeguil: post in sugentibus segueti: deinde in venis que sunt sicut villi capillaribus similes: postea sanguis ab earum orificijs resudando labitur in membra ex parte diuina.

Ad 8m dic ꝙ chilꝰ s̄m diuersitatē suaꝝ ptium ē dispositꝰ verti in omēs hūores etsi ī 2a digōne nō intendat̄ oīuʒ humoꝝ p̄ncipal̄r gn̄atio euenit nihilominꝰ ex necessitate m̄āe sicut pili circa podicē ⁊ in titillicis q̄ plus obsunt q̄ ꝓsunt sed ex necessitate m̄āe erūpunt. Ul̄r dic ꝙ intēdit̄ a nā oīum humoꝝ gn̄atio ꝓpt̄ hoꝝ nec̄itates ⁊ vtilitates p̄narratas. Ad nonū dic ꝙ ē ꝓ 3o dcō. Ad decimū dicit sil̄r. Ad 11m dic ꝙ ex pte m̄āe est aliq̄ sil̄itudo ʒ ex pte agētis ē magna diuersitas: nā idē agens. s. calor epatis oēs hūores i epate generat: sed nō idē calor facit carnē ⁊ os de massa sanguis. ¶ Querit̄ 2o. q̄re magis nec̄ia est aq̄sitas ad penetrationeʒ sanguis p capillares vēas epat̄ q̄ ad penetrationē ipsiꝰ p vēas capillares disseminatas in alijs m̄ēbris cū sanguis in vēis ꝯtinue ꝓcedat ingrossando ⁊ fiat cōpactior ⁊ magis digestus qn̄ subintrat capillares venas m̄ēbroꝝ q̄ qn̄ trāsit p epar. Dic p̄mo ꝙ aq̄sitas rorida et sudoralis: iuuat ad penetratiōem sanguis in venis capillaribus m̄ēbroꝝ singuloꝝ sicut aq̄sitas vrinalis iuuat eiꝰ penetratiōem p capillares vēas epat̄. Dic 2o ꝙ sanguis trāsituri p venulas epat̄ quātitas ē magna videl3 tāta ꝙ sufficiat nutrire totū corpꝰ: trāsituri vō p capillares venulas alioꝝ m̄ēbroꝝ modica ē cuiq3 pticule sibi vicine ꝓportionata. Dic 3o ꝙ in epate massa sanguis plus h3 de melēcolia ⁊ ph̄late inspissantibꝰ q̄ h̄eat in alijs m̄ēbris pticula(ribꝰ: ⁊ iō maiori eget aq̄sitate vt faciliꝰ ꝯfluat.

In 4a pte dicit p̄mo p̄n. ꝙ cū sanguis sepatus est ab epate: tūc statim m̄ūdat̄ ab aq̄sitate sup̄flua q̄ non erat nec̄aria nisi vt faceret sanguinē penetrare: ⁊ hec necessitas remota ē postq̄ sanguis exiuit epar ⁊ intrauit venā cōcauam. Scd̄o dicit ꝙ hec aq̄sitas extrahit̄ a sanguīe currēs in vēa q̄ descēdit ad renes ⁊ portat secū sanguinē q̄ idoneꝰ est quātitate ⁊ q̄litate ad renes nutriēdos ⁊ vnctuositas huiꝰ aq̄sitatis ⁊ sanguineitatis nutrit renes. Tertio dicit ꝙ illud qd̄ remanet de dicta aq̄sitate trāsit ad vesicā: ⁊ postea de vesica ad vgā in viris ⁊ in mulieribꝰ ad collū vesice ⁊ vuluā. ¶ Attēde p̄o ꝙ sanguis exiens ab epate stati subintrat cū aq̄sitate sibi īmixta venaʒ cōcauam quā ifra p̄n. appellat venā h̄ntē ventrē. Et illa diuidit̄ i venā ascendentē q̄ sursum defert sanguinē ad nutrienduʒ m̄ēbra sup̄iora. et venā descēdentē maiorē p̄dicta q̄ deorsum portat sanguinē ad nutritionē inferioꝝ: ⁊ p̄usq̄ ista vena applicet̄ dorso: et descēdat ad inferiora emittit duos ramos q̄ dicunt̄ emulgentes vene: q2 emulgent aquositatē a sanguine ⁊ deferūt eam ad renes cū aliqua sanguis pte ad renes nutriendos: sanguis ergo q̄ cōtinetur in vena ꝯcaua cū aquositate multa p̄us depurat̄ ab illa aq̄sitate q̄ diuidat̄ ⁊ distribuat̄ m̄ēbris sup̄ioribus ⁊ inferioribus ⁊ trahitur hec aquositas a venis emulgētibus quoꝝ vna vadit ad dextrū renē: ⁊ alia ad sinistrū. ¶ Attende 2o ꝙ a venis emulgentibus subintrātibꝰ ambos renes resudat vnctuositas ⁊ sanguinositas aquositatis vrinalis. s. ps aerea pinguis ⁊ penetrans in poros renum nutrit eos: ita ꝙ renes nō habēt alias venas non pulsatiles deportātes eis sanguinē ad ipoꝝ nutritiōʒ p̄ter emulgētes a q̄bus sugunt totū pingue nutrimētale sanguineū qd̄ secum affert a vena cōcaua aquositas vrinalis. ¶ Attende tertio ꝙ dicta aquositas recedit a renibꝰ spoliata penitꝰ oī humido nutrimētali ⁊ per poros vritides q̄ venis assimilant̄. fertur ī vesicā associata hypostasi que deflurit a vēis: ⁊ aliqua portōe cholere a q̄ capit aliq̄d substātie ⁊ coloris ⁊ ingressa vesicam nullū p̄bet ei nutrimētū īmo vesica habet venas ꝓprias portantes eiꝰ sanguinē per quem nutritur: sed paulatim accumulata ⁊ retenta ibidem p musculuʒ qui vesicaʒ claudit tandem grauās pondere vel extēsione: vel acuitate per virgā eij(citur: vel per collū vesice in mulieribus.

In q̄nta pte dicit ꝙ sanguis bone essentie. i. mediocris in subtilitate et grossicie ⁊ mundatus aquositate: p̄mo vadit per venā magnā ascendenteʒ a gibbositate epatis: scil3 venam cōcauam: deinde subintrat venas sine medio ortas a vena cōcaua: ⁊ ab illis subintrat ramos earū qui vocant̄ gedeguil ⁊ recedens a gedeguil intrat eaꝝ ramos qui vocātur segueti ⁊ a segueti recedens intrat ramos ortos ab eis sugētes ab his sanguinē. Et ab illis ramis exiens intrat venas subtilissimas: consimiles venis capillaribꝰ. Et ab orificijs harū venularum resudando fluit in membra ex parte diuina. ¶ Attende p̄mo ꝙ vena nō pulsatilis est vas a natura factū pro custodia sanguis ⁊ delatiōe ipsius ī m̄ēbra nec vsq̄ corporis naturaliter est inuenire sanguinē extra venam nisi in ventriculis cordis. ¶ Attende secūdo ꝙ vene nō pulsatiles totius corporis sunt inuicē colligate ad instar arboris cuius radix disseminata est intra corpus epatis ⁊ truncus est vena ꝯcaua ⁊ stipites orti a trūco sunt vena ascēdens ⁊ vena descendens. Et palmites ab his stipitibꝰ orti sunt vene gedeguil: ⁊ rami exorti ab his palmitibꝰ sunt vene segueti. Et ramuli ꝓdeuntes ab his ramis sunt venule cōiuncte venis capillaribus: vene vero capillares sunt tenuissime oīum quarū orificia m̄ēbris applicātur. ¶ Attēde 3o ꝙ circa hoc ꝙ dicit p̄n. postea sanguis ab earum orificijs resudando labit̄ in membra. ꝙ per sanguineʒ intelligit humiditatem innoīatam ex sanguine genitā in extremitatibꝰ venarum capillarium per tertiā digestionē nisi velis dicere ꝙ in illa digestiōe sanguis nō mutat speciem. ¶ Attende q̄rto circa hoc ꝙ dicit ex parte diuina. ꝙ resudatio sanguinis in m̄ēbra videt̄ esse q̄si diuina res ⁊ miraculosa. Primo in hoc ꝙ res satis grossa qualis ē innoīata humiditas penetrat in poros adeo p̄uos vt sensui sint ip̄ceptibiles. Secūdo in hoc ꝙ quodlibet m̄ēbrorū quasi sapiens ⁊ optime doctū sibi ꝓpriū attrahit ⁊ reijcit cōtrariū cū videamꝰ hoīes rōnis participes sepissime deteriora eligendo deficere. Tertio in hoc ꝙ forma substātialis id qd̄ resudat in formatura. s. rationalis anima dei solius opus est res vere diuina.

Sanguis vero cā efficiens. In hac pticula q̄ est de causis humoruʒ sunt. 7. ptes. Pria ps est de causis sanguis. Scd̄a de causis cholere ibi |Efficiens vō cholere| Tertia est de cāis phlegmaticis ibi |Efficiēs aūt ph̄latis| Quarta d̄ cāis melāncholie ibi |Melācholie aūt hypostasi vel| Quinta de cāis multitudīs melācholie ibi |Melāncholia aūt fit melēcolia| Sexta de cāis effectiuis humoꝝ s̄m p̄mas qualitates actiuas ibi |Debes aūt scire| Septīa ꝙ aliq̄n cōplexio aliq̄ generat hūorē sibi ꝯriuʒ ibi |Necq3 op3 vt ster|

In p̄ma pte dicit ꝙ cā effectiua sanguis est calor temp̄atus ⁊ m̄ālis est nutriēs temp̄atū ⁊ formalis digestio bona et finalis nutrire corpꝰ. ¶ Sed instabit aliq̄s. p̄mo q2 si cā efficiens esset sanguis temp̄atus calor distemperati in calore vl̄ frigore nō haberēt sāguinem cū careāt eius effectiua cā. Secūdo si cā eius materialis esset nutriens tēperatū nutriti cibis distemp̄atis: puta porris allijs caulibꝰ ⁊ salsis ⁊ bibētes aq̄s aut fortia vina carerent sanguine. Tertio in male digerentibꝰ inuenit̄ sanguis sepe nō modicus: ⁊ tn̄ in eis non est decoctio bona. Quarto oēs humores nutriunt corpꝰ ergo nō est ꝓprius finis sanguini nutrire corpꝰ. Quinto sanguis m̄ēstruꝰ est sanguis verus: ⁊ tn̄ non nutrit corpꝰ nec gn̄atur a calore tēperato cū mulieres sint nā frigide: nec est ipsius decoctio bona cū eijciatur vt sup̄fluus ⁊ īdigestus. Sexto multa sanguis quātitas ꝯuertit̄ in sp̄ūs: ⁊ illa non nutrit corpꝰ. Septimo sanguis arterialis gn̄atur a maximo calore. s. a calore cordis q̄ est q̄si igneus. Octauo sanguis est res calidior q̄ sit in corp̄e post cor ⁊ sp̄ūs: vt p̄us dem̄ est. c. de cōplexionibꝰ m̄ēbroꝝ. Non igit̄ efficit cū calor tempatꝰ sed excessiuꝰ. ¶ Pro solutiōe harū obiectionū ⁊ silr̄iū. Attēde p̄mo ꝙ ad hoc vt calor efficiat sanguinē ⁊ dicat̄ eius effectiua causa nō req̄ritur ꝙ sit tēperatꝰ ad pondus videl3 mixtꝰ cū frigiditate sil̄is gradus: neq3 req̄rit̄ vt sit tempatꝰ ad insticiā: sed sufficit ꝙ respectu chili vel ptiū eius aptarū fieri sanguis nō tn̄ excedat ꝙ ꝯuertat illas ptes

in spumā amarā que cholera dicit̄ vel in humorē adustū neq̄ tñ sit diminut⁹ ꝙ nequeat ipas satis digerere: sed faciat ex eis phl̄a: imo sit medius int̄ hec extrema. ¶ Attēde scđo ꝙ cū dicit̄ ꝙ cā materialis sanguinis ē illud qđ est tēperatū de nutriētib⁹ ⁊ de bonis potib⁹ intelligi dꝫ ꝙ ptes calide ⁊ hūide dulces cibi vl̄ pot⁹ vel chili mediocriter grosse sunt

Sanguis vero cā efficiēs est calor tempat⁹. Et cā materialis ē qđ de nutrientib⁹ est tempatū ⁊ de potib⁹ bonis. Et formalis cā ipsius ē decoctio bona. Et ei⁹ cā finalis ē vt nutriat corpus. Efficiēs vero cholere rubee cā est igneus calor supfluus ⁊ p̄prie in epate. Et eius cā materialis ē qđ de nutriētib⁹ ē subtile calidū dulce ⁊ vnctuosum ⁊ acutū. Et ei⁹ q̄dē cā formalis est de decoctõe ad superfluitatē p̄cedere. Et eius finalis cā est necessitas ⁊ vtilitas quas nominauimus

Efficiēs aūt phlegmatis cā est caliditas abbreuiata. Et ei⁹ materialis cā est qđ de nutrientib⁹ ē grossum viscosum frigidū ⁊ humidū. Et eius cā formalis ē de decoctõe abbreuiatio Et ei⁹ finalis cā ē necessitas eius. Et vtilitas ipsius quas nominauimus

mā sanguinis ⁊ tales ptes tempate dicūt̄ nō simpl̄r sed ꝯparatiōe ad subtiles igne as paratas cholerizari ⁊ grossas fridas patas phlegmatizari vl̄ mel̄izari. ¶ Attēde tertio ꝙ p bonā decoctionē que ponit̄ forma sanguis nō intelligit̄ digestio oīo pfecta q̄lis est in sanissimis: sed digō media int̄ illā que sua supfluitate chol̄izat: ⁊ illā q̄ sua diminutiōe phl̄atizat. ¶ Attende q̄rto ꝙ decoctio cū sit mot⁹ nō est p̄p̄e forma sanguis. nā sanguis ē sb̄a nature ꝑmanētis hñs formam sb̄lis nature: cui q̄ nō est nomē ipositū ⁊ digestio bona est cā ipi⁹ imediata. dicit̄ hic ꝙ formalis cā sanguis est decoctio bōa. ¶ Attēde q̄nto ꝙ lꝫ alij humores a sanguie cōicent aliq̄lit̄ cū sanguine in actu nutriēdi f̄m gal̄. differūt tñ ab eo in hoc. Primo ꝙ nō nutriūt vniuersum corp⁹: sicut nutrit sanguis. Scđo in hoc ꝙ nunq̄ nutriūt soli: sed cōmixti sanguini dñante sanguie: vt plurimū in tali mixtura: ⁊ ideo de ipsis nō p̄p̄e dicit̄ ꝙ nutriūt sed cōnutriunt. ¶ Attende sexto ꝙ q̄uis sanguis menstru⁹ nō semp nutriat corp⁹: est tñ ad hoc genit⁹ ⁊ a natura ordinat⁹ vt nutriat fetū in vtero matris. Cuius rei signum est ꝙ mēstrua solum supueniunt mulierib⁹ tpib⁹ q̄bus sunt apte ad ꝯcipiendū. s. int̄. 14. ⁊. 15. ānos. finis ergo sanguis ē nutrire corpus actu vel aptitudine. ¶ Ad p̄mū obiectum dic ꝙ lꝫ distempati in calore vel frigore nō hēant calorem tēperatum tēperie ponderis vel iusticie: hñt tamē tempatum int̄ cholerizātem ⁊ phl̄atizātē respectu materie sanguis. Ad 2ᵐ dic ꝙ ī nutriētib⁹ distempatis semp est aliq̄ pars apta sanguificari media existens īter cholerizabiles ⁊ melācholizabiles in q̄busdam maior ī alijs minor. Ad tertiū dic ꝙ in male digerētibus est aliq̄ decoctio bona bonitate q̄ sufficit ad sanguificatōē respectu aliquarū ptium chili. Ad 4ᵐ dic ꝙ nec oēs humores nutriūt corp⁹ totū nec alij a sanguie p̄p̄e nutriūt sed cōnutriūt. Ad 5ᵐ dic ꝙ sanguis mēstruus nutrit aliqđ corpus actu vel aptitudine. Dic etiā simil̄r de sanguine aliunde a corpe emisso. Ad 6ᵐ dic ꝙ sanguis non vtit̄ in spūs sed eius ps subtilior ⁊ vaporosa. Vel dic ꝙ cōuersio sanguis in spūs est modus nutritiōis ⁊ refocillatio quedā viriū. Ad 7ᵐ dic ꝙ licet calor cordis sit multū intensus: nō tamē recedit a terminis sanguificatiōis.

Ad octauū dic ꝙ lꝫ sanguis sit multi caloris respectu tēperamēti iusticie: vel ponderis: est tamē tempat⁹ cōparatiōe ad corpus quod nutrit.

In secūda pte dicit ꝙ efficiens cā cholere rubee est igne⁹ calor superfluus p̄p̄e in epate. Et materialis est illud qđ est subtile calidū dulce ⁊ vnctuosum ⁊ acutū ex nutrientibus. Et formalis est p̄cedere de decoctione bona ad supfluitatem decoctiōis. i. forma substātialis innoiata sequēs supfluam digestionem citra adustionē. Et finalis sunt necessitas ⁊ vtilitas cholere iam dicte. s. nutrire cū sanguine mēbra cholericarum complexionū ⁊ cistim fellis f̄m p̄n. ⁊ facere penetrare sanguinem ⁊ abstergere intestina a phl̄ate ⁊ fecibus ⁊ excitare expulsiuam intestinorum inferius. ¶ Sed instabit aliq̄s p̄mo q̄ aliq̄ phlegmatici pl̄imam hñt in stomacho cholerā. Juxta illud gal̄. 2. cōplexionum. Cognoui q̄sdam in q̄bus phl̄a vehemēter dñabatur: ⁊ cū hoc ī stomachis eorū cholera citrina multa adunabat̄: ita ꝙ oportebat eos euomere ipam ante cibum post potū aq̄ mel̄te ⁊ vini: ⁊ tñ in eorū epate nō ē calor igne⁹ neq̄ supfluus. Scđo in tēpatis corpībus inuenit̄ notabilis portio cholere: ⁊ tñ non hñt calorē epatis igneū: neq̄ supfluū. Tertio in estate multiplicat̄ cholera: ⁊ tñ epar ⁊ iteriora sunt min⁹ calida estate q̄ hyeme. Juxta illđ hyp. amph. p̄ma vētres hyeme ⁊ v̄e sunt calidissimi nā: igit̄ nō a calore supfluo gñatur cholera. Quarto dulce est p̄p̄e mā sanguis: tū q̄a dulcedo fundat̄ in sb̄a tēperata int̄ calidū ⁊ fridū: tū q̄ est sapor p̄pri⁹ sanguis. Nō igit̄ est p̄p̄a mā chol̄e. et sil̄r argui pōt de vnctuoso. Quinto amar̄ ē affine cholere tā in ꝯpl̄one q̄ in sapore: g̃ potius dꝫ poni mā lis cā cholere q̄ dulce vel vnctuosum. Sexto arguit̄ ꝯ id qđ dicit: ⁊ p̄prie in epate. Calor cordis est magis cā cholere q̄ calor epatis. Nam vt ait gal̄. p̄mo cōplexionū sanguis nō acq̄rit calorē nisi a corde: ergo nec cholera a fortiori. ¶ Pro solutiōe obiectorū attende p̄mo ꝙ vn⁹ ⁊ idem calor est tempat⁹ ⁊ supfluus igne⁹ compatione ad diuersa passa vt calor epatꝭ tpati corpis relat⁹ ad ptes chili subtiles ⁊ iflāmabiles est supflu⁹ efficiens ex eis cholerā ⁊ relat⁹ ad ptes chili mediocriter grossas ⁊ dulces est tempat⁹ efficiēs ex eis sanguinē.

¶ Attende secūdo ꝙ idē cibus ⁊ idē chil⁹ sūt mā sanguinis ⁊ mā cholere f̄m calores q̄bus obuiāt. Exēpli gratia mel in chol̄icis facil̄r transit ī cholerā ⁊ fit sāguis ī phl̄aticis. Juxta illud ga. 4. simplicis medicīe Non ē mirū: neq̄ non manifestū q̄n mel etsi est dulci⁹ oī regenerꝫ in corpe humorem q̄ est amarior hūoribus oīb⁹: ⁊ facit illud ī iuuentute p̄p̄e ⁊ in hñtib⁹ nās calidas ⁊ in febricitātibus pmutationē suā: ⁊ suā cōuersionē ad cholerā. In corporib⁹ vero in q̄b⁹ inuenit supfluam frigiditatē: aut p̄p̄t etatē: aut cā ꝯpl̄onis nālis: aut cā infirmitatis ꝯuertit̄ ⁊ pmutat̄ ad sanguinē bonū tpate cōplexionis cū facilitate: hec gal̄. Simil̄r de lacte intellige ꝙ facil̄r cōuertitur in cholerā q̄n dat̄ supcalefactis ſꝫ in phl̄aticis velocit̄ acetosat̄: ⁊ in sanguineis ⁊ tēpatis fit sanguis bon⁹. ¶ Attēde 3° ꝙ lꝫ amarū sit p̄portionatū chol̄e in cōpl̄one ⁊ sapore: nō tñ hic a p̄n. ꝯnumerat̄ int̄ mās cholere: q̄ est grosse sb̄e terrestris q̄si cineritie nō nutritiue. Nec etiā salsum q̄m pl̄ima q̄ sale ꝯdiunt̄: sunt grosse sb̄e sicut porcine carnes anguille alose salmones: ⁊ ista generant grossos hūores nō cholerā purā. ¶ Ad p̄mū obiectū dic ꝙ phlegmatici nō sunt penit⁹ denudati a cholerico hūore: q̄ licet epatis eorum calor sit debilis comparatus ad totum chilum: est tamen superfluus comparatus ad aliquas chili ptes p̄nas cholerizari. Dic 2° ꝙ phl̄atici non hñt pl̄imā in stō suo cholerā nisi ex errore aliquo puta cū porus expulsiu⁹ cholere deriuat̄ ad stōꝫ maior q̄ ad intestina: vl̄ cū porus deserēs cholerā ad intestina opilatus ē. Ad 2ᵐ dic sil̄r. Ad 3ᵐ dic ꝙ lꝫ īnatus calor sit maior ī hyeme ſꝫ inferiora calor tñ cōflat⁹ ex īnato ⁊ illato ab aere ē maior ⁊ ille est cā mltiplicatōis cholere. Ad 4ᵐ dic ꝙ soluit̄ p secūdū nōbile Ad 5ᵐ dic ꝙ soluit̄ p tertiū notabile. Ad 6ᵐ ꝯcede ꝙ calor cordis receptus in epate facit nō modicū ad gñationem sanguis et cholere: sed ille calor iā est epatis.

In tertia pte dicit ꝙ efficiens cā phl̄atis est caliditas abbreuiata. i. remissa. Et mālis ē id qđ est grossum viscosum frigidū hūidum ex nutriētib⁹. Et formalis est diminutio digōnis. i. forma sb̄alis hūoris īnoiata sequens diminutionē digōnis. Et finalis est duplex necessitas ⁊ vna vtilitas phl̄atis p̄dicte. s. fieri sanguis tpe necessitatis ⁊ nutrire cum sanguine mēbra phl̄atica ⁊ humectare iuncturas. Sꝫ instabit aliq̄s. p̄mo q̄ cholerici frequēter incurrūt egritudies phl̄aticas: puta passiones arteticas ⁊ palises: ⁊ si attenderis plures inuenies arteticos ⁊ paliticos etiā a frigida cā cholericos q̄ phl̄aticos. Secūdo vini mlt̄a quantitas gñat egritudines frigidas phl̄aticas Juxta illud gal̄. 3° ꝯpl̄onū. Ex potatiōe enī supflui vini fiunt apolexie ⁊ palyses ⁊ subeth ⁊ epilentie ⁊ spasmi ⁊ tetani: ⁊ he omēs egritudines frigide sunt. ⁊ tñ vinū nō est frigidum ⁊ humidū immo calidū ⁊ siccū. Tertio repletio nimia ex carnib⁹ ⁊ alijs cibis calidis ⁊ humidis multiplicat phl̄a: ⁊ tñ cibi tales nō sunt frigidi ⁊ humidi. Quarto in digōnibus tēperatorū corporū moderatis ⁊ pfectis gñatur phl̄a multiplex ad cholerā ⁊ mel̄iam: ⁊ tñ in eis nec calor est abbreuiat⁹: nec digō. ¶ Pro solutiōe horum obiectorū. attēde p̄mo ꝙ cholerici multi in his inferiorib⁹ regionib⁹ iueniunt̄ abundātes in phl̄ate ⁊ sepe vexati frigidis morbis non ex pte caliditatis eorū nec natiue cōplexionis: sed q̄a hñt stomachos rare cōtexture male digerētes: ⁊ sunt vt plurimū supflui in potu vñ cibi natant in suis stōis: ⁊ nō bene digerūtur: ⁊ frequēter sunt coitiui vltra modū. Et in eis ex coitu nimio digestio minuit̄ nerui debilitant̄ iuncture lassantur ⁊ ab extraneo calore: queꝫ ex motu acquisiuerunt multas sibi trahunt indigestas humiditates ⁊ cū his oībus hñt vias amplas vñ liberius ad eas labuntur sup

fluitates. ¶ Attēde 2° ꝙ vinum nō calefacit corp' : sicut medicīa sed tanꝙ cibus. Juxta illud gal. tertio de complexionibus. Jam enim ante demonstratum est ꝙ ipum non calefacit corpus ſm ꝙ est medicina: sed calefacit ipsum ſm ꝙ est cibus. Queadmodum enī materie igni ꝯueniētes in ignem adduēt ⁊ augmentant ipm similiter q eun q̄cibus cōue niēs ⁊ consiliis est corpori qđ natura calidū ē fortitudinez ei ꝓculdubio affert ⁊ calorē innatū: qui in ipo ē augmentat: ⁊ hec quidem res omni cibo cōmunis ē: vino aūt ꝓpinquum existit a corpe velociter ꝑmutari queadmodū ꝓpum est pingui ligno pini ⁊ coto ⁊ stupe ⁊ pici velociter ab igne ṙsolui. Et paulo p' sbdit. Nō semꝑ calefacit vinū corp' queadmodū neqꝫ oleū semꝑ īflāmat ignē ꝙuis oleū sit de ꝓpinquiorib' q̄bus ignis nutriť et magis ꝯueniens. Sꝫ si tu effuderis suꝑ flāmam ignis debilē ⁊ ꝑuam oleū multū repente flāmā illam non augmētabit sꝫ suffocabit eam donec oino extinguať. ⁊ siľr cū multa vini quātitas bibitur: ita vt corpus ipm moderari nō possit ⁊ vincere est ei' elongatio ab hoc ne aīalis calefaciat corp': sed ex eo gñanť egritudines: que sunt in vltimo frigiditatis. Ex his potest elici ṙnsio ad tria ꝑma obiecta. Ad 4m dic ꝙ lꝫ in tēꝑatis digō cibi totalis sentiať esse tēꝑata: digō tñ ꝑtium chili frigidarū humidarū ⁊ viscosaꝝ compata calori epatis coꝝ est abbreuiata ⁊ dict' calor illo ṙspectu.

Jn 4a ꝑte dicit ꝙ calor tempat' est cā efficiens (ē abbreuiat'. meľie hypostasiue. i. melācholie nālis q̄ est boni sanguis fex ⁊ turbulētia. Sed cā efficiens melācholie aduste ē caliditas excessiua Et cā mālis melācholie. s. tam aduste ꝙ nō aduste ē illud ex nutrientib' qđ est vehemēter grossum pauce hūiditatis ⁊ coꝝ calidum i. de numero nutriētiū vehemēter grossoꝝ illud qđ est calidū ē fortius in illo. s. in efficiendo mľiam adustā ꝙ sit grossum nō calidū. Vel expone sic. ⁊ coꝝ calidum est fortius in illo. i. calor in mā ꝓpa meľie est maior hūiditate: qm̄ si humiditas esset multa in vehemēter grossis ipsa poti' eēt mā phľatis ꝙ melācholie. Et cā formaľ meľie tam aduste ꝙ nō aduste ē fex hypostatica: vel grauitas hypostasiua: vt alij libri hñt. i. forma substātialis innoīata q̄ meľia ꝓna est residere deorsum ſm vnū duoꝝ modoꝝ q̄bus. s. res terrestres hūidis imixte sepanť ab eis videlꝫ vel ꝑ viam adustionis sbtili resoluto ⁊ grosso manēte: vel ꝑ viā simplicis residentie leui lato sursum ⁊ graui deorsum: vñ neqꝫ labiť neqꝫ resoluiť. i. ꝓpť quā cām neqꝫ faciliter effluit neqꝫ leuiter a corpe educiť sub forma vaporis. Et pōt hec dictō vñ referri tā ad cām materialeꝫ meľie ꝙ ad formalem: qꝛ vtraqꝫ ē cā q̄re neqꝫ faciliter labiť seu fluit aquositas neqꝫ cito resoluiť sicut cholera. Et hec est cā longe duratōis q̄rtanarum ⁊ sclirosum ⁊ cancroꝝ ⁊ leprarū. Et cā finalis meľie naturalis est necessitates ⁊ vtilitates antedcē. s. cū sanguine nutrire mēbra meľica ⁊ splenē ⁊ inspissare sanguinē ⁊ mūdato corpe in ꝑte ab ea excitare desideriū cibi in ore stōi. ¶ Sed īstabit aliq̄s ꝑmo q̄a sanguis solus a moderato calore gñatur: ⁊ alij humores ab īmoderato. Juxta illud gal. 2. naturaliū vtutū. Demonstratū est aūt ab illis viris. s. hypo. ⁊ aristo. cibo alterato in venis ab īnato calore sanguinē q̄dem cū moderatione q̄ ſm eū. alios vo humores ꝓpter īmoderatōes fientes. Nec deest rō: qꝛ nisi ita esset meľia deberet plus abūdare in tēꝑatis ꝙ in meľicis ambob' vtētib' eodē regimine cuꝫ tempati hēant ꝑncipiū effectiuū meľia magis ⁊ materia sit eadē in vtrisqꝫ. cum igiť melancholia sit humor alius a sanguine generabiť a calore īmoderato. Scđo si tempatus calor efficeret meľiam: melācholia esset nō frigida ⁊ sicca: sed tēꝑata: q̄a finis agētis naturalis ē assimilare sibi passum q̄ntū possibile est.

Tertio meľia fit maxie tpe autūni: ⁊ in etate senectutis. Juxta illud gal. 2. virtutū naturaliū. Et nimirū nigra demū cholera talis ē humor, quē q̄ sobrij sunt medici ⁊ phi suꝑabūdare aiebāt horarum q̄dem āni in autūno maxime. etatū aūt in his que post statum: ⁊ tñ neqꝫ autūnus est tempat' in calore: qm̄ ipsius dies sunt estiui ⁊ noctes sunt hyemales: neqꝫ senectutis etas: sed ē frigida ⁊ sicca. cā ergo efficiēs meľie nō ē calor tempat'. Et siľis rō fieri posset de dieta multiplicatiua meľie. nō enim tempata est sed frigida ⁊ sicca. Quarto multis subtilib' cibis dietati ⁊ vino vtentes in

Melancholie autez hypostasiue q̄dem causa efficiēs est calor temperatus. Sed causa efficiēs aduste est caliditas que ab equalitate est egressa. Et eius causa materialis ē quod de nutrientib' est vehementer grossum pauce humiditatis: ⁊ eorum calidum est fortius in illo. Et causa eius formalis ē fex hypostatica ſm vnum duoꝝ modoꝝ: vnde neqꝫ labiť neqꝫ resoluiť. Et ei' cā finalis ē ei' necessitas ⁊ iuuamētū ipsi' q̄ noīauim'

melācholia abundant sicut vehemēter dediti speculatiōibus altis vel curis nimijs vel sollicitudinib' īmoderatis ergo nutriētia vehementer g̊ssa nō sola sūt cā nālis meľie. Quinto arguiť ꝯ illō [⁊ ei' cā formalis ē fex hypostatica] ipamet meľia est fex hypostatica. Juxta illud ꝑn. prius dictū. meľia nālis ē bōi sanguis fex ⁊ turbulētia. fex igiť hypostatica nō ē eius forma. Sexto ꝯ illō statim post ſm vnū duoꝝ modoꝝ. Nā lꝫ fex meľica sanguini imixta sepeť a sanguie duob' mōis vt ꝑus tactū ē. s. aut ad modū hypostasis aut ad modū adustionis: fex tñ hypostatica sepatur ab eo ſm vnicū modū videlꝫ tentēdo inferius grauitate sola īnata non acq̄sita ab adustione ꝑ resolutionē ꝑtiū subtiliū. Septimo arguiť ꝯ illō statim post: vñ neqꝫ labiť neqꝫ resoluiť meľia. ⁊ labitur ⁊ resoluiť. Labiť q̄dem qꝛ est hūor: ergo ē corp' liq̄dum. resoluiť vo quia ꝑ humectātia ⁊ resoluētia debito ordine applicata plures egritudinuꝫ melancholicaꝝ sananť vt scribiť in capľis de curis eaꝝ. ¶ Attēde ꝙ q̄druplr intelligi pōt calorē melācholie nālis effectiuū esse tempatū. Primo cōparatione ad calorē efficientē meľiam adustā. Scđo ꝯparatōe ad calores effectiuos phľatis ⁊ cholere: ita ꝙ nec suꝑflue coquat vt efficiēs cholerā: nec diminute sicut phľa: sed mō quodā medio. Tertio ꝯparatōne ad calorē efficientē sanguinē puta ꝙ sit eo minor ⁊ magis accedēs ad temperiē ponderis. Quarto ꝙ sit tempatus ad iusticiā vel ei vicinus Et ꝑmis q̄dem duob' modis vificať calorem effectiuū meľie naturalis esse tempatū. Nā neqꝫ adurit sicut gñans meľiaꝫ adustā neqꝫ suꝑflue coquit sicut generans choleram rubeaꝫ: neqꝫ adeo diminute coquit sicut generans phlegma ſm capacitatē materie: vñ nec meľia crudus humor vocari solet queadmodū phľa nec est ita frigida sicut phľa: īmo cito ad calorem ꝯuertiť sicut est videre in sclirosib' q̄ tractate indiscrete cū calidis resolutiuis sepe fiunt cancri. Et ꝓpterea nō exꝑmit hic ꝑn. circūlocutiue cām formalē meľie ꝑ bonitatē digōnis vel excessum aut diminutionē ipsius sicut fecit in sanguine cholera ⁊ phľate sed ꝑ esse fecē hypostaticā. Et tertio mō siľr verū est ꝙ calor meľie naturalis effectiu' est tēperatus respectu caloris effectiui sanguis: qꝛ est eo minor ⁊ magis accedens ad tempiē ponderis nec ipsam attingēs nec vltra descēdens: qꝛ īpossibile est stante vita calorē epatis nō suꝑare frig' eius cuꝫ sit radix et ꝑncim vegetatiue vtutis. Jd ꝑsuaderi pōt. Primo qꝛ melācholia nālis est minus calida sanguine. Scđo qꝛ meľia multiplicať in etate min' calida s. in senectute. Tertio qꝛ meľia magis abūdat in cōplexione frigida ⁊ sicca ꝙ ī tempata. Sed q̄rto q̄deꝫ mō calor effectiu' melācholie nālis non est tempat'. s. ad iusticiā: īmo est remissus ⁊ minor debito. Pōt tamē ꝓbabiliter sustineri ꝙ potior efficiēs cā melācholie nālis ſm esse actuale fecis hypostatice ē calor tēperat' ad iusticiā imaginādo ꝙ ꝑtes ṫrestres frigide ⁊ sicce chili ꝓpť grossiciē ⁊ viscositatē masse chilose nō ꝑñt findere ⁊ diuidere totā dictā massam: sed postꝙ calor epatis optie digessit cā sublate sunt grossicies ⁊ viscositas ꝓhibētes descēsum terrestriū ꝑtiuꝫ chili: ⁊ sic libere resident ⁊ ad harū residentiā coadiuuat digerens calor cuius ē rescindere suꝑflua bñ ꝑmiscendo siccū vtile cū humido. Jstud ꝺclarari pōt per siľe in aq̄s paludū ⁊ lacunaꝝ: q̄ ꝙdiu seruanť crude grosse manēt ⁊ terrestres nec residet earuꝫ terrestreitas: qꝛ findere non pōt aq̄ sbam grossam ⁊ viscosam: sed dū bulliunť ꝑ calorē igneum subtiliať earū sba ⁊ tollitur sua viscositas. vnde libere residēt sue terrestreitates ⁊ sic fiunt bone cū ꝑus male eēnt. ¶ Sꝫ instabit aliq̄s calor epatis fortior tempato ad iusticiā sicut ille q̄ gñat choleram rubeaꝫ magis tollit grossiciē ⁊ viscositatē q̄ ꝑus inerat masse chilose ꝙ calor tempat' ad iusticiā: g̊ ē potior cā effectiua meľie hypostatice Nega ꝯñaꝫ. Primo qꝛ sic sbtiliat magis massā illā: ita sbtiliat ꝑtes g̊ssas vñ fiūt min' habiles ad findēdū ⁊ residēdū. Scđo qꝛ ñ adeo bñ seq̄strat suꝑflua ab vtilib': sꝫ āticipat vertere subtile chili in cholericū humorē ꝑusqꝫ ꝑfectaꝫ expleuerit digōnem sicut ignis nimis asper in assaturis ꝑus vrit ꝑtes extremas ꝙ intimas bñ coquat. Posset etiā sustineri ꝙ calor epatis nō digerit meľiam neqꝫ diminute sicut phľma neqꝫ tempate sicut sanguinē neqꝫ suꝑflue sicut cholerā: sed cū esset ꝑus in chilo in potētia ad residendū reduciť in actū residentie fecalis ꝑ calorē epatis: ⁊ ꝑ talem modū dici pōt gñari in epate. Et id forte sensit gal. dicēs lib. 2. nālium virtutum. qđ enī sufficiter grossum ⁊ terrestre ⁊ finaľr effugit transmutatiōem q̄ in epate ad se ipm trahit splē. Et reuera in hac mā gal. visus est hesitasse. Naꝫ postꝙ determinat dicto lib. 2. sanguinē fieri a moderato calore ⁊ alios humores ab īmoderato in plus vel minus diffuse ꝺclarat illud de cholera ⁊

phlegmate: ꝺ mel̃ia vero nequaꝙ̃. Et cũ s̃cd̃o tegni' oñderit q̃ complexio epatis magis gñat sanguinem: ⁊ q̃ magis phlegma: ⁊ q̃ magis cholerã nõ oñdit que magis gñat mel̃iam nãlem. Ponens enim signa frigidi et sicci epatis qd̃ videt̃ magis ꝓportionatũ mel̃ie nõ dicit ꝙ melĩam gñet Et lꝫ locus ab auc̃itate nõ teneat negatiue silentiũ gal̃. qui diligẽtissi-

Melancholia autẽ fit multa: aut ꝓpter caliditatẽ epatis: aut splenis debilitatẽ: aut ꝓpter frigoris vehementiã cõgelãtis: aut ꝓpter constrictionis ꝑseuerantiã: aut ꝓpter egritudines q̃ multe ⁊ ꝓlixe fuerũt: quarepropter illud hũores facti sunt cineres. Cũq; melancholia mł̃tiplicat̃ ⁊ inter stomachũ ⁊ epar stat: sanguinis ⁊ bonorũ humorũ generatio cũ ea minorat̃: ergo sanguis minuetur

mus oiuꝫ fuit in cãis scrutãdis est iudiciũ nõ puũ ꝙ in hac mã hesitauerit. Caue tñ ne ꝑ predicta intelligas calorẽ epatis tẽperatũ ad iusticiã eẽ cãm multiplicatõis mel̃ie in corꝑe vel reddendi hoĩem mel̃icũ imo totum ꝯ̃riuꝫ facit. Expurgat eniꝫ optime massã sanguinariaꝫ a suꝑfluitate mel̃ica ⁊ sequestrando ꝑ digõnem ⁊ faciendo residere. ❡ Ad p̃mũ obiectuꝫ nega ꝙ sanguis solus gñetur a moderato calore: imo etiã mel̃ia iuxta mõs tactos. Ad auc̃itatem gal̃. dic ꝙ ꝑ alios hũores itelligit cholerã ⁊ phl̃a non mel̃iaꝫ: vt apꝑet in declaratiõe suꝑ illo ab eo facta. Ad cõfirmationẽ ꝑ rõnem nega ꝙ mel̃ia deberet plus abũdare in tꝑatis ꝙ̃ in mel̃icis: sꝫ ꝑfecti' residet ⁊ melius expurgat̃ in temꝑatis. non enĩ dcm̃ est temꝑatũ calorẽ esse cãm multiplicatiõis mel̃ie: sed ꝑfectiõis residentie ei'. Ad 2m dic ꝙ calor epatis imp̃mit aliq̃d caliditatis in mel̃iam: sed nõ tm̃ ꝙ ob id mereatur dici calida Ad 3m dic ꝙ autũnus ⁊ senect' sunt cã multiplicatõis mel̃ie cũ sanguĩe trãsituro in venas: sed nõ sunt cã ꝑfecte residẽtie fecis hypostatice. Ad 4m dic ꝙ illi de q̊bus rõ arguit abũdant in mel̃ia nõ ex ꝑte materie ciborum: sed qꝛ sanguis eoꝝ spãliter in cerebro cogitatiõib' suꝑfluis adurit̃ vnde qñq; maniaci fiũt. Ad 5m cõcede' ꝙ forma mel̃ie nõ ẽ ꝓp̃e fex hypostatica: sed forma sbalis q̃ mel̃ia nata est residere veluti fex: ⁊ qꝛ nõ hꝫ nomen impositũ p̃n. eam circũloquit̃ ꝑ esse fecẽ hypostaticaꝫ. Ad 6m dic ꝙ fex hypostatica extẽso noĩe dici põt ⁊ de mel̃ia nãli: que sua grauitate residet mõ fecis ⁊ de mel̃ia adusta q̃ residet: qꝛ subtile qd̃ eam leuigabat ⁊ tenebat sursum resolutũ est. Dicit̃ enĩ hypostasis ab hypos qd̃ ẽ sub ⁊ sto. Ad 7m dic ꝙ in his v̊bis vñ neq; labit̃: neq; resoluit̃ non intẽdit p̃n. negare penit' fluxum ⁊ resolutõem mel̃ie: sꝫ vult oñdere ꝙ ẽ ineptior

In q̃nta ꝑte dicit p̃mo p̃n. ꝙ q̃nq; (inter hũores vt fluat ⁊ resoluat̃. sunt cãe multiplicatõis melãcholie in corꝑe. Prima ẽ caliditas epatis excessiua. Scd̃a est debilitas splenis. Tertia est vehemẽtia friditatis cõgelantꝭ. Quarta ẽ ꝑseuerãtia cõstrictiõis. Quinta ẽ egritudines multe ⁊ ꝓlixe. ❡ Attẽde p̃mo circa p̃mã cãm ꝙ caliditas epatis excessiua: nõ est cã mel̃ie naturalis sed aduste. Adurit enĩ sanguinẽ ⁊ choleram ⁊ ꝓpterea vehemẽter calidi ſm epar sunt dispositi ad leprã vel maniã vel hydropisim de calida cã maxĩe vtẽtes salsis ⁊ acutis ⁊ vino forti. ❡ Attende scd̃o ꝙ debilitas splenis maxĩe in attrahẽdo ab epate mel̃iam ⁊ ĩ expellendo a se ad orificiũ stõi est cã multiplicatiõis mel̃ie in corꝑe tam aduste ꝙ̃ nãlis: qꝛ splenis est officium ab vtraq; mel̃ia purgare sanguinẽ: ⁊ ideo cũ splen indurat̃ vel intimescit: vel vẽto replet̃ disponit̃ corp' ad egritudines mel̃icas ⁊ tristicias: ⁊ hũores sine cã manifesta splene nequeunte mũdificare sanguinẽ a mel̃ia. ❡ Attẽde tertio ꝙ frigus cõgelãs põt esse cã multiplicatiõis mel̃ie dupl̃r. Primo exprimẽdo qd̃ subtile est in hũorib' ⁊ cõpingendo residuũ. Nã frigidi ẽ cõpingere ⁊ ꝯstringere. Scd̃o cõuertẽdo in terrestreitatẽ ꝑtes aliq̃s aq̃sas humoruꝫ: sicut ex aq̃ fit terra ⁊ simile huius videm' fieri in cõgelatiõe aq̃. Nã dũ cõgelat̃ aqua q̃ñtũcũq; pura fuerit: ⁊ postea liq̃fit iuenit̃ i ea multa terrestreitas ⁊ hec cã aptat̃ soli mel̃ie nõ aduste. ❡ Attẽde 4° ꝙ ꝑseuerãtia ꝯstrictõis p̃t eẽ cã mł̃tiplicatõis mel̃ie tripl̃r. Pri° itelligẽdo de ꝯstrictõe vẽtris forti ⁊ assidua ꝓpt̃ quã mel̃ia q̃ ꝓfluxit ad os stõi nõ iueniens exitũ ꝑmanet in itestinis. Scd̃o intelligẽdo ꝺ cõstrictiõe humoꝝ vel in venis: vel in poris ꝓhibẽte transpirationẽ ad quã cõseq̃tur ipoꝝ putredo ⁊ incineratio: ⁊ sic fit multiplicatio melancholie aduste. Tertio exprimendo subtile ab humorib' ⁊ incuncando grossum sicut in torculari seu pressorio vini vinum exprimitur effluẽs ⁊ grossum fecale remanet i p̃ssorio. ❡ Attẽde 5° ꝙ egritudines humorales multe ⁊ longe multiplicãt melancholiã maxime febriles vel calori ãnexe. Prĩo qꝛ sua mł̃titudine ⁊ ꝓlixitate debilitãt multũ nãm. Scd̃o qꝛ cõiter fiunt tales a grossis hũorib': calor ergo nãlis neq̃ens vincere totał̃r illos facit qd̃ põt ⁊ resoluit coꝝ subtile grosso relicto qd̃ est velut cinis ⁊ adusta mel̃ia. Et ad id co-

operatur calor extrãneus. vnde dicit Hypo. ꝓnosti. 3. Febrib' inordinate vagantib' q̃rtane sunt future maxime circa autũnũ. Ad id etiam coadiuuat tristicia ⁊ impatiẽtia infirmoꝝ ꝓcedẽtes ex longitudine ⁊ multitudine egritudinũ ⁊ defect' spei sanitatꝭ recuperande cũ timore mortꝭ. Juxta illud hypo. ampho. 6. Si timor et

Debes autẽ scire ꝙ generationis humorũ cause caliditas ⁊ frigiditas cũ alijs existunt cãis. Sed caliditas eq̃lis sanguinẽ generat. Et suꝑfluẽs cholerã gignit rubeã: multũq; superflua melĩam generat per suꝑfluitatẽ adustionis. Et frigiditas q̇deꝫ phl̃a generat. Et multuꝫ suꝑflua generat melãcholiã per superfluitatem digestionis. Debes aũt attẽdere virtutes passiuas cũ v̊tutũ actiuaꝝ eq̇distãtia

pusillãimitas multũ tp̃s habent ꝑficiunt mel̃icũ. Scd̃o dicit p̃n. i hac q̃nta ꝑte ꝙ q̃n mel̃ia multiplicatur ⁊ statin ter stõꝫ ⁊ epar gñatõ sanguinis ⁊ bonoruꝫ humoꝝ minorat̃ cũ ea. i. ꝓpter eã: ⁊ ideo sanguis minuetur cuꝫ gñatio ipsius sit ipedita. ❡ Attende h̃ p̃mo ꝙ mel̃ia multiplicata dupl̃r põt stare inter stõm ⁊ epar. Uno mõ stãdo in splene q̃ est via media q̃ mel̃ia transit ab epate ad orificiuꝫ stõi. Alio mõ ĩ meseraicis q̃ vere sunt vie medie inter stõm ⁊ epar. ❡ Attẽde 2° ꝙ melãcholia multiplicata dupl̃r põt stare in meseraicis. Primo cũ epar eructuat ipam ⁊ nõ valet egredi tota ꝑ cãnalem q̃ transit ad splenẽ. Tunc enĩ ꝑs eius ingredit̃ meseraicas. Secũdo dũ nimia mel̃ia de splene mittit̃ ad os stõi ⁊ recidens inferi' ꝑtiꝫ cũ chilo subĩtrat meseraicas. ❡ Attende tertio ꝙ mel̃ia multiplicata stãs aggregata int̃ stõm ⁊ epar diminuit gñatiõem sanguis tripl̃r. Primo remittẽdo suis frigiditate ⁊ siccitate caliditatẽ ⁊ humiditatẽ epatꝭ q̃bus sanguis fit gñatio. Scd̃o ꝓhibẽdo liberũ transitũ chili de stõ ad epar. Tertio inficiendo chilum sua terrestreitate: vñ minus (obedit epati sanguificanti.

In 6a ꝑte dicit p̃mo ꝙ cãe gñationis humoꝝ sunt caliditas ⁊ frigiditas cũ alijs cãis. s. cũ hũiditate ⁊ siccitate: vel cũ alijs cãis. i. materiali formali ⁊ finali p̃dictis Scd̃o dicit ꝙ caliditas eq̃lis. i. tẽperata gñat sanguinẽ Tertio dicit ꝙ caliditas suꝑflua gñat choleram rubeã: ⁊ si sit multũ suꝑflua generat mel̃iam adustam. Quarto dicit ꝙ frigiditas gñat phl̃a ⁊ si multũ sit suꝑflua generat mel̃iam cõgelando suꝑflue et exprimẽdo subtile remanẽte grosso terestri. Quinto dicit ꝙ medicus dꝫ attẽdere v̊tutes passiuas cum eq̇distantia virtutũ actiuarũ. i. cũ dicit̃ de aliq̃ q̃litatũ p̃marũ actiuarũ ꝙ gñat aliquẽ humorem dꝫ id intelligi in mã sibi ꝓportionata: ita ꝙ talis ⁊ tanta sit aptitudo ex ꝑte materie hũoris ad patiẽdũ q̃lis ⁊ quanta ẽ ex ꝑte cãe agentis ad efficiendũ. Qñ ergo dicit̃ ꝙ calor eq̃lis gñat sanguinem intelligas istud ex ꝑtib' chili q̃ temꝑate sunt. Et qñ dicit̃ ꝙ suꝑflu' calor generat cholerã itelligas illud ex ꝑtib' chili q̃ sunt apte cholizari: ⁊ ita de alijs. ❡ Hoc q̇dem ẽ attendere v̊tutes passiuas cũ equidistãtia actiuaꝝ. Ex quo seq̇tur ꝙ ideꝫ calor ĩ nũero ⁊ mẽsura gñare põt oẽs hũores simit̃ ⁊ semel. et dici eq̃lis ⁊ suꝑflu' ⁊ diminut'. puta calor epatis ẽ tẽꝑatus qñ refert̃ ad chili ꝑtes eq̃les ⁊ gñat inde sanguinẽ. ⁊ idẽ nũero est suꝑflu' qñ refert̃ ad ꝑtes chili cholizabiles ⁊ gñat inde cholerã. Et idẽ est diminut' qñ refert̃ ad viscosas chili ꝑtes fridas ⁊ humidas ⁊ gñat ex eis phl̃a.
❡ Attende p̊° ꝙ q̃uis p̃n. p̊us narrauit sufficient̃ cãs effectiuas cuiusq; hũoꝝ nõ piguit cũ h̃ ad ꝑfectiorẽ doctrinã sũmati cas recolligẽ vt aliq̃d addet. ❡ Attẽde 2° circa h̃ ꝙ dic̃ ꝙ suꝑfluẽs cal̃itas gñat cholerã rubeã ⁊ friditas phl̃a. Nõ solũ id verũ eẽ de caliditate epatis ⁊ ipsi' friditate: sꝫ etiã cibarioꝝ ⁊ etatũ: ⁊ artiũ mechanicarũ ⁊ regionũ ⁊ tꝑoꝝ ãni ⁊ ꝯpl̃onũ toti' corꝑis ⁊ egritudinũ. Juxta illd̃ gal̃. 2. v̊tutũ nãliũ. Et enĩ cibarioꝝ q̇cũq; q̇dẽ sunt calidiora nã chol̃iciora q̃ frigidiora phl̃aticiora. Et etatũ q̇dẽ simil̃r chol̃iciores q̃ cal̃ioris nãe. phl̃aticiores v̊o fridiores. ⁊ adiuentionũ aũt ⁊ regionũ ⁊ horarũ ⁊ multuꝫ p̊us in naturis ipsis. i. ꝯpl̃onib' nãlib' q̃ fridiores q̇dẽ phl̃aticiores chol̃iciores aũt q̃ calidiores. Et egritudinũ frida q̇dẽ phl̃atis genitiua. cal̃a v̊o xante cholere. Et vl̃r nihil est iuenire oium q̃ non huic sermoni attestẽtur.
❡ Attẽde 3° ꝙ dũ dicit p̃n. ꝙ frigiditas gñat phl̃a nõ est itelligẽdũ ꝙ frigiditas ꝑ se faciat ex chilo phl̃a. Nã phl̃a fit ex chilo per digõnem lꝫ diminutã sꝫ oĩs digõ fit a calido. Juxta illd̃ aristo. 4 methau. digõ est ꝑfectio a nãli ⁊ ꝓp̊o calido ex opposit̃ passiuis

Nec opz ut stet credulitas ꝙ oīs cōplexio sibi generet silē: ⁊ nō sui cōtrarium per accidēs: licet non sit per eēntiaz. Complexioni enī multotiēs accidit ut cōtrarium generet. Frigida nāqz complexio ⁊ sicca plerūqz generat humiditatē extraneaz: nō ꝓpt̃ conuenientiam: sed propter digestiue debilitatem. Et huiusmodi quidem complexionem habens est homo macer: cuius iuncture sunt laxe: ⁊ est lenis: ⁊ ipse est timorosus: ⁊ fridus tactu: ⁊ suauis: ⁊ vene sue sūt anguste: et similat̃ huic quod generat senium de phlegmate: licet certa senij complexio frigida sit et sicca.

Et illud ṗn. c. 3°. doctrine sexte hui⁹ fen. Sed caliditatis huitium in oībus q̄ttuor v̄tutib⁹ ministrantib⁹ ꝑ certo est cōe. Frigiditas v̄o est cū alicui earū accidētal̃r huit ⁊ nō eēntial̃r. qō eniz friditati eēntialiter inest est ut oībus v̄tutib⁹ sit ꝯ̄ria dz ergo intelligi ꝙ frigiditas. i. remissa caliditas gñat phl̃a vel ꝙ friditas accidental̃r ꝯfert ad gñationē phl̃atis remittendo scilicet calorem innatū. ¶ Attē de q̄rto ꝙ frigiditas mlt̃uz supflua nō generat mel̃iam ṗma hūoꝝ generatiōe q̄ fit in epate ex chilo. Naz ipossibile est stāte vita: ut in epate qō est ṗncipale mēbꝝ ⁊ radix nutritionis sit congelans friditas. Et si ibi eēt nō faceret ex chilo mel̃iaz sed crudā teneret massaz chilosam. Sz gñat eā in venis aut poris ex grosso sanguine: v̄l ex grosso phl̃ate exṗmēdo ab eo subtile humidum ⁊ ingrossando fortif̃ ⁊ cōgelando residuū.

In 7ª pte dicit ṗmo ṗn. ꝙ nō oz ut credam⁹ ꝙ oīs ꝯpl̃o gñet sibi silē: ⁊ non suū ꝯ̄rium ꝑ accidēs lz nō sit per eēntiā. Nā multotiēs accidit cōplexioni ut generet suū ꝯ̄riū. Scōo dicit ꝙ ꝯpl̃o frigida ⁊ sicca sepe gñat humiditatē ex̃neā. i. phl̃a qō est ex̃neuz ⁊ innāle dicte cōplexioni: sed nō gñat ip̄m ꝓpt̃ cōuenientiā vel sil̃itudinē phl̃atis cū ea: sed ꝓpt̃ debilitatē v̄tutis digestiue. Tertio dicit ꝙ ꝑ sex signa cognoscit̃ q̄s hn̄s ꝯpl̃onē frigidā ⁊ siccā genitiuam phl̃atis. Primū est ꝙ ē macer. Scōm ē ꝙ eius iuncture sunt laxe. i. debiliter cōcatenate. Tertiū est ꝙ ē lenis. i. nudus pilis. Quartū est ꝙ ē timorosus. Quintū ē ꝙ sentit̃ frid⁹ ad tactū ⁊ suauis: ita ꝙ nō hz cutē asperā. Sextū est ꝙ vene ei⁹ sunt anguste siue graciles ⁊ stricte. Quarto dicit ꝙ illud qō gñat seniū de phl̃ate sil̃atur huic. s. phl̃ati qō gñat cōpl̃o frigida ⁊ sicca lz cōplexio certa senij sit frigida ⁊ sicca: ⁊ sic nō debeat de se ⁊ ꝑ se gñare phlegma. ¶ Attēde ṗmo ꝙ cōplexio aliq̄ multis de cāis pōt generare suū dissil̃e seu cōtrariū. Primo ex sp̄a vel q̄litate materie in quā agit: ut cōplexio phl̃atica ex melle facit sanguinē ⁊ ex vitellis ouoꝝ: ⁊ ex vino subrubeo claro forti: q: hec oīa sunt inepta verti in phl̃a. Scōo ex supabūdantia materie ut ꝯpl̃o cholerica sepe gñat phl̃ma ꝓpter excessuz nimiū i cibo ⁊ potu: neq̄unte calore digerere totū. Tertio ex subtilitate v̄l paucitate materie maxīe tp̄e famis: ut cōpl̃o sanguinea fortis q̄nqz gñat ex subtili ⁊ pauco cibo cholericū humorem ꝑsertim in hoībus fortis exercitij. Quarto ex debilitate agentis ut ꝯpl̃o senij gñat phlegma qō est humidū lz sit siccior itrīsece oī alia cōplexione etatiua. ¶ Attēde 2° ꝙ inter oēs cōpl̃ones compl̃o frigida ⁊ sicca ē ꝓnior ad gñandū sibi ꝯ̄rium q: q̄uis vtatur regīmine debito in q̄litate ⁊ q̄ntitate ⁊ hora ⁊ ordine freq̄nter generat phl̃a. Et hoc iō q: est ꝯ̄ria ꝑfecte digōni ex vtraqz q̄litate cū digō vigeat ꝑ calidū ⁊ humidū. Cū igit̃ phl̃a sit sanguis diminute coct⁹ q̄si necessario abūdat in eis si nō obstet vehemēter nā cibi ⁊ pot⁹. ¶ Attende 3° ꝙ ṗn. h̄ interserit signa ꝯpl̃onis frigide ⁊ sicce. ṗmo ut ꝑ ea appeat ꝙ ē genitiua phl̃atis. Nā ps dictoꝝ signoꝝ sup phl̃ate attestat̃: ⁊ ortū hz ab eo ut laxitas iūcturarū et suauitas eius in tactu. Scōo ut cognoscat̃ in quo differt ꝯpl̃o frigida ⁊ sicca a frida ⁊ hūida q̄ ambe cōicant in multitudine phl̃atis ⁊ plurib⁹ alijs signis. Et hec ꝯ̄ria īuit̃ ꝑ ṗmū signuz. Nā melancholic⁹ ē hō macer ⁊ phl̃atic⁹ est hō pinguis. ¶ Dubitat̃ vtrū melācholia complexionē ꝓpriam habeat sui genitiuam. Arguit̃ ṗmo ꝙ sic sanguis hz compl̃onē genitiuā sui. s. calidam ⁊ humidā vel tempatā cholera calidā ⁊ siccā: phl̃a frigidam ⁊ humidā ergo melācholia hēbit frigidā ⁊ siccam. Scōo si melancholia nō habeat cōpl̃onem sui genitiuā ꝯpl̃o melācholica debuit iam diu deperijsse. Nā si melācholic⁹ nō sit abūdans ṗncipal̃r i melācholia ⁊ epar eius genitiuū melācholie: sed phl̃atis massa suorū humorum erit phl̃ica a ꝑdominanti: ⁊ sic sperma ei⁹ qō ē supfluitas alimenti vtilis ⁊ vltimi erit phl̃aticū. Igr̃ cōplexio melācholica non habebit sementē ⁊ cū hō nequeat via putrefactionis sed ꝓpagationis solius nāliter gñari ꝓibit funditus compl̃o melācholica.

Tertio nāles distēpantie naturalr̃ appetūt sil̃ia scōo tegni. si ergo vescant̃ suis sil̃ib⁹ q̄d ꝓhibebit melācholiā generari principijs materiali ⁊ efficiēti cōuenientib⁹ in eā. Quarto aliq̄ sunt melancholici nāles ut expientia docet ꝑ signa hic data q̄ repiunt̃ in q̄busdam hoībus: sed nihil est cuius cā legitima nō ꝑcesserit: ut ait plato in thimeo. Nō est aūt appentior melācholie cā q̄ frigida ⁊ sicca cōpl̃o cū sibi rn̄deat, in vtraqz qualitate ⁊ ab ea mel̃ica denoīetur. Quinto etas frigida ⁊ sicca est genitiua melācholie: ergo ⁊ cōplexio nālis frigida ⁊ sicca ꝯ̄ria tenet: q: nālis compl̃o semp inest ⁊ forti⁹ heret ⁊ ē mag̃ affinis v̄tutib⁹ q̄ etatiua acquisita ex tp̄e. Sexto mel̃ia adusta q̄ nō cessat machinari in maleficiū corporis nullaz ei ṗbēs vtilitatē hz cōpl̃onē ꝓpriam sui genitiuā. s. calidā vehemēter ⁊ siccam: ergo mel̃ie naturali necessarie ⁊ vtili ad multa nō deerit ꝓp̄a ꝯpl̃o sui genitiua: cū natura nō ꝺficiat in necessarijs. Septimo compl̃ones frigide ⁊ sicce indigēt euacuatione mel̃ie. Juxta illud auer. 6. colliget. c. 13. Et compl̃ones fride ⁊ sicce indigēt supfluitatū euacuatione ut hūoris mel̃ici: ergo abūdant in melācholia ⁊ nō aliūde ut videt̃ nisi q: gñant eā. ¶ Oppositū trahit̃ ex multis cōiecturis. Una est aūte dcā. s. ꝙ gal̃. 2. tegni cōmemorans signa cōpl̃onum epatis: vnā dicit eē genitiuā sanguīs: aliaz phl̃atis: aliam cholere mel̃ie v̄o nālis nullam. Alia ē auctoritas eiusdē 2° de ꝯpl̃onibus dicentis. Cuius cōplexio a ṗn. rei fuerit decliuior siccitati ⁊ frigiditati nō erit supfluitas ei⁹ supfluitas mel̃ica sed phl̃atica. Et si eius frigiditas ⁊ siccitas fuerint a ṗn° rei: tunc corpus ei⁹ erit albū molle teneruz lene erūtqz vene ipsius subtiles occulte ⁊ iuncture eius debiles occulte ⁊ corp⁹ ipsius gracile sub tactu frigidū ⁊ dn̄abitur motib⁹ aīe ipsi⁹ paucitas audacie ⁊ timor ⁊ caliditas animi ⁊ eius supfluitas nō erit mel̃ica hec gal̃. Et tn̄ de nulla videt̃ magis ꝙ supfluitas eē debeat mel̃ica. Alia est ṗn. hic dicētis ꝙ cōpl̃o frigida ⁊ sicca plerūqz gñat humiditatē extraneam. Alia est ṗn. q̄ supius posuit tēperatū calorē eē cām efficientē melancholie ⁊ sanguīs: ⁊ nō dixit eam fieri a frigido ⁊ sicco. ¶ Itē int̃ cās multiplicatiōis mel̃ie non posuit ꝯpl̃onē frigidā ⁊ siccam: sed frigus cōgelans qō esse non pōt neqz in compl̃one totius v̄l̃r neqz in compl̃one epatis stante vita. Et ad id est rō. Nam si aliq̄ esset ꝯpl̃o ꝓp̄ria gñatiua mel̃ie nālis maxīe videret̃ frigida ⁊ sicca eē. Sed ꝙ non sit ita ꝓbat̃ gñatio phl̃atis ⁊ ipsius abūdantia maxīe sequūtur digestiue debilitatē cū phl̃a non sit aliud q̄ sanguis remisse coctus: sed ꝯpl̃o frigida ⁊ sicca pl⁹ debilitat digestiuā q̄ frigida ⁊ hūida cuz digōni aduerset̃ ⁊ ex pte frigiditatis ⁊ ex pte siccitatis ipsius ergo ē gñare phl̃a plusq̄ phlegmatice.

Pro solutiōe huius dubij supponit̃ ṗmo ꝙ qō intelligat̃ de melācholia naturali: nā certum est ꝙ adusta compl̃onez hz ꝓp̄am sui genitiuaz scz vehemēter calidā ⁊ siccam. Scōo supponit̃ ꝙ intelligat̃ de cā genitiua efficiente nō materiali. Nā certū est ꝙ cibi grossi frigidi ⁊ sicci sunt genitiui mel̃ie ex ꝓp̄a compl̃one. Tertio supponit̃ ꝙ dupl̃r intelligi pōt ꝙ melācholia compl̃onē ꝓp̄am hēat sui genitiuā. Primo fm̄ eē ꝑfectum residētie fecis hypostatice. Scōo penes esse ipsius abūde imixtum sanguini trāseunti in mēbra vn̄ ⁊ sanguis melācholic⁹ appellatur ⁊ cōpl̃o totius redditur melācholica. ¶ His ṗmissis dic ṗmo ꝙ melācholia nullā ꝓp̄am hz cōplexionē sui genitiuā: aliam a compl̃one genitiua sanguis fm̄ eē perfectū residentie fecis hypostatice. Nā q̄nto sanguis melius ⁊ ꝑfecti⁹ digerit̃ tanto ꝑfectius ab eo residet fex hypostatica ꝓpter dictas cās. Dic secūdo ꝙ cōpl̃o frigida ⁊ sicca est magis ceteris genitiua melācholie imixte sanguini qua sanguis reddit̃ melācholicus ⁊ corpus totū inde nutritū. Primo q: huiusmōi ꝯplexio trahit ꝺ cibis assumptis ptes ei magis ꝓportionatas. s. melācholicas ⁊ mēbra simil̃r cū nutritio fit a sil̃i. Secūdo q: epar digerens massam ei missam imprimit in eā siccitatem aliquā ⁊ caliditatē abbreuiatam q̄ noīari potest frigiditas. Tertio q: digestiua vis frigidi ⁊ sicci epat̃ nō sequestrat sufficienter a ptibus sanguis ptes terrestres ꝓpterea ꝙ opatur calore debili non valēte ꝑfecte secernere purū ab īpuro nec tollere grossiciez et viscositatē sanguīs q̄bus sublatis ptes terrestres ꝓmpte descēdere possint. Et huius sniē meminit auer. 4. colliget. c. ꝺ signis dn̄ij melācholie dicens. Et compl̃o q̄ magis apta est ad gñandum hūorem talē est frigida ⁊ sicca: ⁊ ꝓpterea raro inuenit̃ hūor iste in corpibus albis ⁊ pinguib⁹.

Dic tertio ꝙ compl̃o frigida ⁊ sicca lapsu plurimo siue nālis: siue etatiua nunq̄ absoluit̃ a gñatiōe multi phl̃atis nisi dicet̃ dicta inepta penitus gñationi phlegmatis. Cuius ratio est debilitas digestiue sibi ne

cessario corrūdens. Dic 4° ꝙ nulla est potior cā ex parte dispōnis humani corporis: ⁊ partiū eius q̄re melancholia multiplicat̄ in sanguine trāsiens secū ad membra q̄ debilitas splenis vel cānalium ipsiꝰ aut eorum oppilatio. Et ꝓpter hoc dicit Auer. 4. colliget de melācholicis loq̄ns. ⁊ maior ꝑs talium ē splenetica. Et rō est bona q2 splen debilis vel oppilatꝰ non mundificat bene sanguinē a sup̄fluitatibꝰ melācholicis. necāario igitur capit aliūde cursum. ¶ Ad ratōnes añ oppositum dic ꝙ arguūt ꝑ secūda conclusione. Ad iductas post oppositū dic ꝙ faciūt ꝑ tertia cōclusiōe. Nec itēdit gal. qñ dicit ꝙ superfluitas ꝯplōnis frigide ⁊ sicce nō ē melācholica: sed phl'atica negare oīno cōplōnem talē esse genitiuā mlīe. Sz intendit ꝙ sup̄fluitas eius redūdans ex diminutōe digōnis est phlegmatica. Uel dic ꝙ in ꝯplexione mlīca melācholia nō reputat̄ sup̄fluitas sicut phl'a qd̄ est ei aduenticiuz ⁊ inālē: sed humor ꝑncipalis a quo capit

Debes autē scire ꝙ sanguis et qd̄ cum eo labit̄ tertiā habet in venis digestionē: ⁊ cū per membra diuidit̄ vt vnūquodq3 suū recipiat nutrimētuz habet digestionē quartā. Superfluitas[b] igit̄ digōnis ꝑme q̄ est in stomacho ꝑ intestinoruz egredit̄ viam. ¶ Et secunde digestiōis q̄ fit in epate sup̄fluitatis plimuz cū vrina egreditur. Qd̄ aūt de ea remanet ad splenē ⁊ fel tendit ¶ Duarū vero digestionum remanentiū sup̄fluitates per resolutionem que nō sentit̄: ⁊ per sudorem: ⁊ per sordiciē extrinsecam egrediūt̄. Cuius ꝑs est qd̄ ꝑ foramīa egredit̄ sensibilia: sicut per nares: ⁊ īstrumētū etiā auditꝰ: aut non sensibilia sicͭ ꝑ poros: aut extra naturā sicͭ ꝑ apāata cū apiunt̄: aut qd̄ nascit̄ ex additiōibꝰ in corꝑibꝰ: sicͭ pili ⁊ vngues.

Debes aūt ⁊c. In hac tertia particula que est de dua (esse ⁊ nomē. bus digōnibꝰ vltimis dicit ꝑmo ꝑn. ꝙ sanguis ⁊ aliȷ̄ hūores q̄ fluūt cū eo hn̄t digōnem tertiā in venis. Scd̄o dicit ꝙ sanguis ⁊ humores qui fluūt cū eo hn̄t digōnē q̄rtā in mēbris cū diuidunt̄ ꝑ mēbra vt vnūqd̄q3 eoꝝ recipiat ab eis suū nutrimētum. ¶ Circa ꝑmū attende p° ꝙ queād modum digō ꝑma incipit in ore fit in stō ⁊ ꝯplet̄ in intestinis. Et 2ª incipit in meseraicis fit in epate ⁊ perficit̄ in venis grossis. Sic tertia incipit in venis minutis iūctis vēis capillaribꝰ. ⁊ fit in venis capillaribꝰ ⁊ perficit̄ in extremitatibꝰ venarū capillarium. ¶ Attēde scd̄o ꝙ sicut in ꝑma digōne ex cibo fit chilus ⁊ in scd̄a fit ex chilo chimꝰ sic i tertia fit ex massa chimoꝝ humiditas q̄dam: que q2 caret noīe ꝓꝑo noīari solet innoīata humiditas. ¶ Attende 3° ꝙ q̄rta digō incipit dū hūiditas inominata defluēs in poros mēbris apponit̄: ⁊ mediat qñ mēbris iuiscat̄ ⁊ ꝑficit̄ dū eis cōplete assimilat̄. ¶ Attēde 4° ꝙ subiectū vel obiectum digōnis quarte dicit̄ cambium vel excambium: quia ꝑ modum ꝑmutationis a natura reponitur loco partium resolutarum a corpore: ⁊ fit ꝑs corporis ita ꝙ terminus quarte digestionis est forma humana quaz attingit cambium per quartam digestionem.

b Sup̄fluitas igit̄ digōnis. In hac ꝑte secūda ꝑncipali huiꝰ. c. q̄ est d̄ sup̄fluitatibꝰ digōnum ꝑmo agit̄ de sup̄fluitatibꝰ ꝑme digōnis. Scd̄o secūde ibi [Et scd̄e digōnis] Tertio tertie ⁊ q̄rte sit̄ ibi [Duarum vero] ¶ In ꝑma ꝑticula dicit ꝙ sup̄fluitas digōnis ꝑme q̄ fit in stō exit per viā intestinorū. ¶ In 2ª dicit ꝙ magna ꝑs sup̄fluitatis scd̄e digōnis q̄ fit in epate exit cū vrina. et residuuz vadit ad splenez ⁊ cistim fellis. Ad splenē q̄dez mlīa: ad cistim vero fellis cholera. ¶ In 3ª enumerat. 7. modos euacuatiōis sup̄fluitatū tertie ⁊ q̄rte digōnū. Primus ē ꝑ resolutionem insensibilē. Secūdus ꝑ sudorē. Tertius ꝑ sordiciē terrestrē extrisecā q̄ cuti adheret ⁊ ꝑ fricationē visibilr̄ ab ea sepatur. Quartꝰ ꝑ foramina sensibilia puta per nares aures ⁊ os. Quitꝰ ꝑ insensibilia foramina puta ꝑ poros. Sextus ꝑ exituras ꝯ nām vt cū apāata apiunt̄ ⁊ emittunt qd̄ in eis est. Septimꝰ ꝑ nascētias ⁊ additiōes aliq̄s in corꝑibus vt sunt pili ⁊ vngues. ¶ Attende ꝑmo ꝙ sup̄fluitas ꝑme digōnis solita vocari grossa mā fex stercus vl̄ egestio nō hz esse cōpletū in stō vbi fit ꝑma digestio nec in ꝯcilibꝰ intestinis: qm̄ transit ad ea multo ꝑuoluta chiloꝝ ꝑtibus adhuc chilozabilibꝰ. Sed format̄ in ꝑmo grossoꝝ intestinoꝝ qd̄ dicit̄ monoculus saccꝰ vel orobꝰ postq̄ fere denudata ē ab hūiditate chili licet nō ex toto: imo sunt meseraice infixe intestino colon et longaoni q̄bus iteruz fit aliq̄ suctio s3 exigua. ¶ Attende 2° ꝙ secunde digōnis que fit in epate tres sunt sup̄fluitates spē distincte. quarū due separant̄ in epate a massa sanguinaria. s. cholera ⁊ melācholia: ⁊ tertia q̄ est multo maior aliȷ̄s nō in epate: sed in vena cōcaua sepat̄ a sanguine vt ꝑus dictum est retinēs adhuc aliq̄d sanguinis ad renes nutriendos ¶ Attende tertio ꝙ ꝑn. simul enumerat tertie ⁊ q̄rte digestionū superfluitates ꝓpterea ꝙ alique earū sunt cōmunes vtriq3 sc3 ille q̄ insensibiliter resoluūtur ⁊ sudores. ⁊ he due digestiones fiunt in locis sibi inuicē ꝓpinquissimis ita vt sit difficile discernere sup̄fluitates earum ⁊ multe ex eis carent viȷ̄s sensibilibꝰ ⁊ ꝓpriȷ̄s receptaculis. ¶ Attēde quarto ꝙ insensibiliter resoluunt̄ a corpore vapores ⁊ fumi. quorū decisio esse potest a cibis ⁊ potibꝰ assumptis ⁊ ab humoribꝰ ⁊ hūiditatibꝰ secūdis ⁊ a sba membrorū: nisi ꝙ interdū fumi inspissant̄ ⁊ vertunt̄ in pilos ⁊ sensibilit̄ sic educunt̄. Similr̄ ⁊ vapores emissi per anhelitū aliqñ de inspissati q̄nq3 sensibilr̄ euacuant̄ ꝑsertim in hyeme ꝓpt̄ frigꝰ inspissans. ¶ Attēde q̄nto ꝙ sudor est aqueitas sanguinis cui ꝑus cholericū est admixtū: vt ait ꝑn. secūdo huiꝰ ca. de sudore. Et se hz ad tertiam et quartam digestiones sicut vrina ad secūdaz. Et est salsus ob illā causam ob quam vrina est salsa sicut ait arist. secūda ꝑticula problematū ꝓblemate quarto. Et fit aliqñ vi sintomatis vt in syncopi videmus. sudant enim syncopisantes sudore frigido. Aliquādo vi nature. Iuxta illud ga. 6. morbi. Dico ꝙ sudor interdū est vel fit quādo cibus. i. sanguis redit a venis nec ꝑ totuz dispergitur corpus ⁊ dissoluit̄. Et hec passio syncopis appellat̄. Et ē alius sudor huic oppositꝰ. i. qui in cretica solet ꝯtingere dic hic nō defectionem sed cōfortationem ꝟtutis significat. talis enī sudor corpus mundificat. Similr̄ quoq3 ille q̄ ex temperata accidit exercitatiōe ⁊ in balneo atq3 in estiuo sole ⁊ calore. ¶ Attende sexto ꝙ nō sola superfluitas tertie ⁊ quarte digestionū sub forma sudoris emittitur imo etiam humores vtiles ⁊ benigni quādo sudor sup̄fluit. Iuxta illud Gal. vbi supra. Et si exercitium fuerit imoderatum quod etiā vtile est cum sudore per corpus purgatur. Cuius color atq3 odor qualitatē materie de qua fit indicat: imo etiā sanguis quādoq3 emittit̄ sub forma sudoris propter ipsius subtilitatem ⁊ venarum raritatē. ¶ Attēde septimo ꝙ sudor nō est superfluitas penitꝰ naturalis ⁊ regulata sicut vrina ⁊ egestio cum neq3 quotidie corpori insit nec regulariter sup̄ueniat corpori temperato tempore ⁊ regione tēperatis vtenti moderato exercitio: imo significat digestiue debilitatez non potentis sensibiliter resoluere superfluitatē tertie digestionis. Iuxta illud gal. amphorū ꝑmo cōmento illius canoñ. Uentres hyeme ⁊ vere. Cuz ergo calor naturalis fit fortior dissolutio tertie digestionis fit sensui occultior Inde dyaforus dixit sudor extra naturā fit. si eniz cursus corporis s̄m actionē nature fit et ipsa natura ipsum cibū vicerit nō ad cutem humiditas mādat̄ sensibilis. sudor enī in laboribꝰ vel nimiȷ̄s exercitiȷ̄s vel etiam caloribꝰ estiuis ex nature fit fatigationibus. ¶ Attende octauo ꝙ sordicies extrinseca est substātia terrestris sup̄fluens ꝑtim a massa humoruz partim ab humiditate inominata ⁊ cambio sicut spuma sup̄fluit a carnibꝰ cum elixant̄: ⁊ huic substātie q̄ deforis cuti adheret viam facit ad exitū per poros occultos vaporalis superfluitas: aut sudoralis sicut hypostasi viaz facit vrinalis aquositas ad exitū per virgam. Cuius rei signū est ꝙ frequēter sudātes in hac sup̄abundant. ¶ Attende nono ꝙ egredientia per foramina sensibilia puta ꝑ nares aures ⁊ oculos: ⁊ palatum dupliciter generant̄. Uno modo ex vaporibus et fumis eleuatis ad caput ex inferioribus illic inspissatis a frigiditate cerebri quemadmodum generatur aqua in vasis distillatoriȷ̄s a vaporibus herbarum. Alio modo per viam decisionis superfluitatis a proprio nutrimento cerebri quod est membrum multum superfluicum: quia etsi sit calidum s̄m complexionem illatā vt prius dictum est. s̄m innatam tamen est frigidum tam ex parte medullaris substantie q̄ pāniculose. Et quia a prima digestione ⁊ a secūda ⁊ a tertia sursuz eleuari possunt vapores ⁊ fumi s̄m hoc humiditates defluentes a cerebro dici possunt superfluitates diuersarum digestionum. ¶ Attende decimo ꝙ licet modus euacuationis superfluitatum per resolutionem que non sentitur et modus euacuatiōis per foramina non sensibilia coincidere videantur differunt tamen in aliquibus. Nam calor innatus fortis potest interius consumere quasdam superfluitates preter hoc ꝙ has expellat per poros aliquos: possunt etiam aliqua euacuari ꝑ foramina sensibilia q̄ nihilominꝰ euacuantur ꝑ resolutionē q̄ non sentitur vt per os: ⁊ nares fumi ⁊ vapores a corde expulsi cum aere respirato insensibiliter educuntur. ¶ Attēde vndecimo ꝙ sb

egredientib' extra naturā intellgi pñt oīa apoſtemata foris exñpētia ꝛ porri ꝛ verruce ꝛ talpe ꝛ lupie ꝛ male ticture cutis q̄les ſūt i ycterícia baras ꝛ morphea ꝛ ſup oſſa ꝛ cornu naſci ſolitū i articulis pedū ex ſtrictura calceoꝝ. ¶ Atēde. 12°. ꝙ p id qd̓ naſcit̃ ex additionib' in corpibus intelligit ꝑnceps q̄dā corpi ſupueniētia vltra ꝓprias corporis particulas participātes ꝟtutib' aīe nō ꝯtra naturā nec ꝑter naturā: ſꝫ naturaliſ vł ad decorē vt in mulieri b' come ꝛ inviris barbe. vel ad ꝓpriā vtilitatē vt pili ciliorꝝ ꝛ ſupciliorꝝ ꝛ vngues vł ex neceſſitate materie ſicut pili circa podicē et in titillicis ꝛ in tibijs. nō eñ ſunt ibi neceſſarij imo pl' nocēt q̄ ꝓſint niſi q̄tū aliq̄d ſuꝑ a corpe educūt vł aliq̄liť a frigore ꝓtegūt

Debes aūt ſcire ꝙ ſi alicui' hūores ſubtiles exiſtunt: eoꝝ euacuatio euꝫ debilitat. Cui multū nocet i ſui fortitudine ſuoꝝ pororum amplitudo propterea ꝙ reſolutōnē ſequiť debilitas: ꝛ ꝙ humores ſubtiles ad euacuandū ꝛ reſoluendum ſunt faciles Quod aūt ad euacuandū ꝛ reſoluendū eſt facile: ſpiritui facile aſſociari poteſt in ſua reſolutione: cuꝫ eo igiť reſoluitur. ¶ Et debes ſcire ꝙ quemadmoduꝫ humores iſti in ſuis generationib' cauſas habent: ſic ꝛ in ſuis motibus habēt cauſas. Motus nāq; ꝛ res calide ſanguinem mouent ꝛ choleram rubeam: ꝛ fortaſſe mouebunt melancholiā: ꝛ eā fortē faciēt. Quies vero phlegma forte reddit ꝛ aliquas melancholie ſpecies. Et etiam ipſemet eſtimationes mouēt humores. Ubi grā. ſanguinē eñ mouet res intueri rubeas. q̄propť ꝓhibem' illū ex cuius narib' ſanguis fluit res ſplendoreꝫ habētes rubeū aſpicere.

Debes aūt ꝛc. In hac vltīa pte hui' capłi pmo oñdit ꝑnceps q̄ ſequūtur ad humores eē ſubtiles. Scđo tractat de cāis motuū hūoꝝ ibi [Et debes ſcire ꝙ queādmodū] Tertio īponit finē dictiſ

In pria pte dicit prio (de humorib' ibi [Hec q̄dē de hūorib'] ꝙ ſi hūores alicui' ſint ſubtiles euacuanť faciliter ꝛ euacuatio eorū debilitat eū cui' ſunt. Scđo dicit ꝙ amplitudo poroꝝ multuꝫ nocet hñti ſubtiles hūores in fortitudīe ſui id ē robur eius eneruat. q2 ad reſolutōem eoꝝ ſeq̄tur debilitas. ꝛ ipſi faciliter reſoluūtur dū pori ſunt ampli. Tertio reddit cām q̄re facilitas reſolutionis ꝛ euacatōis humoꝝ ſubtiliū cū poroꝝ amplitudine debilitat ꝟtutē. dicēs ꝙ illud faciliter ꝑt aſſociari ſpiritui i ſua reſolutione qd̓ eſt facile ſeu promptū ad hoc vt euacuetur ꝛ reſoluať cuiuſmodi ſunt ſubtiles hūores. cū igitur reſoluūtur mult' cū eis reſoluiť ſpūs ꝓpter aſſociatōem eoꝝ cū ſpiritib'. Sꝫ in ſpū ꝯſiſtit ps maxima roboris corpis cū ſit inſtrūmentū oīm ꝟtutū. ¶ Attēde circa primū ꝙ lr̄a eius varie ſcripta inuenitur in diuerſis libris. In aliq̄bus eñ ita ſcribitur. Debes aūt ſcire ꝙ ſi alicui' hūores ſubtiles exiſtūt facile euacuanť. In alijs ſic. Debes aūt ſcire ꝙ ſi alicuius hūores ſubtiles exiſtūt eorū euacuatio eū debilitat. Et ſecūda littera melior ē pria q2 gñaliť ꝛ vłr verificať. Pria ꝟo nō eſt vera niſi de euacuatiōib' q̄ fiunt p reſolutōem inſenſibilē vel ſudoralē vel fumoſam vel vaporoſam. Nā hūores ſubtiles vel ibibunť ꝛ non cedūt ꝟtuti expellenti: vel ſi faciliter ei cedāt nō imbibiti ſpergunť hincinde nō eūtes quorſum ipellunť. Et ꝓpterea digeſtio hūoꝝ peccātiū q̄ eſt aptatio eoꝝ ad expulſionē nō eſt ſubtiliatio eoꝝ: ſꝫ equatio in ſbā vt neq; nimis ſubtiles neq; groſſi aut viſcoſi ſupra modū ſe exhibeāt. Juxta illd̓ ꝑncipis q̄rti prima trac. ſcđo capło ſeptio. Et tu nō auſcultes virū q̄ eſtimauit ꝙ intētio in digerēdo ē ſubtiliare ꝛ humor calid' eſt ſubtilis q̄re nō ē neceſſariū vt ſubtiliet. Res eñ nō ē ſicut dixit. imo intētio in digerendo eſt equare ſbam materie ita vt ſit ꝑparata ad expulſionem facilē: ꝛ ſubtile ibibitū ꝛ groſſum fixū ꝛ viſcoſum adherēs totū illud ē ñ ꝑpatū ad expulſionē. imo ē neceſſariū vt īſpiſſeť ſubtile ꝛ ſubtilieť ſpiſſum paulatim ꝛ incidať viſcoſum. Hec ſunt ꝟba ꝑncipis ꝯ raſim. ¶ Queriť vtrū poroꝝ amplitudo nociua ſit habēti ſubtiles hūores. arguiť ꝙ nō oēs habētes ſubtiles hūores abūdant in fumis ꝛ vaporib' ꝓpterea ꝙ calor eoꝝ agēs in hūores faciliter reſoluit eos in fumos ꝛ vapores. Sꝫ exit' liber vaporuꝫ et etiā fumoꝝ ē cā ſanitatis: ꝛ eoꝝ retētio cā egritudīs videlicꝫ ephimere vel ſinoche. cuꝫ igiť amplitudo poroꝝ ſit maxīa cā liberi exitus vapoꝝ ꝛ fumoꝝ nō nociua ſꝫ vtilis erit hñtib' hūores ſubtiles. Scđo trāſpiratio ꝓhibita ē de cāis maximis putredinaliuꝫ febriū. ergo amplitudo poroꝝ ad bonā faciēs trāſpirationē ē de cauſis ſanitatis ſine qua corpus forte eſſe nō pōt. Aſſumptū ē videre in oppilatis. Tertio neceſſari' ſit aer aſſidue ſubintrans corpus per orificia arteriarū terminatarū ad cutē vt per eū eueniť naturalis calor cōtent' in arterijs. ꝛ id libere fit qñ pori ſunt ampli. Et has rationes videtur tangere gał. primo de differentijs febriuꝫ dicēs. Nā inſpirant quidē ſemper aīaliū corpa ſm duplicē modū effuſis quidē ad exteriora ſemp vaporib' ꝛ fuliginoſis ſupfluitatibus. Attracta ꝟo interi' que infrigidat ꝛ ventilat q̄ ſm naturā calida aerea ſba. Quarto plurime egritudinū ꝓcedunt a cauſis intrinſecis: ſed corpus rarum poroſum min' eſt occupabile a cauſis intrinſecis infirmantib' vt ait ga. libello de optima ꝯſtructōe corpis: nō ꝗ nocua ē amplitudo poroꝝ. Quīto āplitudo pororū atteſtať ſup fortitudine caloris inati. Nā calidi eſt dilatare. ꝛ ꝓpterea ex latitudine venarū ꝛ arteriaꝝ trahitur iudiciū ſup caliditate cordis ꝛ epatis. Sꝫ fortis inat' calor cū ſit inſtrumentū oīm virtutū eſt cā roboris ñ debilitatis Sexto ſi poroꝝ amplitudo eſſet nociua habēti ſubtiles humores hoc eſſet ꝓpter nimiā reſolutōeꝫ factā ab eo: ſꝫ in corpe eſt ꝟtus q̄ retinet qd̓ vtile eſt ꝛ ꝓhibet ipm reſolui ꝛ ꝟtus alia q̄ expellit qd̓ eſt iutile. Oppoſitū dicit hic ꝑnceps. Et ad id eſt rō. Nā amplitudo poroꝝ cū humoꝝ ſubtilitate reddit corp' aptiſſimū infirmari a quibuſlibet cāis infirmātib' occurrētib' deforis cum ꝛ vie ſint apte ꝛ humores ſint parati pati ꝓpter ſuā ſubtilitatē. Scđo calor noſtri corpis aſſidue reſoluit aliq̄d de hūorib' nr̄i corpis ꝛ tāto magis q̄to ſunt aptiores reſolui ꝛ ad id adiuuat calor aeris nos ꝯtinentis ꝑcipue dū reperit poros aptos. ingrediēs eñ libere dū pori ſunt ampli ꝛ inueniens hūores ſubtiles reſolui ꝑatos ſupflue reſoluit eos. Tertio ſubtiles hūores multū ſunt affines ꝛ ī nexi ſpiritib' ꝛ iō dū reſoluūtur. vel aliter euacuanť dicti hūores reſoluiť vna cū eis ſpirituū multitudo vñ ſubſeq̄tur neceſſario debilitas. ¶ Attēde prio ꝑ ſolutōe ꝙ duplex ē amplitudo poroꝝ. q̄dā mediocris ſeu tēpata correſpōdēs euacuādis ꝛ itraturis p poros ſm curſuꝫ nāe. Alia imoderata ſeu ſupexcedēs. ¶ Attende ſcđo ꝙ hñtiū ſubtiles hūores. q̄dā ſunt euchimi quoꝝ ſanguis ē ſubtilis mūdus clar' Alij cacochimi quoꝝ ſanguis ē infect' malis hūorib' His ꝑmiſſis dic prio ꝙ āplitudo poroꝝ moderata oī ſano ē vtilis etiaꝫ hñti ſubtiles hūores. quia de potioribuſ cauſis ſuādē ſanitatis ē corp' eſſe ꝑuiū cū moderamīe ſupfluitatib' eijciendis ꝛ cōferētib' intromittendis. Nā fere oēs morbi vel ex retentiōe ſupfluoꝝ vel impedimento tranſit' vtiliū habēt ortum. Et ad id faciūt rōnes ante oppoſituꝫ. Dic ſecundo ꝙ amplitudo pororū ſupexcedēs ꝛ nociua corpori euchimo habenti ſubtiles hūores. Iſtud ꝓbať per ratōnes poſt oppoſitū. Dic tertio ꝙ amplitudo pororum dato ꝙ ſit īmoderata eſt vtilior cacochimis habentibus humores ſubtiles q̄ pororum ſtrictura. Juxta illd̓ gał. primo de differentijs febriū. Cuꝫ igitur repletum fuerit corpus quidē talibus ſcilicet acutis humoribus oppilatio ꝟo nulla ſm vllū viſceꝝ fuerit iprohibite ꝟo aerē tm̄ ſpirauerit vt refrigereť ſꝫ vniuerſaꝫ cutē aīal q̄dē ſanū ē: ſꝫ breuē ꝛ fallacē hꝫ ſanitatē. cū autē conſtrictū fuerit in exteriori ſcꝫ in cute aut oppilatū fuerit in decurſib' qui ſunt ī ꝓfundo ī ꝯſtrictionibus q̄dē qd̓ nūc dictū. In oppilatōib' vero quod poſt parum dicetur ſeq̄tur gen' febris id ē ad ꝯſtrictōes poroꝝ ſeq̄tur gen' ephimere febris. Et ad oppilatiōes viarū intrinſecarū ſeq̄tur gen' febris putride. Et ad id eſt rō. Nam fuligines eleuate ab acutis hūorib' cum retinentur cito faciunt febrē aucto calore vel inducūt pruritum aut ſcabiem: ſed duꝫ libere exeūt per poros ſubſequiť aliqua debilitas ꝓpter reſolutionem ſpirituū cum eis: manet tm̄ corpus in latitudīe ſanitať vel ſalteꝫ neutralitatis: niſi cā aucta nimiū ꝛ perſeuerante corpus ethicetur aut deficiat nec eſt ꝟtus retētiua ſufficiens ꝓhibere reſolutōem aſſiduā tā vtiliū q̄ inutiliū poris amplis exiſtētib': eius eñ officium completur villis trāſuerſalib' circūtractis in receptaculis corporis. ꝛ q2 talibus villis nō vtitur natura circa poros extrinſecos ampliatos vt eos claudat retentiua

In ſcđa pte dicit prio ꝙ ſicut humores hñt cās (ꝟt' nihil facit ibi. in ſuis gñatiōib' ita habēt cās in ſuis motib'. Scđo dicit ꝙ motus et res calide mouēt ſanguinē ꝛ cholerā rubeā. ꝛ forte etiā mouēt młiam ꝛ faciūt eam fortē: ſꝫ quies reddit phlegma forte et aliq̄s ſpecies melāch olie. Tertio dicit ꝙ eſtimationes mouent humores ſicut reſpicere res rubeas cōmouet ſanguinem. Et iō ꝓhibetur patientib' fluxum ſanguis nariū ne reſpiciant res rubes. ¶ Attende prio ꝙ inter gñatōeꝫ humo-

rum ꝛ motū coꝝ est differentia qꝛ gn̄atio humoꝝ ē mutatio ex non sub iecto in subiectū scꝫ ex nō hoc humore in hunc humorē. Juxta illud aristo. q̄nto phisicoꝝ. Ex nō subiecto q̄dē igit̄ in subiectū mutatio fm̄ ꝯdictionē generatio est. ſꝫ motus humoꝝ est mutatio de subiecto in subiectū. Juxta illd̓ arist. ibi. Necesse ē ex subiecto in subiectū mutatōnē motū esse solū. ¶ Attēde scd̓o ꝙ hūoꝝ triplex est mot' scꝫ q̄ntitatis q̄ dr̄ augmētatio vel diminutio.

¶ Hec quidē de humorib' dicimus ꝛ eoꝝ generationib'. Loqui ṽo ꝯtra proteruos ꝛ deuiantes debent sapiē tiarum opifices ꝛ non medici.

q̄litatis qui dr̄ alteratio: ꝛ fm̄ locū qui dicit̄ localis. Juxta illud aris. q̄nto phisicoꝝ si igit̄ p̄dicamēta diuisa sūt sb̄a ꝛ q̄litate ꝛ vbi ꝛ qn̄ ꝛ ad aliquid ꝛ q̄ntitate ꝛ facē ꝛ pati necesse ē tres eē mot' q̄ntitatis q̄litat̄ ꝛ fm̄ locū. Et de q̄libet hoꝝ intelligi pōt littera presens. ¶ Attēde tertio ꝙ mot' localis hūoꝝ quidā est naturalis hn̄s ortū a p̄ncipio intrīseco passo ꝯferente vim: ꝛ iste mot' fit fm̄ naturā elementi p̄dominātis ī hūore. Ali' est aduētitius cui' motor ē extra. ¶ Attēde q̄rto ꝙ mot' hūorum localis aduētiti' est duplex q̄dā ordinat' quottidie fiēs. Ali' inordinatus nō hn̄s horā q̄ fiat determinatā. Ordinat' vero duplex ē. Un' seq̄tur actiones ṽtutū naturaliū attractiue ꝛ expulsiue. Ali' q̄dras diei penes motū solis diurnū. Juxta illud metricū. A nona noctis donec fit tertia lucis. Est dominās sanguis: sex luce sequētibus horis. Est dominās cholera: dum lucis nona fit hora. Post niger hūor inest: donec fit tertia noctis. Post hoc phlegma venit donec fit nona q̄etis. Sꝫ iordinat' humoꝝ mot' q̄n̄qꜫ seq̄tur passiones animi vt ira facit ebullire sanguinē circa cor ꝛ verecūdia facit ip̄m currere ad faciē q̄n̄qꜫ motiones corporis q̄n̄qꜫ alteratiōes humoꝝ tā naturales q̄ ināturales. Innaturales vt dū cholera putrefit ꝯmouet̄ de tertio in tertiū ꝛ phlegma quottidie ꝛ melācholia de q̄rto in quartū. Cui' motiōis cām assignāt aliq̄ totā humoris ꝓprietatē. Aliȷ̄ planetas dicētes phlegma respondere lune cholerā marti. melācholiā saturno sic̄ ḡ reuolutio lune breui tp̄e fit ꝛ saturni lōgo ꝛ martis medio. sic reuolutio phlegmatis breui tp̄e fit. s. quotidie mr̄ic longo scꝫ quatriduano: cholere medio. s. triduano. Aliȷ̄ multitudinē ꝛ paucitatē subtilitatē ꝛ grossiciē humoꝝ. et q̄n̄qꜫ seq̄tur inordinatus hūoꝝ motus causas extrinsecas occurrētes corp̄i sicut casus ꝑcussiones estus algores ꝛ sīl'ia. ¶ Attēde q̄nto ꝙ mot' corp̄is local' mouet hūores triplici gn̄e mot'. P̄rio motu locali qꝛ motis nobis mouent̄ oīa q̄ in nobis sunt. Et hui' rei signū est. Mēbra illa q̄ sepe mouēt̄ moderatis motib' esse maiora aliȷ̄s ꝛ robustiora ꝓpter multū sanguinem quē motus attrahit eis. Et dū volunt medici īpinguare aliquod membrū sup̄flue demacratū iubēt ip̄m ꝑcuti cū virgis aut moderate fricari q̄tinus ꝑ motū sanguis ad ip̄m trahat̄ ꝛ ipinguet̄ ab eo. Scd̓o motu alteratōis calefaciēdo hūores. Nā oīs mot' localis ē calefactiu'. Tertio motu augmētatōis īproprie dicte scꝫ dilatatiōis hūoꝝ. extendūtur eīn̄ hūores ꝛ occupāt maiorē locū calefacti ꝑ motū. Cui' rei signū est ꝙ freq̄nter alique vene q̄ p̄ri' non videbant̄ postq̄ eas inflauit mot' visui manifestant̄. Et dr̄ notanter augmētatōis īproprie dicte. Nam dilatatio hūoꝝ nō est ꝓprie augmētatio lꝫ sua maioret̄ q̄ntitas fm̄ q̄lībꝫ dimensionē qꝛ ad augmētatōnēꝫ ꝓprie dictā tria sunt necessaria. P̄rimū est ꝙ q̄libet ꝑs magnitudinis q̄ auget̄ fiat maior. Scd̓m ē ꝙ augmētatio fiat aduenīēte aliquo. Tertiū ē vt saluet̄ illud qd̓ auget̄. Juxta illud arist. primo de generatōne. Hec eīn̄ tria sūt quoꝝ vnū ē quācūqꜫ partes maiorē eē ei' q̄ auget̄ magnitudīs ꝛ aduenīēte aliquo ꝛ tertiū vt saluet̄ qd̓ auget̄ ꝛ maneat ꝓpter p̄mi defectū additio aq̄ ad aquā nō ē augmētatio. ꝓpt̄ defectū scd̓i dilatatio nō est augmētatio. ꝓpter defectū tertiȷ̄ gn̄atio aeris ex aq̄ non ē augmētatio. ¶ Attēde sexto ꝙ res calide tam interius sumpte q̄ occurrentes deforis mouēt hūores triplici motu sicut de motu iā declaratū ē. Intrinsece q̄dē sicut cibus ꝛ pot' ꝛ medicīe calidi. Deforis ṽo sicut ignis sol balnea calida stuphe vestimēta calida ꝛ medicīe calide ab extra applicate. Sed queret aliq̄s cū mot' ꝛ res calide moueāt omēs hūores quare dicit hic p̄nceps ꝙ mouent sanguinē ꝛ cholerā rubeā silens de phlegmate. Dic p̄rio ꝙ motus ꝛ res calide mouēt sanguinē ꝛ cholerā motu diffusionis ab īterioꝛib' ad exterioꝛa ꝛ manifestant hoꝝ dominiū in extremo corp̄is. Cui' rei signū ē ꝙ hoīes calefacti vel a motu vel a balneo vel a stuphis vel a fricatiōe rubēt faciem ꝛ extrema corp̄is dato ꝙ sint a nā phlegmatici pallidi. Et ratio hui' ē qꝛ in attractione q̄ fit a calido subtilius ꝛ mobili' p̄ri' attrahitur ꝛ qꝛ cholera ꝛ sanguis sunt subtiliores ꝛ mobiliores phlegmate ꝛ melancholia nāli p̄ri' eis attrahunt̄ ad sup̄ficiē corp̄is. Dic scd̓o ꝙ mot' ꝛ res calide mouēt sanguinē ꝛ cholerā plus aliȷ̄s hūorib' motu exuberantie seu augmēti īproprie dicti sic ꝙ fortificāt ꝛ sup̄abūdare faciūt dictos humores. Cui' rō ē qꝛ resoluūt hūiditates hebetātes calorē nālē ꝛ excitāt atqꜫ acuūt ip̄m q̄ ē cā effectiua sanguis ꝛ cholere vt p̄ri' dictū ē imo etiā ē cā ꝯuersiōis phlegmatis ī sanguinē ꝛ sic minuit phlegma. ¶ Attende septio circa h̄ ꝛ fortasse cholerā mouebūt nigrā ꝛ cā fortem faciēt ꝙ mot' ꝛ res calide mouēt melācholiā adustā ꝛ furere eaꝫ faciunt ꝓpterea iussit hypo. nō mouere cācros ābscōditos ꝛ ideꝫ iubet̄ in nolimetāgere ꝛ ī maniacis p̄cipit̄ q̄es ꝛ habitatio vmbrosa frigida ꝛ hūida. Et dic̄ p̄nceps fortasse. qꝛ casuale ē mr̄iaꝫ adustaꝫ in corp̄e fieri. Et res calide ꝛ mot' nō generāt eā nisi sup̄excedant fortitudine vel ꝯtinuatiōe diuturna ꝛ dato ꝙ gn̄et̄ in corp̄e mr̄ia adusta pōt nō effluere cū sanguīe ad venas ꝛ dictim ꝑ splenē purgari sine molestia. Et nō solū melācholiā adustā mouēt mot' et res calide sꝫ etiā naturalē collectā ad apostema. Nā scliroses idiscrete tractate cū calidis sepe ṽtunt̄ in cācros. ¶ Attēde. 8. ꝙ q̄es reddit phlegma multipliciter forte. P̄rio qꝛ ꝓhibet resolutōnem hūiditatū a corp̄e p̄r̄ti phlegmat̄ qd̓ ad iūcturas mittit̄ ꝛ mēbra mr̄ti mot' vt eas p̄seruet a sup̄flua desiccatiōe. Scd̓o debilitādo ꝛ hebetādo calorē naturalē. Tertio tollēdo vel diminuendo phlegmatis duplicē necessitatē scꝫ illā vt fiat sanguis tp̄e necessitatis ꝛ illā vt misceat̄ cū sanguīe ad mēbra phlegmaticaꝝ ꝯplexionum nutriēda. Nā tp̄e q̄etis pauca fit resolutio a corp̄e ꝛ maxīe a mēbris phlegmaticis. ¶ Attēde. 9. ꝙ q̄es reddit fortē sp̄ēm mr̄ie q̄ multiplicat̄ in corp̄e ex amore hereos: qꝛ ꝑcussi hoc fatuo amore dū q̄escūt ꝛ sūt ociosi ꝓfundant̄ ī cogitatōib' ꝛ auget̄ coꝝ mr̄ia p̄ nimietate cogitationū. Et dū se occupāt ī variȷ̄s agibilib' diuertunt̄ a cogitatōib' intēsis q̄ ꝑducūt eos ad melācholiā ꝛ fatuitatē. Juxta illud ouidiȷ̄ de remedio amoris. Ocia si tollas periere cupidinis artes. Itē reddit q̄es sp̄ēꝫ mr̄ie fortē q̄ mr̄tiplicat̄ ex vehementia frigoris ꝯgelāt̄ qꝛ ꝯgelatio hūoꝝ poti' fit in q̄ete q̄ in motu. Cui' rei signū ē ꝙ aq̄ q̄escens ꝯgelat̄ citi' q̄ aq̄ fluminum. Itē reddit fortē sp̄ēm mr̄ie q̄ multiplicat̄ ex p̄seuerātia ꝯstrictōis qꝛ sicut mot' dilatat vias ꝛ nō sinit in eis hūores torpescere. imo coadiuuat ad coꝝ trāsitū. sic quies coartat eas ꝛ humores reddit q̄etos ꝛ alter alteri sup̄ueniēs coangustat ip̄m ꝛ iō plus vexātur repletionib' īmoderatis q̄escentes q̄ laborātes. ¶ Attēde decio ꝙ estimatiōes mouēt hūores ꝛ imagiatōes sīr̄ ꝓpterea q̄ ṽt' estimatiua formata specie amicitie vł' iimicitie vel imaginatina formata forma rei sensibilis ē motiua ṽt' iperans q̄ nō solū imp̄at ṽtuti motiue volūtarie diffuse in musculis sꝫ et aliȷ̄s virtutib' naturalib' ꝛ vitalib' qd̓ exemplis plurib' declarari potest. Nā vidētes alios mingere vel oscitare protinus mouent̄ ad idem agēdū. Et videntes vulnera atrocia alicui' moueri sepe cōpatimur vsqꜫ ad syncopim. Et aliqui videntes alios phlebotomari statim syncopisant. Et hui' sententie memīt p̄nceps p̄mi scd̓a doctrina scd̓a summa p̄ma cap̄ło. 14°. dicens. Est etiam cum corpus patitur ꝓpter affectiones animales alias ab istis quas nominauimus sicut sunt imaginationes animales. plerūqꜫ enim imprimunt res naturales quēadmodum accidit vt puer ei simiłetur cui' forma imaginata fuit. cum fuit cōuentio viri ꝛ mulieris ꝛ vt sit eius color propinquus colori eius quem viderunt cuꝫ fuit casus spermatis scilicet in matricem. Et huius quidem gn̄is est motus sanguinis ꝛ consecutio ei' qui p̄reꝑatus est ad eū cum multū intēt' fuerit ad cōsiderandū res rubeas. Et istius cap̄ł'i ē ꝯgelatio dentiū ꝓpterea ꝙ ali' acredinem' comedit: ꝛ īuenire dolores membri ꝓpterea ꝙ tale quale illud dolet aliȷ̄ cum de eo cogitauerit. Hec p̄nceps ibi. Et tertiȷ̄ p̄ria trac. 4°. cap̄ło vltimo loq̄ns de quodaꝫ sic oppresso amore hereos ꝙ ad arefactōem iā ꝑuenerat ꝛ egritudines āntiq̄s ꝛ febres lōgas dicit ꝙ reddita fuit ei sal'. Nā cū sensit applicatōeꝫ hui' qd̓ diligebat euanuit qd̓ hēbat ī breui tp̄e. Et estiauim' mirabile eē ꝛ significauim' obediētiā nāe meditatōib'.

In t̄tia ꝑte p̄n. ipon̄ēs finē s̄mōi de hūorib' ait p̄mo. Nos dicim'. i. determinam' illa q̄ iam dicta sunt in hoc cap̄ło ꝛ p̄cedēti de humoribus ꝛ generationibus eorum. Scd̓o dicit ꝙ opifices sapientiaꝝ. i. methaphisici ꝛ philosophi nāles debēt loqui. i. disputationib' ꝛ demōstrationib' vti ꝯ ꝓteruos ꝛ deuiantes ꝛ nō medici. ¶ Attēde p̄rio ꝙ lꝫ sapientia ꝓprie dicat̄ de sola methaphisica in qua agit̄ de vł'issimis ꝛ diuinis. extenso tn̄ noīe dici pōt de ph̄ia naturali in q̄ agit̄ de corp̄e mobili. Un̄ p̄n. cap̄ło. 2. doc. p̄rie istius fen. Naturalē ph̄m vocat doctorē sapie phisicalis. Et hic ī plurali loquitur de opificibus sapientiarum innuens ex hoc ꝙ plures sunt sapiētie. ¶ Attende scd̓o ꝙ ꝓteruos vocat ꝑtinaces

in erroꝛib' non cedētes rōni. Et deuiātes dicuntur q̄ relicta vitate falſitatib' adherent ⁊ marie illi q̄ vel negāt manifeſte apparētia ad ſenſum vel ſibiipſis diſſidēt nō manētes ī cōfeſſis ¶ Attēde tertio ꝙ medici. vt medici loqui debēt ⁊ inq̄rere de hūoꝛibus ſm ꝙ cāe exiſtunt egritudinū ſed de q̄dditate coꝝ ⁊ ſpeciebus et generatōne ipſorum ⁊ cauſis ſuis nō debēt ratiocinari: ſꝫ credē phiſicis.

Doctria q̄nta fen p̄ie primi. de mēbꝛis cuius ē vnum capitulū ⁊ quīq̄ ſumme.

¶ Capitulū ē ad inquirēduꝫ quid ſit mēbꝛ ⁊ eius partes.

Doctrina quinta fen prime primi de membꝛis: cuius eſt vnum capitulum: ⁊ quinq̄ ſumme.

¶ Cap̄. eſt ad inquirendum quid ſit mēbꝛum ⁊ eius partes.

Membra [a] ſunt corpora que ex prima humoꝝ generātur cōmixtione: queādmodū humores ſunt coꝛpa que ex p̄ma ciboꝝ generātur cōmixtione: ſicut cibi generati ſunt ex prima ꝯmixtione elemētorum. Mēbrorum [b] aūt alia ſunt ſimplicia: alia cōpoſita. Et ſimplicia quidē ſunt quoꝝ quācūq̄ ſenſibileꝫ aſſumpſeris partē erit toti cōicās: ī noīe ⁊ diffinitōe ſic̄ caro ī ſuis partib': ⁊ os ī ſuis ptib' ⁊ neruus in ſuis partibus ⁊ his ſimilia. Ideoq̄ ſiliū vocātur ptiuꝫ. Cōpoſita vo ſūt illa quorū quācūq̄ accepiſ ptē ī noīe ⁊ diffinitōe toti cōicans nō erit: ſicut man' ⁊ facies. Pars eñ faciei ñ ē facies neq̄ ps man' eſt man'. Et vocātur mēbra īſtrꝫalia: eo ꝙ ſunt aīe īſtrumēta ad cōplendū mot' ⁊ opatiōes.

a Membra ſunt ⁊c. In hoc capitulo p̄io p̄nceps diffinit mēbra. Secūdo diuidit ea ibi [Mēbroꝝ autem] In p̄ia parte dicit ꝙ mēbra ſunt coꝛpa q̄ generant ex cōmixtione p̄ma humoꝝ ſicut hūores ſunt corpora que generant ex p̄ia ꝯmixtione ciboꝝ ⁊ cibi ſunt corpora gn̄ata ex prima cōmixtione elemētoꝝ. Inſtabit aliq̄s primo de maſſa ſanguinaria q̄ generat ex prima humoꝝ cōmixtione ⁊ non ē mēbrū. Secūdo de hūiditate īnomiata. Tertio de cābio ⁊ de toto coꝛpe qd̄ generat ex p̄ma humoꝝ cōmixtione ⁊ tamē nō eſt mēbrū. Quarto mēbra ſpermatica nō generant ex prima humoꝝ cōmixtiōe ſꝫ ex ſpermate. Quinto adeps nō generatur ex p̄ia ꝯmixtione hūorū ſꝫ ex ſanguinis vnctuoſitate ⁊ tñ eſt mēbrum p̄ſertim zirb'. Sexto capilli ⁊ vngues nō generant ex p̄ia humoꝝ cōmixtione ſed ex ſuperfluitatibus hūoꝝ ⁊ enumerant a p̄n. ⁊ auerroy inter mēbra. Septio melācholia aduſta gn̄atur ex p̄ia humoꝝ cōmixtione ⁊ non ē mēbrū. Idē p̄ōt argui de apoſtematib'. Octauo ꝯtra ſiſitudines arguit. hūores nō generantur ex prima ciboꝝ ꝯmixtione ſꝫ ex chilo vt dictū eſt in caplo p̄cedenti. Itē hūores ſepe generant ex ſeinuicē ſicut ex phlegmate ſanguis ex ſanguie cholera ex cholera melācholia. Itē hūores q̄nq̄ generant ex mēbꝛis carniformibus ⁊ adipinis dū liq̄fiūt. Cuius rei ſignū eſt ꝙ ī ethiciſ q̄nq̄ vrine oleaginee exeūt ⁊ ſufficietenus pingues. Nono plurimi ciboꝝ nō generant ex p̄ia elementoꝝ cōmixtione ſicut carnes piſces oua. Nā inter eos ⁊ elemēta ſunt mixta impfecta methcoroloica metalla lapides plāte. ¶ Attēde p̄io ꝓ ſolutiōe ꝺcāꝝ obiectionū aliquos dixiſſe p̄n. hic declarare quadā ſimilitudinaria deſcriptione nō diffinitione quid eſt mēbꝝ. Sed ſic diffinit. Membrū aīalis eſt ī quod diuidit ⁊ ex quo integrat ⁊ ꝯponit corp' p qd̄ exercētur opatōes aīaliū ſm ꝙ aīalia ſunt. Et dr̄ mēbrū a memer grece qd̄ eſt diuiſio latine. Alij dicunt ipſum hic diffiniuiſſe mēbra ſed addēdū in diffinitiōe ſolida ſic vt dicatur. mēbra ſunt corpora ſolida ⁊ per hoc ſoluūt tria p̄ia ⁊ ſeptimū obiecta. Sꝫ inſtabit aliq̄s de hūoꝛibus oculi criſtallino vitreo ⁊ albugineo ſūt etenī mēbra verūtamen nō ſunt coꝛpa ſolida. Item de nucha ⁊ cerebꝛo. Reſpondent hi ꝙ hūores oculi ſm ꝙ determināt ſibi certuꝫ ſitū ptium ⁊ figurā ꝓpꝛiā quadā participāt ſoliditate ⁊ nō fluūt neq̄ refluunt veluti liq̄da. ſir neq̄ cerebꝛū neq̄ nucha. Scōo dicūt addēdū eē ī diffinitōe mēbroꝝ nālia ita vt dicat. mēbra ſt coꝛpa nālia. Nā reꝝ. 7. nāliū mēbrū ē. 4a. res. Et p id ſoluit. 7. rō de mēlia aduſta ⁊ ꝯfirmatio ipſi' de apoſtematib'. Sꝫ inſtabit aliquis de ſexto digito q̄ eſt mēbrū ⁊ nō eſt res naturalis. Dicūt ꝙ ſextus digitus ex pte cauſaꝝ materialis formalis ⁊ efficiētꝭ ē res naturalis ſꝫ ex pte numeri indecēs eſt ꝯ naturā. Tertio dicunt addendū eſſe ⁊ ptes vt dicat. Mēbra ſunt corpora ſolida naturalia ⁊ partes. Aliter mēbroꝝ diffinitio cōpeteret coꝛpibus integris. Quarto dicūt addēdū eē ꝙ ſint vni' actiōis aīe ſaltem in gn̄e vl iuuamenti vt auris audit' oculus viſus ⁊ ꝓpterea tot' trunc' coꝛporis dēptis tibiis ⁊ capite lꝫ ſit pars media toti' coꝛpis non propꝛie dr̄ mēbrū qꝛ non ē deputat' tot' vni certe actiōi aīe ſꝫ ſil' cōtinet vitalia mēbra cū nālib'. Alij aſſerūt mēbrū ꝓpꝛe id dici in qd̄ ē prima diuiſio coꝛporis aīalis vt toti' integralis in ſuas ptes. Et ſm illos ptes organice ſole mēbra dicerent ſicut caput collū trūc' ⁊ extrema ¶ Attēde ſcōo ꝙ ſicut elemēta q̄ttuoꝛ ſunt prima p̄ncipia coꝛpalia intrinſeca oīm mixtoꝝ ita cibi ſunt p̄ncipia hūoꝝ ⁊ humores membroꝝ large ſumpto noīe hūoꝛis vt ſe extendit ad hūiditates ſcōas et ſpmata ¶ Attēde tertio ꝙ hoc ſuplatiuum prima capit pro p̄cuia ſeu p̄cedēti vt ſit ſenſus ꝙ mēbra ſūt coꝛpora q̄ generant ex p̄cedēti cōmixtiōe humoꝝ ⁊ per hoc ſoluūtur rōnes q̄rta q̄nta octaua ⁊ nona etiaꝫ ſolute ſunt tres p̄ie ⁊ ſeptia. Ad ſextam dic ꝙ capilli ⁊ vngues non ſunt membra ꝓpꝛie dcā cū nullā habcāt ēis īnataꝫ potentiā aīe vt ante dictū eſt caplo de cōplexionib' membrorum vbi triplex notabatur maneries ſumendi membꝛum.

b Mēbroꝝ ⁊c. In hac ſcōa pte ſunt decē ptes. Prima eſt de diuiſiōe mēbroꝝ in ſimplicia ⁊ ꝯpoſita. Scōa de diuiſiōe mēbroꝝ penes v̓tutes quas habēt ibi [In vnoquoq̄ vo mēbꝛo] Tertia de diuiſiōe mēbroꝝ penes eē p̄ncipale vel ſeruiēs aut neutrū ibi [Et tūc q̄dē] Quarta d̓ diuiſione mēbroꝝ penes opatōem ⁊ iuuamētū ibi [Gal. aūt] Quinta de diuiſione coꝝ in ſpmatica ⁊ ſanguinea ibi [Et etiā denuo dicem'] Sexta de diuiſiōe mēbroꝝ ſentientiū mobiliū ⁊ ortu pānicloꝝ ibi [Et dicemus etiā] Septia de diuiſiōe mēbroꝝ carnoſoꝝ penes villoſa eſſe vel carere villis ⁊ ꝙ oīs mot' ſit p villos ⁊ de diuerſitate villoꝝ ibi [Oīa quoq̄ mēbra] Octaua de diuiſiōe mēbrorum neruoſoꝝ cōtinentiū q̄d aliō a ſe ibi [Et dicem' ꝙ mēbrorum] Nona de diuiſiōe mēbroꝝ penes eſſe propinqua ſanguini vel ab eo remota ibi [Et dicem' etiā ꝙ ſunt q̄daꝫ] Decima de habitudine mēbroꝝ fortium ad debilia ibi [Mēbra autē fortia] Prime partis ſunt due pticule. In p̄ia q̄ eſt p̄ſens text' diuidit mēbrū in ſimplex ⁊ ꝯpoſitū, ⁊ declarant mēbra diuidētia. In ſcōa agit de vnoq̄q̄ ſimpliciū mēbroꝝ ſigillatiꝫ ibi [Primū] ¶ In p̄ia pticula dicit p̄io p̄n. ꝙ mēbroꝝ q̄dā ſunt ſimplicia alia ſūt ꝯpoſita. Scōo dicit ꝙ mēbra ſimplicia ſunt illa q̄rū q̄libet ps ſenſibilis hꝫ idē nomen et eādē diffinitōem ſicut ſuū totū vt q̄libet ps carnis eſt caro ⁊ oſſis os. ⁊ nerui neruus ⁊ ſic de aliis. Et ideo vocātur mēbra ſimplicia ⁊ ſiliū ptium ſeu ſilia. Tertio dicit ꝙ mēbra ꝯpoſita ſūt illa quoꝝ ptes non hn̄t idē nomē nec eādē diffinitōeꝫ cū ſuo toto ſic̄ man' ⁊ facies q̄ꝝ ptes ñ ſt man' neq̄ facies. Et vocāt hec mēbra īſtrumētalia eo ꝙ iſtr̄a ſūt aīe ad ꝯplēdū mot' ⁊ opatōes v̓tutū ipſi'. ¶ Attēde p̄io ꝙ ariſt. p̄io aīaliuꝫ cap̄. p̄o diuidit ptes coꝛpis ī nō ꝯpoſitas ⁊ ꝯpoſitas dicēs. Quedā pteſ coꝛpis aīaliū dicūt nō cōpoſite ⁊ ſūt ptes q̄ ptiūt ī ptes ſiles q̄ſdā q̄buſdā ſicut ptit fruſtū carnis ī mlta fruſta. Et q̄dā ptes dicunt ꝯpoſite. et ſūt q̄ ptiunt in ptes diſſiles q̄ſdā q̄buſdā ſicut man'. qm̄ man' nō ptit ī man' multas neq̄ facies ī facies multas. Et nō diuidit mēbra in ſimplicia ⁊ ꝯpoſita ſicut diuidit h̄ p̄n. imo inuit nomē mēbri dici ſolum de partib' ꝯpoſitis ſubdēs ſtatī. Et q̄ddā qd̄ cadit ī hac diſpōne nō dr̄ ps tm̄ ſꝫ mēbrū noīat ſicut mēbra q̄ ſunt de vlib' ⁊ hn̄t alias ptes ſic̄ caput pedes ⁊ man' mioꝛ ⁊ maioꝛ ⁊ pect'. Nā oīa iſta mēbra dicūt vlia ⁊ hn̄t alias ptes: hec ariſt. ¶ Attēde ſcōo ꝙ mēbra ſimplicia ſolū ſt ſimplicia ſm iudiciū ſenſus. Nā ī rei v̓itate ꝯmixta ſt ex elemētꝭ veꝝ qꝛ elemēta ñ appent actu ī mixto nec appꝫ ad ſenſū ps aliq̄ ī ſimplicib' q̄ nō hēat idē nomē ⁊ eādē diffinitōeꝫ cū toto dicūt ſimplicia ⁊ omogenea ⁊ omiomera ⁊ ꝯſilia. elemn̄ta vo ſt ſimplicia nā ⁊ v̓itate ſic occultata ī mixtꝭ vt ſenſui ñ appeāt. Iux illd̄ gal. ī p̄n° libri ſui de elemētꝭ. Qm̄ cū ſit elemētū mioꝛ ps ei' cui' ē elemētū ⁊ ps q̄ ē mioꝛ ptiū ī eo qd̄ appꝫ ſenſui nō ſit ps q̄ eſt mioꝛ ptiū v̓e qm̄ mlte ptiū ꝓpt p̄uitatē ſuā occultāt ſenſui tūc māifeſtū ē nobis ꝙ differētie elemn̄toꝝ q̄ ſt nā ⁊ v̓itate vnicuiq̄ coꝛpoꝝ ñ ē ſenſus. ¶ Attēde. 3°. circa d̓ſcriptōeꝫ mēbroꝝ ſimpliciū ꝙ ipa ē itelligēda ſb cōditōe. ſ. ſi mēbrū ſimplex ptes hēat ſenſibiles. Nā dare ē mimā carnē et minū os cū oīa entia nālia ſint d̓tmiata p maximū ⁊ minū eo ꝙ determināt ſibi certas formaſ phicaſ q̄ ſuari ñ pn̄t niſi ſb aliq̄ determiata q̄titate māe. Et ī h̄ d̓ñt entia nālia a mathēaticꝭ data q̄ mima carne de ea v̓e dr̄ ꝙ ē mēbꝝ ſim̄ ⁊ tm̄ ptes ei' ſenſibiles ñ cōicāt cū toto ī noīe ⁊ diffinitōe

cū nulle sint ei partes sensibiles ¶ Attende q̄rto ꝙ nihil ꝓhibet idem mēbrū ſm diuersas noīatiōes ⁊ rōnes dici simplex ⁊ ꝯpositū vt spondilis ⁊ craneū ſm ꝙ sunt ⁊ noīant spōdilis ⁊ craneū sunt mēbra organica sibi determināntia certas figuras q̄ntitates nūeros ⁊ sitꝰ partiū. ⁊ iō nō q̄libet pars cranei est craneū nec spōdilis spōdil. sꝫ ſm ꝙ sunt ossa sunt mēbra simplicia Idē intellige de hūorib' cristallino vitreo ⁊ albugineo ⁊ de dētib'. Ul' dic ꝙ p̄dicta mēbra sūt simplicia absolute q2 ſm eē ſbe ꝑtes eoꝝ totis cōicāt in noīe ⁊ diffinitōe ⁊ lꝫ ꝑtes eoꝝ ſm aliqđ esse discrepēt a toto in diffinitiōe ⁊ noīe dici pōt illud nō sufficere ad mēbrū ꝯpositū vel organicū sed oꝫ cū hoc vt ex deferentib' ꝑtib' simplicib' ꝯponaꝛ. ¶ Attē de q̄nto circa illđ. et vocanꝛ mēbra instrumētalia eo ꝙ sunt aīe instrumēta. ꝙ nomē aīe currit apud multos veteꝝ ꝓ aīa sensitiua ⁊ itellectiua ⁊ motiua ſm locum formā v̄o vegetatiuā nō aīam sꝫ naturā vocant. Et q2 v̄tutes sensitiue ⁊ motiue ꝑ mēbra organica in q̄bꝰ est vna principalis ꝑs suas exercent opationes ⁊ v̄tutes naturales ꝑ simplicia magis dicunꝛ mēbra organica instrumenta aīe ⁊ simplicia instrumēta nature. Iuxta illđ p̄ncipis 12. aīalium capl'o p̄io. Et oē mēbrū hꝫ suas v̄tutes nāles sitas in mēbro ꝯsili ⁊ suas v̄tutes aīales ⁊ aīatas ꝯculcatas i istrumētalib'. Sed instabit aliq̄s de stomacho ⁊ epate qui sūt organica mēbra ⁊ tñ subseruiūt v̄tutib' naturalib'. digestiōis p̄ie ⁊ scđe. Dic ꝙ digestionē opanꝛ per ꝑtes carniformes nec opus ē ad hāc opatiōem aliqua etherogenea

Primū mēbroꝝ ⁊c̄. In hac ꝑticl'a scđa p̄ie ꝑtis agit p̄n (ꝯpositōe. ceps de mēbris ꝯsil'ibus ⁊ coꝝ iuuamētis ⁊ diuidiꝛ in .9. ꝑtes. In p̄ia agitur de osse. In scđa de cartilagine ibi [Post ip̄m v̄o ē cartilago. In tertia de neruo ibi [Postea sunt nerui] In q̄rta de chordis [Post neruos sunt chorde] In q̄nta de ligamētis ibi [Post eas aūt] In sexta de arterijs ibi [Et post ligamēta] In septia de venis ibi [Post sunt vene] In octaua đ pānicul' ibi [Deīde sunt] In nona de carne ibi [Postea ē]

In p̄ia ꝑte dic̄ p̄° ꝙ os ē p̄mū i ordie mēbroꝝ ꝯsil'iū. Scđo dic̄ ꝙ os ē creatū seu genitū durū ꝓpt' h' ꝙ ē fūdamētū corꝑis ⁊ sustētacl'ꝫ motū ¶ Circa primū q̄riꝛ cū nec os p̄io formeꝛ i gñatione hoīs sꝫ coꝛ vl' epar nec sit vnū đ mēbris p̄ncipalib': imo vile mēbrū terrestre insensibile nec subintret ꝯpositionē alicuꝰ mēbroꝝ p̄ncipaliū quare dꝛ primū. Dic ꝙ primū dꝛ q2 est fundamētū suꝑ qđ corpꝰ fabricatū est. sunt em̄ in homie spōdiles sicut in naui carina teste p̄n. capl'o sequēti. Sꝫ obijciet aliq̄s carina p̄io poniꝛ in formatōe nauis ⁊ alie ꝑtes suꝑ eā fundanꝛ ossa v̄o nō sic sꝫ postremo generanꝛ in ꝯstitutione aīalis. Iuxta illud gal'. scđo de ꝯplexionib'. Postea generanꝛ postremo ossa ⁊ vngues ⁊ cartilagies Dic ꝙ nō ē oīmoda sil'itudo sꝫ in hoc ꝙ sicut carine īnitunꝛ alie partes nauis sic ossib' alie ꝑtes corꝑis iā facti. ¶ Queritur scđo. quoꝝ motuum ē os substentaculū. Dic ꝙ nō motuū alteratōis nec augmēti principaliter nec gñatōis ⁊ corruptōis plꝰ q̄ alia mēbra sꝫ localiū motuū p̄cipue volūtarioꝝ ⁊ maxie motuū erectionis ⁊ solide apprehensiōis. Deciderent em̄ corꝑoris ꝑtes altera suꝑ alterā si non eēt ossiū duricies nec hērent chorde ⁊ musculi q̄ sunt instrumēta motuū cui possēt īniti neq3 possent manꝰ firmiter aliq̄d apprehēdere ⁊ tenere. Est ergo os mēbruꝫ siccīꝰ ⁊ durīꝰ oīm q̄ cutis tegit cuꝰ iuuamētū ē eē fundamētū corꝑoris ⁊ sustētaculū motuū vl' ꝓtegē mēbra alia vl' replē vacuitates iūcturaꝝ.

In scđa ꝑte q̄ est de cartilagine dicit p̄io p̄nceps ꝙ post os ē cartilago in nūero mēbroꝝ simpliciū icipiēdo. s. a durioꝛib' ⁊ ꝓcedēdo ad molliora. Et est cartilago mollior osse q2 plicari potest absq3 hoc ꝙ rūpatur sicut clare ꝑꝫ in cartilaginib' auriū ⁊ narium. Sed ē durioꝛ ceteris mēbris ꝯsil'ibus. Cuius rei signū ē ꝙ minꝰ plicaꝛ eis ⁊ minus cedit in se cū primiꝛ ſm suꝑficiē. Est enim durū quidē qđ nō cedit in seip̄m ſm suꝑficiem vt ait arist. 4°. methaurorū. Scđo tāgit p̄nceps q̄ttuoꝛ iuuamenta cartilaginis. Primū ē vt cōtinuatio melioꝛ fiat vel mollior vt q̄dam libri habēt ossium q̄ dura sunt cū mollibus partib'. Ita scilꝫ ꝙ durum cum molli non cōponatur sine medio aliquo inter ea. quia molle lederetur a duro tempore fortis cōpressionis ⁊ percussionis sed fit compositio ordinata videlicet gradatim ꝓcedens a duris ad mollia. Exemplū primū ē in osse spatule qđ dꝛ omoplata. cuꝰ strictioꝛ ꝑs cū adiutorij coniungitur ⁊ pars eiꝰ latioꝛ porrigitur v̄sus humeros seu spatulas habēs in ipsiꝰ extremitate magnā cartilaginem prohibentem ne dictū os molles spatule ꝑtes atterat cū quis onus aliqđ suꝑ spatulas detulerit vel fuerit ibi ꝑcussus. Scđm exēplum ē de ossib' hypocōdrioꝝ id ē partiū existentiuꝫ sub costis ab hypos quod ē sub ⁊ condros qđ est costa scꝫ de q̄nq3 costis inferiorib' mēdosis quarum extremitatib' ānexe sunt cartilagines que porriguntꝛ suꝑ mēbra lenia ⁊ mollia: ne sua duricie offendāt ea dum per cibos receptos aut alias extēdunꝛ. Tertiū exemplū est de cartilagine epiglotali scꝫ que iūgiꝛ ossi triangulato gutturis qđ vocaꝛ lauda q2 assimilatur laude littere grece id est l q̄ sic fit λ ⁊ ab eo oriunꝛ villi musculorum epiglotis vt ait p̄nceps sūma scđa doctrīe p̄nt' capitulo vndecīo. Et quidā libroꝝ sic habent istud exēplum. Et sicut gutturosa cartilago. Alij sic. Et sicut epiglotalis cartilago. Quartū exemplum ē de cartilagine que est sub osse thoracis vel sub osse cassi vt alij libri habent quod idem est. ⁊ de hac dicit princeps capl'o. 15. summe prime doctrine istius. Cuꝫ inferiori preterea parte thoracis os cartilaginosum latum cōtinuatur cuius inferioꝛ extremitas rotunditati attinēs vocatur epiglotalis eo ꝙ epigloti sit similis. ⁊ ipsum quidem est tutamentuꝫ oris stomachi et medium inter thoracem ⁊ mēbra lenia ideo vt cōtinuitas duri cum leni sit melioꝛ. Secundum iuuamentum cartilaginis est vt melioꝛ fiat vicinitas ossium in iuncturis confricantium se adinuicē ne cōminuant se sua duricie hora confricatōis. talis cartilago inuenitur in coniunctione ossis adiutorij cum osse spatule ⁊ cū arundinib' seu focilibus brachij in cubito ⁊ in coniunctōe ossis coxe cū osse scie superius ⁊ cū duobus focilibus tibie inferius in genu. Tertium est vt sit cartilago sustentamentum musculi peruenientis ad aliquod mēbrum in quo non est os cui valeat inniti seu appodiari ⁊ ab eo sustentari quales existunt palpebrarum musculi. ¶ Attende p̄io. circa hoc exemplū ꝙ sole superiores palpebre musculos habent proprios quibus mouentur. Inferiores nāq3 palpebre motu carent voluntario teste Gal'. 10. de vtilitate particularum capitulo. 9. de palpebris dicente. Inferioꝛ enim omnino immobilis est superioꝛ autem videtur moueri. ¶ Attende secundo ꝙ palpebra creata est ex substantia cartilaginosa ⁊ duobus panniculis tegentibus eam cum cute extrinseca inter quos ⁊ dictā substantiam extenduntur musculi mouentes palpebrā superiorem. Et huius cartilaginose substantie quā nominat gal'. tarsum decīo de vtilitate particularū triplex est vtilitas. Prima narratur hic scilicet vt sit sustentaculum musculorū palpebre. Non enim potuit illic os apte locari. quia grauasset oculum. Secunda est tenere rigidos pilos palpebrarum ne reflexi ad interiora grauent oc'los. Tertia est ne dicti pili supra modum augeantur vnde tegant oculos quod fieret facile nisi eēnt fixi in substantia sicca dura cito crescunt pili captis ⁊ barbe. Et has duas vtilitates refert gal'. decimo libro predicto. Quartum iuuamentum cartilaginis est necessitas ad hoc vt appodiecꝛ res aliqua alteri rei que non sit dura in vltimo sicut os sed minus dura osse sicut epiglotis. ¶ Attende primo. circa hoc exemplum ꝙ epiglotis seu epiglotum est membrum cartilaginosum creatum vt vocis sit instrumentum quod quidem compositum ē ex tribus cartilaginibus. Una est cartilago quam sensus comprehendit coram gula. et sub mento: que vocatur peltalis et clipealis. quoniam eius venter est concauus et dorsum gibbosum pelte simile. et clipeo. Et secunda est cartilago post

Primum mēbroruꝫ similiū partiū est os quod durū est creatū: quoniā ip̄m est corꝑis fundamentū ⁊ substētaculū motuū. Post ip̄m v̄o ē cartilago q̄ osse existit mollior Ideoq3 flecti potest: sꝫ est oīb' alijs mēbris durioꝛ. In creatione cuius iuuamētuꝫ fuit vt ossiū cum corꝑorib' mollibus per ip̄am melioꝛ fieret cōtinuatio: ⁊ vt durū cum molli non absq3 medio cōponereꝛ: duro em̄ molleledereꝛ ⁊ ⁊ precipue in hora cōstrictionis ⁊ ꝑcussionis: sed eēt ꝯpositio ordinata sicut ē in osse spatule ⁊ hypocondriorū: ⁊ in ossib' costarū: ⁊ sicut ē epiglotalis cartilago: ⁊ illud qđ est sub thorace: ⁊ vt per ip̄am esset fieret melioꝛ iūcturarū se adiuicē fricantiū vicinitas: ne sua duricie rūperenꝛ: ⁊ etiā vt cū aliq̄s musculus se extēdēdo ad aliquod ꝑuenerit mēbrū i quo os nō existat: cui īnitaꝛ ⁊ a quo cōfortetur sic palpebrarū musculi: sit ibi sustētaculū: ⁊ plerūq3 etiā in multis locis ē necesse rē aliquā rei alicui īniti q̄ nō sit dura in vltimo sicut epiglotis.

ip̄am posita a parte colli cū eo ligata ⁊ vocat̄ ea q̄ nomē nō hȝ. Et tertia ē sup̄ illas q̄ vocat̄ coopertorialis ⁊ cymbalaris. ¶ Attēde scd̄o q̄ i epigloti triplex rep̄itur appodiatio seu inixus cū cartilagine couenientior q̄ cū osse ⁊ sil'r in trachea arteria. Prīa ē appodiatio cartilaginū adinuicē q̄s oportȝ qn̄qȝ dilatari quādoqȝ ɔstringi qn̄qȝ elongari abinuicē qn̄qȝ approximari q̄d nō apte fierȝ si forēt

Postea sūt nerui q̄ sr̄ corp̄a a cērebro orta āt a nucha alba ad flectēdū mollia: ⁊ ad sep̄andū dura: ad hoc creati vt p̄ eos mēbra sensuz hēant ⁊ motū.

ossose. Scd̄a est appodiatio ysophagi cū cartilagine ⁊ trachea arteria. Nisi em̄ appodiaret̄ ysophagus grauaret īferi⁹ ⁊ intēdū plicari posset plicis impedientib⁹ transglutōnem. Et si fcā fuissȝ epiglotis ossosa nō cessissȝ libere introitui magnor bolor in ysophagū. Tertia ē appodiatio aeris facturi loq̄lā ⁊ vocē. n̄ potuit eīȝ ad hec op̄a aptius aer initi alteri rei q̄ cartilagini. Nā res cartilagine molliores essent insonore duriores v̄o īplicabiles ⁊ indilatabiles. ¶ Attēde tertio q̄ istō exemplum de epigloti possȝ adaptari cartilagini q̄ ē sub thorace ⁊ sup̄ orificiū stōachi quam p̄n. epiglotalē noīat cap̄lo. 15. summe p̄ric doctrīe isti⁹. q̄r ɔuenienti⁹ inititur ei⁹ dem̄ orificiū subtilissimū exn̄s q̄ initeret̄ ossi cedēte facile dicta cartilagine in repletiōe ⁊ extensione stomachi superfluis.

Postea sunt ⁊c̄. In hac p̄te tertia p̄n. describēs neruos p̄rio tāgit gen⁹ eor dicēs q̄ sunt corp̄a. Scd̄o radicē sue originis dicens a cerebro orta āt a nucha. Septē em̄ p̄ia a cerebro oriunt̄ ⁊ reliq̄ oēs a nucha qui sūt vnū ⁊ trigita p̄ia cū vno impari sicut post declarabit̄. Tertio p̄priū neruor colorē dicēs. alba ⁊ q̄to sunt p̄pinquiores sue origini sunt albiores sil'es cerebro scȝ ⁊ nuche a q̄b⁹ ortum capiunt. Quarto neruor p̄prietates dū dicit. ad flectēdum mollia id ē ad h̄ idonea vt plicent̄ ⁊ plicēt alia mēbra ⁊ ad separādū dura. i. nō habilia vel apta rūpi ⁊ hoc p̄pter tenacitatē sb̄e eorum. Quinto ip̄or iuuamēta qn̄ subdit ad hoc creati vt mēbra hēant p̄ eos sensum ⁊ motū. ¶ Querit̄ h̄. vtrū nerui orian̄t a cerebro aut nucha. Super hoc dubio sunt q̄nqȝ opiniones. Prima ē arist. dicētis a corde neruos oriri. dicit em̄ tertio aīaliū trac. p̄mo cap̄. 3. Neru⁹ aūt ē fm̄ dispōnem quā narrauim⁹. Radix v̄o ei⁹ est a corde q̄m in vētriculo maiori ventriculor cordis ē neruus sȝ nō est creatio nerui ɔtinua ɔiūcta fm̄ vnaȝ radicē sicut vene. Scd̄a est gal'. asserēs neruos oriri a cerebro quosdam imediate alios q̄dē mediāte nucha. Dicit em̄ scd̄o tegni. Ab illis v̄o exorta sunt ⁊ illis famulant̄ nerui q̄dē ⁊ spinalis medulla cerebro. Et octauo de vtilitate p̄ticular de cerebro loq̄ns ait. Hoc igit̄ sb̄a q̄dē simillimū ē neruis quor debebat eē p̄ncipiū nisi q̄ molli⁹ eis existit. Et septio de iuuamētis mēbror. Caput ē fons sensus ⁊ ex eo est mot⁹ voluntari⁹ ⁊ ex eo ē origo neruor molliū ⁊ duror. Et paulo post subdit. Dicam⁹ ergo q̄ origo neruor molliū ē ex partib⁹ cerebri mollib⁹ ⁊ duror ex p̄tibus ei⁹ duris. Tertia ē opinio dicētium nullū mēbror corp̄is ex alio oriri sȝ mēbra oīa a p̄ncipio fieri ex appriata sibi mā scȝ ex diuersis p̄tib⁹ spermatū ⁊ sanguis fluctis ī matricē matris p̄ v̄tutes imutatiuā ⁊ informatiuā q̄ sunt in spermatib⁹. ita q̄ nerui suā h̄nt materiā ex qua fiunt sicut cor cerebrū ⁊ alia mēbra. Quarta ē opinio dicentiū p̄rio neruos oriri a cērebro vel a nucha fm̄ materiā q̄r sunt simillimi cerebro ⁊ nuche ī mā nisi q̄ sunt sicciores ⁊ duriores ⁊ sunt grossiores prope cerebrū et nuchā. Et singuli applicant̄ cerebro vel nuche fm̄ maiorē eor extremitatē. Scd̄o dicūt neruos oriri a corde fm̄ formā ⁊ imaginātur q̄ anima recipitur in corde fm̄ suam substātiam. ⁊ in neruis ⁊ alijs p̄tibus fm̄ virtutes vel potestates ipsius sicut rex substātialiter corp̄aliterqȝ ē ī aliquo loco regni sui ⁊ p̄tātiue est ī toto regno suo. Dicūt ergo q̄ anima substātialiter recepta in corde suas influit virtutes neruis ⁊ reliq̄s mēbris. Cuius rei signum ponunt q̄ interceptis vijs īter cor ⁊ alia mēbra cessant mēbra alia a suis op̄ib⁹ ⁊ vidētur velut mortua quēadmodū in syncopi cōtingit. Quinta ē opinio dicētium p̄rio neruos oriri a corde fm̄ substantiā ⁊ virtutē. Ita q̄ p̄rima radix ⁊ origo neruorum ē neruus nat⁹ in corde ⁊ p̄ncipiū eē ⁊ substātie nerui ē a corde. Nā cor fm̄ istos est fons p̄mi sensus ⁊ primi mot⁹ voluntarij nō cerebrum q̄r cerebrum nō sentit nec mouet̄. Scd̄o dicūt neruos oriri a cerebro et nucha fm̄ ramificationem. Nā licet cerebrum non sit principiuȝ sensus est tamen determinans ⁊ distinguēs ⁊ appropriāns v̄tutem sensus sicut organa q̄nqȝ sensuū exterior distinguūt ⁊ determinant sensus exteriores. Et in anatomia manifeste nerui apparent herere cerebro ⁊ nuche sicut radici ⁊ trunco palmites arboris herent. Et omēs he opiniones probabiles vident̄ ⁊ famosos habuerūt auctores ⁊ defensores. Auicēna v̄o se duplicē p̄bet in hac materia. Nā hic vt medicus ⁊ interpres gal'. determinat neruos a cerebro ⁊ nucha oriri. Sed tertio de aīalib⁹ recitatis p̄us opinionib⁹ cum suis motiuis heret tandē arist. Et dicit ibidem primo super hoc dubio q̄ magister p̄mus scȝ aristo. cōtradixit medicis ī neruis dicēs q̄ principiuȝ illor est cor et medici dicūt q̄ principiū illor est cerebrum. Et sollicitudo id ē ratio vel inq̄sitio veritat̄ primi magr̄i in h̄ ē q̄ posuit cor p̄ncipiū oīm v̄tutū aīaliū. Scd̄o dicit q̄ q̄r nerui sr̄ grossiores apd̄ cerebr p̄babile ē ibi eē eorū ītiū ⁊ etiā q̄r penes cēbr sr̄ molliores ⁊ penes cor duriores. Ter⁹ dicit q̄ grossicies maior neruorum p̄pe cerebrū ⁊ nuchā nō est certū signum q̄ ab eis orian̄t nerui. Primo q̄a nerui optici sunt grossiores vbi cōiungunt̄ cristallino h̄uori q̄ in origine sua p̄pe cerebrū. Scd̄o vene q̄ expandunt̄ a matrice v̄sus fetū in vtero p̄cedūt ingrossando. Tertio fila interior mēbror q̄to magis elōgant̄ a suo p̄ncipio tāto magis crescunt. Quarto trūcus vel ram⁹ arboris q̄nqȝ radice grossior est. Quarto dicit q̄ mollicies neruorum p̄pe medullā cerebri vel nuche nō significāt originē a medulla q̄m pōt dici q̄ illa mollicies nō accidit nisi q̄a applicant̄ nerui ad medullā. Et possumus inq̄t dicere q̄ medulla nascit̄ ex neruo et neru⁹ nō facit se h̄uidū nisi vt medulla nascat̄ ab eo ⁊ mollicies ⁊ duricies ⁊ grossicies ⁊ subtilitas fiunt a v̄tute informatiua nō a materia ⁊ sic videm⁹ in arborib⁹ q̄a rami q̄to magis elōgāt̄ a radice tāto fiunt h̄uidiores. Quinto dicit nō esse verū vniuersaliter q̄ res q̄to magis elongat̄ a suo principio tāto siccior est. al'q̄n em̄ q̄d nascitur ɔtrariū est sue origini vt corallus qui dur⁹ est. nascitur ex terra maris molli. Sexto dicit ⁊ sic de neruo debem⁹ dicere q̄ applicat̄ cordi ⁊ nō nascitur a corde inq̄tū carnoso sȝ a quadam sb̄a dura occulta in sb̄a cordis ⁊ neru⁹ fuit creat⁹ in corde ⁊ non assimilatur illi sicut verruce ⁊ glandule nascunt̄ in carne ⁊ nō similant̄ carni. Septio dic̄ si res ē ita n̄ ozvez dixisse gal'. ī pignore suo q̄n posuit pign⁹ ɔ custodē altar q̄ daret mltū aur ei q̄ mōstraret q̄ nerui nascerēt̄ a corde. Et ɔ posim⁹ inq̄t obuiare p̄bādo h̄ ⁊ sumēdo h̄ p̄ ɔstāti. i. p̄ maxia q̄ vbi est principium virtutis ibi est p̄ncipium instrumenti. Et tūc q̄a aīa hoīs est vna virtus a qua p̄cedunt omnes virtutes corporis accidet q̄ in illo membro in quo primo conculcatur anima q̄ illō membruȝ sit primū membrū in vita ⁊ tūc de facili probabitur q̄ cor sit p̄ncipium neruorum. Octauo dicit q̄ verior ē sententia magistri primi. Auerroys autem primo colliget cap̄lo octauo de neruis loquēs ait. Capita istorū vident̄ coniūgi in cerebro vel in nucha ⁊ ideo imaginat̄ vel estimat̄ q̄ omnia ista exeant ab eis. Et p̄mo cantice tractatu p̄mo cōmento illius cantici. Ecce q̄ cerebrum cū neruis. dicit. ē etiam notū q̄ a cerebro et nucha oriūtur nerui sensitiui ⁊ motiui. Har ānet opinionum videtur prima cōtrariari scd̄e et tertia est cōtraria duab⁹ p̄mis. Sed q̄rta ⁊ q̄nta cōcordare vident̄ secūdam cum p̄ma. Dicunt enim vno mō neruos oriri a corde sicut asserit arist. Alio mō a cerebro sicut ait gal'. Non autem ē facile determinare que dictarū opinionum sit p̄babilior. Naȝ vt ait damascenus in amphorismis. vbi gal'. ⁊ aristoteles discordant difficile verum inuenitur nec cadit vt opinor ī hac materia demonstratio. Uerum ɔsonanter ad medicine p̄ricipeȝ ⁊ medicorum doctrinam ⁊ apparētia sensibiliter ponitur hec conclusio. Omnis neruus oritur a cerebro vel a nucha mediate vel immediate. Probatur primo a similitudine substātie molliciei ⁊ coloris. Est em̄ simillimus ī substātia mollicie ⁊ colore in origine sua cum cerebro ⁊ nucha. Secundo a grossicie trūcosa neruor circa cerebrum ⁊ nucham generaliter in ortu cuiuslibet nerui ⁊ graciliatione ordinata in elongatōne eius a cerebro ⁊ nucha preter opticos quos oportuit in oculis dilatari ad constitutōem oculor. Tertio ab his q̄ apparēt ī anatomia. Uidem⁹ em̄ ad instar arboris cerebrū nuchā ⁊ neruos adinuicē copulari cerebrū sicut radicē nuchā sicut trūcuȝ ortum a cerebro neruos grossos hincinde fm̄ p̄itatem ⁊ ordinem velut ramos procedētes a nucha neruulos hincinde sicut ramulos a grossis neruis exortos. Nec est verisimile sed potius monstri simile q̄ tante arboris radicem natura posuerit neruum contētum in maiori vētriculo cordis sicut ait aristo. cū nec in corde sit aliquis neru⁹ et si aliquis fuerit non ei neruor trūcus ē p̄ximus aut alligatus vnde radix dici mereatur. Q̄r autem in corde non sit neruus diligētissimus ⁊ supremus omnium exquisitor in anatomijs gal'. testat̄ sexto de vtilitate p̄ticularum cap̄lo. 17. dicens. Neruus aūt null⁹ apparet p̄ueniens ad cor sicut neqȝ ad epar vel renes vel splenem. solū autem pericardium tegimen id est capsula cordis subtilium neruorum apparet recipiens germinationes. Et quinto de iuuamentis mēbrorum ait. Nerui aūt non inueniuntur

oīno eſſe diuiſi in corꝑe cordis ſicut non īuenimꝰ hoc in renibꝰ ⁊ in epate ⁊ in ſplene. Quarto a leſiōe ſenſus ⁊ motꝰ q̄ cōicatur oībꝰ neruis ⁊ nuche cū via cerebri ad eos oppilata eſt ⁊ cōicatꝛ neruis vniꝰ lateris cuʒ ꝑs nuche illiꝰ lateris oppilatꝛ ⁊ ꝯſeq̄ntꝛ gradatim nerui leduntꝛ ī particularibꝰ mēbris ex oppilatōne facta ī neruis ante eos ſm modū ramificatōis ꝓdicte. Ex quibꝰ cōcludi pōt ꝙ tota vis ſenſitiua ⁊ motiua exterior deriuatur a cerebro ī nuchā ⁊ neruos modo deriuatiōis a radice in trūcū ⁊ ramos vel a fonte in fluuiū ⁊ riuulos. Quinto vite virtus ⁊ animata ſibi determinant in ſuis fontibꝰ vel originibus ꝯplexiones cōtrarias. Virtꝰ nāq3 vite determīat ſibi calorē intēſum ⁊ velut igneū q̄lis eſt calor cordis etiā in ſaniſſimis. Sʒ ꝟtus aīata ſibi determīat ⁊ exigit calorē tēꝑatū. Cuius rei ſignū eſt ꝙ hoīes calidi cerebri ſunt diſpoſiti ad amētiam freneſim ⁊ maniā. frigidi vero ad apoplexiā ſubeth ⁊ lethargiam ꝯuenit ergo magis ꝟtutem aīatam attribuere cerebro velut fonti vnde deriuatꝛ in neruos. Sed inſtabit aliquis primo ex fundamento ariſt. ſcʒ ꝙ cor ē ꝓncipiū oīm ꝟtutuʒ. Nā cū primo viuat ⁊ vltimo moriatur prīo plaſmatur ⁊ prīo recipit animā ⁊ plaſmatū cooperatur ad plaſmationē ceteroꝝ mēbroꝝ ⁊ diffundit in ea diuerſas aīe partes id eſt poteſtates ſicut ergo aīa ē fons ⁊ origo oīm ſuaꝝ poteſtatū ſic ipſiꝰ ꝓmuʒ ⁊ principale domiciliū videlicʒ cor eſt fons ⁊ origo ceteroꝝ mēbroꝝ. Et ad idē tendit rō auicē. dicētꝛ. Vbi eſt ꝓncipiū ꝟtutis ibi ē ꝓncipiū īſtrumēti. ⁊ tūc q2 aīa hoīs eſt vna ꝟtus a q̄ ꝓcedūt omēs ꝟtutes corꝑis accidet ꝙ illud mēbrū in q̄ prīo cōculcatur aīa ſit ꝓmum mēbrū in vita format ergo alia ⁊ influit eis ꝟtutē. Tertio ꝙ̄ ē ꝓncipiū ſenſus ⁊ motus volūtarij q̄bus nerui ſuiunt ⁊ ad quos ordinantꝛ. Nā retracto ī fluxu cordis ad cerebrū ⁊ ad alia mēbra ſicꝰ fit in ſyncopi ceſſant motꝰ volūtarius ⁊ ſenſus in toto corꝑe. Idē ꝯtingit oppilatis interiꝰ arterijs deferētibꝰ ad cerebrū ſpūs vitales vel ipſis fortiter exteriꝰ cōpreſſis. Scientes eniʒ deforis cū digitis fortiter comprimere dictas arterias in collo reddunt hoīem fortiſſimū ſine motu ⁊ viribꝰ ⁊ ꝓpterea vocantꝛ dicte arterie ſubethice vel apopletice. Ipſis eī̄ oppilatis hō iacet vt hn̄s ſubeth vꝉ apoplexiā ergo nerui naſcuntꝛ a corde. Quarto neruꝰ ē ante cerebrū ⁊ ſpinalem medullā ergo nō oritur a cerebro. Aſſumptū ꝑʒ q2 priꝰ formatꝛ cor ꝙ̄ cerebrū cū ſit radix vite quā neceſſe eſt ꝑire ꝟtutem ſenſus ⁊ ſic neruꝰ qui eſt in corde ⁊ ꝑs cordis eſt prior cerebro nec verū videtur ꝙ in corde non ſit neruus. Lʒ gal. iſtud affirmet ſexto de vtilitate particulaꝝ ⁊ q̄nto ō iuuamētꝛ. Prīo q2 ſepe dolet ⁊ q̄nq3 vehemēter ſʒ dolor ē ſenſus rei ꝯ̄rie. Itē natura peſſime ꝓuidiſſet vt videtꝛ ſi mēbro regali nō dediſſʒ ſenſum quo diſcerneret iuuatiua a nociuis. Et ipſemet gal. q̄nto de iuuamentis mēbroꝝ poſtꝙ̄ dixit neruos nō oīno inueniri eē diuiſos in corꝑore cordis: paulo poſt ſubdit ſe retractans. In epate aūt ⁊ corde fuerīt nerui q̄m q̄dlibet coꝝ eſt ꝓncipium alicuiꝰ ꝟtutis. Epar aūt eſt principium ꝟtutis appetitiue id eſt ꝯcupiſcibilis. Et cor ꝓncipiū ꝟtutis iraſcibilis. Quinto cerebrū non ſentit neq3 mouetꝛ ſm ſbam eius medullarē non ē ergo radix ⁊ origo ſenſus ⁊ motꝰ ⁊ neruoꝝ his ſeruientiū. ꝯn̄a ꝓbatur q2 ī radice ⁊ origine oʒ eminēter orta ab ea ꝯtineri cū nihil det q̄d non hʒ. Aſſumpt[illegible] ariſt. 3. aīalium trac. 2. cap̄. ſcd̄o dicētis. Et ſanguiſ non hʒ ſenſum ta[illegible] in aliq̄ loco corꝑis ſicut ſupfluitas vētris non habet ſenſum neq3 cerebrū neq3 medulla. Et gal. 4. morbi dicētꝛ. Cerebrū nō ē ꝯſtitutū vt eēt ſenſibile. ¶ Ad primū ſi vis imitari gal. ⁊ medicos rn̄de negādo ꝙ cor ſit principiū oīm ꝟtutū imo cerebrū eſt ꝓncipiū aīalis ꝟtutis ſicut cor vitalis ⁊ eſt aīa in cerebro ſicut in corde ſm ſbam et virtutes ipiꝰ aīales. Cōceditur tn̄ ꝙ cor prīo viuit ⁊ vltimo moritur. Et ideo dr̄ ꝓncipium vite ⁊ vitalis ꝟtutis. Ad ſcd̄m argumētū q̄d ē auicē. cōtra gal. dic ꝙ nihil aliō ꝓbat niſi ꝙ cor eſt ꝓncipiū vite ⁊ vitalis ꝟtutis niſi ꝯcederetꝛ ei ⁊ ariſt. ꝙ aīa eſt ſbaliter ī corde ſolū ⁊ poteſtatiue ſeu ꝟtualiter in alijs mēbris q̄d gal. negaret ⁊ ſatis ꝯſonū rōni videtꝛ cum aīa ſit forma ſubſtātialis totiꝰ corporis q̄d totū informet ſm ſubſtātiaʒ mirabile videtꝛ etiam ꝙ potētie aīe ſepararentꝛ ab ipſiꝰ ſubſtātia loco et ſubiecto q̄d vtiq3 fieret ſi aīa ſm ſubſtantiā eēt in corde ⁊ poteſtatiue ſolum in alijs mēbris. Ad tertiū dic negādo ꝙ cor ſit ꝓncipiū ſenſus ſed eſt ꝓncipiū vite ſine q̄ non pōt eſſe ſenſus neq3 motꝰ ⁊ id ꝓbat illa rō et non aliud. Ad q̄rtū dic ꝙ nullꝰ neruus ē āte cerebrū ⁊ ꝙ in ſubſtātia cordis nō eſt neruꝰ ſed in capſula eiꝰ ⁊ ſi cor ingrediatꝛ aliq̄s neruꝰ oritur a cerebro ⁊ ſubingreditꝛ cor nō in prīa ſui formatōne ſʒ facto cerebro et vijs inter ip̄m ⁊ cor. nihil eī̄ ꝓhibet cordis ꝑtes ſucceſſiue fieri. Et ad argumentū ꝙ in corde eſt neruus q2 q̄nq3 dolet ⁊ nā aliꝯ male ꝓuidiſſet ⁊ gal. id dic̄ q̄ſi ſe retractās. Dic ꝙ cor ſentit dolorē mediāte ſuo panniculo ſicut epar ⁊ renes ⁊ q2 nā fecit ei capſulā fortiſſimā ſenſibilē. q̄ prīo occurrit cauſis ledētibꝰ ⁊ dedit ei ꝟtutē expulſiuā naturalē fortiſſimaʒ ⁊ ſubſtantiā fortem ſolidā cōpactam ſatis ꝓuidit ei. Et cum gal. dicit. In epate autem ⁊ corde ſunt nerui intelligit de pāniculis horum membrorum. Ad quintū ꝯcede ꝙ cerebrum non ſentit ſm ſubſtantiā eius medullarē: cōtemperat tamen ſpiritū vitalem tali tēꝑie ⁊ ſigillat cū tali virtute ꝙ ſit aīalis ⁊ cū tranſmittit ad organa ſenſuū cum ꝑtāte explicandi actꝰ ſenſuū particulariū poſtꝙ̄ recepit dearticulationē aliquā in organis ſenſuū ⁊ appropriatōnē ad operatōes cuiuſq3 ſenſus ſm naturā organi ⁊ ſic habet eminēter cerebrū virtutem ſenſuū ⁊ volūtarioꝝ motuū. Et ſuꝑ hoc dicit auicē. 12. aīaliuʒ. Nō eſt vetitū q̄n in cerebro ſit aliq̄d repoſitiuū ſenſuū et tn̄ illud non erit ſentiēs. ⁊ illud eſt q̄m cerebrū ē ꝓncipium viſus ⁊ tamē non videt. ⁊ ē ꝓncipiū virtutis motiue volūtarie tn̄ nō mouetꝛ volūtarie. ¶ Queritꝛ ſcd̄o. vtrū neruꝰ ſit inſtrumentū ſenſus. Arguitur ꝙ nō prīo ꝑ ariſt. capl̄o ꝓmo. ii. libri aīaliū dicētes. Inſtrumentū igitꝛ ſenſus eſt caro ⁊ ſibi ſilē. ⁊ capl̄o q̄nto eiuſdē de carne loquēs dicit. Et inſtrumētū ſenſus tactꝰ ē hoc mēbrū ſcʒ caro. Illud ergo mēbrum hʒ ſenſum tactꝰ. ⁊ eſt ꝓmū iſtiꝰ ſenſus ſicut diximus q2 pupilla oculi ē ꝓncipiū ſenſus viſus q̄m diſpoſitio viſus eſt in eo. Scd̄o palma ē inſtrumētū ſenſus tactꝰ ſeu cutis eiꝰ. Iuxta illud gal. prīo cōplexionū. Palma poſita ē inſtrm̄ ſenſus ſapientiſſimo aīaliū ⁊ prudētiſſimo ipoꝝ. Tertio oʒ cuiuſq3 ſenſus organū eē denudatū a ſuo ſenſibili ſaltē ab excellentia eiꝰ vt organū auditus abſonū olfactus ſin[e] odoꝝ. viſus nō coloratū guſtꝰ inſipidū. Iuxta illud ariſt. 2. de aīa. Et oʒ ſicut debēs ſentire albū et nigrū neutrū ipoꝝ eſſe actu potentia ꝟo vtrūq3. ſic aūt ⁊ in alijs et i tactu neq3 calidū neq3 frigidū. Nā intꝰ exiſtens ꝓhibet extraneū. Neruus ꝟo nō ē denudatꝰ a q̄litatibꝰ tāgibilibꝰ neq3 caro. Iuxta illud gal. prīo ꝯplexionū. Oīs aūt neruꝰ eſt ꝓuatꝰ ſanguie ⁊ frigidus. Et oīs caro ē multi ſanguis ⁊ calida. Cutꝛ vero ē media inter eos. Et ip̄a q̄dē eſt de q̄ dr̄ ꝓprie ꝙ ſenſus tactꝰ ē ex ea ſm ſalutē ⁊ veritatē. Quarto ſenſibile poſitū ſupra ſenſuū nō facit ſenſum ſeu ſenſationē. Iuxta illō ariſto. 2°. ō aīa. Ipſo aūt ſenſitiuo tacto neq3 ibi ſcʒ in alijs ſenſibꝰ neq3 hic ſcʒ in tactu fiet vtiq3 ſenſus vt ſi quis ponat corpus albū in oculū. Sed tangibile poſitū ſupra neruū ſentitꝛ ſicut patʒ in vlceribꝰ vbi nerui aliqui ſunt diſcooꝑti. Facillime eī̄ leduntꝛ ⁊ intēſe dolent occurrēte eis aliquo ſenſibili violēto. Oppoſitū inuit h̄ ꝓnceps dicēs. Neruos ad h̄ creatos vt ꝑ eos mēbra ſenſum habeāt ⁊ motū. Et gal. prīo de iuuamētꝛ mēbroꝝ dicit. Et vtilitas nerui ē redditio ſenſus ⁊ motꝰ ad oīs partes corꝑis. In hac materia ſicut in ꝓori diſſidēt ariſto. ⁊ gal. Et ariſto. ſibimet diſcordat. Dicit eī̄. 12°. aīaliū ꝙ iſtrumētū ſenſus ē caro. Et ſcd̄o de aīa dicit prīo ꝙ caro nō ē inſtrumētum ſenſus ſʒ mediū ſicut aer ⁊ aq̄ ſunt media in viſu auditu ⁊ olfactu inter ſenſibile ⁊ ſenſitiuū. Et reddit rōnem q2 ſenſibilia appoſita ſupra ſenſitiuū non ſentiuntꝛ ſed poſita ſupra carnē ſentiuntꝛ quare mediū eſt in tactu caro. Scd̄o dicit ꝙ ſenſus tactꝰ ē iteriꝰ ⁊ ſunt vera eiꝰ hec. Oīno aūt videtur caro ⁊ lingua ſicut aer ⁊ aqua ad viſum auditū ⁊ olfactū ſe habēt ſic ſe habere ad ſenſitiuū ſicut illoꝝ vnūq̄dq3. Ipſo aūt ſēſitiuo tacto neq3 hic neq3 ibi fiet vtiq3 ſēſus. vt ſi q̄s ponat corpus album in oculū vltimū id eſt ſine medio. quare ⁊ manifeſtū ꝙ intꝰ ſit tangibilis ſenſitiuum. ſic enim vtiq3 accidet quod quidem in alijs. appoſita eniʒ ſupra ſenſitiuū non ſentiunt: ſupra carnem aūt poſita ſentiūt. Quid autem ſit illud ſenſitiuū intus tangibiliū ⁊ ſaporabiliū ariſt. non ibidem exprimit ſʒ aliqui expoſitores eius dicūt eū ſenſiſſe ꝙ ſit cor aut caro cordis. Alij ꝙ ſit neruus. Auerroys auteʒ ſolitus in q̄bus poteſt aduerſari medicis ⁊ imitari ariſto. hic relinquit eū ⁊ adheret gal. Dicit eī̄ ſcd̄o de aīa cōmento illius can̄. Sed eſt hic aliquid opʒ opinari ꝙ velit ariſt. ꝙ ſenſus tactꝰ ē plus ꝙ̄ vnꝰ ⁊ ꝙ caro eſt quaſi ei mediū. licet iſte ſmo ſit ꝯ̄rius ſermoni in libro de animalibꝰ: ſʒ tn̄ forte ille ſmo fuit ſm q̄d aparuit ei illic: ſcilʒ ꝙ ſciuit de membris animaliū illo tempore tūc eī̄ adhuc neſciebat neruos Et dixit ꝙ inſtrumentum iſtiꝰ ſenſus ē caro. Et iſte ſermo dat inſtrumētum eſſe iſtis animalibꝰ tangibilibus intra carneʒ ⁊ hoc cōuenit ei q̄d poſt apparuit per anatomiā ſcʒ ꝙ nerui habent introitum in tactu ⁊ motu. Hec auerroys. Et paulo poſt in cōmento illius can̄. Omino autem videntꝛ caro ⁊ līgua ſicut aer ⁊ aqua dicit. Iam enim apparuit poſt ariſto. ꝙ in animalibꝰ ſunt q̄dam corpora q̄ dicuntur nerui ⁊ habent introitum in ſenſum ⁊ motū. Sed ſecundo colliget octauo capitulo auerroys hanc materiā ꝑtractās ait. In iuuamētis neruoꝝ cadunt multa dubia. Gal. ſentit ꝙ iuuamentum coꝝ eſt ad ferendū ſenſum ⁊ motum voluntariū omnibꝰ mēbris. Et q̄d apparet ex ſentētia ariſto. eſt ꝙ nō ſit factꝰ neruꝰ niſi ad tēꝑandū calorē intrinſecū ad h̄ vt det ꝟtutē ſentiendi: hec auerroys. Auicēna ꝟo ſicut h̄ ſic. 12. aīalium relicto ariſto. ſeq̄ns gal. ait. Sʒ iuuamētū quoddā ē ꝑ ſe q̄dā ꝑ accidens.

Et p̲ ſe eſt illō quod dat mediāte medulla ſenſum τ motū ad om-nia mēbra. Et iuuamentū p̲ accidēs eſt qm̄ nerui texuntur in car-ne τ faciunt carnē magis fortē τ faciūt mēbra inſenſibilia ſentire vt epar τ pulmonē ſplenē τ renes. His p̄miſſis ponit̄ hec cōclu-ſio. Neru⁹ eſt inſtrumētum ſenſus. ꝓbat̄ p̄mo auctoritate gal. 12. ō vtilitate particularum cap̄. 2. dicentis. Cōuenienter igit̄ vbi quidē ligatione ſola indiget mēbrū ibi colligatio ſola ē id eſt ligamē-tum. vbi autē ſenſu ſolo neruus. vbi aūt ē vtilitas mot⁹ qui ſm̄ electionem ī his ſunt ambo. neruo q̇dē id qō ab excogitatiōe p̄ceptū portāte τ mot⁹ p̄ncipiū dante. colligatiōe vero robur ad ſuſtinēdū q̄ mouent̄ a neruis p̄bente. Scōo remoto neruo a mēbro aliq̄ q̄cūq̲ alia tp̄e rēanēte rēouet̄ ſēſ⁹ g̊ neru⁹ ē organū ſēſ⁹ h̄ rō ē gal. de q̄ dic̄ auerroys φ n̄ ē ōmōſtratiua. Ait eīm̄ 8. c. 2ⁱ. colliget. Et ɔfirma° ga. φ ſēſ⁹ τ mot⁹ ſint a neruis: eo φ r̄mo-to neruo remouet̄ ſēſ⁹ τ mot⁹ h̄ n̄ ē p̲ viā ōmōſtratiuā. Ter° oīs ner-u⁹ tact⁹ ſētit τ nihil ē ſentiēs ſine neruo τ oīs p̲s affeq̇t̄ mēſurā ſue ſēſibilitat̄ ſm̄ nāz nerui q̊ p̲ticipat g̊ ē organū ſenſus. Scda ɔl̄o ē ʒ v̇t⁹ motiua volūtarie deferat̄ ad mēbra p̲ neruos quēadmo-dū ſenſus neru⁹ tm̄ ſol⁹ non ē inſtr̄m mot⁹ ſicut ipſe ſol⁹ ē inſtrumē-tū ſenſus. ꝓbat̄ p̲ gal. 12. de vtilitate p̲ticulaꝝ. ca. 2. dicentē. Ergo nec̲ p̲ neruos ſolos mouet̄ aliq̄ p̲ticl̄a. Neru⁹ aūt ſenſibilis q̇dē in q̄ptū mollis ībecillior tm̄ q̄ꝑ vt moueret. Et paulo poſt dicit. Ner-uis aūt nō erat poſſibile ſolis vti impotētib⁹ exn̄tib⁹ ꝓpt̄ molliciē trāſferre tā magna pōdera. Tertia ɔcluſio muſcul⁹ ſeu lacert⁹ vel chorda eſt inſtr̄m ꝓpriū volūtarij mot⁹. Probat̄ p̲rio auc̄te gal. p̄mo in fiorꝝ dicētis. Dico ergo φ oīs volūtari⁹ mot⁹ nō fit niſi cū lacerto τ null⁹ neru⁹ hoc pōt op̲ari niſi cū ɔmixtiōe lacerti. τ. 12. de vtilitate p̲ticulaꝝ ait. Tenō eīm̄ ipm̄ p̄mū ē motus organum mu-ſcul⁹ v̇o g̃natōis eius gr̄a fact⁹ eſt. Et ē tenō idē qō chorda. τ decli-natur hic tenō tenōtis. Et vtit̄ hoc noīe freq̄nter gal. li. de vtilita-te p̲ticulaꝝ. Scōo remotis a q̇cūq̲ mēbro chorda τ muſculo re-mouet̄ mot⁹ volūtari⁹. Tertio qōq̲ mēbrū tm̄ p̲ticipat volūtarij mot⁹ q̄ꝑtū de muſcl̄i vl̄ chorde virib⁹ ¶ Ad p̄ᵐ obiectū dic φ ariſt. nō eſt ī hoc tenēd⁹ niſi ītelligat de carne lacertoſa q̄ tm̄ ſenſus h̄ʒ q̄ꝑtū neruoꝝ τ nō plus. Ad ſcōm dic φ palma ſeu cutis nō eſt in-ſtrumētū ſenſus tact⁹ niſi mediāte neruo. Ad tertiū dic φ neru⁹ mollis q̄lis ē neru⁹ ſenſus ē denudat⁹ ab excellētia q̄litatū tāgibi-liū. in paſſiuis eīm̄ tēp̲at⁹ eſt. Iuxta illō ga. p̲rio ɔplexionū. Nerui v̇o molles ſunt ſm̄ naturā cutis ī mediocritate int̄ ſiccitatē τ hūi-ditatē τ in actiuis ipm̄ ɔtēp̲at vel caro ī mixta vel ſanguis ꝓxim⁹ vel vene τ arterie ſibi colligate. Ad q̄rtū dic ſi vis negare ariſt. φ ſenſibile poſitū ſup̄ ſenſuʒ i guſtu τ tactu facit ſenſū. Et h̄ iō φ iſti ſenſus ſūt adeo mālēs ſeu māe affixi φ non req̇rūt mediū ſpi-ritualit̄ recipiēs q̄litatē tāgibilē vel guſtabilē ſicut viſus audit⁹ τ olfact⁹. Vel dic φ in tactu ē mediū vnigeneū cū organo tact⁹ τ p̲s nerui nō infecta vel affecta tāgibili q̄litate recipit ſp̄ualiter q̄lita-tē inficiētē realiter alterā nerui p̲tem. Nā in q̄cūq̲ alteratiōe mē-bri ad caliditatē vel frigidatē q̄ꝺiu durat alteratio ſp̲ ſūt aliq̄ p̲-tes nō infecte q̄litate ſm̄ quā fit alteratio donec q̄litas illa ſit ha-bituata τ facta eq̄lis τ tūc nō ſētitur ampli⁹ vt p̲ʒ in ethica. Vl̄ dic φ mediū int̄ qualitatē tangibilē τ potentiā tactiuā ē eē ſp̄uale q̄-litatis tāgibilis qō receptū in potētia tactiua actuat ipſam.

Poſt neruos ſunt chorde. que quidem ſunt corpora que ab extremitatibus muſculorum oriunt̄ et neruis ſimilant̄: τ ad mēbra tendētes mobilia plerūq̲ ſua retractione retrahūt mēbra ꝓpter muſculi contractioneʒ et cōgregationem: τ ꝓpter retrorſuʒ reductiōem: τ q̄n̄q̲ relaxant laxamēto ſui ꝓpterea φ muſcul⁹ dilatatur cum ad ſuum redit ſitum: aut ſupra menſurā quam eius habet longitudo: τ ſupra diſpoſitionē quam h̄ʒ cū ī ſuo naturali exiſtit ſitu addit: ſicut in q̇buſdā videm⁹ muſculis: q̄ q̇dem ſm̄ plurimū ſunt cōpoſite ex neruis q̇ ad muſculū tendūt: τ ab altera p̲te egrediunt̄: τ ex corp̲ib⁹ de q̇bus poſt chordarū relationē tractabimus. et Et hec q̇dē ſunt que ligamēta vocāt̄ q̄ etiā ſm̄ viſum τ tactū neruoſa exiſtūt: τ ab oſſibus veniētia ad muſculū vadūt: τ fluūt fila ipa τ nerui ī eo.

Poſt neruos τc̄. In hac q̄rta p̲te q̄ eſt de chordis p̲rio deſcribi-tur chorda. Scōo tāgit̄ differētia int̄ tegimē muſculi q̄ muſculus (differt a chorda τ chordā ibi [Qō ergo ē] In p̲ria p̲te p̲rio deſcribit p̄nceps chordas per genus dū dicit φ ſt corpa. Scōo p̲ lo-cū ſue origis dū ſubdit. q̄ ab extremitatib⁹ muſculoꝝ oriunt̄. Ter-tio p̲ ſil̄itudinē eaꝝ cū neruis dū addit τ neruis ſil̄ant̄. Quarto p̲ terminū ad quē chorde tendūt. et p̲ officiū gr̄a cui⁹ facte ſunt duʒ dī. τ ad mēbra tēdētes mobilia τc̄. Quito p̲ p̲tes ex q̇b⁹ ɔponūt̄ dū addit̄. q̄ q̇dem ſm̄ plurimū ɔpoſite ſunt ex neruis. ¶ Attende circa ſcōʒ φ muſcul⁹ h̄ʒ duas extremitates graciles ſcʒ caput τ caudā τ mediū ei⁹ ē groſſum τ qm̄ in h̄ aſſimilat̄ murib⁹ τ q̇buſdā lacertul̄ reptilib⁹ dī muſcul⁹ τ lacert⁹. Et dī caput muſculi p̲s illa muſculi q̄ p̲rio recipit ner-uū veniētē ad muſculū. Et cauda muſculi dī p̲s huic oppoſita. ¶ Attēde. 2. circa ſtīū φ chorde ſil̄ant̄ neruis p̲rio ī flexibilitate. Scōo ī tenacitate. Tertio ī colore. Quarto ī mīt̄a ſenſibilitate τ iō ꝑpūctura ipaꝝ p̲ata ē īducē ſpaſmuʒ. Sed differūt a neruis p̄° q̲ʒ ſūt ɔpoſite ex ſubſtātijs diuerſis videlicet neruiſ τ ligamētis. Scōo q̲ʒ ſūt neruis duriores vt ſufficiāt ad motū. Tertio q̲ʒ ſūt min⁹ ſenſibiles ꝓpt̄ ligamentū eis ī mixtū qō nō ē ſenſitiuū. ¶ Attēde tertio circa q̄rtū φ mēbra mobilia ad q̄ tēdūt chorde ſunt iūcture oſſiū ad q̄s cū p̲ueniūt dilatāt̄ circa eas τ ligāt iūcturas ī circuitu ſil̄ cū pānicu lis tegētib⁹ oſſa τ q̄n̄q̲ iterū chorde ſe recolligūt poſtq̄ꝑ fuerit extēſe ſup̄ vnā iūcturā τ rotūdant̄ τ tranſ-cūt vltra ad aliā iūcturā ſup̲ quā iterū dilatant̄ τ mouent eā. τ hec clare app̲ent ī chordis q̄ mouēt iūcturas digitoꝝ. τ q̲ʒ chorde cōiter mag⁹ de-nudate ſūt a carne τ apparētiores ad tres digitoſ ꝓpe iūcturaſ vulnera que fiūt ibi ſūt magis p̲iculoſa τ de ſpaſmo pl⁹ ſuſpecta. ¶ Attēde q̄rto φ q̄drup lex ē officiū chorde. Vnū ē dare ſēſū mēbris ī q̇b⁹ ē. τ hoc facit mediāte neruo ſuo. Aliud ē ligare muſculū cū iūcturis mouēdis p̲ eū τ ligare ſimul oſſa in iūcturis τ hoc facit mediāte ligamento ipſius. Ter-tiū eſt trahere v̇ſus ſe mēbra mobilia ſcʒ oſſa iuncturarū quib⁹ applica-tur τ hoc facit cum muſculus in ſe recolligitur v̇ſus ſuū caput. ita φ ip-ſius breuiat̄ longitudo τ latitudo augetur. tūc enim chorda ſe retrahit ſequēs muſculuʒ. τ id tangit̄ in textu dū dicitur. τ ad mēbra tendētes mobilia plerūq̲ ſua retractione retrahunt mēbra propter muſculi con-tractiōem τ ɔgregatōem τ ꝓpter retrorſum ſcʒ v̇ſus caput reductōneʒ. Quartū eſt laxatōe ſui laxare mēbra q̇b⁹ alligat̄ τ id facit dū muſcul⁹ q̄ prius in ſe recollectus erat ſeip̄m relaxat τ ad ꝓpria redit longitudineʒ vel ad maiorem ita φ addit ſupra longitudinem quā habet quādo ē in ſuo ſitu naturali. τ id tāgitur in his verbis. τ quādoq̲ relaxāt laxamēto ſui id eſt q̲ʒ ipſemet relaxātur propterea φ muſculus dilatat̄ cum ad ſu-um redit ſitū id eſt naturalē longitudinē aut addit ſupra menſurā quā eius h̄ʒ longitudo τ ſupra diſpoſitōem quā h̄ʒ cum exiſtit in ſitu ſuo na-turali ſicut videm⁹ in q̇buſdam muſculis. Et hec officia muſculoꝝ tan-git gal. p̲rio de vtilitate particulaꝝ capl̄o. 17. dicenſ. Vtilitas autē chor-darum eſt ſm̄ componentiū naturam. etem̄ ſentiunt τ mouētur ſm̄ im-petū τ colligant muſculos oſſibus. horum aūt priora quidē ſcilʒ ſentire τ moueri palā quoniā a neruis habēt colligare autem a colligationib⁹ id eſt ligamētis. ¶ Attēde q̇nto φ natural̄ ſit⁹ muſculi ē ille in quo q̇-eſcit τ iacēt ipſi⁹ p̲tes ſine ɔtractione τ laxatiōe ſicut create fuerunt. Et q̄ꝺiu muſcul⁹ ē ī h̄ ſitu n̄ fatigat̄. iō dī ei nāl̄. Sit⁹ v̇o rectractōis ipi⁹ eſt volūtari⁹ τ cū fatigatōe τ pena q̄n̄ p̲ſeuerat mīt̄ū. Sʒ ſit⁹ relaxatōis ſeu extēſiōis muſcl̄i vltra ſitū nālē ē triplex. q̇dā ē ex ɔctōe muſcl̄i oppoſiti vt cū ɔhit̄ muſcl̄s extēdēs digitos man⁹ relaxat̄ ſeu extēdit̄ muſcul⁹ claudē ſolit⁹ manū. ali⁹ eſt ex relaxatōe muſcl̄i p̲ viā mollificatōis τ ōbilitatōis vt ī iuolūtario exitu vrine τ ī exitu ani τ g̃nal̄r ī palyſi cuiuſq̲ muſcl̄i. ali⁹ ē ex violēta extēſiōe muſcl̄oꝝ q̄lis ē ill̄ q̄ ponūt̄ ī tormt̄. Et ſil̄i mō ītelli-ge de chordis. ¶ Attēde ſexto. circa q̇ntū φ cū dī. q̄ q̇dē ſm̄ pl̄ʒ ɔpoſite ſūt ex neruis nō ītelligit̄ φ plurie chorde τ n̄ omēs ſūt ɔpoſite ex neruis τ ligamt̄ imo g̃nal̄r oēs ex neruis τ ligamt̄ ɔſtituūt̄. ſʒ ītelligit̄ φ pluri-ma p̲s chorde ē neru⁹ τ mior p̲s ligamentū ꝓpt̄ea φ principale chorde officiū ē moue mēbrū cui colligat̄. ¶ Attēde ſeptio φ nerui q̄ ad muſcu-lū tēdūt īgrediunt̄ muſculū a p̲te capit̄ muſcl̄i τ egrediūt̄ a p̲te caude τ in illo egreſſu incipiunt fieri p̲s p̄ncipalis chorde. Et hoc tangitur ibi. Ex neruis q̄ ad muſculū tēdūt. Et ab altera p̲te egrediunt̄. Dicit tm̄ ia-nuen̄. ſup̲ hoc noīe tenātos φ tenātos grece ē chorda que in capitibus muſculoꝝ aggregatur ex neruis capita ꝓ caudis ponēs. Sʒ ligamenta q̄ cū neruis ɔſtituūt chordā oriunt̄ ab oſſibus τ veniūt ad muſculos et ſunt ſimilia neruis in colore τ duricie niſi φ ſunt paulo duriora. Et hoc tangit̄ ibi. τ corporib⁹ de quibus poſt chordaꝝ relatōnem tractabimus

q̄ ligamenta vocanť: q̄ etiā sm visum τ tactū neruosa existūt τ ab ossib' venientia ad musculos vadūt. ¶ Attēde octauo q̄ dū ligamēta subintrāt musculos diuidunť i pua fila q̄ dicunť cōiter villi. Et i libro de vtilitate pticularū vocanť inuli. Et silr diuidunť nerui subintrantes musculos τ id tāgiť ibi. Et fiūt fila ipa ligamēta scz τ nerui etiā fiūt fila in eo scz musculo. ¶ Attēde nono q̄ chorde ñ pcedūt nude a musculis ad iūcturas sz vestite circunq̄ꝫ mēbranis τ rotunde ne facile grauenť ab extrīsecis occurrentib' τ ossiū duricie viciorcis. Juxta illud gal. prio de vtilitate pticularū capl'o. 17. Qr vo necessariū erat puenire ad lōge tenōtes τ periculuz erat in nuda carnib' regione ipos si nudi essent cōprimi τ incidi τ calefieri τ infrigidari faciliter in auxiliū eis ingeniauit mēbranarū sbam q̄b' duris existentib' circūambiēs vndiq̄ꝫ nō ea q̄ extrorsum incidit solū sz etiā ipoꝝ ossiū approximationē intristabilē opata ē q̄n etiā a musculis q̄dē vsq̄ꝫ ad articulos vnusq̄sq̄ꝫ coꝝ certitudinaliter ē rotūdus vt sit vix passibil. ¶ Attēde decio q̄ a q̄busdā muscul' oriť vnica chorda magna ab alijs plures pue chorde. Juxta illd ga. 12. de vtilitate pticulaꝝ cap. scdo Et nāq̄ꝫ qm̄ musculoꝝ q̄dē q̄dā in vnū magnū finiūt tenōtē q̄dā aūt p carnosas pticulas pueniūt ad colla id est extremitates mult videlicet τ minimis tenōtib' mouētes ea p anteriora sufficiēter exposuim'. Sz quereret aliq̄s cur agit hic de chordis pnceps inter mēbra simplicia cū sint mēbra ꝯposita ex neruis τ ligamētis. Dic q̄ ꝑpter magnā silitudinem ligamētoꝝ cū neruis τ qr extenso nomie ligamēta vocanť mēbra neruosa chorde cēsentur indicio sensus eē simplices queadmodū nerui.

In scda pte dicit pnceps q̄ illd qd ē sup ptem musculi neruosam scilz τ ligamētalē dr caro. Et p hāc differt musculus a chorda q̄ carne caret. Sed chorda dr illud qd sepať a musculo v'sus caudā. s. τ vadit ad iūcturā τ ad mēbrum qd moueť τ colligiť in seipo dū scz trahit mēbrum τ pmutať id ē relaxatur qm̄ trahere desinit. ¶ Attēde prio q̄ muscul' recipit in sua ꝯpositōe carnē ad multas vtilitates. Prio em̄ caro fit neruo qui spsus ē p villos in sba musculi sicut mollis lect'. Scdo sicut clipe' τ tegimē calefaciēs tpe frigido τ obūbrans tpe calido. Juxta illd gal. 12. de vtilitate pticulaꝝ ca. 2. Muscul' vero ꝯposite carnis vtilitatē prebet cadente em̄ vel aliter discūbēte molle substratū fit pcusso vo molle tegimē cōculcat edificijs simillimū. ac etiā vulnerato pmissoriū τ calefaciēs q̄dē in frigiditate vmbrās vo in estu coopimētū em̄ ante oms̄ pcipuas ptes ad oms̄ iacet nocumētū carnosum gen'. ¶ Attende scdo q̄ in sba chorde nō subitrat caro q̄tin' ipsa sit leuior ad mot' τ ne mēbra grauia fiāt a multitudine carnis q̄ leuia esse oz τ mltis munita chordis ad motus multiplices τ pene inumeros exercēdos sicut sunt extreme manus Juxta illd gal. prio de vtilitate pticulaꝝ caplo. 17. Leuē simul et tenuē meli' erat eē extremā manū τ nō aduberatā turba carniū grauē simul τ grossam fieri. Multa em̄ ita deteri' τ tardi' ageret eoꝝ q̄ nunc prōpte (τ bene agit.

Post eas τc̄. In hac parte q̄nta que ē de ligamētis dicit prio pnceps q̄ post chordas sunt ligamēta pdicta q̄ sunt corpa silia neruis. Scdo diuidēs ligamēta dicit q̄ q̄dā coꝝ dicunť absolute ligamenta τ q̄dā dicunť ꝑprie alhabacab. Tertio declarās mēbra diuidentia dicit q̄ illud dicitur absolute ligamentum quod extenditur ab osse ad musculum: et illud quod ligat extremitatem vnius ossis cum extremitate alterius ossis i loco iūcture vel annectit seu colligat vnā rem fortiter alteri rei nec extēdiť ad musculū vltra hoc q̄ dr ligamentum cōmuni nomine proprie vocať alhabacab. Quarto dicit q̄ nullum ligamentū habuit sensum tact' ne doleret propter multū motum τ confricationem q̄ accidit ei tempore mot'. Quinto dicit q̄ iuuamentū ligamēti satis perpenditur ex dictis. ¶ Attende hic primo. circa primū q̄ naturali ordine ligamēta pcedūt chordas eo q̄ sunt ptes chordaꝝ τ etiaz ordine q̄ princeps incepit hic agere de mēbris simplicib' incipiēs a magis duris τ procedens ad molliora: verum qr sepe composita sunt nobis notiora simplicib' possunt interdum ante simplicia tractari: ligamenta etiam non sunt vniuersaliter partes chordarū sz illa dūtarat que ad musculos ptenduntur. ¶ Attēde scdo q̄ ligamenta sunt silia neruis i trib' videlicet in hoc q̄ sunt alba τ exanguia τ sine interiori cōcauitate sicut nerui omnes exceptis opticis. Et differunt a neruis in quattuor.

Quod ergo est sup partez musculi vocatur caro: τ qd ab eo separať et ad iūcturam vadit τ mēbrū motuz τ colligiť in seipo τ pmutatur chorda

Post eas aūt sunt ligamēta q̄ pdiximus. q̄ etiaz sunt corpa neruo similia. quoꝝ q̄dam sunt q̄ absolute ligamēta vocanť: τ q̄dā sunt que noīe alhabacab approprianť. Jllud vo qd ad musculū extēditur nō vocať nisi ligamētū. Et illd qd ad musculū nō extēdiť: sz tm̄ qd iter duo extrema ossiū iūcture ꝯtinuat: aut iter alia mēbra τ vnā rē alij firmiť annectit pter hoc q̄ ligamentū vocať: q̄nq̄ꝫ noīe alhabacab appropriatur. Ligamentorū vero nullum sensum habuit ne propter motum multum: τ fricatiōem q̄ ei adherēt doleret. Juuamētū aūt ligamēti ex eo qd pmissuz ē ppendiť.

Prio in hoc q̄ oriūť ab ossib' non a cerebro aut nucha sicut nerui Scdo in hoc q̄ sunt duriora neruis. Tertio in hoc q̄ sunt insensibilia penit'. Quarto in hoc q̄ nihil mouere possunt. Juxta illd gal. prio de vtilitate pticlaꝝ caplo decimoseptimo. Alba enim τ exanguis τ sine ꝯcauitate ē colligatio silr neruo τ ꝑpterea mltis ierudiť neruus appet sz ñ ē nata ex cerebro et dorsali. sed ex ossib' ad ossa quocirca et neruo mlto durior τ ōni fa nā insensibilis est τ mouere aliquid non pōt. ¶ Attēde tertio q̄ alhabacab est nomen arabicum τ inuenitur corrupte expositum in synonymis Auicen. q̄ est os per quod completur iūctura. Debz enim scribi loco huius nominis os hoc pnomē id dicendo q̄ alhabacab ē id per qd compleť iunctura. Sed alcabab siue cabab qd idem ē: est os pedis p quod iūctura ipsi' cū tibia cōpletur τ de illo dicetur infra caplo. 30. sūme prime doctrine psentis. ¶ Attēde q̄rto q̄ articulatio seu iūctura ossium adinuicē facta ē gratia mot' volūtarij τ ad illam concurrūt ossa duo que mouenť τ musculus siue chorda mouens ea et cū ipsis ligamētum qd ossa coniungit. Juxta illd gal. caplo pmo libro. 12. de vtilitate particularū. Sz articulatio quidem ossium est ꝯpositio gratia mot' qui sm impetū facta τ manifestū est quoniā omnino non pauciora oportet duob' esse ea q̄ cōiungūtur q̄n etiā colligationū singula silr aūt τ musculoꝝ vnusquisq̄ꝫ ex altero ossiū explantatus ad alterū implantatur. Et in hoc manifestuz ē q̄ articulatio omis τ colligatio τ musculus in ea q̄ adinuicē articulorum ordinata sunt cōpositione conueniēter dicte sunt cōium esse pticularum. ¶ Attende q̄nto q̄ ad motū voluntarium ossiū duo sunt necessaria scz articulatio seu coniūctio ossium τ muscul' vel chorda mouens ea: ligamentum vero nō est oīno necessarium ad hūc motū sed vtile multuz inq̄tum prohibet ne tēpore motuum dislocenť ossa. Juxta illud gal. caplo preallegato Qm̄ igitur non est possibile motū aliquē ossiū fieri absq̄ꝫ q̄ articulenť simul τ per musculos coaptentur demonstratum est multotiens si demū oportebat eē quidē qd mouet. eē vero τ qd mouetur τ horum hoc quidem muscul' est. hoc aūt ossium ꝯpositio. quoniaz autem nec colligatio est inutilis sz licet non ad ipsam generationez motus necessaria tamē ad bene moueri vtilis ē. Dictum q̄dem est iā et hoc p anteriora rememorabor aūt τ nūc capli sermonis quoniam nisi per colligationes tenerenť articulata ossa nihil vtiq̄ꝫ prohiberet ea sm quēlibet motū egredi a ꝑpria sede alias alibi pmutata. ¶ Attende sexto q̄ ligamēta ossiū dupliciter inuicem colligant ossa. Vno modo abintra sicut ligamenta q̄ ligant vertebra cū scijs interius scz extremitatē ossis coxe cū extremitate ossis hāce q̄ est velut pixis. Alio modo abextra circūuoluēdo iūcturaz extremitatum ossiū. Et hūc modum colligatōnis tangit gal. dicto caplo dicens. Vt autē nihil tale fiat scz q̄ ossa egredianť a ꝑpria sede natura omnē ossiū articulationē in circuitu cōprehendit ligamentis fortibus quidē sed remissionis id est laxationis nō parue capacibus. ¶ Attende septimo q̄ licet sba ligamēti multum dura eēt aptior ad fortius colligandum ossa facta tm̄ fuit mediocris duriciei ne iūcturam ꝑhiberet a facili motu. videmus enim ad sensum q̄ dum ligamenta nimis indurantur iuncture rigide fiunt τ inhabiles ad motum dum vero nimis molles sunt faciliter dislocantur. ¶ Attende octauo q̄ multa ligamentorum subseruiunt in ligando et suspendendo membra aliqua intrinseca cum ossibus puta cor stomachum matricem vesicam et alia plurima. Et hec ligamenta dicūtur arabice alhabacab sicut illa que coniungunt ossa. ¶ Attende nono q̄ quinq̄ꝫ sunt iuuamenta ligamentorum. Primum est ligare musculos ossibus. Secunduz est cum neruis cōponere chordam. Tertium est colligare extremitates ossium interius. Quartum est firmare et circumtegere iūcturas exterius. Quintum est ligare et suspendere membra alia a musculis τ ossibus ligatione τ suspensione egentia.

Et post ligamēta sunt arterie: que sunt corpora que a corde nascuntur concaua in longitudine extensa neruosa ⁊ in sui substātia ligamentalia habentia motiones dilatando se et constringendo que ex quietibus discernūtur Que quidem ad hoc fuerūt create vt cor euentet̄ ⁊ fumosus vapor ab eo expellat̄: ⁊ spūs mēbris corporis distribuātur. Post sūt vene q̄ arterijs siles existiunt: sed sunt ab epate. ⁊ sunt quiete. Que quidez fuerūt create ad hoc vt sanguis mēbris que sunt in corpore partiatur.

Et post ligamenta ⁊c̄. In hac sexta pte q̄ est de arterijs p̄io describunt̄ arterie. Scd̄o tangunt̄ earū vtilitates ibi| Que q̄dē ad hoc| Describuntur aūt p̄io p gēnꝰ suū cū dr̄ ꝙ sūt corpa. Scd̄o p locū originis dū additur q̄ a corde nascunt̄. Tertio p suā ppriam figurā dū dr̄ cōcaua. Quarto p suā dimēsionem dicēdo ꝙ sunt ī lōgitudine extēsa. Quito p silitudinē cuz neruis dicēdo neruosa. Sexto p modum sue sbe dicēdo ꝙ sunt in sui sba ligamētalia. Septio p motꝰ et q̄etes earū cū dr̄ habētia motiōes dilatando se ⁊ ꝯstringēdo q̄ ex quietibꝰ discernūt̄ ¶ Attēde p̄io ꝙ nomē arterie ē equiuocū ad arteriā durā vocalem cartilaginosam solitā vocari tracheā arteriā seu cānā pulmonis: ⁊ arteriā mollem neruosam cōtinentē sanguinē ⁊ spūs vitales ⁊ hic accipitur mō scd̄o ⁊ dr̄ arteria q̄si arta aeris via. ¶ Attēde scd̄o ꝙ duplex ē talis molł arteria neruosa ⁊ vtraq̄ exit ⁊ orit̄ a sinistro ventriculo cordis. Una ē arteria venał q̄ transit a corde ad pulmonē deferēs aerē frigidū a pulmōe ad cor gr̄a cōtēpationis caloris cordis ⁊ referēs iterū dictum aerē cū vaporatōibꝰ ⁊ fumis a corde ad pulmonē dū calefactus ē ⁊ inutilis factus ad refrigeriū ⁊ tunc cū respiratōe p os emittit̄ ⁊ dr̄ arteria q̄ pulsat sicut alie: s venalis dr̄ q̄ ꝯstat ex simplici tunica sicut vene nō pulsatiles. Alia est arteria magna adorti exiens a vētriculo sinistro cordis q̄ est velut trūcus oīm arteriarū per corpꝰ diffusarū. Juxta illud gał. 16. d̄ vtilitate particulaꝝ capło. 10. Est itaq̄ quoddā maximū vas sicut antea dixi pdiens a sinistro vētricło cordis velut stipes ad totū corpus distributū. ¶ Attende tertio ꝙ arterie facte sunt ꝯcaue vt ꝯtineāt sanguinē arterialē ⁊ spūs vitales ⁊ aerē attractū ad ipoꝝ refrigeriū ⁊ cū sua ꝯcauitate rotunde sunt vt plꝰ cotineāt ⁊ resistant fortiꝰ causis ledētibꝰ. Figura nāq̄ rotūda capacior ē ceteris ⁊ ineptior ledi a causis infirmātibꝰ. ⁊ sunt ī lōgitudine extēse q̄ sunt veluti cānales p quos vitalis v̇tus in vniuersum corpus diffundit̄. ¶ Attēde q̄rto ꝙ arterie sunt neruose id ē siłes neruis in hoc ꝙ sunt mēbra sp̄matica sicut nerui naturalit̄ ⁊ ex se alba lz a sanguie tincturā aliquā recipiāt flexibilia ⁊ in longū ptēsa. Sz differūt a neruis. p̄io q̄ sunt ꝯcaue. Scd̄o q̄ nascūtur a corde nō a cerebro. Tertio q̄ ex se nō sentiūt. Quarto quia motꝰ earū nō ē volūtariꝰ sicut neruoꝝ. ¶ Attēde q̇nto ꝙ arterie dici pn̄t corpa ligamētalia tribꝰ de causis. P̄io q̄ sunt siłes ligamētis. Scd̄o q̄ sunt cōtexte ex villis longitudinalibꝰ q̇bꝰ attrahunt: latitudinalibꝰ quibꝰ expellunt: ⁊ paucis transuersalibꝰ q̇bꝰ retinēt q̄ quidē villi sunt ligamētalia fila. Tertio q̄ arterie ligāt seu colligant aliqua mēbroꝝ sicut arterie q̄ sunt in pia matre colligāt ptes cerebri. ¶ Attēde sexto ꝙ oēs arterie corpis hn̄t duas tunicas excepta venali. quarū interior ē fortior ⁊ multo spissior exteriori quatinꝰ phibeat resolutionē spirituū vitaliū. Et ē tunica arteriarū intm̄ grossior q̄ venarū nō pulsatiliū vt erophilꝰ recte cōiectura reuideatur arteriā sextuplā vene enūciās esse grossicie sicut ait gał. sexto de vtilitate pticularū capło. 8. ¶ Attēde septio ꝙ duplex ē arteriarū motꝰ. Unꝰ ē motꝰ dilatatōis caꝝ q̄ diastoles ⁊ arsis dr̄. Alius ꝯstrictōis qui noīat̄ sistoles ⁊ thesis. ⁊ inter has motiōes sicut inter quosq̄ motꝰ ꝯ̄rios sunt quietes medie quibꝰ (diuidunt̄

In scd̄a pte dicit arterias fuisse creatas ad tres fines. Primꝰ est ad euentatōem cordis. Scd̄s ē ad expulsionē vapoꝝ fumosoꝝ. Tertiꝰ ad distributiōem spirituū p mēbra corpis. ¶ Circa primū attende ꝙ arterie īmediate ⁊ direcē subseruiētes ad euētationē cordis sunt arterie venales q̄ transeunt a corde ad pulmonē. quarū extremitates terminant̄ ad extremitates cānularū diuisarū a trachea arteria p sbam pulmonis. ⁊ in illa ꝯiūctione extremitatū meatꝰ sunt ita stricti naturaliter ꝙ sunt puij aeri ⁊ inuij humori: ita ꝙ per eos libere pertransit aer ad euentationem cordis: et nec sanguis arterialis nec alius humor eos ptransire solet nisi per violentiam magnam dilatētur ex altis vocibus aut casibus violentis aut conatibus maximis cum retentiōe anhelitus. Et cum ab his aut similibus aperiuntur tunc spuit̄ sanguis spūosus. ¶ Attende secūdo ꝙ cum sanguis ab epate venit ad dextrum ventriculū cordis ⁊ pars eius transit in sinistrum eius ventriculum illic depuratur ⁊ fit partim sanguis arterialis ⁊ partim spiritus vitalis. ⁊ in illa depuratione multꝰ generatur fumosus vapor qui si maneret in corde supercalefaceret ipm ⁊ obtenebraret sanguinē ⁊ spiritus. ppterea statuit natura vias scilicz arterias venales que deferrent a corde ad cannulas arterie vocalis aerez iam calefactū in corde ⁊ inutilē ad refrigerium cū p̄fatis vaporibꝰ per respirationem eijciendū ⁊ rursus cordi referrēt recentem aerez. ¶ Attende tertio ꝙ arteria magna adorti et arterie orte ab ea nō solum deferunt spiritus vitales ad singula mēbra sed cum eis sanguinem arterialem qui se habet ad venalem vt actualior ⁊ formalior eo.

Post sunt vene ⁊c̄. In hac parte septima q̄ est de venis dicit p̄io pn̄ceps ꝙ post arterias sunt vene q̄ st̄ siłes arterijs. Secūdo dicit ꝙ vene sunt id est oriuntur ab epate ⁊ sunt quiete. Et in his duobus differunt ab arterijs. Tertio dicit ꝙ vtilitas venarū gratia cuiꝰ facte sunt est deferre sanguinē mēbris corporis. ¶ Attēde circa primū ꝙ vene sunt arterijs similes. Primo in sba tenaci flexibili. Secūdo ī colore. Tertio in hoc ꝙ sunt cōcaue. Quarto in cōtinere sanguinē ⁊ spiritū. ¶ Querit̄ circa secundū vtrū vene oriant̄ ab epate. Super hoc sunt varie opiniones. Prima fuit antiquorū philosophorū ante tēpora aristotelis dicentiū venas oriri a cerebro. Juxta illud arist. 3. aīaliū cap̄. 2. Et aliqui naturales narrauerūt venas: sed nō subtiliauerūt cōsiderationem in eis. Et omnes opinant̄ ꝙ principiū venarum sit ex parte capitis ⁊ cerebri: ⁊ nō recte inuenerunt. ⁊ causa ignorātie eorū fuit difficultas speculationis. q̇a natura magnarū venarū nō apparet in corporibꝰ mortuorū. qm̄ cōtrahūtur subito in exitu sanguinis. Secūda est aristotelis dicentis omnes venas tā pulsatiles q̄ non pulsatiles oriri a corde. ait enī tertio animaliū cap̄. 2. de venis loquēs. Et pricipiū harū est cor: ⁊ ille pcedūt ad totū corpꝰ: cor vero est quasi ps suarū ptiū. qm̄ vena maior est posita super cor: ⁊ minor sub: ⁊ cor est inter eas. Et. 13° aīaliū cap̄. 4° p̄io pbat istud ex situ cordis. Est enī in medio sicut rex in regno ⁊ princeps virtutū atq̄ mēbroꝝ. Scd̄o. q̄ vene trāseūt p alia mēbra: ⁊ nō p cor: ⁊ ex h̊ pz ꝙ cor ē vna ptiū venaꝝ ⁊ p̄ria radix ⁊ origo eaꝝ. Ter°. cor fcm̄ ē ad recipiendū sanguinē concauuū ⁊ in nullo mēbro est sanguis sine venis nisi in corde: ⁊ hoc significat ꝙ epar est fons sanguinis. ergo principiū venarū quarū est deportare sanguinē singłis membris Quarto dicit id fieri manifestū ex anatomia. Quinto. cor primo generatur ⁊ gn̄atio eiꝰ sanguinea apparet ⁊ primo mouet̄ q̄re videt̄ esse principiū nature animalis: ita ꝙ primo recipit aīam omnē virtutem in se cōtinentem ⁊ per cōsequens principiū venarū. Aliter enim oporteret ꝙ vena grossa existens inter cor ⁊ epar violenter penetraret cor postq̄ formatū est. Habz aūt series verboꝝ arist. ita. Illi vero q̇ finxerunt ꝙ principiū venarū est in capite errauerūt ⁊ male dixerunt. qm̄ ponūt multa principia distincta ⁊ in loco frigido ⁊ hoc manifestū est q̄ frigus cito accidit isti mēbro Locus aūt cordis ē ecōtrario sicut diximus supeꝛiꝰ ꝙ vene transeūt per alia membra corporis interiora ⁊ non transeūt per cor. Et hoc manifestū est q̄ cor est vna partiū venarum ⁊ hoc est rectū q̄ in medio corporis cor est. Et creatio eiꝰ est in corde spisso cōcauo naturaliter. quoniam pn̄cipium venarū est ex eo ⁊ est concauū ad recipiendū sanguinem: ⁊ ē spissum ad custodiendū principiū motus ⁊ in nullo membro ē sanguis sine venis nisi in corde tātū. Sanguis aūt qui est in alijs mēbris est ī venis. quoniā sanguis exit a corde ⁊ vadit in venis ⁊ non pueniт sanguis ad cor ex alio loco quoniam ē fons ⁊ principium sanguis ⁊ primū membrū recipiens sanguinē. ⁊ hoc manifestatur ex anatomia ⁊ modo generationis. quoniam creatio cordis priꝰ sanguinea apparet. Hec aristo. Cōsequenter eodem capitulo probat aristotel. ꝙ epar non est principium venarū dicens. Non pōt dicere aliquis ꝙ epar sit principium totiꝰ corporis neq̄ principium sanguinis quoniam nō est positū in loco conuenienti principio. Et habet aliō membrū positum in eius opposito in animalibꝰ subtilis creationis scilicet splenem ⁊ epar non habet locum ad recipiendum sanguinem sicut habet cor sed sanguis qui est in epate retinetur in venis sicut sanguis qui est in alijs membris. Et etiam per hoc membrum transeunt vene ⁊ non per cor. Hec aristoteles. Tertia est opinio Gał. ꝙ omnes vene non pulsatiles vnius tunice oriuntur ab epate. Ait enim quarto de vtilitate particularū capło q̇nto. Relinque

tur ergo id qđ est velut caro epatis quod vtiq3 est ꝓpria substātia visce ris esse primū sanguinationis organū ⁊ principiū venaꝝ. Et quarto de iuuamentis mēbroꝝ ait. Et dico ꝙ epar est pͥncipiū venarū ⁊ primum instrumentoꝝ generantiū sanguinē ⁊ hoc erit ꝑ substantiā carnosam. Et ad id sunt rōnes. Prima est. epar est principium sanguis ergo vena rum. ꝯña tenet: qꝛ ve ne create sunt grã la tōnis sanguis a fon te suo ad mēbra. Assumptū ostendit̃ q̄a sanguis est simillimꝰ epati non cordi. Se cūda quia mēbra or dinata ad receptōez superfluitatum san guis sunt vicina epa tiputa cistis fellis re ceptiua cholere splen melancholie vene emulgentes aquositatis vrina lis. Tertia est. manifeste videtur in anatomijs grossus vene truncus sc3 vena portanaria erūpere a cōcauitate epatis qui statim diuidit̃ in octo meseraicas ⁊ heret in sība epatis cū q̄nq3 radicibꝰ ⁊ alius trūcus grossus dictus vena cōcaua a gibbositate epatis erūpit qui diuiditur in venas grossas ascendentem ⁊ descendētem a quibꝰ cetere vene per totum cor pus diffuse oriūtur ⁊ heret in epate cū quinq3 radicibꝰ. Quarta. radices plurime recollecte producūt stipitē qui cōsequēter partitur in ramos sed manifestum est radiculas venarū a quibus dicti trunci habēt ortū disseminari per sībam epatis non cordis. Quinta est. vene maxime atte stantur super dispōne epatis vt amplitudo venarū super caliditate ipsi us ⁊ angustia earū sup frigiditate eius. Et hoc nō videt̃ esse ex alio nisi qꝛ vene sumunt ab eo ortū. Sexta est. epar est vnū de pͥncipalibꝰ mēbris ⁊ nō videtur optinere principatū nisi qꝛ est fons succositatis ⁊ nutritio nis cui vene seruiūt. Septima ē vena grossa q̄ est inter epar ⁊ cor ⁊ sub intrat dextrum cordis ventriculū est durior ꝓpe cor q̄ꝫ prope epar. Et h̄ est signū ꝙ ꝓpe cor ē longior a fonte. Nā ꝓcedūt indurando vene oēs ⁊ nerui. Auicēna vero q̄uis dicat tertio aialium ꝙ verior est sñia primi magistri. s. arist. dicit tamē. 13. animaliū. Et ab epate nascunt̃ due vene vna apud simā cuius iuuamentū ē attrahere nutrimentū. Et a gibbo nascitur vena cōcaua cuiꝰ iuuamentū est deferre nutrimētū ad mēbra. Auerroys aūt in libro quē edidit de dispōnibus cordis asserit ꝙ in cor de est v̇tus cibalis seu nutritiua ⁊ spiritus ⁊ venaru3 ⁊ neruoꝝ origo q̄ tinus in vno ⁊ codē esset calor agens ⁊ sanguis patiēs ⁊ vene illiꝰ actio nis ⁊ passionis essent vie: ⁊ cor fundamentū ⁊ origo omniū illarū opera tionum. Sed p̄io colliget capitulo de venis nō pulsatilibus ait. Vene nō pulsatiles sunt vnius tunice preter vnā istarū: ⁊ est inuentū per via3 sensus ꝙ ramificantur ab epate. ⁊ illud quod germiatur ab ipsis in pri mis sunt due vene quarū vna est intra concauitatē ⁊ nominatur porta ⁊ hec est ad attrahendū nutrimētū epati. Alia est q̄ exit a gibbositate: ⁊ hec est facta ad ferendū nutrimētū ⁊ diuidēdū: ⁊ ista concaua nominat̃ Et qꝛ videmus Auicennā ⁊ Auerroym in cōtrouersijs que sunt inter Aristotelē ⁊ Galienū imitari sepius in philosophijs suis aristotelē ⁊ in suis libris medicinalibus galienū ab eis partim instructi concipimus melius esse medicis imitari suū patronū ⁊ adherere doctrinis Galieni summi medici que in veris experientijs fundata est ⁊ conuenientissima rectis medendi canonibus: ⁊ id suademus in scientia medicine profice re volētibꝰ Quarta ē opīo dicentiū venas s̄m formā oriri a corde: a quo sc3 vt a domicilio substantie anime fluunt omnes potestates in ceteris mēbris reperte: ⁊ s̄m materiā oriri ab epate. Quīta est opinio dicentiū venas s̄m substantiā oriri a corde: ⁊ s̄m ramificatōnē oriri ab epate. Et he due vltime opiniones querūt ⁊ vident̃ concordare aristotelē cū gali eno. Sed cū gal. a proposito cōtradicat in hoc aristoteli querere concor diam inter eos est notare galienū ꝙ nō intellexit aristotelē. Persistēdo igitur cū galieno respōdendū est ad rōnes īductas pro arist. ¶ Ad pri mam de situ cordis ꝙ est conueniēs principio. dic ꝙ est conueniens pri cipio vite seu vitalis virtutis: sed nō principio oīum virtutū. cū diuerse virtutes sibi determinēt diuersas cōplexiones ⁊ diuersa organa que ne queunt generaliter omnes vni mēbro cōmunicari. Ad scd̄m dic p̄io ꝙ alique vene transeūt per cor ⁊ spargūtur in substantia cordis. Dic se cundo ꝙ venas nō transire per cor ⁊ spargi per epar ad instar radicū ar guit potius venas ab epate q̄ꝫ a corde nasci. Ad tertiū dic ꝙ cor non est factū concauū vt sit fons sanguinis sed vt sit fons depurationis eiꝰ ⁊ conuersionis eius in spiritus. Et vt calor cordis vehementius opere tur in sanguinē ipsum depurando ⁊ spirituificādo recluditur sanguis in ventriculis cordis nō contentus illic in venis. Ad quartū dic ꝙ ap parētia ī anatomia magis fauēt gal. q̄ꝫ aris. qꝛ anatomisāti epar manifeste apparent fila venarū sparsa per epar ad instar radicu3 recolligi in duos truncos exeuntes ab epate quorū vnus exit ab epatis concauitate: ⁊ dicitur porta. reliquꝰ autē ab eius gibbosi tate: ⁊ dicitur vena concaua Ad quintū qđ probare nititur cor esse fontē san guinis qꝛ p̄io creat̃ ⁊ genera tio eiꝰ sangui nea apparet. Dic ꝙ sāguis apparēs ī cor de du3 p̄io fit nō est genitus in corde fetus sed ī epate ma tris ⁊ de matre trāsit ad fetū. Sed quomodo iam formato corde potest vena pe netrare ab epate in ipsum. Dic ꝙ faciliter: quia tūc substātia cor dis est tenerrima: eo ꝙ nō est diu ꝙ fuit sperma sanguis ⁊ spiritꝰ

Deinde sunt pāniculi qui sūt corpo rā de filis neruosis non sensu perce ptis texta. Quorum spissitudo tenu is existit dilatata alioꝝ corporum su ꝑficies coopiētia ⁊ ꝯtinentia ea ꝓpt̃ mlta iuuamēta. Ex q̇bꝰ ē vt sūma eo rū in sua figura ⁊ factura custodiāt. Et ex eis ē vt ea ab alijs corꝑibus su spendant et eis annectant median tibus neruo et ligamento: que fila facta fuerunt ex quibus texti fue runt sicut renes a dorso. Et ex eis est vt membra s̄m sui substantiā sensu3 non habētia ꝑ ipsos hēant suꝑficiē

Deide sunt pāniculi. In hac ꝑte (vaporalis ⁊ similiter vena octaua que est de panniculis primo describit princeps pannicu los. Secūdo tangit eorū vtilitates ibi [Ex quibus est] In p̄ia parte primo tangit genus panniculorū dicēs ꝙ sūt corpora. Se cundo materiā eorū dicēs. De filis neruosis nō sensu perceptis texta. Tertio modū substātie pāniculorū dicēs. Quoꝝ spissitudo tenuis existit dilatata id est extensa. Quarto fines seu iuuamen ta panniculoꝝ dicēs. Cooperiētia suꝑficies. id est extremas ꝑtes aliorū corpoꝝ. Et cōtinētia ea. sc3 mēbra alia propter multa iuua menta ¶ Attēde circa primū ꝙ descriptōes mēbrorū simpliciū h̄ date a principe cōueniētiꝰ darentur per genus propinquū vel ali quid positū loco eius: puta ꝙ dicerent̃ mēbra simplicia vel ꝑtes homogenee aīalis q̄ꝫ ꝑ remotū sc3 corpora: nō ē tamē magna vis qꝛ notificatōes hic date nō sunt diffinitōes proprie sed descripti ones. ¶ Attēde scd̄o circa scd̄m ꝙ cū dicit pͥn. pāniculos esse cor pora texta de filis neruosis capit fila neruosa generaliter sc3 ꝓuil lis neruorū ligamētorū venaꝝ ⁊ arteriarū. Aliq̄ eni pāniculi ma gis cōstāt ex filis arteriarū ⁊ venarū q̄ꝫ ex filis neruorū ꝓprie di ctorū sicut rete mirabile: pia mater ⁊ dura mater. Et dicuntur di cta fila nō ꝑcepta sensu: qꝛ sunt adeo gracilia ꝙ si essent ab inuicē separata vix viderentur sicut fila telarū araneaꝝ. ¶ Attende ter tio circa tertiū ꝙ pāniculi sunt multū diuersi in spissitudine ⁊ te nuitate. Nā capsula cordis est panniculus spissus ⁊ multū fortis ⁊ pia mater est pāniculus tenuis ⁊ rarus: ⁊ dura mater et panni culus tegēs craneū ab extra sunt mediocris spissitudinis. ¶ At tende quarto ꝙ cutis interior totius corporis proprie est pānicu lus. qꝛ contexitur ex filis neruosis tenuibus: ⁊ cooperit ac conti net vniuersum corpus. sed exterior cutis nō proprie dicit̃ pānicu lus. qꝛ nō texitur ex filis neruosis: sed generat̃ ex quadā humorū vnctuositate coagulata in extremis corporis: sicut supra lac bulli (tum generatur tunica quedam.

In scd̄a ꝑte dicit ꝙ tria sunt iuuamenta panniculorum. Primū est custodire summa mē brorū id est partes suas extremas in sua figura ⁊ factura. id ē mo do plasmationis. Et habent hic quidā libri loco de summa eorū: vnū quodq3 eorū. ita ꝙ eorū littera talis est. Ex quibus est vt vnū quodq3 eorū in sua figura ⁊ factura custodiāt. Mēbra vero qui bus panniculi tales necessarij sunt: sunt mēbra mollia fluxui pa rata: sicut cerebrum spinalis medulla ⁊ humores oculorū cristal linus vitreus ⁊ albugineus. Secundum iuuamentum est suspē dere id est suspensa tenere ea membra que suspensione indigent: ⁊ annectere seu colligare ipsa alijs corporibus. Et id faciunt pā niculi mediantibus neruo ⁊ ligamento diuisis in fila ex quibus contexuntur. sicut renes suspenduntur a dorso per panniculum qui cooperit eos. Et de isto iuuamento dicit Auerroys secundo colliget ꝙ est magis proprium ligamentis. ⁊ ꝙ iuuamentum pā niculi positi supra ventrem est de specie huius iuuamenti: eo ꝙ prohibet intestina egredi ex proprijs locis: sicut accidit hernio sis. Tertium est vt membra non habentia sensum s̄m suam pro priam substantiam habeant per panniculos superficiem sentien tem sui essentia id est per se. que superficies sentit illud quod oc currit ei per seipsam sicut alia mēbra sensitiua sentiunt sensibilia eis occurrentia. Et accidentaliter sentit illud quod accidit in corpore contento in panniculo. Et intellige per superficiem sen

tientem ipsum panniculū vel partes ipsius superficiales. Et intellige ꝙ illa sentit sui essentia. id est per neruū qui est pars substantie eius. Non enim est imaginandū ꝙ illa superficies sic sentiat per essentiā ꝙ ipsa sit suus actus sentiendi: mēbra vero que sensu carent in propria substantia ⁊ participant aliquo sensu per suū pāniculuꝫ sunt sicut pulmo et epar et splen ⁊ renes. Et inter hec etiā enumerat Galienus cor vt supra incōratum est. hec enī nō habent neruos in seipsis quib' sentiant et nihil in eis est qđ sentiat percussionē ipsis occurrentē nisi panniculus ea cooperiēs.

sui essentia sentiētem que illud qđ ei occurrit sentit: ⁊ accidētaliter sentit qđ in corpore accidit quod eis inuolutū ē. Et hec quidē mēbra sunt sicut pulmo ⁊ epar ⁊ splē ⁊ renes. Hec enī sua substātia nullo mō sentiūt: sꝫ neqꝫ sentit illud qđ in eis percussionē facit nisi qđ de panniculis sup̱ ea existit. Cūqꝫ in eis accidit vent' aut apostema sentitur. Sed ventuꝫ sentit pāniculus accidētaliter propter extensionē que contingit in ipso. Apostema ꝟo sentit ꝑncipiuꝫ pāniculi: ⁊ ei' appēsionē accidētaliter. iō ꝙ mēbrū apātis grauitate laxat Postea ē caro q̄ est locorum vacuorū impletio q̄ in horum mēbroꝝ situ in corpore existunt ⁊ ipsorū fortitudo q̄ sustentat.

Et cum in dictis membris accidit ventositas aut apostema distendens ea sentitur per panniculum: ventositas quidē accidētaliter sentitur qm̄ extendit mēbrū ⁊ extendendo ꝯprimit panniculum. Apostema vero ⁊ appensionē eius siue pōdus sentit principiuꝫ pāniculi videlicet pars ipsi' sup̱ficialis que ē intra ꝟsus mēbruꝫ ideo ꝙ mēbrum in quo est apostema laxat id est deprimitur grauitate. ⁊ dicitur cōiter hec sensatio dolor grauatiuus ¶ Querit primo cū pāniculus sit mēbrū etherogeneū cōpositum ex arterijs venis neruis ⁊ ligamētis cur hic inter ꝯsil'ia numeratur. Dicvt p̄us de chorda dictū est ꝙ pāniculus est sil'is substātie f'm sensum vel iudiciū visus. ¶ Querit. 2. q̄re silet hic p̄nceps de iuuamēto principali pāniculi qđ est defendere mēbrū qđ in eo ꝯtinet ab extrinsecis occurrētibus. Et de alio iuuamēto qđ est diuidere p̱tes a p̱tibus vbi oꝫ: sicut diafragmatis iuuamētū ē diuidere mēbra vitalia a nutritiuis. Et iuuamētuꝫ pāniculi mediastini pectoris est diuidere p̱tem pectoris dextrā a sinistra vt nocumēta p̱tis vnius nō cōicentur ilico p̱ti alteri sꝫ per eā fiat oꝑatio. Et de alio iuuamēto qđ est ꝯfortare calorem in mēbris q̄ sunt post pāniculuꝫ q̄le est iuuamētū zirbi stomacho. Et de alio iuuamēto qđ ē ꝯtinere spūs vitales donec fiāt aīales q̄le est iuuamentū retis mirabilis. Et de iuuamēto firmādi iūcturas quale ē pāniculoꝝ tegētiū iūcturas. ¶ Ad hec ⁊ sil'ia dic p̄io ꝙ iuuamētū defensiōis mēbri cōtinet sub illa clausula descriptiōis pāniculoꝝ alioꝝ corpoꝝ sup̱ficies cooperiētia. Nā cooperiēdo defendūt a nocumēt exterius occurrētib'. Dic scđo ꝙ h̄ agit de pāniculis q̄ vestiūt ⁊ ꝯtinēt alia mēbra nō de his qui diuidūt. Vel dic ꝙ pāniculi diuidentes sub defendētib' cōp̄rehēdi possunt eo ꝙ defendūt nocumentuꝫ p̱tis vnius ad aliā transire partē. Dic tertio de zirbo ꝙ nō p̄bet iuuamentum cōfortatōis caloris p̄ncipaliter ex sua lr̄a pāniculari sꝫ ex ei' pinguedie. Dic q̄rto ꝙ iuuamētū retis mirabilis in cōtinēdo spiritū vitalē donec fiat aīalis non ꝓcedit a reti f'm ꝙ ipm̄ est pāniculus sꝫ rōne inuolutōis arteriarū ex quib' ꝯtexitur. Dic q̄nto ꝙ iuuamentū firmādi iūcturas fit a pāniculis rōne ligamētorū. Et etiā reduci pōt ad primū iuuamētū quod est custodire mēbra in sua figura ⁊ factura. nā ꝓhibent ossa a dislocatione.

Postea est ⁊c̄. In hac p̱te nona q̄ est de carne tangit p̄u. duo iuuamēta carnis. Primū est iplere loca vacua corp̱is q̄ circūstant dictis mēbris simplicib' sp̱maticis in suis sitibus ⁊ colligantijs. et hoc ibi tangit. Que ē locoꝝ vacuoꝝ impletio id ē res iplens loca vicina p̄dictis nihil solidi ꝯtinentia sed aerē solum. Solem' eniꝫ vocare loca vacua que soli' aeris sunt cōtentiua. nec aliter est dare vacuū: que scꝫ loca existūt in corp̱e in situ hoꝝ mēbroꝝ id est iuxta mēbra p̄dicta. Scđm est eē fortitudinem id est robur vel fulcimentū quo sustētantur mēbra alia iā dicta. ¶ Attēde p̄imo. q̄druplicē esse carnis spēm. Vna ē caro simplex in gingiuis ⁊ circa lūbos ⁊ in capite ꝟge repta. Alia est caro glandulosa inuenta ī testiculis māmillis et radice lingue. Tertia ē caro musculosa seu lacertosa que neruo imixta constituit musculum. Quarta est caro confusa qualis est caro pulmonis cordis epatis splenis ⁊ renum ¶ Attende secundo ꝙ littera presens principaliter intelligitur ō carne musculosa de qua dicit gal'. secūdo complexionū. ꝙ est substantia que vere ⁊ proprie nominatur caro. Ista nāqꝫ caro replet loca circa neruos in fila diuisos ⁊ roborat neruos illos qui cuꝫ ipsa musculos faciunt ¶ Attende tertio ꝙ istius carnis alia iuuamenta cōmemorat gal'. primo de iuuamētis mēbrorum auctoritate platonis dicens. Et dictū est in libro thimei ꝙ caro ē in toto corpore ad cooperiēdum sicut si quis cooperiat se a frigore. et propter custodiaꝫ a casu quoniam cedit rebus occurrentibus. Et ipsa propter hoc qđ est in ea de humiditate mediocri īfrigidat corp' ī estate per illō quod exit ab ea ex sudore et vapore. Et calefacit frigus in hyeme perueniens ad interiora. Hec eadeꝫ cōmemorat ⁊ declarat primo de vtilitate particularum cap'lo. 13°. dicens. Ait enim plato in thimeo. Carnem autem defensorium quidem estiuū defensorium autem et hyemale. Adhuc autem et casuū sic̄ p̄essibileꝫ rē corporibus molliter ⁊ suauiter cedentē decet esse calidam ⁊ humiditatem intra se habere. estate quidem resudantē ⁊ humectantem: ab extra vero infrigidatōem f'm totū corpus ꝓpriam p̄ebere. Hyeme vero ecōtra ad instar ignis ab illata ab extra ⁊ circūstante frigiditate tueri moderate. Quoniā aūt velut defensorium quibusdā p̄essilibus rebus simillimū est caro non indiget sermone. apparet eniꝫ ita ⁊ ꝙ calidam in se ipsa habet eā que ex sanguine humiditatem. Contra probat ibi per sil'itudinē cuꝫ balneo ꝙ caro ī hyeme calefacit ⁊ ī estate infrigidat dicens. Quoniā aūt omnis calida moderate humiditas q̄lis est ea que carnis prodest equaliter in vtrisqꝫ moderationibus scilicꝫ frigiditatis ⁊ estus nequaq̄ sil'r multi concedūt. Sed siquidem primo balneoꝝ meminero virtutis. deinde autē ⁊ ipam rei naturam exposuero forte credent. Neqꝫ ita aliquid infrigidare magis sufficiēs estu valido occupatos neqꝫ calefacere prompti' magna frigiditate affectos inueniet q̄s preter balneū. Balneū em̄ humidum natura existēs ⁊ moderate calidū: humiditate quidē eā que ex caliditate rorat siccitatem: caliditate vero rursus eā que ex gelu sanat frigiditatē. ¶ Attende quarto ꝙ auerroys scđo colliget cap'lo de iuuamētis carnis duas enumerat carnis species musculosam scꝫ ⁊ glandulosam. Et auctoritate aristo. dicit has habere iuuamentū aliud a iam narratis scꝫ esse instrumēta sensus tactus. Et dicit ꝙ neru' seruit in hoc carni tēp̱ando spiritū sensus. Ait em̄ ibidem auerroys. Et aristo. dicit sup̱ has duas ꝙ sunt instrumenta sensus tact' ꝓprie cum eo stātia sicut stat oculus cū visu. Et demōstrat hoc qꝛ sensus simplex non imutat nisi a corpore simplici. Et ꝙ neruus est seruitor carnis in hac apprehēsione ad tēperandū spirituꝫ sensus q̄ imittitur a corde ⁊ ista tēp̱amēta necesse ē vt medicus a nobis recipiat. Hec auerroys. Cōseq̄nt' ī dicto cap'lo narrat specialiter iuuamenta carnis tā musculose q̄ glandulose dicēs. Sed vna species carnis quam dixit gal'. musculosam est vnū ex mēbris officialib': ⁊ in illo est ꝟtus primi motoris ꝓpter qđ illud est id qđ mouetur ex se p̱ hanc virtutē ⁊ non mouet per aliud membrū qđ moueat ipꝫ. Sed caro spōgiosa inguinuꝫ ⁊ subascellarū est facta ꝓpter expulsionem superfluitatū scꝫ vt recipiat sup̱fluitates sibi transmissas a corde ⁊ epate. Tandē ibi superaddit iuuamenta carnis plurime dicēs. Et n̄ ē multū ad credendū longinquū ꝙ multa ex carne non sit facta nisi ad implendū illa loca vacua ⁊ defendendū. ¶ Sed q̄ret aliquis quomō pōt esse caro fortitudo q̄ sustentātur alia mēbra iam dicta cū ipsa sit eis mollior ⁊ tenerior indigens poti' ab eis sustineri q̄ sufficiēs ea sustinere. Iuxta illud gal'. sexto āphoꝛ āphorismo illo. Quecunqꝫ podagrice egritudines fiunt natura carnis rara est ⁊ tenera humiditati vicina. ¶ Attende pro solutione ꝙ fortitudo sustentās alia membra dupliciter est. Vnomodo p̱ viam soliditatis ⁊ firmitatis. ⁊ hoc mō dicūtur ossa fortitudo qua sustentantur alia mēbra. Alio mō p̱ viam culcitre vel fulcimēti vel tegumēti cedentis opprimētibus exteri'. Vnde ꝓhibet ea q̄ continet a fractione sicut lana fenū ⁊ stramia mollia ꝓhibent frāgi vitra ⁊ fictilia quib' circūponuntur Isto mō caro ē fortitudo q̄ sustētant' alia mēbra. ¶ Querit scđo. Cur determinādo hic de membris sil'ibus siluit de adipe ⁊ pinguedie ⁊ medullis ⁊ villis ⁊ pilis ⁊ vnguibus ⁊ spiritib' ⁊ humorib' cum hec omia videantur esse p̱tes corp̱is consimiles. Dic breuiter ꝙ hec omnia dempt̄is villis nō sunt mēbra ꝓprijssime dicta nec partes hominis: ita ꝙ habeant in se aīam subiectiue velut formā exercentem opera eorum. De villis autem dic ꝙ sunt multiplices ⁊ eorū quilibet reducitur ad mēbri genus a quo descinditur: sicut villi venarum ad venas: neruorum ad

neruos ⁊ ligamentoꝝ ad ligamenta. Juxta illud gal. ſcḋo de cōplexio-nibus. Villus nāqꝫ qui ē in lacerto nō ē niſi ꝑs nerui ⁊ ligamētoꝝ. Sʒ villus q̄ ē in corde eſt ei ꝓprius queēadmodū villus corpis arteriaruʒ ē eis ꝓprius. Et villus corpis venarū eſt eis ꝓprius. Et villus corpis inteſtinoꝝ inteſtinis ⁊ villus ſtomachi ſtomacho ⁊ villus corpis matricis matrici ⁊ villus corporis veſice veſice et vill' corpis fell' felli.

Jn vnoquoqꝫ ⁊c̄. Jn hac parte ſecunda p̄ncipali hui' capituli q̄ eſt de diuiſione mēbroꝝ penes eoꝝ virtutes p̄rio tāgitur ipſa diuiſio cū annexis in littera p̄ſenti. Scḋo agit̄ de inuētione vel nō iuētione mēbroꝝ diuidētiū ibi [De mēbri aūt ſuſcipiētis et tribuētis] P̄rie partis ſūt tres ꝑticule. P̄rima tangit vnū i quo cōueniūt oīa mēbra. Scḋa diuidit membra duab' bimēbribus diuiſionib' ibi [Et poſt hoc quidē]

Jn vnoquoqꝫ vero mēbro eſt v̄tus naturalis q̄ ei res nutrimenti cōplet̄ Et hec quidē eſt nutrimentum attrahere ⁊ retinere ⁊ aſſimilare ⁊ vnire ⁊ ſuperfluitatē expellere Et poſt hoc quidē mēbra diuerſificātur. Sūt enī eorum quedā que p̄ter hanc v̄tutem inſuper aliā virtutem habēt que ab eis ad aliud procedit: et quedā eorū ſunt que hoc nō habēt: ⁊ aliter quedā eorū ſunt q̄ preter hanc virtutē inſuper virtutē habent que eis ab alio influitur: ⁊ ſunt eorum quedā q̄ non Cū ergo cōpoſitio fiet cōſequetur ꝙ eſt mēbrum qḋ eſt ſuſcipiens ⁊ tribuens: ⁊ mēbrum tribuens ⁊ non ſuſcipiens: ⁊ mēbrum ſuſcipiēs ⁊ non

Tertia elicit ex aliꝫ quadrimēbrē diuiſionē hic intentā principaliter

Jn prima ꝑticula dicit princeps ꝙ in (ibi [Cū ergo compoſitio] quolibet mēbro eſt virtus naturalis per quā res nutrimēti id ē opatio circa nutrimētū complet̄. Et hec res eſt attrahere nutrimentū id eſt attractio nutrimēti. Sub qua intellige appoſitōnē nutrimēti ad mēbra que eſt prima operatio nutritiue virtutis: ⁊ retinere nutrimentū ſcilicʒ donec digeratur. Et aſſimilare ſub quo ītellige digeſtionē ⁊ aſſimilationē proprie dictā que eſt t̄ria operatio nutritiue virtutis. Et vnire. id ē inuiſcatio nutrimenti ad mēbra que eſt ſecunda operatio nutritiue virtutis quā poſtponit princeps tertie. propterea ꝙ tertiā noīauit nomine importante primā ⁊ ſecundā digeſtiones que precedūt vnionē: ⁊ expellere ſuperfluitatē nutrimēti in qualibet digeſtiōe ❡ Jnſtabit aliq̄s primo de cute que eſt mēbrū ⁊ non habet virtutem naturalem. Juxta illud galieni ſecūdo de morbo. Nō eni cutis ad aliud extitit agendum niſi vt ſolūmodo operienda operiret. Nā non digerit nec pulſuʒ nec anhelitū nec voluntariū habet motū. nec aliā facit operationē niſi q2 cooperimentū eſt Secūdo de vnguibus ⁊ pilis. de quibus ait auerroys primo colliget. Et ſimplicia membra ſunt cutis vngues ⁊ capilli: ⁊ hoc manifeſtū eſt: ipſi tamē non habent naturalē virtutē. Juxta illud galieni ſecundo tegni. Capilloꝝ v̄o ⁊ vnguiū neqꝫ eſt regimē aliqḋ ſed generatio ſola. Tertio de humore vitreo oculi qui eſt mēbrū propriam habens vtilitatē: ⁊ tamē nō nutritur imo eſt nutrimentū humoris criſtallini. Juxta illud principis tertiꝫ tertia cap. primo. Sed ⁊ poſt ipſum. ſ. humorē glacialē poſitus eſt humor alius adueniens ei a cerebro vt nutriat ipſum. Quarto de humore albugineo qui eſt mēbrū ⁊ nō nutritur imo eſt ſuperfluitas criſtallini humoris. Juxta illud principis dicto capitulo. Jn anteriore parte eſt alius humor ſimilis albugini oui ⁊ noīatur albugineus: ⁊ eſt ſicut ſuperfluitas a ſubſtātia glacialis proueniens Quīto de mēbris marcidis ⁊ atrophiatis ſeu extenuatis que ſunt mēbra ⁊ nulla virtute cōplet̄ in eis res nutrimēti. Sexto de mēbris eſtiomenatis. Septimo de mēbris que patiuntur hydropiſim carnoſam in quibus nō cōplet̄ res nutrimēti imo deficit vnio ſeu inuiſcatio. Octauo de mēbris leproſoꝝ in quibus deficit aſſimilatio ⁊ in mēbris cācratis ſimiliter ❡ Ad primū dic ſi vis ꝙ prima cutis non eſt de numero mēbroꝝ q̄ propriiſſime dicūtur mēbra. ſed potius ſuperfluitas quedā adnata ad vſū cooperiendi. Vel dic ꝙ galienus noluit negare penitus cuti ineſſe virtutes naturales: ſed innuere ꝙ ſunt in ea debiles. Juxta illud gal. ibidē. Cauſa autē defect' mēbroꝝ aut erit propter errorē in initio plaſmatiōis cōtingētē aut infirmitate aliqua poſt eminenti: aut quia neceſſe erat naturaliter eſſe defecta ſicut cutē ad quā neceſſario ſuperfluitas decurrit: q2 extra corpus poſita eſt. ſi ergo fortis eſſet intra repelleret ſuperfluitates. Ad ſcḋm dic ſecure ꝙ capilli ⁊ vngues nō ſunt mēbra proprie dicta ſic ꝙ īformētur aliqua poteſtate anime cū eoꝝ nō ſit regimē ſeu nutritio in qua cōmunicāt omnia anima-

ta mortalia. Ad tertiū dic ꝙ humor vitreus eſt mēbruʒ proprie dictuʒ. q2 eſt pars integralis oculi ſanitati ſubiacēs ⁊ egritudini Dic ſcḋo ꝙ non nutrit humorē criſtallinū ſic ꝙ cedat in ſubſtantiaʒ ei' ſed p̄pat ſibi ſanguinē quē recipit a tunica retina Et hoc mō dr̄ ipm̄ nutrire ſicut de ſtomacho poſſʒ dici ꝙ nutrit mēbra q2 parat eis cibū Ad q̄rtū dic ꝙ hūor albugine' ē mēbrū et dr̄ ſupfluitas hūoris criſtallini q2 capit nutrimētū ex reſiduo ⁊ ſupfluo nutrimēti criſtallini hūoris Ad vltia q̄tuor obiecta dic ꝙ lr̄a p̄ſens itelligit̄ de mēbris i ſanitate ꝯſiſtētib' ſpāliter q̄ ad illam clauſulaʒ. quaſi res nutrimēti ꝯplet̄. Multa enī mēbra ꝑ egritudines ꝓhibent̄ a ꝯplemento rei nutrimēti. Sʒ in oī mēbro neceſſario q̄diu viuit ē v̄t' aliq̄ nutritōis q̄ ſi priuet̄ deſinit eē mēbrū ſicut hō mortu' nō ē hō

tribuēs: ⁊ mēbrum neqꝫ tribuens neqꝫ ſuſcipiēs. De mēbri autem ſuſcipiētis ⁊ tribuentis īuentione nō dubitam'. Jn cerebro nāqꝫ ⁊ epate omnes ꝯueniunt medici ꝙ vnūquodqꝫ eoꝝ virtutem vite ſuſcipit ⁊ calorem naturalē ⁊ ſpiritū a corde. Et vnūqḋqꝫ etiā eorum principium hʒ virtutis quā aliꝫ tribuit. Sed cerebrū quidez prebet ſenſum ſm̄ quoſdā abſolute ⁊ ſm̄ quoſdā non abſolute. Et epar ē p̄ncipiū nutrimēti ſʒ quoſdā abſolute: ⁊ ſʒ quoſdā n̄ abſolute. De mēbri itē ſuſcipiēt' ⁊ n̄ tribuēt' īuētiōe n̄ dubitam' ſic̄ ē caro q̄ ſentiēdi v̄tutē ⁊ vite ſuſcipit: ⁊ nō ē alicuius virtutis p̄ncipiū: quā aliꝫ vllo modo tribuat.

Jn ſcḋa ꝑticula dicit ꝙ poſt hoc id ē poſt ꝯueniētiā mēbroꝝ i h̄ ꝙ in vnoquoqꝫ eoꝝ eſt v̄tus naturalis mēbra diuerſificātur inter ſe dupliciter. Nā q̄dā eoꝝ ſunt q̄ vltra v̄tutē naturalem inexiſtentē vnicuiqꝫ eoꝝ habent inſup aliā v̄tutem q̄ ꝓcedit ab eis ad aliḋ mēbrum. Jta ꝙ ſūt mēbra tribuētia aliꝫ mēbris v̄tutē ſicut cerebrū tribuit aliꝫ v̄tutē aīalē ⁊ cor naturalē. Et q̄dā eoꝝ ſunt q̄ nō hn̄t v̄tutē quaʒ tribuāt aliꝫ ſicut oſſa ⁊ cartilagines nullis aliꝫ mēbris tribuūt v̄tutē. Jtē q̄dā mēbroꝝ ſunt q̄ p̄ter v̄tutē naturalē inexiſtentē oībus hn̄t inſup aliā v̄tutē q̄ influit̄ eis ab alio ita ꝙ ſunt mēbra ſuſcipiētia v̄tutē ab aliꝫ ſicut organa ſenſuū recipiunt a cerebro v̄tutem ſenſitiuā ⁊ ſingula mēbra recipiunt a corde v̄tutē vitalem. Alia ſunt q̄ non hn̄t v̄tutē eis ab alio influxam ſicut eſt cor ſm̄ ariſt. P̄ria ergo diuiſio bimēbris hui' ꝑticule ē ꝙ membroꝝ q̄dā ſunt tribuētia aliꝫ v̄tutē alia non. Scḋa ē ꝙ mēbroꝝ quedam ſunt ſuſcipientia ab aliꝫ v̄tutem alia non.

Jn tertia ꝑticula dicit ꝙ q̄n fiet ꝯpoſitio ſeu cōbinatio iſtoruʒ mēbroꝝ diuidentiū adinuicē ſcʒ mēbri tribuētis ⁊ nō tribuētis ⁊ recipiētis ⁊ nō recipiētis ꝯſeq̄tur q̄drimēbris diuiſio mēbroꝝ talis. Mēbroꝝ quoddā ē ſuſcipiēs ⁊ tribuēs. Aliud ē tribuēs ⁊ nō ſuſcipiēs. Aliud ē ſuſcipiēs ⁊ nō tribuēs. Aliud ē nec tribuēs nec recipiēs. Et exēpla hoꝝ patebūt īferi'

De mēbri ⁊c̄. Jn hac ꝑte q̄ eſt de iuētiōe vel nō iuētōe mēbroꝝ diuidētiū dicte q̄drimēbris diuiſionis p̄rio exeq̄tur de his mēbris in quoꝝ iuētōne nō ē dubiū ⁊ hoc in lr̄a p̄n̄ti. Scḋo de illis i q̄b' ē dubiū ibi [De aliꝫ v̄o] P̄rie ꝑtis ſūt due ꝑticule. P̄ria ē de p̄rio mēbro. Scḋa ḋ ſcḋo

Jn p̄ria ꝑticula dicit ꝙ nō ē dubiū de inuentōe mēbri ſuſcipient̄ ⁊ tribuent̄. q2 oēs medici ꝯueniūt i hoc ꝙ cerebrū ⁊ epar ſuſcipiūt a corde tria ſcʒ v̄tutē vitalē calorē naturalē ⁊ ſpm̄ vitalē. ⁊ ſunt p̄ncipia v̄tutū q̄s tribuūt aliꝫ mēbris vt cerebrū ē p̄ncipiū ſenſitiue v̄tut̄ ⁊ eā tribuit mēbris ſenſitiuis vel abſolute. i. ex ſe p̄rio ita ꝙ ab alio nullo recipit ſʒ ē vt fōs ⁊ origo p̄ria ſenſatōis vel nō abſolute. i. nō ex ſe p̄rio ſʒ ab alio pri' accepit ⁊ p' aliꝫ tribuit. Et epar eſt p̄ncipiū nutritiue v̄tut̄: ⁊ eā tribuit aliꝫ mēbris vel abſolute. i. ex ſe p̄rio vel nō abſolute: ſʒ a corde pri' recepit ⁊ poſt tribuit aliꝫ. (ibi [De mēbri itē]

Jn ſcḋa ꝑte dicit ꝙ etiā nō ē dubiū ḋ inuētiōe mēbri ſuſcipiēt̄ ⁊ nō tribuēt̄ vt caro recipit v̄tutē ſentiēdi a cerebro ⁊ v̄tutē a corde ⁊ nō ē fons ſeu p̄ncipiū alicui' v̄tut̄ quā tribuat aliq̄ mō aliꝫ mēbris. ❡ Dubitat̄ vtrū mēbra aliq̄ tribuant aliꝫ aīe v̄tutes ⁊ aliq̄ accipiāt eas ab aliꝫ. Videt̄ ꝙ nō p̄mo aīa ē forma toti'. Eſt enī act' corpis organici phiſici potētia vitaʒ hn̄tis. ſcḋo de aīa. Jnformat ḡ quālibet corpis ꝑtē ⁊ cū ipa ꝯtineat eminēter oēs ei' ꝑtātes nec ab ea ſepari poſſint vbicūqꝫ eſt aīa

ibi sūt v̓tutes ei⁹. frustra igit̄ mitteret̄ v̓tus de parte ī partē cū iā sit ibi. Scd̓o aīa nō defertur de p̄te ī partē sȝ imobiliter ih̓eret corpori postꝙ̄ ip̄m informauit donec mors veniat ergo virtutes aīe nō deferūtur de p̄te in p̄tem. ꝯn̄a ꝓbat̄. qꝛ v̓tutes aīe sunt eedem cū ipsa aīa. Nā aīa plāte est essentialiter vegetatiua ⁊ aīalis aīa essentialiter sensitiua. Et hoīs aīa essentialiter intellectiua. Non ꝙ vegetet sentiat vel intelligat ꝑ essentiā ita ꝙ ipsamet sit act⁹ su⁹ sed sic ꝙ in rōne aīe plante claudit̄ vegetatiuū ⁊ aīalis aīe sensitiuū ⁊ aīe hoīs intellectiuum. Tertio si aliq̄ v̓tus mēbro alicui tribueret̄ ab alio maxīe videret̄ id de v̓tute visiua ꝙ scȝ a cerebro tribueret̄ oculis ⁊ tūc ip̄a potens oculis adesse ⁊ abesse eēt accidens oculoꝝ. ꝯ illud arist. scd̓o de aīa. Ocul⁹ eīm si essȝ aīal visus essȝ aīa eius. Iste enim ē sb̓a eius ⁊ corpus oculi ē materia visus q̄ cū deficit nō dr̄ oculus nisi equiuoce sicut dr̄ de oculo lapideo. ⁊ hic visum accipit ꝓ v̓tute visiua. Quarto si mēbra quottidie reciperēt nouas virtutes q̄dā a quibusdā mēbra hoīs quottidie essent alia ⁊ alia numero cū eoꝝ formale principiū q̄tidie sit alterū numero. Quīto v̓tutes plurime sequūtur ꝯplōnes vt esse ambulatiuū reperit̄ ī pede ꝓpterea ꝙ ē sic organisatū ⁊ esse apprehēsiuū ī manu ⁊ visiuum in oculo. cū igitur ꝯplōnes mēbroꝝ fixe mēbris hereant ⁊ nō fluant de mēbro in mēbrū sic videtur de virtutibus. Oppositum dicit hic p̄nceps ⁊ gal. scd̓o tegni. ¶ Pro solutione attēde p̄rio ꝙ aīe virtutes tripliciter possunt ꝯsiderari. Uno mō ꝓut sunt forme de gn̄e substātie ⁊ sp̄ēs aīe: vt vegetatiuū est forma qua plāta est id qd̓ est. Et sensitiuū est forma qua aīal est aīal. Et intellectiuū est forma qua hō est homo. Scd̓o modo ꝓut sunt de genere scd̓o q̄litatis scȝ naturales potētie ad ꝓprios actus explicādos in habitu vel in aptitudine sicut est naturalis potentia scribendi vel currēdi in dormiēte. Tertio mō ꝓut sunt nāles potētie habētes actu oīa que req̄runt̄ vt exeant in actū. ¶ Attende scd̓o ꝙ dupliciter potest intelligi mēbra aliqua tribuere aliis vel recipere ab aliis virtutes. Uno mō a principio natiuitatis solū. Alio modo assidue de die ī diē. Iuxta hec dic primo ꝙ aīe v̓tutes primo mō ꝯsiderate tribuūtur a generāte nec vna dictim vel assidue transit de mēbro vno in aliud sicut ꝓbant rōnes ante oppositū. Dic secūdo ꝙ aīe virtutes scd̓o mō ꝯcepte nō transeūt de mēbro in mēbrum sȝ cuiq̄ mēbro debite ꝯplexionato ⁊ organisato connascit̄ sua virt⁹ ꝑmanens in eo ꝙ̄diu viuit. Nā quodlibet mēbrū debite ꝯplexionatū organisatū ⁊ vnitū est potēs ⁊ aptum explicare ꝓprios actus. Probabile tn̄ est ꝙ aīa prius recipit̄ in mēbris principalib⁹ que p̄rio plasmant̄ ⁊ eadē numero diffundit̄ in alia membra postꝙ̄ formata sunt: sicut eadē aīa numero q̄ primo corpus informat postea diffunditur in p̄tes ꝯuersas in corpus ꝑ nutritionē. ⁊ idem lumē remot[is] obstaculis diffundit̄ vbi prius non erat. Et sic dici posset ꝙ mēbra p̄ncipalia cōicarent in principio natiuitat[is] v̓tutes suas ortis ab eis ꝯsideratis v̓tutibus scd̓o mō. Dic tertio ꝙ mēbra aliqua tribuūt aliis suas virtutes ⁊ aliq̄ recipiūt eas ab aliis virtutib⁹ tertio mō ꝯsideratis. Nā manifestū ē ꝙ in mēbris q̄ subseruiūt p̄ncipalib⁹ cessant opatōes interceptis viis inter p̄ncipalia ⁊ ip̄a ita ꝙ videnť velut mortua vel sine sensu ⁊ motu sicut in syncopi ⁊ apoplexia. Et hoc iō est qꝛ carent spiritib⁹ vel actuali calore quo potētie eoꝝ actuant̄ ⁊ reddunt̄ actu potētes explicare suos actus. Imagineris ergo ꝙ sicut ex aīa recepta in aliq̄ mēbro debite ꝯplexionato organisato ⁊ vnito cōsurgit potentia in habitu vel aptitudine ꝓna exire in actū sic ex spiritib⁹ vel actuali calore vel latēte influētia recepta in eo cōsurgit potētia actu habens q̄cq̄ necessaria ad actū. Obiectoꝝ solutio pȝ ex dicti[s]. ¶ Dubitatur scd̓o. vtrū cerebrū sit primū p̄ncipiū sensus ⁊ mot⁹ voluntarii. Arguit̄ ꝙ nō. cerebꝝ ē insensibile aīaliū tertio ⁊ q̄rto morbi nō ē ergo p̄ncipiū sensus. Scd̓o cerebrū ē valde frigidū. 12°. aīaliū ⁊ frigidissimū oīm q̄ sūt in corpe libro de somno. Non ē ergo p̄ncipiū mot⁹. Nā qd̓ frigiditati essentialiter inest. ē vt sit oīb⁹ virtutibus ꝯrīa primi p̄ria doc. sexta. cap̄lo. 3. Tertio. cor ē principiū virtutis motiue. ip̄antis scȝ appetit⁹ irascibilis ⁊ ꝯcupiscibil. Nā aīe passiones q̄ sunt act⁹ harū virtutū attribuunt̄ cordi. cor igit̄ ⁊ nō cerebrū est ponendū p̄ncipiū mot⁹. Quarto ablato influxu cordis ad cerebrū cessant ī toto corpe motus ⁊ sensus vt apparet euidēter in syncopi q̄ ē passio ꝓpria cordi. ⁊ auerroys testat̄ scd̓o colliget cap̄lo sexto dicēs. Et ab hinc potes cognoscē dn̄ationem cordis sup oīa alia mēbra qꝛ tu vides ꝙ ip̄m est sufficiens ex se et alia indigēt eo. cor igitur esse videt̄ p̄mū p̄ncipiū sensus ⁊ motus.

Quinto si cerebrū eēt primū p̄ncipiū sensus ⁊ mot⁹ seq̄ret̄ ꝙ eēt digni⁹ corde ⁊ ꝙ cor fuiret ei. Prio qꝛ cerebrū ē p̄ria sedes nobiliorū virtutū scȝ cognitiuaꝝ q̄ sunt multo ꝑfectiores vitalib⁹ ⁊ naturalib⁹ sicut aīalia sunt perfectiora plant[is]. Scd̓o. qꝛ opationes cerebri digniores eēnt. Sȝ hec videnť falsa. Prio quia sit⁹ cordis est in medio corpis ad modū regis in regno. Scd̓o cor p̄rio viuit ⁊ vltio morit̄. Tertio nulla aīe potētia pōt in quecūq̄ actū sine sp̄āli ei⁹ influxu. Oppositū sentit gal. libello de v̓tutib⁹ dispēsantib⁹ corpus humanū dicēs. Scire igitur oȝ ip̄as ex trib⁹ ꝓuenire p̄ticulis: ex capite quidē eā q̄ ratiocinamur ⁊ memoramur ⁊ sētim⁹ ⁊ de loco ad locū ꝑmutamur. Et paulo post subdit. Ad has suppositiōes seq̄tur necessario desipiētias ⁊ manias ⁊ melācholias ⁊ freneses ⁊ lithargias ⁊ stupores ⁊ apoplexias ⁊ epilētias p̄mi p̄ncipii id est cerebri eē egritudines. Et iteꝝ subdit. Gn̄ati v̓o aīalis dispēsatio a trib⁹ p̄ncipiis ꝯsistit. Uno q̄dē eo ꝙ in capite ſ̄uatū ē. cui⁹ sunt opa ſ̄m se q̄dē fantasia ⁊ memoria ⁊ remīscētia ⁊ scia ⁊ intellect⁹ et excogitatio in aliq̄d ⁊ īmediate p̄ncipari sentiētib⁹ aīalis p̄ticulis ⁊ eis q̄ mouent̄ ſ̄m impetū. Hec gal. Itē q̄rto morbi brocardisans arist. ait. Aristoteles testat̄ somnū fieri a capite hūiditate repleto. Nō tn̄ potuit ostēdere q̄re capite hūiditate repleto prim⁹ sensus q̄escat. Nā ei⁹ intentio erat ꝙ p̄m⁹ sensus erat ī corde vn̄ bonū essȝ si diceret somnū fieri humectato pulmone. Hui⁹ ꝓbleumat[is] due sunt opiniones apparētes et famose. Prima opinio ē arist. dicent[is] cor esse p̄mū principiū sensus ⁊ motus ꝓ q̄ facere videnť rōnes ante oppositū. Ait eīm. 13. aīalium cap̄lo q̄rto de corde loquēs. Et est p̄ncipiū motuū rerū delectabilium ⁊ offensibiliū. ⁊ vniuersaliter mot⁹ cuiuslibet sensus ex illo incipiūt ⁊ ad ip̄ȝ redeūt ⁊ ita oȝ esse p̄ncipiū. s. ꝙ oȝ esse principiū vnū ⁊ in medio qm̄ ille est ꝯueniētior loc⁹ ⁊ mediū ē vnū ⁊ v̓tus ei⁹ expandit̄ ad om̄ia mēbra ſ̄m vnum modū. Hec arist: Et ad hāc sententiā affirmandā adducit auerroys rationes scd̓o colliget cap̄lo de iuuamēt[is] instrumētoꝝ sensuū. Quarū p̄ma trahit̄ a multitudine arteriaꝝ missarū a corde ad cerebrū ꝑ q̄s trāsmittit̄ cerebro calor quo iuuat̄ non solū ad vitā ⁊ nutritōem qꝛ tūc cor esset ſ̄uitor cerebri sȝ etiam ad sensum. Scd̓a trahit̄ ab hoc ꝙ calor viuificās v̓tutē sensibilē existens alius a viuificante nutritiuā v̓tutē ī somno retrahitur ad cor: q̄re videt̄ inde ꝓcedere. Cui⁹ rei signum ē ꝙ interiora circa cor hora somni sunt calidiora ⁊ exteriora frigidiora cui⁹ ꝯrīū ē in vigiliis. Tertia trahit̄ a frigore cerebri. Et nemo īquit auerroys oȝ dicere ꝙ ortus isti⁹ caloris cū quo stat sensus ⁊ vigilia gn̄et̄ p̄rio in cerebro. q̄a cerebrū est mēbrū frigidū ⁊ nerui mēbra frigida ⁊ in maiori p̄te eoruȝ nō appet manifeste sp̄ūs ergo incredibile ē vt calefaciāt corpus. Quarta trahit̄ a colligatōne aīe nutritiue cū aīa sensitiua ⁊ caloris nutritiui cū calore sensitiuo q̄ necessario sunt in eodē loco subiecti. qꝛ aīa nutritiua q̄ est in embrione ē p̄pata recipe aīam sensibilē ⁊ stat cū ea loco forme ⁊ finis. Et nutritiua ē ei loco materie. Tādem se iactās ait auerroys. Et hec ē nobilis sn̄ia quā dedim⁹ ⁊ postꝙ̄ ita est ⁊ etiā appet ꝙ calor cuȝ q̄ regūtur sensus ē calor cordis ergo virtus que regit sensuȝ cōmunē inest ibi ⁊ cerebrū est seruiēs isti virtuti. Et nos potuissemus probasse has res magis per viā demōstrationis. sȝ nostra intētio est abbreuiare. Secunda opinio est gal. dicentis cerebrū esse primuȝ principium sensus ⁊ motus. Cuius ratio est. qꝛ videmus organa sensuum et motuū alligata cerebro per neruos eis trāsmissos ⁊ leso cerebro dicta organa statiȝ ei cōpati ⁊ fortiter lesis sensuū organis inde cito pati cerebꝝ: Secundo. lesis virtutibus sensitiuis ī radice queādmodū ledunt̄ in apoplexia mania frenesi subeth capiti remedia. nō cordi superponimus. Tertio sensitiue v̓tutes idigent calore ⁊ sp̄ū tēpat[o]. Cui⁹ rei signū ē ꝙ hoīes excessiue calidi facilit̄ ꝑueniūt ad maniā aut frenesiȝ ⁊ excessiue frigidi ad apoplexiā aut subeth. Sȝ nullū mēbrū apti⁹ pōt tēpare calorē itensuȝ sp̄ūs vitalis venient[is] a corde faciendo de eo sp̄m aīalem ꝙ̄ cerebrū. Prio qꝛ ē cordi ꝯrīū. Scd̓o qꝛ habȝ organa ad id aptissima scȝ rete mirabile ⁊ piā matrē in q̄bus deduct⁹ sp̄ūs ꝑ strictas vias tēpat̄ ⁊ depurat̄ ⁊ fit tādeȝ vehiculū v̓tutis aīalis. Quarto diuerse virtutes diuersis indigent tēꝑantiis ita ꝙ īpossibile ē cū eadē mensura caliditat[is] v̓tutem vite vigere ⁊ sensitiuā v̓tutē in p̄mis radicib⁹ cū virt⁹ vitalis calorē exigat intensissimū in radice sua q̄lis ē calor cordis ⁊ sensitiua v̓tus ī radice sua exigat caloreȝ tēꝑatum. cōueniēti⁹ ergo fuit partiri p̄ncipia diuersa diuersis v̓tutib⁹. Sed ꝯ. entia nō volūt male dispōni male nec bonū pl̄itas p̄ncipatuū. vnus ergo p̄nceps. 12. metaphisice ca. vltio. Itē hō dici solet microcosm⁹ id ē minor mūdus ꝓpt̄ sil̄itudinē ei⁹ cū macrocosmo sicut ergo ī macrocosmo ē vnic⁹ supm⁹ p̄nceps sic ⁊ ī hoīe. Ad ista dic ꝙ ī hoīe sunt tria regna seclusis potentiis sepatis ab organis q̄ sunt rō intellectus ⁊ volūtas. Primū ē vitale regnū cui⁹ p̄nceps ē cor. Secūdum ē vegetatiuū cui⁹ p̄n. est epar. Tertiū ē aīale cuius p̄n. ē cerebrū. Uerū est ꝙ cor in h̄ dici pōt principali⁹ aliis eo ꝙ solū suo calore creat sb̓am sp̄ūs et mittit partim ad cerebꝝ vbi fit aīalis partim ad epar vbi fit nālis et q̄a p̄rio viuit ⁊ vltio morit̄. Sȝ obiicies iterū ꝙ si ita sit hō nō erit q̄d vnuȝ nisi aggregatiue. Dic ꝙ ē vere vnū ꝓpter vnitatē sb̓e aīe q̄ est ei⁹ forma

Jn hac opinione gal. ꝯsulo medicis ꝑsistere. qꝛ cōsonat his q̄ ad sensuꝫ
apparēt ⁊ opibus practicis magis ꝙ̄ opinio arist. ¶ Ad primum obic
ctū dic ꝙ lꝫ cerebrū nō habeat sensum tact⁹ hꝫ tn̄ sensum cōem in q̄ cōti
nentur oēs sensus exteriores. Hꝫ ꝑterea v̓tutes sensitiuas interiores q̄
bus exteriores subseruiūt. Ad scōm dic ꝙ cerebrū nō ē ita frigiduꝫ vt
asserit aristo. sicut iam declaratū ē sup caplo de cōplexionib⁹ mēbrorū. ⁊
frigiditas quā hꝫ ex inata cōplexione facit vt optie tēperet spūs vitales
⁊ faciat ipsos aīales. Ad tertiū dic ꝙ v̓tus motiua imꝑans ē fontalr
in cerebro sed īꝑat vitali q̄ est in corde: ad cui⁹ imꝑiū seq̄tur motio san-
guinis ⁊ spirituū a corde ad exteriora vel ab exteriorib⁹ ad cor vel vtrin
qꝫ sm̄ diuersitates passionū Ad q̄rtū dic ꝙ nihil aliud ꝓbat nisi ꝙ ne
cessariū est ad sentiendū spūs vitales transire a corde ad cerebrū vt viui
ficēt cerebrū ⁊ fiant aīales ⁊ hoc ꝯcedir sed nō ꝯceditur ꝙ afferant a cor
de v̓tutem sensibilē. imo recipiunt eā a cerebro. Ad q̄ntū dic ꝙ si mē
bri dignitas attēdar pens eē domiciliū nobilioris v̓tutis tūc cerebrum
est corde nobili⁹. Sꝫ si pēs necessitatē ad vitā seruandā vel pēs esse ori-
ginē viuifici caloris cor ē digni⁹ cerebro. ¶ Querir scōo. vtruꝫ epar sit
absolute ꝑncipium nutritiue v̓tutis. Arguir ꝙ non. illud mēbrū est ab
solute ꝑncipiū nutritiue virtutis qδ ē fons ⁊ origo naturalis caloris: cū
ꝓprium instrumentū nutritiue v̓tutis sit calor digestiuus: sꝫ certum est
cor eē fontē naturalis caloris ⁊ nō epar. Juxta illud gal. p̄o ꝯplexionū
Cor nāqꝫ plus oībus mēbris sanguineū ē ⁊ plus eīs calidū ⁊ post ipsuꝫ
epar. Et illud eiusdē scōo cōplexionū. Caro cordis ē calidior nō oīb⁹ car
nib⁹ tantū sed etiā oībus mēbris corꝑis. Scōo nutritiua v̓tus est vir
tus inherēs ⁊ infixa oībus mēbris corꝑis seu v̓tus īnata tm̄ nō trāsiēs
de mēbro in mēbrū sicut trāsit v̓tus sensitiua vel motiua: nullū ergo ꝑn
cipiū hꝫ a quo deferar in singula mēbra. Assumptū patꝫ. qꝛ cuiqꝫ mem
bro inest v̓tus ꝓpria q̄ reꝑat qδ ex eo deperditū ē. Et hoc īnuit ꝑnceps
in ꝑte priori dicēs. Jn vnoquoqꝫ v̓o mēbro ē v̓tus naturalis qua ei res
nutrimēti ꝯplet. Et innuūt medici ponētes aliq̄ ex mēbris hic v̓tutes i
natas tm̄ ille v̓o sunt naturales ⁊ ꝓpe nutritiua q̄ ⁊ maxime ē vnicuiqꝫ
mēbro necessaria ⁊ ꝯtinue sine quacūqꝫ īterpolatiōe operar. Nā q̄tādiu
nutritur vnūqδqꝫ q̄diu viuit ⁊ id docet expientia in plātis. Nam earū
palmites amputati ⁊ terre īfixi germināt ⁊ nutriūr. Tertio nutritiua
v̓tus sicut ⁊ oīs alia dꝫ esse fortior in fonte suo ꝙ̄ alibi. Nā quodlꝫ agēs
naturale forti⁹ agit in ꝓpinquū ꝙ̄ in distās: sꝫ nutritiua v̓tus ē fortior
in aliis mēbris ꝙ̄ sit in epate. Fortius em̄ videt ex sanguie mltū distan
te a natura ossis ⁊ cartilaginis facere os vel cartilaginē ꝙ̄ ex sanguine
ꝓpinquissimo epati facere epar qδ ē velut sanguis male coagulatus.
Quarto calor cordis ē necessarius epati ad tēperandū calorē epatis
naturalē: ergo epar suscipit a corde cōtēperantiā caloris quo opatur et
ꝑ ꝯn̄s nō est absolute ꝑncipium nutritiue v̓tutis sꝫ indiget influxu cor
dis. Assumptū ē gal. 4. de iuuamētis mēbroꝝ dicētis. Uena aūt pulsa
tilis q̄ diuiditur in epate ē necessaria ad custodiendum tēperantiaꝫ ca
lorem naturalis q̄ est in epate. Quinto epar ē mēbrū frigidius sāgui
ne sicut memīt ꝑn. scōo caplo doctrine tertie fen ꝑm̄tis: nec sanguis acq̄-
rit calorē suū ab epate sed a corde. Juxta illud gal. p̄o ꝯplexionum. Et
sāguis etiā nō acq̄rit calorē nisi a corde: cū igit sanguis sit obiectū v̓tut
nutritiue qꝛ vel solus nutrit sm̄ pħos vel ipse ꝑncipaliter aliis associa-
tus humoribus sm̄ medicos videt nutritiua v̓tus primo insita cordi ⁊
cor primo operari ad sanguificatōem ⁊ nutritionē. Oppositū huius
determinat gal. in multis passib⁹. Ait em̄ quarto de iuuamētis mēbro
rū. Epar ē ꝑncipium venarū ⁊ primū instrumētoꝝ sanguinē generātiū
Et libello de v̓tutibus dispēsantib⁹ corpus hūanū ait. Generati v̓o aīal
dispēsatio a trib⁹ p̄cipiis ꝯsistit. Et paulo post subdit. Tertii v̓o ꝑncipii
firmati in epate opa sunt omia que sunt sm̄ nutritionē aīalis. quorum
maximū ī nobis ⁊ oībus fere aīalibus est sanguinis gn̄atio. Eiusdē sen
tētie meminit auēzoar ī theisir caplo p̄o trac. 13. dicēs. Epar mēbrorū
est principaliū. Aristoteles q̄dē dicit ꝙ fundamentū sue caliditatis na
turalis est calor cordis. Medici vero dicūt ꝙ epar per se est mēbruꝫ val
de principale maximos obtinēs effectus ⁊ principales operationes de
seipo nō ab alio recipiēs mēbro. Et ꝓpter hoc dixit hypo. ꝙ si cōtingat
nos vita bona viuere hoc ꝑ sanitatē epatis ē. epar quidē ē fons natura
lis v̓tutis. Hec auenzoar. Et haly scōo tegni cōmēto illi⁹ cañ. Siccita-
tem vero impossibile ē: ait. Epar est fons humiditatis corꝑis qδ est qꝛ
ip̄m est illud qδ generat chimos. Huius ꝓblematis sicut p̄cedentis
due sunt opiniones ꝓbabiles ⁊ famose. Pria est arist. ⁊ plurium pħoꝝ
videlicet ꝙ epar non est absolute principium nutritiue virtutis sed cor
est principium sustātie ⁊ nature animalis. Ait enim. 13. animalium ca-
pitulo quarto. Et necessariū est vt cor sit radix ⁊ principium substantie
Et hoc non manifestatur ratione solum sed etiam ꝑ sensum. quoniam
cor apparet in corpore embrionis in principio sue creatiōis ⁊ videt mo-
ueri inter alia membra quasi animal. quoniam ip̄m est principium na-
ture animalis habentis sanguineꝫ quoniam sanguis indiget ne
cessario principio. Deinde dicit. Et silr̄ ēt epar ē in oīb⁹ habētib⁹
sanguinē: tamē nō pōt dicere aliquis ꝙ epar sit principiū totius
corꝑis neqꝫ principium sanguīs. Et hoc ꝓbat q̄ttuor rōnib⁹ Pri
ma est qꝛ epar nō est positū in loco ꝯuenīēti ꝑncipio. Scōa est ꝙ
epar hꝫ aliud mēbrum positū in ei⁹ opposito scꝫ splenē. Tertia est
ꝙ epar nō hꝫ locū ad recipiēdū sanguinē sicut hꝫ cor: sꝫ sanguis q̄
est in epate retinet in venis sicut sanguis q̄ est in aliis membris.
Quarta ē ꝙ ꝑ epar trāseūt vene ⁊ non ꝑ cor. Deīde subdit. Et qꝛ
necessariū est vt sit alterū istorum principiū ⁊ nō ē epar ergo erit
cor principium sanguīs. Scōa ē opinio gal. ⁊ plurium solēnium
medicoꝝ. ꝙ epar ē absolute principiū nutritiue v̓tutis. ¶ Et ꝓ
declaratiōe hui⁹ opīonis attēde ꝙ epar n̄ dr̄ ꝑnm̄ nutritiue v̓tut.
qꝛ forti⁹ vl̓ meli⁹ vl̓ ꝑfecti⁹ aliis mēbris nutriat vl̓ ex puriori vl̓ subti
liori sanguine: imo nutrit ex sāguie sibi similiori q̄ debilit coagu-
latur. Sed dr̄ ꝑncipium nutritiue v̓tutis primo qꝛ gn̄at natura-
les spūs qui delati per venas ad mēbra deferūt naturalē v̓tutem
Scōo qꝛ generat ex chilo sanguinē qui per venas non pulsatiles
delat⁹: est cōe nutrimētū oīm mēbroꝝ ⁊ velut obiectū nutritiōis.
Hoc p̄misso ꝓbatur dicta gal. ⁊ medicoꝝ positio. Prio qꝛ mese-
raice oēs deferentes chilū vniunt ī vena portanaria. cui⁹ vene ra-
dices ꝑ epar disseminant ⁊ iūgunt radicib⁹ vene cōcaue in quib⁹
rubescit chilus ⁊ sm̄ plurimuꝫ sui ꝯuertit in hūorē calidum ⁊ hūi
dū ⁊ dulcē malo carentē odore vt pꝫ anatomisantib⁹ aīaliū epa-
ta. Epar igitur est sanguificatōis ꝑncipiū. Scōo qꝛ sanguis est si
millim⁹ carni epatis. ⁊ finis agent naturalis ē assilare sibi passū.
Tertio nutritio mēbroꝝ plus ꝯformat nature epatis ꝙ̄ cuiuscun
qꝫ alteri⁹ mēbri. Nā si epar fuerit sanū bene nutrituꝫ mēbra alia
vt plurimū erūt bene nutrita ⁊ bene colorata. Quarto vene non
pulsatiles q̄ deferūt sanguinē ex officio ꝓprio toti corꝑi maxime
sequūtur naturā epatis vt ē videre scōo tegni. Quinto singla va
sa recipiētia supfluitates sanguīs applicātur epati Sexto morbi
in q̄bus corrūpunt opa nutritōis vt sinthesis seu macies squali-
da yposarca ⁊ lepra maxie fiūt patiēte epate. Juxta illud gal. ī li-
bello de v̓tutib⁹ dispēsantib⁹ corpus humanū. Atrophias auteꝫ
⁊ cacexias ⁊ cacotipias ⁊ discoloratiōes ⁊ icteros ⁊ dyarias ⁊ vri-
narū īmoderatas excretiones ⁊ elephātias ⁊ cācros ⁊ vniuersas
hydropises tertio ꝑncipio patiēte fieri ꝯtingit. Septio si quod
alterū mēbrū esset principiū nutritiue v̓tutis id de corde videret
maxie: sꝫ cū cor sit intēsi caloris adeo ꝙ si digitū ītromiseris in si-
nistrū ei⁹ ventriculū senties velut incendiū non est aptū vt sit ꝑn
cipium nutritiue v̓tutis. qꝛ sanguificatio ꝯueniēs ⁊ nutritio fiūt
a moderato calore. Cui⁹ rei certū ē signū ꝙ homies habētes epar
multū calidū si calidis vtant sunt q̄si in media via ad hydropisiꝫ
vl̓ leprā. qꝛ calor īmoderatus epatis corꝑ vl̓ resoluit subtile ⁊ relin
quit grossas ꝑtes ip̄ius epatis ⁊ fit hydropis vel remanēt aduste
ꝑtes ipsi⁹ epatis colligate cū terrestrib⁹ ⁊ fit lepra. Relinq̄tur er-
go ꝙ epar ē ꝑncipiū absolute nutritiue v̓tutis. Auerroys aūt se-
cūdo colliget caplo de iuuamēt epatis hāc materiā ꝑtractans cū
gal. ꝯuenit in hoc ꝙ epar ē īmutatiuū cibi ad ꝯuertēdū ip̄m ī san
guinē ⁊ mittit ip̄m ad oīa mēbra. Ait em̄ in ꝑncipio illius capli.
Manifestū est ī epate ꝙ est īmutatiuū cibi ad cōuertendū ip̄m ī
sanguinē ⁊ postea mittit ip̄m ad oīa mēbra. Sed discordat a gal.
negās epar hic penit⁹ ꝑncipatuꝫ in v̓tute nutritiua. Ait em̄. Et
propter dn̄atōem quā hꝫ sup oīa mēbra nutritiua, opinabat gal.
ꝙ eēt penitus ī virtute nutritiua sicut ꝑnceps. Et ip̄e nesciuit ꝙ
postremū nutrimētū est ī corde ⁊ ī eo p̄ia v̓t⁹ nutritiua ē ꝑnceps.
Et vult auerroys hāc ex v̓bis ei⁹ inuere rōnē. si epar ponit ꝑnceps
nutritiue v̓tutis qꝛ gn̄at sanguinē venalē quē mittit omibus mē
bris q̄to magis cor dꝫ dici prim⁹ ꝑnceps dicte v̓tutis cū generet
sanguinē arterialem puriorē ⁊ perfectiorem venali quē mittit mē
bris. Et multis īterpositis scōam innuit rōem dicens. Dico ergo
vtinā ego scirē si possibile ē gal. ⁊ aliis q̄ sequūt suaꝫ sectā vt dicāt
ꝙ epar ē sufficiens ꝑ se ī hac operatōne ipso ꝯcedente cū eis ꝙ mlt
te arterie veniant epati a corde que adducūt eidem multū calorē
ꝙ si epar est sufficiens sibi in hac operatione. ergo calor iste est in
anis ⁊ sine aliqua cā. Tādem cōcludit sic. Et si ita ē sicut diximus
⁊ apparet ꝙ cōparatio cordis ad epar sit sicut comparatio quam
ponit gal. epatis ad membra alia ergo cor ex necessitate erit prin-
ceps super epar in hac virtute. quia epar non est sufficiens in faci
endo per se operationem suam nisi per caloreꝫ transmissum a cor-
de temperatum in qualitate ⁊ q̄titate. Sed relinquamus nunc
auerroym cum aristotele ⁊ adhereamus gal. patrono nostro per

ſoluētes rationes ante oppoſitum ⁊ rationes ariſtotelis ac auerroys. Ad primā dic ꝙ cor eſt fons ⁊ origo caloris vitalis ſꝫ non ē fons caloris quo naturales v̄tutes imediate exercēt ſuas operatiōes: imo calor ille tēpatior ē calore cordis ⁊ ē in epate ſicut i fonte vbi vitales ſpūs fiunt naturales. Ad ſc̄dam dic ꝙ nutritiua virtus ↄſiderata in rōne forme vel potētie elongate ab actu mēbris inheret nec ꝓfluit de pte i ptē. Sed ſm ꝙ eſt potētia ↄiūcta actui defertur ab epate i mēbra ita ꝙ epar trāſmittit ſingulis mēbris actualem calorē quo ſuas faciunt opationes.

¶ De alijs v̄o duab' diuiſionis ꝑtib' in vna earuꝫ medici a magno philoſophoꝝ diuerſificati fuerunt. Philoſophoꝝ nāq̄ magn' dixit ꝙ mēbrum tribuēs ⁊ nō recipiens ē cor. Ipſꝫ em̄ eſt oīm virtutū prima radix: ⁊ oībus alijs mēbris ſuas tribuit v̄tutes. q̄bus nutriunt̄ ⁊ viuūt ⁊ quib' cōprehendūt ⁊ q̄bus mouēt. Medici autē ⁊ quidā primoꝝ philoſophoruꝫ has virtutes partiti ſunt: ⁊ non dixerunt ꝙ ſit mēbrum tribuens ⁊ non ſuſcipiens. Et philoſophi quidem ſermo cum ſubtiliter certificatur eſt veracior. Sed medicorum ſermo in primis cū attēditur ē magis manifeſt'.

Et cū dī de mēbris aliquib' ꝙ habēt v̄tutes inatas tm̄: intelligit̄ ꝙ ad ea nō venit ſenſibiliter neru' vena vel arteria deferēs eis aliq̄d a cerebro corde vel epate. Non eſt tn̄ negandū quin hec mēbra pticipent aliquo latēti influxu mēbroꝝ principaliū. Ad tertiā dic ꝙ epar nō dī principiū nutritiue v̄tutis ſm nutritionē ipſi' particularem ſꝫ q꞉ generat ſanguinē ⁊ ſpūs nāles pro toto corpe. Ad q̄rtā dic ꝙ epar recipit a corde ſpiritū vitalē q̄ contēperatus i eo fit naturalis ſicut in cerebro fit aīalis. Ad q̄ntā dic ꝙ epar eſt min' calidū ſanguine de ſe ſꝫ recipit a corde calorē vitalē quo tēpato ⁊ naturali effecto ſe iuuat epar i generatiōe ſanguis. Ad primā rōnem ariſt. ꝙ epar nō eſt principiū nutritiue v̄tutis q꞉ nō ē poſitū in loco ↄuenienti ꝑncipio. Dic ꝙ diuerſis exn̄tib' ꝑncipijs non oīa poſſunt eſſe in medio ſꝫ cor in medio poſitū ē tanq̄ ꝑncipiū vite ⁊ digni' cuſtodia ad vitā manutenēdam. Ad ſc̄dam ꝙ epar hꝫ aliud mēbrū poſitū in ei' oppoſito ſcꝫ ſplenē dic ꝙ ſplen ē epati nō vt aduerſari' ſed vt ſeruitor expurgās ab eo ſupfluitatē melancholicā. Ad tertiā ꝙ epar nō hꝫ locū ad recipiendū ſāguinē ſicut cor. Dic ꝙ natura ſagaciſſime ordinauit ſanguinē ↄtineri in venulis minutiſſimis epatis habētib' tenuiſſimā tunicā vt fortius ⁊ pfecti' cōtingeret̄ vndiq̄ ſanguis a v̄tute ſāguifica q̄ ꝑncipal̄r ſita ē i ꝑtib' epat̄ carniformib': ſꝫ i vētricul̄ cordis ē ſāguis ſiue vena n̄ velut i fōte. Sꝫ vt ſine medio tact' a carne cordis pfecti' ⁊ veloci' purificet̄ ſubtilietur ⁊ ſpūificet̄. Ad q̄rtā ꝙ ꝑ epar trāſeūt vene ⁊ nō ꝑ cor. dic ꝙ aliq̄ vene tranſeunt ꝑ cor ſed q̄re plures tranſeunt ꝑ epar iā ſupra dictū eſt. Ad primā rōnū auerroys ꝙ cor dꝫ potius dici ꝑncipiuꝫ nutritiue v̄tutis q꞉ generat ſanguieꝫ arterialē quē mittit mēbris q̄ eſt formalior ⁊ ꝑncipalior in nutritiōe q̄ ſanguis venalis. Dic ꝙ cor nō ꝓprie generat ſanguinē arterialeꝫ ſed prīo genitū in epate depurat ſubtiliat ⁊ in parte ſpirituificat ab epate tn̄ accipit formā ſanguinis. Ad ſc̄dam de calore tranſmiſſo ꝑ arterias a corde ad epar. Dic ꝙ calor ille nō eſt inanis. imo ꝑbet epati virtutē vitalē. ⁊ cū vlteri' interrogat auerroys ſi v̄tus vitalis ſit alia a nutritiua dic ꝙ ſic q̄uis auerroys ↄ̄riū ſentiat. Et cū vltra obijcit ꝙ cor nō dat epati v̄tutem pulſatilē q꞉ manifeſtū eſt ꝙ vene epatis non ſunt pulſatiles. nega quin alique ſint pulſatiles. ſ. arterie q̄s recipit a corde. Et cū vltra dicit ꝙ v̄tus pulſatilis eſt illa cū qua dat cor alijs mēbris primū nutrimentū dādo ⁊ ꝑtiendo eis oēs alias v̄tutes nega illud. ¶ Dubitat̄ tertio. vtrū caro ſit mēbrū ſuſcipiens ⁊ nō tribuēs. Arguit̄ prīo ꝙ non ſit ſuſcipiēs ꝑ ꝑn. dicentē in pte ſequēti. ꝙ vna ſecta. ſ. medicoꝝ dixit ꝙ oſſa ⁊ caro non ſentiētia ⁊ eoꝝ ſiīa non ꝑdurāt niſi ꝑ v̄tutes ꝓprias q̄ ſunt in eis q̄ n̄ ab alijs principijs eis influxerūt ſꝫ per illas v̄tutes cū nutrimētū eis tranſmittit̄ ſibi ſufficiunt ⁊ neq̄ ipa alij rei v̄tutē tribuūt nec etiā aliud mēbrum eis aliā tribuit v̄tutem. Sc̄do omis v̄tus q̄ ſuſcipit̄ in aliquo mēbro corpis humani defert̄ per neruos venas aut arterias ad mēbruꝫ illud. Iſta nāq̄ mēbra ſeruiunt ſuitute latoria mēbris principalibus. Sed in carnē puram nō penetrat neruus vena vel arteria nihil ergo ſuſcipit a mēbris principalib'. Deinde arguit̄ ꝙ caro tribuit v̄tutē alijs mēbris. Prīo caro cordis ⁊ caro epat̄ ſt̄ carnes ⁊ tribuūt alijs v̄tutē vt ſup̄ oſtēſū ē. Sc̄do caro lacertoſa ſeu muſculoſa tribuit articul̄ ⁊ oſſib' v̄tutē motiuā. nā oſſa mouēt̄ ⁊ articuli ꝑ muſcl̄os. Tertio caro ꝑbet robur ⁊ fulcimētū vill' mēbroꝝ vt an̄ tactū ē. robur aūt ē v̄tut̄ mod'. Quarto caro teſticuloꝝ ꝑbet ſpmati v̄tutes imutatiuā ⁊ informatiuā. Oppoſitum dicitur i littera. Dic primo litterā hanc non eſſe intelligendā de carne ſimplici ⁊ ex hoc ſoluūtur due prime rōnes ante oppoſitū nec de carne ↄfuſa ⁊ ex hoc ſoluitur tertia rō de carnib' cordis ⁊ epatis nec de carne glanduloſa q̄lis ē caro teſticuloꝝ ⁊ ex hoc ſoluit̄ obiectio de carne teſticuloꝝ. Dic ſc̄do ꝙ hec littera intelligit̄ de carne lacertoſa q̄ v̄e ⁊ ꝓprie noīat̄ caro vt gal̄. teſtatur ſecūdo ↄplexionū. hec em̄ recipit a cerebro neruos a corde arterias ab epate venas deferentes ei v̄tutes motiuā vitaleꝫ ⁊ naturalē. Ad rōnem ꝙ hec caro tribuit articulis ⁊ oſſibus v̄tutē motiuā nega illud ſꝫ ↄcede ꝙ tribuit eis motū q꞉ articuli ⁊ oſſa non mouent̄ per v̄tutem volūtarie motiuā q̄ ſit in eis ſed per eā q̄ eſt i chordis ⁊ muſculis: ſicut malleus fabri mouet̄ ꝑ v̄tutem motiuā q̄ eſt in manibus fabri nō in malleo. Ad aliā ꝙ illa caro ꝑbet robur ⁊ fulcimentuꝫ villis mēbroꝝ. Dic ꝙ hoc non ē prebere v̄tutem anime ſed corporis.

¶ De alijs ⁊c̄. In hac pte ſc̄da q̄ ē de iuētōe vel̄ n̄ iuētōe mēbri tribuent̄ ⁊ nō ſuſcipiētis. Et mēbri nec tribuētis nec ſuſcipientis. Prīo exequit̄ de mēbro tribuente ⁊ nō ſuſcipiēte. Sc̄do de mēbro nō ſuſcipiente nec tribuente ibi [Poſtea in alia] Tertio oſtēdit q̄liter medicus dꝫ ſe hr̄e in controuerſijs que ſunt circa hec membra ibi [Medico tamen]

In prima ꝑticula primo tāgit diuerſitatem opinionum ſup mēbro tribuēte ⁊ nō recipiēte dicēs ꝙ medici diuerſificati ſunt a magno phoꝝ ſcꝫ ariſtotele in vna de alijs duab' partibus diuiſionis ꝑdicte ſcꝫ in mēbro tribuente ⁊ non recipiente. Sc̄do tāgit opinionē ariſt. ſup hoc mēbro ibi [Phorum nāq̄] Et dicit ꝙ magn' phoꝝ ſcilꝫ ariſtoteles dixit: ꝙ cor eſt mēbrū tribuēs ⁊ non recipiēs q꞉ cor ē ꝑma radix omniū v̄tutum ⁊ dat omnibus alijs mēbris ſuas v̄tutes ſcꝫ naturales ꝑ quas nutriunt̄ vitales ꝑ q̄s viuūt cōꝑhenſiuas ꝑ q̄s ſentiūt: ⁊ motiuas ꝑ q̄s volūtarie mouētur. Tertio tangit opinionē medicoꝝ ſup eodē mēbro ibi [Medici aūt] Et dicit ꝙ medici ⁊ aliqui de ꝑmis phis diuiſerūt has v̄tutes q̄bus ſcꝫ nutrimur viuimus ↄprehendim' ⁊ mouemur ꝑ mēbra. Ita ꝙ nullū ex mēbris eſt fons ⁊ origo ⁊ prima radix harū oīm v̄tutū. Sed cerebrū ē fons apprehenſiue ⁊ motiue v̄tutū: cor vitalis ⁊ epar nutritiue Et nō cōceſſerunt ꝙ ſit aliq̄d mēbrum tribuēs ⁊ non ſuſcipiēs. Quarto cōparat inter has opiniones ibi [Et phi quidē] Dicens ꝙ ſm̄o ariſt. cū certificat̄ ſubtiliter id eſt ratiocinio ſubtili diſcutit̄ eſt veracior ſꝫ ſermo medicoꝝ in ꝑmis id ē prima facie cū attēditur eſt magis manifeſt' id eſt ſenſui apparens. ¶ Querit̄. vtrū cor ſit mēbrum tribuens ⁊ non recipiēs. Arguit̄ ꝙ ſic auctoritate ariſto. 13. aīalium capl̄o q̄rto dicētis. Cor aūt ſolūmodo inter omīa mēbra interiora nō poteſt pati dolorē neq̄ infirmitatem facientē dolorē. Et hoc rectū eſt q꞉ q̄n corrūpitur principiū in nullo adiuuāt cetera mēbra ⁊ alia mēbra recipiūt v̄tutem a corde cor aūt nō recipit ab eis. Et ſignificatio ſuper hoc ē q̄m nullū interfectū in corde ei' appet dolor vel infirmitas ſicut appet in alijs mēbris interiorib'. Hec ariſtoteles. Sc̄do auctoritate auerroys ſc̄do colliget capl̄o de iuuamēto epatis dicētis. Et ē refirmat' ſm̄o iſte vt cor ſit de neceſſitate ꝑnceps v̄tutꝫ nutritiue q꞉ neq̄ gal̄. neq̄ aliqui ex anatomicis dixerūt neq̄ crediderūt ꝙ cordi veniret calor ab alio mēbro ſꝫ eſt ſufficiens ꝑ ſe ſicut cōueniēs ē ꝑncipi. Et ſi tu vides ꝙ indiget cor epate ꝓpter prepatiōem nutrimēti nō eſt ꝓpterea epar dignū vocari ꝑnceps ſicut non ē ↄueniēs ſtomacho ꝓpter prepatōem cibi vt vocet̄ ꝑnceps epatis neq̄ bubulc' q̄ prepat cibū alijs bubulcis vocabit̄ ꝑnceps. hec auerroys. Tertio auctoritate conditoris libri de anatomia qui cōmuniter interſerit̄ libris gal̄. vbi ſcribit̄ capl̄o q̄nto. Sꝫ a ſapiente verificatū eſt vnū eſſe ꝑncipium tantū in aīali ⁊ illud eſt cor. Et in fine libri illius tales ſuper iſto fiunt rōnes. Cor aut eſt ꝑncipiū vniuerſale aut nō ſi ꝑmū ergo ab eo ſunt ſenſus ⁊ mot' ſimiliter ⁊ digeſtio tanq̄ a ꝑmo. Si non cū ſit principium vniuerſale ad oīa mēbra erit ⁊ virtus ei' vniuerſalis. Et non pōt dici ꝙ ſit virt' pulſatilis. q꞉ illa ſolis cōicat̄ arterijs. Item i corde fundantur omnes v̄tutes morales quod patet per hoc ꝙ ad complexionem cordis variatam ſequitur variatio moralium. Oppoſitū arguitur primo cor recipit a capite virtutem aliquam ergo non eſt mēbrum non ſuſcipiens. Aſſumptum eſt platonis ſc̄da parte thimei dicētis. Eſt autem caput preter ceterum corpus honoratius ⁊ optima quidem quadam eminentia cui reliqua mēbra domināti parent atq̄ obſe-

quũtur iure meritoq̃ʒ subiecta. Scd̄o: cor recipit ab epate vtutem nutritiuā cū sanguie sicut alia mēbra. Juxta illud gal. sexto de vtilitate ꝑticularū capl̃o. 16. Et qñ grossum ⁊ dēsum ē corp⁹ cordis cibo grossiori indigebat. Et ꝓpterea sanguine qui ĩ concaua vena est nutritur anteq̃ȝ ingrediatur ad cor ibi enim perueniens calidus ⁊ subtilis ⁊ vaporosus debebat iueniri. Et ꝓinde quod videt̃ q̃busdam irrationabile eē omniū rationabilissimuȝ existit. cor quidem pulmoni ꝑparare nutrimentuȝ sibi auteȝ non. Hec gal. Tertio cor recipit a spū cōplantato vtutes ĩ cuius rei testimonium ꝑnceps tertij vndecima capl̃o septimo vocat spm̄ radicem ⁊ cor ramum ipsius.

Postea in alia diuisiōis ꝑte diuersificati sunt medici inter se ⁊ philosophi inter se. Una enim secta dixit: ꝙ ossa ⁊ caro ñ sentiētia ⁊ eoꝝ silia nō ꝑdurāt nisi ꝑ vtutes ꝓprias q̄ sunt ĩ eis q̄ non ab alijs ꝑncipijs eis influxerūt. Sȝ per illas vtutes cū nutrimētum eis trāsmittitur sibi sufficiunt: ⁊ neq̃ʒ ipsa alij virtutem tribuunt neq̃ʒ etiā aliud mēbruȝ eis aliā tribuit virtutem. Alia vero secta dixit ꝙ virtutes iste nō sunt eis ꝓprie: sed ab epate ⁊ corde in generatōis ꝑncipio eis influxerūt: ⁊ in eis quiete ꝑmāserūt.

Quarto cor recipit vtutē a testiculis. Cuius rei signum ē ꝙ in testiculorum abscisionib⁹ totum corpus effeminat̃ vt docet experimentum. Et gal. testatur ꝑmo de spermate dicens. Quid igit̃ mirabile ē ⁊ a testiculis ad totū corpus tradi quādam vtutem qualis neruis quidem sensationis ⁊ motus ex cerebro. arterijs vero pulsandi ex corde. que vtus in marib⁹ quidem roboris ⁊ masculinitatis: ĩ femis aūt ipsius femitatis est causa. Et ꝓpter hoc assimilatur femininū aīal abscisis testiculis castrato masculo. Dic primo ꝙ cor est mēbrum tribuens. mittit em̄ mēbris singulis sanguinē arterialem ⁊ spūs vitales seu viuificum caloreȝ ⁊ id nullus in dubium reuocauit neq̃ʒ phūs neq̃ʒ medicus. Dic scd̄o si queris concordiā aristo. cū gal. ⁊ adherere ꝑncipi hic ꝙ s̄m cōsiderationem intellectualem exquisite vitatis cor a nullo alio membro suscipit virtuteȝ sed tribuit dūtaxat sicut rex in regno suo nō recipit ab alijs potestatem sȝ subditis ĩptitur ipsius virtutes. Sȝ s̄m consideratione sensualem grossam ⁊ figuraleȝ cor recipit a cerebro sensuȝ ⁊ ab epate nutritionē. Uidemus em̄ ad capsulā cordis neruos a cerebro ꝓcedere sicut ad alia mēbra ⁊ ab epate venas ꝓcedentes subintrare cor ⁊ ꝑ istum modū mēbra principalia cōicant inuicē ⁊ quodāmodo sese exaudiūt. Juxta illud gal. sexto de vtilitate particularū capl̃o. 17. Mōstratum aūt fuit h̄ in libro de hypo. ⁊ platonis dogmatib⁹ exaudire seinuicē oportere principia ⁊ copulari s̄m quid ⁊ cōicare. Et paulo ante ĩ eodē capl̃o dicit. Cōmuniter enī oīa hec scȝ cor epar splen ⁊ renes vt sensu aliquo participēt ⁊ nō sint ōnifariam plante ꝓpter hoc neruis participant. Dic tertio si vis cū gal. ⁊ medicis ꝙ neq̃ʒ cor neq̃ʒ aliud mēbrū q̄cunq̃ʒ est non recipiens: ⁊ sic non ē dare mēbrum tribuēs ⁊ nō recipiens. Hec ꝯclusio probatur q2 quelibet vtus ĩ suo fonte dȝ esse vigorosissima sȝ certū est ꝙ vitalis virtus alio viget tēperamēto q̄ naturalis vel aīata ⁊ cum tanta cōplexionū diuersitas nō apte possit eidē inesse opus fuit diuersis vtutibus radices habere nō parū diuersas in cōplexione ⁊ quia radices altera alteri⁹ auxilio eget non em̄ posset sine vita ⁊ nutritione cerebrū durare neq̃ʒ cor ⁊ epar sine sensu aliquo nociua ꝑcepta repellere opus fuit vt sibiinuicem ꝑstarent auxiliū. Sed instabit aliquis. q̄nq̃ʒ sensus exteriores diuersa exigunt tēperamēta oēs tn̄ conueniūtur in sensu cōi velut in fonte. Dic ꝙ non adeo dissidēt tēꝑamēta ꝯplexionū q̄b⁹ sensus operātur sicut tēꝑamēta mēbroꝝ radicaliū: imo diuersitas actuū sensuū exterioꝝ plus insurgit a diuersitate organisatiōis q̄ cōplexionis. Ad rationes ꝑmā ⁊ scd̄am ⁊ tertiā an[...] oppositū negent̃ auctores et eorū auctoritates. Et dicat̃ secure ꝙ liber de anatomia in rōne tertia allegatus nō est gal. cū in multis gal. ꝯdicat ⁊ allegat aliq̄s qui fuerūt post ga. Et ad rōnes tactas ex fine libri illi⁹. Ad primā dic ꝙ cor est vl̄e ꝑncipiū ad oīa mēbra ꝑ virtutē vitalē q2 mēbra oīa vita participāt sed non oīa pulsant. Uirtus ergo vitalis se diffundit latius q̄ pulsatilis ꝑ irradiationem vel influxū viuifici caloris. ita ꝙ pulsatilis vtus est velut pars ei⁹ ⁊ partes aliq̄ue viuūt q̄ non pulsant sȝ omis pars pulsans viuit. Ad secundā rōnem ꝙ in corde fundant̃ omēs vtutes morales. nega illud nisi executiue sicut ꝑus tactū est. Uel dic si vis ꝙ virt⁹ ꝯcupiscitiua ē in epate ⁊ irascibilis in corde. Juxta illud gal. sexto de vtilitate particularum capl̃o. 17. Epar ⁊ cor virtutū quarūdā existunt principia. Illud q̄dem concupiscitiue hoc autem irascibilis. Sed de hoc al̄s in doctrina virtutum disputabitur.

In secunda particula que est de membro non tribuente neq̃ʒ recipiente primo tangit princeps diuersitatem super illo existentem dicens. Postea in alia diuisionis parte scilicet ĩ membro quod nec est tribuens alteri virtutem nec ab alio recipiens fuerunt inter se diuisi medici ⁊ similiter phi. Secundo recitat primam opinionem super illius membri inuentiōe ibi [Una em̄ secta] Et dicit ꝙ vna secta phoꝝ dixit ꝙ ossa ⁊ caro: pura supple ⁊ alia membra non sentientia sicut cartilagines ⁊ ligamenta non permanēt in esse nisi per vtutes proprias repertas in eis nō influxas a mēbris principalibus. Et sibi sufficiunt illa mēbra ad conseruādum se in esse ꝑ illas vtutes qñ nutrimētū transmittitur eis ⁊ nō tribuunt virtutē alteri mēbro nec aliud mēbruȝ tribuit eis. Tertio recitat opinionem secundam super hoc mēbro ibi [Alia vero secta] Et dicit ꝙ alia secta posuit ꝙ virtutes reperte in ossibus ⁊ carne et alijs non sentientibus membris non sunt eis ꝓprie ita ꝙ ex se virtutes illas habeāt: imo receperunt eas ab epate ⁊ corde ĩ ꝑncipio gn̄ationis ⁊ ab illo tpe permāserunt quiete in membris illis sine nouo influxu. ¶ Queritur vtruȝ sit dare membrum neq̃ʒ tribuens neq̃ʒ recipiens ab alio vtutem. Arguitur ꝙ sic ꝑ gal. secūdo tegni dicentem. Ip̄a vero seip̄a regunt cartilago ossiuȝ cōiunctio membrana glādula pinguedo caro. Item primo interiorū. Sȝ inter aīatū instrumētum ⁊ naturale magna est differētia. Nam naturale instrumentū hȝ naturalē vtutem suam actioneȝ facientē ⁊ aīato instrumēto vtus a fundamēto ⁊ initio venit sicut splendor solis venit ad rem in qua splendet. Scd̄o ꝑ iohānicium in ysagogis dicentē. Sunt etiā de mēbris alia ꝓpriam vtuteȝ habentia vnde eadē mēbra regunt̃ ⁊ eorum qualitas cōstat vt sunt ossa ⁊ cartilagines. Tertio nec ab ossibus ⁊ cartilaginib⁹ ad alia mēbra patent vie nec ab alijs mēbris ad eas sed transitus vtutū de mēbris in mēbra fit per vias patentes scȝ naturalium ꝑ venas vitalium per arterias aīalium ꝑ neruos quibus oībus carent ossa ⁊ cartilagines. Quarto ossa manent post mortem longo tēpore incontaminata sub suis formis. vt est videre in sepulcris post dissolutōem mēbrorum principaliū nō igitur pēdent a principalibus. Quinto capilli ⁊ vngues habēt virtutes q̄bus se regūt nā augeri vidētur ⁊ nutriri ex fumis ⁊ tamē nec recipiunt illas vtutes a principalibus cū non desinant crescere post mortem vt apparet in suspēsis nec tribuūt eas alijs membris. Oppositum sentit aristo. 13. aīalium capl̃o q̄rto dicens. Et vtus cordis expanditur ad omia mēbra s̄m vnum modū. Et auerroys scd̄o colliget capl̃o sexto dicit. Et ab hinc potes cognoscere dominatōnem cordis super omnia alia mēbra quia tu vides ꝙ ip̄m est sufficiens ex se ⁊ alia indigent eo. Item in oī membro est calor naturalis conflatus ex ĩnato ⁊ influente qui est velut forma q̄ mēbrū agit ⁊ patitur. Juxta illud auerroys capl̃o statim allegato. Et coniunctū in membro de istis duobus caloribus supradictis illō est sua forma cū qua agit ⁊ patitur. Et experimentū docet ꝙ cum retrahitur calor influens ad suum principium vt fit in syncopi mēbra a quibus retrahitur sunt velut mortua. Item ossa ⁊ cartilagines habent ex se virtutem nutritiuam debilissimam ⁊ sanguis multis alterationibus indiget anteq̃ȝ ea nutriat necessarius igitur ē eis plus alijs membris calor actualis a corde veniens aut epate qui coadiuuet eorum calorem innatum ad nutritionem celebrandam. Item ordo maxime facit ad decorē ⁊ conseruationē reꝝ nō est ergo verisimile ꝙ creator optimus ediderit mēbra dignissime creaturarum inter mortales absq̃ʒ ordine quod tamen esset si ossa ⁊ cartilagines non essent subiecta imperio membrorum principalium. Super huius problematis decisione tria dicit. Haly secūdo tegni commento illius canonꝰ. Ipsa vero seipsa regunt. Primum est ꝙ istis membris scilicet ossibus cartilaginibus ⁊ similibus insunt virtutes eis innate quibus existit eorum regimē in cibo. Et essentia eorum id est talis virtus est eorum forma substantialis non aliunde veniens sed innata. Et probat hoc haly quia non descendit eis arteria que det eis a corde: nec descendit eis vena que det eis ab epate: nec venit eis neruus qui det eis a cerebro. Secundum est ꝙ est dubium inesse dictorum membrorum. an proueniant ad ea ex corde cerebro vel epate res capillares occulte sensui: id est ramuli subtiles similes capillis: vel non veniat penitus ad ea aliquid ex eis. Et decisio

huius dubij pertinet pħo. Tertium est ꝙ ꝯsideratio medici non se extendit vsq̃ ad hoc scz vtruz occulte et insensibiliter veniat ad hec membra virtus aliqua a mēbris principalib’ qꝛ nō videt sensu rem q̄ ꝑueniat ad ea. Et iō sup hoc determinat ga. ꝙ regimen coꝝ est ex se ipsis vt doceat per illud ꝙ cōsideratio medicinalis nō transcēdit sensuz. Et si velis huic herere sētētie. sic itellige dicta haly. ꝙ cōsideratio medicinalis ē pricipaliter de his q̄ sunt subiecta sensibus vel elici possūt ex sensibilibus Multa enim medicialia rōne vel itellectu poti’ ꝙ̄ sensu percipiunk. sz coruz cognitio itellectiua elicik ex sensitiua Alik si placz solue ħ pbleuma

Medico tamē nō attinet vt i sequēdo demōstratiua ꝑcedat argumētatiōe. vñ de his duab’ diuersitatib’ ad veritatē exit’ ꝑueniat: neq̃ pz semita in hoc inq̄tū ē medic’ neq̃ hoc ipm i aliq̄ suaꝝ ꝑscrutationū ⁊ suaꝝ actionū ipedit. Debet ei scire ⁊ credere i diuersitate ꝑma ꝙ nō ē ei curādū vtruz coꝛ sit ꝑncipiū sentiēdi ⁊ motōis cerebro: ⁊ virtutis nutriētis epati aut nō sit. Cerebrū nāq̃ siue ꝑ se siue p’ coꝛ hēat ꝑncipiū aialiū actionum existit cōpatiōe alioꝝ mēbrorū. Et epar similr actionū naturaliū nutriētiū pricipiū existit aliorū mēbrorū ꝯpatiōe

Et dic prio ꝙ ē dare mēbrū neq̃ tribuēs neq̃ recipiens ad hūc itellectū ꝙ pꝛa sk mēbra sic ossa cartilagies ligamēta. q̄ seipa regūt suis virtutib’ et nō hñt patētes vias puta venas vł arterias penetrātes ea q̄ deferāt eis v̇tutes a mēbris ꝑncipalib’. Hec ꝯclusio ē de mēte medicoꝝ ⁊ appꝫ ei’ v̇itas ad sensū i anathomijs Dic scdo ꝙ nō ē dare mēbrū nō principale qd nō recipiat in generatōe aialis aliquā virtutē ab aliquo principaliū. Naz primo formank ꝑncipalia mēbra sicut apparet in aborsib’ et anatomijs pregnātiū ⁊ ipa formata vel coadiuuāt alia formari sicut dicit aristo. de corde ꝙ primo formatur: ⁊ postea format alia membra vel primo recipiūt aiaz que paulati aptatis alijs mēbris ad ei’ receptionē ꝑ ea diffundik. et si nō pri’ tēpore sicut placet quibusdam saltē pri’ naturali ordine. Dic tertio ꝙ cōcesso ꝙ i ossa cartilagines ⁊ silia nō penetrēt merui vene et arterie neq̃ fila eorum manifesta vel occulta sensui. necessariū est tñ vt in ea cōtinue penetret quidā actualis caloꝛ perti a corde parti ab epate. Et sic nullū est mēbrū oīno nō recipiēs. Et hoc voluit prin. in sequēti particula dicēs. Nā si inter ea scz inter os et epar via clauderek. et os nutrimētū aptū haberet ei’ actio destruerek. Et id clare apparz in osse educto a craneo fracto. Nā si ipm intinxeris in sanguine vel lacte nunq̄ nutrik. Et ad id est rō. Naz mēbra carniformia que sūt calida et humida indigēt calore cordis ad sui nutritionē quo absente sūt velut mortua: sicut apparz in sincopi forti ⁊ i mēbris estiomenatis que ꝑpter defectū vitalis caloris cito corrumpuntur putrefactione cadauerali q̄to magis igik ossa que sunt frigida et sicca indigēt vt foueātur vitali calore. Tres rōnes ꝑmeante oppositū sūt pro ꝑma ꝯclusione. Ad quartā dic ꝙ ossa post mortē diu manēt sub forma foris manēte q̄ est de quarto genere qualitatis: sed nō sub corū forma substātiali ⁊ iō nō dicūk ossa nisi equiuoce sicut lapide’ hō dicik homo. Ad quintā dic ꝙ capilli et vngues sūt supfluitates. et non hñt aliquas virtutes nec vere nutriūk nec crescūt cremēto ꝑprie dicto ꝭm oēs dimēsiōes. Rōes autē post oppositū sūt ꝑ tertia cōclusiōe. In tertia ꝑticula mōstrā te qualiter debz se hre medicus in cōtrouersijs existētib’ circa mēbrū tribuēs ⁊ nō recipiēs ⁊ circa mēbrū nō tribuēs nec recipiēs. Primo oñdit ꝑn. in generali qualik medicus se habere debet in cōtrouersijs circa vtrūq̃ statim determinatoꝝ ꝑbleumatum Scdo in spali qualiter debet se habere circa primū ibi [Debet eni scire] Tertio circa scdm ibi [Et de alia quidez diuersitate] Et primo dicit ꝙ nō pertiet medico i sequēdo id ē in ꝑsequendo determinatōem dictoꝝ ꝑbleumatuz vt ꝑcedat argumētatione demōstratiua vnde id est per quā perueniat ad veritatē exitus id est cōclusionis de istis duabus diuersitatib’ Primo qꝛ nō patet medico via ad hoc inq̄tuz est medic’ cū nihil atticat corpori sanabili de quo tractat medicina sed ē materia ꝑtinēs ad librū de ꝑtibus aialiū. Scdo qꝛ diuersitas opinionū in dictis ꝑbleumatib’ nō impedit medicum in aliqua suarum inquisitionum quo ad speculatiuā nec i aliqua suaꝝ actionū q̄ ad practicā. Secūdo dic ꝙ medicus debet scire in diuersitate ꝑma id est cōtrouersia que est de mēbro tribuēte et nō recipiente ꝙ nō est curandū ei vtrū coꝛ mittat tanq̄ primū ꝑncipium vel nō mittat cerebro virtutē sensus ⁊ motus et epar nutritiuā virtutē. Quia cerebrū siue per se siue post coꝛ est principiū animaliū actionū respectu alioꝝ mēbroꝝ et epar naturaliū. Tertio dicit ꝙ medicus debet scire et credere ō alia diuersitate id est cōtrouersia que ē de mēbro nō tribuēte neq̃ suscipiēte ꝙ nō est curādū ei vtrū virt’ naturalis i ossibus ⁊ mēbris eis silibus venerit eis ab epate i ꝑncipio gñatōis vł isit illis mēbris a sua ꝑpa ꝯplexiōe vł neq̃ venerit ab epate in ꝑncipio generationis neq̃ insit a ꝑpria cōplexiōe. Sed medicus debet credere

Et de alia q̇dez diuersitate dz scire et credere ꝙ nō est ei curādū vtrū virtus naturalis in tali quale est os in principio generationis ab epāte venerit aut eam pro suamet cōplexiōe merek aut nihil sit eorum. Sed debet credere ꝙ hec virtus ad ipz nō profluit nisi ab epate. Nā si inter ea via clauderek ⁊ os nutrimētū aptū hēret ei’ actio destruerek queādmodū fit i sensu ⁊ motu cū neru’ q̇ ꝑuēit a cerebro strigitur. Vt’ vo illa ossi naturał facta ē dū eius permāserit complexio. ¶ Et tūc q̇dē explanabik ei diuisiōis hitudo ⁊ videbit mēbra q̄ sūt ꝑncipa-

ꝙ virtus naturalis non venit ad os nisi ab epate. qꝛ si clauderetur via inter os et epar et os haberet aptū nutrimētum nihilominus ei’ actio. s. nutritio destruerek queādmodū destruūk sensus et mot’ ꝑueniētes a cerebro cū neruus strigik vel oppilak. Et virtus illa veniēs ab epate facta est ossi naturalis q̄diu manet cōplexio naturalis ossis apta recipere talē virtutē. ¶ Instabit aliq̇s ꝑmo contra ꝑmum. Nā pertinet medico tractare de causis sanitatis et egritudinis vt apparet primo ⁊ tertio tegni. Sed mēbra ꝭm ꝙ sunt tribuentia vel nō tribuentia. et suscipientia vł nō suscipientia sūt cause materiales diuersarum egritudinū: ergo medico pertinet tractare de eis. Item virtutes sunt cause formales corpis sanabilis et actionū eius spectant igik ad medicum. Itē instabit aliquis cōtra scdm. Curandū ē medico ꝑncipaliter de his omnibus que diuersificāt curas morborum sed altera cura cōuenit lesis virtutibus sensitiuis ⁊ motiuis in suo fonte si suus fons fuerit coꝛ et altera si fuerit cerebrū. Nā si fuerit coꝛ remedia debēt applicari circa regionem cordis Propterea ga. tertio interioꝝ corripit archigenē qui credidit virtutē memorialē esse in corde et in eius lesione docet applicare remedia capiti. Itē instabit aliquis cōtra tertiū. qꝛ si ossa et membra eis similia recipiant virtutē a mēbris principalib’ tūc possūt egrotare ꝑpter oppilationē iter ea et mēbra ꝑncipalia et tūc remedia nō sūt applicanda sup ossa sed supra locū oppilatiōis sicut qñ man’ paraliticātur ꝑpter oppilationē factā i medulla spodiliū colli remedia nō applicank supra manus. sed supra collū: expedit ergo oīno ꝙ medicus sciat vñ venit virtus ossib’. ¶ Ad primū dic ꝙ pertinet medico cognoscere que mēbra tribuūt alijs virtutes et q̄ nō et que recipiūt ab alijs ⁊ que nō. sed nō per rōnem demōstratiuam et a ꝑori imo per simplicē et nudā cognitionē qꝛ ita est et nō ꝑpter quid. Et id voluit ꝑn. ca. 2. doctrie prime istius fen. dicens Mēbra aūt ⁊ coꝝ iuuamenta sensu et anatomia discernere debet. Ad scdm dic ꝙ cōcesso ꝙ coꝛ esset ꝑmū ꝑncipiuz virtutū aīaliū ⁊ naturaliū sicut placuit aristo. qꝛ tñ coꝛ nō explicat act’ harū virtutū nisi per mediū cerebri et epatis i lesionib’ haꝝ virtutū succurrik cerebro ⁊ epati velut principijs imediatis. nō ē tñ negligendum coꝛ vbi deficerēt hee virtutes ex passiōe cordis sicut in sincopi Ad tertiū dic ꝙ expedit medico nosse ꝙ ossa recipiunt assiduo influxu virtutem nutritiuā ab epate. et id voluit ꝑnceps in hac littera dicens. Sed debet credere ꝙ virtus hec ad ipsum nō ꝑfluit nisi ab epate. sed vtrum a principio generationis venerit ab epate ad os ꝭm esse potentie quod habet in osse absq̃ dicto continuo influxu vel sit in osse ꝭm meritum sue ꝯplexiōis vel aliomodo puta ꝙ de celo detur nō est curandū medico ¶ Et tunc quidem explanabitur. In hac tertia parte principali huius capituli que est de diuisione membroꝝ penes esse principale vel seruiens vel neutrum horum primo ponit diuisionem. Secundo declarat et subdiuidit primum membrum diuisionis ibi [Membra vero principalia]. Tertio declarat et subdiuidit secundum membrum ibi [Membrorum vero deseruientium]. In prima particula dicit. Et tunc id est postq̄ medicus sciuerit et crediderit ea que dicta sunt in parte precedenti; tunc habitudo talis diuisionis declara-

bitur ei. Mēbrorū alia sunt principalia. Alia principalib' seruientia. Alia neq̧ pncipalia neq̧ pricipalib' seruiētia. ¶ Attēde pmo q̄ nulla sūt mēbra nō principalia q̄ nō deseruiāt aliquomodo cuidā pricipaliū mēbrorū. vt ossa: cartilagines: ligamēta: caro: cutis: adeps: vel tegunt vel protegūt vel sustētant mediate vel immediate. Sed aliqua dicūtur non pncipalia absq̧ fuitio. q2 nō seruiūt imediate pncipalib' neq̧ preparādo qd eis cōuenit an̄ pncipalē operationē eorū neq̧ deferēdo aliquid ab eis ad alia. ¶ Attēde scdō q̄ de isto mēbro diuisionis pn. non fac̄ h aliquā declarationē. q2 satis declarātū ē i pte p̄cedēti cū tractabat̄ d mēbris nō tribuētib' neq̧ suscipiētib' cuiusmodi sūt ossa cartilago. mēbrana: glādula pinguedo. caro. Ista ei nec latorie nec p̄paratorie seruiūt imediate pncipalib' mēbris.

lia: et mēbra pncipalib' deseruiētia. et mēbra nō pncipalia absq̧ seruitio. Mēbra vero pncipalia sunt membra q̄ priarū virtutū q̄ i corpe existūt que ad hoc sūt necessarie vt singlare aut spēs pduret pricipia hn̄t. Scōm vero singularis durabilitatē sūt tria pncipia. Cor qd ē pncipiū virtutis pme τ vite. τ cerebrū quod ē pricipiū virtutis sentiēdi τ mouēdi. τ ep qd ē pncipiū virtutis nutriēdi. Sz fz spēi durabilitatē sūt pncipia hec tria. τ ēt aliud quartū qd spēi existit ppriū. et sūt testiculi q̄ vni rei sūt necessarij. et ad rē aliā iuuatiui. Necessitas vero ad spma generādū qd genealogiā fuat. Juuamētū vo ē ad hoc vt cōplemētū forme det̄: τ cōplexio masculīa et feminina cōfuet̄ in spēb' aīalis accidētia sūt īsepabilia τ nō sūt ex reb'

In scda pticula prīo diffinit mēbra pncipalia. Scdō distīguit pncipalia ī ɔfuatōe īdiuidui ibi [Scōz vo singlaris] Tertio distīguit pncipalia ī ɔseruatōe spēi ibi [Sz fm] Dic̄ ḡ prīo q̄ mēbra pncipalia sr̄ q̄ hn̄t pncipia vtutū existētiū ī corpe q̄ sūt necessarie ī corpe ad h̄ vt īdiuiduū vel spēs pmaēat. Scdō dicit q̄ tria sr̄ mēbra pncipalia q̄ꝝ pncipalitas attēdit̄ penes ɔfuatōez īdiuidui. Primū ē cor qd ē pncipiū vtut̄ prīe τ vite. Scōz ē cēbrū qd ē pncipiū vtut̄ sēsitiue τ motiue. Tertiū ē epar qd ē pncipiū nutritiue virtutis. ¶ Attēde hic q̄ mēbrorū pncipalitas pōt dupliciter cōsiderari. Unomodo fm pfectionē virtutū quarū sūt radices sic cerebrū ē primū membrū inter pricipalia supposito q̄ sit aīalis virtutis principiū. nā virtutes aīales cū sint cognitiue sūt pfectiores naturalib' et vitalib'. Et post cerebrū cor. Nā vitalis virt' est altioris ordinis q̄ naturalis cū solis insit aīalib'. Et post cor epar cui' virt' sil̄is est virtuti plātarū. Alio modo fm necessitatē. τ sic cor ē principalissimū oim et post ipm cerebrū ꝓpt̄ custodiā anhelit' ɔnter epar. Juxta illud gal̄. 7. de ingenio sanitatis. ca. vlti. At qm̄ mēbra nō sūt equalia in dignitate vel nobilitate et ifirmis nō sūt eq̄ necessaria cū quedā magis q̄ alia iuuēt fit necesse vt vniuscuiusq̧ custodiam' actionē fm eoꝝ dignitatē τ iuuamētū. Cor ergo dignioris actōis ē ī toto corpore eo q̄ ifirmi magis habēt ea op' q̄ cetrorū actōe. Cerebrū quoq̧ necessariū ē corpori sicut et cor: sed tn̄ in ifirmitate nō est eodē modo necessariū. q2 infirmis nō ē opus lacertos τ oīa mēbra moueri cū sufficiat eis tantū virtutis q̄tuz in custodiēdo ɔpetit anhelitu. Actio aūt epatis et stomachi necessaria est toti corpori nō tn̄ sēper vt actio cordis. Idē sentit prin. primi quarta ca. i. dicēs. Qd aūt iter oīa mēbra hac tota custodia digni' existit est cor et postea cerebrū τ post ipm epar. Hic queri possz si virtus cordis sit prima virtutū aīe sicut hic innuit pri. dicēs. Primū est cor qd est principiū prime virtutis. Sed apti' tractabit̄ hec materia doctrīa. 6. isti' fen. ca. 4. Tertio dicit q̄ quattuor sūt mēbra pricipalia attēdēdo pricipalitatē mēbri fm cōseruatiōem spēi scilz cor: cerebrū: et epar. et aliud quartum mēbrū qd ē ꝓpriū spēi scz testiculi. q̄ sūt necessarij ad generādū sperma qd custodit genealogiā et sūt iuuatiui ad hoc vt det̄ cōplementū forme scz naturalis potētia ad generādū tale aīal quale ē ipm cui' sūt testiculi vel itellige d forma quarte spēi qualitatis. cui' cōplemētū est aliud in viris aliud i mulierib': ita vt sola ispectōe forme exterioris prōpte discernam' a masculo feminā et vt cōseruent̄ cōplexiōes masculina et feminina que sūt accidētia insepabilia spēb' aīaliū nō ingrediētia essentiā aīalis. ¶ Querit̄ prīo vtꝝ testiculi sint pncipale mēbrū. Arguit̄ q̄ nō prīo q2 nō sūt necessarij ad hoc vt īdiuiduū pduret cū quidā hoim viuāt eunuchi naturaliter alij castrati: nec ad hoc vt spēs pduceret q2 spēs aliq̄ aīalium carēt vniuersalit̄ testiculis. Juxta illud arist. 15. aīaliū. Quidā mares generū aīaliū carēt testiculis oīno sicut gen' pisciū et genus serpentū τ nō habēt nisi duas vias in quib' ē semen tantū. Scdō castratū aīal generare pōt. Juxta illud aristo. tertio aīaliū ca. i. Et iā contigit in in tauro q̄ castrabat̄ ocide in eadē hora coiuit et cōcepit ab eo vacca et peperit. testiculi ergo nō sūt ad gn̄atōem nec ad spēi pmanētiā necessarij. Tertio testiculi solū sūt ad bn̄ esse inter īstrumēta spermatis nō sunt igit̄ pricipale mēbrū gr̄a spēi seruāde. Assūptū ē aristo. 15. aīaliū ca. 2. dicētis. Et si q̄s voluerit cōsiderare i differētijs īstrumētoꝝ spmatis necessariū erit ei prius considerare causas propter quas ē substātia testiculorum. Si autē natura facit omne qd facit aut propter id qd est melius aut propter id qd est necessariū ad faciendū debem' scire etiā q̄ hoc membrū est factū propter alterū istorū et manifestū est q̄ testiculis nō indiget̄ necessario. qm̄ si esset ita essent testiculi i omnibus aīalibus generātib': et nos modo bene scimus q̄ serpētes nō habēt neq̧ pisces. Debem' ergo scire q̄ creatio testiculoꝝ est propter meli': hec ari. Quarto testicl̄i nulli' virtutis obtinēt principatū. nō vitalis immo cor: non anīalis immo cerebrū: nō naturalis immo epar. nec generatiue virtutis obtinēt principatū. Juxta illud auerroys. 2. colliget ca. de iuuamētis testiculoꝝ. Et debes scire q̄ istud mēbrū nō ē princeps virtutis generatiue q̄uis ipsa virtus in eo sit sicut opinatur. ga. q2 illud nō pōt agere suā operatiōem per se nisi per spm̄ missū a corde eidē tēperatū i qualitate et q̄titate. iō apparet q̄ virt' cordialis q̄ mēsurat hūc calorē vt possit facere suas operatōes sit principiū generatiue: et virt' que ē in hoc mēbro ei' est seruiēs. Oppositū sentit ga. 2. tegni dicens. Principia igitur sunt cor cerebrū epar τ testiculi. Itē testiculi prebent robur et calorē τ generis pmanentiā aīalib': ergo sūt pricipale membrū saltem quo ad cōseruatōem speciei. Assumptū ē ga. primo de spmate ca. 12. dicentis. Quocirca in hoc hn̄t plus ipso corde testiculi q2 cū eo q̄ caliditatē τ robur p̄bēt aīalib' adhuc gn̄ris pmanētiā causāt. Et istud cōfirmat expimentū sicut ipse refert ibi. Nā infrigidātur q̄ testiculos pdiderūt alio pncipio īnate caliditatis priuati et occidit totum robur eis ac si senescerent. neq̧ enim est eis ampla vena neq̧ floridū sanguinis artierc parue sunt τ debiliter pulsāt sicut senib' et sunt īberbes et nudi pilis nec appetūt venerea. Si ergo testiculorū ablatio īfrigidat et tollit robur et potentiā generādi pn̄tia ipsorū dat calorē robur τ generādi virtutem. Itē testiculi sūt pricipiū bn̄ viuēdi. cor vero ē principiū viuēdi solū cum igitur bene viuere sit melius q̄ viuere solū testiculi quo ad hoc videbūtur corde pfectiores. igit̄ sunt mēbrū principale. Hāc īducit rōnē gal̄. primo de spmate ca. 12. sub his verbis. Si ipetu qui ad coitū priuat̄ anīal cū abscidunt̄ testiculi ab illis erat aīalibus generis successio. hoc aūt neq̧ cor pōt p̄bere vnde illud quidem viuendi solū testiculi aūt bene viuendi sunt principiū. Quātum autē ē melius bene viuere q̄ solū nude viuere tm̄ sunt in aīalibus testiculi eligibiliores corde. Quarto arguitur auctoritate magni auēzoar in theisir trac. 19. ca. primo dicentis. Dico q̄ ambo testiculi sūt de membris principalib'. quorū virtus est magna. Nec hoc est nobis occultum. Uidem' enim eunuchū habentem vocem subtilem et malos mores et carentē barba et esse perdite rōnis. et nō repcrit̄ eunuchus qui sit bone legis τ sani intellectus et qui sit legalis: nec audiuim' aliquē cū bonis opib'. Hec auenzoar. Hui' aūt ꝓbleumatis tres sunt opiniones famose τ ꝓbabiles. Prima est aristo. q̄ cōsistit in duob'. Primū est q̄ testiculi nō sunt principale mēbrū. q2 nō sunt necessarij nec ad esse indiuidui sicut notoriū ē. nec ad esse spēi. q2 plura aīalia sine testiculis pmanent in spē sicut pisces τ serpentes τ taur' genuit abscissis testiculis. Scōm est q̄ testiculi ad bene esse ꝓpter tria iuuamenta facti sunt. Primū est vt animal hn̄s testiculos magis morose et min' furiose seu precipitanter coeat. sicut enī anīal qd non habet nisi vnū intestinū rectū est vorax et habens plura intestina inuoluta est modestū in esu τ sobriū: sic animalia q̄ hn̄t testiculos τ inuolutiones multas sunt moderata in coitu. que vero vias spermatis absq̧ testiculis hn̄t furiose coeūt ac precipitāter. Et hoc iuuamentum tangit aristo. 15. animaliū ca. 2. dicens. Et sicut dixim' q̄ quodlibet animal recti ītestini est magis gulosum in cibo: ita dicimus q̄ animal habens viam spermatis et carens testiculis citius coit τ quod ɔtrariū est huic dispositioni est magis castum τ magis abstinens a coitu. Secundum iuuamentum testiculorū est vt dirigantur et rectificentur vie spermatis inuolute per pondus testiculorum. ex qua directione testiculi liberius va

lcant effundere ſperma. ⁊ hoc iuuamētũ inuit ariſto. ca. ſtati alle
gato dicēs. Et qñ abſcindiᷓ teſticuli extrahũtur vie ad ſupꝰ. ⁊ ꝑꝑ
hoc nõ põt aïal caſtratũ facere filiũ. qm̃ vie nõ ſũt fixe ꝓm ꝓpꝛiaꝫ
viam ex põderoſitate. q̃ teſticuloꝝ trahũtur vie ſpmatis ad infe-
rius ⁊ quodãmõ rectificãtur ſicut ex põderibꝰ appenſis tenēᷓ fila
recta in texturis pãnoꝝ. Tertium iuuamētũ teſticuloꝝ ē eē vaſa
ſpmatis in q̇bꝰ morari ⁊ digeri poſſit vt nõ moueaᷓ aïal ad coituꝫ
oï hora. Et hoc iuuamētũ tãgit ariſtoteles p̄dcõ ca. dicēs. Natu
ra ergo teſticuloꝝ ē de nã oſſiũ. i. ad bñ eē faciens ſicut oſſa. ⁊ ē vt
ſint vaſa iſtiꝰ ſupfluitatis. ſ. ſpmatis. ⁊ ꝑpᷓ hoc nõ mouētur aïalia
ad coitũ oï hora. Secũda opĩo eſt ga. ſ. ꝙ teſticuli ſunt mēbꝛũ pꝛĩ
cipale. ⁊ fons ſeu ꝑncipiũ gñatiue virtutis. ꝓ q̃ faciũt rõnes poſt
oppoſitũ adducte. Tertia ē opĩo ꝙ teſticᷓli ſũt mēbꝛũ ꝑncipale ne
ceſſario req̇ſitũ ad gñationē ⁊ ſpēm cõſeruãdã. ſed coꝝ ꝑncipatus
depēdet a corde cerebꝛo ⁊ epate. Recipiũt ei ab hiſ ſpũs diuerſos
ex q̇bꝰ cũ moderamine caloꝛis teſticᷓoꝝ cõflaᷓ ſpũs gignitiuꝰ. Et
huiꝰ opĩonis memiuit haly. 2°. tegni ꝯmēto illiꝰ cañ. Teſticuloruꝫ
vero. dicēs. At vero q̃litercũqꝫ diuerſificenᷓ diſpoſitõeſ vtꝰ q̃ facit
ſperma deferens ipm̃ ĩ diſpſitõne coitꝰ. ſ. virtus gñatiua currit ex
oïbus virtutibꝰ coꝛpis ad teſticulos. ⁊ fit ſperma cõpꝛehēdēs eaꝫ
Sequiᷓ ergo vna duarũ rerũ aut vt ſit virtꝰ gñatiua fixa in teſticu
lis aut vt adueniat teſticulis in diſpõne coitꝰ virtꝰ gñatiua ⁊ figa
tur in ſpermate ĩtra teſticulos ⁊ egrediatur ſpma deferens eã do
nec generetᷓ ex eo et menſtruo ſanguine embꝛio. ⁊ q̇dcũqꝫ illoꝝ fue
rit manifeſtũ eſt ab eo ꝙ teſticulis ē pꝛincipatus ſequēs epatᷓ ꝑn
cipatũ. ¶ Ad ꝑmũ obiectũ añ oppoſitũ dic ꝙ teſticuli nec ſũt ne
ceſſarij nec vtiles aïalibus nãᷓr carentibus teſticuᷓl ſicut piſcibꝰ et
ſerpentibus. ſed nõ ob id ſeq̇tur q̇u ſint neceſſarij hñtibꝰ eos. Ad
ſecũdũ dic ꝙ ſi vera refert ariſto. de tauro caſtrato q̃ genuit pꝰ ca-
ſtrationē ꝙ neceſſariũ fuit ſpma ante digeſtũ in teſticulis ꝓfluxiſ
ſe vſqꝫ ad vaſa ſpermatica q̃ ſunt inter teſticulos ⁊ virgã. ⁊ teſticuᷓl
ſeruiunt ſeruitute latoꝛia. Ad tertiũ dic ꝙ teſticuli ſũt ad bene eē
indiuidui. ſed ſũt neceſſarij ad ſpēm cõſeruandam ĩ hñtibus te-
ſticulos. Ad quartũ dic ꝙ teſticuli ſunt ꝑnceps gñatiue virtutis
et nega auerroym ꝯriũ dicētē. ¶ Queriᷓ ſcđo vtꝝ teſticuli gñent
ſperma. arguiᷓ ꝙ nõ ꝑmo. Spma deſcĩdiᷓ a coꝛpe toto. nõ q̊ gi-
gnitur in teſticulis. Aſſũptũ ꝓbaᷓ pꝛĩo ex foꝛtitudĩe delecta tõis
in emiſſione ſpermatis q̃ ꝓcedere videᷓ ab hoc ꝙ oïa mēbꝛa ſua
ſupfluitate exonerant. qm̃ delectatio eſt ex multitudĩe membꝛoꝝ
maioꝛ delectatione veniente a paucis. Scđo qꝛ monoculus com
muniter gñat monocᷓlm ⁊ trũcatus trũcatũ. Tertio qꝛ gēiti com
muniᷓ aſſiᷓlantur generantibus in foꝛmationibꝰ ⁊ figuris mem-
bꝛoꝝ. Quarto q̇dlibet mēbꝛũ hꝫ ſperma cũ hēat ſupfluũ ſue di-
geſtionis. ſpma ergo deſcĩdiᷓ a quolibet membꝛo ⁊ ꝑ ꝯſequens a
toto coꝛpoꝛe. Quĩto multi geniti hñt maculas ſiᷓles gñantibus.
Scđo multa aïala carentia teſticulis abũdant ĩ ſpmate ſicᷓ pi-
ſces ⁊ ſerpentes oēs. Tertio ſpma ē ſupfluitas vtilis vltimi alimē
ti. ſicut ait ariſto. 15. aïaliũ tractatu. 2. ca. 3. Sicut igiᷓ alimētũ vlti
mũ in oïbus gñaᷓ mēbꝛis ita ſperma. Quarto ſpma ꝫ plurimũ
ſui deſcĩdiᷓ a cerebꝛo. Iuxta illud ꝑn. tertij. 20. trac. 1. cap. 3. Et hy
po. q̇dē dixit in ſuis intētionibus ꝙ plurimũ materiei ſpmatis ē
ĩ cerebꝛo ⁊ ꝙ deſcēdit ex duabꝰ venis q̃ ſũt poſt ãbas aures. ⁊ ꝑpᷓ
hoc abſcĩdit phlᷓomia ãbarũ gñatõnē. In oppoſitũ arguiᷓ ꝑmo ꝑ
ga. 14. de vtilitate ꝑticularũ ca. 15. dicētē. Magnis aũt teſticᷓli va
ſis indigent. qm̃ ĩpos nõ ſolũ nutriri ꝫ etiã ſpma gñare opꝫ. Se-
cũdo per pꝛi. h ⁊ tertij. 20. ca. 1. dicētē Sublimis deꝰ creauit duos
teſticulos ſicut ſeiuiſti qui ſunt membꝛa pꝛincipalia in quibꝰ ge-
neratur ſperma ex humiditate delata ad eos in venis que eſt q̃ſi
ſuperfluitas cibi quarti in coꝛpoꝛe toto. Tertio ꝑ auerroym. ſcđo
colligꝫ. ca. 29. dicētē. Sꝫ teſticuli fuerũt oꝛdinati ad faciendũ ſꝑ
ma. ⁊ ideo fuit caro eoꝛum alba ⁊ ſpõgioſa ſicut caro mamillaruꝫ
Et ideo quando conuertitur ſanguis cõuertitur ad ſimilitudĩeꝫ
eoꝛum ⁊ faciunt ipſum albũ ſicut epar ꝯuertit chilum ꝓpter ſuaꝫ
rubedinem ad ruboꝛē. Quarto ratione. ſpermatis ſubſtantia et
complexio maxime ſequũtur cõplexionē teſticuloꝛũ: ⁊ eidē atte-
ſtãtur vt patet. 2°. tegni canoïbꝰ de ſignis cõplexionũ teſticuloꝝ.
Et hoc ideo eſſe videtur. quia ſperma ſuſcipit ĩ teſticulis cõplexio
nem ⁊ lᷓbam. Super hac aũt mã ga. ĩponit ariſtoteli ꝙ dixerit ſꝑ
ma non gñari in teſticulis. Dicit ei ga. ꝑmo đ ſpmate cap̃. 11. Ad
ariſtotelē enĩ facilis factus ē ſermo ꝑuãtē teſticulos gñatiõe ſꝑ-
matis. Sꝫ non opꝫ ariſtotelis ignoꝛãtiã q̇d magnũ exiſtimãtes
indemõſtrabile relinquere tã magnũ dogma. Nec opꝫ nos ſi ari
ſtoteles ignoꝛauerit teſticuloꝝ virtutē circũuolutis vaſis concede
re totam ſpermatis generationē. Idē haly. ſecũdo regni cõmēto illius
cañ. Teſticuloꝝ vero calida. ⁊c. ĩponit ariſtoteli dicēs. Et ga. quidē dixit
ꝙ teſticuli ſũt in q̇bꝰ gñatur ſpma. Et ariſt. q̇dē dicit ꝙ ſpma gñaᷓ ĩ ve-
nis ĩuolutis. ſ. in vaſis ſpmatis. ⁊ cõpleᷓ eiꝰ gñatio ĩ teſticuᷓl. Auic. vero
15. aïaliũ. ca. 1. videᷓ ſuꝑ h excuſare ariſtotelē dicēſ Et cũ dixit magᷓr ꝑmꝰ
ꝙ teſticuli exeũt a vijs ſpmatis noluit intelligere ꝙ nihil facerēt ad gña
tionē ſpmatis. ſed ꝙ ſua ſᷓba ē diuerſa a ſᷓba viaꝝ q̃ cõtinuaᷓ cũ illᷓ. qm̃
nõ ē via ſꝫ ſuſtamētũ viaꝝ. ¶ Pro ſolutõe dubij ⁊ obiectoꝝ. attēde pꝛĩo ꝙ
de mã ſpmatis q̃ ē ⁊ vñ deſcĩdit. ſ. vtrũ a toto coꝛpe vel nõ diuerſe fueᷓt
opĩones: Haly. enĩ. 2. tegni cõmēto illiꝰ cañ. Teſticuloꝝ vo. ĩponit Hy-
po. ꝙ dixerit ſpma deſcĩdi a toto coꝛpe dicēs. Iã q̊ dixit hypo. ꝙ ſpma
venit ex toto coꝛpe ĩ diſpoſitõne motꝰ coitꝰ. ⁊ gñaᷓ ĩ teſticuᷓl ſicut ſpuma ĩ
oꝛificijs equoꝝ qñ ſtimulãtur. ⁊ ſicᷓ gñaᷓ a ꝑcuſſione vndarũ maris. Et
ꝑn. ĩponit hypo. ꝙ plurimũ ſpmatis ē in cerebꝛo ſicut fuit allegatum ĩ
q̃rta rõne añ oppoſitũ. Ariſtoteles vero ꝑtractãs hãc mãm. 15. aïalium
trac. 2. ca. 1. allegat pꝛĩo rõnes tactas ĩ pꝛĩo argumēto añ oppoᵐ ꝓ ꝑte il
loꝝ q̃ dicũt ſpma đſcĩdi a toto coꝛpe. Cõſeq̇nᷓ repellit illã opĩonē ⁊ ipſiꝰ
rõnes dicēs. Et ſi q̇s cõſiderauerit hoc ꝫ bonã ꝯſiderationē ĩueniet eiꝰ
ꝯriũ q̇d diximꝰ qꝛ nõ ē difficile oïbꝰ iſtis cõïbꝰ rõnibꝰ ꝯdicere. Et multis
inᷓpoſitis dicit ca. 3. dicti trac. ꝙ ſpma ē ſupfluitas cibi q̃ indigeᷓ ⁊ ſuꝑ
fluũ vltimi cibi. ⁊ iã declarauimꝰ ſupius ꝙ ſanguis ē vltimus cibꝰ ĩ a ïali
ſãguinē habētibꝰ aut ei cõueniēs ĩ alijs. Et affirmauimꝰ ꝙ ſpma nõ ē
niſi ſupfluitas cibi vltimi. ⁊ hoc erit aut ſanguis aut illi ꝯueniēs. i. ſiᷓle
nõ hñtibꝰ ſãguineꝫ. Et cũ ſperma digeriᷓ ⁊ coq̇tur exit mutatũ ⁊ alᷓtatũ
neqꝫ ē ĩ coloꝛe ſanguis ⁊ ſi nõ alteraᷓ exit ĩdigeſtũ. Et qñ vir ſatagit ni-
miũ coire exit tũc ſpma ſanguineũ. ⁊ ex hoc manifeſtaᷓ ꝙ ſpma ē ſupflu
um vltimi cibi ſanguinei q̃ ſpgiᷓ per mēbꝛa. Hec ariſtoteles. Sꝫ paucᷓ
interpoſitis vᷓr ſibimet ꝯriari dicēs. Et recte ſũt filij ſiᷓles patribꝰ ⁊ parē
tibus. qm̃ illud q̇d exit a mēbꝛis ē ſiᷓle ei q̇d ᷓrmãſit. ſicut ſperma q̇d exit
a manu et facie ⁊ toto aïali. Ga. aũt ꝑmo de ſpermate dicit. Nos autē
q̇d ad totũ ꝑuenire natũ ſpma dicimꝰ. i. nos dicimꝰ mãm ſpmatis eē
ꝑtē maſſe ſanguïarie vel hũiditatis ĩnoïate q̃ apta nata ē ꝑuenire ad to
tũ coꝛpus ⁊ nutrire ipm̃. Et nõ dicimꝰ ſupple ꝙ ſit cãbiũ vᷓl cãbij ꝑs q̇d
iam ad totũ coꝛpꝰ ꝑuenit vel ꝑtibus coꝛpoꝛis diſtributũ ē. Et. 14. de vti
litate ꝑticularũ ca. 10. declarat euidēter ꝙ ſanguis ē mã ꝓpꝛin q̃ ſpma-
tis. loq̇ns ei ibidē de vena ⁊ arᷓtia ꝑueniētibꝰ ad teſticᷓlos. dicit Supiacꝫ
ei vena. ſubiacet aũt arteria. flexiones multas eq̃les nũero ãba faciēs
ad inſtar elicũ. i. circũuolutionũ quarũdã multifoꝛmiter errantiuꝫ. In
hoc aũt erroꝛe. i. in hac circũuolutiõe digeriᷓ vſqꝫ ad plurimũ q̃ ferᷓt ad
teſticulos ſanguis ⁊ ſpũs. Et euidēter eſt videre ĩ ꝑmis q̇dē elicibꝰ. i. cir
cũuolutionibus ſanguinoſũ humidũ eē q̇d ꝯtineᷓ. In eis vero q̃ dein-
ceps albiꝰ ſꝑ magis fiens quouſqꝫ vtiqꝫ certitudialiter totũ fuerit ſcᷓm
albũ in oïm vltimis q̇vtiqꝫ terminanᷓ ad teſticulos. hec ga. Et ſiᷓle ē vi-
dere in gñatione lactis apud mamillas. Pꝛin. vero affirmat ꝙ ſpma ē
ſupfluitas q̃rte digõnis ⁊ ꝙ fõtaᷓlr venit a mēbꝛis ꝑncipalibꝰ ⁊ ab alijſ
mēbꝛis ꝑ viã reſudationis. Dicit ei tertij. 20. trac. 1. ca. 1. ꝙ ſperma ē ſuꝑ
fluitas digõnis q̃rte q̃ fit cũ diſpᷓtiᷓ cibꝰ ĩ mēbꝛis reſudãdo a venis ter-
tia digõne iam expleta. ⁊ ē de ſũma hũiditatis ꝓpique coagulatõi ex q̃
nutriũtur mēbꝛa dura vt pote vene ⁊ arterie ⁊ ſiᷓlia. Et circa finē capitu
li illiꝰ dicit. Anchi [q̇d ē pꝛopꝛiũ nomē phi] aũt videᷓ: ꝙ non oꝫ vt ſit ſꝑ-
ma ex cerebꝛo ſolo q̃uis eius fermētũ ſit ex cerebꝛo. imo oꝫ vt ſit ei ex oï
membꝛo pꝛĩcipali fons ⁊ vt ſit ex mēbꝛis alijs reſudatio ēt ad iſtas ra-
dices. Et pꝛopter illud ē aſſiᷓlatio genitoꝝ ſcꝫ ad ꝑētes. Et ꝓpter hoc ge
neratur ex mēbꝛo diminuto mēbꝛũ diminutum. Hec ꝑn. ibi. Poſſet et
alia opĩo introduci quodãmõ cõcoꝛdãs alias. ⁊ rõnibꝰ ſatiſfaciens de
aſſiᷓlatõibꝰ genitoꝝ ad gñantes q̃ ꝯſiſtit in duabus ꝓpõnibꝰ. Pꝛima ē
ꝙ ſpermatis ꝓꝛĩa materia ē ſanguis delatus ꝑ vias ⁊ arterias deſcēdē
tes ad teſticulos multipliciter circũuolutas. Naꝫ ſi ceperis illas venas
⁊ arterias in ꝑncipio ſue circũuolutionis reperies eas repletas ſãguïe
non habentes in ſe aliquid ſpermatis vel albe humiditatis ꝓpinque
ſpermati. Et ſi ceperis eas cũ vlterius ꝓceſſerint in circũuolutiõe inue
nies continue magis ⁊ magis humoꝛē quem continent dealbari ꝑpᷓ
moꝛam eius in illis circũuolutionibꝰ ⁊ operationē continuam arteri-
arum ⁊ venarum ĩ eum. ⁊ taliter ꝙ humoꝛ ille perfecte albus apparet ĩ
partibus dictarum venarum ⁊ arteriarum cõiunctis teſticulis. Et ſuꝑ
id non crede mihi ſed ga. omnium qui vnq̃ fuerunt in anatomijs dili
gentiſſimo et perfectiſſimo. Secunda pꝛopoſitio eſt. virtus ſpermatis
qua pꝛolificũ eſt ſeu generatiuum deſcinditur ab omibus mem̃bꝛis. ſ.
a bꝛachijs bꝛachijfica. a tibijs tibijfica. a cerebꝛo cerebꝛifica. ⁊ ſic đ alijs.
Nam certum eſt ꝙ in ſpermate pꝛolifico eſt virtus foꝛmandi quodcun
qꝫ membꝛum. Et ſi concedatur vt placet Ariſtoteli ꝙ omnis virtus eſt
oꝛiginaliter in coꝛde. ⁊ ſic ſufficere videtur coꝛdis influxus ad dandum
ſpermati vim generatiuam et foꝛmatiuam oïm mēbꝛoꝛum. quia tamē

non est dearticulata oīs virtus in corde nec actu pōt cor explicare cuius libet vtutis actū cū nec videat nec audiat cōuenienti⁹ ē attribuere cuiꝗ mēbro hn̄ti i seruitutē ꝓpam actu dearticulatā gn̄ationē sui filiis. Itez cū sperma ab aristo. ⁊ gal. ꝯcedat eē homogeneū. ⁊ ita ad sensū appeat. iuxta illud ga. 2°. de spermate. Et nimirū oīno magis vr̄ eē tale. s. omiomerū. Et erat nobis hoc. cōir̄ cōfessū apd aristo. magis rōnabile vr̄ attribuere diuersitatē mēbrorum virtutib⁹ diuersis decisis a mēbris ꝗ diuersitati partiū spermatis. Et id notat gal. ca. nūc allegato dicēs. Coexistit ei in oī ꝑticula mar̄ie cōditor. nullū igir̄ mirabile ē vtriꝗ parētuz assilari genitū ꝫ diuersas ꝑticulas. Et id voluisse vr̄ haly. secūdo tegui cōmēto illius cān. Testiculoꝝ vero. dicēs. At vero qualitcūꝗ diuersificētur dispōnes virt⁹ q̄ facit spma deferēs spm in dispōne coit⁹. s. vt⁹ gn̄atiua: currit ex oīb⁹ virtutib⁹ corpis ad testicl̄os: ⁊ fit spma ꝯphendēs caz. ¶ Sed q̄res quo latore deportar̄ virt⁹ brachijfica ad spma qd i testiculis cōtinet̄. Rn̄sio ꝙ deportar̄ ꝑ spm̄ nō genitū in brachijs: ꝫ i eis modificatū ⁊ ꝯtēpatū et iam eis appropriatū. Et inde ē ꝙ oīa mēbra ꝺbilitātur multū ex supfluo coitu ⁊ intm̄ ꝙ qn̄ꝗ neꝗ brachia neꝗ tibie mouere se pn̄t. Sed obijciet aliq̄s ꝙ ex hac pōne tollit̄ pncipat⁹ gn̄atiue virtutis a testiculis: ⁊ attribuit̄ mēbris oīb⁹ gn̄atiua vt⁹. Dic ꝙ pncipat⁹ testicl̄oꝝ saluar̄ i hoc ꝙ gn̄ant spma ⁊ dāt sibi formā q̄ ē id qd ē per quā mer̄ vt sit vehiculū virtutū imutatiue ⁊ informatiue decisarū a toto corpore. Et cū hoc saluar̄ pncipatus coꝝ i redūdātia cuiusdē vigoris virilis ex eis ad mēbra. Et illd ga. notauit pmo ꝺ spmate dicēs. Quid igr̄ mirabile est ⁊ a testicul̄ ad totū corp⁹ tradi quādā vtutē qual̄ neruis sensationis ⁊ motus ex cerebro arterijs vero pulsandi ex corde. q̄ virt⁹ i maribus quidē roboris ⁊ masculinitatis. in femis aūt ipi⁹ feminitatꝭ ē cā. Attende scdo ꝙ mēbra spmatis grā facta sūt q̄nꝗ vltra virgam virilem. Primū incipiēdo ab initio gn̄atōis spmatis sūt vene ⁊ artie mltiplr̄ reuolute venietes ad testiculos. q̄s variciformes vocat ga. pmo de spmate ꝑ silitudinē quā habēt i reuolutōe cū varicib⁹. i. venis inflatis apparētib⁹ cōiter i tibijs illoꝝ q̄ cōsueuerūt onera grauia deportare vl̄ deferre. Secūdū mēbꝝ sunt testiculi q̄ sirāgosi dicūtur a ga. i. cauernosi. i quoꝝ cauernis cōtiner̄ sperma. Tertiū ē epididimida. ⁊ ē ꝑs supiacens testiculo medians inr̄ testiculū ⁊ vas spmaticū. tā in situ ꝗ i duricie et mollicie. Est ei durior testiculo ⁊ mollior vase spmatico. Et ꝺr epididimida ab epi qd est supra ⁊ didim⁹ qd est testicul⁹. Quartū ē vas spmaticum qd in masculis ē āplū ⁊ lōgū ⁊ velut sin⁹ quosdā hn̄s qn̄ iam venit ꝓpe verētrū. In femis vero ē strictū ⁊ breue. vt ait ga. 14. de vtilitate particularū. ca. x. Quītū est variciformis ꝑstata: mediās inter vas spmaticū ⁊ virgā quem aliq̄ dicūt eē vas spmaticū. alij partē ei⁹. Et hec q̄nꝗ mēbra retrogrado ordine ga. enumerat pmo ꝺ spmate. ca. xiij. ⁊ de eis loquēs dicit. Aīalib⁹ q̄ abstinēt a coitu sūt oīa spmate plena. Primū q̄dez variciformis ꝑstata deīde ꝑ totū spmaticū vas deīde epididimida. deīde totus testicul⁹ deīde vasoꝝ circūuolutio. Hec pnotata sūt vt clari⁹ appareat vbi gn̄ar̄ spma. vtruz i testicul̄ solis vel ēt alibi. Iuxta hec sit pma cōcl̄o. Gn̄atio spmatis ichoar̄ in venis ⁊ arterijs circūuolutis ꝑuenientib⁹ ad testiculos. Probar̄ pmo. qꝛ ꝑ anato^am inueniūtur illa vasa plena hūiditate serosa sil̄i spermati idigesto. Iuxta illd ga. pmo de spmate capi. xiij. Arteria ei ⁊ vena q̄ ad caput testiculi ꝑueniūt spmaticū humorē iam cōtinere vident̄ ⁊ ipe tot⁹ tali hūore plen⁹ est. Scdo qꝛ mltiplex facta est illarū venarū ⁊ arteriarū circūuolutio. nō ob aliꝺ nisi vt paulati i eis digerat̄ ⁊ dealber̄ materia spmatis. ꝯtiner̄ ei i carū pncipio mā rubea sanguinolēta q̄ gradati dealbar̄ ⁊ magis ⁊ magis sm̄ ꝓpinq̄tatez carū ad testiculos. Secūda cōcl̄o respōsiua ad q̄situ. Gn̄atio spermatis ꝑficir̄ in testiculis nō i venis ⁊ arterijs pdictis. Sūt ei frigide nā nō potentes in tantū actū cōplete digestiōis quāt⁹ ē necessari⁹ spmati. Sperma vero sil̄limū ē testicul̄. ꝯueniēter igir̄ eis attribuir̄ spmatis gn̄atio. Iur̄ illꝺ ga. pmo ꝺ spmate ca. xi. Sꝫ si h ꝯcesserit. s. ꝙ trāsmutatio ⁊ alteratio nihil aliꝺ ē ꝗ assil̄atio patiētis efficiēti testicl̄i grossū ⁊ viscosū ⁊ albū opabūtur illud qd attrahir̄ qd nihil aliud est nisi spmatis attribuere eis gn̄ationē. Itē a carne sil̄i carni testiculoꝝ apparet fieri lactis gn̄atio i mamillis. Tertia cōcl̄o lꝫ epididimida vas spmaticū ⁊ variciformis ꝑstata sint facti pncipalr̄ ad spma cōseruādū ⁊ deferēdū id a testiculis in virgā hora coitus. nihil prohibet aliq̄ꝝ ꝑticularū spmatis icōplete digestarū i testiculis digōnē i eis ꝑfici. sicut ꝑtes cibi dīmite chilosate in stomacho ꝑdigerūtur in intestinis. ⁊ ꝑtes chili dīnute sanguificate in epate ꝑdigerūtur i venis. Certū eni est ꝙ dcā mēbra ineniūtur

in aialitatis essentiam ingrediētib⁹. Mēbrorū vero deseruiētiū alia sūt que suitute deseruiūt ppatoria: alia que suitute latoria. Et ppatoria quidem seruitus vocatur vtilitas. latoria vero seruitus absolute vocatur.

plēa spmate i abstinētib⁹ a coitu ⁊ n̄ sufficiūt ipꝫ gn̄are cū sint exāguia frigida. subseruiūt igir̄ i custodiēdo ⁊ deferēdo. Quarta cōclusio. In adenosis ꝑstatis q̄ sūt glandulose carnes exn̄tes in radice virge nō gn̄ar̄ spma. sicut putauerūt quidā. Probar̄ auctē ⁊ ratiōe ga. 2°. ꝺ spmate. ca. vlt. dicētis. Si i adenosis gn̄arer̄ sperma extractiōe eorum castratio aīaliū appereret ꝫ nō appet palā g qm̄ nec generatur. Sed q̄rerz aliquis de q̄ seruiūt. igir̄ adenosi ꝑstate. Dic ꝙ sicut glandule q̄ sunt in radice līgue generant humiditatem saliualē hūectanteꝫ gutr̄ os ⁊ palatum: ita adenosi ꝑstate generant humiditatem qua prohibetur ab exiccatione superflua porus vnde exit vrina. ⁊ porus vnde exit sperma tempore coitus generant etiam humiditatem quandam saliualē que diffunditur per virgam an̄ spermatis emissionē. ⁊ interdū sine coitu diffundir̄ cū q̄s luctatur cū muliere quā natura gratia delectatiōis maioris in coitu an̄ sperma eijci ordinauit. Et istas vtilitates tangit ga. xiiij. de vtilitate ꝑticularū ca. xi. dicēs. Quod vero in adenosis illis corpibus gn̄atur hūidū ad vraticū excernir̄ porū in masculis sil̄ cū spmate. vtilitates aūt eius sunt ad venereā excitare copulationē ⁊ delectare sm̄ coitū ⁊ madefacere vraticū porū. ¶ Ad primū obiectū an̄ oppositum dic ꝙ siue ꝑsma sm̄ ipsi⁹ eē mālē descindatur a toto corpore siue non a toto capit eē ⁊ spēm in testiculis. Ad secūdū concede ꝙ in aīalib⁹ nō hn̄tibus testiculos vt in piscib⁹ ⁊ serpētibus sperma nō gn̄ar̄ i testiculis: sed cū hoc stat ꝙ in hn̄tib⁹ eos testiculi generant spma. Ad tertiū dic sicut ad pmū. Ad quartū sil̄r. Ex predictis appet ꝙ testiculi sūt necessarij ad gn̄ationē spmatꝭ ⁊ ad genealogiā seu ꝓgeniē seruandā. Sꝫ quereret aliq̄s q̄re dic̄ pri. ꝙ iuuamētū testiculoꝝ ē ad hoc vt ꝯplemētū forme der̄ ⁊ ꝯplexio masculina ⁊ femina cōseruer̄. Nūquid testiculi necessarij sunt ad cōplemētū forme. sicut ad gn̄ationē spmatis cū vilissima ꝑtiū necessaria sit ad forme cōplemētū. Impossibile ei ē formā corpis eē cōpletā deficiente aliq̄ particula. ꝗ tōm in⁹ ergo ꝯpleta erit si deficiat aliqua ꝑtiū pncipaliū. Nunq̄d ēt necessarij sūt testiculi ad cōseruādā ꝯplexionē masculinā ⁊ femineā cū id eis ex noīs ratōe ꝯueniat. Nā testiculi dicunr̄ ꝑ diminutionē a testib⁹ eo ꝙ sex⁹ testes sunt vt ait ysidorus in ethiologijs. Dic si vis ad vtrūꝗ ꝙ qꝛ cōplemētū forme ⁊ sexus sunt accidētia ⁊ nō ingrediūtur nām neꝗ indiuidui neꝗ spēi testiculi sm̄ ꝙ sūt istorum cāe dicūr̄ pstare īdiduo iuuamētū. Et id vr̄ voluisse pri. in lr̄a dicēs. Que speb⁹ animalis accidentia sunt inseparabilia et non sunt ex reb⁹ in aīalitatis essentiam ingredientibus. Vel dic ꝙ duplex est complemētum forme. qddam est per quod indiuiduum redditur mascul⁹ vel femina. Aliud est complementum forme quod est perfecta integritas omniuz membrorum. Et similiter duplex est complexio masculina. quedam qua redditur indiuiduum masculinum siue sit virile vel nō. alia est qua redditur indiuiduū masculinum virile. Iuxta hoc dic primo ꝙ testiculi non sunt necessarij sed iuuatiui solum ad complementum forme et complexionem masculinam primi modi. Nam eunuch⁹ naturaliter ⁊ castratus per artez ambo sunt masculi possidentes complexionem masculinam. Dic scdo ꝙ testiculi sūt necessarij ad complementum forme ⁊ cōplexionem masculinam secundi modi. Nam impossibilis est ꝑfecta membrorū integritas sine testiculis: ⁊ ꝙ sit indiuiduum masculinum virile testiculis carens. eunuchi namꝗ sūt inuiriles ⁊ effemīati. Qualiter autem femininum ⁊ masculinum que sūt contraria et propria animali non faciunt differentiam specificam sicut volatile gressibile natatile ⁊ reptile faciunt sed sunt accidentia inseparabilia. declaratum est ante capitulo primo tertie doctrine istius fen. circa finem capituli vbi agitur de complexione sexuuz. Et breuiter causa est quia masculinum ⁊ femininuz sunt differentie se tenentes ex parte materie.

In tertia particula primo diuidit membra seruientia. Secūdo declarat modos suitutū ibi [Et preparatoria quidem suit⁹]. Tertio que membra seruiunt preparatorie et latorie membris principalibus ibi [Cordis vero. suiēs ppatorie. Primo dicit ꝙ mēbroꝝ suiētiū q̄dā suiūt preparatorie. alia latorie. Scdo dic̄ ꝙ suit⁹ ppatoria vocar̄ vtilitas. ⁊ h ideo quia mēbrū ppatorie ser

uiens alteri p̄stat eidē hanc vtilitatē ꝙ disponit ei mām̄ in quaꝫ debet agere. Sed seruit' latoria vocať absolute fuit'. hñt ei modū nūcij mēbra sic ꝟuientia. Et seruit' p̄paratoria est ante opationeꝫ membri principalꝭ cui seruit' exhibeť. ⁊ hoc sonat nomē. Diciť ei p̄patoria quasi añ parans. Et latoria seruitus seu deportatoria est post operationē p̄ncipalꝭ Et hec sic se habent in cōi vsu nominū. Posset tñ idē mēbrū respectu eiusdē dici seruiens alti preparatorie ⁊ latorie. vt vene meseraice p̄pãt chilū epati alterando ⁊ rubificando: ⁊ disponendo ipꝫ ad nãm̄ sãguinis ⁊ deferunt ipm̄ epati. vñ dici pñt fuire ei latorie. sic itellige ꝺ venis respectu membroꝝ ⁊ ſm hūc modū loquendi seruit' latoria qñq3 p̄cedit opationeꝫ principalis. Tertio dicit ꝙ pulmo fuit p̄paratorie cordi: q2 p̄pat ei aerē ad sui refrigeriū. Et arterie seruiuit cordi latorie. q2 deferť ab eo sanguinē ⁊ spūs vitales in totū corpus. Et epar ac alia mēbra nutrimēti ⁊ mēbra custodie spūs. s. rete mirabile. qꝺ custodit spūs vitales donec facti fuerint aïales seruiūt cerebro p̄paratorie q2 p̄parãt cerebro suū nutrimētū ⁊ suos spūs. Et nerui fuiūt delatorie cerebro: q2 deferunt ab eo p totum corpus virtutes sensus ⁊ motus. Et stomach' seruit p̄paratorie epati q2 sibi digerit ⁊ mittit chilū. Et vene seruiūt epati latorie: q2 deferūt ab eo sanguineꝫ et spūs naturales totū corp'. Et mēbra q̄ sunt anteq̄ testiculi generēt spma. s. arterie ⁊ vene venientes ad testiculos mꝉtipꝉr circūuolute fuiūt p̄paratorie testiculis. Sed virga virilꝭ ⁊ vene vel vasa q̄ sunt inter i p̄am ⁊ testiculos latorie testiculis seruiūt. Et silr sunt vene in mulierib' que sperma deferūt a testiculis eaꝝ vsq3 ad locum ꝯceptionis. Et mulieres vltra hec hñt matricē per quā ⁊ in qua perficiť vtilitas spmatis. ❡ Dubitãť vtꝝ epar seruiat p̄paratorie cerebro. videť ꝙ nō. q2 est mēbrū p̄ncipale nō seruiēs sed dominans toti tanq̄ p̄nm̄ naturaliū actionū. Scd̄o si dixeris epar cerebro seruire q2 sibi mittit venalē sanguinē: sic cor dici poterit cerebro seruire: q2 mittit ei sanguinē arterialē. Dic ꝙ epar ſꝫ ꝙ predisponit chilū vt cōuertať in sb̄am cerebri p viā nutritionis est seruiens p̄paratorie cerebro. sed ſm ꝙ ē fons ⁊ origo naturaliū actionū in virtute cui' cerebrū ⁊ alia vegetanť est p̄ncipans ⁊ dñans nō seruiens. Idē posset dici de corde nisi eēt ꝙ sanguis ipius est formalior. ⁊ ꝺr in p̄te sequenti ꝙ cor hꝫ opationē tm̄. Vel dic si vis ꝙ seruit' hic large capiť p q̄cūq3 p̄patōe materie i quā aliꝺ mēbrū operaturū ē: siue p̄patio fiat a digniori mēbro siue a viliori. Et inde solue obiecta. ❡ Dubitatur scd̄o vtrū matrix sit p̄ncipale mēbrū quo ad cōseruationē spēi. videť ꝙ sic: q2 sicut testiculi sūt necessarij ad generationē spermatis sic matrix ē necc̃aria gratia receptionis ⁊ custodie ipi'. Item aliqñ nati magis assilanť matri q̄ patri. ⁊ istud videť esse ratione fortitudinis ⁊ dñij matricis. Iteꝫ matrix prebet fetui p̄ncipium nutritionis ⁊ augmenti imo materiam sue formationis. Sed cōtrarium videť. q2 tunc plura q̄ q̄tuor essent membra p̄ncipalia. Dic ꝙ matrix nō ē mēbrū p̄ncipale: q2 membra p̄ncipalia sunt q̄ hñt pricipia primarū virtutū existentiū in corpe necessariaꝝ ad hoc vt indiuiduū vꝉ spēs pmaneat Sed matrix nō hꝫ p̄ncipiū alicui' virtutis nisi ratiōe testiculoꝝ muliebriū ei annexoꝝ. imo passiue se hꝫ magis q̄ actiue et dominanter ⁊ ministrat fetui nutrimentū nō ꝓpria virtute solū sed potius virtute spermatū attrahentiū. ❡ Ad p̄mū obiectū dic ꝙ nō sufficit ꝙ membrū sit necessariū ad hoc vt sit principale. immo requiriť ꝙ sit p̄ncipiū alicui' primarū virtutū. Ad secūdū dic ꝙ assimilatio natoꝝ ad matrem magis fit ex fortitudie spermatis muliebris pricipalꝛ cooperãte mora i matrice ⁊ dispōne sanguis mēstrui. Ad tertiū dic ꝙ matris non p̄bet principiū actiuū nutritionis sed mãle mīstrãdo non imperando. ❡ Dubitať tertio cū multe sint alie seruitutes a p̄paratoria ⁊ a latoria cur de illꝭ nō agit h̄ p̄n. Est ūfitus defensoria q̄ craneū deseruit cerebro. Est seruitus sustētoria q̄ os paxillare seruit alijs ptibus capitis. Est seruit' suspēsoria q̄ pãniculi seruiūt his membris q̄ cōtinent. Est seruit' emūctorialis qualis ē inguiuū ad epar subascellaꝝ ad cor fauciū ad cerebꝝ. Est seruitus mollistrati qualis carniū musculoꝝ ad neruos eoꝝ. Est seruitus repletoria qualis ē offi um sisaminoꝝ ad iūtturas. Et breuiter tot sunt seruitutes quot sūt iuuamenta vel vtilitates membroꝝ imprincipaliū. ❡ Dic ꝙ modi seruitutū famosi ⁊ principales ⁊ magis ꝓprie dicti qui cōcernunt et genus colligãtie ⁊ cooperationem actionis ad mēbra principalia sunt hi duo qui hic tanguntur nihil tamē ꝓhibet modos plurimos alios seruitutis inueniri sic nunc allegatum est.

Seruitus aūt preparatoria ē anteq̄ principale opereť. Et latoria seruit' ē postq̄ pricipale operať. Cordis vero seruiens preparator ē sicut pulmo. ⁊ eius seruiēs lator ē sicut arterie. Cerebri vero seruiēs p̄parator est sicut epar. ⁊ alia nutrimēti mēbra ⁊ custodie spūs ⁊ lator ē sicut nerui. Epatis vero preparator seruiēs est sicut stomachus. ⁊ lator ē sicut vene. Et testiculorū quidē seruiens p̄parator sūt sicut mēbra que sūt anteq̄ ipsi generent spma. Sed eoꝝ seruiēs lator est virga in viris: ⁊ vene q̄ sunt inter eos et ip̄am. Et in mulieribus silr sūt vene q̄ spma ad locū cōceptionis ipellunt. Et mulieres insup hñt matricē per quā spmatis cōpletur vtilitas.

❡ Ga. aūt dixit ꝙ mēbrorū alia sunt que opationē tm̄ efficere hñt: ali a q̄ iuuamentū tm̄: ⁊ alia sūt q̄ opationē simul ⁊ iuuamētū hñt. primū ē sicut cor: secūdū ē sicut pulmo: tertiū sicut epar. Dico aūt ꝙ p opationē opꝫ itelligi illꝺ qꝺ cū re solūmō opationū i vitã singularis igredientiū cōpleť: aut in spēi pmanētiã sicut cor in generatōe spūs. Et p iuuamētū opꝫ intelligi illud qꝺ p̄pať ad alteri' mēbri opationē suscipiendã: ⁊ tūc erit opatio cōpleta ad dandã singulari vitaꝫ aut spēi permanētiam: quēadmodū pulmo aerem preparat. Ipsum vero epar secūdã suã pficit prio digōnem ⁊ digōni tertie ⁊ q̄rte apparatū p̄stat ergo inq̄tū digestionē secūdã adeo pfectã efficit ꝙ sãguis ad ipꝫ nutriēdū sit bon' actionē opatū ē. Et inq̄tū opationē efficit q̄ i alia expectata opatōe auxiliať iuuamētum efficit.

❡ Galienus autem dixit. In hac quarta parte principali que est de diuisione membrorum penes facere operationem vel iuuamentū vel vtrūq3 simul. Primo ponit princeps ipsam diuisionē. Scd̄o declarat quid per operationē intelligit ibi. Dico aūt Tertio quid per iuuamentum ibi Et per iuuamentū. Primo dic galienū ita diuisisse membra. Mēbroꝝ quedã faciunt operationē tantū sicut cor. alia iuuamentū tantū sicut pulmo. alia operationē ⁊ iuuamētum simul sicut epar. Scd̄o dicit ꝙ per operationem opꝫ h̄ intelligi illud quod compleť. id est motū qui completur cū re. i. reali esse operationum ingredientium solūmodo in vitam singularis aut in permanētia speciei. i. operationū necessariarū ad esse indiuidui aut ad conseruationem speciei: ita ꝙ sola operatio necessaria ad esse indiuidui vel permanentiam speciei dicitur operatio ſm istum modum. sicut cor in generatione spiritus. hoc est exemplum de membro faciente operationem tãtum. Tertio dicit ꝙ oportet hic intelligi per iuuamentum id qꝺ preparatur id est preparationē alic' ad suscipiendã opationē alteri' membri. Et tunc. s. postq̄ preparatū fuerit vel postq̄ sic est ꝙ per operationem intelligitur quod dictuꝫ est. erit operatio completa id est complebitur operatio in membro principali ad dandam vitã singulari. s. indiuiduo vel ad permanentiam speciei. Quēadmodum pulmo aerem preparat ad refrigeriū cordis. s. hoc est exemplum de membro faciente iuuamētū tm̄. Ipm̄ vo epar perficit p̄mo suã scd̄aꝫ digōnē. ⁊ p̄stat appatuꝫ digōni tertie ⁊ q̄rte. h̄ ē exm̄ mēbri faciētis opationē ⁊ iuuamētū. Nã inq̄tum epar effic̄ digōnē 2am ita pfectã ꝙ sanguis ē bon' ad ipꝫ nutriēdū opatū ē actōeꝫ. Et inq̄tū actū efficit p̄stãtē auxiliū i alia opatōe. s. inq̄tū p̄pat sãguineꝫ vt fiat p s m̄broꝝ alioꝝ p assilatōeꝫ effic̄ iuuamētū ❡ Queriť vtꝝ p̄dc̄a mēbroꝝ diuisio sit ꝯueniēť assigta. vť ꝙ nō. p̄o q2 nullū ē mēbrū faciēs opatiōeꝫ tm̄: cū oē mēbꝝ hēat. 4. v̇tutes mīstrãtes. s. attractiuã retētiuã digestiuã ⁊ expꝉsiuã q̄ v̇tuti nutritiue iuuamētū p̄stãt. Itē si eēt aliqꝺ mēbꝝ faciēs opationē tm̄ id maxīe videreť eē cor cū ꝺ ipo bis exēplificet p̄n. i lr̄a. Sꝫ ꝯtrīū appet prio. q2 sic ep p̄pat alijs mēbris sanguineꝫ venalē: sic cor artialē. Scd̄o q2 cor p̄pat spūs vitales cerebro q̄ i cerebro digesti vlteri' ⁊ purificati ac tēpati fiūt aïales. Iuxta illud prin. ca. q̄rto doctrine sexte istius fen. Et h̄ q̄dē spūs. s. vitalꝭ cū ſm ꝯplexionē ꝓuenit quam dꝫ habere ad hanc recipiendã virtutē. scilicet vitaleꝫ preparatur

deinde oīa ꝑparat mēbra. ad recipiendū oēs alias aīales virtutes ⁊ reliquas. Tertio cor ꝑparat nutrimētū pulmoni ꝑ dextrū eiꝰ ventriculū. iuxta illō gal. cap. 8. libri sexti de vtilitate pticulaꝝ. Retributionē ei quādam eā q̄ ex sanguine nutritionem videt᷑ pulmoni ꝑbere cor. ⁊ hoc excābium offerre ei ꝑ spū. id ē aere quē ab illo recipit. Cōfirmat᷑: q2 dext᷑ ventriculus cordis creatus ē pp pulmonem. s. vt sibi ꝑparet sanguinē ꝑ sui nutritione. iux᷑ illud gal. cap. septimo dicti sexti de vtilitate. Dexter enī vētriculus gratia pulmonis factꝰ est ⁊ huiꝰ rei signū est ꝙ nullū aīal pulmone carēs hꝫ dextrū cordis vētriculū. vt ibidē dicit gal. Quarto cor ꝑparat epati spm̄ ⁊ testicul᷑ quibꝰ iuuant᷑ in suis ꝓprijs operibꝰ

Et etiā denuo dicemus ꝙ mēbrorum alia sunt que generātur ex spermate que sunt filium partiū mēbra preter carnē: ⁊ adipē: ⁊ alia sunt q̄ ex sanguine generant᷑ sicut adeps ⁊ caro. qđ enī est preter hec duo ex duobꝰ generatur spermatibus masculorū scilicꝫ spermate ⁊ spermate mulieꝝ.

Tertio ꝑncipal᷑. nullū ē mēbrū faciens iuuamētū tm̄. Nā in quolibꝫ mēbro ꝯsil᷑ est opatio nutritionis q̄ necc̄ia est ad esse illiꝰ mēbri. et ē operatio finalis ⁊ ꝑncipalis naturaliū virtutū cui alie seruiūt. Et in quolibet mēbro organico est aliq̄ ps cui ꝑncipalit᷑ attribuit᷑ opatio membri illius. Iuxta illud gal. ꝑmo morbi. Dico ergo me mōstrasse i alio libro ꝙ oīa mēbra ꝯposita quādā hn̄t ptē ꝑ quā efficit᷑ actio. Alie vero sūt vt adiutoriū ei inferāt. Quarto p᷑a sunt mēbra q̄ nec faciūt operationē nec iuuamētū vtēdo noībus opatōis ⁊ iuuamēt᷑. Iuxta modos q̄s hic tangit ꝑn. Puta mēbra oīa non tribuētia neqꝫ recipiētia cuiusmōi sunt ossa cartilagines. ligamēta. pinguedo. caro. hec enī mēbra nō faciunt operationē cū ipoꝝ actus nō sint necessarij. nec ad vitā indiuidui: nec ad ꝑmanētiā spēi: nec faciūt iuuamētum cū nō ꝑꝑent aliq̄d ad recipiendū operationē alteriꝰ mēbri. nulli enī alteri mēbro ministrāt q̄cq̄. Oppositū auctōibus gal. et ꝑn. ondit᷑. Et nisi eēt auctoritas tā soleniū testiū: dicerē hāc diuisionē repugnare sentētijs medicoꝝ vl᷑ hic icepte describi ꝑ prin. operationē ⁊ iuuamētū pp rōnes adductas an̄ oppositum. Sꝫ ꝓ solutione dubij ⁊ dictaꝝ rōnū. Attēde prio ꝙ nomē opationis cōit᷑ dictū est supꝰ ad actionē ⁊ passionē sicut motus. Nā ⁊ dr̄ de actiua operatione qualis ē volūtariꝰ musculoꝝ motꝰ. ⁊ de opatiōe passiua q̄les sunt sensatiōes organoꝝ sensuū. Attēde secūdo ꝙ drīa iter opationē ⁊ iuuamētū seu actū mēbri ⁊ vtilitatē vtēdo ꝓpe his termis est ꝙ actus ē motus quidā effectiuꝰ. sed vtilitas ē bona oportunitas vl᷑ ꝯmoditas. iuxta illud gal. xvij. de vtilitate particularū cap. ꝑmo. Actꝰ quidē igit᷑ ꝑticule differt ab vtilitate eiꝰ. sicut antea dcm̄ ē eo ꝙ actꝰ motus quidē ē effectiuꝰ. Utilitas aūt idē ei que a multis vocat᷑ bōa oportunitas vl᷑ cōmoditas. Attēde tertio ꝙ nomē opationis in hac diuisione restringit᷑ ad solas opatiōes mēbrorum necessarias ad vitā indiuidui vel ꝑmanentiā spēi tal᷑ ꝑfectas seu cōpletas ꝙ nō ordinātur seu ꝑdisponūt ad aliā opationē vlteriorē sui gn̄is in alio mēbro. Exempli gratia. gn̄atio spūs vitalis in corde ⁊ aīalis in cerebro ⁊ naturalis i epate ⁊ genitiui in testiculis sūt opatiōes hoc mō dicte: q2 sūt necc̄rie ad esse indiuidui vel ꝑmanētiā spēi ⁊ nō ordiant᷑ i aliā opationē vlteriorē sui gn̄is. Sed gn̄atio sanguis i epate fm̄ ꝙ ē ꝑparatio q̄dā alimēti ad recipiendū vltimā digestionē i mēbris nō est opatio ꝓpterea ꝙ ordinat᷑ in aliā opationē eiusdēꝫ gn̄is in alijs membris. Sed gn̄atio sanguis in epate fm̄ ꝙ ē adeo ꝑfecta ꝙ sanguis i eo genitꝰ ē bonꝰ ⁊ sufficiēs nutrire epar est opatio pn̄tis ꝓpositi: q2 est necc̄ria ad esse iduidui ⁊ adeo ꝑfecta ꝙ nō ordinat᷑ i aliā opationē alteriꝰ mēbri: lꝫ ordinet᷑ i aliā opationē eiusdem mēbri q̄ est assimilatio sanguis ad epar. Attēde q̄rto ꝙ ad verificationē ꝑdicte diuisiōis opꝫ itelligi ꝑ iuuamētū ꝑparationē alicuius in qđ aliud mēbrū pꝰ ipm̄ opaturū est: et obsequiū aliđ quodcūqꝫ seruitutis siue deferēdo siue tegendo siue sustentādo siue alit᷑ obsequēdo. Alit᷑ enī membra nō suscipiūt nec tribuūt non caderent sb̄ dcā diuisione. Uel opꝫ dicē ꝙ membroꝝ diuisio ꝑdcā itelligit᷑ de mēbris inuicē cōfederatis in dādo aut recipiendo. Attēde q̄nto ꝙ nō est idēꝫ mēbrū facere opationēꝫ tm̄ ⁊ membrū eē tribuens ⁊ nō recipiens. Gal. enī ꝯcedit primū ⁊ negat secūdū. Nā membrū facere opationēꝫ tm̄ est habere actꝰ ita dignos ꝙ nullis alijs subseruiāt. sed tribuere ⁊ nō recipe ꝑsuppōit in se habere oēm virtutēꝫ ꝑmordialit᷑ ⁊ regaliter. His ꝑmissis ponit᷑ cōcl᷑o rn̄siua ad q̄situ ꝙ dicta mēbroꝝ diuisio est bn̄ assig̃ta vtendo noībus opatiōis ⁊ iuuamenti ꝓnon mō tacto in ꝑmo ⁊ secūdo: sꝫ i t᷑tio ⁊ q̄rto notabilibus. Nā oē membrū vel est ita dignū vt nulli seruiat sicut cor. ⁊ tale facit operationēꝫ tm̄: vel est solū seruiens. ita vt nullū habeat ꝑncipatū nec faciat opationēꝫ necc̄riā ad vitā indiuidui: vl᷑ ad ꝑmanentiam spēi: ⁊ est membꝝ faciens iuuamentū tm̄: vel est pti ꝑncipās pti seruiens. ⁊ est membꝝ faciens opationē ⁊ iuuamentū. Ad primum obiectū dic ꝙ lꝫ oē membrū habeat q̄ttuor virtutes ministrātes nō tn̄ ꝑ ille ꝑparatorie subministrant opatiōi alteriꝰ membri. iđ nō dicunt᷑ ꝓpe facere iuuamentū. Ad secūdū cōcede ꝙ cor facit opationēꝫ tantū. Ad ꝑmā instātiā ꝯ illđ dic ꝙ sanguis arterialis nō procedit a corde i membra vt mat᷑r ꝑpatꝰ eē vl᷑ fieri mā membrorū. illud enī nō a corde sꝫ ab epate acq̄siuit. Sed vt actuatꝰ q̄dā formali v̄tute q̄ venalem sanguiēꝫ et mēbrū i q̄ est actuat ⁊ ꝑficit. Ad secūdaꝫ dic ꝙ cor non ꝑpat seruitorie spūs cerebro: sed dn̄ant᷑ et iperiose sibi mittit illos vt per eos det ei vitā. Eodē mō dic ad q̄rtā instātiā. ⁊ ad tertiā dic sicut ad ꝑmā. Ad tertiū ꝑncipale dic ꝙ ꝓcedit đ opatiōe accepta mō tacto i ꝑmo notabili. Et cōcl᷑o itelligit᷑ de opatiōe descripta in tertio notabili. Ad quartū dic ꝙ soluit᷑ ex q̄rto notabili.

Et etiā denuo dicemꝰ. In hac q̄nta pte principali q̄ est đ diuisione mēbrorū penes māz ex q̄ fiūt. Prio ponit ꝑn. ipam diuisionēꝫ. scđo ostendit q̄lit᷑ spmata masculinū ⁊ feminū se hn̄t in gn̄atiōe mēbrorum fm̄ sniam phoꝝ ibi. sed fm̄ fmonē. Tertio quō se hēant fm̄ sniam gal. ibi. hoc aūt verbū. Quarto q̄đ fit đ sanguie retēto i matrice tpe impꝑgnatōis ibi. postea sanguis. Quīto māꝫ carnis ⁊ adipis ibi. ⁊ caro quidē. Sexto quō se hn̄t mēbra spmatica ⁊ alia ad cōsolidari ⁊ restaurari ibi. membra aūt q̄ ex spmate. In prima parte dicit. ⁊ etiā denuo. i. ꝯn̄ter vl᷑ de nouo. i. post ꝑdicta dicemꝰ ꝙ mēbrorū q̄dā generant᷑ ex spmate vt oīa mēbra cōsil᷑ia: exceptis carne ⁊ adipe. Alia generant᷑ ex sanguie. vt caro ⁊ adeps. Oē enī membrū pret᷑ carnē ⁊ adipem gn̄at᷑. ex duobꝰ spermatibꝰ masculino. s. ⁊ feminino. Querit᷑ vtm̄ membra aliq̄ gn̄ant᷑ ex spmate. Arguit᷑ ꝙ nō. Ex eisđ sūt ⁊ nutriūtur membra: q2 nutritio ē q̄daꝫ pticularis gn̄atio. sed membra oīa nutriūtur ex sanguie. g̊ oīa sūt ex sāguie. Cōfirmat᷑ ꝑ gal. secūdo đ elemētis ca. vlt. dicētē Hypo. aūt ptrāsiuit eos i subtilitate ꝯsideratōis i cursu naturali. ⁊ dixit ꝙ gn̄atio ⁊ augmētū ⁊ nutrimētū fiūt in corpibꝰ nr̄is ex humoribus q̄ttuor. Scđo efficiēs cā ⁊ mālis respectu eiusđ nunq̄ coicidunt: q2 tūc idē eēt respectu eiusdē agens ⁊ passū: ꝑfectū ⁊ iꝑfectum: actu ⁊ potenᵃ. sꝫ spma est cā efficiēs mēbroꝝ oīm hn̄s in se virtutes. ad id ydoneas. s. inmutatiuā ⁊ iformatiuā. Tertio moles spmatis nō ascēdit ad q̄ntitatē vniꝰ parui ossis: quō g̊ ossa oīa et cartilagines ⁊ ligamēta generarentur ex spmate. Dicet forte aliq̄s ꝙ dilatat᷑. Sꝫ ꝯtriū vr̄ q2 cū spma sit rarū aereū ⁊ aqueū nō pōt fieri os nisi cōdēset᷑. ⁊ ispisset᷑ ⁊ sic minuet᷑ moles eiꝰ. Quarto sanguis sufficit vt ex eo generent᷑ membra principalia. s. cor et epar. Nā sūt carniformia. ⁊ dicit gal. ꝑmo de spermate cap. vij. ꝙ natura ex sanguine calidiori ⁊ spū creat cor: ⁊ ex sanguine grosso epar. g̊ a fortiori sufficit generare alia membra vilia. Abusus enī esset ꝙ vilia fierent ex digniori mā q̄ nobilia. Cōfirmat᷑ ꝑ gal. secūdo de elemētis dicētē. Ex eis aūt q̄ apđ oēs hoīes sūt manifesta: est ꝙ oīa membra aīaliū sanguinē hn̄tium nō fiunt nisi sanguine cōcurrente ad matricē ex matre. Quīto videmꝰ i ouo cū ex eo pullus format᷑ germē eijcit᷑ nec intrat pulli cōpositionē ē tn̄ vt spma germē. Oppositū dicit h̄ ꝑn. Pro decisiōe huiꝰ dubij attende primo ꝙ membra generari ex spermate potest intelligi dupliciciter. Uno modo tanq̄ ex materia. Alio modo tanq̄ ab efficiente causa. Iuxta illđ Aristo. xv. animalium. Et manifestuꝫ est ꝙ sperma est vnius istorum duorū modorū. q2 illud quod est ex eo non est nisi sicut ex materia aut sicut ex motore. Attende secundo ꝙ aristo. opinio fuit membra generari ex spermate. non sicut ex materia sed sicut ex pricipio efficiēte. Dicit enim. xv. animalium tractatu ꝑmo. capi. ꝑmo. generatio aīalium. habet principium scilicet marē ⁊ feminam. ex mare vero est principium motꝰ femina autem est sicut materia. Et tractatu secūdo capi. q̄nto dicti libri ait. et manifestū est ꝙ mas est operans ⁊ femina patiens sicut est scamnum ex carpentario ⁊ ligno. Deinde subdit. manifestū est ergo ꝙ nō necessario dꝫ exire sperma ex toto viro: nec si exiret erit sicut pars generati sed erit sicut motor ⁊ forma. ⁊ sicut sanitas que accidit infirmo ex scientia medicinali. Et rursus eodem capi. multis interpositis ait. ⁊ in maribus qui spermatisāt non dicitur ꝙ illud sperma sit concepti pars sicut non dicitur ꝙ carpentarius sit pars materie ligni. Sed quereret aliquis ex quo sperma viri nō intrat substantiam fetus et membrorum eius. sed est sicut artifex quid deuenit tandem vel ad quid conuertit᷑ eiꝰ substantia vtrū scꝫ maneat itra matricē vl᷑ expellat᷑. Ad

ſed reſponderunt q̄dam q̄ ſe noïant ariſtotelicos ⁊ peripateticos.
ꝙ ſperma maſculi īmiſſum in matricē mulieris dat mēſtruo ꝓn-
cipiū motus poſtea expellit̄ nulla ꝑs fiens ſubſtātie corꝑis cōce-
ptorū quos dicit gal.ꝑmo de ſꝑmate.c.2.ignoraſſe ariſt.mentē et
fuiſſe deceptos:ita ſcribēs.Decepti aūt fuerūt ex ꝑmo lib.de ge-
neratione aīaliū quē vt mihi videt̄ nō bene relegerūt vnꝗ̄.Scri-
pta enī ſunt in ipō hec.Sicut enī diximꝰ gn̄ationis ꝓncipia pōet
vtiqꝫ marē ⁊ femellam.Marem q̄dē ſeu motꝰ ⁊ gn̄ationis ꝓncipi
um hn̄s.femellam vō ſeu materie.hec q̄dem ſunt non multū poſt
principiū libri.inferius vō adhuc ⁊ iſta ſcribit. Sed accidit ſicut
rōnabile eſt vt maſculus ꝓbeat ſpēm ⁊ ꝓncipiū motꝰ.femella ve-
ro corpus ⁊ mām ſicut in lactis coagulatiōe corpus q̄dē ē lac:for
mans aūt coagulū ꝓncipiū hēns ⁊ cōſtare faciens.Ex his ꝓmoti
dicūt q̄dam motꝰ ꝓbere ſperma:⁊ iterū excerni.i.expelli.Et cōtra
hos iuchit gal.cap.ꝑmo de ſpermate triplici via.Primo via expi
entie in brutis.Scdō via teſtimonij mulierū diſcretarum in hoc
expertarū.Tertio via teſtimonij medicorū.Et dicit . Triplicē aūt lꝫ
ꝯſiderationē facere.Euidētiſſimā q̄dē eā quā ⁊ ego mltotiēs feci
equos ⁊ boues ⁊ canes ⁊ aſinos ⁊ capras ⁊ oues obſeruās ſi deti
nent ſꝑma in coitu vel excernūt ſemꝑ.Con eſtim igit̄ mihi a ꝓnci
pio a peritis circa talia dcm̄ ē obſuatū fuiſſe tūc retineri ſperma
in femis aīalibꝰ.cū impꝑgnari debēt.Sꝫ lꝫ increper ab aliquo cō-
fiteri tn̄ volo ꝙ in tota vita mea paſſus fui.nulli enī narrantium
q̄d credidi ꝗ̄uis fuiſſet expertꝰ:ſed ad expientiā ipēmet veniebaꝫ
nec in hoc igit̄ ꝗ̄ dicebāt fieri mltotiēs ⁊ q̄ narrabāt debebā ſolū
credere:⁊ ſi ꝗ̄maxie cōcordantes ipōs viderē.Sꝫ cōſueta vtens i-
credulitate duplicē feci iueſtigatiōem vnā q̄dem in aīalibꝰ excer-
nentibꝰ ſꝑma.aliam aūt in eis q̄ retinuerūt.Nulla aūt excernēti
um illud cōceperūt ſed illa q̄ retinuerūt.Secūda vō via ad mulie
res ire ꝓpoſui interrogaturꝰ eas q̄cūqꝫ videbant̄ aſſeq̄ . Silr enī
apparet i eis fieri ſicut i irrōnabilibꝰ aīalibꝰ. plus igr̄ ꝗ̄ ſperabaꝫ
inueni.Motū enī quedaꝫ dixerūt ſentire in matrice velut tractū
⁊ paulatim ꝯuenientia i ſemetipa ꝯcipiunt ſꝑmata et mihi videt̄
ꝙ ab hoc ipō dictio cōcipere.ſ. ſemē ꝯcipe impoſita ē a mulieribꝰ
Tertia igitur via adhuc pertranſiens iuſtū exiſtimaui oēs libros
medicoꝝ legere q̄ talia ſcripſerūt ⁊ iueni illos dicētes intꝰmanere
ſperma viri ſi dꝫ impꝑgnari mulier:hec gal.Aliter autem dicta ari
ſto.interpretatus eſt gal.Ait enī ca.3.ꝑmi de ſpermate ariſto. in-
tēdiſſe ꝙ ſꝑma viri in mr̄ice receptū reſoluit̄ ⁊ ſpūat̄.i.in vētoſitatē
cōuertitur.Et eſt verborū ſeries gal.talis.Relinq̄ntes igitur eos
qui vſqꝫ ad nomē ſunt ariſto.opere intātū deficiunt vt nec q̄ in ꝑ-
mo aut ſcdō de gn̄atione aīalium ſcripta ſunt ſciant.Rurſum ad
ipm̄ eamus ariſto.reſolui ⁊ ſpirituari dicentē ſperma i matricibꝰ
Et hāc ſn̄iam traxit gal.ex his ſcriptis ariſto.16.aīalium.c.q̄rto.
Corpus vō ſpermatis cū quo exit ſpūs qui ē vtus ꝓncipij aīe eſt.
ſeꝑatum a corꝑe ⁊ eſt res diuina:⁊ talis dicit̄ intellectꝰ:⁊ iſte ſpūs
non ſeparatur a ſꝑmate ⁊ ipē diſſoluitur ⁊ impletur vēto:qm̄ ſub
ſtantia eiꝰ eſt humida ⁊ aquoſa.Sed hāc ſn̄iam reprehendit gal.
dicto tertio primi de ſpermate.Primo qꝛ ſi ſperma viri receptuꝫ
in matrice reſoluetur ⁊ in ſpm̄ ſeu ventū cōuerteret̄ matrix in ꝓn-
cipio cōceptionis deberet intumeſcere cū humiditas in vētuꝫ cō-
uerſa neceſſario dilatet̄ ⁊ multo maiorē locum occupet contrariū
tamē fit.cōtrahit̄ enim tūc matrix vndiqꝫ circa ſperma. Scdō ali
qua ventoſitas tūc deberet erūpere per collum matricis ſicut ven
tus exiſtēs in ſtomacho cū ructu per os erumpit ⁊ exiſtēs in inte-
ſtinis per anū cum peditis.Tertio tūc matrix deberet dolere ten-
ſa ſed nullū horū apparet.Auicēna vō.16.libro ſuo de aīalibꝰ alit̄
ꝗ̄ gal.interpretat̄ dicta ſcripta ariſto.dicēs.Et in ſꝑmate ē ſubſtā
tia ꝑma potēs recipe hanc vtutem.ſ.q̄ dat vitam ⁊ eſt ſpūs ꝑmus
deferēs hunc calorem ⁊ ipē ē cā oium ꝑtiuꝫ ſꝑmatis qn̄ facit ſper
ma ꝑmo ⁊ decoquit ipm̄.Et eſt virtꝰ iſta abſtracta a corꝑe licꝫ ſm̄
totū nō recedat ab ipō:qm̄ ſi ſm̄ oēm receſſum recederet in infini
tū diſtraheret̄:⁊ iſta vtus eſt corpꝰ diuinū.Et ſua ꝓportio ad ſper
ma eſt q̄ intellectus ad alias vtutes aīe:⁊ tūc intellectus eſt meli-
or vtus rerū que nō ſunt corꝑa:⁊ ſic ſpūs eſt melior oī ſubſtantia
corporali.Et iſta ſbſtātia nō recedit a ſpermate ꝗ̄diu durat ſper
ma in matrice ſanū.Sed iſte ſpūs mutat ſperma viri in ſui ſbſtā
tiam ⁊ ſubtiliat ipm̄ quouſqꝫ alteret̄ in ſpm̄ ⁊ implet̄ coopertura
gutte vētoſitate ſpūali nō ventoſitate inflatiua ſicut dixit medi-
cus.Et iſte ventus erit ſpūs q̄ tranſit et facit mēbra cū virtutibꝰ
q̄ ſunt i eis ⁊ cōplet illa ſicut facit coagulū in lacte:⁊ opat̄ in ꝑtibꝰ
q̄ ſt̄ i illo ⁊ ꝓfūdat̄ i ꝑtibꝰ lact̄ nō exn̄s ꝑs caſei ⁊ caſeꝰ fit ꝑ illud.Et
ſic iſtō ſꝑma nō ē ꝑs mēbroꝝ ſꝫ ē ꝓnm̄ ſpūs trāſeūt ad mēbra ⁊ ope

ratur illa.Et non putes ꝙ dixit ariſto.ꝙ ſperma diſſoluit̄ ⁊ perit ⁊ mi-
tet̄ q̄ſi ad nihilū:imo rō eius eſt vt innui tibi:hec Auic.In q̄bus auicē.
innuit ꝑmo ꝙ gal.male intellexit ariſto.Secūdo ꝙ ſperma viri nō itrat
ſubſtātiam fetꝰ:nec mēbroꝝ eius ſicut coagulū nō intrat ſubſtantiā ca-
ſei:cuius cōtrariū hic aſſerit:⁊ ſic videt̄ ſibiipi cōtrarꝰ niſi eēt ꝙ ibi loq̄
tur vt phus ⁊ imitator ariſto.hic cōdeſcēdens aliqualiter vel appropin
quans ad opinionem medicorum.Auer.autem ſecūdo colliget capitu
lo de iuuamento teſticulorum ſequēs ariſto.ait. Et appet manifeſte ꝙ
ſperma viri tenet locum agentis : ⁊ ſperma viri ſtat loco forme ⁊ ſan-
guis menſtruꝰ ſtat loco materie.¶ His ꝑmiſſis ponit̄ hec ꝯcluſio iuxta
mentē gal.⁊ medicoꝝ.Omnia mēbra ſimplicia ꝑter carnē ⁊ adipeꝫ ge-
nerant̄ ex ſꝑmate nō ſolū ſe hn̄te vt effectiuū ꝓncipiū:ſꝫ etiā vt mā.Pro
bat̄ ꝑmo.qꝛ ſunt inſanguinea ſeu exanguia alba ⁊ multa ex eis ſunt ca-
uernoſa ſicut vene ⁊ arterie ⁊ nerui aliq̄.horū aūt cōueniens mā non eſt
ſanguis ſed ſperma.Iuxta illud gal.ca.5.ꝑmi de ſpermate. Hec igitur
vtrum ex ſpermate tibi videt̄ ꝙ plaſmet nā.Sed qm̄ non ex ipō ſangui
ne ſicut carnes manifeſtū eſt.Non enī ē albꝰ neqꝫ viſcoſus:neqꝫ ita groſ
ſus ſanguis humor vt cū tendit̄ ⁊ cauernat̄ poſſit cōtinuꝰ ſibi manere.
ſperma vō videt̄ ad hec aptiſſima mā. Si naqꝫ natura vult inſangui-
neā eſſe dictoꝝ mēbroꝝ ſbam hꝫ talem mām.ſ.ſperma:ſi vō groſſam:⁊ h̄
magis exiſtit ꝗ̄ ſanguis.ſi vō tendi ⁊ cauernari vſqꝫ plurimū protenſaꝫ
abſqꝫ ꝙ ſcindatur q̄d ad hoc aptius viſcoſo ſꝑmate iueniet. Scdō niſi
ſperma maſculi intraret ſubſtātiā fetus ⁊ fierēt ex eo mēbra ſibi ꝓpor
tionata:ſed eſſet ſolum ſicut artifex ſequeret̄ ꝙ calculoſus nō gn̄aret cal
culoſū:neqꝫ podagricus podagricuꝫ:neqꝫ ſtrumoſus ſtrumoſum: neqꝫ
mancus mancū :ſicut artifex deformis:vel monſtruoſus nō facit imagi
nem deformē:vel monſtruoſam. Iſta enim nō contingunt niſi qꝛ ſemē
patris infectum manet infectum in ſubſtātia filij. Tertio. nulla mem
bra ꝑter carnem ⁊ adipē notabilis magnitudinis deꝑdita poſt etatem
eremēti pn̄t reſtaurari.ergo fiunt ex mā alia ꝗ̄ ex ſanguie puta ex ſper-
mate:quo tunc carēt mēbra.nō enī potes dicere ꝙ deficit virtus regene
ratiua cum caro ꝑdita tunc valeat reſtaurari:opꝫ ergo dicere ꝙ deficit
materia.¶ Ad ꝑmum obiectū ante oppoſitū cōcede ꝙ oīa membra fi-
unt ex ſanguine mixto alijs hūoribꝰ:imo etiā ſperma fit ex ſanguie.Sꝫ
ſꝑmatica fiūt ex eo tanꝗ̄ ex materia ſmota.carniformia vō ⁊ adipina fi
unt ex ſanguine velut ex materia ſibi ꝓpinq̄. Ad ſcōm dic ꝙ nihil ꝓhi
bet idem eſſe cām mālem ⁊ cām efficientē eiuſdem effectus ſm̄ diuerſas
ipſius partes:vt ſperma viri ſm̄ ꝑtes ipſius ſpūales in q̄bus abundat
eſt cauſa efficiēs fetus hn̄s in ſe vtutes imutatiuā ⁊ informatiuaꝫ:⁊ ſm̄
ꝑtes eius groſſas viſcoſas tenaces eſt apta materia membrorū ſperma
ticorū. Ad tertium dic ꝙ ſperma viri in matrice receptū auget ſeipūm
attrahens ſibi ⁊ cōuertēs in ſe ꝑtes ſanguinis magis ei propinquas.
Ad q̄rtū cōcede ꝙ cor ⁊ epar ſm̄ plurimuꝫ ſui generantur ex ſanguine:
quia ſunt carniformia.initium tamen ſue formationis eſt ex ampullis
ſpermaticis.Nec ob hoc ſequit̄ q̄n alia membra minus eis digna fiāt
ex ſpermate:quia dignitas membroruꝫ ex parte virtutum attēditur nō
ex parte materie.Nec natura reſpicit in membris creandis ad dignita
tem materie ſed ad aptitudinem eius vt recipiat complexionem ⁊ com
poſitionem debitas membris pro ſuis operationibus cōueniēter exer-
cendis. Ad q̄ntum dic ꝙ in auibꝰ materia femine eſt magis digeſta
Cuius rei ſignū eſt ꝙ femelle interdū ouificant ſine maſculis:⁊ ſic fiūt
in gallinis oua venti. Pauca ergo impreſſio a ſpermate maſculi ſuffi-
cit ad id vt oua femelle ſint apta pullificatiōi.In homine vō ſecus eſt.
Vel dic ꝙ nō totum germē ſed pars ineptior a pullis eijcitur. ¶ Que
ritur ſecūdo vtrū mulier emittat ſꝑma faciens ad generationeꝫ.Argui
tur ꝑmo ꝙ non emittit ſperma quia ſperma eſt ſuꝑfluitas digeſta groſ
ſa viſcoſa alba calida:mulier aūt eſt frigida male digeſtionis abundās
in ſuperfluitatibus aquoſis indigeſtis. Secundo ſi mulier haberet
ſperma:vel eſſet ſimile ſpermati viri:vel contrarium .ſi ſimile ſuperflue
ret ſi cōtrarium impediret ſperma viri. Deinde arguit̄ ꝙ non facit ad
generationem.Sanguis menſtruus eſt materia ſufficiens ad genera-
tionem cum ex eo per diuturnam digeſtiōem poſſint fieri omnia mem-
bra:ſicut omnia membra nutriunt̄ ⁊ ſꝑma viri eſt ſufficiēs ꝓncim̄ actiuū
ad formandū omnia membra.Scdō.mlier poteſt concipere abſqꝫ hoc
ꝙ ſpermatiſet vt de ſe retulerūt ꝗ̄plures mulieres diſcrete.¶ Oppo-
ſitum dicit hic ꝓnceps ⁊ gal.2.de ſpermate.⁊.14.de vtilitate particula
rum.¶ Attende ꝙ Ariſto.in hoc ꝓblemate videt̄ ſibijpſi contrarius
Dicit enim.15.animaliū.c.ꝑmo.Et accidit ꝙ ſit ꝓncipium ex mare ⁊ fe
mina:quoniā ſperma exit de ambobus ⁊ ex mittiōe vtriuſqꝫ ſpermatis
erit creatura ⁊ creatio embrionis.Et oppoſitū huius affirmat tractatꝰ
ſecūdo dicti.15. cap.quarto dicēs.Quod vero putant quidam homies
ꝙ femine cōueniāt generatiōi ꝓpter ſperma qd̄ eijciūt apud coitū ꝓpt̄
delectationē eſt falſum.Sꝫ verū ē ꝙ exit q̄ddā humidū : ſed nō ē ſꝑma

ticum: imo est appropriatum loco .s. matrici ⁊ accidit quibusdam mulieri
bus ⁊ quibusdā nō: ⁊ non accidit nisi albis mulierib⁹ in maiori pte: ⁊ illis
que pariunt feminas: nō aūt nigris ⁊ parientib⁹ mares. Et paulo post ī
eodē .c. dicit. Mulier aūt assimilat̄ puero q̄ nō puenit ad h̄ vt sit vir: ⁊ ē
sicut vir nō gn̄ans. Et hoc accidit ei ꝓpt̄ debilitatē caloris: ⁊ qm̄ nō po
test digerere spma ex vltimo cibo .s. ex sanguine. Et iterū in eodē .c. dicit
Et significatio ꝙ femina nō spermatizat ꝓpt̄ delectatiōem q̄ accidit ei
ī coitu ē cōtact⁹ sm modū q̄ accidit viro ⁊ nō exit hūiditas inde. Et ꝓpt̄
hoc nō accidit hūiditas istius exitus oīb⁹ mulieribus: sed sanguineis
tm̄. Et rursus postea dicit eo .c. Et manifestū est ex rōnibus q̄s diximus
ꝙ femina nō ꝯuenit gn̄ationi ꝓpt̄ sperma qd̄ exit ab ea: sed ꝓpter san-
guinem mēstruū. Ex his cōiecturo imo ꝯcludo aristo. sensisse ꝙ mulier
nō h̄z sperma ꝓprie dcm̄ ⁊ ꝙ humiditas quā in coitu emittit ē inutilis
embrioni vel fetui formādo. Et credo textū ipius allegatū ex pmo ca.
15. ꝯrium inuenitꝫ fuisse corruptū vel a scriptore vel a trāslatore. Nō
enī est existimādū ꝙ tant⁹ vir in passib⁹ ita ꝓpinq̄s sibiipsi ꝯtradicat.
¶ Attēde secūdo ꝙ auer. idem sentit in hac mā quod arist. s. ꝙ sperma
mulieris nō est ꝓprie spma sed hūiditas aquosa: ⁊ ꝙ nō ingredit̄ s̄bam
fetus. Et hoc ꝓbare nitit̄ rōnib⁹ plurimis. Prima ē ꝙ spma mulieris
ꝓ certo est supfluitas aquosa indigesta. Impossibile ē ergo ꝙ ex eo pos
sint fieri mēbra. Scd̄a est si ex spmate mulieris possent fieri mēbra ꝯue-
nientior tm̄ ē sanguis q̄ ex eo nutriunt̄ membra. Tertia ē: q̄ multe mulie
res impgnant̄ sine hoc ꝙ spmatisent. Quarta ē: q̄ matrix mulierꝫ euo
mit suū spma ⁊ attrahit spma viri. ⁊ has rōnes tangit Auer. 2. colliget
c. de iuuamētis testiculorū sub hac vboꝝ serie. Et postq̄ mulier nō h̄et
aliq̄d de quo possit opinari ꝙ sit mā nisi sperma ⁊ sanguis mēstru⁹. Et
est manifestū ꝙ sperma sit humiditas aquosa sil̄is supfluitati: nec solū
est sil̄e superfluitati: sed pro certo est supfluitas. Impossibile ē ꝙ ex eo
possint fieri mēbra. Nō si possibile esset sufficientior esset sanguis: q̄a
ex eo nutriunt̄ mēbra: q̄ non est dr̄ia inter nutrimēti mām ⁊ materiam
eēntie: nisi q̄ nutrimētū est eēntia in pte ⁊ gn̄atio est esse in toto: ⁊ mate
ria totius ⁊ partis est idē. Et etiā hoc testificat̄ ꝙ sperma mulieris nō
est mā embrionis: q̄ multe mulieres impgnant̄ absq̄ spermatisatiōe si
cut dcm̄ est. Itē vulua mulieris vomit sperma suū ⁊ attrahit sperma vi
ri ad se. Et oēs iste res oñdunt nobis ꝙ sperma mulieris est supfluitas
discurrens ꝓpt̄ delectatiōem sicut discurrit saliua alicui⁹ ex ore fameli-
ci cū videt aliquē comedentē: hec auer. Sz obiiciet aliq̄s. mulier h̄z testi
culos sicut masculus ⁊ testiculi sunt gratia gn̄ationis. Rn̄det auer. c. p
dicto dicēs. Sed testiculi quos dicit gal. feminā h̄re appet ꝙ nō h̄eant
effectum in gn̄atione: q̄ spma muliebre qd̄ gn̄atur in mulieribus in ge
neratione nō h̄z iuuctionē. Et si aliq̄s vellet dicere admirando: ergo fa
cti sunt in vanū. Rn̄debim⁹ ꝙ neq̄ mamille ī hoīb⁹ h̄nt aliquā iuentio
nē in gn̄atione ⁊ h̄nt eas. g̊ debes scire ꝙ aliqd̄ iuuamentū est ī vtrisq̄
Sed q̄ret aliq̄s ab auer. q̄uo sciuit ꝙ mulier impregnat̄ absq̄ hoc ꝙ sp
matiset. Rn̄det ipsemet dicto .c. dicēs. Et postq̄ legi libros aristo. ego q̄
siui a multis mulierib⁹ de hoc. ⁊ rn̄derunt ꝙ pl̄ies impgnate fuerūt abs
q̄ spermatisatiōe etiā si displicuisset eis coit⁹. Et etiā vidi q̄plures ex
istis impgnationib⁹ musculos eē. Et vicina q̄dā mea de cui⁹ sacro ꝯfide
re multū bn̄ poteramus: iurauit in aīa sua ꝙ impgnata fuerat subito ī
balneo lauelli aque calide in q̄ se spmatisauerūt mali hoīes cū balnea-
ti eēnt ī illo balneo. O bone auer. timeo ne te fefellerit vicina tua ⁊ mu
lierum aliaꝝ mendacia sicut multi phōrum leui credulitate decepti ali-
quādo fuerūt. Nosti tuū arist. dicere .15. aīalium ꝙ accidit habētib⁹ vir
gam longā ꝙ sunt minoris gn̄ationis h̄ntib⁹ virgā mediocrē: qm̄ sper
ma nō est cōueniens gn̄ationi: qm̄ est frigidū: ⁊ ꝓpter longitudinē mē-
bri ⁊ eius remotionē a quo exit q̄tomagis sperma diffusum in balneū
⁊ illic moram trahēs est ineptū generationi. Sed te laudo ꝙ p phiam
texeris crimē amice nescius forte doli celati. ¶ His pmissis seq̄tur gal.
snīa in duab⁹ cōclusionib⁹. Pri^a ꝯclusio. mulier emittit spma non extra
sz intra matricē. Hāc ꝯclusionē ponit secūdo de spermate .c. pmo dicens
Adiacent q̄dē q̄dā testiculi matricalib⁹. vnus ex altera pte. alter ex reli
qua similem vasorū circūuolutionē recipientes sicut ⁊ illi q̄ masculorū
non tm̄ ad eundem puenīunt locum: qm̄ neq̄ extra oportebat sicut ma-
sculis: sed ad matrices spermatisare femellam. Et capitulo secūdo libri
eiusdem dicit ꝙ testiculi ꝯnexi in lateralib⁹ partib⁹ matricū vnus qui-
dem hinc. alter vero illinc veniūt ad summā lineā. alteruter effundēs in
terius sperma qd̄ impgnatiōe quidē aceruat̄ sm hanc regionem. Et q̄r
todecimo de vtilitate particulatū ca. 10. dicit. Or enīz oportebat extra
q̄dem masculum ad seipam aūt feminā spermatisare ⁊ ꝓpter hoc ⁊ va-
sa que transumunt a testiculis sperma q̄ q̄dem masculorum ad puden-
dum id est veretrū extendit natura ⁊ anastomauit id est deriuauit ad
porū qui ibi est per quē ⁊ vrina extra ferebat̄. Que vero feminarū ad
ipas matrices implātauit ⁊ ad intrinsecā spaciositatem excernere id est

expellere sperma preparauit. Hec conclusio ꝓbatur. Nam geniti
frequēter matrib⁹ assimilant̄ sicut ⁊ patribus: et hec assimilatio
non pōt attribui menstruo. Primo q̄ est materia indifferens ad
omnē figurā recipiendā sm diuersas impssiones agentis. Secū
do q̄a si similitudo genitorū ad matres esset ex parte materie sci
licet mēstrui semp geniti eēnt similes matrib⁹ sicut si sil̄itudo eēt
ex parte spermatis viri dūtaxat semp essent geniti sil̄es patribus
oportet ergo in pr̄e ⁊ matre eē aliqd̄ effectiuū pncipium qd̄ est cā
similitudinis natorū ad parētes. Et illud est sperma reptum tā
in viris q̄ in mulierib⁹ que simul miscent̄ hora cōceptionis. Et si
virile vicerit erit nat⁹ similis patri. Et si femineū sil̄is matri. Et
hanc rationē tangit ga. c. 3. secūdi de spermate dicens. Cū genita
parentib⁹ assil̄ent̄: eōe h̄nt genitorib⁹ ipsis pncipiū. Geniti enī si-
militudo ad gn̄antes sm pncipiū fit. Deinde vltra hoc erit alia
rō talis: aut ꝓpter spma: aut ꝓpt̄ mēstruū assil̄atione h̄nt genita
sed nō ꝓpt̄ mēstruū ergo ꝓpter spma. Palā aūt est qm̄ si ꝓpt̄ sp-
ma geniti sunt assil̄atiōes necessariū ē feminā spmatizare cū ap-
peant multi infantes simillimi mr̄ib⁹: hec gal. ¶ Attēde tm̄ ꝙ lz
mulier intra mr̄icem emittat spma nō tm̄ ibidē necē̄rio morat̄ nisi
dū mulier cōcipit: imo sepe matrix euomit ipm: ⁊ interdū ī som-
niantibus mulierib⁹ pollutiōes veniūt a q̄bus foris fedant̄. Iux̄
illud gal. 2. de spmate .c. 2. in somniātib⁹ aūt primo q̄dem ad mr̄i-
cem incidit spma. post hoc aūt ad spaciositatē euacuat̄ sicut appa
ruit: ⁊ nūc ī molestata mr̄icalib⁹ egritudinib⁹. ad mr̄icē q̄dē pmo
ex hac aūt eē̄ multū ⁊ grossissimū effundi spma. tpe vo multo vi-
duata tm̄ ⁊ tale aceruauerat. Aliis vo minus ⁊ liq̄dū excidere ap
paret plerūq̄ introrsum ab ipis matricib⁹ vñ mingūt. ¶ Attēde
scd̄o ꝙ sicut in viris repitur spma ⁊ hūiditas salíualis ꝓfluēs ad
virgam añ emissionem spmatis ita in mulierib⁹ inuenit̄ sperma
⁊ humiditas salíualis fluēs ad collū matricis pusq̄ spermatiset
⁊ hanc forte humiditatē crediderūt Aristo. ⁊ Auer. esse spma ta-
le q̄le in mulierib⁹ repcrit̄. Scd̄a conclusio. sperma mulieris ē vti
le ad gn̄ationē. Pri⁹ q̄dem vt cum spermate viri sit mā membroꝝ
spmaticoꝝ. Cui⁹ rei signū est ꝙ mulier podagrica vel calculosa vl̄
monstruosa gn̄at similē ꝓlem. Secūdo ī excitādo ad venereā co
pulationē. Cuius rei signū est ꝙ femine castrate q̄si oblite ⁊ incu
rie veneree copulatiōis nō se subiiciunt amplius marib⁹. Tertio
subungēdo mr̄icē ⁊ coopando ad gn̄ationē pāniculoꝝ tegentiū
fetum in vtero mr̄no quoꝝ. Primus ab eē̄ secūdina vocat̄. Scd̄s
alācoydea tūica. Terti⁹ fetui ꝓxim⁹ anim⁹. Ad hos. n. ꝯstituēdos
⁊ subungendū mr̄icem nō sufficit masculinū sperma cū sit modi-
ce quātitatis nec est aptū menstruū cum nō sit viscosum tenax q̄-
lis esse debet materia dictorū panniculorū. Quarto vt nutriat
virile sperma ⁊ ipm augmētet ad id existens magis idoneū q̄ san
guis menstru⁹ propter maiorē similitudinē ipsius cū spmate vi-
rili. Et harū vtilitatū feminei spmatis meīnit ga. 14. de vtilitate
pticularū .c. 11. dicēs. Igit̄ ⁊ femineū spma cū eo ꝙ ꝯfert in aīalis
gn̄atōe. Est ēt ad h̄ vtile vt ieptū faciat ad venēa feia: ⁊ cū copulat̄
masculo collū mr̄icis apiat ⁊ nutrit̄ masculinū spma sm pncipia
mox a femineo seu ꝓpinquiori natura existēte q̄ sanguis ⁊ omi
eo quod nutrit̄ faciliter a similib⁹ augeri potēte. Fieri aūt ex eo ⁊
alancoydeā tunicā in submemoratiōibus de spermate demōstra
tū est. Easdē vtilitates cōmemorat secūdo de spmate cap. octano
¶ Ad pmū obiectū ante oppositū dic ꝙ in digestione spermatū
inuenit̄ magis ⁊ minus. Nam virile est digesti⁹ grossius ⁊ visco-
sius. femineū vero serosius subtilius ⁊ min⁹ digestum. Ad secū
dum dic ꝙ sperma femineū est partim sil̄e masculino partim con
trarium: sed sicut ex elemētis partim cōtrariis partim similib⁹ inui
cem cōflatur vnū mixtum ⁊ ex humorib⁹ vnū alimentū sic ex sper
matib⁹ mixtis vnum fetus pncipiū. Ad tertiū dic ꝙ neq̄ men-
struū est materia sufficiens ⁊ apta fet⁹ neq̄ sperma viri sufficiens
effectiuū ꝓpter causas dictas. Ad quartū nega si vis assumptū
⁊ dic ꝙ mulieres possunt intra matricē semē emittere ipis nescien-
tibus. ideo nō est standū iudicio earū. Vel dic ꝙ forte pus emise-
runt. Iuxta illud Auicē. 15. animaliū ⁊ fortasse licet mulier nō p-
cipiat emissionē a se in vno tēpore coit⁹ tamen in alio tempore exi
uit vel ante coitum vel per expulsionem nature ⁊ intrauit matri-
cem ⁊ custodiebat̄ a matrice quousq̄ potuit ponere ipm in iuua
mentum. Vel dic ꝙ est possibile sed rarū generationem fieri sine
spermate femīe sub influētia celi vehemēter cōferente ad gn̄atio
nem ⁊ spermate viri plurimo emisso ⁊ mēstruo mulieris vel ipsi⁹
sanguine fortiter aptato ad augēdū sperma viri ⁊ fiendū mā fet⁹:
regul̄r tm̄ ⁊ sm cōem cursum nāe mulier nō ꝯcipit nisi spmatiset.

In secūda parte dicit primo ꝙ ſm sermonez qui de sapientib' verificaꝝ id est apud philosophos verus habeꝝ vel veris rōnibus declaratur quodlibet mēbrū p̄ter carnē et adipē generaꝝ de spermate viri sicut caseus de coagulo et de spermate mulieris sicut caseus de lacte. Scd̄o dicit ꝙ sicut principiū coagulationis actiue est in coagulo d̄ quo fit caseus ita principiū coagulationis forme id est virtutis actiue seu naturalis potentie effectiue est in spermate viri. Et sicut pricipiū coagulationis passiue ē i lacte vnde fit caseus ita pricipiū coagulatiōis forme id ē naturalis potētie ad patiēdū seu virtutis passiue ē in spmate mulieris. Tertio dicit ꝙ sic coagulū ⁊ lac sūt ambo partes sbē casei q̄ fit ex eis. Ita vtrūq3 duoꝝ spermatū ē ps sbe embrionis. ¶ Circa primū. Attēde ꝙ neq3 aristo. qui censeꝝ p̄n. philosophoꝝ neq3 auerroys qui ꝑ antonomasiā comētator eius diciꝝ snīa fuit vł opinio ꝙ membra aliqua vel fetus ipse generenꝝ de spermate mulieris sicut caseus de lacte immo dicūt sanguinē mēstruū esse materiam fetus sicut lac est materia casei et spma mulieris eijci tāq3 inutile ad fet' formationē. Dicit eni ari. 15. aīaliū ca. 4. Manifestū ē ergo ꝙ sperma femine nō est ɔueniēs generationi. Nescio ergo qui fuerunt illi sapiētes apud quos verificaꝝ ꝙ mēbra spermatica generātur de spermate mulieris sicut caseus de lacte ⁊ forte fuerunt aliqui egregij pħi sui tēporis qualis ipse vere fuit. ¶ Circa scd̄m. Attende ꝙ per principiū coagulatōis actiue intelligit formā qua suppositū eius est naturaliter potēs et aptū aliquid coagulare. Et talis forma est in coagulo ⁊ virili spermate. Et per principiū coagulatiōis passiue intelligit formā qua suppositū eius est potēs et aptū coagulari. Et talis est in lacte et femīeo spermate vel sanguine mēstruo. ¶ Circa tertiū. Attēde ꝙ arist. snīa est ꝙ neq3 coagulū est pars casei neq3 sperma viri pars embrionis. Dicit eniz 16. aīalium ca. 5. Corpus aūt nō est nisi ex femina. Et dicit 15. aīaliū tractatu scd̄o ca. q̄rto Et sicut accidit ī lacte coagulato ꝙ corp' casei exit ex lacte et ex coagulo coagulatio ita erit illud quod abscindiꝝ a mare et femina. verūtn̄ snīa p̄n. ꝙ coagulū est pars casei est sensui conformior et verisimilior. Nā in cōstitutiōe casei coagulū immisceꝝ lacti. ⁊ nusq3 apparet postq3 immixtū est ꝙ separaretur immo caseus retinet aliq̄d odoris et saporis ex coagulo presertiz si de eo multū ponaꝝ. In tertia parte dicit p̄mo. ꝙ hoc verbū scz ꝙ principiū coagulationis actiue ē in spermate viri. Et p̄ncipiū coagulatōis passiue in spermate mulieris est cōtrarium seu dissonū nō parū sed multū verbis ga. q2 videtur gal. ꝙ virtus coagulatiua est in vtroq3 spermate. Scd̄o dicit ꝙ ga. nō prohibz seipsum id est nō cauet sibi quin cōfiteaꝝ ꝙ virtus faciēs coagulationē est fortior in masculis et virt' suscipiēdi coagulationē est fortior in femīs. Tertio dicit princeps ꝙ in libris suis de sapiētijs radicalibus scilz in libro de aīalibus inueniꝝ qualiꝝ in hoc dubio seu cōtrouersia sermo verificeꝝ id est qualis sermo verax h̄ndus est vel ga. vel pħōrum. Sūt aūt p̄n. verba. 15. aīaliū cap. vlti. super hac materia talia. Et sperma maris nō habet in se virtutē a qua fit passiuū et sperma mulieris proportionatur ad creaturā sicut cibus q̄ mutaꝝ ita ꝓpique ad cōplexionē ꝙ nō idigeꝝ aliq̄modo alterare illud sed stati dare ei figurā Et istud est qd̄ noiamus mūdum. sed sanguis menstru' est cibus nō mūdus et tūc est manifestum vt sperma mulieris sit bonū ad materiā et nō ad principiū motus et semē in viris operans. quoniam dubiū nō est quin sperma mulieris sit de genere sanguinis mēstrui. Et sanguis mēstruus bonificaꝝ vt sit passiuuz motus. Et propter hoc oua venti et oua piscium compleꝝ cū tāguꝝ a spmate marium. Hec auicēna. ¶ Queriꝝ an vtriq3 spermatū viri scz ⁊ mulieris insit virtus coagulatiua et virtus coagulationē suscipiēs. Arguitur ꝙ non. q2

Sz ſm sermonem q̄ de sapientib' verificaꝝ: de spmate masculi generatur sicut caseus generatur de coagulo: ⁊ de spermate mulieris gn̄atur sicut caseus generaꝝ de lacte. Et sicut p̄ncipiū coagulatōis actiue ē i coagulo: ita p̄ncipiū coagulatiōis forme ē i spermate viri. Et sicut principiū coagulatōis passiue ē in lacte ita principiū coagulatōis forme. s. v̄tutis patiētis ē i spmate mulieris Et queādmodū vnūq̄dq3 duorū coaguli vz ⁊ lactis ē ps substātie casei q̄ fit ex eis: ita vnūq̄dq3 duorū spmatū est ps substātie embriōis. Hoc autē verbū nō parū imo multū verbis Ga. ē ɔtrariū. Ei namq3 videꝝ ꝙ vnicuiq3 duoꝝ spmatū iest v̄t' coagulatiua ⁊ v̄t' coagulationē suscipiēs Et p̄ter hoc n̄ se ꝓhibz q̄n dicat ꝙ v̄t' coagulatiua i masculē ē fortior ⁊ v̄t' coagulationē suscipiēs ē fortior i femīs Qualr aūt ſmo i hoc verificeꝝ īueniꝝ ī nr̄is libris q̄ sꝝ d̄ sapiētijs radicalib'

coagulatio est desiccatio quedā q̄rto methauroꝝ sed neutrū sperma est desiccatiuū immo humidū. Iuxta illud ari. 16. aīaliū ca. tertio Spma aūt est cōpositū ex vēto et aqua ventus aūt nō est nisi aer calidus ⁊ propter hoc habet naturā humidā Scd̄o vel spma coagulatur a caliditate vel frigiditate. Nā omne qd̄ coagulaꝝ coagulatur a calido vel frigido. Iuxta illud aristot. quarto methaurorū Corporū eniz queccūq3 coagulanꝝ ⁊ indurant hec quidē a calido patiūtur hoc: hec aūt a frigido. A calido quidē desiccante humidum a frigido autem exprimente. Si a caliditate tunc sperma femininum non coagulat cuz sit frigidū serosuz sicut mulier a quo descenditur. Si a frigiditate tūc sperma virile nō coagulat cū sit calidū. Et si dicas spma femīcū a frigiditate coagulare ⁊ virile a caliditate. tūc se mutuo īpedient et qd̄ vnū faciet aliud destruet q2 q̄ a calido coagulātur a frigido dissoluūꝝ et ecōuerso sicut ait ari. quarto methaurorū. Tertio si ambo spermata coagulent vel coagulāt idē coagulabile. vł masculinū spmatū coagulat vnū coagulabile ⁊ femīeū aliud Si p̄mū femininū sup̄fluit cū masculinū sit multo forti' cor ꝑ se sufficiat. Si sz: genitū ex eis erit velut hermofrodit' scz partim mas ꝑti femīa q2 ꝑtes coagulate a femīco spmate femineis partib' assimilabunꝝ. ⁊ coagulate a virili masculinis. Quarto si spma femininū haberet vim coagulatiuā et vim receptiuā coagulationis sequereꝝ ꝙ mulier sine viro posset cōcipere et generare qd̄ nec naturaliter visū ē vnq3 nec assertū ab autentico. Patet tn̄ ɔn̄a. q2 in muliere sunt omnes cause q̄ req̄runꝝ ad generationē scz efficiēs ⁊ materialis. Quito spma mulicbre ē nutrimētū virilis spmatis Iuxta illud. ga. scd̄o de spmate ca. 8. Nō igiꝝ paruā vtilitatē p̄bet fetui femininū spma etenī sicut cibus q̄daz masculino fit humidi' et frigidi' exn̄s. illo vero ente grossiori ⁊ calidiori sed de rōne nutrimenti ē pati ⁊ coagulari a nutrito nō coagulare. Sexto sperma est omiomerū vt docet sensus ⁊ ga. ac arist. cōfiteꝝ. Nō igitur ei possunt inesse cōtrarie virtutes actiua videlicet ⁊ passiua respectu eiusdē agibilis Septimo sperma viri est grossius et corpulentius muliebri ergo magis coagulationē suscipiēs. Nā aquosa spermata et aquosus sanguis vix coagulanꝝ. Iuxta illud arist. quarto methauroꝝ Languorosi ei sanguines nolūt coagulari velut icor id ē aquositas. Oppositū allegat h̄ p̄n. auctoritate ga. q̄ nō solū spmatib' viri ⁊ mulieris dicit inēē virtutē coagulatiuā. et coagulatōis susceptiuā immo etiā sanguini menstruo. Ait eni ca. 5. scd̄i de spmate Qm̄ quidē ex materia et virtute agēte scilz singulū aīaliū fit: cōis nobis cōfessio ē. qm̄ aūt ⁊ spma ⁊ mēstruū vtraq3 hz pricipia nō tn̄ equaliꝝ valida sed spma quidē effectiuū fortissimū nō materiale. sanguis autē materiale quidē plurimū ībecillissimū autem virtuale nescio qualiter illi ignorauerūt. Cōseq̄nter in codē ca. assignat rōnē dicti sui dicēs Nos aūt nō opz p̄terire memorātes eoꝝ que demōstrauim'. Si eni materiale p̄ncipium ſm ꝙ mōstrabaꝝ aīalis spēs ꝓuenire i mēstruo solū esset simile spē per oīa fieret matri genitū sicut et si solū effectiuū eēt in spmate per oīa assimilareꝝ patri. Sed qm̄ amboꝝ vtrūq3 eorū ꝑcipiat supabūdat aūt in menstruo quidē multitudo materie in spmate aūt virtutis. robur cōuenienter vt puto spēs aīalis ſm matrē apparet magis q3 uis et patris sperma ad materiale principiuz cōferat. Assimilatio vero nō magis q3 ſm masculū. Et vt intelligantur meli' dcā ga. ¶ Attēde ꝙ triplex ē assimilatio gēitoꝝ ad parētes. Una ē i spē spālissima vt icē hoīez equū vł leonē Alia icē hoīez sic figuratū vł sic coloratū vł sic capilatū vł sic carnosū Alia i sexu Pria assimilatio seq̄ꝝ matrē magis ⁊ matiā pħica nō volūtatē agentis particularis vt in artificialibus. Nā sz merita materie forme rerū naturaliū danꝝ a supcris vt aiūt platonici vel educunꝝ de potētia materie vt ꝑipatetici affirmāt Et huius signum est ꝙ si vulpes femina cani masculo misceaꝝ id qd̄ generatur vulpis hz spēm erit tn̄ vulpes caniformis. Si vero econuerso ad canis speciē declinabit erit tn̄ canis vulpiformis. Et si hircus ouem impregnauerit ouis gn̄abiꝝ et si caprā aries generabiꝝ edus. Secūda assimulatio sequiꝝ spma predn̄ans. Tertia ɔplexōez inatā spmatū et sāguinis. Nā ex calidiorib' et sicciorib' masculus et ex minus calidis et

minꝰ siccis femia gňaṫ. Et has assimilatiões tāgit ga. scđo de spmate ca. 10. dicēs. Igiṫ fm priorez quidē librū assimlatiiones apparent duplices filioꝝ ad genitores. Prima quidē que fm totius substātie spēm qñ hō ex homine et equus ex equo fit. Et de hac plus videbaṫ prebere mater. Altera vero que fm eandē spēm differūt vt homis ad hominē ꝛ equi ad equū. In quibꝰ qđ predominaṫ spermatū mōstrabaṫ quidem prebere plus. Alia aūt nūc inuēta ē assimilatio tertia vltra priores q̄ ē vt masculi ad masculū vel femine ad feminā. Sed obijciet aliquis si assimilatio scđa que ē in figura et alijs accidētibꝰ indiuidui seq̇tur spma predñans genitꝰ debebit semꝑ esse similior patri q̄ꝫ matri qꝛ spma viri semꝑ est calidius et agētiꝰ q̄ꝫ spma femine. Dic ꝙ sperma femine iuuaṫ a mēstruo qñqꝫ intantū ꝙ ꝑualet virili. Et hāc rñsionē tāgit ga. scđo de spermate. ca. 5. dicēs. Et nimiruz q̄ꝫtū in robore spmatis semꝑ debebat assimilari patri genitū. Sed femineū spma cōferēs ad robur coassūpsit virtutē q̄ ex mēstruo vsqꝫ ad nonū mēsez perueniētē supplēs id in quo deficiebat fm primū cōuentū. ¶ Pro solutione huius dubij Attende primo ꝙ licet sperma tam virile q̄ꝫ femininū omiomerum seu omogeneū ad sensuz appareat et ab aristotele cōfessuz et a ga. sit esse tale cōponiṫ nihilominꝰ ex partibꝰ terrestribꝰ aqueis et aereis et sanguis similiter. Iuxta illud aristo. quarto methauroꝝ Sanguis aūt et genitura id est sperma cōia terre ꝛ aque et aeris. ¶ Attende scđo ꝙ sperma et sanguis dupliciter coagulāṫ. Vnomodo a virtute aīe ducente ipsos ad formā ꝑfectā alicuius aīalis et ipsoꝝ coagulatio fm hunc modum fit a calore naturali vt ab instrumēto cōmuni aīe educēte ex eis humidum aqueū. Aliomodo coagulāṫ ab extrinseco aliquo eis occurēte ꝛ ꝑ hūc modum coagulationis dicit aristo. quarto methauroꝝ sanguinez et sperma a frigido coagulari. Ait ei ibi Sanguis quidē hñs inas id ē fila magis terre ē ꝓpter qđ frigore coagulaṫ et hūido liq̇scit: nō hñtes aūt ynas aque ꝓpter qđ et nō coagulanṫ genitura aūt id ē sperma coagulaṫ infrigidatione excūte humido cū calido. ¶ Attende tertio ꝙ ab alio habet sperma ꝙ sit coagulatiuū et ab alio ꝙ sit coagulationē suscipiens nā fm partes eiꝰ corpulētas coagulationē suscipit et fit influxibile. Sed fm partes ipsius calidas spirituosas coagulationem efficit sicut coagulū de quo dicit aristo. 16. aīliū ca. vi. ꝙ est lac ī quo ē calor spiritualis et adunat et sustētat lac et silr facit sperma maris mēstruum qm̄ natura lactis et sanguinis mēstrui ē eadez et cū fuerit adunata ꝑs corporalis et sustentata humiditas exibit in circuitu corporis. Et cum fuerit partes terrestres desiccate efficiūṫ tele cōtinētes cōceptū et necessario efficiuntur sicce qñ calefiūt deide infrigidanṫ vltimo. ¶ Attēde quarto ꝙ arist. et auerroys snia suꝑ h̄ ꝓbleumate est sperma mulieris nō habere virtutē coagulatiuā nec coagulatōis susceptiuā respectu fetꝰ formādi. Ita ꝙ ad fetus ꝓductionē neqꝫ materialiter neqꝫ effectiue cōcurrit. Et spma viri habere virtutē coagulatiuā nō coagulatōis susceptiuā ī formatione fetus. Dicūt eni sperma viri esse principiū factiuūz fetus et sanguinē mēstruū materiā ex qua fit fetus. Auicen. tñ īponit aristo. ꝙ spma muliebre est materia gñatiōis fetus et sicut cibus mundus hñs virtutē coagulationis susceptiuā. Dicit eni. 15. aīaliū ca. vlti. cōtinuādo dicta arist. ad precedētia. Deide diē causaz q̄ indiget speculatione. Et dicit Et propter hāc cām immiscebiṫ semē qđ est cibus mūdus cum isto sanguine qui nō est mūdus erit generatio a semie et cibꝰ a sanguine mēstruo: ꝛ opus ē vt scias ꝙ ītēdit per nomē seminis semē in mulieribus: hec prin. ibi. Sed auerroys et alij dicerēt ꝙ ꝑ nomē seminis intelligit ibi aristote. semen viri et hoc magis consonat dictis alijs aristote. in capitulo. quarto. 15. animalium a quo traxit auice. dicta verba. Sed quomodo tunc verificabitur ꝙ ē cibus mūdus. Dic ꝙ iō diciṫ cibus qꝛ est superfluitas nō in quali sed in quāto cibi vltimi et mūdissimi fm aristot. immo est pars eius. Vel dic ꝙ per semen intellexit ꝑtes mundiores ꝛ magis digestas sanguinis mēstrui. His ꝑmissis dic prīo ꝙ vtriqꝫ spmatū inestvirtus coagulatina sed hec virtus est fortior ī masculino. Nā vtriqꝫ spermatū inest calor spūalis quo seipm et sanguinē mēstruū siccat et cōdensat et amplior ē hic calor ī virili q̄ꝫ feminco spermate sicut vir gñaliter ē calidior femina. Nā si eēt tāte virtutis in feminā sicut in viro tūc re vera mulier posset absqꝫ viro cōcipere. Itē in mulieribꝰ absqꝫ viri cōmixtiōe generanṫ interdum mole carnose et he mole coagulanṫ vel virtute sui spermatis vel sanguinis mēstrui coagulātis sicut oua vēti generanṫ in gallinis sine spmate galli. Sed illa sunt imperfecta nō apta pullificari nisi prius ceciderit suꝑ ea spma galli queād modū mola matricis nō est apta fieri fetus. est ergo in spmate femine aliqua virtꝰ coagulatiua lz debilis ꝛ ipfecta. Sed forsā quereṫ q̇s vtꝝ possit eē spēs aliq̄ aīalis in qua aīal solū generet ī seipo sine copulatōe ad alterū. Rñdet sic ga. scđo de spmate ca. 8. Nō tñ ē īpossibile excogitare talē ꝯplexiōez corꝑi aīalis ꝙ gignat ꝑfectū aīal absqꝫ copulatione que ad alteꝝ. Aīal tñ ꝑfectū ī seipso fetare difficile ꝛ fortassis ipossibile īn multo eī tēpore īdiget nutriri hic fetꝰ. Hoc aūt nō ꝯtigit fieri absqꝫ ꝙ supfluicū sit. femia aūt supfluifica nō erit absqꝫ ꝙ frigidior et humidior sit cōplexōe. Talē aūt existētē neqꝫ multū spma neqꝫ viscosū neqꝫ calidū neqꝫ grossū habere erit possibile quo circa neqꝫ generatiuū. Mōstrauit eniz anterior sermo qm̄ tale opz eē qđ generatiuū si deinū mox cū emittiṫ. hoc quidē substātie eiꝰ mēbranari hoc vero ad vas tēdi hoc aūt pulsare cōgruit. Hec ga. Itē assimilatio genitoꝝ ad matres nō est ex ꝑte spmatis vel mēstrui fm ꝙ coagulabile est vt sic eni est indifferēs ad oēm figuraz suscipiēdā lz figura seq̇ṫ naturā agētis. videṫ ergo dicta assimilatio ꝓcedere a feminco spermate vel mēstruo fm coagulatiuaz eiꝰ virtutem Dic scđo ꝙ lz virile spma sit ex modo substātie magis aptū coagulari q̄ꝫ femininū: virtus tñ coagulationē suscipiēs ex parte finis est fortior ī feminco ꝑme partis. veritas ex hoc apparet ꝙ sperma viri est sicciꝰ et spissiꝰ femineū vero aquosius ꝛ humidiꝰ. Sed scđe partis veritas hinc declaraṫ Nam plurimū spmatis viri a virtute formatiua spirituificaṫ ꝛ per materiā embrionis diffundiṫ ꝑforans cōcauās et plasmās ipius mēbra. Sed spma femine magis ordinaṫ vt virile nutriat et ex eo īspissato mēbra formēṫ. Iuxta illud auicē. 16. aīaliū Eius spūs videṫ ꝙ fuerit generatꝰ a spmate maris ꝛ corpus a gutta femine. Et sunt intelligende due predicte cōclusiōes de coagulatiōe spermatū ꝓcedente ab īnato calore et ducēte ad formā ꝑfectā partiū aīmalis. Dic tertio ꝙ spma viri citiꝰ coagulatiōem suscipit ab exteriori agente q̄ꝫ mulieris: sicut sanguis grossus hñs ynas siue fila citiꝰ coagulatur q̄ꝫ subtilis aquosus. Huiꝰ rō est qꝛ spma viri est sicciꝰ et grossius et omne humidū qđ coagulaṫ oportet īspissari ꝛ condensari. ¶ Sz circa coagulatōez spmatis vtrū fiat a calido vł frigido dubiū est nō modicū. Nā videṫ ꝙ a frigido potiꝰ cū sit humor et de natura aq̄ a ꝑdomio. talia aūt a frigido coagulanṫ et a calido dissoluūtur: sicut sales nix grādo et glacies et sic sentit aristo. quarto methaurorū. dicēs Genitura aūt coagulaṫ infrigidatōe exeūte humido cū calido. Cōtrariū vero videmꝰ ad sensuz. Nā spma exit a corpore calido albū spissū: et cū ab aere infrigidaṫ efficiṫ humidū aquosū sicut aqua. Itē a corporibꝰ frigidis phlegmaticis ꝛ a senibꝰ et ebriosis effluit aquosuz et a calidis cholericis aut sanguineis et iuuenibꝰ exit grossuz spissū albū. videṫ ergo īpissari a calido. Hoc dubiū mouet arist. 16. aīaliū ca. tertio dicēs. Et forte quereṫ aliquis de dispōne spermatis qm̄ sperma exit ab aīali spissū et albū. Et postq̄ꝫ infrigidaṫ. efficiṫ humidū et aquosum sicut aqua. Et hoc videṫ falsum qm̄ aq̄ nō inspissanṫ ex calore. Et sperma exit ex calore intrinseco et efficiṫ spissuz. Et post efficitur humidū cū exit. et res aquose coagulanṫ cū cōgelanṫ. Sperma aūt qñ poniṫ sub diuo id est aere frigido nō cōgelaṫ sed dissoluiṫ quasi nō eēt spissū ex cōtrario caloris. Et in quo ꝑs terrestris est maior efficiṫ magis spissuz qñ decoquiṫ. sicut lac. Et sic debet eē sperma spissū et durū qñ infrigidaṫ. Et nos videmus ꝙ accidit illi cōtrariū illiꝰ qm̄ est sicut aqua. Ista ergo ē grauis qđ qꝛ nō videtur nobis veruz ꝙ aqua inspissaṫ a calore et sperma exit a corpore spissū et candidū Et istiꝰ qōnis solutionē duplicē videṫ innuere arist. post predicta statim. Prima ē ꝙ spma nō ē totuz aqueum sed parti terreū parti aqueū. iō pōt a calido coagulari et frigido dissolui sicut vrina a frigido turbaṫ. et dissoluiṫ et a calido sustentaṫ et reduciṫ ad suā claritatē. Et hāc sub his verbis tāgere videṫ. Si ergo ē in eo aliqua mixtio terre et aque nō debet eē totū humidū. Scđa solutio est ꝙ nō īspissaṫ illud qđ sustētaṫ ex aq̄ et terra tm̄ immo etiā īspissaṫ illud qđ sustentaṫ ex aqua et aere. Et hoc declarat primo in spūa vbi aer īmixtꝰ aque sustentat corpus spume et q̄ꝫto fuerit ampulle spume miores apparebit albior spuma. Scđo ī oleo aque admixto. Tertio in admixtiōe scorie argēti cū aqua ꝛ oleo. Et silr intellige fieri ī spmate. Et vt tibi sit notior snia ari. sequūtur vera ipsiꝰ Nō inspissaṫ qđ sustētaṫ ex aqua et terra tm̄ sed etiā qđ sustentaṫ ex aqua et aere sicut spūa. Et q̄ꝫtūcūqꝫ fuerit ampulle ī spūa minores et latētiores fit spūa magis alba. Et silr accidit oleo etiā qm̄ qñ admisceṫ cū aere īspissaṫ. Et qñ admisceṫ scoriū argēti cū aqua ꝛ oleo ꝛ moueṫ efficitur maius et efficiṫ albū postq̄ꝫ erit nigrū. Et cā illiꝰ est aer cū quo admiscebaṫ et ꝓpter aerez albescit et clarescit et crescit sicut accidit spume et niui qm̄ nix est spuma. Propter ergo has causas exit sperma ab interiori adunatū spissum albū. Et ex calore interiori est in eo multus aer calidus Et cū exit spma dissoluiṫ calor qui est in eo et remanet aqua: et propter frigus aeris efficitur humidū nigri coloris, quoniam nō remanet in eo nisi aqua et modica

pars terrestris sicut accidit phlegmati et in spermate quādo accidit ei siccitas Sperma aūt est cōpositū ex vēto et aqua. ventus aūt nō est nisi aer calidus et ꝓpter hoc habet naturā humidam preter spissitudinē que ē in eo Hec arist. Sed mirū videṫ et velut incredibile ꝙ aer īmixtus sit cā spissitudi͛s in spermate ⁊ spuma.

Postea sāguis q̄ tēpe mēstruorū a muliere sepabaṫ fit nutrimētū. Sȝ alia ps ei⁹ ē q̄ i silitudinē cōuertiṫ substātie spmatis ⁊ mēbrorū q̄ ex eo gn̄antur: ⁊ erit nutrimtū augmētās ipm. Alia ps ei⁹ ē q̄ n̄ nutrimētū fit ad hoc sȝ ē cōueniēs vt coaguleṫ ad iplenda loca mēbrorū pmorū vacua. ⁊ fit caro

Primo qȝ aer ē rarior et magis tenuis q̄ sit aquositas spume vel spermatis. Est ergo poti⁹ causa raritatis et tenuitaṫ q̄ spissitudinis. Secūdo aer distēdit aquositatē in spermate et spuma. Cuius rei signū est ꝙ maiorē locū occupat aquositas immixta aeri q̄ separata ab aere. Non igiṫ īspissat aer spume et spermatis aquositatē. Nā vt ait aristoteles quarto phicorū Rarū ē qd̄ habet partes distēsas vel materiā sui distensā. et spissū seu densū qd̄ habet partes eius cōductas vel materiā eius cōductam. Itē quō saluabiṫ aristo. a cōtradictione suijpsi⁹ dicēs quarto methaurorū geniturā coagulari īfrigidatōe: ⁊ dicens hic ꝙ qn̄ spma poniṫ sub diuo frigido nō ꝯgelaṫ sed dissoluiṫ. Ad primū dic ꝙ aer inclusus ī spermate et spuma nō ingrossat ex parte substantie eius sed per viā distensiōis et cōpressiōis Est enī cōclusus et vel ut incarcerat⁹ in partibus aquosis a quib⁹ cupiēs separari cōprimit eas findere satagens vt liber exeat coartādo. ergo īspissat cooperādo cōtinēte qd̄ nō sinit humidū ab aere compressum pro libito dilatari. Hui⁹ īspissatōis signa sūt ꝙ spūa est constās et nō fluit eius hūiditas q̄diu est aere repleta: nec aquositas spmatis est adeo fluida dū ē aere calido plena sicut postq̄ calidus aer ab ea euanuit. Itē ꝙ spuma termīat visum sua opacitate qd̄ nō facit aquositas eius sola Ad scḋm dic ꝙ aer inclusus ī. sperma te et spuma distēdēdo aquositatē cōprimit et densat partes eius sed si distēderet rarificādo dūtaxat argumētū ꝓcederet Ad tertiū dic ꝙ sperma effusum a corpore primo dissoluiṫ a frigido resoluto aere ab eo et ipso cōuerso ad humiditatē aqueā cū pauca terreitate. Sed si post hoc iterū coaguleṫ a frigido poterit cōgelari et coagulari tandē ergo a frigiditate coagulaṫ. Et forte ꝙ aliquid de parte aerea in qua spma abundat dū effluit a corpore cōuertitur occurrēte sibi frigido extrīseco in aquositatē: sicut aliquid de aere vaporoso sursū lato cōuertiṫ ī pluuiā a frigore medie regionis aeris. et sic spma īfrigidatum aquosius apparet ⁊ velut dissolutū seu liq̄factū qd̄ calidū existēs et spirituosū erat magis aereū

Ad primū obiectū an̄ oppositū dic ꝙ ꝯcesso ꝙ spmatis substātia sit humida a dn̄io abundat tn̄ in spiritu qui suo calore paulatim exiccādo īspissat materiā fetus. Ad scḋm dic ꝙ spma coagulat materiā fetus a calore naturali tanq̄ ab instrumēto. Et cum subdiṫ ꝙ spma femineū tūc nō coagulat: nega illḋ qȝ lȝ nō sit ita calidū sicut sperma viri habet tn̄ spūs p quos calefacit. Ad tertium dic ꝙ ambo spmata in matrice cōmiscenṫ et fiūt vnicū agēs et vnū coagulās totā fetus materiā. Et cū īstatur ꝙ tūc femineū superfluit. nega immo prebet vtilitates prenarratas in precedēti qōne. Ad quartū dic ꝙ lȝ spma femīe vim habeat coagulatiuam est tn̄ debilis ⁊ ergo nō sufficit ī fetus formatōe sed sufficere qn̄q̄ posset in generatione mole matricis. Ad quintū dic ꝙ sperma femineū nō in toto sed in parte ē nutrimentū spmatis virilis. Vel dic ꝙ nō ꝓprie ē nutrimētū sed similitudinarie inq̄tuȝ ipsius calorē cōtēperat et refocillat. Ad sextū dic ꝙ licet sperma sit ad sensum omiomerū cōponiṫ tn̄ ex elemētis ꝯtrarijs. Ad septimuȝ dic ꝙ probat primā partē scḋe ꝯclusiōis. In quarta parte dicit pn̄. primo ꝙ postea id est post spermatū ꝯmixtionē sanguis qui separatur a muliere tēpore mēstruorū tāq̄ supfluus fit nutrimentuȝ Scḋo dicit ꝙ iste sāguis diuidiṫ ī tres partes. Una ipsi⁹ pars scȝ sincerior et magis digesta cōuertiṫ in silitudinē substātie spmatis et ꝯñter in mēbra radicalia q̄ ex spermate generantur ⁊ est nutrimētuȝ augmentās spma. Alia pars eius non ē nutrimentum spermatis: sed ē apta vt coaguleṫ et ꝯuertaṫ in carnem et adipeȝ ad iplendū loca vacua circa lineatōes et ꝓtractiones mēbrorū spmaticorū: ita ꝙ natura facit vt pictores qui primo lineāt et protrahūt imagines. postea replēt aptis colorib⁹ loca intermedia et circūstantia lineaꝝ Et ista est impurior prima. sed purior tertia. Alia pars dicti sanguis ē supfluitas inutilis ad nutriendū et augendū spma ⁊ mēbra spmatica et etiā ad hoc vt fiat caro vel adeps. et hec remanet in matrice vsq ad tēpus part⁹ et tūc a natura expelliṫ vt supflua.

⁊ adeps. Et alia pars ē superfluitas que nulli harum duarum rerum est bona ⁊ remanet vsq ad horam partus quam natura vt pote superfluam expellit. Cumq infans parturitur sanguis quem ipsius epar generat h⁹ sāguis vices iplet ⁊ gn̄aṫ ex eo quod ab illo sanguine generabatur

Tertio dicit ꝙ postq̄ infans exiuerit ab vtero materno sanguis queȝ generat epar ipsius ex lacte sȝ sucto a mamillis supplet vices huius sanguinis et generaṫ ex eo illḋ qd̄ generabaṫ ex sāguie mēstruo in vtero materno scȝ caro et adeps et partes mēbrorum spmaticorū p viā nutritionis et augmēti. ¶ Circa primū. attende ꝙ quorūdaȝ fuit opinio fetū nō nutriri ex sāguine mēstruo: sȝ attrahere sibi purissimū sāguinē sue matris et inde nutriri. Et hui⁹ opinionis fuit magn⁹ auēzoar. Dicit enī ī theisir tracta. 26. ca. 6. Sāguis vero mēstru⁹ ver⁹ ē ille q̄ mūdificaṫ a muliere. Et si embrio nutrireṫ de eo nō posset vtiq viuere aliquo modo Nutriṫ q̄ppe embrio de nobiliori sanguine q̄ in corpe mulieris fuerit. Mēstruū aūt verū remanet diuisuȝ p sanguinē matris. Et ꝓpṫ hoc resultāt in sua facie vestigia et pānus et deficit eius appetitus ad cibū: et accidit mulierib⁹ pigritia ⁊ mala desideria ita ꝙ appetūt carbones et pulueres. Et natura sui corporis coquit ⁊ preparat qd̄ pparari pōt Residuū vero remanet per corpus dispsū cū suo sanguie vsq ad terminū part⁹. tūc enim euacuat ipm subito. Scḋm igiṫ ea q̄ diximus nutritur embrio de meliori sāguine sue matris. Sed arguet aliq̄s ⁊ corripiet magnū auēzoar de presūptione cū maximo phōrum aristo. et maximo medicorū ga. et maiorib⁹ post eos auicēne ⁊ auerroy videaṫ obui⁹ dicētibus ex mēstruo nutriri fetū. Rn̄det auēzoar dicto ca. dicēs. Est aūt generatio hoīs ſm ītētiōem ga. ex semine patris et ex semine matris p volūtatē dei Et suū nutrimētū a pn̄cipio cōceptiōis est ex sāguine ad matricē peruenīēte. Et cū noīasset tūc ga. sāguinē mēstruū putauerūt plures maioruȝ sciētie medicine illud eē sbam mēstrualē ſm sui manifestū id ē ſm propriā sāguinis mēstrui rōneȝ. Sed nō est ita. qm̄ ga. vsus fuit more grecorū qui vocabāt oēm sāguinē pueniente ad matricē mēstrualē vocabulo mēbri. Hec positio videṫ q̄busdā extranea Sed non caret rōne nec deuiat a doctrina ga. Nā virile spma effusum in matricē q̄to reperit eā mūdiorē tāto magis disponiṫ ad retētionē et cōceptionē. ꝓpterea dicūt medici ꝙ hora cōueniētior mulierib⁹ ad cōceptōeȝ ē statiȝ post purgationē mēstruorū. Nec ē imaginādū ꝙ sanguis paulatim an̄ tēpus ꝯceptiōis vel ante tēpus fluxus mēstruorū ad matricē fluat vbi repert⁹ a spmate ꝯuertaṫ in materiā fet⁹: immo si tardaret in matrice sāguis effusus in trūbū cōuerteret. Iuxta illud ga. primo de spmate ca. 3. Si enī in vētrib⁹ matricū mult⁹ ē ⁊ diu ꝯtēt⁹ non adhuc ē sanguis sed trūbus. Quicūq enī sāguis exciderit ⁊ māserit in cuiuscūq organi vētre in aīali cōfesti trūbus causabiṫ non rōnale animal. Sed ē imaginādū ꝙ sanguis mēstru⁹ manet in venis alteri sanguini immixt⁹ donec venerit hora flux⁹ mēstruorū: et tūc secerniṫ ab alio sanguine et expelliṫ sicut secernūṫ et expellunṫ hūores ī diarijs spōtaneis. Itē scḋo est imaginadū ꝙ postq̄ spma fuerit in matrice collectū ad ꝯceptionē extēdiṫ ⁊ applicaṫ cotilidonib⁹: qui sūt fines venaꝝ et arteriaꝝ terminataꝝ ad intrinsecā supficiē matricis: p quos ante ꝯceptionē exibat sāguis mēstruus et ibi obuiat spmati sanguis matris. Iuxta illud ga. primo de spermate ca. 3. Si vero obuiat spmati sanguis oportet vtiq obuiationē et cōiūctionē eis in orificijs vasorū fieri. Tertio ē imaginādū ꝙ spma ī matrice retētū ad ꝯceptionē cū sit spirituosū ⁊ magne virtuṫ et directū a re diuina nō elicit sibi nec attrahit sāguinē sordidū indigestū expellendū vt supfluū: sed mūdū ⁊ idoneū ad mēbrorū formationē ⁊ eorū nutritionē Iuxta illud ga. inuehentis ī aristo. p̄io de spmate ca. 5. Qualiter aūt nō est hic sermo ꝯtrarijssim⁹ opib⁹ nature si excerni quidē id ē expelli resolutū in aerē spma: retineri vero mēstruū dixerim⁹. Nō enī vt alienuȝ excernit singulo mēse dam⁹ nūc ei vt familiarissimū Sed excernit mēstrū vt supfluū. nō igiṫ retinere poterit ipm vnq̄ vt familiare sed spma Itē ca. 7. libri eiusdē ait Attrahit aūt sicut dictū est an̄ simul cū spū qui p arterias subtilioreȝ ptib⁹ ⁊ calidiorē sāguinē eo qui ſm venas. Ex his aūt calidissimū viscerū creat: ex altero vero sāguine grosso epatis substātiā cōponit ¶ Circa scḋm. attende ꝙ tertia ps sāguinis puenientis ad fetū inutilis ad nutritionē ⁊ generationē mēbrorū nō est penit⁹ inutilis

sicut nec alie suꝑfluitates retente circa fetū. imo triplex est eaꝝ vtilitas. Prima ē vt fetus ī eis natās quodāmō subleuetꝫ: ⁊ non rūpat suo pondere cotilidones. Secūda ē vt hora ꝑtus iuuēt embrionē ad lubricādū et exeūdū. Tertia est vt vias ꝑ quas embrio ē exitur⁹ leniāt ⁊ remolliāt et reddāt extēsibiles cū facilitate. Juxta illud ga. 15. de vtilitate ꝑticularuꝫ. c. 5. Utilitas autem nō ꝑua ē humidi qḋ ē ſm aīmū. id est pāniculū īmediate tegētem fetū. Alleuiaꝫ ei ⁊ sursuꝫ currit velut natās in eo fetus vt min⁹ sit grauans ī depēdētijs q̄ ad matricē. Aduēit autē ⁊ alia q̄dā vtilitas his hūidis cōis ficns ſ3 parturitiōe3 aīalis sc3 vt faciliter excidat a collo matricis qḋ nasciꝫ humiditate multa eo ꝓfuso et siccis necessario tūc mēbranis. Nō solū eni ad labificationē ꝓfert embrionib⁹ humiditas sed etiā collū matricū promptuꝫ vt dilateꝫ vsq3 plurimū ꝑparat. ꝓfusuꝫ eni a ꝑdictis humidis molli⁹ fit et facili⁹ dilatatur. Maxia aūt demōstratio hui⁹ est qm̄ obstetrices cū repēte simul effluxerit humidū coguntꝫ imitātes naturā habere aliquas humiditates vt infundāt collū matricis. Hec ga. O mirabilis sapiētia et bonitas oīpotētis dei qui tā fedas materias tātis applicas ꝯmodis. O fragilis nature pauꝑ homo cur suꝑbis. Considera primordia tua. Natabas oriēs in hūiditatib⁹ vilissimis et ante te habebas vas matris vrina plenū et a tergo tue matris abiectissimū ītestinū stercoꝝ receptaculuꝫ tandē fimus ⁊ cinis fies et qñ regnare credis calamitatib⁹ et miserijs circūdaris infinitis. ¶ Circa tertiū Attēde ꝙ sāguis qui fetū in vtero nutrit trāsit a matre in fetū per venas et arterias q̄ applicāꝫ et cōiūgūtur cū extremitatib⁹ venaꝝ ⁊ arteriaꝝ terminataꝝ ad suꝑficiē intrinsecā matricis ita ꝙ tot oriuntꝫ vene ⁊ arterie quot sunt cotilidōes ī matrice quib⁹ applicaꝫ sꝑma et vene ille ⁊ arterie sūt graciles in ortu suo sicut radicule arboꝝ iūcte sīr sed sparse ꝑ secūdinā q̄ ē prim⁹ pāniculus tegēs fetū aber paulatī sibi īuicē copulāꝫ ⁊ sic igrossāꝫ. ita ꝙ ex duab⁹ ꝑuulis vēis sīr iūcti fit vna ⁊ itez ex duab⁹ sic igrossatis fit vna: et itez ex duab⁹ grossiorib⁹ vna. Et sic īuicē couniūtꝫ vene cū veis ⁊ afrie cū arterijs ī secūdina doēc ꝑueniāt ad locū vbi secūdia cōiungiꝫ vmbilico fet⁹. Et ibidē oēs dicte vene sūt redacte ad duas grossas. ⁊ oēs arterie sīr ad duas arterias. Et ex nulla alia parte īplantaꝫ ab extra vena vel arteria fetui nisi ſm vmbilicū ⁊ ꝑ vmbilicū īgrediētes due vene grosse predicte statī fiūt vna: q̄ trāsiēs ad sīmā epatꝫ fet⁹ illic īplātaꝫ nullū derelīquēs in trāsitu ramū. Et tunc epar fet⁹ susceptū ab hac sanguinē distribuit venis. Sed arterie ꝑfate subintrātes vmbilicū fetus nō tā cito couniuntꝫ sicut dicte vene sed ꝓcedūt appodiate supra vesicā fet⁹ ⁊ tandē vnica fiūt arteria q̄ implātaꝫ portioni magne arterie recumbēti supra lumbos. et ab hac recipit fet⁹ sanguinē arterialē et vitales spūs q̄ꝺiu est in vtero materno. Hec oīa inuenies elegāti⁹ determinata ꝑ ga. 15. de vtilitate particularum ca. 4. Sed queret aliq̄s cuꝫ nouiter genit⁹ recipit lac ab vbere qḋ fit chilus et post sanguis de quo seruiunt et quid deueniunt hę vene ⁊ arterie. Anatomici naq3 de his nō faciūt mētionē q̄si nō occurrāt eis dū corporis mēbra diuidūt. Dic ꝙ postq̄ꝫ genit⁹ excussus ē a secundina ⁊ vmbilic⁹ ei⁹ ligat⁹ nō soluꝫ īaugibiles fiūt dicte vene ⁊ arterie sed tēpe ꝓcedēte omniphariā marasmantꝫ. ⁊ exiccantꝫ suis cessantib⁹ vtilitatib⁹.

In q̄nta ꝑte dicit ꝑmo ꝙ caro generaꝫ (gratia quaꝝ fuerūt create ex sāguie spisso quē caliditas ⁊ siccitas coagulāt. Scḋo dicit ꝙ adeps generaꝫ ex aquositate ⁊ vnctuositate sāguīs quā frigiditas coagulat et iō caliditas resoluit id est dissoluit eā. ¶ Cōtra primū īstabit aliquis primo de carne pulmonis q̄ generaꝫ ex subtili sāguine. Cuius rei signū est ipsi⁹ raritas ex leuitas et ꝙ nutriꝫ ex tali sicut ait ga. 6. de vtilitate particulaꝝ ca. 8. Scḋo de carne cordis de qua dicit ga. primo de sꝑmate ca. 7. Attrahit aūt sicut dictuꝫ est añ simul cuꝫ spū qui ꝑ arterias subtiliorē partib⁹ ⁊ calidiorem sanguinē eo qui ſm venas. Ex his aūt calidissimū visceruꝫ creat. Tertio de carne splenis q̄ ē rara et laxa sicut spōgia et nutriꝫ sanguine subtili. Juxta illud ga. q̄rto de vtilitate particularū ca. 19. Splenis vero corpus tāto rari⁹ cꝑate existēs q̄ꝫto grossius pulmone rōnabiliter ex subtiliori sanguine hꝫ nutrimētuꝫ. Quarto ex sanguine fit caro ꝑ digestiuā virtutē seu nutritiuā q̄ ē digestiua vltima.

Et caro quidē ex sanguie generaꝫ spisso quē ca͛litas ⁊ siccitas coagulāt. Adeps vero ex eius aquositate ⁊ vnctuositate gñaꝫ quā frigiditas coagulat: ideoq3 ipsam ca͛litas resoluit. Mēbra āt q̄ ex sꝑmate sꝫ creata cū solōnē ꝯtinuitatis patiūtur certa cōtinuitate nō restaurāꝫ nisi pauca ex eis: ⁊ in paucis ħitudinib⁹ ⁊ in etate pueritie: sicut ossa ⁊ rami venarū parui: nō eni magni neq3 arteriarū. Cuz eni aliq̄ eoꝝ ꝑs seiūgiꝫ nihil loco ei⁹ nasciꝫ. Et hec quidē sunt sicut ossa et nerui. Illa vero q̄ ex sanguie sunt creata renascūtur post ꝑditionē suā ⁊ cōtinuāꝫ tali substātia q̄lis sūt ipa sicut caro. Et illud quidē quod ē generatuꝫ ex sanguine ī quo adhuc virtus existit sꝑmatis dū nōdum inter ipm ⁊ sꝑma tēp⁹ ītercessit nisi paruū illud membrum quando tollitur iterū nasci pōt sic dētes ī etate puericie.

Sed digestio fit ꝑ calidū et humidū ⁊ digestiua plus indiget humiditate vt ait ꝑn. ca. 3. doctrine sexte istius fen. et eodē ca. dicit. Que autē eis oīb⁹ plus indiget caliditate est digestiua q̄ siccitate nō indiget ſ3 humiditate vt nutriēs liquiduꝫ efficiat et ad penetrandū in foramina et ad figuras recipiēdas aptuꝫ reddat. Caro ergo fit seu coagl'atur ab humiditate. Quinto caro est humida ergo fit ab humido q2 intentio cuiuslibet agētis naturalis ē assimilare sibi passuꝫ. si ergo fieret a sicco sicca esset. Signuꝫ vero ꝙ ab humido fit ē ꝙ humidi sunt magis carnosi siccis. ¶ Cōtra scḋm arguiꝫ ꝑmo ꝙ adeps nō generetur ex aquositate sanguinis ꝑ aristo. 16. aīaliū ca. tertio dicētē. Et in pinguedine nichil intrat ex aqua et terra sed ex aere. Et ꝓpꝫ hoc natat supra aquā qm̄ aer qui ē ī ea defert ipāꝫ. Scḋo ꝙ adeps vꝫ sanguinis vnctuositas nō coaguleꝫ a frigido q2 calida est. Juxta illud ga. q̄rto de vtilitate ꝑticularū ca. 11. Q2 calida res est pinguedo cognoscit sensus vtētiū ea velut oleo. Indicat aūt non minus et hoc sc3 faciliter ad flammā trāsmutari seu ꝓpinquissimā nature ignis existentē eā. nullū eniꝫ frigidū prōpte cōburiꝫ. Tertio ꝙ adeps nō dissoluiꝫ a calido. q2 prope coꝛ ⁊ ꝓpe renes sepe generaꝫ adeps q̄ tñ sunt mēbra calida. ¶ Pro solutione primoꝝ obiectoꝝ. Attende primo ꝙ lic3 sit necessaria sanguīs ingrossatio. dum fit ex eo caro cū q̄lib3 caro sit quolibet sanguine spissioꝛ ⁊ solidioꝛ nō fluida sicut sanguis. nō tñ cōuenit vt sit equaliter grossus ꝓ generatōe cuiusq3 carnis. Et hoc ꝓbāt tres prime rōnes cōtra primū. ¶ Attēde scḋo ꝙ l3 virtutes digestiua ministrās et nutritiua oꝑentꝫ calido et humido. Calido quidē miscēte humidū nutrimēti cū sicco. humido vero reddēte nutriēs liquidū penetratiuū in foramina faciliter capax formaꝝ et cito vnibile mēbris. necessariū tñ est vt caloꝛ quo oꝑantꝫ sit desiccatiuus et cōsūptiu⁹ humiditatū aquosaꝝ existētiū in nutrimēto. Alioq̄n sanguis fluidus existēs fieri nō posset pars solida corporis ⁊ hoc declaraꝫ in hyposarca vbi nutrimētū pre nimia aquositate nequit inuiscari membris. Et ꝑ hoc soluiꝫ quarta rō cōtra primū. Ad quintā dic ꝙ caro est humida humiditate aerea viscosa. Et ē in ea desiccata et cōsumpta pro maiori parte humiditas aquea. Ad obiecta cōtra secūdum. Ad primū dic ꝙ negari neq̄t quī in substantia adipis sit quedā aquositas: q2 liquefacta fluit. et oē fluidū habet ab aquositate ꝙ sit fluidū. sed aereitas dñatur in ea. Et ad aristo. dicētē3 ꝙ in pinguedine nihil itrat ex aqua ⁊ terra expone nihil id ē modicū. Nā certū ē ꝙ pinguedo vel adeps nō est pur⁹ aer sed mixtū ex elemētis. Ad scḋ3 dic ꝙ adeps est calida tꝑate in substātia ⁊ calida ī potētia materiali respectu ignis et calida effectiue. sed ſm īpressionē sibi factā a coagulante ꝑticipat aliqua frigiditate. Ad tertiū dic ꝙ in substātia cordis et renū ñ generaꝫ adeps ſ3 ī capsula tegēte coꝛ et in panniculo tegēte renes quoꝝ īnata ꝯplexio frigida ē.

In sexta ꝑte prīo oñdit quō se hñt mēbra sꝑmatica ad cōsolidari ⁊ renasci. Scḋo quō se hñt ad hec mēbra generata ex sanguine ibi [illa vero q̄ ex sāguie] Tertio quomodo se habēt ad hec membra generata ex sanguine in quo est adhuc virtus sꝑmatis ibi [Et illud q̄dē] In pria ꝑticula ꝑmo dicit ꝙ qñ mēbra generata ex sꝑmate patiūꝫ solutōem cōtinui nō restaurantꝫ id ē reiūguntꝫ ꝯtinuitate certa sc3 sine medio alteri⁹ qḋ nō ē eiusdē rōis cū ꝑtib⁹ seꝑatis nisi pauca ex eis sc3 rami minuti arteriaꝝ ⁊ venarū et in paucis ħitudinib⁹ sc3 in carnosis vbi virt⁹ restauratiua ē fortis ⁊ in etate puericie. In his eni casib⁹ ossa et rami venaꝝ ⁊ arteriaꝝ ꝑui ⁊ nō magni soluti a sua cōtinuitate pñt vere reuniri. Scḋo dicit ꝙ cū aliqua ꝑs mēbroꝝ sꝑmaticoꝝ seiūgiꝫ id ē aufertur ab eis loco partis ablate nihil nasciꝫ supple eiusdē rōis cū deꝑdita ꝑte. Et ista mēbra sūt sicut ossa ⁊ nerui. In scḋa ꝑticula dicit prīo ꝙ mēbra gñata ex sāguine sicut caro ⁊ adeps renascuntꝫ post

ꝙ deꝑdita fuerit. Scḋo dicit ꝙ hec mēbra cōtinuāt͛ postꝙ̄ soluta fuerit eoꝝ̄ cōtinuitas ꝑ ſbaꝫ similē sibi seu homogeneā sicut caro ꝑ carnē ⁊ adeps ꝑ adipē. In tertia particula dicit ꝓmo ꝙ mēbrū genitū ex sanguine ī quo ē adhuc virtꝰ ſpmatis qñ tollit͛ vel deꝑdit͛ pōt renasci dūmodo nō interuenerit magnū spaciū inter ipꝫ ⁊ ſpma id ē nō fit diu ꝙ ex ſpmate ⁊ ex sanguie mē

Cuꝫ aūt sanguis ad aliā cōuersus

brū hoc et alia generabant͛ sicut dētes deꝑditi ī etate puericie regñant͛ Scḋo dic͛ ꝙ qñ sāguis fuerit ꝯuersus ad aliā ꝯplexiōeꝫ id est multū elōgatꝰ a natura ſpmat̄ nō renascet͛ iteꝝ tale mēbrum si deperditū fuerit. ¶ Querit͛ vtrū mēbra ſpmatica soluta ī poꝝ̄ cōtinuitate possint cōsolidari ⁊ deꝑdita restaurari. Arguit͛ ꝙ sic principiū efficiēs mēbroꝝ ſpmaticoꝝ ⁊ ipsoꝝ materia salue manēt in corꝑe: sicut ergo a ꝓncipio potuerūt generari sic pñt regenerari causis sufficiēter positis. Assūptū ꝓbat͛ Primo ꝺ efficiēti principio, qꝛ ī corpore ē virtꝰ restauratiua ꝑtiū deꝑditaꝝ in oībus mēbris faciēs de nutrimēto partē mēbri. Alioqn nō nutrirent͛ oīa corꝑis mēbra. Est etiā materia ad restauratōem deꝑditoꝝ idonea. Nā cū ſpma sit suꝑfluitas vtilis alimēti vltimi vt ait ari. 15. aīaliū Et alimētū vltimū sit inuētū in toto corꝑe. sperma etiā reꝑit͛ in toto corpore. Scḋo quilibet hō sanꝰ nō occasionatꝰ hꝫ ī se ꝓncipia materiale et effectiuū generādi ex̄ se mēbra ſpmatica queqꝫ: ergo a fortiori hꝫ intra qꝛ nō pōt emittere extra qḋ priꝰ nō fuit ītra cū nihil det qḋ nō hꝫ ⁊ caritas īcipit a se. plus ꝙ̄ sibi tenet͛ vnū quodqꝫ corpus ad regeneratōem mēbri ſpmatici ī eo deꝑditi ꝙ̄ ad generationē silis mēbri formādi extra se. Tertio plus glutinis vel viscosi cābij reqritur ad officiū nutritōeꝫ ⁊ augmētuꝫ ꝙ̄ ad cōsolidatōeꝫ ipoꝝ cū ī coꝝ nutritōe ⁊ augmēto necessariū sit vt q̄libet ꝑs formalis ossis ꝑticipet de materia cābij ī nutritōe ⁊ augmēto. qꝛ eiꝰ qḋ nutrit͛ ⁊ auget͛ q̄libet ꝑs nutrit͛ ⁊ auget͛. Ad cōsolidatōem vero sufficit cābiū viscosū vel glutē suꝑficialiter vngēs et glutinās labia soluta. Quarto vene sūt mēbra ſpmatica ⁊ solute facilit͛ ⁊ cito cōsolidāt͛ vt clare appꝫ post phlebotōias. Quīto cū vlcera carne replent͛ si pungat͛ renata caro sētit dolorē ⁊ effluit inde sanguis. Et hoc ē signū ꝙ ī dicta carne renata sūt etiā renati nerui ⁊ vene vł artie. qꝛ īpossibile ē sētire sine neruo ⁊ nusꝙ̄ corꝑis īuenit͛ sanguis nisi in venis vel arterijs ꝓter ꝙ̄ ī corde Sexto ossa pñt a casu nasci in corꝑe hoīs ꝑfecti sine vtilitate. Nā vidimꝰ seu tiferū notabilē qui nobis pluries ossa ꝑua monstrauit q̄ cū fecibus eiecerat ⁊ videbant͛ vt ossa ꝑuaꝝ auiū quas tñ dicebat se nō comedisse de lōgo tpe. potuerūt ergo in ītestinis ipiꝰ casualiter generari sicut vermes vel lapides ī renibꝰ et vesica: ꝙ̄to magis ergo videt͛ natura posse regñare os ꝺꝑditū magna se offerēte vtilitate Septimo molle ⁊ puerile os ꝯsolidari possibile est vt ait ga. ꝟtio tegni. In oppᵐ arguit͛ prīo auctoritate hypo. āpho. 6ª. Qñ icisū fuerit os āt cartilago āt nerꝰ āt maxille tenues aut ꝓputium neqꝫ crescit neqꝫ coagulat͛. Scḋo auctoritate ga. dicētis tertio tegni Fractura igit͛ ē q̄dē in osse solutio ꝯtinuitatis insanabilis vero ꝙ̄tū in pria cōsideratōe Et haly in ꝯmēto illiꝰ cañ ait. Et dixit ga. scilꝫ ꝙ os et reliq̄ mēbra quoꝝ gñatio ē ex ſpmate nō cōsolidātur. Et illud oñdit͛ ꝙ est ꝓpter priuatiōem materie ex qua generant͛ Tertio auctoritate ꝓn. hic. Quarto rōne. Nā nullū mēbrū sine ꝓpria materia generari pōt: sed oñsum ē ſpma ī solis testiculis ⁊ vasis ſpmaticis generari nō in ossibꝰ ⁊ neruis ⁊ alijs mēbris ſpmaticis. Ex defectu igit͛ materie regeneratio taliū mēbroꝝ̄ ē īpossibilis. Et id voluit haly ꝟtio tegni comēto illiꝰ cañ. Soluta cōtinuate: dicēs. Ex mēbris aūt hoīs et aīaliū cōpletoꝝ sūt quorū generatio ē ex ſpmate. ⁊ qñ ista disrūpunt͛ nō ē possibilis eoꝝ̄ reditio ꝓpter nō inuētiōeꝫ materie post siccitatē eoꝝ̄ ꝓpterea ꝙ ſpma ex quo generata fuerūt finitū ē totū in eis et nō remāsit ex eo aliq̄d. Quinto virtutes īmutatiua ⁊ īformatiā decise a ꝑntibus cū ſp matibꝰ dū genitū ē aīal euanescūt cū iā ꝑfecerīt ꝓpriū opus. et iā corpus regimini subsit alteriꝰ aīe vice quaꝝ succedunt nutritiua vtꝰ ⁊ augmētatiua. cū igit͛ ſpmatica mēbra ꝓpriū ꝑdiderīt efficiēs ꝓncipiū regenerari nō poterūt ¶ Attēde prīo. ꝓ solutione huiꝰ dubij ꝙ duplex ē solutio cōtinuitatis. Una ē cū deꝑditione substātie. Alia ē sine deꝑditōe. Et ī illa q̄ ē cū deꝑditiōe ſbe reqrit͛. si mēbrū debeat reduci ad ꝓpriā vnionē et formā ꝙ regeneratio prius fiat ꝑtis deperdite. In illa vero q̄ ē sine deperditione ſbe oꝫ ꝯducere distātia ⁊ seruare conducta ⁊ ꝓuidere ne q̄d accidat inter labia ⁊ sanā seruare partis substātiā. ¶ Attēde secundo ꝙ duplex ē ꝯsolidatio Quedā vera q̄ fit sine medio vel cū medio homogeneo cū parte soluta. Sine medio vt cū ꝑtes carnis seiūcte stati cōducunt͛ ⁊ īuicē herent ⁊ iuiscant͛. Cū medio. Ut euꝫ in vulnere carnis cū deperditōe ſbe noua caro renascit͛ ⁊ cōiūgit͛ labijs vulneris. Alia ē similitudiaria non vera q̄ fit ꝑ mediū etherogeneū cū ꝑte soluta vt cū os frāgit͛ ⁊ cōsolidatur

fuerit cōplexionē nō iteꝝ renascetur

nascit͛ quoddā meaium īter partes solutas solitū vocari porus sarcoides. ¶ Attēde tertio ꝙ non ē eadē facilitas vel ꝓmptitudo vel possibilitas cōsolidatōis mēbroꝝ spermaticoꝝ solutoꝝ ⁊ restauratiōis deperditoꝝ īmo lōge faciliꝰ est ꝯsolidare solutū ꝙ̄ restaurare deperditū cū minꝰ materie ⁊ virtut̄ reqrat͛ ī reiūctione ꝙ̄ in regeneratione. ¶ Atēde quarto ꝙ nō ē eadē difficultas vel īpossibilitas oīm membroꝝ ſpmaticoꝝ ī ꝯsolidatōe sue solutōis. qꝛ q̄ sūt duriora et sicciora et elongātiora ab ortu difficiliꝰ ꝯiūgunt͛ vel sūt īpossibilia cōiūgi. Et similiter ē in regeneratōe deꝑditoꝝ vel rectificatione natoꝝ cū diminutiōe nūeri vel ꝙ̄titat̄. ¶ Attēde qnto ꝙ alia cā ē saltē ī parte ñ ꝯsolidationis et nō regñatiōis mēbroꝝ q̄ medici dicūt ex spermate fieri ꝺm aristotelē. ⁊ suos seq̄ces ⁊ alia ꝺm medicos. Nā ꝺm medicos cā ꝓncipalis est defectꝰ materie ex qua facta sūt: sed arist. et phi negāt hāc eē cām qm̄ sentiūt oīꝫ mēbroꝝ tā carniformiū ꝙ̄ alioꝝ sanguinē eē materiā immo cā ꝺm eos ē mēbroꝝ ſpmaticoꝝ duricies ⁊ siccitas cū debilitate naturali vegetatiue virtutis q̄ est ī ipsis. His ꝓmissis dic ꝓmo ꝙ vene solute a sua ꝯtinuitate ꝯsolidari pñt cōsolidatione ꝓprie dicta in oī etate. Id auerroys approbat septio colliget ca. 44. dicēs. Et dicimꝰ ꝙ solutio ꝯtinuitatis ī venis facilis ē ꝯsolidatiōis. Id etiā edocet expimētū pꝰ phlebotōias. Nec deē rō. Nā vene sūt molliores ⁊ hūidiores ceterꝭ mēbris ſpmaticis ꝓpter sāguinē quē ꝯinēt ⁊ sūt qete nō agitate sicut arterie. Dic scḋo ꝙ oīa mēbra ſpmatica pñt ī puerili etate vera cōsolidatōe cōsolidari. Nā si de aliquibꝰ eēt instātia maxīe de osse ⁊ arteria videret͛ De osse q̄dē qꝛ ceteris est durius ⁊ magis siccū. De arterijs vero ꝓpter ipsaꝝ assiduū motū. Sed de osse fatet͛ ga. sexto de īgenio ⁊ tertio tegni ꝙ in etate adolescētie seu puerili dū molle ē ꝙ ꝯsolidatur. Et dicit haly tertio tegni ꝯmēto illiꝰ cañ. Molle vō ⁊ puerile os cōsolidari possibile ē. Possibilis ē cōsolidatio ossis ī corꝑibꝰ pueroꝝ ꝓpter duas res. Una ē ꝓpter cōueniētiā virtutis ſpmatis ex quo gñatur os. Scḋa vō ē mollicies ossis ī eis. De arteria vero dicit auerroys septimo colliget: Sed q̄ est in arterijs illa difficilis exceptis corporibꝰ pueroꝝ. Dic tertio ꝙ arterie cōsolidari pñt vera ꝯsolidatōe in iuuenibꝰ ⁊ mulieribꝰ spāliter parue ex eis. Difficulter tñ ꝓpter ipaꝝ assiduū motū ⁊ duriciē intēsaꝫ suarū tunicaꝝ q̄ fuit ipsis necessaria ne spūs ī eis īclusus exiliret. Probat͛ id auctoritate ga. qui fuit verax et legalis expimētator in hac arte vt de eo fatet͛ auerroys emulus eiꝰ dicētis qnto de īgenio sanitat̄. Dico ergo me vidisse pulsantes venas eē solidatas ī pueris quideꝫ et mulieribus in fronte oculis ⁊ plāta. Quidā enī iuuenis rusticꝰ dum vellet sanguinē minuere vere q̄deꝫ exñte sicut cōsuetudo multoꝝ est ligato humero pulsus tūc factꝰ ē quē vulnerauit minutor putās eū venā eē. Sed mox sāguis egressus est clarꝰ rubeꝰ lucidus ⁊ calidus resiliēdo egrediēs ad modū pulsus. Cūqꝫ talia viderē ego ⁊ quidā medicꝰ senex mecū exñs mox preparauimꝰ medicinā cōglutinatiuā ⁊ viscosaꝫ ⁊ oppilantē post q̄rtuꝫ aūt dieꝫ soluto brachio venā ꝑfecte solidatā īueni. In hoc tñ solo vulnꝰ huiꝰ sanari ꝓspexi. Sꝫ reliq̄s oībꝰ q̄bꝰ vene pulsatiles fuerūt īcise passio quedā que oporisma vocat͛ orta ē quā matrē sāguinis medici appellāt Dico aūt naturā vene pulsantis oñdere pelliculas eiꝰ duras eē ⁊ difficiles ad solidādū. Nō ē tñ necessariū ꝙ nō possint solidari: hec ga. Nec deest rō. qꝛ arterie ītrorsuꝫ humectant͛ et a sanguine arteriali cōtēto in eis: ⁊ a sanguine venali q̄ latent͛ ꝑ poros nō cessat arterias subingredi et ē ī arterijs calor naturalis fortis ꝓpter ꝓsentiā spūs vitalis ⁊ sanguinis Dic q̄rto ꝙ post etatē cremēti cetera mēbra ſpmatica nō ꝯsolidant͛ vera ꝯsolidatione. tū qꝛ dura ⁊ sicca nimis: tū qꝛ virtꝰ vegetatiōis est in eis debilis. Et id voluit hypo. sexto āpho. dicēs Qñ incisū fuerit os aut cartilago aut nerꝰ āt maxille tenues āt preputiū neqꝫ crescit neqꝫ conglutinat͛. Sed instabit aliq̄s qꝛ nerui sūt molliores ⁊ hūidiores in origine ꝙ̄ vene ⁊ arterie scꝫ vbi iūgunt͛ nuche ⁊ cerebro. pñt ergo cōsolidari. Nega ꝯñam qꝛ nec ibi pñt manualiter reuniri nec reuniti cōseruari. Et virtꝰ reunitiua ē ī eis debilis magis ꝙ̄ in venis ⁊ arterijs ob eorū frigiditatē. Dic quinto ꝙ omia mēbra simplicia ſpmatica q̄ iungi pñt ⁊ teneri iūcta stāte vita in oī etate cōsolidari pñt cōsolidatione similitudinaria. Uidemꝰ enī ossa q̄ durissima sūt ī senibꝰ a senio consolidari hac cōsolidatione ꝙ̄to magis alia q̄ sunt minꝰ dura ⁊ minus sicca. Dic sexto ꝙ vene non pulsatiles deꝑdite raro regenerant͛. Cuiꝰ ratio est duplex. Una est defectꝰ materie ex qua vena fit. Scḋa ē qꝛ ī vulnere

vbi ablata est vena carnis generatio anticipat regeneratonē vene ⁊ re
plet carne vulnus anteꝗ̃ materia sufficiēs generationi vene possit ag-
gregari ⁊ in venā cōuerti. Et has duas rōnes tāgit ga. primo de spma
te ca. 10. dicēs Resumamꝰ aūt q̄ ꝓmittebamꝰ dicere. Primo quidē qꝛ
raro apparuit vena fieri. supnutritū eni vas vene existēs non in oi na-
tura corporis materiā copiosaꝫ ad generationē habet. Si igit caro an
ticipauerit circa os absciseve ne nutriri neꝗ̃ materiā copiosaꝫ habuerit
non vtiꝗ̃ poterit gnāri. Dic septimo ꝙ arteriaꝝ deꝑditaꝝ ⁊ ceterorum
mēbroꝝ spmaticorū demptis venis īpossibilis ē regeneratio. Juxta il-
lud ga. primo de spmate ca. 10. Si igit in vena simplicē ⁊ subtileꝫ hn̄te
tunicā rara est generatio: nullū vtiꝗ̃ mirū ē de arteria q̄ respectu vene
grossiciē hꝫ nō paucā vn̄ nō pōt fieri qm̄ pparatio talis materie ē īpos-
sibilis. Jta aūt ⁊ alioꝝ singulū qbꝰ ē generatio ex spmate īdigētia copi
ose materie rursus nō fit. tm̄ eni nusꝗ̃ cōtētū accruatū spma possibile
est īuenire ꝗ̃to īdiget ad generationē vnūquodꝗ̃ deꝑditoꝝ. Sed ⁊ i
tēpore ampliori accruari debente anticipāte icarnatōe prohibet. Hec
ga. Ad obiecta añ oppositū. Ad pmū dic ꝙ neꝗ̃ efficiēs neꝗ̃ materia
est sufficiēs ad restaurationē mēbroꝝ spmaticoꝝ deꝑditorū i corpore iā
facto. qꝛ nec ē in eo spma sufficiēs loco mēbri regenerādi nec virtꝰ potēs
ad hoc. Nutritiua nāꝗ̃ virtꝰ restaurare sufficit id modicū qd̄ assidue
deꝑdit a mēbris spmaticis sed longe fortior virtꝰ ad regenerationē est
necessaria ⁊ maior materia. Ad scdm̄ dic ꝙ i viris nō sūt aggregata pn̄-
cipia generandi intra se sed tēpore generationis vniunt in testiculis et
effundunt in matricē mulieris ad spēi conseruationē. Ad tertiū dic ꝙ
plus cābij vel glutinis est necessariū in etatibꝰ post crementū ad hunc
etādū sufficient partes extremales ossis fracti dōec possint ꝯsolidari ꝗ̃
ad nutriēdū dictas partes solas cū resolutio modica fiat ab ossibus iā
induratis Ad quartū cōcede ꝙ vene cōsolidari pn̄t sed raro regenerāt
presertī magne. Ad quintū cōcede ꝙ vene interdum regenerant in vlce
ribꝰ. Juxta illud ga. prio de spmate ca. 9. dicētis. Venas quidē viderūt
iam fieri in vlceribꝰ magnas sicut ⁊ nos in alijs qbusdā ꝑticulis ⁊ ī ca-
pite dignas rōe ⁊ multas. Et ꝓpter hoc dicit pn̄. in littera: nisi pauca ex
eis. Sed de arterijs et neruis nega ꝙ regenerent. Et cū obijcit ꝙ caro
regenerata dū pūgit sentit. Dic ꝙ nō sentit: sed p ipam vt p mediū in
trancū ꝑs neruosa sentit sicut p chirothecā sētimꝰ manū tāgentis velut
p mediū extrinsecū. Ad sextū dic ꝙ ossa illa nō erāt vera ossa viuētis de
quibꝰ ē sermo sed substātie siles veris ossibꝰ. Ad septimū dic ꝙ est ꝓ se
cūda cōclusione. ¶ Querit scdo vtrū mēbrū carniforme deꝑditū rena-
scat vnū ⁊ idē. Videt ꝙ nō mēbrū deꝑditū ē mortuū sed nihil mortuū
resurgit naturaliter Nam ab hītu in ꝓuationem fit mutato a ꝓnatiōe
vero i habitū īpossibile ē vt ait aristoteles i postp̄dicamētis ca. de oppo
sitionibꝰ. Mors aūt priuatio ē vita vero hitꝰ. Scdo illa sūt diuersa quo
rū materia nō est eadē: sed carnis nascētis in vlceribꝰ et carnis q̄ prefuit
materia nō est eadē: cū materia nascētis in vlceribꝰ sit sanguis corporis
vlcerati et materia illiꝰ que p̄fuit sit sanguis corpis matris. Tertio caro
que generat in vlceribꝰ ē sordidior ⁊ terrestrior illa q̄ prefuit. ergo nō est
eadē. assumpciū pꝫ qꝛ si caro posset eque pura restaurari corpus posset
perpetuari sm carnē Quarto illa solū sūt eadē que eadē generatōe ge
nerant et eadē corruptione corrūpunt vt innuere videt aristo. 4. meta
phisice ca. 3. ꝓbās ex hoc ꝙ ens et vnū sūt ideꝫ: sed certū est ꝙ caro q̄ pre
fuit et caro renascēs nec eadē generatione generant nec eadē corruptio
ne corrūpunt. Quinto que nō simul pn̄t eē in eodē loco p̄cise ⁊ adequa
te nō sunt vnū et idē: sed ita est de carne que prefuit ⁊ de regenita alioꝗ̃n
penetratio dimēsionū esset possibilis Oppositū arguit primo ex vi no
minis renascētie. Nā renascētia est iterata eiusdē nascētia. Scdo ex h
ꝙ forma substātialis scꝫ rōnalis aīa est eadē i renata que fuit in deꝑdi
ta. sicut ergo socrates materialirer mutatꝰ ꝑ viā nutritionis assidue ma
net idē numero tota vita qꝛ aīa eius ē eadē ita videt hic. Tertio eadeꝫ
sunt accidētia carnis in vlcere genite qualia erāt in preexn̄ti scꝫ eadē ꝗ̃
titas idē locꝰ eadē figura ⁊ alia accidētia indiuiduātia. ¶ Pro solutio
ne. Attēde vnum ⁊ idē q̄druplicitur dici. Juxta illud aristo. 5. metha-
phisice. Ampliꝰ aūt alia sm numerū sūt vnū. Alia sm spēꝫ. Alia sm ge
nus. Alia sm analogiā. Numero q̄dē q̄ꝝ materia ē vna. Spē quoꝝ rō
ē vna Genere quorū eadē ē figura p̄dicatōis sm ꝓportionē queꝗ̃ se
habēt vt aliud ad aliud. Sēp itaꝗ̃ posteriora p̄cedētia sequūt vt q̄cūꝗ̃
numero spē vnū: sꝫ q̄cūꝗ̃ spē nō oia numero: sed genere oia vnū queꝗ̃
et spē: q̄cūꝗ̃ vero gn̄e nō oia spē sed ꝓportiōe. et quecūꝗ̃ vnū ꝓportiōe
nō oia gn̄e: hec aristo. Hoc premisso dic pmo ꝙ mēbrū carniforme deꝑ-
ditū nō renascit vnū et idē numero nisi sicut aqua tiberis dicitur eadeꝫ
que fuit sūt āni mille pꝫ p rōnes añ oppositū. Dic scdo ꝙ renascit vnū ⁊
idē spē spālissima ⁊ p ꝯn̄s gn̄e. Nā rō carnis regenite ⁊ illiꝰ q̄ prefuit ē
vna videlꝫ diffinitio carnis. Et ꝓ isto faciūt due pme rōes post opposi
tū. Sed ad tertiā q̄ videt ꝓbare idētitatē nūcralē dic ꝙ neꝗ̃ tēpꝰ neꝗ̃
qn̄ neꝗ̃ materia pme carnis ⁊ scde sūt vnū ⁊ idē ¶ Querit 3° vtrū
dētes deꝑditi possit iteꝝ renasci extra etatē pueritie. Arguit ꝙ sic
dētes nasci pn̄t in etate senectutis ergo ⁊ renasci. Nā eadē est ma
teria et idē efficiēs natiuitatis dētiū et renascētie. Assūptum est
aristo. 19. aīaliū dicētis. Posteriores aūt dētes nascūt ad comple
mētū. 20. annoꝝ et forte apud senectutē ꝓpter multitudinē cibi
qui ē in amplitudine ossis. Et haly tertio tegni cōmēto illiꝰ cañ.
Soluta vero continuitate: ait. Accidit vt nascant dētes senibꝰ q̄
sunt in fine. Scdo dētes crescūt in oi etate ergo regenerari pn̄t i
oi etate. Nam eadeꝫ ē materia regn̄atōis eoꝝ ⁊ crementi. Assum
ptū est aristo. 16. aīaliū ca. 8. dicentis. Scire debemꝰ ꝙ dētes solū
modo inter alia ossa crescūt dū viuit aīal. Et hoc manifestuꝫ est
ex declinātibꝰ a suis locis āt cōtingēt ibꝰ se adinuicē. ⁊ cā cremēti
illoꝝ ē ꝓpter operationē eoꝝ. Et si nō crescerēt ꝯsumerētur cito.
Tertio cornua regenerant i oi etate vt pꝫ i ceruis q̄ oi anno ꝓijci
unt cornua sua et rursus redeūt ergo ⁊ dētes cū lōge amplior ma
teria reꝗ̃rat ad gn̄ationē cornuū ꝗ̃ dentiū. Quarto dētes nō sūt
nisi ex cibo ossiū vt ait arist. 16. aīaliū ca. 8. Sed cibꝰ ossiū inueni
tur i oi etate. Quito oia mēbra gn̄ata ex suꝑfluitate pn̄t in oi eta
te renascī vt pili vngues solec cū eoꝝ materia et efficiēs pncipium
sēp iueniant i corpe: sed dētes generant ex suꝑfluitate. Juxta id
arist. 16. aīaliū ca. 8. de dētibꝰ loq̄ntis. Et manifestū ē ꝙ oia huiꝰ
mēbra generant ex suꝑfluitate. Jdē innuit hali tertio tegni cōmē
to illiꝰ cañ. Soluta vero ꝯtinuitate dicēs Et q̄dā mēbroꝝ gn̄ant
ex suꝑfluitatibꝰ que aggregant i corpe ⁊ igniunt ⁊ crescit in eis ca
liditas tēꝑata exiens a caliditate corpis ⁊ gn̄at ex eis natura mē
bra loco mēbroꝝ q̄ ceciderūt sicut accidit vt nascant dētes senibꝰ
qui sūt in fine ⁊ denigrant pili eoꝝ. Et ad id ē rō qꝛ dētes nō for-
mant simul cū alijs mēbris immo nascit infans i hūana spē sine
dētibꝰ et in ꝓcessu tpis incipiūt dētes oriri. Oppositū sentit hic
pn̄. ⁊ expientia monstrat ꝙ si dens alicui cadat aut extrahat post
ānū. 25. nūꝗ̃ renascit. Nec deest rō. Nā dētes sūt ossa vel similes
ossibꝰ i substātia colore siccitate ⁊ duritie: q̄re sicut ossa non rena
scūt sic neꝗ̃ dētes. ¶ Pro solutōe huiꝰ dubij. attēde pmo ꝙ lꝫ dē
tes esse videant de genere ossiū ꝓpter similitudinē quā hn̄t cū eis
i sba colore siccitate ⁊ duricie: differūt tn̄ ab eis. Prio i origie. Nā
ossa formāt ex pma materia fetꝰ dētes vero nō. Scdo qꝛ cadunt
postꝗ̃ orti sūt ⁊ iteꝝ renascunt. Ossa vero ne ꝗ̃ cadūt naturaliter
neꝗ̃ si fuerit ablata renascūt. Et has duas differētias tāgit ari.
16. animaliū ca. 8. dicēs. Cā aūt ꝓpter quam nō ē natura dētiū ⁊
alioꝝ ossiū eadē ē qꝛ oia ossa sūt creata ex pria creatōe corpis. crea
tio aūt dētiū est vltio ⁊ crescūt postꝗ̃ ceciderit. Tertio quia senti-
unt ossa vero nō. et de hoc alias agetur ca. de anatomia dētium.
Quarto qꝛ crescūt in oi etate sicut allegatū ē ab arist. i scda rōne
añ oppositū. Et si nō ꝓprio cremēto sm oēs dimēsiones equalit
saltē sm longū quatinꝰ nō deficiāt ex cōtinua confricatōe q̄ pau
latiꝫ ꝯsumunt. ¶ Sꝫ q̄ret aliq̄s q̄re nō nascunt dētes i pma for
matōe embriōis sicut ossa oia ⁊ cetera mēbra. Dic ꝙ sapiētissimꝰ
artifex gloriosus ⁊ sublimis deꝰ ita disposuit sciēs ꝙ nouiter ge-
nitis nō ē opꝰ dētibꝰ qn̄ nihil durū comedūt qd̄ icisiōe vel fractōe
vel tritura egeat. imo si tūc adessent p̄berēt īpedimētū atteren-
do papillas in lactatōe. ¶ Attēde scdo ꝙ triplex ē tēpus origis
dētiū hois sm cōmunē cursū nature. Primū ē tēpus etat post in
fantiā q̄ dicta ē supra etas dētiū plātatiua i q̄ dētes oriūt dbiles
⁊ exigni. Scdm̄ tēpꝰ est etatis concussiōis in qua renascunt loco
debiliū dētiū dentes alij fortes. Et hec duo tꝑa tāgit haly tertio
tegni. cōmēto illiꝰ cañ. Soluta vo cōtinuitate: dicēs. Reditꝰ aūt
dētiū ifantiū post casuꝫ i natiuitate ē qꝛ materia ex qua generāt
dētes primi ē suꝑflua debilis. generant igit ex ea in primis dētes
debiles. Et cū cōfortat natura expellit eos ⁊ ꝓijcit eos ⁊ facit na
sci alios q̄ sūt meliores eis. Tertiū tēpus ē etas pollutiōis ⁊ etas
fortitudinis dōec puer desinat crescere. Et i hoc tꝑe cōiter nascūt
quattuor vltimi maxillares. vnꝰ sursuꝫ aliꝰ deorsuꝫ a dextris. Et
vnꝰ sursuꝫ aliꝰ deorsū a sinistris q̄ vocant dētes sensus vel sapien
tie vel intellectꝰ. Et hoc tēpus tāgit pn̄. doctrina hac sūma pma
ca. 5. dicēs. Et neguegiul q̄dē id ē dicti dētes sm plurimū nascū
tur i medio tpis augmēti. Et hoc q̄dē est post spmatis emissio-
nē et añ cōsistētiā. Et dētes adulterini q̄ intra gingiuā oriūt ex-
tra ordinem naturalem dentium non oriuntur vt plurimum ni-
si post annum. 20. ¶ Sed queret aliq̄s vn̄ ē ꝙ isti dētes hoc tꝑe
plus nascūt. Dic ꝙ hoc tꝑe calor excitari icipit ⁊ p̄dn̄ari hūido su
perfluo. Cuiꝰ rei signū ē ꝙ tūc puer barbescere incipit ⁊ mutare
vocē ⁊ fortificari i corpeis motibꝰ. Calor aūt coadiuuat ad exitū

dentiū faciēs erūpe materiā latētē in extremitatib' mādibularū ad huc participantē aliquid de virtute spmatis. Juxta illud aristo. 19. aīaliū ca. vltio. Lactatio vero n̄ cōuenit origini dētiū ȝ calor lactis facit oriri dētes cito. Et significatio sup hoc est qm̄ pueri lactentes lac calidius nascuntur in eis dentes citius. Nā calor creat dentes. Uel dic ꝙ natura tūc perficit numetū dentiū cuȝ expediēs ē vt corpus vti incipiat cibis duriorib' ⁊ ficcioribus hoc aūt est dicto tēpe.

¶ Et dicem' ēt ꝙ mēbrorū sētiētiū mobiliū plerumqȝ mot' ⁊ sensus sit ꝓncipiū ē vn' neru': ⁊ plerūqȝ sepāt: ⁊ erit pricipiū cuiusqȝ ỽtutis neru'. Et ēt dicem' ꝙ oīm iteriorū q̄ pānicul' sunt īuoluta: pānicul' ex vno pāniculorū pect': aut vētrē coopiētiū nascit. Sȝ

¶ Attēde tertio ꝙ dētes renasci in omni etate intelligit dupliciter. Uno modo ꝙ renascunt ſm se totos ipsis pri' ex toto deꝑditis radicatus Alio mō ſm partē puta ꝙ dens frāgat ⁊ pars remaneat apud radices ⁊ pars altera amputet loco cui' renascat noua. ¶ Attende quarto ꝙ materia dentiuȝ nō ē oīno spma: q2 tūc fortiores fierēt primi dētes q̄ nascerent ⁊ deberēt in vtero nasci dū spmata sūt in vigore sicut tūc nascūt ossa. Nec ē oīno sanguis sicut materia carniformiū mēbrorū sed ē sanguis alterat' ⁊ iā adaptat' ossib' pro sui nutritione sapiēs aliq̄d de natura spmatis ⁊ descindit a proprio nutrimēto ossiū sicut spma descindit a cōmuni nutrimento corpis. Nec est mirandū ꝙ ab ossib' mādibularū erūpat materia ad generationē dētiū dirigēte natura cū vidcam' erūpere materiā ab ossib' aliis ⁊ ex ea generari sup ossa vulgariter dicta souros vt apparet in tibiis equorū ⁊ dētes aliquos foris ꝓminētes sup alios nasci solitos vulgariter vocari sourdēs de q̄b' ait vulgus ꝙ sūt signa ꝓspitatis. Hiis ꝓmissis dic p2io ꝙ dētes ex toto radicitus euulsi trāsacta etate adolescētie nūqȝ renascunt ȝ dētes sensus interdū sed raro p2io nascant in etate senectutis: vt allegatū est ab aristo. et haly. in p2ia rōe. Nā dēte euulso post etatē adolescētie caro dura callosa paulati nascit q̄ replet foramē dētis ⁊ nō sinit erūpere materiā ad alteri' dētis generatōeȝ. Talis aūt caro callosa nō inuenit in loco generatōis dētiū sensus. Itē deest vt i plurib' materia dētis ꝑgenerādi i directo illi' loci. Dic scđo ꝙ dētes fracti saluis radicib' in iuuētute ⁊ senectute renasci p̄nt vsqȝ ad aliq̄d. hoc i memet exꝑt' sū. Et rō ad id ē bona q2 dētes crescūt in oī etate. cū ergo dens fract' nō atterat neqȝ cōsumat a sibi opposito q2 ab eo tāgit augmētabit paulati ⁊ loco partis perdite renascet altera. ⁊ hoc intellige si radices salue fueri t ⁊ nō putride neqȝ corrose. ¶ Ad ꝓmū argumētū nega hāc ꝯñaȝ nasci p̄nt ergo renasci. qm̄ i loco nascitur orū dētiū n̄ obstat caro callosa q̄ p' adolescētiā pullulās loco dētis deꝑditi renascituro obstat. Ad scđȝ dic ꝙ mai' ē renasci q̄ȝ augeri. Nā puer augeri p̄t ȝ mortu' n̄ p̄t renasci. n̄ g̊ seq̄t augeri p̄t g̊ renasci q2 pl' materie ⁊ virtutis req̄rit ad renascētiā q̄ȝ ad augm̄tū. Ad 3[m] dicō cornib' ꝙ nascūt ex supfluitatib' i q̄li ⁊ q̄ȝto q̄ sp abūdāt ⁊ i senib' magis ꝓserti in ceruis ⁊ aliis aīalib' sui gn̄is, in q̄b' solis oī anno cornua cadūt et renascuntur vt asserit aristo. sed dētes nascūt ex supfluitatib' i q̄ȝto nō in quali scȝ ex residuo ꝓprij nutrimēti ossiū mādibule. Et q2 tales supfluitates i mādibulis sunt modice post eremētuȝ cū ossa indurue rint vix sufficiētes reparare ꝑ augmētū id qđ dicti i eis cōsumit nō satis sūt in regeneratione dētiū deꝑditorū. Ad quartū dic ꝙ ꝙ cib' ossiū sufficiēs inuenit in oī etate ad nutritionē ⁊ augmētū dētiū sed nō ad eorū regeneratōeȝ. Ad q̄ntū dic ꝙ dētes generāt ex supfluitatib' mūdis vtilib' q̄ nō supfluūt i quali sed in q̄ȝto ⁊ tales non superabundant ⁊ in omni etate sicut nec sperma.

¶ Et dicemus etiā ꝙ mēbrorū. In hac sexta parte q̄ ē de diuisione mēbrorū sentiētiū mobiliū et ortu panniculorū p2io diuidit ꝓn. mēbra sentiētia mobilia Scđo memorat ortū panniculoruȝ in generali ibi [Et etiā dicem'] Tertio ortū pāniculorū q̄ sūt i pectore ibi [Sȝ eorū] Quarto ortuȝ pāniculorū q̄ sūt in vētre ibi [Et mēbrorū q̄dē]. In p2ia ꝑticula dicit ꝙ mēbrorū sentiētiū voluntarie mobiliū q̄daȝ sūt q̄b' vn' et idē neruus ē ꝓncipiū sensus et motus alia sunt quibus vnus neruus est principium sensus et alius neru' ꝓncipiū mot'. In scđa dicit ꝙ oīs pāniculus tegēs aliquod mēbrorū iteriorū orit vel ex vno pāniculorū coopientiū pectus vel ex vno pāniculorū vētrē tegētiū. In tertia dicit ꝙ origo panniculorū exn̄tiū i pectore sicut dyafragmatis ⁊ venarū ⁊ arteriarū ⁊ pulmonis ē ex panniculo q̄ tegit costas interi'. In quarta dicit ꝙ pāniculi mēbrorū ⁊ venarū que sūt in vētre oriunt ex siphac qui coopit interi' musculos vētris. ¶ Circa ꝓmā particulā. Querit vtrū vn' ⁊ idē neru' in codē mēbro sit q̄nqȝ ꝓncipiū sensus ⁊ mot'. Arguit ꝙ. nō cerebrū est principiū sensus ⁊ mot' et nerui latores solū vt ꝓus determinatū ē.

eorū que in pectore sūt pāniculoruȝ origo sicut diaphragmatis ⁊ venarū et arteriarū ⁊ pulmonis est ex pāniculo interiore q̄ costas tegit. Et mēbrorū quidē ⁊ venarū que sūt ī vētre panniculi oriuntur ex siphac qui interius ventris cooperit musculos.

Scđo nerui sensitiui oriunt ab anteriori pte cerebri ⁊ motiui a posteriori et a nucha nō ergo sunt idē. Tertio nerui sensitiui sunt molles et motiui duri. Quarto nerui sensitiui sūt passiui ⁊ motiui actiui. Sed alia armonia est necessaria ad agendū alia ad patiēduȝ quare meli' fuit eos eē distinctos. Oppositū sentit hic ꝓn. ⁊ ga. quarto morbi ⁊ primo iteriorum ⁊. 16. de vtilitate ꝑticularū. ¶ Pro solutiōe dubij et obiectorū. Attēde p2io ꝙ neruus nō dicit ꝓncipiū sensus āt mot' i aliquo mēbro sic ꝙ sit ꝓmus fons vel prima origo vnde ꝓcedūt sensus ⁊ motus. Sed q2 ipse ē in mēbro cōposito sensibili vel motiuo pars ꝓncipalis cui attribuūtur oꝑatōes sensus ⁊ mot' sicut humor cristallin' in oculo ē pars ꝓncipalis cui attribuitur visus ⁊ ex hoc soluit ꝓma rō an̄ oppositū. ¶ Attēde scđo ꝙ mēbris indigentib' multo et certo sensu nerui molles ⁊ ad patiēdū ꝓ2ōpti distribuunt. Et mēbris indigētibus multo motu volūtario nerui duri ⁊ ad agēdū fortes. Et mēbris īdigentib' forti sensu et forti motu nerui molles ⁊ nerui duri loco ⁊ origine distincti distribuuntur vt ligue ⁊ oculis Juxta illud ga. decimosexto de vtilitate particularū ca. 2. Rememorari aūt et nūc necessariū est qm̄ nō frustra iplātauit alicui particularum natura neruū sed solis eis quecūqȝ sensu vel motu q̄ ſm ipetū īdigebāt Et neqȝ his sicut ꝯtingit id ē casualit sed eis quidē q̄ certo īdigebāt sēsu eos q̄ molles eis vero qui īpetu motus duros oēs eis aūt qui vtrisqȝ indigebāt ambos ꝓuidēte vt puto r ꝓparāte natura. Et hic ad sensū ē quidē cū qui ꝓ2ōptior ad patiendū est. Ad motū aūt cū qui ad agēduȝ fortior. ¶ Attēde tertio ꝙ nerui motiui dn̄t a sensitiuis in q̄ttuor Primo modo in hoc ꝙ sūt duriores ⁊ ficciores: vel q2 nascunt a parte cerebri āt nuche ficciori ⁊ duriori: vel q2 distorto trāsitu elōgati ab origine indurant. Scđo in hoc ꝙ motiui sūt actiui ⁊ sensitiui passiui. Tertio in hoc ꝙ motiui plus requirunt de spiritibus animalibus q̄ȝ sensitiui quia fortius est agere q̄ȝ pati. Et inde est ꝙ aliquando mot' deperditur in aliquo membro et sensus manet saluus. Juxta illud ga. quarto morbi Dicim' ergo si cutis excoriet donec lacert' discooꝑt' existat ⁊ lacertū videbis nullū facere motū: sentiet tn̄ si tāgat: scias ꝙ adeo ē lesus ꝙ ex aīata virtute nō nisi quid modicū suscipiat qđ ipsi soli sensui sufficiat vn̄ moueri nō pōt. Nā sēsus tact' suscipit actionē ab alio. est eni quasi pati ide parū virtutis aīate sufficit ei. Motus autem lacerti non suscipit actionē ab alio. sed ipse actioneȝ facit in alio qm̄ ipse mouet corpus Unde necesse fuit multā aīate virtutis hr̄e q̄ȝtitatē. Quarto in hoc ꝙ motiui īdigēt cōmixtione carnis ꝓusqȝ moueāt ⁊ sensitiui nō. Juxta illud ga. primo de interiorib'. Dico ergo ꝙ oīs volūtari' mot' nō fit nisi cū lacerto et nullus neruus hoc pōt oꝑari nisi cū cōmixtione lacerti. His ꝓmissis dic ꝓmo ꝙ in mēbris indigētib' multis et freq̄ntib' motib' et sensu viuido forti: mot' et sensus fiūt ꝑ diuersos neruos. Juxta illđ ga. 16. de vtilitate ꝑticularū ca. 2. Quecūqȝ ei organorū nō mouet simpliciter id est solū vel p2ecipue ſm impetū sed etiā sensū adepta sūt sup cōmunē oīm actuū sicut oculi et ligua hec et molle hn̄t ⁊ durū gen' neruorū ⁊ iplātat i eis. mollis quidē ad ꝓpriū sensus organū. dur' vero ad musculos. Et hui' rō ē q2 excellētia i volūtario motu sibi detmiat et exigit organū ficci' duri' ⁊ agēdo forti' q̄ȝ excellētia sensus. Et i istis membris q̄nqȝ ꝑdit sensus et saluat mot' sicut vides oculos excecatos ꝑ cataractas moueri hic ide quasi sani eēnt ⁊ q̄nqȝ deꝑdit mot' ⁊ saluatur sensus paraliticatis neruis motiuis absqȝ sensitiuis. Sed istabit aliquis nos videm' oēs neruos duros vehemētis mot' sicut illos qui sūt i musculis eē fortis sensus talitqȝ si pūgāt vel adurātur īsurgit dolor vehemēs ergo nulli sūt motiui q̄ nō sint sēsitiui Et reuera sic credo loquēdo de sensu tact'. Sed queret aliq̄s quō ergo poterit saluari motus i aliq̄ mēbro qui saluet sēsus ex quo oīs neru' motiu' ē sensitiu'. Dico q̄ȝ de sensibus aliis a tactu satis ē manifestū qualiter deꝑeūt aliq̄n saluo manente motu sicut clare apparet i oculis cecorū qui mouet et nō vident. veruntn̄ si pūgerēt musculi mouētes sentirēt ilico et vehemēter dolerēt. Dico insup ꝙ iterdū stupefit mēbrū aliqđ vt brachiū vel tibia taliter ꝙ si tāgat nō sentit et tn̄ mouet volūtarie ⁊ id pluries vidi. Cui'

cā est q: nerui sp̄sī in sup̄ficie corpis imixti cuti gr̄a sensatōis vel sīt oppi
lati vł sup̄flue ifrigidati aut alij añ eos a q̇bus nascūt. Et nerui positi i
p̄fundo sepulti i carne faciētes musculos qui sūt instrumēta mot⁹ nō
sunt oppilati nec superflue ifrigidati. Uerūtamē si pūgerentur idubie
sentirent ⁊ multū dolerēt: mēbrū ergo stupidū in quo mot⁹ manet salu⁹
sup̄ficietenus caret sensu sed interius latitat sensus aliq̄s. Dic scd̄o q̄
vnus ⁊ idē neruus in eodem membro quandoq̧ est principiuꝫ sensus
tactus ⁊ motus simul. ⁊ hoc est cum illud membrum nō indiget excel-
lenti ⁊ certo sensu: tūc eni nerui motiui sufficiūt ei ad sensum. Id appa
ret manifeste in oibus musculis q̇bus insūt sensus ⁊ motus ab eisdem
neruis. Et in tali mēbro si p̄dat̄ sensus p̄dit̄ motus ⁊ nō ecōuerso: quia
plures sp̄ūs sūt necessarij ad sēsuꝫ q̄ ad motū. ¶ Ad obiecta añ oppositum
primū solutū ē. Ad scd̄m dic q̄ neq̧ oēs nerui sensitiui oriuntur a
parte anteriori cerebri neq̧ oēs motiui a posteriori ⁊ nucha: sicut infra
declarabit̄. Ad tertiū dic q̄ nerui motiui nō sunt adeo duri q̄ priuen-
tur per duriciē virtute sensitiua neq̧ nerui sensitiui sensu tact⁹ sūt adeo
molles q̄ oino careāt virtute motiua: sed motiui sūt robustiores duri
cie ⁊ sensitiui mollicie viuaciores. Ad quartū dic q̄ nerui motiui non
sunt sic actiui quin sint etiā passiui nec sensitiui sic passiui q̄ nō actiui
sed s̄m q̄ obediūt virtuti motiue imperāti ⁊ sūt immixti carni cōponē-
do musculū sūt motiui. Et s̄z q̄ suscipiūt formas tāgibiliū q̄litatū sine
mā sūt sensitiui. ¶ Circa scd̄am p̄ticulā attēde q̄ cū in ea d̄r q̄ pāniculi
omniū interiorū mēbrorū nascūt̄ ex vno pāniculorū coop̄iētiū pect⁹ āt vē
trē p̄ mēbra iteriora d̄bem⁹ itelligē mēbra itrīseca toti⁹ trūci corpis q̄ sūt
i pectore āt vētre. Nā pāniculi cerebri vz pia mr̄ dura mr̄ ⁊ rete mirabi̇le
n̄ oriūtur ab aliquo pāniculorū coop̄iētiū pect⁹ aut vētrē. Debem⁹ etiā
per pāniculos intelligere nō quascūq̧ mēbranas sed notabiles magni
tudine que sūt velut tunice vel vestes tegētes interiora. Nā mēbrane
paruule coop̄ientes quattuor orificia cordis nō oriunt̄ ab aliquo pan-
niculorū coop̄iētiū pect⁹ aut ventrē sed ab ipso corde. Iuxta illud ga. 6.
de vtilitate p̄ticularū ca. 13. Quattuor exn̄tib⁹ i corde orificijs tria qui
dē in singulo aliorū sūt membrana: duo āt in sola venosa arteria: expla
tant̄ aūt omnia ex ipsis orificijs. ¶ Circa tertiā particulam. Attende
vt meli⁹ noscas originē panniculorū q̄ in pectore sūt q̇nq̧ panniculi no
tabilis magnitudis sine pāniculis trachee arterie. Prim⁹ cooperit co-
stas interi⁹ et dicit̄ pleura: ⁊ inde venit pleuresis nomē apātis qd̄ in eo
nascit̄ vel dicit̄ a pleuros qd̄ est costa quasi apa sub costis exn̄s. Et est
triplex ipsius vtilitas. Prima est coop̄ire costas: ne pulmo cū dilatat̄
obuiet nudis costis et ledat̄ ab earū duritie. Scd̄a est coop̄ire ⁊ defen
dere musculos exn̄tes int̄ costas q̄ mesopleuri dicūt̄ a mesos qd̄ ē me
diū ⁊ pleuros q̄ ē costa et sūt int̄ q̄slibet duas costas q̄ttuor vt inferi⁹ di
cet̄. Tertia est eē fulcimentū et sustētaculū vene ⁊ arterie magnarū ascē
dentiū. Et has eius vtilitates tāgit. ga. septimo de vtilitate particula
rū ca. 10. dicens Subtēdit̄ aūt hec tunica toti spacio thoracis intus in
regionib⁹ quidē in quibus subungit ossa costarū sicut aliqd̄ premisso-
rium pulmoni p̄parata vt nō obuiet ipse in actu qui s̄m respirationem
nudis ossibus. Ubi aūt sunt vocata mesopleuria gratia musculorum
qui ibi sūt et vasorū facta: indumētū quidē musculis quale ⁊ frenib⁹
id est dyafragmati vehiculū aūt quoddā ⁊ velut firmatio vasis scilicet
vene ⁊ arterie ascendentib⁹: hec ga. Scd̄us pānicul⁹ pectoris dicit̄ me-
diastin⁹ q: trāsit p̄ mediū pectoris diuidēs ip̄m i duas partes equales
dextrā scꝫ et sinistrā implantat⁹ retro ad spondiles dorsi et añ ad ossa
que sūt in medio pectoris terminat⁹ superi⁹ ad os furcule ⁊ inferi⁹ ad
cartilaginem ensiformē q̄ foris cooperit orificiū stomachi. Et iste pan
niculus in veritate est duo panniculi vt ait p̄n. decima tertij ca. 1. quem
gal. describit sub noie membranorū sexto de vtilitate particularū cap. 2.
dicens. In medio aūt thorax tot⁹ mēbranis robustis diuidit̄ s̄m lon-
gitudinē ei⁹ latis desup̄ inferi⁹. Implantant̄ aūt ex inferiori a retro q̄-
dem ad spondiles dorsi ab ante vero ad mediū os qd̄ s̄m pect⁹. Cui⁹ ter
min⁹ est inferi⁹ quidem ensiformis noiata cartilago q̄ est s̄m os vētris
Superi⁹ vero clauiū collocatio: hec ga. Et hui⁹ panniculi tres sūt vtili
tates Prima est vt pect⁹ sic diuidat i duas partes q̄ lesa vna nō ledat̄
alia. Iux̄ illd̄ ga. eod̄ ca. Utilitas aūt mēbranorū p̄ria q̇dē ⁊ maxia ē du
os ventres operari thoracis vt si aliq̄n magna plaga facta i altera par
te perierit respirationis op⁹ qd̄ s̄m illā partem reliqu⁹ vēter saluatus
saltē medietatē act⁹ custodiat: p̄pter hoc nāq̧ semiuocale quidē et se-
mispirās i magnis vulnerib⁹ q̄ int⁹ p̄ueniūt in altera p̄te thoracis mox
fit aial iuocale aūt ⁊ totalit̄ n̄ spirās si ābo vētres p̄forēt̄. Scd̄a vtilitas
ē tegē mēbra q̄ ibi s̄t. Terc̄ia ē collige dctā mēbra ori stōi. Et has duas vti
litates tāgit ibi ga. dicēs. Eteni arterias q̄ ibi sūt ⁊ venas ⁊ neruos et
ysophagū iam aūt ⁊ ip̄m pulmonē totū colligāt ori stomachi et tegunt
hec mēbrana circūtensa. Terti⁹ panniculus est dyafragma q̄ grece dicit̄
frenes seu frene ⁊ vocat̄ interdū paries et velamē. Et est panniculus
diuidens mēbra sp̄ūalia scꝫ cor pulmonē ⁊ arteriam vocalem a nutriti
uis Et cōponit̄ ex trib⁹ panniculis. Prim⁹ ē sup̄ior nascēs a pāni
culo tegēte costas. Scd̄s est medi⁹ et est musculus dilatat⁹ in for
mam panniculi cui⁹ extremitates sūt carnose magis ⁊ partes me
die magis neruose ⁊ iste est proprie substātia dyafragmatis Alij
vero sūt vt vestes ei⁹. Terti⁹ est infim⁹ qui nascit̄ a siphac ventris
Iuxta illud ga. 7. de vtilitate p̄ticularū ca. 10. Frenarū id est dya
fragmatis p̄pria quidē substātia musculus ē Indumēta aūt ei
facta sunt duo. Ab inferius quidem summitas peritonee tu-
id est siphac. Desuper vero basis tangentibs costas id est pan-
niculi coop̄erientis costas. Eiusdem sententie meminit princ.
tertij decima capitulo primo dicens. Uelaminis autē iam di-
xim⁹ formā et iuuamētū ei⁹ in anatomia lacertorū. Ip̄z eni in veri
tate ē vn⁹ lacertorū ⁊ ex trib⁹ tunicis quaruꝫ media in veritate est
chorda qua complet̄ ei⁹ operatio. Et tunica q̄ est supra est sicut
fundamentū ⁊ basis panniculis pectoris que interi⁹ coop̄iūt ip̄z
Et tunica inferior est sicut illa pāniculis siphac. Et isti⁹ pānicu
li triplex ē iuuamētū. Primū ⁊ dignissimū est esse organū respi
ratōis ⁊ vocis. Iuxta illd̄ ga. li. de iuuamēto anhelit⁹. Est eni dya
fragma origo respiratōis ⁊ voc̄ ⁊ oīꝫ viriū corpis Scd̄z ē didere
sp̄ūalia a nutritiis ⁊ h̄ solū erat cognitū tp̄e arist. Iux̄ illd̄ auer. 2°
colligꝫ. ca. 40. Et tp̄e aris. n̄ cognoscebat̄ aliqd̄ iuuamētū h⁹ mēbri
nisi p̄pter separatōeꝫ mēbrorū p̄cipaliū a nutritiuis ad hoc vt n̄
acciderent tp̄e digestōis aliq̄d eis ex calore illo ⁊ nō debet hoc ari-
sto. iputari in defectū q: id qd̄ app̄rehēdit̄ per viam anatomie est
sicut res que app̄rehendit̄ numero motuū circulariuꝫ. Neq̧ illa
erat plena neq̧ cōpleta scia tp̄e arist. Hec auerroys. Tertiū est iu
uare intestina in expulsione fecum ⁊ vētositatū ⁊ vesicā in expul-
sione vrine ⁊ matricē in expulsione fet⁹. Nam dyafragma ex vna
parte ⁊ siphac ex alia sup̄ius simul iūgunt̄ ⁊ distāt īferi⁹ sicut due
coniūcte manus ad exp̄rimendum aliquid. Iuxta illud ga. quar
to de vtilitate particularū capi. 12. Uelut enim a duab⁹ quidem
manib⁹ a pitōeo id est siphac et frenib⁹ id est dyafragmate supra
quidē cōiūctis inferi⁹ aūt distantibus constricta que sūt in me-
dio cōprimunt̄ et cōpellunt deorsum cibi superfluitates. Quar
tus panniculus est capsula cordis que dicitur a galieno. libro se
xto de vtilitate particularū ca. 15. pericardia a peri q̄ d̄ est circum
et cardiā q̄ est cor. Nec proprie dicit̄ tunica sꝫ velut capsula que-
dam āt premissorium infallax cordi circū apposita. Distat eniꝫ ab
eo multū tm̄ spaciū inter ip̄a ⁊ cor relinq̄ns q̄ntuꝫ dyastolatuꝫ id
sufficienter suscipit. si plus enim relinqueret noceret thoracis am
plitudini. Et huius vtilitas ē defendere cor a duricie ossiū pecto
ris ⁊ ab extrinsecis nocumētis Quintus est panniculus pulmo
nis cui⁹ iuuamēta sūt tegere pulmonē ⁊ ei prebere sensū ⁊ alliga
re ip̄m pectori. ¶ Attēde scd̄o q̄ a pāniculo interi⁹ tegēte costas
non orit̄ dyafragma s̄m se totū sed solū s̄m ei⁹ partē superiorem
Nam huius p̄s lacertosa orit̄ a q̇nto sexto ⁊ septimo parib⁹ ner-
uorū ortorū a nucha colli. Et ei⁹ inferior pars orit̄ a siphac. Et lz
panniculus sup̄ior dyafragmatis dicat̄ a ga. basis pāniculi tegē
tis costas et a p̄n. basis ⁊ fūdamētū nō est intelligendū q̄ sit ra-
dix ⁊ origo dicti pāniculi imo pānicul⁹ tegēs costas ē radix ⁊ origo
superioris pāniculi dyafragmatis. Postq̄ eni pleura vtriq̧ descē
derit vsq̧ i finē costarū mēdosarū extēdit̄ s̄m latitudinē supra mu
sculū dyafragmatis velut tūica ip̄ius Dicit̄ ergo pāniculus sup̄i
or dyafragmatis basis ⁊ fundamētū pāniculi pleure nō origine
sed positōe. q: subest ei sicut fūdamētū domus subest parietib⁹
¶ Attēde tertio q̄ pānicul⁹ interi⁹ tegēs costas postq̄ peruenit
ad mediū furcu. e pars ip̄ius veniēs a latere dextro deorsuꝫ por
rigit̄ a furcula vsq̧ ad ensiformē cartilagineꝫ. Et pars veniens a
sinistro latere sir̄. ⁊ he due p̄tes diuidētes pect⁹ p̄ mediū ꝯstituūt
pānicu luꝫ mediastinū. Et in suo descensu tegūt iuoluūt ⁊ ligant
venā ⁊ arteriā magnas ascēdētes ⁊ orit̄ ab eis pāniculus pulmo-
nis ⁊ vt quidā sentiūt capsula cordis. ¶ Circa quartā particulā
Attēde primo q̄ vltra pāniculos epatis splenis ⁊ renū ⁊ pānicu
culū qui iuoluit meseraicas tres sūt pāniculi tegētes vētrē. Pri
m⁹ abitra est zirb⁹ q̄ d̄r al̄r tirb⁹ ⁊ omētū ⁊ epiploū ⁊ mappa vētris
⁊ ē pānicul⁹ imediate coop̄iēs stōm ⁊ itestia ꝯposit⁹ ex duob⁹ pā
niculis iter q̄s s̄t m̄ltē vene ⁊ arterie itexte cū adipe plurimo vł pi
guedie. Iux̄ illd̄ ga. 4. d̄ vtilit. p̄ti. ca. 11. Et tibi iā m ā ifestū fcm̄
ē s̄m nōe vocatū epiploū siue omētū ex duab⁹ q̇dē tūicis d̄sis et
subtilib⁹ sibi inuicē suppositis m̄ltis vero arterijs et venis ⁊ pin
guedine nō pauca cōstās. Et ē fact⁹ ad cōfortādū calorē natura
lē ⁊ virtutē digestiuā. Iuxta illud ga. ibi. Oīn aūt calefaciendi
gratia factū ē euidēt̄ ē discere i illis in q̇b⁹ vulneratis s̄m epiga
sterium id est sup̄ficiē vētris excidit per vulnus. Deīn de liuiduꝫ

factū ad necessitatē ablationis lese ptis ꝯstituit medicos. oēs em̄ frigidiorē sentiūt vētrem ⁊ min⁹ digerūt ⁊ plurib⁹ coopimentis ad eū egēt. Et in solo hoīe inter aīalia coopit oīa intestina. Et cā in hoc est vt ait gal. 4. de iuuamētis mēbroꝝ. quia hō cū est debilissimū aīalium in digestione ⁊ cutis ei⁹ tenuior inter coria aīaliū ⁊ pl⁹ ꝑuata pilis ⁊ plus recipiēs occasiões ex omi pte fuit

¶ Oia q₃ mē^a carnosa sūt ātvillosa sic caro q ē i muscul: āt vill' carētia sic ep.

magis necessariū vt zirb⁹ cooperiret oīa intestina. Scōs panniculus ē siphac quē ga. vocat quarto de vtilitate particulaꝝ caplo 12. pitoncon a pi quod est circū ⁊ tendo quasi pāniculus stōacho ⁊ intestinis circūtensus. Et est medi⁹ inter zirbū ⁊ mirach. Hui⁹ aūt quinq₃ sunt vtilitates. Prima ē coopire mēbra intrinseca omnia sub dyafragmate exñtia. Secūda ē diuidere musclos qui sūt supra vētrem a subiacentib⁹ eis partib⁹ ne nimiū ipas opprimāt aut ab ipsis opprimant sicut dyafragma diuidit spūalia a nutritiuis. Tertia est vt feces citius descēdant hoc pāniculo cōprimente intestina. Quarta est vt vēter ⁊ intestina ꝯpressi per siphac nō replcātur multitudine ventositatū: s₃ per inferius aut supi⁹ eas emittant. Quinta est vt simul liget omnia interiora sub dyafragmate existentia. Et harum vtilitatū memit Gal. q̄rto de vtilitate particularum capitulo. 12. dicens. Scōm corpis igitur substātiā mēbranum est pitoneō. Utilitates autē eius plures sunt aīalibus. Una quidē vt coopimenti oīm subiectarum particularū fm ventrem ⁊ intestina ⁊ inferiora frenibus viscera. Scōa aūt vt dyafragmatis id est diuisoris hoꝝ ipsoꝝ ad superiacentes extrorsum musculos. Tertia aūt vt citius subeant supfluitates sicci nutrimenti. Et q̄rta vt non spiritue't id ē vētositatib⁹ replcantur faciliter intestina ⁊ vēter. Et q̄nta vt omia q̄ sunt sub frenibus colligentur ab eo ⁊ velut a pelle aliqua ꝓpria tegant. Tertius pāniculus ē mirach. Et est ille q̄ superponit abextra pāniculo siphac Et cō ponit ex cute tegente ventrē ⁊ panniculo carnoso ⁊ pāniculo coopiente abextra musculos ventris ⁊ ex musculis ventris. Et ipsi⁹ iuuamenta cōmemorat pnceps. 13. animaliū dicēs. Et iuuamentū est in mirach vt cōstringat stomachū ad eijciendū stercus ⁊ similiter vesicam ad eijciendū vrinā ⁊ ad eijciendas vētositates intestinoꝝ ⁊ iuuat super matricem in creatura eijcienda. Et duo alia ipsi⁹ iuuamēta tangit gal. q̄rto de vtilitate particularū capitulo. 14. dicens. Et hoc ē principiū generationis tertie tunice vētris abextra omniū quam vtiq₃ ⁊ cooperimentū quoddā ⁊ pmissorium carnose parti circūposuit natura colligationē autem fecit totius vētris ad corpa que fm dorsum. Et tres dictos pāniculos sub breuitate cōmemorat princeps tertij. 13ª. caplo primo dicens Cū ergo verificaueris tunc scies ꝙ cutis ⁊ pāniculus qui est post ipsam ⁊ est carnosus ⁊ lacert⁹ posit⁹ in tunica que est suprema tunicarū lacerti vētris nota determinata oēs sūt in summa mirach. Et tunica q̄ est infima tunicarū lacerti ventris cum panniculo subtili qui est fm vitatem siphac est ex summa siphacat. Et zirbū est sicut interior pann⁹ siphac ⁊ sicut exterior stomachi. Et horū pāniculoꝝ situm ⁊ ordinem tangit idem tertij. 22ª. caplo prīo dicēs. Primū ergo quod occurrit de ventre est cutis. Deinde sub ipsa ē panniculꝰ prim⁹ ⁊ nominatur aggregatio eorum mirach. deinde sunt lacerti. postea beriteron id est siphac deinde zirbuz deinde intestina. Aristoteles vero diminute tractat tam de panniculis pectoris q̄ de panniculis ventris. Nam relictis alijs panniculis de solo dyafragmate facit mentōnem. 13°. animaliū capitulo octauo. Et relictis alijs panniculis ventris de solo mirach loquitur visus innuere ꝙ sit panniculus qui dictus est zirbus. Ait enim q̄rtodecimo animaliū capitulo primo. Mirach autem est tela ⁊ in ea est zirbus in habentibus zirbum aut pinguedo in habentibus pinguedinem. Et paulo post dicit. fm hunc modum erit generatio mirach quoniam natura vtitur ipso ad meliorādum decoctionem ⁊ digestionē cibi quoniam calidum digerit ⁊ pinguedo est calida ⁊ mirach est pinguedo calida. Hec aristoteles. ¶ Attende secūdo ꝙ a siphac oritur zirbus fm hūc modum. Partes siphac ascendentes per dorsum vsq₃ ad supremam partem ventris obuiant illic sibijnuicem ⁊ reperiunt ibi magnas arteriam et venam fm lōgitudinem extensas. Et ibi est principium generationis zirbi. Nam qd ibi superfluit ex siphac immiscet villis arterie ⁊ vene predictarum ⁊ adipi seu pinguedini constituens zirbum qui inferius descendens tegit anterius stomachum et intestina. Et hūc originis modum cōmemorat gal. quarto de vtilitate particularum capitulo. 14. dicens. Obuiantibus enim sibijnuicem partibus pitonei que a dorso ex vtraq₃ parte ascendunt fm gibbam et altissimam partem ventris ⁊ ibi magnam arteriam ⁊ venam fm longitudinem eius extensam inuenientibus locus iste tot⁹ principiū generationis est epiploi seu iam oīa hñs q̄bus egebat. Etenim ⁊ arteria ⁊ vena sūt ibi magne ⁊ due partes pitonei ⁊ ps ventris que calefieri eget. Producens autem venas ⁊ arterias ab inde natura plurimas ab vtraq₃ parte magnorū vasorum simul produxit cum eis alterutram partium pitonei singulorum predictorum vasorum partem que fm se est circūducentib⁹ ⁊ colligantibus. Intermediam autem eorū regionem contexerūt superascēdentes sibijnuicem velut filositates quedam pitonei partes. Et plurima humiditas ab ipsis ibi consistit fouens simꝉ ventrem ⁊ impinguās membrana ⁊ nutrimentum innate caliditatis in cibationibus fiens. Superiacet q̄dem igitur ventri ⁊ quasi superuehitur epiploum vnde ⁊ nomen possidet. ab epi enim quod est supra ⁊ ploo quod est eminere dici grece bene habebat. Hec gal. ¶ Attende tertio ꝙ a siphac sic oritur mirach pars siphac que subimplantatur dyafragmati tanq̄ tunica eius inferior emittit partem circa orificium stomachi abextra et illa pars iūgitur partibus siphac ascendentibus a dorso. que simul coniuncte replicantur anterius ⁊ extense supra ventrem ⁊ intestina constituūt mirach. Iuxta illō ga. quarto de vtilitate particularū capitulo. 13. Qō vero a frenib⁹ ori ventris abextra superimplantat vnitur his q̄ ex vtraq₃ parte a dorso ascendūt. Et hoc est principiū generationis tertie tunice ventris abextra omniū. quam vtiq₃ ⁊ cooperimentum quoddaz ⁊ premissoriū carnose parti circūposuit natura: colligatōnem autem fecit totius ventris ad corpora que fm dorsum. Et tibi videbitur tunica grossa existere hec q̄uis alie apophises id est explantationes pitonei q̄ ad organa nutrimenti feruntur omnes sint subtiles facte. Hec galienus. ¶ Attēde quarto circa hoc quod dicitur in littera ꝙ siphac cooperit interi⁹ ventris musculos: id sic debere intelligi ꝙ abintra musculi ventris a siphac cooperiunt sicut eos cooperit abextra mirach. Nam musculi ventris inuoluti sūt ⁊ cooperti duobus panniculis subtilib⁹. quorū anterior est pars vltima mirach. et posterior pars prima ipi⁹ siphac. ¶ Omnia quoq₃ mēbra ⁊c. In hac septima parte q̄ est de diuisiōe mēbroꝝ carnosorum penes villosa eē vel carere villis ⁊ ꝙ omis motus fit per villos ⁊ de diuersitate villorū pmo ponit pn. dictam diuisionē. Secūdo declarat quomō omīs mot⁹ fit per villos ibi |Et null⁹ q̄dē| Tertio sitū villoꝝ ī mēbris hñtibus vnicā tunicā ⁊ in hñtib⁹ duas ibi |Mēbrorū aūt|

In prīa pte dicit. ꝙ oīa mēbra carnosa vl' sūt villosa sic caro musculoꝝ vel carēt villis sicut epar. ¶ Attēde pº ꝙ vill' aliter dict⁹ vna vel inulus est pars corpis tenacis sbe solida nō concaua gracilis longa silis filo subseruiēs motui velut chorda pbēs carni robur ⁊ fundamētū cum sibi fuerit imitta. ¶ Attende scdo ꝙ non omēs villi sunt eiusdem sbe: imo q̄dam sunt neruosi descisi a neruis. alij venosi: alij arteriales: alij ligamentales: alij panniculosi. Et breuiter diuersificant fm mēbra in q̄b⁹ sunt ⁊ a q̄b⁹. Iuxta illud gal. 2. ꝯplexionū. Carnis vo q̄ ī corde ē forma nō ē forma simplex. S₃ sicut ī lacerto ē vill⁹ q̄ ꝯtinet caro ipi⁹ silr ī corde ē vill⁹ q̄ ꝯtinet caro ipi⁹: nisi q₂ gen⁹ villi qō ē ī corde nō est ex gñe villi qō est in lacerto. Uillus naq₃ q̄ est in lacerto nō ē nisi ptes nerui et ligamētoꝝ. S₃ vill⁹ q̄ est in corde ē ei ꝓpri⁹: quēadmodū vill⁹ corpis arteriaꝝ est eis ꝓpri⁹ ⁊ vill⁹ corpis venarū ē eis ꝓpr⁹. et vill⁹ corpis intestinoꝝ intestinis. et vill⁹ stōachi stomacho. ⁊ vill⁹ corpis matricis mr̄ici. et vill⁹ corpis vesice vesice. ⁊ vill⁹ corpis fellis felli. Nos naq₃ videm⁹ in oībus istis officialibus carnē vnicuiq₃ ipoꝝ ꝓpriā ꝯtētā villo vnicuiq₃ ipsoꝝ ꝓprio. Hec gal. ¶ Sed q̄ret aliq̄s cur diuidit pnceps hic membra carnosa solum ī villosa ⁊ villis carētia: cum multa alia mēbra a carniformib⁹ villos hēant vt panniculosa exāguia: ⁊ multa villis carent vt cartilagines ⁊ ossa. Dic si vis ꝙ hic capit membra carnosa nomine extēso ꝓ membrorum corpulentia. Uel dic ꝙ id ideo est quia villi plus apparēt in carne q̄ in alijs membris eo ꝙ sunt in sba dissimiliores carni q̄ alijs membris in quibus sunt villi. Nam villi nerui sunt pars nerui. Et villi vene pars vene. Et villi arterie ps arterie. villi vero carnis non sūt ps carnis. Uel dic id ideo fieri ꝙ sola caro inter mēbra villis caret ⁊ villosa est. Nam cartilagines ⁊ ossa villis carent ⁊ villosa non sunt. Cetera vero villos habent ⁊ non carent villis. ¶ Sed queret scdo aliq̄s vtrum epar villis careat videtur ꝙ non. epar trahit chilū. ⁊ nulla tractio fit nisi per villos. Nā null⁹ mot⁹ fit nisi ꝑ villos vt dicet in pticula sequti. Secundo epar plenū est filis venarū que sunt velut radicule vene portanarie ⁊ vene cōcaue ⁊ talia fila vidētur villi. Tertio epar gñatur ex sanguine coagulato: s₃ sanguis coagulari non pōt sine ynis seu villis. Iuxta

illud arist. q̄rto methauroꝝ. Sanguis quidē h̄ns ẏnas magis terre est ꝓpter ꝙ frigore coagulaꝛ ⁊ hūido liq̄scit. Nō habētes aūt ẏnas aq̄ sūt ꝓpter qꝺ ⁊ nō coagulanꝛ. ¶ Pro solutōe dubiȷ̄ ⁊ obiectoꝝ. Attende ꝙ dupliciter pōt intelligi ꝙ epar careat villis. Uno mō ſm totā ipsi⁹ sb̄az ⁊ oēs ci⁹ ptes. Alio mō ſm ptes ipsi⁹ carniformes solū: ita ꝙ ꝑ carnē epatis n̄ sint ꝯpsi villi sicͭ ꝑ carnē cordis q̄ sb̄az ipi⁹ corroborēt. Iuxͭ hoc dic p̄rio ꝙ epar n̄ caret villis p̄rio mō. Nā in venulꝭ ipsi⁹ sꝭ villi attractiui longitudinales ⁊ expulsiui latitudiales ⁊ retētiui trāsuersales vt apparet ex eoꝝ opib⁹.

Et nullus quidē motus fit nisi per villos. Voluntarius vero motus fit causa villorum qui sunt in musculis Et naturalis sicut motus matricis ⁊ venarū. Et compositus sicut motus transglutiendi fit villis propriȷ̄s per formā ex situ lōgitudinis ⁊ latitudinis ⁊ trāsuersionis. Attractōi vero sūt villi qui in longitudine protenduntur: ⁊ expulsioni villi qui in latitudine tendunt constringentes: ⁊ retentioni villi qui ex transuerso vadunt.

Dic scđo ꝙ epar caret villis scđo mō. Nā in sb̄a, eius carniformi nō appent villi aliq̄ intexti. Et si eēnt supfluerēt ⁊ nocerent q2 ptes carniformes epaꝛ sufficiēter solidanꝛ ꝑ venulas plurimas ipsis immixtas sicut carnes cordis ꝑ villos. Et si eēnt aliȷ̄ ꝑ carnes epaꝛ ꝯpsi remitterent de calore eaꝝ ⁊ debilitarēt sanguificā v̄tutē q̄ i eis ē. Et id voluit ga. 2. ꝯplexionū dicēs. Verūtn̄ caro q̄ ē in epate ⁊ i splene ⁊ i renib⁹ ⁊ q̄ est i pulmone in nā sua ē simplex. carnis vo q̄ in corde ē forma non ē forma simplex s3 sicut in lacerto ē vill⁹ quo ꝯtineꝛ caro ipsi⁹ siꝉr i corde ē villus q̄ ꝯtineꝛ caro ei⁹. ¶ Ad primū obiectū dic ꝙ epar trahit chilū ꝑ villos venaꝝ q̄ in eo sūt. Ad scđm dic ꝙ venule epaꝛ nō sūt ꝓpe villi, s3 ꝯtinēt i se villos. Ad tertiū dic ꝙ nō est necessariū si sanguis ex quo fit caro villos h̄eat ꝙ caro inde fcā siꝉr h̄eat villos. Scđo dic ꝙ lic3 sanguis q̄ caret ẏnis coaguleꝛ a frigido sicut ait arist. 4. methauroꝝ p̄t tn̄ (a calido coagulari.

In scđa pte dicit tria. Primū ē ꝙ null⁹ mot⁹ fit nisi ꝑ villos. Scđm ē ꝙ mot⁹ volūtari⁹ fit ꝑ villos q̄ sunt i musculis et mot⁹ naturalis sicut ē mot⁹ matricis in attractōe spmaꝛ ⁊ mot⁹ venaꝝ in attractiōe sanguis ⁊ mot⁹ cōposit⁹ ex naturali ⁊ volūtario sicut ē mot⁹ trāsglutiēdi. q̄libet hoꝝ motuū fit villis ꝓpriȷ̄s istis mēbris ꝑ formā id ē v̄tutē q̄ dictis villis inest ex situ. i. ſm sitū lōgitudis ⁊ latitudinis ⁊ trāsuersionis. Et ex h̄ videꝛ sufficienꝛ declaratū ꝙ ois mot⁹ fit ꝑ villos q2 volūtari⁹ ⁊ naturaꝉ et mixt⁹ ex volūtario ⁊ nāli. Tertium ē ꝙ villi q̄ ꝓtēdunꝛ in lōgitudine sūt. i. ſuiūt attractōi ⁊ villi q̄ ꝓtēdunꝛ i latitudīe cōstringētes ſuiūt expulsiōi. Et q̄ vadūt ex transuerso ſuiūt retētioni. Et ex hoc manifestaꝛ q̄liter mat⁹ villoꝝ fit ꝑ formā. i. v̄tutē eis acq̄sitaz ex situ. ¶ Dubitaꝛ circa primū. vtrū ois mot⁹ fiat ꝑ villos. Arguiꝛ ꝙ nō p̄rio de celesti. Scđo de motu elemētoꝝ leuiū sursum ⁊ grauiū deorsum. Tertio de motu violēto q̄lis ē casus hois deorsu3 vel ꝑcussio a fulmine. Quarto de attractiōe a calido. Quinto de attractione a vacuo. Sexto ꝺ attractiōe a ꝓprietate sicut illa q̄ magnes attrahit ferrū. Septimo de digestiōe ⁊ assimilatōne nutrienꝛ ad nutritum. Octauo de attractōe alimēti ad ossa nutrienda ⁊ cartilagines ⁊ carnē simplicē q̄ ꝑ villos nō fit qm̄ hec mēbra villis carēt. Nono de motib⁹ intellect⁹ ⁊ rōnis q̄ sūt v̄tutes aīe sepate a corpe. Decio de passiōib⁹ aīe sicut ira gaudio tristicia terrore. Undecio de motib⁹ spūu3 a radicib⁹ suis ad alia mēbra. Duodecimo de motib⁹ imaginatiue faciētib⁹ casum ⁊ estimatiue. ¶ Oppositū dicit hic p̄n. ⁊ libro de anatomia capꝉo scđo scribiꝛ. null⁹ mot⁹ nisi ꝑ villos ꝯpleꝛ. ¶ Pro solutōe dubiȷ̄ ⁊ obiectoꝝ attēde p̄° ꝙ q̄a h̄ agiꝛ de mēbris ⁊ motib⁹ coꝝ q̄stio restringēda ē ad solos mot⁹ mēbrorū q̄ sunt opatōes v̄tutu3 aīe nō sepataꝝ a corpe. Et ꝑ hoc soluūtur rōnes p̄ria. 2. 3. 9. 10. 11. et. 12. ¶ Attēde scđo ꝙ intētio p̄n. ē h̄ loq̄ de motu locali nō de motu alteratōis. Et hoc p3 ex declaratōe quā facit i lr̄a. Et ꝑ hoc soluiꝛ septia rō de digestiōe ⁊ assimilatōe q̄ poti⁹ dici debēt alteratiōes q̄ mot⁹ locales. ¶ Attēde tertio ꝙ hoc signū distributiuū ois p̄t facere distributionē speꝝ mot⁹ vt sit sensus ꝙ de q̄libet specie mot⁹ locaꝉ v̄tutū aīe mot⁹ aliq̄s fit ꝑ villos. Et pōt facere distributionē motuū indiuidualiū vt sit sensus ꝙ iste ⁊ iste ⁊ sic de singulis motib⁹ fit ꝑ villos. ¶ Attēde q̄rto ꝙ iterū questio pōt intelligi de solis motib⁹ organoru3 seu mēbroꝝ organicoꝝ. Et etiā pōt intelligi de motib⁹ cuiuslibet ptis aīalis siue sit organica siue ꝯsimilis siue parua siue magna. His premissis dic primo ꝙ oīs motus mēbrorum fit per villos distributiōe facta ꝓ speciebus singulis p̄mis motuum. Nā omis motus mēbrorum vel est volūtari⁹ sicut mot⁹ lacertorum ⁊ talis fit per villos neruorum vel naturalis sicut mot⁹ quo vene attrahūt sanguinē ⁊ ille fit ꝑ villos ꝓprios venis: vel partim volūtari⁹ ⁊ partim naturalis sicut mot⁹ transglutionis cuius compositio declarabitur doctrina sexta istius fen capitulo vltimo. et talis fit partim a villis musculorum partim a propriȷ̄s ẏsophagi villis ⁊ id videtur voluisse princeps ex declaratōe quā facit in littera. Dic secūdo ꝙ omis motus mēbrorum organicorum fit per villos qualiscunq̄ distributio fiat per hoc signum omnis. Hec cōclusio est de mēte gaꝉ. tertio naturalium v̄tutum dicentis. Singulis enim eorum que mouētur organorum corporibus ſm positiones villorum sunt motiones. In ipsis autem primis musc̄ꝉis si vis examina hunc sermonem. in quibus villi apertissimi ⁊ motiones eorum videntur propter vehementiam: post musculos autem ad naturalia organorum veni ⁊ omnia videbis ſm villos mota. Et propterea vnicuiq̄ quidem intestinorum rotundi ſm alterutraz tunicarum villi sunt. circuntrahuntur em̄ solu3: attrahūt autem nihil. Venter autem villos rectos quidē habet gratia attractionis obliquos autem gratia circūtractionis. Sicut enim in musculis vnoquoq̄ villorum tenso ⁊ ad principium attracto motiones fiunt ſm eandem rationem ⁊ in ventre. Hec gaꝉ. Dic tertio ꝙ non oīs mot⁹ mēbrorum seu partium aīalis quarūcunq̄ fit ꝑ villos distributione facta pro singulis indiuiduantibus motib⁹. Patet conclusio de motib⁹ attractionis retentionis ⁊ expulsiōis ossium ⁊ cartilaginum ⁊ pure carnis. Nam membra hec omnia nutrimentum attrahunt ⁊ ipsum retinent ⁊ superflua expellunt non tamen per villos cum villis careant saltim ad sensum. Et per hoc soluitur octaua ratio ante oppositu3. Et tres prime cū quattuor vltimis iam solute sunt per primum notabile. Et septia per scđm. Ad quartā dic ꝙ attractio a calido naturali in aīalibus q̄lis est attractio nutrimenti ad stomachum vel ad epar vel ad venas fit per villos. Sed attractio a calore extrinseco sicut a sole vꝉ a calore ꝯ naturā vt in apostematib⁹ non fit per villos nec de talibus est p̄sens ꝓpositum. Ad q̄ntā dic ꝙ attractio a vacuo. i. ne vacuū fiat nō est mot⁹ opationis alicui⁹ v̄tutum ⁊ ideo non attinet huic proposito. Ad sextā dic ꝙ attractiones a proprietate i aīalibus vt plurimū ꝑ villos fiunt: Nā quodq̄ mēbroru3 trahit a ꝓprietate qꝺ sibi ꝯuenit vt stomach⁹ cibum epar chilum vene chimū matrix sperma. Verū est ꝙ attractiones medicinarū laxatiuarum non fiunt ꝑ villos nec de eis ē p̄sens ſmo. ¶ Circa scđm ⁊ tertiū attende p̄° ꝙ oēs villi voluntarie motiui q̄ sunt in musculis ꝓtendūtur in longitudine corpoꝝ musculoꝝ quib⁹ tensis ⁊ ad principiū attractis motiones fiunt exceptis villis musculorum extn̄tiū inꝛ costas q̄ i latitudīe musc̄ꝉoꝝ ꝓtendūꝛ cū quadā oblīq̄tate. Iuxta illꝺ gaꝉ. 7. de vtilitate ꝑticulaꝝ. His q̄ ſm mesopleuria. i. media costaꝝ sūt musculꝭ nō sic aliȷ̄s oib⁹ sunt villi ſm longitudinē. S3 ecōuerso ab vno latere ad alterum ꝑueniūt: nō tn̄ simpliciter sicut q̄ ante nos isti anatomici estimāt: s3 cū ꝑua ad obliquū declinatione. At vero neq̄ vniformes sunt villi supple musculorum pectoralium. li3 enim tibi videre intrinsecos extrinsecis ecōtrario se habētes sicut ⁊ eos q̄ in pectore ſm cartilaginosa ossium costarum his qui sunt in ossuosis vsq̄ ad spondiles. ¶ Attēde scđo ꝙ tm̄ sunt tria gn̄a villorum deputatorum ad naturales mot⁹ locales mēbroꝝ. s. longitudinales: latitudinales: ⁊ transuersales. Quia solū sūt tres spēs mot⁹ naturaꝉ locaꝉ mēbroꝝ. s. attractio cui longitudinales villi seruiunt. Retētio cui seruiunt latitudinales. Et expulsio que fit ꝑ transuersales. Sed villi quos vocat hic princeps latitudinales Galienus vocat q̄nto de vtilitate particulaꝝ capꝉo scđo transuersales ⁊ rotundos. Et quos hic nominat p̄n. transuersales gaꝉ. ibi vocat obliquos. Dicit em̄ ibide3 loq̄ns de vesicis felꝉ ⁊ vrine. Una em̄ extn̄s alterutra ad oīmoda3 speciem mot⁹ idoneam acq̄siuit cōstructionē. Eum enim qui ꝑ rectos villos motū vt attrahit aliquid cū vo qui per transuersos vt excernat id ē expellat eū aūt qui per obliquos vt retīeat circūtracta vndiq̄ rōnabile fuit h̄re ipam. Et q̄rto de iuuamentis membrorum noīat villos hic dictos latitudinales fila q̄ sꝛ in circuitu ⁊ h̄ dcōs trāsuersales noīat dẏagonales. Ait em̄ ibi de vesica loq̄ns ⁊ cisti felꝉ. Quare qꝺlib3 illoꝝ attrahet ꝑ illꝺ qꝺ ē i eo ex filis extensis ſm longitudinem ⁊ expellet per fila que sunt in circuitu ⁊ retinebit per dẏagonalia. Et hec diuersitas in noībus a translatorib⁹ venit. ¶ Attēde tertio ꝙ villi mouētes membra i quib⁹ sꝛ imutant eorum dimensiones. Nam dum tenduntur longitudinales soli minuitur longitudo membri: et dum tenduntur soli

latitudinales minuit latitudo: z dū tēdunt trāsuersales villi circū trahitur mēbrum vsus locū exitus circa suū ɔtentū z vndiq̧ circū trahitur mēbrum oib' psius villis ɔgregatis z extenditur vndiq̧ oib' expāsis Iuxta illud gal. q̄nto de vtilitate pticularū caplo scd̄o. Solis enim obliq̄s (al's transuersis) tensis latitudo ɔtrahitur. Solis autē rursus rect' longitudo abbreuiatur oib' aūt simul z rectis z obliq̄s z transuersis ad seipsos congregatis tota cōtrahit ptīcula sicut z longioribus oib' fiētibus tota extendit. Hec gal.

Mēbrorum aūt que vnā habēt tunicā sicut venaꝝ z vesice tres villorū spēs adinuicē sunt texte. Et mēbroꝝ que sunt duas habētia tunicas villi qui in latitudine tendūt semper ī eorum extrinseca existunt tunica. z aliȷ̄ duo in tunica eorum intrinseca. Illi tamēq̄ in lōgitudine ptēdūtur ad superficiē magis declināt itrinsecā. Qui taliter nō creati fuerūt nisi ne attrahēdi z expellēdi villi sil' existāt: imo meli' ē vt villi attrahēdi z retinendi sint simul nisi ī intestinis. nō em̄ multa īdigēt retētōe sz attractōe z expulsiōe

Ex quib' cōclude q̧ retētio pfecta cū amplexu vndiq̧ sub supra z ad latera fit p oēs villos lz principalius p obliquos. Et id exprimit gal. 14. de vtilitate pticularū caplo. 14. dicēs. Mōstratū em̄ ē z hoc multotiens qm̄ singulū organoꝝ attrahit quidē ad se rectis inulis agēs excernit vo trāsuersis retinet aūt vniuersis.

In tertia pte dicit p̄n. tria. Primū est q̧ tres villoꝝ spēs sc̄z longitudinalium latitudinaliū z trāsuersaliū in eadē tunica sunt adinuicē ɔtexte ī mēbris habentib' vnicā tunicā vt sunt vesica z vene. Scd̄m ē q̧ villi latitudinales ī mēbris habentib' duas tunicas semper sunt situati in tunica eoruz extrinseca z villi lōgitudinales z transuersales in intrinseca: verū tamē lōgitudinales magis declināt ad supficiem tunice intrīsece q̄ transuersales. Tertiū ē q̧ villi nō fuerūt creati talit. i. sm̄ talem sitū in suis tunicis nisi vt villi attractiui z expulsiui q̄ sunt quodā mō ɔriȷ̄ in ope nō essent sil': īmo meli' ē vt sint sil' attractiui z retētiui quoꝝ opationes sibiȷ̄nuicē imediate succedunt. Nā post tp̄s attractōnis ē sine medio tēpus retentōis. Et hoc ē verum silr̄ in oībus mēbris habētib' duas tunicas nisi in itestinis in q̄bus nō repiunt villi sic distincti sm̄ situs ī suis tunicis eo q̧ intestina nō indigēt multa retētōe sz attractōe z expulsione. ¶ Circa p̄mū attēde p̄io q̧ tunice extrinsece ɔtinētes organica membra puta cor pulmonē epar splenē z renes nō hn̄t villos motiuos eis intextos: sz sūt simplices sil'es arance telis ī subtilitate aut forma. non em̄ ad motū sunt ordinate sz ad ɔtinendū z defendendū mēbra q̄ cōtinēt z ad aliq̄d sensus eis tribuēdū. Iuxta illō gal. q̄nto d̄ vtilitate pticularū cap. 2. Que em̄ abextra oib' p̄dict organis sūt circūposite sil'es tel' arāneis sūt q̄dā q̄dē in ipa subtilitate oēs autē sm̄ spēm. Nulla igit eaꝝ ad villos resoluit sicut intrīsece ipoꝝ organoꝝ pprie sm̄ q̄s agūt sz sunt simplices oipharīa z sil'es oino z certitudinalr̄ mēbranose. Et sub his tunicis nō intelligas ɔphēdi tūicas extrīsecas mēbroꝝ pānicl'osoꝝ vt stōi z ysophagi, q̄ lz sint extrīsece ɔpatōe ad tūicas infiores: sūt tn̄ itrīsece stō z ysophago z d' sba coꝝ. ¶ Attēde 2. q̧ mēa ɔstātia ex vnica tūica cui villoꝝ spēs oēs sūt itexte sūt vene n̄ pulsatiles cistī fell' z cānales ei' porivritides vesica matrix. Vene q̄dē nō pulsatiles vnicā hn̄t tūicā q̄r ɔtinēt sāguinē benignū z lēti flux'. Sz de cisti fell' z d' vesica cur vnicā hn̄t tunicā cās reddit gal. 4. de iuuamēt mēbroꝝ dicēs. Mēbra autē q̄ sunt posita ad purgādū supfluitates z n̄ ad digerēdū aliq̄d fuerunt corpa coꝝ tenuia. Non ergo hac de cā fuit possibile vt essent ex duab' telis. Et sba corpis instrumētoꝝ digestiōis est diuersa a sba cistis fellis z vesice qm̄ sba corpis vesice z cistis fellis ē ppinqua nature cooptoriȷ̄ duri fere carēs sanguie frigida. Et sba istrumētoꝝ digestionis. s. stomachi z intestinoꝝ est carnosa mollis calida. Et fuit positū etiā corp' vesice z cistis fellis duruz vt ei' iuuet durities ɔ ei' tenuitatē. Hec gal. Idē iudiciū habe de cānalibus cistis fellis vt de cisti z de porisvritidib' vt d' vesica. Iuxta illō ga. ibi. Et iā declaratū ē q̧ corp' cānaliū vrine ē sil'e corpi vesice corpus q̧ cānaliū cholere citrine ē sil'e corpi cistis fell'. qm̄ magis aptū est vt sba mēbroꝝ recipientiū sit eadē eum substantia reddētiuz eis vt sint cōsimiles in passione nocumenti superfluorum. Matrix vero fuit vnius tunice. quia sentina est benigni humoris scilicet sanguinis mēstrui de cuius parte nutritur. Iuxta illud gal. 14°. de vtilitate particularū caplo. 14. In matricib' vo seu sanguie puro z benigno nutritis vna sufficit tunica. sed qm̄ non solum attrahere oportebat eas intus sperma sm̄ coitum. sed etiam detinere in tempore impregnationis z excernere eum perfectus fuerit, fe-

tus ppterea oēm spēm ynulorum in eis natura ingeniauit. ¶ Attēde tertio q̧ licet in dictis mēbris oēs villorum spēs in eadē sint intexti tunica latitudinales tn̄ plus declinant ad superficiez extrinsecā illius tunice: longitudinales ad extrinsecā. trāsuersales aūt ad medias ptes inter vtrāq̧. ¶ Circa scd̄m z tertiū attende q̧ mēbra ɔstantia ex duabus tunicis respsis villis motiuis sunt arterie mery stomach' et intestina. Arterie q̄dē duas habuerunt ne rūpant assiduo motu. z ne exuliat ab eis spūs vitalis z sāguis arterial' ob eoꝝ subtilitatē qui sunt thesaurus vite. Mery vo seu ysophag' duas habuit tunicas vt p intrinsecā villis longitudinalib' respsam cibos attrahat. Et per extrinsecā latitudinalibus villis respsaz ppellat qd̄ in se ē, vel inferi' vt ī trāsglutōe vl' supius vt ī vomitib'. Interior ergo tunica mery opat in trāsglutiōe tm̄. Exterior vo z in trāsglutione ppellēdo cibos inferi' z in vomitib' sursum pellens qd̄ euomitur vt tertio naturaliū vtutum scribit gal. Sed stomach' trib' de causis habz duas tunicas. Prima est ppter diuersitatē actuū ei'. Indiguit em̄ neruosa sba p sensib' famis z sitis z attractōe bibitoꝝ z comestoꝝ. z ex tali ɔposita ē ei' iterior tunica. Et idiguit carnosa sba spissa gr̄a digestionis ciborū p fectioris. z ex tali ɔstat eius iterior tunica p̄sertim sm̄ ipi' fundū. Scd̄a est, vt sit min' passibilis. Tertia ē vt sit grossior. indiguit em̄ grossicie vt sit ei remediū ɔ ipsius mollicie. Iuxta illud gal. q̄nto de vtilitate particularū caplo tertio. Digestiuis vo organis grossicies sanatio molliciei facta ē. Et istas tres cās tāgit gal. dicto caplo dicens. Secūdum vētrē aūt triū vtilitatū gr̄a tunice due facte sunt. s. diuersitatis actuum z vix passibilitatis z grossiciei. Sz de intestinis mirabile videt q̧ ex duabus ɔponant tunicis cū vesica z cistis fellis ex vnica constēt, attento q̧ cholera quā continet cistis fellis z vrina quam cōtinet vesica sunt mordaciores z acutiores z magis pungētes grossis fecibus quas intestina cōtinēt. Respōdet huic dubio z admiratiōi gal. q̄nto de vtilitate particularū caplo tertio dicēs. Dictū q̄dem ē ante in intestinis qm̄ vix passibilitatis gr̄a duplex facta ē eis tunica. Qm̄ z multotiēs altera q̄dem putruit totaliter in aliq̄b' dissinteriȷ̄s nō bene morigerat. Altera vero durauit ī aīali sola. Nūc aūt adhuc magis credibilē puto eē sermonē ostēdentibus nobis q̧ intestinis quidem ɔtrariȷ̄ssime sunt natura q̄ cōfluunt cholere. Vesicarū autem ei q̄dem q̄ in epate sc̄z cisti fellis omino familiaris z intristabilis ē xanta cholera. Alteri vo q̄ vrinam suscipit raro aliquando fit tristatiua multa z male morigerata aceruata vt plurimū aūt ei moderate z intristāter approximat. Hec gal. Sed vnde hoc q̧ pauca cholera fecib' īmixta z pauca melācholia q̄ pri' pfluxerat ad orificiū stomachi gr̄a appetitus puocādi, postea descendit ad intestina sunt magis iīmice intestinis q̄ cholera pura vesice fellis. Dic q̧ hoc iō est q̄r intestina sunt mollia z vesica fellis est durissima nō patiēs quicq̄ a cholera. Cui' rei signū ē q̧ si extraxeris ab aīali bursam fellis cū cholera que in ea est z eam ligaueris ac suspēderis alicubi inuenies ipsam longo tempe permanere icōtaminataz. Et natura muniuit densa quadā muscilagine superficiem intestinoꝝ ne mordaces cholere radant eaz vel excorient. ¶ Dubitatur quibus villis z qualiter situatis in suis tunicis pticipant intestina. Nam sup hoc ambigue loq̄t p̄nceps in littera Dicit em̄ q̧ melius ē vt villi attrahendi z retinēdi sint simul nisi in intestinis. Sed non dicit si ambo sint in intestinis nec quomodo sunt in eis: imo subdit nō em̄ multa indigent retētione sed attractione z expulsione visus per hoc innuere q̧ intestina carēt villis transuersalibus seruientibus retentioni z habēt longitudinales z latitudinales seruientes attractioni z expulsioni. Quid autem super hoc gal. senserit audi. Dicit em̄ quarto d' iuuamētis mēbroꝝ caplo tertio. Intestina aūt qm̄ non indigēt vtute attractiua habuerunt fila per que possent expellere tantū. Et tertio de virtutib' naturalibus caplo decio dicit. Et ppterea vniuscuiusq̧ quidē intestinoꝝ rotūdi sm̄ alterutraz tunicaꝝ villi sunt. circūtrahūtur enim solū attrahūt autem nihil. Et iterū dicit quarto de vtilitate particularū caplo. 21. Omnes excretiuas z propulsiuas nominatas virtutes obliquorum villoꝝ motus mōstrati sunt facere sicut attractiuas rectorum. Sicut igitur venter vtrosq̧ habens duabus eguit tunicis ɔrie habentibus adinuicē ita z intestinoꝝ singulum vnam spēm motus habēs scilicz propulsiuam vnam z tunice speciem ad obliquos et rotundos villos resolubilem acquisiuit. Cur itaq̧ tunice eorum

due facte sunt si quidē sil'r se habebat vtraq̄. sup̄flua enim videt̄ esse altera. Sed non se hȝ sic. gratia em̄ fortitudinis excretiue ṽtutis ⁊ vix passibilitatis ip̄oꝝ organoꝝ intestinoꝝ tunica duplex facta ē. sicut em̄ in ventre manere plurimū vt certitudinaliter digererentur meli' fuit cibaria ita hic nō manere. In eo em̄ q̄ ferunt̄ ꝑ longā viā ⁊ strictam diligenter simul ⁊ cito q̄ ex eis ad epar anadosis .i. distributio facta est. Et quinto de vtilitate ꝑticulaꝝ caplo. 2°. dicit. Intrinsece ṽo tunice q̄ corpa ip̄arū ꝑticulaꝝ ꝯstituūt in vētre q̄dē ⁊ stō due rotūdos q̄dē villos eos q̄ extra rectos āt intrinsecos habuert̄. Tunice ṽo intestinorū transuersos vtrosq̄ ad circulū certitudinal'r ductos. Hec gal'. Ex q̄b' elici p̄nt tres ꝯclusiones ad q̄situȝ respōsiue.

¶ Et dicem' etiā q̄ mēbroꝝ neruosorū corpa a sui substātia aliena ꝯtinētiū. alia sunt q̄ vnā habēt tunicā alia que duas. Que aūt duab' cōsistūt tunicis nō taliter creata fuerūt nisi ꝑpter iuuamēta multa. Quoꝝ vnuȝ est multa necessitas multe custodie fortitudinis sue corporeitatis ne findātur causa fortitudinis mot' eius qd̄ cōtinetur in eis sicut arterie. Secundū est multa necessitas multe custodie in re corpis quod in eis est reconditum ne resoluat̄ ⁊ egrediatur. Resolutionis ṽo timor ꝑuenit causa sue raritatis si vnā haberent tunicā. Et exitus timor est ideo q̄ ꝑpter hoc etiā ad scindēdum eēnt apte. Et hoc quidē corpus qd̄ in eis ē recōditum ē sicut spūs ⁊ sanguis qui in arterijs sunt reconditi. in quorū custodia valde ē studendū ⁊ de quib' timetur ne ꝑ nihilo recedāt. Spūs q̄dem ꝑpter resolutionem. ⁊ sanguis q̄deȝ ꝑpter fissurā. Ex hoc nāq̄ maximuȝ

Pri̇a est q̄ intestina nec habēt villos lōgitudīales q̄bus attrahāt nec transuersales q̄b' retineāt. Scd̄a ē q̄ intestina h̄nt villos latitudinales q̄bus expellunt qd̄ i se est. Tertia ē q̄ vtraq̄ tunica intestinoꝝ est resꝑsa villis latitudinalib' expulsiuis solis ⁊ sic vna iuuat aliā in expulsione. Idē sentit auerroys p̄io colliget caplo. 27. dicens. Intestina ꝯposita sunt ex duab' tunicis ⁊ habēt texturā tendentē in latitudinē solū. Et iteruȝ dicit scd̄o colliget caplo. 33. Ergo vtilitas intestinorū est bina. Prima ē q̄ sunt via per quā cib' vadit ab illis ad epar. Secūda ꝑpter expulsionē sup̄fluitatis sicce. Et ṽtus manifestior ē in illis expulsiua. Et ꝑpterea fuerūt sue tunice eūtes per latitudinē. Sȝ virt' attractiua nō ē manifesta in eis ꝑpterea q̄ nō habēt tunicā vnā in longitudinē. Sȝ longe aliter sentit prin. primo hic vbi dicit. Nō em̄ multa indigent retētione sȝ attractione ⁊ expulsiōe. Et i ꝑte imediate sequēti vbi dicit q̄ stomacho ⁊ itestinis sunt necessarie attractio ⁊ expulsio motu vehemēti. Scd̄o tertij. 16. caplo p̄io dicens. Penetrās aūt i itestino primo patit̄ a duab' virtutib'. Quarū vna est expulsiua q̄ est in stomacho: ⁊ altera attractiua q̄ est in intestino. Et paulo post subdit. Vincēs super duas tunicas intestini est villus vadēs in latitudine. Vez in itestino recto iā apparēt villi multi lōgi. q̄m est ex intestino maioris operationis indigēs ad attrahēdū illud qd̄ est supra ip̄m. Tertio. 13. aīalium caplo de intestinis dicēs. Et sicut ysophagus ē ad attrahendū aliquid stomacho ita istud intestinū ē ad attrahendū a stōacho. Et paulo post dicit. Sȝ duodenū oꝑatur ꝑ duas ṽtutes. ⁊ vna illaꝝ est ṽtus expulsiua in stomacho: ⁊ altera attractiua i intestino duodeno. Ex his videt̄ q̄ intestina habeant ṽtutē attractiuā ⁊ villos lōgitudinales. Sȝ q̄ habeant retentiuā ꝓbatur. q̄ habēt digestiuā. Iuxta illud gal'. q̄rto de iuuamentis mēbroꝝ caplo septio. Dicam' ergo q̄ residuuȝ cibi descendētis ad intestina a stomacho decoq̄tur ⁊ digerit̄ in transitu ei' ꝑ intestina sicut sanguis decoq̄tur ⁊ digerit̄ in venis. Sȝ ad digestionē necessaria ē aliqua retētio. Itē fluxus vētris dyaric' sepe ꝯtingit ex debilitate ṽtutis retētiue intestinoꝝ. Iuxta illud gal'. 6. morbi caplo decio. Egestiōis frequētia aut ꝑpter defectionē ṽtutis ꝯtētiue aut cā ꝑūctionis intestinoꝝ cōtingit. Dic p̄io si vis ꝑ concordia aliquali p̄n. cū gal'. ⁊ auerroy q̄ i itestinis sunt pauci ⁊ q̄si nulli villi lōgitudinales respectu latitudinaliū ⁊ ṽtus aliqua attractiua sȝ debilis ⁊ q̄si nulla cōꝑatione ad expulsiuā: q̄ ṽt' expulsiua stomachi ⁊ grauitas m̄ae descēdētis ⁊ positio itestinoꝝ in loco decliui q̄si sufficere vidētur ad descēsum materie ad intestina. Et villi longitudinales pauci in itestinis reperti nō solū seruiunt attractiue ṽtuti sȝ interdū remittūt aliq̄d de violētia ṽtutis expulsiue. Iuxta illd̄ gal'. 4. de vtilitate particulaꝝ caplo. 21. Quibusdā aūt intestinoꝝ subinascunt̄ quidā villi recti s̄m longitudinē gr̄a vix passibilitatꝫ obliquoꝝ. Quocirca ⁊ aīalibus subtiles h̄ntibus intestinoꝝ tunicas aut actus fortiores hoc inest maxie. Periculū em̄ erat euelli obliquos abinuicē si non ꝯtinerentur abextra a rectis velut ab aliqua ligatura. Propter hoc aūt s̄m rectū intestinū hi tales plurimi sunt q̄m multis ⁊ duris superfluitatib' sicci cibi aggregat̄ ibi violēter circūtrahi tunicas q̄ sunt ibi notoriū fuit. extrorsum igit̄ eis supapposite sunt ligationes recti quidā villi. Hec gal'. Dic secūdo q̄ in intestinis est vis aliqua retinēdi non ꝑ villos transuersales sȝ per reuolutiones intestinoꝝ quib' retinet̄ cibus donec sit digest' ⁊ sufficienter distributus epati per meseraicas. Iuxta illud gal'. 4°. de vtilitate particularū caplo. 21. Intestinoꝝ itaq̄ reuolutiones mōstrate sunt facte vt totus cib' digestu diligēter anadosetur .i. distribuatur. Quibuscūq̄ igitur aialiuȝ non sunt circūuolutiones sȝ habēt simpliciter vsq̄ ad anū a vētre extēsum intestinū ingluuiosa sunt ⁊ gulosa ⁊ cōtinue attēta cibo sicut plāte. Et dȝ hec ꝯclusio intelligi de retētiua cōi respectu chili ⁊ secū nō de ꝑpria respectu sāguis q̄ intestina nutriūtur. Debȝ etiā excipi a dicta conclusiōe ps extrema lōgaonis q̄ sicte ris ⁊ anus di i qua ē ṽtus retētiua fort taȝ ꝑ villos q̄ per musculos. Ad obiecta q̄ itestīa h̄nt ṽtutē retētiuā q̄ h̄nt digestiuā ꝯcede q̄ h̄nt aliq̄l'r r̄tētiuā sȝ n̄ a vill'imo a r̄uolutōib'. sȝ obijcies q̄ stati dcm̄ ē q̄ null' mot' fit nisi ꝑ villos dic id itelligi d' motib' ꝯplet̄ ⁊ ꝑfect̄ sȝ h̄ r̄tētio ē ipfecta. Ad scd̄aȝ q̄ flux' vētris dyaric' sepe ꝯtigit ex d'bilitate ṽtutis retētiue intestinoꝝ. dic q̄ pōt ꝯtingere ex debilitate retētiue stomachi vel ani sȝ non ex debilitate retentiue intestinorū per villos operātis.

¶ Et dicem' ⁊c̄. In hac octaua ꝑte que est de diuisione mēbroꝝ neruosoꝝ cōtinentiū q̄d aliō a se p̄io ponitur ip̄a diuisio. Scd̄o tāgunt̄ q̄ttuor iuuamēta ꝑpter q̄ mēbra aliq̄ neruosa ꝯtinētia aliq̄d aliō a se ex duab' tūic' ꝯstāt ibi | Que autem

In p̄a ꝑticl'a dic̄ p̄n. q̄ mēbroꝝ neruosoꝝ ꝯtinētiū corpa aliēa a sb̄a sui alia sūt q̄ h̄nt vnicā tūicā. alia sūt q̄ h̄nt. 2. ¶ Attēde p̄° q̄ mēbra neruosa extēso noīe dicūt̄ oīa mēa sꝑmatica p̄ter ossa ⁊ cartilagīes q̄ vl' sūt ṽi nerui vl' eis assilant̄ i flexibilitate tenacitate ⁊ mō sb̄e. Attēde. 2. q̄ lȝ circa aliq̄ mēa neruosa ꝯtinētia aliō a se q̄nȝ sint tūice plures duab' sic circa cebꝝ dura m̄r pia m̄r ⁊ rete mirabile ⁊ i ocl'o. 7. tūice ⁊ circa fetū i vt'o tres. n̄ tn̄ ꝑ se faciūt tūice illa mēbꝝ vnū. ⁊ iō n̄ obstāt sufficiētie p̄dcē diuisiōis

In. 2. ꝑti cl'a dic̄ q̄ mēa neruosa ꝯstātia ex duab' tūic' n̄ fuert̄ sic creata nisi ꝑꝑ mlt'a iuuamt̄a. ⁊ d' istis iuuamt̄ enūerat. 4. i l'ra nolēs ꝑ h̄ alia excludē q̄ p̄nt excogitari vt itestia h̄nt. 2. tūicas q̄tin' si vni nocumtū ꝯtigat sic cū itriseca corrodit̄ i mal' dissinterijs alia faciat opatōȝ d'bitā itestis. ⁊ m̄res cebri duplicāt̄ vt dura mediet int̄ duriciē cranei ⁊ mollicie pie m̄ris. Primū iuuamētoꝝ ē vt mēbꝝ neruosū sit fortioris corpulētie q̄tin' n̄ scidat̄. cā fort̄ mot' ei' qd̄ ꝯtiet sic arterie h̄uert̄ duas tūicas ne facile findāt̄ a motib' vitaliū spūuȝ ⁊ sāguis artial' ꝯtētoꝝ i eis. Sȝ istabit aliq̄s dicēs mot' sps vital' ⁊ sāguis artial' nulli' ē fortitudīs vt rūꝑe possit corp' ita tenax ⁊ forte sic ē vea: imo ē velut ebullitō r̄missa q̄ vix rūꝑet papiꝝ si sibi occurreret. Itē sps vital' ⁊ sāguis artial' sūt corpa rara h̄ūida mlt'i aeris facile ꝯꝑssibilia ⁊ ꝯdēsabl'ia nulli' acute q̄litat̄. Dic q̄ i corꝑib' q̄et̄ ⁊ n̄ replet̄ s̄m artias vitales sps ⁊ sāguis artial' ex motu ordiario nūq̄ rūꝑent artias ēt si eēnt vni' tūice tm̄. sȝ i corꝑib' replet̄ fort̄ exercitij facilit̄ rūꝑe p̄nt dilatat̄ vltra modū sāguie spiritib' ⁊ aere ꝯtēt̄ i artia. ⁊ q̄d miꝝ cū sola vētositas int̄dū disolocet ossa Iux̄ illō p̄n. t̄tij. 22. trac. 1. c. 11. Et q̄nȝ fit gibbositas ꝑꝑ vētositatē aliquā. Scd̄ȝ iuuamtū ē nec̄citas mlt'e custodie h' qd̄ ꝯtiet̄ i mē° h̄nte duas tūicas q̄tin' n̄ resoluat̄ nec ēt egrediat̄. ⁊ tīor resolutōis ꝑueīrȝ occasiōe sue raritat̄ si n̄ h̄ret nisi vnā vnicā. ⁊ tīor exit' seu egressiōis ei' ꝑueīret iō q̄ tale mēbꝝ eēt aptū findi si eēt vni' soli' tūice. Et illō corp' qd̄ ē i eis recōditū ē sps ⁊ sāguis reclusi i arterijs i q̄ruȝ custodia sollicitudo maxia h̄nda est. ⁊ tiet̄ de his ne ꝑ nihilo recedāt. i. a q̄libȝ leui cā' ꝑdāt̄ vȝ sps ꝑꝑ resolutōeȝ. i. ꝑ viā resolutōis ⁊ sāguis ꝑꝑ fissurā artie q̄ maximū malū tiet̄ ex h̄. s. recessu sāguis ⁊ spūuȝ tiet̄ ei syncopis ⁊ ꝯn̄r mors. Sȝ arguet aliq̄s q̄ ꝑꝑ h̄ iuuamētū nō fuit op' duplici tūica neq̄ ꝑꝑ p̄dictū q̄ sufficiēter ⁊ melius ꝑuideri poterat faciēdo solū vnā tunicā ita spissaȝ vt sūt ābe vel spissiorē aut faciēdo ip̄aȝ duriorē sic sunt tunice cistis fellis et vrine tūc em̄ ṽt' vnita i vnica tunica fortior erit seip̄a disꝑsa i duabus. Dic q̄ si ita fuissȝ factum. alia inde surrexissent incōmoda.

timetur malū. Tertiū est quoniā cū alicui mēbro fuerit necessariū vt sint ipsi' attractio ⁊ expulsio motu vehementi factū est vnicuiqꝫ eaꝝ singulariter instrumentū sine ꝑmixtione. et hoc est sicut stomachus ⁊ intestina. Quartum est qm̄ cum voluntas fuerit vt vnaqueqꝫ mēbri tunica operationi que est ei ꝓpria sit preparata: ⁊ vnaqueqꝫ duarū operationū accidit ꝓpter complexionem ab alteri' operationis cōplexione diuersam: fuit melius inter eas diuidere: sicut stomachus in quo fuit volūtas sentiendi ꝟtutez eē. Qđ quidē non fit nisi in mēbro neruoso ⁊ digerendi. qđ silr̄ nō fit nisi per mēbrū carnosum. Vnicuiqꝫ igitur harū duarum rerū tunicā posuerūt per se: tunicā neruosam ꝟtuti sentiendi ⁊ tunicā carnosaz digestioni. Et natura quidē intrinsecā fecit neruosam: ⁊ extrinsecā carnosā Potest nāqꝫ digerētis operatio ad id quod digestū ē in potētia sine occursu peruenire. Sentiēs vero id quod sentitur nō pōt sentire nisi obuiādo ei sensu videlicꝫ tact'. ¶ Et dicemus etiā ꝙ sunt quedā mēbra quoꝛuꝫ cōplexio sanguini est ꝓpinqua. Nō ergo indiget sanguis in coꝝ nutrimento multotiēs conuerti sicut carnis: q̄propter in ea neqꝫ foramia facta fuerūt neqꝫ ventriculi in quibus aliquāto tēpore nutrimentum qđ ei digeritur imoretur: ⁊ deinde caro ex eo nutriatur: imo ilico cū ei nutrimentum occurrit in ipsam cōuertit᷑. Et sunt ex mēbris quedā quoꝛuꝫ cōplexio a sanguis cōplexione valde est remota. Ideoqꝫ cū necesse fuerit sanguinē ea nutrire opoꝛtebit vt in similitudinē sube iꝑoꝛum multis ꝯuersionibus oꝛdinatim cōuertatur sicut os. Quapropter in creatione ossiū aut vnum positū fuit foramen qđ eoꝛuꝫ nutrimentū tāto cōtineat tēpoꝛe q̄to illud in eius similitudinē cōuertatur: sicut i osse cruris ⁊ adiutoꝛij: aut foramina multa in ipsis diuisa sicut in ossib' mādibule inferioꝛis. Et mēbris quidē que sic sunt necesse est vt nutrimēto amplioꝛi q̄ eis tunc sit necesse repleātur: vt paulatim ⁊ paulatī ꝓcedāt illđ i sui silr̄itudinē ꝯuertendo. ¶ Mēbra aūt foꝛtia supfluitates suas ad mēbra đbilia sibi vicīa expellūt sic coꝛ ad ascellas ⁊ cerebrū ad loca q̄ sūt post auricl'as ⁊ epar ad iguia.

Primū minoꝛ obediētia arterie ad motū. Scđm defect' ꝑuietat᷑ q̄ debet᷑ arterijs debēt em̄ eē poꝛose ꝑuie q̄tin' in eas venalis sanguis libere resudet ⁊ effici valeat arterialis. Tertiū iuuamētū est vt cū attractio ⁊ expulsio vehemētes fuerint necessarie alicui mēbro attractio habeat ꝓpriam tunicam. ⁊ ꝓpꝛios villos in illa tunica sibi deputatos ⁊ expulsio silr̄ aliā ꝓpꝛiā tunicā et alios villos in sua tunica nō ꝑmixtos cū attractiuis. Exēplū dat p̄n. de stōacho ⁊ intestinis Et q̄ ad itestina ꝯdicit gal. q̄ negauit cis iesse ꝟtutez attractiuā q̄ stomag᷑ attractōnē motu vehemēti Quartū iuuamētū ē q꜡ cuꝫ volūtas ꝯditoꝛis fuerit ꝙ vnaq̄qꝫ tunica mēbri sit ꝑpata opatōi q̄ est ei ꝓpa. Et vnaq̄qꝫ duarū opationū illi' mēbri accidit id ē ꝓuenit ꝓpter ꝯplexiōēꝫ diuersam a cōplexiōe alteri' fuit meli' iter eas diuider᷑. i. vnā tunicaruꝫ illi' mēbri facē diuisā seu distictā ab alia. Exēplificat đ stomacho in quo fuit volūtas ꝯditoꝛis ꝙ eēt virt' sentiēdi qđ scꝫ sentire nō fit nisi ꝑ mēbrum neruosum: ⁊ ꝟtus digerendi qđ scꝫ digerere nō fit nisi ꝑ mēbrū carnosuꝫ. Deus igit᷑ ⁊ natura posuerunt vnicuiqꝫ haꝝ duarū reꝝ scꝫ ꝟtutū sentiēdi ⁊ digerēdi tunicā ꝓpaꝫ ꝑ se: videlꝫ tunicā neruosaꝫ ꝟtuti sentiēdi: ⁊ carnosaꝫ ꝟtuti digerēdi. Et cū dicit hic p̄n. ꝙ digerere nō fit nisi ꝑ mēbrū carnosuꝫ itellige ꝙ foꝛti' ⁊ aptius fit pꝛīa digestio cōis in stōacho ꝑ ꝑtem carnosam q̄ ꝑ neruosam. Nō ē tn̄ negādū ꝑtē stōachi neruosam ad illā cooꝑari cū chil' sit albus ei silr̄is ⁊ aliq̄ modo nutriat ipsam. ¶ Sꝫ possꝫ aliq̄s q̄rere cur natura fecit tunicā stomachi itrīsecā neruosam ⁊ extrīsecā carnosā. Rn̄det pꝛin. dicēs id iđ fuisse q꜡ opatio tunice digerentis p̄t ꝑuenire ad digestibile sine occursu. i. coꝛpoꝛali cōtactu. Sꝫ tunica sentiēs nō pōt sentire sensibile sensu tactus nisi obuiādo ei. i. coꝛꝑaliter tangēdo iꝑm sicut si cuspidē aliquā coꝛꝑi appꝛopinquares q̄to magis posses nō sentire nisi tāgeret corpus ¶ Sꝫ ꝯ. sensibile positū supꝛa sensuꝫ nō facit sensuꝫ vel sensationē. Iuxta illud arist. 2. de aīa. Iꝑo aūt sensitiuo tacto neqꝫ ibi neqꝫ hic fiet vtiqꝫ sensus. Itē nos sentim' ictus ꝑ mediū scuti vel clipei. Itē sentim' ensē quēꝫ tenem' ꝑ mediū chirotece. Itē ꝓpinq̄ facti igni sentim' iꝑꝫ p̄ter ꝙ tāgam' eū. ¶ Attēde hic pꝛio ꝙ nō fuit intētio p̄n. negare oīno sensuꝫ posse fieri medio aliquo intercepto iter sensitiuū ⁊ sensibile. Nā hui' ꝯriū manifeste apꝑet ⁊ determiat aris. 2. de aīa dicēs. Sꝫ differt tāgibile a visibilib' ⁊ sonatiuis qm̄ illa q̄dē sentim' ex eo ꝙ mediū mouet nos. tāgibilia ꝟo sentim' supple nō a medio id ē ab opatōe medij i nos: sꝫ sil᷑ cū medio sicut ꝑ clipeū ꝑcussus. nō em̄ clype' ꝑcussus ꝑcussit: sꝫ sil᷑ accidit vtraqꝫ ꝑcuti: imo fuit intētio p̄n. ꝙ ꝟtus sensitiua nō diffūdit se vel suā influētiā i sensibile distās ab eo sicut digestiua ꝟt' influit idigestibile qđ ab eo distat. Si ergo sensibile distās a sensitiuo debeat sentiri necessariū ē ꝙ influat aliq̄d in sensitiuū. Et q꜡ sensibile qđ ē appꝛopꝛiatū sensui stōachi nō ē influxiuū sꝫ poti' q̄dā ꝑuatio. s. inanitio hūidi cibalis grossi vl᷑ hūidi aquei roꝛidi vl᷑ motio suctōis paulatiua ad quā sequit᷑ appetit' calidi ⁊ sicci q̄ dr̄ fames. vl᷑ hūidi ⁊ frigi q̄ dr̄ sit᷑. Iđ necessariū ē vt sensibile sit hic ꝯiūctū sensui si debeat sensatio fieri. Nō em̄ est sensus stomachi quo suā ꝑcipit ianitōem velut sensus tactus i alijs mēbris. Sꝫ ē q̄dā ꝑticularis sensus oꝛi stōachi appꝛopꝛiat' vt ꝯgelatio dentiū q̄ dr̄ a quibusdā acciditas ē sensus ꝑticlar᷑ dētib' appꝛopꝛiatus ¶ Sꝫ q̄ret aliq̄s q̄le sensibile est inanitio vtrū ꝓpꝛiū. s. calidūꝫ vel frigidū hūidū vl᷑ siccū durū vel molle aspeꝝ vel lene vl᷑ sensibile cōe. s. mot' vl᷑ q̄es figura magnitudo vel nūeris. Et cū nulluꝫ sit hoꝝ videt᷑ ꝙ nō sit sēsibile. Dic ꝙ ē sensibile cōe scilꝫ mot' suctiōis paulatiu'. vl᷑ sēsibl'e ꝓpuꝫ sub hūido ꝯꝑhēsum sic tenebre sb lumie. Est em̄ ꝑuatio hūidi ⁊ ꝑuatiue oppositoꝝ idē ē sēsus. Iux᷑ illud aristo. 2. de aīa. Ampli' aūt sicut visibil᷑ ⁊ iuisibilis erat quodāmō visus silr̄ ⁊ reliq̄ oppositoꝝ sic est tact' tāgibilis ⁊ itangibil᷑. ¶ Sꝫ rursus q̄res q̄re ianitio nō sentit᷑ ab oīb' mēbris sensitiuis sꝫ ab oꝛificio stomachi solū. Dic ꝙ de' sic statuit ne tēꝑe famis totū coꝛp' cruciaret᷑. Vl᷑ dic ꝙ motio suctōis q꜡ debilis ē ⁊ paulatiua nō sentit᷑ nisi a sensu vehemēter foꝛti ⁊ acuto. Et talis ē sensus oꝛificij stomachi. ¶ Ad obiecta. p̄mū ante solutū ē in initio huius capl'i vbi de neruis agebat᷑. Ad scđm ⁊ tertiū pꝫ q̄d sit dicēdū ex premisso notabili. Ad q̄rtū dic ꝙ nō sentim' ignē dū distat a nobis sꝫ caloꝛē ab eo i⟨fluxū⟩. ¶ Et dicem' ⁊c. In hac ꝑte nona isti' capl'i q̄ ē de diuisione mēbroꝝ penes esse ꝓpinqua sanguini vel ab eo remota pꝛio tangit p̄n. primū mēbrū diuisionis cū suis sequelis. Scđo scđm cū seq̄lis eius ibi ⟨Et sunt ex mēbris⟩

In pꝛima ꝑte dicit ꝙ q̄dā sunt mēbra quoꝝ cōplexio ē ꝓpinqua sanguini. i. ꝯplexioni sanguis. Ex quo sequūt᷑ duo Primū ē ꝙ in eoꝝ nutritōe sanguis nō indiget ꝯuerti multotiēs. i. mlt̄is ꝯuersiōib' sic carnis. i. tal᷑ est ꝯplexio carnis. Scđꝫ ē ꝙ n̄ fuerūt i tali mēbro fcā foramīa nec vētriculi i q̄b' nutrimētū maneat aliq̄to tꝑe qđ ei. i. ꝓ nutriēdo digerit᷑: imo statī cū nutrimētū occurrit illi mēbro cōuertit᷑ i iꝑm.

In scđa ꝑte dicit ꝙ sunt alia ex mēbris quoꝝ ꝯplexio est valde remota a cōplexiōe sanguis. Ex q̄ sequūt᷑ tria. Primū ē ꝙ opꝫ vt sanguis q̄ nutrire dꝫ ea ꝯuertat᷑ oꝛdiatiꝫ mlt̄is ꝯuersiōib' i silr̄itudinē sbe iꝑoꝝ ⁊ tale ē os. Scđꝫ ē ꝙ i creatiōe. i. a p̄n° plasmatiōis taliū mēbroꝝ fuit i eis vnū foramē ꝯtinēs tādiu nutrimētū eoꝝ donec fuerit ꝯuersuꝫ ad silr̄itudinē iꝑoꝝ sicut ē i osse coxe ⁊ i osse adiutoꝛij vel fuerūt i eis plura foramīa seꝑata abinuicē dictū ꝯtinētia nutrimētū sicut in ossib' mādibule iferioꝛis. Tertiū ē ꝙ necessariū ē talib' mēbris repleri āplioꝛi nutrimēto q̄ sit eis necessariū ꝓ vna hoꝛa vt iꝑa ꝓcedāt paulatī ⁊ paulatim ꝯuertendo illđ ad silr̄itudinē eoꝝ. Adde dictis tertiū modū mēbrorū dicens ꝙ sunt aliqua media inter p̄dicta sicut vene nerui ⁊ habebis cōpletaꝫ diuisionē scꝫ ꝙ mēbroꝝ q̄dā sunt ꝓpinqua sanguini. Alia valde elōgata ab eo. Alia media iter hec. ¶ Attēde h̄ p° circa p̄mā ꝑtē ꝙ lꝫ sāguis sit mlt̄ū ꝓpiquus carni tā i sba q̄ in ꝯplexiōe req̄rit᷑ tn̄ vt prius

Sūma prima doctrine quinte fen prime primi. est de ossibus. Et sunt eius triginta capitula.

¶ Sermo vniuersalis de ossibus et iuncturis eorum. Capitulum.I.

d Icemus[a] ꝙ ossiū que sunt in corpore: alia sunt sicut fundamentū. quoniaȝ super ea est corpus fabricatū sicut spōdiles dorsi. Spōdiles nāq; ille corporis sunt fundamentū super quas ipsum fabricatū est: quēadmodum nauis super lignuȝ fabricatur qd̄ in ea primū ponitur. Et alia sunt que sunt in corpore sicut clipeus ad tuendū sicut os cranei. Et alia sunt q̄ sūt sicut arma q̇bus bellatores impedientes repellunt̄ sicut ossa q̄ vocātur simenia que sunt spondiles dorsi sicut spine. Et alia sunt q̇bus iuncturaruȝ vacuitates replent̄. sicut ossa sisamina q̄ inter ossa digitoꝝ existūt. Et sūt alia q̄ sunt ad corpa suspēdenda que suspēsione indigēt sicut os laude assimilatū qd̄ ē musculi gutturis ꝛ lingue ꝛ alioꝝ suspēsoriū. Oīa aūt ossa corpis sustentaculuȝ sunt ꝛ erectio.

transeat per tertiā digestionē q̄ fit in venis ꝙ̄ fiat caro. Et id inuit gal̄. tertio cōplexionū vbi loquēs de vino dicit. Fit eius nutrimentū ꝛ penetratio ipsi⁹ velocissime. verūtamen oȝ vt hoc remaneat donec digerat̄ in instrumētis. s. stomacho epate ꝛ venis. Nō enī possibile ē vt nutriat corpus nisi āte ꝑcesserit ei⁹ digestio in mēbris his. Qd̄ aūt est ꝑter ꝙ recipiat ꝑmutationeȝ in his instrumentis nō est possibile vt sit nutrimentuȝ corpis aīalis etsi tota die et tota nocte ꝑseueret tangendo mēbra vel corpus exterius. Et hui⁹ rei signū est ꝙ si sanguinē abextra iposueris vlceī inūdissimo neq; carnē labiorum vlceris nutriet neq; deꝑditā restaurabit. ¶ Attende secūdo ꝙ lȝ caro nō hēat foramina manifesta sic hn̄t ossa sūt tn̄ in ea pori mlti occulti in q̇b⁹ recipit̄ ꝛ elaborat̄ eius nutrimētū. Aliter enī nō possȝ vniformiter nutriri cū penetratio corpoꝝ nō sit possibil̄. De scd̄a vo ꝑte tractabit̄ in sequēti cap̄l̄o.

¶ Mēbra aūt ꝛc̄. In hac decia ꝑte q̄ est de habitudine mēbroꝝ fortiū ad debilia dicit ꝑnceps ꝙ mēbra fortia mittūt suas sup̄fluitates ad debilia sibi ꝓpinqua. Et ponit tria exēpla. Primū ē de corde qd̄ mittit suas sup̄fluitates ad subascellas. Scd̄ȝ est de cerebro quod mittit ad partes que sunt retro aures. Tertium est de epate quod mittit ad inguina ¶ Attēde hic p̄io ꝙ quēadmodū in habitatione seu domo bene ordinata sunt aliq̄ loca recolligētia imūdicias habitatōis sic in hūano corpore sunt alique ꝑtes ordinate ad recipiendū sup̄fluitates mēbroꝝ ꝑfectioꝝ. ꝛ he ꝑtes sunt duoꝝ modoꝝ. Nā quedā ordinate sunt vt sint vie ordiarie sup̄fluitatū decisaꝝ a digestionib⁹. Alie sunt ordinate ad recipiendū sup̄fluitates inaturaliter ꝯgestas in mēbris ꝑncipalib⁹. Et he partes dicūtur emūctoria ꝑncipaliū mēbroꝝ. ¶ Attēde scd̄o ꝙ ī corpibus ꝑfecte sanis p̄ie ꝑtes sufficiūt ad perfectā emūdationē corpis sed ṽtute existēte adeo ībecilli vt nō possit per vias ordinarias foras expellere peccātes humores vel viꝭ ordinariꝭ existētib⁹ clausis aut oppilatꝭ ꝛ mēbris ꝑncipalib⁹ grauatis repletiōe emūctoriꝭ opus ē ad q̄ principalia suas mittāt sup̄fluitates vt videm⁹ in apostematib⁹ pestilentialibus ꝙ cerebro īfecto fit apostema retro aures vel in faucib⁹ Et infecto corde fit apostema in titillicꝭs seu subascellis. Et infecto epate fit apostema in inguinib⁹. ¶ Attēde tertio ꝙ in emūctoriꝭ mēbroꝝ ꝑncipalium natura statuit q̄sdā glandulosas carnes spōgiꝭ sil̄es vt sint magis idonee ad receptōeȝ humoꝝ sicut ī spōgiꝭ videm⁹ aquositates faciliter imbibi. Et in illis glādulis sunt q̄daȝ humiditates natural̄r recollecte ḡra humectatōis mēbroꝝ multi mot⁹ sibi ꝓpinquoꝝ vt glandule retro aures humectāt iuncturā mādibularū ꝛ glandule subascellarū iuncturā adiutoriꝭ cū spatula ꝛ glandule inguinū poꝝ vrine ꝛ spermatis. ¶ Attēde q̄rto ꝙ sicut dicte glādule sunt emūctoria mēbroꝝ principaliū sic cutis ē quodāmodo emūctorium toti⁹ corpis ꝛ iūcture sunt emūctoria venarū sicut patet in guttosis.

Sūma prima doctrine quinte fen prime primi. est de ossibus. Et sūt ei⁹ triginta cap̄l̄a. ¶ Sermo vl̄is de ossib⁹ ꝛ iūcturis coꝝ. Cap̄. I.

d Icemus ꝙ ossiū ꝛc̄. Determinato de mēbris ḡnaliter in cap̄l̄o precedēti ꝑnceps ꝯsequēter in hac summa ꝛ q̄ttuor aliꝭ sequētibus summis determinat in sp̄āli de anatomia mēbroruȝ simpliciū ꝛ eis ꝓximoꝝ in simplicitate scȝ de ossibus musculis neruis arteriꝭ ꝛ venis tanꝙ̄ de his q̄ plura nūero sunt ꝛ magis necessaria sciri inter simplicia ad recte operandum tam in medicina ꝙ̄ in chirurgia. Et de carne non facit princeps propriam summam quia caro musculosa q̄ plurima est in corpore cadit sub determinatione musculorum tanꝙ̄ ꝑs eorum et chorde similiter ac ligamenta. De carnibus vero membroruȝ interioꝝ ꝛ de glādulosis in tertio agetur vbi tractabitur de anatomia membrorum compositorū ꝛ de pānicul̄ etiā. Sed de adipe ꝛ pinguedine cum pauca in eis inueniatur diuersitas ꝛ sint mēbrum vile: imo s̄m aliquos non sunt membrum sed superfluitas vtilis non fuit opus de eis facere summam sed sufficit quod de zirbo dicitur et pinguedine renum tertio canon̄. Cartilagines vero plurime sunt innexe ossibus ꝛ cadit earum determinatio aliqualiter sub determinatione ossium exceptis cartilaginibus epigloti de quibus agetur ī summa musculorum cap̄l̄o vndecimo. ¶ Queret hic aliq̄s quid medico confert anatomia. Dic ꝙ recta diuisio membroruȝ que grece dicitur anatomia ab ana quod est rectum ꝛ tomos quod est diuisio. Primo eleuat animum ad contēplanduȝ circa sapientiam ꝛ virtutem creatoris ꝛ laudādum eum ī mirabilibus suis qui particl̄as omnes cum ordine ꝛ mēsura artificiosissime constituit vnāquāq; proprio deputans officio. Secūdo ad cognoscenduȝ medicine subiectuȝ proximuȝ. Tertio ad curas morboꝝ quas variari necesse est s̄m diuersitatem patientiū particularum. Quarto ad ꝓnosticationis rectitudinem. ¶ Queret iterū aliquis q̄re ꝑn. post anatomiā simpliciū mēbrorū non statim subiūgit anatomiā organicoꝝ sicut facit rasis p̄io almāsoris ꝛ auerroys p̄io colliget. Dic ꝙ lȝ ordīe doctrīe speculatiue medicīe sic fieri ꝯuenīēti⁹ eēt magis: tn̄ practice ꝯfert ad facilē iuentōem in eodē passu tractare de anatomia mēbri ꝯpositi et mō seruādi sanitatē eius ꝛ de passionib⁹ q̄ ei accidūt ꝛ cāis signis ꝛ curis morboꝝ sicut facit princeps tertio hui⁹ ꝙ̄ sparsim hincinde ꝑdicta dispersa esse vt in libro colliget ꝛ in almāsore. Et quoniā anatomia visu ꝛ experientia magis ꝙ̄ rōciniꝭ dinoscitur proponimus breuiter exponere hic textū spretis ambagib⁹ multitudinis questionū ꝛ argumētoꝝ.

Dicem⁹ ꝙ ossiū ꝛc̄. In hoc cap̄l̄o primo narrat ꝑn. iuuamēta ossiū ī littera p̄nti. Scd̄o diuersitates coꝝ penes soliditatē concauitatē ꝛ porositatē ibi [Et ossa quidē] Tertio agit de coniunctione ꝛ vicinitate ossiū ꝛ de modis variꝭ cōiunctionum ipsorum adinuicem ibi [Omia vero ossa]

a In prima ꝑte tangit ꝑn. 5. sp̄ālia iuuamēta ossium ꝛ vltra hec vnū qd̄ est cōe oībus. Primū iuuamentū ē eē vt fundamentū supra qd̄ fabricatū est residuū corpis sicut supra ꝑmū lignū in lōgitudine nauis ꝓtēsum fabricatur nauis. Et hoc iuuamentū prestāt spondiles dorsi. Et intellige ꝙ spōdiles sunt fundamētū corporis nō in ordine formatōis sic ꝙ primo creent̄ ꝛ postmodū alia sup eas paulatim fiāt: imo mēbra ꝑncipalia primo formantur. sȝ intellige ꝙ sunt velut fundamētū ṽtute firmatōis ꝛ stabilitatis. Scd̄ȝ iuuamētū est eē velut clipeus ad defendēdū. ꝛ hoc iuuamētū ꝑbet cerebro craneū veꝝ magis ꝓp̄e ꝯparet̄ cassidi vel galee ꝙ̄ clipeo q2 cranei figura sil̄ior ē figure hmōi. Tertiū ē eē velut arma repulsoria bellatoꝝ. Et hui⁹ iuuamenti sūt ossa simenia q̄ sunt velut spine īfixe super spōdiles dorsi quēadmodū enī cū lācea vl̄ ense quis repellit hostes sic cū simeniꝭ dorsum repellit occurētia de foris. Quartū iuuamētū est replere vacuitates iūcturarum. Et hoc iuuamentū ꝑstant ossa sisamina reperta in iūcturis digitorū man⁹ Que dicūtur sisamina q2 fere sunt eq̄lia in q̄̄titate ꝛ sil̄ia in figura granis sisami. Et iplent vacuitates tali moderamie ꝙ nō impediunt aliquo mō flexibilitatē iūcturarū: imo corroborāt earū firmitatē. Iuxta illud ꝑncipis cap̄l̄o. 22. istius summe. Et vacuitates quidē implēt q̄ in iūcturis existunt ꝓpter augmentū firmitudinis ossa minuta que sisamina vocantur. Nā si penitus implerent iuncturarū vacuitates redderent eas rigidas ꝛ ineptas ad inflexiones quēadmodū gipseū phlegma dū in eis petrificat̄ reddit eas iplicabiles in chiragris nodosis. Quintū iuuamentū ē eē suspēsoriū vel id ad qd̄ suspendunt̄ mēbra q̄dā q̄ suspensione indigēt. ꝛ hoc iuuamētū prebet os in gutture exn̄s simile littere grece q̄ lauda dr̄. cui⁹ figura est talis Λ. ¶ Attēde h̄ p̄° ꝙ duplex ē os laude in corpe humano. Vnū ē in capite coopiens vltimā partē cerebri. Aliō est in gutture positū directe sup̄ epiglotū. de quo dic̄ ꝑn. cap̄l̄o vndecio summe scd̄e doc. p̄ntis. Vbi aūt ē epiglot̄ ꝛ

Et ossa° quidem que ad sustentandum tantum sunt. aut ad defendendum ꝛ ad mēbra mouēda necessaria non existunt: solida facta fuerunt. licet sint in eis vacuitates ꝛ foramina parua ꝛ pori que fuit necesse ī eis esse. Eorum vero que propter motum etiam necessaria fuerunt in q̄ntitate cōcauitatis augmentum factū fuit. ¶ Et ipsorum concauitas in medio eorū posita fuit ꝛ vna: ne corpus ei⁹ receptaculis nutrimenti paruis ꝛ separatis indigeret. quoniam laxum inde fieret: imo durum factū ē eius corpus: ꝛ ipsius nutrimentum quod est medulla in eius interiori ē aggregatum. Juuamētum igitur additionis cōcauitatis intrinsece est vt sit leue. Et iuuamentū vnitatis cōcauitatis intrinsece est vt sit corpus ipsius durius Et duriciei sui corporis iuuamentū est ne in hora fortissimoꝝ motuum rūpatur. Et iuuamētū medulle q̄ est in eo est vt nutriat ipsuꝫ sicut ante declarauimus: ꝛ vt ipm semper mollificet ne frangatur ideo ꝙ motus ipm exiccat ꝛ vt sit ventrē habēs ꝛ forte vt solidum. Cōcauitas vero ē minor cum firmitudo magis est necessaria. Et est maior cū plus necessaria est leuitas. ¶ Ossa autem porosa creata fuerunt sicut nutrimēti quod nominauimus causa: ꝛ propter additionem necessitatis: causa rei alicuius que necesse est vt ī ea penetret sicut odor qui cum aere attrahitur ī osse colatorio simili: et cerebri superfluitates que per ipsum expellūtur.

coram ipa est os triangulatū ꝛ lauda vocatur qd laudā grecā litterā significat ꝛ est ita Λ. In creādo vero os hmōi existit iuuamētū vt sit origo ꝛ p̄ncipiū ex q̄villi musculoꝝ epigloti oriūt. hec p̄n. Ex quo pꝫ ꝙ istud os nō solū est suspensoriū sꝫ etiā origo pluriuꝫ musculoꝝ: non q̄dē fm sbam musculoꝝ carnosam vel neruosaꝫ qꝛ necꝫ caro necꝫ neruus oritur ab osse sed fm sbaꝫ ipoꝝ ligamētalē. ¶ Attēde secūdo ꝙ istō os a ga. 7. de vtilitate pticulaꝝ capl'o. 9 noīatur ypodeum de q̄ dicit ibi. Quāuis ciꝫ puū sit maximas tñ ꝛ plurimas vtilitates prebet. Et em̄ ligue musc'loꝝ plurimi er'co sunt ꝛ eorū q̄ sunt laringe id est supioris partis trachee arterie cōiugatio. Et q̄dam alij ad omoplatas id ē ossa spatularū supertēsi stricti ꝛ longi. Et cū his alius robustus binari⁹ q̄ ad pectus defert deīde alij duo musculi obliqui ad genā puenientes. Reliqui aūt q̄ valde parui ad radices q̄s quidā galloꝝ plectris .i. calcarib⁹ assimilāt. ¶ Attēde tertio ꝙ dem̄ os laude nō solū ē suspensoriū ꝛ origo dictis musculis sꝫ etiā p̄missoriū defensiuū scutiformis cartilaginis seu peltalis q̄ est cartilago anterior epigloti. ¶ Attēde q̄rto ꝙ sicut musculi dicti suspēdūt ꝛ firmātur a dcō osse sic dictū os firmat ab eis: ꝛ natura iusta exn̄s circūdedit ipm equipotētib⁹ ꝯ(t)rijs musculis vt fixū teneāt ipm in ꝓprio loco. Juxta illud gal. cap̄. statim allegato. Supallatū aūt gibbis laringe hoc os ꝛ multis muscul' sicut dixi ad multas ptes occultatuꝫ ab illis ipis firmat ea q̄ in oib⁹ ē iusta equipotētes sibi inuicē oppositos musculos opante. Sextū iuuamētū qd est cōe oī ossi est esse sustētaculū ꝛ erectio corpis vl' saltē partiū sibi adiacentiū: nisi em̄ forēt ossa vl' cartilagines necꝫ corp⁹ erigi posset: necꝫ mēbra sed inuicē cōplicarent sup sese decidētia: ꝛ nullū est os ī corpe q̄ntūcunqꝫ modicū qd n̄ firmet aut sustētet aliq̄d.

b Et ossa ꝛc. In hac parte scd̄a q̄ est de diuersitate ossiū penes soliditatē ꝯcauitatem ꝛ porositatē primo tāgit p̄nceps diuersitatē ossiū penes horū soliditatē ꝛ cōcauitatē. Scd̄o exeq̄tur de cōcauis ibi |Et ipsorum cōcauitas| Tertio de solidis porosis ibi |Ossa autem porosa|

¶ In prima pticula dicit ꝙ ossa illa q̄ fuerunt facta ꝓpt sustētationē ꝛ defensionē ꝛ non sunt necessaria ad motum mēbroꝝ: fuerūt facta solida sine magna cōcauitate: q̄uis in se habeant vacuitates aliquas scꝫ rimas ꝛ foramina parua gratia transit⁹ aliquorum per ea ꝛ poros qui sunt ipsis necessarij pro receptōne sui nutrimenti. Sꝫ illa ossa q̄ cū hoc ꝙ sustentāt ꝛ defendūt fuerūt etiā necessaria ꝓpter motū habēt in se cōcauitatem notabilis magnitudinis. Exemplū primoꝝ sunt craneuꝫ et os paxillare qd ē velut fundamentū totius capitis ꝛ ossa āchaꝝ q̄ sunt sic fundamētum toti⁹ trunci corpis. Nā in cranco nō ē medulla sed sunt rime inter supficiē eius extrinsecā ꝛ intrinsecā p quas fumi ꝛ vapores euolāt ad caput ascendētes. Et in osse paxillari sunt foramia m̄lta gratia transit⁹ sꝫ nō magna nec medulle cōtentina. In ossib⁹ vero āchaꝝ sunt minuti pori recipiētes ꝓpriū eoꝝ nutrimentū. Exēplum scd̄oꝝ sunt adiutoria ꝛ arūdines brachioꝝ ꝛ ossa coxaruꝫ et arūdines tibiarū. de q̄bus dr̄ libro de vtilitate particularū capl'o 18. Si em̄ ꝛ nūc maximis indiguerūt motiuis musculis coxa et crus ꝛ vlna ꝛ oīa alia talia quid oꝫ estimare si necꝫ ꝯcauitateꝫ haberent ita magnam necꝫ rara consistentijs facta fuissent.

¶ In secūda dicit primo ꝙ concauitas ossiuꝫ ordinatorū ad motum fuit posita in medio eorum ꝛ fuit vnica. Et causa quare in medio posita fuit est vt nutrimentū ossium qd in ea cōtinetur equalius distribuat singulis partibus ossis. nusq̄ enim alibi poterat alimētū in cōcauitate aliqua vna ꝯtineri vñ apti⁹ ꝛ equalius a toto osse traheret. Et cā cur fuerit vnica est ne corpus ossis indigeret receptaculis nutrimenti paruis plurimis qm̄ redderet inde laxū ꝛ nō debuit eē laxū: imo corpus ei⁹ est factū duꝝ. Scd̄o dicit ꝙ nutrimentū ossis habētis cōcauitatē qd est medulla est aggregatū ī interiori ipsi⁹ scilꝫ in ei⁹ cōcauitate. Tertio dic̄ ꝙ iuuamētū magnitudinis intrinsece ꝯcauitatis in osse concauo est vt sit leui⁹. Nā cōcaua ceteris paribus sunt leuiora solidis vt appet ī stramīnibus arūdinib⁹ ꝛ cānis. Et q̄nto sunt ꝯcauiora tanto sunt leuiora. Quarto dicit ꝙ iuuamentū vnitatis intrinsece concauitatis in osse concauo est vt corpus ipsi⁹ sit duri⁹. Ex h̄ em̄ ꝙ hꝫ vnicā ꝯcauitatē q̄ ꝯtinet sibi sufficiēs alimētū nō fuit op⁹ ī ipi⁹ sba multiplicare poros sꝫ mãsit in se solida fortiter vnita ꝛ ꝯpacta. Quīto dicit ꝙ iuuamentū duriciei corpis ossis cōcaui ē ne rūpat tpe motuum fortissimoꝝ. Sexto dicit ꝙ tria sunt iuuamēta medulle q̄ ē in ossib⁹ cōcauis. Primū ē nutrire os. Scd̄ꝫ ē mollificare ipꝫ ne cito frāgat ꝓptea ꝙ assidue desiccat a motu. ꝛ nisi medulla suā ꝓhiberet arefactōeꝫ ꝛ ipm humectaret redderet tandem frangibile facile vel ꝯtribile sicut vides ligna arida cito frangi ꝛ humida vix frangūtur plicationis capacia. Tertium est vt os concauum habeat ventrem seu concauitatem ꝛ sit cum hoc solidum. Nā non posset eē solidum nisi medullam h̄ret in vnica cōcauitate que suppleat vices nutrimēti diffusi p diuersos poros. Septimo dicit ꝙ in ossibus cōcauis ordinatis ad sustētationē ꝛ motū ꝯcauitas ē minor qn̄ sunt magis necessaria ad firmādū ꝛ sustētādū q̄ ad mouendum. Et ipa est maior qn̄ leuitas est eis magis necessaria q̄ firmatio. Nā q̄nto maior est horum concauitas tāto leuiora sunt ꝛ ad motuꝫ promptiora.

¶ In tertia dicit ꝙ ossa fuerunt creata porosa duplici de causa. Prio causa nutrimenti ipoꝝ qd noiatū ē in vltia diuisione capl'i p̄cedentis vl' in pte p̄cedēti vbi bis dr̄ medullā eē nutrimentuꝫ ossis. Scd̄o ꝓpter additionem necessitatis id ē ꝓpter aliā necessitatē additā p̄me cause videlꝫ cā penetratōis alicui⁹ rei quā necessarium est per ipm os transire: sicut ī osse sib'i colatorio necesse ē eē foramina aliq̄ p que fumalis euaporatio que defert odores subintrās nares puenire possit ad duo additamēta mamillaria sita in parte anteriori cerebri que sunt organum odoratus. Et iterū in dicto osse necesse est eē foramia p q̄ trāscant supfluitates decurrentes a cerebro ad nares ꝛ ad palatum. ¶ Cōtra primā partem instabit aliquis: prio qꝛ ossa aīalium fortissimorum motuū vt leonū sunt solidissima ꝛ durissima ī tm̄ ꝙ si simul ꝯcutiant exilit ignis ꝛ minime concauata sunt q̄si nihil medulle habentia. Juxta illud aristo. 3. aīaliū capl'o quarto. Nō inuenitur in ossib⁹ leonis medulla nisi in ossibus coxarum ꝛ focilium ꝛ est pauca subtilis. Et ossa precipue leonis sunt dura magis ossibus aliorum animaliuꝫ ꝛ propter hoc quando colliditur vnum cum alio emicat ignis. Et iterum dicit. 12. aīalium capl'o quarto. Et quedā aīalia non habēt multā medullā scꝫ aīal habēs ossa fortia spissa sicut ossa leonis. qm̄ in eis nō est nisi parua medulla ꝛ propter hoc fingitur ꝙ non est in eis medulla omnino. Concauitas ergo ossium non ē necessaria ꝓpter motuꝫ. Jtē mādibula iferior est multi motus. ipsa enim sola in masticationib⁹ ꝛ vociferatōib⁹ mouetur supiori existēte imobili in omni aīali p̄terq̄ in cocodrillo ꝛ tamen inferior mandibula non est concaua medullosa sed porosa dūtaxat. Juxta illud principis in fine precedētis capituli. Quapropt in creatōe ossiū aut vnum fuit positū foramē qd coꝝ nutrimētum tāto ꝯtineat tpe

q̄to in eiꝰ sil̄itudinem illud conuertatur sicut in osse cruris ⁊ adiutorij aut foramina multa in ipsis diuisa sicut in ossibus mandibule inferioris. Item ossa coxarum sunt maioris concauitatis ⁊ pluris medulle q̄ brachiorum: ⁊ tamen plus ordinantur ad sustentationem ⁊ minus ad motum q̄ ossa brachiorum. Item ossa digitorum plus ceteris ad motum ordinata sunt ⁊ tamen carent notabili cõcauitate ⁊ medulla. ¶ Pro solutiõe istorum obiectoruꝫ attende hic prio ꝙ cum ossa nõ habeant in se principium voluntarij motꝰ actiuum sed a chordis ⁊ musculis moueant̄ oportet eorum corpulẽtiam fortitudini chordarum ⁊ musculorum correspondere cum facilitate ⁊ obedientia ad motum. Et huius maximuꝫ iudicium. inquit gal̄. vndecimo de vtilitate ꝑticularũ capl̄o.18. est hoc scꝫ quoniã debilibus animalibꝰ vniuersis laxiora ⁊ magis cõcaua: fortioribus vero spissiora ⁊ pleniora facta sunt ossa: cauente vt puto natura debilibus organis applicare põdera magna. ita deniqꝫ ⁊ canis ⁊ lupus ⁊ leopardus ⁊ vniuersa q̄cunqꝫ musculis ⁊ neruis sunt robusta porcis ⁊ ouibus ⁊ capris spissiorem ⁊ duriorē habuerunt ossium s̄bam: hec gal̄. Et q2 in quibusdaꝫ aĩalibus musculi ⁊ chorde sunt valde fortes ⁊ firmi sicut in leonibus nõ fuit opus in coruꝫ medio magna cõcauitate qua leuiora fierent neqꝫ multa medulla q2 paucissimum est qd̄ resoluitur ab eis ob coꝝ duriciem ⁊ soliditateꝫ. In homine vero secus est. Iuxta illud gal̄. vbi supra. Si igitur homo non sic hꝫ robur neqꝫ musculorum neqꝫ totius corporis: rationabiliter ei maxima ossium non concaua solum sed etiam laxa fctã sunt. Et per hoc soluitur prima obiectio. ¶ Attende secundo q̄ de mandibula inferiori sentire videtur princeps ꝙ neqꝫ concaua sit neqꝫ medullosa vt allegabatur in secũda ratione. Sed aliter sentit gal̄. Ait enim vndecimo de vtilitate particularũ capitulo.18. Etem̄ iferior gena habet quidem aliquam medullam in seip̄a. Et paulo post subdit causam dicẽs. Causa vero ob quam omĩno habet concauitatem cum oporteat esse durum timporales musculi sunt nõ existẽtes nobis fortes ita sicut leonibꝰ vt spissum ⁊ durum ⁊ plenum sustineant intristanter os. Et pro eorum concordia dic ꝙ in quibusdam aĩalibus habentibus timporales musculos fortes qui mouent mandibulam inferiorem vt in leonibus leopardis lupis ⁊ canibus os inferioris mandibule non habet concauitatem medulla repletam. Et hoc forte voluit princeps. Sed aliter in homine est vt dixit gal̄. ⁊ princeps confitetur summa secũda doctrine istius capitulo nono dicens. ꝙ mandibula inferior in homine parue existit q̄titatis in medio vacuitatem habens. ¶ Attende tertio ꝙ ossa digitoruꝫ sunt dura ⁊ densa sine medulla propter tria. Primo quia nuda sunt et ideo facile passibilia ⁊ frangibilia nisi essent solida. Secundo quia chorde mouentes ea sunt dure et fortes sufficientes habiliter ea mouere licet solida sint. Tertio quia sunt parua. ⁊ nulla parua ossa medullam habuerunt. Iuxta illud Galieni vndecimo de vtilitate particularum capitulo decimooctauo. Incipiamus igitur ab eo quod euidentissime apparet in omnibus animalibus scilicet ꝙ nullum paruorum ossium habet medullam. qm̄ neqꝫ concauitatem aliquam vnam dignam ratione ⁊ magnam. sed si frangas solum habent has paucas quasdam ⁊ strictas. Si enim cum hoc ꝙ paruum est concauum esset omniphariã esset debile. Sicut ⁊ si aliquod magnoruꝫ plenum essꝫ ⁊ spissum summe vtiqꝫ esset graue ⁊ difficile portabile: hec galienus. Et per hoc soluitur obiectio tertia. Ad quartam vero dic ꝙ in ossibus brachij tanta vel maior est concauitas ⁊ medulla s̄m magnitudinem sue molis q̄ta est in ossibus coxe. ¶ Contra partem secundam in qua bis asseritur ꝙ medulla est nutrimentum ossium concauorum. Instatur primo de medulla spinali que non nutrit spondiles cum sit eis dignior ⁊ panniculis circunuoluta ne tangatur ab eis. Secũdo medulla est superfluitas nutrimenti ossium. Iuxta illud Aristotelis duodecimo animalium capitulo q̄rto. Iam ergo declarauimus causam propter quam est medulla in ossibus ⁊ ꝙ est superfluitas cibi sanguinis ex quo cibantur ossa ⁊ spine animalium. Non igitur est ossium cibus. Tertio medulla est calida ⁊ humida aerea: ossa vero sunt frigida ⁊ sicca terrestria sꝫ nutrimẽtum coniunctum debet eẽ simile nutrito. Quarto medulla nec est humor quia neqꝫ sanguis neqꝫ phlegma neqꝫ cholera neqꝫ melãcholia: nec aliqua secundarum humiditatum quia neqꝫ humiditas innominata neqꝫ ros neqꝫ cãbium neqꝫ gluten ergo non nutrit. Quinto oportet in nutrimento ossium esse magnam melancholie partem. Dicit enim p̄n. auctoritate gal̄. capl̄o primo doctrine quarte huiꝰ fen. Os nãqꝫ carne durius non existit nisi q2 sanguis cui s̄ba dura melancholica fuit admixta ipsum nutriuit: sed medulla nõ est dura melãcholica: imo mollis aerea. Ad primũ dic ꝙ spinalis medulla est mẽbrum dignius spondilibus ⁊ origo motiuorum neruoꝝ ⁊ non est eiusdem rõnis cũ medulla in ossibus contẽta ideo de ea cõceditur ꝙ non nutrit ossa. Ad secundũ dic ꝙ medulla parti est cibus ossiũ partim superfluitas. Iuxta illud p̄n.12. aĩaliũ. Et medulla est sustentamentũ ossis ⁊ supfluitas cibi ossis que cõuertitur intra in expressiõe. Et est etiaꝫ cibus ad os. ⁊ non ẽ mirum hoc q2 medulla cum est multa poterit ex ea ꝯuerti quid ad cibum ⁊ quid ꝓhibere ossa a supflua ariditate humectando p viam roris. Vel dic ꝙ mellula ẽ supfluitas in q̄to nõ in quali s̄m has eius ꝑtes quibus actu non indiget os ad sui nutritionẽ. Vel dic vt plus alijs placet ꝙ medulla nutrit ossa nutritõne refocillatoria sicͤ chilꝰ stomachũ ⁊ ros mẽbra. Galienus tamen sentit ꝙ medulla nutrit ossa: vnde dicit vndecimo de vtilitate particularum capitulo.18°. Demonstratum em̄ est in naturaliũ virtutũ submemorationibꝰ qm̄ medulla ẽ familiaris cibꝰ ossium. Ad tertiũ dic ꝙ medulla nõ est adhuc nutrimẽtũ ossi ꝯiunctũ donec ossis s̄baꝫ fuit ingressa. Et sunt i medulla ꝑtes aeree q̄bus os humectat̄ ⁊ per q̄s restaurãt̄ ꝑtes ossis subtiliores deperdite. Nã paruꝫ de terrestribꝰ ab ossibꝰ dissoluit̄ propter earũ duriciẽ. Sũt etiam in medulla ꝑtes aliq̄ terrestres q̄ cedere p̄nt in ossis s̄bam. Vel dic vt p̄us ꝙ nutritio ossis a medulla ẽ refocillatoria. Ad q̄rtũ dic ꝙ medulla ẽ sanguis dalbatꝰ ⁊ inspissatus. Iuxta illud aristo.12. aĩaliũ capl̄o.4. Medulla aũt est nature sanguinee. Ad quintum dic sicut ad tertium.

Oiaͨ vero ossa vicina sũt ⁊ cõiũcta neqꝫ inter aliqd̄ os ⁊ os qd̄ ipsum sequit̄ magnũ existit spatiũ. Inter aliqua tñ eoꝝ iuenit̄ spatiũ ꝑuũ qd̄ cartilaginosa iplent laguahic aut cartilaginibus sil̄ia: q̄ propter iuuamẽtũ creata fuerũt ꝓpter qd̄ ⁊ cartilagies. Et vbi q̄dẽ de iuuamẽto illo nõ est curãdũ iunctura inter ea sine laguahic facta fuit sicut i mãdibula inferiori.

c Omia v̄o ⁊c̄. In hac ꝑte tertia q̄ est de vicinitate ⁊ modis cõiũctionis ossiũ prio tangit p̄n. habitudinẽ ossiũ adinuicẽ i vicinitate ⁊ hoc i hac ꝑte. Scd̄o tãgit tres modos ꝯiũctionis ossiũ subdiuidens tertiũ modũ ibi [Vicinitates v̄o] Tertio exeq̄tur de modis illis declarans eos ibi [Et iunctura quidem laxa]

¶ In pria ꝑticula dicit tria. Primũ ẽ ꝙ oĩa ossa sunt vicina ⁊ cõiũcta sil̄. i. tota ꝯgeries ossiũ corpis ẽ sic colligata ꝙ iter nulluꝫ os ⁊ id qd̄ seq̄tur ip̄m ẽ magna distãtia. Eiusdẽ s̄nĩe meminit aristo.3°. aĩaliũ.4°. cap̄. dicẽs. Ossa v̄o q̄ sῑt i corꝑibꝰ aĩaliũ sũt ꝯseq̄ntia adinuicẽ ⁊ ꝯiũctio coꝝ est ꝯposita qm̄ q̄dã coꝝ applicant̄ q̄busdã et non põt os solũ eẽ p se in aliq̄ mẽbro. Et cã huiꝰ est spãliter i hoĩe q2 nisi ossa oĩa eẽnt adinuicẽ cõcathenata nõ possꝫ hõ stare erectꝰ. ¶ Sꝫ instabit aliq̄s p̄° de osse qd̄ ẽ i medio cordis. Scd̄o de osse laude qd̄ ẽ i gutture. Ista q̄dẽ i suis mẽbris p se sola sũt ñ ꝯiũcta alijs. Dic si vis ꝙ nõ sunt ossa ꝑfcã sꝫ velut cartilagines. Vel dic ꝙ in corde hoĩs de cuiꝰ ossibꝰ ẽ s̄mo nõ ẽ os. Et os gutturis ẽ alligatũ inferiori mãdibule. Scd̄m ẽ ꝙ iter aliq̄ ossiũ ẽ spatiũ ꝑuũ ⁊ illud spatiũ iplet̄ p laguahic cartilaginosa vel sil̄ia cartilaginibꝰ q̄ facta sunt ꝓpter eãdẽ vtilitatẽ ꝓpter quã cartilagines sunt fcẽ scꝫ vt p ip̄a melior fiat iũcturaꝝ se adinuicẽ fricantiũ vicinitas ne sua duricie rũpant̄. Et hec vtilitas dicta ẽ inesse cartilagini i p̄ncipio precedẽtis capl̄i. Et sunt laguahic teneritates adherentes extremitatibꝰ quorũdam ossiũ in coniunctione eorũ adinuicẽ ne motu ꝯfricatiuo forti ⁊ frequenti ossa sese cõminuant. Et est laguahic nomẽ arabicum ⁊ interpretatur latine q̄ posterius sequũtur id est q̄ extremitatibꝰ ossiũ adherẽt. ⁊ ẽ plurale quia nunq̄ reperitur hec teneritas ossis in iũctura in extremitate vniꝰ ossis: q̄n sit alia sibi opposita in extremitate alterius: ⁊ in hoc differunt laguahica cartilaginibus. Et dic notãter p̄n. vel cartilaginibꝰ sil̄ia q2 laguahic sunt paulo duriora cartilaginibus ⁊ quasi media inter ossa ⁊ cartilagines. Et reperiuntur cõmuniter in iuncturis ossium multi motus vbi gibbositas vnius intrat alterius cõcauitatem sicut in iunctura ossis adiutorij cum osse spatule ⁊ in iunctura ossis coxe cum osse anche. Tertium est ꝙ in iunctura ossiuꝫ vbi non ẽ curandũ de iuuamẽto illo qd̄ p̄stãt laguahic. s. ne ossa se cõminuãt iũctura inter ossa fuit facta sine laguahic sicut i mãdibula iferiori. ¶ Attẽde h̄ p̄° ꝙ mãdibl̄a iferior ex duobꝰ ꝯstat ossibꝰ i mẽto adeo fortit̄ ꝯiũct̄ ꝙ vix appꝫ eoꝝ iũctura. Et diuisa ẽ hec

mādibula ī duo ꝓpť eādē cām ꝓpť quā ⁊ totū corp⁹ ī duo diuisuȝ
est dextrū.s.et sinistrū vt si nocumentū vni pti accidat nō ilico to
ti cõicet ⁊ non diuisa est in plura duob⁹ ne facilr̄ rumpať. Iuxta
id ga.11.de vtilitate particularū.c.20. Inferioris vo gene os vnā
hȝ solaȝ ī ip̄o diuisionē nō oino manifestā ƀm extremitatē barbe
quaȝ ꝓpterea
ꝙ diximuȝ est
corpus ꝓpťea
dicebamus fu
isse factā. Reli
qua vero tota
alterutrīqꝫ ei⁹
ps nullā habȝ
cõiūctõneȝ ca
uente vt puto
nā ad mlťa os
sa frāgere infe
riorē genaȝ vt
nō faciliter ƀȝ
vehemētes mo
t⁹ dissoluať ⁊ cõterať.

¶ Vicinitates vero que iter ossa exi
stunt multis sunt modis. Sunt em̄
ossa quorū vicinitas iūcture laxe est
vicinitas. Et sunt alia quorū vicini
tas est vicinitas iūcture nō laxe neqꝫ
multū stricte. Et sunt alia quorū vici
nitas iūcture multū stricte ē vicitas
fixe aut modrusi: aut mulsach. ¶ Et
iunctura quidē laxa est cuius vnum
ossiuȝ suorū suis motibus facile po

¶ Attēde scđo ꝙ qꝛ in dicta cõiūctõe ossiū
mandibule inferioris vnum os non subintrat aliud: nec extre
mitas vni⁹ moueť in extremitate alteri⁹: ita vt se possint inuicem
cõterere: iō inter ea nō fuerūt posita laguahic seu cartilaginose
extremitates: sed fortissime inuicē sine medio iuncta sunt.

¶ In scđa pticula p̄mo distinguit p̄n. tres modos iūcture ossiū
sȝ laxū ⁊ strictū ⁊ mediū. Et ſbdiuidit strictū in modū iūcture fi
xum ⁊ modrusi ⁊ mulsach dicēs ꝙ vicinitates seu iūcture existē
tes inter ossa sunt mulť modis. Nā quedā sunt ossa quoꝝ vicini
tas est vicinitas iūcture laxe.i.q̄ cõiungunť inuicē iūctura laxa.
Alia sunt quoꝝ vicinitas est vicinitas iūcture nō mlťū laxe nec
nimis stricte: sed cõiūgunť iūctura media inter laxā et strictam.
Alia sunt q̄ cõiūgunť iūctura mlťū stricta. Et hec iūctura mlťuȝ
stricta diuidiť in tres.s.in fixā q̄ claualis a q̄busdā dꝛ ⁊ modrusi
q̄ serratilis appellari solet ⁊ mulsach q̄ interp̄tať cõtinue cõnexa
¶ Attēde h̄ p̄mo ꝙ ossiū cõiūctões diuersitates recipiūt penes
figuras diuersas extrēitatū ossiū. Nā q̄dā ossiū h̄nt in aliq̄ suoꝝ
extremoꝝ cõcauitatē quā ingrediť extremitas alteri⁹ ossis. Alia
h̄nt gibbositatē ī altero extrēoꝝ. Alia h̄nt ex vna pte gibbosita
tē et ex alia cõcauitatē. Alia h̄nt ex vtraqꝫ parte cõcauitatē. Alia
h̄nt ex vtraqꝫ pte gibbositatē. Alia ex neutra pte ¶ Attēde.2°. ꝙ
iūcture seu applicatões ossiū adinuicē q̄ntuplici de cā fuerūt in
stitute. Primo gr̄a motus. Et iūctura ꝓpter id facta ꝓp̄e dꝛ arti
culatio. Iux̄ id ga.12.de vtilitate pticularū.ca.1. Sȝ articulatio
q̄dē ossium est cõpositio gr̄a mot⁹ qui ƀm impetum facta. Scđo
gr̄a trāspirationis: vt inter ossa cranei fuerūt iūcture suturales ⁊
nō fuit vnicū os cõtinuū q̄tinus fieret liberioꝛ p̄ cranei suturas
trāspiratio fumoꝝ et vaporū ascendētiū ad caput. Tertio gratia
trāsitus alicui⁹ p̄ spacia inť iūcturas: vt in osse cranei fuerūt iun
cture p̄ quas trāsirēt aliq̄ ad cõstitutionē pāniculi tegēť craneū
⁊ ſbintrarēt vene aliq̄ ad durā matrē. Quar° gr̄a neccitať diuersi
tatis ptiū: vt inter ossa cranei quedā oportuit esse duriora q̄daȝ
rariora. Duriora quidē q̄ magis casibus exposita sunt. Rariora
vo p̄ q̄ resolutio magis fieri solet. Quito gr̄a īfallacie ⁊ vix passi
bilitatis: videlȝ vt si nocumentū vni ossiū ꝯtigerit nō stati alteri
cõicet. Et ꝓpter hāc cām fuerūt arūdies duplicate ⁊ cõiūcte tā ī
brachijs q̄ ī tibijs. Et has q̄nqꝫ cās coapplicatõis ossiū tāgit ga.
ca.18.lib.11.de vtilitate ptic̄larū dicēs. Remēorari aūt oȝ rursus
et hic eoꝝ q̄ ātea dicta sunt de vniuersa ossiū cõpõne. Aut enim
gr̄a motus aut trāspiratõis aut alicui⁹ trāsitus aut ptiū diuersi
tatis aut infallacie ⁊ vix passibilitať coapplicatio eorū est facta.
¶ Attēde tertio ꝙ gr̄a multiplicitať motuū ⁊ habilitať coꝝ na
tura iūcturas laxas p̄ncipalr̄ opata est ⁊ gr̄a firmitať ⁊ maioris
securitatis opata est strictas vbi sȝ nō est opus tanta motuum
multiplicitate: vt iūctura adiutorij cū osse spatule laxissima fctā
est quatin⁹ brachiū moueri pōt ante ⁊ retro sub supra dextrorsuȝ
et sinistrorsum. ⁊ iūctura ossis coxe cū osse āche laxa etiā facta est
sed minus p̄dicta. qꝛ pluri indiget fixione ⁊ paucioribus motibus
Iuxta illud galieni.12.de vtilitate particularū.ca.4. Ita nāqꝫ q̄
ƀm humerū et v̄tebrū articulus siť quidē rotūdus certitudinalr̄
simul aūt ⁊ laxus fact⁹ est. et ꝓpter hoc vtiqꝫ circūduci p̄nt vlna ⁊
crus a comp̄hendētibus articulatões musculis ⁊ magis deuiuȝ
vlna q̄ crus. Nā hec quidē est app̄hēsionis organū: illud vo am
bulationis. Et ꝓpterea illi quidē diuersitas mot⁹ ē familiarioꝛ: illi au
tem ābulatiõis infallacia. Et inde est ꝙ adiutoriū facillime dislocať a
iūctura sua. Iuxta illud ga. ibi. Et ꝓpterea magis oīb⁹ artic̄lis occupa
tur excidētijs is q̄ est ƀm hūerū nō ignorāte hoc nā: sȝ vt dictū est in ƀo
tiens iam añ: qꝛ repugnat cõstructõis infallacitas multiformitati mo
tus q̄ď vtili⁹ ē alteru
tri articuloꝝ eligēte

test moueri ita ꝙ aliud os nō moue
atur sicut iūctura rascete cuȝ assehid
Et iūctura dura nō valde stricta est
illa cuius vni⁹ ossiū motus p̄ se non
est facilis: neqꝫ est nisi quiddā modi
cū sicut iūctura q̄ est inter rascetā et
pectinē: aut iūctura q̄ inť oīa duo os
sa pectinis. Iūctura vo valde stri
cta ē illa cui⁹ nullū ossiū vllo mō p̄ se
moueri pōt: sicut iūctura thoracis.

¶ In tertia ptic̄la
q̄ est de executiõe de
claratiua membroꝝ
p̄dicte diuisiõis ⁊ ſb
diuisionis sūt sex p
tic̄le. In p̄ma decla
rat iūcturā laxā. In
scđa mediaȝ ibi [Et
iūctura dura] In.3°
valde strictā ibi [Iū
ctura vo valde] In
quarta iūcturā fixā
ibi [Et fixaȝ quidē]
In q̄nta iuncturā almodrus ibi [Et almodrus quidē] In sexta iūctu
ram mulsach ibi [Et mulsach quidem] In p̄ma pticula dicit p̄n. ꝙ
iūctura laxa est illa cui⁹ vnū ossiū pōt facilr̄ moueri suis motib⁹ absqꝫ h̄
ꝙ aliud os cui cõiūctū est moueať: ⁊ talis est iūctura rascete cū assehid
Et p̄ assehid intellige duas arūdines seu focilia brachij: ⁊ sūt duo ossa
gracilia oblõga q̄ ptēdunť a cubito vsqꝫ ad initiū p̄ue man⁹. Et per ra
scetā intellige octo p̄ma ossa p̄ue man⁹ iūcta siť in duab⁹ acieb⁹. ⁊ hanc
vocat ga. carpū. lib. de vtilitate pticularū. Quia g̃ rasceta moueri pōt
facile sine hoc ꝙ arūdines moueanť cū q̄bus iūgiť. iō dꝛ ip̄ius iūctura
laxa. ¶ Attende p̄mo ꝙ tria p̄ncipalr̄ opanť laxitudinē iūcture. Pri
est laxitas ligamentoꝝ ⁊ pāniculoꝝ circūdantiū eam. Scđm est appli
catio gibbose extremitať vni⁹ ossium cū fouea alteri⁹ absqꝫ hoc ꝙ mlťū
gibbose extremitať inglutiať a cõcauitate. Tertiū est defect⁹ marginuȝ
circūligantiū iūcturas. Et tria ꝯria reddūt iūcturā firmā ⁊ strictā. Iu
xta illud ga.2.de vtilitate particularū.c.15. Ubi em̄ mot⁹ articulatõnū
fortibus ⁊ multis actib⁹ famulari debebat: ⁊ timoꝛ erat ab earū violen
tia exarticulationē aliquā fieri vndiqꝫ hui⁹ articulatio cõstricta ē: ⁊ cõ
tineť multis quidē abextra colligationib⁹ nō grossis aut mēbranosis
solū: sed etiā rotūdis ⁊ cartilaginosis coronata. Eminētias aūt que in
trant in cõcauitatibus siť quidē eq̄les eis vt nusq̄ sit aliq̄d laxū. simul
aūt abextra ingressorijs quibusdā quasi labijs certitudinalr̄ huc detē
tas. vbi aūt gr̄a paucoꝝ actuū ⁊ nō violentorū facta est articulatio ibi
natura seu nil timēs subtiles quidē ⁊ mēbranosas colligatões. laxam
aūt totā oino ossium opata est coordinationē: hec ga. ¶ Attende scđo
ꝙ iūctura rascete cū arūdinib⁹ lȝ hic laxa dicať. est tñ firmioꝛ ⁊ strictioꝛ
iūctura adiutorij cū spatula ⁊ min⁹ apta ad dislocationē. Cui⁹ causaȝ
reddit ga. ca. statim allegato dicēs. Fortiores em̄ ⁊ plures act⁹ agimus
eam q̄ ƀm carpū.i. rascetā ⁊ cubitū mouētes articulationē inde ⁊ īfalla
ces facte sunt ƀm ip̄as applicatões ossiū ⁊ ƀm copulantes eos muscu
los nō grossos solū: sed etiā duros vndiqꝫ factos. Que vo ƀm humerū
est articulatio seu raro quidē fortes mot⁹ opans vt plurimū vo aut oī
no exñs in ocio: aut absqꝫ violētia mota laxā quidē et ip̄oꝝ ossiū habet
cõpositionē. Adhuc aūt magis mēbranoꝝ q̄ circa ea: neqꝫ em̄ cartilagi
nosas.i. duras sicut cartilagines: neqꝫ ip̄as grossas neqꝫ oino duras sȝ
sufficiēter tenues ⁊ molles facilr̄ ad plurimū extēdi potētes natura fe
cit. In articulationib⁹ vo q̄ ƀm cubitū ⁊ carpū nō grosse solū: sed etiam
dure quedā facte sunt colligatões vndiqꝫ ꝯhētes ⁊ ꝓhibētes plurimū
abinuicē abscedere ⁊ distare ossa q̄ ƀm artic̄latiões. quocirca ꝙuis plu
rimū coganť agere violēter: tñ min⁹ occupanť ex articulationib⁹ articu
latione q̄ ƀm humerū. In scđa pticula dicit p̄n. ꝙ iūctura dura nō val
de stricta āt illa cui⁹ vnū ossiū ñ facilr̄ moueť p̄ se.i. sine alio osse sibi cõ
iūcto: nec est mot⁹ eius sine alio nisi quiddā.i. aliq̄d modicū. Et de ista
dat duo exempla. Primū est iūctura inter rascetā ⁊ pectinē. Quid aūt
sit rasceta nup dictuȝ est. Pectē vo man⁹ sunt ossa.4. eiusdem aciei vel
ordinis q̄ mediāt inter rascetā ⁊ digitos. Et dꝛ pectē libro de vtilitate
particularū a ga. methacarpiū. Scđm est iūctura q̄ est inter quecunqꝫ
duo ossa pectinis. In tertia pticula dicit p̄n. ꝙ iūctura valde stricta ē
illa cui⁹ nullū ossiuȝ pōt vllo modo moueri p̄ se.s. sine alio vel alijs sibi
cõiūctis. Cui⁹ exemplū est iūctura thoracis in q̄ sunt septē ossa ꝓtensa
a furcula vsqꝫ ad os cartilaginosum qđ abextra tegit orificiū stomachi
et hec septē sunt in medio pectoris ƀm nūerū verarū costarū et cõiun
gunť dextrorsum ⁊ sinistrorsum cum veris costis iūctura valde stricta.
Cõiūgunť etiā inuicē ƀm sub et supra iunctura strictissima. Et he sunt

descriptōnes mēbroꝝ diuidentiū iūcturā. Sequunt declaratiōes mēbroꝝ subdiuidentiū iūcturā valde strictā. In qrta pticula dicit ꝑn. ꝙ iunctura fixa est cuiꝰ vnū ossiū hꝫ additamētū: ⁊ aliud hꝫ foramē in quo figit illud additamentū fixione in q̄. i. ſm quā nō mouet os īfixū a suo loco: nisi ꝑ accidēs. s. moto osse in q̄ est. sicut claui naui infixi mo-

Et fixa quidē est cuiꝰ vnū ossiuꝫ hꝫ additamentū ⁊ aliud habet foramē in quo figit illud additamētū fixiōe in qua nō mouet sicut dētes in suis originibꝰ. Et almodrus quideꝫ est cuius vnūquodqꝫ ossium habet vacuitates et dētes sicut serra: et dētes vnius taliter sunt preparati ꝙ alterius ossis vacuitates ingrediunt quēadmodum erarij eris tabulas componunt. Et hec quidē iunctura vocatur senen ⁊ derzen: sicut sunt iūcture ossium cranei. Et mulsach quideꝫ

uent ꝑ accidens mota naui: ⁊ ista iūctura dicit fixa ꝓpterea ꝙ vnū suoꝝ ossiū in alio figit imobilit. Et hac iuncture specie ꝯiūgunt dentes oīs cū suis mandibulis. In q̄nta dicit ꝑn. ꝙ iūctura almodrꝰ est illa cuius vnūquodqꝫ ossiū hꝫ dētes ⁊ cōcauitates ⁊ dentes vniꝰ ītrant in cōcauitates alterius talr ꝙ replent vtrinqꝫ cōcauitates dētibꝰ velut si duas serras sic inuicē applicares ꝙ oēs cōcauitates vtriusqꝫ serre exn̄tes inter dentes serraruꝫ replerent dētibꝰ. Et ꝑ hūc modū erarij seu opifices circa es componere solēt ex ere tabulas. Et hec iūctura dr̄ senen. i. serratilis et derzen. i. dētosa. Verū auerroys ꝑmo colliget. c. 5. vocat eā derasi. Et dr̄ arabice modrusi ⁊ modrꝰ ⁊ almodrꝰ. Vñ in synonymis auicēne sup illo ṽbo almodrꝰ scribit ꝙ est iūctura ad silr̄itudinē dentiū serre facta. Et hac iuncture specie iūgunt adinuicē ossa c̄nei. In sexta ptiᵃ declarat ꝑn. iūcturam mulsach diuisione ⁊ exēplo. Diuisione quidē qꝛ alia est cuiꝰ ossa i lōgitudine sunt connexa. et alia cuiꝰ ossa sunt ꝯnexa in latitudine. Exēplo ṽo ꝑ ossa arūdinū brachij q̄ silr̄ iuncta sunt in lōgitudine: ⁊ per ossa spōdiliū dorsi inferioꝝ q̄ silr̄ iūcta sunt in latitudine. Dicit notāter inferioꝝ: qꝛ iūctura spōdiliū supioꝝ nō est mulsach cū nō sit stricta valde Et hoc iō est ꝙ inferiores sunt plꝰ ordinate ad fixionē ⁊ delationeꝫ et supiores sunt ad motꝰ plꝰ disposite. Est aūt iūctura mulsach continua ossium connexio nō dentalis neqꝫ clauosa. Nam mulsach arabice siue mulsahac interpretātur latine continuo cōnexa.

¶ De anatomia cranei. Capitulū. II.

Omniū ⁊c. In hoc ca. tāgit ꝑmo ꝑn. iuuamētū totius cranei. o Scd̄o iuuamēta ꝓpter qd̄ fc̄m fuit ex pluribꝰ ossibꝰ ibi [Iuuamentum ṽo in h̄] Tertio figurā cranei nālē ⁊ causas eiꝰ et cōmissuras ipsius ibi [Et huiꝰ q̄dē ossis] Quarto tres figuras nō nāles cranei ⁊ ipsarū cōmissuras ibi [Nō nāles aūt] Quīto ꝙ nō est alia figura nō nālis a dictis tribꝰ ⁊ ꝙ tm̄ sunt. 4. figure capitis ibi [Dixit etiā] a In ꝑma pte q̄ est pn̄s textꝰ dicit ꝙ iuuamētū oīꝫ ossiū cranei simul collectoꝝ ē ꝙ sūt clipeꝰ vel potiꝰ cassis vl galea coopiētia cēbrū ⁊ ipm defendētia ab oībꝰ malis extrinsecꝰ occurrētibꝰ sicut ꝑcussionibꝰ frigoribꝰ ⁊ caloribꝰ imoderat. ¶ Attēde h̄ ꝑmo ꝙ craneū a q̄busdā dr̄ olla capit qꝛ cōtinet cerebrū adinstar olle. Et ab arist. 1. aīaliū. trac. 2. ca. 1. dr̄ testa capit. Ait em̄ ibi. Et testa capit creata est ex osse duro rotūdo qd̄ ꝯtiet cōriū ⁊ caro. et forte dicitur sic a figura testudīs. Et sic vocat ipm ga. 8. de iuuamētis mēbroꝝ dicēs. Vñ ꝓpter custodiā cerebri dabat ei quasi murus. s. testa q̄ est q̄si galea. ¶ Attēde scd̄o ꝙ ga. 11. de vtilitate ꝑticularū. c. 20. recitās nūerū ossiū capit sex ꝓ craneo enūerat. s. duo ossa parietalia quoꝝ vnū est a dextris ⁊ aliud a sinistris ⁊ cōiūgunt silr̄ in cacumine capit ⁊ hec vocat ossa bregmatis ⁊ sunt laxa: ⁊ iō in capite desup iacēt. Et hec duo ossa cōtinent vndiqꝫ a duris ossibꝰ ⁊ dēsis. habēt eniꝫ a posteriori pte os laude ⁊ ab āteriori pte os corōale ⁊ a dex̄ ⁊ a sinistra duo ossa petrosa. Et sb̄ istis sex ossibꝰ est os parilare qd̄ quidā nūerant cū ossibꝰ capit. Alij cū ossibꝰ mādibule supioris. Et ṽboꝝ ga. series ibi est talis. Que igit bregmat noīant duo exn̄tia ⁊ laxa ⁊ ꝓpterea in capite desup iacēt ⁊ cōtinent vndiqꝫ a duris ossibꝰ ⁊ dēsis. A retro quidem ab osse laude. Ab añ ṽo ab eo qd̄ est ſm frontē. Alterutrinqꝫ ṽo ab eis q̄ sunt ſm tipora rōnabilr̄ disticta sūt lineatiōibꝰ. Septimū aūt vltra hec est id qd̄ est ſm palatū qd̄ quidē quidā supioris gene: q̄dā ṽo capit esse estimāt iniacēs ambobꝰ adinstar cunei. Eiusdē sententie q̄ ad nūerū ossium cranei meminit rasis ꝑmo almasoris dicēs. Oīa igit capit ossa cū cōnumerata fuerint. 20. ⁊ tria erūt exceptis dētibus quoruꝫ sex ipsi craneo ꝓpa sunt: ⁊ vnū qd̄ vocat alguededi sup qd̄ sex ꝑdicta stant ossa. Ideꝫ mēorat auerroys ꝑmo colliget. c. 5. dicēs. Ossa capit absqꝫ dētibꝰ sunt ossa. 23. quoꝝ sex appropata sunt craneo. Et vnū est qd̄ nominat geteth. i. os colatorij ⁊ hoc est qd̄ est sb̄ craneo qd̄ diuidit inter ipm ⁊ supiores mādibulas. ¶ Attēde tertio ꝙ ossa cranei ꝑn. nō enumerat neqꝫ hic neqꝫ. 12. aīaliū vbi fere eadē dicit de ossibus capit his q̄ mēorat h̄. Dicit em̄ hic ⁊ ibi ꝙ craneū ex mlr̄tis

alia est que in lōgitudine est cōnexa sicut iunctura que est inter duo ossa assehid: alia est que in latitudine cōtinuatur sicut iuncture spondiliū inferiorum ex spōdilibus dorsi. Earuꝫ enim que superius sunt iūcture nō valde sunt stricte.

¶ De anatomia cranei. Cap. II.

o Mniūᵃ quidē ossiuꝫ cranei iuuamētū est ꝙ sunt clipeus cerebri ipm cooperiētia ⁊ ab oībus malis defendētia.

ossibꝰ cōponit sed d̄ numero eoꝝ silet q̄si in hoc hesitauerit. Et reuera sensisse videt ꝙ craneum sit q̄d distinctuꝫ a q̄ttuor ossibꝰ parietalibꝰ capit situatuꝫ sup ea Primo qꝛ de craneo ⁊ de eis disticta facit capitula Scd̄o qꝛ capitulū seq̄ns intitulat de anatomia eiꝰ qd̄ ē sub craneo. Tertio qꝛ dicit ī ꝑncipio capr̄i sequēt. caput post hoc q̄nqꝫ hꝫ ossa ⁊ cū stati añ de craneo deſminauit id relatiuū h̄ ad craneū videt referri. Quarto stati post in eodē ca. dicit de. 4. parietibus cerebri loquēs: hi aūt parietes facti sūt craneo duriores Quīto in eodē ca. circa mediū dicit ꝙ adoreꝫ cortical q̄ est commissura mēdosa ex vtraqꝫ pte termīat supiꝰ parietes dextrum ⁊ sinistrū. ꝗ cū dicti parietes nō ascēdāt vsqꝫ ad cōmissurā sagittalē ſm eum opꝫ vt inter eos ⁊ suturā sagittalem sint ossa quedā mendia. ¶ Attende quarto ꝙ albertus magnus huic innixus sententie ꝑmo de aīalibus tractatu. 2. c. 6. dicit ꝙ supra. 4. ossa parietalia erigunt alia. 4. in q̄bus ꝯcludit testudo sphere capitis. Et affirmo ꝙ mlr̄ta cranea parisius in cimiterio sancti innocētij palpaui vbi credo sunt vltra decē milia quedā recētia q̄dā multum vetera: sed in vllo vsq̄ reppi nisi sex ossa ſm ꝙ ea nūerāt ga. rasis et auerroys ⁊ tres veras cōmissuras ad plus ⁊ duas mendosas. Sed dicit albertꝰ magnꝰ ꝑmo de aīalibꝰ trac. 2. ca. 5. circa finē vt saluet seipm ⁊ auicēnā ꝙ diuisiōes ossiū capit nō manifestātur oēs nisi caput ꝑmū fortit coquat. postea ꝑ aliq̄s ānos in tra macератū fuerit. q̄diu aūt aliq̄d hūoris est in eo mlr̄te suorum ossiuꝫ diuisiōes occulte sunt: qꝛ in ꝑma gn̄atōe qn̄ fiūt ossa tūc hūida ē eoꝝ materia ⁊ vnū fiuit in aliud ⁊ cōglutinant fortissima conclutinatōe. Itē paulo añ ī eodē. c. dicit. Sūt aūt in capite diuisiōes vbi os ossi cōiūgit: sed diuisiones in osse recēti nō sūt manifeste nisi vbi est cōiūctio suture. Vbi aūt cōiūgit ꝑ fortissimā infixionem vniꝰ in aliud ⁊ colligationē ibi diuisio nō apparet nisi ī ossibus q̄ diutissime arefacta sunt: hec ille. ¶ Attēde q̄nto ꝙ nō in q̄libet craneo repiunt sex ossa ꝑdicta manifeste distincta ꝑ commissuras: sꝫ in solo craneo cuiꝰ figura est nālis: īmo repit aliquādo craneū qd̄ videt esse vnicū os ⁊ nlr̄a appet in eo sutura. Iuxta id aristo. ꝑmo aīaliū trac. 2. c. ꝑmo. Et iā inueniebat caput in tpe antiq̄ in quo nō erat sutura oīno. Itē inuenit aliqd̄ qd̄ retro recisuꝫ nō hꝫ os laude ꝑ cōmissurā ab alijs distinctū. Et silr̄ aliqd̄ qd̄ añ recisum nō hꝫ os coronale ꝑ suturā ꝓpriā ab alijs sepatū. ¶ Attēde sexto ꝙ ossa cranei dēptis petrosis ab aliq̄bus asserūtur eē duplicata in sua spissitudine ſm formā sibijnuicē inherentiū tabularū: ita ꝙ sunt aliq̄ tabule eoꝝ ṽsus ꝑicraneū abextra ⁊ aliq̄ ṽsus durā matrē abintra. ⁊ penes istas distinguūt chirurgici fracturas cranei in penetrātes vsqꝫ ad locū mediū inſ duas tabulas ⁊ penetrātes totū craneū vsqꝫ ad durā matrē. Iuxta illud ga. sexto de ingenio sanitat ca. vltimo. Dico ꝗ fracturā q̄ est ī testa capit aliqn̄ penetrare vsqꝫ in locū q̄ est inſ vtrasqꝫ ptes cranei et aliqn̄ vsqꝫ ad interiora capit. Et ꝑ has tabulas intellige duas planities dictoꝝ ossiū vnā. s. extrinsecā ṽsus ꝑicraneū. aliā intrinsecā ṽsus durā matrē. Nā si supficietenꝰ aspa fuissent ossa ꝑdicta: sicut interiꝰ abrasissent ꝑicraneū ⁊ durā matrē. Et illud tāgit ga. 9. de vtilitate ꝑticularū. c. 1. Querit em̄ ibi. cur sirāg craneī solis nā sine suturis nō fuit cōtenta ⁊ rn̄det. qm̄ has quidē. s. siringas necessariū erat ex vtraqꝫ pte ad lenē ⁊ spissam ossis terminari corticē. Debētes demū vicinari abintꝰ quidē miringis

abextra aūt m ēbrano vocato picraneo. diuidi autem ad multa oportebat os capit̄ alicui9 alteri9 gr̄a. si igit̄ fi rāge discooperte man fissent raderēt9 vtiq3 ⁊ vulnerarēt aspitatibus vicina.

b Juuamentū v̄o in hoc ⁊c. Jn hac pte scd̄a q̄ est de iuuament̄ ppter q̄ craneū ex ossib9 mult̄ est cōstitutū p̄mo diuidit prin. mo dos hoꝝ iuuamentoꝝ in duas summas:

Juuamentū[b] v̄o in hoc q̄ multa creata fuerūt: ⁊ nō fuit vnū tātū os in duas partit̄ summas: quaruȝ vna considerat̄ fm res q̄ sunt in cōparatione ipsius ossis: ⁊ alia cōsiderat̄ in cōparatiōe ei9 quod ip̄m os colligit ¶ Prima v̄o sūma in duo diuidit̄ iuuamēta. Unū est q̄ si craneo impedimentū in vna sui pte euenerit fracture aut putrefactiōis nō erit toti craneo cōe: queādmodū esset si vnū foret os. Scd̄m est ne in partib9 vnius ossis diuersitas in duritie et mollitie ⁊ raritate ⁊ spissitudine ⁊ subtilitate ⁊ grossitie habeat̄. Et hec quidē diuersitas est necessaria ppter intentionem quā in primo dicturi sumus ¶ Sūme vero scd̄e iuuamenta sunt que p̄ adoroȝ complent̄. Quoꝝ q̄dā sunt q̄ sunt in cōparatōe ipi9 cerebri Uapores em̄ grossi q̄ ab eo resoluti egredi nō valerēt si eēt vnū os: egre-

Scd̄o exequitur de p̄ma sūma iuuamētorū ibi [Prima v̄o] Tertio exequit̄ d̄ secūda sūma ibi [Sūme v̄o secūde] ¶ Jn p̄ma particula dicit q̄ iuuamētū propter qd̄ craneuȝ fuit fc̄tm̄ ex multis ossib9 diuidit̄ in duas summas. i. duos modos seu maneries iuuamentorū Prima summa seu maneries cōsiderat̄ in cōparatiōe ad ip̄ȝ craneū Scd̄a in comparatiōe ad illud qd̄ craneū colligit. i. in se cōtinet ⁊ p ip̄m h3 incessum sicut sunt cerebrum et dura mr̄ q̄ craneū ɔtinet ⁊ villi neruoꝝ q̄ p suturas cranei exeūt ⁊ vene ⁊ arterie q̄ p eas intrant. ¶ Jn scd̄a dicit q̄ prima summa iuuamentoꝝ diuidit̄ in duo iuuamēta. Primū est vt si nocumētoꝝ fracture vl̄ putrefactōis eueniat alicui pti cranei cum sit cōe toti craneo: sicut eēt si craneū esset vnicū os. Et hoc iuuamentuȝ tāgit ga. 9. de vtilitate pticularū ca. 15. dicēs. Est igit̄ ppter hoc vtile ex mult̄ ossib9 cōpositū esse craneū: vt si aliqn̄ plagatū rūpatur (multotiēs em̄ talia cōtingūt) nō vsq3 ad totū ruptura eius pcedat: sed detineat̄ ⁊ cesset fm illas ptes fm q̄s ⁊ ip̄m plagatuȝ os cessat. ¶ Sed obijciet q̄s dato q̄ craneū eēt vnū posset in aliqua pte sui ledi nō lesis alijs ptib9 sicut adiutoriū vel os coxe posset ledi sup̄ius sine hoc qd̄ lederet̄ inferi9 ⁊ ecōuerso. Cōcede hoc sed dic q̄ nocumentū citi9 pambulat os vnicū q̄ diuisuȝ p commissuras. Scd̄m est ne oporteat in ptibus einsdē ossis inueniri diuersitatē notabilē in duricie ⁊ mollitie ⁊ raritate ⁊ spissitudie et grossitie ⁊ subtilitate. qd̄ q̄dē oporteret si craneū ess3 vnicū os q2 nec̄ariū est vt ptes c̄nei laterales sint alijs duriores eo q̄ sunt magis exposite casib9 ⁊ supiores molliores ⁊ rariores vt p eas melior fiat resolutio euaporatio ⁊ effumatio. Et hoc iuuamentū tāgit ga. 11. de vtilitate pticularū ca. 19. dicēs. Nullū vtiq3 erit difficile de multitudine ossiū inuenire cām. Sūt itaq3 hec durissima s3 petrosa: qm̄ ad vix passibilitatē ɔstructa sūt cū an̄ alia iaceāt: et qm̄ a cā erepta sunt ppter quā rara ⁊ firāgosa. i. spōgiosa fc̄tā sunt ossa q̄ sunt fm altū capit̄. Plurimi em̄ ad illa vapoꝝ qui ex toto corpe sursum eleuant̄ cū sublimia iaceāt. Queꝝcūq3 v̄o ex laterib9 locata sunt cū eo q̄ ab hac occasiōe absoluta sunt adhuc ⁊ nobis cadētib9 ⁊ pcussis vel alit̄ q̄litercūq3 molestari debebant multotiēs. Nec em̄ cadit aliq̄s sup̄ summitatē facil̄r nec p̄pte pcutit̄ fm hāc. Alia v̄o vniuersa q̄ fm occipitiū ⁊ frontē ⁊ aures pcussiones suscipiūt frequēter ⁊ ruinis occupant̄ mlt̄otiēs. Q2 igit̄ illa quidē neq3 debebāt pcuti frequēter ⁊ euacuatione indigebant. hec aūt ⁊ pcuti frequēt̄ ⁊ nō indigēt euacuatōe rōabil̄r. Rara quidē illa ⁊ firāgosa. i. cauernosa. spissa v̄o alia ⁊ dura fc̄tā sunt: hec ga. ¶ Jn tr̄ia dicit p̄n. q̄ iuuamēta scd̄e sūme sup mlt̄itudine ossiuȝ cranei sunt illa q̄ pficiunt̄ p adoroȝ. i. p cōmissuras seu suturas ossiū cranei. Et hec iuuamēta sunt triū modoꝝ. Primus attēdit̄ p cōparatōnē ad cerebrū. s. vt vapores grossi p sutu-

ras cerebri resolui possint ⁊ cerebrū ab eis mūdificari q̄ resolui nō possent si craneū eēt os vnicū. Scd̄s attēdit̄ penes villos q̄ a craneo p cōmissuras exeūt: ⁊ est vt illi villi liberū habeāt trāsitū p cōmissuras q̄tinus ex eis ptim picraneū gn̄et̄. ⁊ sensus aliq̄s ptib9 q̄ supra craneū sūt tribuat̄. Terti9 attēdit̄ penes ossa cranei: ⁊ alia duo gn̄a rerū. quoꝝ vnū est vene ⁊ arterie sb intrātes craneū per cōmissuras: ⁊ scd̄3 ē dura mr̄.

diendi habent viam in odoroȝ qua ab eo separentur: et cerebrum propter resolutionē mūdificet̄. Et aliud est in cōparatione eius quod de villis neruorū a cerebro egredit̄ qui p mēbra capitis vadunt vt viā habeāt Et sunt alia duo iuuamēta cōmunia inter ossa ⁊ int̄ alias duas res. Unū est in cōparatione venarū ⁊ arteriarum que interi9 ingrediunt̄ in capite vt viam habeāt. Et aliud est in cōparatione dure matris spisse et grauis vt aliq̄ eius partes cū adoreȝ teneātur et a cerebro eleuent̄ ne ei grauamen inferāt. Et huius[c] quidē ossis naturalis figura est vt sit rotundum propter duas res et duo iuuamenta Unum est in cōparatione ad interius. Figura nanq3 rotunda est maioris dimēsionis ea quam rectilignee comprehendunt figure: cum earum comprehensiones equales fuerint.

Et isti9 modi sunt duo iuuamēta. Primū est vt vene ⁊ arterie p cōmissuras cranei descendētes liberū habeāt introitū. Scd̄m est vt ptes alique dure mr̄is q̄ spissa est ⁊ g̃uis sb intrātes commissuras cranei sbleuēt durā matrē ⁊ cū craneo suspēdāt: ne suo pondere g̃uet cerebrū. ¶ Sed q̄ret aliq̄s quō ista duo iuuamēta seu modi iuuam̄toꝝ respiciūt ossa cerebri. Nā primū videt̄ solū respicere vēas ⁊ arterias et ptes ad q̄s tēdūt ⁊ scd̄3 solū cerebruȝ. Dic q̄ p̄mū respicit ossa capit̄ inq̄tuȝ a venis ⁊ arterijs trāseūtib9 p cōmissuras aliq̄d sanguis resudat in craneū p sui nutritōe. Et scd̄3 respicit ossa cranei inq̄tū ligamēta pdeūtia a dura mr̄e q̄ foris exeūt p cōmissuras circa craneū extēsa conniūt̄ ⁊ picraneū pāniculū ɔstituūt q̄ coopit ⁊ strigit ossa cranei adiuicē. Jux̄ illd̄ ga. 8. de vtilitate pti. c. 12. Ligamēta q̄deȝ ab ip̄a miriga pdeūt sbtilia q̄dā mebrana. vie aūt eis vt excidāt ex̄ suture capit̄ sūt. Protēsa em̄ hec circa vnāquāq3 ptē q̄ fm se ⁊ vn̄ oriunt̄ idem pcedētes obuiāt sibiīuicē ⁊ copulant̄ ⁊ total̄r vniūt̄ ⁊ cōe ex oīb9 ipsis vnū gn̄ant mēbranū picraneū noīatū. ¶ S3 obijciet aliq̄s aucte ga. 9. de vtilitate pti. c. 16. dicēt̄. Oia em̄ ligamēta grosse mirige q̄ sūt ad craneū ad itrīsecas ei9 firāgas finiūt. Dic q̄ ibi loq̄t̄ de ligamēt̄ nō exeūtibus cōmissuras penit9. s3 expāsis int̄ tabulas c̄nei. Et p̄dicta iuuamēta pcedētia ex cōmissuris cerebri cōmēorat ga. 9. d̄ vtilitate pti. c. 15. dicēs. Qm̄ igit̄ ad trāspiratōeȝ ligniosarū. i. fumosarū supfluitatū. et vt liget̄ p eas g̃ssa miringa. i. dura mr̄ ad os capit̄: ⁊ vt excidāt vasa hec q̄dē itē: hec aūt ex̄. ⁊ ad picraneī gn̄atōeȝ sutur̄ vtil̄r ɔstructe s̄t ātea dc̄m̄ ē.

c Et hui9 q̄dē ⁊c. Jn hac tr̄ia pte q̄ est de figura nāli c̄nei ⁊ cā ei9 ⁊ cōmissuris ei9 p̄mo narrat p̄n. nālē cranei figurā ⁊ cās ei9. Scd̄o nūerū i cessum ⁊ figurā suturarū cranei tā verarū q̄ mēdosarū ibi [Et hec q̄dē figura] Prime ptis sunt due pti[c]. Pria ē de rotūditate cranei ⁊ causis ei9. Scd̄a de ptractiōe ei9 fm lōgū ⁊ causis ip̄ius ibi [Et ip̄m quidem] ¶ Jn prima partic̄la dicit p̄mo q̄ naturalis figura huius ossis scilic3 cranei est vt sit rotūdum ppt̄ duas res. s. ppt̄ res intrīsecas q̄s cōp̄hēdit ⁊ ppt̄ res extrīsecas q̄ ei occurrūt. Et ppter duo iuuamēta corr̄ndē[a] his reb9. Scd̄o dicit q̄ iuuamētū p̄mū rotūditat̄ cranei est in ɔpatōe ad interi9. s. ad cerebrū ⁊ duas mr̄es q̄s craneū cōprehēdit. Nā figura rotūda ē maioris dimēsiōis. i. capacitat̄ ea dimēsione quā figure rectilinee cōp̄hēdūt cū earū cōprehēsiones fuerit eq̄les. ¶ Pro declaratiōe hui9 attēde p̄mo q̄ q2 hō est prudētissimū aīaliū iō habuit magnū cerebrū. Jux̄ id arist. 12. aīaliū. c. 4. Hō aūt respectu corpis ei9 h3 cerebrum magnū qn̄ ɔfert̄ ad cerebrū alioꝝ animaliū. Et q2 cerebrū ei9 ē magnuȝ indiguit vase magne cōp̄hēsiōis ⁊ pue mol̄ ne suo pōdere nimis g̃uaret̄ corp9. cū igit̄ figura rotūda sit maxie capacitat̄ fm suā molē fuit aptissima craneo. ¶ Attēde scd̄o q̄ figura rectilinea est du[x] ⁊ sil̄r rotūda. Una est i planis. Alia ē in solidis. Rectilinea in planis ē q̄ a plurimis ɔtinet̄ lineis. Et rotūda seu circularis in planis ab vnica ɔtinet̄ linea. S3 rectilinea in solidis ē q̄ a plurib9 ɔtinet̄ supficieb9. Et rotūda in solidis ē q̄ ab vnica cōtinet̄ supficie. Juxta id arist. 2. celi. c. 4. Ois itaq3 figura plana aut rectilinea est aut circularis. Et rectilinea q̄dē a plu-

Et aliud est ī cōparatōe ad extrī᷒: qm̄
figura rotūda ppř ipulsiones nō pa-
tiř queādmodū āgl'os hn̄tes patiūř
Et ipm̄ q̄dē lʒ sit rotūdū in lōgitu-
dine tn̄ factū est qm̄ origines ner-
uorū a cerebro in lōgitudine sūt po-
site: ꝛ sic oportet vt nō coangustetur
Et duas habet eminētias an̄ ꝛ retro
vt neruos defendat qui descēdūt ad
frontē et nucham. ¶ Et hec quidem fi-
gura tres ꝟ s hʒ adoroʒ et duas mē-
dosas. Et in primis vna adoroʒ frō-
tiē cōmunicās arcualis hoc modo.
Ͻ. et vocař coronalis. Et alia adoroʒ
directe trāsiēs in lōgitudine diuidit
caput in duo media. ꝛ p se ꝯsiderata
vocař sagittalis: ꝛ incꝑtum est conti-
gua coronali vocař nerualis. Et hu-
ius quidem figura arcui similatur ī
cuius medio linea recta sicut ppēdi-
cularis est erecta q̄ ē hoc mō —C Et
adoroʒ t̄tia inř occiput ꝛ basim ipsi᷒
cōmunis existit cui᷒ pūcto cum ipsa
sit s̄m figuram āguli extremitas sa-
gittalis continuař. Et vocař adoroʒ

ribus ꝯtineř lineis. Circularis aūt ab vna. Siliř aūt ꝛ sphera solidorū
Illa em̄ sola ꝯtineř vna supficie rectilinee plurib᷒. Sic em̄ se hʒ circul᷒
in planis: sic sphera in solidis. Et q2 figura rotūda seu circl'aris ē pōr ꝛ
pfectior rectilineis. tū q2 cōtineř vnica linea. tū q2 ex eā nihil est accipe.
tū q2 caret āglo: ꝛ cēbrū ē velut sedes aīe nobilior;: hec figura sibi ꝛ suo
cooptorio qd dʒ ci-
dē pportōari aptissi-
ma videř ¶ Attēde
t̄tio circa h̄ qd dicit
[cū earū cōphēsiōes
eq̄les fuerit] φ p cō-
phēsiones nō itelli-
git capacitates: sed
mēsuras q̄titatiuas
figurarū redactarū
ad eādē spēʒ Exēpli
grā cape triāgulū q̄
fit ex mēsura decem
pedū vni᷒ linee ꝛ ac-
cipe q̄drāgulū fcm̄
ex eadē mēsura ꝛ cir-
culū factū ex eadem
inuenies infallēter
circulū maioris ca-
pacitař φ triāgulū
vel q̄drāgulū. Sʒ si
cōphēsiones .i. men-
sure redacte ad ean-
dē spēm nō eēnt eq̄-
les nō eēt necc̄ariū fi-
gurā rotundā maio-
ris esse capacitatis
aliīs vt circul᷒ decem
pedū min᷒ ꝯtinet φ
triāgul᷒ centū pedū
Ter° dicit φ scd̄m iu-
uamentū rotūditař
c̄nei attēdiř ī cōpa-
ratōe ad exteriora et ē
φ caput nō ita faciľr patiř ab occurrētib᷒ exteri᷒ rotūdū exn̄s sicꝰ si esset
alteri᷒ figure āgulose: q2 corp᷒ rotūde figure qn̄ ipelliř vľ pcutiř nō tan-
giř nisi q̄si ī pūcto ꝛ faciľr labiř pcussiōis instrm̄: ꝛ iō nō sic patiř sicut
corp᷒ āgulosum. ¶ In scd̄a pti° dicit p̄n. φ lʒ craneū sit aliq̄ľr rotundū
tn̄ est ptēsum in lōgitudine. Et cā hui᷒ est: q2 neruoꝝ origines a cēbro
sūt s̄m ipius lōgitudinē q̄ est ab an̄ in retro. Nam sensitiuoꝝ origo est
magis ab anteriori pte ꝛ motiuoꝝ a posteriori. Et iō oʒ vt circa hec lo-
ca cerebrū nō coarteř vel coāgusteř. Et craneū duas hʒ eminētias vnā
an̄ vt defendat neruos qui descendūt v̄sus frontē ꝛ aliā retro vt defen-
dat neruos qui descendūt v̄sus nuchā. Et hanc nāľē cranei figurā de-
scribit galie. 2. tegni dicēs. Propa v̄o capitis figura est velut si videas
spherā pfectā cereā ex vtraqꝫ pte leniter cōpressam. Necesse ē em̄ huius
talis gibbosa quidē s̄m spherā posteriora fieri ꝛ anteriora: rectiora v̄o
fieri q̄ ex vtraqꝫ pte. ¶ In scd̄a pte p̄ncipali p̄nř textus q̄ est de nume-
ro incessu ꝛ figura suturarū cranei pfecti p̄mo dicit p̄n. φ nāľis figura
cranei hʒ tres odoroʒ veras ꝛ duas mēdosas. ¶ Attēde hic p̄° φ doroʒ
dores dorec adoroʒ adores adorec sunt noīa arabica idē latiē sonātia ī
pposito φ sutura vel cōmissura vľ iūctura ferratilis. Et dicunř suture
pptcrea φ in directo earū videnř ossa q̄si simř suta. Et dicunř a p̄n. 12.
aīaliuʒ serre. et credo φ in arabico p singulari scribiř aderʒ ꝛ p plurali
adoroʒ. sed de hoc nō est vis: verū aliq̄n aderʒ p cōcauitate vel vētricło
cerebri accipiř sicut poster᷒ notař ī synonymis solitꝰ huic libro ascribi.
¶ Attēde scd̄o φ v̄e cōmissure sūt q̄ penetrāt in ossa c̄nei s̄m totā ossiū
spissitudinē. Sʒ cōmissure mēdose nō sic penetrāt: imo sūt velut icola-
tōes q̄dā .i. cōiūctōes ossiū q̄si vnū sup̄ aliō colareř. Iux̄ id ga. 9. de vti-
litate pti. c. vltio. Vn̄ mihi videř φ incolatōes vocanř vtreqꝫ q̄dē coeū-
tiū ossiū. Et illud p̄n. 12. aīaliū. Et nō pfundanř ad interꝰ: ꝛ idō dicunř
fallaces serre. Scd̄o describēs tres veras cōmissuras cranei dicit tria
Primū ē φ in p̄mis. s. incipiēdo cōputatiōnē cōmissurarū a pte āterio-
ri q̄ p̄us occurrit est vna cōmissura cōicās. i. cōis exn̄s inter os frōtis ꝛ
ossa supiora arcualis. i. hn̄s fugurā arcus p hūc modū Ͻ Et vocatur
cōmissura coronalis: q2 corona capiti supposita locū eius attingē solet
vel q2 figura eius circūferētialis est adinstar corōe. Scd̄ʒ ē φ ē alia cō-
missura trausiēs directe in lōgitudine capiř diuidēs caput ī duas me-

laude eo φ laude lr̄e grece silis exi-
stat q̄ est ita. Λ Cūqꝫ duabus adoroʒ
q̄s p̄us noīauimus cōiūgeř sit figu-
ra taľ ⟩—C Due vero adoroʒ mēdose
s̄m capitis longitudinē sunt ptense
vtrinqꝫ eq̄distātes a sagittali q̄ pfun-
ditate integra in ossib᷒ nō pfundanř
Et he due corticales vocanř. Non°
naturales autem capitis figure sunt
tres. Vna est vt āterior eminētia mi-
nuař: ꝛ ppterea de adoroʒ amittař a-
doroʒ corōalis. Et alia est vt posteri-
or minuař eminētia ꝛ ob hoc de ado-
roʒ pdař adoroʒ laude. Et tertia ē vt
vtreqꝫ pdanř eminētie ꝛ fiat caput vt
sphera lōgitudinē ꝛ latitudinē hn̄s
eq̄les. De hac q̄dē figura sumn᷒ me-
dicorū ga. dixit φ ppřea φ dimensio-
nes ī ea sunt eq̄les oportuit s̄m eq̄ta-
tē vt diuisiones adoroʒ eēnt eq̄les. sʒ
diuisiōes adoroʒ in p̄mis erant tres
vna in lōgitudine ꝛ due in latitudiē.
Erit itaqꝫ ī hac adoroʒ vna in lōgitu-
tudiē: ꝛ siľr etiā doroʒ vna ī latitudiē
Et erit q̄dē doroʒ latitudialis in me-

dictates dextrā scʒ ꝛ sinistrā. Et cū sola cōsiderař dr̄ sagittalis q2
est ptensa in longū adinstar sagitte. Et incꝑtū est cōtigua seu cō-
iūcta cum coronali dr̄ nerualis: q2 neruo. i. arcui siľis est. Neru᷒
em̄ iterdū p arcu accipiř. Iuxta id v̄gilij. 5. eneydos. Primaqꝫ p
celū neruo stringente sagitta: hirtacide iuuenis volucres diuer-
berat auras.
Et figura ci᷒ ē
siľis arcui ī cu-
ius medio li-
nea ppēdicła-
ris recta ē ere-
cta q̄ est h̄ mō
—C Et per
hanc lineā ere-
ctā differt a co-
ronali arcuali
sola. ¶ Atten-
de tertio φ cō-
missura diui-
dens caput in
lōgitudiē solū
ptendiř sensi-
biľr ꝛ manife-
ste ab osse co-
ronali exclusi-
ue vsqꝫ ad os
laude exclusi-
ue: fueřt tn̄ ali-
qui q̄ dixerūt
φ ptendiř licʒ
occulte p totū
os coronale di-
uidēs ipm in
duas medieta-
tes et p totum
os laude siľr.
Iuxta id ga. ð
hac sutura lo-
quentis. 11. de
vtilitate pticularū ca. 19. Non appet aūt ipa s̄m spississima ossiū
sicut est id qd s̄m occipitiū ꝛ frontē ꝛ palatū ꝛ extremā genā. vn̄
vt puto ꝛ q̄stio facta est ab anatōmicis his q̄dē absqꝫ sutura oi-
no eē enūciātibus ea. his aūt ppter certitudinē cōpōnis ꝛ spissi-
tudinē nō apparere suturas coceř tn̄ vel siccař ossib᷒ ī tpe amplio-
ri manifestas fieri. Tertiū est φ tertia cōmissura est cōis inř occi-
put. i. vltimā ptē parietū p̄ncipaliū capitis ꝛ basim eius. i. os lau-
de. Et pūcto hui᷒ cōmissure q̄ est figure triāgularis cōtinuař po-
sterior extremitas cōmissure sagittalis. Et vocař hec cōmissura
sutura laude: q2 siľis est in figura laude grece lr̄e que est talis Λ
Et cū ista vltima cōmissura ꝯiungeř coronali ꝛ sagittali fiet ex ip-
sis siľr cōiūctis figura talis ⟩—C Tertio describēs duas mendo-
sas cōmissuras ait. Due v̄o mēdose adoroʒ sunt ptēse vtrinqꝫ scʒ
a dextris ꝛ a sinistris s̄m lōgitudinē capiř distātes eq̄liř a sutura
sagittali. Et iste suture nō pfundanř in ossib᷒ cranei integra pro-
funditate: ita φ penetrēt p totā ossiū spissitudinē vsqꝫ in cōcaui-
tatē intrinsecā sicut vere cōmissure. Et he due cōmissure vocanř
corticales: q2 sūt inter ossa lateralia capiř p̄ncipalia ꝛ ossa petro-
sa q̄ supponunř eis ꝛ ipis adherent velut quidā cortices. Et has
vocat gaľ. 9. de vtilitate pticularū ca. 16. squamosas dicēs. Sed
squamose quidē sunt palelle ei que est media ꝛ s̄m longitudinē
capitis ferunř ordinate s̄m alterutrā auriū. Et intelligit φ iste
mēdose sunt palelle. i. equaľr distantes a coronali. Dicunř enim
in geometria paralelle linee equidistantes que si in infinitum
protenderentur nunq̄ se tangerent.

d Non naturales ꝛc. In hac quarta parte p̄ncipali capľi isti᷒
enumerat ꝛ describit p̄nceps nō nāles figuras capiř. Et dicit p̄°
φ sunt tres. Scd̄o describit eas ꝛ earū cōmissuras p ordinē. Pri-
ma nō nāľis capitis figura est in q̄ minuiř anterior eminentia q̄
reperiř in nāli figura ꝛ ideo caret hec figura cōmissura coronali.
Scd̄a est in qua minuiř eminētia posterior. Et ideo caret cōmis-
sura laude. Tertia est in q̄ pdunř āterior ꝛ posterior eminētie re-
perte in naturali figura: ꝛ fit caput: sicut sphera pfecte rotunda
nō cōpressa ex laterib᷒ ꝛ sunt ipius lōgitudo ꝛ latitudo equales

Et de hac figura dixit ga. ꝙ q̄ꝛ dimēsiones lōgitudinis. s. et latitudinis hui⁹ capit̄ sunt eq̄les equū fuit vt cōmissure ei⁹ vere eēnt eq̄les. Erit ḡ in h̄ capite vnica vera cōmissura in lōgitudie: ⁊ silr̄ vnica vera in latitudie. Et latitudinalis ꝑtēdit̄ in medio latitudinis capit̄ ab aure vsq̄ ad aurē sicut lōgitudinalis ꝑtendit̄ in medio lōgitu

dio latitudis ab aure ad aurez sicut lōgitudinalis doꝛoꝫ in medio longitudis. Dixit etiā summ⁹ medicoꝛuꝫ galien⁹. impossibile est caput aliam figurā quartā non naturalē habere ita vt sit lōgitudo minoꝛ latitudine: nisi de vētriculis cerebꝛi: aut de ipsi⁹ coꝛpoꝛe aliq̄d minueret̄: quod q̄dem vite est cōtrariū ⁊ cōpositiōis prohibens bonitatē. Et hic quidē p̄mi medicoꝛū hyp. dicta cōcessit q̄ dixit capi

dinis. ¶ Attē de p̄mo ꝙ nō quecūq̄ diminutio anterioris eminentie craneū carē facit cōmissura coꝛonali: nec̄ diminutio q̄libet posterioꝛ eminentie tollit laude commissurā: sed adeo magna ꝙ eminētia sit q̄si nulla. ¶ Attende scd̄o ꝙ hanc materiā de figuris capitis tam nāli q̄ꝫ nō nālibus ⁊ suturis earū defmiat gal. nono de iuuamēt̄ mēbꝛoꝝ. c. vltimo ⁊. 11. de vtilitate pti. c. 15. p l̄ras alphabeti greci figurās suturas sil̄ applicatas cuiusq̄ figure. Et p̄° describit naturalē cranei figurā ⁊ suturas eius dicēs. Existēte eñ velut ꝓlōgo capite rōuabilr̄ vna q̄dē sutura p mediū ei⁹ ex posterioꝛib⁹ ad āterioꝛa extēsa ē. Due aūt trāsuerse hāc suscipiūt ⁊ fit triū suturarū figura silis ⌐C grece l̄re. longo eñ ente s̄m h̄ scꝫ s̄m lōgū capite ⁊ velut presso s̄m ābas aures iustū fuit ineq̄lē eē numerū suturarū i lōgitudie ⁊ latitudie: aut vane vtiq̄ natura diceret̄ iusta ab hyp. si ineq̄libus eq̄lia p̄bēt: sed nō vtiq̄ hꝫ ita. iustissima eñ ens suturā quidē q̄ s̄m lōgitudinē capit̄ extēsa ē rectā intra opata est cōmoderate ita debētib⁹ eē amplitudine ptib⁹ ei⁹ q̄ sūt ex vtraq̄ pte. s. in dextris ⁊ sinistris. Trāsuersas aūt. i. latitudinales duas nūero creauit. Alterā q̄dē posterioꝛē sicut ⁊ antea dcm̄ est vocatā laudifoꝛmē. Reliquā v̄o anterioꝛē coꝛonalē vt equale sit os q̄d est inter has duas suturas ex vtraq̄ pte medie. Secundo describit suturas figure spherice q̄ rotūda exn̄s caret eminentijs anteriori ⁊ posteriori dicēs. Suture aūt sphe̅rice quidē similes sunt ψ grece littere duab⁹ solis biphariā incidētibus seipsas vna quidē obliq̄. i. in latitudine capit̄ ꝓtensa ab altera auriū ad aliā. reliq̄ v̄o p mediū summitat̄ v̄sus mediū front̄ s̄m rectitudinem extēsa. Sicut eñ q̄n abūdat altera ps capit̄ ꝓlongioꝛ exn̄s iustū fuit plures suturas habere ꝓlōgioꝛē: ita q̄n eq̄les vtreq̄ facte sunt nūeruꝫ eq̄lē natura tribuit eis. Tertio describit suturas figure cranei cui sola deficit posterioꝛ eminētia dicens. A capite v̄o nō habēte eminētiā q̄ s̄m occipitiū recta quidē. i. sagittalis ⁊ coꝛonalis suture manēt. perit aūt laudifoꝛmis. i. cōmissura silis laude. Hec eñ erat ꝓpe pditā eminētiā vñ fit ꝙ ex duab⁹ figuris id est ex duab⁹ remanentib⁹ cōmissuris ⌐C grece littere sil̄e fit. Quarto describit suturas figure cranei i q̄ depit āterioꝛ eminētia capit̄. Et q̄n q̄ ē s̄m frōtē eminētia capit̄ pit: pit quidē sil̄ cū ea coꝛōalis. reliq̄ v̄o ea q̄ ē s̄m lōgitudinem remanēs cū sola laudifoꝛmi rursus: ⁊ hec figura cōpositionis silis fit ⌐ grece l̄re. ¶ Sꝫ q̄reret q̄s vtrū depeūte eminētia capit̄ vna vel plures cōdepeāt suture mēdose sicut et vere. Dic ꝙ nō: q̄ꝛ necārie sūt ad oꝛganū audit⁹ cōplēdū nisi eñ eēnt circūuolutōes ossales in petrosis ossib⁹ ñ occurrerēt auditui magni soni sine vehemēti ḡuamie.

c Dixit etiā summus ⁊c. In hac q̄nta p̄ncipali parte dicit p̄mo p̄n. gal. dixisse ꝙ nō poterat eē q̄rta figura nō nālis cranei cuius lōgitudo minoꝛ eēt latitudine nisi diminueret̄ aliq̄d de vētriculis cerebꝛi vel de coꝛpe seu l̄ba cerebꝛi: q̄ diminutio repugnat vite et bonitatis cōpositiōis. Scd̄o dicit ꝙ hic scꝫ ga. ꝯcessit dicta hyp. p̄mi medicoꝝ q̄ dixit tm̄. 4. esse capit̄ figuras. vnā naturalem et tres ñ nāles. ¶ Attēde p̄mo ꝙ p̄n. hic ⁊ in p̄cedenti parte vocat galienū summū medicoꝝ nō inmerito. q̄ꝛ reuera fuit velut lucerna veritat̄ scie medicinalis tam speculatiue q̄ꝫ practice. Cuius libꝛos si plegeris attēte sanā ⁊ securā medicine doctrinā adipisceris. Et hypocras fuit p̄m⁹ q̄ scripsit in medicina: licet ante eū fuerint apollo ⁊ esculapius. ¶ Attēde scd̄o ꝙ de īpossibilitate essendi quartā figurā nō naturalē capit̄ scripsit ga. nono de vtilitate particularū ca. 15. dicēs. Quarta aūt spēs foꝛme capit̄ excogitari quidē potest. fieri aūt nō potest vt si fieret ꝓminētioꝛ s̄m ābas aures q̄ꝫ s̄m frontē et occipitiū. Et ꝓbat hoc triplici rōne. Primā tangit sub his v̄bis. Et siquidem esset possibile cōsistere hāc spēm nō vtiq̄ spherica ꝯria diceret̄ ei q̄ s̄m naturā: sed hec quidē eēt trāsmutata tota longitudine ad amplitudinē. Scd̄am tāgit sub his v̄bis. Nūc aūt non est

tis figuras q̄ttuoꝛ tm̄ existere.

¶ De anatomia eius quod est sub craneo Capitulū. III

c Caput^a post hoc quicq̄ꝫ babet ossa: quoꝛū q̄ttuoꝛ sunt parietes ⁊ vnū est sicut basis ¶ Hi aūt pietes craneo fcī sūt durioꝛes eo ꝙ cāus ⁊ pcussiones ad eos s̄m plurimum tenduut. Et quia necesse fuit vt craneum esset rarum

possibile tā magnaꝫ euersiōeꝫ fieri ab eo q̄d s̄m naturā. non eñ esset hō talis sꝫ iam mōstrū nec̄ viuere potēs. Tertiaꝫ sub his. Et ꝓpt̄ hoc hyp. 4. oēs figuras et suturas vniuscuiusq̄ habere s̄m modū quē diximꝰ enūciauit nusq̄ conscriptionū ei⁹ mēoꝛans q̄nte figure. Et hec rō ꝑsuadet sꝫ ñ ꝯcludit: q̄ꝛ loc⁹ ab auctoritate nō tenet negatiue. ¶ Sed arguet aliq̄s ꝙ multo plures sunt figure capitis q̄ꝫ. 4. p̄descripte. Primo est aliq̄ cui⁹ ambe eminētie sunt maioꝛes q̄ꝫ esse debeāt in nāli et talē figurā cōiter hn̄t capita ianuētiū Scd̄o est aliq̄ figura cui⁹ anterioꝛ eminētia est maioꝛ nāli: sic est videre i altis alemanis: ⁊ tales sunt cōiter foꝛtis fantasie. Tertio est aliq̄ cui⁹ posterioꝛ eminentia est adaucta vltra naturam ⁊ talem habentes vt plurinū sunt bn̄ mēoꝛatiui. Quarto pōt esse figura capit̄ eleuata nimis s̄m cacumē. ¶ Ad hec oīa dic ꝙ iste figure reducunt̄ ad nālē eo ꝙ nō sensibiliter impediūt opatiōes cerebꝛi. immo interdum alique foꝛtificant̄ magnitudine sui oꝛgani cū bonitate ⁊ decētia figurationis: lꝫ cōmensuratio sit toti generaliter cōuenientioꝛ.

¶ De anatomia ei⁹ quod est sub craneo. Cap̄. III.

c Caput post hoc ⁊c. In hoc capl̄o enumerat primo ossa capitis que sunt sub cranco. et cōparat parietes capit̄ ad craneum et ad seinuicē. Scd̄o describit q̄ttuoꝛ capitis parietes p terminos eoꝛum ibi [Paries p̄mus] Tertio describit os paxillare ⁊ dat causas duriticī ip̄ius ibi [Basis autez] Quarto describit. 4. ossa paris ibi

a Pria ps est pn̄s text⁹ in q̄ p̄mo enumerat ossa [In vnaq̄q̄ pterca] capitis sub craneo existētia. Scd̄o comparat parietes ad craneum ibi [Hi aūt] Tertio posterioꝛē ptē cōparat ad alios ibi [Et de parietibus] ¶ In p̄ma particula dicit ꝙ caput post hoc. i. post craneū habet q̄nq̄ ossa. Et q̄ttuoꝛ ex eis sunt vt parietes ⁊ q̄ntū est sicut fundamentū q̄d dr̄ paxillare. ¶ Attēde hic q̄ꝫ int̄ parietes capit̄ p̄n. nō enūerat h̄ ossa q̄ ptingūt dextroꝛsum ⁊ sinistroꝛsum vsq̄ ad ꝯmissurā sagittalē cranei que dicunt̄ a ga. 11. de vtilitate pticularū ca. 20. ossa bꝛegmatis: ⁊ a modernis chirurgicis ⁊ anatomicis dicunt̄ verrualia eo ꝙ sutura sagittal̄ qua cōiūgunt̄ annexa cuꝫ coꝛonali silis est manubꝛio terebelli seu vertellie vel tarelle: sicut dicta cōmissura cōiūcta suture laude silis ē sagitte. Sed parietes hic vocat duo ossa petrosa a lateribus ⁊ os coꝛonale ab ante ⁊ os laude a retro. Et ex hoc appet ꝙ p craneū p̄n. intellexit ossa bꝛegmatis seu verrualia. Aliter eñ opoꝛteret fateri ꝙ p̄nceps fuisset oblitus hoꝝ. Item dictis ossibus cōueniūt ea que de craneo dicit p̄nceps in particula sequēti. Sunt eñ minus dura parietibus et magis rara. ⁊ silia de ossibus bꝛegmat̄ dicit ga. 11. de vtilitate pticularū. c. 26. his q̄ dicit p̄n. de craneo. dicit eñ ibi. Que igit̄ bꝛegmatis nominātur duo exn̄tia ⁊ laxa: ⁊ ꝓpterea in capite desup iacēt et cōtinent̄ vndiq̄ a duris ossibus: nisi diceremꝰ p̄n. sensisse ꝙ supꝛa quattuoꝛ ossa pietalia eriguut̄ alia quattuoꝛ in q̄bus cōcludit̄ testudo sphere capitis quēadmodū supꝛa fuit allegatū ab alberto magno. Sed istud dissonat doctrine galieni et expientijs anatomicoꝝ. Dicamus ergo p̄n. in noībus dūtaxat a galieno differre ⁊ a rasi ⁊ auerroy. Nam quod p̄nceps craneū vocat hi partē cranei dicunt. Om̄s tñ in hoc ꝯcoꝛdāt ꝙ ossa capit̄ cū ipi⁹ fundamēto ex septē ossib⁹ ꝯstat. s. ex coꝛonali ⁊ osse laude ⁊ duobus ossib⁹ verrualib⁹ ⁊ duobus ossibus petrosis et osse basilari.

¶ In scd̄a pticula dicit p̄mo ꝙ. 4. capitis parietes fuerūt facti durioꝛes craneo ꝓpter duo. Primū attendit̄ pencs parietes q̄s opoꝛtuit eē durioꝛes craneo: q̄ꝛ magis expositi sunt casibus ⁊ pcussionibus. raro nāq̄ quis cadit supꝛa fontinellā capit̄. Scd̄m attendit̄ pencs craneuꝫ quod opoꝛtuit esse rarum et meditullium similiter id est cauernosum Et dic it̄ meditulliū a mediuꝫ medij et tollo tollis quasi tollens aliq̄d de substātia medij ossis p vacuitates intrinsecas. Aliquādo tamē meditullium dicit̄ quod aliquid aliud a ꝓpꝛia sui substātia in sui medio

compꝛehēdit puta medullā vł aliq̄d aliud. Scđo dicit ꝙ craneū factū est rarū duabus de causis. Pꝛima est vt vapoꝛes et fumi qui ad caput vt ad caminū coꝛpis eleuantur assidue resolui possint ꝑ poꝛos cranei. Scđa est ne craneū suo pōdere cerebꝛū opꝑmat. ¶ Sed contra ꝓmū instabit aliq̄s. Nam suture cranei multe exn̄tes sufficere videntur ad

et meditulliū similiter rarū propter duas res. Vna vt vapoꝛes inde egrediantur qui resoluunť. Et altera ne grauamē cerebꝛo inferat ¶ Et de parietib⁹ quidē posterioꝛ durioꝛ fact⁹ ē eo ꝙ a sensuū custodia est remotus.

Paries[b] primus est os frontis cuius superioꝛ termin⁹ est adoꝛoȝ coronalis: et inferioꝛ adoꝛoȝ que ab vna extremitate coꝛonalis proueniens transit super oculos apud superci-

resolutionē vapoꝝ τ fumoꝝ. Iuxta illud ga. nono de vtilitate ꝑticularū ca. scđo At vero videbiť foꝛsan vane factū fuisse firāgosum craneū nō īdigētibus suturis ꝑpter earū multitudinē ab aliq̄ adiuuari ad transpirationē. ¶ Cōtra scđꝫ etiaꝫ instabit aliq̄s qꝛ craneū nusq̄ poꝛtať: neq̄ sustineť a cerebꝛo: sed ab osse paxillari nō igiť cerebꝛo ḡuamen inferret si foꝛet dēsum ꝓuatuꝫ poꝛis. Ad hec gał. ca. nūc allegato r̄ndet dicēs. Si igiť dēsum .i. sine poꝛis siľ et subtile fecisset natura totū suꝑius os nihil vtiq̄ ita eēt plus ad īfallaciam subiacētiū his q̄ vulnerāt id faciľr int⁹ꝑuenire potētib⁹ ꝑpter bꝛeuitatem vie. Si v̊o simul dēsum τ grossum on⁹ esset vtiq̄ toti aīali quéadmodū si q̄s suꝑligās capiti on quodcūq̄ qđ nunq̄ auferat. Relinq̄batur igiť tertiū scilꝫ neq̄ subtile neq̄ dēsum sed grossum quidem rarū aūt τ firāgosum oꝑari. Ita eñ neq̄ grauare debebat neq̄ viam q̄ ad cerebꝛū ꝑcutientiū id bꝛeuē oꝑari: hec ga. Et intellige ꝑ firangosuꝫ idē quod meditulliū ¶ Ad ꝓmū ergo obiectū dic ꝙ suture sufficiūt ad resolutionē vapoꝝ et fumoꝝ qui feruntť in directo earū: ꝫ nō reliquoꝝ q̄ multo plures sunt. Ad scđm dic ꝙ si craneū eēt siľ spissum τ īpoꝛosum in hoc ꝙ grauaret coꝛpus ḡuaret siľ cerebꝛū: lꝫ a cerebꝛo nō poꝛteť directe τ sustineať: qꝛ sustētatio coꝛpis τ capiť τ erectio ipoꝛum a v̊tute motiua volūtarie fit qua radicitus in cerebꝛo est τ oꝑať cū fatigatōe τ pena ꝑpter quod quiete indiget. ¶ In tertia ꝑticula dicit ꝙ inť parietes posterioꝛ est durioꝛ eo ꝙ magis elōgatus est a custodia sensuū τ specialiter a custodia visus cuius est τ delōge et deprope ꝑcipe foꝛinsecus occurrētia que ꝓuisa minus feriūt. ¶ Sed q̄ret aliq̄s quare natura n̄ dedit homini posteri⁹ oculū vel adeo flexibile collū ꝙ retro se videret sicut dedit gruibus τ ciconijs. ¶ Ad ꝓmū dic ꝙ oculū opoꝛtuit esse humidū τ neruos ip̄ius oꝛiri a ꝑte cerebꝛi mollioꝛi: τ posterioꝛē cerebꝛi ꝑtem opoꝛtuit esse durā grā nuche τ neruoꝝ motus hic oꝛiūdoꝝ nō igitur apte potuerūt nerui visus inde nasci. Ad scđm dic ꝙ qꝛ dislocatō articuli capiť est ꝑiculosissima: ideo natura plus elegit foꝛtitudinē iūcture capitis cū collo q̄ multiplicitatē motuū ad oēꝫ partē. Iuxͣ illud ga. 12. de vtilitate particularū ca. 3. Capiť v̊o articulus seu radiceꝫ oīm mouentiū inferioꝛes aīalis ꝑticulas, neruoꝝ in seipso cōtinens infallacissimaꝫ oīm articuloꝝ rōnabiľr hꝫ cōstructionē. Infallacia v̊o ꝑ grossitiem colligationū τ multitudinē musculoꝝ τ ip̄am certitudinē que ē ꝭm compositionē ossiū facta est. Et paulo añ dicit. Pꝛecipu⁹ igiť iste articulus est aīalibus sicut solus oīꝫ in instātau eo tpe si hꝫ nedū magnā dearticulationē: immo quācūq̄ declinationē noceat. mox eñ absq̄ respiratione τ voce τ imobile τ insensitiuū fit totū aīal seu ip̄a radice neruoꝝ patiente. Tandē cōcludit dicēs. Eligit itaq̄ igiť nā paucos capiti mot⁹ infallaces dare magis q̄ fallaces diuersos vñ neq̄ simplicē neq̄ laxū creauit ei⁹ articulū sed duplicem simul ac vigoꝛosum.

b Paries τc. In hac ꝑte scđa ꝓmo agit ꝓnceps de pariete anterioꝛi. Scđo de lateralibus ibi | Alij v̊o duo | Tertio de posterioꝛi ibi | Quartum v̊o | ¶ In ꝓma particula dicit ꝙ paries ꝓm⁹ est os frontis scilꝫ os coꝛonale. Et ōs istud terminať suꝑius τ a dextris τ a sinistris ꝑ suturā coꝛonalē que sutura siľis est tenso arcui τ inferi⁹ terminať per suturaꝫ ꝓcedentē ab vna extremitate coꝛonalis ad aliā extremitatē transeūdo ꝑ suꝑcilia. Et ista sutura se hꝫ ad coꝛonalē sicut choꝛda arcus ad arcuꝫ. Ex quo patet ꝙ figura istius ossis est veluti planities in arcu tēso clausa ꝭm hunc moduꝫ ⌓ Et ꝓtendiť ab vno timpoꝛe v̊sq̄ ad aliud timpus. ¶ Pro declaratōe amplioꝛi hui⁹ ossis attēde ꝙ hꝫ q̄ttuoꝛ manifesta foꝛamina. quoꝝ duo tendūt ad oculos et duo ad nares que dicunť colatoꝛia nariū. Et sūt diuisa ꝑ paruulū os siľe criste galli cui superaddita est cartilago diuidēs nares. Habet etiā aliq̄ alia minuta foꝛamīa minus ꝑceptibilia sensui. ¶ Attende scđo ꝙ interdū hoc os inuenitur diuisum per cōmissurā transuersaľr incedentē ꝑ mediū frōtis sp̄āliter

in mulierib⁹. Et ideo quidā veterū ꝓsumpserūt asserere q̄ gn̄aliť in oībus hoībus est diuisum in duo eq̄lia, ꝑpter eandē vtilitateꝫ qua diuisum est totū coꝛpus vt scꝫ nocumentū vni⁹ partis nō alteri cōicet: sed in aliq̄bus vt aiūt in quib⁹ ossiū cōiūctio debilis est manifeste apparet: verūtñ vt in pluribus occultať donec ossa nimia vetustate aruerint.

lia τ cōtinuatur eius finis alij extremitati coꝛonalis. ¶ Alij v̊o duo parietes qui a dextra sunt et a sinistra sunt ossa in quibus sunt aures: τ vocantur petrosa propter sui duritiem Quoꝛum vnumquodq̄ terminat superius adoꝛoꝫ coꝛticalis: et inferius adoꝛoꝫ que prouenit a summitate adoꝛoꝫ laude et ꝓtenditur vsq̄ ad coꝛonalē τ ab āterioꝛi pars coꝛonalis et posterioꝛi ꝑs adoꝛoꝫ laude.

¶ Iū scđa dicit ꝙ alij duo parietes scilicꝫ dexť et sinister sunt ossa in q̄bus sūt aures Et hec ossa dicūť petrosa qꝛ sunt vehemēť dura sić petre Et vnūquodq̄ eoꝝ tminať suꝑius ꝑ suturam mēdosaꝫ coꝛticalē seu squamosam sui lateris. Et inferius terminatur per suturā ꝓtēsam a summitate cōmissure laude vsq̄ ad cōmissuram coꝛonalē. Et ab anterioꝛi ꝑte terminať ꝑ suturā coꝛonalem. Et a posterioꝛi ꝑ suturā laude. Et de istis duob⁹ parietibus simľ agit ꝓnceps. qꝛ sunt inuicē oīno siľes nisi ꝙ vn⁹ est dexter τ alius sinister. ¶ Attende hic ꝓ° ꝙ ꝓncipales cranei parietes dexter et sinister sunt ossa bꝛegmať seu verrualia. verū qꝛ sursum protenduntť vsq̄ ad suturā sagittalē nō solū sunt lateralia. sed partem faciūt cacumīs capiť. ¶ Attende scđo ꝙ dicta ossa verrualia sunt mľtū debilia in suo descensu v̊sus aures. Pꝛimo ex parte sb̄e eoꝝ que laxa est τ firāgosa seu poꝛosa q̄tinus ligamēta dure matris penetrare valeāt vsq̄ ad firingas intrinsecas eoꝝ τ suspēdere illic duram matrē cū craneo. Secūdo ex figura eoꝝ ad planitiē declināte que susceptibilioꝛ ē ꝑcussionū q̄ figura rotūda. Tertio ex parte foꝛaminū auriū q̄ sunt in eis. ¶ Attēde tertio ꝙ hec ossa i suo descensu v̊sus aures declināt ad interioꝛa v̊sus durā matrem: et ossa petrosa in suo ascensu suꝑ hec duo ossa equitāt et declinant ad exterioꝛa. Et sicut ossa verrualia in descēsu suo v̊sus aures attenuanť τ suꝑius sunt spissa sic ossa petrosa sunt spissioꝛa inferi⁹ et suꝑius attenuanť adinstar coꝛticū siue squamarū. Et taľr sibi inuicē cōrrespondēt ossa verrualia τ petrosa in cōiūctione sua ad inuicē ꝙ ꝑtes verrualiū magis dense copulanť cū ꝑtib⁹ petrosoꝝ subtilioꝛibus τ ecōuerso. Et sic manēt vbiq̄ latera foꝛtia τ spissa sufficiētia resistere extroꝛsum incidētibus ¶ Sed q̄ret aliq̄s q̄re nō fecit natura parietes dextrū τ sinistrū ex vno solo osse spissoꝛ duro. Dic ꝙ opoꝛtuit in ossibus lateralib⁹ esse aliq̄d rarū spongiosuꝫ qđ susciperet in se ligamēta suspēsoꝛia dure m̄ris cuiusmōi sunt ossa verrualia: τ aliquid durū solidū quod repelleret casus τ ꝑcussiones sicut faciūt ossa petrosa. Et hui⁹ solutōis meminit gał. nono de vtilitate particularū ca. vltio dicēs. De squamosis aūt in hoc ꝭmone ꝑtrāscamus. Oīm quidē tātā opoꝛtebat fieri totā parteꝫ cranei q̄ta desuꝑ τ ex obliquis grosse miringe circūappo sita est. Durā aūt et densaꝫ ita eē reliquā totā τ maxime vocata timpoꝝ ossa, ꝑpter hoc squamifoꝛmes hi fines ossibus facti sunt eo quidem ꝙ desuꝑ a capite descendit abintus locato vt cōuerse tur vsq̄ multū grosse miringe ꝑpter causam quā dicā confestim maxime alio duro qui ab īferius ascēdit velut aliquo ꝓmissoꝛio ei facto. Omnia eñ ligamēta grosse miringe que sunt ad craneum ad intrinsecas firingas eius finiūt. Itaq̄ siquidē totū consimiliter esset ossi quod est ab inferius durū et densum non vtiq̄ potuissēt iplātari sić neq̄ ad īferioꝛes ꝑtes: hec ga ¶ Attēde. 4. ꝙ lꝫ ossa petrosa ꝭm aliq̄d sui suꝑeq̄tēt ossa v̊rualia τ ꝑpť h̊ dicāť ab aliq̄b⁹ n̄ eē ex ꝓncipalib⁹ ossib⁹ cū ei: ꝫ velut adiectōes τ additamēta q̄dā ad ꝓncipalia penetrāt nihilomin⁹ ꝭm aliq̄s sui partes vsq̄ ad duram matrē et sunt de partibus substātialibus teste capitis. ¶ Attende quito ꝙ ossium petrosoꝝ multa sunt iuuamēta. Pꝛimū est prius tactū scꝫ foꝛtificare parietes capitis dextruꝫ et sinistrū et tegere simul atq̄ ꝓtegere ossa verrualia. Secūdum est suis circūuolutiōibus iuuare vt aer et soni gradatim veniāt ad poꝛū auditus sine nocumento τ post ad cerebꝛū. Et hoc iuuamentū tangit galienus vndecimo de vtilitate particularū capľo 12. dicens. Reliquū aūt est dicendū sensitiuū auditus oꝛganum

in quo ⁊ ipō pmo quidē eā que est ſm lapidiforme os elicē id est circūuolutionē pori fecit vt nihil ab extra incidētibus noceatur. Tertiū est sua duritie iuuare vt aer deferēs sonos ⁊ voces repercussus in anfractuositatib' ipius tinnitū quēdaz faciat q̄ meli' audiant. Et hoc iuuamentū memorat pn. tertij.4.c. pmo dicēs.

¶ Quartū vero parietē terminat superius ad oroz laude ⁊ inferius ad oroz que est cōmunis iter caput ⁊ paxilluz: ⁊ cōiūgit inter duo extrēa laude. Basis autē cerebri est os quod omnia alia sustinet ossa et vocat paxillare. Quod quidē durum propter duo iuuamēta fuit creatum. Unum est q durities ad portandum iuuat. Et aliud q duruz minus suscipit putrefactionē superfluitatum. Et hoc quidem os superfluitatibus que super ipsum semp descendūt positum est: ideoq₃ fuit melius ipm esse durū

Auris est mēbrū creatū auditui et factuz est ei ostracuz amfractuosuz vt sentiat oēs voces ⁊ faciat tinnitū earuz necessarium. Quartū est ligare ossa verrualia q̄ laxa sunt ⁊ rara cū ossibus timpoꝝ q̄ sunt vehemēt dura. Et hoc iuuamētū tāgit ga.11. de vtilitate particularū.c.18. dicens. Ita em̄ dicebant ⁊ squamiformia q̄ ſm caput ossa valde sapiēter inuēta fuisse a natura copulātia ossibus timpoꝝ spissis ⁊ duris ea q̄ bregmatis laxa ⁊ firāgosa. Quintū est eē viā et tutamē ⁊ cām induratōis portioni nerui quinti paris veniēti ad musculos timpoꝝ p foramē cecū quod est in dicto osse acq̄rēti ex tortuositate ⁊ lōgitudine vie duritiē necāriā neruis motiuis. Iux illō ga. nono de iuuamēt mēbroꝝ. Quare fuit via istoꝝ neruoꝝ ex osse petroso in quo adunabat ei longitudo vie. ⁊ siccitas loci. Et ista ambo desiccāt ⁊ faciūt indurescere ⁊ h₃ aliud iuuamētuz et est custodire ipos. ¶ Attende sexto q cōmissure istoruz ossiū: ideo nō penetrāt intra testā capit: q2 penetratio eoꝝ esset causa debilitatis laterū capit ad que tn̄ fortificāda facta sunt nec subintrāt extremitates eoꝝ in extremitates ossium verrualium ſm formā serrarū vl' suturarū: sed hec ossa sunt q̄si supcolata verrualibus. Iuxta illō gal. nono de vtilitate particularū.c.16. dicētis. Unde mihi videt q incolatōes vocāt vtreq₃ quidē coeūtiū ossiū paulati subtiliate ad strictā quādā et pfundā squamam. Deide eo q̄dē qō desup descēdit ab itra igrediēte. eo aūt qō ab iferius ascendit extrorsum apposito cā tn̄ que ē ſm suturas applicatōez oppositā adiuicē n̄ hn̄tibus. ¶ In tertia dic pn. q̄rt' pies capit sc₃ os laude terminat supius apud cōmissurā laude. Et inferi' terminat apud cōmissurā q̄ est cōis inter caput. i. testā capitis ⁊ paxillū et cōiūgit inter duo extrema laude. ¶ Attēde hic primo q iste paries dict' os laude ptim claudit in sutura forme triāgularis cuius cuspis est supius cōiuncta cū extremitate suture coronalis ⁊ basis est inferius iuxta pmū spondilē colli. Et ab hac sutura qua cōprehēdit supius ⁊ ad latera dr os laude. q2 silis est lre grece q̄ sic appellat ⁊ est fere vt figura numeri septenarij in algorismo talis Λ ¶ Attende scdo q l₃ istud os sit figure triangularis ſm partē ipsius que retro est ab ossib' verrualibus cū quibus iūgit vsq₃ ad primū spōdilē colli. nō tn̄ est totū istius figure. immo cū puenit ad dictū spondilē reflectit abintra ſm figuram planā vsq₃ ad os paxillare: ⁊ hec ps ipius plana cū osse paxillari est veluti basis seu fundamētū sustinēs cerebrū ⁊ pāniculos ipi' ¶ Attēde tertio q in hac parte plana dicti ossis laude ē magnū foramen p quod trāsit nucha q̄ cōtinua est ⁊ homogenea postreme parti cerebri ⁊ exiens p hoc foramē immediate subintrat primū spondilē colli. Ex quo p₃ q turpiter errauerūt ⁊ se mōstrarūt inscios anatomie q̄ dixerūt os paxillare eē mediū inter os laude et primū spondilē colli. ⁊ qui dixerūt q paxillare os est pmū ossium colli cū nec tangat collū nec aliquē spondilē ei'. ¶ Attende quarto q.4. cōiūctiōes h₃ os laude cū alijs ossibus. Prima ē cū ossibus verrualib' p cōmissurā laude. Scda est cū pmo spondili colli p duas additiōes ossis laude subintrātes duas ꝯcauitates exn̄tes in pte supiori pmi spōdilis vnā a dextris aliaz a sinistris. Et ſm hāc iūcturā fiūt mot' capit obliq̄. Tertia ē cuz dēte ossoso eleuato a scda spondili colli trāseūte p interiorē ⁊ āteriorē partē ꝯcauitatis pmi spōdilis ⁊ inuoluto ligamento grosso forti ne ledat nuchā q̄ pueniēs ad os laude sibi cōiungit ligamēt fortib'. Et ſm hanc iūcturā fiūt mot' recti capit sursum ⁊ deorsuz eleuationis ⁊ depssionis. Has aūt cōiūctiōes ⁊ mot' p eas factos declarat ga.12. de vtilitate pti. capl'is.4.et.5. Quarta est cum osse paxillari. Postq̄ em̄ fuit cōiūctū cū spōdilib' colli pma ⁊ scēda dilatat sub cerebro donec pueniāt ipius extremitates ad os paxillare ⁊ iūgant ei sustinētes sil' totū cerebrū ⁊ miringas ei'. Sic ergo os laude retro tegit vltimā partē cerebri sic inferi' sustinet eā. Et istā cōiūctionē tāgit ga.11. de vtilitate pti.c.19. vbi loquēs de osse paxillari ait. Apud vo basim subiacet toti' capit sicut ⁊ ossis qō est ſm occipitiū cōtinua eius ps. Et ista.4. iūctura nullis fuit motibus sicut nec pma: sed ambe fixe sunt ⁊ imobiles. ¶ Attende q̄nto circa hoc q dicit pn. ⁊ ꝯiūgit int duo extrema laude q ħ vbū cōiūgit pōt referri ad q̄rtuz parietē vt sit sensus q os laude ꝯtinuat inter duo extrēa cōmissure laude. Et pōt referri ad adoroz q̄ est cōis int caput et paxillū. i. os paxillare. Et pōt referri ad paxillū cōiunctū sb cerebro extrēitatib' ossis laude. ¶ Attēde sexto q cōiūctōnē q̄rti parietis quā dicit hic pn. inferi' fieri cū paxillo dicit.12. aīaliū fieri cū dēte scdi spōdilis colli. Ait em̄ ibi. S₃ paries q̄rtus tminat ad serrā laude. Et in ymū ad cōicātē int caput et dentē scdi spōdilis. Et cōtinuat inter duo capita laude.

c Basis aūt. In hac pte tria hui' ca. determinat pn. de osse paxillari. Et pmo tangit ei' officiū ⁊ ipi' nomen dicēs. Or basis cerebri seu fundamētū est os qō sustiet oia alia ossa. s. illa sex q̄ ꝯstituūt c̄neū ⁊ dr paxillare. Scdo tāgit duo iuuamēta ppter q̄ dictū os fuit factū durū q̄rū pri^m^ ē vt meli' portaret seu sustieret alia. Nā durities ad portādū iuuat. Durū eī vt ait arist.4. methauroꝝ. ē qō n̄ cedit i seip₃ ſm supficiē. Scdm ē ne cito recipiat putrefactionē. Durū em̄ min' suscipit putrefactionem superfluitatum: quia minus habet humiditat q̄ mr ē putredinis. Et istud os positū est. i. suppositū supfluitatib' cerebri q̄ sup ip₃ descēdūt semp: ⁊ iō meli' fuit q eēt durū ¶ Attēde pmo q os paxillare dr infdū basis cerebri: q2 sustinet ipm ⁊ dr fūdamētū capit q2 portat c̄neū ⁊ q̄ sūt in eo. Et dr paxill' q̄si puus pal'. Et est ppe pal' illud qō ad signū diuisionis terrarū fre ifigit. Sicut em̄ pal' terras diuidit sic istud os c̄neū sepat ab iferiori mādibula. Dicit ēt lignū pal' acutū circa fortalitia fre infixū gallice palis. Et dr os basilare. i. fundamētale et os paxillare. i. sil' paxillo. Et dr arabice alguededi ⁊ sic noiat ipm rasis. i. almāsoris ⁊ auerroys pº colliget noiat ipm geteth. ¶ Attēde scdo q supficies hui' ossis supior est plana: ⁊ sup eā sita est testa capit sicut si sphera recisa inferius sup planū aliqō collocaret: ⁊ sit velut ostiū claudēs illā vacuitatem quā relinquūt inferi' ossa cranei q̄si in medio eoꝝ. nō em̄ sibiīuicē ꝯcludunt inferi' ossa teste sicut supi': sed approximata inuicē reliquūt foramē magnū qō obstruit os paxillare. Du' g est basis cranei seu fundamentū. Unū in medio sui. s. os paxillare. Aliud est posteri' videlicet pm' spōdilis colli cū dente scdi q̄b' os laude coarticlat vt pus dictū est et hoc fundamētū nō est soli' cranei sed toti' capitis. ¶ Attēde tio q l₃ os paxillare dicat basis cerebri: multa tn̄ media sunt inter ipm ⁊ cerebrū. Primo em̄ est pānicul' explātatus a dura mr̄e supra dictū os extēsus vt phibeat rete mirabile ne ledat a duritie ossis. Iuxta illud gal. 9. de vtilitate pti.c.14. Et nimirū paulomin' obliti obmisim' dicē: qm̄ explātās quādā partē suijpsi' grossa miringa substrauit retiformi plicature indigēte ⁊ ipa non comprimi a subiacētib' ossib'. Scdo est rete mirabile cōtextū ex arterijs in q̄ vitales spūs fiūt aīales. Tertio ē glādula grossa supius acuta inferi' lata silis pomo pini iteri' ꝯcaua quaz circuit dictū rete ⁊ ipa est sustentaculū ascendentiū arteriarū et itra se recipit supfluitates hūorales q̄ a cerebro descēdūt. Quarto est peluis seu embotū vel lacuna: ⁊ est pānicul' explātat' a pia mr̄e suptēsus dicte glādule silis pelui ſm margines ei'. Et est silis emboto ſm foramē qō est vsus glandulā. Et huic pelui applicant duo pori expurgātes cēbrū quoꝝ vn' venit ex fundo medij vētriculi cerebri: ⁊ ali' venit a poro continuante mediū cerebri ventriculū cū vltio. Quito ē dura mat. Sexto pia mr̄. Septimo cerebrū. ¶ Attende.4. q os paxillare pforatū ē foraminib' penetrātib' intra os vsq₃ ad palatū gr̄a trāsit' ⁊ expurgationis supfluitatū hūoraliū ⁊ aquosarū. q̄s etiā in bene sanis necessariuz est in cerebro aggregari. tū q2 debile est in digerēdo: tū q2 assidue ad ipsum ferunt vapores: quoꝝ ptes aliq̄ inspissate inferi' recidūt. ¶ Attēde q̄nto q p os paxillare cōiter emundant supfluitates medij ⁊ vltimi ventriculoꝝ cerebri: sicut ab osse sili colatorio expurgant supfluitates āterioris vētriculi. Iux illō rasis pmo almā.c. de forma cerebri de panniculo grosso seu dura mr̄e dicēt. Et in duob' locis pforat multis foraminib'. quoꝝ vn' est iuxta foramē vbi nares craneo cōiūgūtur ppe os qō colatoriū noiat. Et ali' est iux os pforatū qō est in palato. Per pri^m^ vero os qō supiori nariū extremitati ꝯiūgit āterioꝝ vētriculoꝝ supflui

tates ad nares descẽdũt. Per scđm aũt os qđ est in palato mediĩ ven triculi sup̱fluitates ⁊ posterioris ad os effluunt. ¶ Attende sexto ꝙ in p̱fecte sanis foramina paxillaris ossis sufficiũt ad purgãtionẽ cerebri Et foramina exñtia in osse sibi colatorio nõ sunt facta ꝑuo gr̃a purga tionis sup̱fluitatũ cerebri: sed ꝓncipal'r gr̃a dinotõis odoꝝ ⁊ ꝓncipaliꝰ

In vnaqq3ꝰ p̄terea duoꝝ tempoꝝ p̄te sunt duo ossa dura q̄ cooperiunt neruũ qui trãsit in tẽpore. Quorum sitꝰ est ꝓm lõgitudiẽz tẽp̱is ex trãsuer so. Et vocãt hoc duo ossa ossa paris.

¶ De anatomia ossium mandibularum et narium. Cap̄. IIII.

O Ssium quidem mã dibule et temporis numeruz declarabimus adoroz mãdibule de clarãdo. Et dicemꝰ ꝙ superiorez mã dibulam termĩat sup̱ius adoroz cõ munis inter eã et frontẽ trãsiẽs sub sup̱cilijs a tẽpore ad tẽpus. Et iferiꝰ terminant eam dentiũ origines: ⁊ a duabꝰ partibꝰ adoroz que a parte au ris venit cõmunis iter eã ⁊ os paxil lare quod est retro post dẽtes. Dein de alia extremitas que est eius finis

⁊ necãrio gr̃a ĩspira tionis aeris ad cere brũ ⁊ ex ɔñti gratia purgatõis ãterioris vẽtriculi. Juxᷓ illud ga.8.đ vtili.p̱ti.c.9. Sũt autẽ⁊ alij duo riui deorsum tendẽ tes euacuãtes p̱ pa latũ ad os totiꝰ cere bri sup̱fluitates. Et qñ total'r bene se h3 et dñaẽ nutrimento sufficiũt hi duo soli q̄re ꝓma vtilitas eo rum q̄ ad nares foraminũ cuiꝰ gr̃a maxĩe facta sunt nõ est sup̱fluitatũ exertio. S3 hoc q̄dẽ ex sup̱abũdãti factũ ẽ malignato cerebro auxiliũ Prius aũt eo est odoꝝ dinotio. Et hac adhuc antiq̄or ⁊ ad ip̄m viuere necãria q̄ ad cerebrũ inspiratio: hec ga. ¶ Attẽde septio ꝙ istius ossis sitũ ⁊ poros ⁊ officiũ tãgit ga.11.de vtilitate p̱ti.c.19. dicẽs. Qđ vᷓo est ꝓm palatũ os velut cuneꝰ aliq̄s iniacet inter caput ⁊ superiorẽ genam. h3 etiã expurgantiũ cerebri poroꝝ foramina. Apud vᷓo basim subiacet totiꝰ capiẽ sicut ⁊ ossis qđ est ꝓm occipitiũ cõtinua eius p̱s. Cõseq̄nter ga. ibi tãgit cãs duritici ⁊ spissitudis hꝰ ossis dicẽs. Propẽ hec igiẽ vni uersa spissum ⁊ durũ factũ est. fortassis aũt rõnabil'r et ꝓpter seipsum tale factũ est: q2 eñ eoꝝ q̄ sunt ex basi capiẽ est q̄ dura eẽ indigẽt et qñ defluẽtibus ei sup̱fluitatibus desup̱ ſfaketũ. i. cõtaminationẽ paterẽ tur vtiq3 parate ⁊ putresceret si latũ factũ fuisset ꝓptea durũ ⁊ spissum factũ est cum eo quod etiã. quia mediũ iacet inter superiorem genam ⁊ caput propterea esse forte indiget: hec galienus.

o In vnaqq3. In hac.4.p̱te capl'i istius ꝓmo tãgit ꝓnceps nũerũ q̄li tatẽ ⁊ officiũ ossium paris dicẽs ꝙ sunt duo ossa dura in vnaqq3 parte duoꝝ timpoꝝ q̄ cooperiũt neruũ q̄ trãsit p̱ tĩpus. Sunt igiẽ nũero.4. videl3 in dextro timpore duo ⁊ totidẽ in sinistro. Scđo tãgit ip̄oꝝ sitũ seu positõnẽ dicẽs ꝙ situs coꝝ est ex trãsuerso timporis ꝓm lõgitudinẽ Tertio nomẽ coꝝ dicẽs. Et hec duo ossa vocanẽ ossa paris. ¶ Attẽde ꝓ mo ꝙ tĩporales musculi q̄rũ officiũ est mouere mãdibulã inferiorem ⁊ musculi mouẽtes oculos soli oĩm sunt occultati in ossibꝰ capiẽ ꝓpterea ꝙ coꝝ plage g̃ues ⁊ mortales inferũt passiões. Juxᷓ illud ga.11.de vtili tate p̱ti.c.3. Cur aũt solꝰ iste musculꝰ in ossibꝰ capiẽ occultatꝰ ẽ his q̄dez suscipiẽtibꝰ ip̄3. his aũt ĩ circuitu cõp̄hẽdẽtibꝰ vt pauca p̱s eiꝰ sup̱appe ꝓm frõtis finẽ aut nõ iste solꝰ: sed etiã q̄ oculoꝝ vtilitas est cõis. Maxi me eñ hi oĩm musculoꝝ cũ patiunẽ spasmos ⁊ febres ⁊ stupores ⁊ desi pientiã inferũt. qñ in ꝓncipio neruoꝝ valde ꝓpinq̄ sunt ⁊ solũ vnũ os eos p̄hibet vt nõ tangãt cerebrũ: hec ga. ¶ Attende secundo ꝙ lesiões musc'loꝝ tĩporaliũ plus nocẽt cerebro q̄ musculoꝝ oculorũ. Primo q̄a tĩporales sunt maiores. Scđo q2 tria ꝓncipia a cerebro veniũt tĩpora libus musculis ⁊ musculis oculoꝝ vnicũ. Juxᷓ illud ga. dicto capl'o. Tĩ poralibus vᷓo musculis ꝓpter magnitudinẽ magis q̄ his qui oculorũ inest nocere cerebro: ⁊ etiã ꝓpterea q2 vnũ quidẽ ꝓncipiũ neruorum ad oculoꝝ musculos. plura vᷓo ad timporales p̱ueniũt. ¶ Attende tertio ꝙ gr̃a custodie musculoꝝ timporaliũ nã cauauit ossa tĩporalia ⁊ in cõ cauitatibꝰ coꝝ situauit timporales musculos ⁊ erexit sup̄dictas conca uitates ex vtroq3 latere duo ossa paris in modũ testudinis. Juxta illđ ga.ca.nũc allegato. Tutã igiẽ creauit regionẽ vt possibile erat maxime cõcauũ quidez primũ susceptoriũ eis velut antrũ quoddam p̄parans. ossium vᷓo circũadiacentiũ intrinsecas sup̱ficies simas. i. curuas velut thalamos aliquos opãs. Sup̱ioribus aũt finibus coꝝ margines ap ponẽs vᷓsus musculos cõuersos vt ex oĩbꝰ vt possibile erat maxĩe custo dirent: hec gal'. Ex q̄bꝰ app̱et ꝙ.4. ossa par3 creata fuerũt gr̃a custodie musculoꝝ timporaliũ: ⁊ cõiũcta inuicẽ ad modũ testudinis coop̱eriũt antrũ in quo iacẽt dicti musculi: ⁊ cũ illo antro cõstituũt cãnale qđdaz quod est ꝓpriũ domiciliũ dictoꝝ musculoꝝ. ¶ Attẽde.4. ꝙ situatio et incessus ossiũ paris est a minori lachrymali oculi sc3 ab angulo oculi q̄ est vᷓsus timpora vsq3 ꝓpe aures. Juxta illud scriptũ in additõnibꝰ sup̱ ꝓmo almãsoris. Ossa capiẽ ꝓ certo sunt.58. Pretermisit eñ rasis duo ossa paris q̄ a minori lachrymali vsq3 ad aures ꝓtẽdunẽ. ⁊ duo sunt os sa ab vtraq3 p̱te quoꝝ vnũquodq3 suo pari ad serre silitudinẽ cõtinuaẽ

ex trãsuerso quod ga. in libro suo quẽ fecit de chirurgia ostendit. ¶ Attende q̄rto ꝙ ossa paris cũ musculis sibi suppositis nõ alibi locata sunt nec ꝓm rectitudinẽ sed trãsuersal'r iecesserunt. q2 alibi posita non inuenissent ita aptum tegimen ⁊ ibi causassent inde centẽ tumorẽ ⁊ loca in q̄bus nũc sunt vacua mãsissent. Non eñ ĩ eis idonee lo catꝰ fuiss3 ocu lus aut nasus aut auris. Ju xta id gal'.11.đ vtilitate p̱ti.c. 5. Si lõgos f3 lõgitudinẽ eiꝰ in rectitudine summitatũ al latos posuiss3 musc'los. hos natura nullũ vtiq3 eis inge niari tegimen adinuenisset. Et cũ hoc ibi quidẽ tumorẽ magnũ fecisset. vacua vᷓo ⁊ ɔcta total'r reliq̄sset loca in q̄bus nũc sunt: nec eñ aliq̄ alia p̱tic'la ibi locationẽ habuisset idoneã neq3 oculꝰ neq3 nasus neq3 auris. ¶ Attende sexto ꝙ ossa paris sunt spissa ⁊ dura sicᷓ lapis absq3 medulla q̄tinꝰ ab extrinsecis minꝰ patianẽ ⁊ fortius resistãt violẽtijs quassantiũ aut cõtũdentiũ. Juxta id ga.11. de vtilitate p̱ticularũ ca.3. Non aũt vt ɔtigit ẽ hec iugalitas. i. paritas ossiũ Vocaẽ eñ sic ab anatomicis sed sine medulla ⁊ spissa ⁊ dura: sicᷓ lapis ĩpassibile vt possibile erat maxĩe p̄missoꝝ p̄locare muscul' his ingeniãte nã. ¶ Attẽde septimo ꝙ gal'. videẽ.11. de vtilitate p̱ticularũ.c.19. sensisse ꝙ cãnales ossiũ paris explãtanẽ ex osse pa xillari p̄bẽtes sedẽ ⁊ coop̱imentũ musculis tĩporalibꝰ. Nã post q̄ dixit ibidẽ de osse paxillari qđ q2 mediũ iacet inẽ sup̱iorẽ genã et caput propterea forte esse indiget: ilico subdit. Explãtatio vᷓo cãnalis similiũ ossium ex ip̄o facta est sedem simul et cooperimẽ tum prebitura eis que in ore musculis ex lateralibus partibus ad eas eñ que determinanẽ ab ipsis cõcauitates dependent ho rum musculorũ capita: hec galienus. ¶ Attẽde octauo q̄ duo os sa paris in vtroq3 timpore sunt adeo fortiter iũcta simul ⁊ vnita ꝙ videnẽ ⁊ asserunẽ ab aliquibus esse vnicũ. Juxta illud galieni ibidem. Sic igitur his habentibus siue vere sint absq3 sutura p̄dicte partes ossiu3 siue ꝓpter certitudinẽ cõpositionis nõ vide atur apparere. tñ ip̄a dura eẽ et spissa demonstratu3 est euidenẽ. ¶ Attende nono ꝙ hec ossa dicunẽ ossa paris a numero eorum vtrinq3 eñ ꝓm timpora ex eis est vnũ par vel a similitudine quã habent adinuicẽ. Nam par interdũ pro simili capiẽ vel ab equi tate cõmensurationis optime ad musculos ⁊ ossa quibꝰ sup̱sunt Par eñ quãdoq3 dicitur equum.

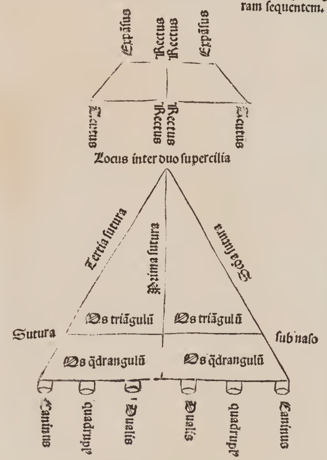
¶ De anatomia ossiũ mãdibularũ et narium. Cap̄. IIII.

o Ssium quidẽ mãdibule ⁊ timporis ⁊c. In hoc quarto capl'o primo agit ꝓn. de suturis ⁊ ossibꝰ mãdibule sup̱io ris. Secũdo de vtilitatibꝰ nasi et ossibꝰ et cartilaginibꝰ ipsius ⁊ iuuamẽtis ip̄arum ibi [Nasi aũt] Tertio de ossibꝰ man dibule inferioris ibi [Ossium vero mandibule]

a Prima pars est p̄sens textus in quo ꝓmo describunẽ cõmis sure circũdantes deforis et terminãtes extrinsecus mãdibulam superiorẽ absq3 hoc ꝙ penetrent in eam. Secũdo commissure pe netrãtes ĩ eã diuidẽdo ip̄a3 ĩ ossa pluria ibi [Adoroz vᷓo termios eius] ¶ In ꝓma particula dicit ꝓmo princeps ꝙ declarabit nu merum ossium mãdibule et timporis declarando commissuras mandibule. Commissure eñ separãtes inter ossa sunt causa et si gnum multitudinis seu numeri eorũ. Secũdo enumerat quiq3 terminos extrinsecos ad q̄s terminaẽ iferior mãdibula. Primꝰ ẽminꝰ ad quẽ sup̱iꝰ termĩaẽ est cõmissura cõmunis inter fronte3 et superiorẽ mandibulã que pertransit sub sup̱cilijs ab vno tim pore vsq3 ad aliud. Et breuiter est sutura que diuidit os corona le a superiori mandibula. Secũdus terminus eius quo termi natur inferius est pars inferior apud originẽ dentiũ sup̱iorum: Tertius terminꝰ eius quo terminaẽ a dextris est cõmissura que venit a parte auris dextre et est cõmunis inter aurẽ et os paxil lare quod situatũ est retro post dentes. Quartus terminus qui terminat eam a sinistris est commissura veniẽs ab aure sinistra cõmunis inter eã ⁊ os paxillare. Quitus terminꝰ est extremitas

que est finis mādibule superioris.s.qr mādibula supior declinat eminendo parūper ad domesticā.i.anteriorē ptem. Et iste termi nus est cōmissura q̄ separat inter hoc qd̄ eminet anterius de mā dibula supiori ⁊ inter cōmissurā q̄ diuidit palatū in lōgitudine de q̄ statim dicet.s.in initio particule sequentis. ¶ Attende hic q pn.i hoc toto suo can. frequēter vtitur his terminis dōesticū ⁊ siluestre loquēs de ptibus humani corporis Et p ptem domesticā intelligit interiorez vl' anteriorem aut declinātē ad interi' aut ad anteri'. Et p ptem siluestrez intelligit exteriorem vl' posteriorē vel q̄ declinat exterius vl' posterius. Tertio dicit q isti sunt termini mādibule supioris. ¶ In scda pticula que est de cōmissuris penetrātibus in mandibulā supiorem. Primo tāgit pn. vnam suturā q̄ diuidit supiorem ptem palati in longitudine ⁊ tres cōmissuras penetrātes totā supiorem mandibulam ab extremitate ei' superiori vsq ad extremitatē eius inferiorez: ⁊ vnā puam suturam sub naso ptensam quā tres dicte ptranseūt ⁊ quattuor ossa q̄ circūscribunt ab his cōmissuris. Scdo tangit cōmissuras alias mādibule supioris penetrātes in eā: sed nō descendentes vsq ad extremitatē ipius inferiorez ibi[Et de doros mandibile. In pma parte dicit pmo q cōmissurarū ingrediētium terminos supioris mandibule quedā diuidit fm lōgitudinem illud qd̄ est supremū in palato. ¶ Attēde hic q in fronte ⁊ in palato attendit longitudo a dextro in sinistrū nō a superiori ad inferius vt in corpe. Scdo enumerat tres cōmissuras diuidētes mandibulā superiorē a summo ei' vsq ad infimū. Prima est cōmissura incipiēs inter duo supcilia ⁊ trāsiens ad oppositionē i.ptem oppositaz pti vbi incipit.s.ad partē que est inter duos dētes duales supiores. Et vocant dentes duales dētes vere medij inter dextros ⁊ sinistros. Scda est cōmissura incipiēs inter duo supcilia vbi incipit pma ⁊ pueniens descēdendo ad oppositionē i.ptem oppositā q̄ est inter dētes quadruplū ⁊ caninū a dextris Et itellige p dentē q̄druplū illū q̄ imediate iungit duali. Et p caninū illū q̄ iungit imediate q̄druplo. Tertia ē cōmissura sīlis isti q̄.s.incipit inter duo supcilia ⁊ terminat inter dentes q̄druplum ⁊ caninū in pte sinistra. Tertio dicit pn. q duo ossa triāgula fiūt ex istis trib' cōmissuris.s.media q̄ pma numerata est: ⁊ duab' extremis.s.scda ⁊ tertia dictis. Sed bases istorū duoruz ossiū triāgulorum.i.linee terminātes inferi' hec duo ossa triāgula nō sunt apud origines dentiū: sed añ hoc.i.anteq̄ pueniant dicte tres cōmissure ad origines dentiū fit in medio earū vna pua cōmissura circa basim.i.ptē inferiorē nariū. Et hāc puā cōmissurā diuidentem sub naso ossa triāgula ab ossibus q̄ sunt sub ipis ptranseūt dicte tres cōmissure ptense vsq ad dentes. Quarto dicit q duo ossa fiūt sub dictis duobus triangulis.i.ossibus triangularibus ⁊ hec duo ossa sunt quadrāgularia seu q̄drilatera. Et ambo istorum ossium q̄drilaterorū cōtinent a basibus ossium triangulorum supius ⁊ ab origine dentiū inferius: ⁊ a duabus ptibus cōmissurarum extremarum que sunt a pua futura q̄ sub naso est vsq ad dentes fm latera: ⁊ pars suture medie que est a parua cōmissura sub basi nariuz vsq ad intermediū duorum dentium dualium diuidit vnum dictorum ossium quadrilaterorū ab alio. Quinto dicit q in vnoquoq dictorū ossium quadriangularium sunt duo anguli recti apud cōmissurā que separat vnum eorū ab alio Et est vnus angul' acutus apud dentes caninos.s.in dextro osse apud caninū dextrū: ⁊ in sinistro apud caninū sinistrū: ⁊ est vnus angul' obtusus apud nares. ¶ Attende q angul' rect' est angul' causat' ex casu ppēdiculari linee recte sup lineā rectā. Et angul' acut' est angul' minor recto. Et angul' obtusus siue expāsus est angul' maior recto. Iuxta illud euclidis primo geometrie caplo primo. Quādo recta linea supra rectaz stetit duoq angli vtrobiq fuerint equales eorum vterq rect' erit linea q̄ linee supstās ei cui superstat ppēdicularis vocat. Angulus qui recto maior est obtusus dicitur. Angulus minor recto acut' noiatur. Et vt clarius intelligas tres pdictas cōmissuras secātes mādibulam superiorez a supremo eius vsq ad infimum ⁊ puaz suturaz sub basi narium ⁊ ossa que per has circunscribunt ⁊ angulos ossium diligenter ispice figuram sequentem.

videlicet qr eminendo ad domesticā parūper declinat: ⁊ est adoroz q̄ diuidit iter hoc ⁊ iter adoroz quā noiabim' q̄ ē illa q̄ i lōgitudine sup palatuz secat. Isti quidē ei' sunt termini ¶ A doros vo terminos eius ingredientium quedā est q̄ secat in lōgitudine qd̄ in palato est supmū: ⁊ alia adoroz est q̄ incipit iter duo supcilia ⁊ vadit ad oppositionē q̄ est iter duos dētes duales. Et est adoroz q̄ a pncipio icipit hui' adoroz ⁊ descendendo declinat ab ea ad oppositionez q̄ est inter quadruplū ⁊ caninuz a dextra ⁊ alia q̄lis ē illa a sinistra. Et ex his q̄dē tribus adoroz.s.media ⁊ duabus extremis ⁊ inter oppositōes originū dentium pdictorū fiunt duo ossa triāgula. Sed triangulorum bases nō sunt apud dētiū origines: sed añ hoc fit in medio adoroz secās circa basim narium. Tres enī adoroz hāc secantē in locis pdictis ptrāseūt ⁊ fiūt sub duobus triāgulis duo ossa: quorum ambo horū triangulorum continent bases ⁊ origines dentiuz ⁊ due ptes adoroz extremarum. Et vnū os separat ab illo illud qd̄ de media adoroz descendit. In vno q̄z ergo illorum duorum ossiū sunt duo anguli recti apud hāc doroz secantē: ⁊ acut' eius apud duos caninos ⁊ expāsus eius apud nares. Et de doroz mādibule supioris est adoroz quedā q̄ descēdit ab adoroz cōi superiori ⁊ ad partem dirigit oculi: ⁊ cuz puenit ad orbitā in tres separat ramos. Quoruz vnus pgredit sub adoroz que cū fronte est cōis ⁊ super

Et de doroz ⁊c. In scda pte isti' 2e pticle q̄ est de cōmissuris penetrantib' in mādibulā supiorē nō trāscūtib' a supmo ipi' vsq ad ifimū enumerat pº 4. tales suturas q̄r tres vltie sūt rami pe. Scdo cōpat ptes triū vltimarum adinuicē ⁊ ossa distincta seu sepata ab eis ibi[Et quicq̄d. Prima sutura est q̄ descendit a cōmissura cōi inter os coronale ⁊ mandibulam supiorē ⁊ dirigit ad partem oculi. Et quando peruenit ad orbitam diuiditur in tres ramos.scilicet in tres cōmissuras. Prima illarum pgreditur sub cōmissura cōi inter os coronale ⁊ mandibulam supiorem

⁊ supra orbitã oculi donec continuet̃ supcilio. Scõa est cõmissura sub hac pma q̃ silr̃ cõtinuat̃ sine h ꝙ intret orbitã .i. ɔcauitatẽ oculi. Tertia sutura silr̃ ɔtinuat̃ postq̃ intrauerit orbitã vl̃ ɔcauitatẽ oculi. Deinde cõparãs pn. ptes harũ triũ adinuicẽ ait ꝙ q̃cquid de istis trib⁹ vltimis cõmissuris ẽ inferi⁹ respectu cõmissure q̃ est sb supcilijs ẽ distanti⁹ a lo co quẽ tãgit illõ qd est supi⁹. Deinde di cit ꝙ os qd sepat .i. diuidit seu distiguit pma ɔmissura ẽ ma ius. deinde id qd se pat scõa ⁊ minimũ inter ea est illõ qd se parat cõmissura ter tia. ¶ Pro declaratiõe huius toti⁹ textus attẽde p° ꝙ eandẽ mãdibu le supioris diuisionẽ ⁊ easdẽ ɔmissuras sub alijs v̄bis scribit auicẽ. 14. aialiũ ca. penultio. Primo enĩ tãgit cõmissuras ei⁹ extrinsecas dicens Sʒ ossa mãdibile ⁊ timpoꝝ su⁹ numer⁹ est ſm serras in mãdibula. Et tũc dico ꝙ mãdibula supior termiat̃ supi⁹ ad serrã cõem sibi ⁊ frõti ⁊ va dit sub supcilijs ad timpa d vno ad alteꝝ: ⁊ suus termin⁹ inferior ẽ vbi nascunt̃ dẽtes ⁊ a duab⁹ ptibus ẽ scõa serra ex pte auriculaꝝ cõicans i ter ipam ⁊ os qd est silr̃ paxillo ⁊ illud est p⁹ molares. deinde est ali⁹ ter minus ⁊ ẽ ille cui⁹ termin⁹ declinat modicũ ad ptem domesticã. Et tũc erit serra diuidẽs iter istũ ⁊ serrã quã noiabam⁹ q̃ diuidit supius palati ſm lõgitudinẽ: ⁊ tũc isti sunt ei⁹ termini. Scõo tãgit cõmissuras pene trãtes ab vna extremitate mãdibule vsq; ad aliã cũ ossib⁹ descript̃ ab eis dicẽs. Sʒ serre intrãtes i suos termios de illis ẽ vna serra q̃ diuidit supius palati ſm lõgitudinẽ. ⁊ serra q̃ vadit inter duo supcilia in dire cto duoꝝ dualiũ. Et serra q̃ incipit ꝓpe initiũ ei⁹ serre ⁊ declinat ab il la descẽdendo in rectitudine ei⁹ qd est a dextra int̃ q̃druplos ⁊ caninos Et alia serra ɔsilr̃is in pte sinistra: tũc inter istas tres serras .s. medianã ⁊ duas extremas ⁊ inter directũ originis dentiũ noiatoꝝ terminabũt̃ duo ossa triãgularia: sʒ bases duoꝝ triangulorũ nõ sunt vbi nascunt̃ dẽ tes: sʒ cadit ante h vna serra diuidẽs ꝓpe bases qm̃ tres serre ptranse unt hũc diuisorẽ in locꝭ noiatis. Et sub duob⁹ triangulis erũt duo ossa q̃ circuiẽt bases triãguloꝝ ⁊ origo dentiũ ⁊ ptes due serraꝝ extremaꝝ Et diuidit inter duo ossa id qd descendit de serra mediana ⁊ vtriq; ossi erũt duo angl̃i recti ꝓpe serrã q̃ est diuisor ⁊ vn⁹ acutus ꝓpe duos cani nos ⁊ angul⁹ expãsus in directo nariũ. Tertio tãgit cõmissuras penetrã tes nõ de extremo mãdibule ad aliõ extremũ: sʒ intra mãdibulã termi natas dicẽs. Et de serris mãdibule supioris est serra q̃ descẽdit a serra cõicante i sursum ⁊ vadit ad ptes oculi. ⁊ qñ applicat̃ ad mãdibulã di uidit̃ in tres ramulos ⁊ vn⁹ illoꝝ vadit sup serrã cõicantẽ cũ frõte ⁊ sup ɔcauitatẽ oculi q̃usq; ɔtinuet̃ cũ supcilio. et alia serra sb ista ⁊ ɔtinuat̃ codẽmõ ⁊ nõ itrat in ɔcauitatẽ. Et serra tertia q̃ codẽ° ɔtinuat̃ postq̃ itrauerit in cõcauitatẽ: ⁊ q̃tũ est de illis iferi⁹ in cõpatiõe serre q̃ ẽ sub supcilio remoti⁹ ẽ a loco q̃ tãgit̃ a supiori: sʒ os in q̃ distinguit̃ serra pª ẽ mai⁹: deinde illõ i q̃ distinguit̃ serra 2ª: h auicẽ. ¶ Attẽde 2° ꝙ iste tres vltime ɔmissure sũt duplicate ita ꝙ sũt tres i pte faciei dex̃ ⁊ tres i sinistra ⁊ silr̃ tria ossa distingũt̃ ab eis in dextra pte ⁊ totidẽ in sinistra. Ex q̃b⁹ appet ꝙ ſm pn. 12. sunt ossa in mãdibula supiori cõputatis ossib⁹ nasi de q̃bus statiʒ dicet̃ .s. sex ossa q̃ distingunt̃ p suturas vltimo tactas et duo ossa triãgularia ⁊ duo ossa q̃drilatera ⁊ duo ossa nasi. ¶ Attẽde 3° ꝙ. G. u. d vtilitate pti. c. 20. dicit eẽ. 9. ossa supioris gene p quã itellexit supiorẽ mãdibulã ⁊ ibidẽ ea numerãs duoꝝ obliuiscit̃ ita ꝙ nõ enume rat nisi. 7. Postq̃ eniʒ enũerauit sex ossa crauei ⁊ os paxillare ait. Alia v̊o vniuersa supioris gene. 9. sũt nũero. Duo q̃dẽ ea q̃ nasi. ex anterio ri v̊o corrupta. Tertiũ in q̊ ɔtineri icisiuos dẽtes dicebam⁹. Alterutrin q; aũt duo q̃ sũt molariũ in q̃bus ⁊ reliqui oẽs dẽtes iacẽt: hec. G. Sʒ ib idẽ fuit oblit⁹ ossiũ pomoꝝ quoꝝ memierat in ca. pori. ¶ Attẽde 4° ꝙ i ossib⁹ mãdibule supioris magna ẽ diuersitas. Iux̃ illud. G. u. de vti. pti. ca. 19. Est aũt hoc nõ min⁹ supiori gene. cõponit̃ enĩ ex dissil̃ibus os sibus cũ substãtijs qm̃ ⁊ vtilitatib⁹. Pomoꝝ enĩ grossissima sunt nasi v̊o subtilissima: alia aũt durissima. Uix passibilitatẽ enĩ pomis q̃deʒ grossicies: illis v̊o duricies opatur. Reliqu⁹ v̊o nasus ibecillior factus est qm̃ nõ debebat multũ noceri aĩal sicut si aliq̃ aliaꝝ supioris gene pa teret̃. aut enĩ ad neruos q̃ p eã ferunt̃ aut ad musclos masticatorios ne cessariũ erat nocumẽtũ termiari alijs ptib⁹ patiẽtib⁹. aliqñ ãt ⁊ ipa q̃ sʒ caput tãgere si ꝓpinqua illoꝝ paterent̃. Minie enĩ sũt nociua aĩali ca q̃ ſm nasum patiẽtia ⁊ ꝓpter h deficiũt in duricie ⁊ grossicie a pncipa lioꝛib⁹. ꝓpter hãc igit̃ dissil̃itudineʒ ipoꝛũ rõnabiliter. ꝓpriam quideʒ habẽt circũscriptionẽ pomoꝛũ ossa. ea v̊o q̃ nasi ꝓpriã aliã: ita aũt ⁊ reli qua q̃ sunt sup̄ poma: ⁊ id qd est in extremitate barbe ⁊ ea q̃ sunt iuxta

oculi orbitaʒ donec supcilio ɔtinuet̃ Et alia adoroʒ est sub ea. ⁊ silr̃ ɔtinu atur p̄ter ꝙ orbitaʒ nõ ingredit̃. Et a lia adoroʒ tertia silr̃ cõtinuat̃ postq̃ orbitã ingredit̃. Et quicq̇d de illis in ferius existit in cõparatione adoroʒ que est sub supcilijs lõgius ẽ a loco quẽ illud qd est supi⁹ tãgit: os v̊o qd adoroʒ prima trium separat est ma ius. Et post illud qd separat secũda.

pforationẽ nasi ad os: hec. G. ¶ Attende 5° ꝙ rasis pmo almanso ris caplo de forma ossiũ dicit ossa mãdibule supioris esse. 14. Et auerroys pmo colliget ca. de ossib⁹ dicit ꝙ ossa sunt. 14 in mãdi bulis supiorib⁹ ⁊ in aurib⁹. Sed nec rasis. nec auerroys describũt ea aut sigillatim designãt. ¶ Attẽde 6° ꝙ albertus magnus cla rius ⁊ distin ctius tractãs de ossib⁹ man dibule supio ris p° aĩalium trac. 2°. c. 6. po nit ca. 13. Pri mum ẽ os ge ne dextre: qd venit ab aure dextra sub orbita oculi dextri ⁊ descẽdit vsq; ad di uisionẽ q̃ transit p mediũ palati ⁊ terminat̃ in facie in diuisione que descẽdit p intermediũ supciliorum ad dentes caninos in p te dextra. Scõm est os gene sinistre oĩno silr̃ illi. Tertiũ est os qd iacet sup illud in supiori pte orbite oculi vsq; ad mediũ orbite: ⁊ incipit a diuisione supcilioꝝ q̃ venit ab aure. linea enim diuidẽs venit p mediã ptem orbite oculi ⁊ terminat̃ in linea descendẽte a frõte ad dẽtes caninos: ⁊ istud os vocat̃ supius os orbite oculi dextri. Quartũ v̊o est silr̃ illi in pte sinistra. Quintũ aũt est os inferi⁹ orbite oculi dextri ⁊ incipit a diuisione q̃ est in orbita ocu li ⁊ extendit̃ vsq; ad os gene dextre. Sextũ v̊o est illi silr̃ in oculo sinistro. Et hec sunt ossa genaꝝ ⁊ orbitaꝝ oculi. Substãtia v̊o na si stat supra duo ossa triangularia plana posita inter duas diui siones. i. cõmissuras. quaꝝ vna venit a medio frontis ⁊ ex medio supciliorũ ⁊ terminat̃ ad caninũ dextrum. ⁊ scõa incipit ab eodẽ puncto ⁊ terminat̃ ad caninũ sinistrum. Et hec duo ossa subtus terminant̃ ad lineã a dextro in sinistrũ ꝓtractã sub naso ſm na si latitudinẽ. Et diuidit̃ vnum eoꝝ ab alio p lineã descendentem a medio frontis iter duo supcilia vsq; ad locũ qui est inter duos duales. Primum ergo os nasi est triangulus in basi nasi dextra. Scõm v̊o est triangulus in basi nasi sinistra. Tertiũ est os qd est in eleuatiõe nasi a linea basis dextre cooperiẽs narẽ dextram vs q; ad mediũ os quod est inter nares. Quartũ est silr̃ illi in sini stro. Quintũ est qd est in medio distinguẽs inter nares: ⁊ istud etiã est triangulare. Sub naso aũt relicta sunt duo ossa q̃ iacent inter quattuor diuidẽtes lineas. quarũ vna diuidit ſm latitudi nem nasi terminata ad lineã que de medio supciliorũ venit ad caninũ de pte dextra ⁊ silr̃em lineam in pte sinistra. ⁊ in medio di stingunt̃ p lineam perpẽdiculariter descendẽtem de puncto me dio supcilioꝝ inter duos incisores: ⁊ terminant̃ hec ossa inferi us ad origines dentium. ⁊ sunt ambo quadrãgula oĩbus lineis inequalibus. Longior enĩ est linea originis dentium q̃ opposita illi sub naribus ⁊ longior ẽ linea oblique descẽdens ad caninos q̃ ppendiculariter descendens ad incisores: ⁊ horum figura hec est. ¶ Attende septimo ꝙ hec sententia alberti magni ex tracta videtur a sententia prin. hic ⁊. 14. aĩalium ipius ⁊ eidem cõsona quo ad numeꝝ ossium hoc excepto ꝙ prin. nõ vocat os: sʒ cartilaginem id intersticium quod separat vnam nariuʒ ab alia ⁊ ossa triangula que naribus supponuntur nõ nominat ossa na si: sed triangula: ⁊ de interstitio nariũ certum est ꝙ superius in radice nasi est adeo durum ꝙ os dici merito potest. sed inferius molle est ⁊ plicabile quare debet potius cartilago nominari. De triangulis aũt ossibus que sunt velut bases nasi siue partes nasi dixeris siue bases ⁊ nõ partes nõ est diuersitas nisi in nomi nibus. Nasus enim potest id solum vocari quod est eleuatum supra dictas bases vel id totum cum ipsis basibus. Sed de ga lieno que fuit omniũ summus in experientijs anatomie miran dum nimis est ꝙ nec ossa mãdibule sufficiẽter numerauerit nec assignauerit ipa conuenienter. Ait enim eẽ tertium os mãdibu le superioris in quo continẽtur incisiui dentes ⁊ certum est ex a natomia ꝙ dentes incisiui nõ cõtinentur in eodeʒ osse: sed alter ipoꝛum in osse quadrilatero dextro ⁊ alter in osse quadrilatero sinistro. sʒ hi defect⁹ fortassis vl̃ ꝓcesserũt a nicolao de regio trãs latore lib. d pticularũ vl̃ a scriptoꝛib⁹. De rasi v̊o q̊ dixit ossa mã dibule supioris esse. 14. arbitramur ꝙ cũ eis numerauit ossa pa ris. que licet duo sint in vtroq; timpore sint adeo iuncta ꝙ vi dentur vnũ vl̃ duo ossa aurium ⁊ intersticium nasi nõ dixit esse os ⁊ sic erunt in⁹ toto ossa. 14. Auerroys autem cõnumerans aurium ossa cum ossibus mandibule superioris. 14. repperit.

[a] Nasi aūt[b] iuuamēta manifesta sunt q̄ sunt tria. Unū est qm̄ cū foramine qđ est in eo in odoratōe iuuat donec plus aeris in eo cōtineat̄ ⁊ etiā temperet̄ ꝑusq̄ in cerebrū penetret: licet enī plurimū aeris q̄ attrahit̄ ad pulmonem vadat: magna tn̄ eius ps ad cerebrū etiā tendit. Et cū aeris etiaʒ attractione cū quis odorare vult mlt̄us in vno loco aer corā instrumēto odorat⁹ adiungit̄: vt sit apprehensio plus ⁊ copiosior. In vno igitur iuuamento sunt hec tria iuuamenta. Secundum autem est ꝙ ad litteras iuuat distinguēdas ⁊ vt earꝫ exitus sit facilis in incisiōe: ⁊ ne tot⁹ aer apud locū cui lr̄arum accidit incisio cōprimatur sʒ sit ꝛm mēsuram: ⁊ hec duo iuuamēta in vno ꝯsistunt iuuamēto Et tm̄ est qđ facit nasus in mensuratione aeris harꝫ litterarꝫ q̄ntum illud quod facit foramē perforatum absolute post fistulā quod nihil obturat. Tertium ꝟo est vt supfluitates a cerebro egredientes tegumētum ⁊ defensionem a visibus habeant: ⁊ etiā est instrumētum iuuatiuum ad ip̄as excutiendas cum exufflatione.

¶ Attende 8° ꝙ hec tria noīa gena maxilla mādibula a multis in medicīa dicūt̄ idē significare: sʒ gena ꝓp̄e dī ps q̄ est a pomis vsq̄ ad mētū. Iux̄ illđ. G. libello đ introductiōe medicorꝫ. Gene ꝟo q̄ post h̄. s. poma descēdētes ꝟsus mētū: ⁊ ibi poma dicit vocari q̄ supeminēt iter nasū ⁊ aurē q̄ bn̄ colorat̄ quidē ⁊ liberalib⁹ cū verecūdāt̄ rubēt. Et maxilla dī apud vulgares ps lateralis a timpib⁹ vsq̄ ad mētuʒ ⁊ mādibula dī ps ossea cui dētes infigūt̄ ⁊ dī a mādomandis.
b Nasi aūt. In hac pte 2ª q̄ est de naso. Primo narrat pn. iuuamēta nasi. Scđo ossa ex q̄b⁹ cōponit̄ ibi. Et ossium | Ter° cartilagines nasi ⁊ vtilitates carꝫ ibi [Et sup] Quar° cām puitatis ⁊ lenitatis ossiū nasi ibi [Et duo: quidē] ¶ In p̄ma pticula dicit ꝙ tria sūt iuuamēta nasi q̄ sunt notoria. Pr̄m iuuamētū nasi attendit̄ ex pte hui⁹ qđ intrat p foramina ei⁹. ⁊ istud ē triplex. Unū est ꝯferre ad odoratū: videlicʒ eē viā p quā trāsit aer deferēs spēs odoris ad olfact⁹ organū. Scđm ē ꝯtinere aerē sufficientē ꝓ anhelitu ⁊ euētatiōe cerebri. Ter̄m ē vt in foramib⁹ nasi tēperet̄ aer ꝑusq̄ ad cerebrū pueniat. Quis enī ps magna aeris p nares attracti vadat ad pulmonē: magna tn̄ ip̄ius ps transit etiā ad cerebruʒ vt tēperet spūs ei⁹: ⁊ si perueniret illuc cū frigore suo spāliter i hyeme vehemēter lederet cerebrū. ⁊ cū iuuamēto qđ facit nasus in aeris attractōe ⁊ alteratiōe qn̄ aliq̄s vult odorare inuenit mlt̄um aerē in naribus comprehensum coram instr̄o odoratus vn̄ fit vt plurima vaporalis effumatio deferēs spēs odoris cū mlt̄o aere pueniat ad olfact⁹ organū ⁊ fiat app̄hensio odorū plurima ⁊ copiosa: h̄ igit̄ tria iuuamēta sūt i p̄° ꝯp̄hēsa. Scđʒ iuuamtū attendit̄ penes aerē q̄ p foramina nasi exit ⁊ defert sonos: ⁊ istud ē duplex. Unū est iuuare ad lr̄as distinguēdas. Scđm vt exit⁹ soni litterarꝫ in icisiōe aeris deferētis ip̄ʒ sit facilis ⁊ nō cōprimat̄ tot⁹ aer apud locuʒ vbi fit incisio lr̄arum sʒ exeat cū mēsura debita: ⁊ hec duo ptialia iuuamēta cōp̄hendunt̄ i isto scđo iuuamēto ⁊ breuiter tm̄ facit nasus in mēsuratiōe aeris deferētis lr̄as q̄ntū facit foramē existēs in extremo fistule qđ a nullo est obturatuʒ ad formationē sonorꝫ. Tertiū iuuamētū attēdit̄ penes supfluitates q̄ exeūt a naso: ⁊ istud ē duplex. Primū ē vt nasus sic cooꝑiat supfluitates q̄ p nares fluūt ꝙ nō videant̄. Scđm est esse instr̄m ad expellendū illas supfluitates cū exufflatiōe. ¶ Attēde hic p̄° ꝙ aristo. 12. aīalium trac. 2°. c. 3. ponit nasuʒ nō soluʒ iuuare in odoratiōe suis foraminib⁹: sʒ sibi eē in sitū instr̄m odorat⁹: ait eniʒ ibi. Et instr̄m olfact⁹ in q̄drupedibus ⁊ in gn̄antibus aīalia est positū in loco vbi dʒ eē nālr̄ et h̄ instr̄m ē in mēbro qđ ē nasus in aīali h̄nti duas fauces ⁊ lōgas. Et i caplo scđo dicti trac. ait. Sēsus ꝟo olfact⁹ est īter oculos: sʒ. G. ⁊ tota medicorꝫ schola asserūt ip̄ʒ eē in anteriori pte cerebri. Ait enī. 8°. de vtilitate pticu. c. 9. Reliquū aūt adhuc odorꝫ sensiteriū ut̄ craneū factū est solū omniū in ip̄is cerebri anteriorib⁹ vētriculis vaporosuʒ q̄dē spm̄ ꝯtinentib⁹. Oportebat enī ⁊ hui⁹ sensus ꝓpriū obiectū alterare q̄dē cerebri ptē: ⁊ id cōfitet̄ arist. lib. de sensu ⁊ sensato trac. p̄°. c. 3. Fortassis oblit⁹ hui⁹ qđ dixerat. 12. aīaliū dicēs. Odor enī fumal̄ euaporatio ē. Fumalis aūt euaporatio ab igne pp qđ ⁊ circa cerebrū loco odorat⁹ ꝓpriū sensiteriū ē. ⁊ siḡm certū ꝙ i naso nō est olfact⁹ organū ē ꝙ odorabile pueniēs ad nasuʒ nūq̄ sentit̄ nisi sursum trahat̄ cū inspirato aere p nares. Iux̄ illđ aris. 2°. de aīa. Nō aūt respirās odorat sʒ expirās aut retinēs spm̄ n̄ odorat neq̄ a lōge neq̄ a ꝓpe neq̄ si in nasuʒ int⁹ ponat̄. ¶ Attēde 2° ꝙ nasus ē p̄mū organū aspiratiōis ꝛm ordinē nō os vt quidā estimāt. p os enī nō aspiram⁹ neq̄ respiram⁹ nisi cogēte aliq̄ passione. Iux̄ illđ G. 11. de vtilitate pticularꝫ. c. 11. Et in h̄ manifestū est sicut ⁊ antea dictū est, nasuʒ quidē respiratiuorꝫ organorꝫ eē primū ordine, os vero nulla quidē passione cogēte aīal nullatenus respiratiuū existere: neq̄ dicit̄ ꝟo nūc tm̄pib⁹ ꝯferre in aliq̄ ad respirationē: hec. G. ⁊ paulo ante h̄ ait. Scđʒ hos igit̄ solū. s. nasi poros inspirāt nō p os aīalia q̄ denū ꝛm nāʒ se h̄nt. phlegmōe enī vl̄ skirro. i. duricie gn̄ato vl̄ alia dispōne obstruēte poros nasi cogūt̄. Et tūc p os īspirare: sʒ h̄ ē qm̄ nō ꝛm nāʒ se habēt pori nasi. sanis aūt exn̄tib⁹ certitudinalr̄ nō egētore nisi ꝓperet aliqđ asīna mlt̄ū ⁊ vehemēs ¶ Attēde 3° ꝙ foramina nasi foraminibus q̄ sūt in osse sili colatorio applicāt̄ ⁊ subseruiūt i delatōe aeris ⁊ odorꝫ ad cerebrū ⁊ relatōe supflui tatū a cerebro ad nasum: ⁊ iterꝫ applicāt̄ ad duo foramina q̄ sūt i palato gr̄a delationis aeris ad pulmonē ⁊ relatōis aeris ⁊ fumorꝫ capnosoruʒ ad nasuʒ. ⁊ ordīauit nā vias obliq̄s attrahēdi aerē p nasuʒ nō rectas p os. Pri° ne frigidissim⁹ aer īspirat⁹ q̄lis ē iterdū i hyeme nos circūdās aer recte vadat ad pulmonē non alterat⁹ in via. Scđo vt vijs aerē adherat cinis vl̄ puluis q̄ q̄n̄q̄ cū aere īspirat̄ ⁊ nō trāseat ad artiā vocalē. Iux̄ illđ. G. 11. đ vtilitate pticularꝫ. c. 11. Scriptū aūt ē et đ eis q̄ ꝛm nasū foramib⁹ i āteriorib⁹ q̄lr̄ mirabilr̄ q̄dē ea suscipit os qđ p̄locatū ē vētricul̄ cerebri qđ spōgie assilat̄ ⁊ qualr̄ q̄ ad os pforatio corꝫ q̄ sūt ꝛm palatū fctā ē vt nō ꝛm rectitudinē tracheę artie sit p̄n̄m respiratōis: sʒ flexio aliq̄ ⁊ velut circūuolu° fiat pri⁹ ad cāveniēte spū. Ex h̄ enī puto duplex bonū debat fieri. s. vt n̄ īfrigidaret̄ aliq̄n ea q̄ ꝛm pulmonē frigido valde fiēte ꝯtinēte nos aere. Et vt p̄mixt⁹ ei aliq̄n cinis vl̄ puluis vl̄ q̄d aliđ tale nō vēiat vsq̄ ad arteriā: h̄. G. ¶ Attēde 4° ꝙ p̄ncipalissimū iuuamētū foraminū nasi ē aeris īspira° ⁊ respiratio ad cerebrū ⁊ cor ⁊ ꝯtēperatio ip̄ius. ꝯn̄t distinctō vocū i hoīb⁹ ocide odorꝫ dinotio. ⁊ min⁹ p̄ncipale oīum ē supfluitatū cerebri excussio. Ad hāc enī i sanissimis nō foramīa nisi sed palati ordīata sūt verꝫ in replet̄ ꝛm caput q̄ sūt valde mlt̄i cōpatiōe ad sanissimos cōferētior ē excussio h̄norꝫ q̄ sensatio odorꝫ. sʒ p̄n. h̄ inexuit iuuamētū īspiratiōis iuuamēto dinotōis odorꝫ: qꝛ p īspirationē aerē ad cerebrū dinotio fit odorꝫ nec alit̄ i hoīb⁹ fieri pōt. ¶ Attēde 5°. circa 2ᵐ nasi iuuamētū ꝙ nasus nō ē īstr̄m p̄ncipale vocē nec distinctōis lr̄arꝫ: sʒ solū coadiuuans. imo p̄ncipale vocē īstr̄m ē cartilagīosa sb̄a epigloti. Iux̄ illđ. g. 6. đ vtilitate pticularꝫ. c. 24. Qm̄ aūt cartilago h̄ est p̄ᵐ vocē organū laringa ōndet tibi matie. vocat̄ āt ita pti° q̄ copulat faringe. i. fauci tracheā arteriā q̄ vtiq̄ ⁊ p̄eminēs appet ꝛʒ collū ⁊ tāgētib⁹ dura ē ⁊ recurrit trās glutiētib⁹. Hec igit̄ qm̄ q̄dē ē ip̄ʒ p̄ᵐ ⁊ p̄ncipalissimū vocē organū i lib° đ gn̄atōe ei⁹ dictū ē. Qr āt nasus ad lr̄arꝫ distinctōeʒ coadiuuet hinc manifeste mōstrat̄ ꝙ opilati ꝛʒ nares īpfecte loquūt̄ ⁊ cōīt̄ dicūt̄ đ naso loq̄ sic cāpana q̄ nimis īferi⁹ stricta ē īpfctē sonat. ¶ Attēde 6° ꝙ eorūdē iuuamētorꝫ nasi meminit p̄n. 12. aīaliū q̄ recitat h̄. ait enī ibi. Et triplū ē iuuamētū nariū. ⁊ ē vnū i aere q̄ i eis recipit̄ pp īspiratōeʒ: ⁊ h̄ qm̄ lʒ mlt̄ū đ aere īspirato eat ad pulmonē: mlt̄ū tn̄ vadit ad mamillas nariū qm̄ olfact⁹ īdiget aere ⁊ vt aer rcept⁹ tpet cerebrū ⁊ cor. Et 2ᵐ iuuamtū ē vt ps aerē i ore emittat̄ p nares vt sic vī i cāna p quā emittit̄ son⁹. Et 3ᵐ iuuamētū ē vt supfluitates descēdētes abscōdāt̄ a visu ⁊ descēdāt p illas h̄ p̄n. ¶ Attēde 7° ꝙ foramia nasi nō solū rn̄dēt foramib⁹ ossis colatorij ⁊ foramib⁹ palati imo ēt anglis dōesticē oculorꝫ. Iux̄ illđ. g. 9. đ vti. p. c. 14. Scđm maḡm igit̄ cautū. i. āgulū i alt̄utro ocl̄orꝫ ē vidē pforatū ad nariū spaciositates cōe illarꝫ ⁊ oculorꝫ os. Hui⁹ aūt pforatōis duplex ē cā: vna ē vt ram⁹ q̄dā neruorꝫ t̄tij pis disseminat⁹ ad nares ⁊ vsq̄ ad palatū trāsitū h̄eat p h̄ foramē: ⁊ hāc cāʒ tāgit. g đcō. c. Scđa cā ē vt p h̄ foramē expurgari possint supfluitates ocl̄orꝫ. Et hāc cāʒ tāgit. g. 10. đ vti. p. c. 11. dicēs. Cōfluūt p foramia h̄ ad nares oēs ocl̄orꝫ supfluitates ⁊ id ꝯsiderātes artificiosi chirurgici diuertūt iterdū iueteratas fistulas āgulorū oculorꝫ deturpātes oculos ad foramia nariū. Et eodē ca. tāgit iterum. G. duo alia foramia tēdētia ad nasū dicēs. Et sunt cū his adhuc subtilia valde foramia q̄ sunt ꝛm palpebras ad magnū cātum. i. angulum terminata enī vsq̄ ad nasuʒ humiditatē subtilē in pte dāt ⁊ accipiunt. Utilitas aūt nō pua ē vt debet q̄dē qn̄ abūdāt. Recipiāt aūt qn̄ idigēt ad h̄ ꝙ saluet̄ ea q̄ ꝛm nāʒ cōmoderātia ad motiū ꝓmptitudinē

¶ In scđa particula dicit ꝙ cōpositio ossium nasi est ex duobus ossi-
bus figure triangularis. Et duo anguli istorū ossiuꝫ.s.acutiores cōcur
runt supius.s.in loco vbi nasi ossa cornali cōiungunt̄ ossi. Et bases ho
rum ossium.s.latera eoꝝ inferiora.tangūt seinuicē apud vnū anguluꝫ:
videlicet apđ angulū inferiorē directe oppositū supiori.ꝛ dicte bases i
duos angulos sepa
rantur.i.abinuicem
elongant̄ ꝼm angu-
los iferiores q̄ sunt
in laterib' nasi circa
pͥncipiuꝫ eleuatiōis
dictoꝝ ossiuꝫ sup̄ fo
ramina nariū.dicta
ḡ ossa se tāgūt inui-
cem ꝼm duos ipoꝝ
angulos:videlicꝫ su
periorē ꝛ inferiorē si
bi ppēdicularit̄ sup
positū. Et distāt ab
iuicē ꝼꝫ vnū angulū
s.lateralē inferiorēa
dextris ꝛ sinistris.ꝛ
vnūqđq hoꝝ duoꝝ
ossiuꝫ supponit̄ seu
eleuat̄ supra vnā du
arum suturaꝝ extre
maꝝ pͥus noīataꝝ.s.
q̄ pcedūt a medio su
pciloꝝ vsq ad dētes
caninos. ¶ Attēde
hic pͥ° ꝙ hāc ossiū na
si cōpositionē eōme
morat pͥn.12.aīaliuꝫ
sub his v̇bis. Et os-
sa nasi cōposita sūt
ex duob' ossibus ter
minatis ad duos angulos in sursuꝫ ꝛ ad duas bases sub:q̄si eēnt duo
triāguli.ꝛ ista ossa ꝯiūcta sūt cū ossib' faciei:hec pͥn.ibi. ¶ Attēde 2° ꝙ
hec ossa sūt inuicē iūcta ꝼm latera q̄ sunt a supiori anglo vsq ad iferio-
rem sibi directe suppositū ꝛ distāt ab inuicē ꝼm reliq̄ latera nisi in pun
ctis añ dictis. ¶ Attēde 3° ꝙ inter ossa nasi nō enumerat h̄ pͥn.ossa tri
angula de q̇bus dictū est in pte pͥma isti' caplī sup q̄ erigit̄ nasus neq
mediū os nasi qđ diuidit narē a nare:ſꝫ supponit totū qđ nares ab iui
cem diuidit eē cartilaginē:lꝫ illđ sit duri' in supma pte nasi ꝛ accedēs
mag' ad nām ossis ꝙ in ifima'. ¶ In 3ª pticula dicit pͥ° ꝙ cartilagines
due molles sunt sup̄ duas extremitates iferiores ossiuꝫ nasi. Et inter
has duas ē cartilago 3ª media ptēsa ꝼm longitudinē cōmissure medie
q̄ descēdit a medio supcilioꝝ directe vsq ad locū q̄ est inter duos dētes
duales. Et ps supior hui' medie cartilagis est durior iferiore:ꝛ est etiā
tota durior duab' extremis cartilaginib' vt teneat nasū erectū velut si
eēt ossea ꝛ resistat meli' supfluitatib' pcedentib' ex vtraq q̄ qñq sunt
corrupte ꝛ corrosiue sicut in polipis:ꝛ cuꝫ h̄ sua duricie ꝛ siccitate iuuet
ad resonantiā vocis. Scđo dicit ꝙ iuuamentū huis cartilagis medie
est vt nasus diuidat̄ in duas ptes vt supfluitates descēdētes a cerebro
declinēt vt plurimū nūc ad vnā eaꝝ nūc ad alterā ꝛ nō sil' ad ambas ne
claudāt sil' totā viā inspiratiōis aeris ad cerebrū euentantis illud qđ
ē in eodē spū ꝛ etiā viā aeris ad cor euentātis calorē cordis ꝛ spūuꝫ ipi'
Tertio dic̄ ꝙ iuuamētū duaꝝ cartilaginū extremaꝝ nasi ē tres res. Pri
ma est iuuamētuꝫ cōe oib' cartilaginib' q̄ sunt sup̄ extremitates ossiū
qđ iam tactū est in pͥncipio caplī singular' hui' doctrine de mēbris in
gñali.vbi dicebat̄ ꝙ in creatiōe cartilaginis iuuamē fuit vt ossiū cum
corpibus mollib' p ipam melior fieret ꝯtinuatio ꝛ vt duꝝ cū molli nō
absq medio ꝯponeret̄. Cōstat aūt ex anatomia ꝙ nasus cōponit̄ ex du
obus ossib' ꝛ trib' cartilaginib' ꝛ cute tegēte exteri' ꝛ panniculo tegē
te interi' ꝛ duob' musculis đ q̇bus dicet̄ infra. Qui musculi si sine me
dio iungerent̄ extremitatib' ossiū nasi acutis faciliter ab eis lederētur
Scđa est vt dicte due cartilagines extēdant̄ ꝛ dilatent̄ qñ necessariuꝫ
est multū aerē sil' attrahere vt in ardētib' febrib' p refrigerio cordis et
spiritualiū mēbrorum vl' multū aerē expellere ad eductionē fuliginuꝫ
seu fumorū caprinosoꝝ vexantiū cor ꝛ spiritualia oīa sicut in febribus
multe ꝛ male putredinis. Tertia est vt nasus in pte cartilaginosus exi-
stens iuuet suo motu ꝛ quassione.i.cōpressione:ꝛ tremore.i.tremulēta
agitatione ad excutiendū vaporē fuliginosum sibi venientez a pulmo-

¶ Et ossium quidēꝫ nasi ꝯpositio ex
duobus est ossib' ad modū duoꝝ tri
angulorum:quorū duo anguli supi-
us cōcurrunt ꝛ bases apud vnuꝫ an-
gulum se ꝯtingunt ꝛ in duos separā
tur angulos. Et vnūquodq duoruꝫ
ossiuꝫ vnicuiq duarū adoroꝫ suppo
tur extremaꝝ quas noīauimus. ¶ Et
sup duas eorū inferiores extremita-
tes sunt due cartilagines molles. Et
inter eas ꝼm lōgitudinē adoroꝫ me-
dialis est cartilago:cuius supior ps
inferiore ē durior q̄ tota aliīs duab'
cartilaginib' durior existit. Hui' vo
medie cartilaginis iuuamentuꝫ ē vt
nasus i duas partiat̄ nares. Ideo vt
cū a cerebro supfluitas descēdit ꝼm
plurimū ad vnā earū declinet ꝛ non
totā attrahēdi aereꝫ viā obturet que
cerebro aerē defert qui qđ ibi de spū
existit euentat. Duaruꝫ vo cartilagi-
num extremaꝝ iuuamentuꝫ tres res
existūt. Una est iuuamentū oib' car-

ne vl' a cerebro vl' ab extra cum fetore:ꝛ etiā humores a cerebro
descendentes quos aliquādo sufflando excutim' aliqñ ꝯmuscī-
lando siue emūgendo. ¶ In 4ª pticula dicit ꝙ duo ossa nariuꝫ
facta sunt minuta.i.tenuia ꝛ lenia:q2 lenitas est hic magis neces
saria q̄ firmitudo ppter duas cās. Prima et pͥcipua est: q2 non
sūt cōtinuata
cū membris q̄
de facili recipi
ant magna et
grauia nocu-
menta. Iuxta
illđ.G.11.đ vti
litate particu
laꝝ caplo.19.
Minime eni
sit nociua aīa-
li ea que ꝼꝫ na
sum patiētia.
ꝛ propter hoc
deficiūt in du
ricie ꝛ grossi-
cie a pͥncipali-
oribus. Secū
da est q2 sunt
posita sub cu-
stodia sensus:
videlicꝫ iuxta
oculos qui p-
uident occur-
rentia deforis
que ledere so-
lent.
e Ossium
vero mādibu-
le. In hac ter-
tia pte que est
de ossibus inferioris mandibule. Primo supponit pͥn. ꝙ figura
dictoruꝫ ossium satis cognita est nec eget aliqua declaratione cū
visui detecta sint ꝛ manu palpari possint. Horum etiā iuuamen
ta notoria sunt.s.os claudere ꝛ aperire duꝫ opus est ꝛ dentes ge-
rere ad incidēdum frangendum ꝛ molendum cibos. Secundo
dicit ꝙ mandibula inferior consistit ex duobus ossibus que iun
ctura stricta cōnectit sub mento existens. Et de ista iunctura di-
ctum est in capitulo primo summe p̄sentis ꝙ est sine lagua hic
id est cartilaginosis substātijs vestiētibus extremitates horum
ossium. Et cadit sub specie iuncture mulsach que interpretatur
continuo connexa. Tertio dicit ꝙ in superiori parte duaruꝫ par-
tium extremarum ossium mandibule inferioris serrando id est
cōpingendo facta est serratura curua id est extremitas solida et
fortiter serrata seu vnita incuruata. Et hec extremitas componi
tur seu colligatur cū additamento preparato ei ingeniose quod
oritur ex osse perueniēte ad dictam serraturā incuruam. Et vna
queq harum sarraturarū curuarum est ligata fortibus ligamē-
tis vt nō dislocetur mandibula inferior in fortibus eius motib'
sicut interdum fit in hiatibus seu oscitationibus impetuosis:
vnde sequit̄ graue periculum nisi statim reponatur. Iuxta illud
pͥn.quarti quinta tractatu pͥmo caplo.7. Accidit mādibule infe
riori vt disloceт̄ ab ordine suo quare remanet os apertum ꝛ indi
get vt festinet̄ ad reducendū ꝙ si differatur idurat ꝛ apostemat
ꝛ extendit lacertos ꝛ cōmouet febres inseparabiles ꝛ doloreꝫ ca
pitis stantē ꝛ fortassis fit res praua donec interficit in decimo.
¶ Attende hic pͥmo ꝙ ossa mādibule inferioris in hoc differūt
ab alijs ossibus habētibus medullam ꝙ nō habent explātatio
nes capitum in extremitatibus suis superioribus sicut habent
alia medullā habentia:q̄tinus fortiora sint in locis iuncturaruꝫ
vbi plus motibus concutiunt̄. Iuxta illud.G.11.de vtilitate par
ticularum caplo.18. Epiphises alibi apothises vo capitum nō
mox vniuersa quecunq medullā habent possident. Eteni inferi
or gena hꝫ quidē aliquā medullā in seipa. Epiphisim aūt nō hꝫ:
spissior aūt est q̄ vt epiphisi idigeat.ꝛ hāc spissitudinē inuit pͥn.
in lr̄a dicēs. Serrādo facta ē serratura curua.ꝛ itellige p epiphi
sim explātationē seu additionē grossam capitaleꝫ q̄lis cōiter in-
est laxis sil' ꝛ medullosis ossib'. Iuxta illud.G.ibidem. Conue-

tilaginib' que sup oēs ossium existūt
extremitates cōe qđ iam executi fui-
mus. Et scđa est vt expandant̄ ꝛ dila
tētur si necesse fuerit aerē supflue at-
trahere aut expellere. Et tertia est vt
ad vaporē excutienduꝫ cū suo motu
ꝛ quassatōe ꝛ tremore iuuet cū exuf-
flauerit. ¶ Et duo quidē nariuꝫ ossa
facta fuerūt minuta ꝛ lenia:qm̄ leni
tas magis est hic necessaria q̄ firmi
tudo:ꝛ pͥcipue q2 a mēbrorum conti
nuitate sunt sepata q̄ nocumēta sunt
recipiētia ꝛ sunt posita cuꝫ custodia
sensus. Ossium vo mādibule infe
rioris forma ꝛ iuuamentū scita sunt
Ex duobus nāq cōsistit ossibus que
stricta sub mento cōnectit iunctura.
Et in summitate cuiusq duoꝝ alioꝝ
extremoꝝ eorum serrando facta est
serratura curua:q̄ cū addimēto ei in-
geniose preparato cōponit̄ quod ex
osse nascit̄ quod ad eā puenit quarū
vnaqueq ligamentis fuit ligata.

nientibus igiť in idē os ambabus siľ laxatione ⁊ cōcauitate cō
festim vtriqꝫ ei caput aliqd ſm finē epyphisiatū ē videre. qm̄ hoc
spissum oꝛ eē ⁊ firmū ⁊ marie qñ ad articulationē terminať: Sꝫ
albertus magn’ p° aīalium trac.2°.c.6. videť asserere ꝙ ossa man
dibule iferioꝛis ex plātationē habeāt dicēs. Inferioꝛ āt mādibu

De anatomia dentium. C.V.

d Entes quidem sunt
32. Est tñ cum contingit quos
daꝫ hoīes nō habere negue
gidu ꝗ sunt quattuoꝛ extremi: ⁊ tūc
non erunt nisi.28. ¶ Eoꝛum vo duo
sunt duales ⁊ duo ꝗdrupli supius: ⁊
totidē inferi’ ad incidendū: ⁊ duo ca
nini supius ⁊ duo inferi’ ad frangē
dum: ⁊ molares ad molendū ab vtra
qꝫ pte supioꝛes ⁊ iferioꝛes quattuoꝛ

la ē os qd ad
caput ptinet ⁊
ꝯponiť ð duo
bus ossib’ imē
to foꝛtissime si
bi ꝯiunctis. ⁊
vnū quidē est
dextꝝ veniēs a
timpe dextro ⁊
curuať vt i co
nascanť dētes
īferioꝛes. et su
perius in tim
poꝛe hꝫ nodū
ꝗ vocať additamentū p qd
ligať ad os pe
trosuꝫ dextrū: ⁊ alterū p oīa est siľe illi in sinistra pte: hec ille. Et si
p nodum vľ additamētū intelligat caput grossuꝫ ꝗle est in adiu
toꝛio vľ osse coxe ſm ꝓpoꝛtionē sue magnitudīs errat. Si vo in
telligat extremitatē quādaꝫ incuruā inferioꝛis mādibule subin
trantē foramē sibi deputatū ver’ est sermo ei’. ¶ Attēde 2° ꝙ ab
osse petroso vtriusqꝫ auris explātať quedā ps ossosa erecta ad foꝛ
mam medij arc’ ⁊ a supioꝛi osse gene supioꝛis in pte ipius versus
aurē explātať additio siľis ꝗ siľ iuncte faciūt arcū in directo cui’
os timpis ē depssum ⁊ cauatū taliter ꝙ sub illo arcu relinquiť fo
ramen qd extremitas iferioꝛis mādibule ingrediť ⁊ ꝓhibeť exire
p dictas additōes ⁊ ligamta. ⁊ has additōes ossosas tāgit h pn.
dū dicit. Que cū additamto ei igeniose ꝓpato ꝯponiť qd ex osse
nasciť qd ad eam pueniť. ¶ Attēde 3° ꝙ mandibula inferioꝛ oꝛ
dinata ē a nā moueri ⁊ supioꝛ nō ꝓpť tres cās. Prima ē qꝛ ē leui
oꝛ hñs interi’ cōcauitatē ⁊ medullā ꝗs supioꝛ nō hꝫ. Scda est qꝛ
distātioꝛ est a cerebꝛo q̄re nō sic ꝯcutit cerebꝛū vt supioꝛ faceret si
moueret. Tertia ē vt iunctura ossiū cū ossib’ supioꝛis mādibule
firmioꝛ sit iux̄ illud pn.14. aīalium. Et mādibula inferioꝛ moue
batur ⁊ nō supioꝛ ꝓpter iuuamēta: ⁊ est vnū: qꝛ mot’ leuioꝛis est
melioꝛ: ⁊ aliud est qꝛ qd est mag’ ꝓpinquū mēbꝛis nobilib’ dꝫ eē
q̄etuꝫ ꝓpť id qd timeť ex motu. Et preterea si moueret supioꝛ mā
dibula nō eēt iunctura ipius ⁊ capit tam bñ firmata. ¶ Attēde
4°. ꝙ qꝛ mādibula iferioꝛ interdū foꝛtes exercet mot’ moꝛsionis
⁊ fractōis nā coꝛꝛoboꝛauit iūcturas ipius plurib’ adiutoꝛijs. Iux̄
illud. G.n. de vtilitate ꝑticulaꝝ. c.20. Magni eni debebāt esse ⁊
foꝛtes hui’ gene mot’ in moꝛdēdo ⁊ frāgēdo ꝗ dura. Et ꝓpterea
etiā de articulis ei’ sufficiēter ꝓuidit alteri quidē ꝗ extremitas
vocať iugalitatē circūappoñes ⁊ maximū iplantās timpalis mu
sculi tenontē. i. choꝛdā. Reliquo vo vberifoꝛmes. i. siľes vberib’
vocatas explātatiōes capit infallacē circūappoñes custodiaꝫ vt
nō aliqñ in violētis motib’ a subiacēte ꝯcauitate labať. Rōnabi
liter aūt nobis ex posterioꝛibus partibus ea que est ſm articulū
extremitas ista recta superten ditur: hec galienus.

¶ De anatomia dētium. Capitulum.V.

d Entes quidē. In hoc ca. pmo agit pn. de numero ⁊ mo
dis dentiū. Scdo de radicib’ ⁊ capitib’ ⁊ additamētis
coꝝ ibi [Et dētes etiā] Tertio de sensu dentiū ibi [Mul
a In pma pte ꝗ est pñs text’. pmo tangit nume (lum p̄terea]
rū dentiū. Scdo modos coꝝ ibi [Eoꝝ vero] Tertio tps originis
dentiū sensus ibi [Et neguegid] ¶ In pma ꝑticula dicit ꝙ den
tes sunt.32. ⁊ h intellige cōiter ⁊ vt plurimū in hoīb’ ꝑfectis. Ali
qñ eniꝫ ꝯtingit aliquos hoīes nō hr̄e neguegidu. i. dentes. 4. ex
tremos ꝗ sunt post molares ⁊ in talib’ dentes sunt.28. tm̄. Et a
liꝗ carēt his dētib’ vltimis in pueritia tm̄. alij in pueritia ⁊ iuuē
tute ita ꝙ nō eis nascunť donec sint senes alij tota vita. ¶ In se
cunda dicit pmo ꝙ dentiū duo sunt duales ⁊ sunt dētes anterio
res ⁊ duo quadrupli iuncti dualibus a dextris ⁊ a sinistris ⁊ taꝫ
duales ꝗ quadrupli sunt duo in supioꝛi mādibula ⁊ duo in infe
rioꝛi: ⁊ sunt oēs oꝛdinati ad incidendū: iō a quibusdaꝫ incisoꝛes
vocanť spāliter duales. Scdo dicit ꝙ dētes canini sunt duo su
perius ⁊ duo inferi’ ⁊ sunt imediate ꝯiuncti ꝗdruplis ⁊ officiuꝫ
coꝛum est frangere dura. Tertio dicit ꝙ dentes molares sunt quattuoꝛ
aut quinqꝫ tā a dextris ꝗ a sinistris ⁊ tam in inferioꝛi ꝗ supioꝛi mandi
bula. s. quinqꝫ in hñtibus dentes sensus ⁊ quattuoꝛ in nō habētibus
eos. Et hi dentes oēs oꝛdinati sunt ad molendū. Quarto dicit ꝙ sum
ma toti’ numeri dentiū est.32. aut.28. s. quattuoꝛ duales ⁊ quattuoꝛ ꝗ

aut quinqꝫ. Et hui’ totius summa est
aut.32. aut.28. quattuoꝛ duales ⁊ qt
tuoꝛ ꝗdrupli: ⁊ qttuoꝛ canini ⁊ octo
molares: ⁊ qttuoꝛ neguegid. ¶ Et ne
guegid ꝗdem ſm plurimū nascūtur
in medio tpis augmēti. Et hoc ꝗdeꝫ
est post spermatis emissioneꝫ ⁊ ante
ꝯsistētiā qm̄ ꝯsistētia ē circa.30. ānos
Ideoqꝫ dentes isti dētes sensus vocāť
b Et dētes etiā hñt radices ⁊ capita
acuta ꝗ in foꝛaminib’ figunť ossiuꝫ
duaꝝ mādibulaꝝ in quibus ꝯsistunt

drupli ⁊ qttuoꝛ cani
ni ⁊ octo molares in
ferius ⁊ totidem su
perius ⁊ qttuoꝛ ne
guedid. i. dentes sen
sus. ¶ In tertia di
cit ꝙ neguegid na
scunť vt plurimū in
medio tempoꝛis au
gmenti. i. adolescen
tie ꝗ est etas augmē
ti. Et hoc est postꝙ
puer incipit sperma
emittere ⁊ ante cōsi
stentiam. i. iuuentu
tem: qꝛ cōsistentia ē
circa.30. annos. ⁊ iō
dentes isti vocanť dētes sensus: qꝛ tunc viget in sensibus absqꝫ aliqua
diminutiōe ex pte etatis. Eidē intellige p neguegidu ⁊ neguedid ⁊ ne
guezid ⁊ nebeguedich ⁊ nigideni: ⁊ exponiť in synonymis auic. ꝙ sūt
quattuoꝛ dētes extremi molares. ¶ Attēde pmo ꝙ eundē numerū dē
tium ⁊ eadē hoꝝ officia narrat. G.n. de vtilitate ꝑticulaꝝ ca.8. dicens
Triginta ⁊ duos vniuersos dētes habem’ in vno oꝛdine ſm alterutrā
genaꝫ.16. locatos. Anteri’ quidē incisiuos noīatos acutos ⁊ amplos
vt moꝛdētes abscindāt. Cōsequēter aūt caninos amplos quidē ſm in
ferioꝛē basim. Acutos aūt in supioꝛi fine vt si nō abscindať aliꝗd ab il
lis p duricie hoc hi frāgere possint. His vo ꝯsequēter gonfios quos et
molares noīant asperos ⁊ amplos ⁊ duros ⁊ magnos vt incisa ab in
cisiuis vľ fracta a caninis terere possint certitudinaľr. ¶ Attēde scdo
ꝙ dētes anterioꝛes dicunť duales: qꝛ duo sunt numero inferi’ ꝯiuncti
⁊ supius totidē. Et quadrupli dicunť: qꝛ sunt quattuoꝛ quoꝝ situs in
uicem sť ad modū vni’ quadrāguli. Et canini dicunť qꝛ sť siľes dentib’
canum in acumine ⁊ potentia frangendi dura. Molares aūt a molen
do dicuntur: qꝛ sicut triticum moliť cum lapide molari: sic cibi molunť
cum molaribus dētibus. ¶ Attende tertio ꝙ dentes molares in extre
mitatibus suis nō sunt lenes neqꝫ plani: sed asperi: quatinus melius
cibaria molant. sic enim videm’ multoꝛes exasperare lapides molares
vt meli’ triticum cōminuant. Iuxta illd Galieni. caplo.8. noni de vtili
tate ꝑticularum. Neqꝫ enim certitudinaliter lenes facti essent idonei
ad ꝓpꝛium opus exercere. vt ab inequalibus eni asperis melius terun
tur omnia ꝓpter hoc enim ⁊ molas quibus molunt triticum quando
quidem in tēpoꝛe terentes lenes fiunt rursus incidunt ⁊ asperant.
¶ Attende quarto ꝙ dentes anterioꝛes cum hoc ꝙ incidunt ad litte
ras foꝛmandas iuuant. Cuius signum est ꝙ qui perdiderunt eos di
minute litteras foꝛmant. ¶ Attende quinto ꝙ dentes hominis debēt
esse naturaliter multum inuicē ꝓpinqui ne qd ab his inciditur fran
gitur aut molitur inter dentes incidens operationem eoꝛum effugiat
⁊ illic remanens putrefiat ⁊ coꝛꝛumpat dentes ⁊ os fetere faciat. Et in
de est ꝙ habentes raros dentes ⁊ nō bene iunctos nō solent esse longe
ui: sicut ait aristoteles.13. quarta particula ꝓbleumatum pꝛobleuma
b Et dentes. In hac scda parte que est de radicibus capi (te pmo.
tibus ⁊ additamentis dentium primo agit prin. de radicibus ⁊ capi
tibus in generali. Secundo de additamētis ibi [Et super marginem]
Tertio de numero capitū ibi [Unusquisqꝫ vero] Quarto de cā multi
tudinis capitum molariū ⁊ quare sunt plura in supioꝛibus molarib’
¶ In pma pte dicit ꝙ dētes hñt etiā (ꝗ in iferioꝛib’ ibi [Capita vo]
radices ⁊ capita acuta ꝗ figunť in foꝛamib’ duaꝝ mandibulaꝝ in ꝗb’
sunt. ¶ Attēde hic pmo ꝙ p radices dentiū quidā intelligūt ligamta
foꝛtia: ꝗbus alliganť ipis mādibulis i loco sue oꝛiginis vñ veniūt eis
nerui. Et p capita dentiū intelligūt cuspides ossosas exñtes de sba dē
tium ſm quas dētes mādibulis infiguntur. sed radices dentiū ꝓpꝛie di
cuntur dicte cuspides ossose ꝗ sunt ptes dentiū vt radices arboꝝ sunt
partes earum ⁊ nō differūt a capitibus nisi rōne. Nam dicuntur capi
ta ſm ꝙ ab his sensus venit dētibus p neruos in eis disseminatos: vľ
qꝛ dētibus pncipiū sue ꝓbent oꝛiginis: sed radices iō noīari solēt qꝛ p
eas dētes infiguntur ⁊ herent mādibulis sicut p radices infiguntur et he
rent arboꝛes terre. Et istud apparet ex hoc qm̄ pn.13. aīalium hāc ma
teriam dentiū pertractās noīat radices vbicunqꝫ hic nominanť capita

¶ Et supꝑ marginem cuiusqꝫ forami-nis additamentū magnū rotunduꝫ oritur qꝺ dentem circūdat ⁊ stringit vbi fortia existunt ligamenta. ¶ Unusquisqꝫ vo dentiū preter mo-lares vnū habet caput. Sed molari-um in inferiori mādibula fixoꝝ quisqꝫ ad minus duo hꝫ capita: ⁊ est etiaꝫ cū hꝫ capita plura: ⁊ ꝑcipue negide-ni qui tria habēt capita. Sed fixorū in mādibula supꝑiori quisqꝫ ad min⁹ tria hꝫ capita ⁊ fortasse plura ⁊ ꝓprie negideni qui quattuor hn̄t capita. ¶ Capita vo molarium multa facta sunt. qm̄ sunt magni: ⁊ qm̄ eorū opa-tio est maior. Et supꝑioribus quidem addita sunt eo ꝙ sunt suspēsi ⁊ ꝙ gra-uitas facit eos ad oppositionē par-tis suorū capitū declinare. Inferioꝝ vo ponderositas infixioni eoꝝ con-traria nō existit. Nullumᶜ ꝑterea os-sium vllo modo sentit ꝑter dentes. Galienus enim dixit ꝙ experimētuꝫ nobis demōstrat eos sensum habe-re de quo natura sollicita fuit ⁊ fecit ipm cum virtute que a cerebro ꝓue-nit. Idcirco vt ipi etiam inter calidū ⁊ frigidum discernant.

⁊ silr. G. raꝭ. auerroys. cū ergo dicit̄ in littera ꝙ dentes habent radices ⁊ capita hec ꝯiunctio ⁊ tenet̄ expositiue, ꝓ ꝛ id est vł copulat int̄ distincta nō re sꝫ rōne. ¶ Attēde 2° ꝙ radices dentiū supꝑioꝝ oblique incedūt vt forti⁹ hereāt: sꝫ inferioꝝ incedūt recte. Iux̄ illud ꝑn. 13°. aīalium. c. ꝑmo Et ꝓpter h̄ dentes supꝑiores exeūt a rectitudīe radicū vt vitēt casus: sꝫ inferiores: q2 sꝫ ma-gis fixi nō ita: sꝫ ꝯm rectū ꝓcedūt a suis radicib⁹. ¶ Attēde 3°. ꝙ foramina mādi-bulaꝝ ꝗ dentes cōp-hendūt adeo sūt ad-equata dentibus ꝙ null⁹ artifex sciret fa-cere cōcauitates ita adeqūte recipiētes ea que subintrāt ipas. Iux̄ illud. G. 11. aīa-liuꝫ. c. 8. Et hoc etiā s. radicib⁹ eoꝝ idone-as regiōes opari ma-gnis quidē magnis ꝑuas aūt ꝑuis mihi quidē mirabilis ali-cuius op⁹ videt̄ iusti-cie. Nullus eniꝫ homo artifex neqꝫ eoꝝ ꝗ ligna ꝑ gonfos. i. iuncturas coaptāt neqꝫ eoꝝ ꝗ lapides tractāt certitudinaļr faceret eq̄les eminē-tias gūphatoꝝ. i. iunctoꝝ suscipiētes ꝯcauitates. Sciuerat eni qm̄ ma-gis ample ꝯcauitates laxā onderēt ossiū cōplanationē: strictiores aūt nō ꝑmitterēt vsqꝫ ad finē ꝑuenire radices dentiū. ¶ In 2ª. ꝑticula dicͭ ꝙ vnū magnū additamētū rotundū orit̄ supra marginē foramīs cuius-qꝫ dētis ⁊ illō circūdat dentē ⁊ ꝯstringit ipm ne exeat a suo foramīe et ibi. s. circa marginē fortia ligamīta sunt ꝗbus dētes mādibulis alligāt̄ ¶ Attēde ꝑ° ꝙ additamīta de quibus hic agit ꝑn. nō sunt partes den-tium: sꝫ explātatiōes quedā orte ab extremitatib⁹ mādibulaꝝ circūue-stientes dētes in ꝑtib⁹ illis vbi exire incipiūt a mādibulis. Et hec addi-tamīta vocat. G. ca. stati allegato. ꝑesepia ꝓpter silitudinem quā gerūt cū ꝑsepib⁹ aīaliū dicēs. Sꝫ ⁊ ossiū gene. i. mādibule alt̄utri⁹ explātatio-nes facere subtiles ꝗs noīant ꝑsepia ꝗbus vtunt̄ q̄liter nō est admirā-de fortune. ꝯm vnūquēqꝫ eni dentiū hec circūadnata sūt ⁊ stringūt ⁊ de-tineut certitudinaļr eos vt nō cōmoueant̄ faciliter. ¶ Attēde 2° circa hoc qꝺ dicit in textu hoc prin. vbi fortia sꝫ ligamīta ꝙ dētes ligant̄ liga-mētis fortibus cū mādibulis in directo hoꝝ additamētoꝝ ⁊ nō solum ibi: sꝫ etiā in ꝑncipio radicū suaꝝ. Iuxta illō. G. dicto ca. Ac etiā hoc. s. ligari colligationib⁹ fortibus eos apō ꝑsepia ⁊ maxīe ꝯm radices vbi ⁊ nerui iplātant̄ quaļr nō admirabit ꝗs. Et ex his appꝫ ꝙ sollicita fue-rit nā firmare dētes fortit̄ in foraminib⁹ mādibulaꝝ. Primo eni fora-mina ꝯquit subintrātib⁹ ea ꝑtibus dentiū. Scđo alligauit radicibus dentiū ligamēta fortia cū neruis ad eas ꝑueniētib⁹. Tertio ꝯstrinxit dē-tes additamētis ꝑsepialib⁹. Quarto ligamētis fortib⁹ firmauit dētes cū iam dict̄ additamētis ⁊ nō sine cā: q2 dentiū officiū est toti cōe ⁊ eo-rum īpedimentū infert nocumētū vniuerso corpi. Nā dū cib⁹ male ma-sticat̄ male digerit̄ in stomacho: ⁊ ibi male digest⁹ male digerit̄ ī epate ⁊ venis: ⁊ illic male digest⁹ male digerit̄ ⁊ assimilat̄ oib⁹ mēbris. ¶ In 3ª ꝑticula dicit ꝑ° ꝙ quisqꝫ dentiū molarib⁹ except̄ hꝫ caput vnicū. i. vnaꝫ solā radicē. Scđo dicit ꝙ ꝗlibet dens molarꝭ inferiori mādibule infi-xus hꝫ ad min⁹ duo capita ⁊ qn̄qꝫ tria maxime vltim⁹ qui dr̄ dens sen-sus. Tertio dicit ꝙ ꝗsqꝫ molariū fixoꝝ in mādibula supꝑiori ad min⁹ hꝫ tria capita siue tres radices ⁊ hn̄t interdū pła. s. 4. ⁊ ꝓprie dētes sensus ¶ Hic insurgūt duo dubia. Primū est cur duales ꝗdrupli ⁊ canini su-periores nō hn̄t radices plures inferiorib⁹ sicut molares supꝑiores plu-ra hn̄t capita ꝗ̄ inferiores. Scđm est cur dētes sensus hn̄t plura capita ꝗ̄ alij molares cū sint minores alijs molarib⁹: saltēꝫ medijs. Iux̄ illud G. 11. de vtilitate ꝑticulaꝝ. c. 8. Hoc etiā. s. molarios medios quidē fie-ri maximos eos aūt ꝗ sunt ex vtraqꝫ ꝑte eoꝝ minores quaļr nō est mira-culum athomoꝝ. i. quaļr nō attribuūt asclepiades ⁊ herasistrat⁹ istud athomis ex ꝗbus motis ꝯm fortunā dicunt cūcta talia ꝓcedere ⁊ non ab artificiositate nature. Et hec qꝺ est irrisoria ⁊ ironica. Et istius ma-ioritatis mediorū molariū. G. reddit ibi duas cās. Prima est q2 spacio-sitas oris est maior in directo molariū mediorū ꝗ̄ extremorū. Scđa est q2 lingua magis ampla existēs circa radicē aliquid loci occupat ꝓpe vl-timos molares. ¶ Ad primū dic ꝙ q2 hō est mansuetū ⁊ politicuꝫ aīal arte ⁊ rōnibus viuēs solitū ex arte scindere cibos ⁊ dura frangere non curauit natura neqꝫ multos neqꝫ multū fortes nec vehemēter li-gatos creare dentes ipius incisiuos ⁊ fractiuos: leonibus autēꝫ lupis ⁊ canibus creauit hos fortes ⁊ numero multos ⁊ mādibu-lis fortiter infixos. qm̄ vtunt̄ eis velut armis ⁊ suos cū eis fran-gunt ⁊ incidūt cibos. Ad scđm dic ꝙ dentes sensus habuerūt plura capita: ꝓpterea ꝙ sūt vltimi ⁊ sunt sicut muri fir-miter tenētes et ꝓhibentes alios ne decli-nent a suis v-sus posterio-ra ¶ In quar-ta dicit primo ꝙ radices mo-lariū facte sūt mļte propter duas causas. Prima est: q2 sunt magni. Secunda est: q2 opatio eo-rum in hoīe ē fortior ⁊ frequentior ꝗ̄ aliorum dentiuꝫ. Nam sepius homines cum cultello scindunt illa que comedunt ⁊ cum malleo quassant vł cum pistello dura que sumūt: sed cū molaribus soliti sunt mo-lere cibos nisi ꝙ raro fit ex cibis colaticiū. Et sub molaribus idē cibus multociēs a lingua deducit̄ sub alijs vo dentibus vł semel tm̄ vł nō totiens. Scđo dicit ꝙ capita supꝑioribus addita sunt. i. aucta ꝯm numerū ita ꝙ plures habent radices eo ꝙ suspēsi sunt in superioribus mādibulis ⁊ sua grauitate inclinant̄. ad parteꝫ oppositaꝫ suis radicibus: sed ponderositas molariū inferioꝝ nō est cōtraria infixioni eorum: imo est cā quare fortius infiguntur cum incliuet eos v̇sus suas radices.

c Nullum ꝑterea. In hac ꝑte 3ª ꝗ est de sensu dentiū dicit ꝑmo ꝑn. ꝙ nullū ossiuꝫ hꝫ sensum aliquo modo ꝑter dentes. Scđo di-cit. G. dixisse ꝙ experimētuꝫ demōstrat nobis ꝙ dentes hn̄t sen-sum. Tertio dicit ꝙ nā supꝑ hoc fuit sollicita ⁊ fecit ipm sensum. i. cōicauit dētibus cū virtute ꝓueniēte eis a cerebro vt dentes cuꝫ virtutibus incidēdi frangēdi ⁊ molēdi cibos discernāt etiā īter calidū ⁊ frigidū. ¶ Querit̄ an inter ossa soli dentes habeāt sen-sum: ⁊ q2 supponit̄ dentes inter ossa fore numerādos posset ar-gui ꝙ nō: q2 crescūt in oī etate ⁊ ossa in sola adolescētia. Scđo q2 ossa gn̄ant̄ ꝑma mēbroꝝ gn̄atione ex spmate dētes vo nō. Tertō q2 dētes in īfantia totaļr radicit⁹ ꝑditi regn̄ant̄ fortiores: ossa vo nō: sꝫ hec ꝑus tacta fuerūt ⁊ etiā soluta. c. singłari sūme pn̄tis: iō nūc relinquant̄. Et arguit̄ ꝑ° ꝙ nō solū dētes sꝫ etiā alia ossa oīa habeāt sensū auctoritate magni auēzoar trac. 9. theisir. c. 17. dicē-tis. Et ego credo ꝙ dētes hn̄t sensuꝫ ⁊ nō dico sensū grossuꝫ. imo bonū sensū. Et estimo ꝙ cetera ossa habeāt aliꝗd sensus. Et pł̄es notabiliū in arte medicīe dixerūt nō eē sensuꝫ nisi ꝑ aductuꝫ sen-sus ī neruo diuiso ꝑ mēbruꝫ sensibile. ⁊ vidētes os nō hr̄e neruuꝫ diuisum in ipm negauerūt ipm habere sensum. Et dico ego quo-niam illud quod prouenit a cerebro per neruum est virtus sensi-sitiua. similiter quod ꝓuenit ab epate est virtus nutritiua. ⁊ si nō esset os sensibile eo ꝙ nō habet neruum diuisum in multos neruiculos ad modum capillorum sequeretur non esse nutribi-le neqꝫ vegetabile neqꝫ digerens sua nutrimenta. quoniam non sunt vene quibus vadit sanguis ad membra diuidentes se in os-sibus sicut capilli. neqꝫ enim est virtus naturalis fortior in suo processu ad membra ꝗ̄ virtus animalis. immo virtus animalis est magis fortis ꝗ̄ illa: hec auenzoar. Confirmatur hec positio auenzoar. Spiritus vitalis qui est grossus vaporosus pene-trat in ossa vitam eis tribuens absqꝫ hoc ꝙ arterie penetrent os-sa. ergo spūs animalis qui in cerebro est purificatus ⁊ subtilia-tus poterit in ossa penetrare sine neruis. Hanc cōfirmationem tangit auēzoar dicto ca. dicens. Et sicut v̇tus nutritiua recipit̄ ī osse ex conuicinitate venaꝝ in ꝗbus est sanguis que nō sunt pul-satiles: ⁊ recipitur etiam ab eo virtus vitalis ex conuicinitate venarum pulsatilium. Ex hoc codē sequitur recipere os virtuteꝫ sensitiuam ex cōuicinitate sua cum neruis. Confirmatur iterum

q2 niſi oſſa ſentirent homo ſm maiorem ſui partē nō eſſet aīal: ſ3 planta ſolum cū oſſa ſint maior pars hoīs ⁊ ꝑ habere ſenſum vl' ſenſitiuam virtutem habeat ꝙ ſit aīal. ¶ Deinde arguiṫ ꝙ dentes nō ſentiunt. Primo q2 carent neruis in ſubſtantia ſua: ⁊ ſenſus nō eſt niſi ꝑ neruos. Scđo q2 ſunt duriſſimi ⁊ ſenſus fit per molle inſtrumentum. Nā ſentire ē pati ⁊ molle ē paſſibilius duro. Tertio cū dentes ſuauiter limantur vl' aliquid ab eiſ cū ſerra tolliṫ nō dolent inde. Oppoᵐ huiꝰ aſſerūt ariſtoteles. G. raſ. pnceps ⁊ auerroys. ¶ Dic pmo ꝙ ſoli dētes inter oſſa ſentiunt. Iuxͣ illud .G.16. d' vtilitate particularum caplo ſcđo. Ineſt aūt ventri ⁊ epati ⁊ inteſtinis vniuerſis ⁊ viſceribus alterū genus neruorum. ſ. quod molle ſicut ⁊ oſſium ſolis dentibus qm̄ nudi ꝑmiſſi ſunt eis que ipis approximant: ⁊ quoniā oportebat eos ſimul ſentire ⁊ ſimul diſcernere cū lingua omnia guſtabilia: ꝯſimiliter aliȷ̄s vniuerſis particulis que ſunt ſm os. Et paulopoſt ſubdit. Ita eniȝ ⁊ dentibus implātati ſunt nerui molles. Et pauloante eodem capitulo dixit. Propterea igiṫ ſuperfluum erat oſſibus ⁊ cartilaginibꝰ participare aliquo ſenſu. ⁊ capitulo tertio libri eiuſdem dicit. Mollibus vō neruis naſus participauit ⁊ dentes ⁊ palatum totum: ⁊ hec indigebant multo ſenſu. Et nō eſt intelligēdum vt putant quidam ꝙ dentes ſoluȝ ſentiant ſm neruos poſitos in ſuis radicibus: imo etiam ſm ſuaȝ ſubſtātiam. Iuxta illud principis tertiȷ̄ ſeptima caplo quarto. Scias ꝙ dentes quandoqȝ dolent ꝓpter cām doloroſam exiſtenteȝ in ſubſtantia ipoꝝ. Dic ſecundo ꝙ dentibus magis cōmunicatus eſt ſenſus calidi ⁊ frigidi ꝙ̄ tangibilium aliorum: puta humidi ⁊ ſicci duri ⁊ mollis aſperi ⁊ lenis. Et hoc ideo q2 dentes ſunt vehementer duri paruȝ paſſibiles: niſi a forti agente: ſed caliditas ⁊ frigiditas ſunt agētiores ceteris. Dic tertio ꝙ dentibus magis cōmunicatus eſt ſenſus frigidi ꝙ̄ calidi. Iuxta illđ ariſto. trigeſimaquarta ꝑticula ꝓbleumatum probleumate tertio. Propter quid frigus magis ſentiunt dentes ꝙ̄ calidum. caro aūt econtrario. ⁊ in ꝓbleumate ꝑori querit ꝓpter q̄d dentes fortiores carnibus exiſtentes tñ frigus ſentiunt magis. Et rñdet ad hoc q2 ad poros apti ſunt in quibus paucum exiſtēs calidū cito a frigore vinciṫ ⁊ facit dolorem. Et ad aliud reſpondet q2 ſubtilium ſunt poroꝝ in quibꝰ ē ꝑuū calidū q̄re velociter patiunṫ a ꝯrio. caro aūt calida quare nihil patiṫ a frigido. ¶ Ad primū obiectum dic ꝙ fuit imaginatio auenzoar ꝙ oīa oſſa ſentiunt: ſed in hoc nō tenetur nec id oīno affirmat. Dicit enim caplo iam allegato. Non tamē diffinio hoc eſſe determinatū nec illud verificabo: ⁊ in fine capli dicit. Et iſtđ eſt de rebuſ in quibꝰ remāſit apud me dubiū. Et pauloante dicit ꝙ inquiſitio huius eſt valde difficilis qm̄ nō poſſumus ꝑuenire ad os quodcūqȝ niſi prius incidaṫ qđ eſt in medio. caro. ſ. ⁊ pellis ⁊ nerui qui oēs ſentiunt forti ſenſu. maximo igiṫ labore ꝑcipieṫ ſenſus oſſis ꝓpter eius debilitatem. Scimus nanqȝ qm̄ duoꝝ dolorum fortior eorū occultat alterum debilē totaliter vt ſentiri nō valeat. Et omnino dico ꝙ ſi oſſa habeāt ſenſum ē tamē eoꝝ ſenſus debilis valde: hec auenzoar. Verū in oſſibus vlcerum veterum q̄ iam dudum denudata fuerunt eſt videre ſatis ꝙ ſenſu carent: ſed forte diceret auenzoar ꝙ ſuum exilē ſenſum egritudine diuturna ꝑdiderunt. ¶ Ad ꝯfirmationem primā dic ꝙ cōceſſo ꝙ aīales ſpūs poſſent oſſa penetrare nō ꝓberent eis ſenſuȝ: q2 non ſunt capacia ſenſus nec natura ſtatuit ꝙ ſenſum haberent: q2 plus mali ꝙ̄ boni prouenire poſſet ex eorū ſenſu. ſ. dolor vehemens apud fortes motus. Ad ꝯfirmationē ſcđam dic ꝙ totus homo eſt aīal: q2 forma ipius eſt aīa. que ſiṫ eſt vegetatiua ſenſitiua ⁊ intellectiua: ſed nō ꝑ quālibet eius ꝑtem explicat actum ſentiendi ⁊ intelligendi: nec illud eſt neceſſariū aut expediens. ¶ Ad rōnes ꝙ dentes nō habēt ſenſum. Ad primā dic ꝙ fila aliqua neruoꝝ ſenſus cōicanṫ dentibus. ⁊ cū hoc dic ſi vis ꝙ ſpūs ſenſitiui penetrātes poros dentium pñt eis dare ſenſum dato ꝙ vſqȝ ad eos nullus neruus ꝑueniat ſicut tangit auenzoar. Ad ſcđaȝ dic ꝙ duricies nō tollit penitus ſed minuit ſenſum. Ad tertiā dic ꝙ ꝓbat dentes plus ſentire calidu3 ⁊ frigidū ꝙ̄ alia ſenſibilia.

¶ De iuuamento dorſi. Ca. VI.

Dorſuȝ[a] propter quattuor iuuamēta fuit creatum. Unum eſt vt ſit nuche ſemita q̄ in ꝑmanentia aīalis eſt neceſſaria ꝓpter illud qđ in ſuo loco de nuche iuuamēto clare narrabimꝰ. Nūc aūt ſummā aggregataȝ de eo referemus. Et hoc eſt ꝙ ſi nerui oēs a cerebro naſcerenṫ eſſet neceſſariū caput multo maiuſ eē ꝙ̄ ſit ⁊ creſcere ⁊ grauare ſuꝑ totū corpus. Neruo quoqȝ eſſet neceſſariū grāde ꝑtranſire ſpacium ⁊ longū donec ad extremoꝝ finē ꝑueniret ⁊ eſſet nocumentis expoſitum ⁊ ad incidendū: ⁊ eius quidem lōgitudo ipius debilitaret fortitudinē: ad attrahēdum mēbra grauia ad iporum pncipia. Ideoqȝ deuſ cuius nomē ſit benedictū miſericorditer egit faciēs ꝑteȝ cerebri q̄ eſt nucha ad inferiora corꝑis accedere ſicꝫ cānales a fonte: q̄tinꝰ ex ea neruorū diuiſiones a duobꝰ ſuis lateribꝰ ⁊ eiꝰ extremo ſm eius oppoſitionē ⁊ vicinitatē cū mēbriſ egrediāṫ. Poſtea factū eſt dorſum ſemita eiꝰ ⁊ cuſtodia.

¶ De iuuamēto dorſi. C. VI.

Dorſum ꝓpter quattuor. In hoc caplo ꝑmittit pmo pn. numerū iuuamētorum dorſi dicēs ꝙ dorſum fuit creatu3 ꝓpter quattuor iuuamenta. Scđo exequitur de iuuamentis: ⁊ pmo de pmo ibi [Unuȝ eſt] Scđo de ſcđo ibi [Et ſcđm] Tertio de tertio ibi [Et tertiuȝ] Quarto de q̄rto ibi [Et 4ᵐ]

a In pma ꝑte q̄ eſt de pmo iuuamēto dorſi dicit pn. pmo ꝙ primum iuuamentū eſt vt ſit ſemita ſeu via ꝑ quā tranſit nucha. Scđo dicit ꝙ nucha ē neceſſaria ad ꝑmanentiā aīalis ꝓꝑ illđ qđ clare narrabiṫ inferiꝰ de iuuamēto ipiꝰ. ſ. ſumma. 3ª. doctrine pñtis. in q̄ declarāṫ oēs nerui a nucha orti ⁊ ꝑtes ad q̄s incedūt. Tertio dicit ꝙ nūc ſūmatiȝ referet cās ob q̄s nucha fuit neceſſaria. Pria ē q2 ſi nucha nō eēt oporteret neruos oēs oriri a cerebro: q2 nō ē in toto corꝑe aliq̄ ydonea ꝑs ortui neruoꝝ ꝓter cerebrū ⁊ nuchā. Et ſi oēs a cerebro naſcerēṫ oporteret caput a pncipio creſcere ⁊ eſſe multo mlto maius ꝙ̄ ſit nunc ſicut ⁊ cerebrum: ⁊ ſic ſuo pōdere grauabit totū corpꝰ. Scđa cā eſt q2 ſi nerui oēs orirenṫ a cerebro oporteret eos ꝑtrāſire grāde ⁊ longū ſpaciū priuſꝙ̄ venirēt ad finē extremitatū corꝑis. ſ. manuū ⁊ pedū: ⁊ inde eēnt expoſiti nocumētis occurrētibꝰ in lōgitudine vie ⁊ ad incidendū. i. ad hoc vt de leui icideren tur. Tertia cā eſt q2 lōgitudo vie neruoꝝ. i. elōgatio coꝝ a ſuo pncipio ſi venierint oēs a cerebro debilitaret fortitudinē quā hr̄e debēt ad attrahendū mēbra ꝗuia. ſ. oſſa ⁊ muſculos vſus ſua pncipia: q2 ꝯtinue i ſuo inceſſu magiſ graciliānṫ ſicut palmites arboꝝ in receſſu a trūco. Quarto dic ꝙ ideo. i. ꝓꝑ has cās deꝰ cuiꝰ nomē ſit benedictū egit miſericorditer. i. clemēter ⁊ ꝓpicie ad ſalutē hoīs faciēs nuchaȝ q̄ ꝑs cerebri eſt deſcēdere ad iferiora ſicut cānalē a fonte vl' truncū arboris a radice vt ex ea diuiſiones neruorū. i. nerui diuiſi egrediānṫ a duobus nuche lateribus dextro ſ. ⁊ ſiniſtro ⁊ extremo eius id eſt parte nuche īfima verſus caudam ſm oppoſitionē eiꝰ id eſt latera oppoſita nuche dextrum. ſ. ⁊ ſiniſtrum: ⁊ ſm vicinitatem nuche cū membris. Quinto dicit ꝙ poſtea id eſt poſt factionem nuche: vl' ꝓpterea id eſt ꝓpter nucham ſeruandā dorſum factum eſt exiſtēs ſemita ⁊ cuſtodia nuche. ¶ Attende hic primo ꝙ idē iuuamētum dorſi qđ narrat hic prin. G. memorat. 12. de vtilitate particularū vocans nucham nō ꝑtem cerebri ſed veluti cerebrum ſcđm. ait aūt ibi. Quia enim velut ſcđm mēbrum oībus inferioribus a capite facta eſt dorſalis medulla ⁊ hanc oportebat ſimiliter cerebro duro ⁊ vix paſſibili cuſtodiri circūappoſitorio. Et hoc eſſe quale quoddam alicubi ſituatū: nōne fuit melius id quod eſt velut carina ſubmiſſa corpori animalis omnino vtiqȝ ſtrictam exiſtentem ſculpere ⁊ concaua operari eiuſ interiora vt via ſimul ⁊ cuſtodia infallax fiat dorſali id eſt nuche. ¶ Attende ſecundo ꝙ dicto capitulo cōmemorat etiam galienus cauſas creationis nuche dicens. Incipiam igitur narrationem a principaliſſima omniuȝ illarum que ſunt ſm dorſum particularum quam nomināt dorſalem medullam. Si enim oīno nō eſſet facta duorum alteruȝ ſequereṫ. Aut eni immobiles oēs que poſt caput particule animalis omnino eſſent: aut a cerebro oporteret omnino ad ſingulas earum ſeorſum diriuari neruum. Sed ſi quidem immobiles omni facte eēnt: tunc ſicut añ paꝝ dictuȝ eſt nō eſſet adhuc aīal ſ3 velut lapides vl' lutea creatura. A cerebro vō deferre ad ſingulā ꝑticulaꝝ neruū nimiū ferme negligenṫ eēt creatoris de īfallacia coꝝ: nedū eni neruum quē oȝ ſubtilē eē rumpi ⁊ q̄ſſari potentē ꝑ multā diſtantiā diriuare nō erat tutum: ſed etiam neqȝ aliud aliquod fortium organorum. Quo

circa melius fuit dorsalem velut fluuium aliquẽ ex fonte.s.cerebro fluentem sm vnãquanq; regionẽ ꝑ quã transit mittere neruũ velut riuuz aliquẽ sensus ⁊ motus. qd vtiq; apparet fiens.semꝑ enim vnicuiq; vicinantium ꝑticularum ex adiacente ꝑte dorsalis neruus explãtatus imittitur.

b In scda ꝑte dicit ꝙ scdm iuuamẽtũ dorsi est esse custodia ⁊ clipeus mẽbrorum nobilium sicut cordis ⁊ epatis que sunt posita corã ipo ⁊ ideo facte sunt in dorso spine ⁊ simenia ⁊ sunt additamenta ossium retro spõdiles locata: de quibus dicetur caplo sequenti.

c In tertia parte dicit ꝙ tertium dorsi iuuamentuz est vt sit pncipium aliorũ ossium sicut lignuz dictum carina qd ꝑmo ponit̃ i exordio nauis est pncipium lignorum nauis ⁊ alia ligna scdo id est cõsequẽter ei infigunt̃ ⁊ annectuntur.

Et scdm qdẽ[b] est qm̃ dorsum est custodia ⁊ clipeus membrorum nobiliuz q̃ sunt posita corã ipo. Ideoq; in creatione facte fuerunt ei spine ⁊ simenia. Et tertiũ[c] q2 dorsuz creatũ fuit vt sit aliorũ ossium pncipiuz: sicut lignum qd in exordio nauis ꝑmo ponitur cui alia ligna infigunt̃ scdo et annectunt̃ Ideo dorsum durum creatuz fuit. Et quartũ est[d] vt possit hõ stare ⁊ ad multas se mouere partes. Ideoq; dorsum de spõdilib' ordinatis factũ ẽ nõ de osse vno neq; de spõdilib' magnis. Juncture q; inter spõdiles facte sunt nõ laxe: qm̃ stãdi potentiaz debilitarẽt: neq; valde stricte quoniam prohiberent inclinare.

Et ideo dorsum fuit creatum durũ.s.vt sit stabile fundamentũ. Hic posset queri vtrum ossa habeant coordinationẽ adinuicez adinstar arboris sicut nerui vene ⁊ arterie habẽt radices ⁊ truncos ⁊ ramos ⁊ ramorũ ramulos. Dic ꝙ dupl'r intelligi põt ossa habere coordinationẽ adinuicem. Vno modo sm situm ⁊ fixionẽ ⁊ colligantiã. Alio modo sm nascentiam vl' originẽ. Primo modo habẽt: q2 sm situz quedã portant̃ ab aliis ⁊ aliis sunt affixa ⁊ colligata. Scdo modo nõ habent coordinationez adinuicẽ: q2 nõ subseruiũt delatorie mẽbro alicui pncipali vl' capitali virtuti que gradatim ꝑ ea transfluat ⁊ aliis cõicet̃: sicut nerui vene ⁊ arterie.

d In quarta ꝑte dicit ꝙ quartum iuuamẽtum dorsi est vt ꝑ ipm homo possit stare ⁊ mouere se ad multas ꝑtes. Et ideo.s.vt se mouere possit ad diuersas ꝑtes factũ est dorsuz nõ de vno osse: q2 tunc eẽt imobile: nec de magnis ossibus: q2 tunc nõ posset ad multas ꝑtes moueri sed ex spõdilibus ꝑuis ⁊ multis. Et ꝓpter eandẽ causam iuncture inter ossa dorsi nõ sunt facte laxe: q2 debilitarent potentiam standi seu tenendi se erectũ: neq; valde stricte: q2 redderẽt hoiem rigidum ⁊ ineptum ad se flectendũ hincinde vl' inclinanduz. ¶ Attende ꝑmo ꝙ iuuamenta dorsi alio ordine cõmemorat. G.12. de vtilitate ꝑticularũ ca. 9. dicens. Et tibi quattuor iam vtilitates dorsi sunt he. Prima quidem velut sedis alicuius ⁊ fundamẽti necessariorũ ad vitã organorũ. Scda vo velut vie alicuius dorsalis. Tertia custodie tute. Et quarta organi mot' qui sm scapulas. Quinta vo ex suꝑabundanti his aduenit: s. iacentium ante eũ viscerum custodia: sed hoc quidẽ ex necessitate sequi debebat. Jntentiones vo ad quas natura aspiciens cõstructionem eius totam fecit quattuor ꝑdicte existunt. ¶ Attende scdo ꝙ sm quodlibet dictorum iuuamentorũ aliqua dorso inest ꝓprietas. Juxta illud. G. loco statim allegato. Jtaq; ⁊ sm vnãquamq; ꝓprium qd ei datum est. Quia eni velut carina est ⁊ sedes totius aialis durum fuit factum: sed qm̃ via dorsalis: ꝓpterea ab intra cõcauuz: q2 vero velut murus: ꝓpterea munitũ est premissoriis in circuitu multis que parũ postea dicam. Quia vo motus organũ ad hoc eni ꝓpero prius accedere sermone ꝓpterea ex pluribus ossibus sm articulos coinitentibus factuz est: hec Ga. ¶ Attẽde tertio ꝙ quattuor sunt maxime ꝑtes dorsi.s. collum pars posterior respõdens thoraci lumbi ⁊ sacrũ seu latuz os. Jux illud Ga. 12. de vtilitate ꝑticularum caplo. 13. Nec etiam propter quid quattuor esse maximas ꝑtes dorsi totius dicebamus imanifestuz est. Jn medio enim existente thorace cõtinentibus vo cum ex altrautra ꝑte. de sursum quidez collo ab inferius lumbo cõiter vo oibus ꝑdictis sub firmato amplo osse quattuor maxime ꝑtes totius dorsi ex necessitate efficiunt̃.

¶ De anatomia spondilium. Caplm. VII.

f Spondilis est os. Jn hoc capitulo describitur primo spondilis hic. Scdo agitur de additamẽtis spondiliuz ibi [Et est cũ spondilis] Tertio de foraminibus spondilium per que nerui exeunt ⁊ vene intrant ibi [Spondiles quoq;] Quarto de ligamentis spondilium ⁊ modis eorum ibi [His autem]

a Jn prima parte dicit ꝙ spondilis est os habens in medio sui foramen ꝑ quod nucha transit. ¶ Attende ꝑmo ꝙ spondilis eadẽ sunt iuuamenta que de dorso narrata sunt: q2 dorsum ex spõdilibus cõstruit̃. ¶ Attende scdo ꝙ spondiliũ quedã sunt vere ⁊ ꝓprie dicte spondiles.s. spondiles colli dorsi renuz. Alie nõ vere.s. he que sub his sunt. ¶ Attẽde tertio ꝙ in libris medicine hoc nomen spondilis qñq; inuenitur masculinũ: vt in libro de vtilitate particularuz: quãdoq; femininuz: vt in hoc cañ. ⁊ sepe inuenitur h spõdile in neutro sed de hoc nõ est vis.

¶ De anatomia spondiliũ. C. VII.

f Spondilis[a] ẽ os in cuius medio est foramen ꝑ qd nucha trãsit. Et ẽ[b] cũ spõdil' q̃ttuor hz additamẽta a dextera ⁊ a sinistra ⁊ a duob' laterib' foramis. Et ea qdẽ q̃ sursũ tẽdũt sursũ aspiciẽtia dicunt̃. Et q̃ sunt inferi' tẽdẽtia iferi' aspiciẽtia ⁊ inuersa. Et est etiã cũ addimenta sunt sex. quattuor ab vna ꝑ

b Et est cuz spondilis. Jn hac secunda ꝑte que ẽ de additament̃ spõdilium. Primo agit princeps de additamentis quibus spondiles inuicem continuantur. Secundo de additamẽtis defensiuis ibi [Sunt preterea] Prime ꝑtis sunt due particule. Prima est de additamentis ꝯtinuatiuis spondilium. Scda de iuuamentis eorum ibi [Jn his vero]

¶ Jn ꝑma particula dicit prin. ꝙ est cum spondilis aliqua habet quattuor additamẽta coniunctionalia ⁊ nõ plura.s. a dextera ⁊ a sinistra: ⁊ a duobus lateribus foraminis spondilis per qd transit nucha.s. sursum ⁊ deorsum. Et de illis additamentis illa que tendunt superius dicunt̃ aspicientia sursum. Et illa que tendunt inferius dicunt̃ aspicientia deorsum seu inuersa. Et est cuz spondilis aliqua sex habeat additamẽta cõiunctiõalia ⁊ nõ plura.s. quattuor ex vna parte ⁊ duo ex alia. Et est cuz spondilis habet octo additamenta cõiunctionalia.s. quattuor ex vna parte ⁊ quattuor ex alia: innuit ergo pnceps hic istam diuisionẽ. Spondilium quedã habet quattuor additamenta coniunctionalia alia sex alia octo. ¶ Attende hic ꝑmo ꝙ additamẽta spondilium nõ sunt ossa per se distincta a spondilibus sed sunt partes spondilibus vera cõtinuitate continuate cõstituentes cum spondili vnicum os. ⁊ dicunt̃ a galieno. 12. ⁊. 13. de vtilitate particularũ epiphises ⁊ explantatiões. ¶ Attende scdo ꝙ hec additamẽta sunt trium modorum: nam quedã sunt cõiunctionalia: videlicet illa que sunt in extremitatibus suꝑiori ⁊ inferiori spõdiliũ sm quas copulantur inuicez: alia sunt defensiua sicut spine que retro sunt ⁊ ale a lateribus. alia sunt partim cõiunctionalia partim defensiua: sicut ale spondilium existentiũ in directo costaruz que defendunt spondiles ⁊ nucham ⁊ neruos ac venas illic locatas. Et cũ hoc suscipiunt in suis vacuitatibus capita costarum per moduz iuncture. ¶ Attende tertio ꝙ spondiles indiguerunt additamẽtis cõiunctionalibus ꝓpterea ꝙ perforant̃ amplo foramine per quod transit nucha ⁊ aliis foraminibus per que exeunt nerui et subintrant vene ⁊ arterie. ex quibus perforationibus plurimuz debilitantur: nisi ergo fortificarentur circa loca suarũ cõiunctionum per additamẽta iuncture iparum essent multũ debiles: et de facili dislocarent̃ vnde velociter mors subsequi posset. ¶ Attende quarto ꝙ in hoc cõueniunt omnes spondiles ꝙ habẽt ad minus quattuor additamẽta coniunctionalia.s. duo superius q̃bus cõiunguntur ossi ꝓximo superiori: ⁊ duo inferius quibus coniungũtur ossi ꝓximo inferiori excepto vltimo osse caude qd nõ cõiungitur inferius alteri ossi. Juxta illud. G. 13. de vtilitate ꝑticularum caplo scdo. Quia eni vnusquisq; spondilium desuꝑ ⁊ ab inferius conuersat̃ cũ eis que sunt ex alterutra parte rationabiliter ascensiue quidẽ explantatiões due descensiue aũt due alie facte sunt. Sed he quidem omniũ spondilium sunt cõmunes. ¶ Attende quinto ꝙ sm doctrinam pn. oẽs spondiles colli dẽpta ꝑma hñt octo additamẽta ꝯiunctionalia ⁊ oẽs spõdiles renũ sil'r.s. quattuor sursuz tẽdentia ⁊ q̃ttuor deorsum. Et oẽs spõdiles pectoris dẽpta. 12. hñt tm̃. 4. videlz duo sursuz tendentia ⁊ duo deorsuz. 12. vo spõdiliũ pectoris hz tm̃ sex.s. duo sursum tendentia ⁊. 4. deorsum. ⁊ horum cause tangentur infra.

te ꝛ duo ab alia. Et est cum sunt octo. In his vero additamētis existit iuuamentū vt ꝑ ea cōtinuitas q̄ est inter spōdiles ꝯtinuitate iuncturali ordinet̄ cū cōcauitatib' in q̇busdā eaꝝ ꝛ capitibus buccellis silib⁹ in quibusdaꝫ: q̄tin' capita buccis silia que sunt in quibusdā eaꝝ ad aliarū penetrent additamēta: q̄ quedaꝫ aliaꝝ additamēta ingrediunt̄. ¶ Sunt p̄terea ex spōdilibus que alia hn̄t additamenta: ꝛ nō ꝓpter hoc iuuamētū: ſꝫ ꝓpter defensionē ꝛ clipeū ꝛ repulsionem ei' qd̄ ꝑcutit ꝛ vt suꝑ ea texātur horū additamētoꝝ ligamēta. Et sūt ossa ampla ꝛ dura ſm spondiliū longitudinem posita. Que aūt ex eis retro posita sunt spine vocant̄ ꝛ simenia. Et q̄ ex eis a dextris ꝛ a sinistris sunt posita vocant̄ ale. Ip̄a v̇o sunt ad defendendū illud qd̄ in lōgitudine corꝑis ex neruis ꝛ venis ꝛ musculis ꝓfundius q̄ ip̄a ingredit̄. Et q̇dā ex alis q̄ ad ꝑtem costaꝝ tendūt aliđ ꝓp̄ū hn̄t iuuamentū. Quod quidez est vt in eis creent̄ vacuitates q̇bus capita costarū gibbosa mirabiliter ligent̄. In vnaquaqꝫ autez ala ex eis sunt due vacuitates: ꝛ in vnaquaqꝫ costa sunt duo additamēta gibbosa. Sunt preterea ex alis que duo hn̄t capita ꝛ ale duplici similant̄. Et hoc quidē in spōdilib' existit colli cuius iuuamentum nunc nominabimus.

In scd̄a ꝑticula dicit ꝙ iuuamentū istoꝝ additamentoꝝ iuncturaliū est vt ꝯtinuitas. i. colligātia q̄ est inter spōdiles ordinet̄ ꝯtinuitate iūcturali cū ꝯcauitatib' exn̄tib' in quibusdā spōdiliū ꝛ cū buccellis q̄ sunt silēs capitib' existētibus in q̇busdā: q̄tinus i. taliter ꝙ capita silia buccellis q̄ sunt in aliq̇b' eaꝝ penetrēt ad additamēta aliaꝝ q̄ q̇dā additamēta aliarum ingrediūtur. i. in quib' recipiūt̄ capita buccellis similia ¶ Attēde hic p° ꝙ qꝛ spōdiles q̄nqꝫ oportuit oēs adinuicez: ita fortiter strīgi q̄si eēnt vnuz os sicut in ꝑfecta corꝑis erectione: q̄nqꝫ incuruari diuersimode nē multū nūc parum nunc suꝑ nūc sub necessariuꝫ fuit spōdiles ꝛ iūcturas īter eas multiplicari. Iuxta illud. G. 12. de vtilitate ꝑticularū ca. vltimo. Quia enī oportebat spōdiles silr̄ q̇dez velut vnū corpus efficere dorsum firmū ꝛ forte. silr̄ autē ꝛ mobile admirari dignū est de ingeniatōe nature ad ambas vtilitates ꝛ nimirū ꝯtrarias existentes idoneū operātis dorsum. ¶ Attēde scd̄o ꝙ qꝛ spōdiles indigēt firmis iuncturis vix dislocabilibus ꝛ nō poterāt habere firmas iūcturas ꝛ moueri prompte ꝛ equalr̄ añ ꝛ retro nā potius eis statuit motū ad anteriora q̄ ad posteriora tanq̄ magis vtilē ꝛ plus ꝓpiciū humanis actibus. ꝛ iō articulationes seu iūcture spondiliū a retro facte sunt. Iuxta illđ. g. dicto. c. Quia v̇o dorsum neqꝫ silr̄ ſm vtrasqꝫ ꝑtes flecti erat melius. defirmatū enī sic ꝛ laxū totaliter esse. eligere aūt dicebat naturam qd̄ melius lꝫ hinc tibi cōsiderare: qm̄ ad actus q̇ ſm vitaꝫ oēs meli' erat id flecti ante ꝛ etiā eis q̄ suꝑiacent ab añ vasis magne arterie ꝛ cōcaue vene longe erat hoc intristabilr̄'. Rumperētur enī si plurimū extēderent̄ ꝛ verterent̄ circa totā versionē dorsi ad id qd̄ retro: rōnabilr̄ igit̄ qꝛ ſm hoc oportebat id certitudinaliter ꝯstringi spōdilibus vniuerse articulatiōes a retro facte sunt. ¶ Attēde tertio ꝙ iūcture seu articulatōes spondiliū non sunt facte retro penitus in directo spinaꝝ: qꝛ loc' ille iaꝫ a spinis occupat' est ꝛ ꝑ eas īpedirent̄ motus ꝛ articulatiōes spondiliuꝫ Iuxta illud. G. c. p̄mo. 13. de vtilitate ꝑticulaꝝ. Cuꝫ diuidat̄ ea q̄ est ex ꝑte post regio spodiliū in tres ꝑtes. Vnā quidē q̄ certitudinaliter ē post vbi est spina: ꝛ duas q̄ sunt ex alterutra ꝑte ei' q̄s distinguūt radices trāsuersaꝝ explantationū q̄ ꝙ q̇dē in ea certitudinalr̄ est media nō solū nō erat melius ſꝫ etiā nec possibile articulationes coꝝ oꝑari anticipāte iam spina ip̄am cōprehendere manifestū est oībus. ¶ Attende 4° ꝙ oēs articulatōes spōdilium exceptis duab' p̄mis posteri' hinc facte sunt ex vtraqꝫ ꝑte vna in loco medio inter spinas ꝛ alas ꝛ nō fuit vnica articulatio ex vno latere vt seruet̄ eq̄litas laterū ꝛ ne dorsū totū declinet ad vnā ꝑtem ꝛ altera ꝑtium motu p̄uet̄. Iux̄ illud. G. dicto ca. Reliquis v̇o existētib' duab' regionib' si q̇dē ſm alterā eaꝝ spōdiles adinuicē articularent̄ ſm alterā v̇o īfallacit̄ colligarēt̄. Pri^m^ q̇dē obliuiscēt̄ iusticie nā silib' regiōib' dissilia tribuēs. Scd̄o v̇o ip̄ꝫ dorsum totū ad alteraꝫ ꝑtem repens oꝑaret̄. Et tertio vltra hec inexistentiā ei motuum ꝓhiberet vtiqꝫ necessario ꝛ corrūperet mediā ꝑtem. ¶ Attende. 5°. ꝙ lꝫ spondiles sint posteri' soluꝫ articulate sunt: tn̄ anterius fortissime colligate ligamētis ꝓhibētibus dorsum retro fortiter flecti ꝛ corroborantib' articulatōes posteriores. Iuxta illud. G. 12. de vtilitate ꝑticularū capl̄o vltimo. Quia enī vniuersi spondiles p̄ter duos p̄mos ex anteriorib' q̇dem ꝑtibus sunt adinuicē colligati. articulati v̇o retro firmitatem quidē in posteriorib' figuratōibus ꝓpter anteriorē colligationem acquisierūt: moueri v̇o nō fuerūt ꝓhibiti: qm̄ nō sunt coadunati. Ex posterioribus v̇o articulis ꝑuis sunt disiuncti. Propterea igit̄ ante quidē flecti possibile est nobis plurimū: retro v̇o nequaq̄. rumpes enī si coegeris anterius ligamentuꝫ qd̄ ita quidez colligit eos adinuicē vt nihil deficiāt a counitiōe. ¶ Attende sexto ꝙ oēs articulationes spondiliū excepta articulatiōe decimi ꝑ sōdilis pectoris adinuicem fiūt ꝑ duas buccellas existētes in extremitate vnius subintrantes duas concauitates extremitatis alterius: sicut caput adiutorij intrat ꝯcauitatē ossis spatule ꝛ caput ossis coxe concauitatē ossis anche. Et sicut sunt additamēta cōiunctionalia in extremitatibus spondiliuꝫ ī quibus sunt capita seu buccelle ita sunt in extremitatib' spōdiuꝫ in quibus sunt fouce: q̄tinus margines foueaꝝ ꝑ dicta additamēta spissiores fiant ꝛ robustiores. ¶ Attēde 7°. ꝙ oēs spondiles que sunt suꝑius a decima spōdili pectoris habent suas ꝯcauitates iuncturales suꝑius in additamētis sursum tendētibus et suas gibbositates seu buccellas iuncturales hn̄t inferi' in additamētis deorsum tēdentib'. Et oēs spōdiles q̄ sunt inferi' a decima spōdilium pectoris hn̄t suas gibbositates suꝑius ꝛ cōcauitates inferius. decima v̇o spōdilis dorsi habet vacuitates tam in additamētis sursum tēdentib' q̄ in tendētib' deorsum q̄s subintrant gibbositates spōdiliuꝫ ¶ Sunt p̄terea ꝛc. In scd̄a ꝑte que est de additamētis spondiliū defensorijs dicit p̄mo p̄n. ꝙ sunt p̄terea. i. vltra dicta additamēta ꝯiunctionalia sunt alique ex spondilib' que hn̄t alia additamenta ꝛ nō ꝓpter hoc iuuamentū ꝯiunctionis. s. spondiliū inuicē: ſꝫ p̄mo ꝛ p̄ncipalr̄ ꝓpter defensionē clipeū ꝛ repulsionez eius qd̄ ꝑcutit. i. vt sint sicut defensoriū ꝛ clipe' ꝛ repulsoriū ꝯ illa q̄ ꝑcutiūt deforis. Secundo vt ligamēta hoꝝ additamētoꝝ. s. ꝯiunctionalium texant̄ suꝑ ea (ei cōtiguarū. Indigēt etenī ligamēta q̄ silr̄ colligāt additamēta cōiunctionalia forti aliquo appodiamēto cui innitant̄: ꝛ circa qd̄ intexant̄ seu circūligētur Scd̄o dicit ꝙ ista additamēta defensoria sunt ossa ampla ꝛ dura ꝓtēsa ſm longitudinē spondiliū. Ampla q̇dē vt melius tegāt subiacentes ꝛ adiacētes eis ꝑtes dura vt nocētia fortius repellāt. Scd̄m longitudinem spondiliū ꝓtensa. quatin' veluti sepem aliquā ꝯstituant. Tertio dicit ꝙ de istis additamētis defensorijs illa q̄ sunt posita retro spōdiles vocāt̄ spine ꝛ simenia. Spine q̇dē qꝛ spinis silant̄. simenia v̇o qꝛ sunt sima. i. incuruata oīa sicut nasus sim' est incuruat' excepta spina decimi spōdilis pectoris q̄ recta est ꝓpter cām postea dicendā. Idē ergo in re ꝑ spinas ꝛ simenia intellige. Et illa defensoria q̄ posita sunt a dextris ꝛ a sinistris ꝑtibus spondilium vocant̄ ale: qꝛ sunt silēs alis. Quarto dicit ꝙ hec additamēta defensoria. s. taꝫ spine q̄ ale sūt facta ad defendēdū illud qd̄ ingredit̄ ꝓfundi' q̄ ip̄a in lōgitudine corꝑis ex neruis ꝛ venis ꝛ musculis. Quinto dicit ꝙ alique ex alis. s. ille q̄ sunt in directo costarū hn̄t aliud ꝓpriū iuuamentū. s. vt in eis generent̄ cōcauitates quas ingrediant̄ ꝛ cū quibus alligētur capita gibbosa costarum. Et in vnaquaqꝫ istarū alarum sunt due ꝯcauitates ꝛ in qualibet costa duo additamēta gibbosa subintrātia dictas ꝯcauitates quib' fit coarticulatio costarū cum spōdilibus. Sexto dicit ꝙ ale aliquaꝝ spōdilium habēt duo capita ꝛ sunt silēs ale duplici: ꝛ tales sunt ale spōdilium colli. Et vtilitas duplicitatis eaꝝ dicet̄ infra. Et est vt suppleat̄ ꝑ eas diminutio simenioꝝ in eis. ¶ Querit̄ hic cū cerebrū sit dignius et ꝑfectius nucha: qꝛ est sedes nobilioꝝ virtutuꝫ quare ossa ordinata ad custodiā nuche tot hn̄t additamēta defensoria ꝛ ordinata ad custodiā cerebri nō habēt talia. Dic ꝙ ossa nuche nō solū sunt gratia defensionis nuche: sed etiā ꝑtium ante nucham collocataꝝ vt sunt in collo ysophagus arteria vocalis arteria magna ascendēs ꝛ vena ascēdens ꝛ in directo spōdiliuꝫ pectoris cor ꝛ pulmo ꝛ diafragma. Et in directo spōdilium renū epar stomachus splen renes ꝛ vene ꝛ arterie magne descēdentes. Itē plures sunt nerui ꝛ musculi collocati in dorso magna egen

tes custodia q̄ extra craneū eo ꝙ ossa cranei nō mouēt ⁊ ossa dorsi multis mouēt motibus. Itē caput eēt deformiꝰ ⁊ citius lederet ab extrinsecus occurētibus si hr̄et explātatiōes acutas ⁊ nō esset rotūdum. Itē spondiles q̄ sunt mobiles indigēt fortioribus ligamētis q̄ ossa cranei manētia quieta ⁊ necessariū ē dictis ligamētis vt habeāt aliq̄s explantatiōes extrinsecus duras et fortes sup quas texant ⁊ quibꝰ initāt. ¶ Pro declaratiōe istoꝝ additamētoꝝ defensiuorum attende primo ꝙ spina interdū dicitur explātatō ossosa spōdilis vnius in posteriori ciꝰ pte. Et quandoq̄ dicitur tota coordinatio: seu congregatio omnium talium explantationuꝫ. Iuxta illud Galieni .12. de vtilitate ꝑticulaꝝ. c.14. Et vocatā spinā ꝓduxit ex medio posterioꝝ ꝑtium velut sepē aliquā totius dorsi hanc ꝑponens prius eā quassandā ⁊ cōterendā ⁊ oīno depassuram q̄ ad aliquā spondiliū ꝑmaneat nocumentuꝫ. ¶ Attende 2° ꝙ cuilibꝫ spine spondiliū circūiacet multa cartilago: vt p̄mo repellat ictꝰ nō sic apta frangi sicut ossa spinea ⁊ vt ꝓhibeat spinam perforare molles ꝑtes ei suppositas. Iuxta illud. G. dicto caplo. Vsq̄ ad posteriores igit̄ ꝑtes os est spina. ſm hoc aūt est ei cartilago circūadiacēs plurima Demonstratū enī fuit ⁊ hoc ante. qm̄ ad coopertimēta ⁊ p̄missoria subiacentiū organoꝝ nā cartilaginis ē idoneissima neq̄ frāgi neq̄ scindi cōsimiliter crāris ⁊ duris neq̄ incidi ⁊ quassari cōsilr mollibꝰ ⁊ carnosis potēs. Et intellige ꝑ cranrū ꝯrium viscosi. s. nō flexibile: ſꝫ velociter frangibile velut vitrū. ¶ Attende 3°. ꝙ nā implātauit dictis cartilaginibus tegētibus alas spōdilium neruosa ligamēta lata fortia ⁊ grossa protegentia totā dorsi spinā ⁊ facientia quasi vnū corpus ex oībus spinis. Iuxta illud. G. dicto caplo. Huic aūt rursus cartilagini colligationes neruosas amplas ⁊ fortes ⁊ grossas īplātauit custodiētes totā spinam vt vnū corpus fiat qd̄ ex oībus explātationibꝰ ꝯsistit. ⁊ nimirum distant abinuicē nō modicū: ſꝫ neruosa colligatio eā est ꝓpter quaꝫ velut vnū aliqd̄ facte sunt oēs explantatiōes spondiliū: sil' aūt ad multa mouent. ¶ Attēde. 4°. ꝙ ligamēta cartilaginibꝰ alarum spōndiliū alligata sunt talis moderātie ī duricie ⁊ mollicie ꝙ extendi pn̄t dum dorsum flectit: sed neq̄ rumpunt neq̄ patiunt dū fortiter flectit. Iuxta illud. G. dicto caplo. Dura enī est intātum colligatio vt extendat faciliter cū flectit dorsum. Mollis aūt intantū vt neq̄ scindat neq̄ oīno patiatur cū extendit. ⁊ nimiꝝ si paruꝫ duriorē excogitaueris eā fore factā ꝯtraoꝑabitur motibus ꝯtinendo spōdiles in p̄stina sede in nō potēdo eos sequi cū distēdunt. Si aūt mollior plꝰ eēt lꝫ nō noceret actui tn̄ ī fallaciam coꝝ cōsuetam nō vtiq̄ custodiret. ¶ Attendo. 5° ꝙ in vnaquaq̄ spondili nō est nisi vna spina: ⁊ in p̄ma colli nulla est ꝓpter cām q̄ dicet: ⁊ oēs spondiles q̄ sunt a p̄ma colli vsq̄ ad. 10. thoracis exclusiue st inferius, inuerse ⁊ ꝓtense ſm lōgitudinē spondiliū: ⁊ oēs spondiles q̄ sunt sub decima thoracis hn̄t spinas inuersas suꝑius ⁊ ꝓtensas etiaꝫ ſm longitudinē spondiliū. Decima vͦo thoracis hꝫ spinam erectā vsus quā inflectunt oīum aliaꝝ spondiliū spine ſm figurā silem fornici seu arcui. Et hec figura ē aptissima ad repellendū extrinsecꝰ occurētia. Iuxta illud. G. dicto caplo. Spina vͦo cū alijs q̄ diximus ad infallaciam ei data eē adhuc ⁊ figurā vniuscuiusq̄ explantationū sufficiēter cōcordantē acquisiuit. Inferiꝰ quidē eis q̄ sursum sunt. supra vͦo eis q̄ inferius sunt repētibus vt simillima eis fiat spēs edificatōibꝰ his quas fornices noiant. Dictū enī est iam multotiēs oīum figurarum hanc esse vix passibilissimā. ¶ Attende 6°. ꝙ spine spondilium nō sunt oēs equalis magnitudinis: ſꝫ diuersificant penes spondiliū magnitudines a q̄bꝰ explātant ⁊ dignitates mēbrorum anteriꝰ locatoꝝ. in directo iꝑaruꝫ q̄ ꝑ eas defendunt. A maioribꝰ ergo spōdilibꝰ maiores spine nascunt ceteris ꝑibus ⁊ a spondilibus locatis in directo cordis. Iux̄ illud. G. dicto ca. Bene igit̄ parū aū dicebamꝰ ad mollē spondiliū aspicientē nāꝫ ⁊ differentiā subiacentiū ſꝫ dorsū organoꝝ ineq̄les oꝑari explātatōes eoꝝ q̄ ſꝫ spinā. ¶ Attēde 7°. ꝙ ſm p̄n. in oī vera spōdili st due ale: vna a dextris alia a sinistris p̄terq̄ in p̄ª colli. ⁊. 12. spondiliū pectoris q̄ carēt alis ꝓpter cām dicendam. Et q̄uis a lateribus sit alaruꝫ explantatio fines tn̄ harum sunt ꝯuersi vͦsus mediū dorsi. s. versus decimā spondilem pectoris. q̄ vere media est inter spondiles nō ſm numeꝝ: sed ſm lōgitudinē totius coordinatiōis spondiliū. Iuxta illud. G. dicto caplo. Predictaꝝ vͦo apophisiuꝫ. i. explātationū cōuersi sunt fines sicut ⁊ totius spine versus media dorsi seu vt puto ad hanc regionē oībus spondilibus habentibus reptionē ꝓpter cām quam antea diximus. ¶ Attende 8°. ꝙ duo sunt iuuamēta oībus alis spondiliū communia. Quoꝝ primū est esse p̄missoriuꝫ defensiuū spondilibus nuche ⁊ mēbris coram eis positis. Scd̄m est esse velut sedē musculis dorsi ⁊ arterijs venis ⁊ neruis illic ꝑuenientibus. Et alis existentibus ī directo costaꝝ tertia inest vtilitas ad articulationeꝫ costaruꝫ. Iuxta illud. G. dicto caplo. Sicut igit̄ apophisis i. explantatio que posterius vniuscuiusq̄ spondiliū huc spinā oꝑatur p̄missorij monstrabat vtilitatē prebere ita ⁊ alie apophises. i. explantatōes transuerse spōdilibꝰ sunt due sil' quidē sileꝫ custodiā p̄bentes lateralibꝰ eoꝝ ꝑtibus sil' autem velut sedes quedā intrinsecis dorsi musculis et extrinsecis submisse. Aduersus enī oēs hos subiacent cū arterijs ⁊ venis ⁊ neruis ad ipos ⁊ ꝑ ipos allatis. Est aūt ⁊ alia tertia earum vtilitas spōdilibus thoracis ad costarum articulationē necessarijssima ad respirationis actū. ¶ Attende. 9°. ꝙ sicut in spinis est diuersitas in magnitudine ⁊ ꝑuitate sic est in alis. Nam ale spōdilium pectoris sunt grosse: ⁊ ale spondiliū lumboꝝ ⁊ sacri ossis subtiles. et aleꝰ spondiliū colli grosse bifurcate. Iuxta illud. G. dicto caplo. Propter quid aūt grosse quidē sunt in eis q̄ ſm thoracē spondilibus q̄ oblique: subtiles aūt in eis que ſm lūbum ⁊ sacrū os. In eis vͦo que ſm collū grosse ⁊ bifurcate.

Spōdiles q̄ꝫ p̄ter foramē mediū alia hn̄t foramina ꝓpter illd̄ qd̄ ab eis egredit̄ d̄ neruis ⁊ qd̄ in eas ingreditur de venis. ¶ Quedaꝫ aūt illoꝝ foraminū sunt que cōplent in vna vnius spōdilis eminētia. Et sunt quedā eoꝝ que cōplent inter duas spondiles cōiter. Et locus eoꝝ est cōis terminus q̇ inter eis existit. Et plerūq̄ est cū istud a duabꝰ ꝑtibꝰ. scꝫ suꝑius ⁊ inferiꝰ existit. Et plerūq̄ est in vna ꝑte. Et est cū in vnaq̄q̄ spōdili est semicirculus. Et cum in ea earum est maior et in altera minor.

c Spondiles quoq̄. In hac tertia ꝑte q̄ est de foraminibꝰ spōdilium ꝑ que nerui exeunt ⁊ vene intrant. Primo tangit p̄n. cām illoꝝ foraminū. Scd̄o q̄tum de spondili occupāt ibi [Quedam aūt] Tertio locū eorum ⁊ cām loci illius ⁊ nō alterius ibi [Et hec] ¶ In p̄ma ꝑticula dicit ꝙ spōdiles habēt (quidā foramina) alia foramina p̄ter foramē quod est in medio eaꝝ per quod trāsit nucha. Et hec foramina sunt in eis vt ꝑ ea exeant nerui orti a nucha ⁊ ingrediant vene q̄ sunt nuche necessarie ⁊ pānicu lus eiꝰ ¶ Attende hic p̄mo ꝙ nō solū vene nō pulsatiles ingrediunt in foramina spondiliū: imo etiā arterie deferentes nuche ⁊ pāniculis eius spm̄ vitalem ⁊ sanguinē arterialem. Intellige ergo hic ꝑ venas vtrasq̄ venas pulsatiles. s. ⁊ nō pulsatiles. ¶ Attende secundo ꝙ in vnoquoq̄ spondiliū sunt ad minus duo talia foramina ⁊ ꝑ vtrūq̄ sil' ingrediunt vena ⁊ arteria Semꝑ enī se associāt in toto corꝑe vena ⁊ arteria p̄terq̄ in capite. ¶ Attēde tertio ꝙ in spondilibus ꝑuis foramina ꝑ que nerui egrediunt sufficiunt ad ingressum venaꝝ ⁊ arteriaꝝ has spondiles subintrantiū. sed in magnis non sufficiunt: imo sunt necessaria alia foramina subseruientia nutritioni. Iuxta illud. G. 13. de vtilitate ꝑticulaꝝ capitulo. 9. Propterea igit̄ ꝑuis quidē spondilibꝰ sufficiunt p̄dicta duo foramina ꝑ que intus q̇deꝫ arteria ⁊ vene extra vͦo nerui ferebātur. Magnis aūt nō hec solū: ſꝫ etiā ea q̄ nutrituris causis ministrarēt ꝯuenienter nā igeniauit. ¶ Sꝫ instabit aliq̄s q̄ vene ⁊ arterie penetrantes in spōdiles: penetrāt in eas gratia viuificationis ⁊ nutritionis nuche ⁊ panniculoꝝ ipius: sed in minoribus spondilibus est nucha maior ⁊ in maioribus minor. Et cōsimiliter panniculi eius cum q̄titas panniculoꝝ q̄titati nuche quam cōtineut debeat correspondere. Si enī nuchā aspexeris videbis eam vbi cerebro iungit esse grossissimā sicut est arboris truncus ꝓpe radicem ⁊ cōtinue in suo descensu versus caudā graciliari. Et si inspexeris spondiles videbis eas a p̄ma colli vsq̄ ad vltimā sacri ossis cōtinue magnificari hoc solo excepto ꝙ decima spōdilis pectoris est paulo maior his q̇bus sub ⁊ supra continuatur. Si ergo minoribꝰ spondilibꝰ plures venas ⁊ arterias dat nā q̄ maioribus iniusta videtur. ⁊ irrationabilis. Item paulo ante vͦba nunc allegata ex caplo. 9. dicit galienus ꝙ numerus arteriarum ⁊ venarum spōdilium est equalis numero egredientium ab eis: ⁊ sunt ga. verba hec. Sed qm̄ ⁊ neruoꝝ par vnū ſm singulū spondilē explātabat manifestū qm̄ equalis debebat eē eorū numerus eis q̇ arteriarum ⁊ venaꝝ. Item paulopost absolute dicit. Vno enī foramine eoꝝ que ante dicta sunt ſm neruorum enarrationeꝫ ad trium organorum vsa est nā transitū abintra quidē extra neruuꝫ. abeā vͦo intra arteriā ⁊ venam ꝑducens.

¶ Et hec q̄dē foramina a duobus lateribus spōdilis posita fuerūt ⁊ nō retro ꝓpter defensionis defectū illic eius qđ egredit̄ ⁊ qđ ingredit̄: ⁊ qꝛ ꝑcussionib’ esset expositum. Necꝫ fuerunt posita anteri’: qꝛ in locis essent ad q̄ corpus sua naturali pōderositate ⁊ suis etiā volūtarijs motib’ declinat. ideoqꝫ debilitarent̄. Et non fuit possibile vt eēnt stricti ligamēti. Ut aūt anteri’ egredirent̄ ⁊ postea retro redirēt fuit ip̄ossibile: qm̄ declinatio esset etiā sup̄ neruorū egressiones q̄ eis faceret coangustationē ⁊ nocumentum. His aūt additamentis q̄ ꝓ defensione existunt supposita fuerunt ligamenta ⁊ nerui. ⁊ lenia facta fuerunt ⁊ lubrica ne tactu carni inferant nocumentū. ¶ Additamentoꝝ quoqꝫ iuncturaliū de natura est hoc. Sunt eni adinuicē fortiter ligata ligamēto a posteriorib’ tendēte añri’ ⁊ ligamēto vehemēti vndiqꝫ. Uerūtñ ligatura añri’ ē pl’ stricta ⁊ posteri’ pl’ laxa: qm̄ añri’ curuari ⁊ flecti ē magl necessariū q̄ posteri’ flecti ⁊ curuari

¶ Ad primū dic q̄ nō solū gratia viuificatiōis ⁊ nutritiōis nuche ⁊ pāniculoꝝ eius subintrāt vene ⁊ arterie spondiles: imo aliq̄d de grossiori sanguie delato ꝑ eas adaptat̄ nutritiōi spōdiliū ⁊ maxime ꝑtiū interioꝝ ip̄aꝝ q̄ sunt versus nuchā. Et illud iō qꝛ spōdiles nō habēt medullā in sua ꝯcauitate qua nutriant̄: sicut habēt alia ossa concaua. ¶ Ad secūdū dic q̄ numer’ arteriaꝝ ⁊ venarum est eq̄lis neruoꝝ numero i paruis spōdilibus: ſʒ in magnis nō. Ut dic id itelligi de arterijs ⁊ venis q̄ trāseūt ꝑ foramina ꝑ q̄ nerui exeūt. ¶ Ad tertiū dic q̄ g. ibi loqui intēdit ꝺ ꝑuis spōdilibus vt ip̄emet declarat. ¶ Attende 4° q̄ in spōdilibus magnis ꝓpter spissitudinē sue ſbē sunt aliqua ꝑua foramina q̄ non penetrāt vsqꝫ ad interiorē eaꝝ ꝯcauitatē gratia nutritiōis eaꝝ ¶ In scđa q̄ est de portiōe quā occupāt foramina in spōdilibus ponit p̄n. tres diuisiōes ꝯcernētes foramina spōdiliū ꝑ q̄ nerui orti a nucha exeūt. Pria diuisio est q̄ illoꝝ foraminū quedā sunt que cōpleta sunt in vna spondili. s. in ꝑte ip̄ius eminēti seu spissa vt foramina p̄me spōdiliū colli a q̄bus exit primū par neruoꝝ nuche. Alia sunt q̄ cōplent̄ iter duas spōdiles cōiter ⁊ loc’ eorū ē termin’ cōis q̄ est int̄ spōdiles. i. ꝑtim ſt in extremitate vni’ spōdili s ꝑti i extremitate alteri’ vt foramīa oīuʒ spōdiliū colli dēpta p̄a Et dic notāter i vna eminētia: qꝛ nā ꝑforat spōdiles in ꝑtib’ eaꝝ eminētib’ ⁊ spissis vt min’ ꝑ foramīa debilitēt̄ Scđa diuisio ē q̄ spōdiliū i hn̄tiuʒ se ꝑtē foraminis quedā hn̄t eā in ambab’ suis ꝑtibus extremalib’. s. sup̄ius ⁊ inferius vt oēs spōdiles colli dēpta p̄ina. Alia hn̄t eā in vna ꝑte tm̄: vt p̄ma spōdilis colli hʒ inferius medietatē foraminis ꝑ qđ exit scđm par neruoꝝ ortoꝝ a nucha: sed in extremitate sup̄iori nō hʒ aliquā talis foraminis ꝑtem. Tertia diuisio est q̄ dictoꝝ foraminū ꝑtim existentiū in vna spōdili ꝑtim in alia quedā hn̄t adeq̄te medietatē sui i vna spōdili ⁊ aliā medietatē in alia: vt in oībus colli spōdilibus a p̄ina inferius. Alia habēt maiorē ꝑtem sui in vna spōdili ⁊ minorem in alia vt oēs spōdiles pectoris a p̄a sup̄iori vsqꝫ ad decimā. ¶ Pro intellectu clariori harum diuisionum attēde q̄ foramina egressus p̄ini paris neruoꝝ nuche sunt totaliter cōpleta in p̄a spōdili sine hoc q̄ intercipiāt aliq̄d necꝫ supra de osse capitis necꝫ infra de scđa spōdili. Et foramina egressionis neruoꝝ oīum aliaꝝ spōdilium colli sunt sicut circuli. quoꝝ vna medietas est in spondili sup̄iori: ⁊ alia medietas est in spōdili iferiori. Sʒ in spōdilib’ pectoris gradatim vsqꝫ ad decimā ꝑs circuli maiorat̄ in spōdili superiori ⁊ minorat̄ in spōdili inferiori donec totū foramē seu tot’ circul’ in vna spōdili remaneat ⁊ finis ꝑtitionis foraminis i duas spōdiles est in decima spōdili pectoris. Et vndecima spōdiliuʒ pectoris est p̄ma in q̄ est integer circul’ de spondilib’ pectoris Et alie spondiles ꝯsequēter descendēdo hn̄t circulos integros q̄ꝫ duos. exceptis tribus vltimis. s. spondilib’ alhosos q̄ se habēt in foraminibus egressionis neruorū vt spondiles colli nisi q̄ ab vltia eaꝝ neru’ egredit̄ impar ¶ In tertia q̄ ē ꝺ cā loci foramiuū dicit p̄° p̄n. q̄ foramīa spōdiliū ꝑ q̄ nerui nuche exeūt fuerūt posita a duob’ laterib’ spondiliū. Scđo dicit q̄ illa foramina nō fuerūt posita in posteriori ꝑte spondiliuʒ: qꝛ illđ qđ egredit̄ ab eis. s. neru’: ⁊ illđ qđ igredit̄ ꝑ ea. s. vene ⁊ arterie ñ haberēt ibi defēsionis auxiliū ⁊ eēnt exposita ꝑcussiōib’ extrinsecꝰ. Ter° dicit q̄ illa foramina nō fuerūt posita in anteriori ꝑte spondiliū: qꝛ corpus sua grauitate naturali ⁊ etiā suis motibus volūtarijs fertur ad anterius: ⁊ ideo nerui debilitarent̄ ⁊ cōprimerent̄ in forti incuruatione corporis si anterius exirent: nec p̄ōt eos saluare ab opp̄ssione strictura ligamēti fortis quo ligant̄ anterius spōdiles: qꝛ nō fuit possibile vt spōdiles anterius essent multum stricti ligamenti. Ligamentū eni vehemēter strictū ꝓhiberet eas a motu. Quarto dicit q̄ nō fuit possibile vt nerui egredirent̄ anterius ⁊ postea redirent retro: qꝛ declinatio corporis tam ex grauitate naturali q̄ ex voluntarijs eius motibus esset sup̄ egressiones neruoꝝ ⁊ faceret ip̄is neruis cōpressionē ⁊ nocumentū. ¶ Attende p̄mo q̄ natura ꝑforans spondiles ꝓ exitu neruorū ad tria maxie aspexit. Primum vt exitus neruoruʒ a suis foraminibus eēt facilis ⁊ tutus ⁊ silr̄ igressus venarū ⁊ arteriarum. Nā horū gratia dicta foramina facta fuerūt. Secundo vt ꝑ dicta foramina q̄to minus possibile eēt corpus spōdilis debilitaret̄ nō. n. ē possibile q̄n aliq̄ mō debilitetur Ter° vt foramia nullā actionē spōdilib’ debitā q̄q̄ mō ipediant. Propt̄ p̄m nō fuerūt locata spōdiliū foramia i medietate spōdiliuʒ posteriori: qꝛ tota illa posterior medietas ab alis vsqꝫ ad spinas ē ituta casib’ ⁊ ꝑcussionib’ exposita. Propt̄ scđm nō fuerunt foramia spōdiliū colli tota in eadē spōdili qꝛ ꝑue sunt ⁊ debiles: ſʒ medietas foramīs in vna ⁊ altera medietas i alia. Et cū hͦ facta sūt ista foramina in extremitatibus dictarū spondiliū q̄ sunt ingrossate ⁊ fortificate ꝑ additamenta iuncturalia sursum ⁊ deorsuʒ aspicientia. Propter tertiū nō fuerūt foramina in ꝑte anteriori. s. directe in medio medietat̄ anterioris spōdilium: qꝛ nerui exeuntes ⁊ vene intrantes ꝓhibuissent motū dorsi ad añriora. q̄ ē ei familiarior ⁊ vtilior Et cū hoc oportuisset ligamentū ꝑforari ꝓ transitu neruoꝝ qđ anterius ligat inuicē spōdiles. ¶ Attende scđo q̄ foramina exitus neruorū nuche nō sunt directe locata in lateribus spondiliū. imo spōdiliū latera sunt ab alijs occupata: ſʒ collocata sunt imediate post alas. s. in lateribus medietatis anterioris ip̄oꝝ spōdiliuʒ. Illinc eniʒ faciliter ⁊ tute nerui exeūt ad anteriora directi ⁊ vene subintrant sub custodia alarum ⁊ spondiles coadiute a radicibus alarum ꝑ foramina minime debilitant̄ ⁊ nulla actio spōdilib’ aut dorso debita impedit̄. ¶ Attende tertō q̄ licet in plurimis spondiliū foramina neruorū nuche situent̄ vbi dictū est. in paucis tñ alibi situata inueniunt̄ sicut in p̄ina ⁊ secūda spondilibus colli ⁊ in spondilibus ossiū alhauius. s. sub lumbis quorū causa postea reddet̄. ¶ Queret hic aliquis cū inueniant̄ musculi vene ⁊ arterie multi posterius collocati inter spinas ⁊ alas qui sufficiēter custodiunt̄ a spinis ⁊ alis ⁊ pāniculis illic existētibus: quare similiter nō possent illic ꝓdire nerui ⁊ conuenienter custodiri. Dic q̄ nerui in suo ortu sunt multo maiores q̄ disseminati in musculis ⁊ molliores ⁊ passibiliores nō vestiti carne: ideo indigēt multo maiori custodia. Etiam ille locus est necessario deputatus musculis debentibus mouere spondiles ⁊ iam ab eis occupatus.

d His aūt additamētis. In hac quarta parte que est de ligamentis spondilium. Primo agit de ligamentis additamentorum defensiuorum. Secundo de ligamenttis additamētorum iuncturaliuʒ ibi [Additamentorum quoqꝫ iuncturaliuʒ de natura est hoc] Tertio de modo huinectationis ligamentoruʒ posteriorum ibi [Et ꝓpterea q̄ ligamenta que sunt posterius facta] Quarto de diuersitate ligamētoꝝ posterius ligantium spondiles ibi [Spodilium autem dorsi quedam sunt que valde bene ligantur]

¶ In prima particula dicit q̄ ligamenta ⁊ nerui fuerunt superpositi additamentis defensiuis spondilium scilicet spinis ⁊ alis ⁊ sunt illa ligamenta lenia seu suauia lubrica ne ledant suo tactu carnem sibi circumpositam. Et horum ligamentorum prima vtilitas est defendere totam spinam: ⁊ ideo lata ⁊ fortia facta sunt. Secunda est facere ex oībus spinis quasi vnum corpus tali tamen vnitate q̄ plicabile maneat. Utilitas vero neruorum dictis additamentis suppositorum estt tribuere sensum superficialibus dorsi partibus.

¶ In secunda particula dicit q̄ additamēta spondilium iuncturalia sunt de natura sua fortiter adinuicem ligata ligamento tendēte a posterioribus ad anteriora. ⁊ ligamento vehemēti vndiqꝫ. Sed eorum ligatura strictior est anterius ⁊ larior posterius: quia magis necessarium est dorso flecti ⁊ curuari anterius q̄ posterius.

¶ In tertia dicit ꝙ spacia que circa ligamēta posteriora relicta sunt ꝓpter eorū laxitatē repleta sunt humorib' viscosis. Et horū humorū vtilitas est humectare iuncturas ꝛ ꝓhibere ne nimijs motibus exiccētur ¶ In quarta dicit ꝙ alique spondiliū sunt fortissime ligate adinuicē cū atachib. i. ligamēto a posterioribus tendente anterius ꝛ postea redeunte retro sicut si essent vnum os ordinatum ad fixionē ꝛ quietē. Et tales sunt spondiles ossis sacri Alie sunt adinuicē laxe ligate ac si eēnt plura ossa ordinata ad motū. Et istius mōi sunt spondiles colli. ¶ Attēde pri° ꝙ oīa ligamenta spinarum ꝛ alarū sunt cōia oībus spondilibus. sed in robore ꝛ magnitudine ꝛ multitudine musculorū ꝓpe ipsas collocatorū est magna diuersitas. Iuxt illud. ga. 13. de vtilitate ꝑticu. ca. 4°. Colligationes itaq; vniuerse q circūiacent vndiq; ipsis q sūt i latalib' a pophisib'. i. explātatōib' ꝛ mlto magis i eis q retro cōes oīum spondiliū sunt. musculoꝝ vo qui ibi sunt robur ꝛ magnitudo ꝛ multitudo ꝓpria ꝑcipue existit eis qui in collo. paruis enī existētibus eis multi ꝛ magni ꝛ fortes circumiacēt musculi. ¶ Attēde scdo ꝙ lȝ alique spondiliū multum laxe ligent adinuicē gratia motus facilioris sicut spondiles colli: qr tn̄ earū dislocatio mortalis esset nā ꝓuidit ne facile dislocent faciendo. s. explantatiōes earum iuncturales sīles buccellis ꝓlongiores. Et sīr concauitates eas recipiētes. qtinus dicte buccelle fortiter īmerse suis foueis nō possint ab eis faciliter resilire. Iuxta illud. G. 13. de vtilitate ꝑticulaꝝ caplo. 3°. Et si non curasset oīno de infallaci sede nā in spōdilibus qui ꝯm collū sed ad promptitudinem motus ipos solos ꝑparasset sicut vlnam ꝛ coxam ad spherica vtiq; capita sicut ꝛ illa colla. i. extremitates terminassz: sed nō fuit oblita alterius vtilitatis: ꝛ ꝓpterea intantum ꝓlonga fecit inꝗtum cōueniebat eis nō solum faciliter sed etiam infallaciter moueri.

¶ Et ꝓpterea ꝙ ligamenta que sunt posteri' facta fuerunt laxa impleta fuerunt spacia que ibi proculdubio fuerunt humoribus viscosis. ¶ Spōdilium autem dorsi quedā sunt que valde bene ligant cū athachib ac si essent vnū os creatum ad fixionē ꝛ quietē: ꝛ quedā sunt que sunt laxa ac si essent ossa multa creata ꝓpter motū

¶ De iuuamento colli ꝛ anatomia ossium eius. Caplm. VIII.

c Collum[a] fuit creatum ꝓpter tracheā arteriam. Et trachea quidem arteria fuit creata ꝓpter illud qd narrabim' de creationis eius iuuamētis in suo loco. Et ꝓpterea[b] ꝙ spōdiles colli ꝛ ad summum superiores sunt delate sup eas q cū sint dorsi sunt sub eis oportuit vt fuissent minores. Quod enī defertur deferente leuius eē oz cū placuerit vt mot' quidē sint ꝯm sapiētie ordinē. ¶ Et qm̄ necesse fuit initiū nuche grossius eē ꝛ maius sicut cōcauitatum principiū eo ꝙ illud qd ex diuisione neruorū supreme ꝑti est proprium est plus eo qd est propriū ei qd

¶ De iuuamēto colli ꝛ anatomia ossium eius Caplm. VIII.

c Collum fuit creatū. In hoc caplo agit pn. pmo de iuuamento colli. Scdo de cā ꝑuitatis spōdiliū colli ꝛ magnitudinis sue ꝯcauitatis ꝛ duriciei earum ꝛ ꝑuitatis suorū simeniorū ꝛ magnitudinis alarū ꝛ laxitatis suaꝝ iuncturarum ꝛ stricture ac ꝑuitatis suorū iuncturaliū additamentorū ꝛ egressionis neruorū suorū a foramine cōi pluribus ibi [Et ꝓpterea] Tertio de numero spondilium colli ꝛ suoꝝ additamētorum ibi [Nunc aūt dicemus] Quarto de proprietatibus pme ꝛ secunde spondiliū colli quibus ab alijs differunt ibi [Prima aūt spondilis]

a In pma ꝑte dicit collū fuisse creatū ꝓpt arteriā vocalē ꝛ arteriā vocalē creatā fuisse ꝓpter illud qd dicet p'. s. tertij decima caplo pmo. Et dicit collum ꝓprie totum illud quod sustinet caput vsq; ad humeros. Iuxta illud Gal. libello de introductiōe medicorum caplo. 12. Quod aūt suscipit caput vsq; ad humeors totū collū vocat. ¶ Attende pmo ꝙ collū principaliter ꝓpter pulmonē factum est. Cuius rei signū est ꝙ in nullo aīali carente pulmone collū inuenit ꝛ oē animal habēs pulmonē habet collum. Iuxta illud Galieni octauo de vtilitate particularum caplo pmo. Sed de generatione colli nō difficulter vtiq; quis adinueniet. Videtur enī semp simul perire pulmoni. Proptera igit ꝛ piscibus omnibus nō est collum quoniam neq; pulmo. Et quibus animalibus est pulmo his continuo ꝛ collum est. ¶ Attende secūdo ꝙ licet collum ꝓpter pulmonem sit pncipaliter factum: qr tamen pulmoni seruit mediante trachea ateria nō irrōnabiliter potest dici fuisse factum ꝓpter tracheam arteriam: vl saltem ꝓpter epiglotum quod est pars eius. Iuxta illud galieni capitulo dicto. Sz quidem faringa id est epiglotum pulmoni est cognata ꝛ ad cor vtilis animalibus ꝛ ꝓpter hanc collum factum est. Et illud eiusdem in codē capitulo. Et hoc est collum gratia faringe factum vocalis simul ꝛ respiratiui organi. ¶ Attende tertio ꝙ licet collum sit factum gratia pulmonis ꝛ arterie vocalis. habet tamen plures alias vtilitates scilicet eē viam ꝛ tutamētum neruorum ysophagi ꝛ musculorum ꝛ nuche ꝑ ipm descendentium ꝛ venarum ac arteriarum per ipm ascendentium.

¶ Attende quarto ꝙ iuuamenta principalia trachee arterie sunt pulmoni cooperari ad inspirationem ꝛ respirationem ꝛ vocem. Iuxta illud galieni dicto capitulo. Inspirant itaq; animalia vniuersa qb' pulmo est ꝑ arteriā hanc ad pulmonē ꝛ rursus expirant ꝑ eandem. ꝛ afflatio etiam quam materiā vocis ostendimus opus huius erat.

b Et ꝓpterea ꝙ spōdiles In hac ꝑte 2a pmo agit princeps de causa ꝑuitatis spondilium colli. Secundo de causa magnitudinis suarū cōcauitatum ibi [Et quoniam necesse] Tertio de causa duriciei earum ibi [Et qr paruitas] Quarto d cā paruitatis suorum simeniorū ibi [Et qr cuiusq;] Quinto d causa magnitudinis suarum alarum ibi [Et quia earum] Sexto de causa laxitatis suarū iuncturarum ibi [Et quoniā motus] Septimo de causa stricture ac paruitatis suorum iuncturaliū additamentorū ibi [Et qr nō fuit] Octauo de causa egressionis suorum neruorum a foramine cōmuni pluribus spondilibus ibi [Et neruorū]

¶ In pma ꝑticula dicit ꝙ oportuit vt spondiles colli essent minores alijs ꝛ maxime superiores: ꝓpterea ꝙ deportant supra alias spondiles: scilicet supra spondiles dorsi. Et capitur hic dorsum ꝑ parte posteriori que est in directo pectoris. Nam id quod defertur debet esse leuius eo quod defert ipm cū placuerit vt motus sint ꝯm ordinem sapientie id est artificialiter ordinati nō a casu vl a fortuna. Idem meminit galien'. 12. de vtilitate ꝑticularū capitulo. 12. dicens. Propter quid aūt respectu coordinationis aliorū oīum que subiacent melius fuit minores semp fieri superiores: ꝛ hoc puto esse manifestum si demū quod portatur ab aliquo minus eē oportebat portante. ¶ Sed instabit aliquis. ossa coxarum deferuntur ab ossibus tibiarum: ꝛ tamen sunt eis grauiora. Item oīa cranei ossa cum cōtentis in eis deferuntur ab osse paxillari ꝛ sunt eo grauiora. Item totum caput defertur a prima spōdili colli ꝛ est ea multo grauius. ¶ Ad pmum dic ꝙ ossa coxarum nō solum deferunt ab ossibus tibiaꝝ imo sepe deferūt ea. Nam dum aīal ambulat ꝛ leuat pedē coxa portat ꝛ sustinet tibiam. Ad scdm dic pmo ꝙ ossa cranei nō deferunt ab osse paxillari solo: sed etiā a pma spōdili colli. Dic 2° ꝙ ipm est solidius ꝛ durius ꝛ grauius ꝯm suā extensionē ossibus sibi coniunctis. Ad tertiū dic ꝙ lȝ caput ꝯm molem sui corporis a pma spondili sustineat. caput tn̄ virtute motiua voluntarie totū corpus portat ꝛ sustinet. Et breuiter ad dicta obiecta ꝛ sīlia dicere potes ꝙ licet in īmobilibus edificijs grauiora debeant subesse leuioribus. Illud tn̄ sepe fallit in his que mouent voluntarie ꝓpter necessitatē diuersitatis motuū ꝛ cōportationum reciprocarum. ¶ In scda ꝑticula dicit ꝙ oportuit foramina spondilium colli ꝑ que transit nucha esse magis ampla foraminibus aliarum spondiliū: qr necessarium fuit initium nuche esse grossi' ꝛ maius alijs ꝑtibus eius: sicut etiam oportuit principium concauitatum nuche esse maius alijs portionibus sequētium concauitatum. Et hoc ideo qr illud quod est ꝓprium supreme parti ex diuisione neruorum est plus eo quod est ꝓprium ei quod est inferius id est illa portio neruorum que ꝓprie oritur ꝛ separatur a suprema parte nuche est maior portione neruorum que oritur ꝛ separatur ab inferioris ꝑte ipsius. Eandem sniam commemorat galienus. 12. de vtilitate ꝑticularum caplo. 13. dicens. Quia enī nō alterius alicuius gratia sicut parū ante dictū est spondiles sic sculpsit natura ꝙ dorsalis id est nuche viam quādam hanc ꝑparans oportuit equalē eē magnitudine intrinsecā eius amplitudinem grossiciei dorsalis. Hac aūt ꝯm singulū spondiliū existente nō equali: ꝛ etiā maxima ꝯm pmos rōnabiliter horū amplitu

do maxima aliorum facta est. ¶ In tertia dicit ꝙ oportuit spondiles colli creari duriores oībus aliis spōdilibus: qꝛ debiles sunt tam ex pte sue puitatis ꝙ̄ ex amplitudine suorū foraminū: ⁊ ideo oportuit eas esse intēse firmitudinis seu cōpactas vehementer: quatinus ex firmitudine earū emendet̃ debilitas quā ɔtraxerūt

est inferius oportuit in spondilibus colli foramina magis ampla fore. ¶ Et qꝛ puitas ⁊ foraminis amplitudo earū attenuauerūt corpa oportuit firmitudinis intēsionē ibi affuisse qua illd qd̄ due res quas narrauim⁹ debilitauerūt emendaret̃. Oportuit igit̃ eas oībus aliis spondilib⁹ duriores creari. ¶ Et qꝛ cuiusqꝫ spondilis earū corp⁹ fuit subtile creata fuerūt earū simenia pua. Magna enī si creata forent spondiles essent exposite fracture ⁊ nocumētis: eo ꝙ eaꝝ simeniis res occurrerent fortes. ¶ Et qꝛ earū simenia fuerunt pua facte sunt ale earū magne duo duplicia habentes capita. ¶ Et qm̄ motus magis fuit necessarius eis ꝙ̄ fixio eo ꝙ ipē nō multa ferūt ossa queādmodū ille q̄ sunt inferius laxe facte fuerūt spōdilium eaꝝ iuncture cōparatiōe iuncturaruꝫ eaꝝ q̄ sunt inferius. Et qm̄ q̄tum defuit eis ex firmitudine pro-

ex puitate corporis ⁊ amplitudine cōcauitat̃. ¶ In 4ª dic̃ ꝙ simenia i. spine spondilium colli fuerūt facta pua ꝓpter hoc ꝙ cuiuslibꝫ spōdiliū colli corpus fuit subtile. Si igit̃ magna fuissent eis simēia spōdiles inde exponerētur fracture ⁊ nocumentis. eo ꝙ res fortes .i. dure incidentes vel cōquassantes faciliter occurrerēt simeniis. Idē asserit. g. 12. de vtilitate pticularuꝫ ca. 14º. dicens. Qui vo sunt in collo spōdiles subtilissimi oīuꝫ existē-

tes nō potuerunt habere explantatiōes magnas simul ⁊ infallaces. hec enī vtiqꝫ faciliter rūperent̃ ꝓpter subtilitatē. ¶ Sed instabit aliquis qꝛ simenia data sunt spōdilibus in defensioneꝫ ⁊ q̄to sunt maiora tanto melius defendūt. Cuius rei signū est ꝙ maxima facta sunt ea que sunt in directo cordis vt optime cor custodiant. Non ergo exponūt spōdiles colli fracture: sed etiā potius ab ea defendunt. Item spōdiles colli habent alas magnas vt dicet̃ in pte sequēti. ergo pari rōne debēt habere magna simenia cū gratia eiusdē vtilitatis ambe facte sunt. ¶ Ad primū dic ꝙ sicut homo debilis vix seipm portās nō est onerādus magnis ⁊ grauibus armis: sic spondiles debiles nō sunt armāde magnis ⁊ grauibus spinis. Et licet magne spine fm̄ seipas difficilius et tardius puis rumpant̃ ⁊ atterant̃ conquassate tn̄ aut rupte sua mole magis secū attrahūt spondiles debiles ꝙ̄ pue spine. Ad scōm dic pmo ꝙ alis rarius occurrūt cōquassantia ⁊ rumpentia ꝙ̄ spinis colli. Primo qꝛ spine sunt plus elongate a custodia sensus. Scōo qꝛ motus fortiores cōiter agimus cū posteriori parte colli ꝙ̄ cū lateralibus. ¶ In quinta dicit ꝙ ale spondiliū colli facte fuerunt magne hn̄tes duo duplicia capita ꝓpter hoc ꝙ earū simenia fuerūt pua. s. vt alarum magnitudo suppleat spinarum puitatem. Ad hoc etiā coadiuuat necessitas custodie neruorum exeuntiū a nucha colli. ¶ Attende ꝙ ale spondiliū colli ideo furcate seu geminate sunt vt supplēdo debilitatē ex puitate spinaꝝ extendātur fere fm̄ totā longitudinē spondilis. Caput eniꝫ maius suarū alarum inferius extendit̃ supra spondiles sicut ale tote aliarū spondiliū vsqꝫ ad decimā dorsi declinando versus mediam spondilē: ⁊ aliud caput minus supius extendit̃. Iuxta illud galieni. 12. de vtilitate pticularum caplo. 14. Que vo sunt in collo furcate facte sunt rōnabiliter ⁊ firme inde cōuersi sunt fines eorum. s. hic quidē q̄ maior inferius ꝓportionabiliter aliis. Alter vo qui minor supius. ¶ In sexta dicit ꝙ iuncture spondiliū colli fuerūt facte laxe cōparatiōe ad iuncturas spondiliū inferiorum ⁊ nō fuit necessaria magna firmitas in eis ꝓpter duas cās. Prima est qꝛ motus est eis magis necessarius ꝙ̄ fixio eo ꝙ non portant multa ossa sicut inferiores spondiles. Scd̄a est qꝛ q̄tuꝫ deficiūt i firmitate rōne laxitatis: tm̄ recuperāt aut plus ex pte

neruorum musculoꝝ ⁊ venarum ipas circundantiū. Signanter dicit prin. cōparatione iuncturarū eaꝝ que sunt inferius: qꝛ iuncture spondilium colli fortes sunt ⁊ firme cōparatione ad multas alias iuncturas: puta ad iuncturā adiutorii cū spatula vel rascete cū arūdinibus vel rotule genu cū suppositis ossibus vel coxe cū scia: qꝛ dislocatio spōdiliū

pter laxitatē tantūdē recupatur aut plus eo ex pte eius qd̄ eas circundat ⁊ sup eas gradit̃ de neruis et musculis ⁊ venis: ideo non fuit necessaria multa firmitudo in iūcturis. ¶ Et qꝛ nō fuit necessariū multū firmare iūcturas ⁊ suffecit eis mēsura q̄ ex ea attributa eis fuit. ideo eaꝝ additamēta ɔiunctionalia sursuꝫ aspiciētia ⁊ inferius non fuerunt creata magna ⁊ multe latitudinis: queādmoduꝫ illa q̄ sunt sub collo. Veruntamē eaꝝ bases posite sunt longiores ⁊ eaꝝ ligamenta laxiora. ¶ Et neruorū egressiones in eis posite fuerūt cōes sicut dixim⁹: qm̄ nō fuit possibile vt in vnaquaqꝫ earū spōdiliū eo ꝙ sit subtilis ⁊ parua ⁊ foramē p qd̄ trāsit nucha amplū eēt foramē ꝓpriū nisi in illis q̄s declarabim⁹: ⁊ q̄ꝝ demōstrabim⁹ dispōnes. Nūc aūt dicem⁹ ꝙ spōdiles colli septeꝫ sūt nūero. Hec nanqꝫ mēsura i lōgitudie ⁊ nūero fuit eq̄lis

colli velociter vniuersalem palisim ⁊ cito post mortē afferret. ¶ In septima dicit ꝙ additamēta ɔiunctionalia spōdilium colli aspicientia sursuꝫ: ⁊ illa etiā q̄ aspiciunt inferius nō fuerunt creata magna neqꝫ multum lata sicut additamēta iuncturalia aliaꝝ spondilium existentium sub collo: qꝛ nō fuit necesse firmare fortiter eaꝝ iuncturas: sꝫ suffecit eis mēsura q̄ erat .s. firmitate fuit eis data. verūtamē bases spondiliū colli posite sunt longiores ⁊ earū ligamēta magis laxa ꝙ̄ bases ⁊ ligamēta spondilium inferiorum. ¶ Attende pmo ꝙ p bases intelligit hꝫ prin. ptes inferiores extremales spondilium colli a quibus oriūt̃ capita similia

buccellis que subintrant foueas existentes in suprema pte spondilis sequentis. ¶ Attēde scōo ꝙ qꝛ in nostris actibus indigem⁹ frequentissime diuersis colli motibus nunc ante nunc retro nunc ad latera. dorso vo magis vti solem⁹ ad quietem ⁊ stationem ꝙ̄ ad motū. ideo nā dedit collo cōpositionē ad motum magis idoneā ⁊ dorso ad sedem seu fixionem. Iuxta illud. G. 13. de vtilitate pticularum ca. 3. Excogitās enī qm̄ ad plures actus īdigemus multiformiter quidē ⁊ cito ⁊ vsqꝫ plurimum inclinare ⁊ dirigere ⁊ circūducere ad obliqua collū ꝙ̄ totū mouere dorsuꝫ laudabilis vt puto nā eligēs alterutri pti dorsi qd̄ cōmodius collo quidē motū. alii vo toti sedē tribuit: hec gal. Donauit ergo nā inferioribus spōdilibus amplas bases ⁊ ligamēta fortia ⁊ spōdilib⁹ colli longas explātatiōes ⁊ ligamenta laxa: qꝛ nō aliter subseruire cōmode poterāt. he quidē motui: ille vo quieti. Iuxta illud. G. dicto ca. Sꝫ nec infallaciter sup seinuicē ascēdere inferiores spōdiles erat possibile absqꝫ ampla basi ⁊ ligamēto forti neqꝫ moueri eos q̄ sursuꝫ faciliter absqꝫ ꝓlonga apophisi aut colligatoē laxa. ¶ In octaua dicit ꝙ egressiones neruoꝝ in spōdilibus colli fuerūt posite cōes. i. foramina p que exeunt nerui orti a nucha colli fuerūt posita cōia pluribus spōdilib⁹: ita ꝙ medietas foramis est in extremitate vnius spōdilis ⁊ alia medietas eiusdē foraminis est in alterius spōdilis extremitate qꝛ nō fuit possibile. i. aptum ⁊ cōueniens vt esset foramē totum ꝓpriū in vnaquaqꝫ spōdilium colli ꝓpter duo. Primū est qꝛ quelibet spondiliū colli est pua ⁊ subtilis. Scōm est qꝛ cuiuslibet spondiliū colli foramē est ampluꝫ p quod transit nucha: ⁊ si cū hoc eēt aliud foramē spōdili ꝓpriū ad exitū nerui spōdilis nimium debilitaretur exceptis illis q̄ declarabunt̃ ⁊ quaruꝫ dispōnes narrabunt̃ in pte sequēti. Hanc eandē sniam cōmemorat. g. 13. de vtilitate pticulaꝝ. c. 3. dicens. Scōm collū vo puitas spōdiliū sola nō erat sufficiēs viā pbere neruo. Et ꝓpter hoc fm̄ finē vniuscuiusqꝫ circūsculpsit nā velut semicirculū aliqueꝫ cauēs pforare spōdiles ipos qm̄ si hoc fecisset redarguisset subtilitatē ipoꝝ ⁊ eos imbecilles vltime ostēdisset. Nunc aūt. In hac pte tertia pmo tangit pn. numeꝝ spondiliū colli. Scōo tria in q̄bus ɔueniunt ibi [Et quecunqꝫ]

¶ In pma pticula dicit ꝙ spōdiles colli sunt. 7. numero. ⁊ hec mēsura septē spōdiliū fuit eq̄lis. i. moderata in lōgitudine colli ⁊ numero spōdilium ei⁹. ¶ Attende pmo ꝙ in multis aīalibus collū hꝫ multo plures spōdiles ꝙ̄. 7. videlicet in his q̄ collo vtunt̃ vice man⁹ querendo cū eo

cibum. In talibus eni ita longum factū est collum sicut sunt sue tibie vt in gruib' ⁊ cyconijs. Iux̄ illđ. G. 8. de vtilitate ꝑticulaꝝ caplo ꝑmo Natura aūt ingeniosa exn̄s in vtendo eo qđ ꝓpter aliud factuꝫ est ad aliqd aliud multis aīalium vtilitatē manus ꝑbiturū colluꝫ opata est. Et ꝓpter hoc quecūqꝫ ore cibū de terra adipiscunt̄ lōgū in tm̄ habent collū in ꝗtuꝫ ⁊ colla i. extremitates seu tibias. ❡ Attende secūdo ꝙ magnitudo colli in hoīe cōmēsurata est ad decētē distantiam capitis ab humerꝭ ⁊ ad magnitudinē ꝯuenientem trachee arterie ꝓ modulatione vocis humane ⁊ opatiōis anhelitus. Iuxta illud Ga. dicto caplo. Sꝫ hō quidē ⁊ quecūqꝫ huic sunt sīlia collū quidem ꝓpter faringam. hāc aūt gratia vocis ⁊ respiratiōis habuit vnde et magnitudo ei tam magna data est ꝗta nā erat faringa gratia ꝑdictorum actuum Et videt̄ hic capere faringā ꝓ tota trachea arteria. ❡ Attende tertō ꝙ in collis hoīuꝫ magna reperitur diuersitas i ꝗtitate: nam ꝗbusdā collū ē curtū. Et illđ significat ꝙ hō est callid' ⁊ ingeniosus: vt ait ras. 2°. almāꝛ. Et aliquibus est longū ⁊ gracile ⁊ illud significat ꝙ hō est stolid' ⁊ garrulus atqꝫ timidus: vt ait idē ibidē. Et ista collorū diuersitas qn̄qꝫ ꝓcedit a figura celi: qn̄qꝫ a parētibus: qn̄qꝫ a mr̄e ex qua fimus: qn̄qꝫ a loco in quo format̄ fetus ⁊ nō obstāte tali ⁊ tanta collorū diuersitate semꝑ in hoīum collis. 7. ⁊ nō plēs spōdiles īueniunt̄. ❡ In scđa ꝑticula dicit ꝙ oēs spōdiles colli ꝑmo in hoc cōueniūt ꝙ quelibet earuꝫ preter primā habet. 11. additamēta. s. vnū simeniuꝫ ⁊ duas alas ⁊. 4. additamenta ꝯiunctionalia sursuꝫ aspicientia ⁊. 4. inferius aspiciētia. Secundo ꝯueniunt in hoc ꝙ vnaqueqꝫ suarum alaꝝ habet duos ramos ita ꝙ ale sue sunt furcate. Tertio ꝯueniunt in hoc ꝙ circulus ꝑ quē nerui egrediunt̄ inter oēs duas spondiles exn̄s diuidit̄ in duo media. i. in duos semicirculos quorū vnus est in vna spōdili ⁊ alter in altera. Hec ꝑtim memorat Ga. 13. de vtilitate ꝑticularuꝫ ca. 2°. dicens. In his que ꝑm collū. 11. absqꝫ media q̄ est ante descēsiuam magnā. Hec eniꝫ est ipm corpus spondiliū. sed manifeste quidē explantatōes eorū sunt ea q̄ spinam operat̄ ⁊ transuersaꝝ alterutra furcata facta: ⁊ quattuor q̄ articulis. reiacent ex suꝑabundāti vo alie due adueniunt suꝑiorib' finib' eorum ex alterutra ꝑte subiacentes q̄ ꝯcauitatem q̄ suscepit descensiuuꝫ vniuscuiusqꝫ spondiliū corpus coaugēt. ❡ Attēde hic ꝙ galien' ⁊ auicenna cōueniunt in numero additamētoꝝ spondiliū colli dicentes vtroqꝫ ꝙ sunt. 11. Sed dissidēt in duobus. Primo in hoc ꝙ. G. cōputat duas alas ꝓ quattuor additamentis eo ꝙ eaꝝ quelibet hꝫ duos ramos. Scđo in hoc ꝙ auicē. ponit in spondilibus colli. 8. additamēta cōiunctionalia. s. quattuor sursum aspiciētia in extremitate suꝑiori ⁊ q̄ttuor deorsum aspiciētia in extremitate inferiori. Ga. vo nō ponit nisi sex. s. duo in extremitate inferiori ⁊ q̄ttuor in suꝑiori imaginans ꝙ q: in superiori extremitate spōdiliū colli sunt due fouee quas subintrant duo capita spōdilis supposite ꝑ quas debilior reddit̄ extremitas suꝑior necessaria fuerunt duo addimēta vnū a dextris aliđ a sinistris q̄ fortificarent illa additamēta in q̄b' sunt fouee. ⁊ hec tāgit cū dicit. Ex suꝑabundāti vo due alie aduenīūt suꝑiorib' finib' eoꝝ ex altutra ꝑte sbiacētes q̄ ꝯcauitatem q̄ suscipit descēsiuū vniuscuiusqꝫ spōdiliū corp' coaugēt.

d Prima aūt. In hac quarta ꝑte q̄ est de ꝓprietatib' ꝑme ⁊ scđe spōdilium colli ꝑmittit ꝑn. ꝙ ꝑ ⁊ scđa spōdiles colli habent quasdā ꝓprietates q̄s nō hn̄t alie. Cōsequēter exequit̄ de illis. Et ꝑmo de motib' ⁊ iūcturis cōibus capiti ⁊ duab' ꝑmis spondilib' colli ibi [In ꝑmis vo] Scđo de ꝓprietatib' alijs ibi [Et ꝑme quideꝫ] Tertio cōparat iūcturas capitis cū ꝑma ⁊ scđa spōdilib' colli ⁊ ꝑme cū scđa ad iūcturas aliaruꝫ spondiliū ⁊ ostēdit q̄ño moto capite se hn̄t adinuicē iūcture eius ibi [Et iūctura capit] Prius ꝑs est ꝑn̄s textus in quo ꝑ° ōndit q̄b' iuncturis mouet̄ caput. Scđo declarat iuncturā capit̄ cū ꝑma spondili colli ibi [Dicemus igit̄] Tertio iūcturā capitis cū 2ª spōdili colli ibi [Ibi igitur]

In ꝑma ꝑte dicit ꝙ motus capit̄ a dextris ⁊ a sinistris fit ꝑ iuncturā q̄ ē inter caput et primā spondilē colli. Et motus capit̄ ante ⁊ retro fit per iuncturā q̄ est inter caput et scđam spondilē colli. Est ergo ꝑmo loquendū de iūctura prima.

❡ Et quecunqꝫ earū oīa. 11. ꝑdicta hꝫ additamēta ꝑter primā. s. simenia et duas alas ⁊ q̄ttuor additamēta coniunctionalia sursum aspicientia ⁊ q̄ttuor inferi' aspiciētia. Et vnaqueqꝫ ala duos hꝫ ramos. Et circul' egressionis nerui inter oēs duas spōdiles diuidit̄ i duo media. Prima aūt spōdilis ⁊ scđa quasdaꝫ hn̄t ꝓprietates quas nō hn̄t alie. In ꝑmis vo ē tibi sciendū ꝙ mot' capitis a dextris ⁊ a sinistris fit iunctura q̄ inter caput et spondileꝫ primā existit. Et ipsius motus anteri' ⁊ posteri' fit iunctura q̄ ē inter ipm ⁊ spondileꝫ scđam. Est igit̄ nobis d iūctura ꝑma in ꝑmis loquēdum. Dicem' igitur ꝙ suꝑ laboriosam ꝑtem spōdilis ꝑme a duab' ꝑtibus q̄ sunt suꝑius create fuerūt due vacuitates in q̄s duo ossis capitis additamenta īgrediunt̄. Et cū vnū eoꝝ eleuat̄ ⁊ alterū deprimit̄ declinat caput ad deꝑssum. Et qđ in hac spōdili alia sit iūctura īpossibile fuit. Ibi igit̄ alia facta fuit spōdilis ꝑ se q̄ est scđa ex q̄ creator ex ꝑte ei' anteriore q̄ est ad interiora additamētū lōguꝫ ⁊ durū oriri fecit qđ ꝑtransit ⁊ ingreditur foramē prime corā nucha foramine inter eas cōi. s. foramine qđ a posteriorib' ad anteriora est longi' q̄ a dextra ad sinistrā: qm̄ inter posterius ⁊ anteri' sunt duo īgrediētia q̄ maiorē occupant locū q̄ vnū ex igredientib' occupet. Latitudo aūt mensurat̄ ꝯm vnū īgrediēs qđ est maius Et hoc q̄dē additamētū vocat̄ dens a quo quidē occultata fuit nucha ligamentis fortibus q̄tenus dētis extremitas a nuche extremitate seꝑet̄: ne dens suo motu nuchā ꝑcutiat et ei coangustationē faciat. Deinde additamentū hoc a spōdili ꝑma eleuat̄ ⁊ vacuitatē q̄ est in capitis osse ingreditur qđ vacuitas q̄ in osse existit capitis anterius ⁊ posterius circūdat. Et hic quidem dens nō ad anterius fuit factus nisi propter duo iuuamēta: quorum vnum est vt sit amplius custoditum ⁊ alterum vt latus spondilis quod est magis subtile sit interius ⁊ non exterius.

In scđa ꝑte dicit ꝙ due vacuitates. i. ꝯcauitates fuerūt create suꝑ laboriosam ꝑtē spōdilis ꝑme a duab' ꝑtib' q̄ sunt suꝑius. s. a dextra ⁊ sinistra in q̄s duo additamēta ossis capit̄ ingrediunt̄ Et cū vnū istorū additamētoꝝ eleuat̄ ⁊ aliđ deꝑmit̄ caput declinat v'sus illud qđ deꝑmit̄: ⁊ nō fuit possibile ꝙ in hac ꝑma spōdili sit alia iunctura cū capite. In 3ª ꝑte dicit ꝑ° ꝙ ibi. s. post ꝑmā spondilē fuit facta alia spōdilis ꝑ se. s. scđa ex qua. s. ex ꝑte ipsius anteriore q̄ ē in interiorib' v'sus nuchā creator fecit nasci quoddam additamētū ossosum longū ⁊ durū qđ suꝑius ascēdēs vsqꝫ ad caput intrat ⁊ ꝑtrāsit foramē ꝑme spōdilis coraꝫ nucha foramine cōi exn̄te inter eas. s. inter nuchā ⁊ dictū additamētū: ⁊ istđ foramē est longi' ab anteriorib' ad posteriora q̄ a dextra ad sinistram: q: inter anteri' ⁊ posteri' sunt duo ingredientia. s. dictum additamētū ⁊ nucha q̄ maiorē locum occupāt q̄ occupet vnicuꝫ ex ingrediētib'. Latitudo vo foramis illius mēsurat̄ ꝯm vnicū ingrediēs qđ est mai'. s. ꝯm nucham q̄ est maior dicto additamēto. Scđo dicit ꝙ dictū additamētū vocat̄ dēs. ⁊ hoc ꝓpter sīlitudinem quā hꝫ cū dēte oris. Tertio dicit ꝙ nucha fuit occultata ab hoc dēte ꝑ ligamīta fortia vt extremitas hui' dētis ab extremitate nuche separet̄ ne dēs suo motu ꝑcutiat ⁊ coangustet nucham Quarto dicit deinde. i. ꝯsequēter. s. postq̄ hoc additamētū pertrāsit foramē ꝑme spōdilis ipm eleuat̄ a ꝑma spōdili. i. supra primā spondilē ⁊ intrat ꝯcauitatē q̄ est in osse capit̄ ⁊ ꝯcauitas que est in osse capit̄ circūdat ipm añ ⁊ retro. Quinto dicit ꝙ ꝑdictus dens nō fuit fact' ad anteri'. i. explātatus a ꝑte spōdilis anteriori nisi ꝓpter duas vtilitates. Prima ē vt sit meli' custodit'. Scđa est vt lat' ꝑme spōdilis qđ ē magis tenue sit interius ⁊ nō exterius. ❡ Attende hic ꝑ° ꝙ Ga. 12. de vti. ꝑti. vocat motū capit̄ a dextris ⁊ a sinistris motū obliquū. Et motū ipsius anteri' ⁊ posteri' motū rectū: q: caput i eo nō flectit̄ nec ad dextrā nec ad sinistraꝫ. Motuꝫ vo capit̄ añ dicit sbnuere. i. īferi' iclinare caput ⁊ motū capitis retro dicit suꝑnuere. i. suꝑ caput eleuare. ❡ Attēde scđo

¶ Et prime quidē spōdilis ꝓprietas est ne simenia hēat: iō ne ei inferant grauamē: τ ne ꝓpter ipa nocumentis sit exposita. Additamētū nāqꝫ qđ repellit inq̄tū est forti' ipmmet fracturā τ nocumētū afferet ei qđ est debili': τ etiā ne musculos τ neruos mltos q̄ in ei' circuitu sunt positi ledat τ qꝛ etiā parū indigem' hic spinis custodiētibus. Hec enī spōdilis est q̄si submersa τ sepulta in custodijs scđe q̄ ipam a nocumētis custodiūt. Et ꝓpter has quidē intētiōes nō ꝓprie ei facte fuerunt ale. Neruorū enī τ musculorū plures in duob' eius laterib' positiōe spissa positi sunt ꝓptera ꝙ pncipio sunt ꝓpinq̄. Iōqꝫ ale locum nō habuerūt. Ampli' ex ꝓprietatib' hui' existit spōdilis ꝙ nerui ab ea nō p duo ei' egrediuntur latera: neqꝫ p foramē cōe: sꝫ p duo foramia q̄ in ea posteri' ad ptē tendūt supiorem. Si n. neruoꝝ egressiōes eēnt vbi duo capitis additamēta orificijs iūguntur suis: τ vbi mot' eoꝝ sunt vehemētes vehemēti ipedimēto caput ipediret. Silr qꝫ si eēnt vbi scđa deglutit sua duo additamēta q̄ sup eā icedūt τ vbi inter eā τ iter scđam iūctura fit laxa q̄ anteri' mouet τ posteri': neqꝫ fuit ꝯueniēs vt anteri' τ posteri' egrederētur ꝓpter cās q̄s in declaratōe esse aliaꝝ spōdiliū dmōstrauim' neqꝫ a duob' laterib' pp ossis ibi existētis sbtilitatē cā dentis: q̄propter fuit necesse vt parū sub iunctura capitis eēnt posterius a duab' ptibus. s. in medio ei' qđ est inter id qđ est posteri' τ latus.

ꝙ pn. hic spāliter agit de iuncturis capitis cū pma τ scđa spōdilibus colli τ motib' q̄ fiunt fm eas: qꝛ iste iūcture sunt pcipue iter alias τ custodia dignissime τ mirabilr a nā ornate. Iux̄ illud. g. 12. de vti. pti. c. 3. Rursus igit ad articlm capitis sermonē reducētes. scrutemur artē q̄ circa ipm nature. decet enī vt puto τ hunc fm dignitatē ornari sicut τ alia vniuersa. pcipuus igit iste articul' ē aialibus sicut sol' oium i instantaneo tpe si hꝫ nedū magnā dearticulationē: imo quācūqꝫ declinatōeꝫ noceat mox enī absqꝫ respiratiōe et voce τ imobile τ isensitiuū fit totum aial seu ipa radice neruoꝝ patiēte. ¶ Sed q̄ret hic aliq̄s q̄re nō fecit nā iūcturā vnicā capitis cū prima spondili q̄ sufficeret oib' eius motibus queādmodū fecit in applicatiōe adiutorij cū spatula iūcturā vnicā τ in applicatiōe coxe cū scia iūcturā vnicā sufficiētes oib' motib' adiutorij τ coxe. Dic ꝙ si fuisset vnica articulatio seu iūctura. Pri° oportuissꝫ buccellā ossis capitꝭ τ foueā quā sbintrat eē rotūdas sicut st in iūcturꝭ adiutorij cū spatula τ coxe cū scia. Scđo oporteret ligamēta ip' esse multū laxa. Et ex his fieret apta dislocari: cui' tn̄ dislocatio est irremediabilr mortifera. Et hāc rnsionē innuit. G. 12. de vti. pti. c. 4. dicēs. Qn̄ meli' est obliquos mot' a rectis plurimū distare duoꝝ alteꝝ necessariū ē: aut duplices fieri articlatōes: aut vnā sufficiēter ex oi pte rotūdā. Ad hoc enī ꝙ facilr vbiqꝫ ferat articulus silem eē oꝫ spēm ei' fm oēm ptē. qm̄ si excedat aliq̄ pticula eminētijs aut ꝯcauitatib' in istis phibebit aliqn̄ τ amittet aliquē eoꝝ q̄ ex altero gn̄e motuū. Ita nāqꝫ q̄ fm humeꝝ τ vertebrū articul' sit quidē rotūd' certitudinalr: sit aūt τ lax' factus ē. ¶ Attende 3°. ꝙ pn. iō vocat extremitatē supiorē pme spōdilis ptē laboriosaꝫ: qꝛ fm puitatē sui corpis on' graue defert τ multos sustinet mot'. ¶ Attēde 4° ꝙ iūcturā capitꝭ τ motū ipius cū pma spōdili colli. sic declarat. G. 12. de vti. pti. c. 4. Primo quidē spōdili binas posuit ꝯcauitates certitudinalr eq̄les eis q̄ ibi curuatiōibus capitꝭ. Iacet aūt eaꝝ vna quidē ex dextris ptib'. altera aūt ex sinistris sicut τ capitꝭ ipius explātatiōes. Quocirca qm̄ quidē has cōcauitates τ eminētias ad alteru tros. i. obliquos mot' pparauit nā imediate manifestū est. Si enī grā rectoꝝ ipas fecisset oino vtiqꝫ hanc quidē ex anteriorib' ptib' posuisset hanc aūt ex posterib'. ¶ Attēde 5°. ꝙ in ꝯiunctōe capitis cū pª spōdili colli nō est magna ꝯcauitas nec oino rotūda in spōdili nec extremitas ossis capitꝭ itrās hāc cōcauitatē est pfecte spherica sꝫ oblōga: neqꝫ ligamēta sunt subtilia sꝫ grossa dura nec musculi debiles sꝫ fortes τ multi. Iux̄ illđ. G. c. 5. dicti. 12. Igit neqꝫ ꝯcauitatē oportebat q̄rē ibi magnā τ certitudinalr circūferētialē: neqꝫ caput sphericū neqꝫ colligatōes sbtiles: neqꝫ musculos debiles: neqꝫ simplicē articulū. ¶ Attēde 6°. ꝙ iūctura capitꝭ cū spōdili scđa p motib' rectis ita describit a. g. dicto ca. 5. Qualr igit scđa articulatio q̄ rectoꝝ motuū ē dux minus hac ifallax fiet. Qualr aliter q̄ vt nūc hꝫ ꝓlongaꝫ τ fortē explantationē scđe spōdili hn̄te suptēsaꝫ quidē vsus caput colligatione vo forti rotūda copulatā anteq̄ tāgat id. ¶ Attende 7° ꝙ explātatio ossosa orta a scđa spōdili q̄ ptransiēs totā ꝯcauitateꝫ pme spōdilis articulat ad caput vocat dēs a veterib' τ a iuuenibus medicis tpe. G. vocabat pirmoidea. Iux̄ illud. G. dicto ca. Noiat aūt explātatio hec pirmoidea a iuniorib' medicis. nā ab antiquiorib' dens vocabat. τ hypo. sic noiauit. ¶ Attende 8° ꝙ lꝫ iste dēs p ꝯcauitatē trāseat pme spōdilis p quā trāsit nucha. nihil tn̄ occupat de loco nuche: imo nā sculpsit ptē anteriorē τ interiorē pme spondilis τ in ea fecit foueā in q̄ dict' dēs aptissime recludit: nec ē inter eū τ nuchā ps aliq̄ ossosa: sꝫ ē solū ligamētū forte qđ detinet dētē in sua fouea τ phibet ne nuchā tāgat. Et ex hoc clare appaꝫ ꝙ foramē pme spōdilis nō est pfecte rotundū. imo ē longi' ab an̄ in retro ꝓpter dētis foueā ꝙ a dextra in sinistrā vbi nō est nisi nucha cū pāniculis ei'. ¶ Attende 9° ꝙ dict' dēs fuit optie locat' tam grā sui ꝙ grā ossis i q̄ sculpta est ei' fouea vn̄ fuit attenuatuꝫ τ debilitatū. nam a retro custodiunt cū cute musculis neruis et pte spōdilis dura τ solida τ pāniclis nuche τ nucha τ ligamēto forti qđ est inter nuchā τ dentē. Et a laterib' custodiunt cū pelle musculis neruis alis τ ptib' spondilis dextris τ sinistris. Et ab an̄ custodiunt cū ossib' mēti τ ptibus superiorib' trachee arterie τ hysophagi τ pāniculꝭ coꝝ. ¶ Querit q̄re iūctura capitꝭ cū pma spōdili colli ē duplex. s. ex duob' additamētꝭ intrātibus duas foueas τ iūctura capitꝭ cū scđa spōdili ē simplex. s. ex vno additamēto subintrāte vnā foueā. Dic ꝙ iūctura capitꝭ cū pª spōdili est p motib' obliq̄s q̄ sunt mltiplices τ cōpositi: sꝫ iūctura ei' cū scđa spōdili est p rectis motib' qui magis accedūt ad simplicitatem.

¶ Et pme. In. 2ª pticula 4ᵉ ptis p° agit pn. de ꝓpetatib' pᵉ spondilis colli. Scđo de ꝓpetatib' 2ᵉ ibi [Quia vo] In pª pte tāgit. 5. ꝓpetates pme spōdilis colli τ cās eaꝝ pmā hic [Et pme q̄dem] Scđaꝫ ibi [Et ꝓpter has] Tertiā ibi [Ampli' ex] Quartā ibi [Oportuit] Quintā ibi [Quapropt] Prima ꝓpetas pme spōdilis ē ꝙ nō hꝫ simenia. i. spinas. Et cā isti' reddit q̄druplex. Pria ē ne simeniū iferat suo pōdere grauamē pᵉ spōdili q̄ iā satis onerata ē sustinēdo caput. Scđa ē ne pª spōdilꝭ pp simeniū sit magꝭ exposita nocumētis. Additamētū enī ordinatū ad repellēdū inq̄tū ē forti' intm̄ facili' afferet nocumētū ei cui addit qđ debili' est: qꝛ tale additamētū fractū vł ꝯquassatū trahit secū debile os. Tertia ē ne simeniū ledat musculos τ neruos mltos q̄ sunt i circuitu pme spōdilis. Quarta ē qꝛ nō idigem' in pª spōdili spinis custodiētib' eā retro eo ꝙ pª spōdilis est q̄si sbmersa τ sepulta i custodijs scđe spōdilis q̄ pseruāt ipam a nocumētꝭ. Extremitas enī spine scđe spōdilis extēdit τ fere coopit retro totā primā spōdilē. Scđa ꝓpetas pᵉ spōdilis ē ꝙ nō ꝓprie hꝫ alas pp easdē cās pp q̄s caret spinis spālr pp tertiā. Nā plꝭes ex neruis τ musculꝭ positi sunt i duob' laterib' pᵉ spōdilis positiōe spissa ita ꝙ sūt ibi dēsati τ ꝓpe iūcti: iō ꝙ sꝭ ꝓpinq̄ suo pn° vn̄ reddūt grossiores: τ ꝓpterea ale nō habuerūt ibi locū. Tertia ꝓpetas pᵉ spōdilis ē ꝙ nerui nō exeūt ab ea p duo latera ei' nec p foramen cōe sibi τ ossi cui ꝯiungit: sꝫ exeūt p duo foramia q̄ sꝭ in posteriori pte ei' τ tēdūt ad ptē supiorē. Nā si egressiones neruoꝝ ei' essent vbi due buccelle capitꝭ itrāt foueas spōdilis supioris τ vbi mot' illaꝝ buccellaꝝ sup primā spōdilē sunt fortes caput recipet ide vehemēs ipedimētū ꝓpter dolorē. s. ex ꝯtusione dictoꝝ neruoꝝ hora fortis mot'. Et silr caput ipedire vehemēti ipedimēto si egressiones dictoꝝ neruoꝝ eēnt vbi scđa spōdilis deglutit duo additamēta pᵉ q̄ sup eā incedūt vt vbi fit iunctura laxa iter pmā τ scđaꝫ q̄ anteri' τ posteri' mouet caput τ pmā spōdilē silr: nec fuit ꝯueniēs vt nerui pᵉ spōdilꝭ egrederent anteri' nec posteri' pp cās dictas. s. n̄ āteri' ne flectiōe dorsi ad anteriora cōpmerent: nec posteri' ne carerēt custodia: neqꝫ potuerūt a duob' laterib' ꝯueniēter egredi pp subtilitatē ossis illic existētis cā dētis. s. qꝛ oportuit cauare τ sculpere spōdilē anteri' τ paꝝ vsus latera vt in fouea ipi' tute dens collocaret. Et iō fuit necesse vt egrederent dicti nerui paꝝ sub iūctura capitꝭ posteri' a duabus ptib'

Oportuit igiť vt duo foramina eēnt ꝑua: q̄propter necesse fuit neruos fuisse ꝑuos. Quia v̄o in spōdili scd̄a īpossibile fuit neruoꝝ egressiões superi⁹ fuisse: sicut fuit possibile in hac eo ꝙ si in ea eēnt neruoꝝ suoꝝ egressiones sicut in p̄ma: timereť ne cōq̄ssarenť ⁊ rūperenť motu p̄me spōdilis sup eā cū caput anteri⁹ aut posteri⁹ moueret. Necꝫ etiā fuit possibile vt anterius egrederētur ⁊ posterius propter illud quod diximus. Nec fuit possibile vt a duob⁹ egrederentur laterib⁹: qm̄ si eēt ita eēt cū p̄ma cōis: ⁊ qd̄ inter eas orireť eēt valde subtile necꝫ p̄moꝝ corrigeret ꝑuitatē ⁊ qd̄ cōp̄hēdereť eēt paria debilia siľ iuncta. Et si cū p̄ma eēt cōis. iam enī cognouim⁹ cām p̄me ⁊ q̄ esset corruptio si eā a duob⁹ ꝑforarēt lateribus.

Ergo oportuit foramina in scd̄a eē ante duo latera simenÿ duob⁹ p̄me opposita laterib⁹: qm̄ corp⁹ p̄me cuz eis associabiť nō ledet eos. Et dēs q̄

s. in loco medio inter illuz q̄ vere est posterior vbi spina figereť ⁊ latera vbi eēnt ale si h̄ret spinas ⁊ alas queadmodū alie. Quarta ꝓprietas seques ex dictis ē ꝙ oportuit duo foramina p̄me spōdilis ꝑ q̄ nerui exeunt eē ꝑua. Alioqn dicta spōdilis eēt nimiū debilis ⁊ q̄ssari parata: cū iam sit attenuata ꝑ magnū foramē ei⁹ qd̄ ꝑtransit nucha ⁊ ꝑ foramia recipientia: additamēta capitis q̄ modicū distāt a foraminibus exit⁹ neruorū ⁊ ip̄a sit d se ꝑua. Quinta ꝓprietas seques ex .4ª. ē ꝙ necesse fuit neruos egredietes a p̄ª spōdili ꝑuos eē qꝛ a ꝑuo foramie nō pōt exire magn⁹ neruus. ¶ Circa p̄maz ꝓprietatē attēde p̄° ꝙ. G. memorās caz 13. de vti. pti. c.3. duas rddit ei⁹ cās. Prima est ꝙ spina si ibi eēt ipediret locū musculoꝝ eleuantiū caput sursuz. Scd̄a ē ꝙ pūgeret ⁊ vulneraret p̄dictos musculos hora sui mot⁹. ait enī ibi. Dictū ē qm̄ q̄ supinuere faciūt totū caput musculi q̄ sunt recti ⁊ breues totā eius. s. p̄ᵉ spōdilis cōp̄henderūt articulationē. Cōuenięter igiť ⁊ ſm hanc ꝑtē explātatio nō fuit facta p̄me spōdili anticipātib⁹ eā cōprehēdisse musculꝭ necꝫ enī p̄uare aīalia hui⁹ motu erat rōnabile: necꝫ eo seruato erat possibile p̄submittē muscl'is acutā ossiū explātationē. Nō enī solū p̄uaret eos a sua sede: ꝫ etiā cū mouerenť in īpedimento eēt ei quassans ⁊ pungens ⁊ vulnerās ⁊ oīno nocēs. ꝓpter hoc igiť spōdili p̄me posteriorem explātationē nō fecit: hec. G. ¶ Attēde 2° ꝙ lꝫ p̄ma spōdilis colli careat spinis ⁊ alis: vt ait h̄ p̄n. ⁊ scd̄a nō: tot tn̄ apophises seu additamēta vꝫ attribuere. G. p̄me spōdili sicut scd̄e. s. 7. vtricꝫ. Ait enī. 12. de vti. pti. ca. 12. Propter q̄d aūt nouē quidē vniuerse ſm spōdiles lūbi sunt apophises. 11. v̄o ſm eos q̄ colli ⁊ ſm duos p̄mos. 7. ⁊ ſm eos q̄ thoracꝭ vniuersa: ꝯn̄ ter p̄dictis habitū erit vticꝫ ꝑtrāsire. Et forte ꝙ p̄ᵉ attribuit. 6 additamēta ꝯiūctōnalia ⁊ 2ᵉ. 4. ⁊ dentē cōnumerauit cū additamētis p̄ᵉ spōdilis eo ꝙ ꝑ eā transit lꝫ a scd̄a sumat originē. aliter nō video q̄uo saluari possit ꝙ vtracꝫ eaꝝ habeat. 7. additamēta. ¶ Circa tertiā ꝓprietatem queriť q̄re foramina exit⁹ neruoꝝ a p̄ma spōdili nō fuerūt retro posita in medio spōdilis vt eēnt pl⁹ elōgata a iūctura p̄me spōdilis ad caput ⁊ a iūctura p̄me cū 2ª. vł q̄re nō fuerūt posita retro in ꝑte īferiori queadmodū posita sť in scd̄a. ¶ Dic p̄° ꝙ qꝛ p̄mum par neruoꝝ nuche musculis capitꝭ distributuz fuit loc⁹ originis eius magꝭ fuit apt⁹ in ꝑte spōdilis ꝓxia capiti. Dic 2° ꝙ in medio spōdilis posteri⁹ nō fuerūt posita: ꝫ supius qꝛ ꝑs media nimis debilis ē nō fortificata ꝑ additamēta ꝯiunctionalia sicut supior. nec etiā retro posita sunt inferius: qꝛ nimis appropinq̄rēt articulatiōi spōdilis p̄me cū scd̄a q̄re nerui grauareť hora fortiū motuū. Sed instabit aliq̄s ꝙ supius positi nimis etiā appropinquāt iūcture capitis cū p̄ma spōdili vn̄ hora motuū nerui inde orti poterūt cōteri vł ꝯquassari. Dic ꝙ nō: qꝛ iūctura capitis cū p̄ma spondili fit ī dextra ⁊ sinistra ꝑtib⁹ multū distāť a ꝑte posteriori: ꝫ iunctura p̄me spōdilis cū scd̄a fit multū ꝓpinq̄ ad posteriorē ꝑtē. Iuxͣ illud Ga. 12. de vti. pti. ca. 5. Sed ⁊ hoc. s. distare quidē ab inuicez plus supiores ꝯcauitates: min⁹ v̄o inferiores ⁊ tantā certitudinalr eē distantiā ſm alterutrā ꝙta est gibbositatib⁹ q̄s suscipiūt si vis fortune sit op⁹. i. attribue hoc fortune si vis sicut facit asclepiades ⁊ nō nāe. ¶ Attēde hic p̄° ꝙ. G. affirmat primā colli spōdilē duas h̄re foueas in extremitate eius supiori a dextris ⁊ a sinistris q̄s ingrediūtur due buccelle capitis: ⁊ iterum duas alias foueas ī extremitate ip̄ius īferiori v̄sus posterius q̄s ingrediunť due buccelle extremitatis supioris scd̄e spōdilis. Et h̄ innuit in v̄bis statiꝫ allegatis. Et iteꝝ in his v̄bis eiusdē capituli. Cōcauitatibus enī q̄ supiacent supra primā spondilē q̄bus suscipit ꝓminentias capitis. alie quedā ab inferioribus ꝑtibus subiacent. Et iteruz in his verbis eiusdē capl'i. Sed fieri quidē alias p̄mo spōdili cōcauitates fortassis nō est mirum necꝫ duas quidē in supioribus poni ꝑtibus ei⁹ duas aūt in inferiorib⁹. Princeps v̄o aliter sentit: videlicet ꝙ in extremitate inferiori p̄me spondilis nō sunt due fouee seu due ꝯcauitates: sed duo additamēta ingrediētia cōcauitates sup̄me ꝑtis scd̄e spondilis. ⁊ hoc innuit in lr̄a cū dicit. Silr̄ quocꝫ si essent vbi scd̄a deglutit sua duo additamēta que sup eā incedūt: sed loco huius lr̄e repcriť scriptū in q̄busdam auicē. Similiter q̄ꝫ si essent vbi scd̄a suo orificio cōiungiť corā suis duobus additamentis que sup eam incedūt. Verū prin. 14. aīalium eius aliter ꝙ hic videť sentire ⁊ cōcors fieri cū. G. dicens Silr̄ si essent in orificio scd̄o corā duobus additamētis q̄ intrāt cōcauitatem p̄me. ¶ Attende scd̄o ꝙ natura ordinauit primaz colli spōdilez grossiorē fieri retro in ꝑte ip̄ius supiori ꝓpter duo Primuz est vt ibi melius foramia tolerare possit ad exitum neruorū. Scd̄m est vt apte suscipiat inferi⁹ gibbositates secūde spōdilis ⁊ superius buccellas vł additamenta capitis Iuxta illō ga. 13. de vtilitate ꝑticula. c. 4°. Vbi grossissimus est p̄mus spondilis: ibi ꝑforauit natura ip̄m ꝓpe supiores articulationes foraminibus subtilissimis. Et paulopost subdit Etenim ⁊ hoc. s. grossiorem seip̄o ſm illas partes fieri spondilē natura p̄parauit nō ociose necꝫ vt cōtingit: sed primo quidez vt ꝑforaretur ibi infallaciter. Deinde vt ab inferius quidē secūde spōdilis gibbositates: desuper vero eminētias capitis susciperet.

In secūda parte que est de ꝓprietatibus secūde spondilis colli ostendit primo ꝙ egressiones neruorum in scd̄a spondili colli nō potuerunt esse supius nec anterius aut posterius nec a lateribus. Scd̄o cōcludit ꝙ oportuit foramina dictarū egressionū eē in secunda spondili ante duo latera simenÿ eius ibi [Ergo oportuit] Et licet totius p̄me partis cōstructio sit suspēsiua nō habēs intellectum sentētie ꝑfecte nisi secūde parti cōiungatur ꝓ clariori tn̄ doctrina exponemus vtrācꝫ seorsuz. In prima ꝑticula dicit p̄mo ꝙ īpossibile fuit egressiones scd̄i paris neruoꝝ nuche fuisse supius in scd̄a spōdili sicut sunt egressiones p̄mi paris supius in p̄ma. Et hui⁹ cā est qꝛ caput moueť anteri⁹ ⁊ posterius ꝑ ꝯiunctionē ip̄ius cū dente orto a scd̄a spōdili. Si ḡ nerui scd̄i paris orirenť a ꝑte supiori scd̄e spondilis timendū esset ne ꝯquassarentur ⁊ rūperenť ex motu p̄me spōdilis supra scd̄az cū caput anterius aut posteri⁹ moueť. ¶ Sed instabit aliquis nerui primi paris exeūtes a ꝑte supiori p̄me spondilis nō rūpunť nec conq̄ssantur ex motu capitis supra eā. ergo silr̄ necꝫ nerui scd̄i paris rūpentur dato ꝙ exeāt a foraminib⁹ scd̄e spōdilis supius ex motu p̄me spōdilis sup scd̄am. Dic ꝙ nō est silr̄: qꝛ mot⁹ capitis ꝑ iuncturā ei⁹ cū p̄ma spōdili nō ē an̄ ⁊ retro ꝫ dextrorsuz ⁊ sinistrorsuz ⁊ illa iūctura nō est retro articulata: ꝫ a laterib⁹ p̄mi spōdilis et ideo motus ſm eā nō est cā extēsionis imoderate vł quassatiōis neruoꝝ p̄mi paris. In scd̄a v̄o oīno aliter est. Scd̄o dicit ꝙ non fuit possibile ꝙ nerui scd̄i paris egrederenť anteri⁹ ⁊ posteri⁹ in secūda spōdili ꝓpter cās dictas. Nō anteri⁹: qꝛ mot⁹ ⁊ inclinatōes dorsi sunt ſm illā ꝑtez: ⁊ sic nerui ibi locati cōquassarenť. Nec posterius ꝓpter spinā q̄ ibi ē ⁊ qꝛ carerēt custodia. Tertō dicit ꝙ nō fuit possibile vt dictorū neruoꝝ egressio esset a laterib⁹ scd̄e spondilis sicut est in aliÿs inferiorib⁹ spondilib⁹ colli: qꝛ ꝯtererenť ex motib⁹ scd̄e iūcture colli cū capite vł iūcture spōdilis p̄me cū 2ª. nec a laterib⁹ scd̄e spōdilis in seip̄a ꝑforate sicut ē prima: qꝛ si ita esset egressio dictoꝝ neruorū a scd̄a spōdili esset cōis cū p̄ma in ꝑuitate foraminū ⁊ gracilitate ac debilitate egrediētiū ab eis neruoꝝ. Nō enī ferre possꝫ 2ª spōdilꝭ in latib⁹ ip̄i⁹ tenuib⁹ duo āpla foramia inteḡ ꝓꝑ sui ꝑuitatez. Et tūc illō par neruoꝝ qd̄ orireť ab ea eēt subtile valde nec sufficeret corrigē ꝑuitatē p̄mi ꝑis: imo id qd̄ cōp̄hēdeť. i. totū aggregatū ex his duob⁹ ꝑib⁹ eēt duo ꝑia neruoꝝ d̄bilia siľ iūcta. Et iteꝝ si dcā neruoꝝ egressio eēt cū p̄ª cōis iā coḡuim⁹ cāz p̄ᵉ. i. cām q̄re p̄ª nō debuit ibi ꝑforari ꝑ h̄ qd̄ dictū ē ī p̄cedēti ꝑtiª. s. ibi. Necꝫ a duob⁹ laterib⁹ ꝓꝑ ossis ibi exn̄tis subtilitatē cā d̄tis. Et ex h̄ etiā cognoscim⁹ q̄ eēt corruptio debite organisatōis si dicti nerui ꝑforarēt p̄mā spōdilē ī duob⁹ lateribus

In 2ª ꝑtiª ex dicť ꝯcludit ꝙ oportuit foramia egressiōis scd̄i parꝭ neruoꝝ nuche eē an̄ duo latera. i. corā duob⁹ latib⁹ simenÿ siue spine scd̄e spōdilis opposita duob⁹ latib⁹ p̄ᵉ spōdilis a q̄bus exit

dem q ex scda orit̄ hn̄ pme est ānex⁹ ligamēto forti. ¶ Et iūctura capitis cū pma. ⁊ iūctura capitis ⁊ pme ābe cū scda sunt laxiores q̄ aliarū spōdilium iūcture: ideo ꝙ mot⁹ q per eas fiūt valde sunt necessarij: et vt essent firme ⁊ māifeste. Et cū caput mouet̄ iūctura vnius spōdilis: alia manet ī separabilis in alia sua iūctura: sicut facie ad faciē opposite. Et cuz caput anterius mouet̄ ⁊ posterius stat cuz pma spōdili ac si ābo essent vnū os. Et cū ad duo latera sine trāsuersiōe mouet̄ fit spōdilis pma cum secūda sicut vnum os. Hoc est quod de spōdilibus colli ⁊ earum ꝓprietatib⁹ narrare voluimus.

¶ De anatomia spōdilium pectoris et earum iuuamētis. Cap.IX.

pmū par. Opposita dico fm l̄r ⁊ sup̄. q2 cū corp⁹ p° spōdil̄ associ abit̄ dict̄ neruis ascēdētib⁹ ad caput nō ledet eos. Nec ē timēdū ꝙ a dēte ledant̄ q orit̄ a scda spōdili ⁊ trāsit ꝑ pmā: q2 dict⁹ dēs ē bene ānexus ligamēto forti pme spōdili. ¶ Attēde h̄ pmo ꝙ dictorū neruoꝝ scdi paris egressio cōuenientissima est a dicto loco: q2 op3 illō par esse magnū vt suppleat defectuz q ꝓuenit et ꝑuitate primi paris. Et loc⁹ iā dictus ī spissat⁹ a radicib⁹ spine reddit̄ sat capax foraminū magnū fine sui detrimento ⁊ cū hoc illinc exeūtes nerui sunt sub custodijs spine ⁊ alaruz. ¶ Attende 2° ꝙ nō solū exit a scda spōdili scdm par neruoꝝ nuche: imo etiā ab extremitate ipi⁹ inferiori ꝑtim exit tertiū par sc3 a foramine. cui⁹ medietas ē in scda spōdili ⁊ alia medietas in tertia. Iuxt̄ id ga. 13. de vti. pti. c. 5. Ter° vo ɔiugatio eoꝝ qm̄ a dorsali neruoꝝ ex cōi foramie ꝓdit secūdi ⁊ tertij spōdilis.

¶ Et iūctura. In hac tertia pti° qrte ptis q ē de cōpatōe iūcturaꝝ capit̄ cū pma ⁊ scda spōdilib⁹ colli. e t pme spōdilis cū scda ad iūcturas spōdiliū aliaruz: et de mōis qbus se hn̄t iūcture capit̄ ad seiuicē moto capite pmo dic pn. ꝙ iūctura capit̄ cū pma spōdili colli ⁊ iūctura capit̄ ⁊ iūctura pme spōdilis colli: ābe iste iūcture cū scda spōdili colli sunt magis laxe q̄ sint iūcture aliarum spondiliū. Cui⁹ cā est: q2 motus q fiūt ꝑ istas iūcturas sunt valde necessarij vel vehemētes vt alij text⁹ hn̄t. Et vt eēnt firme ⁊ manifeste. i. euidēter distīcte ē supple necāriū. ¶ Attēde p° ꝙ plurimi libroꝝ hn̄t. Et iūctura capit̄ cū p° ⁊ iūctura capit̄ ⁊ p°: s3 meli⁹ stat ⁊ pme qd appet ex l̄ra sim̄ huic. 14. aīaliū scripta a pn. vbi h̄r: et iunctura capit̄ ⁊ pmi. ¶ Attēde 2° ꝙ pn. in h̄ textu tāgit tres iūcturas. Pria ē iūctura capit̄ cū pma spōdili. Scda ē iūctura capitis cū scda spōdili. Tertia ē iūctura pme spōdilis cū scda spōdili. Et has duas vltīas sim̄ illaqat cā breuitat̄ dū ait. Et iūctura capit̄ ⁊ pme ābe cū scda. Si em̄ ita diceret. Et iūctura capit̄ cū scda: ⁊ iūctura pme cū scda ābe sunt laxiores: text⁹ clarior fuisset. Verū potest intelligi ꝙ h̄ solū duas velit itelligi iūcturas. s. iūcturā capit̄ cū pma spōdili colli: ⁊ iūcturā capit̄ ⁊ pme spōdil̄ colli q̄si essent vnū os cū scda spōdili colli: ⁊ tūc d3 sic ordinari l̄ra. Et iūctura capit̄ cū pma. et iūctura capit̄ ⁊ pme cū scda: ābe sūt laxiores q̄ iuncture aliaꝝ spōdiliū. Et vtroq3 l̄ra v̄ificat̄. ¶ Attēd 3° ꝙ ista clausula. Et vt eēnt firme ⁊ manifeste pōt referri ad iūcturas capit̄ tres stati narratas ⁊ ad iūcturas aliarū spōdiliū q sūt l̄r duab⁹ pmis ⁊ vtroq3 mō vera est. Vel pōt a libro tolli sicut ipa nō h̄r in simili passu. 14. aīaliū. Scdo dicit ꝙ qn̄ caput mouet̄ ꝑ iūcturā vnius spōdilis. i. ꝑ iūcturā q est inter caput ⁊ vnā duarū pmarū spondilium colli. alia spōdilis manet insepabilis. i. imota seu fixa ī alia sua iūctura sicut facie ad faciē opposite. i. q̄si iste iūcture eēnt ad inuicē opposite oppōne q attēdit̄ penes qetē ⁊ motū vel qescere et moueri. Ter° dicit ꝙ cū caput mouet̄ an̄ ⁊ retro. s. ꝑ iūcturā ei⁹ cū dēte tūc stat. i. se h3 cū pma spōdili q̄si caput ⁊ illa spondilis eēnt vnicū os sine iūctura int̄ eas. Quarto dicit ꝙ qn̄ caput mouet̄ ad duo latera. s. ad dextrū ⁊ ad sinistrū sine trāsuersione tunc pma spōdil̄ se h3 cū scda: sic si ābe eēnt vnicū os. Et hec snia scribit̄ a pn. 14. aīaliū sub his v̄bis. Et qn̄ mouet̄ caput cū vno duorū spondiliū stat reliquū fixū in alia sui iūctura: sicut si nō cōiungeret̄ cū alio. ita ꝙ qn̄ caput mouet̄ an̄ ⁊ retro v̄tit̄ caput cū spondili pmo q̄si ābo eēnt vnū os. Et qn̄ mouet̄ caput ad duas ptes sine obliqtate tūc pmū ⁊ scdm fiūt q̄si vnū os: hec pn. ibi. Ex qbus apparet ꝙ l3 pma spōdilis colli sit media inter caput ⁊ spōdilē scdaz. pōt tamen caput moueri fm iūcturam eius cum scda spondili ipso nō moto fm iuncturā eius cum prima. Quīto dicit pnceps hoc est quod voluimus narrare de spondilibus colli ⁊ ꝓprietatibus earum.

Spondiles^a pectoris sille sunt cū quib⁹ iungūtur coste ⁊ attractōis aeris mēbra compḣendūt. Et sunt spōdiles vndecim simenia habētes ⁊ alas: et vna que alas nō habet. Sunt igitur duodecim spōdiles. Earū^b vero simenia nō sunt eqlia. Que em̄ ex eis sunt coram mēbris q sunt nobiliora maiora sunt ⁊ fortiora. Et spōdiliū quidē pectoris ale alijs duriores existunt ꝓpterea ꝙ cū eis coste iungun tur. Septem autē supremarū spondilium simenia sunt magna. Et ipsarum ale grosse vt cor fortissime tueantur. Et ideo quia earū corpora in hoc fuerūt diminuta: facta sunt ipsarum additamēta ɔiūctionalia curta

¶ De anatomia spōdiliū pectoris et earum iuuamentis Capitulum. IX.

Spondiles s In hoc ca° declarat p° pn. q et qt sunt spondiles pectoris ⁊ que ex eis hn̄t spinas et alas ⁊ q non. Scdo diuersitates suoꝝ simenioꝝ ⁊ alarū ⁊ additamētoꝝ ɔiūctionaliū ibi [Earū vo] Tertio diuersitates suorū foraminū ꝑ q nerui nuche exeunt ibi [Et ꝓpterea]

a In pma pte dic pmo pn. ꝙ spōdiles pectoris sūt ille qb⁹ coste posterius iungunt̄ ⁊ cōprehendūt siue cōtinent mēbra attractiōis aeris sc3 pulmonē ⁊ cor a pte posteriori. Scdo dicit ꝙ de spōdilib⁹ pectoris sūt vndecim q hn̄t simenia ⁊ alas ⁊ ē vna sc3. 12^a q nō h3 alas. Et ex hoc cōcludit ꝙ spōdiles pectoris sunt. 12. ¶ Attēde pmo ꝙ. 12. spōdiles de qbus h̄ agit̄ dicunt̄ ꝓprie spōdiles scapule seu metafreni. Et est scapula seu metafrenū ps illa dorsi q est ab infima pte colli vsq3 ad ptē supmā renū aut lūboꝝ. teste gal. 12. de vtilitate pti. c. 10. dicēte. ꝙ melius erat spōdiles esse. 12. fm metafrenū qd et scapula dr̄. Et dr̄ metafrenū a meta quod est trans ⁊ frenes quod est diafragma quasi pars posita vltra diafragma seu sup ipm. S3 iō solēt dici pectoris spōdiles siue thoracis quia posterius directe r̄ndent pectori aut thoraci. ¶ Attēde scdo ꝙ decima ⁊ vndecima spōdiles pectoris asserūt̄ a ga. carere alis sic eis caret 12^a. Ait ei. 13. de vtilitate pti. c. 2. loquēs de vndecia ⁊. 12^a spōdilibus pectoris. Obliqs vo q ex altutra pte qs trāsuersas antea noīauimus nō habēt. Et ca. tertio eiusdē libri ait. Neq3 em̄ decim⁹ metafreni spōdilis q solus oim spondiliū rectā habet eā q ex post explantatōem q̄uis alij habeāt gibbam. Neq3 duo qui post eū vane ꝑdiderūt obliquas sicut neq3 pmus eā q post. Et in hoc est ei ɔ̄rius pn. in p̄nti l̄ra. et. 14. aīalium dicēs. Et spōdilia pectoris sunt q cōiūgunt̄ cū costis ⁊ cooperiunt mēbra inspiratōis ⁊ sunt. 11. Et hn̄t oia sceneti. i. spinas: ⁊ alas ⁊ ē vnuz nō habēs alas. tūc oia simul sumpta erūt. 12. hec ga.

b Earū vero ⁊c. In hac parte scda que est de diuersitate simeniorum alarum et additamentoꝝ cōiunctionaliū pmo agit princeps de dicta diuersitate in vndecim pmis spōdilibus pectoris. Scdo specialiter de ipa in spōdili. 12^a. ibi [Duodecima vo] Prima ps est p̄ns text⁹ ī quo pmo tāgit diuersitatē inter simenia spōdiliū pectoris. Scdo diuersitatē int̄ alas spōdiliū pectoꝝ ⁊ alas aliarū spōdiliū ibi [Et spōdiliū] Tertio modū simenioꝝ alarū ⁊ additamētoꝝ cōiūctionaliū septē supiorū spondiliū pectoris ibi [Septē aūt] Quarto loca in qb⁹ sūt vacuitates et buccelle in spōdilib⁹ q sunt sup̄ decimā spondilē pectoris ⁊ quorsum flectunt̄ harū simenia ibi [Et illarum quidē] Quinto formaz simenij decime spōdilis et suoꝝ additamētoꝝ cōiunctionaliū sub et supra ibi [Decime aūt] Sexto loca in qbus sunt vacuitates ⁊ buccelle in spōdilib⁹ q sunt sub decima ⁊ quorsum tendūt sua simenia ibi [Postea vero]

In pma parte dicit ꝙ simenia. i. spine spondiliū pectoris nō sunt eqlia inter se. imo illa ex eis q sunt coram mēbris melioribus scil3 corde ⁊ partibus eius sunt maiora ⁊ fortiora sicut simenia supiorum septem spondiliū pectoris. In scda dicit ꝙ ale spondiliū pectoris sunt duriores alis aliarū spondiliū ꝓpter hoc ꝙ coste articulant̄ cū eis. In tertia dicit ꝙ simenia septem superiorum spondiliū pectoris sunt magna et ale sue grosse vt fortissime defendāt cor quod est in directo earum. Et quia corpora dictaruz spondiliū diminuta fuerūt in hoc sc3 ꝙ eoꝝ magna pars cōuersa est in spinas ⁊ alas facta sunt ipsarum additamenta

et lata. Et illarū qdē q̄ sūt supra decimā additamēta cōiūctionalia que sursum tendūt sunt illa in qbus ē vacuitas buccelle. Et illa q̄ inferius tēdūt sunt illa ex qbus egrediunt gibbositates q̄ vacuitates ingrediūtur quarū simenia ad inferiora curuant

Decime aūt simeniū est rectū et nō curuū: et eius additamēta cōiūctionalia vtrinq; hn̄t vacuitates q̄ coraʒ buccellis existūt: cū supius ꝛ inferi' sil' buccellarū fit receptio. Postea vo illarum q̄ sub decima existūt buccelle sunt ad supiora: ꝛ earū vacuitates ad inferiora: et ipsarū simenia ad supiora curuant. Et nūc hui' totius iuuamentū noīabim' post. ¶ Duodecima vero spōdilis alas non habet: qm̄ necessitas multa q̄ costarū cā inerat iā est diminuta. Sʒ firmitudo alio modo est ingeniata ī quo firmitudo cū alio iūgit iuuamēto. Et huius quidē existit declaratio q spōdi

cōiūctionalia curta ꝛ lata vt eoꝝ robore et vtute vnita fortificarent dicte spōdiles. In q̄rta dicit q additamēta cōiūctionalia sursum tēdētia spondiliū exn̄tiū supra decimā spondilē pectoris sunt illa in quib' ē vacuitas seu cōcauitas receptiua buccelle. Et illa additamēta p̄dictarū spondiliū q̄ tendūt inferi' sunt illa ex qbus exeūt gibbositates siue buccelle subintrātes aliaruʒ vacuitates. Et simenia seu spine spōdiliū exn̄tiuʒ supra decimā pectoris spondilē inclinātur ad inferiora fm longitudinem spine dorsi. In qnta dic q spina decime spōdilis pectoris est recta seu rctē erecta supra ipam spōdileʒ ꝛ nō incuruata supi' aūt inferi'. Et additamēta ipius cōiunctionalia tā ascēdentia q̄ descēdētia habent vtrinq; scʒ superius ꝛ iferius vacuitates seu ꝯcauitates corā buccellis spōdiliun sibi iūctarū in qbus vtrinq; recipiuntur ille buccelle. In sexta dic q buccelle spōdiliū exn̄tiū sub decima spōdili pectoris sunt ad superiora. i. in additamētis cōiūctiōalib' sursum tēdētib'. Et vacuitates receptiue illarū buccellarū sunt ad iferiora. i. in additamētis cōiūctionalib' deorsum aspiciētib'. Et simenia istarū spōdiliū sub decia exn̄tiū deflectunt vsus supiora. Et nūc. i. stati scʒ in hac summa noīabim' post scʒ ca. 13. hui' sūme iuuamētū hui' totius. s. qd dictū est in trib' vltīs ptib' d foueis ꝛ buccell' ꝛ situ simenioꝝ ¶ Attēde p° q spōdilib' pectoris septē sūt additamēta. s. vnū simeniū due ale duo additamēta cōiūctōnalia sursuʒ aspiciētia ꝛ duo deorsuʒ ꝛ nouē p̄mis ex eis spine sunt maxie ꝛ ale g̃ssissime ꝛ additamēta cōiunctōnalia curta ꝛ āpla. Iux illd ga. 13. de vtilitate pti. c. 2. Eis itaq; q̄ fm scapulā sūt spōdilib' explātatiōes septē fcē sūt vnicuiq; ꝛ nimirū nō simile hn̄tib' oībus spēm. Nā nouē desup maximā eā q̄ est ex post habuerūt sic dictū ē ꝛ trāsuersas g̃ssissimas ꝛ descēsiuas ꝛ ascēsiuas silr eis q̄ colli breues sil' ꝛ āplas. ¶ Attēde scdo q ga. ꝛ p̄n. discordāt in situ foueaꝝ ꝛ buccellarū exn̄tiū ī extrēitatib' spōdiliū dicēte ga. q ī spōdilib' sup̄ decimā spōdilē ascēsiue explātatiōes sūt gibbe ꝛ descēsiue cōcaue Et ī spōdilib' sb decia ascēsiue explātatōes sūt ꝯcaue ꝛ descēsiue gibbe Hʒ aūt ga. vboꝝ series ita li. 13. d vtilitate pti. c. 2. Nā idoneas operans articulatōes supiacentiū medio explātatōes ascēsiuas gibbas ꝯcauas parū descēsiuas creauit. Ecōuerso aūt sbiacētiū ꝯcauas qdē ascēsiuas descēsiuas aūt gibbas. et paulo añ in eodē ca. ait. Reliqs vo oīb' alijs scʒ spōdilib' a decia q̄cūq; in inferiorib' hui' ptib' sunt ꝯcaue qdē ascēsiue explātatōes. gibbe vo descēsiue existūt. Pri. vo ꝯriū asserit. 4. ꝛ. 6ª. ptib' p̄nt text'. ¶ Attēde tcio q iterū dissident ga. ꝛ auicē. circa decimā spōdilē pectoris ga. affirmāte q decia spōdil' pectoris ē vtriq; gibbosa ita q hʒ in pte supiori buccellas itrātes foueas none spōdil' ꝛ in pte inferiori buccellas intrātes cōcauitates vndecie. Ait em̄. 13. de vti. pti. c. 2. de decia spōdili loqns. Soli em̄ huic spōdili ē p̄cipuū vt fm altutrā articulatōeʒ ascēdat ī altutro approximātiū spōdiliū. Et paulo p' iteꝝ dic. Sʒ sol' decim' q̄ ē p' scapulā sic dcm̄ est altutri' explatatiōis fines gibbos hn̄s ascēdit ī adiacētib' ad aliqs marginosas ꝯcauitates descinētib'. Princeps vo asserit q decā spōdil' ē vtriq; ꝯcaua dū dic ī qnta pte lrē p̄nt. Et ei' additamēta ꝯiūctōalia vtriq; hn̄t vacuitates q̄ corā buc ¶ Duodecia ꝛc. In hac pti ª 2ª scdc pt hui' capli q̄ est de (cell' existūt p̄pctatib' duodecie spōdil' pectoris. p° reddit cām q̄re nō habuit alas. Scdo ondit quō ex alio q̄ ex alis acq̄siuit firmitatē ꝛ iuuamentū illi' acq̄site firmitat ibi [Sʒ firmitudo] Ter° cui cōiūgit ibi [Et hec qdem] Quarto dn̄tiā spōdiliū exn̄tiū sup̄. 12. a duodecia in idigētia firmitatis ibi [Ille aūt] In p̄ª pte dicit q. 12ª. spōdiliū pectoris nō hʒ alas. q2 magna nc̄citas habēdi alas q̄ spōdilib' pectoris inest cā costarum cum eis iungēdarum diminuta est in ista spondili.

In scda dicit p̄mo q firmitas est igeniata. i. igeniose p̄parata huic spōdili alio mō q̄ p alas in q̄ mō seu fʒ quē modū firmitas ipi' cōiūgit cū alio iuuamto. Et declaratio hui' scilʒ firmitat ꝛ iuuamēti est tal' q spōdilis alchatin id ē loci posterioris q̄ est in directo renū idigeruunt nimia. i. multuʒ āpla magnitudine ꝛ mlta firmitate. cū habeāt sustinere totuʒ qd ē sup ipas. Et iō fuit nc̄ce vt in iūcturis earū essent ples buccelle ꝛ ples cōcauitates recipiētes eas q̄ ī spōdilib' alijs sup ipas exn̄tibus. Et ppter hāc cām additamēta iūcturarū suarū fuerūt duplicata. ita q habuerūt. 4. additamēta iūcturalia ascēsiua ꝛ. 4. descēsiua cū. 11. p̄me spōdiles pectoris nō habeāt nisi duo tēdētia sursum ꝛ duo deorsum. Et nc̄cariū fuit vt. 12ª spōdil' pectoris que ē media int spōdiles habētes solū. 4. additamta iūcturalia ꝛ spōdiles q̄ hn̄t octo ex dict additamēt cōicaret in aliq̄ cuʒ supiorib' et in aliq̄ cū inferiorib' spōdilib' Cōicat g̃ cū supiorib' in h̄ q nō hʒ ī pte supiori nisi duo additamēta ꝯiūctionalia. ꝛ cū iferiorib' ī h̄ q hʒ ī inferiori pte ipi'. 4. ex dict additamēt. Scdo dicit p̄n. q in his. 4. additamēt. i. p hec. 4. additamēta q̄ sūt ī pte iferiori 12ᵉ. spōdil' sublata fuit cā creatōis alarū in hac spōdili. Ter° dicit q post hoc. i. postq̄ fuerūt duplata additamēta ꝯiūctōnalia in inferiori pte. 12ᵉ. spōdilis ipa spōdilis fuit inferi' āplissime dilatata. Et illud qd ex ea fuit ampliatū seu dilatatū iferi' fere est sil' vel equinalēs ale. Quarto dicit q duo iuuamēta fuerūt ꝯiūcta in hac creatura scʒ in plasmatōe tali. 12ᵉ. spōdilis q p3 ei' iferioꝛ hʒ. 4. additamēta cōiūctionalia. Primū fuit firmitas iuncture Scdm fuit supplemētū alarū deficiētium p hanc firmitatem.

In tcia pte dicit q hec. 12ª. spōdilis est illa cū q̄ iungit extremitas diafragmat posteri'. In q̄rta dicit q spōdiles exn̄tes sup̄ duodecimā nō indiguerūt tāta firmitate sicut ille q̄ sunt sub ea et iō nō est in ill' fcā mltiplicatio additamētoꝝ ꝯiūctionaliū sic in inferiorib': imo simenia ꝛ ale supioꝝ sunt magnificate quare corp' harū spōdiliū fuit occupatū a simenijs ꝛ alis. ¶ Attēde q q2. 12ᵉ. spōdili dorsi alligat. 12ª costa q̄ ē mīma oīʒ, ppt cā nō idiguit alis: sed sufficiūt additamēta cōiūctionalia in pte ipi' iferiori duplicata ꝛ dilatata vice alarū. ¶ Sʒ q̄ret aliqs cū spōdiles renū nō h̄eant ferre g̃uius on' q̄ spōdiles pectoris nisi q̄tū pōderat duodecia spōdilis q̄re duplicata sunt in eis additamēta ꝯiūctōalia. Dic q̄ spōdiles renū nō solū ferūt pōd' ptiū qb' sb sunt imo ēt tpe mot' pōd' ptiū qb' supsūt. Iux illd p̄n. c. sequēti. Alchatin vo cū alhauins ē sic basis toti' dorsi ꝛ ipe qdē sustinent ꝛ defert os femoris ꝛ sunt a qb' nerui pedis oriunt. ¶ Scdo q̄ret qs. si additamenta ꝯiūctiōalia duplicata ī pte iferiori. 12ᵉ. spōdilis supplēt vices alarū ꝛ faciūt eas nō eē nc̄carias: cur additamēta spōdiliū renū ꝛ spōdiliū alhauins duplicata tā inferi' q̄ supi' nō supplēt silr vices alarū ꝛ faciūt eas nō eē necessarias: immo cū suis additamētis ꝯiūctionalib' duplicat vtrinq; habuerunt

les alchati nimia idiguerūt magnitudine ꝛ iūcturarū mlta firmitudie. q2 ferūt totū qd ē supra ipas. Ideoq; nc̄ce fuit vt in iūcturis vacuitates et buccelle. et ples nūero fierēt: q̄re iuncturarum earū additamēta duplata fuerūt. Et fuit necesse vt ps duodecime q̄ est vsus partē illaruʒ silis illis fieret: q̄propt ei' additamēta cōiuuctionalia duplata fuert. In his igit additamtis destructa fuit res ex q̄ dignū erat vt ale fierēt. p' hoc amplissime fuit dilatata ꝛ qd ex ea āpliatum fuit fere ale sil' existit. Duo igit iuuamēta sil' in hac creatura cōiuncta fuerūt. Et hec qdē duodecima ē illa cū q̄ diafragmatis iungitur extremitas Ille aūt q̄ supra hāc existūt spōdilē nō hac idiguerūt firmitudie in multiplicatōe additamētorū ꝯiūctionaliū: imo qd ex eis orit de simenijs ꝛ alijs magnificatū fuit. quare earū corpus ab hoc occupatuʒ fuit.

alas vt dicet᷑ post. Dic q̄ q: spōdiles renū ꝛ spondiles alhauins sunt velut basis totius corpis et plus ordinant᷑ ad fixionē q̄ ad motū. ꝛ hȝ in se q̄libet earū foramen integrū egressionis suorum neruoȝ ex vtraq̄ pte: n̄ā muniuit ꝛ corroborauit eas simenijs et alis ꝛ additamētis cōiūctionalib⁹ sub et supra duplicatis.

c Et ppt̄ea. In hac parte tertia que ē de diuersitate foraminū egressionis neruoȝ a spōdilib⁹ pectoris dicit p̄mo p̄nceps q̄ foramina spōdiliū pectoris p q̄ nerui egrediūtur posita cōia int᷑ duas spōdiles non fuerūt equalr̄ diuisa: sic q̄ vna medietas foraminis eēt i vna spondili ꝛ alia medietas i altera vt i spōdilib⁹ colli. Et hoc fuit ideo q: spōdiles pe-

Et ppt̄ea c q̄ pectoris spōdiles maiores existūt spōdilibus colli nō fuerunt posita foramina int᷑ duas spondiles cōia equaliter diuisa: sed paulatiȝ fuerūt ordinata. qm̄ in illis que sunt supius fuit factū augmentū: et in eis q̄ sunt inferi⁹ fuit facta diminutio donec totū foramen in vna remāsit. Et hui⁹ q̄dē finis i decima existit spōdili. Earū v̄o q̄ ex spōdilib⁹ pectoris remanēt et spōdiliū alchatin corpa tolerare potuerūt a dextris et a sinistris vt in eis fiat foramen completū. Fuit ergo in spōdilib⁹ alchati foramen a dextris ꝛ foramen a sinistris ppterea vt neruus egrederet᷑.

¶ De anatomia spondiliū alchatin. Capitulum. X

ctoris sunt maiores spōdilibus colli: ꝛ ppterea tolerare potuer᷑t maiorē foraminis portionē q̄ sit ipsius medietas: imo dicta foramina sic ḡdatim ordinata sunt q̄ augmentū paulati fuit factū i his q̄ sunt supius. i. portio foramis exn̄tis inter duas spondiles cōtinue maior facta est in spōdili supiori. Et in eis q̄ sunt inferi⁹ diminutio fuit facta. i. portio foramis in spōdili inferiori ꝯtinue minorata est donec totū foramē in vna spōdili cōpletū inueniat᷑. Et finis istius paulatiue augmētatōis portionis foraminis in spōdili supiori ꝛ diminutōis in inferiori est in decima spōdiliuȝ pectoris: ita q̄ foramē est fere totū in ea ꝛ post eā nō est cōmune plurib⁹ spōdilibus: sed est totū in vna. Ex p̄dictis appet q̄ mlt̄a specialia inueniunt᷑ in decima spondili pectoris. Primo em̄ termin⁹ est foraminū cōiū plurib⁹ spōdilib⁹. Scd̄o sola oīm hȝ spinā erectā. Tertio sola hȝ vtrinq̄ foueas scȝ sub et supra receptiuas buccellarū. Quarto sola est paulo maior spōdili que sub ea est. Quito sola est media spōdiliū oīm nō s̄m numerū: sȝ s̄m lōgitudinē totius dorsi. Scd̄o dicit p̄n. q̄ corpa spondiliū pectoris remanētiū post decimā scȝ vndecime ꝛ duodecime ꝛ corpa spondiliū alkatin. i. loci q̄ est in directo renū bn̄ potuerūt tolerare q̄ fiat in eis completū foramē. Fuit ḡ in spōdilib⁹ renū foramē. vnū a dextris ꝛ aliud a sinistris gr̄a exitus neruoȝ. Nā dctē spōdiles corpulēte sunt ꝛ fulcite mult̄ additamentis. ¶ Attēde hic q̄ in spōdilibus lumborū foramia egressionis neruoȝ situata sunt in lateribus inferioȝ partiū. Juxta illud ga. 13. de vtilitate particularū capitulo. 3. In eis itaq̄ que s̄m lumbum sicut dictum est in lateralibus inferiorū partiū vniuscuiusq̄ spondiliū euidēter est videre superascendere neruum.

¶ De anatomia spondiliū alchatin. Cap̄. X.

s Vper alchatin ꝛc. In hoc capl̄o agit p̄mo p̄nceps de additamēt̄ ꝛ nūero spōdiliū renū. Scd̄o de iuuamētis alchatin et alhauins simr̄ ibi [Alchatin vero]

a In p̄ma parte p̄mo dicit p̄nceps q̄ simenia. i. spine ꝛ ale late sunt sup spōdiles alchatin. ¶ Attēde q̄ catin ꝛ alcatin sunt nomina arabica idem significātia scȝ locū vel ptē dorsi in directo renū. Scd̄o dicit q̄ additamēta cōiūctionalia inferiora spōdiliū alchatin dilatant᷑ talr̄ q̄ fiūt sil̄ia alis descendētib⁹ eas et partes alias q̄ sunt corā eis. Tertio dicit q̄ spōdiles alcatin sunt quinq̄.

b In scd̄a parte dicit q̄ alchatin et alhauins sciȝ iste due ptes dorsi simul iūcte tria p̄stant iuuamenta. Primū est q̄ sunt basis toti⁹ dorsi sustinētes dorsum et alia que sup id fabricant᷑. Scd̄m est q̄ sustinēt et deferūt os femoris. Et istud est duplex. vnum a dextris ꝛ alterū a sinistris. Et est os in q̄ est ꝯcauitas dicta scia q̄ recipit buccellā ossis coxe noiatā vtebrū. Tertiū est q̄ ab eis. i. a nucha quā cōtinent nerui pedis oriunt᷑: ꝛ loquit᷑ hic de pede magno. s. de tibia tota ab osse femoris vsq̄ ad plantā pedis. ¶ Attēde primo q̄ s̄m p̄ncipē spōdiles lumboȝ de q̄bus h̄ agit᷑ hn̄t vndecim additamēta scȝ vnū simeniū duas alas. 4. additamēta cōiūctionalia sursum aspicientia et. 4. deorsum. Sed ga. asserit. 13. de vtilitate pti. c. 2. q̄ nō habēt nisi nouē. Ait eī ibi Sed si quideȝ p̄us dictis trib⁹ explātatōnib⁹ scȝ maxie oīȝ q̄ spinā opat᷑ et duabus trāsuersis addideris ascēsiuas quidē duas: descēsiuas v̄o. 4. nouem vtiq̄ erūt oēs. itaq̄ ꝛ apparēt tot et tales in eis q̄ s̄m lūbū existē spōdilib⁹. Et ca° vltimo. 12. libri de vtilitate pticularuȝ q̄rit Propter q̄d aūt nouē q̄dē vniuerse s̄m spondiles lūbi sunt apophises. i. explantatiōes. Et veritas i hac re est q̄ additamēta ꝯiūctionalia i feriora spondiliū lūboȝ sunt magis dilatata ꝛ euidēti⁹ duplicata q̄ additamēta supiora. Et hoc notat p̄n. in littera dū dicit. Et ipsarū quidē additamēta cōiūctionalia inferiora dilatant᷑ ꝛ assimilāt᷑ alis descendētibus. Et id forte mouit gal. ad dicendū q̄ additamenta cōiūctionalia supiora in spōdilib⁹ lumboȝ sunt tm̄ duo ꝛ inferiora. 4. ¶ Attende scd̄o q̄ ale spondiliū lumboȝ et sacri ossis nō fuerūt facte fortes sicut ale spondiliū pectoris et colli: quia sub custodia earum ab ante non fuerūt nisi vena ꝛ arteria magne descēdētes ꝛ magni musculi Juxta illud galieni. 12. de vtilitate particularū capl̄o vltimo querētis. Propter quid aūt grosse quidē sunt i eis q̄ s̄m thoracē: spōdilibus que oblique. subtiles aūt in eis que s̄m lumbū ꝛ sacrū os. In eis vero que s̄m collum grosse ꝛ bifurcate. Et respōdet dicēs. q̄ nō solū s̄m thoracales costas articulatis eis: sed etiā p totū supiacētibus rationabile fuit firmas ꝛ fortes ipas fieri. eis v̄o q̄ sunt s̄m lumbū ꝛ sacrū os cuȝ vasa ꝛ musculi descendāt solū: nō erat opus fortitudine. ¶ Attende tertio q̄ spine spondiliū alchatin sunt maxime post spinas spondilium pectoris: q: sub custodijs earū sunt posite arteria magna et vena cōcaua descendētes. Juxta illud gal. 12°. de vtilitate pticularū capitulo vltio. In partibus itaq̄ q̄ sunt s̄m lumbū moles spōdiliū est digna rōe ꝛ ꝯcaua vena abintra supiacet ꝛ magna arteria. rōnabilr̄ igit᷑ post spōdiles q̄ sunt s̄m thoracē posteriores apophises maxie his q̄ s̄m lūbū create sūt ¶ Attende quarto q̄ nō ab oībus spōdilibus renū oriunt᷑ nerui pedū sed a duabus vltimis vt postea dicetur.

s Vper a alchati vero spondiles sunt simenia et ale late. Et ipsarum quideȝ additamēta coniūctionalia inferiora dilatant᷑ et similant᷑ alis descendētibus. Et spondiles iste sunt quinq̄.

Alchatin b v̄o cū alhauins est sicut basis toti⁹ dorsi. Et ipē q̄deȝ sustinēt et deferūt os femoris ꝛ sunt a quib⁹ nerui pedis oriuntur.

¶ De anatomia ossium alhauins. Capitulum. XI.

o Ssa a alhauins sunt tria que magis ingeniose sunt cōiuncta q̄ oēs spondiles. Et eorum iūcture sunt firmiores. Et ipsoȝ ale sunt magis ample.

¶ De anatomia ossium alhauins. Capitulum. XI.

o Ssa alhauins ꝛc. In hoc ca. p̄mo agit p̄n. de numero ꝛ modo iūcture ꝛ aliis ossiū alhauins. Scd̄o de loco foramis egressionis neruoȝ ab eis ibi [Et neruus q̄deȝ] Tertio de silr̄itudine eorū cum spōdilibus lumboȝ ibi [Et ossa quidem]

a In p̄ma pte dicit p̄mo q̄ tria sunt ossa alhauins. Scd̄o dicit q̄ hec ossa sunt magis ingeniose cōiūcta q̄ oēs alie spōdiles ꝛ sunt firmiores coȝ iūcture q̄ ceteroȝ spondiliū. Tertio dicit q̄ ale istoȝ ossiū sunt magis ample q̄ aliarū spondiliū. ¶ Attēde hic p̄mo q̄ hauins ꝛ houins alhauins ꝛ alhouins ꝛ alhouisi sunt arabica noīa idē significātia latine sonātia tria ossa lata supposita sine medio spōdilib⁹ renū. ¶ Attende scd̄o q̄ p̄nceps hic loquēs de trib⁹ ossib⁹ directe ꝛ imediate supposit̄ spōdilibus renū nō vocat eas spōdiles. Prio ppt̄ea q̄ sūt mlt̄o latiora spōdilib⁹ eis suppositis: nec eis corr̄ndēt in ḡdatōe crementi sicut alie spōdiles corr̄ndent sibiīuicē s̄m sub ꝛ supra. Scd̄o q: iūcture coȝ sunt adeo stricte q̄ vnum eorū sine altero moueri nō potest. In spōdilibus v̄o secus est. Verū quia sunt in coordinatiōe aliarū spondiliū s̄m situȝ et habēt intra se foramen p quod defert᷑ nucha et foramina egressiōis neruoȝ et alas cōsimilr̄ spōdilibus dicuntur ab aliquibus spondiles mendose siue nō vere. ¶ Attēde tertio q̄ maioritas ingeniositat̄ ꝯiūctionis hoȝ triū ossiū p̄ncipalr̄ attendit᷑ penes ingeniosaȝ articlatiōeȝ

ſpoꝛū cū alijs ꝛ fortē ↄnexionē coꝝ adinuicē quaſi eſſent vnū os: vnde et noīe vnius oſſis a galieno appellant̄.12.et.13.de vtilitate ꝑticularū. Uocat em̄ ibidē hec tria oſſa cū ꝑmo oſſe caude eis ānexo ſacrū āplum ſeu latū os. Et cā iſtius fortis cōnexionis ꝛ latitudinis coꝝ eſt vt cum oſſibus āche articulata ferre poſſint vnā tibiā poſt alterā tpe greſſus et vt ſint oīb' ſpōdilibus q̄ ſup eaꝫ ſunt velut fundamentuꝫ Juxta illud gal̄.12. de vtilitate ꝑticlarū ca.14. Sacrū vō os quod eſt maximū ē ab inferius qd̄ vtiqꝫ velut fundamentū aliqd̄ cōpagini ſpōdiliū ſubmiſiſſe nāꝫ dicebam'. Et illud eiuſdem lib.13.ca.7. Et tūc opoꝛtuit icipere fieri ſacrū os ſimul quidē velut fūdamentū aliqd̄ doꝛſo debēs eſſe ſit̄ aūt grā recipiēdi ſuper aſcenſionē oſſium q̄ ſm vtebꝛa ꝛ iguina ſine q̄b' neqꝫ pubis oſſa poſſibile erat fieri vtilitates necↄ̄arias aīali exhibitura ꝛ cruriū articulatio q̄ ad vtebꝛū oīno nō fieret. Hoꝝ em̄ ꝑmo grā iam aūt ꝛ eoꝛū q̄ ſm matricē et veſicā ꝛ rectū itcſtinū creauit āplū vocatū os. ¶ Attēde.4. ꝙ hec tria oſſa nō habuerūt magna ſimenia: qꝛ nl̄la ꝑ̄cipua particula corā eis in directo ſimenioꝝ poſita eſt ſub ipoꝝ cuſtodia. Juxta illud ga. dicto capl̄o. Scdꝫ ſacrū verū os moles coꝛpis eſt maioꝛ: nl̄la aūt ſubiacet ꝑ̄cipua ꝑticula. ¶ Attende q̄nto ꝙ hoꝝ triū oſſiū ale ſūt multū ample: qꝛ nō ſolū articulant̄ ſm ſub et ſupꝛa: ſꝫ etiā a lateribus cū oſſibus ancharū ſicut ſpōdiles pectoꝛis cū oſſib' coſtarum

Et neruus[b] quidē qui de foramine in eis exiſtente egredit̄ nō exit a certitudine duoꝛū laterum ne anche iūctura ipſum comprimat: ſed eſt magis remotus et multo plus miſſus ad anterioꝛa et poſterioꝛa. Et oſſa[c] quidem alhauins oſſibus alchatin ſimilia exiſtunt.

¶ De anatomia alhoſos. Cap̄.XII.

Lhoſos[a] eſt compoſitus ex tribus ſpōdilibus cartilaginoſis que non habent additamēta. Et neruus[b] q̄dez a foraminibus illarum cōmunibus oꝛitur ſicut eſt in collo propterea ꝙ ſunt parue. Sed[c] a foramine tertie neruus egreditur impar.

¶ Jn quo eſt ſermo q̄ eſt finis de iuuamento doꝛſi. Cap̄.XIII.

Jam[a] locuti fuimus de oſſibus doꝛſi verba moderata. Nunc autem de toto doꝛſo verba loquemur cōtinentia ſummā. Dicemus[b] igit̄ ꝙ totū doꝛſum eſt ſicut res vna propꝛiā habēs figuraꝫ alijs figuris melioꝛem que eſt circularis. Hec nanqꝫ figura remotioꝛ eſt a receptione nocumentorum ex percuſſione vel impulſione euenientium q̄ omnes alie figure.

b In ſcd̄a ꝑte dicit ꝙ nerui egrediētes a foraminib' iſtoꝝ oſſiuꝫ non exeūt a certitudine duoꝝ laterū.i.a foraminib' certitudinalr̄ ſeu adeq̄te locat̄ in lateribus hoꝝ oſſiū añ alas ſicut in alijs ſpōdilib' oīb' verꝫ dēptis ꝑma et ſcd̄a colli. Et cā hui' eſt ne cōpꝛimant̄ a iūctura oſſiū anche cū his tribus oſſib'. imo nerui iſti ſūt magis remoti.i.pl' elōgati a lateribus q̄ nerui aliarū ſpōdiliū: ꝛ ſunt multo magis miſſi ad āterioꝛa ꝛ poſterioꝛa.i.magꝫ diſſemiati poſt coꝝ exitū ad ꝑtes āterioꝛes ꝛ poſterioꝛes coꝛpis q̄ ad ꝑtes laterales. ¶ Attēde ꝙ egreſſio neruoꝛū ab his oſſib' nō ꝓhibet̄ anteri' fieri ſicut in alijs ſpōdilib' ꝑoꝛib' ne doꝛſo incuruato ad āterioꝛa nerui cōpꝛimant̄: qꝛ iūcture hoꝝ oſſiuꝫ ſūt adeo ſtricte ꝙ plicari nequeūt ita ꝙ neruos cōpꝛimāt anterius oꝛtos.

c Jn tertia ꝑte dicit ꝙ oſſa alhauins ſunt ſil̄ia oſſib' alkatin.i.quiqꝫ ſpōdilibus q̄ ſunt in directo renū ſeu lumboꝝ. ¶ Attēde h̄ ꝙ ſil̄itudo oſſiū alhauins cū oſſibus alkati eſt in trib'. Primo in numero additamentoꝝ. Nā cuiqꝫ hoꝝ oſſiū ſm ꝑn. ſunt additamēta.11. ſcilꝫ vnū ſimeniū due ale.4. additamēta cōiūctionalia inferi': ꝛ.4. ſupius. Gal̄. vō nō ponit in eis ſupius niſi duo additamēta cōiūctionalia: ꝛ ſic nō ſūt niſi noue in q̄libet ꝑ̄dictoꝛū oſſiū ſm ipm. Scd̄o in iuuamētis ferendi doꝛſum ꝛ appc̄ſionis oſſiū inferioꝝ vt dictū eſt in ca° ꝑ̄cedēti. Tertio ī eſſe initiū oꝛiginis ſeu egreſſionis neruoꝛum tibiarum.

¶ De anatomia alhoſos. Capitulum.XII

a Lhoſos ꝛc. Jn h̄ ca. ꝑ° agit ꝑn. de nūero ꝛ modo lb̄eꝛ carentia additamētoꝝ ſpondiliū alhoſos. Scd̄o de loco egreſſiōis ſuorū neruoꝝ ibi [Et neruus quidem] Tertio de neruo ſine pari egrediente ab vltima earum ibi [Sed a foramine]

a Jn ꝑma ꝑte dicit ꝙ alhoſos eſt copoſit' ex trib' ſpōdilib' cartilaginoſis ꝛ he ſpōdiles nō h̄nt additamēta. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ hoſos alhoſos alhoſoſi ſunt noīa arabica idē ſignificātia ſcilꝫ os caude qd̄ cōpoſitū eſt ex vltimis trib' ſpōdilib' nō veris q̄rū vltima ꝓꝑe cauda dicitur. ¶ Attende ſcd̄o ꝙ ꝑn. vocat hic ꝑtes alhoſos ſpōdiles ne quis credat ipas nullo modo ſpōdiles eē ꝓpterea ꝙ carent ſimenijs ꝛ alis. Numerant̄ aūt inter ſpōdiles nō veras ſed mēdoſas ꝓpter tria. Primū eſt qꝛ ſunt via nuche ſicut alie ꝛ tutamentuꝫ. Scdꝫ eſt: qꝛ ab eis exeūt nerui ſicut ab alijs. Tertiū eſt qꝛ ſunt pars doꝛſi ſicut alie ſꝫ terminus eius. ¶ Attēde tertio ꝙ he tres ſpōdiles nō dicunt̄ cartilaginoſe ſic ꝙ tota earū ſb̄a ſit cartilaginoſa: ſꝫ qꝛ ſunt min' dure alijs ꝛ cartilagib' vndiqꝫ circūueſtite. Et itātū due vltime ex eis ſunt alijs min' dure et vere cartilagini vicine ꝙ nō numerant̄ a ga.12.et.13. de vtilitate ꝑti. iter oſſa. Et vltimā ex eis vocat raſis ꝑ° almāſoꝛis cartilaginē oſſuoſam. Et auerroys ꝑmo colliget ca.5. dicit ꝙ eſt q̄ſi os cartilaginoſum. ¶ Attēde.4. ꝙ he tres ſpōdiles caruerūt additamētis: q̄a nucha cōtēta in eis eſt modica ꝛ dura ꝛ ſatis defendunt̄ a cartilaginib' q̄bus veſtiunt̄ ꝛ nulla ꝑ̄cipua ꝑticula coꝛaꝫ eis poſita eſt egēſ harū cuſtodia ¶ Attēde q̄nto ꝙ i q̄buſdā hoīb' oſſa caude inueniūtur plura tribus. Juxta illud alberti magni ꝑmo aīaliū tra.2.ca.11. Ego iā vidi duo oſſa caude duoꝛuꝫ moꝛtuoꝝ. q̄rū vnū ex q̄nqꝫ ꝛ alterum ex.4 cōpoſituꝫ fuit oſſib': ſed ꝑua erāt ꝛ breuia. ¶ Attende ſexto ꝙ oſſa caude firmit̄ ꝛ ſtricte colligāt̄ adiuicē. qꝛ mot' hoꝝ de nl̄lo fuit niſi ꝙ cedāt ↄq̄ſſantib' et ꝑ ſuas cartilagines parū flecti poſſint abſqꝫ hoc ꝙ rumpant̄.

b Jn ſcd̄a ꝑte dicit ꝙ nerui q̄ egrediūt̄ ab iſtis ſpōdilib' exeūt a foramīb' cōib' int̄ eas ſicut in ſpōdilib' colli: ita ꝙ primuꝫ par neruoꝝ alhoſos exit a foramīb'. q̄ꝝ ſupioꝛ medietaſ ē ī extrēitate vltimi oſſis alhauīs: et inferioꝛ medietas in extremitate ꝑmi oſſis caude. Et ſcdꝫ par exit a foramīb'. q̄ꝝ medietas ē i ꝑ̄a ſpōdili caude ꝛ altera medietaſ eſt in ſcd̄a ſpōdili ei'. Et par ↄ̄tiū egredit̄ a foramīb'. q̄rū medietas ē in īferioꝛi ꝑte ſcd̄e ſpōdilis caude ꝛ altera medietas in ſupioꝛi ꝑte ↄ̄tie ſpōdilis ei'. ¶ Attēde hic ꝙ foramina egreſſiōis neruoꝝ ab iſtis ſpōdilib' ſūt i lateralib' earuꝫ ꝑtib'. Jux̄ illō alberti magni ꝑ° aīaliū de ſpōdilib' iſtis loquēt̄. Et ſunt foramīa in vtroqꝫ latere ex q̄b' nerui a nucha oꝛiunt̄.

c Jn tertia dicit ꝙ neru' carēs pari egredit̄ a foramīe ↄ̄tie ſpondilis caude. ¶ Attēde h̄ ꝙ ↄ̄tia ſpōdilis caude ē īferi' acuta clauſa ꝛ i ea fminant̄ foramē trāſit' nuche ꝛ ipam et nucha. Et qꝛ hec ſpōdilis ē ꝑua ꝛ nucha i ea exn̄s ē modica ꝛ nulli alteri oſſi īferi' iūgit̄ nō potuit cō mode ſola ſufficere egreſſiōi pluriōꝝ neruoꝛū.

¶ Jn quo eſt ſmo q̄ eſt finis de iuuamēto doꝛſi. Ca.XIII

i Am locuti fuimus ꝛc. Jn hoc capl̄o ꝑmo cōtinuat ꝑnceps dicta dicēdis Scd̄o agit de figura doꝛſi ibi [Dicemus igit̄] Tertio de curuatura ſimenioꝝ vſus mediam ſpōdilē coꝛn̄dēte figure doꝛſi ibi [Et ꝓpt̄ hoc] Quarto de mō q̄ decīa ſpōdiliū doꝛſi eſt media ibi [Et decīa q̄dē] Quīto dat cām cur decima habuit vacuitates ſub ꝛ ſup̄ ꝛ ſpōdiles q̄ ſupꝛa eam ſunt habuerūt buccellas inferi' deſcēdentes et q̄ ſub ea ſunt habuerūt eas ſurſum tendētes ibi [Et quia quādoqꝫ]

a Jn ꝑma ꝑte dicit ꝙ locut' eſt ꝑus vba moderata.ſ. ſufficiētia ſine exceſſu de ꝑtib' doꝛſi. Nūc aūt loq̄tur ſūmatī de toto doꝛſo ¶ Sꝫ iſtabit aliq̄s ꝙ ꝑus actū ē de toto doꝛſo ca.6.ſum. ꝑn̄tis. Videt̄ ꝙ ꝑn̄s caplꝫ vel ſupfluū vl̄ ibidē inſerēdū. Dic ꝙ illic actū eſt de.4. iuuamēt̄ q̄rū notitia poterat haberi n̄ ꝑ̄habita notitia ꝑtiū ei'. ſed h̄ agit̄ de figura doꝛſi ꝛ adaptatōe ꝑtiū ei' ad ipaꝫ et motū: iō ꝑ̄req̄rit̄ notitia ꝑtiū doꝛſi ad itelligentiā hui' capituli.

b Jn ſecūda parte dicit ꝙ totū doꝛſum eſt ſicut vna res habēs propꝛiaꝫ figurā melioꝛē ceteris videlicet circularē. Hec em̄ figura eſt plus elōgata a receptione nocumentoꝝ cōtingentiū ex percuſſione vel impulſione q̄ oīs alie figure. Jdem meminit princeps.14. animaliū. Et ſubdit cauſam dicēs. Et iam de doꝛſo dicamus quoniam eſt in figura rotūda que eſt magis remota ab occaſionibus. et hoc quia rotundum non tangit alud coꝛpus niſi in puncto. ¶ Attende ꝙ doꝛſum multipliciter dici poteſt vna res. Eſt enim res vna velut vna carina ſeu fundamentum coꝛpoꝛis totius. Secundo eſt res vna velut vna capſula ſeu caſula nuche. Tertio eſt res vna vnitate colligantie velut cathe-

ua quedam. ¶ Sed instabit aliquis contra id ꝙ dicit princeps dorsum esse circularis figure. Nam homo de cuius dorso h̄ agit̄ est erecte figure maxime s̄m caput ⁊ dorsum in hoc differens ab aliis aīalib⁹. Iuxta illud ouidii p̄° methamorphoseos. Pronaq̄ cū spectant aīalia cetera terrā. Os hōi sublime dedit, celūq̄ videre. Et illud boetii quinto de cōsolatōne phie metro vltimo. Unica gens hominū celsū leuat altius cacumē. Atq̄ leuis recto stat corpe despicitq̄ terras. Dic p̄mo ꝙ dorsuz hois cōparatiōe ad alia animalia ⁊ homo totus dicit̄ erecte figure et erecti

Et ꝑpt̄ hoc capita eorū que sūt superius ad inferiora fuerūt curuata: et eorū que sunt inferius ad supiora: ⁊ cōiunxerunt se apud mediā que est decima. Hec vero ad nullā curuata fuit partē: ideo vt sit per eā due simul̄ cōueniāt curuitates. Et decima° q̄dem inter simenia nō s̄m numerum sed s̄m longitudinem media existit.

Et q̄a° quādoq̄ necesse est dorsum ad aliquod duorū curuari laterū: et istud nō fit nisi vt declinet mediū ad

capitis. Dic s̄cdo ꝙ dorsum hois nō h̄z figurā oīno circularē nisi s̄m circūferentias intrinsecas foraminū spondiliū cōtinentium nuchā. Dic tertio ꝙ figura dorsi est arcualis declinans ad circularem dupl̄r. Primo s̄m sitū simenioꝝ spondiliū. Nā spōdiliuz supra decimā pectoris exn̄tiū simenia sunt inferi⁹ depssa s̄m similitudinē semiarcus v̄sus decimam spondilem cuius simenium est rectū. Et simenia spondiliū q̄ sub decima sunt supius sūt eleuata v̄sus simeniū decime ad modū semiarc⁹ ⁊ ex his duob⁹ velut semiarcub⁹ resultat quōdāmodo figura arcual̄ in ipo dorso. Secūdo declinat dorsum ad figurā circularē s̄m sitū ptiū ad quem magis decliat naturali g̃uitate ⁊ volūtariis motibus. Nā pnū est natural̄r ⁊ volūtarie anteri⁹ flecti ⁊ minus laborat ⁊ tardius fatigat̄ anterius flexū q̄ stando erectū. Cuius rei signū est ꝙ senes debiles ⁊ fatigati se magis incuruāt q̄ iuuenes fortes mini

c In tertia parte dicit ꝙ ꝑpter hoc sc3 vt dorsum (ine vexati. esset circularis figure capita.i.extremitates eoꝝ.s.ossiuz dorsi q̄ simenia dicunt̄ q̄ sunt supius.i. supra decimā spondilē pectoris fuerūt curuata ad inferiora. Et capita eoꝝ simenioꝝ q̄ sunt inferius.s.sub decima spōdili pectoris fuerūt curuata ad superiora. Et hec capita tam inferius q̄ supius curuata cōiūgunt se apud decimā spondilē que est media. Et hec decima spondilis nō est curuata s̄m simeniū eius.i.simeniū ei⁹ nō est curuatū ad aliquā partē. Et hoc ideo est vt due curuitates sc3 curuitas simenioruz ascendentium et curuitas descendentiū sil̄ ꝯueniāt super eam sc3 decimam spondilem seu spinam eius.

d In q̄rta dicit ꝙ decima spōdilis est media nō s̄m numerum spondiliū: s3 s̄m lōgitudinē dorsi int̄ simenia.i.int̄ spondiles habētes simenia. Et intellige hāc lr̄az de decima spōdiliū pectoris Iux̄ illud ga.13.de vtilitate parti.c.2. S3 iste quidē medi⁹ nō est alius q̄ decim⁹ scapule. Diuisit em̄ ⁊ hic totū dorsum nā certitudinal̄r ad ptes eq̄les molē spondiliū ⁊ nō numerū eligēs. Multo em̄ sunt plures q̄ sunt desup. s3 tn̄ tāto maiores existūt eis q̄ sunt inferius s̄m molē corpis q̄to deficiūt a multitudine: hec ga.

e In q̄nta dicit p̄mo ꝙ buccelle seu gibbositates nō fuer̄t facte in medio dorsi.s.in decima spondili pectoris: s3 in extremitatib⁹ ei⁹ supiori ⁊ inferiori fuerūt facte fouee seu ꝯcauitates tm̄. Et in aliis spōdilib⁹ fuerūt facte buccelle supiores ⁊ iferiores declinantes ad ipm mediū pectoris videl3 ad spōdilē decimā. Et cā hui⁹ ē q: necē est q̄nq̄ ꝙ dorsum incuruet̄ seu declinet ad aliqd duoruz laterū. Et ista incuruatio nō fit nisi ꝑ hūc modū vt declinet mediū dorsi.s.decima spōdilis pectoris ad ꝯriū ptis illius v̄sus quā declināt extremitates dorsi ⁊ declinet ps q̄ est sup̄ decimaz et ps q̄ est s̄b decia ad aliā ptē.s.ad ptē oppositā illi pti ad quā decliat decima ac si duo extrema declinarēt ad obuiādū sibiīuicez sicut extremitates arcus sibiīuicē approximāt cū fortit̄ tendit̄ arcus. Scd̄o dicit ꝙ buccelle supiores sc3 ille q̄ sunt in spōdilib⁹ sup̄ decimā exn̄tibus descendūt in foueas sibi submissas ⁊ buccelle inferiores videl3 ille q̄ sunt in spōdilib⁹ sub decima exn̄tibus ascendunt in foueas sibi suppositas. Et hoc ideo est vt allatio.i.mot⁹ vel declinatio earū ad ꝯriū ptis declinatōis decime spōdilis facilis fiat ⁊ vt supiores spōdiles q̄ sunt sup̄ decimā curuent̄ ad iferiora et inferiores q̄ sunt sub decima ad supiora incuruent̄. ¶ Attende hic p̄mo ꝑ declaratōe ampliori anatomie dorsi ⁊ spondiliū ꝙ ga. et p̄n. nō diuidūt sil̄r dorsuz neq̄ cōueniūt in numero ossium dorsi: imo ga. diuisit in .4. ptes maximas ⁊ ipm cōstare dixit ex .24. veris spōdilib⁹ ⁊ .4. ossibus ampli seu sacri ossis. Ait em̄ .12. de vtilitate pti. c.10. Propter qd aūt nō ex duobus vel trib⁹ manu quidē vlna cū ossib⁹ ita longis sic̄ brachiū. in pedibus autē coxa ⁊ tibia s3 ex .24. quidē i hominib⁹ absq̄ subiacente in fine amplo osse s̄m reliqua vero aīalia ex pluribus: ego quidē docebo ⁊ ostēdam hic artē naturē ad tria capla vniuersum sermonē reducēs. Unū q̄dē quo maxime opus ē ad p̄sentia ē oportere oīno multos ⁊ puos fieri spōdiles dorsi. Scd̄z v̄o .4. maxias ei⁹ fieri pticulas.s. collū scapulā et lumbū ⁊ vocatū ab aliq̄bus sacrū os: ab aliq̄bus autē amplū. Et tertiū q̄m s̄m collū septē quidē spōdiliū. s̄m v̄o metafrenuz quod ⁊ scapula d̄r .12. s̄m lumbū aūt q̄nq̄. et etiā q̄m sacrū os ex q̄ttuor componi meli⁹ erat: hec ga. Princeps aūt diuidit dorsum in q̄nq̄ magnas ptes q̄ sunt collū ps posteri⁹ r̄ndēs pectori alkatin alhauius ⁊ alhosos. Et ponit ipm cōstare ex .30. spōdilibus q̄s oēs cōnūerat int̄ ossa. Sed in hoc nō est dr̄ntia inter ga. et p̄n. nisi v̄balis. Nam duas vltimas spondiles caude galien⁹ nō reputat ossa s3 cartilagies ꝑptera ꝙ sunt ꝑpinq̄ nature cartilaginis. Pricēps v̄o vocat eas ossa ꝑpt̄ h̄ ꝙ duriores sunt aliis cōibus cartilaginib⁹. ¶ Attēde 2° ꝙ ga. ⁊ p̄n. multipl̄r dissentiūt tā in modis motuū spōdiliū adiuicē q̄ in mōis articulationū suarū. Defmiat em̄ ga. ꝙ gibbositates exn̄tes in extremitatibus spondiliū manēt velut imobiles siue fixe dum spondiles mouent̄ special̄r motibus obliq̄s et cōcauitates in quibus recipiunt̄ ille gibbositates mouent̄ circa eas. Princeps v̄o gibbositatib⁹ attribuit motū ⁊ ꝯcauitatib⁹ fixionē seu imobilitatē. Itē ga. defmiat decimā spondilez pectoris esse velut immobilē in motu dorsi ⁊ vtrinq̄ h̄re gibbositates circa quas mouent̄ ꝯcauitates spondiliū quib⁹ annexit̄. Princeps v̄o asserit ꝙ h̄z vtrinq̄ ꝯcauitates in quib⁹ mouētur gibbositates spondilium sibi cōiūctarū. Itez ga. defmuiat ꝙ in spōdilib⁹ sup̄ decimam gibbositates sunt supi⁹ ⁊ ꝯcauitates inferi⁹ ⁊ sic mouent̄ ꝑ ptes inferiores in q̄bus sūt cōcauitates ⁊ sūt vt fixe ⁊ imobiles ꝑ ptes supiores in q̄b⁹ sūt gibbositates. Pricēps v̄o asserit ꝙ in spōdilib⁹ q̄ sunt sup̄ .10. cōcauitates sunt supius ⁊ manēt velut fixe ⁊ immobiles in motibus harum spondiliū et gibbositates sunt inferius ⁊ mouent̄ in cōcauitatibus q̄s subintrāt. Itē ga. defmiat ꝙ in spōdilibus q̄ sunt s̄b decia cōcauitates sunt supius ⁊ gibbositates inferi⁹ ⁊ in motib⁹ harū spondiliū gibbositates fixe manēt ⁊ ꝯcauitates circa eas mouēt̄. Princeps v̄o asserit ꝙ in spōdilib⁹ s̄b .10. ꝯcauitates sūt iferi⁹: vt fixe ⁊ imobiles ⁊ gibbositates supi⁹ q̄ mouent̄ in cōcauitatib⁹ q̄s penetrāt. Cōmēorat aūt dictas determinatiōes ga. 13. de vtilitate pticu. ca.2. dicēs. Ut em̄ dorsuz ꝯsil̄r oibus flecteret̄ manere quidē oportebat in sua loco mediū. abscedere v̄o abinuicē ⁊ ab hoc alios vniuersos ⁊ tendere parū supiacētes q̄dem deorsum: subiacētes v̄o sursum. Deinde subdit. Et ad hūc motum nā idoneas opans articulatōes supiacētiū q̄dē medio explātatōes ascēsiuas gibbas cōcauas parū discēsiuas creauit. E cōuerso aūt s̄biacentiū ꝯcauas q̄dē ascēsiuas: descēsiuas aūt gibbas. Cōsequēt̄ dicit. Or em̄ sic ātea mōstrabat̄ ex parū obliq̄s motib⁹ dorsuz acq̄siuit rectos. Qui v̄o sūt ita parū obliq̄ naturā h̄ebāt circa gibbositates manētes firmas ꝯcauitatib⁹ ex alfutra pte circūallat̄ effici rōnabil̄r: imobilē q̄dē i alfut̄ articulatiōe creauit mediū. Alioꝝ v̄o oim eos q̄dē q̄ sublocati sūt eis. q̄ interi⁹: eos v̄o q̄ supiacēt eis q̄ sursum. ¶ Attēde t̄tio ꝙ cū dorsuz anterius incuruat̄ spōdiles supiacentes decime mouentur inferius et s̄b iacentes flectunt̄ sursum. Et terminus huius figure est elōgatio spondiliū abiuuicē maxia possibilis ac si oporteret dorsuz fieri mai⁹. Et cū dorsuz est erectū vl̄ retroflectit̄ spōdiles decie supiacētes erigunt̄ sursuz et s̄biacētes eidē deorsuz tēdūt. Et t̄min⁹ h⁹ figure ē maxie coaccedē spōdiles adiuicē ⁊ v̄sus decimā ac si breui⁹ fieri debēt dorsū. Iux̄ id ga.13.

cōtrariū partis ⁊ decliet illud quod est supra ipm ⁊ sub ipo ad aliā partē ac si duo extrema dorsi ad sibi obuiādū declinarēt: ꝑptera in medio nō fcē fuerūt buccelle s3 vacuitates tm̄. Et facte fuerūt buccelle supiores et inferiores ad ipm declināntes. S3 superiores descēdētes ⁊ iferiores ascēdentes. ideo vt earū allatio ad contrariū partis declinatiōis facilis sit et vt superiores curuent̄ ad iferiora et inferiores ad superiora.

de vtilitate ꝑticłarū ca.2. Opoꝛtebat em̄ ſupiacētes quidē ad inferiores ꝑtes trāſmoueri flexo doꝛſo ſurſū vō nuere.i.flecti ſbiacētes. At vō vero recuruatis ⁊ erectis nobis ecōuerſo opoꝛtebat moueri ſpondiles ſupiꝰ ſcꝫ ire ſupiacētes: inferiꝰ aūt ſubiacētes. Terminꝰ igit̃ alterutriꝰ figure ē: incuruat̃ quidē abſcedere abiuicē ſpōdiles inq̄tū poſſibile eſt plurimū ac ſi magꝭ opoꝛteret fieri doꝛſum. Recuruatis vero ecōuerſo coaduenire vniuerſos adinuicem v̇ſus mediuꝫ ſpōdiles accedētes ac ſi breue cogeret̃ fieri totum doꝛſum hec galienus.

¶ De anatomia coſtarum. Ca. XIIII

Oſte ſunt c In hoc ca. oſtēdit pꝛimo ꝑnceps iuuamē tum coſtaruꝫ ⁊ quare nō ſunt vnum os Secundo quare pectus vndiq̄ circundat coꝛ ⁊ pulmoneꝫ et ſeptē coſte ꝑtenſe anteriꝰ obuiāt ſibi ⁊ q̄nq̄ iferioꝛes ſunt poſterioꝛes munite ⁊ anteriꝰ reciſe ibi [Et ꝑpterea pectꝰ] Tertio agit in ſpāli de ſeptem coſtis ſuperioꝛibus ibi [Septem vero coſte ſuperioꝛes pectoꝛis] Quarto de quinq̄ inferioꝛibus ibi [Quinq̄ autem curtate que remāſerunt ſunt omnia poſterioꝛa]

¶ De anatomia coſtarū. Cap̄. XIIII

Oſte[a] ſunt tutamētū [c] eius quod ex inſtrumentis attractiōis aeris et ex ſupioribus inſtrumētoꝝ nutrimēti circūdant. Et ipē quidē non facte fuerūt vnū os ne grauarēt: ⁊ ne ſi aliqđ accideret nocumentū foꝛet cōe: vt facile eſſet dilatari cū neceſſitas addit ſup illud quod eſt in natura: ⁊ iplentur interioꝛa nutrimēto ⁊ inflatōne: et indigēt loco magis amplo ꝓpt̃ aerē qui attrahit̃ ⁊ vt int̃ eas muſculi pectoꝛis q̇ in opatiōibus attrahēdi aerē iuuāt et eius quod cōtinuat̃ cum ipō incederēt. Et ꝓpterea[b] pectus circūdat pulmonē ⁊ coꝛ ⁊ qđ ē cū eis ꝙ neceſſaria fuit cautela vehemētiſſima in eoꝝ defenſione: qm̄ nocumētoꝝ impꝛſſiones que eis accidūt ſunt maioꝛes: ⁊ cū hoc eoꝛum munitio vndiq̄ nō ea anguſtat neq̄ eis nocet. ⁊ iō ſeptē coſte ſuperioꝛeſ create fuerūt cōtinētes illud quod ē in eis ſibi apud caſſum obuiantes ⁊ membꝛū circūdātes ꝑncipale ab oībus partibꝰ. ¶ Ille vō q̄ exiſtunt in ꝑte inſtrumētoꝝ nutrimenti create fuerūt ſicut poſteriꝰ munite vbi ſenſus nō ꝑuenit viſus. Sꝫ āteriꝰ nō fuerūt cōtinuate: imo paulatī oꝛdīate fuerūt cū ſectiōe. fuerūtq̄ ſupioꝛes ꝓpinq̇us habētes ſpaciū inter duo extrema egrediētia ⁊ inferioꝛes longinquius. Et iſtud ideo fuit vt cum tutela membꝛoꝝ nutrimenti.ſ. epatis ⁊ ſplenis et alioꝝ āplitudo loco ſtomachi iungerent̃ ne cū impleret̃ nutriētibꝰ ⁊ inflatōibꝰ compꝛimeret̃.

a In ꝑma parte que eſt pn̄s textus dicit ꝑmo ꝑnceps ꝙ coſte ſunt tutamentū ſeu defenſoꝛiū eius quod circūdant ex inſtrumētis attractionis aeris ſcꝫ coꝛdis pulmonis vocalis arterie aliarū arteriarū ⁊ muſculoꝝ. Sunt etiā tutamentū eius quod circūdant ex ſupioꝛibus inſtrumētoꝝ nutrimēti.ſ. epatis ſtomachi ⁊ ſplenis. Scđo dicit ꝙ coſte nō fuerunt facte vnicū os cōtinuū ꝓpter q̄ttuoꝛ cauſas. Pꝛima fuit ne grauarent ſuo pōdere ſeu graue redderēt pectus ⁊ onerosum partibꝰ que poꝛtant ipm̄. Nam ſi coſte oēs facte fuiſſent vnū os ſpacia omnia que ſunt inter eas eſſent plena ſba graui oſſea. Scđa fuit ne ſi nocumētū aliquod accideret vni coſtarū fieret toti cōpoſito ex eis cōe. Tertia fuit vt facile eſſet coſtas dilatari cū neceſſitas addit ſup illud quod eſt ī natura id eſt cū neceſſariū eſt coſtas dilatari vltra ſuū naturalem ſitum. Et hoc cōmuniter cōtingit tribus modis. Pꝛimo cū mēbꝛa interioꝛa coſtis ſubiecta vel eis ꝓpinq̄ replent̃ ſuperfluo nutrimēto ſcꝫ cibo aut potu immoderato. Scđo cū implent̃ inflatione.i. inflatiua vētoſitate vel aquoſitate vel humoꝛoſitate vt fit in hydropiſibus. Tertio cū interioꝛa indigēt loco ampliori ſolito ꝓpter aerem qui attrahit̃ abūdantius q̄̄ attrahi ſoleat. ſicut cum coꝛ eſt vehemēter calefactū ꝓpter curſuꝫ aut balneū aut ſtuphas aut febꝛes ardētes neceſſariū eſt multū aereꝫ cum aſpiratōe attrahi et ad ipm̄ ſuſcipiēdū pectus totū plꝰ ſolito dilatari. Quarta fuit vt muſculi pectoꝛis incederent ⁊ collocarentur īter coſtas qui iuuāt in operationibus attrahendi aerē cum inſpiratione et etiā in opationibus eius quod continuat̃ cum ipō ſcꝫ cum aere qui attrahit̃. Et iſte opatiōes ſunt dilatatio pectoꝛis ⁊ pulmonis. et iterū cōſtrictio eoꝝ et expulſio aeris ⁊ fumoꝝ capnoſoꝝ ⁊ ḡnatio vocꝭ ⁊ ſmonis. Ad has em̄ opatiōes oīs iuuāt ſeu cooperant̃ muſculi pectoꝛis. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ coſte ſunt oſſa lateralia oblōga ſtricta curua articulata poſteriꝰ cū ſpōdilibus pectoꝛis anteriꝰ poꝛrecta ad defenſionē mēbꝛoꝝ vitaliū ⁊ quoꝝūdam naturaliū ſupioꝝ. Et dicūt̃ grece ꝯdros vn̄ venit hypōdriū dictū ab hypos qđ eſt ſub ⁊ cōdros qđ eſt coſta. Dicūtur etiā grece pleuros. ⁊ inde dicunt̃ muſculi meſopleurij qui ſunt īter coſtas a meſos quod eſt mediū ⁊ pleuros quod eſt coſta. ¶ Attēde 2° ꝙ in hoīe ſūt.24. coſte.ſ.12. in latere dextro ⁊ totidē oīno eis ſiles ī latere ſiniſtro coꝛrn̄dētes vtrinq̄.12. ſpondilibus pectoꝛis. ita ꝙ vnicuiq̄ ſpondiliū pectoꝛis articulant̃ due coſte vna a dextris alia a ſiniſtris. ¶ Attēde tertio ꝙ ſeptē coſte ſupioꝛes tā dextre q̄̄ ſiniſtre dicunt̃ vere coſte: q2 copulate cū oſſibus caſſi ꝑfecte claudūt pectꝰ anteriꝰ. Et q̄nq̄ iferioꝛes vtriq̄ dicūt̃ mēdoſe falſe nothe ſeu ſpurie vl̃ degeneres quia ſunt anterius reciſe nō alijs illic counite oſſibꝰ nec tegētes integre membꝛa que ſunt coꝛam eis.

b Et ꝓpterea ⁊c. In hac parte ſecūda pꝛimo dat ꝑnceps cauſaꝫ quare pectus vndiq̄ circūdat coꝛ et pulmonē ⁊ ſupioꝛes ſeptem coſte ꝓtenſe fuerūt vſq̄ ad caſſum. Scđo dat cām quare quinq̄ inferioꝛes coſte ſꝫ poſterius munite et anteriꝰ reciſe ibi [Ille vero. ¶ In ꝑ° particła dicit ꝑmo pꝛinceps ꝙ pectus circūdat vndiq̄ pulmonē ⁊ coꝛ et qđ eſt cum eis.ſ. tracheaꝫ arteriā ⁊ arterias alias ⁊ pān̄iculos ꝓpter duas cauſas. Pꝛima eſt ꝓpterea ꝙ cautela vehementiſſima fuit neceſſaria in defenſione iſtoꝝ membꝛoꝝ: q2 impꝛſſiōes nocumētoꝝ q̄ acciderēt his mēbꝛis ſi nō eēnt vehemētiſſime cuſtodita eēnt maioꝛes id eſt periculoſioꝛes ꝓpter fontem vite qui eſt ī medio pectoꝛis. Secunda eſt ꝓpterea ꝙ munitio iſtoꝛum membꝛoꝛum vndiq̄ id eſt circumuallatio oſſium ante et retro dextroꝛſum et ſiniſtroꝛſum non anguſtat ſeu coarctat iſta membꝛa: neq̄ nocet eis ſicut noceret membꝛis nutritiuis circūuallatio ſimilis Secundo dicit et ideo id eſt ꝓpter has cauſas ſeptem coſte ſuperioꝛes vtrinq̄ fuerunt create continentes id eſt integre compꝛehēdentes a lateribus illud quod eſt in eis ſcilicet coꝛ et pulmonem obuiantes id eſt appꝛoximantes ſibiīuicem apud caſſum id eſt cōgeriem oſſium que eſt in medio pectoꝛis et circūdantes vna cum caſſo et ſpondilibus quibꝰ annectunt̃ mēbꝛum pꝛincipale videlicꝫ coꝛ ab omnibꝰ partibus ſcilicet ante et retro dextroꝛſum et ſiniſtroꝛſum.

¶ In ſcđa particła dicit ꝑmo ꝙ ille coſte que ſunt in parte id eſt circa regionem inſtrumentoꝛum nutrimenti ſcilicet quinq̄ mendoſe vtrinq̄ create fuerunt tanq̄̄ munite id eſt cuſtodite poſterius per ſpondiles et alas quibus continuantur. Et hoc ideo eſt quia pars poſterioꝛ earum et membꝛoꝛum que ſunt coꝛam eis non ſubiacent cuſtodie viſus. Nam ſenſus viſus non poſterius peruenit. Secundo dicit ꝙ dicte coſte mendoſe non fuerunt anterius continuate id eſt neq̄ ſibiīuicem neq̄ alijs oſſibus ab ante coniuncte: immo paulatim oꝛdinate fuerunt cum ſectione id eſt gradatim magis et magis anterius reciſe ſm̄ ꝙ infimius aut baſſius ſituantur. ita ꝙ infima omnium eſt magis reciſa et ſupꝛema minime. Et ſuperioꝛes coſte mendoſe habent ſpacium ꝓpinquius inter duo extrema egredientia id eſt inter duas extremitates earum anterius poꝛrectas: hoc eſt dicere ꝙ ſpacium quod eſt ante inter extremitatem coſte dextre ſuperioꝛis mendoſe et extremitatem coſte ſiniſtre ſuperioꝛis mendoſe eſt bꝛeuius q̄̄ ſit ſpacium inter alias ſpondiles dextras et ſiniſtras que ſub eis ſunt. Tertio dicit ꝙ iſtud ſcilicet ꝙ coſte mendoſe ſunt paulatim anterius reciſe ideo fuit vt amplitudo iungeretur loco ſtomachi cum tutela membꝛoꝛum nutrimenti ſcilicet epatis ſplenis et alioꝛum id eſt vt epar et ſplen et alia mēbꝛa nutritiōis ſcilicꝫ ciſtis fellis ⁊ cāuales ⁊ vene ſufficiēter tutarent̃ ſeu defenderentur a dictis coſtis. Et cum hoc ſtomachus ſatis amplum locum haberet ꝓ dilatione ſui in ſpacio quod eſt inter coſtas ne compꝛimeret̃ cū impleretur nutriētibꝰ ⁊ inflatōibꝰ id eſt inflantibus vētoſitatibus aut aq̄ſitatibꝰ aut humoꝛibus.

¶ Queritur hic primo quare nõ circũtegitur cor puris ossibus sicut cerebrũ: sed ptim ossibus ptiz musculis cũ cor sit membrũ regale et fons vite maxĩa egẽs custodia. Scõo queritur q̃re mẽbra nutritiua nõ fuerunt circũtecta ossibus ita ãplis ꝙ sub eis possent dilatari sicut cor et pulmo sub pectore dilatantur ⁊ cerebrũ sb cranco sic eñ fuissent magis tuta a nocumẽtis. Istas q̃stiões tãgit ga. 7. d vtilita te pti. ca. 10. dicens. Qualiter autẽ ñ ẽ ⁊ hoc mirabile op⁹ i his q̃ nature marie neq₃ ossuosum totuz opari thoracẽ neq₃ carnosuz sed ponere cõmutatim os musclo. Et nimirũ epigaste rium qnidẽ. i. pars vẽtri sup posita totum ex muscul. cranouz aũt ossuosum factum est. Qm̃ tribus principijs exñtibus que dispẽsant aĩal os quidẽ imobile sine musculis primo apposuit solos vo musculos tertio: medio vero amboꝝ vtrũq₃. Et subiũgit rñsiones. Et dicit primo cãm quare cerebrum nõ habuit musculos tegẽtes ipm sicut cor ⁊ vẽter dicẽs. Cerebrũ eñ nõ eget ad aliq̃d musculis. ipz eñ est pncipiũ motus qui fm dectionẽ oibus alijs quare imobile velut murus craneũ rõnabiliter ei appositũ est. Alia rõ reddi põt ꝙ motus cerebri fm dilationẽ et cõstrictionẽ nõ est volũtarius sed nãlis sicut motus arteriarũ iõ nõ indiget musculis. Et iterũ alia scz ꝙ tãta ẽ distãtia inter cerebrũ ⁊ craneũ ꝙ sufficit cuicũq₃ motui cerebri ⁊ ptiũ eius. ⁊ pptcrea craneũ nõ habuit interpositos musculos quib⁹ posset dilatari. Scõo dat causam quare supra ventrẽ ⁊ epar non fuit posit⁹ velut murus osseus sicut supra craneũ dicẽs. Si vero in his que fm epar et ventrẽ aliquod tale appositũ fuisset in circuitu: nõ quidẽ susciperet cibaria ⁊ potus. nõ aũt concipientiuz id est pregnãtiũ tumor reiaceret. i. foras emineret: non aũt excernerentur. i. expellerentur supfluitates nullo p̃sistẽte eis musclo. Ter° dat cãm q̃re i thorace musculi pmutati iter ossa ponũtur dicẽs. In thorace aũt si quidẽ ex ossib⁹ solis fact⁹ esset motũ depderet totaliter. Si vo rursus ex musculis incideret hi pulmoni ⁊ cordi nullo cos molestãte. Vt igitur sil̃r quidẽ spaciũ fiat aliqd int⁹. sil̃r aũt ⁊ moueatur totũ organũ musculi ossibus altnatiz positi sunt. ¶ Sz iterũ mouet ibi questionẽ cur eẽt peius sic hĩc ea q̃ fm vẽtrẽ. thorace eñ apposito tali qualis cordi circũappositus est. sistolatio ⁊ diastolatio. i. cõstrictio ⁊ dilatatio oĩn vtiq₃ custodiretur et maior infallacia fieret. Et rñdet dicẽs. Hanc quidẽ dubitatõnẽ mouẽtẽ docendũ est qm̃ nõ erat possibile diastolari ea q̃ fm ipm si abextra ei apposita eẽnt ossa. Si vo hoc scz ꝙ nõ erat possibile diastolari. Primũ quidẽ nec cõcipere possibile esset femellis. Deinde neq₃ ad saturitatẽ semel comedere: sed egeremus ꝯtinua cõestione sicut et respiratiõe. Sed hac quidẽ scz respiratõe ita indigere nullũ incõueniẽs est cõuersanti in acre aĩali. Si vo cibarijs sil̃r egeremus valde aphilosophãs. i. sine phia ⁊ amusa. i. sine decẽtia ⁊ decore eẽt vita nostra ⁊ nõ vacans optimis. Inter alia eñ neq₃ pmanere diu q̃ ex respiratõe vtilitas naturã hz. Cibarijs vo et potibus semel impleti p totã diẽ ⁊ noctẽ intristãter duramus ¶ Sed obijciet aliq̃s quid phibet q̃n sup ventrem fiat thorax ita magn⁹ ꝙ sub eo sufficiẽter et matrix et venter dilatari possit. ¶ Dic primo ꝙ corpus inde nimis g̃ue redderetur cũ experientia doceat nos sepe nobismet g̃ues fieri copioso sumpto cibo. Dic scõo ꝙ vẽtositates vapores ⁊ fumi abũdãtes in regione membroruz nãliũ nõ haberẽt liberũ transitũ vel exitũ sicut nunc hñt vñ sepe nasci possent colice ⁊ yliace passiones et hydropises. Ex p̃dictis clare patet solutio premotarum questionum.

c Septẽ vo coste. In hac pte tertia primo agit pn. de noie ⁊ nũero verarũ costarũ. Scõo de q̃titate ⁊ figura earũ ibi [Sed due] Tertio de situ ⁊ cõtinuatõe ipaꝝ ibi [Et coste] Quarto de articulatõe ipaꝝ cũ spõdilibus ibi [Duo preterea] ¶ In prima pticula dicit ꝙ septẽ coste supiores vocantur coste pectoris. et sunt septẽ ex vtraq₃ pte ⁊ sic sunt in toto. 14. Et vocantur coste pectoris: q2 iũcte cũ ossib⁹ cassi q̃ sunt ãteri⁹ cõstituũt pectus ¶ In scõa dicit ꝙ due medie coste de septẽ veris sunt maiores id ẽ grossiores et lõgiores alijs Et ille coste ex dictis septẽ q̃ sunt in extremitatib⁹. s. supius ⁊ inferius sũt breuiores: q2 figura que resultat ex hac mensura costarũ est melior ad hoc vt comprehẽsum in pectore. s. cor et pulmo cõprehendatur vndiq₃. In medio eñ pectoris est locus cordis: ⁊ ideo coste medie q̃ tegũt ipz facte sunt maiores et longiores. Et magnificatis ac elõgatis medijs costis vltra supiores ⁊ iferiores cõsurgit figura ad rotũditatẽ tẽdẽs q̃ est capacior alijs ⁊ magis resistẽs occurrẽtib⁹ ⁊ aliq̃ mõ corñdẽs figure cordis ¶ In tertia dicit ꝙ iste septẽ vere coste i primis. i. pncipijs suis v̓sus spõdiles sup sui gibbositatem id est sup duas earũ buccellas q̃ subintrãt ꝯcauitates spondiliũ inclinantur ad inferiora. Deide q̃si redeũdo. i. releuãdo se incedũt seu tendũt ad supiora ⁊ cõtinuantur cũ thorace fm extrẽitates suas ãteriores sicut noiabit postea. i. narrabit in ca. sequẽti. Et iste curu⁹ costaruz icessus iõ est vt cõprehẽsio costarũ i locis sit ãplior. i. loc⁹ int costas vbi recipiuntur musculi sit magis ãplus phibẽte curuitate costarũ approximationẽ earũ adinuicẽ. ¶ In q̃rta dicit ꝙ duo additamẽta. i. buccelle seu gibbositates cuiusq₃ costarũ igrediuntur duas pfundas fou eas que sunt in vnaq̃q₃ ala exñte supra spõdiles ei⁹ posteri⁹ corñdẽtes. Et iunctura dupla puenit ex duplis. s. additamẽtis ⁊ duplis foueis in quibus recipiuntur. Et sil̃r existũt alie septẽ cũ ossib⁹ thoracis. Hec lr̃a põt sic exponi. ꝙ sicut sunt septẽ iũcture costarũ verarũ retro ad alas spõdiliuz sil̃r sunt alie septẽ iũcture dictarũ costarũ cũ ossib⁹ thoracis anteri⁹. Et huic expõni corñdet hec lr̃a pn. in sil̃i passu. 14 aĩaliũ. Et codẽ modo supiores septẽ coste cõiũguntur cũ ossib⁹ pectoris cartilaginosis. Potest etiã exponi sic ꝙ sicut cõiũcte sunt septẽ vere spõdiles vni⁹ lateris thoraci: put fuit dictũ in tertia pti° p̃ntis textus. simil̃r existũt alie spõdiles septẽ alteri⁹ lateris cũ ossib⁹ thoracis. ¶ Attẽde ꝙ q̃dã libri hic hñt loco de alie: ale. sed male q2 nõ sunt ãteri⁹ ale cũ ossib⁹ thoracis: nisi quis vocaret alas extremitates costarũ anteriores vel cõcauitates ossiũ cassi in quibus recipiuntur dicte costarum extremitates.

d Quinq₃. In hac pte. 4. q̃ est de costis mẽdosis primo tãgit pn. nũerũ et nomen harũ costarũ dicẽs ꝙ q̃nq₃ coste curtate. i. anteri⁹ recise sunt ossa posteriora id est post dictas septẽ veras costas inferius descendendo collocata vel posteriora id est magis ad posterius corpis q̃ ad anterius declinãtia et coste false id est nothe mendose: quia recise anterius seu trũcate vel defectuose. Scõo dat duas cãs quare capita earũ fuerũt cõtinuata cũ cartilaginib⁹ dicẽs ꝙ capita dictarũ costarũ. s. extremitates earũ ãterius tendẽtes fuerũt creata cum cartilaginibus id est coopertã a creatiõe sua cartilaginib⁹. Primo vt dicte coste sint secure a fractura cum pcussiones affuerit. cedũt eñ ictib⁹ habiles plicari. quod nõ facerẽt si penit⁹ ossose essent: sed facile rumperentur aut finderentur sua siccitate ⁊ tenuitate. Et hoc iuuamentũ harũ cartilaginũ tãgit ga. septio de vtilitate pti. ca. 10. dicẽs. Cur aũt cartilago nothis costis copiosa in vnaquaq₃ extremitate circũfusa est. Aut ⁊ hoc grauis passibilitatis ipsis costis. Primo maxie ⁊ p eas subiectis. minime eniz frangitur ⁊ rumpitur pressa cartilago: quare meli⁹ fuit pminẽtes ptes ossiũ ex hui⁹ substãtia fieri: hec gal. Secũdo ne dicte coste occurrãt membris mollib⁹ ⁊ lenib⁹ seu suauibus scz carni pãniculis musclis ⁊ diafragmati cũ sua duritie id est cũ substãtia ossosa dura. Sed occurrãt eis cũ corpe. i. substantia cartilaginosa quod est mediũ. i. in medio coꝝ locatuz: ⁊ hz mediocritatem inter duritiẽ ⁊ lenitatẽ. Et sic est mediũ ex pte loci ⁊ ex modo sbstãtie. Adde si vis tertiã cãm scz vt extremitates dictarũ costarũ cedẽ valeant membris nutrimẽti fortiter repletis vel tumefactis.

Septẽ vero coste supiores pectoris coste vocantur que ab vnaq̃q₃ parte sunt septẽ. ¶ Sed due que sunt in medio sunt maiores ⁊ lõgiores: et ille q̃ sunt in extremitatibus sunt breuiores. Hec eñ figura vt cõprehensum vndiq₃ comphendatur melior existit. ¶ Et coste q̃dẽ iste i primis supra sui gibbositatẽ ad inferiora inclinantur: deide quasi redeũdo ad supiora incedũt: ⁊ cõtinuantur cum thorace sicut noiabimus postea. ideo vt sit earum cõprehensio in locis amplior. ¶ Duo preterea cuiusq₃ earũ additamẽta duas pfundas ingrediuntur vacuitates que sunt in vnaquaq₃ ala q̃ est super spondiles ⁊ puenit iũctura dupla. Et similiter existũt alie septem cũ ossibus thoracis. Quinq₃ autez curtate que remanserunt sunt ossa posteriora et coste false: quarũ capita creata fuerũt cuz cartilaginibus continuata vt sint secure a fractura cum percussiones affuerint et ne occurrant membris lenibus et diafragmati cum sui duritie: sed occurrant eis cuz corpore quod inter eas et membra lenia existat medium et inter duritiem et lenitatem mediocritatem habeat.

¶ De anatomia thoracis.   Capitulum.XV.

Thorax ⁊c. In hoc ca. tāgit̄ pmo numer⁹ ossiū thoracis. Scdo t causē pluralitat̄ ⁊ cartilaginositatis eorum ibi [Ex vno aūt] Tertio agitur de osse cōtinuato thoraci inferi⁹ ⁊ iuuamentis ipsius ibi [Cum inferiore pterea parte thoracis os cartilaginosum]

a In pma pte dicit q thorax est compositus ex septē ossibus. ¶ Attēde pri° q ga. sexto de vtilitate pti. c. pmo. satis obscure d̄scribit thoracē dicēs. Qd̄ igit̄ a costis determinat̄ i alterutris ptibus āte quidē v̄sus pectus ⁊ frenas. i. diafragma puenietibus. retro aūt v̄sus dorsum flexis totū hoc spaciuz cōsueuerunt medici vocere thoracez. Et tibi magnitudinem intrinsece ɔcauitat̄ ei⁹ ambitus q̄ ab ext̄ appet oñdit: hec ga.

¶ De anatomia thoracis. Cap̄.XV.

Thorax[a] ex septē ossibus est cōposit⁹. Ex vno[b] t autē osse nō fuit creatus ppter iuuamētum quod in aliis locis sciuisti. et ppterea vt sit laxus vt conueniens sit ei quod colligit ex membris attrahēdi aerem in dilatatione. Ideoq3 creata fuerūt nō solida cum cartilaginibus cōtinua vt in ipoꝝ interiori motu adiuuēt: licet sint iūcture eorū firme. Que etiā septē creata fuerūt sm numerū costaruz que cum eis iungunt̄. Cū inferiori[c] preterea parte thoracis os cartilaginosum latum cōtinuat̄: cuius inferior extremitas rotūditati attinēs vocatur epiglotalis eo q epigloti sit similis. Et ipsum quidē est tutamentum oris stomachi et mediū inter thoracē et mēbra lenia: ideo vt cōtinuitas duri cū leni sit melior: queādmoduz multotiens diximus.

¶ De anatomia furcule. Cap̄.XVI.

Furcula[a] est os posi f tum super vnāquāq3 duarū partiū eius quod in thorace est supremū curuatū coram āhar.

Et in sili passu q̄nto de iuuamēt̄ mēbroꝝ ca. i. dicit. Dicam⁹ ḡ q pect⁹ dicit̄ a medicis illud sile clibano qd̄ cōtinet̄ a costis: et circūdāt ipm ex duobus lateribus ⁊ secant ipm diafragma ⁊ furcula pectoris ex anteriori ⁊ dorsum ex posteriori: hec ga. Ex quib⁹ elici pōt idē esse pectus et thoracē sc3 archā aut clibanū mēbra spūalia cōtinentē. Sed libello de introductōe medicoꝝ q̄ ga. attribuit̄ sic scribit̄. Desup vo post collum totū quod ex āterioribus ptibus vsq3 ad femora est thorax vocat̄. Huius vo quod sub clauib⁹. i. furculis alterutrinq3 sub manib⁹. i. brachiis latera: quod vo inter hec pect⁹. Auerroys aūt pmo colliget ca. 23. ait. Cōcauitas supior diuidit̄ in duas ptes. Et hec cōcauitas supior tota pectus noiat̄. Rasis aūt pmo almāsoris ait. Tota vo supior cōcauitas pectus vocat̄: cuius supior termin⁹ sunt furcule: inferior vo diafragma. Et eodē libello dic̄. Pectoris aūt ossa sūt thorax q̄ ex septē cōpōit̄ ossibus. in quoꝝ cuiusq3 extremitate est cartilago quoꝝ pncipiū est a pixide gule. finis vo est inferi⁹ parū sb mamillis. ¶ Attēde 2°. q pn. ex dictis suis h itēdisse videtur q thorax sit pars ossosa septem veris costis vtrinq3 āteri⁹ cōiūcta ex septē ossib⁹ cōstans supius ad furculas terminata: ⁊ inferi⁹ ad os cartilaginosuz. qd̄ abextra tegit orificiū stomachi. Et idē videt̄ de pectore sensisse. 14. aīaliū dicēs. Et ossa pectoris sūt. 7. et nō fuerūt vnū os ppter dictū iuuamentū. Et vt sint magis obediētia expāsioni. Idē p cassum intellige. Et fortassis q hec diuersitas nominū in libris grecoꝝ ⁊ arabū a trāslatorib⁹ pcessit. ¶ Attēde tertio q inter veras costas in āterioribus pectoris vbi ga. rasis auicēna ⁊ auerroys ponūt tm septē ossa q̄bus vere coste vtrinq3 articulant̄. albert⁹ magn⁹ ponit ossa. 15. Dicit em̄ pmo aīaliū trac. 2. c. 12. In medio aūt pectoris a gutture descēdit os vnū latū quod vocat̄ asser pectoris. Et h3 in dextra pte sui septē foramina ⁊ totidē in sinistra. Ex septē aūt foraminibus creūt ossa septez rectiora q̄ sint coste q̄bus coste obuiāt et sunt breuia ⁊ cartilaginosa: ppter qd̄ etiā quidā dicūt ea ptes eē costarū cū tn̄ i v̄itate sint alteri⁹ sbe q̄ coste. Et p oēz eūdē modū creūt septē i sinistro latere obuiātia costis septē sinistri lateris: hec ille. Sed estimo q deceptus fuit cōputās p ossibus cartilagines q̄ mediāt inter veras costas ⁊ ossa thoracis. Habēt enim duritiem proximam ossium duritiei vt efficacius tueantur cor et pulmonem.

b In scd̄a pte dicit pmo q thorax nō fuit creat⁹ ex vno osse. immo ex multis ppter duo iuuamēta. Primū est ppter illud qd̄ sciuisti in aliis locis in q̄bus multiplicata fuerūt ossa. s. vt si nocumētū accidat vni pti thoracis nō fiat cōe toti. Scd̄m est vt sit lax⁹ ⁊ extēsibilis q̄tin⁹ sit conueniēs in dilatatōe ei qd̄ colligit ex mēbris attractiuis aeris. i. q̄tinus sit sil dilatabilis cū mēbris anhelit⁹ q̄ cōtinent̄ ab eo. Scd̄o dicit q id̄ sc3 vt thorax sit dilatabilis cū mēbris q̄ cōtinet ossa ei⁹ creata fuerūt nō solida. i. nō vehemēter dura ⁊ cōpacta. sed cōtinuata cuz cartilaginib⁹ vt adiuuēt ad interiorē motū membroꝝ q̄ sunt sub thorace: l3 sint iuncture coꝝ firme tali. s. firmitate q vnū coꝝ sine altero moueri nō pōt vt nō facile dislocent̄ ⁊ introeat aer in pect⁹ a loco dislocatōis vn̄ destruat̄ anhelitus. ¶ Attende hic q motus dilatatōis thoracis nō solū adiuuat ad dilatationē pulmonis: imo est cā eius. Nam dilatato thorace p pprios musculos consequit̄ ilico pulmonē condilatari ne fiat vacuū. Juxta illd̄ gal. libello suo de motu thoracis. Dyastolato quidē thorace cōdilatat̄ oīno pulmo a ɔña que ad id quod euacuat̄ attractus sicut in asclikiis. i. fistulis que in aq̄ mittūtur est videre. Si em̄ mulseris ore aerē attrahes aquā p longam valde multotiēs viā pter naturam sursum allatā. Tantā em̄ habet vim ɔña q̄ ad id qd̄ euacuat̄ ⁊ sup qd̄cūq3 aliud est idonea ad replenduz id qd̄ est imedio organoꝝ: hec galienus. Tertio dic̄ q ossa thoracis fuerunt facta septez s3 numerū verarū costaruz vt sc3 vnicuiq3 illoꝝ septē ossiū correspōdeat et cōiūgatur vna vera costa a dextris ⁊ vna altera a sinistris. Et hanc cōiunctionē tangit ga. 7. de vtilitate pticularū. c. 10. dicēs. Fieri aūt nō ociosum singulū ossiū: sed alterutrinq3 articulū habere vt facili p eos tot⁹ thorax moueat̄ q̄lit̄ nō est puidentie.

c In tertia pte dicit pmo q os cartilaginosum latuz cōtinuat̄ cum inferiore parte thoracis. Et inferior extremitas huius ossis vocatur epiglotalis ppter silitudinē quā habet cuz epigloti. Scd̄o dicit q duo sunt iuuamēta istius ossis. Primū est esse defensoriū orificii stomachi. Scd̄m est eē mediū inter thoracē qui est ossosus durus: ⁊ mēbra lenia q̄ subsunt ei vt cōtinuitas duri cū molli sit melior sicut sepe dictū est. ¶ Attēde pmo q id quod vocat hic pn. os cartilaginosuz ga. 7. de vtilitate pticularū. c. 10. vocat ensiformē cartilaginē ppter silitudinē quā h3 cū ense. Et dicit eē ipius vtilitatē vt defendat os vētris ⁊ partē diafragmatis q̄ ibi ē ⁊ cor. Ait em̄ ibi. Propt̄ hoc igit̄ ⁊ pectori sm finē ensiformis adnata est cartilago. Hoc aūt manifestū est premissoriuz oris vētris ⁊ ptis q̄ est ibi frenarū. i. diafragmatis iā aūt ⁊ cordis. Et sexto de iuuamēt̄ membroꝝ in sili passu dicit. Et ppter h illd̄ quod pminet de osse ex sba cartilaginis simile capiti gladii qd̄ dicit̄ malū granatū cum extremis furce fuit pminēs sup caput stomachi ad cooperiendū ⁊ custodiendū ipm cū eo qd̄ est vicinū de diafragmate ⁊ coopit cor. Et itelligit ibi p furcam thoracem. Subdit em̄ paulopost pdicta v̄ba. Causa aūt ppter quam fuit cōpositio furce ex septē ossibus est: q2 coste cū quib⁹ copulat̄ sūt septē. qm̄ q̄libet costarū est ligata cū vno ossiū furce. ¶ Attende scd̄o q istud os nō cōnumerat̄ inter ossa thoracis: q2 nlla costaꝝ annectit̄ ei. ⁊ est multo min⁹ durū q̄ sint ossa thoracis. Et ppter hoc ab aliq̄bus vocat̄ cartilago ⁊ d̄r epiglotale magis a similitudine cū epigloti in modo sbe cartilaginose q̄ in figura. ¶ Attēde tertio q istud os fuit h magis necariū q̄ i ceteris ptibus anterioribus vētris ppter acutissimū sensum orificii stomachi q̄ ei datus est vt cito sentiret inanitionem membroꝝ et esset velut horologium hore querēdi cibū vel potum. Et huius rei signum est q homo percussus circa illam partē vehemētius dolet et angustiatur q̄ in ceteris partibus: immo aliquando ex dolore illius partis leuiter sincopisat.

¶ De anatomia furcule.   Capitulū.XVI

Furcula est os ⁊c. In hoc ca. pmo agit pn. de quidditate f furcule. Scd̄o de foramie ei⁹ ibi [Et ppter sui] Tertio d̄ declinatōe ⁊ ɔtinuitate ipius ibi [Et declinat]

a In pma parte dicit q furcula est os posituz supra vnāquāq3 duarum partiū eius quod est supremū in thorace. i. collocatum supra extremitatē superiorē thoracis a dextris et a sinistris curuatum corā anhar. ¶ Attende hic pmo q anhar in synonymis auicēne exponit̄ q est locus qui est in inferiori parte gule et p loco illo hic accipit̄. Sed anhar arabice sonat pprie latie vulnerationem cū lancea in loco illo: ⁊ transfert̄ ad significanduz locum

illū eo ꝙ camelus ibi cū lancea ꝑcutit⁊ sic morit. ¶ Attēde scḋo ꝙ nomē furcule de trib' ꝑtibus inuenit dici scz de ꝑte vētris quaz termināt vtrincp extremitates anteriores costarū mendosarum Juxta qḋ vulgares ꝗuati in parte illa solēt dicere ꝙ dolēt furculā. Scḋo de thorace. Dicit eñ ga. 6. de iuuamētis membroꝝ furcā ꝯponi ex septē ossibus: q2 cōste cū q̇bus copulat sunt. 7. Tertio dicit ḋ osse locato i sūmo pectoris sup̄ costas qḋ ꝓtendit a dextris et a sinistris vsqꝫ ad os spatule. et istḋ os vulgariter dicitur canola seu cānula vel cathena gule. Et a gal. 13. de vtilitate ꝑ. clauis dicit: q2 sicut cū claue claudit hostiū: sic furcula claudit pect' desup. Et dr furcula q2 in sui medio est velut furcatū. ¶ Attēde tertio ꝙ rasis ꝑmo almāsoris sensisse videt furculā cōponi ex pluribus ossibus. Ait eñ ibi ca. de forma ossium. Nunc vero alioꝝ ossium formas q̄ sunt sub collo noiare incipiemus. de q̇bus sūt duarū furcularū ossa. Deinde subdit. Furcule vo os exteri' gibbosum est ⁊ interius ꝯcauū. cuius vnū duoꝝ capitū armo. i. spatule cōtinuat et capiti ossis quod adiutoriū vocat. Alia aūt extremitas summitati pectoris continuat vbi est pixis gule. Duo igit sunt furcule ossa. Quoꝝ vnū icipit a pixide gule ⁊ termiat ad spatulā dextrā. Aliud silr a dicta pixide incipit ⁊ terminatur ad spatulā sinistrā. Jdem sensisse videt pñ. 14. aialiū. c. 2. dicens. Dico ḡ ꝙ ligans pect' ē vt vnū os ex vtraqꝫ ꝑte i supiori pectoris et hñt quādā gibbositatē et cōcauitatē ꝑ quā trāseūt vene ascendētes ad cerebrū ⁊ nerui descēdētes ad corpus ⁊ declināt ad ꝑtē siluestrē et cōtinuat cū pixidibus ⁊ rotulis adiutorioꝝ. Et si ita sit ꝙ os furcule sit didimū seu duplicatū iūctura ossium ipsius i medio pixidis gule strictissima est ⁊ vix ꝑceptibilis. Et sue geminationis causa est cōis scz vt si nocumentū alteri ossiuz acciderit nō fiat cōe toti. ¶ Attēde. 4. ꝙ furcule triplex est vtilitas. Prima est vt figat ab ea adiutoriū ⁊ cū ipa ꝑtim articulet. Scḋa est ne adiutoriū pectori sit alligatū vnde brachioꝝ mot' ad oēz ꝑtē impediret ⁊ pectus nimiū agitaret hora fortiū motuū. Tertia ē vt sit defensoriū membroꝝ pectoris iteriorū. Et has tres vtilitates ossium furcule cōprehēdit pñceps. 14. aialiū ca. 2. sub duob' iuuametis dicēs. Et tunc creant ꝓpter duo iuuamēta. Unuz est vt figatur ab eo manus ⁊ adiutoriū ipius ⁊ ne adiutoriū sit ligatum cū pectore. et eñ aliter difficulter moueret vna man' ad aliā et etiam fieret inter illas angustia. Sz creabant extrema lata vt ampliaret locus motuū. Scḋm est vt sit custodia membroꝝ interiorum pectoris sicut spine ⁊ ale spondiliū a posteriori. Et hec duo iuuamēta attribuit pñ. spatule ca°. sequēti. Et reuera insūt spatule et furcule.

Et ꝓpter^b sui cōcauitatē accidit foramen in quo penetrāt vena ad cerebrū subiēs: et nerui ab eo descendentes. Et declinat^c ad partē siluestrez et cōtinuat cum capite spatule: ⁊ cuz ipa spatula ligat: et cum eis ambobus adiutorium.

¶ De anatomia spatule. Ca. XVII.

S^a Patula^a fuit creata ꝓpter duo iuuamēta. Unū est vt adiutoriū ⁊ manus ab ea suspendāt ne adiutoriū cū pectore sit cōtinuū: q2 tñ facilitas mot' vniuscuiusqꝫ duarū manuū ad alteram destrueret ⁊ coāgustatio fieret. Jpa vero creata fuit a costis separata: et partes motuū ad illam fuerunt ampliate. Et alterū est vt sit defensio firma membrorū que intra pectus existunt: et vt eleuetur in loco simeniorum spondiliū et alaruz ipārum vbi nō sunt spōdiles que ꝑcussiones repellant neqꝫ sensus q̇ eas percipiāt.

b Jn scḋa parte dicit ꝙ foramē accidit ꝓpter cōcauitatē furcule. i. q2 furcula est interius cōcaua ⁊ exterius cōuexa accidit ab intra foramē: ⁊ ꝑ illud penetrat vena scilz tam pulsatilis ꝗ̄ nō pulsatilis ad cerebrū subiēs id est desubtus iens. Et ꝑ ipm etiā penetrāt nerui descēdentes a cerebro ad partes inferiores ¶ Attende ꝙ furcula nō recta extendit a pectore vsqꝫ ad spatulas. imo apud pixidē gule cōuexe sunt ꝑtes ei' exteriores ⁊ interiores cōcaue. Et in ꝑtibus eius alijs tendentibus vsus humeros. Huius ꝯtrium est videlz ꝙ ꝑtes ipius exteriores sunt abextra parū cōcaue ⁊ abintra magis cōuexe. Juxta id gal. 13. de vtilitate ꝑticularū. ca. 11. Cur eñ nō rectā a pectore clauē ad omoplatas extendit: sed apud ipam quidē sfagē conuexa quidē ea q̄ extra: intrinseca vo cōcaua. ꝯtrariū aūt ecōuerso extrorsum q̇dem parum cōcaua. abintra vo cōuexiora. Et statim respondet dicēs. Neqꝫ eñ hoꝝ vllū vane ⁊ frustra a natura factum est. Sz que quidē sunt ꝺm sfagē ꝓpter eandē pectori vtilitatē. similr ei cōcaua ꝺm interiorē partē facta sunt spaciositatē idoneā exhibitura eis q̄ desup inferi' et abinferius sursum ꝑ collū ferunt organis. Quādo aūt abscedere cepit a sfage redit paulatiue tñ ad anteriorem partem vsqꝫ ad acromiū q̄tum abscessit retro finis curuate ꝑticle ꝺm eam. Et intellige per sfagem locum qui est sub claue vbi diuiduntur vene que veniunt ab epate. et chorde que dicuntur sfagelide. Et per acromium intellige extremitatem humeri.

c Jn tertia dicit ꝙ furcula declinat ad partē siluestrē. i. tendit ꝺm ambas ei' extremitates ad ꝑtez posteriorē vsus humerū. Et continuat id est cōtigua est cū capite spatule. et ligat cuz ipa spatula Et cū ipsis ambab' scz furcula ⁊ spatula simul iūctis adiutoriū ꝯiūgit ⁊ coarticulat ¶ Attende ꝙ furcula nō solū coniungit cū spatula et adiutorio sed etiam firmat in ꝯcauitate quadā sup̄me ꝑtis thoracis ꝺm partē ipi' mediā.

¶ De anatomia spatule. Capitulum. XVII.

S Patula fuit creata ꝓpter duo ⁊c. Jn hoc capl'o agit ꝑmo princeps de iuuamētis spatule. Secūdo de sba figura et additamentis eius ibi [Spatula vero]

a Jn prima parte dicit ꝙ spatula fuit facta propter duo iuuamenta Unū est vt adiutoriū. i. maius os brachij et totū brachiū quod vocat magna manus suspendant ab ea: ne adiutoriū sit cōtinuū cū pectore. Nam si continuū ei esset facilitas motus vnius manus ad alteraz destrueret. Et coāgustatio id est strictura nimia vel coartatio fieret inter man' scilicet ⁊ in pectore. Jpsa vero spatula facta fuit separata a costis et partes id ē species vel maneries motuum fuerūt ampliate id est multiplicate ad illam id est per illam vel ꝺm illam scilicet spatulam. Uel expone sic litteram. Jpsa vero scz magna manus creata fuit separata a costis et partes motuū ad illam scilicet spatulam fuerunt ampliate. Secundū iuuamētū spatule est vt defendat membra que sunt intra pectus et vt eleuet in loco id est vice vel officio spinarum et alarum spondiliū in partibus illis vbi nō sunt spondiles que resistant ꝑcussionibus neqꝫ sensus qui preuideāt occurrētia nociua. ¶ Attēde primo ꝙ spatula armus humerus et omoplata sepe pro eodem accipiuntur scilicet pro osse simili pale quod protendit a collo vsqꝫ ad brachium: et est latuz a parte qua supponit dorso et rotundū a parte qua appropinquat furcule ad modū manubrij in quo est pixis quaz ingredit caput adiutorij. Sed humerus ꝓprie est hominū ⁊ armus brutorum. Dicitur autē spatula quasi parua spata: quia lata est adinstar spate. ¶ Attēde secūdo ꝙ aliter est situata spatula in q̄drupedibus et aliter in hominib'. Jn hoibus eñ elongata est a thorace cum spaciosa positione. Jn quadrupedib' vero thoraci proxima est. Et hoc ideo ē: quia quadrupedia nō indigent tanta motionū diuersitate ꝺm tibias anteriores q̄ta indigent hoies ꝺm brachia et manus. Juxta illud galieni decimotertio de vtilitate particularū capl'o vndecimo. Non eñ vt cōtingit neqꝫ frustra in hoie lōgissime a thorace abduxit articulum qui ꝺm humerū: nec in quadrupedibus proxime posuit. Sed quoniaz hic quidem manibus debens vti multiformi egebat motu. et propterea spaciosa positione. Jn illis vero quoniā nō sunt manus anteriora cola id est extremitates seu tibie cōsimiliter posteriorib' ad ambulatiōez solaz famulant: propterea famulari thoraci melius fuit crura. Et paulo post subdit. Apparet deniqꝫ et hic sicut ⁊ in alijs vniuersis certitudinalit natura iusta. bipedi quidē ⁊ recto animali amplū thoracē faciens. articulū vero qui ꝺm humerum extra valde ponens. Quadrupedibus autē acutum quidē operans thoracem. copulans vero ei omoplatas. subfirmās aūt crura: hec galienus. ¶ Attēde tertio ꝙ spatule duo sunt ossa. vnū a dextris aliud sibi simile oino a sinistris. et vtrūqꝫ eorum spatula dicit. Et hoꝝ vtilitates similes p̄dictis tāgit galienus decimotertio de vtilitate particularū capl'o decimo de osse spatule dicens. Et quedā in eo ꝺm finē sculpta est concauitas tanto magna q̄to maxime idonea est articulari capiti vlne: hec quidē est vtilitas prima. et maxima ꝓpter quam omoplatas fecit natura. Ex superabundanti autem aduenit ei alia nec ipa parua scilicet partium thoracis que ibi sunt alatio id est adinstar ale defensio.

b Spatula ꝛc. In hac pte scđa p̄mo agit p̄nceps de diuersitate ptiū spatule in grossitie et subtilitate. Scđo de ꝯcauitate q̄ est in pte ei⁹ siluestri ꝛ additamētis ei⁹ ibi [Et sup̄] Tertio de figura ptiū mediarū spatule ꝛ cā ei⁹ ibi [Postea sine] Quarto de oculo spatule ibi [Et ip̄a q̄dē] Quito d̄ extremitate spatule domestica ꝛ cartilagie ip̄i⁹ ibi [Ultima vō]

Spatula[b] vō a parte siluestri subtiliatur ꝛ a pte domestica ingrossatur ❡ Et sup̄ extremitatē ip̄ius siluestrē fit vacuitas ꝓfunda: quā rotūda adiutorij ingredit̄ extremitas. Et ip̄sa quidē duo h̄ȝ additamēta. Unū ē ad sup̄iora ꝛ posteri⁹ ꝛ vocat̄ destructuȝ et rostrū corui. et ꝑ ip̄ȝ ligat̄ spatula cū furcula: et ip̄m ē quod ꝓhibet ne adiutoriū ad sup̄iora de suo moueatur loco. Et aliud ē interi⁹ ꝛ ad īferiora: quod etiā ꝓhibet ne caput adiutorij disloceт̄ ❡ Postea sine int̄missione dilatat̄ q̄tum plus ad partē incedit domesticā. idō vt sit ei⁹ cōprehensio plus defendēs. ❡ Et ip̄sa quideȝ supra sui dorsum additamētū habȝ: sicut triāgulū. cui⁹ basis est ad partē siluestrē: ꝛ ip̄ius angul⁹ ad partē domesticā: ne dorsi sup̄ficies fricet̄. Si em̄ foret basis ad partē domesticaȝ eleuaret cutem: ꝛ cū ꝑcussiones adessent efficeret dolorē. Et hoc quidē additamētū est ei sicut simenia spondilibus creatū ad defendēdū: ꝛ vocatur ocul⁹ spatule. ❡ Ultima vō spatule dilatatio est vbi est cartilago cū qua cōtinuat̄. cui⁹ extremitas ē rotūda q̄ cū ea cōtinuat̄ ꝓpter cām quā in alijs diximus cartilaginibus.

❡ In p° pti° dicit ꝙ spatula est subtilis a parte siluestri ꝛ est grossa a pte domestica. Et intellige h̄ ꝑ subtile strictū: et ꝑ grossum extēsuȝ seu latū vel amplū. Uñ p̄n. 14. aīalīū cōmemorās hāc sniaȝ. ait Et spatula in parte agresti vadit semꝑ ꝯciliādo ꝛ a domestica ampliādo. Item intellige ꝑ siluestreȝ spatule partē illam eius extremitateȝ q̄ cōtinuat̄ et colligat̄ cū pixide adiutorij. Et ꝑ domesticā illā que dorso supponit̄ Et hec domestica dicit̄ q: est vt intranea trūco corpis Altera vō est velut extra posita ꝛ iūcturā cū brachio inchoās ❡ In scđa dicit p̄mo ꝙ est vna vacuitas. i. cōcauitas ꝓfunda i extrēitate siluestri spatule quā ingrediтat rotūda extremitas adiutorij. Scđo dič ꝙ hec extrēitas h̄ȝ duo additam̄ta. i. duas explātatōes ossosas. vnū v̄sus sup̄iora ꝛ posteriora et vocat̄ destructū. i. de sup̄a spatule structū vel scm̄ Aut vocat̄ destructū q̄si desup̄ structū. Dicit̄ etiā rostrū corui ꝓpter similitudinē quā gerit cū rostro corui. Et hui⁹ additamenti sunt duo iuuamēta. Primū est ligare spatulā cū furcula. Scđm est prohibere ne adiutoriū disloceт̄ v̄sus sup̄iora. Scđm additamētum dicte ꝯcauitat̄ est interius declinās v̄sus inferiora. Et iuuamētū ei⁹ est prohibere ne caput adiutorij disloceт̄ v̄sus ptē in qua est. ❡ Attēde p̄mo ꝙ lȝ i extremitate siluestri spatule sit ꝯcauitas alicuius ꝓfunditat̄: sua t̄n ꝓfunditas est modica. Et hoc ideo est vt in ea adiutoriū possit vndiq3 circūduci. imo est ita modica ꝙ ga. nullā reputat eam. Ait em̄ scđo de iuuamētis mēbroꝝ ca. vltimo. Et fouea q̄ est in capite spatule in quā extremū intrat adiutorij nō est ꝯcaua ꝛ est circūquaq3 lenis. ❡ Attende scđo ꝙ quidā asseruerūt additamentū cōcauitatis spatule quod d̄r rostrū corui esse ꝑ se os a spatula distinctū. Cuius ꝯtrarium apparet sensibiliter in anatomia. Est em̄ ꝑs spatule ꝛ explātatio ip̄ius: sicut spine ꝛ ale sūt ptes et explātationes spondiliū. Et d̄r a ga. 13. de vtilitate pt. c. 10. acromiū. Et ponunt̄ illic ab eo tres ei⁹ vtilitates sub his v̄bis. Parum eniȝ adaugēs sup̄iorē finē eius scȝ spatule ꝛ v̄sus rectū suptēdēs et ibi claui copulās vocatū acromiū gn̄auit simul quidē coopimētū ꝛ custodia debens esse articulatōnis q̄ fm humerū. simul aūt et ꝓhibiturū excidere sup̄ius caput brachij. mox aūt ꝛ omoplatā ip̄am distantē a thorace seruaturū. ❡ Attende tertio ꝙ additamentū scđm ꝯcauitat̄ spatule d̄r a ga. 13. de vtilitate pti. ca. 12. ānchoriformis ꝛ cformis explātatio: q: figura ip̄ius est sil'is figure anchore vel lr̄e ψ ❡ In tertia pti° dicit ꝙ spatula post constrictionē acquisitā in parte siluestri cōtinue latior est procedendo v̄sus partē ip̄sius domesticā. Et iuuamentū istius latitudinis est vt plus coop̄iat de partibus sibi suppositis ꝛ plus defendat. ❡ In q̄rta dicit p̄° ꝙ spatula habet supra dorsum eius quoddā additamentum ossosuȝ eleuatū simile triāgulo seu forme triāgularis. cuius basis declinat ad ptem ip̄sius siluestrē ꝓpe dictam foueam ꝛ angulus ip̄ius acutior ad partē eius domesticā. ita ꝙ in parte domestica quasi nihil ex eo eleuat̄ supra dorsum spatule ne sup̄ficies dorsi ex eius eleuatione confricet̄. Et causa huius est quia si basis seu eleuatio maior dicti additamenti esset in parte domestica eleuaret̄ ab ea et dolor induceretur tempe percussionū eo ꝙ pars mollis simul contunderet̄ et a percutiēte ꝛ ab additamēto subleuāte eam. Scđo dicit ꝙ h̄ triangl'are additamētū creatū est ad defendendū spatulā et partes q̄ sub ea sunt. sicut simenia gr̄a defensionis date sunt spōdilibus. Tertiō dicit ꝙ istud additamentū vocat̄ oculus spatule quia sicut sub custodia oculi ptes posite ꝓseruantur ab extrinsecis occurrentibus sic spatule posite sub custodia isti⁹ additamēti. ❡ In q̄nta dicit p̄rimo ꝙ vltima dilatatio spatule. i. maxia latitudo eius est vbi cartilago continuat̄ cū ea. cuius. s. cartilaginis extremitas ē rotūda vt meli⁹ resistat occurrētib⁹ ꝛ nō exasperet partes sibi superpositas. Scđo dič ꝙ cartilago cōtinuat̄ cum extremitate domestica spatule ꝓpter cām dictā in alijs cartilaginib⁹ scȝ vt sua plicatōe cedat ꝑcutiētib⁹ ꝛ mediet int̄ duritiē ossis ꝛ mollitiē carnis et cutis.

❡ De anatomia adiutorij C. XVIII.

Adiutorij[a] os rotundū fuit creatū vt a nocumētorū receptione magis foret remotū. Cui⁹ sup̄ior extrēitas est gibbosa vt spatule vacuitatē ingrediat̄ cū iūctura laxa nō valde firma.

Et laxitatis[b] quidē causa iuncture huius accidit ei frequēter dislocatō Iuuamētū vero quod in hac existit laxitate sunt due res: necessitas et securitas. Sed necessitas est facilitas motionū ad oēs partes. Et securitas est ꝙ licet adiutorio sit necessarium vt diuersis motionib⁹ ad partes possit moueri diuersas: motiones tamen iste neq3 sunt multe neq3 perdurant vsq3 quo timeat̄ ne eius rumpantur ligamenta et dislocetur: imo

❡ De anatomia adiutorij. Cap̄. XVIII.

Adiutorij os ꝛc. In h̄ ca. p̄° agit p̄n. de figura totius adiutorij et sup̄me partis eius. Scđo de causa frequentis dislocationis adiutorij ꝛ iuuamēto laxitat̄ iūcture adiutorij cū spatula ibi [Et laxitat̄ quidē] Tertio de ligamētis amplectentibus iuncturā adiutorij cū spatula ibi [Adiutorij vero] Quarto de figura ptiū adiutorij dōestice ꝛ siluestris ꝛ cā ei⁹ ibi [Adiutoriū p̄terea] Quito de additamēt̄ īferioris extrēitat̄ adiutorij ꝛ subtilitate q̄ est int̄ ea ibi [Sup̄ inferiorem]

a In p̄ma parte dicit p̄mo ꝙ os adiutorij fuit factū rotunduȝ vt eēt plus elōgatū a receptōe nocumētoꝝ. Scđo dicit ꝙ sup̄ior extremitas adiutorij facta est gibbosa vt intret ꝯcauitatē spatule cū iūctura laxa nō valde firma. ❡ Attēde p̄° ꝙ os adiutorij est p̄mū ossiū brachij seu magne manus sup̄ius spatule cōiunctū et inferius arūdinibus brachij. Et d̄r a galieno libro de vtilitate ꝑticularū vlna. ❡ Attende scđo ꝙ adiutoriū factū est vnicum os. Primo vt sit forti⁹. Scđo q: nō est in eo nc̄caria magna partiū diuersitas: nisi penes eius extrema q̄ grossa sunt et solida gratia fortitudinis iūcturarū ꝛ ip̄sius mediū quod est minus grossum et intra concauū vt sit leuius. Tertio q̄a nō est ei necessaria sp̄ērū motuū multiplicitas vltra illā quā habet ex laxitate suarū iuncturaruȝ. Quarto quia non est opus vt inter ptes eius aliquid occultet̄ vel per ip̄as transeat eas perforando.

b Et laxitat̄ ꝛc. In hac scđa pte dicit p̄mo ꝙ dislocatio sepe accidit adiutorio cā laxitatis iūcture ip̄i⁹ cum spatula. Scđo dicit ꝙ duo sunt iuuamēta laxitat̄ iūcture adiutorij cū spatula. Prim̄ est nc̄citas. Scđm est securitas. Tertio dicit declarās p̄m ꝙ nc̄citas laxitat̄ p̄fate iūcture ē facilitas motuū adiutorij ad oēs ptes Quarto dicit declarās scđm ꝙ securitas coadiuuat ad laxitatē dicte iūcture. q: lȝ sit nc̄cariū adiutorio vt multipl'r moueat̄ ad ptes diuersas. motus t̄n eius nō sunt multi. Nec tādiu durāt̄ vt timeatur ex eis ruptura ligamētoꝝ dicte iūcture et dislocatio

adiutorij: imo adiutoriū sepi' q̄etū manet ⁊ alie ptes magne manus sepe ⁊ multū mouenť. Et ꝓpter hoc alie iuncture facte sunt firmiores ꝙ iūctura adiutorij cū spatula. ¶ Attēde p̄mo ꝙ facilitas aut frequētia dislocatiōis adiutorij ꝓcedit a tribus causis Prima est pfecta rotūditas capitꝭ adiutorij. Nā rotūdū lene facili' labiť ⁊ resilit ꝙ asperū infectuz. Secūda ē ꝓfunditas pauca concauitatꝭ id suscipiētis ⁊ puitas marginuz eius. Tertia ē laxitas mēbranaruz circūtegentiū iuncturā ei'. De qb' dr a ga. scdo de vtilitate pticularuz ca°. 15. ꝙ neq̄ cartilaginosas neq̄ ipsas grossas neq̄ oīno duras: sed sufficiēter tenues ⁊ molles facilr ad plurimuz extēdi potētes natura fecit.

adiutoriū in pluribus dispōnibus ē quietū: ⁊ aliud quod est ex manu est mobile: ⁊ ꝓpter hoc alie iūcture firmiores facte sunt ꝙ adiutorij. Adiutorij' vo iūcturā quattuor amplectunť ligamēta. Unū eorū est dilatatum pāniculare iuncturā circūdans sicut oēs alie circūdanť iuncture. Et duo alia ligamenta q̄ a rostro corui descendūt. quorū vnū est habens extremitatē dilatatam et circūdat adiutorij extremū: et alterū est maius et durius descēdens cum quarto qd̄ etiā descendit ab additamēto rostrali in tenuitatē eius preparatā. quoꝝ figura ad latitudinē trahit et prope cum adiutoriū tangūt. Et ipa quidē solent occultari sub adiutorio ⁊ continuari musculis q̇ in eius interiore extēsi sunt. Adiutoriū° preterea ex parte domestica est concauū: ⁊ a pte siluestri gibbosum: vt ꝓpter hoc qd̄ sup ipm ex musculis et venis et neruis disponiť affirmeť: et vt homo bene amplectať quod vult amplecti: et vt vna manus ad alteraz perueniat.

¶ Querit aūt aliq̄s cū disloca° iūctura adiutorij sit multū dolorosa ⁊ deformis impediēs vehemēter totius brachij motū: q̄re nā cui' opus est intelligētie nō errātis ⁊ q̄ de possibilib' facit quod melius est: tā negligēs fuit in munitione ⁊ custodia ipius. Dic p̄mo ꝙ nō solū nō neglexit hāc iuncturā: imo elegit vt laxa eēt ⁊ ifirma: q̄tinus sufficere possz multis et diuersis motib'. Juxta illud gal. 13. de vtilitate pticularū. c. 12. Cur itaq̄ caput vlne factū est circūferētiale ⁊ cōcauitas omoplate supficialis simul ⁊ supina cā est manifesta si q̄s dictoꝝ i p̄mis tractatibus memoreť. Multis eī simul ⁊ diuersis motibus tota manus p̄parata caput quidez vlne indigebat circūferētiale hīc. ipam aūt submissam ei cōcauitatē neq̄ ꝓfundā sufficiēter id est nimis neq̄ in margines magnos desinētē. Dic scdo ꝙ nā in productiōib' mēbroꝝ ad duo p̄ncipalr aspiciēs creat ea. Pri° vt sint idonea ad actus ꝓp̄os: q2 gr̄a actuū facta sunt. Scdo vt sint vix passibilia q̄tū possibile ē ⁊ cū nō ē possibile vt ābo attigat eligit idoneitatē ⁊ varietatē seu mltiplicitatē motuū añ vix passibilitatē maxie cū n̄ gueiminet picl'z i mltiplicitate motuū sic in iūctura adiutorij cū spatula. Dic tertio ꝙ lz iūctura adiutorij cū spatula ex parte sue cōstructiōis sit parata dislocari semp in vehemētibus motibus. aliūde tn̄ natura ꝓuidit ei ne frequēter disloceť Primo p tria fortia ligamēta copulātia caput adiutorij cū collo omoplate ⁊ p quartū ligamentū latū qd̄ vndiq̄ circuit iūcturaz eius. Scdo p duas explātationes ossosas ortas ab extremitate spatule. Tertio p magnos musculos ei vtrinq̄ appositos. Juxta illud ga. 13. de vtilitate particularū. c. 12. Pericitať igiť. i. i pic'lo est paulomin' exarticulatū. i. dislocatū fieri caput vlne semp seu sup ita parua ꝯcauitate allatū vt excidēs eius plurima ps inde firmata pēdeat. Qualiť aūt nō excidit semp in vehemētib' motibus q̄tum eī in rōne p̄dicte cōstructiōis oportebat hoc oīno ei inesse. Miraberis rursus et hic de arte nature si videris ifallacie ingeniatōnes. Tres eī colligatōes fortes os vlne collo omoplate copulant. Et adhuc cōis oīm articuloꝝ circūferētialis due vo apophises. i. explātationes curue omoplate custodiunt eum Ex alterutra parte harū sunt musculi maximi strigētes: hec ga. ¶ Attende scdo ꝙ cū dr in lr̄a ꝙ dislocatio frequēter accidit iuncture adiutorij cā laxitať eius. Illud est intelligenduz nō simplr et absolute. sz cōparatōe ad alias iūcturas. Nam dislocatio adiutorij nō fit nisi raro ⁊ a magnis causis violētis ⁊ insuetis sicut a ichēnis ⁊ grauibus casibus aut pcussiōib' impetuosis resistētibus dislocationi ipsius triplicib' ꝓuisionib' nature statiz memoratis. Sed cōparatiōe ad alias iūcturas facilr accidit ꝓpter tres causas p̄tactas. ¶ Attende tertio ꝙ securitas a ruptura ligamentoꝝ adiutorij ⁊ dislocatione ipius ꝓpter hoc ꝙ mot' adiutorij nō sunt multi nec durabiles nō est causa positiua laxitatis iūcture eius: nec est positiua vtilitas seu fructus veniēs ex dicta laxitate: sed est velut occasio et signū ad quod natura inspiciens non multū curauit aut conata est fortificare iuncturā adiutorij cum spatula: immo laxā eam fecit. Juxta illud galieni secūdo de vtilitate particularū capitulo decimoq̄nto. Que vero fm humerū est articulatio seu raro quidē fortes motus operās vt plurimū vero aut oīno exñs in ocio aut absq̄ violētia mota laxā quidē et ipsoꝝ ossium habet compositionē. adhuc aūt magis membranarum que circa ea.

c Adiutorij vo ⁊c. In hac pte tertia tāgit p̄nceps. 4. ligamenta amplectētia iuncturaz adiutorij cū spatula. Et p̄mo dicit ꝙ. 4. ligamēta amplectunť iuncturaz adiutorij. Scdo dicit ꝙ p̄mū eoꝝ est latū pāniculare circūdans dictā iūcturam. sicut oēs alie iūcture circūdanť a suo ꝓprio pāniculo Et de isto ligamēto dicit ga. tria. Pri^m ē ꝙ oriť ex labijs ꝯcauitatis spatule. Secundū est ꝙ totū ptransit in circuitu articuli seu iuncture adiutorij et spatule. Tertiū ē ꝙ implantāť ad p̄ncipiū capitis adiutorij. Ait enim 13. de vtilitate pti. c. 12. Ampla igiť colligatio q̄ mēbranosa oībus articulis existit explantať quidē ex labijs cōcauitatis q̄ est in omoplata. Tota autem percurrens in circuitu articulorum ad principium implantať capitis vlne. Tertio dicit p̄nceps ꝙ duo alia ligamēa ex dictis q̄ttuor descendūt. i. nascunť ex additamento ossoso simili rostro corui. Quarto dicit ꝙ p̄mum ex his duobus hz extremitatē extēsam ad modum pāniculi ⁊ circūdat extremitatē adiutorij. Quīto dicit ꝙ scdm ex his est maius ⁊ durius descēdēs pariter cū quarto ligamēto i tenuitatē. i. ꝯcauitatē p̄paratā eis ambob'. et hoc q̄rtū ligamētū descendit etiā. i. oriť ab additamēto rostrali sicut de scdo ⁊ tertio dictū ē. Sexto dicit ꝙ figura duoꝝ vltimoꝝ ligamentoꝝ trahit ad latitudinē ⁊ ꝓprie qñ tāgunt adiutoriū. Septimo dicit ꝙ duo vltima ligamēta solent occultari sub adiutorio et cōtinuari musculis q̄ sunt extēsi in parte ipius interiore. ¶ Attende p̄mo ꝙ sup tribus vltimis ligamētis seu colligationibus ga. in duob' dissidet a p̄ncipe. Primo q̄dē in figura coꝝ. Ait eī ga. 13. de vtilitate pti. c. 12. loquēs de his. Aliarū vo triū due quidē certitudinalr sunt rotūde sicut nerui. Ampla vo parū tertia. Scdo in loco originis ipoꝝ. Ait eī ibi ga. Explātať aūt p̄ma quidē ex fine āchoriformis apophiseos. i. explantationis. Scda vo que est maior ista ex collo omoplate fm illā maxime partē vbi supiacētis ei ꝯcauitať cilius est altissimū. Reliqua vo tertia ex eadē quidē cū scda regione explantať ¶ Attende scdo ꝙ tertiū ligamentū dictoꝝ. 4. hz cōcauitatē sibi p̄paratam ⁊ sue magnitudini corrñdentē in supiori ⁊ anteriori parte capitꝭ adiutorij. Jux illud ga. c. stati allegato. Huic igiť caput brachij ascēsū infallacē p̄bet tn̄ magnā in supioribus ⁊ anteriorib' ptibus habentez ꝯcauitatē descēsiue icisioni āple similē q̄tū magna ē ipa colligatio. Et hanc cōcauitatē intelligit hic p̄nceps p tenuitatē ¶ Attende tertio ꝙ fm galienū ligamentū vltimoꝝ triū subexplantať ex eadē regiōe qua scdm hoꝝ et implantať ad p̄mū p̄ncipiū capitis adiutorij: sicut primū amplū ligamentū quod circūtegit totū articulū et est aliqualr ps ligamēti illius. Ait eī dicto caplo. Reliq̄ vo tertia ex eadē quidē cū secūda regione explantať. obliqua vero ei subexplātata implantať et ipsa ad primū principiū capitis vlne similr ample que totū in circuitu cōprehēdit articlz. est eī aliq̄lr pars illi'.

d Adiutoriū. In hac pte. 4ª dic p̄n. ꝙ adiutoriū ē ꝯcauū i pte dōestica. i. iteriori ⁊ gibbosum in parte siluestri. i. exteriori. Et reddit tres causas q̄re in pte interiori est cōcauū. Prima ē vt ꝓpter hoc affirmeť. i. tute situeť illd̄ qd̄ disponiť. i. debito ordine aptať sup ipm ex musculis ⁊ neruis ⁊ venis. min' eī nocumētis extrinsecis exponunť musculi nerui et vene in pte ꝯcaua interiori situati et occultati q̄ in pte cōuexa exteriori eminētes. Scda est vt hō meli' āplectať id qd̄ vult āplecti. ꝓpter interiorē eī adiutorioꝝ cōcauitatē fit figura brachioꝝ siť applicatoꝝ velut circularis circūquaq̄ ambiēs āplexata ⁊ plus cōtinēs ābitu suo q̄ ꝯtineret q̄cq̄ alia figura. Tertia ē vt vna man' habili' ad aliā pueniat inclināte eā ad hoc curuatura adiutorij intrinseca. ¶ Attēde h̄ ꝙ ga. 2. de vtilitate pti. ca. 14. similr asserit adiutoriū exteri' eē gibbosum ⁊ iteri' ꝯcauū. Et easdē causas reddit: sed retrog̃do ordine. Ait eī ibi. Os igiť vlne rōnabiliter in

extrīsecis quidē ꝑtibus gibbū est. in intrinsecis aūt simū. Meliꝰ etēm fuit vt a ꝓncipio dictū est ad seinuicē cōiūgi manꝰ. Si aūt sic est ꝯcaua ꝗdē ossiū seīuicē aspicere meliꝰ fuit ⁊ auertere a se gibbositates. Mor aūt huiꝰ cōstructōnis ad apꝓhēdendū cōuexa corpa fecit vlnas magis idoneas ꝑparando cū hoc locū vasis ꝗ ad totas manꝰ ferunt̄ scʒ venis et arterijs.

e Sup iferiorē. In hac parte ꝗnta agit ꝓmo ꝓn. de duobus additamētis exn̄tibus in extremitate inferiori adiutorij. Scd̄o d̄ subtilitate ꝗ est inter illa additamenta ⁊ foueis ꝗ sunt ī ea ibi [Et int̄ ea] ¶ In ꝓª ꝑtiª ꝓº dicit ꝙ duo additamēta fuerūt cōtinuata et composita super extremitatē iferiorē adiutorij. Et itellige ꝑ illa additaméta explātatōnes ossosas egredientes ab extremitate adiutorij inferiori que sunt vere ꝑtes ipsius adiutorij. Et ido dicūtur cōtinuata nō quidē inter se sed cū ipo adiutorio et cōposita. i. simul posita ex eqᵒ sup ipsius extremū. vnum in interiori ꝑte ipius aliud in exteriori. Scd̄o dicit ꝙ illud ex dictis additamētis qd̄ declinat ad interiora est lōgius et subtilius altero. ⁊ cū nll̄a alia re est iūctural̄r copulatū scʒ cuʒ nullo osse alio: nec de alio fuit. nisi ꝙ ē defensoriū neruorū ⁊ venarū ꝗ ibi sūt Tertio dicit ꝙ iūctura cubiti cōplect̄ cū alio additamēto declinante ad exteriora ꝑ buccellā ꝗ est in eo ſm modū qui dicet̄ infra scʒ ca. 20. sūme ꝓn̄tis. ¶ In scd̄a dicit ꝓmo ꝓnceps ꝙ inter duo nūc dicta additamēta est ꝓculdubio subtilitas. i. cōcauitas quedam leuis ⁊ rotūda ⁊ est sil̄is cōcauitati exn̄ti in rota sup quā mouet̄ chorda ꝗ attrahit aquā de puteo. Scd̄o dicit ꝙ due sunt vacuitates. i. cōcauitates in duabꝰ extremitatibus nūc dicte subtiliatis. quarum vna est superius declinans ad anteriora. altera est inferius ad posteriora tendens. Tertio dicit ꝙ cōcauitas supior domestica id est anterior ex istis est facta lenis id est velut plana ⁊ nō existit sup caʒ separatio. i. ꝓfunditas. Quarᵒ dicit ꝙ cōcauitas siluestris scʒ inferior declinās ad posteriora est maior superiori domestica. Et illud quod tēdit ad finē siluestris cōcauitatis non est factū leue nec ꝑforatio eius est rotūda: sed est vt murꝰ vel paries rectus ita vt cū additamentū focilis inferioris mouet̄ in hac cōcauitate ad ꝑtem siluestrē ⁊ ꝑuenit ad eam: stet. i. arestet̄ ibidē hoc additamentum. Quīto dic̄ ꝙ cito declarabit nccītatē harū ꝯcauitatū scʒ. c. 20. summe ꝓn̄tis. Sexto dicit ꝙ hyp. vocat duas nūc dictas cōcauitates duos limites. ¶ Attende hic ꝓmo ꝙ ga. 2. de vtilitate ꝑti. ca. decimotertio sic describit duo additamēta extremitat̄ inferioris ⁊ ꝯcauitatē int̄ ea sitā Is aūt finis ꝗ vlne hoc modo ſm obliꝗs ꝑtes capit̄ epiphisim. i. explātationē hʒ. hanc quidē intra hanc quidē extra: int̄ ꝗs cōcauitas ꝗdaʒ est leuis et rotūda circa quā brachij mouent̄ corone. Et in passu simili scd̄o de iuuamētis ca. vltimo dicit. Creatio vᵒ adiutorij in isto loco scʒ in extremitate inferiori est ſm ꝙ narrabo. Et est qꝛ in duobꝰ lateribus capitis eius sunt duo ossa applicata. quoꝝ alterū est in domestico alterum in siluestri. Et qd̄ inter ea est sunt ꝑtes rotūde plane lenes ꝗ sunt sil̄es bachara ꝗ est rota sup quā mouet̄ chorda ꝗ attrahit aquā de puteo. Et sup istā ꝑtē circulat̄ id quod est inter focile inferiꝰ ⁊ focile supiꝰ ¶ Attēde 2º ꝙ loco nūc allegato de vti. ga. sic describit vacuitates existentes in extremitatibꝰ modo dicte cōcauitat̄. Ubi aūt ipa desinit ſm alterutra. i. ex vtraqʒ ꝑte ꝗdus sunt. Ita em̄ hyp. noīat vlne concauitates ad quas extēdētibus ⁊ flectētibꝰ totas manꝰ ꝯdescend̄ūt corōe brachij. Et in passu sil̄i. 2. de iuuamētis. c. vltimo ait. Et in duobꝰ terminis istius sunt due fouee ꝗ dicunt̄ ab hyp. ducvie. Et in istas duas foueas intrāt duo mala ꝗnata ⁊ circulant̄ in circuitu capit̄ adiutorij. ¶ Attēde tertio ꝙ rasis ꝓmo almāsoris sic describit īferiorē adiutorij extremitatem. Altera vero extremitas eiꝰ in cubito est in quo est rotula instrumēto hauriēdi aquā sil̄is quā supioris focilis ingredit̄ extremitas. Et auerroys imitator eiꝰ ꝓmo colliget ait. Et alia extremitas eius intrat in marpet ⁊ hʒ ibi spondile vnū sil̄e rote qd̄ in arabico nominat̄ bachara: ⁊ in isto subintrat extremitas ossis noīati in arabico cenad supior. Princeps vᵒ. 14. aīaliū sic describit eā. Sed inferior extremitas adiutorij hʒ duo additamēta sibi cōiuncta. Et qd̄ ē ex parte interiori est lōgius ⁊ subtilius ⁊ nō hʒ iūcturā cuʒ aliq̄ ⁊ ē ꝓpter custodiam neruoꝝ. Sed quod est vsus exteriꝰ est cōfossatū ⁊ intrat illā concauitateʒ os cubiti sicut dicemus. Et inter illa est vna ꝑs et in duabꝰ extremitatibus illius ꝑtis sūt due fouee superius ⁊ inferius et ante et retro Et fouea domestica ⁊ superior ē lenis ē quasi plana et nō est in ea distinctio. Et fouea agrestis est maior inter illas. Et quod est ad partē domestice fouee nō est planū neqʒ sua cōcauitas est rotūda: sed descēdit lineal̄r ⁊ tali modo vt qn̄ assetū mouet̄ ad partē siluestrē applicat̄ assetū et stat. ¶ Attende. 4. ꝙ albertus magnus ꝓmo aīaliū trac. 2. c. 12. sic describit inferiorē adiutorij extremitatē. Ex parte aūt illa qua tendit ad cubitum est grossius in extremitate sicut malleolus et habet ibi duas figuras. vna quidē superiꝰ est plana ac si sit per trāsuersum abscisuʒ et bene planatū. inferius aūt habet sil̄em modū nisi qd̄ est ī illo plano fouea parua et concaua.

Super^e inferiorē vᵒ adiutorij extremitatē duo additamēta cōtinuata composita fuerūt. ex quibus illd̄ quod est ad iteriora est lōgius ⁊ subtilius cū nulla re habēs iuncturam. quoniā nō est nisi neruoꝝ ⁊ venarū defensio. Sed cū eo quod est ad exteriora cōplect̄ iunctura cubiti ꝑ buccellam que in ipo existit ſm modum quē nominabimꝰ. ¶ Et inter ea proculdubio subtilitas existit. Et in duabus quidē huiꝰ subtilitatis extremitatibus due sunt vacuitates supius ad āteriora ⁊ inferius ad posteriora Et earū supior domestica cōcauitas est lenificata ⁊ nō existit sup eā separatio. Sed siluestris cōcauitas ē maior ea: et qd̄ ad finē siluestris cōcauitatis tendit nō est lenificatū neqʒ est ipsius ꝑforatio rotūda: sed est sicut paries rectꝰ. ita vt cū additamētū assehid in ipa ad ꝑtē mouet̄ siluestrē ⁊ cū ad eā ꝑuenit stet. Et nos ꝗdeʒ declaratōeʒ nccītatis earuʒ cito afferemus. Has vᵒ cōcauitates duas vocat hypo. duos limites.

¶ De anatomia assehid. Cap̄. XIX

Assehid^a ex duobus ossibꝰ in lōgitudine ꝯiūctis est cōpositū: ⁊ vocāt̄ focilia Superiꝰ vero ex eis quod ad pollicē tendit est subtilius et vocatur focile supius. Et iferius ex eis quod vadit ad auricularē est grossius: quoniaʒ est deferens ⁊ vocat̄ focile inferius.

¶ De anatomia assehid   Capitulum. XIX

a Assehid ⁊c. In hoc ca. agit ꝓmo ꝓn. de numero nomine ⁊ differentia ossiū assehid abinuicē in loco ⁊ sb̄a. Scd̄o de iuuamētis vtriusqʒ ossiū assehid ibi [Sup oris aūt] Tertio de differentia inter partes ossiuʒ assehid medias ⁊ extremas ibi [Cuiusqʒ vero] Quarto de differentia figuraruʒ ossium assehid ibi [Superius vero]

a In ꝓma parte ꝗ est ꝓn̄s textus dicit ꝓmo ꝙ assehid est cōpositū ex duobꝰ ossibꝰ inuicē cōiūctis ſm lōgitudinē ⁊ hec duo ossa vocant̄ focilia. Secundo dicit ꝙ supius focile tendens vsus pollicē est subtiliꝰ ⁊ vocat̄ focile supiꝰ. Tertio dicit ꝙ inferiꝰ focile tēdens vsus digitū auricularē est grossiꝰ supiori. Et cā huiꝰ ē quia ꝑ ortat ⁊ sustinet focile supiꝰ. Nā deferēs dʒ eē grossiꝰ delato ī rebus ordīe ꝯueniēti disposit̄ ⁊ vocat̄ focile inferiꝰ. ¶ Attende ꝓº ꝙ seid ⁊ assehid ⁊ assetū sūt noīa arabica idē significātia ſm ꝑtē ossosam ꝗ est a cubito vsqʒ ad paruā manuʒ. Et hec ꝑs ossosa cōponit̄ ex duobꝰ ossibꝰ ꝗ dicunt̄ arūdines qꝛ sunt lenia ⁊ concaua adinstar arūdinū. ⁊ dicunt̄ focilia ꝓpter coꝝ mediā vacuitatem ⁊ lenitatē ad sil̄itudinē vaginarū. Et dicunt̄ ab auerroy ꝓº colliget cenad ⁊ ibidē vocat assehid adiutoriū. Et a ga. lib. de vtilita. ꝑti. focile inferius vocat̄ brachium appropriate: ⁊ supius kerkida ⁊ kerkidis. ¶ Attende scd̄o ꝙ due facte sunt arūdines cū non sit nisi vnum adiutoriū: qꝛ oportuit fortes ⁊ multos fieri motus ꝑ eas ⁊ iūcturas coꝝ eē fortes firmas ne velociter dislocent̄ a vehemētibus motibꝰ. Non sufficiēte igit̄ vna iūctura firma et forti tot et tātis motibus plures facte sunt iūcture ⁊ ossa. ¶ Attende tertio ꝙ ga. 2. de vtilitate ꝑti. c. 12. sciscitans ꝓpter ꝗd brachiū id est focile maius subiacet minori reddit causam. quia brachiū est lōgius ⁊ occupat plurimū articulationis cuʒ adiutorio. Ait enim ibi. Cur autē subiacet brachiū quoniā est lōgius ea scilicet kerkida vt plurimū articulatōis ꝗ ad vlnā ipm obtinet. Rationabile autē fuit vti breuius os supra longius. Quod igit̄ princeps hic ascribit grossitiei ga. illic attribuit longitudini.

Supꝑioris[b] aūt focilis iuuamētū ē φ per ip̄m est mot' assehid ad se torquendū ⁊ resupinādū. Et inferioris focilis iuuamētū est vt ꝑ ip̄m sit motus assehid ad cōstringendū et dilatandū. Cuiusqꝫ[c] vero eorū medium attenuatū fuit: qm̄ grossitudine nō īdigēt ꝓpter illud quod ex musculis grossis suꝑ ip̄a iacet. Et ipsoruꝫ duo extrema īgrossata fuerūt ꝓpterea φ suꝑ ipsa multa ligamētorū origo est eis necessaria: q̄r frequēter eis accidunt v̄bera et ꝑcussiones fortes cū motus ē iūcturarū: ⁊ ꝓpterea φ carne denudanꝫ ⁊ musculis. Superius vero focile ē tortū quasi veniat a ꝑte domestica paululū tortuose ⁊ ad ꝑtem siluestrē gibbosum fiat. Et iuuamentū in hoc existit p̄paramenti bonitas ad motū torquēdi. Sed focile inferi' est rectū: qm̄ hoc ad ꝯstringendum et dilatandū meli' existit.

¶ De anatomia iuncture cubiti. Capitulum. XX.

Ubiti[a] vero iūctura c ex iūctura focilis īferioris et suꝑioris focilis iūctura cū adiutorio cōponiꝫ. Supꝑius[b] q̄dez focile ī sui extremitate vacuitatē īgeniose factā hꝫ quā buccella siluestris extrēitatis adiutorij ingrediꝫ. et ligaꝫ cum ea. Et ex ipsius[c] circuitu in vacuitate illa prouenit motus resupinus et torsionis. Inferius[d] autez focile duo habet additamēta

b Supꝑioris aūt ⁊c. In hac ꝑte scd̄a dicit p̄mo p̄n. φ iuuamētū focilis suꝑioris est mot' assehid obliqu' ad se torquendū .i. circūuoluēdū vel ꝓne mouendū. ita φ dorsum brachij sit suꝑius ⁊ resupinandū: ita φ ꝑs interior brachij fiat suꝑior ⁊ exterior inferior: sicut cū quis tendit brachiū ad recipiendū elemosinā. Scd̄o dicit φ iuuamentū focilis inferioris ē vt ꝑ ip̄m fiat motus assehid ad cōstringēdū .i. flectendū interius brachiuꝫ et dilatandiꝫ id est extēdendū v̄sus exterius. ¶ Sed q̄ret hic aliquis cū ambo focilia sunt ossa d̄ q̄b' medici dicūt φ h̄n̄t v̄tutes inatas tm̄ non motiuas voluntarie neqꝫ sensitiuas q̄mō possunt iuuamēta eoruꝫ esse φ per ip̄a sint mot' assehid. Dic φ nō per ip̄a rōne ip̄orꝫ: sed rōne musculorꝫ ⁊ chordarū ipsis et suis iuncturis applicatorum.

c Cuiusqꝫ v̄o ⁊c. In hac ꝑte tertia dicit p̄° p̄n. φ ꝑtes medie fociliū sūt tenues: q̄r nō īdigēt ḡssitie ꝓpꝫ illud quod iacet super ipsa de musculis grossis scꝫ ne locus debitus ip̄is musculis ossium grossitie preoccupetur. Nam si simul grossa forent focilia cū musculꝫ eis suppositꝫ superexcederēt brachia ī ḡssitie ⁊ ḡuitate ⁊ ꝑderēt habilitatē ad motū qua maxime indigēt. Scd̄o dicit φ duo extrema fociliū scꝫ illud quod adiutorio iūgiꝫ ⁊ illud quod iungiꝫ parue manui fuerūt ingrossata ꝓpter tres causas. Prima est. q̄a oportuit ab extremitatib' eorꝫ multa ligamēta oriri q̄bus iūcture eorꝫ firme tenerenꝫ a dislocatōnib' īmunes. Scd̄a est vt forti' resistāt v̄beribus ⁊ ꝑcussiōibus fortibus q̄ frequēter eis accidūt eo φ de more opponimus brachia ictibus ad saluandū alia mēbra et etiā cōtusionibus ⁊ cōfricatiōib' accidētibus iūcturis ex frequētia ⁊ fortitudīe suorꝫ motuū. ⁊ id innuit p̄n. in his verbis. cū mot' est iūcturarū. Tertia causa est q̄r extrēitates dictorꝫ ossiū sunt denudate a carne et musculis ne iūcturas aggrauēt ⁊ mot' impediāt. Sed clarius p̄n. 14. aīaliū. ca. 2. tres causas assignat ī grossationis extremitatū focilium dicēs. Et extremitates erunt grosse qm̄ nascunꝫ ex eis multa ligamēta: qm̄ etiā confricātur et cōtundunꝫ multū in motu iūcturarū: et quia nō est suꝑ illas caro vel musculus. Eiusdē sentētie meminit ga. 2. de vtilitate ꝑti. ca. 12. dicens. Cur aūt vtrorūqꝫ ꝑtes quidē medie sunt subtiliores. Que v̄o fm̄ cubitū ⁊ fm̄ carpū .i. rascetā grossiores. Qm̄ oportebat has quidē musculis p̄bere locū. illas aūt īgrossari ī applātationibus .i. applicationib' ad ossa ꝓxima. ¶ Attende hic φ extremitas focilis īferioris q̄ est v̄sus cubitū est grossior altera ei' extremitate q̄ est v̄sus paruā manū ⁊ extremitas focilis superioris ecōtrario se hꝫ. Juxta illud ga. 2. de vtilitate ꝑticularū ca. 12. Cur aūt ip̄orꝫ finiū brachij quidē his qui fm̄ cubitū est grossior kerkidis aūt his q̄ v̄sus carpū .i. rascetā. Et cām hui' assignās r̄ndet statiꝫ dicēs. Aut qm̄ cōis quidē ābobus est q̄ ad carpū articulatio q̄ v̄o ad cubitū duplex: sed ea q̄ brachij vtilior in oībus (actib' existit

d Supꝑius v̄o ⁊c. In hac ꝑte q̄rta dicit p̄mo φ focile suꝑius est tortuose figure q̄si veniat paululū tortuose a ꝑte domestica .i. q̄si incipiat sua tortuositas a ꝑte interiori ⁊ fiat gibbosum ad partē siluestrē .i. declinet sua tortuositas ⁊ termīeꝫ in parte exteriori. Et vtilitas huius tortuositaꝫ est bonitas p̄parationis ad motū torquēdi .i. ad motū brachij circularē seu giratiuum. Scd̄o dicit φ focile inferius est recte figure. q̄r hoc ē ei melius ad motus cōstrictōis et dilatationis brachiorꝫ exercendos qui ꝑ ip̄m fiūt vt nuꝑ dictū est. Idē scribit ga. 2. de vtilitate ꝑti. ca. 12. dicens. Positio itaqꝫ ip̄i' scilꝫ focilis suꝑioris rōnabiliꝫ facta est obliqua fm̄ φ ⁊ ea q̄ brachij .i. focilis inferioris recta. Scd̄ꝫ naturā em̄ motuū vtriusqꝫ oportuit esse positionē vtriusqꝫ ossium. Et motus q̄dē coli .i. assehid qui fm̄ extensionē et flexionē fm̄ longitudinem eius fit Qui v̄o v̄sus pronū et supinū ad obliqua. ꝓpterea igiꝫ obliqua est q̄dē kerkida mor ante brachiū. hoc eniꝫ tensioni ⁊ flexioni illa v̄o cōuersionibus q̄ ad obliqua famulaꝫ. ¶ Attēde tamē p̄mo φ princeps hic videꝫ dicere φ tortuositas focilis suꝑioris incipit in ꝑte interiori et tēdit ad exteriorē. Et ideꝫ scribit. 14. aīaliū caplo scd̄o dicens. Et focile suꝑius ē q̄si exiēs a rectitudine ⁊ incipit a domestico ⁊ v̄git v̄sus siluestre supra focilē inferioreꝫ. Et hui' iuuamentū est vt faciat affectuꝫ moueri in gyrū. Sꝫ galienus caplo nūc allegato asserit tortuositatē focilis superioris incipe in parte exteriori ⁊ terminari ad partē interiorē dicēs. Positio qnidē kerkidis qm̄quidē obliq̄ est iam dictū est. duplici autē exn̄te in oībus obliqua positione. Aut em̄ abintra incipiēs desinit ex: aut ecōuerso incipit. desinit aūt int' alterā earū. scꝫ scd̄am in kerkida natura elegit. Et statim subiūgit cām huius dicēs. Cur aūt elegit nūc audies. Totius mau' motuū ad latera sicut dictū est an̄ q̄ quideꝫ v̄sus supinū ad pauciores actus. qui v̄o v̄sus ꝓnū ad multo plures ⁊ necessariores sunt vtiles. ꝓpterea igiꝫ ⁊ kerkidis positionē paratiorem ad obediendū motibus q̄ ad ꝓnū natura creauit suꝑiorē quidē finē eius v̄sus extrinsecū caput vlne ducēs. Inferiorē quidem versus magnum extendēs digitū. Ecōuerso aūt si se haberet facili' vtiqꝫ v̄sus supinū q̄ v̄sus pronū moueret. fm̄ positionē verā em̄ que nūc est ꝓna figaꝫ est interior. cōtraria aūt q̄ supina. Adinterius aūt prōptior ⁊ facilior est omnib' q̄ mouenꝫ latio: sicut q̄ ad extra difficilior. ꝓpterea igiꝫ obliqua ē kerkida ⁊ ita obliq̄: hec ga. Idem determinat scd̄o de iuuamētꝫ mēbrorꝫ ca. penultimo. ¶ Et circa hec attēde scd̄o φ ga. hic ꝑ pronū intēdit positionē brachij ad quam magis inclinaꝫ: ⁊ est vt ꝑs brachij exterior seu dorsalis v̄gat sursum ⁊ interior deorsum. Et ꝑ supinū intendit ꝯtrariā positionē vt interius brachij sit sursum ⁊ dorsum eius deorsum. Et cuꝫ dissideāt in hac mā ga. et auicēna cū quo stabim'. Dic φ in re non dissident sed in modo sumēdi p̄ncipiū tortuositatis focilis suꝑioris. princeps em̄ capit ab extremitate ip̄ius que est versus pollicē. Et galienus ab extremitate que est v̄sus adiutorium.

¶ De anatomia iuncture cubiti. Cap̄. XX

Ubiti ⁊c. In hoc ca. agit p̄nceps p̄mo de iūctura cubiti tota.

c Scd̄o de iūctura focilis suꝑioris cū adiutorio ibi [Superius quidē] Tertio de motibus inde ꝓueniētibus ibi [Et ex ip̄ius] Quarto de iūctura focilis inferioris cū adiutorio ibi [Inferius autē] Quito de motib' inde ꝓueniētibus ibi [Cūqꝫ tenuitas] Sexto de cōiūctione ⁊ figura extremitatū inferiorꝫ duorꝫ fociliū ibi [Et duo]

a In p̄ma ꝑte dicit φ iūctura tota cubiti cōponiꝫ ex iūctura focilꝫ inferioris ⁊ focilis suꝑioris cū adiutorio scꝫ cū extremitate ip̄ius īferiori ¶ Attēde φ cubit' ꝓprie dr̄ explāta° ossosa orta ex posteriorib' ⁊ īferioribus ꝑtib' suꝑioris extrēitaꝫ focilis inferioris. Diciꝫ etiā cubit' locus vbi ꝯiungiꝫ assehid cū adiutorio scꝫ in directo explātatiōis illius. et dr̄ a cubo cubas: q̄r hoīes solēt anterius accumbere supra cubitos.

b In scd̄a dicit φ focile suꝑius hꝫ cōcauitatē ingeniose factā in extremitate sua suꝑiori. Et illā ꝯcauitatē ingrediꝫ buccella siluestris .i. exterior inferioris extremitatis adiutorij ⁊ alligaꝫ cum ea.

c In tertia dicit φ motus brachij resupin' ⁊ giratiuus seu circularis ꝓuenit ex circuitu .i. circulari motiōe ip̄ius buccelle adiutorij in vacuitate illa .i. concauitate focilis superioris.

d In q̄rta dicit p̄mo φ inferi' focile hꝫ duo additamēta in extrēitate

sua supiori supple ꝛ īter illa duo additamēta est tenuitas q̄ est similis figure lr̄e grece q̄ est.18.lr̄a alphabeti greci ꝛ ē talis G Scd̄o dic̄ ꝙ illa supficies hui' tenuitatis q̄ est in cōcauitate ipi' cōtoꝛquet vt bn̄ fiat introit' istius tenuitat in aliā tenuitatē exn̄tē in extremo adiutoꝛij qd̄ est cōcauū:sed figura sue ꝯcauitat assilat gibbositati circuli. Ter° dicit ꝙ iūctura cubiti cōponit ex bono igressu tenuitat exn̄t inf duo additamēta focilis inferioris in tenuitatē iferioꝛē adiutoꝛij q̄ etiā est inf ipius additamenta ¶ Attende p̄mo ꝙ p̄n. h̄ describit figuraꝫ extremitatis superioris focilis inferioris vt p eā notificet iūctura cubiti et nō scripsit eaꝫ caplo p̄ori. vbi de focilib' agebat. qꝛ rursus h̄ descriptio figure ei' iterāda vēiret ¶ Attende scd̄o ꝙ gal. latius ꝛ pfecti' tractat de extremitate supeiori focilis iferioris scd̄o devtilitate pti. ca°.12. Et p̄mo dicit ꝙ in illa extremitate sunt due explātationes q̄ sunt gibbose abintra et cōcaue abextra. Una est ex pte ei' posteriori et inferiori. ꝛ illa est maioꝛ. Alia ē ex pte eius supiori ꝛ āteriori: ꝛ illa est mioꝛ. Et scd̄o dicit ꝙ cōuersis ad inuicē duab' cōcauitatib' illarū explātationū resultat īde vna magna cōcauitas silr̄is lr̄e grece G Et tertio dicit ꝙ medici cōiter vocāt dictas duas explātatiōes coꝛonas seu coꝛonarias eo ꝙ circūferētiales sūt ad instar coꝛone. Et q̄rto dicit ꝙ athenięses vocāt explātationē posteriorem dictarū duarū q̄ est maioꝛ solā p se ꝯsideratā olecranū. Sed hyp. vocat eā cubitū. Hꝫ aūt ita series v̄boꝝ ga. Sūt itaq̄ q̄dā ꝑductōnes ibi brachij bine gibbe q̄dē abitra. ꝯcaue aūt abex̄. vna q̄dē ex posteriorib' ꝛ inferiorib' ptib' eius q̄ vtiq̄ ē maioꝛ. Alia v̄o ex supiorib' ꝛ ātèrioribus minoꝛ illa parū. Cōuersis aūt adinuicē ꝯcauitatib' q̄ sūt in ipis vna magna fit ꝯcauitas ex āLab' assilata G lr̄e. Et exīde nomiat apophises has āLas cōit q̄dē coꝛonas ꝛ coꝛonarias eo ꝙ circūferētiales sr̄ h̄ apponētes nomē. Seoꝛsuꝫ aūt posterioꝛē q̄dē q̄ maioꝛ ē sic aū diximus athenięses q̄dē olecranū hyp. aūt cubitū: hec galienus.

inter que existit tenuitas que figure grece littere similat ꝛ est ita G Et huius quidē tenuitatis cōtoꝛquet supficies illa que est in ipius ꝯcauitate vt bene sit factus eius introitus in tenuitatē que est in extremo adiutoꝛij quod concauū existit: sed sue concauitatis figura gibbositati circuli similat. Ex bona igit igressione subtilitatis que iter duo focilis inferioris additamēta cōsistit in illam inferioꝛem tenuitatē iūctura componit cubiti Cūq̄ᵉ tenuitas super tenuitatem ad posterioꝛa mouet ꝛ inferi' extendit manus: et cū parietalis tenuitas eā refrenat a vacuitate buccellam tenēte retinet eam et ꝓhibet a dilatatione supflua. Stant igit adiutoꝛiū et assehid s̄m rectitudinem. Cuꝫ vero vna duarū tenuitatū super alterā ad interioꝛa ꝛ supius etiā mouetur cōstringit man' donec assehid tangat adiutoꝛiū a pte domestica et ab anterioꝛib'. Et duoᶠ q̄dē focilia supius sil' iungunt sicut res vna ꝛ accidit in eis vacuitas āpla cōis cuius plurimū in focili existit īferioꝛi. Qd̄ autē supfluit ab hac vacuitate remanet gibbosuꝫ lenificatū vt sit longinquū a nocumentoꝝ receptiōe. Et posteri' quidē ex vacuitate focilis inferioꝛis oꝛit additamētū qd̄ ad lōgitudinē quādā trahit. Et de hui' totius iuuamēto loq̄mur si deus voluerit.

e In q̄nta pte dicit p̄mo ꝙ cū tenuitas supioris extremitat focił iferioris mouet ad posterioꝛa ꝛ inferi' sup tenuitatē iferioris extrēitat adiutoꝛij man'.i. brachiū extēdit. Et cū tenuitas pietał q̄ est in extrēitate iferiori adiutoꝛij refrenat tenuitatē focił iferioris a vacuitate tenente buccellā. retiet eā ꝛ ꝓhibet ne supflue dilatet. adiutoꝛiū ḡ ꝛ assehid tūc stāt s̄m rectitudinē: ita ꝙ totū brachiū a spatula vsq̄ ad ꝑuā manū est rectū sic linea. Scd̄o dicit ꝙ qñ vna dcārū duarū tenuitatū mouet sup alterā ad āterioꝛa: et supius man'.i. brachiū ꝯstringit q̄usq̄ assehid tāgat adiutoꝛiū interi' ꝛ āteri'. ¶ Attēde p̄mo ꝙ ga.2.de vti. parti.c.13. alit q̄ p̄n. describit modū iūcture cubiti ꝛ motuū īde ꝑueniētiū. Et p̄° imaginat ꝙ iūctura cubiti fit p duas coꝛōas explātatas a focili iferiori sbintrātes ꝯcauitaté rotūdā lenē exn̄tē in extrēitate adiutoꝛij inf ei' additamēta. q̄ quidē ꝯcauitas t̄minat ad duas foueas seu ꝯcauitates q̄ vocant ab hyp. ḡdus vie seu limites ꝛ coꝛōe p̄dicte noiant a gał.2.de iuuamēt mē. mala ḡnata. Scd̄o imaginat ga. ꝙ hi ḡd' seu limites sūt t̄min' pfecte extēsionis ꝛ flexionis brachij. et iō fci sūt a nā tales: et ita magni ꝛ tałr in extrēitate adiutoꝛij situati. Tertio imaginat ꝙ qñ coꝛona āterioꝛ ē dux mot' brachij. tūc iferius focile circūducit circa ptē anterioꝛē ꝛ flectit brachiū. Nā mot' focilis inferioris ad ītra fac̄ flexionē brachij. Quarto imaginat ꝙ qñ posterioꝛ coꝛōa ē dux motus brachij et ad ptē posterioꝛē circūducit inferi' focile tūc extēdit brachiū intātū inq̄tū coꝛōe focił iferioris ferunt iꝓhibite v̄sus gibbositates adiutoꝛij. Quito ꝯcludit ꝙ āterioꝛ coꝛōa flectit articulationē cubiti ꝛ posterioꝛ extēdit. Sexto dicit ꝙ qñ coꝛōe ꝑueniētes ad ḡdus fuerit firmate i eis ꝓhibent vltra ꝓcedē ꝛ h̄ est t̄min' mot' vtriusq̄ carū. Septio dicit ꝙ si nō eēnt hi ḡdus fci aut eēnt fcti maioꝛes aut mīoꝛes q̄ nūc sūt man' īpediret i mult ei' actib'. Octauo dicit ꝙ si hi ḡdus oīuo n̄ eēnt extēsio vtiq̄ oīs ꝛ flexio depiret. Nono dic̄ ꝙ si eēnt mīoꝛes q̄ sūt ꝓhiberet total extēsio ꝛ flexio brachij inq̄tū citius decēte ḡd' anticiparēt obuiare coꝛonis. Decimo dicit ꝙ si essent maioꝛes q̄ nūc sr̄ reflecteret brachiū ad posterioꝛa vlt finalē extēsionē: et sic īfirmabił ꝛ laxa exn̄s posterioꝛ coꝛona brachij facilit laberet ad gibbositatē adiutoꝛij: ꝛ lederet itm̄ robur act' iq̄tū ꝛ illa ꝯcideret. Undeci° dic̄ ꝙ h̄ñtibus se ḡdib' vt nūc se h̄ñt i magnitudine certioꝛant extēsio ꝛ flexio vt nihil supabūdet neq̄ ōficiat. Duodecimo dicit ꝙ figura dictoꝝ ḡduū assilat coꝛonis debētib' eos itrare. ¶ Attēde 2° ꝙ sicut dci ḡd' sūt decētissime ꝯstructi i extrēitate adiutoꝛij: sic coꝛōe i extrēitate focił iferioris. Iux̄ illud ga. ca. nūc dicto. Qm̄ aūt ꝛ coꝛōe brachij oēs bn̄ h̄ñt ꝯstructōeꝫ. hinc vtiq̄ maxie bn̄ disces si cogitauerꝫ breuioꝛib' eis aut lōgioꝛib' fact aut obliquioꝛib' aut rectioꝛib' aut strictioꝛib' aut āplioꝛib' aut q̄litcūq̄ aliter trāsfoꝛmat inq̄tū erit nc̄cariū nocere act' toti' manus.

f In sexta pte dicit p̄mo p̄n. ꝙ duo focilia iūgunt sił supi' sicut res vna. Et itellige h̄ p supi' extrēitates faciliū ꝯiūctas rascete q̄ dici p̄nt ps supioꝛ faciliū accipiēdo sup̄mū toti' magne man' i extrēitatib' digitoꝝ ꝛ īfimū i extrēitate adiutoꝛij iūcta spatule Sic em̄ q̄dā capiūt eo ꝙ extrēitas digitoꝝ alti' attingit q̄ q̄cūq̄ alia brachij ps ꝛ extrēitas adiutoꝛij min' altev̄ł attēdēdo supi' penes dignitatē. Digniꝛ em̄ ē alijs ptib' ꝑua man' p̄fti digitoꝝ extremitas itēꝑātia cōplonis i viuacitate sensus i subtilitate ꝛ mł'tiplicitate motuū ꝓpt qd̄ dr̄ oꝛganū oꝛganoꝝ. Uel lege h̄ loco d̄ supi' iferi' ꝛ attēde supi' i brachio penes appꝛopiq̄tiōeꝫ ad truncū coꝛpis vł ad caput. Ita em̄ scribit p̄n.14. aīaliū ei'.c.2. dicēs. Et extrēitates iferioꝛes duoꝝ faciliū ꝯiūgūt q̄si in vnū. ꝛ fit i eis q̄si fouea magna. Scd̄o dicit ꝙ ꝯcauitas āpla cuēit eis cōis i extremitate coꝝ. s. cui' ꝯcauitat maioꝛ ps ē i focili iferiori. Ter° dicit ꝙ illud qd̄ supfluit ab hac ꝯcauitate remāet gibbosuꝫ lenificatū. i. ps focił iferioris q̄ remāet n̄ ꝯcauata ē gibbosa lenis vt meli' resistat nocumēt occurrētib'. Quar° dicit ꝙ additamētū quoddā oꝛit posteri' ex ꝯcauitate focił iferioris qd̄ trahit ad lōgitudineꝫ Quīto dic̄ ꝙ loq̄t de iuuamēto hui' toti'. s. ꝯpōnis debite extremitatū faciliū iūctarū rascete ꝛ h̄ in ca° imediate sequēti vł hui' toti' additamēti scꝫ cui' iuuamētū scribit in fine sequētis capłi.

¶ De anatomia rascete C. XXI

R Asceta ex multis cōponit ossib' ne nocumītū si acciderit cōe fiat: et vt per ipam plāta cōcauari possit cū coꝛpa rotūda cōtinēdi volūtas affuerit et cū liq̄da currētia retinere voluerim'.

¶ De anatomia rascete. Cap̄. XXI

r Ascete ꝛc. In h̄ ca° tāgit p̄° p̄n. cās cur ex mł'ti ossib' rasceta ꝯstat. Scd̄o modū iūcture ossiū rascete adinuicē ibi Et hec quidē. Tertio nūerū oꝛdinē sitū ꝛ latitudinē ossium rascete ibi [Rascete v̄o] Quarto modū artic̄łationū rascete cū arūdinib' ꝛ mot' ab eis ꝑueniētes ibi [Et aciei scd̄e]

a In p̄ª pte dic̄ ꝙ rasceta ꝯpōit ex mł'ti ossib' pp duas cās. Pri' ē vt si nocumītū vni ossiū ei' ꝯtigerit n̄ fiat cōe toti rascete. Scd̄a ē vt plāta seu palma. s. iterioꝛ ps man' ꝯcauari possit. i. fieri figure ꝯcaue cū volūtas nobis affuerit ꝯtinēdi coꝛpa rotūda vł liq̄da currē° vł aliq̄ coꝛpa minuta facił labilia sic ḡna sinapis āt papaue

Et hec[b] quidē ossa iuncture sue firmiter et bene adinuicem sunt ligata ne separenť ꝛ plāta debiliť illud retineat quod colligit et qđ tenet: ita vt si cutis plāte excoꝛiareť inuenirētur hec ossa cōtinua quoꝛū separatio a sensu sit lōginqua. Et cū hoc ligamētum firmiter stringit vnū cū vno: sed in eis existit obediētia ad paruā constrictionē ex qua ꝓuēit vt interi⁹ plāte cōcaueť. Rascete[c] vero ossa sunt septem et vnū additū. Et septē radicalia in duab⁹ cōsistūt aciebus. Una acies est ad partē assehid. cuius ossa sunt tria: qm̄ ꝓpterea ꝙ est ad partem assehid opoꝛtuit vt eēt plus subtilis. Et alteri⁹ aciei ossa sunt q̄ttuoꝛ qm̄ ē ad partē pectinis ꝛ digitoꝛū: vnde ꝓpter hoc opoꝛtuit vt eēt magis āpla.

ris. ¶ Attende p̄mo ꝙ rasceta est ps man⁹ q̄ est a focilib⁹ vsq3 ad pecten man⁹. et dr̄ a ga. lib. de vtilitate pti. carpus a carpēdo seu app̄hēdēdo: qꝛ man⁹ ē app̄hēsionis oꝛganū sic pes ābulationis. Juxta illud ga. 2. de vtilitate pti. c. 7. Pes quidē fuit oꝛganū ambulatiuū manus aūt app̄hēsiuū. ¶ Attēde scđo ꝙ nō solū multitudo ossium rascete iuuat ad ꝯcauatōez palme: s3 etiā carnosi margines eleuati in circunferentia palme. ¶ Attēde tertio ꝙ licet h̄ p̄inceps partē manus iterioꝛē vocet plantā. plāta tm̄ ꝓprie dr̄ ps pedū inferioꝛ. sicut palma ꝓprie est ps interioꝛ manus.

b In scđa pte dicit p̄mo ꝙ hec ossa sūt ligata bene et firmiter adīuicē3 iūcture sue id est apud iūcturā suam ne separenť. i. elōgenť a seinuicē ꝛ ne plāta. i. palma retineat debiliť illđ quod colligit ꝛ qđ tenet. Et sunt ita fortiť ligata ꝙ si cutis palme excoꝛiareť ꝛ detegerenť hec ossa inuenirenť continua id ē appareret velut vnū os ꝛ separatio coꝝ esset lōginq̄ a sensu. i. neq3 visus neq3 tact⁹ discerneret inť ea vt sepata. Scđo dicit ꝙ cū hoc ꝙ ossa rascete ex pte iūcture coꝝ sunt velut cōtinua ligamentum stringit fortiť vnū coꝝ cū alio: sed cū tali moderamine ꝙ in eis est obediētia ad cōstrictionē paruā id est ad hoc vt paulo foꝛtius stringanť ab intra ꝛ dilatenť ab ex̄ ex qua cōstrictōe ꝓuenit vt palma concaueť. Habet aūt lr̄a p̄n. 14. aīaliū coꝛrn̄dens huic passui taliter. Et iste iūcture sunt firme bene vna cū altera ne debiliteť rasceta cū comp̄hēdit man⁹ aliquid fortiť: ꝛ sic cōiungūť in rasceta quasi essent vnū. Sed est in eis quasi quedā obedientia ad cōcauationē palme. Et hoꝝ ossium armoniā et subtilē ac fortē cōiūctionē meminit ga. 2. de vtili. pti. c. sexto dicēs. Moꝛ em̄ nullū octo coꝝ q̄ s3 carpū ossiū alicui ex̄ns siľe spē ꝛ magnitudie equale in tantā armoniā accedit cōpōnis vt difficile inuenibilis sit coꝝ nūer⁹: nisi em̄ diligēter abꝛaseris q̄dē colligatōnes denudaueris aūt mēbꝛanas cooperiētes vnū tibi oīa videbunť

c In tertia pte dicit p̄mo ꝙ ossa rascete sunt septē et vnū nō p̄ncipale: s3 velut supadditū. Scđo dicit ꝙ ossa septē radicalia seu p̄ncipalia rascete sunt oꝛdinata in duab⁹ aciebus. i. in duab⁹ rengis. Prima acies ē v̇sus arūdines seu focilia ita ꝙ eis cōiungiť. Et istius aciei sunt tm̄ tria ossa: qꝛ opoꝛtuit vt hec acies eēt plus subtilis. i. min⁹ extensa ꝙ alia. ꝓpterea ꝙ est v̇sus extremitatem arūdinū q̄ sunt stricte. Et alteri⁹ aciei sunt. 4. ossa: qꝛ opoꝛtuit vt esset magis ampla eo ꝙ est v̇sus partē pectinis q̄ lata est. Tertio dicit ꝙ tria ossa p̄me aciei fuerūt oꝛdinata. i. debito oꝛdine situata ꝛ figurata. Nam coꝝ capita. i. extremitates q̄ sunt v̇sus focilia sunt subtilioꝛa ꝛ meli⁹ siľ collecta ꝛ magis cōtinuata: et eoꝝ capita q̄ sunt v̇sus scđam aciē sunt magis lata ꝛ minus collecta et ꝯtinuata adinuicē. Et istius cā est qꝛ supioꝛ hui⁹ aciei extremitas copulať extremitati inferioꝛi faciliū q̄ stricta est. ꝛ etiā mot⁹ foꝛtioꝛes et plures fiūt p iuncturā ip̄i⁹ ꝛ altera eius extremitas copulať extremitati scđe aciei q̄ est lata: ꝛ debilioꝛes ꝛ paucioꝛes motus fiūt p iuncturā eius. Juxta illud ga. 2. de vtilitate parti. ca. 8. Hec em̄ velut vnū opoꝛtuit fieri debētia vt vnū articulari quidē apud bꝛachiū. moueri aūt multis ꝛ violēť motib⁹. Omīs em̄ foꝛtes actus man⁹ eius q̄ fm carpū. i. rascetā articuli sūt motus. illa v̇o nō vt vnū erat necessariū ossibus appꝛoximare metacarpū. i. pectinis cū distent abinuitē ꝛ etiā nullo vehemēti motu debeāt moueri: ꝛ ad vix patiendū multo vtilius erat eis laxe cōponi. Magis em̄ ita exsoluūt violētiā coꝝ q̄ incidūt: hec gal. Quarto dicit ꝙ octauū os rascete nō est positū in aliq̄ duarū acierū rascete: sed fuit creatū ad defendendū neruum qui est in palma.

Et tria quidem ossa oꝛdinata fuerunt. Eoꝛu3 vero capita que sunt ad partē assehid sunt subtilioꝛa et meli⁹ adinuicē collecta et plus cōtinuata. Et eoꝛū capita q̄ sunt ad partē aciei alterius sunt latioꝛa et minus bene collecta ꝛ cōtinuata. Octauū v̇o os nō cōsistit in duabus rascete acieb⁹: sed fuit creatū ad defendēdū neruū qui est in planta. Et aciei[d] secunde fit extremitas ex cōiunctiōe capitu3 ossiu3 eius ꝛ ingrediť vacuitatē quā nominauim⁹ que est in extremitate duoꝛum faciliū. Fit ergo inde iūctura dilatationis ꝛ cōstrictiōis. Additamentū vero predictū quod est i focili inferioꝛi vacuitatē ossium rascete ingreditur et fit inde toꝛsionis et resupinationis iunctura.

d In q̄rta pte dicit p̄° ꝙ extremitas scđe aciei v̇sus focilia existēs fit ex cōiūctione capitū ossiu3 eius. Et hec extremitas q̄ est quodāmodo gibbosa ingrediť cōcauitatē ex̄ntē in extremitate duoꝝ focilium q̄ noīata est ꝛ descripta in vltima pte p̄cedētis capľi. Scđo dič. fit g̊ ide iūctura dilatatōis ꝛ cōstrictionis. i. ex ingressu extremitatis scđe aciei in cōcauitatem fociliū fit iūctura seu articulus fm quē rasceta dilatať et cōstringiť. Et intellige p dilatationem rascete motum eius ad exterioꝛa et p cōstrictionē motū eius ad iterioꝛa. Et attende ꝙ hic vocat aciē triū ossium focilibus iūctā scđam q̄si supmū i magna manu sit extremitas digitoꝝ nō pars ad intoꝛij iūcta spatule. Et ga. p̄mo ꝛ scđo libꝛis de vtilitate pti. inde foꝛte motus. p̄rimo deťminat de digitis: deinde de pectine post de rasceta ꝯn̄ter de focilibus demu3 de adiutoꝛio. Tertio dicit ꝙ additamētū p̄dictū scil3 qđ dicebať oꝛiri ex vacuitate focilis inferioꝛis in fine capľi p̄cedētis intrat cōcauitatē ossium rascete cōstituēdo iuncturā aliam a p̄dicta fm quā rasceta moueť motibus ꝯtoꝛsionis sc3 ad latera ꝛ resupinatōis sc3 vt doꝛsum manus v̇gat deoꝛsum: ꝛ ps eius interioꝛ sursu3 motus v̇o ꝯ̄rius huic ꝓnus solet appellari: ꝛ fit p hanc iūcturā. Ex his apparet ꝙ due sunt iūcture rascete cū assehid et. 4. motus fm illas sc3 extensio ꝯ̄ctio. incuruatio sup faciē man⁹ ꝛ incuruatio sup doꝛsu3 eius. Juxta illud ga. 2. de vtilitate p tic̄larū ca. 9. Duplex est articulatio fm carpū. Altera quidē supīplātationū ingredientiū in ip̄o carpi fine ad ꝯcauitatē q̄ est inter kerkidā. i. focile minus ꝛ bꝛachiū. i. focile maius. Alia aūt ossis circūp̄hēdētis ꝓuā explātatōe3 bꝛachij. Hec q̄dē igiť gr̄a v̇sionū man⁹ ad ꝓnū ꝛ supinū facta est. ꝓpter aliā v̇o magnā extendiť et flectiť qui fm carpū articulus: hec ga. ¶ Attēde p̄mo ꝙ ꝓpť coꝛroboꝛationē iuncturarum rascete cum assehid gibbositates facte sunt in extremitatib⁹ fociliū ꝛ ad custodiā choꝛdarū mouentiū digitos incedentiū p cōcauitatē q̄ est inť illas gibbositates. Juxta illđ ga. 2. de vtilitate pti. c. 9. Propter hec itaq3 gibbositates facte sunt finiū bꝛachij ꝛ kerkidis. vtiť aūt eis ꝛ ad aliud q̄d benignū: sicut assueuit eo qđ ꝓpť aliud factū est vti multotiēs ad alia. Capita em̄ tenōtū mouentium digitos ad intermediā harū eminētiarū ꝯcauitatē deposuit custodiā tutā: quēadmodū muri aut turris hanc eis faciens. ¶ Attēde scđo ꝙ octauū os rascete locatū est in pte domestica bꝛachij p modū sepis ad defendēdū oīa q̄ ibi sunt. et spāľr neruū q̄ disseminatur in interioꝛi pte palme. Juxť illud ga. 2. de iuuamētis mēbꝛoꝝ. ca. 2. Os octauū rascete veniēs est ad parte3 domesticā bꝛachij ad custodiendū oīa q̄ sunt i isto loco: ꝛ maxime neruū veniētē a cerebꝛo ad domesticū palme. ¶ Attēde tertio ꝙ qꝛ septē rascete ossa sunt decētissime situata i duab⁹ acieb⁹ et nō remāsit ibidē locus idone⁹ ad collocatōe3 hui⁹ octaui ossis nā mlťa mirabilia circa ip̄3 opata ē. Juxť illđ ga. c. nūc allegato. Et cum oꝛdo ossiū rascete oī3 sit i fine bōe foꝛmatōis: nec remāsit huic ossi loc⁹ aptus in q̊ ponereť. fecit in eo creatoꝛ multa mirabilia. Et hec mirabilia consistūt i ei⁹ plasmatiōe ꝛ alligatōe decēti q̄s ga. ilico ſbiūgit dicēs. Qm̄ ꝯ̄ciliauit extremū ei⁹ iferi⁹ sc3 v̇sus focile iferi⁹ ꝛ acuit ip̄m. deide posuit ip̄3 erectū s3 ꝙ idigebat erectōe. Et posuit i eo qđ eleuabať ex eo duas cartilagies vt sit plica° ꝑtic̄e possibiľ i rasceta: qm̄ n̄ ē possibile vt rasceta ꝯ̄hať. Et qꝛ ꝑuū ē spaciū i q̊ ē extrēitas isti⁹ ossis cartilagiosi nc̄cariū fuit vt erectio ei⁹ nō eēt firma ꝛ vt sit velocis obliq̄tōis ad oēs partes. Quare fuit ligatū cū ossib⁹ q̄ sūt i circuitu ip̄i⁹ teľ foꝛtib⁹ ꝛ attrahētib⁹ ip̄m attractiōe eq̄li circūq̄q3 ꝛ vt nō obliq̄t ip̄3 magna choꝛda mouens

rascetā q̄ ɔtinuat̄ cū extremitate istiꝰ ossis ⁊ trahat ip̄m sibi fuit posita idcirco alia chorda ꝑueniēs ad mediū palme et extēdēs illud os et attrahēs ip̄z ⁊ resistēs aliȷ̄ magne ꝑme chorde: hec ga. ¶ Attēde .4. ꝙ vlt̄ septē ossa rascete ordinata in duabꝰ aciebꝰ ⁊ octauū de q̄ stati s̄mo h̄itꝰ est: est aliud os ꝑuū qd̄ pōt nonū inter ossa rascete nūerari. ⁊ istud os ē applicatū in ꝑte versus pollicē cū osse ꝑmo ossiū rascete ⁊ cū scd̄o osse sequēte ip̄z ex alia acie. Et cuȝ h̄ officulo ligat̄ ꝑm os pollicis ligamēt̄ fortibꝰ vt ɔtinuet̄ cū h̄ osse vnū duoꝝ capitū chorde mouēt̄ rascetā ⁊ pollicē. Iux̄ illud ga. ca. nūc allegato. Et ēt creauit aliud os ꝑuū molle Et fuit applicatum cū osse ꝑmo ossiū rascete. et cuȝ scd̄o osse sequēte ip̄z ex alia acie. Et fuit ligatum cū eo ꝑmū extremū pollicis ligamēt̄ fortibꝰ vt ɔtinuet̄ cū h̄ osse vnū duorū capitū chorđ quā dixīmꝰ q̄ mouet pollicē ⁊ rascetā. Et illud os applicatū cū ist̄ duobꝰ ossibꝰ b̄n pōt noīari nonū in ossibꝰ rascete ab hoīe: hec ga. ibi. Et ip̄emet de codē osse loquēs .2. de vti. parti. c. 11 ait. Nonū aliq̄s hoc poterit s̄m carpū nūerare os. Sȝ nō est nūeratuȝ ab anatomicis sicut nec aliqd̄ sisamoidoꝝ. i. sisamioꝝ vocatoꝝ q̄ mult̄ coꝝ q̄ s̄m manꝰ ⁊ pedes articuloꝝ nā ex opposito circūapponit in fallacie gr̄a.

¶ De anatomia pectinis plante. Capitulum XXII

Ossa[a] pectinis plante sūt q̄ttuor ꝓpt̄ea ꝙ cū q̄ttuor ɔtinuāt̄ digitis. Et sūt cōiūcta a ꝑte q̄ ē ad rascetā: iō vt cuȝ ossibꝰ q̄ sunt sic cōuexa ⁊ cōiūcta b̄n cōtinuent̄ q̄ ī ꝑte digitorū parūꝑ dilatant̄: vt cū ossibꝰ q̄ sunt distincta et sep̄ata b̄n cōtinuent̄. Et fuerūt ad īferiora curuata ꝓpt̄ illud qd̄ iā sciuisti. Rascete[b] vō iūctura cū pectine cōponit̄ ꝑ ɔcauitates q̄ in extremitatibꝰ ossium rascete cōsistūt: in q̄s buccelle ossiuȝ pectinis q̄ iā cartilaginibus inuestite fuerūt ingrediunt̄.

¶ De anatomia digitorū. C. XXIII

Igitur[a] sunt istrumēta que ad colligendum res iuuant. Et ipsi quidem non fuerūt creati carnei ab ossibꝰ vacui: etsi cuȝ hoc diuersis motibꝰ possent moueri: quēadmodum multi vermiuȝ et piscium potentia debili: et hoc ideo ne eorū operationes forent debiles et etiā debiliores q̄ trementis Neq̄ etiā ex vno creati fuerunt osse ne eorū operationes forēt difficiles quēadmodū accidit patiētibꝰ cuȝeȝ.

Et ipsis[b] quidē tria suffecerūt ossa qm̄ si in eoruȝ numero adderetur in augmēto numeri motuū ip̄orum iuuaret: sed debilitas ꝓculdubio in tenēdo illud quod ip̄os sup̄flua firmitudine opȝ tenere ꝑueniret. Qd̄ si ex paucioribus q̄ tribꝰ creati fuissent: quēadmodū si creati fuissent ex duobꝰ ossibꝰ eēt firmitudo maior: sȝ motꝰ minuerent̄ ab eo qd̄ sufficit. Et nos q̄dē plꝰ īdigemꝰ motibꝰ diuersis q̄ augmēto firmitudis s̄minū trāscūtis

¶ De anatomia pectinis plante. Cap̄. XXII

Ossa ⁊c. In hoc ca. agit ꝑmo ꝑn. de nūero mō ɔiūctōis adinuicem ⁊ figura ossium pectinis. Scd̄o de iunctura rascete cum pectine ibi [Rascete vero]

a In ꝑma ꝑte dicit ꝑmo ꝙ ossa pectinis plāte. i. palme sūt .4.: ideo ꝙ ɔtinuāt̄ cū .4. digit̄: ita ꝙ cuilibȝ digitoꝝ dēp̄to pollice corr̄ndet ⁊ colligat̄ vnū ossiū pectinis. Scd̄o dicit ꝙ ossa pectinis sūt ɔiūcta. i. b̄n adinuicē ⁊ fortit̄ ɔstricta in extremitate sua q̄ est v̄sus rascetā: iō vt b̄n cōtinuent̄ cū ossibꝰ q̄ sunt sic cōuexa ⁊ ɔiūcta. s. cū ossibꝰ scd̄e aciei rascete q̄ lȝ nō sint adeo ɔstricta velut ossa ꝑme aciei. sūt tn̄ sic cōuexa. Sed ossa pectis ī extremitate sua q̄ est v̄sus digitos sūt dilatata parūꝑ vt b̄n cōtinuent̄ cū ossibꝰ q̄ sūt distincta ⁊ sep̄ata. s. cū .4. ꝑmis digitoꝝ ossibus Tertio dicit ꝙ ossa pectis fuerūt curuata ad interiora ꝓpt̄ illđ qd̄ iā sciuisti scȝ vt palma possit īteriꝰ ɔcauari ad cōtinēdū liq̄da ⁊ vt sit aptior ad app̄hēdēdū. ¶ Attēde h̄ ꝑmo ꝙ pectē manꝰ est ꝑs ossosa ɔstans ex .4. ossibꝰ locata int̄ rascetā ⁊ digitos. Et đr pectē a sil̄itudīe cū pectīe q̄ caput pectit̄: q2 videt̄ q̄si dētatū in extrēitate sua v̄sus digitos. Et đr a ga. lib. de vti. ꝑti. metacarpiū a meta qd̄ est trās et carpus qd̄ ē rasceta q̄si ꝑs manꝰ exn̄s vltra rascetā. ¶ Attēde scd̄o ꝙ .4. ossa pectis s̄t ī vna acie ordinata sic ossa rascete ī duabꝰ. ita ꝙ int̄ focilia ⁊ digitos sūt tres ossiū acies. Iux̄ illud ga. 2. de vti. ꝑti. c. 8. Tribꝰ igit̄ exn̄tibꝰ ordinibus ī int̄medio brachiȷ̄ ⁊ scissiōis digitoꝝ q̄ q̄dē est v̄sus brachiū ꝑmꝰ ex tribꝰ ossibus. q̄ vō ɔn̄t ex .4. q̄ aūt huic articulat̄ ex q̄nq̄ t̄tiꝰ est q̄rū vnū q̄dē est magni digiti. alia vō .4. metacarpiȷ̄

b In scd̄a ꝑte dicit ꝙ iūctura seu articulaō rascete cū pectīe cōponit̄. i. ordinat̄ ꝑ ɔcauitates exn̄tes ī extrēitatibꝰ ossiū rascete q̄s ībintrāt buccelle seu gibbositates ossium pectis ꝑus īuestite cartilaginibꝰ

¶ De anatōia digitoꝝ C. XXIII

Igitur ⁊c. In hoc ca. agit ꝑmo ꝑn. đ officio ossiū digitoꝝ ⁊ cāis q̄re nec carnei fuerunt absq̄ osse nec ex osse vnico. Scd̄o de cā q̄re ex tribꝰ ⁊ nō pluribꝰ neq̄ paucioribꝰ ossibꝰ digiti f̄ci sūt ibi [Et ip̄is] Tertio de magnitudine figura ⁊ soliditate ossiū digitorū ibi [Ipsi vō] Quarto de cā q̄re in ɔiūctiōibꝰ digitoꝝ lateralibꝰ adinuiceȝ nō est gibbositas neq̄ ɔcauitas ⁊ pollex ⁊ auricularis habuerīt gibbositatē in ꝑte ī q̄ n̄ ē digitꝰ ibi [Int̄ vnū] Quito đ cā q̄re ꝑs ītrīseca digitorū carnosa ē ⁊ extrīseca nō ibi [Et intrīseca] Sexto de cōpatōe oīm digitoꝝ adinuicē ꝑter pollicē in longitudine ibi [Et mediꝰ] Septimo de officio pollicis ⁊ cā situs eius ibi [Pollex vō] Octauo de mō cōiūctōis ossiū digitoꝝ adinuicē ibi [Oīa aūt digitoꝝ]

a In ꝑma ꝑte dicit ꝑmo ꝙ digiti sūt instrumēta q̄ iuuāt ad colligendū res. Et dicunt̄ digiti a denario nūero q̄ ꝓpē digitꝰ đr: q2 cōit̄ sunt decē in hoibꝰ taȝ in manibꝰ q̄ ī pedibus scilȝ in q̄libet manu q̄nq̄ quorum ꝑmꝰ đr pollex: q2 pollet inter alios grossitie robore ⁊ vtilitate. Scd̄s index. q2 cum eo mōstrare solemus qd̄ intendimꝰ. Tertius mediꝰ a loco. Quartꝰ medicus. q2 cū eo solemꝰ mundare oculos ⁊ eis imponere coliria Dicit̄ etiā anularis. quia ānuli ī ip̄o deferri solent. Quītꝰ auricularis q2 cuȝ eo solemꝰ scalpere aures ⁊ purgare. Dicit̄ etiā minimꝰ: q2 ceteris minor est. Scd̄o dicit ꝙ digiti n̄ fuerūt creati carnei sine ossibus: q̄uis cū h̄ scȝ cū carne absq̄ osse moueri possent potētia debili sicut mouent̄ multi vermiū et piscium carentiū ossibꝰ Et hoc iō ne op̄atōes eoꝝ essent debiles et magis debiles q̄ hois tremētis. Eiusdē s̄nīe meminit gal. ꝑmo de vtilitate ꝑti. c. 12. dicens. Ossiū vō genus in digitis. qm̄ gr̄a eius quod est meliꝰ factū est. Ex his vtiq̄ disces moueri q̄dē multiformiter inest eis ⁊ signa ossibꝰ sicut polipodibꝰ: sȝ firmitatē in actibus nūq̄ haberemꝰ carētes sustētatiua ⁊ dura ꝑticl̄a. Sȝ qm̄ ad multos actuū vtilis est digit̄ in t̄est cogitādo intendere: qm̄ neq̄ q̄ meliꝰ tremētibꝰ ageremꝰ scribētes vel incidētes aut tale quid agētes sine ossibus. Quod em̄ illis ꝓpter passionē hoc sꝑ nobis esset a natura agitatis ⁊ q̄si flexis digit̄ p̄c mollitie. Tertio dicit ꝙ digiti etiā nō fuerūt creati ex vnico osse ne op̄ationes eorum eēnt difficiles ⁊ impedite sicut sunt in patiētibꝰ cuȝeȝ. i. tetanum Idem cōmēorat ga. dicto ca. dicēs. Admirādū est aūt h̄ đ arte nature ad oēs quidē actꝰ idoneos ꝑparāte digitos. Sine ossibꝰ em̄ si fuissent f̄cti digiti solos illos actꝰ op̄arent̄ bene in quibus titubant̄ indigemus plicare eos circa comp̄rehēsibile. Si auteȝ vnum os haberēt in illis solis recte famularent̄ in q̄bꝰ eis extēsis indigeremus.

b Et ipsis ⁊c. In hac scd̄a ꝑte dicit ꝑn. ꝙ tria ossa suffecerūt cuiq̄ digitoꝝ q2 si plura tribꝰ haberēt augeret̄ numerꝰ motuū suoꝝ sed firmitudo vehemēs nec̄aria in tenēdo aliq̄d fortit̄ diminueret̄. Et si haberēt pauciora tribus puta duo: firmitudo eoꝝ in tenēdo aliq̄d eēt maior: sed pauciores opportuno motus haberēt. Et nos magis indigemꝰ motibꝰ diuersis q̄ excellētia firmitatis in retinēdo trāscuntis t̄minū. i. cōem mēsurā ¶ Attēde h̄ ꝙ lȝ digit̄ ex tribꝰ ossibꝰ ɔstitut̄ nō insint tot modi motꝰ: sic si ex pluribꝰ ɔstituerēt̄. ad op̄atōeȝ tn̄ oēm hoi necessariā ꝓ̄pte figurari p̄nt. Iux̄ illđ ga. 2. de vti. ꝑti. c. 12. Q2 vō neq̄ sine ossibꝰ neq̄ ex vno: sȝ ex tribꝰ vnusq̄sq̄ factꝰ ē s̄m articulū adinuicē copulat̄: ꝓpt̄ea ad oēm op̄atiōeȝ ꝓ̄pte figurāt̄. plicat̄ em̄ oībus articulis ita op̄amur eis sicut si absq̄ ossibꝰ facti eēnt: extēsis aūt oībꝰ sicut ex vno osse solo. multotiēs aūt neq̄ omnibꝰ extēsis neq̄ oībꝰ curuat̄ īdigētes. Multotiēs q̄dē ꝑm solū vl̄ scd̄ȝ vl̄ t̄tiū articulū. aliq̄n aūt ⁊ ꝑm sil̄ ⁊ scd̄ȝ vel scd̄m simul ⁊ t̄tiuȝ vel ꝑmū sil̄ et tertiū extēdētes aut flectētes: sex differētias figurarū op̄amur: hec ga. Ex quibus app̄et ꝙ due sunt sp̄es extreme motus digitoꝝ nō diuisibiles in alias scilȝ flexio totalis et extensio

Ipsi vo° creati fuerunt ex ossibus quoꝝ bases sunt latiores ⁊ ip̄orum capita sunt magis tenuia. Et que ex eis sunt iferiora sunt maiora ſm ordinē: ita vt q̄ in eis sūt subtiliora sint extremitates anemil. Et hoc quidez est ꝑpter decorationē cōparatōis q̄ inter portantē existit ⁊ portatū. Ip̄orum aūt ossa creata fuerūt rotūda timore nocumētoꝝ. Et facta fuerūt dura nō hn̄tia ꝯcauitatē neqȝ medullaz vt essent fortiora ad figendū in motibus ⁊ ad ꝯstringendū ⁊ ad attrahendum. Et fuerūt creata interiꝰ curua: ⁊ exteriꝰ gibbosa ꝑpterea vt illō qō tenent meliꝰ retineant ⁊ meliꝰ fricent: ⁊ meliꝰ ꝓmant illud qō fricant ⁊ premunt. Inter vnū qꝫ° ⁊ aliud nō fuit posita cōcauitas neqȝ gibbositas vt bn̄ quasi res vna cōtinuent̄ cū necessitas fuerit vt ex eis iuuamētū vnius ossis habeat̄. Eorū vo extremi sicut pollex ⁊ auricularis gibbositatez ad ꝑtem in q̄ nō est digitꝰ hn̄t: vt sit eoꝝ summa cū applicant̄ sil' figure rotūde q̄ a nocumētis tuet̄. Et intrinseca° ip̄orum ꝑs posita fuit carnosa vt sustentet eos: ⁊ vt cedāt sibi obuiātibus cum ea strinxerint. A foris vero nō taliter facti fuerūt ne grauarent ⁊ vt pugnum esset arma dolorem faciens. Veruntamen in anemil plus carnis positum fuit vt bene apud cōcursum quasi coniuncta applicētur.

totalis ad quas cōcurrunt iuncture omnes digitorum: ⁊ sex mediciaȝ dicte ad quas cōcurrit vna iunctura vł plures: nō tn̄ oēs ⁊ he diuersificant̄ in magis ⁊ minus extendi aut ꝫbi diuersitatibus inumerabilibꝰ.

c Ipsi vo. In hac ꝑte tertia dicit ꝑ°ꝑn. cōparans ꝑtes ossium digitoꝝ adinuicē ꝙ digiti fuerunt creati ex ossibꝰ: quorum bases sūt latiores ⁊ capita graciliora. Et intellige ꝑ bases extremitates coꝝ que sunt vsus pectem. Et ꝑ capita alias extremitates q̄ sunt vsus vngues. Et vtilitas huiꝰ est digitoꝝ decor et obseruātia debiti ordinis i ꝯtinua graciliatiōe. Scōo dic̄ ꝯparās ossa digitorū integra ad seinuicē ꝙ ossa digitoꝝ inferiora sunt maiora supioribus ſm ordinē taliter ꝙ supiora ex eis sūt extreme ꝑtes anemil.i.ossiuz subtiliū ⁊ minutorū q̄ sunt in extremitatibus digitoꝝ. Et hoc est ꝑpter decorationē cōparatiōis .i. decorū ordinē relationis ossuli portantis ad ossulū portatū. Iuxta illud ga.ꝑ° de vtilitate particulaꝝ.c.14. In magnitudine vo qm̄ quidē oꝫ id qō prelocatū est supare id qō est post ip̄m manifestum est oībus. Aliud enim vehit: aliud vehit̄. maius aūt oꝫ eē qō portat eo qō portat̄. At vo ⁊ qm̄ in valde paruū ⁊ circūferenciale oportebat desinere digitoꝝ summitates antea dictū est: fieri aūt h̄ impossibile erat aliter ꝙ̄ paulatim mīorata magnitudine ossiū ⁊ ꝑpter hoc minus oꝫ eē semꝑ scōm ꝑmo. Tertio dicit ꝙ ossa digitoꝝ rotunda fuerūt facta vt minus lederent̄ ab extrinsecis occurrētibus. Iuxta illō. G. nunc dicto ca. Cur aūt ⁊ circūferentiales sunt ⁊ vix patiant̄ cām dicēdū. Oīum enī figura hec ē vix passibilis seu nullā hn̄s eminētiā ab approximantibꝰ extorsum frāgi potentē. Quarto dicit ꝙ ossa digitoꝝ facta fuerūt dura sine cōcauitate sensibili intrinseca ⁊ sine medulla vt essent fortiora in suis motibus ad figendū ⁊ ꝯstringendū et attrahenduz aliquid. Idē tāgit ga. assignās alteraz cām. ꝑmo de vtilitate ꝑticularum.ca.15. querens. Propter q̄d autē dura ⁊ spissa sine medulla sunt ossa digitoꝝ. ⁊ rn̄det dicēs. Aut qꝛ nuda sunt oīpharíam ⁊ ꝑpterea facile passibilia. Eis aūt que ob indigentiā eorū q̄ abextra coopertimētoꝝ sunt facile passibilia vna sola restauratio est maxima ꝑprie ꝯstructionis vix passibilitas. Quinto dicit ꝙ ossa digitoꝝ facta fuerūt interiꝰ curua ⁊ exteriꝰ gibbosa vt melius retineant illud qō tenēt ⁊ meliꝰ fricēt ⁊ ꝓmant id qō fricant ⁊ ꝓmunt. Et ad istud ꝓpositū querit. G. ꝑ°. de vti.ꝑti.c.14. Cur aūt vnūquodqȝ extrorsuz quidē ꝯuctū: abintra vo vł ex laterib' nō certitudinalr. Et rn̄det dicēs. Aut ⁊ hoc grā melioris. eis enī q̄ abintra sunt eorū ꝑtibus digiti ⁊ cōtrectant ⁊ terunt ⁊ accipiunt oīa. deterius aūt fieret cōuexis eis factis ossibus. Eis vo q̄ sunt abextra nihil horū erat opus neqȝ aliū aliquē actuz agētes vix patientes certitudinaliter constructe sunt.

d Inter vnū quoqȝ. In hac quarta ꝑte dicit ꝑ°ꝑn. ꝙ inter vnū digitū ⁊ alium vł inter ossa vnius digiti ⁊ ossa alterius sibi ꝓximi nō fuit posita cōcauitas neqȝ gibbositas aliqua: imo fuerunt eorū latera plana vt bene cōtinuent̄ inuicē quasi vna res cum necessitas fuerit vt ex eis iuuamentuz vniꝰ ossis habeatur id est vt digiti sic stringantur simul ꝙ nulla vacuitas appareat inter eos sed sint couniti quasi essent ex vno solo osse. Secundo dicit ꝙ extremi digiti.s. pollex ⁊ auricularis habent gibbositatem ab illo latere cui nō corespōdet aliꝰ digitus vt summa .i. recollectio omnium digitorum simul applicatorū sit rotunde figure que figura plus aliis defendit ab occurrentibus nocumentis. Hec eadē in substantia galienꝰ scribit ꝑmo de vtilitate ꝑticularum capitulo.14. dicēs. In lateribus aūt habebāt quidem hoc.s. vt vix paterent̄ seinuicem custodientes. Egebant autē vt quando colligunt̄ nullaȝ relinquerent regionem vacuam. Propterea igit̄ non oportuit eos curuos fieri: fides aūt sufficiens eius quod dictū est: est id qō est magni digiti ⁊ parui. Illi enim ſm supiorem ꝑiferiam que ē versus latera digitorum curui certitudinalr facti sunt. neqȝ enī custodiunt̄ hinc ab aliquo neqȝ conueniunt aliȷ digitoꝝ: hec galienus.

e Et intrinseca. In hac parte quinta dicit ꝑmo ꝓncepſ ꝙ pars interior digitorum facta est carnosa propter duo. Primo vt sustentet digitos id est vt sit velut molle stratum aliȷs digitorum partibus. Secundo vt digiti ꝑ suaȝ intrinsecam carnositatem suauiter cedant his que fortiter perstringunt. Secundo dicit ꝙ digiti nō fuerunt facti carnosi abextra ꝑpter duo. Primuȝ est ne fierent inde grauiores. Scōm est vt pugnum esset qnqȝ homini velut arma.i. sicut malleus dolorem inferēs ꝑcusso cū eo. Tertio dicit ꝙ plus carnis positum est in anemil.i. ossibus subtilibus que sunt in extremitate digitorum videlicet in summitate ipsorum vt bene applicentur: quasi cōiuncta apud cōcursum.i. se melius constringant quādo cum pollice ꝯcurrunt ad colligendū vł retinendum aliq̄d subtile. Vel refer hoc ꝑticipium cōiuncta ad tangibilia vt sit sensus ꝙ tangibilia quasi cōiuncta bene applicent̄ digitis apud ꝯcursum. id est dum obuiant digitis. De duobus ꝑmis hoꝝ dicit. G. ꝑmo de vtilitate particularū caplo.13. Ad hec etiam natura ingeniata est carnis generationem quā exterioribus quidē partibus ossium supernutrire nō egebat. supfluum eniȝ ita onus esset. Intrinsecis vero oībus subnutriuit vt quando aliquid debet apprehendere circulariter mollis ſm consistentiam existens ⁊ suauiter cedēs eis que approximāt corrigat ossiuz cranredinem.i. inplicabilem duriciem. Est enim cranrum cōtrarium viscoso. ¶ Attende tn̄ ꝑmo ꝙ in ꝑtibus interioribꝰ digitoꝝ in directo iuncturaꝝ nō est caro multiplicata: ſȝ in intermediȷs eaꝝ. Primo qꝛ articuli nō indigebāt vt ossa cū sint plicabiles ⁊ cedere possit duris occurrentibꝰ. Scōo qꝛ caro illic mł'tiplicata motū ipediret taȝ sua grauitate ꝙ̄ replēdo iūcturas. Iux̄ illud. G. c. nūc allegato. Et ꝑpterea in ip̄is q̄dem articłis valde modicā. plurimā aūt in ꝑtibꝰ q̄ sunt iter articulos fecit. Neqȝ enī idigebat aliq̄s articuloꝝ sił' ossibꝰ adiutorio cū flecti natus sit. Et adhuc cū eo ꝙ̄ nullā cōmoditatē eis ꝓberet ipedimēto fieret motui: tū grauās vt supflua: tū etiā eam q̄ interiꝰ est spaciositatē claudens. ¶ Attēde scōo ꝙ caro ordinata est in lateribus digitoꝝ nasci vt possit replere regiōes vacuas itermedias: qꝛ circa loca iuncturaꝝ oportuit ossa aliq̄lr igrossari. Relinq̄rent̄ ḡ loca vacua in itermediȷs iūcturarū a latere si nō eēt caro replēs. Iux̄ illō. G. ca. nūc allegato. Adnasci aūt fecit iā ⁊ i lateribꝰ digitoꝝ tantā q̄ta replere debebit coꝝ intermedias regiōes vacuas vt exinde manꝰ nō solū vt diuisuz in mł'ta organū ſȝ ⁊ oīpharíā idiuisuz possit agē. aggregat̄ enī ad seinuicē digit̄ ita itermedia regio tota ꝯstringit̄ a carne vt ⁊ si qō liq̄doꝝ corporū voluerit tenere paruā operās manū nō permittat effluí. Qualiter aūt caro exn̄s in extremitatibus digitorum iuuat ad apprehensionē tangibiliū. galienus meminit ꝑmo de vtilitate ꝑticularum caplo.5. dicens. Propter hoc igitur neqȝ ex vngue simpliciter summitas digitoruȝ neqȝ ex carne sola: ſȝ ex vtrisqȝ opportunā positionē accipiētibus cōposita ē. Carneū enī ip̄oꝝ i vtrisqȝ flectit̄ ꝑtibꝰ: q̄ꝝ summitatibꝰ venari debebāt. vnguis vo abextra vt firmamentū eis apponit̄. mollia enī corpa solis carneis ip̄orum ꝑtibus apꝓhendūt. Quecūqȝ vo sunt dura ꝑpter h̄: qꝛ carnis nīm pellūt ⁊ molestāt nō pn̄t cōprehēdere absqȝ vnguibꝰ. firmamēto enī tūc eget caro reflexa. Rursus aūt ip̄is vnguibꝰ solis nō erat possibile apꝓhēdere aliq̄ taliū. dure enī exn̄tes a duris prōpte laberent̄: h̄ gal

f Et medius. In hac pte 6ª. dicit p̄n. ꝙ medius digitus fuit factus ex iunctur͡ lōgiorib'.i.ex ossib' sił iunctꝫ magis lōgis q̄ sint alioꝝ ossa: ⁊ iō dict' digitus ē longissim' oīum. Et post ipm medic' ⁊ post ipm index ⁊ minim' oīum est auricular͡. Et hui' ineq̄litatꝫ digitoꝝ due sunt cāe. Prima ē vt extremitates digitoꝝ qn̄ plicanꝫ ad app̄hendēdū aliq̄d equēꝫ.i. ad equale p tingāt sup̄ cōp̄hensum ⁊ nō remaneat aptio.i. vacuitas vł defect' cōprehēsiōis in vna extremitate digiti plusq̄ in alia. Scda est vt digiti ⁊ palma ꝯcauenꝫ sup corp' rotūdū cū colligiꝫ in eis: ita ꝙ eq̄liꝫ ex oī pte retineant ⁊ circūdēt ipm. Hanc mām lati' ptractat G.p̄º.ď vti.pti.c.23. Querēs p̄º cur ineq̄les oēs facti sunt digiti ⁊ lōgioꝛ q̄ medi' ⁊ statim r̄ndet dicēs

Et medi'ᶠ quidē ex longioribus factus fuit iūcturis. Et postea annularis: deinde index. Et postea auricularis. Ideo vt ipoꝝ extremitates apď cōprehēsionē equenꝫ ⁊ nō remaneat aptio: ⁊ cū hoc vt digiti ⁊ planta sup rotundū ꝯcauenꝫ cū colligiꝫ. Pollex v°ᵍ oīum digitoꝝ iusticia existit q̇ si nō in suo ponereꝫ loco eius iuuamentū destruereꝫ. Si enī int' in plāta ponereꝫ plurimū opationuꝫ q̄s p plantā habem' destruereꝫ nobis. Et si ad ptem ponereꝫ auricularis: vna man' ad aliā ad tenēdū illud in quo iunguntꝫ nō pueniret. Et hoc quidez remoti' existit: qm̄ si retro ponereꝫ ⁊ pectini pollex nō alligareꝫ: longitudo inter ipz ⁊ alios digitos nō coangustareꝫ. Cū ergo aliꝫ quattuoꝛ digiti rē aliquā ab vna pte cōprehēderēt ⁊ pollex ab alia pte adiuuaret: possibile eēt vt planta rem magnā comp̄henderet: ⁊ pollex ab alia pte esset: sicut applicans illud quod planta cōstringit ⁊ tenet ⁊ auricularis: ⁊ annularis sicut coopertoꝛium posterius.

Aut qm̄ summitates ipoꝝ digitoꝝ ad equale ptingere iustū erat in apprehēdendo corpulētias aliq̄s magnas ī circuitu ⁊ in conādo detinere qōcūq̄ vł humidū vł minimū in seipis. In magnis enī corpulētiꝫ ad cōprehēdendū certitudinałr ⁊ ad emittēdū fortiꝫ eq̄lis vndiq̄ comp̄hensio multū ꝯfert. Apparēt aūt in vnā circuli pipheriā ꝯuenientes q̇n q̄ digiti ſm huiusmodi act' maxīe qn̄ certitudinałr spherica corpa cōprehēdūt: ita ꝙ vndiq̄ eq̄łr summitates digitoꝝ se opponētes cōprehensionē eoꝝ infallaciorē ⁊ pfectionē fortiorē opanꝫ: sicut puto ⁊ ī nauibus extremitates remoꝝ ad eq̄le pueniūt nō exn̄tibus oībus equalibus. Eteni ibi medios maximos faciūt ꝓpter candē cām. Qꝛ aūt ⁊ in conādo claudere man' qn̄ vł minimū corp' cōprehēdere certitudinałr vł humidū voluerim' digitoꝝ ineq̄litas euidentē p̄bꝫ vtilitatē p p̄cedētem sermonē demōstratū eē puto: qn̄ magnū digitū supascēdētē indici sicut supappositionē aliquā fieri supioꝛis spaciositatꝫ ostēdi: hec ga. ¶ Attēde aūt ꝙ. G. cōiter incipit r̄nsiones qōnuꝫ q̄s in lib. de vti. pti. mouet ab hac ꝯiunctiōe aut: ⁊ tūc nō accipiꝫ disiūctiue: sꝫ est nota solutionis vł īdicatio r̄nsionis. Et sic sepe capiꝫ in ꝓbleumatib' aristotelꝭ.

g Pollex v°. In hac pte. 7ª dicit p̄º p̄n. ꝙ pollex est iusticia oīum digitoꝝ: sicut enī iusticie officiū est vnicuiq̄ reddere qō suū est: sic pollic͡ offm̄ cuiuscūq̄ alteri' digiti iuuare ⁊ dirigere actionē ⁊ equalentē oīb' p̄bere vtilitatē. Iuxta illō. G. p̄mo de vti. pti. c.22. Nunc aūt actuū memoremur magni digiti an̄ eos q̇ digitoꝝ in q̇bus demōstrabiꝫ oppositꝫ 4. sił oībus equalentē vtilitatē p̄bere. Hoc autē vt mihi videꝫ hoīes excogitātes vocāt ꝓmanū hunc digitū seu ꝓ tota manu eo exn̄te. Similiter enī ei' act' vidēt pditos siue ipi. 4. abscindanꝫ siue h̄ solus. ipa aūt media ps si corrūpaꝫ magni digiti ſm aliquē modū equalē in actibus inutilitatē ⁊ turpitudinē h̄ebit nocumētoꝝ oīum alioꝝ digitoꝝ hec ga. Scdo dicit ꝙ si pollex nō ponereꝫ in suo loco. s. vbi nūc est iuuamentū eius destruereꝫ: ⁊ hoc declarat in sequētibus pticulis. Tertio dicit ꝙ si pollex locareꝫ int' in palma plurima opa que p palmā agim' in nobis deperirēt. Quarto dicit ꝙ si pollex situareꝫ versus auricularē sicut situaꝫ v̇sus indicē vna man' nō pueniret ad aliā ad tenendū illō in q̇ ꝯiunguntꝫ. i. circa qō applicanꝫ ambe man'. In hac eniꝫ pollicis positione man' iuncte v̇sus auriculares bn̄ clauderenꝫ: sꝫ v̇sus indices nō: qꝛ nō h̄erent ibi coopimētū ⁊ velut clausoꝛiū a pollicib' sicut h̄nt positꝫ pollicib' vbi nūc sunt. Quīto dicit. ⁊ hoc quidē remoti' existit. i. pollex situat' vbi nūc est distātioꝛ est ab aliꝫ digitis q̄ si eēt alibi locat' ⁊ spāliter q̄ si alligareꝫ pectini: vł expone ꝙ hoc quidē. s. pollicez situari vbi nūc est remoti' est ab oī īpedimēto actionū man' ⁊ digitoꝝ: vł expone sic ꝙ hoc quidē. s. man' puenire ad tenendū aliq̄d est remoti'. i. lōgius vł distāti' se extēdit pollice locato vbi nūc est q̄ ipo alibi locato p̄sertiꝫ in pectine. Et cām subdit. qm̄ si retro ponereꝫ pollex sicut nūc posit' est ⁊ pollex nō alligareꝫ pectini lōgitudo. i. distātia inter pollicē ⁊ alios digitos nō coangustareꝫ. i. minoꝛareꝫ aut abbreuiareꝫ. Cū g̊ aliꝫ. 4. digiti cōp̄hēderēt aliquā rē ab vna pte ⁊ ab alia pte pollex adiuuaret possibile eēt ꝙ palma cōprehēderet rē magnā ⁊ pollex ab alia pte. s. indicē v̇lus eēt sicut applicās. i. adintra plicās siue pellēs extēdendo se supra pugnū illō qō palma tꝫ ⁊ ꝯstringit ⁊ auricular͡ ⁊ ānular͡ eēnt sicut coopertoꝛiū posteri' seu inferi'. ¶ Attēde hic p̄º ꝙ sub clarioꝛib' v̇bis hāc de pollice sniam exprimit p̄n. 14. aīalium ca.2. dicens. Et pollex rectificat oēs digitos: ⁊ si eēt in medio fouee palme noceret: et si eēt ꝯfixus in tenuitate man' dānificaret ꝯiunctionē manuū cuꝫ adunāꝫ ad aliq̄d frangēdū. ⁊ nō fuit adunat'. s. cū pectine ne faceret angustiā. Et qn̄. 4. digiti occupāt aliquā rem ⁊ pollex supinatur sup̄ eādem rē tūc poterit mag̃ res dep̄hēdi a manu ⁊ auricularis ⁊ medicus sunt q̄si coopiencia īferius. ¶ Attēde 2º. ꝙ pollex manus nō fuit positus in codeꝫ ordine vł acie cadē cuꝫ aliꝫ 4. digitꝫ sicut ī pede ponitꝫ. ꝓpter h̄ ꝙ manus ē instr̄m app̄hēsionis ⁊ pes fixionis. Melius eteni app̄hēdit manus pollice apposito 4. aliꝫ digitꝫ ⁊ sic meli' firmat pes oībus digitꝫ ei' in eodē ordine collocatis. Iuꝫ illud. G. 2º. de iuuamētis mēbroꝝ. ca.2. Et mō reuertamur ad digitos ⁊ dicam' ꝙ pollex nō fuit posit' in vna acie cū. 4. digitꝫ sicut in pede qm̄ pes ē instr̄m ad ambulandū ⁊ man' est instr̄m ad retinēdū. Quare digiti pedis positi fuerunt in vna acie vt sint magis fixi supra terrā. Et pollex in manu fuit oppositus. 4. digitis vt sit ꝯueniētioꝛ retētioni modis diuersis. ¶ Attende 3º ꝙ lꝫ pollex locatus in medio rascete a pte interioꝛi mag͡ indifferēter ⁊ directe respiceret certos digitos ſm oppositionez, nā tn̄ ibidē ipm nō collocauit ne ipediret opationes q̄s opamus cū domestico palme taꝫ p vnā manū q̄ p ambas sił. p vnā manū vt est ludus palme: p ambas sił vt malaxare aliq̄d cū manibus ⁊ ducere ad formā rotundā sicut cuꝫ facimus stophos de niue vel tortellos de indico. Iuꝫ illud. G. nunc dicto ca. Et nō fuit ei' positio in medio loco domestici rascete ne corrūperenꝫ operationes quas nos operamur in domestico palme tam p vnam palmam q̄ p duas simul. ¶ Attende quarto ꝙ cū necessarium sit pollici manus digitis aliꝫ opponi ⁊ nō possit cōuenienter locari in medio palme ꝓpter cām dictam necessarium est vt collocctur in altero laterū. s. vł v̇sus indicē vł versus auricularē: sꝫ v̇sus indicez collocaꝫ apti': qꝛ tūc due manus directe sunt opposite ⁊ pn̄t rotūdari ⁊ sił iungi cōprehendendo aliq̄d cū pfecta clausione vndiq̄. Inferi' enim claudunꝫ ab auricularib' ꝯiunctis ⁊ supius a pollicibus supra pugnuꝫ ꝯstrictis. Iuxta illud. G. 2º. de vtilitate pticularum. c.7. Duplici aūt existente ea que ex transuerso positione vł versus paruum digitum vel versus indicem rōnabile fuit ipm versus indicē locari. Conuerti enī adinuicē ita debebāt manus altero aūt nullo modo: ⁊ adhuc ſm vltimas flexiones digitorum nullā relinquit regionē vacuam. Index v° puam indigentem manifeste velut supappositiōe quadā magno digito. ¶ Attende quinto ꝙ nā nō articulauit primū pollicis os cū pectine sicut p̄ma ossa alioꝝ digitoꝝ: sed cū vno ossiū rascete p̄dicto primo qꝛ nimis pua eēt distantia inter ipm ⁊ indicē. Scdo si ita articulasset deteri' ageret pollex cū indice ⁊ vnoquoq̄ alioꝝ digitoꝝ: ⁊ maxime in cōprehēdendo aliq̄d circulariter. Iuxta illud. G. capitulo nunc dicto. Quia igiꝫ in hoc loco maxime decens fuit situari magnum digituꝫ primā ei' aciem ꝓpinquo carpi articulauit ossi. Si enī alicui coꝝ que post carpū collocaretur: pua vtiq̄ essꝫ ei que apud indicē distantia. Hoc aūt si fuisset factum deterius vtiq̄ ageret cum illo. Deterius aūt similiter ⁊ cū vnoquoq̄ aliorum. Deterius autē adhuc magis in cōprehendendo ſm circulum aliquid. In oībus eniꝫ p̄dictis sufficienter vtilitas sumitur longitudine distantie: hec galienus. ¶ Attēde sexto ꝙ ad operatiōes debitas humanis manib' q̇narius digitoꝝ numerus ē necessari' inter quos pollex dignitate p̄eminet ⁊ necessitate: postea index ⁊ medius: deinde annularis ⁊ auricularis. Iuxta illud galieni p̄mo de vtilitate particularum caplo. 22. Si essent pauciores indigentius vtiq̄ multi actuum fierent. pluribus autem

in nullo indigemus. Qm̄ aūt si pauciores essent forte multis a-ctuū nocerēt. disces faciliter singulorū ꝑtransiens sermonē. Ma-gno nāqꝫ ꝑeunte oēs vtiqꝫ periꝗssent ꝑtāte. absqꝫ illo enī aliorum nullus pōt bene aliquid agere. Reliquorum vo index ꝛ medius sicut ordine sunt scōi post magnū: ita ꝛ vtilitate sunt scōi. ꝑuorū enim corporū oīum apphensio et oēs fere q̄ fm artes a-ctiones: ꝛ si a-liquid violen-tum oꝫ agere oia his appa-rent egentia. Ille vo qui est post mediū et ꝑuus minorē quidem hn̄t a lijs vtilitatē. Apparet aūt coruꝫ vtilitas manifeste i q̄-bus fm circu-luꝫ idigemus cōprehendere cōprehēsibile

Oia aut digitoꝝ[b] ossa ꝯtinuata fuerunt cum tenuitatib' ꝛ ꝯcauitatibus intrātibus inter q̄s humor existit viscosus quorū iūcturas ligamēta cōprehendūt fortia q̄ sibi obuiāt cū pāniculis cartilagiosis. Et vacuitates quidē implēt q̄ in iūcturis existūt ꝓpter augmentū firmitudinis ossa minuta que sisamina vocantur.

¶ De iuuamento vnguis. Capitulum. XXIIII.

Vnguis[a] fuit propter quattuor iuuamenta creata. Unū est vt carnis extremitatum digitorū podiū existat ne cum sup aliquā ꝑsserit rem debilitet. Et aliud vt digit' ꝑ eā res minutas possit capere Et tertiū vt ꝑ eā valeat scalpere ꝛ mūdare. Et quartū vt qn̄qꝫ sit arma. Tria vo ꝓma speciei humane digitis ꝯueniūt. Et quartū ceteris aīalibus. Et vnguis quidē[b] extremitas rotūda creata fuit ꝓpter illō qō scis Et ipa[c] ex ossibus creata fuit lenibus vt sub eis flecterent que ipam ꝑcutiunt ne scinderet. Et vngues[d] quidem create sunt semper crescentes propterea ꝙ sunt apte vt fricentur ꝛ radantur.

Si enī humidū aut ꝑuū fuerit flecti oꝫ digitos ipsuꝫ stringēdo vndiqꝫ. Et in hoc vtilissim' quidē est ꝑuus velut supappositio aliqua aliorū fiens. Scōam vo potentiā habet scōs. hec galienus

b Oia aūt. In hac ꝑte 8a dicit ꝓmo ꝓn. ꝙ ossa digitoꝝ fuerūt inuicē iuncta vl' articulata cū tenuitatib' ꝛ ꝯcauitatib' intrantibus. i. cū additamētis vl' capitib' attenuat intrātib' cōcauitates Ita quidē se declarat ꝓn. 14° aīaliuꝫ dicēs. Et semp ossa digitoꝝ ita se hn̄t ꝙ i vno ē ꝯcauitas ꝛ i alio ē additamētū ꝛ itrat additamētū ꝯcauitatē. Scōo dicit ꝙ iter has. s. tenuitatē ꝛ ꝯcauitatē ē humor viscosus. ꝛ. 14. aīalium dicit. Et ingeniata ē nā humiditatem in illa cōcauitate: quatin' nō desiccarent iuncture in motu. Tertio dicit ꝙ ligamēta fortia sibi inuicē obuiātia cōprehendūt seu ꝯnectunt ossa digitoꝝ. Quarto dicit ꝙ pāniculi cartilaginosi. i. duri velut cartilagines cōprehendūt etiā iuncturas dictorū ossiuꝫ. Quinto dicit ꝙ ossa minuta dicta sisamina implēt vacuitates q̄ sunt in iuncturis digitoꝝ vt inde iūcture fortiores fiant. ¶ Attēde hic ꝓ° ꝙ modū iuncture ossiū digitoꝝ scripsit ga. ꝓ° de vti. ꝑti. ca. 15. dicens. Mirabilis aūt est nihilomin' ꝛ modus articulatiōis: neqꝫ enī simplr neqꝫ vt ꝯtingit ex tribus ossibus digitorum q̄libet fact' est: sed sicut fenestrarū stofinges. i. iuncture ꝛ articulorū vnusquisqꝫ eminētias in ꝯcauitib' ingredientes hꝫ. ¶ Attēde 2° ꝙ in vnitionē iuncturaꝝ digitoꝝ ex cartilaginibus ꝛ viscoso phlegmate memorat ipemet dicto. c. dicēs. Sed qm̄ itetum ꝛ in ita infallaci ꝯstructiōe ꝑiculuꝫ erat motiōes difficilius fieri ꝛ eminētias ossium frāgi: bonū rursus adiuuenit ad hoc nā auxiliū cartilagine quidē ꝓus subungēs alterutrū ossiuꝫ. Subinfundēs aūt supra cartilagines velut oleū aliqō vnctuosuꝫ ꝛ viscosum humorē ꝑ quē facile mobilis sit ꝛ incōtribilis ois articulatio ossium facta est. ¶ Attende 3° ꝙ articulatiōes digitorū q̄uis sint parue. sunt tn̄ diligēter cauate ꝛ i circuitu coronate marginibus ꝛ cartilaginib' vestite ꝛ ligamētis pānicularib' copulate. Iuxta illud. G. nūc allegato ca. Parue enī sunt articulatiōes sed diligēter cauate. Subtilibus vo itisib' vndiqꝫ coronate ꝛ cartilaginibus subtilib' tenuibus alternate ꝛ colligationib' mēbranosis copulate. ¶ Attēde 4° ꝙ labia ꝯcauitatū ossium digitoꝝ sunt maiora abextra. s. in dorso digitoꝝ ꝛ minora interius: qꝛ si interius eēnt magna ꝓhiberēt ꝑfectam ꝯstrictionem digitoruꝫ ad interiora q̄ sepe est necessaria. Et si exterius essent ꝑua redderēt iuncturā debiliorē ꝛ nō est necessariū digitos multū flecti versus posteriora. Iuxta illud. G. ca. nunc allegato. Hoc aūt. s. nullatenus esse labia ossiū equalia. sꝫ abextra quidē mlto maiora. abintra vo minora maria est nāe in digitoꝝ ꝯstructōe ingeniatio. Si enī essent ꝑua abextra vltra vltimā extēsioneꝫ flecti ꝯcederēt articulos. Maiora vo si eēnt abintra ꝓhiberēt vtiqꝫ ad plurimū flecti: quare nocerēt vtiqꝫ alterutrinqꝫ extēsiōis. s. fortitudinē auferentia ꝛ flexiōis multiformitatē. sꝫ de sisaminis ossibus mirū videtur ꝙ impleāt vacuitates iuncturaꝝ cū dicat. G. ca. nūc allegato. Sed si cōsiderās oīum ossium que fm totū corpus ordinationē inueneris eminētias equales semp suscipiētibus cōcauitatib' iam bene scio ꝙ maximū tibi apparebit miraculū. Si enī magis ampla q̄ oportet concauitas fieret: lax' vtiqꝫ eēt ꝛ nō firmus articulus. Si vo strictior difficulter fieret mot' nullā reuersionē hn̄s ꝛ ꝑiculum eēt nō ꝑuum eminētias ossiū frāgi artatas sꝫ neutrū hoꝝ factū est: hec. g. Dic ꝙ ossa sisamina nō iplent vacuitates iuncturaꝝ quas debent ingredi capita alioꝝ ossium sꝫ ꝑcise vacuitates ōrelictas in circuitu iūcturaꝝ postq̄ vnū os in aliud ē ingressuꝫ. Et h̄ notat. G. 2°. de vtilitate ꝑti. c. 11. dicēs ꝙ hec ossa multis coꝝ q̄ fm man' ꝛ pedes articuloꝝ nā ex opposito circūapponit infallacie gratia.

¶ De iuuamento vnguis. C. XXIIII

Vnguis fuit. In hoc. ca. primo agit de. 4. iuuamentis vnguis Scōo ō figura ei' ibi [Et vnguis] Tertio de mā ex q̄ fit ibi [Et ipsa] Quarto de suo sempitno cremēto ibi ꝛ vngues quidēꝫ [

a In ꝓma ꝑte dicit ꝙ vnguis fact' est ꝓpter iuuamēta. 4. Primū est vt sit podiū vl' appodiamētū carni q̄ est i extremitatib' digitoꝝ ne cum dicta caro fortit presserit supra aliqō duꝝ debilitet ꝛ reflexa posteri' cedere cogat. Scōꝫ ē vt digiti ꝑ ipos vngues possint accipere res minutas Tertiū est vt ꝑ vngues se valeat hō scalpere ꝛ mūdare vl' vt alij libri habent valeat ꝑ ipos scribere. Quartū ē vt vngues sint velut arma ad inuadendū ꝛ se defendēdū: vt in leonib' ꝛ leoꝑdis. aliqn̄ tn̄ mulieres vnguib' vtunt vt armis. ꝛ tria ꝓa de his iuuamētis ꝯueniūt hoi. quartuꝫ vo brutis. Miror enī de trāslatore auicē. ꝛ adhuc plus de trāslatore libri de vti. ꝑti. G. s. nicolao de regio viro vtiqꝫ eloquētissimo q̄ hoc noīe vnguis vtunt vt femineo cū certe sit masculinū ꝑ hāc regulam ꝓsciani 5°. maioris volumis. Alia vo in is desinētia n vl' duas ꝯsonātes in eadem syllaba vl' duplicē ꝯsonantē ān is hn̄tia ꝛ q̄ penultimā syllabā vna ex liquidis terminēt masculina st: ꝛ iter ea exēplificat de h̄ noīe vnguis ꝛ sic ꝑsius eo vtit in ꝓma satyra dicēs. Nec pluteū cedit nec demorsos sapit vngues.

b In 2a ꝑte dicit ꝙ extremitas vnguis fuit facta rotunda ꝓpter illō qō scis. s. vt forti' resistat nocumētis occurrētib'. Et potes h̄ intelligere ꝑ extremitatē vnguis totā sup̄ficiē ei' extrinsecā: vl' ꝑtes ei' finales q̄s scindere solem' dū carnē trāscēdūt.

c In 3a ꝑte dicit ꝙ vnguis fuit fact' ex ossib' lenib' vt flecterent sub eis q̄ ꝑcutiūt ipꝫ ꝛ nō scinderēt: sꝫ plicādo cederet sic cartilago

d In 4a dic ꝙ vngues facti sunt crescētes in oī etate vsqꝫ ad mortē ꝓpter h̄ ꝙ st apti vt fricēt ꝛ radant. i. vt fricatōibus ꝛ rasuris assiduis ꝯsumant: nisi q̄ semp renascerent breuiter ꝑirent vl' vltra modū diminuerēt. ¶ Attēde ꝓ° circa vtilitates vnguiū ꝙ tūc optie eas explicāt cū neqꝫ st nimis lōgi neqꝫ nimis breues: sꝫ adeq̄ti sūmitatib' digitoꝝ. Iux illō. G. ꝓ°. de vti. ꝑti. c. 5. Disces aūt euidētissime qō dico aspiciēs imoderatōes vnguiū. Quecūqꝫ enī excellēter st magne: ꝛ ꝓpterea seinuicē ꝯtingūt neqꝫ spinā ꝑuā nec piluꝫ apphēdere pn̄t nec aliq̄d tale. Quecūqꝫ vo ꝓpter ꝑuitatē ad sūmitates digitoꝝ nō ꝑueniūt ꝓpa firmitate ꝓuantes nām carneā inpotentē ad apphendēdū faciūt. Quecūqꝫ aūt adequāt sūmitatib' digitorū he sole vtilitatē cui' gr̄a facte st optie ꝓbent: hec. G. ¶ Attende 2° ꝙ lꝫ sint plres vnguiū vtilitates. potior tn̄ eaꝝ ē sustētare carnē extremitatū digitoꝝ in venatōe minoꝝ sit ꝛ duroꝝ. Iux illō. G. nūc dicto. c. Multa enī ꝛ alia vtilia ab eis ad act' sunt puta scindē qō oꝫ vl' scalpere vl' excoriare vl' euellere: fere enī in tota vita ꝛ fm oēs artes ꝛ maxie in q̄bus st certissime manuū oꝑatiōes his talib' videlicꝫ adeq̄tis vnguib' idigem': sꝫ vt sustētatiuū organū man' in minoꝝ sit ꝛ duroꝝ corporuꝫ venatiōe vnguib' indiguit maxime. ¶ Attēde 3° ꝙ aristoteles dixit vngues in hoibus gr̄a cooꝑimēti factos fuisse: ꝛ qꝛ de iuuamētis vnguiū alijs nō loq̄t. G. ipm de negligētia corripit ꝓmo de vtilitate ꝑticularuꝫ c. 6. dicēs. Cur igit aristo. ꝑitissim' exn̄s circa aīalia ꝛ in narrādo artez nāe ꝓteruidit vtilitatem vnguiū. Aristo. vo cooꝑtorij gr̄a eas fieri ait. Cui' aūt cooꝑtorij nō dixit vtrū a frigore vl' a calore vl' a vulnerātibus

vl' cassantibus: hec. Gal. ¶ Attende. 4°. ꝙ gratia vix passibilitatis ⁊ infallacie vngues facte sunt circũferẽtiales vndiq;. Iuxta illud. G. p° de vti. pti. ca. 11. Cur aũt circũferentiales sunt vndiq;: aut ⁊ h' infallacie gratia. sola eni figuraꝝ ad nõ patiendũ certitudinal'r disposita est q̃ ẽ rotũda seu nullo intacẽte angulo frãgi potẽte. ¶ Attẽde 5°. ꝙ sba vnguiũ nõ est vt ossea sꝫ ossi ꝓpinq̃ deficiẽs a duricie ossiũ. Iuxta illud aristo. 3° aialiũ ca. 4. Et i corpibus aialiũ sunt alia mẽbra nõ assilata ossibus aut cartilaginibus neq; sunt elõgata a creatione eoꝝ sicut vngues ⁊ cornua ⁊ solee ⁊ vngule fisse ⁊ rostrũ auiũ. ⁊ oia ista pñt icuruari: os vo nõ incuruat: nec flectit sed ↄtundit: hec aristo. Eiusdem snie meminit ga. p° de vti. pti. ca. 11. ⁊ addidit cãm dicẽs. Si igit magis dure q̃ nũc sunt fuissent facte ad instar ossium: eẽnt vtiq; ita ⁊ ad apprehensiones magis idonee: neq; parũ plicari potẽtes rũperẽt citissime: sicut ⁊ alia vniuersa cranea. i. facile frangibilia De caꝝ igit ↄstructione nã ꝓuidẽs cõmoderate fecit eas duras vt neq; vtilitas cuius gr̃a sunt facte in aliq̃ noceat: neq; ipe patiãt pate. Et istud delarat p sil'e dicẽs. Qm̃ aũt ita ꝓuidẽs nã in fine molliores ossibus ipas fecit vt cedẽtes moderate his q̃ vehemẽter extorsuꝫ approximant exsoluat eoꝝ violentia sil'iuꝫ oium ostẽdit tibi circũstructio. oẽs eni pticulas q̃cunq; ꝓminẽtes ⁊ nude aialium sibi ex tali sba creauit q̃lis neq; cõmassari facilit ꝓpter molliciẽ possit neq; rũpi ꝓpter siccitatem. Talis aũt pticula est solearis. i. calce' equoꝝ ⁊ sil'iũ: talis plectrũ. i. calcar galli. talis ⁊ cornu q̃ ceu quedã arma defensoria duriora oportebat eẽ q̃ nũc sit vt ⁊ q̃ssare ⁊ incidere mag' possent. Ad sui. ipoꝝ aũt cõseruationẽ nõ meli' intm̃ erat fieri dura ne faciliter rũperent. hec Ga. Cum g° dicit hic p̃n. ꝙ vnguis fuit creata ex ossib' lenib': intellige ꝙ vnguis fact' ẽ ex sba sil'i ossi paulo molliori. ¶ Attẽde. 6°. ꝙ vngues nõ augent fm oẽs dimẽsiones sicut alia mẽbra sꝫ solũ in longũ sicut pili. Iuxta illud. G. p° de vti. pti. c. 11. Augẽt aũt nõ in longũ ⁊ latũ ⁊ ꝓfunduꝫ sil'r alijs mẽbris: sed pilis cõsil'r in longũ solũ sub ꝓdeuntib' minorib' vnguib' ⁊ ꝓpellentib' antiquas: neq; hoc ociose operãte nã. Sꝫ vt vniuscuiusq; qd' exterit fm extremitatẽ sit aliq̃d qd' succedat. hec. G. Tandem cõcludit. Itaq; q̃dẽ ad summũ ꝑuenit ꝓuidentie nã fm vngues.

¶ De anatomia ossium femoris. Capitulum. XXV.

Oraꝫ alhauins[a] sunt duo ossa a dextris ⁊ a sinistris q̃ in medio firma cõtinuant iũctura. Et ipa[b] quidẽ sunt sicut oĩum supiorum ossiũ fundamẽtum et portãtia ⁊ mutãtia localiter inferiora. Unũquodq;[c] aũt ipoꝝ in q̃ttuor diuidit ꝑtes. Illud qd' est ad ꝑteꝫ siluestrem vocat alhartafa. ⁊ os ilij. Et illud qd' est ad anteriora os vocat femoris. Et illud qd' est ad posteriora vocat os anche. Et domesticũ qd' est ad supiora vocat pixis coxe: q2 in ipo est ↄcauitas quã caput coxe gibbosum igredit. Et sup hoc[d] os mẽbra posita sunt noblia sicut vesica: ⁊ matrix: ⁊ spermatis receptacula i viris: ⁊ ficteris ⁊ intestinum rectum.

¶ De anatomia ossium femoris. Capitulum. XXV.

Oram alhauins. In hoc ca. agit p̃mo p̃n. de numero ⁊ iũctura ossiũ femoris. Scd'o de vtilitate coꝝ ibi [Et ipa quidẽ] Tertio de ꝑtibus coꝝ ibi [Unũquodq; aũt] Quarto noĩant mẽbra sub custodia coꝝ posita ibi [Et sup hoc]

a In p̃a ꝑte dicit ꝙ ossa duo sunt corã alhauins. i. loco q̃ est directe ⁊ ĩmediate sub spõdilib' renum vnũ. s. a dextris ⁊ aliud a sinistris. Et ista duo ossa ↄiungunt in medio iunctura firma ita ꝙ vnum coꝝ sine alio moueri non põt. ¶ Attẽde hic ꝙ hec duo ossa ↄiungunt posteri' firma iunctura cũ tribus spõdilibus exñtib' ĩmediate sub spõdilib' renũ. Et anteri' ĩmedio pubis sibi inuicem coniungunt iunctura stricta quasi essent vnum.

b In scd'a dicit ꝙ ista duo ossa sunt sicut fundamẽtũ oiuꝫ ossiũ supiorum ⁊ h' cũ spõdilib' q̃bus alligãt: q2 corpe exñte erecto vl' sedẽte sustentant oia supiora. Sũt etiã hec ossa portãtia ⁊ mouẽtia local'r inferiora nã qñ hõ currit vl' ambulat alt' pedũ i terra figit alt' erigit ⁊ mouet ad antiora ⁊ in hac erectiõe os anche portat corã: coxa portat focilia: ⁊ focilia portãt pedẽ.

c In 3a ꝑte dicit ꝙ vtrũq; istoꝝ ossiũ diuidit in. 4. ꝑtes. Et nõ itelligas ꝙ diuidat i. 4. ossa actu disticta ⁊ sepata: imo os anche dextrũ ẽ vnicũ idiuisuꝫ ↄtinuũ ab extremitate q̃ ↄiungũt cũ spõdilib' vsq; ad aliã ei' extremitatẽ q̃ ↄiungit i medio pectinis cũ suo cõpari: ⁊ ita intellige de osse anche sinistro: sꝫ vtrũq; coꝝ diuidit i. 4. ꝑtes ad hunc intellectũ ꝙ sortit. 4. noia fm. 4. ei' ꝑtes. Et illd' qd' est ad ꝑtẽ siluestrẽ. i. exteriorẽ lateralẽ vocat arabice alhartafa ⁊ latine os ylij. et est yliuꝫ ꝓprie tertiuꝫ ex gracilibus intestinis in q̃ fit yliaca passio. Et intellige sic. illud quod est ad ꝑtem siluestrẽ. i. vtrũq; ossiũ femoris fm ꝑtẽ ei' siluestrẽ vocat os ylij. ⁊ sil'r intellige de alijs Et illud qd' est ad anteriora. s. in directo pectinis vocat os femoris: ⁊ etiã os pubis ⁊ os pectinis a quo dicit. G. veretrũ oriri vl' explãtari. 15. de vti. c. 2. Et illud qd' est ad posteriora. s. versus spõdiles vocatur os anche. Et domesticũ. i. iterius qd' ẽ ad supiora vocat pixis coxe q2 cõcauitas quedaꝫ in ipo est sil'is pixidi quam caput gibbosuꝫ coxe subitrat.

d In. 4a ꝑte dicit ꝙ mẽbra nobilia sic vesica matrix receptacl'a spermatis in viris ⁊ ficteris. i. anus ⁊ rectũ intestinũ qd' longaon di' sit posita sup h' os ⁊ sb custodia eius. Sed mirũ videt ꝙ hec mẽbra p̃n. nobilia vocat cũ sint viles sentine per quas decurrunt superfluitates expellende et eorum officium seruile sit ⁊ obiectum vile fetidum nisi per antifrasim ea nobilia dixerit. Dic ꝙ p̃n. nobilitatem horum mẽbrorum ex iporum necessitate cõparauit. Sunt eni hec mẽbra multum corpori necessaria ⁊ passiones eoꝝ de facili reddũdant in totũ corp' nullius tamẽ virtutis sunt p̃ma sedes ⁊ p̃ncipiũ influxiuũ alijs sicut cor epar cerebrũ ⁊ testiculi. ¶ Attende p̃mo ꝙ sicut ossa furcule claudunt superius pectoris cõcauitatem: sic hec ossa pubis claudunt inferius infimam ventris concauitatem: hoc excepto ꝙ relinquitur vtrinq; foramen inter hec ⁊ capita coxarum gratia trãsitus neruoꝝ venarum ⁊ arteriaꝝ cum foraminib' expulsionis. Iuxta illud. G. 16. de vtilitate ꝑticulaꝝ capl'o. 9. In intermedio eni capitum coxe ⁊ ossiũ pubis necessariũ fuit fieri neruis q̃ desup ferunt inferius semitam. Hanc aũt regionẽ alie ꝑticule cõprehenderũt alibi trãsponi neq̃untes. etenim arteriã ⁊ venam que a magnis vasis q̃ desup fm lumbũ diuidunt impossibile est p aliam viã ire. ¶ Attende scd'o ꝙ quidã medicorum asseruerũt os pubis esse distinctũ ⁊ realiter diuisum ab ossibus anche iuncturaliter tamẽ eisdem vtrinq; colligatum: sed contrarium apparet ex anatomia.

¶ Sermo aggregat' de iuuamẽto rigil. Capitulum. XXVI.

Oruꝫ iuuamenta[a] in duabus ↄsistunt rebus. Una est figere. ⁊ stare ⁊ hoc est per pedẽ. Et altera mutatio eq̃lis aut ascẽdẽs aut descẽdẽs: ⁊ hoc fit ꝑ coxaꝫ ⁊ ꝑ crus. Cũq; pedi[b] nocumentũ acciderit stare ⁊ figere: difficile erit: sꝫ mutari non: nisi tantum q̃tum necessaria fuerit mutatio multe fixionis que est ad vnum pedum.

¶ Sermo aggregatus de iuuamẽto rigil. Ca. XXVI.

Orum iuuamẽta. In hoc capl'o tangit p° p̃n. actus in q̃bus ↄsistunt ⁊ ꝑtes ꝑ quas agunt iuuamenta magni pedis. Scd'o q̃ nocumẽta accidũt ⁊ q̃ nõ ꝑuo pede infirmo ibi [Cumq; pedi] Tertio q̃ accidunt ⁊ q̃ nõ ĩfirmantibus musculis coxe aut cruris ibi [Cum aũt]

a In p̃ma ꝑte dicit ꝙ vtilitates ossium rigil ↄsistunt in duabus rebus seu duabus opationib'. Quarũ vna ẽ fixio ⁊ statio. ⁊ ista fit ꝑ pedẽ tanq̃ ꝑ ꝓpũ ipi' instr̃m. Et alta ẽ mutatio eq̃lis sic ambulatio i plana tra: aut ascẽdẽs sic ãbulatio a pedemõtis v'sus cacumẽ aut descẽdẽs sic ãbulatio a cacumie mõt' v'sus pedẽ ei': ⁊ h' fit ꝑ corã ⁊ crus. ¶ Attende ꝙ rigil significat apud arabes oia instra gressus vt coxam crus pedem ⁊ reliqua. Et latine dicit magnus pes: ⁊ est totum illud quod cõp̃hendtur inferius ab osse anche vsq; ad plantam

b In secunda parte dicit ꝙ cum nocumẽtum acciderit pedi sicut apostema vl' solutio continui vel dislocatio difficile erit stare vl' figere: q2 statio ⁊ fixio ꝑ pedem fiunt: sed moueri de loco in locum nõ erit difficile nisi tm̃ q̃tum est necessario mutatio fixionis multe que est ad vnum pedum id est nisi q̃tum necessarium est vt fixio ꝑmutatim fiat ⁊ variet nunc supra vnũ pedeꝫ nunc supra alterũ sicut in ambulatiõe. ¶ Attẽde hic ꝙ hõ lesus in pede dũ iacet aut sedet satis bene mouet hinc inde tibiam lesi pedis: sed nec bene stare potest nec faciliter ambulat: q2 ad bene standum nõ sufficit vnicus pes: ⁊ ad ambulandũ faciliter

requiritur. vt vicissim nunc vnus pes: nunc alius fixus stet z por
c In tertia pte dicit ꝙ cum nocumentū accide- (tet corpus.
rit musculis coxe aut cruris sicut apa vł cōtusio vł solutio conti-
nui manifesta erit facile hoī figere: qꝛ pes est sanus vt supponiẗ
p quem fixio fit: sed moueri difficile erit: qꝛ coxa z crus egrotant

Cum aūt^c musculis coxe aut cru-
ris nocumentuꝫ acciderit figere erit
facile: sed moueri difficile.

¶ De anatomia ossis coxe. Capi-
tulum. .XXVII.

Primum^a ex ossibus ri
gil est coxa. Et ipm quidē est
os maius qđ in corpe existit
qꝛ ipm est deferēs illud qđ est supra
ipm z mutans illud qđ est sub ipso.
Cuius supior^b extremitas facta fu
it rotūda vt in pixidē anche bene in-
grederet. Et ipm qdē^c est gibbosū
ad ptem siluestrem z curuatuꝫ ad p
tem domesticam z ad posteriora. Si

p'quas motio fit. Et id respi cientes mare scali iudicant de equo clau- dicante ꝙ īfir maẗ i pede dū sbleuat pedeꝫ z nō figit euꝫ in terrā fixio- ne pfecta z ꝙ in tibia infir- matur dū ma le mouet tibi- am z bene fi- git pedem et ſm hoc varie applicant sua antidota.
¶ Attende p̄ mo ꝙ nō solū nocumētum musculoꝝ co- xe z cruris reddit motū difficilem: sed etiā dislocatio vel fractura suoꝝ ossiū. ¶ Attēde 2° ꝙ ī oī ābulatōe necesse ē alterā tibiaꝝ fir mari z alterā añ duci: z hec āteducto fit p tibiā sic firmatō p puū pedem. Iuxta illud. G. 3°. de vtilitate pti. c. 2. Fit aūt ambulatio altera quidē tibiaꝝ in terra firmata: altera vo circunducta. Sꝫ firmari quidē p pedē fit circūferri aūt totius tibie est actus. q̄re cū p cōtra firmationē z motum pficiaẗ ambulatio: illius quideꝫ pedes sunt organa huius aūt tote tibie. Et hoc declarat tam in stantib' nō motis ꝙ in ambulātibus z currētibus: dicēs ꝯseque ter. Hoc aūt z in stantib' īmobilib' fit manifestū stare eniꝫ cui' gra pedes facti sunt nō min' sūt p̄bentes quinetiā z ambulātib' z currētibus alter quidē pedū firm' in terra est. alter vo sił cū to- ta tibia trāsferẗ. Et transmutare quidē loca ꝓpter tibiā que mo uetur nobis inest. Hec eni est q̄ loca pmutat. hoc aūt. s. nō cadere ꝓpter firmatum in terra fit pedem. Et hec iterū declarat experi entia habita in his quibus pedes abscisi erāt a quodā tyranno z in his quorū pedes a pestilētia putrefacti ceciderāt qui nō fue runt p̄uati motu tibiarū sed firmatione pedū. et ait. Experiētiā aūt sufficientē p̄bent eius qđ diciẗ due iacture rerum impfecta- rum. s. pestilētia que venit ad pedes z crudelitas latronis qui cir ca coratisium pāphilic. i. regionē sic appellatā. Pestilētia eni pu- trefaciebat: latro aūt abscindebat extremos pedes: vt sine bacu lo nō possent ambulare q̄ sic infirmati sunt nō vtiq꜄ priuati mo- tu tibiaꝝ: sed firmatione quā habebāt ex pedibus. ambulare aūt nō poterant debentes totā molem corpis cōmittere vni deinte- grato. ¶ Attende tertio ꝙ lesio pedū ſm gradus diuersos impe dit diuersimode fixionē z ambulationē. Iuxẗ illđ. G. nūc dicto ca pitulo. Vidi aūt z alios q̄sdam quoꝝ digiti solū mortificati a ni ue ceciderunt. sed hi quidē neq꜄ stantes neq꜄ ambulātes: neq꜄ cur rentes in planis z lenibus deficiebāt a sanis. Si vo oportebat aliquam ptransire difficultatem: z maxime si ruinosus fuerit lo- cus nō solum deficiebant: sed oīno erāt inutiles z impotentes. Quibus aūt nō solum digiti: sed etiā pars pedis que ante eos que vocaẗ planum putruit. fallax his est gressus nō in difficulta tibus solum: sed in planis campis. Si vo z pars que ante hanc cōsūpatur quā tarsuꝫ nominant nō solum nō possunt ambula- re infallaciter hi: sed neq꜄ stare firmiter.

¶ De anatomia ossis coxe Capitulum. XXVII.

p Rimuꝫ ex ossibus. In hoc capitulo p̄mo agitur de ordi ne z magnitudine z causa magnitudinis coxe. Secūdo de figura su ꝯreme eius extremitatis z causa ipius ibi [Cuius supior] Terti ꝯ de figuris mediaruꝫ ptiū coxe z causis ea rum ibi [Et ipm quidem] Quarto de extremitate eius inferiori (ibi [Et in extremitate]
a In p̄ma pte dicit p̄mo ꝙ coxa est primuꝫ in ordine ossium rigil. i. instroꝛum gressus. Scđo dicit ꝙ coxa est maius ossiū corpis. Et reddit cām: qꝛ defert totuꝫ quod est su- pra se z mutat. i. mouet localiter totū quod est sub ea.
b In scđa dicit ꝙ extremitas coxe supior fuit facta vt bene ingredere tur pixideꝫ anche: z vt in eadem apte moueretur z expedite.
c In tertia dicit p̄mo ꝙ os coxe creatū est gibbosum seu eleuatū vsus

eni ipm foret positum ſm rectitudi-
nem z pixidis equidistātiam accide
ret inde aliquis claudicationis mo-
dus: queādmodū accidit ei cuius ta
lis est creatio. Neq꜄ bene defenderet
musclos magnos z neruos z venas
neq꜄ ex hoc toto recta res generareẗ
neq꜄ sedendi forma esset bona. Am-
plius si curuum ad ptem domesticā
nō fuissꝫ reductū ꝓueniret inde alte
rius modi claudicatio: neq꜄ statio il-
li' media foret z nō fieret ei cōis de-
clinatio neq꜄ esset eq̄lis. Et in extre
mitate^d īferiori sūt additamēta duo
ꝓpter poplitis iūcturā. Nos tn̄ p̄us
de crure z postea de iūctura loq̄mur

ptēꝫ siluestrē. s. in ex teriori eius pte z cur uatum. i. ꝯcauatum ad ptē domesticaꝫ z ad posteriora. i. in p- te eius īteriori z po- steriori. Scđo dicit ꝙ si os fuissꝫ positū ſm rectitudinē z eq̄- distantiā pixidis ac cidissent inde. 4. in- cōueniētia. Primuꝫ est quidā mod' clau dicatōis talis q̄lis ī est hn̄tibus os coxe rectum a natiuitate Scđm ē ꝙ nō bene defenderet musclos magnos z neruos z venas q̄ iuxta ipm sunt: qꝛ vndiq꜄ eēnt expositi z eleuati su per os coxe equałr z nō occultati in ꝯcauitate ei' interiori sicut nūc sunt. Tertiū ē ꝙ ex h to- to. s. ex osse coxe recto z muscuł magnis z neruis z venis n̄ gn̄areẗ res re cta: imo strumosa z deformis. Nā musculi magni si nō essent locati in ꝯcauo coxe: sed in pte eminēti causarēt tumorē siłem strume vel apati. Quartū est ꝙ forma sedendi nō esset bona. Nam ex incuruatōe decē ti ptis posterioris coxaꝝ supra sedile fit forma sedēdi aptissima. Tertio dicit ꝙ si curuū nō fuisset reductū ad ptem domesticaꝫ. i. si canne coxe cōtinue curue abscederēt ab inuicē vsq꜄ ad genua tendēdo ad exterio- ra z nō reuerterenẗ versus genua ad ptem interiorē ꝓuenirent ide q̄t- tuor incōuenientia. Primū est claudicatio alteri' modi a claudicatōe p ueniente ex rectitudine coxaꝝ. Talis aūt claudicatio solet accidere mā- gonibus qui ꝯsueuerunt ab infantia sua mollia crura sup equos gros sos dilatare quos si aspexeris videbis ꝙ habent genua ab inuicē mul- tum distantia: z qn̄ ambulāt claudi videnẗ siue blessantes ex vtroq꜄ late re. Scđm est ꝙ statio illius nō esset media. i. erectio corpis sup os coxe nō reductum ad interiora vsus genu nō esset media inter illā cuius co- xe sunt nimis approximate z illā cuius coxe sunt nimis elongate. vł nō eēt media inẗ curuā z rectā. s. ptiꝫ curua ptiꝫ recta. curua q̄dē in medio recta aūt vsus extrema sicut nūc ē. Tertiū incōueniēs ē ꝙ decliatio nō fieret cōis ei. s. os coxe nō decliaret cōiter ad oēm ptē. s. añ retro dextror suꝫ sinistrorsū z ad mediū sicut nūc declinat ſm diuersas ipius ptes. nā quedā ipsaꝝ declināt exterius: quedā interi': quedā añ: quedā retro: q̄ dā ad mediū. Quar^m incōueniēs ē ꝙ declinatio ossis coxe nō eēt eq̄ł. i. ex eq̄ rn̄dēs ptib' corpis supiacētib': ita ꝙ oīs ps corpis siue añior siue posteriō siue dexẗ siue sinistra siue media nō hꝫ ī coxa ptē sibi corrn̄dētē ſm descēsuꝫ ppēdicularē z nō sic hr̄et nisi os coxe reducereẗ ad īteriora
d In 4ª pte dicit ꝙ in īferiori extremitate coxe sẗ duo (vsus genua additamēta seu due gibbositates pp iūcturā poplit: sꝫ anteq꜄ describaẗ iūctura poplit p̄us ageẗ đ crure. s. de duob' cruꝝ focilib' quoꝝ mai' ar ticulaẗ cū esse coxe. ¶ Attēde p°. ꝙ. G. li. de vti. pti. q̄ a greco īmediate trāslat' est vocat os coxe crus: z qn̄q꜄ skelos. Et in lib. de iuuamnēt mē broꝝ q̄ ab arabico trāslat' ē vocat os coxe coxā z arūdines seu focilia ti biarū vocat crura: vt p̄n. h. ¶ Attēde 2°. ꝙ. G. 3° de vti. pti. c. 6. đ magni tudine coxe z cā ei' ita scribit maximū igiẗ oīm q̄ ſm corp' ossiū factum est crus rōnabiłr. Primū eni h firmatū est cotile. i. scie: z p̄mū oēm sup iacentē molē corpis vehit. ¶ Attēde. 3°. ꝙ iūcturā coxe cū scia sic descri bit. G. 3. de iuuamēt mēbroꝝ. Et caput coxe est fixū in pixide anche in anteriori eius. hanc aūt pixidē medici solēt noīare sciam. Et. G. 3. de v- tilitate pticula. vocat cotilam. scđm yssiam. caput aūt qđ hanc ingrediẗ dicitur vertebrum. ¶ Attēde quarto ꝙ đ gibbositate coxe in pte ipius exteriori z anteriori z ipius ꝯcauitate in pte infiori z posteriori z cā fi- gure huius ga. eleganter 3°. de vti. pticularum capi. 6. disseruit dicens. Sed vt vtiq꜄ videatur alicui nō certitudinaliter exquirenti deliquisse in figura sufficienter crus gibbū quidē ad anteriora z extrinseca simū aūt ad contraria factum est. Hāc eius formā z hypo. nouit z cōstituit

¶ De anatomia ossium cruris. Capitulum. XXVIII.

Rus est^a queadmodū c asſebid ex duobus ossib⁹ compositum. Unuz est maius et longius τ ip̄m est domesticū τvocat̄ cāna magna. Et alid̄ est min⁹ τ breuius. nō enim ꝑuenit vsq̄ ad coxam imo ab ea breuiat̄. inferius tñ ꝑuenit ad locum ad quem ꝓtendit̄ maius τ vocatur cāna minor. Crus etiā^b habet gibbositatē apud ꝑtem siluestrē postea apud extremitatē inferiorem habet gibbositatē aliaz ad ꝑtem domesticam ꝓpterea vt ꝑ eaz melior sit statio. Et cāna^c quidē maior equatur q̄ pro certo est crus: et minor creata fuit q̄ꝫ coxa. Et illud est q꞉ ꝓpterea ꝙ adiuncte fuerunt res ꝓpter q̄s ei in magnitudine fuit addenduz. et hoc est figere τ deferre quod ē supra ipsuz. Et res ꝓpter quam fuit addendum ei in ꝑuitate: et hec est facilitas ad motū. Et res scd̄a magis ꝯueniēs fuit intētiōi ꝓ q̄ crus fuit factū: fuit fcm̄ min⁹: τ res p̄ma intētiōi ꝓ q̄ fcā fuit coxa: fuit fcā maior. Duo aūt^d cruris ossa sunt q̄ꝫtitas tēꝑata adeo ꝙ si vnū os adderet̄ accideret de duricie motus illud qd̄ accidit habenti elephantiā τ varices. Et si vnū minueretur accideret de debilitate τ duricie motus τ de impotentia deferendi illud qd̄ est supra ip̄m illud qd̄ accidit crura habētibus de natura subtilia. Et ꝓpter hoc totū sustentatum fuit τ fortius factum est cum canna minore. In canna^e preterea minore alia existunt iuuamenta sicut neruos τ venas que sunt inter eas cooperire τ communitas canne minoris in iūctura pedis: vt velox τ fortis fiat iunctura dilatatiōis τ torsionis

semp eo fracto custodire id τ nō cōuertere inor. Et quibuscūq̄ naturaliter crus rectius decēte fit blessantur id est claudicant oīno: s̄m genu. Quinctiā siquidē colum. i. canna coxe nō confestim oblique ad id qd̄ extra abscesserit ꝓpinqua erunt que s̄m alterū crus hoc si fiat aliqua quidē regio deficiet musculis qui sunt intrinsecus in crure maximis ex necessitate debentibus esse τ aliquib⁹ neruis qui a dorsali id ē nucha qui ad totas tibias distenduntur: aliqua vero venis aliq̄ aūt arterijs. aliq̄ vo ad enib⁹ id est carnibus glandulosis qui vacuitates eorum replent. Non eniz ex extrinsecis ꝑtibus cruris hec dicemus oportere descēdere eo ꝙ oībus quibuscunq̄ occurrentibus ad ꝓmptum iacerent nocumentum. ¶ Attende de quinto ꝙ de reditu coxarum ad interiora dum genibus appropinquāt post q̄ꝫ in sui medio curuate fuerunt ad exteriora: τ de tota figura coxe cās reddit Galienus tertio de vtilitate particularuz capitulo septimo dicens Si vero rursus vsq̄ ad genu ad extra abscedentia custodirentur τ nullam conuersionem facerent versus intus alter vtiq̄ esset hic blessationis id est claudicationis modus: quare rationabiliter quidē colum id est canna coxe magis capite recipit extra cum eo autem τ media pars totius cruris. Post hoc autem intus rursus conuertitur apud genu. Et propter hoc vniuersa figura cruris gibba quidē ab extra. ab intra aūt rursus sima fit. Similiter autem τ magis sima a retro ab ante vero magis gibba τ ad sessiones idonee habet: τ ad multa operum que agimus sedentes sicut τ scribere extendendo versus crus librum. Consequēter in eodem capitulo galienus declarat ꝙ figura coxe remba id est interius concaua est melior recta ad standum τ ad se firmādum. Primo q꞉ corpus totum quod a coxis vehitur habet aliquid sibi perpendiculariter correspondens in vtraq̄ coxa. Secundo q꞉ videmus ꝙ rembati plusq̄ꝫ oportet multo firmius stant q̄ꝫ habentes coxas rectas. Ait enim ibi At vero infirmando in vna re corpus melior fuit remba figura etiam ip̄a recta: sicut enim si amplitudo esset equalis vehentibus colis: τ his que vehuntur particulis corporis infallax vtiq̄: ita maxime τ vix peruertibilis firmitudo que super vnum eorum existeret habente vnaquaq̄ subiectarum in corpore partium subfirmatum sibi ip̄i aliquid cacheceum: ita τ nunc ex eo ꝙ rembum factum est crus partium eius his quidem extra his vero intra. his autem in medio locatis nulla superiorum deest ab his que s̄m rectum. Et propter hanc vtilitatem nō hoc solum scilicet rembum: sed etiam crus gibbosius ad extrinseca operata est natura: maximi autem fides huius sermonis sunt que plusq̄ꝫ oportet rembati sunt tibijs. cum enim super duobus pedibus aut super altero solo stare volunt firmiorem multo τ difficile penetrabiliorem habent firmationem his qui hñt cola recta id est cānas coxarum

¶ De anatomia ossiū cruris. Cap. XXVIII. (hec galienus

c Rus est queādmoduz. In hoc capitulo primo agit princeps de numero τ magnitudine ossiuz cruris. Secundo de figura cruris τ causa eius ibi [Crus etiam habet gibbositatem] Tertio de equatione canne maioris τ de causa quare crus est minus coxa ibi [Et canna quidem maior equatur] Quarto de causa quare sunt tantum duo ossa coxe τ non plura neq̄ pauciora ibi [Duo aūt cruris] Quinto de vtilitatibus canne minoris ibi [In canna preterea]

a In p̄ma ꝑte dicit ꝙ crus est cōpositū ex duobus ossib⁹ sicut assebid i. ꝑs brachij a cubito vsq̄ ad rascetā vnū illoꝝ est maius. i. grossius τ lōgius τ ip̄z est domesticū. i. ī interiori ꝑte tibie situatū τvocat̄ canna magna. Et aliud est minus. i. gracili⁹ τ breuius: q꞉ nō ꝑuenit vsq̄ ad coxā: imo ab ea breuiat̄. i. sua breuitate distat a coxa: sꝫ inferius ꝑtingit vsq̄ ad locū ad quē ꝓtendit̄ maius τ vocat̄ canna (minor.

b In scd̄a dicit ꝙ crus est gibbosum in ꝑte siluestri id ē extrinseca postea hꝫ gibbositatē aliaz ad ꝑtem interiorem vt statio fiat melior ꝑ hāc gibbositatem.

c In tertia ꝑte dicit pri° ꝙ canna maior cruris equat̄ i. equalr̄ ꝓtendit̄ a genu iferius: vl̄ equat̄ i. ex equo iuncturalr̄ applicatur: τ ip̄a ꝓ certo est crus ita ꝙ cāna minor nō est nisi velut quoddā additamētuz ad certas vtilitates. Scd̄o dic̄ ꝙ cāna maior fuit creata mior q̄ꝫ coxa: τ rō hui⁹ ē q꞉ res ꝑꝑ quā crus debuit fieri minus coxa vincit res ꝓpter quas crus debuit fieri maius. verbi gratia. due sunt res ꝓpter q̄s crus deberet eē maius coxa. Prima est figere. i. fixe stare. Ad hoc enī iuuat grossicies cruriū τ pedū. cuius rei signū est ꝙ graciles hñtes tibias cito fatigant̄ stādo τ nutare vidēt̄ vl̄ tremere tibijs. Scd̄a est deferre totuz qd̄ est supra crus. i. coxā truncū corpis collū τ caput τ certum est ꝙ crus q̄ꝫto grossius est tanto meli⁹ sustinet illud qd̄ portat sicut in trūcis arborum τ fundamētis edificioꝝ manifeste apꝑet. Et vna res est ꝓpter quā crus debuit fieri mi⁹ coxa. s. facilitas ad motū τ hec est magis ꝯueniēs intentioni ꝓpter quam crus fuit factum q̄ꝫ figere τ deferre: τ iō fuit factū min⁹: sꝫ figere τ defere pl⁹ ꝯueniūt intentiōi ꝓpter quā facta est coxa q̄ꝫ facilitas ad motū: τ iō facta ē (maior.

d In quarta dicit ꝙ duo ossa cruris sunt q̄ꝫtitas tēꝑata. i. numer⁹ adeq̄tus nō supflu⁹ neq̄ diminut⁹ intm̄ ꝙ si vnum os adderet̄ illis duob⁹ accideret d̄ duricie seu d̄ difficultate mot⁹ illd̄ qd̄ accidit hñtibus elephātiaz. i. additiōez male carnis morpheate vl̄ s̄bnigre in tibijs τ pedib⁹ τ varices. i. tibiarū venas tumefactas τ repletas sanguīe melācholico: τ si vnū tolleret̄ d̄ duobus ossib⁹ cruris accideret ei d̄ debilitate τ duricie seu difficultate mot⁹ τ d̄ ipotētia portādi illd̄ qd̄ est sup̄ ip̄m qd̄ accidit hñtib⁹ a nā crura s̄btilia τ ꝓpter h̄ cāna maior q̄ ꝓp̄e dr̄ crus fuit sustēta (ta τ fortificata cū cāna minore.

e In 5ª dicit ꝙ cāna mior cruris vltra iuuamētū qd̄ p̄bet in fortificādo cannā maiorē hꝫ alia duo iuuamēta. Quoꝝ p̄^m est coopire τ defendē neruos τ venas q̄ sunt iter cā τ cannā maiorē. Scd̄m ē cōitas cāne mioris. i. associatio ei⁹ cū maiore in ꝯstōne iūcture pedis vt dicta iūctura velox i. habilis ad velociter moueri τ forti fiat in motib⁹ dilatatiōis. i. extēsionis τ torsiōis. i. declinatōis ad latera. ¶ Attēde p̄° ꝙ G. lib. de vti. ꝑti. vocat tibiā id qd̄ p̄n. h̄ vocat crus. Noiat etiā cannā maiorē approp̄ate tibiā τ minorē cannā vocat peronā. Dicit enī 3° de vti. ꝑti. c. 13. Noiat̄ aūt qd̄ quidē est mai⁹ tibia: alteꝝ aūt perona qd̄ s̄btile ē τ multū deficiēs ab eo qd̄ tibie: sꝫ moderni vocāt ossa cruru͂ arūdines τ focilia sicut ossa brachij q̄ sunt a cubito vsq̄ ad manū. ¶ Attēde 2° ꝙ q꞉ ꝑticl̄e corpis sunt gr̄a actuū. nā p̄ncipalr̄ aspiciēs ad act⁹ format ꝑticulas s̄b figuru͂ numeru͂ magnitudib⁹ τ sitib⁹ ꝯueniētiorib⁹ ad act⁹. Et ide ē ꝙ nā fec̄ crus min⁹ coxa. Iux̄ illd̄. g. nūc dcō. c. Qm̄. n. portari id qd̄ supiacꝫ oporte

¶ De anatomia poplitis. Capitulum. XXIX.

Iunctura[a] **poplitis** prouenit propter ingressum duorum additamētoruȝ que sunt super extremitatem coxe in duas vacuitates que sunt i capite ossis cruris. Que firmata[b] fuit ligamento cingente: ⁊ alio ligamēto in ꝓfunduȝ tēdente: ⁊ duobus ligamētis fortibus a duabus partibus. Cuius quideȝ pars[c] anterior bene facta fuit cuȝ rasca: hoc est oculo poplitis: ⁊ est os ad rotunditatem trahens. Cuius iuuamentum est refrenare illud quod timetur cum est necesse super digitos pedum curuatuȝ stare ⁊ suspensum sedere ex ruptura: ⁊ dislocatione. Et iunctura quidem laboriosa sustentata fuit: ꝓpterea ꝙ suo motu defert corpus: et positus fuit locus eius ad anteriora quoniā plurimum quod ei accidit de labore inclinationis est ad anteriora. Non enī habet ad posteriora inclinatiōeȝ laboriosam. ad duas tñ ptes reȝ modicam declinatiōis habet. Tota vo eiꝰ declinatio ē ad anteriora ⁊ accidit ei ibi duricies in hora incedēdi. ⁊ stādi sup digitos pedis cū aliq̄s q̄si suspēsus curuus stat ⁊ horū similium.

hat ab eo quod est subtus ⁊ fortius simul ⁊ maius rationabile fuit esse quod subiacet sicut in columnis ⁊ muris habet ⁊ domibus ⁊ turribus. Qualavero mouere quideȝ debebat quod superiacet moueri ꝑ vo ab eo id quod inferiꝰ maius rursus ⁊ fortiꝰ simul rationabile fuit esse quod superius sicut in vlna habet ⁊ brachio ⁊ summa manu. Itaq̄ q̄m ⁊ tibiaȝ ad bene quidē portandum crus melius erat si eēt maioreȝ: vt autem moueretur faciliter minorem ⁊ erat necessariū alterum eligere cum ambo conuenire non possent rationabile fuit eligere quidem quod vtilius. negligere vero alterū omniphariam: sȝ cuȝ esset organum ambulationis gatia factum fuitq̄ ad motum promptior cōstructio longe vtilior idoneitate firmationis que ad ifallaciam. Propterea igitur minorem quidem fecit crure tibiam. nō tamen intantum deficientem vt nō posset infallaciter id portare tibia: hec galienꝰ ¶ Attende tertio ꝙ natura graciliauit ossa cruriuȝ vt crus inde leuius esset demptis eorum extremis que grossa esse oportuit et ab eis explantationes fieri ad fortificationem iuncturarum. Iuxta illud Galieni nunc dicto capitulo. Nec etiam est dicere quin desuper quidem ei: ⁊ ab inferius germinationes producere erat melius quibus articulatur adiacētibus: ipm autem quod ꝺm totam tibiaȝ os gracile facere. ¶ Sed queret hic aliquis cur nō fecit natura crus ex osse vnico ita magno sicut sunt ipius ossa simul iuncta: sic enim fortius esset. Respōdet galienus dicto capitulo dicens. Si autem fecisset vnum magnum os ibi solum extrorsum vtiq̄ ei vasa ⁊ musculos incustoditos circumposuisset: ⁊ sic grossum ⁊ difficile portabile fecisset vniuersum colum.

¶ Attende quarto ꝙ galienꝰ 3° de vtilitate particularum capitulo. 14. cōcludit, crus esse moderate q̄ntitatis respectu coxe ⁊ pedis ⁊ idoneitatis ad motum per declinationes ad contrarium dicens. Quoniam autem ⁊ tibie magnitudo ad certam cōmensuritatem accedit per respectum ad eam que cruris ⁊ que pedis et ad velocitateȝ motus optime sit preparata ⁊ nihil nocere ad firmationis infallaciam ex his que propter varices aut aliquid similium sunt ingrossate ⁊ ex contrariis eis scilicet que propter aliquod aliud sinthoma sunt extenuate euidenter vtiq̄ disces. Quibuscunq̄ enim grossior decente facta est ꝓpter superfluam grauedinem impedit ⁊ corrumpit velocitatem motus. Quibuscunq̄ autem plurimum est extenuata faciliter hi euertuntur et cadunt ⁊ maxime si cito moueri elegerint. ¶ Attende quinto ꝙ prima ⁊ principalior vtilitas canne minoris est concurrere cum maiori ad iuncturaȝ cum pede. Secūda est defendere musculos ⁊ venas inter cannas sitos. Tertia est fortificare cannam maiorem in sustentatione superiorum. Iuxta illud Galieni tertio de vtilitate particularum capitulo. 13°. Prima igitur vtilitas est articulationis que ad astragalum id est os medium inter calcaneum ⁊ crus. Altera autem vtilitas perone est hec: quia apposita est vbi maxime ab extrorsum incidentibus debebant ledi omnia vasa ⁊ musculi qui sunt ꝺm tibiam. Tertia autem vtilitas quoniam ꝺm id quod extra est caput cruris vbi tibia portat ibi suffirmata ad infallatiam simul ⁊ firmationem non paruum confert. ¶ Attende sexto ꝙ canna minor cruris differt in hoc a minori focili brachii ꝙ focile minus articulatur ꝺm vtranq̄ ipsius extremitatem. scilicet cum adiutorio et vna parte ⁊ cum rascetta ꝯ alia. Sed canna minor articulatur ꝺm vnicam ipius extremitatem scilicet inferiorē: ⁊ hoc ideo est ꝙ brachiū existens apprehēsionis organum plurimbus iuncturis eget ⁊ motibus q̄ tibia que est organū firmatiōis ⁊ ambulatōis. Iuxta illud gal. 3° de vtilitate ꝑticularum capitulo decimoq̄rto. Manifestum igitur est quoniam multum abscedit constructio perone ab ea que kerkidis: ⁊ quoniam bene nā vbi nihil plus debebat eē ambulatiuis organis ex multitudine articulorum ibi compositiones ossium immobiles operata est omniphariam. Nā promptissima diuersitas motuuȝ apprehēsiuis organis firmationis vero infallacia ambulatiuis ē cōmodior.

¶ De anatomia poplitis. Capitulum. XXIX. Iunctura poplitis. In hoc capitulo p̄mo agit p̄nceps de ortu iuncture poplitis. Secūdo de ligamentis firmantibus eam ibi [Que firmata fuit ligamēto] Tertio de rotula tegente eam anterius ⁊ figura ⁊ iuuamento ⁊ situ eius ibi [Cuius quidem pars anterior]

a In prima parte dicit ꝙ iunctura poplitis ꝓuenit ex ingressu duorū additamentorum extremitatis inferioris coxe in duas cōcauitates existētes in capite id est extremitate supioris ossis cruris.

b In secūda dicit ꝙ iunctura poplitis fuit firmata quattuor ligamētis. Primū est cingens seu circundās eam. Scđm ē positū in ꝓfundo dicte iūcture. Et alia duo sūt posita a lateribus genu. vnū a dextris aliud a sinistris. ꝑ primū ⁊ scđm ꝓhibet dislocatio ab oi pte. ꝑ tertiū ⁊ quartū a lateribus.

c In tertia dicit p̄mo ꝙ ꝑs anterior iūcture poplitis fuit bene facta siue firmata cū rasga. i. cū rotula vl oculo poplitis. Scđo dicit ꝙ rasga est os trahens ad rotūditatē cuiꝰ vtilitas est rep̄mere illud qđ timet ex ruptura ⁊ dislocatiōe q̄n necesse ē stare curuatū supra digitos peduȝ ⁊ sedere suspēsum. i. tibiis ⁊ pedibꝰ exn̄tibus in suspēso sine appodiamēto. In his enī sitibꝰ inferior extremitas coxe fortiter declinat ad āteriora vñ leuiter resilire posset a ꝯcauitatibꝰ maioris canne cruris nisi ꝑ rotulā retineret. Tertio dicit ꝙ iūctura laboriosa fuit sustētata. i. firmata ⁊ fortificata āteriꝰ ꝑ rotulā ꝑꝑ h̄ ꝙ dfert suo motu totū corpꝰ. Et i h̄ rn̄det q̄oni tacite. s. q̄re iūctura poplit magꝰ hūit sibi ꝓpū os ad firmādū eā q̄ cetere iūcture corpis. Huiꝰ enī cā est: qꝛ suo motu totū defert corpꝰ ⁊ merito dr laboriosa: qꝛ q̄ui onere p̄ssa cito fatigat ⁊ grauat lassitudīe. Quar° dicit ꝙ rotula fuit posita in pte anteriori iūcture poplit: qꝛ pl'i^m qđ accidit huic iūcture d labore iclinatōis ē v̄sus anteriora ⁊ nō hȝ iclinationē laboriosā ad posteriora. verūtñ h̄ iūctura hȝ rē modicā declinatōnis ad duas ptes. i. modicū dclinat ad lata. Tota vo eiꝰ. s. rotule declina° ē v̄sus anteriora. Nō ē g̃ ꝯtrietas i his dict p̄n. Ad duas tñ ptes rē modicaȝ decliatōis hȝ. tota vo eiꝰ declina° ē ad anteriora vt p̄ᵃ facie appet: qꝛ dictū illđ ad duas tñ ptes ⁊c. d iūctura poplit itelligit: ⁊ h̄ dictū tota vo eiꝰ ⁊c. refert ad rotulā. Quin° dic ꝙ accidit ei. s. iūcture genu ibi vȝ circa rotulā duricies. i. difficltas motꝰ vl labor i hora icedēdi ⁊ stādi sup̄ digitos pedū cū aliq̄s stat curuꝰ q̄si eēt suspēsus ñ potēs cū tota plātafigē pedē i fra: sȝ cū sol pedū digit attigit terrā ⁊ hoꝝ silium. i. ibi accidit duricies i hora hoꝝ siliū. s. situū i q̄bꝰ rotula opp̄mit. sic i statōe ⁊ ābulatōe sup̄ digitos puta cū aliq̄s sedet tibiis suspēsis aut genua fortit flectit.

¶ Attēd p° ꝙ poples ē genu vl potiꝰ curuatura q̄ sb genu ē ⁊ dr a popa qđ ē piguedo ꝑ ātifrasim: qꝛ ꝑs illa minie piguis ē: vl dr a pos grece qđ ē pes latie ⁊ plexio q̄si pedis seu tibie flexio: vñ q̄dā poplex poplic ꝓferūt. ¶ Attēde 2° ꝙ os āteriꝰ coopiēs iūcturā genu variis solet noībꝰ appellari. nā a. G. lib. de vti. pti. vocat mola ⁊ supgenuat a p̄n. h̄ rasga et oculꝰ genu: ⁊ ab codē. 14. aialiū. lumē genu ⁊ a modernis vocat patella ⁊ rotula. ¶ Attēde 3° ꝙ rotule q̄druplex ē vtilitas p̄ma est defendere ꝑtes ei suppositas ab extrinsecꝰ occurrētibꝰ. Scđa ē ꝓhibere coxā elabi ⁊ dislocari a ꝯcauitatibꝰ ipiꝰ. Tertia ē ꝓhibē figuratōes idecētes tibiaꝝ sȝ q̄s coxa minis tēdit ad āteriora. lȝ ñ ꝺislocet q̄ ꝓhibēt hoieȝ a ꝑfecta crectiōe ⁊ statiōe ⁊ faciūt eū appere ꝓ tiuē āteriꝰ q̄si vellet sꝑ flectē genua.

¶ De anatomia pedis. Ca. XXX.

Pes creat⁹ fuit vt sit instrm̄ figendi. Et facta fuit figura ei⁹ ad anteriora vt figura longa: vt in stādo ⁊ in appodiā do sup ip̄m auxiliū p̄beat. Cui in parte domestica tenuitas creata fuit vt sit pedis declinatio in hora standi ⁊ ꝓprie vacillanti ad ꝑtem cōtrariam ꝑti pedis eleuati: q̄tinus refrenet illud qd̓ oz constringi ex inisu sup ꝑtē bene eleuandi pedē eleuatū: ⁊ vt superatio sit tēꝑata: ⁊ etiā vt sit facile calcare sup res exeūtes absq̧ magno dolore: ⁊ vt pes bene circundet illud quod gradibus ⁊ extremitatib⁹ eorum per que fit ascensio similatur.

Quarta est ꝓhibere ne cadamus dum incedimus ꝑ loca decliuia. Iuxta illud Galieni. 3° de vtilitate particularū capitulo. 15. Mola aūt ab aliquibus supgenualis ab alijs autē noiata cartilaginosum os extūs anteriores oēs ꝑtes articulatōis cōprehēdit. ꝓhibens q̄dē ⁊ ip̄m crus elabi ad ꝑtes que ante illas maxime figurationes que vocant gnix ⁊ oclax. Iam aūt ⁊ vt non cadamus ⁊ maxime in decliuibus locis cū procliue versus anterius totum corpus nostrū sit factum nō modicā ꝓ bens cōmoditatem Et id firmat idem experientia dicens. Huius aūt experiētiā habuimus euidenter in quodā adolescente eorū qui circa palestram colluctante euulsa a colligationibus mola a genu quidem abscessit. recurrit aūt versus crus ⁊ erāt huic ambo fallacia. s. contrahi ⁊ ambulare in decliuib⁹ vt si sustentaculo egeret ꝑ talia transiēs loca. ¶ Attende 4° ꝙ iunctura poplitis differt in multis a iunctura marsis cubiti. i. extremitati focilis iferioris versus adiutoriū in forma eius ⁊ in fortitudine ligamentoꝝ ⁊ in osse patelle qd̓ cā ab ante tegit. Iuxta illud. G. 3. de iuuamētis mēbroꝝ. Iunctura aūt genuum est diuersa a iunctura marsis cubiti in forma eius ⁊ dispōnibus multis ⁊ i fortitudine ligamētoꝝ ⁊ in fixione raccafa. i. rotule genu ⁊ in suppositione ei⁹ sup genu. ¶ Attende 5° ꝙ q̄ttuor existētibus region ib⁹ circa iūcturā poplit. s. anteriori posteriori iteriori ⁊ exterio nā muniuit dictā iuncturā versus quālibet haꝝ regionū q̄tum necesse est: ⁊ q̄ anterior regio fallacior est ꝓpter inclinationē corpis ad illam fortissime oium munita est cū suppositione rotule. In posteriori vō regione: q̄ corpus nullatenus declinat ad eā: ⁊ iunctura est ibi nō eminens: sed ꝓfunda ⁊ quasi custodita a ꝑtibus ei circūuicinis nō habuit aliud munimē nisi ligamentū cingens vndiq̧ iuncturā quale reperit in alijs iuncturis cū carne pauca neruis, venis arterijs ⁊ pelle. Sed q̄ coxa declinat q̄nq̧ ad latera vltra ligamentū cingens totam iuncturā nā ex vtroq̧ latere collocauit ad robur iūcture forte ligamentū ⁊ fortius in ꝑte exteriori: q̄ est magis nocumētis exposita q̄ ꝑs interior. Iuxta illud gal. 3. de vtilitate particularū caplo. 15. Quattuor eni existētibus regionibus circa genu anteriori posteriori dextra sinistra: ⁊ maxime quidē anteriori existēte fallace. Scda vō q̄ extorsum seu his que obuiāt colo q̄cunq̧ cōquassare ⁊ vulnerare possunt hanc magis q̄ eā que intus molestantibus. plus aūt ea que est posterius laborare q̄ pati debente prime dicte molam apposuit. secunde vero robustam ⁊ rotundam colligationem propriam apposuit preter illas amplas ⁊ subtiles quibus omnis articulus copulatur: hec galienus Et licet ibi sileat de ligamēto regionis interioris commemorat ip̄m. tertio de iuuamētis mēbrorum in simili passu.

¶ De anatomia pedis. Capitulum. XXX.

Pes creatus. In hoc caplo p̄mo agit de iuuamento pedis ⁊ figura eius. Secundo dat causam quare ex multis cōstat ossibus ibi | Et pes quidem ex multis ossibus creatus fuit propter iuuamenta | Tertio agit de numero ossium pedis ⁊ figuris ⁊ sitibus ⁊ iuuamentis eorum ibi | Pedis vero ossa sunt vigintisex | Quarto dictis finem imponens tangit numerum omnium ossium corporis ibi | Iam de ossibus locuti fuimus q̄tum sufficit. ⁊ cum computata fuerint ⁊c̄ |

a In p̄ma parte dicit p̄mo ꝙ pes fuit factus vt sit instrumentū figēdi. i. firmandi. Scdo dicit ꝙ figura eius fuit facta oblonga versus anteriora ⁊ iuuet corpus in stando ⁊ appodiādo se. Tertio dicit ꝙ pedi facta fuit tenuitas. i. cōcauitas in parte domestica. i. interiori ꝓpter q̄ttuor cās. Prima est vt sit declinatio pedis in hora standi. i. quādo corpus supra eū stat ⁊ ꝓprie vacillāti. i. in lubrico stanti vl̓ ambulanti ad partem cōtrariam: quatinus talis declinatio refrenet seu reprimat illud quod oportet cōstringi ex inisu. i. conamine supra partem eleuandi bene pedem eleuatū. Eadē fere sententia scribitur a p̄ncipe. 14°. aialium sub his verbis. Et pars domestica fuit cōcaua vt sit declinatio pedis quādo stat homo erectus ⁊ ꝓprie in ambulatione ad partē que est contraria pedi eleuato vt equet illud quod necessarium est in illa parte ad sustentamētum ſm motū pedis eleuati. ¶ Et pro declaratione huius cause considerandum est ꝙ quando homo ambulat alter pedum eius figitur in terra: alter eleuatus defertur in aere. Et in pede qui eleuatur ossa cruris ⁊ coxe sursum eleuata ⁊ in iuncturis eorum constricta impellunt os anche: ⁊ ex hac impulsione corpus pronum redditur ad cadendum de alio latere: velut si q̄s ambulans super terram lubricam impellatur modicum ab vno latere: faciliter cadit ad aliud latus. Sed cōcauitas existens in parte interiori pedis supra quē stat inclinari facit corpus ad contrarium partis illius ad quā impellit eleuatio pedis alteri⁹ ⁊ impulsio ad superiora ex conamine bene eleuandi pedē: ⁊ sic manet corpus erectū q̄ dicte iclinatōes ꝯtrarie se inuicē refrenāt. Scda cā cōcauitatis ꝑtis pedis interioris est vt superatio sit temꝑata. i. eleuatio vl̓ erectio corporis tp̄e ambulationis sit equalis nō declinans ad vnū latus plusq̄ ad aliud sicut declinat in claudis quod vtiq̧ fieret nisi pedis in terra fixi interior concauitas reprimeret inclinationē corpis quā inducit alterius pedis eleuatio. ¶ Attende ꝙ quidam librorum habent hic statio loco de superatio. ⁊ quidam eleuatio ⁊ est textus clarior. Tertia causa est vt sit facile calcare sup res exeuntes id est eleuatas vl̓ eminentes sine magno dolore: puta ambulare in terra non plana. Et hoc enim ꝙ alique partium terre eleuate ⁊ strumose applicātur concauitati plante: ⁊ alie partes depresse alteris plante partibus fit ꝙ planta quasi vniformiter laborat: vnde minus fatigatur ⁊ quasi amplectitur quod de terra eleuatum est vnde se fortius figit. Quarta causa est vt pes circundet bene illud quod est simile gradibus ⁊ extremitatibus eorum per que fit ascensus vt cum homo per scalam ascendit circundat ⁊ apprehendit cum pedibus scale gradus vnum post alterum: ⁊ cum supra arborem scandit apprehendit et circundat cum suis pedibus extremitates arboris velut cum manibus rependo sursum. ¶ Attende primo ꝙ sicut manus dicitur de magna manu que est ab osse spatule vsq̧ ad extremitates digitorum ⁊ de parua que constat ex rasceta pectine ⁊ digitis: sic pes dicitur de magno pede qui est ab ancha vsq̧ ad extremitatem digitorum pedum ⁊ de paruo pede qui est a cannis cruris exclusiue vsq̧ ad extremitatem dictorum digitorum ⁊ sub hac significatione currit nomen pedis in presenti littera. ¶ Attende secundo ꝙ licet pes hominis sit principalr̓ instrumentum fixionis: sicut hic ait princeps est etiam aliqualiter instrumentum apprehensionis: licet non ita proprie nec efficaciter sicut manus Iuxta illud galieni tertio de vtilitate particulaꝝ capitulo tertio. Oportebat quidē omnino humanum pedem non simplicis firmationis gratia sicut equinum. sed apprehensionis fieri. ¶ Sed queret hic aliquis cum pes equinus rotundus existens sit velocior ad currendum ⁊ multominus passibilis ꝙ humanus: quare natura faciens de possibilibus quod melius est non dedit homini pedes similes pedibus equorum: videlicet sic rotundos anterius: ⁊ sic duros. Dic ꝙ homo existens sapientissimum animalium magis indiguit pedibus quibus ascendere et descendere possit per gradus ⁊ scalas q̄ velocitate cursus: nec fuit opus homini gratia vix patiendi pedes habuisse duros cum sibi parare possit calceos duros ad nutum ⁊ dum consumpti fuerint pro libito nouos sumere. Iuxta illud Galieni tertio de iuuamentis membroꝝ capitulo secundo. Modo autem dicemus ꝙ homo proprie habet duos pedes tantum ⁊ fuerunt longi lati molles: vt sint conuenientes ad figendum in quolibet loco gradum et ascendendo super arbores ⁊ montes: ⁊ fuerunt pedes eius non habentes soleas que custodiant eas ab occasionibus propter nobilitatem hominis: quoniam homo custodit pedes suos per calceos artificiales: et cum aliqua occasio acciderit calceis poterit eos dimittere: hec Galienus.

¶ Attēde tertio ꝙ galien⁹ tertio de iuuamenť mēbroꝝ cōmemorans causas ꝯcauitatis interioꝝ pedū tāgit duas vltimas velut principales hic a principe relatas: silens de duab⁹ primis. ait enī ibi. Et est vtilitas ꝯcaui loci pedis eius fixio super loca conuexa ⁊ ascensio super scalas pedū per calcaneū ⁊ digitos: ita ꝙ pes cōtineat circunq̃ ꝙ qd̉ ē sub ip̄o circulariť sicut man⁹ ꝯtinet id quod retinet. Sed tertio de vtilitate particularuȝ capl'o. 5°. tangit tres causas dicens Propterea igť ꝯcauitas hec videť facta. Primū quidē grā altitudinis intrinsecarū partiū pedis. Secundo vero ap p̄hēsiōis Et tertio vltra hec leuitatis. quorū p̄mū ad infallātiā firmationis. secūduȝ vero ad varietatē ambulationis. ⁊ tertiū ad velocitatē motus pertinet. b Et pes q̄d̉. In hac p̄te secunda dič p̄n. ꝙ pes fuit factus ꝯpositus ex multis ossibus p̄pť duo iuuamenta. Primū est vt ipse pes bene amplectatur ⁊ circundet illud ex terra super quod ambulat qn̄ necesse fuerit scȝ qn̄ ē timor ne labatur ⁊ cadat homo. Pes enī qn̄ oportet retinet illud super quod āḃulat sicut man⁹ retinet illd̉ qd̉ apprehēdit. ⁊ qn̄ tenēs. i. instrumentū app̄hēsiuū alicui⁹ sič man⁹ vel pes p̄pať vel adaptať vt moueatur ſm partes ip̄ius ad aliquā formā scȝ ad figurā qua bene teneat id quod comprehendit quodcūq̧ sit illud vt retētio fiat melior per ip̄m: hoc est melius ꝙ̄ vt totū instrumentū apprehensiuū sit vnū frustū ne figureť figura post figurā. id est sit vnicum os implicabile circa apprehensuȝ taliter vt nō sit aptū seuarie cōfigurare ⁊ adaptare circa diuersa cōprehensibilia. Scd̄m ex eis scȝ iuuamētis p̄pter que pes ex multis constet ossib⁹ est iuuamentū cōe toti id est cuilibet organo cui⁹ sunt ossa multa. scȝ vt si nocumentū accidat vni parti illi⁹ organi nō fiat cōe toti. Eiusdē snie meminit p̄nceps. 14°. aīaliū dicēs. Et creabať pes cōpositus ex ossibus multis propter multa iuuamenta. Et de illis est retentio ⁊ apprehēsio bona partiū terre super quas ambulat animal quoniā pes figitur super illd̉ quod apprehendit sicut palma. Et quādo hoc est melius erit ex multis. quoniaȝ poterit adaptare se ad plures figuras ⁊ pluriū comprehensiones ad quas nō posset si esset ex vno. Et aliud iuuamentū est cōmunicans cū iuuamento multiplicatiōis ossiū. Hec princeps ibi. c Pedis vero ossa. In hac parte tertia primo agit princeps de numero: nominibus et officijs ossiuȝ pedis. Scd̄o in speciali de alcahab ibi | Alcahab vero | Tertio de osse nauiculari ibi | Ad alcahab vero | Quarto de osse grandinoso ibi | Os vero | Quinto de calcaneo ibi | Calcaneus autē | Sexto de rasceta ibi | Rasceta vero | Septimo de pectine ibi | Pedis vero | Octauo de numero ossiuȝ digitorū pedis ibi | Quisq̧ vero | ¶ In prima particľa dicit ꝙ ossa pedis sunt vigintisex. Primū est os cahab seu alcahab per quod iūctura pedis cum crure completur. Secūdū os est calcaneus quod est fundamentum super quod fundatur fixio seu statio corporis. Tertiū est os nauicl'are: per quod est tenuitas. id est ex cuius figura causatur interior concauitas pedis. Deinde sunt quattuor ossa rascete pedis cū quibus pecten continuatur. De quorū numero est os grandinosuȝ qd̉ est simile hexagono. id est figurato habenti sex angulos. ab hexa grece quod est sex latine: ⁊ gonos quod est angulus. Et istud os positum est versus partem exteriorem pedis: et per ipsum illa pars super terraȝ se bene figit. Deinde sunt ossa q̄nq̧ pectinis pedis: ⁊ hec om̄ia sunt duodecim. que cum quatuordecim ossibus digitorū pedis faciunt vigintisex. ¶ In secunda dicit p̄mo ꝙ alcahab hominis est mag̃ subtiliatuȝ v̄sus partes pedis exteriores: et plus ingrossatū versus partes interiores ꝙ̄ alcahab cuiuscunq̧ alteri⁹ animalis. Secundo dicit ꝙ alcahab est q̄si dignius seu nobilius inter pedū ossa que iuuant ad motuȝ sicut calcaneus est nobilior inter ossa pedis iuuantia ad fixionem. Tertio dicit ꝙ alcahab est situatum inter duas extremitates egrediētes a duabus cānis cruris q̄ circundant alcahab a supremo ipsius et a suo collo ⁊ partibus ipsius siluestri ⁊ domestica id ē exteriori ⁊ interiori. Quarto dicit ꝙ due extremitates ossis alcahab intrant duas concauitates q̄ sunt fixe in extremitatibus inferioribus duarū cannarū cruris. Quinto dicit ꝙ alcahab est os medium inter crus ⁊ calcaneum: quia per ip̄m id est per medium ipsius melius continuantur id est colligantur crus ⁊ calcaneus: ⁊ iunctura firmior inter eos fit: ⁊ magis secura a dislocatione. Sexto dicit ꝙ os alcahab est certitudinaliter posituȝ in medio cruris ⁊ calcanei: licet aliqui existiment ꝙ declinet ad partem interiorem p̄pter tenuitatem concauitatis: scȝ quia alcahab est ingrossatum versus partes pedis interiores respectu partiū interiorū que circa mediū pedis subtiles sunt ⁊ concaue. ¶ In tertia dicit ꝙ os nauiculare ligatur coniunctionaliter ab anterioribus ad os alcahab. id est copulatur ad os alcahab ſm partes anteriores ipsius ossis alcahab. non ſm partes anteriores ossis nauicularis. ⁊ posterius continuatur cum calcaneo: et anterius a parte exteriori cum tribus ossibus rascete. ¶ In quarta dicit ꝙ os grandinosū potes si velis vocare os solitariū: ⁊ tūc rasceta pedis ex tribus tm̄ ossibus constabit. et potes si vis ipsum connumerare cum ossibus rascete quartū. ¶ In quinta dicit primo ꝙ calcaneus est positus sub osse acahab durus ⁊ rotundus in posterioribus partib⁹ vt melius resistat percussiōib⁹ alijs ⁊ nocumētis exterius occurrentib⁹ Secundo dicit ꝙ calcaneus est inferius lenificatus vel applanatus vt melius calcare possit ⁊ cooperire illud super quod quiescit quando stat quis supra pedes. quanto enim latior et planior est calcaneus inferius tanto plus calcat ⁊ cooperit de terra sibi supposita. Tertio dicit ꝙ quātitas calcanei magna facta fuit vt melius possit portare corp⁹. Quarto dicit ꝙ calcaneus fuit factus triangularis figure tendentis ad longitudinem cuius basis est posterius ⁊ protenditur anterius continue gracilliando donec cuspis eius finiatur ⁊ annihiletur. id est desinat p̄tendi ad partem pedis exteriorem coram tenuitate. id est in directo cōcauitatis intrinsece pedis ideo vt concauitas subtilitatis sit ordinata posterius ad suum medium. id est ideo vt gradatim ⁊ ordinate subtiliatio ⁊ concauitas partis pedis interioris procedant continue augendo

Et pes[b] quidē ex multis ossib⁹ ꝯpositus creat⁹ fuit p̄pter iuuamēta ex q̇bus est: vt bene retineat ⁊ circundet illud super qd̉ incedit ex terra: cū necesse fuerit. Pes nāq̧ plerūq̧ tenet illud super qd̉ incedit: queādmoduȝ man⁹ retinet illud qd̉ recipit. Et cum tenens prep̄atur vt moueať suis p̄tibus ad aliquā formā vt p̄ eū retētio fiat melior erit melius ꝙ̄ vt totuȝ sit vnum frustū ne figura post figuram figuretur. Et ex eis est iuuamentum toti cōmune cuius ossa sunt multa.

Pedis[c] vero ossa sunt vigintisex. Cahab per quod iūctura pedis cum crure cōpletur. Et calcaneus quod est sustentamentū fixionis. Et nauiculare p̄ quod est tenuitas. Et quattuor ossa rascete cū quib⁹ pecten cōtinuatur. quoꝝ vnū est os grandinosum hexagono simile positū ad p̄teȝ siluestreȝ per quod pars illa sup̄ terrā bene figit. Et quinq̧ pectinis ossa. ¶ Alcahab vero humanū magis subtiliatū est ad exteriora ⁊ magis ingrossatuȝ ad interiora ꝙ̄ alcahab omniū alioꝝ aīaliū. Et ip̄m est quasi nobili⁹ ossib⁹ pedis in motu iuuantibus sicut calcane⁹ est nobilior ossib⁹ pedis in figendo adiuuantib⁹. Et alcahab quidē inter duo extrema positū est a duab⁹ cannis egrediētia ip̄m a suis partib⁹ circūdantia scȝ a supremo ipsius ⁊ a suo collo ⁊ a duab⁹ suis partib⁹ siluestri et domestica: ⁊ ei⁹ duo extrema ī duas vacuitates que sunt in cānis fixe ingrediūť. Alcahab p̄terea inter crus ⁊ calcaneū mediū existit: per ip̄m enī meli⁹ ꝯtinuantur. ⁊ iūctura īter ea firmatur ⁊ secura fit a dislocatiōe. Et ip̄m quideȝ p̄ certo ī medio est posituȝ: lȝ existimēt quidā ꝙ ad domesticā sit declinans p̄pter concauitatis tenuitatē. ¶ Ad alcahab vero os nauiculare ab anteriorib⁹ cōiunctionaľr ligať. Et hoc q̇dem nauicl'are cū calcaneo posteri⁹ continuatur: ⁊ anterius cū trib⁹ ossib⁹ rascete a p̄te siluestri. ¶ Os vero grandinosuȝ est illud qd̉ si mauis voca os solitariuȝ: ⁊ si volueris pones quartū ossiū rascete. ¶ Calcane⁹ aūt sub alcahab posit⁹ est dur⁹ rotūd⁹ ad posteriora vt percussionibus ⁊ nocu

a poſteriori parte pedis vſqȝ ad mediū eius. ¶ In ſexta ꝑticl'a dicit pri
mo ꝙ raſceta pedis differt a raſceta manus in duobus. Primo in hoc
ꝙ omnia oſſa raſcete pedis ſunt in vnica acie ſeu vnico ordine: ⁊ oſſa ra
ſcete manus ſunt in duabus aciebus. Secundo in hoc ꝙ oſſa raſcete
pedis ſunt pauciora numero: ſcilicet tm̄ quattuor. oſſa vero raſcete ma
nus ſunt octo vel no
uem vt predictū eſt.
Secūdo dicit ꝙ vti
litas in multitudīe
oſſium raſcete man⁹
⁊ paucitate oſſiū ra-
ſcete pedis eſt: quia
in manu motus et
apprehenſio fuerūt
magis neceſſarij ꝙ̄ ī
pede ⁊ pes eſt pl⁹ iu-
uatiuus ad fixionē
ꝙ̄ ad apprehēſionē.
Tertio dicit ꝙ mul-
tiplicatio diuiſionū
oſſium ⁊ iuncturarū
nocȝ in retinendo. i.
in tenendo pedē be
ne fixum ſupra illud
quod calcat ⁊ in be-
ne cooperiendo illō
ſupra quod ſtat. pro
pter hoc ꝙ ex multi
tudine iuncturaruȝ
prouenit laxitas et
apertio ad inſtar ri-
marū ſeu fiſſuraruȝ
propter elōgationē
vel diſtantiam oſſium ab inuicem. ſicut ſi nulla eſſet laxitas in pede no
ceret quia priuaretur dilatatione equali id eſt temperata que ſibi con-
uenit ad ſe retinendum dum ſcalas aſcendit: ⁊ dū incedit per vias aſpe
ras ⁊ inequales. Quarto dicit iam fuiſſe ſcitum ꝙ circundare ⁊ retine
re. i. apprehendere melius fiunt cum organo cuius numerus oſſiuȝ eſt
maior: ⁊ bene ſtare ⁊ bene poſſe ſuſtinere corpus melius fit cum orga-
no quod eſt pauciorum oſſium ⁊ maioris quantitatis. ¶ In ſeptima
ꝑticl'a dicit ꝙ pecten pedis fuit creatus ex oſſibus quinqȝ: vt cuilibet di
gitorum pedis continuetur os vnū pectinis: ⁊ fuerunt omnes quinqȝ
digiti pedis in vna acie poſiti. ⁊ non fuit in eis pollex vel allux poſitus
ex oppoſito aliorum digitorum ſicut in manu. quia firmitudo fuit ma
gis neceſſaria pedibus ꝙ̄ comprehenſio ⁊ circundatio: quod ſcȝ compre-
hendere ⁊ circundare fuit neceſſarium in oſſibus manus. ⁊ ideo digiti
manus non ſunt in eadeȝ acie ſed pollex alijs eſt oppoſitus. ¶ In octa
ua dicit ꝙ quilibet digitorum pedis preter pollicem conſtat ex tribus
oſſibus: pollex autem ex duobus tm̄. ¶ Attende primo ꝙ cahab ⁊ al-
cahab ſunt nomina arabica idem ſignificantia. ⁊ in ſynonimis auicen
ne exponunt̄ ſic. alcahab duo id eſt due cauille. ſed hic aliter accipiunt̄.
ſcȝ vt ſignificant os medium inter duas cannas cruris ⁊ os calcanei. et
hoc os medium vocatur a galieno libro de vtilitate particularuȝ aſtra
galus. ⁊ libro de iuuamentis membrorum cahab ſicut hic. ¶ Attende
ſecundo ꝙ cahab eſt in figura ſimile nodo baliſte ſuperius ⁊ anterius ⁊
poſterius rotundum: ⁊ ſuperior ipſius rotunditas ingreditur concaui
tates duarum cannarum cruris ⁊ articulat̄ cū eis articulo ſeu iunctu-
ra per queȝ fit motus pedis. ⁊ ideo dicitur os nobilius ſeu principali⁹
in motu pedis: ſicut calcaneus eſt principalior in fixione. Iuxta illō ga
lieni tertio de vtilitate particularuȝ capitulo quinto. Videtur ergo ex
his aſtragalus quidem principaliſſimum eſſe pertinentium ad motuȝ
pedis oſſium. calcaneus autem eorum que ad firmationem. Propter-
ea ergo illum quidem vndiqȝ ad circūferētias quaſdam id eſt rotundi-
tates deſinere decebat. Illud auteȝ leue eſſe ad inferius immobile ma
xime ⁊ recte firmuȝ adiacentia oſſa. Sed anterior rotunditas alcahab
ingreditur concauitatem oſſis nauicularis. poſterior autem reddit os
alcahab minus paſſibile ab extrinſec⁹ occurrētibus. ¶ Attende tertio
ꝙ os nauiculare ſeu nauiforme concauatū eſt tam poſterius ꝙ̄ anteri⁹
ad inſtar nauis. ⁊ inde ſortitur nomen ⁊ concauitatem ipſius poſterio
rem ingreditur rotunditas oſſis alcahab. Sed anteriorem ipſius con-
cauitatem ſubintrant rotunditates trium oſſiuȝ raſcete pedis. Iuxta
illud Galieni tertio de vtilitate particularum. capitulo quinto. Reli-

mentis reſiſtere valeat: inferius leni
ficatus vt etiam melius calcet ⁊ pes
melius cooperiat illud ſuper quod
quieſcit cū ſtat: cuius quantitas ma
gna facta fuit vt corp⁹ portare que-
at. Et fuit factus triangularis ad lō
gitudinem: ⁊ ſubtiliando paulatim
protenditur donec finiatur ⁊ annihi
letur coram tenuitate ad partem ſil-
ueſtrem: ideo vt ſubtilitatis concaui
tas ſit ordinata poſterius ad ſuū me
diuȝ. ¶ Raſceta vero pedis a palme
raſceta eſt diuerſa: quoniam hec eſt
vna acies ⁊ illa due acies. ⁊ quia ei⁹
oſſa ſunt numeri multum minoris.
Et in hoc quidem iuuamentum exi-
ſtit: quoniam in palma motus plus
fuit neceſſarius ⁊ cōprehenſio ꝙ̄ in
pede: ⁊ maius iuuamentuȝ quod in
pede exiſtit eſt figere. Multiplicare

qua vero tria oſſa aſcendunt ſupra ſex cubos id eſt latera nauifor
mis oſſis. Hoc autem rurſus aſcendit caput aſtragali. ¶ Atten
de quarto ꝙ os grandinoſum eſt os paruulum ſimile grano groſ
ſe grandinis: ⁊ inde trahit nomen. de quo dicit Auicēna decimo
quarto animalium. ꝙ eſt os ſimile decio ⁊ eſt quaſi ſextile. ⁊ voca
tur a Galieno
tertio de vtili-
tate particula
ruȝ os cubifor
me. id ē habēs
formam cubi.
ſcilȝ ſex coſtas.
⁊ ab eodeȝ ter
tio de iuuamē
tis membrorū:
vocatur hexa-
gonum ab he-
xa grece quod
eſt ſex: ⁊ gonoſ
quod eſt angu
lus. et iſtud os
eſt in eadē acie
cum trib⁹ alijs
oſſibus raſcete
pedis. ⁊ eſt ſi-
tuatum in par
te ſilueſtri ſeu
exteriori. ⁊ arti
culatur anteri
us cum oſſe pe
ctinis pedis q̆
reſpondet par
uo digito. Sȝ
poſterius articulatur cum oſſe calcanei ſic ꝙ eius gibboſitas in-
trat concauitatem extremitatis anterioris calcanei. Iuxta illud
Galieni. 3°. de vtilitate particularū capitulo quinto. Os itaqȝ qđ
ab extrinſecis partibus ē locatum quod vtiqȝ ⁊ cubiforme nomi-
nant: articulatur cuidam calcanei concauitati ſm̄ finem ſuper-
iacenti. ¶ Attende quinto ꝙ os calcanei eſt maximum oſſium
pedis directe ⁊ immediate ſuppoſitum oſſibus alcahab ⁊ naui-
culari protenſuȝ anterius vſqȝ ad raſcetā vbi copulatur oſſi gran
dinoſo. ⁊ licet alcahab ſit magne quantitatis: ipſo tamen maius
eſt os calcanei ⁊ nedum ipſo: ſed etiam crure ſm̄ extremitatē cru
ris inferiorem. Iuxta illud galieni tertio de vtilitate particularū
capitulo quinto. Quin etiam ⁊ magnitudine multum excedere
oportebat id ſcilicet os calcanei: non alia ſolum: ſed etiam ipſum
aſtragalum. ꝙ̄uis enim ⁊ hoc os magnum ſit ſeu maximis oſſi-
bus ſuperius articulatum: non paruam vero ad id quod antefa
ciens apophiſim id eſt explātationem vbi coordinatur nauifor-
mi. Sed cum hoc multo maius eſt eo calcanei os. vnde ⁊ ſuperex
cedit non ſolum aſtragalum: ſed etiam ipſam tibiam. et ad id
quod ante vſqȝ plurimum procedit ⁊ longitudini amplitudineȝ
id eſt latitudinem proporcionaliter habet: ⁊ his ambobus pro-
funditatem. ſubiacet enim rectitudini tibie ⁊ fere ipſam totaȝ ſo
lum hoc portat: ⁊ per hanc crus id eſt coxam. ⁊ per hoc ſupiacens
corpus ⁊ maxime quando ſalire voluerimus aut maxime progre
di. Magnitudinem ergo dignam eidem oportuit propter hoc in
eſſe oſſi calcanei: aut nequaꝗ̄ commiſiſſet ei pondera ita magna.
¶ Sed quereret aliquis cuȝ pes ſit proprium inſtrumentum fi
xionis ⁊ os calcanei ſit maius oſſium pedis ⁊ nobilius in figen-
do: quare non immediate fuit coniunctum cruri. Dic ꝙ quia
oportet pedem multipliciter moueri neceſſaria fuit laxitas iun-
cture pedis cum crure. ⁊ quia os calcanei gratia firmationis ſeu
fixionis ⁊ ſuſtentationis corporis factuȝ fuit huiuſmodi laxitas
non conueniebat ei. ideo poſitum fuit alcahab mediū inter crus
⁊ calcaneum. Iuxta illud Galieni capitulo nunc allegato. propt̄
eandem autem cauſam firmam melius fuit eſſe ibi poſitionem ⁊
non fallacem ⁊ errantem ei ſcilicet calcaneo fieri. Sed ſi quidem
perone ⁊ tibie id eſt canne minori ⁊ maiori ordinaretur: omnino
vtiqȝ eſſet infirmabilis ⁊ laxus. hinc eniȝ incipiens pes maximā
debebat omniū que ſm̄ ipſum articulationem ⁊ motionem habe
re. propter hoc ergo aſtragalus in medio locat⁹ ē tibie ⁊ calcanei

autem diuiſiones ⁊ iuncturas in re-
tinendo nocet ⁊ in cooperiendo illō
ſuper quod ſtat: propterea ꝙ inde ꝑ
uenit laxitas ⁊ apertio multa: quem
admodum ſi nulla foret ibi laxitas
noceret: propterea ꝙ dilatatio equa
lis que eſt conueniens deeſſet. Iam
enim ſcitum fuit ꝙ circundare ⁊ reti
nere cum eo quod eſt numeri maio-
ris eſt meli⁹ ⁊ bene ſtare ⁊ bene poſ-
ſe deferre cū eo quod eſt numeri mi-
noris ⁊ maioris quantitatis eſt me
lius. ¶ Pedis vero pecten de quin-
qȝ oſſibus fuit creatus vt cū vnoquo
qȝ ipſorum quiſqȝ digitoruȝ qui ſunt
qnqȝ conſtituti in vna acie continue
tur: quoniaȝ in eis fuit plus firmitu
do neceſſaria ꝙ̄ comprehenſio ⁊ cir-
cundatio quod in oſſibus man⁹ fuit
neceſſarium. ¶ Quiſqȝ autem digi-

¶ Sed rursus queret quis cum calcaneus sit copulatus astragalo mobili et laxe iuncto quomodo stare poterit fixus et firmus. Respondet Galienus capitulo modo allegato dicens. sed quoniam omnino quidem huic scilicet astragalo coordinari oportebat calcaneum timens natura ne aliquem accipiens propter vicinitatem motum ad firmitudinis infallaciam noceatur. primo quidem vt iam dictum est duas quasdam apophises id est explantatiões eius infiscauit ad illius concauitates. Deinde autez plurimas colligationes duras & cartilaginosas tā amplas ꝙ̄ rotundas copulauit non astragalo solummodo: sed alijs ossibus vniuersis que adiacent vndiqꝫ adaptans gratia custodiendi conuenientem firmationem. Hec galienus. ¶ Attende sexto ꝙ ad fortitudinez fixionis & firmationis calcanei vltra causas iam dictas facit duricies vehemens ossis istius & cutis ei subtense. Juxta illud galieni nūc dicto capitulo. Laborare autem in his scilicet firmationibus oībus sciens natura duram quidem vltime propriam eius scilicet calcanei substantiam operata est. duram autem et eam que desubtus subtendit cutem ydoneam ad premolliendum & presoluendum violentorum & durorum corporum inuasiones. ¶ Attēde septimo ꝙ os calcanei grossum & latum existens in posteriori parte pedis continue procedendo anterius stricti⁹ fit donec terminetur sub forma cuspidis ad os grandinosum. quia si fm ipi⁹ grossiciem & amplitudinem procederet ad anteriora tolleret concauitatem intrinsece partis pedis & vtilitates eius. Juxta illud galieni. tertio de vtilitate particularū. capitulo quarto. Nequaꝙ̄ igitur queret adhuc aliquis de osse calcanei propter quid apō paruum digitum abscedere apparet magis. si enim sicut erat recte grossum & amplum tale manens ad anteriora pedis extenderetur quomodo vtiqꝫ fieret intrinseca pars eius concaua. Rationabiliter igitur hic multum eius grossiciei et amplitudinis abstulit. & propter hoc ad paruum digitum videtur extendi. hec ibi galienus. Sed tertio de iuuamentis membrorū capitulo tertio asserit ꝙ istud os anterius protensum spissius factuz est: licet latitudo ipsius sit diminuta dicens. & propter hoc rectum fuit inspissari istud in isto loco cum diminutiōe latitudinis sue. ¶ Attende octauo ꝙ pes humanus est omnino dissimilis manui fm partem ipsius posteriorem arabice dictam ayx. que constat ex cahab osse nauiculari & calcaneo. nullum enim horum ossium habet sibi simile in manu. Juxta illud galieni tertio de iuuamentis membrorum. capitulo tertio. Ayx autem pedis quod est eius extremum quod est positū sub crure quod est subter crus & corā & eleuantur super ipsum recta eleuatione est compositum ex tribus ossibus scilicet cahab & alrip & illo quod dicitur ab anatomicis nauiculare. Ista ergo tria ossa inueniuntur in pede & non habent similia respondentia in manu. Hec galienus. ¶ Attēde nono ꝙ pes est similis manui fm partem ipsius anteriorem. habet enim rascetam que tarsus vocatur a Galieno libro de vtilitate particularum. & habet pectinem qui dicit̄ planum ab eodem ibi. & digitos quinqꝫ quemadmoduz manus. Juxta illud galieni tertio de vtilitate particularum capitulo tertio. Sed et id quod est simile carpo habuit quod vocatur tarsus & id quod metacarpio quod a iunioribus medicis vocatur planum. & ipsos autem digitos digitis assimilantes sufficienter. hę igitur tres partes pedis sunt sicut ille que manus scilicet digiti tarsus planum. ¶ Attende decimo ꝙ motus extensionis & flexionis pedis fit per iuncturam ossis alcahab cum duabus cannis cruris. Et motus pedis ad duo latera fit per iuncturam que est inter alcahab & os nauiculare. Juxta illud galieni tertio de vtilitate particularum. capitulo quinto. Etenim hoc scilicet extendere et flectere pedem superioris articulationis astragali opus quidem tibie et perone epiphisis id est duarum cannarum cruris explantatio. dicebatur facere hoc autez scilicet ad latera transferre eius que apud nauiforme. ¶ Attende vndecimo ꝙ digiti peduz communicant cū digitis manuum in numero ossium & articulorum excepto pollice pedis cui sunt ossa duo tm̄ & duo articuli. sed digitis peduz proprium est esse sitos omnes in eadem coordinatione: & esse minores digitis manuum: propterea ꝙ apprehensio fortis frequens & multiplex est manui magis necessaria. Juxta illud galieni tertio de vtilitate particularuz. capitulo quarto. Propter hoc autem est & multitudo quinqꝫ digitorum in pede scilicet sicut in manu & qui fm vnūquemqꝫ eorꝫ ꝙ̄ in ipsis articuloruz numerus. non tamen hoc scꝫ in vna coordinatione situatos esse omnes: sed hoc proprium est pedibus sicut firmationis organis. Similiter autem & hoc scilicet minores effici ꝙ̄ eos qui in manib⁹. hec ille. ¶ Attende duodecimo ꝙ pollex pedis fact⁹ ē multo maior cōpatiōe ad alios digitos pedis ꝙ̄ sit pollex man⁹ ad alios digitos ei⁹. & ex duob⁹ ossib⁹ dūtaxat ꝯposit⁹ ē vt sit firmamētū medie ptis pedis ab añ sicͣ est a posterioriorib⁹ calcane⁹. Jux̄ illud galieni tertio de vtilitate particularū capitulo quinto. Om̄ enim alta & concaua debebat esse intrinseca pars pedis rationabile fuit firmitudines infallaces alterutrinqꝫ ei adiacere magnorum ossium A retro quidem iam erat id quod calcanei: ab ante autem nisi ibi magnus digitus multo simil̄ maior alijs fact⁹ esset: et ex duabus componeretur aciebus. nulla vtiqꝫ essꝫ sublimib⁹ ossibus infallacia. Quocirca primo quidem non est factus maior alijs magnus qui in pede digitus quanto ille qui in manu factus est: sed multo plus. Secundo autē non ex tribus ossibus sicut ille: & alij omnes: sed ex duobus. Ceu enim (vt puto) magnis egens natura ossibus ponendis ibi vitauit dilaniare ea in multa & parua. hec galienus.

tus preter pollicem ex tribus consistit ossibus. Iam° de ossibus locuti fuimus quantum sufficit. Et cum cōputata fuerint erūt ducenta & quadragintaocto: preter sisamina & preter os quod laude littere grece simil̄.

d Iam de ossibus. In hac parte quarta dicit prīo ꝙ sermo sufficiens iam habitus est de ossibus. Secundo dicit ꝙ cum omnia ossa computata fuerint inuenientur ducenta & quadragintaocto sine sisaminis ossibus que in iuncturis digitorum inueniuntur. & sine osse simili laude littere grece quod in gutture solitarium inuenitur sub forma triangulari. Juxta illud principis summa secunda doctrine presentis. vndecimo capitulo. Ubi autē est epiglotis & coram ipsa est os triangulatum lauda vocatum: quod laudam litteram grecam significat. & est ita λ ¶ Attende primo ꝙ solennes medicine auctores vt hypocras: galien⁹ rasis: auicenna: auerroys in hoc conueniunt ꝙ ossa hominis sunt ducenta q̄dragintaocto. Sed in enumeratione eorum particulari deficiunt. Nam si recollegeris ossa que numerat Rasis primo almāsoris. nō inuenies nisi ducenta & quadragita. Et si recollegeris ossa que enumerat auerroys primo colliget. non inuenies nisi ducenta trigintaocto. et tamen asseruit ꝙ sunt in summa ducenta & q̄dragintaocto. ¶ Attende secundo ꝙ hoīs ossa sic partibus corporis distributa sunt ꝙ in capite sunt quinquagintanouē connumerato osse colatorij pro vno distincto ab osse paxilari. & in trunco corporis sunt sexagintaseptē ꝯnumerato osse quod est ī corde. de quo tm̄ ait auerroys prīo colliget. ꝙ nō est de numero ducentorum q̄dragintaocto ossium sicut nec os epiglotale. Et in brachijs & manibus sunt sexagintaduo. connumerato osse vno in rasceta vtriusqꝫ manus cum octo principalibus: de quo prius dictum est auctoritate galieni ꝙ potest nonum inter ossa rascete numerari. Et in tibijs & pedibus sunt sexaginta sicut apparet in sequenti figura sigillatim & distincte.

Ossa capitis	Os coronale	i	lix
	Os laude	i	
	Ossa verrualia	ij	
	Ossa petrosa	ij	
	Os paxillare	i	
	Os colatorij	ij	
	Ossa paris	iiij	
	Ossa mandibule superioris	xiij	
	Ossa mandibule inferioris	ij	
	Dentes	xxxij	

	Spondiles vere ⁊ mendose xxx	
	Ossa furcule ij	
	Ossa spatule ij	
Ossa trunci corporis	Coste vere ⁊ mendose xxiiij	lxvij
	Os cordis i	
	Ossa thoracis viij	
	Ossa anche ij	
	Os adiutorij i	
	Focilia ij	
	Ossa rascete viij	
Ossa magne man⁹ dextre	Unum his additum	lxij
	Ossa pectinis iiij	
	Ossa digitorum xv	
	Totidem idest.xxxi.in sinistra	
	Os coxe i	
	Rotula genu i	
	Due canne cruris	
	Alcahab i	
Ossa magni pedis dextri	Os nauiculare i	lx
	Calcaneus i	
	Ossa rascete iiij	
	Ossa pectinis v	
	Ossa digitorum xiiij	
	Totidem.id est.xxx.in sinistro.	

¶ Attende tertio ꝙ inter ossa corporis humani principalia communiter non numerantur duo ossa acularia que sunt retro post aures: a quibus vt dicit princeps capitulo nono summe sequentis oriunt villi musculorum mandibulam inferiorem descendere facientium. Nec ossa duo in vtraque spatula similia rostro corui: a quibus vt ait princeps capitulo decimoseptimo summe huius: ligatur spatula cū furcula. Nec spine seu simenia que retro sunt supra spondiles: nec ale que sunt a lateribus spondilium. quoniā hec omnia sunt additamenta ⁊ vere partes ossium principalium. Nec ossa sisamina similia granis sisami que replent vacuitates iuncturarum: ⁊ sunt inter ossa digitorum manus vt ait princeps capitulo primo summe isti⁹ qr sunt ita minuta ꝙ vix numerari possent nec magna ex eorū numeratione sequeretur vtilitas. Nec os triangulatum lauda vocatum iacens super epiglotum a quo villi musculorū epigloti oriuntur. vt ait princeps capitulo vndecimo summe sequentis. quia ipsum solum existens nulli alteri ossium colligatur ⁊ est velut cartilago. ⁊ licet ita sit de osse cordis: tamen propter dignitatem in quo est de principalibus numeratur. Nec os quadrilaterum ob eandem causam. de quo loquitur princeps capitulo primo fen none tertij dicēs. Algasamata vero est caro panniculosa annexa pallato sub vua pendens cooperiens caput canne: ⁊ supra galsamata est alphahic id est excedens. ⁊ est os habens quattuor latera: duo superius ⁊ duo inferius. ⁊ de hoc osse nihil alibi repperi. ⁊ crederem principem per ipsū intellexisse os laude qđ est in gutture nisi esset ꝙ os laude dicit esse triāgulatum: ⁊ istud os quadrilaterū est. Ex predictis clare patet quis sit numerus ossiū. ⁊ si nolis inter ea connumerare cordis os: recipere potes pro duobus os coronale: quod interdum reperitur euidenter ī duo diuisum per medium eius.

Explicit summa prima que est de ossibus

¶ Sūma secūda doctrine q̄nte que est de musculis sunt. XXX capitula. Primum est sermo vniuersalis de neruis ⁊ musculis et chordis ⁊ ligamentis.
Quoniam motus voluntarius.

q In hoc capitulo dat primo princeps causam creationis ligamenti ⁊ coniunctionis eius cū neruo. Secundo dat causam cōstructionis musculi. ibi [Et propterea ꝙ corp⁹] Tertio summarie recolligit partes componentes musculum ⁊ vtilitates ipsi⁹. ibi [Et huius summa]

a In prima parte premittit duo ex quibus concludit intentū. Primum est ꝙ motus voluntarius in membris non fit nisi per virtutem motiuam voluntarie missā eis a cerebro: mediantibus neruis. Secūdum est ꝙ nō cōueniebat vt nerui qui pro certo sūt radices membrorū nobiliū ī motu propter intentionem primaꝫ id est finē potissimū: gratia cuius nerui facti sunt ossibus cōtinuarenf soli scꝫ ⁊ sine medio. Et quoniam ita est propterea deus egit misericorditer ⁊ extraxit ex ossibus rem similem neruo in substantia colore tenacitate ⁊ flexibilitate que vocatur connexio ⁊ ligamentum ⁊ ipsam iunxit cum neruo ⁊ effecit ex eis quasi rem vnam recte faciendo scilꝫ fortificādo neruum. ¶ Attende hic ꝙ constructio partis huius est suspensiua vsque ibi. Propterea misericorditer egit deus. ⁊ pro declaratione ampliori reduximus eā ad non suspensiuā. ¶ Attende secundo ꝙ nerui duplici intentione creati sunt. Prima est vt deferant membris a cerebro sensum ⁊ motum: ⁊ hec tangitur hic cū dicitur ꝙ sunt radices in motu propter intentionem primā. Secunda est vt sint robur ⁊ firmamentum carni cui immiscentur. ⁊ prima istarū dicitur a principe iuuamentū per essentiā. ⁊ secunda iuuamentū per accidens. Ait enī capitulo primo sequentis summe. Iuuamētoꝝ neruoꝝ alia sunt que sunt s'm essentiā: alia sunt que sunt per accidens. Quod vero est s'm essentiā est ꝙ cerebrū eis mediātibus omnibus alijs membris iuuamentū prestat dādo eis sensum ⁊ motū. Sed iuuamentum quod est per accidens est ad hoc vt caro corroboretur ⁊ corpus fortius fiat.

b In secunda parte premittit duo ex quibus concludit intentum. Primū est ꝙ corpus compositū ex neruo ⁊ ligamēto ē prorsus subtile siue gracile: quia augmentatio nerui cū peruenit ad membrū non est tanta ꝙ elongef a corpulentia ⁊ grossicie quas habebat in ortu suo tanta longinquitate de qua sit curandum. ¶ Sed posset aliquis dicere ꝙ natura potuit facere neruos tam magnos in ortu suo ꝙ corpus compositū ex eis ⁊ ligamentis esset grossum sufficienter. Et huic tacite obiectioni respondet hic princeps dicens. Et eius scꝫ nerui corpus cū est eius ortus id est in lo

Summe secunde doctrine quinte q̄ est de musculis sunt. XXX. capitula

¶ Capitulū primū est sermo vniuersalis de neruis musculis ⁊ chordis ⁊ ligamentis

Quoniam [a] motus voluntarius membris non cōpletur nisi virtute a cerebro eis mediantibus neruis adueniente: et neque erat conueniens vt nerui ossibus continuarentur qui pro certo sunt membrorum nobilium radices in motu propter intentionē primam. quia ossa sunt dura ⁊ nerui sūt subtiles: propterea misericordit' egit deus ⁊ ex ossibus rem neruo similē extraxit que connexio ⁊ ligamentū vocatur: ⁊ ipsam neruo adiunxit ⁊ ex eis recte faciendo quasi rem vnam effecit. Et propterea [b] ꝙ corpus qđ ex neruo ⁊ ligamēto cōponitur prorsus fuit subtile: quoniam corporis nerui augmentum cum ad membrū peruenit non est tm̄ ꝙ ab ipsius corpore ⁊ grossicie cū est in suo ortu remoueatur tanta longinquitate de q̄ sit curandum. Et eius corpus cū est eius ortus est tantū quantū ipsum cerebri corpus ⁊ nucha ⁊ capitis cōcauitas ⁊ neruorum egressiones to

lerare possunt: tunc enī si neruis mē broꝝ motus affirmaretur ipsis in sua corporeitate possibili existentib⁹ ⁊ proprie cum diuiduntur ⁊ partiuntur ⁊ ramificantur in membris. ⁊ fit illud quod ex eis vni accidit membro multo subtilius q̄ radix. ⁊ cū a suo principio ⁊ ortu elongātur: esset in hoc corruptio manifesta. Sua igit̄ sapientia de⁹ ipsū gubernauit grossitiem ei attribuendo: que prouenit propter corporis ex eis ⁊ ligamento compositi villorum confusionē. quorū vacuitates carne impleuit: ⁊ hoc

co sue originis est tantū quantū possunt ipsum tolerare: ꝗ corp⁹ cerebri ⁊ nucha ⁊ concauitas capitis continens cerebrū et egressiones neruoꝝ. id est foramina ossiū per que nerui egrediuntur. Et quia ista non tolerant vt sit grossum sufficienter nerui corpus in suo ortu: verū erat quod primū dicebatur. scȝ ꝙ corpus compositū ex neruo ⁊ ligamento fuit prius subtile. Secundū est propterea ꝙ h̄ corpus penitus subtile fuit: tūc si motus mēbroū affirmaretur nerui s. i. per neruos ipsis existentib⁹ in sua corporeitate id est grossicie possibili esset in hoc corruptio manifesta scilicet defectus magnitudinis requisite ad motū organo motus. ⁊ proprie cū nerui diuiduntur id est scinduntur in plures neruos ⁊ partiunt̄ id est diuersis partibus membroꝝ distribuūtur ⁊ ramificantur id est ad instar ramorum spargūtur in membris. ⁊ illud quod peruenit ex eis vni membro est multo subtilius q̄ sit radix nerui seu ipse neruus in sua origine. ⁊ proprie etiā cū nerui elongantur a suo principio ⁊ ortu vnde fiūt debiliores esset corruptio manifesta si motus membroꝝ per eos fieret ipsis non ingrossatis ꝑ carnis admixtionē. ¶ Ex duobus predictis infert princeps suā conclusionē principaliter hic intentā dicens. Sua igitur sapientia deus gubernauit ipsum corpus compositū ex neruo ⁊ ligamento attribuendo ei grossiciem que prouenit propter confusionē id est permixtionē villoꝝ corporis compositi ex neruis ⁊ ligamento: quoꝝ scȝ villorū vacuitates id est loca intermedia deus impleuit carne ⁊ texit hoc ipsum id ē cooperuit panniculo hoc totū compositū ex villis neruoꝝ ⁊ ligamentoꝝ ⁊ carne intermixta: ⁊ posuit in medio huius toti⁹ compositi perpēdicularē. id est velut lineā rectā sicut meguar id est chordam de substantia nerui. ¶ Attende primo ꝙ littera huius secūde ꝑtis est intrincata ⁊ difficilis propter suspensionē nimiā constructiōis: scȝ vsq̄ ad partē illā. Esset in hoc corruptio manifesta. ⁊ ideo reduximus eā sicut priorē ad non ita suspensiuā. Et si volueris hanc suspensionem aliter clarificare ordina sic litteram. Et popterea ꝙ corpus quod ex neruo et ligamento componitur prorsus fuit subtile: tunc si neru⁹ mēbroꝝ mot⁹ affirmaretur ip̄is in sua corporeitate possibili existentib⁹ esset in hoc corruptio manifesta. Deinde redi ad exponendum clausulas interpositas. ¶ Attende secūdo ꝙ in dictis principis videtur hic esse contrarietas. nam innuit expresse ꝙ corpus nerui est maius cum peruenit ad membra q̄ in suo ortu. in illa parte [Quoniā corporis nerui augmentū cū ad membrū peruenit ⁊c.] Et contrarium huius innuit ibi [Et fit illud quod ex eis accidit vni membro multo subtilius q̄ radix] Sed ad istud dici potest ꝙ neruus in ortu suo priusq̄ exierit anfractus foraminum ossium gracilior est aliquantulum ne ab ossibus opprimatur q̄ ipsemet dū transiuit dictos anfractus priusq̄ diuidatur in ramos. saltem vsq̄ ad aliquem terminum. sicut limacia se dilatat cum exierit a concha: sed per magnam elongationem ab eius ortu ⁊ diuisionem minoratur. Aliter potest dici ꝙ cum peruenit ad membra pro constitutione musculi spargitur in villos: ⁊ ita sparsus paulo maior videt̄. Vel dic ꝙ hec negatiua nihil ponit corporis nerui augmentum cum ad membrū peruenit non est tantū ꝙ ab ipsius corpore ⁊ grossicie cū est in suo ortu remoueatur tanta longinquitate: de qua sit curandum. ¶ In tertia parte dicit primo ꝙ huius summa id ē aggregatio vel recollectio dictarum partium facta est membrū compositum ex neruo ⁊ ligamento ⁊ villis eorum ⁊ carne implente ⁊ panniculo cooperiente: ⁊ hoc membrum est musculus. Secundo dicit ꝙ ipse musculus quando colligitur id est in se contrahitur sic ꝙ incurtatur ⁊ ingrossatur: tunc trahit chordam que cō

ipsum pāniculo texit: ⁊ in ipsius medio perpendicularem sicut meguar de substantia nerui posuit. Et huius summa facta est membrū ex neruo ⁊ ligamento ⁊ eorum villis ⁊ carne implente: ⁊ panniculo cooperiente compositum. Et hoc quidē membrum est musculus. Et ip̄e est qui cū colligitur trahit chordā que ex neruo ⁊ ligamento componitur illa scilicet que ab eis ad membri partem transit ⁊ colligitur ad membrum attrahendum ⁊ cum dilatatur laxatur chorda ⁊ elongatur membrum.

posita est ex neruo ⁊ ligamento: illa scilicet corda que transit ab eis neruis videlicet ⁊ ligamentis ad partē membri quod debet moueri. ⁊ colligitur hec chorda musculo collecto ad attrahentium membrum. Et cū dilatatur musculus id est expanditur in longitudinem ⁊ gracilior fit: laxatur chorda ⁊ elongatur membrum a musculo scilicet versus quem pri⁹ fuerat attractū vel elongatur membrum id est muscul⁹ aut chorda longior redditur. ¶ Attende hic primo ꝙ de ꝑtibus componentibus musculum ⁊ cōplexione ⁊ officio ei⁹ sermo sufficiens habitus est primi prīa doctrina tertia capitulo secūdo. ⁊ de villis eius capitulo primo vel vnico doctrine presentis. ¶ Attende secundo ꝙ ꝑs prima ⁊ principalis in omī musculo gratia cui⁹ alie facte sūt ⁊ cui alie deseruiunt est neruus sicut humor cristallinus est pars principalior oculi. ¶ Attende tertio ꝙ neruus inplantatur musculo vel fm caput ipsius vel prope caput vel circa medium eius: nunq̄ autem circa caudam. Iuxta illud Galieni septio de vtilitate particularum capitulo quarto. Omnibus autem musculis aut ad ipsum caput implantatur neruus a cerebro perducens: vel a dorsali id est nucha virtutem sensitiuam et motiuam. Aut omnino demum fm aliquam partium que sub capite sunt aut non vltra medietatem: ad finem autem nihil. principium enim operaretur ⁊ non finem. Que vero ad mediam regionē musculi implantatur sicut que dyafragmatis ab hinc ad totum disseminata musculū ad mediū trahunt omnes villos illam partem eius caput operantia. hec galienus. ¶ Attende quarto ꝙ plurimi musculorum habent villos suos protensos fm longitudinē: sed in dorsalibus musculis villi sunt obliqui. Iuxta illud Galieni duodecimo de vtilitate particularum capitulo octauo querentis. cur dorsales musculi obliquos habent inulos id est villos cum sint recti ⁊ fm longitudinem dorsi extensi. rarissime enim hoc natura operatur nisi gratia alicuius precipue vtilitatis. hec galienus. Et in musculis existentibus inter costas villi protenduntur fm latum cum quadam obliquitate sicut ait galienus septimo de vtilitate particularū capitulo nono. ¶ Attende quinto ꝙ in hoc communicant musculi ꝙ mouent partes quas mouent mediantibus chordis: excepto musculo mouente frontem ⁊ musculis mouentibus superiores palpebras fm Rasim. Iuxta illud galieni decimo de vtilitate particularū capitulo nono. Omnibus autem motib⁹ quibus electionē ⁊ organa preparauit natura ⁊ musculos: mouent hi particulas per quosdam tenontes id est chordas ad ipsos implantatos. Verum auerroys secundo colliget aliter sentit dicens. Sed in mēbris quib⁹ non sunt ossa ⁊ non sūt ramificata ⁊ sunt parua: musculi ipsi mouent ea sine medio ⁊ ramificata mouentur mediantibus chordis que nascuntur ab extremitatibus eorum. ¶ Attende sexto ꝙ commune est omnibus musculis habere partes medias carnosas magis ⁊ extremas neruosas exceptis musculis aperientibus os: ⁊ emittere chordas a caudis suis exceptis tīporalibus musculis. Iuxta illud galieni vndecimo de vtilitate particularū. capitulo quinto. Manifestū igitur est quoniā partes hoꝝ musculoꝝ scilicet aperientium os in principio ⁊ in fine carnose: neruose vero in medijs sunt. quod in nullo aliorum musculoꝝ existit. Sicut neq̄ hoc scilicet ex medio timporaliū explantari tenontē id est chordā. ¶ Attende septimo ꝙ omnis musculus partis voluntarie mobilis fm flexionem ⁊ extensionem habet necessario musculum sibi oppositum: ita ꝙ nunq̄ ab eodem musculo procedunt flexio ⁊ extensio Iuxta illud galieni decimo de vtilitate particularum. capitulo nono. Ostensū est autem a nobis in libro de motibus musculoꝝ: quoniam omnes particule que mouentur fm electionē duobus indigent ad minus musculis oppositis ad inuicē. vno quidē extendere: altero vero flectere potente. vtrosq̄ aūt motus nullū musculū posse operari: eo ꝙ omnino quidē ad seip̄m trahit debentē moueri particulā. vnā aūt habet positionē vnus existens. ¶ Attende octauo ꝙ quilibet musculus versus suū propriū principiū trahit particulā quā mouet. Iuxta illud gal. 11°.

de vtilitate particularū capitulo decimo. Monstratū enim est in libro de musculoꝝ motu singulū versus propriū principiū referre particulam quare debebant ex necessitate qui quidem desuper implantant̄ musculi superius mouere eā: qui vero ab inferius incipiunt inferius: ſm hoc autem & ad laterales eos qui ad alterutra motus operari.

¶ De anatomia musculorum mouētium ea que sunt in facie. Capitulū.II

e X eo qd̄ scitur &c. In hoc capitulo dicit primo princeps ꝙ de numero eoꝝ que sciunt̄ est hoc ꝙ musculi faciei sunt ſm numerum membrorum voluntarie mobilium existentium in facie nō ꝙ sint tot muscli adeq̄te quot sunt membra mobilia & non plures. sed sic ꝙ ex diuersis motibus mēbrorū mobiliū faciei deuenitur in cognitionem numeri membroꝝ mouentium: scilicet musculorum vna cū anatomia. Secundo enumerat septē species membroꝝ faciei voluntarie mobilium: & de musculis eorum facit septē capitula sequentia ſm ordinem quo numerātur hic. Primū membrū est frons: de cuius musculis agitur in capitulo sequenti. Secūdū est oculi: de cuius musculis agitur statim post musculos frontis. Tertiū est palpebre superiores. non enim mouentur inferiores voluntarie propter causam que dicetur. Quartum est maxilla: que nunq̄ sola sed interdum cū labijs mouetur. Quintū est labia sola: scilicet sine associatione aliorum membrorū in suo motu. Sextū est due nariū extremitates. Et habent hic multi libri loco de nariū auriū: & male. tum quia aures non sunt in facie. tum quia non sunt voluntarie mobiles in homine. Septimū est inferior mandibula: de superiori vero dicit aristoteles ꝙ in nullo animali voluntarie mouetur preterq̄ in cocodrillo.

¶ De anatomia musculorum mouētium ea que sunt in facie. Caplm̄.II

E X eo quod scitur est ꝙ musculi faciei sunt ſm numerum membrorū mobiliū que sunt in facie. Membra autē mobilia que sunt in facie sunt frons: et oculi: & palpebre supiores: & maxilla in cōmunitate cū labijs: & labia sola: & due narium extremitates: & mādibula inferior.

¶ De anatomia musculorum frontis. Capitulū.III.

F Rons[a] autem per musculum tenuem dilatatū panicularem mouetur qui sub cute frontis dilatatur. & cū ipsa adeo miscetur donec sit quasi essentie cutis pars: & fiat impossibile ipsum ab ea excoriari. Et membro[b] quod per ipsū mouetur absq̄ chorda obuiat quoniam illud quod per ipsum mouetur ē cutis dilatata lenis: & mouere quale ipsum est per chordam non est bonum. Et huius[c] quidem musculi motu eleuantur supercilia. Et ē etiam cum ad claudendum oculum iuuant propter suarum virtutum dimissionem & sui laxitatem.

¶ De anatomia musculorum mouētium oculos. Capitulum.IIII.

M Usculi[a] vero oculum mouentes sunt sex. Quoruꝫ quattuor in quattuor eius lateribus consistunt. sursum & deorsū. & duo almacheni. Unusquisq̄ enim illorum ad suam partem mouet. Et sunt duo musculi ex transuerso incedentes: qui ſm rotunditatē mouent

¶ De anatomia musculorum frontis. Capitulum.III.

f Rons autem per musculum tenuem &c. In hoc capitulo primo describit princeps musculū quo frons mouetur. Secundo dat causam quare caret chorda: ibi [Et membro] Tertio tangit eius operationem & iuuamentū: ibi [Et huius quidem]

a In prima parte dicit ꝙ frons mouetur per musculū tenuem extensum panicularem id est similem panniculo. qui dilatatur sub cute frontis: & intantū commiscetur vel incorporatur cū ipsa cute donec sit quasi pars essentie id est substantie cutis: & sit impossibile ipsuꝫ excoriori a cute: & est vnus solus.

b In secunda dicit ꝙ musculus frontis obuiat membro quod mouetur per ipsum a chorda. Et causa huius est: quia membrum quod mouetur per hunc musculū est cutis dilatata lenis. Et non est bonū mouere tale quale ipsum est per chordam: quia difformiter & turpit̄ plicaret̄.

c In tertia dicit ꝙ operatio musculi frontis est suo motu eleuare supcilia. Et quandoq̄ etiam musculus frontis & supercilia iuuant ad claudendum oculum propter dimissionem. id est mollificationem suarum virtutum. & sui laxitatem id est relaxationem vel fatigationem in eleuando supercilia. & talis dimissio & laxitas inueniri solent in somnolentis cum afficiuntur vehementi desiderio somni. ¶ Attende primo ꝙ cutis frontis facta est mobilis voluntarie vt cooperetur ad perfectas apertionem & clausionem oculoꝝ. Juxta illud galieni vndecimo de vtilitate particularū capitulo decimoquarto. Aperiri enim multū oportebat oculos cum multa eoꝝ que extra ſm vnū tempus conantur videre & rursus stringi. & colligi clausos certitudialiter ab omnib' circūadiacentibus quando timent aliquid allatū aduersus eos. Ad ambas igitur vtilitates totam cutim que circūadiacet eis superius ſm frontem. similiter autem & eā que est inferius ſm poma mobilem spontanee natura fecit vt permutatim extensa & rursus ad seipsam duplicata aperire & claudere sufficiat oculos. ¶ Attende secundo ꝙ natura submisit cuti frontis musculum: quia sine musculo nihil voluntarie moueri potest. Et produxit hunc subtilem: quia cutis mouenda per eum est tenuis. & natura solet magnitudinem musculi operari proportionalē magnitudinibus mouendarum particularum Juxta illud principis vndecimo de vtilitate particularum capitulo decimo quinto. Etenim eā que ſm frōtem cutiꝫ quoniā quidē moueri melius fuit dictū ē. quoniam autē impossibile est sine musculo inesse alicui particule motum qui ſm impetum sciēs subtēdit ei musculosam quādaꝫ substantiā subtilē proportionaleꝫ enī semper magnitudinib' mouēdaꝝ pticularū molē musculoꝝ opat̄. ¶ Attēde. 3°. ꝙ cuti front̄ & cuti palme & cuti plāte pedis i hoc ꝯueniūt ꝙ excoriari nequeūt a sibi subiecta carne. sꝫ differūt in hoc ꝙ cutis frontis est laxa: & alie non. Juxta illud galieni nūc allegato capitulo. Sed de ea que circa oculos cuti vniuersis presens sermo fiebat superostendentibus nobis quoniā a subiecta carne non excoriatur. & quoniā hoc ipm inest intrinsecis partib' manuū & inferiorib' pedū. sꝫ illarū neutra est laxa sic ea q̄ ſm frontē neq̄ sensibilē motū habet seu neq̄ gr̄a eiusdē vtilitatis facta talis. ¶ Attende quarto ꝙ cuti frontis inest libere moueri ſm dilatationeꝫ et constrictionem propterea ꝙ laxa est & vnita substātie musculose & separata ab ossib' sibi subiectis p pannū tegentē ea nō adnatū eis sꝫ coadiūctū p villos subtiles. Juxta illud galieni nūc allegato caplo. Hec aūt nisi laxa esset nō posset moueri ſm electionē q̄liter aūt hoc ei inest iam dicā. Subiecte quidē nature musculose per totū vnita est & pars eius est ea que est supficieten'. Absoluta tamen est a subiectis ossib' a circūossali mēbrano dyafracta id est separata. neq̄ coadnata eis: sꝫ p subtiles quosdā inulos id est villos coadiūcta. ¶ Attēde q̄nto ꝙ lꝫ muscul' front̄ nō habeat chordā sed seipso moueat palpebras: villos tamē hꝫ incedētes ſm latitudinē frontis scꝫ a superiori ei' ad inferius versus palpebras. Et propterea dixerunt chirurgici ꝙ si fieri debeat incisio in fronte propter apostema vel aliud non debet fieri ſm longitudinē frontis que est a timpore ad timpus neq̄ ſm incessuꝫ rugarū seu plicaturarū frontis que in longitudinē ptendunt̄ vt fit in alijs membris. quia villi frontis sic inciderent̄ ſm eoꝝ latitudinē & ita deciderēt pars cutis frontis & supcilia versus oculos phibētes eos a pfecta aptione. sed dꝫ icisio si fiat in fronte ſm latitudinē frōt̄ fieri.

¶ De anatomia musculoꝝ mouētiū oclos. C.IIII

m Usculi vero oculū. In hoc capitulo primo agit princeps de sex musculis mouentibus oculū. Secūdo de officio vel operibus musculi sustentātis neruū opticū. ibi [Ab oculo vero] Tertio de vnitate vel pluralitate illi' musculi. ibi [Et huius quidem]

a In prima parte dicit ꝙ musculi mouentes oculū sunt sex. Et quattuor ex eis situati sunt in q̄ttuor laterib' oculi. scilicet vnus supra oculū: alius infra. & duo almacheni idē angulares: scilicet vnus versus angulū oculi interiorē prope nasum: & alius versus angulū exteriorē prope timpus. Et quilibet hoꝝ musculoꝝ mouet oculū versus suam partem. Et vltra quattuor dictos musculos sunt alij duo qui transuerse incedūt & mo-

uent oculum sm rotunditatem.

b In secũda parte dicit ꝙ retro post oculum scilicet in parte interiori est vnus musculus qui sustentat neruum concauum: videlicet opticum seu visiuum. qui post nominabitur scilicet capitulo secundo summe sequentis. ⁊ capitulo primo tertie fen tertij canoñ. Et iste musculus dicitur obstentatre neruũ opticuz propterea ꝙ miscetur cũ eo ⁊ continuatur sibi et prohibet dictum neruum a relaxatione inducẽte aliohod id est passionem ex qua oculi egrediuntur. propter hoc ꝙ retinet ipsuz neruum ⁊ oculuz cuz inspicit attente aliquod visibile.

Ab [b] oculo vero posterius ẽ musculus qui neruum cõcauum quez post nominabimus sustentat propterea ꝙ cum eo commiscetur ⁊ continuatur ⁊ eleuat ipsum ⁊ prohibet a laxitate ex qua prouenit aliohod. propterea ꝙ retinet ipsum cum intente intuetur. Et huius [c] quidem musculi panniculis ligamẽtibus accidit ex diuisione vnde in eius esse ad dubietatem peruenitur. Sunt nanqꝫ ex anatomicis qui tenent ꝙ est vnus musculus Et sunt ex eis qui duo: ⁊ sunt ex eis qui tres. Quocunqꝫ tamẽ modo sit

c In tertia parte dicit ꝙ accidit de diuisione panniculis ligamentalibus huius musculi posterioris aliquid vnde id est propter quod peruenitur ad dubietatem in esse eius. vtruz scilicet sit vnus vel plures. Aliqui enim anatomicorum tenent ꝙ est vnus. alij ꝙ sunt duo: alij ꝙ sunt tres. ⁊ quicquid sit de hoc caput huius musculi non est nisi vnum. ¶ Attende primo ꝙ quia visio fieri non potest nisi sm rectam lineam a visibilibus ad oculum protensam creator ordinauit oculum voluntarie mobilem quatinus videremus non solũ que sunt directe ante nos: sed ⁊ ea que sursum sunt ⁊ q̃ deorsum: ⁊ q̃ a dextris ⁊ a sinistris. Juxta illud Galieni decimo de vtilitate particularum capitulo octauo. Non ex omni positione quodlibet est visibile oculis sicut audibile auribus. Nec eni ex obliquis neqꝫ ex posterioribus neqꝫ ex superioribus vel ab inferius: neqꝫ aliter nisi sm rectitudinez pupille est videre oculis Si igitur immobiles totaliter ⁊ sm rectitudinem soluz videntes facti fuissent oculi omnipharia zvtiqꝫ videremus modicum. Propter hoc igitur ipsi potenti vsqꝫ plurimũ circunduci faciliter mobilem operatus est colbam: id est partem oculi anteriorẽ siue pupillam. Et idcirco maxime duo distantes facti sunt abinuicẽ digna ratione: qui altero nanqꝫ fiunt ceci illa que secus illum oculũ non vident etiam si approximauerint. ¶ Attende secundo ꝙ quia motus oculi recti sunt quattuor vnus sub: alter supra: vnus a dextris: alter a sinistris. ⁊ eorum quisqꝫ sibi proprium requirit musculuz. ideo sunt ad hos musculi totidem deputati. Juxta illud galieni nunc allegato capitulo. Quoniaz igitur motus oculorum sunt quattuor. vnus quidem cum intus versus nasum adducuntur. alius autem cuz extra versus paruũ cantũ id est angulum abducuntur. alius vero cum tenduntur superius versus supercilia. alius autem cum trahuntur inferi⁹ versus poma rationabile fuit ⁊ duces motuũ musculos equales numero fieri. Itaqꝫ ⁊ facti sunt duo quidem ex obliquo id est a lateribus: vnus scilicet sm vtrumqꝫ cantum. id est angulum. alij vero duo ab inferi⁹ quidem alter. desuper vero reliquus. Anneruati vero omnes id est alligati simul vnum circulum faciunt tenontis ampli. i d ẽ chorde late ad iridem declinantis id est ad partem oculi anteriorem que dicitur prunella oculi: ⁊ iris propter similitudinem quã habet cum arcu celesti in varietate colorum. Juxta illud galieni libello de introductione medicoruz capitulo duodecimo. In medio albi oculi est irinus circulus variis coloribus: quare ⁊ iris nominatus est ab ea que ad irim aeris similitudine. ¶ Attende tertio ꝙ ad perfectionem visionis ex multis partibus simul non suffecerunt oculorum motus recti: sed necessarij fuerunt motus circunductionis gratia quorum natura creauit duos oblique positionis oculum circunducentes. vnum sm palbebram inferiorem extensum. alium versus paruum angulum extrinsecum. Juxta illud galieni nunc allegato capitulo. Quoniam autez ⁊ circunduci oculũ melius erat alios natura creauit duos musculos obliquos positione: vnum scilicet sm alteram palpebrarũ desuper: ⁊ alterum ab inferius versus paruum cantum extensos. Quocirca ⁊ per hos nihil minus vbiqꝫ oculum prompte conuertimus et circunducimus. ¶ Attende quarto ꝙ quia neruus opticus a cerebro deferens spiritus visibiles ad oculum est mollissim⁹ inter neruos ⁊ simillim⁹ medullari substãtie cerebri necessarium fuit aliquid quod ipsz sustentaret in via ei⁹ ad oculũ ne sua mollicie relaxatus faceret oculũ prominentez nimis ⁊ velut exeuntem ne etiam rũperetur facile in vehementibus motibus. Natura ergo iterius musculũ produxit ⁊ alligauit neruo quatinus per ipsum sustentaretur ⁊ prohiberetur rũpi. Juxta illud galieni nunc allegato capitulo. Est autem ⁊ quidam alius musculus magnus circa radicem oculi constringens quidem ⁊ custodiẽs nerui mollis implantationem: supertendens vero ⁊ alleuans sursum ⁊ adhuc conuertens oculum. Scinderetur enim prompte mollis ille neruus in vehementibus circa caput decidentibus cõmotus violenter nisi vndiqꝫ gubernaretur ⁊ comprehenderetur ⁊ omnino custodiretur. ¶ Attende quinto ꝙ quando oculus foras exit sine percussione significat paralysim dicti musculi. Et quando foras exit in percussionibus vehementibus si videt oculus signum est rupture predicti musculi: ⁊ si non videt signum est rupture nerui optici. Juxta illud galieni capitulo nũc allegato. Et si vidisti vnqꝫ alicuius prominentem totum alterum oculum si adhuc videt ⁊ si non percussione fuit passio facta extensum esse scias huic mollem neruum illum in paralysi musculi nequaqꝫ resistere neqꝫ detinere neqꝫ constringere ipsum potentis. Si vero in percussione forti contigerit prominentez fieri oculum si adhuc videt musculus ipse solus: si vero nequaqꝫ neruus ruptus est. ¶ Attende sexto ꝙ quidaz moti sunt ad dicendũ ꝙ dictus musculus est tm̃ vnus. Primo quia habet vnicum caput. Secundo quia habet vnicam operationẽ scilicet sustentare neruum opticũ. Tertio quia habet vnicam vtilitatem scilicet prohibere oculum ab exitu. Alij dixerunt ꝙ sunt duo musculi. alij ꝙ tres: propter multiplicem diuisionem panniculorum ligamentaliuz: vel diuersas emissiones ⁊ explantationes villorum. Juxta illud galieni nũc allegato capitulo. Quibusdam quidem anatomicoruz triplex. quibusdam autem duplex esse videtur. quibusdam autez simplex. Et sm quasdam emissiones villorum ⁊ explantationes ipsum distingunt. Sed siue vnum quis ipsum compositum ex pluribus siue duos siue tres voluerit dicere: vna est vtilitas omniũ ipsoruz ea scilicet que dicta est. ¶ Attende septimo ꝙ musculi de quibus agitur in capitulo presenti sunt in toto quatuordecim. scilicet septem subseruientes oculo dextro: ⁊ totidem sinistro. quorum duodecim sunt anterius ⁊ exterius: ⁊ duo posterius ⁊ interius.

eius caput vnũ existit.

¶ De anatomia musculorum palpebre. Capitulũ. V

e Arum [a] vero inferior motu non indiget. Intentio nanqꝫ prouenit ⁊ completur motu superioris tm̃: ⁊ eo completur oculi clausura ⁊ aspectus qui fit intente. Voluntas enim dei fuit vt instrumenta quanto plus possibile fuerit sint pauciora cum non prouenerit impedimentum: quoniaz in multiplicatione eorum prouenit ex nocumentis illud quod est scitum.

¶ De anatomia musculorum palpebre. Capitulum. V.

e Arum vero inferior motu ⁊c̃. In hoc capitulo primo dat princeps causam quare non mouetur vtraqꝫ palpebrarum: sed superior solum. Secundo dat causam quare potius facta est superior mobilis q̃ inferior ibi [Et possibile] Tertio dat causam q̃re palpebre superiori necessarium fuit ad eius clausuram vt adueniret ei musculus ad inferiora trahens non vnus solus sed duo ibi [Et quia palpebra] Quarto agit de musculo vnico eleuãte palpebrã ibi [In aptiõe]

a In prima parte dicit primo ꝙ palpebra inferior non indiget motu. quia finis vel intentio quare palpebra mobilis facta est attingitur et completur sufficienter per motum solius palpebre superioris. nam per eius motum ad inferiora completur clausura oculi. ⁊ per motuz ei⁹ ad superiora aperitur oculus quo aperto completur aspectus qui fit intẽte. Secundo dicit ꝙ voluntas dei fuit vt instrumenta sint pauca quantum possibile est absqꝫ nocumento. quia in multiplicatione instrumentorum prouenit ex nocumentis illud quod est scituz scilicet debilitatio

Et possibile[b] quidem erat vt palpebra superior quieta maneret ⁊ inferior esset mobilis. Sed factoris voluntas est vt operatiōes suis approximent principijs ⁊ causas ad suos eleuet fines tēperatiori via ⁊ rectiori semita. Superior autem palpebra neruorum origini propinquior existit. Unde nerui cū ad ipsam tendūt reflexione ⁊ reuolutione nō indigēt Et[c] quia palpebra superior duob' indiget motibus eleuatiōis cū aperitur oculus: ⁊ depressionis cū clauditur: ⁊ clausura īdiget musculo trahente ad inferiora: propterea fuit ei necessarium vt musculus ei adueniret ad inferiora declinās ⁊ impellēs Et si vnus fuisset: tūc impossibile foret vt continuaretur nisi aut cum extremitate palpebre: aut cum ipsius medio. Et si cum palpebre medio cōtinuaretur cooperiret pupillam cuꝫ ad ipsam eleuaretur. Et si cum extremitate palpebre continuaretur: non continuaretur nisi cum extremitate vna: ⁊ non proueniret palpebre coopertura equaliter: sed transuersaret quia clausura in parte vbi esset chorda constringeretur primo: ⁊ ab alia debilitaret parte: ⁊ coopertura non esset equalis: sed similis esset coopture palpebre hominis torturam patientis: propter hoc non vnus ei factus fuit musculus sed duo q̄ a partibus duoꝝ almacheni nascentes palpebram ad inferiora simili deponūt attractione. In apertione[d] autem palpebre vnus sufficiebat musculus qui ad medium perueniret palpebre ⁊ cuius chorde extremitas super palpebre dilataretur extremitatē. ⁊ cuꝫ contraheretur aperiretur. Et proptẽea ad hoc vnus creatus fuit qui ꝺm rectitudinem inter duos descendit panniculos ⁊ dilatatur ⁊ continuatur cuꝫ corpore cartilagini simili. Et

virtutis ex partitione eius in organa plura frustra ⁊ sine causa.
b In secunda parte dicit ꝙ palpebra superior potuit creari quieta: ⁊ inferior mobilis. sed voluntas factoris id est dei oīpotentis est vt operationes approximent suis principijs id est membris principalibus a quibus fluunt virtutes que sunt operationū principia. ⁊ est etiam voluntas dei vt eleuet id est ꝑducat vel applicet causas ad suos fines scilicet virtutes ad operatōes via temperatiori id est media in distātia debita inter agens et passum ⁊ semita rectiori id est transitu directo sine reflexione quantū ē possibile et conueniens: q2 omne agens fortius agit in propinquuꝫ q̄ in distans. ⁊ virt' q̄nto plus a suo p̄ncipio elongatur tanto debilior redditur
c In tertia dic̄ primo ꝙ q̄a palpebra superior indiget motu eleuationis eius ad superiora: cū oculus aperitur: ⁊ motu depressionis quā do clauditur: ⁊ clausio oculi indiget musculo trahente inferius palpebram superiorē: ideo fuit necesse vt superiori palpebre adueniret musculus declinans ⁊ impellens: imo verius trahens eam ad inferiora. Nam impellere proprie denotat mouens elongare a se mobile sicut trahere appropinquare. Secundo dicit ꝙ si musculus trahens palpebram superiorem ad inferiora esset vnicus non posset alligari: nisi vel cum extremitate palpebre vel cum medio eius: ⁊ si alligaretur cum medio palpebre cooperiret pupillam cum dictus musculus ad palpebram eleuaretur. Et si alligaretur extremitati palpebre nō posset alligari nisi vni extremitati: ⁊ tunc palpebra non cooperiret oculuꝫ equaliter: sed transuersaretur id est transuersaliter extenderetur supra oculum. quia clausura oculi ex parte palpebre vbi esset chorda primo et perfecte fieret. ⁊ ex consequenti fieret in altera parte debiliter ⁊ diminute: ⁊ sic esset inequalis ⁊ similis illi que fit in patiente torturā oris. Tertio dicit ꝙ propter hoc fuerūt facti duo musculi non vnicus. qui nascētes a partibus duoruꝫ almacheni id est angulorū oculi deponunt id est attrahunt palpebram ad inferiora attractione simili id est vniformi ex omni parte.
d Iñ quarta parte dicit ꝙ vnicus musculus sufficit in apertione seu eleuatione palpebre qui peruenit ad mediū palpebre ⁊ extremitas chorde eius extenditur super extremitatem palpebre que dum contrahitur aperitur oculus. ⁊ ideo vnicus factus fuit musculus ad apertionem oculi. qui recte descendit inter duos panniculos ⁊ extēditur ⁊ alligatur cum corpore simili cartilagini et expanditur sub loco originis pilorum palpebre. ¶ Circa materiā duarum primarū partiū querit galienus decimo de vtilitate particularum capitulo decimo propter quid inferiori palpebre non inest motus cum gratia eiusdem vtilitatis facta sit ⁊ regionem pro musculis non minus ydoneam habeat Uidetur enī iniusta esse natura si possibili existente alterutri palpebrarum medietatem palpebre totius motus illa totum eum alteri solum exhibuit. ⁊ non solum in hoc videtur iniusta: sed etiam in eo ꝙ minorē multo operata est inferioreꝫ. oportebat enim sicut aures ⁊ labia ⁊' alas nasi sic ⁊ palpebras magnitudine ⁊ motu equaliter ambas participare ¶ Ad ista respondet ipsemet dicens. Sed positio est cā huius diuersitatis. Si enī longior facta esset inferior palpebra q̄ nunc est: non vtiq̄ similiter esset bene stans: sed ad seipsam defluens corrugaretur ⁊ laxa fieret ⁊ distaret ab oculo. ⁊ quod est his maius accruaret vtiq̄ in ipa difficulter execrabilis lippitudo et lachryme ⁊ omne quicq̄d tale: vnde melius fuit eam paruā fieri. talis enī facta semꝑ circa oculū ꝯstrigit cōfigurata ei circunadiacens diligenter: ⁊ faciliter exprimit omnes superfluitates. tali autem facta inferiori palpebra manifestuꝫ est quoniam nequaq̄ motu egebat. hec galienus. ¶ Attende circa partem tertiam ꝙ quidam medicorū nescientes inuenire musculos mouentes palpebram superiorem intantum a vero deuiauerūt ꝙ dixerūt motum palpebre non esse voluntariū sꝫ naturaleꝫ. Iuxta illud gal. 10. d vtilitate particularū capit'o nono. Attamē neq̄ mouētes palpebraꝫ musc'os neq̄ moduꝫ motus inuenientes deformari ausi sꝫ q̄dā sophistaꝝ vt neq̄ ꝺm nostrā electioneꝫ confiteant inesse eis motuꝫ: sed naturalem sicut ventri ⁊ intestinis ⁊ arterijs ⁊ cordi et mult' alijs organis inuolūtarij et inelectiui mot' sunt meli' enim esse estimant mentiri q̄ coꝝ ignorantiam confiteri. Sed hāc positionem confutat euidenter dicto capitulo Galienus dicens. Si enim adest velocius ea mouere ⁊ tardius ⁊ frequentius ⁊ rarius vel omnipharíam cessare facere ⁊ rursus excitare ad motum: qualiter non vtiq̄ quis stultus erit inelectiuuꝫ ⁊ naturalem dicens esse actum. Etenim frustra nobis esset data a natura si aliquo illato aduersus oculos abextra quod plagare et ledere eos debebat nos volentes claudere eos non possem'. Sꝫ nullum mirabile est talia dicere sophistas quibus non ē cura de veritate: sed de gloria tantum. hec Galienus. ¶ Attēde secundo ꝙ palpebre nō facte fuerūt ex s'ba carnea: q2 nō essent validū munimē ⁊ robustū sat' ad defendēdū oculos: neq̄ facte fuerūt ex s'ba ossea: q2 neq̄ facilit' mouerent nec tāgerent intristant corneā. Sꝫ fuerunt facte ex substantia dura faciliter mobili non offendente suo tactu oculū. Iuxta illud galieni. 10. de vtilitate particularū. cap'o. 7°. Ex dura quidē oīno: sꝫ moueri faciliter ⁊ vicinari intristanter cornee potēte rōnabile fuit s'ba fieri palpebras. ¶ Attende tertio ꝙ nā ꝑducēs corp' mēbranosuꝫ seu pānicularē qd̄ tegit os supcilijs suppositū vsq̄ ad cilia: decide ab ītra replicās sursum vsq̄ ad corneā gn̄at inde palpebrā supiorē. Iux' illō gal. nūc allegato cap'o. Circūossale enim vocatū membranū abducens natura ⁊ perducens per eā que ꝺm ciliū rotunditatē in tantā longitudinem in quantaꝫ oportebat extendi palpebras rursus id superduxit per inferiores partes palpebre. neq̄ inibi ponens sicut scutū aliquod biplicatū: quēadmodū quidā putāt: neq̄ vsq̄ ad p̄ncipiū vn̄ ꝓdijt ducēs. sꝫ subiacētib' ꝯtinētib' v̄o oculū musculis ꝯiūgens: abinde aūt ꝑducēs vsq̄ ad iridē vbi īplātauit id ad corneā tunicā. ¶ Attēde. 4°. ꝙ in intermedio panniculi sic sursum replicati sūt q̄dā vnctuose hūiditates q̄b' ocul' hūectat ⁊ ꝓhibet a supflua desiccatiōe cū pāniculis quibusdaꝫ extēsis a musculis. Iux' illō galieni nūc allegato cap'o. Intermediū v̄o duarū ꝑticularū circūossalis corpora viscosa ⁊ vnctuosa comprehendit cū quibusdā mēbranis extensis a musculis. ¶ Attēde q̄nto ꝙ a panniculo tegēte os pomi maxille dilatato ⁊ reduplicato vsq̄ ad corneam generat inferior palpebra. Iuxta illud gal. nūc allegato capitulo. Proportionaliter autē huic constructioni inferiores palpebre facte sunt a circūossali quod est ꝺm poma vsq̄ ad aliq̄d quidē

extēsa, redeūte aūt rursus ad corneā. ¶ Attende sexto ꝙ extremitates panniculorum constituentiū palpebras sunt cartilaginose dure quatinus oculos fortius defendant et firmius teneant pilos palpebraꝝ et prohibeant eos augeri: sicut eniꝫ plante parum crescunt in arida terra sic pili insiti cartilaginose substantie palpebrarum quā nominat Galienus tarsum decimo de vtilitate ꝑticularum capitulo nono dicens. Quoniam autē cartilaginosus est tarsus velut ligamentum quoddaꝫ submissus mēbranoso corpori quod generat palpebraꝫ antea dictū est ¶ Attende septimo ꝙ iste tarsus recipit villos egredientes a puis musculis mouentibus palpebras. Juxta illud galieni ibideꝫ. Sed quoniam suscipit paruorum musculorum illorum germinatiōes amplificatas et subtiliatas diligenter nōdum ꝑm illum sermonem dictum est. nunc ergo hoc ipsum scias. Uerum rasis asserit primo almansoris capitulo de musculis. ꝙ musculi mouētes palpebras superiores non habent chordas dicens. Musculi vero superiores mouentes palpebras multum parui sunt et subtiles a quibus chorda non oritur. ¶ Attende octauo ꝙ vnus musculorum deprimentium palpebram superiorem situatur prope angulum domesticum oculi qui est iuxta nasum et oblique tendit ad partem mediam tarsi que ibi est. Alter vero musculus prope angulum siluestrem situatur et tendit oblique ad alteram mediam tarsi partē que illic existit. Et quando primus horum operatur attrahit ad se partem palpebre sibi continuam. et similiter alius. Juxta illud galieni ibidem. Nunc igitur hoc ipsum scias. et quoniam alter quidem musculorum ꝑm magnum cantum apud nasum locatus obliquus ad mediam partem tarsi que inibi est peruenit. Alter vero obliquus quidem et ipse: sed ad paruum cantum extensus ad reliquuaꝫ mediam partem que ꝑm seipsum est immittit. Et igitur quando qui prius dictus est agit attrahit ei partem continuam palpebre que est apud nasum. Quando autem reliquus quod est residuuꝫ attrahit. ¶ Attende nono ꝙ galienus in musculo magni anguli dubitauit et fatetur ꝙ eum nunꝙ aperte vidit. Ait enim decimo de vtilitate particularum capitulo decimo. Eam igitur que circa palpebras est artem nature adinuenisse et bene exposuisse putant optimi anatomicorum sicut dictum est nunc. Ego autem crederem vtiqꝫ eis iam totum si eum qui circa magnum cantum musculum suaderem mihi ipsi certitudinaliter me vidisse: sed eum nunꝙ vidi aperte in egilopū chiringijs id ē fistulis genitis ex apostemate anguli oculi quod dicitur egilops: in quibus non soluꝫ abscinditur multotiens sed etiam aduritur tota illa regio vt aliquando squame a subiacentibus ossibus abscedant nihil ad motum impedita palpebra et propterea puto indigere hoc consideratiōe. ¶ Attende decimo ꝙ musculosa cutis frontis et pomorum maxillarum intantum operatur ad apertionem et clausionem oculorum vt asserat de ipsa galienus ꝙ sufficit ad hec. Ait enim vndecimo de vtilitate particularum capitulo decimoquarto. Ad ambas igitur vtilitates totam cutim que circumadiacet oculis que est superius ꝑm frontem: similiter autem et eam que est inferius ꝑm poma mobilem spontanee natura fecit vt permutatim extensa: et rursus ad se ipsam duplicata aperire et claudere sufficiat oculos: hec galienus. Sed intellige ꝙ sufficit non sola sed cū musculis palpebre superioris: vel sub dicta cuti comprehēsam habe musculos palpebre.

expanditur sub pilorum palpebre origine.

¶ De anatomia musculorum maxille. Capitulum. VI.

Maxilla[a] duos habet motus. vnus est sequens motum mandibule inferioris: et alter ē ei cum labio cōmunis. Motus[b] autem causa quem habet motū alterius membri sequenteꝫ sunt musculi illius membri. Et motus quem cum alio membro habet cōmunem causa est musculus qui est ipsius et illius alterius membri communiter.

Et iste[c] quidem musculus in vnaquaqꝫ maxillarum gena vnus existit latus qui et hoc noīe scitur. Unusquisqꝫ[d] autem horum ex quattuor cōponitur partibus: quoniam villus a quattuor ei aduenit locis. Unius origo est ex furcula cuius fines cum extremitate labiorum ad inferiora continuantur et extrahunt os inferius ex transuerso. Et secundi origo existit inter thoracem et furculam a duabus partibus et ipsorum villi transuersi protenduntur. Et ille qui a dextris oritur cum eo qui a sinistris nascitur transuersando iūgitur et penetrat. Et continuatur ille qui nascitur a dextris cuꝫ inferiori parte extremitatis sinistre labij. et ille q̄ a sinistris nascitur econtrario. Cumqꝫ villus iste colligitur angustat os et ipsuꝫ ad anteriora protrahit: sicut ī bursa efficit corrigia que bursam claudit. Et tertius oritur ab osse quod rostro corui in spatula similatur: et cōtinuatur inferius continuitate illius musculi: et trahit labium ad duas partes attractione simili. Et quartus oritur a simenijs colli et transit circa

¶ De anatomia musculorum maxille.

Capitulum. VI.

Maxilla duos habet motus. In hoc capitulo primo agit princeps de motibꝰ maxille. Secundo de causis dictorum motuum ibi| Motus auteꝫ causa quē habet motum alterius membri sequenteꝫ sunt musculi illiꝰ membri| Tertio de numero et quantitate musculorum communium maxille et alteri mēbro ibi| Et iste quidem musculus in vnaquaqꝫ maxillarū gena| Quarto d̄ quadruplici origine villoruꝫ componentium vnumquēqꝫ dictorum musculorum ibi| Unusquisqꝫ autem horum ex quattuor componiꝰ partibus quoniam villus a quattuor ei aduenit locis|

a In prima parte dicit ꝙ maxilla duos habet motus. Quoruꝫ vnus sequitur motum mandibule inferioris. Et alius est cōmunis maxille et labio.

b In secunda parte dicit primo ꝙ causa motus maxille qui sequitur motum alterius membri sunt musculi illius membri vt ad motum mādibule inferioris sequitur motus maxille cuius causa sunt musculi mādibule illius. Secundo dicit ꝙ causa motus cōmunis maxille: et alij membro est musculus cōmunis ipsis vtrisqꝫ vt causa motus communis maxille et labio est musculus mouens communiter maxillam et labium.

c In tertia parte dicit ꝙ iste musculus maxille et labio cōmunis est vnus latus in vnaquaqꝫ gena maxillarum: videlicet tam in dextra ꝙ in sinistra: qui nomine suo scitur id est inter alios cognoscitur et ab alijs discernitur. quia latior est sicut et latus musculus appropriate vocatur.

d In quarta parte dicit primo ꝙ vterqꝫ nunc dictorum musculorum componitur ex quattuor partibus: quia villi neruorum aduenivnt ei a quattuor locis. Secundo dicit ꝙ origo primi villi musculi lati est ex furcula videlicet ex summitate pectoris. Et extremitates istius villi cōtinuantur cum extremitate labioruꝫ versus inferiora et trahunt os seu buccam inferius ex transuerso. Tertio dicit ꝙ origo secundi villi musculi lati est inter thoracem et furculam a duabus partibus ita ꝙ ē duplex. Et villi ipsorum scilicet illorum locorum vel membrorum ꝑm originem transuersaliter ascendunt seu protenduntur. Et villus ortus a dextris iungitur cum orto a sinistris transuersando et cum eo penetrat Et dexter alligatur cum inferiori parte sinistre extremitatis labij. Et sinister cuꝫ inferiori pte dextre extremitatꝭ labij. Et quando colligiꝰ seu contrahitur iste duplex villus angustat os id est stringit et trahit ipsum versus anteriora: sicut corrigie seu clausoria claudētes bursam stringunt os burse quando trahūtur. Quarto dicit ꝙ tertius villus nerui lati oritur ab osse quod est simile rostro corui. et superius rostrum corui nominatum est vbi de osse spatule agebatur cuius hoc rostruꝫ est ps Et continuatur labio inferius continuitate illius musculi id est mediāte illo musculo et trahit labiuꝫ ad duas ptes vniformi attractōe. s. absqꝫ trāsuersiōe. Quīto dicꝰ ꝙ q̄rtꝰ villꝰ musculi lati nasciꝰ a spinis spondi-

liū colli et tranſit vſqꝫ prope aures et continuatur cum fine ſeu extre mitate maxille. et mouet maxillā motu māifeſto et ī hoc motu labiuꝫ ſe quitur maxillā motam. Et fortaſſis iſte villus appropinquat valde fo ramini auris in pluribus hoībus et cōtinuatur cū aure et mouet eam. ¶ Attende primo ꝙ maxilla eſt diminutiuum nomen a mala diriua tum.

terminos auriū ⁊ ꝯtinuatur cuꝫ fine maxille: ⁊ mouet maxillaꝫ motu ma nifeſto quā ſequitur labiuꝫ: et fortaſ ſe valde approximatur loco vbi eſt au ris ingreſſus in pleriſqꝫ hominibus et continuatur cum ea et mouet au rem.

¶ De anatomia muſculorum labij. Capitulum. VII.

e[a] X muſculis vero la bij ſunt illi quos dix[a]imus ei ⁊ maxille cōes eſſe. Et ex muſcu lis eius ſunt qui ſunt ipſius proprij. Et ſūt[b] muſculi quattuor. Par vnū aduenit ei a ſupiori in rectitudine du arum genarum et cōtinuatur prope ipſius extremitatem: et duo ab infe riori. Et hi q̄dem[c] quattuor ad hoc vt ſolum labiuꝫ moueatur ſufficiunt Vnaqueqꝫ eñ pars eorum cum mo uetur ad partem illam mouet. Cum qꝫ duo ad duas mouentur partes ad duas dilatatur partes. Aſſunt igitur ei ſm cōplementum motus ad quat tuor partes: neqꝫ vllum habet motuꝫ niſi iſtos. In his igitur quattuor ad eſt ei ſufficientia. Et iſti[d] quidem q̄t tuor muſculi et ſumma muſculorum cōmunium cum corpore labij miſcē tur taliter ꝙ ſenſus a ſubſtantia labij propria ipſos diſcernere non valet ꝓ pterea ꝙ labium eſt membruꝫ molle carneum os non habens.

Et dicit̄ ab ali quibus mala eſſe cō mune nomen ad mā dibulam ſuperioreꝫ et inferiorem recipi ens originem a man do is vel a molo mo lis. Ab alijs dicitur maxilla proprie dici de mandibula ſupe riori et mandibule nomen fore approp atum mandibule in feriori eo ꝙ ſola mo uetur molēdo cibos cibos. Sꝫ auctores terminorum dicunt maxillas proprie vo cari partes eminen tes inter naſum ⁊ au rem. ⁊ dicūtur male ſeu maxille a malon quod eſt rotundum latine. Et vocantur he partes a galieno libro de vtilitate particularum poma. et ab eo ſic deſcribūtur libro de in troductione medicorum. Que vero his ſupereminent inter naſum et aurem vocātur poma que bene coloratus quidem et liberalibus cuꝫ ve recūdant̄ rubent. Gene autē ſūt partes ſub pomis vſqꝫ ad mentum. et dicuntur a genos grece quod eſt barba latine: quia barba īcipit illic ori ri. Iuxta illud galieni poſt verba nunc allegata. Gene vero poſt hec ſꝫ poma deſcendentes verſus mentū ibi in acutum terminant os. Multi vo putant idem eſſe genā maxillam ⁊ mandibulā vt aute dictū ē ſed hic princeps manifeſte īnuit differre maxillā a mandibula cū de muſculis earum diuerſa faciat capitula. Et credo ꝙ per maxillaꝫ intellexerit hic predicta poma cum genis. galienꝰ tamen libro de vtilitate ꝑticularū ſe pe mandibulas maxillas vacat. ¶ Attende ſecūdo ꝙ ſub cuti pomorū non eſt aliq̄ muſculoſa ſubſtātia ſed eſt panniculus os cooperiēs laxus vt ſub cuti frontis. Iuxta illud ga. vndecimo de vtilitate particularum capitulo. 15. Scdꝫ poma autē partibꝰ que iuxta oculos muſculorum q̄ dē neq̄ꝙ inuenies ſubſtantiā ſubmiſſaꝫ ſed conſiſt̄ toti cuti laxū adhuc circūoſſale habentes ſubmiſſum mēbranū. ¶ Attende tertio ꝙ licet cu tis pomorū et panniculus tegens os eidem ſubiectus non habeant eis immixtam muſculoſam ſubſtantiā: quia tamen pars earum ſuperior con iuncta eſt frontis cuti muſculoſe ⁊ inferiori mandibule volūtarie mouē tur ad motum frontis ⁊ ad motū mādibule. Iuxta illud galieni nūc al legato capitulo. Eo vero ꝙ inferior eius pars maxillis eſt coadunata: ſu perio vero vnita ſm frontem muſculoſe nature ſimul moueri cum his potuit. Hec galienus. Ex quibus apparet ꝙ muſculus latus nō eſt in pomo maxille: ſed eſt pars gene aut labij. Et id innuit hic pricepsvbi di cit. Et iſte quidē muſculus in vnaquaqꝫ maxillarū gena vnus exiſtit la tus. ¶ Attende quarto ꝙ galienus vndecimo de vtilitate particularuꝫ capitulo. 16. poſtq̄ꝫ declarauit motus proprios labijs ⁊ muſculos qui bus ſiunt ſubiungit ilico motus cōes ipſis ⁊ maxillis ⁊ muſculos ho rum dicens. Vt autē ad plurimū non hi ſoli motus ſed cum eis qui ſm maxillas efficerent̄ muſculum amplū et ſubtilem natura extrorſum ſub tendit: vnū ſm alterutrā partem vſqꝫ ad ſpinā que ſm collū extenſum.

¶ Attende quinto ꝙ villi muſculi lati veniētes ad quattuor partibus ſunt villi neruorum deferentes ei motiuam virtutem. quorum plurimi veniunt a partibus colli ⁊ ſpondilibus eius. Iuxta illud galieni nunc allegato capitulo. Ignorabatur autem iſte muſculus ab anatomicis vi ris q̄uis multam neruorum multitudinem ex oībus fere colli partibꝰ ⁊ ſpondilium recipiat. ¶ Sed arguet aliquis q̄ ſunt villi ligamentorū ⁊ non neruoꝝ. quia ab oſſibus oriūtur vt ait hic princeps videlicet. Pri mus ex furcula. Scdus a loco inter thoraceꝫ ⁊ furculā. Tertius a roſtro corui. Quartus a ſpinis colli. Conſtat autem ex predictis ꝙ ligamen ta ab oſſibus et nerui a cerebro vel nucha oriuntur. Dic ꝙ princeps nō intelligit hic villos neruī lati ſubſtātialiter oriri a dictis oſſibus ſed a neruis iuxtapoſitis. ¶ Attende ſexto ꝙ ſatis confuſe et ob ſcure tangit galienus villos lati muſculi capitulo nūc allegato di cens. Referuntur autem eorum inuli. qui quidem ſunt a pectore ⁊ ab alterutra clauium. i. furcularuꝫ quātūcunqꝫ eſt continuum pectori verſus inferius libiū. Quicunqꝫ ve ro ſunt a reſi duo clauium oblique mag[is] his qui a ſca pulis aſcendē tes veniunt a pud lateralia labiorum ⁊ q̄c quid maxillaꝫ his continuuꝫ quoniam reſi duum omium maxillaruꝫ to tum retro ver ſus aures ten dunt alij qui dem inuli. hec galienꝰ. ¶ At tende ſeptimo ꝙ opatio nos ducēs in noti ciam muſculi lati maxime apparet cū conamur deducere verſus latera labia et maxillas. Et iuuamentū huiꝰ muſculi eſt conferre ad loquelas ⁊ ad maſticatiōes. Iuxta illud galieni nunc allegato capitulo. Sꝫ motus eius apparebit euidenter ſi claudens genam certitudina liter plurimū abducer voluerīs ad alterutrā earum quas dixi ꝑ tium labia et maxillas. ¶ Attende octauo ꝙ licet villus quartꝰ lati muſculi predictus in quibuſdam hoībꝰ aures attingat ⁊ eas moueat: motus tamen ille paruus eſt et quaſi nullus. Iuxta illō galieni vndecimo de vtilitate particularum capitulo duodecimo de auribꝰ loquētis. Rationabiliter igitur vel non oīno mouent̄ in omnibus vel paruū aliquē et obtuſum habent motum.

¶ De anatomia muſculorum labij. Capitulum. VII.

e X muſculis vero labij ſunt illi. In hoc capitulo p̄nceps pri mo agit de diuiſione muſculorum labij. Scdo de numero muſculorum qui ſunt labio proprij ibi [Et ſunt muſculi] Tertio de ſufficiētia dictoꝝ muſculoꝝ ⁊ numero motuū labij ibi [Et hi quidem] Quarto de incorporatione vehementi muſculo rum labij propriorū ⁊ cōium cū corpore labij ibi [Et iſti q̄dem]

a In prima parte dicit ꝙ quidam muſculi ſunt cōmunes labio ⁊ maxille. videlicet duo lati de quibꝰ actū eſt in capitulo precedenti

b In ſcda dicit ꝙ muſculi proprij (alij ſunt labio proprij. labio ſunt quattuor. quoꝝ duo veniunt a ſuperioribus partibus in directo duaꝝ genarū ⁊ continuantur vel applicantur ꝓpe ex tremitatē labij. Et alij duo aduenīūt labio ab inferioribꝰ ꝑtibꝰ.

c In tertia dicit primo ꝙ iſti quattuor muſculi ſufficiunt ad hoc vt labiū ſolū ſine maxilla moueatur: quia vnaqueqꝫ pars eo rum id ē quilibet partialis muſculus ex dictis quattuor quando mouetur mouet labium ad partem illam verſus quam mouetur Et qñ duo ex illis muſculis mouētur ad duas ꝑtes dilatat̄ labiū vel extendit̄ ad duas ꝑtes. Scdo dicit ꝙ motꝰ ad q̄ttuor ꝑtes aſ ſunt labio ſm ꝯplementū ita ꝙ labiū nullos alios ſibi ꝓprios hꝫ motꝰ. Tertio ꝯcludēs dicit ꝙ ī iſt[is] q̄ttuor muſcul[is] ſufficiētia adeſt

d In q̄rta (labio ad oēs motꝰ ſibi neceſſarios exercēdos. dicit ꝙ q̄ttuor muſculi ꝓprij labio ⁊ duo cōes labio ⁊ maxill[e] ſūt talit̄ īcorꝑati ⁊ īmixti cū ſb̄a labij ꝙ ſenſus nō pōt ipos a labio diſ cernere ꝓpt̄ h̄ ꝙ labiū ē mēbrū molle carneū carēs oſſe: q̄re facili ter in eo mlt̄iplicant̄ ⁊ ꝓfūdant̄ villi neruoꝝ. ¶ Attende p̄mo ꝙ vtrūqꝫ labioꝝ eſt volūtarie mobile ꝑ neruos ſibi ꝓpꝛos. Et nerui ꝑuenīētes ad labiū veniūt deſuꝑ ⁊ ꝑuenīētes ad inferiꝰ deſubtꝰ. Iuxta illō ga. 11. de vtilitate ꝑticulaꝝ ca. 16. Omñ aūt ⁊ neruos me liꝰ fuit ad īferiꝰ q̄deꝫ labiū ab eis qui ꝑ īferiorē genā veniūt duce re: ad alteꝝ vo ab eis qui per ſuperioreꝫ. ⁊ hoc puto prompte eſſe

manifestum: ita autem et arterias ⁊ venas ab eis que prope iacent ad alterutrum ipsorum explantare valde melius fuit ꝙ a lōge ducere et querere. ¶ Attende scdō ꝙ ideo natura instituit musculos quattuor ad mouēdum labia. quia oportuit eis inesse pncipia quattuor sui motus. vnū quod ad dexterā traheret superius labium: aliud quod ad sinistraꝫ: et vnū quod traheret iferi⁹ labiū ad dextrā: ⁊ aliud ad sinistrā Juxta illō galieni nunc allegato capi. Quattuor quideꝫ sunt quoniā q̄ttuor oportebat esse principia motus labijs alterutrisꝙ scꝫ duorum quideꝫ ad sinistram aliō auteꝫ ad dexteram circunducens. ¶ Attende tertio ꝙ musculi labijs ꝓprij sunt parui ⁊ tenues proportionaliter ad labia que per eos mouētur. Juxta illō galieni nūc allegato capitulo. Proportionales vero oportet esse eorum magnitudines organis futuris moueri per eos. ¶ Attende quarto ꝙ capita duorum superiorum musculoruꝫ mouentiuꝫ labia pendent superius versus poma maxillaruꝫ ⁊ oblique mouēt labia. Et situatio duorum inferiorum musculoruꝫ est obliqua tota: ⁊ eorum motus est etiam obliquus. Juxta illud Galieni passu nunc dicto. Capita vero dependent superiorum quidem desuper versus poma: obliquoruꝫ enim debebant esse duces motuuꝫ alterutri parti labij. Inferiorum autem obliqua quidem est vniuersa positio obliqui vero motus. ¶ Attende quinto ꝙ licet musculi proprij labio sint tantuꝫ quattuor octo tamen motus ab eis procedunt scilicet quattuor recti et quattuor obliqui. Naꝫ quilibet horum dum mouet solus mouet oblique labium. quia situs cuiusꝙ eorum est obliquus et horum quilibet ad labium obliq̄ peruenit: sed cum duo ex eis simul mouent tūc mouent motu recto. Juxta illud galieni nunc allegato capitulo. Eadem autem sapientia est et hic creatoris que multoties iam monstrata est Per quattuor enim musculos octo motus operata est. quattuor quidem obliquos ſm alterutram scilicet partem labij duos. Cū his autem quattuor alios rectos. duos quidem qui certitudinaliter sunt recti: vt quando plurimum abinuicem distant labia hoc quidem superius versus nasum tensum: hoc autem tractum inferius versus mentum: duos autem cum congregantur adinuicē quod quidem est supra inferius quod vero est inferius sursum allatū. Sicut enim in carpo et vlna ostendimus ex obliquis motibus fieri rectos: ita habet ⁊ in labijs. vno quidem operante musculo ſm quodcunꝙ eorum ad obliquum fit motus. Si vero ambo tendantur sic iam totum labium superuellitur quidem a superioribus musculis strictum autem trahitur ab inferioribus: hec galienus. ¶ Attende sexto ꝙ in musculis proprijs labijs sunt duo modi villorum. quidam sunt intrinseci alij extrinseci: et quando tenduntur extrinseci tunc labia extrauertuntur: intrinsecis vero tensis labia subimplicantur. Et enumeratis his duobus motibus superextensionis ⁊ subimplicationis cum certitudinaliter rectis in quorum vno labia distant et in alio aggregantur: octo erunt labiorum proprij motus videlicet quattuor obliqui vnus a dextris alius a sinistris in labio superiori: et vnus a dextris alter a sinistris in labio inferiori: ⁊ quattuor recti modo nominati Juxta illud galieni nunc allegato capitulo. Sed extrinsecis inulis id est villis tensis contingit labijs extrauerti et subimplicari ab intrinsecis. itaꝙ et his duobus motibus enumeratis cuꝫ certitudinaliter rectis quattuor quidem erunt qui ex superabundāti perueniunt. Octo autem vniuersi motus eorum fient. obliqui enim sunt quattuor. eorum vero qui extrorsuꝫ eis aduemiunt qui nunc dicti sunt. vnus quidem cum labia distant fit: secundus vero cum congregantur. tertius autem cum euertuntur et quartus cum subimplicantur: hec galienus. Et si volueris] plane intelligere qualiter obliqui motus labiorum fiunt ab vnico musculo: et recti a pluribus considera clausoria burse que quando simul trahuntur recte et vniformiter claudunt os burse: et quando trahit vnicum ex eis mouet bursam transuersaliter. ¶ Attende septimo. ꝙ quattuor principia musculorum propriorum labijs sunt manifesta sensui priusꝙ cuti immisceantur. Sed postꝙ cuti commixta fuerint nec manifeste apparent nec a cuti separari possunt. Juxta illō galieni nunc allegato capi. Quattuor autē sunt principia peruenientiuꝫ ad labia musculorū euidentia quidem ⁊ manifesta anteꝙ permisceantur cuti concreta vo et omnipharíam ineuidētia sūt et inseparabilia ab illius natura.

¶ De anatomia musculorum nasi. Capitulum. VIII.

Um extremitate[a] vero leporis duo parui continuant musculi fortes. Paruitas[b] autem existit ne super alios musculos plus necessarios coangustatio fiat: quoniaꝫ mēbrorum maxille ⁊ labij motiones plures sunt numero: ⁊ frequentius fiunt: ⁊ plus perseuerant: et plus sunt necessarie ꝙ motus extremitatis leporis. Fortes[c] autem creati fuerunt vt eorum fortitudine illud quod ei defuit propter ossis defectum emendetur. Quorū[d] aduēt⁹ ē a pte gene maxille: ⁊ miscent pri⁹ cuꝫ villis pomi maxille: nō aūt ad ptem gene maxille aducti fuerunt nisi vt ipm ad eum moueant.

¶ De anatomia musculoꝝ nasi. Capitulum. VIII.

Um extremitate vero leporis. In hoc capitulo primo agit princeps de situ numero quantitate et fortitudine musculorum nasi. Secundo de causa paruitatis eorum ibi [Paruitas autem existit ne super alios musculos] Tertio de causa fortitudinis ipsorum ibi [Fortes autem creati fuerunt vt eorum] Quarto de initio sue originis et causa ipsius ibi [Quorum aduentus est a parte gene maxille: et miscentur prius]

a In prima parte dicit ꝙ duo parui musculi fortes continuantur cum extremitate leporis id est partis acute nasi que vicina existit labio superiori.

b In scdā parte dicit ꝙ hi duo musculi parui facti sunt ne coangustent musculos alios videlicet musculos maxillarum et labiorum qui sunt magis necessarij ꝙ musculi nasi. Primo quia motus ipsoruꝫ sunt plures. Secūdo quia frequentius fiunt. Tertio quia cōmuniter diutius perseuerant. Quarto quia sunt magis necessarij.

c In tertia parte dicit ꝙ musculi nasi fuerunt facti fortes vt per horum fortitudinem emendetur debilitas q̄ lepori inest ex carentia ossis.

d In quarta parte dicit primo ꝙ aduentus id est initium horum musculorum est a parte gene maxille. Et miscentur hi duo musculi in sui initio cum villis pomi maxille: et abinde protenduntur ad extremitatem nasi que vocatur lepus et pirula. Secundo dicit ꝙ hi duo musculi non fuerunt aducti id est velut ad suum initium et caput applicati ad partem gene maxille nisi vt moueant ipsum leporem ad eum id est versus pomuꝫ maxille. Vel lege ad id vt melius latinises. ¶ Attēde primo ꝙ ale nasi facte sunt cartilaginose et voluntarie mobiles. Cartilaginose quidem vt sua plicatione et tenaci substantia quassationibus et fracturis efficacius resistant. Voluntarie vero mobiles vt in repentinis inspirationibus et efflationibus suo motu dilatate iuuent. Juxta illud ga. vndecimo de vtilitate particularꝫ capitulo decimoseptimo. Nasi vero alas quoniam quidem oportebat esse cartilaginosas simul et ſm animalis electionem mobiles aliquid quidem dictum est ante: aliquid vero et nunc dicemus. In repentinis enim inspirationibus similiter autem et efflationibus motus earum non parum confert. propter hoc igitur facte sunt mobiles. Cartilaginose vero quoniaꝫ difficile quassabilis simul et difficile frangibilis est hec substantia. ¶ Sed quereret aliquis quare non sunt facte nares naturaliter mobiles sicut arterie: sic enim fuissent minus passibiles non habentes de foris musculos patentes et contusionibus expositos sicut nunc habent. Dic ꝙ quia non indigemus assiduo motu nasi: sed solum quando est opus multuꝫ aerem cum aspiratione attrahere vel cum exufflatione expellere: ideo factus est nasus voluntarie mobilis vt possimus pro libito dum opus est eum mouere et facere quiescere. Item quandoꝙ plus et quandoꝙ minus indigemus motu nasi. vt igitur ipsum regulemus ſm indigentiam fuit expediens hunc esse voluntariū. ¶ Ad rationem ꝙ nares fuissent minus passibiles sine musculis dic primo ꝙ musculi nasi sunt sub custodia visus. Dic secundo ꝙ fortes et duri fuerunt creati quatinus sint minus passibiles. ¶ Attende secundo ꝙ nerui peruenientes ad musculos nasi sumunt originem a neruis procedentibus a supremo genarum. Juxta illud galieni nunc allegato capitulo. Etenim quoniam adhuc ab his qui a superioribus genis perueniunt neruis ad

eos germinationes feruntur parue: superfluum quidez erat adhuc mē dicere. Attamen vt non relinquatur quid sermoni dicatur ⁊ hoc. ¶ Attende tertio ꝙ causa paruitatis musculorum nasi fuisse dicitur a galieno capitulo nunc dicto paruitas partium que mouentur ab his. Ait enim ibi galienus. Parui vo sunt proportionaliter particulis que mouentur ab eis. Sed princeps hic aliam assignat cām ⁊ vtraq vera causa est. ¶ Attende quarto. ꝙ originem et situm istorum musculoruz galienus commemorat capitulo prefato dicēs. Docemus igitur iā primū q̄dē eorum explantationez quoniam sub pomis fit prope pricipia descendentia ad labia musculorum. Consequenter autem positionem quoniaz his scilicet musculis labiorum vsq ad aliquid conuersati semper magis abscedūt versus nasum obliqui. Sed queret aliquis quare nares non habuerunt musculos claudentes eas aduersus fetores cum predictis aperientibus quemadmodum habuerunt oculi musculos claudentes eos et aperientes. Dic primo ꝙ oculi tenerrimi sunt et sensibilissimi faciliter recipientes nocumentuz ab extrinsecis. nares vero nō. Dic secundo ꝙ manus hominis sufficiunt claudere nares que vix possent sine dolore et quasi assiduo impedimento tāgere ⁊ claudere oculos. Dic tertio. ꝙ fetores nō nocent naribus sed cerebro ⁊ cordi. Et possibile est nobis aliquādiu preseruare nos retinēdo anhelituz ab eorum nocumentis non eñ transeunt ad cor ⁊ cerebrū nisi cum aere per nos inspirato.

¶ De anatomia musculorum mandibule inferioris. Capi. IX.

Mandibule [a] inferiori absq mandibula supiori motus pro ꝓprio attributus fuit propter iuuamenta ex quibus est ꝙ leuioris motus est melior. Et ex eis est ꝙ dimittere ad mouendum superiorem mēbra nobilia comprehendentem: ideo ꝙ motus in ipsis nocumentum efficit est dignius ⁊ salubri⁹. Et ex eis etiā est ꝙ si superior mandibula tali mō esset vt ipsius mot⁹ facil' foret non fieret iunctura q̄ est inter ipsam ⁊ caput firma. Preterea [b] in mandibula inferiori motus plures q̄ tres non fuerunt necessarij. Motus aperiēdi os ⁊ motus claudendi ipm ⁊ motus masticandi ⁊ molēdi. Aperiēs autē mandibulā ad inferiora descendere facit. Et claudēs ipam eleuat. Et molens ipaz circuire facit ⁊ ad duas ptes declinare. Manifestum est igitur ꝙ oportet vt mot⁹ claudendi sit per musculos q̄ a superioribus descendunt ⁊ ad superiora retrahuntur. ⁊ aperiēdi econtrario: ⁊ molendi cum transuersione. Quapropter [c] ad claudendum duo creati fuerunt musculi qui duo tēporis musculi vocantur. Ipsorum vero q̄titates in hoie ꝑue facte fuerūt: qm̄ mēbrū qd per eos mouetur in hoie ꝑue existit q̄titatis in medio vacuitatez habens ⁊ est in pondere leue. Nāq motus qui huic accidūt mēbro per hos duos veniētes musculos magis sūt leues. in ceteris vero aīalibus inferior mandibula est maior ⁊ grauior q̄ sit in hoie. Unde per eos moueri in motu mordendi: ⁊ res comedēdi duras ⁊ incidendi ⁊ eradicandi est difficilius. ¶ Et hi quidem musculi duo sunt molles ꝓpterea ꝙ iuxta principiuz existunt quod est cerebrū qd est corpus ī vltimo molle. ⁊ neq ē inter ipos ⁊ cerebum nisi vnum os. ¶ Unde tum propter hoc: tum illud quod timetur ex societate cerebri cū eis in nocumentis si acciderēt ⁊ in doloribus si euenirent: adeo ꝙ ille cui accidissent inde ad frenesim perueniret: ⁊ ad eas q̄ sunt similes eis ex egritudinib⁹: sepeliuit eos creator apd ipōrum originē ⁊ egressionem a cerebro ī osse ꝑis: ⁊ ipos penetrare fecī ī cooꝑtura q̄ silis ē cānali ⁊ ē ꝯposita ex duob⁹ ossib⁹ ꝑis: ⁊ torturis foraminū ꝑ q̄ trāsit q̄ cū eis vadūt eoꝝ vestiētes extrema magno spacio donec ꝑtranseant vt eoꝝ iba paulati induref ⁊ a lo-

¶ De anatomia musculorum mandibule inferioris. Capi. IX.

m Andibule inferiori absq ⁊c. In hoc capitulo primo agit princeps de triplici causa quare mouetur inferior mandibula ⁊ superior non. Scdo de triplici motu mandibule inferioris ⁊ de terminis eoruz et origine musculorum per quos fiunt dicti motus ibi |Preterea in mandibula| Tertio de duobus musculis principalibus claudentibus os et alijs duobus coadiuuātibus ibi| Quapropter ad claudendū| Quarto de musculis aperientibus os ibi| Musculoruz vero| Quinto de musculis masticatorijs ibi| Masticandi vero musculi|

a In prima parte que est presens textus dicit ꝙ motus voluntari⁹ fuit attributus pro proprio id est per modū proprietatis mandibule inferiori ⁊ non superiori propter iuuamenta que statim dicētur. Primū illorū est ꝙ motus leuioris est melior id est conuenientius est vt motus attribuaf illi mandibule q̄ magis leuis est et talis est inferior: cum sit concaua medullā habens: ⁊ superior nō. vt ante dictū est. Scdm iuuamentū est ꝙ dignius ⁊ salubri⁹ est dimittere ad mouendū. i. non facere mobilem mādibulam superiorē cōprehendentem mēbra nobilia puta oculos ⁊ neruos opticos qui vehemēter ⁊ de prope cerebro cōicāt: quia motus efficit nocumentū in istis mēbris precipue fortis motus ⁊ transuersalis qualis sepe est motus mādibule. qui si superiori inesset conturbaret oculos ⁊ veluti attonitū redderet cerebrū. Tertiū est quia dato ꝙ superior mandibula sic disposita esset ꝙ faciliter moueri posset iūctura q̄ est inter ipam ⁊ caput nō esset firma quā tñ opz vehementer firmā esse q2 dislocatio ipsius velocif mortē afferret

b In hac pte scda dicit primo princeps ꝙ mot⁹ plures q̄ tres nō fuerunt necessarij i mādibula iferiori. s. mot⁹ apiēdi os ⁊ mot⁹ claudēdi ipm q̄ sunt motus recti et mot⁹ masticandi ⁊ molēdi cibū qui est obliqu⁹. Scdo dicit ꝙ mot⁹ aperiēs os fac descendere mādibulā ad iferiora ⁊ mot⁹ claudēs os eleuat mādibulam ⁊ motus molēs cibū facit mandibulā circuire et declinare ad duas ptes i. ad duo latera. Tertio dicit necessariuz eē vt mot⁹ claudēdi os fiat ꝑ musculos q̄ descēdūt a supioribus ⁊ retrahūtur ad supiora Et mot⁹ apiendi fit ecōuerso s. ꝑ musclos q̄ ascēdūt ab iferiorib⁹ ⁊ retrahunf ad iferiora Et mot⁹ molēdi fit per musculos qui mādibule aduenīunt cū trāsuersiōe.

c Quapropter. In hac pte tertia que est de musculis claudētib⁹ os ꝑmo agit ꝑnceps de nūero ⁊ quātitate eorū. Scdo de mollicie ipoꝝ ⁊ cā eius ibi|Et hi q̄dem musculi| Tertio de via ⁊ custodia eoꝝ ibi|Un̄ tū ꝓpter hoc| Quarto de chordis eoꝝ ibi|Unicuiq autē| Quito de duob⁹ alijs musculis coadiuuātib⁹ illos ibi|Et hi q̄dē duo| Sexto ḋ chordis hoꝝ musculorū coadiuuātiū ibi|Et chorda etiā| ¶ In pria pticula dicit primo ꝙ propter hoc ꝙ mot⁹ claudendi os fit ꝑ musculos q̄ descēdūt a supiorib⁹: duo musculi fuerūt creati ad claudendū os: q̄ vocātur duo musculi tēporis: q2 sunt in tēpib⁹ collocati. Scdo dicit ꝙ hi duo musculi sūt ꝑui ī hoie q2 mādibula iferior quā mouēt est in hoie ꝑua ꝯcaua ⁊ leuis. Et iō mot⁹ accidētes mādibule ꝑ hos duos musculos veniētes ad eā sunt mag facilea. Tertio dicit ꝙ inferior mādibula ē maior ⁊ grauior in ceteris aīalib⁹ q̄ sit in hoie ⁊ id intellige de magnitudine mādibule cōparatōe ad molē corporis aīalis cui⁹ ē. certū ē eñ ꝙ mādibula hois ē multo maior aliq̄bus tot aīalib⁹. Et ꝓpter hoc difficili⁹ ē eam moueri ꝑ musculos tēpoꝝ ī motu mordēdi ⁊ comedēdi res duras ⁊ icidēdi ⁊ eradicādi ¶ In scda dic ꝙ duo musculi tēpales sūt molles ꝓpt h ꝙ st iuxta cerebrū qd ē mollissimū ⁊ ñ ē nisi vnū os iter eos ⁊ cerebrū. ¶ In tertia dicit ꝙ creator sepeliuit istos musclos ī osse par apd originē eoꝝ ⁊ egressiōez a cerebro: tū q2 sf molles: tū q2 ex nocumētis ⁊ dolorib⁹ eoꝝ si eis acciderēt fierēf ḋ frenesi ⁊ silib⁹ morbis: qm̄ sūt cerebro ꝓximi. Et fecī istos musclos penetrare ī q̄dā cooꝑtura silī cānali q̄ ꝯposita ē ex duob⁹ ossib⁹ par ⁊ tortuo

sitatibus foraminuz per que trāsit hec coopertura scilicet. Vel lege transeunt vt refer ad musculos. que scilicet ossa paris vadunt cum dictis musculis et vestiunt extremitates eorum longo spacio donec pertranseant id est per eorum obliquum transitum ad hoc perueniant vt paulatim indurentur: ꝛ paulatim elongentur ab eoruz ortu.

Et huius canalis foramen et modum et causam occultationis temporalium musculorum in eo declarauimus ī summa de ossibus capitulo de ossib' mādibule.

co vbi prius orti fuerunt paulatī elōgentur. ❡ Unicuiqꝫ aūt duorum horum musculoruz magna generatur chorda que super mandibule inferioris incedit extremitatem ꝛ ipsam cū contrahitur eleuat. ❡ Et hi quidem duo musculi ab alijs duobus adiuti fuerunt musculis qui in interiorib' bucce incedentes ad mandibulā descendunt inferiorem in fornice: quo

❡ In quarta dicit ꝙ magna chorda nascitur ab vnoquoqꝫ musculorum temporum: que incedit seu protenditur super extremitatem mandibule inferioris et quando contrahitur eleuat ipsam.

❡ In quinta dicit ꝙ duo musculi timporum recipiunt auxilium in eleuatione mandibule ab alijs duobus musculis qui transeūtes ꝑ interiora bucce descendunt vsqꝫ ad mandibulā inferiorem in fornice id ē arcuatione. Et causa huius adiutorij est qꝛ mādibula inferior est grauis naturaliter tendens ad inferiora et ideo fuit necessariū in eleuando hanc mādibulam ipsam ingenose regere et sollicitari qualiter plus habeat fortitudinis id ē qualiter principiū mouens eaz sit taliter fortificatū ꝙ sufficiat eā habiliter et prompte mouere.

❡ In sexta dicit primo ꝙ chorda q̄ nascitur ex istis duobus musculis oritur ex medio eoꝝ et non ex extremis scꝫ capite ꝛ cauda. et hoc ideo est vt ipsa chorda firmior efficiatur orta ꝛ innixa grossiori parti totius musculi. Scḋo dicit ꝙ due chorde nascentes ex istis duobus musculis procedunt ex medio eoruz non ex extremis vt firmiores sint. ❡ Attende primo ꝙ duplex est causa magnitudinis musculorū timporalium. Prima est necessitas fortitudinis in actu mordendi. Scḋa est magnitudo inferioris mādibule. Variat͛ igitur horuz magnitudo ſm magnitudinē mādibule et fortitudinē sui actus. Juxta illud galieni vndecimo ḋ vtilitate particularū ca. scḋo. Gr̄a eni duorū natura operatur timporales musculos magnos scꝫ actus fortis qui est ſm mordere ꝛ magnitudinis inferioris gene. Illius igitur gr̄a facti rōnabiliter ſm eius actū ꝛ cōstructionē ꝑmutant͛. ❡ Attende scḋo ꝙ in aīalib' de venatione viuētibus ꝛ comedētibus carnes crudas vt in leonibus leopdis ꝛ lupis timporales musculi nō sunt solum mole maximi sed etiā robustissimi ꝛ neruosissimi. In alijs vero sicut in asinis bobus ꝛ porcis dicti musculi sunt magni ꝓportionalit͛ ad magnitudinē mādibule: sed nō vigorosi neqꝫ neruosi ꝓpter ipoꝝ imbecillitatē in actu mordendi. Juxta illud galieni nunc allegato ca. Quia igit͛ corrodētib' id ē carnem comedentibus robur ꝓpter mordere inest maxim' simul ꝛ robustior eis musculus fact' ē Maximus vero solum nō tn̄ neruosis neqꝫ vigorosus neqꝫ vehemens actibus in asinis est ꝛ bobus ꝛ porcis ꝛ alijs aīalib' quecūqꝫ magnā quidē habent inferiorē genā nō tn̄ in mordere ē eis fortitudo. Sed queret aliquis quare habent genam magnā cum non indigeant fortitudine in actu mordendi. Respondet ibidem galien' dicens. Quibuscunqꝫ quidē aīalium vel man' sunt sicut hominibus vel velut man' sicut simijs hec non indigere flexa sumere cibum ore. quibuscūqꝫ vero non sunt sicut equis his est collum maius ꝛ propter hoc etiam ipsam genam habent longiorez. ❡ Attende tertio ꝙ in homine timporales musculi sunt minimi ſm magnitudinē sui corporis: qꝛ mandibula ipsi' inferior minima est ꝛ actus mordendi sunt in eo debiles. Juxta illḋ galieni nunc allegato capi. Propter hoc itaqꝫ minimū hꝫ hō oīum aīaliuz temporalem musculū quoniā ꝛ genā quā hic mouet minimaz simt͛ et actibus imbecillē. ❡ Attende quarto ꝙ cum princeps in particula scḋa textus presentis dicit ꝙ inter musculos timporales ꝛ cerebrū nō est nisi vnū os: nō vult excludere tres panniculos inuētos inter dictos musculos et cerebrum scilicet panniculuz cooperientem os exterius et duram et piam matrem circuntegentes cerebrum sed ossium pluralitatez. ❡ Attende quinto ꝙ musculi timporuz lesi faciliter ꝛ impetuose cōicant cerebro sua nocumēta duplici de causa Prima est qꝛ sunt cerebro ꝓpinquissimi. Scḋa est quia cum cerebro cōicant per plures neruos scꝫ per tres. quorum duo prodeunt a tertio pari neruorum a cerebro nascentiuz ꝛ vnus a quito pari. Juxta illud galieni. xi. de vtilitate particularuz capitulo tertio. Si igitur sicut hypocras dicebat que sunt ꝓpinqua et cōia et prima maxime malignant͛ nō autē ꝓpinquius ꝙ timꝑales musculi nec ꝑ plures neruos cerebro mag' cōmunicat ali' musculus rōnabile est exaudire eorum passiones principium. Propterea igitur et hypocras quidem recte dicebat quoniam plage precipue stupefacientes timporales fiunt: hec galienus. Sed in his verbis galienus innuit ꝙ passiōes musculorum timporalium inducunt stuporem. Et princeps hic dicit ꝙ inducunt frenesim qui sunt morbi penitus contrarij quare videtur ꝙ nō ab eadem procedant causa. Dic ꝙ ſm species humorum qui cōmouentur per dolores et passiones musculorum timporalium et ſm ꝙ putrescunt vel non putrescunt et faciunt apostema vel non faciunt diuersi fiunt morbi sic̄ spasmi febres stupores freneses et desipientie. Juxta illud galieni nunc allegato capitulo. Maxime enim hi omnium musculorum cum patiuntur spasmos et febres et stupores et desipientiam inferunt. Ut igitur minime patiantur ab eis que extrorsuz occurrunt eis quecunqꝫ quassare et incidere nata sunt: vt sepem alterius nature in circuitu circumposuit ossium duriciem. ❡ Attende sexto ꝙ galienus super loco originis chorde musculi timporalis sibimetipsi diffidere videtur. Ait enim vndecimo de vtilitate particularum capitulo quarto. Hec igiur est constructionis infallatia timporalibus musculis. finiēs autem alteruter ad vnum tenontem magnum id est chordam: implantatur summitati inferioris gene superuellens eam si tendatur. Ex quibus verbis elici potest ꝙ a fine siue cauda musculi timporalis chorda eius oritur. Sed capitulo quinto libri eiusdem ait. Timporales autem et q̄ eis opponūtur ab inferius qui aperiunt os alijs vniuersis sūt dissimiles musculis. ex timporalibus enim medius tenon id est chorda explantatur. quem ad summitatez inferioris gene. que superius trahitur dicebamus applicari. Non enim inuenies ſm aliquem aliū musculum aliquam explantationem talem tenontis. Et paulopost dicit ꝙ in nullo aliorum musculorum existit hoc scilicet ex medijs timporalium explantari tenontem. Dic ꝙ reuera chorde timporalium musculorum trahunt ortum ab eorum medio. Et dum dicit galienus ꝙ alteruter finiens ad vnum tenontem magnum implantatur summitati ꝛc. intellige de fine ſm latera non ſm caudam musculi. ❡ Sed queret aliquis vnde est ꝙ musculi timporū necessario emittunt chordas tam magnas: et quare a medio sui et alij non. ❡ Ad primam harum questionum respondet galienus capitulo quinto vndecimi de vtilitate particularum dicens. Quoniam siquidem non per tenontes ita magno gena retenderetur primo quidem rumperetur multotiens iam pondus tam magnorum nequiens complātatorum corporum sustinere. Deinde neqꝫ vtiqꝫ moueretur faciliter. neqꝫ enim superuellere eam minor alius tenon neqꝫ lība carnosa posset. Ad scḋam vero r̄ndet ibidem prolixius dicens. Propter quam autem causam in medio musculorum hic tenon explantatur iam dicam parum rursus rememorans et hic eius qḋ a principio sermonis iā mihi predemonstratum est. cuius capituluz id est summa fuit: infallatia multa egentes timporales musculos marginari vndiqꝫ ossibus vt parum solummodo emineant ab eorum concauitate. Si enim huius memineris sciueris autem et particulas capitis: iam tibi aderit sillogisare: quoniam si longos ſm lōgitudinem eius in rectitudine summitatuz allatos posuisset musculos hos natura nullū vtiqꝫ eis īgeniari tegimen adiuenisset. ꝛ cū hoc ibi quidē tumorē magnū fecisset. vacua v̇o et ꝯcta totaliter reliquisset loca in q̇b' nūc sūt: nec eni aliq̄ alia pticula ibi locatiōez hūisset idoneā neqꝫ ocul' neqꝫ nasus neqꝫ auris. Princeps autem reddere videtur aliam causam vt scilicet

niam in eleuando graue est necessarium ipsum ingeniose regere et sollicitari qualiter plus habeat fortitudinis. ❡ Et chorda etiaz que ex istis duobus nascitur musculis ex ipsorū oritur medietate ꝛ non ex eorum extremitatibus ꝓpter firmitudinē. Et chorde due nascentes ex istis duob' musculis ꝓcedūt ex medio eoꝝ: ꝛ nō ex eoꝝ extrēitatib' ꝓpt͛ firmitudinez.

chorde sint firmiores. maius enī est musculi mediuz extremis eius et sic firmior et maior oritur. ab hoc chorda. Sed decimoqrto animaliū circa finem videtur sensisse princeps ꝙ ab vnoquoqꝫ temporaliū musculorum tres nascātur chorde et ꝙ harum tertia nascitur a medio musculi Ait enī ibi. Et q̄libet istorū duorū musculorū habet nascentes chordas

Musculorum⁹ aperiendi ⁊ mandibulam descendere facientium villi ex additamentis nascuntur alhilirieti que retro post aures creata fuerunt ⁊ descendunt ⁊ vniuntur ⁊ fiunt vn⁹ musculus: post separantur et fiunt chorda vt firmitudinez augeant. deinde iterum ramificantur ⁊ carne replētur et fit musculus ne propter sui tensionem ad nocumenta recipiēda sit preparata. ¶ Deinde mandibule reflexiomento obuiat: ⁊ cū contrahitur trahit mādibulam retro ⁊ descendit pculdubio. ¶ Et ppterea ꝙ naturalʼ grauitas ī dscēdēdo adiuuat duo suffecerunt: ⁊ nec adiutorio eguerūt

magis ⁊ paulopost sbdit. Et chorda tertia istorū duorū musculorum nascitur a medio istorum duorum musculoruz nō ab extremitate vt sit fortior. ¶ Attēde septio ꝙ princeps ibidē sic describit musc̄los duos iuuantes temporales. Et isti duo musculi iuuantur per alios duos musculos ⁊ veniunt illi duo musculi interius in ore: et descendunt in mandibula inferiori quasi in foueam. quoniam erectio ponderosi indiget virtute intensa. ¶ Attende octauo ꝙ in vltima clausula presentis textus vel est vitium inutilis repetitionis: vel per scriptores altera partium eius q̄ per translatorem margini fuit inserta textui fuit inscripta vel primam ptium eius intellexit princeps de chordis temporaliū musculorum ⁊ scđam de chordis musculorum adiuuantiū. Sed id contrariū esset galieno dicenti ꝙ in nullo aliorū musculoꝝ existit hoc scꝫ ex medijs explantari tenontem: nec etiam princeps. 14. animaliū idem repe(tit sicut hic

o Musculorum. In hac parte quarta primo agit princeps đ ortu villorū⁹ musculorum aperientium os ⁊ coadunatiōe eorum in musculum ⁊ cōsequēti diuisione in chordam et iterata coadunatione in musculum. Scđo de loco applicationis et opere dictoruz musculorum ibi [Deinde mandibule] Tertio dat causam quare duo musculi aperientes os non habuerunt coadiutores sicut claudentes id ibi ([Et propterea]

¶ In pria particula dicit prio ꝙ villi musculoꝝ aperientium os ⁊ facientiū inferius descendere mandibulam inferiorē oriuntur ex additamentis alhilirieti id est acularibus ab acu sic dictis quia sunt similia acubus que retro post aures creata fuerunt. Scđo dicit ꝙ isti villi descendūt a dictis locis post coniūguntur ⁊ fiunt vnus musculus per admixtionez carnis cū eis. Tertio dicit ꝙ dicti villi postꝙ constituerunt musculum separantur a carne et fiūt chorda vt augmētent firmitudinem. Quarto dicit ꝙ dicti villi iterum spargūtur seu ramificantur et carne replent: ⁊ fit muscul⁹ ex eis ne sint preparati ad no(cumēta recipiēda propter tensionē sicut sunt chorde.

¶ In scđa dicit ꝙ iste musculus vltimo genitus ex dictis villis iterum collectis obuiat id est applicatur reflexiomento mādibule inferioris. Et quādo contrahitur trahit mandibulam retro ⁊ tunc mandibula proculdubio descen(dit.

¶ In tertia dicit ꝙ hi duo musculi aperientes os et facientes descendere mandibulam suffecerunt ad hos actus propter hoc ꝙ naturalis grauitas ossis mandibule iuuat ad descensuz ei⁹. ⁊ nō indiguerūt isti duo musculi adiutorio aliorū musculorū sicut illi duo qui claudunt os leuantes mandibulam. ¶ Attende primo ꝙ retro circa radicem auriū ossa duo gracilia oblonga ad instar acus nascūtur et dicuntur arabice alhilirieti ⁊ latine additamenta acularia quia sunt addita occipiti ⁊ acubus assimilantur. Et dicuntur a galieno vndecimo de vtilitate pticularum explātatiōes colūniformes et graphiformes ⁊ acuformes quia sunt oblonga sicut colūne vel graphij vel acus. ¶ Attende scđo ꝙ villi musculorū aperientiū os sūt duplices. Quidā sunt ligamētales: ⁊ hi nascuntur ex substātia ossiū aculariū. Alij sunt neruosi sumētes ortum a tertio pari neruorum egredientium a cerebro. ¶ Queret hic aliquis quid opus est musculis ad inferius trahendum mandibulam inferiorem cum naturaliter inferius suo pondere descendat. Dic ꝙ sunt necessarij ad contraoperanduz musculis os claudentibus. Juxta illud galieni vndecimo de vtilitate particularum capitulo quarto. Oportet igitur esse aliquos eis musculos qui aperiant econtra vellentes ad contraria. ¶ Sed instabit aliquis q: sola ociositas vł cessatio ab opere musculorum temporalium sufficere videtur ad oris aperitionez: quia tunc mandibula suo pondere deorsum tendet. Dic ꝙ nō nisi trahatur per dictos musculos qui os aperiunt propter eius innexionem in parte superiori roboratam ligamentis fortibus. Cuius rei signū est ꝙ plurimi hominum dormiunt ore clauso. Item in oris apertione gradatio fm plus et minus est vtilis ⁊ necessaria: quare sibi proprij sunt adapta-

ti musculi. ¶ Attende tertio ꝙ isti musculi sūt totidez vt temporales econtrario siti videlicet deorsum in gena sicut temporales sursum. Juxta illō galieni nunc allegato capitulo. Musculi quidem ipsi duo numero sunt sicut ⁊ temporales alteruter alterutri fm alterutraz ptem inferioris gene oppositi. ¶ Attende quarto ꝙ hi duo musculi habent principiuz sue generationis ex posterioribus partibus capitis ⁊ iplātantur mandibule inferiori in loco post genaz ⁊ circa mētum ex intrinsecis partib⁹. Juxta illō galieni nunc dicto capitulo. Principium vero generationis habent ex posterioribus partibus capitis vbi sunt colūniformes explantationes. Ita enim consuetudo est noīare anatomicis eas que sunt fm has partes subtiles ossium capitis germinationes tibi autem licet si volueris vocare eas graphiformes et acuformes. Implantatur autem inferiori gene post flexionem mox vsqꝫ ad regionem que est fm āthereona id est parte que post genaz inferiorez annexus vnus alterutrinqꝫ ex intrinsecis partibus. hi igitur si tendantur aperiunt os sicut temporales claudunt. hec galienus. ¶ Attende quinto ꝙ hi duo musculi qui fm situm et operationem sunt oppositi temporalibus musculis in hoc differunt ab oīb⁹ alijs muscuł ꝙ eorū extreme partes carnose sunt et medie neruose. ita ꝙ a substantia carnosa et musculosa incipiunt et in sui medio chordam habent et in substantiā finiunt musculosam carneam. Juxta illud ga. vndecimo de vtilitate particularum capitulo quinto. Vterqꝫ autem oppositoruz eis a parte que est retro capitis explantatus postꝙ aduocata parisima id est amigdalas seu glandulas fautium et flexionem peruenerit inferioris gene non adhuc est musculus sed certus fit tenon id est chorda nudus ab omni substantia carnosa. Sed hoc quidem et alijs inest musculis scilicet ad tenontes desinere. Mō autem ē propriū precipuum vtriqꝫ horum ꝙ neqꝫ fm aliquem aliorum musculoruz est iam dicam. Tenontum id est chordarum horum alteruter modicum procedens non adhuc tenon est sed mox musculus fit inferiori gene inferius implantatus vt antea dictū est. Manifestū igitur est quoniam partes horum musculorum in principio et in fine carnose neruose vero in medijs quod in nullo aliorum musculorum existit. Sed queret aliquis in hoc causam diuersitatis et quare non explantantur isti duo musculi ab inferioribus partibus sub maxilla inferiori. Hec enim regio propria videtur ipsorum ortui. Juxta illud galieni nunc allegato capitulo. Propria enim eorum explantationis regio non erat a retro. vnde nūc explantantur sed anteriores partes colli. Sic enim maxime fm rectitudinē proprij principij alteruter traheret inferius genam. ¶ Ad secundam questionem primo respondet sic galienus nunc allegato capitulo. Sed si quidem locati fuissent hic ab his q̄ fm collum videlicet spondilibus explantati angustationem non paruā ipsi habuissent primi maxime ⁊ alijs vniuersis particulis prebuissent quecunqꝫ ibi locate sunt. fere enim in nulla parte corporis alia fm paruam ita regionem est videre tantum numeruz organorū: ⁊ neqꝫ transponere aliquid eorum melius fuit neqꝫ stomachum id est ysophagum: neqꝫ tracheam arteriam neqꝫ laringam id est epiglotum multo autez magis neqꝫ circunadiacentes eis musculos: neqꝫ venas neqꝫ arterias neqꝫ adenes id est glandulas neqꝫ neruos. Manifestum autem est quoniam et cibaria et potus et spiritum per hanc oportebat incedere viaz: ascendere vero rursus efflationem et vocez. Quare rationabiliter qui inferiorem genam aperiunt musculi nequaꝙ ob ossibus qui fm colluz explantati sunt. sed vnde dictum est. Consequenter soluit ibi primam questionez scilicet cur hi musculi sunt in medio neruosi et carnosi in extremis: dissimiles in hoc facti ceteris musculis: dicēs. Et vbi maxie plena erat organis multꝭ regio nudis carnib⁹ in ptib⁹ q̄ fm parisima. i. amigdalas fauciū alteruter eorum tenō

subtiliatus ē id est vterq̄ dictorū musculorū factus ē chorda subtilis denudata a carne. grossiores si eīn essent nō hūissent trāsitū p̄ angustatione. Deīde respondet obiectioni tacite scȝ ꝙ hi musculi poterant fieri tenues velut chorde sine hoc ꝙ fuissent iteruȝ carnosi facti. ⁊ dicit. Si aūt facti fuissent musculi tenues sicut hi

Masticādi⁹ vero musculi sunt duo Ab vnaq̄q̄ enīȝ p̄te vni musculo triāgulato cū eius caput posit⁹ fuit āgulus qui ex suis angulis in facie consistit duo ꝓtenduntur latera: vnuȝ ad mādibulā descendit inferiorē: et alterum ad partē paris ascendit. Et iter ea basis continuat̄ recta. Et cōmiscetur quisq̄ angulus ei quod ante ip̄m existit: propterea ꝙ musculus iste diuersas in ꝯtrahendo habeat partes: et non sit ei motus equalis: sed diuersis possit īclinare ꝺclinatiōib⁹. iō vt p̄ eas mollitio ⁊ masticatō ꝯpleāt̄.

sūt scȝ dicti tenōtes: sufficiēter vtiq̄ id est nimis fuissent imbecilles. Quocirca q̄a difficile passibiles eos oportuit fieri ⁊ strictos rōnabilit̄ natura abstulit quidem totaȝ eorum ſm hoc carnem solos ⁊ nudos producens tenontes. Quādo vero p̄mum extra angustationem cōstituit: tunc iam paulatim conuertens carnē musculos rursus ip̄os ꝑata est: hec ga. Sed p̄nceps hic aliā assignat cām. dicit enim ꝙ hi duo musculi sūt chorda vt augeāt firmitudinē: ⁊ iterū carne replent̄ ⁊ fiunt musculi ne sint p̄parati recipere nocumēta ꝓpter tensionē. Eandē fere causam ipsemet exhibet. 14. aīalium dicens. Sed musculi aperientes os cū quibus descendit mandibula inferior nascūtur ab additamētis similibus acub⁹ que sunt post aures ⁊ descendunt ⁊ faciūt ex se musculū. Et facit ex se chordā vt sit fortior. Et a chorda spargūtur iterū fila. ⁊ illa fila faciunt iterū musculum ex impletiōe carnis. Et illud est quoniam si esset vn⁹ magis exponeretur occasionibus.

e Masticādi vo. In hac parte q̄nta p̄io tangit princeps numerū musculorū masticādi dicens ꝙ musculi masticandi sunt duo. Scdo figurā horum musculorū ⁊ cām ip̄ius ibi [Ab vnaquaq̄] Et innuit in hac parte scda q̄ttuor ꝓpositiōes. Prima ē ꝙ vterq̄ musculorū masticandi est triangulatus seu triāgularis figure. Scda est ꝙ caput cuiusq̄ dictoꝝ musculoꝝ est sicut vn⁹ angul⁹ in facie existēs de nūero anguloꝝ musculi triāgulati. Tertia ē ꝙ a capite musculi triāgulati vel ut ab angulo protendūtur duo latera: quoꝝ vnū descēdit ad mandibulā inferiorē. Et alteꝝ latus ascendit versus ossa paris. ⁊ inter hec latera vasis triaaguli seu musculi triāgulati cōtinuat̄. Quarta ē ꝙ quilibet angulus musculi triangulati cōmiscetur parti faciei q̄ est in directo ipsius vt ipse musculus habeat diuersas p̄tes in ꝯtrahendo ⁊ non sit ei motus equalis id ē ꝯtractio ſm rectitudinē: sed possit inclinare seu mouere mādibulā diuersis declinationibus vt molitio cibi ⁊ masticatio cōpleantur per varias declinationes. Sed more solito magis iuxta litterā expositionē ꝓsequamur. Ait quidē p̄io p̄nceps ꝙ duo latera ꝓtendunt̄ musculo triangulato ab vnaquaq̄ parte q̄ñ caput musculi fuerit positū velut vnus angul⁹ qui ex suis angulis in facie consistit. Scdo dicit ꝙ vnū illorū duorum laterū descendit ad mādibulā inferiorē: ⁊ aliō ascēdit ad p̄tē ossiū paris ⁊ basis recta cōtinuat̄ inter hec duo latera ⁊ sic habes triangulū integrū. Tertio dicit ꝙ quilibet angul⁹ dicti musculi triāgulati cōmiscetur cū parte faciei q̄ est corā eo ꝓpterea ꝙ muscul⁹ iste habeat diuersas p̄tes in ꝯ̄hendo mandibulā ⁊ non sit ei mot⁹ equal̄ id ē rectus ſȝ flectere valeat mādibulā declinatiōibus diuersis vt masticatio ⁊ molitio ciboꝝ p̄ eas cōpleant̄. ¶ Attēde p̄io ꝙ duo masticatorij. musculi facti gr̄a circulationū in masticatōe cibi necessariarū cōstituūt carnositatē q̄ apparet ī pomis maxillaꝝ. Iuxta illō ga. xi. de vtilitate p̄ticularū capi. q̄rto. Alij aūt ad eas que in masticationibus circūallationes gene a natura facti sunt duo musculi qui et maxillaruȝ quod carnosum operantur. ¶ Attende secundo ꝙ quorundam medicorum fuit opinio ꝙ vterq̄ duoꝝ masticatoriorū musculorum est tres musculi. q̄r tres sunt eius annervationes implantate ad genas velut principia. Iuxta illō ga. nūc allegato capi. Horū vero quēlibet q̄dam non vnū musculum sed tres esse putant quoniam tres sunt ipsorum velut principia quedam annerationes vel tenontes vel deplantationes ad genas. ¶ Attende tertio ꝙ vterq̄ masticatoriorum musculorum triāgularis existens habet summitatem seu caput ei⁹ versus pomum maxille: ⁊ inde trahitur vna trianguli costa versus finem ossium paris: ⁊ alia versus genam inferiorem: ⁊ tertia velut basis supertenditur primis partibus inferioris gene. Iuxta illud galieni capitulo nunc dicto. Triangularis enim quodammodo est vterq̄ musculorum velut summitatem quandam trianguli apud vocavocatum pomum habens. Ab hinc autem vna quidem versus iugalitatis id est ossium paris finem tenditur costa trianguli. Alia vero versus inferiorem genaȝ. Reliqua vero et tertia velut quedam basis ambas subiugans predictas costas. totis primis partibus inferioris gene supertenditur ſm longitudinem eius. ¶ Attende quarto ꝙ masticatorius musculus est neruosissim⁹ sub pomo maxille scilȝ in illa sui parte que dicitur summitas aut caput eius. Iuxta illud galieni ibidem. Est autem neruosissimus suiip̄si⁹ ſm locum qui est sub pomis musculus iste vbi habet id quod est velut summitas. ¶ Attende quinto ꝙ masticatorius musculus habet villos multipliciter transuersos successiue mouentes mandibulam hincinde vt masticationis actus multiformis fiat. Iuxta illud galieni ibi. Mouet autem ⁊ circunducit genam: alias alijs inulis id est villis et deplantationibus a natura vt sibi inuicem succedentibus motibus qui in masticationibus actus multiformis fiat. ¶ Attende sexto ꝙ dicti musculi triāgulares proprie dicunt̄ masticatores ꝙ̄uis temporales hoc nomine etiam participent ſm ꝙ in masticationibus prebent vnum actum scȝ applicationem vehementem dentium adinuicem ad frangēdum cibos. Iuxta illō galieni capitulo nunc dicto. Decenter igitur nominant musculos hos masticatores maxime ꝙ̄uis ⁊ temporales participent hac nuncupatione. Hi enim vnum solum actum in masticationibus prebent scilȝ vehementer adinuicem applicare dentes. Ad quod sequitur frangi quicquid in intermedio adiacet. Sed hoc scilicet seu a molendino a molaribus leniri cibum masticatoriorum opus est musculorum. hi enim ipsi et transmutant cibaria et que a dentibus excidunt rursus aggrediuntur tensi ⁊ circuntracti temporalibus musculis nihil ad hoc conferentibus. ¶ Attende septimo ꝙ ad actum perfecte masticationis lingua concurrit ab intra velut manus subimpellēs dentibus maxillaribus partes cibi que euaserant perfectam contritionem. Et ab extra masticatorius musculus similiter vt alia manus impellens circa cibos operatur. Et inferiores maxillarum summe coadiuuant. Iuxta illud galieni ibidem. Sed lingua quidem non parum operatur ad hunc actum velut manus semper permutans et vertens eum qui in ore cibum vt omnis eius pars similiter conteratur. Extrorsum autem vnus ex alterutra parte masticatiuus iste masculus velut alia quedam manus adiutrix lingue constructus est. Maximū autē ad hoc auxiliū ei prebent inferiores fines maxillaruȝ qui sunt versus labia atq̄ perueniunt subtiles et ampli musculi vnus ſm alterutram parteȝ toti collo id est parti extreme labij circumpositi. Sed queret hic aliq̄s cum masticationis actus fortior sit et permanentior oris clausione et apertione quare musculi masticatorij non fuerunt plures ⁊ maiores his qui aperiunt os et his qui claudunt sicut dentes ad masticationem ordinati plures et maiores alijs fuerunt. ¶ Pro solutione. Attende ꝙ inter musculos ordinatos ad motum mandibule superioris talis est ordo suarum magnitudinum: ꝙ musculi temporales eleuantes mandibulam sunt omnium maximi: et deprimentes minimi: et masticatorij medij situ et magnitudine. Iuxta illud galieni vndecimo de vtilitate p̄ticularum capitulo sexto. Differentiam vero que est in magnitudine eorum et principium neruorum mouentium si volueris considerare mirabilem et hic iusticiam inuenies nature. si denum eos quidem qui velut dependentem et suspensam ex eis totam inferiorem genam sustinent et portant rationabile est ordine maximos fieri. Oppositos eis ab inferi⁹ seu versus illas partes mouentes ad quas ⁊ naturaliter repit omne graue minores multū. Medios vero esse magnitudine reliquos sicut et medij positione existunt. Ex his patet solutio quesiti scilicet ꝙ musculi temporales sunt maximi oīum mouentium inferiorem mandibulam quia difficilius est mandibulam eleuare ⁊ sustinere eleuatam q̄ eam deprimere vel circunducere: et deprimentes eam sunt omniū minimi. q̄r facillimū est graue quod naturaliter deorsum tendit inferi⁹ trahere: masticatorij vo sunt horum medij quia circunductio mandibule facilior est eleuatione et difficilior depressione. Ad id etiam accedit alia

ratio magnitudinis musculorũ tẽporaliũ scꝫ q² sunt molles eo ꝙ sunt cerebro proximi. oportuit igit̃ ex magnitudine eorũ supplere debilitatem q̃ ex mollicie eorũ cõtingebat. ¶ Ad obiectũ ꝙ masticationis act⁹ est fortior ⁊ ꝑmanẽtior clausione ⁊ aptione cõcede de clausione sed nega de aptione ⁊ ꝑmanẽtia in ea. Et cũ arguit̃ a simili de dentibus masticatorijs ꝙ sunt plures et maiores alijs concede hoc ꝓpterea ꝙ actus masticatoriorũ sunt fortiores ⁊ permanẽtiores in hoīe ꝙ̃ sit actus dualiũ ⁊ quadruplorũ. scꝫ incisio ⁊ caninorũ vide licet fractio. q² cũ homo sit aīal arte ⁊ rõnibus viuẽs ⁊ manibus ac instrumẽtis idoneis ad incisionẽ ⁊ fractionẽ vtẽs non indiguit fortitudine dualiũ quadruploꝝ ⁊ caninoꝝ dentiũ nõ sic autẽ est de actib⁹ musculoꝝ masticatorioꝝ cõꝑatione ad actus temporalium.

¶ De anatomia musculoruꝫ capitis Capitulum. X.

Caput[a] proprios habet mot⁹: ⁊ motus cũ q̇nqꝫ colli spondilib⁹ cões ꝑ quos est motus cõpositus ex declinatione capitis ⁊ declinatiõe colli simul. Unusquisqꝫ vero duorũ motuũ .s. ꝓpri⁹ et cõis aut erit curuans anteri⁹ aut curuans posterius aut inclinans ad dextram aut ad sinistraꝫ. Et inter ip̄os quidem ꝯm circundandi formã motus generatur conuersionis. Musculi[b] autẽ qui caput ad inferiora ꝓprie curuant sunt duo musculi qui a duabus descendunt ꝑtibus qui cum villis suis miscẽtur retro post aures a superioribus ⁊ ab osse thoracis ab inferioribus ⁊ eleuãtur sicut ꝯtinui. ¶ Est etiã cum quidam existimant ꝙ sint tres musculi. duo nãqꝫ vnius eoꝝ extrema ramificãtur ⁊ fiunt eis duo capita. ¶ Cunqꝫ vnus eorum mouet̃ caput ad inferiora curuatur. ⁊ cũ ambo mouent̃ caput ad ãteriora tẽꝑate curuat̃. Musculi[c] v̄o q̇ caput ⁊ collũ sil'añri⁹ curuãt sũt par sub meri positũ qđ ad ꝑtem spõdilis p̄rie ⁊ secũde vadit: ⁊ cũ eis miscet̃. ¶ Cunqꝫ ꝑs

¶ De anatomia musculorum capitis. Capi. X.

Caput proprios habet. In hoc capitulo p̄mo tãgit princeps sub duplici diuisiõe diuersitates motuũ capitis. Scđo agit đ musculis curuantibus caput solum ad inferiora ibi [Musculi aũt] Tertio de curuantibus caput ⁊ collũ simul anteri⁹ ibi [Musculi vero] Quarto de musculis curuãtibus solũ caput ad posteriora ibi [Sed musculi qui] Quinto de musculis q̃ caput cũ collo posteri⁹ curuant ibi [Musculi vero qui caput] Sexto de musculis inclinãtib⁹ caput ad duo latera ibi [Musculi aũt q̃ caput ad duo] Septimo de prouidentia circa iũcturas capitis ibi [Iũcture preterea]

a In prima parte sunt due diuisiones. Prima est hec. Motuũ capitis quidã sunt ꝓprij capiti Alij sunt cões capiti ⁊ p̄mis q̇nqꝫ spondilibus colli ꝑ quos scilꝫ spondiles est motus cõposit⁹ ex declinatiõibus capitis ⁊ colli simul. Uel expone per quos. i. inter quos mot⁹ cões ē mot⁹ cõpositus ex declinatiõe capitis ⁊ declinatione colli simul. Scđa diuisio est ꝙ motuũ capitis tã propriorũ ꝙ̃ cõium quidã curuat anteri⁹ ali⁹ posterius alius ĩclinat ad dextrũ alius ad sinistrũ. Et inter ipsos qui scꝫ inclinant ad dextruꝫ ⁊ ad sinistrũ generat̃ motus conuersionis ꝯm formã circundãdi id ē cõprehẽditur motus circũducens. ¶ Attende primo ꝙ ga. 12. de vtilitate ꝑticulariũ capi. tertio diuidit mot⁹ capitis in rectos ⁊ obliquos. scđo diuidit rectos in flexiuos ⁊ extẽsiuos. tertio diuidit obliquos in circũducentes ad latus dextrũ ⁊ circũducentes ad latus sinistrũ. Ait eñ ibi Dico autẽ genera quidem bina motuũ rectoꝝ ⁊ obliquorũ. Differẽtias vero ex alterutro genere: extensionẽ quidẽ ⁊ flexionẽ rectoꝝ. Ad sinistra vero ⁊ dextra circũductionẽ obliquorũ. ¶ Attende scđo ꝙ motus capitis circunducentes in aliquo differunt a motibus inclinãtibus caput ad dextram ⁊ ad sinistram. possibile enim est inclinare caput versus spatulaꝫ dextram ⁊ sinistram sine quacunqꝫ circunductione: sed q² omnis circũductio capitis vertit faciem versus dextrã aut sinistrã partem ⁊ per eosdem musculos circũducitur caput ⁊ ad dextram vel sinistrã inclinatur. ideo sub inclinationibus capitis ad dextrã vel ad sinistra cõprehendit hic princeps circũductiones eius. ¶ Attende tertio ꝙ sicut sunt quattuor modi motuum capitis sic sunt differẽtie quattuor musculoruꝫ quibus fiũt Iuxta illđ galieni capitulo nũc allegato. Quare ⁊ musculorũ oportuit fieri motiuorum capitis quattuor differẽtias. Alij eñ superelevant id. Alij flectunt. Alij versus dextrã ducunt. Alij versus sinistrã (Et per flexionẽ intellige inclinationẽ capitis ãterius.

b Musculi aũt. In hac parte scđa que est de musculis curuãtibus proprie caput ad inferiora primo agitur de nũero ⁊ origine eorum et ꝯmixtione suorũ villorum. Scđo tangitur opinio quorundã ⁊ motiuuꝫ dicentiũ dictos musculos esse tres ibi [Est etiã] Tertio modi motus qui proueniũt ab eis ibi [Cũqꝫ vnus]

¶ In p̄ria ꝑticula dicit p̄rio ꝙ musculi qui curuãt proprie caput ad inferiora id est qui faciunt declinare caput solũ sine collo ꝯm rectũ ad imũ sunt duo nũero. Scđo dicit ꝙ hi duo musculi descendũt a duab⁹ ꝑtibus. Et intellige ꝙ ꝯm suos villos ligamẽtales descẽdunt a partibus capitis retro aures dextra ⁊ sinistra: ⁊ nõ ꝯm villos neruosos q² ad istos musculos nõ a cerebro sed a nucha veniũt nerui. Uel intellige ꝙ descendũt id ē explãtãtur a duab⁹ ꝑtibus nuche colli ꝯm villos ip̄oꝝ neruosos. Uel intellige ꝙ trahẽdo caput ad inferiora descendũt a dextra ⁊ sinistra ꝑtibus corporis v̄sus capita sua: q̃ sunt inferi⁹ respectu capitis. Uel itellige ꝙ descẽdunt id ē villos sumunt a duab⁹ ꝑtib⁹ vel mittũt ad duas ꝑtes scꝫ aliquos a capite retro post aures alios a furcula. Et h̄ expositio magis respondet passui simili huic. 12. aīaliũ capi. vltĩo. vbi p̄n. ait. Scꝫ musculi facientes caput declinare ꝯm rectũ ad imũ sunt duo musculi descẽdẽtes a duab⁹ ꝑtib⁹: propter hoc ꝙ auricule a supiori vestiũt̃ a suis texturis ⁊ furcula pectoris sub: ⁊ postea cõtinuãtur ista duo ⁊ eleuãt̃ in sursuꝫ. Tertio dicit h̄ princeps ꝙ isti duo musculi miscẽtur cũ villis suis retro post aures a ꝑtibus supioribus ⁊ ab osse. i. cũ osse thoracis a partibus inferioribus. Et intellige ꝙ isti duo musculi porrigunt suos villos et implantant istis partibus scilicet superiori post aures et inferiori iuxta furculam. Uel intellige ꝙ explantantur eorum villi retro post aures ⁊ inferius descendentes furcule implantantur. Iuxta illud galieni. 12. de vtilitate particularum capitulo sexto. Explantati auteꝫ de post aures sub eis perueniunt ad pectus et clauim id est furculam sibi inuicem continui. Quarto dicit ꝙ eleuantur id est a furcula sursum ascendunt sicut continui.

¶ In scđa particula dicit aliquos medicos estimauisse musculos istos esse tres: ⁊ hoc ideo quia extrema vnius eorũ scꝫ caput ⁊ cauda ramificantur id est diuiduntur in duos ramos scilicet caput in duo capita ⁊ cauda in duas caudas et fiunt eis id est his duob⁹ musculis duo capita. Sed duodecimo animaliũ in simili passu dicit princeps. Et fortasse putabitur ꝙ sunt tres musculi: quia sua capita ramificantur et fiunt quasi duplata. Et galien⁹ capitulo nunc allegato ait. ꝙ perueniunt ad pectus et clauim sibi inuicem continui: vt si quis vnum dicat esse triplicem non fallatur. ¶ In tertia dicit ꝙ quando vnus horum musculoruꝫ mouetur caput curuatur ad inferiora ⁊ quando mouentur hi ambo simul̃ caput curuatur ad anteriora temperate. Sed duodecimo animaliũ in simili passu dicit. Et tunc quando mouetur vnus declinat caput ad imũ ad suam partem. Et si ambo simul moueantur đclinabit̃ caput equaliter.

c Musculi vero. In hac ꝑte tertia primo agit princeps de numero situ ⁊ applicatiõe musculorum anterius curuantium caput ⁊ collum. Scđo de suis operib⁹ ibi [Cũqꝫ pars]

¶ In p̄ria particula dicit ꝙ musculi anterius caput inclinantes et collum simul sunt duo positi sub meri id est via cibi transeuntes seu protensi ad partem spondilium prime ⁊ secũde colli ⁊ cũ eis miscentur id est ad has applicantur vel partibus immiscentur que sunt coram eis.

¶ In secũda dicit ꝙ quando partes istorum duorum musculorum existentes prope meri contrahuntur flectunt solum caput ad inferiora ⁊ dum contrahuntur ⁊ operantur partes ipsorum continuate cũ primis duabus spondilibus colli deflectunt caput ⁊ etiam collũ ad anteriora. ¶ Attende primo ꝙ galienus. 12. de vtilitate particularum capitulo sexto dicit hos musculos solum caput flectere per villos eorum affixos duabus primis spõdilibus. et inclinare caput ad latera cuꝫ suis villis obliquis. et flectere simul caput et collum versus anterius cum reliquis villis suis. Et sunt verba eius hec. Eorum vero qui ante qui quidem subiacent stomacho ꝯm primos quidem iuulos id est villos quibus ad primũ ⁊ scđm spondilem implantati sunt: ipsum solum flectunt caput cum co

ꝙ inclināt ad latera cū obliquis inulis ſm quos ⁊ musculorum ꝑuorū habēt propriā circumscriptionē ſm vero reliquos flecten tes collū simul cū eo īnuere.i.inferius inclinare cogūt totū caput ¶ Attende scḋo ꝙ ꝑnceps.12. aīaliū capitulo sexto candē quam hic refert sententiā sub alijs verbis dicēs. Sed musculi qui decli naut simul caput ⁊ collū ad anteri⁹ ē vnū par positū sub hysophago et vadit ad partes superiores primi spondil' ⁊ scḋi. ⁊ icurua tur cū eis. Et cū ꝯstringitur pars que vadit ad hysophagū ꝯuertit caput solū. Et si operatur cū ꝑte incarnata cū spōdilibus declinabit collum. o Sz musculi qui.

ipsius que est ad partez meri contra hitur curuatur caput ad inferiora so lū. Et si pars cū duabus spōdilibus continuata operetur curuat ad ante riora etiā colluz. Sed musculi⁹ qui solū caput ad posteriora curuant q̄t tuor sunt paria sub parib⁹ que noīa uimus posita. ¶ Et horum quidē pa rium origo supra iuncturam existit: Et ex eis etiam sunt que ad simenia perueniūt: et ipsorū origo est longin quior medietate que ē posterius. Et sunt ex eis qui ad alas ꝑueniūt quo rū origo ē a medio. ¶ Et ex istis sunt

In hac parte quarta ꝑmo agit princeps de numero ⁊ situ musculoꝝ curuantiū solū caput ad posteriora. Scḋo de origine ⁊ ꝑgressu eoruz in generali ibi [Et hoꝝ quidē] Tertio de origine ⁊ progressu cuiusq̧ quattuor pariū horum musculoꝝ in speciali ibi [Et ex istis sunt] Quarto de motibus hoꝝ musculoruz ibi [Duo ¶ In pria pticula dicit ꝙ musculi curuantes solū (pria paria] caput ad posteriora sunt octo videlicet quattuor paria posita sub paribus iam noīatis. Sed instabit aliquis quia musculi iaz nominati sunt anterius positi. et isti octo posterius: ergo isti octo nō substant illis. Item par primū predictorum musculorū eleua tur a furcula: ⁊ scḋz iacet sub hysophago: et isti octo nascuntur su pra iuncturam capit͡ cū collo que altior existit furcula ⁊ hysopha go. Dic q̄ oēs musculi mouentes caput affiguntur ei ſm aliquaz ipsius partem: ⁊ quia octo musculi de q̄bus hic agitur affigūtur capiti magis inferius q̄ musculi predicti: precipue q̄ duo primi qui solū curuant inferius caput: ideo dicit hic princeps hec q̄ttu- ¶ In scḋa dicit ꝑ (or paria sub predictis musculis esse posita. mo ꝙ origo predictorū quattuor pariū neruorū est supra iunctu- ram id est in ꝑte altiori q̄ sit iunctura capitis cū collo videlicet cir ca occipitum. Scḋo dicit ꝙ aliqui ex istis octo musculis perue- niunt ad simenia id est terminantur ad spinas: que retro a spon- dilibus explantantur et eas defendunt: ⁊ origo istorum est longī quior medietate que est. posterius id est hi musculi non nascunt̄ ab illa parte posteriori que vere est in medio. sed a parte elonga- ta aliquātulum a m̄edio. Tertio dicit ꝙ sunt aliqui ex dictis octo musculis qui perueniunt. id est terminātur ad alas spondiliū: scz ad partes spondiliū laterales vnde explantant̄ ale: ⁊ isti musculi sumūt originem posterius a medio: quod equaliter distat a late- ribus. ¶ Attēde primo ꝙ musculi mouētes caput ad instar cho- ree circunstant iuncturis capitis cum collo ad diuersa officia de- putati. Juxta illud galieni.12. de vtilitate particularuz capitulo sexto. Musculi qui mouent caput exn̄tes numero.28. vel plures velut chorea quedaz in circuitu circūstant. alij alio actu sibi com- misso. ¶ Attende scḋo ꝙ non omnes musculi mouētes caput po tuerunt implātari primis spondilibus duabus colli cū dicte spō diles sint minime omniū ⁊ dicti musculi numero multi ⁊ quidaz ex eis magni: sed oportuit vt omnes a capite depēderent. Aliter non valuisset ad se quisq̧ trahere caput. Juxta illud galieni duo decimo de vtilitate capitulo septimo. Non igit̄ fuit possibile ma ximū os puta craneū habere musculos qui ad alterutrū illorū scz spondiliū primoruz implātarentur. Sed necesse fuit a capite qui dem eos dependere oēs: implantari aūt nō oēs ad primos spon- diles sed illos quos erat possibile. ¶ Attende tertio ꝙ musculo- rum mouentiū caput soli parui retro implantantur primo spon- dili ⁊ ab āte illi qui suppositi sunt hysophago et a laterib⁹ parui musculi qui capiti copulāt primū spondilem. Juxta illud galieni duodecimo de vtilitate capitulo octauo. Rationabilit̄ igitur ne- q̧ vniuersi musculi q̄ mouent caput ad primū spondilez implan-

tati sunt: sed ex posteriori quidem ꝑte parui soli: ex anteriori vero prima portio submissoꝝ stomacho musculoꝝ ex lateribus aūt musculi parui q̄ primū spondilē copulant capiti. ¶ Attende quarto ꝙ hi octo musculi de quibus hic agitur sunt adeo parui ꝙ locari potuerūt oēs conuenien ter circa articulū capitis ⁊ colli. Juxta illud galieni nunc dicto libro ca pitulo sexto. Confestim enim flectentiū ⁊ eleuātiū caput musculorū octo quidē a retro circa articuluz ipm locati sunt parui. Et capitulo septimo libri eiusdez ait. Paruissimi q̄dez oīum sunt q̄ a retro superigūt id seu soli cō ꝑhēdentes certitudinaliter articulationē. Nō eīn alijs qui sunt ī circuitu ex magnitudine aduenit: hoc his ex precipua positione fit.

par quod ad duas prime spondilis alas peruenit super par qḋ ad scḋm ꝑuenit simeniū. Et par cui⁹ villus ex ala prime oritur ⁊ vadit ad simeniuz scḋe. Et eius quidē proprietas est vt capitis declinationem cū ipm curua tur ad naturalez eleuet dispositionē sui transuersione. Et ex eis est par q̄r tum qḋ a superiorib⁹ incipiens pene trat cū transuersione sub tertio ad ꝑ tem siluestrē ⁊ comitat̄ prime spondi lis alā. ¶ Duo prima paria caput po sterius sine declinatione aut cū decli natiōe valde parua curuāt. Et tertiū

¶ In tertia dic̄ primo ꝙ ex dictis q̄ttuor paribus musculorū primū par est qḋ peruenit ad duas alas pr̄e spōdilis transcūdo sup aliud par musculoꝝ qḋ peruenit ad simeniuz id est spinā scḋe spondilis colli. Et istud est par scḋm dictorū quattuor. Scḋo dicit ꝙ tertiū ex illis parib⁹ est par cuius villus oritur ex ala prime spōdilis ⁊ vadit ac terminat̄ ad simeniū seu spinā spondilis scḋe. Et propri etas id est ꝓpria operatio huius paris est vt erigat sua transuersione de clinationem capitis ad naturalē dispositionē.i. rectum sitū cum fuerit curuatū caput id ē ab ante declinans. Tertio dicit ꝙ quartuz par ex dictis parib⁹ est quod incipit a superioribus ⁊ trāsuersaliter penetrat sub tertio pari tendens ad siluestrē partē id est exteriorē et alam prime spōdilis occupat seu comitatur. ¶ Attende primo ꝙ musculi quattuor ex octo musculis de quibus agitur in hac parte sunt effectiui motuū recto rum et explantantur ab osse laude ⁊ implantantur spine scḋe spondilis Juxta illud galieni.12. de vtilitate particularum capi. sexto. Sed quattuor quidē de octo paruis rectorū sunt duces motuū. explantati quidez ab osse quod est ſm occipitiū supra articulationē inplantati aūt ad eaz que est retro apophisim.i. spinaz scḋi spondilis ex parte primi que ē ibi Ex quo patet ꝙ vbi scribitur in hac tertia pticula p̄sentis textus super par quod ad scḋm peruenit simeniuz: debet scribi super par quod ad se cunde ꝑuenit simeniū. Prima eīn spondilis caret simenio sicut p̄dictuz est. ergo simenium secunde spondilis ad quod implantatur hi quattuor nō est scḋm sed primū simenioꝝ. ¶ Attēde scḋo ꝙ duo ex reliq̄s quattuor paruis musculis retro positis effectiui sunt obliquorū motuum et explantantur ab osse laude sicut predicti et oblique procedentes versus exteriora implantantur alis primi spondilis. Juxta illud galieni nunc allegato capitulo. Reliquorum vero quattuor duo quidem similiter p̄dictis explantantur ab osse quod est ſm occipitium et obliqui versus extra abscedentes implantantur lateralibus apophisibus id est alis primi spondilis obliquum toti capiti efficientes motum. ¶ Attende tertio ꝙ duo residui musculi de dictis octo copulant inuicē duos primos spondiles colli: ⁊ habent situs ⁊ actus cōtrarios sitibus et actibus duo rum nunc dictorum musculorū. Juxta illud galieni dicto capitulo. Reliqui vero duo primum scḋo copulantes obliquā positionez habent cōtrarie predictis duobus musculis ⁊ motum oppositum. Illi enim caput habentes obliquum ad primum spondilem simul ei coadducunt scḋm. Hi autem ad id quod ſm naturam quod est esse rectum fientem eius inclinationem reducunt. Etenim positio eorum est sicut triangulus: hec galienus. Ex his patet declaratio secunde tertie et quarte particularum presentis textus hoc animaduerso ꝙ par tertium apud galie- ¶ In quarta (num ponitur quartū apud principem et econuerso. particula dicit primo princeps ꝙ duo prima paria musculorum descri- ptorum in particula precedenti curuant caput retro sine declinatione vel cum declinatione valde parua. Secundo dicit ꝙ tertiuz par ex paribus ibi descriptis rectificat torturam declinationis id est caput tortum et inclinatum erigit ⁊ rectum reddit. Tertio dicit ꝙ par quartum curuat et inclinat caput ad posteriora transuersione manifesta. Quarto dicit ꝙ quicunq̧ neruus tertij paris aut quarti solus sine cō pari caput declinauerit inclinabit caput versus suam partem. Quin-

to dicit ꝙ cum ambo musculi eiusdem paris retrahentur id est contra-hentur versus capita: mouebũt caput ad posteriora sine transuersione. Et hoc intellige de musculis triũ primorũ pariũ: vel de musculis tertij paris solius: vł expone cũ ambo id est tertiũ ⁊ quartũ paria retrahẽtur mouebitur caput ad posteriora cõuersum sine declinatione. Et hec expositio cõsonat littere simili huic. 12. animaliuz capitulo vltimo vbi sic scribit̃ hec particula vltĩa. Et duo paria prĩa declinant caput ad post recte sine declinatione obliqua aut modica: et tertiuz erigit a declinatione obliqua: et quartuz declinat ad posterius cum obliquatione manifesta et tertium ⁊ quartuz quod illorũ constrinxerit declinabit caput ad suam partez. Et si ambo constrinxerint mouebitur caput post recte sine aliqua declinatiõe.

e Musculi vero. In hac parte quĩta primo agit princeps de numero musculorum retro curuantiũ caput ⁊ collũ. Secundo exequitur de pari q̃rto ipsoruz ibi Unũqdq̧. Tertio ꝺ tribus primis paribꝰ ibi Sz triũ pariũ

declinationis rectificat torturam. Et quartum transuersione manifesta ad posteriora curuat. Et quicunq̧ tertij ⁊ quarti solus ꝺclinauerit inclinabit caput ad suã partem. Et cuz ambo retrahentur mouebitur caput ad posteriora cõuersum absq̧ declinatione. Musculi[e] vero qui caput cum collo curuant sunt paria tria ꝓfunda et par vnũ cooperiẽs. ¶ Unũquodq̧ impar eoꝝ est triangulus cuius basis est posterius os cerebri: et quod ex eo remanet ad collũ descendit. ¶ Sed triũ parium sub eo expansorum. vnũ super duo latera spondilium descendit. Et aliud multũ declinat ad alas. Et aliud per mediũ trãsit inter duo spondiliũ latera et duo extrema alarũ. Musculi[f] autez qui caput ad duo ĩclinãt latera sunt duo paria capitis iuncturam comitãtia. ¶ Unius paris eorũ locus est anterius. Et ip̃m est qꝺ inter caput ⁊ spõdilem cõtinuat scꝺam cuius vnũ im-

¶ In prima particula dicit ꝙ musculi curuantes id est retro declinãtes caput ⁊ collum sunt octo .s. tria paria profunda et vnũ par extrinsecuz
¶ In secũda dicit ꝙ vnũquodq̧ impar (cooperiens alios musculos. eoꝝ scz musculoꝝ quarti paris est triangulus id est forme triangularis cuius basis est os laude ⁊ residuũ ipsius descendit ad collum.
¶ In tertia dicit ꝙ par primũ trium pariũ profundorũ extensoruz sub nunc dicto pari descendit super duo latera spondilium. Et scꝺm par eorum declinat multuz ad alas ipsorum spõdiliũ. Et tertiũ par ipoꝝ trãsit per medium inter duo latera spondiliũ ⁊ duo extrema alaruz. ¶ Attende primo ꝙ in passu simili huic princeps sic scribit duodecimo aĩaliũ capitudo vltĩo. Sz musculi q̃ declinãt caput ⁊ collũ sũt tria paria ⁊ sunt in profundum ⁊ vnuz par quod cooperit et quodlibet illorum est quasi triangulare ⁊ sua basis est maior q̃ postremũ cerebri. ¶ Attende scꝺo ꝙ octo musculi de quibus hic agitur sunt maiores octo musculis ꝺ quibus actum est in parte priori. Et emittunt aliquos ex villis suis ad spondiles primũ et scꝺm: ⁊ cum illis villis mouent solum caput. Et alios emittunt villos ad reliquos spondiles colli et cum eis mouent collũ Iuxta illꝺ galieni duodecimo de vtilitate particularuz capitulo sexto. Maiores autem eis ⁊ alij per totum colluz extensi per primos quidem inulos capitis solis famulantur motibus quos apud primũ et secũduz spondilem faciunt: per reliquos vero qui sunt ꝯsequenter quãdoq̧ colli mouentes spondiles. ¶ Attende tertio ꝙ magni musculi de quibus hic agitur asseruntur ab aliquibus esse tria paria tantuz: ab alijs quattuor ab alijs duo: propter ipsorum implicationez adinuicem. et habent eundẽ motuz cũ dorsalibus musculis de quibus agetur capitulo. 21. sũme presentis. Iuxta illud galieni nunc allegato capitulo. Magnorum autẽ musculorũ tres coniugationes que possunt et quattuor dici et due ꝓpter implicationem musculorũ quaz in anatomicis pertractationibꝰ ostendimus: eundem quidez habent motum dorsalibus musculis quẽ parum post exponam. Mouent autem per primos quidez inulos qui ad primũ ⁊ scꝺm spondilem implantantur solũ caput. Per reliquos vero primo quidem alios q̃nq̧ spondiles colli: simul autẽ cum eis mouetur caput retro ⁊ obliquos paululum faciunt motus qui obliqui.

f Musculi autez. In hac parte sexta primo agit princeps de numero musculorũ inclinantiũ caput ad duo latera. Scꝺo de situ ibi Unius

paris. Tertio de motibus ibi Et quodcunq̧. Quarto de quãti-
¶ In prima particula dicit ꝙ muscu (tate ibi Et hi quidem
li caput inclinãtes ad duo latera sunt quattuor ⁊ associãt iunctu
¶ In scꝺa dicit primo ꝙ vnũ par hoꝝ (ram capitis cum collo.
musculoruz est anterius id ẽ declinat ad ãteriora ⁊ colligat caput cũ spõdili scꝺa Et vnũ ĩpar eiꝰ ẽ a pte dextra colli. Et aliud a pte sinistra. Scꝺo dicit ꝙ scꝺz par horuz musculorũ est posteriꝰ .i. declinat ad posteriora. et copulat caput cũ pͥmo spõdili colli. Et vnũ ĩpar eiꝰ transit a dextra ⁊ alterũ a sinistra.
¶ In tertia dicit pͥmo ꝙ qꝺcũq̧ ĩpar ex dictꝭ q̃ttuor musculis solũ ꝯtrahetur sine suo cõpari ꝺclinabit caput ad ptẽz ip̃ius sine trãsuersiõe. Scꝺo dicit ꝙ quicũq̧ duo musculi ex dictis q̃ttuor ab eadẽ pte ꝯtrahent̃ caput ꝺclinabit

par est a dextra ⁊ alterũ a sinistra. Et par scꝺm eorum est. cuius locus ẽ posterius ⁊ cõiungit inter spondilem pͥmã: ⁊ caput cuius vnũ impar incedit a dextra: et alteruz a sinistra. ¶ Et qꝺcunq̧ vnuz ex istis cõtrahetur caput declinabit ad partem ip̃ius cũ transuersione. Et quicũq̧ duo ab vna parte cõtrahentur declinabit ad eos caput absq̧ transuersione. Qꝺ si anteriores mouebũtur iuuabũt caput incurando ad inferiora. Et si posteriores mouebũtur reducẽt caput ad posteriora. Et si omẽs quattuor simul mouebũt̃ stabit caput recte. ¶ Et hi quidẽ q̃ttuor musculi alijs musculis sunt minores. Uerũtamen eis locorũ ipoꝝ bonitate: ⁊ quia sub alijs descendũt etiaz musculis restauratum fuit q̃tum alij per magnitudinẽ habent Iũcture[g] preterea capitis due res necessarie fuere q̃bus due intentiões ꝯtrarie erãt opportune. Una ẽ firmitudo. ⁊ hec q̃dem pendet ex af-

ad eos sine trãsuersiõe. Tertio dicit ꝙ si duo musculi dictoꝝ quattuor declinãtes ad anteriora simul moueãtur: iuuabũt caput inclinãdo ip̃m ad inferiora. Quarto dicit ꝙ si duo musculi dictoꝝ q̃ttuor declinãtes ad posteriora simł̃ moueãtur reducẽt caput ad posteriora. Quĩto dicit ꝙ si oẽs isti q̃ttuor musculi simul mouea-
¶ In quarta dicit primo ꝙ hi quattu (tur caput stabit erectũ
or musculi sunt minores alijs. Scꝺo dicit ꝙ tm̃ virtutis vel fortitudinis restauratũ fuit eis. i. datũ vel acq̃situm ex bonitate suoꝝ locoꝝ videlicet q: sunt supra iuncturã capitis cũ collo directe locati: quãtum virtutis habent alij musculi per suã magnitudinem.
¶ Attẽde primo ꝙ hi q̃ttuor musculi ꝺ q̃bꝰ hic agit̃ dicũtur a galieno. 12°. de vtilitate particularũ capitulo sexto primo ⁊ principaliter mouere colluz ⁊ ex ꝯsequẽti caput. Ait em̃ ibi. Alij vero duo ꝭm alterutrã ptem hi quidem a dextris hi aũt a sinistris oppositi Et hi adhuc adinuicẽ primũ quidem et maxime collum ad seipsos trahunt cum illo autem ⁊ totum caput. ¶ Attende secũdo ꝙ galienꝰ circa quãtitatẽ hoꝝ musculoꝝ fuisse videtur ꝯtrariꝰ principi sed in numero situ ⁊ motu coꝝ ꝯcordat. Dicit em̃ nũc allegato capit. Quattuor autẽ alij musculi robusti ⁊ magni duo ꝭm alterutrã ptem a dextris ⁊ sinistris locati mouẽt collũ ad laterales ptes cũ parua inclinatione ad id quod añ quidẽ anterior eorũ cõiugatio modicũ. inclinãs. Ad id aũt quod retro reliqua. Sz comparatione ad octo posteriores directe suppositos iũcture possũt hi quattuor appellari magni ⁊ cõpatione ad alios parui. ¶ Attende tertio ꝙ primũ par horũ musculoꝝ trahit originem ab illa parte scꝺe spõdilis vbi pforatur gratia egressus scꝺi paris neruorũ ortorũ a nucha scz ꝓpe radicẽ spine ipsius. Et scꝺm par sumit originẽ ex eminẽtia laterali scꝺe spõdilis colli. Iuxta illud galieni nũc allegato capi. Explantationẽ vero ex pforata quidem apophisi. i. explantatione scꝺi spondilis primũ par habet ex eminen-
g Iuncture preterea. In hac parte (tia vero laterali alterũ.
septima primo tangit princeps perplexitatem circa constructionem iuncture capitis emergentẽ. Scꝺo mirabilem dei prouiden-
¶ In prima parti (tiam super hac perplexitate ibi factum est.
cula dicit ꝙ due res fuerunt necessarie iũcture capit̃. s. firmitudo

eius τ multitudo nūeri motuū. Sed due intentiones contrarie sūt ad has res opportune seu necessario requisite. Nā firmitudo iuncture pendet ex affirmanda iunctura id ē ex hac intētione vt iūctura stricta fiat τ vt parū et vix obediat motib⁹. Et multitudo numeri motuū pendet ex cōtraria intētiōe scꝫ ex facilitate seu habilitate iūcturaꝝ ad motuꝫ τ eaꝝ laxitate. ¶ In scđa dicit ꝙ hac de cā factū est vt laxitas iūcturarū capitis cuꝫ collo pertrāsiret cōplementum firmitudinis id ē vt dicte iūcture partiꝫ laxeptim firme fierent. Sꝫ laxitas earū maior esset firmitudine que scꝫ firmitudo iuncturis his acq̄ritur ꝓpꝫ musculos cingentes τ circundātes eas. Deinde cōcludit ꝙ due intentions acquisite fuerunt istis iuncturis videlicet aliqualis affirmatio ꝑ multos musculos τ facilitas ad motus ex earum laxitate. Unde deus melior existēs omnibus alijs factoribus sit benedictus in secula. ¶ Attende ꝙ galienus τ princeps conuenire videntur in perplexitate constructionis iūcturarum capitis cū collo. Sed in modo ꝓuisionis prima facie diffident. Ait enim galienus duodecimo de vtilitate capitulo septimo. Quia em̄ simul quidem infallacissimā oportebat esse articulationē: simul aūt ad plurimū et vbiq̄ꝫ moueri melius erat. Monstratum vero est hec sibiinuicē repugnare τ in fallacia quidem cōstructionis paucos τ ꝑuos operatur motus: promptitudo vero que in his et varietas laxa articulatione indiget. primo quideꝫ laudare oportet naturam eligentē quod est magis necessarium: deinde quoniā neq̄ꝫ reliquū totaliter neglexit: sed multis ingeniatiōibus correxit ad mirandum est ꝭm hoc de opere eius τ in hoc toto cuꝫ principe cōcordat. Cōsequenter subdit ibi. In fallacia quidem igitur articulis capitis ex his que diximus facta est. nocumentū vero motuum sequens necessario ad eam correxit multitudine τ magnitudine τ multiformitate positionis musculorum. Quoniā em multi sunt τ magni: manifestū est oībus τ etiā quantū multiformis est eorum positio et eo ꝙ vndiq̄ꝫ circueūt caput euidenter ostēditur. Et ꝓpter hoc nullo motu caret. Ad quācunq̄ꝫ enim ꝑtem volueris id declinare prompte poteris eo qui est ꝭm illam ꝑtem musculo agente: hec galienus. Ex quibus verbis elici potest galienum estimasse ꝙ natura primo τ principaliter iuncturam capitis cum collo firmauit: deinde prouidit de multiplicitate motuū per multitudinē musculorum circūstantium. Et istud ipsemet libro nūc dicto capitulo quarto determinat dicēs. Capitis vero articulus excidentiam .i. dislocationē non sustinet: quoniā principalis sufficienter est et confestim corrūpit aīal: eligit ita igitur natura paucos capitis mot⁹ infallaces dare magis q̄ fallaces diuersos. Unde neq̄ꝫ simplicem neq̄ꝫ laxuꝫ creauit eius articulū, sed duplicem simul τ vigorosum. Sed quid principi respondebitur hic dicenti ꝙ factū est vt iuncturarū laxitas pertransiret cōplementū firmitudinis. Dic ꝙ quia caput sine collo moueri pōt iūctura ipsius reputatur laxa. Juxta illud pricipis capitulo primo sūme prime doctrine presentis. Et iunctura quidem laxa est cuius vnū ossiuꝫ suorū suis motib⁹ facile pūt noueri: ita ꝙ aliud os non moueatur Cum hoc tamen stat ꝙ iunctura capitis est infallacissima grossicie ligamentorum multitudine musculorum et certitudine compositionis ossium. Juxta illud galieni duodecimo de vtilitate ꝑticularū capitulo tertio. Capitis vero articulus seu radicē oīum mouentiū inferiores aīalis ꝑticulas neruoꝝ in semetipo cōtinēs infallacissimā oīum articuloꝛuꝫ rationabiliter hꝫ constructionē. infallacia vero per grossiciē colligationū τ multitudinem musculoꝝ τ ipam certitudinē q̄ est ꝭm cōpositionē ossiū facta est. ¶ Attende scđo ꝙ galienus τ princeps discordare videnť in nūero musculoꝝ mouentiū caput: imo galien⁹ sibimet discors videť. Ait em̄. 12. de vtilitate ꝑticularū capitulo sexto. Musculi q̄ mouent caput existētes nūero. 28. vel plures velut chorea q̄dā in circuitu circūstāt. Et stati post numerās eos nō exprimit nisi. 26. Ait eniꝫ Sūt aūt coꝝ octo q̄dem ex añrioribus ꝑtib⁹ q̄ttuor aūt τ decē ex posteriorib⁹ oppositi ꝭm diametruꝫ sibiīuicem. Alij vero duo ꝭm alterutraꝫ ꝑtē hi q̄deꝫ a dextris: hi aūt a sinistris. Et īferi⁹ eodē capitulo. ait. Oīm em̄ plures q̄ viginti sunt null⁹ ē ita rudis vt ignoret Pñceps ṽo nō enumerat h̄ nisi. 24. i toto Et auerroys. scđo colliget capitulo. 38. ait. Et musculi qui mouent collum et caput sunt. 24.

firmanda iunctura: τ vt parum motibus obediat. Et altera est multitudo numeri motuum. τ hec pendet ex facilitate iuncturarum et laxatione earum. ¶ Factum est igitur vt iuncturarum laxitas pertrāsiret cōplementum firmitudinis que ꝓpter musculos qui sunt cingentes eas τ circundantes acquiritur. Due igitur intentiōes eis acquisite fuerunt. vnde de⁹ omnibus factoribus melior sit benedictus.

¶ De anatomia musculorum epiglotis. Capitulum. XI.

e Piglotis[a] est mēbruꝫ cartilaginosuꝫ creatū vt vocis sit instrumētuꝫ: qđ quidem ex tribus compositū est cartilaginibus Una est cartilago quā sensus cōprehendit corā gula: τ sub mēto que vocatur peltalis τ clipealis: quoniā ei⁹ venter est concauus τ dorsum gibbosum pelte simile τ clipeo paruꝫ eius Et scđa ē cartilago post ipam posita a parte colli cum ea ligata τ vocatur ea que nomē non habet. Et tertia est suꝑ illas cooperiens que cū ea q̄ nomen non habet continuatur et obuiat peltali absq̄ꝫ cōtinuitate. Et inter ipam τ illā que nomen non habet est iunctura dupla ꝓpter duas vacuitates que sunt in ipsa in quas duo additamenta non habentis nomen decenter ingrediunť cū eis ligamentis ꝯnexa τ vocať cooꝑtorialis τ cymba

¶ De anatomia musculorum epiglotis. Capi. XI.

e Piglotis est mēbrū. In hoc capitulo ꝑmo agit ꝑnceps de anatomia epigloti. Scđo de causis āplitudinis τ angustatiōis τ aptionis τ clausionis epigloti ibi [Et ꝓpterea] Tertio de anatomia ossis laude ibi [Ubi aūt est] Quarto đ musculis epigloti ibi [Epigloti] [preterea] a In prima parte dicit ꝑmo describēs epiglotū ꝙ epiglotum ē mēbruꝫ cartilaginosū factū ad hoc vt sit instrumētū vocis. Et ipsum ē cōpositū ex trib⁹ cartilaginibus. Scđo dicit ꝙ pria cartilaginū epigloti ē illa q̄ sensibiliť in gutture seu gula sub mento apparet. Et vocatur peltalis seu clipealis: q2 vēter ei⁹ scꝫ interior ꝑs est ꝯcauus τ ipius dorsuꝫ scꝫ exterior ꝑs est gibbosū siᵉ pelte τ clipeo paꝝ ei⁹ .i. ꝑua ꝑs dorsi hui⁹ cartilaginis q̄ eminet est silꝛis eminētie q̄ est in medio clipei. Tertio dicit ꝙ scđa cartilaginū epigloti est posita retro primā a ꝑte colli ligata cū prima. Et vocatur cartilago nō habēs nomen. Quarto dicit ꝙ tertia cartilaginū epigloti est posita suꝑ duas alias velut cooperiēs illas. Et est continuata vel alligata cartilagini nō habenti nomen. Sꝫ occurrit cartilagini peltali absq̄ꝫ hoc ꝙ ipi cōtinueť. Et iūctura duplex est inter hanc tertiā τ nō habentē nomen ꝓpter hoc ꝙ in ea sunt due vacuitates q̄s decenť intrāt duo gibbosa additamenta cartilaginis nō habenť nomen τ sunt cū eis ānexa mediātib⁹ ligamenť. Et hec tertia cartilago vocať cooꝑtorialis q2 coopit alias ābas τ cibalarꝭ q2 est vt cimbalū tinniēs τ faciēs aeris reuerberationē q̄ est cā vocis. ¶ Attende ꝑmo ꝙ epiglotū seu epigloť est caput trachee arterie τ vocať a galieno septio de vtilitate ꝑticulaꝝ capitulo ꝑmo lariga τ caput bronchi τ organuꝫ spūs i. anhelit⁹. Ait em̄ ibi. Dicēdū est aūt nūr de his q̄ laringe. Est em̄ τ hec organū spūs noiať aūt sicut añ dixim⁹ nō hoc solū sꝫ etiā bronchi caput q̄m̄ τ ipam tracheā bronchū noiant. ¶ Attēde scđo ꝙ lꝫ epiglotū sit cartilaginosuꝫ sicut trachea arteria ꝯstat non ex silꝛibus sꝫ ex diuersis cartilaginib⁹ figura τ magnitudine. Juxta illđ gal. ibi. Consistit q̄dē igiť ex tribus magnis cartilaginib⁹ nō assimilātib⁹ eis q̄ ꝭm tracheā arteriam neq̄ꝫ magnitudine neq̄ꝫ figura. ¶ Attēde tertio ꝙ maxia cartilaginum epigloti ē añrior τ est silꝛis scuto nō rotūdo sꝫ oblongo τ iđ scutiformis đr. Juxta illđ ga. ibi. Maxia igiť cartilaginū ei⁹ est q̄ ab añ quā tāgim⁹ τ ab extra q̄deꝫ est ꝯuexa abītra aūt ꝯcaua scuto maxie silꝛis nō rotūdo vndiq̄ꝫ sꝫ ꝓlongo vocato ꝓpe scuto. Et nomē huic cartilagini ꝭm silꝛitudinē q̄ ad hoc scutū ipositū est vocantib⁹ eā scutiformē. ¶ Attēde q̄rto ꝙ scđa cartilaginū epigloti est tāto maior tertia quāto ē minor prima. Pria etem̄ ē multo maior portiōe semicirculi τ qđ sibi deest ne circulū faciat. Scđa retro locata cartilago cōplet. Juxta illđ gal. dicto capitulo. Scđa ṽo cartilago quāto mior ē hac. s. pria tāto maior ex̄ns tertia: ex intrinsecis q̄dem locata est ꝑtib⁹ vbi stomach⁹ ē .i. isophag⁹. quātū aūt deficit a magna scꝫ a prima vt finaliter ad circulū ducatur hoc ipsa addit.

laris. Et propterea[b] ꝙ peltalis quã doqꝫ adiungit̃ non habenti nomen: ⁊ quandoqꝫ elongatur ab ea est epiglotis amplitudo et eius coangustatio. ❡ Et propterea ꝙ cymbalaris cooperit clipealem: ⁊ ip̃am comitatur ⁊ propterea ꝙ ab ea separatur est epiglotis apertio ⁊ clausio ipsi⁹. Ubi[c] autem est epiglotis ⁊ corã ip̃a est os triangulatũ et lauda vocatur: ꝙ laudam grecã litteram signat: ⁊ ẽ ita. Λ ❡ In creando vero os huius existit iuuamentum vt sit origo et principium ex quo villi musculorũ epiglotis oriuntur. Epigloti[d] preterea musculi fuere necessarij qui clipealez nomẽ nõ hñti applicent: ⁊ musculi qui cibalarẽ applicẽt ip̃is et eas cũ ea cooperiãt: ⁊ musculi q̇ cibalarẽ ab alijs duabus elongent vt epiglotis aperiat̃.

Non eñ sicut trachee arterie toti⁹ membranosũz est id qd̃ approximat stomacho id est isophago ẜm eundẽ modum ⁊ laringe. ❡ Attende quinto ꝙ aliqua ligamenta tã neruosa q̃ pãniculosa articulariter copulant scutiformẽ cartilaginẽ non habenti nomẽ. Iuxta illud galieni dicto capitulo. Articulariter aũt sibiinuicem ẜm aliqua colligatiões q̃dam ex p̃ma pueniũt ad scdaz mẽbranose ⁊ neruose. Et sunt due iũcture inter cartilagines primã ⁊ scdam sicut inter scdaz ⁊ tertiam Iuxta illud galieni libro de voce ⁊ anhelitu capitulo scdo de cartilaginib⁹ epigloti dicẽt̃. Sũt quoqꝫ quattuor iũcturas q̃rũ due sunt inter primã ⁊ scdaz cartilaginẽ ⁊ duo capita p̃ine cartilaginis intrãt in scdam. ❡ Attende sexto ꝙ in pte vbi supius desinit cartilago scda sunt due parue gibbositates q̃ sunt vere partes cartilaginis illi⁹. Et abinde incipit cartilago tertia duas habẽs concauitates quas subintrant gibbositates scde cartilaginis: ⁊ fit articulus duplex inter has cartilagines. Iuxta illd̃ galieni nũc dicto capitulo. Ubi aũt minor que abintus est desinit: due quidez superiacent pue cõuexitates. incipit aũt abinde cartilago. tertia cõueniẽtes certitudinaliter eminentijs eius habens cõcauitates vt cõplicatio harum duaꝝ cartilaginũ duplicem operet̃ articulationẽ. ❡ Attende septimo ꝙ scda cartilaginũ epigloti est multo strictior supius q̃ inferi⁹: ⁊ ideo pars epigloti inferior q̃ trachee iũgitur arterie est amplior superiori. Iuxta illd̃ galieni ibi. Est aũt supius strictior q̃ ex inferiori basi scda cartilago. Quare ꝓpter hoc totus laringe inferior finis quo tangit arteriam magis amplus ẽ superiori orificio qd̃ desinit ad faringam id est faucẽ. ❡ Attende octauo ꝙ tertia cartilaginum epigloti terminatur in strictuz valde et superior eius terminus vocatur antenoydes a similitudine ipsius cum quibusdam monilibus seu armillis ⁊ huius cartilaginis concauitas cõuersa est ad foramen transitus aeris inspirati ⁊ respirati. Iuxta illud galieni ibi. Et tertia cartilago in strictum valde ipsa desinit cui⁹ superior terminus antenoydes a plurimis anatomicorum noĩatur a figure similitudine ad has prothoas quas ⁊ hemiceenas quidam nominãt. Conuersa autem est ⁊ huius cartilaginis concauitas ad poruz spiritus vt velut fistula quedam fiat quod compositum est ex his tribus. ❡ Attende nono ꝙ in foramine epigloti iacet quoddam corpus simile lingue fistule non habens sibi simile in toto corpore ẜm proprietatez substãtie: est eñ panniculare et adiposum. Iuxta illud galieni ibi. Intus autem in ipso poro laringe adiacet corpus in figura quidem simile lingue fistule proprietate vero substantie tale quale nullũ aliud est coꝝ q̃ ẜm corp⁹. Et eñ mẽbranosum est simul ⁊ adiposum ita quidẽ habet constructionez propria substãtia laringe: hec galien⁹. Et sexto de iuuament̃ mẽbroꝝ capitulo q̃rto dicit. Et intra epiglotũ est corp⁹: cui⁹ figura similis est figure lĩgue substãtia aũt ei⁹ non hꝫ siꝉe in mẽbris corporis: qm̃ est cõposita ex coopertorio ⁊ pinguedine ⁊ carne molli de genere glãdularũ ⁊ per hanc carnem dissimilitudinẽ substãtie gerit cũ substantia zirbi. Et dr̃ lingua hec a galieno gloccida ⁊ primũ ⁊ principalissimũ organum vocis.

b Et propterea. In hac parte scda p̃mo dat causas ampliationis ⁊ cõstrictionis epigloti. Scdo dat causas apertionis ⁊ clausionis ipsi⁹ ibi ❡ In p̃ia particula dicit ꝙ amplitudo ([Et propterea ꝙ cibalaris] ⁊ coangustatio epigloti sunt propterea ꝙ peltalis cartilago qñqꝫ iungitur cartilagini non habenti nomen: ⁊ qñqꝫ distat ab ea. Et dum distat ❡ In scda dicit (ampliatur epiglotũ. Et qñ iungitur coangustatur. ꝙ apertio ⁊ clausio epigloti sunt ꝓpter hoc ꝙ cibalaris cartilago quãdoqꝫ cooperit clipealem cartilaginem ⁊ sibi iungitur ⁊ qñqꝫ sep̃atur ab ea. Et dũ cooperit et cõiungitur epiglotũ clauditur ⁊ dũ sep̃atur ipsum est apertum. Et hos motus dilatationis ⁊ cõstrictionis: clausionis et apertionis epigloti tangit galien⁹ septimo de vtilitate particularũ capitulo p̃io dicẽs. Qm̃ igit̃ p̃mo in laringa id ẽ epigloto fit vox ⁊ qm̃ dyastolatur ⁊ sistolatur vsqꝫ plurimũ ⁊ aperitur ⁊ clauditur totaliter quandoqꝫ superius orificiũ eius p̃ alias demonstratum est scriptiones.

c Ubi aũt est. In hac parte tertia p̃mo agit de loco figura ⁊ noĩe ossis ❡ In p̃ia p̃ticula (laude. Scdo de vtilitate ip̃ius ibi [In creando] dicit ꝙ os forme triangularis est anteri⁹ in gula locatũ coraz epigloto. Et id os vocatur. hoc nomine lauda quod significat grecam litteram appellatam laudam et ẽ eius figura talis. Λ ❡ In scda dicit ꝙ vtilitas hui⁹ ossis est vt ab eo oriãtur villi musculorũ epigloti. ❡ Attende p̃io ꝙ licet os laude qd̃ vocat̃ a galieno os yoydeũ sit corpe p̃uũ ẽ tñ pluriũ vtilitatũ. Iuxta illd̃ galieni septio de vtilitate p̃ticulaꝝ capi. 9. hec igit̃ oĩa mirabiliter facta sũt a natura ⁊ cuz his adhuc vocatũ yoydeũ os: q̃uis eñ p̃uũ sit matias ⁊ plurimas vtilitates p̃bet: et eni lĩgue musculoruz plurimi ex eo sũt ⁊ coꝝ q̃ sunt laringe. i. epigloti coniugatio de q̃bus ãtea dictũ ẽ: et quidã alij ad homoplatas. i. spatulas suptensi stricti ⁊ longi ⁊ cũ his ali⁹ robust⁹ binari⁹ qui ad pectus defert̃. Deinde alij duo musculi obliqui ad genã peruenientes reliqui aũt qui valde parui ad radices ĩplantationũ quas q̇dam galloꝝ plectris. i. calcaribus assimilant. ❡ Attẽde scdo ꝙ istd̃ os laude ẽ directe añpositum epigloto p̃ modũ scuti ⁊ defensorij ⁊ ne labat̃ hincinde sꝫ fixũ maneat in proprio loco natura sagax multipliciter p̃ musculos equipotentes vndiqꝫ sibi affixos: ⁊ per ligamenta fortia ⁊ cartilagines ⁊ panniculos ei circũpositos firmãs ip̃m stabiliuit. Iuxta illd̃ galieni ibi. Sup allatũ aũt gibbis laringe hoc os ⁊ multis musculis sicut dixi ad multas p̃tes occultatũ ab illis ip̃is firmatur eaqꝫ in oĩbus est iusta eq̇potẽtes sibi inuicẽ oppositos musculos operante natura. Quoniã aũt ⁊ abscindi quosdã ⁊ p̃aliticari horum musculoꝝ cõtingebat melius putauit nõ solis musculis cõmittere equireptationẽ eius sed construere quasdã fortes colligatiões haꝝ igitur colligationũ gratia non erat contenta duobus lateribus yoydei: sed alias cartilaginosas apophisans. i. explantans colligatiões rotundas vtiqꝫ p̃ totuz ĩplantauit. Copulat̃ autẽ nihilomin⁹ ⁊ p̃ mẽbrana quedã nõ ad laringã. i. epiglotũ ⁊ epiglocidã. i. linguã epigloti solũ: sꝫ etiã ad stomachũ. i. ysophagũ: hec gal.

d Epigloti. In hac p̃te quarta que est de musculis epiglotis p̃mo enumerat modos musculorum necessarios epigloti. Scdo agit de musculis ap̃ientibus eam ibi [Ex musculis vero] Tertio de musculis coangustantib⁹ epigloti ibi [Ex musculis aũt] Quarto de musculis claudentibus epiglotim ibi [Ex sitibus vero.

❡ In prima p̃ticula dic̃ ꝙ tres modi musculoꝝ fuerũt necessarij epigloto. Primus modus est musculorũ coangustantiũ seu constringentiũ epiglotũ qui scꝫ applicãt clipealẽ cartilaginẽ nõ hñti nomen. Scds est musculoꝝ claudentiũ epiglotũ qui applicãt cibalarẽ cartilaginẽ peltali ⁊ non habenti nomen ⁊ cooperiũt eas cum cimbalari. Tertius est musculorũ aperientiũ epiglotuz qui elongant cartilaginem cibalarẽ ab alijs duab⁹ vt epiglotũ aperiatur. ❡ Attende p̃mo ꝙ motus epigloti nõ naturalis est sꝫ volũtarius licet hora sõni fiat. Iuxta illud galieni septimo de vtilitate p̃ticulaꝝ capitulo p̃mo. Manifestũ igitur est quoniã ex pluribus simul ⁊ copulatis adinuicẽ cartilaginibus rationabile fuit fieri laringã quinetiã ⁊ motũ eius non esse naturalem sicut arteriarũ sed ẜm aĩalis fieri electionem. Ad inspirationes enim ⁊ expiratiões ⁊ detẽtiões toti⁹ respiratiõis ⁊ efflatiões ⁊ voces debebat eẽ vtilis. Oĩa aũt hec meli⁹ fuit a nr̃a incip̃e electiõe ⁊ rõnabile fuit ei motũ spõtaneũ ⁊ ẜm volũtatẽ fieri aĩalis. ❡ Attende scdo ꝙ galien⁹ epigloto dicit inesse duo gñã iuncturaꝝ ⁊ duo gñã motuũ. Ait eni septio de vtilitate p̃ticulaꝝ capitulo scdo de cartilaginib⁹ epigloti loq̃ns. Nõ ei irrationabilit̃ natura fecit eas tot ⁊ tales: sꝫ qm̃ duplices oportebat eẽ ẜm gen⁹ articulatiões ⁊ motus alias quidẽ q̃ dyastolant ⁊ sistolãt eas: alias aũt q̃ claudunt ⁊ aperiũt: ad p̃mas quidẽ prime. ad scdaz facta ẽ c articulatio. Ad scdas aũt scde ad tertiã. Alio aũt nõ egebat tertio motu ẜm gen⁹ q̃re neqꝫ articulatiõe t̃tia. g̊ neqꝫ p̃tic̃la q̃rta: h̃ galien⁹. Sꝫ q̃ret h̃ aliq̇s q̃re silet p̃nceps de musculis ãpliãtibus epiglotũ cũ nõ minus videatur ampliatio debere proprios habere musculos q̃ coangustatio ipsius. Iuxta illud galieni duodecimo de vtilitate p̃ticularum capitulo sexto. Demonstratum enim est multotiens

¶ Ex musculis vero epiglotim aperientibus ē par quod ab osse laude nascitur ⁊ vadit ad anteriora peltalis ⁊ continuatur ⁊ expanditur supra ipsā ⁊ cū contrahitur trahit cimbalarem ad anteriora ⁊ ad inferiora ⁊ dilatatur epiglotis. Et par qđ numeratur inter musculos gule ad inferiora trahentes. Et nobis quidē videtur vt ipsum numeretur inter eos q̇ inter eas sunt cōes: cuius origo est interius in thorace ⁊ vadit ad peltalem. Ei vero in multorum aīaliū motu aliud associatur par siue duo paria. quorū vnū ad cimbalarem peruenit posterius ⁊ continuatur cum ea. Cumqꝫ contrahuntur cimbalarem eleuant et eā ad posteriora trahūt ⁊ separatur ab applicatione sui cuꝫ peltali ⁊ dilatatur epiglotis. Et alterius paris musculi ad duos cimbalaris margines veniunt qui cum ꝯtrahuntur ipsam a peltali separant ⁊ in latitudinem extendunt et in dilatando epiglotim adiuuant. ¶ Ex musculis autem qui epiglotim coangustāt ē par qđ a ꝑte laude venit ⁊ ꝯtinuaꝛ cuꝫ peltali: postea dilataꝛ ⁊ cingiꝛ suꝑ illā que nō hꝫ nomen: donec duo extrema duoꝝ īparium ipsius post illā q̄ nomē nō hꝫ vniātur: ⁊ cū ꝯtrahiꝛ coāgustat. Et ex eis sunt quattuoꝛ musculi et fortasse existimatur ꝙ sūt duo musculi dupli cōtinuātes peltalis extremitates cū extremitatib' ei' q̄ nomē nō habꝫ. q̇ cuꝫ ꝯtrahūtur īferiora epiglotis coāgustāt. Et sunt qui existimāt ꝙ vnū par ipsorū sit occultū et alteꝝ manifestū.

omnia iuste naturā ordinare ⁊ vnicuiqꝫ musculo efficienti aliquē motū alium qui cōtrariū illi operaꝛ opponere: claudus em̄ si hoc nō fecisset fieret motus vel oīno periret. propterea ꝙ vn' vniuscuiusqꝫ est actus. Itē sicut aliqui sunt musculi ꝓpꝛij clausionis epigloti: et alij pꝛopꝛij sibi opposite aptionis: sic videnꝛ eē alij dilatationis ⁊ alij cōstrictōis. Dic ꝙ musculi ampliātes epiglotū sub aperientib' ꝗm hic cōprehendūtur. ⁊ pertractanꝛ qđ nobis monstratur ex verbis pꝛīcipis ꝑticula sequēti qui postꝗ descripsit par primū musculoꝝ aperientiū epiglotū de codeꝫ sbdit. Et cū cōtrahiꝛ trahit [cim]balarē ad āteriora ⁊ inferiora ⁊ dilatatur epiglotis. Et in fine partitule illi' loquens de altero pari musculoꝝ conferentiū ad apertionem epiglotis ait. Et alterius paris musculi ad duos cimbalaris margines veniūt. qui cum contrahuntur ipsam a peltali separant et in latitudinē extendunt et in dilatando epiglotim adiuuant. Et albertus magnus primo aīalium tractatu scđo capitulo. 14. postꝗ descripsit musculos apiētes epiglotiꝫ ait. Et hi quidem sunt qui epiglotim aperiūt ⁊ dilatant.

¶ In scđa ꝑticula dicit pmo ꝙ de nūero musculoꝝ aperiētiū epiglotim est vnū par ortū ab osse laude transiens ad anteriores ꝑtes cartilaginis peltalis alligatū ⁊ extēsum suꝑ eā: qđ dū ꝯhitur trahit cartilaginē cibalarē ad anteriora ⁊ īferiora ⁊ dilataꝛ epiglot̄.

¶ Attende ꝙ in hoc passu libri cōiter inueniūtur corrupti vel defectu trāslatoris vel errore scriptoꝝ. Nā vbi scribitur trahit cimbalarē debuisset scribi trahit peltalē. Pꝛio qꝛ istud par nō est alligatū cartilagini cibalari sꝫ peltali nō igitur trahit cibalarē. Nec valet si dicaꝛ ꝙ ex cōsequenti trahit cibalarē trahēdo peltaleꝫ. qꝛ cibalaris obuiat peltali absqꝫ cōtinuitate sicut predictū est. Secūdo qꝛ si hoc par traheret cibalarē anteri' ⁊ inferius nō esset ex aperiētib' epiglotim sed ex claudētibus. Aperitur em̄ epiglotis cibalari cartilagine sursum tracta versus posteriora. Sed peltali cartilagine anterius ⁊ īferi' tracta ꝯsequitur vt elongeꝛ a cartilagine non habente nomen ⁊ illud est epigloti dilatari. Scđo dicit ꝙ etiā de numero musculoꝝ aperientiū epiglotim est vnum aliđ par musculorū qđ numeraꝛ inter musculos trahētes guttur ad īferiora. Et videtur principi ꝙ istud par debeat nūerari inter musculos cōes gutturi ⁊ epigloto. Et nasciꝛ intra thoracē ⁊ ascendit ad peltalē. Tertio dicit ꝙ in multis aīalibus sciꝫ in hn̄tibus magnā vocem quoꝝ est hō huic pari scđo musculorū aperientiuꝫ epiglotim associatur vnū aliud par vel alia duo paria. Quorū vnuꝫ posterius peruenit et applicatur cartilagini cibalari. Et duꝫ contrahuntur musculi paris istius eleuant cartilaginem cimbalarē et trahunt ipsam ad posteriora et tūc cimbalaris separatur a peltali ⁊ epiglot̄ ampliatur. Et musculi paris alterius perueniunt ad duos margines vel extremitates cartilaginis cimbalaris. Et dum contrahuntur elongant cimbalarem a peltali et extendunt eam in latitudine et iuuāt in dilatatione epigloti.

¶ In tertia particula dicit primo ꝙ ex musculis coangustantibus seu constringentibus epigloti est par vnum veniens ab osse laude. quod continuatur cum peltali cartilagine et per modum cinguli extenditur supra cartilaginem non habentem nomen donec extremitates musculorum huius paris simul vniantur retro cartilaginē que nomen non habet. Et dum contrahitur hoc par coangustat epiglotim. Scđo dicit ꝙ ex musculis etiam coangustantibus epglotiꝫ sunt alij q̄ttuoꝛ musculi. et quidaꝫ estimāt eos esse duos duplos musculos quia sunt inuicem fortiter connexi. Et hi quattuoꝛ musculi continuant extremitates cartilaginis peltalis cum extremitatibus cartilaginis non habentis nomen. Et dum cōtrahūtur hi quattuoꝛ musculi coangustant ꝑtes inferiores epigloti. Tertio dicit ꝙ q̇daꝫ existimant ꝙ de dict̄ quattuoꝛ musculis vnum par est occultatum intra epiglotim scilicet et aliud par est manifestum extra epiglotim positum.

¶ In quarta particula dicit primo ꝙ situs ꝯuenientioꝛ musculis claudentibus epiglotim est in interioribus epiglot̄. taliter ꝙ quando contrahētur hi musculi trahant inferius cartilaginem cimbalarem et faciant eam cooperire alias cartilagines claudendo epiglotim. Secundo dicit ꝙ propter h̄ scilicet propter trahere inferius cimbalarem ⁊ claudere epiglotim fuerunt creati duo musculi scilicet par vnum quod oritur a radice cartilaginis peltalis et eleuaꝛ interius scilicet intra epiglotim ad duas extremitates cimbalaris cartilaginis et ad radicem cartilaginis non habentis nomē a dextra ⁊ a sinistra. Et hi duo musculi dum contrahuntur stringunt iuncturam duplam que est inter cimbalarem et non habentem nomen et claudūt epiglotim clausura tam forti ꝙ sufficit refrenare musculos pectoris et prohibere eos ab attractione aeris et non solum ab attractione: sed etiam expulsione taliter ꝙ retinetur aliquādiu anhelitus vt quādo conamur nos exprimere mingendo vel egerendo vel aliquid fortiter et vehementer agere. Tertio dicit ꝙ hi duo musculi sunt facti parui ne faciant coangustationem epigloti replendo scilicet ipsius concauitateꝫ. Et fuerunt facti fortes vt cum fuerint occupati in claudendo epiglotim ⁊ ꝓhibendo attractionem aeris multus eorum defectus ex paruitate procedens per eorum fortitudinem suppleatur ⁊ corrigaꝛ. Quarto dicit ꝙ hi duo musculi recte ascendunt hoc excepto ꝙ parum declinant a dextris et a sinistris ex qua declinatione fit conueniens continuatio inter cartilagines peltalem ⁊ non habentem nomen et sic isti musculi coadiuuant ad coangustationeꝫ epiglotis. Iuxta illud principis decimotertio animalium capitulo scđo. Et musculi claudentes epiglotim erunt meliores cū fuerint interius vt quādo constringantur faciant constringi peltalem ⁊ nomen nō habentē ⁊ cimbalarē cooperire illas. Et paulopost subdit Et vadūt recte ascendentes nisi qꝛ modicum obliquaꝛ illud quod ascendit inter peltalem ⁊ nomen nō habentē. Quinto dicit ꝙ aliquādo īueniuntur duo musculi positi sub cartilagine cimbalari qui iuuant istud par ad clausionem epiglotis. ¶ Attende primo ꝙ galienus pertractans septimo de vtilitate ꝑticularum capitulo primo musculos epiglotis primo enumerat ex eis decē cōmunes tribus cartilaginibus ipsius. Videlicet q̄ttuoꝛ iūgentes cartilaginē peltalem cū non habente nomē ⁊ alios q̄ttuoꝛ copulātes cartilaginē nō hn̄teꝫ nomē cū cibalari ⁊ duos q̇ iungūt peltalē cū cibalari. Ait em̄ ibi. Quattuoꝛ quidē sunt q̇ pmaꝫ cartilaginē scđe copulant in aīalibus magnā voceꝫ hn̄tibus quoꝝ ē homo. Alij vero q̄ttuoꝛ in oībus aīalibus q̇ scđaꝫ tertie ⁊ duo alij q̇ primā tertie. Et paulopost subdit. Predicti igitur decē musculi cōes sunt triū cartilaginū. ¶ Attende scđo ꝙ incessus musculoꝝ q̄ttuoꝛ copulantiuꝫ primā cartilaginē scđe ꝑm galienū talis est ꝙ in inferiori ꝑte epiglotis vbi ipsa coniūgitur trachee arterie ⁊ seinuicē tangunt cartilagines peltalis ⁊ nomen nō hn̄s duo musculi ex peltali ab extra veniunt ad nō habenteꝫ nomē ⁊ duo ab intra sibiinuicē eq̄les videlicet exterioꝛ vni' lateris exteriori alteri' ⁊ interioꝛ interiori. Et istoꝝ officiū est coadducere ⁊ ꝯstringere peltalē cū nō hn̄te nomē. Iuxta illđ ga. ibidē. Diriuaꝛ auteꝫ

ex prima cartilagine scutiformi ad scđam ita qualiter sm̄ finem inferio rem vtriusq; cartilaginū vbi tracheā arteriam tangunt ⁊ se adinuicem ex magna cartilagine perueniunt ad scđam. ab extra quidez duo muscu li ab intra autem duo sm̄ arterutram ꝑtem equales: certitudinaliter q̄ extra ei qui extra: ⁊ qui intra ei qui intra. hi igitur certitudinaliter āgu stāt inferiorem finē laringe coadducen- tes primaz cartilagi nem scđe: hec galien⁹. Et isti sunt quattu- or vltimi musculi q̄s enumerat h̄ prīceps ī particula tertia in- ter musculos coāgu- stantes epiglotim. ¶ Attende tertio ꝙ operatio aliorum q̄t tuor musculorum q̄ copulāt cartilaginez nō habentem nomē cartilagini cimbala ri sm̄ galienū est ape rire superiorez extre- mitatez epigloti. Et qui ex his sunt retro trahunt cimbalarez ad posteriora eleuā- tes eā. Et qui sunt ī lateribus trahunt ci balarē v̇sus latera ⁊ ampliāt locū. Juxta illud galieni ibidez. Alij vero quattuor q̄ scđam ter tie copulant aperiunt superiorē finē laringe ad id quod retro quidem referentes antepositam cartilaginē illi qui sunt retro ad obliqua vero descendentes ad patulum id est latum qui ibi sunt: hec galienus. Et hi sunt quatuor vltimi musculi quos hic princeps noīat inter musculos a periētes epiglotim. Et nō intelligas ꝙ isti musculi copulent scđam car tilaginē tertie sic ꝙ suo motu simul coadducant has cartilagines: sed ꝑ modum ligamentoꝝ eas retro colligantiū. ¶ Attēde quarto ꝙ duo re sidui musculi de decem noiatis habēt actus ⁊ positiones contrarios a- ctibus ⁊ positionibus nunc dictorū musculorum. Situati etem̄ intra epiglotim claudūt os eius trahentes inferius cartilaginē cimbalarem. Juxta illud galieni ibidem. Oppositū vero his quattuor actū ⁊ posi- tionem habentes reliqui duo claudunt certitudinaliter os superius la ringe v̇sus spaciositatem q̄ est intra vellentes primū id est trahentes ci balarē cartilaginē. Et isti sunt duo principales musculi de quib⁹ ait p̄n- ceps in particula quarta textus presentis. ¶ Attende quinto ꝙ vltra decē predictos musculos circa radicez cimbalaris cartilaginis sunt alij duo musculi in hoīe coadiuuātes in clausione epigloti non reperti in a nimalibus paruā habentibus vocem vt in simeis. Juxta illđ galieni ibi Alij vero duo sunt in basi hemitenoyde id est cimbalaris non exn̄tes in aīalibus ꝑuam vocē habētibus quoꝝ scz aīalium vnū est simeus. Et hi sunt illud par de quo agit pri̇ceps in fine textus presentis. ¶ Attende sexto ꝙ oēs duodecim musculi nūc memorati cōtinent in laringa scz vel in eius cōcauitate vel in ipsius exteriori superficie nulli mēbrorū sibi ad iacentiū copulati. Juxta illud galieni septimo de vtilitate particularuz capitulo scđo. Hi igitur oēs musculi in laringa continentur nulli adia- centiū organorum copulati. ¶ Attende septimo ꝙ vltra duodeci nunc dictos musculos alij sunt octo musculi colligātes epiglotiz mēbris sibi vicinis qui porum aeris inspirati ⁊ respirati amplificant ⁊ constringūt ita ꝙ horū officium est dilatare et cōstringere epiglotim. Juxta illđ ga lieni ibidem. Alij vero octo musculi colligātes ipsā corporibus que sūt in circuitu alterius motus sunt duces sm̄ quē totus porus spūs āpli- ficatur et contrahitur. ¶ Attende octauo ꝙ primū par horuz octo mu sculorū trahit originem a laterrbus ossis laude ⁊ apponit ab ante toti longitudini cartilaginis peltalis. Et par scđm explantatur a cartilagi- ne peltali perueniens vsq; ad pectus imixtum tertio pari in solis aīali- bus habentibus magnā epiglotim et peltalem magnā. Et par quartuz nascitur ex obliquis partibus peltalis. cuius musculi cōprehendentes ysophagū in idem ꝑueniunt. Juxta illud galieni septimo de vtilitate ꝑ ticularum capitulo primo. Alij vero musculi maiores his ⁊ soli scutifor mi proprij duo quidem sunt ex lateribus yoydis ossis explantationem habentes. deinde toti longitudini prime cartilaginis ab ante apposi- ti: duo autem alij explantationē q̄dē a cartilagine faciētes: venientes au tem vsq; ad pectus alijs duobus ꝑmiscentur sm̄ illa sola aīalium quibus magna est corpore laring ⁊ scutiformis cartilago. Reli qui vero alij duo musculi transuersi ex obliquis explantati ꝑtib⁹ scutiformis. deinde in circuitu stomachū cōprehēdētes in idē inui cem perueniunt: hec galienus. ¶ Attende nono ꝙ primū par ho rū octo musculorum elongat cartilaginem peltalez a non habēte nomē et sic epiglotiz ampliat et porum aeris. Sz scđm ⁊ tertiuz paria habēt si tus ⁊ actus op positos sitib⁹ ⁊ actibus p̄mi parꝭ. Quartū vero par iuuat ad stringendū porum aeris ⁊ epiglotim. Juxta illud nunc dicto libro ca- pitulo secūdo. Qui quidem igitur ab yoy- deo osse perue niunt ad ꝑtes anteriores et superiores primā cartilaginē trahentes adducunt a posterioribus cartilaginibus et ampliant poruz. Oppositum vero eis habētes actū ⁊ positionē obliqui qui ex scutiformi carti- lagine deorsum ferunt cōtrahunt inferiores ꝑtes cartilaginis et deorsum vellunt quiescibiliter cōtrahētes cum hoc ⁊ stringentes tracheā arteriā vt neq; ī duplicetur aliquid ⁊ applicetur neq; plu rimū amplificetur cum vocitare eligit animal. Reliqui vero q̄ ex obliquis explantantur scutiformi et ꝓtrahuntur has ꝑtes prime cartilaginis scđe applicāt vt strīgant porus: hec galien⁹. ¶ Atten- de decimo ꝙ primū par horū octo musculorū est illud primū par de quo agit princeps in principio ꝑticule scđe p̄sentis textus vbi ait. Ex musculis vero epiglotim aperiētib⁹ est par qđ ab osse lau- de nascitur. Et quartū par est primū pariuz de quo agit princeps in principio tertie particule presentis textus dicens. Ex musculis autem qui epiglotim coangustant est par qđ a parte laude venit ⁊ continuatur cum peltali. Sz paria scđm ⁊ tertiū forte sunt duo paria musculorū gutturis de quib⁹ agit princeps capitulo sequē ti. ⁊ de primo eorū iaz fecit sermonē particula scđa p̄ntis text⁹ vbi ait. Et par qđ nūeratur īter musculos gule ad inferiora trahētes licet enim princeps numeret istud par inter musculos aperiētes epiglotim ꝓpterea ꝙ īferius trahit cartilaginē peltalē elongan- do eā a cībalari: pōt tn̄ q: inferius stringit epiglotim ⁊ arteriam vocalē inter musculos stringentes epiglotim numerari. Vel dic ꝙ princeps hec duo paria per galienum descripta omisit. Ex pre- dictꝭ elici pōt ꝙ musculi epiglotꝭ sunt sm̄ galienū nūero. 20. ⁊ sm̄ principē nūero. 18. Et gal. 16. de vtilitate ꝑticularū capitulo q̄rto dicit ꝙ sunt fere viginti. Ait em̄ ibi. Quia igit laringa est primū ⁊ principalissimuz vocis organū ex trib⁹ quidem cartilaginib⁹ cō sistens habens autē in seipso in medio glocidam et musculos fe re viginti famulantes adhoc licet tibi cōsiderare qualiter eis om nibus natura tribuit a cerebro neruos.

¶ Ex sitibus vero musculorū q̄ clau- dūt melior fuit vt in interioribus epi glotis creati fuissent: ita vt cum con- traherētur cimbalarem ad inferiora traherent ⁊ eam claudendo cooperi re facerēt. Et propter hoc par creati fuerūt qđ de radice peltalis nascitur et eleuatur interius ad duo cimbala ris extrema: ⁊ ad radicē eius que no men non habz ⁊ a dextra ⁊ a sinistra. ⁊ cum contrahūtur iuncturam strin gunt ⁊ epiglotim tali clausura clau- dunt q̄ musculos pectoris ⁊ diaphra gmatis refrenare valeat in prohibē- do aeris attractionem. Qui quidem parui creati fuerunt ne in interiori- bus epiglotis coangustationem fa- cerent: ⁊ fortes vt eorum fortitudi- ne cum impediti fuerint in clauden- do epiglotim et prohibendo aeris attractionem defectus multus cor- rigatur qui eis ex paruitate aduenit. Et ipsorum via est sm̄ rectitudinem ascendentium cuz declinatione par- ua ꝓpter quam fit continuatio cōue niens inter peltalem ⁊ non habentē nomen. Et est etiaz cū duo inueniun tur musculi sub cimbalari positi qui hoc predictum par iuuant.

¶ De anatomia musculorum guttu- ris. Capitulum. XII.

Vttur⁹ in sūma duo habet paria que ipsuz trahūt ad inferiora. Vnum eorum ē par quod iam in capitulo epiglotis

¶ De anatomia musculorum gutturis. Capitulum. XII.

Vttur in summa duo habet ⁊c. In hoc capitulo primo agit princeps de musculis gutturis trahentibus ipsuz ad inferiora. Scđo de musculis gutturis iuuātibus ad trāsglutionem ibi [Gutturis vero musculi]. In prima parte dicit primo ꝙ quattuor sunt musculi gutturis trahentes ip̄m ad inferiora. Secundo dicit ꝙ primum par horum iam nomi- natum est in capitulo de musculis epiglotis scilicet in particula secunda quarte partis capituli precedētis vbi dicebatur. Et par quod numeratur inter musculos gule ad inferiora trahentes ⁊c. Tertio dicit ꝙ secūdum par horum musculoruz nascitur etiam ex thorace et sursum ascendens primo continuatur ossi laude: conse-

queter gutturi ⁊ trahit guttur deorsum.
b Jn scđa dicit ꝙ sunt alij duo musculi gutturnosi seu gutturi osi qui proprij sunt gutturi. Et sunt duo musculi collocati in gula qui cooperātur ad transglutionē ciborũ et potuum. ¶ Attende primo ꝙ guttur proprie dicitur spaciũ in quo sunt meatus anhelitus ⁊ cibi.

noīauimus. Et alterum est par etiaʒ ex thorace nascens quod eleuatur et cum lauda continuatur primo postea cum gutture: ⁊ trahit ipsum ad inferiora. Gutturis[b] vero musculi sũt duo musculi gutturosi qui sunt duo musculi apud gulā positi in transglutiendo adiuuantes.

¶ De anatomia musculorum laude. Capitulum. XIII.

Lauda[a] vero musculos habet qui sibi sunt ꝓprij ⁊ musculos quibus aliđ mēbrum cum ipso cōmunicat. Sed[b] qui laude sunt proprij tria sunt paria Unum par venit a duobus mādibule marginibus et cuʒ linea recta que super hoc os existit cōtinuatur: ⁊ ipm̄ ē qđ ipm̄ ad mandibulā trahit. Et par quod oritur sub mēto ⁊ incedit inferius sub lingua ad linguā ⁊ ad extremitatē superiorem hui⁹ ossis. et istud etiā trahit hoc os ad partem mandibule. Et aliđ par oritur ex additamētis sisaminis q̄ sunt apđ aures ⁊ cōtinuatur cum extremitate inferiori linee recte q̄ est super hoc os. Jlli[c] vero quos habet cum alijs cōes iaʒ no

Juxta illđ principis fen iij nona capitulo p̄mo Per guttur intelligim⁹ spacium in quo sũt meatus anhelitus ⁊ cibi ⁊ đ co sũt additio q̄ ēvua: ⁊ due amigdale ⁊ galsamae id est caro pāniculosa ānexa palato subvua pēdēs coopiēs caput cāne. ¶ Attēde scđo ꝙ i hora transglutionis ciborum ⁊ potuũ epiglotis trahitur sursũ ⁊ ysophag⁹ deorsuʒ. Et inde est ꝙ epiglotis nō ipedit trāsglutioneʒ licet sit vndiqꝫ cartilaginosa sicut trachea arteria ipediret trāsitum cibi si sic esset tota cartilaginosa neqꝫ ens cedere hoc Et iđo recisi sc ipsius anuli versus ysophagum. Epiglotis vero cedit introitui ysophagi. Juxta illud galieni sexto de iuuamentis mēbrorũ capitulo septimo. Et dico ꝙ epiglotis q̄uis sit cartilaginosa circũquaqꝫ: tamen non constringit ysophagũ in hora transglutiōis cibi. qm̄ ysophagus descendit ad inferius in hora trāsglutionis: et epiglotis ascendit ad superius ⁊ sic diuersatur situs eorum. Et sicut extremũ ysophagi occurrit cāne pulmonis: epiglotis palato occurrit: hec galienus.

¶ De anatomia musculorum laude. Capitulũ. XIII.

l Auda vero musculos habet. Jn hoc capitulo prio diuidit princeps musculos ossis ī proprios ⁊ cōes. Scđo exequit de proprijs ibi| Sʒ q̄ laude| Tertio de cōibus ibi| Jlli vo|
a Jn prima parte dicit ꝙ musculorum ossis laude quidaʒ sunt ei proprij. Alij sunt cōmunes ei ⁊ alteri membro.
b Jn scđa dicit primo ꝙ tria sunt paria musculoꝝ ꝓpriorũ ossi laude. Scđo dicit ꝙ par primũ illorũ venit a duobus marginib⁹ seu extremitatibus mandibule inferioris scʒ vnus horũ musculorum a margine dextro alter a sinistro ⁊ descendēs continuatur et applicatur cũ linea recta que est super os laude et istud par dum cōtrahitur trahit os laude versus mandibulā. Tertio dicit ꝙ par scđm hoꝝ musculorum nascitur sub mento ⁊ transit sub lingua ⁊ applicatur ad linguā id est ad angulum acutũ huius ossis triangularis ⁊ ad extremitatem superiorē eiusdē. Uel lege ad lineā loco de ad linguā. vel tolle de textu ad linguā sicut tollit albertus p̄mo aīalium tractatu scđo capitulo. 14. recitans hunc textũ. ⁊ istđ par trahit hoc os ad partē mandibule. Quarto dicit ꝙ par tertium horũ musculorum oritur ex additamentis sisaminis id ē similibus granis sisami: que sunt iuxta aures vel ex additamentis sagittarijs. i. acularib⁹ vt alij libri habent que sic dicunt qui sagittis ⁊ acubus in longitudine ⁊ gracilitate similant. Et huius paris musculi ɔtinuant cuʒ inferiori extremitate linee recte existētis super istud os ⁊ trahunt hoc os ad supiora.
c Jn tertia pte dicit ꝙ musculi cōes ossi laude ⁊ alijs ꝑtibus parti sunt noīati scʒ in duob⁹ capitulis precedentib⁹ ⁊ ꝑtim noīabuntur in capitulo sequēti. ¶ Attende primo ꝙ tria paria musculoꝝ laude descripta in ꝑte scđa capituli p̄ntis dicunt ꝓpa ossi laude quia sui gratia creata sunt. vt. s. ipʒ teneant fixũ ⁊ firmũ non ꝑmittētia ipm̄ cedere musculis ad iferiora trahere conātib⁹. q̄tin⁹ istđ os fiat stabile tutamētum epigloti. Et sit velut firmamentũ tā musculis q̄ ꝑtibus alijs q̄ sibi īnitũtur. Sʒ arguet aliquis ꝙ nō sunt tria paria musculoꝝ huic ossi ꝓprioꝝ auctoritate galieni sexto đ iuuamētis mēbroꝝ capitulo octauo dicentis. Et alij duo dyagonales. i. transuersales musculi vadũt ad duas mandibulas ⁊ duo alij ꝑui q̄ sunt i radice additamētoꝝ q̄ assimilāt a q̄busdā criste galli. Et isti duo musculi ⁊ duo musculi quos dixi eē ligātes os sile laude lrē cũ mādibula īferiori nō fuerũt positi nisi ꝓpter os laude lrē ꝓprie. Et q̄libet coꝝ ⁊ su⁹ respōdēs mouet ipm̄ duob⁹ mōis dyagonalit ⁊ vn⁹ mot⁹ est alij cōtrari⁹ ꝑ attractioneʒ ossis ad contrariā ꝑtem ad quā attrahit ipm̄ ei⁹ respondēs. Alij aũt musculi residui nihil ex eis appropriat isti ossi. Ex his galieni v̇bis īnui videt ꝙ nō sunt nisi duo paria musculoꝝ ꝓprioꝝ ossi laude. Dic ꝙ galienus ibi loq̄tur de solis musculis suscipiētib⁹ originē ab osse laude: nec negare intēdit q̇n sint aliq̇ alij musculi dicto ossi ꝓprij aliunde orti.

minati sunt ⁊ nominabuntur:

¶ De anatomia musculoruʒ lingue. Capitulum. XIIII.

Musculi[a] vero linguā mouentes sunt nouē. Duo[b] sũt latitudinales ab additamentis sisaminis veniētes ⁊ cũ duobus ipsius lateribus continuantur. Et duo[c] longitudinales a supremo ossis laude nascētes: qui cum medio lingue cōtinuātur. Et duo[d] qui eaʒ in transuerso mouent: ⁊ nascuntur a latere quod ē inferius ex duobus ossis laude laterib⁹: ⁊ penetrant in linguam inter longitudinales ⁊ latitudinales. Et duo[e] musculi linguam resupinantes et eā cōuertentes. quoruʒ loca sub istis locis quos noīabimus existunt: et ipsorum villi iam expansi fuerunt sub eis in latitudine: ⁊ cuʒ toto osse mandibule continuati fuerũt. Jn[f] summa preterea musculorum lingue nominaueruut quidā musculum solitariũ qui inter linguā ⁊ os laude continuat ⁊ vnũ ad aliud trahit. Et nec est longe q̇n muscul⁹ q̄ linguā ad exteriora ī lōgitudine mouet moueat eā sic. Jnest. n. ei vt in ex

¶ De anatomia musculorum lingue. Capi. XIIII.

m Usculi vo linguā. Jn hoc capitulo prio tāgit p̄nceps numeꝝ musculoꝝ ligue. Scđo agit de musculis ei⁹ latitudinalibus ibi| Duo sũt| Tertio de lōgitudinalib⁹ ibi| Et duo lōgitudinales| Quarto de trāsuersis ibi| Et duo q̄ eā| Quito đ resupinātib⁹ liguā ibi| Et duo musculi| Sexto de musculo ligue solitario ibi| Jn summa preterea.
a Jn p̄ma ꝑte dic ꝙ musculi mouētes linguā sũt nouē. s. q̄ttuor paria ⁊ vnũ solitariũ.
b Jn scđa dicit ꝙ duo sunt musculi lingue latitudinales ꝓcedētes ab additamētis sisaminis. i. ossib⁹ silib⁹ granis sisami iuxta aures iuent. Uel lege ab additamētis sagittarijs. i. acularib⁹ silib⁹ sagittis ⁊ acub⁹ vt a pricipe scribit. 12. aīaliuʒ capitulo de gustu. Et hi duo musculi ɔtinuāt cũ laterib⁹ lingue dextro ⁊ sinistro.
c Jn tertia dicit ꝙ duo sũt musculi ligue lōgitudinales nati a sup̄mo ossis laude. Et hi ɔtinuātur cũ ꝑte media lingue.
d Jn q̄rta dicit ꝙ sunt alij duo musculi ligue ex trāsuerso mouētes eā q̄ nascunt ex latere īferiori laterũ ossis laude ⁊ penetrāt in linguā iter lōgitudinales ⁊ latitudinales musculos.
e Jn q̄nta dicit ꝙ sunt alij duo musculi resupinātes et cōuertētes linguā. i. faciētes eā in se iuolui. Et loc⁹ hoꝝ est sub musculis iā noiatis. Et coꝝ villi sũt in latitudine expansi sub eis ⁊ ɔtinuati cũ toto osse mādibule.
f Jn sexta ꝑte dicit prio ꝙ aliq̇ noīauerunt seu numerauerũt ī sũma. i. nũero totali musculoꝝ ligue musculũ solitariũ sine pari qui continuat inter linguā ⁊ os laude et trahit vnum horum membrorum ad aliud. Secundo dicit ꝙ non est longinquũ a veritate quin musculus mouens linguam ad exteriora in longitudine moueat eaʒ sic

id est per musculū solitariū taliter situatū: sicut eñ lingua ꝯm retractionem seu incurtationē in seipsa mouet̄ sic ꝯm extensionez et eductionem. ¶ Attende primo ꝙ lingua ē membrū organicū ad tria officia specialiter deputatū. Primū est vt sit organum gustus de saporibus iudicans. Scōm est vt sit organū loquele. Tertiuz est ad cibaria molenda ⁊ masticāda cooperari: quēadmodū man⁹ multoris in bladorū mꝑtiōe seu tritura. Primum horum efficit

tēsiōe in seipā moueat̄: quēadmodū

cum neruis in superficie eius disseminatis. Secundum vero et tertiuz cum varijs musculis substātie ipius incorporatis. Juxta illud pricipis duodecimo aīalium capitulo de gustu. Et lingua fuit ꝓpter gustū ⁊ vt sit quasi manus molendinarij in ducendo cibū ⁊ lingua hoīs est propt̄ loqui. ¶ Attende scdo ꝙ lingua mouet̄ ad omnē ꝑtem nō naturaliter sicut arterie sed volūtarie. Juxta illō galieni duodecimo de vtilitate ꝑticularū capitulo. 10. Sz ad oēm ꝑtem linguā prompte moueri qualiter non est mirū. Ac etiā ꝯm aīalis electiōez et non inuolūtarie sicut arterias qualiter nō est ⁊ hoc mirabile. ¶ Attēde tertio ꝙ lingua est geminata sicut cetera organa sensuū. ⁊ ideo ex vtraqꝫ ipius ꝑte musculos habet equales numero ⁊ magnitudine. Juxta illud galieni nūc allegato capitulo. Si eñ binata est sicut ⁊ alia vniuersa sensuū organa: ex alterutra ꝑte eius equalis nūero ⁊ magnitudine sūt musculi eius. Ita eniz duas arterias hz ad ipam iplantatas alterutriqꝫ vnā. ⁊ duas silr̄ venas: et binas cōiugationes neruoꝝ: alterā quidem mollem alterā vero duram hanc quidē ad extrinsecā eius tunicam distributā hanc autez ad musculos disseminatā. qm̄ hac quidē sentire sapores oportebat eam: hac autem moueri ꝯm electionez. ¶ Attende quarto ꝙ lingua facta est in radice sua fortis ⁊ magna ⁊ subtilis in āteriori extremitate vt promptior sit ad motus. Juxta illud galieni ibidem. Fortem aūt ipam ⁊ magnā fieri ꝯm basim firmitatis gr̄a: subtilē aūt ꝯm finē vt moueatur cito mihi q̄dem prouidentie non contingentis. i. casualiter operantis eē videtur. ¶ Attende quinto ꝙ ex triplici parte musculi implantant̄ lingue scꝫ superiori inferiori ⁊ laterali: ꝓpterea ꝙ opus est linguā ad totidez partes moueri ⁊ quisqꝫ musculus mēbrum qd̄ mouet trahit versus principiuz originis ipsius. Juxta illud galieni ibidem. Ac etiā qm̄ musculos alios quidem versus palatum referre eam oportebat: alios autez inferius deferre: alios autem ad lateralia circunducere: propterea alios quidem ex superioribus partibus: alios autem ex inferioribus: alios vero ex lateralibus ad ipam implantari. qualiter non est mirabile prouidentie op⁹ Monstratum est enim in libro de musculorum motu singulum versus proprium principium referre particulam. Quare debebant ex necessitate qui quidem desuper implantantur musculi superius mouere eam qui vero ab inferius incipiunt inferius: ꝯm hoc autez ⁊ ad laterales eos qui ad alterutra motus operari: hec galienus. ¶ Attende sexto ꝙ quia lingua dum siccatur nimiū inepta ad motus redditur natura sagax in radice eius quasdam glandulosas carnes constituit a quibus pori quidam diriuati ad linguā eructuāt sibi humiditatem salivalem qua siccari prohibeatur. Juxta illud galieni ibidē. Sz qm̄ desiccata difficile mobilis efficitur. ostenditur aūt hoc in sufficientib⁹ et eis quib⁹ in arsiuis febribus tota frixatur oris hūiditas: mirabilis natura ꝓuidit vt n̄ faciliter ipsa occupetur tali passione. Dictū est eñ antea de laringa qm̄ propter hanc vtilitatez eius spongijs assimilātes adenes. i. glandulas alterutrinqꝫ vnū apposuit. ꝯm linguā autē est h̄ ocipm ⁊ ab eis pori per obliquas ⁊ inferiores partes eorum eructuant phlegma huimidū intingēs linguā ipam ⁊ inferiora ⁊ lateralia ⁊ que sunt in circuitu oris oīa. superiora enim eos qui a cerebro perueniūt habebant poros de quibus antea dixi: hec galien⁹. ¶ Attende septimo ꝙ quia lingua est mollis ⁊ multū mobilis de se prompta circūuolui nisi haberet retinaculū vnde ꝯmo confunderetur ⁊ alia ei⁹ opera multipliciter īpedirētur natura submisit ei magnū ligamentuz quo firma teneretur et ꝓhiberetur ab ei⁹ musculis īmoderate distrahi. Juxta illud galieni ibidē. Cū eñ vnusq̄sqꝫ musculorū ad ꝓprium p̄ncipiū trahere ex sui natura habeat necessarium eēt linguā a musculis attractā implantat̄ ei ꝯm radicē ad seipsos tolli ⁊ quasi sphericā fieri tensam ab eis q̄re non similiter ꝑueniet ad anteriores dentes ⁊ labia ⁊ cū hoc neqꝫ sedē haberet infallacē vndiqꝫ absoluta. Ad hec igitur vniuersa mirabiliter tā magnū natura preparauit ligamentum: quātum magnū maxime debebat eē idoneum. Non eñ simpliciter neqꝫ vt cōtingit: sed cū admirabili quadā factū est cōmensuratiōe. Si eni ad vlteriorem ꝑtem ꝑueniret lingue aut citra decēs cessaret: deterius q̄dem fieret vocis articulatio. nō minus autē ⁊ ad motum qui in masticatione impediretur: confert enim ad ambo hec vt basis eius sit firma

⁊ vt finis faciliter ꝑueniat vbiqꝫ: hec galien⁹. ¶ Attēde octauo ꝙ littera principis q̄ describit musculos lingue duodecimo aīaliuz capitulo de gustu discordat ab hac in tribus. Primo in hoc ꝙ dicit musculos latitudinales oriri ab additamentis sagittalibus. Scdo in hoc ꝙ dicit musculos linguā resupinantes esse supra alios. Tertio in hoc ꝙ silet de motu lingue ad exteriora. Ait enim ibi.

iest eivt in curtatōe in seipā moueat̄.

Et musculi mouētes linguā sunt nouē. Et duo musculi nascunt̄ a duobus additamentis sagittalibus et tenent se cum duabus partibus lingue. Et alij duo nascuntur supra os simile laude littere et veniunt per medium lingue. Et alij duo mouent linguaz in obliquum. ⁊ nascuntur ab vna parte illius ossis laterali: ⁊ trāseunt per linguā ex transuerso. Et duo alij facientes linguam inuolui in se et suus locus est super locum predictorum ⁊ sua fila expanduntur supra linguam et coniunguntur cum mandibulis. Et iam nominauerunt vnum musculum lingue qui est inter linguam et os laude et coniungit vnum cum altero: hec princeps. ¶ Queritur circa vltimam partem presentis textus vtrum motus lingue ad exteriora sit voluntarius. Arguitur ꝙ non: quia multi a natura hoc habent ꝙ dum faciunt aliquid fortiter et attente linguam foras pellunt ⁊ dum inde corripiuntur ab alijs q̄si sit turpe vix abstinere queunt. Secundo si eductio lingue esset voluntaria oporteret eam fieri per musculum cuius caput et origo esset in anteriori extremitate lingue. quia quisqꝫ musculorū versus proprium principium refert particulam quam mouet. vt ait galienus vndecimo de vtilitate particularum capitulo decimo. Sed certum est ꝙ nullius nerui implantatio inchoat a butto id est vltima extremitate lingue. Tertio. si eductio lingue esset voluntaria necessario essent decē lingue musculi: scilicet quattuor prima paria expressa in littera et musculus intro trahens linguam incurtando eam: et musculus educens ipsam. quia retrotractio et eductio cum sint contrarij motus non possunt fieri per eundem musculum. Juxta illud galieni duodecimo de vtilitate particularum capitulo sexto. Demonstratum enim est multotiens omnia iuste naturam ordinare et vnicuiqꝫ musculo efficienti aliquē motum alium qui contrarium illi operatur opponere. Oppositū sentit hic princeps dicens. Et nec est longe q̄n musculus qui linguam ad exteriora in longitudine mouet moueat eam sic. Hanc questionem de eductione lingue cum questione de tensione virge si sint motus voluntarij pertractat galienus primo de motibus liquidis capitulis quinto sexto et septimo et reputat eas potius per dyalecticam id est probabilem argumentationem ꝙ per demonstrationem terminandas et solui difficillimas. Ait enim ibi. Et quedam harum rerum magis congruit vt per dyalecticam discutiantur: nisi quia cuz hoc ad hoc per anatomiam iuuamur vtpote lingue prolixitas donec eminet ori et satiriasis. quia causa augmenti ex vtroqꝫ modo est difficilis siue ex voluntate fiat hominis aut naturaliter absqꝫ voluntate. et in omnibus motibus qui fiunt voluntate nihil obscurius et dubitabilius hoc: hec galienus. Pro quarum solutione ponitur hec prima conclusio. Satiriasis et eductio lingue sunt motus voluntarij vel estimatiui seu imaginarij. Probatur per galienum capitulo sexto dicti libelli, dicentem. Satiriasis quidem virge scio manifeste ꝙ fit voluntate et fortassis estimatione tantum. Similiter scio ab ore cuiuslibet hominis egredi linguam quando hanc actionem vult. Et in fine capituli septimi libri eiusdem ait. Et cū hoc quoqꝫ video iam scientia manifesta ꝙ actio lingue que accidit quando educitur ab ore voluntati quidem obsequitur actio vero instrumentorum generationis non fit a voluntate tantum sed sepius absqꝫ voluntate obsequendo ei quod anima format et imaginatur. Secunda conclusio. Causa dictorū motuuz merito ꝯm apparentiam assignatur altera trium. scilicet vel spiritus destinatus ab arterijs in hec mēbra: vel hec membra seipsa a semet erigentia et dilatantia quare consequitur attrahi spiritus ne vacuum fiat. vel impletio horum membrorum ab imaginatione et voluntate cum paruis musculis hec membra discendentibus. Et haruz causarū due prime sunt simplices et tertia est cōposita. Juxta illō ga. capitulo nūc allegato. Merito ergo dixerūt in eis ꝙ caꝝ cause due sūt simplices ⁊ tertia est composita. Cause

¶De anatõia muscłoꝝ colli. C.XV.

M[a]usculi qui collũ mouent sunt duo paria. Unũ par a dextra: ⁊ alteruꝫ a sinistra. Sed[b] quicunqꝫ eorum solus cõtrahetur collum ad suam partem transuerse trahetur. Et quicunqꝫ duo eorum qui sunt ab vna parte simul cõtrahentur: inclinabitur colluꝫ rectũ in parte illa non cum transuersione immo cum rectitudine. Et cum omniũ quattuor simul erit operatio stabit collũ absqꝫ declinatione aliqua.

due simplices sunt ꝙ ab arterijs spiritus in ista duo membra destinantur cum sint rara ⁊ porosa interius: scilicet virga virilis et lingua. Uel a se habent vt erigantur ⁊ dilatent̄ ⁊ vtriusqꝫ erectionis sequitur ⁊ concomitatur discursus spiritus intra venas existentis vsqꝫ ad exteriora vtriusqꝫ et poros qui sunt intra vtramqꝫ necessitate vacuitatis ac inanitatis. Sicut enim virge virilis impletio fit ab imaginatione ⁊ voluntate et distẽtio quidem vehemens habitudine ⁊ valida, ꝓut dicunt ⁊ testantur medici considerantes anatomiam lacertis aliquibus attribuitur paruis: eodeꝫ modo fit in lingua quando erigitur ⁊ dilatatur qui continentur in arterijs ei quideꝫ continuis spiritus immutantur cum eo etiam ꝙ aliqui lacerti in illa habitudine distenduntur. veritati quidẽ huius dicti attestatur ꝙ arterie in lingua ⁊ virga virili consixe maiores ꝙ̃ in ceteris membris existũt. hec galienus. Tertia cõclusio. Uerisimili⁹ est ꝙ virga ⁊ lingua se dilatant ex semetipsis: ⁊ dilatate spiritus attrahunt ꝙ̃ ꝙ dilatentur propter spiritus subintrãtes eas. Juxta illud galieni ibidem. Uerum ipamet membra cum habent erigi proprie ⁊ dilatari attrahũt spiritus ab arterijs ⁊ implentur ex eis. Quarta cõclusio. Cuꝫ principium lacerti mouẽtis linguaꝫ sit ex osse laude necessarium est si debeat educi lingua per lacertũ ꝙ distendatur per musculum qui cõtinuatur ei desuper ⁊ incurtetur per musculum qui continuatur ei deorsuꝫ ⁊ declinet versus latera per lacertos laterales. Juxta illõ galieni ibidẽ. Dicimus ꝙ lacertus mouens linguam cum sit eius principiuꝫ ex partibus tunice epiglotis ⁊ os quod assimilatur vt testantur in anatomiam inspiciẽtes elemento laude littere in greco alphabeto: ⁊ hoc est Λ. oportebat necessario vt si lingua attrahatur ad illas partes: distendatur interdum per lacertum qui continuatur ei desuper: ⁊ humilietur ꝑ lacertum qui continuatur ei deorsum quando ipsam ad se attrahit ⁊ declinat interdum deuiando ad aliquam partium per lacertum qui circundat quidem in duas partes. Quinta conclusio. Difficile est saluare immo impossibile ꝙ eductio lingue sit mot⁹ voluntarius: suppositis duobus que anatomici affirmant. Primum est ꝙ omnis motus voluntarius fit per lacertum. Secundum est ꝙ nullus est in lingua lacertus qui educat eam. Probatur per galienum ibidem dicentem. Cum ergo anatomiam inspicientes in hoc conueniant ꝙ nullus motus voluntati obediat nisi motus lacerti tm̃. nec aliquis lacertus qui continuatur lingue distendit eam donec educat eam extra: oportet merito in titubationem incidamus quando scire volumus qualiter actio fiat lingue. Sexta conclusio. Probabile est dicere ꝙ aliqui sunt volũtarij motus qui sine musculis fiunt: de quorũ numero sunt eductio lingue ⁊ erectio virge. Et per hoc soluitur ambiguitas tacta in quinta conclusione. Juxta illud galieni ibidem. Et si mot⁹ aliquis posset in corporibus animalis inueniri qui voluntarie fieret sine lacerto aliquo non incideret in hanc questionem aliquid ambiguitatis. Oportet ergo de hoc inquisitione vehementi inquirere donec ad veritatem pertingamus huius rei: ⁊ inspiciamus si forte inueniamus in alijs quoqꝫ membris motus voluntatem animalis imitantes ⁊ non solum voluntatem eius. verũ id quod imaginamur estimando sicut in virga fit virili. quia impletur corpus rarificatum ex vento velociter ac leuiter. Deinde ad tantuꝫ attingit motũ ꝙ impletione sua crescit. Et tu poteris scire ꝙ motus voluntarius non est solius lacerti manifestius ex animali qđ ruminat. quia hoc animal postꝙ̃ repleuit ventrem suum herbis aut alio nutrimento redit in idem ⁊ erigit ipsum paulatim ex eo quod transglutiuit ad os suum vt molat ipsum ⁊ terat actione q̃dem ruminantis. Quidam etiam hominum intendunt euomere quod potauerunt per colatum dentibus volentes expellere facile ac velociter vt non oporteat eos caput conquiniscere: sicut alij faciunt ⁊ non egeant membrorum prouocatione quibus euomunt nec eorum distentione. Et manifestum est ꝙ hoc prodit ab eis qui instructi sunt in hac actione plusqꝫ alij: ⁊ consueuerũt omni die vomitare cum exiuere a balneo. Hec sunt que a Galieno dicto libro determinata sunt super materia presentis dubij. Sed ꝑnceps partim sic: partim aliter sentit. Sic quidem in hoc ꝙ lingue eductio sit motus voluntarius. Aliter autem in hoc ꝙ sine musculo fiat. Dicit enim. Et nec est longe quin musculus qui linguam ad exteriora in longitudine mouet: moueat eam sic. ¶Ad obiecta. ad primum dic ꝙ eductõ lingue in assuetis est voluntaria: quia possunt dum intendunt ad hoc eductionem cohibere. nec est necessarium ad motum esse voluntarium premeditationem vel deliberationem precedere sicut patet in motu anhelitus. Ad secundum respondet sexta conclusio. Et ad tertium similiter iuxta mentem Galieni. Vel si principem mauis imitari dic probabiliter ꝙ per eundem musculum potest fieri tractio ad se ⁊ expulsio a se vsqꝫ ad aliquid: sic ꝙ virtus motiua musculo insita potest contrahere musculum. ⁊ hec quibus alligatur versus suum caput ⁊ impellere musculum versus suam caudam: saltem sui relaxatione vel se relaxando. Sed quid dices ad galienum duodecimo de vtilitate particularuꝫ capitulo sexto dicentem. Demonstratum enim est multotiens omnia iuste naturaꝫ ordinare ⁊ vnicuiqꝫ musculo efficienti aliquem motum: alium qui contrariuꝫ illi operatur opponere. Item dicit decimo de vtilitate particularum capitulo nono. Ostensum est autem a nobis in libro de motibus musculorum quoniam omnes particule que mouentur ẜm electionẽ duobus indigent ad minus musculis oppositis ad inuicem. vno quideꝫ extendere: altero vero flectere potente. Item vndecimo de vtilitate particularum capitulo decimo dicit. Monstratum enim est in libro de musculorum motu singulum versus proprium principium referre particulam. Ad duo prima dic ꝙ galienus intendit ꝙ in omni membro quod voluntarie extẽditur ⁊ flectitur sunt musculi ordinati ad sui extẽsionem: ⁊ oppositi ordinati ad sui reflexionem. Ad tertium dic ꝙ non solum musculus refert particulam versus principium: sed etiam ante se impellit eam. Vel confiteare si vis ꝙ alter est musculus educens linguam: alter qui retrahit eam interius. ⁊ ꝙ educens a capite recipit neruum ⁊ retrahens recipit ab inferiori. Et cuꝫ dicitur ꝙ tunc erunt decem musculi lingue: concede apud eos qui linguam fatentur per musculum educi.

¶De anatomia musculorum colli.
Capitulum. XV.

M Usculi qui colluꝫ mouent ⁊c̃. In hoc capitulo primo agit princeps de numero ⁊ situ musculorum mouentium collum. Secũdo de motibus eorum. ibi [Sed quicunqꝫ eorum solus ⁊c̃.]

a In prima parte dicit ꝙ musculi mouentes colluꝫ sunt duo paria. vnum par ex illis est in dextra colli parte. aliud est in sinistra.

b In secunda dicit primo ꝙ quicunqꝫ istorum musculorum quattuor contrahetur solus trahet ad se transuerse collũ. Secundo dicit ꝙ q̃cunqꝫ duo lateris eiusdem de dictis quattuor simul contrahentur sine musculis alterius lateris: inclinabunt ad se directe collum cuꝫ rectitudine sine transuersione. Tertio dicit ꝙ quando omnes dicti quattuor musculi simul operabuntur collum stabit erectuꝫ absqꝫ aliqua declinatione. ¶Attende primo ꝙ musculi quattuor de quibus hic agit princeps sunt similes illis quattuor qui caput inclinant ad duo latera: de quibus egit capitulo decimo summe presentis in parte illa. Musculi autem qui caput ad duo inclinant latera sunt duo paria capitis iũcturam comitantia. Et est eorum similitudo seu conformitas primo in origine. secũdo in numero. tertio in situ. nisi ꝙ paulo sunt inferiores: quattuor in opere ⁊ modo motus: nisi ꝙ hi mouent collum ⁊ caput: illi vero proprie caput. ¶Attende secundo ꝙ quando musculus dexter anterior istorum quattuor simul contrahitur cum sinistro anteriori sine duobus alijs: inclinant parumper caput ⁊ collum ad anteriora. Et duꝫ dexter posterior horum contrahitur cum sinistro posteriori: declinant caput ⁊ collum ad posteriora proportionaliter ad quattuor quibus similantur. Sed quid eueniet si dexter anterior simul contrahatur cum sinistro posteriori non contractis alijs: vel econuerso. Dic ꝙ neuter horum inclinabit caput ipsis inuicem contraoperantibus ⁊ sese impedientibus: sed firmabitur vtrinqꝫ caput plusqꝫ si non contraherentur.]

¶ De anatomia musculorum pectoris. Capitulum. XVI.

m Usculorum [a] qui pectus mouent quidam sunt q̇ tm̄ dilatant ipsum ⁊ non cōstringunt. Ex quib᷒ sunt musculi diafragmatis inter membra aerem attrahendi: et membra nutrimenti distinguentis quod postea nominabimus. Et par quod sub furcula positum a parte nascitur que ad caput ꝓtenditur spatule quod postea nominabimus. ⁊ est cōtinuū cū costa prima a dextra ⁊ sinistra. Et cuȝ ipso vnitur par cuius vnūquodqꝫ impar est duplans ipsum ⁊ faciens ipsum duas partes. quaruȝ superior cū collo continuatur ⁊ ipsum mouet: ⁊ inferior earuȝ mouet pectus: ⁊ miscetur cum musculo eius quem nūc nominabimus: ⁊ ipse est ille qui est continuus cū costa quinta ⁊ sexta. Et par quod est in loco spatule concauo infusum. Cum quo par cōtinuatur qđ a spondilibus ad spatulam descendit et fiunt sicut musculus vnus: et cum costis continuantur posterioribus. Et par tertium quod nascitur a sexta spondiliū colli ⁊ a prima ⁊ scđa spondiliū pectoris ⁊ cōtinuat᷑ cū costis thoracis. Isti sūt muscli dilatātes

¶ De anatomia musculorum pectoris. Capitulum. XVI.

m Usculoꝝ qui pect᷒ mouent ⁊c̄. In hoc capl̄o prīo agit princeps de musculis qui tm̄ dilatant pectus. Scđo de musculis q̇ solū constringūt ipsum ibi [Musculoꝝ vero pect᷒] Tertio de musculis constringētib᷒ ⁊ dilatantib᷒ simul. ibi [Musculi vero q̇ simul] Quarto de duob᷒ adiuuātibus illos q̇ dilatant. ibi [Et est etiam cum] a In prima pte dicit pmo pnceps ꝙ inter musculos mouētes pect᷒ sūt aliqui qui solū dilatāt ipm ⁊ non constringunt Consequnter enumerat ipsos: ⁊ pmo dic̄ ꝙ musculi diafragmatis diuident᷑ mēbra anhelit᷒ a nutritiuis qđ postea nominabit᷑ scȝ capl̄o pmo fen decimetertij sūt de musculis qui solū dilatāt pectus. Secūdo dicit ꝙ de ipsis est vnū par positū sub osse furcule sumens originem a parte ꝓtensa versus caput spatule. Et istud par postea nominabit᷑. ⁊ ē continuatū cū prima costa a dextra ⁊ a sinistra ptib᷒. Tertio dicit ꝙ isti pari ꝯiūgit᷑ aliud par: cui᷒ vnūquodqꝫ impar est duplans ipm ⁊ faciens ipm duas ptes id est vtrūqꝫ muscul᷒ hui᷒ paris est duplex ⁊ in duas partes diuisus. Et pars supior earū collo ꝯtinuat᷑ ⁊ mouet ipm. inferior vero mouet pectus ⁊ inuoluit se cū quodam musculo pectoris qui postea nominabitur. ⁊ est muscul᷒ cōtinu᷒ cū costis q̇nta ⁊ sexta. Quarto dicit ꝙ ex musculis solū dilatantib᷒ pect᷒ est vnū aliud par quod est inmersum in concauo loco spatule. Quinto dicit ꝙ est vnū aliud par quod continuatur pari nūc dicto. ⁊ istud descendit a spondilib᷒ ad spatulā. Et ista duo paria fiūt vtrinqꝫ sicut vn᷒ muscul᷒: ⁊ continuāt᷑ posteri᷒ cū costis. Sexto dicit ꝙ post hec duo paria simul colligata est par tertiuȝ sumēs originē a sexta spondili colli ⁊ a prima ⁊ scđa spondilib᷒ pectoris. Et cōtinuatur cū costis thoracis id est costis veris que thoraci cōiungūtur. Ultimo dicit ꝙ hi sunt musculi qui dilatant pect᷒: ⁊ sunt quinqꝫ paria sine diafragmate. ¶ Attende primo ꝙ mot᷒ pectoris de cui᷒ musculis hic agitur est mot᷒ anhelit᷒. et respiratio nominatur a galieno libello đ causis respirationis: vbi tres ipsi᷒ assignat causas dicens. Trib᷒ autem ſm gen᷒ vt exēplariter est dicere causis respiratiōis existentibus virtute electiua organis famulantib᷒ electioni: ⁊ in his vtilitate ꝓpter quā ⁊ p̄dictis causis indigem᷒. vtilitas quidē principalissimū est respirationis organū custodiens quidē cōmensuritateȝ innate caliditatis: nutriens aūt scđam spūs animalis. ¶ Attende secūdo ꝙ in hoc motu pulmo per pect᷒ mouetur ⁊ pect᷒ per musculos. Juxta illud galieni libello nunc dicto. Pulmo aūt vtiqꝫ velut ꝓfundus venter subiacet spiritui. hui᷒ autē dilatationes ⁊ ꝯstrictiōes thorax gubernat musculis mot᷒ ossibusqꝫ de articulat᷒. ¶ Sed instabit aliquis q: pect᷒ non est pulmoni alligatuȝ aliquo vinculo quo trahat ipm: quare difficile est reddere causam ꝓpt᷑ quā motū pectoris ilico sequitur mot᷒ pulmonis. Juxta illud galieni libello de motu thoracis ⁊ pulmonis. Ex eo vero ꝙ neqꝫ ligationē aliquā neqꝫ aliā infallacē apprehensionē habet thorax qua vtens trahat pulmonē cū dilatatur. sed absoluti sunt vndecunqꝫ abinuicē: ⁊ pendet pulmo ad interiora thoracis sicut vas in tecto ꝯdonec ꝯtinētis eū: difficilis ⁊ difficile excogitabilis fit causa. Dic ꝙ dilatato pectore necessario condilatatur pulmo ne vacuū fiat inter pulmonē ⁊ pect᷒. Juxta illud galieni ibidem. Dyastolato quidem thorace cōdilatatur omnino pulmo a ꝯseq̄ntia: que ad id quod euacuatur attract᷒ sicut in asclikijs id est fistulis seu siringis que in aquā mittūtur est videre. Si eni̅ immiseris ore aerē attrahes aquā per longā valde multotiēs viā preter naturam sursum allatā. ¶ Attende tertio ꝙ mot᷒ anhelit᷒ seu respiratiōis quattuor sunt species. scȝ inspiratio inuiolenta: inspiratio violenta: expiratio inuiolēta: expiratio violenta. Et quelibet harū ꝓpria habet organa. Juxta illud galieni libello de causis respirationis. Duplicibus autem existentibus ſm gen᷒ respirationib᷒ inuiolenta ⁊ violenta. Deinc habente alterutra proprias partes duas inspirationē ⁊ expirationē q̄ttuor vniuerse ꝑticule fiūt respiratōis: ſm singulā aūt quattuor propria quedam est natura organorum. ¶ Attende quarto ꝙ licet hic princeps innuat ꝙ dyafragma plures habeat musculos: ipsum tamen est vnicus musculus nisi quis imaginetur ipsum esse didimum seu geminatum dextra ⁊ sinistra sicut vniuersum corpus. Juxta illud Galieni septimo de vtilitate ꝑticlarū capitulo decio Frenarū id est diafragmatis propria quidē substantia musculus ē. Et illud principis tertij decia capitulo primo. Uelamīs autem id est diafragmatis iaȝ dixim᷒ formaȝ ⁊ iuuamentuȝ eius in anatomia lacertorū. ipsum enim in veritate est vn᷒ lacertorum.

¶ Attende quinto ꝙ inuiolenta inspiratio fit a diafragmate velut ab organo proprio. Et violenta inspiratio partim a musculis qui sunt circa concauitates spatularum partim a musculis intrinsecis qui sunt inter costas. Et expiratio inuiolenta fit a musculis ventris. Et expiratio violenta ab extrinsecis musculis qui sunt inter costas. ⁊ dicūtur a galieno mesopleurij. a mesos quod est mediuȝ ⁊ pleuros quod est costa. Juxta illud galieni libello de causis respirationis. Inuiolente quidem inspirationis diafragma. violente vero qui ſm sima id est concaua scapularum ⁊ que intus mesopleurorum pars. Similiter autē ⁊ expirationis inuiolente quidem qui ſm epigastrum id est superficiem ventris musculi. Uiolente vero mesopleuriorum que extra pars. hec galien᷒ ¶ Queritur hic vtrum diafragmatis musculi sint ex illis qui pectus tm̄ dilatant. Arguitur ꝙ non. primo ex dictis principis sequenti parte vbi ait. Musculorum vero pectus constringentiuȝ alij sunt qui pectus in latitudine constringūt: ⁊ est diafragma cū quiescit. Secundo auctoritate galieni libro de iuuamento anhelitus. capitulo decimo dicent᷑. Compressio diafragmatis que fit in respirando causa est prolationis vocuȝ quando vua que est in gutture superponitur trachee arterie: ita vt respiratio per angustum fiat. Spiritus enim existēs per angustum quando collidit vue sibi opposite facit sonum. Alioquin fit respiratio sine sono quando spiritus liberum habet exitum. Est enim diafragma origo respirationis ⁊ vocis ⁊ omnium virium corporis. hec galienus. Sed vires corporis dilatatione debilitantur ⁊ compressione iuuantur: cuius rei signum est ꝙ volentes aliquid forte agere nosmet constringimus. Oppositum huius affirmat hic princeps. Item inspirato aere pectus dilatatur. sed diafragma est proprium organum inspirationis inuiolente vt nuper est allegatum a Galieno libello de causis respirationis. ¶ Dic prīo ꝙ diafragma suo motu voluntario proprie dilatat pectus. Nam cum dilatatur attrahit sibi pulmonem cui colligatus est per quasdaȝ pelles ⁊ auget spacium stans inter eos. qđ necesse est aere repleri Juxta illud galieni libro de iuuamento anhelitus capitulo decimo. Mouetur autem pulmo cum diafragmate per id quod colligantiam habet ad ipsum quibusdam pelliculis. Et insuper ex eo ꝙ dilatato diafragmate maior sit capacitas inter diafragma: quā necesse est impleri ex aere inspirato ⁊ inflāte fistulas pulmonis que intra diafragma continentur. Dic secundo ꝙ diafragma quandoqꝫ constringit pectus per accidens vt in expirationibus īuiolentis q̄s fieri per musculos vētris a gal᷑. nūc allegatū ē. Musculi enim ventris premunt diafragma: quod compressum stringit pectus saltem ab inferioribus partibus. Et id probant rationes ante oppositum. Et rationes post oppositum sunt pro primo dicto.

Musculorū[b] vero pectus constringentium alij sunt qui pectus in latitudine ꝯstringunt: ⁊ est diafragma. cum quiescit. Alij sunt qui ſm essentiam. Et ex istis est par quod sub radicibus costarum superiorum est extensum: cuius operatio est stringere ⁊ aggregare. Et ex eis est par apd̓ extremitates istius cum thorace inter epiglotale ⁊ furculam continuatuz ⁊ continuatur cum musculis vētris qui sunt recti. Et alia duo paria que ipsum cooperiunt. Musculi[c] vero qui simul ꝯstringunt ⁊ dilatant sunt musculi qui sunt inter costas. Verū tamen perscrutatione in considerādo cognoscitur ꝙ cōstringentes alij sunt a dilatantibꝰ. Inter omnes enī duas costas sunt ex eis quattuor ꝓcerto musculi: licet quidaz existimēt ꝙ sit vnus musculus. ¶ Et hic quidē quem vnum existimant musculuz ex villis contextus est transuersis: quorum quidam sunt intrinseci: quidaz qui cooperiūt. Et eorum qui cooperiunt quidam sunt qui sunt ad partē extremitatis cartilaginose coste. Et quidam sunt qui sunt ad partem alterius extremitatis que est fortis. Qd̓ ꝟo interiꝰ existit totū ī situ a cooꝑiente est diuersuz. Et illud qd̓ est in extremitate coste cartilagiose diuersū ē ī situ ab eo qd̓ ē suꝑ aliā extremitatē. ¶ Et qn̄ q̇dē hic q̄ttuor hn̄t villi numero opz vt musculi sint numero q̄ttuor. Et q̄ ex eis sunt suꝑius positi sunt dilatantes. Et qui ex eis sunt inferiꝰ positi sūt cōstringētes. Per hoc

b Musculorū vero ⁊c̄. In hac parte secunda primo diuidit ꝑn ceps musculos stringentes pectus. Et dicit ꝙ aliqui ex eis stringunt pectus in latitudine per accidens supple. ⁊ talis musculus est diafragma quando quiescit. Stringit enim velut paries obsistens dilatationi. Alij sunt qui stringunt pectus per essentiam. id est per seipsos scilicz suis ꝓprijs actibꝰ ⁊ officijs. Consequenter numerat musculos ſm essētiā stringentes. Et primo dicit ꝙ ex istis musculis est vnū par extensum sub radicibus costarum superiorū Et opatio paris istiꝰ ē stringere ⁊ aggregare. Secūdo dicit ꝙ ex musculis pectus stringentibꝰ ē aliud par cōtinuatū cuz thorace apud extremitates paris nūc dicti inter epiglotale ⁊ os furcule. Et intellige per epiglotale scutū oris stomachi. Iuxta illud principis capitulo decimoq̄nto summe prime doctrine presentis Cum inferiori preterea parte thoracis os cartilaginosum latum continuatur. cuius inferior extremitas rotunditati attinens vocatur epiglotalis: eo ꝙ epigloti sit similis. Et istud par inferiꝰ cōtinuatur cum rectis musculis ventris: de quibus infra agetur capitulo vigesimosecundo summe presentis. Tertio dicit ꝙ ex musculis pectus stringentibus sunt alia duo paria que cooperiunt ⁊ coadiuuant par nunc narratū. ¶ Attēde primo ꝙ quinqꝫ sunt actiones in quibus stringitur pectus sic inuicem subordinate ꝙ prioribus lesis leduntur posteriores ⁊ non econuerso: scilicet exitus aeris cum anhelitu: efflatio sine ictu: efflatio cum ictu: vox ⁊ loquela. In his enim omnibus necessario pectus stringitur. Iuxta illud galieni quarto interiorꝫ. Preterea sunt quinqꝫ actiōes. vna sequens actionem aliam. id est exire aerez cum anhelitu ⁊ flamen sine ictu. ⁊ flamen cum ictu: ⁊ vox: ⁊ loquela. Cūqꝫ prima harum actionuz lesa extiterit alie quattuor cause eius necessario patientur. Sed cum vltima patitur cetere minime patientur. Si autem secunda nocumentum habeat: tres etiam posteriores nocumentum habebunt. Si vero tertia leditur ⁊ actio posteriorū passio vero quarte soli vltime nocet. ¶ Attēde secūdo ꝙ iste actiones diuersis lacertis fiunt. Iuxta illud galieni ibidem. In secūda particula de anatomia viuorꝫ titulata monstraui exitum aerꝭ cum anhelitu fieri cū actione omniū lacertorꝫ pectus comprehendentiū. Et fortis insufflatio proprie fit cū lacertis inter costas existentibus. Et ictualis insufflatio cū lacertis gule. vox autem cuz lacertis gutturis. At quia lingua vocem diuidit ⁊ variat fit iuuatiua in loquendo. locutio tamen addentibus labris ⁊ naribꝰ adiuuatur: superius etiam palatū ⁊ vna ei prestant adiutoriū. Itē ligamentū lingue si temperatū est. hec galienus. In quibus verbis recedere videtur ab eo quod affirmauit libello de causis respirationis. Illic enim dixit ꝙ exspirationis inuiolente causa sunt musculi qui ſm epigastrum: id est ventris superficiem situantur Hic vero dicit exitum aeris cum anhelitu fieri cum actione oīuz lacertorum pectus comprehendentium: nisi loquatur hic de anhelitu magno forti vel veloci: ⁊ ibi de temperato. ¶ Attende tertio ꝙ musculos pectus constringentes narrat princeps decimoquarto animalium capitulo q̄nto sub istis verbis. Sed musculi qui constringunt pectus sunt quidam qui constringunt cum accidentalitate sicut diafragma cū quiescit. Et quidam cōstringūt essentialiter: ⁊ tunc vnum par illius est tensum sub radice costarꝫ superiorum ⁊ sua operatio est in constrictione. Et illius vnum par applicatur cum osse furcule pectoris. scilicet alchaz prope extremitates costarum inter ligamentū pectoris ⁊ scutū oris stomachi. ⁊ applicať musculo recto ex musculis ventris. Et alia duo paria iuuantia ad illd̓. hec (princeps ibi.

c Musculi vero ⁊c̄. In hac parte tertia primo agit princeps de positione ⁊ differentia musculorꝫ qui simul dilatant ⁊ constringūt pectꝰ. Scd̓o d̓ villis eorum: ibi [Et hic q̇dem] Tertio de numero ⁊ officio eorū. ibi [Et quandoquidem] ¶ In p̄ma particula dicit p̄io ꝙ musculi simul dilatantes ⁊ constringentes pectus sunt muscl̓i situati inter costas. Secundo dicit ꝙ qui considerat inquisitione diligēti numerum ⁊ compositionem musculoruz inter costas situatoruz inuenit ꝙ musculi constringētes sunt alij a dilatātibꝰ. Tertio dicit ꝙ quattuor sūt musculi certitudinaliter inter quascunqꝫ duas costas. quamuis aliqui affirment ꝙ isti quattuor non sunt nisi vnus musculus. ¶ Attende hic ꝙ cum dicitur aliquos esse musculos qui simul constringunt ⁊ dilatant pectus: non intelligitur ꝙ ijdem numero vtrunqꝫ faciant officiuz: sed ijdem aggregatione. Nā quicunqꝫ quattuor musculi inter duas costas positi sic simul sunt illaqueati ꝙ videntur prima facie vnus musculus. ⁊ reuera possunt vnus (⁊ idē dici vnitate aggregatiōis.

¶ In scd̓a ptic'la dic' p̄mo ꝙ musculus q̄druplex inť costas positꝰ quē quidā estimāt vnicū eē musculū ē cōtextus ex villis transuersalibus. Et istorꝫ villorꝫ q̇dā sunt intrinseci pectori videlz ī clibano pectorꝭ clausi. Alij sūt extrīseci q̄ scz ab exť cooꝑiūt pectꝰ. Scd̓o dicit ꝙ villorꝫ extrinsecorꝫ cooꝑientiū q̇dā positi sunt versus partē extremitatis cartilaginose costarū scz anteriꝰ vbi coste iūguntur thoraci. Alij sunt positi versus partem alterius extremitatis costarum que est dura scilicet posterius vbi coste sunt spondilibus annexe. Tertio dicit ꝙ totū ex istis villis qd̓ est interiꝰ est diuersum ab eo quod ab extra cooperit pectus. Quarto dicit ꝙ illud ex villis extrinsecis qd̓ ē ī extremitate cartilaginosa anteriori costarū ē diuersū ab eo qd̓ ē suꝑ alterā extremitatū scz posteriꝰ ꝓpe spōdiles. ¶ Attēde hꝭ p̄° ꝙ intermedij musculi costarꝫ hꝭ sibi ꝓpriū hn̄t ꝙ sui villi nō ī lōgitudīe sūt ꝓtēsi sic̓ in ceterꝭ muscl̓is: sz ꝓcedūt d̓ vno latere ad aliud̓ cū q̄dā trāsuersiōe. Iuxť illud gal̓.7°.de vtil̓.pti.ca.9°. His q̄ ſm mesopleuria.i.media costarꝫ sūt muscl̓is nō sic̓ alijs oībꝰ sūt villi ſm lōgitudinē: sz ecōuerso ab vno latere ad alterū ꝑueniūt. nō tn̄ simpl̓r sic̓ q̄ an̄ nos anatomici estimāt: sz cū ꝑua ad obliquū declinatiōe. ¶ Attēde.2°. ꝙ nō oēs horꝫ villi sunt vniformes: īmo ītrīseci sūt oppositi extrīsecis ⁊ āteriores iuxť positi cartilaginibꝰ costarū sunt posteriorib' ꝯrij. Iuxta illud galieni ibidē. At vero neqꝫ vniformes sicut ⁊ hoc ignorātes putāt. licet enī tibi videre ītrinsecos extrīsecꝭ econtrario se hn̄tes sic̓ ⁊ eos q̄ in pectore ſm cartilaginosa (ossiū costarū his qui sunt in ossuosis vsqꝫ ad spondiles.

¶ In tertia particula concludens ex dictis numerū musculorū intermediorꝫ costis dicit primo ꝙ qn̄ vel qm̄ ſbe musculose site inter costas villi sunt numero quattuor: oz vt musculi sint numero quattuor. Et istud ē ītelligēdū de neruosis villis q̄ sunt in musculis pars p̄ncipalis: sicut in oculo cristallinꝰ humor. Sz obijciet aliq̇s de villis musclorꝫ tēꝑaliū q̄ ꝑueniūt a tribus locis ad vtrūqꝫ eorꝫ: ⁊ non ob hoc sequitur ꝙ horuz vterqꝫ sint tres musculi. Dic̓ ꝙ non est simile: quia villi temporaliū licet a tribus veniant locis: sunt vniformiť in musculis situati ⁊ ꝓtensi. Sz in muscl̓ inť medijs costarum sunt situum contrariorum. Secundo dicit ꝙ musculi intermedij costarꝫ superius positi id est extrinseci qui tegunt pectus sunt dilatantes ⁊ inferius positi id est intro reclusi sunt constringentes Tertio dicit ꝙ per hoc ꝙ inter quascunqꝫ duas costas sunt quattuor

musculi: fit ꝙ numerus omniū musculoꝝ pectoris intermedioꝝ costis est octogintaocto musculi. quod sic declaratur. Inter quascunq; duas costas sunt quattuor musculi vt nunc declaratū est. sed duodecim sunt coste a latere dextro: ꝛ inter ipsas sunt vndecim interstitia. Et similiter sunt a latere sinistro duodecim coste ꝛ vndecim intersticia: sicut patz ex capitulo decimoq̄rto summe prime doctrine presentis. ꝛ ex anatomia apparet ꝛ visibiliter ꝑcipi pōt in habētibus pect⁹ carne denudatū vt ī ꝑtificis ꝛ ethicꝭ. In tersticia ergo costaꝝ sunt in toto viginti duo. scꝫ vtrinq; vndecim. Et in quolibet itersticio sunt quattuor musculi. Ergo sunt in toto octogintaocto muscl'i: quia quater vigintiduo: sunt octogintaocto ❡ Attēde hic ꝙ galienus libello ꝺ causis respirationis as-

itaq; fit omnium musculoꝝ pectoris numer⁹. 88. musculi. Et ē etiaꝫ[d] cū musculos pectoris duo alij iuuāt musculi qui a furcula ad spatule caput venientes ad primū eius continuātur latus ꝛ ipsam sursum eleuāt ꝛ in dilatando pectus adiuuant.

❡ De anatomia musculoꝝ motus adiutorij. Capitulum. XVII.

X musculis[a] mot⁹ adiutorij ꝛ sunt illi qui mouent spatule iuncturam: sunt tres musculi qui ei a pectore adueniunt. ꝛ ipsum mouent ad inferiora. Et[b]

serit musculos inter costas sitos esse vigintiduos. ait enī ibi. Ita autem ꝛ qui ſm costas musculi qui quidē in medijs regionibus ipsarū vigintiduo existunt. princeps vero hic dicit ꝙ sunt octogintaocto. Et hec diuersitas ex hoc procedit ꝙ galienus ibidē quoscunq; quattuor musculos īterſitos duabus costis pro vnico reputat. Princeps vero hic ipos discernit ex villorū pluralitate: ꝛ sic vnusquisq; de musculis istis apud galienum pro quattuor habetur apud principem.

d Et est etiā. In hac parte quarta dicit princeps ꝙ vltra musculos pectoris iam nominatos sunt alij duo musculi coadiuuantes musculos pectoris. Et isti procedunt a furcula vsq; ad caput spatule: ꝛ alligantur ad primū latus eius: ꝛ eleuant sursum spatulā ꝛ coadiuuant ad dilatationeꝫ pectoris: eo ꝙ sunt coniuncti costis primis a dextra ꝛ a sinistra. Iuxta illud principis decimoquarto animaliū capitulo quinto. Et iā iuuant musculos pectoris duo musculi qui veniunt a ligamento pectoris ad caput spatule: ꝛ tunc continuatur ille cū prima costa ꝛ eleuat pectus sursum: ꝛ tūc iuuat super dilatationē pectoris. Ex dictis apparet ꝙ musculi qui tantū dilatant pectus sunt vndecim. quoꝝ vnus est dyafragma: ꝛ alij sunt quinq; paria: de quibus actū est in parte prima presentis capituli. Et musculi tm̄ constringētes pectus sunt octo. scꝫ quattuor paria: de quibus actū est in parte secunda. Et musculi dilatantes ꝛ constringentes simul sunt. 88. de quibus agebatur in parte tertia. ꝛ sic sunt centū ꝛ septē musculi mouentes pectus. Et ipos esse tot asserit auerroys secūdo colliget capitulo. 38. auctoritate galieni dicēs. Et musculi pectoris ſm galienū sunt centū ꝛ septē. Sed musculi duo de quibus actū est in parte quarta capituli istius sunt principaliter spatule ꝛ non pectoris nisi ex consequenti. ❡ Attende ꝙ galienus aliter distinguit ꝛ enumerat musculos quibus pectus mouetur libello de causis respiratiōis. Primo enī nominat dyafragma. Scd̄o. 22. musculos intermedios costarū: ꝛ si quemlibet hoꝝ in quattuor diuiseris sicut ꝑnceps diuidit habebis. 88. Tertio duos qui superius iungunt primis costis Quarto duos qui inferius iunguntur costis infimis. Quinto sex prouenientes a collo: videlicet tres ex vtraq; parte. Sexto protensos a dorsalibus: ꝛ istoꝝ non exprimit numeꝝ. Septimo musculos octo ſm epigastrum id est superficiē ventris. ab epi quod est supra: ꝛ gastros quod est venter. Ait enī ibi. Pulmo aūt vtiq; velut profundus venter subiacet spiritui. Huius autē dilatationes et ꝯstrictiones thorax gubernat musculis motus ossibusq; dearticulatus. at diafragma. Ita autē ꝛ qui ſm costas muscl'i q̄ quidē in medijs regiōib⁹ ipaꝝ. 22. existūt. Et duo q̄dem primarū costarū equimimeres. hi vero vltimarū duo ꝛ cuꝫ his qui perueniunt ex collo tres alterutrinq;. Deinde qui protensi sunt dorsalibus. in his autem que ſm epigastrum octo.

❡ De anatomia musculorum motus adiutorij. Capitulum. XVII.

c X musculis motus adiutorij ꝛc̄. In hoc capitulo distinguit ꝑnceps musculos motus iuncture spatule ſm loca sue originis ꝛ applicationis ꝛ modos motuuꝫ ad diuersas partes. Et primo agit de orti ꝫ a pectore. Secundo de ortis sub mamilla. ibi [Et musculus qui inferius] Tertio de ortis a supremo thoracis: ibi [Et musculus qui a supremo] Quarto de ortis a toto thorace: ibi [Et musculus duplus] Quinto de ortis a parte ilioꝝ: ibi [Et alij duo musculi] Sexto de ortis ab osse spatule: ibi [Et quinq; musculi] Septimo de ortis sub osse furcule: ibi [Adiutoriū preterea] Octauo de paruo orto a mamilla ꝛ alio sepulto ī iūctura spatule ibi [Sūt ꝑfecta]

musculus qui inferius sub mamilla oritur: ꝛ cum parte adiutorij antecedente continuatur apud antecedentem partem marginis cartilaginis concauitatis: ꝛ ipe est qui adiutoriū ad pectus applicat cuꝫ cōitate qua spatula ipsum sequitur. Et[c] musculus qui a supremo thoracis nascit̄ ꝛ efficit vt domesticuꝫ capitis adiutorij cooperiat et est applicans ipsum ad pectus cum impulsione pauca. Et musculus[d] duplus magnus qui a toto oritur thorace continuat⁹ cuꝫ infimo antecessionis adiutorij Qui cū operatur cū villo q̄ ī inferiori ꝑte

a In prima ꝑte que ē presens textus dicit princeps ꝙ muscl'i motus adiutorij sunt musculi q̄ mouent iuncturā spatule. Et de numero istoꝝ musculorū sūt tres musculi q̄ veniunt ad adiutorium a pectore et mouēt adiutoriuꝫ ad inferiora. ❡ Attende ꝙ princeps in ꝑte presenti ꝛ ꝑtibus alijs huius capl'i numerat musculos vnius spatule tm̄: quia similes sunt dextri sinistris. ꝛ his cognitis noscunt̄ illi. Cū ergo dicit hic ꝙ ex musculis motus adiutorij sunt tres musculi q̄ ei a pectore adueniunt. intellige ꝙ sunt tres in dextra spatula ꝛ tres in sinistra. ꝛ similiter intelligas in partibus alijs capituli istius. ꝛ ideo diuidēdo capitulū locutus sum in plurali: etiam in partibus vbi agitur de vnico musculo: quia per eum datur intelligi suus similis in altera parte.

b Et musculus. In hac scd̄a parte dicit primo ꝑnceps ꝙ de musculis motus adiutorij est musculus ort⁹ inferi⁹ sub mamilla: ꝛ alligatus cum anteriori parte adiutorij scilicet versus anteriorē partē marginis cartilaginose cōcauitatis ossis spatule que recipit buccellā adiutorij. Secūdo dicit ꝙ musculus iste applicat adiutorium ad pectus vna cū spatula: sic ꝙ iste musculus mouet cōiter adiutoriū ꝛ os spatule. sed adiutoriū principaliter ꝛ os spatule ex ꝯnti. ❡ Attēde ꝙ in hoc passu libri plures habēt sub maxilla loco ꝺ sub mamilla. Sed credo debere scribi sub mamilla potius. Primo: quia sic scribit galienus de hoc musculo loquens. 13°. de vtilitate particularū capl'o. 13°. vbi ait. Ad pect⁹ igitur adducit musculus qui ex ea que ſm mamillam regione prodit moderatus magnitudine. mox autē ꝛ subtus velut imus versus inferiorē partē quiescibiliter vt sit imioris adductionis causa Scd̄o q2 sic scribit ꝑnceps in simili passu. 14°. animaliū capl'o. 5°. vbi ait. Et tunc illorū est vnus musculus qui nascit̄ sub mamilla ꝛ cōtinuat̄ cū anteriori adiutorij. ꝛ est ille qui appropinquare facit adiutoriū cuꝫ pectore cū declinauerit adiutorium ad imum et descēderit. Tertio quia galienus attribuit huic musculo aliquid inclinationis adiutorij ad inferiora cuꝫ applicatione ad pectus.

c Et musculus. In hac parte tertia dicit primo princeps ꝙ de musculis mouentibus adiutoriū est musculus natus a suprema parte thoracis qui sic protenditur versus adiutorium ꝙ peruenit ad cooperiendū parteꝫ domesticam. id est interiorem capitis adiutorij. Secundo dicit ꝙ iste musculus applicat adiutorium ad pectus cū impulsione pauca ad superius supple. ❡ Attēde ꝙ hūc musculū sic describit gal'. 11°. de vtilitate ꝑticularuꝫ capl'o. 11°. Alius vero econuerso ex altis pectoris partib⁹ prodiens alte adductionis est causa id est simul adducit adiutoriū ad pectus ꝛ parump adducēdo eleuat. Princeps vō. 14°. aīaliū capl'o. 5°. sic describit ipsum. Et musculus nascitur super alchaꝫ scꝫ clipcum oris stomachi. Et cooperit domesticū caput adiutorij. Et tūc ille musculus appropinquat pectori cū modica eleuatione. Sed translator hic male exponit alchaꝫ: quia princeps per alchaꝫ non intelligit hic clipcū oris stomachi sed foueā que est in medio ossiū furcule vbi camelus cum lancea interficitur. Et vocatus est iste locus anchar capl'o. 16°. summe prime doctrine presentis.

d Et musculus dupl⁹. In hac parte quarta dicit ꝑmo ꝑn. ꝙ de musculis mouētib⁹ adiutoriū ē muscul⁹ magn⁹ duplex ort⁹ a toto thorace qui continuatur ꝛ applicatur cū infima ꝑte anteriori ad-

iutorij. Scd̄o dicit ꝙ quando muscul' iste operatur cū villo ip̄i' inferiori ducit adiutorium ad pectus eleuando ip̄m. Et quando operatur cū villo ipsius inferiori ducit adiutoriū ad pect' depri‑ mendo ip̄m. Et quando operatur cū vtriusꝗ villis ducit adiu‑ toriū recte ad pectus sine eleuatione ⁊ depressione. ¶ Attende ꝙ hunc musculū sic describit galien'.13°.de vtilitate particularū cap̄lo.13°. Alius autē vltra hos terti' qui binat' dicitur vel duo coadunati: vtroꝗ eni modo licet de eis veruꝫ dicere: explantantur quidē ex toto osse qd̄ est ƀm pectus. Adducūt aūt ad pect' os vlne totū equire pēs q̄ndo ambo tenduntur. Si vero alter coꝝ operet' solus siquideꝫ q̄ ex inferioribus ꝑtib' pectoris ꝓdit imā opatur adductionē. Si vero alter altioreꝫ. nō auteꝫ ita altaꝫ sicut secundus dictoꝝ neꝗ in tantuꝫ imā sicut primus id ē superior ꝑs hui' dupli musculi non tantū eleuat adiutoriū quod adducit ad pect' sicut musculus ort' a supremo thoracis. ⁊ inferior eius pars non tantū deprimit dictū adiutoriū quantū deprimit muscul' ort' sub mamilla. Princeps vero decimoquarto animaliū cap̄lo q̄nto sic describit istū musculum. Et ali' musculus magn' duplex nascitur a toto ascham scꝫ clipeo oris stomachi ⁊ continuatur cū inferiori anterioris adiutorij. Et quando operabitur cū suis filis superiorib': trahet adiutorium ad pectus extollens ip̄m versus mentū. Sed si cū alia parte fuerit operat': trahet ip̄m inferius. at cū ambab' extendet' ƀm rectū

e Et alij duo ⁊c̄. In hac parte quinta dicit primo princeps ꝙ de musculis mouentib' adiutoriū sunt alij duo musculi recipientes originē a parte ilij: ⁊ hi duo musculi sunt adiutorio magis interius connexi ꝙ̄ magn' musculus duplus a thorace ascendēs de quo nūc actū est in parte quarta capituli istius. Secūdo dicit ꝙ vn' istoꝝ duoꝝ musculoꝝ est magn' ⁊ orit' a loco q̄ est apud ilium ⁊ a costis posteriorib' id est infimis. que nō ꝓtendunt' vsꝗ ad anteriora vētris. ⁊ iste trahit adiutoriū directe versus costas posteriores. Tertio dicit ꝙ alter istoꝝ musculoꝝ est subtilis: ⁊ nascit' a cute ilij ⁊ nō ab osse ei'. ⁊ declinat plus versus mediū pectoris ꝙ̄ prim' ex istis. ⁊ applicat' chorde musculi illi' qui sub mamilla dicebatur oriri in scd̄a ꝑte cap̄li isti' ⁊ ꝓfundat' ad interiora. Quarto dicit ꝙ hi duo musculi efficiunt operationē primoꝝ ƀm modū adiutorij. id est iuuant tres primos musculos de q̄b' actuꝫ est in parte prima cap̄li isti' ad trahendū adiutoriū ad inferiora. Sed in hoc differūt a dictis trib' ꝙ inclinant parūꝑ adiutoriū ad posteriora: ⁊ illi tres ad anteriora. ¶ Attende ꝙ ilia ꝓprie dicuntur gracilia intestina ⁊ os anche ƀm partē ipsius declinantē ad exteriora dicit' os ilij. vt supra meminit ꝑnceps cap̄lo. 25°. summe p̄me doctrine isti'. ¶ Attēde scd̄o ꝙ hoc par neruoꝝ sic describit' a ꝑncipe.14°. aīaliū cap̄lo. 5°. Et duo alij adhuc musculi ex ꝑte iliorū

eius est adiutorium ad pectus ducit ipsum eleuando: ⁊ cuꝫ alia parte ducit illud ad ipsum faciens ipsum ad inferiora descendere: ⁊ cum eis ambobus ducit ipsum ad pectus ƀm rectitudineꝫ. Et^e alij duo musculi qui a parte nascūtur ilij magis interius continuati ꝙ̄ sit continuitas magni musculi qui a thorace ascendit. Un' eorum est magnus veniens a loco q̄ est apud ilium ⁊ a costis posterioribus ⁊ trahit adiutoriū ad costas posteriores directe. Et alter est subtilis qui nascitur a cute ilij ⁊ non ab eius osse: ⁊ declinat magis ad medietatē ꝙ̄ ille. ⁊ continuatur cum chorda ei' qui a parte mamille ascendit et profundatur. Et hi quidem operationē primorum efficiunt ƀm modum adiutorij: sed tamen ad posteriora parumper declināt. Et quinꝗ^f musculi qui ab osse spatule nascūtur. Uni' musculi eorum ortus est ab osse spatule: et implet illud quod est inter separans ⁊ costam superiorem villis. ⁊ penetrat ad partem superiorem capitis adiutorij siluestrem declinans parumper ad domesticam: ⁊ ip̄e etiā cum declinatōne penetrat ad domesticam. Et duorum musculoꝝ ex istis q̄nꝗ origo est a latere superiore spatule. Quoꝝ vn' est maior ⁊ villi ipsi' vadunt ad inferiores separātis partes. Et implēt illud quod est inter separans ⁊ latus inferius: ⁊ continuā‑ tur valde cū capite adiutorij a parte siluestri: ⁊ penetrat cuꝫ declinatione ad siluestrē. Et alter ē cuꝫ hoc primo continuus adeo ꝙ est quasi ei' pars ⁊ penetrat cū eo ⁊ ipsius operationē efficit. Iste vero non multū pendet a supremo spatule. ⁊ ei' continuitas est ƀm trāsuersionē in manifesto adiutorij: ⁊ decliat ad siluestrē. Et quartus est musculus qui locū concauuꝫ ossis spatule implet. cui' chorda cuꝫ partibus interioribus lateris domestici capitis adiutorij continuatur: et eius operatio est efficere vt adiutoriū posterius circueat. Et alt' musculus est qui ab inferiore extremitate lateris spatule inferioris nascitur cuius chorda superius continuatur ƀm continuitatem magni ab ilio ascendentis: ⁊ ei' operatio est trahere suꝑmū capitis adiutorij ad suꝑiora

scꝫ hypocondrioꝝ inferioꝝ ⁊ ꝯtinuāt se magis interi' ꝯtinuatione musculi magni q̄ ascēdit ab alchaꝫ. Et vn' illoꝝ est maior ⁊ venit ex ꝑte iliorū ⁊ partib' posteriorib' ⁊ trahit adiutoriū ad posteriores costas recte. Et scd̄us est paru' ⁊ venit a cute ilij scꝫ magis declinat ad mediū ꝙ̄ primus ⁊ continuat se cū chorda mamille ascendēte ⁊ intrante interius. Et operatio isti' est operatio p̄mi ƀm iuuamentuꝫ nisi quia iste declinat parum posterius.

f Et q̄nꝗ. In hac parte sexta dicit primo ꝑnceps ꝙ d̄ musculis mouentib' adiutoriū sunt musculi quinꝗ orti ab osse spatule. Scd̄o dicit ꝙ ort' vni' hoꝝ q̄nꝗ musculoꝝ est ab osse spatule. ⁊ iste musculus replet suis villis illud spaciū quod ē inter separās ⁊ costā superiorē. Et per separans potest intelligi spatula q̄ separans dicitur quia separat in hoī' adiutoriū a costis: ⁊ ꝑ costā superiorē potest intelligi suꝑma duodecim costaruꝫ. Uel aliter per separans ītelligi potest eleuatio ossosa triangularis super os spatule que separare videt' siue diuidere illd̄ os ī duas partes equales relinquendo ꝓfunditates vtrinꝗ. Uel intellige per separans intersticiuꝫ iūcturale quod est īter os spatule ⁊ caput adiutorij: ⁊ per costā superiorem superius latus spatule. Et iste musculus pertransit ad partem capitis adiutorij superiorem ⁊ exteriorem. Et inclinat spatulam ad partem interiorem. Et ipsemet etiam penetrat versus partem interiorem cū declinatione aliqua. Tertio dicit ꝙ ex istis q̄nꝗ musculis sunt duo alij nascentes a superiori latere seu costa spatule. Et vnus horū est alio maior. Et villi huius maioris tendunt ad partes inferiores separātis ⁊ replent spacium existens inter separans ⁊ latus inferius. id est costaꝫ inferiorem spatule. Et alligantur maxime cum capite adiutorij ab exteriori parte. Et iste musculus penetrat declinādo caput adiutorij ad partem siluestrem id est exteriorem. Et alius horum duorum est adeo cum primo immixtus ꝙ videtur pars eius et cum eo pertransit eandē faciens operationē. Sed nō multū pendet a suꝑma ꝑte spatule ⁊ cōtinuat' ex trāsuerso ī eminēte ꝑte adiutorij. ⁊ inclinat adiutoriū ad partē exteriorē. Quarto dicit ꝙ quart' ex dictis quinꝗ musculis est musculus replens concauitatem ossis spatule: cuius chorda est alligata cum partib' interiorib' lateris interioris capitis adiutorij. Et huius musculi operatio est mouere circulariter adiutoriū. Quinto dicit ꝙ vltimus horum quinꝗ musculoꝝ est musculus nascens ab inferiori extremitate inferioris lateris spatule. ⁊ chorda istius musculi continuatur capiti adiutorij superius sicut chorda musculi magni nascētis ex osse ilij de quo agebatur in parte quinta cap̄li istius. Et iste musculus trahit partem supremā buccelle adiutorij ad superiora. ¶ Attende vt notior tibi fiat p̄sens text' ⁊ memorie firmi' hereat ꝙ fere idē in sn̄ia memorat ꝑnceps.14°. animaliū cap̄lo. 5°. dicens. Et quinꝗ musculi: vnius sua origo est ab osse spatule ⁊ comprehendit id quod est inter separās ⁊ costā superiorē spatule villis. Et penetrat ad partem superiorem capitis adiutorij siluestrem declinans parumper ad domesticam: ⁊ ipse etiam cū declinatione penetrat ad domesticam. Et duorum musculoruꝫ ex istis quinꝗ origo est a latere suꝑioris spatule. Quoꝝ vn' est maior ⁊ vadūt

ipſius villi ad inferiores ſeparantis partes ⁊ implent id quod eſt inter ſeparans ⁊ latus inferius: ⁊ continuātur valde cū capite adiutorij a parte ſilueſtri: ⁊ penetrat cum declinatione ad ſilueſtrē. Et alter eſt cū hoc primo continuus adeo ꝙ eſt quaſi pars eius ⁊ penetrat cū eo et ipſius efficit operationē. Iſte vero non multū impedita ſupremo vel ſuperiori ſpatule. Et eiꝰ continuitas eſt ſine trāſuerſione in manifeſto adiutorij ⁊ declinat ipſe ad ſilueſtrē Et vnus eſt muſculus qui locū cōcauū oſſis ſpatule cōprehendit et mittit ſua fila ad partes inferiores ſeparantis ⁊ cōprehendit id quod ē inter ſeparans ⁊ latꝰ cuius chorda cū partibus interioribꝰ lateris domeſtici capitis adiutorij cōtinuatur. Et eius operatio eſt efficere vt adiutoriuz poſterius circueat. Et alter muſculus eſt qui ab inferiori extremitate lateris ſpatule inferioris naſcitur. cuius chorda ſuperius continuatur ſm cōtinuitatē magni ab ilio aſcendentis: ⁊ eius operatio eſt trahere ſupremuz capitis adiutorij ad ſuperiora. hec princeps.

Adiutoriū[s] preterea aliū habꝫ muſculū duo habentez capita. qui duas efficit operationes: ⁊ operationem cōmunē. Et ipſe quidē ſub furcula venit ⁊ a collo deglutiēs capitis adiutorij buccellā ⁊ peruenit vſqꝫ ad locū cōtinuitatis chorde muſculi magni a pectore aſcendentis. Quidā autez dixerunt ꝙ vnū caput ipſius interiꝰ declinat cū tranſuerſione pauca ad interiora. Et aliud capitū exterius ē ſuper manifeſtū ſpatule apud eiꝰ infimū ⁊ declinat ad exteriora cū tranſuerſione pauca. Et cū operatur cum duabus partibus eleuatur ſm rectitudinem. Sunt[h] preterea hominū quidam qui duos addiderūt muſculos: muſculum paruum qui a mamilla venit: ⁊ aliuz qui in ſpatule iunctura eſt ſepultus: ⁊ fortaſſe ponunt cubiti muſculos cum eis habere communitatem.

g In hac parte ſeptima dicit primo princeps ꝙ adiutoriū habꝫ vnū aliū muſculū ſui motiuū cui ſunt duo capita ⁊ due operatiōes proprie ſcꝫ ſingula ſingulo capiti ⁊ vna operatio cōis ambobus ipſius capitibus. Secūdo dicit ꝙ iſte muſculus venit a collo tranſiens ſub furcula deglutiens caput adiutorij. Et peruenit vſqꝫ ad locū vbi cum adiutorio continuatur chorda magni muſculi lati aſcendētis a pectore de quo agebatꝰ in parte quarta capituli iſtius Tertio dicit ꝙ aliqui dixerunt hunc muſculū habere vnū ſuoꝝ capituz interiꝰ declinans adiutoriū ad interiora cū modica trāſuerſione. Aliud exterius ſupra partem ſpatule eminentē apud partē inferiorē: ⁊ hoc caput declinat adiutoriū ad exteriora cū tranſuerſione pauca. Et quādo operatur muſculus iſte cū vtroqꝫ ſuo capite eleuatur ab eo adiutorium ſm rectitudinē. ¶ Attende hic primo ꝙ hec particula tertia huius ſexte partis cōiter ſic inuenitur diminute ſeu trūcate ſcripta. Quidā aūt dixerunt ꝙ vnū caput ipſius interius eſt ſuper manifeſtū ſpatule apud eius infimū: ⁊ declinat ad exteriora cū tranſuerſione pauca. ⁊ cū operatur cū duabꝰ partibus eleuatur ſm rectitudinez. Et hic error (vt puto) proceſſit a ſcriptoribus qui reliquerunt interſertā litterā ab hoc aduerbio interius vſqꝫ ad hoc aduerbiū exterius. Et cōuincitur hic error primo quia nullius apparentie veritatis eſſet littera que diceret ꝙ vnum caput ipſius eſt interius ſuper manifeſtū ſpatule cū manifeſtū ſpatule ſit exterius non interius. Secundo quia ſic ſubticeretur operatio proueniens ab altero ſuoꝝ capitū. Tertio quia a galieno ⁊ principe libro animaliū interſeritur clauſula hic oblita: ſicut apparebit ex dictis coꝝ ſtatim ſubſcribendis. ¶ Attēde ſecūdo ꝙ muſculi iſtius duo capita ⁊ triplex operatio tangūtur a galieno decimotertio de vtilitate particulaꝝ caplo. 13°. dicente. Duo enī habet capita muſculus iſte ex extrinſecis quidem partibus epimide claui applicans: ex extrinſecis autē applicatus dorſo homoplate in imioribus eiꝰ partibꝰ. Sed operatio quidem huiꝰ ſoliꝰ cū extenditur ad regionē que extra retendit vlnā id eſt adiutoriuz parū a media ⁊ certitudinaliter recta retenſione declinans verſus latꝰ Alterius vero qui verſus clauē peruenit ad intrinſecā regionē ſimiliter inclinat. Tenſis aūt ambobus equipotenter rectam certitudinaliter ⁊ mediam retenſionē accipit vlna id eſt adiutoriū nuſqꝫ declinās: hec galienus. Et per epimidam intellige partem que eſt in extremitatibꝰ humeri in principio adiutorij: ⁊ per clauē furculā. Ex quibꝰ apparet ꝙ galienus eſt de illis qui dixerūt vnū caput huius muſculi declinare interiꝰ ⁊ aliud exterius. ¶ Attende tertio ꝙ iſte muſculus deſcribitur a principe decimoquarto animaliuz caplo quinto. fere ſicut hic paucis variatis

h Sunt preterea. In hac parte octaua (verbis ⁊ eadē manēte ſentētia) dicit pn. ꝙ quidaz addiderūt muſculis mouētibꝰ adiutoriū p̄dictis vnū paruū muſculū venientē a mamilla: ⁊ aliū qui ſepelitur in iūctura ſpatule. ⁊ fortaſſis aſſerunt iſti ꝙ muſculi cubiti habent cū iſtis duobꝰ ſocietatē. ¶ Attende primo ꝙ galienus decimotertio de vtilitate particularuz capitulo decimotertio. meminit iſtius parui muſculi de quo hic eſt ſermo dicēs. Succedit aūt imiſſimo quidē predictorū quattuor muſculorum paruus muſculus qui a regionibus que ſecus mamillam ſurſum fertur. Et huiꝰ operatio eſt adiutoriū trahere ad inferiora. Et alterius operatio (vt eſtimo) eſt tenere rectā ⁊ firmam ſpatule iūcturaz. ¶ Attende ſecūdo ꝙ in capitulo preſenti princeps confundit muſculos ſpatule cuz muſculis adiutorij. Sed Raſis ſeparat eos primo almāſoris capitulo de muſculis dicens. In cuiuſqꝫ autē ſpatule motione ſunt ſeptem q̄ omnes ipſius perficiunt motꝰ. Ab vtraqꝫ etiā parte ſunt quatuordecim qui adiutoriū mouent. Eiuſdem ſententie meminit auerroys ſcđo colliget capitulo đ iuuamentꝭ muſculorū. niſi ꝙ attribuit adiutorio vtrinqꝫ tredecim muſculos tantum. Et ante hos galienus decimotertio de vtilitate particularum capitulo decimotertio. primo tractat de muſculis mouentibꝰ adiutoriū. Dēinter de mouētibus homoplatam ſiue ſpatulā quaſi ſint ab inuicem realiter diſtincti. ¶ Attende tertio ꝙ galienꝰ caplo nūc allegato primo diuidit muſculos adiutorij penes motus quos operantur. Nam quidā coꝝ ſuperius ducunt adiutoriū: alij inferius. alij ante. alij retro: alij circulariter. Ait enī ibi. Implantantur igitur ipſorum muſculorum fines oſſi vlne: quidam quidez ſuperius tendentes collum id eſt partem extremam: quidam autem inferius vellentes: ducentes vero alij ad pectus. quidam autem eorum circinaliter conuertentes. ¶ Attende quarto ꝙ Galienus numerās muſculos hos exercentes motus ordine tali procedit ꝙ primo tāgit illum qui circa mamillam naſcens ducit adiutorium ad pectus verſus inferiora. Secundo illū qui naſcens ex altis pectoris partibus adiutorium ducit ſuperius ad pectus. Tertio illum duplū muſculum qui ex toto pectore explantatus trahit equaliter adiutorium ad pectus ſine eleuatione ⁊ depreſſione quando totꝰ operatur. Sed operante parte ipſius inferiori ſola adiutorium ducitur ad pectus cum declinatione ad inferiora. Et operante ſuperiori ſola ducitur ad partem pectoris ſuperiorem. Quarto duos muſculos quorum vnus paruus exiſtens deprope mamillam venit ⁊ adiutoriū anterius ad inferiora ducit. Et alter eſt biceps de quo dictum eſt in parte ſeptima. Quinto duos alios muſculos ſituatos in dorſo ſpatule qui dictum bicipitem muſculum iuuant in tenſione adiutorij. Sexto muſculum alium qui naſcitur ex plurima parte coſte inferioris ſpatule: ⁊ adducit adiutorium ad exteriora. ⁊ opponitur illis muſculis qui ducunt adiutorium anterius ⁊ ſuperius. Septimo muſculum procedentem ex inferiori fine coſte inferioris ſpatule qui plurimuz ad extra ducit adiutorium. Neſcio ſi per hunc intelligat muſculum nunc dictum vel alium. Octauo muſculum comprehendentem totam partez concauam ſpatule qui minus extra ducit adiutorium ꝙ predictꝰ muſculus ſed plurimum circumuertit ipſum inferius. Nono muſculum alium trahentem inferius adiutorium et ad exteriora. ¶ Attende quinto ꝙ natura ſagax ad extenſionem adiutorij deſuper ordinauit bicipitem muſculum ⁊ duos alios ipſius coadiutores ſed motum oppoſitum adiutorij ad inferiora commiſit vnico paruo muſculo. Iuxta illud galieni nunc allegato capitulo. Quocirca ⁊ admirari dignum eſt de natura gratia ſubtertenſionis quidem coli epimide muſculum fortem ⁊ binatum conſtruēte ⁊ duos alios ex alterutra ſcilicet parte dorſi quod in homoplata vnum. vni vero paruo muſculo oppoſitum eis motum commiſit. ¶ Attende ſexto ꝙ licet nunc dictus paruus muſculus ſufficiat ſolus paſſim ducere inferius adiutorium conferente ad hoc naturali grauitate adiutorij: coadiuuatur tamen a quibuſdam in vehementibus motionibus ad inferiora. Iuxta illud galieni ibidem. Adiuuant autem hunc vt plurimum ⁊ imi eorum qui a pectore ſeu ⁊ binatam determinationem habentes eorum Coadiuuat autem aliquando is qui ab inferioribus partibus methafreni id eſt dorſi. tenſis enim ſimul quattuor ad reliquos

actus spondiliū manus trahitur inferius violenter. Ubi autem nullius actus vehementis est opus paruus musculus sufficit solus. ¶ Attende septimo ꝙ natura creauit musculū adiutorij ortum a toto pectore maximū ⁊ duplū vt sufficiat ducere adiutoriū ad totū pectus. ⁊ pars eius altior facta est maior. quia motus eiꝰ est difficilior. scꝫ ductio adiutorij ad supiꝰ. Juxta illō galieni ibidē. Bi natuꝫ nāqꝫ q̄ a pectore maximuꝫ natura operata est implantari debē tē ossi vlne fm longitudinem vt vbiqꝫ thora cē adducat collum. Si vero sicut melius ē non vnū binatū nominaueris hunc musculū sed duos coadnatos adhuc magis laudabis iusticiā eius altiorē multo maiorē imiori operant̄ quoniam vehementer actus ei creditus est. ¶ Attende octauo ꝙ musculus adiutorij nascens ab inferioribus partibus dorsi factꝰ est magnus: quia non solū trahit inferius adiutoriū: sed etiaꝫ retro circūuertit ip̄m ⁊ deorsum trahit totuꝫ spatule os. Juxta illō galieni ibidē. Fortassis aūt videbit̄ tibi oblitā fuisse iusticie naturam inspicienti musculū qui ab inferioribꝰ partibus methafreni sursum fertur. Non enim oportebat ip̄m fieri magnū cū deorsuꝫ trahere deberet vlnā: ⁊ conuenien̄ter inculpabis si hoc solū operata est. Uerū aūt quoniā vltra hoc duos alios motus prebet animali circūuertens quidē retro vlnā vellens aūt deorsum totam homoplatā: non vtiqꝫ conuenienter inculpabis. ¶ Attende nono ꝙ musculū nunc dictū galienus numerat primū inter musculos spatule capitulo codē dicens. Sed transiens iā ad homoplate sermonē quoniā fm cōmunionē rerū meminimus vnius mouentiū eam musculoꝝ considera de hac incipiens ab ip̄o qui nūc proponitur nobis musculo. quē solū natura opposuit m̄ltis qui supertendunt eā: explantans quidē ex spondili qui sub thorace: circūplantās autē mox partibus que ibi sunt homoplate. ex hac eni cōmunione deorsum trahere eā natus est: quoniā pars eius que sursum fertur versus vlnā que est cōtinua huic illius motus gratia facta est quē nuper cessaui dicens. scꝫ gratia motus adiutorij ad inferiora: sed pars eius que inferiori parti homoplate implantata est illā trahit deorsuꝫ. hec galienus. ¶ Attende decimo ꝙ spatula suos proprios habet motus ⁊ musculos. vltra musculos ⁊ motus iuncture adiutorij cū osse spatule. Juxta illud galieni ibidē. Melius eni fuit non solū articulationē que fm humerꝫ sed etiā totā homoplatā aliquando mouere seorsum nō trahētes superius solū vel deorsum: sed etiā apud dorsum abducentes retro ⁊ ante apud collū totū ⁊ pectus. ¶ Attende vndecimo ꝙ galienus enumerās ibidē musculos spatule vltra illū qui modo dictus est trahere spatulā ad inferiora. Primo tangit duos trahentes spatulā superiꝰ dicens. Trahit sursum itaqꝫ eā qui fm dorsum explantatus est: amplus ⁊ magnus musculus ad os quod fm occipitiū capitis supertensus. trahit sursum etiaꝫ ⁊ subtilis musculus qui ab ipsis quidē ossibus capitis explantatur: implantatur autē ei fm dorsum. Secundo duos qui versus dorsum retro ducunt spatulā dicens. Retro autē abducunt ad totū dorsum animalis alij duo musculi: declinare quidē faciens al latū vt ad colli spondiles altior coꝝ: abducēs autē reliquus ad eos qui methafreni. Tensis vero ambobꝰ simul fm rectitudinē proprie positionis que ad humerū ei fit latio. Tertio vnū musculū qui spatulaꝫ mouet ad latera colli dicēs. At vero ⁊ qui ex laterali apophisi id est explantatione primi spondilis explātationē habet musculus implantatus ipsis qui apud acromiū id est extremitatē spatule musculis: maxime quidē hoc scꝫ acromiū trahit cū eo autē ⁊ totā homoplatā ad lateales colli ptes. Q̄rto musculū q̄ nascēs ab ossclaude mouet anterius spatulā dicens. Sicut ⁊ ad eam que anterius est regionē subtilis musculus q̄ a laudiformi icipit. eteniꝫ ⁊ iste implātatur ossi homoplate prope acromiū. Quinto musculum alium qui nascens a pectore refert simul spatulam ⁊ caput adiutorij versus pectus dicens. Ac etiam ⁊ altior musculorū qui a pectore ad eam referuntur non soluꝫ videtur mihi ab vlna trahere caput: sed etiā homoplatā seu implantatus continenti articulationem totam colligationi. hec galienus. Ex quibꝰ apparet ꝙ musculi mouentes iuncturam adiutorij cum spatula fm galienum sūt tredecim numerato musculo magno duplo pro duobꝰ ⁊ bicipiti pro duobus: et musculi mouentes os spatule sunt septem numerato int̄ eos illo qui spatulā trahit inferius: ⁊ vltimo nunc dicto.

¶ De anatomia musculoruꝫ motus brachij. Capitulum. XVIII.

m Usculorum [a] brachiū mouentiū alij sunt qui ipsuꝫ contrahunt: alij sunt qui ip̄ꝫ dilatant. ⁊ isti positi sunt super adiutoriū. alij sunt qui ipsum girāt: et alij sunt qui ipsum resupinant ⁊ non existunt super adiutoriuꝫ. Dilatātes [b] vero sunt par vnū. cuius vnū ex suis imparibus cū declinatione ad interiora expādit: quia eius ortus est superius ab antecessione adiutorij ⁊ a latere spatule inferiore: ⁊ continuatur cum cubito illic vbi sunt partes eius interiores. Et impar secūdū expandit cū declinatiōe ad exteriora. qm̄ ab adiutorij collo ꝓuenit: ⁊ in extrinsecis cubiti partibus continuat̄. Cunqꝫ ambo cooperantur proculdubio fm rectitudinem extenditur.

¶ De anatōia musculoꝝ motꝰ brachij. Ca. XVIII m Usculorum brachiuꝫ ⁊c̄.

In hoc capitulo primo diuidit princeps musculos mouentes brachiū Secundo exequitur de dilatantibus: ibi [Dilatantes vero sunt par] Tertio de constringentibus: ibi [Constringētes vero] Quarto de resupinantibus: ibi [Facientes vero] Quinto de girantibus: ibi [Girātes autem sunt par positum exterius ⁊c̄.]

a In prima parte dicit princeps ꝙ musculorum mouentium brachium alij contrahunt ipsum mouendo ad interiora. Alij dilatant id est extendunt ad exteriora. Et isti ambo sunt positi super adiutoriuꝫ Alij girant id est faciunt stare sicut homo stat cum orat tenens faciem suam ⁊ ventrem super terram: ita ꝙ pars interior brachij directe versa est versus inferiora. Alij resupinant brachium ita ꝙ pars interior brachij conuersa est versus superiora. Et hi nō sunt positi super adiutoriū ¶ Attende primo ꝙ princeps in toto isto capitulo tractat d̄ musculis mouentibus brachium fm iuncturas duas arundinum seu fociliū cuꝫ adiutorio que dicuntur iuncture cubiti. ¶ Attende secundo ꝙ girare proprie est circuire vel circulariter mouere. Et figura que brachio aduenit a musculis illis quos princeps hic appellat girantes dicitur ꝓprie prona. ⁊ inde musculi causantes eā dici possunt pronificantes. ¶ Queret hic aliquis cum sint quinqꝫ motus brachij: scilicet flexio: extensio: inclinatio ad dextrum: inclinatio ad sinistrum: ⁊ contorsio. quare non assignat princeps vnicuiqꝫ eorum musculos proprios. Dic ꝙ per eosdem musculos contorquetur brachium et ad latera mouetur: ita ꝙ musculi dicti hic girantes ⁊ resupinantes ad latera mouent ⁊ torq̄nt brachiū īmo etiam singuli flectentium ⁊ extendentium quando soli operantur declinant ad latus ⁊ aliqualiter tortuose mouent vt patebit infra.

b In secūda parte dicit primo ꝙ musculi qui dilatant id est extendūt seu expandunt brachium sunt vnum par id est duo musculi. Secundo dicit ꝙ vnus istoruꝫ expandit brachium cum inclinatione aliquali ad interiora: quia superius oritur ab anteriori parte adiutorij: ⁊ ab inferiori latere spatule ⁊ continuatur id est implantatur interioribus partibus cubiti. Tertio dicit ꝙ alius musculus extendit brachium cum declinatione modica ad interiora: quia nascitur a collo adiutorij ⁊ implātatur extrinsecis partibus ipsius cubiti. Quarto dicit ꝙ dum simul agunt hi duo musculi extendunt brachium fm rectitudinem sine declinatione aliqua. ¶ Attende primo ꝙ cōmuniter inuenitur in hac parte scriptum duabus vicibus expanditur pro expandit: scilicet ibi. Cuius vnum ex suis imparibus cum declinatione ad interiora expanditur. ⁊ ibi. Et impar secundum expanditur cum declinatione ad exteriora. Et ꝙ in his locis scribi debeat expandit ⁊ non expanditur: primo ostenditur ex textu simili huic decimoquarto animaliū capitulo quinto vbi habetur. Et qui expandunt sunt vnum par. Et vnum eorum expandit cum declinauerit ad interius quoniaꝫ nascitur ab anteriori adiutorij ab inferiori latere spatule ⁊ continuatur cum cubito. Et alius similiter extendit cum declinauerit ad extra. quoniam venit a spondilibus adiutorijꝰ ⁊ retinet secum partibus exterioribus cubiti. Hec princeps. Secundo ostendit̄ ex hoc ꝙ princeps hic intendit declarare tres modos motus quos explicant isti musculi scilicet motum extensionis brachij cum declinatione ad interiora ⁊ motum extensionis eius cum declinatione ad exteriora: ⁊ motū directe extensionis sine declinatione sicut in parte sequēti declarat tres modos motus flexiōis similes istis ¶ Attende secundo ꝙ in hac parte plurimi librorum habent. Et

impar scd̄m expanditur ad interiora cuꝫ declinatione: vbi scribi debet. Et impar secundū expandit cū declinatione ad exteriora. quod ostendi
c In tertia parte dicit pri- (potest duplici medio sicut prior defect⁹.
mo ꝙ musculi constringentes brachiū seu plicantes ipsum interi⁹ sunt vnuꝫ aliud par id est duo musculi. ⁊ vocantur colligentes ⁊ flectentes.

Constringētes ᶜ vo sunt par aliud cui⁹ vnū īpar qd̄ est maius trahit ad interiora cū declinatione: qm̄ ei⁹ origo est a margine cartilagis spatule īferiore et a rostro: vnicuiqꝫ quaꝝ ꝓpe inest caput et declinat ad interiora adiutorij: ⁊ continuaꝛ chorda ipsius q̄ est neruosa cū parte focilis supioris ātecedēte. Et scd̄m īpar trahit cū declinatiōe ad exteriora. q2 ei⁹ ortus est a manifesto adiutorij posteri⁹: et est muscul⁹ duo carnosa habēs capita: quoꝝ vnū est in posteriorib⁹ adiutorij: ⁊ alterū in anteriorib⁹. ⁊ occultantur hec duo in suo incessu parūꝑ donec ad antecedentē partē focilis inferioris vadāt. Et cū eo quidē iam ꝯtinuatū fuit qd̄ ipm̄ īclinat trahēs inferi⁹ ad exteriora ⁊ cū eo qd̄ ipsum inclinat trahēs superi⁹ ad interiora vt sit tractio melior. Et cum isti duo musculi in suis iūgunꝛ opatiōibus s̄m rectitudinem stat ꝓculdubio. duosqꝫ muscl̄os dilatātes vestit musculus qui os adiutorij circundat. Et similius est vt sit pars alteri⁹ musculi ꝯstringētis.

Scd̄o dicit ꝙ vnus istoꝝ maior existens flectit brachiū cū declinatiōe ad interiora quia nascitur ab inferiore margīe cartilaginis spatule: et a rostro corui. scꝫ ab additamento ossoso spatule quod simile ē rostro corui. Et caput musculi hui⁹ inest ꝓprie id est affigitur vel adheret vnicuiqꝫ istarū originū seu partium. Vn̄ nascitur scꝫ tā inferiori margini cartilagis spatule ꝙ rostro corui. Et declinat iste musculus ad īteriora adiutorij. et chorda musculi hui⁹ neruosa existens continuatur cū anteriori parte arundinis seu focilis supioris. Tertio dicit ꝙ alter istorū musculoꝝ cōstringētiū flectit brachiū cū declinatiōe ad exteriora: q2 nascit a ꝑte posteriori eminenti adiutorij. Et habet duo capita carnosa. vnū in parte posteriori adiutorij: aliud in anteriori. Et hec duo capita parū occultantur in suo trāsitu donec perueniant ad anteriorē partē focilis inferioris. Quarto dicit ꝙ cū ipso focili vel brachio fuit iā continuatū vnū impar quod inclinat ipsum trahēs inferius ad exteriora: scꝫ primus contrahentiū musculoꝝ nunc dictorū Et fuit etiā continuatū cū ipso aliud impar quod inclinat ipm̄ trahēs superius ad interiora: scꝫ secūdus musculoꝝ contrahentiū. Et fuerunt hi musculi sic brachio cōtinuati vt sit tractio brachij per eos melior fortior ⁊ ad plures differētias positionis. Quinto dicit ꝙ dū isti duo musculi simul operanꝛ tractio stat id est fit proculdubio ꝑ eos s̄m rectitudinē scꝫ sine declinatione versus latera. Sexto dicit ꝙ musculus circūdans os adiutorij vestit seu tegit duos musculos dilatantes brachiuꝫ. Et est similius id est magis verisimile vt iste musculus cooperiēs illos sit pars alterius musculi constringentis brachiū scꝫ illius qui modo di-
d In quarta parte dicit primo (ctus est habere duo carnosa capita.
ꝙ musculi resupinātes brachiū sunt vnū par: scꝫ duo musculi. Secūdo dicit ꝙ vnus istoꝝ duoꝝ locatus est in exterioribus partibus duorum focilīū ⁊ obuiat id est applicatur focili superiori sine chorda. Tertio dicit ꝙ alter istoꝝ musculoꝝ est subtilis longus nascens a parte superiori adiutorij versus partē eius eminentē. Et maior pars huius musculi transit in seidi id est asschid: quod est compositū ex duobus focilib⁹ ⁊ penetrat donec appropinquet iuncture rascete ⁊ peruenit ad partem occultā focilis superioris ⁊ continuatur cū isto musculo chorda panni-
e In quinta parte dicit p̄o (cularis per quā alligatur dicto focili.
ꝙ musculi girantes id est pronificantes brachiū sic ꝙ vēter brachij sursum tendit: ⁊ eius dorsum deorsuꝫ sunt vnū par exterius positū scꝫ duo musculi. Secūdo dicit ꝙ vnus istoꝝ girantiū incipit seu oritur a supremo domestico id est a superiori parte interiori capitis adiutorij: ⁊ continuatur id est alligatur vꝉ implantatur cū focili superiori sub iunctura rascete. Et intellige hic per supremū adiutorij non partē illā que est versus spatulā sed que est versus cubitū. Et similiter intellige cū dicitur in priori parte ꝙ alter resupinātiū musculoꝝ nascitur a superiori parte adiutorij ꝙ nascitur ab eius parte que est versus cubitū. Et iterū intellige hic cū dicitur. sub iunctura rascete ꝙ sub nō nominat locū a rasceta versus pectinē manus ⁊ digitos: sed a rasceta versus adiutoriuꝫ ⁊ spatulā quasi supremū in magna manu que est sub osse spatule vsqꝫ ad extremitates digitoꝝ sit parua manus: ⁊ infimū sit pars adiutorij q̄ spatule copulatur. Tertio dic̄ ꝙ alter girātiū musculorū est curtior primo: ⁊ villus ipsius declinat ad latitudineꝫ ⁊ sua extremitas scꝫ cauda neruosior est: ⁊ icipit a focili supiori: ⁊ continuaꝛ implātatur et alligatur cum extremitate focilis superioꝝ apud iūcturaꝫ rascete cū focilibus.

Facientes ᵈ vo brachiuꝫ iacere supinū sunt par. cui⁹ vnū ex ipsis b⁹ ē positū ī exteriorib⁹ duoꝝ focilīū: ⁊ obuiat focili supiori absqꝫ chorda ⁊ alteꝝ subtile ꝓlōgatū nascit a supiori parte adiutorij ab eo qd̄ ei⁹ manifestū sequit: ⁊ maior pars ei⁹ vadit ī seidi ⁊ penetrat donec ꝓpinquū fiat iūcture rascete ⁊ venit ad partem occultam focilis superioris: ⁊ cōtinuatur cū eo chorda pannicularis. Gyrantes ᵉ aūt sunt par positū exterius cuius vnuꝫ ex duobus imparibus a supremo domestico capitis adiutorij incipit ⁊ continuatur cuꝫ superiori focili sub iunctura rascete: ⁊ alteꝝ est magis curtū eo. ⁊ eius villus ad latitudineꝫ est decliuis: ⁊ eius extremitas est plus neruosa. ⁊ incipit ab ipsomet superiori focili ⁊ continuatur cum eius extremitate superiori apud rascete iuncturam.

Attē de primo circa declaratōnem musculoꝝ mouentiū brachium s̄m iuncturā cubiti ꝙ natura locauit eos sup os brachij gratia cooperimenti contra frigus ⁊ occurrētia dura ledētia. Iuxta illō galieni secundo de vtilitate particularū caplo. 14°. Quoniā autē ⁊ muscl̄os qui brachium mouēt meli⁹ erat coopire os brachij egens tegmine quodā ⁊ protectione non aduersus frigus solum ⁊ estū: sed nihilominus ad duroꝝ corpoꝝ approximationes Manifestū et hoc puto existere. Non enī erat sufficiens cutis sola absqꝫ carnibus vlli hoꝝ obsistere. ¶ Attende secundo ꝙ natura volens os adiutorij cooperire carne ⁊ musculis non posuit super ipsum ex vna parte carnē ⁊ ex alia musculos: sed carnē ipsam musculis miscuit. Iuxta illud galieni ibideꝫ. Egens igitur vlna id est adiutoriū cooperiri vndiqꝫ carnibus: ac etiā musculos qui debēt mouere brachiū in seipso locatos de necessitate habere: nō seorsum quidē carnes ociosas seorsum autē musculos: sed in his carnes acquisiuit: ¶ Attende tertio ꝙ musculi qui flectunt brachiū ⁊ hi qui extendunt ipsum sunt locati super adiutoriū: sed girantes ipsuꝫ ⁊ resupinātes sunt collocati super focilia: quatinus hec ossa omnia sint vestita musculis: ⁊ eorū motus aptius fiant. ¶ Attende quarto ꝙ musculi flectētes brachiū sunt ad intra positi: quia debent contrahere brachiuꝫ ad interiora. ⁊ extendentes sunt positi ad extra: quia ducunt brachiū versus exteriora. Iuxta illud galieni secundo de vtilitate particularū capitulo decioquarto. Duobus aūt existentibus brachio motib⁹ extensione ⁊ flexione necessarium fuit ad intra quidem flexionis ducere musculum ab extra autem extensionis locari. ¶ Attende quinto ꝙ natura duplicauit musculos predictos quattuor de causis. Primo ne caro aliqua ociosa fieret. Secundo vt adiutoriū per eos melius tegeretur. Tertio vt operatio coꝝ fortior esset. Quarto vt leso vno per alteruꝫ fieret operatio. Iuxta illud galieni ibidem. Propterea igitur vt non fieret caro aliqua superflua neqꝫ incustodibilis ⁊ nuda relinqueretur colli particula fortiores simul ⁊ infallaciores motus operata est duplicans multitudinē musculoꝝ. Quoniam igitur fortiores sunt quattuor mouentes q̄ duo inmediate manifestum est: quoniam autem ⁊ hoc est etiā tutius nec longiori sermone indiget. cum enim duo pro vno alteruter eorum sit factus si alter patiatur mouere reliquus sufficit colluꝫ id est brachium. ¶ Attende sexto ꝙ natura non dedit situm rectū s̄m longitudinem adiutorij musculis flectentibus brachium. sed trans-

uersum sic ꝙ se intersecant ad ad modū figure x littere grece ꝓpt
duas cās. Pria est vt adiutoriū magis ample cooperiant. Scd̄a ē
vt trahēdo brachiū sint simul duces obliquoꝝ ⁊ rectoꝝ motuū.
Obliquoꝝ quidē vnico musc̄lo agēte. Rectoꝝ v̄o mouētib⁹ simꝫ
ambob⁹. Iuxta illud galieni ibidē. Incipiente enī altero muscu
loꝝ flectentiū brachiū ab intrinsecis ꝑtib⁹ loci q̄ ẜm humerū: ⁊ la
to ab hinc ad id qd̄ ante versus brachiū: reliquo aūt minore explā
tato quidē ex extrinsecis brachij oriente: int⁹ vero ab hinc quiesci
biliter ꝯuerso: manifesta quidē est ⁊ positio coꝝ. qm̄ x grece litte
re sil̄is est. Manifesta aūt est ⁊ mot⁹ obliquitas. Maiori enī mu
sculo agente man⁹ extrema tāgit intrinsecas regiones articuli q̄
est ẜm humerū. Minori aūt oppositas que sunt ab extra. hec ga
lienus. Et ad hoꝝ ꝓbationē adducit ibidē duo experimēta dicēs.
Licet aūt ⁊ hoc primū quidē in simijs ꝓbare nudando brachiū ⁊
tendentes ꝓductiones sicut in anatomicis tractationib⁹ diceba
mus. Deinde autē ⁊ in nobismet ante anatomiā. imobiles enim
oēs alias articulatiōes man⁹ custodiēs: solā aūt brachij que ad vl
nam mouens: nunꝙ̄ extra predictas regiones duces summā ma
nū. Et inducit paulopost aliud experimētū de iuuene quodā qui
nō poterat adducere paruā manū ad extrinsecas humeri partes
sed ad intrinsecas solū. ⁊ medici nescientes hoꝝ musculoꝝ vias
non attribuebant ipsis hoc impedimētū. Et ait ibi. Et quando-
ꝗ quidā coꝝ scꝫ medicoꝝ ignorantiū considerās nobiscū iuuenē
qui in flectendo brachiū in intrinsecis quidē partibus loci q̄ ẜm
humerū manū adducere poterat: non poterat aūt in extrinsecis:
nō poterat omnino dinoscere quoniā musculi erat hec passio: ne-
ꝗ sciebat kerkidis q̄dē id ē focilis minoris ossi maiorē brachij ve
ro id est focilis maioris minorē musculū applātari: sed in medio
coꝝ vtrosꝗ musculos estimabat peruenire. hec galienus. Dein-
de exclamat dicens. Qualiter autē iste adinueniet vtilitatē posi-
tionis coꝝ qui neꝗ ipoꝝ cognoscebat positionē. Si vero positio
nem non sciebat manifestū quoniā neꝗ actū. Consequenter con-
cludit modū operis hoꝝ musculoꝝ dicens. Sed musculi demum
duo hi ẜm rectitudinē quidē diligenter flectūt brachiū vtroꝗ tē
dente. Si vero alter coꝝ quidē agat alter vero quiescat parū a re
ctitudine versus alterā partē conuertent vt dictū est. ¶ Attende
septimo ꝙ musculi extendentes brachiū situantur in dorso adiu
torij directe ex opposito flectentiū musculoꝝ. Et complantantur
ambo ad cubitū: sed maior pars vnius hoꝝ tendit magis ad exte
riora cubiti: ⁊ maior alterius pars ad interiora. Et vnus hoꝝ na
scitur in supremo adiutorij ab intrinsecis eius partibus. ali⁹ ab
extrinsecis. Iuxta illud galieni ibidē. Scd̄m eundē aūt modum
⁊ posteriores vlne musculos inuenies: oppositū alterutrū alteru-
tri intrinsecoꝝ: ambo enī ad cubitū complantantur. Sed huius
quidē maior pars ad intrinsecas regiones: illius autē ad extrin-
secas. Et primi quidē dictoꝝ explantationes que desuper intrin-
secis brachij magni: illius autem in posteriorib⁹. ¶ Attēde octa
uo ꝙ musculoꝝ flectentiū brachiū ille maior est qui flectit ipsum
ad interiora: quia magis indigem⁹ intrinsecis motib⁹ ⁊ frequen-
tius eos exercem⁹ ẜm brachia ⁊ man⁹. Et inter musculos extendē
tes brachiū ille maior est qui directe est oppositus maiori flecten
tiū. Iuxta illud galieni ibidē. Et musculoꝝ alteruter hic quidē
maior alter vero minor rationabiliter facti sunt. Multotiēs enī
iā ante dictū motuū qui in manib⁹ abundare intrinsecos. Quo-
niam ergo ad alterutras partes certe rectitudinis alteruter eorū
flectet brachiū: rationabile fuit fortiorē fieri magis eū qui intus
ꝙ̄ eū qui extra mouet. Rationabile aūt fuit ⁊ oppositoꝝ eis alter
utrū alterutri fieri similē. quoniā si vtiꝗ quidē maiori intrinseco
rū minorē qui extra opposuisset: minori aūt maiorē cōuenienter
vtiꝗ inartificiositatē incusaret. ¶ Attēde nono ꝙ quattuor mu
sculi superpositi adiutorio sunt maiores musc̄lis suppositis arū
dinibus seu focilib⁹: ⁊ maxime his qui rascetā ⁊ digitos mouent.
Primo quia cooperiunt os grossius: videlicet adiutoriū. Secun
do quia mouentur per ipsos ossa maiora: videlicet arūdines. Iu
xta illud galieni ibidē. Qualiter enī natura non fuit iusta ex hoc
scꝫ maiores esse eos qui in vlna musculos: his qui in brachio. Illi
enī brachiū: hi aūt carpū. id est rascetā ⁊ digitos mouent. Qua-
re quanto differunt magnitudine debentes moueri particule: tā
to ⁊ mouentes eas musculi. proportionaliter autē musculis ne-
cesse est habere ⁊ moles subiacentiū eis ossiū. ¶ Attende decimo
ꝙ musculi resupinantes ⁊ girantes brachiū duplicati fuerunt si-
cut extendentes ⁊ flectentes ipsum propter causas similes his q̄
dicte sunt de extendentibus ⁊ flectentibus. Iuxta illud Galieni

secundo de vtilitate particularū capitulo quinto. Cur igitur duo ad ꝓ
num eā ducunt scilicet arundinē brachij: duo aūt ad supinū conuertūt
¶ Attende vndecimo ꝙ hi quattuor musculi scilicꝫ duo resupinantes
⁊ duo girantes applicantur arundinibus in pluribus locis: eo ꝙ sunt
carnei ⁊ non habent rigiditatē ⁊ fixionē que chordis inesse solent: sed
acquirunt fixionē ex multiplici adherentia coꝝ ad arundines. Iuxta
illud galieni ibidē. Accedunt aūt ad plurimū alteruter ⁊ non ad easdē
solū perueniunt extremitates. Et propterea ꝙ carnosis partibus ap-
plicant anteꝙ̄ ad tenontes finiant: debiles coꝝ apprehensiones existē
tes plura indigent comprehēdere loca. ⁊ id quod tenontib⁹ id est chor-
dis propter fortitudinē ex vna inest apprehensione: hoc carnosis ꝓpter
coꝝ imbecillitatē ex pluribus accrescit. ¶ Attende duodecimo ꝙ om
nes hi musculi dempto secundo ex resupinātibus carent chordis. Pri-
mo quia chorde solū sunt necessarie vbi os non patitur musculum. vel
quia nimis est durum ⁊ musculus mollis: chorda vero media est. vel q2
os est nimis paruū. quare non sustinet totū musculū applicari sibi. sed
chordā ipsius que gracilis est. vel quia os indiget vt leue existat nō one
ratū carne: ⁊ propter has causas ossa digitoꝝ mouentur per chordas.
sed nullū istoꝝ focilibus inest. Secundo quia chorde solite explantari
a musculis magnis cuiusmodi sūt isti indigerēt longiori via ꝙ̄ sint arū
dines. Iuxta illud galieni ibidem. Quoniā aūt neꝗ melius erat neꝗ
possibile explantari ab his musculis tenōtes id est chordas si quis me-
moratur dictoꝝ ante: nouit iam causam. Si vero non rememorabor
eius per breuia. Non patitur ẜm naturā os musculū: aut quia durum
est aut quia paruū. aut quia melius custodiri sine carne ⁊ leue. hoꝝ au
tem nihil est in osse kerkidis. neꝗ enī durū est neꝗ paruū: sed neꝗ leue
esse magis ꝙ̄ carneū vult. Cū hoc autē ⁊ impossibile ita propinque ad
inuicem iacentibus ossibus eū qui incipit a brachio id est maiori focili
musculum explantari kerkidi id est minori focili per chordam scilicet.
Paulatim enim accruatis in eisdem eis qui ad carnes disseminati sūt
colligationibus ⁊ neruis: generatio fit tenontum id est chordarū. huic
autem scilicet paulatim accruari longiori opus esset via ⁊ maxime quā
do ex magno musculo accruantur. ¶ Attende decimotertio ꝙ a secun
do ex musculis resupinantibus brachium parua chorda nascitur pan-
nicularis. Primo quia per hūc musculum parui motus acceptionis ex
ercentur. Per hunc enim manus resupinatur quasi ad recipiendū ele-
mosinam. Secundo quia musculus iste longior est ceteris mouētibus
brachiū. Iuxta illud galieni ibidem. Quoniā aūt verum est quod dici
tur qui ẜm kerkidā id est min⁹ focile desuper appositus est ostēdit mu-
sculus: cui soli de quattuor musculis de quibus est presens sermo mem
branosus explantatur tenon id est chorda implantatus ex intrinsecis
partibus kerkidis id est focilis minoris prope carpū id est rascetā. Et-
enī solus paruis acceptationib⁹ debebat mouere eam: ⁊ longior est nō
solū eis qui mouent kerkidam: sed omnibus alijs qui ẜm brachiū. ꝓ
pter hoc igitur facti sunt quatuor musculi hi ⁊ obliqui positione ⁊ om
nes carniformes excepto nunc dicto quarto. paruissimus quidē enim
(vt dixi) explantatur ab eo membranosus tenon. ¶ Attende decimo
quarto ꝙ natura profunde occultauit in interioribus brachij musc̄los
girantes seu pronificātes vt securiores essent ⁊ plus elongati ab extrin
secis occurrentibus: quia brachium ⁊ manus in figura prona exercent
actus necessarijssimos ⁊ vehementissimos. Iuxta illud galieni ibidem
Posuit autem singulum eorum natura in idoneissimo loco. Eos qui-
dem qui ad pronam figurationem circunducunt colum ex extrinsecis
partibus omnium primos ẜm profundū securitatis gratia. Monstra-
tum enim est in precedenti tractatu ꝙ necessarijssimos ⁊ vehementissi-
mos actus manus in hac figuratione exercet. ¶ Attēde decimoquin-
to ꝙ musculi resupinantes brachium exterius positi non potuerūt am
bo simul occultari inter maius ⁊ minus focile sicut ambo girantes oc-
cultati sunt iterius. Primo quia oportuit partes exteriores brachij ꝓ-
pe rascetam esse leues ⁊ modice carnis. Secundo quia oportuit in loco
illo recipi capita chordarum mouentium digitos et paruam manum
Et ideo natura de possibilibus faciēs quod melius est occultauit vnū
ex istis musculis in medio dorsi brachij inter duo focilia. Et alterū ex-
tendit supra minus focile faciens hunc longissimū: sic ꝙ caput ei⁹ per
tingit vsꝗ ad adiutorium ⁊ extremitas ipsius terminatur in paruam
chordam panniculosam prope iuncturam rascete. Iuxta illud galieni
nunc allegato capitulo. Eos autem qui ad supinum adducunt quidē
extra vtiꝗ omnino oportebat poni. Positionem autem vtrorūꝗ pro-
portionaliter intrinsecis non erat possibile facere ẜm alterutros termi
nos kerkidis id est focilis superioris. Id enim quod est ante carpum
leue simul ⁊ pauce carnis esse debēs ⁊ adhuc capitibus reiacens omniū
tenontum id est chordarum: quodꝗ mouet extremam manum duos
obliquos musculos non erat possibile recipere. propterea ergo aliū to-

tum carnosum faciẽs occultauit in media regione brachij id est focilis maioris ⁊ kerkidis id est focilis minoris ex brachio quidẽ explantans aũt ad kerkidẽ. Alterũ aũt quia nec in hoc loco reponere erat possibile: cũ iam susceperit vnũ. neq3 aliũ locũ habebat vacantẽ apposuit desuper ipsi kerkidi longiorẽ operata eũ qui circa colũ hoc id est arundinẽ musculuz omnibus musculis. pertingit enĩ eius superior extremitas ad vlnã extra pendens quidez vsq3 ad aliquem musculorũ qui ibi sunt condescendens aũt eis vt subtilior seipso fiat. hec quidẽ ei⁹ extremitas velut caput quoddã ẽ. Alia vero extremitas inferior per quam mouet kerkidã desinẽs in membranosuz tenontẽ applicatur intrinsecis eius partibus prope articulationẽ que est ſm carpum. hec galienus.

¶ De anatomia musculoruz iuncturam rascete mouentium. Cap̃. XIX.

Musculorum[a] vero iuncturam rascete mouentium: quidaz sunt constringentes ⁊ quidam dilatantes: ⁊ quidam girantes: ⁊ quidam resupinantes super collum. Ex dilatantibus[b] vero est vnus musculus cuz alio continuus ac si ambo vnus essent musculus. Et istius quidem origo est a medio focilis inferioris: cuius chorda cũ pollice continuatur: per quaz pollex ab indice elongatur. Et alterius origo est a focili superiori: cui⁹ chorda cuz primo ossium rascete cõtinuatur: scilicet posito coram pollice. Cunq3 isti duo simul mouentur: dilatant rascetam cum giratione pauca. Et cum secundus solus mouetur: facit ipsam iacere resupinam. Et cum prim⁹ mouetur solus: prolongat inter pollicẽ ⁊ indicem. Et musculus qui iacet super focile superius apud rascetam a parte siluestri cuius ortus est ab inferiori capitis adiutorij a quo procedit chorda duo habens capita: que cum medio pectinis coram indice ⁊ medio cõtinuatur. Et istius chorde caput sustẽtatur super focile superius apud rascetam ⁊ dilatat rascetam expandendo cum giratiõe. Constringentes[c] vero musculi sunt par super latus brachij siluestre. Quorum inferior incipit ab interiore duorũ capitum adiutorij: ⁊ peruenit ad pectinem corã auriculari. Et superior vtrorumq3 icipit altius q̃ ille ⁊ peruenit ibi. Et est cum eis musculus qui incipit ab inferioribus adiutorij partibus loca predictorum medians qui duo habet extrema que ad modum crucis transuersantur vel incidũt se postea cum loco qui est inter pollicẽ ⁊ medium continuantur cũq3 ambo mouentur constrigunt. Et[d] isti quidem constringentes ⁊ ipsimet dilatã

¶ De anatõia musculorũ iuncturã rascete mouentiũ. Capitulum. XIX.

Musculorum vero iuncturam ⁊c̃. In hoc capitulo princeps primo diuidit musculos mouentes iũcturam rascete. Secundo exequitur de dilatantibus eam. ibi [Ex dilatantibus] Tertio de constringentibus eaz ibi [Constringentes vero] Quarto de girantibus et resupinantibus. ibi [Et isti quidem constringentes]

a In prima parte dicit q musculorz mouentiũ iuncturã rascete quidam constringunt: quidã dilatant: quidã girant: quidam resupinant. ¶ Attende q hic principaliter sermo est de iunctura rascete cũ arundinibus brachij. licet enĩ octo ossa rascete coniungantur inuicẽ ⁊ cũ pectine iuncturis penes quas aliquis fit motus: est tamen debilis ⁊ multũ (remissus.

b In secunda parte dicit primo q ex musculis dilatantibus seu extendentibus iuncturã rascete sunt duo musculi quorz vnus est cũ alio continuatus ac si ambo essent vnicus musculus. Secũdo dicit q primus horz nascitur a medio focilis inferioris: ⁊ chorda ipsi⁹ applicatur pollici ⁊ elongat pollicẽ ab indice. Tertio dicit q alter horz nascitur a focili superiori ⁊ chorda ipsius applicatur primo ossiuz rascete quod situatũ est corã pollice. Quarto dicit q quando isti duo musculi simul mouentur extendunt rascetã cũ pauca giratione: ⁊ quando secũdus mouetur solus facit rascetã iacere supinã. ⁊ quando primus mouetur solus elongat pollicẽ ab indice. Quinto dicit q ex musculis dilatãtibus rascetã est vnus alius tertius musculus expansus super focile superius versus rascetã a parte exteriori nascens ab inferiori parte capitis adiutorij a quo oritur chorda duo habẽs capita. Et chorda hec implãtatur medio pectinis corã indice ⁊ medio digito. Et caput istius chorde sustinetur seu defertur super focile superius penes rascetaz. Et musculus iste dilatat rascetã extendendo eã cũ aliquali giratione. ¶ Attẽde hic q plurimi librorz inueniuntur in hoc passu sic habere. A quo procedit chorda duo habens capita. quorz vnũ cũ medio pectinis corã indice ⁊ medio cõtinuatur. Et alterius capitis chorda est inferius caput super focile superius apud rascetã. Et in margine pluriũ librorz loco hui⁹ vltime clausule: ⁊ alterius chorda est inferius: inuenit̃ scriptuz. ⁊ caput chorde eius est inclinatũ inferius. Et huius littere intellectus videtur esse talis: q chorda explantata ab hoc musculo habet duo capita id est duas extremitates: quarũ vna implantatur medio pectinis corã indice ⁊ medio digito: ⁊ altera extremitas est inferius eius caput situatum super focile superius apud rascetã. Et intellige q hec extremitas dicit̃ inferius caput respectu alteri⁹ extremitatis que applicat̃ medio pectinis accipiendo supremũ magne manus in extremitatibus digitorum: ⁊ infimũ in iũctura spatule. Et hec littera sic intellecta vera est. Sed medici dicentes q chorda hec habet duo capita: non intelligunt q habeat duas extremitates. vnam vnde explantat̃. scilicet in cauda musculi. alterã vbi implantatur seu peruenit. qz hoc cõmune ẽ omni chorde. sz intelligũt q in exitu ipsius a cauda musculi habz duo capita ita q sit q̃si due chorde q̃ ambe continuantur cum medio pectinis. Nã d isto musculo dicit galienus secũdo de vtilitate particularũ capitulo secũdo q extra brachiuz locatur ⁊ desinit in medio metacarpio id est pectine duplici tenõte id ẽ chorda: ⁊ paulo post vocat hanc chordam biferientez. id est bifurcataz. et dicit q incipit ab eo musculo qui ẽ ſm kerkidam id ẽ focile superius ⁊ implantatur ad illaz metacarpij id est pectinis partẽ que est supra mediũ digitum ⁊ indicẽ. Et de musculo isto ⁊ chorda eius ita scribit princeps decimoquarto animaliũ capitulo quinto. Et ei⁹ musculus quidã concurrit a parte focilis superius ex parte siluestri ⁊ nascitur ab inferiori capitis adiutorij: ⁊ mittit vnã chordaz habentẽ duo capita: ⁊ continuatur in medio pectinis coraz indice ⁊ medio: et caput sue chorde sustentatur super focile superi⁹ prope rascetam: ⁊ dilatat rascetã expansione cũ giratione. Et nisi essent hec que modo sunt allegata a galieno ⁊ principe crederẽ ex littera inuenta in plurimis auicennis principem sensisse q chorda istius musculi emitteret vnũ ramũ eius ad rascetã prope focile superius ⁊ alterum ad medium pectinis.

c In tertia parte dicit primo q musculi constringentes rascetam sunt vnum par scilicet duo musculi extensi supra latus brachij siluestre id est extrinsecum. Secundo dicit q vnus horum scz inferior incipit ab interiori capite duorz capitũ adiutorij existentiũ in extremitate ipsius versus focilia. ⁊ peruenit iste musculus ad pectinem coraz digito auriculari. Tertio dicit q alter istorum scz superior incipit altius q̃ nũc dictus musculus: ⁊ peruenit ibi id est ad illum eundem locũ ad quem peruenit primus. Quarto dicit q cum istis duobus musculis constringentibus rascetã est alius tertius musculus incipiens ab inferioribus partibus adiutorij: loca predictorz medians id est locatus in medio nunc dictorum musculorz: cuius duo sunt extrema sese intersecantia trãsuersaliter ad modũ crucis. deinde implantãtur loco qui est inter pollicem ⁊ medium. Quinto dicit q quando ambo mouẽtur scz duo musculi predicti coadiuti ab hoc tertio constringunt rascetã

d In quarta dicit primo q musculi qui dilatant ⁊ constringũt rascetam sunt ipsimet qui girant id est pronificant ⁊ resupinant eam cum duo oppositi ex eis ſm transuersionez mouentur. Et intellige hic per oppositos ſm transuersionem moueri q tendatur ab extra musculus pollicis ⁊ ab intra musculus auricularis: ⁊ sic ad pronum circunducetur rasceta vel econuerso et ad supinum ducetur. Consequenter princeps dat quattuor regulas super motibus girationis ⁊ resupinationis. Prima regula est. quãdo mu

sculus cū pectine continuus corā auriculari mouetur solus: scꝫ alter duoꝝ primoꝝ constringentiū nūc dictoꝝ siue prin' fuerit siue secūdus: girat plantā id est pronificat rascetā. Secūda regl'a est. Quando muscul' pollicis cap'lo sequenti nominādus iuuat musculū nūc dictū scꝫ continuū pectini corā auriculari facit plenarie

tes girationem efficiunt ꝛ resupinationem: cum duo oppositi ex eis fm transuersionem mouētur. Sed musculus cum pectine continuus corā auriculari cum solus mouetur girat plantam. et cum musculus pollicis quem nominabimus ipsuꝫ adiuuat plenarie plantam resupinam iacere facit. ꝛ cum ille qui est in rasceta continuus coraꝫ pollice solus mouetur girat ipsam parumper: ꝛ cum auriculari queꝫ nominabimus efficit gi

id est perfecte plantaꝫ iacere supinā. Tertia regula. Quādo muscl'us q̄ cōtinuatur cū rasceta coram pollice mouet solus girat id ē pnificat modicuꝫ rascetam. Et credo ꝙ hic loquatur de primo dilatantium musculoꝝ nuper dictoꝝ non de secundo. licet enim secundus per chordam suam cū primo ossiū rascete coraꝫ pollice cōtinuetur: nō tamen girat rascetā sed resupinat eam vt dictū est in parte secunda capituli istius. Quarta regula. Musculus iste girans cū musculo auriculari adiutus qui nominabitur in capitulo sequenti perficit completam rascete girationem. ¶ Attende ꝙ galien' secundo de vtilitate particularū capitulo secundo pertractat materiā huius capituli de motibus rascete ꝛ musculis ꝛ chordis quibus exercentur conuenienti ordine sub decē conclusionib'. Prima conclusio. Quattuor existentibus motibus rascete scꝫ extensione flexione pronificatione ꝛ resupinatione: duo musculi ꝛ due ipsorum chorde reflectunt rascetam: ꝛ alij duo cū suis chordis extendunt eā. Ait quidē ibi. Quattuor enī existentibus motionibus carpi extensione flexiōe ꝛ ea que ad pronū ducit et ea que ad supinū: duo quidē tenontes ꝛ musculi sunt duces flexionis: duo autē alij tensionis. Secūda conclusio. Istimet quattuor musculi mouent oblique rascetā: videlicet prone ꝛ resupine. sed ad motum pronū recipiunt auxiliuꝫ a quinto musculo in exterioribus brachij collocato qui terminatur in medio pectinis cum duplici chorda. Ait eniꝫ ibi. Hi ipsi vero ꝛ eas que ad obliquū versiones regulant coassumentes quidē in prona figuratione de q̄nto musculo extra brachiū quidē locato: desinente autē in medio metacarpio duplici tenonte. Tertia ꝯclusio. In forma diuisiōīs chordarum flectentiū rascetā locatarū in intrinseca parte brachij: quedam peruenit ad regionē supra paruū digitū. alia ad regionē supra pollicē. Ait enī ibi. Flectētiū igitur carpū tenontū ab intrinseca videlicet parte brachij locatoꝝ. alter quidem ad eam que supra paruum digitū. alter autē ad eam que supra magnū: regionē peruenit. Quarta conclusio. Per modum diuisionis chordaruꝫ extendentium rascetam locataruꝫ in extrinseca parte brachij quedam implantatur supra auricularem. alia supra polliceꝫ. Ait enī ibi. Et alterutrorum quidem tendentiuꝫ ab extrinseca parte brachij locatorum. hic quidem super paruum: hic autē super magnū digituꝫ implantatur. Quinta conclusio. Si ambe chorde intra brachium locate simul tendantur flectunt rascetaꝫ. Et si ambe extra brachium locate simul tendantur: extendunt eam. Ait enim ibi. Si quidem vtriqꝫ tendantur simul flectunt quidem qui int' tendunt autem qui extra summam manuꝫ. Sexta conclusio. Si simul tendantur chorda que peruenit supra pollicem interius: et chorda que peruenit supra auricularem exterius: rasceta circūducitur parum versus pronum. Ait eniꝫ ibi. Sed tenso eo quidē q̄ fm magnum digitum intra: eo autem qui fm paruum extra versus pronum: parum quodammodo manus circunducetur. Septima conclusio. Si tendantur simul chorda perueniens ad auricularem intra: ꝛ chorda que venit ad pollicem extra: rasceta circunducetur versus supinum. Ait eniꝫ ibi. Eo vero qui fm paruū digitum tenso intus: eo vero qui fm magnum extra versus supinum. Octaua conclusio. Si tendantur simul chorda que est intus fm polliceꝫ ꝛ chorda que est intus fm auricularē: rasceta plurimum versus pronū deducetur. Ait enim ibi. Si vero simul tendantur qui fm magnum intus: ꝛ qui fm paruum intus: nedum parum sed plurimum versus pronum manus ducetur. Nona cōclusio. Si simul tendantur chorda que est extra fm pollicē ꝛ chorda que est extra fm auriculareꝫ: rasceta sufficienter id est perfecte resupinabitur. Ait enim ibi. Ita autem ꝛ eo qui fm magnū digitum extra: eo autem qui fm paruum extra tenso: sufficienter manus supina fit. Decima conclusio Ultra dictas quattuor chordas quinta chorda duplex supaddita est vt adiuuet chordas extendentes simul ꝛ girantes rascetam: quia prona figura man' mixta tensioni magis vtilis est q̄ alie figure ad opera hominis que per manus fiunt. Ait enim ibi. Quia vero ad actiones que fm vitam vtilior est multum prona figuratio mixta tēsioni que fm carpum: ꝛ propt' hoc decebat abundare a supina: quintum tenontem biferientem natura apposuit eius q̄ ad hoc versionis duceꝫ incipientem quideꝫ ab eo qui fm kerkidam id est focile superius musculo: implantatum autem ad eam metacarpij: id est pectinis que est supra digitum medium et indicem. Sed in istis conclusionibus plura sunt que discrepare vidētur a dictis principis hic: ꝛ quedā ex eis videntur extranea. Discrepat quidem a dictis principis. Primo ꝙ non sint nisi duo musculi flectentes rascetam: cum princeps ponat tres. Secundo ꝙ chorde dilatantium rascetam musculorum implantentur vna pollici ab extra. altera auriculari ab extra: cuꝫ dicat princeps vnam implantari pollici. alteram primo ossi rascete posito coram pollice. Tertio ꝙ chorde flectentium rascetam musculoruꝫ implantentur vna pollici ab intra: altera auriculari ab intra: cū dicat princeps ambas implantari ad pectinem coram auriculari. Item extraneū videtur ꝙ per chordas que applicantur coram pollice ꝛ auriculari ab intra simul tensas flectatur rasceta: sicut dicit prima pars quinte cōclusionis. ꝛ ꝙ per easdem simul tensas rasceta plurimum versus pronum deducatur sicut dicit octaua conclusio. Uidetur etiam extraneū ꝙ per chordas que applicantur ab extra coram pollice ꝛ auriculari simul tensas extendatur rasceta sicut dicit secunda pars quinte conclusionis. et ꝙ per easdem simul tensas sufficienter rasceta resupinetur: cum tensio sit motus rectus: ꝛ resupinatio sit obliqua motio: nisi esset ꝙ he chorde reciperent aliunde iuuamentum ad rascetam pronificandam ꝛ resupinandam. ¶ Et circa hoc attende ꝙ Galienus secundo de iuuamentis membrorum qui est idem cum libro de vtilitate particularum: nisi ꝙ est translatus ab arabico. et liber de vtilitate particularum a greco. ponit quinqꝫ primas conclusiones fere easdem in sententia cum quinqꝫ modo narratis. sed loco sexte ꝛ septime conclusionum scribit hunc textum. Et si diuersetur earum incuruatio chorda que est in pollice ex domestico palme ꝛ que est apud auricularem ex siluestri palme incuruabunt palmam modicum super faciem eius. Et loco octaue ꝛ none conclusionum scribit hunc textum. Et si inchordetur chorda que est apud auricularem in domestico palme aut chorda que est apud pollicem in domestico palme: incuruabitur manus super dorsuꝫ eius. De decima vero non dicit quicq̄. ¶ Attēde tertio ꝙ tres sunt cause propter quas natura non commisit tensionem rascete vni soli chorde ꝛ vnico musculo neqꝫ flexionem ipsius. Prima est quia per chordam vnicam non fieret flexio certa neqꝫ firma. Secunda est. quia si sola chorda flecteret rascetam oporteret eam ꝛ musculum eius in medio brachij locari. ꝛ locus ille iam occupatus est alio musculo mouente digitos tam intus q̄ extra. Tertia causa est. quia si non esset nisi chorda vnica tensionis rascete ꝛ vnica flexiōis necessarie essent alie chorde pro motibus obliquis resupinationis ꝛ girationis. Iuxta illud Galieni secundo de vtilitate particularum capitulo secundo. Cur autem non vni tenonti ꝛ musculo t̄sionem vel flexionem commisit manus. Quoniaꝫ primo quideꝫ nec certam totius articulationis neqꝫ firmam fortassis faceret flexionem. sed facile vertilem ꝛ laxam. sicut autem nunc se habet totaliter firma ꝛ infallax est. Deinde autem neqꝫ vacuam adhuc haberet mediam regionem in qua omnino vnum existentem ipsum locari oporteret. Accingeretur enim introrsum quidem a flectentibus digitos: extrorsum autem ab extendentibus eos comprehenderetur. Et tertio vltra predicta alijs indigeret tenontibus ad latera conuersiones facientibus. Sed nunc demum duobus factis his qui extendunt ꝛ flectunt: mox quidem per eos ꝛ alios motus manus habuimus. Non caremus autem neqꝫ positione operantium eos musculoruꝫ. Et operamur multomagis sic ꝛ fortius ꝛ infallacius q̄ si illo modo facti fuissent omnia que oportebat.

¶ De anatomia musculorum motus digitorum. Capitulum. XX.

rationem completam.

¶ De anatomia muſculoꝛum motus digitoꝛum. Capitulum. XX.

M Uſculoꝛum[a] vero digitos mouentium quidā ſunt q̄ ſunt in plāta: ⁊ quidaz ſunt qui ſunt in bꝛachio. quia ſi omnes in planta coniungerentur ꝓpter carnem multam grauarent: ⁊ ꝓpter illud ꝙ illi qui ſunt ex eis ī raſceta a digitis elongati fuerunt: choꝛde ipſoꝝ neceſſario fuerunt longe. Munite ergo fuerunt panniculis qui eis ab oībus adueniunt partibus. Et ipſoꝛuz quidem choꝛde rotunde ⁊ foꝛtes create fuerunt ⁊ non dilatantur niſi cuz ad membꝛuz perueniunt. Ibi igitur dilatantur vt membꝛum motuz bene compꝛehendant. Omnes[b] autē muſculi digitos dilatantes ſuꝑ bꝛachiū ſunt poſiti. ⁊ ſimiliter ipſos ad inferioꝛa mouentes. Ex dilatantibus quidez eſt muſculus qui in medio manifeſti bꝛachij poſitus naſcitur a parte ſupꝛema capitis adiutoꝛij inferioꝛis ⁊ quattuoꝛ digitis choꝛdas q̄ ipſos dilatāt mittit. Ex eis vero qui eos ad inferioꝛa inclinant tres ad inuicē in parte iſtius ſunt continui. Quoꝛum vnus a parte media capitis adiutoꝛij ſilueſtris inter duo ipſius additamēta oꝛitur. ⁊ duas choꝛdas auriculari ⁊ anulari tranſmittit. Et vnus a ſumma duoꝛum muſculoꝛum duploꝛum qui ſunt duo ex his tribus oꝛitur ſub duobus additamentis adiutoꝛij interius ⁊ a margine focilis inferioꝛis ⁊ duas trāſmittit choꝛdas medio ⁊ īdici. Et tertius eoꝛum: ⁊ eſt ille qui remāſit: oꝛitur a ſupꝛemo focilis ſuperioꝛis ⁊ choꝛdam pollici mandat. Et apud hanc iuncturam eſt muſculus qui eſt vnus duoꝛum muſculoꝛum inter muſculos motus raſcete nominatoꝛum: ⁊ naſcitur a loco medio focilis inferioꝛis cuius choꝛda pollicem ab indice ꝓlongat. Conſtringentium[c] autez quidā ſunt qui ſuper bꝛachium exiſtunt: ⁊ quidā qui ſuper volam plante. Et illi qui ſunt ſuper bꝛachium ſunt tres muſculi. quoꝝ vnus ſm aciem in medio ſuper aliuz eſt poſitus. ¶ Ex quibus nobilioꝛ eſt infe-

m Uſculoꝝ vero digitos ⁊c. In hoc capitulo pꝛimo diuidit princeps muſculos quibus digiti mouentur: ⁊ deſcribit modos ſuarum choꝛdarū. Secundo exequitur de muſculis dilatantibꝰ digitos ⁊ mouentibus eos ad inferioꝛa. ibi [Omnes autē muſculi] Tertio de conſtringentibus digitos in bꝛachio locatis. ⁊ de vno dante ſenſum palme. ibi [Conſtringentiuz autem] Quarto de octodecim muſculis ſituatis in planta ī duabus aciebꝰ. ibi [Muſculi vero qui ſunt in plā-

a In pꝛima (ta] parte dicit pꝛimo ꝙ aliqui muſculoꝝ mouentiū digitos ſunt in planta id eſt palma. Alij ſunt in bꝛachio. Et non omnes fuerunt in palma locati ne multitudine carniuz parua manꝰ nimis grauis fieret ⁊ īepta motibꝰ. Secundo dicit ꝙ quia muſculi qui ſunt in raſceta ſunt a digitiſ elōgati. ⁊ adhuc plꝰ illi q̄ ſunt in bꝛachio natura ꝓuidit circa choꝛdas coꝝ. Pꝛimo quidē fecit ipas longas vt ad digitoſ ſufficienter pertingerent. Secundo muniuit eas pāniculis aduenientibꝰ eis vndiq̄: ne carne nudate facile ledātur ab extrinſecis occurrentibus. Tertio produxit eas rotundas et foꝛtes: ⁊ non extendit ipſas in latū niſi dū veniunt ⁊ applicantur ad mēbꝛū quod mouere debent. illic enī dilatantur vt melius compꝛehendant membꝛū quod mouent. Eandē ſententiā memoꝛat Galienus pꝛimo de vtilitate particularū capitulo decimoſeptimo querens. Cur autē ita lōgos tenontes id eſt choꝛdas creauit ⁊ nō fecit iuxta naſci carpo id eſt raſcete muſculos. Reſpondet queſito dicens. Quia leuē ſimul ⁊ tenuē melius erat eſſe extremā manū ⁊ non aduberatā turba carniū grauē ſimul ⁊ groſſam fieri. Multa enī ita deterius ⁊ tardius ageret eoꝝ que nunc pꝛompte ⁊ bene agit. Conſequenter de ꝓuiſione nature circa choꝛdas ita ſcribit. Quia vero neceſſariuz erat peruenire a longe tenontes: ⁊ periculū erat in nuda carnibus regione ipſos ſi nudi eſſent compꝛimi ⁊ incidi ⁊ calefieri ⁊ infrigidari faciliter in auxiliū eis ingeniauit membꝛanarū ſubſtantiaz quibus duris exiſtentibus circūambiens vndiq̄ non ea que extroꝛſum excidit ſolū: ſed etiā ipſoꝝ oſſiū appꝛoximationē intriſtabilē operata eſt. Quinetiā a muſculis quidē vſq̄ ad articulos vnuſquiſq̄ eoꝝ certitudinaliter eſt rotundus vt ſit vix paſſibilis. Ubi autez applicatur debenti moueri aciei ibi amplioꝛ fit. Sic eniz facilius debebat mouere eā pluribus trahens appꝛehenſionibus.

b Omnes autē. In hac parte ſecunda dicit pꝛimo princeps ꝙ omnes muſculi dilatantes digitos ſituati ſunt ſuper bꝛachiū: ⁊ ſimiliter muſculi mouentes digitos ad inferioꝛa. ¶ Sed inſtabit aliquis pꝛimo de muſculo qui mouet pollicē ad inferioꝛa quē princeps nūerat in parte quarta capituli iſtiꝰ inter muſculos octodecim qui ſunt in palma. ⁊ dicit hūc eſſe ſextū aciei pꝛime. Secundo de muſculo qui mouet inferius auricularem quē numerat ſeptimū dicte aciei. ¶ Dic ꝙ iſtud ſignū diſtributiuum omnes ſolū adaptatur muſculis digitos dilatantibus. Et plurimi ex muſculis qui digitos mouent ad inferioꝛa ſunt ſuper bꝛachiū: nō tamen omnes. Secundo dicit ꝙ ex muſculis dilatantibus digitos eſt vnus ſituatus in medio partis manifeſte bꝛachij ſcz in doꝛſo eiꝰ naſcens a ſupꝛema parte capitis inferioꝛis adiutoꝛij. ⁊ iſte muſculus mittit digitis choꝛdas quattuoꝛ que dilatant eos videlicet vnicuiq̄ digitoꝝ preter pollicē vnā. Tertio dicit ꝙ tres muſculi ſunt adinuicē continui in parte iſtius ſcz in doꝛſo bꝛachij qui inclināt digitos ad inferioꝛa. Pꝛimus hoꝝ naſcitur a parte media capitis ſilueſtris id eſt exterioꝛis adiutoꝛij īter duo additamenta ipſius. ⁊ trāſmittit duas choꝛdas duobus digitis. vnā auriculari: alterā anulari. Secundus naſcitur ſub duobꝰ additamentis adiutoꝛij a ſūma id ē neruo communi duoꝝ muſculorū duploꝝ qui ſunt duo ex iſtis tribus. ⁊ a margīe focilis inferioꝛis. ⁊ iſte muſculus mittit duas choꝛdas duobꝰ digitis. vnā medio: alteraz indici. ¶ Attende hic pꝛimo ꝙ muſculꝰ iſte ſm ipſius partem neruoſam naſcitur a ſumma duoꝝ muſculoꝝ duplorū: quia ab eodem neruo immediate trahunt originez iſte ſecundus ⁊ pꝛimus. ⁊ ſm partē ipſius ligamentalē naſcitur a margine focilis inferioꝛis ⁊ has ambas origīes tāgit hic pꝛinceps. ¶ Attende ſecundo ꝙ de tribus muſculis inclinantibus digitos ad inferioꝛa. duo pꝛimi nunc deſcripti dicunt dupli ci. pꝛimo quia due choꝛde pꝛodeunt ab vnoquoq̄ eoꝝ. ſecundo quia ſunt inuicē parificati. Tertius hoꝝ reſiduus ⁊ velut ſolitarius nō parificatus alteri muſculo naſcitur a ſupꝛema parte focilis ſuperioꝛis ⁊ pollici mittit vnā ſolā choꝛdā. Quarto dicit ꝙ apud hanc iuncturaz id eſt pꝛope iſtos muſculos vel pꝛope iuncturā pollicis eſt vnus alius muſculus de numero muſculoꝝ raſcete qui naſcitur a medio loco focilis inferioꝛis: ⁊ emittit choꝛdam elongantē ab indice pollicē. Iſte muſculus eſt quē pꝛinceps nominat pꝛimū dilatantiū raſcetā in ſecunda parte capituli pꝛioꝛis dicens. Ex dilatātibus vero eſt vnus muſculus: ⁊ iſtius quidem oꝛigo eſt a medio focilis inferioꝛis cuius choꝛda cuz pollice continuatur: per quem pollex ab indice elongatur.

c Conſtringētiū aūt. In hac parte tertia pꝛimo diuidit muſculos conſtringētes digitos ⁊ tangit numerū ⁊ oꝛdinē illoꝝ ex eis qui ſunt ſuper bꝛachiū. Secundo exequitur de pꝛimo conſtringentiū. ibi [Ex quibus nobilioꝛ] Tertio de ſecundo. ibi [Et ſecūdus quidē] Quarto de dante palme ſenſum. ibi [Tertius autē] quez numerat cū conſtringentibus. foꝛte quia quidā ipſum conſtringere digitos opinati ſunt. vel quia palmā firmat quaſi conſtringendo partes ipſius interioꝛes. vel quia duobus conſtringentibus ad modū tunice ſupponitur. ¶ In pꝛima particula dicit pꝛimo ꝙ muſculoꝝ conſtringentiū digitos quidā poſiti ſunt ſuper bꝛachiū: alij poſiti ſunt ſuper volā plante id eſt partez palme interioꝛē. Secundo dicit ꝙ illi qui ſunt poſiti ſuper bꝛachiū ſunt tres muſculi poſiti in medio bꝛachij ſm aciē id eſt oꝛdinem talē ꝙ vnus ſupponitur alteri: ita ꝙ pꝛimus eſt infimus oſſi cōiunctus: ſecundus eſt ſuper eum: ⁊ tertius ſuper ambos.

¶ In ſecūda dicit pꝛimo ꝙ infimus hoꝝ triū inferius ſepultus ⁊ focili inferioꝛi continuatus eſt nobilioꝛ alijs: quia exercet ope-

rationē nobiliorē. Et ideo fuit ipsius locus magis custodit⁹: scꝫ intra prope os. Secundo dicit ꝙ origo hui⁹ musculi est a medio capitis silucstris adiutorij ad interiora: consequenter incedit et penetrat super brachiuꝫ ⁊ extenditur chorda eius. ⁊ diuiditur in quinqꝫ chordas: quarū quelibet applicatur vni digitoꝝ ad interiora. Tertio dicit ꝙ de illis quinqꝫ chordis ille quattuor que perueniunt ad digitos alios a pollice videlicꝫ singula chorda ad singulū digituꝫ vnaqueqꝫ mouet ꝑmā ⁊ tertiā iūcturas digiti illi⁹ ad quē peruenit. Primā quidēꝫ mouet: q̄r copulatur ligamento qđ cingit eā. Et tertiaꝫ mouet: q̄r caput .i. extremitas chorde peruenit ad ipsam ⁊ ei continuat. Quarto dicit ꝙ illa ex his quinqꝫ chordis q̄ ad pollicē peruenit cōstringit eius iūcturas secundā ⁊ tertiaꝫ: quia solis istis cōtinuat. ¶ In tertia dicit primo ꝙ secūdus musculus ex trib⁹ ꝑdictis ē supra primū ⁊ minor primo. Secūdo dicit ꝙ iste musculus incipit a capite ingrediente id ē a buccella siluestri extremitatis adiutorij que igredit cōcauitatē sibi ingeniose preparatā in extremitate supioris focilis: vt supra dictuꝫ est capitulo vigesimo summe prime doctrine istius. Et continuatur parumper musculus iste cū inferiori focili: ⁊ incedit per viā mediā inter latus brachij siluestre id est exterius. ⁊ latus domesticū id est interius. scꝫ per superficiē superiorem focilis superioris. ⁊ dū peruenit ad parteꝫ pollicis declinat modicum ad interiora. Tertio dicit ꝙ musculus iste transmittit quattuor chordas ad iuncturas medias digitoꝝ quattuor: scilꝫ cuiqꝫ digitoꝝ suā dempto pollice. Sed ad pollicē non peruenit nisi ramulus quidā qui non est ex chorda musculi istius: immo aliunde scꝫ ex chorda musculi primi cōstringentis digitos. dictū enī fuit in particula priori ꝙ chorda quinta musculi istius venit ad pollicē constringens eius iuncturas secundā ⁊ tertiā. Quarto dicit ꝙ origo primi musculi ꝯstringentis digitos est post principiū nominatū quod est a capite focilis superioris ⁊ inferioris. Et origo secundi de quo nunc agitur est a capite focilis inferioris. Quinto dicit ꝙ constrictio pollicis fit ab vnico musculo et vnica chorda. quia constrictio ipsius non est eius operatio nobilior ⁊ perfectior: īmo extensio ⁊ elongatio eius ab indice. Sed quilibet alioꝝ digitoꝝ constringitur duobus musculis ⁊ duabus chordis: quia nobilior ipsoꝝ operatio est constrictio. ¶ Sed instabit aliquis ꝓbans ꝙ constrictio pollicis fit a pluribus musculis ⁊ chordis. Nā a primo cōstringentiū ⁊ ab eius quinta chorda constringitur pollex vt prius dictū est in secunda parte textus presentis: et tres musculi secūde aciei musculoꝝ palme constringūt pollicē vt dicetur in parte sequēti. Dic ꝙ ꝑ vnicā chordā ⁊ vnicū musculū constringitur prima iunctura pollicis: ⁊ hoc forte vult hic. ¶ In quarta pticula dicit primo ꝙ tertius musculus superpositus predictis duobus non est ordinatus ad ꝯstringendū: sed ipsi⁹ chorda penetrat iterius in palma ⁊ extendit super caꝫ propt tria iuuamenta. Primū est vt palme tribuat sensum que velut iudex est tangibilium qualitatū. Secūdū est vt prohibeat pilos ī palma oriri ne tāgibilibus inuiscet ⁊ ipsius minoret sensus ⁊ id facit repellē do fumos sua soliditate ⁊ duricie q̄ sunt materia piloꝝ. Tertiū est vt sua duricie ⁊ soliditate firmet ⁊ fortificet inferiora palme in suis actibus. Secundo dicit ꝙ hi musculi scꝫ quattuor de quibus actū ē in parte secunda capituli istius. et tres de quib⁹ in hac parte agitur sūt illi musculi mouentiū digitos qui venientes a brachio super rascetam extenduntur.

rior qui inferius est sepultus et cum osse focilis inferioris continu⁹. quoniam eius operatio existit nobilior. Quapropter oportet vt eius locus magis esset custoditus. Cuius principium est a medio capitis adiutorij siluestris ad interiora. deinde penetrat ⁊ dilatatur eius chorda: ⁊ in quinqꝫ partitur chordas quarū queqꝫ ad interiora digiti peruenit. Illarū vero que ad quattuor perueniunt queqꝫ iuncturam primam ipsius cōstringit ⁊ tertiam. Primam vero propter ea ꝙ est ibi annexa ligamento quod super eam est cinctum: ⁊ tertiam propterea ꝙ eius caput peruenit ad eā ⁊ cōtinuatur cum ea. Que autem ad pollicem vadit eius secundam ⁊ tertiam constringit iūcturam. quia nō continuatur nisi cnm eis. ¶ Et secūdus quidem musculus qui est supra istum est minor ipso. Et incipit a capite ingrediente quod est vnuꝫ ex capitibus adiutorij ⁊ cuꝫ focili inferiore parumper continuatur ⁊ transit ꝑ terminum communem qui est inter latus siluestre ⁊ domesticuꝫ: ⁊ est superior superficies focilis superioris ⁊ cum ad partem peruenit pollicis declinat parumper ad interiora. Et iuncturis medijs quattuor digitoꝝ chordas mandat vt eos cōstringāt. Ad pollicem vero non peruenit nisi ramus paruus qui nō ex chorda ei⁹: īmo ab alio loco. Et primi quidē origo est post principium nominatum quod est a capite focilis superioris ⁊ inferioris. Et secūdi origo est a capite focilis inferioris. Factuꝫ est autem vt pollex vno musculo in sui cōstrictione sit cōtentus: sed quattuor duobus constringuntur musculis. quoniaꝫ nobilior ex operationibus quattuor est constrictio. ⁊ ex operationibus pollicis nobilior est vt dilatetur ⁊ ab indice elongetur. ¶ Tertius autem musculus non est ad constringenduꝫ. sed eius chorda interi⁹ in planta penetrat: ⁊ dilatatur desuper ad hoc vt in sentiendo iuuamentum prebeat: ⁊ pilos in ea nasci prohibeat. ⁊ ad sustentandū illud quod est in interioribus plante. ⁊ vt fortis fiat ad suas actiones peragendas. Hi quideꝫ sunt illi qui super rascetā extendūtur. Musculi ᵈ vero qui sūt in plāta sunt octodecim in duabus aciebus ordinatim adinuiceꝫ sibi superpositi. Una acies ē ad inferiora ⁊ interius. Et altera acies est sub cute exterius. ¶ Qui autem in acie existunt inferiore sunt septem numero. Quorū quinqꝫ digitos ad superiora inclinant: ⁊ qui ex eis delegatus est pollici a ꝑncipio ossis rascete nascitur. Et sextus est curtus ⁊ lat⁹. cui⁹ villus est transuersus: ⁊ ipsius caput pēdet a pectine manus donec venit in rectitudie medij: cuius chorda cū pollice continuatur: ⁊ ipsum ad inferiora inclinat. Et septimus est apud auricularē incipiēs ab osse pectinis quod in eius rectitudine existit. ⁊ ipsum ad inferiora inclinat. Null⁹ vero horum septem est ad constringendum. sed quinqꝫ sunt ad eleuanduꝫ:

ᵈ Musculi vero.

In hac parte quarta primo agit princeps de numero ⁊ situ musculoruꝫ mouentiū digitos qui sunt in palma sub duplici acie. Secūdo exequit de septē musculis aciei prime. ibi [Qui aūt] Tertio de vndecim secunde aciei. ibi [Illi vero qui sunt] Quarto recolligit in summa musculos oēs mouentes digitos. ibi [Dilatantes ergo] ¶ In prima particula dicit ꝙ musculi mouentes digitos in palma situati sunt octodecim sibi superpositi adinuicē in duab⁹ acieb⁹. Una acies tēdit ad inferiora: ⁊ est interius in planta prope ossa. Et altera est exterius sub cute scꝫ sub musculo qui in superficie palme extensus ⁊ cuti immixtus tribuit ei sensum. ¶ Attende ꝙ plurimi libroꝝ habent hic scriptū. Et altera acies est sup cutem exterius. sed male: quia nullus musculus cuti superponitur. ¶ In secunda particula dicit primo ꝙ musculi palme qui sunt in acie inferiori sunt septē numero. Secūdo dicit ꝙ quinqꝫ ex istis septē inclinant digitos ad superiora: scꝫ versus pollicē. ⁊ ille ex his quinqꝫ q̄ mittitur pollici nascitur a principio ossis rascete. Tertio dicit ꝙ sextus musculus huius aciei prime est curtus ⁊ lat⁹: ⁊ villi eius sunt trāsuersi. ⁊ caput ei⁹ est appensum pectini ⁊ ꝓtendit donec ꝑueniat in directo medij digiti ⁊ chorda ipsi⁹ alligat pollici inclinans ip̄m ad inferiora scꝫ versus auri

cularē. Quarto dicit ꝙ septimus muscul⁹ huius aciei est prope digitū auricularē: ⁊ incipit ab osse pectinis qḋ est in directo auricularis. ⁊ trahit auricularē ad inferiora. Quinto dicit ꝙ nullus istoꝝ septē musculorū prime aciei fuit ordinatus ad constringendū: sed quinꝫ ex eis eleuāt digitos: ⁊ aliȷ̄ duo deprimunt pollicem ⁊ auricularem ad inferiora.

⁊ duo ad flectendum inferius. ¶ Illi vero qui sunt in acie superiore sub musculo super plantaꝫ expanso qui quidem est musculus queꝫ solus cognouit galienus sunt musculi vndecim. Ex quibus sunt octo: quoꝝ quiꝫ duo cum prima iuncturarū quattuor digitorum continuantur scilicꝫ vnus super alium vt hanc constringant iuncturam. sed qui ex eis est inferior constringit cum depressione ⁊ reflexione: ⁊ eius qui est ex eis superior est strictura cum modico eleuationis ⁊ ad superiora ascēsionis cūꝫ coniuncti fuerint directe. Et eorū tres pollici sunt proprȷ̄: quorū vnus primā constringit iuncturam: ⁊ duo secūdam sicut sciuisti. ¶ Dilatantes ergo sunt quinꝫ. Et de reflectentib⁹ exceptis pollice ⁊ auriculari vnicuiꝫ inest vnus. pollici vero ⁊ auriculari vnicuiꝫ assunt duo. Et de cōstringētibus vnicuiꝫ digito assunt quattuor. Et de his que ad superiora in-

¶ In tertia dic̄ primo ꝙ in secūda acie musculoꝝ palme sūt vndecim musculi situati sub musc̄lo extenso in sup̄ficie palme dante sibi sensuꝫ cui⁹ noticiā nulli veteruꝫ habuerant ante tempora galieni: sed a galieno primo cognitus ⁊ inuent⁹ ē. Secundo dicit ꝙ octo ex istis vndecim musculis implantātur primis iuncturis digitoꝝ quattuor sine pollice sic ꝙ cuiꝫ digito duo implantantur vn⁹ super aliū ad stringendū primā ipsius iūcturā. Et inferior ex eis constringit iuncturā inclinando ad inferiora cū reflexione. Et superior constringit eā eleuando sursum. Et cū simul ambo constrinxerint constringūt directe sine declinatione iūcture superi⁹ aut inferi⁹. Tertio dicit ꝙ tres aliȷ̄ musculi ex vndecim predictis sunt ꝓprȷ̄ pollici sic ꝙ vn⁹ eoꝝ mouet primā pollicis iūcturā: ⁊ aliȷ̄ duo mouēt secundā sicut sciuisti ex determinatis: scꝫ decimoquarto animaliū cap̄lo q̄nto. vel ex inspectione anatomie. ¶ In q̄rta p̄tic̄la summās musculos mouentes digitos dicit primo ꝙ musculi dilatantes eos sunt quinꝫ. et hoc intellige cōnumerando cū vno musculo proprie dilatante tres alios inclinantes ad inferiora qui etiā dilatant. de quib⁹ simul actū est in parte secūda capituli isti⁹. cū quib⁹ etiā cōnumeratur ille qui distare facit pollicē ab indice de quo agebatur in fine illius partis: ⁊ iā fuerat cōnumerat⁹ inter musculos rascete. Secūdo dicit ꝙ musculi reflectentes digitos id est deprimentes ad inferiora sunt septē: scꝫ duo ꝓprȷ̄ pollici: duo proprȷ̄ auriculari: ⁊ cuilibet alioꝝ triū digitoꝝ vn⁹. Tertio dicit ꝙ de constringentib⁹ vnicuiꝫ digito assunt quattuor id est quilibet q̄nꝫ digitoꝝ habet quattuor membra sibi propria quib⁹ volūtarie cōstringitur. sed non oīa quattuor sunt musculi distincti ⁊ appropriati cuiꝫ: imo quedā ex eis sunt chorde ⁊ quedā musculi. verbi gratia. pollex habꝫ tres musculos cōstringentes eū in palma sitos vt modo dictū est. ⁊ vnā chordā que venit ad euꝫ a primo musculo constringente digitos sito in brachio. Et quilibet alioꝝ digitoꝝ habet duos sibi proprios musculos in palma sitos ⁊ continuatos iuncture prime ipsius. ⁊ duas chordas sibi proprias venientes eis a duobus musculis constringētibus digitos in brachio locatis per quos constringitur. Et sic verificatur hec littera. Et de constringentibus vnicuiꝫ digito assunt quattuor. musculi ergo cōstringentes digitos sunt in toto tredecim. tres pollici proprȷ̄. ⁊ octo proprȷ̄ digitis aliȷ̄s. ⁊ duo cōmunes in brachio siti: qui noueꝫ chordas ad digitos mittunt. Quarto dicit ꝙ vnicuiꝫ digitorū adest vnus musculus eleuans ipsum: ⁊ sic sunt quinꝫ. Ex quibus apparet ꝙ musculi specialiter ordinati ad motū digitoꝝ sunt triginta pro manu dextra: et totidē pro sinistra. scꝫ quinꝫ dilatantes: septē inferi⁹ deprimentes. tredecim constringentes: ⁊ quinꝫ eleuantes: non cōnumerato musculo q̄ extensus in palma prebet ei sensum. ¶ Attende primo ꝙ differentie positionū videlicet ante ⁊ retro: superius ⁊ inferius: in brachio ⁊ manu attenduntur penes relationē ad figurā ipsorum mediā inter pronā ⁊ supinam. Iuxta illud galieni secundo de vtilitate particularū capitulo secūdo. Et te manū mediā prone ⁊ supine constituente hoc quideꝫ subiacebit: alterū vero os quod kerkide id est focilis minoris superiacebit. Et ad hanc figurationē aspiciens hanc quidē extrinsecam: illā autē intrinsecam voca partem. Et hanc quidem superiorem: illam vero inferiorem. ¶ Attende secundo ꝙ musculi situati tam in brachio q̄ꝫ in parua manu non enumerantur a galieno nisi vigintitres. Ait enim secundo de vtilitate particularuꝫ capitulo primo. Numerus nanꝫ omniū qui ſm brachium ⁊ extremā manū musculoꝝ ad vigintitres peruenit. septem enim sunt in extrema manu parui. totidem autem aliȷ̄ magni interiorem regionem brachȷ̄ totam comprehenderunt. nouem autem reliqui exteriorem totam. ¶ Attende tertio ꝙ ſm galienum septem musculorum intra brachium locatorum duo magni qui sunt in medio constringunt digitos. Et duo aliȷ̄ maiores post istos constringunt rascetam. Et duo aliȷ̄ post illos obliqui existentes pronificant brachium ⁊ totam manum. Et reliquus septimus prebet palme sensū ⁊ prohibet pilos in ea nasci ⁊ fortificat eam. Iuxta illud galieni secundo de vtilitate particularum capitulo secundo. Eorum vero qui sunt intra brachium: duo quidē qui magni flectūt digitos. his vero scd̄arȷ̄ ſm magnitudinē duo ⁊ ipsi numero existētes totuꝫ carpum id est rascetaꝫ. Obliqui vero duo primo quidem kerkidaꝫ id est focile superius cum ea autem ⁊ totaꝫ manum ad pronam figuram ducunt. Reliquus vero ex eis qui septimus qui ⁊ minor est eorum qui ſm longum sunt extensi sicut quidam anatomici qui ante nos estimant flectit ⁊ ipse quinꝫ digitos. ſm veritatem autem nullus motus alicuius digitorum ei commissus est: sed alicuius alterius mirabilis vtilitatis gratia fact⁹ est quā enarrabo procedente sermone. ¶ Attende quarto ꝙ nouē musculorum exterius in brachio locatoruꝫ vnus in medio dorsi brachȷ̄ existens extendit omnes digitos preter pollicem: ⁊ aliȷ̄ duo mouent eosdeꝫ quattuor digitos lateraliter. Et quartus musculus solum pollicem mouet altero motu duorum obliquorum extrinsecorum. Et quintus musculus moderate extendit residuuꝫ pollicis ⁊ rascetam totam. Et hanc rascete extensionem operantur fortiter duo aliȷ̄ musculi. Et reliqui duo musculi resupinant brachium ⁊ totam manum. Iuxta illud galieni ibidem. Moueꝫ vero musculi sunt exterius in brachio. Unus quidē extēdit oēs digitos preter magnuꝫ. Duo vero aliȷ̄ eosdem quattuor digitos ad transuersum ducunt. Et quartus alius musculus solum magnum digitum mouet altero motu extrinsecoruꝫ duoꝝ obliquorum. Alius vero quintus reliquum magni digiti ⁊ carpum totum extendit moderate. Fortiter autem hoc operantur circa carpum aliȷ̄ duo musculi. Reliqui vero duo musculi conuertentes versus supinam figuram kerkidam cum ea ⁊ totā manum ad cādem ducunt figurā: que quidem ex anatomia apparent hec sūt. ¶ Attēde quinto ꝙ de septem musculis qui sunt in palma duo maximi sunt in anterioribus palme: vnus versus pollicem: alter versus auricularem. per quos palme latera sunt alta: ⁊ medium eius concauum. ⁊ pollex ⁊ auricularis ab aliȷ̄s digitis maxime elongantur. Deinde est musculus inter pollicem ⁊ indicem locatus: consequenter musculus qui elongat auricularem ab omnibus aliȷ̄s digitis per suum motum. Et duo aliȷ̄ apud pollicē. Et vnus alius apud auricularem. Et quilibet horum habet vnicaꝫ chordam: quia parui sunt. Iuxta illud galieni secundo de iuuamentis membrorū capitulo primo. Dicamus ergo modo ꝙ musculi qui sunt in palma de facili numerantur: quoniā ī anteriori palme sunt duo musculi. quorum vnus est versus pollicem: et dicitur quasi cauda. ⁊ alius est versus auricularem: ⁊ dicitur vmbilicus. ⁊ illi duo musculi sunt maiores omnibus aliȷ̄s musculis palme: ⁊ propter illos fuerunt due partes palme carnose. ⁊ propter illos etiam fuerunt auricularis ⁊ pollex distantes a digitis magna distantia. Deinde musculus qui est inter pollicem ⁊ indicem quem superius narrauimus cum sua vtilitate. Et musculus qui elongat auricularem ab omnibus aliȷ̄s digitis per suuꝫ motum. Et cum illi musculi sint quattuor: ⁊ duo musculi apud pollicem ⁊ alius apud auricularem fuerunt omnes musculi palme septem. Et a quolibet eorum exit vna chorda. hec galienus. ¶ Attende sexto ꝙ in numeratione musculorum existentium in palma galienus videtur oblitus fuisse vel non nouisse vndecim musculos secūde aciei: quia preter illos sunt in brachio ⁊ palma vigintitres predicti. superficialiter tamen ipsos notasse visus est secundo de vtilitate particularum capitulo secundo. vbi postꝙ

clinare faciunt vnicuiqꝫ digito adest vnus.

¶ De anatomia musculoꝝ motus dorsi. Capitulum. XXI.

Musculoꝝ[a] dorsi alij sunt qui ipsuꝫ ad posteriora flectunt: alij qui curuant ad anteriora. Ex istis enim omnes alij oriuntur motus. Ad posteriora[b] vero flectētes sunt illi qui proprie dorsi vocantur musculi. Et sunt musculi duo de quibus existimatur ꝙ vnusquisqꝫ eorum ex vigintitribus compositus existat musculis: quoniam vnicuiqꝫ eorum ab vnaquaqꝫ spondili aduenit muscul⁹: ab vnaquaqꝫ namqꝫ spondili aduenit ei villus trāsuersus nisi a prima. Et isti quidem musculi cū equaliter tenduntur stat dorsum. et cum superflue extenduntur: declinat ad posteriora. Et cum illi qui in vno existunt latere mouentur: dorsum ad illud inclinatur.

tetigit errorem dicentium ꝙ musculus expansus in palma prebens ei sensum flectit digitos. subiungit. Nō soluꝫ autem in his errauerunt qui ante nos: sed etiam paruos musculos a quibus primus articulus vniuscuiusqꝫ digitoruꝫ flectitur omnino ignorauerunt sicut ⁊ nosipsi multo tēpore. ¶ Attende septimo ꝙ musculorū in parte āteriori brachij locatoruꝫ gratia motionis sensus parue manus tres sunt directe in medio brachij sese superequitantes. Prim⁹ ⁊ maxim⁹ omniuꝫ est interi⁹ prope os qui extensus in lōgitudine toti⁹ brachij flectit primam ⁊ tertiam iūcturas quattuor digitoꝝ. Secundus equitans cū mittit chordas quattuor ad iuncturas medias digitorum quattuor. Tertius his superiacens ad totā disseminatur cutem parue manus dans ei sensum. Et post hos sunt duo alij flectētes rascetaꝫ: vnus super eos implantatus pollici. alter sub eis implantatus auriculari. Iuxta illud galieni secundo de vtilitate particularum capitulo tertio. Maximus igitur omnium qui primum ⁊ tertium articulū vniuscuiusqꝫ quattuor digitorum flectit mox fm longitudinem totius manus extēsus est mediam regionem interiorem brachij totaꝫ comprehendens: qui vero superiacet ⁊ annectitur ei quattuor digitis efficit tenontes quos ad secundum articulum dicebamus implantari. Tertius autem vltra hos fm longitudinem totius manus similiter predictis natus sub ipsa cuti iacens ad totam disseminatur intrinsecam cutem extreme manus. Hi quidem tres mediam regionem detinent. Reliqui vero horum duo alterutrinqꝫ parui musculi ipsi flectunt carpum. hic quidem fm paruum: ille vero fm magnum innati digitum ¶ Attende octauo ꝙ musculorum in dorso brachij locatorum gratia motus extreme manus. vnus est recte locatus in medio dorsi brachij qui quattuor digitos extendit. Alij tres descendunt oblique a media regione: quorum duo mittunt chordas pollici indici ⁊ medio: ⁊ tertius mittit chordas medico ⁊ auriculari. Aliorum triū vnus extendit rascetam simplici chorda: ⁊ reliqui duo versus superius focile declinant: ⁊ vnus ascendit huius focilis extremitatem prope rascetam: ⁊ bifurcatus extendit rascetam et elongat pollicem ab alijs digitis. Alter vero exterius positus pectini implantatus coram indice ⁊ medio pronificat paruam manum et extendit rascetam. Iuxta illud galieni ibidem. Eorum vero qui sunt ab extrinseca parte brachij: qui quidem extendit quattuor digitos superficietenus sub ipsa cute locatus est mediam coli regionem comprehendens. Alij vero sub eo a media regione descēdētes ⁊ obliquati tribus quidē maioribus digitis duo: reliqu⁹ vero duobus minoribus reliquis explantationes mittunt. Reliquorum vero trium vnus quidem apud brachiuꝫ extendere dicitur carpum simplici tenonte: reliqui autem versus kerkidam. Alter quidem codiluꝫ id est caput eius extremū ascendens obliquus bifurcatus fieus extendit simul carpum ⁊ magnum digitum abducit ab alijs. Reliquus autem extrinsecus appositus quem ad metacarpum quod ante indicem ⁊ medium digitū peruenire dixi: ad pronum summaꝫ manum circunducit extenditqꝫ carpum. ¶ Attēde nono ꝙ galien⁹ motus pollicis affirmat fieri tribus chordis ⁊ duobus musculis: ⁊ motus cuiusqꝫ aliorum quattuor digitorum quinqꝫ chordis. Ait enim primo de vtilitate particularum capitulo decimoseptimo. Maximus enim eorum quem ⁊ oppositum manui vocant abintra habet tenuem tenontem: duos vero abextra robustos sufficiēter. ex lateribus vero fm partes quidem que sunt versus indicem paruum ⁊ tenuem musculum. fm alteram vero multo hoc maiorem fm thenar manus id est circunferentiam palme. Alij vero omnes quattuor abintra quidem duos magnos tenontes supple: abextra vero vnum alteri horum scilicet minori equalem: tenuiorem vero hoc cū qui ad latera extrinsecarum partium peruenit: reliquum autem ⁊ omnium tenuissimum ad latera eorum que intra. ¶ Attēde decimo ꝙ galienus dicto primo libro capitulo vigesimoprimo numerans omnes iūcturas ⁊ chordas digitorum vtriusqꝫ manus tres tm̄ chordas attribuit pollici ⁊ cuiqꝫ aliorū digitoruꝫ quattuor: forte numerans duas flectentes pro vna i quolibꝫ digito: quia proxime sunt ⁊ i specie actionis conueniunt. Ait nāqꝫ ibidē. Cur enim triginta i digitis que in vtraqꝫ manu articulis existentibus vnoquoqꝫ autem eorum in q̄ttuor locis incomplātatiōes ⁊ applicationes tenontū habentibus sicut ⁊ antea dictum est in solo articulo primo magni digiti fm quidem latera ⁊ eam que extra applicationes sunt tenontum: intus autem nulla. Et nimirum si excogitaueris numerum omnium que ad decem digitos applicationum centum ⁊ viginti eas inuenies. Ita enim contingit triginta quidem existentibus articulis: quattuor autem fm vnūquemqꝫ applicationibus. Sed cum vna depereat fm alterutrum magnum digitum reliq;e octo ⁊ decem ⁊ centum sunt. Ex his galieni verbis perpendere potes ꝙ prime iuncture pollicis nulla abintra chorda applicatur. Et id idem afferit capitulo decimoseptimo libri eiusdem dicens. Unde ad articulum primum nullus ei abintra applicatur tenon.

¶ De anatomia musculorum motus dorsi. Capitulum. XXI.

Musculorū dorsi alij ⁊c̄. In hoc capitulo primo diuidit princeps musculos dorsi. Secundo exequitur de flectentibus ipsum ad posteriora. ibi [Ad posteriora vero]. Tertio de incuruantib⁹ dorsum ad interiora. ibi [Musculi vero curuantes]

a In prima parte dicit primo ꝙ musculoꝝ dorsi quidam flectunt ip̄m ad posteriora: alij incuruant ipsum ad anteriora. Secundo dicit ꝙ omnes motus dorsi procedunt ab his musculis: ita ꝙ pro alijs motib⁹ scilicet pro flexionibus ad latera ⁊ contorsionibus ⁊ erectione spine dorsi non fuit opus alijs musculis.

b In secunda dicit primo ꝙ musculi flectentes dorsum ad posteriora vocātur proprij musculi dorsi: quia sunt in dorso exterius siti. ⁊ fere per totam eius longitudinem protensi. Secundo dicit ꝙ isti musculi sunt duo: de quibus aliqui credunt ꝙ vterqꝫ eorum sit compositus ex vigintitribus musculis. quia vtriqꝫ eorū aduenit vnus musculus ab vnaquaqꝫ spondilium verarū preterꝙ a prima spondiliū colli. a qualibet enim spondili vera villus transuersus aduenit eis nisi a prima. Tertio dicit ꝙ quando isti musculi tenduntur omnes equaliter sine excessu dorsū stat erectum sicut columna. Et quando superflue extenduntur dorsum declinat ad posteriora. Et cū mouentur ex eis illi soli qui sunt in latere dextro dorsum declinatur ad latus dextrum. Et cum illi qui sunt in sinistro declinat ad sinistrum. ¶ Attende ꝙ galienus duodecimo de vtilitate particularuꝫ capitulo octauo querit de his duobus musculis quare sui villi sunt transuersales cum ipsi sint recti: dicens. Cur dorsales musculi obliquos habent inulos cū sint recti ⁊ fm longitudinem dorsi extensi. rarissime enim hoc natura operatur nisi gratia alicuius precipue vtilitatis. vt plurimum enim vniuscuiusqꝫ musculorum inuli sunt longissimi: ⁊ fm eos musculorum extensa est positio. Et hoc dubium soluit vndecimo capitulo libri illius dicens. Si enim demonstratum est multos oportere fieri spondiles dorsi: rationabile vtiqꝫ est fm vnūquemqꝫ proprium esse motum. Si igitur duo musculi a capite vsqꝫ ad amplum os tensi longos haberent fm longitudineꝫ extensos inulos id est villos non esset possibile vnūquemqꝫ spondiliū seorsum moueri. omnes enim ipsos similiter traherent: nunc autem ex eo ꝙ obliqui facti sunt fm singulum spondilium inuli: simul quidem ad lateralia circunduci possibile est: simul autem ⁊ flecti ⁊ supernuere id est sursum erigere alios alia parte dorsi. In eo itaqꝫ ꝙ fm partem possunt id mouere licet ⁊ totum si simul omnes inulos fecerimus agere. Non tamen ad illam constructionem que mouet totum dorsum simul id quod fm partem sequitur. In eo enim quod fm longitudinem eius essent extensi inuli musculoꝝ si

mul quidem vtiq; totum moueremus prompte: seorsum autem singulū spondilium non possemus. Melior autem cōstructio est que ambo potest bene operari ꝙ que alterum soluz. hec galienus. Deinde subiungit illic alteram causam transuersionis villorum horum musculorū dicens Si vero ⁊ alij duo motus ex superabūdanti aduenirent huiusmodi cō- structioni scilicet ex transuersione villoꝝ qualiter non multipliciter esset melior ꝙ altera. Sed adueniūt quidem easem que ad latera versiones spōdiliū ab vtraq; parte nūc ab eo ꝙ ſm partē operamur singulo inuloruz acquisiuimus.

c In tertia parte dicit p̄mo ꝙ musculi curuantes dorsuz id est flectentes ipsū anterius sunt vnuz par positum in parte superiori: scꝫ duo musculi qui sunt ex mouentibus caput ⁊ collum. Et veniūt a duobus lateribus ysophagi. Et extremitates īferiores ipsorum cū quinq; primis spondilibus pectoris in aliquibus hominibus sunt cōtinuate: ⁊ in plurimis hominum cuz quattuor tm̄. Et superiores coruz extremitates perueniūt ad caput ⁊ collum. Secūdo dicit ꝙ ex musculis dorsum anterius incuruantib' est vnū aliud par positū sub dicto pari scꝫ duo musculi qui renales vocantur: quia iuxta renes incedunt. Et ambo a decima ⁊ vndecima spondilium pectoris incipiunt: et descendunt ad inferiora. Et sepe curuant flectentes id est inclinātes versus latera scilicet dum solus alter ipsorū tenditur. Tertio dicit ꝙ inuentio musculorum quattuor modo dictorum sufficit ad motus medie partis dorsi cui non applicatur aliquis horum incuruantium musculorum scilicet parti que est a quinta spondili pectoris vbi terminatur primuz eorum par vsq; ad decimam pectoris vnde incipit par secundum horuz. Quia in curuatione dorsi ad anteriora ⁊ inclinatione ipsius ad dextrā ⁊ ad sinistram medium dorsi sequitur motiones extremitatum. ¶ Sed queret aliquis vnde mouebūtur sex mendose spondiles cū nullus ipsis ex musculis dorsi continuetur. Dic ꝙ sunt facte potius gratia sustentādi ⁊ defendendi quod intra ⁊ ante se habēt ꝙ motiōis alicui' volūtarie.

¶ De anatomia musculorum ventris.

Capitulum. XXII.

m Usculi autem ventris ⁊c̄. In hoc capitulo primo agit princeps de numero ⁊ iuuamentis musculorū ventris. Secundo de duobus rectis ex eis longitudinalibus. ibi [Ex his autem] Tertio de duobus rectis latitudinalib'. ibi [Et duo musculi] Quarto de quattuor ex eis transuersalibus. ibi. [Et duo paria]

a In prima parte dicit primo ꝙ musculi ventris sunt octo qui cōmunicant in iuuamentis: scilicet duo longitudinales: duo latitudinales: ⁊ quattuor transuersales. Secundo dicit ꝙ istorum musculorum triplex est iuuamentum. Primum est exprimendo cooperari in expulsione fecū ab intestinis ⁊ vrine a vesica: ⁊ embrionū non natorum a matrice. scilicꝫ qui nondum processerunt ad ortum. Secundū est sustinere diafragma ⁊ iuuare ipsum quando adest exufflatio aeris in cōstrictione anhelitus. Tertium est cooperiendo calefacere stomachum ⁊ intestina.

Musculi^c vero curuantes sunt par desuper positum qui sunt ex musculis caput ⁊ collum mouentibus: qui a duob' meri veniunt lateribus: quorum īferiores extremitates cū quinq; spondilibus pectoris superiorib' continuantur in aliquibus hominibus: ⁊ in pluribus hominū cū quattuor. Et eorum superiores extremitates ad caput perueniunt ⁊ collum Et par quod sub ipō est posituz ⁊ vocatur renale: que ambo a decima et vndecima pectoris incipiūt: ⁊ ad inferiora descendunt: ⁊ plerūq; curuāt flectentes. Et medio quidem in suis motibus horum musculorum sufficit inuentio: quoniaz in curuatione ⁊ inclinatiōe a dextra ⁊ a sinistra duarum extremitatuz sequitur motus.

¶ De anatomia musculorum ventris. Capitulum. XXII.

m Usculi^a autē ventris

sunt octo qui in iuuamentis communicāt. Ex quibus est iuuamentum prebere in exprimēdo illud quod ex stercore ⁊ vrina in interioribus continetur: ⁊ que in matricibus non nata existūt. Et ex eis est ꝙ diafragma sustinent ⁊ ipsum cum adest exufflatio que est in constrictione adiuuant. Et ex eis est ꝙ intestina calefaciunt ⁊ stomachum propterea ꝙ ea cooperiunt. Ex his^b autem octo est vnum par rectum quod ſm rectitudinem ab epiglotali descendit cartilagine: cuius villus in longitudine vsq; ad femur descendit: ⁊ ei' extrema in eis que sunt coram ipsis expanduntur. Huius vero paris substantia a sui principio vsq; ad ipsius finem carnosa existit. Et^c duo musculi qui cum istis in latitudine secātur. quoruz locus est sub panniculo qui super totuz expansus est ventrē: ⁊ sub duobus longitudinalib'. Sectio autem que inter istorum duorū ⁊ duorum primorū villos accidit est ſm angulos rectos. Et duo paria^d que per transuersum vadunt quorū vnumquodq; est in latere a dextra ⁊ a sinistra. Et vnumquodq; coruz par ex duob' existit musculis sese ad inuicem secantibus a cartilaginis costarum non completarum extremitate vsq; ad femur: ⁊ ab ilio vsq; ad epiglotale. Et duorum imparium extremitates sibi a dextra ⁊ a sinistra apud

b In secūda parte dicit p̄mo ꝙ ex octo musculis vētris est vnū par rectū scilicet duo musculi qui recte descēdūt a cartilagie epiglotali cooperiente orificium stomachi. Et eorum villi ſm longitudinem ventris descendunt vsq; ad femora videlicet ad ossa pubis: ⁊ extenduntur in locis que sunt coram ipsis. Secundo dicit ꝙ substantia istorum duorū musculorū est carnosa a principio vsq; ad finem. Et non intelligas ꝙ sit ex toto carnea Habet enim villos neruosos ⁊ ligamentales ⁊ panniculos tegētes q̄ non sunt carniformes. Sꝫ itellige ꝙ substantia eorum plus abundat ī carne substātijs alioꝝ quatenus confortent suo calore stomachum ⁊ intestina ⁊ sint eis indumētū aptius.

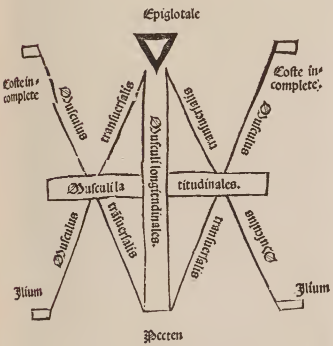
c In tertia dicit primo ꝙ ex octo musculis ventris sūt alij duo qui ꝓtēsi ſm latitudinem ventris secanť cū istis id est per istos musculos longitudialeſ modo dictos: ita ꝙ ex eorum intersectiōe fit velut crux recta. Secūdo dicit ꝙ loc' istorū latitudinalium musculorum est sub panniculo extenso supra totum ventrem scilicet sub mirach ⁊ sub duobus musculis longitudinalibus. Tertio dicit ꝙ sectio accidens inter villos istorum duorum musculorum latitudinalium: ⁊ villos longitudinalium predictorum ē ſm angulos rectos qui causantur ex perpendiculari casu vnius recte linee super aliam rectam vt dicitur primo geometrie

d In quarta dicit primo ꝙ ex octo musculis ventris sunt alia duo paria que vadunt per transuersum scilicet quattuor musculi quorum quilibet est in latere ventris dextro vel sinistro. Secundo dicit ꝙ vnumquodq; par istorum transuersalium ex duobus musculis constat secantibus sese inuicez ab extremitate cartilaginis mendosarum costarum incompletarum vsq; ad femur ⁊ ab ilio vsq; ad cartilaginem epiglotalem cooperientem orificium stomachi: ita ꝙ ex istis musculis transuersis est vnum par in dextro latere ventris. Et vnus musculus istius paris incipit ab extremitate cartilaginis imperfectarum costaruz. ⁊ terminatur ad femur id est ad os pubis. Et alius incipit ab ilio dextro scilicet a parte hypocondrij que est versus inguen dextrum: ⁊ terminatur ad cartilaginem epiglotalem que foris cooperit orificiuz stomachi. Et hi ambo musculi sunt in latere dextro ⁊ sese intersecant ad instar crucis alterum vero par musculorum transuersalium sic penitus se habet in latere sinistro. Tertio dicit ꝙ extremitates id est caude duorum imparium ex istis transuersalibus sibi inuicem obuiant apud femur. id est os pubis a dextra ⁊ a sinistra scilicꝫ extremitates illorū duoꝝ qui īcipiūt ab extremitatib' mēdosaꝝ costaꝝ vni' a dextra alť a sinistra. ⁊ termināť īferi' circa os pectis ⁊ extremitates alioꝝ duoꝝ ipiū sibi īuicē obuiāt apud

epiglotale id est cartilaginem que tegit orificiū stomachi scʒ extremitates eorū qui incipiunt ab ilijs vnus ab ilio dextro alter a sinistro: ⁊ terminant ad epiglotale. Et iste extremitates sunt posite super carnosas partes duorū musculorū latitudinalium ab vnaquaq; pte. scʒ a dextris ⁊ a sinistris. Quarto dicit ꝙ ista duo paria musculorum transuersalium semper incedunt cum carnositate sua quousq; attingāt rectos vētris musculos cū suis latis chordis q̄ pāniculis assimilant. Tāgunt aūt rectos musculos cū dictis latis chordis tam versus os pectinis ꝙ apud epiglotale. Quinto dicit ꝙ ista duo paria transuersalium musculorū sunt posita sub duob' musculis ventris longitudinalibus quo ad ptes scʒ fm quas tangunt eos vel quo ad situm in ventre profundiorem. Et duo musculi longitudinales sunt supra duos latitudinales.

femur obuiant. et aliorum duorum extremitates apd epiglotale que super carnosas partes duorum musculorum latitudinalium sunt posite ab vnaquaq; parte. Et hec quidem duo paria semp carnosa incedunt donec rectos musculos cum chordis latitudinalibus tangant que panniculis similantur. Et hec etiam duo paria sub duobus longtudinalibus sunt posita qui sunt supra duos latitudinales.

Figura octo musculorum ventris.

¶ Attende primo ꝙ plurimi librorum habent in fine hui' littere sic. Que sub duob' posita sunt latitudinalibus. loco huius littere Qui sunt supra duos latitudīales: sed male habēt: q2 lōgitudinales musculi nō sunt sub latitudinalibus sed supra eos sicut dicit princeps in parte tertia capituli istius: ⁊ galienus quito de vtilitate particulaꝝ capitulo quinto. ¶ Attende scdo ꝙ duo musculi ventris longitudinales sunt recte in medio toti' ventris ꝑtensi a supremo vsq; ad imū. Juxta illud galieni capitulo nunc allegato. De octo vero qui sunt fm epigasteriū. i. superficiem ventris recti quidē fm longitudinē aīalis duo nati sunt a pectore vsq; ad ossa pubis extensi fm ipsa maxime media totius ventris. ¶ Attende tertio ꝙ duo latitudinales cooperiunt siphac: scilicet panniculum intrinsecum ventris ⁊ ab extrinseco qui dicitur mirach cooperiuntur. Juxta illud galieni ibidē. Transuersi alij duo fm lactitudinem rectuʒ ad predictos operantes angulum totum in circuitu tegunt peritoneon id est siphac. ¶ Attende quarto ꝙ musculi transuersales ventris dicuntur a galieno sese intersecare fm figuram X littere grece. Jta ꝙ duo ex eis procedentes ab hypocōdrijs vsq; ad ossa inguinum intersecantur ab alijs duobus procedentibus a costis vsq; ad partem infimam ventris. Juxta illud galieni ibidem. Alij vero quattuor obliqui duo quidem ab ypocondrijs vsq; ad iguinū ossa villos extensos habētes reliqui aūt duo hos diuidētes in figura X grece littere a costis vsq; ad partes que fm hypogasterium extenduntur. ⁊ dicitur hypogasterium ab hypos quod est sub ⁊ gastros quod est venter. ¶ Attende quinto ꝙ musculi ventris longitudinales in descensu suo a cartilagine ensiformi seu epiglotali vsq; ad ossa pubis seinuicem tangunt ⁊ similes sunt in longitudine latitudine ⁊ profunditate. Juxta illud Galieni ibidem. Recti enim fm alterutras partes ensiformis cartilaginis cū que desuper explantationem habentes ad pubis ossa deferuntur tangentes seinuicem rectos quidem musculos desuper inferius latos similiter habentes: equales autem certitudinaliter non fm longitudinem solum sed etiam latitudinem ⁊ profunditatem adinuicem existentes. ¶ Attende sexto ꝙ galienus quinto de vtilitate particularū vocat musculos transuersos illos quos princeps hic vocat latitudinales et illos ibidem vocat obliquos quos hic princeps dicit transuersos. Et quinto de iuuamentis mēbrorum capitulo primo vocat hos obliquos dyagonales. ¶ Attende septimo ꝙ fm galienum capitulo quinto q̄nti de vtilitate particularum latitudinales musculi ventris non protenduntur ambo fm latitudinem totius ventris: sed vnus eorum comprehēdit latus dextrum ⁊ alter latus sinistrum: ⁊ sunt omnino sibijnuicē similes ⁊ fm suas neruosas partes sunt sub musculis longitudinalibus: ⁊ fm ꝑtes eorum carnosas sunt sub musculis transuersalibus. Ait enim illic galienus. Qui vero sunt ad eos transuersi comprehendētes hic quideʒ dextram partem totius peritonei id est siphac: hic autem sinistram: eq̄les ⁊ ipsi similes per omnia existentes submiserūt predictis quidē duobus musculis neruosum eorum. alijs vero carnosum. ¶ Attende octauo ꝙ dyagonales musculi q̄s vocat hic princeps transuersales dicuntur a galieno quarto de iuuamētis membroꝝ capitulo decimoseptimo collocati esse supra musculos latitudinales et sub musculis longitudinalibus. Ait enim ibi. Et istoruʒ octo musculorum qui sunt supra ventrem sunt quattuor quorum fila sunt dyagonalia ⁊ sunt super duos quorum fila sunt fm latitudinem. et sub duobus quorum fila sunt fm longitudinem. Et sexto de ingenio sanitatis capitulo quarto ait. Post cutem ventris in vtraq; parte sunt ambo lacerti torti. quorū vnus a pectore descendit: alter ab osse pectinis ascendit. Item post hos lacertos sūt alij lacerti per latitudinem tendentes post hos quoq; stat peritoneon. ¶ Attende nono ꝙ quaternarius musculorum ventris numerus comprehendit omnem musculorum positionem ex vtroq; latere ventris scilicet longitudinalem latitudinalem et duas transuersales. Juxta illud galieni quinto de vtilitate particularuʒ capitulo quinto. Si enim fm musculorum positiones organoruʒ actus fiunt: quattuor vero sunt omnes positiones eorum recta et transuersa et duplices oblique manifestum est. quoniam primus numerus qui est de quattuor omnem musculorum positionem in seipso comprehendit: et igitur quoniam diuiduum est dextris et sinistris corpus et equale certitudinaliter ex alterutra quidem sunt quattuor. ¶ Attende decimo ꝙ octenarius musculorum ventris numerus est ita proportionatus ventris actibus: vt neqʒ cōuenienter alius addi possit neqʒ aliquis ex ipsis auferri. Juxta illud galieni dicto capitulo. Et igitur qm̄ quidem quattuor sunt omnes positiones musculorum. quarum alterutrinqʒ et musculi rationabiliter tot facti sunt neqʒ ad sermonem est possibile excogitare apponi eis alium musculum. Aut enim rectus aut transuersus aut obliquus iacebit quare superflue iacebit. Ac etiā neqʒ auferri sine magno dāno. Si eī aliquem transuersorum abstuleris et rectorum tensionem his oppositaʒ inequalem et iniustam operabitur subiectorum pressionem vt ad nothas costas et femora extrapellantur omnia. Si vero rectorum perire excogitaueris aliquem transuersis manentibus ad media ventris omnia que sunt ex femoribus et que fm nothas costas pellent: sicut ⁊ obliquoꝝ quoscūqʒ si abstuleris ad deꝑditoꝝ regionē illi q̄ manēt exprimēt

subiecta. Oportet autem non ita fieri sed vndiqꝫ equereptabiliter ea exprimi. ¶ Attende vndecimo ꝙ musculi ventris tensi oẽs equaliter cõprimendo cogũt quod in se ẽ expellere vel superius per ysophagum vel inferius per anum: sed dyafragma coadiutum per musculos pectoris ꝓhibet expressa sursum ascendere obuiantibus sibiinuicem dyafragmate ex vna pte et octo musculis ventris ex alia ad instar duarũ manuum exprimentium quod est inter eas. Iuxta illud galieni quinto de vtilitate capitulo sexto. Intellige eniꝫ mihi duas manus superappositas quideꝫ sibiinuicem fm carpos id est rascetas distãtes autem semꝑ magis vsqꝫ ad terminos digitorum. Sit autem super subiacentem earum spongia aliqua vel farina vel aliquid tale potens supiacẽte applicata et contracta exprimi faciliter. Et his manibus proportionaliter habere ei q̃ subiacet dyafragma: ei vero que superiacet vniuersos qui fm epigastrium id est superficiem ventris musculos intellige τ indici quidem τ medio rectos: eis vero qui sunt alterutrinqꝫ alios. Deinde sicut τ illi comprehendentes exprimunt farinam: ita et musculos intellige premere. Quid igitur hinc decet contingere. nõne pelli inferius ea que intus sunt velut a duabus pressa manibus tangentibus quidẽ seinuicem fm carpos distantibꝰ aũt plurimum inferius.

¶ De anatomia musculorum testiculorum Capitulum. XXIII.

t Esticulorum[a] autem virorum musculi sunt quattuor: propterea vt testiculos custodiant et eos eleuent ne laxẽtur Quisqꝫ testiculus habꝫ par sibi proprium Mulieribus[b] vero vnũ par sufficit scilicꝫ cuiqꝫ testiculo vnũ impꝫ propterea ꝙ earuꝫ testiculi non sunt in exterioribꝰ: neqꝫ sunt suspensi quẽadmodum virorum.

¶ De anatomia musculorum testiculorum. Capitulum. XXIII.

t Esticulorum autem virorum τc. In hoc capitulo primo agit princeps de musculis testiculorum virorum. Secundo de musculis testiculorum mulierum ibi[Mulieribus vero vnuꝫ par]

a In prima parte dicit primo ꝙ musculi testiculorum virorum sunt quattuor. Secundo dicit ꝙ vtilitates istorum musculorum sunt due. Prima est custodire eos. Et hoc faciũt dupliciter. Primo prebendo eis sensum quo percipiunt nocumenta occurentia. Secundo corroborando et inspissando substantiam testiculorum. Secũda est erigere eos. Erecti enim et bene corpori iuncti efficacius ad superiora reuerberant naturalem τ vitalem calores τ a radicibus corporis abundantius recipiunt influentiaꝫ. Cuius rei signum est ꝙ homines habẽtes testiculos non multum pendentes inferius sed inguinibus proximos sunt vigorosiores et magis prolifici. Tertio dicit ꝙ vterqꝫ testiculorum in viris habet vnũ par musculorum sibi proprium τ cũ sint in homine perfecto duo testiculi quattuor in toto erunt testiculoꝝ musculi.

b In secunda parte dicit ꝙ duo musculi sufficiunt testiculis mulierũ scilicet cuiqꝫ testiculo musculus vnicus. quia testiculi earum sunt interius reconditi non exterius suspensi sicut in viris. Et potest alia superaddi causa, scilicet ꝙ testiculi mulierũ sunt multo minores testiculis virorum. ¶ Dubitatur vtrum testiculi musculos habeant. videtur ꝙ non quia musculi sunt instrumẽta voluntariꝫ motꝰ quibus mouemus quãdo volumus membra quorum sunt. Sed non mouemus quando volumus testiculos nostros non appositis manibus aut nõ moto alio mẽbro ad cuius motum sequitur ex consequenti motus testiculorum. Neqꝫ enim sursum neqꝫ deorsum neqꝫ ad latera testiculos mouemus quando nobis placet suis musculis sicut linguaꝫ manus labia et pedes. Itẽ matricibus testiculis τ osseo non distribuuntur nerui ad sensum certum eis tribuendũ vel motum voluntarium: sed precise ad dinotionem nociuorum futurorum occurrentiũ. Iuxta illud galieni decimoquarto de vtilitate particularum capitulo decimotertio. Tribus enim existentibus intentionibus sicut antea monstrabatur neruorum distributionibus ad vniuersas particulas. sensus quideꝫ in sensibilibus organis motus autem in motiuis: tristantium autem dinotiõis in reliquis omnibus: matricibus quidem totis et musculorum omnibus qui fm testiculos et osseum pauca opus erat distributione neruorum ad vniuersas particulas seu neqꝫ ad sensum certum neqꝫ ad motum aliquẽ fm impetum famulantium. Item testiculi ex se nunq̃ apparent voluntarie moueri sed veretro tenso sursum trahuntur τ ipso detenso recidunt deorsũ non habẽt igitur proprios musculos. Oppositũ huius determinat galienꝰ. 14. de vtilitate ꝑticularũ capitulo. 11. vbi postq̃ declarauit ꝙ eedeꝫ sunt genitales particule in viris τ mulieribus positione et magnitudine differentes: ait. Sũt autẽ ei scilꝫ mulieri τ musculosa corpora descendẽtia ad testiculos vt in masculis ex musculis qui sunt fm ypogasterium. i. infimum vẽtris quodam τ fꝫ hoc omnes particulas habꝫ femineũ aĩal quotquot τ masculinum Itẽ eodẽ libro capitulo. 14. ait Quo pendẽt testiculi masculi ꝓptea τ musculi ad alterutrũ eoruꝫ vnꝰ ex regionibus q̃ fm inguina ꝑuenit vt τ hi ꝑticipẽt motu qui fm ipetuꝫ ait. In masculorũ quoqꝫ testiculis quattuor inueniũtur musculi. Et auerroys scdo colliget capitulo. 38. inquit. Et q̃ttuor musculos hñt duo testiculi Itẽ in coitibus homines pro libito voluntatis possunt aliquãdiu differre emissionẽ spermatis a testiculis in virgã τ sepe faciunt expectãdo ꝙ mulieres simul cũ eis emittant. vñ crescit delectatio τ facilius concipiũt: ergo motus testiculoꝝ est in parte voluntarius: sicut arguimꝰ de anhelitu q̃ est voluntarius. quia dũ volumus aliquandiu retinemꝰ ipm. Nec valet si dicatur ꝙ dilatio in emissione spermatis fit ꝑ musculos virge quia musculi virge non prohibent transitũ a testiculis in virgam cõcesso ꝙ possent differre transitum a virga in vuluã. ¶ Attende primo ꝙ licet prima et principalis intentio creationis musculorũ sit motus voluntariꝰ de loco in locum gratia tamen aliquarum aliarũ vtilitatum quidam musculi facti sunt puta gratia sustentationis membroꝝ aliquorum τ corroborationis eorum. Iuxta illud principis capitulo quarto sũme presentis. Ab oculo vero posterius est musculus qui neruũ concauum quem post nominabimus sustentat: propterea ꝙ cũ eo ꝯmiscet τ ꝯtinuat τ eleuat ipsuꝫ et prohibet a laxitate. ¶ Attende scdo ꝙ licet plurimi motuũ quos medici volũtarios vocant fiant a volũtate: quidã tamen horũ ab imaginatiua ꝓcedunt volũtate renitente: sicut in quibusdã deuotis religiosis volentibus cõtinenter viuere frequenter ipsis inuitis virge eorum tenduntur τ testiculi eriguntur propter imaginationes τ fantasias occurrẽtes. His premissis dic primo ꝙ testiculi habẽt musculos vt probant allegata post oppositũ. Dic scdo ꝙ eoruꝫ musculi magis sunt ad sustẽtandum τ corroborandũ testiculos q̃ ad mouendũ eos de loco ad locum sicut probãt rationes ante oppositũ. Dic tertio q̃ motus musculorũ testiculoꝝ ad superiora concomitãs erectionẽ virge plus seq̃tur imaginatiuã q̃ voluntateꝫ. qꝛ sepe dum volumus vt virga tendatur et testiculi erigantur ad coitum non fit: et interdum dum nolumus tunc fit.

¶ De anatomia musculorum vesice. Capitulum. XXIIII.

f Uper os[a] vesice vnus existit musculus qui ipsum circundat: cuius villus suꝑ ipsius os dilatatur. Et eius[b] quidem iuuamentum est vrinam vsqꝫ ad horam voluntatis retinere. Et cum voluntas expellendi affuerit eius laxabitur constrictio. Et ventris[c] musculi vesicaꝫ vrgebunt τ vrinã expulsiua adiuuãte expellet.

¶ De anatomia musculorũ vesice. Capitulum. XXIIII.

f Uper os vesice. In hoc capitulo prĩo agit princeps de vnitate τ situ musculi vesice. Scdo de iuuamento ipsius ibi [Et eius q̃dẽ] Tertio de cooꝑantibus ad expulsionẽ vrine

a In prima pte dicit ꝙ est (a vesica ibi [Et vẽtris musculi] vnus musculꝰ suꝑ orificiũ vesice q̃ circũdat ipm. τ villus huiꝰ musculi extendit suꝑ vesice orificium sicut clausoria burse circa burse

b In scda dicit ꝙ vtilitas huiꝰ musculi ẽ retinere vrinã vsqꝫ ad horã volũtatis expellẽdi eã τ qñ volũtas expulsiõis vrine affuerit ꝯstrictõ musculi istiꝰ laxabit et effluet vrina (orificiũ protẽdi solent.

c In tertia dic ꝙ octo musculi vẽtris d q̃bꝰ actũ ẽ capitulo. 22. sũme pñt laxata ꝯstrictõe musculi vesice vrgebũt vesicã. i. ꝯstrigẽt τ tũc vesica expellet vrinã adiuuãte ṽtute expulsiua vesice nãli. ad id ẽt coadiuuat vrine ꝑuitas. Et sivis lege expellẽt τ refer ad musculos vẽtris. ¶ Attẽde prĩo ꝙ vesice sufficit vnicꝰ musculꝰ ad ꝓhibẽdũ

intemporaneum exitum vrine: nec ad id est omnino vesice necessarius, quia sibi sunt intexti villi multi transuersales quibus retinet vrinam et vrine porus est strictus obliquus. Iuxta illud galie. quinto de vtilitate particularum capitulo septimo. Vesice cum hoc ꝙ strictum habet porum adhuc ⁊ omnis species inulorum inest sicut ⁊ ventri et etiam matricibꝰ. Et sicut illorum clauduntur ora circuntract| his qui insunt: ita ⁊ vesice meatus vesica vo ad hoc quidē nō valde indiget auxilio claudi potens ⁊ sine musculo. Huius

❡ De anatomia musculorum virge. Capitulum. XXV.

MUsculi[a] qui virgam mouent duo sunt paria. Uniꝰ[b] paris musculi in duobus virge lateribus sunt extensi qui cū extendunt foramen dilatant ⁊ ipsum amplificant et penetratio rectificatur: ⁊ sperma in ipsa cum facilitate discurrit. Aliud[c] vero par est qđ a femoris osse oritur ⁊ cū radice virgeꝰ ſm transuersionem continuatur et cum rectificatur tenditur ⁊ instrumentum ſm rectitudinem eleuatur: et cum constringitur reducit ipm ad posteriora. Quod si vni eorū acciderit tēsio ad ipsius ꝑtem declinabit.

autem scilicet non frequenter excernendi seu expellendi vrinam multiformitas inulorum qui ſm vesicam ⁊ maxime obliquorū est causa. Postꝙ enim omnes tetenderint circūtrahitur his que insunt quousqꝫ sufficienter impleta doluerit: auxiliante et sustentante ad hoc predicto musculo. ❡ Attende secundo ꝙ operatio principalior istius musculi est expressio perfecta vrine venientis ad porum vreticum. vt nec vna gutta illic remaneat. Iuxta illud galieni ibidem. Ut autem quicquid vtiqꝫ ex ea exprimente ad vreticum incidit porum sufficienter obliquum existentem non remaneat. hoc amplius ibi musculum hunc qui ex transuersis id est latitudinalibus est musculis extrorsum ei apposuit. Neqꝫ enim ita cito sicut nunc: neqꝫ certitudinaliter vtiqꝫ pertransiret vreticum porum tota vrina pulsum a pressione que ſm vesicam et eos qui sunt desuper musculos: nisi ⁊ musculum hinc extrinsecus toti poro sufficienter obliquo facto circūapposuisset natura. et que post vrinam expressio residue ſm guttam ⁊ maxime quādo fuerit mordax nullus organorum eorum desuper est actus sed solum istius musculi. ❡ Attēde tertio ꝙ a galieno ibidem tria attribuūtur huic musculo iuuamenta. Primum est vt in virga nihil omnino relinquatur vrine. Secundum vt claudat orificium vesice. Tertium vt conferat ad voluntatem expulsionis vrine. Nam musculꝰ iste quando in vesica multa est vrina sentit grauitatē et indevoluntas excitatur ad expellendum vrinam. habet autem illic series verborum galieni ita. Unde primam eius vtilitatem hanc esse estimandum est vt nihil relinquatur ſm vreticum porum. Secundam autem auxiliari clausioni vesice. Et tertiam ad voluntatem excretionis conferre. Uel si malueris dic tertiam vtilitatem esse ad velocitatem excretiōis scꝫ vt velocius expellatur vrina. Iuxta illud galieni quarto de iuuamentis membrorū capitulo decimooctauo sic recitantis istas tres vtilitates. Prima est quia iuuat expellere illud quod remanet ex vrina in cōcauo colli vesice. Secunda est ꝙ adiuuat in constringendo vesicam et prohibet ne illud quod exit exeat ante suam horā. Tertia est ꝙ est via vrine ⁊ adiuuat velocitatem exitus eius. ❡ Attende quarto ꝙ ad expulsionē vrine operantur multa. Primo octo musculi vētris ex vna parte et dyafragma ex altera comprimentes inferiora ad instar duarum manuum superius coniunctarum. Secundo expulsiua naturalis vesice villis latitudinalibus operans et ipsos tendens relaxatis transuersalibus. Tertio musculus colli vesice primo se laxans vt vrina libere effluat. Secundo se recolligens vt post riuulosum exitum vrine vehementer exprimat qđ de vrina mansit in poro vrine ⁊ via virge.

❡ De anatomia musculorum virge. Capitulum. XXV.

M Usculi qui virgam mouent ⁊c̄. In hoc capitulo primo princeps agit de numero musculorum virge. Secundo exequitur de duobus musculis dilatantibus foramen virge per quod sperma effluit ibi| Unius paris musculi in duobus virge lateribus sunt extensi| Tertio de musculis duobꝰ tendentibus virgam et erigentibus ibi| Aliud vero par quod a femoris osse oritur ⁊ cum radice virge|

a In prima parte dicit ꝙ musculi mouentes virgam sunt duo paria id est quattuor musculi. Et idem intellige per hec nomina virga. veretrum. cablus. virile. pudendum.

b In secunda parte dicit ꝙ duo musculi vnius paris virge sunt in duobus lateribus virge dextro scilicet et sinistro. Et eorum iuuamentum est quando extenduntur dilatare et ampliare foramen virge et facere vt sperma recte ⁊ faciliter per ipsum discurrat.

c In tertia parte dicit ꝙ aliđ par musculorum virge nascitur ab osse pubis: et transuersaliter continuatur cum radice virge. Et quando istđ par rectificatur seu dirigitur tenditur: et tunc eleuatur instrumentum scilicet veretrum ſm rectitudinem. Et duꝫ cōstringitur hoc par id est decidit a directione et tensione reducit ipsum veretrum ad posteriora. Et si tensio acciderit vni musculorum istius paris ⁊ nō alteri virga dclinabit ad partem musculi tensi. ❡ Attende primo ꝙ motus erectionis et tensionis virge non solum procedit a voluntate sed quandoqꝫ etiam ab imaginatione. Iuxta illud galieni primo de motibus liquidis capitulo septimo Actio vero instrumentorum generationis non fit a voluntate tantum sed sepius absqꝫ voluntate obsequendo ei quod anima format ⁊ imaginatur. ❡ Attende secundo ꝙ substantia veretri est substantia ligamentalis orta ab osse pubis in hoc differens ab alijs ligamentꝭ ꝙ est interiꝰ concaua: cetera vero sunt interius solida. sed in eius concauitate nulla humiditas continetur: nisi ꝙ sperma dum a corpore emittitur fluit per eam. Iuxta illud galieni decimoquinto de vtilitate particularum capitulo primo. Si igitur non vidisti vnꝙ ostendente aliquo medico eorū quibus cure est de operibus nature: nūc demum vide ab ossibus nominate pubis explantari corpus neruosum concauum simul et vacuum ab omni humiditate. Qui autem vere sunt phisici omnino excogitarēt quoniam propterea ꝙ durum simul et concauum esse oportet pudendorum corpus: explantatur quidem ab osse sicut relique omnes colligationes: concauum autem est solum omnium sicut vtilitas iubet: hec galienus. ❡ Attende tertio ꝙ virga explantatur ex superioribus partibus ossium pubis vt ab ano recedat et iaceat aptius ad coitus exercēdos: ⁊ iacet in medio non declinans ad aliquod laterum quia regio media est aptior membro singulari non duplicato. Iuxta illud galieni nūc dicto libro capitulo secundo. Quare ex ossibus pubis explantatur omnino ex superioribus partibus eorum: sic enim plurimum ab ano abscedet et ad coitus melius iacebit. Quoniam autem neqꝫ ex sinistris partibus loci vbi nunc est: nec ex dextris hinc disces. Dictum enim est multotiens iam etiam ante quoniam quādo vna aliqua particula absqꝫ coniugatione alterius similis est: eam que in medio positionē requirit. Si autem par fiat a media regione alterutrum equaliter abscedere vult. ❡ Attende quarto ꝙ tensio virge valida non solum est ad coitus vtilis sed vt distendatur et dilatetur porus. quatinus complete et recte exiliat sperma: et ideo spadones non generant. quia ligamentum qđ est in fine virge eorum torquet porum spermatis. Iuxta illud Galieni nunc dicto libro capitulo tertio. Non enim sicut vtiqꝫ putaret aliquis gratia solius coitus: sed vt distendatur ⁊ dilatetur porus vt ad plurimum exiliat sperma vtile est certitudinaliter tendi pudendum. Si enim non ſm rectitudinem feratur per id: sed obliquetur ſm quid et concidat: ibi detinebitur. Spadones enim nominatos quoniam propter ligamentum quod in fine virge est porus conuersus est generare impossibile est: non seu non habentibus sperma generatiuum: sed seu retentum in conuersione virge et anteferri non potens. Concordat autē sermoni huic sanatio quia inciso ligamento generant. hoc igitur fallimentum semper in omnibus contingeret si nō prouideret natura qualiter amplus simul et diligenter rectus porus fieret in coitibus. ❡ Attende quinto ꝙ natura sic ꝓuidit de distensione et dilatatione pori spermatis ꝙ poro extenso in inferioribus partibus virge ſm longitudinem ipsius ex vtraqꝫ parte duos apposuit ei musculos qui ad instar duarum manuum trahunt ad se partes dicti pori ampliantes ipsū sine declinatione. Iuxta illud Galieni ibidem. In inferioribus enim partibus pudendi ſm longitudinē per mediū extensus porus locatus est. Huic autem superiacet neruus concauus. Ex alterutraqꝫ vero eius parte duo

musculi vt velut a manibus aliquibus tractus porus versus vtrasq3 partes amplictur manẽte indeclinabili toto pudendo. ¶ Attende sexto q duplex est tensio virge cuz dilatatione pori eius. Una est naturalis que fit in coitibus cooperantibus nũc dictis musculis. Alia est inaturalis que priapismus dicitur. Juxta illud galieni sexto interiorum capitulo decionono. Priapismus autem est magna tẽsionis erectio et in lõgitudine et rotunditate magnificatio nulla coitus cõcupiscentia nec calore existente id est augmẽtatio veretri tumore permanente sicut fit supine iacentibus.

¶ De anatomia musculorum ficteris Capitulũ. XXVI.

¶ De anatomia musculorũ ficteris. Capitulum. XXVI.

f Ficteris[a] musculi sunt quattuor. Unus[b] eorum est musculus qui ipsius comitatur os: et cum eius carne vehementer miscetur que permixtioni musculorum labiorũ similatur. Et ipse quidẽ cohercet et stringit anum et sua expressione stercoris reliquias que sunt in ipso excutit. Et musculus[c] qui ẽ positus magis interius q iste et cui' statio est sm cõparationez capitis hois et estimatur q sit habens duo extrema cui' extremũ cũ radice virge pro certo otinuat. Et par[d] qd sup hos oẽs trãsuersuz existit. cui' iuuamẽtuz ẽ lõgaonẽ sursũ eleuare: et neq3 accidit lõgaonẽ egredi nisi ppt ipi' laxitatez.

f Ficteris musculi sunt qttuor. In hoc capitulo primo agit princeps de numero musculorũ ani. Scdo exequitur d musculo imixto ori ani ibi [Un' eorum] Tertio de musculo ani magis intraposito ibi [Et musculus qui est] Quarto de musculis subleuantibus anum ibi [Et par qd super]

a In prima parte dicit q musculi ficteris sunt quattuor. et nõ dicit q sunt duo paria quia primus et scds horum non sibiinuicẽ correspondẽt sm parilitatez sicut duo vltimi. ¶ Attende q ficteris est extrema pars inferior longaonis: sicut meri est extrema pars superior viarum cibi. Et hec duo extrema sola voluntarie mouentur inter membra que sunt via cibi. Juxta illud principis tertij. 16. capitulo primo. Et nõ mouetur aliquid horum membrorum que sunt via cibi propter lacertos: nisi duo extrema scilicet caput et ẽ meri et guttur: et inferius: et ẽ ficteris. ficteris igitur est idem quod anus.

b In secunda dicit primo q vnus musculorum ficteris est musculus comitans orificium ani vehementer imixtus carni eius: et permixtio huius musculi cum' carne orificij ani est similis permixtioni musculorum labiorum cum carne ipsorum. Secundo dicit q duplex est vtilitas huius musculi. Pria est coercere et constringere anum ne feces exeant ante tempus debitum. Secunda est excutere reliquias fecum que sunt in ano. Sed instabit aliquis aduersus hãc scdam vtilitatem auctoritate principis tertij. 20. tractatu primo capitulo vigesimonono dicentis. Et scias q spasmus mẽbrorum spermatis ẽ solutiuus et spasmus lacerti ani est retentiuus quoniaz lacertus ani est creatus ad retinendum et ille ad exprimendum. Dic q lacertus ani est primo et principaliter ordinatus ad retinendũ et prohibendũ intemporaneum exitum fecum. Et est aliquo modo per accidens expressiu'. Nã dum se laxauit vt feces exirent rursus se recolligit et se recolligendo comprimit quod de fecibus in eo remansit.

c In tertia dicit q ex musculis ani est alius musculus magis intrapositus q primus et statio eius est sm comparationem capitis hominis id est sursum tendit versus caput hominis eleuatus supra primum. Et quidaz estimant de isto musculo q duas habeat extremitates seu caudas. Et extremitas hui' musculi pro certo continuatur cum radice virge. Et inde est q in calculo et excoriatione vesice compatitur anus. et seipsum frequenter exprimit q̃si foret assellandi tempus absq3 effectu. Et istius musculi iuuamenta sunt similia iuuamentis primi. Juxta illud principis decimotertio animalium capitulo de intestinis. Et est alter interius et est equalis predicto in retentione ex omni parte et iuuat predictum musculum in retentione et in fecis expressione per constrictionez. Deinde subdit de ambobus nunc dictis musculis loquens. Et extremitates istorum musculorum coniungũtur cuz radice virge. et hoc dicit hic de solo secundo.

d In quarta parte dicit q ex musculis ani est par vnum transuersaliter situatum supra duos predictos musculos. Et eius vtilitas est eleuare sursum longaonem id est vltimum intestinorum. Et non accidit communiter vt longaon egrediatur sm partem eius inferiorez que dicitur anus nisi ex laxitate musculorum huius paris. Et de isto pari dicit princeps decimo quarto animalium capitulo de intestinis q eleuat nates. ¶ Attende primo q musculorum ordinatorum circa fecum expulsionẽ quidam prohibent earum intemperaneum exitum vt ani musculi. Alij feces expellunt tempore debito sicut octo musculi vẽtris obuiantes diafragmati sm modum contactus duarum manuum aliquid exprimentium. Juxta illud Galieni quinto de vtilitate particularum capitulo quinto. Jntemporanee quidem igitur effluere qui anum operãtur musculi non cõcedunt. Jn tempore vero permittũt qui sm epigasterium id est superficiem ventris sunt omnes. ¶ Attende secundo q galienus enumerans musculos ani non ponit eos nisi tres scilicet tres vltimos in hac littera descriptos. Primum vero hic descriptum non reputat esse musculum sed corpus medium inter musculum et cutez quasi ex ambobus esset compositũ. Ait enim quarto de iuuamentis mẽbrorũ capitulo decimoseptimo. Et in cella sũt tres musculi. Quoruz vnus ẽ in ano et est singulus nõ habens fratrem: et est circundans anum sm latitudinem: cum stringat extremum intestini recti et congreget ipsum congregatione perfecta. Et sub isto musculo ex parte extremi eius manifesti est quoddaz corpus circundans anum sm latitudinem: et substantia eius est mediocris inter substantiam musculi et substantiam cutis quasi esset admixtum compositum ex vtroq3 sicut extremum labiorum. Et vtilitas eius in ano est sicut vtilitas illius musculi: sed est minor eo in fortitudine. Duo autem musculi residui ex musculis ani sunt positi dyagonaliter id est transuersaliter super illum musculum extensum. Et vterq3 illorum est positus in altero laterum. Et vtilitas illorum duorum musculorum est attrahere anũ et eleuare ipsum ad superius in hora in qua exitus accidit ei propter tenasmõ forte: hec galienus. Eiusdem sententie meminit quinto de vtilitate particularum capitulo quinto. ¶ Attende tertio q duo supremi musculorũ ani sunt cõmuniter in pueris molles et debiles propter suam nimiam humiditatẽ. Et ideo a leui causa sicut animia compressione patiuntur exitum ani: et cũ paraliticantur vix anus sursum leuatur: et exiens indiget manibus reponi. Juxta illud galieni ibidem. Et quando demum paraliticantur vel imbecilles fiunt hi musculi difficulter et vix superuelli cõtingit anũ Aut omnino euersum manere vt manibus egeat auxiliantibus.

¶ De anatomia musculorum coxe. Capitulũ. XXVII.

e Ex musculis coxe maior etc. Jn hoc capitulo primo tangit princeps quinq3 species seu modos musculorum coxe cõparans eas inuicem in nobilitale. Secundo exequitur d musculis qui coxam extendunt ibi [Ex musculis autem coxe iuncturam extendentibus] Tertio de constringentibus ibi [Ex musculis vero coxe iuncturam constringentib'] Quarto de declinãtibus ad interiora ibi [Ex musculis vero qui ad interiora declinare] Quinto de declinantibus ad exteriora ibi [Declinare vero] Sexto de facientibus circuire ibi [Sed circuire facientes]

a Jn prima parte que est textus presens innuit q sunt quinq3 modi musculorum mouentium iuncturam coxe. scilicet extendentes coxam: contrahentes eam: elongantes vnam ab altera: approximantes ipsas adinuicem: circuire facientes. Et dicit primo q maximus inter musculos coxe est ille qui extendit eam. Secundo dicit q post istum in magnitudine et nobilitate est musculus contrahens coxam. Tertio dicit q nobiliores motuum coxe sunt extensio et contractio ipsius. Quarto dicit q extensio coxe est nobilior ipsius contractione: quia statio sm erectionem corporis nõ fit nisi cum extensione coxe. Et statio est dignus partium situs soli homini proprie conueniens. Quinto dicit q post musculos coxe extendentes et contrahentes sunt hi qui elongant coxas abinuicẽ: deinde illi qui appropinquant eas: et vltimo musculi facientes circuire coxam in magnitudine et nobilitate. ¶ Attende primo q iunctura vertebri cum pixide anche de cuius motibus hic agitur paucioribus mouetur motibus q iunctura adiutorij cuz spatula: sed motus eius sunt minus fallaces et minus proni ad dislocationez. Juxta illud galieni decimoquinto de vtilitate particularum capitulo octauo. De musculis vero mouentibus articulum qui est sm vertebrum iam dicimus. Quoniam igitur oportebat hunc diuersis quidem: minus autem q eum qui sm

humerū: in fallacioribus vero illo motibus idoneū eē: in decimotertio tractatu dictū est. ¶ Attende scd̄o ꝙ iūctura vertebri cum scia in simijs est multū ꝓxima iūcture vertebri cuꝫ scia in hoībus nisi ꝙ musculi qui clunes cōstituūt in hoībus sunt in simijs multum decurtati τ velut recisi, τ iūctura ista min' abscedit ad exterio-

¶ De anatomia musculorum coxe. Capitulum. XXVII.

e X musculs[a] coxe maior est ille qui eam extendit: ð unde ille qui eam contrahit. Ex suis nāqꝫ operationibus nobiliores sunt isti duo motus. Verūtamē extensio cōtractione nobilior existit qm̄ statio non conuenit nisi cum extensione. Postea sunt musculi qui elongant: deinde illi qui appropinquare post illi qui circuire faciunt.

Ex musculis[b] autem coxe iuncturam extendentibus est vn' qui est oībus corporis musculis maior: et ipse est muscul' qui os femoris τ anchaꝫ cooperit τ super totaꝫ coxā voluitur ab interioribus τ exterioribus τ posterioribus donec ad poplitē perueniat. cuius villi diuersa habēt principia: quapropter ipsius operationes fm̄ diuersas specificantur species. Ex ipsius nāqꝫ villis est qui ab īfimo ossis femoris nascitur τ declinando ad domesticum dilatat. Et est alius ex villis eius cuius ortus est parum altior ortu istius qui coxam tantum ad superiora eleuat. Et est alius cui' ortus est valde altior ortu istius qui coxam ad superiora ad domesticum declinantē eleuat. Et est ex eis alius cuius origo est ab osse anche qui satis coxam fm̄ rectitudinem dilatat. ¶ Et est ex eis musculus qui totam anche iuncturaꝫ posterius cooperit tria habens capita et extrema duo. Et hec quideꝫ capita ab ilio τ ancha τ alhaosos nascūtur. quorū duo sūt carnosa τ vnum panniculare. Duo vero extrema cuꝫ posteriore capitis coxe parte continuanť. Et si cuꝫ vno traxerit extremo cuꝫ declinatione ad ipsum dilatabit. Et si cum duobus traxerit extremis fm̄ rectitudinem dilatabit. ¶ Et est ex eis musculus qui a tota ossis ilij superficie oritur: τ cū extremo maioris additamenti continuať et vocatur tarchametra maior τ paruꝫ ad anteriora extenditur τ cū declinatione ad domesticum dilatat ¶ Et est alius talis qualis iste qui in primis cum infimo additamenti minoris continuatur: deinde descendit et illius operatione operatur. Veruntamen eius est paruam dilatationem et multam efficere declinationem. Cuius origo est ab infimo superficiei ossis ilij. ¶ Et est ex eis musculus qui ab infimo ossis anche oritur ad posteriora declinans et dilatat ipsaꝫ τ eam ad posteriora parum per declinare facit: et ad domesticum sufficienter declinare facit.

ra: τ iō volētes experiri musculos mouentes istā iuncturaꝫ in simijs videripn̄t. Iuxta illō galieni ibidem. Ita quidē ipi simie et articulus qui fm̄ vtebruꝫ ꝓpe naturā hūani venit nō tm̄ egreditur sicut vniuersa man' Idcirco τ musculi carnosi q̄ pigas. i. clunes operātur in simijs quideꝫ se habent ridiculose sicut τ alia vniuersa. imitatione enīꝫ ridiculosaꝫ hoīs ostendim' hoc aīal existere in homie vero optime situātur ad bonā figurationem simť necessariarum particularū et incōpressibileꝫ τ vice stabileꝫ sedem in sedēdo. Hos igiť simia habet decurtatos: fm̄ alia vero oīa cō similiť hoī disponiť. Experiri igitur in hac fmonē qui dicend' est de mouētib' articulū q̄ fm̄ vertebrū musculis. In ea em̄ τ anatomici q̄ an̄ nos doctrinā hāc faciebāt musculorū. ¶ Attēde tertio ꝙ natura creauit musculos q̄ coxā extēdūt τ flectūt plřes τ maiores: q2 extēsio τ flexio coxe sūt ipi' p̄cipui mot' ꝯn̄r illos q̄ mouēt ad latera. Deinde circūuertētes. Iuxta illō galieni ibidē. Qm̄ igiť oportebat articulū hūc flecti q̄dem sursuꝫ allato crure: extēdi v̊o deorsū allato. τ in his maxie erat p̄cipuitas act' ei: mior em̄ erat vtilitas int' ductiōis v̊sus alteꝝ crus τ abscessionis exteri'. Et adhuc magꝭ circūuersiōis v̊sus alterutras ptes ꝯcedet vtiqꝫ q̄s mox ꝯsiderās in ea q̄ fm̄ magnitudinē τ numeꝝ. dr̄ia musculorū artē nature ꝙ maxios q̄dē τ plurimos eos q̄ extēdūt τ flectūt collū opata ē: ꝯn̄r aūt his magnitudīe τ mltitudine eos q̄ ad lateralia mouēt. Deīde his miores eos q̄cunqꝫ circūuertūt collū. Ita q̄dē rōnabiliter pria dr̄ia musculoꝝ tripliciter distributa ē vtilitati motuū ꝓportionata. ¶ Attende q̄rto ꝙ musculi flectentes coxā sūt miores extēdentib' eā magnitudīe τ nūero. Et mouētes int' his q̄ mouēt ex̄. Et circūuertētes sūt quodāmō: inuicē cōpabiles. s. circūuertētes v̊sus exteriora. circūuertētib' v̊sus iteriora. Iuxta illō gaľ. ibidē. Miores ei q̄ flectūt eis q̄ extēdūt facti sunt τ magnitudine τ nūero. Eis v̊o q̄ abducūt ex̄: q̄ ducūt int'. Qui v̊o circūuertunt in circuitu coxā: cōparabiles q̄dāmō sunt.

b Ex musculis. In hac pte scd̄a q̄ est de musculis extendētibus coxam sunt q̄nqꝫ particule. iuxta nūerū musculorū coxā extendentiuꝫ. Scd̄a pticula incipit ibi[Et est ex eis musculis qui totā anche[Tertia ibi[Et ex eis ē musculus qui a tota] Quarta ibi[Et est ali' talis] Quita ibi[Et ē ex eis muscul' q̄ ab infimo]

¶ In pria pticula dicit p̄mo ꝙ ex musculis extendentib' iūcturā coxe ē vn' q̄ maior ē ceteris musculꝭ corpis. Et ē muscul' q̄ coopit os femoris τ āchā τ voluiť sup tota coxā int' ex̄ τ posteri' donec vēiat ad genu. Et villi ipi' hn̄t q̄ttuor p̄ncipia seu loca originū penes q̄ diuersificāť opatōes ipius. Scd̄o dicit ꝙ vn' villoꝝ isti' musculi nasciť ab īfima pte ossis femoris τ dilatat coxā d̄clināndo eā ad iteriora. Et alius ei' vill' oriť paulo alti' primo: τ eleuat coxaꝫ ad supiora tm̄ sine declinatōe. Et terti' vill' ei' oriť mlťo alti' duobus p̄mis τ eleuat coxā ad supiora cū declinatiōe ad interiora. Et q̄rt' villus ei' oriť ab osse anche. Et iste saťfm̄ rectitudineꝫ dilatat coxā. ¶ Attende hic ꝙ os femoris τ os anche vn̄ oriunť isti villi sunt vnū τ ideꝫ os qd̄ fm̄ ipius ptē posteriorē vocať os anche: τ fm̄ ptem ipi' an̄rioreꝫ os femoris dr̄. Iuxta illud p̄ncipis cap°o. 25. sūme p̄me doctrine pn̄tꝭ. Et illō qd̄ est ad an̄riora os vocatur femoris. Et illō qd̄ ē ad posteriora vocať os anche ¶ In scd̄a particula diċ prio ꝙ ex musculꝭ extēdentib' iūcturaꝫ coxe est vn' ali' coopiens posteri' totā iuncturaꝫ anche. Et iste muscul' hꝫ tria capita τ duas caudas. Scd̄o dicit ꝙ tria capita musculi isti' oriunť a trib' mēbris. vnū ab ilio: aliō ab ācha: aliō ab alhoosos. i. osse caude: τ de istis capitib' duo sūt carnosa τ vnū ē pāniculosuꝫ. Tertio dicit ꝙ due caude musculi isti' ꝯtinuātur cū pte posteriori capitꝭ coxe. Quarto dicit ꝙ si muscul' ista traxerit coxā cū vnica ex caudis suis dilatabit coxā cū declinatiōe ad illā caudā: et si coxā traxerit cū vtraqꝫ cauda dilatabit eā fm̄ rectitudinē.

¶ In tertia dicit ꝙ ex musculis dilatātib' iūcturā coxe ē alius musculus nascens a tota superficie ossis ilij q̄ ꝯtinuatur cū extremitate maioris additamēti capitis coxe. τ hoc mai' additamentū dr̄ arabice tarcametra maior τ grece trochātica. Et extendiť iste muscul' modicū ad anteriora τ dilatat coxā cū declinatiōe ad interiora. ¶ In quarta dicit ꝙ ex musculis extēdentib' iūcturā coxe ē vnus alius similis nunc dicto qui continuať in primis cum īferiori parte minoris additamenti capitis coxe: deinde descendit et illius operatione operatur id est mouet coxam sicut nunc dictus musculus. Veruntamen parum dilatat coxam et multum eam declinare facit. Et nascitur ab infimo superficiei ossis ilij. Et intellige per os ilij os anche fm̄ ipsius partē exteriorem. Iuxta illud principis capitulo vigesimoquinto summe prime doctrine presentis. Illud quod est ad partem siluestrem vocatur alhartapha et os ilij.

¶ In quinta particula dicit ꝙ ex musculis extendentibus iuncturam coxe est vnus alius ortus ab infimo ossis anche declinans ad posteriora. Et iste dilatat iuncturam coxe faciens eam modicū declinare ad posteriora τ sufficienter ad interiora. ¶ Attēde primo quia hic agitur de motu coxarum et musculis eius ꝙ actus coxarum sunt tres scilꝫ ambulatio cursus et statio. Iuxta illud galieni decimoquinto de vtilitate

Ex musculisᶜ vero coxe iuncturam cõstringentibus est musculus vnus qui cum declinatione ad domesticuz parua constringit. et est musculus rectus qui a duabus descendit originibus quarum vna cum fine lumborũ et altera cum osse ilij continuatur. Et ipse quidem sunt q̃ cũ minore additamento domestico ꝯtinuãtur. Et musculus qui ab osse femoris nascitur et cum infimo additamenti minoris continuatur. ¶ Et musculus ad duo latera ipsius transuerse extẽsus qui ẽ sicut pars maioris. ¶ Et qrtꝰ q̇ a repreꝑata post os ilij stãte oritur ⁊ ip̃e etiã crus contrahit colligẽdo coxã.

particularrum capitulo nono. Actus crurum cuiꝰ grã facta sunt ambulatio est ⁊ cursus et statio. Et in illo libro capit vbiq̃ crura pro coxis. ¶ Attẽde scdo ꝙ statio fit i cruribus similiter se habentibus. Sed ambulatio ⁊ cursus fiunt ipsis contrario modo se habentibus. Iuxta illd galieni ibi. Sed ambulatio quidem et cursus econuerso adinuicem dispositis: statio vero similiter se habentibus fit. Secundum stationẽ enim firmatuz est in terra alterutrum similiter tensum: in ambulando vero et currendo hoc quidem firmatuz est hoc vero transfertur ¶ Attende tertio ꝙ in ambulãdo vel currendo plus laborat crus quiescens siue fixuz ꝙ illud quod transfertur. Iuxta illud galieni ibi. Et maior est labor tunc ei qd quiescit: quod em̃ transfertur seipsum solũ mouet quod vero firmatũ est non seipsum solum indinatum extendit: sed etiam vniuersum vehit corpus duplex portãs onus respectu eiꝰ quod prius ambo stantia portabant. ¶ Attende quarto ꝙ musculi flectentes iuncturã coxe transferunt coxam sed instantibus extendentes musculi sunt fortiter tensi. ⁊ si parum flexi fuerint disponitur corpus casui. Iuxta illud galieni ibi. Sed in transferendo quidẽ crus qui flectũt id plus agũt stantibus aũt extensionis conditores musculi fortiꝶ tensi permanent. Et si demum parũ flexi fuerint ad periculum perueniet casus totum corpus. ¶ Attende quinto ꝙ quando sursum portamus coxam ip̃a flectitur ſm inguen: ⁊ tunc oportet si seruari debeat sic eleuata ꝙ tendantur musculi flectentes coxam. Sed coxa extenditur dum̃ portamus eam versus pauimentum. Et tunc maxime extendiꝶ quãdo stamus. Iuxta illud galieni ibi. Flectitur igitur ſm bubonem crus sursuz ferentibus nobis id: ⁊ si custodire volueris in hac figura collũ tẽdi oportet flectentes musculos. Extendiꝶ autẽ deorsum ferẽtibꝰ versus pauimẽtum. Summa autem extensio ⁊ vltima est stantibus. ¶ Attende sexto ꝙ natura cõmisit opus extensionis iuncture coxe summe ⁊ vltime qualis est instãtibus magnis multis et fortibus musculis. Iuxta illud galieni ibi. Quare rationabiliter natura fortibus ⁊ multꝭ et magnis musculis cõmisit hoc opus. Primo quidem ei qui tegit totum articuluz ex posterioribus partibus proportionaliter se habenti ei qui est ſm epimidam id est partem que est in extremitate humeri. Scdo vero ei qui post ip̃m qui ex extrinsecis quidẽ partibus oium preest ossi femoris: implantatur aũt ad magni trochantice altitudinẽ paruz ab anteriori assumẽs Tertio autem ei qui post hunc ex extrinsecis quidem ⁊ inferioribus partibus explantationẽ habenti implantato autẽ primis q̇dem intrinsecis partibus magni trochantice. Consequẽter aũt anterioribus applicato ⁊ quarto cõmisit eum qui explantatur quidẽ ab amplo osse: implãtatur autem ex posterioribus partibus omnibus vsq̃ ad caput magni trochãtice: hec galienus. Consequẽter multis interpositis eodẽ capitulo ait. Alius autem p̄ter hos est quintꝰ musculus maximus oium eorũ qui in corpore musculorum applicatus quidem abintus ⁊ ex posterioribus partibus toti ossi qd est ſm coxã vsq̃ ad genu. Ex quibus apparet ꝙ tot et tales musculos extensionis iuncture coxe numerat hic priceps quot ⁊ quales galienꝰ ibi numerauit. Sz quẽ princeps hic assignat primũ galienus illic assignat quitũ. ¶ Attende septimo ꝙ primus extendentiũ ſm modũ nũerationis galieni supertendit coxã cũ declinatione ad latera. Et scds eleuat ⁊ interius trahit caput coxe. Et duo alteri supꝑtendunt ⁊ circũuoluunt id quod est intra crus ad exteriora. pauloplus ꝙ supertendant. Sed multo minus musculis quibus circũuersio deputata est. Iuxta illud galieni ibi. Sed primus quidem omnium predictus non indeclinabilem sed declinabilem ad lateralia facit supertensionem. Secundus autẽ supertendit quidez simul ⁊ intus trahit coxe caput. Reliquorum vero duorum alteruter supertendit quidem modicũ: circũuertit autem quod quidem intus extra crus parum plus ꝙ supertendat: multo vero minus musculis qui hoc ip̃m habent opus qd postea exponam. ¶ Attende octauo ꝙ primus nunc dictorũ bifurcatus ſm caudam quando agit cum vtraq̃ cauda recte eleuat coxam. Sed dum mouet cũ vnica declinat ad latus. Iuxta illd galieni ibidẽ. Predictorũ enim quattuor musculoruz primus quidem omnium duplicibus implãtationibus extẽdens crus rectũ quidem ipsum certitudinaliter ambabus agens operatur: parum autem declinat ad lateralia per solam alteram earum. ¶ Attende nono ꝙ quintus musculus extendentium ſm numerationem galieni diuersos exercet motus ſm diuersitatem villorum peruenientium ad ipsum. Iuxta illud galieni ibi. Huius musculi inuli qui sunt ex parte posteriori qui a vertebro ꝓdeunt firmant firmiter crus extẽdentes articulationẽ. Operantur aũt nõ minus hoc ⁊ qui ꝑ inferiores ꝑtes explãtanꝶ ossis pubis cũ breuissima q̇dã intus receptione. Altiores vo hisi tus ducũt coxã sicut qui sunt oium altissimi ducũt vsus aũ ⁊ attrahũt sursuz. Ex istis apparet ꝙ motꝰ istoꝝ musculorũ sunt sepe ꝑmixti natura sic disponẽte ꝙ ꝑ eadẽ instrumẽta multi actus fiãt Iuxta illud ga. ibidem. Om̃ aũt motus ꝑmixti vt plurimũ sunt natura ꝓuidente semꝑ pauca organa multos aialibus actus efficere ꝓpterea in extẽdentibꝰ musculis et coxe qui aliq̃n aliquez moueꝯ Ex musculis (tum eũ hoc operãtur necessario memorabor. In hac ꝑte tertia que est de q̃ttuor musculis cõstringentibꝰ iuncturã coxe sunt ꝑticule q̃ttuor. In pria agitur de primo. In scda de scdo ibi | Et musculus qui | In tertia ð tertio ibi | Et musculus ¶ In pria ꝑticula (ad duo. In q̃rta de quarto ibi | Et q̃rtus | dicit ꝙ de musculis cõstringentibꝰ iuncturam coxe est vnus musculus qui cõstringit coxã cũ ꝑua declinatiõe ad ꝑtẽ interiorẽ. Et ip̃e est rectus ⁊ oriꝶ seu descendit a duobus capitibus vel duabus originibus quaꝝ vna cõtinuatur cũ fine lũboꝝ ⁊ altera cũ osse ilij Et iste musculus ꝯtinuaꝶ cum mĩore additamẽto capitis coxe. ¶ In scda dicit ꝙ de musculis cõstringẽtibus coxam est vnus alius musculus ortus ab osse femoris qui continuatur cum infima ¶ In tertia dicit ꝙ (parte additamenti minoris capitis coxe. tertiꝰ ex his musculis trãsuerse extẽdiꝶ ad duo latera musculi scdi Et est velut pars musculi maioris qui persona dicitur et ẽ primꝰ ¶ In quarta dicit (extendentium a principe nominatorum. ꝙ q̃rtus ex his musculis nascitur a re preparata stãte post os ilij a neruo scilicet illic implantato vel ab aliquo additamento osso so quod est in medio ossis ilij vnde oritur ligamentum perueniẽs ad hunc musculum et contrahit crus id est iuncturaz genu flectẽdo coxã. ¶ Attẽde primo ꝙ isti quattuor musculi dilatantibus antedictꝭ oppositi sunt minores eis ⁊ pauciores. Iuxta illud galieni decimoq̇nto de vtilitate particularum capitulo nono. Oppositi vero predictis quinq̃ musculis qui flectũt articulationem minores his sunt numero et magnitudine qui desuper rectus ex duabus explantationibus vni tenonti id est chorde implantatur ad summitatẽ parui trochantice id est capitalis additamenti ossis coxe et qui cum eo quidem ad ipsum trochanticam descendens implantatur implantatione hũiliori id est inferiori explantationem autez ex anterioribus partibus pubis facit cui musculus alius velut pars quedam magni circumtenditur obliquus similem actũ habẽs ⁊ quartus qui articulationẽ que est ſm genu extendit per deneruationem id ẽ chordã que transit molã scz rotulam genu: hec galienꝰ. ¶ Attende scdo ꝙ iste quartus musculus ꝑ accidens flectit coxã: sed tres alij priores flectũt eã principaliter ⁊ ex officio proprio. Iuxta illud galieni ibi. Sed iste quidẽ ſm accidens flectit coxam: alij vero tres ſm principalem actũ qui quidem desuꝑ descendit scz primus parum declinãs intus. qui vero sunt ab anterioribus ꝑtibus ossis pubis scilicet duo alij multuz quidem intus inclinantes paꝝ vero supernellentes. ¶ Attende tertio ꝙ dictꝰ q̃rtꝰ musculꝰ multũ supertendit ⁊ flectit coxã: sed nõ tm̃ ꝙtuz tertiꝰ. qm̃ tertius principiũ sumens a musculo maximo ⁊ intrinsecis ꝑtibus ossis femoris implantaꝶ additamẽto mĩori capitis coxe. Quartꝰ vero factus gratia extensiõis iũcture genu explantaꝶ ab osse femoris ⁊ sub genu implãtaꝶ: ⁊ ideo q̃n tendiꝶ non solũ supeleuat tibiã inferiorẽ sed flectit etiã coxã. Iuxta illd galieni ibidem. Quartus vero quem vtiq̃ ſm accidens dixi ⁊ nõ principaliter gratia articuli qui ſm vertebrum fore factum: multum quidem facit supertẽsionẽ et flexionem tamen deficit multum a ꝑus dicto. Ille eniz a persona et intrinsecis partibus ossis femoris principium habens ad paruum accedit trochãticã. Iste

Ex musculis[d] vero qui ad interiora declinare faciunt iam quidam nominati fuerunt vbi dilatationis z constrictionis mentionem fecimus. Et hec quide mouedi species habet musculum qui ab osse nascitur femoris z adeo fit longus vt ad poplite perueniat. Declinare[e] vero ad exteriora facientes sunt duo musculi. Et eorum vnus ab osse lato venit. Sed[f] circuire facientes sunt duo musculi. quorum vnus a siluestri femoris: z alter ab ipsius oritur domestico. Et cuz sibi obuiant transuersantur et fiunt carnosi apud locum profundu circa posteriora additameti maioris. Et quicunqz eorum solus traxerit coxam ad sui ptem cu pauca dilatatioe torquebit.

De anatomia musculoru mouentium iuncturas cruris z poplitis. Capitulum. XXVIII.

Ex musculis[a] autem iu e cturaz poplitis mouentibus sunt tres in anterioribus coxe positi: qui musculis in ipsamet coxa positi sunt maiores. Et eoruz operatio est dilatare. Unus autem horum trium est sicut duplus duo habens capita: quorum vnum ab additameto incipit maiore: et alterum ab iteriori coxe. Et duo hz extrema. quorum vnum est carnosum: et cu rasga anteqz chorda fiat ptinuatur: z alte-

autem qui eam que fm genu articulationem extendit gratia cuius factus est qm explantione ex dorso dextro habet ab osse femoris propterea intensus in seipso no solu tibia supereuellere natus est sed etiam coxam flectere. Attende quarto qp natura sagax no fecit hunc musculum nasci sub iunctura coxe. quia sic sola iuncturam genu moueret: iz super coxe iucturam vt simul moueat coxam et tibiam Iuxta illd galieni ibi Et ii demu ex inferioribus ptibus articulationis que fm bubonem. i. inguem explantaretur solam vtiqz sic tibia moueret. Sz hoc ipm puide natura fecit ex supiori parte articulationis q est fm bubone explantas musculuz hunc vt preter operabiliter id est pter intentum principale et alium aliquem motum operetur ne-

d Ex musculis. In hac parte quarta dicit primo qp ex musculis facientibus declinare coxam ad interiora sunt aliqui de iaz noiatis in numero dilatantiu z constringentiu. Secundo dicit qp species motus coxe ad interiora habet vnu musculum ortum ab osse femoris ita longu qp peruenit vsqz ad poplitez (cessariu aiali. Attende primo qp coxa ducitur ad interiora per duos musculos explatatos ab anteriorib' ptibus ossis pubis. Et hi duo musculi no solu trahut coxa sed etia moderate flectut ea. Et sunt duo medij ex quattuor flectetibus noiatis in parte priori. Iuxta illd galieni. 15. de vtilitate pticularum capitulo nono. Qui vero int' adducut coxa sunt duo quidem predicti ex anterioribus ptibus ossis pubis explantationes habetes no soluz intus trahere colu: sed etiam flectere moderate potentes. Attende scdo qp de musculis coxa ducentib' ad interiora est alius tertius musculus non equalis longitudinis vt hi sed maioris nascens ex anterioribus partibus ossis pubis: qui coxe circuducitur vsqz ad genu: z i intrinseco ipsius capite terminatur. Et itrinseca portio maximi musculi primi extendentiu similiter mouet coxa. Iuxta illud galieni ibi Tertius aut alius non sicut hi longus sed sufficieter logus explatatus qde ex anteriorib' ptib' ossis pubis toti colo circuducitur vsqz ad genu in itrinseco ei' capite desines. Ac et maximi musculi (intrisca portio eunde actu habet.

e Declinare vero. In hac parte quinta primo dicit qp sunt duo musculi facientes declinare coxam ad exteriora. Secundo dicit qp vnus istorum venit ab osse lato seu sacro. id est a spondilibus non veris seu ossibus albouis que sunt inter spondiles renu z ossa caude. quod quidem os articulatur ossibus anche sicut predictum est. Sed queret aliqs vnde nascitur alter musculorum declinantium coxam ad exteriora. Et quare princeps hic non declarat eius ortum cum dicat qp sunt duo. Dic qp altera e portio magni musculi qui numeratus e primus inter extendetes. Iuxta illud galieni quindecimo de vtilitate particularum capitulo nono. Uersus extra autez abducut coxam altera portio eius qui ante omnes dictus e. Et qui ab amplo prodit qui et circunuertere eam parum dictus est. Et quia de ortu predicti musculi superius actum est: hic de ipso siluit.

f Sed circuire. In hac parte sexta dicit primo qp musculi circuuertentes coxam sunt duo. Unus horum nascitur a parte siluestri id est extrinseca ossis femoris. alius a parte domestica id est interiori dicti ossis. Secundo dicit qp cum isti sibi obuiant transuersantur id est accidit istis musculis vt sibi obuient. quia transuersaliter incedunt et efficiuntur carnosi in quadam concauitate existenti circa partes posteriores additameti maioris capitis coxe: vt repleant illam concauitatem et os cooperiant. Tertio dicit qp quicunqz istorum solus coxam traxerit: circuuertit eam cum pauca dilatatione. Attende primo qp hi duo musculi fere similiter describuntur a galieno. 15. de vtilitate particularum capitulo nono dicente. Reliqui vero alij duo musculi sunt mouentiu coxa. Unus quidem ex itrinsecis: alius autem ex extrinsecis partibus ossis pubis explatatione habentes. Circuuoluti autem ambo circa vocatuz vertebru ad idem adinuicem accedunt implantati vni concauitati p tenontes robustos in posterioribus partibus coxe locate fm ipsam maxime explatationem magni trochantice: hi soli oim predictorum musculorum: alteruter versus seipsum trahens conuertit et circuuertit coxam: hec galienus. Dissonat aute hec descriptio a predicta descriptioe pncipis in hoc qp galienus per chordaz princeps vero per substatiam carnosam musculos hos implantari dicit concauitati existenti prope maius additamentum capitis coxe quod galienus appellat magnum trochanticam. Attende scdo qp quia quisqz musculus communiter trahit partem cui implantatur versus partem. vnde explantatur necessarium est musculos trahentes sursum coxam a supioribus inferius deferri: et mouentes intus coxam explantari ab intus: et extra mouentes exterius oriri: et circunducentes coxe circunuolui vel chordas eorum. Iuxta illud galieni ibi. Ad primam eniz explantionem tractis eis necessarium est et finem simul sibijpsi colum attrahere. Quare necessarium est ex superioribus quidez partibus deferri deorsum eum qui colu sursuz trahit. Eorum vero qui ad obliqua mouent ab intus quide esse explantationem eorum quibus intus ducere e operatio ab extra autem quibus extra. Sed quoniam circunferri et circuuerti fm aliqs motuu decet coxa circuuoluit i circuitu natura vel oia corpora huiusmodi musculorum: vel solos tenontes quicunqz agere debent. Recti enim musculi simplici motu mouent cola ad illas partes fz rectam lineam attrahentes versus quas eorum accedunt capita. Qui vero vel totis eorum corporibus vel tenontibus circuuoluutur circa aliquid: circularem magis z non rectum operantur motum. Ita autem necessarium est z vltimos predictos duos musculos implantatos magno trochantice qui obliqua et non rectam habent ad id quod mouetur allationem simili prope positioni motui presistere.

De anatomia musculorum mouentium iuncturas cruris et poplitis. Capitulum. XXVIII.

e Ex musculis autem incturam. In hoc capitulo primo agit princeps de musculis dilatantibus iunctura poplitis. Scdo de contrahentibus ea et crus ibi [Ex eis vero qui crus]

a In prima parte primo agit de numero situ quantitate z opere trium musculorum proprie dilatantium iuncturam poplitis. Secundo exequitur de primo illorum ibi [Unus autem horum trium est] Tertio de alijs ambobus simul ibi [Aliorum vero] Quarto de quodam alio musculo dilatante iuncturam poplitis cum declinatione ad interius ibi [Dilatatio vero] Quinto de alio dilatante dictam iuncturam cum declinatione ad exterius ibi [Et musculum alium]

In pria pticula dicit qp de nuero musculoru mouetiuz iunctura poplitis sunt tres musculi collocati in anteriorib' ptib' coxe. Et isti sunt maiores alijs in coxa locatis. Et habent ex proprio officio dilatare iunctura poplitis. Attende qp circa poplite duplex est iunctura. Una est ossis coxe cum maiori focili tibie. Alia est ossis rotule cum extremitate inferiori coxe et extremitate superiori dicti focilis. Prima est principalis de cuius musculis hic precipue agitur. Secuda e gratia firmationis z (custodie prime ne dislocetur.

In secunda dicit qp vnus istorum triu musculorum est velut duplus: et habet duo capita. quorum vnum

rum est panniculare cum domestica duarum extremitatum coxe cõtinuatum ¶ Alioꝝ vero duoꝝ vnus ē ille quē inter coxaꝫ constringētes nominauimus scꝫ a separante quod est in osse ilij nascēs: et alter ab additamēto siluestri quod est in coxa oritur. Et isti quidem duo continuantur ꝛ vniuntur ꝛ generatur ex eis chorda vna que dilatatur et circundat rasgam et ipsam cum eo quod est sub ea conueniēter affirmat: deinde cũ capite cruris continuaꝭ: ꝛ poplitem dilatat et crus extendit. ¶ Dilatatio vero vnuꝫ habet musculũ qui ab obuiatione ossis femoris nascitur: ꝛ incedendo descēdit in latus coxe domesticum: ꝓm transuersionem: deinde cuꝫ parte venosa supreme partis cruris cõtinuatur ꝛ crus declinans ad domosticuꝫ dilatat. ¶ Et musculum aliũ in qbusdam anatomie libris inueni ei oppositum in parte siluestri qui incipit ab osse anche: ꝛ ꝓm transuersiõem in latus siluestre tendit donec ad locuꝫ ꝑuenit venosum. Et neqꝫ est musculus maioris transuersionis isto ꝛ cuꝫ declinatõe ad siluestrē dilatat: ꝛ cũ ambo dilatāt ē dilatatio recta. Ex eis[b] vero qui crus contrahũt est vnus musculus angustus ꝛ longus qui ab osse ilij oritur et femoris circa origineꝫ dilatantis egredientis a separāte qd est in medio ilij. Deinde ꝓm transuersionem penetrat ad interiora duarũ extremitatũ poplitis: postea egreditur exterius ꝛ vadit ad eminentiam que est in loco poplitis venoso ꝛ cuꝫ ea vnitur. Et ipse quidem ē quo crus ad inferiora trahitur declinans cum pede ad partem inguinis. ¶ Et tres musculi: domestic⁹. ꝛ siluestris: ꝛ me-

incipit ab additamento maiori capitis coxe ꝛ aliud incipit ab anteriori pte coxe. habet etiam duas caudas quarum vna est carnosa et continuatur cum patella seu rotula genu priusꝙ fiat chorda. Et alia est panniculaɾis ꝛ cõtinuatur cũ interiori parte duarum extremitatum coxe.
¶ In tertia dixit primo ꝙ alioꝝ duorũ musculorũ ex tribus predictis vnus est ille q̄ prius noiabatur inter musculos ↄstringentes coxaꝫ: vbi dicebatur Et quartus qui a reꝑparata post os ilij stante oritur et ipse etiaꝫ crus contrahit colligendo coxã. Sꝫ instabit aliquis ex q̊ iste musculus cõtrahit crus nõ debꝫ hic inter dilatātes nũcrari. Dic ꝙ põt esse ꝙ agens solus cõstrigat ꝛ cũ alio operās cui coniungitur dilatet. Et iste musculus nascitur a separante quod ē in osse ilij. Et intellige per separās aliquod ossosum additamentuꝫ ab osse ilij explantatum vel neruũ illuc profluxũ Scḋo dicit ꝙ alter istorũ duorũ musculoꝝ nascitur ab additamēto siluestri.i. exteriori existēte in coxa. Tertio dicit ꝙ isti duo musculi continuātur ad inuicem et vniũtur ꝛ generatur ex eis vna chorda que extenditur ꝛ circundat patellā genu ꝛ affirmat eā apte cũ eo quod est sub ea. Postea applicatur capiti cruris. ꝛ dilatat poplitem ꝛ extendit tibiam.
¶ In quarta dicit ꝙ dilatatio iuncture genu habet vnũ musculũ aliũ a tribus dictis. Et origo eius est ab obuiatiõe id est parte extrinseca et apparente ossis femoris ꝛ transeundo descendit in latus coxe intrinsecũ ꝓm transuersionem. postea continuatur cũ parte venosa supreme partis cruris seu tibie. Et iste musculus dilatat tibiam declinando ad interiora.
¶ In quinta dicit princeps ꝙ inuenit in quibusdā libris de anatomia aliũ musculũ descriptũ. oppositũ nunc dicto ꝛ collocatum in parte coxe exteriori. Cuius origo est ab osse anche ꝛ transuersaliter tendit ad latus extrinsecũ coxe donec perueniat ad locum venosum. Et nõ est aliquis musculus magis transuersus q̄ iste. Et iste muscul⁹ dilatat iuncturā genu cum declinatione ad exteriora. Et qñ isti duo vltimi musculi simul operanꝭ dilatāt iuncturā genu ꝓm rectitudinē. ¶ Attende primo ꝙ nouē sunt musculi in coxa locati gr̄a motus iuncture poplitis quorũ actus ostendunt causam sue generatiõis. Iuxta illud galieni tertio de vtilitate ꝑticularum capitulo. 16. Cur autem omnes musculi ꝓm crus facti sunt numero nouē consequēter erit dicendũ: docet autē ꝛ hic causam gñationis eorum actus. ¶ Attende scḋo ꝙ tres primi musculorum dilatantiũ iuncturā recte feruntur ad genu. Et eorum prim⁹ implātatur rotule. Sed alij duo producunt maximā chordā que rotule superextensa stringit eam ꝛ transiens iuncturam genu implantatur anterioribus partibus tibie. Iuxta illud galieni ibi. Tres enim qui sunt ꝓm anteriorem partem cruris maximi musculorum qui ibi ꝓm rectitudineꝫ genu feruntur. Et horum vnus quidem implantatur mole carnosis apprehensionibus. Duo autem reliqui vnũ maximum generant tenontē. Amplificatus autem iste subimplantatur toti mole stringens eam certitudinaliter et continens cum subiectis. Deinde superascendēs articulum implantatur anterioribus partibus tibie supertendens eā si iubeatur ꝛ omnem extēdens articulationem que ꝓm genu. ¶ Attēde tertio ꝙ hi tres musculi maiores facti sunt ceteris qui mouēt iuncturam genu: quia actus dignior eis cõmittitur scilicet extēsio firma tibie ĩ gressu ꝛ cursu. Iuxta illud galieni ibi. Hoc itaqꝫ scilicet tres effici magnos qui extendunt tibiam ꝓm genu impilantes ꝛ supertendētes molaꝫ euidenter vtiqꝫ apparet his qui predictorum recolũt in quãtuꝫ accedit prouidentie. Totius cuiꝫ fere motus qui ꝓm genu in his musculis dominatus debebat fieri: tunc enim fortiori simul ꝛ certitudinaliter tenso indigemus toto skelos id est tibia quando in ambulando altius quidem circunfertur alterum: totum autem corporis pondus vehitur super id quod manet ꝛ firmatur in terra. Sed in hoc his qui extendunt ꝓm genu musculis qui sunt predicti tres agentibus extensis certitudinaliter indigemus flectere enim eaꝫ que ꝓm genu articulationeꝫ per posteriores inerat musculos extendi autem per āteriores. Si igitur quando maxime tenso skelos idigemus tunc his trib⁹ musculis solis cõmittim⁹ custodire certitudinaliꝭ rectuꝫ et retro vertere et adducere ꝛ constringere molaꝫ et ꝑ hāc rectitudo carũ custoditur manifestuꝫ ē quoniaꝫ totus dominatus actõnis skelos id ē tibie in his est hec galienus. ¶ Attēde q̄rto ꝙ musculi quartus ꝛ quintus qui numerantur hic inter dilatantes iuncturaꝫ genu numerātur a galieno inter musculos oblique mouentes tibiam intus et extra. Ait enim hos describens capitulo nunc allegato. Alij vero duo musculi vnus ex alterutraqꝫ parte predictoꝝ triũ hic quidem ab extra ille autem ab intra ad obliquas ꝑtes tibie implantātur obliqui motus facti duces alterutri. Qui eñ est ab extra intus ducit skelos.i. tibiā. Alter aũt extra ducit. Explantationeꝫ aũt. Alter q̄dem ex cõmissione ossiũ pectinis hꝫ. Alter aũt ex summe extriusecis ꝑtibus yssie.i. pixidis anche optime enim sic debebant ad obliquos mot⁹ ducere skelos
b Ex eis vero. In hac parte scḋa que est de musculis ↄtrahentib⁹ tibiā primo agit princeps de vno ex eis āgusto ꝛ lõgo. Scḋo de trib⁹ alijs socijs inuicē ibi [Et tres musculi] Tertio de ꝑuo musculo sepulto in plicatura poplit̄ ibi [In iũctura ꝑterea] Quarto narrat opinionē circa ꝑtē dupli musculi qui primus est dilatantium ibi [Et quidam]
¶ In pr̄ia ꝑticula dic̄ pr̄o ꝙ ex muscul̄ ↄhētib⁹ crus.i. tibiā q̄ e a genu vsqꝫ ad ꝑuũ pedē ē vn⁹ muscul⁹ strict⁹ lõg⁹ nascēs ab osse ilij ꝛ femoris circa seu ꝓpe originē musculi scḋi dilatāt̄ tibiā egrediētis seu oriēt̄ a separāte qḋ ē ĩ medio ilij.i. a q̄dā ossoso additamēto ex medio ilij erũpēte vel a neruo illic ꝓfluxo. Deīde trāsuersaliꝭ penetrat muscul⁹ iste strict⁹ ad interiora duarũ extremitatũ poplitis ꝛ inde egrediens tendit ad ꝑteꝫ eminētē q̄ est in loco poplitis venoso ꝛ vnitur cũ ea seu ↄtinuatur. Scḋo dicit ꝙ iste musculus strictus est quo crus ad inferiora trahitur declinādo cum pede ad partē inguinis. Et credo ꝙ libri sint in hoc passu cõmuniꝭ corrupti vicio scriptoris vel translatoris. Ubi enim scribitur ad inferiora scribi debet ad superiora. quia musculi contrahentes tibiam ipsam sursum portant sicut dilatantes ferunt hāc deorsum versus pauimentũ extendentes tibiam. Et hoc apparet per verba hec que subdit princeps declinans cum pede ad partem inguinis. Nā declinatio cruris seu tibie ad ꝑtem inguinis est ipsius eleuatio nõ depressio. Itē apparet ex descriptione musculi huius a galieno tertio ḋ vtilitate particularũ capitulo. 16. dicēte. Reliqu⁹ vero nouē musculorum mouentiũ articulationem que ꝓm genu strictus et longus ex osse femoris prodiens supertendit tibiam supra obliquā ad illā maxime figurā statuens totum skelos id ē tibiā: in q̄ malaxātes superferimus pedē ad bubonē.i. inguē alterius skelos id est tibie.
¶ In scḋa particula dicit pr̄o ꝙ ex musculis contrahentibus crus sunt tres alij musculi scilicꝫ vnus

dius.Sed domeſticus ⁊ medius cū declinatione ad ſilueſtrem cōtrahūt Et ſilueſtris contrahit cum declinatiōe ad domeſticum. Et domeſticus quidem oritur a baſe oſſis anche: deinde tranſuerſe incedit per poſteriora coxe donec peruenit ad locum cruris venoſum in parte domeſtica. ⁊ vnitur cuz eo cuius color ad viriditatem trahit. Et aliorūz duoꝝ etiam origo ē a baſe oſſis anche: ſed declinant vt cum loco venoſo lateris ſilueſtris continuentur. ¶ In iunctura preterea poplitis eſt muſculus ſicut in flexuoſitate poplitis ſepultus qui operationem efficit qualis hui' medij exiſtit operatio. ¶ Et quidam exiſtimant ꝙ pars eminens muſculi dilatantis dupli a ſeparante eſt cum poplitem accidentaliter conſtringit ⁊ ē cuz ab eius origīe egreditur chorda que anche pixidem tenet: ⁊ cuz ea ⁊ cū eo qd̄ ſeqtur ip̄am cōtinuatur.

domeſticus alter ſilueſtris ⁊ alter medius hoꝝ. Et per domeſticū intellige illuz qui implantatus eſt interiori parti coxe. Et per ſilueſtrem implantatum exteriori. Et per medium illum qui locatur inter hos. Secundo dicit ꝙ domeſticus ⁊ medius ex iſtis tribus contrahunt tibiam declinando eam ad exteriora. Sz ſilueſtris contrahit tibiam declinando eam ad interiora. Tertio dicit ꝙ domeſticus naſcitur a baſi ſeu fundamēto oſſis anche ⁊ incedit tranſuerſaliter per poſteriora coxe donec veniat ad locuz venoſum tibie in p̄te interiori et ibi continuat̄ ⁊ color illi' partis d̄clinat ad viriditatem. Quarto dicit ꝙ origo aliorū duorūz muſculorum ſcꝫ ſilueſtris ⁊ medij ē a baſi ſeu fundamēto oſſis anche ſicut primi: ſz incedēdo per coxam declinant taliter a domeſtico vt cōtinuentur cū loco venoſo lateris tibie exterioris. ¶ Attēde hic primo ꝙ a vena magna deſcendēte de qua tractabitur ſumma q̄nta doctrine iſtius vn' ramus deſcendit qui diſtribuitur in ſtrumētis greſſus dextro ⁊ ſiniſtro. Et pars huius rami in vtraqꝫ tibia duos habet ramulos vnum in p̄te interiori tibie: vnde naſcitur ſophena. Alterū in parte exteriori vnde naſcitur vena ſciatica. Et vocat hic p̄nceps locum venoſum partem per quā trāſit alter horum ramoꝝ. ¶ Attende ſecūdo ꝙ hos tres muſculos ſic deſcribit gal. tertio de vtilitate particularū capl̄o.16. In medio autem eorum ſcꝫ duorum vltimorum ex quinqꝫ dilatantibus prenoīatis: alie tres ſūt muſculoꝝ explantatōies ſm̄ ordinem poſite paruis motibus mouentes genu. Flectit enim genu et ducit extra tibiam qui eſt cōtinuus ei qui intus. Abducit autem extra ſimul flectendo ſicut inuoluēs eam qui tangit cum qui extra. reliquus vero qui ⁊ omniū medius eſt ad intrinſecū implantat' cruris caput. Flectit quidem totum crus: coeuellit autem ⁊ totam tibiam imittens eis in his que circa articulationem vſqꝫ ad alterum magnorū oſſium que ſm̄ tibiam vt coattrahat ad ipſam totaz tibiā. ¶ Attende tertio ꝙ hi tres muſculi ſunt oppoſiti trib' primis dilatantibus ſitu ⁊ opere ⁊ minores eis. Iuxta illud gal. ibidem. Tribus autem eis ſcꝫ dilatantibus exiſtentibus tres oppoſuit retrorſum neqꝫ omnes vnū generantes tenōtem id ē chordam. Eſt autē non equalis dignitas mouentis genu motus dilatando ſcꝫ ⁊ eius qui flectit. Seu igitur opponi debentes ſoluz eos ⁊ cōtrarij motus eſſe duces natura tres quidem fecit ſimiliter: non tamen nec ipſos ſimiliter fortes neqꝫ in tenōtes id ē chordas ſimiliter illis robuſtos deſinentes. ¶ Attende quarto ꝙ laterales muſculi de tribus nunc dictis ſunt duces motuū lateralium ſatis manifeſte. Iuxta illud gal. ibi. Dedit autem eis q̄ ſūt ex alterutra parte medij obliquū quēdam motum non paruum. ¶ In tertia dicit ꝙ ex muſculis contrahentibus tibiam eſt vnus muſculus in iūctura poplitis occultatus ⁊ quaſi ſepultus in plicatura genu. Et operatio ipſius eſt eadē cū operatione medij muſculi trium modo nominatoꝝ. Hunc muſculū ſic deſcribit gal. capitulo nunc allegato. Ultra hos autem omnes ē paruus muſculus qui ſm̄ genu qui flectit genu mirabiliter.

¶ De anatomia muſculoꝝ pedis iūcturam mouentiū. Cap̄.XXIX

e Ex muſculis[a] autez pedis iuncturam mouentibus ſunt quidam qui ipſuz ad ſuperiora eleuant: ⁊ quidam qui ip̄m deſcendere faciunt. Et eis[b] autem qui ipſum eleuant eſt vnus muſcul' magnus qui eſt poſitus in parte antecedente cāne domeſtice. cuius p̄ncipium eſt pars ſilueſtris capitis cāne domeſtice. Et ipſe quidem cuz ad exteriora ingreditur inclinatur ſup̄ crus ad partem pollitis vadens: et continuatur cum eo qd̄ radici poplitis eſt propinquum: ⁊ pedem ad ſuperiora eleuat. Et alter oritur a capite ſilueſtris ex quo naſcitur chorda que cum eo quod eſt iuxta radicem minimi continuatur: ⁊ pedem ad ſuperiora eleuat ⁊ proprie quando cū eo cōuenit primus muſculus et fue-

¶ In quarta dicit primo ꝙ quorūdam fuit opinio ꝙ portio eminens ſeu manifeſta muſculi dupli dilatātis iūcturam genu orta a ſeparante interdū conſtringit accidentaliter poplitem. Et intelligit hic muſculuz primū inter dilatātes prius nominatuz. Secūdo dicit ꝙ etiā fuit quorūdam opinio ꝙ a loco originis huius muſculi dupli q̄nqꝫ erit chorda que tenet pixidez anche ⁊ continuat̄ cum ea ⁊ cum eo quod ſequitur ipſam. ¶ Attende ꝙ oēs muſculi ſpecialiter deputati ad motū tibie vel eoꝝ chorde p̄trāſeūt iuncturam genu et implantant̄ capiti groſſi focilis. non omino prope iuncturam neqꝫ multū remote ab ipſa ſicut in ſimijs. Iuxta illud gal. ibi. Deſcendūt autē omnes ad caput tibie ſuperextendentes articulationem non paruam neqꝫ hic artem oſtendente natura. Sicut enim ⁊ q̄cunqꝫ per aliquos funes lignea ydola mouēt vltra artic̄los ad caput coli debent̄ moueri applicant eos: ita et natura multo prius ſm̄ vnūquēqꝫ articulorūz ingenia uit. Hec galienus. Et paulo poſt ſubdit. Peruētus em̄ eorum ad principium ſolū non vtiqꝫ eſſet ſimiliter infallax neqꝫ robuſtus paucis comprehēſionib' ⁊ his ex ſummo colo totum os conantium mouere. Si vero ad longi' ⁊ circa mediam tibiam ſicut hꝫ in ſimijs totaliter extēdi cola nō vtiqꝫ cōceſſiſſent: ſz eſſent vtiqꝫ velut colligata ⁊ ſuſpenſa ad id qd̄ retro. ſicut nūc eſt in ſimijs.

¶ De anatomia muſculoꝝ pedis iūcturā mouētiū. Cap̄.XXIX

e Ex muſculis autem ⁊c̄. In hoc capitulo primo diuidit princeps muſculos mouentes iūcturam pedis. Secūdo exequit̄ de muſculis eleuantib' pedem ibi[Ex eis aūt] Tertio de facientibus deſcendere pedē ibi[Facientium vero deſcendere] Quarto de muſc̄lo cuius chorda prebet ſenſum plante pedis ibi[Et iam etiam]

a In prima parte dicit ꝙ muſculorum mouentiū iūcturam pedis q̄dam pedem eleuant: alij ip̄m deprimunt. ¶ Sz queret quis nunquid etiam aliqui flectūt ad latera ⁊ aliqui girant. Dic ꝙ ſic. ſed quia hi motus ſufficienter aguntur per muſculos eleuantes ⁊ deprimentes nō dedit eis natura proprios muſculos ab alijs diſtinctos.

b Ex eis autē ⁊c̄. In hac parte ſcd̄a dicit primo ꝙ ex muſculis eleuantib' pedez ē vnus magnus muſculus collocat' in anteriori p̄te focilis inferioris tibie. Et incipit ab exteriori p̄te capitis ſup̄ioris iſtius focilis. Et tranſiēs ad exteriora p̄tenditur ſup̄ crus donec veniat ad p̄tē pedis in directo pollicis. Et cōtinuat̄ cū illa parte pedis q̄ propinqua eſt radici pollitis. Et iſte muſculus eleuat pedem ad ſuperiora. Secundo dicit ꝙ alter muſculoꝝ eleuantiū pedē naſcitur a capite focilis extrinſeci. Et ab eo prodit chorda q̄ ꝯtinuatur cū parte pedis p̄pinqua radici minimi digiti. Et iſte muſculus ſurſum pedē eleuat proprie qn̄ predictus cū eo cōcurrit in eleuando ⁊ fuerit iſte cōcurſus amboꝝ ſm̄ equalitatē ⁊ rectitudinē eleuādi. ¶ Attēde p̄io ꝙ ſicut raſcete man' abſqꝫ digitis adueniūt q̄ttuor muſculoꝝ chorde q̄bus fiūt eius mot' ſic pedi ſine digitis. Iuxta illud gal. tertio de vtilitate particularū capl̄o nono. Adueniunt aūt pedi abſqꝫ digitis q̄ttuor ſicut ⁊ carpo. Et oportet illoꝝ que de illo dicta ſunt memorātes vt non fiat lōgus ſermo intelligere p̄portionē eius. Sicut enim in illo due quidē determinatiōes muſculoꝝ ab intra procedebant: due autē ab extra: quattuor motibus mouētes carpum: ita ⁊ hic. ¶ Attende ſecūdo ꝙ a muſculo anterius protenſo ſuper arundinem maiorem tibie fortis chorda oritur ⁊ implantatur p̄pe pedis pollicē. Et ab eo qui protenditur anterius ſuper arundinem mino

rem fortis chorda ſimiliter oritur ⁊ implantatur prope minimū pedis digitum. Iuxta illud gal.ibi. A muſculo quidē qui ſuptenſus eſt tibie ab ante prodiens quidem tenon fortis ſufficienter diuiſus implantat partibus pedis q̄ ſunt verſus magnū. Ab eo autem qui circuntenſus eſt perone his que ſunt v̄ſus paruum. ❡ Attēde tertio ꝙ dum tenduntur iſte chorde ſimul ſurſum pedē eleuāt ſic eis ſimiles in brachio raſcetam extendūt. Sed altera earū tēſa pes obliq̄ mouetur ⁊ lateralit. Iuxta illud gal.ibi. Et ſi quidem ambo tendātur oīno eleuāt ⁊ ſimū id concauū faciunt pedē ſicut illi q̄ i manu proportionaliter his habent extēdere carpum dicebātur. Altero vero agēte motus q̄ ad obliqua cōſimiliter his qui in carpo fiūt.

rit hoc ſm equalitatē ⁊ rectitudinē.

Facientium[c] vero deſcendere eſt vnū par cuius origo eſt a capite coxe quod poſtea deſcendit ⁊ cruris vētrem carne replet ex quibus chorda naſcitur que ex maiorib' exiſtit chordis. ⁊ ipſa quidem eſt chorda nerui qui cum oſſe alhachib continuatur: ⁊ ipſum ad poſteriora tranſuerſe ad ſilueſtrē trahit: ⁊ eſt hec cauſa fixionis pedis ſuper terram. ❡ Et ipſum quidem adiuuat muſculus qui a capite ſilueſtris oritur cuius color eſt melongianus: ⁊ deſcendit donec ipſemet abſq̄ chorda quam mandet: ſed carneus remanens continuatur cum poſtrema parte achib ſub cōtinuitate quā ante diximus. Cūq̄ muſculis iſtis aut ipſorum chordis nocumentum accidit pes claudicat.

❡ Et muſculus ex quo due naſcuntur chorde quarum vna pedem conſtringit: ⁊ altera pollicem dilatat. Illud vero eſt qm̄ iſte muſculus a capite cāne domeſtice oritur vbi ipſa ſilueſtri obuiat ⁊ deſcendit inter eas: ⁊ in duas diuiditur chordas. quarum vna ſub raſceta in anteriori pollicis parte cōtinuatur cum qua etiā chorda pedis exiſtit humilitas. Et altera chorda ē q̄ ex pte iſti' gn̄ata muſculi prime chorde ptrāſit originē ⁊ p̄mo pollicis oſſi chordā mādat: ⁊ ipm̄ cū trāſuerſiōe ad domeſticum dilatat.

c Faciētiū vo ⁊c. In hac pte tertia primo agit princeps de duob' muſculis p̄ncipalibus facientib' deſcendere pedem. Scđo de tertio muſculo qui coadiuuat eos ibi [Et ipſum] Tertio de alio muſculo cuius vna chorda deprimit pedem ⁊ alia dilatat pollicem ibi [Et muſculus ex quo] ❡ In p̄ma particula dicit p̄io ꝙ ex muſculis facientib' deſcēdere pedē eſt vnū par ſcʒ duo muſculi. Et iſtud par oritur ab inferiori capite oſſis coxe: deinde deſcendēs replet carne ventrē cruris ſcʒ partem cruris groſſam poſteriorē que dr̄ a vulgo forex tibie. Scđo dicit ꝙ ex his duob' muſculis naſcitur chorda q̄ eſt de maioribus chordis toti' pedis. Et iſta eſt chorda nerui q̄ continuat cū oſſe alhachib id eſt chorda mlt̄ū neruoſa oſſi calcanei iplātata. Tertio dicit ꝙ hec chorda trahit os calcanei v̄ſus poſteriora cū trāſuerſione ad exteriorem ptem: ⁊ ipſa ē cā fixionis pedis ſupra terram.

❡ In ſcđa dicit primo ꝙ quidā muſculus naſcēs a ſupiori capite cāne exterioris cuius color eſt melongian' adiuuat iſtud par ad faciēdū deſcendere pedē. Et intellige p colorem melongianum colorē ſimilē colori melongiarū. Et ſunt melongie gen' holeris ſicut caules quo ſepe vtuntur hiſpani ⁊ arabes ſed gallici nō. Iuxta illud auerroys q̄nto colliget. Melongie ſunt quib' nos facimus in terra noſtra mlt̄a cibaria delicata poſtq̄ pi̇ecta eſt p̄ia aqua ſuarū decoctionū: ⁊ cum coquūtur in carnibus pinguib' ſunt multum delectabiles: ⁊ ego reputo ipm̄ temperatū cibum poſtq̄ ſic factus erit. Hec auerroys. Scđo dicit ꝙ iſte muſculus deſcendit donec ipſemet ꝯtinuatur cū poſtrema parte achib. i. oſſis calcanei ſub cōtinuitate quā an̄ dixim' abſq̄ chorda quā mādet ſeu mittat illi oſſi: ſed remanēs carne'. Et intellige ſic hoc quod dicit ſub continuitate quā an̄ diximus. i. ſub loco vbi continuatur chorda muſculorū predictoꝝ cum oſſe calcanei. ❡ Attēde tamē ꝙ quidam liborū loco huius littere habēt iſtā. Supra cōtinuitatem que ē ante eum. Et hec littera eſt veriſimilior. cū enim iſte muſculus carne' ſit ⁊ inprincipalis cōuenientius eſt vt ſupequitet ⁊ quodāmodo veſtiat predictam chordam q̄ ecōuerſo ⁊ ita implantet calcaneo ſuperfuſus chorde. Sʒ ⁊ fieri poteſt vt veſtiat chordā ⁊ ptranſiēs eā implantet baſſius oſſi calcanei ⁊ ſic ſaluabitur vtraq̄ littera. Tertio dicit ꝙ qn̄ nocumētum accidit his tribus muſculis facientib' deſcendere pedem vel chordis eorum pes claudicat id eſt non bene ſe firmat ſupra terram vel pauimentum.

❡ In tertia dicit p̄io ꝙ ex muſculis facientibus pedē deſcēdere ē vn' alius muſcul' ex quo due chorde exeūt. quarū vna cōſtringit pedem: et alia dilatat pollicem. Secundo dicit ꝙ illud eſt falʒ ꝙ vna chordarum illius muſculi cōſtringit pedē ⁊ alia dilatat pollicē vel ꝙ iſte muſculus iuuat ad faciēdū deſcendere pedem. q̄r muſculus iſte naſcitur a capite focilis interioris tibie in loco vbi iſtud focile obuiat focili exteriori ⁊ inde deſcendit inter hec duo focilia ⁊ diuiditur in duas chordas. Et vna iſtarū cōtinuatur in anteriori pollicis ſub raſceta pedis. ⁊ per hāc chordam fit humilitas pedis. i. depreſſio vel abaſſamentum. Et altera chorda naſcens ex parte iſtius muſculi trāſit originem prime chorde ⁊ muſculus iſte mittit hāc chordā primo oſſi pollicis ⁊ dilatat ipm̄ pollicem

cū tranſuerſione ad partē interiorē. ❡ Attēde primo ꝙ galien' p tractans tertio de vtilitate particularū cap̄lo. 9. et. 3. de iuuamētis mēbroꝝ cap̄lo q̄nto muſculos ⁊ chordas faciētes deſcendere pedē primo aſſerit eſſe duos muſculos ꝯtrarios muſculis a q̄bus pes eleuat. ⁊ a pfundiori iſtoꝝ dicit vnam naſci chordā que iplantatur inferius an̄ pollicē pedis. Et ab alio dicit oriri chordā maiorem q̄ a retro implātatur oſſi calcanei: ſunt aūt verba eius hec. Quinctiā ex poſterioribus partib' ꝓportionaliter his q̄ in manu: oppoſuit natura duas muſculorū generātes id eſt chordas operaturas ꝯtrios p̄dictis mot' pedis. Quarū minor a muſculo qui p pfundū fertur incipiens ad eā que eſt an̄ magnū digitum regionem ab inferi'. Altera vero q̄ eſt maior iſte manifeſtus tenon ē qui ad calcaneum a retro implantat ſufficienter exiſtens robuſtus ⁊ maxim'. Secundo dicit ꝙ maiore dictarū chordarū egrotāte pes neceſſario claudicat: q̄r chorda iſta trahens ad ſe os calcanei ſic firmat tibiā ⁊ totum pedē vt quis abſq̄ caſu ſupra pedē vnū altero eleuato firm' ſtare poſſit. Et ſunt ei' verba hec. Qui. ſ. tenō maior ſolus ⁊ ſi aliquādo patiat claudicare neceſſariū ē pedem. Os eīm quod ſituatum ē ſub tota tibia ſm rectitudinē qđ vtiq̄ vocatū eſt calcaneus maximū ⁊ fortiſſimū exiſtens oīm oſſiū que ſunt in pedib' tenon iſte ad ſe trahēs firmat ita totū colū vt ſi in altero pedū ſtare quādoq̄ volueris eleuans alterū: nō vtiq̄ cōmoueberis neq̄ cades: neq̄ ſi aliq̄s alioꝝ tenontū patiatur ita magnam ⁊ equipollentē oībus alijs hʒ v̄tutem. Tertio dicit ꝙ merito fuit hec chorda maior alijs ⁊ magne v̄tutis. quia implantatur primo ⁊ principaliſſimo organo fundamēti corpis ſcʒ oſſi calcanei ⁊ alligat ei tibiā et ſe hʒ proportionaliter ad chordā que manui abintra implantat apud paruū digitum ⁊ cum hoc ſortitur aliq̄d dignitatis ab oſſe calcanei quod totū corpus portat ⁊ nō hʒ in manu ſibi ſimile os. Sunt aūt eius v̄ba hec. Qualiter aūt non debebat talis eſſe dictus tenon ſcʒ cum implantet ad primū ⁊ principaliſſimum organū baſis ſcʒ calcaneum ⁊ copulet id ſolus tibie vſq̄ ad poſitionē itaq̄ ⁊ actū cui cōmiſſus eſt p totū ꝓportionaliter hʒ tenonti qui implantat abintra apud paruū digitū manus. Quid vero deinde p̄cipuū q̄dem ad dignitatem vtilitatis ſibi ab oſſe calcanei acquiſiuit: nullam ꝓportionalē in manu particulam habētis ſicut ⁊ ante dictū eſt ⁊ ſolius corp' totum vehentis. ❡ Attēde ſcđo ꝙ huic chorde ꝓpter eius dignitatē plura principia facta ſunt itaq̄ a pluribus oritur muſculis. Sed a quot ē dubiū. Princeps enim innuit hic ꝙ a duob' dū dicit. Ex q̄bus chorda naſcit que ex maioribus exiſtit chordis. Galien' v̄o ſibimet ſup hoc diſſonans videtur. Ait eīm tertio de vtilitate particulaꝝ cap̄lo. 9. Hec igit natura ſciens duplex principiū generatiōis ei' fecit. Deinde ſubdit Quare ⁊ admirari te puto de arte ei' ſi attenderis mēte eis que i anatomijs apparēt ⁊ videris extendētem q̄dem digitos vnū muſculū multis famulātem particulis: ſimiliter aūt ⁊ alioꝝ ſingulū coꝝ q̄ ſm pedem ⁊ tibiā totā ad plures deſinētem tenontes. Aut ſi paru' oīno fuerit ad vnum ſicut illi q̄ ſunt in manib': ſolū autē hunc ex trib' magnis muſculis q̄ ad calcaneū in idem adueniūt prodeūtem: vt ſi aliquādo vn' ex eis aut duo patiātur reliqui aut reliqu' famulent. Ex quib' verbis manifeſte innuit ꝙ iſti chorde ſunt tria principia. Et ſtatim poſt ſubiūgit ſmonē huic diſſonum dicēs. In multis q̄dem ⁊ alijs partib' corporis natura oſtēdit huius prouidentiam vbi motus eſt multū pertinens ad ani-

mal: multa eiꝰ principia operās: sicut ⁊ hic ex duobꝰ magnis musculis qui in posterioribꝰ tibie sunt locati: explantans tenontem qui ad calcaneū peruenit. Ad tollendū hanc dissonantiā que prima facie apparet in vbis galieni dic ꝙ dicta chorda principaliter oritur a duobꝰ primis musculis deprimētibꝰ pedem: adiūgitur autem his tertius musculus ⁊ istud exp̄mit hec littera eius tertio de iuuamentis caplo q̄nto. Et iuenies istam solaꝫ chordā descendēteꝫ ad alrib id ē calcaneuꝫ oriri ex duobꝰ musculis magnis ad quos est adiūctꝰ tertius musculus magnꝰ. vt q̄ñ vni istoruꝫ musculoruꝫ aut simul duobꝰ acciderit occasio remaneāt duo aut vnus solꝰ.

Et iamᵒ etiā a capite coxe siluestri oritur musculus ⁊ cū vno duoꝝ musculoruꝫ achibalium cōtinuatur: deinde ab eo separat̄ cum occultuꝫ cruris pertrāsit: ex quo oritur chorda ꝗ ad inferiora pedis peruenit ⁊ sub eo toto dilatatur: queādmodum facit musculus ꝗ super plante occultū dilatat̄ ꝓpter iuuamētū tale q̄le ē eius.

¶ De anatomia musculorum digitorum pedis. Capitulum. XXX

E x musculisᵃ vero pedis digitos mouētibus qui sunt constringentes musculi sunt multi. Ex quibꝰ est musculus ꝗ a capite cāne siluestris oritur ⁊ extensus sup ip̄am descendit ⁊ chordam vnā transmittit que in duas diuidit̄ chordas que mediū constringunt ⁊ medicum. Et alter isto minor cuiꝰ ortus est a postremo cruris: cuiꝰ chorda cum ipsam transmittit in duas diuidit̄ chordas que indiceꝫ constringunt ⁊ minimū. Et diuiditur ab vnaquaqꝫ duaꝝ partium chorda que cū eo quod ab alio diuiditur continuatur. ⁊ fiunt chorda vna que ad pollicem peruenit ⁊ ip̄m constringit. Et tertia chorda quā iam nomiauimus a siluestri duarū extremitatum que ī cāna existunt domestica oritur: ⁊ inter duas descendit cānas ⁊ ex se partem transmittit ad pedem cōstringē

¶ Attēde tertio ꝙ galienꝰ illic iproperat medicis qui antecesserūt eū. Prio in hoc ꝙ crediderūt tres musculos qui constituūt ventrē tibie posterius inplātari calcaneo. Scdo in hoc ꝙ non cognouerūt musculum qui calcaneo implantat̄ ꝑmanens carneꝰ. Tertio in hoc ꝙ non cognouerūt duos musculos qui nascētes a capitibꝰ duoꝝ fociliū tibie desinunt in fortē chordā descendentes ad calcaneum. ⁊ sunt vba eius hec. Estimāt aūt qui ante me anatomici gastrocinimā operantes tres musculos ad calcaneū immittere. Nō autē habet ita veritas. Tenōtis enim vniꝰ ipsorum non parua ꝑs suꝑ ascendens calcaneū supplantat̄ toti pedi inferiꝰ: quam meliꝰ fortassis est nō partem ponere tertij musculi ſꝫ ip̄m fm seip̄m scorsuꝫ quartum musculū. Necꝫ eñ hoc scꝫ quoniam coꝝ ꝗ vere implantātur calcaneo musculoꝝ qui quidē ex osse perone prodit altiori imittit carneꝰ permanēs: qui vero a cruris capitibꝰ in robustū tenontē desinentes consequēter p̄dicto descendūt ad summū calcaneū cognitū est ab anterioribꝰ. ¶ Attēde quarto ꝙ natura nō ꝓduxit musculos obliquos alligantes in crure cānam minorē maiori sicut in brachio fecit. qꝛ non est opus tāta circūuolutōne in tibijs vt in brachijs. Juxta illud ga. tertio de vtilitate particularū caplo octauo. Nullū musculum obliquū ex tibia ꝓduxit ad peronā. i. cānam minorē cōsimiliter his qui ī manu copulāt brachiū kerkidi. i. focili minori. Jn manu eñ quoniam non solū extēdere ⁊ flectere totū colū sed etiam circūducere versus alterutras ꝑtes melius fuit demōstratum ē ante. Jn tibia vero intentiōeꝫ habentes cōstructionis nō multiformitatē apprehēsionis. ſꝫ basis firmationē nō solum nihil plus debebat ex huiꝰ motibus esse sed etiā deperire quiddā infallacie. i. minui aliq̄d ad infallaciā debite firmationis.

d Etiam etiā ⁊c̄. Jn hac parte q̄rta ꝗ est de musculo cuius chorda p̄bet sensum plāte pedis dicit p̄rio p̄nceps ꝙ iaꝫ etiam inter musculos in tibia locatos est vnꝰ musculus nascēs ab extrinseco capite coxe inferiori. ⁊ cōtinuatur cū vno duoꝝ musculorum achibaliū. i. achib seu calcaneo implantatorum: deinde sepatur ab illo postꝗ̄ ꝑtransiuit occultū cruris. i. ventrē cruris posteriorē sub genu qui dr̄ a vulgo sorex. Scdo dicit ꝙ ex isto musculo nascit̄ chorda ꝗ veniēs ad inferiora pedis illic diffundit̄ sicut ꝑuenit musculus vel chorda eiꝰ ad interiora palme ⁊ dilatat̄ super ꝑtes eius occultas. Tertio dicit ꝙ iuuamentū istiꝰ musculi ⁊ chorde eiꝰ est tale quale est iuuamētū sibi similis ī manu: videlicet dare sensuꝫ plāte pedis ⁊ ꝓhibere pilos illic oriri ⁊ firmare carnem eiꝰ ac fortificare ad resistendum extrinsecis occurrentibus. ¶ Attēde primo ꝙ galienꝰ non attribuit vni soli ꝓprio musculo generatōem chorde ꝗ subtensa plante pedis p̄bet ei sensum: ſꝫ dicit hanc chordā esse portionem chorde maxime que ex tribus musculis orta ꝑuenit ad calcaneū. Ait eñ tertio de vtilitate particularū caplo vndecio. Qꝛ enim oportebat sensu participare cutim pedis debentē multotiēs peditare dura aliqua ⁊ acuta a q̇bus pressa multotiens ⁊ vulnerata corrūperetur multiformiter nisi faciliter ea sentiens memorari faceret aīal fugere: ꝓpterea tenōtis quidē qui ad calcaneuꝫ ꝑuenit quē ex tribus musculis dicebamus gñari superficialis portio ad id quod sub pede est supergradiens implātatur cuti intꝰ que est fm vestigium id est plantā. ¶ Attende scdo ꝙ non solū plante tribuit̄ sensus a dicta chorda ſꝫ etiā a duobus musculis qui ibi sunt ⁊ a ꝑuis ramis neruoruꝫ qui veniūt illuc a nucha. Juxta illō gal. ibi. Profundo autē pedis quod ē sub cuti ſꝫ quod ⁊ duo parui musculi sunt gerēmones. i. ramuli distribuunt̄ parui neruoꝝ qui a dorsali id ē nucha. ¶ Attende tertio ꝙ multo maiores rami neruoꝝ distribuunt̄ palme manus ꝗ̄ plante pedis. Juxta illud gal. ibi. His autē multo maiores sūt illi qui summe. i. parue manus plus ꝗ̄ pes indigentis certitudinaliter sensu seu non apprehēsionis solius ſꝫ etiā tactꝰ organo facte. Pes autē qꝛ necꝫ ei cōmune debebat esse organū tactꝰ totiꝰ corporis sed solius ambulationis quāto ad nō patiendū prompte egebat sensum tantū acq̄siuit. ¶ Attende q̄rto ꝙ cutis inferior pedis cōnexa est fortiter subiectis sibi particulis ⁊ germen dicte chorde per ip̄am totā est disseminatuꝫ vt nō faciliter labatur hincinde ⁊ vt sensu aliquo participet ⁊ mediocritatem hēat in mollicie ⁊ duricie. Juxta illud gal. caplo. 12. libri tertij d̄ vtilitate particulaꝝ. Pedis aūt cutis cōnexa quidē certitudinaliter facta est subiectis oībus particulis vt nusꝗ̄ circūuertatur faciliter germē autem ad totā ip̄am disseminatū est tenōtis qui fm calcaneū vt non circūuertatur faciliter ⁊ vt sufficientem sensum trāssumat. Habet aūt cōmoderate inter mollicié ⁊ duriciē abscedēs ab vtrocꝫ excessu inꝗ̄tū oportebat necꝫ valde passibilē necꝫ valde dissensibilē fieri. Nā summe durū ꝓpe insensibilitatē venire necessariū est sicut sunt solcares ⁊ chile. i. vngule fisse. summe vo molle inꝗ̄tū bona sensibilitate intātū ⁊ facili passibilitate participare est. Vt igitur necꝫ insensibilis sit necꝫ ꝓ̄pte passibilis: excessus vtriusꝗ̄ natura euitauit: ⁊ mediam creauit caꝫ intͣ mollem ⁊ duram.

¶ De anatomia musculoꝝ digitoꝝ pedis. Cap. XXX.

e X musculis ⁊c̄. Jn hoc caplo p̄rio agit p̄nceps de musculis constrigētibꝰ digitos pedis locat̄ ī tibia. Scdo de cōstrigētibꝰ locat̄ in pede ibi [Jlli vo quoꝝ] Tertio de mouētibꝰ eos ad latera ibi [Et ex musculis] Quarto sūmat oēs musculos corꝑis ibi [Oēs igit̄]

a Jn p̄ma parte que est textꝰ p̄sens dicit primo ꝙ multi sunt musculi cōstringētes ex musculis mouētibꝰ digitos pedis. Scdo dicit ꝙ ex musculis ꝯstringētibꝰ digitos pedis ē vnꝰ musculus ortꝰ a capite focilis exterioris qui suꝑ hoc extēsus descēdit ⁊ emittit chordā diuisam ī duas ꝗ cōstringūt digitos pedis mediū ⁊ medicū. Tertio dicit ꝙ alter musculorum cōstringentiū digitos pedis ē minor p̄dicto ⁊ nascitur a posteriori parte cruris. Et emittit chordā que diuiditur in duas. Et iste cōstringūt indicem ⁊ minimū. Et ab vnaquaqꝫ istarū duarū chordarū descinditur vna pars que coniūcta parti descise ab altera simͭ facit vnā chordā peruenientē ad pollicē ⁊ cōstringētē ip̄m. Quarto dicit ꝙ tertia res mouēs pedis digitos costringēdo est chorda prenoīata nascens ab exteriori duarū extremitatū focilis interioris ⁊ descēdens inter duo focilia ac transmitēēs vnā sui partem ad pedem constringēdum ⁊ aliaꝫ ad primū os pollicis. Et ista est chorda de qua agebat̄ in tertia particula tertie ꝑtis p̄oris caplͥ vbi dicebat̄. Et muscuꝰ ex quo due nascunt̄ chorde quaꝝ vna pedē cōstringit ⁊ altera pollicē dilatat ⁊c̄. Quīto dicit ꝙ situatio duoꝝ musculoꝝ p̄dictoꝝ cōstringētiuꝫ digitos pedis est super tibiā ⁊ posteriꝰ. ¶ Attēde p̄rio ꝙ sicut digiti manuū mouent̄ quattuor motibꝰ: sic ⁊ digiti pedū scꝫ flexione: extēsione: ductōe ad intꝰ: ⁊ ductiōe

ad extra. Juxta illō gal.3°.de vti.ptic.cap̄.8.'Deide oñdam' qm̄ i pedibus rōnabilr q̄dē q̄ttuor mot' in vnoq̄ʒ digitoꝝ ſūt.a maxis q̄dē tenōtibus.i.chordis flecti potētiū a mīmis aūt int' vti inſ vtroſq̄ʒ aūt eſt magnitudo his q̄ extēdūt ⁊ ex̄ circūducūt. ¶ Attēde.2°. ꝙ digiti ⁊ chorde pedū ſūt miores digit̄ ⁊ chordis manuū.q2 man' exiſtēs organū apphēſiuū plurib' ⁊ fortiorib' aptaſ motibus. Juxta illud gal. ibi. Quāto ei pes ſūma manu ē maior tot' tota:tāto digiti digitiſ et tenōtes tenōtib' ſūt miores.man' em̄ p̄cipuitas act' i digitis ē apphēſiuis fcis organiſ:pedib' āt nō ad apphēſionē totaliſ ſʒ ad firmatōēʒ in fallacē ɔſtruct̄:⁊ debētib' ſup̄ ſe vehere aīal ⁊ debētib' mlto maiores fieri: ꝑuos hēe digitos meli' fuit q̄re ⁊ tenōtes coꝝ mlto miores tenōtibus q̄ in manib' me li' fuit fieri inq̄tum minora organa ⁊ ad pauciores ⁊ miores

dum ⁊ partē ad primum os pollicis. Et horuʒ quidem muſculoꝝ digitos mouentiū quos noīauimus ſitus ē ſuper crus ⁊ poſteri' Jlli vero[b] quorum ſitus ē ſuper plantā pedis deceʒ ſunt muſculi: ⁊ in hoc q̄dē anatomici decepti fuerūt:ſʒ prim' qui illō ſciuit fuit gal. Jpſi vero cū quinq̄ʒ cōtinuantur digitis cum vnoq̄ʒ duo lacerti a dextra ⁊ a ſiniſtra ⁊ mouent vt cōſtringant ſm rectitudineʒ ſi ſimul mouerint ⁊ vt declinent ſi vnus mouerit. Et ex eis quidē ſunt q̄ttuor ſup raſcetā:quoꝝ vnus vnicuiq̄ʒ digito d legat' ē. Et duo q̄ ꝓprie ſunt ad conſtringendū pollicem ⁊ minimuʒ. Et iſti quideʒ muſculi adeo ſunt ꝑmixti

vt cum vni eoꝝ accidit nocumentū ꝑuenit inde vt reliquoꝝ operatio debilitetur in eo qō eoꝝ eſt propriuʒ ⁊ vt vicē iſtius aliquo modo gerant ī eo quod huic eſt propriū. Et hac de cauſa difficile eſt vnuʒ digitorum pedis ꝓprie abſq̄ʒ alijs cōſtringere. Et[c] ex muſculis q̄deʒ pedis ſunt quinq̄ʒ ſupra pedē poſiti qui ad ſilueſtre declinare ſolent. Et quinq̄ʒ ſub eis poſiti quorum vnuſquiſq̄ʒ digitum ad illō quod ip̄m ſequitur trahit a parte domeſtica ⁊ ipſum cum motu ad partē eleuat domeſticā. Et iſti quidq̄ʒ ſunt cuʒ duob' qui pollici ⁊ minimo ſunt proprij ſm ſimilitudinē ſeptē q̄ ſunt in plāta manus ⁊ ſilr decem primi.

⁊ ibecilliores act' ꝑpata debāt mouē. ¶ Attēde.3.ꝙ ñ ſilr explātāſ chorde mouētes digitos pedis a tibia: ſic mouētes digitos man' a brachio q2 optuit manū eē ꝑuā ⁊ leuē ñ oneratā carnib' pedes aūt ñ ſic. Jux̄ illō ga.ibi. Nō ḡ fuit neceſſariū.4.ſedeſ tenōtū mouētiū digitos a muſcul' q̄ i tibia gñare: ſic in manu ab his q̄ i brachio ſʒ duas ſolas.ſ. eā q̄ extēſionē eoꝝ opaſ ⁊ eā que flexionē ꝑmi ⁊ tertij eoꝝ q̄ int' articuloꝝ ſcʒ.

b Jlli vero ⁊c̄. Jn hac ꝑte ſcd̄a q̄ eſt de muſculis ɔſtringētib' digitos pedū ſituat̄ in ꝑuo pede dicit p̄io ꝑnceps ꝙ decē ſūt ex his muſculis ſituati ſup̄ plantā pedis in q̄b' oēs anatomici veteres decepti fuerunt ignorātes eos dēpto galieno q̄ prim' oīm eos cognouit. Et hi decē muſculi applicanſ q̄nq̄ʒ digit̄ pedis veʒ cuiq̄ʒ digito duo: vn' a dextra ꝑte alter a ſiniſtra. Et qñ ābo ſimul mouerit recte ſuū ɔſtringūt digitū. Et ſi mouerit vn' ex his ſol' declinat digitū v̓ſus lat' eius. Scd̄o dic̄ ꝙ ex muſcul' in pede locatis ſunt alij q̄ttuor locati ſup̄ raſcetā. ⁊ de iſtis muſculis cuiq̄ʒ pedis digito ꝑter pollicē trāſmittiſ vn' ⁊ flectit ipſi' iūcturā ſcd̄am. Tertio dicit ꝙ ex muſculis in pede locat̄ ad ɔſtringēdū digitos ipſi' ſūt alij duo muſculi q̄ ꝓp̄e ɔſtrigūt pollicē ⁊ mīmū digitū ei'. Q̄rto dicit ꝙ muſculi q̄ ſunt i pede ſunt taliter iuicē ꝑmixti ꝙ vno ipoꝝ leſo alij ɔpatiunſ ⁊ ſupplēt ipſi' vices in officio ſibi ꝓprio. Et iō difficile eſt vnū digitoꝝ pedis abſq̄ʒ alio ɔſtringere. ¶ Attēde p̄io ꝙ decē muſcli pedis q̄s veteres ꝑtermiſerūt ⁊ a galieno diu fuerſ ignorati iūcturā primā digitoꝝ pedis flectūt i pede ſic in manu. Juxta illō. G.3.de vti.ꝑti.cap̄.8. Muſculi aūt valde ꝑui q̄ ꝑtermiſſi ſunt ab anatomicis ſicut ⁊ a me vſq̄ʒ ad mltū ꝑmū articulū vniuſcuiuſq̄ʒ digiti flectūt ſilr i manib' ⁊ in pedib'. ¶ Attēde.2.ꝙ tres modi muſcloꝝ ſunt i pede collocati. Nā ſm pectē pediſ collocanſ illi q̄ mouēt digitos ad lat' int'. Et ſm reliquā ꝑtē vſq̄ʒ ad calcaneū ſūt locati muſcli q̄ iūcturā ſcd̄am vniuſcuiuſq̄ʒ digitoꝝ flectūt. Et in ſupiorib' ꝑtib' pedis ſūt locati muſculi q̄ digitos pedū mouēt lateraliter ad extra. Et de his trib' gñib' muſcloꝝ ſolū ꝑmū gen' locaſ i manu.ſ.qō mouet digitos ad lat' int'. Jux̄ illō. G.cap̄.dcō. Jn pede v̓o ſeu ꝓlōgo exñte in loco q̄ ē ſm planiciū.i.pectē muſclos duces obliq̄ int' mot' appoſuit. Jn reliq̄ v̓o ꝑte ei' tota q̄ ē vſq̄ʒ ad calcaneuʒ eos q̄ ſm articulū vniuſcuiuſq̄ʒ.4.digitoꝝ flectūt. Jta aūt ⁊ ex ſupiorib' ꝑtib' pedis appoſuit alios debētes duces eē motōnis q̄ extra. Jn manu v̓o q2 maiores oportebat eē ꝓportiōales his muſculos ⁊ ip̄a ꝑs mēbri erat mior: ipoſſibile fuit hec duo gñ̄a apponē muſculoꝝ ſʒ id qō p̄io dictū ē ſolū. Ex dict̄ appʒ ꝙ pes a tibia duos mot' recipit ſcʒ extenſionē ⁊ flexionē p̄ie ⁊ tertie iūcturaꝝ digitoꝝ pedis: ⁊ tres mot' recipit a muſcul' q̄ in eo ſūt ſcʒ obliquū motū digitoꝝ pedis int' motū flexiōis iūcture ſcd̄e cuiuſlibʒ digitoꝝ ⁊ motū obliquū digitoꝝ pedis extra. Juxta illō gal.ibi. Jn pedib' aūt deſup̄ q̄dē ex tibia duo deſcēdūt: ab īferi' aūt ex ipſis pedib' tres ꝓdeūt. Et cā dicta ē q2 em̄ ꝑuis indigebat tenōtib' ꝓpterea ⁊ muſcul': ⁊ q2 in ipſis pedib' erat loc' vacās ꝓpterea ibi locati ſunt. ¶ Attēde.3.ꝙ chorde in pedib' ſunt magis inexe ⁊ ſimul permixte q̄ in manib'. q2 diſtinctio mltiplex ⁊ magna actuū varietas eſt magis neceſſaria manib' q̄ pedib' ⁊ per intricationē chordaꝝ in pedib' fit q̄ſi duplex ꝑncipiū motuū ei' vt ſi vnū ledaſ reliquū ſeruiat. Juxta illō gal.ibi. Sʒ tñ ⁊ hec diſſimilr hʒ tenontū diſtributio ſm pedes ⁊ man'. qm̄ tenōtū q̄ in manib' ꝑmū ⁊ tertiū articulū vniuſcuiuſq̄ʒ digitorū flectūt null' alteri ab altero muſculo īcipiens ꝑmiſcetur. Qui v̓o ī pedibus ſūt ꝓportionaliſ eis nō īcipiūt ab vno muſculo. Sed ſicut nerui qui explantanſ ad totas man' a dorſali id ē nucha q̄ ſm collū īplicanſ ⁊ ꝑmiſcenſ ad inuicē ita aliq̄liſ hʒ ⁊ q̄ ad tibias explātatō neruorū ab ea q̄ ſm lūbum dorſali. Et vniuſcuiuſq̄ʒ ita motorū organorū fit velut ꝑncipiū aliquod duplex ad hoc ꝙ ſi alterum aliquando patiatur reliquū famuletur eis.

c Et ex muſculis ⁊c̄. Jn hac ꝑte tertia q̄ ē de muſculis m̄ouentibus digitos pedis ad latera dicit p̄io ꝑnceps ꝙ ex muſcul' ſituat̄ in pede ſunt q̄nq̄ʒ muſculi ſupra pedē poſiti q̄ declināt digitos pedū v̓ſus exteriora. Scd̄o dicit ꝙ ſub q̄nq̄ʒ nūc dict̄ muſculis ſunt alij q̄nq̄ʒ locati. quoꝝ q̄libet trahit digitū ad illō qō ſeq̄tur ip̄ʒ digitū ab īteriori ꝑte ſeu v̓ſus interiora ⁊ eleuat ip̄m digitū cuʒ hoc ꝙ mouet eū ad ꝑtē interiorē. Et intellige hic digitos pedū moueri ad partē interiorē ſiue domeſticā cū mouenſ v̓ſus pollicē et ad exteriorē ſeu ſilueſtrē ꝑtē moueri dū mouētur v̓ſus minimū. Sʒ minim' ⁊ pollex dicunſ moueri ad ꝑtē domeſticā qñ accedunt ad alios: ⁊ ad ſilueſtreʒ dū ab alijs recedūt. Tertio dicit ꝙ iſti quinq̄ʒ muſculi vltimi cū duob' ꝑnoīatis ī ꝑte ſcd̄a q̄ ſūt ꝓprij pollici ⁊ minimo ſunt ſm ſilitudinē ſeptē muſcloꝝ q̄ ſūt i palma man' ⁊ aſſimilanſ illis i trib'.ſ.in ſitu ope ⁊ nūero. Et ſilr decē ꝑmi muſculi pedis flectētes ꝑmā iūcturā digitoꝝ ei' ſunt ſm ſilitudinē decem taliū muſculoꝝ q̄ ſunt i palma manus. ¶ Attēde hic p̄io ꝙ libri cōiter ſunt in hoc paſſu incorrecti hñtes in plāta pedis vbi ſcribi dʒ in plāta man'. ¶ Attēde ſcd̄o ꝙ in ꝑte poſteriori tibie ſunt ſex muſculi.ſ. tres mouētes calcaneū ⁊ ꝓhibētes oriri pilos in plāta pedis ⁊ tres alij ſub illis flectentes digitos pedū. Juxta illō gal.3 de vtili.ꝑticu.cap̄lo.9. Si em̄ tres calcaneū mouēt ⁊ i piloſam ꝑtem pedis opanſ: ſub eis aūt alij tres digitos flectūt ⁊ ꝓportiōalē opanſ in pede motū ei quē in manu tenōtē q̄ añ magnū digitū deſcendēs īplantaſ oſtēdim' hēe rōnabilr oēs q̄ ſunt i poſteriori ꝑte tibie ſex exiſtunt ſm rectitudinē ꝑticule quā mouere debebat vnuſq̄ſq̄ʒ iacēs. ¶ Attēde tertio ꝙ muſculi poſteri' i tibia locati numeranſ a q̄buſdā anatomicis nō ſex ſʒ q̄nq̄ʒ tātū eo ꝙ cōputāt duos vltimos ꝓ vno q2 ɔiūcti ſunt. Juxta illō gal.ibi. Pñt autē hi ſex muſculi nō ſex ſʒ q̄nq̄ʒ eſtimari ſic viſum ē anatomicis q̄ añ nos: vltimos duos muſculos vnū ponētib' eo ꝙ ɔiuncti ſunt ſm plurimū. ¶ Attēde.4.ꝙ in āteriori ꝑte tibie ſunt tres muſcli locati q̄ pñt ſex vel ſeptē ꝓprie noīari. q2 duo ex ipſis ſunt tripli propterea ꝙ vterq̄ʒ eorum deſinit in tres caudas. Juxta illō gal.ibi. Quinetiā ⁊ anteriores tibie noti fuerūt eis tres eē ꝓpter eādem cauſam q̄uis ſex vel ſeptē meli' dicerenſ. Jgitur q̄ q̄dem extendit q̄ttuor digitos vn' eis videſ eē ſicut ⁊ ē vn'. Ex alterutra vero ꝑte ei' rurſus ē vn' ali' ad tria capita tenontū deſinēs: p' q̄ ſi q̄s eis cū vtilitatib' eoꝝ attendat mēte ſex aut ſeptē ponet oēs: ſicut in anatomicis tractatiōib' oſtēditur. ¶ Attēde q̄nto ꝙ ex his trib' muſcul' qui pñt dici ſeptē vn' eſt in medio q̄ digitos pedis extendit ⁊ eſt minor coꝝ. Alij duo ſunt iuxta eū vnus a dextris alter a ſiniſtris. Et vnus hoꝝ peruenit vſq̄ʒ ad regionē in directo pollicis: a

ter vſq; ad regionē in directo minimi. Juxta illud gal. ibi. Duo igit̄ ſunt qui p̄dicti ſunt ad pedē puenientes. Hic q̄dem ad eam que ſup magnū: ille aūt ad eam q̄ ſupra paruū digitū regionē ei⁹: reliquus vo ⁊ tertius ē qui medius amboꝝ iacet qui digitos extē dit.eſt aūt minoꝛ hic ſeu minoꝛa mouēs oꝛgana: ⁊ p mediū tibie ſm rectitudi-nē digitoꝛum venit hos eni3 debebat mo-uere. Ex dictis

Omnes⁹ igitur coꝛpoꝛis muſculi ſunt quingenti vigintinouem.

apparet ꝙ in tibia collocati ſunt tredecim muſculi qui ſunt ve-lut capita tredecim choꝛdarum ad motum pedis oꝛdinatarum Juxta illud gal.ibi. Scd̄m tibiam aūt.13.capita ſunt tenontū.i. choꝛdarū.a retro quidē ſex ab ante aūt ſeptē: ⁊ mouēt pedem ſm omēs conueniētes ei motus. Scd̄o apparet ꝙ in vnoquoq; pede ſunt locati muſculi.26.ſcȝ decē qui flectunt primā iūcturam digi toꝝ pedis: quattuoꝛ ſup raſcetaȝ duo ꝓprij ad conſtringēdū pol licem ⁊ minimū: quinq; inclinantes digitos ad partem ſilueſtrē et quinq; inclinantes eos ad partem domeſticam.

b Omnes igitur ⁊c̄. Ut appareat euidentius numeratio mu-ſculoꝝ primo narrabo in tabula numerationē coꝝ ſm raſim.

¶ Sequitur tabula numerationis muſculoꝛum ſm raſim primo almāſoꝛis.

Jn facie	xlv
Mouentes caput ⁊ collum	xxiij.
Mouentes linguam	ix.
Mouentes gulam ⁊ epiglotum	xxxij.
Mouentes ſpatulas	xiiij.
Mouentes adiutoꝛia	xxvi.
Super adiutoꝛiū locati	viij
Super brachiuȝ locati	xxxiiij
Jn ambabus manibus	xxxvi
Mouentes pectus	cvij.
Mouentes doꝛſum	xlviij
Super ventrem	viij
Teſticuloꝛum	iiij
Uirge	iiij
Colli veſice	i.
Ani	iiij.
Mouentes coxas	xxvi.
Mouentes crura	xx.
Mouentes pedes qui ſunt in crurib⁹	xxviij.
Mouentes pedes q̄ ſunt in pedibus	xxij.

Sūma omniū quadringenti nonagintanouem.

¶ Ex hac tabula apparet ꝙ raſis omiſit in ſua numeratione mu ſculos triginta. Nam muſculi ſunt in toto coꝛpoꝛe quingenti vi-gintinouem, vt ipſemet fatetur primo almāſoꝛis capitulo de mu ſculis dicens. Muſculi autem qui in toto reperiuntur coꝛpoꝛe cum a galieno numerati fuerint ⁊ diuiſi quingenti ⁊ vigintino-uem inueniuntur.

¶ Tabula numerationis muſculoꝛum ſm Auicennam in hac ſumma ſecunda.

Frontis	i.
Oculoꝛum	xiiij.
Palpebꝛarum	vi.
Maxillarum	ij.
Labioꝛum	iiij.
Extremitatis naſi	ij.
Mandibule inferioꝛis	viij.
Mouentes caput	xxiij.
Epigloti	xviij.
Gutturis	iij.
Oſſis laude	vi.
Lingue	ix.
Colli	iiij.
Pectoꝛis	cvij.
Mouentes adiutoꝛium	xxxij.
Mouentes brachium	xvi.
Mouentes raſcetam	xij.
Mouentes digitos	liij.
Mouentes doꝛſum	l.
Uentris	viij.
Teſticuloꝛum	iiij.
Oꝛis veſice	i.
Ueretri	iiij.
Ani	iiij.
Mouentes coxas	xxviij
Mouentes genua	xviij.
Mouentes iuncturas pedum	xiiij.
Mouentes digitos pedum	lx.

Summa omnium quingenti duodecim.

¶ Ex hac tabula vides ꝙ princeps omiſit muſculos.17.quos ſi vis re-cupera ex muſculis qui duplantur aut triplantur ſm capita ſua vel pā niculos ligamētales quos pro vno computauimus pro tot eos nume-rando quot capita gerunt vel panniculos habent.

2 Et primo numera duos muſculos qui ſunt retro oculos ſuſtinen-tes duos neruos opticos pro quattuoꝛ ſic lucraberis duos.

1 Secundo numera vnum muſculoꝛum caput ad inferioꝛa curuā-tium, pro duobus quia duo gerit capita ⁊ lucraberis vnum

2 Tertio numera par muſculoꝛum pectoꝛis quoꝛum vterq; dupla tur pro quattuoꝛ ⁊ lucraberis duos.

2 Quarto numera muſculum duplicem magnum mouentem ad-iutoꝛium in vnoquoq; brachio pro duobus ⁊ lucraberis duos.

2 Quinto numera muſculum alterum adiutoꝛij duo gerentem ca pita pro duobus in vtroq; brachio ⁊ lucraberis duos.

2 Sexto numera muſculum mouentem brachium gerentem duo carnoſa capita in vtroq; brachio pro duobus ⁊ lucraberis duos.

4 Septimo numera muſculum cooperientem ancham tria haben tem capita in vtraq; ancha pro tribus ⁊ lucraberis quattuoꝛ.

2 Octauo numera muſculum mouentē iūcturaȝ poplitis duplum duo gerentē capita pro duobus in vtraq; tibia ⁊ lucraberis duos.

Si muſculos iſtos q̄s ſic lucrat⁹ es in ſūmā recollegeris inuenies.17. Quos ſi addideris cuȝ q̄ngētis ⁊.12.p̄noīatis erūt in toto q̄ngēti.29.

¶ Attende q̄ʒ auerroys fere totum quod dicit de anatomia membꝛoꝝ extraxit a primo libꝛo almāſoꝛis. Et numerans muſculos ſecundo col-liget capitulo de iuuamentis mēbꝛoꝛuȝ voluntarij motus imitatur ra ſim in omnibus niſi ꝙ muſculos mouentes gulam ⁊ epiglotum dicit eſſe.22.et raſis.32. Et mouentes caput ⁊ colluȝ dicit eſſe.24. ⁊ raſis.23. Et foꝛte ꝙ hec dr̄ia magis venit vicio ſcriptoꝛis q̄ʒ de mēte auerroys.

¶ Tabula numerationis muſculoꝛum ſm auerroym ſecundo col-liget capitulo trigeſimooctauo.

Jn facie	xlv.
Mouentes caput et collum	xxiiij.
Mouentes linguam	ix.
Mouentes gulam ⁊ epiglotum	xxij.
Mouentes ſpatulas	xiiij.
Mouentes adiutoꝛia	xxvi.
Poſiti ſuper cubitum	viij.
Super brachium locati	xxxiiij.
Poſiti in manibus	xxxvi.
Pectoꝛis	cvij.
Mouentes ſpondiles	xlviij.
Super ventrem	viij.
Teſticuloꝛum	iiij.
Ueretri	iiij.
Colli veſice	i.
Ani	iiij.
Mouentes coxas ⁊ crura	xlvi.
Mouentes pedes qui ſunt in cruribus	xxviij.
Mouentes pedes qui ſunt in pedibus	xxij.

Sūma omnium quadringenti nonaginta. ex quo apparet ꝙ auer roys omiſit in numeratione ſua muſculos triginta nouem.

¶ Finis ſumme ſecūde doctrine quinte fen prime primi.

⁋ Sūma tertia doctrine quinte eſt de neruis.
⁋ Capitulū primū ſumme tertie doctrine q̄nte ē ſm̄o vl'is de neruis.

i Uuamentoꝝ neruoꝝ ⁊c̄. In hoc capl'o primo agit princeps de iuuamentis neruoꝝ. Secūdo de principio ⁊ termino co rū ibi [Et neruoꝝ q̄dem] Tertio de mēbris q̄ iuuantur ner uis ibi. [Et ex neruis q̄dez] Quarto de ſollicitudine nature circa cuſtodiā neruoꝝ deſcēdentiū a cerebro ad viſcera ibi [Et galienus q̄dem] Quinto de diuerſitate inceſſus neruoꝝ ſenſitiuorum a motiuis penes rectū ⁊ obliquū ibi [Factum eſt aūt] Sexto de cauſa diuerſitatis mollicieī ⁊ duriciei in neruis ſenſitiuis ⁊ motiuis ex parte originis ibi [In vnoquoq̄ etiā]

⁋ Sūma tertia doctrine quinte eſt de neruis.

⁋ Capl'm p̄mū ſumme tertie doctrie quinte ē ſm̄o vniuerſalis de neruis.

i Uuamentorū[a] neruoꝝ alia ſunt que ſunt ſm̄ eſſentiam: alia ſunt q̄ ſunt ꝑ accidens. Qđ v̄o eſt ſm̄ eſſentiā eſt q̄ cerebrum eis mediātibus oībus alijs mēbris iuuamētum preſtat dando eis ſenſum ⁊ motum. Sꝫ qđ eſt per accidēs ē ad hoc vt caro corroboretur ⁊ corp' fortius fiat. Et ex eis etiā eſt ꝑcipere id qđ ex nocumētis mēbris accidit ſenſu carētibus ſicut epar ⁊ ſplen ⁊ pulmo. lꝫ em̄ mēbra iſta ſenſum nō habeāt ſuꝑ ea tn̄ cinctoriū poſitū ē neruoſuꝫ: ⁊ pāniculo tecta ſūt neruoſo que cū apoſtemate aut vētoſitate tēſa fuerint ꝑueniet apoſtematis grauedo aut vētoſitatis partitio ad cinctoriū ⁊ ipſi' radicez: ⁊ accidet ei ex grauedine attritio: ⁊ ex ventoſitate extenſio ⁊ ſentiet ipām. Et neruoꝝ[b] q̄dem principium ſm̄ modū ſcitum ē cerebrū. Et illud ad quod ipſoruꝫ perueniunt extrema eſt ſuperficies cutis. Cū cute enim villi miſcentur minuti ⁊ in ipſa nerui partiūtur q̄ ei a mēbris q̄ ei vicinantur aduenīunt. Qđ vero cerebrū neruorum principiū exiſtit duob' eſt modis: quoniā quorūdum eoruꝫ eſt principiū ſm̄ ſui eſſentiā: ⁊ alioruꝫ ē principiū mediante nucha q̄ currit ex eo. Et ex neruis[c] q̄dem q̄ ex cerebro egrediūtur non iuuant̄ mēbra ī ſentiēdo ⁊ mouendo niſi capitis ⁊ faciei mēbra ⁊ viſcerum interioꝝ. Alia v̄o mēbra hec iuuamenta nō habēt niſi a neruis nuche. Et galienus[d] q̄dem iam oſtēdit nobis ſollicitudinē magnam que neruis a cerebro ad vi

a In prima parte primo diuidit iuuamenta neruorum dicens q̄ iuuamentoꝝ neruoꝝ q̄daꝫ ſunt q̄ ſunt ſm̄ eſſentiā alia ſunt q̄ ſunt per accidēs. Secūdo exequitur de primo mēbro diuiſionis iſtius dicens q̄ iuuamentuꝫ neruoꝝ ſm̄ eſſentiam eſt iuuamentum qđ cerebrū tribuit omnib' alijs membris mediantib' neruis dando eis ſenſum ⁊ motū. Tertio exequitur de ſecūdo mēbro dicte diuiſionis dicēs q̄ iuuamenta neruoruꝫ per accidens ſunt duo: vnū eſt ſolidare ⁊ corroborare carnem vt corp' fiat fortius. Aliđ ē percipere nocumentū accidens membris carentib' ſenſu cuiuſmodi ſunt epar ſplen ⁊ pulmo: q̄uis enim hec ſenſu careāt ſunt tamen cincta ⁊ tecta panniculo neruoſo: ⁊ cū tenſa fuerint ventoſitate vel apoſtemate grauedo apoſtematis vel partitio ventoſitatis. i. ſolutio cōtinui a ventoſitate inducta ꝑueniet ad cinctoriū id eſt coopertoriū ⁊ radicem ipſi' id eſt neruum qui eſt principalis panniculi pars. Et attritio accidet panniculo ⁊ neruo eius ex grauedine apoſtematis ⁊ extenſio ex ventoſitate: ⁊ ſentiet eā. ⁋ Sed arguet aliquis q̄ primū iuuamentū non inſit neruis ſm̄ eſſentiam: q2 per ſpiritū animalem ineſt eis vt ſenſum ⁊ motum prebeant alijs membris: ſꝫ ſpirit' animalis non eſt de ſubſtantia vel eſſentia neruorum cū adueniat eis a cerebro hora vigiliarū ⁊ ab eis retrahat̄ hora ſomni. Item ſcđꝫ iuuamentū videtur ineſſe neruis per' eſſentiam q2 habent a ſubſtantia ſua nullo accidēte medio q̄ carnem inſpiſſant ⁊ eam corroborant. Item tertiū iuuamentum ſcꝫ percipere nocumentū accidens membris ſenſu carentibus eſt de ſpecie primi iuuamenti quod eſt tribuere membris ſenſum ⁊ motum. ergo ſi primū eſt per eſſentiam ſic erit tertiū. ⁋ Ad primū obiectū dic q̄ prebere ſenſum ⁊ motū alijs membris dupliciter ē. Uno modo actu. Alio modo habitu vel aptitudine. Primo modo accidit neruis vt p̄beāt ſenſum ⁊ motum mēbris alijs: ſicut accidit homini q̄ actu rideat aut ſuſcipiat diſciplinam: quādoq̄ em̄ ſenſum ⁊ motū prebent ſicut hora vigiliaruꝫ: quādoq̄ non prebēt ſicut hora ſomni. Secūdo modo ineſt neruis vt ſenſum ⁊ motū alijs membris prebeant ſm̄ eſſentiam ſcꝫ per anime potentiam eis innatā que eſt ipſis neruis cōſubſtantialis ⁊ eorum forma: verum ad hoc vt exeat in actū requirit ſpm̄ aīalez ſibi a cerebro trāſmiſſum. Ad ſcđm obiectū dic q̄ inſpiſſare ⁊ corroborare carnem non ineſt neruis ſm̄ eſſentiā ſic q̄ a principijs intrinſecis neruorū eis inſit vt carnem inſpiſſent q2 tunc ſemper ⁊ omni neruo ineſſet: cuius contrarium apparet in neruis non īmixtis carni. Nec ſm̄ finem principalem gr̄a cuius nerui facti ſunt. Sed nerui aliqui dici poſſunt inſpiſſare carnem ſm̄ eſſentiam id eſt a ſoliditate ⁊ denſitate ſue ſubſtātie. Ad tertium dic q̄ iuuamentum neruoꝝ exiſtentium in panniculo tegente mēbrum carens ſenſu eſt ſm̄ eſſentiam reſpectu panniculi neruoſi: ſed eſt ſm̄ accidens reſpectu membri ſenſu carentis.

b Et neruorum q̄dem ⁊c̄. In hac parte ſecūda dicit primo princeps q̄ cerebrum eſt principium neruorum ſm̄ modū ſcituꝫ id eſt prius declaratum primi prima doctrina quinta capl'o ſingulari de mēbris vbi dicebatur. Cerebrū q̄dē prebet ſenſum ſm̄ quoſdaꝫ abſolute ⁊ ſm̄ quoſdam nō abſolute: ⁊ cerebri ſeruiens lator eſt ſicut nerui. Illic enim recitatuꝫ eſt q̄ ſm̄ mentem galieni cerebrum eſt primuꝫ ⁊ imediatū principium fons et origo virtutū ſenſitiue ⁊ motiue voluntarie a quo velut a radice palmites oriūtur nerui ſenſitiui ⁊ motiui. Sꝫ ſm̄ mentē ariſtotelis cerebrū nō ē primum radicale principium virtutum ſenſus ⁊ motus: ſed has recipit a corde: ⁊ poſtea mēbris diſtribuit. Nec a cerebro ſed a corde primo nerui prodeunt. Secūdo dicit q̄ neruoꝝ terminꝰ eſt extrema ſuꝑficies cutis. nā villi minuti miſcentur cū cute ⁊ nerui diuidunt̄ in ea aduenientes eidē a mēbris vicinis. Contra dicit gal'. ſcđo morbi. Non enim cutis ad aliud extitit agendū niſi vt ſolūmodo operienda operiret. Nam non digerit nec pulſum nec anhelitū nec voluntarium habet motum. Dic q̄ ibi loq̄tur de exteriori: hic de interiori. Tertio dicit q̄ cerebrum eſt p̄ncipium neruoꝝ duobus modis. quia quorūdam neruorum eſt principiū ſm̄ ſui eſſentiam ita q̄ īmediate ꝓcedūt ⁊ oriuntur a ſubſtantia medullari cerebri: ⁊ alioruꝫ eſt principiū mediante nucha orta a cerebro a qua nerui prodeūt. vt rami a trunco.

c Et ex neruis ⁊c̄. In hac parte tertia dicit p̄io princeps q̄ nerui qui īmediate oriūtur a cerebro nō tribuūt ſenſum ⁊ motū niſi partib' capitis ⁊ faciei ⁊ interiorib' viſceribus q2 ſolis his diſtribuūtur. Secūdo dicit q̄ mēbra alia a p̄dictis non recipiunt ſenſum ⁊ motum niſi a neruis ortis a nucha. Contrariū huius determinat galienus. 16. de vtilitate particularū capl'o ſexto dicēs. Aliorum vero qui a cerebro q̄dem explantantur ad collum v̄o ⁊ omoplatas id eſt ſpatulas deſcendūt: conſequēter vtiq̄ eſt dicendum diſtributionem. Neq̄ enim in eis natura ipſa cū poſſet dorſali id eſt nucha q̄ eſt ſm̄ collum vti ad neruorum omniū q̄ ibi ſūt generationem vt oblita huiuſmodi a longe deducit eos. Sed ad illos implantat muſculoꝝ quicunq̄ ſublimem ſimul poſitōnem habent ⁊ ſuperuellunt omoplatam v̄ſus caput. Ad primos igit̄ eius q̄ ampli ſunt quoꝝ principium ē os capitis qđ eſt ſm̄ occipitiū: finis aūt omoplate dorſum dign' rōne impantat̄ neru' a cerebro ꝓdiens ſimul cū alijs q̄cunq̄ ſm̄ ſextā coniugatōem iplātari dicti ſunt. Hec galien'. Princeps aūt ſeip̄m corrigit inferi' vbi loquēs de ſexto pari neruoꝝ orientiū a cerebro dic̄. Et ꝑs ſcđa ad muſculos deſcēdit ſpatule ⁊ eius quod ē circa eam ⁊ ipſius plurimum in muſculo ſpargitur lato qui eſt ſuper ſpatulam.

d Et galienus quidem ⁊c̄. In hac parte quarta primo dicit p̄nceps q̄ galienus indicauit nobis magnam diligentiam nature propriaꝫ neruis deſcendentibus a cerebro ad viſcera. Nam creator de cuſtodia eorum ſollicitus aliter muniuit iſtos q̄ alios neruos. Cuius cauſa eſt quia nerui iſti a ſuo principio elongati indigent vt fortiter affirmentur partim per muſculos fortes ſi'cs pānniculis tegentes eos: partim per corpora quorum ſubſtantia media eſt inter cartilaginem ⁊ neruum ⁊ ſimilis neruo torto. Secū-

do dicit ꝙ affirmatio fortis istoꝝ neruorum fit in tribus locis sc3 apud epiglotum apud radices costarū ⁊ postq̄ transeunt in suo descensu locum pectoris. ¶ Attēde primo ꝙ Galienus hāc sollicitudinem nature circa neruos qui a cerebro ad viscera descendūt comemorat.16°. de vtilitate particularū cap̄lo quinto dicens. Est autem ⁊ aliud mirabile opus nature ignoratum ab anatomicis. vbi eni3 vel per longa3 viam d3 ducere paruu3 neruum vel fortimotui famulaturū ibi cōprehendit substātiam eius corpore grossiori q̄de3 simili aūtē ſm alia. Videbitur em̄ tibi neru⁹ sphericatus existere ſm primam fantasiā visus circūadnatus et supinnatus eis. Anatomisanti vero cuidēter app3 q̄m neq3 circunadnatio ē neq3 supinatio s3 similis quedā3 substantia neruis per omne vnita ⁊ similis omnino existens ei qui ad ipsa3 peruenit ⁊ rursus ab ea protenditur neruo ſm solam ipsam substantia3 similis existēs vocato ganglio. Et intellige ꝑ gāglium paruum apostema. vt ait galienus secūdo ad glaucone3. ¶ Attende secūdo ꝙ per hāc substantiam neruo similem dictis neruis hoc speciale euenit ꝙ apparent grossiores a suo principio elongati q̄ erant ante. Juxta illud galieni ibi. Jngrossari igitur contingit neruos vt manifeste appareat maior circulus nerui qui post q̄ eius qui ante. ¶ Attende tertio ꝙ hec ingrossatio in elongatione ab origine contingit neruis descendentibus a cerebro ad viscera. Primo in collo ꝓpe epiglotum. Secundo cum peruenerint ad thoracem iuxta radices vel inicia costarum. Tertio dum exeunt a thorace ⁊ descendunt ad orificium stomachi ⁊ alia membra nutritiua. Juxta illud galieni ibi. Videbis autem id et ſm alias quasdam particulas: ⁊ etiam in his neruis qui a cerebro descendunt. Primo quidem in collo parum supra laringam. Secundo vero quando venerint ad thoracem apud radices costarum. Et tertio quando primo exeunt a thorace.

e Factum est autem ⁊c̄. Jn hac parte quinta dicit primo princeps ꝙ ordinatum est a natura vt nerui orti a cerebro alij a predictis ad viscera descendentibus facti vt dent sensum membris recte descendant a cerebro ad mēbra quibus diriguntur. Et causa rectitudinis sui descensus est duplex. Prima ē quia via rectior ē breuior: ⁊ ideo virtus cerebri venit fortior ad membra quibus implantantur huiusmodi nerui. quia omne agens forti⁹ agit in propinquum q̄ in distans. Secunda causa est quia duricies non est necessaria neruis sensus que requirit elongationem neruorum a substantia cerebri cum circuitione id est obliquo incessu: vt elongentur paulatim a similitudine cū cerebro in lenitate ⁊ mollicie sicut est necessaria neruis motus: immo quanto nerui sensus fuerint leniores tanto magis prebent virtutem sensus. Sed instabit aliquis quia nerui sensus in stupore ⁊ paralysi sunt mollissimi ⁊ lenissimi ⁊ tamen non prebent sensum. Dic ꝙ littera intelligitur de lenitate neruorum non egritudinali s3 naturali. Secundo dicit ꝙ a natura factum est siue ordinatum ꝙ nerui motiui orti a cerebro transeant ad mēbru3 cui diriguntur post circuitiões

scera descēdētib⁹ ē ꝓpa. Creator em̄ de eoꝝ munitione sollicitus aliter ipsos muniuit q̄ alios neruos: ⁊ illud est quonia3 ꝓpterea ꝙ elōgati fuerūt ab ipso ꝓ̄ncipio oportuit vt sustentarētur superflua affirmatiōe a musculis fortib⁹ qui eos tegant vt panniculi: ⁊ a corpore cuius essentia īter neruum ⁊ cartilaginē est media simili ei qd̄ corpori nerui accidit cū torquet̄. Et illud q̄de3 est ex trib⁹ locis. Quorum vnus est apud epiglotim. Et secūdus cū ad costarū radices veniūt. Et tertius cum pectoris locum trāseunt. Factum[e] est aūt vt alij nerui a cerebro ꝓueniētes ī quibus existit vtilitas in sentiendo iuuamentū prestare penetrarent a sui principio ſm rectitudinem ad mēbꝝ ad qd̄ dirigūtur: quoniā rectitudo ad id ad qd̄ dirigitur propinquiore defert via: ⁊ illic ex hoc est impressio que manat ex ꝓ̄cipio fortior: ⁊ propterea ꝙ ī neruis sensibilibus nō queritur de duricie que facit necessitatem elongādi a substantia cerebri cū circuitione ꝓpterea vt a sui similitudine in lenitate ordinatim elongētur q̄tum in mēbris queritur motus: imo q̄to plus fuerūt leniores plus fuerunt virtutē sentiendi dantes. Sed factum est vt motiui ad id ad qd̄ dirigunt̄ eāt post circuitiones in q̄bus ipsi incedunt: propterea vt a principio elongentur ⁊ in duricie ordinētur. Jn vnoquoq3[f] etiam duoru3 modoꝝ ad id quod ex duricie ⁊ mollicie in ipso est necessarium adiuuerunt ortuum ipsoru3 substātie. Plurimi nāq3 eorum q̄ sensum tribuūt ab antecessione oriūtur cerebri. Et partis quidem que est cerebri antecessio est essentia mollior. Et plurimi illorum qui motum prebent a postremo oriuntur cerebri. Et partis que est cerebri postremu3 essentia est magis spissa.

id est semitas obliquas per quas incedunt vt elongentur paulatim a suo principio sc3 cerebro ⁊ gradatim ad duriciem perueniant que necessaria est neruis motiuis. ¶ Attende ꝙ nerui duri sunt ad motus aptissimi ⁊ sensui inepti molles vero econtra. Juxta illd̄ galieni nono de vtilitate particularum cap̄lo.13. Et duros quidem ad motus optime constructos ee estima ad sensus vero ineptos Econuerso aute3 existere mollibus q̄de3 aptitudinem ad sensus certitudine3: imbecillitatem autem ad robur motus. Et paulo p⁹ reddit causam dicēs. Quoniā his quidē scilicet duris in agēdo: his autem videlicet mollibus in patiendo est vtilitas.

f Jn vnoquoq3 ⁊c̄. Postq̄ declarauit princeps quomodo nerui acquirunt duriciem aut mollicie3 ex eorum incessu recto vel obliq̄: in hac parte sexta mōstrat quomodo acquirūt eam ex substantia suarum originum. Et dicit p̄rio ꝙ substantie ex quibus nerui trahunt origine3 adiuuant etiam sicut incessus rectus. vel obliquus ī vnoquoq3 duorum modorum scilicet neruorum sensus et neruorum motus: ad illud quod est necessarium istis neruis de duricie ⁊ mollicie. Secūdo dicit declarando illud q̄ plurimi nerui sensitiui nascuntur ab antecessione id est ab anteriori parte cerebri. Et substantia illius partis est mollior. Tertio dicit ꝙ plurimi nerui motiui de his qui oriuntur a cerebro oriuntur a postrema parte cerebri. Et substantia partis huius est magis spissa. ¶ Attende primo ꝙ nerui duri deputati ad fortes motus vt sunt nerui brachiorum et tibiarum oriuntur a nucha et durissimi omnium a fine nuche. Juxta illud Galieni nono de vtilitate particularum capitulo tertiodecimo. Duorum agitur neruorum omnium principium intellige mihi dorsalem id est nucham et inferiorem finem eius summe durorum. ¶ Attende secundo ꝙ cerebrum quoad partes eius anteriorem ⁊ mediam est origo neruorum molliu3. Et mollissimi neruorum oriuntur ab intrinsecis partibus anterioris partis cerebri que sunt molliores superficialibus partibus ipsius. Juxta illud Galieni ibi. Mollium vero omnium cerebrum ⁊ medias partes eius reiacere id est respondere mollissimis. ¶ Attende tertio ꝙ nerui medij inter duriores ⁊ molliores oriuntur a loco vbi cerebrum coniungitur nuche. Juxta illud Galieni ibi. Mediocrium vero neruorum substantie principium existere id vbi copulantur cerebrū et dorsalis. ¶ Attende quarto ꝙ non est possibile neruum a cerebro natum mox fieri motiuum: sed in elongatione sua fit motiuus pl⁹ vel minus ſm ꝙ induratur. Juxta illud Galieni ibi. Quando igitur aliquis neruus a cerebro genitus fuerit mollis mox quidem hunc non est possibile motiuum existere: profectus autem et procedens si quidem durior seipso fiat omnino erit vtiq3 motiuus. Sed quoniam ⁊ ſm principium hi quidem magis hi vero minus sunt molles: et in procedendo hi quidem citius siccantur hi autem tardius: necesse est et motiuos fieri: hos quidem parum abscedentes a principio: hos aute3 plus. ¶ Attēde q̄nto ꝙ aliqui neruorum ortorum a cerebro q̄uis elōgentur plurimū ab eo suam seruant molliciē natura sic disponēte quatinus maneant de genere sensitiuorum. cuiusmodi sunt nerui qui a cerebro ad viscera descendunt. Juxta illud Galieni ibi. Quidam autem nerui saluantes apparent vsq3 plurimū naturam q̄ a principio sicut hi qui ad ventrem ferūtur. Fere em̄ quales explantati sunt tales ꝑ totam viam seruātur: manere em̄ oportebat eos per totū sensitiuos.

¶ De anatomia neruorum cerebri ꝛ semita ipsorum. Capitulum. II

Cerebro a septē neruorū paria oriunt. ¶ Primi paris principium est ex fundo duorum ventriculorum cerebri antecedentium apud duorum additamētorum vicinitatem mamillarum extremitatibus similium quib' fit odoratus ¶ Et ipsum quidem est paruū ventrem habens. ¶ Et ille qui a sinistra oritur dextratur: ꝛ ille q̄ a dextra oritur sinistratur: deinde sibi super sectionem cruceam obuiant: postea ille qui a dextra nascitur ad pupillam dextram penetrat: et qui nascitur a sinistra ad sinistram pupillam. Quorum adeo dilatantur orificia donec humorem qui vocatur vitreus comprehendant. ¶ Quidam vero qui nō est. Galienus dixit ꝙ ad sectionem cruceaꝫ sine reflexione penetrant. ¶ Et dixerūt ꝙ in hac sectione tria existunt iuuamenta Unuꝫ est propterea ne spiritus qui ad vnam currit pupillarum ad alteraꝫ ire prohibeatur cum acciderit nocumentū. Et propter hoc vnaqueqꝫ duaruꝫ pupillarum cum alter clauditur oculus in videndo fit fortior ꝛ etiam clarior q̄ ipsamet esset si altera intuente ītueretur. Et propter hoc vuei dilatatio augmentatur cuꝫ alter clauditur oculus. Et hoc quideꝫ est propterea ꝙ spiritus vehementer vadit ad ipꝫ. Secūdum vero est propterea vt duo oculi vnum habeāt deferens quod ibi simulacrum eis offerat ꝛ ibi vniatur. ꝛ sit duobus videre oculis vnum videre: propterea ꝙ simulacruꝫ ī termino vnitur cōmuni. Ideoqꝫ etiam luscis accidit vt ex re vna videant duas: cum vna pupilla superi' eleuatur aut inferius deprimitur ꝛ destruitur rectitudo penetrationis foraminis ad sectionem et ante cōmunem terminuꝫ accidit terminus torture nerui. Et tertium est vt vnusquisqꝫ duorum neruorum ab alio sustentetur et illi innitatur et fiant ac si ad pupillam ex propinquo venirent.

¶ De anatomia neruoꝝ cerebri ꝛ semita ipsorum. Cap. II.

Cerebro septem ꝛc. In hoc caplo dicit primo princeps ꝙ septē a paria neruorum oriuntur a cerebro. Et intellige ꝙ oriuntur a substantia eius medullari ꝛ non a panniculosa. Consequenter exequitur de istis septem paribus per ordinē in septem partib' sequētibus. Prima incipit ibi [Primi par.] Secunda ibi [Scdꝫ autē pariū] Tertia ibi [Tertij vero paris] Quarta ibi [Quartivo paris] Quinta ibi [Sꝫ vnūquodqꝫ par: ꝫ quinti] Sexta ibi [Par vero sextū] Septīa ibi [Septimi autem paris]

a Prima pars est presens text' in qua pmo agit de loco originis primi paris ibi [Primi paris pn^m] Secundo de plasmatōne eius ibi [Et ipm quidem] Tertio de modo sui incessus ꝛ dilatationis foraminum suorum ibi. [Et ille qui] Quarto de opinione quorūdam circa moduꝫ penetrationis ei' ad cruceam sectionē ibi [Quidam vo] Quinto de iuuamētis tribus crucee sectionis ibi [Et dixerunt]

¶ In prima particula dicit ꝙ origo pmi paris neruorum orientium a cerebro est ex fundo duoꝝ ventriculorum anteriorum cerebri prope duo additamēta mamillaria quibus fit odoratus.

¶ In scda dicit ꝙ istō primum par habꝫ paruum ventrem id est vterqꝫ neruorum istius paris est interius concauus sicut vene ꝛ arterie: sed cōcauitas eoꝝ non est tanta sicuti venarum ꝛ arteriarum. qꝛ non sunt vie sanguinis nec alterius humoris sicut vene ꝛ arterie: sꝫ solorum spirituum animaliū qui sunt subtiles ꝛ clari. Et causa concauitatis ipsoꝝ fuit necessitas copiosi luminis spirituum ad actum videndi assiduum.

¶ In tertia dicit primo ꝙ ille neruus isti' paris qui oritur a sinistra pte cerebri incedit versus dextram: ꝛ alter qui oritur a dextra incedit versus sinistram. Et postea obuiant sibijnuicem isti duo nerui super cruceam sectionem. i. coniūguntur simul in medio sui incessus ƀm similitudinem crucis taliter ꝙ ex concauitatibus amboꝝ prouenit vna cōcauitas Cōsequēter ille qui natus est a pte cerebri dextra transit ad oculum dextrum ꝛ a parte sinistra ortus transit ad sinistrum oculū. Secūdo dicit ꝙ orificia istorum neruoꝝ quando perueniūt ad orbitā oculi dilatant intantum ꝙ comprehendunt vitreum humorem.

¶ In quarta ptic̄la dicit ꝙ quidā medicus alius a galieno dixit ꝙ isti duo musculi perueniūt ad sectionem cruceam sine reflexione. i. sine hoc ꝙ dexter post dictam sectionē reflectatur ad oculum dextrum ꝛ sinister ad oculum sinistrum: imo ƀm iudicium istius dexter neruus trāsit ad sinistrum oculum recta via ꝛ sinister neru' ad oculū dextrum. Et sic isti nerui sese intersecāt ad similitudineꝫ crucis.

¶ In q̄nta dicit ꝙ aliqui medici dixerūt vtilitates esse tres crucee sectionis istoꝝ neruoꝝ. Prima est vt spūs visibilis phibit' transire ad pupillam vni' oculi possit absqꝫ impedimento trāsire ad pupillā alteri' oculi. Et ista de cā scꝫ qꝛ sic trāsire pōt clauso vno oculo pupilla alteri' fit fortior in videndo ꝛ etiaꝫ clarior q̄ si ambo oculi essent apti qꝛ plus recipit de visibili spū qui lumiosus est. Et ideo balistarij conati certitudinaliter intueri signū ad sigittā ꝛ dirigere sagittā ad ipm claudūt alterū oculoꝝ. Hac etiam de cā qn̄ clauditur vn' oculoꝝ dilatatio vuei augmētat. i. foramē qd est in vuea tunica alteri' ocli dilatat pp̄ter hoc ꝙ visibiles spūs vehemēter. i. copiose transeūt ad ipm. Et hoc manifeste apparet in patiētib' catharactam in vnico oculo. habēt eīn multū latā pupillā oculi sani. Scda vtilitas est vt duo oculi habeāt vnū deferēs. i. locū cōem vel cōcauitatem cōmunē ambob' quod offerat eis ibi simulacrū. i. formaꝫ rei visibilis ꝛ vniātur ibidē simulacra recepta simul in vtroqꝫ oculo ꝛ vt visio q̄ fit duob' ocl'is sit vnica visio pp̄ter hoc ꝙ forma rei visibil' adunatur in cōi fini no scꝫ ī loco sectionis crucee. Et ideo videt lusc' ꝙ vna res sit due: qn̄ altera pupillaruꝫ suaꝝ eleuatur aut dprimitur ꝛ forma rei visibilis in vtroqꝫ oculo recepta nō recte penetrat ad cruceā sectionē: sꝫ anteq̄ illuc pueniat arestatur forma ī termino vel angulo torture alteri' neruorum ꝛ sic forma trāsiēs per neruuꝫ tortū non puenit simul ad locuꝫ cōem cū trāseunte p neruuꝫ non tortū. Tertia vtilitas est vt hi duo nerui ƀm crucem vniti seinuiceꝫ sustentēt ꝛ sibi inuicē īnitant ꝛ veniant simul ad pupillas q̄si de pp̄e suffulti. ¶ Attēde primo ꝙ a ptib' lateralib' vbi desinūt duo anteriores ventriculi cerebri explātant nerui visus dicti cōiter optici vn' a dextris alter a sinistris. Iuxta illud gal. 16°. de vtilitate pticulaꝝ caplo. 3. Ubi eniꝫ alteruter vētriculoꝝ desinit vsus lateralia visiuoꝝ neruoꝝ ē explātatio. ¶ Sed q̄ret aliq̄s cur a laterib' ꝛ non ab anteriori pte cerebri explātant sic iuncti cū postea ꝯiūgant. Istā q̄stionē mouet galien' decio de vtilitate pticulaꝝ caplo. 13°. dicēs. Propter q̄d autē non mox de sursum ab ipo cerebro vnū pncipiū vtrisqꝫ fecit natura: sꝫ hūc q̄dem a dextris partib' ei' explātās: hūc autē a sinistris demū cōgregauit adinuicē ꝛ copulauit ī medio loco. Et ibidē soluit hoc q̄situ dicens. Nō erat aūt ex hoc loco possibile explātationem fieri nedū ita magnoꝝ neruoꝝ qualis vterqꝫ hoꝝ est sꝫ neqꝫ multo minorum. Pyelus eīn quā anterior sermo exposuit cū qui expurgat cerebrū in seipa ꝯtinēs poꝝ in hoc situata ē: ꝛ erat īpossibile ipam alibi poni debentē oēm supfluitatē ad palatū emittere. Eadē aūt ratiōe nec poros q̄ ad nasuꝫ pueniūt a cerebro ī alio loco situari erat possibile neqꝫ ex alijs ptibus cerebri hīc pmā explātationē. Cū ei ī medio faciei iacet nasus decēs erat ꝛ poros ad cū veniētes mediū anterioris ptis ꝯprehēdere. ¶ Attēde scdo ꝙ nerui optici mollissimi sūt ꝛ maximi oīm. Iuxta illd. G. 16°. d vti. pticu. cap. 3°. Sꝫ oculi soli q̄uis mīme pticule existant pp̄ter vtilitatis dignitatē maxios simul ꝛ mollissimos habuerūt neruos. Certissim' eīn oīn alioꝝ sensuum ē q̄ p cos maxima ꝛ plurima corū q̄ insunt corpib' dignoscēs a lōge colorē ꝛ magnitudinē ꝛ figurā ꝛ motū ꝛ positōnē ꝛ distantiā q̄ est ad ea q̄ videt. ¶ Attēde tertio ꝙ nerui optici sunt aliquo mō spissiores cerebro sꝫ nō mltū siciores ꝛ sunt sicut substantia cerebri compacta vel inspissata. Et ideo hi soli sensibiles habuerūt poros ne pre mollicie pars eorum supra partem cadēs phibeat transitum liberū spūs: imo noiant a q̄busdā pori. Iuxta illud gal. 8°. de vtilitate particularum capitulo. 6°. Sēsitiui vo q̄ ad ocl'os veniūt spissiores q̄dē sūt q̄dā mō cēbro sicciores aūt n̄ valde vident. Sꝫ hi q̄dē soli oīꝫ neruoꝝ velut

impilata quidē non ſiccata autē ſubſtantia eius videbuntur tibi fieri: propterea igitur ⁊ apparent hi ſoli poros ſenſibiles habentes in ſeipſis. Quocirca ⁊ vocant ita eos multi anatomicorum: ad radices quidē oculorum implātari dicentes a cerebro duos quoſdā poros ſm alterutrū eoꝝ vnū. ¶ Attende quarto ꝙ figura īceſſus neruorum opticorum eſt ſimilis cuidaʒ littere grece: cuius figura eſt talis. X. Et lʒ hi nerui videantur

Secundum[b] autē parium neruorum a cerebro prodeuntium naſcitur poſt ortum primi paris. ⁊ ab eo ad ſiluestrem declinat: ⁊ a foramine qđ eſt in orbita que totum comprehēdit oculuʒ egredit: ⁊ ī muſculis ptit oculi. ¶ Et hoc qdē par eſt valde groſſuʒ. Jō vt ei⁹ groſſities ſue pari-

prima facie ſeinuicē ſupaſcendere ⁊ interſecare trāſuerſaliter ad modum crucis nō tamē eſt ita: ſed poſtꝙ a lateribus cerebri ſūt explantati incedunt paulatim approximādo ſibijnuiceʒ donec pori eorum concurrāt in vnū porum: ⁊ hoc facto iterū recedunt ab inuicē: ⁊ q̄ explantatur a dextra pte cerebri tēdit ad oculū dextrū: ⁊ q̄ a ſiniſtra ad ſiniſtrū. Jux illō gal. 10. de vtilitate ꝑticulaꝝ capitulo. 12. Non em̄ ꝑmutauit eos vt eum qdem q̄ a dextris eſt ad ſiniſtrum oculum ꝑduceret: eum aūt qui a ſiniſtris ad dextrū Sed eſt qdē ſimillima littere quā greci vocant chi ⁊ eſt talis. X horum neruoꝝ figura. Et aliquis non diligenter anatomiſans permutari putabit forſan eos ⁊ ſupaſcendere ſeinuicem: hoc aūt non ita habet. Obuiātes em̄ ſibijnuicē extra craneū ⁊ poros vnientes confeſtim rurſus ſeparant oſtendentes manifeſte: quoniam nullius alius gratia: ſed vt copularent poros approximauerūt. ¶ Attēde q̄nto ꝙ triplex fuit opinio veterū in reddēda cā cōiūctōis neruoꝝ opticoꝝ ad modū crucis. Una dixit id fuiſſe fcm̄ vt nerui optici ſic īuicē iūcti min⁹ paterēt ꝙ ſi recta via d̄ſcēderēt ſit q̄ſqꝫ ad ſuū oculū. Altera dixit id iō fuiſſe vt ſibi inuicē cōmunicent in paſſione ⁊ leuius quiſqꝫ partito malo ferat nocumētū. Tertia dixit iſtō ob id factū ꝙ oportet ꝑncipia oīʒ ſenſuū copulari ad vnum principiū. Juxta illud Galieni. 10. de vtilitate particularum capitulo. 13. Quidam em̄ vt ipſi nō patiātur ſicut ſi ſm rectitudinē eſſent eam q̄ intus prius cōuerſionem demū rurſus extra factam eſſe aiūt. Alij aūt vt cōmunicent adinuicem ī paſſionibus ⁊ diuidatur malū alterius ad vtroſqꝫ. Quidam auteʒ qm̄ ad vnum principiū copulari oportet oīm ſenſuum principia Sed harū tertia reprobatur illic a galieno: q2 non in ſectiōe cruceā vniunt principia ſenſuū ſed in ſenſu cōi. Et ideo clare errāt dicentes hos neruos inuicē vniri vt oīm ſenſum principia copulētur in vno principio: niſi intelligant principia viſus. ſ. radios viſuales oportere copulari ad vnuʒ principiū. ſ. ad porū cōmunem in directo crucee ſectionis. ſic em̄ verū diceret ⁊ non eſſet galien⁹ primus inuentor cauſe crucee ſectionis ſicut ipſe de ſe aſſerit. Et ſunt hec ipſius verba. Sed hi quidē ſi quidē viſum ad vnū principium copulari dicerent ſolum oſtendētes paſſionis magnitudinem: ſi hoc non fuiſſet factū: manifeſtum eſt qm̄ ſic ipſi dicerēt veritatē ⁊ predictus ſermo nō eſſet noſtra inuentio. Nunc auteʒ qm̄ primū ſenſitiuū qđ omnes ſenſus ſuſcipit vnum eſſe aiunt oportere ſm̄ hoc dicentes deide ꝓpt hoc cōuenire adinuicē hos neruos molles exiſtimant: in hoc vtiqꝫ alde errāt. Secūdā etiam opinionē reprobat illic galienus ⁊ illam q̄ dicit neruos opticos vniri ne tracti pondere oculorum diſcindant dicens. Secundū hoc aūt eſtimare qm̄ vt diuidant paſſiones cōueniunt adinuicem nerui dictum eſt cōtra prouidentiā nature: cum ipſa contrarium ingeniet: vt iam in multis oſtēdimus. Melius em̄ eſt ſi poſſibile eſſʒ nequaꝙ aliud reliquo ꝯdolere. Si vero alicui ⁊ hic ſermo epiekes. i. verus vel iuſtus eſſe putatur. vti eo lʒ ſicut ⁊ eo qui dicit diſcidi faciliter neruos ſi ſʒ rectū eēnt locati. Mihi autem neqꝫ hoc placet. nerui em̄ qui ad ventrē perueniunt a grauedine eius tracti multotiens quideʒ ſcinderentur cū circa ſtomachum inuoluerent. Pori vero. i. nerui optici qui ad oculos ꝑueniunt nil tale debebant pati: neqꝫ pondere ita magno vnꝙ aduenientе oculis quale ventri qui cibis ⁊ potibus repletur: neqꝫ decliuē poſitionem habentibus: neqꝫ longe diſtantibus a principio. Si vero ⁊ aliquid horū adeſſet ſed tamen muſculi q̄ continent neruos ⁊ ante eos groſſe miringe explantatio nullo alio neruo tm̄ habente groſſiciei vel duriciei ſufficiebat ad cuſtodiendum: hec galienus. ¶ Attende ſexto ꝙ galienus primā ⁊ ſecundaʒ vtilitatē crucee ſectionis neruorum opticoꝝ dicit eſſe ne qđ-

libet viſibile quod duobus oculis videtur appareat duo viſibilia. Ait eni. 10. de vtilitate ꝑticularū capitulo. 13. Sic ⁊ hic ꝓma quidē neceſſariſſima vtilitas eſt vt nō videatur duplex ſingulū eorum q̄ extra. ¶ Sʒ inſtabit aliquis q2 ſonus qui duabus auditur auribus nō apparet vt duo ſoni: nec odor qui ſentitur ab additamētis mamillaribus duob⁹ odoratiuis ſentitur vt duplex odor: lʒ eorum organa duplicia ſint ⁊ nuſqꝫ vnita ſʒ cruceam ſectionē. ergo nec viſibile vnuʒ apparebit vt duo viſibilia dato ꝙ nō ſimul vniantur nerui optici. Dic ꝙ non eſt ſimile. Primo q2 queciiqꝫ videntur ſm rectas lineas videntur. Juxta illud galieni. 10. de vtilitate capitulo. 12. Si vero iam ex hoc intellexiſti non vtiqꝫ videbitur tibi irrationabiliter enūciaſſe mathematicos qm̄ ſm rectas lineas videnť que videntur. non ſic aūt de ſonis eſt ⁊ odoribus. Cui⁹ rei ſignū eſt ꝙ ſi inter viſibile ⁊ viſum aliquid ſolidū ſm lineam rectā intercipiatur prohibebit viſibile videri vł ꝑtem eius. non ſic aūt fit ſi illud inter ſonum ⁊ aures vel odorem ⁊ organum odoratus intercipiatur. Secūdo quia neceſſarium eſt ad hoc ꝙ viſibile aliquod appareat vnuʒ: ſicut eſt ꝙ radij viſuales cadant in eodem plano. Juxta illud galieni ibidem. Nos autem imponamus iam caput ſermoni rememorantes: qm̄ neceſſariū eſt axes viſiuorum conorū in vno ⁊ eodem plano habere poſitioneʒ vt duplex non appareat quod eſt vnum. Et inde eſt ꝙ quādo pupille trāſuerſantur lateraliter verſus angulos oculorum vna res viſa non apparet due: ſed dum tranſuerſantur ſm ſuperius ⁊ inferius res vna duplex apparet. Juxta illud Galieni ibi. Propterea nec omnib⁹ peruerſio pupille duplex facit exiſtimare quod videtur: niſi ſi quis eam altiorem vel imiorem facit eo qđ ſm naturam. Que vero verſus magnuʒ cātum id eſt angulum vel paruum adductiones magis ſiniſtruʒ vel dextrum oſtendunt id quod aſpicitur: non tamen duplex operātur. Manent enim in vno plano conorum axes quibuſcunqꝫ peruerſi fuerint oculi neutra quidem pupilla altiori facta. Eiuſdem ſententie memijnit Ariſtoteles trigeſimoprimo particula probleumatum probleumate decimoſeptimo ſciſcitans propter quid in ampluum mouentibus oculum non videtur vnum duo. Et ſtatim reſpondet dicens. Aut quia in eadem linea fit principium: duo autem videntur hoc mutato ſurſum aut deorſum. Jn latus autem non differt niſi ſimul ⁊ ſurſuʒ ponatur. Jdem contingit in tactu cum piſum ducitur ſub digitis cancellatis. Jn alijs vero ſenſibus non fit hoc. ¶ Attende ſeptimo ꝙ ſcđa vtilitas crucee ſectionis opticorum poſt predictam potior eſt vt vno oculo leſo ſpiritus omnes viſui vadant ad alterum ⁊ ipſum fortificēt. Juxta illud Galieni decimo de vtilitate particularum capitulo decimotertio. Me autem adijcere propoſui ſicut veruʒ hoc: ſcilicet ſpiritū qui a cerebro aduenit ad alterutrum oculorum melius erat: vt ſi alter aliquādo claudatur: aut cecus fiat totaliter totum ad reliquum ire. Sic em̄ duplicata viſiua eius virtute melius debebat videre. Hoc autem apparet etiam euidenter. Si enim volueris in medio oculorum ſuper naſum extendere ſm longitudinem tabulam vel manum tuam vel quodcunqꝫ aliud potens prohibere videri ab ambobus oculis ſingulum eorum que extrinſecus preiacent obtuſe alterutro videbis: claudente vero alterum multo manifeſtius videbis ſeu virtute q̄ ad vtroſqꝫ partiebatur ab alterū nunc eunte. ¶ Atēde octauo ꝙ licet galien⁹ reprobare videatur vtilitatē crucee ſectionis ne nerui optici facile rumpantur ſi recte incederent: prefert tm̄ de tribus opinionib⁹ prenarratis illam q̄ aſſignat hanc vtilitatē dicens. Et trium ꝑdictorum propoſui memorari ⁊ laudare: vt ſuauiſſimū. i. magis veridicū ex eis eum q̄ enūciauit obliquos fieri poros. i. neruos opticos vt nō rumpantur.

b Secundū autem. Jn hac ꝑte ſcđa primo agit ꝑnceps de loco originis egreſſu ⁊ ꝑtitiōe ſcđi paris neruorū orietiū a cerebro. Scđo de groſſitie ei⁹ ⁊ cauſa groſſiciei ipſi⁹ ibi [Et hoc qdē par] ¶ Jn pria ꝑticla dicit ꝙ par ſcđm neruorū qui naſcuntur a cerebro capit originem poſt ꝑmum par ⁊ declinat a loco originis primi paris verſus ſiluestrem id eſt partem cerebri exteriorem. Deinde tranſiens ad oculum exit a foramine quod eſt in orbita comprehendente totum oculum ⁊ ibi diuidiť in muſculis mouētibus oculuʒ. ¶ Jn ſcđa dicit ꝙ hoc par eſt valde groſſum vt ex groſſicie ſua debilitas in mouēdo recōpenſeť quā ex mollicie ꝯtrahit ſibi cōnaturali tā ex ꝑte originis ꝙ ex ꝓpinq̄tate ad cerebrum. et vt forti⁹ fiat ad mouendum oculos. ⁊ marie cū non iuuetur a tertio pari qđ eſt p⁹ ipm. q2 eſt neceſſariū totū illō par occupari i motu

mandibule inferioris absq; hoc ꝙ aliqua eius pars sup̃fluat qua non indigeat mandibula: imo nõ sufficit illud par tertiũ ad motũ mãdibule. Sed alio indiget adiutorio sicut mõ dicetur. ¶ Attende ꝙ lʒ istud par oriatur ab anteriori vẽtriculo cerebri nõ tñ oritur ex eius profundo: sicut primũ par: sed ex sup̃ficialib⁹ partibus q̃ sunt duriores eo ꝙ istud par est de genere motiuoꝝ neruoꝝ quos oportet eẽ duriores sensitiuis. Juxta illud Galieni. 8. de vtilitate ꝑticularum capl'o sexto. Ex anteriori vero cerebro duriorũ neruoꝝ necessariũ fuit explãtari aliq̃s sicut puto eos qui oculos mouere dñt. Quocirca q̃uis prope neruos molles sint hi: nõ tñ ex partibus q̃ sunt in profundo ex quibus illi principiũ ex plantationis fecerũt: sed ex duris que sunt superficiete nus.

ficetur mollitiei quaʒ habere debuit ꝓpterea ꝙ est circa principiũ: ⁊ ↄfortetur in faciendo motuʒ: ⁊ precipue cũ adiutorẽ nõ habeat cũ tertiũ par sit cõuersum ad mouendũ magnum mẽbrũ qđ est mãdibula inferior: q̃re ei nõ remanet sup̃fluitas: imo adiutorio alio a se ĩdiget sic mõ referem⁹

Tertij vo᷑ paris origo est a termĩo cõmuni iter antecessionẽ cerebri ⁊ ipsius postremũ basis cerebri qđ prio cum quarto pari paulisper ꝑmiscet: deinde ab eo separat̃ ⁊ in quattuor ramis ramificat̃. ¶ Un⁹ ramus ab ĩgressu egreditur vene subetie quã postea nomĩabimus: ⁊ descendẽdo sup̃ ceruicẽ vadit donec diafragma pertrãseat ⁊ in visceribus q̃ sunt sub diafragmate partitur. ¶ Et secunde q̇dem ꝑtis egressio est a foramĩe qđ ĩ osse existit tĩpis que cũ egredit̃ cũ neruo cõtinuatur q̃ a quinto diuiditur pari: cuius mõ noĩabimus dispositionẽ. ¶ Et ramus tertius in foramẽ dscẽdit a quo scđʒ egredit̃ par qm̃ ipsi⁹ directio est ad mẽbra ĩ anteriorib⁹ faciei posita. Et neq; fuit cõueniens vt in penetratiõe primi paris ventrẽ hñtis penetraret: q̃ nobiliori neruoꝝ coangustationẽ faceret ⁊ ipm̃ cõprimeret ⁊ via cooperiretur Et hec quidẽ ꝑs cum separat̃ in tres distribuitur sectiones. Quaruʒ vna ad ꝑtem lachrymalis declinat ⁊ vadit ad musculos tĩpoꝝ ⁊ masticãtiũ ⁊ supercilij: ⁊ frontis: ⁊ palpebre. Et pars secũda ꝑ foramen vadit apud oculos creatum: ⁊ inde ad nasi tẽdit interiorẽ sup̃ficieʒ ⁊ in tunicã sꝑgit̃ que in interioribus nasi est expãsa. Pars quoq; tertia est ꝑs nõ parua ĩ cõcauitate descendẽs barcachi qui in osse maxille est facta. Et duob⁹ ramificatur ramis. Unus vadit ad interiora cõcauitatis oris ⁊ in dentib⁹ spargitur: ʒ illud qđ inde ꝑtinet dẽtibus est manifestũ: qđ vero ĩde alijs pertinet est visui sicut occultũ ⁊ in gigiua etiã spargitur superiore. Alter autẽ ramus in membroꝝ spargitur sup̃ficiebus q̃ sunt ibi sicut cutis maxille ⁊ extremitatis nasi ⁊ labij sup̃io

c Tertij vero paris
In hac ꝑte tertia ꝑmo agit princeps de origine incessu ⁊ diuisione tertij paris neruoꝝ ortorũ a cerebro in tres ramos Scđo exeq̃tur đ primo ei⁹ rão: ibi | Un⁹ ramus | Tertio de secũdo: ibi | Et secũde q̇dẽ | Quarto đ tertio ibi | Et ram⁹ tertius | Quinto de q̃rto ibi | Quartus vero | ¶ In pria ꝑticl'a dicit prĩo ꝙ origo tertij paris neruoꝝ ortorum a cerebro est a termino seu loco cõi inter ventriculũ cerebri anteriorẽ ⁊ posteriorẽ iuxta basiʒ siue fundũ vel infimũ cerebri. Et dicit rasis prĩo almãsoris capl'o de neruis. Tertiũ vero par post scđi paris ortũ exoritur vbi prim⁹ cerebri venter ad scđm ꝑuenit vẽtrẽ. Secundo dicit hic ꝑnceps ꝙ hoc par tertiũ in suo incessu cõmiscet̃ modicum cũ pari quarto ⁊ postea separatur ab eo. Tertio dič ꝙ hoc par diuiditur ĩ quattuor ramos. Et dicit rasis capl'o nũc allegato. Quarto q̊ʒ pari qđ est post ip̃m admiscet̃ a quo postea sep̃atum in quattuor diuiditur ꝑtes. ¶ Attende hic ꝙ vterq; neruoꝝ hui⁹ tertij paris diuiditur in quattuor ramos: vn⁹ a dextris: alter a sinistris. ¶ In scđa dicit primo ꝙ primus hoꝝ ramorũ exit a craneo ꝑ illud foramẽ ꝑ qđ subintrat vena subetia. i. arteria apopletica. que sic apellatur q̃ ex ei⁹ oppilatione generatur subeth vel apoplexia. Et de ea agetur capl'o quarto summe quarte doctrine pñtis. Secũdo dicit ꝙ iste ramus descẽdendo incedit sup̃ ceruicẽ seu colluʒ ⁊ ꝑtransiens diafragma distribuit̃ membris nutritiuis. ¶ Attende primo ꝙ iste ramus associat̃ vni parti tertij rami sexti paris neruoꝝ orientium a cerebro. Et ꝑs coꝝ sincera distribuitur orificio stomachi quod est velut organum appetitus cibi ⁊ potus. sed in trãsitu suo priusq; veniat ad dictũ orificiũ relinquit aliquã eius ꝑticulam ysophago trachee arterie ⁊ pulmoni ꝓ panniculo eius. Juxta illud Galieni. 16. de vtilitate particulaꝝ capl'o quĩto. Peruenit quidẽ ⁊ adhuc aliqua eaꝝ que a cerebro portio parua q̇dem ad alias vniuersas. dignior aũt ad os ventris: qm̃ hanc ꝑticulã appetit⁹ cibariorum organũ fecit natura in porta vt vtiq; dicat quis positũ oĩm organorum q̃ circa cibi dispensationẽ constructa sunt. sincerũ igit̃ ipsi ⁊ imꝑmixtum alij neruo duro dedux it desup̃ dans in via aliquã particulam ex eo paruam stomacho. i. ysophago ⁊ pulmoni ⁊ trache arterie ¶ Attende scđo ꝙ alia portio sincera istius rami ⁊ ꝑtis sibi adiũcte ex sexto pari distribuitur cordi et epati: videlʒ horum panniculis vt radices membroꝝ sibi inuicẽ cõmunicent ⁊ sese exaudiant. Juxta illud Galieni ibi. De eadẽ antẽcõiugatõe sincerũ neruũ dedit epati ⁊ cordi propter dictaʒ antea rõeʒ. ¶ Attẽde tertio ꝙ alia portio huius rami ⁊ partis sibi adiuncte ex sexto pari permiscet̃ neruis orientibus a nucha ⁊ distribuitur ceteris mẽbris sub diafragmate cõprehensis a siphac. Juxta illud Galieni ibi. Ad alia vero vniuersa que sũt sub diafragmate ĩtra peritoneon id ẽ siphac de his neruis peruenit aliqua pars non adhuc sincera: sed his qui a dorsali id est nucha ꝑmixta neruis qui ad radices costarũ ferũtur. ⁊ ex ipsa etiaʒ dorsali q̃ est ꝑʒ thoracem aduenit quid et ex duobus vel tribus spondilibus qui sunt post thoraceʒ Ex permixtione vero horuʒ oĩm fere omnia que sunt ĩtra peritoneõ numerant̃: fortitudinẽ q̇deʒ ⁊ robur a permixtione que a dorsali accipientia sensus vero certitudinem sup̃ alia ab his q̃ a cerebro. ¶ In tertia ꝑticula dicit ꝙ secundus ram⁹ tertij paris neruorum orientium a cerebro exit a foramine existente in osse timporis ⁊ post eius egressum continuatur cum neruo deciso a pari quinto de quo statim agetur. ¶ Attende ꝙ iste ramus cum ramo secundo quinti paris tendit ad maxillam ⁊ ingreditur cõpositionem lati musculi ⁊ timporalium musculorũ. ¶ In quarta dicit primo ꝙ tertius ramus huius paris tertij ascendendo exit a foramine existente in orbita oculi a quo par scđm neruorum orientium a cerebro egreditur: quia debet implantari et distribui membris anterioribus faciei ⁊ non exit a foramine primi paris habentis in medio sui concauitatem sensibilem: quia comprimeret ⁊ coangustaret neruos dignissimos omnium. et ꝑ talem compressionem concauitas eorum que via est spirituum visibiliũ cooperiretur ⁊ clauderetur vel minueretur: quia nerui ꝑmi paris existentes valde molles facillime cedunt comprimentibus. Secundo dicit ꝙ iste tertius ramus cum separatur id est incipit diuidi post exitum eius a dicto foramine distribuitur in tres ramulos. Tertio dicit ꝙ primus hoꝝ ramuloꝝ declĩat ad partem lachrymalis id est anguli oculi: et distribuitur musculis timporum et musculis masticatorijs et musculis supercilij et frõtis et palpebrarum. Quarto dicit ꝙ secundus ramulus transit per quoddam foramen commune ⁊ medium inter oculum et nasum tendens ad interiorem superficiem nasi ⁊ spargitur in tunica expansa intra nasum. Quinto dicit ꝙ tertius ramulus est magna pars rami tertij descendens in concauitate barcachi que facta est in osse maxille. ¶ Attende ꝙ barcalxi ⁊ barcachi sunt ideʒ. et in synonymis Auicenne barcalxi exponitur ꝙ est meatus. Et primo colliget scribitur barbachi et exponitur ibi ꝙ est locus prope caudam oculi. Sexto dicit ꝙ iste ramulus tertius diuiditur in duos ramunculos. Unus transit ad interiores partes oris. Et vna pars implantatur dentibus

ad dandū eis sensum ⁊ est manifesta sensui: alia vero ꝑs eius est adeo minuta ⁊ diuisa ꝙ est quasi visui imꝑceptibilis ⁊ vna ipsi⁹ portio sꝑgitur in gingiua supioꝛe. Secundus ramunculus spargitur in superficie membꝛorū faciei ad pꝛebendum ei sensum sicut in cute maxille ⁊ extremitatis nasi ⁊ labij superioꝛis. Septimo dicit ꝙ iste sunt diuisiões rami tertij paris tertij neruorum oꝛtorum a cerebꝛo. ¶ In quarta pticula dicit ꝙ quartus ramus tertij paris neruoꝛum oꝛientium a cerebꝛo exit a foramine existēte in mādibula superioꝛe et trāsiens ad linguam diuiditur in tunica ipsius manifesta dās ei sensuz gustus ⁊ residuuz rami hui⁹ diuiditur in thecis seu domūculis inferioꝛum dentium: et in gingiuis eoꝛum ⁊ in labio inferioꝛi.

ris. Pe q̄dē sūt sectões ptis tertie paris tertij. ¶ Quart⁹ vo ram⁹ tertij paris vadit penetrās a foramie suo qđ in mandibula existit supioꝛe ⁊ vadit ad linguam. ⁊ in eius manifesta diuiditur tunica: ⁊ tribuit ei sēsū ipi ꝓpꝛium qui est gustus. Et illud quod remanet in dentium tecis inferioꝛuz et in ipsoꝛum gingiuis diuiditur: et in labio inferioꝛi. Sed pars que peruenit ad linguam subtilioꝛ est ꝙ neruus oculi: quoniam istius duritiem ⁊ illius molliciem temperant grossities illius ⁊ subtilitas istius. Quarti vero [d] paris oꝛigo ē post tertiū: sz ad cerebꝛi basim ē magis declinans. Et cū tertio queadmodū diximus miscet: deinde ab eo separat ⁊ ad palatū vadit ⁊ dat ei sensum. Qđ q̄dez est

¶ Attende ꝙ huius paris tertij distributionem meminit galienus. vndecimo de vtilitate particularum capitulo septimo dicēs Neruoꝝ vero principium omnibus qui sm faciem musculis tertia coniugatio est neruoꝝ qui a cerebꝛo. qui etiam alijs fere vniuersis que sm eaz particulis ⁊ apud temporales ⁊ masticatoꝛios sz eos quidem qui sunt intus in ipso oꝛe ⁊ dētibus omnibus et versus labia ⁊ nares ⁊ vniuersam que est circa faciem cutim pꝛedicti nerui distributi sunt perfoꝛatis ipsis ossib⁹ ⁊ locum pꝛebentibus vbicūq; vtiq; ipetū fecerit germinationū singula: hec galien⁹.

d Quarti vero paris ⁊c. In hac parte quarta pꝛimo agit pꝛinceps de oꝛigine quarti paris neruoꝝ oꝛientiū a cerebꝛo dicēs ꝙ oꝛigo quarti paris ē post oꝛiginē tertij sed declinat magis ad basim cerebꝛi scilicet ad partem ipsius inferioꝛem. Secundo agit de mixtura incessu ⁊ officio hui⁹ paris dicens ꝙ istud par commiscetur tertio pari sicut dictū est in pꝛioꝛi parte ⁊ postea separatur ab eo tendens ad palatum et dat ei sensum non solum tactus sz etiam gustus. Tertio agit de quantitate ⁊ duritie huius paris dicens ꝙ istud par est paruū comparatione ad tertium: sed est eo durius quia palatum ⁊ panniculus ipsius quibus implantatur hoc par sunt durioꝛes panniculo lingue. ¶ Attende pꝛimo ꝙ istud par quartum dicitur a galieno quarta explantatio neruosa a cerebꝛo et quarta coniugatio: quia est quarta in oꝛdine incipiendo ab anterioꝛi parte cerebꝛi et non connumerando explantationem additamentoꝛum mamillarum quibus fit odoꝛatus eo ꝙ non est neruosa sed eiusdem substātie cū cerebꝛo. dicit enim Quartam aūt eam numerant coniugationē appꝛobati anatomicoꝛum non cōnumerantes cum eis videlicet eam que ad nares: quoniā neq; neruoꝛum explantatio est sicut relique neq; excidit extra ab ossib⁹. Sed pꝛima quidem eoꝛū apophisis id est explantatio numeratur molles nerui oculoꝛū scđa aūt motiui eoꝝ qui circa ipsos. Tertia aūt de qua nūc cessaui: hic incipit quidem vbi copulat anterioꝛ pars cerebꝛi: procedit aūt per grossam mirigam dede bifurcata fit: ⁊ abinde distribuit sm modū qui dict⁹ est. Quarta vero cōiugatio neruoꝛū parū posteri⁹ his locata est incipiēs quidem ab ipsa basi magis ꝙ pꝛioꝛes. ¶ Attēde scđo ꝙ istud quartū par vsq; plurimū incedit permixtū tertio pari et deinde separatū implantat i unice partiū omniū que sunt in palato. Iuxta illud galieni ibi. Pꝛope inuicez aūt existentib⁹ explātationibus permiscet quidem mox his que sm tertiam coniugationē et post has vsq; ad plurimū fert, deinde discernit ⁊ oīm que sm palatum implantat tunice. ¶ Attēde tertio ꝙ istud par est paruū qꝛ paucis implantat partibus ⁊ exiguū est eius officiū: ⁊ ē magis durū ꝙ sit tertiū par. Tum qꝛ explantat a parte cerebꝛi durioꝛi. Tuz qꝛ implātatur pānicuol magis duro. Iuxta illud galieni ibi. Parui vero sufficiēter sunt hi nerui ⁊ parū durioꝛes his q̄ sm tertiā cōiugationē. propterea ꝙ ⁊ ipsa tunica q̄ subungit os durioꝛ existit nō lingua sola: sz etiā alijs fere oībus q̄ sm faciē particulis. Pꝛopterea igitur ⁊ explātatio eoꝝ ex parū durioꝛib⁹ q̄dem est pticulis cerebꝛi ꝙ ille q̄ sz tertiaz cōiugationē. Inq̄tū eñ retro procedimus semꝑ magis se ipso durius inuenimus cerebꝛū. Sz et q̄ sunt sm basim ei⁹ partes alijs sunt durioꝛes. rationabiliter igitur quarta cōiugatio neruoꝛum: vt minus mollis fiat tertia non solum ex posterioꝛibus partibus: sed ex basi cerebꝛi magis ꝙ illa ꝓcessit.

paruū sz ē plus duꝝ ꝙ tertiū. qꝛ palatū ⁊ palati panniculus durioꝛ est lingue panniculo. Sed [e] vnūquodq; paris quinti impar cum duobus nascitur medijs sm dupli formam: immo multi illoꝛum tenēt ꝙ vnūquodq; ipsi⁹ impar est par. cuius quidem oꝛigo a duobus est cerebꝛi laterib⁹. ¶ Et pars quidem pꝛima cuiusq; paris ipsius ad panniculū vadit qui in iterioꝛibus īstrumēti audit⁹ ē dilatat⁹ ⁊ i eo diuidit tot⁹. Et hui⁹ q̄dē diuisiōis oꝛigo ꝓculdubio ē a parte cerebꝛi posterioꝛe. ⁊ per ipsam est audiēdi sensus. ¶ Sed secunda diuisio est maioꝛ pꝛima. Ipsa nanq; egreditur a foramine quod in osse perfoꝛatuz est petroso. Et ipse quidē est q̄ vocat monocul⁹ ⁊ cec⁹ ꝓpterea ꝙ multū toꝛ

e Sed vnum quodq;. In hac parte quinta pꝛimo agit pꝛinceps de duplicitate ⁊ oꝛigine paris quīti neruoꝛū oꝛiētiū a cerebꝛo. Scđo exeq̄tur de parte pꝛima cuiusq; nerui ipsius dupli ibi. [Et pars pꝛima] Tertio de parte eius scđa ibi [Sed scđa] Quarto da causam quare sensus gustus fit in quarto pari neruoꝝ ⁊ audit⁹ i quinto ibi [Gust⁹ aūt] Quinto reddit cām quare neru⁹ vnicus sufficiēs fuit musculis oculi ⁊ nerui fuerūt in musculis tīpoꝛū multiplicati ibi. [Et ne q; oculi]. ¶ In pꝛima particula dicit pꝛio ꝙ vnūquodq; ipar q̄nti paris neruoꝝ oꝛiētiū a cerebꝛo nascit cū duob⁹ medijs. i. exit bifurcatū cū duob⁹ ramis a loco sue oꝛiginis sm formā nerui duplicati: immo multi illoꝛū qui tractant de anatōia neruoꝝ tenēt ꝙ vnūquodq; ipar hui⁹ paris neruoꝝ ē ꝑ se par vnū. Scđo dic ꝙ oꝛigo isti⁹ q̄nti paris ē a duob⁹ laterib⁹ cerebꝛi. ¶ Attēde ꝙ isti⁹ paris oꝛiginē ⁊ explātatōez tāgit galien⁹. 9. de vtilitate pticulaꝝ ca. 9. dicēs. Cōseq̄nter aūt his ex obliquis partib⁹ ad lapidiformia ossa explātatio ē: quīta aūt ē hec cōiugatio neruoꝛū nondū duroꝝ ⁊ hoꝝ. ¶ In scđa particula dicit pꝛimo ꝓnceps ꝙ pꝛima pars cuiusq; paris. i. nerui dupli ipsi⁹ q̄nti paris trāsit ad pāniculū extēsum in interioꝛib⁹ auris ⁊ tota sꝑgit in illo pāniculo Vel si legas tot⁹ vt coīter libꝛi habēt refer ad pāniculū qui tot⁹ spargit in interioꝛib⁹ instrumēti audit⁹ Sed meli⁹ tota scribit ad denotādū ꝙ nihil ex ista pte diriuat alibi ꝙ ad aures. Iuxta illud ꝓncipis duodecimo aīaliū ca. de neruis Et pars pꝛima vtriusq; ramoꝝ. isti⁹ paris vadit ad telā auriculaꝝ ⁊ dispgit per illā. ¶ Scđo dicit ꝙ oꝛigo hui⁹ diuisionis. i. rami pꝛimi diuidētis dictū neruū est idubitāter a posterioꝛi parte cerebꝛi ¶ Sed istat pꝛimo qꝛ nūc dictū ē in pꝛima particula partis isti⁹ ꝙ hui⁹ paris oꝛigo ē a lateribus cerebꝛi. Et dicit pn. 12. aīaliū ca. de neruis. Et ista pars nascit i veritate ab anterioꝛi medulle. ¶ Ad pꝛimū dic ꝙ ista pars nascit a parte laterali cerebꝛi sicut tot⁹ neru⁹ vt antedictū ē sed illa ꝑs lateralis cerebꝛi vnde nascit hec pꝛima pars nerui ē posterioꝛ tā respectu ptis ex q̄ nascit par quartū ꝙ respectu partis ex qua oꝛi pars scđa quinti paris q̄ foramē itrat cecū. Ad scđz dic ꝙ littera illa. 12. aīaliū ē coꝛrupta a scriptore aut trāslatoꝛe. vel itelligēdū ē ꝙ ista ꝑs nascit ab āterioꝛi medulle respectu sexti paris Tertio dicit ꝙ sēsus audit⁹ fit ꝑ hāc pꝛimā ptē tāꝙ per ꝓncipalioꝛē ptē īstrumēti audit⁹ sicut i visu ē humoꝛ cristallin⁹. ¶ In tertia pticula dic pꝛimo ꝙ scđa diuisio ē maioꝛ pꝛima. i. scđs ram⁹ cuiusq; neruoꝝ q̄nti pis ē maioꝛ pꝛimo. Scđo dicit ꝙ iste ram⁹ scđs trāsit ⁊ exit ꝑ foramē qđ ꝑfoꝛatū ē i osse petroso. Tertio dicit ꝙ istđ foramē vocat monoculū ⁊ cecū. qꝛ ē adeo toꝛtuosū ꝙ si ei ipellat pil⁹ poꝛcin⁹ vel aliq̄d tale trāsire nō poterit ob nimiā ei⁹ obliquitatē. ⁊ ideo estimat ab aliquib⁹ itra os termiari cū n̄ sit ita. Et hic trāslatoꝛ male latinisat dicēs Et ipe q̄dē ē debuit ei scribere. ⁊ ipm q̄dez est qđ vocat ⁊c. quia ad foramē refertur

Quarto dicit ꝙ vie huius rami oblique incedunt. quia voluntas dei fuit vt ſpacium tranſitus huiꝰ rami per os eſſet longū ⁊ foramen per qđ exit eſſet multū diſtans ab illo per quod intrat. quatinus dictꝰ ramus iam multū diſtet a ſuo principio ſciʒ cerebro priuſꝗ̄ exeat ab oſſe petroſo et inde duriciem adipiſcaꝛ que eſt ſibi neceſſaria vt motui ſeruiat Quinto dicit ꝙ iſte ramus ſcđs poſt eiꝰ egreſſionē ab oſſe petroſo commiſceꝛ neruis tertij paris quorū plurima pars trāſit ad maxillaʒ et ad latum muſculū. Sexto dicꝛ ꝙ reſiduū huius rami ſcđi tranſit ad muſculos tīporū ¶ Attēde p̄rio ꝙ ī oſſe petroſo qđ ē ſub aure ſunt duo ſenſibilia foramina Quorum vnū recipit neruuʒ auditiuū qui eſt primus ramꝰ quinti paris neruorū ortoruʒ a cerebro. Aliud recipit ramū ſecūdū dicti quinti paris ordinatū ad motū ⁊ ſic partiꝛ quīta cōiugatio neruoꝝ cēbraliū his foramibꝰ. Juxꝛ illđ galieni nono de vtilitate particularū capitulo nono Diuiſa aūt eſt ad duas partes ſm ipſaʒ itinerationē que in oſſibus ad auditiuū quidem porū altera: ad cecum vero vocatū foramen reliqua immittiꝛ particula. ¶ Attende ſecūdo ꝙ iſtud foramen non eſt vere cecum: ſed apparet tale propter nimiam ipſius tortuoſitatē ⁊ detegiꝛ fallacia diuidenti dictuʒ os vſqꝫ ad ramum nerui qui in eo eſt. Juxta illud galieni ibi. Non tamen eſt cecum ſicut dicitur. Sed puto illos qui primo ei poſuerunt hoc nomen qm̄ intromittentes funiculū vel pilū porcinuʒ: deinde non potentes ꝑducere ibi alicubi eſtimauerūt terminari. Eſt autem non cecitas cauſa vt non excidat ſed obliquitas pori. Abſcindente vero te paulatiʒ totuʒ os ⁊ nudante neruū circunuolutiones que ſunt ſm id inueniētur. ¶ In quarta particula dicit ꝙ ſenſus guſtus fuit creatus ī quarto pari neruorū oriētiū a cerebro ⁊ ſenſus auditus in q̄nto pari. quia fuit neceſſariū ꝙ inſtrumentum auditus eſſet diſcoopertum vt ſoni ⁊ voces haberent ad ip̄m liberū acceſſum. Inſtrumentū vero guſtus fuit coopertum et in ore clauſum ac munitū oſſibus protegētibꝰ ip̄m. Et ideo oportuit vt nerui auditꝰ eſſent duriores ⁊ ſe defenderent ſua duricie ⁊ ꝑ conſequens vt orirentur a parte cerebri duriori que propinqua eſt poſtremo eius. ¶ Attende primo ꝙ nerui auditiui nullo pāniculo tegūꝛ ſicut viſiui q2 prohiberet ad auditū ꝑuenire paruos ſonos ⁊ voces: nec relinquūtur totaliter nudi ſine quacūqꝫ prouiſione quia lederenꝛ faciliter ab aere frigido occurēte: nec ſupponiꝛ eis panniculus tenuis qui ſit peruius q2 lederentur iterū nō modicū ipſi ⁊ cerebrū ab aere vehemēter frigido ocurrēte vt in hyeme. Juxta illud galieni octauo de vtilitate particularū capitulo octauo. Ad auditū vero oportebat etiaʒ omnino germen cerebri deuenire ob uiā ei extrorſum ſenſibile ſuſcepturū. Non igitur erat poſſibile ſicut in oculis ita ⁊ hic apponere aliquod neruorum tegimen. hoc ipſum enim prohibitio maxime fieret non occurrendi eis motū aerem ⁊ maxime ſi paruus aliquis fuerit motus ſicut eſt in paruis vocibus. At vero neqꝫ nudos totaliter licebat dimitti neruos ad promptuʒ nocumentuʒ: ſemper iacentes omnibus incidentibꝰ extrorſum. Sed neqꝫ etiā quod reliquum ē et tertiuʒ rarū ⁊ ſubtile ita vt eſſet greſſiuum ⁊ tranſibile aeri creatum tegimen. Etenim ⁊ propter hoc faciliter non nerui ſolum lederentur multiformiter: ſed etiam ipſum cerebrum infrigidaretur. ¶ Attende ſecūdo ꝙ natura prouidit paſſibilitati neruorum auditiuorum recondens eos in oſſe duro ⁊ denſo multis circunuolutionibus perforato per quas tranſit aer ⁊ in eis alteratur priuſꝗ̄ veniat ad dictos neruos. Juxta illud galieni ibidem. Sciens igitur natura conſtrictionem quidem qui cum forti premiſſorio vix paſſibilem quidem ſed ſurdum oſtenſuram ſenſitiuum. eam vero que ſine coopertorio ſumme facile paſſibileʒ ſibi tertiam quidem ſolam aliquam in fallaciam adacquiſiuit moderatuʒ iuuamen conuenienter habituram: et os durum ⁊ denſum apponens perforauit ipſum obliquis circunuolutionibus adinſtar laberinthi: prouidens vt frigidi quidem ſpiritus id eſt venti ſinceram violentiam quam ex latione que ſm rectitudinem haberet vtiqꝫ exolueret paulatim variatate obligationis. Aliorum vero corporuʒ omniuʒ durorū prohiberet eā que perlongum immiſſionem. ¶ Attende tertio ꝙ natura non ſolum prouidit neruis auditiuis per circunuolutiones multiplices in oſſe petroſo ſed etiaʒ creādo eos duriores alijs neruis ſenſitiuis Juxta illđ galieni ibi. Propter hoc itaqꝫ durior ꝗ̄ vt tactui conueniebat auditiuus neruus factus eſt. Propter contrariam autem huic cauſam; qui in lingua mollior. habebat eniʒ natura ad infallaciam circumapponere eos. ¶ In quinta particula reſpōdet princeps huic tacite queſtioni quare neruus vnicus ſufficit muſculis oculi ⁊ nerui muſculorū timporum fuerūt multiplicati. Et dicit ꝙ hoc non fuit niſi quia os comprehendens oculū non potuit tolerare multa foramina. quoniam neceſſe fuit vt foramen per quod exit neruus opticus eſſet magne amplitudinis Tum quia neruus opticus eſt de ſe multum groſſus. Tum quia eſt concauus. Sed duricies multa fuit magis neceſſaria neruis timporalium muſculorum ꝗ̄ groſſicies: immo groſſicies inhabilitaret eos ad motum. Et etiam os petroſum quod eſt durum et ſpiſſum multa poteſt tolerare foramina ad egreſſiones neruorum ordinata. ¶ Attende primo ꝙ alia cauſa poteſt aſſignari quare neruus vnicus eſt ſufficiens muſculis oculi videlicet quia oculus eſt membrum leue facile mobile ſatis ſuſtentatum. Et intellige ꝙ vterqꝫ oculus habet neruum proprium ſecūdi paris diſtributuʒ ſuis muſculis exeuntem a foramine alio ab illo per quod exit neruus opticus ne comprimat ipſum et coartet eius concauitatem. ¶ Attende ſecūdo ꝙ nerui muſculorum timporum plures habuerūt origines et a diuerſis partibus fuerūt deciſi vt ſi nocumentū alteri eorum accideret per alios exerceretur eorum actio que eſt multum neceſſaria. Juxta illud galieni vndecimo de vtilitate particularum capitulo primo. Principia neruorum plurima alteruter eorum ſcilicet muſculorum timporalium habet propter vtilitatis neceſſitatem vt ſi aliquando patiatur vnum ex ipſis vel duo per reliquum prebeatur motus. Et inde eſt ꝙ nocumentum muſculorum timporalium magis nocet cerebro ꝗ̄ muſculorum oculorum. Juxta illud Galieni capitulo ſecundo libri vndecimi de vtilitate particularum. Timporalibus vero muſculis propter magnitudinem magis ꝗ̄ his qui oculorum ineſt nocere cerebro. et etiam propterea quia vnum quidem principium neruorum ad oculorum muſculos: plura vero ad timporales perueniunt.

¶ Attende tertio ꝙ nerui tres implantantur vtriqꝫ timporalium muſculorum. Juxta illud galieni nono de vtilitate particularum capitulo duodecimo. Similiter autem habet ⁊ in timporalibus muſculis. Alterutri enim eorum implantantur tres nerui Duo quidem a tertia coniugatione. de quibus iam diximus. Alius autem tertius durior: de quo parum poſt dicetur. Et multis interpoſitis in eodem capitulo dicit.

---

queꝛ. Et eius vie ī obliq̄tōibꝰ incedūt iō ꝙ volūtas affuit ꝓlōgādi ſpaciuʒ et vt eiꝰ finis a principio remoueretꝛ: propterea vt neruꝰ āteqꝫ inde egrederetꝛ a p̄ncipio eēt lōgiquus iō vt duricies ei inde acquireretur. Cūqꝫ egreditur cum neruis tertij paris miſcetur. quorum plurimi ad maxillā ⁊ ad latum vadunt muſculū: ⁊ quod remanet ad muſculos vadit temporū. ¶ Guſtus autem in quarto creatus fuit neruo: ⁊ auditus in quinto. quoniam inſtrumento auditus fuit neceſſarium vt eſſet diſcoopertū ne aeris via ad ipſum clauſa foret. Et inſtrumento guſtus fuit neceſſariū vt eſſet munitum: propterea oportuit vt nerui auditus eſſent duriores Et ideo origo cerebri eorū poſtremo fuit propinquior. ¶ Et neqꝫ ocłi muſculis vnus ſuffecit neruus. Et muſcłorum tēporū nerui młtiplicati fuerūt niſi q2 foramini oculi multa neceſſaria fuit amplitudo ꝓpterea ꝙ neruꝰ virtutē afferens viſus multa indiguit groſſitudine. iō q2 ei neceſſariū fuit ventrem habere. Non ergo os quod ad comprehendendum oculum eſt perforatum multa tolerare potuit foramina. Temporum vero neruis multa fuit duricies neceſſaria. ſed groſſitudine multa non indiguere: immo groſſitudo eſſet faciēs motus difficultatem etiam egreſſio quam in oſſe petroſo duro habēt foramina poteſt tolerare multa.

Tertium igitur his ex alterutra parte durū neruū misit a quin-
f Par vero sextū ⁊c. In hac parte sexta (ta coniugatione.
primo agit princeps de origine colligantia et egressione sexti pa-
ris neruorū a cerebro ortorū. Secūdo de diuisione paris hui' in
tres partes ⁊ de partib' quibus distribuit quelibet earum ibi.

Par vero [f] sextū a postremo orit' cerebri cū q̄nto cōtinuum ⁊ cū eo panniculis ⁊ ligamētis ligatū ac si eēnt vnus neru': d eide sepat' ab eo ⁊ egreditur a foramine qd̄ ē in extremitate derȝ que laude similat'. ¶ Et ipsum quidē anteq̄ egressū eēt iā ī tres diuisum fuit ptes q̄ oēs sil' ab hoc egrediuntur foramīe. Una earum ad gule musculos suo ptēdit itinere ⁊ ad lingue radicē. ppterea vt par septimū ī ipo⁊ adiuuet motu. Et ps secūda ad musculos descendit spatule ⁊ ei' qd̄ est circa eā: ⁊ ipsius plurimū ī musculo spargit' lato q̄ ē sup spatulam. Et hec q̄dē pars ē magne q̄titatis ⁊ suspēsa penetrat donec pueniat ad qd̄ dirigit'. Pars vero tertia q̄ ⁊ maior est ex trib' partib' ad viscera descēdit in ascēsione vene subeti ⁊ ē illi ānexa et cū ea ligata. Ex q̄ cum in rectitudine ē epiglotis sepant' rami q̄ ad musculos veniūt epiglotales. quorū capita sūt ad superiora q̄ epigloti ⁊ ipsius eleuant cartilagines. Cūq̄ epiglotim pertrāseūt ex eis ascēdūt rami qui ad musculos vadūt capita ad inferiora habētes. Et ipsi sūt qui ad cymbalarim claudēdā ⁊ aperiendaȝ sunt necessarij cū ad inferiora trahere est necessariū. Et ppter hoc vocantur nerui retro redeūtes. ¶ Hic aūt neru' retro rediēs non egressus fuit a cerebro ⁊ nō a nucha: nisi ppterea q̄ si a nucha ascēderent ab ipo⁊ū pncipio subirent transuersi ⁊ nō recti ⁊ attractio ad inferiora cū eis nō pueniret ſm actionē decentē. Et ipi quidē nō de sexto pari creati fuerūt: nisi propterea q̄ illud quod ex neruis ē molle aut molli vicinū. s. illud qd̄ fuit ex eis āte sextum iā ī musculis faciei ⁊ capitis ⁊ ī eo qd̄ ē in eis fuit diuisum. ⁊ septimū ēt nō ħȝ rectitudiēȝ descēderet queādmodū sextū descēdit. imo proculdubio transuersitas eos comitaretur. ¶ Et propterea q̄ illud quod ascendit ⁊ redit quādoq̄ indiget re firma cui innitatur ad similitudinem girgilli vt sup ipaȝ reuoluatur ascēdēs ⁊ ex ea adiuuet' vt sit' ipi' rect' sit ⁊ dur' ⁊ fortis ⁊ lenis. ⁊ sit iuxtaposit': nō fuit ibi ad hoc idoneū sicut arteria maior. Et illd̄ qd̄ ex istis

|Et ipsuȝ quidem| Tertio d̄ causis q̄re nerui regressiui n̄ processerunt a nucha nec ab alio pari neruoruȝ cerebraliuȝ q̄ a sexto ibi. |Hic autē neru'| Quarto de sustentaculis neruorū regressiuorum ibi |Et ppterea q̄ illd̄| Quinto de cōparatione neruorū redeuntiuȝ in fortitudīe ibi |Et neruis autem| Sexto d̄ partitione huius qd̄ remanet ex tertia parte sexti paris ibi |Postea illud| ¶ In pma ptic'a dic' primo q̄ par sextū neruorū oriētiū a cerebro nascitur a posteriori parte cerebri ⁊ cōtinuatur cum quinto pari ⁊ alligatur ei pāniculis ⁊ ligamentis quasi essent vnicum par. De inde separatur a quinto pari et exit per foramē quod est in extremitate commissure cranei posterioris q̄ similis est laude littere grece. ¶ Attēde prio q̄ istud par ē tanto durius quinq̄ precedtibus: quāto nuche est propinquius: sed nō est omnino duruȝ. Iuxta illud galieni nono de vtilitate particularū capitulo decimo. Sexta aūt est vltra has coniugatio neruoruȝ a basi cerebri germinatorū: nondū quidē durorum ipsorum: omnibus aūt predictis tanto duriorū quanto iam propinqui' sunt dorsali medulle hec enim est durorū neruorū principiū. qm̄ et ipso cerebro multo durior facta est. ¶ Attende secundo q̄ istud sextum par quod hic asserit esse continuū et alligatum cum quinto dicit a galieno capitulo nunc allegato congregatum esse cum pari septimo. dicit enim illic. Multotiēs autē et eisdē nō paruū bonū fit coniugatio sicut ⁊ neruis qui ceciderunt ſm septimam coniugationem. Inijdeȝ enim eos congregās cū illis qui ſm sextā mox cū exeunt ab osse capitis mēbranis fortib' induit ⁊ vndiq̄ certitudinaliter cooperuit commune bonū ex hoc ambobus inueniens. Et quicunq̄ negligenter vident os vnus oēs esse vident' nō sunt autem vnus. Et in principio capituli sequētis ait. De septima vero cōiugatione neruorū qui a cerebro iam dicendū est. que quoniam quideȝ mox copulatur ei que ē ante ipam: parum ante dictū ē. et qm̄ de communi ambabus his apophisib' id est explantationibus infallacia prouidens natura cōiunctionem eorum adiuenit ¶ In scd̄a particula dicit pmo q̄ hoc sextū par priusq̄ egrediat' a cranco diuidit' in tres partes. et omnes he partes egrediunt' a foramīe existēte in extremitate cōmissure laude. Scd̄o dicit q̄ prima harū partiū transit ad musculos gule et ad radicē lingue vt adiuuet septimū par ad mouēdū gulā ⁊ linguā. Tertio dicit q̄ secūda pars hui' paris descēdit ad musculos spatule et partes ei vicinas ⁊ magna ps ei' dispgitur in lato musculo qui ē supra spatulam ⁊ suspēsa penetrat donec venerit ad mēbrū cui dirigitur videlicet ad dictū musculū et partes ei vicinas. Quarto dicit q̄ pars tertia sexti paris que ē maior harū triū descēdit ad viscera in ascēsione vene subeti id est iuxta arteriā apopleticā sursum ascēdenteȝ ⁊ annectit' ac alligat' huic arterie vt seinicē sustentēt. Quito dicit q̄ cū hec tertia pars venit in directo epigloti: rami aliq̄ separāt' ab ea qui veniūt ad musculos epiglotales q̄rū capita sunt sursū et hi musculi eleuāt epigloti ⁊ cartilagines eius. Sexto dicit q̄ cū rami residui hui' tertie partis ptranseūt epigloti rami aliqui ex eis scilȝ duo nūero ascēdunt et vadūt ad musculos epiglotis hn̄tes capita sua v̄sus iferiora. Et itellige q̄ hi duo rami pmo descēdūt vsq̄ ad capita dictorū musculorū deinde reascendūt vsq̄ ad cartilaginē cibalarē. Septio dicit q̄ hi duo rami sūt necessarij ad cibalariȝ claudēdā ⁊ apiēdaȝ cū fuerit nc̄cariū trahere cibalari ad iferiora id ē hi duo rami fuerūt necessarij ad claudēdū epigloti trahēdo cartilaginē cibalarē ad iferiora. vn̄ claudit' orificium epiglotis: ⁊ hoc faciūt p tēsionē musculo⁊ hn̄tiū sua capita iferi' ⁊ fuerūt necessarij ad epigloti apiendā: eleuata sursuȝ cartilaginē cibalari. ⁊ hoc faciūt relaxatōe dictorū musculorū capita inferius hn̄tiū. vel tēsione musculo⁊ hn̄tiū sua capita superi'. Octauo dicit q̄ hi duo nerui vocant' a medicis retroredeuntes propter hoc q̄ supi' redeunt vsq̄ ad cimbalari postq̄ descenderit vsq̄ ad capita musculorum epiglotis quorū capita sūt inferi'. ¶ In tertia dicit pmo q̄ hi nerui retro redeūtes egressi sunt a cerebro ⁊ nō a nucha. quia si a nucha ascenderent egrederētur a loco sue originis transuersi et nō recti ⁊ sic non recte traherēt cartilaginē cimbalarē ad inferiora. Scd̄o dicit q̄ hi nerui retroredeūtes orti fuerūt a sexto pari cerebraliū neruorum ⁊ nō ab alijs paribus. quia paria priora que mollia sūt aut mollib' vicina iā fuerūt distributa musculis faciei ⁊ capitis ⁊ partib' que sunt in eis. Septimū vero par si descēderet ad epigloti nō recte descenderet sicut par sextum descendit: immo trāsuersaliter ⁊ sic nō esset principiū idoneū horū neruorū. ¶ In quarta partic'a dicit prio q̄ nerui retro redeūtes qui prio descendūt ⁊ postea ascendūt redeūdo nō inuenerūt aliquid magis idoneum circa quod reuoluant' q̄ arteriā maiorē. Res eni que sic ascendit et redit sursum indiget aliquo firmo supra quod appodiet' ad similitudinem girgilli vt supra id reuoluat' et capiat situm rectū vt recte inferius trahere possit ⁊ situm durū ne cedat neruo quādo contrahitur et situm fortem vt resistat tractui forti: ⁊ situm lenem ne sua asperitate ledat neruuȝ reuolutū circa ipsum: et situm iuxtapositum: ita q̄ hi nerui debentes simul ex equo trahere inferius cartilaginem cimbalarem sint inuicem proximi: vel ramus descendēs cum rascēdente sui lateris et hec omnia cōueniunt arterie maiori comparatione ad hos neruos Et intellige hic per girgillum rotulam putei supra quam labuntur chorde vel cannale paruum circa quod mulieres reuoluunt fila sua. et est diminutiuum quod ab hoc nomine gerus descendit. Secundo dicit q̄ ille neruus ex retro redeuntibus qui est in sinistra parte reperit ibidem arteriam magnam ipsa grossa existente. quia illic exit ab auricula sinistra cordis: velut truncus maximus omnium

arteriarū pertrāſiēs verſus doꝛſū ⁊ ſuꝑ hanc aptiſſime reflectit̃ dictus neruus nō indigēs multa firmitate alia ab illa quā ex hac arteria acq̇rit. Tertio dicit ꝙ alius neruꝰ retroꝛediēs ĩ dextra ꝑte locatus nō reperit hāc arteriā ſibi ꝓximam queadmodū primꝰ. ſ. in ſimilibꝰ groſſicie ⁊ ſitu. ſed reperit eā ſibi vicinā poſtꝙ̄ iā diminuta ē ꝓpter ramos plures ab ea diuiſos ⁊ repit eam nō recte ꝓtēſaꝫ ſm latitudinē ſꝫ trāſuerſaliter declinātēꝫ ad aſcellam dextraꝫ. Et hic male latiniſat trāſlatoꝛ ſcribenſ ex eo ꝓ ex ea: ⁊ tranſuerſatus ꝓ trāſuerſata cū hec ad arteriaꝫ referāt̃. Quarto dicit ꝙ ꝓpter hoc ꝙ iſte neruus nō repit eā neqꝫ ſatis groſſaꝫ neqꝫ recti ſitus fuit neceſſariū vt ipi affirmarentur per rē aliquam cui inniterentur cum ligamentis quibus rami ſtrīgerentur vt coꝛrigeretur per ipſos illud quod deeſt arterie predicte de groſſicie ⁊ rectitudine.

ramis a ſiniſtra aſcēdit hanc iuenit arteriaꝫ ipſa recta ⁊ groſſa: ergo ſuꝑ eam inflectit̃ nō multa indigēs firmitudine. A dextra vero aſcēdēti hec non viciatur arteria ad modū primi ſed viciatur ei poſtꝙ̄ iā accidit ei paruitas propter ramoꝝ diuiſionē q̇ iaꝫ ex eo egreſſi fuerunt: cui ēt iaꝫ defuit rectitudo in ſitu. qꝛ trāſuerſatus fuit ad aſcellā declinādo. fuit ergo neceſſariū vt ipi re aliqua affirmarent̃ cui inniterētur cum ligamētis q̇bꝰ rami ſtringerent̃: iō vt per ipſos illud qđ defuit ex groſſitie ⁊ rectitudine ĩ ſitu coꝛrigeret̃. Et ſapiētia quid ē in hos

¶ Attende pͥmo ꝙ pͥnceps hic tāgere vult duplex genus ꝓuiſiōis nature circa arteriā dextri lateris: vt neruus retroꝛediēs apte ſuꝑ eam reuolui poſſit. Primū eſt vt ĩgroſſet̃ ꝑ aliq̇d ſibi additū ⁊ ſic coꝛrigat̃ ipiꝰ paruitas ſeu tenuitas. Secūdū ē vt neruus iſte ligamētis foꝛtibꝰ alligetur taliter huic arterie ꝙ labi non poſſit nec hincinde vacillare: ⁊ ſic coꝛrigatur obliq̇tas arterie vel defectus rectitudīs eiꝰ. ¶ Attēde ſcđo ꝙ galienus. 6. de iuuamētis mēbꝛoꝝ. c. 6. dicit hanc arteriā ingroſſari per ſuos ꝓpꝛios ramos ſibi colligatos. Ait enī ibi. Et qꝛ iſta vena ē minoꝛis foꝛtitudinis: vena q̄ eſt in latere ſiniſtro vigoꝛat̃ ꝑ ea que oꝛiūtur ex ea ex ramis qui diuidūtur in duobꝰ lateribꝰ ⁊ ꝑ ligamēta q̇ firmant illum neruū. Et ligabatur etiā iſte neruus cum vena pulſatili ⁊ cum vicinantibus illi ligamētis ex generibus coopꝛtorioꝝ: vt quando ligamēta ligarent ipſum eēt eius inuolutio ſuꝑ doꝛſum vene pulſatilis bene firmata. hec galienus ibi. Sed ipſemet. 7. de vtilitate particularuꝫ capitulo quīto dicit hanc arteriā ingroſſari per ramos nerui ſibi colligatos. Ait enim ibi. Dexter vero nullā habēs in parte thoꝛacis que ē ſm ipſum ſimilē aſcenſionem coactus eſt inuolui circa arteriā que ē ſꝫ hāc ꝑtē obliquā a coꝛde ad dextrā aſcellā relatā. Quātū autē erat deterioꝛ flexio ea que in coꝛde hoc coꝛrexit multitudine explātationū nerui que ſunt alterutrinqꝫ ⁊ roboꝛe colligationis. Quoſcūqꝫ enī ad dextras partes thoꝛacis ꝑducere debebat neruos ſm illaꝫ maxime regionē perduxit: ſimul et recipientibus oꝛganis ĩplantauit radicans neruum ſicut ad certas particulas. In medio igitur omniū radicū locauit illum laringe neruū vt alterutriqꝫ ab eis cuſtodiat̃ ⁊ colligatōnibus mēbꝛanoſis arterie ⁊ adiacentibus coꝛpoꝛibꝰ copulauit vt quaſi circūterminatꝰ ab eis infallacē faciat flexionem arterie circa doꝛſum velut circa circulum aliquem rotule inuolutus. hec galienus. ¶ Attende tertio circa ſenſum litteralem textus p̄ſentis ꝙ hoc relatiuū ipſi poteſt referri ad ramos arterie dextre vt ſit ſenſus. Fuit igitur neceſſariū vt ipſi rami diuiſi ab arteria dextra affirmarent̃ re aliqua cum ipa arteria cui innitérent̃ cū ligamentis quibus ſtringerētur rami illi ab arteria deciſi vl̃ rami nerui retroꝛedeūtis. ideo vt per ipos ramos arterie ⁊ ligamenta coꝛrigeret̃ illud quod defuit ex groſſicie ⁊ rectitudine in ſitu. Poteſt etiā referri iſtud relatiuū ipſi ad ramos nerui dextri reuerſiui. Princeps vero duodecio aīalium ca. de neruis loco tertij quarti ⁊ quinti paragraphoꝛum nūc dictoꝛum ſcribit ita. Sed aſcendens a parte dextra nō habet vicinitatē cum iſta arteria ſm narrationē primā. ſed accidit ei vicinitas per quādam ramificationem exeūtem ab illa: ⁊ etiam qꝛ amiſit rectitudinem in ſitu cū obliquabat̃ ad aſcellas. Et tunc non poteſt deficere a bonis ligamentis cū eo ſuꝑ qđ eſt firmatū: ⁊ hoc quia recuperauit in ligamentis quod accidit ei ex gracilitate. Quīto dicit hic pͥnceps ꝙ ſapientia .i. artificioſitas nature in ꝓlongādo neruos iſtos reuerſiuos ſm modum reditionis nunc dictū eſt duplex. Una eſt vt ꝑ talem ſuſpenſionem qualis eſt iſta ꝓximi fiant ramus deſcendens ⁊ ramus aſcendens eiuſdeꝫ lateris: ſicqꝫ ſibi inuicē innitant̃ et ſe ſuſtentēt. Scđa eſt vt iſti nerui acquirāt foꝛtitudinē et duriciem ſuo lōgo inceſſu ⁊ elōgatiōne a ſuo pͥncipio et inde reddātur ad motū aptioꝛes. ¶ In quinta particula dicit ꝙ de neruis retro redeuntibus foꝛtioꝛ eſt ille qui ſpargitur in duabus tunicis muſculoꝛuꝫ epiglotis cum ramis alioꝛum neruoꝛum adiuuantiuꝫ. ¶ Attende hic pͥmo qꝛ agitur de comparatione neruoꝝ retrouerſiuoꝝ adiuicē ꝙ hi duo nerui ſtati pꝰ reflexionē coꝝ diungūt̃ cū rāis deſcendentibus et ſuſtentātur ab eis aſcēdētes per candē viam per quā deſcenderunt donec perueniant ad cānā pulmonis. Iuxta illud galieni ſexto de iuuamentis mēbꝛoꝛum capitulo ſexto.

redeuntes ramos elōgando ē vt tali qualis ē hec ſuſpenſio ꝓximi fiant et pꝛopter elōgationē a pͥcipio foꝛtitudinē habeāt et duritiē. ¶ Ex neruis aūt redeuntibꝰ foꝛtioꝛ ē ille qui ĩ duabus muſculoꝛū epiglotis ſꝑgit tunicis cum alijs neruoꝛū adiuuātium ramis. ¶ Poſtea illđ qđ ex hoc remanet neruo deſcēdit a quo rami ſeꝑant̃ qui ĩ panniculis ſperguntur diafragmatis et pectoꝛis et in muſculis ipius ⁊ in coꝛde ⁊ in pulmone ⁊ in venis ⁊ in arterijs que ibi ſunt. Illud vero quod remanet penetrat ĩ diafragma: et aſſociatur ei quod ex

Cū ergo aſcēdūt iſti duo nerui poſt reflexionem coꝝ ꝑueniet vterqꝫ eoꝛum ad ramum oꝛientem ex neruo ex quo diuiditur: et faciet ipſum aſcendere per viam per quā deſcendit quouſqꝫ perueniat ad cannam pulmonis. ¶ Attende ſecūdo ꝙ hi duo nerui poſtꝙ̄ peruenerint ad cannaꝫ pulmonis diuiduntur in ſex muſculos, qui aperiūt epiglotim et claudunt ipſam. Iuxta illud galieni ibi. Deinde duo nerui diuidūtur ĩ ſex muſculos qui aperiunt epiglotim et claudunt ipſam: ⁊ rami ficantur in ipſos ſm iuſticiam. Neruus ergo qui eſt in dextro diuiditur in tribus muſculis qui ſunt in latere dextro: ⁊ neruus qui eſt in ſiniſtro diuiditur in tribꝰ muſculis qui ſunt in latere ſiniſtro: hec galienꝰ. ¶ Attende tertio ꝙ foꝛtioꝛes muſculi de ſex nunc dictis ſūt illi duo qui claudunt epiglotim. Iuxta illud galieni ibi. Et foꝛtioꝛes iſtoꝛum ſex muſculoꝛum ſm ꝙ declaraui ſunt illi muſculi, qui claudunt epiglotim: ita ꝙ muſculi conſtringentes pectus q̄uis ſint magni non poſſunt vincere eos in hoꝛa retentionis anhelitus. quoniam neruus eſt poſitus in vtroqꝫ laterum quaſi diuiſus in vtroqꝫ iſtoꝛum duoꝛum muſculoꝛum: et copulatur etiaꝫ cum extremo vtriuſqꝫ neruoꝛum copulatoꝛum cum vtroqꝫ muſculoꝛum alius neruus foꝛtis durus qui deſcēdit a ſuperioꝛi ad inferius. Et quidam rami illoꝛum diuiduntur in partes epiglotis et reſidui copulantur cum neruo pꝛopꝛio vtriqꝫ illoꝛum duoꝛum neruoꝛum vt addant ad eoꝛum foꝛtitudinem: hec galienus. ¶ In ſexta particula dicit pꝛimo ꝙ illud quod remanet ex tertia parte ſexti paris ad viſcera deſcendente poſt ſeparationē neruoꝛum ſubſeruientiū epigloti deſcendit inferiꝰ et in ſuo deſcenſu ramos emittit qui diſtribuuntur in panniculis dyafragmatis et pectoꝛis ⁊ in muſculis pectoꝛalibus ⁊ in coꝛde maxime in capſula eiꝰ et in pulmone ſcilicet in panniculo ipſius ⁊ in venis ⁊ arterijs illic exeūtibꝰ. ¶ Attende hic ꝙ nerui trāſuerſiui tranſeuntes ad arteriam vocalem non emittūt ramos hinc inde verſus latera: ſicut illud quod remanet poſt eos: quia nulla pars reuerſiuis neruis indiget pꝛeter ſex muſculos epiglotis quibus diſtribuuntur. Iuxta illud galieni ſeptimo de vtilitate particularum capitulo quinto. Ab inde autem vtiqꝫ feruntur ſurſum ad caput trachee arterie: eandem quidem viam facientes quam et ante: nulli autem dantes muſculo particulam neqꝫ minimā eoꝛum. quoniam neqꝫ indigebat aliquod aliud pꝛincipium motus ex inferioꝛibus partibus accipere. Secundo dicit hic pꝛinceps ꝙ reſiduum dicte tertie partis neruoꝛum ſexti paris poſtꝙ̄ ab ea ſeparati ſunt rami pꝛo epigloti et ſpiritualibus mēbꝛis pertranſit diafragma et cum pꝛimo ramo tertij paris neruoꝛum a cerebꝛo deſcendentium deſcendit ad membꝛa naturalia et ſpargitur in panniculis viſcerum et peruenit vſqꝫ ad os latum ſcilicet vſqꝫ ad tres ſpondiles immediate ſubiectas ſpondilibus renum ſuperius vocatas oſſa alhouins. Et diſtributio

huius residui cū distributione primi ram i tertij paris superius
declarata est auctoritate galieni. 16. de vtilitate particularū ca.
quinto. Et si te delectat audire ab eodem diuisionem sexti paris
neruoꝝ orientiū a cerebro d qua nūc agit sic accipe Ait p̄io sexto
de iuuamētis mēbrorū capitulo sexto. Dico ergo q̄ oritur in po
steriori cebro
par sextū ner-
uorū ꝛ exit per
pēdiculariter
ꝛ descendit in
collo in duob'
lateribus cā-
ne pulmonis
et cū eo aliud
par paruū cō-
iunctū cū eo ꝛ
ad musculos
erectos ex mu-

parte tertia descēdit: ꝛ i pānicul' spgi
tur viscerū ꝛ ꝑuēit ad os latū. Se
ptimi aūt paris origo ē a termīo cōi
qui ē iter cerebrū et nuchā. Cui' plu-
rimū incedit se i musculis spgēdo li-
guā mouētibus: ꝛ in musculis inter
peltalē ꝛ os laude cōib'. Et ē cū ipi'
residuū in alijs spargit muscul' q̇ hu-

sculis epiglotis ꝑueniūt ex isto pari rami quidā magni quidam
parui. Secūdo ait. Et istud par sextū pariū neruorum q̄uis di-
uidat in istos musculos quos dixi: tamen propter magnitudinē
eius remanet ex eo multū quod descēdit ad pectus: ꝛ ex eis diui
dūtur in pectore duo nerui qui extendūtur in teneritatib' costa-
rum. Tertio ait. Et ex eis diuidūtur in pectore duo nerui qui ex-
tendūtur in teneritatib' costaꝝ: deinde diuidunt ex eis rami alij
quorū quidā vadūt ad cor et quidā ad pulmonem et quidam ad
ysophagū. Quarto dicit. Et perueniūt etiam ex isto pari sexto
rami ad stomachū: et ad epar: et ad splenē apud descensum illi'
paris ad inferi' q̄uis diuisio ramorū ei' nō est super omnia qui-
bus occurrit. Quinto dicit. Et nō perueniūt ex eo ad istos mu-
sculos sex in transitu ei' ꝑ epiglotim apud descensum ei' in collo
rami. qm̄ isti musculi nō indigēt vt veniant ad ipsos rami nisi ex
inferiori. datum est ergo eis ex his duobus neruis qui descēdūt
ad inferi' pars sufficiēs ex sensu ꝛ motu. qm̄ isti duo nerui qn̄ de
scendūt ad pect' ramificabit ex vtroq̄ illorū ram': deinde reuer-
tetur ascendens superi' per viā ꝑ quam venerūt duo nerui apud
descensum eoꝝ Et sic habebūt in pectore reuersionē sicut ē reuer
sio equorū currentiū in campo. Sexto dicit. Quia ergo princi-
pium istoꝝ neruorum est a cerebro qn̄ cogitans voluerit mouere
musculos epiglotis attrahet cerebrū neruos qui sunt copulati
cū eis sicut equitans attrahit equū per frenū: et sic proueniet mo
tus qui incipit ex superiori ad inferi' in totū collū et aliquā par-
tium pectoris. Deinde reuertitur ad superi' quousq̄ perueniat
ad epiglotim. Et quia isti nerui copulant illic cū musculis quos
dixim' retrahūt vnūquēq̄ sex musculorū ad inferi' sicut manus
attrahit rem. Consequenter in eodē capitulo satis prolixe decla-
rat modum reuersionis neruorum reuersiuorum ꝛ inflexionis su
per arterias ꝛ diuisionis eorum i sex musculos s̄m modum qui
nunc dictus est.

g Septimi aūt. In hac parte septima primo agit princeps de lo
co originis septimi paris neruorū orientiū a cerebro dicēs q̄ ori-
go septimi paris neruorū cerebraliū est a termino seu loco cōmu
ni qui est inter cerebrū ꝛ nucham. Secūdo ostendit quib' parti-
bus hoc par implantat dicens. q̄ plurimū istius incedens se sp
git in musculis mouentib' linguam et in musculis communib9
inter cartilaginē peltalem epiglotis et os laude triangulare corā
epigloti situm. Et quandoq̄ residuū huius paris in alijs muscu
lis spargit qui sunt propinqui musculis predictis. Nō tamen est
istud semper ꝛ in omni animali: sed solum in magnis animalib'
habentibus fortem et altam vocem. Tertio dat causam quare se
ptimū par originem sumit a dicto loco dicens. q̄ melius fuit vt
hoc par veniret a loco medio inter cerebrū ꝛ nucham ad motum
lingue propter hoc q̄ alij nerui ab alijs cerebri partibus orti fu-
erunt reducti ad alias necessitates: ꝛ non fuit bonum vt forami-
na multiplicarent in anterioribus et inferioribus partibus olle
capitis: ne debilior inde fieret et passibilior. Et etiam quia sen-
sus gustus aliunde lingue aduenit: scilicet a ramo quarto tertij
paris Rationabile ergo fluit vt nerui motus a retro venirent ei:
quos oportuit esse duros ꝛ fortes gratia motuū lingue tam in
masticatione q̄ in vocibus. ¶ Queritur an septimum par ori-
atur a termino communi qui est inter cerebrum ꝛ nucham. Ar-
guitur q̄ non, quia inter cerebrum ꝛ nucham nihil est medium:

ic musculo sunt vicini: nō tū sp̄ ē istd.
Et propterea q̄ alij nerui ad alias re
ducti fuerūt necessitates: ꝛ neq̄ fuit
bonum vt foramina in anterioribus
neq̄ in inferioribus multiplicarent
fuit melius vt ad lingue motū neru'
ab hoc loco veniret. quia ipsius sen-
sus iam ei ab alio aduenit loco.

immo substantie earum sunt continue. Secundo. si par hoc a ter-
mino medio nasceretur non deberet connumerari inter neruos ortos
a cerebro magis q̄ inter ortos a nucha. Tertio auctoritate Rasis pri-
mo almansoris capitulo de neruis dicentis. Septimum autem par a
posteriore parte cerebri a qua oritur nucha generatur quod ꝑ lingue et
epiglot3 diuidit mu-
sculos Quarto au-
ctoritate Auerroys
primo colliget capi-
tulo de neruis dicen-
tis. Et par septimu3
incipit a posterio-
ri parte cerebri a lo-
co natiuitatis nuche
ꝛ diuiditur in lacer-
to lingue et epigloti
Quinto par hoc ori
tur ab initio nuche
quod est durius cerebro. Iuxta illud galieni nono de iuuamentis mē-
mēbroꝝ capitulo secūdo. Quare fuit origo isti' paris ex loco in quo in
cipit nucha ꝛ est durior cerebro. Oppositū determinat hic princeps et
duodecio animaliū capitulo de neruis. Et ante cū galien' nono de vti
litate particularū capi. 11. dicens. Prodeūt itaq̄ hi nerui vnde desinit
quidem cerebrū incipit vero dorsalis id est nucha. ¶ Attende q̄ ner-
ui paris isti' sunt primi neruorū certitudinaliter. durorū ꝛ sunt durio-
res ceteris neruis a cerebro ortis. Iuxta illd galieni ibi. Primi neruo-
rum certitudinaliter sūt iam duri: durorū enim hi quidem sunt in in'
hi vo magis molles: duri vero similiter his nulli. Dic q̄ septimū par
de quo hic est sermo oritur a postrema parte cerebri: vnde oritur ꝛ in-
cipit nucha: sic q̄ istud par capit substantiam ꝛ originem a medulla ce
rebri non a nucha. Iuxta illud galieni nūc dicto libro capitulo duo-
decimo. Conuenienter igit s̄m principiū explantationis dorsalis s̄m
qd maxime duri' est cerebrū explātās hoc par neruorum et s̄m totā vi-
am adhuc magis operans durū: ad totam ita seminauit linguam. Et
hoc consonat communi sententie medicorum connumerantium inter
neruos cerebellares istud par septimū. ¶ Sʒ quereret aliquis quare
nerui dantes motū lingue non oriūtur prope neruos dantes ei sensu3
gustus: sicut nerui mouentes oculos oriunt prope neruos dantes eis
sensum visus. Respondet galienus libro et capitulo nūc allegatis di-
cens. Manifestū iam omnib' est quoniam neq̄ aliunde melius erat
explantari motiuos neruos lingue neq̄ via aliqua melius vti q̄ que
nunc est eis. Ex anterioribus ei ꝑtib' nō erat aliq̄ regio vacās. ꝛ propter
hoc tertiam et quartam coniugationem ex posteriorib' explantauit.
Ex his aūt regionib' nō erat quidē possibile aliorū magnorū neruoꝝ
explantationem facere et si esset possibile careret via. Si eni per durā
miringam eos duxisset permiscens eis qui s̄m tertiam et quartam si-
militer illis permansissent duri. Per ossa vero capitis ducere quidem
poterat et moderate duros facere per hanc viam: sed simul quidem su
perfluum esset aliunde promptius duci potentibus: simul autem neq̄
regio aliqua erat in craneo s̄m radicem lingue multis foraminibus ibi
anticipantibus fieri. ¶ Ad primū obiectū dic q̄ ꝑ terminū communē
inter cerebrum et nucham intelligitur postrema cerebri pars que est
terminus intrinsecus cerebri ꝛ terminus extrinsecus nuche. Ad se-
cundum dic q̄ quia istud par capit esse ꝛ substantiam a postrema par
te cerebri nō a nucha numeratur inter neruos cerebri. Ad tertium
quartum ꝛ quintum dic q̄ ille auctoritates sic intelligūtur q̄ finis ce-
rebri intrinsecus ꝛ principium nuche extrinsecum est locus originis
istius septimi paris ¶ Attende hic primo circa secundam particulam
partis presentis que est de iplantatione huius septimi paris. q̄ quem-
admodum nerui gustatiui sunt in superficie lingue disseminati gra-
tia gustus: sic nerui septimi paris sunt interius in lingue musculis dis-
seminati gratia motus ipsius. Iuxta illud galieni nono de vtilitate
particularum capitulo duodecimo. Sensitiui enim nerui s̄m explā-
tationem mox amplificati tunicam lingue extrinsecam complexue-
runt neq̄ tangentes subiectos musculos: propterea autem motiui
qui sunt s̄m septimam coniugationem ad multos villos soluti om-
nes eius musculos texunt rationabiliter. Neq̄ enim sensitiuis in-
digebat in profundo lingua cum deberet per extrinsecas eius par-
tes conuersari saporibus. Neq3 motiuis in extrinsecis cum non pos-
sint propter duriciem saporum proprietates dignoscere. ¶ Attende se
cundo q̄ natura formauit neruos huius paris septimi tenues: quia
roborantur sufficienter ex duricie eorum. Iuxta illud Galieni ibi

Tenuiores quidē fecit motiuos neruos lingue, grossiores autē eos qui oculorū q̄uis minores musculos moueāt. Illis enim duricies sufficie bat ad robur. hi aūt nisi a magnitudine iuuarenť essent vtiq̧ oīno impotētes mouere ꝓpter mollicieȝ.

¶ De anatomia neruorū nuche colli et vījs eorum. Cap. III

Erui ex nucha nascētes. In hoc cap. tāgit primo priceps nūerū neruoꝝ ortorū nucha que ꝯtineť in spondilibus colli dicēs ꝙ nerui nascētes ex nucha qui vadūt seu exeūt ꝑ spōdiles colli ꝛ foramina eaꝝ sunt octo paria. Cōsequēter exequiť de istis parib' per ordinē. Et primo de primo ibi. [Uni' paris] Scōo de 2°. ibi. [Et scōi quidē] Tertio ꝺ tertio ibi. [Et paris tertij] Quarto ꝺ q̄rto ibi. [Quarti vero paris] Quīto de quinto ibi. [Quinti aūt paris] Sexto de parib' sexto septimo ꝛ octauo simul ibi. [Par vero sextum] Septimo dat causaȝ quare nulli nerui nuche nisi nerui nuche colli sūt insiti dyafragmati: ꝛ quare sūt cōtinuati cū medio dyafragmatis ibi.

¶ De anatomia neruoruȝ nuche colli ꝛ vījs eoruȝ. Cap. III.

N Erui ex nucha nascētes q̄ ꝑ colli vadunt spōdiles octo sūt paria. Uni' [a] paris egressio a duob' ē spondilis prime forminib' qđ ī capitis musculis solū spgiť. Et ē par ꝑuū ꝛ minutū: qm̄ melius fuit vt loc' a quo egrediť sit angust' queadmodū ī capitl'o ꝺ ossib' dixim'. Et [b] scōi q̄dē paris egressio ē īter spōdilē primā ꝛ secūdā. s. foramē in capitl'o de ossib' noīatū. ¶ Cui' plurimū capiti tāgendi sensū defert. transuerse enī ad id qđ in spōdilibus ē supmuȝ ascēdit: ꝛ ad anteriora reflectiť: ꝛ super tunicā extrīsecā auriuȝ spgiť. Et qđ par primū minus facit ꝓpter sui paruitatē ꝛ abbreuiationē ob quam expādi expedite nō poterat ꝛ dilatari in locis q̄ sequūtur ip̄m cōplete emēdat. ¶ Quod aūt ex hoc remanet pari ad musculos q̄ sunt ī posterioribus colli ꝛ ad musculuȝ latuȝ venit ꝛ eis dat motum. Et paris [c] tertij origo et ipsius egressio est a foramine quod ē inter secūdam et tertiam.

a In priapte dicit primo ꝙ primū par neruorū nuche colli egreditur a duobus foraminibus prime spondilis colli. [Nerui aūt isti.] Et hec foramina sunt in parte posteriori et superiori hui' spondilis Juxta illud principis capitulo octauo sūme prime doctrine pn̄tis. Amplius ex proprietatib' huius existit spōdilis ꝙ nerui ab ea nō per duo ei' egrediunť latera neq̧ per foramen cōmune: sed per duo foramina que in ea posterius ad partē tendunt superiorē. Scōo dicit ꝙ hoc par spargitur in musculis capitis. Sed contrariū hui' videť asserere galien'. 13. de vtilitate particularū capitulo quinto dicēs. Qm̄ prima cōiugatione subtili existēte impossibile erat distribuere ad caput aliquā portionem ex scōa cōiugatione opata est hoc: nisi esset ꝙ galienus hic nō intēdit negare distributionē primi paris nuche ad partes capitis: sed vult innuere ꝙ istud par nō sufficit nisi secū associetur pars aliqua scōi paris. Tertio dicit ꝙ istud primū par est paruū ꝛ gracile. qꝛ foramina per que exeunt nerui huius paris necessario oportuit parua eē cū spondilis ī qua sunt sit minima oīm et valde cauendū sit ne magnitudine foraminum debiliteť ꝛ reddať apta frāgi. qꝛ nedū fractura ei' sȝ ēt dislocatio mīma mortis essȝ irremediabilis causa. ¶ Attēde ꝙ hoc par et par scōm sūt maioris quātitatis in aīalib' habētib' tēporales musculos magnos et fortes vt in leonib' ꝛ leopardis q̄ in hoībus ꝛ simijs: quib' tēporales musculi sunt parui. Juxta illud galieni. 16. de vtilitate particulaꝝ capitulo. 6. Mox itaq̧ sicut a cerebro multis particularū que ſm faciem distribuit quidē quādā nerui portionē nō simpliciter id est absq̧ proposito neq̧ frustra: sed propter causas quas dixi ita versus caput a collo ex neruis qui a dorsali sursum ducere nō pigritauit magnos quidem in alijs animalibus quibus tēporalis musculus est maxim' et tenontū id ē chordarū natura facile mobilis ꝛ multū mobilis et magna oīno vero paruos illis aīalib' quib' nihil horū inest sicut homi ꝛ simie Propterea igiť ꝛ nerui his aīalibus parui ad caput ascendūt. duo quidem ex posterioribus partib': duo aūt ex lateralib' distributi ad cutim (ꝛ ad alterutrā aurīū.

b Et secūdi. In hac parte scōa. primo agit pri ceps de loco egressionis scōi paris neruoꝝ nuche colli. Scōo de officio ꝛ incessu maioris portionis ei' ibi [Cui' plurimū] Tertio de incessu ꝛ officio minoris portiōis ipsi' ibi. [Quod aūt] ¶ In prima particula dicit ꝙ scōm par neruorū nuche colli exit a foraminib' existētibus inter primā ꝛ scōam spōdiles colli noīatis in capitulo de ossib' scȝ ca. octauo sūme prīe doctrine pn̄tis vbi dicit ꝑnceps. Oportuit foramina in scōa esse añ duo latera simenij duob' prīe opposita laterib'. ¶ Attēde pmo ꝙ locū explanatōis neruoꝝ hui' paris narrat galien'. 13. ꝺ vtilitate particularū ca. quinto dicēs. Est aūt horū neruoꝝ explantatio neq̧ ex lateralib' perforationib' sicut in tertia cōiugatione ꝛ eis que post ipsam neq̧ ipso perforato scōo spōdili sicut est primus. Ex lateralib' enī impossibile erat propter causam in primo spondili dictā. In nulla vero altera parte eius possibile erat fieri ascendente in eo primo spondili

Scōm igitur ꝙ possibile erat ex vtraq̧ parte spine facta est regionem quandam natura preparante int primum ꝛ secūdū spondilem per quā cōiugatio neruorū exit in nullo a motib' eorū nocita. ¶ Attende secūdo ꝙ intentio medicorū est hoc par scōm egredi per foramina communia inter spondiles primam et scōam sȝ hec foramina nō sunt iuterius statim post alas sicut in alijs spōdilibus iferioribus immo iuxta radices simeniorum seu alaruȝ. Et hoc patȝ ex dictis galieni ꝛ auicenne nūc allegatis. Item dicit rasis primo almāsoris capitulo ꝺ neruis Par autē scōm a foramine quod inter primā ꝛ scōam inueniť spondilem exortū cuti continuať capitis dās ei tactū. ¶ In secūda particl'a dicit pmo ꝙ maior isti' paris fert capiti sensum tact'. quia trāsuerse ascēdit vsq̧ ad supremum spondiliū: deinde reflectiť ad anteriora ꝛ diuiditur sup tunicam extrinsecā auriū. Secūdo dicit ꝙ hec portio scōi paris supplet ꝛ emēdat id quod min' fecit par primū p̄dictū propter sui paruitatem ꝛ abbreuiationē id est curtitatem vel diminutionē protensionis propter quaȝ nō poterat expandi in locis capitis que sunt post terminū ei'. ¶ Attēde hic prīo ꝙ distributionē hui' portionis memorat galien' terciodecīo ꝺ vtilitate particularū capitulo quinto dicēs. Et ꝓdit de supiacētib' musculis alteruter neruoꝝ obliquus q̄dem primo ad id quod retro simul ꝛ sursuȝ: obliquus aūt rursus ex his v̄sus id q̄ añ ꝛ sursū ꝑueniēs ad vniuersas sic disseminať ꝑticl'as capiť q̄ sūt circa aures ꝛ retrovsq̧ ad sūmitatē ꝑ̄ncipiū bregmať. i. ossiū ꝑietaliū p̄ncipaliū cranei. ¶ Attēde 2° ꝙ ī aīalib' h̄ntib' magnas aures ꝛ mobiles ista portio est maior q̄ in homine et simia: in quib' parue sunt aures et quasi immobiles. Juxta illud galieni sextodecīo de vtilitate particularū capiculo sexto. In eis vero que facile mobiles et magnas habēt aures sicut in circuitu multis musculis ambitur auris ita ꝛ nerui magni ad eam distribuunť. diuidūť autem hi a secūda eorū que in collo coniugatione. ad capita enim horū musculorū necessarium fuit omnes neruos ascendere ab inferi': ꝛ etiam tīporali musculo. Etenim et hui' caput prope regiones q̄ sunt ſm occipitiū locauit natura in q̇bus animalib' existit maxim' rationabiliter et ex collo implantať portio nerui sursum allata per partes que sūt ſm occipitiū: hec galien'. ¶ In tertia particl'a dicit ꝙ portio residua paris scōi spargiť in musculis existentibus in posteriori parte colli et in musculo lato spatule. ¶ Attende ꝙ distributionem hui' portionis meminit galien' ꝗciodecīo de vtilitate particularū capitulo quinto dicens. Quantū vero reliquū remansit inferi' de secūda coniugatione neruoꝝ ad vniuersos ꝑrimos distributū est musculos a quib' primis spondiliū ad inuicem ꝛ ad caput fiūt mot'. Et auerroys primo colliget capitulo de neruis ait. Et iūgiť extremitas ipsi' in cutim capitis et extremitas alia in lacertis colli ꝛ in lacertis spatule.

c Et paris tertij. ꝛc. In hac parte tertia primo agit de origine tertij paris neruorū nuche colli. Scōo de diuisione ei' ibi [Et vnusquisq̧] Tertio ꝺ distributione primi membri diuisiōis ibi [Ab vno ramo] Quarto de diuisione secūdi rami ibi [Et ram'] ¶ In prima particula dicit ꝙ tertiū par neruorū nuche colli exit a foramine existente inter secūdam et tertiam spondiles colli. ¶ In secūda dicit ꝙ vterq̧ neruus istius paris diuidiť in duos ramos. ¶ In tertia dicit primo ꝙ ram' prim' cuiusq̧ eorū diuiditur in ramulos qui spargūtur in fundo musculorū existentium ibi scilicet iuxta locum sue originis et maxime in fundo musculorum mouentium caput cum collo. Et ab hoc loco ascendūt ad spinas spondilium: et cum peruenerint in directo earum alligantur radicibus

spinarum deinde eleuantur ad capita earuз vbi permiscentur cū ligamentis pannicularibus ortis ab illis simenijs. Consequenter abhinc reflexiue penetrāt ad partes aurium. Scđo dicit ꝙ in non homine scꝫ in aialibus alijs ab hoīe habentibus aures magnas ⁊ mobiles hi ramuli veniunt ad musculos aurium et mouent eos.

¶ Et vnusquisqꝫ eoꝝ in duos partitur ramos. ¶ Ab vno ramo sparguntur rami in fundo musculorum qui sunt ibi ⁊ proprie caput cuз collo mouentium: deinde ad spondiliū ascendunt spinas. ⁊ cū in earum rectitudine veniūt ad radices tenent̄ earum: ⁊ post ad ipsarū eleuātur capita et cū ligamētis miscentur pānicularibus que ab illis nascuntur simenijs. post ea ad ꝑtem auriuз reflectendo penetrant ⁊ in non hoīe ad aures perueniunt et aurium musculos mouent. ¶ Et ramus scđs ad anteriora vadit donec ad musculum peruenit latum Et cum hoc quidē primuз cum nascitur īmiscētur vene et musculi qui ipꝫ cooperiūt ꝓpterea vt in seipso sit fortior. Et est etiam quādo cū musculis miscetur timpoꝝ ⁊ cum musculis auriuз in bestijs. Plurimū tamen sparsionis ipsius nō est nisi in musculis maxillarū. Quarti° vō paris egressio est a foramine quod inter tertiaз existit ⁊ quartā et partitur sicut ille q̄ est ante ipm parte antecedēte et parte posterius ꝯsequente. ¶ Sed pars eius que antecedit est parua et ideo cum quinto miscetur. Et quidam iaз dixerunt ꝙ ab ea penetrant rami sicut aranee tela extensi super venaз subeti donec ad diaphragma perueniunt separans super duo latera diaphragmatis pectus in duo media partiētis incedētes. ¶ Sed eius pars maior ad posteriora reflectitur: ⁊ in fundo musculorum profundatur donec ad simenia vadit ⁊ musculis mandat ramos qui inter caput ⁊ collum sunt cōes: deīde itinere suo ad anteriora reflectēdo vadit: ⁊ cum musculis maxille ⁊ auriū in animalibus cōtinuatur. ¶ Et dixerūt ꝙ ab eo dorsum descendit ramus. Quinti° autem paris egressio ē a foramine quod est inter quartam ⁊ quintam qđ etiam duos partitur ramos. ¶ Unus ramus scilicet ille qui est antecedēs et ipse ē minor ad musculos peruenit maxillaruз: ⁊ ad musculos qui caput anterius curuant et ad alios musculos q̄ capiti ⁊ collo sunt cōmunes. ¶ Et ramus scđs in duos diuiditur ramos. Unus ramus inter primum et inter ramum secundum est medius et peruenit ad spatule supremum et miscetur cum eo quiddaз sexti et septimi. Et ramus secundus cum ramis quinti et sexti et septimi miscetur ⁊ ad medium penetrat diaphragmatis.

¶ In quarta dicit primo ꝙ ramus scđs cuiusqꝫ horū neruorum transit ad āteriora donec perueniat ad musculum spatule latū et huic ramo in ortu suo ꝑmiscentur vene ⁊ musculi qui tegunt ipm vt in se fortior fiat. Secūdo dicit ꝙ iste ramus ī bestijs vt leonibꝰ ⁊ leopardis interdū miscetur cū musculis timporum et auriū sꝫ plurima eius ꝑs spargit̄ in musculis maxillarum. ¶ Attēde primo ꝙ galienus asserit decimotertio de vtilitate ꝑticularuз capitulo quinto ꝙ istđ par distribuitur muscul̄ qui mouēt genas ⁊ his qui mouēt caput cum collo. Ait enim ibi. Tertia vero coniugatio eorum qui a dorsali neruorum ex cōmuni foramine prodit scđi ⁊ tertij spondilis et distribuitur genas mouētibus musculis et supernuētibus id est eleuantibus totum collū retro cum toto capite. ¶ Attende scđo ꝙ pars huius paris anterius tendēs īmiscetur scđo ⁊ quarto paribus neruoruз nuche colli. Juxta illud galieni ibi. Permiscetur vero pars eius que antefertur ambabus cōiugationibus scꝫ scđe que āte dicta ē ⁊ quarte que dicetur. ¶ Attende tertio ꝙ hoc tertiū par cuз quarto mixtū dat neruos musculis qui simul mouent caput ⁊ collū ⁊ his q̄ mouēt maxillas ⁊ partes post aures. Juxta illud galieni ibi. In presenti vero oportet tantum scire qm̄ tertia et q̄rta cōiugatio cōmunibus colli ⁊ capitꝭ musculis prebet neruos et eis qui mouēt maxillas sicut ⁊ eis qui sunt omnium partium que post aures.

d Quarti vero paris. In hac parte quarta primo agitur de loco egressionis ⁊ diuisione quarti paris neruoruз nuche colli. Secūdo de parte eius anteriore ibi[Sed pars eius q̄ antecedit] Tertio de parte eius posteriori ibi[Sꝫ eius pars maior] Quarto de ramo eius descendente ad dorsum ꝫm quosdā ibi[Et dixerūt]

¶ In pria particula dicit ꝙ quartū par neruorū nuche colli exit a foramine existente inter tertiā et quartā spondiles colli. Et diuiditur sicut tertiū par in partē antecedentē seu tendentē versus anteriora ⁊ ꝑtem cōsequentē seu tendentē versus posteriora.

¶ In scđa dicit prīo ꝙ ꝑs añcedens huiꝰ quarti paris est m̄odica ⁊ ideo miscetur cū pari quinto vt fortificetur ab eo. Scđo dicit ꝙ aliqui medici dixerunt ꝙ ab hac parte antecedente separantur aliqui rami similes telis aranearū: qui incedunt extensi super arteriā apoplecticam donec ꝑueniāt ad dyafragma separans membra spiritualia a nutritiuis suꝑ duo latera dyafragmatꝭ .i. pāniculi mediastini diuidentis pectus in duo media. Ex quibus apparet ꝙ duplex est dyafragma. vnū qđ separat mēbra vitalia a nutritiuis qđ cōiter vocari solet a medicꝭ dyafragma frenes ⁊ velamē. aliud qđ ꝑ mediū diuidit pectꝰ in ꝑtes dextrā ⁊ sinistrā ⁊ illud vocari solet pāniculus mediastinꝰ.

¶ In tertia dicit ꝙ ꝑs maior q̄rti paris reflectitur ad posteriores ꝑtes ⁊ ꝓfundat̄ in fundo musculorū q̄ ibi sūt donec vēiat ad simenia seu spondiliū spinas. Et trāsmittit ramos musculis q̄ sunt cōes inter caput ⁊ collū postea se reflectit ad ꝑtes añriores ⁊ ꝯtinuat̄ cuз muscul̄ maxille ⁊ auriū ī aīalibus hñtibꝰ aures magnas ⁊ mobiles: aut musculos timpales magnos ⁊ fortes: aut mādibulū magnā.

¶ In q̄rta dic̄ ꝙ medici q̄daз affirmauerūt ramū aliquē descendere ad dorsū ab hoc q̄rto pari. ¶ Attende ꝙ rasis videt̄ fuisse de nūero dicentiū ramuз aliquē paris q̄rti descēdere ad dorsuз. Ait em̄ ꝑmo almāsoris caplo de neruis. Par autē q̄rtū inter tertiā ⁊ q̄rtā exorit̄ spondilē qđ in duo diuidit̄ quoruз vnū posteriꝰ per dorsi musculos ꝑtitur. Aliđ vō añrius ꝓtēsum per musculos segregat̄ q̄ in directo eiꝰ sūt ⁊ supra ipsum Auerroys aūt ꝑmo colliget caplo đ neruis aliter diuidit hoc par sic scribens. Et q̄rtū exit inter iūcturā tertiā ⁊ q̄rtā. Et diuidit̄ in duas ꝑtes. vna quaꝝ tendit ad dyafragma ⁊ alia ad extremitatē lacerti exñtem in capite ⁊ ceruice: et extremitas alia ad extremitatē lacerti spatule.

e Quīti aūt paris. In hac ꝑte q̄nta ꝑmo agit̄ de loco originis ⁊ diuisione q̄nti paris neruorū nuche colli. Scđo de ꝑmo ipiꝰ ramo ibi[Unꝰ ramꝰ] Tertio de scđo eiꝰ ramo ibi[Et ramus scđs]

¶ In ꝑma ꝑticula dicit ꝑnceps ꝙ par q̄ntū neruoꝝ nuche colli oritur a foramine exñte inter q̄rtā ⁊ q̄ntā spōdiles colli. Et diuidit̄ in duos ramos sicut par tertiū ⁊ q̄rtū nūc dicta.

¶ In scđa dicit ꝙ vnꝰ ramꝰ huiꝰ q̄nti paris añrius tēdit ⁊ ē minor alio ⁊ vadit ad musculos maxillarū ⁊ ad musculos q̄ curuāt añrius caput ⁊ ad alios musculos q̄ sunt cōes capiti ⁊ collo.

¶ In tertia dicit ꝙ scđs ramꝰ huiꝰ q̄nti paris diuidit̄ in duos ramulos Primꝰ ramulꝰ ē medius inter ramū primū q̄ mō dictꝰ est ⁊ ramulū scđз q̄ statī dicet̄ ⁊ ꝑuenit ad ꝑtem supremā spatule ⁊ miscet̄ cū eo portio aliqua sexti ⁊ septimi pariū de q̄bus aget̄ in ꝑte sequēti. Scđs ramulꝰ miscetur cū alijs ramis q̄nti sexti ⁊ septimi pariū neruoꝝ nuche colli ⁊ trāsit cū eis ad mediū dyafragmatis. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ rasis ⁊ princeps satis cōcordāt in loco originis ⁊ mō partitiōis huiꝰ q̄nti paris. Ait em̄ rasis ꝑmo almāsoris caplo de neruis. Quītū q̄ par inter quartā ⁊ q̄ntaз egressuз spōdil̄ in tres diuidit̄ ꝑtes: q̄ruз vnā ad dyafragma dirigitur: alia vō muscul̄ q̄ caput mouēt ⁊ collū dirigit̄: alia aūt ad musculos protendit̄ spatularū. ¶ Attēde scđo ꝙ licet hi cum galieno ꝯcordēt in loco originis dicti q̄nti paris: dissidēt tñ ab eo in aliq̄bus circa ꝑtitionē ipius. Ait em̄ prīo galienꝰ .13. de vtilitate ꝑticularū caplo .5. Quīta vō que ē deīceps predictis q̄ttuor ꝯiugatiōibus explātationē quidē hꝫ vbi ꝯiūgitur q̄rtus spōdilis q̄nto: distribuit̄ aūt mox ꝓdiēs sil̄r ꝑdictis. Scđo

Par vero [f] sextum et septimum et octauũ ab aliĳs ſm ordinem egrediuntur foraminibus: sed octaui egressio est a foramine cõmuni inter finez spondiliũ colli et inter primã spondilium dorsi. Et eoruz rami vehementi cõmiscent mixtura. ¶ Sed plurimũ sexti ad spatule peruenit superficiez. Et pars eius maior parte que est ex quarto ⁊ minor parte que est ex quinto peruenit ad dia fragma. ¶ Et plurimũ septimi peruenit ad adiutoriũ: licet sint quidaz ex ipsius ramis qui ad musculos capitis et ad colli et ad dorsi cũ ramis quinti associati vadũt ⁊ ad diafragma perueniunt. ¶ Sed octaui post cõmixtionẽ ⁊ societatem omnes ad brachium ⁊ asseid perueniunt ⁊ neq̧ est aliquis eoruz qui ad diafragma perueniat. ¶ Sed tamẽ ille qui ex quinto ad partem manus tendit non transit spatulã: ⁊ ex septimo non transit adiutorium. Sed ille qui a spatula peruenit ad brachium est ex octauo mixto cũ primo ramo qui nascit ex spondilibus dorsi ⁊ ad dorsum vadit. Nerui [g] autez isti in diafragmate partiti non fuerunt nisi nerui nuche: propterea vt ad ipsuz veniens ab alto foret descendens loco: ideo vt ei⁹ ptitio in ipo eẽt melior: ⁊ pcipue qꝛ pria eoꝝ directio fuit pncipiũ pãniculi pectus per mediũ partiẽtis. Et ipossibile q̃dẽ erat vt nerui ad ipm a nucha directe venirẽt absq̧ fractura cũ angulo. Et si oẽs nerui q̃ ad diafragma descẽdũt a cerebro ptenderent ipoꝝ plongaret incessus.

dicit. Quedã eñ ei⁹ ps retro fert p pfundũ ad cões colli et capitis musculos. Et de hac pte nõ faciũt mentionẽ rasis ⁊ princeps. Tertio dicit. Alia vero añ ad eos q̃ maxillã mouẽt ⁊ caput erigũt. Et de hac pte loquũtur rasis ⁊ princeps: sȝ pnceps ait hãc ptez ad musculos puenire q̃ caput ab añ curuãt n̄ ad eos q̃ caput erigũt. Quarto dicit. Alia aũt tertia pticularũ ei⁹ in medio predictarũ est vsus altum homoplate .i. spatule tẽsa. Sȝ hec quidẽ musculis q̃ ibi sunt simul ⁊ circũadiacenti cuti distribuitur sicut ⁊ pdctõꝝ vniuscuiusq̧ peruenit q̃d ad cutiz. Scdõz radicem vo neruoꝝ pmiscet aliqua ps eius alteri vicinaꝝ ꝯiugationũ .s. sexte ⁊ q̃rte. Et hec tertia ps ẽ prim⁹ ramul⁹ scdi rami, quẽ tãgit h̃ pnceps ⁊ dic̃ aliq̃d sibi addi de sexto ⁊ septio paribus. Quĩto dicit. Et qui descẽdit a q̃rta vt ad ipam quĩtaz ꝯiugationẽ tenuis exñs illi maxie pti ei⁹ videtur pmisceri ſm quã maximã hȝ portiõez ex spondilib⁹ qui ibi sunt aceruatã diafragmatis neru⁹. In quib⁹ verbis tãgit galien⁹ scdm ramulũ scdi rami paris hui⁹ q̃nti de quo dicit pn f Par vero sextũ. In hac (ceps ꝙ ad mediũ diafragmatis penetrat. parte sexta prĩo agit de locis originũ sexti septimi ⁊ octaui pariũ neruorũ nuche colli ⁊ eoꝝ pmixtione. Scdo d distributiõe paris sexti ibi [Sȝ plurimũ sexte] Tertio de distributiõe septimi paris ibi [Et plurimuz septimi] Quarto de distributiõe paris octaui ibi [Sed octaui] Quĩto d tminis vsq̧ ad q̃s ptẽdũt vsus manũ rami quĩti septimi ⁊ octaui pari

¶ In pria pticula dicit primo pri (cum nuche colli ibi [Sed tñ ille] ceps ꝙ sextũ septimũ ⁊ octauũ paria neruoꝝ nuche colli exeunt ab aliĳs foraminibus ſm ordinẽ scȝ sextum par a foraminibus existẽtibus inter quintã ⁊ sextam spondiles colli: septimũ par a foraminib⁹ existentib⁹ inter sextã ⁊ septimã. Et octauũ a foraminib⁹ existẽtibus inter vltimam spondiliũ colli ⁊ primã spõdiliũ pectoris. Scdo dicit ꝙ rami horũ triuz pariũ sunt inuicẽ vehementer mixti ⁊ ideo simul de ipis agitur.

¶ In scda dicit ꝙ maior ps sexti paris transit ad superficiẽ spatule. Et alia eius pars puenit ad diafragma et est maior parte quarti paris perueniente ad diafragma et minor parte quinti paris perueniente etiaz

¶ In tertia dicit ꝙ maior portio septimi (ad diafragma. paris transit ad adiutoriũ. Et aliq̃ ex ramis eius puenĩũt ad musculos capitis ⁊ colli ⁊ dorsi associati cũ ramis quĩti paris ⁊ aliĳ rami eius per

¶ In q̃rta dicit ꝙ omnes rami octaui (ueniunt ad diafragma. paris post cõmixtionem ⁊ associationẽ eoꝝ cum ramis aliorum pariuz transeũt ad brachiũ ⁊ asseid .i. duas arũdines brachĳ. Et nullus ram⁹

¶ In quinta di- (ex isto pari ottauo puenit ad diafragma. cit primo ꝙ ille ramus quinti paris qui tendit ad ptes manus non trãsit spatulam. Et in margine quorũdam librorũ loco de quinti scribitur sexti: quia non agitur in ista parte de pari quĩto. Sed male vt puto. tũ quia .12. animaliũ capitulo de neruis in passu simili scribitur ita. Sȝ q̃ procedit de quinto ad ptem manus non transit spatulam. Tũz quia rami aliqui sexti paris spatulã transeunt. Juxta illud rasis primo almãsoris capitulo de neruis. Sexti quoq̧ paris ptes q̃dam id spatularũ diriguntur musculos. Alie adiutoriũ mouẽt. Alie vo supiorib⁹ adiutorĳ ptibus sensum pbent. Scdo dicit ꝙ nullus ramus septimi paris transit adiutoriũ. Tertio dicit ꝙ ille ram⁹ q̃ transit a spatula ad brachiũ seu focilia brachĳ est ex octauo pari neruoꝝ nuche colli mixto cũ primo ramo q̃ nascit ex spondilib⁹ dorsi. ⁊ vadit ad dorsum ſm aliquã sui ptẽ. ¶ Attẽde primo ꝙ sextũ pariũ neruorũ nuche colli vehementi pmixtione cõmiscet nõ soluz septimo pari: sed etiã quĩto qd est ante ipm. Juxta illd ga. decimotertio de vtilitate pticulaꝝ capitulo quĩto. Sexta vero cõiugatione ꝯñr huic cũ q̃nq̧ spõdilibus excidẽte .i. post quĩtã spondilẽ egrediente pmixtio fit magna ad cõtinẽtes vtrasq̧. Et hoc forte mouit auerroym primo colliget ad tractandum mixtim de q̃ttuor vltimis parib⁹ neruorũ nuche colli. ¶ Attende scdo ꝙ istud sextũ triphariã ptitur. Juxta illud galieni ibi. Sȝ plurima ps eius ptendit ad sima homoplatarũ .i. ꝯcauitates spatularũ. Auget aũt aliq̃liter ex añriorib⁹ ptib⁹ ⁊ diafragmatis neruũ sic ⁊ aliĳs oibus spõdilib⁹ q̃ ibi sũt explãtiões q̃sdam mittẽs p uas sic ꝯiugatiõib⁹ aliĳs neruorũ q̃ ſm collũ. ¶ Attende tertio ꝙ septimũ par ſm plurimũ sui nõ solũ puenit ad adiutoriũ ſm galienuz: imo ad brachiũ ꝯ illd qd dic̃ hic pnceps. Et ex septimo nõ trãsit adiutorium. Ait eñ galien⁹ ibi. Septia oꝛta q̃ ẽ p⁹ sextũ spondilẽ ex cõi foramine ei ad septimuz pmixtio fit maxia ad ambas continentes cõiugatões: extendẽs plurimũ ei⁹ ad brachiũ. Solet autem galien⁹ libro de vtilitate pticulaꝝ p totũ vocare brachiũ ptez q̃ est a cubito vsq̧ ad puã manũ. Rasis aũt pmo almãsoris galienũ imitans ait. Septimi aũt paris ptiuz quedã musculis mãdãtur q̃ sunt i adiutorio. Alie brachiũ mouẽt. Alie quoq̧ p adiutorĳ cutẽ dispergũtur sensuz ei dãtes. ¶ Attẽde quarto ꝙ rami paris octaui neuorũ nuche colli nõ solũ pueniũt ad brachiũ: sed etiã ad puã manũ. Juxta illud galieni ibi. Sicut eñ septie coniugationis explantate a dorsali post sextũ spondilẽ ad brachiũ puenit. plurimũ pmixta ⁊ hac ⁊ cõplicata ꝯtinentib⁹ ⁊ ea q̃ post septimũ pmixta ei q̃ est añ ipam: pars nõ modica venit ad extremas man⁹ Rasis tñ primo almãsoris nõ sic sentire videt. Ait eñ ibi. Octaui quoq̧ paris ptes q̃dã p brachĳ cutẽ ptiunt dantes ei sensum. Aliĳ vero ad brachĳ tendũt musculos manib⁹ motũ pstantes.

¶ Queret hic aliq̃s q̃re istud par octauũ numeratur potius int neruos nuche colli ꝙ nuche dorsi: cũ nascat a loco medio inter collum ⁊ dorsum. Dic illud eẽ: qꝛ par octauũ magis imiscet neruis colli ꝙ dorsi: vel quia recipit plus corpulẽtie a nucha septimi spõdilis colli ꝙ a nucha primi spondilis dorsi. cũ nucha pcedat ide g Nerui aũt. In hac pte septia (scensu suo cõtinue ꝯciliãdo. primo reddit princeps cãm quare nerui difragmatis pcesserunt a nucha colli ⁊ nõ a nucha dorsi q̃ pximior est ei. Scdo cur hi nerui poti⁹ sunt implantati medio diafragmat ꝙ ptibus eius extremis ibi [Et neq̧ horũ neruorũ] Tertio cur nerui diafragmatis habuerũt multa principia ibi [Et qꝛ huius mẽbri]

¶ In pria pte dicit ꝙ isti nerui diuisi in difraginate nõ fuerũt nisi nerui nuche colli .s. rami diuisi a quĩto sexto ⁊ septimo parib⁹ ei⁹ Et assignat triplicẽ cãm. Prima ẽ qꝛ oportuit vt illd ex neruis qd venit ad diafragma descẽderet ab alto loco quatin⁹ in ipso meli⁹ diuideret. Et maxie qꝛ directio ⁊ velut appodiamẽtũ neruoꝝ veniẽtiũ ad diafragma est pncipiũ pãniculi mediastini diuident pectus p mediũ. Scda cã est: qꝛ ipossibile erat ꝙ nerui venirẽt directe ad diafragma a nucha alia ꝙ a nucha colli absq̧ fractura cuz angulo .i. absq̧ tali plicatura vel curuatiõe neruoꝝ ꝙ facerẽt angulũ sicut linea incuruata ad formã trianguli. Sed instabit aliq̃s qꝛ a nucha dorsi q̃ est in directo diafragmatis põt sibi recte dirigi neruus sine fractura ad angulũ. Cõcede hoc. Sed dic ꝙ prio iplãtaretur extremitati diafragmatis: ⁊ opȝ ipȝ iplantari medio eius pter cãm q̃ dicetur statim. Tertia cã est qꝛ nõ oẽs nerui diafragmatis potuerunt a cerebro oriri: qꝛ plongaretur eoꝝ incessus .i. nerui diafragmatis si pcederẽt oẽs a cerebro nimis distarent a suo principio ⁊ inde debilitati essent insufficientes ad opera dia-

fragmatis q̄ magna ⁊ fortia sunt. Juxta illud galieni libello de iuuamēto anhelitus capitulo decimo. Est em̄ diafragma origo respirationis ⁊ vocis ⁊ oīum viriū corꝑis. ¶ Attende p̄io ꝙ hec littera reddiṫ obscura ꝓpter omissionē huiꝰ nois colli in vno passu ⁊ huius nois infiniti nō colli in alio. Si eni scripsisset sic in principio.

¶ Et neqꝫ horum neruoꝝ cōtinuitas cuz medio diafragmatis posita fuit nisi ꝓpterea ꝙ nō fuit cōueniens vt in ipso ſm iusticiā ⁊ equalitatez spargerentur si cū extremitate et nō cum medio cōtinuarētur: aut si cū tota cōtinuarētur circuitōe: ⁊ eēt hoc cōtrariū vie que est necessaria. qm̄ musculi nō faciūt aliquid moueri nisi extremitatibus suis. Preterea illud quod ex diafragmate mouetur ē illud qd̄ ē circuiēs: oportuit ergo vt in ipso finirēṫ nerui ⁊ nō vt in ipso īciperent. Et qm̄ nec̄cariū fuit eos ad mediū vēire oportuit nec̄cario vt pēderēt. oportuit ergo vt ipsi deferrētur ⁊ pāniculis cū munitiōe tegerentur. Tecti ergo pāniculis fuerunt cū munitione defendēte q̄ eis associatur pāniculi qui pectus per mediū partitur sup̄ quē inrixi perrexerūt. ¶ Et qr huius membri opatio fuit nobilis facta fuerūt neruis eius principia multa ne eius operatio per aliquod d̄strueret nocumentū qd̄ vni accideret principio.

¶ De anatomia neruorū nuche spondiliuz q̄ sunt in rectitudine pectoris. Capitulum. IIII.

P Rimi[a] ex paribus ipsorum egressio est inter p̄maz ⁊ scd̄az spondiliū pectoris qd̄ in duas diuiditur partes q̄ maior est in oībus musculis spargiṫ costarum et in musculis dorsi. Et qd̄ remanet super primas costas extensum procedit: ⁊ octauo neruorū colli obuiat et simul ad manus protendūtur donec ad adiutoriū ⁊ spatulaz perueniant.

Par[b] vero scd̄m a foramine egreditur qd̄ predictū sequiṫ foramen: cuius ꝑs ad adiutorij tendit supficiez dans ei sensum. Et ipsius residuū cuz alijs partibus que remāserūt aggre-

Nerui asit isti in diafragmate ꝑtinō fuerūt nisi nerui nuche colli ⁊c. Et postea scripsisset. Et īpossibile q̄dem erat vt nerui ad ipz a nucha nō colli ⁊c. littera fuisset clara. ¶ Attēde scd̄o ꝙ natura multum differenter deducit neruos ad diafragma et ad musc̄los pectoris locatos imedijs costaruz. Ad hos eni musculos deducit neruos ex ꝓpinquiori loco videlicet cuiqꝫ illoꝝ ex spōdili q̄ est coraz diafragmate: diafragmati vero deducit ex nucha colli: qr diafragma differt ab oībus alijs musculis in figura ⁊ actu vel mō agendi. Juxta illud galieni decimo tertio de vtilitate ꝑticulaꝝ capi. 5. Quinetiā ⁊ diafragmati valde mirabiliter deducit neruos ex spinali que ſm collū. Et mesopleurijs musculis ex tangentiū singulo spōdiliū: differenter eniz se habēt frenes ad vniuersos alios musculos nō ſm figuram solum: sed etiā ſm actū. Circularis em̄ est carū figura obliq̄ vero positio ⁊ in p̄mis quidē ⁊ supiorib' ꝑtibus ad pect' ꝑueniēs. Ab inde autem semꝑ retro ⁊ inferius allata: donec tangat dorsuz cui coimplātanṫ diafragmata. i. pāniculi diuidētes ſm lūbuz: hec galien'. Et paulopost dicit. Scd̄z hoc igiṫ diafragma solum particularū que sunt post claues: ex dorsali que ſm collū accipit neruos: aliarum vero inferiorum nulla. per longā enim viam ꝑducere eos possibili existente ex vicinis mittere ꝑticulis: ignorantis esset conditoris quod melius.

¶ In secūda particula dicit primo ꝙ nerui diafragmatis cōtinuantur et implantantur medio diafragmatis ꝓpter tres causas. Prima est quia dicti nerui nō spargerentur cōuenienter in diafragmate ſm iusticiā ⁊ equalitatē si cōtinuarētur prima applicatiōe cū extremitate vel circuitu diafragmatis ⁊ non cum medio eius. Scd̄a causa est: qr si nerui diafragmatis cōtinuarētur cū extremitatib' vel circuitu eius hoc esset ꝯriū vie id est protēsioni musculi que est necessaria ad rectuz op' eius. quia musculus mouet membra q̄bus applicatur suis extremitatibus id est per suaz caudā. ⁊ sic si nerui diafragmatis applicarenṫ extremitatibus vel circuitui eius cōstituerēt ibi caput musculi ⁊ nō caudā: ⁊ ꝑtes ille quibus cauda alligaretur mouerētur ad extremitates vel circuitū diafragmatis cuius ꝯriū fit. Naz in motu diafragmatis ꝑtes circūferentiales ei' mouētur ad centrū. Tertia cā est qr partes difragmatis que mouētur sunt circūferentiales: ⁊ ille q̄ mouent sunt centrales. Oportuit ergo vt in ꝑtib' circūferentialibus diafragmatis terminarentur nerui eius ⁊ nō vt in eis inciperent. ¶ Attende hic ꝙ hāc implātationē ⁊ causas ipsius meminit galienus decimotertio de vtilitate ꝑticulaꝝ capitulo q̄nto dicens. Sic em̄ habente diafragmate sicut hꝫ nunc necessariū fuit vel mediū eius habere caput musculi. vel oppositas ꝑtes huic q̄ circūscribunt totū circulū ſm quem copulaṫ eis que sunt in circuitu eius. Sed si q̄dem gr̄a mouendi thoracē factū esset necessarium q̄dem eēt vltimas eius ꝑtes ſm quas copulatur ad ipm fieri caput autem opponi oībus nullā aliā hn̄s magis idoneaz regionē medio frenarū: ad quā apparet par neruorū deueniens. Si vero ex illis ꝑtibus diafragmatꝭ venirēt nerui ſm quas coiplantātur thoraci: finē vtiqꝫ haberēt circa neruosissimā ⁊ mediā ꝑtez eius. Sed tn̄ nō ad finē musculoꝝ: sed ad p̄cipia eoꝝ ꝑuenire oportet moturos neruos

Scd̄o dicit ꝙ qr fuit necessariū neruos diafragmatis venire a nucha colli ad mediū eius oportuit necessario vt pēderent i. appensi alicui sustētaculo descēderent. Et ideo oportuit vt deferrenṫ. i. descēdēdo sustētarenṫ ⁊ cooperirēṫ pāniculis cū munitiōe. i. defensione dictorū neruoruz ne īplicētur vel vacillent hincinde vel rūpanṫ in vehementibus motibus vocuz ⁊ tussiū. Tertio dicit ꝙ hi nerui in suo descensu cooperti fuerūt cū munitiōe id ē ꝓtectiōe ⁊ q̄si īuestitura pāniculi mediastini diuidētis pect' ꝑ mediū: q̄ concomitatur eos donec ad mediuz diafragmatꝭ ꝑuenerit et hi nerui p̄rexerunt siue descēderunt īnixi seu appodiati super hunc pāniculum. Idem fere galienus asserit capitulo nūc allegato dicens. Propter hanc igiṫ vtilitatē ad diafragma ꝯueniūt nerui alti ꝑtrāseūtes thoracē totū: ac etiā qm̄ altos oīo oportebat eos ferri medio diafragmatꝭ iplātari debētes ꝓpterea natura vsa est obstruentib' thoracē mēbranis ad infallaciaz corruptōis eaꝝ. His eni circūtensi ⁊ his circūadunati tenētur ⁊ firmātur ab ipsis.

¶ In tertia ꝑticula dicit ꝙ qr operatio diafragmatis est nobilis: nerui ipsius multa habuerūt principia vt opatio ei' nō destruaṫ vno p̄ncipio leso: sicut destrueretur si solū haberet vnū. ¶ Attēde ꝙ ad diafragma veniūt tria paria neruorū ſm galienū libro de voce ⁊ āhelitu ca. vlti. Ait eni ibi. Ad diafragma veniūt tria paria neruorū. Quorū maius oriṫ ex nucha p' spōdile tertiū spōdiliū colli: min' aūt oriṫ ex nucha post nonū spōdilē. Tertiū vero ē mediū iter hec qd̄ oriṫ ex ipso cerebro. Si ergo nucha abscindaṫ apud tertiū spondile tūc diafragma hēbit motū tertij paris qd̄ ꝓuenit ex cerebro. Sꝫ quo ad illd̄ par qd̄ asserit galien' ex nucha oriri post nonū spondilē. p̄nceps nō cōcordat ꝙ veniat ad diafragma neqꝫ neru' aliquis explantat' a nucha post septimū par neruorū nuche colli.

¶ De anatomia neruorum nuche spondilium que sunt in rectitudine pectoris. Capitulum. IIII.

P Rimi ex paribus. In hoc capitulo p̄io agit princeps de p̄io pari neruorū nuche spondiliū pectoris. Scd̄o de scd̄o ibi[Par vo scd̄m] Tertio de ceteris simul ibi[Qui igiṫ] Quarto de vijs q̄b' arterie ⁊ vene perueniūt ad nucham ibi[Enim istorum preterea]

a In p̄ia ꝑte dicit primo ꝙ p̄mū par neruorū nuche spōdiliū pectoris egrediṫ ex foraminib' existētib' inter p̄mā ⁊ scd̄am spondiles pectoris Scd̄o diċ ꝙ hꝫ par diuidiṫ in duas ꝑtes. ⁊ intellige ꝙ vterqꝫ neruus isti' paris diuidiṫ i duos ramos. Tertio dicit ꝙ maior istaꝝ ꝑtiū spgiṫ in oīb' muscul̄ costaꝝ ⁊ ī muscul̄ dorsi. Quarto dicit ꝙ pars mīor remanēs ꝓcedit extēsa sup p̄mas costas ⁊ obuiās octauo pari neruorū nuche colli immiscetur ei: et simul tendunt ad manus quousqꝫ perueniant ad spatulam ⁊ ad adiutorium.

b In secunda parte dicit primo ꝙ par scd̄m neruorū nuche spondiliuz pectoris exit a foraminibus q̄ sunt post foramina nunc dicti paris scilicet inter scd̄am ⁊ tertiam spondiles pectoris. Secundo dicit ꝙ vna pars istius paris transit ad partes supficiales adiutorij prebens eis sensuz tactus. Tertio dicit ꝙ residua pars istius paris et quedam alie residue partes paris precedentis simul aggregantur ⁊ protenduntur vsqꝫ ad musculos spatule superpositos: mouentes iuncturā eius: et alique partes eaꝝ tendunt ad musculos dorsi.

gatur ⁊ ad musculos spatule qui super eam sunt positi descendūt ipsius mouentes iuncturaz ⁊ ad musculos ꝑueniūt dorsi. Qui[c] igitur ex istis neruis spondiliū pectoris oriūtur et rami qui ad spatulam nō protendūtur ad musculos dorsi vadunt et ad musculos q̄ sūt inter costas puras in posteriorib' dorsi pectoris positas. Qui vero ex spondilibus falsarū nascuntur costarum ad musculos veniunt qui sunt inter costas ⁊ ad musculos ventris. Cum[d] istorum preterea neruoruz ramis arterie et vene q̄ iuxte currūt et nucham ingrediuntur ꝑ

c In tertia parte prīceps loquēs in cōfuso de decē alijs ꝑib' neruoruz nuche spondiliū pectoris dat duas regulas circa distributiones eoruz. Prima est: ꝙ rami neruorū orientiū ex spondilibus pectoris correspōdētib' veris costis q̄ non protēdunt ad spatulā: vadūt ad musculos dorsi ⁊ ad musculos existentes inter costas veras positas in posterioribus dorsi pectoris. id est in ꝑtibus posterioribus illi' partis dorsi q̄ correspōdet thoraci. Secunda est ꝙ rami neruorū orientiū ex spondilib' falsarū costarū. id ē correspōdētibus falsis costis veniūt ad musculos locatos inter falsas costas ⁊ ad musculos vētris. ¶ Sz quereret aliquis quare nō describit hic locuz originis horū decem pariū sicut ante fecit de parib' alijs. Dic ꝙ satis notū reputat ex dictis. sicut enī primū par neruorū nuche spōdilium pectoris erit inter primā ⁊ secūdā spōdiles pectoris: ⁊ par secūdū inter scd̄az ⁊ tertiam: sic par tertiū exit inter tertiā et quartā ⁊ q̄rtū inter q̄rtaz ⁊ quintā. ⁊ sic deinceps vsq; ad decimū par iclusiue. sed par vndecimū exit a foraminib' totis existētibus in vndecima spōdili: ⁊ par duodecimū a foramibus que tota cōplentur in spondili duodecima. Iuxta illud principis cap̄. nono summe prime doctrine presentis. Earū vero que ex spondilib' pectoris remanent post decimā ⁊ spōdiliū alchatin corpora tolerare potuerūt a

d In quarta ꝑte (dextris ⁊ a sinistris vt in eis fiat cōpletū foramē. dicit ꝙ arterie ⁊ vene nō pulsatiles trāseūt cū ramis istorū neruorū ⁊ intrant ad nuchā per illa eadē foramina spōdiliū ꝑ q̄ nerui exeūt. ¶ Attēde primo ꝙ rasis primo almāsoris par primū neruorū nuche spōdilium colli dicit esse diuisum nō solū in duos sicut princeps narrat: sed in tres ramos. Ait enī ibi. Nonū iterū par inter octauā ⁊ nonā egreditur spondilē: vbi dorsi spōdiles īitiū sumūt. Cui' q̄dā ꝑtes per musculos q̄ sunt in costis separantur: alie per dorsi musculos partiuntur. quedā vero ad manū descēdētes per eā segregātur sensum ei dātes ⁊ quedaz motū. Et idem asserit auerroys p̄o colliget. ¶ Attende secūdo ꝙ rasis ibidē fere similiter diuidit secūdū par neruorū nuche spōdilium dorsi sicut princeps hic. Ait enī. Decimū vero par inter nonā spōdilē ⁊ decimā exorit: cui' vna pars cuti adiutorij trāsmissa dat ei sensū: reliqua vero pars diuidit: cui' quedā pars anteri' progressa per musculos qui sunt inter costas: ⁊ per musculos q̄ vestiūtur sup pect' disꝑtit. Et alia ei' pars ꝑ dorsi ⁊ spatularū musculos diuiditur. ¶ Attende tertio ꝙ postꝙ rasis ibidem scripsit origines ⁊ ꝑtitiones duorū pariū neruorū nūc dictorū. cōsequēter summatī describit ortū ⁊ progressum decē pariū sequētiū dicēs. Et ad hūc q̄dē modū progrediūtur ⁊ diuidunt reliquorū pariū nerui vsq; ad nonūdecimū: par autē vigesimū est primū cui' nerui ab inferioribus dorsi spondilibus exeūt: ⁊ inter decimānonā ⁊ vigesimā egrediunt spōdilē. ¶ Attēde quarto ꝙ magnis spōdilib' sunt anteri' aliqua parua foramina propria ingressui venarū ⁊ arteriarū vltra foramina ꝑ que nerui exeūt: paruis vero spōdilibus nō. Iuxta illud galieni decimotertio de vtilitate particularū cap̄. nono. Cōsidera ea que sunt ꝗm singulū spodiliū subtilia foramina ante per que implātantur ad eos vasa quib' nutriuntur. paruis enim nihil tale videbis existere sciente natura. quoniam virtus attractionis ex adiacentibus ossibus vasis: in paruiorib' quidem spondilibus sincera adhuc potest permanere: in magnis vero pre longitudine distantie exoluitur. propterea igitur paruis quidem spōdilibus predicta duo foramina: per que intus quidem arteria ⁊ vene: extra vero nerui ferebantur. magnis autem nō hec solum: sed etiam ea que nutrituris causis ministrarent: conuenienter natura ingeniauit. Scd̄m eandem autem vt puto rationem ad vniuersa magna ossa: puta vlnaz ⁊ coxam ⁊ brachium ⁊ tibiam vasa quedam implantantur subtilia: paruis vero nullo talium fuit opus: hec galienus. Sed instabit aliquis ꝙ tunc magna ossa non habebunt virtutes inatas tantuz sed etiam influxas a principalibus. Concede si vis: sed adeo latent vasa deferentia que penetrant ossa pre sui paruitate ꝙ sensuali iudicio nulla esse putantur.

loca. vnde ipsi egrediuntur.

¶ De anatomia neruorum nuche alchatim. Capitulum. V.

Erui[a] alchatin in hoc cōmunicāt ꝙ pars eorum ad dorsi musculos peruenit: et pars ad musculos ventris: ⁊ ad musculos qui sunt in dorso expansi. Tria[b] autem superiora cum neruis miscentur qui a cerebro sunt descendentes ⁊ non alia. Et duo paria inferiora ad ꝑtem crurium multos transmittūt ramos cum quib' rami tertij paris ⁊ ramus nerui ex ꝑmi alhouis

¶ De anatomia neruorum nuche alcathin. Capitulum. V.

n Erui alcathin in hoc communicant. In hoc capitulo primo ait princeps de cōmuni distributione neruorum nuche spondiliū renuz. Secundo de eorū permixtiōe cū neruis alijs et incessu ibi [Tria autem] Tertio de diuersitate neruoruz crurium ⁊ pedum a neruis manuuz in forma icessus ⁊ cōtinuitatis ibi [Neruorū autem] Quarto de diuersitate neruorum crurium ⁊ peduz abinuicem in modo sui processus ibi [Et isti quidem] Quinto de via neruorum propriorum musculis qui sunt in pedibus ibi [Et quia musculi qui a parte ossis]

a In prima parte dicit ꝙ cōmune est neruis alcathin id est loci qui est directo renum ꝑuenire et distribui partim ad musculos dorsi partim ad musculos ventris partim ad musculos qui ꝑ dorsuz sunt expansi. ¶ Attende primo ꝙ isti nerui sunt quinq; paria quorum primum exit a foraminibus completis in prima spondili renū ⁊ scd̄m a foraminibus completis in scd̄a et sic deinceps. Iuxta illud pricipis capitulo nono summe prime doctrine presentis fuit ergo in spondilibus alcathin foramen a dextris et foramen a sinistris propterea vt neruus egrederetur. ¶ Attende scd̄o ꝙ prīceps hic per musculos dorsi vult hos intelligi qui sunt ī siluestri seu exteriori parte dorsi. et per musculos in dorso expansos intelligit illos qui sunt in parte domestica seu interiori dorsi. dicit enī duodecimo animalium capitulo de neruis. Et musculi qui nascuntur a pectine dorsi cōmunicant: ⁊ quia vna pars illorum intrat musculos dorsi: ⁊ alia pars intrat musculos ventris: et adhuc musculos qui sunt dorsi in parte domestica dorsi. Rasis vero de his loquens primo almansoris capitulo de neruis dicit. Et ad hunc modum inter spondiles renū quinq; oriuntur paria quorum nerui quidaz vadunt ante et per musculos qui super ponūtur ventri diuiduntur. Alij autem per musculos partiunt

b In secūda parte dicit primo (qui sunt super lumbos. ꝙ tria paria superiora neruorum nuche spondilium renū miscentur cum neruis a cerebro descendentibus qui scilicet disseminantur per membra naturalia contenta in siphac vt ante dictum est. Et cum istis neruis a cerebro descendentibus nō miscentur alia duo paria. ¶ Attende ꝙ nerui a cerebro descendentes ad membra naturalia inferiora quia sunt debilitati multiplici diuisione ⁊ elongatione maxima a suo principio indiguerūt ab his tribus paribus corroborari. Iuxta illud galieni iam pridem allegatum decimosexto de vtilitate particularum capitulo quinto. Et ex ipsa etiaz dorsali que est ꝗm thoracem aduenit quid neruis cerebri scz et ex duobus vel tribus spondilibus qui sunt post thoracem. Ex permixtione vero horum oium fere oīa que sunt intra peritoncon numerantur. fortitudinem quidem ⁊ robur a permixtiōe que a dorsali accipientia: sensus vo certitudinē super alia ab his qui a cerebro. Secundo dicit ꝙ duo paria inferiora istorum q̄n q; pariū mittunt multos ex suis ramis versus crura associatos cum ramis aliquibus tertij paris neruorum nuche spondilium renu: ⁊ cum ramo primi paris neruorum nuche spondiliuz alhouins id est trium ossium latorū imediate suppositorum spondilibus renū. Tertio dicit ꝙ isti duo rami scz rami tertij paris neruorū nuche spondiliū renū ⁊ ramus primi paris neruoruz nuche alhouins in suo descensu versus crura non transeunt iuncturam

miscentur. Sed isti duo rami anche non transeunt iuncturam: sed in ipsius sparguntur musculis: et illi eos ꝑtranseūt incedendo ad crura. Neruorum[c] autem crurium ⁊ pedum forma a neruis manuum separatur in hoc ꝙ non omnes coniunguntur. et declinant submersi incedendo ad occultum. Non enim est forma cōtinuitatis adiutorij cum spatula sicut forma continuitatis coxe cum ancha: nec eius continuitas cum origine suorum neruoruꝫ sicut continuitas ipsius cum suorum neruoruꝫ origine.

Et isti[d] quidem nerui ad partē cruris diuersis tendūt itineribus. Sūt eniꝫ ex eis qui occultantur: ⁊ sunt ex eis qui manifestantur: et sunt ex eis qui submerguntur: ⁊ sunt ex eis qui dilatantur sub musculis cooperti.

Et quia[e] musculi qui a parte ossis femoris oriuntur vias ad vtrosq; pedes non habuerunt a posterioribus corporis nec ab occulto coxarum: ꝓpterea ꝙ sunt ibi musculi multi ⁊ vene factum fuit vt pars neruoruꝫ qui sunt proprij musculoruꝫ qui sunt in pedibus curreret et penetraret in fo-

anche: illi vero scꝫ rami duorū parium inferiorum neruoꝝ nuche spondiliū renū pertranseunt anchā ⁊ incedunt vsq; ad crura: immo vsq; ad extremitates pedum. Iuxta illud rasis primo almansoris capitulo de neruis. Reliqua vero duo paria ꝗ sub istis tribus existunt ramos magnos ex se emittunt ꝗ ad crura descendētes vsq; ad pedū extremitates perueniūt. Et auerroys ꝑmo colliget capitulo de neruis ait. Et a paribus duobus existentib' sub istis tribus descendunt rami magni ad crus donec descendant ad extremitatez pedis.

c In tertia parte dicit ꝙ forma id ē modus incessus neruorum crurium ⁊ pedum est alia a forma neruorum manuum in hoc ꝙ non omnes nerui crurium ⁊ pedum cōiunguntur adinuicez: ⁊ declinant ad occultum incedendo submersi seu profundati sicut nerui manuū. Et huius causa est duplex. Prima est quia modus cōtinuationis adiutorij cū spatula nō est similis modo ꝯtinuatiōis coxe cū ancha. Scd'a est: quia continuatio manus id est propinꝗtas in situ cū origine suorum neruoꝝ non est sicut ꝯtinuatio cruriū ⁊ pedum cū origine suoꝝ neruorum. ¶ Attende primo ꝙ nerui transeuntes ad manus ꝯiunguntur ⁊ permiscentur vt tutius incedāt ⁊ sese defendāt sibijnuicem inniti. Iuxta illud galieni .16. de vtilitate particularum capitulo octauo. De eis autez qui ad manus essent dictū quidem est antea qualiter oriuntur et qualiter cōplectuntur. dictum etiā est qualiter hmōi mixtiones neruoꝝ natura infallacie gratia facit ⁊ propter hoc maxime eas in non firmatis neruis vel per longā viā ire debentibus excogitat. ¶ Attende secūdo ꝙ nerui veniētes ad manus ita occultanť sub carnibus musculosis ꝙ ab aliquibus medicorū non cognoscūtur. Et dum perueniunt ad loca iūcturalia nuda carne natura in ītermedijs ossium sepelit eos. Iuxta illud galieni ibi. Occultatur quidē ita euidenter singulus eorū ꝗ ad summā solam manuz feruntur neruorum: vt neq; cognoscantur a multis medicoꝝ ⁊ per intrinsecaz eorum regionem vlne ad brachiuz veniunt profundi. prope articulationem autez que ꝺm cubitū venientes sine carne ⁊ ossuosaz totam existentez periclitabant superficieten' sub cuti nudis carne ossibus venientes fallacissima vti via si nullā natura inuenisset ad infallaciā ingeniationez talem qualis nunc est. Euz enim qui ad paruos digitos venit augens intrinsecuz caput vlne ī intermedia regione eius ⁊ cubiti occultauit. Eum autez qui ad magnos ꝺm mediam articulationem in profundissima parte regionis que est ibi inter kerkidā id est focile minus ⁊ brachiū id est focile maius diligenter ꝑduxit. ¶ Attende tertio ꝙ omēs nerui grossi ⁊ principales accedentes versus man' veniunt ꝑ intrinsecam regionē brachij. Sꝫ fere oēs qui veniunt ad crus deferūtur ꝑ extrinsecas partes coxe. Iuxta illud galieni ibi. Differunt aūt in latione nerui qui ꝺm manus ab his qui ꝺm crura. qm̄ omnes quidem nerui veniūt ad manū per intrinsecā regionem brachij: nō tamen ad crus. preter paucos de quibus parum postea dicaz. Uniuersi eīn per extrinsecas partes coxe deferuntur. Et hoc necessario secutum est differentiā articuli qui est ꝺm humerū ⁊ vertebrū. Is enī ꝗ est ꝺm humerum distat a spondilibus qui sunt ꝺm collū. vnde ē neruorū explantatio. Is autē ꝗ est ꝺm vertebrū coniūctus est eis qui ꝺm lūbum simul ⁊ vocatum sacrum os.

d In quarta parte dicit ꝙ nerui cruriū tendūt ad crura diuersis vijs: q2 quidā eorum in suo incessu occultātur: alij manifestātur: quidā submergūtur: alij sub musculis cooperti expandūtur. Et duodecimo aīaliū capitulo de neruis in passu simili dicit. Et neruorū descendentiuꝫ ad pedes ꝗdam descendūt a parte domestica: ⁊ ꝗdam a parte siluestri id est exteriori: ⁊ quidaz a ꝑte occulta duorum ossium cruris. ¶ Attende primo ꝙ nerui cruriū explantati a lateralibus ꝑtibus spondiliū priusq; veniant ad coxā occultanť a maximo musculo: ducti inferius inter caput coxe ⁊ os amplū. Iuxta illud galieni .16. de vtilitate particularum capitulo octauo. Nulla igitur existente intermedia regione tali qualis ꝺm axellas apō manus est: necessarium fuit nature ex lateralibus ꝑtibus a singulis spondiliū explantatos neruos ad crura ꝺferre. Habente autē ibi maximū musculū in quo occultare posset eos antequam ad crus duceret: mirandū est ꝗliter ⁊ hic inter caput coxe: et amplū os ducit neruos: occultās ꝗdem ipos ⁊ his ossibus: occultās autē ⁊ musculo cooperiēti a retro articulationem ⁊ positionem et vtilitatē similem habenti ei ꝗ est ꝺm epomidam id ē musculo lato suꝑ spatulā extenso. ¶ Attende scd'o ꝙ hi nerui postq; peruenerint vsq; ad coxā abinde transeunt vsq; ad locum siluestrem: ꝗ sub genu est ꝑ ꝑtes ꝓfundas coxe: dantes in suo transitu cuiq; musculorū ꝗ sunt in coxa neruū sibi sufficiētem. Iuxta illud galieni ibi. Abinde aūt infallaciter. iam ꝑ profundissimas coxe partes vsq; ad iginā. i. locū siluestrē sub genu duxit tribuens vnicuiq; musculoꝝ ꝗ in coxa neruū ꝺm dignitatez eoruꝫ. ¶ Attende tertio ꝙ hi nerui a loco siluestri ꝗ sub genu est transeunt per soricē seu ventrē tibie: ꝗdam ad exteriorem regionē tibie. alij ad interiorem: alij ad mediaz: tribuentes neruos musculis illic locatis. Et qui feruntur ꝑ interiorez partem soricis occultati iuxta cauillā ⁊ cannā maiorē transeūt ad ꝑtē pedis inferiorem: ⁊ hi ꝗ feruntur ꝑ partem exteriorem transeunt occultati inter cauillā ⁊ cannam minorē ad anteriora ⁊ superiora pedis. Iuxta illud galieni ibi. Ab igina vero per gastrocumiam. i. soricem tibie iam totam carnosam existentem alios ꝗdem ad extrinsecā regionem tibie: alios autē ad intrinsecam duxit: alios autē ꝑ mediā ipam deduxit musculis ꝗ inibi sunt distribuens. Eos igitur ꝗ per intrinsecā ꝑtez gastrocumie feruntur secus cauillam ⁊ tibiam occultans ad inferiorem partem pedis duxit. Eos vero ꝗ per extrinsecam secus cauillam ⁊ peronā apud anteriora simul ⁊ ea que sursum pedis. ¶ Attende quarto ꝙ nullus neruus ex transeuntib' ad tibiam ⁊ pedem est supra genu. nec supra partem āteriorē cāne maioris directe: sicut nec in brachio supra: quia periculis subiacerent indefensi. Iuxta illud ga. Nullum igiť neruum ꝺm cubitum ꝓpterea ꝙ nudus ē carnibus est inuenire existentem: neq; ꝺm genu ⁊ anteriores partes tibie: sed vbiq; in profundo inter premissoria ossium ⁊ cartilaginū ⁊ colligationum vel carnium.

e In quinta parte dicit ꝙ pars neruorum descendentiū ad musculos femoris ⁊ ad musculos poplitis transit per foramē ossis femoris quod descendit ad testiculos: quia musculi nascentes ab osse femoris ⁊ nerui ꝗ ad eos ⁊ ad musculos poplitꝭ veniūt non habuerūt viā idoneā a posterioribus corporis ad vtrosq; pedes: neq; ab occulto coxarum propter multitudinem ⁊ magnitudinē musculorum venarum. ⁊ arteriarum ibidē existentium. ¶ Attēde primo ꝙ quia musculi explantati ab osse pubis ad interiora tendunt indigent neruis aduenientibus eis per ꝑtes intrinsecas. Nimis enim torquerenť si venirent ab exterioribus ꝑtibus. Iuxta illud galieni decimosexto de vtilitate particularum capitulo nono. Quoniam enim ꝗ ex ossibus pubis explantantur musculi indigebant neruis necessarium fuit duci aliquem ⁊ per intrinsecas partes. ¶ Attē de secundo ꝙ licet omnes nerui tam pedū ꝙ tibiarum incederent tutius per partes interiores ꝙ exteriores et melius custoditi: nō tamen potuit ita fieri: tum quia nerui illi ex parte sui ortus plus declināt ad posteriora: tum quia regio interior est nimis areta: tum quia est preoccupata venis arterijs et musculis nequeuntibus alibi transferri. Iuxta illō galieni ibi. Omnes enim impossibile erat sicut parum ante dictum est propter regionem neruorum extra repentez ⁊ adhuc magis propter angustationem hanc autem regionem alie particule comprehenderunt alibi transponi nequeuntes. Etenim arteriam et venam ꝗ a magnis vasis que desuper ꝺm lumbum diuiduntur impossibile est per aliam viam

ire. Et quoniā qui in paruū trochāticam id est caput ossis coxe implātatur musculus qui flectit articulationē ⁊ adhuc cū his qui ꝓuenit ex peritoneo id ē siphac totus simul cū contentis in ipo vasis necessarijssimā habent lationem ꝑ hāc regionē. ¶ Attende tertio ꝙ q² non oēs nerui cruriū ⁊ pedum potuerunt transire ꝑ partes interiores ⁊ musculi a pube explantati talib⁹ indigent neruis: natura transmisit eis de neruis quantum opus est per foramē ossis pubis. Et quia pars anterior coxe multū distat a neruis qui per retro ferunt ordinauit natura ꝙ aliqui nerui ꝑ dictū foramē ad anteriores coxe ptes ꝑuenirent. Juxta illud galieni ibi. Quoniā igitur impossibile q̄dē erat vniuersos neruos per hāc regionē ad crura descendere indigebant autem necessario predicti musculi quantū quidē illis solis est sufficiens ad capita eorū accedit ipsis pertranseuntibus magnū foramen pubis. Coassertur autem cū his vas non ꝑuum horū ipsorū gratia ⁊ regionū per quas transeunt vsq₃ ad genu distantiū multū a latione neruorū que est a parte posteriori. Ab hoc neruo ⁊ vniuersa cutis que ibi est recipit explātationes.

ramine quod ad testiculos descēdit donec ad musculos vadat femoris et descendat ad musculos poplitis.

¶ De anatomia neruorum nuche alhouins et alhosos. Capitulum. VI.

P[a]Rimum par ex alhouins miscetur cum neruis alchatin sicut diximus. Alia[b] vero paria et impar quod ab extremo oritur alhosos in musculis sparguntur ficteris et ipsius virge: et in musculo vesice et matricis et in panniculis ventris: ⁊ in partibus domesticis interioribus ossis femoris: et in musculis qui nascuntur ab osse ex alhouins.

¶ De anatomia neruorū nuche alhouins ⁊ alhosos. Capi. VI.

P Rimū par ex alhouins. In hoc capitulo prio agit princeps de p̄mo pari neruoꝝ alhouins. Scdo simul de ceteris paribus que sub eo sunt ibi [Alia vero]

a In prima parte dicit ꝙ primū par neruorū nuche spondilium alhouins id est triū ossiū latorū īmediate suppositorū spondilibus renum miscetur cū neruis alcathin sc₃ cū duobus vltimis paribus neruorū nuche spondiliū renū sicut fuit dictum in capitulo precedenti.

b In scda dicit ꝙ alia paria inferiora tā neruorū alhouins q̄ neruorū alhosos id est caude ⁊ vnus neruus impar nascens solitarius ab extremitate caude diuiduntur in musculis ficteris id ē ani: ⁊ in musculis virge ⁊ in musculo colli vesice ⁊ matricis ⁊ in panniculis vētris sc₃ mirach siphac ⁊ zirbo ⁊ in partib⁹ domesticis id ē interioribus ossis femoris et in musculis ortis ab osse lato sc₃ ab vno ex alhouins. ¶ Attende primo ꝙ ex tribus ossibus alhouins nascunt tria paria neruorum. Primū par exit a duobus foraminibus cōpletis in primo istoꝝ ossium. Scdm a foraminibus cōpletis in osse scdo. Tertiū a foraminibus cōpletis in osse tertio: ita q̄ hec tria ossa ⁊ quinq₃ spondiles renū: ⁊ due vltime spōdiles dorsi sua magnitudine ⁊ grossitie tolerare potuerūt vt in vnaquaq₃ earū essent duo cōpleta foramina ad exitum vni⁹ paris neruorū ⁊ ingressum venarum ⁊ arterearū qd ferre nō potuerūt spōdiles alie superiores propter suam ꝑuitatem ⁊ tenuitatē. Sed foramina istoꝝ trium ossiū latorum nō sunt in partibus lateralibus sicut foramina spondiliū precedētium ꝓpter hoc ꝙ hec ossa iūcturaliter copulantur a lateribus suis cū ossibus anche ⁊ sic nerui cōprimerētur ⁊ contūderent hora fortiū motuum si ꝓdirēt a lateribus istorū ossiū. Juxta illud principis capitulo vndecimo sūme prime doctrine present. Ossa alhouins sunt tria. Et neruus q̄dem qui de foramine in eis existente egredit: non exit a certitudine duorū laterum ne anche iunctura ipm̄ cōprimat: sed est magis remotus ⁊ multo plus missus ad anteriora ⁊ posteriora. ¶ Attende secūdo ꝙ tria paria neruorū exeuntiū a trib⁹ ossibus alhosos id est caude non exeunt a foraminibus cōpletis in vna ⁊ eadē spondili: quia spondiles iste ꝓpter sui paruitatē tolerare nequeūt vt in eis foramina cōpleantur imo exeunt a foraminibus quorū pars vna est in vna spondili ⁊ alia in alia sicut nerui spondilium colli dempta prima. Juxta illud pricipis capitulo duodecimo sūme prime doctrine presentis. Alhosos est cōposit⁹ ex tribus spondilibus cartilaginosis ⁊ neruus quidem a foraminibus illarum cōibus oritur sicut est in collo propterea ꝙ sunt parue. ¶ Attēde tertio ꝙ primum par neruorum nuche spondiliū alhosos egreditur a foraminibus existentibus inter vltimam spondilem alhouins et primam spondilem alhosos. Et secundum par egreditur a foraminib⁹ existentibus inter primam ⁊ scdam spondiles alhosos. Et tertium a foraminibus existentibus inter secundam ⁊ tertiam spondiles alhosos. Et ab extremitate vltimi ossium alhosos quod proprie dicitur cauda egreditur neruus solitarius sine pari. ¶ Attende quarto q̄ rasis primo almansoris videtur fuisse contrarius principi in distributione neruorum alhouins. Ait enim ibi. Uigesimi autem quinti paris nerui sunt primi qui a primo trium ossiū alhouins egrediuntur. A scdo autē osse horum trium parium scdm exit. Atq₃ a tertio tertium procedit. Hec autem tria paria neruis miscētur qui ab inferioribus dorsi egrediuntur quoꝝ magna pars ad pedes descēdit. In quib⁹ verbis rasis dupliciter errasse videtur. Primo in hoc ꝙ ait neruos vigesimiquinti paris esse p̄mos qui oriūtur a primo trium ossium alhouis. nā par vigesimumq̄ntum neruoꝝ nuche orit ab vltima spondili renū. Et par vigesimumsextum a prima spondili alhouins. Secundo in hoc ꝙ dicit ꝙ hec tria paria miscentur neruis egredientibus ab inferioribus dorsi: quorum magna pars descēdit ad pedes. Nā solum primum par neruorū alhouins his neruis miscetur qui descendunt ad crura ⁊ pedes. Sed reliqua duo paria cum tribus paribus ⁊ vno impari spondilium alhosos distribuūtur paruis musculis circa anū ⁊ vesicā ⁊ testiculos ⁊ matricem ⁊ panniculos ventris. Juxta illud galieni decimosexto de vtilitate particularum capitulo nono. Ab hoc neruo et vniuersa cutis que ibi est recipit explantationes sicut a foraminibus que sunt ꝑm amplū vocatum os parui musculi q̄ circa anū ⁊ vesicam ⁊ testiculū ⁊ mēbrana q̄ ibi sunt ⁊ matricē ⁊ peritoneon id est siphac. Nam per sacrum ⁊ latū os ossa alhauins intelligit vt ante dictum est. ¶ Attende quinto ꝙ licet sint tantū triginta spondiles per quas nucha transit: ⁊ ab vnaquaq₃ oriatur vnū par preter q̄ ab vltima: sunt tamē in toto triginta ⁊ vnū paria neruorū oriētium a nucha: ⁊ vnus neruus solitarius sine pari: q² par vnū nascitur a prima spōdili colli: ⁊ vnū aliud par ab intermedio prime ⁊ scde spondilium colli. Et similiter vnū par oritur ab vltima spōdilium alhouins: ⁊ aliud par ab intermedio illius vltime spondilis ⁊ prime alhosos.

¶ Tabula numerationis neruorum.

Nerui a cerebro orti.	paria septem.
Nerui nuche colli	paria octo.
Nerui nuche spondilium pectoris	paria.12.
Nerui nuche alcathin	paria.5.
Nerui nuche alhouins	paria.3.
Nerui nuche alhosos paria tria ⁊ impar vnum.	

Summa omnium neruorum paria trigintaocto ⁊ vnum impar.

¶ Explicita est summa tertia huius quinte doctrine.

¶ Summe quarte doctrine quinte sunt quinq; capitula de arterijs. ¶ De forma ⁊ origine arterie. Capitulũ. I.

v Ene pulsatiles sũt arterie. In hoc capitulo pͥmo describitur arteria. Scđo agit̃ de nũero tunicarũ eiꝰ ⁊ cõparatiõe earꝫ adinuicẽ in duricie ibi [Que create] Tertio de loco originis ipsius ibi [Arteriarum autẽ]

¶ Summe quarte doctrine quinte sunt quinq; capitula de arterijs.

¶ De forma et origine arterie. Capitulum .I.

v Ene[a] pulsatiles sũt arterie. Que[b] create fuerunt preter vnã earum duas habẽtes tunicas quarum durior est occulta: quoniã ipsa est illa que pulsationi obuiat: ⁊ forti motui substantie spiritus q̃ celari voluit: ⁊ ipsius receptaculũ custodiendum ⁊ corroborandũ fuit. Arteriarum[c] autẽ origo est a sinistro ventriculo duorũ ventriculorũ cordis. quoniã dexter eorũ epati est propinquior: quapropter oportuit vt ipse poneretur occupatus in attrahẽdo nutrimentum ⁊ exercendo ipsum.

¶ De anatomia arterie venalis ⁊ arterie adorti. Capitulũ .II.

q Vod[a] in primis a sinistro oritur vẽtriculo due sunt arterie. Una[b] ad pulmonẽ vadit ⁊ in ipso partitur: propterea vt aer attrahatur: ⁊ sanguis qui pulmonẽ nutrit a corde deferatur: quia trãsitus nutrimẽti pulmonis est ad cor: ⁊ a corde vadit ad pulmonẽ. ¶ Et huius quidẽ partis origo est ex pte cordis subtiliore. Et vbi vene ad ipsum penetrant que est vnam habens tunicam ab omnibus alijs arterijs est diuersa. Et propter hoc vocant ipsam

a In prĩa pꝫ te dicit q̃ arterie sunt vene pulsatiles. Philaretus vero libello de pulsibus sic describit arteriam. Arteria est corpus oblongũ rotundum ad instar cãnalis factum duabus tunicis cõsistẽs a corde incipiẽs ⁊ in omne corpus diuisum aerẽ ⁊ spiritũ vitalẽ continens. Et hec descriptõ non conuenit arterie venali.

b In scđa dicit primo q̃ oẽs arterie facte fuerũt ex duabus tunicis excepta vna. s. arteria venali q̃ similis venis existẽs vnicã hꝫ tunicã. Scđo dicit q̃ interior arterie tunica grossior est exteriori: qꝛ ipsa est q̃ obuiat ⁊ resistit pulsationi ⁊ forti motui substãtie spũs quã necessariũ ẽ occultari ⁊ receptaculũ eiꝰ diligent̃ est custodiendũ ⁊ fortificandũ qꝛ ad resolutionẽ substãtie spũs seq̃tur mors.

c In tertia dicit q̃ origo arteriarꝫ est a sinistro vẽtriculo cordis ⁊ nõ a dextro qꝛ dexter est ꝓpinquior epati: ⁊ ideo fuit occupatꝰ in attrahendo sanguinẽ ab epate ⁊ exercendo ipm id ẽ digerẽdo ⁊ ꝑparando ipm ptim ad nutritionẽ pulmonis: ptim ad gñationem spirituũ vitaliũ. Et qꝛ de arterijs ⁊ ꝓprietatibꝰ earũ satis late determinatũ ẽ capitulo singulari de mẽbris qđ est primũ capitulorꝫ doctrine pñtis ⁊ etiã de eis aliqua dicta sunt capitulo scđo doctrine tertie fen pͥe primi: breuiter hic pertrãsimus.

¶ De anatomia arterie venalis ⁊ arterie adorti. Capitulũ. II.

q Uod in pͥmis a sinistro orit̃. In hoc capitulo pͥmo agit pͥnceps de nũero arteriarũ in sua pͥa origine. Scđo de arteria venali ibi [Una ad pulmonẽ] Tertio de arteria adorti ibi [Alia autẽ arteria] Quarto de pãniculis orificij arterie adorti ibi [Super orithi aũt] Quĩto de pãniculis arterie venalis ibi [Uenalis autem]

a In pͥa pte dicit q̃ illud ex arterijs qđ pͥo nascit̃ sunt due arterie. Sed q̃ret aliq̃s cur natura nõ vniuit istas duas arterias in vno trũco ex quo exeũt ab eodẽ cordis ventriculo. Dic illud fuisse qꝛ oportuit istas arterias dissiles fieri in mõ sbe scꝫ arteriã adorti duas hẽre tunicas: ⁊ venalem vnicam.

b Una ad pulmonẽ. In hac pte scđa q̃ est de vena arteriali pͥmo agit princeps de incessu ptitiõe ⁊ vtilitate ipsius. Scđo de loco sue originis ⁊ dr̃ia eiꝰ ab alijs ibi [Et huiꝰ q̃dem] Tertio de triplici cã q̃re nõ habuit nisi vnã tunicã ibi [Ex vna aũt] Quarto respõdet tacite obiectioni ibi [Uena aũt] Quĩto cõparat inter necessitatẽ firmitudinis huiꝰ arterie ⁊ necessitatem lenitat̃ eius ibi [Sꝫ cũ inter]

¶ In pͥa pte dicit q̃ vna arteriarum ĩmediate a corde nascẽtiũ transit ad pulmonẽ: ⁊ spargit̃ in eo seu diuiditur in plurimos ramos ꝓpter duas vtilitates. Pͥa est vt aer inspiratꝰ p eam trahat̃ ad cor ꝓ refrigerio cordis ⁊ iterũ p eã expiratus depellat̃ cũ fumis ⁊ vaporibꝰ postq̃ calefactus a corde factꝰ fuerit inutilis ad ipsius refrigeriũ. Scđa est vt per eaꝫ deferatur sanguis a corde ad pulmonẽ nutriturꝰ eũ. quia sanguis quo pulmo nutriẽdus est primo trãsit ab epate ad cor: ⁊ cõsequẽter a corde in pulmonẽ. ¶ Attende q̃ arteria venalis a corde ad pulmonẽ transiens copulat cũ corde tracheas arterias sic q̃ ipsa diuiditur in multos ramos p substãtiã pulmonis sicut trachea arteria ⁊ orificia q̃ sunt in extremitate ramorꝫ trache arterie in pulmone obuiãt ⁊ applicãtur orificijs que sunt in extremitatibus ramorꝫ vene arterialis ⁊ sic a trachea arteria trãsit aer inspiratꝰ in arteriã venalẽ ⁊ ab arteria venali ĩ cor. ¶ Sꝫ q̃ret aliq̃s q̃re rami trachee arterie ñ fuerũt sine medio cordi ĩplantati. sic enĩ liberiꝰ ad cor ptransisset aer ꝓpterea q̃ rami trachee arterie sunt cartilaginosi duri nõ in se cõcidentes sicut rami mollis arterie: nec fuissꝫ opꝰ arteria venali. Dic primo si vis q̃ sua duricie lesissent cor. Dic scđo q̃ pulmo perdidissꝫ ptem sue nutritiõis qꝛ vena arterialis nõ solũ est organum anhelitus et via aeris: sꝫ etiã defert pulmoni sanguinẽ subtileꝫ purũ vaporosũ vnde nutriatur. Iuxta illud galieni. 6. de vtilitate pticularꝫ capi. 26. Sed lenes q̃ ad cor copulare debent tracheas arterias multotiẽs mõstrate sunt iam subtileꝫ et purum ⁊ vaporosuꝫ sanguinẽ continere. ⁊ non existere solius spiritus organa. ¶ Sꝫ instabit aliquis pͥo quia si in arteria venali cũ aere respirato transiret sanguis ingrederet̃ pars eius arteriã vocaleꝫ et sic q̃si assidue spueremꝰ sanguinẽ. Itẽ pulmo habet ꝓpriam venam sibi portantẽ sanguinẽ preparatũ in dextro cordis ventriculo: videlicet venã arterialem: de qua dicit galienꝰ sexto de vtilitate capitulo nono. Neq; enĩ pulmo ex alia vena meliꝰ vtiq; nutrietur. ¶ Ad primũ dic q̃ sagacissima natura adeo cõstrinxit orificia venalis arterie q̃ coniũguntur orificijs arterie vocalis q̃ per ea libere transeũt aer vapores ⁊ fumi: sed nõ sanguis nec alius humor nisi p violentiã aliquã superflue aperiant̃. Iuxta illud galieni sexto de vtilitate particularũ capitulo. 26. Aspere vero arterie sole pure sanguine existẽtes per medias lenes copulate sunt cordi. Omnino autẽ ⁊ harum orificia a natura que nihil irrationabiliter operatur in tantũ perueniunt cõmoderationis vt vapori q̃dem et spiritui id est aeri viam prebeãt. Sanguini vero ⁊ ita grossis substãtijs sint non gressibilia. Et si aliquãdo eam que ꝑm naturã perdiderint cõmoderationem anastomata id est sibijnuicẽ adaperientia sua foramina traditur tracheis arterijs et lenibꝰ sanguis: ⁊ tussim cõfestim facit ⁊ supereductionem sanguinis: hec galienus. Sed queret aliquis ex quo orificia arterie venalis sunt inuia sanguini: quomodo nutrit pulmonẽ ⁊ transit in eum sanguis ipsius. Dic q̃ per viam resudatõis a poris eiꝰ.

Ad secundũ dic q̃ licet sanguis per venã arterialem a dextro cordis ventriculo ad pulmonem transeat abunde: non tamen sufficit ad pulmonis nutritionẽ: quia a vena arteriali nequit multꝰ resudare sanguis ꝓpter duplicitatem ⁊ spissitudinem suarũ tunicarũ: ⁊ quia pulmo plurimo eget nutrimẽto: tũ qꝛ est in cõtinuo motu: tũ quia recipit cõtinue a corde multum calorem. tum qꝛ rarus est ⁊ resolubilis.

¶ In scđa [Et huiꝰ q̃dem] particula dicit pͥo q̃ origo huiꝰ ptis id ẽ arterie partialis ẽ ex subtilioribꝰ ptibus cordis vt scꝫ ab ipa subtili existẽte vberiꝰ resudet sanguis: et a parte ad quẽ veniunt cordi vene nõ pulsatiles. Sed instabit aliq̃s: q̃a ad dextrã cordis auriculã venit vena nõ pusatilis magna cordi ferens sanguinẽ ⁊ ab hoc loco nõ orit̃ arteria venalis: sꝫ ab opposito. Dic q̃ princeps loq̃tur hic de venis nõ pulsatilibꝰ appropriatis ad cordis nutritionem non de vena magna q̃ dextro cordis ventriculo ĩplantata nõ defert sanguinẽ ad cordis nutritionẽ sed pulmonis. Iuxta illud galieni sexto de vtilitate pticularũ capitulo decimosexto. Oĩm aũt vnũquodq; quale est tali indiget nutrimento rationabiliter cor q̃deꝫ grosso: pulmo aũt vaporoso sanguine indiguit. Et hec est cã cur nõ nutritur cor ex seipso: sed anq̃ implãtet̃ in dextro ventriculo cõcaua vena: ps eius taꝫ magna q̃lis materie nutrire sufficit cor segregata ĩuoluit̃ circa caput eius extrorsuꝫ ⁊ ad oẽs pticulas dissemina t̃: hec galienꝰ. Scđo dicit pͥnceps q̃ hec arteria venalis hñs vnicã tunicã differt in hoc ab oĩbꝰ alijs arterijs ⁊ ꝓpter hoc vocatur arteria venalis. Arteria q̃dẽ: qꝛ a vẽtriculo sinistro cordis orta defert sanguinẽ arterialẽ ⁊ spũs vitales assidue pulsans. Uenalis autem: qꝛ ex vnica tunica constat sicut vene non pulsatiles.

¶ In tertia particula dicit ꝙ tres sunt cāe ꝓpter quas arteria venalis ex vnica tunica facta fuit. Prima est vt ipa sit mollior et lenior ⁊ magis obediens dilatationi ⁊ ꝯstrictioni. Secūda est vt sit aptior ad hoc ꝙ ab ea resudet sanguis subtilis ⁊ vaporosus qui maxime cōuenit substantie pulmonis: ⁊ iam in corde fuit ꝓpinqu⁹ cōplemēto digestiōis. Et non ē necessaria huic sanguini superfluitas digestionis id est ꝯpleta ⁊ ꝑfecta digestio ī corde: sicut sanguini currenti ꝑ arteriā ad orti: q᷑ locus in quo recipitur scȝ pulmo ē ꝓpe cor ⁊ ad ipsum abunde vadit virtus caloris faciliter digerens. Tertia causa ē: q᷑ pulmo in quo pulsat arteria venalis ē rar⁹ spongiosus mollis ⁊ sic non timetur cū hec arteria pulsauerit ⁊ percusserit in eo ꝙ ledatur ex duricie ei⁹. Et ideo in corpore isti⁹ arterie non fuit necessaria tanta grossities id ē spissitudo tunicaꝝ quāta fuit necessaria arterijs alijs mēbris duris vicinātib⁹. ¶ Attende ꝙ int has causas principalior ē secunda scȝ exuberans resudatio sanguinis in pulmonē. Iuxta illud galieni sexto de vtilitate particularū

arteriam venalem. ¶ Ex vna autem creata fuit tunica vt sit mollior ⁊ lenior ⁊ ad dilatandum ⁊ constringēduȝ magis obediēs: ⁊ ad resudationē ei⁹ faciendaȝ quod ab ea ad pulmoneȝ resudat ex sanguīe subtili vaporoso qui substātie pulmonis magis ē conueniens sit apta scȝ qui cōplemento digestiōis in corde iam ꝓpinqu⁹ fuit. Et nec est ei necessaria suꝑfluitas digestionis sicut ea indiget sanguis qui in vena currit ventrē habēte quā modo noīabimus: ⁊ proprie quoniā eius locus est iuxta cor ⁊ vadit ad ipsuȝ eius virtus calida facile digerēs ⁊ etiā quia mēbrum in quo pulsat est rarū ⁊ non timetur cuȝ pulsauerit in illo raro ⁊ percusserit ꝙ ipsius durities ei noceat. Et propter hoc in corpore ipsius non tantū grossitiei fuit necessariū quanto alie indiguerunt arterie que sunt mēbris duris vicine.

¶ Uena autem arterialis quā dicaȝ licet pulmoni sit vicina nō tamen ei vicinatur nisi ipsius postremū a parte dorsi. Et hec arteria venalis in ātecedente pulmonis parte spargitur: ⁊ in ipso submergitur q̄ iam q̇dem in partes ⁊ ramos diuisa est. ¶ Sed cū inter duas hui⁹ arterie necessitates cōparatum fuerit q̄ attenduntur ꝰm firmitudinē ⁊ lenitatem q̄ facit ei dilatationē facilem ⁊ constrictionē: et resudationeȝ eius etiā qḋ ab ea resudat inuenietur ꝙ lenitas magis est ei necessaria ꝙ̄ spissitudo et firmitudo. Alia autē arteria que ē maior ⁊ quā Aristoteles vocat orithi in primis cū ex corde oritur duos trāsmittit ramos ex quibus maior in circuitu cordis reuoluitur ⁊ in suis cōuertitur partibus: ⁊ minor reuoluitur ⁊ in vētriculo spargitur dextro. ¶ Qḋ autē post hos duos remanet ramos cū separatur in duas diuiditur ꝑtes. vna ps ē maior ⁊ ad descēdēdū. apta ē et altera ē mīor ⁊ ē apta ad ascēdendū. ¶ Et q̄ ē ad descēdēdū apta fuit creata ī ꝙ̄titate sui suꝑ aliā addēs. qm̄ ad mēbra tēdit que nūero sunt plura et

capitulo octauo. Et alijs q̇dem mēbris arterie grosse ⁊ spisse facte oīfariā paucum ⁊ vaporosum sanguinē adiacentib⁹ particulis attrahere cōcedunt: pulmoni vero multū talē permittunt pre raritate ⁊ subtilitate nō potentes cōtinere. Neqȝ em̄ ita rarā ⁊ lenem ⁊ spumosaȝ inuenies aliā particulā proximā: neqȝ ita sanguine puro ⁊ subtili ⁊ vaporoso nutri (tam.

¶ In quarta particula respōdet huic tacite obiectioni. Dictū est in tertia causa ꝙ arteria venalis nō habuit nisi vnā tunicā q᷑ mēbrū in quo pulsat est rarū scȝ pulmo: ergo vena arterialis q̄ defert sanguinē a dextro ventriculo cordis ad pulmonē non debuit habere nisi viā tunicam: q᷑ recipitur in mēbro molli ⁊ nō pulsat. cui⁹ cōtrariū ad sensum apparet. Responsio principis est ꝙ̄ nō est simile: q᷑ licet vena arterialis sit pulmoni ꝓxima: nō tamē huic vicinatur nisi postrema pars eius a ꝑte dorsi. Sed arteria venalis diuiditur in anteriori parte pulmonis ⁊ submergitur in pulmone diuisa in multos ramos. Est ergo magis suffulta ⁊ in strato molli iacens ꝙ̄ sit vena arterialis. ¶ Attende ꝙ alia ratio fortior hac est quare vena arterialis ex duplici tunica constat scilȝ vt ab ea non resudet in pulmonem nisi sanguis subtilis ⁊ vaporosus aptus eius nutritioni. Iuxta illud galieni sexto de vtilitate particularum capitulo octauo. de vena arteriali loquētis. In pulmōe vero grossa ⁊ spissa facta non nisi subtilissimū concedit ingredi.

¶ In quinta dicit ꝙ si quis comparauerit necessitatem firmitudinis ⁊ spissitudinis arterie venalis ne facile rumpatur ad necessitatem lenitatis ⁊ tenuitatis eius vt facilius dilatetur ⁊ constringatur ⁊ resudet ab ea sanguis inueniet ꝙ lenitas est ei magis necessaria ꝙ̄ spissitudo ⁊ firmitudo: q᷑ satis obuiat rupture molle stratum in quo iacet: ⁊ valde necessaria est exuberans ab ea resudatio sanguīs subtilis ⁊ vaporosi ꝓ nutritiōe pulmonis

c Alia autē arteria. In hac ꝑte tertia que est de arteria adorti primo agit de noīe ipsius ⁊ de ramulis duobus quos mittit in exitu eius a corde. Scḋo de duobus pricipalibus ⁊ maiorib⁹ ipsius ramis ibi | Quod autem | Tertio dat causaȝ quare ramus eius descendens est maior ascendente ibi | Et que est |

¶ In pria particula dicit prio ꝙ alia arteria que est maior arteria venali ⁊ maxima omniū que vocatur ab aristotele orithi emittit in primis cum exit a corde duos ramos. Scḋo dicit ꝙ maior ex istis ramis reuoluitur in circuitu cordis ⁊ conuertitur in partibus ipsius id est subdiuisus in ramulos spargitur per ꝑtes cordis. Tertio dicit ꝙ minor ex istis ramis spargitur in dextro ventriculo cordis. ¶ Attēde primo ꝙ de hac arteria determinat aristoteles tertio aīaliuȝ capitulo scḋo et decimo tertio animaliū capitulo quinto multum differens a galieno et alijs medicis. Ait em̄ capitulo quinto decimo tertio animaliuȝ. Et quantum anterius nobilius est posteriori: tanto est vena magna nobilior adorti qm̄ vena magna posita est ī añriori: adortiuo ī posteriori. Et vena magna māifestatur ī oīb⁹ hñtib⁹ sanguinē: alia aūt in q̄busdā obliqꝫ ⁊ in q̄busdā nō oīno. Et capi. 2. tertij aīaliuȝ ait. Uena em̄ maior ꝑcedit a vētriculo maiori ex ꝑte supiori dextra ⁊ trāsit ꝑ medium spōdilium colli: et erit q̄si vena. quoniaȝ ille vētricul⁹ ē ps ꝑtiū vene: ⁊ in ipō sp̄ ē sanguis. Orti autē exit a vētriculo medio ⁊ nō ꝑticipat corde sicut vena quā narrauim⁹. Eius interi⁹ (id ē tunica iterior) ē stricti⁹ multū ⁊ creatio ei⁹ ē ex tela ⁊ corio. i. exteriori tunica q̄ ē velut tela ⁊ interiori q̄ est velut coriū. Hec aristoteles. q̄ ꝑegrina sūt ⁊ nō parū elōgata a doctrina medicoꝝ. ¶ Attende scḋo ꝙ galien⁹ hāc describēs arteriā maxiāȝ ⁊ diuisionē eius siluisse videtur de ramis primis q̄ diuisi ab ea per cor dispergunt. Ait em̄ decimo sexto de vtilitate ꝑticularum capitulo decimo. Est itaqȝ quoddā maximū vas sicut antea dixi prodiens a sinistro ventriculo cordis velut stipes ad totū corpus distributū. Hoc igitur maximū vas mox postꝙ̄ explātatur a corde ad duas diuiditur ꝑtes. Et harū vna q̇dem v̇sus dorsuȝ flectitur vniuersis inferiorib⁹ ꝑtibus mittere debēs arterias. Altera vero v̇sus caput fertur prebere debens et hec omnibus que supra cor sunt distributiones vasorum. Uerum de ramulis huius arterie q̄ cor circueunt aliquid tangit sexto de vtilitate particularum capitulo decimoseptimo dicens. Arteria igitur ⁊ vena totū in circuitu cōprehendūt cordis corpus. ¶ Attende tertio ꝙ arterie aliq̄ cor ingrediuntur vt venis associate cordi nutrimentum prebeant completum et sanguine arteriali qui est velut forma: ⁊ venali q̄ est vt materia. Galienus aūt vltra hanc vtilitatem attribuit his arterijs refrigerium vene non pulsatilis disperse in corde. ⁊ id facit aere quem defert ad custodiam eucrasie innate caliditatis intrinsecis partibus cordis. Nam sexto de vtilitate particularum capitulo decimosexto postꝙ̄ descripsit venā nō pulsatilem q̄ subintrat cor gr̄a nutritōis ipius ait. Huic aūt (scȝ dicte vene) rationabiliter arteria confertur et cōprodit a magna rursus hec arteria tā magnū germen facta q̄le debebat maxie ꝑdictā refrigerare venā ⁊ extrīsec⁹ ꝑtib⁹ cordis eucrasiā īnate caliditatis custodire. nō em̄ erat sufficiēs vas qḋ ex pulmone ad id īplātatur totū corp⁹ ei⁹ refrigerare grossū ⁊ densū ex̄ns sufficiēter.

¶ In scḋa ꝑticla dicit ꝙ grossus trūc⁹ remanēs ex arteria adorti p⁹ sepatōeȝ ramoꝝ ī corde diuisoꝝ ab ea cū sepatur. i. ꝑtitur diuiditur ī duas ꝑtes. Una ps ē maior ⁊ habitꝰ vt dscēdat ad mēbra īferiora. Alīa minor apta vt ascēdat

¶ In tertia dicit ꝙ ps arterie adorti apta dscēdē maior ē ascēdēte: q᷑

mēbris distribuit̄ numero pluribꝰ ⁊ q̄ntitate maioribꝰ. videlicet mēbris sub corde posit̄. Idē ante principē scripsit galienꝰ.16. de vtilitate ꝑticularū.c.10. dicēs. Facta est aūt sicut dixi inequalis earū diuisio: eo ꝙ plures existūt ꝑticule aīaliū q̄ sunt inferiꝰ a corde ꝙ̄ superiꝰ: ⁊ tanto est maior portio arterie q̄ fert̄ deorsum ea q̄ ascendit ad ista gen id est furculā: quanto ⁊ multitudo inferiorꝫ particularū excedit superiores.

o Sup orithi ⁊c̄. In hac ꝑte quarta primo agit princeps de numero ⁊ situ panniculorū coopientiū orificiū arterie adorti. Secūdo dat causam q̄re nō fuerūt pauciores tribꝰ. ibi [Si eni vnꝰ] Tertio quare nō fuerūt plures. ibi [Qꝛ si essent]

q̄ntitate maiora. Et hec q̄dē sunt mē bra q̄ sub corde sunt posita. Supᵒ orithi aūt essentiā tres duri cōsistūt pāniculi ab interioribꝰ ad exteriora. ¶ Si eni vnꝰ aut duo fuissent nō pre berent iuuamentuꝫ qd in eis querit̄ nec ipsius quātitatē: aut ipsorꝫ quā titates magnificando. ⁊ fierent motus propter eos difficiles. ¶ Quod si essent quattuor fierēt valde parui ⁊ destrueretur iuuamētū eorꝫ. ⁊ si in suis quātitatibus magni fierent viā coangustarent. Venalisᵉ aūt arteria duos hꝫ pāniculos ad interiora declinātes. ¶ Et duo q̄dē suffecerūt qꝛ nō est ibi tātū necessitatis benefa

¶ In prima ꝑticula dicit ꝙ tres panniculi duri sunt supra essentiā id est originē ⁊ orificiū arterie adorti ꝑcedentes ab interioribꝰ ad exteriora. ¶ In secūda dicit ꝙ si nō esset nisi vnꝰ pāniculꝰ vel duo supra eiꝰ orificiū: nō ꝑberet iuuamētū gratia cuiꝰ facti sunt: scꝫ clausionē huiꝰ orificij q̄n oportet: nec magnificādo q̄ntitatē ipsiꝰ aut q̄ntitates ipsorum ⁊ fierent motꝰ ꝑpter ipos difficiles. id ē dato ꝙ quātitas vnius soliꝰ pāniculi vel duorꝫ panniculorꝫ esset tanta sicut triū q̄ modo sunt nō inde veniret q̄sita vtilitas. qꝛ magnitudo pāniculi vniꝰ aut duorꝫ redderet motꝰ difficiliores. ita ꝙ magnificati panniculi minꝰ apti essent ad motꝰ apertiōis ⁊ clausiōis magnitudie molis grauiores facti. ¶ In tertia dicit ꝙ si dicti pāniculi essent quattuor destruerent̄ suū iuuamentū ꝑpter paruitatē eorꝫ: ita ꝙ nō possent resistere impellētibꝰ nec firmit̄ tenere clausuꝫ orificiū quod tegūt nisi fierent magni sicut nūc sunt. Et si fierent sic magni coangustarēt viā qua trāsire debēt aer: vapor: fumꝰ: spūs vitales: ⁊ sanguis arterialis. ¶ Attēde primo vt meliꝰ noscas naturā panniculorꝫ de quibꝰ hic agit̄ ⁊ in ꝑte sequēti: ꝙ in corde q̄ttuor sunt orificia per que intrant materie alique ad cor ⁊ alique exeūt. scꝫ duo versus dextrū cordis vētriculū: ⁊ duo v̄sus sinistrū. Et his orificijs alligant̄ quattuor cannales: scꝫ orificijs dextris vena magna que defert sanguinē ab epate ad cor: ⁊ vena arterialis que defert sanguinē a corde ad pulmonēꝫ. ⁊ orificijs sinistris arteria venal̄ deferēs aerē a pulmone ad cor: ⁊ arteria adorti deferēs sanguinē arterialē ⁊ spūs vitales a corde in mēbra. Et cuilibet horꝫ orificiorū supponunt̄ tres panniculi preter orificiū arterie venalis cui duo tm̄ supponunt̄. Iuxta illd̄ galieni sexto de vtilitate ꝑticularū caplo.13. Quattuor existentibꝰ in corde orificijs tria quidē in singulo aliorꝫ sunt mēbrana: duo aūt in sola venosa arteria. ¶ Attēde scd̄o ꝙ quilibet istorꝫ panniculorꝫ nascit̄ ex orificio suo. Sed aliqui eorꝫ incedūt ab interiori cordis ad exteriora: scꝫ illi qui educūt materias a corde vt arteria adorti ⁊ vena arterialis. Alij ecōtra: scꝫ illi qui introducūt materias ad cor vt vena magna vētriculo dextro insita ⁊ arteria venalis. Iuxta illud galieni quinto de iuuamētis membrorꝫ caplo septimo. Et oīa ista cooptoria oriūtur ex orificijs viarū. Sꝫ cursus quorūdā est ex extrinseco cordis ad interius versus vētriculos eiꝰ: ⁊ quorūdā ex intrinseco cordis ad extrīsecū. ¶ Attēde tertio ꝙ maiores ⁊ fortiores facti sunt pāniculi in vasis intromittētibꝰ materias ad cor ꝙ̄ in emittētibꝰ eas a corde: vt in vena magna deferēte sanguinē ab epate ad cor: ⁊ in arteria venali deferente aerē a pulmone ad cor ꝙ̄ in arteria adorti que defert a corde in mēbra sanguinem ⁊ spm̄: ⁊ in vena arteriali deferente pulmoni a corde ꝑpriuꝫ eiꝰ nutrimentū. Iuxta illud galieni sexto de vtilitate particularꝫ caplo decimotertio. Qm̄ aūt rationabilit̄ quideꝫ in vasis intromittentibꝰ materias fortia ⁊ magna ibi nata sūt mēbrana: ī educentibꝰ vero debiliora dicere iā tentabo. Et in caplo seq̄nti reddit cām huiꝰ dicens. Quinetiā ⁊ mēbrana intantū fortia simul ⁊ maxima fieri fuit meliꝰ vasis que introducūt materias eis q̄ educunt inquātū ⁊ robur motꝰ qui est in dyastolatiōe superat id qd̄ in sistolatiōe. Violentiꝰ eni est necessariū attrahere cor cū dyastolatur id est dilatat̄. ¶ Attēde. 4. ꝙ orificiū arterie adorti est maximū oīm dictorꝫ orificiorꝫ: ⁊ tres panniculi explantati ab eo dicunt̄ C formes: quia formā gerūt similē litterā C. Iuxta illud galieni sexto de vtilitate ꝑticularū.c.13. Quinetiā s̄m alterutrū ventriculū scꝫ sinistrū cordis vnū orificiū maximū oīm est id quod magne arterie a qua sunt omnes que sunt s̄m corpꝰ arterie. Tres aūt horꝫ C formiū mēbranorū epiphises id est explātationes sunt abintꝰ extra allatorꝫ. ¶ Attende quinto ꝙ nulla fuit magis idonea mltitudo pāniculorū ad prompte secure fortiter ⁊ diligent̄ aperiēdū ⁊ claudendū oīa orificia ꝑdctā dēpto orificio venalis arterie ꝙ̄ ternaria. Iux̄ illud galieni sexto d̄ vtilitate particularꝫ capitulo decimoq̄rto. Sed etiā hoc scꝫ tria membrana in vnoquoq; fieri orificio vt certitudinaliter simul et cito totū aperiatur ⁊ rursus claudatur mirabiliter a natura preparatum est. Duobus eni existentibus nec certitudinaliter nec cito concederēt claudi orificijs vel aperiri membranorꝫ finis magni facti. Si vero plures ꝙ̄ tres essent facti: multo quideꝫ citius ⁊ magis alterutrū predictorū fieret scꝫ claudi vel aperiri sinuuꝫ breuitate: facile euersio aūt ⁊ imbecillitas necessario eis ex paruitate adesset. Conuenienter igitur vt cito simul ⁊ fortiter ⁊ diligenter aperirentur ⁊ clauderentur orificia tria s̄m vnūquodq; membrana facta sunt nulla alia multitudine omnia simul habere potēte. pro eo ꝙ pauciores quidē tribus minus diligentē ⁊ tardiorē: plures aūt imbecilliorē operarentur actū. hec galienus. ¶ Attēde sexto ꝙ quando cor dilatatur orificiū arterie adorti claudit̄ ⁊ etiā orificiū vene arterialis. ⁊ quando constringitur cor hec orificia aperiuntur panniculis suis procedentibus ab interioribus ad exteriora ⁊ educentibus a corde materias. Iuxta illud galieni nūc allegato caplo. Tensio autē eius id est dilatatio cordis mēbrana que adnata sunt eis scꝫ vasis abintus extra ex radicibus trahens ⁊ intus ad ipsum cor reflectens et omnia recte stare faciens: claudit ora vasorꝫ. Et declaratio horꝫ panniculorꝫ ⁊ orificiorꝫ ⁊ iuuamentorꝫ suorꝫ inspiciendo per anatomiā visualiter omnia ista est multū difficilis ⁊ sine inspectione anatomie sensualiue lut impossibilis. Iuxta illud galieni libro nunc allegato capitlo.13. Est igitur cū ipsarum particularū inspectione exponere hec aperte difficile. absente autē illa quasi impossibile.

e Venalis aūt. In hac parte quinta primo agit princeps de numero ⁊ incessu panniculorꝫ orificij arterie venalis. Secundo dat causam quare non fuerunt nisi duo. ibi [Et duo quidē] ¶ In prima particula dicit ꝙ arteria venalis habet duos panniculos ad interiora declinantes id est procedentes ab exterioribus ad interiora supra eius orificiū quod cordi iungitur: per quos illd̄ orificiū clauditur ⁊ aperitur. Iuxta illd̄ galieni q̄nto de iuuamētis mēbrorꝫ caplo septimo. Et in isto ventriculo scꝫ sinistro cordis est alia via. s. orificiū vene pulsatil̄ silr̄ is vene nō pulsatilī q̄ diuidit̄ in pulmonē. Et similit̄ sup orificiū istiꝰ vene sunt duo cooptoria veniētia ex extrinseco ad intrinsecū. ¶ In scd̄a dicit ꝙ duo pāniculi suffecerūt supra orificiū arterie venalis: qꝛ nō est necessitas tāta bn̄faciēdi ibi formā quāta est h̄ id ē nō est necessariū vt pāniculi tegētes orificiū arterie venalis sint ita apte formati ad fortit̄ ⁊ ꝑfecte claudēdū suū orificiū: sicͭ pāniculi orificij arterie adorti. imo magꝭ ē subtiliādū ibi. s. ī orificio arterie venal̄ vt ab eo possit expelli fumosus vapor ī corde mltiplicatꝰ ⁊ sāguis arterial̄ nutriturꝰ pulmonē. Hanc sniam ꝑmemorauit gal̄.6. de vti. ꝑti.c.14. dicēs. Rationabilit̄ igit̄ ab vno solo orificio venoso arterie due epiphises. i. explātatiōes mēbranorꝫ facte sūt. Soli ei huic meliꝰ fuit nō diligēt̄ claudi qm̄ ⁊ soli ꝓcedē erat meliꝰ ad pulmonē ferri ligniosa. i. fuligīes ⁊ superfluitates q̄ ex corde q̄s ꝑpt̄ multitudinē q̄dē īnate caliditat̄ necr̄iū erat hīc id cōpendiosiorē aūt nō hēbat aliā effluxionē. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ q̄n cor dilatat̄ orificiū arterie venal̄ apit̄ ⁊ cor ꝑ ip̄m attrahit aerē: ⁊ tūc silr̄ orificiū vene deferētis ab epate ad cor sanguineꝫ apit̄ ⁊ ꝑ ip̄m cor attrahit sanguinē. ⁊ istorꝫ orificiorꝫ pāniculi ꝑcedūt ab exterioribꝰ ad īteriora cordis ⁊ iporꝫ fines copulant̄ cordi ligamētis fortibꝰ. Iuxta illud gal̄.6. de vtili. ꝑti.c.13. Vasorū q̄ ītromittūt materias ad cor ꝑ mēbrana ab extra intꝰ lata q̄ fortia ⁊ magna cē diximꝰ oīm ad ip̄m cor copulati sunt fines ligationibꝰ fortibꝰ ꝯtēti. Qn̄ igit̄ ip̄m diastolat̄ singulū ligamētorꝫ horꝫ tensuꝫ a distātia q̄ s̄m cor ad seip̄m trahit: ⁊ q̄si reflectit mēbranū ad ipꝫ corpꝰ cordis. Qibꝰ igit̄ tribꝰ reflexis in circuitu v̄sus cor apiunt̄ vasorū orificia ⁊ materias q̄ sunt in eis facilit̄ attrahit cor ꝑ amplaꝫ viā. hec galienus. ¶ Attende scd̄o ꝙ multi librorꝫ hn̄t in fine huius capituli hec

verba[In pte orithi que cū duabꝰ ptibꝰ est ascēdēs] Sꝫ supfluit ⁊ potiꝰ attinet capl'o sequēti. Qḋ manifeste appet. Tū qꝛ nō est ad ꝓpositū. tuꝫ qꝛ nō inscribit siki passui decimotertio aialiū. c. de corde. vbi ait pnceps Sed vena q̄ est duoꝝ pāniculoꝝ ⁊ assimilat pulsantibꝰ non pulsans habet duos panniculos apientes ad intꝰ: qm̄ nō fuit ita necessaria figura

ciendi formā quantū est hic: in subtiliando vero est ibi plus necessitatis ideo vt fumosuꝫ vaporē expellere sit facile ⁊ sanguinē ad pulmonē eūtē.

¶De anatomia arterie orithi ascendentis. Capitulum. III.

Pars[a] autē que ex duabus orithi partibus est ascēdens in duas diuiditur partes. Quarū[b] maior ad partē lebuati ascendendo tendit. deinde ad partem transuersat dextrā donec ad carnem laxā moro similē peruenit que est ibi. Et ī tres diuiditur ptes. Quarū due sunt due arterie que a subeteni vocantur ⁊ a dextra ⁊ a sinistra cū duabꝰ ascendūt guadegis ꝓfundis quas postea nominabimꝰ. ⁊ in diuidendo cū eis associant sicut post referemus. Pars aūt tertia in thorace spargit ⁊ in costis primis ⁊ ī sex spōdilibꝰ colli supioribꝰ ⁊ ī ptibꝰ furcule donec ad caput puenit spatule: post ea exinde ad manuū ptrāsit mēbra.

Pars[c] vero mior ex ptibꝰ orithi ascēdens ad ptē ascelle vadit: ⁊ diuiditur sicut pars tertia maioris partis.

sicut in priori: sꝫ hic est opꝰ ad expellēduꝫ vaporē ⁊ sanguineꝫ venientē ad pulmonē. Et licꝫ hic loqui videatur de vena arteriali: reuera loqui intēdit de arteria venali cuius soliꝰ orificiū duobꝰ dumtaxat panniculis tegitur. Et de hac littera debet auferri. non pulsans: quia ipsa pulsat. Et vbi dicit ꝙ ē duorū panniculoruꝫ non intelligas de tunicis eius: sed de pāniculis tegentibꝰ orificiū ipsiꝰ. ¶Attende tertio ꝙ lꝫ ab orificio venalis arterie clausionis hora plus effluat ꝙ̄ ab alijs orificijs dū claudunt: non tn̄ est negandū aliquid ab alijs hora clausionis effluere. Iuxta illud galieni sexto de vtilitate particularū capitulo. 16. Quoniā aūt cā solā ꝯcedere dictū est transire allatas a corde ad pulmonē viscosas superfluitates: ex his igit fortassis vtiq; estimabit quis nihil omnino retroferri sm̄ reliqua tria orificia vasoꝝ. Sed nō sic habet quidē verū. in quo enī tpe contingit claudi mēbrana necesse est in hoc anticipare attrahi ad cor sanguinē ⁊ spiritū ⁊ rursus contra emitti sm̄ clausiōis tempꝰ. Sed clausis iā mēbranis cōtingit aliqn̄ corde vehementiꝰ moto preterfluere quid: nō solū vaporis ⁊ spūs: sed etiā ipsiꝰ sanguinis. Sicut enī in trachea arteria monstrauimꝰ impossibile esse nihil ingredi de humidis que trāsglutiunt: ita habere oportet estimare ⁊ hic multitudinis eoꝝ adinuenire naturā ꝓhibitoriū: sꝫ vt nihil oīno preter fluat neq; minimum impossibile est inuenire custodiaꝫ. Monstratum enī est a nobis p alia quoniā in oībꝰ omnia sunt sicut hypocras dicebat

¶De anatomia arterie orithi ascendentis. Capitulum. III

Pars autem que ex duabꝰ orithi ⁊c̄. In hoc capitulo primo agit princeps de prima partitione partis arterie ascendētis. Secundo exequitur de primo mēbro eius. ibi[Quaruꝫ maior] Tertio de minori membro ipsius. ibi[Pars vero minor]

a In prima parte dicit ꝙ pars ascēdēs arterie adorthi diuiditur in duas partes quarū vna est maior altera minor.

b In secūda dicit primo ꝙ maior pars arterie ascendentis ascēdēdo tendit ad partē lebuati id ē partē mediā duarū furcularū. Et ista ps vocat a rasi pmo almāsoris capl'o de venis luba. Ait enī ibi de vena ascēdente loquens. Hec aūt cū in rectitudine fuerit medietatis q̄ inter duas existit furculas que luba vocat in duas diuidit partes. Et a galieno decimosexto aialiū. c. 10. vocatur ssages. Secūdo dicit ꝙ hec pars maior postꝙ̄ puenerit ad mediū furcularū transuersaliter declinat ad partem dextrā donec veniat ad carnē laxam ibi existentē similē moro. ⁊ hec glandulosa caro est ei veluti lectꝰ supra quē recūbit seu molle stratū. Tertio dicit ꝙ ista maior pars illuc perueniēs diuiditur ī tres ptes. Quarto dicit ꝙ due partes ex istis tribꝰ sunt due arterie vocate arabice asubeteni. ⁊ iste arterie ascendūt ad caput vna a dextra parte: alia a sinistra associate duabꝰ venis nō pulsatilibꝰ ascendentibꝰ ad caput que arabice vocantur vene guadege seu vene guideꝫ occulte ꝓfunde siue submerse. de quibꝰ agetur in capl'o tertio summe sequētis ⁊ associantur eis nō solum in incessu: sed etiā in modo diuisionis. Et iste due arterie dicuntur asubeteni: quia subeth inferūt incise vel oppilate. Et grece dicūt carotide: quia caros inferūt id est stuporē. Et latine vocant apopletice: qꝛ ex eaꝝ incisiōe vel oppilatiōe integra causat apoplexia eo ꝙ p eas ad caput feruntur spūs vitales qui sunt vt materia spirituū aialiū. Et a rasi primo almāsoris capl'o de arterijs vocant lithargice. Quīto dicit ꝙ pars tertia maioris partis arterie ascendentis dispargitur in thorace ⁊ in pmis costis id est superioribus. ⁊ in omnibus spondilibus colli preterꝙ̄ in septima: ⁊ in partibꝰ circa furculā donec perueniat ad caput spatule ⁊ abinde transit ad partes manus.

c In tertia parte dicit ꝙ pars minor arterie ascendentis transit ad partē ascelle. Et distribuitur illis partibus quibus est distributa tertia pars maioris partis arterie ascendētis cuius diuisio nunc declarata est. ¶Attēde primo ꝙ ista minor pars est velut ramus a maiori parte sicut a trunco decisus: ⁊ appodiata super pulmonē ⁊ ligamentis firmata transit indiuisa vsq; ad primā costā vt tutior incedat sine piculo ruptionis hora vehementium motuuꝫ pectoris et pulmonis. Iuxta illḋ galieni decimosexto de vtilitate particularū capitulo decimo. Altera vero scilicet arteria ascendens post primā explantationem mittit quādaꝫ portionē eius ad sinistrā homoplatā id est spatulā ⁊ ascellā supertensaꝫ que super pulmonē vehens ⁊ per membrana firmata vsq; ad primam quidē costā fertur sursum indiuisa. non enī tutū erat diuidere cā sublimē. ¶Attēde. 2. ꝙ hec minor ps arterie ascēdēt postꝙ̄ puēit ad pmā costā diuidit ī. 4. pncipales ramos Primꝰ tēdit ad ptes medias costaꝝ. Scḋs ad mamillā ⁊ hypocōdriū. Tertiꝰ ad nuchā colli ⁊ vicinas eiꝰ ptes. Quartꝰ ad spatulā ⁊ manū sinistrā. Et ī totidē siles ramos diuidit tertia ps maioꝝ arterie ascēdētis. Iux illḋ gal. ibi. Abinde aūt iā ad pmā mesopleuria. i. media costarū mittit aliquā pticulā eiꝰ. Et ad hypocōdriū ⁊ mamillā aliā subtēsā toti pectori. Et tertiā ad dorsalē. i. nuchā q̄ ē ī collo q̄ ptrāsit spōdiliū foramia mittēdo cū h ⁊ vicinis sm̄ viā musculis germia. Residuū vero huiꝰ arterie ad totā sinistrā manū ⁊ homoplatā. i. spatulā distribuit. ¶Attende. 3. ꝙ maior ps arterie ascēdent recta via ⁊ breuissima tēdit ad mediū furcularū vt illic appodiet ⁊ sustētet. Iux illḋ gal. ibi. Altera vero maior ps totius arterie q̄ fert sursum vnde ⁊ hec oriebat ad ssagen. i. mediuꝫ furcule recta fert copulāda ꝙ̄citissime. ⁊ hec ossi qḋ ē sup mediū pectꝰ. ¶Attēde. 4. ꝙ he due ptes maior ⁊ minor arterie ascēdēt nō solū habēt ossa qbꝰ sustentent ⁊ defendant: sꝫ ps minor hꝫ et pāniculū sibi submissum ⁊ cartilaginē. Et pars maior glandulā mollē sibi suppositā ad instar lecti. Iuxta illḋ gal. ibi. Nō igit h solū respicias carū: sed etiā regionē ꝯsidera euidēter: vbi primuꝫ ascēdit in ossibꝰ alterutra ps arterie. īueníes enī nō p̄missoriū solū neq; firmationē alterutri p̄paratū esse os: sꝫ adhuc cū his alteri quidem vasorum submissum mēbranū ⁊ cartilaginē q̄ subungens intrinsecas ptes spondiliū velut substramē aliqḋ ei p̄parata est. Alteri vero qḋ ad ssagen id ē mediū furcule ascēdit maximuꝫ ⁊ mollissimū adenē id ē glādulā ad instar lecti submissuꝫ. hec galienus. ¶Attende quinto ꝙ natura sollicita de custodia arteriarū que ad manus transeunt per profundū ducēs occultauit eas ⁊ in ascellis vbi diuidunt apposuit sub ⁊ supra glandulosas carnes quibus innituntur ⁊ ab extra velut indumentū quo cooperiuntur distribuens eas vniuersis musculis totius magne manꝰ Iuxta illḋ galieni decimosexto de vtilitate particularū capitulo vndecimo. Etenī ⁊ coniugationē arteriarū que ad manꝰ eūt non nudā neq; superficietenꝰ: sed vt possibile est maxime per profundam occultans natura adduxit in ascellis quidē vbi diuidūtur. primo ad adiacentes musculos desuper ab inferius adenes fortes scissionibus quidē apponens sicut aliquā firmationē. Ipsis autē vasis ab extra apponens velut indumentū quoddam ⁊ premissoriū eo modo quo in bubonibus id est iguinibus: ita per extrinsecas partes vlne id est adiutorij ad musculos distribuit vniuersos. Abinde autē rursus infallaciter per intrinsecas partes ⁊ medias articulationis que est sm̄ cubitū ad brachiū ducens vbi disseminauit nullius oblita musculi. hec Galienus. ¶Attende sexto ꝙ Rasis primo almansoris capitulo de arterijs aliter narrat diuisiones subdiuisiones et incessus arterie ascendentis dicens. Hec auteꝫ pars superiora petens in ramos dispartitur ad

vtraqꝫ tendentes latera qui mēbris in ipsa ramoꝝ rectitudie exi⸗ stentibꝰ ꝯtinuāt vt calorē eis tribuāt innatū. Hi aūt rami tādiu sic ꝓtendunt donec in directo ascelle existāt. vbi a p̄dicta arteria vnus egreditur ramꝰ qui vna cū vena ascellata ad manū vadit et ꝑ ipsam diuidit quēadmodū venā diuidi diximꝰ. Ab hoc autem ramo separantur rami ad occultos ⁊ manifestos adiutorij musclos tēdentes: ipse tn̄ semꝑ coopertꝰ est ⁊ occultꝰ vsq̄ quo ad cubitū peruenit vbi i multis corporibus ipsiꝰ apparet pulsus. Ipse quoqꝫ tā diu sub vēa vadit ascellata ei cōiunctus donec sub cubito parū descēdit. Dehinc vero interiꝰ penetrat magis ⁊ dilataṫ. A quo rami separantur ad modum capilloꝝ subtiles qui brachij cōtinuantur musculis. qd̄ tam diu fit donec magnā pertrāsierit brachij partē. Post hoc vero in duas diuiditur partes. Quarū vna superius transiēs focile ad rascetam vadit: ⁊ hec est arteria quā medici tāgūt. Altera siḻr eiꝰ pars per focile transiens inferiꝰ ad rascetā tendit que est minor arteria. He aūt vtreqꝫ per volā partiunṫ quarū pulsus in dorso vole aliquando apparet. hec rasis. Et siḻr describit auerroys huiꝰ arterie diuisionē subdiuisionē ⁊ incessum p̄mo colliget capꝉo de arterijs.

¶ De anatomia duarū arteriarū q̄ subeteni vocanṫ. Cap̄. IIII.

Naqueqꝫ duarū arteriaruꝫ que ⁊c̄. In hoc capꝉo primo v agit princeps de diuisione arteriarū subeticarū. Secundo de diuisione partis subetice anterioris: ⁊ declaratione membroꝝ diuidentiū. ibi [Anterior vero] Tertio de diuisione partis subetice posterioris ⁊ declaratione mēbroꝝ diuidentium ibi [Pars aūt posterior] Quarto de causa quare orificia arteriarū cerebri facta sunt ascēdentia: ⁊ orificia venarū non pulsatiliū ipsius descēdentia. ibi [Non aūt fuerūt] Quinto de causa situs retis mirabilis sub cerebro. ibi [Et sub cerebro quidem]

a In prima parte dicit ꝙ vnaqueqꝫ arteriarū subeticarū seu caroditarū vel apopleticarū videlicꝫ tā dextra ꝙ̄ sinistra cū vēit ad collū diuidiṫ in duas partes scꝫ anteriorē ⁊ posteriorē. Hanc diuisionē scripsit Galienꝰ. 16. de vtilitate particularū capꝉo. 12. dicens. Carotidarū igitur arteriarū alterutra bifariaꝫ diuiditur. Et vna particula quidēꝫ eius retro magis vadit: alia vero ante. ¶ Attende primo ꝙ arterie apopletice ferunṫ versus caput per profundissimas partes colli. vna a dextris: altera a sinistris. Iuxta illud galieni ibi. In presenti vero reliqui paris arteriarū memorabor per breuia quod vocamꝰ ab antiquo carotidas. ferṫ autem sursum versus caput in ꝓfundissimis partibꝰ colli occultatū. ¶ Attende secūdo ꝙ iste arterie transeūdo collū ramulos aliquos mittūt musculis illic locatis ⁊ carnibꝰ glādulosis ⁊ nuche que in collo est. Iuxta illud galieni ibi. In ipso vero transitu musculis qui ibi sunt ⁊ adenibꝰ ⁊ venis parue quidē distributiōes earū implantanṫ: sicut ⁊ ipsi dorsali id est nuche.

b In scd̄a pte dicit ꝙ anterior pars arteriarū subeticarū diuidiṫ in duas ptes: scꝫ in partē occultā ⁊ partē manifestā. Pars occulta transit ad linguā ⁊ ad musclos occultos mādidule inferioris. pars manifesta ascēdit corā auribꝰ ad musculos tēporales ⁊ dimittit eis plures ramulos. deinde ꝑtrāsit eos ⁊ ascēdit vsqꝫ ad summitatē capitū. Et cū venerit illuc extremitates dextre ꝑtis huiꝰ arterie obuiant extremitatibꝰ arterie sinistre ꝑtis. Eandē sniām p̄meminit gaḻ. c. nunc allegato dicēs. Et rursus alterutra harū in duo diuidiṫ. Et deinde altera pars eiꝰ q̄ ante est ad linguā accedit ⁊ intrinsecos musculos inferioris gene. Reliqua vero magis quidē supficietenꝰ ꝙ̄ illa locata tn̄ ⁊ ipsa magnis adenibꝰ id ē glādulis recta ad supiora aurium vsqꝫ ad timporalē musculuꝫ refertur ⁊ disciditur. Ex posterioribꝰ autē vsqꝫ ad summitateꝫ ascendit. Et copulātur in multis ad inuicē fines vasoꝝ que sunt in sinistris capitis eis que sunt ī altera ⁊ intrinsecorum ad exteriora.

c In tertia pte dicit p̄mo ꝙ posterior pars arteriarū subeticarū diuidiṫ in duas partes. quarum vna est minor altera maior. Secundo dicit ꝙ minor harū ꝑtiuꝫ ascendit magis ad posteriora ⁊ ascēdēdo diuiditur vna eius pars in musculis continentibꝰ iuncturā capitis cū collo: ⁊ altera trāsit vsqꝫ ad fundamentū posterioris partis cerebri: ⁊ subītrat magnū foramē quod est apud dereꝫ laudā id est cōmissurā posteriorē cranei que diciṫ cōmissura laude: quia similis est laude grece littere. Tertio dicit ꝙ maior pars huius posterioris partis arterie subetice corā foramine cōmissure laude scꝫ prope ipm̄ subintrat foramen ossis petrosi ⁊ ad rete mirabile trāsit. imo rete istud texitur ex ea scꝫ ex venis mixtis cū venis ⁊ ex tunicis intextis super tunicas. ⁊ ex rugis implicitis super rugas taliter ꝙ si velles vnā ipsius venam vel tunicā per se solitariā cōprehendere nō immixtā alteri nō posses: imo sunt inuicē continuate ⁊ colligate ad instar retis vel pluriū retiū simḻ illaqueatoꝝ. Et ista maior pars posterioris partis arterie subetice spargitur in anterioribus ⁊ posterioribus dextris ⁊ sinistris partibꝰ totiꝰ retis ⁊ diuisa in fila vadit ꝑ totū rete. Et intellige hic ꝙ sicut arterie subetice sunt due: vna a dextris ⁊ alia a sinistris: sic partes earum anteriores ⁊ posteriores ⁊ partes partiū anterioꝝ ⁊ posterioꝝ sunt etiā due vna a dextris alia a sinistris. Quarto dicit ꝙ postꝙ̄ due arterie subintrantes foramina petrosa vna a dextris ⁊ alia a sinistris disperse fuerunt in reti mirabili ⁊ resolute in fila tenuia: iterū recolliguntur in vnū par arteriaꝝ sicut prius erant anteꝙ̄ per rete diuiderentur. Et huic pari arteriarū ꝑforaṫ panniculus. i. dura mater vt per foramina ipsiꝰ ascēdat ad cerebrū ⁊ primo spargiṫ in pāniculo subtili scꝫ pia matre coopiēti cerebri medullā īmediate. postea spargiṫ interiꝰ in substātia medullari cerebri. deinde in vētriculis eiꝰ ⁊ in siphac. i. pāniculo supficietenꝰ circūdāte ⁊ ꝯtinēte vētriculos ipiꝰ ne ꝑtes cerebri molles decidētes vna super aliā vētriculos repleāt ꝓhibētes trāsitū spirituū ꝑ eos. Quīto diē ꝙ orificia ramoꝝ istarū arteriarū q̄ cerebrū ascēderūt obuiāt sibijnuicē scꝫ orificia ramoꝝ dextroꝝ orificijs sinistroꝝ sicut orificia ramoꝝ venaꝝ nō pulsatiliū q̄ descēderūt obuiāt sibijnuicē. ¶ Attēde p̄mo ꝙ galienꝰ 16. de vtilitate ꝑticularū. c. 12. similiter diuidit posteriorē partē arterie subetice sicut p̄nceps hic dicēs. Reliq̄ vero portio arterie carothide quā retro magis dicebā ferri: diuidiṫ quidē ad magnas particulas duas primū nō equalibꝰ portionibꝰ. Ascendit aūt que minor a retro quidem ad basim parēgefalide id est posterioris ꝑtis cerebri suscipiēte eā magno ⁊ ꝓlōgo foramie ī īferiori fine laudiformis suture existēte. Reliq̄ v̄o ex inferioribꝰ ꝑtibꝰ ꝑ foramē qd̄ ē ꝑm lapidiforme os referṫ ad retiformē plexationē. i. ad rete mirabile. ¶ Attēde. 2. ꝙ ex pari arteriarū transeūtiū a reti mirabili ad cerebrū: texiṫ ī pte pellicula seu pāniculꝰ ventriculorū cerebri: ⁊ etiam pia mater immixtis cum eis venulis plurimis. Iuxta illud galieni ibi Retiformis plexationis id ē retis mirabilis ad cerebruꝫ

¶ De anatomia duarū arteriaꝝ que subeteni vocantur. Capituluꝫ. IIII.

Naqueqꝫ [a] duaruꝫ arteriarū que subeteni vocātur cū ad collū perueniunt in duas separantur partes. in partē anteriorē ⁊ posterioreꝫ. Anterior [b] vero pars in duas sequestraṫ partes Partem occultā: que ad linguaꝫ tendit ⁊ ad musculos occultos: q̄ sunt ex musculis mandibule inferioris. Et partem que manifestatur ⁊ ascendit ad illud quod est corā duabus auribus ad musculos tempoꝝ ⁊ pertrāsit eos postꝙ̄ in eis multos reliquit ramos ⁊ ad capitis cacumen tendit: ⁊ obuiant sibi dextre earū extremitates cū extremitatibus sinistre. Pars [c] aūt posterior in duas diuiditur partes. Quarū minor plus ad posteriora eleuatur: ⁊ in musculis q̄ capitis sunt continentes iuncturā spargitur. Ex qua etiā est qd̄ ad basim postremi cerebri tendit in foramē ingrediēs magnū quod est apud dereꝫ laudā. Maior aūt corā hoc foramine in foramine petroso ad rete ingreditur īmo rete ex ea texitur ex venis in venis: et tunicis super tunicas ⁊ rugis super rugas. ita vt nemo ex eis vnā solam comprehendere possit: nisi cum alia continuam ⁊ cum ea ligatā sicut rete: ⁊ spargiṫ ad anteriora ⁊ posteriora ⁊ ad dextraꝫ ⁊ ad sinistrā ⁊ vadit ꝑ totū rete. deinde aggregaṫ ex ea par sicut erat ante: ⁊ foraṫ ei pāniculus ⁊ ascēdit ad cerebrum ⁊ spargitur in ipso in panniculo subtili: postea interius in cerebro in suis ventriculis ⁊ in siphac ventriculoꝝ ipsiꝰ: ⁊ ramorū suoꝝ orificia sibi obuiāt q̄ ibi ascēderūt quemadmodum ramoꝝ venarū orificia nō pulsatiliū q̄ descēderīt.

quidē ip̄m refertur par non paruū arteriarū. de quo cōformis generaꝛ in vētriculis plexatio: ⁊ ex venis q̄ ibi sunt ꝑmixtis plectiꝛ subtilis mi-

d In quarta ꝑte dicit ꝙ orificia arteriarū cerebri nō fuerūt (ringa. ascendentia id est sursum erecta vel aspicientia: ⁊ orificia venarū nō pulsatiliū cerebri nō fuerūt descendētia id est deorsū inclinata nisi ꝓpꝛ causas q̄ nunc dicentur

Orificia nanq̄ȝ non pulsatiliū venarum sunt rigantia id ē irrorantia cerebrum ⁊ effundentia sanguinē ad ipsum. Et q̄m melior ex sitib' vasorū cerebri rigantiuȝ ē vt extremitates eorū habeant sua capita ad inferiora sicut vides i cantaploris quib' irrigātur orti deorsuȝ foramina facta eē fundētia paulatim aquā: ideo facta sūt orificia venarū cerebri descendētia. Sed orificia arteriaruȝ prestant iuuamentuȝ in dando spiritū. Et spirit' est de se subtilis aptus moueri ad superiora. Nec est necessariuȝ vt capita vasorū eius scȝ arteriarū reducātur ad inferiora quatinus fundāt vl' donec fuderint qd̄ in eis est.

Non autem fuerunt ista ascendentia ⁊ illa descendētia nisi propterea ꝙ illa sunt rigantia ⁊ fundentia sanguinem. quoniā melior ex sitib' suorū vasorū rigantiū est vt eorū extremitates sint capita ad inferiora habētes: sed ista iuuamentuȝ prestant in dando spiritū. Et spiritus quidē est subtilis ad superiora mobilis. Et neq̄ȝ est necesse suorū vasorū capita ad inferiora reducere donec fundant. immo si hoc fieret mlt̄a inde proueniret effusio sanguinis qui ei associaꝛ ⁊ difficultas motus spiritus in eis. quoniam ipsius motus ad superiora est facilior. ⁊ propter illud quod i spū existit ex motu ⁊ subtilitate sufficit in eo quod ex ipso ad cerebrū vadit illud quod est necesse vt calefaciat ipsum. Et sub cerebro quidē nō fuit expansum rete nisi vt redeundo incedat sanguis qui est in arteria. et

imo si capita vel orificia earū reducta forēt ad inferiora: ꝑueniret inde duplex nocumentū. Primo quidē superflua effusio sanguis in arterijs cōtenti. Scd̄o difficultas motiōis spūs in eis qꝛ spiritus cū sit naturalr̄ leuis facili' moueꝛ ad sup̄iora. Et propter illud quod existit in spū de motu ⁊ subtilitate id est qꝛ spūs est mobilis ⁊ subtilis illud sufficit in eo quod ex ipso spiritu vadit ad cerebrū per orificia ascendentia qd̄ est necessariū vt calefaciat ip̄m id est viuificet actuali calore cerebrū. hoc est dictu breuiter ꝙ qꝛ spūs sūt mobiles ⁊ subtiles sufficiēter cōmunicanꝛ cerebro ꝑ orificia arteriarū ascendentia. ¶ Sed instabit aliquis primo de orificijs venarū ꝙ nō debeant esse descendentia quatin' sanguinē fundāt: quia si sanguinē suū effunderēt: statim in trūbos ꝯuersus oppilaret vias cerebri. Iuxͣ illud galieni primo de spermate cap̄lo tertio. Quicūq̄ȝ enī sanguis exciderit ⁊ māserit in cuiuscūq̄ȝ organi ventre in aīali ꝯfestim trūb' causabiꝛ. Itē dicit aristoteles tertio animaliū tractatu secūdo cap̄lo secūdo. Et oīs sanguis est i vase qd̄ diciꝛ vena ⁊ nō in alio mēbro preter cor. non ergo naturaliter debēt vene fundere sanguinē in cerebrū. Scd̄o instabit aliquis de arterijs cerebri ꝙ nō habere debeant orificia ascēdentia: qꝛ sanguis arterialis contentus in eis liberi' effundeꝛ ⁊ copiosius irrigabit cerebrū si arteriaruȝ orificia sint inferi' cōuersa. Nec videꝛ valere ratio de spiritu ꝙ facilius moueꝛ ad superiora: quia mot' spirit' nō est mot' nature sed anime: cuȝ sit ad omnē differentiā positiōis: ⁊ certū sit animales spūs qui sūt multo subtiliores vitalib' ad inferiora ꝓmptissime descendere. ¶ Pro solutione primi obiecti attēde ꝙ dupliciter effundere possunt in cerebrum vene nō pulsatiles sanguinē suū. Uno modo parū ⁊ guttatim ad instar roris. Alio modo abūde ⁊ riuulose. Prim' mod' effusiōis intēditur hic a principe. Secūdus est ꝯtra naturā vt a galieno ⁊ aristotele allegatuȝ est nisi in platea seu torculari qd̄ est de natura vene sicut dicetur infra.

Ad secūdū obiectū dic primo ꝙ qꝛ sanguis arterialis est subtilis calidus ꝓnus fluere si orificia arteriarū cerebri fuissent descendentia superflue effudissent suū sanguinē ⁊ ꝑ poros laterales sufficiēꝛ resudat. Dic scd̄o ꝙ sanguis arterialis est magis necessari' cerebro ad generationeȝ spirituū q̄ȝ ad nutritionē cerebri: ⁊ fere tot' in spūs vertiꝛ. Cerebrū naq̄ȝ cū sit de sua innata ꝯplexione frigidū phlegmaticū: nō idiget ad sui nutritionē sanguie arteriali plurimo. ¶ Sȝ instabit aliq̄s qꝛ spūs ex sanguine generanꝛ in corde vi sui caloris nō in cerebro. qd̄ numeratū est inter mēbra frigida p̄mi p̄ma doctrina p̄ma cap̄lo scd̄o. Dic ꝙ lȝ prima spirituū generatio fit in corde: sanguis tñ arterialis ī arterijs reclusus assidue spirituificaꝛ virtute caloris cordis ꝑ has defluētis sicut sanguis venalis in arterias resudās efficiꝛ arterialꝛ. Ad cōfirmationē de spū ꝙ mot' ei' nō est mot' nature sȝ aīe. ꝯcede h̄. sȝ dic ꝙ ei' leuitas naturalꝛ coadiuuat multū ad motū spūs versus superiora: sicē vides ꝙ in cholericis leuitas suorū corporū reddit eos habiles ⁊ agiles ad mot' volūtarios: ⁊ grauitas phlegmaticoruȝ reddit eos minus aptos ad ꝓ̄pte moueri volūtarie.

spiritus qui in ea existit ⁊ complexioni cerebri post digestionē simuletur. ⁊ deinde ꝑm ordinē ad cerebrum vadat. Et rete quideȝ inter os ⁊ panniculum durum est positum.

¶ De anatomia partis orithi descendentis. Capitulum .V.

Pars autem orithi descendens primuȝ ꝑm rectitudinē incedit donec super q̇ntam innitatur spondilē. cuius situs capitis cordis situi est opposit'. Et ibi quidem est pulmo sicut accubitatio ⁊ sustentamentum ipsi ad hoc vt inter ipsum ⁊ ossa dorsi separationē faciat. Meri quoq̄ȝ cum ad hunc peruenit locum ab eo ad dextraȝ declinat ⁊ non ꝑm rectitudinem transit. deinde cum panniculis appensus incedit cum ad dyafragma peruenit: ne ipsum coangustet.

e In quinta ꝑte dicit ꝙ rete mirabile nō fuit extensum sub cerebro nisi vt sanguis ⁊ spūs q̄ sunt in arterijs retis eūdo ⁊ redeundo iuxta cerebrū incedant: ⁊ eorū cōplexio tandeȝ fiat similis cōplexioni cerebri ⁊ postea trāseāt ad cerebrū gradatim ⁊ ordinate. Et rete mirabile situatū est infra os qd̄ supponiꝛ cerebro sustinēs ip̄m: ⁊ panniculū durū q̄ cōiꝛ vocaꝛ a modernis dura maꝛ. ¶ Attēde ꝙ galienus. 16. de vtilitate ꝑti. c. 12. dicit hoc rete subiacere toti fere basi cerebri: qꝛ ista regio ē tutissima omniū ⁊ vtilitas quā prebet istud rete est digna ratione sup quācūq̄ȝ aliam particulā. Ait enim ibi. Reliqua vero ex anterioribus partib' ꝑ foramen qd̄ est ꝑm lapidiforme os referꝛ ad retiformē plexationē. De qua ostēsuȝ est mihi id est a me antea: q̄m subiacet fere toti basi cerebri: ⁊ generaꝛ ex p̄dicꝛ arterijs vtilitatē nō ꝑuā p̄bere debens: sed dignā ratiōe sup quācūq̄ȝ aliā ꝑticulā. Et ꝓpter hoc in infallacissima omniū regione locauit eā natura.

¶ De anatomia partis orithi descendentis. Cap̄lm. V.

p Pars autem orithi descendens ⁊c̄. In hoc capitulo primo agit princeps de incessu partis arterie adorti descendentis vsq̄ȝ ad quintum spondiliū pectoris ⁊ de fulcimēto eius ⁊ meri cedente sibi. Scd̄o de īcessu ⁊ diuisiōe ipi' a q̇nta spondili pectoris vsq̄ȝ ad os alhauins ibi [Et hec q̄dē arteria] Tertio de incessu ⁊ diuisione eius ab ossib' alhauis vsq̄ȝ ad digitos pedū. ibi [Postea hec maior] Q̄rto de arterijs q̄ nō associantur venis. ibi [Ex his aūt] Quito de habitudīe ꝑm sitū arteriarū ad venas q̄bus sociantur: ⁊ de causis associatiōis earum. ibi [Cūq̄ȝ arteria]

a In p̄ma ꝑte dicit p̄mo p̄nceps ꝙ pars arterie adorti descendens tendit recta via ad dorsum donec innitaꝛ seu appodieꝛ sup q̇ntā spondiliū pectoris: ⁊ hui' spondilis sit' est directe opposit' situi capiꝛ cordis vn̄ exit arteria adorti. Scd̄o dic ꝙ i via arterie descēdēꝛ ad q̇ntā spondiliū pectoris est ꝑs pulmonis supra quā hec arteria accubat ⁊ sustētaꝛ vt sepet hāc arteriā ab ossib' dorsi ne suo pulsu assiduo dictis ossibus collisa contundatur. Tertio dicit ꝙ dū meri seu ysophagus descendendo ꝑuenit ad q̇ntā spōdiliū pectoris declinat ab ea versus partē dextrā cedendo scilicȝ huic arterie tanq̄ȝ digniori. ⁊ meri non recte transit ab illo loco: sȝ obliquatur incedens suspensus ⁊ sustentatus cum panniculis dum peruenit ad diafragma ne ipsum comprimat ⁊ coangustet. ¶ Attende primo ꝙ pars arterie adorti descendens festinat ad dorsum ire: quia manet pendens ⁊ velut insustentata donec illuc venerit: nisi ꝙ reperit dorso approximans partem pulmonis velut molle stratum. Iuxta illud Galieni sexto de vtilitate particularum capitulo quarto. Propterea igitur admirari te puto si in anatomijs assueuisti ⁊ vidisti q̄m breuissimū spaciū omnium

Et hec[b] quidez arteria descendens cum ad spondilem quintam peruenit ad inferiora trahitur extēdendo se supra dorsum donec ad os peruenit quod est ex albouins. Et cum est in pectoris rectitudine et transit inde dimittit ibi ramum subtilem paruum ⁊ dispergit in receptaculo pulmonis quod est ex pectore. ⁊ perueniunt extrema ipsi⁹ ad cannā pulmonis. Et ip̄a q̄dē nō cessat dimittēdo ī oīb⁹ spondilib⁹ ꝑ quas vadit ramū q̄ inter costas ⁊ nuchā incedit. ¶ Cūq꜄ ꝑtransit pectus ex ea due diuidūtur arterie que ad diafragma ꝑueniūt ⁊ in ipso ad dextram sparguntur et sinistram. ¶ Deinde dimittit arteriaz cui⁹ rami in stomacho ⁊ epate ⁊ splene sparguutur. Et ipsi rami ab epate egrediuntur ⁊ ad vesicā vadūt. ¶ Et postea orit̄ arteria que ad gedeguil que sunt in circuitu minutorum intestinorum ⁊ colon vadit. ¶ Deinde post hoc tres ab ea separantur rami. Quorum minor reni sinistro propius est et in ipsius spargitur fa

que sunt inter dorsum ⁊ cor cōprehēdit hec arteria: euidēter ostēdens eis qui oculos ⁊ mentē habent qm̄ festinat ad dorsum ire. Hec est causa cur sm̄ quintū spondilē dorsi ꝑuenit sm̄ rectitudinē eni principij huius spondilis explātationē que a corde habet ¶ Attende secūdo ꝙ hec arterie pars ex sinistro vētre cordis orta directe fert̄ ad dorsum per sinistras ꝑtes carens sustentaculo donec illuc venerit. Juxta illud galieni ibi. Ex sinistris eni partibus cordis explantataz hāc arteriaz rationabile fuit ꝑ sinistras ascēdere ꝑtes: allatā sm̄ rectitudinē si demū medių totum cordis ⁊ dorsi velut suspensa ⁊ non firmata pertranseat. ¶ Attende tertio ꝙ hec arteria descendens non penitus occupat mediā regionē spondiliū propellēdo ab ea penitus meri. Juxta illud galieni ibi. Ascēdit quidē arteria in media regione spondiliū: non tamē valde tyrannice ⁊ vsurpatiue repellit stomachū id est meri: sed modicum quodāmodo cedēs ei suscipit ⁊ acceptat ip̄m cōicatorē sedis spōdiliū. Unde si intellexeris aliquā lineā desuper inferius per mediū dorsum tensam: ascendentē aūt super ip̄am lineā magnā arteriā ita vt quod plus eius sit ī sinistris animalis particulis: qd̄ minus aūt in dextris nō tibi videbitur vtiq꜄ discordare ad scip̄z sermonē. simul quidē mediā regionē spondiliū ab arteria cōprehendi dicentē simul autē ⁊ non esse mediā certitudinaliter eam. sed plus occupare de sinistris. Sicut eni quoniam principalior stomacho ip̄a existit: iustū fuit eā velut in preciosiori locari sicut dictū est ante: ita qm̄ neq꜄ stomachus id est ysophagus est imp̄ncipalis particula: neglectuz esse oīno intelligere non oportz. hec galienus. ¶ Attende quarto ꝙ ysophagus seu meri directe descendit per primas quattuor spōdiles ⁊ per octo reliquas ad dextram declinat. Juxta illud galieni ibi. Stomach⁹ vero ventris id est ysophagus super quattuor quidē primis thoracis spondilibus perueniens: sm̄ reliquos octo a dextris iuxta locat̄. ¶ Attende quinto ꝙ ysophagus veniēs ad diafragma supereleuatur arterie magne ⁊ abhinc declinans ad partē sinistrā implātatur orificio stomachi. Juxta illud galieni ibi. Quando vero primo tetigerit frenas que vtiq꜄ inferior finis sunt thoracis mēbranis fortibus eleuatus transcendit magnā arteriā rursus versus alterā partē: ⁊ ibi frenas pertransiens implantat̄ ori ventris. Alt⁹ quidē vt non cōprimat arteriā in itineration ib⁹ durior꜄ ciborуз versus sinistrā vero: quoniam os ventris ibi locari melius fuit.

b Et hec quidē. In hac parte secūda que est de incessu ⁊ partitione magne arterie descendentis a quinta spōdiliū pectoris vsq꜄ ad finē verarū spondiliū. primo agit p̄nceps de ramis ei⁹ sparsis in pectore. Secūdo de sparsis in diafragmate. ibi [Cūq꜄ pertransit] Tertio d̄ sparsis in stomacho epate ⁊ splene. ibi [Deinde dimittit] Quarto de sparsis in vijs que sunt in circuitu graciliū intestinor꜄ ⁊ colon. ibi [Et postea oritur] Quinto de sparsis in renibus. ibi [Deinde post hoc] Sexto de sparsis in testiculis. ibi. [Postea due] Septimo de sparsis in vijs venarū longaonis. ibi [Postea ab hac] Octauo de sparsis in nucha. ibi [Et rami qui] Nono de sparsis ad ilia. ibi [Et vene] Decimo iter꜄ de sparsis ad testiculos. ibi [Et alie que] Undecimo de sparsis in vulua. ibi. [Ex istius aūt] ¶ In prima particula dicit p̄mo ꝙ arteria magna descendens quando venit ad quintā spondilē pectoris ꝓtēditur ad inferiora supra dorsuz extensa donec perueniat ad vnū ossiū albouins scʒ ad primā spondilē mendosaz q̄ in ordine spondiliū est vigesimaq̄nta. Secūdo dicit ꝙ qn̄ hec arteria est in directo pectoris ⁊ transit per ip̄m: derelinquit ibidem vnū ex suis ramis qui diuiditur in receptaculo pulmonis qd̄ est ex pectore id ē in panniculo cooperiente pulmonē qui cōnumerat̄ inter mēbra pectoralia. Et extrema rami huius perueniūt vsq꜄ ad cannā pulmonis Tertio dicit ꝙ hec arteria derelinquit incessanter in omnibus spondilibus super quas incedit ramū aliquē ex suis transeūtē inter costas ⁊ nuchā. ¶ Attende ꝙ plurimi ramor꜄ arterie descendentis in pectore derelictor꜄ distribuunt̄ musculis inter costas existentib⁹ tā intrinsecis ꝙ extrinsecis. Juxta illd̄ galieni. 16. de vtilitate particularū. c. 10. Pertransiēs vero inferiora thoracis maxima arteriarū de q̄ faciebā sermonē explantationes ad alterutras partes mittit sm̄ mesopleurior꜄ musculorū regiones. Eteniz diuidit̄ p̄ximuз earū ad hos musculos: pertrāsit aūt non paucuz ⁊ ad eos q̄ sunt extra thoracem. Neq꜄ eni infallacius neq꜄ cōpēdiosius erat aliūde deducere eis arterias ¶ In secūda dicit ꝙ cū arteria maior descēdēs pertransit pectus explantantur ab ea due arterie. que peruenientes ad diafragma diuiduntur in eo dextrorsum ⁊ sinistrorsum. Non eni aliunde poterāt tā breuiter ⁊ tā secure diafragmati aduenire arterie: ꝙ ab arteria que pertransit ipsum vt ait Galienus capitulo nunc allegato. ¶ In tertia dicit primo ꝙ postꝙ arteria magna descendens pertransiuit diafragma a se emittit arteriā cuius rami sparguntur in stomacho epate ⁊ splene. Id meminit Galienus capitulo nunc allegato dicens. Quinetiā neq꜄ ventrē ⁊ splenē ⁊ epar melius erat aliunde arterias recipere: sed a sola hac maxima qn̄ primū ad inferiora venit freniū id est diafragmatis. Secundo dicit ꝙ rami venientes ad epar ex hac arteria vadunt ad vesicā. Et intellige ꝙ vadunt non ad vesicā vrine: sed ad vesicaz fellis que dicitur aliter cistis seu bursa fellis. vtriq꜄ eni vesice mittuntur arterie explātate a locis eis proximis. Juxta illud galieni quarto de iuuamentis membror꜄ cap̄lo decimoquarto. Et propter hoc fuit origo venarū pulsatiliū ⁊ non pulsatiliū venientiū ad ip̄am vesicā vrine ex propinquissimo locor꜄. Origo aūt vene pulsatilis ⁊ nerui venientiū ad cistim fellis est ex vena pulsatili ⁊ neruo qui copulantur cū epate. Et vterq꜄ illorū est in fine paruitatis ita ꝙ fere latet visum. ¶ Attende hic primo ꝙ arterie peruenientes ad epar sunt valde parue: ⁊ non subseruiūt nisi ad refrigeriū concauitatis epatis. nec sugunt sanguinē a venis que ibi sunt: eo ꝙ non dū est a superfluitatibus depuratus. neq꜄ prebēt epati plurimos sp̄us neq꜄ nutrimentū. Juxta illud galieni q̄rto de vtilitate particularū cap̄lo. 17. Rationabiliter aūt ⁊ parue valde facte sūt seu ad refrigerationē solā famulātes simis visceris neq꜄ indigentes sanguinē transumere. Non dū eni deposuit superfluitates neq꜄ vitalē spirituz multū prebere epati sicut quibusdā alijs organis: sed neq꜄ nutrire carnē eius subtili ⁊ vaporoso cibo. ¶ Attēde secūdo ꝙ arteria veniēs ad epar applicatur potius sime ꝙ gibbositati: q̄ gibbositas satis euentat̄ motu diafragmatis. Juxta illud principis tertij. 14ª. c. 1. Et venit ad ipsuz vena pulsatilis parua dispertita in ip̄o: ⁊ affert ei sp̄m: ⁊ seruat caliditatē innatā: ⁊ tēperat ip̄m cū pulsu. Et factuz est vt penetret hec vena ad concauitatē: quoniam gibbositas ip̄a euentatur motu diafragmatis. ¶ In quarta dicit ꝙ a magna arteria descendente post ortū arteriarū stomachi epatis ⁊ splenis orit̄ arteria vadens ad gedeguil q̄ sunt in circuitu intestinor꜄ graciliū ⁊ intestini colon. Et intellige ꝑ gedeguil (qd̄ ē nomē arabicū idē sonās quod via) cōgeriē meseraicarū transeūtiuз ab epate ad intestina sic̄ inuolutarū ⁊ recollectarū in vnuz corp⁹: qd̄ dicit̄ a galieno mesenteriū. vt sese defendant ⁊ fortificent. Ait enīз galien⁹. 16°. de vtilitate particularū. c. 10. loquens de explantatione arterie cui⁹ nūc est sermo. Ab hac autē eadē regione ⁊ intestinis omnibus distribuitur quoniā ⁊ caput mesenterij prope locatū est: ⁊ erat necessariū ab hinc incipientē non arteriā solā: sʒ etiā venā ⁊ neruū ad vniuersas diuidi elices id est circūuolutiōes intestinorū. Rasis vero p̄mo almāsoris recitās in breui diuisionē arterie descēdētis loco hui⁹ dictōis gedeguil ponit omētū siue reticulū: q̄ mesenteriū est velut rete paruum. Et auerroys p̄mo (colligз scribit mirach ī sili passu. ¶ In. 5ª. dic̄ p̄° ꝙ ꝯnt̄ ab artia maḡ tres rami explātant̄ q̄ renib⁹ distribuūt̄. Scdo dic̄ ꝙ mior istor꜄ triū ē ꝓpius sinistro reni ⁊ spgit̄ in fascijs seu telis inuoluētib⁹ ip̄m ⁊ ī ꝑtib⁹ ei cir

cūuicinis. Et ei⁹ vtilitas eſt eis dare vitā. ¶ Sed q̄ret hic aliq̄s cur ren dexter ꝑ faſcia ipſi⁹ nō hꝫ ꝓpriā arteriā ſicut ſiniſter cū ſilr̄ indigeat. Dic ꝙ ad faſciā dextri renis implantat̄ ram⁹ ab arteria deciſus q̄ vadit ad renem dextrū. q2 modicū vel nihil ab hac arteria vadit ad dextrū teſticulū. ideo ſufficit reni dextro ⁊ faſcie ipſi⁹. Sed arteria vadēs ad renē ſiniſtrū magnū ramum mittit teſticulo ſiniſtro ⁊ in recōpenſatione iſtius nō dat ramū faſcie eius: ſꝫ aduenit ei ramus nūc dict⁹ ab arteria magna. Tertio dicit ꝙ alij duo rami de tribus predictis vadūt ad renes ſcilicet dexter ad dextrū ⁊ ſiniſter ad ſiniſtrū. vt renes trahant per eos aquoſitatem ſanguinis. q2 arterie multotiens trahūt a ſtomacho ⁊ inteſtinis ſanguinē non puruꝫ.

ſcijs ⁊ in corporibus que ipſum circundant ⁊ eis iuuamentum prebet dando eis vitam. Alij autem duo ad duos vadunt renes. ideo vt cum eis ren ſanguis aquoſitatē trahat. quoniam multotiēs a ſtomacho ⁊ ab inteſtinis ſanguinem trahunt non purum. ¶ Poſtea due ſeparantur arterie que ad teſticulos vadunt. Sed q̄ ex eis ad teſticuluꝫ peruenit ſiniſtrū ei ſemper aſſociatur que ad renē peruenit ſiniſtrum. Immo forſitan eſt cum non eſt illud quod ad ſiniſtruꝫ peruenit teſticulum niſi tm̄ ex rene ſiniſtro. Et eius quideꝫ que ad dextrū peruenit teſticuluꝫ origo ſemper eſt ex maiore arteria: ⁊ raro cōtingit vt cum aliquo eius que ad dextrum ꝑuenit renē aſſociet̄. ¶ Poſtea ab hac maiore arteria due ſepāt̄ arterie q̄ i vijs venaꝝ ſꝑgūt̄ q̄ i circuitu recti ſūt iteſtini. ¶ Et rami qui in nucha ſpar

¶ Sed inſtabit aliquis p̄mo quia in ſtomacho ⁊ inteſtinis non continetur ſanguis niſi in venis ⁊ arterijs ipſorū pro ſola ſuijmet nutritione. Secūdo ſi eſſet in eis ſanguis non ſunt vie proprie quib⁹ is trahatur ad arterias. Tertio ſanguis non purus non ꝯuenit arterijs. cū igitur ſatis habeant de bono ⁊ puro partim a corde partim a venis cōicātib⁹ eis ſm̄ orificia occulta ad quid traherent imūdū. ¶ Attende hic primo ꝓ ſolutione ꝙ mēbra que dilatantur ſicut arterie cor ⁊ pulmo attrahūt a vacuo ⁊ a tota ꝓprietate. A vacuo quidē quod ſubtili⁹ eſt. A ꝓprietate vero quod ꝯueniens eſt eis. Iuxta illud galieni tertio de virtutib⁹ naturalib⁹ caplo vigeſimoſexto. Igitur ⁊ arterias ⁊ cor ꝯ cōcaua quidē diſtrahi id eſt dilatari potentia organa ſemper quod leuius ſequitur prius. Et nutriri vero potentib⁹ ad ipſas tunicas que vtiq3 corpora organoꝝ ſunt trahi oportet quod ꝓpriuꝫ. ¶ Attende ſecūdo ꝙ princeps dicens hic arterias trahere ſanguinem nō purū a ſtomacho ⁊ inteſtinis: loqui intēdit de ſanguine nō iā facto: ſed futuro fieri. ſcꝫ de chilo. His premiſſis dic primo ꝙ arterie attrahūt ſanguinē a venis a tota ꝓprietate. Iuxta illud galieni caplo nūc allegato. Quantūcūq3 igitur ſanguinis ad ꝯcauitatē eoꝝ diſtractoꝝ id eſt arteriarū dilatatarū tranſumptū fuerit qd̄ ſibi familiariſſimū ⁊ maxime nutrire potens tunice ipſe vaſoꝝ euellūt. Tranſumēdi autē ex venis ad arterias quidē cū predictis ſufficiens ⁊ hoc demū argumētū ſi multas ⁊ magnas arterias incidēs interficere aīal per illas volueris inuenies ei⁹ venas ſilr̄ arterijs euacuatas. Dic ſecūdo ꝙ arterie vicine ſtomacho ⁊ inteſtinis dū dilatant̄ trahūt a vacuo ſeu a ꝯſequētia que eſt ad id qd̄ euacuat̄ aliquas ſed paucas partes ſubtiles chili contenti in ſtomacho ⁊ inteſtinis. De ſtomacho quidem teſtimoniuꝫ perhibet galien⁹ tertio virtutū naturaliuꝫ caplo vigeſimoq̄nto dicens. Nequaq3 igit̄ oportet admirari ſi omnifariā paucū ex ventre cū vtiq3 certiſſime fuerit digeſtū ad arterias aduenit anticipātes repleri leuiorib⁹. Sed illud cognoſcere oportꝫ ꝙ due ſunt attractiōis ſpecies. Hec q̄dē ꝯñe q̄ ad id qd̄ euacuat̄ hec aūt ꝓprietate q̄litat̄ ficēs. De iteſtinis vo qd̄ mirabili⁹ videt̄ ipe idē teſtat̄ dicto libro. c. 22°. dicēs. In h̄ vero tp̄e ꝑtrāſiēs cib⁹ inteſtinū oē ꝑ vaſa q̄ ad ea deſcēdūt rapit̄ plurim⁹ quidē ad venas: pauc⁹ vero aliquis ad arterias. ¶ Ad p̄mū obiectū dic ꝙ in ſtomacho ⁊ iteſtinis ꝯtinet̄ ſanguis futur⁹ fieri ex ꝓximo. Ad ſecūdū dic ꝙ attractio a vacuo inuenit vias ex poris occult̄. Ad tertiū dic ꝙ arguit de attractiōe a ꝓprietate. ¶ Sꝫ q̄ret aliq̄s cur arterie maxīe iplātant̄ renib⁹ ꝑuis exiſtētib⁹ duris ⁊ ꝯpact̄ ⁊ ꝑ ꝯñs nō egētib⁹ multo ſanguīe arteriali ad ſui nutritionem. Hec q̄ſtio mouet̄ a gal̄. 4. de vtili. ꝑti. c. 29. dicēte. Et cur maxia q̄dē arteria ⁊ vena ad eos iplātāt̄: oīno vo ꝑu⁹ ⁊ vix ꝑceptibil̄ neru⁹. Et r̄ndet ibi ꝙ illd̄ ē gr̄a mūdificatiōis ſanguis tā venal̄ q3 arterial̄ ab aq̄ſitate dicēs. Si eni nō vt purgēt ſanguinē q̄ i eis ē iueniat aliq̄s mihi cui⁹ alius gr̄a ita magnas eas creauit nā ⁊ vſq3 ad vētrē renū diriuās ꝑduxit ſilr̄ venis. ¶ Attēde ꝙ p̄nceps tertij. 18ᵃ. c. 1. dic̄. renib⁹ aduēire arterias ab epate. Ait eni illic i fine capl̄i. Et aduenit eis arteria q̄tītatē hn̄s ex arterijs q̄ aduēiūt epati. ¶ In ſexta dic̄ p̄mo ꝙ poſt ſepationē arteriarū renū ab arteria deſcēdēte due arterie ſepant̄ trāſeūtes ad teſticulos. Scd̄o dic̄ ꝙ arteria trāſiēs ad teſticulū ſiniſtrū ſemꝑ aſſociat̄ arterie venienti ad renē ſiniſtrū: imo forſitan arteria veniēs ad teſticulū ſiniſtrum ſolū venit a rene ſiniſtro. Tertio dic̄ ꝙ arteria veniēs ad teſticulū dextrū ſemꝑ orit̄ ex arteria maiore ⁊ raro aſſociat̄ cū portiōe aliq̄ arterie ꝑuenientis ad renē dextrū. Eiuſdē ſnīe meminit gal̄. 16. de vti. ꝑti. c. 10. dicēs. Sꝫ maḡ notare ꝯgruit qm̄ ꝯñt his q̄ ad renes eūt ſūt q̄ ad teſtic̄los. Et q̄ q̄dē a ſiniſtris ꝑtib⁹ ꝓdit: ſemꝑ aſſumit q̄d ex ea q̄ ad renes: ⁊ aliq̄n vtit̄ ſolo eo. Que vo a dextris: ſemꝑ q̄dē ex magna arteria ꝓdit. coaſſumit autē aliq̄n ⁊ de ea q̄ ad renem vadit. ¶ Attende p° ꝙ ad ꝑtes genitales veniūt nō ſolū maxie ſꝫ etiā duplices arterie ſcꝫ duo ꝑia. Iux̄ illud gal̄. 14. de vti. ꝑti. c. 13. Cōmoderati eni neruí: vene vo ⁊ arterie nedū maxime ſolū: ſꝫ ēt bine ꝑueniūt ad eas. vnū ei par ex eis que ſm̄ renes regionib⁹ ꝓdiēs qd̄ ad teſtic̄los dicebat̄ ⁊ matricū fūdos ſcidi. Alterū aūt ex eis q̄dē q̄ ſm̄ ſacrū os vaſis diſtributū. ¶ Attēde ſcd̄o ꝙ iſte arterie ſūt magne: q2 nō ſolū ſubſeruiūt teſticul̄ ⁊ matricib⁹ alēdis ⁊ viuificādis: ſꝫ ēt gn̄ationi ſꝑmat̄ ⁊ nutritiōi fet⁹. Iux̄ illd̄ gal̄. ibi. Q2 eni nō ſibijp̄is ſolis matrices nutrimētū: ſꝫ etiā fetib⁹ p̄ꝑāt. ꝓpterea magnis vaſis indigēt. Magnis aūt ⁊ teſticuli qm̄ ipos non ſolū nutriri: ſed etiā ſꝑma gn̄are oꝫ. ¶ Attēde tertio ꝙ arterie ꝓprie nutritiōi ⁊ viuificatiōi teſtic̄loꝝ de ꝓpe explātāt̄ a magna arteria. Iux̄ illd̄ gal̄. ibi. Propt̄ has itaq3 cās q̄ q̄dē ab āplo ferunt̄ oſſe ex ꝓpinque iacētib⁹ vaſis magnis ꝓdeūt ⁊ nō inuenies magis ꝓpe aliquā regionē aliā vt per breuiorē diſtantiā duceret ad genitales particulas venas ⁊ neruos ⁊ arterias. ¶ Attēde quarto ꝙ arterie teſticuloꝝ ordinate ad delationem materie ex qua fit ſperma nō ſolū ꝑ longā viā: ſed multiplicit̄ circūuolutā ad eos deducunt̄. Iuxta illud galieni. 16. de vtilitate ꝑticularū. c. 10. Propterea igit̄ nō ſolū a longe ad teſticulos deduxit arterias ⁊ venas ſicut ad mamillas: ſed multiformit̄ circūuoluit ante iplantationē diuturnā. vt puto ex h̄ ꝯuerſationeꝫ materie apud vas ferēs ſ̄ꝑpās. ¶ Attēde. 5°. ꝙ arterie nō ſolum circūuoluūt̄ ⁊ alōge deducūt̄ i mamillis et teſtic̄lis: ſꝫ etiā in reti mirabili ⁊ nō alibi. vene vo ſolū i mamill̄ ⁊ teſticul̄. Iuxta illud galieni. Sed vene q̄dē i hac ſola regiōe clicoſant̄. i. circūuoluūt̄. Arterie vo ⁊ hic q̄dē ꝯſilr̄ venis plurimū aūt ſm̄ retiformē vocatā plexationē eiuſdē vtilitat̄ gr̄ā. Non aūt iuenies arterias nec venas veniētes alōge ad aliquā aliā ꝑticulā: ſꝫ ꝑ breuiſſimā diſtantiā a magnis vaſis diuiſas. ¶ In. 7ᵃ. ꝑtic̄la dic̄ ꝙ ꝑ⁹ ſepatōeꝫ arteriarū teſtic̄loꝝ a mag̃ arteria ſepant̄ arterie q̄ diuidunt̄ in vijs venarū exiſtētiū i circuitu recti inteſtini ſcꝫ lōgaonis. Et itellige hic ꝑ vias venarū ramos meſeraicarū recollectos in ꝑte meſenterij circūſtante longaoni ſicut prius intellexiſti ꝑticula q̄rta ꝑ gedeguil venas ſit̄es in vnū recollectas circūuolutas gracilib⁹ inteſtinis ⁊ inteſtino colon ⁊ monoculo medio hoꝝ. ¶ In octaua ꝑtic̄la dic̄ ꝙ ēt a magna arteria deſcēdēte ſepāt̄ rami q̄ ſꝑgūt in nucha. Et hi rami ingrediunt̄ in foramia ſpōdiliū. ¶ Attēde p̄mo ꝙ gal̄ deſcribēs. 16. aīaliū. c. 10. explantationes arteriarum ab arteria maiori deſcendente ſtatim poſt explantationes arteriarū teſticuloꝝ ſubiūgit explantationes arteriarū inſitarū octo muſcul̄ vētris q̄s h̄ p̄termiſit p̄nceps. Ait eni ibi. A magna autē arteria ꝯñter p̄dictis ad muſculos q̄ ſunt ſm̄ epigaſteriū. i. ſupficiē ventris ſunt explantationes. Neq3 eni his etiā erat poſſibile aliūde a breuiſſima diſtātia duci vaſa. ¶ Attēde. 2°. ꝙ rami de q̄b⁹ h̄ loq̄t̄ p̄nceps icipiūt explātari a q̄nto ſpōdili pectoris ⁊ ꝑſeuerāt vſq3 ad finē dorſi. Iuxta illud gal̄. ibi. Quinetiā ⁊ per totam viā magne arterie quā a q̄nto ſpondili thoracis incipiēs ꝑ totuꝫ facit dorſum: alie q̄dā diſtributiones vaſoꝝ ſunt minoꝝ ad dorſalem id eſt nucham mittentes ⁊ ad duo diuiſe vt plurimum ſiētes. ¶ Attende tertio ꝙ aliqua portio notabilis hoꝝ ramoꝝ diſtribuit̄ dorſalib⁹ muſculis. Iuxta illud gal̄. ibi. Et partē quidē earum non minimaꝫ mittunt retro dorſalibus muſculis. ¶ Attende quarto ꝙ totidē ſunt ꝯiugatōes iſtarū paruarū arteriarū nuche implantatarum a dextris ⁊ a ſiniſtris quot ſunt coniuga

tiones neruoꝝ a nucha ortoꝝ. ⁊ per eandē foramina spondilium subintrant per que nerui exeunt. Iuxta illud galieni ibi. Ab vni uerse ꝙ multe sunt coniugationes paruarū arteriarū ſm totum dorsum: equales numero neruis qui explantātur a dorsali ⁊ per ueniunt cū venis ad eā que est in dorsali id est nucha subtilē mi ringā. ¶ Attē de quinto ꝙ ar teria magna d scendēs ſm ꝗs libet explanta tiones ramoꝝ continue gra ciliat. Iuxta il lud galieni ibi Et ſm vnāquā ꝗ quidem ger minationē ar terie ea que est velut stipes ea rum que ē ſm mediū dorsi tē sa: minor seipa fit. sic ⁊ arboꝝ stipites p' ra moꝝ explanta tiões: ⁊ fluuio rum decursus post riuorum defluxiões.

gunt ⁊ in foramina spondiliū ingre diuntur. ¶ Et vene q̄ ad duo vadunt ilia. ¶ Et alie que ad testicl'os vadūt ¶ Ex istius autē summa par egredit paruū quod ad vuluā vadit preter il lud quod nominabimus postea. Et illud est in viris ac mulieribus ⁊ mi scentur cum eis vene non pulsatiles

Postea[c] hec maior arteria cū ad fi nem peruenit spōdiliū diuiditur cū vena nō pulsatili que sibi associatur sicut dicemus in duas partes ſm si militudinē laude i littera greca hoc modo Λ. Una pars earū dextratur ⁊ altera sinistratur. Quaruz vnaqueꝗ super os alhauins eq̄tat vadens ad

¶ In nona dicit [Et vene que ad duo vadunt ilia] id est post separationē arteriarū dictarū a magna arteria descen dente separantur consequenter ab ea vene pulsatiles tendentes ad ilia. Et intellige per ilia partes inferiores hypocondrioꝝ ꝓpe (inguina ⁊ anchas. ¶ In decima dicit [Et alie q̄ ad testiculos vadūt] id est post separationē arteriarūilioꝝ separantur ab arte ria magna descendente due arterie tendentes ad testiculos alie ab arterijs testiculoꝝ prius dictis particula sexta. Agebat enim ibi de duabus arterijs magnis a longe venientib' ad testiculos hic vero de duabus minoribus implantatis ipsis testiculis ex ꝓ ximo: quas memorat galienus decimoquarto de vtilitate parti cularū cap'lo decimotertio. sicut fuit allegatū partic'la sexta pꝛesentis. ¶ In vndecima dicit primo ꝙ ex summa istius scz paris arteriarū testiculoꝝ nūc dictarū est vnū paruū par arteria rum qd̄ vadit ad vuluā in mulierib': ⁊ ad virgam supple in viris preter id est vltra illud par vadens etiā ad matricē ⁊ vuluā quod nominabitur in parte sequenti ibi [Et ipsius residuū in mulieri bus vadit ad matricē] Secūdo dicit ꝙ istud paruū par de quo hic est sermo est in viris ⁊ in mulierib'. in viris quidē per virgaz dispersum: per vuluā autē in mulierib'. Tertio dicit ꝙ vene non pulsatiles permiscentur cū his arterijs. ¶ Attende ꝙ istud par uum par arteriarū descendit immediate a pari secūdo arteriarum testiculoꝝ sicut ramuli a ramo: vel sunt ipm̄met par ꝓtensum in ferius. Iuxta illud galieni iā allegatū ex cap'lo deciotertio quar tidecimi de vtilitate particularū. Alterū autē ex eis quidez que ſm sacrū os vasis distributū: implantatū autē inferioribus par tibus vbi primū in feminis quidē est matricis collū. in masculis vero virga vocata explantat. Et nutriuntur quidē inferiora ma tricū omnia ⁊ stomachus id est collū earū ⁊ adhuc ea que ſm mu liebre pudendū id est vuluā. similiter aūt ⁊ que ſm virile id est vir gam ex his vasis. hec galienus.

c Postea hec maior. In hac parte tertia que est de incessu ⁊ di uisione magne arterie descendentis ab osse alhauins vsꝗ ad pe dū digitos primo agit princeps de figura seu modo sue diuisio nis circa finē spondiliū verarū. Secundo de ramis quos ipsa e mittit ante descensum ipsius ad costas ibi [Uerūtamen anteꝗ̄] Tertio de diuisione ⁊ incessu ramoꝝ ei' a coxa inferius. ibi [Due vero] Quarto de modo penetrationis eaꝝ per partes pedis. ibi [Et ipse quidem] ¶ In prima particula dicit ꝙ maior arteria descendens cū venerit ad finē spondiliū verarū scilicet vsꝗ ad lo cum mediū inter quintā spondilē renū ⁊ primā spondilem alha uins bifurcatur ſm figurā laude littere grece que talis est Λ. Et vna partiū eius tendit ad dexteram: altera ad sinistram. Et vtra ꝗ tendit ad coxas de lata super os alhauins id est os latum seu scarum immediate suppositum spondilibus renum.

¶ In secūda dicit prio ꝙ anteꝗ̄ iste due partes veniant ad coxas: vtra ꝗ earum relinquit vnam venam pulsatilem tendentem ad vesicam ⁊ su men. Et iste due vene pulsatiles obuiant sibi inuicem apud sumen. Et intellige hic per sumen vmbilicum sicut docuit nos princeps tertij deci maquarta tractatu quarto capitulo q̄nto de causis asclitis dicens.

coxas. ¶ Ueruntamen anteꝗ̄ ad co xas perueniant vnaqueꝗ ipsarū ve nam dimittit que ad vesicā tendit et ad sumē: ⁊ sibi apud sumē obuiant. Et in non natis manifeste apparent sed in completis ip̄arū extrema iam siccata fuerunt ⁊ radices remāserūt earum. Et ab ipsis quidem diuidun tur rami qui in musculis spargūtur qui super os alhauins sūt positi. Et illud quod ex eis ad vesicam perue nit in ea partitur cuius extrema per ueniunt ad virgam. ⁊ ipsius residuū in mulieribus vadit ad matricē ⁊ est par ꝑuū. ¶ Due vō ad pedes descēdē tes i coxis i duos diuidūt ramos ma

Dixerunt quidā an tiquorum sublimiū ⁊ secuti sunt eos qui dam posteriorum ꝙ illa reuersio a que in ventrē est ex orificijs venarum que perue niūt ad sumē i vtris ꝗ lateribus: ⁊ sumi tur ex eis cib' ex ori ficijs que sunt veni entia ad ipsum ⁊ ex eis egreditur vrina. Nam infantes duz sunt in ventre min gunt ex sumine ⁊ or ti anteꝗ̄ ligetur vm bilicus mingunt ex sumine. Sz decimo tertio animaliuz ca pitulo de corde prin ceps in passu simili huic loco sumis scri bit pectinen dicens. Et anteꝗ̄ descendat ad crura mittunt ex se vnā ve nam pulsatilem ad vesicam: ⁊ iste due vene concurrunt sibi prope pecti nem. Secūdo dicit ꝙ iste due arterie que sibijnuicem obuiant apud su men apparent manifeste in non natis id est in embrionibus qui nōduz exiuerunt ab vtero materno sed extremitates ipsarum iam siccate fue runt in natis perfectis post ligationem ⁊ abscisionem vmbilici et radi ces sue remanserunt ¶ Attende hic prio ꝙ in vmbilico embrionis sunt due vene ⁊ due arterie ⁊ in medio earum est porus per quem emittitur vrina ad panniculū secundū ex panniculis quibus tegitur embrio. Iu xta illud galieni decimoquinto de vtilitate particularū capitulo quinto Quattuor igitur sunt predicta ſm vmbilicum vasa: due quidem arte rie: due vero vene: in medio earum habentes vracum. Ita enim nomi nare consuetudo est anatomicis porum qui ex fundo vesice extra riuat vrinam ad dictum porum ante alancoydeum membranuz. ¶ Attende secundo ꝙ he due arterie que sunt in vmbilico protenduntur sup latera vesice vsꝗ ad arteriā magnā situatā in medio dorsi: ⁊ alligant vesice liga ment̄ fortib' velut ꝑtes ei'. Iux̄ illd̄ gal̄. nūc dicto libro. cap̄. 4°. Adiacē te vō vesica ⁊ maxie i nuꝑ fetat̄ aīalib'. cōplātat̄ ei i his fūd' ei' regiōib' q̄ sūt ſm vmbilicū: ꝓmptū erat ascēdere i ip̄a arterias: ⁊ ꝑ totā eā velut sup fūdamēto aliq̄ itinerare vsꝗ ad magnā arteriā. Sz nō ascēderunt simpl'r. nō eni manerēt fixe sup ꝯuexa sede: si nullo copularent̄ ligamie. Propterea igit̄ cōplātauit mēbranis fortib' eaꝝ alterutrā ꝑti vesice q̄ ē ſm ip̄az. ⁊ ita iā velut ꝑtes aliq̄ exn̄tes ip̄i' vesice vsꝗ ad magnā arteriā ifallacit̄ ꝑducūt̄. ¶ Attēde. 3°. ꝙ ꝑ istas arterias i ēbriōib' sāguis ⁊ aer deducit̄ a matrice ad arteriā magnā iacētē i medio dorsi ⁊ ab illa in arte riā adorti ⁊ i cor embriōis. Sz postꝗ̄ fet' exijt ab vtero materno ⁊ nihil āpli' a matrice recipit: sāguis ⁊ spūs ab arteria magna iacēte in medio dorsi vesice adueniūt ꝑ has arterias. Ex his apꝑere pōt ꝑ° q̄re iste arte rie i nō nat̄ appēt. videlz q2 sūt grosse i eis ⁊ ꝑ eas trāseūt a matrice i fetū sāguis ⁊ spūs vt ip̄m viuificēt. Scd̄o q̄re extremitates eaꝝ q̄ sūt iux vm bilicū i infātib' ꝯplet̄ iā desiccate fuerūt: q2 ligato ⁊ absciso vmbilico nil vl' ꝑ eas itrat aut exit. Tertio q̄re i his radices eaꝝ remāserūt. s. q2 ab ar teria mag̃ ferūt ad vesicā sāguinē ⁊ spm̄ gr̄a viuificatōis ip̄i'. Tertio dic̄ h̄ ꝑn. ꝙ illd̄ qd̄ ex eis. s. arterijs nūc dict̄ vl' radicib' eaꝝ ꝑuenit ad vesicā diuidit̄ i ea talit̄ ꝙ extremitates ei' ꝑueniūt vsꝗ ad v̄gā. Quarto dic̄ ꝙ residuū harū arteriarū q̄ derelinqunt̄ ab arterijs tēdentib' ad coxas in mulierib' transit ad matricē: ⁊ est par modicū. Sz ꝯriū hui' visus ē dec̄ minasse galien'. 16°. de vti. ꝑti. cap̄. 10. dicēs. At vero neꝗ corpoꝝ que iu xta amplū os iacēt oblita est natura: sz distribuit ⁊ his venas ⁊ arterias ꝓportionalit̄ magnitudīb' ⁊ vtilitatib' eoꝝ. ꝑua nāꝗ vasa vesice magna vero ⁊ duplicia matricib' iplātauit seu nō solū ip̄as matrices sz etiā fe tū nutrire debētes. Dic ꝙ arterie matric̄ sūt ꝑue cōpatiōe ad arterias descēdentes ad coxas. ⁊ id voluit hic ꝑnceps. sz sunt magne ꝯpatiōe ad arterias vesice. Et id voluit gal̄. cap̄. nūc allegato. ¶ In tertia ꝑtic'la dic̄ ꝑ° ꝙ arterie magne q̄ descēdūt ad pedes dū ꝑueniūt ad coxas diuidūt

gnos scilicet siluestrem τ domesticū Et in siluestri etiā est decliatio ad domesticū. τ ramos in musculis q̄ sunt ibi positi dimittit: postea descendit. Et declinat ex eo ad anteriora ram' magnus inter pollicem et indicem. τ quod remansit occultatur. ¶ Et ipse quidē in plurimo partiū pedis penetrant tense sub ramis venarū non pulsatiliū quas postea nominabim'

Ex his° autē pulsatilibus sunt que non pulsatilibus non associantur sicut due que ab epate ad sumē in corporibus non natorum perueniunt Et ramus pulsatilis non pulsatili similis. Et pulsatilis que ad spondilē penetrat quintā. Et ascendens ad leebeti. Et declinās ad ascellā. Et due subetim cum sparguntur in reti τ in secundina. Et illa que puenit ad diafragma. Et illa que ad epar cuz suis penetrat ramis. Et illa que ad stomachum τ epar τ ad splenem τ intestina venit. Et ille que de mirach ventris descendunt. Et vene que sunt in osse alhauins solummodo.

in eis in duos ramos quoꝝ vn' est domestic'.i.interior seu p ptes iteriores coxe icedēs: τ ali' est siluester.i.exterior q̄ deferṫ p exteriorē ptē coxe. Scd̄o dicit ꝙ ram' siluester decliat parūp ad dōesticū: τ emittit ramos aliquos muscuṫ ibi locaṫ: deide descēdit. Tertio dicit ꝙ ab isto ramo siluestri descendēte oriṫ magn' ram' q̄ declinat ad anteriora tibie τ descendit ad pedē inṫ pollicē τ indicem. Quarto dicit ꝙ residuū rami siluestris descendentis occultaṫ id ē scpeliṫ in pfundo tibie pedis. ¶ In quarta pte dicit ꝙ i plurimis ptiū pedis arterie trāseūt ptense sub ramis venarū nō pulsatiliū: de quibus ageṫ in summa sequenti. Et intellige hanc clausulaz de pede magno qui cōprehendit coxā crus τ paruū pedē. ¶ Attende primo ꝙ inter ramos decisos ab arterijs tendentib' ad coxas anteꝙ̄ ad eas perueniāt sunt duo rami sursum a matrice tendentes qui obuiāt ramis descendētibus inferius a mamillis p quos est cōmunio τ velut societas mamillarū cū matrice. Et hoꝝ ramoꝝ galien' meminit decimosexto de vtilitate particularū capitulo decimo dicens. Ex his autē regiōib' scz vnde arterie masculis veniūt ad virgā feruntur versus sursum vasa que copulātur eis que a mamillis ferūtur inferi' gratia cōmuniōis que in quarto decimo libro dicta est. ¶ Attende secūdo ꝙ arterie descendentes ad coxas trāseūt per partes itrinsecas vt defendātur anteri' τ exteri' ab osse coxe. Juxta illud galieni ibi. Dictū aūt est ante iā τ de latione vasoꝝ ad crura: quoniā per infallacissimā viā fit. In intrinseca vero parte tendūtur: per hanc eni allata fm anteriorē τ extrinsecā partē vniuersum colū id est canna coxe debebat pmissoriū facere. ¶ Attēde tertio ꝙ iste arterie fm partē interiorē custodite feruntur sub maximis musculis τ per eos q̄ ibi sunt τ fm inguē glandulis firmātur diuisiōes earū. Juxta illō galieni ibi. Scd̄m ipaz aūt intrinsecā regionē ferūtur ad maximos musculos qui in eis sunt: sub his eni τ hos trāseūt. Scd̄m bubonē aūt id ē inguē magnos adenes.i.glandulas nā incisiōib' eoꝝ ponit velut firmationē aliquā τ coopimenti gr̄a aduersus ea q̄ extrorsum. ¶ Attēde q̄rto ꝙ magne arterie τ vene tā in manib' q̄ꝫ in pedib' occulte ferūtur p pfundū eoꝝ: τ arterie plus venis. Sz quidā ramuli decisi ab eis ferūtur ad cutim vt nutriāt partes ei vicinas. Juxta illud galieni ibi. Magna igitur vasoꝝ fm nullā ptē coloꝝ id est extremitatū neꝗ̄ in pedib' neꝗ̄ in manib' supficieten': sed p pfundū sicut dictū est occulta ferūṫ: τ magis arterie q̄ꝫ vene inq̄ntū pncipaliores sunt τ picula maiora ex emorragijs id est fluxib' sanguīs si incidanṫ inferūt. paruoꝝ vero vasoꝝ quedā τ ad cutim exeūt nutrimētū pticulis q̄ ibi sunt pbitura. ¶ Attende q̄nto ꝙ arteriarū pulsus ad tibias descendētiū manifeste sentiṫ in inguinib' et sub cauilla intra pedē τ extra pedē τ in dorso pedis ppe magnā chordā (vt ait rasis pmo almāsoris capl̄o de arterijs. Ex his aūt. In hac pte q̄rta pnceps enūerat vndecim modos arteriaruz nō associatarū venis nō pulsatilib'. Primo q̇dē (vt ait pnceps) sunt due arterie puenientes ab epate ad sumē vel surā in corpib' nō natoꝝ. Et intellige hic p sumen vmbilicū: vt pri' dictū est. licet actores nominū sumē appellent tenuissimū corticē arboꝝ: τ axūgiā τ pubē. Sura vero est muscul' tibie posterior scz qd̄ ex ea appet carnosius. vt ait ianueñ. in synonimis ei'. Sed nō nati: sunt embriones adhuc existētes in vtero materno. ¶ Attende ꝙ quattuor existētib' magnis vasis circa vmbilicū embrionis ei deferētib' a matrice sanguinē acrē τ spiritū scz duab' venis τ duab' arterijs vene sursum tendūt ad simā epatis fet'. Arterie vero deorsum p latera vesice fet' ad arteriā magnā sup dorso sitā. Juxta illud gaḱ.15°. de vti. pti. capl̄o.5°. Sed q̄ttuor vasoꝝ q̄ sunt circa vmbilicū ex supiorib' quidē ptib' vene sunt. sursum eni eas mox ferri meli' erat versus epar: ex inferiorib' aūt arterie. eteni inferi' τ has ferri in laterib' vesice vehentes meli' erat Et credo indubitanṫ ꝙ iste sunt arterie q̄s pnceps hic intēdit lz nō pcedāt ab epate ad sumē: τ ꝙ in h passu lr̄a sit incorrecta. Et sir̄.13°. aīalium auicēne capl̄o de corde vbi sic scribiṫ iste passus. Et ita q̄dā arterie etiaz sunt q̄ nō cōcomitanṫ nō pulsatiles sicut q̄ pcedūt ab epate vsꝗ̄ ad pecten anteri' in pueris. Et declaraṫ incorrectura pmo ex h ꝙ arterie non explātanṫ ab epate. Scd̄o si aliq̄ arterie puenirēt in embrionib' ab epate ad sumē: essent iutiles. cū neꝗ̄ a sumie ad epar: neꝗ̄ ab epate ad sumē deferanṫ sanguis arterialꝭ τ spūs vitales. qd̄ est officiū arteriarū: sed venalis solū: q̄ p venā ferṫ nō pulsatilē. Tertio nisi pnceps hic intelligeret duas arterias ptēsas a sumie ad dorsum esset diminutus τ negligens in sermone de arterijs. Primo in h ꝙ ante nō egit d explantatione arteriarū trāseuntiū ab epate ad sumē. Secundo in h ꝙ hic ptermitteret arterias ptensas a sumine ad dorsū in embrionib', q̄ tn̄ sunt de nūero arteriarum nō associatarū venis. Scd̄o est ram' pulsatilis nō pulsatili silr̄is. id est arteria venalis q̄ pcedēs a sinistro vētriculo cordis tēdit ad pulmonē nō associata vena nō pulsatili. Tertio est vena pulsatilis id ē magna arteria descēdens q̄ incedit ab arteria adorti vnde explantaṫ vsꝗ̄ ad q̄ntā spōdiliū pectoris nō associata vena nō pulsatili. Quarto est arteria ascendēs ad leebeti id est arteria maior inter ascendentes q̄ recta via transit ab arteria adorti vnde oriṫ sine vena comite vsꝗ̄ ad mediū furcularū: qd̄ dr̄ arabice luba τ lebuati τ leebeti. τ grece dr̄ sfages. Quito ē arteria declinās ad ascellā.i. arteria minor inṫ ascēdētes q̄ sine vena comite trāsit ab arteria adorti vn̄ explātaṫ vsꝗ̄ ad ascellā. Sexto sunt arterie subeteni cū sparguṫ in rethi τ in secūdina id est arterie apopletice cū dispse per rethe mirabile ꝯstituūt ipm. ¶ Attēde ꝙ iste arterie subetice seu lithargice i medio furcularū explātate ab arteria maiori ascēdēte p collū ascēdūt associate venis nō pulsatilib' scz duab' guidez occultis vt pri' dictū ē capl̄o tertio sūme psentis. Sed priusꝗ̄ veniant ad caput sepanṫ ab eis: τ sub cerebro minutim diuise non associate venis rethe mirabile ꝯstituūt: τ abide recollecte i duas arterias secūdinā id est piā matrē intrāt nō associate venis non pulsatilib'. Septimo est illa q̄ puenit ad diafragma id est arteria magna descēdens a q̄nto spondiliū pectoris vsꝗ̄ ad diafragma nulli venarū nō pulsatiliū ꝯiūcta in via: sz p diafragma trāsiens duas derelinq̄t illic arterias: sicut pulsatilis ascendens τ pforās diafragma duas derelinq̄t in eo venas. Octauo ē illa que penetrat ad epar cū suis ramis scz arteria decisa ab arteria maiori descendēte postꝗ̄ trāsit diafragma q̄ diuisa in multos ramos spargiṫ p epar τ aliq̄ ex suis ramis trāseūt ad cistim fellis. vel intellige hoc qd̄ dicit [cū suis ramis] de ramis nō arterie sz epatis. scz de poris fellis τ splenis q̄ a sima epatis explantanṫ vbi iplātatur arteria epatis. ¶ Attēde ꝙ arteria iplātaṫ epati fm ipi' concauitatē a qua exit vena portanaria τ radices ei' in ea sparguntur. quia igiṫ vena portanaria τ radices ei' nō sunt pprie vene: quia nō ꝯtinent sanguinē sed chilū. verisil'r videṫ ꝙ arteria q̄ ad epar cū suis penetrat ramis nō associaṫ nō pulsatilib' venis. sicut hic affirmat pnceps. Galien' vero aliter sensisse videṫ. Affirmat eni q̄rto de iuuamētis mēbroꝝ capl̄o octauo. ꝙ ram' arterie veniēs ad epar sumit principiū ab arteria cōdiuisa meseraic vt anhelit' sit cōis. id est vt aer attract' ab arterijs cōiter tēpet cōtenta in eis τ in meseraicis. Et sunt v̇ba galieni hec. Et q: necessariū est vt anhelit' sit cōis ponebaṫ pncipiū rami pueniētis ad epar ex venis pulsatilib' a vena ista pulsatili diuisa in cannalib' id est meseraicis. Et pauloante dicit. Et sil'r vena pulsatiṫ diuidiṫ cū ista vena scz porta in oīb' cannalib': τ venit cū ea ad loca ad q̄ venit ista vena. Sed ad ꝯcordiā pncipis cū galieno dici pōt ꝙ arterie epaṫ sunt associate venis p iuxtapositionē. sz nō sic ꝙ sugāt a venis illis qd̄ in eis est: q: nōdū est depuratū. Nono ē arteria pueniēs ad stomachū τ epar τ splenē τ intestina. Et h videṫ voluisse pnceps ꝙ due arterie veniūt ad epar scz iā dicta q̄ subintrat simā ei': τ hec q̄ hic tāgiṫ explātata ab arteria cōi stomacho epa-

ti spleni ꝛ in testiuis. Decimo sunt arterie q̄ descendunt a panniculo ventris noīato mirach. Et est pāniculus cōpositus ex cute tegente ventrē exterius ꝛ pāniculo carnoso: ꝛ pāniculo cooperiente ab extra musculos vētris: ꝛ ex musculis ventris vt ait. princeps tertij decima tertia caplo primo. Undecimo sunt vene q̄ sunt in osse ex alhouins solū modo. i. arterie que penetrant in vnaz spondiliū inē dosaruz ossis sacri solūmodo vel arterie que incedunt super illud os nō hn̄t venas comites. Et p

Cumq̄ᶜ arteria vene associatur nō pulsatili super dorsum equitat arteria super venā nō pulsatilē ꝑpterea vt ignobilius amborū sit deferēs nobilius. In membris aūt manifestis arteria sub vena nō pulsatili submergitur: ideo vt sit magis coopta ꝛ magis tecta ꝛ sit vena nō pulsatilis

hoc aduerbium solūmodo intelligo ꝙ iste arterie solū carent associatione venarū dum sunt in directo dicti ossis ex alhouis. Sʒ dum ipm ꝑtrāsiuerūt venis associant̄. ¶ Queritur hic vtruʒ in humano corꝑe sit inuenire arterias nō associatas venis nō pulsatilibus. Arguit̄ ꝙ non auctoritate galieni decimosexto de vtilitate ꝑticularū capitulo. 13. dicētis. Inuenies aūt venas quidē absq̄ arterijs. arteriam vero nullā sine cōiuge eius vena. Secūdo arterie sunt substātie dure terrestres. egent ergo ꝓ sui nutritione sanguine venali grosso nō arteriali subtili. q: nutritio fit a simili. Necesse est ergo cū ꝯtinue nutriant̄ vt venas habeāt sibi proprias dātes eis nutrimētū. Tertio. vbicūq̄ sunt arterie ī corpore iuuamētis indigēt: quas eis ꝓbere solite sunt vene. Prīo quidem in interiorib' indigēt venis vt sup eas recūbāt. Scd̄o in exteriorbus vt q̄si clipeus eas defendāt. Tertio int' ꝛ ex̄ vt sanguinem subtilē spirituificabilē ꝑ poros occultos eis ꝯtinue mīstrēt Oppositū hui' affirmat hic princeps. ¶ Attende ꝙ arteriaruʒ triplex est officiū. vnū est esse viā seu dilatoriū sanguinis arterialis ꝛ spirituū vitaliū. Scd̄m est ex sanguie venali sucto a suis venis ꝯficere arterialē ꝛ ipm spirituificare virtute caloris cordis per arterias fluentis. Tertiū est dare mēbris ꝑtē sui nutrimenti videlʒ arterialē sanguinē q̄ se hʒ ad venalē quodāmō sicut forma ad materiā. Iux̄ hoc prīo dic ꝙ arterie ꝯm. ꝙ sunt vie nō multuʒ indigent comitib' venis: ꝛ iō multe ex eis repiunt̄ specialiter in interiorib' nō associate venis. Et si bn̄ attendas ad arterias hic noiatas a principe velut nō associatas venis nō pulsatilib': inuenies ꝙ harū plurime sunt sicut vie nōdū appropriate alicui mēbro. Scd̄o dic ꝙ arterie ꝯm ꝙ ꝯficiūt ex sanguine venali sanguinē arterialē quē post spirituificāt egent comitib' venis vt ab eis sugant sanguinem. Tertio dic ꝙ arterie ꝯm ꝙ dant mēbris ꝑtem sui nutrimēti venis egēt comitib' vt sanguis arterial' applicat' mēbris q̄ est velut forma materiā habeat sibi idoneā effusaʒ a vena. ¶ Ad primū obiectū dic ꝙ galienus asserens nullā arteriaʒ inueniri sine coniuge eius vena: nō loq̄tur de ꝯiugio corꝑali seu associatione tactuali ꝛ copulatiōe ꝑ pāniculū sicut ꝑnceps hic: sʒ de cōiugio in similitudine ꝛ ꝓportionalitate iuuamēti ꝛ explātationis ꝛ implātationis caꝝ. Iuxta illō galieni ibi. Audire autē opʒ hic cōiugē arteriā nō eam q̄ tangit vel ꝑ mēbranū copulatur ei. inest ei ꝛ hoc plurimis: sʒ etiā q̄ gr̄a eiusdē vtilitat̄ facta ē. Scies aūt euidentius qō dico ꝯm ipsi' sermonis explicationeʒ. Sicut em̄ q̄ a sinistro vētriculo cordis ꝓdit arteria stipes q̄dam est arteriaꝝ q̄ sunt ꝯm totū aīal (oēs em̄ arterie sicut mōstratuʒ est ab illa nate sunt) eodē mō a cōcaua vena q̄ ꝯm totū aīal vene nate sunt velut rami q̄dam a stipite. Eis v̄o que sunt ꝯm radices arteriarū q̄ ad pulmonē diuidunt̄ a corde ꝓportionales rursus sunt vene q̄ ꝯm ventrē ꝛ splenē ꝛ mesenteriū. Eis aūt q̄ sunt ꝯm cor ille q̄ sunt ꝯm epar. Et silr̄ in alijs deducit ibidē galien'. Ad scd̄ʒ dic ꝙ sꝑ in arterijs est aliq̄d grossum qō sufficit eaꝝ nutritioni: q: pauca fit ab eis resolutio ꝓpter duriciē ipsaꝝ. Ad tertiuʒ dic ꝙ nō ē necessariū vbiq̄ corꝑis arterias incūbere venis: aut ab eis defendi: q: pn̄t alijs incumbere ꝛ ab alijs defendi. nec est necessariū vbiq̄ sanguinē venalē arterijs dari inq̄ꝑtū sunt vie.

ᶜ Cūq̄ arteria vene. In hac ꝑte q̄nta prīo agit pīceps de habitudine arteriaꝝ ad venas in situ cū sese associant. Scd̄o de cāis associatiōis arteriaꝝ ad venas ibi [Arterie aūt. ¶ In prīa ꝑticl'a dicit prīo ꝙ arteria associata vene nō pulsatili in ꝑtib' interiori b' sup̄ dorsuʒ ꝓtēdit̄ supra venā q̄si eq̄tās eā. Et h̄ iō est vt ignobili'. s. vena nō pulsatil' deferat nobilius. s. arteriā: ꝛ sit ei velut lectus mollis ¶ Attēde ꝙ Galien'. 16. de vtilitate ꝑticularū capitlo. 10. assignat aliam cām. s. ꝙ vena magna per dorsum descendens est arteria grossior ꝛ ꝯuenientius est vt subtilius ferat̄ sup magis grossum. Ait em̄ ibi. Custodire ei oportebat alterutrā. s. tam venam q̄ arteriā quaʒ habebat a principio positionē alio nullo cogente ꝑmutari et vehi in grossiori subtilius vas. Scd̄o dicit hic princeps ꝙ in mēbris exterioribus manifestis vt in brachijs tibijs manib' ꝛ pedib' arteria submergitur siue latitat sub vena nō pulsatili vt sit magis coopta ꝛ tecta siue vestita: ꝛ vena nō pulsatilis sit ei sicut clipeus. Eiusdem snīe meminit galienus caplo nūc allegato dicēs. Sed postq̄ ꝑtranseūtes dorsuʒ debebāt ad crura diuidi: q: melius fuit illis sicut ꝛ ꝯm totuʒ aīal quo ad exteriora supple supiacere arterijs venas. ꝑmutauit positionē earū ¶ In secūda dicit ꝙ duabus de causis ꝛ nō pluribus arterie fuerunt associate venis. Prīa est vt vene ligent̄ pāniculis cooperientib' arterias: ꝛ q̄escant vene. i. quiete custodiātur in illis mēbris. i. mēbranis seu panniculis inter q̄ vadūt. Scd̄a ē vt arteria venā imbibat ꝛ ecōuerso. ¶ Attēde ꝙ gal'. cōmemorās cās associatiōis arteriarū cū venis dic̄ ꝑmā eē vt pāniculi tenētes venas n̄ pulsatiles sil' cooꝑiāt arťias. Ait ei. 4. de vtilitate ꝑticl'arū caplo. 25. Ubiq̄ ei vbi nihil aliud ꝓhibet mai' cū diuidit venis arterias natura: sil' quidē vt mēbrana q̄bus tegit simul ꝛ ligat venas adiacentia habeat ea sil' ꝛ arterijs vtilia: sil' aūt ꝛ vt cōspiratio ꝛ traditio materierū sit vasis. Sed q̄ret aliq̄s. quid dant arterie venis aut quo imbibūt eas: ꝛ ecōuerso. Dic ꝙ arterie dāt venis aerem cum spū vitali q̄bus euētant̄ ꝛ viuificant̄. Iuxta illud galieni quarto de iuuamētis mēbroꝝ caplo octauo. Quare ꝑueniet ad venas nō pulsatiles a pulsatilibus vtilitas pulsus: qui est in loco anhelitus. vene vero dant arterijs sanguinē subtilē spirituificabilē. Ultīo dicit ꝑnceps ꝙ completus est hic sermo de arterijs que possunt breuiter ꝛ summarie recolligi mō qui sequitur.

Sicut clipeus ei. ¶ Arterie autem nō fuerunt venis associate nisi propter duas res. Una est vt vene panniculis ligentur qui sunt cooperientes arterias ꝛ quiescant vene in illis membris inter que vadunt. Et altera est vt vnaq̄q̄ earum alteraʒ imbibat. Cōplet' est ꝯmo de arterijs.

¶ Summa arteriarum.

2 A sinistro cordis ventriculo due immediate ꝓcedūt arterie. s. arteria venalis q̄ ad pulmonē vadit ꝛ in ipso sꝑgit̄ ꝛ arteria ardorti.

2 Arteria adorti cū ex corde exit duos: statim emittit ramos quoruʒ maior reuoluitur in ꝑtibus que sunt in circuitu cordis: ꝛ minor sꝑgitur in dextro ventriculo cordis.

2 Arteria adorti post dictoꝝ duorū ramorū emissiōeʒ diuidit̄ in ꝑtem ascēdentē q̄ minor est: ꝛ ꝑtem descēdentē q̄ est maior.

2 Pars orthi ascendēs diuidit̄ in duas ꝑtes: quaꝝ maior ad medium furcule tendit deinde transuersat̄ ad ꝑtem dextraʒ donec peruenit ad carnem laxam moro similē que ibi est. Minor vero vadit ad ꝑtem ascelle.

3 Maior aūt diuiditur in tres ꝑtes quaruʒ due sunt arterie subetice q̄ ascendunt cum venis guideʒ profundis. Et tertia pars spargit̄ in thorace: ꝛ ī primis costis: ꝛ in sex spondilibus colli supꝛioribus: ꝛ in partibus furcule donec venit ad caput spatule. deinde ad man'. Minor vero diuidit̄ sicut tertia ꝑs maioris.

2 Arteriarū autem subeticaꝝ cū ad collum ꝑueniūt vtraq̄ diuiditur in ꝑtem anteriorē ꝛ ꝑtem posteriorem.

2 Anterior vero diuidit̄ in ꝑtem occultam q̄ tendit ad linguam ꝛ musculos mādibule inferioris ꝛ ꝑtem manifestam q̄ ascendit ad musculos timporū coraʒ duab' auribus ꝛ relinquit in eis mľtos ramos. Deinde tendit ad cacumen capitis. ꝛ ibi obuiāt extremitates subetice dextre extremitatibus subetice sinistre.

2 Posterior aūt pars diuidit̄ in duas partes. Quarū minor ad posteriora plus eleuat̄ ꝛ sꝑgitur in musculis ꝯtinentibus iūcturā capitis ꝛ aliq̄d ex ea ad basim tendit postremi cerebri: ꝛ ingreditur magnum foramen qō est apud cōmissurā laude. Maior aūt ꝑ foramē ossis petrosi ingreditur ad rete immo rete ex ea contexitur ꝛ sꝑgitur ad anteriora ꝛ posteriora ꝛ ad dextrā ꝛ ad sinistrā ꝛ vadit ꝑ totū rete.

2 Deinde recolliguntur ramūculi illius maioris ꝑtis sꝑsi in reti in duos ramos satis grossos ꝛ illi duo ꝑforant duram matrē, ꝛ ascēdunt ad cerebrū ꝛ spargunt̄ in pia matre ꝛ interius in ventriculis ce-

rebri ⁊ in ſiphac ventriculoꝝ ipſius. Et orificia ſuoꝝ ramoꝝ q̄ ibi aſcenderunt ſibi obuiant queādmodū orificia venaꝝ nō pulſatiliū q̄ deſcenderunt. Pars aūt adorti deſcendens ad quintā dorſi ſpondilem tendit ⁊ ab ea ꝓtenditur ad inferiora extendēdo ſe ſupra dorſuꝫ donec peruenit ad oſſa alhouins ſpondilib᷒ renum immediate ſuppoſita.

¶ Sūma quinta de venis ꝯtinet capitula q̄nq̨. ¶ De modo venarum nō pulſatilium. Caplm̄.I.

o Mniū autem venarum quietarū origo eſt ab epate. Et^b qd̄ in p̄mis ab epate orit̄ ſunt due vene. Una a parte ipſius concaua oritur. cuius maius eſt iuuamentū in attrahendo ad epar nutrimentū ⁊ vocat̄ porta. Et altera oritur a p̄te ei᷒ gibboſa. cuius eſt iuuamentū nutrimētuꝫ ab epate mēbris deferre: ⁊ vocatur ventrē habens.

¶ De anatomia vene que dicit̄ porta. Capi.II.

i Ncipiem᷒^a vene que porta vocatur anatomiam Et dicem᷒ ꝙ porte extremitas q̄ in epatis ſubmergitur ventriculis in primis in quīq̨ diuiditur ꝑtes: ⁊ ramos a ſe emittit: donec ad gibboſas epatis ꝑuenit extremitates ex q̇bus vna vena ad fel tendit. Et iſti q̇dē rami ſūt ſicut arboris radices q̄ ad fundū originis ip̄aꝝ vadūt

1 Et cū ē i pectoris rectitudīe dimittit ibi ramulū q̄ ſꝑgitur in receptaculo pulmōis ⁊ extrema huius ramuli veniunt ad cannam pulmōis. Et ſupra quā libet ſpondilem per quā tranſit dimittit ramuꝫ q̄ inter coſtas ⁊ nuchā incedit.

2 Et cuꝫ ꝑtranſit pectus dimittit in diafragmate duas arterias.

1 Deīde dimittit arteriā cuius rami ſꝑguntur in ſtomacho epate ⁊ ſplene: ⁊ hi rami q̄ ſꝑguntur in epate vadunt ab eo ad veſicā fellis.

1 Deinde dimittit arteriā q̄ ſꝑgitur in meſeraicis q̄ ſunt in circuitu minutorū inteſtinorum ⁊ in circuitu colon.

3 Deinde tres emittit ramos quorum minor eſt ꝓprius reni ſiniſtro ⁊ ſꝑgitur in faſcijs ei᷒. Alij duo ad duos vadūt renes.

2 Poſtea duos emittit ramos ad duos teſticulos.

2 Poſtea duas emittit arterias ad vias venaꝝ q̄ ſunt in circuitu inteſtiui recti ⁊ ramos q̄ ſꝑgunt̄ in nucha: ⁊ ingrediūtur in foraminibus ſpondilium.

6 Item emittit inde ramos aliquos q̄ vadunt ad ylia: ⁊ alios q̄ vadunt ad teſticulos: ⁊ alios q̄ vadunt ad vuluā. ſ. vnū par paruum.

2 Poſtea hec arteria cū ꝑuenit ad finē verarum ſpondiliū diuiditur in duas ꝑtes ſm̄ ſilr̄itudinē laude littere grece. Quarū vna dextratur ⁊ alia ſiniſtrat̄. Et ambe eq̇tando oſſa alhouins vadūt ad coxas.

6 Uerunt̄n anteq̄ ad coxas ꝑueniant vnaq̄q̨ ipſaꝝ venā mittit ad veſicam ⁊ ad ſumē: ⁊ ambe obuiāt ſibi apud ſumē. Et ab ipſis mittuntur rami ad muſculos q̄ ſunt ſuꝑ os alhouins. Et illud qd̄ ex eis venit ad veſicam partitur in ea ⁊ extrema eius ꝑueniunt ad virgā. Et reſiduū ipſi᷒ in mulieribus (⁊ eſt par ꝑuū) vadit ad matricē.

4 Due vero arterie deſcēdentes ad coxas diuidunt̄ in duos ramos magnos: ſcꝫ ſilueſtrē ⁊ domeſticū. Et ſilueſter ramus aliqualiter declinat ad domeſticū ⁊ dimittit ramos in muſculis ibi poſitis.

1 Deinde deſcēdit ex hoc ramo ram᷒ magn᷒ inter pollicē ⁊ indicē.

2 Et alie arterie pedum occultantur ⁊ incedunt recte ſub venis non pulſatilibus.

Hec eſt partitio arteriaꝝ ſm̄ doctrinā auicenne in hac ſumma.

¶ Summa quinta de venis ꝯtinet q̄nq̨ capl'a.

¶ De mō venarū nō pulſatilium.

o Mnium autem venaruꝫ. In hoc capitulo primo agit princeps de loco originis venarum non pulſatilium. Secundo de duabus venis immediate explātatiſ ab epate ibi [Et qd̄ in primis]

a In prima ꝑte dicit ꝙ oēs vene q̇ete. i. non pulſatiles oriuntur ab epate. Id determinauit ante principē galienus quarto de iuuamētis membroꝝ capl'o q̄nto dicēs. Et dico ꝙ epar ē principium venaꝝ ⁊ primū inſtrumētoꝝ generantiū ſanguinē. Ariſt. vero preceſſor amboꝝ tertio aīalium capl'o ſcd̄o aſſerit venas oēs oriri a corde. Et q̄ iſta materia ad longū diſcuſſa eſt in expoſitione ſuꝑ capl'o ſingulari de mēbris hic dimittitur.

b In ſcd̄a ꝑte dicit primo ꝙ in p̄mis. i. immediate due vene exeūt ſeu oriuntur ab epate. Sꝫ q̄ret aliquis. Cur nō vniunt̄ in codeꝫ trunco iſte due vene ſicut rami arboꝝ vt plurimū vniūtur in vno trunco. Dic id iō eſſe q̄ ſunt ꝯtriarū actionū cū porte actio ſit introducere chiluꝫ in epar ⁊ vene cōcaue educere ab eo chimū. Scd̄o dicit ꝙ prima iſtarū venaꝝ oritur a ꝑte ꝯcaua ſeu ſima epatis. Et potior ei᷒ vtilitas eſt trahere ad epar chilū a ſtomacho ⁊ inteſtinis. Et vocat̄ porta ſeu portanaria: q̄ ꝑ ip̄am chilus intrat epar ſicut ꝑ portā intrat̄ in vrbē. Tertio dicit ꝙ altera vena naſcitur a gibboſa ꝑte epatis. Et vtilitas ipſi᷒ eſt deferre nutrimentū ab epate ad ſingula mēbra. Et vocat̄ vētrē hñs: ꝓpter magnitudinē ſue ꝯcauitatis. ¶ Attēde p̄rio ꝙ vena ꝯcaua exit a ſuꝑiori ꝑte epatis ⁊ porta ab inferiori. Iux̄ illud gal'. quarto de iuuamētis mēbroꝝ capl'o. 8. Radix venaꝝ orientiū ab epate ſunt due vene magne dure. Quarū altera eſt ſuꝑius: ⁊ eſt vena ampla. Et altera eſt inferius ⁊ dr̄ porta epatis ad totū corp᷒.

¶ Attēde ſcundo ꝙ vena portanaria n̄ ſolum attrahit chilum ad epar: ſed etiaꝫ eijcit ſuꝑfluitates ab eo vi delꝫ cholerā ⁊ melāncholiam Iuxta illd̄ galieni ibi. Uēa inferior q̄ dicitur porta epatis attrahit cibum a ſtomacho ⁊ inteſtinis per venas orientes ab ipſo ⁊ eijcit ſuꝑfluitates ꝑ colla copulata cū eo ex membris recipiētibus illas ſuperfluitates. i. ꝑ cānales ciſtis fellis ⁊ ſplenis. ¶ Attende tertio ꝙ vena portanaria ⁊ meſeraice naſcētes ab ea nō ſolum ſunt vaſa delatoria: ſꝫ etiā digeſtiua. Iux̄ illud gal'. dicto libro capl'o primo. Et nō ſunt facta ſufficiētia ad reddendū cibū epati tm̄. Sꝫ etiā ſunt facta ad attrahendū ſibi cibū ex ſtomacho: ⁊ anq̄ emittant p̄parant ip̄m ⁊ alterant ip̄m alteratiōe ꝓpinqua alteratiōi epatis. qm̄ natura harū venarū eſt ſilr̄is nature epatis.

¶ De anatomia vene q̄ dr̄ porta. Caplm̄.II.

i Ncipiemus vene q̄ porta. In hoc capl'o primo agit princeps de diuiſiōe extremitatis vene porte q̄ eſt intra epar Scd̄o de diuiſione extremitatis ipſi᷒ exn̄tis extra epar ⁊ ramis diuidentibus ibi [Extremitas vero]

a In prima ꝑte p̄rio p̄ponit intentū dicēs. Incipiemus anatomiā vene q̄ porta vocat̄. Scd̄o dicit ꝙ extremitas vene porte q̄ ſubmergit̄ in ventricul' epatis diuidit̄ prima ſui diuiſione in q̄nq̨ ꝑtes. Tertio dicit ꝙ hec vena portanaria emittit a ſe ramos donec ꝑueniat ad extremitates gibboſas epatis. Quarto dic̄ ꝙ ex iſtis ramis vna vena vadit ad ciſtim fellis deferens ei cholerā. Quinto dicit ꝙ rami deciſi a vena portanaria ſunt ſicut radices arboris q̄ vadunt ſeu ꝓtendunt̄ vſq̨ ad fundū originis ipſaꝝ. i. vſq̨ ad imū vn̄ p̄rio incipiunt radices. ¶ Attende primo circa primū ꝙ ab anatomia porte iō incipit p̄nceps q̄ eſt prior vena ꝯcaua ordīe operis: ⁊ ad pauciora diuiſa: ⁊ facilioris doctrine. ¶ Attende ſcd̄o circa ſcd̄ꝫ vbi dr̄ ꝙ extremitas vene porte ſubmergit̄ in vētriculis epatis ꝙ epar nō hꝫ vētricl'os ſenſibiles ad quos effundat̄ chilus q̄les ſunt in corde. neq̨ ventrem vnicū. Iuxta illud gal'. 4. de vtilitate ꝑticulaꝝ capl'o. 17. Si aūt fieret vn᷒ magn᷒ vēter nō maneret ad plurimū i epate ſanguis: nec ꝑtē minimā carnis eiuſdē viſceris tāgeret chil᷒. Quare ⁊ ſm̄ h̄ deterius vtiq̨ fieret ſanguiatio: hec gal'. ꝑ vētriculos igr̄ in hoc textu princeps intelligit poros epat̄ vel ꝑtes concauitatis q̄ ſunt vt vēter. ¶ Attēde tertio circa dcm̄ tertiū ꝙ rami emiſſi a porta q̊s dicit hic p̄nceps ꝑuenire ad extremitates gibboſas epat̄ nō emittuntur imediate a porta: ſꝫ porta p̄rio emittit in ſbam epat̄ q̄nq̨ venas ⁊ q̄libet illaꝝ diuidit̄ in ramulos plurimos. Iux̄ illd̄ auerrois p̄rio colliget cap̄. de venis. Sꝫ porta diuidit̄ i corpe epat̄ in q̄nq̨ ꝑtes ⁊ ramificant̄ he q̇nq̨ ꝑtes ī ꝑuis ramis dōec iūgant̄ gibboſitati epat̄. ¶ Attēde q̄rto ꝙ nō ꝑueniūt hi rami vſq̨ ad ꝑtes ſuꝑficiales gibboſitat̄ epat̄: imo ꝑtes extreme hoꝝ ramorū obuiant ⁊ ꝯiūgunt̄ ꝑtib᷒ extremis ramoꝝ radicaliū vene ꝯcaue ⁊ ab illis in hos decurrit ſanguis: nuſq̄ ī epate exiēs a vena niſi reſudādo quantū ex eo ſufficit epar nutrit̄. Iux̄ illd̄ p̄ncipiſ p̄mi p̄ria doctrina q̄rta ca. 2. Et penetrat chil᷒ in epar ī diuiſiōib᷒ ⁊ ramis porte intrātib᷒: ⁊ ſe minorātib᷒ ⁊ ſubtiliātib᷒ ad modū capilloꝝ occurrētib᷒ orificijs diuiſionū radicū vene q̄ a gibbo epat̄ aſcendit. Idē ſapit raſis p̄rio almāſoris ca. de forma epat̄ dicens. A gibbo v̄o epatis q̄dā magna exorit̄ vena a q̄ oēs toti᷒ corpis ve

ne originem sumunt. huius q̄ꝫ vene radix in ptes ad modū capillorum segregatur q̄ ptibus a foramine qd vocatur porta segregatis coniunguntur. Et sic fit vt sanguis a diuisionib' porte ascēdens ad ptes vene q̄ a gibbo orit transeat. Gal. vo sensisse videt ꝙ int rāos radicꝫ porte ⁊ rāos radicꝫ vene ꝯcaue mediēt pori su-

Extremitas[b] vero que ei' cōcauitatem sequitur cū ab epate egreditur in octo diuidit ptes: quarū due sunt parue ⁊ sex sunt maiores. Et vna q̄dem ex duabus minorib' cuꝫ pte intestiui cōtinuat qd duodenū vocat ad hoc vt ab eo nutrimētū attrahat Et ab eo etiā iam diuisi fuerūt rami qui sepati fuerunt in corpe qd vocatur entaras. Et ps secūda in inferioribus diuidit stomachi ⁊ apud portanarium qd est os stomachi inferius: iō vt nutrimentū trahat. ¶ Una autem sex remanentiū ad partē stomachi latam tendit ad ipsius superficiem manifestā nutriendū. Occultū nācꝫ stomachi primū nutrimētuꝫ qd ē i ipo tāgit ⁊ ex eo p tactū nutrit

sceptiui cholere. Querit ei quarto de vtilitate pticularū caplo decimoseptimo. Cur fm simas quidē ptes epatis freqūntes vene q̄ sūt apd portas eius sunt cū artijs mediate sunt oīm p̄me. Scdi vero q̄ vltra has sunt cholere' susceptiui pori. Et oīm vltime vene q̄ sunt fm gibba epatis q̄ ꝯtinue sunt cōcaue vene. Postea querit Cur venis q̄ sunt in simis ille q̄ sunt in gibbis nō copulant. Et caplo seq̄nti rñdet dicēs. Qm̄ aūt melius fuit in venis referētibus cibū ex ventre priusq̄ suscepturas cū venas poros attrahētes xāctam cholerā locari: mihi q̄dem ⁊ hoc manifestū videt. purgatum em̄ beneiā sanguinē hoꝝ vasoꝝ cōgrua positiōe suscipiet vtiqꝫ cōcaua vena. Et itelligo ex galieno ꝙ pori cholere sunt mediñ inter ramos radicū porte ⁊ ramos radicū vene cōcaue: nō positione sꝫ actione. Nam postq̄ chilus in ramulis radicū porte factus ē humor pori cholere lateraliter adherētes istis ramulis et ad eos pforati sugunt sibi cholerā deportātes eā ad cistim fellis ⁊ facta ista suctiōe massa sanguinaria egrediēs a poris extremis ramuloꝝ porte ꝓtinus subintrat poros extremos ramulorū vene concaue sibi ꝯtinuos. Queret hic aliq̄s primo vñ oriunt isti pori colere in epate dispsi. Scdo quot sunt. Hec duo q̄sita soluere videtur hic in textu princeps dicens. Ex quibus vna vena ad fel tendit. In q̄bus v̇bis innuit prio ꝙ a ramis vel extremitatibus ramoꝝ porte vna vena ꝓcedit q̄ tendit ad fel. i. cistim fellis deferens ei choleraꝫ. Sꝫ aliter respōderi pōt et verisimilius ꝙ sicut porta diuidit in m'tos ramos nō numerabiles p̄ puitate ferentes cibum p epar: sic meatus intrans a cisti fellis in epar diuiditur in ramulos plurimos nō nūerabiles a nobis pre puitate q̄ ramulis porte insiti trahunt ab eis cholerā ⁊ ferunt ad cistū fellis. Et istud videt innuere princeps tertij decimaq̄nta caplo primo dicēs. Et fel hꝫ orificiū ad epar: ⁊ in ipso est meat' attrahēs humorē subtilē cōuenientē ei ⁊ cholerā citrinā: ⁊ ꝯtinuatur meatus iste cū epate ⁊ venis in q̄bus generat sanguis: ⁊ sunt illic rami plurimi neruosi quāuis sit introitus ppendicularis ei' ex ꝯcauitate. ¶ Attēde. 5. ꝙ mā ꝯtinuatōis extrēitatū ramuloꝝ porte cū extrēitatib' ramuloꝝ vene ꝯcaue cū medio vl' sine medio reddit difficil' ꝓpt puitatē hoꝝ ramoꝝ nō potētiū pfecte sensu discerni: ⁊ cā puitatis ⁊ tenuitatis tunicarū hoꝝ ramulorum fuit vt virtus epatis sanguifica q̄ residet magis in ptibus carneis ei' fortius agat in chilū. Jux̄ illud gal. 4. de vtilitate pticulaꝝ cap. decimoseptimo. Si em̄ ꝓpriū corpus epatis primū est sanguinationis organū: cibus q̄ magis approximauit huic: citius ⁊ meli' debuit suscipere spēm sanguīs. ꝓpterea igr̄ ⁊ ipsas venas q̄ fm epar oīm venarū q̄ fm corpus totū tenuissimas creauit.

b Extremitas vero. In hac pte scda prio agit princeps de diuisione extremitatis porte ex̄ epar in octo meseraicas ⁊ exequit de duabus primis minoribus. Scdo exeq̄tur de sex alijs maiorib' ¶ Prima ps est pñs textus in q̄ dicit prio ꝙ (ibi [Una aūt sex] extremitas porte q̄ seq̄tur cōcauitatē eius cū exit ab epati. i. q̄ terminat extra epar truncū ipsius cōcauū diuiditur in octo partes: sꝫ in octo mesaraicas. Ex q̄bus sunt due pue: ⁊ sex magne. Secundo dicit ꝙ vna ex duabus minoribus meseraicis ꝯtinuat cū parte intestini duodeni. qd est primū intestinoꝝ vt trahat ab eo chilum. Et anteq̄ meseraica ad duodenū pueniat multi ab ea separant rami q̄ spgunt ⁊ distribuūtur in corpore quodā qd vocat entaras. Et est entaras idē qd mēsenteriū seu mesarenū. Et est cōgeries meseraicaꝝ ⁊ arteriaꝝ inter epar ⁊ intestina duplici pāniculo orto a siphac coopta glādulosis carnibus īmixtis suffulta vt innuit galien'. 4. de vtilitate pticulaꝝ cap. 24. Januensis vero asserit entera grece intestina significare: ⁊ inde dr dissinteria quasi discindens entera siue intestina. Sed mesenteriū grece dicit ianuensis autoritate alexādri intestinū mediū. s. ieiunū significare dcm̄ a mesos qd est mediū ⁊ enterū qd est intestinū. Et his noībus medici vtūtur diuersimode. Galien' tñ vtitur his noībus mesenteriū ⁊ meseranū ⁊ princeps hoc noie enteras p corpe p̄descripto. Tertio dicit hic p̄nceps ꝙ alia ex duabus primis puis meseraicis diuiditur in inferiorib' ptibus stomachi et apud foramen exñs in fundo eius quod portanariū seu portanarius dr: quatin' attrahat a stōacho chilum. Sed q̄ret hic aliquis cur minor ex meseraicis implātat stomacho gratia attractōnis nutrimenti cū prima digestio fiat in stomacho ⁊ in eo generet chilus: ad quē trahendū ad epar meseraice sunt ordinate. Dic ꝙ lꝫ digestio prima fiat in stomacho p quā chilus generatur. distributio tñ chili ad meseraicas potior fit ab intestinis: ⁊ illi' gratia prio ⁊ principalit intestina facta sunt. Juxta illud galieni quarto de vtilitate pticularuꝫ caplo. 21. Quoniā aūt neqꝫ gratia lationis supfluitatū ad id qd extra: neqꝫ digestionis: sꝫ vt totū quod chilosatū est in vētre resumat ad venas: preparata sunt intestina discere lꝫ. Primo q̄dē eo ꝙ in nullo aīalium venter. i. stomachus ꝯstructus est tangens organa quibus egerit. Scdo aūt eo ꝙ q̄ multe intestinoꝝ inuolutiones in plurib' aīaliuꝫ facte sunt. Et tertio eo ꝙ nō emittitur de ventre cibus faciliter nisi digeratur. Demonstratū em̄ est ⁊ hoc vtiqꝫ. s. non copulari ano ventrē aīalium: ⁊ indicat a pte alterū q̄dem oportere esse organū degestionis cibarioꝝ: alterū aūt anadoseos. i. distributōis: hec galienus.

¶ Una aūt sex. In hac pte q̄ est de sex maioribus meseraicis prio agit de prima ex eis. Scdo de secūda ibi [Et ps scda] Tertio d tertia ibi [Et ps tertia] Quarto de quarta ibi [Et ps q̄rta] Quito d q̄nta ibi [Quinta vero] Sexto de sexta ibi [Et sexta] In prima pticla dicit prio ꝙ p̄ma ex sex maioribus meseraicis remanētibus vadit ad ptē latam stomachi ad nutriendū supficiem manifestā ipsius scꝫ tunicam eius exteriorem. Scdo dicit ꝙ occultū stomachi. i. tunica eius interior tangit primū nutrimētū qd est i ipso stomacho ⁊ nutrit ex eo p tactū. ¶ Circa ptēꝫ istam cadunt duo dubia. Primū est cū meseraice sint ad hoc ordinate ꝙ trahant chilum ad epar a stomacho ⁊ intestinis quō pōt hec meseraica ferre nutrimentū exteriori tunice stomachi. Oporteret eniꝫ ꝙ haberet villos attractiuos duplicatos ⁊ vna attractionū impediret aliam obuiantib' sibiīnuicē attractis: nec i hac meseraica ꝯtinet sanguis quo nutritur exterior tunica stomachi imo chilus. Scdm est vtrū interior tunica stomachi nutriat p tactum ipsi' chili. Ad primū dic prio ꝙ lꝫ plures ex meseraicis ordinate sint ad trahendū chilū a stomacho ad epar: non tñ oēs: imo aliq̄ deferunt nutrimentū ab epate ad stomachum alie ad splenē: alie ad reticulū: alie deferūt a splene ad orificium stomachi melancholiā: vt statim dicetur. Dic scdo ꝙ nihil ꝓhibet per easdē meseraicas d̄portari chilū a stomacho ad epar: ⁊ sanguinē ab epate ad stomachū diuersis tēporibus. Juxta illud galieni q̄rto de vtilitate pticularum caplo. 23. reprehendentis hos qui de hoc mirant. Admirantur aūt aliqui si per venas p quas ante anadosis. i. distributio vel redditio ad epar fcā est. p eas rursus retroueniat sanguis benign' neqꝫ aliq̄d aliud operū nature scientes: neqꝫ quātā hꝫ virtutē nutrione indigentiū organoꝝ attractio. Dic tertio ꝙ lꝫ multa organorū breui tpe subseruiant ꝯtrarijs motibus delationis ⁊ relationis: eedē tñ meseraice nō faciūt hoc neqꝫ assidue neqꝫ regulariter: sꝫ q̄nqꝫ tpe necessitatis inanitionis reparande. Juxta illud galieni tertio virtutū naturalium caplo. 21. Igitur pulmo q̄dem ⁊ thorax ⁊ arterie ⁊ aspere trachee ⁊ lenes ⁊ cor: ⁊ os: ⁊ nasus: minimis tpis reptionibus ad ꝯtrarias motiones: ⁊ ipsa transmutāt: ⁊ materias transponūt. Uene vero q̄ ex epate ad intestina ⁊ ventrē descendētes nequaq̄ ita breuibus tpibus ⁊ spacijs: sed in multis diebus semel q̄nqꝫ ꝯtraria mouent motione. Ex his pꝫ solutio ad obiecta. Ad primū q̄dem p primā conclusionē. Ad secundū dic ꝙ sufficiunt villi longitudinales meseraicarū trahere chilū a stomacho ad epar ⁊ sanguinē ab epate ad stomachū: q2 non hñt proprie caput versus qd moueant sicut villi neruosi: sꝫ naturalis attractiua virtus vtitur vtroqꝫ suoꝝ extremoꝝ q̄nqꝫ ꝓ capite: ⁊ q̄nqꝫ ꝓ cauda.

Ad tertiū dic ꝙ vna attractio nō impedit aliā: q2 fiunt diuersis tpi-bus. Super solutōe secundi dubij tres sunt opiniōes. Una dicit absolute stomachū nutriri chilo. Et adducit sibi testimonium galieni ex multis locis. Primo ex caplo. 7. tertij virtutū nāliū vbi ait. Aptus natus est aūt venter ꝓpriū ⁊ congruū sibijpsi trāsumere vt attrahat cibariorū quātū suauissimum euaporatiue ⁊ paulatim ⁊ hoc tunicis suis imponit ⁊ apponit. Cū autem sufficienter implet⁹ fuerit: tūc velut on⁹ aliquod reliquū deponit cibum hñtem q̄dē iam benignū ⁊ ipm ex cōmunione q̄ ad ventrē. Secundo ex caplo vltio q̄rti de regimine sanitatis vbi ait. ꝙ primū venter suijpsi⁹ gratia accipit cibū vt accipiat ⁊ repleat qd̄ deest sibi: ⁊ ꝓpter ea circūplectitur vndiq3 eū ⁊ retinet oēz donec sufficienter satietur. Secundo vero ꝙ postq̄ vltra nō indiget venter vt nutriatur tunc aperit quidē portam ⁊ exprimit ⁊ impellit deorsum sup̄fluitates ciborū. Tertio ex cōmento illius canonis scd̄e ꝑticule amphorismoꝝ. Eorum q̄ nutriuntur copiose ⁊ velociter veloces secessus fiunt: vbi ait. Diximus stomachū primo accipere cibū: vñ q̄d sibi sīle retinet ad sui nutrimentum. Cum aūt sufficienter nutriatur residuū ab eodē emittit. Item suscepto cibo tpe fortis famis ⁊ ipso modicū in stomacho alterato cessat fames ⁊ id ideo esse videt ꝙ stomachus ex subtiliorib⁹ cibi ꝑtib⁹ in inanitionē eius remouet q̄ fuerat cā famis. Itē chilus est similior stomacho q̄ sanguis: sed nutritio fit a sīli. Scd̄a opinio dicit absolute stomachū nutriri sanguine nutritione vera. Allegans pmo ꝙ sanguis est ꝓpria materia ꝑtium oīm humani corꝑis: ⁊ ex eodē sumus ⁊ nutrimur. Secundo. natura nihil frustra operans implātauit stomacho ꝑ totū venas tā in interiori q̄ in exteriori ipsi⁹ tunica: q̄ sunt vasa sanguinis ⁊ gr̄a delationis eius ad mēbra create pro sui nutritione. Tertio. in vtero mr̄is stomachus nutritur ⁊ non nisi sanguine. Quarto. stomachus ex q̄site euacuatus vomitu pharmaco vel ieiunio nutrit: q2 q̄diu viuim⁹ tā diu nutrimur: ⁊ nō chilo: q2 caret eo. ergo sanguīe. Et ad satisfaciendū auctoritatibus galieni ⁊ rōnibus allegatis ꝓ prima opinione dicit. ꝙ stomachus nutritur quadā nutritione impropa ⁊ sīlitudinaria q̄ est refocillatio ⁊ voluptatio ⁊ delectatio q̄dam illata stomacho a cibo: vñ ꝓhibet inanitio ei⁹ augeri ⁊ aliq̄ succo extracto ex cibo rorat stomachus sz ille succ⁹ ad id nō attigit vt ꝯuertat i sbāz stomachi loco ꝑt resolute ⁊ fiat pars eius: ⁊ ideo nō nutrit nutritiōe vera. Et id voluisse visus ē galienus tertio cōplexionū vbi loquēs de vino ait. Et ꝓpter hoc fit eius nutrimentū ⁊ ipsius penetratio velocissime. verūtamen opz vt hoc remaneat donec digeratur in instrumentis. s. stomacho ⁊ epate ⁊ venis. Nō eñi possibile est vt nutriat corpus nisi ante p̄cesserit ei⁹ digestio in mēbris his. Tertia opinio est principis hic dicētis ꝙ occultū stomachi scz tunica eius interior nutritur chilo ⁊ sup̄ficies eius manifesta. s. tunica exterior nutritur sanguīe. Et tertij. 13. capitulo p̄mo narrat tres modos nutritionis q̄bus ip̄e alitur dicens. Et scias ꝙ stomachus nutrit tribus modis. Unus coꝝ est eius quo fouet cibo adhuc in eo existēte. Et scd̄s est eius qd̄ ad ipm venit ex nutrimēto in venis p̄dictis in anatomia venaꝝ. Et tertius est eius qd̄ ad ipm effundit in tpe famis vehemētis ab epate ex sanguīe rubeo puro ⁊ nutrit ipm. Sz q̄res in quo differt iste modus tertius a modo scd̄o cū vtrobiq3 stomachi nutritio fit ex sanguīe. Dic ꝙ nutrio scd̄i modi fit ex sanguīe nō puro digesto ī venis capillaribus porte nondū subingresso venā cōcauā: ⁊ fit regulariter ⁊ ordinarie. Sed digestio tertij modi fit ex sanguīe iā depurato ⁊ ingresso venam: ⁊ tpe necessitatis ⁊ magne famis. Auerroys vo vacillasse videtur in hac materia scd̄o colliget caplo de iuuamētis stomachi vbi primo q̄dem ꝑsuadet stomachū nutriri chilo q̄si sit prime opinionis dicens. Q2 si nō dixerimus ꝙ stomachus nutritur ex chilo q̄re desideraret cibum. ⁊ aggregaret sup ipm ⁊ cessaret fames cum comedimus. Et si ꝯtingat ꝙ vnū membrū seruiat alteri seipsum obliuioni nō tradit ergo recipit nutrimentū ⁊ vtilitatē ex eo. Secundo ꝯcludit ꝙ stomachus nutritur chilo ex re modica q̄ pl⁹ assimilatur q̄litati q̄ quātitati: quasi velit dicere cū secunda opinione ꝙ stōachus vera nutritione nutrit sanguine ⁊ nutritione refocillatoria chilo. Ait ei ibi. Ergo dicemus ꝙ stomach⁹ nutritur ab eo. s. chilo ex modica re q̄ plus assimilatur q̄litati q̄ quātitati. Et testificat hoc ꝙ subito q̄escit fames cū comedim⁹ sic subito q̄escit sitis cū bibimus. Tertio declinat quodāmodo ad opinionē principis dicens. Et adhuc nō est impossibile vt sit in eo aliqua ꝑs subtilis q̄ nutrit chilo ꝑ aliquā humiditatē q̄uis non sit sanguinea: q2 tu vides multa aīalia q̄ nutriūtur ⁊ si nō habent sanguinē: hec auerroys.

In. 2. ꝑte dic̄ pmo pñceps ꝙ ꝑs scd̄a. i. meseraica scd̄a ex sex maioribus transit ad ꝑtem splenis vt deferat ei nutrimentū. Sed anteq̄ ꝑueniat ad splenē rami separant ab ea prebentes nutrimentū corꝑi dicto entaras ex clariori ꝑte nutrimenti transeūtis per dictā meseraicam ad nutriendū splenē. Et postq̄ hi rami ab ea separati sunt ipsa ꝑuenit ad splenē. Et intellige ꝑ entaras congeriem meseraicarū ⁊ arteriarū inter epar ⁊ intestina duplici pāniculo orto a siphac coopertā: glādulosis carnibus cōmixtis suffultam vt p̄dictum est. Scd̄o dicit ꝙ ex hac meseraica postq̄ spleni cōtinuata ē reflectitur ramus ad latus stomachi sinistrū qui dimisus in eo prebet ei nutrimentū. Tertio dicit ꝙ postq̄ pars huius meseraice penetrās in splenē peruēit ad mediū splenis separantur ab ea due ꝑtes quarum vna ascendit ⁊ altera descendit. Quarto innuit ꝙ ꝑs ascendēs prima sui diuisione diuiditur in tres ꝑtes. Quaꝝ prima diuiditur in superiore medietate stomachi dans ei nutrimentū. Secunda in splene sp̄gitur nutriēs ipsum. Tertia a splene egrediens ꝑuenit ad gibbositatē stomachi ⁊ diuiditur in duas ꝑtes. Quarū vna spargitur in manifesto: scz in exteriori parte sinistre ꝑtis stomachi. Et hoc gratia nutritionis ipsius. Et altera submergitur seu penetrat ad orificium stomachi vt effundat illuc superfluitatē cholere nigre ponticaz acetosam. i. participantē de sapore pontico ⁊ acetoso: que postq̄ fecit operationē in eo descendit ad fundū stomachi ⁊ intestina cū superfluitatibus grossis ciborū: ⁊ cum eis tandē expellitur. Et hec superfluitas tangens orificium stomachi ictigat ipsum siue titillat ictigatione seu titillatiōe excitante appetitū cibi: scz sua stipticitate mulgēdo ⁊ exprimendo hūiditatē q̄ in eo est. Suam igit inanitionē sentiens querit ⁊ appetit cibum. Et de hac superfluitate cholere nigre ⁊ iuuamentis ipsius superius actum est p̄mi prima doctrina quarta caplo primo. Quinto dicit ꝙ ꝑs descendens diuiditur in duas partes. Prima emittit ramos plurimos qui diuisi in īferiori medietate splenis prebēt ei nutrimentum. Altera vadit ad reticulum id ē pāniculū intextum venis ad instar retis immediate cooperientē intestina: ⁊ spargitur in reticulo prebēs ei nutrimentū.

In tertia parte dicit ꝙ ꝑs tertia id ē meseraica tertia ex sex maioribus tendit ad sinistrum latus ⁊ spargitur in omibus vijs venarū q̄ sunt in circuitu longaonis vt ab eo sugat id qd̄ remansit in fece de humido nutrimē

Et ꝑs secūda ad ꝑtez ꝑuenit splenis ad splenē nutriendū a q̄ anteq̄ ad splenem nutriendū ꝑueniat separant rami q̄ corpus qd̄ entaras vocatur ex clariore eius ꝑte qd̄ in ipso penetrat ad splenē nutriūt: deinde ꝑuenit ad splenē. Et ex ipsa cū eo continua reuertitur ramus magnus q̄ in latus stomachi sinistrū ad ipm nutriēdū ꝑtitur. Et cum illud qd̄ ex ipsa penetrat in splenē in medio ponitur ascēdit ex ea pars ⁊ descendit ex ea pars Et ex ascendēte quidē spargitur ramus īmediate stomachi supiore ad nutriendum ipam. Et altera pars in splene ad ipm nutriendū. Et pars altera egreditur donec ad stomachi ꝑuenit gibbositatē. Deinde in duas ꝑtitur partes. Una ꝑs in manifesto sinistri stomachi spargit: ⁊ altera ad os stomachi submergitur ad superfluitatē ponticam acetosam cholere nigre ibi proijciendā que cū superfluitatibus egreditur ⁊ os stomachi ictigat ictigatione desideriū excitāte. ⁊ iam ipm ante noīauim⁹. Pars vero ex ea descendēs in duas etiam diuiditur ꝑtes. Unius quarū rami in inferiore splenis medietate diuiduntur ad ipm nutriendū. Et altera ad reticulum vadit ⁊ in ipso sp̄gitur ad ipsuz nutriendū. Et pars tertia ex sex primis ad latus vadit sinistruz ⁊ in oibus vijs venarū que in circuitu recti consistunt intestini spargit ad sugendū illud qd̄ ex reliquijs nu-

tali. In quarta dicit ꝙ quarta meseraica ex sex maioribus diuiditur in ramulos plimos minutos adinstar capilloꝝ. Et aliq̄ ex ramis eius sparguntur in manifesto. i. pte exteriori dextre ptis gibbositatis stomachi ⁊ hi rami sunt oppositi fm situm parti meseraice venienti a splene ad stomachū in sinistra pte stomachi

trimenti est in stercore. Et pars q̄rta ex sex ad modū capillorū separatur ex quibus sunt q̄ in manifesto dextri gibbositatis stomachi oppositi parti que in sinistro a pte splenis ad eū venit sparguntur. Et ex eis sunt q̄ a dextra reticuli parte vadunt ⁊ in ipso sparguntur oppositi parti q̄ ad ipsū a parte sinistra venit ex ramis vene splenetice. Quinta vero ex sex in gedeguili spargitur q̄ sunt in circuitu intestini cholon ad nutrimentū ex eo sumendum. Et sexta est sicut hec ⁊ ipsius plurimū in circuitu ieiuni spargitur. Et qd̄ remanet in circuitu tunicarū minutorū ⁊ cum monoculo cōtinuatur ⁊ trahit nutrimentū.

Et alij ex ramis huiꝰ meseraice transeūt a pte reticuli dextra. i. pui retis circūdātis itestina vł ad ptem reticuli dextraꝫ: ⁊ sparguntur i reticulo vel pte illa ⁊ sunt oppositi fm sitū pti meseraice venienti ad reticulū a pte sinistra ex ramis vene meseraice splenetice.

In q̄nta dicit ꝙ quīta ex meseraicis maioribus spargitur in gedeguili. i. vijs seu meatibus recollectis in mesenterio q̄ circundant intestinū cholon. Et huius meseraice vtilitas est sugere a cholō residuum chili quod in fecibus remansit. Et intellige per cholō penultimum intestinum quod est medium grossorum.

In sexta dicit ꝙ sexta ex meseraicis maioribus est sicut quinta in magnitudine ⁊ officio ⁊ mō diuisionis ipsius. Et maior pars eius spgitur in circuitu ieiuni intestini qd̄ est scdꝫ intestinū: ⁊ ex gracilibus mediū. Et residua eius ps ꝯtinuatur in circuitu gracilium intestinoꝝ ⁊ cum monoculo intestino qd̄ est primū ex grossis: ⁊ quartū in ordine intestinoꝝ. ¶ Attende primo ꝙ in hoc cōueniunt galienus ⁊ auicēna ꝙ ad oīa intestina implantātur meseraice: sed ptes caꝝ intestinis iūctas auicēna cōparat arborum ramis. Galienus vero terminis vltimis radicū arborū. Ait enīꝫ quarto de vtilitate pticularū caplo. 24. Ad plurima quidē ad singulum intestinorū terminantur orificia venarū velut alicuiꝰ arboris radicum extremi ⁊ subtiles termini. Sꝫ p ꝯcordia dic ꝙ meseraice fm ipsaꝝ originem hñt terminos radicū in epate ⁊ terminos ramorū in stomacho ⁊ intestinis: sed fm opus qd̄ est chili suctio ecōuerso est. sicut enī termini radicū arborū nutrimentū suū primo sugunt a terra qd̄ finaliter ꝑtendit vsq̄ ad extremitates ramulorū: sic orificia meseraicarum stomacho ⁊ intestinis adherentiū primo sugūt ab eis chilū qui tādē trāsit ad extremitates ramuloꝝ meseraicaꝝ epati insitas. ¶ Attende scdo ꝙ meseraicis diuisis in ramulos minutos ꝓpe intestina: natura ꝓuidit ne facile rūperentur inuoluēdo eos pāniculo explantato a siphac cōduplicato inter ramulos ⁊ eis intermiscēdo quasdā carnes glandulosas ex q̄bus constituit mesareū seu mesenteriū. Iuxta illud galieni nunc allegato caplo interrogātis. Qualiter igitur de infallacia huius ꝓuidit natura: vt neq̄ saliēte, neq̄ cadente: neq̄ pcusso vehementer extrorsum aīali premātur ⁊ scidantur ⁊ patiātur ipsa. Respōdet ibi galienus dicēs. A colligēte ⁊ inducēte intestina tūica quā a peritoneo generationē habere diximus perducens tunicā simili ipsi peritoneo. i. siphac hac vasorum singulum induit. In itermedijs vero regionibus vasoꝝ vacuis ipsaꝫ hanc tunicā sibi apponens ⁊ duplicem operata vix passibilem quidē ita ⁊ ipam tunicā ligamentū aūt ⁊ custodiam infallacem vasis ꝯstruxit. ¶ Attende tertio ꝙ ad firmamentū ⁊ maius robur meseraicaꝝ ⁊ vasorum eis adiacentiū natura inmiscuit scissuris earum quoddā glandulosum corpꝰ vocatū pangreas. Iuxta illud galieni caplo. 25. quarti de vtilitate pticulaꝝ. Sed est singulum vasorū facile passibilissimū vbi sciuditur. Et si dꝫ ꝓpter aliquem motū violentū qdcunq̄ ipsorū pati malum promptiꝰ ē ei pati vbi scindit. Qd̄ natura sciēs adenosum qddā corpꝰ creās vocatū pangreas substrauit sił ⁊ circūapposuit in circuitu oibꝰ ⁊ scissiones repleuit vt nullū ipsorū facile scissibile sit neq̄ infirmabile sed sup molli ⁊ moderate cedente quiescentia omnia.

¶ De anatōia vene hñt vētrē: ⁊ eiꝰ qd̄ ex ea ascēdit. Ca. III

s Ed ventrē hñtis radix. In hoc caplo primo agit pnceps de diuisione ⁊ incessu radicis vene ventrem habentis ⁊ de incessu et diuisione stipitis eius apud gibbositateꝫ epatis. Scdo exequit de vena ascēdente ibi [Sed ascēdens ex ea]

¶ De anatomia vene hñtis ventrē ⁊ eius qd̄ ex ea ascendit. Cap. III.

s Ed[a] ventrē habētis radix in primis in ipsomet epate spargitur in partes q̄ sunt sicut capilli ⁊ ad attrahēdū nutrimentū a partibus porte que etiaꝫ sicut capilli partiūtur. Partes vero ventrē habentis a gibbositate epatis ad ipsius ventrē sunt venientes. Et rami porte sunt venientes a concauitate epatis ad eius ventrē. Postea eius stipes apud epatis eleuatur gibbositatē: ⁊ in duas diuiditur partes: vnam ascendentē: ⁊ alteram descendentē. Sed[b] ascēdens ex ea

a In prima pte q̄ est presens textus dicit primo ꝙ radix vene ventrē habentis per epar spgitur in partes siłes capillis in gracilitate gratia attractionis nutrimenti a ptibus radicis vene porte q̄ etiā diuidūtur p epar sicut capilli. Secūdo dicit ꝙ ptes radicis vene ventrē habentis veniunt a gibbositate epatis ad ventrem ipsiꝰ. Et rami radicis porte veniūt a cōcauitate epatis ad ventrē eius. Et intellige hic p ventrē epatis nō concauitatē aliquā magnam sensibilē in qua chilus recipiatur vel sanguis ex eo factus qualis est in corde. sꝫ partem epatis mediā inter eius cōcauitatē ⁊ gibbositatē in qua parte sibi obuiant ⁊ inuicem cōiungūtur orificia extrema ramulorū radicis porte: ⁊ ramulorū radicis vene ventrē habentis. Tertio dicit ꝙ postq̄ radix vene ventrē habentis sparsa fuit in epate: stipes huius vene eleuatur apud gibbositatē epatis: ⁊ diuidit in duas venas magnas: q̄rū vna ascēdit ⁊ alia descēdit. ¶ Attēde primo ꝙ vena cōcaua a gibbo epatis exiēs est maxima oīm venaꝝ: qꝛ ab ea velut a trunco exeunt oēs alie vene delatrices sanguinis p vniuersum corpus. Iuxta illud galieni quarto de vtilitate pticularū capitulo quinto. Suscipit aūt eum (scilꝫ sanguinē) ibi vna vena maxima a gibbis epatis ꝓdiens ad ambas ptes animalis lata superiorē: scilꝫ ⁊ inferiorem: que velut cōductus q̄dam plenus sanguine existens riuos plurimos effluentes hꝫ paruos ⁊ magnos ad oēm pticulam aīalis distributos. Et. 16. de vtilitate pticularū capitło. 14. de hac vena ait. Vena igitur que maxima omniū que sunt fm animal explātatur quidem ab epate ad alterutras ptes superiores: scꝫ corporis nostri ⁊ inferiores ¶ Attende scdo ꝙ vena descendens est maior ascendēte sic supra de arterijs dictum est. Iuxta illud rasis primo almāsoris capitulo de venis Quarū vna que maior est ad inferiores corporis ptes diriuatur vt omnia membra ibi reperta ipsa imbibat. Secunda vero ad superiorū corporis membrorū imbibitionem vadit superius. Idē asserit auerroys primo colliget capitulo de venis. Sed non credo ꝙ tantū excedat vena non pulsatilis descendens venam ascendentē quantū arteria descēdens arteriam ascendentem. Primo qꝛ pauciora sunt membra inferiora a loco orginis vene descendentis. q̄ a loco originis arterie ascēdētis Secundo qꝛ plurimus est necessarius sanguis venalis ad cor iturus gratia generationis sanguinis arterialis ⁊ spirituum vitalium.

b Sed ascendens ex ea. In hac parte secūda que est de vena magna ascendente primo agit pnceps de ptibus eius distributis diafragmati casule cordis ⁊ auricule eius dextre ⁊ ramis earum. Secundo de residuo vene ascēdentis ⁊ ramis eius vsq̄ ad venas guideꝫ ibi [Ex ea vero q̄] Tertio de venis guideꝫ ⁊ ramis earum ibi [Et illud qd̄ ex ramis]

Prima pars est presens textus: in quo primo agit de ramis distributis diafragmati ⁊ casule cordis. Secundo de pte magna implantata dextre cordis auri ibi [Postea in duas] Tertio de tribus ab ea ramificatis dum est in directo cordis ibi [Hec autem vena]

¶ In prima pꝰ ticula dicit primo ꝙ vena magna ascēdens rumpit id est pforat diafragma penetrans in ipsum: ⁊ relinquens in eo duas venas que dispersę in eo dant ei nutrimentum. Secūdo dicit ꝙ hec vena ascēdens postq̄ pertransit diafragma opponitur id est stat in directo capsule cordis ⁊ dat ei ramos plurimos q̄ dispersi in ea nutriunt ipam. ¶ Attēde ꝙ rasis primo almāsoris capitulo de venis dicit a vena magna ascenden

rumpit diafragma ⁊ penetrat in ipsuʒ. ⁊ duas in diafragmate dimittit venas que in ipso sparguntur ⁊ dāt ei nutrimentū: deinde casule cordis opponitur: cui multos trāsmittit ramos qui ad modū capillorum diuidunt ⁊ eā nutriūt. Postea in duas diuiditur partes: quarū vna que est magna peruenit ad cor: ⁊ in ip̄m penetrat apud dextram cordis aureʒ. Et hec quidē vena venis cordis maior existit. Et nō est hec vena aliis venis maior nisi propterea ꝙ alie vene sunt ad aerem attrahendū: ⁊ hec est ad nutrimētū: sed nutrimentū grossius est aere: oportuit ergo vt ei⁹ penetratio esset amplior ⁊ illud in quo stat esset maius. Et huic quidē cum cor ingreditur tres creantur panniculi quorū scissure sunt ab exterioribus ad interiora: vt cor attrahat cuʒ contrahitur ab eis nutrimentū ⁊ postea non reuertatur cum dilatabitur Et hi quidem panniculi oībus aliis panniculis duriores sunt. Hec autem vena in opposito cordis apud extensionē eius tres dimittit venas Quarꝫ vna ab ea ad pulmonē vadit apud arteriarꝫ originē nascens iuxta sinistram ⁊ in vētriculo dextro ad pulmonē reflectitur. Et ipsa quidē iaʒ creata fuit duas sicut arteria habens tunicas: ⁊ iō eam arterialē vocant venā. Primū autem iuuamentum in hoc existit: vt sit illud qd̄ ab ea resudat sanguis in vltimo subtilis pulmonis substātie similis parū qm̄ parum est ex quo sanguis hic a corde exiuit: necꝫ ī eo talis existit digestio qualis est eius q̄ ad arteriā effunditur venalē. Et scd̄ꝫ existit iuuamentū vt ī ea sanguis mlt̄ū digerat.

te postꝙ pertransijt diafragma diriuari venas nō solum ad capsulam cordis: sed etiā ad panniculum mediastinū ⁊ glandulam q̄ vocat morꝫ Ait em̄ ibi ꝙ hec vena sursum tendit quousqꝫ diafragmati ꝯtinuet vbi ipsa in duas diuiditur ꝑtes: scꝫ venas q̄ per diafragma vt nutriāt ip̄m disgregant: que postea ꝑforant diafragma. Post cuius ꝑforationē vene sbtiles ab eis disgregate pāniculo q̄ pectus in duas diuidit partes ⁊ cordis casule atqꝫ glandule que a medicis vocatur morū: continuātur ⁊ per p̄dicta spargunt membra.

In secūda dicit p̄mo ꝙ vena magna ascendens postꝙ distribuit ramos diafragmati ⁊ casule cordis diuiditur in duas ꝑtes. Quarꝫ vna magna existens vadit ad cor penetrans in aurē ipsi⁹ dextraꝫ Et altera ē etiaꝫ magna vena residua tēdens sursum de cui⁹ incessu ⁊ diuisione p̄riceps agit ibi[Et ea vero que] Secundo dicit ꝙ vena penetrans in dextram cordis aurem est maior aliis venis cordis quia attrahit ⁊ defert nutrimentū ⁊ alie trahunt ⁊ deferunt aerem: sed nutrimentum est grossius aere: ideo oportuit vt penetratio ipsius id ē via per quā penetrat sit amplior ⁊ vas in quo stat sit maius. Et ex causa maioritatis quā hic assignat princeps videtur ꝙ cōparet venaꝫ subintrantem dextrā cordis aurem arterie venali per quā aer intromittit a pulmone in cor: lꝫ etiam hec vena sit maior aliis venis nō pulsatilib⁹ dispersis in circuitu cordis ad nutriendū ipsum ⁊ vena arteriali. Tertio dicit ꝙ tres panniculi creati sunt super orificiū vene ipsius vbi subintrat cor: quorum scissure. i. diuisiones ⁊ progressus sunt ab exterioribus ad interiora vt cor trahat ab eis id est ꝑ eos vel ab ea: scꝫ vena sanguinem qm̄ constringitur ⁊ sanguis tunc attractus non redeat a corde ad venam dum cor dilatatur: ⁊ isti panniculi sunt duriores oībus aliis panniculis cooperientibus alia cordis orificia. ¶ Attēde primo ꝙ de vena ferente ab epate sanguinē in ventrē dextruꝫ cordis specialiter dissidet Aristo. a galieno dicēs hanc a corde oriri ⁊ inde tendere ad epar galienus vero ꝯtrarium asserit. ¶ Attende secūdo ꝙ in tertio dicto ꝑtis istius princeps deuiat a doctrina galieni in hoc ꝙ dicit cor trahere nutrimentū dum constringitur ⁊ cum dilatatur claudi foramen ꝑ qd̄ sanguis intrat: ⁊ prohibere a panniculis ne tunc sanguis redeat a corde in venam. Galienus em̄ sexto de vtilitate particularum capitulo. 13. determinat ꝙ orificia vasorum intromittentiū materias in cor aperiūtur dilatato corde: ⁊ per ea tunc cor attrahit sibi materias: scꝫ sanguinē per orificium vene implātate dextro ipsius ventriculo: ⁊ aerem per orificium arterie venalis. Ait em̄ ibi galienus. Vasoruꝫ que intromittūt materias ad cor per mēbrana ab extra intus latas que fortia ⁊ magna esse diximus oīm ad ipsum cor copulati sunt fines ligationibus fortibus contenti. Quando igitur ip̄m diastolatur singulū ligamentoruꝫ horum tensum a distantia q̄ f̄m cor ad seipsum trahit. Omnibus igit̄ tribus reflexis in circuitu versus cor aperiuntur vasorꝫ orificia ⁊ materias que sunt in eis faciliter attrahit cor ꝑ amplam viā: Idem inuenies scriptum a galieno quinto de iuuamētis membrorꝫ capl̄o septimo.

In tertia ꝑticula dicit primo ꝙ vena ꝑueniens ab epate ad dextram cordis aurem dum est in opposito. i. in directo cordis apud extensionē eius id est protensionē ad cor vel emissionē ramorum: emittit a se tres venas. Secundo dicit ꝙ prima istarū venarum vadit ad pulmonē: et oritur iuxta sinistram ꝑtem cordis: apud id est ꝓpe locum originis arteriarum: ⁊ inde reflexa ad dextrū ventriculum transit ad pulmonem. Tertio dicit ꝙ ista vena hꝫ duas tunicas sicut arterie ꝓpter duas vtilitates. Prima est vt sanguis ab ea resudans ⁊ ꝑ duas tunicas eius colatus ⁊ velut cribratus sit subtilissimus aliquātulū similis substantie pulmonis: qꝛ parum tp̄is est ex quo iste sanguis a corde exiuit: ita ꝙ in via parum moratus est ⁊ etiā in corde: nec est ita bene digest⁹ sicut sanguis arterialis missus a corde ad pulmonē per arteriam venalem. Secūda est vt sanguis multū. i. diu vel ꝑfecte digerat̄ in ea non resudans abunde necꝫ faciliter per duas tunicas donec sit subtiliatus. ¶ Attēde primo ꝙ p̄riceps hic duo innuit q̄ videntur q̄dāmō repugnantia. Primū est ꝙ vena arterial̄ sit dimissa. i. emissa vt ramus a vena veniente ab epate ad dextram cordis aureʒ ⁊ ab ea vadit ad pulmonē. Secūdum est ꝙ vena arterialis nascitur apd̄ originem arteriarū iuxta sinistram: ⁊ reflectitur in ventriculo dextro ad pulmonē. oportet ergo vel ꝙ vena intrans dextram cordis aurē vsqꝫ ad locum originis arteriarꝫ protendatur: cuius contrariū per anatomiā inuenitur: vel ꝙ vena arterialis a corde nascatur ⁊ nō a vena intrante aurē cordis. ¶ Attende secūdo ꝙ deuiat hic princeps a doctrina galieni ostēdentis sexto de vtilitate ꝑticularum capl̄o nono. ꝙ non est possibile explantari vas arteriosum scꝫ venam arterialem a vena cōcaua nec a ramo eius. Ait ei ibi. Qm̄ arteriosum vas ex venoso non erat possibile explantari: oībus vtiqꝫ manifestum est. vna ei tunica est vene ⁊ subtilis non aūt vna: necꝫ subtilis ea que arterie: sed sunt ei due tunice: grossa quidem sufficienter ⁊ dura ⁊ tensa que est ab intus ad inulos. i. villos diuisa transuersos: mollis autē ⁊ subtilis ⁊ rara q̄ ab extra qualis est ea que vene. Nō igit̄ erat possibile ex vna ⁊ simplici tunica qualis est q̄ concaue: explātare duplicē ⁊ grossam. ¶ Attēde tertio ꝙ vena arteriosa explātatur f̄m galienū a duriori ⁊ densiori ꝑte cordis. Iuxta illud galieni ibi. Necꝫ eniꝫ ex ipso corde q̄uis grossum sit ex alia parte prodit arteriosum vas vel venosum: sed ex subtilibus quidem ⁊ mollibus simplicia ⁊ mollia ⁊ subtilia. duplicia v̄o rursus ⁊ grossa ⁊ dura ex strictorib⁹. i. densiorib⁹ ei⁹ explantantur particulis. ¶ Attēde quarto ꝙ in orificio vene arteriose sunt tres pāniculi magni ⁊ densi q̇ sine corde nō possunt illic firmari. Et hi insidēt cordi ⁊ firmantur in eo prohibentes ne tēpore constrictiōis pulmonis sanguis latus ad pulmonē per venā arterialem ad cor repellatur. Iuxta illud galieni ibi. At vero necꝫ membrana superdensari tam magna ⁊ talia qualia nūc sunt ī orificio arteriose vene possibile erat absqꝫ corde. Sedem em̄ aliquā infallaceʒ ea habere debebant in qua firmētur ⁊ adnascātur vt firma ⁊ inflexa ꝑmanentia resistant fluxibus materierū ad id qd̄ retro: qm̄ thorax agens fortiter totū q̇dem pulmonē intus colligit ⁊ ꝯtrahit comprehendens in circuitu premitqꝫ ⁊ stringit venas. ¶ Attēde q̇nto ꝙ hi tres panniculi incedunt ab interiori cordis ad exterius ⁊ qm̄ tendūtur ⁊ recte eleuantur fit ex eis vnū coopertorium claudens totum orificium vene arterialis ⁊ qm̄ cōstringitur cor ⁊ sanguis ab eo impellitur ad pulmonē per hanc venam expelluntur coopertoria quousqꝫ applicentur vene. Iuxta illud galieni q̇nto de iuuamentis membrorꝫ capitulo sexto. Et qꝛ cursus istarum telarum est ex interiori cordis ad exterius eius ⁊ ꝯtinent os isti⁹ totius vene per hoc qm̄ expanduntur ⁊ eleuātur recte: fit ex omi-

bus eorum vnū coopertorium magnū quod claudit orificium totum vene. Et qm̄ aliqua volunt exire ab interiori cordis expellūtur cooptoria quousq; applicentur vene: ⁊ sic nō prohibetur exitus rerum aliquarū a corde: sed pertransitus illarū rerum exitus velox leuis. qm̄ orificiuȝ vene in illa hora ampliatur multū: hec galienus. Quarto dicit hic princeps ꝙ secūda vena explātata ab illa q̄ ingreditur dextraȝ cordis aures resoluitur id ē spargitur in circuitu cordis videlicet ī superficialib' ei' partibus: postea' penetrat ad iteriora cordis vt ministret ei nutrimētū. Et hec intrat ad cor fere cum vena ventrē habens venit vt submergatur apud dextraȝ cordis aurē.

Secunda vero ex his tribus partibus ī circuitu cordis resoluiť: postea in interioribus ipsius ingreditur ad ipsum nutriendū. Et hec quidē ē cū fere vena ventrē habens venit vt submergatur apud aurem dextram intrans ad cor: sed pars tertia in hominibus ꝑprie ad partē declinat sinistram: deinde vadit ad quintā spōdilium pectoris ⁊ super eā accubitatur ⁊ in octo costis inferioribus spargitur ⁊ in eo qd̄ ipsas sequitur ex musculis ⁊ alijs corpibus. ¶ Ex ea vero que ex habente ventrē post tres penetrat partes cū partem pertransit cordis ascendendo spargūtur in supmo pāniculi pect' per mediū ptientis ⁊ in supremo casule ⁊ in carne laxa que morū vocatur partes capillares. Postea apud furcule ꝑpinquitatem duo ab ea separanť rami. quoruȝ ambo ad ptem furcule transuersi incedunt. ⁊ q̄ūtūcunq; plus vadūt ad inuicem elonganť. Et fit vnusquisq; ramus ex eis duo rami. s. vn' in vnoquoq; latere descendētes sup extremitatē thoracis a dextra ⁊ a sinistra donec ad epiglotī perueniūt:

Et intellige per hoc ꝙ hec vena intrat cordis interiora ꝑpe locum implantationis vene cōcaue in aurē eius dextraȝ: sicut nos edocet littera filis decimotertio animalium principis caplo de epate que sic hȝ. Et ps secūda pdictarum trium circūdat cor: ⁊ ꝑfundatur in ipso dans ei nutrimentū ꝑpe auriculam dextram et prope locum vene duplicis in eo. Deberet ergo hic loco de [cum] scribi [vbi] dicendo. Et hec q̄dē est intrans cor vbi fere ⁊c. ¶ Queret hic aliquis ad quid hec vena spgitur in corde. ⁊ intrat in ipȝ cum vena magna copiosum sanguinē assidue effundat in dextrū ventrem cordis sufficientē vt videtur ad ei' nutritionē. Respondet galienus sexto de vtilitate pticularū caplo decimosexto dicens. Et qm̄ grossum ⁊ densum est corpus cordis cibo grossiori indigebat. Et propterea sanguine q̄ in cōcaua est nutritur ante q̄ ingrediatur ad cor. ibi em̄ pueniens calidus ⁊ subtilis ⁊ vaporosus debebat inueniri. Et ꝑinde quod videtur quibusdā irrationabile esse oīm rationabilissimū existit: cor q̄dem pulmoni pparare nutrimentū: sibi aūt non. Ille em̄ indiget subtili ⁊ vaporoso sanguine: hoc aūt nō indiget. illud ei ex seipso motu forti egebat ⁊ densum ⁊ grossum habere corpus. pulmonē vero a thorace motum nec grauē: nec densum: sed leuē ⁊ rarum melius esse fuit Quoniā aūt vnūquodq; quale est tali indiget nutrimento: rōnabiliter cor q̄dem grosso: pulmo aūt vaporoso sanguine indiguit. Et hec est cā cur non nutritur cor ex seipso: sed anteq̄ implātetur in dextro ventriculo cōcaua vena ps eius taȝ magna qualis maxime nutrire sufficit cor segregata īuoluiť circa caput ei' extorsum: ⁊ ad oēs pticulas disseminatur. hec galienus. Quīto dicit ꝙ tertia vena explātata ab illa q̄ ingreditur dextrā cordis aureȝ declinat proprie in hoībus ad ptem sinistram ⁊ ab inde transiens ad quintā spondilium pectoris super eam recūbit ⁊ spgitur in octo costis inferioribus ⁊ in musculis ⁊ alijs ptibus eis iuxͣ positis. ¶ Attende hic ꝙ rasis primo almāsoris caplo de venis inter ramos vene cōcaue ascendentis nō numerat venaȝ arterialem. Sed asserit ibi ꝙ a vena cōcaua ascendēte magnus ꝑdit ramus in tres venas sectus. quarū prima intrat dextraȝ cordis aurem. secunda circuit ⁊ subintrat cor diuisa p ipsum. tertia trāsit ad ima pectoris ⁊ ea nutrit. ait em̄ ibi. Postea vero q̄daȝ magn' separatur ab eis ramus qui vni duaꝝ cordis auriculaꝝ dextre. s. continuatur: ⁊ in tres diuiditur ptes. Quaꝝ vna dextrā cordis ingreditur cōcauitatem: que etiam alia maior existit. Secunda vero ea q̄ exterius sunt in cordis superficie circuit: ⁊ p ipsuȝ totū partitur. Tertia aūt in inferioribus pectoris ptibus ꝯiungitur ⁊ membra que ibi sunt nutrit. Auerrois autem in hac materia relicto rasi principem seq̄tur quo ad venā arterialem. qd̄ raro facit. Ait em̄ prīo colliget caplo de venis. Demū ramificať ab ipa ramus vnus q̄ iungitur in auricula dextra ex auriculis cordis. Et hic ramus diuiditur in ptes tres. Quarū vna intrat in cōcauitate dextra cōcauitatis cordis ⁊ iungiť pulmoni ⁊ habet tunicas duas: ⁊ ob hoc nominatur vena arterialis. et hec est maior omniū aliaꝝ. Et scđa circundať circa dorsuȝ cordis: ⁊ extendiť in ipm totū. Et tertia cōiungitur in pte inferiori pectoris: ⁊ nutrit corpa ibi existētia. ¶ Ex ea vero. In hac pticľa scđa que est de incessu ⁊ diuisiōe residui vene ꝯcaue ascendētis postq̄ ptrāsiuit cor vsq; ad venas guideȝ prīo agit princeps de ramulis quos emittit a se donec sit prope furculas. Secundo de duob' ramis quos ipsa emittit dum venit prope furculam ibi [Postea apđ furcule] Tertio đ diuisione cui'q; istoꝝ duorum ramorū in duos ramos: ⁊ de rāis quos emittunt duo primi ex eis ibi [Et fit vnusq̄sq;] Quarto de q̄nq; ramis q̄s emittunt duo alij 'secūdi ibi [Secūdi autem] Quinto de q̄tuor ramis q̄s emittit quintus ex his quinq; ibi [Et in quattuor [Sexto de tribus ramis in quos diuiditur quartus ex his quattuor vltimis ibi [Et in tres diuiditur] In prima pticula dicit ꝙ partes capillares. i. rami venarum similes capillis spgūntur in superiori pte panniculi mediastini: ⁊ in superiori pte capsule cordis: ⁊ in carne glandulosa q̄ vocatur morū: ex ea vena q̄ residua existēs ex vena habente ventrē penetrat incedēs sursuȝ post tres ptes. i. post emissionem triū venarum de q̄bus agebatur in fine pticule precedentis cū hec vena residua ptransit partem cordis ascēdendo. ¶ Attende primo ꝙ in passu simili huic. 13. animalium capitulo de epate princeps nullaȝ facit mentionē de ramis spsis in superiori parte casule cordis. Ait em̄ ibi. Sed qd̄ de vena cōcaua p̄ter predictas ptes in directo cordis fuerit residuū ascēdit ⁊ ramificať in diafragmate quod diuidit pectus in duo: ⁊ mittit quosdā ramos ad ptem carnosam q̄ đr morum. ¶ Attende scđo ꝙ vena cōcaua ascendēs: q2 trāsit vt suspensa prope mēbra que assidue mouētur videlicet diafragma cor et pulmonem: indiguit sustentaculis plurimis: cum constet ex vna sola subtili tunica. Iuxta illud galieni sexto de vtilitate particularum capitulo. 2. Cunq; moueatur sp cor ipm ⁊ pulmo ⁊ frenes ⁊ totus thorax non erat ibi infallax q̄ per mediū eius spaciū via: nisi aliqua extrorsum auxilia natura ingeniata esset: ꝑpter q̄ q̄uis agitetur sp vena concaua ⁊ quasi sit suspensa adhuc resistat: ⁊ si cadat aliq̄n supra dorsum vel pectus animal fortiter maneat integra ⁊ sana ⁊ in nullo pro eo ꝙ hȝ vnā subtilem tunicam deficiat ibi infallacia a multiplici ꝼm grossitiē arteria. ¶ Attende tertio ꝙ hec vena ascendēs cōmune ⁊ generale auxiliū in tota eius via recipit a pāniculis ei implātatis ⁊ circūplātatis. Iuxͣ illud galieni ibi. Vene tn̄ ꝼm totum thoracem maxima potiūtur commoditate ex mēbranoꝝ implātatione ⁊ circūplantatiōe ⁊ maxime earum cōcaua. ¶ Attende q̄rto ꝙ hec vena ascendēs postq̄ transijt diafragma in principio sui ascensus hȝ quintū lobum pulmonis sibi suppositum velut molle stratū. ⁊ in medio sui ascensus sibi mittiť a corde ligamentū forte manutenens eā firmā ⁊ in supiori pte versus furculā habet mollem glandulā supra quā recūbit vocatam morū seu chimuȝ Iuxta illud galieni ibi. Quod est ꝼm singulā eius partē auxiliū trifariam distributū est. Scđm media q̄dem thoracis velut manū quādaȝ prebēte corde ei neruosam ⁊ fortē ꝑductionē in ptib' vo q̄ deorsum q̄ntum lobū pulmonis suppositū hn̄te: in eis aūt q̄ sunt sursum maximū ⁊ mollissimū adenem vocatū chimū. In secūda dicit ꝙ a vena magna ascendēte postq̄ furcule appropinq̄t duo separantur rami trāsuerse incedentes ambo ad ptem furcule ⁊ in suo incessu ꝯtinue plus ⁊ plus elongaŋť. ¶ Attēde hic ꝙ in his duobus ramis nō expandiť seu diuiditur tota vena ascēdens. imo sepatis ab ea duobus his ramis manet trūc' grossus. de cuius diuisiōe in venas guideȝ manifestas ⁊ occultas ageť statim ibi. Et illud qd̄ ex ramis remanet.

In tertia dicit primo ꝙ vnusquisq; istorū duorū ramoꝝ incedentiū ad furculā lateraliter et transuerse diuiditur in duos ramos: ⁊ sic sunt q̄ttuor rami. s. in vtroq; latere duo. Et duo primi ex istis q̄ttuor. s. vnus in vnoq̄ȝ latere descendunt super extremitatē thoracis a dextra ⁊ sinistra donec veniāt ad epiglotim. ¶ Attēde ꝙ ex istis q̄ttuor ramis illi dicūtur primi q̄ sunt trū

τ in suis itineribus ramos dimittūt qui in musculis sparguntur q̄ inter costas existunt: quorum orificia venarum obuiāt orificijs q̄ in ipsis penetrant et egreditur inde collectio ad musculū pectoris extrinsecū. Cūqꝫ ad epiglotale ꝑueniunt egreditur ab eis posterius τ exterius collectio ad musculos cōculcatos spatulam mouētes τ spargitur in eis. Et alia collectio sub musculis rectis descendit ex qua in eis sparguntur partes quarū extremitates cuꝫ ꝑtibus ascēdentibus cōtinuant̄ vene alhouisalis quā modo nomiabimus. Secūdi autē vniuscuiusqꝫ eorū: τ est par vnūquodqꝫ duoꝝ imparium quinqꝫ dimittit ramos. Unus ex eis in pectore spargitur τ quattuor superiores nutrit costas. Et alter ramus nutrit spatularū locuꝫ. Et alter ramus ad musculos submersos tendit qui sunt in collo ad nutriendū eos. Et alter ramus penetrat in foraminibus sex spondiliuꝫ superiorum q̄ sunt in collo: τ inde ad caput transit. Et alter ramus magnus q̄ omibus illis existit maior ad ascellaꝫ ab vnoquoqꝫ vadit latere. Et ī q̄ttuor diuidit̄ ramos. Prim' in musculis q̄ sūt sup thoracem spargitur: τ ipsi sunt ex illis qui spatule iuncturā mouent. Et secundus in carne laxa τ in pannicu lis qui sunt in ascella. Et tertius eorum descendit incedens in supremo pectoris ad mirach. Et quartus oībus illis est maior. Et in tres diuiditur ptes. Una ps spargitur in musculo qui in cōcauitate existit spatule. Et altera in musculo magno q̄ est in ascella. Et tertia est maior ipis oībus super adiutoriū tendēs ad manum. τ ipsa est q̄ ascellata vocatur. ¶ Et illud qd ex ramis remanet ꝑmis quoꝝ vnū ex imparib' in multas ꝑtitum fuerat partes ad ptē colli ascēdit. Et anteqꝫ multū ascendat in duas diuidit̄ ꝑtes. Una ē guadeꝫ māifesta: τ altera est guadeꝫ submersa. Et guadeꝫ q̄dē māifesta ilico cū a fur

co suo propinquiores τ medio furcule: τ q̄ plus distant a trunco in suo incessu dicuntur scdi: de quorū diuisione statim agetur ibi [Scdi aūt] Scdo dic̄ ꝙ duo primi ex dict̄ q̄ttuor ramis trāseūdo ad epiglotim dimittūt ramos in vijs eoꝝ q̄ distribuūtur muscul' locat̄ ī medio costaꝝ. Et orificia istaꝝ vēaꝝ capillariū obuiāt orificijs venulaꝝ ascēdētiū ad media costarū ex tertia ꝑte vene transcū tis ad dextrā cordis aurem. Et ex istis venulis sibijnnicē obuiātibus egreditur vna collectio venularum ꝑueniens ad extrīsecos musculos pectoris. Tertio dicit ꝙ cū duo primi ꝑdicti rami ꝑueniūt ad epiglotale .i. ad ꝑteꝫ corā epigloti collectio ramulorū venalium exit ab eis posterius τ exterius transiēs ad musculos conculcatos mouētes spatulaꝫ τ spgitur ī eis. qui q̄dem musculi: ideo dicūtur conculcati: q2 sese supequitant τ premūt τ inuicem illaq̄antur. Et collectio altera venularum egressa a predictis primis duob' ramis deorsum tendit sub musculis rectis ex qua spgūtur in dictis musculis ꝑtes capillares. Quarum extremitates continuantur extremitatibus venularum ascendentium ex vena alhouizali de qua dicetur post capitulo quinto summe presentis. Et intellige hic ꝑ musculos rectos duos primos ex octo musculis vētris q̄ recte descendunt a supiori ad inferius. Iuxta illud principis caplo. 22 summe scde doctrine pñtis. Ex his aūt octo est vnū par rectum qd ſm rectitudinē ab epiglotali descendit cartilagine: cuius villis in longitudine vsqꝫ ad femur descendit. Et per venā alhouizalem intellige hic illud qd remanet de vena cōcaua descēdēte cū est in fine veraꝝ spōdiliū τ apud principiū ossis sacri seu ossium alhouins vbi diuiditur in duas magnas venas descendētes ad coxas: τ inde dr alhouizalis. Sed priusqꝫ ꝑueniant ad coxas ab vnaqꝫ earū decem rami diuidunt̄: quorū septimus τ decimus vel saltē ꝑtes eorum tendūt ad superiora τ ꝯtinuāt̄ cū ramul' descēdētib' a vena magna ꝯcaua ascēdēte .s. his de q̄b' hꝫ agit̄ τ illis d q̄b' aget̄ in ꝑticla quīta ꝑtis pñtis ibi [Et tertius eoꝝ descendit incedens in supmo pectoris ad mirach.

In quarta ꝑticula dicere intendit ꝙ scdi rami ex dictis quattuor sunt par vnū τ vnūquodqꝫ impar illius paris diuiditur in q̄nqꝫ ramos. Et hūc passum scribit ita princeps. 13. aīaliū caplo de epate. Et qd remāsit ex quolibet illoꝝ est vnū par. Et qdlibet illoꝝ ramificat̄ ꝑ quinqꝫ. Primus ramus diuisus per pect' ꝑbet nutrimentū q̄ttuor costis supiorib'. Secūdus trāsiens ad spatulas nutrit ꝑtes q̄ ibi sunt. Tertius vadit ad musculos submersos q̄ sunt in collo τ eos nutrit. Et intellige ꝑ musculos submersos sex musculos q̄ in collo ꝓfundati caput cū collo curuāt. Iux̄ illud ꝑncipis caplo. 10. summe scde doctrie pñtis. Musculi vero q̄ caput cū collo curuant sunt paria tria ꝓfunda. Quart' intrat foramina sex spōdiliū colli supiorū ꝑueniēs vsqꝫ ad caput. Quītus q̄ maior est singulis ꝑdictis vadit ad ascellā ab vnoq̄ꝫ latere .s. dexter ad dextrā τ sinister ad sinistrā.

In .5ª. dic̄ ꝙ iste q̄nt' ram' vtriqꝫ diuidit̄ ī q̄ttuor ramos. Prim' diuidit̄ in musculis exn̄tib' sup̄ thoracē mouētib' iūcturā spatule. Et ītelli ge hic tres musculos pectorales q̄ trahūt spatulā ad īferiora. Iux̄ illd pricipis caplo. 17. summe scde doctrine pñtis. Ex muscul' mot' adiutorij: τ sunt illi q̄ mouēt spatule iūcturā: sꝫ tres musculi q̄ ei a pectore adueniūt τ ipaꝫ mouēt ad inferiora. Scds diuidit̄ in carne glādulosa et pānicul is exn̄tib' in ascella q̄ quidē carnes sunt emūctoria cordis. Tertius tēdit ad mirach incedēdo ꝑ pect' .s. ꝑ ꝑtes ei' supficiales seu superiores. Et hic ramus ꝯtinuat̄ venis ascēdentib' ab ilijs vt postea dicetur. Quart' maior ē singulis alijs trib'. In sexta dicit ꝙ iste q̄rtus ramus diuidit̄ in tres ꝑtes. Pria diuidit̄ in musculo exn̄te in cōcauitate spatule de quo supius egit princeps caplo 17. summe scde doctrine pñtis ibi. Et q̄rtus est muscul' q̄ locū cōcauū ossis spatule implet cuius chorda cū ꝑtib' interioribus lateris domestici capitis adiutorij ꝯtinuatur. Et ei' opatio ē efficere vt adiutoriū posterius circuaet. Scda spgit̄ ī musculo magno locato in ascella de q̄ supra actū est caplo nunc allegato paꝑpho illo. Et musculus dupl' magnus q̄ a toto oritur thorace ꝯtinuat' cum infimo aūcessionis adiutorij τc. Tertia ē maior duab' alijs ꝑoribus τ sup adiutorium transiēs tendit ad manū: τ vocatur vena ascellata seu ascellaris: q2 venit ab ascella τ cōius basilica dr q2 ē infima venarum brachij de cui' diuisione τ subdiuisione aget̄ caplo seq̄nti ¶ Et illud qd. In hac ꝑticla tertia prio agit ꝑnceps de incessu τ diuisiōe residui vene ꝯcaue ascēdent̄. Scdo de icessu τ diuisione guadeꝫ manifeste ibi [Et guadeꝫ q̄dē māifesta. Tertio de icessu τ diuisiōe guadeꝫ occulte ibi [Guadeꝫ vo submersa]

In pria ꝑte q̄ est text' pñs dic̄ prio ꝙ residuū ex ramis ꝑmis quoꝝ vnū impar fuerat diuisuꝫ ī mltas ꝑtes ascēdit ad ꝑtē colli. Et ītellige h̄ per residuū siue ꝑ illd qd remanet ex ꝑmis ramis trūcū vene cōcaue ascēdent̄ remanētē in directo furcle p' sepatōeꝫ duoꝝ ramorū magnoꝝ trāsuerse incedētiū ad ꝑtes furcule dextrā τ sinistraꝫ quorū diuisio τ subdiuisio manifestata est in ꝑte ꝑcedēti. Et per vnū ex impib' qd fuit ꝑtitū in multas ꝑtes intellige vtrūqꝫ ramorū scdoꝝ ꝑdictoꝝ quorū quisqꝫ prio dict' est eē diuisus in q̄nqꝫ ramos. Et q̄nt' illoꝝ iterū diuisus in q̄ttuor ramos. Et q̄rtus istoꝝ rursus diuisus in tres. Scdo dic̄ ꝙ h̄ residuū vene concaue ascēdentis anqꝫ multū ascēdat diuidit̄ ī duas ꝑtes. Quarū vna vocat̄ guadeꝫ manifesta: q2 ad extiora tēdit visui subiecta. Et altera guadeꝫ submersa τ occulta: q2 latēs visuꝫ ꝑ ꝓfunde incedit. ¶ Attēde ꝙ guideꝫ τ guadeꝫ τ guidegi τ alguidegi τ albudech sūt noīa arabica idē significātia. Et describit̄ guideꝫ ī sinonymis auicēne ꝙ ē vena q̄ in gutture ꝟsus collū inuenit̄: τ sunt due ex vtraqꝫ ꝑte gutturis q̄ dicunt̄ guidegi. Et ī sinonymis ianuēsis scribit̄ guidegi arabice sꝫ due vene ī collo q̄ phlebotomāt̄ iterdū alguidegi reperitur in albucasi caplo de phlebotomia.

¶ Et guadeꝫ q̄dē. In hac ꝑte q̄ ē d guideꝫ māifesta prio agit ꝑnceps d pria ipsi' diuisiōe ī duas ꝑtes τ reunitōe illaꝝ ꝑtiū. Scdo de ramis q̄ sepant̄ a ꝑtib' illis ꝑusqꝫ reuniant̄ ibi [Uerūtn̄ anqꝫ] Ter° d ramis q̄ discidūt̄ a scdo hoꝝ rāoꝝ ibi [Ex sū ma āt] Quar° de diuisiōe guideꝫ māifeste p' reunitionē suoꝝ ramorū ibi [Guadeꝫ aūt māifesta]

In pria ꝑte di. p° ꝙ guideꝫ māifesta in ascēsu suo a furcla diuidit̄ stati ī duas ꝑtes. Scdo dicit ꝙ p' istarū stati p' sepatōeꝫ ei' a trūco tēdit ad ꝑtes antiores τ laterales gutturꝭ. Tertio di. ꝙ. 2ª. ꝑs tēdit p° antius τ iferi': deide reascēdit reuoluta sup furclaꝫ p' ea eleuat̄ ascēdēs patēt vsqꝫ ad collū doc̄e

perueniat ad primā ꝑtez q̄ fit cū ea sepata fuerat ab eodē trūco ⁊ vnit ei. Quarto dicit ꝙ ex istis duab' partib' reunitis fit guidez manifesta que ē scita.i.sensu cognita.vel guidez ꝓpe ⁊ famose dicta.multi enim nō vocāt guidez venas a furculis tēdētes sursum donec ꝑuenerint vsq̄ ad collū. ¶ Sed q̄ret hic aliq̄s cur natura separat guidez manifestam apud furculas in duas ꝑtes: ⁊ postea reiungit eā. Nonne fuit melius et tutius ipsam perducere integrā vsq̄ ad collum: sic eniz ipsa patens ⁊ exposita periculis restitisſz fortius manens vnita. Dic ꝙ fuisset melius eā deducere integraz vsq̄ ad collum nisi eēt ꝙ necessarium fuit ramos aliquos ab ea explātari: ⁊ a ramis illis ramulos plurimos priusq̄ attingat colluz. Et gradatio in explantatione ē aptior ⁊ securior ꝺ trunco ad ramos: ⁊ de ramis magnis ad ramos minores: deinde ad ramulos: postea q̄si ad fila: q̄ de trunco ad fila sine medijs explantationē fieri.

cula ascendit in duas diuiditur partes. Quaꝝ vna ilico cū separat ad anteriora tēdit ⁊ ad lat'. Et alt' a vadit prīo ad anteriora ⁊ descēdit ⁊ postea ascēdit ⁊ reuoluit sup furculā: deinde eleuatur ⁊ manifesta ascendit super collū donec ad primā partē peruenit: et miscet cum ea ⁊ fit ex eis guadez manifesta que est scita. Uerūtamē anteqū cū ea misceatur separātur ab ipsa due partes. Quarū vna ad latitudinē tendit: deinde sibi apud furcularū duarū obuiationē obuiant in loco ꝓfundo. Et secūda in collo manifesta trāsuersatur: ⁊ duo ei' imparia nō post hoc sibi obuiāt. Et ex istis q̄dem duobus imparib' rami sepant araneales q̄ sensui n̄ subiacēt. Ex sūma aūt ramorum isti' scdi paris proprie tres vene iā separate fuerūt sensu ꝑcepte q̄titatē hn̄tes: sz alie sīt n̄ ꝑcepte sensu. Una v̄o haꝝ venaꝝ sup spatulā extēdit. ⁊ ip̄a est q̄ vocat spatularis ex qua ē cephalica. Et due ad duo istius spatularis latera ipsaz vsq̄ ad caput spatule simul comitātes Una vero earū ibi torquetur vt serpēs ⁊ nō ꝑtransit eā: imo ibi spgitur Sed scda anterior eaꝝ eaz pertrāsit ad caput adiutorij ⁊ ibi spgit. Spatularis quoq̄ eas ambas ꝑtrāsit ad vltimū quod est in manu ⁊ hoc est.

In secunda dicit primo ꝙ due partes separantur a secūda parte guidez ascēdētis ilico a furcula anteqū cum prima parte rursus vniatur. Prima pars duplex existēs scilz vtriq̄ vna tendit ad latitudinē.i.incedit ꝺm latitudinem corporis v̄sus dextrā ⁊ sinistram. deinde due ipsi' partes sibiinuicez obuiant in loco ꝓfundo apud cōiunctōnem duarū furcularum. Secūda vero pars dupla sīr vt prima existens apparēs in collo transuerse incedit: vna sinistrorsum: ⁊ alia dextrorsum. Et isti' ꝑtes nusq̄ sibi obuiant postq̄ ad latera declinare ceperunt. Scdo dic ꝙ rami araneales.i. sīles filis tele aranee i subtilitate sepant ex duob' imparib' isti' scde partis scz ex parte eius dextra ⁊ sinistra q̄ non subiacēt sensui.i.p̄ paruitate nō ꝑcipiunt sensu. ¶ Sz q̄ret aliq̄s si nō subiacēt sensui quō habita ē coꝝ noticia: cum oīs nostra cognitio intellectiua depēdeat ab aliqua sensitiua precuia. Dic prīo ꝙ hi rami nō sunt penitus insensibiles: sz vix visu ꝑcipiunt. Dic scdo ꝙ dato ꝙ q̄libet dictoꝝ ramoꝝ eēt sol' iuisibilis pre paruitate: intext' tn̄ alijs vel illaqueat' videri pōt. Dic tertio ꝙ illoꝝ ramuloꝝ noticia haberi pōt a posteriori q2 ꝑtes in q̄b' sunt (q̄n incidunt emittūt sanguinē. In tertia dicit primo ꝙ tres sunt vene sensu ꝑcepte notabilis magnitudinis sepate ex summa ramoꝝ isti' scdi paris. Et intellige ex hoc ꝙ a ramo dextro scde partis nūc dicte tres vene explantant notabiles ⁊ manifeste: ⁊ totidē a sinistro: ⁊ vltra has multe alie explātant nō ꝑcepte sensu. Scdo dicit ꝙ pria istarū triū venarū extenditur sup spatulā ⁊ ideo spatularis dicit. Et vena capiti dicta cephalica ē ꝑs ipi'. Terio dic ꝙ due alie vene ex dictis trib' associāt spatularē a laterib' eius vsq̄ ad caput spatule. Et vna istarū apud spatulā ꝯtorquet ꝺm silitudinē serpētis actu repētis ⁊ se plicātis nec transit spatulam. Alia v̄o anterior existens trāsit spatulā ⁊ ꝑuenit vsq̄ ad caput adiutorij ⁊ illic diuidit. Quarto dicit ꝙ vena spatularis ꝑtrāsit has ambas perueniens vsq̄ ad vltimū qd ē in manu scz vsq̄ ad extremitates digitoruz. Et hoc est dictū scz ⁊ inuētū ꝑ anatomiā a medicis. Uel lege. Et hec est vena scz maior ⁊ notabilior ⁊ magis apparēs alijs duab'. q̄si p̄nceps mōstret eam digito duz dicit ⁊ hec est.

Guadez aūt manifesta postq̄ eius duo imparia miscent in duas diuiditur partes. Quarū vna occultat: ⁊ separātur ex ea rami parui: ⁊ in mandibula spguut superiore. Et alij rami multo maiores istis in mādibula inferiore spgunt. Ramoꝝ autem duorum modoꝝ partes in circuitu ligue spgunt ⁊ in manifesto partium musculoꝝ qui sunt ibi positi. Et pars altera manifestatur ⁊ in locis q̄ sequūtur caput ⁊ aurez spgitur. Guadez v̄o submersa cōitatur meri: ⁊ ascendit cum eo directe: et in suo itinere dimittit ramos q̄ miscent cuz ramis qui a guadez māifesta veniūt. Et omnes in meri ⁊ i epigloti ⁊ oībus partibus musculoꝝ ꝓfundorum spargūtur. Et penetrat extremuz ei' ad finē derz laude. Et separantur illic rami qui in mēbris sparguntur que sunt inter spondilem primā ⁊ scdaz. Et inde vadit vena capillaris apud iuncturā q̄ ē iter caput ⁊ collū a q̄ rami sepant q̄ ad pāniculū veniūt q̄ ē cooꝑiēs craneū: ⁊ veniūt ad locū vbi duo emicranea sibi obuiant ⁊ submergūtur ibi in craneo. Qd aūt post haꝝ venarū

In q̄rta dicit p̄mo ꝙ guidez manifesta diuidit in duas partes postq̄ duo imparia ei' miscent.i.postq̄ guidez manifesta ilico cum ascendit a furcula in duas ꝑtes diuisa ē: ⁊ sepati sūt rami ab vtraq̄ eius ꝑte ⁊ post separationē illoꝝ ramorū partes eius reunite sūt. et ex eis in collo reiunctis facta est guidez manifesta scita: tunc hec guidez iterum diuiditur in duas partes Secundo dicit ꝙ p̄ma partiuz isti' guidez absconditur. Et aliqui ex ramis eius dispergun tur in mandibula superiore. Alij maiores istis in inferiore Et ab his vtrisq̄ ramis descinduntur a lique partes q̄ spargūtur in circuitu lingue ⁊ in supficie musculorum ibi existentium. ¶ Sed argu. et aliquis ꝙ si p̄ma pars eius guidez occultatur non debet vocari guidez manifesta. Dic ꝙ sic p̄mo quia tota in collo manifestatur. Secūdo q2 ⁊ si pars ipsi' prima aliq̄tulum occultetur: postea iterum eminet in mandibulis dispsa: ⁊ secunda eius pars fere tota est manifesta. Tertio dicit ꝙ pars scda istius guidez eminet ⁊ diuiditur in locis exterioribus capitis ⁊ circa aures.

Guadez vero ⁊c̄. In hac parte vltima que est de vena guadez occulta primo agit princeps de incessu ⁊ diuisione eius vsq̄ ad suturam laude: ⁊ de vena capillari ibi decisa ab ea: et ramis ipsi' penetrantibus inter duas cranei medietates. Secundo de residuo eius donec perueniat vsq̄ ad torcular ibi [Quod autem post] Tertio de reunitione ramorum eius prope medium ventriculum ⁊ incessu ⁊ diuisione eius vlterius ibi ([Istis quoq̄ ramis]

In prima parte dicit primo ꝙ guadez occulta associat ysophagum ascendens recte cum eo. Et relinquit in via eius ramos qui mixti cum ramis guadez manifeste sparguntur in ysophago ⁊ in epigloti ⁊ in musculis profundis illic existentibus. Secundo dicit ꝙ pars extrema id est finalis trunci principalis guidez occulte pertransit vsq̄ ad finē cōmissure laude: ⁊ ibidē ab ea sepant rami dextrorsum ⁊ sinistrorsum q̄ diuidunt i mēbris q̄ sunt in directo prime ⁊ secunde spondilium colli. Tertio dicit ꝙ inde etiam transit vna capillaris vena ad locum iuncture capitis cum collo a qua exeunt duo rami trāseūtes ad pāniculum qui cooperit craneū ⁊ peruenientes ad locuz vbi due cranei medietates dextra scz ⁊ sinistra sibiinuicem obuiant ⁊ iūguntur submergūtur ibi in craneo.i.penetrāt craneum per suturam eius.

In scda dicit p̄° ꝙ residuū guidez occulte post sepatiōem ramoꝝ nūc dcōꝝ ab ea penetrat ad vētrē cranei.i.ad ꝯcauitatē ꝯphēdētē cēbꝝ quā craneum circūdat ꝑ foramē qd ē i fine suture laude. ⁊ q̄n ē ibi sepat ab ea ram' q̄ spgit i pānicul' cooꝑiētib' cēbꝝ. ⁊ itelligeb ꝑ duos pāniculos cēbri nō durā ⁊ piā m̄res: sz duas tunicas ex q̄b' est ꝯposita dura mater Cui' rami triplex ē vtilitas. Prima ē nutrire pāniculos istos. Secūda

est alligare durā matrem partib⁹ existentib⁹ in circuitu ipsi⁹ ⁊ supra ipsam scꝫ craneo:ne suo pōdere cerebrū cōprimat: Tertia ē nutrire pericraneū seu panniculū qui tegit craneū. Egrediuntur eñ̄ aliquę hui⁹ rami partes ꝑ cranei suturas ad pericraneū: ⁊ in eo spse ꝓbent ei sanguinē. Scd̄o dicit deinde id est postq̄ iste ram⁹ separatus ē ab hac vena q̄ penetrauit in ventrē cranei residuū vene illi⁹ descēdit in cerebrū a panniculo subtili et spgit̄ in eo sicut arterię. Et intellige hic ꝑ pāniculum subtilē nō piam matrē sꝫ tunicam interiorē dure matris. Et replicatio dure mr̄is strīgit has omēs venas in pāniculo hoc vł̄ cerebro sp̄sas ⁊ portat ad locum qui platea dr̄. Et in hunc locū sanguis effundit̄ et coadunat̄. deinde separat̄. i. distribuitur ab eo sanguis vicinis partib⁹ currens iter duas replicatiōes: ⁊ iste locus torcular dr̄.

transmissionē remanet ad cranei vētrem penetrat in fine derꝫ laude. et inde spargitur ramus in duob⁹ cerebri pāniculis ad nutriendū eos ⁊ ad ligandū panniculū durū cum eo qd̄ est in ipsius circuitu ⁊ supra ipsum. Postea egreditur ad exteriora ⁊ pāniculum qui cooperit craneum nutrit: deinde a panniculo subtili ad cerebrū descendit ⁊ in ipso dispergitur sicut arterie dispergūtur: quas oīs pāniculi grossi replicatio stringit: et eas ad locum amplū qui platea vocatur defert in quē sanguis fundit̄ ⁊ cōgregatur: deinde ab eo separatur inter duas replicationes ⁊ vocatur torcular. Istis quoq̄ ramis cū ventriculo medio propinqui fiūt est necesse vt magne fiant vene ⁊ ex torculari sugāt ⁊ ex suis vijs q̄ ab eo separant̄: deinde a ventriculo medio ad duos anteriores ventriculos tēdun tur: ⁊ arterijs ad locū illum ascendētibus obuiant: ⁊ textitur pāniculis qui rete vocatur secundinum.

¶ Attēde primo q̄ vene cerebri sibi de sursum veniunt habentes deorsum orificia sua ꝯuersa quatin⁹ ipsum copiosi⁹ irrigent: arterie vero ecōtra sicut ꝓmeminit ꝑnceps capl̄o q̄rto summe q̄rte doctrine ꝑsentis ꝑagrapho illo. Nō aūt facta fuerunt ista ascendentia scꝫ orificia arteriarū ⁊ illa descēdentia scꝫ orificia venaꝝ nisi ꝓpterea q̄ illa sunt rigātia ⁊ fundentia sanguinē ⁊c̄. ¶ Attende scd̄o q̄ natura nō dedutit venas cerebri ꝑncipales vsq̄ supra craneū redituras intus ꝑ cōmissuras q̄ nō fuissent satis custodite. Neq̄ supra cerebrū īmediate q̄ suo pōdere ꝑssissent cerebrū qd̄ molle ē ⁊ rotundū. Neq̄ supra piā matrē q̄ tenuis existens nō est ligamentū sufficiens tātis venis. Neq̄ inter craneū ⁊ duram matrē q̄ lederent̄ a cranco: maxime hora motionū offensiuarū: nisi aliq̄s panicul⁹ inter eas ⁊ craneū mediaret. Teste galieno nono de vtilitate ꝑticlaꝝ capl̄o q̄nto dicēte. Has igitur venas si quidē ab extrinseca ꝑte cranei vsq̄ ad summitatē duxisset sub cute sola cooꝑtas sicut q̄dam putāt nequaq̄ putaret̄ cognoscere natura carū excellentiā. Si vero ab intrinseca quidē sed mox grossam miringā trāseuntes tuta q̄dem essꝫ ita via eis q̄tum intristare debētib⁹ ab extra sed s̄m aliū modū nō tuta. Neq̄ eñ̄ absq̄ colligatiōe suꝑ ipso cerebro equitantes rotūda figura ⁊ molli ꝯsistentia existēte possibile erat absq̄ nocumēto eas ascēdere. neq̄ subtilis miringa erat sufficiēs ligamentū ita magnis venis. Sed neq̄ reliquū adhuc ⁊ tertiū itra craneū quidē oportebat ꝑducere. ꝑ regionē vero q̄ in medio ossis ⁊ grosse miringe ad summitatē reducere eas. Dolerent eñ̄ ita s̄m mot⁹ offendētes ad craneū: aut oporteret ⁊ hic ꝑparare aliquam duram tunicā in medio venaꝝ ⁊ cranei: q̄lis apparet s̄m omēs ossiū ꝑforationes: hec gal̄. ¶ Attēde tertio q̄ vene cerebri recipiunt̄: custodiunt̄ ⁊ sustētant̄ in dura matre: q̄ duplicata ē vt inter duas ipsi⁹ tunicas vene incedāt: ⁊ vt distinguat iter ꝑtem cerebri posteriorē ⁊ alias ꝑores retinendo posteriorē cū vna sui tunica ⁊ cū alia ꝑores ⁊ vt a ꝑte duplatōis ipsi⁹ que fortior est explantent̄ ligamenta q̄bus craneo ⁊ pericraneo alligat̄. Juxta illud gal̄. 8. de iuuamētis mēbroꝝ capl̄o tertio. Et q̄ necessariū fuit aliq̄d ad custodiendū venas in vijs suis: fuit illic cooꝑtoriū durū in quo ē possibilis duplicatio donec fiat duaꝝ tunicaꝝ. Quare ille q̄ sunt iter illas duas tunicas nō indigebāt alia custodia ⁊ suffecit in custodia istaꝝ venarū illa duplicatio. Et in duplicatōe isti⁹ cooꝑtorij est scd̄a vtilitas: ⁊ est q̄ cerebrū indiget vt diuidat̄ in duas ꝑtes anteriorē scꝫ ⁊ posteriorē: q̄re fit duplicatio isti⁹ cooꝑtorij in isto loco. Et ꝑ hoc colligit̄ vt sit via custodiēs ei⁹ venas ⁊ vt inuoluat̄ vtraq̄ partiū cooꝑtorij suꝑ vtrāq̄ partiū cerebri: ⁊ altera retinet anteri⁹ cerebri: ⁊ altera ei⁹ posteri⁹. Et etiā est in isto coopertorio tertia vtilitas qm̄ q̄ coopertoriū durū indiget vt ligaret̄ cum testa capitis fuit origo ligamētoꝝ ei⁹ ex spississimo locoꝝ ei⁹: ⁊ est locus duplicationis ⁊ q̄ ista ligamēta nō habēt trāsitū nisi ꝑ doroꝫ. i. cōmissuras cranei ponebat̄ in isto loco sutura q̄ assimilat̄ figure laude littere. ¶ Attēde q̄rto q̄ duplicatio dure matris ꝑuenit ī duob⁹ laterib⁹ ad quēdā locū in quo ē ampla cōcauitas receptiua sanguīs sil̄is lacune seu platee: ⁊ dicitur loc⁹ expressiōis venaꝝ seu torcular, q̄ sanguis ibi coadunat̄ ⁊ exprimitur sicut vinū ī torculari. Juxta illd̄ gal̄. ibi. Et duplicatio isti⁹ duri cooꝑtorij ꝑuenit in duob⁹ laterib⁹ ad locū in quo fit inter duas tunicas vacuitas ampla sil̄is lacune sanguīs: ⁊ dr̄ aboreales. i. locus exꝓssiōis venaꝝ: qm̄ sanguis ꝯgregat̄ in eo. ¶ Attēde q̄nto q̄ sanguis discurrēs in hac lacuna ꝑtib⁹ distribuit̄ q̄ sub ea sunt sicut cānales aque distribuūtur ī ciuitate ꝓterq̄ ī altiorib⁹ locis ciuitatis. Juxͣ illd̄ gal̄. ibi Et ex ista vacuitate diuidit̄ sanguis in mēbra q̄ sunt sub illo loco sicut cānales aq̄ diuidūtur ī ciuitate si ne essentia in eminētiori loco ciuitat̄. Sꝫ instabit aliq̄s auctoritate aristo. 3°. aīaliū trac. 2°. cap̄. 2°. dicent̄. Et oīs sanguis ē in vase qd̄ dr̄ vena ⁊ nō in alio mēbro ꝓter cor. nō ergo ē sanguis in dicta lacuna naturalr̄. Dic q̄ hec lacuna vel ē venosa (vel vene sil̄is in sb̄a ⁊ nā vt pri⁹ tactū est.

¶ De anatōia venaꝝ manuū. C. IIII

Primum autē quod ex spatulari diuidit̄ ē vēa q̄ ē cephalica cū ī rectitudīe sistit̄

In tertia ꝑte dicit prio ꝑn. q̄ necesse ē vt rami decisi a dicta vena cū fiūt vicini medio cerebri vētriculo recolligant̄ in duas magnas venas q̄ sanguinē sugāt ex torclari: ⁊ ex ramis vēaꝝ ab eo decisis. Scd̄o dic̄ q̄ postq̄ hi rami recollecti fuerit ī duas magnas venas: iste vene ꝓtēdunt̄ a medio cēbri vētriculo ad duos vētricl̄os āteriores ⁊ arterijs obuiāt: q̄ illuc ascēderūt. Et ex ꝯmixtione haꝝ venaꝝ cū his arterijs ꝯstituit̄ rete secūdinale. i. pia mr̄ q̄ rete dr̄ q̄ reti in figura simulat̄ ⁊ secūdinale q̄ sil̄is ē secūdine qua fet⁹ tegit̄ in vtero materno. ¶ Attēde prio q̄ a platea seu torculari mł̄te vene exeūt nutriētes ꝑtes ꝓximas donec appropinquet medio vētricl̄o: ⁊ ibi recolligūtur ī duas venas gr̄a pie mr̄is. Juxta illud gal̄. 8. de iuuamentis mēbroꝝ capl̄o. 3. Et exeūt ab ista vena in sui ꝑncipio multi cannales ī via ꝑ quā vadit: donec qn̄ fuerit ꝓpe locū medij vētriculi ventriculoꝝ cēbri: ⁊ indiguerit vt ex eo oriant̄ vene magne q̄ veniunt ad rete secūdinale. ¶ Attēde scd̄o q̄ q̄ pia mr̄ ē rare ⁊ tenuis ꝯtexture nō sufficiēs deferre ⁊ custodire has venas posita ē in medio illaꝝ glādulaꝝ suꝑ quā īuoluit̄ pia mr̄: ⁊ circūdant eā vene ligate cū pia mr̄e. Juxta illud gal̄. ibi. Et nō sufficit tūc in custodia istarū venaꝝ cooꝑtoriū tenue solū q̄re fuit illic posita glādula ad adiuuandū istd̄ cooꝑtoriū ⁊ ponebat̄ ista glandula ī medio illaꝝ venarū descēdētiū ⁊ īuoluebat̄ suꝑ ip̄am cooꝑtoriū tenue ⁊ circūdabāt ip̄am vene ligate cū ip̄o cooꝑtorio. ¶ Attēde. 3°. q̄ iste due vene circa hāc glandulā diuidunt̄ ⁊ ꝑ mediū cēbri vētriculū trāseūt vsq̄ ad duos vētriculos āteriores: ⁊ ibi mixti arterijs ꝯstituūt piā matrē. Juxta illud galieni ibi. Et iste vene non pulsatiles q̄ sunt in circuitu istius glandule diuiduntur: deinde transeunt per ventriculum medium duorū ventriculorum cerebri ad duos ventriculos anteriores: ⁊ inuoluuntur in eis cum venis pulsatilibus q̄ ascendunt ex inferiori ⁊ ex venis pulsatilibus et ex eis fit rete secundinale. ¶ Attende quarto q̄ aliquid de interiori tunica dure matris transit ad duos anteriores ventriculos cerebri faciens separationem inter eos. Juxta illud Galieni ibi: Et quia pars anterior partium cerebri indiget vt diuidatur in duo media transiuit pars interior coopertorij duri ad istum locum: ⁊ extendebatur quidam eius ad partem mediā. ⁊ distinxit inter duo media anterioris cerebri.

¶ De anatomia venarum manuum. Cap̄. IIII

p Rimum autem ⁊c̄. In hoc capitulo primo agit ꝑnceps de diuisione vene spatularis et incessu ramorū eius. Secūdo de diuisione vene ascellaris ⁊ incessu ramorum eius ibi [Ex ascellari vero] Tertio de incessu ⁊ diuisione vene nigre ⁊ ramorum eius ibi [Vena autem nigra]

a In prima parte que est presens text⁹ dicit prio q̄ prima vena

adiutorīj: ⁊ in cutē ⁊ ī partes muſculoꝝ ſpargitur manifeſtas. Poſtea iuxta cubiti iūcturam in tres diuidit̄ partes. Quarū vna eſt brachīj funis que ſuper manifeſtū ſuperioris focilis extēditur: deinde ad ſilueſtre īclinatur ad focilis inferioris gibboſitatē declinans ⁊ in eo qd̄ in inferioribus partibꝰ raſcete ſilueſtribꝰ eſt ſpargitur. Scd̄a aūt ad cubiti flexionem tēdit ī manifeſto aſſeid ⁊ ramo aſcellaris cōmiſcet̄ ⁊ fit inde vena nigra. Tertia autē ſubmergit̄ ⁊ in ꝓfundo cū ramo etiam aſcellaris miſcetur.

Ex aſcellari[b] ꝟo in primis cum oritur ꝓcedūt rami qui ī adiutorio ſubmergūtur: ⁊ in muſculis qui ſunt ibi ſpargunt̄: ⁊ ibi finiūtur excepto vno eoꝝ qui peruenit ad aſſeid. ¶ Cunqꝫ aſcellaris circa cubiti peruenit iuncturam in duas diuidit̄ partes. Quarum vna ſubmergitur ⁊ ramo cephalice cōtinuatur ꝗ̄ profundat̄ cuꝫ quo parūper incedit: ſꝫ poſtea ab eo ſeparatur ⁊ declinat vna earū ad domeſticā donec ad auricularem ⁊ anularēꝫ ⁊ ad mediū medīj peruenit. Et pars altera eleuatur: ⁊ in partibus manꝰ extrinſecis ꝗ̄ tangunt os diuiditur. Scd̄a aūt partiuꝫ aſcellaris apud aſſeid in quattuor partit̄ ramos. Quorum vnus in inferioribꝰ aſſeid diuiditur ⁊ ad raſcetā tendit. Et ſcd̄s diuiditur ſupra diuiſiones pmi. cuius diuiſiones ſunt ſicͭ illius diuiſiōes. Et tertius ſilr̄ diuidit̄ in medio aſſeid. Quartꝰ vero ē maior eoꝝ. ⁊ ip̄e ē ille ꝗ̄ manifeſtat̄ ⁊ eleuat̄. a quo ꝓcedit ramꝰ ꝗ̄ ad vnū cephalice peruenit ramū: ⁊ fit ex eis vena nigra. cuius reſiduuꝫ eſt baſilica ꝗ̄ etiam occultat̄ et ſubmergitur alia vice. Vena[c] autem nigra a domeſtico incipit et ſupra ſuperius focile eleuatur: deinde

explantata ex vena ſpatulari cū peruenit in rectitudinem adiutorīj eſt vena cephalica. Et ſpargitur in cutem: ⁊ in partes muſculorum manifeſtas id eſt a vena ſpatulari ſeparantur rami qui ſpargūtur in cute adiutorīj: ⁊ in partibus manifeſtis muſculoꝝ qui ī eo ſunt. ¶ Attēde pmo ꝙ pnceps .13. aīalium caplo de cpate ⁊ venis vnam ⁊ cādem venam reputat ſpatularem ⁊ cephalicā. Ait eñi ibi. Secūda vena ſpatularis que dicit̄ cephalica qñ fuerit ꝓpe adiutoriuꝫ pᵒ ramificabitur in ramulos ꝗ̄ ſpargūtur ī cute ⁊ in partibꝰ māifeſtis muſculorum illiꝰ. ¶ Attende ſecūdo ꝙ vena hᵒ noīata ſpatularis dicit̄ a raſi pꝛio almāſoris caplo de venis humeral̄: ⁊ de cephalica nullā ibi mentionē facit qꝰſi reputet eaꝫ eādem cū humerali. Ait enim ibi. A vena vero humerali dū per cubitū tranſit rami quidam ſubtiles ſeparantur: a ꝗ̇bus ea que in adiutorio ſunt exterius manifeſta imbibūtur. ¶ Attēde tertio ꝙ cephalica nomē accepit a mēbro vñ magꝭ euacuat ſanguinē qñ phlebotomatur dr̄ enim a cephas qd̄ eſt caput a quo directius ſanguinē euacuat: qꝛ explantata eſt a guideꝫ manifeſta tendēte ad caput vt dicebatur in caplo precedēti paragrapho illo. Vna vero harū venaꝝ ſuper ſpatulam extenditur et ip̄a eſt ꝗ̄ vocatur ſpatularis: ex qua ē cephalica. Sed vena humeralis denomiat̄ ab humero per quem tranſit ⁊ ſpatularis a ſpatula. Et hec duo nomina diſceſſerunt ab vſu practicorum modernorum: ⁊ nomen cephalice ē valde vſitatuꝫ apud eos qꝛ vena humeralis ſeu ſpatularis nō ꝓhlebotomat̄ comuniter niſi in ramo ſuo ꝓpe curuaturam cubiti qui cephalica vocat̄. Et ideo pnceps enumerans venas brachīj ꝗ̄ phlebotomātur pꝛimi quarta capitulo 20. nullam facit mentōnem de vena humerali vel ſpatulari. Ait enim ibi. Vene ꝑterea manus ꝗ̄ phlebotomātur nō pulſantes ꝗ̄dem ſunt ſex: cephalica: nigra ⁊ baſilica: ⁊ funis brachīj: ⁊ ſceilem: ⁊ illa que ꝓpꝛio noīe aſcellaris vocatur. Scd̄o dicit pnceps poſtea id eſt poſtꝙ a vena ſpatulari ſpſi ſunt rami in cute adiutorīj et in partibus manifeſtis muſculoꝝ eiꝰ ipſa ſpatularis vel truncus ipſiꝰ pncipalis remanens .ſ. cephalica iuxta iuncturā cubiti diuiditur in tres ꝑtes. Pꝛima eſt funis ſeu chorda brachīj ꝗ̄ ſic noiat̄ qꝛ ad inſtar chorde circūuoluit brachiū ⁊ extēditur in ꝑte eminenti focilis ſupioris ⁊ poſt ad ſilueſtre .i. poſterius brachīj inclinat̄: declinans ad ꝑtem gibboſam inferioris focilis: ⁊ poſtea ſpargit̄ ī inferioribꝰ raſcete partibus. Secūda tendit ad locum curuature cubiti in eminenti parte aſſeid .i. partis ꝗ̄ eſt a cubito vſqꝫ raſcetā ⁊ vnitur ramo vene aſcellaris: ⁊ ex his ꝯmixtis fit vena nigra ſeu mediana. Tertia pars profundatur ⁊ miſcet̄ in ꝓfundo brachīj cū ramo aſcellaris ⁊ quia latet ⁊ non ſolet phlebotomari ꝓpꝛio nomine caret. Et hanc partē tertiā non numerat raſis inter venas brachīj: forte hac de cauſa. Ait enim pꝛimo almāſoris caplo de venis. Et cū humeralis vena ⁊ aſcellata ꝓpe cubiti iūcturas veniūt due ab eis ſeparant̄ ꝑtes vna ſcꝫ ab aſcellata: ⁊ altera ab humerali ⁊ ꝯiūctim deſcēdūt quouſqꝫ ex eis vna fiat vena: ꝗ̄ purpurea .i. matrix vocat̄. Alia ꝟo humeral̄ vene ꝑs ꝑ manifeſtas adiutorīj ꝑtes ꝓtenditur: ⁊ ſup focile alterū tranſit: ⁊ vocatur hec funis brachīj. Idem ait auerroys pꝛimo colliget caplo de venis.

b Ex aſcellari ⁊c̄. In hac parte ſcd̄a agit pꝛimo princeps de ramis qui ſeparātur a vena aſcellari ꝓpe ipſiꝰ originē. Secundo de diuiſione eius quando cubito propinqua eſt ibi [Cunqꝫ aſcellaris]

¶ In pꝛima particula dicit ꝙ a vena aſcellari in pncipio ſue originis .ſ. ꝓpe aſcellam exeūt rami ꝗ̄ ſubmerguntur in adiutorio: ⁊ diuiduntur ī muſculis eiꝰ: nec vltra tranſeūt: ſꝫ ibidē terminant̄: excepto vno ꝗ̄ ꝓtendit̄ vſqꝫ ad aſſeid. ¶ Attēde pꝛio ꝙ aſcellaris eſt nomē equiuocuꝫ ad venā groſſam ꝓtēſaꝫ ab aſcella in brachiū cuiꝰ vena baſilica eſt ramꝰ: ⁊ venā paruā ꝗ̄ ī ꝑte iteriori ⁊ īferiori aſſeid phlebotomat̄ de ꝗ̄ dic̄ pnceps pmi quarta capitulo .20. ꝙ pꝛopͤ aſcellaris vocatur: ⁊ ipſa ꝗ̄dem eſt ramꝰ baſilice: ⁊ iudiciū eius eſt ſicut iudiciū baſilice ⁊ ꝑ ea phlebotomatur. Iuxta illud principis ibi. Et ſi nō iuuerit ꝗ̄d erit in hoc ſi baſilicā dimiſeris et ad ramū qui aſcellaris vocatur redibis que quidem eſt que ſuper domeſticuꝫ aſſeid exiſtit ad īferiora. ¶ Attende ſecundo ꝙ ſicut ramuli pꝛimi vene ſpatularis imbibunt ſupficietenus adiutoriū: ſic rami aſcellaris imbibunt partes ipſiꝰ ꝓfundas. Iuxta illud raſis pꝛimo almāſoris caplo de venis. A vena vero humerali dum ꝑ cubitum tranſit rami quidā ſubtiles ſepant̄ a ꝗ̄bꝰ ea ꝗ̄ in adiutorio ſūt exteriꝰ manifeſta imbibunt̄. Silr̄ ꝙ modo ab aſcellata vena rami ſubtiles ſegregantur ꝗ̄ occultas adiutorīj carnes nutriunt.

¶ In ſcd̄a dicit pꝛio ꝙ qñ vena aſcellaris venitꝰ ꝓpe iūcturā cubiti diuidit̄ in duas venas. Scd̄o dicit ꝙ pꝛia iſtaꝝ venaꝝ ꝓfundata iūgitur ramo cephalice .ſ. tertie ꝑti pncipali de ꝗ̄ dictū ē in ꝑte pcedēti ibi. Tertia autem ſubmergit̄: ⁊ in ꝓfundo cum ramo etiam aſcellaris miſcetur. Et iſta pars parū tranſit cum predicto ramo cephalice. deinde ſeparat̄ ab eo ⁊ declinat vna earū ſcꝫ pars aſcellaris ad domeſticā .i. interiorē partē brachīj quouſqꝫ ꝑueniat ad digitos auricularē ⁊ anularē ⁊ ad medietatē medīj digiti: ⁊ pars altera ſcꝫ ramꝰ baſilice eleuat̄ ſup brachiū: ⁊ ſpargitur in extrinſecis partibus manus tangentibus oſſa que ibi ſūt. Tertio dicit ꝙ ſecūda ꝑs pncipalis vene aſcellaris apd̄ aſſeid .i. corā vel ꝓpe ꝑtē brachīj ꝗ̄ ꝓtēdit̄ a cubito vſqꝫ ad raſcetā diuidit̄ ī ramos quattuor. Pꝛimꝰ ſpgit̄ in īferioribꝰ ꝑtibꝰ brachīj tendens ad raſcetā. Scd̄s ſilr̄ ſpargitur ſupra diuiſiones id eſt ramulos rami pmi: ⁊ ſunt diuiſiones huiꝰ rami ſcd̄i .i. diſtributiones vel ramuli diuidētes ſilr̄ es diuiſionibus rami pmi. Tertiꝰ ſilr̄ diuidit̄ in medio brachīj: ſicut duo priores ſcilꝫ pꝛimus in infimo brachīj. ſcd̄s inter infimū brachīj ⁊ mediū. Quartus ꝗ̄ maior ē tribꝰ pꝛioribꝰ eleuatꝰ apparet ⁊ exit ab eo ramꝰ qui ꝯiūctꝰ ramo cephalice ꝯſtituit venā nigrā. Quarto dicit ꝙ reſiduū huiꝰ q̄rti rami ē vena baſilica ꝗ̄ poſtꝙ eleuata ē ⁊ ſe oſtendit in curuatura brachīj occultat̄ ⁊ ſubmergit̄ alia vice. Et dr̄ baſilica a baſi qd̄ eſt fundamētū. qꝛ ſicut fundamētū domꝰ ſubeſt alīj duobꝰ ꝑtibꝰ .ſ. parietibus ⁊ tecto: ſic vena iſta ſubeſt mediane ⁊ cephalice ꝗ̄ ſunt tres vene pncipales phlebotomabiles ī curuatura intrinſeca cubiti. ¶ Attēde ꝙ ab vno ramo vene aſcellaris ꝓtenditur vnus ramꝰ vſqꝫ ad locum mediū inter medicum ⁊ auricularem: dictus ſaluatella ſm̄ raſim pmo almāſoris caplo de venis dicē tē. Aſcellate ꝟo ꝑs ꝗ̄ ē īferioris loci ꝑ ꝑtē brachīj ꝗ̄ ē in ꝓfundo trāſit ꝗ̄ vſqꝫ adeo ꝓtendit̄ ꝗ̄uſqꝫ ad caput īferioris focil̄ ꝑuenit ⁊ fit ex vno ſuoꝝ ramoꝝ vena ꝗ̄ eſt inter medicū ⁊ auricularē ꝗ̄ ſaluatella vocatur.

c Vena autē ⁊c̄. In hac ꝑte tertia pꝛio agit pnceps de loco originis ⁊ receſſu vene nigre. Scd̄o de diuiſiōe ⁊ ſubdiuiſiōe ipſiꝰ ibi [Et in duas]

¶ In pꝛima particula dicit ꝙ vena nigra incipit a domeſtico .i. a parte interiori brachīj ⁊ eleuat̄ ſupra focile ſupius .i. arūdinem minorem bra-

chij postea peruenit ad siluestre.i.ad dorsum brachij. ¶ Attende ꝙ hec vena dicit̄ nigra ⁊ purpurea a colore suo: ⁊ vena cordis: ⁊ vena matricis a locis vnde p̄ncipaliter euacuat: ⁊ mediana q̄ꝛ situat̄ inter cephalicam ⁊ basilicam: ⁊ a medio corporis euacuat scʒ a partibus pectoris: ⁊ vena cōmunis. q̄ꝛ simul euacuat a partibus superiorib⁹ inferioribus ⁊ medijs. eo ꝙ ꝯstat ex ramo cephalice et ramo basilice.

¶ In scd̄a dicit p̄rio ꝙ vena nigra diuiditur ī duas partes fʒ similitudinē lāde grece littere scʒ ad instar furce. Scd̄o dic̄ ꝙ p̄ria eius pars scʒ superior tendit ad extremū focilis sup̄ioris ⁊ transit p̄ rascetā ⁊ diuiditur in dorso pollicis ⁊ in intermedio pollicis ⁊ idicis ⁊ in indice vt nutriat has p̄tes. Tertio dicit ꝙ scd̄a pars vene nigre que est iferior trāsit ad extremū focilis iferioris ⁊ diuiditur in tres ramos. Primus vadit ad locum īter mediū indicis ⁊ medij digiti: et vnitur ramo q̄ ad indicem venit a parte superiori vene nigre: ⁊ ex his ramis coniunctꝭ fit vna vena. Scd̄s ramus vocatus sceilē protenditur versus digitos ⁊ spargitur in intermedio medij digiti ⁊ anularis. Tertius protendit̄ ad anularem ⁊ minimū digitum. ⁊ hi rami coniunguntur ⁊ post diuiduntur ipsi in digitis. ¶ Attende ꝙ sceilem quam reputat hic princeps ramum partis inferioris vene nigre est idem quod saluatella vt dicitur ī synonymis auicēne. Rasis tñ non faciens mentionē de diuisione vene nigre: affirmat ꝙ saluatella ē ram⁹ rami ascellaris. Et illō saluari pōt q̄ꝛ nigra vena ē partim ram⁹ ascellaris.

ad siluestre p̄uenit. ¶ Et in duas ad lāde grece silitudinē diuidit̄ p̄tes. Quarū superior ad extremum sup̄ioris focilis tendit ⁊ vadit ad rascetā ⁊ in pollicis dorso spargit̄ ⁊ inter ipsum ⁊ indicē ⁊ in indice. Pars autē eius iferior ad extremū focilis iferioris vadit: ⁊ in tres diuiditur ramos. Quorū vnus ad locū tendit qui est inter mediū ⁊ indicē: ⁊ ramo q̄ ad indicem p̄ficiscit̄ a sup̄iore parte ꝯtinuatur ⁊ fit inde vena vna. Ramus vero ipsius secūdus ⁊ ipse est sceilem p̄cedit: ⁊ inter mediū ⁊ anularem diuiditur. Et p̄tenditur tertius ad anularem et minimū. Et isti cōiungūtur ⁊ in digitis sparguntur.

¶ De vena ventrem habente descendente. Capitulum. V

¶ De vena vētrem habente descēdente. Cap. V

Iam q̄dem ⁊c̄. In hoc capitulo primo agit princeps de incessu ⁊ diuisione vene magne cōcaue descendētis vsq̄ ad finē verarum spondiliū. Scd̄o de diuisiōe ei⁹ ī duas p̄tes circa finē spōdiliū ⁊ de decē ramis orientibus ab illis partibus anteq̄ ad coxas perueniāt ibi [Que cum ad extremū peruenit] Tertio de diuisione ⁊ incessu duarū partium p̄ncipalium per coxas ibi [Quod vero ex istis remanet]

a Prima pars est p̄sens text⁹. in qua primo agit de ramulis ortis a vena cōcaua descendēte in p̄ncipio sue originis. Secūdo de venis emulgentib⁹ ibi [Postea procedunt] Tertio de venis euntibus ad testiculos ibi [A sinistra autem] Quarto de ramis vene cōcaue distributis spōdilibus per q̄s trāsit ⁊ musculis eis vicinis ⁊ ilijs ⁊ nuche ibi [Postq̄ vo]

¶ In prima particula primo cōtinuat dicta dicendis dicens se iā cōpleuisse sermonē de vena concaua ascendēte que minor est duarū partium imediate explantatarū a vena cōcaua dum exit epar: restat ergo vt de vena cōcaua descendente nunc s̄mo habeat̄. Deinde dicit ꝙ a vena concaua descendēte in principio sui ortus primo ⁊ ante omia separātur rami capillares tendētes ad fascias renis dextri ⁊ sparsi in eis ⁊ in mēbris interioribus circūuicinis nutriūt eas. Et intellige hic per fascias pāniculos subtiles cōtinentes renes ⁊ inuoluentes sicut fascie ex pannis cōprehendūt ⁊ inuoluunt infantem in cunabilis. Et per mēbra interiora circūuicina intellige adipē qui est illic multiplicatus gratia cōfortationis caloris renum: ⁊ neruos ⁊ arterias ⁊ ligamenta proximos. ¶ Sed queret aliquis quare plus festinat natura ilico mittere venulas a vena concaua in sua origine ad fascias renis dextri q̄ ad fascias sinistri. Dic ꝙ id ideo est q̄ꝛ ren dexter est propinquior epati. imo quasi sibi iūctus Iuxta illud p̄ncipis tertij. 18ª. cap̄lo p̄rio. Et positus est ren dexter sup̄ sinistrum vt sit locus eius situi epatis propinquior ⁊ magis attrahens ab ipso q̄tum possibile est: ita vt fortasse tangat ip̄m: imo tangat additamētum quod seq̄tur ipsum. Sed iterum queret aliquis. vnde fascie renis sinistri suscipiunt venas. Dic ꝙ a p̄mo decem ramorum: a vena concaua existente in fine spondilium separatorū de quo dicetur in parte sequenti ꝙ ad duos tendit renes.

¶ In scd̄a dicit ꝙ postq̄ separati sunt a vena concaua descēdente rami capillares dicti exeūt ab ea due vene magne dicte emulgētes. q̄ꝛ sugunt seu emulgent sanguis aquositatem a vena concaua que transeunt ad renes vt per eas coletur seu decurrat aquositas sanguinis q̄ꝛ ren ñ attrahit nisi sui nutrimētū ⁊ illō est aq̄sitas sanguinis. Sʒ instabit aliquis quia ren attrahit aquositatē que per vesicā expellitur ergo attrahit aliud q̄ sui nutrimentum. Dic ꝙ nō attrahit hanc aquositatē nisi ratione sanguis sibi immixti q̄ sui nutrimentuʒ est. Sed si queratur quare vesica attrahit sanguinis aquositatem ⁊ cistis fellis choleraʒ cū non eis nutriant̄. Dic ꝙ ī his voluptuantur ⁊ natura sagax quādam voluptuationem statuit inter mēbra superfluitatum receptiua ⁊ sup̄fluitates ip̄as: p̄pter quam eas trahunt vel instinctu faciūt quo omnia amāt bonum totius seu bonum cōmune: sicut manus se amputādaʒ exhibet vt saluet corpus.

Iam° quidē compleuimus sermonē de p̄te vētrē habentis ascendēte q̄ ē duaruʒ partiū ipsius minor. A parte vero descendēte primū qō diuiditur ilico cū ab epate oritur anteq̄ supra dorsum appodiet̄ est rami capillares qui ad fascias dextri renis vadūt ⁊ sp̄gunt̄ in eis ⁊ in eo qō circa eas existit de iterioribus ad nutriēdum ea ¶ Postea procedunt ab ea due magne vene que emulgentes vocātur ⁊ ad renes vadūt ad sanguis aquositatē colandā. Ren enī nō trahit nisi nutrimētū sui qō ē sanguis aquositas. ¶ A sinistra āt duarū emulgētiū due p̄cedūt vene q̄ ad sinistrū masculorū ⁊ feiarū testiculū vadūt s̄m modū quē in arterijs

¶ In tertia dicit p̄rio ꝙ due vene p̄cedunt a vena emulgente sinistra ad testiculū sinistrū tā in viris q̄ ī mulierib⁹ sicut p̄us dictū est de arterijs cap̄lo q̄nto summe p̄cedētis. ¶ Attēde p̄rio ꝙ in hoc textu videtur esse defectus q̄ꝛ regulariter ⁊ ordinate ab emulgēte sinistra ad testiculum sinistrū non veniunt due vene sʒ vna vena sola. Quod app̄et p̄rio ex textu p̄ncipis in fili passu. 13°. cap̄lo de epate ⁊ venis vbi vocans venas emulgentes ramos ascendentes ait. Et ex vno ascendentium sinistro ramificatur vnus ramus q̄ intrat testiculum sinistrum s̄m modum quem predixim⁹. Scd̄o sic̄ est de venis testiculorū ⁊ eorum arterijs vt innuit hic p̄nceps sed ab arteria sinistri renis venit vnica arteria ad testiculum sinistrum. Iuxta illud principis cap̄lo quinto summe precedentis. Postea due separantur arterie que ad testiculos vadunt sed que ex eis ad testiculum p̄uenit sinistrum ei semper associatur que ad renem peruenit sinistrum. i. que a rene prouenit sinistro. Item rasis p̄mo almāsoris ⁊ auerroys dicūt ad testiculos duos ramos venire sʒ non duos ad vnum. ¶ Attende secūdo ꝙ regulariter ⁊ ordinate due vene veniunt ad sinistrum testiculum scilicet vna ab emulgente sinistra ⁊ alia a vena concaua principali descendente ⁊ hc due vene in testiculo sinistro couniuntur. Aliquando tamē accidit ꝙ a vena concaua principali non venit immediate ramus aliquis ad testiculum sed solum ab emulgenti sinistra recipit: et forte q̄ tunc ab emulgente sinistra duplata vena peruenit ad testiculum sinistrum. Et in isto casu verificabitur textus iste.

¶ Attende tertio ꝙ vena veniens ad dextrum testiculum a vena concaua principali raro ramum accipit a vena emulgente dextra: immo frequentius non cōmiscetur ei aliquid de hac emulgente. Ex quibus apparet ꝙ sanguis qui effunditur ad testiculū sinistrū ē magis aquosus ⁊ ipurior. q̄ꝛ plurimū ei⁹ ab emulgente sinistra p̄cedit ⁊ ex ꝯseq̄nti sperma inde genitū ē aquosi⁹ ⁊ ipuri⁹ ⁊ generationi feminarū aptius. Et inde est ꝙ effusio seminis a sinistro teste feminas facit magis et a dextro mares. Et propterea rustici querentes iunicem magis q̄ vitulum ligant tauro coeūti dextrum testiculum vt magis effundit semen a sinistro. Et ecōtra faciunt querentes vitulum plusq̄ iunicem. Inde etiam est ꝙ fetus quidem maris in dextra parte matricis sepius fieri solet

femine vͦo in ſiniſtris magis. vt ait hypocras amphoꝝ q̄nta ⁊ galienus. 14. de vtilitate ꝑticulaꝝ caplͦo ſeptimo dicēs. Nullū irrationabile ē dextras q̄dē ꝑticulas maſculoꝝ eſſe generatiuas ſiniſtras aūt feminaꝝ. Scd̄o dicit hic ꝓnceps ꝙ nō ē differētia ſ3 ſilitudo venarū teſticuloꝝ ab arterijs eoꝝ in trib᷒. Primo in hoc qd̄ eſt duas venas pcedē ab emulgenti ſiniſtra ad teſticulu3 ſiniſtrū tā in viris ꝙ̄ in mulierib᷒. Et id tangit ibi Nō em̄ alteratur i hoc id ē nō diuerſificatur diſpoſitio venaru3 ab arterijs Secūdo in hoc ꝙ a vena concaua magna deſcendēti due ſepantur vene veniētes ad teſticulos ſic due arterie ab arteria magna deſcendēti. Et illa vena ex iſtis q̄ tendit ad teſticulū ſiniſtꝝ ſemꝑ capit ramū ab emulgēte ſiniſtra: imo aliq̄n tota vēa veniēs ad hūc teſticulu3 a ſola emulgēte ſiniſtra ꝓcedit. S3 tēdens ad dextrū raro capit ramū a dextra emulgēte nec vt i plurib᷒ cōmiſcet̄ ei. Et id tangit ibi. Nec em̄ in hoc differūt ſupple vene teſticuloꝝ ab eoꝝ arterijs ꝙ poſt hoc diuidunt̄ due vene q̄ ad duos incedunt teſticulos ⁊ illa q̄ ad ſiniſtrū tendit ⁊c̄. Tertio in hoc quod a rene ꝓcedit ad teſticulos videlicet in ſeroſo ſanguine ⁊ in foramine ſeu cōcauitate ſanguinē hūc ſuſcipiente in quo ꝓpt̄ multitudinē tortuoſitatū ſuarum venarū ⁊ reuolutionum ſanguis ille albificatur ⁊ digeritur ⁊ incipit fieri ſperma. ⁊ ſimiliter illd̄ qd̄ a corde venit ad arteriarum cōcauitatē: videlicet ſanguis arterialis rubicūdus ꝓpter arteriarū inuolutiones ⁊ tortuoſitates digeritur ⁊ dealbat̄ incipiens ſꝑma fieri. Et id tangit ibi. Nec in eo differunt ſupple vene teſticuloꝝ a ſuis arterijs ꝙ a rene peruenit ad teſticulos ⁊ in foramine etiā in quo ſꝑma digerit̄ ⁊ albificat̄ cū prius eſſet rubeū ꝓpter multitudinē tortuoſitatum ⁊c̄. Tertio dicit princeps in hac ꝑticula tertia ꝙ plurima pars vene veniētis ad teſticulos terminat̄ ad virgā in viris ⁊ ad collū matricis in mulierib᷒ ſicut in arterijs declaratū eſt ſc3 caplͦo q̄nto ſūme ꝑcedētis ibi. Et alie que ad teſticulos vadūt: ex iſti᷒ autē ſumma par egreditur paruū qd̄ ad vuluam vadit ꝑter illud qd̄ nominabimus poſtea ⁊ illud eſt in viris ac mulieribus. ¶ In q̄rta particula dicit ꝙ poſtꝙ̄ due vene emulgētes ſepate ſūt a vena cōcaua deſcēdente ⁊ earū rami ad teſticulos ꝑducti: vena cōcaua deſcendens ex propinquo ſupra dorſum accubans deſcendere incipit ſm̄ longitudinē dorſi. Et ab ea primo in hoc deſcēſu coram qualibet ſpondili ſepatur vnus ram᷒ ſubintrans ſpōdilem: ⁊ hi om̄s rami ſꝑgūtur in muſculis ſpōdilibus iuxtapoſitis. Et non intelligas ꝙ vnicus ramus coram qualibet ſpondili exeat: ſed vtrinq3 vnus. Iuxta illud raſis primo almāſoris caplͦo de venis. Deinceps etiam ab eadē in directo cuiuſq3 ſpondilis duo alij ſeparant̄ rami. Secūdo ſepant̄ ab hac vena magna deſcendēte ꝑ ſpōdiles due vene ꝑtranſcuntes ad ilia. i. partes inferiores hypocondriorū et ad muſculos ventris. Tertio ſeparantur ab ea vene que ſubintrant per foramina ſpondilium ad nucham vt nutriant eam.

dīximus. Nō em̄ alteratur in hoc, neq3 in hoc ꝙ poſt hoc diuiduntur due vene que ad duos īcedūt teſticulos. Et illa que ad ſiniſtrū tēdit ſemꝑ a ſiniſtra harū duaꝝ accipit ramū. ⁊ forte in aliquib᷒ tota ei᷒ origo erit inde. Illa vͦo que ad dextrū tēdit raro a dextra iſtarum duarū emulgentiū accipit ramum: imo ſepe nō ei commiſcetur: neq3 in eo quod a rene peruenit ad teſticulos ⁊ in foramine etiam in quo ſꝑma digeritur ⁊ albificatur cū prius eſſet rubeū ꝓpter multitudinē tortuoſitatum ſuarū venaru3 ⁊ reuolutionū ſuaꝝ: ⁊ qd̄ ad eas etiā peruenit a corde. Et huiuſmodi quidē vene plurimu3 in virga ⁊ in collo matricis finitur queādmodū in arterijs declarauim᷒. ¶ Poſtꝙ̄ vero due emulgentes ⁊ earū rami naſcunt̄ vētrem habēs e vicino ſupra dorſu3 appodiatur ⁊ deſcēdere īcipit a qua coram oī ſpondili ſeparatur ramus. et in eā ingreditur: et ſpargunt̄ in muſculis qui apud eas ſunt poſiti: ⁊ vene ſeꝑantur q̄ ad duo tendunt ilia et ad vētris muſclos vadūt. Poſtea vͦo vene que ꝑ foramia ſpondiliū ingrediunt̄ ad nuchā. b Que cū ad extremū peruenit ſpondiliū in duas diuiditur partes. Quarū vna ad dextra3: ⁊ altera ad ſiniſtra3 tendit. ⁊ vnaq̄q3 ipſarū ad vnam tendit coxam. ¶ Ab vnaquaq3 tn̄ eaꝝ anteꝙ̄ ad coxam ꝑueniat decē ſeparant̄ tunice. Quarū vna ad duos tēdit renes. Secūde vero earū partes ſubtiles ſunt ⁊ capillares que ad inferiora partiū ſiphac tendūt. Tertia aūt in muſculis ſpargitur qui ſuꝑ coxe os exiſtunt Et q̄rta ſpargitur in muſculis qui ſunt in ano ⁊ in manifeſto ex alhauis. Quinta vero ad collum matricis mulierū vadit: ⁊ in ipſo ſpargit̄ ⁊ in eo quod ei cōtinuatur ⁊ ad veſicā tendit. S3 illa que ad veſicā vadit in duas diuiditur partes. quarū vna i veſica ſpargitur: ⁊ altera ad ipſi᷒ tendit collum. Et hec quidē pars i viris ē valde magna ꝓpter virgā: ſ3 in mulieribus eſt parua. Sexta vero ad muſculos ſuꝑ os femoris poſitos vadit. Et ſeptima ad muſculos tēdit q̄ i rectitudīe corꝑis ſuꝑ vētrē ſ̄t poſiti. Et he q̄dē vene cū extremitatib᷒ venaꝝ ꝯtinuātur q̄s i pectore dixim᷒ ad mirach vētris deſcēdere. Et ex harū q̄dē venarū radice egrediunt̄ in mulierib᷒ vene q̄ ad

b Que cum ⁊c̄. In hac ꝑte ſcd̄a prīo agit ꝓnceps de diuiſiōe vene cōcaue deſcēdētis q̄n eſt in fine veraꝝ ſpōdiliū. Scd̄o de ſepatōe decez ramoꝝ ab vtraq3 ſuaꝝ partiū ante earū deſcēſum ad coxas ibi Ab vnaq̄q3 tamen ¶ In prīa particula dicit ꝙ vena cōcaua magna deſcendens cū peruenit ad fine3 verarū ſpōdilium. ſ. in ꝓncipio oſſium alhouīs diuidit̄ in duas vēas magnas: q̄ꝝ vna vadit ad coxam dextrā altera ad ſiniſtrā. ⁊ hec vena dicit̄ alhouinſal̄ q2 ſituat̄ ⁊ diuidi incipit in directo oſſiū alhouins ⁊ bifurcatur ī ſui diuiſiōe ſm̄ ſilitudinē laude grece littere ſicut arteria ſita ibidē ⁊ diuiſa. ¶ In ſcd̄a dic̄ ꝙ decem tunice. i. rami ſeparant̄ ab vnaquaq3 iſtarū duarū venarū priuſꝙ̄ ad coxas veniāt. Prim᷒ ram᷒ incedit ad renes. Et. 13 aīalium dicit princeps ꝙ vadit ad duo dorſa. Et intellige ꝙ iſte ramus ⁊ nouē ſequētes ſunt duplicati: ⁊ eſt vn᷒ a dextris ortus a dextra vena. alter a ſiniſtris ort᷒ a ſiniſtra. Sed q̄ret aliquis ad quid hic ramus vadit ad renes cū due emulgentes ⁊ due arterie magne perueniētes ad eos ſufficiens eis portent alimentum. Dic ꝙ iſte ramus nutrit partes renum circunferentiales. Alie vene et arterie nutriunt interiores ⁊ ramos non paruos ad teſticulos tranſmittūt. Secūdus diuidit̄ in venas capillares que diſꝑgunt̄ in partibus ſiphac inferioribus. Et intellige ꝑ ſiphac panniculum immediate ſuperpoſitum zirbo ⁊ ſuppoſitum pāniculo dicto mirach. Iuxta illud principis tertij deciatertia caplͦo prīo. Et ſuper zirbū panniculare eſt ſiphac ⁊ ſuꝑ ipm̄ ē mirach. Terti᷒ ſꝑgit̄ in muſculis exiſtētib᷒ ſuꝑ os coxe. S3 de eo dicit ꝓn. 13. aīalium ꝙ ſꝑgit̄ ſuper os pectinis dorſi. Et ſolet in libro illo nomiare pecten dorſi oſſa alhauīs īmediate ſub ſpondilibus renum exiſtentia. Quart᷒ diuidit̄ in muſculis ani q̄ prius dicti ſunt eſſe quattuor ⁊ in manifeſto id eſt in parte exteriori eminēti ex alhauins ſc3 ex oſſe ſacro. Quint᷒ partim trāſit ad collū matricis ī mulierib᷒ ⁊ diuidit̄ in eo ⁊ vicinis ei ꝑtibus partim ad veſica3. Et quod ex eo tranſit ad veſicam diuiditur in duas ꝑtes vna in veſica ſꝑgitur alia in collo ei᷒ Et iſta pars veniens ad collum veſice eſt valde magna in viris propter virgam cui prebet alimentum ſed parua eſt in mulierib᷒. Sext᷒ tendit ad muſculos locatos ſuꝑ os femoris ⁊ eſt os anche dcm̄ os femoris ſm̄ ꝑtes ipſius anteriores et os anche ſm̄ poſteriores. Iuxta illd̄ principis ca. 25. ſumme prime doctrine preſentis. Et illud quod eſt ad anteriora os vocatur femoris: et illud quod eſt ad poſteriora vocatur os anche. Septim᷒ pertranſit ad muſculos poſitos ſupra ventrem in rectitudine corꝑis ſc3 ad duos muſculos vētris longitudinales. Et vene explātate ab hoc ramo obuiant ⁊ cōiungunt̄ extremitatib᷒ venaꝝ venientiū a ſuperiorib᷒ per pectus ad mirach vētris. de q̄b᷒ actū eſt cap̄. 3. ſumme p̄ntis ꝑagrapho illo. Et terti᷒ illoꝝ deſcēdit incedēs in ſuꝑmo pectoris ad mirach. Et ex radice iſtarum venarum aſcendentium ad muſculos longitudinales ventris due in mulieribus exeunt vene tendentes

ad matricem. Et a duob⁹ lateribus istarum venarum transeuntiū ad matricem due separantur vene tēdentes ad mamillas p̄ quas mamille ꝛ matrix habēt inuicē colligantiā. Par has venas retēta mēstrua tēpe impregnationis partim tēdunt ad mamillas pro generatione lactis ꝛ in nutricibus fiūt. per has etiā venas mēstru⁹ sanguis supflue fluēs sistitur ꝛ ad mamillas trahitur vētosis eis appositis. Juxta illud hypocratis amphorismorum q̄nta. Mulieri mēstrua si vis retinere sitiā maiorem ad mamillas appone. Octauus incedit ad receptaculū viroꝝ ꝛ mulieruꝫ. Et per receptaculū viroꝝ intellige bursaꝫ testiculoꝝ que dicitur aliter osseum ꝛ tracodis. Et per receptaculū mulierū intellige matriceꝫ. Non⁹ vadit ad musculos q̄ sunt in parte coxe occulta. Sed dicit p̄n. 13. aīalium ꝙ nonus intrat musculū introitus pectinis dorsi.i. ossiū alhauis siue sacri ossis. Decim⁹ venit a parte emulgentis vene manifesta ꝛ trāsit ad duo ilia sb̄ hypocondriis prope inguina locata ꝛ obuiat ac cōtinuatur extremitatib⁹ venaruꝫ a superiorib⁹ per pectus ad inferiora descendētium ꝛ maxīe eis que descendūt a partibus mamillaꝝ ꝛ ex istis venis simul adunatis fit vena magna descendēdo tendens ad musculos natium q̄ dicūtur aliter clunes ꝛ pige. Et nō intelligas ꝙ iste decimus ramus explātetur ab emulgenti sed a vena concaua principali descendēte prope ramū manifestum emulgētis ad testiculos tendētem. Et p̄nceps hunc ramū decimū describēs.13°. aīaliū nō facit mētōeꝫ ꝙ veniat ab emulgēti. Ait em̄ ibi. Et decimus diuiditur in inguinib⁹ manifeste vsq ad duo ilia ꝛ cōtinuatur cū capitib⁹ venarum descēdentiū ꝛ maxime cum eis q̄ descēdunt a partibus mamillarum: ꝛ adunantur adinuicem: ꝛ faciunt vnam partem magnā que vadit ad musculos natium.

matricē tendunt Et a duobus quidē lateribus venarū q̄ ad matricem vadunt diuidūtur vene que ad mamillas tendunt per quas mamille matrici associantur. Octaua vero ad viroruꝫ ꝛ feminarū receptaculuꝫ vadit. Et nona q̄dē peruenit ad musculos ei⁹ qd̄ in coxa est occultū ꝛ spargitur in eis Decima vero a parte emulgētis manifesta veniens ad duo tendit ilia: et extremitatibus venarū descendētiū cōtinuatur. ꝛ precipue eis que a p̄te mamillarum descendunt. ꝛ fit ex eis pars magna q̄ ad natium musculos vadit. Quod vero ex istis remanet ad coxam tēdit vbi p̄ueniunt rami. Quoꝝ vnus in musculis diuiditur qui supra antecedētem coxe partem cōsistunt. Et alius in musculis ei⁹ quod in coxa inferi⁹ est ꝛ in ipsi⁹ domestico profunde. Et alii multi rami in coxe p̄fundo spargūtur. ¶ Quod autem post hoc totū remanet postq̄ poplitis iuncturā parū cooperit in tres diuiditur partes. Quarū siluestris super cannā extēditur miorē vsq ad calcanei iuncturā. Et ipsarū media in flexione poplitis extēditur descendēs: ꝛ i lacertis occulti cruris facit descē-

c Quod vero ꝛc̄. In hac parte tertia que est de residuo vene concaue descendētis quod tendit ad coxā: tibiam ꝛ pedes primo agit de ramis eius dispersis in coxis. Scd̄o de diuisione residui eius circa poplitem in tres partes ꝛ de incessu partiū ei⁹ ibi [Qd̄ autem post hoc] Tertio de reductione harū trium partiū ad quattuor venas ꝛ de incessu earuꝫ ibi [Iste vero tres] Quarto imponit finē dictis ꝛ continuat dicendis ibi [Isti q̄dē sunt]

¶ In prima particula dicit ꝙ residuū vene concaue descendentis post separationem decē dictorum ramorū ab ea descendit ad coxā: ꝛ rami plures illic ab eo p̄cedunt. Primo q̄dem vnus sparsus in musculis anterioris p̄tis coxe. Scd̄o alius sp̄sus i p̄fundo p̄tis inferioris ꝛ interioris coxe. Tertio alii multi q̄ diuidūtur in p̄fundo coxe.

¶ In scd̄a dicit ꝙ residuū vene cōcaue postq̄ p̄uenit ad iūcturā poplitis parū cooperiēs eā diuiditur in tres venas. Pria dr̄ siluestris.i. exterior q2 situatur in p̄te cruris exteriori. ꝛ p̄tenditur in suo descēsu sup̄ min⁹ focile cruris vsq ad iuncturā calcanei. Scd̄a est media fm̄ sitū inter primā ꝛ tertiā ꝛ in plicatura genu extēditur descēdēs inde ꝛ emittit inferi⁹ ramos lacertis abscōsis in p̄fundo cruris. Et diuiditur in duas p̄tes vna sepelitur i interiori p̄te cruris altera trāsit extēsa inter duas cannas vsq ad āteriorē p̄tē pedis ꝛ cōmiscetur alteri ramoꝝ vene siluestris mō nomiate. Tertia vena domestica dr̄.i. interior q2 p̄greditur p̄ interiores p̄tes declinās ad

locū cruris venosum ꝛ p̄tēditur vsq ad cahab.i. calcaneū: ꝛ vsq ad extremitatē gibbosam cāne maioris scꝫ cauillā. Et descēdit ad domesticū pedis.i. p̄tē pedis interiorem. Et ista est vena dicta sophena q̄ phlebotomatur ad prouocationem mēstruorū ꝛ cōtra apostemata mala inguinū ꝛ partiū genitaliū. Et pria istaꝝ.s. siluestris sciatica dr̄ post q̄ peruenit ad cauillā pedis. q2 cōiter i passionib⁹ sanguineis scie phlebotomatur. Sꝫ haꝝ media nō solet phlebotomari. imo diuiditur i ramos plurimos nutriētes musculos cruris tā interiores q̄ exteriores. Juxta illd̄ rasis p̄° almāsoris ca°. de venis. Que iterū cū ad genu p̄uēit i tres diuiditur partes. Quaꝝ vna p̄ mediū transit cui⁹ rami oēs cruris nutriūt musculos q̄ interi⁹ ꝛ exteri⁹ reperiūtur. Alia vero ad p̄tē cruris domesticā trāsit q̄ vsq ad o talū incedit donec sup̄ cauillā interiorē appareat incipiat ꝛ tunc ex ea fit vena q̄ sophena vocatur. Pars vero tertia ad p̄tē cruris siluestrē tēdit quousq ad cauillā p̄ueniat exteriorē q̄ etiā vena dr̄ sciatica: hec rasis.

dere ramos. ꝛ in duas diuiditur partes. quarū vna occultatur in eo qd̄ i iteriore cruris p̄te existit. et altera vadit inter duas cānas extēsa ad anteriorē pedis. ꝛ ramo siluestris miscetur quē nominauim⁹. Tertia vero ꝛ ipsa ē domestica ad locū cruris venosuꝫ declinat. ꝛ extenditur ad cahab ꝛ ad extremitatem cāne maioris gibbosam: et ad pedis domesticū descēdit. ꝛ ipsa quidē est sophena. ¶ Iste vero tres facte fuerunt q̄ttuor. Quarū due siluestres ad pedem veniunt a parte canne minoris. Et duarum domesticarum. vna supra pedē incedit ꝛ in supremo ei⁹ a parte minimi spargitur. Secūda vero ē illa q̄ cum domestico ramo siluestris miscetur partis quem nominauim⁹. Et spargunt ambo in p̄tib⁹ iferiorib⁹. ¶ Isti q̄dē sunt venarū numeri. Et iaꝫ q̄dē mēbroꝝ ꝯsiliū hn̄tiū p̄tes anatomiā cōpleuim⁹. Cōpositoꝝ vero instrumentaliū cuiusq anatomiā noīabim⁹ i dictiōe q̄ eoruꝫ dispōnes ꝛ medicamēta ꝯprehēdit. Nūc aūt de virtutib⁹ loq̄ incipiem⁹.

¶ Explicit sūma q̄nta q̄ ē de venis ꝛ sic cōpletus est s̄mo de anatomia mēbroruꝫ cōsimilium.

¶ In tertia dicit prio ꝙ iste tres venē modo dicte sūt facte q̄ttuor.s. due siluestres ꝛ due domestice. Nā media ex eis subdiuiditur i siluestrē ꝛ domesticā. ꝛ pria ē siluestris et tertia ē domestica. Scd̄o dicit ꝙ due siluestres ex istis q̄ttuor perueniūt ad pedē ex latere cāne miōris. Tertio dicit ꝙ vna domesticaꝝ.s. tertia noīata in p̄ticula p̄cedēti supra pedē trāsiēs sp̄gitur i superiori p̄te pedis v̄sus minimū digitū. Quarto dicit ꝙ scd̄a vena domestica ē p̄s scd̄a vene medie ex trib⁹ iā noiatis i p̄ori p̄te q̄ dicebatur misceri cū vno ramoꝝ vene siluestris. Et hec vena cū isto ramo sp̄gitur in p̄tib⁹ pedis iferiorib⁹. ¶ Attēde ꝙ a sophena p̄cedit ram⁹ v̄sus pedis pollicē q̄ p̄ ea phlebotomatur ꝛ a sciatica emittitur ram⁹ inter minimū digitū ꝛ suū vicinū q̄ fit loco ei⁹ q̄n̄q phlebotomatur. Juxta illd̄ rasis prio almāsoris cap̄lo de venis. Ab vnaq̄q aūt istaꝝ cū ad pedē p̄uenit sep̄antur p̄tes q̄ p̄ pedē segregātur. Quarū ille q̄ in p̄tib⁹ digitoꝝ minimi.s. ꝛ scd̄i ab eo rep̄iuntur vene sciatice p̄tes sūt. Que vero i p̄tib⁹ rep̄iuntur pollicis vene sophene sūt p̄tes

¶ In q̄rta dicit prio ꝙ isti sūt nūeri venaꝝ.i. tot vene nūero inueniūtur i hoie sēsibiliter distīcte cū p̄ anatomiā exq̄site ꝺmēbratur ꝛ diuiditur q̄t nūerate sūt i q̄nq capl̄is sūme p̄ntis. Scd̄o dicit ꝙ iā ꝯplet⁹ ē s̄mo de anatomia mēbroꝝ ꝯsiliuꝫ.s. in q̄nq iā p̄lectis sūmis. Tertio dic̄ ꝙ anatomia cuiusq mēbroꝝ istrm̄aliū seu ꝯpositoꝝ vl̄ organicoꝝ noīabitur iferi⁹ i dictōe ꝯp̄hēdēte dispōnes.s. sanitatē egritudinē ꝛ neutralitatē ꝛ medicamēta.i. istr̄a curādi morbos vꝫ i.22. fen tertii b⁹ q̄ dictōes iterp̄tantur. In q̄ꝝ cuiusl3 iītio narratur anatomia mēbri ꝯpositi de cui⁹ morbis cāis ꝛ signis i ea tractatur. Quarto dic̄ nūc aūt icipiem⁹ loq̄ de v̄tutib⁹.i. postq̄ de.4. reb⁹ nālib⁹.s. elemētis ꝯplexiōib⁹ hūorib⁹ ꝛ mēbris egim⁹ i doctrinis p̄cedētib⁹; ꝯn̄r in ordine locuturi sum⁹ de q̄nta re naturali.s. de v̄tutibus.

¶ Summa venarum non pulsatilium.

2 A concauo epatis erit imediate vena porta ꝛ ab eius gibbo vena concaua.

13 Vena porta hꝫ itra epar q̇nqꜫ venas sensibiles ꝛ mãifestas q̄ sunt ipsi⁹ radices eẍ v̇o hꝫ octo mesaraicas q̄ sunt rami eius.

2 Vena concaua diuiditur in ascendentem ꝛ descendentem.

2 Ascendens dimittit in dyafragmate duas venas.

2 Postea ascendens diuidit̃ in venã magnã q̄ intrat dextraꝫ cordis aurẽ: ꝛ truncũ p̃ncipalẽ q̄ remanet ex ascendente.

3 A vena itrãte dextrã cordis aurẽ. 3. exeũt vene. s. vena arterialis vena circũfusa cordi ꝛ vẽa vadẽs ad q̇ntã spõdiliũ pectoris.

4 A trũco residuo vene ascẽdẽt̃ appropĩquãte furcke sepant̃ due vene q̄ trãsuerse vadũt ad ptes furcule dextrã ꝛ sinistram: et rursus vtraqꜫ diuiditur in duas: quaꝝ p̃ria subdiuidit̃ in venas capillares nõ numeratas pre multitudine ꝛ paruitate.

10 Scd̃a vero vtrinqꜫ diuiditur in q̇nqꜫ venas.

8 Quĩta ex his. 5. subdiuidit̃ in. 4. venas ex vtraqꜫ parte.

6 Quarta ex his quattuor vtrinqꜫ diuiditur in tres venas quarũ tertia est ascellaris.

2 Residuus trũcus cõcaue vene ascẽdẽtis diuiditur in guidez manifestam: ꝛ guidez occultam.

3 Guidez mãifesta ilico cũ a furcula ascẽdit diuidit̃ ĩ duas venas q̄ postea reiũgunt̃ ꝛ fit ex eis guidez manifesta scita.

6 Anteqũ reiũgant̃ sepant̃ due vene a scd̃a eaꝝ ꝛ vtraqꜫ istaꝝ diuidit̃ in duas ita ꝙ ex vtraqꜫ orit̃ vnũ par venarum.

6 Ex scd̃o pari tres vene sepant̃ ex vtroqꜫ laterẽ. p̃ma ẽ spatularis vñ orit̃ cephalica: alie due sunt in laterib⁹ spatularis.

2 Guidez manifesta post reiũctionem suaꝝ partium diuidit̃ in duas venas.

1 Guidez occulta emittit vnã venã capillarem ad iũcturam capitis cũ collo dũ est coram futura laude.

4 Guidez occulta post penetratõeꝫ ei⁹ ĩ craneũ diuidit̃ in duas venas q̃rũ maior ꝛ p̃ncipalis ipsa diuidit̃ in minutos ramos nõ nũeratos ex q̇bus postea recollect̃ fiunt due magne vene.

¶ Vene brachioꝝ ꝛ manuum

4 A spatulari vena prius numerata q̃ttuor nascũtur vene. prima est cephalica. scd̃a est funis brachij. teria est vena nigra ĩ pte. quarta ẽ vena submersa mixta cũ ramo ascellaris.

1 Ab ascellari p̃us noiata ĩ p̃mis cũ orit̃ nascunt̃ rami nõ numerati q̄ nutriũt musckos adiutorij ꝛ vna vena tẽdẽs ad afficid.

2 Ab ascellari circa cubiti iuncturã nascuntur due vene vna ẽ submersa cõtinuata ramo cephalice altera tẽdit ad afficid.

5 Ab hac scd̃a q̃ttuor nascunt̃ vene q̃rũ tres p̃ie diuidũtur in afficid q̃rta v̇o maior oĩm existẽs ascẽdẽs ꝛ iũcta ramo cephalice facit venã nigrã ꝛ qd̃ ex ascellari remanet ẽ vena basilica.

2 A vena nigra nascunt̃ due vene vna ẽ superior tendens ad extremum focilis superioris alia inferior tendens ad extremum focilis inferioris.

3 Ab inferiori nascuntur tres vene. prima tẽdit inter mediuꝫ ꝛ indicem. scd̃a et est secilen inter medium ꝛ ãnularem. tertia iter annularem ꝛ minimum.

2 A vena cõcaua descendẽte exeũt due emulgẽtes

3 Ab emulgente sinistra vadũt due vene ad testiculũ sinistruꝫ ꝛ q̇nqꜫ a dextra vadit vna ad dextruꝫ. Postea a vena cõcaua descẽdente tot separãtur paria venaruꝫ quot sunt spõdiles a loco vbi applicat̃ dorso vsqꜫ ad ossa alhouins: ꝛ iteꝝ separãtur vene tẽdentes ad ilia ꝛ musculos vẽtris ꝛ nucham: quas p̃iceps nõ redegit hic ad certum numerum.

2 A trũco cõcaue descẽdẽtis in fine verarum spõdilium posito due separãtur vene que tendũt ad coxas.

20 Anteqũ he due perueniãt ad coxas separantur ab vtraqꜫ earum decem vene.

4 Quinta ex his decẽ vtrinqꜫ subdiuidit̃ in duas.

4 A septia vero dictaꝝ decẽ exeũt due vene tẽdẽtes ad matricẽ ꝛ iterũ due tẽdẽtes a matrice ad mamillas.

4 Vtraqꜫ duarũ venarũ magnarum descẽdẽtium ad coxas relinquit in coxis venas duas.

6 Vtraqꜫ dictarũ magnaꝝ venarum ad poplitem veniẽs diuidit̃ ĩ tres venas: quaꝝ vna in pte exteriori cruris: alia ĩ pte interiori alia mediat inter vtrasqꜫ.

4 Media harũ triũ vtrinqꜫ diuidit̃ in duas venas.

¶ Explicit summa q̇nta q̄ est de venis: ꝛ sic ↄplet⁹ est sermo de anatomia mẽbroꝝ cõsimilium.

¶ Doctrina sexta cuius est summa vna ꝛ capitulum vnum

¶ Summa vero de virtutibus: cuius sunt sex capitula.

Quoꝝ p̃mũ est de gñibus v̇tutũ f̃m s̃monẽ vniuersalem.

v Irtutum ꝛ opationuꝫ ꝛc̃. In hoc capl̃o primo agit p̃nceps de correlatione v̇tutum ꝛ opationum adinuiceꝫ describens vtrasqꜫ ꝛ dans causam quare simul de his agitur. Secũdo agit de diuisione virtutuꝫ ibi [Virtutum autem genera] Tertio de minerꝫ virtutum f̃m medicos ꝛ quosdaꝫ p̃hos ibi [Et multis q̇deꝫ] Quarto de mineris earũ f̃m aristotelem ibi [Omibus autẽ] Quinto narrat p̃nceps ꝓpriam opinionem in hac materia cõtrouersie de mineris virtutũ ibi [Preterea cũ considerant

¶ Doctrina sexta cuius est summa vna ꝛ capitulum vnuꝫ.

¶ Summa est de virtutibus cuius sex sunt capitula.

Quoruꝫ primũ est de generibus virtutum f̃m sermonẽ vniuersalem.

v Irtutum[a] ꝛ operationuꝫ adinuicem. alie ex alijs cognoscuntur. Omnis enim virtus operationis existit initium. Neqꜫ aliqua operatio prouenit nisi ex virtute. Ideoqꜫ vtrasqꜫ ĩ vno posuimus capitulo.

a Prima pars est presens textus in quo p̃mo innuit ꝙ v̇tutes ꝛ operatiões habẽt talem habitudinem seu correlationem adinuicem ꝙ alie ex alijs cognoscũtur scilicet virtutes ex operationibus ꝛ opatiões ex virtutibus. Qd̃ sic declarat. Virtus describitur ꝙ est opationis initiũ. ꝛ operatio ꝙ ẽ motio ꝓueniens a virtute. Ecce ꝙ in descriptione v̇tutis intrat operatio ꝛ in descriptione operationis v̇tus. Sed instabit aliq̇s si virtus p operationẽ describatur operatio dꝫ esse notior virtute ꝛ econuerso si in descriptione opationis v̇tus ponat̃. quia descriptio debet dari per notiora: ꝛ sic idẽ erit noti⁹ ꝛ ignotius. Cõcede id diuersis respectibus. Operatio enim est notior nobis noticia q꞉ est. Virtus vero ẽ nature notior noticia ꝓpter quid. Secũdo dicit ꝙ q꞉ virtutes ex operatõibus cognoscuntur ꝛ ecõuerso ideo ambe posite sunt in eodem capl̃o. Licet enim determinato de virtutibus in sex capl̃is summe p̄sentis subiũgat̃ capl̃m singulare de operatõibus: nihilomin⁹ in capl̃is virtutũ agitur de opationibus earum. ¶ Attẽde primo ꝙ duplex est virtus. vna q̇dem nobis a natura inest. alia est acquisita. Et ista est duplex. vna est moralis. alia intellectualis. Iuxta illud aristo. scd̃o ethicoꝝ capl̃o p̃io. Duplici auteꝫ virtute existente: hac q̇dem intellectuali hac autem morali. Ea quidem que intellectualis plurimũ ex doctrina habet et generatõnem ꝛ augmẽtum. ideo experimento indiget ꝛ tp̃e. moralis vero ex more fit. ¶ Attẽde secũdo ꝙ v̇tutes que a natura nobis insunt de quib⁹ hic agitur precedunt operatiões. Acquisite vero ex operationib⁹ generãtur. Iuxta illd̃ aristo. ibi. Quecũqꜫ q̇dem natura nobis adueniũt potentias horũ prius ferimus posteri⁹ autẽ operationes coꝝ reddimus quod in sensibus manifestũ. Nõ eñ ex multotiẽs videre aut multotiẽs audire sensus accipimus sed ecõuerso habẽtes vsi sumus nõ vtentes habuimus. v̇tutes autem accipimus operãtes prius queãdmoduꝫ ꝛ in alijs artib⁹. Que enim oportet discentes facere hec faciẽtes discimus: puta edificantes edificatores fiũt: ꝛ citharisãtes cithariste fiũt. sic aũt ꝛ iusta q̇dẽ operãtes iusti efficimur. tempata autẽ tẽperati fortia vero fortes. ¶ Attende tertio ꝙ virtutũ seu potestatũ alie sunt actiue scilꝫ he que sunt principium motus aut mutationis aut in altero aut inq̃tum alterum. Alie passiue videlicet que sunt p̃ncipium motus aut mutationis ab altero aut inq̃tum alteꝝ. Iuxta illud arist. q̇nto methaphisice capl̃o. 17. Potestas dĩ hec quidẽ p̃ncipiũ motus aut mutatõnis aut in altero aut inq̃tum alterum vt in edificatiua potestas est que nõ existit in edificato. Sed ars medicinalis potestas ens existet vtiqꜫ in sanato sed non inq̃tum sanatum est. ergo totaliter principium mutationis aut mot⁹ dicit̃ potestas in altero aut inq̃tũ alterũ. Hec aũt ab altero aut inq̃tum alterum. ¶ Attẽde q̃rto ꝙ virtus passiua dĩ interdum de potẽtia passionis cuiuscũqꜫ siue perfectiue siue lesiue: q̇nqꜫ vero de ꝑfectiua solũ q̄ est ad meli⁹ ꝛ q̄ bene fit aut f̃m volũtatẽ. Iuxta illud arist. ibi. Scd̃m quã enim patiẽs patitur aliquid q̇nqꜫ quidẽ f̃m quodcunqꜫ pati sit ĩpossibile dicimus eẽ antopotẽ q̇nqꜫ aũt nõ f̃m oẽm passioneꝫ: sꝫ si ad meli⁹ adhuc autem vt bene hoc efficiat̃ aut f̃m voluntatem. ¶ Attende quinto ꝙ virtus seu potestas quãdoqꜫ dicitur de habitu f̃m quem res cui⁹ ẽ est impassibilis aut ĩmutabilis aut ñ faciliter partit̃ aut ꝑmutatur in peius. Iuxta illud aristo. ibi. Amplius q̇cunqꜫ habitus f̃m quos im-

passibilia oīno aut īmutabilia aut nō facile ī ꝑcius mobilia potestates dicūtur. Et hec ē potestas in resistēdo magis ꝙ̄ agendo vel patiendo. ¶ Attēde sexto ꝙ fortitudo v̓tutis actiue attēdit̄ penes magnitudinē ⁊ fortitudinē resistentie sui obiecti. vt v̓tus digestiua ē fortior q̄ plus de cibo ⁊ duriores ex cibis digerere sufficit. Sꝫ ecōtrario est in v̓tute passiua vt fortior ē visus qui minutiora videt et fortior ē auditus qui remissiores sonos ꝑcipit ⁊ fortior est tactus q̄ inter remissiores q̄litates distinctius iudicat. ¶ Attende septimo ꝙ v̓tus ꝓprie dicitur de potentia anime. Robur vero de potētia corporis ⁊ etiam vires. Juxta illud metricū. Virtutes aīe vires dic corꝑis eē. Aliquādo tn̄ ꝓ seinuicē accipiūtur. ¶ Attende octauo ꝙ de v̓tute aīe quid sit varij varie sentiunt sicut ⁊ de aīa q̄ est principium virtutum. Gal̄. enim archiater noster sensisse videtur ꝙ sit complexio. Dicit nāq̄ primo de iuuamentis mēbrorum capl̄o secūdo. Cōplexio ergo est s̄ba corꝑis ⁊ natura ei᷒. Et haly scd̓o tegni ꝯmento illi᷒ canon̄. Signa igit̄ egri corꝑis: ait. Virtus ē quedā cā que dicit̄ efficiēs ⁊ in oī mēbro est v̓tus infixa in eo qua facit suā operationē ꝓpriam. Et s̄ba huius v̓tutꝭ s̄m suā scꝫ gal̄. sententiā est ꝯplexio ei ꝓpria. Eiusdē opinionis fuit alexāder grecus post tēꝑa aristo. magne reputatōis ⁊ fame habit᷒ in ph̄ia ⁊ medicina. Altera opinio est dicentiū v̓tutē esse quādā naturalē potentiā de scd̓a specie q̄litatis qua corpus vel mēbrū redditur aptum ad suas oꝑationes exercendas. Tertia est verisimilior ⁊ doctrine aristo. cōsonantior ꝙ v̓tus ē ipsamet s̄ba aīe diuersificata s̄m relatiōes ad diuersas operatiōes ⁊ obiecta ⁊ cōplexiones ⁊ cōpositōnes q̄bus ip̄a vtitur vt instrumētis quoad potentias aīe affixas organo corporeo.

Virtutū[b] aūt gn̄a ⁊ oꝑationū ex eis ꝓueniētiū apd̓ medicos s̄t tria. Que sunt gen᷒ vitaliū ⁊ gen᷒ v̓tutū naturaliū ⁊ gen᷒ virtutū aīaliū. Et multis[c] quidē ph̄oꝝ ⁊ medicis omnibus ⁊ precipue gal̄. videtur ꝙ vnaqueq̄ virtutum mēbrū p̄ncipale hꝫ qd̓ eius existit minera ⁊ a quo ei᷒ ꝓcedūt operationes. Et videt̄ eis ꝙ virtutis aīalis sedes sit cerebrum ⁊ ips̄᷒ ab eo ꝓueniant oꝑationes. ¶ Et ꝙ̄ v̓tus naturalis duas hꝫ sp̄es. Et vna sp̄es est cuius finis ē custodire indiuiduū et ꝯseruare ip̄ꝫ: q̄ mistrat ī re nutrimēti qd̓ vsq̄ ad finē crescētie ei᷒ nutrit corpus. Et hui᷒ q̄dē sp̄ei sedes ⁊ oꝑatio,

b Virtutum aūt. In hac ꝑte scd̓a dicit p̄n. tria esse genera v̓tutū s̄m medicos scꝫ vitale naturale et aīatum. et tria genera oꝑationū sil̄r noīata. Vitalis v̓tutis oꝑatio ē dilatare ⁊ constringere cor ⁊ arterias ⁊ prebere vitam vniuerso corpori et spiritū vitalem cū sanguie arteriali. Sed naturalis v̓tutis oꝑatio ē generatio nutritio ⁊ augmētatio cū alijs subseruiētib᷒ his. Aīalium vero v̓tutum oꝑatio est sensatio exterior ⁊ interior ⁊ mot᷒ volūtarius. ¶ Instabit aliq̄s ꝙ non sunt tm̄ tria genera v̓tutū. Prīo auctoritate aristo. scd̓o de aīa dicētis. Potētias aūt dicim᷒ vegetatiuū sensitiuum appetitiuū motiuū s̄m locū intellectiuū. Itē genus vitaliū sub genere naturaliū ꝯprehendit̄ ⁊ sic erunt solū duo genera. Assumptuꝫ ē auerroys scd̓o colliget capl̄o de iuuamēto epatis reponētis pulsatilē virtutē sub nutritiua. Ait em̄ ibi. Et cū ista v̓tus scꝫ pulsatilis sit illa cum qua dat cor alijs mēbris primū nutrimentū dando ⁊ partiēdo eis oēs alias v̓tutes ergo ip̄m dꝫ appropriari de necessitate isti v̓tuti hoc est nutritiue alitiue qꝛ est nutrimentū cordiale. Itē sub gn̄e v̓tutū aīaliuꝫ ꝯprehendunt̄ virtutes vitalis ⁊ naturalis. siue em̄ dixeris v̓tutē aīalē ab aīa siue ab aīali naturalis v̓tus hoīs ē aīalis. qꝛ est v̓tus aīe ⁊ v̓tus aīalis rōnalis mortalis ⁊ ꝯsil̄r v̓tus vitalis. ¶ Attēde prīo pro solutōne istarum obiectionum ꝙ aristo. ph̄oꝝ p̄n. theorice inquirēs numerum v̓tutum aīe quinq̄ eas posuit s̄m gen᷒. primo vegetatiuā. scd̓o sensitiuā. tertio appetitiuā. quarto motiuā s̄m locū. quinto intellectiuā. Sꝫ gal̄. medicoꝝ p̄nceps ⁊ artificialis opifex de v̓tutib᷒ aīe cōsiderans s̄m relatiōem ad opus cōseruatiōis sanitatis ⁊ curationis egritudinū nō distinxit inter v̓tutes sensitiuas interiores ⁊ intellectuales. qꝛ v̓tutes intellectuales non sunt organis infixe nec ledūtur neq̄ egrotant nisi lesis sensitiuis in suis organis neq̄ lese recuꝑant sanitatē nisi alteratiōe organoꝝ sensitiuarum v̓tutū. Item reposuit appetitiuā cū cognitione p̄uia ⁊ motiuā voluntarie sub eodem genere. quia cōmunicat in sua prima origine ita ꝙ ideꝫ organum est radix vtriusq̄. sensitiua igitur ⁊ appetitiua ⁊ motiua s̄m locuꝫ ⁊ intellectiua cadūt sub genere virtutis aīalis s̄m gal̄. ⁊ suos sequaces. Vegetatiua vero virtus que est ordinis inferioris ad has omnes virtutes: quia agit sine cognitione que est quedam participatio diuinitatis. diuiditur a gal̄. in duo genera scꝫ vitale genus ⁊ naturale: quia custodia sanitatis harum virtutum ⁊ curatio egritudinum in suis p̄mis organis sunt multipliciter diuerse cū epar sit faciliter dissolubile ⁊ sicut sanguis male coagulatus quod ē prima radix virtutis naturalis. Cor vero est densum robustum compactum magne resistentie quod est prīa sedes virtutis vitalis. Et istis apparet ꝙ neq̄ aristo. defecit diuidens virtutes in quinq̄ genera neq̄ Gal̄. diuidens in tria. Et sic soluta est

prima obiectio. Ad secūdam dic ꝙ auerroys ita opinatus est cōtradicēs in hoc schole medicoruꝫ ⁊ si recte vel non de hoc videbit̄ capl̄o quarto summe p̄sentis. ¶ Pro solutōe tertie attēde ꝙ hoc concretū aīales p̄dicatum de q̄busdam virtutib᷒ ab abstracto triplici recipere pōt denoīationē. Primo quideꝫ ab animali. Ita vt dicantur ideo v̓tutes animales qꝛ in solis animalib᷒ reperiuntur ⁊ sic vitalis ē de numero animaliuꝫ ⁊ a p̄n. vocatur virtus animalis capitulo q̄rto sūme p̄sentis. quia in plantis nō est propria aliqua virtus alia a nutritiua q̄ parti alicui plante insita vitam alijs partib᷒ influxu suo p̄beat. Scd̓o ab aīa ꝓut nomen anime currebat in vsu apud veteres ante tempora Aristo. Diffiniebant enim aīam per motiuū esse s̄m locum ⁊ sensitiuū ⁊ incorporeum: non vocantes aīam formā plantarū quia neq̄ sentit neq̄ mouet voluntarie. Juxta illud Aristo. primo de aīa. Diffiniūt autem oēs aīam tribus vt est dicere motu sensu incorporeo. Et istos veteres imitat̄ gal̄. plantarū formas appellās naturas. Ait em̄ libro de sententijs capl̄o tertio. Sꝫ de s̄ba regente plantas dico ꝙ cū sumitur s̄m socios platonis ph̄i noīo eam ꝓut noīauit eā plato ⁊ cū sumitur s̄m rōnem nomīo eam naturā. Vulgus etiaꝫ veteres imitari solet a motu ⁊ sensu distiguere solitū corpus animatum ab inaīato. Et s̄m hūc modum genus v̓tutum aīalium ab aīa dictum est tertium genus ab alijs distinctū. Tertio ab aīa s̄m modum quo Aristoteles ⁊ sui sequaces vtūtur nomīe anime scꝫ ꝓut describit̄ ꝙ ē actus corꝑis organici ph̄ici potētia vitaꝫ habentis. Et dī de aīab᷒ vegetatiua sensitiua ⁊ intellectiua. hoc mō oīs v̓tus anime ē aīalis siue fuerit vitalis siue naturalis siue sensitiua siue motiua.

c Et multis q̄dem ⁊c̄. In hac ꝑte tertia que est de mineris v̓tutum s̄m medicos. prīo agitur de mineris virtutū in generali ⁊ in speciali de minera v̓tutis aīalis. Secūdo de diuisiōe officio ⁊ mineris v̓tutis naturalis ibi [Et ꝙ v̓tus] Tertio de officio ⁊ minera v̓tutis vitalis ibi [Vitalis v̓o virtus]
¶ In prima particula dicit primo ꝙ plures ph̄i ⁊ medici oēs et maxime gal̄. imaginātur ꝙ q̄libet v̓tus ex tribus nūc noīatis hꝫ mēbrum p̄ncipale qd̓ est ipsius minera id ē prīa radix fons sedes ⁊ origo a quo procedūt oꝑationes v̓tutis illius nō solum in illo mēbro sed etiā in residuis ꝑtibus corꝑis. De hac trinitate v̓tutū ⁊ operationū ⁊ suarū minerarum memorat gal̄. libro de sentētijs capl̄o octauo dicēs de medico ꝙ debeat scire ꝙ in nobis sunt tria principia ꝑ motus tres diuersos ī genere. Et nos oportet scire ꝙ principiū istoꝝ trium motuū sit in cerebro vnū: alterū in corde tertium in epate. Et hoc demōstrauit plato ꝑ operationem in libro suo ꝙ anima habeat tres species. In libro autem suo qui nomiatur thimeus nō sufficit indicare ꝙ aīa sit tres species sed ꝙ sit in tribus locis quoꝝ vnus ē in cerebro: alter in epate: terti᷒ in corde. Hec gal̄. Et libello de virtutib᷒ dispensantib᷒ corpus humanum ait. Scire igitur oꝫ ip̄as ex tribus ꝓuenire particulis. Ex capite quidē eaꝫ qua rōcinamur ⁊ memoramur ⁊ sentimus ⁊ de loco ad locū ꝑmutamur. Ex corde v̓o eā q̄ irascimur ⁊ per quā calidi sum᷒ ⁊ adhuc pulsum habemus in ipso corde ⁊ in omnibus arterijs. Ex epate autem cam s̄m quam nutrimur ⁊ augemur ⁊ cibuꝫ appetimus ⁊ elaboramus digestione ⁊ redditione ⁊ sanguinatione ⁊ appōne ⁊ profectu id est nutritione ⁊ assimilatione ⁊ districtiōe ⁊ excretione. Hec galienus. Secūdo dicit ꝙ isti imaginantur ꝙ minera ⁊ prima sedes virtutis animalis est cerebrum: ⁊ ꝙ operationes huius virtutis tam intra cerebrum ꝙ̄ extra procedunt a cerebro velut a fonte.
¶ In secūda particula dicit primo ꝙ videtur etiam istis ꝙ duplex est v̓tus naturalis. Vna est cui᷒ finis id est intentio vel operatio vel officium est custodire indiuiduum in vita ⁊ conseruare in sanitate ⁊ hec virtus ministrat id est proprium sibi opus exercet in re nutrimenti quod nutrit corpus vsq̄ ad finem cremēti ipsius. ¶ Attende hic ꝙ nutritio interdum ꝓ augmētatiōe capit̄ ⁊ nutrire ꝓ augmentare et v̓tus nutriēs ꝓ augmētatiua vt ī ysagogis. Johānitij vbi scribit̄. Sꝫ nālis v̓tus

cui ministrat modo generat modo nutrit id est auget modo pa/scit. Uirt' aūt q̄ ministrat modo appetit 7 retinet 7 digerit 7 ex/pellit q̄ deseruiūt pascēti virtuti qnēadmodū pascēs virt' nutri/bili id est augmētatiue. Intellige ḡ hic ꝙ nutrimētū nutrit id ē auget corp' vsq ad finē cremēti ipsi'. ſ3 nutritiōe ꝓprie dicta nu/trit tota vita: q̄a q̄diu viui/m' tādiu nutri/mur. Scōo di/cit ꝙ epar ē se/des seu mine/ra spēi isti' vir/tutis natural' 7 pcessus opa/tionū ipsi' id ē fons vnō ꝓde/unt siue scatu/riūt opatōes 7 influētie nutri/tiue virtutis. Tertio dicit ꝙ altera species virtutis natu/ralis est cuius finis id est in/tentio vel ope/ratio vl' officiū ē ꝯseruare spe/ciē. Et ista mi/nistrat id ē o/perat' in re ge/neratiōis. Pri/mo extrahēdo substātiā3 id ē materiā spma/tis ex hũorib' corpis iam cō/uersis in mas/sam hũiditat' inoīate. sperma nāq ē supfluitas vtilis alimēti vl/timi qō est i venis. Scōo informādo hāc materiā forma spmati vasis seminalib' 7 testiculis. Tertio iformādo spma formis sim/pliciū mēbroꝝ. Quarto informādo ip̄m formis organicoꝝ p̄ce/pto 7 directiōe sui creatoris. Quarto dic̄ ꝙ hītatio id est prima sedes hui' speciei virtut' naturalis 7 puēt' id est fons emanatio/(nis opationū ei' sunt testiculi. ❡ In tertia dicit p̄mo ꝙ virt' vital' est illa q̄ ꝯseruat esse spūs: id est custodit 7 manutenet i sub/stātia 7 natura spm̄ vitalē q̄ est vehiculū siue delator sensus 7 mo/t'. nō q̄dē actu ſ3 aptitudīe. q̄ reducit' ad actū alteratiōe tēpatōe 7 clarificatiōe ipsi' in cerebro vbi de vitali fit aīalis. Et h̄ innuit hic p̄n. cū subdit. Et ip̄m reddit aptū ad coꝝ sc3 sensus 7 mot' im/p̄ssiōes recipiēdas cū ad cerebrū pueneit. Et hec virt' actu facit ip̄m spm̄ potentē dare vitā cuicūq parti ad quā pueneit. Scōo dicit ꝙ sedes hui' virtut' id est primū 7 pncipale habitaculū 7 ꝓ/cessus id est fons emanatiōis opatiōis ei' est cor.

d Oīb' aūt 7c̄. In hac q̄rta pte dicit p̄n. ꝙ maxim' phoꝝ aristo/teles imaginat' cor esse p̄ncipiū oīm istarū virtutū. S3 manifesta/tio suarū primarū opationū est in p̄ncipijs mō noīatis: sc3 mani/festatio operationum vitalium in corde: animalium in cerebro: naturalium in epate. Et id exemplo a simili declarat. cerebrum est fons 7 principiū oīm sensuū s̄m medicos. 7 tn̄ p̄ma manifesta/tio visus est in oculis. audit' in aure. gust' in lingua. 7 sic de alijs. ❡ Attēde ꝙ aristo. 13. aīaliū. c. 4. dn̄iu3 cordis 7 ip̄ius p̄ncipatū ita psuadet. Sāguis exit a corde 7 vadit in venis 7 nō peruenit sanguis ad cor ex alio loco: qm̄ est fons 7 principiū sanguis 7 pri/mū mēbrū recipiēs sanguinē. Et hoc manifestat' ex anatomia 7 modo generatiōis. qm̄ creatio cordis pri' sanguinea appet. Et ē p̄ncipiū motuū rerū delectabiliū 7 offensibiliū. Et vlt' mot' cuius/libet sensus ex illo incipiūt 7 ad ip̄m redeūt. 7 ita d3 esse p̄ncipiū sc3 ꝙ d3 esse principiū vnū 7 in medio: qm̄ ille est ꝯueniētior loc' 7 mediū est vnū: 7 virt' ei' expandit' ad oia mēbra s̄m vnū modu3. Et hoc nō manifestatur ex rōne tm̄: ſ3 etiā p sensum. qm̄ cor appa/ret in corpe embrionis in principio sue creatiōis: 7 videt' moueri inter alia mēbra quasi aīal. qm̄ ip̄m est p̄ncipiū nature aīalis ha/bentis sanguinē. Et testimoniū ad hoc est ꝙ cor est in oīb' aīalib' habē/tib' sanguinē. qm̄ sanguis necessario indiget p̄ncipio. Et sil'r etiā epar ē in oīb' aīalib' h̄ntib' sanguinē: tn̄ nō pōt dicere aliq̄s ꝙ epar sit p̄ncipiū toti' corpis neq principiū sanguis: qm̄ nō est positū i loco ꝯueniēti. Et h3 aliud mēbrū positū in ei' opposito in aīalib' subtilis creatōis sc3 sple/nē. 7 epar nō h3 locū ad recipiēdū sangui/nē sicut h3 cor. ſ3 san/guis q̄ est i epate re/tinet' in venis sic san/guis q̄ est i alijs mē/bris. hec aristoteles.

nū ipsi' pcessus est epar. Altera vero species ē cui' finis est speciē cōserua/re que est ministrans in re generatio/nis 7 separat ex humorib' corporis spermatis substantiā. deinde ipsum informat sui creatoris precepto. Et huius quidē speciei habitatio 7 ope/rationū ipsius prouentus sunt testi/culi. ❡ Uitalis vero virtus est illa q̄ spirit' esse cōseruat qui sensus 7 mo/tus vehiculu3 existit: 7 ipsum reddit aptū ad eorū impressiones recipien/das cū ad cerebrū peruenerit 7 facit ip̄m potentē dādi vitā vbicūq expā/ditur. Et huius quidē virtutis sedes 7 operationis ipsius pcessus est cor. [d] Omnib' autē philosophis maiori id est aristoteli videtur ꝙ omniū ista/rū virtutum: principiū existit cor sed primarū operationū eaꝝ manifesta/tio in his predictis existit principijs quemadmodū apud medicos cere/brū est sentiēdi principiū. 7 post hoc quisq sensus p se h3 membrū in quo eius apparet operatio. Preterea [e] cū considerant sicut debent 7 certifi/cant inueniūt rem sicut videtur ari/stoteli: 7 nō queādmodū ipsis videt' 7 inueniūt tractat' suos extractos ex ꝓpositionib' sufficiētib' 7 nō necessa/rijs in quib' nō assequunt' nisi quod ex reb' apparet. Medico aūt inquā/tū est medic' non attinet vt cōsideret q̄ sit harū duarū sniarū veritas: sed il/lud cōsiderare phūs aut phisicus de/bet. Medic' eni cū cōcedit' ei mēbra hic noīata istarū virtutum principia existere nō curat in hoc quod de esse medicationis considerat an ex alijs habeantur principijs que sint ipsis principijs priora vel nō neq illud ex eis existit que philosophus nō ei le/uia facit. ❡ De virtutibus naturali/bus quibus ministratūr. Caplm. II

v Irtutum [a] vero natu/ralium alie sunt que sunt mi/nistrātes: alie sunt q̄ sunt mi

e Preterea cu3 7c̄. In hac q̄nta pte dic' p̄mo ꝙ cu3 medici 7 phi adherētes eis cō/siderāt in hac mate/ria sic debēt sc3 subti/lit' 7 attēte sic decet i/mā philosophica q̄t est hec: 7 certificāt id est certitudinē 7 veri/tatē exq̄site inq̄runt rōnib' efficacib' non sensuali iudicio 7 ap/parentia. inueniunt p̄mo ita esse sic ima/ginat' aristoteles: sc3 ꝙ cor ē p̄ncipiū oīm istarū virtutū: 7 non ita esse sicut ipi ima/ginant'. Scōo inue/niūt tractat' suos. i. ꝯclusiōes suas i hac materia extractos ex ꝓpositionib' id est p̄/missis sufficiētibus supple ad dyalecticā vel psuasiuā ꝓbationē 7 nō ex ꝓpositionib' necessarijs in q̄b' tractatib' vel ex quib' ꝓpositionib' sufficiētib' medici nō coassequunt' nisi illō qō appet ex reb' id est nisi ꝯclones appent ter veras iudicio sensus. Scōo di/cit ꝙ nō ptinet medico vt medic' est ꝙ ꝯsideret id est psequat' argumēta/tione demōstratiua q̄ istaꝝ sniaꝝ galiēi sc3 7 aristotel' ē vera: imo ꝯsidera/tio hmōi ptinet philosopho vel phisico. Et itellige hic si vis p phm: pri/mū phm. s. methaphisicū. q̄ de p̄ncipijs cuiuslibet pticularis scīe dispu/tat. Et p phisicū phm naturalē. Uel p eodē habe 7 tene hāc ꝯiūctionem [aut quib' copulant'] expositiue. Tertio dicit ꝓbādo ꝙ nō attinet medi/co ꝯsiderare q̄ harū duarū sniarū sit vera: q2 medic' ex quo ꝯcedit' ei ꝙ ce/rebrū 7 epar sunt p̄ncipia istarū virtutū: nō curat id est nō d3 curare vel inq̄rere vel sollicitari in hoc ꝙ ꝯsiderat de esse medicatiōis sc3 de ꝯserua/tione sanitat' 7 cura egritudīs vtrū hec tria mēbra ex alio vel alijs prin/cipatū suū teneāt vel nō ab alio sed ex se habeant. q2 hoc nullā inducit differētiā vel difficultatē in practica ei'. Neq etiā illud ꝓbleuma vl' du/biū si sit vnicū p̄ncipiū in hoīe vel tria ē ex his dubijs q̄ phus nō facit le/uia medico: id est nō satis lucide 7 diffuse declarat. 7 ita medic' sit velut coactus propter defectū sufficientis declarationis de se inquirere. imo hec materia est cōplete tractata 7 determinata in philosophia naturali 7 aptius 7 perfectius ex proprijs principijs philosophie ꝙ medicus sci/ret aut posset ex principijs medicine determinare. Ita sentit princeps. sed Galien' longe alit'. Et q2 ista materia diffuse 7 ample pri' est discus/sa sup caplo singlari de mēbris in vl'i 7 special'r sup paragrapho illo. Cū ergo cōpositio fiet consequet' ꝙ est membrū qō est suscipiens 7 tribuens 7 membrū tribuēs 7 non suscipiens 7c̄. breuit' hic cū simplici text' expost/(tione transeo.

❡ De virtutib' naturalib' q̄b' mistrat'. Capitulū. II.

v Irtutū vero naturaliū 7c̄. In hoc caplo primo diuidit 7 subdi/uidit princeps virtutes naturales. Scōo exequit' de nutritiua 7 crescitiua. ibi [Uirt' vero nutritiua] Tertio de generatiua. ibi [Generatiue vero]

a In prima parte dicit primo ꝙ virtutū natura/liū alie sunt ministrantes id est seruientes alijs. alie sunt ministrate. vi/delicet quibus alie seruiunt. ❡ Attēde p̄mo ꝙ virt' naturalis recipit de/nominationē a natura. non quidē generaliter accepta s̄m ꝙ diffinitur ab aristotele scōo phisice caplo p̄mo. ꝙ est principiū 7 causa mouendi 7 quiescendi eius in quo est primū p se 7 non s̄m accidens. Sic eni aīa est

nistrate. Et ministratarum quidem duo sunt genera. Unuz genus ministrat in re nutrientis ad hoc vt indiuiduuz remaneat. quod in duas partitur species. in nutritiuam ⁊ crescitiuam. Et alterum genus ministrat in nutriente ad hoc vt remaneat speci-

natura ⁊ oīs forma substātialis ⁊ etiā materia. sꝫ a natura vt distinguit ab aīa ꝑ esse principiū nutritiōis augmētatiōis ⁊ generatiōis: sicut aīa est principiū sensus ⁊ mot' fm electionē. Juxta illō gal. ꝑmo de v̓tutib' naturalib'. Qm̄ sentire quidē ⁊ mouere fm electionē ꝓpria aīaliū sunt Augeri vero ⁊ nutriri aīalib' cōia ⁊ plantis: erūt itaq; priora aīe. secunda v̓o nature opa. Ab aīa simuul quidez ⁊ natura aīalia dispēsari aim'. A natura vero solū plantas et augeri et diminui et nutriri opa nature aim' nō aīe. hec gal. Est igit̄ virt' naturalis virt' inferioris ordinis ad cognoscitiuas v̓tutes q̄ est ꝑncipiū nutritiōis ⁊ cremēti ci' in quo est. Et ab aristotele vocari solet vegetiua potētia. ¶ Attēde. 2. ꝙ in ꝓcessu ordinario inq̄sitiōis de virtutib' incipiēdū est ab obiect̄ earū: postea agendū est de suis opationib' a q̄b' trahit̄ cognitio virtutū. Jux̄ illō arist. 2. de aīa. Si aūt oꝫ dicere q̄d vnū quodq; ipoꝝ vt q̄d intellectiuū aut sensitiuū aut vegetatiuū pri' adhuc dicēdū q̄d sit intelligere ⁊ q̄d sentire. priores enī potētijs act' ⁊ opationes fm rōnē. Si aūt sic ē his ad hec priora sunt opposita id est obiecta. Princeps tn̄ breuitat̄ gr̄a hic intermiscet ꝯsiderationē de istis. ¶ Attēde. 3. ꝙ pri' hic agit̄ de virtute nāli ⁊ obiect̄ ac opib' ei': q2 prior alijs est. ⁊ maxime cōis. Jux̄ illō arist. ibi. Quare primum de alimēto ⁊ de generatiōe dicēdū ē. Uegetatiua enī aīa ⁊ alijs inest ꝑma: ⁊ maxime cōis potentia est aīe fm quā inest viuere oīb' cui' sunt opa generare ⁊ alimēto vti. Princeps tn̄. c. 4. sūme p̄sent̄ ꝯdicere videt̄ aristoteli in h̄ passu sup prioritate vitalem preferens virtutez naturali ⁊ afferēs eā primā ꝓueniētē in spū. ¶ Attēde. 4. ꝙ ꝑnceps tractatu ꝑmo ꝑme ꝑticule cātice cāticoꝝ diuidit virtutē naturalē in septē v̓tutes dicēs. Septē v̓tutes numerant̄ in natura fm diuersitatē earū in forma ⁊ specie. Ex his est virt' imutatiua spmatis ꝓpt̄ qō depinguat id est figuret ip̄m. Ex his etiam est virt' q̄ aliq̄ forma ⁊ figura informat corꝑa: necnō etiā q̄ntitate ⁊ nūero. Est etiā virt' attractiua digestiua retētiua ⁊ expulsiua. Ex eis etiam est virt' vniēs mēbris qō assimilat̄ corꝑi ex nutrimēto. Et sub hac vltia cōprehendit ꝑnceps ꝑmo nutritiuā virtutē q̄ nō pl' vnit corꝑi de nutrimento q̄ꝫ sit resolutū. ⁊ augmētatiuā q̄ pl' de eo vnit. Scd̄o dic̄ hic ꝑn. ꝙ duo sunt gn̄a mīstratarū virtutū. s. quib' seruit̄. Una mīstrat in re nutrimēti id ē opatur circa substātiā nutrimēti ꝯuertēdo ip̄m in substantiā corꝑis: ⁊ restaurādo qō ex eo deꝑditū est ex resolutiōe ꝯtinua vt indiuiduū in esse ꝯseruet̄. Et hec virt' diuidit̄ in nutritiuā ⁊ augmētatiuaz. Alia mīstrat in nutriēte id est opat̄ in nutriēs generando ex eo spma ⁊ mutādo ip̄m in mēbra simplicia ⁊ organisando ad hoc vt species ꝑ generationē ꝯtinuatā semꝑ remaneat. Et ista diuidit̄ in generatiuā id ē imutatiuā ⁊ i formatiuā. ¶ Instabit aliq̄s. Primo si iste v̓tutes mīstrēt in nutriēte: tūc sunt mīstrantes ⁊ nō mīstrate. Itē si ambe opent̄ i nutrimentuz: tūc eis esse videt̄ idē obiectū scꝫ nutriēs. g̊ erūt eadē virt'. q2 virtutes distinctionez accipiūt ꝑ act' ⁊ obiecta. Itē sicut ponit̄ aliq̄ virtus augmētatiua q̄ ꝑducit natū ad ꝓpriā magnitudinē in etate adolescentie: ita ponēda ē virt' aliqua decrescitiua q̄ paulatim ducit ad mortem in etate senij. Itē nutritiua ⁊ crescitiua nō differūt nisi fm magis ⁊ min'. Nutritiua enī dr̄ q̄ tm̄ restaurat q̄ntuz est deꝑditū. crescitiua q̄ pl'. Itē mīstrans in nutriēte ad cōseruationē speciei triplex esse videt̄ vna generat spma: alia generat mēbra simplicia: alia format organica. ¶ Ad primū dic ꝙ nihil ꝓhibet eandē virtutē mīstrare alicui ⁊ mīstrari ab alio: sicut virtutes. nutritiua: crescitiua: ⁊ generatiua ministrantur ab attractiua ⁊ retentiua digestiua ⁊ expulsiua ⁊ mīstrāt mēbris. Ad secūdū dic ꝙ lꝫ idē sit obiectū materialit̄ v̓tutis q̄ opatur in nutriēs ad ꝯseruationē indiuidui ⁊ virtutis q̄ opatur in ipꝫ ad ꝯseruationē speciei formalr̄ tn̄ ⁊ rōne differūt harū obiecta. Nō enī nutriēs vt nutriēs est obiectū virtut̄ q̄ ꝯseruat speciē sed vt semē aptū ꝓducere tale aliq̄d ꝑ se existēs nō pars alteri' quale ip̄m est in potētia. Ad tertiū dic ꝙ nō est ponēda virt' decrescitiua i senio: q2 decremētū humidi radical̄ ⁊ caloris naturalis: ⁊ ꝯn̄ter virtutū nō est op' alicui' virtut̄: sed poti' ipotētie ⁊ defect'. Sicut dicit boeci' i moralib' ꝙ mala posse potētia nō est. Ad q̄rtū dic ꝙ lꝫ nutritiua ⁊ crescitiua differāt fm mag̃ ⁊ min' restaurare: differūt etiā alit̄. q2 augmētatio vt augmētatio est mot' ad q̄ntitatē: ⁊ nutritio ad substātiā: eo ꝙ nutritio est quedaz ꝑticularis generatio. Ad q̄ntū dic ꝙ virt' ministrans in nutriēte ad ꝯseruationē speciei pōt tripꝑtiri sicut ibi arguit̄: ⁊ biꝑtiri cōprehēdendo sub imutatiua simul gene-

es. quod etiaz in duas diuiditur species. in generatiuam ⁊ in formatiuā

Uirtus[b] vero nutritiua est illa que nutriens in nutriti conuertit similitudinem: ideo vt per ipsum restaurationem eius recuperet quod dissolutū fuit. ¶ Uirt' aūt crescitiua ē illa q̄

ratiuam spermatis ⁊ generatiuam membroruz simpliciuz ex eo. b Uirtus vero ⁊c̄. In hac parte secūda ꝑmo describit princeps virtutē nutritiuā. Scd̄o augmētatiuā. ibi [Uirt' aūt crescitiua] Tertio ostēdit quō nutritiua se hꝫ ad crescitiuā ⁊ q̄d ē ꝓprie crescentia. ibi [Nutritiua v̓o] Quarto agit de trib' opationib' nutritiue virtut̄: ⁊ de vnitate et diuersificatōe virtut̄ q̄ tertiā opationē effic̄ ibi [Et nutritiue quidem] ¶ In ꝑma ꝑticula dicit ꝙ virt' nutritiua est illa q̄ cōuertit nutrimētū in sīltitudinē nutriti vt nutritū recuꝑet ꝑ ip̄m restaurationē eius qō dissolutū fuit ex eo. ¶ Instabit aliq̄s ꝑmo ꝙ actōes sunt suppositoꝝ. Juxta illō aristo. ꝑmo de aīa. Meli' enī est fortassis nō dicere aīam misereri aut addiscere aut intelligere: sed hoīem aīa. nutritiua igit̄ virt' nō cōuertit nutriēs sed mēbrū cōuertit ipsuz vt eo alat̄. Itē ista descriptio nō cōuenit cōp̄hensiue ⁊ inuiscatiue virtutib' que tn̄ sunt ꝑtes nutritiue virtutis: sꝫ soli assimilatiue que est tertia pars nutritiue virtutis. Itē nō solū in sīltitudinē nutriti nutritiua virt' cōuertit nutriēs sꝫ in idē substātialit̄ ita ꝙ nutritio nō est mot' alteratiu' terminat' ad qualitatē: sed gn̄atio q̄dā ꝑticularis termīata ad s̄bam alit̄ nutriēs nō efficeretur vera pars mēbri. Itē qō a corꝑe resoluit̄ est humidū radicale qō nō pōt restaurari: al's aīal posset ꝑpetuari. nō g̊ recuperat corp' ꝑ nutriēs oꝑe virtutis nutritiue id qō ab eo dissolutū fuit ¶ Ad primū hoꝝ dic ꝙ ⁊ mēbrū ꝓprie cōuertit nutriēs in sīltitudinē nutriti: ⁊ etiā virt' ipa nutritiua. q2 aīa est cā ⁊ principium viuent̄ corꝑis in triplici genere cāe scꝫ efficient̄ finalis ⁊ formalis Jux̄ illud aristo. 2. de aīa. Et nāq; vnde mot' ipa est id est efficiēs ⁊ cui' causa id est finis: ⁊ sicut substātia id est forma aīatoꝝ corporū aīa cā est. Ad secūdū dic ꝙ virtutes appositiua ⁊ inuiscatiua nō sunt ꝓprie nutritiue: sed fm analogiā ad assimilitatiuā. Uel dic ꝙ describit̄ hic nutritiua totalis fm ꝙ ambit simul potētias appositiuā, inuiscatiuā ⁊ assimilatiuā. Ad tertiū dic ꝙ nutriēs in assimilatiōe sui ad nutritū alterat̄ qualitatiue ⁊ trāsmutatur substātialr̄ acq̄rendo formā nutriti. Et hāc trāsmutationē substantialē innuit hic ꝑnceps dicēs. vt ꝑ ip̄m' restaurationē recuperet ei' qō dissolutū fuit. Uel dic ꝙ sīltitudo aliqua inuenit̄ i substantijs saltē fm methaphorā vel trāsumptionez q̄ dr̄ substālis.

Ad quartū dic ꝙ a corꝑe resoluit̄ ⁊ humidū radicale ⁊ acq̄situ ⁊ ꝯtinue restaurat̄: sed nō eque purū. ideo tandē necessario aduenit mors ipo ꝑueniente ad tantā impuritatē vt sit ineptū aīe do micilīū ⁊ caloris vitalis. ¶ In scd̄a ꝑticula dicit ꝙ virt' crescitiua est illa q̄ addit in dyametris toti' corꝑis id est auget corꝑis longitudinē latitudinē ⁊ ꝓfunditatē fm ꝓportionalitatē naturalē: ita scꝫ ꝙ sicut longitudo corꝑis est maior naturalr̄ latitudine in certa ꝓportione ⁊ latitudo ꝓfunditate ante augmētū in eadē ꝓportione maneāt he dimēsiones post augmentuz et hec virtus ꝑducat ip̄m corp' ad finē augmēti ꝑ nutriens qō ingreditur corp'. Hec descriptio virtut̄ augmētatiue primo datur ꝑ ꝓpriam eius opationē q̄ est addere q̄ntitatiue in oēs diametros corꝑis ⁊ ꝑ causam ei' finalē q̄ est vt corp' ad ꝑfectā veniat magnitudinē ⁊ ꝑ causam ei' materialē que est cib' intrans corp'. ¶ Instabit aliquis. possibile est in etate adolescētie corp' magis crescere in latitudine ⁊ ꝓfunditate q̄ꝫ in longitudine. sicut in gnanis ⁊ hoīb' parue stature manifeste appꝫ ⁊ in strumosis. g̊ non semꝑ addit hec virt' in dyametros corꝑis fm ꝓportiōalitatē naturalē. Idē argui pōt de gracilib' imoderate altitudīs ꝙ plus augent̄ in longū q̄ꝫ in latū: ⁊ nō fm ꝓportionē naturalē. Itē nihil ꝓhibet vias deferentes cibū fm longitudinē corꝑis ad extrema sic stringi vel oppilari ꝙ vix sufficiāt deferre cibū dūtaxat ad nutritionem nō sic oppilatis vijs deferentib' nutriēs in latū vel ꝓfundū: quo dato hec virt' nō addet equalit̄ in dimēsiōes. Itē quedā corꝑa nascunt̄ quasi marcida ⁊ arefacta fm vnū laterū vel mēbroꝝ. nō fm aliud. ⁊ in istis hec virt' nō addit equaliter in dimensiones.

Itē tibia elephātica crescere videt̄ per opationē virtut̄ augmētatiue cū sit illic additio carnis suꝑ nutritionē: ⁊ tn̄ pl' crescit in

latitudine ꝙ̄ in lōgitudīe. ¶ Ad primū dic ꝙ licet in gnanis et hoībꝰ parue stature virtꝰ crescitiua nō addat in oēs dyametros corꝑis fm ꝓportionalitatē naturalē corꝑis qd̄ est in meliori formarū: addit tn̄ in eas fm ꝓportionalitatē corꝑis in quo ē. Idē dic ad secūdū de gracilibꝰ īmoderate altitudinis. Ad tertiū dic ꝙ ↄ̄scriptio virtutis augmētatiue ꝑ addere i dyametros oēs corꝑis fm ꝓportionalitatē naturalē intelligit nisi fuerit qd̄ ꝓhibeat sicut ꝑ̄n. qrti ꝑ̄ma caplo ꝑ°. diffiniēs febrē dicit ꝙ ē calor extraneꝰ accensus in corde et ꝓcedēs ab eo mediātibꝰ spiritu ⁊ sanguīe ꝑ arterias ⁊ venas in totū corpꝰ. Et eadē fen tractatu scd̄o.c. de lipparia. obijcit ꝙ lipparia est febris ⁊ in ea non ꝓcedit ex corde caliditas in totū corpꝰ. ⁊ statim rn̄det ꝙ i talibꝰ diffinitionibꝰ attendit vna ↄditio vt nō sit qd̄ ꝓhibeat. ita etiā hic. Ad quartū dic eodēmō. Ad q̄ntū dic ꝙ tibia elephātica nō crescit crescētia naturali ꝓprie dicta: sed crescit ↄ̄ naturā a materia grossa melancholica q̄ sanguini īmixta ↄuertit in fedā carnē ꝑ opationē nu-

in totius corporis diametris addit fm proportionalitatē naturalē quatinus ipsum ad finē augmēti perducat per illud quod ipsum ex nutriente ingreditur. ¶ Nutritiua vero virtus crescitiue seruit eo ꝙ nutritiua quandoqꝫ affert nutriēs ei quod dissoluitur equale quandoqꝫ minꝰ quādoqꝫ plus. Sed crescētia non erit nisi cū quod ingreditur plus fuerit eo quod dissoluitur. Non tamen totuꝫ qd̄ taliter existit est crescētia. Impinguari enim post macredinem in etate consistentie est huius secte non tamen est crescētia. Non est enim augmentū nisi illud quod fm naturaleꝫ proportionalitateꝫ in omnibus existit diametris quatinꝰ ipm̄ ad crescētie perducat complementum. Deinceps vero post hoc nullo mō est ibi crescētia ⁊ si sit ibi īpiguatio: quēadmodū an̄ ↄ̄sistētiā nō existit ibi ariditas ⁊ si sit ibi macredo licet illd̄ lōgiꝰ existat ⁊ a necessario exiens magis.

¶ In tertia ꝑticula dicit (tritiue virtutꝭ errantꝭ in assikatiōe. ꝑ̄mo ꝙ nutritiua virtꝰ seruit augmentatiue: q2 qn̄qꝫ adducit corpori nutrimētū equalꝭ magnitudis cū eo qd̄ dissoluitꝭ ab eo vt in iuuētute. qn̄qꝫ maioris: vt in adolescentia. qn̄qꝫ minoris vt in senio. Scd̄o dicit ꝙ nō est cremētū nisi fuerit nutriēs qd̄ ingreditꝭ corpꝰ maiꝰ eo qd̄ dissoluitꝭ: q2 augmētatiua nō opatꝭ in nutrimentū donec nutritiua plene restaurauerit deꝑditū. ¶ Sꝫ instabit aliq̄s. videmꝰ pueros interdū lāguere diuturnis febribꝰ aut fluxibus vētris pluribꝰ annis appetitu carētes aut sobrie rectos gratia cure vnde macri apparēt ⁊ excarnati: nō tn̄ iō cessant a cremēto: imo dici solet a vulgaribꝰ ꝙ tūc magis crescūt. quasi morbꝰ iuuet ad dilatationē ⁊ extēsionē mēbroꝝ molliū. ⁊ tn̄ nutriēs non est in his maiꝰ hoc qd̄ dissoluitꝭ: cū clare appareant macri ⁊ exangues facti. Dic ꝑ̄mo ꝙ in istis si vere crescant necessariū est nutriens cōiūctū mēbris spmaticis esse maiꝰ eo qd̄ dissoluitꝭ ab eis. Alioq̄n ipa nō crescerēt: q2 natura sagax ab infallibili agēte directa priꝰ insurgit in id qd̄ est magis necessariū. sꝫ certū est ꝙ nutriri est magis necessariū ꝙ̄ augeri: cū nutriri sit ad esse necessariū: ⁊ augeri ad bene esse solū opetur. Dic scd̄o ꝙ nihil ꝓhibet corpꝰ aliqd̄ augeri fm mēbra radicalia in oībꝰ dyametris: ⁊ nihilominꝰ fm carnē ⁊ adipē adeo minui ꝙ manifeste appeat excarnatū macrū ⁊ velut exangue sicut de pueris nūc allegatꝭ dictū est. Et causa huiꝰ est: q2 crescētia ꝓprie dicta nō attēditꝭ penes partes carniformes ⁊ adiposas: sꝫ penes spmaticas. Tertio dicit ꝙ nō oē qd̄ taliter est scꝫ ꝙ illud qd̄ ex nutrimēto ingreditꝭ corpꝰ est maius eo qd̄ dissoluitꝭ est crescētia: q2 impinguari in etate ↄsistentie seu iuuentutꝭ post macredinē ē huiꝰ secte id est istiꝰ modi. ⁊ tn̄ nō est crescentia. ¶ Sed q̄ret hic aliq̄s ꝑ̄mo quare addit post macredinē īpinguari in iuuētute nō ꝑ̄cedēte macredine est huiusmodi scꝫ ꝙ plus additꝭ corꝑi de nutriēte ꝙ̄ resoluatꝭ. Dic ꝙ sic: sed magꝭ apparet nutriēs suꝑare ꝙ resoluitꝭ in trāsitu de macie ad pinguedinem ꝙ̄ in trāsitu de media habitudine ad ipam: ideo additꝭ post macredinē. Scd̄o q̄ret q̄s cur in grossicie ⁊ latitudie possunt extēdi iuuenes ⁊ dilatari sensibilꝭr: vt appet in impinguatꝭ. In lōgitudine vero nō: cū nutrimentū ita in longū ꝓtendatꝭ vt in latū vel ꝓfundū. Dic ꝑ̄mo ꝙ cōcathenatio ossiū corꝑis in longum ꝓtensa fm quā longitudo corꝑis attēditꝭ nō recipit augmentū vltra etateꝫ adolescētie: q2 tūc ossa facta sunt adeo dura ⁊ arida vt de nutrimēto nō recipiāt nisi quantū est necessariū nutritiōi eorū. nec interea naturalꝭr nascitꝭ carnositas aut pinguedo q̄ a scinuicē elongentꝭ. q2 inde īpediretꝭ firmatio corꝑis. nec in extremitatibus eoꝝ puta supra craneū: q2 suo pondere sine vtilitate caput aggrauaret: nec in plantꝭ pedū: q2 daret īpedimētū gressui ⁊ fixioni. Dic scd̄o ꝙ sicut ossiū ↄcathenatio nō recipit augmentū in lōgitudine vltra etatē adolescētie: sic nec in latitudīe aut ꝓfunditate ꝓptꝭ causam similē. Dic tertio ꝙ ingrossatio corpoꝝ iuueniꝫ impinguatoꝝ ⁊ extēsio in latū fit fm partes carniformes ⁊ adiposas q̄ magis abūdant in medio corꝑis ⁊ ꝓpe mediuꝫ ꝙ̄ in extremis: eo ꝙ extrema ossosa ⁊ neruosa existētia nō sūt capacia mlꝭte piguedinis aut carnositatis. natura ergo suꝑ abūdantē pinguedinem vel carnositatē plus īpellit ad extrema latitudīs ⁊ ꝓfūditatꝭ ꝙ̄ ad extrema lōgitudīs. Et inde ē ꝙ corꝑa vltra adolescētiā extēdi possūt in latitudīe ⁊ ꝓfunditate. In lōgitudine vero nequaꝙ̄. Quarto dicit ꝙ nō est augmentū nisi illud qd̄ est i oībꝰ dyametris fm naturalē ꝓportionalitatē vt ꝑducat corpꝰ ad cōplementū sue magnitudinis. ¶ Instabit aliq̄s signato gygante in medio adolescentie q̄ iam ꝑuenit ad magnitudinē corꝑis qd̄ est in meliori formarū. Iste gygas ab illo tpe augetꝭ vlteriꝰ augmēto ꝓprie dicto: q2 in oī dimensione magnificatꝭ etiā fm mēbra radicalia donec peruenerit ad magnitudinē gygantis. ⁊ tamē nō fm proportionalitatē naturalē sed monstruosam. Itē pigmeus augetꝭ in adolescētia: ⁊ tn̄ nō perducitꝭ ad cōplementum crescentie. q2 adepta magnitudīe vniꝰ pedis nō crescit vltra. ⁊ sua ꝑuitate ⁊ imbecillitate sepe rapitꝭ a gruibꝰ. Iuxta illud iuuenalꝭ libri q̄nti satira ꝑ̄ma. Pigmeꝰ paruis currit bellator in armis. Mox impar hosti raptusqꝫ per aera: curuis Vnguibꝰ a seua fertꝭ grue. si videas hoc. Gentibꝰ in nostris risu quatiereꝭ ⁊ illic Qꝫ ꝙ̄ eadē assidue spectētꝭ prelia: ridet Nemo. vbi tota cohors pede nō est altior vno. Et licet id ab aliq̄bꝰ ꝓ figmēto poetico habeatꝭ: aristoteles tn̄ approbat. 7. aīaliuꝫ tracta. scd̄o. c. ꝑ̄mo dicens. Et sic dicitur ꝙ grues occurrunt animalibus que dicuntur pigmei cubitales. ⁊ non est figmentū: sed inuenitur in rei veritate quoddā genus hoīm paruū. ¶ Ad primū dic ꝙ gygas a medio adolescentie augetur fm proportionalitatē naturalē sibi ⁊ materie ex qua fit. sꝫ nō simpliciter ⁊ relatione ad corpus quod est i meliori formarū. Ad secūduꝫ dic ꝙ pigmeꝰ perducitur vsqꝫ ad cōplementū crescētie sibi debite fm materiā ex qua est: licet non perducatur ad cōplemētū debitū humane speciei. Quinto dicit deinceps vero post hoc id est postꝙ̄ corpus perductū fuit ad cōplementū crescentie nullo modo est in eo crescētia seu augmētū proprie dictū: ꝙ̄uis possit impinguari sicut ante cōsistentiā scꝫ in adolescentia nō est ariditas. ꝙ̄uis aliq̄n sit ibi macredo. licet illud scꝫ crescere post crescentie cōplementū longiꝰ existat id est ab euentu plus elongatum seu difficilius euenibile ⁊ magis exiens a necessario id est plus accedens ad impossibile quod est contrariū necessarij ꝙ̄ ariditatē ante consistentiā contingere. ita ꝙ magis contingere potest ꝙ adolescens arefiat arefactione tali qualis est in senio ꝙ̄ ꝙ iuuenis crescat vero cremento postꝙ̄ exiuit ab etate adolescentie. ¶ Attende hic primo ꝙ duplex ē ariditas. vna est in qua consumitur humiditas nutrimentalis coniuncta solidis membris siue spermaticis ⁊ liquefiunt caro ⁊ adeps. Alia est in qua liquefit substantialis humiditas solidoꝝ membroꝝ qua est ⁊ ꝑdurat eoruꝫ continuitas. Et prima istarū est sanabilis: altera vero non. Iuxta illud galieni libello de marasmo capitulo decimo. Fit igitꝭ quidē altera ita attenuatorū dispositio cū iaꝫ humiditas perit solidorū corporū quā propriū coꝝ dicimus nutrimentū ⁊ molles carnes liquefiāt. Altera vero corꝑa ipsoꝝ solidoꝝ tangit q̄ vtiqꝫ ⁊ ꝑ̄ma ⁊ omiomera nūcupamus. hec quidē igitur insanabilis est quemadmodū ⁊ senectus. Altera vero periculosa quidē: non tamē insanabilis est dispositio. ¶ Attende secundo ꝙ ariditas secundi modi est proprie marasmus vniformiter desiccans vniuersum corpus: ita ꝙ etiam membra principalia. ⁊ ipsiꝰ due sunt species. Vna est naturalis: videlicet ariditas senij. alia est accidentalis. Et ista est duplex. vna ē febrilis: vt tertia species ethice febris. alia est sine febre: vt ethica senectutis. Iuxta illud galieni dicto libello capitulo nono. Ille vero qui est marasmus similiter marasmat oēs partes quoniā ⁊ principia. Est aūt hic in etatibus quidē seniū. in his vero que preter naturā marasinata febris: ⁊ alia quedā proportionabilis senectuti dispositio quam nullum malū est nominare ex egritudine senectutē.

¶ Attende tertio ꝙ ariditas primi modi cōtingere pōt in etate cremē ti ipsa remanēte etate crementi ⁊ adolescentie cū naturali aptitudie ad ꝑcrescendū licet difficulter. qꝛ illa etas est fortis humiditatis tā innate ꝙ illate mēbris scꝫ a causa forti ⁊ ꝯtinuata puta longa fame vel febre ar siua vel ꝯsumptiua resolui pōt hūiditas tota nutrimētalis mēbris ap- plicata radicalibus: ⁊ fame sublata vel febre curata redibit corp⁹ ad sa- nitatē ⁊ recuperabit humiditatē qua perficietur eius crementuꝫ: quia salua mansit cōsubstantialis humiditas mēbroꝝ radicaliū. ¶ Attēde quarto ꝙ ariditas secūdi modi dicta marasm⁹ non pōt cōtingere in eta te crementi ipsa remanēte etate cremēti ⁊ adolescentie cū naturali apti- tudine ad ꝑcrescendū imo difficili⁹ est vel īpossibilius vt puer marasma tus ad crementū redeat ꝙ vt iuuenis in etate cōsistentie crescat. qꝛ mē- bra radicalia pueri marasmati nō solū venerūt ad hūc graduꝫ siccitatis qui est in iuuenib⁹: vnde non vltra crescere possunt. sed ad gradū siccita tis qui est in decrepitis. ¶ Attende quinto ꝙ virtutes crescitiua ⁊ nu- tritiua ꝯueniūt in trib⁹. Primo quidē in genere ꝓximo scꝫ ī esse vegeta tiuo mīstrato ad indiuiduū ordinato. Scd̄o in subseruire virtuti gene- ratiue. Iuxta illud galieni primo de virtutib⁹ naturalib⁹ caplo septimo Ad augmentatiuā aūt iā transeūtes virtutē hoc ip̄m submemorabim⁹ quod pri⁹ quidē dictū est: ⁊ est ꝙ ip̄a quidē existit ī his que fetant sicut ⁊ nutritiua ⁊ velut famule quedā sunt tūc predictaꝝ virtutū scꝫ īmutati ue ⁊ informatiue nō in seip̄is habētes oēm dn̄atū. Tertio in operari cir ca idē subiectū scꝫ nutriēs. ¶ Attēde. 6. ꝙ he due v̓tutes ī q̇nq̄ differūt Primo quidē in necessitate: quia nutritiua est necessaria oī animato ⁊ sibi inest ꝫm se. Iuxta illud aristo. scd̄o de aīa. Om̄ aūt nihil alitur non participans aīa. aīatū vtiq̄ erit corpus quod alitur inquātū aīatū. q̄re ⁊ alimētū ad aīatū est ⁊ nō ꝫm accidēs. Crescitiua vero solū facit ad be- ne esse. Scd̄o vero in dignitate. crescitiua nāq̄ dignior censet: quia nu- tritiua subministrat ei. Iuxta illud gal. p̄mo de virtutib⁹ naturalibus caplo septimo. Auxiliū aūt huic scꝫ augmētatiue velut famule ⁊ altera tiua virt⁹ est. id est digestiua ⁊ nutritiua. Tertio in tp̄e. nā nutritiua agit ꝙdiu viuim⁹. crescitiua vero vsq̄ ad principiū iuuentutis. Iuxta illud aristotelis p̄mo de generatione. Nutrit quis quousq̄ saluat ⁊ diminui tur ⁊ augmentat nō semp. Quarto in specie ⁊ termino opis. Nā cresci- tiue operatio est augmētatio que est mot⁹ ad quantitateꝫ. Sed opatio nutritiue est. vno modo alteratio que est mot⁹ ad qualitateꝫ. alio modo generatio que est mutatio ad substantiā. Nutritio nāq̄ relata ad nutri tū est alteratio: quia per eā corp⁹ quod nutritur humidi⁹ reddit. sed rela ta ad nutrimentū qd̄ corpori assimilatū induit formā viuētis dr̄ genera tio. Galien⁹ tn̄ sensisse videt p̄mo de virtutib⁹ nālib⁹. c. 8. ꝙ nutritio sit sola alteratio nō generatio: dicēs. Eo enī qd̄ influit in specie cibi oī par ticule ei⁹ quod nutritur corpis applicato nutricatio q̇dē hic act⁹. Nutri- tiua vero virt⁹ causa. Alteratio quidē ⁊ huius gen⁹ act⁹ est sed nō qualis in generatiōe. Illic enī nō ens pri⁹ ens postea fit ꝫm nutricationē auteꝫ ei quod iā factū est assimilatur qd̄ influit. Et ad istud videt facere ꝙ ter minus generatiōis est forma substātialis ꝑ gn̄ationē acq̄sita. sed in nu tritiōe nulla forma substātialis incipit esse q̄ ante nō fuerat. Sed ꝓ ra- to habe ꝙ nutritio relata ad partē que actu restaurat quod deꝑditum est: est quedā particularis generatio. qꝛ nutrimētuꝫ sua spoliatū forma de nouo informat forma aīati. Nec in oī generatiōe partiali req̄ritur ꝓ ductio noue forme: sed sufficit vt forma toti⁹ diffusa per oēs partes pri- mo incipiat informare partes nouas ex alimēto acq̄sitas quas pri⁹ nō informauit. Et ad auctoritatē galieni nūc allegatā dic ꝙ ipsa intelligit de nutritione relata ad nutritum. Quinto differūt in obiect ꝫm ratio- nes formales coꝝ. Nutriēs enī ꝫm ꝙ quātū est obiectū crescitiue sꝫ ꝫm ꝙ hoc aliquid ⁊ substātia est obiectū nutritiue. Iuxta illud aristo. 2. de aīa. Est aūt alterū alimēto ⁊ augmētatiuo esse. ꝫm enī ꝙ quātū augmē tatiuū. ꝫm aūt ꝙ hoc aliquid ⁊ substātia alimentū est. saluat enī substā- tiā ⁊ vsq̄ ad hoc est quousq̄ alat. ¶ Attende septimo ꝙ ad augmētatio nem ꝓprie dictā quattuor requirunt. Primū est vt tā augēs ꝙ auctum magnitudinē actu habeāt. Et ideo ex adiūctione formarū substātialiū cū materijs non fit augmētatio alterutri⁹. Secūdū est ꝙ omēs partes aucti ꝓportionalr augeant. ⁊ ideo licet caro vere augeat in etate cōsistē- tie corpus nō dicit tūc augmētari quia alie partes solide nō augmentā tur. Tertiū est ꝙ extensio aucti fiat adueniēte aliquo alio. corpus enī qd̄ rarificat licet acquirat q̄titatē maiorē nō tn̄ auget. Quartū est vt saluū maneat id quod auget. ⁊ id̄o cū ex aqua fit aer nō est augmētatio ꝓprie dicta. qꝛ licet aer sit maioris q̄ntitatis aqua ex qua fit: non tamē rema net aqua. Primū istoꝝ tangit aristoteles primo de generatione dicens Augmētatio enī est preexistentis magnitudinis additamentū. Dimi- nutio vero minoramētū. Ideo oꝫ habere aliquā magnitudinē qd̄ auge- tur quapropter nō ex sine magnitudine materia oportet esse augmenta tionē. Et paulopost tāgit alia tria dicēs. Hec enī tria sunt. Quoꝝ vnū est quācūq̄ partē maiorē esse ei⁹ que auget magnitudinis. verbi gratia. si caro carnis. Et adueniēte aliquo. Et tertiū vt saluet qd̄ auget ⁊ maneat. ¶ Querit in quo est subiectiue augmētatio an in eo quod auget an in eo qd̄ auget. Videtur ꝙ in vtroq̄. qꝛ sicut corp⁹ auctū fit maioris q̄ntitatis ꝑ sibi additū nutrimētū: sic fit maius nutrimentū ꝑ sibi additū corp⁹ quod auget sicut si aquā vino cōmisceas auget aquā ⁊ ecōtra. Cōtrariū tn̄ affirmari solet scꝫ ꝙ corp⁹ auget ⁊ alimentū nō. Hanc questionē mouet aristote les equiualent p̄mo de generatiōe dicēs. Queret aūt aliq̇s ⁊ q̇d est quod auget vtruꝫ cui apponit aliquid aut quod apponitur. Et rn̄det ibi dicens. Aut qm̄ quidē hui⁹ quod auget supple ma net substātia: hui⁹ autē non scꝫ cibi. ideo dr̄ id augeri cui apponi tur ⁊ non nutrimentū qd̄ ei apponit. ¶ Sed iterū queret aliq̇s ex quo nutrimētū nō auget quid opatur aut efficit crescitiua vir tus in nutrimentū. Nō eniꝫ apponit ip̄m corpi nec inuiscat nec assimilat. Hec enī sunt nutritiue virtutis nō crescitiue opa. Itē crescitiua virt⁹ nihil aliud videt ꝙ nutritiua in etate adolescen- tie apponens inuiscans ⁊ assimilans corpi plus de nutrimento ꝙ sit resolutū. Ipsa enī sola sine alia virtute sufficit augere. Nec valet si dicatur ꝙ postq̄ nutritiua restaurauit adequate quātuꝫ est deperditū: tūc incipit crescitiua operari in residuū nutrimen ti ⁊ applicat ipsum ad augmentū corpis. nō enī apponit illd̄ re- siduū nec inuiscat nec assimilat mēbris: qꝛ si hec faceret augmen tatio nō esset mot⁹ ad quantitatē solū: sed etiā ad substantiā fa- ciens ex alimento partē viuā ⁊ humectans mēbra. ¶ Ad hec dic primo ꝙ ꝓpriū officiū augmētatiue virtutis est dilatare in oēm parteꝫ mēbra radicalia. ⁊ sic eius propria operatio est poti⁹ in eo quod augetur ꝙ in eo quo augetur. Iuxta illd̄ galieni primo de virtutib⁹ naturalib⁹. c. 7. Qd̄ igit propriū est augmētatiue virtu tis in partē oēm extendūtur praxitota id est innata mēbra. Vo cantur aūt ita ⁊ solide particule corporis arterie vene ⁊ neruī et cartilagines ⁊ ossa ⁊ membrana ⁊ colligatiōes ⁊ tunice oēs quas elemētarias ⁊ omiomeras id est siles partib⁹ ⁊ simplices parum antea vocabam⁹. hec galien⁹. Et declarationē extensionis dicto- rū membroꝝ in augmētatione sub quodā exēplo de vesica porci subiūgit dicens. Vesicas porcoꝝ sunt accipientes pueri ⁊ iplent spiritu ⁊ in cinere ꝓpe ignē tenent ⁊ fricant vt calefiant quidem noceantur aūt in nullo. Cū aūt insufficienter eis fricata esse visa fuerit rursus inflant ⁊ protendunt. ⁊ cuꝫ sufficienter eis protēsa non esse visa fuerit rursus terunt. ⁊ hoc multotiens faciūt donec eis vesica sufficienter videatur habere augmentationē. Sed in his demū operis pueroꝝ manifestabo ꝙ q̄ntū in magnitudinē superaddit que intus spaciositas vesice intantū necesse est ī sub tilitate destrui corpus. Et si hāc subtilitatē renutrire possibiles essent pueri: similiter vtiq̄ nature ⁊ vesicā paruā magnā opatie sent. Nūc aūt hec eis deficit opera: solius enī nature propria est Ex his concludit ꝙ nutritio est necessaria his que augentur di cens. Itaq̄ iā tibi manifestatū ꝙ necessaria est his q̄ augent nu- tricatio. Si enī distendantur quidē renutriantur aūt nō: imagi nationē falsam magis aūt non augmentationē verā talia corpa possidebūt. Et nimirū distendi vndiq̄ solū his que natura augē tur existit. Que enī a nobis distenduntur corpora ꝫm vnā quan dam distantiam hoc patientia minuuntur in reliquis duabus. Dic secundo ꝙ virtus crescitiua sic se habet ad alimentū ꝙ pre- parat ei locū satis amplū ad sui receptionē sub tali quātitate ꝙ nedū sufficiat deperditū restaurare sed etiā augere corp⁹. nisi enī membra radicalia predilatarentur non posset in eis recipi alimē tū sue sufficiens augmentationi. quia penetratio corpoꝝ non est possibilis. ¶ Sed obijciet aliquis ꝙ ad dilationē membrorum dictoꝝ sufficere videtur ipsum nutrimentū qd̄ sibi viā inuenit ⁊ paulatim ex se intrando dilatat sicut videm⁹ in generatiōib⁹ apo stematū vel sufficit virtus attractiua membroꝝ cū expulsiua ve- narū introducere alimentū cū tali impetu ⁊ sub tali quantitate ꝙ sufficiat dilatare hec membra. Quare non videtur ponenda aliqua crescitiua virtus que membra dilatet ⁊ ea dilatando locū preparet alimento quod sufficiat augmētationi. Dicq̄ alimē tum iam fere effectū simile mēbris non habet aliquā qualitateꝫ acutā qua facile penetret parans sibi viā sicut acetuꝫ vel subtile vinū. Nec habet in se principiū actiuū sue motionis ad omnem partē ⁊ ad oēm differentiā positiōis nec actiuū in corp⁹: imo po- tius passiuū. Iux illud aristo. 2. de aīa. Adhuc aūt patit aliquid alimētū ab eo qd̄ alit. sed nō hoc ab alimēto sicut neq̄ instructor a materia. Itē si fieret augmētatio vi nutrimēti mēbra extēdē

tis non esset vniformis: sed monstruosa ⁊ feda sicut in apostema stibus. Dic scd̄o ꝙ attractiua mēbroꝝ ⁊ expulsiua venarū non mouēt impetuose alimentū sed lente ⁊ paulatim. Cuiꝰ rei signuz est ꝙ hūc motū non sentimꝰ etiā si diligent attēdamꝰ. Et si attractiua mēbroꝝ traheret alimentū anteq̄ dilatarent per virtutem crescitiuā mēbra non traheret nisi quantuz sufficit nutritiōi ⁊ restaurationi deperditi: q2 illic nō esset locꝰ aliq̄s vacās ad receptionē pluris nutrim̄ti. Dic tertio p̄ncipaliter ꝙ licet nutritiua qñq apponat inuiscet ⁊ assimilet mēbris plus de nutrimento q̄ sit resolutū qñq minꝰ qñq equale: saluari tm̄ non pōt ꝙ ipa sit aut vere dicat crescitiua virtꝰ in etate adolescētie in qua plus apponit q̄ resoluatur. Cuiꝰ ratio est: quia nunq̄ nutritiua virtꝰ naturalr ⁊ vniformit plꝰ oibꝰ mēbris nutrimēti apponeret q̄ sit resolutuz nisi aliqua preuia virtꝰ mēbra dilataret ⁊ capacia redderet pluris nutrimenti. hoc aūt ꝓpriū est crescitiue virtuti. ¶ Sz instabit aliquis ꝙ tūc crescitiua virtꝰ ministrabit ⁊ subijcietur nutritiue: quia preoperās parat locū in quo nutritiua apponat inuiscet ⁊ assimilet alimētū. Itē terminꝰ ⁊ finis sue operationis est quātitas aucta. sed terminꝰ ⁊ finis operationis virtutis nutritiue est substātia aiata facta pars mēbri prestantior quantitate. ¶ Ad primuz dic ꝙ augmētatiua nō solū pat sed potius imperat ⁊ cogit vt nutritiua sibi subministret alimentū tm̄ ꝙ replere valeat id qd̄ ipa inaniuit extendendo mēbra ⁊ pducere corpus de exiguo ⁊ imbecilli ad completū magnitudine ⁊ robore

Ad secundū dic ꝙ finis augmētatiōis in hoibꝰ nō est sola magnitudo corpalis: sed pfectio virtutū hoīs. Si enī equalia ⁊ eq̄liter ageremꝰ parui ⁊ magni parum nobis proficeret crescere. sed aīa hoīs sicut alie forme phisice sibi determinat certaz quantitatem ꝓprij subiecti sub qua expedite ⁊ cōplete agit opa sua. In iuuentute enī florent sensus ītellectꝰ viget generatiua luxuriat motiua precellit longe ampliꝰ q̄ in puericia. Galienꝰ tm̄ sensisse videtur ꝙ nutritio est dignior opationū naturaliū ⁊ magis necessaria. Ait enī sexto morbi. c. 7. Dico ꝙ nutrimentū priꝰ ⁊ dignius est oim actionū naturaliū ⁊ magis necessariū. De necessitate q̄dem nō facio dubiū. de dignitate vero forte intellexit cōparatione ad opa ministrantiū. ¶ Querit iteruz si eiꝰ qd̄ auget quelibz pars augeat vt asserūt galienꝰ ⁊ aristoteles quō oīni vice qua fit augmentū nō redditur corpus in duplo maius. Nā cuilibet pti aucti correspondet et applicatur pars aliqua cibi augentis ⁊ pars cibi minima tanta vel maior esse videtur vt pars minima aucti cū substātia cibi augētis sit longe rarior ⁊ sic pluris quantitatis sub cadē materia. Dic ꝙ cibꝰ auget ⁊ nutrit corpꝰ ſm esse materiale corporeū quantū non ſm esse ꝓpriū in specie determinatū. Cuiꝰ rei signū ē ꝙ nutriendo ⁊ augendo corrumpitur ⁊ ſm illud esse est diuisibile in infinitū nec est dare minimū eiꝰ: sed partes que suscipiunt alimentū ⁊ augmentū nutriuntur ⁊ augētur ſm partes formales que sibi determinant certā quantitatē sub qua stare potest ⁊ saluari forma mēbri. ita ꝙ non sub minori. nō oportet igitur vt nutriens ⁊ augens sint equalis magnitudinis cū aucto ⁊ nutrito. ¶ Sed instabit aliquis iterū q̄ tunc nutrimentū proprie auget membra quando perfecte est assimilatum ⁊ factū pars membri. tunc enim per ipsum tanq̄ per omogeneū fit maius corpus. Nega ꝙ tunc augeat: immo id quod auget est actu quantū: potentia vero caro vel os vl aliud membrū. Juxta illud aristotelis primo de generatione. Queret aūt aliquis quale aliquid esse oportet quo augetur. Manifestū vtiq quia potētia est illud. verbi gr̄a. si caro est potentia carneū actu aūt aliud. ¶ Queritur insuper quid deueniat crescitiua virtus transacta adolescentia: an pereat aut remaneat ociosa ⁊ inutilis toto residuo vite. Dic ꝙ remanet sub esse anime cū qua est idē: non sub esse virtutis aut naturalis potentie propinque actui: quia deperijt complexio calida ⁊ humida qua dilatabat membra radicalia ⁊ arida facta sunt hec membra intantum vt dilatationi nō obediant. Est ergo crescitiua virtus post adolescentiam sicut visiua in cecis. ¶ Sed queritur vltra. Cum virtus augmentatiua non habeat vltimum sui esse: quia quamdiu est excedit passum excessu diuisibili quare non durat semper. Dic primo ꝙ si non habeat vltimuz sui esse: habet tamen primū non esse scilicet initiū iuuentutis. Dic secundo ꝙ non quilibet excessus agentis ad passuz sufficit fūdare actionē: inmo requirit ꝙ sit notabilis. Dic tertio ꝙ completo cremento hominis dato ꝙ crescitiua virtus pro illo instanti excederet eius passum aliquo excessu notabili non ageret in ipsuz: quia cessat finis ⁊ omne agens agit propter finē.

¶ Et nutritiue quidē operatio tribꝰ particularibꝰ cōplet operatiōibꝰ. Una ē permutatiōis substātie cōprehēsio q̄ est sanguis aut humor q̄ est in potētia ꝓpinqua in effectu silr̄is mēbro. Qd̄ qñq fallit quēadmodū in egritudīe cōtingit q̄ atrophia vocat q̄ est nutrimenti defectꝰ. Et alia est adherentia q̄ ē vt hoc receptū nutrimētū cōpleto effectu efficiat scz vt mēbri pars fiat et plerūq fallit quēadmoduz in hydropisi cōtingit carnosa. Et tertia est silr̄itudo q̄ est vt hoc receptū qd̄ iā factuz est pars mēbri ponat ei ab oibꝰ partibus simile vsq in sui essentia et colore. Quod quādoq fallit quēad-

¶ In quarta particula dicit primo ꝙ triplex est operatio nutritiue virtutis. Prima est comprehensio substantie permutationis id est substantie nutrimentalis q̄ subiacet permutationi. Et illa est sanguis aut humor: id est vna de humiditatibꝰ secūdis similis mēbro in potentia propinqua effectui. Et hec operatio aliquando deficit vt in atrophia que est nutrimēti defectꝰ. ¶ Attende hic ꝙ atrophia grece sine conuersione interpretatur ⁊ dicitur ab a quod est sine ⁊ trophos quod est conuersio. Et describitur a theodoro capitulo de atrophia ꝙ est extenuatio que fit quando nutrimentū non conuertitur in substantiā membroꝝ que ⁊ sinthesis dicitur. Et cassius felix capitulo de egritudinibus stomachi ait. Cessationē nutrimēti greci atrophiā vocant. Secūda operatio nutritiue est adherentia videlicet ꝙ nutritiua faciat vt nutrimētū receptū completo effectu id est completa hac operatione sic adhereat membro ⁊ sibi inuiscetur q̄ fiat pars mēbri. Et hec operatio quandoq deficit vt in hyposarca q̄ vocari solet hydropisis carnosa: quia facit carnē in toto corpore intumescere. Uocatur etiā leucophlegmantia a leucos quod est albuz ⁊ phlegma quia ex albo phlegmate in toto corpore diffuso generari solet. Sz hyposarca dicitur ab hypos quod est sub ⁊ sarcos quod est caro: quia est inflatio vniuersalis sub carne vel in carne. Tertia operatio est similitudo id ē assimilatio perfecta nutrientis ad nutritum. Et est vt nutritiua ponat nutrimentum iam in membro comprehensum per primā operationē: quod factū est pars membri per secundā simile membro in substātia ⁊ colore ab oibus eius partibus id est ſm omnes partes nutrimenti. Et hec operatio quandoq deficit vt in baras ⁊ morphea. ¶ Attende hic etiā ꝙ duplex est baras seu albaras. quedā est alba alia nigra. Albaras alba ē feda albedo cutis penetrans in carnē vsq ad ossa. Sz albaras nigra est impetigo excorticatiua. Et est scabiositas accidens cuti aspera vehemens: ⁊ facit squamas sicut sunt squame pisciū cū pruritu. ⁊ est propter humorē melancholicū imbibentē cutē cū eo quod est iuxta eā imbibitiōe fortiore q̄ vt in colorē imprimat tm̄. ⁊ est de anteccdētibus leprā ⁊ antiqua ex ea non sanatur. Est etiā morphea duplex. Una est alba: ⁊ ē feda albedo cutis. Alia nigra: ⁊ est feda cutis nigredo. Ex his patz primo ꝙ morphee differunt a baras alba: quia sunt tm̄ cutis passiones. Sed albaras alba est cutis ⁊ carnis. Juxta illud principis quarti septima tractatu secūdo caplo nono. Differentia inter duas morpheas ⁊ albaras albā veraz est: ꝙ vtraq morphea est in cute. Et si est profunda est parū valde. Et albaras est in cute ⁊ carne vsq ad os. Et causa cōis omnibus ē debilitas alteratiue quando non assimilat assimilatione integra. Secundo patet ꝙ non est eadē proportio albaras albe ad nigrā qualis est morphee albe ad morpheā nigrā. Juxta illud principis ibi. Rei vero que nominatur albaras nigra: proportio ad albaras albā non est ꝓportio morphee nigre ad morpheā albā. imo est genus diuersum in intentione ad albaras albā. Et illud ideo: quoniā albaras nigra est illud quod nominatur impetigo excorticatiua. Et est scabiositas accidēs cuti. Secūdo dicit ꝙ imutatiua virtus que est vna de virtutibus nutritiue facit hanc tertiā operationē scz assimilationē nutriētis ad nutritū. Et in hoc quod dicit ꝙ est vna de virtutibus nutritiue innuit ꝙ nutritiua nō est simplex virtus: imo est triplex ſm eius tres operationes. Prima est comprehensiua. Secunda est inuiscatiua. Tertia imutatiua seu assimilatiua. Tertio dicit ꝙ immutatiua virtus in homine est vna in genere: ⁊ est etiā vna in principio primo. Et primo declarat ꝙ est vna ſm genus: ⁊ non vna sed multiplex ſm speciē specialissimā in membris cōsimilibus. ita ꝙ est tot specierū quot sunt species membroꝝ consimiliū. Quia in quolibet mēbro est virtus proportionata sue complexioni conuertens nutriens in si

militudinē mēbri alia a virtute que ꝯuertit nutriens in similitudinem alteriꝰ mēbri:vt virtꝰ ossifica . alia est a carnifica ⁊ virtꝰ neruifica.alia est a venifica vel arteriȷ̄fica.Secūdo declarat ꝙ virtꝰ imutatiua est vna in principio primo:q̄ꝛ imutatiua que est in epate facit operatōnē cōmunē toti corpi:⁊ epar est principiū primū fons ⁊ origo nutritionis ſm galie num ⁊ sequaces eiꝰ.

modū cōtingit in baras ⁊ morphea. Cambium enim et adherentia iam ibi sunt reperta . sed similitudo non ibi inuenitur.Et hanc quidez operationē efficit virtus immutatiua que est vna de virtutibus nutritiue. ⁊ est in hoīe vna in genere ⁊ in principio primo.sed in membris similiuz par

¶ Attēde primo ꝙ nutritio ꝓprie est assimilatō nutrientis ad nutritū. comprehensio vero ⁊ adherentia quas vocat h̄ princeps oꝑationes nutritiue sunt vt q̄dam premissoria necessaria ad nutritionem. Juxta illud galieni p̄mo de virtutibus naturalibꝰ.c.10.Jgit̄ nomē quidē finis rei sicut ⁊ priꝰ dictuz est:est nutricatio.Ratio vero que ſm nomen assimilatio eiꝰ qđ nutrit ei qđ nutitur.vt aūt hec fiat antecedere oz vnitionē.vt aūt illa fiat ātecedere oz appositionē.Cū enī egredit̄ a vasis humor qui nutriturꝰ ē quācūq̧ aīalis particulā in vniuersam eā dissemināt̄ primū:deinde apponit̄.et deinde adunat̄ ⁊ finalr̄ assimilat̄.hec gal̄.Et sexto morbi.c.7.ait.Nomē autem istud scꝫ assimilatio aliud est ꝙ nutrimētū:itellectꝰ tñ nominū horū est idē. ¶ Attēde scđo ꝙ prima oꝑationū quas attribuit hic princeps nutritiue vocat̄ a gal̄.appositio.Et hoc nomen sonare videt̄ oꝑationez attractiue virtutis.Jpsa enī ponit seu trahit ad mēbra suū nutrimētū. Sed hec a principe vocat̄ cōprehensio:⁊ sonare videt̄ oꝑationē retentiue virtutis.Jpa enī ē que attractū nutriēs retinet ⁊ cōprehendit. ¶ Attende tertio ꝙ licet defectꝰ huiꝰ oꝑatiōis sit causa imediata maciei plures tñ alie sunt ipsiꝰ cause. Juxta illud galieni tertio morbi capl̄o vltimo Dico ergo quedam accidētia sicut macillitatē siue sit in toto corpore siue in vno membro fieri ex multis accidentibꝰ:q̄ꝛ cū vnūquodq̧ mēbrū nutriendū sit:necesse est vt sit ſm cursum naturalē opportunū id est vt similia attrahat ⁊ attracta retineat donec in sui naturā assimilet ⁊ superfluificū expellat.Et si macrū efficiat̄:necesse est vt insit nocumentuz vni istoꝝ vel pluribꝰ.Sed accidētia que fiūt in mutabili virtute idigestionem vocamꝰ per quā macies sine vllo medio efficit̄.hec gal̄.Et ꝑ mutabilem virtutē intelligit vt estimo virtutē nutritiuā ſm primā eiꝰ oꝑationē que est appositio.Nā paulopost subdit. Jtē mala digestio id est corrupta assimilatio nō generat maciē:sed speciē mēbri mutat sicut videmus in morphea ⁊ lepra. ¶ Attēde quarto ꝙ secūda oꝑatio nutritiue virtutis quā vocat hic princeps adherentiaz et gal̄. p̄mo de virtutibꝰ naturalibꝰ prosissim ⁊ vnitionē:nō esse videt̄ illiꝰ efficacie quā attribuit ei prin. scꝫ vt nutriens receptū fiat per eā pars membri imo nutrimentū nō fit pars mēbri nisi per assimilatiuā ⁊ oꝑationē eiꝰ. ¶ Et si instet aliquis ꝙ in lepra baras ⁊ morphea nutrimentū fit pars mēbri ⁊ tñ deficit assimilatio. Dic ꝙ in istis est assimilatio talis ꝙ ex potētia carne scꝫ nutrimento fit actu caro ⁊ ex potētia osse actu os ⁊ ex potētia neruo actu neruus .est ergo assimilatio aliqua in specie nutriētis ad membra nutrita sed nō perfecta. Juxta illud galiēi sexto morbi capitulo septimo. Si caro longo tp̄e nutriat̄ phegmatico atq̧ viscoso sanguine ꝑmanet caro:lꝫ eius mutetur qualitas que videlicet fit media int̄ carnē aīaliū sanguinem habentiū ⁊ carentiū sanguine.Quādo caro alba facta est nequit cibū in rubeā transmutare carnē:ideo susceptū cibū transformat in albā ⁊ phlegmaticā carnē.Et tñ in huiꝰ carne lepra generatur:quā heleni appellant lochim.qđ albedo interpretat̄. Simil̄r carnē nigrā elephantiaz atq̧ leoninā nominabāt:id est leprā. ¶ Attēde quinto ꝙ hydropisis carnosa dicta anasarca seu yposarca ostēdit nobis differentiaz inter primā ⁊ secūdā oꝑatiōes nutritiue.Jn ipa enī est appositio seu cōprehēsio nutrimēti copiosi.sed quia illud nutrimentū est aquosum carens viscositate qua adhereat nō valet vniri mēbris siue inuiscari. Juxta illud galieni p̄mo de virtutibꝰ naturalibꝰ capl̄o decimo. Jllud genꝰ hydropicoꝝ quod quidā nomināt anarsacā determinat manifeste appositionē a prosissi id est vnione. Non enī indigentia vtiq̧ influentis humiditat̄ vt quedā in nutritionū ⁊ ptisiū id est tabiū generatio fit̄ talis hydropisis cōficitur.Apparet enī sufficiēter eis caro humida ⁊ infusa ⁊ vnaqueq̧ solidarū particularū corpis sil̄r disposita.Sed appositio quidē quedā fit absorpti nutrimēti seu aquosiori existēte adhuc ⁊ nō valde kechimomeno id est sicco facto:neq̧ habēte viscositatē illā ⁊ glutinationem que innati caloris dispensatiōe adueniebat. Prosissim enī id est vnitionem impossibile est perfici multitudine subtilis humiditatis indigeste

⁊ defluente ⁊ facile labēte a solidis corpis particulis nutrimēto. hec galienꝰ. ¶ Sed queret aliquis quare magis hyposarca nobis mōstrat differētiā inter appositionē ⁊ adherētiā ꝙ alcithes:cū in alcithe nutrimentū sit aquosiꝰ ꝙ in hyposarca. Dic ꝙ in alcithe nō solū est defectꝰ adherētie:sed etiā appositiōis.ethicantur enī ⁊

tiūm per species diuersificatur. Jn vnoquoq̧ enim membro existit virtꝰ ſm eius complexionez que nutrimētum in eius conuertit similitudinez diuersa a virtute q̄ nutrimentū in similitudinē alterius permutat. Jmmutatiua vero q̄ est in epate oꝑationem efficit toti corpori communem

tabefiunt ī alcithe membra vētre ⁊ tibiȷ̄s sol̄ excepꝫ. vel quia oppilatio ꝓhibet trāsitū humoꝝ ad mēbra vel quia membra refutāt humores trāseūtes ad ea quia sunt inepti nutritioni. ¶ Attende sexto ꝙ albe morphee nobis manifestāt differentiā inter secūdaz ⁊ tertiā oꝑationes nutritiue q̄ꝛ in ipsis est nutrimēti vnitio cū nutrito:sed nō ē assimilatio vera ⁊ ꝑfecta nutrientis ad nutritū. Juxta illud galieni ibi. Ostendūt aūt morphee leuce id est albe differentiā assimilationis ⁊ prosissim id est vnionis quaz habent. Jn leucis vero id est albis prosissim id est vnitio q̄dē aliqua fit nutrimēti:nō tñ deinū assimilatio. Et manifestū in hoc ꝙ parū antea dictū est ꝙ recte dicebatur oportere appositionē quidē primū deinde prosissim id est vnionē. deinde assimilationē fieri debēti nutriri.hec ga. ¶ Attende septimo ꝙ ista noīa cōprehensio vel appositio:vnitio:adherētia:inuiscatio: vident̄ ex vi noīs nō alterationē:sed motꝰ locales significare.Assimilatio vero ecōtra.Uirtutes igit̄ appositiua ⁊ inuiscatiua sūt localiter motiue nutrimēti. Qđ si simul cū hoc aliquā alterationem nutrimēti qua fiat pars mēbri eas exercere concesserimꝰ iā eis attribuimus opus assimilatiue que est virtus alteratiua nutrimenti coniuncti. ¶ Sed arguet aliquis ꝙ adherentia vel inuiscatio non est operatio virtutis sed nutrimēti:quia nutrimentū sua viscositate adheret mēbris etiā si ibi nulla essꝫ p̄sentia virtutis sicut glutina ⁊ muscilagines adherent corpibꝰ siccis inanimatis nullis anime directe virtutibus. Dic primo ꝙ licet adherentia nutrimenti ad nutritū insit nutrimēto ex modo substantie viscose ⁊ glutinose:tamē adherere equalit̄ ante ⁊ retro dextrorsum ⁊ sinistrorsum sursum ⁊ deorsuz requirit directionē virtutis aīe in substātia graui naturalr̄ tendēte inferiꝰ. Dic secundo ꝙ etsi adherentia insit nutrimēto ſm modū substātie eiꝰ:ille tamē modus substātie quo adheret datꝰ ei est a nutritiua virtute.Jpa nanq̧ alterat cibū priusq̧ apponat̄.⁊ quando apponit̄ ⁊ dū iam appositꝰ est ⁊ cōtinue inspissat ⁊ preparat adherentiā. Humiditas enī innoīata in extremitatibꝰ existens paruaꝝ venarū proxima est membris ⁊ ab eis aliquā continue recipit influentiā innati caloris.⁊ quando resudat in poros membroꝝ recipit maiorez. Et iterū maiorē dū iā resudauit ⁊ req̄euit in dict̄ poris. ¶ Sed diceret aliq̄s id eē ꝯ̄riū illi qđ allegabat̄ a gal̄.in fine sexti notabil̄.s.oportere appositionē q̄dē p̄mū:deīde vnionē:deinde assil̄ationē fieri debēti nutriri. Dic primo ꝙ reuera oz anteq̧ fiat magna ⁊ notabil̄ imp̄ssio in nutrimētū a virtute imutatiua.primo ipm apponi.scđo iuiscari.ſꝫ aliq̄ imutationis inchoatio p̄cedere pōt ⁊ simul fieri cū appositiōe ⁊ vnione. Dic scđo ꝙ necessario cōplet̄ appositio anteq̧ cōpleat̄ adherētia:⁊ adherētia cōpletur ante ꝑfectā assil̄ationē. ¶ Querit̄ an nutritio fiat a sil̄i vel a cōtrario.Arguit̄ ꝙ a sil̄i auc̄te gal̄.3.ꝯplexionū.c.5.dicēt̄.Res aūt q̄ corpi sil̄ant̄ vndiq̧ sunt cibi ⁊ potꝰ.Reliq̄ vo oīa medicie dicūt̄ Scđo sil̄e auget̄ suo sil̄i vt caro carne:neruꝰ neruo:cartilago cartilagie.ſꝫ realit̄ idē ē q̄ nutrimur ⁊ augemur.Tertio corpꝰ nutritū cōseruat̄ ⁊ in eē manutenet̄ ꝑ nutrimētū.ſꝫ ꝯseruatio fit a sil̄i sic corruptio a ꝯ̄rio.Quarto nutritio ē restauratio deꝑditi.ſꝫ vera restauratio fieri nō pōt nisi qđ succedit loco deperditi sit ei sil̄e. Jn oppositū arguit̄ p̄mo q̄ꝛ si nutriēs eēt sil̄e nutrito frustra eēt virtꝰ assil̄atiua. Scđo nutritū nō oparet̄ i nutriens:q̄ꝛ oīs actio fit rōne alicuiꝰ ꝯ̄rietat̄:⁊ finis agētis ē assil̄are sibi passum. Si ḡ ē sil̄e iā cessat finis.Tertio si nutrimētū est sil̄e nutrito vnde generat̄ lepra:baras ⁊ vtraq̧ morphea. Quarto nutrimētū ē molle viscosū trahibile flexibile ⁊ nutritū durū crassū itrahibile solidū.sūt ḡ ꝯ̄ria. ¶ Attēde p̄° ꝑ solutiōe ꝙ duplicia sūt sil̄ia.q̄dā

sunt silr̃ia in oīb⁹ suis dispositiōib⁹: ⁊ talia seinuicē nō alterāt. Iu
xta illud gal. 2. simplicis medicine. c. 21. Unū corporuꝫ similiū in
oīb⁹ suis dispositiōib⁹ nō alterat aliud aliqua alteratiōe penit⁹.
Alia sunt silr̃ia in vna q̃litate ⁊ dissilr̃ia in alr̃a vel silr̃ia in eisdē q̃li
tatib⁹. ſꝫ dissilr̃ia in gradu. ⁊ hec agūt in seinuicē ⁊ a seinuicē pa
tiunť: q̄ꝛ nō sunt ꝓprie silr̃ia. Iuxta illud ꝑncipis ꝑmi scḋa doctri
na tertia. c. 3. Qḋ aūt calidi⁹ est alio nō est silr̃e ei qḋ est min⁹ cali
dū: imo duo calida q̃ꝝ vnū ē calidi⁹ diuersificanť ⁊ illud q̇dē qḋ ē
min⁹ calidū cōꝑatiōe ei⁹ qḋ est calidius est frigidū. patiť ḡ ex hoc
¶ Attēde scḋo ꝙ triplex ē nutriēs siue cib⁹: scꝫ nutriēs extra: nu
triēs in via ⁊ nutriēs iūctū partib⁹ quas nutrit. Iuxta illḋ galie
ni tertio cōplexionū auc̃te hypocrať. Cib⁹ dr̃ trib⁹ modis quēad
modū exposuit hypocras. Dixit enī. Cib⁹ alius est q̄ iā nutrit. et
ali⁹ qui cibo silr̃is est: scꝫ cib⁹ in via. ⁊ est q̄ futur⁹ ē cib⁹ scꝫ cib⁹ extra
¶ Attēde tertio ꝙ aristo. 2. de aīa introducit hoc dubiū ita. Ui
deť aūt esse alimentū ꝯ̄riū ꝯ̄rio: nō aūt oē oī sed q̄cūꝗ ꝯ̄rioꝝ non
solū generationē hab̄ēt ex alterutris sed ⁊ augmētuꝫ dubitatio
nē aūt hꝫ. Dicūt enī hi quidē silr̃e silr̃i ali sicut ⁊ augeri. Aliis aūt
sicut dictū est videť ꝯ̄riū ꝯ̄rio tanꝙ̄ impassibile sit silr̃e a silr̃i. alimē
tū aūt mutari ⁊ decoqui. Mutatio aūt oīb⁹ in ꝯ̄riū aut ī mediū.
Cōsequēter tangit aristo. in q̊ ꝯsistit hui⁹ difficultas dicēs. Utrū
aūt est alimentū qḋ vltimo fit aut qḋ ꝑmo hꝫ differētiā id est fa
cit diuersitatē in solutiōe hui⁹ dubii. Deinde subiūgit rursuꝫ di
cens. Si vero vtraꝗ dicanť alimēta supple: sed hoc quidē nō co
ctū. illud aūt coctū vtrobiꝗ vtiꝗ ꝯtinget alimētū dicere. inquā
tū enī non coctū ꝯ̄riū ꝯ̄rio aliť. inq̄ntū aūt coctū silr̃e silr̃i. Quare
manifestū est ꝙ dicūt quodāmodo vtriꝗ ⁊ recte ⁊ non recte. hec
aristo. His ꝑmissis dic ꝑmo ꝙ nutritio v̇a ⁊ ꝑfecta ex cibo actu
nutriēte nō fit a silr̃i in oīb⁹ dispositiōib⁹. Iuxta illḋ aristo. ꝑmo
de generatiōe. Silr̃e enī oīphariā ⁊ oīno indifferēs rōnabile nō
est pati a silr̃i nullo quidē enī magis alterū erit actiuū q̄ alteruꝫ.
Probant etiā istud rōnes post oppositū. Et iterū ꝓbať: q̄ꝛ istud
nutriēs corp⁹ humectat substātialr̃: q̄ꝛ restaurat humidū deꝑdi
tū ⁊ calefacit. teste gal. c. nūc allegato dicēte. Cibus igiť q̄ iaꝫ nu
trit ⁊ est cōplet⁹ ⁊ cōtinuať corpi ⁊ nō est futur⁹ diciť cib⁹ ſm veri
tatē. Et hic quidē cib⁹ ꝓculdubio calefacit corp⁹ qḋ ab eo nutriť
Dic scḋo ꝙ nutritio vera ⁊ ꝑfecta fit ab actu nutriēte silr̃i scḋo
modo. Nā fit a cambio qḋ in cōplexiōe silr̃e est nutrito. Iuxta il
lud ꝑncipis ꝑmi ꝑma doctrina q̄rta. c. 1. describēť hūiditates se
cūdas. Tertia ē humor q̄ parū añ coagulat⁹ fuit ⁊ est nutrimētū
qḋ in mēbroꝝ sbam ex ꝑte cōplexiōis ꝯuersum est: ſꝫ ex ꝑte essen
tie cōplete ⁊ silr̃itudis nōdū fuit ꝯuersum. Dic tertio ꝙ nutri
ens ī via puta chil⁹ vel sanguis est silr̃e nutrito in ꝓprietate occul
ta ⁊ aliquib⁹ qualitatib⁹ magis q̄ nutriēs extra min⁹ tñ q̄ nutri
ens actu ꝯiūctū mēbris. Iuxta illud gal. ꝑmo simplicis medicie
capr̃o ꝑmo. Nō volo ꝑ sermonē meū cib⁹ nisi oē de cui⁹ ꝓprieta
te est vt augmētet sbam nostrā ⁊ addat in ea. Et dū cib⁹ extra fit
cib⁹ in via nō cessat ꝯtinue aptari ⁊ spoliari a ꝯ̄rietatib⁹ donec fi
at corpi silr̃is. Ad hoc enī tendūt oēs digestiones. possunt ḡ cib⁹
extra ⁊ cib⁹ in via dici in aliquo silr̃es ⁊ amici ⁊ in aliquo dissilr̃es
⁊ ꝯ̄rii nutrito. Rōnes añ oppositū sunt ꝓ his duob⁹ vltimis dicť.
¶ Queriť scḋo vtrū nutrimentū in nutritione agat in nutritū.
Arguiť ꝙ non auc̃te aristo. 2. de aīa ꝑ expressum diceñť. Adhuc
aūt patiť aliq̇d alimentū ab eo qḋ aliť: sed nō hoc ab alimento si
cut neꝗ instructor a materia. Et in trāslatiōe arabica scribiť ibi.
Et etiā nutrimētū patiť quodāmodo a nutribili. ſꝫ nō eccōuerso
sicut carpētari⁹ non a materia: sed mā ab illo. Scḋo si nutrimen
tū alteraret nutritū esset medicina. Nā de ꝓprietate medicine ē
alterare naturas nostras. Iuxta illud gal. ꝑmo simplicis medi
cine. c. 1. Nolo ꝑ sermonē meū: medicina nisi oē de cui⁹ ꝓprietate
est vt alteret naturas nr̃as: sicut nō volo ꝑ sermonē meū. cib⁹ nisi
oē de cui⁹ ꝓprietate est vt augmentet sbam nr̃am ⁊ addat in ea.
Tertio nutrimētū oꝑatur a materia. Iuxta illud ꝑn. ꝑmi secun
da doctrina scḋa. sūma ꝑma. c. 15. Et sui quidē oꝑans materia ē
illud qḋ a sui ꝯuertiť natura ⁊ recipit formā alicui⁹ diuisiōis mē
broꝝ humanoꝝ. sed materie est pati: forme vero agere. Quarto
nutrimētū est ex his q̄ a corꝑe mutanť ⁊ nō mutāt corp⁹. Iuxta
illud ꝑn. ibi. Qḋ vero mutať a corꝑe ⁊ nō mutat ipm corp⁹ mu
tatione de q̄ sit curandū aut ꝯuertiť in silr̃itudineꝫ corꝑis aut nō
ꝯuertiť. Illud aūt qḋ in ei⁹ ꝯuertiť silr̃itudinē nutrimentū est ab
solute: ⁊ illud qḋ nō in ei⁹ cōuertiť silr̃itudinē est medicīa tēꝑata.
Quinto a ꝓportiōe minoris ineq̄litatis nō fit actio. cū igiť vir
tus nutrimenti sit minor virtute mēbri qḋ eo nutriť. q̄ꝛ a mēbro
corrūpiť nō eccōuerso a nutrimēto non fiet actio. Oppositū expresse de
terminat gal. 3. cōplexionū. c. 16. dicēs. Affirmem⁹ igiť ⁊ iudicem⁹ ꝙ oēs
cibi nō solū a corꝑib⁹ nostris īpressionē recipiūt sed ipi etiā cū hoc in cor
pora nostra imprimūt. Et. 6. morbi. c. 7. ait. Illi q̄ existimāt nutrimētū
nō posse mutare corp⁹ qḋ ab eo nutriť eo ꝙ hoc nomē videlꝫ nutrimen
tū videť illis tm̄mō significare reꝫ quidē mutabilē ⁊ nō mutantē ſm rei
veritatē hoc nequeūt affirmare. Et ad ꝓbationē isti⁹ galien⁹ adducit ibi
tres rōnes. Primā rōnē sumit a plantꝭ dicēs. Quid enī dicturi sunt de
arbore illa trāsplātata de ꝑsia in egyptū q̄ dū in solo ꝑsarū esset mortife
ra: ī egypto absꝗ nocumēto reddita ē: q̄ de q̄litate pessima mutata est ī
bonā. Illud idē in vniuersis cernim⁹ vineis: q̄ꝛ cū de loco ad locū trāsfe
runť vites: fit inde sapor diuersus. Dicunt ḡ georgici de agricultura tra
ctantes ꝙ arbores ⁊ terre nascētia cū loci mutatiōe mutanť adeo vt si il
la trāsplātarenť in q̄rta miliarii ꝑte ꝙ maxima mutatiōe illa eadē mu
tarenť. Secūdā aūt rōnē sumit a lepra dicēs. Si enī verū est ꝙ hoc no
men cib⁹ qḋ in helenoꝝ lingua nutrimētū significat rem passam atꝗ cō
uersam oñdit: ⁊ nō mutantē ⁊ ꝯuertentē vnde ḡ lepra accidit. Si dicāt
carnē cām fore lepre: rñdeant q̇d caro passa sit ꝙ non solūmodo pōt mu
tare cibū ⁊ in bonā carnē ꝯuertere: talis q̇dē rō cohibet nos fateri natu
rā esse cām lepre. ꝯueniēs igiť ē credere malū cibū generare tā horribileꝫ
morbū. Tertiā sumit a repassiōe quorūdā corpoꝝ inaīatorū agētiū. De
q̇bus min⁹ videť ꝙ repati debeāt a suis passis q̄ nutritū a nutrimēto.
Ait enī ibi. Et iterū dicim⁹. si actio ī corꝑis mēbris tm̄mō existat: ⁊ pas
sio in cibis: qm̄ cib⁹ patiť ⁊ mēbra faciūt. negare tñ nequeūt q̄n res pa
tiens aliq̄n faciat ⁊ eccōuerso res agēs aliq̄n patiať. Nōne palā videm⁹
ꝙ si corpa duo vnū durū alterū molle cōueniant ꝙ durū ⁊ forte aliq̇d a
molli patiť ⁊ si pri⁹ nō sit manifestū tñ post aliqḋ tꝑus nr̃is visib⁹ appeť
verbi gr̃a. si caro cruda acutissimo incidať ferro a molliori id qḋ est duꝝ
patiť ⁊ retūdiť. Silr̃ aq̄ solidissimū penetrat lapidē. Eodē mō si q̇s va
sculo bulliētis aq̄ modicū frigide misceat ꝯtinuo tꝑamētū qḋdā ac mu
tationē calidissima q̄ntitas aq̄ recipit: ⁊ eccōuerso calida in frigidā oꝑať.
hec gal. Itē videm⁹ aīalia bruta penes pascua multiplr̃ diuersificari. q̄
dā scꝫ pinguia fieri q̇dā macra: q̇dā hūida ⁊ q̇dā sicca. Itē oē agēs phisi
cū agēdo repatiť. ¶ Pro solutiōe q̄ōnis attēde ꝙ q̄stio hec intelligi pōt
de nutrimēto nāli ⁊ tēꝑato: ⁊ de nutrimēto q̊cūꝗ siue nāli siue nō nāli:
siue tēꝑato siue distēꝑato. Itē pōt ītelligi de nutrimēto ꝯiūcto ⁊ de nu
trimēto in via ⁊ de nutrimēto extra. ¶ Hoc ꝑmisso dic ꝑmo ꝙ nutriēs
naturale ꝯiūctū nō agit in nutritū īmutādo q̄litatiue ⁊ intensionalr̃ cō
plexionē ipsi⁹ īmutatiōe de q̄ sit curādū. Id ꝓbant rōnes ante oppositū
Et pꝫ ex hoc ꝙ cambiū iā ex ꝑte cōplexiōis ꝯuersum est in sbam mēbro
rū. ita ꝙ factū est silr̃e mēbris in cōplexiōe. Dic scḋo ꝙ nutriēs naturale
ꝯiūctū calefacit ⁊ hūectat corp⁹ qḋ nutrit sbalr̃ ⁊ q̄ntitatiue: ita ꝙ aug
mentat sbam caloris innati ⁊ humidi in quo fundať. Iuxta illḋ gal. 3.
cōplexionū. c. 15. de lactuca loquēs. Cū aūt ex ea nutriť augmētat sbam
innati caloris ei⁹. Et in hoc videnť quidē mihi plures medicoꝝ nouorū
decepti cā ignorātie sue. qm̄ q̄nꝗ augeť q̄litas caliditať q̄ est in nobis:
⁊ q̄nꝗ accrescit ei⁹ sba. Antiq̇ enī ſm ambos modos dicūt de corꝑe aīal
ꝙ fit calidi⁹. ⁊ illḋ iō qm̄ fit calidi⁹ si ei⁹ caliditatē intendas ⁊ si augmen
tes sbam in q̄ primū existit. hec gal. Et. c. 17. eiusdē libri ait. Q̄ꝛ si corpus
alterat rem sibi ꝯuenientē in naturā suā auget ꝑ eā sbam caliditať que
est in ipo. Dic. 3. ꝙ nutriēs ꝯiūctū corruptū aut distēꝑatū agit in nutri
tū alterādo ipm manifeste. Iuxᷓ illud gal. 6. morbi. c. 7. Mala materia
est sicut in lepra ⁊ morphea ꝯtigit ⁊ silr̃ib⁹. Cūꝗ enī sanguis phegmatic⁹
est accidit vt caro ex eodē ꝓcreata phlegmatica fit. ⁊ q̄n caro est phlegma
tica nō est eadē. ⁊ q̄n caro est cholerica nō est eadē. ⁊ q̄n caro est melācho
lica nō est eadē. dū vero est tēꝑata tūc est eadē. Et hoc dictū ꝓbāt rōnes
post oppositū. Dic. 4. ꝙ oē nutrimētū in via dū ꝑmo recipiť in stoma
cho mutat ipm aliq̄modo. vel sedādo famē vel ingerendo delectationē
vel alterādo ipꝫ aliq̄ suarū actualiū q̄litatū. Uerꝝ si sit tēꝑatū nō alterat
notabilr̃ māsiua q̄litate de q̄ sit curādū: ⁊ iō dr̃ tēꝑatū. Dic. 5. ꝙ oē nu
trimentū siue calidū siue frigidū postq̄ in sanguinē ꝯuersum fuerit ca
lefacit corp⁹. Iuxta illud gal. 3. cōplexionū. c. 16. Cū aūt ꝯsequunť fineꝫ
digestionis ⁊ transmutāť ⁊ fiunt sanguis laudabilr̃ augēt calorē innatū
in corꝑe aīalis in sba sua ⁊ nō in q̄litate. Et vlr̃ quidē cib⁹ siue frigid⁹ sit
siue calid⁹ potētia cū in sanguinē transmutať calorē innatū augmentat
ſm vnā silr̃itudinē. Sꝫ dū ad naturā sanguis ꝑduciť ⁊ nō fit adhuc ſm
dispositionē ꝑfectā sanguis aut infrigidat corp⁹ aut calefacit sicut medi
cina. Sed ex dicť galieni in hoc capr̃o seq̄ videť ꝙ sanguis genit⁹ ex eru
ca ⁊ castoreo ⁊ sinapi ⁊ pipere ⁊ aneto ⁊ ruta ⁊ calamēto si digeranť non
suꝑcalefaciat corp⁹ intēsiue. Nā de istis dicit ꝙ cū fiunt sanguis lauda
bilis augēt calorē innatū in corꝑe aīalis in substantia sua ⁊ non in qua
litate. Item ex dictis eiusdem sequi videtur ꝙ sanguis genitus ex lactu
ca portulaca ⁊ acedula nō infrigidet corpus. Ait enī ibi. Quid ergo mi

rū est si cibꝰ natura sua frigidꝰ sicut portulaca acedula lactuca dū digeri-
tur qualitas frigida corpi dn̄etur. Et cū digestionis finē ꝯsequit̃ ⁊ san-
guis ex eo generat̃ laudabilis nutriat illud corpꝰ ⁊ fiat calidiꝰ ꝙ̄ erat an-
teꝙ̄ ille humor calidꝰ in eo generet̃. Contrariū tñ hoꝝ sentire videt̃ prin-
ceps primi scd̄a doctrina secūda summa prima. c. 15. dicens. Et sui quidē
opans materia est il-
lud qd̄ a sui conuer-
titur natura et reci-
pit formā alicuiꝰ di-
uisionis membroꝝ
humanoꝝ. Sed eiꝰ
materia lȝ formā illā
recipiat: est tñ cū ac-
cidit vt aliqua suaꝝ
qualitatū quas ha-
bebat q̄ suo mō̄ fortior existit ꝙ̄ humani corporis qualitas in ipa rema-
nere faciat eā a p̄ncipio rei donec ꝯpleat̃ coagulatio ⁊ assimilatio. sicut
sanguis q̄ generat̃ ex lactucis: qm̄ in ipo est plus frigiditat̃ ꝙ̄ sit in com-
plexione hoīs. lȝ sit factꝰ sanguis ⁊ sit bonꝰ ad hoc vt mēbri hoīs ps fiat
et sanguis q̄ ex allijs generat̃ huic existit ꝯtrarius. Sed ꝯcedit p̄nceps
eodē caplo ꝙ cambiū genituȝ ex sanguie lactuce aut cucurbite calefacit
corpꝰ augēdo scȝ ꝟbam caloris. Ait eni ibi. Totuȝ vero illud qd̄ nutrit in
fine rei naturali mutatiōe mutat corpꝰ ⁊ est calefacere. qm̄ cū in sangui-
nē ꝯuertit̃ ꝓculdubio in calefaciēdo p̄bet augmentū ita vt lactuce ⁊ cu-
curbite talit̃ calefaciāt q̄liter istud calefacere existit. Et si velis p̄nci. con-
cordare cū gal. dic p̄mo ꝙ sanguis acceptꝰ ꝓ q̄rto hūore ꝯdistincto alijs
est moderate calidus siue generet̃ ex cibis tēpatis siue ex īmoderate ca-
lidis aut frigidis dūmō ꝯplete digerat̃. nihil eni ꝓhibet a porris allijs
lactucis ⁊ cucurbitis ꝑtes aereas tēpatas ꝑ digestionē separi: ⁊ ex eis tē-
peratū sanguinē in epate fieri. Nōne vides ꝙ rustici assidue nutriti por-
ris ⁊ allijs nō ledunt̃ ab eis. Et sil̃r aliqui sepiꝰ vsi lactucis nō acquirūt
ab eis īmoderatā frigiditatē. Et vnde hoc nisi natura vel ꝯsuetudīe vel
occulta ꝓprietate supans hos cibos efficit ex eis bonū sanguinē. Item
sanguis ab alijs differt humoribꝰ: qꝛ est calidꝰ ⁊ humidꝰ tēpate. Dic se-
cundo ꝙ sanguis acceptꝰ ꝓ massa sanguinaria ꝯposita ex oībꝰ humori-
bus generatꝰ ex cibis vehement̃ distēpat̃ est frequēter in aliquo distēpa-
tus ſm modū distēpantie cibi ex quo fit. qꝛ si cibꝰ ille fuerit calidꝰ ⁊ siccꝰ
generabit̃ ex eo sanguis in quo abūdabit cholera. Si frigidꝰ ⁊ humidꝰ
c Generatiue vero ⁊c̃. In hac (sanguis in quo abūdabit phlegma.
tertia parte primo agit p̄nceps de virtute generatiue spmat̃ et mēbroꝝ
simpliciū. Scd̄o de virtute informatiua. ibi [Virtꝰ vero informatiua]
¶ In p̄ma ꝑticula dic̃ ꝙ due sūt species generatiue virtut̃. Una est ge-
nerans sperma tā in masculis ꝙ̄ in feminis innēta. Altera est diuidens
virtutes que spermati insunt: ⁊ ꝑmiscēs eas cū tēpamēto ꝓut conuenit
vnicuiqꝫ mēbro p̄bens neruo suā ꝯplexionē ⁊ ossibꝰ suā ⁊ arterijs suam
Et hoc totū facit id est hec oīa mēbra generat ex spmate homogeneo et
vniformit̃ ꝑmixto. Et medici noīant hāc virtutē p̄mā īmutatiuā. Nō ꝙ
p̄cedat generatiuā spermatis: sȝ qꝛ est p̄ma opantiū in sperma postꝙ̄ fu-
it in matrice receptū. Et qꝛ de virtute generatiua spermatis ⁊ membro
in quo est radicalr̃ ⁊ materia circa quā opatur dictū est sufficienter capi-
tulo singl̃ari de mēbris in cōi hic leuiter de ipa ꝑtranseo. ¶ Attēde hic
p̄mo ꝙ generatio est opatio maxime ꝯueniens nature viuentiū sub tri-
plici ꝯditiōe. Prima est ꝙ viuēs sit ꝑfecte etat̃. nō eni semꝑ inest viuen-
tibꝰ actu generare posse. Scd̄a ē ꝙ nō sit orbatū scȝ eunuchū aut castra-
tū: vel de frigidis ⁊ maleficiat̃. Tertia est ꝙ nō sit ex habētibꝰ spōtaneaȝ
generationē: scȝ ex his que ꝑ se generari sine ꝓpagatiōe solent per viam
putrefactionis. vt musce: pediculi: pulices. Iuxta illud aristo. 2. de aīa.
Naturalissimū operū viuentibꝰ est quecūqꝫ ꝑfecta ⁊ non orbata aut ge-
nerationē spontaneā habēt facere alterū quale ipm. aīal quidē animal
planta aūt plantā quatinꝰ ipo semꝑ esse diuino ⁊ īmortali participent
ſm ꝙ possunt. Oīa eni illud appetūt ⁊ illiꝰ causa agūt quecūqꝫ agūt ſm
naturā. ¶ Attēde scd̄o ꝙ lȝ generatio ꝓprie dicta sit mutatio instanta-
nea ad ꝟbam de nō esse ad esse vt ait aristo. 5. phisicoꝝ. Aliter tñ a medi-
cis de sola generatiōe aīaliū loquētibꝰ accipit̃ generatio ꝓ opatiōe gene-
ratiue virtut̃ qua sperma ⁊ menstruū paulatim trāsmutant̃ ab esse aīal
in potētia ad esse aīal actu. Iuxta illud galieni p̄mo naturaliū virtutuȝ
capitulo quarto. Sed generatio quidē non est simplex q̄uidā actꝰ natu-
re. sed ex alteratiōe ⁊ plasmatione est ꝯposita. Nā vt os quidē generet̃
⁊ neruꝰ ⁊ vena ⁊ alioꝝ singulū. alterari oȝ ꝟbam subiectā ex qua fit ani-
mal: vt aūt ⁊ scema id est formā ꝯuenientē ⁊ positionē ⁊ ꝯcauitates q̄s-
dā ⁊ apofiseos id est diriuatiōes ⁊ sephistes id est vnitiones ⁊ alia simi-
lia habeāt plasmari oportet eā que alteratur substantiā quā vtiqꝫ ⁊ ma-
teriā animalis nominans ⁊ nauis ligna ⁊ imaginis cerā nequaꝙ̄ pecca-
bis. hec gal. Et intelligit hic galienꝰ per alterationē imutatiōeȝ
spermatis ⁊ sanguis menstrui ad recipiendū formas mēbrorum
simpliciū: ⁊ per plasmationē organisationē ꝯpositoꝝ in figura
q̄ntitate numero ⁊ situ ⁊ colligantia. ¶ Attende tertio ꝙ quidā
non reputant virtutē spermatis ꝓductiuā esse vnā de speciebus
generatiue vir-
tutis sicut nec
lactificam nec
menstrui ꝓdu-
ctiuā: sed spe-
ciē virtutis di-
gestiue cōmu-
nis. Et ideo di-
uidūt genera-
tiuā virtutem
in imutatiuā ⁊ informatiuā solū. quaruȝ p̄ma generat membra
simplicia: ⁊ secūda format organica. De his duabꝰ generatiuis
agit gal. p̄mo naturaliū virtutū non faciens de alia generatiua
mentionē. Et p̄nceps p̄mo cantice has duas solas enumerat di-
cens. Ex his est virtꝰ immutatiua spermatis preter ꝙ depiguat
ipm. Ex his etiā est virtꝰ que aliqua forma ⁊ figura informat cor-
pora: necnō etiā quātitate ⁊ numero. Idē dicit auerroys in com-
mēto cātici illiꝰ. Sȝ aristo. 16. aīaliuȝ. c. 2. ait. Et gn̄atio spermat̃
est opatio generant̃. ¶ Attende quarto ꝙ quidā ponūt virtuteȝ
generatiuā p̄ncipalē esse insitā testiculis ⁊ virtutes immutatiuā
⁊ informatiuā nō esse generatiuas principales sed ministrare ei.
Iuxta illud iohānicij in ysagogis. Et generanti virtuti deserui-
unt alie due: vna que īmutat: altera que informat. ¶ Attēde q̄n-
to ꝙ licet duricies ⁊ mollicies viscositas ⁊ raritas mēbroꝝ a q̄t-
tuor p̄mis qualitatibus ꝓcedant: mixtio tñ ex qua membrū ali-
quod redditur caro vel os non potest dictis qualitatibus attri-
bui: sed requiritur virtus altioris ordinis. sicut in artificialibus
durū ⁊ molle in ferro a calido ⁊ frigido ꝓcedunt. sed forma artis
puta cultelli vel ensis neqꝫ a calido neqꝫ a frigido sȝ ab arte ema-
nat. Iuxta illud aristo. 16. aīaliū. c. 2. Duricies vero ⁊ mollicies ⁊
viscositas ⁊ oīa accidētia sibi sil̃ia erūt in mēbris animatis ex ca-
lore ⁊ frigiditate. Mixtio aūt ex qua quoddā erit caro ⁊ quod-
dā erit os non erit in caliditate ⁊ frigiditate sed ex motu generā-
tis scȝ illud quod est in potētia erit ex illo qd̄ est in actu sicut acci-
dit in rebus artificialibꝰ. qm̄ calor ⁊ frigꝰ faciūt durū ⁊ molle in
ferro. gladiꝰ vero efficitur ex motu instrumenti qd̄ mouet̃ ſm sciē-
tiam artificis. qm̄ ars est p̄ncipiū ⁊ forma illius quod erit. Et qꝛ
virtus generatiua membroꝝ est altioris ordinis ꝙ̄ natura non
viuentiū eo ꝙ mouet ad oēm differentiā positōis: ⁊ potest simul
in plures effectus specie distinctos: ⁊ perducit illud circa qd̄ agit
ad esse animatū ⁊ sensitiuū. ¶ Querit̃ p̄mo vtrū virtus genera-
tiua membroꝝ sit intrinseca aut extrinseca spermati. Secūdo ꝯ-
cesso ꝙ sit intrinseca vtrū sit anima vl̃ virtus anime qua sperma
reddatur actu animatū. Tertio an siml̃ an successiue generet oīa
membra: vel generet vnicū scȝ cor quod faciat cetera. Quarto si
perducat id in quod agit ad esse vegetatiuū solū: vel vlterius ad
esse sensitiuū vel adhuc vlterius ad esse intellectiuū in specie hu-
mana. Quinto supposito ꝙ attingat esse vegetatiuū ⁊ sensitiuū
⁊ aliqualiter intellectiuum an simul vel successiue. Sexto si pere-
at an sit superstes formatis mēbris Hec questiones philosophie
magis attinent ꝙ̄ medicine. sed gratia eruditiōis intellectus in
veritatibus occultis ⁊ confraternitatis phie cum medicina pa-
rum dicam de eis. ¶ Ad primā dubitationē dic primo ꝙ virtus
primo operans sub directione creatoris ad generationem mem-
broꝝ est extrinseca spermati. Nam ipsa est virtus celi vel solis la-
ti in obliquo circulo. teste aristotele primo methauroꝝ. Est autē
inquit ex necessitate continuus iste mundus superioribus latio-
nibus vt omnis virtus ipsius gubernetur inde. vnde quidē eni
motus principium omnibus illam causam putandū primā. Et
secundo generationis ait. Non prima allatio causa generatiōis
est ⁊ corruptionis. sed que circa obliquū circulū scilicet zodiacuȝ
Et paulopost subdit. Videmꝰ eni quoniā adueniēte q̄dē sole ge-
neratio est: recedente autē diminutio. Dic secundo ꝙ vltra nunc
dictam celi virtutem est alia virtus generatiua membrorum in-
trinseca spermati limitans influxum vniuersalē virtutis celi ad
effectus sibi proprios: ita ꝙ causa specialis īmediata generatio-
nis membroꝝ est virtus immersa ⁊ coniuncta spermati. Iuxta
illud aristo. 16. aīaliū. c. 2. Modo vero volumꝰ inq̄rere nō vndē

Generatiue vero virtutis due sunt species. Una species est que in masculis ⁊ feminis sperma generat. Altera est que diuidit virtutes que sūt in spermate ⁊ permiscet eas temperando ſm ꝙ vnicuiqꝫ conuenit membro dās neruo ꝯplexionē ꝓpriā ⁊ ossi ꝯplexionē ꝓpriā ⁊ arterijs ꝯplexionē ꝓpriā. Hoc tñ totū ꝓuenit de spmate similiū partiū ⁊ similis ꝑmixtionis. Et hanc quidē virtutē vocāt medici virtutem immutatiuā primā

illud ex quo generaꝶ:sed illud qđ facit mēbra. Illud ergo aut est
res extrīseca opatrix aut est in spermate ꝑs aīe. Et q2 habet aīam
dr aīatum. Et dicere ꝙ est extrinsecus opator quorūdā mēbrorū
interiorꝝ aut mēbrorū extrinsecorū corpis est falsuz:qm̄ nihil pōt
mouere nisi ꝑ ꝯtactū ⁊ si nō moueret nō posset alterare. Mani-
festū est ergo ꝙ in embrione est ista virtus qm̄ si nō esset in eo ne-
cessario esset distincta ⁊ diuisa. Et dicere ꝙ res ē diuisa ē falsum:
qm̄ quereꝶ etiā si illud operās corrūpitur post gñationē nati aut
remanet sempꝰ ẜm dispositionē suā. Sed nō apparet nobis res q̄
sit in sensu id est res aliq̄ subiacēs sensui sicut accidēs toti⁹ id ē ad
ueniēs deforis toti spmati aut fetui neq3 in arborib⁹ neq3 in aīa-
libus. Hec aristoteles. Itē si ṽtus extrinseca spmati gñaret mem
bra necessario eēt vel ṽtus celestis vel virtus matris. nihil em̄ exit
a patre gñatiōis gr̄a nisi sperma vel spmati īmixtū. sed de neutra
harū vere dici pōt ꝙ gñet mēbra:q2 tūc femina gñare posset sine
masculo. Dic tertio ꝙ licet virtus generās mēbra sit intrinseca ꝓ
lifico spmati iā effuso in matricē ẜm exn̄tiam est tn̄ extrinseca sp-
mati ẜm originē sc3 data ei deforis. ¶ Et pro declaratiōe huius
Attende ꝙ in spmate ꝓlifico duplex repitur ṽtus imitando do-
ctrinā ga. Vna ē passiua q̄ spma est aptum vt ex eo fiant velut ex
materia mēbra spmatica. Et hāc acq̄siuit a mēbris corpis: q2 de-
cisum est a cōmuni eorum nutrimento fere effecto simili mēbris.
Et hec virtus non est virtus anime:sed quedā naturalis potētia
ad suscipiendū aīa3. Alia est actiua q̄ tpe coitus vel pri⁹ aduenit
spermati iā digesto in testiculis hoc mō. A corde ꝓfluunt copio-
se spūs vitales ad mēbra gñatiōis: ab epate naturales:a cerebro
aīales qui spermati īmixti ⁊ ꝑfusi calore celesti conflantur illic in
spūs genitiuos. Et isti spūs trāseūtes cū spmate in matricē serui
unt ṽtuti gñatiue vtriusq3 parētum ⁊ deferūt secu3 ṽtutes imu-
tatiuā ⁊ informatiuā:sicut vitales spūs deferūt ꝑ arterias ṽtute3
vitalē mēbris:⁊ spiritus aīales virtutē sensitiua3. ¶ Queret tn̄
aliq̄s cū spūs vitales naturales et aīales ꝯflentur in vnū geniti-
uū spm̄ in spermate quid postea segregat eos et mouet quēlibet
ad suā minerā. Respōdet prin. tertij .21. capi. scđo dicēs. Et ṽitas
quidē dispositiōis ipius spūositatis est ex eo ꝙ virtus informati
ua mouet illud qđ est in spermate ex spū aīali naturali ⁊ vitali ad
minerā vniuscuiusq3 in qua figiꝶ ⁊ creaꝶ illud mēbru3 ex eo. Et no
no aīaliū ei⁹ ca. q̄rto dicit. Et spūs vitalis ⁊ aīalis ⁊ naturalis nō
fuerūt segregati in spmate:q2 sperma fuit omiomerꝝ ⁊ siꝉe in suis
ꝑtibus:⁊ nō est mod⁹ diuidendi spūs in corpe cōsiꝉi mag3 ad vnū
pūctum q̄ ad aliū vsquequo sit possibile ꝙ dicāc ꝙ spūs ꝑ se mo
ueant se:spūales ad vnā ꝑte3 naturales ad aliā ⁊ aīales ad alia3.
⁊ sic diuidiꝶ genitiu⁹ spūs. De isto spū genitiuo dicit prin. 16. aīa
liū ca. p̄mo ꝙ est corpus diuinū ⁊ sua ꝓportio ad spma est q̄ intel
lectus ad alias ṽtutes aīe:⁊ tunc intellectus est melior ṽtus rerū
q̄ nō sunt corpa:⁊ sic spūs ille est melior oī substātia corpali:⁊ ista
substātia nō recedit a spmate q̄ diu durat spma in matrice sanū.
hec prin. Deinde subdit ibi. S3 iste spūs mutat sperma in sui sb
stātia ⁊ subtiliat ipm̄ quousq3 alteretur in spm̄. Et impletur coo-
pertura gutte id est pāniculus ꝯtinens materiā fetus vētositate
spūali nō vētositate inflatiua sicut dixit medicus. ⁊ erit iste vent⁹
spūs qui transit ⁊ facit mēbra cū virtutibus q̄ sunt in eis et com-
plet illa sicut facit coagulū in lacte ⁊ opatur in partibus que sūt
in illo ⁊ profundatur in partibus lactis non existens pars casei
⁊ caseus fit ꝑ illud. Et sic istud sperma nō est pars mēbrorum:sed
est p̄ncipiu3 spūs transeuntis ad mēbra et opatur illa. Hec prin.
Queꝯ̄ria sunt dicꝶ ga. in duob⁹. Prio in hoc ꝙ īnuūt spma viri
totum mutari in spm̄. Scđo in hoc ꝙ negāt hoc sperma fieri ꝑte3
mēbrorum. Ex dictis apparet ꝙ spma prolificū ẜm sententiā ga.
habet ꝙ sit prolificū a duplici ṽtute. Prio quidē a ṽtute passiua
fundata in partibus spermatis viscosis:qua fit aptū vt ex eo fiāt
mēbra. Scđo a ṽtute actiua fundata in substātia spūali spermaꝶ
q̄ fit aptum vt producat mēbra. Et adde tertiū si vis sc3 viuificu3
celi calorem. Iuxta illđ prin. capi. nūc allegato. Et res q̄ ꝑata est
in spermate ad recipiendū dependētiā aīme nō est de genere calo
ris elemētaris ignei:sed a calore quē operanꝶ corpa supercelestia
Et videtur ꝙ ille calor veniēs a supcelestibus habet effectum in
ṽtute quē non posset habere calor ignis:⁊ illa virtus est que dat
vitam. Scđo apparet ꝙ virtus generatiua mēbrorum est quodā
mō extrinseca ⁊ quodā mō intrinseca spermati. ¶ Ad scđam que
stionē. Dic primo ꝙ virtus generatiua mēbrorū existens in sper-
mate non est anima:q2 non est endelichia seu actus corporis orga
nici phisici cū sperma sit homogeneū nō organicū corpus. hoc em̄
cōmune est oī aīe. Iuxta illđ aristotelis scđo de aīa. Si aūt aliqđ cōe in
oī anima oportet dicere:erit vtiq3 actus p̄mus corporis organici phisici.
Et dr signanꝶ in spermate existēs. q2 virtus gñatiua que est in patre est
aīa. Dic scđo ꝙ virtus gñatiua mēbrorū exn̄s in spermate non ē virtus
aīme sic q̄ sit innexa substātie aīe:īmo est virtus virtutis aīe sepata ab a
nima loco ⁊ subiecto. Sicut em̄ virtus cordis imprimit vite virtutem
spiritibus vitalibus non īnexam substātie aīe ⁊ virtus cerebri spiritib⁹
aīalibus virtutē animalē nō innexā substantie aīe. ita ṽtus genitiua pa
tris iprimit in spūs genitiuos q̄ sunt in spermate ṽtutē gñatiuā mēbro
rum nō innexā sbe aīe. Et intellige ꝓ īnexū eē substātie aīe idem eē sba-
liter qđ aīa:sed rōne differre:sicut vegetatiuū est idē qđ aīa ⁊ sensitiuum
idē qđ aīma. Nā ṽtus gñatiua mēbrorꝝ in spermate existens nec est īne
xa substātie aīe spermatis cū nulla sit in eo aīa vt iam probatum est:nec
substātie aīe alteri⁹ parentū cū ab ea separata sit loco ⁊ subiecto. Dic ter
tio ꝙ ṽtus generatiua mēbrorū existēs in spermate non ē forma substā
tialis q̄ sperma est id qđ est:sed est virtus ei īpressa a generāte sic existēs
in spermate. sicut forma artis ē in instrumētis artificis. Primo q2 mul-
ta sunt spermata nō generatiua:vt ebriosorū decrepitorum ⁊ puerorū.
Scđo q2 spma existēs in testiculis fermētatū et digestū, nōdū motū ad
gñationē nō habet ṽtutem formatiuā mēbrorꝝ:s3 acq̄rit eam a motu ge
nerātis. Cuius rei signū est. ꝙ illic stando nunq̄ gñaret neq3 ibi nutri-
tur seu vegetatur. Tertio si virtus illa eēt forma substātialis spermatis
spma ꝯuerteret vꝉ cōuertere niteret id in qđ agit nō in mēbra: s3 in sper
ma:q2 finis agenꝶ est assimilare sibi passu3. Dic q̄rto ꝙ sperma etia3 ꝓ-
lificū non ē aīatum actu:sed potētia. Et super hoc phie prin. arist. visus
est ita sensisse. Querit enim decimosexto animalium capitulo secundo
vtrum in spermate est anima an non. Et statim subiungit questionem
aliam quam siꝉem reputat dicens. Et talis questio q̄ritur in membris
quoniam anima est vna in corpe ⁊ quodlibet membrum habet cōmuni
cationē cum aīa ⁊ aliter nō dr mēbru3 nisi equiuoce tantū:sicut oculus
mortui. Deinde soluit hāc scđam q̄stionē dicens. Manifestū est ergo ꝙ
in quolibet mēbro est aīa potētia ⁊ in quodā est ꝓpinquior ⁊ in quodā
ē remotior. Et pōt esse ẜm hanc dispositionē in potentia sicut est scriptō
dormiētis q̄ est remota a scriptiōe vigilātis. Et capi. q̄rto dicti libri sol-
uit p̄mā mō dictā q̄stionē dicēs. Nos ergo dicim⁹ ꝙ aīa cibatiua ē in se
mine arboris ⁊ in ꝯcepto aīalis qđ est diuisum ab eis. Et manifestū est
ꝙ illa aīa ē in eis potentia in actu aūt non anteq̄ adueniat cibus ⁊ faci
at opationē aīe. qm̄ est in principio ꝙ videꝶ ꝙ oē quidē cōceptu3 viuit si
cut viuūt arbores. Et mꝉtis interpositis subdit. Iā declarauim⁹ ⁊ disti
ximus dispositionē aīe ⁊ dispositionē sue gñatiōis in concepto: ⁊ quō
cōceptū h3 aīam:⁊ quō non h3:⁊ siꝉr sperma qm̄ h3 aīam potentia actu
aūt non. Idē determinat albertus magn⁹. 16. animaliū capi. octauo di
cēs. Hoc igiꝶ supposito ꝙ ho gñat hoiem dicem⁹ sperma nō esse aīatu3
sed post in spermate eē actū ⁊ effectū huius effectus ꝓpter quod opatur
⁊ agit formādo mēbra animādo ea ⁊ viuificando nō aūt constitutū est
ab aīa sicut ab endelichia corpis ẜm potētias vite opantis. Et ad id est
rō. Prio quide3 ꝙ sperma nō est actu aīatū:q2 nō h3 aīam cū non sit cor
pus organicū. Scđo ꝙ est aīatu3 potētia. Prio quidē passiua ẜm medi
cos q2 est in dispositione propinqua vt ex eo generētur mēbra spermati
ca. Scđo actiua q2 a gñante habet potentias sibi impressas quibus in
concepto fiunt nutritio augmētatio generatio simpliciū mēbrorꝝ ⁊ for-
matio organicorꝝ. ¶ S3 instabit aliq̄s p̄mo auctoritate ga. libro de. 12.
portis capi. p̄mo dicētis. Tpe vero quo coeūt vir ⁊ mulier fricando ⁊ ca-
lefaciendo nerui ⁊ vene emittūt sperma completū ⁊ aīatum. Item dicit
prin. 16. aīalium capi. p̄mo. Et quoniā sperma mouetur ad generandu3
creaturam nō ꝑ cām extrinsecam:sed sua natura propria q̄ est calida nu
tu dei tunc in illo est p̄cipiū virtutis nutritiue. Ite3 aristoteles videꝶ
innuere in ṽbis ipius nūc allegatis ꝙ aīa sit in spmate actu cū aduenit
ei cibus. s. in verbis illis. Et manifestū est q̄ illa aīma est in eis. s. semini
bus in potētia. in actu aūt nō anq̄ adueniat cibus ⁊ faciat opationem
aīme. Et cū cibus nō det spermati aīam videꝶ ꝙ aīa p̄us infuit mō for-
me et habitus sicut est visiua anima in dormiente:et hoc sufficit ad sper
ma eē animatum:sicut infans animal rationale actu dicitur et si ratio-
ne non vtatur. et homo dormiens dicitur visiuus actu licet actu non vi
deat. Item nihil augetur neq3 nutritur nisi animatum: sed certum est
q̄ conceptum augetur ⁊ nutritur. igitur est actu animatum. ¶ Ad pri-
mum dic ꝙ liber duodecim portaru3 non est gaꝉ. immo in multis ipsi
aduersatur: et respersus est mendacijs pluribus. Et si volueris ei vel au
ctori differre dic ꝙ intelligitur sic dictum eius ꝙ vir ⁊ mulier emittunt
sperma completum in digestione debita et animatum potentia. Ad
secundum dic ꝙ in spermate est principium virtutis nutritiue: scilicet
potētia potentie generatiue patris non innexa substātie anime que in
virtute anime patris exercet opus nutritionis. Ad tertium dic ꝙ

aristoteles ītellexit in vbis ibi allegatis ꝙ potētia anime impressa spmati a vtute gn̄antis nō est in actu nisi pn̄te cibo in qd opetur. Ad q̄rtū dic ꝙ nihil augetur neqȝ nutrit̄ nisi aīatuȝ aliquo aīationis mō.s. vel ꝑ pn̄tiaȝ aīe vel potentiā decisaȝ aut ipressam ab ea vel ab aliqua vtutū si bi ꝯīalit̄ inexaruȝ. Ex dictis seq̄tur ꝙ sperma in gn̄atiōe nō est agēs pn cipale: ſȝ ipsius instrumentū. Sicut em̄ art̄ instrumēta nō mouēt mate riā extrinsecā nisi vt mouētur ab intellectu practico artificis sic sperma nō mouet materiā embrionis nisi vt mouet̄ vel ꝑmotuȝ fuit a gn̄ante. Sed ꝯ mortuo gn̄ante nō cessat gn̄atio in ꝯcepto neqȝ plāta cōsumpta ꝑdit semē ei⁹ vim germinādi: ergo sperma ⁊ semē sunt agētia pncipalia ⁊ cāe imediate gn̄atiōis. Itē dicit arist. 15. aīaliuȝ ca. 2. Sperma ergo ē illō qd exit ex gn̄anti ex oibus modis aīaliū cocūtiū. Et ē naturaliter pmū in quo ē pncipiū gn̄atiōis. Dic ꝙ lȝ sperma gn̄are possit mēbra cor rupto gn̄ante nec req̄rat semꝑ pn̄tiaȝ gn̄ant̄: necessariū tn̄ fuit ꝙ gn̄ans preipressērit in ipm vtutē ꝑ quā mouet. Iuxta illō arist. 16. aīaliū ca. 2°. Et nulla diuersitas ē iter dicere ꝙ sperma facit hoc ⁊ inter dicere ꝙ illō qd facit sperma opatur hoc qm̄ mot⁹ est in eo qm̄ pōt hoc mouere hoc ⁊ hoc aliud sicut mot⁹ rerū mutabiliū q̄ sunt ꝑ se. Et sicut hoc accidit in re bus q̄ sunt ꝑ se ꝙ illud pmū mouet: nō q: ꝯtingit corp⁹ eius oīo corp⁹ al teri⁹: ſȝ q: iā contigit in pterito ita ē illō ex quo est sperma. sed nō tangit post hoc ſȝ sicut facit scīa carpētarij domū. Hec aristo. Ad scōm dic ꝙ aristo. intellexit ꝙ spma ē pmū in quo ē principiū gn̄atiōis inter cās in strumētales vel pmū iter eās q̄ sūt in cōcepto. ¶ Ad tertiā q̄stionē qua q̄rit̄. an simul an successiue vtus gn̄atiua mēbroꝝ generet oīa mēbra. vł gn̄et vnicū. s. cor qd faciat cetera. Dic prīo ꝙ n̄ oīa mēbra gn̄ant̄ sil̄: ſȝ suc cessiue. Iuxta illō ari. 16. aīaliū ca. 2°. Et mīfestū est sensui ꝙ creatio oīum mēbroꝝ nō est simul qm̄ apparet in pma creatiōe embrionis ꝙ q̄dā suoꝝ mēbroꝝ sunt manifesta q̄dam nō. Nec valet si dicat̄ ꝙ oīa mēbra simul creant̄: ſȝ q̄daȝ eoꝝ latēt ꝓpter suā ꝑuitatē: q: tūc pulmo cū sit ma ior corde deberet in anatomijs fetuū appere an̄ cor cui⁹ ꝯriū experientia mōstrat̄. Iuxta illō aristo. ibi. Et illa mēbra q̄ nō manifestātur nō latēt ꝓpter ꝑuitatē. qm̄ pulmo est maior corde: tn̄ latet post cor apud pncipiū gn̄atiōis. Dic scōo ꝙ vtus gn̄atiua mēbroꝝ pmo generat cor. Iuxta il lud aristo. 16. aīaliū ca. 7°. Cor ē pmū mēbrū in aīalib⁹ hn̄tibus sangui nē. In alijs aūt ē mēbrū ꝯueniēs ei sicut diximꝰ multotiēs ⁊ hoc mani festū ē sensui. s. ꝙ cor ē an̄. Idē asserit pn. 16. aīaliū ei⁹ ca. pmo dicēs. Et gn̄atio mēbroꝝ a spmate nō est simł: qm̄ ꝓbatio significat ꝙ cor prīo ge nerat̄ oī mō. Et nō est remotū q̄n illud qd nō hȝ cor habeat mēbrū loco illi⁹: ⁊ cor ē vltimū in amissiōe vite. ¶ Sȝ instabit aliq̄s pmo auctorita te hypo. q̄ asseruit epar pmo gn̄ari: vt refert pn. tertij. 21. ca. 2. rōnēȝ assi gnās. q: pma opatio corꝑis est nutritio cui⁹ epar ē pncipiū. Itē pānicu li gn̄ant̄ an̄ cor. Iuxta illō ga. scōo ꝯplexionuȝ capi. q̄rto. Cōstitutio vel cuētus aīalis prīa nō est nisi ex sanguine ⁊ spermate. Et hec q̄deȝ duo n̄ sunt nisi calidū ⁊ hūidū: q̄ deinde icessant̄ paulatī desiccāt̄ donec ex eis ꝑceant̄. pmū pāniculi ⁊ tunice ⁊ viscera ⁊ vasa postea generātur postre mo ossa ⁊ vngues ⁊ cartilagines. Idē asserit pmo de spmate ca. 6. dicēs. Qn̄ igit̄ in eodē tpe simł femina cū masculo spmatisat ꝑ alterutras li nearū missuȝ spma allatū ad mediū spaciū matricis simł q̄dē subungit vias simul aūt ꝑtingit ad spma masculi ⁊ sibi ꝑmiscet̄ ⁊ mēbrane adin uicē ꝯplectunt̄: q̄s tūc in ꝓpa via opatū fuit spma femineū totū germē fetui. ¶ Ad pmū dic ꝙ hypo. itellexit epar pmo gn̄ari nō simplicit̄: ſȝ in ordie mēbroꝝ naturaliū nec ꝑ epar posset (esto ꝙ pmo generaret̄) nutri tio fieri sine actuali calore vitali. Ad ga. dic ꝙ cōcesso ꝙ pāniculi īuoluē tes fetū an̄ cor crearent̄ nō est ꝯ dicta: q: nō sūt ꝑtes fetus. Dic tertio ꝙ spma nō solū gn̄at cor: ſȝ etiā cetera mēbra. q: spma est instr̄m patris ge nerātis cui⁹ intētio ē gn̄are sibi sil̄e: ſȝ cor nō est ei sil̄e. imo tot⁹ fet⁹. Itē oīa mēbra spermatica generātur ex spmate ⁊ iō deꝑdita restaurari non pn̄t: ⁊ carniformia ⁊ adiposa gn̄ant̄ per sperma: q: in eo est virtus imuta tiua ad formā cuiuslbet mēbri simplicis. Iuxta illud ga. primo vtutum naturaliū. Os itaqȝ ⁊ cartilaginē ⁊ mēbranaȝ ⁊ colligātiā ⁊ neruū ⁊ ve nā ⁊ pilū ⁊ omia q̄cunqȝ talia fm̄ primā aīalis gn̄ationē natura opatur vtute vtens vł quidē dicere gn̄atiua ⁊ alteratiua. ¶ Sȝ instabit aliq̄s pmo auctoritate aristotelis. 16. aīalium capi. scōo dicent̄. Si vero crea retur cor prius in quibusdā aīalibus habētib⁹ cor ⁊ in aīmalibus caren tibus corde crearet̄ prius mēbruȝ cōueniens cordi erit principiū creatio nis corꝑis a corde aut a mēbro cōueniēti cordi. Iteȝ dicit prin. decimose xto aīaliū eius capitulo primo. Sȝ cōplentia sperma in generatōe sunt vasa spermatis deinde sperma mouet aliā rē in gutta mulieris ⁊ mouet primo vt generet principiū mēbroruȝ. et postea a mēbro prīo vadit virt⁹ q̄ est pncipium generātiōis alioruȝ mēbroꝝ oīum ordinate. Iteȝ scribit albert⁹ decimosexto aīaliū eius capitulo octauo. A formatiua pmo cor qd est vite et aīme sedes format̄ ⁊ ex illo formātur alia superius ⁊ inferi us. Dic primo reuerētia illorum solēnium phorum et veritate ꝙ postq̄

cor genitū est: ⁊ in eo velut in principio stabilitus est viuificus ca lor irradiat supra materiā aliorū mēbrorū formandoꝝ ⁊ corrobo rat naturalē caloreȝ q̄ est instrumētū virtutis īmutatiue. Et per istū modū dici potest cōgn̄are alia mēbra. ¶ Ad quartā q̄stionē qua q̄ritur si virtus generatiua mēbrorū ꝑducat id in qd agit ad eē vegetatiuū solū an vlterius ad eē sensitiuū vł adhuc vlteri⁹ ad esse intellectiuū in specie hūana. Dic prīo ꝙ in aīalibus irratio nalibus vtus gn̄atiua mēbrorum ꝑducit id in quod agit ad esse vegetatiuū et sensitiuū: quia agit in virtute aīme patris q̄ non so lū est vegetatiua sed etiā sensitiua. Item operat̄ instrumento cō muni oīum virtutū scȝ spiritibus oīs generis. Iteȝ si perduceret ad esse vegetatiuū solū equus nō generaret equū neqȝ canis canē sed vterqȝ plantā. Sed instabit aliquis: quia virtus generati ua est de gn̄e vegetatiue virtutis. Dicit em̄ aristoteles scōo de aīma ꝙ vegetatiue sunt opa generare et alimento vti: si ergo duce ret ad esse sensitiuū ageret vltra gradū ꝓprium. Item generatio spermatis ⁊ mēbrorū simpliciū ⁊ plasmatio organicorū que sunt operatiōes generatiue virtutis nō sunt īmixte sensui aut cogniti oni: ergo nō attigūt esse sensitiuū cuȝ sit altioris ordinis oī eē nō cognitiuo. ¶ Ad primū dic ꝙ lȝ virtus gn̄atiua spermatis sit de genere vegetatiue virtutis: generatiua tamē pricipalis q̄ sperma emittit cum genitiuo spū informato virtutibus īmutatiua et in formatiua operatur cum sensu ⁊ imaginatiōe. Ad scōm dic si militer de opatione principalis generatiue virtutis ꝙ est innexa sensui ⁊ imaginatiōi. Dic scōo ꝙ in specie hūana virtus generati ua mēbrorū perducit id in qd agit ad esse cōpletū cōplexionale ⁊ organicū corporis hūani vt recipiat aīam rōnalem q̄ est vegetati ua sensitiua ⁊ intellectiua. Naȝ perducit id in quod agit ad tēꝑa mētū debitū hūane speciei maxie clōgatū ab excessu q̄litatū pria rum ⁊ constituit ipsum erecte stature: vultu sublimi: cerebro sub tilissime organisato et disposito ad artes ⁊ scientias manibus de cētissime cōpositis ad omēs spēs voluntarij motus ⁊ generaliter ad omnē mechaniā. Dic tertio ꝙ in specie hūana virtus gene ratiua mēbroruȝ non attingit aīam rationalē sicut intrinsecū ter minū sue opationis nec educit eam de potentia materie veluti at tingit irrationalem aīam in specie brutoruȝ. Sed a deo glorioso ⁊ sublimi disposito corpori īfundit̄. Iuxta illō aristotelis decimo sexto aīalium capi. tertio. Et sequit̄ dicere ꝙ intellectus tantū in trat ab extrinseco vel ꝙ ipe solus est diuinus. quoniā opatio eius nō habet cōicationē cum opatione corporali aliquo mō. Item si anima rationalis educeretur de potentia materie ipsa corrum peretur corrupto corpore ⁊ debilitaretur senescente corpore: sicut eniȝ sub armonia corporali generaretur ⁊ persisteret si armonia illa diminuta vel deficiente diminueretur aut deperieret. Cuius cōtrariū determinat aristoteles primo de aīa dicens. Sed intel lectus videtur q̄dam substātia esse ⁊ non corrumpi maxime autē corrumperetur vtiqȝ ab ea que est in senio debilitate non autem sicut in sensibilibus accidit. Itē scōo de anima ait. De intellectu aūt ⁊ perspectiua potentia nihil adhuc manifestū est: sed videtur alterū genus aīe esse ⁊ hoc solum contingere separari sicut perpe tuum a corruptibili. Sed instabit aliquis si sperma hominis nō attingit aīam rōnalem: tunc hō non generat hoīem: sed corp⁹ hoīs tantū: cuius ꝯtrariuȝ determinat aristoteles scōo phisicorū capitulo scōo dicēs. Ampli⁹ fit ex homine homo: sed nō lectulus ex lectulo. Et capi. q̄rto eiusdē dicit. Homo em̄ hoīem generat ex materia ⁊ sol. Dic ꝙ hō nō solū generat corpus hoīs: sed genera tio ipsius terminatur ad animā rationalem sicuti ad formā et fi nem intentos: hec tamen anima nō est terminus generationis in trinsecus: sed extrinsecus. Dic quarto ꝙ licet virtutes vegetandi ⁊ sentiendi in homine necessario dependeāt ab organo corporeo sperma tamen hominis non attingit aīam vegetatiuaȝ neqȝ sen sitiuā hominis fm̄ substātiam: ita ꝙ educat eam de potentia ma terie vel ꝙ anima illa sit intrinsecus terminus sue generationis. Nam cum hō sit vere vnuȝ habet vnicā aīaȝ cuius vtutes sunt multe: ſȝ oēs counite sūt ⁊ idētice cōcurrūt in eadē sbā aīe. Si eni diuise forēt sbaliter loco ⁊ subiecto sicut affirmauerūt platonici hō eēt ꝑti plāta ꝑtim bestia ꝑtiȝ hō nec eēt q̄d vnū nisi aggrega tiue. Cū igit̄ in hoīe sit vnica aīa fm̄ sbam si ipa educeret̄ de potē tia materie: ipa tota eēt corꝑi īmersa nec ab ipa fluere possent po tentie seu virtutes ab organo corporeo separate videlicet intelle ctus rō ⁊ voluntas ⁊ homo nō esset intellectiu⁹ rōnalis et liber. Sed instabit aliquis pmo si ita eēt gn̄atio hoīs eēt minus per fecta q̄ generatio brutorum: q: gn̄atio brutorū attingit animas

vegetatiuā et sensitiuā: hoīs vero gñatio nullā. Scdō ītellectiuū sepatur a vegetatiuo ⁊ sensitiuo sicut ppetuū a corruptibili teste aristotele. si ergo eadē aīe sb̄a eēt vegetatiua sensitiua ⁊ intellectiua idē esset corruptibile ⁊ ppetuū. ¶ Ad pmū dic ꝙ gñatio hoīs relata ad terminū ipius itrinsecū ē mi⁹ pfecta gñatione brutorū imo nō ē gña-tio pprie dctā sȝ poti⁹ altera-tio. ex ptc̄ vo fi-nis et ettrinseci termini ē pfectior.

¶ Virtus vero formatiua imprimens est illa ex qua precepto sui creatoris

Ad scdȝ dic ꝙ in morte hoīs separat̄ intellectiuū manēs ppetuū a vegetatiuo ⁊ sensitiuo q̄ tūc corrūpūtur corrupto corpe a q dependebāt: sȝ tūc nō corrūpit sb̄a aīe q̄ prius erat vegetatiua ⁊ sensitiua: vez desinit eē vegetatiua ⁊ sensitiua nec his potētijs vnq̄ vtitur q̄diu caret corpe. ¶ Ad qn tā q̄stiōēz q̄ querebat̄ si ṽtus gñatiua mēbroꝝ attigat simł an successiue esse vegetatiuū sensitiuū ⁊ intellectiuū eo mō quo attigit scȝ p modū termini extrīseci in hoīe. Hoc ē q̄rere si embrio recipit simul an successiue aīam vegetatiuā sensitiuā ⁊ intellectiuā. Dic pmo ꝙ in gñatiōe hoīs nulla aīa introducit̄ añ rōnalē neqȝ a virtute gñtiua mēbroꝝ neqȝ aliūde ī materia subiecta: q2 vel illa aīa eēt solū vegetatiua vł vegetatiua ⁊ sensitiua simł. Sȝ neutrū dici pt: q2 tūc embrio vel esset planta ⁊ nulli⁹ determinate spēi planta vel esset animal et nullius determinate speciei animal qd̄ est impossibile: q2 gen⁹ nō descendit ad indiuiduū sine spē media. Itē illa aīa frustra eēt cū virtutes īmutatiua ⁊ īformatiua sufficiant gñare mēbra simplicia ⁊ īformare organica ⁊ totā massaȝ ad recipiendū rationalē aīaȝ. Itē pncipale gñans nō intēdit aliud nisi ducere passuȝ ad esse sibi sile in spē. Item si introduceret̄ añ rōnalem aīaȝ aliq̄ alia aīa vel corrūpetur adueniēte rōnali vel remaneret. Si remaneat erūt plures aīe realit̄ distincte in hoīe ⁊ nō erit vere vnū. Si corrūpat̄ tūc ipsa resistet introductioni aīe rōnalis ⁊ erit īpedimēto ṽtuti gñatiue ⁊ sue ītētioni pncipali. ¶ Sȝ istabit aliq̄s auctoritate aristotel. 16. aīaliū ca. 4. dicentis. Et māifestū est ꝙ semē arboris ⁊ ꝯceptū hñt aīam cibatiuā ex eo ꝙ dixim⁹ in libro de aīa. qm̄ ex illo libro sciet q̄ voluerit q̄ necessario erit in ꝯcepto pus aīa cibatiua ⁊ cū creuerit erit ī eo aīa sensibilis p quā dr̄ aīal ⁊ nō erit aīal ⁊ hō simul neq̄ equ⁹ ⁊ aīal: sȝ cōplementū erit in vltimo: ⁊ qd̄libet hȝ cōplemētuȝ ppriū sue gñatōis. Dic ꝙ poritas ⁊ posterioritas in aīab⁹ aut virtutib⁹ vegetatiua sensitiua ⁊ intellectiua hoīs attēdūtur nō in ordine introductiōis sb̄e aīme vel ṽtut̄: sȝ in ordine explicatōis actuū ṽtutū. Dic scdō ꝙ disposita materia hoīs sufficienter ad receptionem aīe eius sine mora q̄cūq̄ vel successione subito infunditur rōnalis aīa cū virtutib⁹ ei⁹ oībus velut termin⁹ extrinsecus gñationis hoīs. Subito quidē infunditur: q2 cā successionis in opationib⁹ est vł resistentia passi vel imbecillitas agentis: sed creatori qui animā rationalē creat ⁊ infundit nihil resistere pōt ⁊ ipe est oīpotēs. Infundit̄ aūt cum omibus eius virtutibus: quia ipsa aīa est realiter sue virtutes et creatur potens in oēs actus eidem debitos suis tpibus. ¶ Sed queret aliq̄s quo tēpore materia hoīs est sufficiēter disposita ad recipiendū aīaȝ eius. Dic ꝙ quādoq̄ citius qñq̄ tardius ƀm fortitudinē agēt̄ ⁊ dispositionē patiētis ⁊ adiutoriū celestiū. ⁊ citi⁹ ē disposita materia ex q̄ gñatur masculus q̄ materia ex qua gñat̄ femina. Et si particularius interrogauerit aliquis dici pōt probabiliter ꝙ formato corde infundit̄ aīa. quia cor primo viuit ⁊ vltimo moritur. Et aliter falsificaretur id qd̄ preassertū ē scȝ ꝙ cor inter mēbra oīa primo generat̄. Nā si eo genito nō ilico anima infunditur tunc non est vere cor sed equiuoce sicut cor mortui vel picti hoīs. Uel dic ꝙ formato corde et cerebro ilico infundit̄ aīma rōnalis. Iuxta illd̄ pri. 16. aīaliū ca. pmo. Et qñ cor ⁊ cerebrū īueniunt̄ cōiungit̄ cū eis aīa rōnalis: verūtñ nō erit adhuc discreta: immo erit sicut in ebrio ⁊ epilētico. Uel dic ꝙ genitis mēbris oīb⁹ ⁊ fetu formato figura hūana rationalis aīa repente infundit̄ toti corpori. Tuȝ quia est actus corporis phisici organici nō partis solius vt cerebri aut cordis. Tum etiam quia forma foris manens est de certioribus iudicijs forme substātialis intrinsece presentibus actibus eius. Et cuȝ formatio fetus humani inter trigesimū quintū ⁊ q̄dragesimūq̄ntū dies a die cōceptionis soleat cōpleri: tunc ad tardius introduci puto rationalem animā. Dic tertio ꝙ virtus generatiua mēbrorū non simul attingit esse vegetatiuū sensitiuū ⁊ intellectiuū sub esse virtutū vel potentiarū proximaꝝ suis actibus scdō: imo primo attingit vegetatiuū deinde sensitiuum. ¶ Et circa hoc. Attende ꝙ duplex est actus ṽtutum aīme.

Primus est esse qd̄ dant mēbris in quibus sunt sicut primus actus potentie visiue est dare esse oculo. Scdōs est operatio gratia cuius mēbruȝ illud factum est. Hanc ꝯclusionē intendisse videtur decimosexto aīaliū aristoteles dicens ꝙ necessario erit in cōcepto prius aīma cibatiua ⁊ cū creuerit erit in eo aīma sensibilis per quā dicit̄ aīal. Et similiter prin. decimosexto aīaliū ei⁹ capi. pmo dicēs. Et postq̄ illud coagulatum fuerit aīatū mouebit̄ aīa in illo ad cōplendū mēbra ⁊ erit ista aīa tūc aīa cibalis et non habebit aliū effectū nisi istū: licet habeat ṽtutem ad aliud. Ad id etiam est rō: quia plura requirūtur ad esse sensitiuū q̄ ad esse vegetatiuū. Cui⁹ rei signū est ꝙ impossibile est sensitiuū esse sine vegetatiuo: vegetatiuū vero sine sensitiuo reperiri potest. Item sensitiuū est in potentia proxia actui añ intellectiuū: lȝ simul cōpleant̄ mēbra pertinentia ad sensum et rōnem. Iuxta illud prin. 16. animaliū capi. primo. Et qm̄ virtus sensitiua in illis q̄ participāt rōnem ⁊ virtus rōcinatiua sunt idē subiecto cōplentur simul mēbra pertinentia ad sensuȝ ⁊ rōnem. qm̄ fundant̄ in vno mēbro. percipimus eni embriones in vtero materno ⁊ sentire ⁊ localiter moueri ⁊ nullū tunc agunt op⁹ rōnis aut intellect⁹: imo nec lōge post ipsorū natiuitatē sed ducūtur sensualibus potentijs ad instar brutorum. Sed postq̄ organa ṽtutum sensitiuaꝝ tā interioꝝ q̄ exteriorū sunt exonerata superfluis hūiditatibus infantie et spūs clarificati et depurati a multitudine vapoꝝ incipit tūc intellect⁹ a pticularibus in fantasia reseruatis vniuersalia extrahere ⁊ ipa componere ⁊ diuidere et discurrere manifestis ad noticiam occultorum ⁊ breuiter arte ⁊ rationibus viuere. ¶ Ad sextam questionem qua q̄rebatur vtrū virtus generatiua membrorum formatis membris pereat an sit superstes. Dic pmo ꝙ non perit statim post formationem mēbroruȝ. Iuxta illud aristotelis decimo sexto aīmalium capitulo secundo. Et ƀmo dicētis ꝙ illud quod operatur corrumpitur postq̄ fecerit omnia mēbra est falsus. quoniam si illud quod operatur non fecit nisi cor tantuȝ. deinde corrūpebat̄ ⁊ fecit aliud mēbrū: ⁊ deinde corrumpebatur q̄d ergo faciet residuum. Et hic inuit aristoteles argumentuȝ a simili tale. Illud quod facit cor non corrumpitur statim facto corde. Neq̄ illud quod facit epar corrūpitur statim epate facto: ⁊ sic de cerebro ⁊ alijs. ergo illud qd̄ opatur omnia membra nō corrūpit̄ ilico ipis format̄. ¶ Sȝ instabit aliq̄s q2 format̄ mēbris statim introducitur anima ita fecunda in potentijs ⁊ ṽtutibus vt fuit anima pris a qua decisa est ṽtus formatiua membroꝝ: ḡ frustra remaneret in embrione ṽtus gñatiua mēbroꝝ. Itē habitib⁹ exñtib⁹ in materia cessat motus esset igitur ociosa ṽtus sine ope. Dic ꝙ q2 aīa introducta de nouo hȝ organa nōdum roborata neq̄ perfecta suffragatur ei virtus generatiua mēbrorū. Dic scdō ꝙ licet ṽtus gñatiua mēbroꝝ non ilico corrūpat̄ formatis mēbris cōtinue tñ velut senescēs a tpe infusionis aīe debilitat̄. Hui⁹ ratio est: q2 ipius cā. s. ṽtus genitiua pris nō est in ei⁹ subiecto ⁊ q̄cquid ab extrinseco recipit virtutē q̄to loco ⁊ tpe magis elongat̄ ab impressione agentis tanto magis debilitatur nisi acquirat cāȝ sue pmanentie in subiecto. Itē īpossibile est quin spūs cōplantatus decisus a patre qui est vehiculum huius virtutis hincinde dispersus nō debilitetur cum sit rarus et passibilis. Id sensisse puto principeȝ decimosexto animaliū eius capitulo primo vbi ait. Et transitur id est concedit̄ ꝙ sit illa virt⁹ nutritiua que venit a patre sic veterascens quousq̄ mutet̄ cōplexio mutatione aliqua: ⁊ cum illa complexione que iam datur ex nouo post veterascentem continuatur virtus nutritiua que est propria ei. ita ꝙ illud quod acquirit̄ a patre non posset sufficere in regimento ad vltimum. Dic tertio ꝙ terminus durationis virtutis generatiue membrorum in embrione est nobis incertus: quia formatis membris et introducta anima virtutes ipsius nutritiua et crescitiua paulatim perducunt corpus vniuersum et singula membra ad perfectionem sui cremēti que q̄diu coadiuuantur a virture generatiua membrorum nescimus nisi dicat aliquis ꝙ ipsa desinit esse statim post regenerationem dentium: et ꝙ illa regeneratio est vltimus effectus eius. Sed instaretur de dentibus sapientie scilicet quattuor vltimis qui quādoq̄ nascuntur in iuuentute et quādoq̄ in senectute vt prius allegatum est ab aristotele. ¶ In secunda particula huius tertie partis que est de virtute informatiua dicit primo princeps ꝙ virtus formatiua imprimens figuram mēbris id est sigillans est illa a qua prouenit dei precepto et directione lineatio id est protractio membroruȝ ⁊ figuratio ipsorum scilicet vt illud cui competit curuitas fiat curuum ⁊ cui rectitudo rectuȝ et cui rotunditas fiat rotundum et concauitates scilicet ventriculi et vie et foramina id est pori ⁊ lenitas ⁊ asperitas scilȝ vt supficies cui competit lenitas lenis fiat sicut superficies oculi et superficies interior trachee arterie. Et q̄ debet esse aspera fiat aspera vt supficies interior stomachi ⁊ matricis

gratia retentionis melioris ⁊ situs mẽbroꝝ id est positio cuiusq; in suo ꝓprio loco ⁊ cõitas ĩpoꝝ id ẽ colligãtia mẽbroꝝ adinuicẽ vt cuiq; cõuenit ⁊ ad vltimũ.i. sũmarie ⁊ finalr̃ colligẽdo opatiões huius vtutꝭ ipse sunt opationes ille q̃ pendẽt ex finibus id est termĩs dimensionũ membroꝝ sc; longitudinis latitudinis ⁊ ꝓfunditatꝭ ĩpoꝝ. Scd̃o dicit ꝙ virtutes mistrantes informatiue vtuti sũt ille q̃ ministrant nutrimentũ ad custodiam spẽi videlicet nutritiua ⁊ augmẽtatiua. ¶ Querit̃ p̃mo vtrũ vtus iformatiua opet̃ añ imutatiuã. Arguit̃ ꝙ sic ꝑ aristotelẽ.16.aĩaliũ ca.7° dicentẽ. Et oĩa mẽbra recipiũt p̃us terminos ⁊ figuras

prouenit membrorũ lineatio ⁊ ipsorum figuratio et concauitates et foramina et lenitas et asperitas et eorum situs et ipsoruz cõmunitas ⁊ ad vltimuz operationes que ex finibus dimensionuz eoruz pendent. Et huic quidem virtuti ministrãtes sunt que rem nutrimenti ministrant ad speciem custodiendã: ⁊ sunt virtus nutritiua et crescitiua.

Deinde post recipiũt calorẽ ⁊ duriciẽ et molliciẽ subtiliter. qm̃ signator i. pictor p̃us signat. dcĩde ponit colores sup illa signa quousq; cõpleat animal ꝑfectũ. Oppositũ apparet: qꝛ ĩmutatiua opat̃ circa gñationem simpliciũ mẽbroꝝ ita. s. vt sit totiplex seu tot modoꝝ q̃t sunt spẽs simpliciũ mẽbroꝝ. s. ossifactiua neruifactiua carnifactiua ⁊c̃. Sz informatiua opat̃ circa formationẽ mẽbroꝝ organicorũ q̃ necessario sunt post simplicia cũ fiant ex eis. Dic ꝙ ĩmutatiua quo ad gñationẽ mẽbrorũ spermaticoꝝ ⁊ carniũ visceꝝ p̃us opat̃: sz quo ad gñationẽ carniũ et pĩguedinũ replentiũ rimas ꝯtractionũ opatur post ĩformatiuã. Et id voluit aristoteles loco nũc allegato. ¶ Querit̃ scd̃o. Cũ opatio vtutis informatiue sit dicẽter organisare mẽbra ꝯposita: q̃re nõ enumerãtur hic inter opera eiꝰ opatões ex q̃bus ꝓueniũt nũerus ⁊ magnitudo: nunquid huiꝰ vtutꝭ est facere q̃nq; digitos in vnaq̃q; manu ⁊ totidẽ in pede ⁊ cõmẽsurare q̄titates mẽbroꝝ: vt ꝙ vnus oculꝰ nõ sit altero maior neq; ambo maiores debito. Dic p̃mo ꝙ nũerꝰ simpliciũ mẽbrorũ seu cõsilĩum venit a nũero ꝑtãtum ĩmutatiue: qꝛ tot sũt spẽ mẽbra simplicia quot sũt spẽs ĩmutatiue vtutꝭ. Et nũerꝰ organicoꝝ ꝑti venit ab informatiua ꝑti a materia: vt sex digiti ĩ manu q̄tũ ꝑuãt formã sũt ĩformatiue: sz excessus nũeri magꝭ materie ẽ supabundãtꝭ. Dic scd̃o ꝙ simpliciũ q̄titas cõtinua videt̃ potiꝰ opatio augmẽtatiue q̄ informatiue ⁊ q̄titas organicorũ ꝑtim ẽ virtutis ĩformatiue. s. si modũ seruet ꝑtem materie: puta si excedat in plus vel minꝰ. Quia igit̃ nũerus ⁊ q̄titas mẽbroꝝ nõ appropriãtur ĩformatiue nõ expresse numerãtur hic inter ea q̃ ꝓueniũt ab informatiua. Vel dic ꝙ nũerus ⁊ q̄titas ꝯtinua mẽbrorũ veniũt ĩtelligẽdi sub hac gñali clausula. Et ad vltimũ opatões q̃ ex finibꝰ dimensionũ coꝝ pẽdẽt: quia vterq; quodã mõ pendet ex dimẽsione: lz euidentiꝰ ꝯtinua q̄titas. Sũt ergo nũerꝰ ⁊ q̄titas ꝯtinua de formis illatis ab informatiua. Juxta illud prin. primo cãtice. Ex his etiã est vtus q̃ aliqua forma ⁊ figura informat corpa necnõ ⁊ etiã q̄titate ⁊ nũero. ¶ Queritur tertio. Que vtutũ est ꝑfectior an ĩmutatiua an informatiua. Videt̃ ꝙ imutatiua. qꝛ terminꝰ opationis euis est sb̃a mẽbroꝝ simpliciũ. Sed terminus opatõis informatiue est q̄titas sc; magnitudo ⁊ numerus ꝓportionati vel q̃litas vt figura decẽs vel situs seu positio. cõstat aũt ꝙ sb̃a est ꝑfectior accidẽtibus. Sz ꝯ̃riũ arguit̃ ex dictis ga. scd̃o ꝯplexionũ ca.10. dicent̃. Virtus formatiua ẽ in natura naturata sapientia ⁊ prudentia. ipa nãq; nõ format mẽbra nisi ſm ꝙ motibꝰ aĩe ꝯuenit. Aristoteles eñ nedũ aliĳ in re huius vtutis dubitauit ita ꝙ dixit de ea ꝙ est digna vt sit p̃ncipĳ altioris ⁊ maioris: ⁊ sic ꝓpinquior vt sit diuina ⁊ nõ sit ꝓpter caliditatem ⁊ frigiditatẽ ⁊ siccitatẽ ⁊ hũiditatẽ. virtus vero ĩmutatiua ꝯplexiõe opatur. Dic ꝙ vtus informatiua est ꝑfectior ĩmutatiua: qꝛ est cã organicorũ et ea ducit ad cẽ sicut ĩmutatiua est cã simpliciũ: sed simplicia mẽbra cũ de se sint ĩformia sũt minus ꝑfecta organicis. Itẽ organicis insident nobiliores vtutes. Itẽ tota ꝑfectio simpliciũ est in organicis ⁊ aliquid vltra cũ organica ꝯstẽt ex simplicibꝰ. ¶ Ad obiectũ dic ꝙ terminꝰ opatiõis informatiue nõ est solũ q̄titas: q̃litas aut situs: sz cũ his sb̃a organicorũ. ¶ Querit̃ q̃rto vtrũ vtus ĩformatiua habeat vtutes ꝓprias et nutritiuã ⁊ crescitiuã ministrãtes ei. Videt̃ ꝙ sic: qꝛ dicit pri. q̄ virtuti ĩformatiue sunt ministrãtes vtutes q̃ ministrant rem nutrimẽti ad spẽz custodiendam. ⁊ ille videt̃ alie a nutritiua ⁊ crescitiua cõibus que ministrãt nutrimentũ ad custodiam indiuidui saltẽ ex ꝑte finis. Sz arguit̃ in ꝯ̃riuz: qꝛ genitis simplicibꝰ membris nutritiua ⁊ crescitiua virtutes eorũ sufficiẽt̃ mistrare vident̃ alimẽtũ ad formationẽ mẽbroꝝ cũ mistret sufficiẽs corpe exñte maiori et pluri nutrimẽto egẽte. Dic prĩo ꝙ a vtute gñatiua patris ĩprimuntur spermati virtutes nutritiua ⁊ crescitiua q̃ qꝛ seruiũt ĩmutatiue ⁊ informatiue vtutibus dicunt̃ rẽ nutrimẽti ministrare ad spẽm ꝯseruandã. ⁊ sunt alie ab eis q̃ ministrãt nutrimentũ ad ꝯseruationẽ indiuidui ſm radicẽ: lz sint siliũ opationũ. Dic scd̃o ꝙ nõ solũ he vtutes ministrãt informatiue: sz etiam ĩmutatiua ministrat sicut ars carpẽtaria ministrat nauifactiue. Informatiua cũ recipiẽs ab ĩmutatiua materiã iformem paulatĩ eã format.

¶ De virtutibꝰ naturalibus ministrãtibus. Capitulum.III.

Virtutes^a vero naturales que ministrant tantuz vtuti nutritiue sũt ministrãtes. q̃ sũt quattuor vtutes attractiua retentiua: digestiua: et expulsiua.

¶ De virtutibus naturalibus ministrãtibus tantum Capitu. III.

Virtutes vo naturales q̃ ministrãt. In hoc ca. p̃mo describit ⁊ enũerat p̃n. vtutes nãles ministrãtes tm̃. Scd̃o exeq̃tur de vnaq̃q; ĩparũ ibi [Attractiua vo] Tertio oñdit q̃lr̃ vtũtur q̃litatibꝰ p̃mis actiuis ibi [His aũt q̄ttuor] Quarto q̃liter vtũtur q̃litatibꝰ p̃mis passiuis ibi [Siccitas vo] Quĩto q̃liter vtũtur vtrisq; simul ibi [Post hoc cũ inter]

a In prĩa ꝑte dicit p̃mo ꝙ vtutes nãles mistrãtes tm̃ sũt ille q̃ mistrãt vtuti nutritiue. Scd̃o dicꝭ ꝙ ĩpe sr̃ q̄ttuor. s. attractiua retẽtiua digestiua ⁊ explr̃siua. ¶ Querit̃ prĩo vtrꝝ iste q̄ttuor vtutes sint ministrãtes tm̃. videt̃ ꝙ nõ: sz etiã mistrate. Prĩo qꝛ vtus masticatiua ministrat eis oĩbus. Itẽ p̃me q̃litates mistrant eis. Itẽ q̃dã ex eis in eodẽ mẽbro mistrãt aliĳs. vt attractiua ⁊ retẽtiua digestiue. Itẽ digestiua stomachi mistrat digestiue epatis. Oppositũ dr̃ h̃. ¶ Attẽde ꝙ duplicit̃ dici põt aliq̃ vtꝰ mistrãs tm̃. Vno mõ qꝛ ministrat alteri vtuti ⁊ nulla alia vtus mistrat ei. Alio mõ qꝛ opatio eiꝰ nõ est nisi p̄paratoria ad actionez alterius p̃ncipalis vtutis vel delatoria vel executoria ſm impꝰium aut ipulsum vtutꝭ p̃ncipalꝭ. Juxta hoc dic p̃mo ꝙ q̄ttuor vtutes de q̃bus hic agit̃ nõ sunt mistrantes tm̃ p̃mo mõ sicut ꝓbãt rõnes añ oppositũ. Dic scd̃o ꝙ sũt mistrantes scd̃o mõ tm̃: qꝛ actiones q̃s faciũt in cibum nõ sunt nisi pꝛeꝑationes ad opa nutritiue vtutis suscipiẽda.

¶ Querit̃ scd̃o vtrũ sint solũ q̄ttuor vtutes nãles mistrãtes tm̃: s. attractiua retẽtiua digestiua ⁊ expulsiua. Arguit̃ ꝙ nõ. Prĩo vltra has ẽ vtꝰ appetitiua q̃ ẽ alia ab his: qꝛ ẽ in actu absente cibo. Tũc eĩ maxĩe appetimꝰ cũ cibo caremꝰ: sz alie ñ opant̃ nisi p̃ñte cibo. Et opatio vtutꝭ istiꝰ p̄cedit opatõez attractiue. Juxͣ illd̃ ga. 3° vtutũ nãliũ ca.11. Ventris ꝯsideriũ añcedit trãsglutionẽ cibarioꝝ. Scd̃o ẽ aliq̃ vtꝰ ꝯlatoria vt in ysophago meseraicꝭ ⁊ venis. Ga. ci 6°. morbi postq̄ determĩauit de accidẽtibꝰ ꝯtingẽtibꝰ in actiõibꝰ vtutũ digestiue retẽtiue expulsiue ⁊ attractiue subdit accidentia ꝯtigẽtia in actõe hꝰ vtutꝭ ca.5. dicẽs. Incipiamꝰ aliã accidẽtiũ spẽz. Nãlis actio q̃ cibꝰ ad stomachuz penetrat ⁊ a stomacho ad epar deinde ad oĩa corpis mẽbra dispꝯtit̃ cognita ẽ ex hoc ꝙ iã diximꝰ q̃ nõ ẽ absq; lesiõe nisi cũcta mẽbra sibi silr̃ia attrahãt. cui. s. actioni tria accidẽtia ꝯtigũt. Nã aut ex toto aufert̃ vl̃ miorat̃ vl̃ corrũpit̃. Tertio vltra dictas q̄ttuor vtutes ẽ ĩ epate discretiua mãifesta separãs supfluitates a sãguie. Juxͣ illd̃ auerroys 2° colliget. ca. de iuuamẽto epat̃. Et appꝫ de hoc mẽbro ꝙ hẽat q̃nq; vtutes de talibꝫ ẽ digestiuã q̃n fac̃ sanguiez: retẽtiuã tpe digõnis: attractiuã q̃n attrahit chilũ ex itestinis: discretiuã q̃n diuidit ⁊ cognoscit tres supfluitates h̃ ẽ supfluitatẽ aq̃saz quã trahũt renes. cholericã quam trahit bursa fellis ⁊ mlr̃icã quã attrahit splen ⁊ expulsiuã. Easdez vtutes asserit eẽ in stomacho 3° colliget ca.22. dicẽs. De stomacho sũt mãifeste q̃nq; vtutes. s. digestiua attractiua retẽtiua explr̃siua ⁊ discretiua. Itẽ due sr̃ digestiue spẽ dr̃ñtes. vna ĩ iuuatiuo: alia ĩ nocitiuo. Et dr̃ñt spẽ. Prĩo q̃dẽ ex ꝑte finis: qꝛ vniꝰ finis ẽ p̄pare alimentũ vt fiat ꝑs corpis. Et alteriꝰ finis ẽ preparare hũorẽ vt eiciat̃ a corpe. Scd̃o ex mõ opis: qꝛ digestio ĩ iuuatiuo ꝯtinue igrossat donec ducat alimentũ vsq; ꝓpe soliditatez corporis. Sz digestio in nocitiuo q̃nq; ingrossat q̃nq; subtiliat q̃nq; incidit. Item p̃ncipalior digestio in iuuatiuo nõ ẽ ex istis videlꝫ digestiua vltima: qꝛ est ministrata. Itez duplex ẽ expulsiua. vna supfluiꝫ fecuz ⁊ vrine: alia est vtilis vt chili a stomacho sanguinis ab epate. Itẽ duplex est attractiua. vna vtilis vt chili aut sanguinis: alia inutilis vt fecum ⁊ vrine. Oppositũ hic inuitur a p̃n. ⁊ ga. 3°. virtutũ

naturaliū ⁊ a iohānicio in yſagogis. ¶ Pro ſolutiōe rationū. Attēde ꝙ appetitiua vͤtus tm̄ differēs videt̄ ab attractiua ꝙ tm̄ differt petere ad accipe. ſʒ iſta differētia manifeſtioꝛ ē inter appetitiuā ſenſualē ⁊ motiuā volūtarie. Iuxta illud ariſto. tertio de aīa. At vero neqʒ appetitus huiꝰ motus dñs eſt. Abſtinētes eñ appetentes ⁊ concupiſcentes non opantur quorū habēt appetitū ſʒ ſequūt intellectū.

Attractiua[b] vero fuit creata ad attrahendū nutrimētū iuuatiuū. Que quidem operatur hoc villis mēbri in quo ipſa eſt ꝑm longitudinē ꝓtenſis

Et in trāſlatiōe arabica ſcribitur ibi. Heremite eñ deſiderāt ⁊ cōcupiſcūt: ſʒ nō agūt ea ad q̄ mouent̄ ꝑ deſideriū. Vel ꝙ appetitiua nālis ē nobis occultioꝛ ⁊ nūq̄ ē in actu q̇n attractiua ē ūt in actu ⁊ eadē ē cā appetēdi ⁊ attrahēdi. ſ. ianitio mēbrorū ⁊ cōplexio eadē fuit vtriſqʒ: medici reputauerūt eandē eē vͤtutē appetitiuā naturalē ⁊ attractiuā. Iuxta illō ga. q̄rto moꝛbi capi. duodecimo. Senſus aūt ſentiēs venas ſugētes vocat̄ fames. Sʒ ante hi duo motus ſunt vnꝰ eſt inanitio: ⁊ alter eſt ſuctio venaruʒ ⁊ vocatur deſiderium. Deſideriuʒ aūt nomē eſt cōiter ſe hñs ad illud ⁊ ad aliud. i. ad naturalē actionē ⁊ aīalcʒ. Cā huius deſiderij inanitio ē: hec gal. In q̇bus vͤbis clare oſtendit ſuctionē venaruʒ q̄ eſt attractio vocari deſideriū. Et ꝑ hoc ſoluitur pͥa rō. ¶ Attēde ſcd̄o ꝙ ꝑn. pͥo cantice dicit trāſituʒ ⁊ penetrationem cibi eſſe opatiōnē cōpoſitā ⁊ attribuit virtuti ſenſitiue ⁊ expulſiue. Ait eī ibi. Opatio etiā ſentiēdi ⁊ īpellēdi efficit trāſitū ⁊ penetrationē cibi. Hec eī opatio ex ꝑdictis ābobus efficit̄. Et auerroys ꝯmēto illꝰ cātici ait. Aſſerit etiā tranſitū ⁊ penetrationē cibi eſſe cōpoſitam ex duabꝰ opationibus ſcʒ ex opatione ſentiendi et īpellendi. Nā cū cibus ⁊ nutrimentū īpellitur ꝑ cānales ⁊ meatꝰ mēbroꝝ tūc mēbruʒ ꝑcipiēs illud qd̄ ſic tranſit ꝑ ipm̄ impellit illō ad aliō Gal. vͦo ſexto moꝛbi ⁊ ſcd̄o vͤtutū naturaliū attribuit cibi trāſitū virtuti attractiue. Ait eñ ſexto moꝛbi ꝙ hec actio nō eſt abſqʒ leſione niſi cūcta mēbra ſibi ſilr̄ia attrahāt. cui. ſ. actioni tria accidētia ꝯtingūt. Nā aut ex toto aufert̄ vel minoꝛatur vel coꝛrūpitur. Hoꝝ vͦo cā eſt vel mala cōplexio mēbroꝝ trahentiū aut moꝛbus officialis aut ciboꝝ malignitas. hec ga. Et reuera hec opatio que grece vocat̄ anadoſis ꝑncipalit̄ attribuēda eſt vͤtuti attractiue tā ī iuuatiuo q̄ in ſupfluitatibus diriuandis ad ꝓpꝛia receptacula: qꝛ ſi procederet a virtute ſenſitiua ⁊ expulſiua ſolū diriuatio ciboꝝ ⁊ hūoꝛuʒ grauiū vt plurimū fieret ad inferioꝛa ⁊ expꝛimeret̄ ſupfluū cū benigno indifferēter. Nō eſt tm̄ negandū q̇n ad eaʒ ꝯcurrant ſenſus mēbri ⁊ expulſiua vaſoꝝ deferētiū vel mēbroꝝ vnde exeūt. Et ſi obſtet aliquis ꝙ vene nō ſentiūt nec arterie q̄ ſunt vaſa ꝑncipalia d̄ferētia cibū. Dic ꝙ q̄uis d̄ ſe n̄ ſentiāt attn̄ ſentiūt ꝑ pānicul̄ū. Et ſic ſoluta eſt ſcd̄a rō. ¶ Attēde tertio ꝙ auerroys 3ͦ colliget. ca. 23. magnū facit feſtū d̄ virtute diſcretiua quā nūerat q̇ntā inter vͤtutes naturales miniſtrātes tantū. Et pͥo deſcribit eā ibi dicens. Et vͤtus diſcretiua ē q̄ cognoſcit oēs ſpēs cibi ⁊ nutrimēti ⁊ cognoſcit ſanguinē a ſupfluitatibꝰ vt nutriat mēbrum ex ꝯuenietioꝛi ⁊ mittat vnicuiqʒ mēbro qd̄ eſt ſilr̄e ei. Scd̄o notat ga. de ignoꝛātia huiꝰ vͤtutis dicēs. Et iſtiꝰ virtutis non fuit memoꝛ ga. neqʒ alij quia ſepatiua de qua loquūtur nō eſt hec: ⁊ ē magna d̄ria inter ſepatiuā ⁊ diſcretiuā in eē ⁊ etiā in tpe. Tertio refert vn̄ hāc accepit vͤtutē dicēs. Et hāc habui ab almāſoꝛe vl̄ ab albumaſar qui eaʒ aſſerit foꝛtiter. Et nō eſt dubiū q̇n ipſa ſit in coꝛpe ⁊ neceſſaria eſt ſicut ſunt alie virtutes. ⁊ ipe. ſ. almāſoꝛ dicit oīa accidētia q̄ adueniūt coꝛpi qn̄ īpediūtur opatiōes illiꝰ vͤtutis. Quarto notat auctoꝛē ſuū de diminutione dicens. Sed nō manifeſtat almāſoꝛ ꝑ quā ꝯplexionē iſta virtus opatur neqʒ qd̄ ſit eius inſtrumentū ſicut dicit in alijs q̄ttuoꝛ. ⁊ hic eſt magnꝰ defectꝰ: qꝛ qn̄ volumus remouere accidētia q̄ ſupueniūt eidē ⁊ nō cognoſcimꝰ complexionē q̄ laboꝛat nō cognoſcemꝰ rōnes curationis illius. Quinto ꝓmittit ſe declaraturū huiꝰ vͤtutis eſſe ⁊ a q̇bus cauſis recipit nocumentū adaptās ſmonē ſuū ad diſcretiuā ſtomachi. Dicit eī Etiam nos dño cōcedente debemꝰ ſuū eē declarare ⁊ que cā laboꝛem infert. Et qn̄ pꝛiuabit̄ eius opatio aut diminuet̄ poſt hoc ex neceſſitate ſeq̄tur debilitas in vͤtute nutritiua quā hʒ ſtomachus in ſeipo aut ab ea ꝑuabit̄: qꝛ iā dictū ē ꝙ ſtomachꝰ nutrit̄ a chilo aliquo mō nutrimēti. Et ſi nō nutriret̄ a chilo nō amplecteret̄ ipſuʒ. hec auerroys dicto ca. de diſcretiua. Et rurſus de ea dicit cap. 29. libri eiuſdē. Qn̄ debilitat̄ virtus diſcretiua in epate tūc debilitant̄ opatiōes ipiꝰ ⁊ ſpargunt̄ ꝑ totū coꝛpꝰ hūoꝛes hi cū ſanguie ⁊ fiūt ꝓpt hoc mlt̄e egritudies ī coꝛpe ſicut hydrops q̄ d̄r aſcites

Et ſi nobis inceēt talis paterfamilias q̄lez ꝑdicat auerroys hāc eē vͤtutē ⁊ ſecū hēret ancillulā q̄ cū ſcopa mūdificaret vias cibi ⁊ ſupfluitatū raro egrotaremꝰ. Sʒ auerroys in poſitiōe huiꝰ virtut̄ videt̄ mlt̄iplicit̄ deſipere. Pͥo ī hoc ꝙ ponit eā eē cognitiuā ⁊ cognoſcere cibos. Qꝛ ſi ita ē nō eſt de nūero miſtrantiū nāliū. ſed de nūero vͤtutū aīaliū. Itē diſcretio cibi a ſupfluitatibus plurimiſ maxie fit in epate ⁊ tm̄ epar mīme ſēſu aut cognitiōe ꝑticipat. Tertio officiū digeſtiue ꝑme ē ex cibo aſſūpto extrahere ſuccoſitatē a groſſo fecali ⁊ ꝯuertere eā in chilū ꝑmixto decēter hūido cū ſicco a caloꝛe nāli. Et officiū digeſtiue ſcd̄e ē ex q̇buſdā chili ꝑtibꝰ gn̄are ſanguinē ex alijs cholerā ex alijs phlegma ex alijs melācholiā ex alijs aq̄ſitatē. Itē celebrata ꝑma digeſtiōe ſtomachꝰ expellit chilū q̄ nō eget que trahūt meſeraice ⁊ fecale groſſuʒ qd̄ trahit̄ ab īteſtinis. Et celebrata ſcd̄a digeſtiōe epar expellit ſanguiēʒ quo nō eget ⁊ ceteroſ hūoꝛes cū aquoſitate quoꝝ ꝑtē trahūt vene ⁊ alias ꝑtes trahūt ſua ꝓpꝛia receptacula. De q̄ ergo ſeruit nobis hōc auerroys tua diſcretiua cū diſcretio ſufficiēter celebret̄ vͤtutibꝰ digeſtiua expulſiua ⁊ attractiua. hinc ſoluit̄ tertia rō. His ꝑmiſſis dic ꝙ ſolū ſūt q̄ttuoꝛ vͤtutes naturales miſtrātes tm̄. ſ. attractiua retentiua digeſtiua ⁊ expulſiua. Nā vͤtus d̄r naturalis miſtrās qꝛ pꝛepat cibū ad ſuſcipiendū opationē alteriꝰ vͤtut̄ ꝑncipalis ſine cognitiōe: ſed ad ꝑparationē cibi ſufficientē req̇rit̄ ⁊ ſufficit vt attrahat̄ ad loca digeſtionū ⁊ attractus retineat̄ ⁊ retentꝰ digerat̄ ⁊ digeſtꝰ expellat̄ qd̄ ſupfluit et trāſeat qd̄ ē vtile ad mēbra tractum ꝑ ea. ſufficiunt g̊ dicte q̄ttuoꝛ vͤtutes. ¶ Attende tm̄ ꝙ diuiſio vͤtut̄ nālis miniſtrātis tm̄ nō eſt diuiſio gn̄is in ſpēs ſʒ analogi ī ſua analogata: qꝛ per ꝑus d̄r de digeſtiua ⁊ ex ꝯñti de alijs vt īnuit ga. q̄rto de iuuamētiſ mēbroꝝ ca. ſcd̄o. Digeſtiuā an̄cedere oēs alias nō ope quidē. Tria pͥa obiecta ſūt ſoluta. Ad q̄rtū dic ꝙ digeſtiua ī nocitiuo cōicat cū digeſtiua iuuatiuo in duobꝰ. Pͥo in fine: qꝛ vtraqʒ tendit q̄tum poſſibile eſt pꝛeparare in qd̄ agit vt fiat ſilr̄e coꝛpi. Scd̄o in mō opis: qꝛ vtraqʒ ꝑmiſcet hūiduʒ cū ſicco ꝑ caloꝛē nālem ſaltē in parte ⁊ ſic dici poſſunt vna vͤtus. Ad q̇ntuʒ cōcede ꝙ digeſtiua ꝑm totiuʒ eiꝰ genꝰ nō eſt de iſtis ſed digeſtiua miniſtrans tm̄. Ad ſextū dic ꝙ idē eſt finis vtriuſqʒ expulſiue. ſ. vt exoneret̄ mēbrū expellēs hoc quo non indiget et idē modꝰ opis ⁊ ꝑ eoſdē villos ⁊ eādem cōplexionē vtraqʒ operatur. Ad ſeptimū dic ſilr̄.

b Attractiua vero fuit creata ad. In hac parte ſcd̄a pͥo agit prin. de officio et inſtrumēto attractiue. Scd̄o de officio ⁊ inſtrumēto retētiue ibi [Et retētiua] Tertio de officio ⁊ nōibus digeſtiue tam in iuuatiuo q̄ in ſupfluitatibꝰ ibi [Digeſtiua vero] Quarto de officio expulſiue ⁊ de ꝑtibus per quas expellit ibi [Expulſiua aūt]
¶ In ꝑma ꝑticula dicit ꝑmo ꝑn. ꝙ vͤtꝰ attractiua creata fuit ad hoc vt attrahat iuuatiuum nutriēs. Sʒ inſtabit aliquis ꝓbans ꝙ inſufficienter d̄clarat naturā attractiue. veſice eī tractatiua trahit vꝛinā ⁊ ciſtis fellis cholerā ⁊ inteſtinoꝝ feces ⁊ neqʒ vꝛina neqʒ cholera neqʒ fex ē nutriens iuuatiuū. Itē attractiua ſepe attrahit nutrimentū nō iuuatiuū vt in hñtibꝰ hypoſarcā ⁊ in lepꝛoſis. Dic ꝙ notificat h̄ vͤtutē attractiuā ꝑ opationē eiꝰ dignioꝛē q̄ eſt circa nutrimentū iuuatiuū. Scd̄o dicit ꝙ attractiua opat̄ cū villis lōgitudinalibꝰ mēbri in quo ē ⁊ q̇nqʒ coadiuuāt ad attractionē villi latitudinales. ¶ Inſtabit aliq̇s. Pͥo de attractiua oſſiū q̄ villis nō opat̄: qꝛ tota oſſiū ſbā ē dura īplicabilis nō reſperſa villis flecti potētibꝰ. Scd̄o de attractiua cartilaginis q̄ etiā villis non vtit̄. Tertio de attractiua pure carnis q̄ ēt caret vill̄. Quarto mēbra trahūt nutrimētū a tota ꝓꝓetate. Iux̄ illō ga. 2. vͤtutū nāliū ca. 14. Inueniamꝰ igit̄ cōiter q̄lit̄ trahit̄ q̄lit̄ aūt: non aſr̄ q̄ ferrū ab eraclio lapide. ſ. magnete. Sʒ in attractiōe q̄ fit a ꝓꝓetate nō opꝰ ē vill̄ ſicͣ pʒ ī attractōe hūoꝝ a pharmacijs ⁊ ferri a magnete. Quito attractiua opat̄ a calido vt dicetur ī ꝑte ſequēti: ſʒ in attractōe q̄ fit a calido nō opꝰ ē villis. Videmus eniʒ ꝙ immoderatus caloꝛ membri alicuius apoſtemat mēbrum ⁊ trahit humoꝛes ſicut ventoſa. Sexto omia membra ex omni membro trahūt ⁊ tamen non habent ad omne mēbrum villos longitudinales ꝓtatos. Aſſumptum ē ga. tertio vͤtutum naturalium capit. 18. dicētis. Omia eni ex omni trahere vidētur ⁊ oī diſtribuere ⁊ vnā oium eē ꝯfluxionē ⁊ cōſpirationē queadmodū ⁊ h̄ mirabil̄ ⁊ diuiniſſimꝰ hypo. dixit Igit̄ trahit q̇d̄ē qd̄ foꝛtiſſimū euacuat̄ aūt qd̄ ībecilliꝰ. ¶ Ad ꝑmū ſcd̄m et tertiū dic ꝙ nō oīs attractiua ſimpliciū mēbroꝝ opat̄ vill̄. Sʒ attratiua oꝛganicoꝝ ⁊ ſimpliciuʒ aliquoꝝ in quibus ſunt villi. Ad q̄rtum et quintum dic ꝙ in attractione aliqua que fit a pꝛopꝛietate cōcurrunt villi ſed nō in omni ⁊ ſilr̄ in attractiōe q̄ fit a calido. Ad ſextū dic ꝙ in attractione oꝛganicoꝝ regulari ⁊ oꝛdinata attractiua attrahit villis longitudinalibus. in alijs nō opoꝛtet. ¶ Attēde ꝙ heraſiſtratus negauit generaliter attractiuā vͤtutem ineſſe mēbris. et aſſeruit alimentū

ad membra transire consequẽtia eius ad id qđ euacuaẗ.i.prohibendo ne fiat vacuũ.Arguit eñ sic.si ex venis defluit aliq̃d necessariũ est vel vacuũ fieri vel qđ continuũ est supinfluere.Hãc positionẽ recitat ga.scđo naturaliũ ṽtutũ capi.p̃mo dicens.Et nimirũ õnĩũ existimat herasistratus oĩm magis verũ existere hoc id est ꝙ si demũ ex venis defluit q̃ddã consequiẗ duoꝝ alterum vel vacuus erit locus repente simul vel qđ ↄtinuũ ẽ supifluet exituꝫ replens eius qđ euacuaẗ.Et hui⁹ positiõis reprobationẽ stati subiungit ga.dicẽs.Sed asclepiades non duoꝝ alterum esse ait sed triuꝫ q̃dem vnuꝫ dicere oportere in euacuatis vasis futurũ esse:aut vacuũ repẽte simul locũ aut qđ ↄtinuuꝫ secutuꝝ eẽ aut cõtractũ eẽ vas.Nã in calamis quidẽ ⁊ clisteribus id est siringis q̃ in a quã emittunẗ verum dicere.qm̃ euacuato aere qui ↄtineẗ ẽm spaciositatem coꝝ aut vacu⁹ simul repẽte erit locus aut seq̃tur qđ ↄtinuũ.In venis aũt nõ adhuc duoꝝ alterũ:sed tertiũ ↄtigit potẽte vtiq̃ tunica eaꝝ in seip̃am cõsistere ⁊ ꝓpterea ↄcidere in interiorẽ spaciositatem.

¶ Et retẽtiua fuit creata vt iuuatiuũ dũ retineat ṽtutes ip̃m ĩmutãtes in eo operãẗ q̃ ab ipso alimentũ suscipiunt.Qđ eq̃dẽ efficit villis q̃ ex transuerso ꝓtẽdũẗ.Et ẽ cũ villi q̃ ẽm latitudinẽ ĩcedũt auxiliũ p̃bent. ¶ Digestiua ṽo ẽ illa q̃ qđ attractiua attraxit ⁊ retinuit retẽtiua in eẽntiã aptã ↄuertit ṽtutum ĩ ea p̃mutatiõem faciẽtiũ opatiõi ⁊ cõplexiõeꝫ q̃ ↄuersioni nutriẽtis ĩ effectu ẽ ↄpetẽs.Hec ẽ eius opatio ĩ iuuatiuo q̃ vocaẗ digestio.

¶ In scđa p̃ticula dicit primo.ꝙ retẽtiua fuit creata ad hũc finẽ:vt retineat tãdiu iuuatiuũ duꝫ.i.ꝙdiu ṽtutes ĩmutantes.i.digerentes ipsuꝫ opantur in eo:q̃ scꝫ digestiue ṽtutes suscipiũt.i.extrahũt ab ip̃o iuuatiuo nutrimẽtuꝫ vel actu nutriẽs vel nutrire futuꝝ:vt retẽtiua stomachi retinet cibũ assumptũ donec digestiua eius traxerit inde chilũ ⁊ retentiua epatis retinet chilũ digestiua ei⁹ traxerit inde chimuꝫ:⁊ sic in venis. Sꝫ q̃ret aliquis cũ retẽtiua vna seruiat vni digestiue q̃re dicit ĩ plurali dũ ṽtutes ip̃m ĩmutantes in eo operãtur.Dic si vis ꝙ p̄ hoc ĩnuiẗ ꝙ retẽtiua ẽ vniusmodi in oĩbus mẽbris ⁊ eodẽ mõ retentio fit videlicet circũtracto mẽbro circa id qđ ↄtinet.Sed digestiue abinuicẽ multipliciẗ differũt.Vel dic ꝙ eadẽ retẽtiua seruit interdũ digestiuis pluribus vt retentiua stomachi retinet cibũ donec fact⁹ fuerit chilus ⁊ rursus retinet p̄tem aliquã chili donec nutriuerit stomachũ:⁊ siẗr retẽtiua epatis retinet chilũ donec ex eo fact⁹ fuerit sanguis ⁊ retinet sanguis p̄tem ad nutritionẽ epatis.Uꝫ si dicat aliq̃s aliã esse retentiuã qua stomach⁹ retinet ⁊ qua chilũ ꝓ nutritiõe retinet ⁊ siẗr in epate certũ tñ est ꝙ iste retentiue sunt eedeꝫ subiecto.et ꝙ p̄ria ex eis tam in stomacho q̃ in epate seruit aliq̃ mõ nutritiue saltẽ retinẽdo alimẽtuꝫ donec fuerit poris coꝝ appositũ.Scđo q̃ret aliq̃s cũ sint retentiue plures circa sup̄fluũ opantes vt retẽtiue splenis cist⁊ fellis longaonis ⁊ vesice ꝓhibẽtes intẽperaneum exitũ fecũ ⁊ vrine.q̃re describit hic princeps retentiuã p̄ retinere iuuatiuũ.Dic ꝙ voluit hic notare principalem finẽ vel vtilitatẽ p̄ricipaliorẽ gr̃a cuius rerentiua facta est.Vel dic ꝙ in sup̄fluitatibus ordinarijs est aliq̃d in quo vasa voluptuãtur eas ↄtinentia.vñ p̄nt aliquo mõ sub noĩe iuuatiui cõprehendi.Iuxta illud ga.tertio ṽtutũ naturalium capi.14.Sicut eĩ hoĩm egestio canibus delectabilissimũ ita superfluitates epatis hec quidẽ spleni:hec aũt cholere susceptrici vesice hec aũt renibus familiaris ⁊ propria.Scđo dicit ꝙ retẽtiua efficit suũ opus per villos transuersales ⁊ interdũ eos coadiuuãt villi latitudinales. ¶ Attẽde hic ꝙ retentio p̄fecta non solum fit per villos transuersales neq̃ solũ per eos coadiutos a villis latitudinalibus sed per oĩ̃es villos.Cuius ratio est:quia oportet in retentione perfecta cõtinens circũtrahi vndiq̃ contento et sic oportet longitudinẽ continẽtis abbreuiari quod fit villis tensis longitudinalibus:⁊ latitudineꝫ similiter abbreuiari quod fit tensis latitudinalib⁹:⁊ profunditatem seu capacitatem minui qđ fit in tensis villis transuersalibus.Iuxta illud gaľ.quinto de vtilitate particularũ capitulo secũdo.Solis enim obliquis (alias transuersis:⁊ melius:q̃ꝛ villos latitudinales vocare solet libro illo transuersales) tensis latitudo contrahitur.Solis autem rursus rectis longitudo abbreuiabitur.Oĩbus aũt simul et rectis ⁊ obliq̃s ⁊ transuersis ad seip̃os congregatis tota contrahitur particula sicut et longioribus omnibus sĩẽtibus tota extenditur.Hec galienus ibi.Et iteruꝫ decimoquarto de vtilitate particularum capitulo decimoquarto ait.Monstratum enim est ⁊ hoc multotiens quoniã singulum organorum attrahiẗ quidem ad se rectis inulis agens excernit vero transuersis retinet autem vniuersis. Sed quereret aliquis ex quo retentio fit per omnes villos quare dicit hic princeps retentiuã efficere suum opus villis qui ex transuerso protẽdunẗ.Dic id ideo esse:q̃ꝛ transuersales plus ⁊ principalius operãtur ad retẽtionem q̃ reliqui oẽs:appropinquãt eñ orificio vasis continentis ⁊ eius fundo transeundo per p̄tes medias vasis:qñ ergo ↄtrahunẗ p̄tim claudũt orificiũ p̄tim fundũ ⁊ minuũt vasis capacitatẽ.⁊ hoc ẽ retinere

¶ In tertia p̄ticula dicit p̄rio ꝙ ṽtus digestiua ẽ illa q̃ conuertit illud qđ attractiua attraxit ⁊ retẽtiua retinuit in eẽntiã id est substantiaꝫ aptã op̄tioni ṽtutũ facientiũ p̄mutationẽ in ea scꝫ ṽtutũ nutritiuaꝝ assimilãtiũ illã substantiã corpori q̃ sunt tot sp̄eꝝ q̃t sunt sp̄ẽs mẽbrorum cõsiliũꝫ ⁊ cõuertit etiã illud qđ attractiua attraxit ⁊ retentiua retinuit ad ↄplexionẽ ↄpetẽtẽ ↄuersioni nutrimẽtis in effectu id ẽ assimilatiõi nutrientis actu ad corp⁹.Et hec ẽ opatio digestiue ṽtutis in iuuatiuo q̃ ꝓprie vocaẗ digestio. ¶ Instabit aliq̃s p̃mo ꝙ hec ðscriptio ñ ↄuenit digestiue p̃me:q̃ꝛ ñ ↄuertit id qđ attractiua attraxit ad ↄplexionẽ q̃ est ↄpetẽs ↄuersioni nutrientis in effectu eo q̃ ↄplexio chili ẽ mľtuꝫ elõgata a nã mẽbroꝝ ⁊ chil⁹ ĩdiget plurib⁹ ↄuersionib⁹ añq̃ sit ↄpetẽs ↄuersioni nutriẽtis in actu.Et eodẽ mõ ꝓbari posset ꝙ nõ ↄpetit digestiue epatis.Itẽ nõ cõpetit digestiue vltime:q̃ꝛ ip̃a ↄuertit id qđ attractiua attraxit in s̃baꝫ mẽbrorũ nõ in eẽntiã aptã opatiõi ṽtutũ p̄mutationẽ in ea facientiũ.solũ ergo ↄuenire videẗ digestiue tertie in extremitatib⁹ p̄uaꝝ venarũ inuẽte.Itẽ digestio nõ ẽ mot⁹ ad s̃bam sꝫ ad q̃litatem cũ sit preparatio q̃dam alimẽti recepti ad ↄuersioneꝫ eius in s̃bam aliti in q̃ preparatiõe si aliq̃ forma s̃balis introduceret ip̃a foret ĩpedimẽto dicte ↄuersiõi:q̃ꝛ resisteret sue corruptioni.Id visus est voluisse ga.6.morbi capitulo p̃mo dicẽs.Si cibi digestio nihil aliud est q̃ cõuersio siue mutatio sui ẽm q̃litatẽ dũ aliqđ nocumentũ huic accidit actiõi necessario ↄtingit vt ip̃a digestio nõ sit sana.Itẽ caro cruda ⁊ cocta siue assa siue elixa sũt eiusdẽ sp̄ei ⁊ siẗr fructus maturi ⁊ ĩmaturi sicut puer ⁊ vir:ergo digestio nõ mutat eẽntiã.Itẽ digestio ẽ opatio q̃litatũ primaꝝ q̃ si ducerent ad eẽ s̃be viderẽtur agere vltra gradũ ꝓprium.Itẽ putrefactio nõ ẽ corruptio:sꝫ via in corruptionẽ:g̃ digestio nõ ẽ gñatio sꝫ via ĩ gñationẽ.Assumptũ pꝫ:q̃ꝛ qđ putrefit põt ad benignũ reduci sed corruptũ nõ p̄t regñari. ¶ Pro solutõe istaꝝ obiectionũ ⁊ ðclaratione nature digestiõis ⁊ modorum ei⁹.Attende p̃mo q̃ digestio describiẗ ab arist.q̃rto methauroꝝ capi.3.ꝙ ẽ p̄fectõ a naturali et p̄ p̄rio calido ex oppositiẗ passiuis scilꝫ ex hũido ⁊ sicco.Hec aũt sunt ꝓpria vnicuiq̃ materia.Cũ eñ digestũ fuerit p̄fectũ est ⁊ factum Et principiũ p̄fectiõis a caliditate ꝓpria accidit ⁊ p̄ aliqđ exteriorũ auxilium consummatũ est vt p̄ balneũ vel aliquod aliud cõfortans digestionẽ.Indigestio vero describitur ab eo ibi:ꝙ est imp̄fectio ꝓpter indigentiã ꝓprie caliditatis.indigentia aũt caliditatis frigiditas est:imp̄fectio aũt ẽ oppositoꝝ passiuoꝝ. ¶ Attẽde scđo ꝙ tres sunt sp̄ẽs aut modi digestionis scꝫ pepãsis epsesis et optesis.⁊ tres ĩdigõnis.s.omotes molisis scatesis.Iuxta illđ ari.4°.meth ca.3°.Est itaq̃ calidi digõ:digestiõis aũt pepãsis et epsesis adhuc aũt ⁊ optesis.Frigiditaẗ aũt ĩdigõ:h⁹ aũt omotes molisis scatesis sunt sp̄ẽs supple aut mõi.Pepãsis ẽ digestio in hũido seminali tam plantarum q̃ animaliuꝫ.Et describitur ab aristotele dicto libro quarto q̃ est digestio alimẽti in paricarpijs id est fructiferis seu seminib⁹.Et est in eis pepansis perfecta quãdo semina possunt efficere talia actu qualia sunt in potentia.et tunc ip̃a pepana dicũtur.Dicũtur etiã apostemata methaphorice pepana dũ maturata sunt.⁊ phlegma pepanum dum fuerit coctuꝫ Iuxta illud aristotelis ibi.Est aũt q̃ nascentiaꝝ ⁊ phlegmatis et talium pepansis que a naturali calido digestio.Et pepana omnia sunt effecta grossiora q̃ erãt ante digestionẽ.Iuxta illud aristotelis ibi.Et ex subtilibus semper grossiora fiũt pepansim passa oĩa.Omotes ṽo est indigestio in hũido seminali.de q̃ dicit aristoteles ibi.Omotes aũt ẽ ↄriũ.cõtrariuꝫ autẽ pepãsi indigestio alimẽti ĩ p̄icarpio.i.fructifero hoc aũt ẽ ĩtermĩata hũiditas.i.nõ p̄fecte ĩmixta sicco ⁊ termĩata p̄ ip̃m.ꝓpter qđ aut spumosa aut aquosa aut coꝝ q̃ ex ambob⁹.s.spũosa ⁊ aquosa simul ẽ omotes Quoniã aũt pepansis p̄fectio quedã est.omotes imp̄fectio erit Fit aũt ĩp̄fectio ꝓpter indigentiã naturalis calidi ⁊ incõmẽsurationem ad humidum quod pepansim patitur.Nullũ autẽ humidum ẽm se pepansim patitur sine sicco.Aqua eñ nõ ingrossatur sola humidorum.Accidit aũt omotes aut eo ꝙ calidũ sit paucuꝫ aut q̃ꝛ quod terminatũ scꝫ humiduꝫ ẽ multũ ꝓpter quod humo-

res coꝝ:q̄ oīa sunt: sūt subtiles ⁊ frigidi magis ꝙ̄ calidi ⁊ incsibi les ⁊ ipotabiles. Et sicut pepana dicūt metaphorice apostemata ⁊ phlegma: sic vrine secessiones ⁊ catarri dicūtur omi dū sunt cru di ⁊ idigesti ⁊ later ⁊ lac. Epsesis est digestio seu decoctio alicu⁹ cū elixatiōe. Et describitur sic ab aristotele q̄rto methauroꝝ. Epse sis autē ſm to tū quidē dige stio a calidita te hūida ī ext̄ interminati in

Eius vero operatio in superfluitatibus ē vt si possibile fuerit eas in hāc mutet dispositionem: que etiam vocatur digestio. Aut vt earum egressio

hūido. Dicit̄ autē hoc nomē ꝓprie solū in elixatis. Hoc aūt scilz interminatū vtiqꝫ erit sicut dictū est spumosū aut aquosum. dige stio aūt fit ab eo qui in humido igne. Frixa vero nō dicūt̄ epsesiz pati sed potius assari q: pinguedines frixorū ab igne inflāmate desiccāt exteriora coꝝ ⁊ reflectūt hūiditatem ad interiora faciēdo crustā in exteriorib⁹ ad instar ignis q̄ reuerberat int⁹ caliditatē et humiditatem. Juxta illud aristotelis ibi. Que eñ in frixuris as sant̄ ab extrīseco enī calido patiūtur. In quo aūt est humido fa cit illō magis siccū in ipz assumēs. Quod aū t elixat̄ contrariū fa cit. Segregat̄ eñ ex hoc ipo hūidum a caliditate q̄ in extrinseco hūido ꝓpter qō sicciora q̄ epsesim passa sunt ꝙ̄ assa. non eñ attra hunt in seipa hūidum q̄ epsesim patiūtur. ꝓualet ei q̄ deforis cali ditas ei q̄ intus. Si aūt vinceret q̄ intus traheret vtiqꝫ in seipsam. Et nō intelligas hic ab aristotele ꝙ in assatis ⁊ frixis calor intrin secus fit intēsior calore extrinseco igneo assante. q: tunc consume ret hūidū intrinsecuz sicut ignis. Sz intellige ꝙ calor interior as satoꝝ ⁊ frixoꝝ inq̄tum naturalis ē fortior in ꝑmiscēdo humidū aereū ⁊ aqueū cuz sicco ꝙ̄ sit calor exterior assans in resoluendo ⁊ hoc ꝓpter crustā exteri⁹ ab eo factā. Ex quibus apparet ꝙ solū il la ꝓprie sunt capacia epsesis q̄ hñt hūiditatem solubilē a sicco et ꝑmiscibilē cum eo. Dicūtur tñ aliqua metaphorice pati epsesim q: hñt hūiditatez solubilem: licet non separabilē a suo sicco sicut aurū ⁊ argētū fusa ab igne ⁊ quodāmō cocta ⁊ q̄si elixa in ꝓprio hūido. Aliqua etiā epsesim improprīā pati dicūtur. q: hñt humi ditatē sepabilem a suo sicco nō ꝑmiscibilem vt ligna viridia igni iposita emittunt ⁊ educit̄ ab eis hūidū sicut in ꝓprie elixis. Aliq̄ ex hūidis etiā vt mustū ⁊ lac impropꝛie patiūtur epsesim q̄ñ vel ab igneo calore vel a ꝓprio hūidum qō ē in eis siue aqueū siue aereū a grosso terrestri fecali sepatur. Oleū aūt nō est elixabile: q: hūi dum eius ꝓpter sui viscositatem nō separat̄ a sicco. Et nō refert si fiat epsesis in organis naturalibus vt stomacho ⁊ epate aut ar tificialib⁹ vt vasis repletis aqua feruēti. vtrobiqꝫ eñ educitur ali q̄d hūiditatis et aliquid intus īmiscetur sicco. Molinsis aūt est diminutio decoctōis in elixatiōe. Juxta illud aristotelis q̄rto me thauroꝝ. Molinsis aūt indigestio quidē est: cōtraria autem ep sesi. Erit aūt vtiqꝫ 9ria prima dicta indigestio eius qō in tēpore interminati ꝓpter defectum caliditatis que in humido qō in cir cuitu est. Defect⁹ aūt caliditatis frigiditas quidē est. fit aūt pro pter motum aīalium. expellitur enim digerēs calor. fit etiaz defe ctus ꝓpter multitudinem frigiditatis in hūido circūstante aut ꝓpter multitudinē hūiditatis corporis patiētis epsesim: ⁊ tunc accidit ꝙ caliditas circunstantis humidi mouet illā humiditatē sed non est sufficiens regulare ⁊ ꝑducere ad decoctionē: ꝓpter qō duriora q̄dem q̄ molinsim patiūtur fiūt ꝙ̄ epsesim passa. Cuius rei signū est ꝙ carnes elixe perfecte cocte cedunt ipressioni vngui um ⁊ diminute cocte nō. Optesis aūt est decoctio alicui⁹ per assa tionē. Et describit̄ ab aristotele q̄rto methau. ꝙ est digestio a ca liditate sicca ⁊ aliena ꝓpter quod ⁊ si quis epsesim exercens facit permutari ⁊ digeri nō ab humidi caliditate sz ab ea que ignis cū cōsūmatū fuerit assum fit ⁊ nō elixatum. Et excessu adustum eē dicitur. A sicca autē caliditate fit cū siccū fiat cōsūmatum ꝓpter qō ⁊ exteriora sicciora interiorib⁹ elixata autem 9trariuz. Et op⁹ est manu artificū maius assare ꝙ̄ elixare. Difficile eñ exteriora ⁊ interiora regulariter calefacere. semꝑ eñ ꝓpinquiora igni exsic cantur citi⁹ q̄re ⁊ magis. Cōclusis igitur exteriorib⁹ poris nō po test segregari intus exñs hūidum: sed includit̄ cū pori reclusi fue rit. Fiunt aūt optesis ⁊ epsesis arte ⁊ natura. sz natura meli⁹ ⁊ ꝑ fectius: licet hec noīa mag⁹ adaptem⁹ epsesi ⁊ optesi artificialib⁹. q: magis nobis inotescunt. Nā digestio alimēti in aīalibus est epsesis. Et ossium generatio ⁊ nutritio in eis ꝑ optesim fit. Et h̄ cōe ē in digestiōib⁹ oīb⁹ ꝙ in nulla gñat̄ aīal ꝑ viā putrefactiōis. Et si vmes aliq̄ñ visi fuerit ascēdere a stomacho ad os ñ i stoma cho sz ī itestinis gñati erāt ⁊ inde repserāt sursū. Juxta illō ari. ibi

Et aīal non fit in ipa digestiōe sicut quidē aiunt sed in segregatiōe pu trefacta in inferiori vētre deinde ascēdit sursum. digestū eñ est in suꝑio ri ventre putrescit aūt in inferiori segregatū. Itez cōueniunt in hoc oēs digestiones ꝙ fiūt a calore sed pepansis fit a calore intrinseco coadiuto calore celesti. Epsesis vō fit ab extrīseco calore cōiūcto hūido. Et optesis ab extrinseco calore cōiuncto sicco. Sed instabit aliq̄s ex dif finitione digestiōis in qua dicit̄ ꝙ est ꝑ fectio a naturali ⁊ proprio calido. Dic ꝙ licet epsesis ⁊ optesis fiāt a ca lore extrinseco soluēte humidum qō est in re que digeritur fiunt tamen a calore īteriori regulāte ꝑmixtionē hūidi soluti cū sicco terrestri. Scate sis vero est diminutio digestionis in assatura. de q̄ dicit aristoteles vbi supra. Erit aūt vtiqꝫ si fiat scatesis: sz nō optesis ꝓpter defectū caliditat̄ qui accidet vtiqꝫ aut ꝓpter paucitatē exterioris ignis aut ꝓpter multi tudinē aq̄ q̄ in eo est qō optesim patitur. Tūc eñ pl⁹ q̄dez est calor ignis scilicet q̄z vt non moueat minor autem q̄z vt digerat. ¶ Attende tertio ꝙ ga. sexto morbi capi. 15. sic notificat nobis digestionē. Digestio nāqꝫ ac nutrimētū nō est nisi mutatio et cōuersio. Et paulopost ibi dicit. Si enī digestio nō est aliud q̄z mutare cibū ſm siliem q̄litatē in corꝑe ergo dicēdū est ꝙ hūida ⁊ liq̄da cibaria pueris magis sūt 9uenientia. ¶ At tende. 4. ꝙ descriptio digestiue hic data a prin. ē soli⁹ digestiue ministrā tis tñ ⁊ ꝑ hoc soluit̄ scda obiectio. ¶ Ad p̄mā dic ꝙ pria ⁊ scda digestio nes 9uertūt medietate vl̄ imedietate id qō earū attractiue traxerūt ad cōplexionē q̄ est cōpetens cōuersioni nutrientis in effectu ⁊ hoc sufficit

Ad tertiā dic ꝙ digestio ē mutatio mixta ex alteratōe ⁊ gñatione. ita ꝙ est ꝑtim ad qualitatē ⁊ ꝑtim ad substātiā. Nā ſm ꝙ cibus ꝑ digestio nē cōtinue fit silior corꝑi nutriendo ab eo ⁊ mag̃ accedens ad ei⁹ cōple xionē: digō dr̄ alteratio. Et ſz ꝙ in q̄libet digestōe cib⁹ mutat modū sub stātie saporis coloris odoris ⁊ siliium estimat̄ ⁊ affirmatur a mult̃ ꝙ di gestio est gñatio. Itē alia est ꝓprietas chili puta sanguificabilitas. alia hūoris. alia hūiditatis innoīate: alia cābij sicut ex earū diffinitionibus apparet. ergo alia spēs. Itē sola masticatiōe cibus mutat speciē. ergo a fortiori digestione. Assumptum est ga. tertio v̇tutū naturaliū dicentis. Que vō in ore fit alteratio cibi scꝫ trāsire quidem facit manifeste euz in alteram spēm. Disces aūt in derelictis indistantijs dentiū cibarijs ⁊ ꝑ manētib⁹ ꝑ totā noctē. Neqꝫ enī panis certissime q̄dē panis neqꝫ caro qō caro est sed fetet q̄dē hoc tale q̄le ⁊ aīalis os. Et cū vlteri⁹ assumit̄ ꝙ si aliqua noua forma sbalis introduceretur in cibo ī qualibet digestiōe ipa foret ipedimento cōuersioni cibi in sbām aliti. Dic prīo ꝙ nūq̄ ma teria cibi est sine aliqua forma substātiali q̄ resistit ipius corruptōni. q: materia nō pōt oīno dnudari a forma: sz forma sanguis min⁹ resistit cō uersioni ei⁹ in sbāz aliti ꝙ̄ forma chili: ⁊ forma hūiditatis inoīate vel cā bij q̄z forma sanguis: eo ꝙ sanguis ē mag̃ 9formis alito ꝙ̄ chil⁹: ⁊ hūidi tas inoīata vl̄ cābiū magis q̄z sanguis. ⁊ in hñtib⁹ symboluz facilior est transitus. Dic scdo ꝙ necessaria ē ꝑdatio formaꝝ ⁊ spērū in trāsmutati onib⁹ ciboꝝ vehemēter elongatorū a natura aliti. nō eī possibile ē ex pa ne statim fieri ꝑtem hoīs. Ad auctoritatē ga. dicēt̄ ꝙ cibi digestio nihil aliud ē q̄z 9uersio siue mutatio sui ſm qualitatē. Dic ꝙ ibi loq̄tur de di gestiōe ſm ꝙ ꝑ eā cōtinue cib⁹ fit silior corꝑi. Uel dic ꝙ duplex ē q̄litas scꝫ eēntialis ⁊ accidentalis sicut duplex ē quale. s. eēntiale ⁊ accidentale vt ratōnale est quale essentiale hoī. ⁊ calidū est q̄le accidentale. Et vtra qꝫ q̄litas ꝑ digestionē acq̄ritur. Ad q̄rtam ꝙ caro cruda ⁊ caro cocta sunt eiusdem speciei ⁊ fructus maturi ⁊ imaturi et infans et vir. Dic ꝙ hoc concesso non sequitur ꝙ cibus sub diuersis speciebus digestionis maneat idem specie quia maior est diuersitas in speciebus digestionis animalium q̄z in illis. Et si sustinere velis (vt quibusdaz placet) ꝙ nul la digestionum est transmutatio substātialis nisi vltia per hec v̇ba p̄nci pis ꝙ digestiua cōuertit id qō attractiua attraxit ī essentiā aptā ⁊c. In tellige ꝙ digestiua conuertit cibum ad quēdam moduz substantie spis se ingrossando eam conuenientis operationi virtutum assimilantium eum corpori. Ad vltimam scilicet ꝙ digestio est operatio q̄litatū prima rū dic ꝙ digestio facta in vasis naturalibus aīaliū est operatio q̄litatū vt instrumētoꝝ sed est v̇tutū anime vt causarū pricipaliū. Secūdo di cit princeps in hac tertia particula ꝙ operatio virtutis digestiue in suꝑ fluitatibus est duplex. Una est vt mutet eas si possibile fuerit in hanc dispositionem scilicet in essentiam aptā operationi virtutū ꝑmutatio nem in eis facientium: ⁊ perducat eas ad complexionem competentem conuersioni nutriētis in effectu et breuiter vt reducat eas ad benignū reddens ipsas aptas ad nutriendum corpus. Et hec operatio voca tur proprie digestio: sicut dicta operatio digestiue in cibum. Altera operatio digestiua in superfluitatibus est vt faciat eas faciliter egredi a

ne3 a membro in quo sunt retente facilem efficiat cum expulsione earum attenuando essentiam si quod prohibet fuerit grossities: aut ingrossando si quod vetat fuerit tenuitas: aut incidendo si quod prohibet fuerit viscositas. Et hec q̄dē opatio vocat̄ maturatio. Est tñ cuʒ digō ⁊ maturatio synonime dicūt̄. ¶ Expulsiua aūt est illa q̄ supfluitatē expellit ex nutrimē

membro in quo sunt cū expulsiōe expulsiue scilʒ vt reddat eas aptas expulsioni ⁊ obediētes expulsiue v̓tuti subtiliādo substantiā earū si grossities īpediat eaꝝ exitū: vel ingrossando si subtilitas īpediuerit: vel incidendo si qđ ꝓhibet exitū fuerit viscositas. Et hec opatio vocat̄ ꝓprie maturatio: ab aliq̄bus tñ maturatio ⁊ digestio ꝓ synonymis habētur ⁊ dicuntur idē significare. ¶ Attēde primo ꝙ duplex est supfluitas. Una naturalis vt fex ⁊ vrina. Alia inaturalis vt hūor putridus aut saniosus ⁊ vtriq̃ istaꝝ cōuenit digestio fm digestionis aliquē modū. Tūc em̄ dicim᷒ vrinā digestā dum est mediocris substantie bone hypostasis ⁊ aurei coloris. Et indigestā dū est alba subtilis. Et fecē digestā dū est grossa ꝯtinua eq̄lis ad citrinū tendēs. Et saniem dū est alba continua equalis pauci fetoris. ¶ Attende scđo ꝙ triplex ē supfluitas inaturalis. Una in q̄litate tm̄ sicut sanguis supcalefactus. Alia in q̄to tm̄ sicut sanguis superexcrescēs debitā eius mensuram Alia in q̄litate ⁊ q̄titate simul vt sanies. Juxta illđ haly tertio tegni cōmēto illi᷒ can̄. Quecūq̃ v̓o nō toto gn̄e p̄ter naturā sunt: supfluitas est trib᷒ modis. Una eaꝝ est supfluitas ledēs q̄litate sua. s. q̄litas cui᷒ egrediens ē a natura sicut sanguis qn̄ calefit ⁊ facit febrē ephimerā tūc intētio i medicatiōe ei᷒ ē reducere ipm ad ꝯplexionē suā. Et scđa est supfluitas ledēs q̄titate ⁊ q̄litate sua simł: ⁊ hoc gen᷒ ē egrediēs a natura sicut sanies q̄ gn̄atur ⁊ aggregat̄ in q̄busdā mēbris ⁊ spēs oppilatiōis. Intētio ergo in hac est extrahere eā totā a cope. Et tertia ē supfluitas ledēs q̄titate sua tm̄ scʒ q̄titas cui᷒ est egrediēs tm̄ a natura ⁊ ē qualitas ei᷒ ꝯueniēs. Tūc intentio in hac est extractio ꝑtis eius. hec haly. Et sub supfluitate inaturali in q̄to cōprehēdit̄ supfluitas inaturalis in substātia sicut putrefact᷒ sanguis eruginosa cholera. ¶ Attēde tertio ꝙ supfluitatib᷒ nō naturalib᷒ dupliciter debet̄ digestio. Uno mō rōne putredinis q̄ in eis ē. Alio mō rōne mōi sbe quo rebellāt expulsiue vt si fuerit viscosa fortit̄ adheret si grossa oppilat et vix mouetur: si tenuis cedit ⁊ hīcīde spargit̄ vt figi nō possit circa hāc expulsiua. ¶ Attende q̄rto ꝙ digestio d̄bita supfluitati rōne putredinis ē duplex. Qr vł illa supfluitas ē reducibilis ad benignū: q̄r nōdū vehemēter putruit. ⁊ tūc digestio i ea ē alteratio cessare faciēs putredinē manēte sba vt ait ga. tertio tegni can̄. illo Ferūt em̄ si ita ꝯtigat. Uel ipa adeo putruit aut in tali loco incuneata est ꝙ nō est reducibilis ad benignū. ⁊ tūc digestio ipius vel ē ꝯuersio ei᷒ in saniē albā ꝯtinuā equalē pauca fetoris si collecta fuerit ad apostema Tūc ei dicim᷒ apostēata eē matura ⁊ digesta cū sanies talis ē in eis genita vel p̄patio ei᷒ ad expulsionē si nō fuerit collecta ad apostēa sed in venis aut vijs expulsionis cōtēta. ¶ Attende q̄nto ꝙ digestio debita supfluitati rōne modi sbe nihil aliud ē q̄ p̄patio ipius ad expulsionē seu reddere ipam obediētē expulsiue. Ita ꝙ si viscosa fuerit incidat̄: si grossa subtilietur. si subtilis ingrossetur. Dixerunt tñ aliqui satis colorate ꝙ hec digestio ē subtiliatio hūoris expellendi. q̄r q̄to subtilior ē hūor tanto ē mobilior ⁊ passibilior. Et in exteriorib᷒ videm᷒ q̄ subtilia ꝓ̄pti᷒ grossis ipellimus. Et id ga. sensisse visus est amph. pria ꝯmēto illi᷒ can̄. In acut̄ passionib᷒ raro: dicēs. Ubi ḡ purgatio ꝯgruit nullū hoꝝ opʒ inueniri ꝯuenit em̄ chimos subtiles ⁊ faciles eē ⁊ sine viscositate. Item tertio tegni. Quecūq̃ igit̄ in pulmone ⁊ thorace ꝯtinētur cū tussibus quidem euacuatio est ⁊ pharmacijs extenuātib᷒. Quecunq̃ v̓o fm epar aut venas aut arterias aut lūbos aut ꝑ vrinā aut ꝑ vētrem. Sʒ per vrinas quidē ab extenuātib᷒ vehement̄. Itē i euacuatōib᷒ sudoralib᷒ ⁊ ꝑ resolutionē insensibilē q̄to hūor est subtilior tāto facili᷒ fit vapor et expellit̄. Itē in euacuatōibus vomicis q̄to hūores cholerici sunt subtiliores tāto facilius euomūtur. q̄r de se petūt supiora. Juxta illud ga. amph. q̄rta ꝯmēto illius can̄. Purgare q̄dem estate supiora. Cholera nanq̃ in estate regnat: q̄ qm̄ ignea ⁊ leuis est semꝑ supiora petit. Itē in euacuationib᷒ secessiuis ⁊ vrinalibus materie q̄to sūt subtiliores tāto facilius euacuātur. vt in dyabete vrina subtilis et cruda sicut aqua facilius ⁊ copiosius egredit̄ q̄ vrina naturalis bn̄ digesta. Et in dyarijs materie liq̄de hūorales abūdanti᷒ ⁊ leuius effluunt q̄ mediocriter grosse. Itē in fluxibus sanguinis nariū ⁊ mēstruorū ⁊ emorroydaꝝ q̄to sanguis ē subtilior tāto facilius ⁊ copiosius effluit. Uidet̄ ergo ex his ꝙ digestio q̄ est p̄paratio hūoris ad expulsionē sit ipius subtiliatio. Sʒ hanc positionē reijcit p̄u. q̄rti prima tractatu scđo ca. septio dicēs. Et tu nō auscultes viꝝ qui estimauit ꝙ intētio in digerēdo ē subtiliare ⁊ humor calidus ē subtilis quare nō est necesse vt subtilietur. Res eni nō est sicut dixit: imo intentio in digerēdo est equare materiei substātiam ita vt fiat p̄parata ad expulsionē facilē. Et subtile ībibitū ⁊ grossū fixū ⁊ viscosuʒ adherēs totū illud est nō p̄paratuʒ ad expulsionē facilē: imo est necessariū vt inspissetur subtile ⁊ subtilietur spissum paulati ⁊ incidat̄ viscosum. Idē sentit haly tertio tegni ꝯmēto illi᷒ can̄. Quibuscūq̃ v̓o circa vētrē dicens. Et opʒ vt cōsideres illud quod aggregatur in instrument̄ pectoris. Quod si ē subtile nō ascēdens cum tussi ingrossa illud cum medicinis que faciunt ipʒ viscosuʒ ⁊ ingrossāt illud sicut amigdale ⁊ decoctio sebesten ⁊ semen papaueris. Et si est grossum et viscosum nec insufflat ipsum aer exterior cum tussi subtilia ipsum ⁊ incide ipsum si inuenis ipsum cum oximelle squillitico et sceanabin. ¶ Pro decisione huius materie Attende primo ꝙ cum dicitur ꝙ digestio in supfluitatibus est p̄paratio materie ad expulsionē non venit id intelligendū de expulsione quacunq̃ siue naturali siue sintomatica superflua vel modesta: sed de expulsione temperata regulata a natura qualis fit in crisib᷒. ¶ Attēde secūdo ꝙ subtilitas humoris dupliciter impedire potest facilē ipsius expulsionem. Primo q̄r subtilis humor ꝓpter subtilitatem substātie faciliter imbibit̄. Scđo quia propulsus faciliter spargitur hincinde diuisus. Hec manifeste apparēt in corizis nariū et catarris pectoris crudis ⁊ aquosis quales sūt in principio. Nam dum conamur a pectore eijcere aquosos humores cedentes aeri insufflato cum tussi sparguntur hincinde diuisi per pectus vel cōmoti recidunt super pulmonē et ipm imbibunt sicut aqua spongiam. Et quādo nitimur exufflare et emergere corizam aquosam ipa etiam spargitur neq̃ leuiter ⁊ sufficiēter emittitur sicut quādo est inspissata et maturata. ¶ Attende tertio ꝙ tria sunt genera euacuationū in quibus subtilis humor non est ingrossandus. Prima est euacuatio per resolutionē insensibilem. Scđa est euacuatio per sudorem. Tertia est euacuatio ꝑ vias strictissimas quales sunt vie penetrationis vrine in vesicam Ingrossare nāq̃ subtilem humorem in his euacuationibus ē reddere eum ineptiorem euacuationi. Sed instabit aliquis ꝙ si ita esset natura deberet in tertianis interpolatis et continuis ⁊ causonibus euacuare materiam per sudorem vel vrinam ex quo non requiritur materie inspissatio: et virtus tunc est fortis. quia illico exiuit a sanitate. nec est adhuc debilitata. Item vrina in principio istarum egritudinum deberet esse spissa et cuʒ hypostasi propter permixtionem cholere sicut est in statu. Dic q̄ licet ex parte humoris euacuandi per hec genera euacuationum fit dispositio sufficiens ad has euacuationes in principio. aliud tamen obstat scilicet ꝙ mali humores sunt immixti bonis quos natura separat paulatim ab eis vsq̃ ad horam crisis: et dum separauit a massa sanguinis cholericos ychores vel aquositates cum sudore expellit. Ex predictis satis apparet vł apparere potest ꝙ humor subtilis est ingrossandus vbi est timor de eius imbibitione vel inobedientia ad impulsum virtutis expulsiue et non ingrossandus dū debet expelli per vias strictissimas aut cum sudore vel insensibili resolutione. ¶ Ad obiecta facta contra principem. Ad primū scʒ q̄ quanto subtilior est humor tanto est mobilior et passibilior. Concede nisi imbibatur vel diuidatur non expectans rectum impulsum virtutis expulsiue. Ad auctoritates galie. ꝙ oportet humores euacuandos subtiles esse: dic ꝙ intelligit de grossis et viscosis ꝙ oportet eos attenuare. Uel intellige per subtiles mediocres in grossitie et subtilitate. Ad tertiuʒ scilicet de euacuationibus sudoralibus et per resolutionem insensibilem iam dictum est. Ad quartū de euacuationibus vomicis dic ꝙ licet cholera q̄to subtilior ⁊ leuior est sit pronior sursuʒ ferri vniformius tamē et modestius ⁊ facilius euacuatur paululum inspissata. quia fortius et directius recipit impulsum stomachi et minus vagatur hincinde per ipsum angustiam inferens sicut balista longius ꝓijcit sagittam festuca. Ad quintū de euacuationibus secessiuis et vrinalib᷒ dic de secessiuis ꝙ modeste ex eis quas natura regulat melius fiūt humoribus mediocriter inspissat̄ q̄ subtilissimis existentibus. De vrinalibus antea dictum est. Ad sextū de fluxibus sanguinis dic sicut de secessiuis.

¶ In quarta particula dicit princeps primo ꝙ virtus expulsiua est illa que expellit

id est extra corpus pellit sup̄fluitatē residuā ex nutrimēto que ꝺ se nō est ꝯueniens ad nutriendū: vt fex ⁊ vrina aut q̄ excedit mē suram sufficientē ad nutriendū: ⁊ q̄ nō est necessaria lꝫ de se sit cōueniens ad nutriendū vt sanguis mēstruus: aut illa q̄ euacuat euacuāda nō extra corp⁹: sed in receptaculis sibi aptis vt vrinam in vesica. In hac igit̄ lr̄a tāgit p̄n. duplex opus expulsiue. Unum est eductio sup̄fluitatū a corpore. Aliud ē euacuatio earum de parte in partē. ⁊ duos modos sup̄fluitatū in quas agit expulsiua. s. sup̄fluitates ineptas nutritiōi ⁊ sup̄fluitates aptas ad nutritionē: sed q̄ntitate peccātes vl̄ excedētes. Scđo dicit ꝙ v̇tus expulsiua expellit has sup̄fluitates ꝑ ꝑtes ⁊ foramina sibi p̄paratas si que sibi p̄parate sint: sed si nulle ei p̄parate fuerint expellit eas a mēbro nobili ad ignobile ⁊ a duro mēbro ad laxū. Tertio dicit ꝙ cū m̄ā aliqua sup̄flua declinat ad ꝑtem expulsionis v̇tus expulsiua nō diuertit eam ab illa semita: imo q̄ntum pōt ꝯuertit eā ad illam partē. ❡ Attende primo ꝙ triplex est expulsio. Una est n̄alis vt expulsio cholere ab epate in cistim fellis. Alia voluntaria vt emūctio ⁊ rascatio. Alia ꝑtim volūtaria ⁊ ꝑtim n̄alis: vt vrinatio secessus. volūtaria quidē fit cū imaginatiōe ⁊ sensu: n̄alis v̇o nō. ❡ Sed queret aliq̄s ex quo virtus expulsiua n̄alis agit sine sensu ⁊ imaginatione p̄uijs q̄uō cōstat ei quādo instat t̄ps quo debet agere ⁊ quid expellere. Dic si vis ꝙ sicut vnūquodq̧ membrum nascit̄ doctū sui ꝓprij oꝑis. nō eni dicit ocul⁹ videre: nec auris audire: nec stomac⁹ appetere aut digerere: sic quelibet virt⁹ aīe īfixa organo nascit̄ docta ꝓprij oꝑis ⁊ t̄pis agendi dono creatoris. Uel si mauis imitari ga. dic ꝙ expulsiua nunq̄ exit ī actū nisi grauato illo mēbro in quo cōtinet̄ sup̄fluitas expellenda. Ait eni tertio v̇tutum n̄alium ca. 16. Et deinceps illud sciendū est ꝙ nō p̄us excernit. i. expellit excretiua aut vniuersaꝫ aut etiā aliquā sup̄fluitatem eius anteq̄ in ꝯ̄riam trāscindit̄ dispōnem vl̄ ip̄ꝫ totū vl̄ etiā plurima eorū que cōtinent̄ in ip̄o. Igitur venter quidē cū sufficienter implet⁹ fuerit cibarijs ⁊ benignissimū eorū in tunicas sui ip̄ius posuerit exuccans tunc iam reliq̄ excernit tanq̄ onus alienum. Uesice v̇o fellis. s. ⁊ vrine cum singulū attractoꝝ aut multitudine tendēs: aut qualitate mordēs anxium fiat eodē aūt modo ⁊ matrices ⁊ paulo post subdit. Cōmune v̇o oīum suppositionum anxietas est. Et huius cā trina aut tumor sup̄fluus aut aliqua grauedo aut mordicatio. ❡ Sed diceret aliquis p̄mo ꝙ tumor sup̄fluus grauedo ⁊ mordicatio nō mouent expulsiuaꝫ n̄alē q̄r nō sentit. Item illa q̄ sunt allegata a. G. vident̄ intelligēda de expulsiua volūtarie stomachi vesicaꝝ ⁊ matricis sentientium tumorem sup̄fluum grauedinem aut mordicationē ꝯtentoꝝ in eis. ❡ Ad primum dic ꝙ lꝫ expulsiua n̄alis nō sentiat tensionē grauedinem ⁊ mordicationē. mēbrum t̄n in quo est sentit eaꝫ vl̄ ꝑ se si neruū habuerit vl̄ ꝑ panniculū vl̄ membrū ꝓximū sentiens incitat ip̄m ad expellendū: vl̄ instinctu nature ꝑcipit nociuū vt faciunt plāte. Uel dic si vis cū platone ⁊ gal. ꝙ n̄alibus v̇tutibus expulsiue ⁊ attractiue inest sensus iuuatiui ⁊ nocitiui sꝫ alioꝝ nō q̄r neq̧ vidēt neq̧ audiuunt neq̧ olfaciūt. Iuxta illud. G. libello de substātia n̄alium v̇tutum. Naturalib⁹ aūt virtutib⁹ sup̄monstratis quot sunt ⁊ q̄lis q̄ꝺ fit ꝭm ꝯsequentiā qual̄r aīmus ip̄as trahere q̄ꝺ familiare excernereq̧ q̄ꝺ alienū. Impossibile eni videtur eē p̄cognoscere apte quale quidē q̄ꝺ familiare: quale v̇o q̄ꝺ alienū. cognoscere eni sensitiue virtutis actus eē videt̄. ⁊ pauc̨ interpositis dicit ibi ga. Itaq̧ plato mihi recte videt̄ dicere sensuꝫ habere plantas alienoꝝ ⁊ familiariuꝫ videlicet. ⁊ ꝭm hoc aīalia cōuenienter vtiq̧ dici. cum hoc ꝙ neq̧ eo q̇ ex his motu p̄uātur. Sed neq̧ hui⁹ cognitiōe necessaria existēte in medicinalē ph̄iam sufficiēter habeo ꝓpter ꝯ̄nam solā vsq̧ ad suasibile ꝑueniēs laudare platonē ⁊ aīalia vocantē plātas ⁊ ꝑticipare sensu solo dicentem. Familiariū ⁊ alienorū dignoscitiuo qui si diligēter ꝯsideraueris: ḡn̄is delectabiliū ⁊ nō delectabiliū exn̄s videbit̄. Propter nil eni aliꝺ possibile ē dicere extrahere ip̄as q̄ꝺ ꝓpriū vl̄ assikare sibi ip̄is q̄ ꝓpter voluptuationē ⁊ īnascentē eis delectationē. h. g.

to residuam q̄ ad nutriendum nō est ꝯueniens aut q̄ excedit mensuram q̄ sufficit ad nutriendū ⁊ q̄ nō est necessaria aut euacuat in receptaculo sibi apto sicut vrinā in vesica. Et hec quidem virtus has expellit sup̄fluitates aut ꝑ ꝑtes ⁊ ꝑ foramina q̄ sunt eis p̄parata: vl̄ si nō fuerint ibi foramina p̄parata a nobili expellit ad ignobile ⁊ a duro ad laxum. Cunq̧ in parte expulsiōis fuerit declinatio materiei sup̄fluitatis nō cōuertit eam virtus expulsiua ab illa semita inq̄ntum possibile fuerit.

Idē innuit dicēdū de attractiua ⁊ expulsiua n̄alibus in aīalibus. Sed his sermonibus ꝯ̄dicit aristoteles p̄mo de vegetabilibus ⁊ plantis capitulo scđo dicēs. Dico ergo ꝙ plāte nec sensum nec desideriū habēt. desiderium eni nō est nisi ex sensu. Ad scđm dic ꝙ. G. nō solū in organis sensitiuis: sed etiā in n̄alibus sensu carētibus voluit expulsiuā nō operari nisi incitatā tensione grauedine vel mordicatiōe contēti. Ait eni in fine capituli illius. Et nimirū si in his q̄ ꝭm matrices ⁊ ventrē ⁊ itestina ⁊ adhuc q̄ ꝭm vesicam suscipientē vrinaꝫ manifeste apparet tensio quedaꝫ vl̄ mordicatō vl̄ grauedo erigens singulū organoꝝ ad excretionē nil difficile ⁊ in vesica q̄ choleram suscipit hoc ip̄m intelligere: ⁊ in alijs oībus organis ex quibus. s. arterie ⁊ vene sunt. ❡ Attēde scđo ꝙ ꝑtes p̄parate expulsionibus sup̄fluitatum sunt intestina secessui stomachus vomitui vesica vrinatiōi matrix mēstruis cutis sudorib⁹ fauces branchis vl̄ rascatiōibus ⁊ sputis nares emūctionibus ⁊ fluxui sanguinis aures sordiciei cholerice regulariter ⁊ ordinate. Iux̄ illꝺ. G. ampho. p̄ª. ꝯmēto illi⁹ cañ. que oꝫ ducere. Loca v̇o ꝑ q̄ apte sunt purgationes sunt hec intestina stomachus vesica vulua cutis. Itē fauces aures ⁊ nares. ❡ Attēde tertio ꝙ deficientibus vl̄ oppilatis aut aliter impedit̄ vijs regularib⁹ ⁊ ordinarijs in aliq̄ mēbro ad expulsionē suaꝝ sup̄fluitatū expulsiua mēbri illi⁹ mittit suas sup̄fluitates ad ꝑtē vicinā debiliorē: ⁊ q̄r nobilia mēbra n̄aliter fortiora facta sunt ignobilibus ⁊ iteriora exterioribus ⁊ dura laxis ⁊ raris ceteris parib⁹. ideo transmittit sup̄fluitates a nobilib⁹ ad ignobilia ab interioribus ad exteriora a duris ad laxa. Et ista est cā reumatū ⁊ ap̄atum exteriorū ⁊ guttaꝝ. Iuxta illꝺ. g. 3° virtutū n̄aliuꝫ. c. 18. Et sicut in trahētibus sup̄abūdauit ꝑticula q̄ fortior: ita ⁊ deponētibus. i. expellētibus ⁊ vocat̄ demū reumatū hec occasio. vnaqueq̧ eni ꝑticularum hꝫ quēdam tenorē. i. vigorē coinnatum q̄ expellit sup̄fluitatē. Cum igit̄ vna ex eis imbecillior facta fuerit ꝭm aliquam dispōnem ex oībus in illā ꝯfluere necesse est sup̄fluitates. Nam fortissima quidē deponit in ꝓximiorib⁹. illaꝝ autē rursus vnaqueq̧ in alias quasdam. Et ībecillior demū illarum rursus vnaqueq̧ in se inuicem. Et hoc ad plurimū fit donec ex oībus adaucta sup̄fluitas ꝭm vnā aliquā maneat imbecillioꝝ. Hinc eni nō adhuc ad alias pōt trāsfluere vt vtiq̧ neq̧ suscipiēte eā aliqua fortioꝝ neq̧ expellere potēte ea q̄ patitur: hec. G. ❡ Attēde 4° ꝙ q̄n̄q̧ expulsiua ꝓpter idoneitatē viaruꝫ expellit m̄ās ab exteriorib⁹ ad interiora ⁊ a min⁹ nobilibus ad magis nobilia nō vt ad terminos expulsionis: sꝫ ad vias ꝑ quas expulsio fit: vt in ociosis vl̄ detrūcatis manib⁹ aut pedib⁹ sanguis sup̄fluus redit interdū a mēbris exteriorib⁹ ꝑ venas ad epar ⁊ expellit̄ innoxie ꝑ vesicaꝫ aut intestina. Iux̄ illꝺ. G. dicto lib. 3. c. 19. Et multis repēte sit̄ ⁊ final̄r desistentib⁹ a fortib⁹ gignasijs aut aliq̄ extremitate p̄uatis sanguis ꝑ intestina fiet euacuatio: ex q̇busdā ꝑiodis vt alicui hypo. dixit. Nullo quidē alio ꝯtristans: purgās aūt acute oē corpus ⁊ a plenitudine euacuans ꝑ easdē vtiq̧ alicubi venas ea q̄ intus allatiōe sup̄fluitatū consummata ꝑ quas antea redditio fiebat. ❡ Attende. 5°. ꝙ iste expulsiones ab exteriorib⁹ ad interiora ⁊ a mēbris viliorībus ad digniora q̄n̄q̧ spontaneе sunt. s. nō excitate ab aliqua cā extrinseca: vt in fluxibus ventris de se veniētibus a toto corꝑe. q̄n̄q̧ excitate ab aliquo extrinseco sicut frigore aut pharmaco: licet eniꝫ pharmacum sibi trahat humores infert cū hoc violentiaꝫ ꝑti ꝯtinenti eos qua cogit̄ ip̄os expellere. Iux̄ illud p̄n. p̄mi quarta ca. 9. In plurimis q̧ violentaꝝ medicinaꝝ existit aliq̄ venenositas ⁊ solutōeꝫ vētris efficiūt ꝭm modū quo nature violētia infert̄. ❡ Queret aliquis circa hoc ꝙ dicit p̄n. Si nō fuerint ibi foramina p̄parata a nobili expellit ad ignobile ⁊ a duro ad laxum. Q̄uō pōt expelli aliq̄d de mēbro in mēbrum distans ab eo sine vijs medijs cū penetratio corporū nō sit possibilis. Item si a duro ad laxum fiat expulsio q̄uō est ꝙ cerebrum mollissimū existēs expellit sup̄fluitates ad nares ⁊ aures que sunt eo duriores: ⁊ pulmo mollis ⁊ rarus ad tracheam arteriam duram ⁊ solidam ⁊ epar ad venas ⁊ cistim fellis ⁊ renes. ❡ Ad primū dic ꝙ inter omnia mēbra sunt vie aliquе patentes vl̄ occulte ꝑ quas omne mēbrum potest ab omni mēbro trahere ⁊ quod in se habet alteri distribuere. Iuxta illud Galieni 3° virtutū naturalium ca. 18. Omnia enim ex omni trahere vident̄ ⁊ omni distribuere ⁊ vnā omniū esse cōfluxionem ⁊ cōspirationem: quēadmodum ⁊ hoc mirabilis ⁊ diuinissimus hypo. dixit. Sed p̄n. hic intendit ꝙ inter aliqua mē

bra nō sunt vie manifeste ordinate a natura vt regulariter τ ordinarie ꝑ eas mittant̄ supfluitates de vno in aliud. Ad scōm dic ꝙ nō semꝑ duriora mēbra mittūt mollioribus suas supfluitates: imo sepe molliora cū sunt digniora τ fortiora v̄tutibus mittunt durioribus. Sed id venit intelligendū ceteris paribus in dignitate τ alijs preterꝙ in duricie τ laxitate.

His aūt quattuor virtutib᷒ nālibus q̄ttuor ꝓme seruiūt q̄litates. s. caliditas τ frigiditas τ hūiditas τ siccitas. Sz caliditatis seruitiū oībus q̄ttuor ꝓ certo est cōe. Frigiditas v̄o est cuz alicui earuz seruit accidētaliter τ nō essentialiter. Quod eni frigiditati essentialiter inest: est vt oībus v̄tutib᷒ sit cōtraria: qm̄ oium virtutū operationes ꝑ motuz existunt. Et hoc quidem in attractiōe τ expulsione manifestū existit. Sz in digestiōe etiā qm̄ digestio cōpletur partes ei᷒ qd̄ fuit ingrossatū τ inspissatū ꝑtiendo τ adiungendo ei qd̄ attenuatū fuit τ subtiliatū. Et he quidē motiōes ei᷒ sunt separātes τ tēperantes. Retentiua v̄o opatur villos monēdo transuersos ſm figurā cōprehēsionis bn̄ factam. Et frigiditas q̄dē est paliticuz

¶ Attende serto ꝙ licz expulsiua regularit̄ expellat supfluitates per vias ad quas declinant aliquādo tn̄ aliquo accidēti ꝓhibita vel irritata deducit ad cōtrarium: sic ī yliaca apostemosa virtus expulsiua feces supius ꝑ os expellit qd̄ est signum mortis. Juxta illud G. 3°. virtutum nālium cap̄. 20. Ita igit̄ habet τ in ylijs. i. yliacis passionib᷒ ipm quidez quod phlegmiat. i. phlegmonē patitur intestinum: neq̄ʒ grauedinē neq̄ʒ acredinez. i. acrumē vl̄ mordacitatem sustinet supfluitatum τ ꝓpterea excernere eas studet τ expellit longissime. Prohibitum vero inferius facere expulsionem cum hic quandoq̄ʒ vehementissimum fuerit phlegmō ad viciniora supiacentium intestinorum expellit τ ita iam ſm cōtinuitatē reptionē excretina virtute faciente sursumvsq̄ʒ ad os redeunt supfluitates. ¶ Queret aliquis quare natura regulariter τ ordinate operās cū dirigatur ab agente infallibili expellit materias ad locū sue declinatiōis τ nō vtit̄ cōiter diuersionibus sicut ars trahens mās ad ꝯrium sue declinatiōis vt in ꝑncipijs apostematum τ cōtusionum facimus diuersiones τ repcussiones. Itē si verū sit generalr̄ ꝙ cū fuerit declinatio materiei supfluitatis in ꝑte expulsionis virtus expulsiua nō cōuertit eam ab illa semita, tunc expulsio cuiusq̄ʒ humorose supfluitatis semꝑ fiet ꝑ inferiora: q̄r quelibet humorosa superfluitas est naturaliter grauis ad inferiora declinans de se cuius cōtrarium apparet in vomitibus τ sputis. ¶ Ad primū dic ꝙ nāle est oībus bonum suijpius et cōseruationē appetere τ malle sibi ꝙ alteri bene esse. hac lege freta mēbra oīa semꝑ querunt via promptiori nocentia τ cōtristantia a se repellere ꝑ vias idoneas si affuerint vl̄ a fortibus ad debilia si vie defuerint. Ars v̄o ext̄ns vt recta rō rerum a nobis factibiliū aliquādo dirigit artificem ad diuersiones: q̄r citius τ facili᷒ supflui humores ꝑ diuersionē τ repcussionē in plura mēbra partiti vincuntur τ resoluunt̄ ꝙ in membro vno debili coadunati vel incuneati. Et in hoc ars transcēdit nām sicut in amputatōe supfluorum mēbroꝝ. Ad scōm dic ꝙ ꝑn. nō loquit̄ de declinatione materie superfluitatis ſm ipius grauitatē: sed ſm aptitudinē ad facilē eductionē. ¶ Queret iterum aliquis quibus villis opatur expulsiua. τ quare ꝑn. nō meminit horum. Dic ꝙ latitudinalibus τ id nō curauit exꝑmere ꝑn. q̄r scito ꝙ attractiua opatur longitudinalib᷒ τ retētiua transuersis: vt ante dictum est facile est ꝯiecturari ꝙ expulsiua opatur latitudinalib᷒. Et id etiam exprimit in ꝑte sequēti ibi. Et ꝓpterea ꝙ villū qui ſm latitudinē ꝓtenditur exprimentem contrahit.

c His aūt. In hac tertia ꝑte dicit ꝑmo ꝑn. ꝙ quattuor qualitates ꝑme. s. caliditas frigiditas humiditas τ siccitas seruiūt quattuor virtutibus ministrātib᷒. Scōo dicit ꝙ seruitiū caliditatis ꝓ certo cōe est oībus his virtutibus: ita ꝙ oēs operant̄ calore vt ꝓprio instrō. Tertio dicit ꝙ frigiditas aliq̄n seruit alicui istarum virtutū accidentalr̄: sz nulli eaꝝ seruit essentialr̄. Quarto dicit ꝙ frigiditas est essentialiter ꝯria oībus virtutibus. Et ꝓbat sic q̄r opationes oium virtutuz fiunt ꝑ motum. frigiditas aūt nō iuuat ad motum: imo est paraliticum faciens τ mortificans τ ꝓhibens ab oībus opationibus. Q̄r aūt opationes omnes haruz virtutū fiāt ꝑ motū inductione ꝑ singulas declarat. Primo quidem manifestum est in attractiōe τ expulsione. ipe nanq̄ʒ sunt mo-

tus locales. Sed in digestione etiaz est motus localis: q̄r ipa fit diuidendo ꝑtes grossas τ īmiscendo eas subtilibus seu tenuib᷒: τ hi motus digestionis sunt primitus separātes in cibo ꝑtes a ꝑtibus τ post tēperātes. i. cōmiscentes ꝑtes cū ꝑtib᷒. Et in retētione silr̄ est motus localis: q̄r retētiua agit mouendo villos transuersos ſm figuram ꝯuenientez bone cōprehensioni.

faciēs τ mortificās: τ ab oībus ꝓhibens opationib᷒. Ad retentionez tn̄ faciendā accidētaliter cōfert: qm̄ villos ſm bone cōprehēsionis figuraz tenet. Nō ergo in opatiōibus virtutum essentialr̄ ingredit̄: sed tali ꝓpa rat instr̄m dispōne q̄ ipm suaz custodit opatōez. Et expulsiua q̄dē a frigiditate iuuat̄ ꝓpterea ꝙ vētositatis ꝓhibet dissolutionē q̄ ad expellenduz iuuat: τ q̄r in eius auxiliat̄ grossicie: τ ꝓpterea ꝙ villum qui ſm latitudinem ꝓtendit̄ exprimentem ꝯhit τ inspissat. Et hoc est etiā instr̄m ꝓpara re τ nō est in ipamet operatione auxilium ferre. Et frigus nō intrat in seruitium harum virtutum nisi per accidens. Si enim in ipsismet ingrederetur operatiōibus noceret τ motiones debilitaret.

Quinto dicit ꝙ frigiditas iuuat accidentaliter ad retētionem faciendam: τ sic ꝑ accidens seruit retētiue: q̄r tenet villos ſm figuram bone cōprehensionis: videlicet densos τ ꝯstrictos: τ sic nō ītrat essentialiter in opationibus virtutum: sed adaptat instr̄m taliter ꝙ est idoneum operi ꝓprio. Sexto dicit ꝙ frigiditas iuuat expulsiuam ꝓpter duo. Primo q̄r ꝓhibet ventositates dissolui τ eas ingrossat q̄ iuuant ad expellendū. Scōo q̄r contrahit τ inspissat villum latitudinē cōprimentez. Et hoc iuuamentū est disponere instr̄m ad opus τ nō auxiliari ꝑ modū agētis in ipamet opatione. Ultimo cōcludit tertium dictum velut iam ꝓbatuz. s. ꝙ frigiditas nō intrat in seruitiū harum virtutū essentialiter: sz solum ꝑ accidens: q̄r si īmisceretur opationibus earū noceret debilitando suas motōes. ¶ Circa primū attēde ꝙ quattuor qualitates ꝑme nō solum seruiūt quattuor virtutibus nālibus ministrantibus: imo oī virtuti aīe ꝯiuncte organo corporeo. Juxta illud. G. 2° virtutuz nālium. Efficere τ pati inuicem corporibus existit ſm calidū τ frigidū τ siccum τ humidū. Et siue venas siue epar siue arterias siue cor siue aliquā aliam ꝑtem agere quis ait quēcunq̄ʒ actum in effugabilibus necessitatibus cogetur propter qualitatiuā que ex quattuor crasim cōfiteri actum existere ei. Eucrasia etenim q̄ ſm naturam cā est actus vniuscuiusq̄ʒ organorum. Discrasia v̄o morbus vocatur τ actui nocet. ¶ Queritur circa scōm vtrum oēs virtutes naturales ministrantes operent̄ calore vt cōi earum instrō. videtur ꝙ nō. Primo multe sunt plante frigidissime que sua frigiditate mortificant: vt papauer nigrū iusquiamus mandragora in quibus cuz vegetentur sunt quattuor virtutes naturales ministrantes quas operari calore videtur impossibile cum sint tante frigiditatis. Item aliqua sunt animalia tante frigiditatis ꝙ tangentem stupefaciunt vt piscis torpedo dictus. de quo dicit albertus. 24. animalium ꝙ tangentem ꝯtumcunq̄ʒ celeriter retrahat stupefacit: ita ꝙ vnus de socijs eius extremitate digiti tantum pūgens tetigit cuz τ infra dimidium annum loturis calidis τ vnguentis vix in brachio sensum recepit. Dicunt etiam plinius τ ysidorus ꝙ hic piscis hasta tactus stupefacit τ aure seu venti flantes ab eodem stupefaciunt astantes. Quomodo ergo est possibile ꝙ virtutes naturales huius piscis calore operētur cum tante excellentie frigiditatis calor notabilis cōplicari nō possit. Item salamandra est tante frigiditat̄ ꝙ illesa diu manet in igne: τ si fuerit ignis mediocris extinguit ipm: vt scribit albertus. 25. aīalium. Item dicit Joannicius in ysagogis ꝙ retentio per frigiditatem τ siccitatez τ expulsio per id quod est frigidum τ humidū. Et ad id est ratō. q̄r in retentione τ expulsione necessarium est mēbrum stringi: sz calidi est dilatare τ frigidi stringere. Item frigidus natura venter appetere quidem bonus. appetitus ergo per frigidum vi-

get ⁊ videmus experimentaliter ip̄m incitari frigidis acetosis. Item virtus digestiua materie subtilis morbi calidi operatur frigido: q̄ꝛ digestio materie illius est inspissatio que frigido fit. Ideo medici ad digestionē eius applicant medicinas frigidas ¶ Oppositū determinat hic prin. Et aristoteles.12.animalium caplo quarto.ait. Caloꝛ in coꝛpoꝛibus seruit operationibus aīe: quoniā cibus ⁊ motus sunt ex operationibus anime, ⁊ iste operationes nō sunt nisi ꝓpter virtutes caloꝛis. Item p̄n. p̄mi scd̄a doctrina tertia caplo tertio ait. Caloꝛ igit̄ innatus virtutū omnium est instrumentū. Item dicit auerroys scd̄o colliget ca.38. Quia impossibile est primū motoꝛē.s.virtutē anime in aīali vt sit sine materia. ergo necesse est speculari quod sit hoc primum coꝛpus. Et apparet ꝙ sit caloꝛ naturalis qui est in nobis. Et tu vides ꝙ quando infrigidantur membra coꝛuꝫ motus priuātur ⁊ est res nota per se ⁊ ꝙ vna rerum receptarum in diffinitiōe istarum operationū est caloꝛ naturalis. Sed iste caloꝛ naturalis differt ꝓpꝛijs differentijs in quolibet mēbꝛo fm̄ operatiōes quib' appꝛopꝛiat̄ illud ⁊ hoc maxime in oꝑatione nutrimēti: ⁊ de hoc nullus discoꝛdat. Item dicit gal.ampho.p̄ma cōmento illius cano. Uentres hyeme ⁊ vere calidissimi sunt natura. Quicq̄d eni aīal consistit ab initio sui complet quoq; atq; regit tripliciter fit. quoꝛum vnū est caloꝛ naturalis qui cū sit causa actionis naturalis. ⁊ maxime hyemalis necessario augmētat appetitum: confoꝛtat digestionem: sanguinē auget. Et paulopost subdit. Hic quoq; nō solum appetitum faciet cōuenibilem: digestionē quoq; et cuilibet mēbꝛo assimilationē: sed etiam cibi expellit sup̄fluitatē. Dic bꝛeuiter ꝙ omnes virtutes naturales operātur triplici calore. Primo quidē caloꝛe vitali influxo a coꝛde sine quo nl̄a virtutum exire valet in actum: imo eo ad coꝛ retracto mēbꝛa omnia velut moꝛtua apparent. Secūdo caloꝛe innato cuiq; mēbꝛoꝛum ex mixtura suoꝛum elemētoꝛum quo determinatur caloꝛ a coꝛde influxus ad ꝓpꝛias actiones mēbꝛi illius. Tertio caloꝛe q̄ conflatur ex his ⁊ iste est instrumētum ꝓpꝛium ⁊ ꝑfectum naturalium virtutū omniū. ¶ Ad obiecta ante oppositum. Ad primū ⁊ secūdum dic ꝙ licet alique plante ⁊ aliqua animalia relatione ad hominē sint tante virtutis infrigidandi ꝙ ip̄m stupefaciunt ⁊ moꝛtificant. omnes tamē vt vita participant necessario habent caloꝛem quo vegetationis opera exercent. Iuxta illud galieni tertio simplicis medicine caplo quarto. Et illud est quoniā ex parte ꝙ vincens super plātam in operatione sua est caliditas. tunc oīs planta est calida ⁊ plusq̄ planta iterum omne aīal. Et cum res sit fm̄ hoc tunc dicimus in papauere iterum ⁊ mādragoꝛa ⁊ iusquiamo ⁊ aīali nominato salamādra calida omnia. Ad tertiū dic ꝙ ioānicius intellexit retentionē ⁊ expulsionē fieri a frigido ꝑ accidēs vt declarat p̄n. in dictis.5.⁊.6.⁊ ꝓbabat ratio adiecta auctoꝛitati ioannicij. Ad quartum dic ꝙ appetitus ꝑ frigidū vigens est appetitus sensitiuus qui dicitur fames: nec sic per frigidum viget ꝙ ip̄m sit ei sicut instrumētum quo cibum appetit vl̄ appetens trahit: sed cōpꝛessione os stomachi inanit vnde suscitatur ad appetendum. Ad quintum dic ꝙ digestio materierum moꝛboꝛum oīum tam subtiliū ⁊ calidarum q̄ frigidarum ⁊ grossarum aut viscosarum fit a caloꝛe: imo expulsio caloꝛis extranei fit a naturali caloꝛe. Iuxta illud p̄ncipis primi scd̄a doctrina tertia caplo tertio. Cum v̄o extrinseca caliditas earum equalitatem destruere voluerit caloꝛ innatus qui est intus erit res foꝛtioꝛ in resistēdo ideo vt venena calida nō refrenet nec expellat nec ipsoꝛum coꝛrumpat substātiam nisi caloꝛ innatus. Caloꝛ nanq; innatus nature est instrumentuꝫ quod caloꝛis aduenientis expellit nocumētum. ꝓpterea ꝙ spiritū mouet ad ip̄m expellenduꝫ et ad eius vapoꝛem remouendū ⁊ ad ip̄m expellendum ⁊ resoluendum ⁊ ipsius materiaꝫ adurendū. hec princeps. ¶ Queritur circa reliqua dicta vtrum frigiditas sit essentialiter oībus virtutibus contraria subseruiens eis soluꝫ ꝑ accidens. Arguitur ꝙ nō Frigiditas est ꝯsubstantialis cōplexioni sicut caliditas sicut patet ex diffinitiōe cōplexionis data prius: sed complexio est cōmune instrumentū omniū virtutum naturaliū ⁊ operatrix omniuꝫ membꝛoꝛum. Iuxta illud galieni p̄mo de iuuamētis mēbꝛoꝛum caplo secūdo. Complexio est operatrix cuiuslibet mēbꝛoꝛum per calidum frigidum humidum ⁊ siccum. Item aristoteles.16.animalium caplo.6.de virtute anime loquens ait. Iam ip̄o ergo vtitur caloꝛe ⁊ frigoꝛe quasi instrumēto. quoniaꝫ motus est in eis modo cōmuni: ⁊ fm̄ hunc modum erit quodlibet mēbꝛum. Iteꝫ cerebꝛum quod est sedes animalis virtutis suo frigoꝛe tēperat spiritus vitales: ⁊ ex eis facit animales. Item somnus est operatio naturalis ⁊ a caloꝛe impedit̄ ⁊ a frigoꝛe fit. Iuxta illud p̄ncipis p̄mi scd̄a doctrina tertia caplo tertio. Et est etiam cū plures naturalium operationum deficiunt ꝓpter caliditatē ⁊ minuunt̄ sicut somnus q̄m foꝛtasse est cum destruit̄ ꝓpter caloꝛem cōplexionis calide aut minuit̄. Item pinguedo ⁊ adeps sunt virtutis effectus ⁊ a frigido fiunt. Iuxta illud p̄n. codē caplo. Pinguedinis aūt ⁊ adipis materia sanguis est vnctuositas ⁊ earū factoꝛ est frigiditas. Item multoꝛū membꝛoꝝ cōplexio est frigida vt ossium oīum ⁊ cartilaginuꝫ: ⁊ cum illa membꝛa regant̄ ex se ip̄is: vt ait galienus scd̄o tegni ⁊ ꝑ cōplexionem ꝓpꝛiam agant: frigiditas seruit suis virtutibus essentialiter. Item aliqua membꝛa coagulantur a frigido sicut nerui ⁊ coagulatio membꝛoꝛum est operatio virtutis. Item phlegmatis generatio fit a frigido cum sit frigidum ⁊ est operatio digestiue secunde. Item si frigiditas solum ꝑ accidens seruiret virtutibus: tunc remota ea ex mēbꝛis agerent actionem suam. Cuius cōtrariuꝫ ex hoc ostendit̄ ꝙ tunc caloꝛ esset purus igneus dissipās coꝛpus humanū: ⁊ statim resoluens humidū radicale. Iteꝫ frigiditas sistit vl̄ impedit fluxuꝫ sanguinis. Iuxta illud hypo.ampho.5. In his vero opoꝛtet frigido vti vnde sanguis fluere futurus est. Iuuat ergo retentiuam. Item frigiditas pedū excitat fluxū ventris sicut noꝛūt monachi qui quādoq; incedūt nudis pedibus supꝛa frigidos lapides huius gratia. iuuat ergo expulsiuam. Item si frigiditas esset essentialiter oībus virtutibus cōtraria oī frigiditati ⁊ semꝑ inesset esse ꝯtrariū virtutibus: q̄ꝛ qd̄ essentialiter inest omni ⁊ semꝑ inest: ⁊ tamē plurime gēmarum coꝛdialiuꝫ frigide sunt. Item tunc nunq̄ deberent ministrari medicine frigide: q̄ꝛ p̄ma intētio medici debet eē ad custodiā virtutis. Item virtus statim perit frigido aere p̄uata. ¶ Oppositū arguit̄ per p̄n. hic ⁊ ꝑ rōnem eius.s. ꝙ omniū virtutū oꝑationes ꝑ motū existunt ⁊ frigiditas est paraliticās ⁊ moꝛtificans ꝓhibens ab cībus oꝑationibus. Item dicit p̄n. p̄mi scd̄a doctrina tertia caplo tertio. Caloꝛ igit̄ innatus virtutū oīum est instrumētum: sed frigiditas est in eis incōueniens: ⁊ neq; ꝓdest nisi accidentaliter. Ideoq; dicit̄ caloꝛ innatus: ⁊ non dicit̄ frigiditas inata neq; cōparat̄ frigiditati ex colcodeia coꝛꝑis.i.datione vite illō qd̄ compat̄ caliditati. Iteꝫ dicit. G.3.interioꝝ ca.7. Sed as q̄ꝛ humiditas in cōfusione actionis aīe in scd̄o est gradu frigiditas aūt in p̄mo. Item.6°.moꝛbi ca.15. Frigitudo aūt nullū in actione confert iuuamētum. ¶ Attēde hic p̄mo ꝙ frigiditas est duplex in humano coꝛpoꝛe quedā est innata. alia est illata. Item quedā est intensa alia est remissa. ¶ Attende scd̄o ꝙ frigiditas dupliciter intelligi pōt essentialiter esse cōtraria virtutibus oībus. Uno modo sic ꝙ de sua natura intrinseca noceat ip̄is: sicut homo dicit̄ essentialiter aīal ⁊ rōnalis: q̄ꝛ de sua natura est aīal ⁊ rōnalis. Alio modo sic ꝙ noceat ip̄is ꝑ suū ꝓpꝛiuꝫ ⁊ primum actum: qui est infrigidare. ¶ Attende tertio ꝙ frigiditas dupliciter pōt intelligi seruire ꝑ accidens quibusdā virtutibus. Uno modo ꝑ accidens.i.nō necessario nec semꝑ nec vt in pluribus. Iuxta illud aristotelis.11.methaphisice ca.8. Est itaq; accidēs qd̄ fit quideꝫ: nō aūt semꝑ neq; ex necessitate: neq; vt in pl': puta sub cane fiet vtiq; frig' Alio modo ꝑ accidēs.i.nō ex p̄ma eius actione imediate: neq; se imiscēdo directe oꝑationi virtutum: sed vl̄ preparādo virtuti instrumentum aut eius obiectū ad obediēduꝫ ei. ¶ Attende quarto ꝙ qd̄ hec restringenda est ad virtutes aīe: ⁊ ad frigiditateꝫ tante intēsionis ꝙ exire valeat in actū infrigidādi. Nam certū est ꝙ multe lapidū virtutes ⁊ mineralium nō solum nō recipiunt a frigiditate nocumentum: sed ab ea plurimū iuuātur. His p̄missis. Dic p̄mo ꝙ frigiditas nō est essentialiter cōtraria virtutibus oībus primo modo. q̄ꝛ neq; oīs frigiditas nec vbiq; ⁊ semꝑ nocet oībus v̄tutibus. frigiditas eni innata remissa que est ꝑs cōplexionis naturalis mēbꝛoꝛum in nullo nocet virtutibus eoꝝ imo iuuat cōmensurando caloꝛē. Dic scd̄o ꝙ frigiditas notabilis ⁊ intensa coꝛꝑi humano vl̄ suis ꝑtibus adueniēs aut inexn̄s est essentialit̄ cōtraria oībus virtutibus aīe affixis oꝛgano coꝛpoꝛeo sano non lapso ad caliditatē. Primo q̄ꝛ debilitat caloꝛē nālem spirituū qui sunt latoꝛes virtutū. Scd̄o q̄ꝛ nō sinit ip̄os sp̄us libere trāsire. Tertio q̄ꝛ debilitat caloꝛē innatū mēbꝛis qui coaptat sp̄us receptos ad oꝑationes mēbꝛis ꝓpꝛias. Quarto q̄ꝛ imobilitat villos: q̄bus virtutes agunt ⁊ spāliter digestioni est ꝯ̄ria: q̄ꝛ mām in quā agit incrudat. Dic tertio ꝙ frigiditas nō subseruit v̄tutibus q̄busdam ꝑ accidens p̄° modo sumēdi ꝑ accidēs: q̄ꝛ vt in pluribus subseruit retentiue ⁊ expulsiue modis in hac littera ꝑ p̄n. tactis sed ꝑ accidens: illo modo dicebat̄ ꝙ neq; necessario neq; semꝑ nec vt in pluribus. Dic quarto ꝙ frigiditas seruit virtutibus retentiue ⁊ expulsiue ꝑ accidēs. scd̄o° q̄ꝛ neq; ꝑ primam eius actionem seruit his virtutibus: nec se directe imiscet earum oꝑationibus: sꝫ p̄parat instrumēta.s.villos ad bone retētionis ⁊ expulsionis foꝛmam ⁊ quo ad expulsiuā p̄parat eius obiecto viā ad exitum ꝓhibendo disso

Siccitas vero in trium virtutū opa tionibus necessaria existit q̄ sunt due mutate localiter ⁊ retētiua. Duabus vero localiter mutatis que sunt attra- ctiua ⁊ expulsiua p̄bet siccitas auxili um eo ꝙ multā eis efficit sustētatio- nem: que in motu est necessaria: mo- tu: videlicet spūs qui has ꝟtutes ad suas defert opationes īpulsione ve- hemēti quā ⁊ talē q̄lis est ipa humo- ralis ꝓhibet fluxus cum in substan- tia fuerit spiritus aut instrumēti: sed retētiue ꝓpter ꝯstrictionem. Digesti- ua autem plus indiget humiditate.

lutionem vētositatis ⁊ inspissando eā q̄ est velut ductrix expellēdorū. ¶ Ad argumēta añ oppositū p̄m solutū ē. Ad scōm dic ꝙ arist. loq̄t d frigiditate remissa q̄ est ps cōplexiōis. vł intelligit ꝙ aīc virtꝰ vtitur frigore: quasi instrō p accidēs. Ad tertiū dic ꝙ frigꝰ cerebri est remissū. Ad quartū dic ꝙ somnꝰ nō est ꝓpria opatio: sed quies vł p̄uatio. Iuxta illd aristo. lib. de somno. c. 2. Et videt̄ somnꝰ vigilie quedā p̄uatio: ⁊ est impotētia p̄mi sensitiui.

Ad quintū dic ꝙ iſta pinguedinis ⁊ adipis fit a calido digerēte: sȝ eoꝝ coagulatio fit a frigido.

Ad sextm dic ꝙ mēbra ꝯplonis frigide suos agunt actus p caliditatē spūs cum calore innato sicut mēbra cōplexionis frigide. Ad 7m dic ꝙ lȝ neruorū coagulatio iuuet̄ a frigido fit tñ p̄ncipaliter a calido desiccāte queadmodū lateres ex terra tenaci. Ad 8m dic ꝙ phlegmatis gñatio nō fit ꝓprie a frigido: sed a calore epatis diminuto cōparatione ad mām in quā agit. Ad 9m dic ꝙ soluitur ex p̄mo dicto. Necessaria enī ⁊ vtilis est ꝟtutibus remissa frigiditas īmixta calori ad ꝯstitutiōeȝ cōplexiōis. Ad. 10m ⁊. 11m. dic ꝙ arguunt de seruitio p accidēs. Ad 12m dic ꝙ arguit de ꝯrietate essentiali p̄mi modi. Et iterū dic ꝙ gēme frigide nō ꝓsunt cordi neq̄ virtutibꝰ ipius suꝰ frigiditate nisi lapsuȝ fuerit ad caliditatē: sed ꝯferunt aliis modis. s. a ꝓprietate ⁊ clarificādo spūs. Ad. 13m. dic ꝯcedendo ꝙ virtus interdum vtit̄ medicinis frigidis vtit̄r ad tollendū discrasiam frigidā corꝑis aut mēbri: sed hoc nō est ꝯ dicta. Ad. 14m. concede ꝙ aer frigidus est necessarius ad euentationē caloris ⁊ ꝓhibet ipm ⁊ spm̄ ab inflammatione: sȝ si nocere nō debeat frigiditas eius debet esse remissa cōparatiōe ad cor: ita ꝙ nō imp̄mat notabilē frigiditatem: sed precise cor preseruet ⁊ spiritus ac humores eius ab inflaminatione.

d Siccitas vero. In hac pte quarta dicit p̄mo p̄n. ꝙ siccitas ē necessaria in opationibꝰ trium virtutū q̄ sunt due localiter mutate. i. mouētes mēbrum in quo sunt ⁊ villos eius ⁊ obiectū in qd̄ agunt motu locali ⁊ mote ad motū mēbri cuius sunt ⁊ retentiua. ¶ Sed instabit aliquis primo q2 mēbra multū humida sunt fortis attractiōis sicut pulmo ⁊ epar. siccitas ergo nō est necessaria ad attractionē. Itē si siccitas eēt necessaria ad attractionē mēbra sicca sicut ossa: ⁊ cartilagines eēnt fortioris attractionis ꝙ̄ humida carniformia. Item cerebrū est de mēbris fortiter expellētibus p aures nares palatū oculos ⁊ cranei cōmissuras: ⁊ tñ est vehemēter humidū. Item pueri sunt fortioris expulsiue ꝙ̄ iuuenes: q2 sepius egerunt ⁊ tñ sunt humidiores. Item dicit ioannicius in ysagogis expulsionē fieri p id quod est frigidū ⁊ humidū. Itē dicit hypo. amphо. 2a. Corpora vbi quis vult purgare oȝ fluxa facere. Et galie. sup illo dicit. Hic intendit hypo. fluxa facere vomitu vł solutione purgāda facere mollia: vt laxent̄ ⁊ pori aperiant̄ ⁊ subtiliet̄ materia ⁊ dissoluat̄. Humiditas ergo ē necessaria ad expulsionē nō siccitas. Item siccitas exasperat ⁊ corrugat vias sicut apparet in corrigiis ⁊ pellibus. humiditas vero lenit ⁊ applanat. Sȝ lenitio ⁊ applanatio viarum subseruiunt expulsioni sicut asperitas ⁊ corrugatio retentioni.

¶ Ad primum dic ꝙ attractio fit a calido vt a p̄mo ⁊ principali instrumento. a sicco vo nō: nisi dispositiue. s. in ꝙ̄tum spūs subseruiens attractioni liberius mouet̄ nō oneratus extranea humiditate ꝙ̄ oneratus ⁊ villi attractiui sunt agiliores sicc̄ sine excessu quo fiant implicabiles ꝙ̄ humiditate onerati. Et q2 pulmo ⁊ epar sunt caliditatis magne fortiter attrahunt ꝯcurrentibus simul necessitate fortis attractiōis ⁊ amplitudine viarum ⁊ siccitate sufficienti ad firmandū spūs ⁊ villos motiuos. Ideȝ dic ad scōm. Ad tertiū dic ꝙ cerebrū est de membris fortiter expellentibus magis idoneitate viarū ꝓpter necessitatē ordinatarum ꝙ̄ fortitudine expulsionis. Habet enī supra se cōmissuras idoneas ad expulsionem vaporū ⁊ fumorum naturaliter alta petentium. habet etiam sub se vias aptas ad decursum sup̲fluitatū humoraliū naturaliter descēdentium: ⁊ ad fortitudinē expulsionis nō parum facit copiositas spūum. iuuat insuper aer attractus cuius impulsu sup̲fluitates deorsum excutiunt̄ cum insufflatione. Ad quartum nega ꝙ pueri sint fortioris expulsiue: sed sunt debilioris retentiue. Iuxta illud galieni. 6o morbi capło. 15. Contentiua vo in hoc corpore. s. puerili non adeo fortis est. ⁊ ideo videmus eos frequēter laxari ⁊ feces emittere. Expulsiuā vero in tali corpore moderatam cernimus ꝙ̄uis cōtentiuaȝ debiliorem expulsiua in pueris inueniamus. Ad quintū dic ꝙ expulsio quo ad motum villorum ⁊ spirituū fit a calido ⁊ sicco: sed frigidum ⁊ humidū coadiuuant ad eam in aliquo. Frigidū quidē cōprimendo mēbrum expellens supra expulsum. Humidum vo reddendo expulsum magis fluxibile si nō fuerit viscosum ⁊ aptādo vias expulsionis ad lenitionē ⁊ lubricitatem. Et p hoc soluit sextū obiectū cōcedendo ꝙ humidum iuuat ad expulsionez fluxa faciendo. Ad vltimuȝ dic ꝙ siccitas exasperans ⁊ corrugans mēbruȝ continens aliquid expellendum vł vias expulsionis specialiter quo ad sup̲ficiem intrinsecā magis seruit retentiue ꝙ̄ expulsiue. humiditas vo ecōtra: sed siccitas villoruȝ latitudinaliū moderata seruit expulsiue ⁊ siccitas spūs motiui. i. priuatio humiditatū hebetātiuȝ euȝ. Scdō dicit p̄n. ꝙ siccitas p̄bet iuuamētum duabus virtutibꝰ localiter mutatis. i. mouentibus. s. attractiue ⁊ expulsiue eo ꝙ efficit in eis. i. in suis instrumentis multam sustentationē que est necessaria in motu spūs deferentis has virtutes ad operationes suas impulsione vehemēti quā impulsionem ⁊ aliam talē motionez qualis ipa est fluxus humoralis ꝓhibet cum fuerit in substātia spūs vł instrumenti. s. villorum mouentiū. ¶ Sed queret hic aliquis q̄re in particula p̄cedenti ⁊ in presenti vocat attractiuam ⁊ expulsiuam localiter mutatas ⁊ retētiuam nō: cū dixerit in parte p̄cedenti ꝙ oīum virtutum opationes p motum existunt. Dic id nō esse: q2 opatio retentiue parū est in motu. s. in p̄ncipio retentiōis dum villi transuersi circūtrahunt cōtinens circa contentum ⁊ lōgo tēpore fit in quiete retinendo cōtinens fixum circa contētum sed opationes attractiue ⁊ expulsiue sunt tote ī motu. Tertio dicit ꝙ siccitas p̄bet auxilium retentiue ꝓpter cōstrictionem puta q2 cōfert ad ꝯstringendū. humiditas enī reddit instrumētū molle ⁊ laxum. siccitas vo durum ⁊ firmū. ¶ Sec arguet aliquis ꝙ plus ei ꝓsit innata humiditas: q2 reddit villos magis plicabiles vt humide virge magis obediunt plicatiōibus. Item reddit cōtinens circunducibilius circa cōtentū sicut molle coriuȝ. Dic ꝙ in retentione magis necessaria est fixio ⁊ pmanentia villoꝝ trāsuersalium plicatorū ⁊ cōtinentis firme circūducti circa cōtentuȝ ꝙ̄ magna agilitas ad plicationem ⁊ circunductionem. Et ideo siccitas est plus necessaria retentioni: sed debet esse talis moderantie ꝙ nō spasmet neq̄ ꝓhibeat plicationem facilē. Quarto dicit ꝙ digestiua plus īdiget humiditate ꝙ̄ siccitate. ¶ Sed instabit aliquis p̄mo q2 caliditas q̄ est p̄ncipiuȝ actiuū digestionis vt ex eius diffinitione data ab aristotele apparet est fortior iuncta siccitati ꝙ̄ hūiditati: q2 siccitas ē lima caloris ⁊ hūiditas hebetat eā: sed ꝙ̄to caliditas nālis est maior. tanto virtus ea operās est fortior. Iuxta illud p̄n. p̄mi scdā doctrina 3a. summa p̄ma cao. 8o. Et neq̄ existimes ꝙ si calor innatus fortis fuerit ꝙ̄tuscunq̄ erit minuat inde ex virtute: imo ex eo ꝓuenit in substātiam spiritus fortitudo ⁊ in aīam audacia. Item iuuenes melius pueris digerunt cibaria dura ⁊ sicca difficilis digestionis vt experiētia docet: ⁊ ga. testat̄ sexto morbi ca. 15. dicēs. Iuuenes qd̄ duruȝ est melius digerūt. Calor enim pueroꝝ est quasi aereus. iuuenū vo siccior. ergo digestio iuuat̄ sicco. Item digestio fortior fit in aīalibus hñtibus stomachū durum ⁊ siccū: vt in strutionibus que digerunt ferrū ⁊ in columbis q̄ digerunt lapides. Iuxta illd̄ auerroys. 2o. colliget. ca. 12. Qñ stomachus in aīalibus est grossior et durior: tunc fortior digestio est: ⁊ hoc apparet in stomachis volucrum. Et ꝓpterea voluerūt aliqui antiquoꝝ ꝙ digestio fiat propter ꝯstrictionē aggregatiōis: sed duricies stomachi cōsequit̄ eiꝰ siccitatē: ergo digestio iuuat̄ sicco. Item digestio quarta q̄ dignior est digestionū fit p siccum ⁊ est sił̄is optesi seu assationi. Nam nutriens humidū nō pōt assimilari pfecte mēbris ⁊ eorum fieri ps nisi exiccet̄. ¶ Ad primū dic ꝙ ad digestionē non requirit̄ calor acutꝰ nec multū intensus: q2 talis est vstiuus potiꝰ ꝙ̄ digestiuus. Et ad p̄n. dicentē ꝙ calor innatus ꝙ̄tūcunq̄ fortis fuerit nō minuit virtuteȝ dic ꝙ loquit̄ ibi de virtute vitali. Ad scōm dic ꝙ iuuenibꝰ nō inest melius digerere cibaria dura ⁊ sicca: q2 digesti

ua sit in eis fortior: sed q̄ sunt eis in cōplexione ⁊ substātia similiora sicut dicet͛ infra. Ad tertiū dic ꝙ in aīalibus habētib' stomachū grossum ⁊ durū digestio nō est fortis cā duriciei ⁊ siccitat͛ sed cā caloris ⁊ spissitudinis in tunica exteriori stomachi ⁊ ꝓportionis occulte ad digerendū dura ferrea ⁊ lapidea. Et nō credas ꝙ duricies data sit interiori tunice stomachi eoꝝ vt per eam ꝯstringēdo ⁊ ꝯfricādo dura digerāt: sed vt indolorose dura imissa sustineant. Nō eni digestio fit in iecoribus eoꝝ dura sicca aspera tenui ⁊ exangui interiori pellicula: sꝫ exteriori grossa ⁊ carnosa. nec recipias illud dictuꝫ auerrois .2°. colliget cap'lo de iuuamētis stomachi. Et digestio in eo .s. stomacho ꝑ caliditatē ⁊ humiditatē fit p̄mo: ⁊ scd'ario fit ꝑ aggregationē quā facit stomachus supra cibū: ⁊ q̄ ip̄m amplectit͛: nisi q̄tum ad p̄mam ip̄ius ꝑtē in qua ꝯfitet͛ ꝙ digestio fit ꝑ caliditatē ⁊ humiditatē: q̄ stomachi aggregatio ⁊ amplex' suꝑ cibū nō est op' digestiue sꝫ potius retētiue ⁊ si stomachus strutionum ⁊ columborum cōterendo dura digereret audiret͛ son' vt in aīalibus ruminantibus qđ nō fit. Nec mireris si stomachi harū auium ferrea digerant ⁊ lapidea ꝓprietate occulta cū nāli suo calore. Videm' enim succū limonū q̄ est frigidus mollificare corallū ⁊ margaritas ad instar casei mollis qđ mirabilius est. Ad quartū negat ꝙ digestio quarta ꝑ siccū fiat: ⁊ cū dicit͛ ꝙ nutriēs humidum nō pōt assimilari ꝑfecte mēbris nisi exiccicet͛ dic ꝙ exiccat͛ ⁊ exuccat͛ humiditate aquea: sed manet humidum humiditate aerea.

e Post hoc. In hac ꝑte quinta qua docet͛ qūo se habēt v̇tutes he ad q̄litates actiuas ⁊ passiuas sit͛. Primo docet͛ id de retētiua Scd'o de attractiua ⁊ cū hoc tangunt͛ tres modi attractiōis ibi [Attractiua v̇o] Tertio d' expulsiua ibi [Expulsiua v̇o] Quarto de digestiua: ⁊ respondet͛ cuidā tacite obiectioni ibi [Que aūt] Quinto q̄si correlarie īferunt͛: modi q̄b' se h̄nt he v̇tutes ad mo(tum ⁊ fixionē ibi [Et ex hoc quidē] ¶ In p̄ma ꝑticula dicit p̄mo p̄n. ꝙ post p̄dicta cum facta fuerit cōparatio inter q̄litates p̄mas actiuas ⁊ passiuas s̄m ꝙ he v̇tutes īdigēt eis retētiua inuenietur indigere siccitate magis q̄ caliditate. Cuius rō est: q̄ t̄ps in quo quiescere debēt villi trāsuersales seruiētes retētiue mai' est t̄pe quo moueri debēt ip̄i iidem villi s̄m amplitudinē tendētes ad ꝯstringenduꝫ. Et notanter dicit s̄m amplitudinē: q̄ villi transuersales sunt latiores aliis ⁊ capiunt aliq̄d de lōgitudine ⁊ latitudine mēbri cui' sunt: sed t̄ps motiōis eoꝝ qđ breue est eget caliditate ⁊ totū reliquū t̄ps tenēdi ⁊ quiescēdi qđ longū est egꝫ siccitate. magis ergo indiget siccitate q̄ caliditate. ¶ Sed instabit aliquis. plꝫes sp̄us sunt necessarii ad tenendū hoīem erectum quietū q̄ ad suauiter ambulandū ⁊ ad tenendū manus fortiter ꝯstrictas circa aliqđ apprehēsibile q̄ ad relaxandū suauiter eas. Cuius rei signū est ꝙ hic magis fatigant͛: manus ⁊ ibi plus pedes. Fatigatio aūt ex resolutōe spirituū ꝓcedit: ergo silr̄ videbitur retētiua plus indigere calore ⁊ sp̄ū longo t̄pe tenendo membrum cōstrictū q̄ suauiter ip̄m circunducēdo cōtento. Dic ꝙ nō est silr̄: q̄ opationi retentiue nāliter nō īmiscet͛ fatigatio ⁊ pena nec ad eas cōcurrit totius corporis robur vt ad stationē corꝑis ⁊ ad fortē manus cōstrictionē circa aliqđ apprehēsuꝫ. Secūdo dicit ꝙ virtus retentiua puerorū est debilis: q̄ cōplexio eorū declinat ad humiditatē. Et ex hoc iterū trahit͛ ꝓbatio ꝙ retentiua plus indiget siccitate q̄ humiditate. Cognoscit͛ aūt debilitas retentiue puerorū ex frequēti ip̄orum assellatiōe. Iuxta illud gal. 6. morbi. c. 15. Cōtentiua v̇o in hoc corꝑe .s. puerili nō adeo fortis

Post hoc^e cum inter qualitates actiuas ⁊ passiuas cōparaueris inq̄tum iste virtutes eis indigēt reꝑies retentiuā plus īdigere siccitate q̄ caliditate eo ꝙ t̄ps in quo quiescere dꝫ villus retētiue mai' ē t̄pe in quo moueri dꝫ villus q̄ s̄m amplitudinē tendit ad ꝯstringēdū. Naꝫ t̄ps qđ est ad mouēdū est illđ qđ caliditate īdiget ⁊ est breue ⁊ totū reliquū t̄ps ei' opationis est ad tenendū ⁊ ad quiescendum. Et q̄ pueroꝝ cōplexio plus declinat ad humiditatē: iō v̇tus hec in eis est debilis. ¶ Attractiua v̇o plus indiget caliditate q̄ siccitate quoniam caliditas adiuuat in attractione: imo eo ꝙ maior pars sue operationis ē mouere ⁊ plus necesse est ei mouere ꝑtes sui instr̄i q̄ quietas facere ⁊ cū siccitate stringere. Hec eni virtus nō t̄m indiget multo motu: sꝫ plerūq; etiā motu īdiget vehementi Et attractio quidē fit aut virtute attractiua: quēadmodū magnes attrahit ferrū: aut implēdo vacuū sicut aqua attrahit͛ in azaracha: aut calore sicut in lāpade attrahit͛ oleum: sꝫ hec pars tertia apud certificātes necessario reducat͛ ad implēdum vacuuꝫ immo existit ipsamet. Cum ergo virtus attractiua caliditatis habuerit auxilium attractio fortior erit.

est: ⁊ ideo videmus eos frequēter laxari ⁊ feces emittere. ¶ Sed quereret aliquis cū frequētia assellatiōis ꝓcedere possit a fortitudine expulsiue sicut a debilitate retētiue ⁊ a frequētia ⁊ suꝑfluitate comestionis: in quibus frequēter errant pueri quare plus attribuim' eorū laxatōeꝫ debilitati retētiue q̄ fortitudini expulsiue. Dic de expulsiua ꝙ nō est apparētia ꝙ sit fortior in puerꝭ q̄ in iuuenibus: cū in iuuenibus sit calor tantus sicut in pueris ⁊ villi expulsiui maiores ⁊ fortiores ⁊ vie ampliores: sꝫ de frequentia ⁊ suꝑfluitate comestionis. Dic ꝙ p̄nt cooperari ad laxationē pueroruꝫ verū vbi nō peccarēt i his adhuc laxiores iuuenibus essent. ¶ In scd'a ꝑticula dicit p̄mo ꝙ virt' attractiua plus indiget caliditate q̄ siccitate ꝓpter tres cās. Prima est q̄ caliditas ex seip̄a attrahit ⁊ sic iuuat ad attrahendū. Scd'a est q̄ maior ꝑs opationis attractiue in motu cōsistit ⁊ est ei magis necessariū mouere ꝑtes sui instrumenti: videlicet villos lōgitudinales q̄ tenere eas quietas ⁊ stringere cū siccitate. Tertia est q̄ virtus attractiua nō solū indiget plurimo motu: sed etiam forti ⁊ vehemēti. Adde si vis quartā q̄ caliditas dilatat viam. Et iterum quintā ꝙ subtiliat id qđ attrahit͛. ¶ Sed instabit aliquis ꝙ si ita sit cholerici erunt fortioris attractiue q̄ sanguinei ⁊ tēperati ⁊ febricitantes q̄ sani: q̄ fortior est eorum calor ⁊ vehemētior. ¶ Dic p̄mo ꝙ attractio que fit a calido ceteris ꝑibus fortior est in cholericis ⁊ febricitātibus q̄ in sanguineis vl' tēperatis ⁊ sanis sicut in lampade ardēti fortius trahit͛ oleū dum lichiniū est magnū ⁊ vehemēter incensuꝫ q̄ q̄n est paruū debiliter ardens. Dic scd'o ꝙ attractio q̄ fit a virtute aīe nō est fortior in cholericis q̄ in sanguineis vl' tēperatis: q̄ licꝫ calor cholericorū sit intēsior ⁊ acutior. sp̄us tamē sunt plures ⁊ magis corpulenti in sanguineis ⁊ tēperatis q̄ in cholericis: quibus attractiua vtit͛ velut instrumēto. Dic tertio ꝙ attractio q̄ fit a virtute aīe est fortior in sanis q̄ in febricitātibus: q̄ quelibet mala cōplexio fortis et valida debilitat virtutē. Iuxta illud. ga. 6. morbi. ca. p̄mo. Ex oī mala cōplexione si fortis ⁊ valida fuerit virtus debilitat͛ atq; destruit͛ q̄ si frigida fuerit frigidos si calida calidos generat morbos. Eodē modo intelligam' d' reliq̄s cōplexionib'. i. humida ⁊ sicca. Scd'o dicit hic prin. ꝙ attractio fit tribus modis. Primo quidē ꝑ attractiuā virtuteꝫ sicut magnes attrahit ferrū ⁊ pharmacie humorē sibi ꝓpriū. Scd'o iplēdo vacuum. i. succedēdo loco alicuius euacuati ne vacuū fiat: sicut aqua trahit͛ in azaracha. ⁊ est azaracha instr̄m silr̄ canne ꝑ quod pueri attrahunt aquā: ⁊ cū volunt violenter repellunt. Et dicitur vulgariter squitrolla ⁊ ē vt siringa. Tertio a calore sicut ignis in lāpade exn̄s sibi paulatim attrahit oleū. Tertio dicit ꝙ hec tertia pars. i. iste tertius modus attractiōis apud certificātes. i. ph'os cum certitudine exquisita determinantes de veritatibus occultis necessario reducit͛ ad scd'm modum videlicet ad implendū seu ꝓhibendū vacuū: ⁊ nō solū hic modus reducitur ad illū: imo est illemet. Quarto dicit ꝙ cū virtus attractiua per calorē adiuta fuerit attractō fortior fiet. ¶ Querit͛ vtrum attractio a calido ⁊ attractio a vacuo sit vna ⁊ eadē. Videt͛ ꝙ nō q̄ multe sunt attractiōes a vacuo que nō sunt a calido: vt syringe chirurgicoruꝫ: quib' lauant vlcera sordida retracto quod implet eas in se trahunt aquaꝫ vl' alium liquorē dato ꝙ sint frigide ⁊ implens frigidū: ⁊ aqua frigida et circūstans frigidum. Item multe sunt attractiones a calido que non sunt a vacuo: sicut attractiones humiditatū a terra per calorem solis ⁊ stellarum. Non eni trahit sol aquas ⁊ vapores vt repleat vacuū cum oīa sunt plena igne vl' aere fumo vl' vapore inter celum ⁊ aquaꝫ. Item attractio olei ab igne lampadis ē a calido nō a vacuo: q̄ si ignis lampadis traheret a vacuo p̄us attraheret aerem oleo ꝓptera ꝙ aer leuior est ⁊ subtilior. Item in attractione que fit a calido electio quedam esse videtur: q̄ calidum potius attrahit pingue ⁊ aereum vt oleum qđ est fomentum ignis q̄ humidum aqueuꝫ. Sed in attractione a vacuo

nõ est electio: immo leuius ⁊ subtilius citius attrahit. Iuxta illud galieni 3° virtutum naturaliũ caplo.25. In cõsequentia ṽo que ad quod euacuat quod leuissimũ ⁊ subtilissimũ ꝑus grauiore ⁊ grossiore trahitur. ¶ Oppositũ asserit hic pn. ⁊ innuit gal. caplo nunc allegato vbi solum duas enumerat spẽs attractionis dicens. Sed illud cognoscere

¶ Expulsiua ṽo minꝰ idiget siccitate q̃ attractiua ⁊ retẽtiua. Nõ eni indiget ꝯstrictõe retẽtiue neqꝫ ĩsepabilitate attractiue ⁊ ꝯstrictiõe eiꝰ ⁊ circũdatiõe attracti tenẽdo ꝑtes instr̃i do nec ad illas alteriꝰ ꝑtis attractio ꝑueniat. Et ad vltimuʒ nllo mõ id idiget expulsiua q̇ete ſʒ motu ⁊ inspissatõe pauca q̃ ad exp̃mẽdũ ⁊ ad expellẽdũ tali adiuuet mẽsura: q̃tinꝰ ꝑ ip̃am remaneat instr̃m figurã exp̃lsiõis ⁊ cõstrictiõis ꝯseruãs: queãdmodũ in retẽtiua tp̃s lõgũ ⁊ ĩ attractiua tp̃s breue ẽ necessariũ donec ꝑtiũ attractio vnã applicʒ alt̃i: iõqꝫ siccitate paꝝ idiget. ¶ Que aũt ampliꝰ eis oibꝰ indi-

oportet ꝙ due sunt attractiõis species: hec quidẽ cõsequentie que ad id qd̃ euacuatur: hec aũt proprietate qualitatis ficus. Nam aliter q̇dem ad vtres aer. aliter autẽ ferrum ab eraclio euellit lapide. ¶ Attende p° ꝙ attractõ a vacuo differt ĩ duobus ab attractione a ꝓprietate. Primo quidẽ in hoc q̃ in attractiõe a vacuo primo attrahit qd̃ leuius est ⁊ in alia nõ semper. Iuxta illud gal. capitulo nũc allegato. Et inde est ꝙ cõsequentia quideʒ que ad quod euacuatur qd̃ leuius prius attrahit que ṽo ſm ꝓprietatẽ qualitatis multotiens quod grauius si sue nature cognatius existit. Secũdo qꝛ in attractione a ꝓprietate quod ꝓpe est solum attrahit. Sed in attractione a vacuo: quãdoqꝫ trahit quod multum distat vt cũ canna longitudinis decem vlnarũ sugi possit aqua distans.10.vlnis. Iuxta illud gal.3°. ṽtutum naturalium caplo.27. Sed submemorantes ꝙ due sunt attractionis species his quidẽ latis vijs in distrahendo consequentia que ad quod euacuat attractionẽ facientibus. his aũt familiaribus. Deinceps dicere oportet ꝙ que quidẽ priora ⁊ a longe quidẽ attrahere possunt. Scda vero ex his que ꝓxime solũ. Nam simphonẽ quidem id est cannam q̃longissimũ in aquam licet immittẽtem facile euellere ad os ꝑ eum qd̃ humidum. Non tamẽ si demum amplius abducens ab eraclio lapide ferrum poterit vtiqꝫ adhuc fieri aliqua attractio. ¶ Attende scdo ꝙ dupliciter põt intelligi attractões a vacuo ⁊ a ꝓprietate esse easdeʒ. Vno mõ in toto ⁊ cõuertibiliter. alio mõ in ꝑte. ¶ Attẽde tertio ꝙ aliq̇ imaginant attractionẽ a ꝓprietate nõ esse ꝓprie attractionem: qꝛ in ea trahens nõ mouet cuʒ tracto. Et istius opinionis fuit auerroys. Ait eni 7°. phisice cõmento 7°. Attractio in rei veritate est illa in qua attrahẽs mouet cuʒ attracto. Attractio aũt in qua attrahẽs ẽ quiescens ⁊ attractũ motum nõ est attractio in rei veritate. Sed attractũ mouet ex se ad attrahens vt ꝑficiat se vt lapis mouet ad inferiꝰ et ignis ad superius. Et sil'r oportet intelligere hoc de motu ferri ad magnetẽ ⁊ nutrimẽti ad mẽbra: verbi gr̃a de motu sanguis ad sup̃iora corporis ⁊ vl'r nutrimẽti arboꝝ ad supora eaꝝ. Sʒ est differẽtia inter ista ⁊ illa q̃ mouent ad locũ ꝓpriũ: qm̃ illa mouẽt ad locũ siue fuerit ꝓpinquus siue remotus. Nutrimẽta ṽo nõ mouent ad nutriendũ nisi cum fuerint in aliqua dispositione de nutrito. Et sil'r ferrum nõ mouetur ad magnetẽ nisi cũ fuerit in aliqua qualitate de magnete. Et ideo quãdo magnes fricat cũ allijs amittit ṽtutem. Nam ferrũ tunc nõ acquirit a lapide in illa dispositione qualitatẽ ꝑ quã innatũ est moueri ꝑ se ad lapidem. Et hoc manifestũ est in cacabre qd̃ attrahit paleam qñ calefit: hec auerroys. Sed si hec vera sint q̃ auerroys predicat attractio que a vacuo minime oĩum attractio dicet: cum nec in ea sit attrahens quiescẽs: nec attrahens sil' motum cum attracto. vacuuʒ enim nihil est nisi esset ꝙ remouẽs aliquid de loco suo censendum est attrahens huiꝰ qd̃ succedit ne vacuuʒ fiat: vl' virtus celi vl' virtus regitiua vniuersi que nõ sinit esse vacuum: qꝛ ꝑ id sincoparet influentia celi nõ valens vacuo medio ad ea q̃ sub vacuo sunt ꝑtransire. His premissis dic p̃mo ꝙ attractio a calido ⁊ attractio a vacuo nõ sunt idem cõuertibiliter. Istud ꝓbat sufficiẽter pͣ ratio ante oppositũ. Dic scdo iuxta mentẽ pn. ꝓbabiliter ꝙ oĩs attractio a calido ẽ attratio a vacuo seu ne fiat vacuũ. Et intellige de attractione a calido forti sufficienti attrahere nulla dirigẽte virtute anime. Nam calidũ ꝑ hunc modũ attrahit: qꝛ cõsumit sibi ꝓximum vl' intimuʒ quo cõsumpto necesse est aliud succedere ne vacuum fiat. Exẽpli gratia ignis accensus in lichinio lãpadis cõsumit substãtiale humidum lichinij ⁊ humiditatem oleaginosam imbibita: quibus cõsumptis necesse est aliud succedere ne vacuũ fiat: ⁊ sic paulatim totum oleum lampadis ab igne trahitur ⁊ consumit. Dic tertio ꝙ attractio a calido in hoc cõmunicat cum attractione a ꝓprietate ꝙ in ea trahitur nõ semper leuius: sed quod magis cõuenit ceteris paribus vt calor igneus trahit sibi ꝑus picem vl' bitumen vl' ceram vel sulphur q̃ aquam equaliter sibi ꝓximam vl' ꝓpinquiorem: licet sit leuior pre-

dictis omnibus. Cuius rei signum est ꝙ horum quodlibet positum in aqua descendit ad fundum. Et huius causa est: qꝛ predicta sua acreitate pinguedine ⁊ vnctuositate sunt velut pabulum ignei caloris. aqua vero velut hostis ex vtraqꝫ ipsius qualitate ⁊ extinctrix eius. Ex predictis apparet ꝙ rationabiliter possunt assignari tres modi attratõnis: qꝛ modus attractionis a vacuo solo sine calore distiguitur a modo attractionis a calido sicut modo dictum est: possunt etiam assigri duo modi tantũ: qꝛ quelibet attractio a calido est attractio a vacuo: licet nõ econtra. Secũdo apparet ꝙ nõ in omni attractione a vacuo attrahitur primo quod leuius aut subtilius: sed solum in illa que fit a vacuo tantum sine calore. ¶ Ad obiecta ante oppositũ primum solutum est ex primo dicto. Ad scdm nega ꝙ sint alique attractiones a calido que nõ sint a vacuo. Ad ꝓbationeʒ de calore solis ⁊ stellarum trahente sursuʒ vapores. Dic si vis ꝙ dictus calor nõ ꝓprie trahit sed leuigat terram ⁊ aquaʒ conuertẽs earuʒ partes in exhalationes ⁊ vapores qui per suam leuitatem deferunt sursum sicut vides de alembico ꝙ calor suppositi ignis nõ trahit ad se vapores eorum que distillantur: sed leuigati per eum tendunt superius. Vel dic si trahat trahit a vacuo. primo cõsumens humiduʒ sibi ꝓximius cui necesse est succedere aliud ne vacuum fiat ⁊ iterum illi aliud. Ad tertium ⁊ quartum iam responsum est per tertium dictum.

¶ In tertia particula dicit p̃mo ꝙ siccitas est minus necessaria virtuti expulsiue q̃ attractiue ⁊ retentiue. Cuius ratio est qꝛ nõ indiget ita forti ⁊ longa cõstrictione ex omni parte sicut retentiua. Item nõ indiget vt inseparabiliter adhereat ei quod expellitur sicut attractiua indiget vt inseparabiliter adhereat ei quod attrahitur ⁊ cõstringat ⁊ circundet ip̃m a parte vnde venit tenendo priores partes instrumẽti firmas quousqꝫ attractio partis alterius subsequentis perueniat ad eas. Secundo dicit ꝙ ad vltimum id est summarie loquendo virtus expulsiua nullo modo indiget quiete. Et intellige hoc instante tempore expulsionis: sed indiget motu ⁊ inspissatione pauca membri expellentis conferente ad exprimendum et expellendum tali mensura ꝙ instrumentum maneat conseruãs figuram decentem ad actum expressionis ⁊ constrictionis sicut retẽtiua indiget tẽpore longo ⁊ attractiua indiget tẽpore breui donec attractio partiũ applicet vnaʒ alteri: ⁊ ideo expulsiua parum indiget siccitate. ¶ Attende hic primo ꝙ necessarium est tam in retentione q̃ in expulsione membrum cõtinens inspissari ⁊ stringi: sed differenter: qꝛ in retentione constringitur vndiqꝫ ⁊ manet diu constrictum. In expulsione vero constringitur ex parte introitus ⁊ dilatatur ex parte exitus ⁊ parum durat eius constrictio: vt stomachus retinens constringitur in orificio ⁊ fundo ⁊ partibus medijs: sed ip̃e expellens constringitur desuper ⁊ dilatatur versus fundum eius. ¶ Attende secundo ꝙ in expulsione id quod expellit nõ manet coniunctum ei quod expellitur. et in hoc differt expulsio ab impulsione. Iuxta illud aristotelis septimo phisicorum caplo tertio. Pulsationis quidem igitur alia impulsio alia expulsio. Impulsio quidem cum mouens ei quod mouetur nõ deficit. Expulsio cum expellens deficit. Sed in attratione phisica proprie dicta que fit a virtute motus trahentis nõ separatur a tracto: ⁊ est velocior motu attracti. Iuxta illud aristotelis ibi. Tractio autem est cum etiam ad ip̃m vel ad alterum velocior sit motus trahentis nõ separatus ab eo quod trahitur. Et nanqꝫ ad ip̃m est tractio ⁊ ad alterum. Et qꝛ attractiua indiget inseparabilitate motus trahentis ad tractum ⁊ expulsiua nõ dixit hic princeps ꝙ attractiua plus indiget siccitate q̃ expulsiua.

¶ In quarta particula dicit primo ꝙ digestiua plus indiget caliditate q̃ cetere alie. Cuius ratio est primo diuturnitas sue operationis in continuo motu circa digestibile vbi consumunt multi spiritus: ⁊ si nõ affluerent continue noui statim debilitaretur operatio. Cuius rei signum

get caliditate eſt digeſtiua ꝙ̄ ſiccitate nō indiget: ſ; humiditate vt nutriens liquidū efficiat ⁊ ad pētrādū in foramia ⁊ ad figuras recipiēdas aptū reddat. Neq; pōt aliq̄ſ dicere ꝙ ſi hūiditas ī digerēdo eēt iuuatiua pueri poſſent res duras digerere. Non eni ꝓuenit pueris nō poſſe illō ⁊ iuuenib' poſſe ꝓpꝫ hoc ſ; ꝓpꝫ hōgeneā ⁊ hōgenee elōgationē. Qō.n. ex reb' duꝝ exiſtit cōplexiōi pueroꝝ nō ē hōgeneū. Uirtutes igiꝫ digeſtiue eorū ī eo nō operātur neq; ip̄m recipiūt retētiue: ſ; cito ip̄m expellūt expulſiue. Juuenū vō cōplexionib' illō eſt ꝯueniēs ⁊ ad eos nutriēdos cōueniēs.

eſt ꝙ laborantes ſtudio vel motibus vehemētibus hora digeſtionis debiliter digerunt: q2 diſtrahunꝫ ſpūs ab ope digeſtionis. Scōo in digeſtione requiritur calor tantus ꝙ ſufficiat eliquare digeſtibile. Tertio q2 in digeſtione ſunt mlti motus fortes. Primo quidē ſeparatio ſubtiliū ꝑtium abinuicē. Scōo groſſarum. Tertiō ꝑmixtō ſubtiliū cum groſſiſ. Quarto ꝯductio ad maturitatē ⁊ formā vnā cū alteratione. ¶ S; iſtabit aliquis q2 habentes ſtomachū vehemēter calidū conuertunt cibos in fumos ⁊ habētes epar intēſe calidū abundare solēt in humoribus aduſtis: ⁊ hn̄tes oīa membra plurimū calida velociter areſcunt. Itē qō gigniꝫ in digeſtionib' ꝯuenit eſſe tēpꝫatū: q2 chilus chimus ⁊ cambiū debēt eſſe tales ꝙ patianꝫ a corꝑe ⁊ nō agant in ip̄m actiōe de qua ſit curandū alioquin eſſent medicine. Item oīa membra digeſtionū cōium ſunt remiſſi caloris corde inter ea nō cōputato: ſicut nec ip̄m cōputant medici. Primo q̄dem ſtomachus pānniculoſus exiſtēs. Scōo epar qō eſt ſanguis male coagulatus ⁊ remiſſioris caliditatis ſanguine puro. Tertio vene q̄ nō ſunt calide niſi a cōtento. Item ſepe digeſtiue neceſſariū eſt ex cibis tollere ſupꝫfluā caliditatē vt in comedētibus ex cōſuetudine allia cepe porros naſturtiū piparata. Niſi eni tolleret ab his ſuam caliditatē ſupꝫfluā nō poſſent nutrire corpus: ſed nō videtur id facere poſſe caliditate forti operās: q2 ſiꝫ additum ſuo ſili facit ip̄m furere ⁊ augeri. ¶ Ad primuꝫ dic ꝙ licet caliditas maior ſit neceſſaria digeſtiue ꝙ̄ virtutibus alijs miniſtrantibus excedere tn̄ nō dꝫ humanā tēperantiā ⁊ cū excedit inde ꝯtingere pn̄t incōuenientia que tacta ſunt. Ad ſcōm dic ꝙ genitū in digeſtionibus debet eē tēperatū relatōe ad vniuerſum corpus qō eo nutriꝫ. Eſt nihilominus intēſe calidū relatū ad tēperatuꝫ ſm pondus. Sanguis eni ꝑ͛us dictus eſt eſſe res calidior q̄ ſit in corpore poſt cor ⁊ ſpm̄. Ad tertiū dic ꝙ licet mēbra digeſtionum cōium ſint remiſſi caloris ex ſe. recipiunt tn̄ tpe digeſtionis auxilium caloris a mēbris alijs ꝑcipue a corde. Ad quartum dic ꝙ calor nālis etiā fortis virtute aīe operans pōt ex cibis vehementis caliditatis extrahere succū tēperatū ⁊ reſiduū educere vel conſumere: imo dic plus ꝙ pōt infrigidare depellendo morbū calidum. Scōo dicit ꝙ digeſtiua nō indiget ſiccitate: ſ; humiditate ꝓpter tria. Primo vt reddat nutriēs liquidū. Scōo vt reddat ip̄m habile ad penetrādū. Tertio vt aptū reddat ad figuras recipiendas ſm mēbrorū formas. ¶ Sed inſtabit aliquis ꝙ repugnat vt magna caliditas ſit neceſſaria digeſtiue: ⁊ cū hac humiditas: q2 qualitates actiue aſſociant ſibi paſſiuas velut ꝓprias materias vt ait auerroys: ⁊ calidi eſt deſiccare. Juxta illud ꝑn. ꝑmi ꝑma doctrina tertia ca. ꝑmo. Caliditas nāq; maior ꝙ̄ debet reddit corpus ſiccius ꝙ̄ oportet. Item humiditas eſt q̄litas paſſiua: ⁊ quaſi nullius actiuitatis ⁊ ſpāliter extra ꝓprium ſbiectū nō ergo ꝯueniēter attribuiꝫ humiditati mēbri digerētis reddere nutriēs liquidū fluidū faciꝫ penetrabile ⁊ aptū ad recipiēdū figuras: ſed eſſe liquidū ⁊ penetrabile datur ei calore liquefaciēte: ſicut vides in extrinſecis coagulata liquefieri ⁊ fluida reddi a calore ignis: ⁊ eſſe aptū figuris recipiēdis ineſt nutriēti ab innata humiditate: nō ab illata ab organo digerēte. Et iſtud viſus ē voluiſſe gal. 6° morbi ca. 15. dicens. Sed ſi digeſtio tēperataꝫ ſiccitatem habuerit eſt talis quale inſtrm ſi fuerit humiduꝫ: quaſi dicat ꝙ digeſtio talis fit ⁊ ita bona cum inſtro temperate ſicco ſicut cū humido. Item aſſata que digeſta ſunt a calido ⁊ ſicco ſunt melius digeſta ⁊ magis nutriētia ꝙ̄ lixa digeſta a calido ⁊ humido: q2 in aſſatis humidū aereum eſt intra recluſum ⁊ ſicco ꝑmixtum ꝯuenienter ꝓpter cruſtā genitā in ſupꝫficie aſſatoꝝ que nō ſinit humidum aereū reſolui: ſed in elixis humidū aereuꝫ intrinſecum reſoluiꝫ cui ſuccedit aqueū ineptum nutritioni. Siccitas igitur cōiuncta caliditati cōuenientior eſt digeſtiue ꝙ̄ humiditas. Item oīs digeſtio ꝑficiꝫ calore cordis: ſed calor cordis eſt calor ſiccus cū cor ſit ſiccū. ¶ Ad primū dic ꝙ caliditas ſatis intenſa pōt cōplicari ⁊ diu ꝑmanere cū humiditate ſicut in ſanguineis ⁊ carne apparet: ⁊ talis ſufficit ad digeſtionē. Ueruꝫ ſupꝫfluus calor reddit corpus ſiccius ꝙ̄ oportet. Ad ſcōm dic ꝙ l; humiditas mēbri digerētis nō ſit tante actiuitatis vt ſola poſſet liquefacere alimentū ⁊ reddere aptū penetratiōi: ad hec tn̄ adiuuat ꝯiuncta calori: ⁊ ſi nō aliter ſaltē ꝓhibendo ne calor exiccet īmoderate nutrimentale humiduꝫ. Ad tertiū dic ꝙ licꝫ aſſata ſint meliuſ digeſta ⁊ magis nutriētia elixis hoc nō ꝓuenit a ſiccitate ꝑ͛ncipaliter: ſ; ꝑ accidens inꝙ̄tuꝫ adiuuat ad generationem cruſte in ſupꝫficie aſſati q̄ reuerberat humiditatē eius interius: nec etiā a calore ignis aſſantis: ſed a calore intrinſeco rei que aſſaꝫ excitato ꝑ calorē ignis ⁊ humiditate intrinſeca. Aliter aſſatio ſeu optesis nō eſſet digeſtio: q2 nō eſſet ꝑfectio a nāli ⁊ ꝓprio calido. Ad quartū dic ꝙ l; cor ſit ſiccum: calor tn̄ ſpirituuꝫ ip̄ius quo ꝑficiunꝫ digeſtiones eſt calor humidus. Tertio tollit obiectionē que fieri poſſet ꝯ id qō dictū eſt. ſ. ꝙ digeſtiua ſiccitate nō indiget: ſ; humiditate: ⁊ dicit ꝙ nō pōt aliquis dicere .i. vere ⁊ rōnabiliter inferre ꝙ ſi humiditas iuuaret in digerēdo pueri poſſent res duras digerere ita bn̄ ſicut iuuenes vel melius ⁊ ꝑfectius: q2 nō ꝓuenit pueris ꝙ nō pn̄t digerere dura: ⁊ iuuenibus ꝙ pn̄t ea digere ꝓpter hoc: videlicet ꝓpter humiditatē vel ſiccitatē: ſed ꝓpter homogeneā .i. ſilitudineꝫ nāe duroꝝ cuꝫ iuuenib' ⁊ hōgenee elongationē .i. diſtantiā ſilitudinis nāe durorū cū pueris. Durū nanq; nō eſt homogeneū cōplexioni puerorum. ⁊ ideo digeſtiue nō operanꝫ in eo .i. nō ꝑfecte digerunt ip̄m neq; retentiue recipiunt ip̄m .i. amplexanꝫ firmiter ⁊ vigoroſe: ſed ip̄m expellunt cito expulſiue. Durū vō eſt ꝯueniens ꝯplexioni iuuenū in qualitatibus: ⁊ etiā in ſubſtātia ad eos nutriēdos. Et ad denotandum duplicem ꝯuenientiam duroꝝ cū iuuenibus bis hic ſcripſit ꝑn. ꝯueniēs. ¶ Queriꝫ vtrum iuuenes melius pueris digerāt dura ꝓpter hōgeneitatem ip̄orum cū duris. Arguiꝫ ꝙ nō: q2 pueri abundant in humiditate ſaliuali ⁊ humiditatib' viſcerum: q̇bus dura imbibita tam in maſticatione ꝙ̄ morando in viſceribus paſſibiliora fiunt ⁊ capaciora formarum: iuuenes vō nō. Itē dura ſunt cōiter ſicca. duricies eni eſt effectus ſiccitatis. Dura ergo reprimūt lapſuꝫ pueroꝝ ad ſupꝫfluam humiditatem: ſed repreſſo eoꝝ lapſu fortificanꝫ virtutes: q2 tēperamētum cōplexionis eſt cā fortitudinis virtutis. meli' ergo debebunt digerere dura. Item pueri appetūt ⁊ auide retinēt ⁊ bene digerūt panes azimos vt placētulas ⁊ flatones ⁊ tartas: ⁊ tn̄ ſunt ſicci duri. Item ſi pueri nō bn̄ retineāt neq; digerāt dura ꝓpter homogenee elongationē: tunc iuuenes nō bene retinebūt neq; digerēt humida ꝓpter candē cām cuius ꝯrium docet expientia. Item digeſtio eſt ꝯuerſio cibi in ſbam mollem liquidā vt in chilū vel chimū vel humiditatē innoīatam vel in cābiuꝫ: ⁊ cū in habētibus ſymbolū ſit facilior tranſit' humida liquida debebūt digeri facili' ſiccis in iuuenibus ⁊ in pueris. Itē corꝑa iuuenū ſunt dura ſed dura in dura difficulter penetrāt nec eis vniri pn̄t. Juxta illud .G. 6°. morbi ca. 15. Dura igiꝫ corꝑa nō ſinunt alia ītra ſe penetrare niſi ea aperiant ⁊ q̄ſi vulneroſa faciāt: ſed illa q̄ ſunt humida ⁊ liquida facile ꝯiungi ⁊ cōmiſceri pn̄t adinuicē ⁊ ſolidari. Dura aūt impoſſibilia ſūt hoc facere aut fit cum anguſtia ⁊ difficultate. Dimiſſo ferro atq; ere ꝺ plumbo hic loquamur. manifeſte cernimus plūbum nō poſſe miſceri cū altero plūbi pōdere niſi calefiat atq; liquefiat. hec gal. Oppoſitum arguiꝫ auctoritate ꝑn. hic. Scōo auctoritate gal. c. nūc allegato dicenꝫ ꝙ pueri ⁊ iuuenes ſunt diſpares in ſiccis: qm̄ iuuenes qō durū eſt melius digerunt. ¶ Attende ꝙ durum in mā digeſtionis quādoq; accipiꝫ ꝓ difficili: vt durum digeri diciꝫ quicquid difficulter ⁊ laborioſe digeritur. ſic ſub noīe durorū cadunt porcine carnes: piſces limoſi: caſeus recens ꝙ̄uis coꝝ ſubſtātia ſit mollis. Aliter capiꝫ ꝓprie durum ꝓ ſicco terreſtri qō ſic deſcribiꝫ ab ariſtotele 4°. methauroꝝ. Eſt aūt durum q̄dem quod nō cedit in ſeip̄m ſm ſupꝫficiem: vt lapis ferrū ⁊ lignum. Et pure durum hoc nō nō attinet ꝓpoſito eo ꝙ eſt achimū ⁊ ineptum nutritioni hoīum. Tertio accipiꝫ durum ꝓ ſicco ſiccitate oppoſita humiditati aquee ⁊ aeree intēſ. apto tamē nutritioni aliquali. Et duꝝ hoc modo habet gradus. In quorū ꝑmo reponi poſſent panis bis coctus panis azimus: aut niger antiquus: carnes bubalorum: hircorum boū ceruorum cygnorum: caules: fabe: caſeus vetus. In ſecūdo panis fer-

mentatus mediocris inter recentē ⁊ veterē carnes asse hedi vituli mu tonis cuniculorū. In tertio panis albus tener leuatus ⁊ bene coctus carnes pullorꝫ gallinarꝫ caponum ꝑdicum faseanorū turturuꝫ alaudarum laprecolorū cāpestrium ꝑsertim assate. Et de modo tertio duri sermo ꝑsens intelligit. Et molle huic oppositū dicit ꝓprie cibus humanꝰ abundans in humido aqueo vel aereo: vt lac butyrum oua mollia: pultes: offe: potagia aquosa: carnes agnine vł vituline elixate pisces molles: farse flatonuꝫ ⁊ tartarꝫ caseus recēs. Hoc ꝑmisso. dic primo ꝙ iuuenes pueris melius digerūt dura nō solū ꝓpter homogeneitatē durorum cū eis. s. qꝛ sūt eis similia in cōplexione ⁊ substātia.

Et ex hoc quidē collectū est ꝙ retētiua indiget cōstrictōe ⁊ figurarum ꝯstrictionis fixione lōgo tpe ⁊ pauco motiōis adiutorio. Et attractiua ꝯstrictione indiget ⁊ fixiōe ꝯstrictionis tpe breuissimo ⁊ in motu mlto indiget auxilio. Et expulsiue est necessarium stringere tm̄ sine fixione de q̄ nō est curandū. Et idiget adiutorio ad motū faciendū. Et digestiue ē necessarium eliquare ⁊ tēperare. Ideo ꝗ virtutes iste qualitates illas quattuor ineq̄liter operari faciunt ⁊ eis inequaliter indigent.

Sed etiam qꝛ digestiuus calor ē fortior in eis ⁊ acutior ad diuidendū ⁊ eliquandū dura. Iuxta illō ga. ampho. ꝑma cōmento illius canon̄. Et qui crescunt. Calor aūt corporis duobus modis se hꝫ: aut enim suauis ⁊ gratus: aut acutus ⁊ ingratus: suauis ⁊ gratus plurimū est in infantibꝰ. acutus ⁊ ingratꝰ vł ignitꝰ in iuuenibus. Item dura vt plurimū sapiunt melius iuuenibꝰ q̄ pueris. Videmus eni pueros parꝫ querere assaturas: sꝫ magis lac oua fructus: ⁊ qō melius sapit auidius retinet: melius digerit ⁊ meliꝰ nutrit ceteris paribus. Itē qō resoluit a iuuenibꝰ est sicciꝰ ⁊ terrestrius q̄ qō a pueris. rōnabile ergo est vt sicca magis appetāt ⁊ melius digerāt velut magis apta ad restaurandū qō deꝑditum est. Dic scōo ꝙ iuuenes eque bene digerūt mollia ⁊ humida sicut pueri. Teste gał. 6. morbi ca. 15. dicente. Si digestionis cōparationē in pueris ⁊ in iuuenibus facere velimus in humidis ⁊ in liquidis cibis inueniemꝰ vtrosqꝫ pares. Et ad id est rō multiplex. Prima est ꝙ in iuuenibꝰ multe ꝑtes abundātiꝰ nutriēde qꝛ ex ipis maior fit resolutio sunt homogenee cū humidis: vt caro ⁊ adeps cerebrū ⁊ nucha. Scōa rō est qꝛ calor iuuenū acutus existens ⁊ sicco iunctꝰ indiget plurimuꝫ humido irrorāte ne sup radicale humidū ignat ⁊ grosso aliquo fixe reparante ꝙ ipe resoluit. ⁊ liquida humida sunt ei cibus ⁊ potꝰ. Tertia rō est: qꝛ ex humido liquido calor iuuenū sufficit extrahere grossum terreū ad sufficientiā ꝓ restauratiōe deꝑditi: qꝛ paruꝫ ex iuuenibus resoluit cōparatione ad pueros ꝓpter eorum duriciē ⁊ densitatē sicut ex sanguine humido existente cartilagines ⁊ ossa sufficienter extrahunt grossum terreum pro sui nutritione. Sed instabit aliquis ꝙ de pueris ita dicet ꝙ ex duris sugere poterunt humiditatē eis interclusam. Dic ꝙ pueri multa indigēt humiditate: tum qꝛ multū resoluit ex eis: tuꝫ qꝛ augent ⁊ facilius est ex humido liq̄do trahere durum siccum q̄ ex sicco duro plurimū humidū: vt ex terra humida ⁊ tenaci facile fit later nō econuerso. ¶ Sed q̄ret aliquis ex q̄ iuuenes eque bn̄ digerunt mollia ⁊ humida sicut pueri ⁊ melius dura ⁊ sicca q̄bus magis pascēdi sunt. Dic ꝙ duris ⁊ siccis nisi labor īmoderatus vł stipticitas vētris vł vehemētia caloris aeris resoluētis ⁊ siłia necessitēt eos ad vsum mollium ⁊ humidorum. Iuxta illud gał. 6. morbi capło. 15. Et iterum quoniā puerorum corpora sunt humida necesse est vt eorum cibaria sint humida. Et similiter quoniā iuuenum corpora sunt sicca: necesse est vt eorum cibi in siccitate sibi assimilentur. Si enim digestio nō est aliud q̄ mutare cibum ꝯm similem qualitatem in corpore: ergo dicēduꝫ est ꝙ humida ⁊ liquida cibaria puerꝝ magi sunt conuenientia ⁊ dura iuuenibus sunt ꝓpria atqꝫ cōgrua: hec galienus. ¶ Ad obiecta ante oppositum dic ad primum ꝙ in iuuenibus potus immixtꝰ cibo duro ⁊ sicco facit idem ꝙ humiditas salíualis ⁊ humiditas alia viscerū pueroruꝫ dicebat facere. Ad secūdum dic ꝙ lꝫ pueri sint superflue humidi comparatione temperamenti ponderis humiditas tamen eorum est eis necessaria ⁊ naturalis ad crementum nec indiget repressione. Ad tertium dic ꝙ pueri appetunt placentulas flatones ⁊ tartas ⁊ alia azima propter farsam aut micam aut butyruꝫ quo foderantur que sunt humida plusq̄ propter crustas. Ad quartum dic ꝙ iuuenes habent aliquam homogeneitatem cum liquidis humidis ⁊ alia concurrunt que tacta sunt in secunda cōclusione propter que iuuenes bene retinent ⁊ digerunt humida mollia. Ad quītum dic ꝙ licet omne comestum quod debet nutrire siue durum siue molle necessario vertatur in substantiam liquidam: multe tamē sunt diuersitates in illa substantia penes plus vł minus participare de siccoterreo: ⁊ id conceditur illi argumento ꝙ humida liquida facilius digeruntur duris siccis ceteris paribus tam in iuuenibus q̄ in pueris. Ad sextum concede ꝙ dura remanentia dura difficulter in dura penetrant: sed dura a iuuenibus comesta emolliuntur ⁊ liquefiunt. ¶ In quinta ꝑticula infert princeps quinꝗ quasi correlaria ex dictis. Primum ē ꝙ retētiua indiget lōgo tempore ꝯstrictione ⁊ fixiōe seu stabili permanentia figurarum ꝯstrictionis et pauco adiutorio motus: qꝛ tempꝰ sue motionis est breue ⁊ sue quietis longum. Scōm est ꝙ attractiua indiget breuissimo tempore cōstrictione ⁊ fixione cōstrictionis ⁊ indiget multo auxilio in motu. Tertiū est ꝙ necessarium est expulsiue stringere solummodo sine fixione de qua sit curandū ⁊ indiget adiutorio ad motum faciendum. Quartum est ꝙ est necessariuꝫ digestiue eliquare id est liquida ⁊ fluida facere alimenta vt sint capacia formarū membrorum: ⁊ temperare id est cōmiscere ꝯm debitam ꝓportionem dura mollibus ⁊ humida siccis. Quintum est ꝙ ꝓpter hoc ꝙ iste virtutes indigent diuersimode fixione motu ⁊ eliquatiōe ipe faciunt inequaliter operari quattuor qualitates primas ⁊ inequaliter indigēt eis. Et qualiter he virtutes his qualitatibus indigēt galienus assummauit sexto morbi capło. 15. dicens. Breuiter comprehendere volumus que prediximus. Dico ꝙ caloris augmentatio ad mutationem vtilis est si nō processerit ad vltimitatem vt membra dissoluat et liquefaciat. frigitudo autem nullum in actione confert iuuamentum. Siccitas autem fortitudini ⁊ stabilitati atqꝫ duriciei necessaria est illud contingit dū ab vltimitate remota fuerit: vt membrorum nō ꝓhibeat motuꝫ qꝛ cito franguntur si peruenerint ad vltimam siccitatem. Humiditas autem nutrimento vtilis est ⁊ melior ad augmētationē: qꝛ mēbris q̄bus augmētū est necessariū extēsio inflatio ⁊ dilatatio apta esse vident. In his oībus perficiēdis est melior humiditas In ceteris vero actionibus nihil valet. hec galienus. Ex quibus apparet causa ⁊ ratio quare vehementer leso ⁊ egrotante mēbro aliquo nō omnes leduntur eius virtutes. Operantur enim diuersis qualitatibus ⁊ diuersa exigunt temperamenta. ¶ Queritur vtrum in quolibet membro sint predicte quattuor virtutes ministrantes. Hec materia disputata est superius super illo paragrapho capituli singularis de membris. In vnoquoqꝫ vero membro est virtus naturalis qua ei res nutrimenti completur Et hec quidē est nutrimentum attrahere ⁊ retinere ⁊ assimilare ⁊ vnire ⁊ superfluitatem expellere. Et breuiter dic ꝙ in vnoquoqꝫ membro ꝓprie dicto sunt quattuor predicte virtutes: sicut in paragrapho nunc allegato determinat princeps: ⁊ galienus 3°. naturalium virtutum.

¶ De virtutibus aīalibus .i. spūalibus seu vitalibus. Ca. IIII.

Virtutes aūt animales ītelligi volūt p illas 𝔳tutē illā q̄ cū in mēbris rcepta fue

¶ De virtutibus animalibus id est spiritualibus seu vitalibus. Capitulum. IIII.

Virtutes autē animales. In hoc capło describit primo ꝑnceps virtutem vitalem ꝯm medicos ⁊ aliquos philosophorum. Secundo declarat eorum descriptioneꝫ ibi [Nos autē explanabimus summam] Tertio ostēdit quomodo virtus vitalis preparat ad recipiendum virtutes sensus et motus ⁊ ꝙ nutritiua nō sufficit ad hoc ibi [Virtutes equidem aīales in spiritu ⁊ in membris] Quarto quomodo se habꝫ spiritus ad recipiendum virtutes ⁊ explicandum operationes earuꝫ ꝯm medicos ibi [Harum vero virtutum operationes] Quinto agit de alijs operationibus virtutis vitalis ibi [Preterea dixerunt] Sexto de conuenienia ⁊ differentia virtutis vitalis cum virtutibus naturalibus ⁊ aīalibus ꝯm medicos ⁊ phos ibi [Et hec quidem virtus] Septimo ascribit virtuti vitali passiones animi: et remittit nos ad determinationē phie si virtꝰ hec sit vna vł pl'es (ibi [Et qꝛ iradam phorum] a In ꝑma ꝑte dicit ꝑmo ꝑn. ꝙ medici ⁊ qui- dam phorum vocantes aliquas virtutes animales ab aīali vo-

sunt intelligi p illas illā v̄tutem que cū fuerit in mēbris recepta disponet mēbra ad recipiēdū v̄tutes sensitiuaz τ motiuā τ opa tiones vite. Scd̄o dicit φ hi etiā admiscēt opatōib⁹ hui⁹ v̄tutis motiones timoris τ ire: q̄ reperiūt in timore τ ira dilatationem et cōstrictionē accidētes spūi vitali qui cōparatus ē.i. attribut⁹

rit preparabit ea ad recipiēdū virtutez sensus τ motus τ operationes vite. Quibus etiā admiscēt timoris τ ire motōes, ppterea φ in eis reperiūt di latationē et cōstrictōnē que accidūt spūi qui huic cōparatus est virtuti.

τ approp̄atus isti virtuti. ¶ Attēde hic p̄mo φ v̄t⁹ de q̄ determiat hic p̄n. a medicis sepius vocat vitalis: q̄ dat vitā oībus mēbris. Et d̄r spūalis q̄a gñat sbam spūs p toto corpe. Dicit etiaz pulsatiua aut pulsatil q̄ ē causa motus pulsus. Dicit iterū aialis ab aiali: q̄ solis aia lib⁹ iest. Uerū istud nomē nō est ei ppriū sicut alia. sed cōmune si bi τ v̄tutibus sensitiuis et motiuis volūtarie. ¶ Attēde scd̄o φ istius v̄tut due sunt spēs: τ vtriusq̄ harū due sunt actiōes quasi cōtrarie. Juxta illud p̄n. p̄mo cātice. Due sunt spēs v̄tut vitalis et actionis cuiuslibet ex eis sunt due ptes. Ex quib⁹ vna est ex q̄ fit actio pulsus p dilatationē τ cōstrictionē venarū pulsatilium Soror aūt ei⁹ est illa qua agunt actiones cuiuslibet agibilis: si cut est amare aliq̄d et habere aliud odio τ depssio aīe vel ei⁹ exal tatio: hec p̄n. Auerroys aūt hoc vltimū canticū cōmētans impo nit p̄n. φ senserit appetitū sensualē eē partē v̄tut vitalis. Ait ei ibi. Sed est secūda ex v̄tutib⁹ vitalib⁹. Et est illa q̄ d̄r irascibilis et cōcupiscibilis seu excitatiua et desideratiua q̄ amore vel odio excitat. Et ista v̄tus est causa coꝝ que agunt. qm̄ causa q̄re aliq̄d psequat est amor τ causa q̄re aliquid fugiat ē odiū τ displicētia vnde est ac si diceret φ hmōi v̄t⁹ agēs rōne amoris vel odij in re bus dilect vel odio habit ē causa q̄re agant actōes i alijs ab ho mine. Hec aūt v̄tus est alia a nutritiua τ regitiua: vnde si nomē v̄tutis vitalis imponeret solū huic v̄tuti esset quidē tūc v̄tus vi talis tertia a sensitiua τ vegetatiua. Et he quidē sunt q̄s plato inuit esse vitales: hec auerroys. ¶ Attēde tertio φ v̄tus vitalis asserit a ga. triptita esse. Una est q̄ irascimur. Alia q̄ calidi sum⁹ calore actuali viuifico. Alia qua pulsum habemus. Ait em̄ libel lo de v̄tutibus dispēsantibus corpus humanū. Ex corde v̄o eam qua irascimur et p quā calidi sumus τ adhuc pulsum habemus in ipo corde est τ in oīb⁹ arterijs. A iohānicio v̄o in ysagogis vi talis v̄tus spūalis vocat. Et illic ab eo diuidit in opatiuā et opa tam. Ait em̄. De v̄tute spūali duo pcedūt. vnū opatiuū: τ aliud ab hoc opatū. Opatiua v̄o v̄tus est q̄ dilatat cor et arterias τ ite rū cōstrīgit. Ab opata hec pcedūt ira: indignatio: victoria: domi natio: astutia: sollicitudo. τ hanc vocat opatā: q̄ ab obiecto extri seco delectabili aut tristabili mouet ad opus. ¶ Querit vtrum inter v̄tutes aīe sit ponēda v̄tus vitalis ab alijs specie distincta Uidet φ nō: q̄ maximus phoꝝ aristoteles q̄ diligētissime inq̄si uit de v̄tutibus aīe nusq̄ enumerat eā in toto libro de aīa. Et lz locus ab auctē nō teneat negatiue. nō est tn̄ p̄sumendū φ tātus vir si qua esset reliquisset eam. Item aīa fm seipaz sine medio cu iuscūq̄ potētie vel v̄tut dat vitā viuēti: q̄ aīa est forma substan tialis viuētis. ḡ dat esse viuēti. Forma etem̄ est que dat esse rei. sz viuere viuētib⁹ est esse. Juxta illud arist. scd̄o de aīa. Uiuere aūt viuētibus est esse. Causa aūt et p̄ncipiū hoꝝ aīa est. Item aīatuz differt ab inaīato in viuēdo. Juxta illud arist. dicto lib. Dicam⁹ igitur p̄ncipiū accipiētes intētionis determinare aīatū ab iaīato in viuēdo: sed d̄ntia essentialis qualis est inter aīatū τ inaīatuz sumit a forma rei. Item seclusis oībus alijs ab aīa τ corpe q̄pri mū et q̄diu aīa adheret corpi corpus viuit: q̄ mors nō est nisi se paratio aīe a corpe: ḡ vita est cōiunctio aīe cū corpe. Item si v̄tus vitalis ponat aliqua spālis v̄tus anime. ipa erit nālis seu vege tatiua. Juxta illud arist. lib. de morte et vita. Gñatio quidē igit aīati sz p̄ma est participatio i calido nutritiue aīe vita aut man sio huius. Item scd̄o de aīa. Uiuere quidē igit ppter hoc princi pium sz vegetatiuū est viuētibus: aīal aūt ppter sensum p̄muz. Et auerroys in cōmento vbi illius ait. Igit aliq̄d viuere non d̄r. in lr̄a greca nisi de omni quod viuit p hoc p̄ncipiū qd̄ est augmē tatiuū τ nutritiuū nō per aliud. ¶ Oppositū determinat galien⁹ in pluribus locis: et p̄nceps h. et primo cātice τ fere tota medico rum schola. ¶ Pro latiori dilucidatōe hui⁹ dubij p̄mo tangetur opinio arist. et sequaciū eius. Pro qua explanāda attende p̄° φ fm arist. 4. sunt v̄tutes aīe q̄b⁹ ipa tota determinata est τ diuisa scilicz vegetatiua sensitiua motiua fm locū τ intellectiua. Juxta

illud aristo. scd̄o de aīa. Nunc aūt intm̄ dictū sit φ aīa est horū q̄ dicta sunt p̄ncipiū et his determinata vegetatiuo: sensitiuo: intellectiuo: mo tiuo. Et si instet aliq̄s φ est adhuc vna sz appetitiua. Dic φ hoc verū est sed hec nō est p̄ncipalis fm quā determinet ppria spēs aīati sicut alie imo semp est cōiūcta sensitiue. Est em̄ animatū quod est vegetatiuum solū vt arbores τ herbe. Aliud est vegeta tiuū τ sensitiuū solū vt aīalia terre vel pe tris affixa. Aliud est vegetatiuuz sensiti uum motiuū fm locum tm̄: vt animalia gressibilia volatilia: natilia et reptilia. Aliud est vegetatiuū sensitiuū motiuū fm locū τ intellectiuū vt homines. ¶ Attende scd̄o φ vita mortaliū fm aristotelem et suos sequaces est actus essentialis anime fm φ est forma corporis organici phisici potētia vitam habētis. Sicut em̄ actus essentialis forme non animatoꝝ est esse quod p̄bet non aīatis: q̄ forma est q̄ dat esse rei. Ita actus essentialis anime est viuere seu vita. Nam viuere viuētibus est esse: vt ait arist. scd̄o de aīa. Et albertus magn⁹ interpres ipsius suo 2° de anima ait. Est aūt hic sciendū φ viuere est essentialis actus aīe, qui supponit vt fundamentū in omni tpe vel ope suo. Et hoc pz. q̄ oīs aīa actū hunc influit in corpus quod est animatū τ a primo mēbro corpis hoc est a corde vel ab eo quod est loco cordis influit ipm: et ideo viuere viuētibus est esse. ¶ Attēde tertio φ tot sunt spēs vel modi vite quot sunt spēs aīe quib⁹ determinat ipa ad diuersas spēs aīatoꝝ. q̄ quelibz species dat esse ppriū quod est vita ei cuius ē forma: vt aīa vegetatiua dat esse vegetatiuū. anima sensitiua esse aīal. anima motiua eē animal motiuū: anima rōnalis esse hoiez. Si igit aliquod hoꝝ esse insit alicui hoc viuere d̄r. Juxta illud aristo. scd̄o de aīa. Multiplr aūt ipo viuere dicto. et si vnū aliquod hoꝝ insit solū viuere. dicemus ipm vt intellect⁹ et sensus τ motus fm locū. Adhuc aūt motus fm alimentū τ decremē tū et augmentū. ¶ Attende q̄rto φ duplex est vita. Quedā p̄ma sen sum latens. τ hec d̄r mānsio aīe in calido τ humido. i. actus immanēs vi delz p̄mus actus essentialis aīe. Alia scd̄a patēs sz opatio ppria cuiq̄ anime vt vita vegetabilis. Prima est esse vegetatiuū. Scd̄a est nutrire Et vita aīalis p̄ma est esse animal. τ scd̄a sentire sensu tactus. hoc em̄ p prium est omni aīali. Et vita animalis motiui fm locū p̄ma est eē aīal localiter motiuū. Et scd̄a est localiter voluntarie mouere. Et vita hoīs p̄ma est esse hoīem: et scd̄a est intelligere. Et hec vita iterum est duplex Una est actiua q̄ cōsistit in opibus prudētie. Alia ɔtēplatiua q̄ ɔsistit in opibus sapie. ¶ Sed queret aliq̄s vtrū in aīa rōnali sepata a corpe ipa em̄ est ppetua τ sepabilis. vt fatet arist. τ in intelligētijs sit vita. τ causa dubitādi est: quia nō habēt corpus cui dent esse. Dic φ in eis est vita duplex longe pfectior et p̄stantior q̄ in mortalibus. q̄ ē sempit̄na sine interruptōe et cōtrarietate. Prima vita earum est iparum esse qd̄ non est purum sed potētie immixtū: aliter esset deus et summū bonuz Secūda est opatio propria iparum que est contemplari circa diuina. Sed vita simplex pura et pfectissima omniū est gloriosus et sublimis deus cuius participatōe cetera viuūt. ¶ Attende q̄nto φ licet vegeta tiua vita sit impfectior vitarū. ipi tamē famosius attribuit nomē vite Primo q̄ via gñationis est p̄or in mortalib⁹. Embriones ei p̄° viuūt vita plāte. Scd̄o q̄ est vlior. Ipa em̄ est cōis oīb⁹ vegetabilib⁹ aīalib⁹ et hoībus. Tertio. q̄ vita vegetatiua scd̄a q̄ est nutritio est opatio non intercepta: sz coequa vegetatiue potētie q̄ q̄diu viuim⁹ tādiu nutrimur Non sic aūt de sentire mouere τ intelligere est. Ista em̄ somno interci piunt. Propter istas causas arist. videt in pluribus passib⁹ attribuere vitam vegetatiue v̄tuti. Ait em̄ scd̄o de aīa ca. p̄mo. Uitā aūt dicim⁹ p seipm alimentū et augmentū τ decrementū. Et in littera arabica scri bitur. Et dicere est vitā nutriri augeri τ diminui. Et in cōmēto illi⁹ ca nonis scribit auerroys Intelligo p vitā p̄ncipiū cōe oī aīato sz nutriri augeri diminui essentialr. Idē asserit passib⁹ allegat in vltīa rōne āte oppositū. Et. 17. aīaliū ca. 2. ait. Uirtus aūt aīe pascitiue est viuificans et instans in oībus habētibus vitā. Et inde motus dyonisius phisic⁹ descripsit vitam dicēs eam esse motū generis nutribil nāz assequentē

His p̄missis dicit p̄mo fm arist. φ int v̄tutes aīe nō ē ponēda v̄tus vitalis ab alijs spē disticta grā vite p̄me: q̄ p̄ma vita fluit a sba anime p̄us natura quacūq̄ v̄tute anime cū sit eius actus eētialis. Scd̄o d̄r φ nō est ponēda v̄tus vitalis ab alijs specie disticta grā vite secūde: q̄ quecq̄ vita scd̄a attribuit alicui v̄tutū nominatarū ab arist. vt nutritio v̄tuti vegetatiue: sensatio sensitiue: τ sic de alijs. Tertio d̄r fm aristo. φ v̄t⁹ vitalis nō est ppa aīalib⁹: vt aūt medici: sz cōis aīalib⁹ τ plāt: q̄a in his oīb⁹ inuenit vtraq̄ vita. s. p̄ma τ scd̄a. lz manifestior sit in aīalibus Juxta illud arist. p̄mo vegetabiliū caplo primo. Uita in animalibus

et plantis inuēta eſt.in aīalibus manifeſta apparēs:in plātis vero oc culta nō euidēs.Quarto dr̄ φ ỽtus vitalis ſm̄ ariſt.eſt in plātis origi naliter in medio vitulamīs ⁊ in radicibus.Et inde diffundit̄ per totaȝ plantā.Et in aīalibus habētib⁹ cor eſt in corde.Et in nō habētib⁹ cor ē in mēbro ꝓportionali cordi.Ex defectu em̄ caloris in dictis partib⁹ cor runpunt̄ plāte ⁊ aīa lia. Juxta illō ariſt. lib.de morte et vita Oībus quidē igit̄ corruptio fit ꝓpt̄ ca lidi alicui⁹ defectū ꝑ fectis aūt i q̄ lb̄e p̄n cipium.Hoc aūt eſt queādmodū dictū ē p̄us ī quo qō ſurſuȝ et deorſuȝ copulant̄ plātis quidē mediū vitulamīs ⁊ radices

Nos^b aūt hanc explanabim⁹ ſum mam et dicemus φ queādmodū ex humorum ſpiſſitudine ſm̄ aliquam complexionē ſubſtantia generatur ſpiſſa que eſt membrū aut pars mē bri:ita ex humorū vaporib⁹ ⁊ eorum ſubtilitate ſm̄ aliquā complexioneȝ ſubſtantia generat̄ ſubtilis q̄ eſt ſpi

aīaliū aūt h̄ntib⁹ quidē ſanguinē cor.exāguibus autem ꝓportionale. Hec de vitali ỽtute ſm̄ ariſt.⁊ ſeq̄ces eius. Sed ꝓ declaratōe mētis galieni ſuꝑ hac materia ſupponit̄ p̄mo φ in aīalibus ꝑfectis ſangui nem habētibus nc̄cario eſt calor nālis.cui⁹ cor eſt fons ⁊ p̄ncipiū.Juxͣ illud ariſt.lib.de iuuētute ⁊ ſenectute ca.4.Oēs aūt ꝑticule ⁊ totum corpus aīaliū h̄nt quādā caliditatē nālem ꝓpter quod viuētia quideȝ vident̄ calida:morietia aūt et p̄uata viuere ꝯ̄riūn.Neceſſariū aūt eſſe caliditatis huius p̄ncipiū in corde ſanguinē h̄ntib⁹.Idē determiat gal. q̄nto interioꝝ ca.1.dicēs.Dixi em̄ cor eē fundamentū ⁊ q̄ſi fontē calo ris nālis.Scd̄o ſupponit̄ φ hui⁹ caloris q̄ i corde ē ſaluatio eſt viuere ⁊ deſtructio mors.Juxta illud ariſto.ibi.Neccē igit̄ ſimul viuere exiſtere et calidi hui⁹ ſaluationē:et vocatā mortē hui⁹ corruptiōeȝ.Et illud ga. lib.de vtilitate pulſus ca.7.Si infrigidat̄ cor feſtinat quidē ad mortē φ ſi calorē ſibi ꝯſeruas nō incurrit leſionē.Ex quo pȝ φ nā in cuſtodia huius caloris debet eſſe diligētiſſima cū ad ei⁹ deſtructionē ſeq̄t̄ mors et ꝑ ip̄m oīa mēbra ſuas oꝑatiōes efficiāt.Juxta illud ga.5.interioruȝ ca.p̄mo.Sed mors ſemꝑ imitat̄ peſſimitatē cōplōnis cordis.Nā oīa mēbra eo pātiēte cōpatiunt̄.Itē mōſtrauimus mēbra corꝑis actionē ſuā facere ꝓpter moderatā ꝓpriāq̧ cordis cōplōnē.Tertio ſupponit̄ φ nālis cordis caliditas i aīalibus h̄ntibus ſanguinē eſt vehemēs et q̄ſi flāmea vl' ignea cōparatōe ad reſiduū corꝑis.Juxta illud ariſt.libello de ſpū ⁊ reſpiratōe.c.6.Hanc aūt ſcȝ ỽtutē cordis ſine nāli igne īpoſſi bile eſt exiſtere.In hoc em̄ nā collocauit ip̄am.Et illud ga.li.de vtilita te pulſus ca.7.Cor oī tp̄e inſtāter opȝ vt calorē quidē excitet ⁊ incēdat Et ſi cordi quidē iam infrigidato intm̄ φ aīal rōne frigoris accedat ad ꝑnitiē intēdis ⁊ vnū ventriū ꝑforas.⁊ p̄cipue ſiniſtrū eius ventrem et digitū tuū in eo intromiſeris iam ſenties ex ip̄o calorē nimiū excedere q̄ nō in ceteris mēbris pōt in ſua diſpōne inueniri nāli ꝑmanētib⁹ q̄m q̄titas vna caloris eſt cordi ſumme modica:⁊ reliq̄s q̄dē mēbris mlt̄a valde.Qn̄ aūt calorē nō cōſeruaueris expirat qō incēdit̄ vtpote flam ma ex corde. Et paulo poſt dicit galie.Cor īdiget calore nimio in quo ſit exceſſus.reliqua ỽo mēbra calore quidem indigēt modico.Quar to ſupponit̄ φ ad cuſtodiā hui⁹ caloris q̄ cōtinue mēbris diſtribuit̄ et reſoluit̄ p̄mo ſit nc̄caria cōtinua ſpius regn̄atio ex materia idonea vi delȝ ſanguie ſubtili ſpūificabili.Sicut em̄ ex defectu materie flāma ex terior cito parit.ſic flāma interior vitalis:et ide eſt φ ad ſanguis fluxū immēſum ſtatim ſequitur mors. Scd̄o neceſſaria eſt eius euentatio ⁊ refrigeriū cū aere in h̄ntibus pulmonē:ſicut em̄ exterior flamma carēs aere refrigerāte ilico extinguit̄:vt in vētoſis apparet:ſic flāma interior nō euētata ⁊ refrigerata ꝑ aerē ſtatim extinguit̄ vt manifeſte apparet ī ſtrāgulat̄ ⁊ i ſuffocatis.Tertio requirit̄ emūdatio eius a fumoſa ſuꝑ fluitate ne ſuꝑigniat cor ⁊ ſpm̄.Et has duas vtilitates p̄bet cordi pul ſus.Juxta illud gal.lib.de vtilitate pulſus ca.9.Dicemus de pulſu φ ꝑ dilatationē ſuā attrahit aliq̄d ex lb̄a aeris.Et ꝑ ꝯ̄ctionē ip̄ius dimi nuit̄ de corꝑe ſuꝑfluitas fumoſa q̄ generat̄ in eo ex aduſtione humorū Quito ſupponit̄ φ ỽtutes ab inuicē ꝓprie diſtinguunt̄ ꝑ actus ⁊ obie cta.vt ait ariſt.2.de aīa.Ad hos em̄ relatiue dicunt̄ et etiā ꝑ ꝓpria ſub iecta vel fundamēta.Nam ſm̄ diuerſitates armoniarū cōplōnalium et organiſationū organoꝝ diuerſificant̄ aīe ỽtutes in mēbris organicis Sic diſtinguit eas ga.libello de ỽtutibus diſpēſantib⁹ corpus huma num ca.p̄mo. His p̄miſſis dic φ int̄ ỽtutes aīe ponēda eſt ỽtus vita lis ab alijs ſpecie diſtincta.Primo quidē ꝑ obiectū eſt ab alijs diſtin cta:q2 obiectū ỽtutis vitalis eſt calor viuific⁹ cor inhabitās.Circa cui⁹ ſaluationē et diſtributionē cōuenientē tota hec ỽtus occupatur:ſicut naturalis ỽtus circa alimentū:et aīalis circa ſenſibile intrīſecuȝ vel ex

trinſecuȝ.Scd̄o diſtinguit̄ ab alijs ꝑ act⁹.Quoꝝ vnus eſt gn̄a tio continua ſpūum vitaliū ad totū corpus viuificanduȝ.Scd̄s eſt diſtributio vitalis caloris ad oīa membra.Primo quidē irra diatōe qualitatiua.Scd̄o trāſmiſſiōe ſpūum.Tertio trāſmiſſio ne ſanguis arterialis.Terti⁹ eſt mot⁹ cordis ⁊ arteriarū ſm̄ dya ſtolē ⁊ ſiſtolem

ritus. Et ſicut apud medicos epar p̄ me generatiōis principiū exiſtit ita cor eſt ſcd̄e generatōis principiū.Et hic quidē ſpūs cuȝ ſm̄ cōplexionē ꝑ uenit quā debet habere ad hāc virtu teȝ recipiendā preparat̄: deinde oīa preparat membra ad recipiēdū oēs alias ỽtutes animales et reliquas.

Quart⁹ ē mo derari ⁊ regu lare mot⁹ ſan guinis ⁊ ſpiri tuū in paſſio nib⁹ animi vt in ira: furore: terrore et ſimi libus. Sicut enim nutritio augmētatio ⁊ generatio ſūt oꝑatōes naturalis ỽtut̄:et ſenſatio interior ⁊ exterior et motus volūtarius aīalis:ſic predicti quattuor actus ſunt oꝑatiōes ỽtu tis vitalis.Tertio diſtinguit̄ ab alijs ꝑ ꝓprium ſubiectū ſeu fun damentū.Ip̄a em̄ eſt fundamētalr̄ in corde ⁊ participatiue i mē bris alijs.q2 calor cuius cuſtodie ⁊ diſtributōi deputata eſt:et̄i corde ⁊ leſa hac ỽtute in ſua origine remedia ſolēt applicari cordi ¶ Ad obiecta añ oppoſitū.Ad p̄mū dic φ ariſtoteles fuit illius opinionis:vel φ vitalē ỽtutē ſub vegetatiua comp̄hēdit:q̄a ſine ſenſus diſcretōe agit q̄ agit.ſicut vegetatiua circa alimētū oꝑās

Ad ſcd̄m nega φ aīa det vitā actu ſine medio ỽtutis:q2 nulluȝ dictoꝝ quattuor actuū exercet:niſi medio ỽtutis vitalis. Et cuȝ dr̄ φ viuere viuētibus eſt eſſe cōcede φ viuere in habitu.Et hac de cauſa ariſt.aīam diffiniēs dicit.φ aīa eſt actus corꝑis organi ci phiſici potētia vitā habētis.Et notāter dicit potētia ⁊ ñ actu q2 ꝑtes hoīs extrīſece i ſyncopi viuūt h̄itu nō actu. Ad t̄tiū cō cede φ aīatū dr̄ ab aīa to ī viuēdo aliq̄ viuēdi mō:ſȝ ille viuēdi mod⁹ ē tot ſpērū q̄t ſt̄ ỽtutes q̄b⁹ aīa determiata ē:⁊ nō oēs illi viuē di modi cōp̄hēdūt̄ ſb̄ ỽtute vitali ꝓpe dicta vt ſtatī declarabitur

Ad q̄rtū nega aſſūptū loquēdo ō vita ī actu. Ad q̄ntū nega aſſumptuȝ.Ad ꝓbatiōes dic φ aliquis viuēdi modus ſingulis animatis ab anima vegetatiua ineſt:ſed nō vita ꝓprie dicta q̄ue conſiſtit in predictis actibus.

b Nos aūt ⁊c.In hac ꝑte ſcd̄a dicit p̄mo p̄n.Nos aūt hanc ex planabim⁹ ſummā.i.medicorū ſn̄iam ſummatim collectā.Et di cem⁹ φ vt mēbrū vel pars mēbri ſubſtātia ſpiſſa exn̄s generat̄ ex humoꝝ ſpiſſitudine.i.ex parte ſpiſſiore ſm̄ complōnē aliquā vi delicet cuiq̧ membro ꝓpriam.Ita ſpūs exn̄s ſubſtantia ſubtili generat̄ ex vaporibus humoruȝ ⁊ eorum ſubtilitate id eſt ſubtili parte ſm̄ aliquā puta cordis complexionē.Secūdo dicit φ ſm̄ medicos epar eſt p̄ncipiū p̄me gn̄ationis ſcȝ mēbri vel ꝑtis eius ex parte ſpiſſa humoꝝ et cor p̄ncipiū gn̄ationis ſcd̄e ſcilȝ ſpūs ex ſubtili parte humoꝝ.Tertio dicit φ qn̄ iſte ſpūs ꝑuenit id ē ſur git in eſſe ſm̄ complexionē quā debet habere p̄paratur.i.diſpoſi tus eſt ad recipiendū hanc ỽtutem.Et poſtq̄ ei a corde impreſſa eſt hec ỽtus et trāſit ad membra p̄parat ea oīa ad recipiendum omnes alias animales ỽtutes ⁊ reliquas ſcilȝ naturales.¶ Cir ca primū querit̄ vtrum ſpūs ſit ſubſtātialiter vapor ſanguinis. Videtur φ nō per galienū q̄nto de iuuamētis membrorū caplō nono dicētē.Et dicere φ ſpūs per quē erit vita eſt vapor ſangui nis temꝑatus nō eſt cōueniens.Item vapor ſanguis eſt ſb̄alit̄ aqua.Cuius rei ſignū ē φ ſi poſueris ſanguinē in alēbico vapor eius infrigidatus recidit vt aqua pura ꝑ roſtrum alembici.ergo ſi ſpiritus eſſet vapor ſanguinis ipſe eſſet aqueus a dominio et vite non idoneus:quia vita conſiſtit in calido et humido aereo. Item ſpiritus eſt calor innatus.Juxta illud galieni quito ſim plicis medicine capitulo decimo. Sciamus φ Hypocras non voluit per ſermonem ſuum calor innatus in canone illo.Et qui creſcunt plurimū habēt innatum calorem: niſi illud quod nos nominamus ſpiritum et eſt ille qui fixus eſt in corpore cuiuſq̧ animalis. Sed vapor ſanguinis neq̧ eſt calor innatus neq̧ fi xus in corpore cuiuſq̧ animalis ſicut nec ſanguis a quo deſcen ditur.Item ſubſtantia ſpiritus debet eſſe peruia: clara: lumi noſa: quia dum turbida eſt et tenebroſa reddit hominem tri ſtem: vt clare apparet in melancholicis. ſed vapor eſt tenebro ſus etiam ſi eleuetur a re clariſſima. vt ab aqua limpida vel

a vino claro. ¶ Oppositū hic inuit pnceps dicēs gn̄ari spiritus
ex humoꝝ vaporibus. Et pmo cātice scribit. Sp̄us naturalis ef
ficit̄ ex fumo seu vapore laudabili puro ⁊ mūdo. Et ga. li. de ṽtu
tibus dispēsantibꝰ corpus humanū ait. ꝙ sp̄us vitalis hꝫ mate
riam gn̄atōis ex inspiratōe et humoꝝ vapore. ¶ Pro solutōe ob
iectoꝝ ⁊ declaratione nature et spērū sp̄us attende pᵒ ꝙ hꝯ nomē
sp̄us equiuocat̄ ad multa. Dicit̄ em̄ vno modo de anhelitu. Iux̄
illud hyp. pnosticoꝝ pma. Sp̄us si frequēs sit dolorē ⁊ succēsio
nē significat in his q̄ sunt sup dyafragma. Ait em̄ ga. in cōmēto
Hypo. intellexit p ſmonē suū sp̄us in hoc loco anhelitū. Scd̄o
modo de vento. Iuxta illud arist. 2. methauroꝝ. Sol aūt ⁊ cessa
refacit ⁊ cōmouet sp̄us. i. ventos. Tertio modo de sb̄a incorpea
rōnali. sic angeli vel intelligētie ⁊ rōnalis aīa vocant̄ sp̄us: ⁊ hic
modus est visitatꝰ apud theologos. Quarto modo de sb̄a sb̄tili
aerea clara ex sb̄tilioribus ptibꝰ sanguis genita gratia dilatōis
virtutū a mēbris pncipalibus ad reliqua p suis opatōibus exer
cendis: et hic sp̄us se habet ad sanguinē vt scintille ad ignez. Et
sub hoc vltimo modo currit nomē sp̄us vt plurimū in medicina
et maxime hic. ¶ Attēde scd̄o ꝙ ga. lib. de ṽtutibꝰ dispēsantibꝰ
corpus humanū ca. 3. nō ponit nisi duo gn̄a sp̄uū scꝫ vitalem et
aīalem. Ait em̄ ibi. Sp̄us aūt qui ſm arterias ⁊ cor vitalis est ⁊
nūcupat̄. Qui vero ſm cerebrū aīalis: nō tn̄ exn̄s sb̄a anime sed
vt pmū eius organū habitātis in cerebro q̄cūq̄ sit ſm substātiā
¶ Attēde tertio ꝙ gal. ibi asserit vitalē sp̄m sumere materiā sue
gn̄ationis a vapore humoꝝ et ab aere inspirato. et ex sp̄u vitali
digesto ⁊ depurato in reti mirabili nasci animalē. Ait enim ibi
Sicut aūt vitalis sp̄us ſm arterias ⁊ cor gn̄at̄ materiā habens
gn̄ationis ex inspiratōe ⁊ humoꝝ vapore: ita aīalis ex vitali am
plius elaborato hꝫ generationē. Decēs em̄ fuit magis oībꝰ eum
trāsmutatione certissima potiri ꝑpter qd̄ et velut laberinthum
telam quādā variā cōdidit nā ꝑpe cerebrū retiformē plicaturaꝫ
diuturnā eis morā in vasis ingenians: hec ga. illic: vbi nullaꝫ pe
nitus facit mentionē de sp̄u nāli. ſꝫ id capitulū sit totū de spiriti
bus vt istrumentis virtutū. ¶ Attēde. 4. ꝙ ga. 12. de ingenio sani
tatis ca. 6. distinguēs sp̄us penes sua fundamēta ⁊ nutritionez
ponit tres eoꝝ modos puta animalē vitalē et naturalē. ſꝫ de na
turali dubie loquit̄ ⁊ conditionalr̄. Ait em̄ ibi. Uerū nos ostēdi
mꝰ fundamentū aīati sp̄us esse cerebrū qui sp̄us augmentatur ⁊
nutrit̄ odorādo. et ex eo quod venit ad illū a reti quod est relatū
sub cerebro. Fundamentū aūt vitalis sp̄us i corpe arbitramur
esse cor et arterias ⁊ nutrit̄ anhelitu ⁊ sanguine. Iteꝫ si sp̄us na-
turalis est in corpe necc̄e est vt sit in epate ⁊ venis: hec ga. ¶ Attē
de q̄nto ꝙ pnceps pmo cātice trac. 1. c. 20. sub q̄ntuplici cantico
tractat originez numerū et officiū spirituū. Primū cāticū est spi
ritus nālis efficit̄ ex fumo seu vapore laudabili puro et mundo
Scd̄m est. quod aūt ex eo purificato existit in corde est illud per
quod pmanet vita ⁊ existit. Tertiū est. ſꝫ gn̄atio eiꝰ qd̄ de eo fert̄
in cerebro ⁊ in eiꝰ miringa scꝫ reti mirabili fit nendo. i. se voluen-
do in reti mirabili: sicut mulier nendo voluit fusum. Quartū ē.
insunt aūt huic sp̄ui imaginatio rō seu intellectꝰ ⁊ mēoria cū cō-
plent̄ et pficiunt̄ ipius spēs in vētriculis cerebri. Quintū est. in
quolibet ex spiritibꝰ est ṽtus ꝑpria alia ab illa q̄ est in alio. ¶ At
tēde. 6ᵒ. ꝙ auerroys duos dicit eē sp̄us videlꝫ i corde vitalē ⁊ i ce
rebro aīalē. Scribit em̄. 2. colliget. c. 15. Sp̄us duo sunt scꝫ sp̄us
apparēs in corde ⁊ sp̄us apparēs in cerebro: ſꝫ sp̄us in epate non
apparet p viam sensus. Et pmo cātice cōmento illiꝰ cātici. Sp̄s
nālis efficit̄ ex fumo seu vapore laudabili ait. Sp̄us diuiditur i
tres spēs ex quibꝰ est vna spēs nālis: ⁊ est ille q̄ ex vapore puro et
mūdo generat̄ scꝫ ex sb̄a vaporosa. Est autē situs huius sp̄us ſm
ga. in epate. transitq̄ abinde ad reliquū corpus. Sed ſm aristo.
ipe existit in corde. Reprobat aūt ſmonē ga. in hoc expientia sen
sibilis: qm̄ nō manifestat̄ in epate: nec etiā in venis ab eo ramifi
catis: sicut est manifestatꝰ in corde: hec aueroys. Sed auerroys
motiuū quo negat epati inesse nālez sp̄m fundat̄ in experientia
sensibili q̄si viderit sp̄us in corde cōtentos ⁊ in epate nullos. veꝝ
alterū duoꝝ est. Aut nō vidit in corde distincte sp̄us ob eoꝝ sub
tilitatē et imixtionē cū fumis ⁊ vaporibꝰ: aut si viderit potuit si
militer videre in epate. ¶ Sed instabit aliquis ꝓ auerroy ꝙ in
corde ⁊ arterijs apparet sensibilr̄ aliquos sp̄us esse: q̄a pulsant
assidue: epar vo nō. nec vene ab eo orte. Dic pmo ꝙ epar ⁊ vene
ab eo orte nō ideo n̄ pulsant: q̄ carent ꝑprijs nālibꝰ spiritibꝰ: sed
q̄ sanguis earū nō sic est subtilis ⁊ sp̄uificabil̄ sicut sanguis cor
dis et arteriarū: nec calor earum est tante ṽtutis ad sp̄uificandū
⁊ dilatandū. Dic scd̄o ꝙ si ꝑpter pulsatiōis carentiā epar et vene ca
rere spiritibus recte sentiant̄: necesse erit confiteri neruos ⁊ organa sen
suum ꝑprijs carere spiritibus cum pulsu careāt. ¶ Attēde septimo ꝙ
vapor quādoq̄ dr̄ de substantia media inter aereꝫ et aquā generata ex
aqua vel parte aquea mixti alicuius p caloreꝫ subtiliata. ⁊ differt a nu-
be que similr̄ est media inter aerem ⁊ aquā: q̄ nubes fit ex aere ispissa-
to. Iuxta illud aristo. pmo methauroꝝ tractatu tertio. c. pmo. Est autē
que quidē ex aqua exhalatio vapor: que aūt ex aere in aquā nubes. Et
quādoq̄ dr̄ vapor de substantia subtili mixta ex quattuor elemētis in
qua abūdant elemēta leuia p̄cipue aer cum paucissima terrestreitate.
His pmissis dic pmo ꝙ sp̄us nō est vapor sanguinis pmo modo di
ctus vt ostendūt rōnes ante oppositū. Dic scd̄o ꝙ sp̄us est substātia
liter. i. materialr̄ p modum materie cōiuncte: vapor sanguinis secūdo
modo vaporis: vt suadent auctes post oppositū allegate. Dic tertio
ꝙ sp̄us ſm esse completū instrumēti ꝑprij siue vehiculi ṽtutum anime
cōponit̄ ex vapore scd̄o modo dicto vt ex mā ⁊ ṽtute sibi impressa a fon
te suo velut a forma. Et dicit̄ spiritus quasi mēbris spirans virtutem
quam defert. ¶ Queritur circa secundum vtrum epar sit principium
generationis membrorum et partium eorū et cor principiū generatio
nis spirituum. Uidetur ꝙ non: quia vel membra omnia generantur a
ṽtutibus immutatiua et informatiua existētibus in spermate. vel cor
primo generatur ab eis et cōsequēter generat alia: sicut ait aristoteles
decimosexto animaliū. Item si epar dicat̄ principiū generatiōis mem
brorum quia generat ⁊ eis mittit sanguinem ex quo fiunt nutriūtur ⁊
augentur et ṽtutem vegetatiuā qua operantur sic immo magis cor di
ceretur generationis eoruꝫ principiū. quia mittit eis sanguinē arteria
lem et calorē actualem sine quibus persistere nequeūt. Item cor nō vi-
detur magis esse principiū generatōis spirituū q̄ cerebrum aut epar:
quia sicut cor est principiū vitaliū: sic cerebrum animaliū et epar natu
ralium. Item arterie generāt sp̄us queadmoduꝫ cor. Non em̄ dyasto-
lantur: nisi propter spirituificationē sanguis in eis cōtenti. Non ergo
cor solum est principiū generatiōis spirituū. ¶ Oppositū pnceps hic
asserit. ¶ Pro solutione dubij et argumētoꝝ ante oppositū attēde pri
mo ꝙ pnceps hic loquēs de generatione membri vel partis eiꝰ ex spissi
tudine humorū non intendit loqui de pma mēbri generatione ex sper-
mate vel sanguine mēstruo: sed de regeneratione mēbri vel partis eius
cum restauratione deperditi que est operatio nutritiue ṽtutis. Et per
hoc soluitur pma ratio. ¶ Attende secūdo ꝙ epar a medicis dicit̄ hu-
ius generationis seu regenerationis principiū. Primo quia generat
humores ex quibus ipa fit. Secūdo q̄ est principium venarum defe-
rentium humores ad membra. Tertio quia trāsmittit naturales spiri
tus membris cum ṽtute naturali qua vegetant̄. ⁊ licet cor transmittat
membris aliquid sanguinis per arterias modicuꝫ ex eo cedit nutritio
ni nisi in pulmonis nutritiōe: immo plurimum eius spirituificatur et
adaptatur ad viuificandum membra. Et ex hoc soluitur secūda ratio.
¶ Attēde tertio ꝙ licet spiritus animalis recipiat a cerebro virtutes
sensus et motus vnde dicitur animalis. principiū tamen generatiōis
substantie ipsius ſm ꝙ spiritus est fuit in corde vel in arterijs virtute
caloris cordis: ⁊ similr̄ est de naturali respectu epatis. Non em̄ cerebri
calor vl̄ epatis sufficit spirituificare sanguinem: nisi calor ille qui in flu
xus a corde per eorum arterias fluit. Et inde soluuntur due vltime.
Ex predictis apparet solutio quesiti scilicet ꝙ epar est principium rege
nerationis membri vel partium eius ex spissitudine humorum et cor
generationis spiritus ex humorum subtilitate. ¶ Queritur circa ter-
tium primo si sp̄us prius sit spiritus q̄ recipiat virtutem vitalem. Ui
detur q̄ sic per verba textus videlicet. Et hic spiritus quādo prouenit
ſm complexionē quā debet habere preparat̄ ad hanc ṽtutem recipien
dam: quasi dicat. nōdum habet hanc virtutē: sed preparatus est vt eaꝫ
recipiat. ¶ Sed contrariū arguit̄: quia oīs sp̄us est vitalis. natura-
lis aut animalis aut conflatus ex his sicut genitiuus: ergo omnis ha
bet virtutem. Dic ꝙ sicut cera mollis pus est q̄ cera formata forma si
gilli et numisma informe numismate impsso cuneoꝝ forma sic spiritꝰ
pus est sp̄us tpe aut natura q̄ sit informatꝰ aliq̄ ṽtute aīe. Et cū obijci
tur ꝙ oīs sp̄us est vitalis nālis aut aīalis. Dic ꝙ verū est actu vel apti
tudine ꝑxima ad actum. ¶ Dubitat̄ scd̄o. vtrum sp̄us vitalis veniēs
ad mēbra prepararet oīa mēbra ad recipiendū omnes alias aīales virtu
tes ⁊ etiā reliquas scꝫ nō animales. Uidet̄ ꝙ nō: q̄ plura ex membris
vt ossa cartilagines ⁊ ligamēta sunt inepta ad penitus recipe ṽtutes
aīales alias a vitali scꝫ sensitiuas et volūtarie motiuas. Item nō pre-
parat membra ad recipiendū ṽtutes intellectuales videlꝫ intellectuꝫ
rōeꝫ ⁊ volūtatē: q̄ ipe nō initunt̄ organo corpeo: et tamē sunt anima-
les ab animali dicte: q̄ in solis aīalibus inueniunt̄ in mortalibꝰ. Iteꝫ
nō preparat mēbra ad recipiendū ṽtutes innatas tantū: quia sunt in-

fixe mēbris.et ꝑ eas se regūt sine extrinseco adiutorio. Juxta illud ga'. scđo tegni. Ipa vo seipa regūt cartilago ossium: diīctio mēbrana glādula pinguedo caro. Et haly in cōmento ait. Istis mēbris insunt vtutes innate in eis q̄bus existit eoꝝ regimē in cibo. ⁊ est essentia eoꝝ qđ ē q2 ñ descēdit eis arteria q̄ det eis a corde: nec descēdit eis vēa q̄ eis det ab epate nec vēit eis neruus qui det eis a cerebro ❡ Opposituꝫ determinat hic ꝑn. ꝑ solutiōe dubij et obiectoꝝ ❡ Attēde ꝑmo ꝙ cum dicit ꝑn. spm̄ vitalē i mēbris receptuz ꝑpare oīa mēbra ad recipiēdū oēs alias vtutes aīales. id vēit itelligendū de mēbris organicis vel de capacibus sensus ⁊ mot'. Et ex hoc soluit ꝑᵃ rō ❡ Attēde scđo ꝙ lꝫ vtutes itellectiue i solis aīalibus inueniant in mortalib': nō tñ ꝓprie dicūtur aīales: q2 nō vtūtur in suis actib' corpe aīalis nec aliq̄ ptiū eius: et ꝑ hoc soluit scđa rō. ❡ Attende tertio ꝙ lꝫ insint aliquibus mēbris vtutes innate: ille tñ in aīalibus ꝑfectis nō exeūt in actuz sine vitali et actuali calore spūs q̄ vitalis vel calor ab eo fluens in istis mēbris receptus ꝑparat ea ad recipiendū vtutes illas in actū: lꝫ ꝑus inerant habitu. Et ex hoc soluitur tertia ratio. Et patet quid sit dicendum ad dubium premotum.

c Uirtutes. In hac pte ētia ꝑmo declarat q̄liter vtus vitalis ꝑparat mēbra ad recipiendū alias vtutes aīales. Scđo ꝙ vtus nutritiua nō facit hanc ꝑparationē ibi [Et ꝑparās] Tertio infert ꝙ vitalis facit eaꝫ et ꝙ ipa est ꝑma virtutum in spū ⁊ ꝑor anima ꝑma ibi [Restat ergo] ❡ In ꝑma pticula dicit ꝑn. ꝑmo ꝙ vtutes aīales scꝫ sensitiue ⁊ motiue volūtarie nō ꝓueniūt in spū et membris nisi postq̄ eis ꝓuenerit ista vtus vitalis. Et iđ q̄uis destruant aīales vtutes in aliq̄ mēbro. viuuz tñ manet nisi etiā destruat hec vitalis vtus. Scđo ꝓbat hoc expiētia sensibili dicēs. Nōne vides ꝙ mēbrū stupidū aut palitycū vnūq̄dq̄ ē ꝑm hitudinē seu habitū. i. diuturnā morā i sbiecto carēs sensu ⁊ motu vel ꝓpter malā cōplōnē frigidā intēsam q̄ ꝓhibet mēbrū a receptione sensus ⁊ motus ꝯstringēdo poros nerui ꝑ q̄s eūt spūs: vel ꝓpt oppilationē aduenientē neruis exñtib' inter cerebrū vel nuchā ⁊ mēbrū palyticū: ⁊ tñ h' mēbrū paralyticatū remanet viuū. Itē tu vides etiā ꝙ mēbrū cui accidit mors scꝫ in quo corūpit vtus vitalis caret sensu ⁊ motu et accidit ei putrefactio ⁊ corruptio ❡ Attēde h' ꝙ stupidū ꝓprie dr̄ qđ caret sensu. paralyticū vo quod caret sensu ⁊ motu: sepe tñ vnuz ꝓ alio ponit. Tertio ꝯcludēs intentū dicit ꝙ i mēbro paralitico est vtus custos vite eius: donec redeat ad ipm vtus sensus ⁊ mot' remoto ꝓhibēte ad quā recipiendā erat paratū. q2 sibi salua erat sua vtus vitalis eo ꝙ ꝓhibēs nō abstulit posse: sed actū recipiēdi. Sed mēbrū mortuū. i. ꝑuatū vtute vite nō sic est. i. nō est aptū ad recipiendū sensum ⁊ motū. Princeps igit hic hanc inuit rōnē. Destruct i aliq̄ mēbro virtutibus aīalib' vitalis q̄nq̄ manet iuuās et ꝑparans ad recupādū aīales ꝑditas vt in paralyticis apparet: ⁊ ꝑeūte vtute vitali nec̄ario ꝑeunt aīales. q̄ vitalis est ꝑor eis ⁊ ꝑparās ad eas ❡ In scđa pticl'a dicit ꝙ vtus nutritiua nō ꝑparat corpus aut mēbra ad recipiendū vtutes aīales. s. vitalem sensitiuā et motiuā: sic ꝙ q̄diu corpus vel membrū virtutem nutritiuā habuerit dicat viuū: ⁊ cuꝫ fuerit in eo destructa hec vtus dicatur mortuū. Et hoc ꝓbat tribus rōnib'. Prima est q2 h' quod est esse vitale vel ꝑparās ad sensum et motū non ꝓprie attribuitur nutritiue cuius opera ꝓprie sunt nō viuificare. sed nutrimētū apponere mēbris vnire et assimilare. Secūda est: q2 forte interdū destruet in aliquo mēbrorum operatio vtutis nutritiue et manebit viuuz et forte aliquādo

Uirtutes c equidē aīales in spū ⁊ in mēbris nō ꝓueniūt nisi postq̄ hec vitalis ꝓuenerit vtus. Ideoq̄ licet vtutes aīales alicui' mēbri destruātur: viuū tñ membrū adhuc existit nisi hec vtus i eo fuerit destructa. Nōne vides ꝙ membrū stupidū aut paraliticū vnūquodq̄ ꝑm habitudineꝫ est nō habēs sensum neq̄ motū: aut ꝓpt cōplexionē q̄ ꝓhibet ipm eos recipere: aut ꝓptet oppilationē q̄ accidit iter cerebrū et ipm in neruis qui ad ipm ꝓueniūt et tñ ipm est viuum. Et membrū cui accidit mors est nō habēs sensum neq̄ motū: et accidit ei vt putrefiat ⁊ corrumpat. In mēbro igit paralitico ē vt' q̄ ei' custodit vitam donec cū remotū fuerit quod ꝓhibet ꝓfluat ad ipm vtus sensus ⁊ motus. Ipm nāq̄ ꝑparatuz erat ad suscipiendā eā ꝓpter virtutis vitalis sanitatē in eo. Prohibēs em̄ nō ꝓhibuit nisi vt nō eā in effectu reciperet sed mēbrū nō sic ē mortuū. ❡ Et preparans nō est virtus nutriēdi tm̄ ita vt dicamus ꝙ q̄diu virtus nutriēdi affuerit viuū erit: ⁊ cū destruetur erit mortuū: quoniā hoc ipꝫ nō bene virtuti afferemus nutritiue. fortasse em̄ plerūq̄ in aliquo destruet mēbroruꝫ eius opatio ⁊ viuū remanebit. et fortasse plerūq̄ remanebit ei' operatio vtutis et membrū tendet ad mortē. Et si vtus nutritiua inq̄tum est nutritiua esset ipsa vtus q̄ preparat ad sentiendū et mouendū vegetabilia ꝑparata forēt ad sensum et motū recipiēdū. ❡ Restat ergo vt sit ꝑparās alia res q̄ ꝓpriā seq̄t cōplōnē q̄ vocat vt' vital'. Et ipa q̄dez est ꝑma vt' q̄ in spū ꝓuenit cū spūs ex subtilitate humorū ꝓcedit. Deinde spūs ꝑm phm̄ Aristotelē ꝑ eā recipit ꝑncipiū ꝑmū et aīam ꝑmā ex q̄ alie ꝓfluūt vtutes.

saluabit in membro aliquo opatio nutritiue vtutis ⁊ membruꝫ id tendet ad mortē. Tertia est. si vtus nutritiua ꝑm ꝙ nutritiua est: esset vtus ꝑparans ad sensum et motū vegetabilia ꝑparata essent ad suscipiendū sensum ⁊ motū: cum sit in eis nutritiua virtus. ❡ In tertia particl'a ꝑmo cōcludēs intentū dicit ex q̄ nutritiua nō preparat spm̄ et mēbra ad recipēdum sensum ⁊ motū. restat q̄ vt res alia sit ꝑparās que sequat propriaꝫ complōnē spirit' vel cordis Et hec res vocat vtus vital' Scđo dicit ꝙ vtus vitalis ē ꝑma vtus ꝓueniēs in spū cuꝫ generatur ex subtiliorib' ptibus hūoꝝ. Tertio dicit ꝙ ꝑm aristotelē spūs informatus hac vitali vtute recipit ꝑ eā ꝑncipiū ꝑᵐ et aīam ꝑmaꝫ ex qua ꝓfluūt alie virtutes. ❡ Pro declaratiōe ampliori vtutis vitalis ⁊ diñtie ei' ab alijs. Querit ꝑmo an plante hēant vtutē vitalē. Videt ꝙ sic: q2 plante viuūt vt ait arist. i. vegetabiliū. c. i. dicēs. Uita in aīalib' et plāt iuēta ē: i aīalib' māifesta apparēs: in plātis vo occulta nō euidēs. Et lib. de iuuētute ⁊ senectute ait. Plāte em̄ viuūt q̄dē nō hñt aūt sensuz: lꝫ viuere ē act' vtutis vitalis. Item sicut in aīalibus est vna ps ꝑncipalis hñs innatū calorē. cui' saluatio est vita: ⁊ destructio mors scꝫ cor vl' ei ꝓportionale: ita in plantis scꝫ mediū vitulamis ⁊ radices vt ait arist. lib. de morte et vita ca. i. Igit sicut in aīalib' necessaria ē virtus vitalis ad sui caloris custodiā: sic etiā in plantis. Item dicit arist. scđo de aīa. Uegetabilia oīa vident viuere in seipsis hñtia potentiā ⁊ ꝑncipiū huius ꝑ quod augmentū ⁊ decrementū suscipiūt ꝑm ꝯrios locos. Et paulo post cōcludit. Uiuere quidez igit ꝓpter hoc ꝑncipiū est viuētib'. ❡ In oppositū arguit ꝑmo: q2 i plāt nulꝰ inuenit actualis calor fort. circa cui' custodiā nec̄aria sit ꝓpria vtus alia a nutritiua: imo q̄scūq̄ tetigeris plāte ptes inuenies eas fere vniformis ⁊ remissi caloris. Scđo in plātis nl'a inuenit ptic'a spūificās alimentū nec ad id sufficiēs. Tertio i plātis nl'a pulsatio repit: nec euētatio caloris ꝑ motū nec mot' arteriarū. Quarto nl'a sunt i plātis accñtia aīe idigētia moderamīe alicui' vtut: et tñ hec oīa sūt opa vtut vitalis vt ꝑmissuz est. Item ptes plantarū incise viuūt: si q̄ in plāt eēt hec vt' ipa eēt totiplex quot sunt eius ptes q̄ separate a toto viuere pñt. Dic breuiter ꝙ in plātis nō est vtus vitalis specialis: vt in aīalibus ab alijs distincta vtutibus ꝓpter rationes post oppositū adductas. Dic secūdo ꝙ vita plantarū cōsistit in esse vegetatiōis ipsarum. ita ꝙ tandiu ⁊ taliter viuunt q̄diu ⁊ qualiter ipse vegetantur. Nam q̄ cito nutrimēto priuant arescunt statim et mortue censentur nisi secū ferant nutrimentale humidum diu sufficiens earum alimento sicut semperuiua crassula maior et plante similes. Dic tertio ꝙ in plantis innatus calor est adeo debilis q̄ ei sufficit pro refrigerio proprio refrigerium aeris continentis et cibi attracti. Juxta illud aristotelis libro de iuuētute ⁊ senectute. Quoniā aūt oīe viuens habet aīam. ipm autē non sine naturali caliditate sicut dixim'. Plātis q̄dē ꝑ alimentū ⁊ cōtinēs sufficiēs fit auxiliū ad nālis calidi saluationē. Etenim alimentū facit refrigerationē ingrediēs: sicut et hominibus ꝑmo oblatum. ieiunia autem calefaciētia sitiꝫ faciūt: hec aristoteles.

Deinde subdit rōnē a cōtrario dicēs. Si aūt cōtinēs scʒ aer excedat frigiditate ꝓpter horam.i.tpˢ anni fortibus factis oībus frigoribꝰ scilʒ exiccant. Aut si estate fortia accidāt caumata ꝙ nō possit tractū ex terra humidū refrigerare corrūpit marcefactum calidū. Ad rōnes añ oppositū dic ꝙ ꝓbāt scḋam ꝯclusionē scʒ ꝙ plāte viuūt vita vegetatiua: et ꝙ viuere earū ē vegetari. ¶ Querit scḋo. Utrum om̄e aīal habeat ꝟtutem vitalē. Uidetur ꝙ sic p̄mo. om̄e aīal habet sensuʒ. Juxta illud arist scḋo de aīa. Et omnia aīalia habēt saltē vnū sensum scilʒ tactū: et ꝟtus vitalis p̄cedit sensum et p̄parat ad eū vt ḋr in lr̄a. Item om̄e aīal hʒ appetitum cōcupiscibilē ⁊ irascibilē. Juxta illud arist. ibi. Et om̄e hn̄s sensum habet voluptatē ⁊ tristitiā: ⁊ om̄e hn̄s istas hʒ appetitū Appetitus em̄ est desideriū voluptatꝭ. Sed ꝟtutꝭ vitalis officiū in parte est regulare passiones animi. Item om̄e aīal hʒ quēdā calorē cuius p̄ncipiū est in corde: vel in ꝓportionabili sibi: cuius saluatio ⁊ distributō sunt officia ꝟtutis vitalis. Juxta illḋ arist. lib. de iuuētute ⁊ senectute. c.4. Oēs aūt ꝑticꝭ ⁊ totū corpꝰ animalium habēt quādā caliditatē naturalē ꝓpter quod viuentia quidē videnꝭ calida: morientia aūt et p̄uata viuere contrariū. Necessariū aūt esse caliditatis huiꝰ p̄ncipiū in corde sanguinē habētibus: exāguibꝰ aūt in ꝓportionabili. Et in fine capl̄i illius ait. Necesse igiꝭ simul viuere existere ⁊ calidi huiꝰ saluationē ⁊ vocatam mortē eius corruptionē. Et in p̄ncipio sexti capl̄i libri illius ait. Palam igiꝭ ꝙ si quidē opʒ saluari calidū: hoc aūt necessariū si futurū sit viuere opʒ fieri eius qḋ in p̄ncipio calidi quandam refrigerationē. Talis aūt refrigeratio est opꝰ ꝟtutis vitalis. Itē lib. de motibus aīaliū. c.13. ait. Oia aūt videnꝭ animalia habētia spm̄ complantatū ⁊ potētia isto. Item ꝟtus vitalis ḋr aīalis ab aīali quasi ꝓpria sit aīantibus cōueniēs eis omnibus et solis ¶ In oppositū arguiꝭ eisdē medijs q̇bus ꝓbatū est plātis non inesse ꝟtutem vitalē. Nam quedā sunt exanguia aīalia in q̇bus nō inueniꝭ ꝭm aliquā eorū partem calor intēsus egens intrīseco refrigerio. Nec particula aliq̄ spūificans alimentū nec cuētatio caloris ꝑ pulsationē alicuiꝰ. Nec apparēt in eis motōes sanguinis et spūuʒ: vt in ira cū sint exāguia ⁊ quedā corū terre affixa et imobilia. Et quorūdā partes a toto scīncte viuāt. Dic p̄mo ꝙ aliqua parua aīalia sanguine carētia nō hn̄t ꝓprie ꝟtutē vitalē que particulā aliquā p̄ncipalē inhabitās spūs generet et membris alijs mittat ⁊ calorē inatū in suo p̄ncipio refrigeret. imo calor eorū ē adeo debilis ꝙ sufficiēter refrigeraꝭ frigiditate ꝯtinētꝭ aque vel aeris absq̧ hoc ꝙ intret eorū corꝑa. Juxta illud arist. li. de spū ⁊ respiratōe ca.7. Om̄ aūt animaliū hec quidē aquatilia hec aūt i terra faciūt cōuersationē: horū paruis quidē oīno ⁊ exāguibus facta ex cōtinēte: aut aqua aut aere infrigidatio sufficiens ad auxiliū corruptōis huius videlʒ caloris innati. Modicū em̄ habētia calorē modico indigēt auxilio ꝓpter quod ⁊ breuis vite fere oīa talia sunt: hec arist. Istud ꝓbat ratio post oppositū.

Dic scḋo ꝙ hec aīalia viuūt ꝑ ꝟtutē vegetatiuā: ita ꝙ q̄diu alūtur tandiu censenꝭ viua: et dū ali cessant iudicanꝭ mortua. Et iterum eis inest viuēdi genus ex tactu et appetitu. Dic tertio ꝙ oībus aīalibus habētibus sanguinē q̄ diuisa nō viuūt inest proprijssime ꝟtus vitalis: q2 nullū tale sanguineuʒ aīal corde caret. Juxta illud arist. 2. animaliū. trac.2. ca. p̄mo. Om̄e aūt aīal hn̄s sanguinē habʒ cor ⁊ parietē.i. diafragma ⁊ in quibusdaʒ nō erit manifestū ꝓpter paruitatē corꝑis. Sed cor est ꝓpriū domiciliuʒ huius ꝟtutis ⁊ sedes caloris fortis actualis: cuius salꝰ est eiꝰ obiectū ⁊ est organisatū ad spūificationē pulsationē ⁊ euentatiōeʒ neq̧ caret vnq̄ delatricibꝰ arterijs ⁊ cōtinuo influxu ad membra tam motu ordinario q̄ passionato passionibꝰ animi: circa q̄ ꝟsaꝭ ꝟtus vitalis: ⁊ gr̄a quorū posuerūt eā ipius p̄mi assertores ¶ Ad obiecta ante oppositū dic ꝙ arguūt ꝑ scḋo dicto. Et obiecta post oppositū ꝑ p̄mo. ¶ Queriꝭ tertio vtrū ꝟtus vitalis sit p̄ma ꝟtutum aīe in spiritibus et mēbris inuēta. Et videꝭ ꝙ nō. nutritiua p̄cedit sine qua alie stare nō p̄nt. Juxta illud arist. lib. de spiritu et respiratiōe. Alias q̇dē igiꝭ ꝟtutes aīe impossibile existere sine nutritiua. Item scḋo de aīa ait. Uegetatiua em̄ aīa ⁊ alijs inest p̄ma ⁊ maxime cōis potentia est aīe ꝭm quā inest viuere oibus. Item vegetatiua seu nālis ꝟtus p̄parat vitali materiā circa quā operaꝭ. Ipa em̄ susceptū cibū p̄mo chilificat. scḋo chimificat ⁊ sb̄tile ex chimis aptū spūificari mittit cordi ex quo generat spūs vitales et calorē reparat q̄ missi mēbris oīa viuificāt ⁊ decurrētes ꝑ cor ⁊ arterias pulsum oꝑanꝭ. Iteʒ embriones p̄mo viuūt vita plante sicut p̄us ostēsum est. vita v̇o plāte est a vegetatiua ꝟtute nō a vitali ꝓprie dicta sicut modo ondsum est ¶ Oppositū determinat h̄ p̄n. dicens ꝙ ipa quidē est p̄ma ꝟtus q̄ in spū ꝓuenit cū spūs ex subtilitate ꝓcedit humorū. Item videmus ꝙ retracta ad cor ꝟtute vitali sicͭ i syncopi fieri solet cetera mēbra iacēt vt mortua: nec i eis appet q̄cunq̧ oꝑatio aīe. ¶ Pro solutiōe attende ꝙ vitalis ꝟtus tripl'r dici pōt p̄ma ꝟtutum anime. Primo via gn̄ationis p̄marie. ita ꝙ sit p̄ma virtus in embrione reꝑta. Scḋo via imp̄ssionis quā faciunt mēbra p̄ncipalia in spūs qui sua sunt instrumēta. ita ꝙ spiritibꝰ assidue regn̄atis ꝟtus vitalis p̄ma oīm imp̄maꝭ. Tertio via oꝑis ita ꝙ oꝑatio virtutis vitalis p̄cedat necessario in membris cuiuscūq̧ alteriꝰ virtutꝭ opus ⁊ p̄suppo naꝭ velut fundamentū sine quo nulla alia fit oꝑatō aīe. Hoc premisso dic p̄mo ꝙ vitalis ꝟtus est p̄ma virtutū aīe via gn̄atiōis p̄marie. Cuiꝰ rō est: q2 cor exn̄s ipsius minera p̄mo generaꝭ inter oīa mēbra. Juxta illud p̄n. tertij. 21. ca. 2. Et ꝟitas quidē est ꝙ p̄mū membrū quod creaꝭ est cor. Sed sicut se hʒ cor ad alia mēbra via vel ordine generatiōis: sic ꝟtus ipsius ad ꝟtutes aliorū membrorū: q2 membra esse nō possunt sine suis ꝟtutibus: imo ꝟtutes eoruʒ sunt eis forme quibꝰ sunt: sicut aīa est forma totius. Juxta illud aristotelis scḋo de anima. Si esset oculus animal visus vtiq̧ esset anima ipsiꝰ. Ad cōfirmationē huiꝰ dicit p̄n. capl'o nūc allegato. ꝙ nō nutriꝭ mēbrū aīalis in quo nō est sustētatio iͤ re cū calore naturali. cum ergo ita sit necesse est vt creeꝭ mēbruʒ a quo ꝓcedit calor naturalis ⁊ spūs vitalis ante creationē nutrientis ipsum Et virtus informatiua nō indiget īformatōis dispōne nutrimēto. dū nō accidit resolutio sensibilis sensibile faciēs nocumentū quare sit necessariū restauratione eius: hec p̄n. Dicit scḋo ꝙ ꝟtus vitalis est p̄ia virtutū anime via imp̄ssionis quā faciūt mēbra p̄ncipalia in spiritus. Cuius rō est. q2 cū q̄libet spūs p̄mo genereꝭ in corde vel arterijs ꝟtute caloris cordis ⁊ nulla alia p̄ncipalis ꝟtus actu sit insita cordi. hāc virtutē p̄mo recipiūt spūs in sinistro cordis vētricl'o geniti. Deide trāseūtes ꝑtim ad cerebrū ꝑti ad epar recipiūt ꝟtutes ab ill' mēbris remanēte in ip̄is ꝟtute vitali. Dic tertio ꝙ virtꝰ vitalis est p̄ma virtutū aīe via oꝑis. ita ꝙ oꝑatio eiꝰ nullā p̄suppōit neq̧ p̄req̇rit aliā aīe oꝑatōeʒ: sed oēs alie oꝑatōes in aīalibꝰ ꝑfectꝭ sanguinē hn̄tibꝰ in q̇bꝰ est ista virtꝰ ab alijs distincta p̄supponūt et req̇rūt eā: et ea ꝑeūte sit ꝑeūt ⁊ nō ecōuerso. Hanc sniam memisse visus est ga. 5. interiorū c. p̄mo dicēs. Sed mors semꝑ imitaꝭ pessimitatē cōpl'onis cordis. Nā oīa mēbra eo patiente cōpatiunꝭ. Iteʒ mōstrauimꝰ mēbra corꝑis actionē suam facere ꝓpter moderatā ꝓpriāq̧ cordis cōpl'onē. Itē actio cerebri ablato sui temꝑamēto mōstraꝭ auferri. Sil'r itelligimꝰ de epate. Uerūtn̄ nō ē necessariū actōnē cordis auferri ablaꝭ illorū tēꝑamēti ⁊ actōis ꝓpꝛietatibꝰ Nā et si sensibil' ⁊ motꝰ actio nō īueniantꝭ i corꝑe aīal' eo cibū nō accipiente: sicut cōtingit aīalibꝰ in hyeme in foramibꝰ accubātꝭ. nccē ē tn̄ ipm minime mori quousq̧ cor patiꝭ. Et ad id ē ratō. quia omnia membra necessario requirūt ad suas oꝑatōnes exercēdas vltra innatum calorem aliū fluentē calorē viuificū. Huiꝰ rei duplex est euidēs signū. Primū ē ꝙ intercepꝭ vijs inter cor ⁊ quodcūq̧ aliud mēbrū stati cessant om̄s oꝑatōes aīe in illo mēbro. Scḋʒ ē ꝙ retracto ad cor vitali calore: sic ꝯtigit in ꝑfecta syncopi cetera mēbra sunt velut mortua. ¶ Sʒ istabit aliq̇s ꝙ vegetatiua virtꝰ plantarū exercet oꝑa vegetatōis a calore inato sine fluēti excepto calore celi: g̊ sil'r facere poterit vegetatiua aīalium cū sit fortior ea. Itē dicit hic p̄n. Et fortasse plerūq̧ remanebit oꝑatio huiꝰ virtutis scʒ nutritiue. et patiens tendit ad mortē. nutritiue igiꝭ oꝑatō nō necessario p̄supponit oꝑationē vitalis. ¶ Ad priᵐ dic ꝙ nutritiua aīaliū ꝑfectorū q2 est dignior ⁊ ꝑfectior nutritiua plātarū: nō solū ꝑducens alimentū ad cē ꝑtē rei vegetabilis: sʒ etiā aīalis rōnalis: ideo indiget calore actuali maiori ⁊ fortiori: sicut vides regna q̄nto maiora sꝭ et digniora tanto pluribꝰ egere auxilijs et maioribus. Ad scḋʒ dic ꝙ princeps nō affirmat posse oꝑationem nutritiue esse sine operatōe vitalis. Prio q2 loquiꝭ ꝑ fortasse qḋ est aduerbiū dubitādi. Scḋo q2 nō dicit ꝙ remanēte oꝑatione nutritiue virtutꝭ patiēs sit mortuū vl' virtꝰ vital' ⁊ eiꝰ oꝑatio destructe. sʒ ꝙ tēdit ad mortē vt in syncopi ex repletōne quasi suffocante cor mēbra exteriora dū incipit nō videnꝭ pati defectum aliquē nutritiōis. et tn̄ patiens tendit ad mortem nisi occurraꝭ. Et in cōtusionibus ⁊ fracturis nimis fortiter ⁊ indiscrete ligatis mēbrum tendit ad estiomenū et mortē: nō tamen patiꝭ defectū nutritionis donec ꝑticula fuerit ex toto mortificata. Cuiꝰ rei signū est ꝙ nō demacraꝭ: sʒ potiꝰ intumescit ¶ Ad obiecta añ oppositū. Ad priᵐ dic ꝙ nutritiua seu vegetatiua virtꝰ ē p̄ᵃ inꝭ potētias aīe q̄s noīat arist. Ipa eī p̄cedit sensitiuā appetitiuā motiuā ꝭm locū ⁊ intellectiuā. sed non est prior vitali nec hoc dicit arist. Idē dic ad scḋʒ. Ad tertiū dic ꝙ vegetatiua virtꝰ nō sufficit p̄parare vitali materiā nisi fuerit adiuta a vitali: ita ꝙ epar non sufficit sanguificare chilum sine cordis adiutorio.

Ad quartū dic ꝙ embriones primo viuūt vita plante cōparatione

ad vitas sensitiuā ꝛ itellectiuā. Sꝫ n̄ ꝓ ꝯ viuūt vita plāte ꝙ vita vitali
¶ Querit quarto vtrū ṽtus vitalis esse possit sine nutritiua sic ꝙ cor
pus vel membrū possit esse viuū sine nutritōe. Videt ꝙ sic ꝑ ꝓncipē di
centē in lr̃a hac. Fortasse em̄ plerūq; in aliquo destructur mēbroꝝ eius
opatio scꝫ nutritiue ꝛ viuū remanebit. Item cor quod est radix vitalis
ṽtutis epate ꝓus tē
pore generat̃ qd̄ est
radix nutritiue: g̃ ṽ-
t' vitalis ē an̄ nutri-
tiuā. Item nutriti-
ua ṽtus nō p̄ōt exi-
re in actū nisi prius
adiuta fuerit ꝛ actu
ata calore vitalis. g̃
vitalis est prior ea.

Harum° vero virtutū operatōnes
non ab hoc proueniūt spiritu ī prin
cipio rei sicut etiaꝫ sensus apud me-
dicos non prouenit per spiritū ani-
malem qui est in cerebro nisi ad cri-
stalloidem penetret aut ad linguaꝫ
aut ad alia. Cum ergo pars spiritus
in ventriculuꝫ peruenerit cerebri cō-
plexioneꝫ recipiet. Et erit cōueniēs
vt ex eo proueniāt virtutū operatio-
nes que in eo ꝓmo reperte sunt Et si
militer in epate: et silr̃ in testiculis.

Item cor ꝓmo viuit ꝛ vltimo morit̃. veruꝫ ergo erit dicere mortuis mē
bris oib' ꝑter cor. ꝙ destructa est nutritiua ṽtus cū radix eius mortua
tunc sit scilꝫ epar. et tñ salua est ṽtus vitalis. ¶ In oppositū arguit̃ ꝑ
aristotelē ꝓmo de generatōne trac. tertio ca. 7. dicētē. Nutrit̃ q̃s q̊sq;
saluat̃. Item si aliq̄d posset esse viuū sine vegetatiua ṽtute posset esse
viuū ꝛ nō aiatū: q2 vegetatiua aia dat esse animatū: sicut sensitiua dat
esse animal: ꝛ intellectiua dat esse hoiem. Itē nutritiua ṽl' incessanter
agit in aialib' ꝙ diu viuūt: g̃ est vitali coequeua. Iuxta illud auerroys
2. de aia cōmento illius can̄. Et ista s̄ba est ꝑfectio. Aia autē nutritiua
nunq̄ inuenit̃ in aiantibus nisi s̄m postremā ꝑfectōnē. Sꝫ auerroys
quasi dubius in hoc statiꝫ subdit. nisi aliquis ponat ꝙ sit q̄dā modus
animaliū qui nō nutrit̃ in aliquo tempe. s. in tpe in quo manet in lapi
dibus vt rane magne que nō thesaurisant ꝛ manēt tota hyeme in lapi
dibus ꝛ silr̃ plures serpētes. Item dicit arist. ꝓmo de morte ꝛ vita. c. 2.
Et sanguinē habentiū quecūq; nō vitalia valde sunt: multo tpe viuūt
ablato corde vt puta tortuce ꝛ mouēt pedib' adhuc exn̄tib' tortucalib'
ꝓpter nō componi nām ipoꝝ bene: silr̃ entomis. Dic ꝓ° ꝙ vital' ṽtus
esse p̄ōt sine nutritiua in actu. Istud ꝓbant rōnes an̄ oppositū. Dic
scđo ꝙ vitalis ṽtus in ꝑfectis aialibus nō diu stare p̄ōt sine nutritiua
Cuius rō est: q2 calor viuificus coꝝ est vehemēs fortis resolutioni cōti
nue subiect': ꝛ nisi sibi succurrat̃ cito cū ꝓprio pabulo statim cōsumit̃:
sed nutritiue est ministrare sibi pabulū. ¶ Et si obijciat̃ de aialib' lati
tātib' in cauernis hyeme nō sumētib' cibū. de q̄bus loquit̃ ga. 5. inte
rioꝝ ca. 1. et auerroys commento nūc allegato. Dic ꝙ ab his aialibus
pauca fit resolutio et hn̄t in interiorib' suis hūores sufficiētes ad tp̄s
cōfouere vitalē calorē. ¶ Ad obiecta post oppositum. Ad ꝓmuꝫ dic ꝙ
arist. imaginat' est cor esse fontē nutritiue ṽtut̃ seu vegetatiue ꝛ ꝙ opa
tiones cordis circa calorē sunt huius ṽtutis. Nec ipe posuit virtutem
vitalem specialē ab alijs distinctā. Sed longe aliter medici sentiunt.
Et si aristotelē imitari mauis cessat questio si vitalis ṽtus esse possit
sine nutritiua. Ad scđm dic ꝙ vitalis ṽtus est ptās aie ꝛ dat eē aiatū
ante nutritiuā s̄m medicos. Ad tertiū dic ꝙ auerroys fuit aristoteli
cus. Aristoteli tñ in hoc nō fixe inhesit sicut ꝓtactū est in illo obiecto.
Ad quartū dic ꝙ tortuce nō sunt aialia ꝑfecta nec habēt ꝓprie ṽtutē
vitalē: immo diuise et extracto corde ab eis viuūt et sentiūt ꝛ similant̃
multis aialibus simul iūctis. Iuxta illud arist. lib. de iuuētute ꝛ sene
ctute ca. tertio. Assimilant̃ em̄ talia aialiū multis aialib' simul iūctis.
optime aūt cōstituta hoc nō patiunt̃ aialiū ꝓpter naturā esse ipoꝝum:
vt cōtingit maxime vnā ꝓpter quod et paruū sensum quedā faciūt di-
uise particularū: q2 hn̄t aliquā aialem passionē. separat̃ em̄ visceribus
faciūt sensum vt et tortuce corde ablato: hec arist. ¶ Queritur quinto
vtrum spūs per ṽtutē vitalē recipiat ꝓncipiū ꝓmū et aiam ꝓmā ex qua
alie ꝓfluūt ṽtutes. Videt̃ ꝙ nō ꝓmo: q2 aia est actus ꝓmus vt ait arist.
scđo de aia. g̃ nō recipit̃ in spū ꝑ mediū vitalis ṽtutis: quia sic iaꝫ esset
actus scđs. Item aia est actus ꝛ forma corpis organici phisici. 2. de aia
sed nullus spūs est corpus organicū phisicū cū q̄libet spūs sit omoge-
nee s̄be. Item ṽtus vitalis est ptās aie. sed oms anime ptātes fluunt
ab aia velut a ꝓncipio. Iuxta illud arist. 2. de aia trac. ꝓmo capl'o q̄rto
Nunc aūt intm̄ dictū sit solū ꝙ aia est hoꝝ q̄ dicta sunt ꝓncipiū et his
determinata est vegetatiuo sensitiuo intellectiuo motiuo. ¶ Opposi
tum dicit hic ꝓn. aucte arist. Et istud visus est sensisse aristoteles lib.
de morte et vita. c. 4. dicēs. Gn̄atio quidē igit̃ est ꝓma participatio in
calido nutritiue aie. Item dicit. 16. aialiū. c. 4. ꝙ spūs est ṽtus ꝓncipij
aie. ¶ Attende ꝙ dupl'r intelligi p̄ōt ꝙ spūs per ṽtutē vitalē recipiat
ꝓncipiū primū et aiam ꝓmā. Primo quidē modo in ꝓma generatōne
aialis. sic ꝙ vitalis spūs cum spmate decisus motus ad partē ex qua
debet fieri cor operat̃ ad cordis facturā quo ꝑfecto principiū primum
scꝫ aia ꝓma statim introducit. Alio modo sic ꝙ spūs assidue generat'
in corde ꝑ ṽtutem vitalē recipiat principiū primū ꝛ aiam ꝓmam
scꝫ aiam vegetatiuā vel naturalē ṽtutem q̄ dici p̄ōt principiū ꝓm
et aia ꝓma aiantiū: q2 est forma cōueniēs oibus aiatis mortali-
bus et eis solis qua distinguunt̃ ab inaiatis. Hoc ꝓmisso dic ꝓ-
mo ꝙ spūs ꝑ ṽtutem vitalē recipit ꝓncipiū ꝓmū et aiam primaꝫ
ꝓmo mō. Nā
spūs vitalis d
cisus a gn̄an-
te cū sperma-
te mouet̃ ad
locū minē cor
dis et illic fix'
vt spūs cōplā-
tatus opatur
cordis genera
tionem. Iuxta illud ꝓn. tertij. 21. ca. 2. Virtus informatiua mo-
uet illud quod est in spmate ex spū nāli aiali ꝛ vitali ad mineraꝫ
vniuscuiusq; coꝝ in qua figit̃ et creat̃ illud membrū ex eo. ex spū
ergo vitali creat̃ cor quod ꝓmo recipit ꝓncipiū primū ꝛ aiaꝫ ꝓmā
ex qua alie ꝓfluūt ṽtutes sicut ptes ptātiue a toto potestatiuo.
¶ Sed instabit aliq̄s ꝙ cor a spū nō generat̃ ꝑ vitalē virtutem
sed ꝑ ṽtutes immutatiuā et informatiuā. Dic ꝙ vitalis ē vt fun
damentū istarū ṽtutum in generatōne cordis. Dic scđo ꝙ spūs
per ṽtutem vitaleꝫ recipit ꝓncipiū ꝓmū et aiam ꝓmā ex qua alie
ꝓfluūt ṽtutes scđo modo. nō sicut ꝓpriū aie ꝓme subiectū. sed vt
instr̃m primā aiam deferēs videlꝫ aiam vegetatiuā. Sic em̄ int̃
membra cor ꝓmo recipit in se subiectiue animā et alia membra
ꝯn̄ter: sic spūs exn̄s oim ṽtutum cōmune instr̃m ꝓmitus recipit
ṽtutem vitalem et ꝑ hanc ṽtutem ꝑparatus est vt recipiat vege
tatiuam aiam vel in corde s̄m arist. vel dum venerit ad epar s̄m
medicos: a qua scꝫ ꝓfluūt alie ṽtutes scꝫ nutritiue ꝛ augmētati-
ue tot modoꝝ quot sunt spēs simpliciū membroꝝ. Quodq; ei
membrū simplex sibi ꝓpriam habet nutritiuā ṽtutem vt os ossi
factiuam caro carnifactiuā: ꝛ adhuc ab ea fluūt naturales virtu
tes ministrātes tm̄. ¶ Ad obiecta āte oppositū cōcede ꝙ anima
est actus ꝓmus corpis ꝓprij in quo est subiectiue et nā ꝓor oi ei'
ṽtute. cū hoc tñ stat ꝙ in spmate inueniūtur ṽtutes vitalis im-
mutatiua ꝛ iformatiua decise a pr̃e q̄ ꝑparāt fetū ad receptiōeꝫ
anime. Item ṽtus vegetatiua recepta instrumentalr̃ in spū p̄ōt
dici prima aia ꝓmeuitate gn̄alitatis. Ad scđm concede ꝙ aia
est actus corpis organici phisici: sed recipit̃ in eo mediāte spiritu
Dicit em̄ ꝓn. tertij. 11. ca. 7. ꝙ spūs est radix cuius ramus est cor.
Et ad tertiū dic sicut ad primum.
d Harū ṽo ꝛc. In hac parte quarta ꝓmo ōndit ꝓnceps quō se
habꝫ spūs ad opationes anime. Scđo quō s̄m medicos se habꝫ
ad animas diuersas recipiēdas ibi [Et apđ medicos] Tertio ha
bitudinē vitalis ṽtutis ad compl'onē primā in spū inuētaꝫ ꝛ ad
alias ṽtutes ibi [Et si ꝓma quidē] ¶ In ꝓma particula dicit pri
mo ꝙ operationes harū ṽtutum scꝫ sensitiue et motiue nō ꝓue-
niunt a spū vitali in ꝓncipio rei scꝫ q̄ primū in corde generat' est
sic sensus. i. sensatio exterior nō ꝓueīt a spū aiali q̄ ē i cebro donec
spūs ille venerit ad aliqđ organū sēsuū exterioꝝ vt ad cristallinū
hūorē i oculo liguā vl' aurē vel aliđ organū. Scđo dic ꝙ qn̄ ps
spūs i corde geniti ꝓuenerit in vētriculū cerebri acquiret ibideꝫ
nouam complexionē qua acquisita spiritus erit cōueniēs id est
dispositus vt ab eo ꝓcedant opationes ṽtutum que ꝓmo id est
originalr̃ et fundamētaliter in eo scꝫ cerebro inueniunt̃ vl' inuē-
te sunt scꝫ ṽtutum motiue ꝛ sensitiue. ¶ Attende hic ꝙ in libris
plurimis sic scribitur hec vltima clausula. Et erit conueniēs vt
ex eo proueniant operationes virtutis que in ea primo reperte
sunt. Et si hec littera tibi placeat refer hoc relatiuū que ad ope-
rationes. et hoc relatiuum ea ad substantiam cerebri vel ad com
plexionem eius vel ad partē spiritus iam alteratam in cerebro:
vel ad virtutem cerebri tanq̄ ad proximū antecedēs. Tertio di
cit ꝙ similiter ē in epate scꝫ ꝙ quādo pars spiritus in corde geni
ti peruenerit ad epar acquiret ibi nouā complexionē: et tunc ꝓ-
uenient ex illo spiritu opationes virtutis in epate ꝓmo inuente
scilꝫ naturalis. Et simil'r est in testiculis cuꝫ ꝓuenit ad eos pars
vitalis spūs. ¶ Querit̃ circa scđm vtrū aiales spūs generentur
in vētriculo cerebri. Videt̃ ꝙ nō: q2 gn̄ant̃ in reti mirabili. ob h̄
em̄ fuerūt arterie retis illius multipl'r inuolute: vt vitales spiri
tus mora diuturna digerantur in eis: ꝛ fiant animales. Iuxta
illud haly secūdo tegni commēto illius canon̄. Scđm sinzugiā

Et ꝓpter illud cū ex arterijs ḡnat̃ ab eo qḋ ascēdit ad cerebrum ex duabus arterijs: quarū vna ascēdit ⁊ altera descēdit: texātur retia ī scinuicē mirabilr̃ itrātia ⁊ moueant̃ motu mirabili valde ḡnat̃ ab eis spēs spūs deferētis ex partibꝰ anime partē eiꝰ rōnalē sed rete mirabile nec est in ventriculo cerebri nec ꝓpe ip̄m: immo ē sub cerebro ⁊ sub dura matre. Juxta illḋ rasis p̄mo almā soris. ca. de forma cerebri. Sub cerebro quoq; et sb̄ eiꝰ pāniculo ḡsso est textura retiformis que ex arterijs caput ascēdentibꝰ generat̃. Jtē dic̃

¶ Et apḋ medicos q̇dem nisi postq̄ spūs in cerebro ad aliā couertit̃ cōplexionē nō preparat̃ ad recipiēduʒ animā que est p̄ncipiū motus ⁊ sensus ⁊ similr̃ in epate: licʒ prima complexio iam iuuerit ad recipiēdā ỽtutem primā vitalem. et similiter ī vno quoq; membro. Apud eos em̄ vnūquodq; operationū genꝰ aliā hʒ aīaʒ genus operationū animaliū aīam sensitiuā ⁊ motiuā: ⁊ genꝰ operationuʒ naturaliū aīam vegetatiuā: ⁊ genus operationū vitaliū aīam vitalem.

Et neq; est aīa vna ex q̄ ỽtutes iste ꝓfluunt. q̄m huiꝰ sūme aggregatio est aīa. ¶ Et si p̄ma q̇dē cōplo iam adiuuit ad virtutē p̄mā recipiēdā: tūc iaʒ dedit vitalē vbi ꝓuenit spiritus ⁊ virtus que sunt eiꝰ ꝑfectio. Hec autem virtꝰ apḋ eos nō sola sufficit vt spūs per ipsaʒ om̄es alias suscipiat virtutes: nisi ꝓpria ꝓuenerit complexio.

galienus octauo de iuuamētis mēbroꝝ ca. 3. Cū ḡ mora eius scʒ spūs vitalis ꝓlōgat̃ in eis scilʒ arterijs retis cōplebit̃ eiꝰ digestio sed complementū digestionis spūs vitalis nō videt̃ aliud nisi cōuersio ipius ad animalē. ¶ Oppositū dicit hic p̄n. ⁊ ad id est rō quia cerebrū est p̄ma radix aīalis ỽtutis non dictū rete. rōnabile ḡ est vt spūs aīalis exn̄s ꝓpriū eius instrumētū recipiat ab eo animalē virtutē quā delaturus est mēbris. Dic p̄mo ꝙ in reti mirabili p̄parat̃ vitalis spūs vt fiat aīalis: sicut in stomacho preparat̃ cibus vt fiat sanguis ⁊ in venis et arterijs inuolutis ꝓpe testiculos p̄parat̃ sanguis vt ex eo in testiculis generet̃ sperma. Et eadē est causa iuolutōis arteriarū hic ⁊ ibi nisi ꝙ maior ē inuolutio in reti. Juxta illud ga. 9. de vtilitate ꝑti. cap̄. 4. Sʒ q̄to qui ꝑm cerebrū est spūs aīalis diligētiori eget elaboratione q̄ sꝑma: tāto retiformis plicatura variciformi multū plicabilior fcā est. Dic scḋo ꝙ spūs vitalis transiēs a reti mirabili ad duos ventriculos anteriores cerebri. decoquit̃ in eis decoctōe qua fit aīal̃ et ibi recipit refocillationē ex aere ꝑ nares attracto. Juxta illud ga. 7. de vtilitate ꝑt. c. 9. Dicamus ḡ ꝙ duo vētriculi anteriores ventriculorū cerebri faciūt anhelitū aeris ⁊ exitū eius apud anhelitū cerebri ⁊ exsufflationē que fit ex cerebro. Et isti duo vētriculi alterāt aerē et faciūt ex eo spm̄ aīalē. Et nō intelligas ꝙ hi ventriculi faciāt spm̄ animalē ex aere velut ex materia. sed velut ex instrumēto sic ꝙ aer iuuat cerebrū ad temꝑandū ⁊ purificandum spūs vitales vt fiāt aīales: q2 mā aīalis spūs est spūs vital̃ Juxta illud ga. nono de vtilitate ꝑti. ca. 4. Bene igit̃ in alijs sḃ mēorationibus demōstratū est. q2 ḡnatio aīalis spūs q̇ ꝑm cerebrum vitalē qui ꝑ arterias sursum fert̃ habet ꝓpriaʒ materiam. Dic tertio ꝙ decoctio q̄ vitalis spūs fit aīalis in duobꝰ āterioribus vētriculis celebrata auget̃ in medio cerebri vētriculo ⁊ ꝑficitur in vltimo. Juxta illud p̄n. tertij p̄ma. c. 2. Spūs in p̄mis cuʒ ad cerebrū ꝑuenit vadit ad vacuitatē eius p̄mā. i. vētriculū p̄mū vt in ip̄a coquat̃. Deinde penetrat ad vētrē mediū ⁊ augmētat̃ in ip̄o decoctio. Postea complet̃ eius decoctio in vētre posteriore. Dic q̄rto ꝙ decoctio ꝑfecta spūuʒ vitaliū qua fiūt aīales nō solū fit ī vētriculis cerebri: sed etiā ī tota eius medullari sḃa per quā diffundunt̃ sicut chilus ꝑ totū epar. Juxta illud p̄n ca. nūc allegato. Decoctio ỽo optima nō fit nisi ꝑmixtione ⁊ cōmixtiōe et penetratiōe in partibꝰ totius sicut est dispositio cibi in epate. ¶ Ad obiecta ante oppositū. Ad p̄mū dic ꝙ spūs aīalis nō generat̃ in reti mirabili: sed p̄parat̃ in eo vitalis spūs vt fiat aīalis Ad haly dic ꝙ nō intellexit ꝙ arterie retis mirabilis generent animalē spm̄ ḡnatione vera ⁊ cōpleta: sed p̄paratoria. Silr̃ dic ad auctem gal̃. ¶ In scḋa ꝑticl̃a dicit p̄mo ꝙ spūs ꝑm medicos nō p̄parat̃. i. nō est ꝑfecte dispositus ad recipiēdū aīam q̄ est p̄ncipiū sensus ⁊ motus nisi postq̄ cōuertit̃ in cerebro ad cōplōneʒ aliā ab illa quā cor ei imp̄ssit: ⁊ ita in epate nō est p̄paratꝰ ad recipiendū vegetatiuā aīam: donec ab eo ꝓpriā recepit cōplōnem q̄uis complō p̄ma spūi a corde imp̄ssa iaʒ iuuerit. i. ꝑfecte disposuerit spm̄ ad recipiendum virtutē vitalē p̄mā. i. p̄mo ꝓuenientem in spū et mēbris an̄ ceteras ỽtutes. Et silr̃ est in vnoquoq; mēbro: sicut in cerebro ⁊ epate scʒ ꝙ spūs in eo receptꝰ nō ē dispositus ad recipiēdū aīaʒ vel ỽtutē mēbri illiꝰ donec recepit ab eo ꝓpriā cōplōnē. Scḋo dicit reddēs hoꝝ cām. ꝙ vnūquodq; genus operationū ꝑm medicos hʒ aīam aliā ab aīa alteriꝰ sibi ꝓꝑam vt genus oꝑationū animaliū aīam sensitiuā ⁊ motiuā: ⁊ genꝰ oꝑationuʒ naturaliū aīam vegetatiuā: ⁊ genus oꝑationū vitaliū aīam vitalem. Et aīa tota ex q̄ iste partiales aīe seu ỽtutes ꝓfluūt nō est vna: q̄m aggregatio huius summe. i. mltitudinis aīarū seu ỽtutum est aīa. ¶ Attende hic p̄mo ꝙ pythagore fuit opinio ꝙ aīaliū aīa ꝑm substantiam diuisa est in plures aīas: et ꝙ aīe ille distribute sūt diuersis mēbris: ⁊ ꝙ vnūquodq; illoꝝ mēbroꝝ ē aīal: vt cor aīal: cerebruʒ aīal: epar aīal: et mātrix aīal ⁊ ꝙ idē aīal cōstat ex pluribꝰ aīalibus. ¶ Attēde 2° ꝙ plato veniēs post pythagorā dixit cuiusq; aīalis aīam ex diuersis ꝯstare substātijs ꝑm esse ⁊ sitū: sed q2 cōueniūt in aīando dixit aīam eē vnā ⁊ constituere vnū aīal. Et quidā estimauerūt arestotelē fuisse silis opiniōis cum dixit. 16. aīaliū c. 4. Erit in cōcepto p̄us aīa cibatiua ⁊ cū creuerit erit in eo aīa sensibilis ꝑ quā dr̄ aīal: ⁊ nō erit aīal et homo sil̃. Ex quo ergo nō generant̃ eadē ḡnatōne dicte aīe nō erunt eedem in substātia Item arguūt ꝓ hac opinione: q2 quecūq; forme sunt sbalr̃ distincte in diuersis ip̄e posite in eodē manēt sbalr̃ distincte eo ꝙ a loco vel a subiecto nō capiūt esse: sed econuerso. vt albedo ⁊ dulcedo ꝓpt̃ eē ī eodē lacte non sunt eadē forma. Sed vegetatiuū ⁊ sensitiuū sbalr̃ distingunt̃ in aīantibꝰ ⁊ plantis. Item arguūt ꝙ organa specie ⁊ cōplōne dr̄ntia sīt ī determināt diuersas formas spē dr̄ntes eo ꝙ forme educunt̃ ḋ poteᵃ materie diuerse ꝑʒ diuersitatē cōplōnū ⁊ orgāisatōnū ¶ Attēḋ 3° ꝙ reuera cuiuscūq; aīati anima est vna ꝑm substantiā eiꝰ ⁊ plēs ꝑm ipius ꝑtātes Nam nisi ita eēt quodq; aīatū nō aliter vnū eēt q̄ cumulus lapidum Et hec eē videt̃ arist. opinio circa finē p̄mi de aīa dicētis. Dicūt autē quidā ꝑtibilē ipaʒ esse: ⁊ alio q̇dē ītelligere alio aūt ꝯcupiscere. Quid igit̃ cōtinet aīam si ꝑtibus est apta nata. Nō em̄ vtiq; corpus. Videbit̃ em̄ ꝯ̃rium magis aīa corpus ꝯtinere: egrediēte em̄ aīa scʒ a corpore expirat ⁊ marcescit. i. putrefit ⁊ corrūpit̃ corpꝰ ⁊ resoluit̃ in sua cōponentia. Sʒ igit̃ alterū aliq̇d vnā ipam facit illud maxīe vtiq; erit aīa: hec arist. ¶ Attēde. 4. ꝙ p̄n. motus est ad imponēdū ⁊ iꝓroꝑandū medicis ꝙ dixerūt aīam nō esse vnā: sed aggregationē multarū aīarum: q̇a posuerūt in aīali tria p̄ma ⁊ p̄ncipalia mēbra q̇bus p̄mo insident aīe ỽtutes: ⁊ inde ꝓfluūt in cetera mēbra q̄s quidē ỽtutes aīas interduʒ vocant ⁊ spēs aīe. vt ga. medicoꝝ p̄n. li. de sentētijs platonē imitās ait. ꝙ medicus debet scire ꝙ in nobis sunt tria p̄ncipia ꝑ motꝰ tres diuersos in ḡnē: ⁊ oʒ ꝑscrutar ī ī curatōibꝰ egritudinū accidētiū aīe. Et nos oʒ scire ꝙ p̄ncipiū istorū triū motuū sit in cerebro vnꝰ. alter in corde. tertius in epate. Et hoc demonstrauit plato ꝑ oꝑationē in libro suo ꝙ aīa habeat tres spēs: ⁊ omisit noīare locū corꝑis in q̄ habiat vnaqueq; istarum trium specierū. In libro autē suo qui nominat̃ thimeus in q̄ locutus fuit de sententia nāli non sufficit īdicare ꝙ aīa sit tres spēs: sed ꝙ sit in tribus locis quoꝝ vnus est in cerebro: alter in epate: tertiꝰ ī corde: hec galienus. Sed deberet sufficere p̄ncipi ꝙ vocaret medicos in hac materia nō pythagoricos. imo platonicos. Nec sequit̃ euidenter ex coꝝ positōe ꝙ ī eodē animali sint plures aīe spē distincte: sicut aristoteles imponit platoni: q2 dato ꝙ ỽtutes aīe sint distincte ⁊ separate abinuicem loco et subiecto sub esse ỽtutū: nō tn̄ sub esse anime: immo dici posset ꝙ aīa est tota in toto aīali ⁊ tota in qualibet ꝑte totalitate substātie. sed nō totalitate ꝑtātis seu ỽtut̃. ¶ In tr̄ia ꝑticula dicit p̄° p̄nceps ꝙ si p̄ma complō quā acquisiuit spūs in corde iam iuuit id est perfecte disposuit ip̄m ad recipiendū virtutem primā scilicet vitalem: tunc hec cōplexio vel cor ꝑ eam iam dedit spūi ỽtutē vitalē vbi ꝓuenit. i. esse cepit spūs ⁊ ỽtus qui ꝑfectio sunt et finis eius scilʒ complōnis prime spūs. Nam cor introduxit hanc complexionē in materiā spiritus vt inde caperēt esse spiritus vitalis et virtus eius. Vel expone sic Et si p̄ma complexio spiritus iam adiuuit ad virtutē primā recipiendam. tunc spiritus iam dedit virtutē vitalē illi parti vbi id est ad quā prouenit spiritus et ỽtus qui sunt ꝑfectio partis illius. Naʒ spiritus vitalis et ỽtus eius ad quācūq; veniāt partē ꝑficiunt ⁊ actuant ip̄am Secundo dicit ꝙ ỽtus vitalis ꝑm medicos sola sufficit vt spiritus per eaʒ recipiat omnes alias ỽtutes: immo nullam ex alijs recipit donec recepit complexionē ei propriā ¶ Attende hic ꝙ in hoc secundo dicto medici dissidēt a ꝑipateticis quoꝝ caput fuit aristo. Dicūt enim me-

dici ꝙ spūs in corde genitus nullā in eo recipit virtutē nisi vitalē. Peripatetici vo dicūt p̄mo aīam fm̄ sbām in solo corde esse: ⁊ in membris alijs solū fm̄ ipius v̇tutes. Scd̄o dicūt oēm v̇tutē aīe esse originalr̄ in corde. Tertio dicūt cor imp̄imere spūi oēm v̇tutem et ip̄m spm̄ cordis esse gn̄ale instr̄m oīm v̇tutū: sicut manꝰ artiū. Verū cōfitent̄ spm̄ i corde natum nō posse explicare opatōnes ꝓpas alijs organis donec susceperit eorū cōplexionē sicut artificis cuiusq̄ manꝰ nō explicat opa artꝭ nisi idoneis instrumentis.

Preterea^c dixerunt ꝙ virtus hec preter hoc ꝙ ipsa est preparans vitam est etiam motus substātie spiritualis subtilis principium ad membra ⁊ principium constrictionis ⁊ dilatationis aeris attracti et pulsus. Affert enim adiutorium in comparatione vite quod est passio et in cōparatione operationū anime ⁊ pulsus prebet auxilium quod est actio.

c Preterea ⁊c. In hac p̄te q̄nta postq̄ in p̄orib' declarauit p̄n. p̄maȝ opationē v̇tutꝭ vitalis que est generare spm̄ vitalē quo ꝓparat mēbra ad recipiēdū vitā et opatōes sensus ⁊ motꝰ māifestat duas alias opationes vitalis v̇tutis dicens. Preterea .i. vltra p̄dicta medici dixerunt ꝙ hec v̇tus p̄ter hoc ꝙ p̄parat vitaȝ mēbris, est etiā p̄ncipiū motꝰ sbe spūalis subtilis: scȝ spūs vitalis ad mēbra. ⁊ hec est scd̄a opatio ipsius vna cū irradiatione caloris viuifici seu diffusione qualitatiua. Itē ista v̇tus est p̄ncipiū cōstrictionis ⁊ dilatationis aeris in arterijs cōtenti ⁊ nō solū aeris: sȝ etiā sanguis arterialis ⁊ p̄ncipiū dilatatōis ⁊ ꝯstrictionis pulsus cordis ⁊ arteriarū. Et hec est tertia opatio virtutis vitalis. Scd̄o dicit reddēs cām hoꝝ ꝙ v̇tus vitalis p̄bet adiutoriū membris in cōparatione .i. acq̄sitione seu receptōe vite. quod quidē adiutorium cōparatōne ad mēbra recipiētia est passio nō quidē nociua sȝ ꝑfectiua. ¶ Attende h̄ ꝙ opatio v̇tutis vitalis in mēbra ꝑ spm̄ eis transmissuȝ fm̄ ꝙ egredit̄ a virtute vitali dr̄ actio. et ip̄a eadē fm̄ ꝙ recipit̄ in membris dicit̄ passio. Actio nāq̄ est fm̄ quā in illud quod subijcit̄ aliquid agere dr̄. Et passio est effectus illatioq̄ actōis: vt scribit̄ libro sex p̄ncipioꝝ. Item vitalis v̇tus p̄bet auxiliū in cōparatōe opationū aīe ⁊ pulsus: et hoc auxiliū dr̄ actio: q2 nō ordinat̄ ad passionē ꝑfectiuā arteriarum: sed ad actiones cūctatōis caloris ⁊ expulsiōis fuliginū seu fumorum. Aliter exponi pōt ꝙ v̇tus vitalis affert adiutoriū in cōparatione vite quod est passio p̄parādo membra ad recipiendū sensum ⁊ motus ⁊ p̄bet auxiliū quod est actio in cōparatione ad opationes aīe q̄ sunt viuificare mēbra et ad motū pulsus. ¶ Querit̄ vtruȝ motꝰ pulsus cordis et arteriarū sit opatio v̇tutis vitalis. Sup̄ hac materia tres fuerūt opiniones famose ⁊ diuulgate. Prima fuit aristo. lib. de morte et vita caplo sexto vbi p̄mo dic̄ sup̄ hac materia. Accidēs aūt pulsatio cordis quā semp̄ videt̄ faciēs cōtinue sil'is nascētijs est .i. ap̄atibus que faciūt motū cuȝ dolore ꝓpt̄ p̄t̄ naturā esse sanguis ꝑmutationē. fit aūt vsq̄q̄ vtiq̄ sanies fiat digestū. Scd̄o dicit. Est aūt sil'is bullitiōi hec passio. bullitio eni fit spumoso facto humido a calido. eleuat̄ eni ꝓpter āpliorem fieri molē. Tertio dicit. Pulsatio aūt in nascētijs q̄dē fit si expirauerit spissioris facti humidi putrefactio. bullitōis aūt excidētia ꝑ orizontes. Et intelligo sic istā clausulā ꝙ pausatio .i. int̄missio vl' cessatio pulsus in ap̄atibus fit qn̄ resoluit̄ vapor putridus materie ap̄atis inspissate ꝑ digestionē ⁊ excidētia bullitionis .i. detumescētia fit ꝑ orizōtes .i. reuolutōes quasi circl'ares. Quarto dicit. In corde aūt semp̄ accidētis humidi ex alimēto ꝑ caliditatē tumefactio facit pulsuȝ eleuata ad vltimā tunicā cordis scȝ capsulā eiꝰ. Quīto dicit. Et hoc semp̄ fit cōtinue. Affluit eni semp̄ humidū ex quo fit sanguis natura. p̄mo eni in corde fit. palā aūt in gn̄tione a p̄ncipio. nōdū eni distinctis venis videtur h̄ns sanguinē. Sexto dicit ꝑ modū correlarij. Et ꝓpter hoc pulsat magis in iunioribus q̄ in seniorib'. fit eni exhalatio āplior i iunioribus. Septimo dicit. Et pulsant ⁊ vene oēs ⁊ sil' inuicē ꝓpter ortas esse oēs a corde. Octauo dicit. Mouet aūt semp̄ cor scȝ q̄re ⁊ ille semꝑ scȝ arterie mouēt ⁊ simul inuicē qn̄ mouet. Nono dicit ponēs differentiā inter saltū cordis et ip̄ius pulsum. Resaltatio quidē igit̄ facta ē obuiatio ad frigidi cōstrictōnē. Pulsatio aūt hūidi calefacti spirituifactio. Ex his dictis arist. p̄nt elici .4. ꝯclusiōes. Prima est Motꝰ pulsus fm̄ dilatationē nō fit a v̇tute vitali nec a quacūq̄ alia v̇tute aīe: sed fit a calore cordis spūificāte sanguinē contentū in vētriculis eius. Nam remotis oībus alijs a calore spirituificāte ⁊ humido spūificabili ⁊ vase ip̄m arcte tenente dilatabili exn̄te necc̄ario sequit̄ dilatatio cōtinentꝭ. Id apparet in apostematibus calidis vbi a calore p̄t̄ naturā fit pulsatio: ⁊ in castaneis ⁊ ouis immissis igni nō rupto cortice: ⁊ in vegetib' repletis musto fractis aliqn̄ pre nimia dilatatiōe: ⁊ in ollis plenis bulliente liquore. Item videmus in synochis inflatiuis pulsus maiores et fortiores q̄ sint in sanis. i quibus tn̄ aīe v̇tutes sunt debilitate. Itē cholerici habēt pulsus altiores temp̄atis: ⁊ hoc nō ꝓcedit a fortitudie v̇tutis sed caloris. Item in hyeme pulsus est rarus: tardus: debilis ꝑuus: vt ait p̄nceps p̄mi scd̄a doctrina tertia summa p̄ma ca. nono. Et hoc ideo q2 calor interior spirituificās nō coadiuuat̄ ab exteriori: ⁊ tn̄ tūc sunt aīe v̇tutes vigorose et fortes plusq̄ in estate. Ex hac cōclusione sequit̄ p̄mo ꝙ cor dilatat̄: q2 replet̄ nō econuerso. Scd̄o sequit̄ ꝙ si aliquādo i febribus ardētib': vt in causonibus appropīquātib' statui pulsus debilitet̄: hoc nō p̄cedit ex debilitate caloris faciētis pulsum: neq̄ ex debilitate v̇tutꝭ vitalis: sed vel ex diminutione humidi spirituificabilis: vel ex inobediētia instrumēti dilatabilis iam siccati ⁊ indurati. immo si aīal esset mortuū ⁊ in corde calor fortis ⁊ humidum spūificabile sufficiēs fieret i corde pulsus. Tertio sequit̄ ꝙ dilatatio cordis et arteriarū est motus violētus: q2 fit a p̄ncipio extrinseco scȝ humido spūificato dilatāte cor: passo nō conferente vim: immo renitente. Q2 si obijciat aliquis ꝙ passuȝ ꝯfert vim: q2 cor suo calore spūificat humidū. Dic ꝙ calor spirituificans humidum facit hoc vt calor nō vt naturalis nec vt calor cordis. Scd̄a ꝯclusio. Motus pulsus fm̄ constrictōnē nō fit a v̇tute vitali nec ab alia v̇tute anime. sed fit a natura membri nō vt animati sed vt mixti ex talibus et tātis elemētis. Postq̄ enim violētia humidi spūificati cor intumuit resoluto seu expirante fumo vel vapore cor naturalr̄ in seip̄ȝ recidit cupiēs vniri: sic eni faceret nl'a i eo exn̄te v̇tute aīe si tumefaciēs ipsum expiraret. Tertia cōclusio. Motus pulsus cordis fm̄ dyastolē et sistolem est cōtinuus tota vita ita ꝙ etiā in p̄ma formatione embrionis inuenit̄ priusq̄ create fuerint arterie. Huiꝰ rō est: q2 tota vita ꝑseuerant cause ipsius .s. humidū spirituificabile cōtinue influēs cordi ⁊ calor spūificans. Also eni hoꝝ deficiēte mors ilico aducit. Et nō itelligas ab aristotele ꝙ motus pulsus sic sit cōtinuus ꝙ nulla intercidat in eo quies: immo inter quācūq̄ sistolem ⁊ dyastolē necessariū est aliquā quietē interuenire: ⁊ impossibile est motū reflexū eē ꝯtinuū vt ip̄emet arist. ꝓbat. 8. phisicoꝝ. c. 18. Sed intellige ꝙ est continuus id est assiduus sine lōga aliqua int̄missione. Quarta cōclusio. Pulsus arteriarū durat tota vita sicut pulsus cordis: et oēs arterie simul inuicē pulsant et simul cū corde. Cuius rō est quia toto corp̄e vite postq̄ arterie create sunt simul temp̄e est in oībus ipsis calor spirituificās ⁊ sanguis arterialis spūificabilis et iste cause sufficiūt ad pulsum. Scd̄a opinio fuit auerroys attribuētis motū pulsus v̇tuti nutritiue. Dicit eni .2. colliget. c. 6. Sed v̇tus pulsatilis est de necessitate v̇tus cibatiua et diuisiua hec p̄nceps. Tuȝ q2 ip̄a dat calorē alijs mēbris: et est sicut s'uiens v̇tuti p̄ncipali cibatiue. Tum quia ip̄a cōseruat̄ .i. semper durat sine int̄missione. Et ita nō est cōueniēs ponere vnā v̇tutem ꝑ se ab alijs v̇tutibus ideo q2 ista v̇tus est anime nutritiue sicut alie sue q̄nq̄ v̇tutes: scȝ attractiua ⁊ retētiua ⁊ digestiua ⁊ expulsiua et discretiua: q̄uis v̇tus pulsatilis appropriet̄ plus vite propter multū calorē qui est cū ea. Et forsitā medici nō vocauerūt istam v̇tutē euētatōis vitalem: nisi ꝓpter hoc ꝙ approp̄at̄ plus vite: q̄uis ip̄a sit de gn̄e nutritiue sicut diximꝰ. hec auerroys ibi. Et p̄mo cātice cōmento illius cātici. Soror aūt eiꝰ: ait. Pulsatiua tn̄ nō est huiꝰ generis scȝ vitalis. imo sbest generi v̇tutꝭ in nutrimento agētis. Sȝ mirādū est de p̄sumptiōe huiꝰ viri q̄ nec aristo. nec gal'. viros isignes ⁊ igenij āgelici an̄ alios i sua vocatōe dignatꝰ ē imitari. Sȝ maluit singl'aris eē ꝑtinax ꝯfusus deuiās a vero q̄ priscis adherere. Dicit p̄mo ꝙ pulsatilis v̇tꝰ est cibatiua. Et istō est falsum. q2 si aliq̄ est pulsatilis v̇tus: ip̄a est q̄ cor ⁊ arterias dilatat ⁊ stringit. Et hec dilatatio et cōstrictio est ip̄tinēs cibatiōi cū cibatio fiat in multꝭ mēbris vbi nec est dilatatio nec ꝯstrictio pulsatilis. Scd̄o dicit ꝙ pulsatilis v̇tus ē diuisiua. Et nescio q̄d vult nisi dicat ꝙ pulsatilis v̇tus est illa q̄nta rota addita plaustro noīata ab eo discretiua velut q̄nta virtꝰ int̄ ministrātes vel similis: q̄si pulsare nō sit aliud q̄ diuidere purū ab īpuro. qd̄ notorie falsum est: q2 pulsare sepe iunctū est: nō diuiso puro ab īpuro et diuisio puri ab īpuro sepe occurrit sine pulsatiōe. Tertio dicit ꝙ pulsatilis v̇tus est princeps. q2 dat calorē alijs mēbris: et est sicut seruiēs v̇tuti p̄ncipali cibatiue et q2 conseruat̄. Et in hoc est

triplex error. Primꝰ est qꝛ repugnat ꝙ sit princeps ⁊ velut seruiēs
Secũdus est qꝛ pulsare non ē dare calorem ꝫ potiꝰ ipsum euēta
re ⁊ temparare. Tertius est qꝛ ex conseruari sempꝑ non pōt argui ꝙ
sit nutritiua vel seruiēs ei quia vitalis ꝯseruatur sꝑ sicut nutriti-
ua. Quarto dicit ꝙ non est cōueniens ponere virtutē pulsatilem
vnam virtutem ꝑ se ab alijs virtutibus distinctā. qꝛ ista virtus est
aīe nutritiue sicut alie sue quinꝗ̄ v̓tutes scꝫ attractiua retentiua
expulsiua digestiua ⁊ discretiua ꝗ̄uis v̓tus pulsatilis approprie-
tur plus vite ꝓpter multum calorē qui est cū ea. Uel ergo est aīe
nutritiue vt seruiēs ei vel sicut spēs aut modus eiꝰ. Si primū ne
cessariū erit ei superaddere q̄nte ministranti v̓tuti discretiue scilꝫ
iterū aliam sextā ministrātem scꝫ pulsatilē virtutem. Si scdꝫ tūc
operatio v̓tutis pulsatilis erit appositio inuiscatio vel assimila-
tio nutrientis ad nutritum: qꝛ non sunt alie opatiōes nutritiue
virtutis qd̄ est absurdū. Et si v̓tus pulsatilis appropriectur plꝰ vi
te ꝓpter multū calorē qui est cū ea tunc omēs virtutes naturales
cordis tā ministrātes ꝗ̄ mīstrate magis etiā appropriabunt vite
ꝓpter multū calorē qui ē cū eis. Quinto dicit. Et forsitā medici
nō vocauerūt istam v̓tutem euētationis vitalē nisi ꝓpter hoc ꝙ
appropriat plus vite ꝗ̄uis ipsa sit de gn̄e nutritiue. Et hoc dictū
ei ꝯceditur sine forsitā quo ad primā eiꝰ partē. Sꝫ quo ad scd̄am
scꝫ ꝙ pulsatilis v̓tus ē de genere nutritiue manifeste desipit. qꝛ ne
ꝗ̄ sanguis qui spirituificat vel arterialis efficit in vētriculis cor-
dis neꝗ̄ motꝰ cordis sm̄ dyastolem ⁊ sistolē opatur aliq̄d ad cor-
dis nutritionē pluſꝗ̄ operetur ad nutritionē alioꝝ mēbroꝝ: imo
cor nutritur ex grosso sanguie venali sibi misso ab epate non ꝑ ve
nā cōcauam magnā ꝫ ꝑ ꝓprias venas vt ante dictuꝫ ē: nec ad istū
actum nutritōis fuit motꝰ cordis: imo nutritio melior fit in q̄ete

Tertia opinio ē gal. ⁊ medicoꝝ fere omnium ꝓ cuius explana-
tione ponunt ꝯclusiones. Prīa est v̓tus pulsum operās ē vitalis.
cuius origo ē a corde. Hec ꝓpositio scribit a gal. libro de vtilita-
te pulsus capl̄o. 13°. Et iterū ab eodē capl̄o vltio libri eiusdē. Et ꝓ
batur rōne. Si nō eēt aliqua v̓tus q̄ cor dilataret ⁊ arterias ꝫ fie
ret dilatatio ꝑ humidū spirituificatuꝫ a calore seq̄retur primo ꝙ
in dilatatiōe cordis ⁊ arteriarū nō fieret aeris attractio ad refri-
geriū caloris viuifici. Nā humidū spūificatum adeo replet cor et
arterias ꝙ vi distēdit eas nō erit igitur locꝰ receptiōi noui aeris.
Scd̄o seq̄ret ꝙ cor ⁊ arterie sempꝑ essent dilatate qꝛ nūꝗ̄ inueniunt
sine hūido spirituificabili ⁊ calore spirituificāte. qꝛ nāliter agēs
sine fatigatiōe nō cessat ab opꝑe. ⁊ cū expirauerit vapor distēdēs
slico succedit in locū ipsiꝰ aliꝰ vapor sibi ꝯtinuꝰ sicut videmꝰ ī liq̄ri
bus bulliētibꝰ in ollis ⁊ in flāmis candelarū ⁊ in lichinijs lāpadū
incēsis. Tertio seq̄retur ꝙ in oībus pulsibꝰ etiam sanoꝝ percussio
nes essent assidue inequales: tū quia humidū spirituificabile di-
uersificat in subtilitate ⁊ grossicie partiuꝫ vn̄ fit ꝙ q̄dā plus alijs
dilatant: tū qꝛ calor spirituificans ipm̄ nō vniformiter ⁊ eque de
ꝓpe sibi applicat sm̄ quaslibꝫ ipsiꝰ ꝑtes: tum qꝛ pori ꝑ quos exha
lat vapor aut fumꝰ n̄ vniformit̄ se exhibent aptos ꝫ qn̄ꝗ̄ a lateri-
bus arterie plus qn̄ꝗ̄ superius qn̄ꝗ̄ subtus sm̄ ꝙ vapor aut fu-
mus ipellit ⁊ viā ꝑit sicut nunꝗ̄ vniformiter ꝑ foramina cribroꝛuꝫ
subducūtur puluereꝫ ꝫ per aliquos plꝰ ꝑ alios minꝰ. Quarto se
queret ꝙ v̓tute debilitata vehemēter ⁊ calore febrili aucto cuꝫ ꝑ̄-
sentia sufficienti humidi ⁊ obediētia instrumēti pulsus esset eque
magnꝰ: imo maior ꝗ̄ in sanis vbi v̓tus ē fortis. qꝛ calor spirituifi
cans ē fortior ⁊ humidū aptiꝰ spirituificari ꝓpterea ꝙ calor extra
neus ipm̄ iā subtiliauit. Cuiꝰ ꝯtrariū iā manifeste apparet ī peri
pneumonijs sanguīeis ⁊ in sinochis putredinalibꝰ declinātibus
ad malū. Opꝫ igit necessario pulsum fieri ab aliqua v̓tute ⁊ non
a vegetatiua vt ꝯ̄ auerroym iā ꝓbatū fuit. Nā a motiua volūta-
rie cū motio pulsus neꝗ̄ fiat neꝗ̄ retardet aut acceleret nr̄o arbi
trio. Scd̄a ꝯclusio ꝑ̄ncipal. Opatio v̓tutis vitalis pulsatilis ē di
latatio cordis ⁊ arteriaꝝ. Cuiꝰ rō est qꝛ qn̄ v̓tus fuerit fort̄ dilata
tio erit magna. Iuxta illud gal. libro de vtilitate pulsus cap̄. 14.
Dico ꝰ ꝙ ego video dilatatōem eē ex opatōe arteriaꝝ ꝓpterea ꝙ
qn̄ v̓tus fuerit fort̄ erit magna. Itē finis ꝑ̄ncipalis pulsatil̄ v̓tu-
tis est euētatio caloris sicut finis v̓tut̄ motiue pectoris. sed hmōi
euentatio fit ꝑ aerē in dilatatōe attractū. Dilatat̄ eīm ꝑ pulsati-
lē v̓tutē corde ⁊ arterijs necessariū ē aliq̄d ingredi ne fiat vacuum
sed qd̄ citiꝰ igredit ē aer velut nobilior ex rebꝰ ꝓximis. Iuxta illd̄
gal. cap̄. 9. libri de vti. pulsus. Et qꝛ declarauimꝰ in tractatu quē
ꝑ̄misimꝰ de vtilitate anhelitꝰ qm̄ ꝑ attractōem aeris euētat calor
naturalis ⁊ ꝑ extractōem anhelitꝰ erit eius expiratio ꝑ quam su-
perfluitas fumosa egredit ab eo ⁊ vtraꝗ̄ istarum adiuuat vtriuſ
ꝗ̄ permanētiam: manifestum est ꝙ nos dicemus de pulsu ꝙ per dilata
tionem suā attrahit aliquid ex sba aeris ⁊ per contractōnem ipsiꝰ dimi
nuit de corpore superfluitas fumosa que generat in eo ex adustione hu
moꝝ. Item fortiꝰ est ⁊ difficilius dilatare cor ⁊ arterias ꝗ̄ eas stringere
cū earū dilatationi resistat sua grauitas: v̓tus aūt magis circa difficile ē
tam in naturalibꝰ ꝗ̄ in moralibꝰ. Ex dictis prīo appꝫt ꝙ cor ⁊ arterie re
plent qꝛ dilatant. postꝗ̄ eīm pulsatilis v̓tus cor ⁊ arterias satꝭ dilātauit
statim subingredit aer replens eas. Iuxta illd̄ gal. libro de vtili. pulsus
capl̄o. 12. Res ita nō est vt aristatiꝰ asseruit ꝙ arterie quidē dilatantur
ꝓpterea ꝙ replent spū quē ad ipsas vtiꝗ̄ cor trāsmittit ac destinat. vez
replent ideo qꝛ dilatant. Scd̄o sequit ꝙ vna de potioribꝰ cāis debilitat̄
pulsus ē debilitas pulsatilis v̓tut̄. Tertio sequit ꝙ dilatatio cordis ⁊ ar
teriarū est naturalis sicut opatōnes vegetatiue v̓tut̄ sunt nāles. Tertia
cōclusio. Cōstrictio cordis ⁊ arteriarū non ē opatio v̓tut̄ pulsatil̄: imo q̄
escit v̓tus hec hora ꝯstrictionis nisi recessus a tēperamēto ꝯstrictōeꝫ ne
cessitet vltra solitū augeri. ¶ Pro declaratōne huiꝰ ꝯclusionis attende
prīo ꝙ oīe mēbrū corꝑis hūani qd̄ mouetur siue naturalr̄ siue volūta-
rie hꝫ figurā sibi ꝓpriam inter motꝰ extremos ꝯ̄rios ad quā cuꝫ declin
quit a causis ipm̄ mouentibꝰ se naturalr̄ reducit. Iuxta illd̄ ga. libro de
vtilitate pulsus capl̄o. 16. Cū eo ꝗ̄ qd̄ manifeste repit rōni cōsentaneuꝫ
existit ⁊ in ipso rō est. qm̄ quidē vnūquodꝗ̄ corpoꝝ hꝫ formā sibi ꝓpriaꝫ
q̄ est ei sine labore ⁊ molestia sicut dixit hyp. ꝓpt̄ h̄ ꝙ ipsa posita ē in me
dio inter motus eius excūtes a tēperantia. ¶ Attēde scd̄o ꝙ sicut in re
spiratiōe naturali pectꝰ ⁊ pulmo prius dilatati ꝑ v̓tutem inspiratiuam
naturaliter in se ꝯcidunt sine opatione v̓tut̄ aīe ⁊ faciunt respiratōem
naturalē sine sonitu: sic in ꝯstrictōe cordis ⁊ arteriarū cor ⁊ arterie natu
raliter in se ꝯcidunt sine opatiōe v̓tut̄ ⁊ faciunt naturalē pulsus constri
ctionem. Sꝫ istud videt ꝯ̄rium illi qd̄ gal. asserit libello de cāis respira-
tionis scꝫ ꝙ cā expiratōnis iuiolēte sunt musculi vētris. Dic ꝙ nō sunt
cā ꝑ̄ncipalis neꝗ̄ necessaria ꝫ solum coadiuuās. ¶ Attēde tertio ꝙ sic
in respiratōe forti ⁊ necessitata vltra solitū terminū deducere pectꝰ ⁊ pul
monē ꝓpter abundantiam fumoꝝ ⁊ vapoꝝ eijciendoꝝ necessaria ē ope
ratio v̓tutis vltra solitū stringētis hec mēbra ⁊ fit anhelitꝰ cum sonitu
exufflatiuꝰ sicut in ꝯstrictiōe cordis ⁊ arteriarū ꝓpter nimiā abundan
tiā vapoꝝ ⁊ fumoꝝ in eis necessaria est opatio v̓tutis pulsatil̄ plus soli
to, stringent̄ cor ⁊ arterias. ¶ Attēde q̄rto ꝙ figura nālis vel situs arte
riarū ad quē naturalr̄ se reducūt cū ab eo fuerint elōgate nō est vt earū
latera se tangāt vel vt ꝑtes supiores intm̄ decidant ꝙ tangāt īferiores
imo supstant segregatis ꝑtibus ꝓpter duriciē sue intrinsece tunice. Et
huius rei signū est ꝙ nō iuenimꝰ arterias post mortē corꝑalr̄ superposi
tas sibijnuicē donec cohereāt sicut iuenimꝰ venas n̄ pulsatiles. Et hec
tria notabilia vltima vt primū scripta sunt a gal. libro de vtilitate pul-
sus. Ex q̄bus sequit declaratio tertie ꝯclusionis. s. ꝙ ꝯstrictio cordis et
arteriarū solita ⁊ naturalis nō est opatio v̓tut̄ pulsatilis sed nature cor
poree cordis ⁊ arteriarū reducētis eas ad suū mediū situm seu figuram
equalē. Et ꝙ ꝯstrictio cordis ⁊ arteriarū coacta transire solitum termi
nū ꝓpt̄ multitudinē fumoꝝ ⁊ vapoꝝ excutiendoꝝ fit a v̓tute pulsatili si
cut in anhelitu. Et illud gal. libro de vti. pulsus capl̄o. 15°. aliq̄bꝰ experi
entijs declarat dicēs. Pluribꝰ siquidē rebus ac expientijs veꝝ eē ꝓtesta
mur in pulsu reptis. Et hoc ē qd̄ accidit tꝑe somni illis quidem q̄ come
dunt immoderate. qm̄ in istis diminuitur dilatatio pulsus ⁊ fit paruꝰ
ac tardus. Constrictio vero auget vtrūꝗ̄ simul qꝛ velocior ꝗ̄ fuerit ⁊ de
pressionis multe ⁊ profundior interius inuenit. Et merito reperit ta-
lis in dispositione somni ⁊ similis erit expirationi ⁊ hoc est quoniā duꝫ
calor innatus in illa dispositione mouetur plus ad interius ꝗ̄ ad exte-
rius ⁊ idcirco multiplicatur ī ventre ⁊ in interioribus decoquit humo-
res ⁊ digerit cibaria. Et quia supfluitates tunc plurime generant pror
sus naturali egent purgatione. Ideo reperitur anhelitus dormiētium
in exitu suo velocior ⁊ maior ⁊ sm̄ pluriīuꝫ cum sufflatione maxime ta
men qn̄ dormiens cibum in magna ꝗ̄titate receperit ⁊ cōstrictio inue-
nitur in pulsu sm̄ hunc modum. Similiter quoꝗ̄ reperitur in pueris
addere in vtroꝗ̄ simul ꝓpter humoꝝ generatōem ratione quidꝫ incre
menti in ipsis nimiā. hec gal. Quarta ꝯclusio. Cor ⁊ arterie pulsant ea
dem v̓tute eodem fine ⁊ eodē actionis modo ⁊ ideo dilatato corde dila
tant simul omēs arterie ⁊ eo constricto simul cōstringunt. Ista ꝯclusio
est gal. libro de vtilitate pulsus capl̄o decio dicētis. Uirtus q̄dem q̄ est
in substantia cordis qua dilatat ⁊ constringitur decurrit ad omēs arte
rias cum tunicis suis ⁊ dilatat eas ⁊ constringit sicut agit cum corde.
Et queadmodū quādo dilatatur ad se attrahit qd̄ est orificijs ꝓximuꝫ
⁊ qn̄ ꝯstrigit cōprimit ⁊ euomit qd̄ ē in ipo: eodē mō vene pulsatiles qn̄
dilatant attrahūt ad se oīmode ⁊ qn̄ ꝯstrigunt euomūt a se qd̄ in eis est
vniformiter. Hec gal. ¶ Ad rōnes adductas ꝓ opiniōe arist. Ad ꝑ̄mā
scꝫ ꝙ remotis oībꝰ alijs a calore spirituificāte ⁊ hūido spirituificabili ⁊

vase ipm aretū tenēte dilatabili existēte necessario seq̄tur dilatatio ɔti-
nenti ɔcede id sȝ nega ꝙ sequet̄ dilatatio q̄lis q̄rit̄ in pulsu scȝ cogēs sub
ingredi aerē ꝓ caloris refrigerio. Ad ɔfirmatōeȝ de pulsatiōe apostema
tū. Dic ꝙ illa nō ē simis dilatatōi pulsus vt asserit arist. q꞉ nō adducit ca
lori faciēti ebullitōeȝ in mā apostemat̄ aerē refrigerātē vt pulsatio cor-
dis ⁊ arteriaꝝ. Idem dic de castaneis ⁊ ouis imissis igni non rupto cortice ⁊ de vegetib' plenis musto ⁊ de bulliētib' ollis. Ad aliā ꝙ i sinochis iflatiuis videm' pulsus maiores ꝙ̄ sint i sanis ɔcede hoc i ꝑn cipio ṽtute pulsatili nōdū debilitata sed hec magnitudo pulsus n̄ ꝓcedit ꝑmo et ꝑncipalr̄ ab aucto calore sȝ primo a ṽtute pulsatili forti. secundo ab adaucta necessitate ꝓpt̄ nimiū calorē velut a fine. ꝯtio ab obediētia instr̄i. Ad aliaȝ ꝙ cholerici hn̄t pulsus altiores ɔcede sȝ dic id iō esse
q꞉ necessitas euentatōis caloris ē maior q̄i eis ⁊ eoꝝ ṽtus est fort̄ satis ad
eā. Ad aliā ꝙ in hyeme pulsus ē rarus tardus debil̄ paru' ɔcede q꞉ pul
satilis ṽtus dato tūc ꝙ sit fort̄ nō tn̄ tāta indiget aeris attractiōe. tum
q꞉ calor ɔflat' ex inato ⁊ illato a ɔtinēte nō est in hyeme tātus. tuȝ quia
aer attract' in hyeme ē multo frigidior iō parū ex eo magis sufficit refri
gerare calorē ꝙ̄ multū ex estiuo.

Et hec quidem virtus virtutib' naturalibus similatur. ideo ꝙ non voluntate ꝓueniunt vnde ꝓfluunt. Et similatur virtutib' aīalibus propter operationū earum diuersitatē. Ipsa em̄ cōstringit ⁊ dilatat simul. mouet ergo duobus motibus contrariis. ¶ Philosophi aūt cum animā dicūt animā terrenam dicere volunt perfectionē corporis naturalis instrumētalis. Et volunt dicere principiū omnis ṽtutis ex quametipsa motus ꝓueniunt ⁊ operatōnes diuerse. Erit igitur hec virtus ſm phōꝝ sententiā virtus animalis sicut virtutes naturales quas nominauimus apd̄ eos virtutes vocātur animales. Quod si

f Et hec quidem ⁊c̄. In hac pte se
xta p̄rio cōpat ṽtutē vitalē aliis virtutib' ſm medicos. Scd̄o ſm phos
(ibi Phi aūt)
¶ In pr̄ia particl'a dicit p̄rio ꝙ ṽtus vital̄ assimilatur
ṽtutib' q̄s medici vocāt nāles ꝓpt̄ hoc ꝙ ṽtutes nāles nō volūtarie ꝓ
cedunt sȝ nāl̄r a minera sua. s. epate ad alia mēbra. Et silr̄ vitalis ṽtus a
corde fluit in mēbra non volūtarie seu per iperium voluntat̄ sed natura
liter. Secūdo dicit ꝙ ṽtus vitalis assimilatur ṽtutibus animalibus ꝓ
pter diuersitatem suarum operationū scȝ q꞉ pōt in opatōnes contrari-
as sicut animalis ṽtus. Nam ṽtus vitalis stringit ⁊ dilatat cor ⁊ arte-
rias. mouet ergo ɔ̄riis motib'. ¶ Cōtra p̄mū instabit aliquis q꞉ pluri-
me ṽtutum aīalium non ꝓueniūt a voluntate vn̄ ꝓfluunt sicut nec na
turales vt ṽtutes animales brutorum in q̄bus non est voluntas: q꞉ vo
luntas est ṽtus aīe rōnalis. non ergo hec ṽtus est magis similis natu-
ralib' ṽtutibus ꝙ̄ animalibus ꝓpter prouenire a volutate. Dic ꝙ volū
tas hic large accipitur vt se extēdit ad appetitū sensualē. Contra scd̄m
instatur q꞉ naturales ṽtutes anime hn̄t diuersas operationes ⁊ contra
rias. mouēt enim alimētum sub ⁊ supra ante ⁊ retro. Juxta illō aristo.
scd̄o de aīa. Vn̄ ⁊ vegetabilia oīa videntur viuere in seipsis habētia po
tentiā ⁊ ꝑncipiū hui' per quod augmētū ⁊ decrementū suscipiunt ſm ɔ̄
rios ⁊ locos. non enim sursum quidem augentur deorsum autem non
sed similit̄ in vtroq;. Non ergo recte dicitur vitalis ṽtus similis anima
libus plusq̄ naturalibus ꝓpter operationum suarum diuersitatē. Itē
non est verum ꝙ vitalis ṽtus constrigat ⁊ dilatet simul: imo ipsa dila-
tat cor ⁊ arterias que post ɔstriguntur non ab eadeȝ ṽtute sed sua natu
rali grauitate vt auctoritate gal̄. p̄cassertum est. Dic p̄rio ꝙ sicut natu
ralis anime virtus eleuatur supra formas inaīatorum tam simpliciuȝ
ꝙ̄ compositorum q꞉ mouet contrariis motibus ille vero non: imo sim-
plicia sua grauitate vel leuitate deorsum vel sursum tendunt ⁊ composi
ta ſm naturam elemēti dominant̄: sic virtutes aīales eleuant̄ supra na-
turales anime ṽtutes: q꞉ possunt in multo plures ⁊ innumerabiles mo
tuū spēs vt eadem virtus ſm vnum ⁊ idem tempamētum delata a cere
bro ad manus potest innumera opera artium manualiū explicare. Et
id voluit hic ꝑn. dum loq̄tur de diuersitate operationum ṽtutum ani-
malium. Dic secūdo si vis ꝙ licet virtus naturalis anime moueat cō-
trariis motibus vt sursum deorsum ante ⁊ retro trahendo ⁊ expellēdo:
exercet tamen hos mot' diuersis potestatibus: vt alia est ṽtus que tra
hit sursum: alia que deorsum: ⁊ virt' trahens alia est ab expellente: sed
eadem ṽtus animalis pellit ⁊ trahit sursum ⁊ deorsuȝ. ⁊ similr̄ eadeȝ vi
talis dilatat cor ⁊ arterias ⁊ constringit ⁊ in passionibus anime mouet

spiritus ⁊ sanguinem intus ⁊ extra. Et ad obiectōem ꝙ vitalis
ṽtus non constringit cor ⁊ arterias sed naturalis caruȝ grauitas
dic ꝙ saltem constrigit quando opus est constrictione fortiori so
lita. Vel dic ꝙ princeps non fuit opinionis Gal̄. in materia con-
strictionis cordis ⁊ arteriarum sed voluit ꝙ fit a virtute licȝ coadiuta naturali mēbri g̃uitate. ¶ In secūda particula dicit p̄mo ꝙ phi aliqui scȝ peripatetici quorum princeps fuit aristo. quādo dicunt animā volunt dicere terrenam animam scȝ perfectionē corporis nālis istrumētalis siue actū p̄mū corporis organici phisici. Et volūt dicere. i. significare ꝑ nomē aīe ꝑncipium cuiuslȝ ṽtut̄ ex q̄metipsa. i. ex q̄ ṽtu
te que est ipsamet anima: vel ex quametipsa id est ex qua virtu-
te manēte vna ⁊ eadē in sba ꝓueniūt motus ⁊ opatōnes diuersi.
¶ Attēde p̄° ꝙ aīa ſm p̄dcāȝ descriptōeȝ terrena dr̄ nō q꞉ sit i scorpore vel aliq̄d tre hn̄s: sȝ q꞉ corp' terrenū inhītat vtēs mēbris eī'
ad opatōes ipsi' explicādas velut instr̄is. ¶ Attende scd̄o ꝙ aīa
differt i q̄ttuor a formis iaiatoꝝ. P̄rio q꞉ nō solū dat eē sȝ etiaȝ vi
uere. Scd̄o i opari multa ⁊ mouere motib' ɔ̄riis. ⁊ hāc differētiā
innuit ꝑnceps dicens aīam eē ꝑncipiū ois ṽtut̄ ex q̄metipsa mot'
ꝓueniūt ⁊ opatōes diuerse. Tertio i nō sortiri locū ꝑ cā corp' in q̄
est ſm elemētū p̄dominās in eo. Quarto in hr̄e sedē ꝑncipalē nō
in toto suo corpe: sȝ in ꝑncipali pte aliq̄ vt plāte hn̄t in vitulamis
medio aut i radice aīalia vo i corde vel i ꝓportionali vn̄ ṽtus pro
fluit i ceteras partes. Scd̄o dicit iferendo correlarie. Erit igit̄ hec
ṽtus scȝ vital̄ ſm sentētiā phoꝝ ꝑipateticoꝝ ṽtus aīalis sic dcā ab
aīa sic ṽtutes nāles prius noīate scȝ nutritiua augmētatiua gn̄a
tiua attractiua retētiua digestiua ⁊ expulsiua apd̄ eos aīales vo-
cant̄. Tertio dic ꝙ si sunt aliq̄ phi qui non voluerint dicē aīaȝ esse
hanc itentionē. s. non voluerit diffinire aīaȝ ꝙ est actus prim' cor
poris organici phisici sic diffiniuit aristo. sȝ volūt dicere aīam vir
tutem illā q̄ est ꝑncipium cōprehēdēdi ⁊ mouendi volūtarie ex cō
prehēsione aliq̄ ⁊ nālem ṽtutem dicūt oēm q̄ non sic est scȝ q̄ neq;
comprehēdit neq; mouet volūtarie tūc ṽtus vital̄ nō dicet̄ aīalis
ab aīa sȝ nālis. Erit tamē altioris ordinis int̄ nāles illa ṽtute quā
medici nālem vocāt. ¶ Attēde ꝙ fere oēs famosi ⁊ egregii phi q̄
fuerūt añ tēpa arist. vsi sunt noīe aīe ꝓ ꝑncipio incorpco cōprehē
siuo ⁊ motiuo volūtarie. Juxta illō aristo. p̄rio de aīa. Diffiniunt
aūt oēs aīam trib' vt est dicē motu sensu icorpco. Et sic vtēdo no
mie aīe ṽtus vitalis nō dr̄ aīe ṽtus nec aīalis. Quarto dicit ꝙ si
phi vocauerit nālem ṽtutē illam q̄ opat̄ circa nutrimentū ⁊ ɔuer
tit ipm vel i ptes corpis ad restauratōem deꝑditi ⁊ conseruatōeȝ
indiuidui vel in spma q̄tin' remaneat spēs tūc vital̄ ṽtus nō est
nālis sȝ ē ṽtus tertia media int̄ nālem ⁊ aīalem. ¶ Attēde ꝙ ꝑn.
in hac vltia pticula tāgit tres modos phoꝝ circa vsum nois aīe ⁊
ṽtut̄ nālis. Quidā vocauerūt aīam actū p̄mum corpis organici
phisici. Alii aīam appellauer̄t ꝑncipiū apprehēsiōis ⁊ mot' volū
tarii. Et nālem ṽtutē oēm illā q̄ nec apphēdit nec mouet volūta-
rie. Alii silr̄ appellarūt aīam ꝑncipiū apprehēsiōis ⁊ mot' volūta
rii. Sȝ virtutē nālem dixerūt illā q̄ circa alimentū opat̄ ad custo-
diā indiuidui vel spēi. Scd̄m p̄mos vital̄ ṽtus ē aīe virt' ⁊ aīalis
ſm scd̄os vital̄ virtus nō ē aīalis sȝ nālis. ſm tertios vital̄ ṽt' nō
ē aīalis nec nālis. sȝ tertia ṽtus quasi mediās ⁊ distincta ab his.

noluerint dicere aīam hanc intētionem: sed volūt dicere virtutem que ē principiū cōprehendēdi ⁊ mouendi quod ex aliqua prouenit cōprehēsione voluntarie. Et naturalē volunt dicere ꝓ omni virtute ex qua operatio ꝓuenit i suo corpe ſm huius forme diuersitateȝ nō erit hec ṽtus animalis sed erit naturalis ⁊ altioris ordinis ꝙ̄ sit virtus quā medici vocāt naturalē. Et si naturalē vocauerint illā que rem nutrimenti mīstrat ⁊ cōuertit siue ad hoc vt remaneat indiuiduum siue vt remaneat spēs nō erit hec naturalis sed erit tertiū genus. Et quia[g] ira ⁊ timor ⁊ eorū silia hui' virtutis sūt passiōes: tūc lȝ eoꝝ ꝑncipia

g Et q꞉ ira ⁊c̄. In hac pte septima postq̄ egit ꝑn. de trib' opera
tionib' vitalis ṽtut̄ hic agit de q̄rta scȝ de passionib' aīe q̄ sibi at
tribuūtur. Et dicit p̄rio ꝙ ira timor ⁊ tristicia ⁊ alie passiōes ani-

mi cōpate ſunt id ē attribute ṽtuti vitali. Nā ſunt paſſiōes huiꝰ ṽtutis ſ; ſenſus ⁊ eſtimatio ⁊ ṽtutes apprehenſiue ſint coꝝ ꝑuci-pia ⁊ cāe. Scd̄o dicit ꝙ determiare certitudinaliter de hac ṽtute quid eſt ⁊ vtrū ſit vna vel plures ꝯtinet in nāli ſapiētia id ē ꝑtinet phie naturali tradite ſcʒ ī libro de aīa q̄ ē vna partiū phie ¶ Attē-de prīo ꝙ paſ-ſio aīe de q̄ hic intēdit eſt motus aīe excitatus ab aliq̄ obiecto apprehē-ſo ſb̄ ſpecie boni vł mali quo mouet aīa ad id ꝓſequendū vel fugiēdum. ¶ Attende ſecūdo ꝙ paſſionū aīe q̄dā verſant circa bonū arduū vel ꝯ-rium eiꝰ ⁊ iſte

sint ſenſus ⁊ eſtimatio ⁊ virtutes apprehēdentes: huic tn̄ cōpate ſūt ṽtuti. Huiꝰ aūt ṽtutis declaratiōem certificare ⁊ an ſit vna an plures ꝙ̄ vna ī ſapiētia ꝯtinet nāli q̄ phie ꝑs exiſtit

¶ De virtutibus animalibus cōprehendentibus. Capitulum. V

A virtute[a] autem animali due copulātur virtutes. Una eſt virtus cōprehēſiua: ⁊ altera virtus motiua. Et cōprehenſiua quidē virtus eſt ſic duarū virtutum genus. Una ē virtus cōprehenſiua manifeſte: ⁊ altera ṽtus cōprehenſiua occulte. Et virtus[b] q̄dem manifeſte cōprehēſiua ē ſenſibilis q̄ eſt ſicut genus ſm quoſdam quinqʒ virtutū: ⁊ octo ſm alios. Quod ſi dixerimus ꝙ ſunt q̄nqʒ erit virtus vidēdi ⁊ virtus audiendi ⁊ ṽtus odorandi ⁊ virtus guſtādi ⁊ virtus tāgendi.

ſunt paſſiōes appetitus iraſcibiliſ. Alie ṽſant circa bonū aut malū nō contractū arduo ⁊ he paſſiōes ſunt appetitꝰ concupiſcilis. ¶ Attende tertio ꝙ ꝯcupiſcibilis appetitꝰ ſex ſunt paſſiōes ꝑncipales ad q̄s alie oēs reduci poſſunt. Nā ṽtus cōcupiſcibilis aut fert in bonū conceptū ſub rōne boni ſine determinatōne ad tempus ⁊ hec latio ē amor: aut in malū huic oppoſitū ⁊ ē odiū. Aut in bonū vt p̄ſens ⁊ ē voluptas. aut in malū vt p̄ſens ⁊ tūc ē dolor aut in bonū futurū. ⁊ eſt cōcupiſcentia: aut in malū futurū ⁊ tūc eſt timor. ¶ Attēde q̄rto ꝙ paſſiones iraſcibilis appetitꝰ ſūt etiā ſex videlicet furor terror ira māſuetudo ſpes ī arduis deſperatio. Ex q̄bus apparet ꝙ ṽtus ꝯcupiſcibilis nō ſolum eſt circa bonū verū vel appens ⁊ iraſcibilis circa malū ſicut quidā putant. ⁊ hec noīa ꝯcupiſcibilis iraſcibilis denotare videnī: immo ambe verſantur circa bonū ⁊ malū ſ; iraſcibilis circa arduū concupiſcibiliſ vero nō. ¶ Attēde q̄nto ꝙ ſicut motuum volūtarioꝝ quos ꝑ libito exercemus. duplex eſt ṽtus. Una eſt motiua impans ſita in cerebro. Alia motiua imperata muſculis inſidēs ſic paſſionū aīe duplex eſt ṽtus. Una ē ipans īſita cerebro ſm medicos. Alia imperata qua mouenī ſanguis ⁊ ſpūs ab intus extra ſicut ī gaudio vel ab extra intꝰ ſicut in timore vel intꝰ ⁊ extra ſicut in verecūdia ⁊ ira. Et vtraqʒ iſtaꝝ dici poteſt ṽtus ꝯcupiſcibilis vel iraſcibiſ. Impoſſibile eñ ē appetitū ſenſualē ꝯcupiſcibilem vel iraſcibilē cum nō ferat in cognitū ſ; neceſſario p̄requirat apprehēſionē vt alibi ſit originaliter ⁊ impatiue ꝙ̄ in cerebro ſuppoſito ꝙ apprehēſiua ṽtus ſit originaliter nō in corde nec in epate ſ; in cerebro vt gal. affirmat ⁊ medici fere oēs. Et tn̄ certū eſt ex paſſionibꝰ animi cor moueri cū ſpiritibꝰ ⁊ ſangui ipſiꝰ per ṽtutē que in eo eſt. Et experientia indicat paſſiones animi maxīe imitari cōplexiones cordis ⁊ penes eas diuerſificari ⁊ ſuper his atteſtari. ¶ Attēde ſexto ꝙ gal. imitans platonē dixit ṽtutē iraſcibilem eē in corde et cōcupiſcibilē in epate loquēs vt opinor non de impantibus ſ; de impatꝭ. Scribit eñ ſexto de vtilitate particularū caplo. 17. Cōmunit eñ hec oīa. ſ. cor epar ⁊ viſcera alia vt ſenſu aliquo participent ⁊ non ſint omnifariā plante ꝓpter hoc neruis participāt. Seorſū aūt id eſt ſpecialiter añ alia viſcera participant eis epar ⁊ cor. q2 ipſa ṽtutum quarūdam exiſtunt ꝑncipia. illud quidē ſcʒ epar cōcupiſcitiue: hoc aūt videlicet cor iraſcibilis. Mōſtratū aūt fuit hoc in libro de hypocratis ⁊ platonis dogmatibꝰ exaudire ſe inuicē oportere ꝑncipia ⁊ copulari ſm quid ⁊ cōmunicare. Itē libro de ṽtutibus diſpēſantibus corpus humanū caplo vltimo dicit gal. Generati vero aīalis diſpenſatio a tribꝰ principijs ꝯſiſtit. Uno q̄dem eo ꝙ in capite ſuatum eſt. Alio autem eo ꝙ in corde ſuatum eſt cuius opa ſm ſe q̄dem motio eſt velut vigor aīe ad permanentiā ne vincatur. ſm paſſionem ṽo velut ebullitio īnate caliditatꝭ deſiderante anima nūc punire eū qui eſtimatur triſtaſſe ⁊ hoc vocatur ira. Tertij vero ꝑncipij firmati in epate opera ſūt omnia que ſunt ſm nutritiōem animalis. Huius aūt ṽtutis eſt ⁊ delectabilium finis. In quo vehemētius decēte mora ītēpantiā ⁊ volupta tē operat. Hec gal. Itē tertio interioꝝ caplo. 6. ait. Omis homo certificat cogitationis fundamētum eē cerebrū. audaciā ⁊ iram in corde: deſiderium in epate. Dicūt eñ ſtultos nō hr̄e cerebrū ne ꝙ etiam timidis eſſe cor. de tytio ṽo audis quid verſificatores dicūt ꝙ epar eius falco ⁊ vultur rodebāt. ¶ Attēde ſeptimo. circa hoc ꝙ dicitur in littera. Huiꝰ autem ṽtutis declarationem certificare ⁊ an ſit vna an plures ⁊c̄. ꝙ hoc relatiuū huiꝰ referri pōt ad ṽtutē vitalē in toto ſuo ambitu vel ad ꝑtē eiꝰ q̄ ꝑmotrix ē paſſionū aīe. q2 de vtraqʒ dubiū exiſtit ſi ſit vna an plures. Et ī principio caplī iſtiꝰ tetigimꝰ q̄liter ꝑn. ꝑmo cātice duas dicit eē ſpēs ṽtutis vitał ⁊ gal. tres. Et credo ꝙ ꝑnt rōnabiliter dici q̄ttuor ſm quattuor opatiōes eiꝰ ꝑncipales. Quarū ꝑma gn̄at ſpūs ⁊ ipſis imprimit ṽtutē vitalē: Scd̄a influit ſingulꝭ mēbris ṽtutem vitalem ⁊ ea preparat ad recipiendū ſenſum ⁊ motū ⁊ vegetationē. Tertia dilatat cor ⁊ arterias ⁊ eas ꝯſtringit. Quarta eſt executiua paſſionū aīe. Iuxta modū tactū in q̄nto notabili. Et iſta iterum ē duplex. Una eſt cōcupiſcibilis impata q̄ verſat circa bonū aut malū. Altera eſt iraſcibilis impata q̄ ṽſatur circa arduū. Et has duas eiꝰ ſpēs inuit ꝑn. primo canti. ꝑ exempla dicēs. Soror aūt eius ē illa q̄ agunt actiōes cuiuſlibet agibilis: ſicut ē amare aliq̄d ⁊ hr̄e illud odio ⁊ depſſio anime vł eius exaltatio. Nā ꝑ hoc exēplū ſicut ē amare aliq̄d ⁊ habere illō odio tangit ṽtus ꝯcupiſcibilis ⁊ opatio ipſiꝰ. ⁊ ꝑ hoc exēplū ⁊ depſſio aīe vel eius exaltatio tangit iraſcibilis ⁊ eiꝰ opus.

¶ De ṽtutibus aīalibus cōprehendentibus. Cap̄. V

i A virtute ⁊c̄. In hoc caplo diuidit prīo ꝑn. ṽtutem aīalem et ſubdiuidit apprehēſiuā. Scd̄o exeq̄tur de cōprehēſiua manifeſte ibi [Et ṽtꝰ q̄dē māifeſte] Tertio de ꝯprehēſiua occulte ibi [Et virtꝰ q̄dem]

a In prima ꝑte dicit ꝑn. primo ꝙ due ṽtutes copulant in virtute aīali id eſt ſub ea cōprehēdunt ſicut ſpēs ſub genere. Una eſt cōprehenſiua de q̄ agitur in hoc caplo. Alia motiua de q̄ agit caplo ſequēti. Scd̄o dicit ꝙ virtꝰ cōprehēſiua eſt velut genꝰ ad duas ṽtutes. q̄rū vna eſt cōprehenſiua manifeſte ſeu deforis dicta ſenſitiua exterior. altera eſt cōprehēſiua occulte ſeu intꝰ dicta apprehēſiua interior. ¶ Attēde hic prīo ꝙ in hac diuiſione ṽtutis aīalis in cōprehēſiuam ⁊ motiuā accipitur virtꝰ aīalis ſm ꝙ ab aīa denoīatiue dicitur diffinita motiuo ſenſitiuo ⁊ incorporeo. ſic enim accipiebāt veteres aīam āte tpa ariſto. quos gal. imitatꝰ eſt. Nō eñ vocabāt vegetabilia aīata nec ṽtutes horum dicebāt animas aut aīales ſ; naturales. ¶ Attēde ſcd̄o ꝙ ꝑnceps ꝑmo cantice nouē nūerat virtutes ab aīa ſic accepta dictas aīales. Ait eñ ibi. Nouē ſūt ṽtutes q̄ ab aīa numerant. Ex q̄bus ſūt q̄nqʒ ſub ſenſitiua. ſ. viſiua auditiua olfactiua guſtatiua ⁊ tactiua vłis. Eſt etiā vtꝰ ad neruos ꝑueniēs ꝑ quam mouet q̄s artus ⁊ iūcturas ſuas. Ex eis etiam eſt virtꝰ q̄ imaginat res ſicut videnī. Eſt adhuc ex eis virtus alia in qua ē rō ⁊ etiā in q̄ eſt mēoria. ¶ Attēde tertio ꝙ virtꝰ aīe cōprehēſiua gn̄ali noīe ſic dr̄ ab hoc qd̄ eſt ē p̄hēdere vel apprehēdere formas reꝝ vel intētiones extractas ab eis ſine mā vel eas recipiēdo vel circa eas operando: ſicut cera mollis recipit formā ſigilli ſibi impſſā ſiue materia ¶ Attende quarto ꝙ virtus animata ſm gal. differt a naturali ⁊ organum illius ab inſtrumento huius. q2 virtus aīata venit a fundamēto eius ad ipſiꝰ organum naturalis ṽo fixa ꝑmanet in ſuo inſtrumento. Ait enim prīo interiorū caplo vltimo. Sed inter animatum inſtrumētum ⁊ naturale magna differentia eſt ſicut in pluribꝰ locis oſtēdimꝰ. Nā naturale inſtrumētum hʒ naturalem virtutem ſuam actionem faciētem ⁊ animato inſtr̄o virtus a fundamēto et initio venit ſicut ſplēdor ſolis venit ad rē in qua ſplendet. et ſicut magnes hʒ virtutem ferrū trahendi ad ſe ſic vnūquodqʒ inſtrumētum naturale. ꝙ ſi ſua ṽba fuiſſet permanens ⁊ indeficiens nō fuiſſet ei neceſſaria vena vel arteria. Hec galienus.

b Et virtus quidem ⁊c̄. In hac parte ſcd̄a dicit primo ꝑnceps ꝙ virtꝰ cōprehēſiua manifeſte eſt virtus ſenſibilis exterior ſeu ſenſitiua. ⁊ ipſa ē ſm aliquos vt genus q̄nqʒ virtutū ⁊ ſm alios vt genꝰ octo. Scd̄o dicit ꝙ ſpēs eius ſi q̄nqʒ ponantur ſunt viſus auditus olfactꝰ guſtus ⁊ tactus. Tertio dicit ꝙ ſi ſpecies eius ponātur octo cauſa illiꝰ erit q2 pluribꝰ certificatoribus ſeu phis viſum eſt ſenſum tactus eē quattuor virtutes et quodlibet genꝰ iſtarum q̄ttuor dicunt ꝓprie eſſe ꝑ ſe virtutē. ſ; hec oīa cōia ſint in mēbro ſenſibili. i. vnum ⁊ idē habeāt organum ſcʒ lacertum

sicut in lingua sunt gustꝰ ⁊ tactus ⁊ in oculo visus ⁊ tactꝰ. Quarto dicit ꝙ certificare id est certitudinaliter determiare de tactu si sit vna virtꝰ vł quattuor virtutes ꝑtinet ad phm̄. ¶ Attēde hic p̄mo ꝙ virtutes manifeste appr̄hēsiue dicūtur cōiter sensus exteriores. q2 p̄ic oīm recipiūt impressionē ab exteriorib' obiectis ⁊ sunt velut porte q̄bꝰ forme rerū sensi

Et si dixerimus ꝙ sunt octo erit huiꝰ causa ꝙ pluribꝰ certificatoꝝ videtur ꝙ tactꝰ sit plures v̓tutes .s. q̄ttuor. et ponūt proprie vnūquodq3 q̄ttuor generum tactꝰ. v̓tutem per se: licet i mēbro sensibili sint cōia sicut est gustꝰ et tactꝰ in lingua. ⁊ visus ⁊ tactꝰ in oculo. hoc aūt certificare ē philosophi.

biliū habēt aditum ad v̓tutes apprehēsiuas interiores vł q̄a harum organa plus declinant ad exteriora corporis q̄ v̓tutū app̄hensiuarū occulte. ¶ Attēde scd̄o ꝙ sēsus exteriores sunt passiue v̓tutes passione ꝑfectiua nō corruptiua ita ꝙ patiunt̄ ab obiectis suis ⁊ nō agūt in ea. Juxta illd̄ arist. scd̄o de aīa Sēsus aūt in ip̄o moueri ⁊ pati accidit. videt̄ eīz q̄dā alteratio eē in sentiente. Et illud auerroys in ꝯmēto. Dicamꝰ igit̄ ꝙ sentire fit ꝑ aliquā passionē ⁊ motū in sensibꝰ a sensibilibus ⁊ nō per actionē sensuū in sensibilia ⁊ hoc cōe ē oībꝰ sensibꝰ. ¶ Sed instabit aliq̄s p̄mo de basilisco qui suo visu dicitur inficere astātes. Secūdo de muliere menstruata q̄ suo visu inficit speculū ⁊ infantes. Tertio q2 sensus exteriores iudicāt de sensibilibꝰ ⁊ sensui cōi p̄sentant formas suoꝝ sensibilium ⁊ ista sunt agere. Quarto. v̓tutes vegetatiue sunt actiue ⁊ cū oē agēs sit p̄stantiꝰ passo si sensitiue nō essent actiue minꝰ ꝑfecte essent vegetatiuis. Quinto sensitiua v̓tus in aīalibus se hꝫ ad vegetatiuā sicut actꝰ ad potētiam ⁊ ꝑficiens ad ꝑfectibile. q2 limitat hāc ⁊ determinat ad ꝓpriā spēz. vegetatiua em̄ v̓tus in aīalibꝰ ex alimento nō gn̄at lignū neq3 ramos folia aut radices sꝫ carnes ⁊ ossa ⁊ organica mēbra q̄ sunt instrumēta sensitiue virtutis. Sꝫ abusus videt̄ dicere ꝙ actꝰ ꝑficiens patit̄ ⁊ potētia ꝑfectibił agit. Sexto si obiecta sensuum agerēt in sensus eēnt p̄stātiora eis quia om̄e agēs p̄stantiꝰ est passo. ⁊ sic color sapor odor essent p̄stantiores aīa ¶ Ad primū ⁊ scd̄m dic ꝙ neq3 basiliscus suo visu inficit astantes neq3 mēstruata speculū ⁊ infantes: imo vaporibꝰ emissis ꝑtim a suis oculis partim ab aliis coꝝ partibꝰ. Ad tertiū dic ꝙ sensus suscipiendo formā sensibilis patit̄ ⁊ ab ea iā formatꝰ ⁊ actuatus iudicat ⁊ p̄sentat eam sensui cōi sic p̄mo patit̄ ⁊ postea agit. Ad quartū cōcede ꝙ v̓tutes vegetatiue sunt actiue ⁊ etiā sensitiue actiue postq̄ formate sūt forma sensibilis actione ꝑfectiore q̄ sit actio vegetatiue. q2 de sensibilibꝰ iudicant qd̄ non facit vegetatiua. Ad q̄ntū cōcede ꝙ sensus ē ꝑfectior in aīalibus v̓tute vegetatiua sꝫ sensus in eis nō est solū potentia passiua: imo multipliciter actiua nec actuat vegetatiuā fm̄ ꝙ passiua ē. Ad sextū dic ꝙ licet obiecta sensuum sint p̄stantiora sensibus fm̄ ꝙ sensus ab eis patiunt̄ habēt tn̄ postea sensus p̄eminentiā in dignitate actionis iudicii de sensibili. ¶ Attēde tertio ꝙ sicut sentire duplr̄ dr̄ scꝫ actu ⁊ potentia sic ⁊ sensus. Juxta illd̄ aristo. scd̄o de aīa. Om̄ aūt sentire dicimꝰ duplr̄. Potētia em̄ audiens ⁊ vidēs audire ⁊ vidē dicimꝰ. Et si forte dormiens ⁊ qd̄ iam sit oꝑans dupliciter vtiq3 dicetur ⁊ sensus. hic q̄dem sicut potētia ille aūt sicut actu. Et iterū sentire potētia duplr̄ dr̄. Uno modo potētia remota: sicut si dicamus puerū posse militare. Alio modo potētia ꝓpinqua: sicut vir ꝑfectus militare posse dr̄. ¶ Attēde q̄rto ꝙ sensibile est duplex quoddā per se. aliud per accidēs. Et iterū sensibile per se est duplex vnū cōe aliud ꝓprium. Propriū ē qd̄ ab vno solo sensu ꝑcipitur: ⁊ circa qd̄ non cōtingit sensum ciꝰ errare sicut color odor sapor sonꝰ q̄litates p̄me. Cōe est qd̄ a pluribꝰ sensibus ꝑcipitur vt motꝰ quies numerus figura magnitudo. Juxta illud arist. scd̄o de aīa. Dicit̄ aūt sensibile tripliciť quoꝝ duo q̄dē per se dicūtꝰ sentire. Unū aūt fm̄ accidens. Duoꝝ aūt aliud q̄dem ꝓprium ē vniuscuiusq3 sensus. Aliud v̓o cōe omniū. Dico aūt ꝓprium q̄dem qd̄ non ꝯtigit altero sensu sentiri vt visus coloris ⁊ auditus soni. Cōia aūt sunt motus q̄es numerꝰ figura magnitudo. Scd̄m accidēs aūt dr̄ sensibile: vt si albū sit diarii filiꝰ. fm̄ eniz accidēs hic sentit̄. ¶ Attēde q̄nto ꝙ oēs sensus exteriores cōueniūt i sex. Primo q̄dē in pati a suis sensibilibꝰ nō agendo in ea. Scd̄o in vti organis denudatis a suo ꝓprio sensibili vel saltē ab ipsiꝰ excellentia. Tertio i recipe formas ab obiect̄ suis sine materia. Quarto in esse quēlibet sensum eūdem oppositoꝝ. Quinto in sentire ꝑ aliqd̄ medium. sꝫ visus auditus ⁊ adoratus ꝑ extraneū sentiūt medium vt aquā aerē vel dyaphanū aliud: gustus v̓o ⁊ tactus per intraneum. Sexto in corrūpi vel ledi oēs ab excellētia sui sensibilis. ¶ Attēde sexto ꝙ tactꝰ ⁊ gustus necessarii sunt omnibꝰ animalibꝰ. Alii vero tres insunt ꝑfectis localiter motꝰ causa salutis. Juxta illud aristo. libro de sensu caplo secundo. Aīal autē fm̄ ꝙ aīal necesse est vnūquodq3 habere sensuz. per hoc enim determinamus aīal esse ⁊ non animal ꝓpe autem fm̄ vnūquodq3 tactus ⁊ gustus insequitur omnia necessario. tactus q̄dem propter dictā causam in his que de anima: gustus v̓o ꝓpter escā. Sensus aūt qui ꝑ exteriora proficiscētibꝰ ipoꝝ insunt queadmodum odoratꝰ auditus visus oībus quidē habentibꝰ vitā cā salutis insunt vt p̄sciētia ꝓsequātur alimentū. ¶ Attēde septimo ꝙ post tactum ⁊ gustū visus est nobis ad necessaria melior ⁊ fm̄ se: sꝫ ad intellectū seu doctrinas suscipiēdas et per accidēs auditus. Juxta illud arist. caº. nunc allegato Hoꝝ aūt ipsorū ad necessaria quidē melior ē visus ⁊ fm̄ se. Ad intellectū aūt ⁊ fm̄ accidēs auditus. Multas quidē enim differentias ⁊ multimodas visus annūciat potētia. q2 omīa corpora colore ꝑticipāt ⁊ cōia magis per hunc sentiūtur. Dico aūt cōia magnitudinē figuram motū numerū. Auditus autem soni tm̄ differentias annuciat paucis autē scilicꝫ solis hominibꝰ ⁊ eas que vocis. Scd̄m vero accidens ad prudentiam auditus plurimā confert partē. fm̄o enī audibilis existens causa est discipline non fm̄ se sed fm̄ accidens. Hec aristo. ¶ Attēde octauo ꝙ fm̄ aristotelē ibi visus organum aq̄ attribuitur. Auditus aeri. Olfactus igni tactus ⁊ gustus terre. Ait enī. Manifestum ꝙ si oꝫ fm̄ hūc modū attribuere ⁊ assignare vnūquodq3 sensitiuoꝝ vni elementoꝝ. Oculi q̄dem visiuū aque existimandum. Aeris vero sonoꝝ sensitiuū. Ignis aūt odoratum. Tactiuū autē terre. Gustatiuū vero spēs q̄dam tactꝰ est. Sed secūdo de anima distribuit aliter sensus elemēt̄ dicēs. Pupilla q̄dez enim aque. Auditꝰ vero aeris. Olfactꝰ aūt hoꝝ alteriꝰ ē. Ignis aūt nullius ē aut cōis oībꝰ. nihil em̄ sine calore sensitiuū ē. Terra v̓o aut nulliꝰ ē aut i tactu maxie miscet̄ vn̄ relinq̄tur nullū eē sensitiuū extra aerē ⁊ aquā. ¶ Querit̄ hic vtrū sint tm̄ q̄nq3 sensus exteriores seu virtutes ꝯprehēsiue manifeste. Arguit̄ p̄º ꝙ sint pauciores q2 sensus odoratꝰ nō est exterior sicut sensus cōis cū organum ipsiꝰ sit intra craneū cōiunctū organo sensus cōis. Itē tactus ⁊ gustꝰ non sunt sensus exteriores: imo tendūt ad cor. Juxta illud aristo. libro de sensu caplo tertio. Juxta cor sensitiuū est ipoꝝ scꝫ gustus ⁊ tactꝰ. Et libro de iuuētute caplo tertio de corde loquēs ait. Duos aūt manifeste hic tēdentes videmꝰ gustū ⁊ tactū. Itē gustꝰ est quidaz ꝑticularis tactꝰ. Juxta illud aristo. libro de sensu caplo. 3º. Gustatiuum v̓o spēs q̄dā tactꝰ est. Et scd̄o de aīa ait. Gustꝰ aūtē aliq̄s tactus nō sunt ergo duo. sꝫ vnꝰ sensus: ⁊ sic erunt tantū quattuor. Deinde arguit̄ ꝙ sunt plusq̄ q̄nq3: q2 sunt q̄nq3 actu ⁊ q̄nq3 potētia ⁊ hi differūt sicut potētia ⁊ actus vł sicut potētia actiua ⁊ passiua. Nā sensus formatꝰ ē potētia actiua de sensibili iudicās ⁊ ipsum p̄sentans sensui cōi: sꝫ sensus in formis ē potentia passiua sicut p̄dictum est. Itē q̄sq3 sensus est vnius ꝯrietat̄: vt visus albi et nigri ⁊ medioꝝ coloꝝ: auditꝰ sonoꝝ grauis ⁊ acuti: olfactꝰ odoꝝ suauis ⁊ fetidi: gustꝰ sapoꝝ dulcis ⁊ amari. Cuz igitur q̄ttuor sint ꝯrietates tangibiliū scꝫ calidi ⁊ frigidi hūidi ⁊ sicci duri ⁊ mollis asperi ⁊ lenis sensus tactꝰ erūt q̄ttuor qui q̄ttuor aliis cōnumerati faciēt octo. Itē sicut ē aliq̄s sensus iudicans de coloribꝰ luce et lumīe sic ē aliquis iudicās de tenebris ⁊ sicut aliq̄s de sono sic aliquis de silētio: ⁊ sicut aliq̄s de odore sic aliq̄s de inodorabili: ⁊ sicut aliq̄s de sapore sic aliq̄s de insipido ⁊ sicut aliq̄s de tangibili sic aliq̄s de intāgibili cū sensu noscamus p̄uationes sicut habitꝰ sed nō eodē. q2 visus in tenebris q̄escit ⁊ auditus in silētio ⁊ sic de aliis. Itē sicut q̄nq3 sensibiliū exterioꝝ ꝓprioꝝ sunt q̄nq3 proprii sensus sic eē vident̄ q̄nq3 alii sensus sensibilium cōium vt motꝰ q̄etis numeri figure ⁊ magnitudīs hec enī per se sunt sensibilia quēadmodum ꝓpria. Itē sicut sunt q̄nq3 sensus q̄bus sentimꝰ sensibilia extrinseca sic sunt q̄nq3 sensus q̄bus sentimꝰ actus q̄nq3 sensuuz vt vno sensu sentimꝰ nos videre alio nos audire ⁊ sic de aliis ⁊ non ꝑ visum neq3 ꝑ auditum. q2 solum iudicant de sensibilibꝰ extrinsecis. Item in orificio stomachi sunt duo sensus particulares non alibi reperti scꝫ sensus inanitōis hūidi substantifici quā seq̄t̄ fames ⁊ sensus inanitōis hūidi roridi quā sequit̄ sitis ⁊ sicut hi sensus habent ꝓpria obiecta ab aliis distincta scꝫ inanitiones que nō sunt color sonus odor sapor calidū humidum frigiduz sic cum durū molle asperum lene sic distincta sunt a ceteris. Sic argui potest de sensu cōgelatiōis dentiuz ⁊ de sensu summe delectationis virge in coitu. Juxta illud gal̄. quarto morbi caplo vndecimo. In sensu vero genitalium quedam ꝓpria est virtus fortis.

Oppositum hoꝝ determinat arist.scd̄o de aīa dicēs. Qꝛ autēꝫ nō sit sensus ali⁹ preter quīqꝫ dico autem hos visum auditū olfactuꝫ gustū tactum ex his credet aliquis. Et gal. illud idē innuit q̄rto morbi caplo sexto dicens. Delicia vo ⁊ ei⁹ ꝯriū in oībus sensib⁹ fiunt non tn̄ equaliter qꝛ in visu min⁹ q̄ꝫ in alijs efficiuntur. In tactu vero et gustu magis ceteris post eos in odoratu ⁊ auditu.

Et vꝛt⁹ q̇dē occulte cōprehēsiua et nō sentiēs ē sicē genus quīqꝫ virtutuꝫ.

Dic breuiter ꝙ solū sunt quīqꝫ sensus exteriores qꝛ om̄e sensibile extrīsecū apph̄endi pōt aliquo quīqꝫ sensuū noīatorum. et si esset nobis aliq̇s eorum ꝑuaremur sensatione ⁊ scia sui proprij sensibilis. Itē sensus dati sunt aīalibus ꝑfectis ad ꝑcipiendum cōferentia ⁊ nocētia ⁊ cum hoc hoībus ad artes ⁊ sciās acquirendas: ſꝫ ad hec oīa nobis sufficiunt quīqꝫ dicti sensus. visus em̄ ꝑcipit multum distātia gust⁹ ⁊ tactus ꝓxima audit⁹ ⁊ odoratus media inter hec. Itē tot sunt sensus quot sunt organa p̄rio recipientia formas sensibiliū exterioꝝ sine materia ſꝫ talia sunt quīqꝫ ⁊ nō plura. Neru⁹ q̇dem tactui seruiēs lingua gustui ocul⁹ visui auris auditui additamēta mamillaria ī anteriori p̄te cerebri sita odoratui. Ad obiecta ante oppositū. ¶ Ad primū dic ꝙ sensus nō dicit̄ exterior qꝛ habeat organū in exteriorib⁹ corpis sed ꝓpter cās p̄retactas in p̄rio notabili. Ad scd̄m nega si vis aristo. qꝛ fuit vari⁹ ⁊ dubius in mā organi tactus ⁊ ꝯrius medicis. Ad tertiū dic ꝙ gustus est q̇dā particularis tact⁹ id ē cōuenit cū tactu in duobus Prio quidē in hoc ꝙ gustatio nō fit sine hūido qd̄ est de nūero tāgibiliū. Scd̄o in hoc ꝙ sicut tact⁹ fit sine medio inter tangibile ⁊ tangēs vel cū medio intraneo qd̄ est pars corpis sic gustatio fit inter gustabile ⁊ gustans. Sed differūt primo in rōne formali obiecti. Nā alia est ratio formalis saporis alia tāgibilis. Scd̄o differunt loco ⁊ subiecto vbiqꝫ corpis p̄terq̄ꝫ in lingua. Nulla em̄ partiū corpis iudicat de saporib⁹ dempta lingua. Et hāc differentiā innuit aristo. scd̄o de aīa in translatiōe arabica dicēs. Et demonstrat eos esse plures vno tact⁹ lingue. Oīa em̄ tāgibilia sentiunt̄ ꝑ idem mēbruꝫ ⁊ sapor. Si igitur alia caro sentiret saporē tūc estimaremus ꝙ gustus ⁊ tact⁹ essent idē sensus mō aūt sunt duo q̇a nō ꝯuertitur. Et auerroys ibi sic exponit dictū hoc nō ꝯuertitur ſꝫ ꝙ oīs caro gustans ē tangēs ſꝫ non oīs tangēs ē gustās. Ad rōnes ꝙ sunt pluresq̄ꝫ quīqꝫ. ¶ Ad primā dic ꝙ eadē est v̇tus ſm ſbam q̄ est in potētia ⁊ q̄ ē in actu. semꝑ em̄ correlatiue dr̄ ad actū sicut est idē artifex dū dormit ⁊ dū vigilat. Et dū subdit̄ ꝙ vna ē actiua ⁊ alia passiua. Dic ꝙ vtraqꝫ relatiōe ad obiectū cui⁹ recipit formā sine materia dr̄ passiua. ⁊ relatōe ad iudiciū qd̄ facit de sensibili dr̄ actiua. Ad scd̄am cōcede ꝙ quisqꝫ sensus ē vni⁹ ꝯrietat̄ ſꝫ non ē necessariū vt sit vnius soli⁹: imo pōt eē plurium vt audit⁹ vocū grauis ⁊ acute vocū rauce ⁊ clare vocū asꝑe ⁊ lenis vocū melodiose ⁊ discordātis fort̄ ⁊ debilis. Itē visus est lucidi ⁊ obscuri lumiosi ⁊ tenebrosi albi ⁊ nigri visibiliū ī tenebris vt putride q̄rcus ⁊ quorūdā pisciū ⁊ v̇miū de nocte lucentiū ⁊ visibiliū ī lumie nō in tenebris vt coloratoꝝ. Ad tertiā dic ꝙ ē idem sensus visibilis ⁊ iuisibilis soni ⁊ silētij odoris ⁊ inodori saporis ⁊ insipidi tāgibilis ⁊ intāgibilis q̄lia sunt q̄ p̄re tenuitate nō sentit tact⁹ vt aer ⁊ athomi. Iuxta illō arist. 2°. de aīa. Adhuc aūt sicut audit⁹ ⁊ vnusq̇sqꝫ sensuū hic quidē audibilis ⁊ nō audibilis ille vo visibilis ⁊ non visibilis ⁊ olfact⁹ odorabilis ⁊ nō odorabilis. Nō odorabile aūt aliud q̇dem ſm id qd̄ oīno īpossibile est hr̄e odoreꝫ. Aliō aūt paruum habens ⁊ prauū. Silr̄ aūt ⁊ gustabile dr̄. Et cuꝫ subditur ꝙ visus in tenebris q̇escit ⁊ auditus in silentio. Dic ꝙ neqꝫ visus in tenebris q̇escit a ꝑceptione tenebraꝝ nec audit⁹ in silētio a ꝑceptiōe silētij. ¶ Sꝫ q̄ret aliquis quō ꝑcipiūt sensus priuationes suoꝝ obiectoꝝ cum ꝑuationes nō habeāt formas quas organis sensuū imp̄merē possint sine materia. ¶ Pro solutiōe attende ꝙ nō sensibile dr̄ tribus modis. Iuxta illud auerroys scd̄o de aīa cōmēto ill⁹. Sicē aūt visus visibilis ē ⁊ inuisibilis. Nō sensibile dr̄ ī vnoqꝫ sēsuū trib⁹ mōis. Aut d̄ eo qd̄ caret sēsatato ꝓpo illi sēsui. Aut d̄ eo qd̄ ē sēsibile intēsū ī se respectu illi⁹ sensus. Aut de eo qd̄ ē sensibile debile. Iux̄ h̄. dic p̄° ꝙ n̄ sensibile p̄rio mō n̄ hꝫ propriā speciem qua moueat sensuꝫ: ſꝫ sicut esse suum formale cōsistit in negatione habit⁹ sic suum cognosci vel apprehendi ꝑ sensum. Dic scd̄o ꝙ non sensibilia secūdo ⁊ tertio modis per species proprias apprehenduntur. Ad quartam dic ꝙ sensibilium cōmuniū non sunt alij sensus a quinqꝫ sensibus sensibilium ꝓpriorum. Iuxta illud arist. 2°. de anima. At vero neqꝫ cōmunium potest esse sensitiuū aliquod ꝓprium q̄ vnoquoqꝫ sensu sentimus non ſm accidens. Ad quintā dic ꝙ difficile est respōdere. Certum est enim ꝙ nos sentim⁹ nos videre ⁊ interrogati si videmus aliquid respondemus ꝙ sic vel ergo sentim⁹ nos videre ꝑ potētiam visiuam vel per aliaꝫ. Si per visiuam tūc idē erit agens ⁊ patiens respectu eiusdē. Et cum potentia visiua nō iudicet nisi de coloribus et lucidis. nostra visio erit lucida aut colorata q̄ ābo sr̄ incōuenietia. Si ꝑ aliā v̇tutē tūc illa v̇t⁹ q̄ apprehēdit visuꝫ vidē colorē apph̄ēdit visuꝫ ⁊ colorē. ⁊ sic color erit obiectū duaꝝ v̇tutum. s. v̇tut̄ visibil̄ ⁊ virtut̄ qua sentim⁹ nos videre. Itē q̄retur de virtute qua sentim⁹ nos videre vtrum sentiat se sentire visionē per se vel per aliam. si per se ita poterat dici de p̄ima visiua. si per aliam q̄rēt̄ iterum de illa: ⁊ sic erit ꝓcessus in infinitū. Hanc em̄ materiā sic difficultat aristo. scd̄o de aīa. Qm̄ autem sentim⁹ ꝙ videmus ⁊ audim⁹ necesse ē visu sentire. qꝛ videt aut altero. Sꝫ ideꝫ erit visus ⁊ subiecti coloris: q̄re aut duo eiusdem erūt aut idem eiusdē. Ampli⁹ aūt si ⁊ alter sit visus sensus aut in infinitū ꝓcedit aut aliquis ipse suijpsius erit iudex. q̄re in primo hoc faciēdum est. Habet aūt dubitationem si enim visu sentire videre est. videtur aūt color aut habēs hūc: si videbit aliq̇s ꝙ est vidēs ⁊ colorem habebit p̄mū videns. Deīde respōdēs obscure dicit. Manifestum igitur qm̄ nō est vnū visu sentire. Et nāqꝫ cum non videm⁹ visu discernimus ⁊ tenebras ⁊ lumen ſꝫ non silr̄. Sꝫ ad formā dicte quīqꝫ rationis respōdēdo clari⁹ dico ꝙ per nullū sensum extrinsecū sentim⁹ act⁹ sensuum exterioꝝ: imo per sensum cōem sentim⁹ nos videre ⁊ audire ⁊ olfacere ⁊ gustare ⁊ tāgere. Iuxta illud auerroys scd̄o de aīa cōmento ill⁹ cañ. Qm̄ autē ⁊ album ⁊ dulce ⁊ vnūquodqꝫ sensibiliū discernim⁹. Virt⁹ q̄ sensus iudicat albū esse aliud a dulci: ē alia a v̇tute visus: queadmoduꝫ virt⁹ qua iudicat ip̄m videre. videtur alia a virtute visibili. Et id clari⁹ exprimit albertus magn⁹ super dicta respōsione aristo. dicēs. Est igitur determinatio toti⁹ isti⁹ opinionis vel q̄stionis ꝙ videm⁹ nos videre et sentim⁹ nos audire ⁊ ſm quēlibet sensum oꝑari sensu cōi q̄ aliquo modo est idē cū particulari ⁊ aliquo mō diuersus. sunt em̄ oēs sensus vnuꝫ in forma virtut̄ sensitiue q̄ fons ē v̇tutum particulariū sensuum. Et ipsi particulares sensus sunt sicut riui ex fōte cōi diriuati. Et id susceperūt auerroys ⁊ albert⁹ ab aristotele libro de somno tractatu p̄rio caplo tertio dicēte. Est aūt q̇dam ⁊ cōis potētia q̄ seq̇tur omēs: qꝛ ⁊ ꝙ videt ⁊ ꝙ audit sentit. Nō enim visu q̇dē videt qm̄ videt ⁊ iudicat. Itaqꝫ ⁊ pōt discernere quoniā alia q̇dē dulcia sunt ab albis nec gustu nec visu nec ambob⁹ sed q̇dam cōi particula sensitiuarū oīm. Nā est q̇dam sensus vnus ⁊ p̄ncipale sensitiuū vnum. Ad sextā dic ꝙ sensus inanitōnis orificij stomachi p̄cedētes famē ⁊ sitim sunt de gn̄e tact⁹. Iuxta illud gal. q̄rto morbi caplo. 12. Tractabo de accidētib⁹ q̄ fiunt in ore stomachi qd̄ precordia vocat̄. Dico g̊ hec accidētia eē de gn̄e tact⁹. ¶ Sꝫ instabit aliq̇s iterū dictū est anteꝙ gust⁹ ⁊ tact⁹ sunt duo sensus qꝛ lꝫ in lingua ꝯueniant sicꝙ idem ē gustās ⁊ tangēs tn̄ nō ꝯuertit̄ qꝛ nullibi in toto corpe reperit̄ gust⁹ tactui ꝯiunctus nisi in lingua. Ita dicet̄ ꝙ tact⁹ oīm q̄litatū tāgibiliū ⁊ sensus inanitōis cōueniūt ī orificio stōī ⁊ nusq̄ꝫ in toto corpe nisi ibi. Sicē g̊ gust⁹ est alter sensus a tactu sic videbit̄ eē sensus inanitionis orificij stōachi. Dic ꝙ nō ē silr̄ qꝛ sensus gust⁹ hꝫ ꝓpꝛiuꝫ sensibile pro obiecto scꝫ saporē: ſꝫ sensus inanitōis orificij stōachi nō hꝫ ꝓ obiecto sensibile ꝓpriū: īmo sensibile cōe scꝫ motū inanitōis vel suctōis. ¶ Sed q̄ret aliq̇s cū hec ianitio seu suctiōis mot⁹ fiat vl̄r ꝑ totū corp⁹ tp̄e famis q̄re sentit̄ in solo orificio stōachi. Item cū mot⁹ ianitōis seu suctiōis sit sensibile cōe q̄re sensus ei⁹ pl⁹ dr̄ esse de gn̄e tact⁹ q̄ꝫ alioꝝ sensuū. ¶ Ad primū dic ꝙ ianitio paulatiue fit ⁊ est mot⁹ debil̄ q̄ sentiri n̄ potest nisi a sensu viuacissimo qual̄ īuenit̄ ī orificio stōachi. Ad scd̄ꝫ dic ꝙ sensus ianitōis ꝯp̄hēdit̄ sub tactu qꝛ silr̄ apph̄ēdit suū obiectū vt tact⁹. s. vl̄ sine medio vl̄ cū medio ītraneo. Et sꝑ ianitio ē ānexa trāsmutatiōi alicui⁹ q̄ttuor q̄litatū p̄maꝝ tāgibiliū vt siccitati ꝑ ꝑuatōem hūidi cibal̄ vl̄ humidi roridi. Silr̄ dic de sensu ꝯgelatiōis dētiū ⁊ de sensu maxīe delectatiōis in coitu ꝙ sub tactu comp̄hendūtur: qꝛ fiūt mō q̊ fit tact⁹ ⁊ medio q̄litatū p̄maꝝ: lꝫ ī sensu ꝯgelatiōis dētiū iuuet viuacitas sensus frigidi acetosi quā nā sagax dētib⁹ indidit plusq̄ꝫ alioꝝ sensibiliū qꝛ frigida acetosa maxīe nocēt dētib⁹. Et ad sensuꝫ delectatōis maxīe ī coitu cū tēpe spmat̄ decurrēt̄ ꝓpe neruos iuuat titillatio spūuꝫ nā sic ordināte q̄tin⁹ ad ꝯseruatōeꝫ spēi aīalia vehemēti⁹ ꝓpt̄ delectatōem īcitarent̄ ad coitū.

c Et virt⁹ ⁊c̄. In hac p̄te tertia q̄ ē de v̇tute ꝯp̄hēsiua occulte p̄rio agit p̄n. de sensu cōi ⁊ fātasia. Scd̄o de cogitatiua ⁊ imagiatiua ibi [Et scd̄a q̇dē] Tertio de estiatiua ibi [Et hec v̇t⁹] Quarto de mēoratiua ⁊ remīsciua ibi [Tertia vo illaꝝ] Quito d̄ v̇tute humana rōnali ibi [Virt⁹ vo] ¶ In p̄ria p̄ticula q̄ ē p̄ñs text⁹ dicit p̄rio p̄n. ꝙ v̇t⁹ ꝯp̄hēsiua occulte et

nō sentiēs est q̄si gen' ad q̇nq3 ṽtutes. ¶ S3 instabit aliq̄s p̄mo ꝙ aliqua de ṽtutib' apprehēsiuis occulte ē sentiēs. s. sensus cōis cu3 recipiat formas oīm sensibiliū τ dicat sensus a sentiēdo. videtur ergo ꝙ a littera hac tolli d3 τ nō sentiēs. Itē videt ꝙ multo plures sunt ṽtutes apphensiue occulte q̄ q̇nq3. q2 vltra q̇nq3 solitas noiari. s. sensum cōem fantasiā cogitatiuam estimatiuā τ mēorialē. sunt imaginatiua reminiscitiua. intellectus

Una est que vocatur sensus cōmunis τ fantasia. Et apud medicos qui

agens: intellect' possibilis. intellect' practic': intellect' speculatiu'. Itē ṽtus appetitiua ē de nūero ṽtutū occulte ꝯprehēsiua3 cū nō ferat appetit' in incognitū. Deīde arguit ꝙ sunt pauciores quinq3. q2 fantasia τ memoria nō sunt de nūero apprehēsiua3 cū sit earū officiū nō apprehēdere vel cognoscere s3 reseruare formas τ intētiones ab aliis ṽtutib' apprehēsas. Nā si forēt apprehēsiue semp eēnt in actu cū sēp hēant penes se formas vel intētiōes, nec habeāt libe3 arbitriū agēdi vel nō agēdi. H' em̄ solius est volūtat. Itē videm' cōiter ꝙ faciliter apprehēsiui sūt male mēoratiui τ ecōuerso: mēoria igitur τ fantasia nō sunt apprehensiue. Itē tres sufficiūt neq3 plures a gal. τ medicis aliis nūerant in cēbro virtutes principales apprehēsiue nisi ille τ vna motiua volūtarie. Ait eni3 libro de ṽtutib' dispēsantib' corpus hūanū. Scire igit o3 ipsas ex trib' ꝯuenire particul. Ex capite q̇dem eā q̄ rōcinamur τ memoramur τ sentimus τ de loco ad locū ꝑmutamur. Idē visus ē sentire p̄n. p̄mo cantice dicēs. Ex eis etiā ē ṽtus q̄ imaginat res sicut vident. Est adhuc ex eis ṽtus alia in q̄ ē rō. τ etiā in q̄ est mēoria. Et iohānici' in ysagogis de ordinatiua discretiua τ ꝯpositiua ṽtute hec ꝓcedūt. fantasia in fronte: cogitatio vel rō in cerebro mēoria in occipitio. Itē due sufficiūt ad oēs operationes p̄ncipales cerebri ꝑficiēdas sc3 sensus cōis τ mēoria. Nā si vltra sensum cōem eēt necessariū ponere cogitatiuā hoc maxie eēt ꝓpt cōponere τ diuidere: s3 sensus cōis id sufficiēter facere videt. Cōparat em̄ int sensibilia diuerso3 sensuū vt iter albū τ dulce calidū τ odoriferū τ hoc ē quodāmodo cōponere τ diuidere. Et si esset necessariū ponere estimatiuā hoc eēt ad iudicādū de spēbus insensatis ꝑ formas sensibiliū vl ad extrahendū dictas spēs vel intētiōes a dictis formis: s3 hoc facere videt sensus cōis, dū iudicat de oꝑib' sensuū exterio3 τ de tenebris τ de silentio q̄ nec sunt forme sensate nec ab eis iprimunt forme tales. Et si esset necessariū ponere fantasiā maxie id eēt ꝓ custodia formarū sensatarum S3 memoria ē thesaur' sufficiēs formarū τ intentionū. Itē videt ꝙ ꝓ oībus sufficit vna. s. intellect' in q̄ p̄eminēter eē vident oēs q̇nq3 potētie p̄numerate. Prīo q̇dē ipe apprehēdit formas oi3 sensibiliū cū nihil subterfugiat spherā intellect'. Scđo cōponit diuidit τ elicit ex formis sensatis intētōes insensatas. Tertio discurrit de vna veritate i aliā syllogismis τ aliis argumēt. Quarto retinet sibi formas τ intētōes apprehensas sicut tabula rasa retinet figuras sibi ipressas. ¶ Pro solutōe istarū obiectionū τ declaratōe toti' capli p̄nt. attēde prīo ꝙ gal. τ alii medici tractātes de ṽtutib' apprehēsiuis occulte q̄tū sufficit sue arti. s. q̄tū faciunt ad ꝯseruatōem sanitatis τ curā egritudinis posuerunt eas tres τ nō plures. s. imaginatiuā q̄ apprehēdit oīa sensibilia. Cogitatiua3 siue discretiuā q̄ discernit faciēda a nō faciēdis. Memoratiuā q̄ p̄teritoru3 recordari facit. Et de his trib' ac de suis accidētibus determiat gal. 3°. morbi caplo septīo dicēs. Hic aūt dicēdū de nocumēto regitiue actiōis Incipiā aūt ab imaginatione. Dico ergo nocumētū istud. aliud est stupor. aliud ꝯgelatio. aliud alienatio. Nocumētum ṽo discretōis: aliud ē ablatio sicut amētia: aliud diminutio sicut stultitia. aliud corruptio vt desipientia. Eius silr qđ est in mēoria. aliud est destructio actōis sicut lithargia. ē etiā aliud accidēs in mēoria. i. diminutio mot' vocaturq3 insania. ē etiā aliud qđ dicitur alienatio. nā alienatio duob' modis ē aut nō bene imaginatur: aut nō bene recordat. Hec gal. Et ꝯseq̄nter codē caplo declarat ꝙ ledi pōt imaginatiua sola sine aliis: vt patuit de theophilo medico qui cū infirmaret putabat cātores τ fibilatores eē in āgulo sue domus. Et postq̄ sanus fact' est narrabat sana mēte q̄ sibi i egritudine cōtigerant. Vn̄ mōstrauit ꝙ discretiua τ memoratiua mānserūt in eo sane: s3 imaginatiua erat lesa q2 imaginabatur qđ non erat. Deinde declarat ibi ꝙ discretiua seu cogitatiua ṽtus ledi potest imaginatiua τ mēoratiua saluis de quodā qui claudens ostiu3 domus cepit vasa q̄ ibi erāt ostendere transeūtibus interrogās ab eis si iuberēt ea proiici τ q2 noiabat suis ꝓpriis nomibus tā vasa q̄ transeuntes apparebat ꝙ memoria τ imaginatio in eo erant salue: s3 discretiua erat lesa q2 non discernebat si vasa illa deberent proiici vel non. Deinde dicit de memoria ꝙ pluribus hominibus transacta quadam pestilentia tanta fuit obliuio ꝙ parentes τ amicos τ seipos tradiderunt obliuioni. ¶ Attende secundo ꝙ philosophi theorice tractantes de virtutibus anime distinguentes eas penes actus τ obiecta posuerunt in animalibus perfectis

quinq3 ṽtutes occulte apprehēsiuas vtentes in suis oꝑatiōibus organis corporeis sc3 sensum cōem fantasiam cogitatiuā estimatiuam τ memoratiuā: nō cōnumerantes inter eas ṽtutes intellectiuas: q2 nō vtūtur in suis oꝑibus organis. Et q̄liter distinguātur he quiq3 ṽtutes ꝑ ꝓprios actus τ per ꝓpria obiecta patebit inferius describēdo queq3 earū. ¶ Ad obiecta ꝙ sunt plures Ad primum dic ꝙ sensus cōmunis dici pōt non sentiēs ꝓprie: q2 nō recipit imp̄ssionē a sensibili extrinseco. Pōt etiā dici sentiēs q2 recipit sensibiliū formas ab oībus extrinsecis sensibus. Ad scđm dic ꝙ imaginatiua sub cogitatiua cōprehēditur: q2 nec ope nec subiecto differt ab ea sed relatiōe ad diuersas ṽtutes. Et reminiscitiua vel sub memoratiua cōprehēditur extēso noīe memoratiue ad eā: vel sub ṽtutib' aīe rōnalis q2 in solis hoībus inuenit. Intellectus ṽo nō cadit in nūero q̇nq3 ṽtutum apprehēsiuarum interi' q2 separat' est ab organo corꝑeo τ ille non. Q2 si libeat eu3 cōnumerare cū apprehēsiuis interi': pone ipm q̇n tam ṽtutē sicut videt hic facere p̄nceps τ cōputa pro ṽtute vnica sensum cōem et fantasiā. Ad tertiū dic ꝙ l3 appetit' sensualis nō exeat in actu3 sine sensatione poti' tamen attinet ṽtuti motiue q̄ apprehensiue sicut declarabit caplo sequenti. ¶ Ad obiecta ꝙ sunt pauciores q̇nq3. Ad primum dic ꝙ apprehēsiua ṽtus dr̄ in ꝓposito oīs illa q̄ formā rei sensibilis aut intētōem extractā ab ea in se h3 siue retineat siue nō retineat illā. Et cū subditur ꝙ semꝑ essent in actu: cōcede ꝙ semꝑ sunt in actu retinēdi q̄diu habēt formas nō obūbratas neq3 offuscatas. Et cū rursus subditur ꝙ facilr apprehēsiui sunt male mēoratiui. Dic id intelligi de apprehēsione q̄ est receptio trāsitoria sine custodia. Ad scđm dic ꝙ tres sufficiunt medicis fm exigētiam sue artis: s3 nō sufficiūt p̄his subtili' de eis inquirentib' τ distinguētib' eas per act' τ obiecta q2 plures tribus inueniūtur act' τ obiecta correspōdentes apprehēsiuis occulte sicut apparebit infra. Ad tertiū nega ꝙ sensus cōis τ mēoria sufficiāt neq3 apud medicos neq3 apud p̄hos. Apud medicos q̇dem q2 tria gn̄a sunt actionū ṽtutum p̄ncipalium cerebri in q̄rū perfectione ꝯsistit ei' sanitas sc3 simplex apprehēsio formarū sensibiliū oīm sensuū discretio faciendo3 a non faciendis τ recordatio p̄teritorum τ totidē nocumenta in q̇bus ꝯsistunt ei' egritudines. Apud p̄hos aūt: q2 plures q̄ duo sunt act' τ obiecta specie distincti ṽtutū apprehēsiuarū occulte. Vn' q̇dem act' ē receptio omnium forma3 sensibiliū a sensib' exteriorib' τ ei' obiectum ē forma sensibilis iā recepta in sensu fm ꝙ receptibil est a sensu cōi. Alius actus ē cōseruatio illa3 forma3 τ ei' obiectū ē forma sensibilis intrinseca fm ꝙ seruabil. Tertius act' est cōponere simul formas et eas diuidere. Cui' obiectū est forme sensibiles intrinsece τ cōponibiles τ diuisibiles. Quart' actus ē elicere ex formis sensibiliu3 intētōes insensatas τ eas cōponere τ diuidere cui' obiectū est intētiones insensate cōponibiles τ diuisibiles. Quītus est reseruatio intentionū τ ei' obiectū est intētōes vt ꝯseruabiles. Et cū subditur ꝙ si necessariū eēt vltra sensu3 cōem ponere cogitatiuā hoc ess3 ꝓpter cōponere τ diuidere cōcede. Et cū vltra assumit ꝙ sensus cōis id sufficient facere videt nega: l3 em̄ apprehēdat formas sensibiliū diuerso3 sensuū τ discernat inter diuersa sensibilia non iđ cōponit τ diuidit sicut visus ꝓpt apprehēdere albū τ nigrū et discernere inter ea nō dr̄ ꝯponere τ diuidē neq3 gust' ꝓpt apphēdē dulce τ ama3 τ int ea discernē. Et cū vltra dr̄ ꝙ sensus cōis suffic elicē ex formis sensat itētōes n̄ sēsata: nega illō loquēdo ō intētōib' insensat amicicie τ inimicicie seu ꝯueniētiū τ discōueniētiū ac ea q̄s ṽsat estimatiua. Ad q̄rtū nega ꝙ sufficit itellect': τ cum assumitur ꝙ apprehēdit formas omniū sensibiliū: nega fm ꝙ sensibilia sunt: imo intellectus est vlr'iu3 que sunt insensibilia sensus vero singlariū sensibiliū. Iuxta illud aristo. Singulare dū sentit vniuersale dū intelligitur. Et l3 vna τ eadem ratiōalis aīa in simplici ac inuariabili essentia ꝯsistens sufficiat exprimere oēs actus anime quosdam per ꝓpria organa alios sine organis: stolidoru3 sermo est ob id vnicā ponere ṽtutē vel duas tm̄ siue in toto corꝑe siue in cerebro cū manifeste apparcāt multo plures act' τ obiecta specie distincti. Sed dubitabile est si queq3 ṽtutum apprehēsiua ru3 occulte ꝓpriū hēat organū vel sint eis tm̄ tria organa fm numerū vētriculo3 cerebri. vel tm̄ duo nō numerato medio vētriclo ꝓ ventriculo τ organo. s3 ꝓ via sola de priori ad posteriorē. ¶ Secūdo dicit ꝙ vna sc3 prima ex ṽtutib' occulte cōprehensiuis voca

tur sensus cōis ⁊ fantasia. Et fm medicos sensus cōis ⁊ fantasia sunt vna ⁊ eadē v̓tus. Sz fm phos certitudinaliter ⁊ exquisite inquirētes de nūero v̓tutum sunt due v̓tutes. q2 sensus cōis est illa v̓tus q̄ recipit oēs formas sensu pceptas ⁊ patitur ab eis passione pfectiua et i ipa copulāt̄ dicte forme. Sz fantasia ē v̓tus custodiens formas sensibiliū post q̄ ꝯiuncte fuerint i sensu cōi ⁊ retinet eas i absentia sensus ⁊ sensibiliū. Et ꝺ istis duabus virtutib' illa q̄ est recipiens scz sensus cōis est alia a custodiēte scz fantasia: ⁊ certificatio huius attinet pho.

dem sunt vna virt'. Sed apud certificatores q̄ sunt ex philosophis due sunt virtutes. Sensus enim cōis est illa que omīa sensu percepta recipit ⁊ propter eorū formas patitur que i ipsa copulant̄. Fantasia vo est illa q̄ eas custodit postq̄ ꝯiungūtur ⁊ retinet eas post sensus absentiā. Et q̄ illaꝝ duarū ē recipiēs alia ē a custodiēte. Hoc aūt certificare ē philosophi.

¶ Attēde primo q̄ sensus cōis sex sunt opationes. Prima ē iprimere spiritib' aīalib' sensitiuam v̓tutem quā deferūt organis sensuū exteriorū ⁊ fm hanc opatōez ē actiua virt' et vt fons sensatōis cui' riui sunt sensus exteriores. Scda est recipe formas sensibiliū pceptoꝝ prius ab aliquo vl' aliquib' sensuū exterioꝝ: ita q̄ ad cū ꝯfluūt forme oms impresse sensibus exteriorib' a sensibilib': sicut linee recte a circumferentia circuli ad centrū. ⁊ ab hac opatione dr̄ passiua v̓tus. Tertia ē iudicare de sensibilib' quoꝝ forme pueniūt ad ipm. Quarta ē iudicare de opationib' sensuū exteriorū ita q̄ per ipm iudicam' nos videre ⁊ audire ⁊c̄. Quinta ē discernere inter sensibilia diuersoꝝ sensuum. vt inter dulce ⁊ albū qd facere nō possunt sensus exteriores neq̃ q̄cunq̃ alie diuerse v̓tutes: vt si gustem dulce solū ⁊ tu amaꝝ solū: neuter nostrum ex ista gustatōe discernere pōt inter dulce et amarū: sz oz ad discernēdū vnū ab alio q̄ idē gustet ambo. Sexta est mouere fantasiā. Ab his vltimis q̄ttuor opationib' dr̄ sensus cōis v̓tus actiua. Attribuūt insup quidē sensui cōi iudicare de priuationib' sensibiliū vt de tenebris ⁊ silentio dicētes de his sensus exteriores nō posse iudicare. Sz aristo. est eis ꝯrius scdo de aīa dicens. Sicut aūt visus visibilis ē ⁊ inuisibilis. tenebra eñ iuisibil' est. Judicat aūt ⁊ ipam visus sil'r ⁊ auditus soniq̃ ⁊ silētij. ¶ Attende scdo q̄ nomē fantasie ē multipliciter equocū. Dr̄ enim qñq̃ fantasia corruptio intellect' vel rōnis vel cogitatōis. Iux̄ quā significatōez deuiātes a cōi iudicio ⁊ vita hoīm fantastici vocant̄. Sic noīe fantasie Gal'. vtit̄ tertio interioꝝ capl'o octauo dicens. Passio eñ que dr̄ fantasia nō ē nisi itellect' corruptio. Scdo dicitur fantasia opatio fantastice v̓tutis. s. mot' a sensu fm actū fcō. Sic eñ ab aristo. describit̄ scdo de aīa capl'o vltio. Tertio dr̄ fantasia de thesauro seu v̓tute aīe custode formarū receptarū pri' in sensu cōi sicut a pn̄. hic. Quarto dr̄ de v̓tute cui' opatio est mot' a sensu fm actū facto. Et de hac q̄dem v̓tute dicit aristo. libro de somno trac. scdo capl'o scdo. q̄ ipa est eadē cum sensitiua sz differt ab ea fm esse sicut albū ⁊ dulce sunt idem in lacte: differunt tñ in eo fm esse. Ait enim ibi. Et est q̄dē idē sensitiuo fantasticū eē aūt sensitiuo ⁊ fantastico alterū. ⁊ dr̄ fantasia a fanes grece qd est apparitio latine. Phanes vo dr̄ a phos qd est lux. ¶ Attēde tertio q̄ aristo. scdo de aīa circa finē volēs manifestare hanc v̓tutem per opatōem ipsi' quā fantasiam vocāt dic̄ pmo. Fantasia aūt alteꝝ est a sensu ⁊ ab itellectu ⁊ hec nō fit sine sensu ⁊ sine hac nō est opinio. i. estiatio. Scdo dic̄ manifestū eē q̄ nō ē eadē fantasia ⁊ opinio q2 fātasiamur qñ volum' ⁊ ad libitū nr̄z ñ sic aūt opinamur: ⁊ qñ opinamur id ē estimam' aliq̄d difficile aut terribile stati cōpatimur vel ꝯfidimus aut timētes de casu aut sperātes de victoria sz fm fantasiā neq̃ timem' neq̃ speram': sz habemus nos q̄si viderem' in pictura terribilia aut delectabilia. Tertio dicit manifestū esse q̄ fantasia nō ē sensus q2 nos fantasiamur in somno sensu absente. ⁊ tūc mlt'e fantasie occurrūt. Et sensus solū fit p̄sente sensibili fantasia vero nō. Et in aliquib' aīalibus inuenitur sensus sine fantasia ⁊ sensus semper sunt veri circa ꝓpria sensibilia. fantasie vo plures sunt false. Et cū manifeste sentimus aliq̄d nō dicim' q̄ fantasiamur sz q̄ certe videm' aut audim' aut alio sensu pcipimus. his q̄nq̃ rōnibus fantasiā dicit eē aliō a sensu. Quarto dicit q̄ fantasia nō est scīa nec intellect'. q2 sciētia ⁊ intellectus sunt habitus aīe q̄bus nō ꝯtingit falsum dicere: sz fantasia qñq̃ vera est qñq̃ falsa. Quinto iterū dicit q̄ fantasia nō ē opinio q2 semp opinioni inheret fides. i. credulitas q2 nō ē possibile opinātē nō credere ea q̄ opinat̄ sz nulli bestie inest fides ⁊ mult' bestijs i est fantasia. fantasia igitur nō est opinio. Itē oēz opinionē sequitur fides ⁊ ad fidē sequitur psuasum esse ⁊ ad suasionē sequitur rō que nullis inest bestijs. Fantasia vo multis bestijs inest. Fantasia igit̄ non est opinio. Sexto dicit q̄ fantasia nō ē opinio cū sensu neq̃ p sensū neq̃ est cōplexio. i. cōmixtio opinionis ⁊ sensus sicut dixerūt platonici asserētes fantasiā esse opinionē ⁊ sensum eiusdē rei nō diuersaꝝ vt cōplexio ex opinione ⁊ sensu albi est fantasia sz complexio ex opiniōe albi ⁊ sensu boni nō ē fantasia fm eos. Qr aūt fantasia non sit opinio neq̃ cū sensu neq̃ p sensum iā multipliciter añ pbatū est. Sz q̄ nō sit cōplexio opiniōis ⁊ sensus eiusdē rei ꝓbat arist. q2 eiusdem rei sensus qñq̃ est falsus ⁊ opinio vera vt sol p sensum videt̄ nobis pedalis ⁊ per opinionē credim' eū esse maiorē tota terra. Septio declarata fantasia pri' p predicata negatiua declarat eā p affirmatiua. Et dicit prio q̄ fantasia videt̄ eē motus: q2 moto sensu mouet̄ alterū ab hoc. Scdo dicit q̄ necesse ē fantasiā eē sil'em sensui. Tertio dicit q̄ fantasia ē motus nō cōtingēs sine sensu neq̃ nō sentiētib'. Et sup hoc dicit albertus. Nō aūt hic vocam' motū ipam mot' successionē: sz poti' cū in motu sint duo. vnum qd est ipsa successio fm fieri. aliud qd est forma facta post formā. vocam' hic motū formā post formā factam: q2 forma que ē in fantasia fit post illā que est in sensu cōi. Quarto dicit q̄ ꝯtingit habentē fantasiā multa facere ⁊ pati fm ipam. Alia q̄dem q2 nō habent intellectū vt bestias. Alia vo ex velamēto intellect' aut passione aut egritudine aut somno vt hoīes. Quinto dicit q̄ ꝯtingit fantasiā eē verā vel falsam q2 sensus vñ nascitur fantasia ē triplex. Un' est sensibiliū ꝓpriorū q̄ rarissime ē falsus: aliqñ tñ fallitur nō ex parte sui sz ex indispositione organi vel medij vel ex nimia distātia sensibilis ⁊ tunc fantasia inde orta ē falsa. Scds est sensibiliū p accidēs vt q̄ hoc albū est petrus aut paulus vacca vel equ' i tali vel i tali loco. Terti' est sensibiliū cōium vt q̄ hoc ē huius vel illius magnitudinis vel nūeri vel motus vel figure ⁊ hi sensus sunt frequēter falsi ⁊ fantasie orte ab eis. Et p̄ter has falsitates quas fantasia ꝯhit a sensib' hz aliā q̄ est sepe de sensibilib' absentib' per formas reseruatas q̄ vel nō sunt bñ ipresse vel sūt offuscate vel alijs intricate. Sexto ꝯcludit q̄ si p̄dicta de fantasia vera sint fantasia vtiq̃ erit mot' a sensu fm actū facto: vel vt hz littera arabica mot' a sensu q̄ ē in actu. ¶ Sed istabit aliq̄s q̄ multe fantasie fiūt i somno ⁊ somnia ⁊ hm̄oi. Nā qd in somno fantasma: somnū dicimus vt ait aristo. libro de somno. et tñ in somno sensus nō ē in actu: imo somn' ē quodāmodo immobilitas ⁊ q̄si vinculū sensus. Juxta illud aristo. libro de somno trac. prio capl'o scdo. Sēsus autē modo q̄dē aliquo imobilitatē ⁊ velut vinculū somnū esse dicim'. Solutionē aūt remissionēq̃ vigiliam fantasie ergo q̄ fiunt in somno nō sunt mot' a sensu fm actū facto. Itē cum fantasia sit v̓tus aīe custodiēs ⁊ retinēs formas nō videt̄ hñs eā multa facere fm ipam. Itē non videt̄ q̄ in nobis sit fantasiari qñ volum': imo qñ sensus cōis actuat' forma sensibilis mouet. ꝯ illud arist. scdo de aīa. Qr aūt nō est eadē fantasia ⁊ opinio manifestū. hec q̄dem eñ passio i nobis est cū volum'. pre oculis eñ est facere sicut in recordatiuis positi et ydolū facientes. i. exercentes artē mēorie opinari aūt nō i nobis ē. Itez si fantasia eēt mot' a sensu fm actū facto oīa aīalia habēt vel haberent fantasiā: q2 oīa habēt sensum cōem frequēter in actu. Cui' ꝯrium sentire videt̄ arist. 2°. de aīa dicēs. Si vo ei quod actu idē. i. si fantasia idem esset qd sensus in actu. oībus quidē vtiq̃ cōtingeret bestijs fantasiaz inesse videt̄ aūt non: vt formice aut api aut v̓mi. ¶ Ad primū dic q̄ i somnijs seu fantasijs q̄ occurrūt in somno sensus cōis excitat̄ fm partē qua respicit fantasiam ⁊ imaginatiuā ⁊ manet ligatus fm ptē q̄ respicit sensus exteriores. Ad scdm dic q̄ bruta ⁊ hoīes multa faciūt fm fantasiā ita q̄ mouētur ad agendū p formas suatas in fantasia. Ad tertium dic prio q̄ duplex ē fantasia. Una ē rōnalis seu deliberatiua alia sensibilis. Juxta illud arist. tertio de aīa. Fantasia autē omnis rōnalis aut sensibilis est. Et paulopost subdit. Sēsibilis q̄dem igit̄ fantasia sic dictū est rōnalib' ⁊ irrationalib' aīalibus inest. deliberatiua aūt rationalib' tm̄. Scdo dic q̄ fantasia sensibilis hz ortū a sensu cōi imediate: sed fantasia rōnabil' hz ortū a cogitatione seu rōne. ita q̄ a rōne qñq̃ imprimit̄ forma rei in v̓tute fantastica sicut a sensu cōi. Juxta illud auerroys super verbo arist. nūc allegato. Omne imaginās id est fantasians: aut hz illā formā imaginatam a qua mouetur a sensu: aut hz eam ex cogitatione. In homie q̄dem ex cogitatione. In alijs vero aīalib' a sensu. Tertio dic q̄ fantasia rōnalis est in nostra potestate vt fingim' quando volumus equū aureum: vel mōtem smaragdinū vel aīal cētum capitum

⁊ mille pedū ⁊ alia innumera pictoꝝ figmēta quoꝝ formas in fantasia reponim᷒. Quarto dic ꝙ fantasia sensibilis nō est in potestate brutorū īmo fantasiant̄ ſm ꝙ mouent̄ a sensu ⁊ appetitū ⁊ localiter mouētur ſm ꝙ fantasiant̄ ⁊ sic magis agunt̄ ꝙ agāt nec est ī eis aliq̄ libertas aut arbitriū liberū vt in hoībus. Ex dictis apparet ꝙ fantasia rōnalis non cadit, ꝓꝑe sub descriptione fantasie ꝓus data. s. ꝙ est motus a sēsu ſm actū facto.

Sed qualitercūq3 fuerit eius sedes ⁊ operationis eius principium ē anterior cerebri ventriculus. ❡ Et secūda quidem est virtus quā medici vocant cogitatiuam. Sed certificatores quandoq3 vocant imaginatiuā quandoq3 cogitatiuam. Si enim imperauerit ei ꝟtus estimatiua animalis quam post nominabimus ⁊ ipsamet ad suam peruenerit operationem vocant eam imaginatiuam. Et si virtus rationalis ei imperauerit et reduxerit eam ad illud quod ei prodest vocatur cogitatiua.

Ad quartuz dic ꝙ oī aīali inest aliquo mō fantasia ⁊ concupiscētia sʒ q̄busdam scilʒ ꝑfectis inest fantasia ꝑfecta ⁊ determiata. In aliis vero vt terre affixis impfecta ⁊ indetermiata. Juxta illud arist. 3°. de aīa. Cōsiderandū aūt ⁊ de impfectis q̄d mouēs est quib᷒ tact᷒ solū inest sensus vtrū ꝯtingat fantasiaz inesse his aut nō ⁊ ꝯcupiscentiā. videt̄ eñ leticia ⁊ tristicia inesse. Si aūt hec ⁊ cōcupiscentiā necesse fantasia aūt quomō quidē inerit cū nō moueant̄ ad sensibilia nisi apud p̄sentiaz coꝝ supple. Et responsionē huius q̄stionis subiungit dicēs. Aut sicut mouentur indetermiate ⁊ hec insunt quidē indetermiate. Tertio dicit. sʒ q̄litercūq3 fuerit id est siue sensus cōis ⁊ fantasia sint vna ꝟtus seu plures ꝟtutes: sedes ⁊ p̄ncipium opatōis ei᷒. s. sensus cōis ⁊ fantasie est vētricul᷒ anterior cerebri. ❡ Sʒ instabit aliq̄s prio: qꝛ sensus cōis organū dʒ eē ꝯriuʒ seu ꝯrie dispositū organo fantasie. Dʒ eñ sensus organū esse molle hūidū vt bene recipiat: fantasie ꝟo duꝝ siccū vt bene retineat: nō igitur erit idē ventriculi vtriusq3 organū. Itē ab organo sensus cōis debent nasci oēs nerui sensitiui cū per eos mittat vnicuiq3 organo sensuū exteriorū sensitiuā ꝟtutē ⁊ per eos recipiat formas rerū ab exteriorib᷒ sensib᷒: sed nō oēs nerui sensitiui nascūtur ab anteriori ventriculo cerebri: vt supra dictū est in anatomia neruoꝝ de neruis q̄rti paris seruiētib᷒ gustui: et de neruis q̄nti paris seruiētib᷒ auditui. ❡ Attēde ꝓ solutōe ꝙ ꝓpt̄ primā rōnem quidā medicoꝝ dixerunt sensum cōem esse in āteriori parte primi vētriculi cerebri. ⁊ fantasiā in posteriori pte eiusdē vētricli. Et id ex hoc ꝯfirmari videt̄ ꝙ fantasia ē potentia media inter sensum cōem ⁊ cogitatiuā recipiēs simulacra rerū vera vel imaginatiua nūc a sensu cōi nūc a cogitatiua. sibi ergo debet̄ locus medi᷒ inter has. Itē in somniis sensus cōis ē ligatus saltē ſʒ partē q̄ respicit sensus exteriores. fantasia ꝟo soluta sʒ ligatio ⁊ solutio fiunt ſm organa dictarū ꝟtutū a vaporib᷒ grossis oppilātib᷒ vias coꝝ. Alii dixerūt ꝙ sensus cōis ⁊ fantasia sunt in toto anteriori vētriculo cerebri: ⁊ in eodē subiecto adequate allegantes ꝙ sunt eadē virt᷒ substātialiter ⁊ realiter solū differētes ſm esse. Juxta illud arist. libro de somno trac. 2°. cap̄. 2°. Est quidē idē sensitiuo fantasticū esse aūt sensitiuo ⁊ fantastico alteꝝ. Et iterū ibi dic̄. Manifestū est ꝙ sensitiui q̄dem ē somniare hui᷒ aūt ſm ꝙ fantasticū. Itē dicit p̄n. sexto naturaliū. Virtutū aūt apprehēdentiū occultarū aīaliū vel sensibiliū prima est fantasia q̄ est sensus cōis. Itē si sensus cōis ⁊ fantasie essent diuersa organa oporteret ī lesionib᷒ coꝝ diuersa adhibere antidota ⁊ in diuersis locis ⁊ cū null᷒ medicoꝝ id docuit ars medicoꝝ ī hoc eēt ex toto defectuosa. Itē palpātib᷒ ptē posteriorē p̄mi vētriculi cerebri non apparet dura neq3 sicca. Itē fantasia recipit formas sensibiliū nō enim pullulāt ex ea. si ergo retineat eas oʒ vt pri᷒ eas susceperit. erit igit̄ organū eius molle hūidū ad apte suscipiēdū: ⁊ durū siccū ad bñ retinēduʒ. Et hi rñdēt ad rōnes p̄me opinionis. Ad p̄mā q̄ dr̄ organū sensus cōis dʒ eē ꝯriū organo fantasie. s. molle hūidū ad facilr̄ recipiēdū formas negāt ꝙ debeat eē molle ⁊ hūidū ꝓpt̄ hāc cāʒ sʒ vt nerui ab eo orti sint molles. Juxta illud p̄n. 12. aīaliū cap̄. 8. Et iā creabat̄ sb̄a cerebri lenis ⁊ q̄si vnctuosa: sʒ illa vnctuositas ē ꝓpt̄ hoc vt qd̄ nascit̄ ex illa res. s. neruosa sit viscosa. Sʒ dic̄ medic᷒ scʒ gal. ꝙ mollicies erat vt recipet figurā aptā ⁊ de facili exerceret̄ ꝑ talē materiā imaginatio q̄ñ res hūida de facili recipit ip̄ssiones. Et nō videt̄ mihi istō: qꝛ res hūida de facili recipit alterationē sʒ non oēm: sʒ illā q̄ est cū diuisione ⁊ receptiōe figuraꝝ. Sʒ imaginatio ⁊ estimatio non fiunt: cum motu corꝑis vel diuisione aliq̄ in corꝑe. Hec p̄n. Itē dicūt ꝙ sicut q̄ttuor ꝟtutes naturales ministrātes indigētes ꝓ suis opatōib᷒ q̄litatib᷒ ꝯriis repiuntur in eodē mēbro simplici ⁊ eadē ꝯplexione q̄litates sibi ꝓpicias sic in anteriori vētriculo cēbri est repire ptes terrestres siccas ⁊ aqueas ⁊ aereas hūidas q̄rū he susceptōi facili ille retētiōi ꝯueniūt. Ad scd̄aʒ dicūt ꝙ fantasia ē media ope nō loci diuersitate int̄ sensum cōem ⁊ cogitatiuā sicut digestiua ē media inter attractiuā ⁊ expulsiuā. Ad tertiā dicūt ꝙ lʒ vapores hora somni ⁊ somnioꝝ sic ligēt sensum cōem ꝙ nec mittit exteriorib᷒ sensib᷒ vim sensitiuā

nec recipit ab eis formas rerū sensibiliū nō tñ extinguūt formas reseruatas in fantasia. q̄re nō ꝓhibent vt sit ī actu retētiōis ⁊ representatōis. Elige qd̄ vis nō est magna vis ⁊ sic solue p̄mā rōnē. ❡ Attēde scd̄o ꝙ lʒ ab āteriori vētriculo cerebri nō nascant̄ oēs nerui seruiētes exteriorib᷒ sensib᷒ ꝓpe tñ sat: ita vt a primo vētriculo ad eos ꝑ vias aptatas facilr̄ trāscāt sensitiui spūs ⁊ ab eis ad eū prompte referant̄ forme sensibiliuʒ. Et sic soluit̄ scd̄a rō. In q̄ assumebatur ꝙ ab organo sensus cōmunis debent nasci omnes nerui sensitiui.

❡ Et scd̄a ⁊c̄. In hac scd̄a pticula tertie ptis p̄rio manifestat secūdā ꝟtutū occulte app̄hēsiuaꝝ. Scd̄o differentiā ei᷒ a p̄ria dicta ibi [Quocūq3 tñ] Tertio sedē ei᷒ ibi [Et hui᷒ q̄dē] In p̄ria pte dicit ꝙ scd̄a ꝟtutū apprehensiuaꝝ occulte ē illa ꝟtus quā medici vocāt cogitatiuā. Sʒ p̄bi certi᷒ ⁊ subtili᷒ de ea determinātes q̄nq3 eā vocāt imaginatiuā q̄nq3 cogitatiuā. Nā si ꝟtus estimatiua de q̄ statī aget̄ ip̄auerit ei aliq̄d ⁊ assecuta fuerit suā intētōem vocāt tūc eā imaginatiuā. Sʒ si ꝟtus rōnalis ip̄rauerit huic ꝟtuti scd̄e ⁊ reduxerit ip̄aʒ ad illō qd̄ ē ei vtil᷒ dr̄ cogitatiua. ❡ Attēde h̄ p̄ ꝙ nomē imaginatiue vel imaginatōis tā in libris arist. ꝙ gal. cōiter ꝓ fantasia accipit̄ vl̄ ꝓ sensu cōi. Nā scd̄o ⁊ tertio libris de aīa ipsi᷒ arist. fere vbicūq3 scribit̄ fantasia ī trāslatōe a greco scribitur imaginatiua vel imaginatio ī trāslatōe ab arabico. Et gal. tertio morbi ⁊ tertio īterioꝝ de istis ꝟtutib᷒ loquēs ita vtit̄ noīe imaginatiue. Et rasis p̄rio almāsoris cap̄. 2°. ait. Imaginatio q̄dē ī duobus vētricul̄ anteriorib᷒ ꝑficit̄. Et auerroys scd̄o colliget cap̄. 43 ait. Et dicim᷒ ꝙ ꝟtus imaginatiua stat ī prora cerebri ⁊ illa ē q̄ retinet figurā rei postq̄ sepata ē a sensu cōi. Et ip̄emet p̄n. in p̄senti lr̄a alios imitat᷒ imaginatōneʒ capit ꝓ fantasia dū dicit. Et ista ē illa q̄ exercet se ī eis q̄ ī imaginatōe recōdita sunt. ❡ Attēde 2°. ꝙ imaginari q̄druplicitur dr̄. Vno mō ab h̄ qd̄ ē seruare imagines rerū ī absentia sensibiliū ⁊ sic ē opatio fantastice ꝟtut̄ ⁊ imaginatiua īn dicta est eadē cū fantasia. Scd̄o mō ab h̄ qd̄ ē sibi formare imagines alias ab illis q̄ reposite sūt ī fantasia a sensu cōi vt imaginatio chimere vel cerui volāt̄ vel leporis cornuti ⁊ hoc imaginari ⁊ ꝟtute imaginatiua inde dicta plurimū vtūtur geometre ⁊ se exercentes in arte memorie. Tertio modo ab hoc qd̄ ē se exercere ī imaginatiōibus reconditis in fantasia cōponendo ⁊ diuidendo. Et ab istis duobus vltimis modis imaginandi dr̄ imaginatiua de qua hic agit p̄n. vt de ꝟtute secunda subiecto ⁊ ope differente a fantasia. Et de ista loqui videtur arist. scd̄o de aīa in littera arabica dicens. Imaginatio aūt est aliud a sensu ⁊ aliud a distinctiōe. Ista eñ passio nobis est q̄ñ voluerimus. Possum᷒ etenim in directo oculoꝝ nostroꝝ sicut res deponere ⁊ fingere formas. Et similiter auerroys in cōmento dicēs. Imaginatio ē nobis voluntaria. Cū eī voluerim᷒ imaginari res dispositas in ꝟtute ꝯseruatiua q̄s prius sensimus poterim᷒ facere. ⁊ possum᷒ per hāc virtutē fingere formas imaginabiles q̄rū indiuidua nunq̄ sensim᷒. Dicit̄ aūt ⁊ alio q̄rto modo imaginari de eo qd̄ est apparere visui q̄dam visibilia q̄ reuera non sunt extra oculum ⁊ coraʒ eo sicut aliquorum oculis apparēt q̄si musce vel cimices vel fum᷒ vl̄ nubes: ⁊ tal̄ imaginatio ē passio p̄cedens cataractā: de cui᷒ cāis signis ⁊ cura determinat p̄nceps tertii tertia tractatu q̄rto cap̄. 8. 9. et. 10. ❡ Attende tertio ꝙ ꝟtus cogitatiua ꝓꝑe dicta nulli bruto inest sed solis hoībus. qꝛ deliberatiua est cū electiōe melioris. bruta vero nō deliberant sed sequūtur sensum ⁊ appetituʒ vl̄ estimationē. Jurta illud aristo. tertio de aīa in translatiōe arabica. Virt᷒ aūt cogitatiua ē in rōnalib᷒ tm̄. Eligē aūt facē hoc aut h̄ ē de actiōe cogitatiua. Et auerroys sup illo ꝟbo ait. Imagiatio existit ī aliis aīalib᷒ cogitatio aūt ī rōnalib᷒. Eligere eñ facē h̄ imaginatū ⁊ nō hoc est de actiōe cogitatiōis nō de actiōe imaginatiōis. Judicās eñ ꝙ hoc imaginatum est magis amabile q̄ hoc debet esse virtus eadem de necessitate que nūerat imaginatōnes in quibus iudicat delectabili᷒. Et scd̄o colliget ca. 43°. ait. Sʒ cogitatiua pl᷒ manifestat̄ ī camera media. Et ꝑ hāc ꝟtutē cogitat hō ī reb᷒ quib᷒ ptinēt cogitatio ⁊ electio q̄usq3 app̄hēderit qd̄ ꝯueiēti᷒ ē. ⁊ ꝓpterea nō

ĩnuenitur hec virtus nisi in hoīe ⁊ aīali bruto fuit ꝯcessa estimatiua loco istius. Hec auerroys. Et forte hac de cā gal. ⁊ alij medici sepe hanc vtutē vocant rōem: qꝛ quodāmodo rōcinando deliberat q̄d melius. Cuius rei signū est ꝙ nos interrogati sup aliquo de quo dubitamus rn̄dere solemus: ego cogitabo. ¶ Attēde. 4. ꝙ cogi-

Quocūq; tn̄ mō fuerit iter hāc virtutē ⁊ primā existit dr̄ia ꝙ pria est recipiēs ⁊ custodiēs illd̄ qd̄ ad eā puenit de formis sensu pceptis. Et ista ē illa q̄ se exercet ī eis q̄ in imaginatōe recōdita sunt exercitio cōponēdi ⁊ diuidēdi ⁊ singulas pcipit formas quē admodū ad eā puenīūt a sensu ⁊ alias formas ab eis diuersas sic hoīez q̇ in mōte volat smaragdino. Sz fantasia nō pōit corā te nisi q̄tū recepit a sensu. Et hui⁹ q̇dē vtutis sedes est vētricul⁹ cerebri medi⁹. ¶ Et hec virt⁹ est instrumentū virtutis que procul dubio in animali est occulta cōprehensiua ⁊ est estimatiua. Et ipsa quidem est virtus qua aīal iudicat ꝙ lupus est inimicus ⁊ filius est dilect⁹: ⁊ qui ānonam prebere consueuit est amicus a quo nō est fugiendum. Et hoc iudicium ꝯm modū existit nō rōnalem. Amicicia em̄ ⁊ inimicicia nō sunt sensu pcepte neq; sensus eas cōprehendit animalis. nō ergo eas cōprehēdit: neq; de eis iudicat nisi virtus alia. ⁊ licet non sit cōprehensio rōnalis est tn̄ proculdubio aliq̄ apphēsio nō rōalis. Hō etiā plerūq; vtit hac vtute in mltis suoꝝ iudicioꝝ ⁊ pcedit ī hoc queādmodū aīal n̄ rōale.

tatiua virtus qn̄q; dr̄ de intellectu speculatiuo. Nam vbi scribit tertio d̄ aīa ī trāslatione greca speculatiu⁹ q̇dem nihil speculatur actuale. i. agibile: neq; dicit d̄ fugibili ⁊ pseq̄bili. In trāslatione arabica scribit. Pars ei cogitatiua nō videt illud qd̄ fac̄ neq; dicit aliq̄d in fugito neq; in q̄sito. Et auerroys sup hac lr̄a arabica ait Pōt intelligi p partem cogitatiuā intellectus speculatiu⁹: ⁊ iō dic̄. Pars em̄ cogitatiua non videt. i. ps em̄ speculatiua nō ꝯsiderat de rebus opatiuis neq; de aliqua re vtili q̄sita: neq; de aliqua re nocēte fugita. ¶ Attende q̄nto ꝙ due sunt in hoīb⁹ vtutes pceptiue ⁊ discretiue motus psecutionis ⁊ fuge. Una est intellect⁹ practicus q̄ discernit cum rōcinio ⁊ discursu habita ꝯsideratōe nō soluz ad pn̄s bonū vel malum: sz etiā ad futurū: qn̄ vbi ad q̇d ꝑpter q̇d ⁊ q̄liter mouendū est. Alia est estimatiua q̄ discernit eē mouendū sine rōcinio: sz cum impetu ex sensibili pn̄ti vel sicut pn̄ti apphenso cum spē amicitie vel inimicitie. Et cū hec impauerit huic scđe virtuti de q̄ hic agitur ⁊ pue nerit ad opationez suam nō impedita. s. per rōez renitētē: tūc dicet hec scđa vt⁹ imagiatiua. Sz cū rō vel practicus itellect⁹ vel ītelligētia p̄ctica vel vtus rōnal̄ q̄s p vno ⁊ codē hēo dcē scđe vtuti ipauerit ⁊ reduxerit eā ad id qd̄ ē vtile ei ⁊ qd̄ ipa intēdit tūc dicet cogitatiua. Et h̄ est qd̄ dicit princeps in lr̄a.

In. 2. pte dic̄ ꝙ q̄cūq; mō fuerit. i. q̇cūq; noīe vocet h̄ scđa vt⁹ int̄ eā ⁊ p̄mā ē dr̄ia tal̄ ꝙ pria recipit ⁊ seruat formas pceptas a sensib⁹ exteriorib⁹ veniētes ad eas. Et ista scđa vt⁹ exercet se ī formis illis in imaginatiōe. i. fantasia recōditis cōponēdo ⁊ diuidendo ⁊ pcipit singulas formas sicut ei pueniūt a sensu: ⁊ nō solū illas sed etiā alias fictas diuersas ab eis vt hoīez volantē in mōte cōposito ex lapidibus p̄ciosis vocatis smaragdis. Sz fantasia nō ponit coram te nisi q̄tum recepit a sensu. i. nō pn̄tat tibi vel vtutibus seq̄ntib⁹ eam nisi formas a sensu receptas. Alij libri hn̄t nō ponit corā se. ⁊ expone sic: nō ponit corā se. i. nō recondit in se ipsa nisi formas sensatas. Et intellige hoc de fantasia sensuali n̄ (de rōnali.

In t̄tia pte dicit ꝙ sedes seu domiciliū hui⁹ scđe virtutis est medius vētricul⁹ cerebri. ¶ Attēde ꝙ auerroys scđo colliget capl̄o. 43. Loquens de sedib⁹ imaginatiue ⁊ cogitatiue dicit prio imitando medicos. Et dicimus ꝙ virt⁹ imaginatiua: stat in prora cerebri: ⁊ illa est q̄ retiet figuraz rei postq̄ sepata est a sensu cōi. Sz cogitatiua plus manifestatur in media camera. Scđo dicit ibi imitādo arist. Et nō ē tradendū obliuioni ꝙ q̄uis camere cerebri sint mēbra in q̇bus cōplent̄ opationes istarū virtutū: tn̄ nō inueniūtur ī radice: nisi in corde: ⁊ ꝙ ista. s. camere iste cerebri non sunt illis nisi sicut instrumēta in q̇b⁹ manifestantur caꝝ opationes ⁊ sicut virt⁹ visibilis dr̄ esse in hūore cristallino q̄uis sit in corde vel in cerebro: sic sunt iste vtutes. Tertio dic̄ codē capl̄o. Et ī loco ī q̄ ē imagiatiua de necessitate ē cogitatiua: qꝛ cogitatō nō ē nisi cōpatio rerū imagiataꝝ ⁊ dissolutio caꝝ. Et si intelligat de codē loco adeq̄te tūc sibimet ꝯriat̄. Si v̇o intelligat ꝙ sit in codē cōi amplo loco puta ī corde ꝯm aristo. vel in cerebro ꝯm gal. verū dicit. ¶ Et hec virtus est. In hac pticula tertia tertie ptis hui⁹ capl̄i p̄° describit vt⁹ estiatiua. Scđo ōn̄dit quō differt a fātasia imagiatiua ⁊ cogitatiua ibi [Et hec q̇dē virt⁹] Tertio ꝙ medico nō est curādū vt eā noscat ibi [Et medico]

In prima pte dicit prīo ꝙ hec virt⁹. s. scđa mō dcā q̄ qn̄q; vocat̄ imaginatiua qn̄q; cogitatiua est instrumentū vtutis estimatiue q̄ sine dubio est in aīali occulta cōphēsiua. Occulta q̇dē dupl̄r. Prīo in se ⁊ organo suo. Scđo ex pte opis: qꝛ elicit ex formis sensat̄ ītētōes occultas ⁊ ī sensatas. Scđo dic̄ ꝙ estiatiua est virt⁹ qua aīal vt ouis iudicat ꝙ lupus ē sibi inimic⁹ et fili⁹. s. agn⁹ est sibi dilectus ⁊ pastor ipsi⁹ q̄ sibi ꝯsueuit p̄bere ānonā. i. almoniam vel cibū est amic⁹ ei⁹ a quo nō est fugiendū hac vtute cognoscit bos possessorem suū ⁊ azin⁹ p̄sepe dn̄i sui. Tertio dic̄ ꝙ iudiciū estiatiue ē ꝯm modū nō rōalē. i. nō discursiuū p rōēs ī electōe bōi ⁊ fuga mali. Uel lege n̄ sēsualē ⁊ erit lr̄a clarior ⁊ magis rn̄dēs lr̄e seq̄nti q̄ dat cāz hui⁹ Estiatiua ei nō discurrit neq; syllogizat de reb⁹ sensibilib⁹: qꝛ amicicia ⁊ inimicicia nō sunt pcepte sensu neq; sensus aīalis apphēdit eas. Et iō nō cōprehēdit amiciciā ⁊ inimiciciā ⁊ iudicat de eis: nisi alia vt⁹ a sensuali. Et lz apphēsio estiatiue q̄ apphēdit amiciciā ⁊ inimiciciā nō sit apphēsio rōnal̄ est tn̄ indubie apphēsio aliq̄ nō rōnal̄ ꝑpinq̇or supple rōali q̄ sensitiue: qꝛ sic rōnal̄ vt⁹ ex̄hit a singl̄arib⁹ sensu pcept̄ vl̄ia q̄ sunt īsensibilia sic estiatiua elicit a formis sensat̄ vt a motu figura colore spēs amicicie ⁊ inimicicie q̄ sūt insensate. Quarto dic̄ ꝙ hō freq̄nt̄ in iudicijs suis vtit̄ estiatiua ꝯm silr̄itudinē animalis irrōalis ꝑcedēs. ¶ Querit̄ vtrū estiatiua sit vt⁹ rōal̄ videt̄ ꝙ sic. Prīo ex noīs interp̄tatiōe. Dicit̄ ei ab ex ⁊ thimo qd̄ ē mēs q̄si ex mēte iudicās: sz mēs ē vt⁹ rōnalis. Scđo aucto. arist. 2. d̄ aīa in trāslatōe arabica dicēt̄. Sz estiationē ꝯseq̄tur fides. Impossibile ei est vt q̄ estimat nō credat qd̄ estiat Et nullū brutum et reptiliū hz fidē: imaginatio aūt ē in plurib⁹ coruz. Oēm igr̄ estiatōez ꝯseq̄tur fides. Fidez aūt ꝯseq̄tur sufficiētia sufficiētiā rōabilitas. Et reptiliū ⁊ brutoꝝ q̄dā hn̄t imagiatōez rōez aūt non. hec arist. Tertio auc̄te. auerroys ī cōmēto dcē lr̄e dicēt̄. Et qꝛ oē estimāl est credēs ⁊ oē credens sibi sufficit. et oē qd̄ sibi sufficit hz rōez necesse ē vt oē estimās hēat rōem. Quarto estiatio ē ꝯsensus q̄ puenit ex cogitatōe: vt ait auer. 3. de aīa cōmēto illi⁹ can̄. Et hec ēt inueit̄. Sz vt⁹ cogitatiua ē in rōabilib⁹ vt dic̄ arist. in nūc alleg. can̄. g̊ ⁊ estiatiua. Oppositū hui⁹ determiat h̄ p̄nceps. et auerroys. 2. colliget ca. 43. dicēs. Et aīali bruto fuit ꝯcessa estiatiua loco isti⁹. s. cogitatiue. ¶ Attēde p̄° ꝙ estiatō dupl̄r accipit̄. Uno° p opiniōe ⁊ sic ē opatio rōis. Nā opio ē acceptio ei⁹ qd̄ plurib⁹ rōib⁹ vel rōe appentiori alijs p̄pōit̄. ⁊ sic capit arist. ī pluri b⁹ locis. scđi ⁊ tertij de aīa. Ubi ei scribit̄ ī trāslatōe a greco opinio: ī trāslatōe ab arabica scribit̄ estiatio vt ꝑpe finē scđi vbi trāslatio a greco hz. Opinari aūt nō ī nobis ē. necesse ē ei aut verū aut falsuz dicere. Trāslatio ab arabico hz. Estiare aūt nō ē in nobis. necesse ē ei aut falsari aut verari. Et vbi vna hz: sz opiniōi q̇dē inheret fides: alia hz: sz estiationē ꝯseq̄tur fides. Itē vbi vna hz. Ampli⁹ aūt cū opinamur difficile aliq̄d āt t̄ribile stati cōpatimur. Alia hz. Et cū nos estiauerim⁹ aliqd̄ eē audactū aut aliqd̄ valde timorosū stati patiemur. In his g̊ passib⁹ estimatio p opiōe capit̄. Alio° capit̄ p elicitōe spēi aīcicie vl̄ īimicicie ex formis sensatis sine discursu. Et ꝑpotinaliter estimatiua virtus dupl̄r dr̄ scz de vtute opiatiua cū discursu ⁊ de vtute elicitiua spērū aīcicie ex formis sensat̄ sine discursu. ¶ Attēde. 2. ꝙ vt⁹ se exercēs ī cōponēdo ⁊ diuidēdo formas ī fātasia recōditas mīstrat estiatiue sic ꝙ sibi pn̄tat formas sēsatas sil̄ ab ea cōpositas ⁊ iūctas ī codē sbiecto. vbi gr̄a lupū vl̄ leonē tal̄ figure tal̄ icess⁹ tal̄ color ⁊ tal̄ magnitudīs ex q̇b⁹ estiatiua elic̄ spēz īimicicie ⁊ iudicat ꝙ tale aīal ē īimicū. ¶ Attēde. 3. ꝙ sic rō discursu vl̄ syllogismo discernit bonū a malo aīcū ab īimico fugiēdū a nō fugiēdo cōpādo int̄ fātasmata reꝝ ⁊ ꝯsiderādo futura sic estiatiua elicitiua de q̄ h̄ agit̄ īstictu suo sine discursu discernit aīcū ab īimico eliciēdo ex formis sensat̄ spēs amicicie ⁊ īimicicie. Et sicut rō aliq̄n ē recta aliq̄n n̄ recta sic estimatiua. ⁊ sicut opinio q̄ est opatio rōis aliquādo est vera aliquando falsa: sic estimatio. Uerum ratio est certior estimatiua quia ad plura respicit ⁊ vniuersalia ⁊ futura ꝯsiderat. Estimatiua v̇o: qꝛ ad

pauca et singula et pñtia respicit de facili palogizatꝛ. ¶ Attēde q̄rto ꝙ estimatiua nō solum apprehendit et percipit spēs insensatas amicicie et inimicicie et iudicat ō eis: ꝫ etiā formas sensatas rerū. aliter ei nō posset ab eis elicere spēs insensatas: sed estimatiua proprie dicitur ab opere eliciendi species insensatas. ¶ Attende quinto ꝙ q꞉ amor et odium sunt cā plurimorum actuū humanoꝝ et v̇tus estimatiua statī suo instinctu discernit aīcabile ab odioso: et discernit hoc fugiendū. illō ꝓseq̄ndum freq̄nter ea hō vtitur ī suis iudicijs queādmodū aīal irrationale: et p̄sertim hoīes q̇ studio et rōibus nō vacauerunt ꝫ simplr̄ vixerūt secutores passionum. His p̄missis dic p̄mo ꝙ estimatiua p̄mo nō accepta ē virtus rōnalis in solis hoībus inuēta sicut ꝓbāt testimonia allegata ante oppositū. Dic scd̄o ꝙ estimatiua scd̄o mō dcā est virtus irrationalis: q꞉ nō rōne vtitur neqꝫ discursu vel syllogismo et in multis aīalibus irratōnalibus inuenitur vt docet experimentū. Canis em̄ assurgit magistro: et seq̄tur eum velut amicū fugiēs a canicida. Et ouis sequitꝛ suū pastorem fugiens a lupo. Et id suadēt testimonia post oppositū.

Et hec quidē virt' diuiditur a fantastica: qm̄ fantastica sensu ꝑcepta retinet: et hec in ꝑceptis sensu intentiones discernit nō sensu ꝑceptas: et separatur ab ea quā imaginatiuam vocamus et cogitatiuam: qm̄ illius operationes nullum seq̄tur iudiciū sed istius oꝑationes nō solum iudicium: sed etiā iudicia sequūtur. Et illius oꝑationes sunt in sensu perceptis cōpositionē facere. et istius operatio in sensu ꝑceptis iudicare intētiones extra sensum. Et queādmodum in aīali est sensus iudicans de formis sensu perceptis. silr̄ estimatiua est iudicans de intētionibus illarum formarū que ad estimationem perueniūt et nō ad sensum. Quidam aūt hominū sunt q̇ presumūt et hanc virtutē imaginationē vocant: ꝫ non inde curamus: q꞉ de noībus non disceptamus: ꝫ intentiōes et differentias intelligere debemus. Et medico quidē non est curandū vt hāc virtutem sciat. Impedimēta nāqꝫ operationū eius impedimenta oꝑationum aliarū virtutum q̄ sunt anteq̄ ipsa sunt sequentia sicut fantasia et imaginatiua et memorialis quam postea noīabimus. Et medicus quidem nō curat nisi de virtutibus ex q̇bus cū in suis impedimētis acciderit lesio ꝓuenit egritudo. Quod si lesio acciderit oꝑationi alicuius virtutis cā impedimenti qō accidit prius operationi alterius virtutis q̄ ei fueritqꝫ impedimentū illud secutum malitiā cōplexionis aut corruptionē compositionis alicui' mēbri sufficit medico vt sciat impedimentum illud ꝓpter malitiā cōplexiōis membri: aut sue cōpositionis corruptionē accidisse ad hoc vt cū medicina ei subueniat: aut vt ipꝫ ab eo custodiat. Et nō curat scire dispositiōnē virtutis cui quod accidit non accidit nisi alio mediante postq̄ sciuerit dispositionem eius cui accidit illud quod accidit sine medio. ¶ Tertia vero illarum quas nominant me-

In secūda parte dicit primo ꝙ estimatiua differt a fantasia: q꞉ fantasia seruat et retiet formas sensu ꝑceptas et estimatiua discernit in illis formis et elicit ab eis intētiones nō perceptas sensu. Scd̄o dicit ꝙ estimatiua differt ab imaginatiua et cogitatiua in duob'. Primo in hoc ꝙ nullū iudiciū ꝓsecutionis vel fuge sequitur oꝑationes imaginatiue et cogitatiue: q꞉ forme rerū circa quas operantur cōponēdo et diuidēdo apprehēduntꝛ ab eis velut ī pictura: ꝫ picta non terrent nec alliciunt vt ouis nō fugit a lupo picto si videat ipꝫ neqꝫ sequitur pastorem pictum. Sed iudicia plura sequuntur oꝑationes estimatiue: q꞉ postq̄ estimatiua elicuit a formis sensatis spēs amicicie et inimicicie seq̄tur iudiciū de amico ꝙ est proseq̄ndus et iudicium de inimico ꝙ est fugiendus. Scd̄o q꞉ oꝑationes imaginatiue et cogitatiue sunt facere cōpositiōem et diuisionē in formis sensu ꝑceptis: ꝫ oꝑatio estimatiue est iudicare in formis sensu ꝑceptis et elicere ab eis intētiones nō sensatas. Tertio dicit ꝙ sicut sensus iudicat de formis sensu perceptis: sic estimatiua de intētionibus extractis ab illis q̄ ꝑueniunt ad estimatiuā et nō ad sensum. Quarto dicit ꝙ aliq̇ hoīes p̄sumptuosi vocant virtutē estimatiuā imaginationē: ꝫ nō est hic curandū quō vocetꝛ: q꞉ hic nō disputatꝛ de noībus: ꝫ intelligere debem' intētiōes prias nominū et dr̄ias ipsaꝝ. Et reuera magna est ɔfusio in doctrinis traditꝭ de istis v̇tutibus ꝓpter diuersitates plurimas: vsus nominū istaꝝ virtutū apud diuersos. Un' em̄ dicit ꝙ eadē est virt' imaginatiua et fantastica. Ali' ꝙ sunt due. Itē vnus dicit ꝙ imaginatiua est virt' cōseruans formas sensibiliū et fantasia cōponēs et diuidēs eas. alius econtra. Itē vn' dicit de cogitatiua ꝙ est intellect' et de estimatiua ꝙ est ratio. Alij dicunt ꝙ iste virtutes sunt inferioris ordinis in brutis inuēte. Et breuiter tāta est dissonātia in vsibus suoꝝ nominū vt vix hodie sciat aliq̇s de ipsis ꝓprie loqui.

In tertia parte dicit p̄io ꝙ non est curandū medico: vt sciat v̇tutē estimatiuā: q꞉ impedimēta suaꝝ oꝑationū sequūtur impedimēta oꝑationū aliaꝝ v̇tutū p̄cedentiū eā. s. fantasie imaginatiue et mēoralis de q̄ statī agetꝛ. ¶ Sed instabit aliq̇s ꝙ mēorialis virt' nō p̄cedit estiatiuā īmo seq̇tꝛ eā. P̄io q̇dē opꝫ: q꞉ estiatiua elicit spēs nō sensatas ex formis sensatis: mēoria v̇o custodit eas

sed prius eliciuntꝛ q̄ custodiātur. Scd̄o situ: nā estimatiua sita ē in fine medij ventriculi cerebri vt ait p̄nceps. 6. naturaliū: memoria v̇o est in vētriculo vltimo: vt statim dicetꝛ. Dic p̄io ꝙ mēoratiua fantasia et imaginatiua sunt p̄ores estimatiua quo ad ledi: ita ꝙ nunq̄ ledit estiuatiua q̄n prius ledatꝛ fantasia imaginatiua vel mēorialis. Scd̄ ō organū eius hꝫ ꝓpriā cōtēpantiam et organisationē q̇bus cōpletur eius oꝑatio: cuꝫ sit ꝑfectissima v̇tutuꝫ occulte apprehensiuaꝝ nega ꝙ ꝓpaꝫ īmo cōem sibi et cogitatiue et imaginatiue. Sꝫ q̄ret aliq̇s quō ex lesione memorie leditur estimatiua. Dic ꝙ dupliciter. P̄io i male imp̄mēdo memorie intentiones insensatas. Secūdo in male oꝑando circa intētiones in memoria reseruatas. Est eni infdū ꝙ estiatiua format iudicium inimicicie ex spēb' diu reseruatis in memoria sicut canis custodiēs domū inuehit et latrat aduersus eū qui dudū ꝑcussit ipꝫ. Et simee et capre et equi a ioculatorib' introducti frequenter vtūtur iudicijs estimatiue se exercentꝭ in spēbus reseruatꝭ in mēoria. Meminerūt ei flagelloꝝ et estimāt flagellari nisi iocis se aptauerit sicut domiti sunt. Est igitur estimatiua velut bifrons ex vna ꝑte inspiciēs imaginatiuaꝫ et fantasiā et ex alia mēoriā. Scd̄o dicit ꝙ medicis cura debꝫ solū eē ō e v̇tutib' illis: ex q̇b' ꝑ se et īmediate ꝓueīt morb' cū acciderit lesio sensibilis in suis impedimentꝭ. i. actiōib' ipeditis. Et si phas eēt corrigē h̄ textū scribi deberet oꝑatōib' loco de ipedimentꝭ: q꞉ lesio v̇tutꝭ accidit in oꝑatiōe ei' nō in suis impedimentꝭ: cū ipamet impedimēta sint lesiōes ei'. Tertio dicit ꝙ si lesio accidat oꝑationi alicuius virtutꝭ ex lesione oꝑationis alt̄i' virtutis ꝓpꝫ maliciā cōplexōis aut cōpositōis alicui' mēbri satꝭ ē medico ꝙ sciat lesionē illam euenisse illi mēbro ꝓpter maliciā complexionis aut cōpositōis ei' vt succurrat illi mēbro cū medicina cuꝫ egrotat et custodiat ipm ab impedimēto vel lesione sue cōplexionis aut cōpositōis qm̄ sanū est. Quarto dicit ꝙ medic' nō curat nec dꝫ vt medic' scire dispōēꝫ v̇tutis si sit lesa vel nō cui non accidit lesio in oꝑatione ei' nisi mediāte lesione alteri' virtutꝭ dūmodo sciuerit dispositiōeꝫ illi' virtutꝭ cuius oꝑatōi accidit lesio sine medio. Verbi gr̄a medic' sciēs ex vngula grossa q̄ est ī ɔiunctiua ꝙ actio v̇tutis visiue ē ablata non curat de hūore cristallino: nec virtute ei': q꞉ lꝫ ꝑdiderit suā actionē nō ꝑdidit tm̄ nisi mediāte lesione q̄ est in cōiunctiua et v̇tute ei': et iō satagit tollere vngulam nihil agens circa cristallinū humorem. Item intellectus nō leditur nisi prius ledatur aliqua sensibiliū virtutū ideo medicus nō curat de intellectu.

¶ Tertia vero illarū quas. In hac ꝑticula quarta tertie ꝑtis primo describit princeps memoriā et locuꝫ eius. Scd̄o mouet dubiū ostēdens q̄liter se debeat hīc medicus circa ipm ibi | Hic v̇o est locus |

In prima ꝑte dicit p̄io ꝙ tertia v̇tutū occulte apprehēsiuaꝝ apud medicos ē q̄rta vel q̇nta apud phos certitudinalitꝛ et exq̇site de eis inq̄rentes. Quarta quidē si fantasia et sensus cōis nūerentꝛ ꝓ vna. Quīta vero si ꝓ

duabus. Scd̓o dicit ꝙ ista est ꝟtus conseruatiua ⁊ memorialis sed esse ꝯseruatiuū est cōe ei ⁊ fantasie: esse vero memoriale est ei proprium. Tertio dicit ꝙ memorialis est thesaur⁹ intentionū nō sensatarū q̄ ꝑuenerunt ad estimatiuā ex̄ formas coꝝ sensu percep|tas .i. extracte a formis sensibiliū sensu ꝑcept̄ vel extra formas id est sine formis sensibilium sensu ꝑceptis ſm illos qui putāt estimatiuā de solis intentionibus nō sensatis iudicare et mēoriā ꝯuare solas sine formis intentiones sicut fantasia est thesaurus formaruꝫ sensibilium que peruenerunt ad sensum cōem. Quarto dicit ꝙ sedes memoratiue virtutis est vltim⁹ ventriculus cerebri. ¶ Queritur p̄io vtrū virt⁹ memorialis sit thesaur⁹ ei⁹ qd̓ ꝑuenit ad estimatiuā de intētionib⁹ imꝑceptis sensu extra formas sensibiliū sensu ꝑceptas. Arguitur ꝙ nō sit thesaur⁹: q2 si sc habere t mō thesauri solū nos memoraremur dormiētes ꝓfū de sicut vigilantes eo ꝙ eq̄liter retinent̄ intētiones in somno sicut in vigilia vel fortius. Itē nos memoramur intelligibiliū et scibilium q̄ nō ꝑueniūt ad estimatiuā. Itē nos memoramur singulariū ⁊ sensibiliū: ita ꝙ luna fuit eclipsata tali die: ⁊ sol tali die ⁊ tali hora: ⁊ ꝙ audiuimus tonitruū sine intentōib⁹ amicicie vel inimicicie ꝑceptis ab estimatiua. Itē si memorial̄ esset thesaur⁹ solum: nos memoraremur p̄ntiū sicut p̄teritoꝝ. Nam ouis lupo p̄nte hꝫ spē inimicicie. Cōtra illd̓ arist. lib. de mēoria. Est ei p̄nt̄ quidē sensus futuri ꝟo spes: facti aūt ē mēoria. Oppositū determinat hic princeps. Pro declaratōe mētis aristo. super obiecto habitu actu ⁊ natura ꝟtutis mēorialis ⁊ solutōe q̄stionis ponūtur aliq̄ ꝓpōnes. Pria ꝓpositio. Mēorabile nō est aliq̄d p̄ns sꝫ ꝙ p̄ns neq̄ futurū: sꝫ factum seu p̄teritū alias sensatū vel estimatum vel intellectū. Iux̄ illd̓ arist. libello de memoria caplo p̄mo. Neq̄ eñ futura ꝯtingit mēorari: sꝫ futurū est opinabile ⁊ sꝑabile. erit aūt vtiq̄ ⁊ scia q̄daꝫ speratiua q̄ad modū q̄dā diuinatiuā dicūt neq̄ p̄ntis est: sꝫ sensus. hoc eñ neq̄ futurū neq̄ factum cognoscimus: sꝫ tm̄ p̄ns mēorari aūt fci est: p̄ns aūt cū adest: vt hoc album: cū aliquis videt: nullus vtiq̄ dicet memorari: neq̄ qd̓ cōsiderat̄ cum sit ꝯsiderans ⁊ intelligēs. sꝫ hoc q̄dē sentire dicūt illud aūt scire solū. Cum ꝟo sine actibus sciam ⁊ sensuꝫ habeat sic memorat̄ ea. hoc q̄dē: q2 didicit. illd̓ ꝟo: qm̄ audiuit aut vidit aut aliq̄d tale. Scd̓a ꝓpō est. Ex passione sili picture fcā ꝑ sensuꝫ in aīa ⁊ organo eius derelinq̄tur habit⁹ qui ꝓp̄e vocatur memoria Iuxta illud arist. dcō lib. tractatu p̄mo caplo .3. Manifestū eniꝫ qm̄ opꝫ intelligere talē aliquā factā ꝑ sensum in aīa ⁊ in ꝑte corporis h̄ñte ip̄am velut picturā quādam passionē: cui⁹ dicim⁹ habitum eē memoriā. factus ei motus imp̄mit velut figurā quandā sensibilis sicut sigillātes anulis. Ex hac ꝓpōne. Primo pōt elici ꝙ mēoria nō est aīe solius: sꝫ cōiuncti ex aīa ⁊ organo. Secūdo pōt elici q̄re h̄ñtes cerebrū in ꝯtinuo motu fluxus vl̄ ex egritudine vel ex etate nō sunt memoratiui. Tertio q̄re infantes ⁊ senes a senio ⁊ cito addiscētes ⁊ multū tardi ad addiscēdū sunt immemores. Nam his q̄dē nō ꝑmanet h̄itus ꝓpter mollicie ⁊ fluxibilitatē illis vero nō imp̄mit̄ ꝓpter nimiā duricie. Iuxta illd̓ arist. ibi Vñ ⁊ his quidē q̄ in motu multo ꝓpter passionē aut ꝑꝑ etateꝫ sunt nō fit mēoria tanq̄ vtiq̄ in aquā fluentē incidēte motu ⁊ sigillo. Aliis q̄dē ꝓpter frigida eē sicut antiq̄ edificioꝝ ⁊ ꝓpter duriciem accipiētis passionē nō insit imp̄ssio ꝓpter qd̓ q̄dē multū noui ⁊ senes immemores. fluūt ei hi q̄dem ꝓpt̄ augmētū: illi vero ꝓpter decrementū. Silr̄ aūt ⁊ multū veloces aut tardi neutri vident̄ memores: hi q̄dē eñ plus oportuno h̄ūidiores sunt illi vero duriores. His quidē igr̄ nō manet fantasma in aīa: alios vero nō tangit: hec arist. Tertia ꝓpō Habit⁹ derelictus a passiōe facta per sensum in aīa ⁊ organo eius ꝯsiderat⁹ ſm ꝙ est forma vel pictura aīe sine relatiōe ad rē nō est mēoria: sꝫ imaginabile fantasma vel intelligibile. Iux̄ illud arist. caplo nūc allegato. Si q̄deꝫ inquātū ſm se sic sumpserit aīa ip̄m vt intelligibile aliq̄d: aut fātasma videt̄ adeē. Et ad id ē rō: q2 nisi ita eēt mēoria nō eēt rei p̄terite: sꝫ p̄ntis. Quarta ꝓpō est. Memoria est h̄itus fantasmatis ſm ꝙ est imago rei p̄sensate vel intellecte. Iuxta illud arist. libro de memoria tractatu p̄mo caplo p̄io. Est q̄dē igit̄ memoria neq̄ sensus neq̄ opinio: sꝫ hoꝝ alicui⁹ habitus aut passio cū fcm̄

dici est quinta aut quarta cum certificauerimus: q̄ est virtus conseruatiua ⁊ memorialis. Et est thesaurus eius qd̓ peruenit ad estimatiuam de intentionibus imperceptis sensu extra formas eorum sensu perceptas sicut fantastica est thesaurus eius quod peruenit ad sensum ex formis sensu perceptis. Et eius quidem locus est posterior cerebri vētriculus.

fuerit t̄ps: ipsius aūt nūc nō est memoria. Et illd̓ eiusdē dicto tractatu caplo tertio. Quid q̄dē igitur est memoria ⁊ mēorari dcm̄ est: qm̄ fantasmatis vt imaginis cuius fantasma habit⁹. ¶ Et ꝑ declaratiōe ampliori ꝓpōnis istius ⁊ precedētis. Attēde ꝙ fantasma reseruatū in fātasia sensibili absente pōt dupl̄r ꝯsiderari. Vno mō sicut forma vel pictura aīe nō h̄ito respectu ad sēsibile cuius est forma: ⁊ sic ē imaginabile vl̄ intelligibile. Alio mō sicut imago rei sēsibilis p̄us sensate: ⁊ sic est memorabile: vel id quo mēoramur: sicut leo pictus in pariete potest cōsiderari sicut forma accn̄talis ⁊ pictura pict̄ nō habito respectu ad leonē viuū: ⁊ pōt ꝯsiderari sic̄ imago leonis viui. Iuxta illd̓ arist. cap̄. nūc allegato. Vt ei in tabula scriptuꝫ aīal: ⁊ aīal est ⁊ imago: ⁊ idē vnū ip̄m est ambo: esse tn̄ nō idē amborum ⁊ est cōsiderare sicut aīal ⁊ sicut imaginē: sic ⁊ qd̓ in nobis fantasma oꝫ suscipere ⁊ ip̄m aliq̄d ſm se esse ⁊ alterius fantasma. Scd̓m q̄dē se ip̄m speculamur vt fantasma est. Inq̄tū vero alteri⁹ vt imago ⁊ memorabile. Et q2 idem fantasma est imaginabile ⁊ memorabile q̄ñq̄ erramus Iudicantes ꝑ memoriā nos vidisse aut audiuisse aliquid qd̓ nec vidimus nec audiuimus: sed somniauim⁹ aut imaginati sumus ⁊ ecōuerso. Est ergo memoria habitus q̄ memoramur rei p̄terite sicut scia ē habitus q̄ scimus aliqd̓ scibile ⁊ iusticia habit⁹ quo iusta oꝑamur. Quinta ꝓpositio est. Memorari seu memoratio est actualis app̄hensio fantasmatis: vt est imago rei quā presensit aliq̄s sensuū vel quā intellect⁹ prius intellexit. Iuxta illud arist. libro de memoria tractatu p̄io cap̄. primo. Semꝑ eñ cū ſm memorari agat sic in aīa dicit ꝙ hoc prius audiuit aut sensit aut intellexit. Et illud eiusdem tractatu .2. cap̄. primo illius libri. Memorat̄ eñ nūc q̄ audiuit aut vidit aut passus fuit prius. Sexta ꝓpositio. Memoratiua virtus est realiter eadē cū sensu cōi ⁊ fantasia differens ab eis solū ſm esse ⁊ rōeꝫ. Eadē quidē: q2 sicut nūc sentimus sensu cōi nos videre ⁊ audire ⁊ olfacere ⁊ gustare ⁊ tāgere: sic mēoratiua virtute nūc app̄hēdimus nos vidisse audiuisse olfecisse gustasse ⁊ tetigisse. Et sicut fantasia custodim⁹ formas rerū sensibiliū in absentia earum sic virtute memoratiua custodim⁹ eas. differēs vero: q2 sensus cōis est p̄ntiū memoratiua vero p̄teritoꝝ. Et fantasia ē custos formarū ſm ꝙ sunt forme ⁊ picture aīe. Mēoratiua ꝟo ſm ꝙ sunt imagines rerū p̄sensataꝝ. Hāc ꝓpōeꝫ videt̄ intēdisse arist. lib. de memoria. Ait eñ caplo primo primi tractat⁹. Post t̄pus memoria oīs quare q̄cūq̄ t̄ps sentiūt ⁊ quo .i. qua ꝑte aīe hec sola aīalia memorant̄. Et isto quo sentiūt .i. ista ꝑte aīe qua sentiūt. Itē caplo scd̓o. ait. Magnitudineꝫ aūt ⁊ motū cognoscere necesse quo ⁊ t̄ps fantasma aūt cōis sensus passio est. Quare manifestū ꝙ p̄io sensitiuo hoꝝ cognitio est. Itē caplo tertio ait. Quid q̄dem igit̄ est mēoria ⁊ memorari dcm̄ est ⁊ cuius ꝑticule earū q̄ in nobis: q2 primi sensitiui ⁊ quo t̄ps sentimus. Septia propositio Mēoria nō est in ꝑte aīe intellectiua nisi ꝑ accidēs .s. q2 necesse est quecūq̄ intelligentē fantasmata speculari. Iuxta illd̓ arist. caplo scd̓o p̄mi tractat⁹ de memoria. Memoria aūt ⁊ q̄ intelligibiliū nō sine fantasmate est: q̄re intellectiui ſm accidens vtiq̄ erit ꝑ se aūt p̄mi sensitiui. Et illud eiusdē in fine capli illius. Cuius q̄dē eoꝝ que sunt aīe memoria sit manifestū. qm̄ quidē cui⁹ ⁊ fantasia est ⁊ sunt memorabilia ꝑ se quidē quoꝝ est fantasia ſm accidens aūt q̄cūq̄ non sine fantasia .s. intelligibilia. Octaua ꝓpositio ꝓbatiua septie. Mēoratiua virtus nō hoī solū inest: sꝫ ⁊ aliis aīalib⁹ nō q̄dē oībus: sꝫ illis dūtaxat qui sensum t̄pis h̄ñt. Iuxta illud aristo. ibi. Vñ ⁊ alteris quibusdam inest aīalium ⁊ nō solum hoībus ⁊ h̄ñtibus opinionē aut prudētiā. Si autē intellectiuaꝝ aliqua ꝑtiū esset nō vtiq̄ inesset multis alioꝝ aīaliuꝫ. forte autē nulli. qm̄ neq̄ nunc oībus ꝓpter id ꝙ non oīa tēporis sensū habent. Sꝑ eñ cum agat memoria sicut ⁊ prius diximus. quoniā vidit hoc aut audiuit aut didicit sil̄ sentit q2 prius. p̄us aūt ⁊ posterius in t̄pe sunt. Ex dictis appꝫ r̄ñsio ad q̄situ ſm arist. s. ꝙ virtus memorialis nō solum est thesaur⁹ eius qd̓ peruenit ad estimatiuā de intētiōibus inperceptis sensu extra formas sensibiliū sensu perceptas: immo est thesaurus fantasmatum seu formarū sensu perceptarum inq̄tum sunt imagines rerum p̄sensatarū vel preintellectarum. Secūdo apparet ꝙ virtus memorialis nō solum est cōseruatiua ⁊ passiua: sed etiam actiua. Nam mota a fantasmate vt est imago rei p̄sensate iudicat de illa re ꝙ vidit vel sensit vel intellexit eā. Tertio appꝫ solutio obiectionū sꝫ ſm principē r̄ñsio ad q̄situ est simpl̄r affirmatiua. ¶ Queritur scd̓o vtrū mēoratiua ꝟtus sit in vētriculo posteriori cerebri. videt̄ ꝙ non: q2 est eadem realiter cum primo sensitiuo: sicut ex aristote. preallegatum

est. Sed primū sensitiuū vel est in corde ſm arist. vel in anteriori pte ce rebri ſm medicos. Item dicit auerroys scdo colliget caplo. 43. Et in loco in quo est cogitatiua de necessitate est reminiscibilis ⁊ ꝯseruatiua: ꝓpterea qꝛ ꝓpter ipaʒ sunt inuēte. Itē mēoratiua itellectualis in nullo ventriculo cerebri est: qꝛ virtutes intellectuales nullis vtunt or-

Hic vero est locus consideratiōis phisice vtrum virtus conseruatiua ⁊ memorialis ⁊ virtus que reducit illud qd est absens a memoria ex eis que ab estimatiua sunt reposita sit virtus vna aut virtutes due. Medico tamen nō est inde curanduʒ: quoniam nocumenta que eis qualitercunqꝫ sint accidūt sunt homogenea Sunt enim nocumenta que ventriculo cerebri posteriori accidunt vel

ganis corporis cuʒ separate sint. Oppositū asserit h̄ pricep̄s. Et rasis prio almāsoris capitulo. 2. ait. Memoria auteʒ posteriorē possidet ventriculū. Et auerroys scdo colliget cap. 43 Et locus reminiscibilis ⁊ conseruatiue ē puppis siue ps posterior capitis. Super hac materia sūt tres opiniones. Prima est aristo. ꝙ memoratiua vtus est originaliter in corde sic̄ ⁊ cōis sensus. Sʒ manifestiue ⁊ secūdario est in illa pte cerebri in qua est sensus cōis: videlʒ in anteriori ventriculo: qꝛ cū sit eadē realiter cū sensu cōi: nō est ab eo localiter distincta. Scda est gal. ⁊ medicoꝝ auicēne ⁊ auerroys ꝙ memoratiua vtus est in vltimo vētriculo cerebri. Nā lesa pte illa vehemēti frigore vel vulnere penetrāti ledit memoria. Item lesa memoria sicut in lethargia iubent medici solēnes applicare remedia localia sup occipitium ⁊ illic inueniūtur experimēto ꝯferre. Tertia opinio ē: ꝙ oēs aīe virtutes apphēsiue occulte sunt in toto cerebro ⁊ in oībus vētriculis ei' sed sensus cōis ⁊ fantasia magis vigent in anteriori vētriculo: cogitatiua: imagiatiua ⁊ estimatiua ī medio: memorial' ⁊ reminiscibilis in postremo. Et ad ꝓbationē hui' adducūt testimoniū ꝙ qdā vixit memorās post abscisionē toti' vltime ptis posterioris cerebri. Itē oēs he virtutes circa idē opantur: lʒ diuersimode videlʒ circa formas ⁊ intētōes rerū sine materia. Scde opinioni adhere ⁊ tuti' opaberis in ꝯseruatōne sanitatis ⁊ curatione egritudinū ꝯtingētiuʒ circa opatōes earum. ¶ Ad primū obiectū dic ꝙ ita sensit arist. sʒ ga. aliter. Ad scōm dic ꝙ auerroys intellexit cogitatiuā ⁊ mēorialē esse sil' in eodē mēbro totali puta cerebro vel corde: sʒ nō in eadē pte adequate illius mēbri. Aliter sibimet ꝯtrarer' in eodē caplo dicēti. Sʒ cogitatiua plus manifestat' i media camera ⁊ locus remiscibilis ⁊ ꝯseruatiue est puppis. Ad tertium dic ꝙ nulla est intellectual' virtus memoratiua ꝓprie ⁊ ꝑ se dicta. lʒ em̄ intellectus intelligibiliū memoret' ⁊ incomplexoꝝ ⁊ complexorū ⁊ principioꝝ ⁊ conclusionū q̄ didicit id totū facit nō thesauro ꝓprio: sʒ fantasmata speculans: qꝛ velim' nolimus nr̄m intelligere est cū conti-

In scda pte dicit ꝙ hic ē loc' ꝯsideratōis (nuo ⁊ tpe ⁊ sensus magis. phisice: scilicet vtrū virtus memorialis ⁊ reminiscitiua vtus q̄ reducit illud qd est absens a memoria de intētionib' ab estimatiua repositis sit vna virtus vel plures. Scdo dicit ꝙ medic' de hoc nō hʒ curare: qꝛ nocumēta q̄ accidūt his virtutibus sunt sil'ia. s. nocumēta ꝯtigētia vētriculo vltimo cerebri ex mala complexione vl' cōpositione vel solutiōe cōtinui. Sʒ ꝑꝑ affinitatē phie natural' cū medicina theorica de reminiscitiua virtute aliq̄ dicem'. ¶ Et ꝓ declaratōe dcē virtutis ⁊ cōuenientie ⁊ dn̄ie ipsi' cum memoratiua. Attende prio ꝙ reminiscibile est aliqd prius sensatū vel intellectū deletum a memoria resumibile ꝑ aliqd in memoria seruatū. Ex quo appet primo ꝙ reminiscibile ⁊ memorabile que sunt obiecta vtutum reminiscitiue ⁊ memoratiue ꝯueniūt in hoc ꝙ sunt de pteritis sensatis vl' intellect'. Sed differūt in hoc ꝙ memorabile nō delet' de memoria remiscibile vero delet'. Scdo appet ꝙ reminiscibile cōuenit cū oblito readdiscibili ⁊ reinuenibili in hoc ꝙ est a memoria deletū sic̄ illa. Sʒ differt ab illis in h' ꝙ remiscibile resumit' ꝑ aliquid in memoria seruatū: sʒ readdiscibile resumit' ꝑ iteratā doctrinā ⁊ reinuenibile ꝑ iteratā inuentionē. Iuxta illud arist. lib de memoria ⁊ reminiscētia. Elis em̄ discere ⁊ inuenire ꝯtingit eundē idem. Opʒ igit' differre reminisci ab his ⁊ inēte pluri pripicio q̄ ex q̄ addiscūt remisci. i. oʒ nos remisci iexn̄te nobis pluri pncipio ad remiscēdū q̄ ad addiscēdū. Nobis em̄ ad addiscēdū innata sunt principa. Sʒ cū his ad reminiscendū ē aliqd ī memoria seruatū quo resumim' oblitū: puta loc' ei' vel sil'e ipsius vel ꝯtrariū vel ei vicinū. Hec em̄ multū ꝯferunt cū ꝑmā serint impressa memorie ad resumendū oblitū. ¶ Attende scdo ꝙ reminiscētia nō est nomē habitus sicut memoria: sʒ nomē opis reminiscitiue virtutis. Et est reminiscētia seu reminisci resumptio sensus vel scientie alicuius obliti per aliquid seruatum in memoria. Et illud ibi

seruatum est habitus quidā seu fantasma aliqd qd mouet aiam vt discursu quodā a loco in locatū vel a sil'i in sil'e vel a ꝯtrio in cōtrariū vel a vicino in vicinū resumat oblitū sine pn̄tia sensibilis proprij illius obliti vel iterate doctrine vel iterate inuētiōis. Iuxta illd arist. caplo nūc allegato. Sʒ cū resumat quā pri' habuit

de genere complexionis vel de genere compositiōis. ¶ Virtus vero cōprehēsiua que est vna de virtutibus anime comprehensiuis est humana rationalis. Et quia medici virtutē estimatiuam non considerauerunt propter causam quā diximus: ideo hanc virtutem non cōsiderauerunt. Non em̄ fuit eorū consideratio: nisi in operationibus triū virtutum tantum ⁊ non in alijs.

sciam aut sensuʒ aut cuius quidē habitū memoriā diximus docē reminisci. ¶ Attēde tertio ꝙ virtus reminiscitiua est virtus aīme resumēs discursu quodā per aliquid ī memoria seruatū scibile vel sensibile vel fantasma aliquod de memoria deletū. Ex quo pʒ ꝙ reminiscitiua virtus solis hoībus inest: qꝛ reminisci quodā discursu fit ⁊ velut syllogismo: bruta vero neqꝫ discurrūt: neqꝫ syllogisant. Et i hoc differunt memorari ⁊ reminisci. Iux' illud aristo. tractu nūc allegato caplo tertio. Differt aūt memorari a reminisci nō solū ſm tēpus: sed qm̄quidē ipso memorari ⁊ alioꝝ aīalium pticipant multa: sʒ reminisci nullū vt est dicere aīaliū nisi hō. causa autē: qꝛ reminisci est vt syllogism' quidā. Qd em̄ pri' aut vidit aut audiuit aut aliqd hmōi passus fuerit syllogisat reminiscēs: ⁊ ē vt q̄stio quedam hoc aūt qbus ⁊ deliberatiuū inest natura solis accidit. Et nāqꝫ deliberare syollgismus quidā est. ¶ Attēde q̄rto ꝙ lʒ reminiscentia solis rōnalibus aīalibus insit: est tn̄ passio quedā corporea. i. nō est aīe solius: sed ꝯiuncti. Cuius rei signū est ꝙ volentes aliqd reminisci ⁊ nō potentes capite turbātur ⁊ mouēt frontē. Iux' illud arist. nūc dicto tractatu caplo q̄rto. Qꝛ aūt corporea quedā passio reminiscētia q̄stio in tali fantasmatis signū est turbari quosdā cū non possunt reminisci. ¶ Attende qnto ꝙ habiliores ad addiscendū sunt cōiter magis reminiscitiui: qꝛ ꝓpt' discurrūt ⁊ syllogizāt ab eo qd in memoria reseruatū est ad resūptionē oblitorū. Sed tardi nō vehemēter ad addiscendum sunt magis memoratiui: qꝛ tenacius retinēt fantasmata circa q̄ memoratiua opatur ſm ꝙ sunt imagines rerū sensataꝝ. Iuxta illd aristo. caplo primo libri de memoria. Non em̄ idē sunt memoratiui ⁊ reminiscitiui. Sed vt freq̄nter memorabiliores quidē qui tardi reminiscibiliores aūt q veloces ⁊ bn̄ discētes. ¶ Attēde sexto ꝙ ad remiscentiā maxime iuuat ordo ⁊ ꝓpter hoc mathematica sunt magis reminiscibilia ꝑsertim cū incipit' a pricipio toti' negocij. Iux' illd arist. caplo. 2. tractat' de reminiscētia. Vn̄ citissime ⁊ optime fiunt a pncipio reminiscētie. sic̄ ei se hn̄t res ad inuicē in eo qd ꝯn̄r sic ⁊ mot': ⁊ sunt magis remiscibilia q̄cūqꝫ ordinationē hn̄t aliquā sic̄ mathematica. Sʒ meditatōes saluāt memoriā. Meditari vo est speculari multotiēs fantasma: sic̄ imaginē rei sensate. Iux' illd arist. cap. vl. tractat' pmi de mēoria. Meditatōes aūt mēoriā saluāt i remiscēdo h' aūt ē nihil alterū q̄ speculari mltotiēs sic̄ imaginē ⁊ nō sic̄ ſm se. Ex dict' appet qd sit re ¶ Virt' vo cō (miscitiua vt' ⁊ i qb' ꝯueīt ⁊ differt cū mēoratiua ꝓhēsiua. In hac ptic'a. 5ª. tertie pt' capli isti' dic̄ pricep̄s prio ꝙ virt' hūana rōal' est vna ō vtutib' aīe cōprehēsiuis occlte. Scdo dic̄ ꝙ medici nō ꝯsiderauert hāc vtutē ꝓpt' illā cāʒ ꝑꝑ quā n̄ ꝯsiderauert estiatiuā. s. qꝛ ipedim̄ta suaꝝ opationū sequūt' ipedim̄ta alicui' aliaꝝ vtutū: nec ei euēiūt ꝑ se p̄°. Nō ei ꝯsiderauert medici nisi ō trib' opatōib' vtutū apphēsiuaꝝ occlte. s. ō apphēsiōe sensatoꝝ ⁊ cogitatōe circa ea: ⁊ reſuatōe coꝝ ī absentia sensibiliū Et lʒ minus attincat medico ō vtutib' rōal' aīe t'ctare q̄ ō estiatiua ꝓpt'ea ꝙ sepate sit a corpeo organo estiatiua vo nō: ꝯtinēt tn̄ neqꝫ qn de ꝑhis aliqd dicā amore phie ⁊ federꝫ eius cū medicia. ¶ Pro q̄rū declaratōe. Attēde p̄° ꝙ vt' hūana rōal' ē q̄ ꝓprie cōuenit hoī ſm ꝙ hō est ⁊ q̄ differt a ceterꝫ aīalib'. ⁊ condiuidit totū aīe gen' cū dn̄ia sibi opposita: qꝛ oīs aīa rōnalis ē vel irratōalis. Iux' illd arist. 6. ethicoꝝ cap. 2. Pri' qdē igr' dcm̄ ē duas ēēꝑtes aīe ⁊ rōēʒ hn̄s ⁊ irrōale. ¶ Attēde. 2. ꝙ triplex ē vt' hūana rōnalis. s. volūtas ⁊ itellect' ⁊ rō. Quia oīs virt' hūana rōnalis vel directe respicit finē hoīs vel media ad finē Si media sic ē rō. Si si

nē vel sub rōne boni ⁊ est volūtas: vel sub rōne veri ⁊ est intelle-
ctus. ¶ Attēde tertio ꝙ volūtas tripl'r đr. Pꝛio quidē de q̄cūq̄
ṽtute appetitiua cū cognitiōe ꝑuia ⁊ sic cōis est hoī ⁊ brutꝫ. Scđo
de appetitu rōnali tm̄: ⁊ sic est ꝓpꝛia hoī. Tertio de actu volendi.
¶ Attende q̄rto ꝙ volūtas scđo mō dcā q̄ ꝓpꝛie volūtas đr est
virtus aīe liberrima: cuiꝰ obiectū est finis: videlꝫ ꝑ se bonū vl' ap
parens bonū: ⁊ opatio immanens est latio aīe in bonū ꝑ affectū
transiens vero motus corporeꝰ volūtarius. Et đr q̄dem volun-
tas liberrima ṽtus: q2 a nullo creato cogi pōt: quo ad actiōeꝫ ip-
siꝰ imanentē. Tria ei sunt q̄ cogere solēt ad aliq̄d agendū vel cō
sentiēdꝫ. s. violētia illata: alligatio cū mafia vel obligatio ad ma
teriā ⁊ argumētatio demōstratiua. Et ab his oibꝰ volūtas abso
luta est. A pꝛio q̄dē: q2 lꝫ possit aliq̄s cogi facere q̄ non vult q̄ ad
motꝰ exteriores nō pōt tn̄ cōpelli velle q̄ nō vult: nisi a solo deo. A
scđo vero: q2 volūtas nō est de nūero ṽtutum organicarū. A ter-
tio vero q2 demōstratōe facta super argumētationē ꝙ aliq̄d ē fa
ciendū volūtas libera manet. ⁊ pōt nolle illud facere. Et iō volū
tas cōpat monarche tyrāno q̄ regit ad libitū. Jux' illud cōe. Sic
volo sic iubeo: sit ꝑ rōne volūtas. ¶ Attēde quito ꝙ circa obie-
ctū voluntatis dissenserūt veteres q̄busdā dicētibus ipm̄ esse ꝑ
se bonū: aliis bonū appꝛens. Juxta illud arist. tertio ethicoꝝ cap.
sexto. Volūtas aūt qm̄ q̄dē finis est dcm̄ est: videt aūt his q̄dē ꝑ
se boni esse. his aūt appꝛent boni. Contigit aūt volūtabile ꝑ se bo
num dicētibꝰ nō esse volūtabile: qđ vult q̄ nō recte vult. Rursus
aūt appꝛens bonū volūtabile dicētibꝰ nō esse natura volūtabile:
sed vnicuiq̄ qđ videt. Aliis aūt aliud videt. Si aūt hec nō placēt
ergo dicendū simpl'r q̄dē ⁊ ꝺm veritatē volūtabile esse ꝑ se bonū
vnicuiq̄ aūt qđ videt. Studioso q̄dē igr̄ qđ ꝺm volūtatē: pꝛauo
aūt qđ ꝯtingit. hec arist. ¶ Attende sexto ꝙ actio volūtatis ima
nens nō est termiata: sꝫ quodāmō infinita: q2 se extēdit vel extē-
dere pōt ad oia pn̄tia p̄terita ⁊ futura: ⁊ ad oia possibilia. imo eti
am ad impossibilia. Juxta illđ arist. tertio ethicoꝝ cap̄ q̄rto. Vo
luntas aūt est impossibiliū puta imortalitat. ⁊ pōt q̄s velle eē de
us ⁊ corrupta redire. Sꝫ opatio ipsiꝰ trāsiens in materiā extrinse
cā est finita ⁊ terminata ꝑ maximū: q2 organa q̄bus vtit sunt fi-
nita ⁊ termiata. ¶ Attēde. 7. ꝙ intellectꝰ tripl'r đr. Pꝛio q̄dē de ṽ
tute itellectiua. Scđo đ opatōe illiꝰ. Tertio de hitu pꝛicipioꝝ sciē
tie. Juxta illđ arist. sexto ethicoꝝ capl'o septio. Relinq̄tur ergo i-
tellectū esse ꝓncipioꝝ: ita ꝙ est vnꝰ q̄nq̄ hitū quibꝰ veruꝫ dicit:
aia affirmādo ⁊ negando: q̄ sunt ars: scia: pꝛudētia: sapiētia: intel
lectus. ¶ Attēde octauo ꝙ itellectꝰ pꝛio mō dictꝰ est duplex. vnꝰ
speculatiuus: alius pꝛacticꝰ. Et vtriusq̄ finis est veritas. Sꝫ spe
culatiui quidē: veritas absolute. Pꝛactici vero veritas concoꝛdi
ter se h̄ns ad appetitū rectū. Juxta illđ arist. 6. ethicoꝝ capl'o ter
tio. Speculatiue aūt mētis ⁊ nō pꝛactice bene ⁊ male verū ⁊ falsuꝫ
hoc em̄ ois intellectiui opus. Pꝛactici aūt intellectiui veritas cō
fesse h̄ns appetitui recto. ¶ Attēde nono ꝙ duplex est intellectꝰ
speculatiuus. s. possibilis ⁊ agens. Juxta illud aristo. 3. de aia di-
centis. Qm̄ aūt sicut in oi natura est aliq̄d hoc q̄dē mafia vnicui
q̄ gn̄eri. hec aūt ē potētia oia illa. Alterū aūt cā factiuūq̄ in faci
endo oia: vt ars ad materiā sustinuit necesse ⁊ i aia has eē dr̄ias.
Et est intellectꝰ hic quidē talis in oi a fieri: ille ṽo in oia facere si
cut habitꝰ quidā vt lumē. quodā ei mō ⁊ lumē facit potētia ex̄n-
tes actu colores. ¶ Attende decimo ꝙ arist. tertio de aia decla-
rat naturā possibilis intellectꝰ ꝑ decē ꝓꝑetates. Pꝛima ē ꝙ est i-
passibilis a forma quā cōpꝛehēdit. Scđa est ꝙ est susceptiuꝰ for-
me seu spēi itelligibilis. Tertia ē ꝙ est potētia hmōi spēs: sꝫ actu
non est hec spēs seu forma. Quarta ē ꝙ se hꝫ ad intelligibilia: sic
sensus ad sensibilia. ⁊ intellige h̄ q̄tū ad recipere: nō q̄tū ad pa-
ti. Quinta est ꝙ ē immixtꝰ coꝛpi aliter nō intelligeret oia: sed so
lum ꝓpoꝛtionata suo organo: ⁊ forma ei inata ꝓhiberet ipꝫ a su
sceptōe aliaꝝ formarū. Sexta est ꝙ nō hꝫ naturā aliam: nisi ꝙ ē
possibilis ⁊ nihil est actu eoꝝ q̄ sunt anq̄ intelligat. Septima ē
ꝙ est locꝰ spērū siue formaꝝ intelligibiliū. Octaua est ꝙ impassi
bilitas ipsiꝰ est alia ab impassibilitate sensitiui: q2 sensus leditur
⁊ impedit ex excellenti sensibili: intellectꝰ vero neq̄ ledit ab excel-
lenti intelligibili: neq̄ impedit ꝑ ipm̄ ab intellectu infimoꝛum:
Nona ē ꝙ qn̄ iste itellectꝰ fit itelligibilia singula: ⁊ hoc ē qn̄ pōt
per se operari: est tunc potētia quodāmō: q2 mutat đ ocio ad age
re: sed nō sil'r est potētia sicut erat an̄ addiscere aliquid a doctore
vel ante inuenire aliq̄d a se. Jndigebat em̄ tūc aliquo reducente
potentiā suam ad actum mō vero nō. Decima est ꝙ est sicut ta
bula aptata picture nō picta actu oino. Ait em̄ arist. ibi. Jmpas
sibile ergo oꝫ esse susceptiuū aūt speciei. Et potētia huiꝰ sed nō hoc. Et
sil'r se hr̄e sicut sensitiuū ad sensibilia sic intellectiuum ad intelligibilia.
Necesse est itaq̄ qm̄ oia intelligit imixtū esse sicut dixit anaxagoras vt
imperet: hoc aūt est vt cognoscat despectū. i. id qđ forma nō informat:
apparere em̄ ꝓhibet extraneū ⁊ ei obiectū. Quare neq̄ ipsiꝰ est natu-
ram esse: neq̄ vnā. sed hāc ꝙ possibilis vocatus itaq̄ aie intellectꝰ. Di
co aūt intellectum q̄ opinat ⁊ intelligit aia: nihil est actu coꝝ q̄ sunt an̄
intelligere. vn̄ neq̄ misceri rōnabile est ipm̄ coꝛpoꝛi. q̄lis em̄ aliq̄s vtiq̄
fieret aut calidū aut frigidū si organū aliqđ erit sicut sensitiuo: nūc aūt
nullū est. Et bene iā dicētes sunt aiam locū esse spērum: nisi ꝙ nō tota
sed intellectiua neq̄ actu sꝫ potētia spēs. Qm̄ aūt non sil'is sit impassi
bilitas sensitiui ⁊ intellectiui manifestū est ex organis ⁊ sensu: sensus
em̄ nō pōt sentire ex valde sensibili vt auditꝰ ex magnis sonis: neq̄ ex
foꝛtibus odoꝛibus ⁊ coloꝛibus: neq̄ videre neq̄ odoꝛare: sed intellectꝰ
cum intelligit aliq̄d valde intelligibile nō minus intelligit infima: sed
etiam magis. sensitiuū quidē em̄ nō sine coꝛpore est: hic aūt sepatꝰ est
Cuꝫ aūt sic singula fiat vt sciens đr q̄ ꝺm actum: hoc aūt ꝯfestiꝫ accidit
cum possit opari per se ipm̄: est quidē igr̄ ⁊ tunc potētia quodāmō non
tn̄ sil'r est sicut ⁊ ante addiscere aut inuenire. ⁊ ipe aūt se ipm̄ tūc pōt in
telligere. hec arist. ¶ Attēde vndecimo ꝙ arist. dicto tertio lib. de aia đ
clarat naturā intellectꝰ agētis. 10. ꝓꝑꝛietatibꝰ. Pꝛima est facere intelli-
gibilia oia in actu velut habitus q̄dā ⁊ vt quoddā lumē. Et intellige h̄
per habitū formā vel naturā distinctam ꝯ͂ priuationē ⁊ potentiaꝫ. Si-
cut em̄ lumē irradians supꝛa coloꝛes reddit ipsos visibiles actu: sil'r in
tellectus agens irridians supꝛa possibilē intellectū ⁊ intelligibilia se-
pulta in fantasmatibꝰ reddit ipsa actu itelligibilia. Scđa ē ꝙ ē sepabi
lis. Tertia est ꝙ est impassibilis. Quarta est ꝙ est imixtus. Quinta ē
ꝙ est sꝫa actu ens ⁊ in hoc ē honoꝛabilioꝛ intellectu possibili. Sexta ē
ꝙ est posterioꝛ tpe intellectu possibili in vno ⁊ eodem: sꝫ nō oino. Se-
ptima est ꝙ nō aliqn̄ intelligit ⁊ aliqn̄ nō intelligit. Et itelligas hoc đ
se ⁊ ex ꝑte sui: imo si penitus esset absolutꝰ a vinculis coꝛpis: tam ꝺm eē
forme ⁊ aie q̄ ꝺm esse ṽtutis incessanter intelligeret. Octaua est ꝙ se-
paratus est solū hoc qđ vere est. i. postq̄ sepatus ē a coꝛpe est sp̄ in actu
vel esse suū ⁊ qđ ē sūt idē: ita em̄ sensit arist. de sbstātiis simplicibꝰ. No
na est ꝙ est imortalis ⁊ ꝑpetuus. Decima ꝙ nō reminiscit. i. post sepa-
tionē eius a coꝛpe non reminiscit. neq̄ recoꝛdat coꝝ q̄ didicit in coꝛpore
q2 reminiscētia ⁊ mēoꝛia non sunt aie solius: sed ꝯiuncti sicut pꝛius de
claratū est. Vel intellige ꝙ etiā in coꝛpe nō reminiscit ex se ⁊ ꝑ se: immo
necesse est ipm̄ fantasmata speculari si debeat intelligere. hꝫ aūt sic ibi
dem textus aristo. Jlle ṽo scꝫ intellectus agens in oia facere sicut habi
tus quidā vt lumē: quodā ei mō ⁊ lumē facit potētia existētes actu co
loꝛes. Et hic quidē intellectus separabilis ⁊ impassibilis: ⁊ imixtꝰ sꝫa
actu ens. sp̄ ei honoꝛabiliꝰ est agens patiēte ⁊ pꝛicipiū mafia: idē aūt ē
ꝺm actū scia rei. Qui ṽo ꝺm potētiā tpe pꝛioꝛ in vno ē: oino aūt neq̄ tē
poꝛe: sꝫ nō aliqn̄ q̄dem intelligit: aliqn̄ ṽo nō intelligit. Sepatꝰ est so-
lum hoc qđ vere ē. Et hoc solū imoꝛtale ⁊ ꝑpetuū est. nō reminiscit aūt
q2 hoc quidē impassibile. ¶ Attēde duodecimo ꝙ triplex est opatio in
tellectꝰ. Pꝛia ē appꝛhēsio simplex itelligibiliū. Scđa ē cōpositō ⁊ diui-
sio coꝝ. Tertia est discursus. Circa pꝛmā nō interuenit falsuꝫ. Circa du-
as alias sunt verū ⁊ falsuꝫ. Jux' illud arist. 3. de aia. Jndiuisibiliū q̄deꝫ
igr̄ intelligētia in his est circa q̄ nō est falsuꝫ. Jn q̄bꝰ aūt falsuꝫ ⁊ veruꝫ
est cōpositio q̄dā iā intellectuū ē sicut est coꝝ q̄ vnū sunt. ¶ Attēde. 13.
q̄ speculatiui intellectꝰ hitus ꝑfectioꝛ est sapia. ⁊ ꝑfectioꝛ actꝰ est felici-
tas ꝯtēplatiua quā p̄fert arist. 10. ethicoꝝ capl'o. 15. felicitati actiue mo
rali. Pꝛio q2 minus eget exterioribꝰ bonis. Scđo q2 diuina ē. Tertio q2
cetera aialia carent ea. ¶ Attēde. 14. ꝙ rō tripl'r đr. Pꝛio q̄dem de vir
tute rōcinatiua. Scđo de hitu ṽtutis illiꝰ: vt ars ⁊ pꝛudētia sunt recte rō
nes factibiliū ⁊ agibiliū a nobis. Terº đ actu eiꝰ. s. discursu vl' argumēto
sic de rōe đr ꝙ est demonstratiua vel dialectica vl' rethoꝛica vl' sophisti-
ca. ¶ Attēde. 15. ꝙ rō pꝛio mō dcā est ṽtus aie rōalis ꝯsiliatiua supꝛ his
q̄ sunt libere opabilia a nobis maxīe de mediis attigēdi finē iclinās đ
se ad bonū. sꝫ q̄nq̄ vicit ⁊ disturbat ab appetitu. Jux' illđ arist. 1. ethico
rū cap. vltio. Recte ei ⁊ ad optia depꝛcat rō. i. inducit q̄si depꝛcādo ⁊ sua
dēdo: ⁊ hec ṽtus ē intellectꝰ pꝛacticꝰ seu itelligētia pꝛactica. ¶ Attēde
16. ꝙ huiꝰ ṽtutis duplex ē opatio: q̄dā trāsit i materiā extrīsecā ⁊ đr ꝓꝑe
factio vl' mechania: alia non trāsit. sꝫ versat circa aie passiōes ⁊ cōicatio
nē. iusticie ⁊ đr actio. Et sil'r ipsiꝰ ē duplex obiectū. s. factibile ⁊ agibile.
Verū q2 decē opatōes cōicāt in vno ⁊ sil'r obiecta. s. i libere opari ⁊ libe-
re opabili a nobis. rō đr ꝺm h̄ vna virtꝰ. ¶ Attēde. 17. ꝙ hitꝰ optimꝰ hꝰ
ṽtutis ē pꝛudētia ⁊ ꝑfectioꝛ ipiꝰ opatio ē felicitas moꝛal. Ex dict appꝛet
q̄t sīt ṽtutes aie rōalis hūane ⁊ q̄lit distiguūt ꝑ actꝰ ⁊ obiecta ꝺm sniaꝫ
aristo. de q̄ dic aucr. 3. đ aia. Credo ꝙ iste hō fuit rl'a i nā ⁊ ē exēplar qđ
natura inuenit ad demonstrandū vltimā ꝑfectionē in naturis.

¶ De virtutibus animalibus motiuis. Caplm VI.

m Otiua vero virt'. In hoc caplo agit p̄rio princeps de actu motiue virtutis. Scd̄o de transitu ei' ibi [Et eius q̄dē] Tertio de a (multitudine sp̄rum ei' ibi [Et est genus] In p̄ria p̄te dicit ꝙ virtus motiua volūtarie est illa q̄ ꝯtrahit ⁊ laxat chordas ꝓpt quarū ꝯtractionem ⁊ laxationē mēbra ⁊ iuncture mouentur motu dilatationis ⁊ fixionis vel flexiōis vt q̄dā libri habent.

¶ De virtutibus animalibus motiuis. Caplm.VI.

Otiua [a] vero virt' est illa que chordas contrahit ⁊ laxat propter quod mouent mēbra et iuncture dilatatione sua ⁊ fixione.

¶ Arguet aliq̄s ꝙ ista descriptio est insufficiēs: p̄rio q: est aliq̄ virtus motiua q̄ nō mouet chordas vt motiua musculi frōtis. Iuxta illō p̄ncipis p̄mi p̄ria doctrina quinta summa scd̄a caplo tertio. Frons aūt ꝑ musculū tenuē dilatatum panicularē mouet ⁊ mēbro qd̄ ꝑ ip̄m mouetur absq; chorda obuiat: q̄m illud qd̄ ꝑ ip̄m mouet est cutis dilatata lenis ⁊ mouere quale ip̄m est ꝑ chordam nō est bonū. Itē laxatio chordaꝝ nō est oꝑatio virtutis motiue volūtarie: sed nature chorde se reducent ad tꝑatiorē ⁊ cō naturalem sitū cessante cā trahēte. Cui' rei signū est ꝙ tpe somni ⁊ q̄etis chorde sunt laxe. Itē. mēbra aliqua mouent sine iūcturis vt oculi labia ⁊ lingua. Nō ergo debuit dicere ꝓpter qd̄ mouent mēbra ⁊ iūcture copulatiue: sed disiūctiue mēbra aut iūcture. Itē mēbra nō solū mouentur ꝑ virtutē motiuā dilatatōe ⁊ flexione: sicut cū brachia man' vel digitos extēdim': aut supra pedes ⁊ crura fixi stam' ⁊ erecti: imo etiā flexione ꝯstrictōe giratione resupinatōe ꝓnificatōe tractione impulsiōe vectione v̇tigine. Ad hec oīa obiecta dici pōt ꝙ p̄nceps nō diffinit hic virtutē motiuā: sed declarat eā ꝑ oꝑatiōes ei' famosiores. Et si ꝓ descriptione suscipere velis. ¶ Ad p̄mū dic ꝙ chorda hic capit extēso nomie ꝓ corpe villoso neruoso: lz ḡ muscul' frontis nō habeat chordā vnicam ꝓprie dictā in cauda ei' cōpositā ex filis neruoꝝ ⁊ ligamentoꝝ: hz tn̄ nerui villos vndiq; diffusos. Ad scd̄m dic ꝙ licz chorde relicte nature sue se naturaliter relaxēt ⁊ reducant ad sitū mediū: q: tn̄ interdū est necessaria subita relaxatio. q̄nq; paulatiua: q̄nq; fortis: q̄nq; debilis necessaria est v̇tus dirigens. Ad tertiū dic ꝙ a virtute motiua mouētur mēbra ⁊ iuncture: sed nō sꝑ ambo sil': imo aliq̄n mēbra ⁊ aliq̄n iuncture. Ad quartū dic ꝙ ꝑ dilatationē hic intelligit p̄nceps oēm expāsionē membri qd̄ mouetur int' vel extra plicatōe vel extēsione ꝓne vel supine tractione vel impulsiōe vectione aut v̇tigine. Et per fixionem firmā seu stabilē iuncture positōe. ¶ Queritur vtrū v̇tus motiua aīalis sit aliq̄ ex virtutib' occulte app̄hensiuis. Hāc q̄stionē mouet arist. tertio de aīa tractatu q̄rto caplo p̄rio dicēs. De mouente aūt q̄d forte sit aīe speculandū vtrū vna ps q̄dā ipsi' sit seꝑabilis eāt magnitudīe aut rōne: aut oīs aīa: ⁊ si ps aliqua vtrū ꝓpria q̄dā sit p̄ter ꝯsuetas dici ⁊ dictas: aut harū vna aliq̄ sit. Videt ꝙ sit oīs aīa: q: oīs aīa se hz ad corpus in triplici gn̄e cāe. s. efficientis formalis ⁊ finalis: sz oē efficiens est motiuū. Item oīs virtus aīe est oꝑationis initiū: sed oīs oꝑatio ē motus. Itē si aliq̄ virtutū aīe eēt expers mot' aīalis maxime de vegetatiua videret: sed ip̄a ꝑticipat sensu delectantiū ⁊ ꝯtristantiū ⁊ motu seq̄nte eū. Iux̄ illud gal. lib. de v̄ba naturaliū v̇tutū caplo q̄nto. Itaq; plato mihi recte videt dicere sensuz hr̄e plātas alienoꝝ ⁊ familiariū: videlz ⁊ s̄m hoc aīalia ꝯuenient vtiq; dici cū hoc ꝙ neq; eo q̄ ex his motu p̄uātur. Deīde arguit ꝙ sensus cōis est motiua virtus. P̄rio q: ē p̄ncipium motiōis spirituū ad mēbra. Scd̄o q: mouet fantasticā v̇tutē. Est enī fantasia mot' a sensu s̄m actū facto: vt ait arist. 2. de aīa. Deinde arguit ꝙ sensus exteriores sunt motiua v̇tus: q: dolor est īmediata cā motus fuge ⁊ delectatio mot' ꝓsecutionis: sed dolor ⁊ delectatio sunt passiones sensuū exterioꝝ. Iux̄ illud gal. q̄rto morbi. Delicia v̇o ⁊ eius contrariū in oībus sensib' fiunt: nō tn̄ eq̄liter: q: in visu min' q̄ in aliis efficiunt. In tactu vero ⁊ gustu magis ceteris post eos ī odoratu ⁊ auditu. Deinde arguit ꝙ fantasia sit v̇tus motiua ꝑ arist. tertio de aīa dicentē. Et multa est s̄m ip̄am facere ⁊ pati hn̄tem. Item dicit ibi. Et fantasia aūt cū moueat nō mouet sine appetitu. et ꝙ imaginatiua sit motiua gal. testat libro de motibus liq̄dis caplo septio dicens. Actio vero gn̄ationis instrumentoꝝ nō fit a voluntate tm̄: sz sepius absq; voluntate obseq̄ndo ei qd̄ aīa format ⁊ imaginat ⁊ exꝑientia edocet: ꝙ q̄busdā religiosis v̇ga erigit ex imaginatōe circa venerea t̄pis iuit. Sz videtur ꝙ sit cogitatiua. q: ipsa est q̄ discernit faciēda a nō faciēdis. Est ergo rectrix ⁊ directrix motuū aīaliū. Deinde arguit ꝙ sit estimatiua: q: discernit amicū ab inimico ⁊ fugiēdū a nō figiēdo: grā quorū fiunt motus aīaliū. Deinde arguit ꝙ rō vel practicus intellect' sit motiua virtus: q: oēs artes mechanice ⁊ v̇tutes morales q̄b' oꝑa humana exercent sunt habitus ei'. Post hoc arguit ꝙ appetitus est virtus

motiua: q: ꝑ se ⁊ immediate fert in bonū verū vel apparens ⁊ fugit a malo ⁊ nullū aīal sine ip̄o mouet absq; violentia. Iux̄ illud aristo. tertio de aīa. Nihil enī nō appetēs aut fugiēs mouetur: sed aut violētia. Itē dicit p̄nceps p̄mo cātice de v̇tute vitali loquēs. Soror aūt ei' est illa q̄ agunt actiones. cuiuslibet agibilis sicut est amare aliq̄d ⁊ hre illō odio. Et auerroys i cōmento illius cañ. ait. Sed scd̄a ex virtutibus vitalibus est illa q̄ d̄r irascibilis ⁊ cōcupiscibilis q̄ amore vel odio excitatur. Et ista virt' est cā q̄re hō agit aliq̄d in oī negocio. ergo appetitus est virtus motiua. Deinde arguit ꝙ memoria ⁊ reminiscētia sint v̇tus motiua: q: virtutib' istis accedūt dictim aīalia ad pascua inuenta meliora ⁊ redeūt ad antra ꝓp̄a vel stabula. Et his v̇tutibus aīalia domesticātur. recordātia enī ꝙ vno mō agendo p̄miant. altero puniunt: redeūt ad actōes vn̄ p̄miātur. Deinde arguit ꝙ virt' motiua aīalis sit volūtas. P̄rimo a noīe q: cōiter d̄r motiua volūtarie a volūtate. Itē ipsa sola ē q̄ libere mouet vt vult ⁊ q̄n vult: ⁊ vbi: ⁊ quo vult ⁊ aliis renitētib' ⁊ inuitis puta rōe vel estimatiua vel sensuali appetitu mouet: et ipsa nolente ⁊ ꝯnitēte nulla alia v̇tus hoīs mouet corpus localiter ⁊ volūtarie. Post hec arguit ꝙ virt' motiua nō sit vna virt' sed plures ex dictis ꝑ aristo. lib. de motib' aīalium caplo. 7. dicētem. Videm' aūt mouētia aīal intellectū ⁊ fantasiā ⁊ electionē ⁊ voluntatē ⁊ ꝯcupiscētiā. Oppositū p̄dictoꝝ oīm. s. ꝙ v̇tus motiua sit vna sp̄alis virtus ab oībus p̄dictis differēs. ¶ Arguit primo auctoritate arist. 2. de aīa caplo. 4. diuident viuere in viuere ꝑ intellectū ⁊ ꝑ sensuz ⁊ ꝑ motū s̄m locū ⁊ ꝑ motū s̄m alimētum. Ait enī ibi. Multipl'r aūt ipso viuere dicto ⁊ si vnū aliqd̄ horū insit solū viuere ip̄m dicem' vt intellect' ⁊ sensus ⁊ motus ⁊ status s̄m locū. Adhuc aūt mot' s̄m alimentū ⁊ decremētum et augmentū. Item dicit paulopost Aīa est horū q̄ dicta sunt principiū ⁊ his determinata est vegetatiuo sensitiuo intellectiuo motiuo. Et iterū paucis interposit dicit. Potētias aūt dicim' vegetatiuū sensitiuum appetitiuū motiuū s̄m locū intellectiuū. In his passibus oībus manifeste nūerat virtutē motiuā vt a ceteris distinctā. Scd̄o auctoritate gal. lib. d̄ v̇tutib' dispēsantib' corpus hūanū caplo p̄mo dicent. Ex capite q̄dē ꝓuenire cā virtutē qua rōcinamur ⁊ memoramur ⁊ sentim' ⁊ de loco ad locū ꝑmutamur. Item tertio morbi caplo q̄rto dicit. Actionis aīate alia sentit: alia mouet: ⁊ alia regit ⁊ ordinat. Item postq̄ gal. quarto morbi egit de causis accidentiū sensitiue virtut determiat in q̄nto eius de causis accidentiū virtutis motiue. Et in fine q̄nti de causis accidentiū virtutis regitiue: sub qua cōp̄rehēdit oēs virtutes occulte apprehensiuas. ⁊ in sexto de cāis accidentium naturalis virtutis ex hoc palam innuēs ꝙ motiua virt' est a ceteris distīcta. Item loco ⁊ sb̄o seꝑatur ab apprehēsiuis: q: oēs apprehensiue sunt in cerebro s̄m gal. ⁊ sequaces ei' ⁊ in corde s̄m arist. sed virtus motiua est in musculis aut neruis. Item actu ⁊ obiecto differt a ceteris. Actu q̄dē: q: eius solius est īmediate mouere localiter volūtarie corpus aīalis aut ꝑtes eius. Obiecto vero q: obiectū ipsi' ē mobile volūtarie: puta corp' aīalis vel ps ipsi'. Itē voluntaria v̇tus ledi p̄t ceteris manentib' illesis vt appꝫ in tremore ⁊ alie ledi p̄nt ip̄a nō lesa: vt appꝫ in freneticis ⁊ maniacis in q̄b' motiua v̇t' aliq̄n fortior appꝫ q̄ ī sanis. Ad hāc dubitatōez p̄rio ponet r̄nsio arist. sb̄ sex ꝓpōib'. P̄ria ꝓpō ē. Virt' motiua volūtarie nō ē vegetatiua. Cui' rō ē: q: mot' volūtarius sꝑ fit ꝓpt finē app̄hēsuz a ꝑticl'ari mouēte. ⁊ sꝑ fit cū fantasia vl' appetitu ⁊ plāte carēt ea. Iux̄ illō arist. 3. d̄ aīa. Sz d̄ motu s̄z locū q̄d mouēs aīal s̄m ꝓcessiuū motū ꝯsiderādū ē. Qz q̄dē igit nō vegetatiua potētia māifestū ē: sꝑ ei ꝓpt aliq̄d mot' h̄ ⁊ aut cū fantasia aut cū appetitu ē. Nihil ei nō appetēs aut fugiēs mouet. sz aut violētia. Ampli' ⁊ plāte vtiq; cēꝫt motiue ⁊ vtiq; hērēt aliquā ꝑtē orgāicā ad motū hūc. Scd̄a ꝓpō ē. Virt' motiua volūtarie nō ē v̇t' sensitiua ꝓbat: q: mlt̄a sr̄ aīalia sensuz hn̄tia sine motiua v̇tute sic aīalia terre aut petris affixa. carent ei organicis ꝑtibus ꝓcessiui mot' q̄ natura nō negasset eis: si ip̄is forēt necessaria. Iux̄ illō arist. 3. de aīa. Sil'r aūt neq; sensitiuū. Mlt̄a ei sunt aīaliū q̄ sensuz q̄dē hn̄t manētia aūt ⁊ īmobilia sr̄ ꝓpt finē. si igit natura nihil facit frustra neq; deficit in necessariis: nisi ī orbitati

bus ⁊ in imꝑfectis. hmōi aūt animaliū ꝑfecta ⁊ nō orbitates sūt Signū aūt q2 gn̄atiua sunt ⁊ augmentū hn̄tia: ⁊ decrementū: quare ⁊ haberēt vtiq3 ꝑtes organicas ꝓcessionis. Tertia ꝓpō est. Uirtus motiua voluntarie nō est intellectꝰ speculatiuꝰ neq3 practicus q̄ rō dr̄. Probaṫ q2 speculatiuus intellectꝰ nihil determiat de fugibili ⁊ ꝓseq̄bili: ⁊ motus voluntariꝰ sꝑ est aut fugienṫ aut ꝓsequētis. ⁊ si ꝯtēpleṫ aliq̄d fugiendū vel ꝓsequendū non tn̄ ꝑcipit ꝓsequi vel fugere. Et si intellectus prius speculatiuus extē sione sui ad opus practicus fiat ⁊ ꝑcipiat fugere a nocitiuo ⁊ ꝓsequi iuuatiuū: sepe tn̄ nō mouet hō fm̄ preceptū eiꝰ: imo fm̄ appetitū vt rō incōtinenṫ dissuadet adulteriū ad qđ mouet appetitus. Iuẋ illud arist. 3. de aīa. At vero neq3 rōcinatiua ⁊ vocatus intellectus est mouens. Speculatiuus quidē em̄ nihil speculaṫ actuale. i. agibile neq3 dicit de fugibili ⁊ ꝓseq̄bili. sꝑ aūt motus aut fugiētis aut ꝓseq̄ntis aliq̄d. Sed neq3 cū speculat aliquid fuerit huiꝰ iā precipit aut ꝓsequi aut fugere. puta multotiēs intelligit terribile aliq̄d aūt delectabile nō iubet aūt timere: s3 cor mouetur supple ad timorem. Si autē delectabile altera aliqua ps moueṫ supple ad delectationē. s. epar fm̄ platonē vł genitalia fm̄ alios. Amplius extēdente se intellectu ⁊ dicēte intelligentia aut fugere aliq̄d aut ꝓseq̄ nō moueṫ: s3 fm̄ cōcupiscentiā agit vt incōtinens. Quarta ꝓpō est. Uirtus motiua volūtarie nō ē appetitus tm̄. Probaṫ: q2 viri religiosi ⁊ ꝯtinētes sepe appetūt venereos actus ⁊ epulari laute ⁊ splendide et abunde bibere: non tn̄ sequūtur desideria sua: s3 parent rōni. Iuxta illud Arist. 3. de aīa. At v̄o neq3 appetitꝰ hꝰ motꝰ dn̄s ē. Abstinētes ei appetētes ⁊ cōcupiscentes nō opantur quoꝝ hn̄t appetitū: s3 sequūtur intellectum. Quinta ꝓpō est. Motꝰ voluntariꝰ videṫ esse opatio appetitus ⁊ intellectꝰ practici vel opatio appetitus ⁊ fantasie. Iuxta illud arist. 3. đ aīa. Uidenṫ aūt duo hec mouētia appetitꝰ ⁊ intellectus. Si naq3 nō tria erūt mouētia appetitꝰ intellectus ⁊ fantasia: si aliq̄s fantasiā posuerit sic intelligētiā quādā. Multa em̄ ꝓter sciam sequūtur fantasias. Et in alijs aīalibꝰ nō intelligētia: neq3 rō est sed fantasia. Utraq3 g̃ hec motiua fm̄ locū intellectus ⁊ appetitus. Intellectꝰ aūt q̄ ꝓpter aliq̄d rōcinaṫ. ⁊ q̄ practicus est. ¶ Attēde primo ꝙ arist. in hoc passu ꝑ fantasiā intelligit estimatiuā ⁊ h̄ innuit cū dicit. Si aliq̄s fantasiā posuerit sic intelligentiā quādā boni ⁊ mali. s. ꝓseq̄ndi ⁊ fugiēdi. ¶ Attēde scđo ꝙ triplex est appetitꝰ. Quidā naturalis in oībus vegetabilibus inuētus. Alius sensualis. s. irascibilis ⁊ cōcupiscibilis cōis brutis ⁊ hoībus. Alius rōalis hoībus ꝓprius. s. voluntas. ¶ Attende tertio ꝙ virtutū concurrentiū ad motum ꝓcessiuū aīalium due sunt q̄ decernūt motū. s. rō ⁊ estimatiua. Rō q̄dem discursu quodā. Estimatiua v̄o pria facit ex īstinctu sine discursu. Et due q̄ exequūtur ⁊ efficiūt motū: videl3 appetitꝰ sensualis ⁊ volūtas. ⁊ h̄ intēdebat arist. ī hac ꝓpōe. Sexta ꝓpō est. Appetitus ⁊ intellectus vel appetitꝰ ⁊ fātasia nō sunt cā volūtarij motus vt duo motores spē distincti: s3 vt vnus motor. Probaṫ q2 intellectus nō mouet fm̄ ꝙ intelligit. sed fm̄ ꝙ desiderat delectabile apprehensum ꝑ ip̄m mouet g̃ per desideriū. Et iđ manifestum est ꝙ potētia aīe q̄ vocaṫ appetitus mouet volūtarie. sic ꝙ facit ī petū ad motū: sed practicus intellectꝰ vel fantasia ꝑ spēm appetibilis apprehensam decernit motū. Iuẋ illud arist. 3. de aīa. Fantasia aūt cū moueat non mouet sine appetitu. Unū igṫ quidda3 mouēs qđ appetibile. Et in trāslatiōe ab arabico hṫ. Motor igitur vnus est. s. desiderās. Deinde paucis interpositis dicit aristo. Qđ quidē igiṫ huiꝰ potētia mouet aīe q̄ vocaṫ appetitus manifestū est. Et iterū postea dicit. Omino q̄dem igiṫ sicut p̄dictu3 est inq̄tū appetitiuū aīal. sic ip̄sꝰ motiuū est. Appetitiuū aūt non sine fantasia. Fantasia autē oīs rōalis aut sensibilis est. Hec est aristo. sn̄ia super v̄tute motiua. Ex qua primo elici pōt ꝙ eadem virtus in sb̄a est intellectiua practica appetitiua ⁊ motiua volūtarie. Et dr̄ practicus intellectꝰ fm̄ ꝙ apprehēdit aliq̄d fugibile vel delectabile. Et appetitus fm̄ ꝙ ꝑ desideriū cōcupiscit aut timet illud. Et virtus motiua volūtarie fm̄ ꝙ mouet corpus vł aliquod membrū ad ꝓsecutionē aut fugam illius. Scđo elici pōt ꝙ virtus motiua volūtarie necessario p̄supposuit appetitiuā et appetitiua aīalis practicū intellectum aut extimatiuā: q2 appetitus nō ferṫur in incognitū: s3 nō ecōuerso. Uerum auerroys. 2 colliget caplo. 38. videṫ sentire ꝙ cōcupiscibilis virtus p̄cedit in ope estimatiuā. Deinde cōfirmatur apud estimatiuā vel rōnem consilium. Ait em̄ ibi. Et dicimꝰ ꝙ virtus q̄ facit mouere aīal hec est imaginatiua vel estimatiua: qn̄ p̄cessit virtus cōcupiscibilis

Et postea ibi confirmatū est ꝯsiliū vel rō ꝓpter rep̄ntationē rei imaginate vel estimate. Sed ei nō credo: q2 sibimet ꝯ̄dicere videṫ eodē capitulo dicēs. Et hec est virtus volūtaria quā p̄cedit imaginatiua vel estimatiua ⁊ ꝯfirmatio ꝯsilij. Tertio pōt elici rn̄sio ad quesitū fm̄ arist. s. ꝙ virtus motiua aīalis fm̄ sb̄am est aliq̄ ex virtutibꝰ occulte apprehensiuis: differēs tn̄ ab eis oībꝰ fm̄ esse ⁊ rōem: q2 h3 actum ꝓpriū. s. facere ī petum ad motū volūtariū ⁊ obiectū ꝓpriū. s. fugibile aut ꝓsequibile. Sed rn̄sio breuior iuẋ mentē galṫ. ⁊ seq̄cium eiꝰ est ꝙ v̄tus motiua animalis nō est aliqua ex virtutibꝰ occulte apprehēsiuis: q2 opationes illarū immanēt cerebro ⁊ istius opatiōes trāscunt in mēbra: ⁊ hec ledi pōt alijs nō lesis ⁊ ecōuerso. Et aliṫ fuaṫ sanitas huiꝰ ⁊ illarū. Et alijs instrumēṫ vtiṫ hec ꝙ ille. Id etiā ꝓbāt rōes post oppositū. ¶ Ad rōes an̄ oppositum. Ad primā dic ꝙ aīa mouet corpus ꝑ potentiā motiuam. Ad ꝯfirmationē cōcede ꝙ oīs virtus aīe mouet: s3 nō motu ꝓcessiuo. Ad ꝯfirmationē aliam de virtute vegetatiua dic siṙ. Ad scđa3 rōem de sensu cōi ⁊ ad ꝯfirmationē eiꝰ. Dic ꝙ motꝰ sp̄ūū sensitiuoꝝ a sensu cōi ad organa sensuū exterioꝝ ⁊ motus fantasie a sensu cōi non sunt motus ꝓcessiui aīaliū de q̄bus hic agiṫ fm̄ quos diuidiṫ aīal mobile in gressibile volatile natatile ⁊ reptile. Ad tertiā de sensibꝰ exterioribus dic ꝙ nō mouēt voluntarie: s3 potiꝰ sunt virtutes ꝯ passiue: sūt tn̄ cā mouendi: q2 ꝑcipiunt cōtristātia ⁊ delectātia. Ad quarta3 dic ꝙ fantasia nō mouet voluntarie fm̄ ꝙ est thesaurꝰ formaꝝ sensataru3 sed fm̄ ꝙ ꝓ estimatiua accipiṫ: concediṫ ꝙ mouet ad sensum dcm̄: q2 ex amicicia vel inimicitia elicita decernit esse mouēdū ꝓsecutōe vel fuga.

Ad q̄ntā concede ꝙ ex imaginatiua fiunt aliq̄ motus: s3 nō ꝓcessiui sicut erectō virge ex imagiatōe circa venerea ⁊ sincopis ex imaginatiōe circa atrocia vulnera ⁊ hyatꝰ ex imaginatōe circa hyantes. Et hi sunt medij inṫ volūtarios ⁊ naturales: vł sṫ simpṙ inuolūtarij. Iuẋ illud aristo. lib. de motibus aīalium caplo vltio. Mouenṫ aūt ⁊ aliq̄bus inuoluntarijs motibꝰ q̄dē ꝑtium. plurimis aūt nō voluntarijs. Dico autē inuoluntarios: vt puta eū q̄ cordis. ⁊ cum q̄ pudēdi. Multotiēs ei appente aliq̄ nō tn̄ iubente intellectu moueṫ. Nō voluntarios autē vt puta sōnū ⁊ vigiliā ⁊ respiratiōe3 ⁊ q̄cunq3 alij tales sunt. Nulliꝰ em̄ hoꝝ dn̄a simpṙ est: neq3 fantasia: neq3 appetitꝰ. hec arist. Ad sextā ꝯcede de cogitatiua discursiua ꝙ facit ad motū decernēdo eū: vt practicus intellectꝰ. Ad septimā ꝯcede ꝙ estimatiua siṙ opatur ad motū vt discernens ip̄m. Idem dic ad octauā de rōne seu practico intellectu. Ad nonā ꝯcede ꝙ appetitꝰ facit imperū ad motū ⁊ est mouens inmediatu3 preuio decreto practici intellectꝰ vel estimatiue. Ad decimā de memoria ⁊ reminiscētia ꝯcede ꝙ sunt cāe occasionales fugiendi ab aliquibꝰ ⁊ ꝓseq̄ndi: s3 nō mouēt ꝓcessiue. Ad vndecimā de voluntate dr̄ sic de appetitu ꝙ facit impetū ad motū ⁊ est mouēs imediatum ⁊ prīceps mouētiū cui cetera obediūt. Ad duodecimā ꝙ ītellectꝰ fantasia electio volūtas ⁊ cōcupiscētia mouēt aīalia, dic ꝙ hec oīa reducūtur ī intellectū ⁊ appetitū. Iuẋ illud aristo. caplo ibi allegato. Hec aūt oīa reducunṫ ī intellectū ⁊ appetitū. Etem̄ fantasia ⁊ sensus intellectiui eundē locū hn̄t iudicatiua ei oīa: voluptas aūt ⁊ ira ⁊ cōcupiscētia oīa appetitus. electio aūt cōis intelectui ⁊ appetitui. ¶ Queriṫ secundo in q̄ est subiectiue motiua virtus. videṫ ꝙ in bono appetibili: q2 ip̄m est qđ mouet ⁊ nō moueṫ. Alia vero q̄ mouēt vt intellectꝰ practicꝰ ⁊ appetitꝰ mouēt vt p̄mota a dcō bono. Iuxta illđ arist. 3. de aīa. Specie q̄dem igiṫ vnū erit mouēs appetibile aut appetitiuū. primum aūt oīm appetibile hoc ei mouet cū nō moueṫ eo ꝙ sit itellectū aut imaginatū. Mouēs aūt duplex. Aliud q̄dē immobile. Aliud aūt qđ mouetur. Est aūt īmobile q̄dē actuale bonū. Mouēs aūt ⁊ qđ moueṫ appetitꝰ.

Deide arguiṫ ꝙ nusq̄ sit velut ī organo aut ī sb̄iecto. Uolūtas ē virtꝰ motiua ⁊ intellectꝰ vt p̄missu3 ē: s3 v̄tutes iste sepate eē videnṫ ⁊ īmixte sicut antea dcm̄ ē de intellectibꝰ possibili ⁊ agēte cū sint ꝑtēs aīe rōnalis sic illi ītellectꝰ. Deide argṫ ꝙ sit ī corde ꝑ arist. 13. aīaliū ca. 4. đ corde dicentē. Et est p̄mū p̄ncipiū motuū rerū delectabiliū ⁊ offensibiliū. Et ꝑ auerroym. 2. colliget ca. 38. vbi ait. S3 arist. sentit ꝙ cerebru3 sit fuitor cordis in hac opatōe ⁊ ꝙ origo istiꝰ caloris q̄ fit motꝰ est ī corde. Et h̄ pōt videri māifeste ꝙ verū ē: q2 tu vides ꝙ nasciṫ in corꝑe iter agenṫ qn̄ vadit q̄ non fuerat. et illud mēbrū aq̄ nasciṫ in corꝑe calor et vadit ad totu3 corpus est cor. Et ꝓpterea qn̄ accidit hōi aliq̄d qđ terreat ip̄m redit calor ad cor. ⁊ tremūt crura: ⁊ pōt eē ꝙ cadit hō aut nō p̄t moueri. Ergo p3 ꝙ pria v̄tus regitiua ī hoc motu ⁊ illđ qđ mēsurat calorē in q̄titate ⁊ q̄litate est de necessitate ī corde. Et adhuc ꝙ galṫ. ⁊ oēs alij medici ꝯfitenṫ. ꝙ virtus volūtaria ē in corde. Et si ita ē ⁊ appet ꝙ aīalia nō mouenṫ nisi volūtarie g̃ hec virtꝰ est in corde ⁊ cerebrū eiꝰ seruiēs ē in donādo ei ꝑpantiā. hec auerroys. Deide arguiṫ ꝙ sit ī epate q2 ꝯcupiscitiua virtꝰ est in eo sicut p̄us allegatū est ex platone ⁊ galie. sed hec ipsa est appetitꝰ de quo dicit Arist. tertio de aīa. Qđ quidē igi

tur mouet potētia aīe q̄ vocaꝛ appetitus manifestū est. ¶ Postea ar-
guitur ꝙ sit in spū ꝑ aristo. libro de motib⁹ aīalium capl'o.13. dicentem
Om̄ aūt primū his q̄dē in corde his aūt in ꝓportōnali ꝓpter h' ꝛ spūs
cōplantat⁹ hic videꝛ exn̄s. Videꝛ aūt hn̄ nāliter hn̄s ad hoc ꝙ sit mo-
tiuū ꝛ exhibeat ṽtutē: opa aūt mot⁹ pulsio ꝛ tractio q̄re opꝫ organum
augeri posse ꝛ breuiari. talis aūt est spūs natura: etem̄ sine violētia cor
repta ꝛ tractiua ꝛ pulsiua ꝓpter eandē cām ꝛ hꝫ grauitatē ad igne ak
leuitatē ad ꝯria. Sed ꝙ sit diffusa ꝑ totū aīal ex hoc arguiꝛ q: sensus ta
ctus toti aīali inest. Nā ꝑ ip̄m hꝫ aīal ꝙ sit aīal. Sꝫ ad sensum tactus
necessario seq̄tur appetitus cui⁹ est mouere. Juxta illud arist. 2. de aīa.
Si aūt sensitiuū ꝛ appetitiuū. Appetitus q̄dē em̄ desideriū ꝛ ira ꝛ vo
luptas sunt: aīalia aūt oīa hn̄t vnū sensum tactū. Cui aūt sensus inest
huic ꝛ letitia ꝛ tristitia ꝛ dulce ꝛ triste. quib⁹ aūt hec ꝛ ꝯcupiscētia dele
ctabilis em̄ appetit⁹ hec est. Qꝛ aūt sit in neruis arguiꝛ: q: ad hoc facti
sunt vt ꝑ eos mēbra habeāt sensum ꝛ motū: vt ait pricēps p̄mi pria do
ctrina q̄nta capl'o singulari de mēbris. Sed ꝙ sit in musculis ꝓbaꝛ ꝑ
gal. primo interioꝝ vbi ait. Dico ergo ꝙ oīs volūtari⁹ motus nō fit ni
si cū lacerto ꝛ nullus neru⁹ hoc pōt opari nisi cū cōmixtiōe lacerti: sicut
ergo ocul⁹ est organū visiue ṽtutis sic motiue muscul⁹. Deīde arguiꝛ
ꝙ sit in chordis ꝑ ga. 12. de vtilitate pticularū vbi ait. Tenon em̄ ip̄m p̄-
mū est motus organū: muscul⁹ ṽo gn̄ationis hui⁹ gr̄a fact⁹ est: ꝛ est te-
non grece chorda latine. Sꝫ ꝙ sit originaliꝛ in cerebro gal. exp̄sse deter
minat libro de ṽtutib⁹ dispēsantibus corp⁹ humanū. Ait em̄ ibi capl'o
prīo. a capite ꝓuenire ṽtutē q̄ de loco ad locū ꝑmutamur. Et capl'o ter
tio libri illi⁹ ait. Oēs ṽo pticule corpis a cerebro hn̄t sensum ꝛ motum
Et iterū dicit capl'o. 4. cerebrū īmediate pricipari sentiētib⁹ aīalis pti-
culis ꝛ eis q̄ mouenꝛ ꝫ impetū. Hec mafia supius ptim discussa est su
ꝑ capl'o singl'ari de mēbris. Prīo in q̄stione q̄ querebaꝛ vtrū neruus sit
instrumentū sensus. Scd'o in q̄stione q̄ q̄rebaꝛ vtrū cerebrū sit p̄mum
pricipiū sensus ꝛ mot⁹ volūtarij. Sꝫ hic pticulari⁹ determia biꝛ. ad de
clarationē ṽtutis motiue singulariꝛ ꝛ spāliter d̄ q̄ hic agiꝛ. ¶ Attēde g̊
ꝙ motiua ṽtus triplex hꝫ eē i Vnū in p̄ncipio p̄mo ꝛ eius fonte. Aliō
in vehiculo. Aliud in organo: queādmodū visiua ṽtus ē in anteriori vē
triculo cerebri velut in fonte ꝛ in spū visiuo velut in vehiculo ꝛ ī oculo
sicut in organo ꝓp̄o. Hoc p̄misso dic prīo f'm Aristo. ꝙ motiua virtus
est in corde velut in fonte ei⁹ ꝛ pricipio primo. ꝓbaꝛ ꝑ allegata in tertia
rōne. Dic scd'o ꝙ motiua ṽtus est in spū sicut in vehiculo. ꝓbaꝛ ꝑ alle-
gata ex libro de motib⁹ aīaliū aristotel' in q̄nta rōne. Dic tertio ꝙ mo-
tiua ṽtus ē in nā neruoꝝ ꝛ ossium vt in īstrumēꝛ vl' organis mot⁹. Juxꝛ
illud aristo. lib. de motib⁹ aīalium capl'o. 9. Queādmodū aūt anato-
mata. i. artificialia mouenꝛ modico motu facto solutis sereblis. i. vicu
lis ꝛ pellentib⁹ inuicē sereblas ꝛ currus sic ꝛ aīalia mouenꝛ. hn̄t em̄ or-
gana talia eā q̄ neruoꝝ naturā ꝛ eam q̄ ossiū: hec q̄dem. s. ossa vt ibi li-
gnum ꝛ ferrū. Nerui aūt vt sereble. i. vincula q̄bus solutis ꝛ remissis
mouētur. Cū dicta opinione arist. ꝯcordat auerroys. quo ad primū di-
ctum: sed q̊ ad scd'm loco spūs noīat calorē naturalē. ꝛ q̊ ad tertiū loco
nature neruoꝝ ꝛ ossiū noīat musculū. Ait aūt scd'o colliget ca. 38. Im-
possibile est p̄mū motorē in aīali vt sit sine mafia: ergo necesse ē specula
ri qd' sit hoc primū corpus. ꝛ apparet ꝙ sit calor naturalis q̄ est ī nobis
Et tu vides ꝙ qn̄ infrigidātur mēbra coꝝ motus priuanꝛ. Et ꝓpe fi-
nem illius capl'i ait. Et appꝫ sensui ꝙ in corpe nō est mēbrū qd' cōicet
toti corpi ꝛ sit mobile nisi cor. Ergo ṽtus volūtaria cōis est in corde h'
est in musculo q̄ est in co: et virtutes pticulares volūtarie sunt in q̄libꝫ
musculo pticulariū musculoꝝ: sic videm⁹ ꝙ mot⁹ cōis vitalis aīaliū q̄
est inspiratio ꝛ respiratio hꝫ principiū a corde. Et iste mot⁹ ē ꝯiūct⁹ mo
tui expiratōis pulsatilis. hec auerroys. Jn q̄b⁹ deuiat a medicis ꝛ a ṽo
Prīo in hoc ꝙ ponit cor volūtarie moueri. Scd'o in h' ꝙ pōit in eo mu-
sculū. Tertio in h' ꝙ cōpat motū anhelit⁹ motui cordis. ac si ꝓcederent
ab eadē virtute qd' nō est veruꝫ. īmo mot⁹ anhelitus est volūtarius cor
dis vero nō. Et q: aristo. ꝛ auerroys in hac positiōe saltē quo ad p̄mū
ꝯtradicūt medicis ꝛ his q̄ ad sensum magis appꝫnt relictis ipsis solui
tur q̄stio iuxta mentē galieni ꝑ seq̄ntes ꝯclusiōes. Prima est. Virt⁹ mo
tiua volūtarie est in cerebro vt in fonte ꝛ prīo ipsi⁹ p̄ncipio. Juxta illd'
gal. prīo de motib⁹ liq̄dis capl'o scd'o. Primū igꝛ mēbrū ac pricipiū
vniuersa q̄dem mēbra mouens corpis aīalis motu volūtario cerebrū
existit. Probaꝛ q: ab ipso ramificaꝛ gradatī tota arbor mēbroꝝ volun
tarij motus: cui⁹ radix est cerebrū trunc⁹ nucha rami nerui inde orti ra
muli neruuli orti a neruis. Jtē sanitas motuū volūtarioꝝ ꝛ ipoꝝ tpa
ta fortitudo seq̄tur incolumitatē cerebri ꝛ ortoꝝ ab eo. Jtē lesiōes mo
tuū in plus vl' min⁹ debito fieri sequūtur lesiōes cerebri īmediate vl' or
torum ab eo. Juxꝛ illud gal. 13. de igenio sanitatis capl'o. 10. Jn cerebro
aūt ē virtus regitiua ṽtutis aīe. Vn̄ si materia cerebro dominās frigi
da fuerit sensum ꝛ motū amputabit. Si aūt calida mē oriā corrūpet ꝛ
nimiū faciet motum. Jtē scissa vel ꝯstricta arbore membroꝝ mo-
tus in aliqua pte motuꝫ ꝑire inuenies a loco scissure inferius et
saluari a dicto loco supius versus cerebrū: ibi ergo ē radix mot⁹.
Juxta illud gal. prīo de motib⁹ liq̄dis capl'o. 2. Postq̄ aūt ana-
tomici motum lacertoꝝ strictis arterijs ac venis in suo manere
statu cōprehenderūt ip̄mq; strictis neruis impediri ꝙ ad lacer-
tos virtus dirigiꝛ a neruis aliq̄ ꝑ quā actio coꝝ iudicarūt. Dei-
de iuxta hanc viā inquisierunt diligenter an actio hec insit ner-
uis ex sua substātia ꝛ natura: an supra neruos sit aliqd' membrū
qd' neruis virtutē motus exhibeat sicut lacertis exhibere videꝛ.
Adherentes aūt neruis cosq; p̄cidētes sectiōem coꝝ supiorē in
sua motus ac sensus habitudine ꝑsistere deꝓhenderūt. inferiorē
aūt a loco sectionis sensu ac motu priuari. Ex hoc itaq; ꝙ eis ap
paruit virtutē motus ad neruos etiā ab alio mēbro trāsmitti et
supiori ꝯiecerunt. Prospiciētes igiꝛ primā neruoꝝ originē eāq;
indagantes quosdā coꝝ oriri a nucha quosdā a cerebro deꝓhen-
derūt. Abscindētes siq̄dem nuchā deprehenderūt ꝙ ab inferio-
ri pte sectionis nō trāsmittiꝛ virtus ad neruos q̄bus ṽtus omi-
que p̄us trāsmittebaꝛ an̄ abscisiōeꝫ. Et a supiori sectiōe q̄ est sup
abscisiōeꝫ q̄ pri⁹ trāsmittebaꝛ trāsmittiꝛ. iudicauerūt g̊ ṽtutē mo
t⁹ ad neruos a cerebro trāsmitti. hec ga. Jtē diminuto vel radici
tus ablato motu volūtario sic in lethargia ꝛ apoplexia post pur
gationes vl'es ꝛ diuersiōes remedia localia nō applicanꝛ sup re-
gionē cordis: ꝫ cerebri. Juxta illud gal. 13. de ingenio sanitatis ca
pitulo. 10. irridentis ꝛ yronice reprehendentis quēdam ex secta
athanei ꝛ aristotelis. Proinde semel videns quēdā ex secta atha
nei caput cuiusdā ex oleo rosaꝝ ꝛ aceto infundere increpaui eū
dicēs pectori eē imponēda: qn̄ sine dubio virtutē regitiuā in a-
lienationibus credim⁹ esse infirmā q̄ virtus f'm intentionē atha
nei in corde fundata est. Non igꝛ bn̄ facis cū postposito mem-
bro infirmo curas id qd' sanū existit. Nōne vidi te oleo rosarū po
sito: ꝛ capite iam abraso philodiū posuisse ꝛ nerelcon. Que qm̄
nō valuerunt castoreū imposuisti. et deinde ventosam; eo ꝙ nec
illd' valuit. iōq; silis es illi q̄ hn̄s in coxa apostema posuit vnguē
tum in calcaneo. Silr in lethargia nullū inuenim⁹ aliō mēbruꝫ
curare nisi caput: q: cāe ei⁹ sunt passio cerebri. hec ga. Sꝫ q̄ret ali
quis in quo cerebri ventriculo est virt⁹ motiua. Dic ꝙ in oib⁹: q:
a quolibꝫ oriūtur nerui aliqui motiui. Sꝫ magis viget in poste-
riori: q: ab eo exit trunc⁹ arboris motus. Juxta illud gal. 2. tegni
Jpsa ṽo posterior ps f'm se in oibus paucoꝝ sensualiuꝫ pticipat
multoꝝ vero opatiuoꝝ. Sic igiꝛ anterius sensibiliū q̄dem pluri
moruꝫ paucoꝝ vero opatiuorū. Et in trāslatōe ab arabico ibi scri
bitur. Et hec ps cerebri est radix ex q̊ oritur nucha: ꝛ qū est radix
ei tūc est radix oibus neruis q̄bus fit volūtarius motus in toto
corpe aīalis. Ex ipsa aūt nō orianꝛ nisi pauci nerui nūero ad sen-
sum multi vero ad motū: sicut ex altera pte q̄ est in anteriori na-
scunꝛ nerui multi valde nūero ex neruis sensus ꝛ nerui pauci nu
mero ex neruis mot⁹. Scd'a ꝯclusio Virt⁹ motiua volūtarie est
in spū aīali velut in vehiculo seu deferente. Juxꝛ illud gal. 4. inte
riorū capl'o. 3. Spm̄ aūt aīatum intendo cū esse q̄ est in ventricu
lis cerebri q̄ est primū ex instrumenꝛ aīe cum q̊ opatur ꝛ mandat
sensum ꝛ voluntariū motū oibus mēbris. Nihil em̄ aptius ꝛ ve-
locius ꝛ q̄si subito trāsire pōt ab origine motus ad extremitates
corpis mouēdas imꝑante motū motiua ṽtute q̄ spūs ille subtil'
ꝛ luminos⁹. Tertia ꝯclusio Virt⁹ motiua volūtarie est ī muscu-
lo vel chorda velut in organo. Dico notāter in musculo vel chor
da: q: q̄dam voluntarij motus ꝑ musculū sine chorda fiūt sicut
motus cutis frontis. Sꝫ q̄cunq; fiunt ꝑ musculū ꝛ chordam p̄n
cipalius ꝑ chordā fieri videnꝛ: eo ꝙ musculus est ꝓpter chordaꝫ
ꝛ chorda est organū coherens iuncture sine medio mouens eam
Hanc ꝯclusionē quo ad musculū scribit gal. prīo interioꝝ capl'o
16. dicens. Dico g̊ ꝙ oīs volūtari⁹ mot⁹ nō fit nisi cū lacerto ꝛ nl'
lus neruus hoc pōt opari nisi cū cōmixtiōe lacerti. lacerti autem
deueniūt ad mēb³ q̄ mouenꝛ volūt aliqn̄ absq; colligātia ꝛ aliqn̄ cū
colligātia chordaꝝ. Sꝫ q̊ ad chordā gal. testaꝛ. 12. de vtilitate pti
cl'aꝝ ca. 2. dicēs. Tenō em̄ ip̄m primū est mot⁹ organū. Muscul⁹
vero gn̄ationis ei⁹ gr̄a fact⁹ est ꝛ cōposite carnis vtilitates aīali
prebet. Hec ꝯclusio ꝓbaꝛ q: sanitas motus ꝛ ꝑfectio ipsi⁹ sequū
tur īmediate sanitatē musculoꝝ. Et inciso aliq̊ vel aliter grauiꝛ
leso musculo vel chorda statim tolliꝛ mot⁹ solitus ab eo vel ab ea
ꝓuenire. Quarta ꝯclusio Virtus motiua volūtarie est ī neruo
tanq̄ in principaliori pticula sui organi. sicut virtus visiua est in
cristalloyde tanq̄ in pricipaliori pte oculi. Probaꝛ: q: ꝯstrictis ve

nis ⁊ arterijs venientibus ad musculū vel attrita carne eius sine neruo nō impedit motus a musculo illo venire solitus. sed ei⁹ cō stricto neruo vl' eo inciso tollitur ilico. ¶ Ad rōes dic ꝙ quattuor vltime probant nunc positas ꝯclusiones. Ad alias in ꝯtriuz et primo ad primā dic ꝙ licet in bono appetibili sit vis primo mouens. Naz bonum est quod sua vi nos trahit ⁊ sua dignitate nos allicit: vt ait Tullius: nō est tamen in eo ꝑm ꝙ tale est virtus anime motiua voluntarie de qua est q̄stio.

Et[b] eius quidem penetratio est in neruis qui sunt cum lacertis continui. Et[c] est genus qd ꝑm specificationē principij motuuz specificatur

Ad scd'am dic ꝙ voluntas ꝑ affectum lata in bona ꝯtemplata ꝑ speculatiuū intellectum est sepata ab organo: sed ipsa vt versat circa agibilia aut factibilia a nobis imperando motū voluntariuz est quodāmodo organica. Et sil'r dic de itellectu practico. Ad tertiā nega si vis arist. ⁊ auerroym: q2 ꝯtradicūt ibi medic(⁊ his que appent ex anatomijs. Ad quartam dic ꝙ concupiscitiua virtus nō est proprie in epate: sed occasionaliter ⁊ quodāmodo initiatiue. Nam cuz oibus mēbris nutrimētū prebeat epar: vñ descinditur sperma qd est velut calcar ⁊ stimul⁹ veneree lasciuie. dici em̄ solet. Cogit amare iecur. i. epar quasi sit in eo principium veneree cōcupiscentie: nō tamē est in eo virtus cōcupiscitiua motiua voluntarie necꝫ apprehēsiua aliqua decernens motū. Ad quintaz concede ꝙ est in spiritu velut in vehiculo. Ad sextam cōcede ꝙ est diffusa per totū animal q̄tum diffundunt chorde et (musculi velut in organo.

b Et eius q̄dem penetratio. In secunda parte dicit ꝙ penetratio vel transitus virtutis motiue a cerebro ad musculos est in neruis qui cū musculis sunt continui. Cui contradicere videtur auerroys scd'o colliget capl'o. 38. dicēs. Et qñ opinantur medici ꝙ motus musculi sit a neruis opinantur falsuz: iō quia si ita essz neruus moueretur aut per se aut per aliud hoc est ꝑpter aliqd principiū qd est in eo. Et si intelligat ꝙ neruus solus nō mouet voluntarie verum dicit: nec contradicit medicis: si vero intelligat ꝙ neruus nō defert virtutem motiuā ad organū motus: scꝫ musculū vel ꝙ non est pars musculi potior ⁊ principalior non credas ei. q2 contradicit in hoc medicis ⁊ experientijs ex anatomia habitis: sed ipsemet i fine dicti capituli suū detegit errorē ⁊ nos male instruit dicens. Egritudo a qua ꝑuenit lesio in motu est p2io ⁊ per se in musculo ⁊ per modum colligātie in cerebro ⁊ neruo. Quare medicus dz curare lesionem istius motus intendendo. primo ad musculū ⁊ s'dario ad cerebrū et neruum. hec auerroys. Cui si credamus in appoplexia lethargia et paralisi vniuersali remedia localia applicabimus supra musculos pedum ⁊ tibiarū: q2 lesi sunt ⁊ priuati motu. ¶ Attende ꝙ circa penetrationē motiue virtutis in neruis vel per neruos duplex fuit opinio sicut prius memoratū est. Una dixit ꝙ virt⁹ motiua existens in cerebro irradiat ꝑ neruos super organa motus nihil corporeū eis transmittens. Et se fundat super illo galieni p2io interioꝝ capl'o vltio. Et animato īstrumēto virtus a fundamento et initio venit sicut splendor solis ad rem in qua splēdet. Et iterum super hoc ꝙ nerui motiui nō sunt concaui: sed paruij ⁊ sic sunt penetrabiles a lumine nō a corpore: sicut vitrū a lumie penetrabile est ⁊ nō ab athomis. Et iterū super hoc ꝙ ad imperium voluntatis vel appetitus insidentis cerebro quasi subito et in instanti pedes mouētur ad quos tam subito non videtur posse penetrare corpus aliqd sed lumē. Alia opinio dixit ꝙ virt⁹ motiua spūs animalib⁹ imprimitur ⁊ per eos corpali trāsitu defertur ad musculos. Et ista opinio est famosior ⁊ verisilior ⁊ magis respondens eis q̄ apparent in paralisibus ⁊ dormitationib⁹ ⁊ appoplexijs: ⁊ lethargijs: in quibus oppilatio ꝓhibens transitum spirituū tollit motum: etiam si fiat ex phlegmate vitreo vel aquoso ꝑuio lumini. Item fatigatio virtutis aīalis non fieret nisi esset nimia spirituū resolutio in motu. Item ex frigore congelante neruos non cessaret horū motus: q2 congelata sunt penetrabilia a lumine sicut glacies cristallus ⁊ vitrum.

c Et est genus. In tertia parte dicit primo ꝙ virtus motiua ē genus qd specificatur. i. in diuersas spēs diuidit ꝑm specificationem principij motuū id est ꝑm diuersitatē specificā musculorum qui sunt immediata p̄cipia motuū. vel ꝑm diuersitates virtutū quibus motus attribuit que sunt voluntas appetitus irascibilis ⁊ ꝯcupiscibilis: ratio: electio: estimatiua. Uel ꝑm diuersa gn̄a bonoꝝ appetibiliū ⁊ maloꝝ fugiendorū diuersimode mouentiū appetitiua. Uel ꝑm hītus diuersos: q̄b⁹ informat intellectus practic⁹. Aliter em̄ ⁊ aliter mouet ꝑm habitus artium ⁊ prudētie ⁊ inertie ⁊ stultitie qui sunt in eo. Et q̄uis penes hec quattuor spēs motuū diuersificentur. Prima tñ expositio plus consonat littere sequēti.

In vnoquocꝫ igitur musculo ē alia natura que est sequens iudiciuz estimatiue a qua prouenit communis consensus.

Secundo dicit ꝙ in vnoq̄ꝫ musculo est alia natura id est motiua virtus alia a motiua alterius musculi que ē sequens iudicium estimatiue sup amico ⁊ inimico fugiēdo aut prosequēdo a qua: scꝫ estimatiua prouenit cōis consensus id est que cōsentit generaliter appetitui i omni motu voluntario: tam brutoruz q̄ brutalium hominū sequentiuz estimatiuam ⁊ nedum consentit. imo decernit esse mouendum. vel expone a qua: scꝫ natura musculi ꝑuenit cōmunis consensus id est obedientia mouendi generaliter ꝑm imperium ⁊ decretuz estimatiue. ¶ Attēde hic ꝙ in quibusdā libris hec clausula a qua prouenit cōis consensus in margine sic expōitur id est ea in quibus cōueniunt cōiter scꝫ per se nota q̄si velit innuere ꝙ p̄ipicia ꝑ se nota ⁊ naturalis inclinatio nostra ad bonū ⁊ verum ab estimatiua procedant. ¶ Queritur hic vtrum virtus voluntarie motiua vniuscuiuscꝫ musculi sit specie distincta a virtute motiua alterius musculi. Uidetur ꝙ sic ꝑ principē hic dicentē ꝙ motiua virtus est genus qd specificatur ꝑm specificationē principij motuū: ergo habet sub se species diuersas. Item dicit hic ꝙ in vnoq̄ꝫ musculo est alia natura: sed natura musculi est esse motiuum. Item tot sunt sensus exteriores specie distincti quot sunt organa sensuū specie distincta: ergo tot erūt virtutes motiue specie distincte quot sunt musculi spē disticti: scꝫ ad diuersa officia deputati. hoc em̄ facere videtur diuersitatē coꝝ specificā. Itez tot sunt nutritiue virtutes ⁊ generatiue specie: quot sunt mēbra simplicia: sicut prius determinatū est. Nam virtus carnifica alia specie est ab ossifica ⁊ neruifica. ⁊ sic de alijs: ergo a sil'i tot erunt species motiue quot sunt musculoꝝ. Item virtutes distinguntur specie ꝑ actus ⁊ obiecta: sed certum est ꝙ actus masticationis ⁊ obiectum eius differūt specie ab actu ambulationis vel apprehensionis manualis ⁊ eius obiecto: ergo et virtutes quibus exercent. ¶ Oppositū huius sensisse videtur galien⁹ tertio morbi ca. 4. dicens. Actionis tñ motus ⁊ instrumētū istoꝝ vnū est qd ostendi in libro quem de lacertoꝝ motu intitulaui: licet quodāmodo diuersa sint instrumēta ⁊ particularia diuersecꝫ species appareant. Item ex eisdem specie cōponitur omnis musculus: scꝫ ex carne neruo ⁊ ligamēto ⁊ eadē est ꝑs principalis i eis oibus: scꝫ neruus: ergo eadez erit specie virt⁹ eoꝝ: q2 diuerse virtutes diuersa sibi determināt subiecta: ⁊ ifundūt vl' educūtur ꝑm merita masie phlegmatice signate. Itē eidem actioni ⁊ eidē membro seruiunt multi musculi vt motui pectoris seruiunt musculi numero. 207. sicut prius ostensuz est. Itē sicut virtus vegetatiua est eleuata supra naturā inanimatorū per posse exercere plura opera specie distincta: sic motiua animalis eleuata est supra vegetatiuā per posse in multo plura opa q̄ ipsa. Nonne vides ꝙ eadem manus potest in mille milia operū specie distinctorum. Item si ꝓpt diuersitatē operationum ⁊ obiectoꝝ in specie velis distiguere specie virtutes anime. nunq̄ pertinges ad eaꝝ numeruz. Nam motiua virtus pōt in omnia opera artis ⁊ inertie: prudētie ⁊ stultitie: ad q̄ etiā specie distincta numerāda non sufficerent mille anni. Itez intellectus in oia pōt vt añ dictuz est. quō ergo ex actibus ⁊ obiectis specie distinctis numerabis spēs eius. Item virtus volūtarie motiua non est in musculis tanq̄ forma ipsoꝝ fixa: sꝫ i spiritu aīali vel i cerebro. Iuxta illud galieni primo interioꝝ capl'o vltimo. Inter instrumentū animatū ⁊ naturale magna est differentia sicut in pluribus locis oñdimus. Nam naturale instrumentū habet naturalem virtutem suā actionem facientem et animato instrumēto virtus a fundamēto ⁊ initio venit sicut splendor solis venit ad rem in qua splendet. Non ergo virtus motiua diuersificatur ꝑm diuersitates musculoꝝ: nisi dicatur ꝙ spiritus acquirit complexiones diuersas ꝑm diuersitatē musculorum: quibus trāsmittitur sicut in organis sensuū contingit. Sed id nō videtur verū: q2 cum musculi oēs ex eisdem generētur partibus fere sunt eiusdē cōplexionis: sic autem nō est in organis sensuū. ¶ Pro solutōe dubij et rationū. Attēde p2io ꝙ quorūdā fuit opinio virtutē motiuā nō inesse musculis per modum forme seu virtutis fixe in eis: sed ad instar maris fluentis ad littus. Et post in se refluentis q̄ncꝫ a cerebro ad musculos fluere ⁊ post a musculis in cerebrum redire specialiter hora somni. ⁊ fundant se i verbo galieni nunc allegato ex primo interioꝝ. ⁊ in hoc ꝙ vident auferri motus a membris constrictis aut scissis neruis qui veniunt ad ea a ce

rebro aut nucha. Sed huius contrariū ex hoc apparet ꝙ musculus est organū propriū motiue virtutis: sed q̄libet anime virtus organica ꝓprijssime ē in suo organo velut eius forma teste arist. scđo de aīa. Dicēte ꝙ si oculus esset animal visus esset anima eius. Et ad verbū gal. ⁊ apparentiā de neruo stricto vel sciſſo dic ꝙ probant virtutē motiuam que est forma musculi indigere spiritu sibi misso a cerebro antequā exeat in actum. ¶ Attende secūdo ꝙ musculi dupl'r possunt ꝯsiderari. Uno mō in se ſm sua componētia que sunt caro: neruus ⁊ ligamētū. Alio mō ſm colligantiā quā hñt cuȝ iūcturis ⁊ membris quibus applicātur. et que ipsi mouent. Juxta hoc dic p̄io ꝙ oēs musculi eiusdem aīalis in se considerati ſm sua cōponentia sunt idem specie differētes numero: istud probant aliqua ex allegatis post oppositū. Dic scđo ꝙ virtus voluntarie motiua vniuscuiusq̄ musculi ꝯsiderati ſm colligantiaȝ quā habet cū membro quod mouet differt specie a virtute motiua musculi mouētis aliud membrū. Probatur ꝑ aliqua ex allegatis ante oppositum ⁊ specialiter per vltimum. Nam gressus apprehensio manualis emunctio masticatio egestio vrinatio sunt operationes specie differentes: ⁊ similiter virtutes a quibus procedunt.

¶ Capitulum postremum huius doctrine de operationibus.

Dicemus[a] ꝙ operationū singulariū alie sunt que ab vna complent virtute sicut verbigratia digestio. Alie sunt que a duabus cōplentur virtutibus sicut cibi desiderium quod cōpletur a virtute naturali attractiua: ⁊ a virtute sensibili que est in ore stomachi. ¶ Attractiua vero operatur ex hoc ꝙ mouet villum qui ſm longitudinem ꝓtenditur requirēdo illud quod attrahit ⁊ sugendo ex humoribus quod est sibi ꝓprium. Sensibilis autē operatur in hoc ꝙ hanc sentit passionē: ⁊ quia sentit mordicatōnem cholere nigre que est excitans desiderium cuius esse nominauim᷒. Et hanc quidem operationē non dicimus duabus cōpleri virtutib᷒: nisi ideo ꝙ cum sensibili acciderit nocumentū destruetur intentio q̄ vocat fames ⁊ desiderium nec̄ desiderabitur cibus licet eo corp᷒ indigeat.

¶ Caplm postremum huius doctrine de aperationibus.

Dicemus ꝙ operationū. Expleta summa de virtutib᷒ ⁊ spiritibus ⁊ operationibus vniuscuiusq̄ virtutis. In hoc capl'o singulari qđ est de operationibus ꝓcedētibus a diuersis principijs princeps primo agit de opatōnibus ꝓcedentibus a duabus virtutibus sub quattuor exēplis. Scđo de operationibus ꝓcedētibus ab vna virtute ⁊ vna qualitate ibi [Et forsitā plerūq̄] Tertio incidenter de differentia inter attractionē a calido ⁊ vacuo ⁊ attractionē a naturali virtute ibi [Et caliditatis] Prime ꝑtis sunt particule q̄n q̄. Prima diuidit operationē singularem in illam q̄ fit ab vna virtute ⁊ illam que fit a duabus. Secūda declarat quō cibi desideriuȝ fit a duabus ibi [Attractiua] Tertia declarat idē de transglutione cibi ibi [Et similiter transglutiēdi] Quarta declarat ideȝ de transitu nutrimēti ibi [Transitus q̄ȝ nutrimēti] Quinta de secessu ⁊ vrinatōe ibi [Et simılit'] Due prime ꝑticule sunt presens textus. ¶ In prima ꝑte dicit ꝙ opeationum singulariū. alie cōplentur ab vna virtute sicut digestio. Alie a duabus sicut desiderium cibi qđ completur a virtute naturali attractiua ⁊ a virtute sensitiua existēte in orificio stomachi. ¶ In secūda dicit p̄io ꝙ virt᷒ attractiua opatur ī desiderio cibi motu villorū lōgitudinalium requirens id qđ attrahit ⁊ sugens ex humoribus id qđ sibi conuenit. ¶ Attende hic ꝙ attratiua virtus que est causa desiderij cibi non est illa q̄ trahit cibū ab ore ad stomachū: imo hec attractiua est causa transglutōis. Nec̄ est illa q̄ stomach᷒ attrahit sibi sanguinē ab epate pro sui nutritione: sed est illa q̄ membra inanita sibi attrahunt a stomacho tali ordine ꝙ membra exteriora inanita sugunt a venis: vene ab epate: epar a meseraicis: meseraice a stomacho. Ad hāc em̄ attractionem sequitur inanitio orificij stomachi: ⁊ ꝯñr sensus inanitionis ⁊ postea desiderium cibi. Et hec attractio ꝯtraria est attractioni scđe. Juxta illud auerroys tertio colliget capitulo. 45. Et motus attractionis qui fit in stomacho per modū appetitus sensus est contrarius motui attractionis qui fit per modū nutrimenti solū: qđ ē q2 ille qui fit ꝑ modum nutrimēti est attractio oris stomachi ab epate: sed attractio a qua prouenit motus desiderij in stomacho est attractio epatis ab ore stomachi. Secūdo dicit ꝙ virtus sensitiua operatur ad desideriū cibi in hoc ꝙ sentit hanc passionē: scȝ suctionem ⁊ inanitionē orificij stomachi que dr̄ passio relatione ad orificium stomachi qđ patitur ⁊ actio relatione ad virtutem attractiuaȝ membroꝝ. Opat' etiam sensitiua virtus ad desideriū cibi in hoc ꝙ sentit mordicationē cholere nigre que ꝓfluens per orificium stomachi cōmouet desiderium cuius scȝ cholere nigre esse id est natura superius dictū est primi prima doctrina quarta capitulo primo. Tertio dicit ꝙ desiderium cibi nō dicitur compleri duabus virtutibus: nisi propter hoc ꝙ q̄ñ sensibile nocumentū euenerit virtuti sensitiue orificij stomachi destruetur intentio id est intenti operatio a natura que dr̄ fames ⁊ desideriū ⁊ tunc nō desiderabitur cibus: licet corpus indigeat ipso. ¶ Quēret hic aliq̄s p̄io circa diuisionē operationis singularis predictā: quomodo potest operatō singular' a duabus cōpleri virtutib᷒ cum virtutes per operationes distinguātur: ⁊ sic diuerse virtutes diuersas habebunt operatōnes. Et si habeant vnā saltē erit duplex vel cōposita ñ singular'. Dic ꝙ ad operatōnem esse vnaȝ seu motū esse vnum non requiritur vnitas agentis: sed vnitas mobilis: ⁊ temporis ⁊ forme ad quā est mot᷒. Juxta illud aristo. quinto phice capitulo sexto. Tria sunt ſm numerū circa que dicimus motum vnum quod et in quo ⁊ quando. Dico autem qđ: q̄m necesse est aliquid esse qđ mouetur: vt hominē aut astruȝ. Et in aliquo hoc mouerivt in loco aut in passione. Et q̄ñ. in tempore em̄ omne mouetur. Simpliciter aūt vnum in omnibus his est. Et id apparet in equis ⁊ hominibus simul trahentibus eandē naueȝ cuius tractio vna est: ⁊ trahentes plures. Solet tñ dici ꝙ operationes procedentes a duabus virtutibus sunt cōposite. Juxta illud auerroys primo cantice ꝯñr subiungit duas operationes compositas dicens. Et sicut de trāsitu seu penetratione cibi ⁊ eius appetitu. Sȝ p̄nceps vocās hic eas singl'ares vult innuere ꝙ nō sunt due operationes: immo vna. Et ad rationē ꝙ virtutes distinguntur per operationes: ⁊ sic quarū operatio est vna ipse erunt vna virtus. Dic ꝙ possibile est eandē numero operationē esse duas specie differentes ſm esse ⁊ rationē vt albuȝ ⁊ dulce in lacte sunt idē differunt tamen specie ſm esse. Exēpli gr̄a expulsio fecum ⁊ vrine ſm ꝙ fit a virtute motiua voluntarie est actio voluntaria ⁊ ipsa eadeȝ numero ſm ꝙ fit a virtute naturali est actio naturalis specie differens a prima ſm rationē. Et hec differentia sufficit ad distinctionē virtutū per operatiōes. Sed instabit aliquis: quia differentia specifica eo ꝙ maior est nūerali differētia presuppōit numeralem. Dic ꝙ hoc est verum in essentialiter subordinatis. ¶ Queritur secūdo. Utrum desideriū cibi compleatur a virtute naturali attractiua: ⁊ a sensibili virtute orificij stomachi. Arguitur ꝙ non. quelibet operatio proprie cōpletur per virtuteȝ cuius est operatio: sed desiderium est operatio appetitiue animalis orificij stomachi nō operatio sensitiue virtutis vel attractiue: immo operatio sensitiue virtutis est sentire. Et attractiue attrahere. Item frequēter desideriū cibi nobis inest sine attractione vel ex melācholia titillante orificiū stomachi vel ex vsu acetosorū vel ex frigore exprimente cū plenitudine corporis ⁊ venarū. Iteȝ multos cibos desiderant pregnantes absq̄ attractiōe ⁊ sensu suctionis vel inanitionis vt mōstrat experimentū. Oppositū determinat hic princeps ⁊ primo cantice dicēs. Appetitus vero cibi existit ex duabus operationibus simul compositis: scȝ ex operatione sentiendi ⁊ attrahendi. Et auerroys in cōmento illius ait. Ponunt em̄ medici os stomachi membrū appetitus ⁊ desiderij cibi a quo membra corporis trahunt cibum ⁊ nutrimentū cuȝ ab eis diminuitur ⁊ ꝯsumitur. Tunc etiam membrum inanitū sentit per se sui inanitionē seu nutrimenti ⁊ cibi priuationē: ⁊ tunc appetit ⁊ desiderat cibum. Et talis appetitus dr̄ proprie fames. propter qđ dicit auicenna supple ꝙ hec operatio ex duobus est composita: scȝ ex attractione cibi ⁊ nutrimenti quā membra faciunt trahentia ipsuȝ ad seipsa: ⁊ ex sensu eius qđ inde percipit os stomachi ex ablatōe ei᷒ qđ ab eo trahitur. hec auerroys. ¶ Pro solutione dubij attende ꝙ dupliciter intelligi potest desiderium cibi compleri a virtute naturali attractiua ⁊ a sensibili v'tute ori-

ficij stomachi. Uno modo sic ꝙ desiderium cibi sit operatio propria istarum virtutum composita ex attractione cibi ⁊ sensu ciꝰ qḋ inde ꝑcipit os stomachi ex ablatiõe eius qḋ ab eo attrahitur sicut exponit auerroys in verbis nunc allegatis. Et correspondenter ad id virtus desideratiua cibi sic virtus composita ex virtutibus sensibili⁊ naturali Juxta illḋ haly secundo tegni cõmẽto illⁱ cañ. Ex egritudibꝰ tñ invẽtre distẽpãtie. Appetitus in vẽtre est compositus ex virtutibus sensibilibus ⁊ naturalibus silr. Aliomodo ꝙ desiderium cibi sit operatio presupponẽs attractionem seu suctionẽ ab ore stomachi ⁊ sensum illius: velut causas eius necessario precedentes ipsum: ⁊ correspondẽter ad id ꝙ virtus desideratiua cibi sit virtꝰ necessario presupponens attractiuam ⁊ sensitiuã oris stomachi attrahere ⁊ sentire inanitionẽ ipsius priusq̃ appetat vel desideret. ¶ Attende secundo ꝙ duplex est desiderium cibi quoddam naturale sine sensu preuio mẽbris omibus cõe existẽs. aliud animatum presupponẽs sensum ori soli stomachi appropriatũ. Juxta illud galieni quarto morbi capitulo duodecimo. Desiderium autẽ nomẽ est cõiter se habens ad illud ⁊ ad aliud id est ad naturalem actionem ⁊ animalem. ¶ Attende tertio ꝙ duplex est desiderium cibi animatũ quoddam verum: cuius causa est inanitõ membrorum ⁊ precedunt ipsum quattuor alij motus. Juxta illud galieni quarto morbi capitulo. 12. Causa huius desiderij inanitio est. Quinq̃ igitur motus in hoc cõsiderantur continui scilicet vnus sequẽs alium: ⁊ alius aliũ. Primus est inanitio. Secundus naturale desiderium qḋ in membris est inanitis. Tertiꝰ suctio venarum a stomacho. Quartus sensus stomachi illam suctionem sentiens. Quintus animatũ desiderium qḋ omniuꝫ est finis. Aliud mẽdosum qḋ excitatur aliquo frigido vel stiptico: vel pontico: vel acetoso exprimente humiditatẽ que est in ore stomachi ⁊ inducente illic inanitionẽ similem illi que fit ex suctiõe presente repletione corporis ⁊ venarum. His premissis dic prĩo ꝙ desiderium animatũ cibi non completur a virtute naturali attractiua: ⁊ a sensibili v̇tute orificij stomachi. Prĩo mõ sic scꝫ ꝙ sit propria aperatio harum virtutũ: vt sensisse visi sunt haly ⁊ auerroys in locis preallegatis. Probant istud rõnes ante oppositũ Dic secundo ꝙ desideriũ animatum cibi verum completur a virtute naturali attractiua ⁊ a sensibili v̇tute orificij stomachi. Secundo mõ ita ꝙ desiderium cibi presupponit operationes dictarum virtutũ velut causas eius. Juxta illud galieni quarto morbi capitulo duodecimo. Motus autẽ ⁊ voluntas implendi desiderium dicitur. Causa huius est sensus euacuationis: q̃r vene q̃s diri sugunt cibum a stomacho: qui in eo est. Cũq̃ stomachus sustinere istud non potest: eo ꝙ tenderetur ⁊ dissolueretur: conatur cibum querere. id visus est hic sensisse princeps dicẽs. Et hanc q̃dem operationẽ non dicimus duabus compleri virtutibus: nisi ideo ꝙ cum sensibili acciderit nocumentũ destruetur intentio q̃ vocatur fames ⁊ desideriũ. Ad ideꝫ faciunt auctoritates allegate post oppositum. Dic tertio si vis ꝙ desiderium cibi est operatio duarũ virtutum: ita ꝙ cõpletur per se ⁊ immediate ⁊ ex equo a virtute appetitiua naturali: ⁊ a virtute appetitiua animali in situs orificio stõachi sicut expulsio fecũ ⁊ vrine cõplet a virtutibꝰ expulsiuis naturalibus ⁊ animalibus. Nam sicut in membris est virtus appetitiua naturalis sic in orificio stomachi. ¶ Sꝫ instabit aliquis: q̃r appetitiua stomachi naturalis nõ est desideratiua cibi sꝫ sanguinis: ⁊ sic nõ tendit in illud in quod tendit appetitiua animalis: nõ ḡ erit vna ⁊ eadẽ operatio ambarum. Itẽ si in orificio stõachi sit aliq̃ virtꝰ naturał appetitiua cibi exterioris erit attractiua cibi: sicut naturalis appetitiua membroꝝ est attractiua sanguĩs ad ea. Alioq̃n oporteret plures ponere q̃ quattuor v̇tutes naturales ministrãtes. ⁊ tũc operatio ipsius nõ erit

¶ Et similiter transglutiendi operatio duabus completur virtutibus. Una est attractiua naturalis: ⁊ altera est attractiua volũtarie. Et prima quidẽ suam complet operationẽ per villum qui ſm longitudinẽ protenditur qui ẽ ĩ ore stomachi ⁊ hysophago. Et secũde completur oꝑatio per villum lacerti transglutiendi. Cumq̃ vna duarum virtutum destruetur transglutiendi operatio duriter proueniet: scilicet quãdo non fuerit destruetur. Sed cuꝫ illa non operata fuerit erit transglutiendi operatio difficilis. Nonne vides ꝙ cum desiderium nõ recte procedit duriter ꝓuenit operatio transglutiendi illud quod nõ desiderat: immo cũ abhorremus aliquã rẽ ⁊ eam postea transglutire voluerimꝰ: ⁊ territa fuerit ab ea v̇tꝰ nr̃a attractiua desideratiua dura erit oꝑatio volũtarie trãsglutiẽdi.

desideriũ cibi: sed transglutio. ¶ Ad primũ dic ꝙ appetitiua stomachi naturalis est desideratiua sanguĩs: vt eo nutriatur ⁊ cibi extrinseci vt succo ipsius refocillet: sicut appetitiua naturalis epatis q̃nq̃ petit chilum a stomacho: q̃nq̃ phlegma a venis. Ad secũdum dic si vis ꝙ appetitiua naturalis aliqualiter differt ab attractiua naturali: tam ĩ orificio stomachi q̃ in alijs mẽbris sicut petere differt ab accipere. Medici tam̃ has ambas pro eadeꝫ re putant propter causas ante dictas sup caplõ de virtutibus naturalibꝰ ministrãtibus:

¶ Et silr transglutiendi. In tribus vltimis ꝑticulis prime partis que sunt presens tertus agit de tribus alijs operatõnibus procedẽtibus a duabus virturibus ordine pretacto. In prima haruꝫ dicit primo ꝙ operatio transglutiendi completur duabus virtutibus similiter sicut desiderium cibi vna est virtus naturalis attractiua orificij stomachi ⁊ hysophagi. Alia est virtus attractiua volũtarie. Secundo dicit ꝙ prima istarũ virtutum cõplet suũ opus per villos lõgitndiales oris stomachi ⁊ hysophagi seu vie cibi ab ore in stomachuꝫ Et scḋa ꝑ villos lacerti trãsgluriẽdi. i. ꝑ villos duoꝝ musculoꝝ gutturaliũ adiuuãtũ ĩ trãsglutõe. Juxᵗ illḋ p̃cipis primi pᵃ doctrĩa q̃nta sũma secũda capitulo duodecimo. Gutturis vero musculi sunt duo musculi gutturiosi qui sunt duo musculi apud gulam positi in transglutiendo adiuuantes. Tertio dicit ꝙ q̃n vna istarum duarũ virtutum destruet operatio tranglutiendi prouẽiet duriter. i. diminuta ⁊ imperfecta erit Consequẽter scribitur in quibusdã libris: imo ⁊ si non destructa fuerit sed nõdũ se in sua operatione exercuerit erit transglutiendi operatio difficilis id est dato ꝙ neutra dictarum virtutũ destructa fuerit: sed retardauerit suam operationẽ transglutio difficulter fiet. Sed in alijs libris scribit sic. Scꝫ q̃n nõ fuerit destructur: sed cũ illa oꝑata nõ fuerit erit transglutiendi operatio difficilis. Et intellige sic: scꝫ ꝙ q̃n non fuerit attractiua naturalis transglutio destruetur: q̃r fit primo ⁊ principaliter per eam: sed cũ illa scꝫ attractiua voluntarie nõ fuerit operata erit difficilis operatio transglutiendi: q̃r tunc ab ea non iuuabitur attractiua naturalis sicut iuuari solet. Uel intellige sic: scꝫ quãdo nõ fuerit vna ex dictis virtutibus destructur transglutio. Sed cuꝫ illa scꝫ alterutra non operata fuerit. i. non perfecerit: sed inchoauerit opus suũ operatõ trãsglutiendi erit difficilis. Quarto ꝑ sensum declarat ꝑdicta dicens. Nonne vides. i. nunquid sensibiliter percipis ꝙ cum desiderium id est virtus appetitiua voluntarie cibi vel potus nõ recte procedit. i. non appetit id qḋ transglutitur operatio transglutiendi illud qḋ non desiderat prouenit grauiter. i. difficulter: immo cũ abhorremus. i. abominamur aliquã rem: vt pillulas vel hieras aloeticas: q̃r sunt amare valde: ⁊ postea voluerimus ex deliberatione ratõnis eam transglutire: q̃r confert corpori. Et nostra virtus attractiua desideratiua fuerit territa ab ea operatio transglutiendi voluntarie dura erit. i. difficilis. Sepe em̃ videmus volentes sumere pillulas vehemẽter angustiari ⁊ flere p̃ laborẽ: immo q̃nq̃ stomachos eorum adeo subuerti ꝙ cum vomitu excutiunt ⁊ pillulas ⁊ cibos ⁊ humores qui in eis sunt. ¶ Querit vtruꝫ transglutio sit motus voluntarius. Arguitur ꝙ non omnis motus voluntarius per musculum vel chordam completur vt preostensum est: sed transglutio nec ꝑ musculum nec per chordam fit: sed per villos longitudinales interioris tunice mery coadiutos a villis latitudinalibus exterioris tunice eius. Juxta illud principis tertij. 13. capitulo primo ḋ mery dicentis. Et operatione quidẽ duarum tunicarum simul cõpletur deglutio. s. per id quod attrahit villus eius. Et per id quod exprimit villus. Et iterũ caplõ tertio fen eiusdẽ dicit. Scias ꝙ deglutio fit per mery cum virtute attractiua attrahente cibum cũ villis longitudinalibus quos adiuuant villi latitudinales ꝓpterea ꝙ retinẽt retro illud qḋ deglutitur ⁊ exprimunt ipsum ad inferiora. Item ꝑlãte sibi sufficienter trahũt alimentũ cruduꝫ a terra sola attractiua naturali: ergo animalia a fortiori sufficiẽt attractiua sola naturali sibi trahere alimẽtum iam masticatũ ⁊ preparatum in ore. Item nutrimentum dignius cibo. s. sanguis sufficienter trahitur ad membra sola virtute attractiua naturali sine voluntaria: ergo ⁊ similiter cibus trahi poterit. Forte di

ces ꝙ non: qꝛ cibus est sanguine grossior. Sed replicabo ꝙ etiam ipsius cibi via latior est ⁊ ad eius transglutionē iuuat sua grauitas. Itē matrix naturaliter trahit spma sine volūtaria virtute. Cuius rei signū est moniales ⁊ meretrices sepe concipere ꝯtra earū voluntatem: ergo similiter sine voluntate stomachus attrahit cibum postq̄ ori impositus est masticatus et digestus. Item vomitus fit a virtute naturali sine voluntaria virtute: qꝛ freq̄nter inuiti vomimus: ergo transglutio sibi opposita fieri poterit a virtute naturali sola: qꝛ transglutio vomitu facilior est. Iuxta illud galie. tertio virtutum naturaliū. Transglutire facilius est q̄ vomere: qm̄ trāsglutitur quidē ambabus tunicis ventris agentibus: ea quidē que intus est trahente. ea vero que extra circūtracta ⁊ coexpellente. vomitus autem altera sola que extrorsum agente nulla duaruꝫ trahente ad os. Item si trāsglutio est motus voluntarius quare sicut incedimus quo volumus ⁊ apprehēdimus quodcūqꝫ volumus apprehensibile nobis presens: non etiā transglutimus quecūqꝫ volum' nobis presentia trāsglutibilia: immo quorundā abominatio nobis tanta est: ꝙ eorum gustu solo totū reijcimus qḋ in nostris continetur stomachis. ¶ Oppositum huius hic videtur dicere princeps: saltem quo ad ptē: scilꝫ ꝙ trāsglutio est parti motus voluntarius: qꝛ partim fit a voluntarie attractiua. Item masticato cibo in ore possumus hūc pro libito transglutire vel reijcere. motus ergo transglutionis est in arbitrio nostre voluntatis. Item possumus idē transglutibile cito vel tarde iuxta velle nostrū trāsglutiendo per hysophagum deducere: vñ electuaria ⁊ lohoc pectoralia iubent medici egros passim transglutire quatinus ex eis aliquid resudet in arteriam vocis. Sed operationes naturalium virtutum non sic possunt pro nostro arbitrio moderari. Item in oī transglutione mouetur epiglotis ⁊ ascendit sursum versus guttur. Iuxta illud ga. secundo de motibus liquids capitulo secundo. Et videtur apparibiliter qñ id qḋ transglutitur ad stomachū per hysophaguꝫ emittitur a suo loco epiglotis moueri primo: ⁊ ad partem gutturis eleuari. Sed motus epiglotis est voluntarius cū propter ipsum statuti sint ei musculi plurimi ¶ Pro solutione attende ꝙ duplex est trāsglutio. Una quidem rei delectabilis ⁊ desiderate. Altera autē rei tristabilis ⁊ abominate. Et iste res diuersificantur apud diuersos: qꝛ quidā delectātur ī dulcibus: alij ī salsis: alij in acutis: alij in acetosis: immo apḋ eundē diuersis horis diuersificantur delectabilia vt qñqꝫ dulcia mane delectant ⁊ sero acetosa. Hoc premisso dic primo: ꝙ transglutio rei delectabilis ⁊ desiderate fit principaliter a virtute naturali. Et ideo dꝫ dici potius operatio naturalis q̄ voluntaria: ipsa em̄ fit pricipaliter ꝑ interiorē tunicam mery respersam villis longitudinalibus. In qua nec est musculus: nec chorda Iuxta illud galie. primo de motibus liquidis capitulo octauo. Et iaꝫ quidem in libro meo de virtutibus naturalibus declaraui ꝙ precipua virtus vel maior ⁊ dignior q̄ ad transgluttiendū operatur est quidē tunice intrinsece hysophagi. Item dicit tertio virtutum naturalium capitulo vndecimo. Manifestū igr̄ est ex predictis ꝙ tunica quidē ventris que intus que rectos hꝫ villos gratia eius attractionis q̄ ex ore ad ipꝫ ventreꝫ facta est. Et propterea in transglutōibus solū agens. ¶ Queret hic aliquis incidenter si transglutio fit operatio stomachi vel hysophagi: qꝛ gal. quādoqꝫ eam attribuit stomacho seu ventri: qñqꝫ hysophago. Dic ꝙ est operatio vtriusqꝫ: qꝛ tempore vehemētis desiderij seu famis stomachus recurrit sursum ⁊ per hysophagum veluti per manū attrahit ab ore cibum. Iuxta illud galieni tertio virtutum naturaliuꝫ capitulo duodecimo. Scḋm vehementiores appetitus sursuꝫ recurrit omnibus animalibus venter. Et quidā passionis huius sensum manifestum habētes serpere sibi aiūt ventrem: quorundā aūt ⁊ masticantiū adhuc ⁊ nondum bene in ore confracta cibaria habentiū rapit manifeste inuitorū: finaliter autem imaginabile hoc sicut per manū per hysophagū ventrē euellentē ad ipꝫ cibaria. Dic scḋo pricipalit ꝙ trāsglutō rei delectabil ⁊ ḋsiderate ꝑti ꝑt aliq̄ mō dici volūtaria. Prio qꝛ sensus ⁊ desideriū aiatū antecedūt eā sic in motib' volūtarijs. Scḋo qꝛ musculi gutturis coadiuuant eam: qui sunt instrumentū voluntarij mot'. Et propterea fit citissime ⁊ facillime transglutio rei delectabilis ⁊ desiderate. Iuxta illud gal. tertio virtutum naturaliū. Ideoqꝫ ⁊ ipsum trāsglutire his qui sufficienter concupiscunt propria cibaria ventri citissime fit aperte trahente ipso ventre ⁊ euellente ipsa cibaria anteq̄ masticentur. Et quid mirum cū tot agentia concurrant attractiua naturalis: cuius vigor est tantus vt etiam findat saxa sicut plante alique monstrant q̄ ⁊ rupes findunt. et per suas fissuras trahunt alimentū: appetitiua animalis orificij stomachi: ⁊ motiua voluntarie musculoꝝ gutturalium: et grauitas naturalis eius qḋ transglutitur. et iterum virt' expulsiua naturalis exterioris tunice hysophagi. Dic tertio ꝙ transglutio rei tristabilis ⁊ abominate fit principaliter a virtute motiua voluntarie nō cooperantibus: imo renitentib' attractiua naturali stomachi ⁊ hysophagi ⁊ ḋsideratiua animali orificij stomachi. Et iḋo debet non naturalis: sed volūtaria operatō nominari. Probatur qꝛ transglutio rei tristabilis ⁊ abominate fit a voluntate rōne decernente ꝙ expedit illud transglutire ꝑpter bonum futurū: licet nunc contristet ⁊ abhorreatur. talem vero deliberationē necqꝫ recipit attractiua naturalis stomachi vel hysophagi: nec appetitiua animalis orificij stomachi: sed sequit delectabile presens. Et ꝑpterea est difficilis ⁊ tarda transglutio rei tristabilis ⁊ abominate renitētibus ei naturali attractiua ⁊ animali appetitiua. Iuxta illud galieni tertio virtutum naturaliuꝫ capitulo vndecimo. His aūt qui pharmacuꝫ aliqḋ scḋm necessitatem potant: aut cibarium in loco pharmaci oblatum assumpserunt antia ⁊ vix transglutio perficitur. Huius rei signum est ꝙ animalia bruta non transglutiunt pharmaca tristabilia ⁊ abominabilia ipsis nisi quibus inest cognitio quedā futuri tēporis ⁊ discretio aliqua boni simpliciter a bono vt nunc. Sed q̄ret aliquis ex quo transglutio rei tristabilis ⁊ abominate est operatio volūtaria quibus musculis fit. Dic ꝙ musculis gutturis coadiutis forte per ipulsuꝫ musculoꝝ lingue ⁊ per exteriorem tunicam expulsiuā mery vna cum grauitate illius qḋ transglutitur: ⁊ interior tunica hysophagi se habet in hac operatione nō velut actrix sed tanq̄ via sicut in vomitu. ¶ Ad obiecta ante oppositū. Ad primum dic ꝙ lꝫ transglutio rei delectabilis fiat principalit per tunicas hysophagi: coadiuuant tñ musculi gutturis. Ad secūdum ⁊ tertiū dic ꝙ qꝛ homo est animal ciuile rōnale debens esse sobrium ⁊ temperatū vt floreat animo decens ei fuit vt in porta ciborum ⁊ via tranglutionis sit aliqua virtus ex animalibus moderans transitū cibi ⁊ potus ad imperium voluntatis ⁊ rationis sicut est in portis fecū ⁊ vrine ne intēporanee exeant. Ad quartum dic ꝙ lꝫ matrix sua virtute attractiua naturali trahat sperma coadiuuat tñ hanc attractionem virtus voluntaria colli eius exsugendo virgam viri sicut infans sugit vber: potest tñ absqꝫ h impregnatio fieri. Ad quintū dic ꝙ vomitus sepius fit a virtute naturali expulsiua ⁊ qñqꝫ a virtute voluntarie motiua. Iuxta illud gal. primo de motibus liquidis capitulo octauo. Actio autem que est tempore vomitus q̄ est ꝯtraria trāsglutioni fit quidē per aliam tunicā scꝫ extrinsecā. Oportet ergo vt attribuam' pro maiori parte virtuti q̄ est in stomacho epulsiue que non est volūtaria: sed naturalis. Et fortassis causa in illa operatione virtus est voluntaria ⁊ forte virtus naturalis in illa habitudine virtuti suffragatur voluntarie facile ⁊ modicū. Ad sextum dic ꝙ trāsglutio nō est penitus in arbitrio nostro sicut motus manuū aut pedum propter causas resistētes ei: ⁊ qꝛ non est actio penitus voluntaria. ¶ Ad obiecta post oppositū dic ꝙ tria ꝑ^a probant scḋꝫ dictum. Sed quartum obiectum tangit quoddam dubium difficile solui. scꝫ an epiglotis seu nodus gutturis suffragetur in aliquo semetipsum erigendo ad transglutiendū nutrimentum. an quidem moueatur motu cuiuspiam quē agit ⁊ operatur trāsglutio. Hoc dubium sub hac forma mouet gal. secundo de motibus liquidis capitulo secundo. Et reprobata opinione dicente a lingua tēpore transglutionis epiglotim sursum erigi ga. capitulo sequenti determinat ꝙ eleuatio epiglotis in trāsglutione nō fit a seipsa: sed vel fit ab illo qḋ transglutitur vel ab hysophago connexo epigloti q̇ sursum ascendit in transglutione. Ait enim ibi ga. Et ex hoc patet manifeste ꝙ epiglotis eleuatio accidēs ē ineuitabile transitus eius qḋ in hysophago trāsit. Et paulopost dicit. Restat iam vt dictuꝫ scḋm sit verum: scꝫ ꝙ epiglotis eleuatio erit per eiusdē attractionē ab hysophago. Ex quo pꝫ ꝙ motus epiglotis sursum in hora transglutionis nō est aliter voluntarius q̄ ipsamet transglutio. ¶ Queritur secūdo vtrum virt' appetitiua aīalis orificij stomachi sit eadē cuꝫ attractiua in trāsglutione. videtur ꝙ sic per hec verba principis in littera presenti Et territa fuerit ab ea v̇tus nostra attractiua desideratiua. Itē dicit aristoteles tertio de anima. Q quidem igitur huius potentia mouet anime que vocatur appetitus manifestum est. Item

¶ Transitus quoqꝫ nutrimenti perficitur virtute membri impellentis a quo procedit: et attractiua membri ad quod accedit.

desiderium est actio oris stomachi vt ait galienus secũdo de motibus liquidis capitulo tertio. et non videtur ꝙ sit alia actio ꝙ̃ attractio cibi. ¶ Oppositũ arguitur primo: quia sepe trãsglutiuus aliqua sine desiderio ⁊ fame quacunꝗ: vt pharmaca amara Et sepe homines testantur se comedere sine appetitu. et patientes nauseatiuam sacietatẽ sine desiderio trãsglutiũt ⁊ infantes trãsglutiũt insũ monilia aut spintera aut nummos: quos ori imponunt sine dsiderio talium. Item sepe appetimus aliqua ꝗ̃ nunꝗ̃ transglutimꝰ vel qꝛ caremus eis vel qꝛ rõ vincit appetitũ: vt in continentibus: ergo appetitiua ⁊ attractiua non sunt eadem virtus: cum penes opera virtutes differant ⁊ distinguantur. Item appetitus viget per frigidum. Juxta illud galieni secũdo tegni. Frigidus vero natura venter appetere quidem bonus. Hoc etiam mõstrãt regiones frigide ⁊ tempora frigida. In quibus maior est appetitus ꝙ̃ in calidis: sed attractiua calido operatur: vt premonstratum est. Item appetitiua seu desideratiua cibi volũtarie est in orificio stomachi subiectiue coniuncta sensui inanitionis. Sed virtus motiua voluntarie qua cibus transglutitur nõ est ibi cum in orificio stomachi nõ sit chorda neꝗ musculus qui sunt ꝓpriũ organum voluntarij motus: sed sunt ibi nerui vehementis sensus ⁊ tales sunt molles inepti motui. Dic primo ꝙ animalis virtus orificij stomachi desideratiua cibi vel potus nõ est attractiua voluntarie cooperans ad transglutionem neꝗ naturalis. Istud probant rationes post oppositũ. Dic secundo ꝓbabiliter ꝙ animalis virtus orificij stomachi desideratiua cibi vel potus est eadem subiecto cum sensitiua appropriata orificio stomachi differens ab ea ſm esse ⁊ rationem. Prima pars probatur: quia diminuto sensu illo diminuitur appetitiua: ⁊ eo aucto augetur: ⁊ eo corrupto corrumpitur. Et ideo dici solet appetitus sensitiuus. Secunda probatur quia obiectum sensus est sensibile ⁊ operatio ipsius sensatio. sed obiectum appetitus est bonum appetibile ⁊ eius operatio desiderium animatũ. ¶ Ad obiecta ante oppositũ. Ad primum dic ꝙ attractiua cibi dicitur desideratiua: quia solet operari desiderio precedente. Juxta illud galieni tertio naturalium virtutum capitulo vndecimo. Uẽtris desiderium antecedit transglutionem cibariorum. Ad secundum dic ꝙ aristoteles ibi loquitur de appetitu cõmuni: cuiuslibet boni appetibilis ⁊ de motiua imperante ⁊ vult ꝙ sunt eadẽ virtus subiecto differentes tamen ſm esse ⁊ rationem. Ad tertium dic ꝙ desiderium est actio immanens organo sensus nõ extra transiens vt desiderium.

¶ Et similiter superfluitatum egressio que fit per duas vias. Et[b] forsitan plerunꝗ existunt operationis principium due virtutes: scilicet animalis ⁊ naturalis. Et fortasse plerũꝗ existunt eius causa virtus ⁊ qualitas sicut infrigidatio que prohibet materias: ⁊ iuuat expulsiuaꝫ in paritate superfluitatũ que descendunt a membro et vetat ⁊ in faciem reuerberat. Et frigiditatis quidem qualitas propter duas prohibet res: scilicet cum essentia substantiam eius quod effunditur ingrossando et coangustando poros. Et res tertia que est per accidens est qua caliditas extinguitur attractiua. Et qualitas caliditatis attrahit per illud

¶ In secunda particula dicit ꝙ transitus nutrimenti fit a virtute expulsiua partis a qua recedit ⁊ ab attractiua partis ad quã accedit. Et loquitur hic de transitu nutrimenti a stomacho ad epar per meseraicas ⁊ ab epate ad membra alia per venas. ¶ Instabit aliq̇s prĩo auctoritate auerroys septimo phisice capitulo septimo dicentis. Attractio autem in qua attrahens est quiescens: et attractum motum non est attractio in rei veritate: sed attractum mouetur ex se ad attrahens vt lapis mouetur ad inferius ⁊ ignis ad superius. Et similiter oportet intelligere hoc de motu ferri ad magnetem ⁊ nutrimenti ad membrum. Item dicit albertus libro suo de nutrimento et nutrito ꝙ sanguis acquirit formam in epate per quem non tractus: nec pulsus transit ad singula membra. Item dicit princeps primo cantice. Operatio etiam sentiendi ⁊ impellendi efficit transitum ⁊ penetrationem cibi. Et auerroys in cõmento illius ait. Afferit etiam transitum ⁊ penetrationem cibi esse compositam ex duabus operationibus: scilicet ex operatione sentiendi ⁊ impellendi. ¶ Ad primum ⁊ secundum dic ꝙ auerroys ⁊ albertus magnus a vero deuiant in hac materia contrarij medicis ⁊ rationi. Nam si sanguis de se transieret ad membra nõ tractus nec pulsus esset animatus voluntarie mobilis. Ad tertium concede ꝙ ad transitum cibi cooperatur sensitiua virtus que sentiens grauamen expellende rei incitat expulsiuam cum hoc tamen stat ꝙ cibi transitus fit a virtutibus expulsitiua ⁊ attractiua.

¶ In tertia particula dicit ꝙ egressio superfluitatuꝫ: scilicet fecum et vrine que fit per duas vias: scilicet extremitatem longaonis ⁊ collum vesice fit similiter a duabus virtutibus sicut operationes predicte: scilicet a virtutibus expulsiuis naturali et voluntaria. ¶ Attẽde primo ꝙ operatiões secessus et vrinationis naturales fiunt a virtutibus naturalibus vltimi intestini ⁊ vesice per villos latitudinales. naturales respersos in eis ⁊ a virtutibus voluntarijs per tria musculorum genera Primo quidem per diafragma. Secundo per octo musculos ventris qui cum diafragmate superius ad instar duarum manuum coapplicati premunt inferiora iuuantes per hoc ad expressionem fecum ⁊ vrine. Cuius rei signum est ꝙ habentes aliquã difficultatem secessus aut vrine, retinent anhelitum deprimentes diafragma ⁊ stringentes ventrem Tertio per musculos ani ⁊ colli vesice: quorꝫ officiũ est ꝓhibere exitũ intẽperaneũ fecis ⁊ vrine. Isti q̇dẽ musculi volũtarie cẽsenẗ opari i secessu ⁊ vrinatõe. Prĩo q̇dẽ se volũtarie relaxando q̃tinus hora debita superflua effluant. Scõo statim post relaxationem se recolligendo quatinꝰ iuuent ad expulsionem residui fecum ⁊ vrine prope eos relicti. ¶ Attẽde de secundo ꝙ operationes secessus ⁊ vrinationis tripliciter fiunt inuoluntarie. Primo quidem ex ablatione virtutis voluntarie motiue i sui principio vel in suo trunco sicut in apoplexijs ⁊ lethargijs ⁊ violentis contusionibus nuche ex casu graui vel percussione quãdoꝗ vrina quandoꝗ feces inuoluntarie penitus exeunt vel sua naturali grauitate vel ex operatione solius naturaliter expulsiue. Secundo ex lesione musculorum collocatorꝫ in ano vel in collo vesice ad prohibendũ intemperaneum exitum fecis ⁊ vrine: scilicet ex paralysi vel incisione ipsorum. Et iste casus sepius contingit post grauem partum ⁊ indiscretã incisionem puerorum ad extractionem lapidis ⁊ incisionem fistule ani penetrantem longaonem. Tertio ex mordicatione vel grauitate nimia fecis aut vrine qua vincitur musculus qui custodit portam. Et quia cogitur inuite se relaxare dicitur huiusmodi operatio inuoluntaria: non tamen est penitus inuoluntaria sicut priores: quia in prioribus nulla fit voluntaria compressio: sed in ista fit vehementior ꝙ̃ in naturali sicut apparet in disinterijs ⁊ tenasmonibus ⁊ calculis ⁊ excoriatione vesice ⁊ ardore vrine. In quibus patientes se vehementer exprimũt quasi deberent eijcere viscera. ¶ Attẽde tertio ꝙ sicut egressio superfluitatum fecis et vrine fit a virtutibus expulsiuis voluntaria ⁊ naturali: sic earuꝫ retentio fit a virtutibꝰ naturali ⁊ voluntaria retentiuis. Nec natura sagax voluit hanc operationem ⁊ predictam cõmittere soli naturali: sed presse eis voluntariam. ne superfluitates iste fede ⁊ fetide exirent quoscienscunꝗ natura peteret quod esset indecens abominabile ⁊ sordidum in animali pollitico dum sacra colit dum consilijs adest dum prandijs insidet.

b Et forsitan plerunꝗ. In hac parte secunda principali capituli istius dicit primo princeps ꝙ forsitã due virtutes: vna naturalis: alia animalis sunt sepe principium eiusdem operatiõis sicut apparet in operationibus nunc memoratis. Et forte sepe virtus ⁊ qualitas sunt causa operationis vnius: vt attractio fit a virtute attractiua ⁊ caliditate ⁊ expulsio fit ab expulsiua ⁊ frigiditate. Nam frigiditas prohibet materias fluere ⁊ iuuat expulsiuam in parilitate superfluitatum que descendunt a membro mandante id est reddit expulsiuã parem in virtute superfluitatibus sic ꝙ est tante virtutis in resistendo superfluitatibus ne membrum imbibant ꝙ̃te virtutis sunt superfluitates in penetrando. frigiditas etiã vetat id est prohibet superfluitates imbibi mẽbro: ⁊ in faciem reuerberat id est repercutit superfluitates versus membrum mandans vnde fluere inceperunt. ¶ Instabit aliquis primo: qꝛ sicut caliditas facit materias fluere ab interioribus ad exteriora sic frigiditas ab exterioribus ad interiora. Item frigiditas est maxima causa reumatũ: non igitur prohibet materias fluere. Itẽ frigiditas est causa multiplicationis superfluitatum ⁊ omni virtuti anime inimica: cuꝫ calor naturalis sit commune instrumentum omnium virtutum. non igitur iuuat expulsiuam. ¶ Ad primuꝫ dic ꝙ frigiditas occurrens ali

cui membro comprimibili repleto. primo excutit materias ab eo: si vias habeat amplas ad expulsionem idoneas. Et sic sepe causa est reumatis ⁊ fluxus ventris. Sed dum materie alique fluunt de membro in membrum ⁊ pars apta receptioni earum infrigidatur. ⁊ partes medie inter membrum mandans ⁊ recipere aptum prohibetur fluxus harum. Ex hoc patet solutio secundi. Ad tertium dic ꝙ licet frigiditas sit causa multiplicationis superfluitatū debilitādo digestionem: non tamen est causa motionis earum nisi modo dicto. Et cum assumitur ꝙ frigiditas omī virtuti anime est inimica id intelligitur de frigiditate nimia mortificante. Secundo dicit ꝙ qualitas id est virtus frigiditatis prohibet materias fluere ꝓpter duas causas: per se: ⁊ vnam per accidens. Prima causa per se est: q2 ingrossat materiam que effunditur. nam frigidi' est compingere ⁊ condensare. Secunda per se est: quia stringit vias ⁊ poros membrorum. Tertia que est per accidens est: quia extinguit caliditatem cuius est attrahere. Tertio dicit ꝙ qualitas id est virtus caliditatis attrahit ⁊ iuuat attractiuam virtutem propter duas causas his oppositas. liquefacit em̄ ⁊ subtiliat materias: vnde redduntur ad fluxum paratiores ⁊ dilatat vias ⁊ poros membrorum ⁊ tollit frigiditatem que est causa repellendi. ❡ Queret aliquis quare specialiter hic determinat de virtutibus frigiditatis ⁊ caliditatis ⁊ de cooperatione earum' cum virtutibus. attento ꝙ satis late de eis prius egerat capitulo tertio doctrine presentis. Et iterum queritur quare hic non agit de virtutibus humiditatis et siccitatis vt de virtutibus caliditatis ⁊ frigiditatis. ❡ Ad primū dic ꝙ superius egit de virtutibus caliditatis ⁊ frigiditatis vt sunt partes proprie complexionū membrorum suis virtutibus subseruientes. Sz hic agit de virtutibus caliditatis ⁊ frigiditatis venientibus de foris in adiutorium virtutum vel ab aere continēte vel a medicina. Sed replicabit quis ꝙ istud pertinet ad fen sequentem. Dic id esse verum vt de foris veniunt: sed vt concurrunt ad opus virtutis vt coagens et coadiuuās sunt capituli istius. Ad secundum dic ꝙ humiditas ⁊ siccitas fere nullius sunt actiuitatis extra propriuz subiectum propterea hic siletur de operationibus earum.

quod istis opponitur modis quos prediximus. Et^c caliditatis quidez qualitas ⁊ necessitas vacui non attrahunt in primis nisi illud quod est subtile ⁊ postea qd̄ est spissum. Virtus vero attractiua naturalis nō attrahit nisi quod est ei magis conueniens: ⁊ quod nature eius est propꝛium attrahere. Et plerunqz quod est magis spissum est magis proprium ⁊ magis conueniens.

c Et caliditatis quidem. In hac tertia parte cōparat princeps tres mōs attractionis ad inuicez fm relationē ad attrahibilia: scilicet attractionez q̄ fit a calido: et que fit a vacuo ⁊ q̄ fit ab attractiua virtute naturali seu a tota ꝓꝓetate. Et dic̄ ꝙ q̄litas .i. virt' vel potētia caliditat̄ ⁊ necessitas vacui id est prohibitōis ne fiat vacuū nō attrahūt in primis nisi subtile ⁊ postea spissum. Sed virtus attractiua naturalis nō attrahit nisi illud qd̄ magis ei conuenit ⁊ quod ei magis propriuz est attrahere. Omnis em̄ talis virtus est ad aliquid speciale attrahibile vt magnet̄ ad ferruz ambre ad festucā turbith ad phlegma membroꝝ ad cibum. ⁊ sepe spissius plus sibi conuenit ⁊ est magis propriuz. Sed virtus attractiōis a calido ⁊ a vacuo est indifferens ad omne attrahibile. Et q2 subtiliora sunt mobiliora spissis ⁊ attrahibiliora prius ab his attrahuntur. De his modis attractionis ⁊ conueniētijs ⁊ differētijs eoruz diffuse fuit tractatuz super capitulo tertio doctrine presentis. Ideo hic supersedemus finē expositioni imponentes prime fen primi quam plurimis phie documentis respersimus: q2 tota fere ista fen est sicuti quedam specialis phia. Et vt iuuenes qui hodie phia relicta precipites philopecuniā sequuntur ⁊ artes lucratiuas aliquid phie medicinam legendo inueniant.

❡ Explicita est fen prima libri primi canonis Auicenne.

❡ Explicita est fen prima primi vna cum expositione magistri Jacobi de partibus.

¶ Fen scđa libri primi canonis incipit: cui⁹ sunt tres doctrīe.
Doctrina prima est de egritudinibus.
Doctrina secunda est de causis.
Doctrina tertia est de accidentibus.
Doctrine prime sunt octo capitula:

¶ De cā et egritudine et accidēte i gñali. Caplm.I. Jcemus ꝙ causa. In hoc capitulo dscribit primo prīceps cām morbū ⁊ accideus Scđo exēplificat de eis ibi [Cause exemplum] Tertio dat differētiā inter accidēs

¶ Fen secunda libri primi canonis incipit cuius sunt doctrine tres.

Doctrina pria est de egritudinibus.
Doctrina secūda est de causis.
Doctrina tertia est de accidentibus.
Doctrine prie sunt octo capitula.

¶ De causa ⁊ egritudine ⁊ accidente in generali. Caplm.I.

Jcemus[a] ꝙ causa in libris medicorum est id qđ primo est ⁊ ex quo prouenit inuentio alicuius dispositionis in corpore humano aut eius fixionis. ¶ Et egritudo est dispositio nō naturalis in corpore humano ex qua in operatione essentialiter prouenit nocumentum prouentu primo. et est aut complexio non naturalis: aut compositio non naturalis. ¶ Et accidēs est res que hāc sequit̄ dispositionē q̄ est nō naturalis: siue sit naturali ꝯtraria sicut dolor ī colica: siue nō sit ꝯtraria sicut rubedo mlta maxille ī ꝑipneumonia. Cause[b] exēplū est putredo.

⁊ signum ibi [Accidens aūt vocat̄] Quarto docet ꝙ aliqñ coinci dunt cā morbus ⁊ accidēs vel duo ex eis ibi [Et est cū egritudo] a Prima ps est pñs textus in q̄ primo describit prīceps cāz. Secūdo egritudinē ibi [Et egritudo] Tertio accñs ibi [Et accidēs] ¶ In prima ꝑticula dicit ꝙ cā ſm medicos est id qđ primo est.i. precedit effectū ⁊ ex quo.i.per qđ ꝓuenit inuentio alicui⁹ disposi tionis.s.sanitatis egritudinis vel neutralitatis in corpe hūano aut eius fixionis.i.ꝑmanentie alicuius dictarū dispositionum. ¶ Attēde prio ꝙ princeps hic intēdit loqui solū de causis efficiē tibus vel ꝯseruantib⁹ sanitatē morbū vel neutralitatē in hūano corpore. Egit eī in prima fen de causis intrīsecis materiali forma li ⁊ finali corpis humani sanabilis. Et lꝫ inferius vocet hūores cās materiales apostematū ⁊ aliarum egritudinū: sunt tñ magis proprie cause effectiue ꝙ materiales. ¶ Attende scđo ꝙ in descri ptione cause p̄dicta primo notat̄ habitudo ordinis cause ad effe ctum dum dr̄. est id qđ prio est: sꝑ eī prior est effectu tpe aut natu ra. Scđo tangit̄ efficiens cā dū dr̄. ⁊ ex quo ꝓuenit inuētio alicu ius dispositōis in corpe humano. Tertio ꝯseruās in hoc qđ dicit̄ aut eius fixionis. ¶ Instabit aliq̄s de finali cā ꝙ nō est id qđ p̄ mo est: īmo est vltimū: gr̄a cuius oīa alia fiunt. Scđo de formali que est nō principiū: imo termin⁹ opationū q̄ adepto cessat mot⁹. Tertio de cā instrumētali q̄ non est id qđ prio est in ope: īmo non mouetur nisi vt mota est. Quarto de ꝯseruante q̄ p̄supponit id esse cuius ipsa est ꝯseruans. ¶ Ad duo prima dic ꝙ de causis fi nalibus ⁊ formalibus nō intenditur hic. Vel dic ꝙ sunt id qđ p̄ mo est in intentione. Ad tertiuꝫ dic ꝙ cā instrumentalis est id qđ primo est.i.est p̄or effectu suo. Vel dic ꝙ non est prop̄e cā sꝫ cō causa. Ad quartū dic ꝙ nulla est cā ꝯseruans: neqꝫ cibus tēpe ratus: neqꝫ vestimentū: neqꝫ medicina tꝑata q̄ nō aliquo modo agat in corpus. ⁊ ſm ꝙ est principiū illius actionis dr̄ id qđ prio est. ¶ In scđa ꝑticula dicit ꝙ egritudo est dispositio nō natura lis.i.ꝯtra naturā in corpe humano ex qua ꝓuenit essentialiter.i. ex propria natura nocumentū in opatōe prouentu primo.i. īme diate seu sine alio quocūqꝫ medio. In hac descriptione primo tā git princeps genus egritudinis dicēs ꝙ est dispositio. nam sani tas ⁊ morb⁹ sunt de p̄mo gñe qualitatis qđ est habitus vel dis positio. Scđo drīam eius a sanitate dicens. nō naturalis. Ter tio actum essentialē egritudinis dicēs. ex qua in opatione essen tialiter ꝓuenit nocumentū. sicut eñ actus essentialis lucis est lu cere: sic egritudinis nocere. Quarto drīaꝫ egritudinis a cā eius dicēs ꝓuentu p̄mo. nā cā egritudinis nō nocet opationi īmedia te: sꝫ mediāte morbo. ¶ Instabit aliq̄s. Primo egritudinis mlte sunt habitus ⁊ nō dispōes: vt ethica: marasm⁹: ptisis: hydropi sis: lepra: cancer. nō eñ euelli pñt: nisi difficulter ⁊ cū grādi altera tiōe a subiect̄ in q̄b⁹ sunt. Scđo mala figura ē morb⁹ vt tortuosi tas nimia tibiaꝝ. q2 nocet ꝑ se ⁊ īmediate gressui. Tertio mlte sbe sunt morbi. Iux̄ illud gal. i. morbi cap̄. 9. Est aūt aliud genus cx̄ naturā exñs in nūero sicut cucurbitini lūbrici: lapides in renib⁹ ⁊ vesica: pustule: fauus: morphea: lapides in cōcauitate articulo rum. hoꝝ eñ oīm quodcūqꝫ passio fiet principaliter actioni nocebit et morb⁹ vocabit̄. Nō igitur oīs morb⁹ est dispositio seu q̄litas p̄me spēi. Quarto egritudines inueniunt̄ in q̄nqꝫ p̄dicament̄. Iux̄ illđ auer. 3. colliget ca. 17. Ergo tria gñā egritudinū intrāt q̄nqꝫ p̄dicamēta. h̄ est i qualitate ⁊ quātitate ꝯtinua ⁊ discreta: ⁊ vbi ⁊ hīc ⁊ postea inuēiet̄ hec res i qñ hoc ē p̄orita te et posterioritate. Nō ḡ bñ ꝑ dispōem q̄ est q̄litas p̄me spēi diffinita ē egritudo. Quinto multe egri tudines a natura in sunt: ⁊ aliq̄ brutis si cut hoīb⁹. Iux̄ illud p̄ncipis caplo vlt. do ctrine pñtis. Et sunt egritudinū q̄dā q̄ in semie hereditant̄: sic albaras alba ⁊ tyria naturał: ⁊ podagra: ⁊ ptisis: ⁊ lepra. nō ḡ oīs egritudo ē dispō nō naturał in corpe hūano. Sexto plu res egritudines accidētaliter insunt vt sanabiles oēs ⁊ acq̄site: ergo ac cidentalit̄ ledūt. Probat̄ ꝯseq̄ntia: q2 ledere nō pñt nisi īsint: nō dr̄ ḡ cō uenieter. ex q̄ in opatōe eēntialit̄ ꝓuēit nocumētum. Septio oēs egri tudines ledūt ꝑ actionē suā in v̄tutē vł organū ei⁹: ḡ nō ledūt ꝓuētu. prio. ¶ Octauo descriptio egritudis h̄ data cōuenit neutralitati q̄ nō est egritudo. ¶ Ad primū dic lꝫ dispō ꝓp̄e in h̄ differat ab hītu ꝙ de fa cili remouibił est habit⁹ nō. aliqñ tñ nomē dispōnis extēdit̄ ad habitū sicut h̄. Ad scđꝫ dic ꝙ mala figura ſm ꝙ ledit sensibilit̄ gressuꝫ ꝑ se ⁊ i mediate est dispō vel hit⁹ q̄ vel q̄ corp⁹ aut mēbrū dr̄ infirmū. Ad ter tiū dicūt q̄dā ꝙ sba aliq̄ dici pōt accñs ⁊ q̄litas respectu alteri⁹; Vt vestis capell⁹ cutis pānicul⁹ toga lorica clipeus sunt hītus accidētes hoī: ⁊ lapis in renib⁹ vel in vesica ſm ꝙ reddit hoīeꝫ egrū est q̄litas ⁊ morb⁹ Alij dicūt ꝙ dcē sbe nec sunt accidētia: nec habit⁹: nec q̄litates: sꝫ ex ha rū applicatōe ad corp⁹ hūanū derelinq̄tur in corpe forma accñtalis. s. habit⁹ q̄litas vel morb⁹ ꝯñs eas sicut vmbra corp⁹ puta ex lapide oppi latio ex sexto digito nūer⁹ īnaturał. Alij dicūt ꝙ nec oppilatio ex lapi de: nec nūer⁹ digitoꝝ nō naturał est morb⁹: sꝫ hītus q̄dā derelict⁹ ex his de pria spē q̄litat̄ asserētes ꝙ sic nūerus ⁊ quātitas cōuenietes nō sūt sanitas: sꝫ m̄aliale sanitat̄: sic nūer⁹ ⁊ quātitas incōueniētes nō st̄ mor bus: sꝫ materiale morbi. Ad q̄rtū dic sił. s. ꝙ res alioꝝ p̄dicamētorū dici pñt dispōnes ⁊ q̄litates si ꝑ se ⁊ īmediate ⁊ sensibilit̄ ledāt opatōeꝫ alicui⁹ mēbri. Ad q̄ntū dic ꝙ cū sanitas dr̄ res naturał ⁊ morb⁹ non naturał naturale ñ accipit̄ ꝓ īnato seu ꝓ eo solo qđ a nā inest: sꝫ ꝓ cōue niēti. Et iterū dic ꝙ h̄ nō agit̄ de morbis brutoꝝ: lꝫ eē egrū sit cōe eis ⁊ hoīb⁹. Ad sextū nega hāc ꝯseq̄ntiā. plures egritudiēs accñtalit̄ insūt: ergo accñtalit̄ ledūt: q2 egritudiēs separi pñt a suis subiect̄ ipis manē tib⁹. Sꝫ ledere nō pōt ab egritudinib⁹ separi ipis manētib⁹: īmo si nō ledūt nō sunt egritudiēs. Ad septimū dic ꝙ morb⁹ ē cā īmediata no cumēti actōis: ita ꝙ nocumētū actōis seu lesio opatōis ē act⁹ īmediate ꝓcedēs a morbo. bñ ḡ dic p̄nceps. ex q̄ in opatōe eēntialit̄ ꝓuēit nocu mētū ꝓuētu prio. Ad octauū dic ꝙ oꝫ ītelligere ꝑ nocumētū lesioneꝫ sensibilē si ponat̄ mediū int̄ sanū ⁊ egrū. ¶ In. 3ª. ꝑtiª dic ꝙ accñs mor bi est res seq̄ns hāc dispōnē. s. egritudinē: ⁊ ista res ē nō naturał siue sit ꝯ̄ria rei nāli nocēdo. s. opatōib⁹ sic dolor ī colica q̄ pl⁹ nocet actiōibus ⁊ pl⁹ deñcit v̄tutē ꝙ mala cōplexio frigida cū m̄ā vētosa vł phlegmatica ex q̄ fit: siue nō sit ꝯ̄ria rei nāli sic rubor nimi⁹ maxillaꝝ ī ꝑipneumonia q̄ causat̄ ex vaporib⁹ sanguiēis eleuat̄ a pulmōe ad genas. ¶ Attēde ꝙ accñs triplr̄ dr̄. Prio gñalit̄ de oī qđ iest sbe ⁊ nō ē ps: sic diuidit̄ i accñs ꝓpriū ⁊ accñs cōe. Scđo ꝑtinēter ad medicinā ꝓ oī eo qđ corpi accidit ꝯtra naturā: sic sub se ꝯtinet morbū ⁊ cām ipsi⁹ ⁊ accñs seq̄ns cū. Iux̄ il lud gal. 3. morbi cap̄. 2. Itē passio nō est nisi q̄dā mot⁹ in m̄ā. Accñs v̄o quicq̄d accidit ex̄ naturā. Morb⁹ igr̄ accidēti supponit̄. nā q̄si gen⁹ ei⁹ est: q2 morb⁹ q̄dā accñs est. Siłr cā morbi intra corp⁹ exñs q̄dā acci dēs est. accidenti ḡ supponit̄. Tertio magis ꝓp̄e ꝑ re nō naturali q̄ seq̄t̄ egritudinē ⁊ h̄ mō sumit̄ h̄. Et diuidit̄ in actionē lesam q̄litatē muta b Cause exēplū ē. De (tā ⁊ exiēs a corpe mutatū vt postea declarabit̄ scriptis cā egritudine ⁊ accidēti exēplificat de eis prio in morbo cōple xionali. Scđo in cōpositionali ibi [Cause q̄ꝫ] Tertio i cōpositoꝛ cōi ibi [Exemplū etiā] ¶ In prima ꝑticula dicit ꝙ putredo est exēpluꝫ cause

Egritudinis exemplum est febris. Exemplum accidentis est sitis et dolor capitis. ¶ Cause quoqꝫ exemplũ est repletio in receptaculis que ad oculum descendunt. Exemplum egritudinis est oppilatio in vuea q̄ est egritudo instrumentalis compositionalis. Exemplum accidentis est destructio visus. ¶ Exemplũ etiam cause est reumatismus acutus. Exempluum egritudinis est apostema in pulmone. Exemplũ accidentis est rubedo ambarum maxillarũ ⁊ gibbositas vnguium. Accidens[c] autem vocatur accidens respectu sue essentie aut comparatione eius cui accidit. Et vocatur significatio respectu considerationis medici ad ipsum ⁊ processionis eius ab eo ad sciendã egritudinis essentiã. Et est[d] cum egritudo fit alterius egritudinis cã sicut colica sincopis aut paralysis aut epilentie. ¶ Accidens quoqꝫ est plerũqꝫ cã egritudis sicut in colica dolor fortis qui fit causa vt accidat sincopis: ⁊ sicut dolor vehemēs qui fit cã apostematis propterea ꝙ materie ad locum descendũt doloris. ¶ Et plerũqꝫ etiã ipsum accidēs fit egritudo queadmodũ dolor capitis qui ex febre accidit cum qñqꝫ figitur: ⁊ tam diu fit mansiuus donec fit egritudo. ¶ Et est etiam cum vna res cõparatione sui ⁊ rei que est ante ipsam ⁊ rei q̄ est post ipsam est egritudo ⁊ accidens ⁊ causa queadmodum verbigratia febris ethica que est accidēs apostematis pulmonis ⁊ est egritudo ſm se ⁊ est cã debilitatis stõachi. Et sic vt dolor capitis q̄ accidit ex febre cũ dolor ille figitur qꝛ est accidēs febris ⁊ ē egritudo in se ⁊ plerunqꝫ prouenit ex eo frenesis ⁊ fit ipsius causa.

morbi cõplexionalis: scꝫ febris putride: qꝛ fuligo eleuata a minera putredinis transiens ad cor inflãmat ipm ⁊ generat in eo calorem extraneum qui dr febris. Et hec febris est exēplum morbi. ⁊ sitis ⁊ dolor capitis sequētes eã propter fumos eleuatos ad linguã ⁊ caput sunt exēplũ accidētis. ¶ In scda dicit ꝙ repletio in receptaculis. i. neruis ꝯcauis opticis descendentibus ad oculos est exēplũ cause morbi organici in via. s. oppilatiõis. Et hec oppilatio est exemplum morbi compositiõalis ⁊ cecitas cõsequens eam est exēplum accidētis: scilꝫ actionis ablate ocl'i. ¶ In tertia dicit ꝙ reumatismus acut' penetrãs pulmonẽ est exemplũ cãe morbi compositi ⁊ cõmunis. s. peripneumonie. Et ipsa pipneumonia est exemplũ morbi cõis. Et rubedo vtriusqꝫ maxille ⁊ gibbositas vnguiũ sunt exemplũ accidētis eius. ¶ Attēde ꝙ gibbositas vnguium non est accidens ĩmediatũ peripneumonie. sed ad eam sequitur interdũ ptisis ⁊ ethica febris ꝓpter defectum euentationis cordis a pulmone ⁊ horum morborũ quãdo malignantur et sunt quasi in statu curuitas vnguiũ est accidens. Iuxta illud ꝑncipis quarti prima tractatu tertio capitulo secũdo. Cum ergo curuantur vngues ⁊ arcuantur: tunc iam peruenit ethica ad statum ⁊ cũ incipit tendere ad occasum liquefiunt cartilagines.

c Accidens autem. In hac parte tertia distinguit accidens a significatione per rationes nominũ dicens ꝙ accidens nominatur accidens respectu sue essentie vel cõpatione ad illud cui accidit: qꝛ accidentis esse est inesse: ⁊ dicitur accidens: quasi ad aliud cadens: ⁊ vocatur significatõe vel signũ cõpatione ad consideratione medici circa ipm: scilicet ſm ꝙ per ipsum ꝓuenit medicus ad notitiã egritudinis. Sunt ergo idem realiter: sꝫ differunt ratiõe: qꝛ sunt egro accidētia ⁊ medico signa.

d Et est cum egritudo. In hac parte quarta que est de coincidentia reali cause morbi ⁊ accidentis in aliq̄bus. Primo ostendit de morbo ⁊ causa quo mõ quãdoqꝫ coincidunt. Secundo de accidente ⁊ causa ibi [Accidens quoqꝫ] Tertio de accidente ⁊ morbo ibi [Et plerũqꝫ etiam] Quarto de morbo ⁊ cã ⁊ accidente duobus exemplis ibi [Et est etiaꝫ] ¶ In prima particula dicit ꝙ interdũ vnus morbus est causa alterius morbi: ⁊ sic idē erit morbus ⁊ causa: sed respectu diuersorũ: vt colica est morbus intestini colon vel alicuius alterius grossorum intestinorum vehementer dolorosus. ⁊ quãdoqꝫ est causa sincopis seu defectiõis cordis ex vehemētia doloris superflue resoluētis spiritus. Et aliqñ est cã paralysis maxime manuũ ⁊ tibiarum cũ liquefit phlegma grossuꝫ causans eam ⁊ viscera confortata pellunt ipsum ad extremitates corporis per viam crisis ⁊ id sepe vidi. Et quãdoqꝫ est causa epilentie ⁊ hoc raro fit scꝫ vel propter raptum materie eius ad caput vel aliquoꝝ fumorum aut vaporũ corruptorum ab ea dissolutorũ petentium cerebruꝫ. ¶ In scda dicit ꝙ accidens vnius egritudinis qñqꝫ est causa alterius egritudinis: ⁊ tunc erit idem accidens ⁊ cã vt dolor existens accidens colice est aliqñ causa sincopis. Et dolor ex casu vel percussione qñqꝫ causa est apostematis propter fluxum humorũ ad locuꝫ doloris. ¶ In tertia dicit ꝙ accidens morbi qñqꝫ est morbus vt dolor capitis eueniēs ex febre est accidens febris. ⁊ qñqꝫ figitur ⁊ tam diu manet ꝙ ipse fit morbus. ¶ In quarta dicit ꝙ quãdoqꝫ vna ⁊ eadem res numero est causa morbus ⁊ accidens. Causa quidē cõpatõe ad id qđ sequitur ipsam. Morbus aũt dum in se ꝯsideratur. Accidens vero cõparatione ad id qđ precedit ipsam: vt ethica febris est accidens peripneumonie ⁊ morbus in se ⁊ causa debilitatis stomachi. Et dolor capitis est accidens febris: ⁊ morbus in se cũ diu durans figit: ⁊ qñqꝫ cã frenesis propter humores qui fluunt ad caput occasiõe eius. ¶ Queritur hic vtrũ dolor sit morbus. Arguit ꝙ nõ. dolor est opatio virtutis: est eñ sensibilitas rei ꝯtrarie: vt ait princeps primi secũda doctrina scda sũma scda ca. 19. Sed operationes virtutũ sunt res naturales vt premissum est. Scdo quãto sensitiua v̄tus alicuius est viuacior: ⁊ magis ꝑfecta tãto dolor ē maior occurrēte causa: scꝫ obiecto contristabili: nõ ergo ē morb' ex quo seq̄tur ꝑfectionem virtutis. Tertio nõ dolere ꝑñte causa doloris est malum signũ significãs lesionem sensitiue virtutis: et ꝑ ꝯtrariũ dolere est bonuꝫ signũ significans sospitatem sensitiue virtutis. Iuxta illud hypocratis amphorũ secũda. Quicũqꝫ dolentes aliquid corporis plurimũ. i. cãm doloris habentes dolorem non sentiunt his mens egrotat: dolor ergo non ē morbus: sed signũ sospitatis. Quarto auctoritate galieni primo de ingenio sanitatis capitulo nono dicentis. Oportet autem te cognoscere: quoniã aliud est morbus: ⁊ aliud dolor. Et secundo de ingenio capitulo tertio dicit. Item nullam differentiã inter morbum ⁊ langoreꝫ dicimus esse: sicut nihil differt inter dolorem ⁊ passionem. Et tertio morbi capitulo primo dicit. Nocumentum tñ ⁊ passio aliud erunt ꝙ̄ morbus ⁊ qualitas sicut dicit plato. Quinto dolor est nature successiue cũ sit quedaꝫ passio seu motus: morbus vero est nature permanentis: aliter enim nunq̄ sensibiliter lederet: quia nullus gradus primus febris sensibiliter ledit: ergo nec secũdus si ipso presente primus ꝑterijt: nec tertius aut quartus si simul cũ eo non maneant primi: quia gradus vnicus febris vel cuiuscũqꝫ alterius egritudinis non sufficit solus sensibiliter ledere. Sexto si dolor aliquis esset morbus oporteret eum figi ⁊ mansiuum fieri sicut pretendunt verba principis hic. Sed illud repugnãs est materie doloris: cũ sit passio subita. Iuxta illud galieni quarto morbi capl'o sexto. Contrarium inquit delicie scꝫ dolor ē passio subitanea extra naturã cum angustia existens. Et libro de mala complexiõe diuersa capitulo. 3. dicit. Non accidit dolor membris cum ipsoꝝ complexio iam integre transmutata est: sed in dispositione permutationis eius. ¶ Oppositum bis dicit hic princeps primo ibi. Et plerũqꝫ etiã ipm accidens fit egritudo queadmodũ dolor capitis ⁊c. Secundo ibi. ⁊ sicut dolor capitis q̄ accidit ex febre cũ dolor ille figitur: quia est accidens febris ⁊ est egritudo in se. Item dolor est dispositio nõ naturalis in corpe humano ex qua in opatõe essentialit prouenit nocumentũ ꝓuentu primo: ergo est morb'. Iteꝫ in practicis de curis morboꝝ fit cõiter capitulũ proprium de dolore capitis vt. 9. almansoris: ⁊ tertij prima: qꝛ sibi ꝯuenit ꝓp̄a cura. Curatio v̄o morbo debetur. Iuxta illud ga. 2. de ingenio sanitat capl'o sexto. Prima curatio q̄ a quibusdã ꝓpinqua nuncupat: non pertinet nisi cõpositioni corpis actionē sanam impedienti: vnde compositio hec primus morbus appelland' est. ¶ Pro solutiõe attende ꝙ nomē doloris interdũ dr de passione organi alicuius

sensuū exteriorum illata ab aliquo sensibili violēto contristante. Iuxta illud gal'. scd̄a amphoꝝ cōmento illiꝰ canonis. Quicunq̄ dolētes aliq̄d corporis plurimū ⁊c̄. Cū dolorē sepe appellare cōsueuerit nō dolorē intendit sed cām doloris: sicut in epidimijs dolores primi quos sustinuit craton fuerūt frigidi posteriores calidi.

¶ De diuisionibꝰ dispositionum corporis humani ⁊ de generibus egritudinum. Capitulum. II

Corporis[a] hūani dispositiones ꝺm gal'. sunt tres Sanitas que est dispositio ꝑ quam corpus hoīs in sua cōplexiōe ⁊ cōpositiōe tale existit vt ex eo opationes omēs ꝓueniant incolumes.

Calidū ⁊ frigidum dolorem itellexerit q̄litates has q̄ fuerūt cā doloris Et q̄nq̄ d̄r dolor cessatio passionis illiꝰ. Iuxta illō gal'. 2°. interioꝝ cap̄lo scd̄o. Dolor ñ ē aliud nisi sensus nocitiui sicut delectatio sensus ē hilaritatis. ¶ Hoc p̄misso dic primo ꝙ dolor scd̄o modo dictꝰ nō ē morbus. ꝓbat' ꝑ rōnes ante oppositū. Itē oīs morbꝰ est mala cōplexio vel mala cōpositio vel solutio cōtinui: sicut oīs sanitas ē bona cōplexio vel bona cōpositio vel ꝯueniēs vnitas seu ꝯiūctio ꝑtiū. Sed dolor exīstēs sensus rei ꝯtrarie nō ē mala cōplexio neq̄ mala cōpositio nec solutio ꝯtinui. Itē delectatio nō est sanitas: ergo dolor nō ē morbꝰ. Dic scd̄o ꝙ dolor p̄io modo dictꝰ est morbus. Istō ꝓbant allegata post oppositū. Itē dolor hmōi nihil aliō est q̄ mala cōplexio vł solutio cōtinui alicuiꝰ sensitiui organi ipsa a sensibili ledēte sensum ⁊ tał est morbꝰ. Dic tertio ꝙ dolor non hꝫ ab ipsiꝰ fixione vel ꝑmanētia diuturna ꝙ sit morbꝰ: imo q̄sq̄ dolor ⁊ oīs dispositio nō naturalis ꝑ se ⁊ imediate nocēs sensibiliter actioni est morbꝰ siue diu duret siue stati trāseat. Et ꝓpt' hoc reprehendit galienꝰ illos q̄ in diffinitōe morbi addūt ꝙ sit stabił. Ait eīm p̄io de ingenio sanitatꝭ cap̄lo. 9. Itē in diffinitōe morbi hoc nomē stabile adijciūt nō ostēdētes stabilitatis q̄titatē ⁊ horas q̄bus morbꝰ possit appellari. Vñ deberet auferri a diffinitōe. quia si corpꝰ media hora vel vna vel duabꝰ vel tribꝰ adeo patiat' ꝙ passio ei ꝑualeat vt nō sentiat vel moueat' apoplecticū illud vocamus ⁊ etiā ꝺm hoc spatiū spasmato q̄dē existente cū nocumento actionis anhelitꝰ epilentiā appellamꝰ non curantes de hora vel die. Et scd̄o eiusdē cap̄lo tertio dicit. Cū dicimus morbū intēdimus oēꝫ cōpositōeꝫ q̄ sanitati opposita ē ⁊ cā videlicet q̄ sanitati nocet vt superius diximꝰ siue sit ꝓlixa vel parua vel vniꝰ puncti. Ex quo pꝫ ꝙ oīs mala ꝯplexio siue depēdeat in ꝯseruari a cā extrinseca siue nō depēdeat est morbꝰ si sit tā intēsa ꝙ ꝑ se ⁊ imediate ledat sensibił' opatōem. Dic q̄rto ad saluandū sentētiā ꝑncipis q̄ videt' bis hic inuere dolorē fieri morbū ex ipsiꝰ fixione ⁊ diuturnitate ꝙ dolor cōsequēs aliquē morbum nō habēs in parte in qua est cām sue ꝑmanētie magis dici dꝫ accidēs q̄ morbꝰ istis respectibꝰ. ꝙ seq̄tur morbū sicut vmbra corpꝰ ⁊ pēdet ab eo: nec exigit ꝓpriā curā sed curat' cura morbi ex quo fit. Et ecōtrario dolor diuturnꝰ hñs cāꝫ sue permanētie ⁊ fixionis in ꝑte in q̄ est licꝫ ortū hēat ab alio morbo magis ꝓprie d̄r morbꝰ q̄ accidens his respectibꝰ ꝙ factꝰ est independēs a morbo priori tā in esse q̄ i ꝯseruari: ⁊ sibi ꝓpria debetur cura cū digestione ⁊ euacuatiōe sue ꝓprie materie ⁊ alteratōe male cōplexionis. Iuxta illud ꝑncipis primi tertia tractatu scd̄o cap̄lo p̄io de cura sode loquētis. Et ex ipsa est cuiꝰ cā est āteceedēs iam collecta ⁊ est mansiua ⁊ manet ipsa propter eam: ⁊ quandoq̄ est accidens: deinde fit egritudo. Ad obiecta satis ex dictis patet quid sit dicendum.

¶ De diuisionibus dispositionum corporis humani ⁊ generibꝰ egritudinum. Capitulum. II

Corporis ⁊c̄. In hoc cap̄lo p̄io agit ꝑnceps d̄ tribꝰ dispositionibꝰ corpis hūani. Scd̄o d̄ diuisiōe morbi i simplicē ⁊ cōpositū ibi [Egritudinū] Tertio de diuisiōe morbi simplicis ibi [Incipienꝰ] Quarto de diuisiōe morbi cōplexiōał ibi.

a In p̄ia parte dicit p̄io ꝙ tres sūt dispōnes ([Egritudies] corpis hūani ꝺm galienū scꝫ sanitas egritudo ⁊ neutralitas. Aristoteles v̄o ponit duas tm̄. q̄r asserit sanitatē in eq̄litate cōsistere ⁊ morbū in ineq̄litate. sicut ergo nō ē mediū inter eq̄litatē ⁊ ineq̄litateꝫ: sic nec īter sanitatē ⁊ egritudinē: sꝫ sunt ꝯria imediata. Galienꝰ aūt nō oēm ineq̄litatē vocat egritudinē: sꝫ eam q̄ paꝝ ledit ⁊

quasi insensibiliter vocat neutralitatē: ⁊ eā q̄ mł'tū ledit ⁊ sensibił' egritudinē. Scd̄o dicit ꝙ p̄ia haꝝ dispositionū ē sanitas. Et ē dispositio ꝑ quā corpꝰ hoīs i sua cōplexione ⁊ cōpositione tale existit vt ex eo opationes oēs ꝓueniāt incolumes. ¶ Instabit aliquis p̄mo ꝙ nulli īfanti sanitas inesset: q̄r nullꝰ īfans hꝫ opatōes gressus ⁊ apprehēsiōis manuū

Et egritudo que est dispositio in corpore hoīs huic contraria. Et dispositio que est apud eūꝫ neq̄ sanitas neq̄ egritudo: aut ideo ꝙ non ē sanitas in vltimo aut egritudo in vltīo quēadmodū corpa senū ⁊ ꝯualescētiū ⁊ pueroꝝ. Aut ideo ꝙ ambe res in vno tēpe in duobꝰ sunt copulate mēbris. Aut in vno mēbro sꝫ in duobꝰ generibus remotis sicut qui ē in cōplexio-

incolumes. Itē nulli iuueni sūt opatōes augmēti icolumes. Itē oīꝫ senū maxie i senio opatōes sūt debiles ⁊ infirme ⁊ sic nulli hoꝝ inerit. Itē dormiētes nō essent sani. q̄r nō ꝓueniunt ab eis opatōes sensꝰ ⁊ motus icolumes. Item multi viculati cōpedibꝰ aut manicis ferreis sunt sani corpe: ⁊ tm̄ ab eis ñ ꝓueniunt oēs opatōes incolumes. Itē sicut ad sanitatē requirunt' cōuenietes cōplexio ⁊ cōpositio: ita vnio partiū: debuit ergo addi vnio in descriptiōe sanitat'. Itē describit' sanitas ꝑ incolumitatē ⁊ incolumitas ē sanitas: ergo describit' idē ꝑ idē. ⁊ sic ē petitio ꝑncipij. ¶ Ad p̄mū dic ꝙ infans d̄r sanꝰ dū ꝓueniūt ab eo opatōes oēs debite īfantie icolumes. Idē dic de iuuenibꝰ ⁊ senibꝰ. Ad q̄rtū de dormientibꝰ dic sił'. ꝙ tunc sūt sani dū ꝑfecte faciūt opa ꝯueniētia dormientibꝰ. Ad q̄ntū de viculatis ꝙ dic dicuntur sani q̄ diu hñt cōplexionē cōpositōem ⁊ vnionē cōuenientes. Et cū d̄r ꝙ ab eis nō ꝓueniūt omēs opatōnes incolumes. Dic ꝙ sic actu vel aptitudine ꝑfecta prompta sine mora exire i actuꝫ remoto q̄cūq̄ extrīseco ꝓhibēte ⁊ h̄ suffic̄ ad eē sanū: ita ꝙ nullū extrīsecū ꝓhibēs hoiem ab opatōe priuat eū sanitate nec reddit īfirmū: nisi ꝑus violet cōplexionē cōpositōem vel vnionē sui vel suaꝝ partiū. Ad sextū dic ꝙ vnio partiū sufficiēter intelligit' sub ꝯpositōne. Ad septimū dic ꝙ sanitas cōueniēter describit' ꝑ icolumitateꝫ. i. ꝑfectionē opationū. q̄a opatiōes sunt nobis notiores dispōnibꝰ a q̄bus ꝓcedūt. Unde galienꝰ p̄io de ingenio cap̄. 5°. Sꝫ nos videmꝰ homies se sanos eē dicentes dū actio coꝝ ab oībꝰ mēbris sine ipedimēto fit: neq̄ vllā de medicis hñt necessitatē. Et p̄io morbi ca. 1. Dico ergo ꝙ vnusq̄sq̄ dicit se sanū eē dum solitas p̄ter vllū ipedimētū faciat actiōes. Et auerroys scd̄o colliget ca. p̄io. Sanitas ē bona dispositio i mēbro cū q̄ ipꝫ opat' opatiōeꝫ quā hꝫ agere ꝑ sui nāꝫ ⁊ patit' passionē quā hꝫ pati. ¶ Attēde tm̄ ꝙ eē sanitatis magis ꝯsistit i cōplexione cōpositiōe ⁊ vnione ꝯueniētibꝰ q̄ in actōne. q̄r sanitas ē nā p̄or opatōe: sꝫ posterior p̄dictis. Iuxta illō gal'. p̄io morbi cap̄lo p̄io. Sanitas igit' ⁊ morbꝰ aut erūt i actiōe nāli aut in mēbro cōposito ꝑ qd̄ actio nālis efficit'. Sed in aliq̄ dormiēte iacēte seu q̄escente q̄nq̄ nullū mēbrum mouet': sanitas tm̄ ab eo nō ob hoc d̄r ꝑuata. Sanitas q̄ vocat' cū mēbra suas actōes facere pñt: posse aūt istō fit ex nāli mēbroꝝ cōpositōe. Sanitas igit' nō ē nisi nālis cōpositio: nālis autem cōpositio ē cā nālis actōis. sanitas igit' seu nālis vocet' cōpositio seu causa nāł actiōis itētio erit vna: lꝫ i noībꝰ sit diuersitas: h̄ gal'. Tertio dic̄ ꝑn. ꝙ scd̄a dispō ē egritudo q̄ ē dispō i corpe hoīs ꝯria sanitati. Et q̄r descripsit egritudinē cap̄lo p̄cedēti supsedet h̄ a descriptiōe ipsiꝰ. Quarto dic̄ ꝙ dispō tertia corpis hūani ē dispō q̄ nec ē sanitas nec egritudo sed neutralitas. Et hec dispō ē q̄nq̄ modoꝝ. Primꝰ ē vt sit dispō totiꝰ corpis tał ꝙ nec sit sanitas eiꝰ i vltio nec egritudo eiꝰ i vltio ¶ Sꝫ istabit aliq̄s ꝙ h̄ mō neuter erit oīs hō: q̄r nullꝰ hꝫ sanitatē i vltio. Iux̄ illō gal'. 1. de regimie sanitat'. Simplex sanitas ⁊ ꝑfcā q̄ certissimā hꝫ eucrasiā vł nū q̄ fuit i corpe aiał vł si vnq̄ fuit neq̄ ꝑlimo neq̄ nisi i istāti tpe ꝑmāsit i ictu ocł'i i vnoq̄ mēbro alterata ⁊ nō eodē mō se hñs. Nec aliquis ē ita eger q̄ nō possit egrior fieri scissura ꝑcussiōe ⁊ siłibꝰ. Dic ꝙ ꝑn. ñ itelligit h̄ ꝑ sanitatē i vltio sanitatē optimā: nec ꝑ egritudinē i vltio egritudinē pessimā: sꝫ per sanitatē in vltimo intelligit sanitatē cōpletā vel q̄si ꝯpletā cuiusq̄ indiuidui ꝺm suā ꝓpriā nāꝫ ⁊ sua ꝑncipia. Et ꝑ egritudinē in vltio intelligit egritudinē vt nūc q̄ desistere facit ab opatōibꝰ solit'. Hūc modū neutralitat' hñt senes a senio. q̄r māifeste diminute sūt vires coꝝ: ⁊ cōualescētes. q̄r lꝫ egritudinē ꝑdiderint ⁊ cās eiꝰ nōdū tm̄ resumpserūt spūs sanguinē carnē ⁊ vires quos in egritudine ꝑdiderunt: ⁊ pueri. q̄a virtutes coꝝ p̄sertim motiue nondum cōplete sunt neq̄ mēbra sua. Et ideo ꝓpriū regimen aliō a regimie sanitat' cōis debet' eis. Secūdꝰ modus neutralitat' ē dū ambe res. s. sanitas ⁊ egritudo sił' insunt corpi ꝺm diuersa mēbra. vt si stomachꝰ sit sanꝰ ⁊ epar egrotet vel cor sit īfirmum ⁊ cerebrū sanū. Tertius ē cū sanitas ⁊ egritudo sił' insunt ꝺm idē mēbruꝫ

in duob' remotis generib' puta sanitas in cōplexione ⁊ morb' in cōpositiōe. Quart' est cū sanitas ⁊ egritudo sil' insunt fm idē mēbrū i duob' gnib' ꝓximis vt si q̄s fuerit in figura san' ⁊ eger in situ vl' q̄titate: vel si quis fuerit san' i actiuis q̄litatib' ⁊ ifirm' i passiuis aut ecōtra. Quitus est cū sanitas ⁊ egritudo vicissitudinaliter seu successiue diuersis tēporib' isunt: vt si q̄s fuerit in hyeme san' ⁊ in vere eger. Hos modos neutralitatꝫ tāgit hic ꝑnceps. galien' vo p̄io tegni diuidit neutrū in neutrū quod neutro cōtrarioꝝ participat scilꝫ nec sanitate nec egritudine. ⁊ istud ē neutrū ꝑmi modi: ⁊ i neutrū qd̄ vtroq꜒ ꝯriorum simul participat ⁊ hoc neutrum sub se comprehendit scd̄m tertiū ⁊ q̄rtum modos p̄dictos: et in neutrū qd̄ vno tēpore est sanum ⁊ alio egrū ⁊ istd̄ ē neutruꝫ q̄nti modi. Et subdiuidit neutruꝫ secūdi modi in neutruꝫ qd̄ equal'r ꝑticipat vtroq꜒ contrarioꝝ ⁊ id quod participat am plius vno.

b Egritudinuꝫ vo ⁊c̄. In hac ꝑte scd̄a primo diuidit egritudinē in simplicem ⁊ cōpositam. Scd̄o describit simplicē dicens q̄ est vna ex speciebꝰ male cōplexionis vel vna ex speciebus male cōpositionis de qua post agēt

ne sanus ⁊ in cōpositiōe eger. exēplicā. Aut in vno mēbro duoꝝ generū ꝓpinquorum sicut q̄ est san' in figura ⁊ nō sanus in q̄titate ⁊ situ aut q̄ est sanus in duab' qualitatib' passiuis ⁊ nō sanus in duab' qualitatib' actiuis. Aut vissitudine duarum reꝝ in duobus tēporibus sicut qui sanat' in hyeme ⁊ infirmat' in vere. Egritudinum[b] vo alie sunt q̄ sūt simplices: alie que sunt composite. Simplices aūt sunt que sūt vna ex specieb' egritudinis cōplexionis aut vna ex specieb' egritudis cōpositiōis quā post ea nominabimus. Cōposite vo sunt in quibus due spēs aut plures cōiūguntur ex quib' vna cōponitur egritudo. Incipiemus[c] igitur prius loqui de egritudinibus simplicib'. Et dicemus q̄ egritudinum simpliciuꝫ genera sunt tria ¶ Primū est genus egritudinum q̄ mēbris cōparātur q̄rum partes sunt sil'es ⁊ sunt male cōplexionis spēs. Et ipse quidē nō sūt comparate mēbris quorum partes sunt similes nisi iō q̄ in primis ⁊ essentialiter partib' accidūt sil'ibus ⁊ ꝑ eas mēbris accidunt cōpositis ita vt possibile sit imaginari eas cōprehen

Tertio describit cōpositam dicēs. q̄ est illa in q̄ coniūguntur due spēs egritudinis aut plures ex q̄bus fit vna egritudo. ¶ Cōtra ꝑmū arguit' ois egritudo est cōpositio. Iuxta illud gal'. tertio de morbo caplo ꝑmo. Dico ergo q̄m cū morbus quid essꝫ inuestigarē ꝑcepi q̄ quedā essꝫ ꝯpositio extra naturā actioni nocēs naturali: ergo nulla ē simplex. Itē ois egritudo vel est mala cōplexio vel mala compositio vel solutio cōtinui. Sꝫ ois cōplexio ꝯstat ex plurib' etiā specie differentib' ⁊ sil'r cōpositio ⁊ solutio cōtinuitat'. ¶ Cōtra scd̄m male cōplexiones ꝯposite nō sꝫ morbi simplices ⁊ tn̄ q̄libet haꝝ ē vna ex spēb' egritudis ꝯplexiōis. Itē solutio ꝯtinui ē morb' simplex ⁊ n̄ ē vna ex spēb' egritudis cōplexiōis aut cōpositōis. ¶ Cōtra tertiū ex duab' formis spē distinct' n̄ pōt fieri vna forma: nisi altera eaꝝ se hēat ad alterā vt mā ad formā. ergo ex duobus morbis spē distinct' nō pōt fieri morb' vn' cuꝫ vterq꜒ sit forma ⁊ neuter ad alterū se hēat vt mā ad formā: sic in apostemate mala cōplexio mala cōpositio ⁊ solutio ꝯtinui sunt tres forme spē distictē non se inuicē hn̄tes vt act' ⁊ potētia. Itē si plures morbi spē distīcti ꝯstituerēt vnū morbuꝫ cōpositū oporteret vt hērent eūdē actū nocēdi eo q̄ eē morbi ꝯsistit i nocē opatōi: ⁊ sic eē vni' morbi ꝯsistet in vno nocere: q2 eadē sūt ꝑncipia entꝫ ⁊ vni': sꝫ certū ē q̄ duo morbi spē distīcti hn̄t duo nocere. s. q̄sq꜒ suū. ergo nō fit ex his vna egritudo. ¶ Ad ꝑmū dic q̄ lꝫ egritudo ē cōpositio. i. q̄litas ꝯposita extēsiue ⁊ itēsiue. ita q̄ nulli' egritudis eē cōsistit i idiuisibili: est tn̄ aliq̄ simplex q̄litas sic caliditas vl' frigiditas excedēs. Ad cōfirmatōēꝫ dic. q̄ aliq̄ ē mala cōplexio simplex. q2 licet ꝯstet ex plurib' qualitatib' rōne vni' soli' superexcedentis nocet ⁊ est morb'. Sil'r dic de cōpositiōe ⁊ solutiōe cōtinui. Ad scd̄m dic si vis q̄ mala cōplexio ꝯposita nō ē vna ex specieb' egritudinis cōplexiōis. sꝫ due: vel si est vna egritudo nō est simplex sꝫ cōposita. Ad ꝯfirmationē dic q̄ solutio cōtinui subintelligit' i egritudinib' cōpositōis. nā ꝯtinuitas ē cōpositio q̄dam. Ad tertiū dic q̄ morb' cōposit' nō ē ꝓpē vn' sicut ꝯpositū ex materia

⁊ forma vel ex actu ⁊ potētia: sꝫ sicut cōplexio resultans ex q̄ttuor primis q̄litatib' cōtrarijs: vel cōpositio resultās ex plasmatione numero q̄titate ⁊ situ: vel vt vocū dissonātia ꝯtria melodie. Ad cōfirmatōem dic q̄ plures morbi cōcurrentes in vnū habēt act' diuersos nocēdi ex parte agētiū: sꝫ ex ꝑte passi q̄n꜒q꜒ vnicū: vt i apostemate epatis mala cōplexio oppilatio ⁊ solutio continui nocent vni mēbro ⁊ vni vtuti scꝫ sanguifice:

c Incipiem' ⁊c̄. In hac ꝑte tertia p̄io numerat gn̄a simpliciuꝫ egritudinū. Scd̄o declarat ea sigillatim ibi [Primū est] Tertio summat ea ibi [Et ad vltimū] ¶ In p̄ia ꝑticula dicit ꝑmo īcipiēdū eē ab egritudinibus simplicib'. q̄a cōposite ꝯstāt ex eis ⁊ per eas noscūt'. Scd̄o dic̄ q̄ gn̄a simpliciuꝫ egritudinū sunt tria. q2 tria sūt q̄b' moderātiā seruātib' sanitas ꝯsistit scꝫ ꝯplexio cōpositio ⁊ vnio: ⁊ ipsis immoderat' vl' altero eorum fit egritudo.

sas ⁊ repertas in quocūq꜒ mēbro volueris quoꝝ partes sūt sil'es esse cām ⁊ nō est possibile i cōpositis. Et scd̄ꝫ est gen' egritudinuꝫ mēbroꝝ officialium q̄ sunt egritudines cōpositiōis q̄ mēbris cōpositis accidunt q̄ ex mēbris cōponūtur quoꝝ partes similātur. Mēbra vo officilia sūt opatōnū instrumēta. Et tertiū est gen' egritudinum cōium q̄ mēbris acccidunt q̄rum partes similant': ⁊ accidūt istrumentalib' inq̄tum sunt instrumentalia: ita vt nō sequat' eas instrumentalibus accidere ꝓpterea q̄ simplicib' accidūt. Et he quidem sunt que cōtinuitatis solutio vocant' ⁊ iparis dissolutio. Solutio eīm ꝯtinuitatis plerūq꜒ accidit iūcture: ita q̄ simplicib' mēbris ex quib' iunctura fuit cōposita nullo modo accidit. Et plerūq꜒ accidit neruo aut ossi aut venis solum modo. ¶ Et ad vltimū quidem egritudinum tria sunt genera. Egritudines que complexionis sequūtur maliciam. Et egritudines que sequuntur maliciam compositiōis. Et egritudines que continuitatis solutionē ꝯsequūtur. Et ois egritudo q̄ vnā haꝝ seq̄tur ⁊ ꝑ eaꝫ existit ei cōparat'.

¶ In scd̄a dic̄ p° q̄ ꝑmū gen' simpliciū egritudinū ē mala cōplexio q̄ ꝯpat'. i. appriat' mēbris ꝯsil'ibus. ⁊ ideo dꝫ eis cōparari: q2 primo ⁊ essentialiter. i. ꝑ se accidit eis tanq̄ suo ꝓprio ⁊ p̄io subiecto: ⁊ per horuꝫ mediū accidit cōpositis: ita vt imaginabile sit malā cōplexioneꝫ cōprehensaꝫ ⁊ iuentā in quocūq꜒ mēbro ꝯsimili eē cām iuētionis ei' in mēbro cōposito. ⁊ nō ē possibile in cōposit' mēbris malaꝫ cōplexionē esse cāꝫ inuētōis ei' i simplicib'. Nō eīm ideo in febre supcalesciūt spūs ⁊ villi ⁊ caro cordis q2 cor supcalescit: imo cor supcalescit ex supcalefactōe istoꝝ. Scd̄o dic̄ q̄ gen' scd̄ꝫ egritudinū simpliciū ē gen' egritudinū mēbroꝝ officialiū. Et iste egritudies sꝫ ⁊ dicūt' egritudies cōpositōnis ⁊ officiales ⁊ organice. q2 ꝑ se ⁊ ꝓpē accidūt mēbris ꝯposit' ex ꝯsil'ib': q̄ sꝫ instr'a opationū appropataꝝ orgāis. Tertio dic̄ q̄ gen' tertiū egritudinū simpliciū ē gen' egritudinū cōiuꝫ mēbris simplicib' ⁊ organicꝫ. q̄ q̄ꝫ accidūt simplicib' mēbris vt simplicia sꝫ: q̄nq꜒ orgāicꝫ vt sꝫ orgāica n̄ ꝑ mediū simpliciū mēbroꝝ. Et iste egritudies vocāt' solutio ꝯtinuitat'. i. sepa' illi' qd̄ dꝫ ꝯtinuari: ⁊ dissolutio iparꝫ. i. diuisio illi' qd̄ dꝫ eē ipar. i. vnū ⁊ indiuisū. Tal' nāq꜒ ꝯtinuitat' solutio sepe accidit iūcture ossiū sine h̄ q̄ accidat alicui ossiū iūcturā ꝯponētiū fractura vl' diuisio: vt i dislocatōe adiutorij cū caput ei' exit a pixide spatularꝫ ossis: vl' i dislocatōe vtebri cū exit a scia: vl' i aptōe ꝯmissuraꝝ cranei q̄lis iterdū fit i capitib' ifantiū ex vehemēti dolore. Et q̄nq꜒ etiaꝫ accidit solutio ꝯtinuitat' mēbris simplicib' imediate vt neruo solū vl' vene vel ossi. ¶ In tertia dicit ad vltimū q̄dē. i. summarie loquēdo tria sunt egritudinū genera scilꝫ genus sequētium maliciam complexionis: genus sequētium maliciam cōpositionis: ⁊ genus sequentium solutōem ꝯtinuitatis. Et ois morb' q̄ seq̄tur aliquā harum maliciarū ⁊ est per eam cōpat'. i. appropriatur ei sumens inde nomen ⁊ rationem. ¶ Queritur vtrum sint tantum

tria genera simplicium egritudinum. Arguitur ꝙ non sint nisi duo per galienum scđo de ingenio sanitatis dicentem. Unde fit necesse vt omne gen' morbi qui fit in corpore duplex sit. vnuȝ existens in similibus mēbris: ꝛ aliud in compositis. Idē sentit auerroys tertio colliget capl'o primo dicēs. Dicamus ꝙ propterea ꝙ dispositiones sanitatꝭ mēbri habent duas species. vna est bonitas cōplexionis mēbri que in mēbris inuenitur cōsimilibus: et alia est bonitas cōpositionis q̄ est in mēbris officialibus: fuit necessarium sil'r diuidere egritudines ſm has duas spēs. Itē solutio cōtinuitatꝭ comprehēdiꝭ sub morbo officiali. Iuxta illud auerroys tertio colliget cap̄.17°. Et hoc gen' solutōis posuim' in gen' egritudinū officialiū. Et ad id ē ratio. q2 oīs solutio cōtinuitatis est morb' in situ. vel colligātia si tanta fuerit ꝙ ledat sensibil'r operationes. q2 solui nō pōt mēbroꝝ continuitas quin partes eoꝝ ꝓprium de crant situȝ. ¶ Deīde arguitur ꝙ sunt plura primo per gal'. scđo de ingenio cap̄.6. dicentē. Dia ergo genera morbi necessario sex sunt. Itē tria sunt gn̄a morbi sequētia malicias ↄplexionis cōpositōis ꝛ solutōnis cōtinui vt ait hic pnceps: ꝛ cū his ipse mala cōplexio mala compositio ꝛ mala solutio cōtinuitatis sunt tria genera morbi. q2 sunt dispositiones in corpe hūano ex q̄b' essentialiter ꝓueniunt nocumenta in opationib' ꝓuentu prīo. Itē sicut solutio cōtinuitatis est propriū genus morbi: sic cōtinuitas soluendoꝝ est genus alterū: vt si labia cōiunganꝭ que debēt separi ꝓhibētur a motu suo: ꝛ sil'r palpebre ꝛ labia vulue ꝛ ani q̄ vidimus interdū sic inuicē cōglutinata in natis nouiter ꝙ oportuit ea p incisionē separari. Itē color ināturalis oculoꝝ ē morbus vt glaucosis q̄ est subalbedo oculoꝝ accidēs vuee tunice sicut appet in oculis seniorū quā numerat hypocras tertia amphoꝝ amphorismo vltīo inter egritudīes senioꝝ. Et sil'r citrinitas aut rubedo circa pupillā q̄ facit oīa visa apparere citrina aut rubea: ꝛ tn̄ non est morb' in cōplexione nec in cōpositiōe nec solutio cōtinui. Itē tinitus auriū est morb'. q2 ledit sensibiliter auditū ꝛ prohibet audiri paruas voces ꝛ nō est morb' in cōplexione nec in cōpositiōe nec in vnione. Itē amaritudo lingue ē morb'. q2 corrūpit iudiciū gustus. ꝛ fetor nariū est morb'. q2 corrūpit iudiciū olfact': ꝛ non sunt morbi in cōplexiōe nec in cōpositiōe nec in vnione. q2 non ledunt caliditate vel frigiditate vel humiditate vel siccitate vl' plasmatione vel numero vel q̄ntitate vel positione vel solutione continui. Item sunt aliqui morbi sortilegioꝝ ꝛ incantationū. Incātati em̄ ꝛ sortilegiati habēt opationes manifeste lesas: ita vt aliqui reddātur imobiles: alij languētes vsqꝫ ad mortē ꝛ ignorāt q̄liter ꝛ vnde: ꝛ hi morbi nec sunt in cōplexione nec in cōpositōne nec in vnione. Itē amor hereosus ē morb' ꝛ nedū morb': imo etiā morbus sonticus. q2 cuiqꝫ rei agēde nocet. capti enim vehemēter hoc amore sunt adeo turbati ꝛ inq̄etati meditatōib' ꝙ nesciūt ſuare modū in suis agēdis. Itē ira est morb'. q2 ledit sensibil'r iudiciuȝ rōnis si sit vehemēs. Iuxta illđ. Impedit ira animū ne possit cernere verū. ꝛ licet sit annexa ebullitioni sanguis ꝛ calori: nō tn̄ nocet calore. q2 magis calefacti iratis nō pdūt a calore iudiciū rōnis sicut ptisici ꝛ ethici. Item sūt aliq̄ morbi diuinit' imissi nō sequētes cōplexionē cōpositōem aut solutōem ↄtinui sȝ diuinū verber sicut epilētia q̄ dr̄ hieranoxa. i. diuina noxa: ꝛ morb' sancti iohannis vel santi cornelij: ꝛ mania dr̄ morb' sancti hermetis: ꝛ estiomenus morb' sancti anthonij: ꝛ hydropisis sancti quintini: ꝛ carbūculus iocale nostre dn̄e: ꝛ pestilētie flagellū dei. Oppositū determinat hic pnceps. ꝛ gal'. scđo tegni dicēs. Genera aūt lapsuuȝ eadē sunt in his q̄ v̇tutem eoꝝ cōplēt. ¶ Dic p̄mo ꝙ tantū sunt duo gn̄a morboꝝ simpliciū scȝ morbus mēbri cōsimilis ꝛ morbus mēbri organici. Intelligēdo p morbū mēbri ↄsimilis oēȝ morbū qui p̄mo accidit consil'ibus mēbris siue sit mala cōplexio siue solutio cōtinui: ꝛ p morbū organicū oēm morbuȝ qui ꝓprie accidit mēbris organicis vt sunt organica siue sit mala cōpositio siue solutio cōtinui. Istud ꝓbāt auctoritates gal'. ꝛ auerroys ante oppositū. Dic scđo ꝙ tantū sunt tria genera morboꝝ simplicium scȝ morbus cōsimil'is morbus officialis ꝛ morbus cōis. Intelligēdo per morbū consimilē oēm malam cōplexionem ledētem sensibiliter operatōem. ꝛ per morbū officialē oēm malam cōpositōem. ꝛ p morbū cōem solutionem cōtinui: q̄ dr̄ morbus cōis. quia cōis est mēbris consimilib' ꝛ organicis: ita ꝙ p̄mo contingere potest mēbris consimilib' sine medio organicoꝝ: ꝛ primo organicis sine medio simplicium vt in dislocatōibus ossium sine fractura. Probatur p galienum secūdo de ingenio capl'o sexto qui postq̄ declarauit duo prima genera morbi subdit. Mēbra tamen similia et cō-

posita quedam morbum cōmunem id est iuncture separationē habent quā antiqui dissolutionē imparitatis vocauerūt. Itē oīs opatio virtutis aīe corpi affixe q̄ sensibil'r leditur lediꝭ mala cōplexione mala ↄpositione aut solutiōe cōtinui vt pȝ inducendo. Itē oīs morb' inest mēbro alicui p̄mo ꝛ p se: vl' ergo p̄mo ꝛ p se cōsimili tm̄: vel p̄mo ꝛ p se cōposito tantū: vel p̄mo ꝛ p se q̄nqꝫ cōsimili q̄nqꝫ organico. Dic tertio ꝙ tm̄ sunt sex gn̄a morboꝝ simplicium subdiuisa mala cōpositōne in quattuor genera scȝ plasmatōnis q̄ntitatis numeri positōis. Iuxta illud gal'. capl'o nūc allegato. Dia ergo gn̄a morbi necessario sex sūt. vnū ē i sil'ib' mēbris id est mala cōplexio: ꝛ q̄ttuor in ↄpositꝭ sic dixim'. ꝛ aliđ cōiter i eis exn̄s qđ sepatio iūcture dr̄ vel dissolutio īparitatꝭ. ¶ Attēde hic ꝙ auerroys satis apparēter ↄtradicit galieno ꝛ auicēne in mā solutōis ↄtinuitatis Dicit em̄ ꝙ solutio ↄtinui verax magis ꝓp̄e attribuiꝭ mēbris simplicib' q̄ officialib'. q2 accidit mēbro officiali non vt officiale ē: sȝ ſm ꝙ ↄpositū est ex ↄsil'ib': sȝ solutio ↄtinuitatis nō veracis: imo poti' contiguitatis accidit ꝓp̄e ꝛ p se mēbris officialib': puta iūcturis: ꝛ ē morb' official' sub mala positōe vel colligātia cōprehēsus ꝛ nō morb' cōis: sicut cōiunctio sepandoꝝ vt labioꝝ aut palpebraꝝ adherētia ē morb' in situ vl' societate. Ait em̄ tertio colliget capl'o.17°. Sȝ gen' egritudīs qđ ē ↄtrium cōtinuitati nāli q̄ noīatur ↄtinuitatis solutio est duob' modis. Un' est solutio ↄtinuitatis veracis vt cōtinuitatꝭ partꝭ cū pte i ↄsil'ib'. Et h̄ gen' magis dȝ attribui mēbris ↄsil'ib' q̄ officialib': ꝓpꝭea q2 hec solutio accidit mēbro officiali ex pte q̄ ↄpositū est ex mēbris ↄsil'ib' ꝛ nō ē ex pte q̄ ē officiale: ꝛ sic solutio ↄtinuitatꝭ i osse vel carne vel neruo p se dȝ attribui mēbris ↄsil'ib' poti' q̄ officialib'. Alter est sepatio ↄtiguitatꝭ termini a termīo: ꝛ hec solutio ↄtinuitatꝭ nō veraciꝭ appellaꝭ: q2 hec ↄtiguitas fit p modū cōtigui ꝛ p modū societatꝭ mēbri cū mēbro aut ligamēto. Et h̄ gen' magis dȝ attribui mēbris officialib' q̄ ↄsimil'ib'. Et hoc gen' solutionis posuim' in gen' egritudinum officialiū. Et hoc gen' cōicat ↄiunctiōi ꝛ sepatōi. i. cōe ē ad ↄiunctōem innaturalē mēbroꝝ ꝛ sepatōeȝ innālē. Et ꝓpterea nō ē solutio ↄtinuitatꝭ vt dixerūt medici dicētes. ꝙ erat egritudo q̄ cōicat mēbris ↄsil'ib' ꝛ officialib': hec auerroys. Et hec reprehensio auerroyca est in terminis. Nō em̄ negāt galien' ꝛ pn̄. dislocationes iūcturaꝝ eē morbos in cōpositōe penes sitū indecētē vl' colligātiā: cū hoc tn̄ dici possunt solutio ↄtinui noīe ↄtinuitatꝭ extēso ad ↄtiguitatē. ¶ Ad obiecta añ oppositū ꝓbātia ꝙ nō sunt nisi duo gn̄a simpliciū egritudinū pȝ ex dictꝭ q̄đ sit dicēdū. ¶ Ab argumēta ꝙ sint plura trib'.

Ad p̄mū dic ꝙ ē ꝓ tertio dcō. Ad scđm dic si vis ꝙ tria gn̄a seq̄ntia malā cōplexionē malā cōpositōem ꝛ solutōem ↄtinui sūt realiꝭ eadē cū mala cōplexiōe mala cōpositōe ꝛ solutōe ↄtinuitatꝭ sicut risibile ꝛ homo differūt tn̄ ſm esse ꝛ rōnē: sicut sanitas ē bona ↄplexio bona cōpositio ꝛ bona vnio mēbroꝝ. Diciꝭ em̄ mala cōplexio ſm ꝙ resultat ex q̄litatib' p̄mis male mixtꝭ seu nō bn̄ ꝓportionatꝭ iuicē: ꝛ ip̄a eadem dr̄ morb' ſm ꝙ ledit sensibiliter opatōnem membri. Uel dic si mauis ꝙ neqꝫ complexio mala ē morbus neqꝫ bona sanitas: sȝ sanitas et morb' sunt habitus vel dispositōes sequētes cōplexionē cōpositionē ꝛc̄: sicut complexio ſm hāc opinionem nō est qualitates p̄me sed qualitas q̄dam resultans ex eis. Et tūc ad rōeȝ diceꝭ ꝙ mala ↄplexio mala ↄpositio ꝛ solutio ↄtinui nō sūt morbi: sȝ cāe morboꝝ. q2 nō ledūt opatōes ꝓuētu prīo. Ad tertiū dic ꝙ ↄtinuitas soluēdoꝝ sub morbo ↄpositiōali male colligātie ↄp̄hēdiꝭ. Ad q̄rtū q̄ntū ꝛ sextū dic ꝙ color ināl'is ocl'oꝝ tinit' auriū amaritudo ligue fetor nariū reducunꝭ ad gen' morbi cōplexional'. q2 ↄsequūꝭ īmediate cōplexionē. Ad septimū dic ꝙ sortilegia ꝛ īcātatōes nāliꝭ n̄ hn̄t effectū neqꝫ posse mutādi hoīes a sanitate i egritudinē. ꝛ credētes se incātatos aut sortilegio affectos semet īcātāt aut sortilegisāt sua corrupta imaginatōe. Nolo tn̄ negare q̄n dei pmissiōe cacodemōes q̄t mali spūs īmutare possint sanitatē mētꝭ ꝛ corpis hoīȝ subiectoꝝ eis. Et si hāc familiaritatē hodie cū maleficis viris q̄t mulierib' hēant vt eis vtāꝭ ad sortilegia ꝛ icātatōes velut istris ad corrūpēdū sanitates hoīȝ refero me dn̄is theologis. Duo tn̄ dicā sb̄ eoꝝ correctiōe q̄ n̄ credo repugnare legi dei mei. Primū ꝙ nō venit aliq̄s ad me vsqꝫ hodie suspicās de sortilegio sibi illato ꝛ q̄rēs remediū quē nō dimoueri vl' dimouē nisus sim ab imaginatōe sortilegij. Prīo q2 noui ꝙ i mltꝭ falsa imaginatio fec̄ casū lāguoris aut mortꝭ. Scđo q2 mihi videbaꝭ eoꝝ casus ad pncipia nālia satꝭ posse reduci. Scđm dico sub ↄfidētia diuini auxilij ꝛ clemētie dei ꝙ neqꝫ timeo sortilegū neqꝫ sortilegā neqꝫ icātatorē neqꝫ incātatricē neqꝫ actores imaginū ꝙ nō tāgēdo me facē sciāt aut possint suis carmib' aut maleficijs vt inuit' mouea minimū digitū. Ad octauū ꝛ nonuȝ dic ꝙ amor hereosus ꝛ ira sūt passiōes aīmi directe ꝛ īmediate. q̄ꝝ cura ptinet p̄hie morali. Sed ad istas passiōes sepe ↄsequunꝭ morbi corpei: vt adhereo sū amorē melācholia: ad irā ephimera. ꝛ isti morbi cadunt sub gn̄e male cōplexiōis. Ad decimū de morbis diuinit' immissis dic ꝙ cōiter sunt alicui' p̄dictoꝝ generū ꝛ habēt aliquas speciales causas post p̄mā cām.

Nolo tamen negare quin diuina ꝓuidentia sola castigare possit quos vult fame peste gladio ⁊ morbis alias n̄ visis ⁊ mederi dū vult vł sua sola potētia inmēsa vel potētia cōicata sanctis ei᷒. Et ideo iugiter in oī morbo ⁊ aduersitate. deus oīpotens est exorādus. Et nihilominus quisq3 dz seip̄z iuuare cū auxilijs medicine: nec credere ꝙ ob hoc de᷒ ⁊ sancti indignent᷑ vel suum differāt aut negent auxiliū: sicut credūt hodie multi simplices dū peregrinātur ⁊ offerūt dona sanctis contēnentes ⁊ ꝓ nozio habētes regimē ⁊ opem medici visi i hoc cōceptu quodāmodo tētare deum: nec isto contēti suos morbos sepe aggrauāt potu aque ī ieiunio ⁊ alijs cerimonijs superfluis sub correctiōe dominoꝝ theologorum.

Egritudines^b aūt cōplexionū scite sunt que sunt sedecim quas nominauimus.

¶ De egritudinib᷒ ꝯpositōis. C.III

Compositōis^a egritudines q̄ttuor cōprehendūtur generib᷒. Egritudies creature. Et egritudies q̄titatis. Et egritudines numeri. Et egritudies situs.

Et creature^b q̇dē egritudies q̄ttuor cōprehēdunt᷑ generib᷒. Primū genus sunt egritudines figure. ⁊ ē vt figura a suo cursu naturali mutet᷑ ⁊ ex eius motu ꝓueniat in oꝑatione nocumentū: sicut tortura recti ⁊ rectitudo torti ⁊ quadratura rotūdi ⁊ rotūditas q̄drati: cuiusmodi ē capitis rotūditas cū latitudine cum ꝓuenit inde impedimentū: ⁊ multa stomachi rotunditas ⁊ vt in cristalloidē nō sit ꝑua latitudo. Et scd̄z ē egritudies viaꝝ. Quaꝝ sᷓt tres spēs. Nā aut dilatant᷑ sicͭ dilatat᷑ ocl̄s et sicͭ sebel ⁊ varices. Aut ꝯstrigunt᷑ sicͭ ꝯstrigit᷑ ocl̄s ⁊ penetratio attrahendi aerē et meri.

d Egritudines autē ⁊c̄. In hac parte q̄rta q̄ est de diuisione primi gn̄is morbi. s. morbi cōplexionalis dicit p̄io. ꝙ egritudines cōplexionum note sunt. P̄io quidem p ea que dicta sunt. Scd̄o q2 sequūtur q̄litates primas: vł sunt ipsemet qualitates prime q̄ subiacent sensui. Scd̄o dicit ꝙ iste egritudines sunt sedecim sc3 quattuor simplices sine materia videlicet calida frigida sicca humida: ⁊ q̄ttuor simplices cū materia sc3 nūc noiate: ⁊ q̄ttuor cōposite sine materia. s. calida ⁊ sicca calida ⁊ humida frigida ⁊ sicca frigida ⁊ humida: ⁊ q̄ttuor cōposite cū materia. s. nūc noiate. Tertio dicit ꝙ iam noiauit istas sc3 primi pr̄ia doctrina tertia capł̄o p̄io ꝑte illa vltima. Postq̄ꝫ igit᷑ de cōplexione ⁊c̄. Et q2 fuit ibidē discussa materia de numero malarum complexionum hic supersedeo.

¶ De egritudinibus cōpositionis. Cap̄. III.

c Compositionis ⁊c̄. In hoc capł̄o primo numerat ꝑnceps egritudines organicas. Scd̄o exeq̄tur de q̄libet eaꝝ sigillatim ibi

a In pr̄ia ꝑte dicit ꝙ morbus officialis (Et creature q̇dē) seu organicus diuidit᷑ in q̄ttuor gn̄a scil3 in morbū creature seu plasmationis vel formationis ⁊ morbum q̄titatis ⁊ morbum numeri ⁊ morbū positionis. Eandem diuisionem memorat gal. secūdo de ingenio sanitatis capitulo sexto dicens. In compositis quattuor modis existit: aut ꝺm corruptionem plasmatis: aut ꝺm numerum suarum partium: aut ꝺm sui q̄titatem: aut ꝺm compositōnem. i. sitū eius. ¶ Attēde p̄io ꝙ sub egritudinibus situs cōprehendit egritudies colligantie seu societatis partis ad partem. ¶ Attende scd̄o ꝙ auerroys medicorum emulus diuidens in quattuor sanitatem mēbrorum organicorum ⁊ similiū eorum egritudinem cōprehēdit numerum ⁊ q̄titatem continuā sub eodem genere. q2 sunt eiusdem predicamenti: sed de positione ⁊ colligātia mēbrorum facit duo genera. q2 positio est de p̄dicamēto situs ⁊ colligātia vt dicit de p̄dicamēto habitus. Ait em̄ tertio colliget capł̄o. 17°. Sz dicimus ꝙ iam dictū est in principio scd̄i. ꝙ sanitas mēbrorum officialium est in q̄titate qualitate ⁊ positione ⁊ colligantia. quia hec species hoc est colligantia est inseparabilis supple a cōpositione. ⁊ non reuertitur id est reducitur ad alias spēs quas dixerunt alij medici. ⁊ sic intrat p̄dicamentum habitus: sicut panniculi ⁊ cutis intrant p̄dicamentum habere: ergo tria genera egritudinum intrant quinq3 p̄dicamenta hoc est in qualitate ⁊ q̄titate cōtinua ⁊ discreta ⁊ vbi ⁊ habere ⁊ postea inuenietur hec res in quādo hoc est prioritate ⁊ posterioritate. Sed ordinatio mēbrorum officialium ⁊ prioritas ⁊ posterioritas plus ponenda est in sequentibus sex p̄dicamētis: hec auerroys. Sz cōcesso sibi ꝙ colligātia sit de genere habitus. quia nominat habitudinem partis ad partē: morbus tamen in colligantia ⁊ morbus in situ cōmunicāt in hoc ꝙ aliqua partium in vtroq3 dereliquit suum naturalem situ3 ⁊ inde leditur actio membri. Nec distingunt medici genera morborum ꝺm predicamentum: sed penes nocendi modos.

b Et creature quidem ⁊c̄. In hac parte secunda primo agit princeps de morbis in creatura. Secundo de morbis in q̄titate ibi (Egritudinum autem q̄titatis) Tertio de morbis in numero ibi (Numeri quoq3) Quarto de morbis in situ ibi (Egritudinu3 vero situs) Quinto de morbis in colligantia ibi (Egritudines vero societatis)

¶ Prima pars est presens textus in quo p̄io diuidit morbū creature.

Secundo exequitur de morbis in figura ibi (Primum genus) Tertio de morbis in via ibi (Et scd̄m est egritudines) Quarto de morbis in receptaculis ibi (Et tertiu3 est egritudines) Quīto de morbis in superficie ibi (Et quartum est egritudines).

In prima parte dicit princeps ꝙ morbus in plasmate vel formatiōe seu creatura comprehendit sub se quattuor genera morborum scilicet morbū ī figura ⁊ morbum in via et morbum in receptacł̄o ⁊ morbum in superficie.

In secunda dicit ꝙ primū genus morborum in creatura est morbus in figura. Et ē dum figura membri naturalis perditur seu transmutatur a cursu ipsius naturali: ita vt inde ꝓueniat in operatione nocumentum: vt si mēbrum quod debet eē rectum tortum fiat aut econtra: aut debēs eē quadratum rotundet᷑ aut econtra. Exēplum istius morbi est rotunditas capitis cum latitudine nimia cū inde prouenit impedimētum sc3 cum latitudo capitis est equalis ipsius longitudini. tūc em̄ non habent ventriculi cerebri suos situs naturales. ⁊ distantias debitas vt in capite oblongo. vnde sequitur stoliditas vel indiscretio. Exemplum scd̄m est multa stomachi rotūditas. qui debet esse oblongus: vt orificiu3 ipsius quod frigido iuuatur ad appetendum satis distet a fundo eius qui multo calore indiget ad digerendu3 ⁊ vt fumi cibi qui degeritur in fundo eius non facile veniant ad os vel ad mēbra pectoralia facientes hec fetere. Exemplum tertiū est vt in cristalloide non sit parua latitudo vel vt alij libri habent priuatio latitudinis cum depressione in pupilla. Et licet pupilla proprie dicatur foramen vuee tunice: hic tamen capitur pro parte anteriori cristallini humoris directe correspondente dicto foramini. Cui conuenit latitudo quedam et velut planicies ex naturali figura: quasi sit ibi compressus cristallinus humor vel pars aliqua ibi ab eo recisa vnde minuitur sua rotunditas. Et huius latitudinis anterioris vtilitas est vt radij visuales tam magnorum q̄ꝫ paruorum visibilium venientes ad cristalloidem sub forma piramidis integre recipiantur in ipsius latitudine seu planicie. Iuxta illud ꝑncipis tertij tertia capł̄o p̄io. Glacialis vero est rotundus: cuius minuit rotūditate3 compressio ipsius ab anteriori parte eius. Et ipse quidem cōprimitur vt in eo informatio ꝯuenientioris sit q̄titatis ⁊ habeāt parua que videntur sectionem paruam ⁊ magna magnā in qua formentur.

In tertia dicit ꝙ genus scd̄m egritudinis creature ē morbus in via. Et istius morbi tres sunt species. Prima species est cum via nimis dilatatur. Cuius exemplum primum hic positum est dilatatio superflua oculi. id est pupille: ad quam sequitur diminutio visus vel completa cecitas ex resolutione visiui spiritus. Secundum exemplum est sebel et est panniculus accidens oculo ex inflatione venarum eius apparentium in superficie coniūctiue ⁊ cornee. Et texitur quidda3 in eo qd̄ est inter eas sicut fumus: vt ait princeps tertij tertia tractatu secundo capitulo decimonono. Et he vene que prius occulte erant et non videbantur pre paruitate manifeste apparent ex superflua ipsarum dilatatione et obumbrant oculum auferentes claritatem visus. Tertium exemplū est varices. Et sunt varices dilatatio venaru3 in crure et pede propter multitudinem eius quod descendit ad eas ex sanguine: et plurimum sanguinis est melancholicum. vt ait princeps tertij vigesimasecunda tractatu primo capitulo decimoq̄nto. Secūda species morbi in via est cum via nimis stringitur: vt strictura nimia oculi id est pupille eius prohibens transitum liberu3 visualium radiorum: vel strictura nimia vocalis arterie quam vocat hic princeps penetrationem attrahendi aerem: vel strictura nimia mery. seu hysophagi. Et he due stricture

sepe cōtingūt in malis squinācijs. Tertia species morbi in via est. dum via clauditur vt oppilatio foraminis vuee tunice seu pupille ex cataracta vel aliquo hūore ⁊ oppilatio venarū epatis vel venarum alioꝝ mēbrorum.

In quarta dicit ꝙ tertium genus seu tertia spēs morbi creature est morb⁹ in receptaculo. Et huius generis sūt qtuor spēs. Prima est cuȝ receptaculū nimis dilataꝛ ⁊ magnificaꝛ vt cuȝ bursa testiculoꝝ nimis dilatatur ⁊ pēdula fit quare testiculi plus debito pēduli fiunt ⁊ elōganꝛ a trūco corporis et min⁹ in eos influunt cor et epar vnde minus ꝓlifici reddūtur. Scōa est cū receptaculū nimis cōstrigitur vt nimia stomachi strictura ⁊ paruitas prohibens ipm a sufficiēti cōprehensione cibi. Vel strictura nimia ventriculoꝝ cerebri impediens partim transitū spirituū aīalium a cerebro ad membra i epilentia seu morbo caduco. Tertia est cū receptaculū totaliꝛ oppilaꝛ ⁊ impleꝛ sicut est oppilatio ⁊ ipletio ventriculoꝝ cerebri i apoplexia talis ⁊ tāta ꝙ fere ex toto ꝓhibeꝛ trāsitus spirituū aīaliuȝ ad alia mēbra. Quarta spēs est cū receptaculū euacuaꝛ ⁊ deseriꝛ ab illo cuius p̄sentia est sibi necessaria ad suā operatōem ⁊ sanitateȝ seruandaȝ. vt euacuatio ventriculoꝝ cordis ex sanguie ⁊ spiritib⁹ in superfluo gaudio ⁊ timore multo ꝑnicioso. ¶ Attende ꝙ gaudiū magnū ⁊ timor vehemēs in pusillanimib⁹ qñqȝ sunt cā morꝛ sed nō eodē mō: imo gaudiū ex dissolutione v̄tutis ⁊ ꝓgressu sanguinis ⁊ spirituū ad exteriora. timor v̄o ecōtrario ex suffocatione caloris subito redeūtis ad originē ei⁹. Iuxta illud gaꝛ. q̄nto morbi caplo. 12°. Ex magno autem gaudio ꝙ plures mortui sunt pusillanimes siꝛiter ex timore. qm̄ aīe v̄tus in gaudio nō ita ad exteriora exit neqȝ adeo ebullit sicut in ira: sȝ potius v̄tus āte gaudiū manēs in corpe dissoluitur ac mollificaꝛ: deinde ad exteriora corporis ꝓgreditur. Dolor v̄o qꝛ cogit aīam motū suum facere contrarium motui q̄ est gaudij necesse ē vt gñet accidētia timoris accidentibus siꝛia. Hoc ꝓbatur ex hoc. qꝛ illi q̄ timorem patiuntur calorē naturalē amittūt eo ꝙ frigitudinē ⁊ tremorē sentiūt ⁊ corꝫ pulsus subtiliaꝛ: deinde moriunꝛ sicut illi q̄bus sinistra subito nūciātur. In istis ēm calor ad suā rediēs originē dissoluiꝛ ⁊ extiguiꝛ: hec galien⁹. ¶ Sȝ arguet aliq̄s ex hoc p̄ncipē hic defecisse vbi asserit vētriculos cordis euacuari sanguie ꝓpter nimiū timorē cum poti⁹ eo repleantur ad cor redeūte. Dic ꝙ in vehemēti timore seu subito terrore qñqȝ cor adeo ꝯstrigiꝛ ꝙ exp̄mit a se saguinē ⁊ sp̄us ⁊ ilico suffocat inatū calorē. Et istō vidim⁹ in iuuene macro pusillanimi. q̄ vidēs duos se atrociter vulnerātes inde ꝑterrit⁹ syncopisauit ⁊ mortu⁹ est.

In q̄nta dicit ꝙ q̄rtū gen⁹ egritudinis creature est morb⁹ in supficie. Et isti⁹ morbi sunt due spēs. Pria ē cum supficies mēbri debēs esse aspera lenificaꝛ. vt stomach⁹ ⁊ itestina maxie gracilia debēt esse asperi ne cito lubricet qđ i eis est. et morari debȝ donec digeraꝛ. fit eñ ciboꝝ pria digestio i stomacho: ⁊ ꝑficiꝛ in gracilib⁹ intestinis. ex quoꝝ lenitate nimia flux⁹ vētris nasciꝛ lubricatiu⁹ digestionē ciboꝝ impediēs. Siꝛr matrix dȝ esse aspera. ne lubricitate sua sꝑma ei iniectū foris effluat. ⁊ defectus asꝑitatis ipsi⁹ ⁊ lubricitas nimia sunt vna de potiorib⁹ ⁊ frequētiorib⁹ cāis impedimētoꝝ cōceptiōis. Scōa spēs est cū supficies mēbri debēs esse lenis reddiꝛ aspera sicut supficies trachee arterie nāliꝛ est lenis ⁊ qñ exasperaꝛ fit vox rauca aspera ⁊ dissona.

¶ Sȝ arguet aliq̄s ꝙ morbi i supficie nō sunt de gñe creature: sȝ de genere siꝛ auctoritate arist. in p̄dicamēꝛ caplo de q̄litate dicēꝛ Rarū v̄o ⁊ spissuȝ asperū et lene putabūꝛ q̄dē q̄litatē significare. Sed aliena hmōi putanꝛ eē a diuisiōe q̄ circa q̄litatē est. quādaȝ

Aut claudūtur sicut oppilatio foraminis vuee ⁊ venarum epatis ⁊ aliorum. Et tertiū est egritudines receptaculorum ⁊ vētriculorū. Quarum sunt q̄ttuor species. Quia aut fiunt maiora ⁊ dilatātur sicut testiculoruȝ dilatatur follicul⁹. Aut minorātur ⁊ cōstringūtur sicut minoratio ⁊ constrictio stomachi ⁊ cōstrictio vētriculorum cerebri cū est epilētia. Aut oppilantur ⁊ implentur sicut oppilanꝛ ventriculi cerebri cum est apoplexia. Aut euacuātur ⁊ deserūtur sicut euacuātur ventriculi cordis sanguīe cuȝ multū gaudiū perniciosuȝ adest aut multus timor ꝑniciosus. Et quartū est egritudines superficierum mēbroꝝ. Et sunt. Aut qꝛ fit lene qđ debȝ esse asperum sicut stomachus ⁊ intestina cū leniunꝛ. Aut exasperatur qđ dȝ esse lene sicut trachea arteria quādo exasperaꝛ. ¶ Egritudinuȝ autem q̄titatis due sūt spēs. Quia aut sunt ex gñe augmenti sicut elephantia et magnitudo v̄ge: ⁊ ē egritudo q̄ vocatur chersim⁹. Aut sicut accidit cuidā hoī q̄ vocabaꝛ Nicomachus cui oīa mēbra adeo creuerūt ꝙ se mouere ñ potuit. Aut sꝛ ex gñe diminutiōis sicut siccitas ligue ⁊ pupille: aut vt ptysis.

eñ positionē videntur quodāmodo partiū vtraqȝ mōstrare. Spissum quidē eo ꝙ partes sibi ipse ꝓpinque sint. Rarū v̄o eo ꝙ distent a seinuicē. Et lene quidē ē ꝙ in rectū sibi partes iaceāt. Asperū vero ꝙ hec q̄dē pars supior est illa v̄o sit inferior: hec aristoteles. ¶ Dic si vis ꝙ licȝ predicta quēdā significēt sitū partiū p̄ncipaꝛr tñ noiant quādā qualitateȝ siue figurā circa positionē. Iuxta illō auctoris sex p̄ncipioruȝ caplo de situ. Solet autē q̄stio induci de curuo ⁊ recto aspero ⁊ leni quadrāgulo ⁊ triāgulo bicubito et tricubito magno et paruo breui ⁊ lōgo ⁊ his siꝛib⁹. quādā eñ positionē partium significare videntur. Asperū eñ dr̄ cuius partiū vna supeminet alteri. Lene autē cui⁹ particule equaliter porrecte sunt. siꝛr autem ⁊ de reliquis. Non sꝛ āt positiōes ea que dicta sūt oīa: sed q̄lia circa sitū existentia. Ex eo nāqȝ ꝙ particule disposite sunt sic. ex eo talia sensibus iudicantur. Non autē ex eo ꝙ talia id est aspera vel lenia vel tricubita vel bicubita sꝛ positōes. Siꝛr aūt ⁊ de alijs hmōi q̄ i ꝑtib⁹ habēt dispōneȝ. Erit igitur vnūquodqȝ p̄dictorum nō positio. sȝ quale qđ circa positiones nasciꝛ: hec auctor. Vel dic ꝙ cōcesso ꝙ p̄dicta p̄ncipaliter sitū ꝑtiuȝ noient: nominēt tñ cū eo qualitatē aliquā aut figurā ⁊ hoc sufficit medico. ¶ Attēde hic ꝙ ad morbū in supficie non est necessariū vt partes egri mēbri ꝑdant naturalē sitū: imo sufficit vt intersticia partiū eleuataꝝ in supficie q̄ dȝ esse aspera repleanꝛ vniformiter aliq̄ lenitiuo: ⁊ partes plane supficiei q̄ dȝ eē lenis onerētur inequaliter aliq̄ adherēte eis. Est tñ interdū cū in hoc morbo ꝑtes mēbri mutanꝛ etiā f̄m se a suo nāli situ vt cū stomach⁹ vel matrix excoriaꝛ ⁊ loco cutꝭ asꝑe deꝑdite cutꝭ plana regeneraꝛ.

¶ Egritudinū ⁊c̄. In hac ꝑticula scōa scōe ꝑtis p̄io diuidit p̄nceps morbū q̄titatis in duas spēs. Et intelligit hic morbū q̄titatis cōtinue solius. s. magnitudinis vel paruitatꝭ imoderate. Scōo dicit ꝙ pria spēs ei⁹ est morb⁹ in q̄titate adaucta. Cui⁹ h̄ ponūꝛ exēpla tria. Primū est elephātia. ⁊ nō capiꝛ h̄ ꝓ spē lepre genita ex melācholia adusta: sȝ pro magnificatiōe pedū ⁊ tibiarū feda: quā describit p̄n. tertij 22ª. trac. p̄io cap̄. 16. dicēs. ꝙ est additio i pedib⁹ f̄m modū q̄ accidit in venis varicū: q̄re ingrossat pedē cū q̄litate sua: ⁊ qñqȝ fit ꝓpꝛ hūorē melancholicū ⁊ est illud qđ est plurimū ⁊ qñqȝ fit ꝓpter humorē phlegmaticū grossum. Scōm exēplū est magnitudo virge. s. vel nimia grossicies veretri vel ei⁹ nimia lōgitudo que ꝓhibet gñatiōem ꝓpter resolutioneȝ spirituū ex longinq̄tate vie: vel inflatio virge ex grossa vētositate dicta priapism⁹ seu chersim⁹. Iuxta illō gaꝛ. p̄io morbi caplo. 10. Magnitudo aūt est sicut caro supflua nascēs i vulnerib⁹ ⁊ priapism⁹. Et illō eiusdē sexto morbi caplo. 18. Passio v̄o q̄ priapismos dr̄ vel kirokismos virge plenitudo atqȝ inuolūtaria inflatio est accidēs de fumosa ventositate procreatū. Tertiū exēplū ē d̄ magnitudine imoderata nicomachi. de q̄ dicit gaꝛ. p̄io morbi cap̄. 10. Nicomach⁹ samarie existēs adeo in toto corpe extitit augmētat⁹ ꝙ moueri nō poterat cū chunos. i. medic⁹ curauit sanitatiqȝ restituit. Tertio dicit ꝙ scōa spēs morbi in q̄titate ē morbus i q̄titate diminuta. Et ponit tria exēpla. Primū ē siccitas ligue. i. nimia breuitas vel tenuitas ei⁹ ꝓcedēs a siccitate: ita ꝙ h̄ poniꝛ cā ꝓ effectu. nā siccitas ē morb⁹ ꝯplexionaꝛ: sȝ ꝯtractio ei⁹ ⁊ abbreuiatio a siccitate solita euēire ē morb⁹ ꝯpositiōaꝛ in q̄titate: aliq̄n tñ a nā iest sine siccitate sicꝛ ⁊ ipsi⁹ magnitudo. Iuꝛ illō. G. 1. morbi. c. 10. Ligua qñqȝ iitio plasmatꝭ adeo magnificaꝛ ꝙ ñ p̄t ab ore capi: ⁊ aliq̄n fit adeo ꝑua ꝙ ñ valet ad os extēdi ⁊ tc̄ ipediꝛ oꝑatio q̄ iuuat ad molēdū cibos seu masticādū repellēdo ad istar man⁹ sub dētib⁹ cibos. Scōm exm̄ ē siccitas pupille. i. corrugatio ⁊ ꝑuitas ei⁹ ex siccitate. q̄ si a nā ifuerit ē laudabiꝛ. qꝛ reddit visuȝ magꝭ vnitū ⁊ defendit cristalloidē a nocumētꝭ lumis nimij ⁊ luminosoꝝ ⁊ resolutionē ꝓhibet spirituū visibiliū: si v̄o ꝯ nāȝ pessima ē ⁊ signū morꝛ. Iuxta illō. G. 4°. morbi. Dico ḡ ꝙ ꝑuitas pupille ex nāȝ exñs fit pessima. q̄ aūt nāꝛ ē laudabiꝛ. Tertiū exm̄ ē ptisis. i. diminutio carnis i ptisi. Ipsa eñ i eis adeo minuiꝛ liq̄fit ⁊ deꝑdiꝛ ꝙ pelles videtur ossib⁹ herere.

¶ Arguet aliq̄s ꝙ q̄titas nulli⁹ est actiuitatis. q̄ ē accidēs sequēs materiā: nec ledit opatiōes ꝓuatis ꝓportiōib⁹ mēbroꝝ: q̄ gigātes ꝗnani pigmei sani viuūt sub suis magnitudinib⁹ sic hoīes mediocris magnitudinis. Itē magnitudo ꝛ paruitas eque cōpetūt simplicib⁹ mēbris sic cōpositis: imo pri⁹ ꝛ magis. q̄ magnitudo ꝛ puitas cōpositoꝝ sequunt magnitudinē ꝛ puitatē simpliciū et nascūtur ab eis. Juxta illō auerroys. 3°. colliget capitulo. 17. Et egritudinū que sūt i q̄titate q̄daꝫ sunt in mēsura et hoc est in

¶ Numeri q̄ꝫ egritudīes aut sunt ex genere augmēti. Et hoc q̄dē augmētū aut est naturale sicut dens addit⁹ aut digit⁹ addit⁹. aut est nō naturale sicē glādula aut lapis. aut sunt ex gñe diminutōis. Et diminutio hec aut ē nālis sicē cū alicui nō creaꝫ digit⁹: aut nō nālis sicē cū alicui abscīdiꝫ digit⁹.

supfluitate et dīnutione ꝛ hoc prīo est in consimilib⁹ vt dictū est: sed medici sūt assueti ponere i officialib⁹ quare nō videnꝫ numerande solū inꝫ egritudīes orgāicas ¶ Ad p̄mū dic ꝙ q̄titati tāta pōt attribui actiuitas ꝙ opatōi noceat cū id cōueniat priuatōi. ꝛ istō sufficit vt dicaꝫ morbus. Ad 2m. dic ꝙ q̄titas nimia vel dīnuta pōt ledere sēsibiliꝫ opationes seruatis ꝓportionib⁹ mēbroꝝ ad inuicē si fuerit disproportionata virtutib⁹ aīe ꝛ data ꝙ nō lederet ꝓuata ꝓportōe sufficit ꝙ ledat vtcūq̄ fuerit. Ad tertiū dic ꝙ simplicia nō determināt sibi certā magnitudinē ꝑterq̄ i maīo ꝛ mīmo: nisi ꝓut veniūt i ꝯpōnēꝫ mēbroꝝ organicoꝝ ¶ Nūeri ꝛc̄. In hac pticła. 3. scđe pt̄ p̄n. p̄° itēdit hāc diuisionē morbi i nūero. Morboꝝ i nūero q̄dā ē i nūero augmētato. ali⁹ i nūero dīnuto. Scđo itēdit hāc subdiuisionē. Morboꝝ i nūero augmētato q̄dā fit p additōꝫ rei nāł vt ē dēs superexcrescēs vel i māu sext⁹ digit⁹: ali⁹ fit p additiōēꝫ rei nō nālis seu ꝯ naturā sicut glādula vł lapis renū aut vesice. Et intellige hic p glādulā apa puū sīłe glādi aut nuci i magnitudīe qđ sepe nasciꝫ in dorso manuū ꝛ in frōte. Juxta illō p̄n. q̄rti tertia trac. 2. cap̄. 3. Q̄nq̄ gñaꝫ in q̄busdā mēbris apostema glādulosum sicut auellana et nux ꝛ min⁹ eis ꝛ multotiēs super volā man⁹ ꝛ sup frontē. Tertio intendit hāc subdiuisionē. Morboꝝ in nūero diminuto q̄dā ē cui⁹ diminutio est nālis. i. inest a nā vt si q̄s a gñatiōe careat vno digitoꝝ man⁹: ali⁹ est cui⁹ diminutio ē aduētitia nō nālis: imo ꝯ naturā vt si cui amputeꝫ aliq̄s digitoꝝ suoꝝ. ¶ Queriꝫ vtrū dens ꝛ digitus additi sint morbi. Videꝫ ꝙ non. q̄ sunt mēbra: sꝫ quodlibet mēbꝝ est res nālis ꝛ oīs morbus est ꝯ naturā. Itē dens additus nō ledit sensibiłr: imo iuuat in masticatiōe vel incisiōe ciboꝝ. Nec sext⁹ digitus ledit sensibiłr: imo iuuat ad apprehendēdū sicut alij: ꝛ cū oēs digiti man⁹ vnius sint siłis cōplexionis cōpositionis v̄tutis ꝛ opationis in manu habēte sex digitos q̄ rōne vn⁹ digit⁹ diceꝫ morb⁹ eadē rōne alij. Itē nulla sanitas est sb̄a: ergo nullus morb⁹ est sb̄a: ꝯsequētia ꝓbaꝫ. q̄ sanitas ꝛ morbus cū sint ꝯrij sunt eiusdē gñis. Juxta illud gał. p̄mo de ingenio cap̄. 7. Nō enim opꝫ sanitatē ꝛ infirmitatē ꝭm diuersa gñā diffiniri: sꝫ vtrūq̄ ꝭm vnū gen⁹ diffiniaꝫ. Oīa em̄ opposita etsi multū sint a sua significatiōe remota vno tm̄ gñe claudunꝫ sicut albū ꝛ nigrū. quoꝝ vnū gen⁹. i. color existit: ergo si sanitas ꝛ morbus sunt opposita vtriq̄ vni generi necessario supponunꝫ. Et paulo infra eodē capło dicit. Nunq̄ tm̄ aliquē adeo stultū inuenisti vt sanitatē vni supponeret gñi ꝛ morbū supponeret alij. Assumptū probaꝫ q̄ oīs sanitas ē qualitas. ¶ Oppositū arguiꝫ prīo. q̄ digit⁹ ꝛ denꝭ additi p se ꝛ imediate corrūpūt nūerū debitū mēbroꝝ ꝛ ledūt opatōes Scđo q̄ debeꝫ ipsis vera cura p se ꝛ ꝓprie scꝫ abscisio. ¶ Pro solutōne attēde ꝙ dens ꝛ digit⁹ dupliciter possunt supaddi. Vno mō sb̄ eisdē fere ordine situ figura colligātia vigore v̄tute cōplexione ꝛ officio cū alijs Alio mō sub diuersitate hoꝝ. Tūc dic p̄mo ꝙ dens ꝛ digit⁹ supadditi p̄mo mō nō sunt morb⁹. q̄ nō ledūt sensibiliter ꝛ imediate opatōnes nec eis debeꝫ aliq̄ curatio: imo remotio eoꝝ redderet remanens fedū ꝛ vlcerosū: sꝫ nūer⁹ dētiū ꝛ nūer⁹ digitoꝝ i q̄b⁹ ꝯp̄hēdūꝫ sūt ꝯ nāꝫ ꝛ lapsus ab optio citra egritudinē. Dic. 2°. ꝙ dēs ꝛ digit⁹ supadditi scđo mō sꝫ morbi. q̄ ledūt sensibiłr ꝛ imediate opatōes: ꝛ hoꝝ sanatio ē remotio vt dēs superexcrescēs alijs ab itra ledit liguā: ꝛ superexcrescēs ab ex̄ ledit labia aut maxillas. Et digit⁹ supaddit⁹ itra manū ꝓhibet aut ipedit bonā ꝯp̄hēsionē ꝛ ab extra pfectā extētōem ꝛ agilitatē mot⁹. ¶ Ad primū obiectū dic ꝙ dens ꝛ digit⁹ supadditi dici possunt res nālis. q̄ a natura insunt. ꝛ etiā ex pte materie: sꝫ ex pte nūeri indecēter additi sūt ꝯ naturā. Ad scđm dic ꝙ ꝓbat p̄mū dictū. Ad tertiū dic ꝓbabiłr ꝙ sanitas i nūero est nūer⁹ ꝯueniēs ptiū: ꝛ nūer⁹ cōueniēs ptiū est res nūerate. ꝛ res nūerate sunt sb̄a: ergo sanitas aliq̄ est sb̄a. Et cū dī ꝙ oīs sanitas est q̄litas. dic ꝙ aliqua sb̄a dici pōt q̄litas vt nūer⁹ cōueniēs ptiū ꝭm ꝙ p ipm mēbrū dispōiꝫ ad bene agēdū. ¶ Scđo q̄riꝫ vtrū lapis ꝛ glādula sint morbi in nūero addito. Arguiꝫ prīo ꝙ nō sunt morbi. q̄ nō sūt q̄litates sed sb̄e. Scđo aliq̄ lapides nō ledūt opatiōes vt lapides cerasoꝝ prunoꝝ ꝛ psicoꝝ transglutiti itegri sepe trāseūt p stomachū ꝛ itestina postea egerunꝫ sine q̄cunq̄ lesione. Deinde arguitur ꝙ nō sunt morbi i numero. q̄ numer⁹ partiū corpis hn̄tis calculū aut glādulā ē equalis nūero partiū sanissimi corpis: cū nec lapis nec glādula sit de nūero partiū corpis nec ꝯsimiliū nec organicarū. Itē lapis nō ledit ex pte nūeri: sꝫ q̄ oppilat. ē ergo morb⁹ in via. nā si ligareꝫ supra vesicā deforis nō noceret ei nec esꝫ morb⁹. glādula vero cū sit species apostemaꝫ vt iā allegatū ē: ē morb⁹ ꝯposit⁹ nocēs vt apostema. Itē multi lapides parui minus nocent vno magno: imo q̄nq̄ nō nocēt sensibiliter. Non igiꝫ ex pte numeri eis inest ꝙ noceāt aut sint morbi. Itē ferrū lancee vel sagitte ꝛ cuspis ensis ꝛ spine relicte i corpe post impulsionē nō dicunꝫ morbi in nūero: sꝫ cāe morboꝝ. s. solutōis cōtinui ꝛ male cōplexiōis: ergo nec lapides a siłi. sic em̄ ledūt hec queādmodū lapides. Itē alia apostemata a glāduł maiora ꝛ grauiora vt pleuresis frenesis peripneumonia nō dicūtur morbi i nūero. ergo nec glādule cū min⁹ ledāt. ¶ Oppositū hui⁹ determiat gał. prīo morbi cap̄. 9. dicēs. Est aūt aliō gen⁹ ex̄ naturā existēs in nūero sicē cucurbitini lūbrici lapides in renib⁹ ꝛ vesica pustule fau⁹ morphea lapides in concauitate articuloꝝ. Hoꝝ em̄ oīm q̄cūq̄ passio fiet p̄ncipałr actiōi nocebit ꝛ morb⁹ vocabiꝫ. Si aūt nō passio fiat cā diceꝫ. Itē dicit auerroys q̄rto colliget cap̄. 66°. Et in vesica manifestiores egritudines q̄ in ipsa gñanꝫ sunt lapides q̄ in ipsa generanꝫ. De glādula vo ē maior apparētia ꝙ sit morb⁹ cū sit ꝓpinq̄or nature mēbrorū q̄ sint lapides. ¶ Attēde prīo ꝙ licꝫ lapides gñati i renib⁹ aut vesica vel in iūcturis ex phlegmate gipseo nō sint ꝓprie mēbra nec ptes mēbroꝝ: solēt tm̄ cōnumerari plus alijs morbis ptib⁹ corporis. Prīo q̄ fiunt ex mā hūorali expulsa a natura ad locuꝫ sue gñationis sicut partes corpis. Scđo q̄ fiūt a calore naturali coquēte ꝛ indurāte suā materiā. Tertio q̄ paulatim ex mā sue generationis augmētanꝫ a naturali calore decoquēte ipam. ¶ Attende secūdo ꝙ glandule plus alijs apostematib⁹ cōnumeranꝫ ptib⁹ corporis supfluis. q̄ plus accedūt ad naturam carnis ꝛ sunt separate a sb̄a mēbroꝝ non imbibite mēbris. Juxta illud p̄ncipis capitulo. 5°. doctrine pn̄ꝫ. Inter gen⁹ vero glandularum ꝛ iter alia duo genera est differentia. eo ꝙ genera glandularum sunt separata ab eo in quo stāt sicut glandule pure: aut supficiei ei⁹ sunt retēte tantū sicut scrophule. sed illa alia sunt mixta ꝛ infusa in substātia membri in quo stant. Item videntur connutriri corpori et sepe comprehenduntur in proprio panniculo. ¶ His premissis dic primo ꝙ lapis ꝛ glandula sunt morbi si sint adeo magni et in tali loco situati ꝙ ledant sensibiliter operatiōem membri aliter nō vt allegatum est ex Galieno primo morbi. Dic secundo ꝙ sunt morbi in numero adaucto. quia membris connumerantur velut quedam superfluica ꝛ similitudinaria membra. ¶ Ad primum obiectum satis ante responsum est. Ad secundum conceditur ꝙ nulli lapides sunt morbi in numero nisi illi qui ledunt sensibiliter. Ad tertium dic ꝙ in calculosis ꝛ glandulosis numer⁹ partiū corporis est adauct⁹ cōnumerādo cum eis similitudinaria et superfluica mēbra. Ad quartum dic ꝙ lapis ledit ꝛ vt indecenter alijs cōnumeratis ꝛ vt occupans concauitatem vesice. ꝛ vt oppilans. Ad quintum conceditur ꝙ lapilli multi non tātum nocent sua multitudine quantum magnus vnicus sua magnitudine: cum hoc tamen stat ꝙ magnus ledit addens in numerum.

Ad sextum dic ꝙ ferrum lancee vel sagitte ꝛ cuspis ensis ꝛ spine nec fiunt ex humorali materia nec a natura. Sꝫ lapis ꝛ glādula et alij morbi in numero adaucto fiunt a natura forti ꝛ sana. Juxta illud Galieni secundo morbi capitulo nono. Superfluitas existēs in mēbris nūero suppoiꝫ q̄ si nālis fuerit causa eius erat multitudo bone nature: aut male si fuerit extra naturaꝫ. In vtroq̄ tamen virtus est fortis ꝛ sana. Nam nisi hoc esset non ꝭm naturalitatem hoc facere posset: nec etiam valeret expelli quod extra naturam erat: nisi eadem virtus fortis existeret. Videmus enim sextum digitum in infantibus esse si bona materia fuerat. ꝛ in pfectis hoībus carnē fieri superfluam: ꝛ in oculis vngulam. glandines quoq̄ in supficie generari videmus ex superfluis a virtute expulsis. similiter pustulas ꝛ bochiuꝫ plenas quasi melle et pinguedine. Ad septimum respondet secūdum notabile.

¶ Egritudines vo situs. ⁊ sit' q̄dem ſm Gal. dr pro loco ⁊ dicitur pro societate: sūt quattuor. Exitus mēbri a iūctura sua. Aut vt a suo moueat̃ situ ita ꝙ non egrediatur sicut fissura que cōparatur intestinis. Aut vt moueatur motu in eo non ſm cursum naturalem neq̃ voluntarium sicut tremor. Aut vt in suo figatur loco et non moueatur ab ipso queādmodū accidit cum iuncture in egritudine podagre indurātur. ¶ Egritudines vero societatis oēm colligunt dispositionē quam hꝫ mēbrum cōparatione sua ad aliud mēbrum qd̄ sibi vicinuz existit siue ei appropinquet siue ab eo elongetur non ſm cursum naturalem. Et sunt duarum specierū. Una est vt accidat ei prohibitio motus sui ad ipm: aut vt duriter sit postq̄ possibile erat sicut digitus cum sibi vicinum tāgere ꝓhibetur. Aut cuz accidit ei vt ab eo moueri prohibeatur: aut vt separet̃ ab eo postq̄ erat possibile: aut fit difficile sicut palpebre laxatio et iuncturarū laxatio in paralysi: aut duricies aperiendi manuum ⁊ aperiendi oculum.

¶ De egritudinibus solutionis continuitatis. Capitulum. IIII.

Solutionis vero cōtinuitatis egritudo plerūq̃ accidit cuti: ⁊ vocat̃ excoriatio āt scarificatō. ⁊ plerūq̃ accidit carni q̄ ē ei ꝓpinq̄ i q̄ nōdū fcm̄ ē pus ⁊ vocat̃ plaga. Sꝫ cū pus fit ibi vocat̃ vlcus. Fit aūt pus i ea ꝓpterea ꝙ sup-

¶ Egritudines vero ⁊c. In hac particula quarta secunde partis primo tangit numerum egritudinuz situs ⁊ quot modis dr̄ sit'. Scd̄o specificat q̄ttuor spēs dictarū egritudinū ibi [Exit' mēbri]

In prima parte dicit primo ꝙ quattuor sunt species egritudinū situs. Secūdo dicit ꝙ situs ſm galienū dicit̃ dupliciter. Uno modo de loco membri: alio modo de societate seu colligantia vnius mēbri ad alteruz. ¶ Attēde ꝙ locus vbi et situs a nōnullis pro eodem habentur: sed prope accepti plurimū differūt vel sunt diuersi. Nā loc' est termin' seu superficies vltima cōtinent̃ corporis. Ubi vero est circunscriptio corpis a circūscriptione loci ꝓcedēs. Non autez in eodem sunt locus ⁊ vbi. Locus quidez in eo est quod capit. scilꝫ in continente. vbi vero in eo quod capitur ⁊ circūscribitur scilicet in contento vt ait auctor sex principiorum capitulo de vbi. Sꝫ situs est quidam ordo partiuz substātie. cui' propria proprietas est proxime assistere substantie. Iuxta illd̄ auctoris sex principiorum capitulo de positione. Magis autem ꝓprium videtur positionis esse substantie proxime assistere omnibus alijs formis suprapositis. Positio enim nihil aliud est q̄ naturalis ipsius substantie ordinatio. qualis a principio quidez innata est vt ea que asperis ⁊ lenibus equalibus ⁊ inequalibus inest. vel a nature quidez motu consueto vt sessio ⁊ accubitus ⁊ similia. quicquid est igitur proxime substātie assistēs id necessario positio est. Omnis enim positio huius rationis suscipit predicationem: hec ille.

In secunda parte dicit primo ꝙ prima species egritudinum situs est exitus membri a iunctura sua id est remotio alicuius partis corporis a suo proprio loco vt dislocatio capitis superioris adiutorij ⁊ exitus eius a concauitate spatule vel exitus vertebri a scia. Secūdo dicit ꝙ secunda species egritudinum situs est remotio mēbri a suo situ sine hoc ꝙ egrediatur penitus a loco suo sicut fissura que comparatur intestinis id est fissura panniculi siphac ita modica ꝙ per eam descendere nequeūt intestina sed fit quedam relaxatio. Tertio dicit ꝙ tertia species egritudinum situs est cum membrum non firmiter figitur in suo proprio loco apud motum: sed mouetur in eo motu tremulento: vt cum in iuncturis sunt alique muscilagines facientes quandā lubricationem hora motus. Quarto dicit ꝙ quarta species egritudinum situs est cum membrum aliquod quod moueri debet immobiliter figitur in suo loco vt i podagris et chiragris nodosis. iuncture alique manuum aut pedum vel digitorum suorū reddūtur īmobiles propter phlegma gipseum quod lapidificatū est inter eas. ¶ Attende ꝙ galienus primo morbi capitulo vndecimo ponit solum duos modos egritudinum positionis dicens. In compositione vero sicut si concathenatio torqueatur: vl' sicut hernia in qua intestina ⁊ zirbus descendunt. ⁊ alios modos sub colligantia comprehendit. Et auerroys etiā tertio colliget cap̄lo 17°. ponit duos modos dicens. Et peccatum positionis est sicut dislocatio mēbri vni' ab altero: vel alicui' partis mēbri ab altera.

¶ Egritudi(n)es vero societat̃ ⁊c. In hac particula q̄nta secūde partis primo describit ꝓnceps egritudines colligantie. Scd̄o numerat species earuz ibi [Et sunt duarū]

In prima pte inuit hāc descriptionē. Morb' in societate ē dispositio quā hꝫ mēbrū aliqd̄ cōparatione ad aliud mēbrum sibi vicinum in appropinquatiōe sui ad ipsum vel elongatiōe eius ab eo contra naturalem cursum.

In scd̄a parte dicit ꝙ due sunt spēs morbi in societate seu colligantia Prima ē cum membrum aliqd̄ moueri non pōt ad suum vicinum sicut cōuenit ei ſm naturā vel si possit ad ipsum moueri mouetur tamen duriter id est difficulter ⁊ impedite sicut cum digitus aliquis prohibetur tangere sibi vicinuz. Secunda ē cum mēbrum aliqd̄ recedere nō pōt a suo vicino sicut debꝫ naturaliter vel si recedere possit hoc est difficulter ⁊ ipedite sic̄ laxatio palpebre in qua palpebra supior prohibet̃ erigi ⁊ elongari a superiori: ⁊ laxatio iūcturarum in paralysi in qua ob defectuz motus ossa cōtigua manent in sua iūctura ⁊ vnum ab altero non elongatur: aut duricies id est difficultas aperiēdi manum in qua digiti duriter et difficulter elongantur a medio palme: ⁊ duricies aperiendi oculum in q̄ difficulter superior palpebra elongatur ab inferiori. ¶ Attende p̄mo ꝙ gal. primo morbi cap̄lo vndecimo assignat aliter duas species morbi colligantie. Prima attenditur penes ligamentum concathenans membra simul si nimis laxum. vel nimis tensum. vel incisum fuerit. Secunda est consolidatio membrorum vt labiorum que naturaliter debent esse disiuncta. Ait enim ibi. In coniunctione id est colligantia sicut si ligamentum in aliquo loco molliatur aut extendatur. vel incidatur et motus concathenationis per hoc prohibeatur. Huic etiam generi supponitur ligamentum si extra temperamentum fuerit in virga videlicet ⁊ lingua. Unde lingua non bene loquitur ⁊ non bene masticare poterit. Uirga autem non directe et in longum spatium sperma eijcere valebit. quoniam foramen eius tortuosum existit. Item huic generi supponitur solidatio si non ſm nature cursum extiterit: sicut contingit in labijs propter vulnus clausis: ⁊ in palpebris digitis ano ⁊ ceteris similibus. ¶ Attende secundo ꝙ auerroys tertio colliget capitulo. 17° distinguit aliter duas species morborum colligantie dicens. Et egritudines quas dicunt medici egritudines colligantie fiunt ex colligantia membri officialis cum altero per partem vnius communicantis cum altero: sicut communicant cor et epar cum omnibus membris: videlicet vnum cum arterijs ⁊ aliud cum venis. Et aliquando est colligantia ab vno membro ad aliud proprium: sicut colligatum est os stomachi cum cerebro per neruum euntem ab vno ad aliud: hec auerroys. qui male distinguit vel male exemplificat. q̄a colligantia oris stomachi cū cerebro sub p̄io modo manifeste cōprehenditur cum cerebrum principium existens omnium neruorum per neruos colligantiam habeat cum omnibus mēbris neruosis.

¶ De egritudinibus solutionis cōtinuitatis. Capitulū IIII.

Solutiōis vo ⁊c. In hoc ca°. p̄io agit p̄n. de solutiōe ꝯtinuitat̃ in cute ⁊ carne. Secundo de ea in osse ⁊ cartilagine ibi [Quandoq̃ etiam accidit] Tertio de ea in neruo ⁊ musculo ibi [Aut vt accidat neruis] Quarto de ea in arterijs ⁊ venis ⁊ panniculis ibi [Et si in arterijs] Quinto de solutione contiguitatis membrorum compositorum ⁊ continuitatis ligamentorū ibi [Et si inter duas] Sexto ponit tria notabilia circa solutionem continui ibi [Et quandoq̃ etiam fit]

In p̄ria pte dicit p̄° ꝙ egritudo solutiōis cōtinuitat̃ aliq̄n supuenit cuti: ⁊ dr̄ excoriatio. ⁊ h̄ si cut̃ tollat̃ ab illo mēbro qd̄ pri' tegebat ⁊ desinat ipꝫ tegere. Dr̄ etiā solutio cut̃ scarificatio dū cut̃ icidit̃ incisiōe pua cū aliq̄ acuto i diuersis locis sic̄ fieri solet i applicatōne ventosarum. et eadem dr̄ cararatio. Iuxta illud stephani. Caresses grece scarificare cararare idem. Quidam tamen differre hec dicunt. Iuxta illud metricū. Summa cararam': sed infima scarificamus. Secundo dicit ꝙ solutio cōtinuitat̃ sepe accidit carni ꝓpinque cuti ⁊ q̄n̄q̃ etiā carni remote ab

fluitates in eā euacuant eo ꝙ ē debilis: ⁊ ꝓpterea ꝙ sui nutrimentū digerere nō valet: ⁊ supfluitas etiā in ipꝫ cōuertitur. Plerūqꝫ tn̄ dicitur plaga ⁊ vlcus solutio ꝯtinuitatis q̄ accidit ossi ⁊ non carni. Quāqꝫ[b] etiā accidit ossi: que ipm̄ in duas frāgit partes. aut in ꝑtes magnas aut ꝑuas: aut ē cadēs ꝫm longitudinē findēs ipm̄. Aut cōtingit vt cadat ī cartilaginib' ꝫm tres dimēsiōes. Aut[c] vt accidat neruis. Sꝫ si latitudini acciderit vocatur incisio. Et si acciderit ꝫm lōgitudinē ⁊ eius numer' nō fuerit multus vocat fissura. Et si eius numer' fuerit mult' vocatur contusio. Plerūqꝫ etiā fit in partib' musculi. Que si in extremitate ceciderit musculi vocatur attritio siue cadat in neruo siue in chorda. Et si ꝫm latitudinē musculi prouenerit vocatur separatio. Et si ceciderit ꝫm longitudinē ⁊ fuerit ei' numerus paru' ⁊ fuerit ei' concauitas magna vocat liquefactio. Et si fuerint partes eius multe ⁊ dila

ea. Et cum sanies in ea nōdū facta est dr̄ plaga: sꝫ dū sanies ibi fit vocatur vlcus. Tertio dicit ꝙ sanies fit in solutione cōtinuitatis carnis propter tres causas. Prima est quia superfluitates aliorum membrorum mittūtur ad eam ꝓpter eius debilitatem. Solent eīm semper fortiora ex mēbris suas delegare superfluitates ad imbecilliora. Secūda est q2 caro solutionem patiens non bene digerit ꝓprium alimētū quare corrumpitur pars aliqua ipsius ⁊ fit sanies. Tertia est. ꝙ supfluitas alimenti solute carnis in saniē vertitur. Quarto dicit ꝙ solutio cōtinuitatis accidens ossi ⁊ non carni sepe dicitur ab aliquibus plaga ⁊ vlcus: improprie tamen ⁊ abutendo dictis nomībus:

b Quādoqꝫ etiaꝫ accidit ⁊c̄. In hac parte secunda dicit primo ꝙ solutio cōtinui quandoqꝫ etiā euenit ossi ⁊ frangit ipsum in duas partes aut magnas aut paruas. ⁊ dicitur fractura: vel findit ipm̄ os in longitudine et dicitur fissura vel rimula. Secundo dicit ꝙ solutio continui quandoqꝫ euenit cartilaginib' ꝫm aliquam suarum trium dimensionum. scilicet longitudinis latitudinis et profunditatis et talis solutio non habet proprium nomen.

c Aut vt accidat ⁊c̄. In hac parte tertia dicit primo princeps ꝙ quandoqꝫ etiam contingit vt solutio continuitatis accidat neruis. Et si in latitudine eorum euenerit vocatur incisio. Et si in longitudine ⁊ numerus diuisionum non fuerit multus vocatur fissura. Et si numerus diuisionum in longum fuerit multus contusio dicitur: ita ꝙ contusio est multitudo fissurarum in neruo. ¶ Attende ꝙ aliter diuidit ⁊ nominat princeps solutionem cōtinui neruis contingentem quarti quarta tractatu quarto capl'o primo dicens. Et omne vulnus quod fit in neruis: aut ē punctura: aut scissio. Et fissura quidem aut fit cum detectione nerui: aut sine eius detectōe. ⁊ illud quideꝫ aut fit in lōgitudine aut in latitudine: hec princeps ibi. Et forte ꝙ causa istius diuersitatis fuit quia hic theorice ibi practice distinguit species solutōnis nerui ꝫm ꝙ diuersificant modum curandi. Aliter enim sanatur punctura neruorꝫ: aliter scissio: ⁊ alia congruunt solutioni detecte: alia non detecte: ⁊ solutioni in latum: ⁊ solutioni in longum. Secundo dicit ꝙ solutio continui sepe fit in partibus musculi vel in cauda vel in capite vel in medio eius. Et ipsius quattuor sunt modi. Primus est cū solutio cadit in extremitate musculi ⁊ attritio dicitur siue ceciderit in neruo musculi siue in chorda eius que ex neruo constat ⁊ ligamento. Secundus ē, dum solutio protenditur in latitudine musculi ⁊ dicitur separatio. Tertius est dum protenditur in longitudine ipsius ⁊ non est multiplex: immo numerus solutionum eius est paruus: sed concauitas ipsius est magna: ⁊ dicitur liquefactio musculi: vel vt alij libri habent amplificatio. Quartus est cum solutio protensa in longitudine est multiplex seu multarꝫ partium ⁊ lata ⁊ concaua: ⁊ hec dicitur attritio ⁊ dissolutio. verūtamen dissolutio ⁊ attritio ⁊ liquefactio quandoqꝫ dicūtur de omni solutione continui que accidit in medio musculi quocunqꝫ modo eueniat.

d Qd̄ si in arterijs ⁊c̄. In hac parte quarta dicit primo ꝙ solutio continuitatis eueniens arterijs aut venis dicitur generaliter apertio. Secundo dicit ꝙ si fuerit in latitudine dicitur incisio ⁊ separatio. Et si in longitudine fuerit vocatur fissura. Et quandoqꝫ cōtingit ꝙ orificia earum aperiuntur ⁊ effundunt sanguinem: ⁊ dicitur perforatio. Et hec ꝑ

tetur ⁊ cōcauet vocatur attritio ⁊ dissolutio. Est etiā cuꝫ dr̄ dissolutio ⁊ attritio ⁊ liquefactio om̄e qd̄ ī medio musculi accidit quocūqꝫ modo ꝯtingat. Qd̄ si[d] in arterijs aut venis ceciderit vocatur apertio. Et si contigerit ꝫm eius latitudinē vocatur incisio et separatio. Et si processerit ꝫm ei' longitudinē vocat fissura. Et est cum hoc ꝯtingit ꝫm modū apertionis orificiorꝫ earū ⁊ vocatur perforatio. Qd̄ si ī arterijs acciderit ⁊ n̄ clausa fuerit ⁊ ex ea sanguis ad receptaculū qd̄ ipam circūdat exierit donec receptaculū illud impleatur: ⁊ cum ꝓmitur ad arteriā reuertatur vocabitur mater sanguis. Alij tn̄ hoies omnē sanguis egressionem ab arterijs matrē sanguis vocāt. Debes aūt scire ꝙ nō om̄e mēbrū ipāris separationē tolerat. Cor eīm non tolerat quia prius aduenit mors. Quod si in pāniculis cadit ⁊ in diafragmatib' vocatur ruptura. Et si inter[e] duas partes membri compositi cadit: et

foratio non ꝓprie dr̄ solutio continui nisi magna fuerit: sed potius dilatatio vel apertio. Iuxta illud galieni quarto de ingenio sanitatis capl'o primo. Uerum aliquando ore paruarum venarū aperto sanguis ab eis quasi quodam sudore emittitur. Unde videtur ꝙ morbus iste non dissolutio imparitatis sit. ¶ Attende ꝙ vltra solutōnes ꝯtinuitatis venarꝫ ⁊ arteriarꝫ que fiunt in phlebotomijs et ab extrorsum occurrentibus perforātibus scindentibus ⁊ cōquassantibus tres sunt species solutōnis continuitatis venarum. Prima dicitur dyabrosis: ⁊ ē vene corrosio vel comestio a q̄cunqꝫ causa venerit: ⁊ dicitur a dya quod est de ⁊ brosis vel vrosis quod ē edacitas seu comestio. Secunda species dicitur rixis: ⁊ est scissio vene. Tertia species dicitur anastomasis: ⁊ est cum ora venarum virtute amissa apertiora effecta sanguinem effundunt intrinsecus. Iuxta illud metricum. Dyabrosis venas corrodit. rixis easdem. Scindit: anastomasis has aperire facit. Secundo dicit ꝙ si solutio continuitatis accidat arterijs et non claudatur ⁊ effundat sanguinem in circuitu arterie cum eleuatione aliqua ⁊ quādo premitur sanguis regreditur in arteriam solutio talis dicitur mater sanguinis. Et ista passio communiter accidit cum phlebotomator erat percutiens arteriam pro vena. ⁊ consolidatur cutis superposita arterie sed arteria non. Et vocatur aneurisma. Iuxta illud Galieni libro de noticia tumorum preter naturaꝫ capitulo tertiodecimo. Arteria vero obstructa aneurisma hec passio vocatur. Fit autem diuisa ea cum iam in cicatricem accedit preiacens ei cutis. solius vero arterie vlcus manet inconglutinata neqꝫ cicatrisata neqꝫ cum carne obstructa. Cognoscuntur autem huiusmodi passiones impulsu operantiū causarꝫ. Sed exprimentibus abscedit totus tumor retrocurrente ad arterias substantia que tumorem operatur: quam ostendimus in alijs esse sanguinem subtilem et flauum spiritui multo et subtili commixtum. Hec galienus. Quidam tamen vocant generaliter matrem sanguinis omnem exitum sanguinis ab arterijs non naturalem quomodocunqꝫ fuerit. Tertio dicit incidenter ꝙ nō omne membrum sustinet solutionem continui tempore notabili durante vita: vt cor non tolerat: immo si vulneretur quantuncunqꝫ modicum: statim accidit mors. Et ex hoc arguunt aristoteles et auerroys regale dominium et monarchicum principatum cordis super cetera membra. Quarto dicit ꝙ solutio continuitatis eueniens panniculis ⁊ dyafragmatibus vocatur ruptura. Et per dyafragmata intelligit duos panniculos: scilicꝫ illum qui diuidit membra spiritualia a nutritiuis: et illum qui diuidit pectus in duas partes equales dextram et sinistram a superiori ad inferius.

e Et si inter duas partes membri compositi cadit: et vnam ab alia separat ita ⁊c̄. In hac parte quinta que est de solutione contiguitatis debite membris organicis: vt organica sunt dicit

p̄mo p̄nceps q si solutio contiguitatis eueniat inter ptes mēbri organici separās vnaꝫ ab alia sine hoc q accidat alicui simpliciū eius solutio sue ꝓprie cōtinuitatis dr separatio et dislocatio. Et hec est solutio quā dicit auerroys nō subeē morbo in situ: sꝫ eē ꝑ priū gen' morbi de p̄dicamēto hit'. Scđo dic q si solu° ɔtinuitatꝫ eueniat neruo q recessit a suo loco dr ruptura. Et p neruū hic intellige ligamentuꝫ. ad hoc em̄ nomē nerui quādoq extenditur. Iuxta illō haly tertio tegni commēto illi' canonis. Nerui vo ⁊ tenanthos punctura Nomē nerui in smone medicoꝝ cadit sup tres res. Una earuꝫ est neru' natus ex cerebro et nucha: ⁊ est ille q fit sensus ⁊ motus. Et secunda est ligamenta que ligant iuncturas et membra ligata cum ossibus. Et tertia est chorde.

vnā ab alia separat ita vt mēbro simplici nō accidat nocumētum eius separans cōtinuitatē vocat separatio et dislocatio. Et si accidit neruo qui se de loco suo remouit vocat ruptura. Et qnq etiā fit in foraminibus cōtinuitatis solutio ⁊ dilatātur. Et plerūq fit in locis vbi nō sunt foramina ⁊ facit ibi foramina q nō fuert Et solutio quidē cōtinuitatis ⁊ vlceratio ⁊ his silia cū in mēbro fiūt bone cōplexioonis cito sanant. Et cuꝫ fiūt in mēbro male ɔplōnis lōgo resistūt tpe. Quāto plus cū in corꝑib' cōtingūt eorū qui patiunt hydropisim aut cōstrictiōis malitiā et leprā. Et dbes scire q cū vulnera ista fiunt

f Et quādoq etiā ⁊c. In hac parte sexta notat p̄mo p̄nceps per modū diuisionis q solutionū cōtinui qdā supflue exāpliant foramina p̄us exn̄tia: sicut sepe contingit in mēstruis ⁊ emorroydibus supfluis q orificia venarū matricis ⁊ ani dilatātur vehementer. Alie faciūt foramina in locis vbi nō erāt. Et prime istarum dilatatōes appellant aut aptiones. Scđe vo perforatiōes si cū re acuta cuspidali fiāt: ⁊ incisiones si cū re scindēte facte fuerint: et cōtusiones si cuꝫ duro hebete. ¶ Attende tn̄ q nō oīs dilatatio supflua soluit cōtinuū: q2 mēbra mollia sicut vene et panniculi multū dilatari pn̄t anteq rumpat hoꝝ cōtinuitas. Scđo notat q solutio continuitatis recens ⁊ vlcera et silia istis vt fracture et cōtusiones in hoībus vel mēbris bene complexionatis faciliter sanant: q2 vtus naturalis q curare solet huiusmōi morbos est fortis in eis. Sed in male complexionatis sunt difficilis cure ꝓpter debilitatē dicte vtutis quam semꝑ inducit mala cōplexio. Et maxime sūt difficilis cure in hydropicis: et leprosis: et patiētibus constrictionē. Et p patiētes constrictionē intellige siuis asinaticos qui patiunt constrictionē anhelitus ⁊ sepe habēt tibias inflatas velut hydropici in q̄bus vlcera duꝫ superueniūt vix sanari possunt ꝓpter supfluitates incessanter affluētes illuc Uel intellige per malitiā cōstrictionis vulnus aut vlcus strictū cuius materia cōculcata est nō habēs respirationē liberaꝫ quod difficulter sanat. p̄mo ꝓpter multiplicationē putredinis in eo ex transpiratione ꝓhibita. scđo quia vix in ip̄m penetrat vis medicaminū. Uel intellige p malitiā constrictionis ligaturas nimis fortes a chirurgico vel alio factas q̄bus ꝓhibetur trāsitus spirituum ⁊ sanguinis ad membruꝫ vnde corrumpit. Tertio notat iuxta hunc intellectū q qn̄ ista vulnera nimis cōstringunt nascitur i eis vel ex eis herpes estiomenus. i. mortificatio ⁊ dissipatio mēbri cum putrefactiōe ⁊ mollificatiōe. Et hoc accidēs occurre re solet in fracturis īmoderate ligatis ⁊ ascellatis: ⁊ vulgarit vocatur morbus sancti antonij vel sancti marcialis apud aluernigenas. Et dr estiomen' quasi hostis hoīs vel comedēs hominē. Et differt a cācro ⁊ lupo ⁊ nolimetāgere: q2 dissipat membrum putrefactiōe cadauerali cū mollitie: sed cācer lupus ⁊ nolimetāgere dissipāt membrū corrosione cū duritie. Et est herpes estiomenus breuior et acutior morbus p̄dictis. Quarto dicit q inueniemus materiā solutōis cōtinui ptractatā in libris pticularib' scꝫ in fen q̄rta et q̄nta quarti canonis. differat g ista materia vsq ad illū locū. ¶ Attēde p° circa h capl'm de speb' solutōis ɔtinuitat ⁊ suis noīb' q mlta repit int medicos diuersitas ⁊ nedū int diuersos: immo inter dicta eiusdē in diuersis passibus: vt p̄nceps primo cātice sub triplici cātico aliter q hic distinguit eas. Primū cāticum est. Solutio cōtinui existit in disiūctione mēbroꝝ aut separatōne In disiūctiōe quidē sicut in dislocatōe brachij. In sepatōe vo vt i incisione pedis vel manus. Scđm canticū. Solutio in ossibus ē fractura In tunicis aūt et venis dr ruptura. Sed solutio facta fm latū vel longum in neruis dicit fissura vel pūctura. Tertiū canticū. Solutio fctā in ligamētis vel chordis dicit cassatio: ⁊ arabice dr rabath: sed facta in carne dr vuln': si tn̄ ꝓducat tempus ei' dicit vlcus: sꝫ facta i musculis aut lacertꝫ dr attritio: sed facta in sola cute dicit excoriatio. Sꝫ ga. pri° morbi. c. 12. sic describit spēs solutionis cōtinui. Si sepatio iūcture fuerit i osse fractura vocatur: si aūt in carnosis mēbris vulnus dicetur Cōtusio uel cōtritō huic etiā generi supponit. Contusio tn̄ fit in carnosa parte lacerti ⁊ in neruo cū pili ei' incidant vel cōtundant ꝓpter coꝝ extensionē. Idem fere dicit scđo eiusdē caplo. 12. et quarto d ingenio ca. p̄mo. ¶ Attende scđo q spēs vel modi solutionis cōtinuitatis potissime circa tria attendunt. Primo circa ptes in quibus fiūt et ita distinguunt hic. Scđo circa esse solutōis. Nam quedā simplex ē alia composita seu cōplicata cū alijs morbis: vt cū apāte vel deꝑditiōe substātie mēbri. Tertio penes ꝓprias differētias solutōis in magnitudine ⁊ paruitate: eqlitate ⁊ ineqlitate: ꝓfunditate ⁊ supficie totalit vel in parte recte vel oblique. Et ab istis differētijs extrahunt intētiones curatiue dictarum solutionum.

stricta ꝓuenit ex eis herpes estiomenus. Et tu iuenies in libris ꝑticularibus ꝑscrutationē rei solutōis cōtinuitatis: dimittam' ergo vsq ibi.

¶ De egritudinib' cōpositis. Cap̄. V

Aegritudinib' aūt i cōpositis dictiōeꝫ ꝓferem' vlēꝫ. Dico ergo q cū egritudines dicimus cōpositas nō q̄libet egritudines cōiūctas intelligi volumus: sed egritudies ex q̄bus oībus cū cōiūgent ꝓueniet ex eis res q est vna egritudo. Et hoc q̄dē ē sicut apā Et eminētia i cute est ex gn̄e apātis. Eminētie ei sunt apāta parua: sicut apostemata sunt eminētia magna.

¶ De egritudinibus compositis. Cap̄. V.

i Aegritudinib' ⁊c. In hoc caplo p̄mo ostēdit quid intelligit per morbū compositū: ⁊ q in apāte qd est eius spēs est oē genus morbi. Scđo agit de subiecto ⁊ duplici modo euēt' apostematis ab intrinseco ibi [Apostema p̄terea] Tertio de sex differētijs apostematū penes sex materias ex quib' fiūt ibi [Apāta vo] Quarto de differētijs bothor seu pustularū ibi [Amplius bothor]

a Prima pars est pn̄s textus in qua p̄mo dicit q loquet hic in generali de cōpositis morbis scꝫ apātibus ⁊ pustulis: ⁊ de ipsis in spāli tractabit infer' quarti tertia. Scđo dicit q p egritudines cōpositas itelligit illas ex q̄bus ꝓueniet vna egritudo qn̄ cōiūgent vt apā ⁊ eminētia pustulosa cutis q de genere est apātis. Nā eminētie sūt apāta ꝑua sicut apāta sunt magne eminētie. ¶ Instabit aliq̄s p̄mo q p̄nceps h petit p̄ncipiū: q2 tam difficile est vel difficilius cognoscere qn̄ ex pluribus egritudinib' cōiūctis ꝓuenit vna egritudo. sicut qn̄ egritudo aliq est cōposita. Item multe sunt egritudines cōposite q nō cōiungunt vt frenesis ⁊ febris: lithargia et febris ptisis et ethica. eadē nāq materia numero collecta in cerebro ad apā frenesim facit ⁊ febrē: ⁊ silr eadē mā litbargiā ⁊ febrē: ⁊ idē vlcus ptisim ⁊ ethicaꝫ. ⁊ sic videt q febris ⁊ frenesis sint morbus cōpositus: ⁊ lithargia ⁊ febris ⁊ ptisis ⁊ ethica: et nō cōiungunt: q2 frenesis ⁊ lithargia sunt in cerebro. febres vo q sequunt eas sunt in corde subiectiue. Febris ei diffinit q̄rti p̄ma ca. p̄mo. q est calor extnens accēsus in corde. Itē multe sunt egritudies cōposite q̄rū componētes nunq sunt simul: imo qn̄ vna est alia p̄terijt: vt apparet i duplicib' tertianis ⁊ in duplicib' vel triplicib' q̄rtanis ⁊ emitriceis: et tales nō cōiūgunt. Item fm hāc descriptōnē egritudīs cōposite nullū apā esset egritudo cōposita: q2 nō ꝓuenit vna egritudo ex egritudinib' q sunt in eo cū abinuicē differāt gn̄e gn̄alissimo. Nā mala cōplo ipius ē de gn̄e q̄litat: ⁊ mala cōpositio parti de gn̄e situs: ⁊ solutio cōtinui de gn̄e actōis vel passionis. ¶ Pro solutōe attēde q cōpositōes egritudinū qnq attendunt penes cōpositiōes suarū materierū vel causarū cōiūctaꝝ. Et h mō dicim' apāta cōposita qn̄ gn̄ant ex hūoribus diuersis et p oppositū simplicia dū gn̄ant ex vnico hūore. ⁊ febres silr. Et qnq penes cōpositiones q̄litatū p̄marū vel 2iaruꝫ: vt in epiala ⁊ lipparia

Et in ap̄ate quidē oīm egritudinum genera reperiunt̄. In eo nāq̄ȝ reperitur egritudo malitie complexionis. Nullū nāq̄ȝ accidit ap̄a nisi ex cōplexionis malitia cū materia. Et in ip̄o etiā inuenit̄ forme ⁊ cōpositiōis malitia. Nullū eñ fit ap̄a quin cum eo pueniat lesio in figura ⁊ in dimēsiōe Et plerū q̄ȝ etiā adest cū eo egritudo situs. Et inuenit̄ in ip̄o egritudo cōmunis q̄ ē cōtinuitatis solutio. Nullū eñ accidit ap̄a nisi pculdubio cōtinuitas soluat̄ cuȝ in mēbro ap̄oso materie euacuant̄ sup̄fluētes ⁊ inter

vel nō contrariarū vt in q̄ttuor malis cōplxonibus cōpositis in quibus altera qualitatū est actiua se hn̄s p modū forme: ⁊ altera passiua p modum materie: ⁊ in cōplicationib⁹ ethice cū putrida vel ephimera. Et interdū penes coherētiā egritudinū cōicantiū in vno noīe ⁊ vna rōne et eodē subiecto: sic oīe ap̄a est egritudo cōposita. Et q̄nq̄ȝ penes cōpositioue ī morbi et accidētis diuersificātis curā ip̄ius: vt colica cū dolore vehementi dr̄ morbus cōpositus: ⁊ vulnus cū depditione sb̄e ⁊ frenesis vel lithargia cuȝ febre. Et interdū penes successionē egritudinū adiuiceȝ fm aliquē ordinem. sic due quartāe vel due tertiane vel febres emitricee dicūt̄ egritudines composite. Et possibile est candeȝ egritudinē dici cōpositā vno modo et nō compositā sed simplicē alio modo: vt phlegmon de puro sanguine est morbus cōpositus tertio modo ⁊ nō p̄mo modo: imo morbus simplex ¶ Attēde scd̄o q̄ morbus cōpositus multiplr̄ pōt sortiri vnitatē: q̄ dr̄ vna egritudo. Primo ab idētitate materie vel cause cōiuncte: sic mala cōplxo mala cōpositio ⁊ solutio cōtinui cōcurrētes ī ap̄ate dicunt̄ vn⁹ morbus. Scd̄o ab vnitate lesionis alterutrius triū naturarū .s. cōplxonis cōpositionis vel vnionis in codē mēbro: vt oēs male cōplxones cōposite eiusdē mēbri sunt vn⁹ morbus. Ter° ab vnitate cōiūctionis et insepabilitat̄ alterius ad alterū: vel q̄ simul incipiūt ⁊ desinūt: vel sanato vno sanat̄ alt. Quarto ab vnitate ordinis fm successionē: sic febres cōposite dicūtur vn⁹ morbus vel vna febris. ¶ Attēde tertio q̄ due egritudines possūt esse simul in eodē mēbro sine hoc q̄ faciūt egritudinē cōpositā vt vngula inueterata in oculo: ⁊ mala cōplxo calida recēs in eodē: quarum p̄ma nocet visui ⁊ scd̄a nutritioni oculi: ⁊ claudicatio nālis tibie: ⁊ vulnus recēs in ea. ¶ Ad p̄mū obiectū dic q̄ nō est petitio p̄ncipij in dicta descriptōne: vel potius declaratōe quadā nō cōuertibili cū declarato: q̄a p̄us declarauit q̄d sit morbus: quo cognito scit̄ q̄d sit vn⁹ morb⁹ quia eadē sunt p̄ncipia entis ⁊ vnius: ⁊ idē est morbus ⁊ vn⁹ morbus: hō et vn⁹ homo. Ad scd̄m dic q̄ frenesis ⁊ febris sequēs eā cōiūgunt̄ in sua causa. et silr̄ lithargia ⁊ febris ⁊ ptisis ⁊ ethica. Ad tertiū dic q̄ egritudines cōposite: quarū cōponētes nunq̄ sunt sil̄ sunt vna egritudo vnitate ordinis vel successionis ordinate. sicut fluui⁹ est vn⁹. Ad quartū dic q̄ lȝ egritudines ap̄atis nō sint vni⁹ ⁊ eiusdē generis p̄dicamētalis sunt tñ eiusdē materie vel cāe cōiūcte. Tertio dicit q̄ gn̄a oīm egritudinū inueniunt̄ in ap̄ate. Primo morb⁹ in cōplxone .s. mala cōplxo cum materia effusa ad locū ap̄atis. Scd̄o morbus in cōpositione duplex .s. morbus in figura pp̄ter tumorē indecētem. ⁊ morbus in situ. q̄ ptes tumide reliquerūt suū naturalē sitū. Tertio solutio cōtinui ex effusiōe materie cū violētia penetrātis de pte in partē et querētis locū. ¶ Instabit aliq̄s q̄ ex sanguine peccāte sola q̄ntitate pōt fieri ap̄a ⁊ non erit in eo mala cōplxo. Item mala figura ⁊ malus situs ptiū in ap̄atibus extrinsecis sepe nō ledūt sensibilr̄ aliquā opationē: sicut nec tumor membroꝝ a fricatōne vel balneo pcedēs: g° nō est illic morbus in cōpositōe. Item ap̄ata sepe gn̄ant̄ p viā cōgestionis scȝ ex residuo nutrimēti paulatim cōgesto ⁊ aucto faciēte tandē mēbrū intumescere. ⁊ frequēti⁹ ita gn̄ant̄ in mēbro carniformi: sed tale mēbrū pōt dilatari mltū paulatiȝ et successiue sine corruptōe cōtinuitat̄ ip̄ius. ¶ Ad p̄mū dic q̄ si ad mēbrū tempatū effundat̄ sanguis tēpatus ilico post effusionē efficit malam cōplxonē in illo mēbro. q̄ sua multitudine suffocat nālem calorem illius mēbri: sicut oleū nimiū effusum in lāpadē extinguit ip̄ius igneȝ.

Ad scd̄m dic q̄ lȝ nō semp mala figura ⁊ malus situs ap̄atis extrinseci noceāt sensibilr̄ toti corpi: nocēt tñ alicui pti vel phibēdo decubitū supra ptē lesam: vel cōprimēdo imoderate ⁊ suscitādo dolorē. Vel concede si vis q̄ si tumor nō fuerit magn⁹. ita vt ledat sensibilr̄ non ē morbus: sed accidēs. Juxta illud gal̄. p̄mo morbi. c. 13. Iteȝ si ap̄a adeo erit tumefactū q̄ noceat actioni morbus vocat̄: si aūt nō erit tumidū accidens secutiuū vocabit̄: sicut dolorē accidēs appellamus. Ad tertiū dic q̄ nō sola corruptio vel laceratio mēbri dr̄ solutio cōtinui: imo imo

partes penetrāt ip̄ius et separatōeȝ inter vnas faciūt ⁊ alias: et sibi loca capiūt. Apostema[b] p̄terea mēbris accidit mollibus. Est etiā cū ossibus accidit res q̄ ap̄ati similat̄ p quaȝ ei⁹ ingrossat̄ cōcauitas ⁊ ei⁹ augmētat̄ humiditas. Neq̄ȝ est mirū vt sit illud quod nutrimēti recipit augmētum superfluitatē recipiēs cū ī ipso penetrauerit aut in ip̄o accidertt. Et oīe quidē ap̄a quod cāin nō habȝ manifestā et ei⁹ cā corpalis mōstrat māȝ de vno mēbro ad aliud quod est sub eo fuisse mutataȝ vocatur catarrus.

derata poroꝝ dilatatio q̄ cōiter nō fit sine aliq̄ latēti laceratōne alicuius pori: sicut notabat̄ in ca° p̄cedēti ibi. Et q̄nq̄ȝ etiā fit in foraminib⁹ cōtinuitat̄ solutio ⁊ dilatant̄. Vel dic q̄ nō in oī apostemate soluit cōtinuitas. sed in pluribus. Juxta illud ga. c. nūc alegato. Formica vo ⁊ cācer fiūt aliq̄n cū vulnere aliq̄n non: hec tñ oia: ⁊ si sint sine vulnē sūt ōpositi morbi q̄a fiūt de materia calida vl̄ frigida. Videmus eñ herisipilaȝ ex cholera fieri rubea. cācer vo ex cholera nigra fit. vdimia vo ex phl̄mate. Preterea hec ipsa alio modo dico esse cōposita. Nā humores isti et si visui sigillatim vnius spēi esse videant̄: fm tñ v̄tutem cōpositi sunt: q̄ cholera nigra frigida est et sicca: cholera rubea calida ⁊ sicca: phlegma frigidū ⁊ humidū sanguis calidus ⁊ hūidus. Itē tertio modo sunt cōpositi. q̄m hi humores adinuicē sunt cōmixti: nec etiam simplicit̄ repenūtur: nisi rarissime: hec galienus.

b Ap̄a p̄terea ⁊c. In hac parte scd̄a dicit p̄mo q̄ ap̄a cōmunit̄ euenit mēbris mollibus. Et itelligit p mēbra mollia mēbra oia p̄ter ossa ⁊ cartilagines. Secūdo dicit q̄ res apostemati similis quādoq̄ȝ supuenit ossibus ⁊ ingrossat̄ cōcauitas eius .i. dilatant̄ porositates ip̄ius p humiditatē adauctā in eis extendenteȝ eas Et nō est mirū si pars recipiēs plus nutrimēti q̄ sit sibi necessarium quādoq̄ȝ etiā recipiat sup̄fluitatem extēsionis ⁊ dilatatōis apostemose cum nimis abunde penetrauerit in ip̄m humiditas aliqua seu nutrimētalis seu sup̄fluica. ¶ Hic q̄ri solet si os possit apostemari. Videt̄ q̄ nō: quia nequit dilatari etiā si violentissime trahat̄: vt fit in torturis. p̄us eñ rumpit̄ q̄ dilatet̄. Item nequit copiose imbibi: q̄ sup̄ficies eius est plana durissima p̄uorū pororum vix visibiliū et vix sufficientiū penetrationi nutrimenti. Cuius rei signū est q̄ os diu immersum aque vel alteri liquori neq̄ȝ imbibit̄ neq̄ȝ molescit. Item si os apostemaret̄: vl̄ apostemaretur a sup̄fluitatibus alioꝝ membroꝝ sibi missis. vel a suo p̄prio superexcrescēte alimento: vel a sup̄fluitate sui alimēti. Non p̄mo modo quia sup̄flua solēt expelli a densis membris ad rara non ecōuerso. sed ossa sunt dēsissima: ergo minime capacia superfluitatum alioꝝ membroꝝ. Nec scd̄o modo: quia nutrimentum ossis est grossum terrestre melācholicū: ⁊ impossibile ē tale penetrare per poros strictissimos ita exuberāter vt apostemet. Nec tertio modo: q̄ sup̄fluitas ossis est medulla humida lenis hebes inepta oino penetrationi. Item de cura ap̄atuȝ ossis nō tractāt medici in suis practicis innuētes ex hoc ip̄a nō posse fieri alit̄ doctrine coꝝ essent imp̄fecte ¶ Oppositū videt̄ hic sensisse p̄nceps Item dētes sunt ossa cū numerari soleāt a medicis inter ossa capitis ⁊ possunt apostemari. Juxta illud p̄ncipis ca. 18. sum. scd̄e. doctrine secūde fen p̄n̄tis. In dēte quoq̄ȝ plerūq̄ȝ fit apostema: q̄m nutrimēti recipit augmentū ⁊ infusionē ⁊ putrefactionem: g° recipit apostema. Itē super ossa veniētia cōiter in tibijs equorū sunt eminētie infixe sb̄e ossis: g° sunt ap̄ata. Apostema nanq̄ȝ est morbus mutās membrū a sua nāli q̄ntitate in eā que ē extra naturā. 13. de ingenio ca. p̄mo. Dic p̄mo q̄ ossa infantiū facilit̄ p̄nt ap̄ari. Huius rō est: q̄ sunt tenera hūida: dilatabilia: ⁊ plicabilia: capacia sup̄flui nutrimēti. Juxta illud ga. 2. complxonū ca. 4. Nat⁹ hora natiuitat̄ ⁊ parū postq̄ nascit̄ in vltimo existit hūiditatis ⁊ limositat̄ ⁊ neq̄ȝ vene ip̄i⁹ pulsatiles ⁊ nō pulsatiles aut viscera ei⁹ aut caro ip̄i⁹ sīt ī illa hora fȝ hāc dispōeȝ tm̄: verū etiaȝ ossa ip̄i⁹ q̄ tñ fm q̄ sunt ossa sunt ficciora oib⁹ mēbris: ita vt mulieres q̄ nutriūt īfantes equēt ⁊ rectificēt figuras ossiū eoꝝ ⁊ oia membra q̄ sunt in eis sicut equant̄ ⁊ aptant̄ vasa facta ex cera. Et si tu expiaris ad aīal cū nascit̄ ⁊ cōederis ex ip̄o aut anatomisaueris

ip̄m aut aspexeris ip̄z inuenies eius carnē muscilaginosā & mol
lem: & inuenies omē genꝰ ossiū eius simile caseo cū coagulatur: hec ga.
Dic scđo ꝙ ab etate infantie vsqꝫ ad etatē cōsistētie ossa possunt
apostemari: lꝫ difficiliꝰ ꝙ̄ in īfantia: qꝛ sunt duriora. Nā toto illo
tpe hn̄t humiditatē sufficientē ad suā extēsionē & suū crementū:
sicut ẽ ex ali-
mento mode-
rate subducto
nutriunt & au
gent: sic ex su-
ꝑflue inducto
pn̄t intumesce-
re cōtra natu-
rā & apostema
ri. Juxta illō
ga. lib. de noti
tia tumoꝝ pre
ter naturā. Si
no autem nil
phlegminanti
id ē phlegmo-
nem patienti
ꝑticule ꝓm na
turam habēs
manet certissi
me diuturnā-
te, phlegmone
sed potiꝰ cū carne o īno reumate. Quocirca & ossa qn̄qꝫ tangit si
cut et ab eis ꝓcedit cū ꝑmū patiunt. Itē ṽtusꝰ expulsiua ē valde
fortis in pueris: potest ẽ supfluitates paulatim ꝯgestas in poro
sitatibus ossiū ad supficiē ossium cū tumore cōtra naturā expel-
lere: sicut ꝑ ossa qn̄qꝫ saniē expellit. Juxta illud gal. āph. 7. cōmē
to illius cañ. Quibuscūqꝫ inter frenes & ventrē. Opꝫ certificari
quod Hyp. dixit nature forti nihil posse repugnare in expellen-
dis: lꝫ materia sit grossa & vie stricte sint. Vidimꝰ em̄ qꝛ materiā
apātis cum natura eam a ꝗbusdā expellat locis. ossa etiā transit
hec ga. Dic tertio ꝙ in etate ꝯsistētie & vltra vix & raro apostemā
tur ossa. Non est tn̄ impossibile ꝙ tūc apostement. Rō ꝑmi ē ve
hemens eoꝝ durities q̄ reddunt vix dilatabilia: & tāta eorū sicci-
tas ꝙ̄ vix sinit in eis nutritōez fieri: & ineptitudo penetrationis
humiditatū in eis pre soliditate et dēsitate. Cuiꝰ rei signū est ꝙ ī
cācrenis seu estiomenis pessimis putredine & corruptione cada
uerali mortificatibꝰ solida mēbra nō corrunpunt ossa. Jux illud
ga. lib. de notitia tumoꝝ ꝑter nām ca. 13. Cācrena mortificatio q̄
dem est & ip̄a solidoꝝ corpoꝝ: nō tn̄ ossibꝰ innascit & marios seq̄t
phlegmones spēs quedā sfakeloꝝ exn̄s. Voco aūt sfakelū corru
ptōēz solidoꝝ corpoꝝ vniuersam vt & neruis īnascat nedū carni
bus vel vasis: hec gal. Sed rō scđi est: qꝛ nullū est os ita durū q̄n
in vlceribꝰ fistulosis inueterat possit putrefieri virescē vl liuescē:
et remolliri: & sic supfluitatibꝰ imbibi & intumescere sicut appet ī
fistulis senum inueteratis & inossatis. Argumēta post opposi
tū sunt ꝑ dictis excepto argumēto de suposse eq̄ qđ nō est apā: sꝫ
additio ossosa: sicut nodi arboris sunt de lr̄a arboris. ¶ Ad ar-
gumēta ante oppositū. Ad ꝑmū dic ꝙ ossa dilatari pn̄t in etate
crementi & in etatibꝰ alijs a forti & ꝑseuerāte cā vt in fistulis. Ad
scđm dic ꝙ os imbibi pōt a talibus causis. Et cuꝫ subditur ꝙ os
diu immersum aq̄ vel alij liquori neqꝫ ibibit neqꝫ mollescit. Dic
ꝙ ossa sunt magis penetrabilia qn̄ sunt ꝑs viuētis ex ꝑticipatō
ne nālis et vitalis caloꝝ ꝙ̄ qn̄ sunt a corpe extracta: & ꝙ aliq̄ hu-
miditates nitrose virulente q̄les sunt in fistulis sunt penetrātio
res aq̄ suo acumine. Ad tertiuꝫ dic ꝙ oībꝰ illis modis pōt os
apari: lꝫ difficulter. Jux illud qđ allegatū ē a ga. 7. ampho. Na-
ture forti nihil posse repugnare in expellēdis: lꝫ mā sit ꝗssa et vie
stricte sint. Ad q̄rtū dic ꝙ apāta ossium sanant vt alia solidorū
mēbroꝝ nisi ꝙ exigūt & sustinēt fortiora medicamina ꝓpter suaꝫ
soliditatē. Scđo dicit ꝙ omē apā carēs cā māifesta scꝫ exterio-
ri ꝑmitiua efficiēte ip̄m vt sunt casus & ꝑcussio & cā corꝑalis ipiꝰ
id ē intrinseca corpori mōstrat eius materiā fluxisse ab vno mem
bro ad aliud inferius stans vocat catarrus. Ita vocat galienus
libro de notitia tumoꝝ ꝑter naturā. Sed nomē catarri non ap-
propriat huic apostemati: imo est cōe ad oēm morbū qui genera
tur ex decursu humoꝝ a supiori ad inferius & proprie ad pectus.
Juxta illud metricum. Si fluat ad pectus dicat reuma catarrꝰ

Et ē cū causa materialis ex q̄ aposte
mata & eminētie generant est ī alijs
submersa humoribꝰ nō ꝓm suas ipe-
dientibus q̄litates. Cūqꝫ hūores illi
boni aliquo euacuatōis modo post
ea se euacuauerit: aut naturali sicut
mulieribꝰ accidit cum pariūt: aut nō
naturali sicut eis accidit q̇ vulneran
tur cū egredit sāguis bonꝰ remanēt
humores illi mali puri singulares &
impedit ꝓpter eos natura & expellit
eos. Et est cū expulsionis modꝰ ē ad
cutē & faciūt apostema aut bothor.

Apātaᶜ ṽo diuersis differūt differē
tijs. Sed q̄ magis sunt cōsiderande
sunt differētie q̄ ꝓpter eorū existunt
causas: q̄ quidē sūt materie ex q̇bus
generant apāta. Materie ṽo vnde
fiūt apāta sunt sex humores q̄ttuor
et aquositas & vētus. Et apā quidēꝫ
aut erit calidū aut nō erit calidum.
Neqꝫ existimādū est ꝙ apostema ca-
lidum sit illud quod ex sanguīe aut
cholera generat tm̄: sed ex quacūqꝫ
materia siue sit calida per suam es-
sentiā siue accidat ei caliditas ꝑ pu-
trefactōnē. Licet hic etiā genera ꝓm
speciei diuisionē cuiusqꝫ materie di-
uidant. dignīꝰ tamē est in apostema
tibus vt in eo specialis proferatur
dictio. ¶ Et sanguineū quidē puruꝫ
phlegmonē appellare cōsueuerunt

Ad fauces brācus: ad nares dico corisaꝫ. ¶ Queret aliq̄s q̄ est illa cā
corꝑalis q̄ mōstrat materiā fluere de parte in ꝑtē inferiorē. Dic ꝙ est
mala dispō repletiōalis ꝑexistēs in mēbro mādāte & vie aptate int ipꝫ
et membrū recipiēs vel ē humoꝛ sensibilr fluēs de ꝑte in ꝑtē. Tertio
dicit ꝙ aliquādo materia apostematis et eminētie futurarū ē sepulta
in humoribus beni
gnis nō nocētibus
suis q̄litatibus et ꝑ
tunc nō expellit nec
generat apostema:
q̇a nā est auida in re
tētione bonoꝝ hūo
rum: quoꝝ bonitas
celat & reprimit eius
malitiā. Sed cū illi
boni humores eua-
cuabunt aut natu-
raliter vt in parturi
entibus: aut ꝯ natu
ram vt bonꝰ sanguis
in vulneratis māet
illa mala mā pura si
ne freno ledēs nām
quā si pōt mittit ad
vias expulsionis or
dinarias euacuans
eā ꝑ secessuꝫ vomitū
vrinaꝫ sputū vel fluxū sanguinis: & si nō potest transmittit ad cuteꝫ vbi
facit bothor. i. pustulas aut apā. Et si nō pōt mittit a nobiliori ad mi-
nus nobile. Et ꝓpter hāc cām medici ꝓhibēt euacuatiōes fieri tā phle
botomādo ꝙ̄ pharmacādo ante digestionē materie ne bonum effluat
et malum remanens irrefrenatū magis incrudetur si frigidum fuerit
vel ebulliat si fuerit calidum.

c Apāta ṽo &c. In hac ꝑte tertia ꝑ° diuidit apāta penes materias.
Scđo exequit de calidis ibi [Et sanguineū quideꝫ] Tertio de frigidis
ibi [Non calida ṽo] ¶ In ꝑma ꝑticula q̄ est pn̄s textus dicit ꝑmo ꝑn.
ꝙ apāta multas habēt differētias: sed ꝑncipaliores & magis attendē-
de sunt q̄ sumunt a materijs ex q̇bus fiūt. qꝛ materia cuiusqꝫ apostēat
iam collecta ad apostema est causa eius cōiuncta qua posita ponit: et
remota tollit. Et ideo tota fere intētio medici in curis apostematū cir
ca materias eoꝝ versatur vel vt resoluant vel vt maturentur & fiant sa
nies et expellant. Secūdo dicit ꝙ materie ex quibꝰ fiunt apostemata
sunt sex sciłꝫ sanguis: cholera: phlegma. melācholia aquositas & vētosi
tas. ita ꝙ omē apostema simplex: vel est sanguineū vel cholericum vel
phlegmaticū: vel melancholicū: vel aquosum vel vētosuꝫ. ¶ Instabit
aliquis ꝙ plures ꝑdictis sint materie apostematū. Nam quedā sunt
melline melli similes: alie pultine similes pulti: alie carnee similes car-
ni glandulose aut spōgiose: alie adipine similes adipi: sicut docet expe-
rimentū. Dic ꝙ omnes iste materie sumūt originē ab aliquibus ex sex
noīatis simplicibus vel cōpositis. Tertio diuidit apostema dicēs. ꝙ
apātū aliud est calidū: aliud nō calidū. Et exponit q̇d intelligit ꝑ cali-
dum apā dicēs. ꝙ nō solū dicit apā calidū qđ ex sanguine fit vel ex cho
lera: sed omē quod fit ex materia calida siue calida sit ꝑ sui nām: sicut
dicti humores siue ꝑ adustionē vel putrefactionē. Quarto dicit ꝙ lꝫ
hic genera apātis scꝫ apostema calidū & apostema frigidū diuidantur
ꝓm diuisionē spēi cuiusqꝫ matie. dignīꝰ tn̄ est. i. expediētiꝰ ī apātibꝰ vt di
ctio spālꝫ ꝓferat in eo. videlꝫ vt in h̄ canone sit vna fen ꝓpa de apātibꝰ: &
ita est. s. q̄rti tertia. Vel expone sic ꝙ lꝫ hec gn̄a. s. calidū & nō calidū vel ca
lidū ꝑ nām & calidū ꝑ accn̄s diuidant ꝓm diuisionē spēi cuiusqꝫ matie:
siue apōse siue febril siue alteriꝰ egritudīs: sūt tn̄ spālr attēdēda ī apā-
tibus: qꝛ penes ea regulat hoꝝ cura. ¶ Attēde ꝙ dn̄tie apātum qn̄qꝫ
sumunt a simplicitate & cōpositōe matie ꝓm q̄s apā diuidit in simplex
et cōpositū. qn̄qꝫ a q̄litate materie ꝓm quā diuidit in calidū & frigidū:
qn̄qꝫ a spē matie penes quā diuidit ī sanguineū cholericū &c. qn̄qꝫ a lr̄a
apāt seu q̄ntitate tumoris ꝓm quā diuidit in ꝑuū & magnū: qn̄qꝫ a ꝓpe
tatibꝰ apāt ꝓm q̄s dr̄ bn̄ vel male moriginatū seuum vel mite: sanabile
vel insanabile: breue vel chronicū: qn̄qꝫ a mēbro in q̄ ē ꝓm qđ vnū dicit
ophthalmia: aliud squinātia: aliud pleuresis: aliud ꝑipneumonia &c.
¶ Et sanguineū &c. In hac ꝑticula scđa tertie ꝑtis ꝑmo agit de aposte
matibꝰ calidis. Scđo de ꝑibus eoꝝ ibi [Et apā quidē] In ꝑma ꝑte
dicit ꝑmo ꝙ apā sanguineū purū solet vocari phlegmon. ¶ Sꝫ insta-
bit aliquis qꝛ nō est dabile purū cū sanguis in corpe semꝑ mixtꝰ inue-
niat alijs humoribꝰ. Dic ꝙ reputat purū extēso noīe in quo parum et

quasi nihil est de humoribꝰ alijs. ¶ Attēde ꝙ phlegmō triplr̄ dr̄. Priº gn̄aliter de omni apāte maxime calido: phlegmon eīm ardēs interpretatur. Scd̄o de omni apāte sanguineo: siue sanguis vnde fit sit bonꝰ siue nō sic se extendit ad carbūculos ⁊ antraces. Tertio ꝓprijssime de apāte facto ex laudabili sanguie. Et illō ē duplex: vnū ex grosso: alterū ex sbtili

Et quod ex cholera rubea ⁊ pura herisipilā. Et ex eis compositū nomie cōposito superātis p̄ponēdo nomē: quādoqꝫ eīm phlegmonē herisipilatoidem dicūt: et quādoqꝫ herisipilaz phlegmonidē. Et cum cōgregatur vocatur exitura. Cūqꝫ exitura in carnibus fit laxis ⁊ subascellis ⁊ post auriculas ⁊ in inguinibꝰ ⁊ est ex genere corrupto vocatur tauni. Et apāta quidē calida habēt principiū i quo humor ad exteriora egreditur ⁊ apparet ꝙ cōcauitas augetur. Deinde capa

Iuxta illud p̄n. q̄rti tertia trac. p̄mo. c.1. Et sanguis laudabilis aut est grossus aut subtilis. Et fcm̄ quidē a sanguie laudabili grosso ē phlegmon quod accipit carnē et cutē simul ⁊ est cū pulsatōe. Et a subtili phlegmō qd̄ accipit cutē solam ⁊ est spina ⁊ nō est cū pulsatōe. Pōt iterū dici adhuc magis ꝓprie de phlegmōe facto ex sanguine medio inter subtilem ⁊ grossum. Iuxta illō galieni.2.de apātibus ad glauconē. Sanguine quidē benigno ⁊ commensurato grossitie fluēte ad aliquā particulā repēte fit ⁊ ꝓpter multitudinē icuneato dolor validus occupat hoiem: si nō oīfariā dissensibilis fuerit ꝑticula. ⁊ pulsatio dolorosa in ꝓfundo: ⁊ tendi vndiqꝫ ⁊ corrūpi particulā: ⁊ caliditatē sentit ampliorē vt cōburi putet ⁊ refrigerari cupiat: ⁊ rubor supflorescit talis q̄lis balneatur vel secus ignē vel aliter qualitercūqꝫ calefactis hec passio generis totiꝰ appellationē attulit: et vocatur phlegmō. Scd̄o dicit ꝙ apāa cōstans ex cholera rubea pura vocatur herisipila. ¶ Attende p̄mo ꝙ ga.2.de apātibꝰ ad glauconē ca.3 nō vocat herisipilā sed herpetē apāa qd̄ fit ex pura cholera. Ait eī ibi. Cholera vo xāta.i.rubea cū quidē suꝑpsius naturā suās vbiqꝫ feratur corporis ycterica passio noiata fit. Sola aūt excreta ⁊ fm̄ aliquā ꝑticulā stante herpes noiatur. Siquidē deniqꝫ grossa cōsistētia fuerit totā vlcerat vsqꝫ ad suppositā carnē cutim. Et vocat hyp. hos estiomenos herpetes. Si vo subtilior fuerit: eam vo q̄ in supficie solā q̄si supufferit. hec species adduxit generis nūcupationē: ⁊ sine additōe herpes noiatur. ¶ Attēde scd̄o ꝙ fm̄ ga. ibi ca.4. Herisipila fit ex sanguine ⁊ cholera mixtis: vel ex sanguine subtili ebulliēte. Ait eīm ibi. Si vo ex sanguine xāta cholera calidioribus quidē decēte mixtū fuerit reuma: vel ex sanguine q̄dē ebulliēte vo ⁊ subtili fm̄ cōsistentiā: herisipilas hec passio vocatur calidior multū phlegmone ⁊ flauior in videri. ⁊ si tetigeris facile subdecurrit sanguis ⁊ rursus supfluit subtilis certe ⁊ rubeus apparēs: nō tn̄ est dolorosus. silr̄ hic phlegmoni fm̄ vllā phlegmonis spēm: neqꝫ eīm pulsatōnem neqꝫ cōpressionē neqꝫ tensionē silr̄ infert: sed est qn̄ etiā valde moderate molestat: ⁊ maxie qn̄ ꝑ solā cutē effunditur nihil ledēs suppositā carnem. et quidē deniqꝫ ⁊ fit hoc tale vt plurimū: ⁊ hic est certissimꝰ herisipilas: certus quidē igitur herisipilas ipsius cutis soliꝰ passio est: hec galenus.

Tertio dicit ꝙ apāa compositū ex phlegmone ⁊ herisipila noiatur noie cōposito ex noibꝰ āborū: ita tn̄ ꝙ i noie ꝯposito p̄feratur nomē apātis supātis i cōpositōe. vt si phlegmō supet herisipilā dr̄ phlegmō herisipilatoides ⁊ si herisipila supet dr̄ herisipila phlegmonides. ¶ Attēde ꝙ sicut apāta sanguinea qn̄qꝫ miscentur cū cholericis: sic calida cū frigidis ⁊ sortiūtur silr̄ noia. Iuxta illud p̄n. libro de notitia tumorꝫ p̄ter nām. Silr̄ aūt ⁊ in alijs mixtionibꝰ est interp̄tatio phlegmō squirrosus ⁊ squirrꝰ phleginosus ⁊ phlegmon: ydemonosus ⁊ phlegmaticꝰ: ⁊ ydema phlegminosum. Quarto dicit ꝙ cū cōgregatur ⁊ qn̄ mā alicuiꝰ dictorꝫ apātum digestionē inspissatur ⁊ fit ex hac sanies vocatur exitura quasi petēs exitū. Et si fuerit in exterioribus corporis tūc debet incidi vt sanies effluat: et nisi incidatur sanies rodendo querit exitū. Sepe tn̄ cōuertibilr̄ exitura ⁊ apostema ꝓ eodē habentur. Quīto dicit ꝙ cū exitura vel apostema fit in carnibus laxis glandulosis vt in subascellis ⁊ retro aures ⁊ in inguinibus ⁊ est ex genere corrupto.i. ex materia venenosa sicut in pestilentijs vocatur tauni. ⁊ quarti tertia tracta. p̄mo ca.14. vocatur altoion: ⁊ vulgariter dr̄ bochiū epydimiale.

In scd̄a pte dicit in sentētia ꝙ apostemata calida habēt q̄ttuor tempa.s. principiū: augmentū: statū ⁊ declinationem. Principiū est tempus in quo humor cōtentus in porositatibus egreditur a partibus interioribus membri apostemandi versus exteriores impellēdo eas: ⁊ apparet cōcauitas.i. porositas membri augeri per tumorē scꝫ. Augmētū est totū tp̄s a p̄ncipio apparitōis tumoris manifesti quo capacitas membri apostematis ex humore augetur ⁊ extenditur donec ꝑuenerit ad maximū ipius. Status ē totū tempus quo ꝑmanet in sua maximitate. Declinatio est tempꝰ q̄ apostema incipit minui ⁊ maturatur corpus vel pus eius id est digeritur materia ipius ⁊ declinat vel ad resolutionē. ita ꝙ dispergitur vl' ad col

citas cum eo augetur ⁊ extenditur. Post ea stat cum grossitudo ad maiorē ꝑuenit statū i quo eē debet. Post incipit minui ⁊ maturatur eiꝰ pus et declinat eius esse aut ad resolutionē aut ad puris collectionē aut ad cōuertendū in duritiē. ¶ Nō calida vo apāta sūt aut de materia melācholica aut phlegmatica aut aquosa aut vētosa

Et eorū q̄dē q̄ ex materia sunt melācholica tria sunt gn̄a durities ⁊ cācer: quorū plīma sūt acuta ⁊ glandularū genꝰ ex q̄bꝰ sūt scrophule ⁊ nodi

lectōnē saniei vel ad duritiē mansiuā scilꝫ cum resoluuntur partes sue subtiles ⁊ terrestres rēanēt et indurantur. ¶ Attēde ꝙ aliter distigui possunt tēpora apostemaꝫ penes digestiones materie. Et est p̄ncipiū hoc modo totū tempus in quo calor mēbri apostemati manet p̄focatus a materia sine hoc ꝙ appareat aliq̄ digestio in ea neqꝫ corruptio cōtraria digestioni. Et augmētum est totū tp̄s quo materia incipit digeri vel mala corruptione corrūpi donec fuerit complete digesta vl' cōplete corrupta. Et status est tp̄s quo materia apātis est cōplete digesta aut corrupta sine sensibili diminutione. ⁊ tūc dr̄ maturū. Et declinatio ē tp̄s quo materia illa minuitur donec desinat.

¶ Nō calida ⁊c. In hac ꝑticula tertia t'tie partis primo diuidit p̄nceps nō calida apostemata. Scd̄o exequitur de melancholicis ibi [Et eorꝫ quidē] Tertio de phlegmaticis ibi [Phlegmaticorū vero] Quarto de aquosis ibi [Aquosa aūt] Quinto de vētosis ibi [Et vētosa quidē] Due p̄me ꝑticle sūt p̄ns textꝰ. In p̄ma parte dicit ꝙ apostematū nō calidorꝫ quedā fiunt ex mā melica: alia ex phlegmatica: alia ex aquosa: alia ex vētosa. ¶ Attende ꝙ ex materia aliqua melācholica fiūt apostemata calida: sicut cancri: quorꝫ materia est corrosiua: ⁊ corrosio est opatio caliditatis. Verū cancri possunt inter nō calida apostemata nūcrari: qr̄ licꝫ eorꝫ materia sit calida vtute: nō tn̄ actu sicut materie phlegmōis et herisipile: qr̄ subtile est resolutū et grossum remāsit incineratū sicut calx ⁊ cinis sunt actu frigidi ad tactum et potentia calidi.

In scd̄a parte dicit ꝙ tria sunt gn̄a apostematū generatorū ex materia melica. Primū est durities seu sclirosis aut squirrꝰ. Secundū ē cancer. Et apostemata huiꝰ generis vt plurimū sunt acuta: vel vt alij libri hn̄t autūnalia.i. in autūno sepius cōtingentia. Tertiū est genus glādularū. de quorū numero sunt scrophule et nodi. ¶ Contra nodi gn̄antur ex phlegmate. Iuxta illud p̄ncipis quarti tertia tractatu scd̄o caplo scd̄o. Nodi sunt dubelet phlegmatice cōprehēdētes humores phlegmaticos aut generatos a phlegmate q̄ sunt facti: sicut caro aut sicut puls: aut sic mel: aut aliud. et ꝓprie qui eueniūt in curuaturis iuncturarū. Item scrophule videntur ex phlegmate fieri: quia vt plurimū cōtingunt hominibus habētibus curta colla ⁊ cōplexiones humidas: ⁊ sepꝰ nascuntur in carnibus glādulosis que sunt humide phlegmatice: et sepe eueniūt porcis q̄ sunt aīalia phlegmatica: ⁊ inde dicitur scrophule a scropha grece quod est porca latine. Iuxta illud p̄ncipis quarti tertia tractatu secundo capitulo sexto. Et homines vehemētius dispositi ad habēdas scrophulas i partibus colli ⁊ capitis sunt curta habētes colla complexionū humidarū. Et loca in quibus generantur plus scrophule sunt collum ⁊ subascelle. Et plurimū quidē accidunt in carne molli. Et videtur ꝙ nō nominantur scrophule nisi ꝓpterea quia multotiēs accidunt porcis ꝓpter gulositatē eorū. Item oīe apostema melancholicum: aut generatur ex melācholia adusta ⁊ est cancer: aut nō adusta ⁊ est sclirosis: nō ergo ponendū est tertiū genus. ¶ Ad p̄muꝫ dic ꝙ licet prima origo nodorꝫ sit ex phlegmate. phlegma tamē hoc vel permixtione melācholie inspissatur vel resolutione humidi aquosi et inspissatione partiū terrestriū ad naturā melancholie cōuertitur. Et id innuit loco allegato vbi postq̄ dixit ꝙ nodi sunt adubelet id ē eminētie phlegmatice subdit. At res dura nō est lōginquū

quin necessariū faciat eius obuiationē melācholicā: verum nos posuimus eam phlegmaticā: qm̄ radix illi⁹ duri est phlegma cui accidit vt desiccarent̄ grosse. Ad scd̄m de scrophulis dic simil̄r ꝙ p̄in a earū materia est humida: sed ꝓcessu tp̄is desiccat̄ indura tur et melācholisat̄. Iuxta illud ga. libro de notitia tumoꝝ p̄ter naturā ca. 16.

Inter genus vero glandularū et inter alia duo genera est differētia eo ꝙ genera glandularū sunt separata ab eo in quo stāt sicut glādule pure: aut sup̄ficiei eius sunt retēte tantū sicut scrophule: sed illa alia sunt mixta ꝛ infusa in substātia mēbri ī quo stant. Et inter cācrū etiā ꝛ duritiē est differētia: qm̄ durities est apostema quietū sedatū destruens sensum ꝛ p̄manens in mēbro in eodē statu cum quo nō est dolor: ꝛ cācer est mobilis addens ledēs et h̄ꝫ radices innexas mēbro: neq̄ꝫ oportet vt p̄ ip̄ꝫ destruatur sensus nisi elongatū fuerit eius tempus ꝛ mortificet mēbrū ꝛ destruatur eius sensus. Neq̄ꝫ multū distat quin differētia inter cancrū ꝛ duritiē existat ꝓpter accidētia inseparabilia et nō ꝓpter differētias substātiales. Apostemata vero dura melancholica plerūq̄ꝫ a p̄ncipio sue generatōis incipiūt cum duritie: ꝛ plerūq̄ꝫ in duritiem mutant̄ et ꝓprie sanguinea. Et est cū hoc qn̄q̄ꝫ cōtingit in phlegmaticis. Phlegmaticorum vero ap̄atum genus ī duas diuidit̄ sp̄ēs apostema laxum: et glandule molles.

Sūt aūt q̄ ꝭ bubones. i. inguina ꝛ ascellas soluꝫ fieri volunt figeda phlegmones existentia adē naꝝ. i. carniuꝫ glādulosaruꝫ. his aūt squirrat̄. i. indurat̄ noiat̄ scrophula. Ad ter^m dic ꝙ scrophule ꝛ nodi possunt sb̄ scirosi cōp̄rehēdi. Iuxta illud p̄ncipis q̄rti tertia tractatu scd̄o ca. sexto. Et scrophule ad vltimū sūt glādule scirotice. differt tn̄ scirosis ꝓprie dicta ab illis sicut statiꝫ dicet̄. Secūdo dicit ꝙ glādule differūt a duritie ꝛ cācro p̄ hoc ꝙ vel sep̄ate sunt a mēbro in quo stāt nō innexe ei neq̄ꝫ infiltrate: sicut glādule pure sine radicibus: vel solū retinent̄ in sup̄ficie eius sicut scrophule: sed cācer ꝛ durities sunt immersi ꝛ ꝓfundati in sb̄a mēbri in quo stāt: ita ꝙ materia glādularū est collecta ī vnū: nō diuisa p̄ poros: sed materie cācri ꝛ scirosis sunt p̄ poros mēbri dissemi nate. ¶ Sed instabit aliq̇s de scrophulis p̄ p̄ncipē dicentē q̄rti tertia trac. 2. ca. sexto. Scrophule similant̄ nodis. Sed differunt ab eis in hoc ꝙ nō sunt sep̄ate sicut nodi: imo sunt suspēse in carne, ꝛ ē eis iterū velamē neruosuꝫ. Dic ꝙ lꝫ scrophule nō sint separate a carne sicut nodi: sed suspēse in ea cū pāniculo: mā tn̄ harū nō est carni īmersa ꝛ p̄ eius porositates distributa. ¶ Attēde ꝙ inter glandulā ꝓprie dictā ꝛ scrophulas est dr̄ntia: q꞉ glādula ꝓprie dicta est sil̄is glandi satis mollis mobilis vnica et sep̄ata in emūctorijs p̄ncipaliū mēbroꝝ generari solita: ſꝫ scrophule sep̄i⁹ plurificant̄ ꝛ duriores sunt: ꝛ magis adherēt: ꝛ pl⁹ in collo rep̄iri ꝯsueuēt sil̄es ill̄ q̄ fiūt ī porcis. Ter^o dic̄ ꝙ scirosis seu durities dr̄ a cācro ī q̇nq̄ꝫ. P̄rio q꞉ ē q̇eta. i. de mā q̇escēte: cācer v̇o mobil̄. Scd̄o q꞉ ē sedata. i. pacifica ꝛ māsueta sine malitia accn̄tiū: cācer v̇o ledēs seuus maloꝝ accidentiū. Tertio. q꞉ scirosis destruit sensum p̄ticule in qua est cōpingēdo ꝛ indurādo neruū sensitiuum et offuscando vel extinguēdo sp̄m aīalē subtilē et clarum. cancer vero nō destruit sensum nisi diuturnitate tp̄is membrū mortificet: ꝛ ita sensum corrūpat. Quarto q꞉ scirosis p̄manet sub eodē statu in mēbro in quo est: cancer v̇o est addēs ꝛ paulatim serpit et se diffundit p̄ suas radices adinstar pedū cancroꝝ q̇b⁹ mēbro heret. Quīto q꞉ scirosis est sine dolore: cancer v̇o cū dolore magno. ¶ Attēde p̄^o ꝙ du^x est scirosis. Quedā vera ꝛ certa: dura: insensibilis ex pura mel̄ia generata: et hec est insanabil̄ maxīe si sup̄ ip̄am nascant̄ pili. Alia nō certa nec penitus insensibilis. ſꝫ pauci sensus ex mel̄ia phlegmati mixta facta: vel ex phlegmate grossoviscoso indurato: ꝛ ista sanabilis est: sed difficulter. Iuxta illud ga. 2. de febribus ꝛ ap̄atibus ad glauconē. c. 15. Certus quidem squirrus tumor est p̄ter naturā insensibilis simul et durus. Qui v̇o nō certus: nō insensibilis quidē ōnipharia dissensibilis tn̄. i. debiliter sensibilis est oīno. Igit̄ insensibilis quideꝫ squirrus insanabilis est. dissensibilis v̇o nō insanabilis quidē nō aūt facile sanabilis. fit em̄ ex viscoso ꝛ grosso humore difficile solubiliter iplastrato squirrosatis. i. induratis particl̄is: hec ga. ¶ Attēde scd̄o ꝙ cancer fit ex mel̄ia adusta. Iuxta illd̄ p̄ncipis quarti tertia trac. 2. ca. 10. Cancer est ap̄a melancholicū de melancholia adusta a materia cholerica aut in q̄ est materia cholerica cuꝫ qua est cōbusta: nō a pura feculēta. ¶ Attende tertio ꝙ lꝫ cācer in omni parte p̄ter cor generari possit: fit tn̄ sepius in mamillis mulierū nō menstruatarū tp̄e debito: ꝛ qn̄ incipit est capax cure sed p̄fectus nō sanat̄ nisi radicitus incisione extirpet̄. Iuxta illd̄ galieni. 2. de apostematib⁹ ad glauconē ca. 27. Deinceps vtiq̄ꝫ erit de cācrosis tumoribus dicere fictibus quidē in oībus p̄ticulis: maxīe autē in mamillis mulierib⁹ quecūq̄ꝫ nequaq̄ purgant̄ ea q̄ ꝭm naꝫ purgatōne. In mamillis aūt vidim⁹ multotiēs certissime omoydē. i. similē formā tumoris cācro aīali: quēadmodū em̄ in illo pedes alterutriq̄ꝫ sunt corp̄is: ita et in hac passione vene distēse ei⁹ qui p̄ter naturaꝫ tumoris vniuersam figurā similem cancro op̄at̄. Hanc quidē passionē incipientē sanauim⁹ mlt̄ totiens. In magnitudine v̇o digna rōne eleuatā sine chirrugia null⁹ sanauit: hec ga. Quar^o dicit p̄nceps ꝙ nō mlt̄ tū distat. i. nō est lōginquū a v̇itate q̇n scirosis a cācro differat p̄ insep̄abilia accidētia ꝛ nō p̄ differētias sb̄stātiales.

¶ Attende ꝙ scirosis interdū qn̄ cū medicinis calidis indiscrete tractat̄ conuertit̄ in cancrū ꝛ significat̄ esse ꝓpinqua cācro p̄ inflāmatiōeꝫ pulsationē ꝛ apparitionē venarū in circuitu eius. Iuxta illud p̄ncipis quarti tertia trac. 2. ca. de apostemate duro. Et qn̄q̄ꝫ cācerat̄ sephiros. Et ꝓpinquitas sephiros ad cancrū et elōgatio eius ab eo est ꝭm multitudinē inflāmatiōis eius: ꝛ paucitatē ꝛ apparitionē pulsationis in eo et occultationē eius: ꝛ apparitionē venarū in circuitu ei⁹: ꝛ nō apparitionē earū. De illa g̊ scirosi q̄ ꝓpinqua est cācro verificat̄ ꝙ nō differt a cancro differētijs substātialib⁹. Sed multū distās a cācro videt̄ differre ab eo differētia sb̄ali ꝭm materiā. Nā cholera nigra adusta que ē materia cācri differt specie a mel̄ia naturali: cuꝫ adustio in omni re sit corruptio rei violēta. Et iterū differt a cācro differētia sb̄ali: q꞉ est mala cōpl̄o frigida cū materia collecta ad apostema: sed cācer est mala cōplexio calida. frigidū v̇o et calidū sunt sp̄ēs diuerse morbi cōpl̄onalis. Sed alie differētie scirosis a cācro que sunt multo plures sunt accidētales. ideo dicit hic p̄nceps. Neq̄ꝫ multū distat quin differentia ꝛc. Cācer etiā dum incipit est velut parua scirosis magnitudinis vnius fabe et tunc esse eius et differētia ip̄sius a scirosi sunt occulte. Iuxta illud p̄ncipis quarti tertia tractatu scd̄o capl̄o de cācro. Et quādo apparet cancer ambigit̄ esse eius in p̄mis cū apparet ꝭm plurimum ꝛ in primis cū apparet in p̄ncipio est sicut faba parua durus rotūdus fusci coloris in quo est caliditas quedaꝫ. Quīto dicit ꝙ scirosis qn̄q̄ꝫ incipit ex se ip̄a scꝫ cum aliqua materia melācholica nō adusta imbibit aliqd̄ membrum et facit ip̄m intumescere: ꝛ aliqn̄ fit ex alio apostemate conuerso ad duritiē et sepius ex sanguineis: et quādoq̄ꝫ ex phlegmaticis. ¶ Attende ꝙ lꝫ aliquādo scirosis p̄ se incipiat: sepius tn̄ fit ab alijs apostematibus īmoderate infrigidat̄ ꝛ stipticatis seu nimis cōpressis. vnde humidū exprimit̄ ꝛ grossum terreum feculentum manet et induratur. Iuxta illud gal̄. scd̄o de apostematibus ad glauconē ca. 15. Aliqn̄ igit̄ mox a p̄ncipio paulatim ꝯstituit̄ ꝛ auget̄. Plurima v̇o a medicinis cōstituunt̄ stipticātib⁹ ꝛ infrigidātibus fortit̄ herisipilata ꝛ phlegmōes. ¶ Attēde scd̄o ꝙ sicut calida ap̄ata fiūt sciroses applicatiōe īdiscreta infrigidātiū ꝛ stipticātiū: sic ap̄ata frigida qn̄q̄ꝫ lapidificant̄ īdiscreta applicatōe resoluētiū. Iux̄ illd̄ ga. ibi. Si q̇dē igit̄ q̇s fortit̄ dyaforātia squirrosim patiētib⁹ corp̄ib⁹ afferat pharmaca manifestā diminutōnē op̄ās squirro tp̄e breui sp̄abit d̄ totali curatōe nō v̇e: ignorās qm̄ hui⁹ modo curatiōis reliq̇a passionis īsanabilis fit. dyaforata em̄ huius sb̄tiliori parte humiditate reliqua exiccata lapidea perficitur.

Phlegmaticoꝝ v̇o ꝛc. In hac p̄ticl̄a q̄ est de ap̄atib⁹ phlegmaticꝫ dicit p̄mo p̄n. ꝙ ap̄a phlegmaticū diuidit̄ in ap̄a laxū ꝛ glādulas molles. Istud ap̄a dr̄ arabice zimia ꝛ grece vdimia ꝛ ydema. Iux̄ illud ga. 2. d̄ ap̄atib⁹ ad glauconē. Noīam⁹ igit̄ ydema īdolorosum ꝛ laxū tūorē. demōstrat⁹ aūt est iste ex phlegmatica sb̄a fieri vel sp̄ū vaporoso. q̄lis q̇dē ꝭm mortua ḡnat̄ corp̄a ꝛ ꝭm pedes ꝛ crura ml̄totiēs in hydericis. i. hydropicalib⁹ dispōnib⁹. ¶ Attēde ꝙ hoc ap̄a diuidi p̄ōt in verū ꝛ nō verū queādmodū alia. Verū ḡnat̄ ex phlegmate nāli puro. Nō verū ex phlegmate non nāli vel alijs hūorib⁹ īmixto. Et iterū diuidi potest in ydema qd̄ est accn̄s morbi sicut hydropisis vel asmatis vel longarum

Et he quidē differūt quoniā glandule sunt separate et inuolute in coop̱torio: et apostema laxum est mixtuz nō separatū. Ap̄atū p̄terea hyemis pleraq̄ȝ sunt phl'matica: itavt illoꝝ q̄ sunt calida sunt colores albi. Et glādule quidē et sila et his silia a neruorum differūt nodositate eo ꝙ nodositas magis sit ī suo loco māsuat⁊ ei' tactus sentit̄ neruosus: ⁊ cū figēdo tangit̄ spargit̄ et redit ad locū suuz: et cū forti medicamīe spargit̄ absq̄ȝ compressione nō redit. Et plurimuz eius accidit ꝓpter laborez ⁊ destruit̄ ꝓpter ponderosa sicut plumbū ⁊ ei' silia. Et tibi quidē sciendū est ꝙ apo

febriū: ⁊ ydema qd̄ est morbus p̱ se nō sequēs aliū. Et hāc diuisionē cū curis tāgit ga.2.de ap̄atib'.c.14.dicēs. Et in illis quidē syntoma est h̄ tale ydema dispōnis laxe nulla p̄cipua curatōe indigēs: etem̄ fricatōe sola p̱ oxirodinū.i.oleū rosarū cū aceto: ⁊ q̄nq̄ȝ p̱ oleū ⁊ sal imisso oxirodino sistere fecerūt illud: ⁊ alia multa talia. ꝓpter aūt phlegmaticum humorē supinfluētē p̱ticle iā fiēte passione aliq̄n q̄dē ⁊ spongia aqua madefctā modicū aceti habenti sistere fac̄ passiōez. Scd̄o dicit ꝙ glandule molles differūt ab ap̄ate laxo: quia sunt sep̱ate a mēbro in q̄ sunt ita ꝙ earū mā nō est imersa neq̄ȝ imbibita porositatib' mēbri: sȝ sicut glās in vnū recollecta. Itē glādule sūt inuolute in coop̱torio velut in bursa vł sacco: sed ap̄atis laxi mā ē imersa mēbro: nec in sacco claudit̄. Et glādule molles vt plurimū fiunt in emūctorijs membroꝝ p̄ncipaliū vel p̱ viā mūdificatiōis hora sanitat̄ vel p̱ viā crisis hora termīatiōis egritudinis: vel a materijs diriuat̄ ad vlcera vel ap̄ata extremitatū: q̄rū p̱s in trāsitu ip̄ius p̱ emūctoria retinet̄ in illis: vt apparet in his q̄ scabie lōga ⁊ fortivexant̄ in pedib' aut ī manib'. tales em̄ in inguinib' vel in subascellis solēt habere glādulas

Tertio dicit ꝙ ap̄ata eueniētia in hyeme pluria sunt phl'matica: ita ꝙ etiā ap̄ata calida tūc ꝯtingētia sunt albi coloris vñ vident̄ declinare ad phl'matica. Cā isti' est triplex. Pria ē: q̄ꝛ phl'ma m'tiplicat̄ ī hyeme. Iux̄ illud p̄n.c.6.sum.p̄me.doc.2.hui' fen. Egritudinū v̇o hyemaliuz plurie sunt phl'matice ⁊ in ip̄a phl'ma fit multū. ⁊ plurimū qd̄ est in eo qd̄ vomitu expellit̄ est phlegma: colores q̄ȝ ap̄atū in ea f̄m plurimū ad albedinē trahūt ⁊ in ip̄a abūdat catarr'. Scd̄a cā est: q̄ꝛ minor fit sp̱sio et resolutio humoꝝ in ea maxime grossoꝝ. Tertia est q̄ꝛ v̇tus natural̄ tp̱e hyemis est in interiorib' corp̱is fort̄: ⁊ in exteriorib' debilis: quare expellit grauātes humores ab interiorib' ad exteriora. ¶ Attēde ꝙ n̄ solū ap̄ata phl'matica magis eueniūt in hyeme: īmo oīa ap̄ata tē magꝫ accidūt ⁊ tardi' sanant̄ ⁊ min' recidiuāt. Iux̄ illd̄ hyp. ꝓnosticoꝝ.3. Oē ap̄a magis in hyeme q̄ȝ in alijs tp̱ib' ꝯtingit ⁊ āpli' morat̄ ⁊ si sanatur nō reciprocat̄. Quarto dicit ꝙ glādule ⁊ sila ⁊ silia his dn̄t a nodositate neruoꝝ sextupl'r. Primo q̄ꝛ nodositas est min' mobil' ⁊ magꝫ māsiua in suo loco. Scd̄o q̄ꝛ nodositas durior sentit̄ q̄si sit neruus vł res neruosa. Tertio q̄ꝛ nodositas sp̱git̄ cū tāgit̄ figēdo.i.fortit̄ cōprimendo deinde redit ad locū ꝓpriū cessante cōpressione. glādule v̇o cōpresse sub digit̄ labunt̄. sed nō sp̱gunt̄: q̄ꝛ sunt ī cisti clause nisi ī p̄ncipio sui p̄usq̄ȝ cistim h̄eant: vel āteq̄ȝ sua cistis indurueri: tūc em̄ presse sp̱gūt̄ ⁊ q̄nq̄ȝ nō redeūt. Iux̄ illud p̄n.q̄rti t'tia.trac.2.c.3. Et est in p̄ncipio tal'r ꝙ cū sup̱ ip̄m fit cōpressio separat̄: deinde redit multotiēs ⁊ fortasse nō redit. Quarto q̄ꝛ nodositas sp̱sa ⁊ resoluta sine cōpressione cū forti medicamine. sicut sunt calx sapo ⁊ cinis nō redit: sȝ glādula resoluta redit: q̄a follicul' eius remanēs nouos colligit humores: non em̄ potest resolui. Quīto q̄ꝛ nodositas vt plurimum accidit ꝓpt̄ laborē vt in viatoribus et portitorib' onerū: glādule nō: īmo ex ocio magis. Sexto q̄ꝛ nodositas neruoꝝ destruit̄ ⁊ sanat̄ ex alq̄ ḡui veluti plūbo sup̱ eam ligato cōprimēte eam. glādule v̇o sanant̄ incisione cutis ⁊ extractōe carū cū suis sacculis ¶ Attēde p̄mo ꝙ p̱ silā intelligit̄ ap̄a qd̄ est in p̄ncipio paruū sicut glādula postea multū auget̄: ⁊ tūc a q̄busdā testudo vocat̄. cuius sp̄ēs sunt talparia in capite bochiū in collo hernia in testiculis. Et per similia intelligit lupias scȝ glādulas molles sil'es florib' lupuli rotundas nasci solitas circa iūcturas ⁊ in locis siccis. ¶ Attēde scd̄o ꝙ nodositates neruoꝝ dn̄t in hoc a nodis glādulosis ꝙ nō separant̄ vndiq̄ȝ a mēbro in q̄ sunt: sed solū lateral'r scilȝ dextrorsum ⁊ sinistrorsum. Nodi v̇o glādulosi sunt vndiq̄ȝ separati. Iux̄ illud p̄n.q̄rti tertia trac.2.ca.2. Et q̄nq̄ȝ accidit vt nodet̄ neruus ⁊ simile̊ nodo ⁊ nō sit de nodis et differt a nodis p̱ hoc ꝙ nō separat̄ in lōgitudine. immo dextra ⁊ sinistra. Et multotiēs accidit ex p̱cussione qd̄ similat̄ nodis. Cum ergo curat̄ ī

stemata phlegmatica diuersificant̄ f̄ȝ diuersitatē grossitiei phlegmatis et mollitiē ip̄ius ⁊ eius subtilitatem ⁊ laxitatem ipsius et duritiem ita vt quādoq̄ȝ videantur ventosa. Phlegma preterea subtile multotiēs descendit in reumatismis in vacuitatē que est in villis neruorum: ita vt perueniat ad muscl'os qui sunt sub epigloti et ad ea que sunt sub istis.

Aquosa autem apostemata sunt sicut hydropisis ⁊ ramex aquosa: et sicut apostema quod accidit craneo de aquositate et horum similia.

Et vētosa quidē apostemata f̄ȝ duas diuersificant̄ sp̄ēs. Vna ē cacexia

principio cū strictura supposita remouet̄ ⁊ resoluit̄: hec prin. ibi

Quīto dicit ꝙ ap̄ata phlegmatica diuersificant̄ f̄m diuersitatem phlegmatis ex quo fiūt in grossitie ⁊ subtilitate: mollitie et duritie ⁊ laxitate ⁊ tēsione: ita vt aliq̄n pre duritie ⁊ tēsione videant̄ ventosa: ⁊ lȝ hic tensionē nō exp̄mat: ip̄az tñ subintelligit in cōtrario ei' scȝ laxitate. Sūt aūt ⁊ alias m'tas differētias: q̄ꝛ quedā sunt imersa carni: alia clausa in saccl'o: q̄daz resolubilia: alia non: quedā saniosa vel virulenta alia nō: quedā magna alia p̱ua: q̄daz ḡcilis pedis vt ligari possint alia nō: q̄dam int': alia extra quedā mobilia alia fixa: et penes has differētias variātur eoꝝ cure.

Sexto dicit ꝙ phlegma subtile sepe descēdit in reumatismis ad vacuitates q̄ sunt inter villos neruoꝝ sp̱sos in musculis: ita ꝙ peruenit ad musculos existētes sub epigloti ⁊ ad loca alia sub istis musculis. Et istud phlegma collectū ad ap̄a si vias acris et cibi nō impediat d̄ꝛ bochiū ⁊ vulgariter gulea: sed si dictas compresserit vias d̄ꝛ squināntia phl'matica: ꝙ si p̱ cānā pulmonis hoc phl'ma sp̱sum fuerit causat raucedinē: ⁊ si vsq̄ȝ pulmonē descēderit ⁊ fuerit in eo collectum causat p̱ipneumoniā phlegmaticam

Aquosa aūt ap̄ata ⁊c. Hic declarat ap̄ata aq̄sa trib' exemplis Primū est hydropisis aquosa scilȝ alcites seu asclites. Scd̄m est ramex id est hernia seu ruptura aquosa. Tertiū est apostema craneo eueniēs ex aquositate ⁊ alia silia apostemata partibus alijs eueniéntia ¶ Circa primū attēde ꝙ sicut tumor ventris in alcite existens dici potest apostema aquosum: sic tumor vētris in tympanite rep̱t' ap̄a vētosum: ⁊ tumor toti' corp̱is in hyposarca ap̄a phlegmaticū cōe toti. Et hos tumores int̄ ap̄ata noiat gal. lib. de tumorib' p̄ter nām.c.18.dicēs. Scd̄m hyderos v̇o.i.hydropises accruat̄ multitudo aquose quidē materie in alcite: spumose vero in tympanite: phlegmatice v̇o ī anasarcha ⁊ leucophlegmā eijs noiatis. ¶ Circa scd̄m attende ꝙ quidam nomen ramicis appropriāt soli hernie aquose: sed p̄nceps vocat ramicē oēm rupturam ex qua p̱ fissurā siphac descēdit aliquid vsq̄ȝ ad testiculū. Ait em̄ tertij vigesimascd̄a tractatu p̄mo capl'o scd̄o. Ruptura fit per solutionē panniculi a singularitate sua ⁊ casum fissure in eo quā penetrat corp' qd̄ fuit cōp̄hēsuz ī eo añ scissurā: aut ꝓpt̄ dilatatōez stricture ī meatu aut solutionē. Et cū accidit illd̄ tal'r ꝙ q̄n īcedit penetrās p̱ueīt ad testicl'os noiat̄ ramex ⁊ hernia. Et in fine capl'i illi' ait Et sciās ꝙ ramex ītestioꝝ ⁊ tirbi ē egritudo fortis difficilis: q̄uis sit parua: ⁊ ramex aque est egritudo facilis ⁊ si sit magna. ¶ Circa tertiū attende ꝙ craneo accidit apostema ex aquositate dupl'r. Vno modo extra craneū: alio modo intra. Iux̄ illd̄ p̄ncipis tertij p̄ma tractatu tertio capl'o decimo. Qm̄ quādoq̄ȝ aggregant̄ humiditates aquose intra craneū ⁊ extra craneū: tūc si fuerit extra significabit eas quod ꝓpīque dicemus. Et si sunt intra craneū ⁊ locus carū supra panniculū durū eger sentit grauitatez interius. Et fit in ea difficilis clausio oculi: immo nō est possibile.i.claudi nō potest: ⁊ humectāt̄ oculi valde: ⁊ lachrymāt̄ assidue ⁊ stant ap̱ti intuētes in vnū locū: ⁊ in hm̄ōi nō est ingenium curatiuū scilicȝ. Et quādoq̄ȝ accidit ex ꝓpric infantibus egritudo que est cōgregatio aque in capite: ⁊ quādoq̄ȝ accidit maioribus. ⁊ hec quidē egritudo est humiditates retēte intra craneū et cutem: ⁊ inter duos pāniculos extrinsecos. ⁊ accidūt inferioratio in illo loco capitis et fletus et vigilie.

Et vētosa ⁊c In hac p̱te p̄ᵒ tāgit duas sp̄ēs ap̄at̄ vētosi: quaruȝ vna cacexia d̄ꝛ: altera inflatio. Scd̄o assignat duas differentias

inter has spēs. Prima est in cōmixtura. Nam in caceχia vētositas est cōmixta ⁊ infiltrata in sb̄a mēbri inflati: sed in inflatione vētositas est in se vnita separata a mēbro nō immixta ei: ꝫ clausa in aliqua ip̄ius ꝯcauitate: sicut in tympanite vētositas clausa latitat inter pāniculos vētris: ⁊ in caceχia cibo mixta defluit ad poros mēbrorū. Secunda differētia ē in essentia. i. modo substantie dure vel moll. Nā in caceχia tumor sētitur mollis ad tactū. in inflatio ne vero tumor resistit tactui cū duritie quadam ad instar tympani tēsi.

et altera est inflatio. Inter caceχiam vero ⁊ inflationē est differētia duobꝰ modis: vnus est essentia: ⁊ alter est cōmixtura. Et declaratio istius ē ꝙ vētus hic in caceχia in mēbri substātia est admixtꝰ: sed in inflatiōe est aggregatꝰ ⁊ separatꝰ ⁊ nō admixtus mēbro. Et caceχiā quidē inuenit sensus mollē: sed inflatio sensui resistit resistētia multa aut pauca. Amplius bothor sunt ꝑm nūerū apatū. Earū eñ alie sūt sanguiñee sic variole: alie sunt ex cholera rubea pura sic sere cholerice ⁊ desudatiōes. et alie sunt ex eis mixte sicut morbillus ⁊ formica ⁊ claui ⁊ scabies. ⁊ veruce et horū similia

¶ Attende p̄mo ꝙ caceχia est corruptio complx̄onis maxime epatis p̄cedēs hydropisim in qua epar debilitatū partē chili cōuertit in ventū qui cū sanguine trāsiens ad mēbra facit ea intumescere. Juxta illud p̄n tertij. 14. tract. 4. caplo. 3. Qñ corrūpit̄ dispositio epat̄ ⁊ cōicat sup ip̄m debilitas accidit in p̄mis dispositio añcedēs hydropisim ⁊ noiat̄ caceχia ⁊ appropriat̄ noie corruptōis cōplx̄onis. In p̄misitaqꝫ ꝑmutat̄ color corpis ⁊ faciei ad albedinē ⁊ citrinitatē: ⁊ appꝫt iflatō i palpebris ⁊ facie ⁊ extremitatibꝰ manuū ⁊ pedū. et qñqꝫ spargit̄ in corpus totū: ita vt fiat sicut massa: hec p̄nceps. Et d̄r a cacos qd̄ est malū et eχis qd̄ est habitus: cuiꝰ ꝯrium eucχia d̄r: ⁊ ait ga. libello de eucχia. ¶ Attende scd̄o ꝙ ga. 14. de ingenio sanitatis. c. q̄nto ventosa apata noiat tumores q̄ princeps vocat hic inflationes ⁊ ostēdit quō differūt ab vdimijs dicēs. In tumoribꝰ ⁊ mollibus apatibus nō erit faciēda eadem medicina. Nam mollia sunt ex phlegmate. ideoqꝫ si digitꝰ apponat̄ fossa ibi efficiet̄. Causa vero tumoris vētositas est inflatiua in mēbro quolibet adunata que aliqñ sub cute colligit̄: ⁊ aliqñ sub pelliculis ossa ⁊ lacertos ⁊ alia mēbra cooperiētibus. Itē multotiēs coadunat̄ in stomacho ⁊ intestinis atqꝫ inter intestina ⁊ pelliculas vētris. Sed tñ differētia tumor ⁊ molliū apatū hec est. Nam si apa tangat̄ cedet digito: vētositas v̄o nō cedit ei q̄ ꝑcussa sonū reddit q̄si tympani: hec ga. ¶ Attēde t̄tio ꝙ ga. codē libro ca. 6. reponit satiriasim sb̄ apate vētoso dicēs. Preterea quedā passio fit in veretro quaꝫ antiqui priapismū vocauerūt ex gñe tumoris eχn̄s. Causa vētositas ē in eius neruo: sicut poteris cognoscere ꝑ anatomiā ¶ Attēde q̄rto ꝙ vētositas apans cū sit grossa turbulēta sepiꝰ fit ex humoribus grossis ⁊ debili calore. Juxta illud ga. ibi. Ventositatē tñ dicimꝰ fieri ex humoribꝰ grossis ⁊ parū calidis. calor eñ nālis fortis existens hūores illos digeret ⁊ dissoluet. si autē sit defectꝰ ⁊ humor grossus ⁊ viscosus: fumꝰ grossus nō dissoluēdꝰ gñabit̄. ¶ Attēde q̄nto ꝙ lꝫ caceχia ⁊ vdimia ꝯueniant in mollitie tactꝰ. vdimia tñ diu fuat foueā digiti imp̄mētis: caceχia vero non.

d Ampliꝰ bothor ⁊c. In hac ꝑte q̄rta que est de ꝑuis eminētijs dicit p̄mo ꝙ tot sunt nūero gñā bothor. i. paruarū eminētiaruꝫ quot sunt genera apatū distinctōe sumpta ꝑm materias. Sꝫ volens id declarare p̄nceps inducēdo ꝑ materias ⁊ genera bothor omittit duo gñā scꝫ genus bothor ex melā pura ⁊ genꝰ bothor ex phlegmate puro: ⁊ hoc forte fuit: qꝛ pustule tales raro fiunt: et si fiāt parū ledūt. ⁊ immutāt ꝑticulā in qua sunt ꝓpterea ꝙ melācholia ⁊ phlegma nāles sunt pauci motꝰ ⁊ hebetiū q̄litatum. vel subaudias ex dictis p̄us de apatibus. Scd̄o dicit ꝙ sunt quinqꝫ gñā eminentiarū paruarū. Primū genꝰ est eminētie sanguinee: sicut variole. Nam generatio variolarū est ꝓpter multitudineꝫ sanguis corrupti. vt ait p̄n. quarti p̄ma trac. 4. ca. 7. Et sepiꝰ contingūt pueris ex reliquijs sanguis mēstrui quo alebant̄ in vtero materno. Et interdū ꝯtingūt ꝓuectis ex aliquo corrumpēte sanguine: vt in epydimijs ⁊ ebullit sanguis sicut mustū in vegetibꝰ. Scd̄m genꝰ est eminētie ex cholera rubea pura: sicut sere cholerice ⁊ desudatōnes. Et describit̄ sere a p̄ncipe quarti tertia trac. p̄o ca. 11. ꝙ est pustula parua lata sicut vesice ad aliquātulā tendens rubedinē pruritū faciēs ⁊ angustiā eueniēs subito ꝑm plurimū. Sed videt̄ sibimet hic ⁊ ibi dissonare: cū hic ip̄m numeret inter eminētias ex cholera rubea pura: ⁊ ibi dicat. Et causa eiꝰ ē vapor calidus eleuatꝰ in corpore subito aut a sanguine cholerico aut a phlegmate baurachio. i. salso. et sanguinea quidē est vehemētioris rubedinis ⁊ caliditat̄ et velocioris apparitionis: ⁊ phlegmatica ē minor in oibus illis. Dic ꝙ ibi intēdit ꝑ vaporē eleuatū a sanguine cholerico spumā sanguinis q̄ cholera d̄r. Juxta illud p̄n. p̄mi p̄ma. doc. 4. ca. p̄o. Cholera naturalis est spuma sanguis cuiꝰ color est rubeus clarus. licet ergo p̄ma spēs sere p̄dicta sanguiea vocet̄ quo ad cām antecedētē. ip̄a tñ cholerica est ꝑm causaꝫ cōiūctam. Desudationes v̄o sunt ꝑue pustule facte quasi de materia sudoris. Juxta illud galieni amphorismorū t̄tia cōmēto illiꝰ canoñ. Estate v̄o q̄daꝫ horꝫ desudationes in exteriori habitudine corpis nascunt̄. i. ꝑue pustule q̄si de sudoris materia facte q̄ sicut vulnera cuteꝫ exasperāt exteriorē. quarum causa est multus sudor cholericꝰ. Princeps v̄o quarti. 7. trac. 3. c. 5 dicit ꝙ sunt quasi sint sudoris feces inobediētes ad resudandū: ⁊ qñqꝫ nō fiūt bothor apparētes: imo accidit asꝑitas. Tertiū genus est eminētie mixte ex eis scꝫ ex cholericis ⁊ sanguineis: vel ex eis scꝫ ex aliq̄bus. 4. simplicium eminentiarū humoraliū: q̄si intellexerit sub calidis expressis frigidas reticitas ⁊ ad oēs referat̄ hoc relatiuū eis sicut morbillꝰ formica: claui: scabies: verruce ⁊ his silīa scꝫ porri ⁊ cornua solita euenire pedibus ⁊ digitis eorum ex strictura sotularium et mora vulue et ani. ¶ Instabit quis cōtra exempla. primo ꝙ morbillus nō est eminentia cōposita sꝫ cholerica simplex ꝑ p̄ncipē quarti p̄ma tract. 4. c. 7. dicētē. Scias ꝙ morbillus oīs est variola cholerica: et nō est differētia int̄ ea ambo scꝫ morbillū ⁊ variolā in plurimo reliquarū dispositionum: nisi qꝛ morbillus est cholericus: et ꝙ ip̄e est minoris q̄ntitatis: et quasi ipse nō ꝑtransit cutem: et nō est ei altitudo de qua curet̄. Item formica specialiter miliaris non est eminentia composita ex eminentijs calidis: immo est phlegmatica. Juxta illud galieni libro de tumoribus preter naturā. Qm̄ aūt ⁊ ipsius acris. i. acuti humoris aliquis quidē magis aliquis v̄o minus existit talis sciendū est ab acriori estiomenū herpetē cōsistere. ita eñ eum hypocras noiauit a reliquo aliū tumorē fieri cui keeriā id est formicā miliarē quidā aliorū qui post hypocratē nomen posuerūt: quia keeris. i. milio similes eminētias efficit ꝑm cutim. phlegmaticū igitur mihi videt̄ esse hoc reuma alterū v̄o certissime cholericum: hec ga. Et ideo p̄nceps quarti tertia trac. p̄mo cap̄. sexto. miscere iubet turbich in catarticis formice miliaris. Iteꝫ codē tractatu caplo p̄mo dicit. Cholericū aūt apostema supple: aut est a cholera subtili valde que non continet̄ in eo ꝙ fit magis intus q̄ illud quod apparet de cute. ⁊ est acuta: ⁊ fit ex ea formica: aut ambulatiua sola ⁊ est subtilior. aut ambulatiua corrosiua ⁊ est mala: aut ex cholera grossiore illa ⁊ minoris caliditat̄: ⁊ continet̄ magis intus q̄ p̄ma in cute ⁊ est quasi sit in ea phlegma: ⁊ fit ex ea formica miliaris ⁊ est minoris inflammatōis ⁊ tardioris resolutiōis: ⁊ si fuerit materia grossior ⁊ deterior accidet formica corrosiua: hec p̄nceps. Ex quibꝰ patet ꝙ formica nō est eminētia composita ex cholerica ⁊ sanguinea: immo vel simplex vel ex cholera et phlegmate. Item claui sepius fiūt ex malitia digestiōis ⁊ motibus inordinatis sup repletionē. Juxta illud p̄ncipis quarti tertia caplo. 28. Ademem il iterū sūt de genere exiturarū. ⁊ plurimū eorꝫ fit ex malitia digestionis et ex motibus sup repletionē. sed malitia digestionis ⁊ motus sup repletionē faciētes descendere cibos a stomacho ante tempus sunt potius causa phlegmat̄ q̄ humorꝫ calidorꝫ. Item scabies est morbus melācholicus. Juxta illud ga. libro de tumoribꝰ p̄ter naturam ca. decimoq̄rto. Sunt aūt scabies ⁊ lepra melancholice passiōes soliꝰ cut̄ ꝙ si in venis ⁊ carne fiāt cancri noiant̄. Item verruce ex melancholia generant̄. Juxta illud p̄ncipis q̄rti septima tractatu tertio. c. de verrucis. Causa efficiēs eas p̄ma est expulsio nature: ⁊ materialis est humor grossus melācholicus. ¶ Ad p̄mū dic ꝙ lꝫ morbillus sit eminētia cholerica comparatione ad variolā: nō tamen simplicit̄ ita ꝙ fiat ex pura cholera: imo fit ex plurima cholera mixta sanguini subtili. Ad scd̄ꝫ dic ꝙ materia formice saltē miliaris ē composita ex cholera phlegmate et melācholia. vt ait p̄nceps quarti tertia tract. p̄mo capitulo sexto. dicēs. Necesse est esse illic ex melācholia ⁊ phlegmate que admiscētur cholere. Et intellige ꝑ formicā pustulam paruā ambulatiuam ex qua sentit̄ dolor vt ex punctura formice. Juxta illud p̄ncipis caplo quarto dicti tractatus. Et sentit̄ in omni formica sicut pūctura formice: et ad

summū oīne apa in cute ambulatiuū qd latitudinē nō hȝ est formica. verū alia est miliaris ⁊ alia est corrosiua. Ad tertiū dic ꝙ mot⁹ inordinati cū malitia digestionis mouēt humores calidos ad cutē vnde fiūt claui. Et dicunt claui vt ait ianuēsis in synonymis apata nō magna d materia sanguinea vel ꝓ parte cholerica q̄ et furūculi a quibusdā vocātur: et arabice dicūt ademenil. Ad. 4ᵐ dic ꝙ gal. ibi loquit de scabie feda quasi morpheata q̄ dr albaras nigra. Sȝ scabies cōis fit ex mixtura cholē sanguinis ⁊ melie: vel sanguinis ⁊ phlegmat salsi. Juxta illud pncipis quarti septia. trac. 3. ca. 4. Materia a q̄ gñat scabies

Et plerūqȝ sūt aquose sicut āpulle: et qñqȝ vētose sicut iflatiue. Tu aūt i libro q̄rto iuenies distictōneȝ q̄ tibi in dispōnib⁹ sufficiet apatū ⁊ bothor d q̄ ꝯueniēs ē vt ipa sit si de⁹ voluerit.

❡ De rebus que cum egritudinibus numerantur. Cap. VI.

Vedā res sunt que

aut est materia sanguinea cui admiscet cholera que forsan cōuersa ē in meliam: aut cōuersa est pars eius in meliaȝ: aut materia cui admiscet phlegma salsum. Ad q̄ntum dic ꝙ lȝ causa cōiuncta verrucarū sit melancholia: antecedēs tñ aliqñ est phlegma quod induratur vel sanguis q̄ conculcat in venulis paruis sine putrefactōe admixt⁹ melie. Jux illud pncipis quarti septima trac. 2. ca. 7. Et quādoqȝ cōuertit melia a phlegmate sicco valde qñ mltiplicat in sanguine. Et qñqȝ accidit ipsi sanguini ꝓpterea ꝙ ipe coartat ⁊ multiplicat et ꝓpter ꝓuatiōnē causaruȝ putrefactionis vt cōuertat ad siccitatē ⁊ frigus ⁊ ꝓprie in venis ꝓuis

Quartū genus est eminētia aquose scȝ ampulle plene aque quales sepe fiūt in pedibus peditū itinerantiū et in arsuris feruentis aq̄ vel olei vel ignis vel ferri: ⁊ etiā ex applicatōe alicui⁹ leuis caustici ⁊ cātaridum. Quintū gen⁹ est eminētie vētose: sicut ꝑue inflatōes vento plene. Tertio dicit ꝙ quarto canonis huius inueniet vna distinctio videlȝ tertia huius fen cōtinens sufficiēter dispōnes apatum et bothor puta eorū spēs causas signa ⁊ curas. Et est cōueniēs ad ꝑfectionē artis medicine vt ipa sit si deus voluerit sine quo factū est nihil. ipe eñ est fons ⁊ origo pma veri boniqȝ et omni sciētie et artis.

❡ De rebus q̄ cū egritudinibus numerant. Cap. VI

q Vedā res ⁊c. In hoc caplo pmo tāgit pnceps materiā capituli istius ⁊ describit eā ⁊ diuidit in. 4. gña. Scdo exequit de pmo genere ibi [Et egritudinū] Tertio de scdo ibi [Et coloris alteratio] Quarto de quarto ibi [Et nocumenta figure]

a In pma parte que est pñs textus dic pmo ꝙ sunt aliq̄ res q̄ nō sūt de numero egritudinū: q2 nō ledūt sensibilr opatiōes alicuius virtut. Numerant tñ inter egritudines. q2 frequēter plus displicēt habētib⁹ q̄ egritudines secrete: maxie mulierib⁹ ⁊ nobilib⁹ ⁊ curialib⁹ pl⁹ optantibus decorē q̄ sanitatē. Et cōiter sup his cōsulūt medicos ⁊ ab eis q̄runt remedia. Scdo dicit ꝙ iste res intrāt indecorationē. i. auferūt aliquid decoris ⁊ pulchritudinis humane. ⁊ ideo fen septima q̄rti docēs harū curas ititulat fen de decoratiōe. Tertio dicit ꝙ istarū rerū q̄ttuor sunt genera. Primū cōsistit in pilis. Scdm in colore ⁊ dispositiōe cut. Tertiū in odore. Quartū in figura post colorē. Et dicit post coloreȝ. q2 color est ꝓor figura: eo ꝙ sequit immediate cōplonē ⁊ figura cōpositionem. Complo vo natura prior est cōpositiōe: vel q2 color est pmo ⁊ proprie membrorū simpliciū: figura vo membrorū organicorū q̄ sunt simplicibus posteriora: vl quia figura nō ledēs sensibilr operationē non ita displicet habētibus eam sicut fedus color: quia nō adeo minuit decorem: vel quia color fedus est leuioris cure ❡ Sed cur ꝑtermittit genus saporū vt amaritudinē lingue vel salsedinē vel displicibilē dulcedinem tollētem desideriū et voluptuationē in cibis et potibus qualis sepe occurrit in dispositis ad hyposarcā. Item ꝑtermittit genus sonorū. quedam eñ stertunt: alie peditāt inuolūtarie dormiēdo ⁊ qñqȝ vigilando aliis venter rugit: aliis guttur sonat vt in oresinone. Iteȝ ꝑtermittit genus exeuntiū quod pro turpi mulieres habēt vt sepe spuere frequēter mūgere. Item ꝑtermittit genus abūdantie pediculorū et lentiū quod deturpat habētes ❡ Dic si vis ꝙ hic pncipalia enumerat et frequēti⁹ cōtingentia ⁊ de quib⁹ sepius consulunt medici volēs ꝑ hec alia intelligi vel sigillatim respōde ad singula. Ad primuȝ dic ꝙ gen⁹ saporum nō ingredit materā indecoratōis. Ad scdm dic ꝙ de sonis indecētib⁹ raro recurrit ad medicos. et vt plurimū sunt accidētia morborū vel neutralitatum nō egentia cura propria: sed curant cura illorū quoruȝ sunt accidentia. Ad tertium ⁊ quartum dic similiter.

b Et egritudinū quidē ⁊c. In hac parte scda enumerat pnceps vndecim dispositiones quas vocat egritudines pilorū: quia cōmuniter inter egritudines numerant. Prima est allopitia. Et est feda depilatio per partes capitis notabiles cuȝ vlceribus similis depilationi que fit in vulpibus. et dicitur ab allopide quod est vulpes Sed tiria seu ophiasis est feda depilatio per partes sine vlcerib⁹ cum squamositate cutis sibi sq̄mis serpentuȝ Et dicitur ab ophis quod ē serpens. Et he passiones generāt ex phlegmate vel ex cholera rubea vel melancholia adusta corrodente radices capillorū.

extra egritudines existūt ⁊ cum eis nūerant. Et res quidē iste sunt que i decoratōnē ingrediunt. Quarū alie consistunt in pilis alie in colore: alie in odore: alie in figura post colorem

Et egritudinum[b] quidē pilorum genus consistit in alopitia: ⁊ detruncatione: et paucitate ⁊ vt sint curti: ⁊ vt findant: ⁊ vt sint subtiles ⁊ grossi.

Juxta illud alexandri greci famosissimi primo practice sue capitulo pmo. Contingit hec duplex passio cadētibus capillis vt aliquādo defectu quodā cadant ⁊ nudādo partē capitis deturpēt. et vocatur ophiasis que velut serpentinis squamis superficiem cutis mentiat. i. apparere faciat. Alia vo vulnerib⁹ horribilibus plerūqȝ visibus occurrit. cuius feditas vulneribus vulpinis exhibet similitudinē quam allopiciam vocant. Fit autem hec duplex passio ex phlegmate calefacto ⁊ multū immutato in salsedinis qualitatē. fit vero ex choleribus rubeis: fit etiam ex cholericis nigris: hec ille. ❡ Attende ꝙ quidam vocarunt allopitiam speciem lepre genitā ex sanguine adusto: ⁊ tiriam leprā genitam ex phlegmate adusto forte ideo ꝙ in istis lepris dicte depilatōes fede cōtingere solēt. Secūda est detrūcatio: vel vt alii libri habent destructio. Et detrūcant pilos vermiculi quidā similes lendibus dicti sirones a mulieribus: vel latine paraphar agarami. Rodunt eñ pilos quādoqȝ in medio: quādoqȝ in fine: ⁊ quādoqȝ prope principiū exitus eorū vnde fiunt inequales. ⁊ ob id turpes apparent. Et si destructio loco detrūcationis inueniat intellige casum capillorū vniformē sine feditate cutis qualis cōtingit attrebati nuꝑ duobus fratribus qui ꝑdiderūt vniuersaliter oēs pilos capitis ⁊ barbe. Tertia est paucitas pilorū velut imberbitas que viros deturpat ⁊ credi facit ꝙ sint eunuchi. Cuius causa est: vel raritas nimia cutis nō satis retinens fumos qui sunt materia pilorum donec conuertant in substantiā pili: vel nimia spissitudo cutis nō sinens satis transire pilorū materiā. vel diminutio caloris fumos generātis qui sunt materia pilorū: vel causa destruēs partim materiā pilorum: vt ptisis: marasmus: lepra. ❡ Queret hic aliquis quare nō enumerat superabundantiam pilorū cum feda sit in mulieribus in quibus ex retētione superflua mēstrui et spermatis quādoqȝ barba ꝯtingit velut viris. Et istud vidimus in quibusdā viduis cōtinētibus. Et princeps testatur tertii vigesimapma tractatu tertio caplo vigesimosexto dicens. Et quādoqȝ accidit in cōplexione sua cum retinent menstrua qñ est fortis creationis cuius vtus est potēs ad exercendā superfluitatem retentam: vt assimilet viris ⁊ multiplicentur pili eius aut nascatur ei quasi barba. Item superabūdantia pilorū significat in pueris melancholiā futurā: et in senibus pñtem. Juxta illud pncipis pmi scda doctrina tertia. c. 3. Pili ꝑterea in puero multi significāt ꝙ ipsius cōplexio cum crescet ad melancholiā conuertetur. ⁊ in sene significāt ꝙ in presenti ē melācholicus. Dicqȝ ꝙ ꝑ abundātia pilorū ibi intelligit in cōtrario ei⁹. Quarta est curtitas pilorū: cuius contrariū pro decore habet maxime i iuuēculis laborare solitis vt sui capilli ꝓtendant vsqȝ ad renes. Et huius causa est: vel penuria materie pilorū: vel siccitas nimia nō sinens eos extendi. Quīta est fissura pilorū scilȝ diuisio eorum sm longitudinem: ita ꝙ idem pilus bifurcatur aut trifurcatur. Et causa ipius est superflua siccitas. Juxta illud pncipis quarti septima tractatu pmo capitulo de scissione capillorū. Causa eius est siccitas et cibus siccus: et prohibent ipam olea lenia equalia et mussilagines. Sexta est subtilitas id est nimia gracilitas pilorum que turpis est in viris significās paucitatē naturalis caloris et fumorū qui sunt materia piloruȝ et pusillanimitatē feminẽam. Septima est grossities nimia femīs indecēs ⁊ viragies indicās Cuius causa est multa fumositas. Juxta illud principis primi

⁊ multa crispitudine ⁊ m̄lta lenitate ⁊ canitie ⁊ coloris alteratōe quocūq₃ mō fuerit. Et nocumentū coloris q̄ttuor ꝯtinet̄ generibꝰ. Unū est genus mutatiōis eiꝰ ꝓpter maliciā cōplexionis cū materia sicut ictericia: aut sine materia sicut gypseitas q̄ fit in colore ꝓpter cōplexionē valde frigidā ⁊ citrinitas q̄ accidit ꝓpt̄ cōplexionē valde calidā. Et genꝰ mutationis eiꝰ ꝓpter cās manifestas quē admodū sol ⁊ frigus ⁊ vētus mutāt colorē. Et genꝰ expāsionis corporu₃ colores h̄ntium extraneos sup̱ cutē q̄ colorē defert sicut morphea nigra aut q̄ ibi nascūt̄ sicut lētigines ⁊ macule. Et genus vestigiorꝫ q̄ ꝓueniunt ex ꝯsolidatiōe solutōis cōtinuitatis q̄ accidit sicut variolarꝫ vestigia ⁊ vlcerū foramina. Et nocumēta figure post colorem sunt aut macies superflua aut grossicies superflua.

De horis egritudinis. Ca. VII.

Scire debes ꝙ egritudinu₃ plurime quattuor h̄nt horas. horā ꝑncipij: ⁊ horam augmenti: ⁊ horam status: ⁊ horam declinationis. Que vero extra istas sunt de horis sunt sanitatis.

scōa doctrina 3ª.ca.3. Multitudo pilorum caliditatē significat: ⁊ grossicies multā fum ositatē. ideoq₃ in iuuenibꝰ est amplius ꝙ in pueris: q̄m puerorū materie vaporose sunt ⁊ nō sunt fumose. Octaua est crispitudo nimia. Cuiꝰ cā est excedēs caliditas cū siccitate: vel tortuositas pororꝫ vnde pili exeūt. Iuxta illud ꝑn.ca. nunc allegato Crispitudo significat caliditatez ⁊ siccitatem. est tn̄ cu₃ foraminum et pororꝫ innuit tortuositatez. Nona ē multa lenitas .i. mollicies seu planicies opposita crispitudini ⁊ duricici. Et hec est indecēs viris significans timiditatē ⁊ pusillanimitatē: sicut duricies pilorꝫ significat fortitudinem ⁊ audaciā Iuxta illud aristo. libello suo de phisionomia. Pili aūt molles quidē timidum: duri aūt fortē significant. Hoc aūt signū sumptū est ex oībus aīalibus. timidissimu₃ igit̄ est ceruꝰ lepus ouis ⁊ pilū mollissimū h̄nt. fortissimū aute₃ leo aper: ⁊ pilū durissimū n̄aliter h̄nt. Est aūt ⁊ in auibꝰ hoc ide₃ videre. Decima est canicies ante tp̄s turpis habita ⁊ odiosa fere oībus viris ⁊ mulieribꝰ: quia significat aduētasse senectutē q̄ minuit vires: delectatiōes hebetat: affert egritudines: morti ꝓpinqua est. Undecima ē alteratio coloris capillorū quocūq₃ mō fuerit ad turpitudinē: sicut cum flaui capilli in puericia vl̄ infantia ruffescūt in iuuētute. Ruffus enī color a multis diffamatur velut signum ꝑfidie ⁊ fellei animi.

c Et nocumentū. In hac ꝑte tertia dicit ꝑmo ꝙ nocumentum coloris. i. res q̄ cōiter numerat̄ int̄ egritudines ex ꝑte coloris et nō est egritudo est quattuor generū. Scōo dicit ꝙ primū genus est color fedus ītroductus ex malicia cōpl̄onis cū m̄ā vl̄ sine m̄ā Cum m̄ā vt ictericia q̄ est fedus color citrinꝰ aut niger ex cholera aut melācholia ꝓueniēs. Iuxta illud ꝑn. tertij.15. tractatu ꝑmo ca.3º. Ictericia est alteratio coloris corꝑis feda ad citrinitatē tēdens aut nigredinē ꝓpter cursum hūoris citrini ⁊ nigri ad cute₃ ⁊ q̄ sequit̄ ipam sine putrefactōe: q̄ si ei associaret̄ faceret accider̄ tertianā in citrina ⁊ q̄rtanā in nigra. Et cā citrine f̄m pl̄urimū ē ex ꝑte epat̄: ⁊ ex ꝑte fellis. Et cā nigre ē ex splene: ⁊ q̄nq₃ accidit vt sit ex epate: ⁊ q̄nq₃ accidit vt sit cā citrine ⁊ nigre sil̄r ipa cōpl̄o cōis corꝑi. Sine m̄ā vt gypseitas. i. color sil̄is gypso ꝓueniēs ex vehemēti frigiditate: ⁊ talis color apꝑere solet in n̄āl̄r pallidis exāguibus destitut̄ colore n̄āli ⁊ intēdentibꝰ ad mortē: ⁊ citrinitas q̄ accidit ꝓpter cōplexionē calidissimā: vt in cholericis: etiā dum sani sunt: color n̄ālis tendit ad citrinitate₃. Tertio dic̄ ꝙ 2m genus in naturalis coloris est color fedus proueniens a causis manifestis i. primitiuis extrinsecis sensuis detectis: sicut sunt calor solis vehemens declinare faciēs colorē cutis ad nigredine₃: ⁊ frigus aeris intēsum qō tollit splēdorē cutis ⁊ viuacitatē coloris ⁊ quasi mortificādo ⁊ pellēdo sanguinē interiꝰ cutē liuescere facit ⁊ plūbei coloris. ⁊ vētus q̄nq₃ suo frigore intēso sil̄r oꝑatur. Licet dicat hypocras amphorismorum 3ª ꝙ ꝯstōnes boreales corꝑa ꝯstituunt bene colorata. id enī intelligendū est de nō multū ipetuosis. nā ipetuose ex eis īspissando cutē ⁊ īgrossando cholerā ⁊ vapores eius q̄nq₃ ictericiā inducūt. Iuxta illud ꝑn. tertij.15. tractatu ꝑº capl̄o.3. Quādoq₃ illud qō generat̄ ex cholera. s. nō resoluit̄ aut ꝓpter spissitudinē cutis: aut ꝓpter grossicie₃ materie. Et ꝓpter has duas cās fit ictericia cu₃ cōmouent̄ venti septētrionales ⁊ in estate frigida: ⁊ cu₃ retinet̄ sudor ꝯsuetus. Quarto dicit ꝙ tertium genus in n̄ālis coloris est color fedus ꝓueniēs a corꝑe aliquo extranei corꝑis sꝑso sub cute deferēte colorem vl̄ nato sup̱ cutē. Sparso quidē vt morphea q̄ est feda nigredo cutis ex melācholia nascēs sub cute dispꝑsa. Nato vō sicut lētigines ⁊ macule. Et intellige ꝑ lētigines quasdā tabeculas cutis sil̄es lentibus decliues ad rubedinē genitas ex sanguine ꝑfocato sub cute. Iuxta illō ꝑn. quarti 7ª tractatu 2º. ca.6. Lentigines ⁊ sanguis mortuꝰ fiunt ꝓpter sanguinem a quo aptum fuit orificiū vene vt euomeret repletionē: aut scissu₃ fuit eius orificiū ꝓpter ꝑcussionē aut aliud. ⁊ ꝑfocatus est sub supiori ꝑte cutis in loco in q̄ apparet color eius ⁊ figura eiꝰ: ⁊ ille q̄ est ad rubedinē decliuis est lētigo ⁊ q̄ de eo d̄ linitur. i. ꝑgitur in planū noīat̄ pannꝰ. Et ꝑ maculas intellige ruffedines ruffōrum. ¶ Instabit aliquis ꝑmo: q̄r h̄ genus tertiū videt̄ idē cū ꝑmo. fit etenī ꝓpt̄ malā cōplexionē cū m̄ā vt primū. Item vbi scribit̄ in l̄ra hac sup̱ cutē: scribi d₃ s̄b cute: q̄r corpꝰ tingēs in vtraq₃ morphea s̄b cute est sparsum. ¶ Ad primū dic ꝙ in aliquo cōicant primū ⁊ tertium genus: sed etiā differunt in aliquo ⁊ maxime in hoc ꝙ primū genus sine materia fieri pōt: sed tertiū nō. Itē tertiū fieri pōt sine mala cōplexione: vt ruffedines ruffōrū. scōm vō nō Ad scōm dic ꝙ corꝑa efficiētia colores extraneos cutis sunt sub prima cute exteriori: ⁊ supra scōam interiorē. Quinto dicit ꝙ quartū genus coloris fedi est genus cicatricū ꝓuenientiū ex ꝯsolidatiōe solutionis cōtinuitatis accidētis cuiusmodi sunt vestigia variolarꝫ ⁊ foramina feda vlcerꝫ derelicta post eorꝫ cōsolidationē. ¶ Attēde ꝙ q̄r in variolis ⁊ vlceribus extrinsecis cōiter aliquid deꝑdit̄ ex interiori cute q̄ non regenerat̄: nisi in infantibus ⁊ pueris ꝓpter hoc ꝙ est mēbrum sꝑmaticu₃: ideo post se relinquūt fedū colorē dissimilem colori ꝑtiū nō vlceratarum: q̄r color cutis exterioris sequit̄ colorem interioris.

d Et nocumenta. In hac ꝑte q̄rta dicit ꝑn. ꝙ nocumēta figure que numerant̄ cōiter inter egritudines ⁊ nō sunt egritudines sunt excessiua macies ⁊ grossicies seu crassicies superflua. ¶ Attende ꝑmo ꝙ macies pōt esse tanta vl̄ in vno membro vl̄ in toto corpore ꝙ ledat sensibiliter operationes nutritionis ⁊ digestionis in toto corpore: sicut in ptisi ⁊ marasmo. In vno mēbro vt in stomacho. Iuxta illud auenzoar tractatu.15. theseir capl̄o ꝑmo. Accidit egritudo in stomacho que dicit̄ les i. macies ⁊ debilitas donec redditur eius substātia subtilis quasi tela: ⁊ nō potest digerere cibum aliquo modo. Et ista macies non subiacet huic capitulo: sed est proprie morbus. Et similiter excedens pinguedo seu grossicies inhabilitans ad motum coartans anhelitum ⁊ disponens ad extinctionem caloris naturalis ⁊ mortem subitanea₃. ¶ Attēde secūdo ꝙ hic pretermittit̄ res odoris: que tertia numerabat̄ in principio capituli: forte negligētia scriptorum vl̄ translatoris: vl̄ q̄r ꝑnceps hanc satis reputauit notam. quam tertio morbi capitulo.10. sic percurrit galienus. Possumus quoq₃ per ista fetorem aurium cōprehendere narium quoq₃ ⁊ titillici ⁊ plurimorum mēbrorum in morbos mutatorum. Item ructus est ꝑcipiendus si sit fumosus vl̄ acetosus vl̄ abominabilis vt fetentes pisces. Et princeps quarti.7ª. tractatu tertio pertractat curas fetorum totius corporis ascellarum ⁊ exeuntium.

¶ De horis egritudinis. Capitulum. VII.

f Scire debes ꝙ egritudines. In hoc capitulo ꝑmo numerat ꝑnceps tempora morborum. Secūdo ostendit quid intelligit ꝑ principium ⁊ augmentum morbi ibi [Cumq₃ dicimus horam principij] Tertio describit vnūquodq₃ temporum ibi [Et hora quidem principij. Quarto diuidit tempora morbi in vl̄ia ⁊ particularia ibi [Et he quidem quandoq₃ attenduntur]

a In ꝑma parte que est ꝑñs textus. Dicit ꝑmo ꝑn. ꝙ plurime egritudines h̄nt. 4. tꝑa. s. tp̄s ꝑncipij: tp̄s augmenti: tp̄s status: ⁊ tp̄s declinationis. Et dicit notāter plurime: q̄r mortales egritudines cōiter carēt vera: ⁊ ꝓprie dicta declinatōe. Scōo dicit ꝙ tꝑa q̄ sunt extra ista q̄ttuor sunt de tꝑibus sanitat̄ vl̄ neutralitat̄ supple: q̄r a sanitate in egritudinē fit transitꝰ ꝑ mediū neutralitatis decidētie: ⁊ ab egritudine in sanitatē ꝑ mediū neutralitatis ꝯualescētie. ¶ Attēde ꝙ tꝑa egritudinū sunt ꝓportionata etatibꝰ aīalium. Iuxta illud ga. libro de temporibus

totius morbi caplo p̄mo. Totius egritudinis intelleximus tp̄a ꝓportionaliter etatib⁹ aīaliū. Unū quidē ⁊ p̄ᵐ generatiōis. Scōm vero ascensionis. Tertiū aūt status. Et quartū declinatiōis. qñ demum debent qui egrotāt saluari. Anticipātibus eni mori eis vl̄ ſm ascensum vl̄ ſm statū palā qm̄ nō ꝑtrāsit vniuersa tp̄a huius egritudo. ¶ Queritur hic vtrū omis egritudo salubris q̄tuor habet tp̄a videtur ꝙ nō p̄mo d̄ sanguineis febrib⁹. Nā quedam eaꝝ ꝯtinue decrescit dicta epaumastica: ⁊ sic solā hȝ decliatōeȝ: alia ꝑmanet in eodē statu dicta omotena: ⁊ sic solum hȝ statum: alia assidue crescit dicta

Cunqȝ dicimus[b] horā p̄ncipiȷ̄ ⁊ horam augmēti nō volum⁹ ītelligi duo extrema in q̇bus nō manifestet̄ egritudinis dispositio: sȝ ꝙ vnūquodqȝ eoꝝ habet tp̄s ꝑceptū sensu qd̓ ꝓprium hȝ iudiciū. Et hora[c] quidē p̄ncipiȷ̄ est tp̄s in q̄ egritudo appet ⁊ ei⁹ similant̄ dispōnes ⁊ neqȝ appet in ea augmētū ei⁹. Et hora augmēti ē tp̄s ī quo egritudis manifestat̄ ꝯstrictō oī hora post horā. Et hora stat⁹ ē hora in qua egritudo in oībus suis ꝑtibus ſm vnā manet dispōnem. Et hora declinatiōis est tp̄s in quo ei⁹ apparet diminutio ⁊ q̄tuȝ plus ꝓcedit eius minoratio ē magis manifesta.

augmastica. Juxta illd̓ p̄n. quarti p̄ma tractatu scd̓o ca. 42. Et eius .s. febris sanguinee spēs sunt tres: quarum saluior est epaumasticus incipiens cū difficultate ⁊ nō cessat diminui: qm̄ resolutio est maior q̄ putrefactio. Deinde est omotenus ⁊ fortasse silat̄ septē diebus. Et nequior earum est augmasticus: qm̄ resolutio in ea est minor q̄ putrefactio. Item apata p̄nt excerni radicitus a p̄ncipio sui cū rasorio seu nouacula: sicut tp̄e epidimiali quidā magnanimi fecerunt extrahi bochia sua cū incisione a p̄ncipio dū virtus erat fortis ⁊ bene successit eis. Et incisione tali curari debent cancri manifesti in p̄ncipio si fuerint in loco tali ꝙ possint radicit⁹ euelli. Itē phlebotomia vsqȝ syncopim facta in febribus pacutis ⁊ dolorib⁹ maximis in p̄ncipio duȝ virt⁹ est fortis sepe sanat has passiones q̄si subito. Juxta illud ga. ampho. p̄ma cōmento illius canonis. Que egerunt̄. Cū enim phlebotomam⁹ vsqȝ ad defectionem in pacutis febribus refrigerat̄ statim corꝰ: ⁊ febris extinguit̄ plurimis ventres soluunt̄: sudores patiunt̄: ⁊ multi ꝑfecte sanant̄. In dolore igitur maximo nulla medicina hac defectiōe est ꝑfectior. Item ex cholera q̄ in stomacho putrefit pōt febris tertiana generari: ⁊ in p̄mo accessu cū vomitu pōt hec tota cholera eiȷ̄ci: ita vt febris non redeat: ⁊ sic nō habebit quattuor tp̄a. Oppositū huius determinat gal. lib. de tp̄ibus toti⁹ morbi ca. 3. dicens. Et oīno nullā est inuenire carū que soluunt̄ passionū que nō ꝑtranseat quattuor tp̄a. ¶ Dic primo ꝙ oīs egritudo salubris m̄ālis que opatione nature terminat̄ .s. maturatiōe m̄āe ipius ⁊ expulsione post maturationē habet quattuor tp̄a. Hāc cōclusionē intēdebat gal. in verbis ipius allegatis post oppositū. Postq̄ enim dixit ꝙ nullā est inuenire caꝝ que soluunt̄ passionū que nō pertranseat quattuor tp̄a ilico subdit. Ac etiā neqȝ ex alio est cognitio eoꝝ nisi ex digestionis ⁊ indigestionis signis: q̄ ꝑ supfluitates cognoscunt̄. Deinde declarat illud in egestionib⁹ vrinis sputis lippitudinib⁹ reumatibus ⁊ mūcis: qui qñ exeunt subtiles aquosi signant principiū: ⁊ digestione paulatim inspissati signāt augmentū: ⁊ ꝑfecte digesti ⁊ inspissati statū: ⁊ iam diminuti ⁊ parū grauantes declinationeȝ. Dic scd̓o ꝙ m̄lte egritudines beneficio medicine sanant̄ in p̄ncipio sui vl̄ in augmento attēdendo tp̄a morbi penes digestionē m̄āe. Istud ꝓbāt rōnes añ oppositū p̄ma excepta. Dic tertio ꝙ fere oīs egritudo salubris hȝ quattuor tp̄a attendēdo ea penes accidētia seu fortitudinē lesionis: qr oīs egritudo necessario hȝ p̄ncipiū ⁊ nō subito fit: sȝ cū aliqua successione cū ꝓcedat a cā finita: ⁊ in hac successione suscipit aliq̄d de nā augmēti. habet etiā tp̄s fortitudinis maxime quā habitura est: ⁊ est status ⁊ si sit salua necessario hȝ tp̄s declinatiōis. ¶ Ad primā rōnem añ oppositum dic ꝙ p̄n. noluit negare febrib⁹ sanguineis tp̄a. 4. sȝ notare voluit ꝙ altera eaꝝ .s. omotena habȝ tp̄s status longi⁹: ⁊ augmastica tp̄s augmenti: ⁊ epaumastica tempus declinationis.

b Cunqȝ dicimus. In hac ꝑte scd̓a dicit ꝙ ꝑ horas p̄ncipiȷ̄ ⁊ augmēti egritudinis nō intelligunt̄ tp̄a in q̇bus nō manifestat̄ dispō egritudinis: sicut quidā arbitrati sūt dicētes p̄nᵐ egritudinis tp̄s in q̄ occulte incipit .s. initiū primū recessus a sanitate nō manifestū sensui: ⁊ augmentū tp̄s in quo latēter auget̄ donec manifeste sensui appeat: ⁊ statū totū tp̄s q̄ egritudo manifeste sensui appet: ⁊ declinationē totū tp̄s q̄ egritudo disparere īcipit donec sanitas assit. Sȝ vnūquodqȝ ipoꝝ .s. tam p̄nᵐ q̄ augmentū hȝ tp̄s suū ꝑceptum sensu qd̓ hȝ iudiciū sibi proprium .i. signa ꝓpria: q̇bus cognoscit̄ sumpta ab exeūtib⁹ vt vrinis fecibus sputis mūcis ⁊ silib⁹. ¶ Attende p̄° ꝙ p̄ncipiuȝ egritudinis tripliciter dicit̄. Primo quidē de p̄mo instāti q̄si indiuisibili q̄ egritudo īcipit. Scd̓o de toto tp̄e triū primoꝝ dieꝝ egritudīs vl̄ p̄me ꝑiodi. Tertio de toto tp̄e q̄ m̄ā egritudīs est indigesta. Juxta illd̓ gal. p̄°. de crisi. caplo. 16. Et nos quidē iaȝ diximus ꝙ p̄ncipiū dicit̄ ſm tres modos. Quoꝝ vn⁹ est punctū p̄ᵐ in quo incipit egritudo cui nō est latitudo. Et mod⁹ scd̓s est hora q̄ ꝑuenit in diē 3ᵐ: ⁊ est intētio q̄ visa ē ꝺsilo q̄si viderit eā in somnis. Et mod⁹ terti⁹ est hora que ē ꝑs egritudinis toti⁹ cui⁹ ꝯsummationē terminat signū digestionis manifeste. ¶ Attēde 2° ꝙ terti⁹ mod⁹ sumēdi p̄nᵐ ē magis famosus ⁊ vsitat⁹ in libris medicie ⁊ apd̓ gal. Juxta illud ga. p̄° de crisi ca. 7. Et retine a me ꝙ ego dimitto ī oīb⁹ q̄ locuturus sum in sequētibus dicere prinᵐ egritudinis qd̓ est punctū ex quo incipit egritudo cui nō est latitudo: ⁊ dicere prinᵐ qd̓ est hora periodi p̄mi febris: ⁊ ꝙ sermo me⁹ totus nō est nisi in intētiōe tertia quā significat nomē p̄ncipiȷ̄: ⁊ ē hora tota in q̄ nondū ē digestio: qm̄ cognitio hui⁹ p̄ncipiȷ̄ ē illa q̄ necessaria ē in arte medicine: et significat res maximas de esse egritudinis. hec galienus

c Et hora quidē. In hac ꝑte 3ª dicit p̄mo ꝙ tp̄s p̄ncipiȷ̄ egritudinis est tp̄s in q̄ p̄mo appet egritudo ⁊ sunt dispōnes ei⁹ siles quo ad accidētia sine augmēto ⁊ decremento: ⁊ etiā quo ad indigestionē m̄āe si fuerit egritudo m̄ālis: ⁊ nō appet in eo egritudinis augmētū. Scd̓o dicit ꝙ tp̄s augmēti egritudinis est in q̄ cōstrictio .i. aggrauatio egritudīs manifeste appet oī hora post horaȝ .s. vl̄ assidue sine ītermissione si egritudo fuerit ꝯtinua nō habens exacerbatōes: vl̄ in horis afflictiōis si ꝑoxismos aut exacerbatiōes hēat. Tertio dicit ꝙ tp̄s status est tp̄s post augmētationem in quo manet egritudo ſm vnā ⁊ eandē dispōnem .s. sine notabili augmēto vl̄ decremēto in oībus suis ꝑtibus .i. toto tp̄e status. Quarto dicit ꝙ tp̄s declinatōis egritudinis est tp̄s in quo manifeste minuit̄ egritudo: ⁊ q̄to plus vlterius ꝓcedit tanto fit manifestior ipius declinatio. ¶ Attēde p̄mo ꝙ p̄n. generalr̄ hic describit tp̄a morbi taȝ m̄ālis q̄ im m̄ālis. Galienus v̇o p̄mo de crisi: ⁊ lib. de tp̄ibus totius morbi describit tp̄a soloꝝ morboꝝ m̄ālium. ⁊ ca. 3°. dicti libri de tp̄ibus totius morbi primo describit tp̄a apostematū dicēs. Ponam⁹ igit̄ p̄mo principiū phlegmonis inquiri. quis nō vtiqȝ dicet eaȝ que est velut ḡnatio ei⁹ in illo existere tp̄e ſm qd̓ implet̄ ꝑticula sanguinosa m̄ā. Quādo v̇o qd̓ superfluit q̇dē cessauerit qd̓ v̇o in phlegmināte ꝯtinet̄ cepit putrefieri: ⁊ caliditas q̄dā innascit̄ ꝑ ꝑ putredineȝ ⁊ fusio natat ꝓpter caliditateȝ in qua ⁊ spūs generat̄: ⁊ ꝓpter vtrasqȝ vtraqȝ hec distendit̄ magis q̄ p̄us ꝑticula: ⁊ si nihil influat ſm hanc est tp̄s augmentatiōis phlegmoni. Quando v̇o ad pus iam trasmutabit̄ maximi quidē vtiqȝ dolores alicubi: tūc cōp̄hendēt: circa ḡnationem eni saniei dolores ⁊ febres accidūt magis q̄ facta. Uocat̄ aūt status passionis hoc tale tp̄s. Quando suppurat̄ v̇o iam ⁊ ꝺpa foratur reuma ⁊ tumorē minorē ⁊ tensionē ostēdit declinationis principiū: est hoc tale. Scd̓o describit tp̄a febrium dicens. In febribus v̇o eis quidē q̄ in phlegmone eadē illi oportet ponere tēpora. Eius v̇o q̄ in humoribus absqȝ phlegmone id quidē qd̓ in digestionis tristantiū est tp̄s principiū oȝ ponere. Quādo v̇o incepit digeri cessare quidē p̄ncipiū: ſm v̇o accedere tp̄s ascensionis .i. augmēti noīatum. Quādo aūt digestio ei ꝑficit̄: maxime tp̄s id qd̓ stat⁹: deinde ꝯsequēter id qd̓ declinatiōis in q̄ assimit quidē iaȝ magnitudo sintomatū eoꝝ q̄ digeri egēt humoꝝ. Ter⁹ describit vlceꝝ tp̄a dicēs. Sufficit aūt in nūc instāti dicere: qm̄ ⁊ vlceꝝ eadē tp̄a st̄. Nā primū quidē ꝑcores aq̄si indigesti ⁊ sbtiles fluūt ex ipis. deinde deiceps pauciores ⁊ grossiores: ⁊ deinde iaȝ pus subtile. Demū iam pauci⁹ quidē multitudine h̄ fit: grossius aūt ⁊ albi⁹. ¶ Attēde 2° ꝙ cognitio tēpoꝝ morbi ē maxime vtilis ⁊ necessaria medico ad recte curādum. Nam ꝑ eā scit q̄ dieta congruit egro qñ ꝯueniūt digestiua: quādo purgationes: quādo cōfortationes: quādo cessandum est ab omni administratōe medicine. Nam in p̄ncipio plus cibi cōuenit: in augmēto min⁹: in statu nihil. Et in principio ⁊ augmento conueniunt digestiua: in statu nulla. Et in principio nō conuenit pharmacia eradicatiua materie morbi nisi fuerit furiosa: sed in principio ⁊ augmento

potest dari pharmacū minoratiuū maxie clistere lenitiuū vł potio lenitiua vt nā fortior fiat in residuo materie ꝛ transacto statu si nā nō pfecte euacuauerit cōpetit pharmacia eradicatiua materie morbi: ne qd remansit recidiuationē faciat. Confortatiua vo semp ↄueniunt cū timet̄ de casu virtutis ꝛ maxime tpibus illis quibus ipa ē debilior. Debent tñ ministrari cuz tali discretione ꝙ non impediāt nām ab expulsiōe cretica ꝙ̄tum possibile ē. In statu vo silentiū habere melius ē et nihil facere si virtus suffecerit ad crisim pficiendam.

Et hec quidem[b] quandoq̧ attenduntur fm egritudinem a principio ipsius vsq̧ ad finez eius in suis paroxismis ꝛ vocantur hore vniuersales. Quandoq̧ considerantur fm vnum quenq̧ paroxismum ꝛ vocantur hore particulares.

¶ Ad complendum sermonem de dispositionibus egritudinum. Capitulum. VIII.

e Gritudines[a] multis modis sortiunt̄ noīa aut a mēbris in quibus sunt sicut illa q̄ est lateris ꝛ illa q̄ ē pulmonis: aut a suis accidentib' sicut epilentia aut a suis cāis sicut dicimus egritudinē melāchólicā aut a sui silitudine

¶ Attende tertio ꝙ quattuor sunt genera signorū a quibus maxime trahit̄ cognitio tēporum vniuersalium morbi. Primū est nā egritudinis. Nam quarūdam tpa sunt pxima sibi ꝛ quasi simul ↄfusa: sicut in ꝙ̄peracutis que terminātur in quarto die: aut in peracutis que terminant̄ in septimo. ꝛ aliaꝝ tpa sunt longiora sicut acutaꝝ absolute que terminātur in. 14. die: ꝛ acutaꝝ cōuersiuaꝝ que terminant̄ in. 20. die aut vltra: ꝛ aliaꝝ tpa sunt lōgissima. Et hoc signū tangit gał. pmo de crisi caplo. 3°. dicens. Dico ergo ꝙ si vides febrē accidisse iam: deinde scis ꝙ ipa est quartana: tūc iam scis ꝙ nō est eius pncipium pmus ipius poxismus tm̄. Et silr si scis ꝙ ipa est tertiana pura: tunc iam scis ꝙ nō pseuerat eius pncipium vsq̧ ad diē septimū. Et fm hāc silitudinē possibile ē tibi significare in reliq̄s egritudinib' horas eaꝝ. Febris. n. causonidis ꝛ pleuresis ꝛ pipneumonie pn^m ē breue. epilētie vo ꝛ doloris sciatici ꝛ doloris articuloꝝ ꝛ doloris renū pncipiū est longū. Scdm est tps anni. Iuxta illd galieni ibi. Hypocras vo dixit ꝙ quartana estiua vt multum est breuis ꝛ autūnalis longa: ꝛ pcipue cum hyemi ↄtinuat̄. Et ego dico ꝙ oium reliquaꝝ egritudinū fm hanc silitudinem consumptio in estate est velocior ꝛ in hyeme tardior: cumq̧ hoc ita sit tūc manifestū est ꝙ eaꝝ pncipiū est in estate breuius ꝛ in hyeme longius: ꝛ fm cōparationem pncipij sunt relique hore egritudinis. Tertiū est habitudo periodorū vł exacerbationū adinuicē. Naz cum incipiūt citius ꝛ magis durant: tunc pculdubio morbus ē in augmento: ꝛ cū ante hoc eadem hora incipiūt ꝛ eodez tpe durant: morbus est in pncipio: ꝛ cum post augmentum ista contingunt morbus est in statu: ꝛ cum incipiunt tardius ꝛ minus durant est in declinatione. Iuxta illud gał. ibi. Periodoꝝ autē augmenta egritudinum horas significant fm exemplum quod dixit hypocras. Si quidez antecedant alios aut nō ꝛ si sint maiores aut nō. Quartum est signa digestionis vel indigestionis in exeuntibus a corpore. Iuxta illud galieni libro de tpibus totius morbi caplo 3°. Quis eni nō nouit indigestionez passum fuisse ventrē egestiones videns chilosas. Quis vo nō nouit vrinaz aquosam vidēs infortunatā fuisse eā q̄ in vasis digestionē. Quis aūt subtile extussitū sputum fm pleuresim vł peripneumoniam vidēs quin est pncipium egritudinis. Ita aūt ꝛ in ophthalmijs in pncipio quidē effluit multum ꝛ subtile indigestuz sufficiēter. Deinceps aūt minus ꝛ grossius, ꝛ subfigurationē quādam digestionis assumens. deinde in tpe pcedente multitudine quidem minorationē patiente. ↄsistentia vo ad id qd grossius pcedente augent̄ que digestionis in tantū vt glutinent̄ palpebre dormientium a fiente lippitudine. At vo ꝛ coꝝ que ex cerebro defluunt p palatum ꝛ nares. principiū quidē est qn̄ aquosum ꝛ subtile fuerit ꝛ multū ꝛ acre qd fert. Vnūquodq̧ eni indigestionē ostendit horuz digestionis aūt cognitio cuz grossius ꝛ minus acre ꝛ paucuz euacuat̄. Tandē ↄcludit. Talia quidē sunt tpa egritudinū: ex quibus qui laborant saluantur.

d Et he quidē. In hac pte 4ª dicit pn. ꝙ tēpoꝝ egritudinis q̄dā attēdunt̄ penes totā egritudis durationē a pncipio ei' vsq̧ ad finē ꝛ dicunt̄ tpa vłia: alia attendunt̄ in vnoq̧ poxismo ꝛ pticularia vocant̄. Silem diuisionē tāgit ga. p° d crisi caplo p° vbi postꝙ̄ narrauit tpa morbi vłia ait. Has aūt. 4. egritudis ptes q̄dā nomiant horas egritudis toti': ꝛ q̄dam noiant eas pp hanc candē cām horas egritudinis vłes: vt distinguāt inter eas ꝛ int̄ horas egritudinis pticulares ad quas diuidit̄ vnusquisq̧ paroxismoꝝ febris. ¶ Attende pmo ꝙ gał. lib. de tpibus paroxismoꝝ febriū caplo. 6. ponit sex tpa cuiusq̧ periodi dicēs. Primū tps erat qd copulabat̄ infebricitatōni. i. tpi quietis in frigidationis sensum pbens qd pncipium noiamus Secundū vo qd deponebat ifrigidationez: vt dictū est paulatim ꝛ vocet̄ breuis doctrine gfa iequalitatis tps. Deinde supra illud tertium qd omalici. i. vniformi augmēti. in quo quartum qd status quintū vo qd decrementi. ꝛ sextum quidem infebricitatōis Igit̄ qm̄ quidez sex sunt pdicte pticulares differentie fm tertiane piodos sensus opus est ꝛ rememoratiōis ꝛ nō demōstratiōis lōgice. Idē lati' declarat ca. 5°. libri pn oīati. ¶ Attēde 2° ꝙ differētia est int̄ piodū ꝛ poxismū febrium qꝛ piodus noiat totū tps vnius afflictiōis ꝛ q̄etis post eā: s; poxismus noiat tps afflictōis solius. Nam poxides grece incitat' ꝛ inflāmat' dr̄. Inde poxismus cōmotio exacerbatio incitamētum inflāmatio puocamentuz acumē interptat̄ lib. de doctrina greca. Infebricitatio g̃ est vltima ps periodi q̄ corpus est neutrū decidētie si febris reuersura sit: sed nō est ps poxismi. ¶ Attende 3° ꝙ tps vocatū a galieno tps inequalitatis: qꝛ est in eo diuersitas in frigore calore ꝛ punctōe ꝛ in pulsu: ꝛ tps vocatū omalici augmēti: qꝛ calor in eo vniformiter auget̄ donec veniat ad statum: pn̄t ambo sub augmēto cōprehēdi: qꝛ pncipiū pprie est hora qua calor nālis pfocatur a mā submersa in mēbro taz diu donec appareat maturatiōi aut diuersitati eius ↄrie maturationi vestigiuz: vt ait pn. quarti pª tractatu pmo ca. 3°. Cum igit̄ calor se erigere incipit ꝛ pungere ꝛ pulsum ante demersū erigere: tunc adest augmētū: ꝛ sic erūt tm̄ quattuor tpa paroxismoꝝ: sicut sunt tm̄ quattuor totius morbi.

¶ Ad complendum sermonem de dispositionibus egritudinum. Capitulum. VIII.

e Gritudines. In hoc caplo pmo agit pn. de originibus nominum egritudinum. Scdo de diuisione egritudinis in manifestam ꝛ occultā ibi [Inquit. G] Tertio de diuisiōe ei' in ppriaz ꝛ ex colligātiā ibi [Egritudines] Quarto de diuisione corporuz penes dispōnes sanitat̄ ꝛ egritudis ibi [Corpoꝝ vo] Quin° de diuisione egritudinis i sanatiuā ꝛ nō sanatiuā cū notabili duplici ibi [Oēs vo] Sexto de ↄuersione q̄rundā egritudinū ad alias min' malas: ꝛ q̄rundam ad detiores ibi [Debes aūt] Septi° de egritudinib' ↄtagiosis ibi [Est ptera] Octauo d egritudinib' hēditarijs ibi [Et st̄ egritudinū q̄daz q̄ i semie] Nono d egritudib' regiōalib' cū vno notabili ibi [Et st̄ egritudinū q̄dā q̄ sunt]

a In pª pte dic ꝙ egritudies denoiant̄ seu noia sumūt a. 7. reb'. Primo q̄dē a mēbris q̄bus inherēt vt pleuresis que est apa sub costis: dr̄ a pleura grece qd est lat' vł costa latine. ꝛ pipneumonia q̄ est apa pulmonis dr̄ a pi qd est circū ꝛ pulmo q̄si circa vł ītra pulmonē nascēs. Scdo a suis accidētib': sic epilētia dr̄: vt ait alexander. qꝛ tz oēm sensibilitatē captiuā. dr̄ etiā hec eadē morb' caduc': qꝛ cadē facit egrū: ꝛ dr̄ pediton: eo ꝙ puer sepi' accidit. nā peditia grece latīe puer ē Dicebat̄ etiā olim apd romanos morb' comitialis: qꝛ cadēte aliq̄ in comitijs soluebāt̄ statim: ꝛ ex augurio trasferebant̄ ad aliū diē: ꝛ erat comitia ↄuent' romani ppłi in cāpo martio ad magr̄atus creandos. Dr̄ etiā epilētia sacer morb': qꝛ ptē corpis possidet in q̄ veteres dixerūt habitare aīam rōnalē. Dr̄ itez yeranora rōne silr̄: ꝛ morb' lunatic': qꝛ seq̄tur motū lune: ꝛ morb' hercule' siue eracli': vł qꝛ fortis ē: vł qꝛ capt' eo fuit hercules. Tertio denoiant̄ egritudines a suis cāis: vt melāchólia q̄ est passio medij vētriculi in q̄ mutant̄ estimatio ꝛ cogitatio a cursu nāli ad corruptionē ꝛ timorē denoiat̄ ab humore melancholico turbante spūs q̄ ē cā ei'. leucophlegmātia etiā q̄ est spēs hydropisis ex phlegmate genita recipit nomē a cā ipi': ꝛ dr̄ a leucos qd est albū: ꝛ phlegma q̄si cōstans ex albo phlegmate. Quarto a silitudine quā habent cū quibusdam rebus vt spēs lepre que fit ex cholera adusta dicitur leonina propter similitudinem ipsius cum leone: sicut enim leo est animal seuum rapax suam predam cito lacerans ꝛ dissipans: sic hec lepre species cito dissipat ꝛ rodit particulas molles corporis. Et lepra que fit ex melancholia naturali cui superuenit adustio dicitur elephantia propter similitudinem quam habet cum elephante in grauitate et

tarditate motus: vł q2 reddit cutē scabiosam plenā nodis: qualis ē in elephante: ⁊ magnificatō feda pedū ⁊ tibiaꝝ. dicit̄ etiā elephātia: q2 se pe euenit elephātibus. Quinto denoiant̄ ab illo cui p̄mo dicunt̄ eueniſſe: vt vlcera balchie q̄ corrosiua sunt sic denoīant̄ a balchia infirmo q̄ ſm famā p̄mo vexatus est eis. Sexto denoiant̄ egritudines ab illo q̄ famat⁹ olim fuit in curis earū: vt vlcera charonie q̄ sunt putrida concaua sic denoīant̄ a charonia chirurgico q̄ famat⁹ olī fuit ꝙ an̄ alios ī cura taliū p̄cellebat. Fuit eniꝫ olim mos ꝙ medici singuli cōtentabant̄ experientia certa paucorum morboꝝ ⁊ famabat̄ vnus medic⁹ cerebri alter auriū: alt̄ oculorum: alter nariuꝫ: alter febriū: alter apostematū: alter vlcerum. ⁊ sic de aliis. Septimo denoīant̄ egritudines a ſba ⁊ eēna sua: sicut febris ⁊ ap̄a. nam febris incendiuꝫ interpretatur a feruendo dicta: ⁊ apostasios seu ap̄a collectio aut distensio. ¶ Attēde ꝙ gal̄. 2°. de ingenio sanitatis ca. 2° tangit. 8. modos a quib⁹ trahunt̄ noīa egritudinuꝫ cum declaratiōe ampliori. Primū sub his v̇bis. Multi enī morbi ab īfirmo mēbro noīant̄: sicut pleuresis a latere: peripneumonia a pulmone: scia ab ancha: podagra a calcaneo: nefresis a lūbis: arthetica a cōcathenatiōe: cephalea a capite: ophthalmia ab oculis: disinteria ab intestinis. Scd̄m sub his verbis. Sed multis morbis ab accidētib⁹ ꝯsequētibus nomē tribuerūt: sicut fecerūt in paſſione que egestionē inferius egredi nō ꝑmittit eam a superiori meatu cohibente ingredi. illam enim a torsione intestinorum denoīauerunt ⁊ tenasmon a thetinositate. i. pruritu stimulante anum sumpserūt. Et spasmū ab instrūis volūtarii mot⁹ ad sui initiū inuoluntarie reuersis. Sil̄r vnūquodꝫ nomē qd̄ imposuerūt tremori ⁊ molliciei ⁊ crapulositati duriciei anhelit⁹ vigiliis ⁊ alienatiōi ⁊ stupori ab accidētibus q̄ a morbis horū ꝓcedunt nomē acceperunt. Tertiuꝫ sub his. Itē plurimos morbos denoīauerūt ab vtroꝫ dicētes. Dolorē capitis: auriū tremorē: cordis dolorē: oculoꝝ ⁊ vulue ⁊ sil̄ia. Quartum sub his. Itē pluribus morbis ſm cām morbi noīa imposuerunt nā maniā melancholiā ⁊ cholericā solutionē choleram rubeaꝫ vocauerunt: eo ꝙ cholerā rubeam cām eius dicebāt eſſe: ⁊ etiā cā huius rōnis hyposarcaꝫ q̄ spēs est hydropisis albū phlegma vocauerūt. Quintum sub his. Sil̄r plures morbos ſm sil̄itudinē quā cum exterioribus hn̄t noīauerunt leprā elephantiaꝫ leoninā vocantes: ⁊ cancrū quādaꝫ paſſionem: ⁊ paſſionē que in narib⁹ accidit polipū. Iteꝫ ap̄a qd̄ frusto gule ꝯtingit vuā appellauerūt: ⁊ morpheā ab arbore nucis sumpserunt eo ꝙ frōdibus eius similat̄: ⁊ quasdā spēs verruce formicas vocauerunt. Et multas spēs tumoris q̄ vulgo bochium dicit̄ diuersimode vocauerunt: quasdā pultes noīantes: eo ꝙ mā in eis existēs similat̄ farine et alias sepū. Et nōnullas fauū mellis: ⁊ vueā oculi foras exeuntē ꝓpter incisionē cornee vueā dixerunt. Sil̄r alopitiā ⁊ tyriā ⁊ supfluitates q̄sdam corꝑi ꝯtingētes a sil̄i forma quorūdam aīalium vocauerūt. Et inflationē veretri noīe cuiusdā demonis sponsaꝝ depicti appellauerunt s. satiriasim. Sextū sub his. Uerūtamē nullū morboꝝ nomē eſſentiam morbi solā significās in elenoꝝ lingua inuenit̄: eo ꝙ mēbrum infirmū vł cām morbi ꝯsignificat: paucis tn̄ exceptis vt phlegmones. i. calida ap̄ata: ⁊ cācrene. i. initiuꝫ corruptōis mēbri ⁊ destructiōis: ⁊ sclirosis. i. duricia sil̄r nascentia: ⁊ ap̄ata ⁊ vulnera separatio cōcathenationis ⁊ fractura. Septimū ⁊ octauū sub his. Particularium tn̄ alia noīa acceperunt ab eo ꝑ quem p̄mitus curata sunt sicut chirinium: alia ab eo in quo prius fuerunt vt tilesim: hec galienus.

sicut dicimus egritudinem leoninā ⁊ egritudinē elephantinaꝫ: aut comparate ei cui p̄mo accidiſſe dicunt̄ sicut dicim⁹ vlcera balchie: aut cōparate ei cui⁹ fama fuit ꝙ medicādo eas curabat sicut dicim⁹ vlcera charonie: aut a sui substātia ⁊ eſſentia sicut febris ⁊ ap̄a. Inquit. G. [b] egritudies aut sunt manifeste q̄ sensu cognoscūtur: aut sunt occulte q̄s facile est cognoscere sicut dolores stomachi et pulmonis: aut q̄s difficile est cognoscere sicut egritudines epatis ⁊ cannaliū pulmonis: aut nō cōprehense nisi cū existimatōe sicut egritudines q̄ viis accidunt vrine. Egritudines

b Inquit galienus. In hac ꝑte scd̄a p̄n. innuit duplicē morboꝝ diuisionē. Prima est ꝙ morborū quidā sunt manifesti. s. in exterioribus corꝑis sensu ꝑcepti sicut vulnera ⁊ ap̄ata extrinseca. Alii sūt occulti. s. in īterioribus corꝑis abscōditi. Scd̄a diuisio est ꝙ morboꝝ occultorū quidā sunt faciles ad cognoscendū vt dolores stomachi ⁊ pulmonis: quidam difficiles ad cognoscendū: vt egritudines epatis ⁊ cannalium pulmonis: quidā nō cognoscibiles certitudinaliter: sed sola estimatiōe sicut morbi viaꝝ vrine. ¶ Attēde p̄mo ꝙ egritudines epatis ⁊ cannaliū pulmonis. iō difficulter cognoscunt̄: q2 sunt in mēbris carētibus sensu. ¶ Attende scd̄o ꝙ egritudines viaꝝ vrine nō cognoscuntur certitudinalit̄ ſꝫ estimatiue solū ꝓpter magnam sil̄itudinem quā hn̄t cū egritudinibus intestinorum: ita vt difficile sit inter eas discernere ⁊ spāliter inter lapidē ⁊ cholicam. Et quid mirū cū patronus medicoꝝ galienus in se ipo sup hoc deceptus fuerit vt testat̄ scd̄o interiorū ca. 4°. dicens. Sed ego scio ꝙ quodā tꝑe paſſus sum tam magnū dolorē ꝙ arbitrabar interiora vētris terebro ꝑforari. p̄cipue in loco q̄ est via vrine inter renes ⁊ vesicā. vnde cū oleo clisterisat⁹ cū magno dolore humores velut liquidū vitrū emisi sil̄e ⁊ in liquore ⁊ in colore. Sed cuꝫ dolorē haberē arbitrat⁹ sum lapidē eſſe in aditu vrine: q2 dolor fuit q̄si morsio ⁊ cōpunctio: mā tn̄ eiecta ⁊ a dolore quiet⁹ intendi me nō habuiſſe lapidē ⁊ dolorē nec in via renum nec in renibus fuiſſe: necꝫ in quolibet intestinoꝝ subtiliū: ſꝫ in vno grossorum. Eius enī additus nō fuit velut ex stricto loco: sed quasi d magna ꝯcauitate hec ga. Et paucis interpositis subdit. Sꝫ nō poſſum⁹ discernere dolorē hūc a dolore lapidis: nisi q̄ ventura sūt expectauerim⁹. Ergo. i. ꝓpter h̄ nō ꝓhibemur cōplere volūtatē nostram in mitigādo dolorem. vtriusꝫ enim iuuamē vnum est id est calefactiones exterius facte clisteria interius: sed tamē in initio deinde non mitigato dolore danda est aliqua de medicinis dolorem mitigantibus sicut medicina philon que philonium dicitur: hec ille.

quoꝫ [c] est cū sunt ꝓprie ⁊ est cū sunt ſm societatē. Et membruꝫ quidē alii mēbro in egritudie sua aſſociat̄. aut q2 natura sunt ꝯtinua inter q̄ aliqua ꝯtinuāt instr̄a sicut cerebrū ⁊ stomachus ꝓpter ꝯtinuitateꝫ neruoꝝ inter ea aut matrix ⁊ mamille ꝓpter continuitatē venaꝝ inter ea. Aut q2 vnuꝫ ē via alteri⁹ sicut īguina ⁊ ap̄atis cruris. Aut q2 sunt vicina sicut pulmo ⁊ cerebrū. Omne enī membrū qd̄ alteri aſſociat̄ ⁊ ꝓprie cū vnum eorum alteri vicinum debile fuerit socii sui recipit supfluitates sicut ascelle cordis. Aut q2 vnū ē p̄ncipiū ⁊ radix oꝑatōis alteri⁹ sicut diafragma pulmonis in

c Egritudines ꝗ. In hac ꝑte tertia p̄mo diuidit p̄n. egritudines in ꝓprias que vni mēbro approp̄ant̄ nō habito respectu ad aliud mēbrum qd̄ ei cōicat: ⁊ egritudines societatis seu colligantie q̄ ꝓueniunt ex societate vnius mēbri ad alterū. Exemplū primarū est egritudo stomachi m̄alis paſſim ītroducta ex reliquiis p̄me digestionis vł egritudo cerebri ex reliquiis sui proprii nutrimenti. Exemplū scd̄aruꝫ est ap̄a in emunctoriis ex supfluitatib⁹ delegatis a p̄ncipalibus. Scd̄o diuidit colligantiā vnius membri cū alio in egritudine in sex modos societatis membroruꝫ sibi cōpatientiū adinuicē. Primus mod⁹ est colligantia seu societas ex continuatione vnius membri cum altero mediante aliquo instrumento dilatiuo: sicut cerebrum continuatur cum stomacho mediante neruo descendente ad ipsum partim a primo ramo tertii paris: partim a tertio ramo sexti paris neruorum immediate orientium a cerebro. Et matrix continuatur cum mamillis mediantibus venis venientibus ad matricem a radice septimi rami vene maioris descendentis cum peruenerit ad extremū spondilium a quarum lateribus cū peruenerint ad matricem ascendunt rami ad mamillas: quibus matrix colligatur eis. Et hunc modum colligantie habent cor cerebrum ⁊ epar cum omnibus organis. Secūdus modus colligātie consistit in hoc ꝙ vnū membrum est via per quaꝫ descendere solent humores ad aliud: vt ad apostema vł vlcera cruris per inguina descendunt humores: quorum pars in inguinibus quandoꝫ retenta facit ibi apostema quod est morbus in societate. Et raro est scabies longa vel vlcus antiquum in pede aut manu sine glandulis in inguine: vel in subascella propter istum modum societatis. Tertius vero modus est colligantia vicinitatis seu

proximitatis ſicut pulmo eſt ꝓximus cerebro ⁊ ꝓpterea in peri pneumonia ſepe euenit ſubeth vł parafreneſis ⁊ rubedo maxillarum ex multitudine vapoꝝ eleuatoꝝ a pulmone ad caput. Et circa hunc modū ꝓ regula habet ꝙ oē membrū alteri vicinū ſeu ꝓxime aſſociatū faciliter recipit ſuꝑfluitates ſui vicini: maxime cū debiliuſ eo fuerit. Quartus mod' colligātie cōſiſtit i depēdentia opatiōis vni' mēbri ab opatione alteriuſ vt opatio pulmonis ī attractione aerꝭ depēdet ab opatione diafragmatis ⁊ pectoris velut a radice eius. Dilatato enim pectore ꝑ motum diafragmatis ⁊ muſculoꝝ pectoris dilatat pulmo ex ꝯſequenti ne vacuū fiat ⁊ attrahit aerē. Juxta illud gał. libello de motu thoracis ⁊ pulmonis. Diaſtolato quidē thorace cōdilatat oīno pulmo a ꝯſequentia que ad id qđ euacuat attractus. ſic enim eſt thorax pulmoni ꝑnceps motus. Quintus modus eſt colligātia mēbri ſeruientis ad illud cui ſeruit vt arteriaꝝ ad cor venarū ad epar neruoꝝ ad cerebrū. Sext' modus eſt colligantia duoꝝ membroꝝ adinuicē ꝑ medium tertij: videlicet ꝑ hoc ꝙ ambo cōicant ⁊ aſſociant vni tertio: ⁊ talis eſt colligantia inter cerebrū ⁊ renes ꝑ medium epatis cū quo cōmunicant mediātibus venis nō pulſatilibus. Tertio dicit ꝙ colligantia vni' membri cū altero in egritudine qñqꝫ ꝑuenit ad caſū i. circulationē: ita ꝙ morbus vnius nutrit auget ⁊ manutenet morbum alterius ⁊ ecōuerſo: vt ſepe a cerebro repleto ⁊ egrotāte fluit ad ſtomachū humor indigeſtus debilitans digeſtiuā ipſius ⁊ ſtomachus inde grauatus mittit cerebro vapores malos indigeſtos ⁊ nutrimentū indigeſtū mediante epate nō corrigente defectum ſtomachi: quibus fouet auget ⁊ ꝑſeuerat egritudo cerebri. Et ſic ex hac egritudine hincinde nutrita ⁊ aucta ꝑueniunt egri ad durabilitatē. i. ꝑſeuerantiam egritudinis: ⁊ circuitionē i. circularē manutenentiā alterius egritudinis ex altera. ¶ Attende ꝙ hic ꝑ caſum ꝑnceps intelligit circulationē: qꝛ caſus ſeu fortuna ſolet pingi in forma rote que circularis eſt: vł ꝓpter viciſſitudinē aſcēſus ⁊ deſcēſus in hac colligatiōe ſicut in fortuitis. Ex dictis apparet ꝙ ſex ſunt genera morboꝝ in ſocietate ſm ſex gñā colligantie mēbrorum adinuicē modo recitata. ¶ Querit hic vtrum membrū cuius actio eſt leſa ꝓpter morbū mēbri ſibi vicini abſqꝫ hoc ꝙ aliq̄ ipſius ꝑs in ſe leſa fuerit ſit egrum vł ſanum.

Hoc dubiū tangit a galie. tertio interioꝝ capło ꝑmo. Ait enī ibi. Sed tñ cum diceret archigenes actionē aliqñ eſſe infirmaꝫ mēbro in quo eſt minime infirmato dixi hūc ſermonē neceſſario eſſe determinandū ⁊ enucleandū vt oportet. ¶ Pro cuius ſolutione ſm ipſius mentē illic exꝑſſam ſit hec ꝑma ꝯcluſio. Infirmitas mēbrorum leſoꝝ ex colligātia cū alijs pōt vere dici coꝝ infirmitas: lꝫ nō ſit māſiua ⁊ ꝑfecta: ſꝫ ſequat morbū alterius mēbri: ſicut vmbra corpus. Juxta illud gał. ibi. Quare bene veritatem poſſumus dicere ꝙ mēbris ꝓpter alioꝝ colligantiā leſis: etſi coꝝ infirmitas nō ſit ꝑmanſiua ⁊ ꝑfecta: qꝛ quaſi vmbrā illius morbi habēt vt archigenes dixit. Poſſumus tñ dicere ꝙ ipſa ſit coꝝ infirmitas. Verbi gratia. Si homo igni appropinquet nimis ⁊ ſi nōdum cōburit dolorem habet: nec poſſumus dicere membra que ſunt calefacta eſſe illeſa. Similiter aere frigidiſſimo nos circundante: aut aqua frigidiſſima ſiue niue tacti dolorē patimur. Sed tamē ſi cauſa doloris auferat vł elongetur: ſtatim dolor mitigatur. ¶ Et attende hic ꝙ gał. vtit hꝰ argumēto a maiori. Naꝫ ſi leſio actionis alicui' mēbri pendēs a cauſa ꝑmitiua extrinſeca ſicut vmbra a corꝑe eſt morbus: q̄to magis leſio actiōis pendēs a cā intrinſeca corꝑi. ſ. morbo mēbri ꝑmo leſi: cuius colligātia alteruꝫ patit. Scđa ꝯcluſio. Omē mēbrū cuius opatio lediť ꝓpť colligantiā cuꝫ altero debet dici leſum vł infirmum ꝓpter alterum vł cū altero. Juxta illud gał. ibi. Quodcūqꝫ mēbrum ꝓpter colligantiā patit leſum oꝫ dici: vł ꝓpter alterū vł cū altero. Unde ſi

attrahendo aerē. Aut qꝛ vnuꝫ ſeruit alteri ſicut nerui cerebro. Aut qꝛ alij tertio mēbro aſſociant ſicut cerebrū aſſociat reni: ꝓpterea ꝙ vnūquodqꝫ eoꝝ aſſociat epati. Et ē cū ſocietas ꝑuenit ad caſuꝫ quēadmodū cerebrū cū egrotat ⁊ aſſociat ei ſtomachus. Debilitat enī tūc eius digeſtio ⁊ mādat ipſi ſtomachus vapores malos ⁊ nutrimentū nō digeſtū ⁊ augēt ipſius cerebri egritudineꝫ: ⁊ ſic ex hac egritudine ꝑueniūt patiētes ad durabilitatē ⁊ circuitionē. Corporū ꝟo ordines inter ſanitatē ⁊ egritudineꝫ ſunt ſex. Corp' qđ eſt in vltimo ſanitatis. Et corpus qđ eſt ſanū nō in vltimo. Et corpus qđ eſt nec ſanū nec egruꝫ quēadmodum dicunt. Et corpus egrotatiui qui egritudinem cito recipit. Et corpus egri qui paruā habet egritudinem. Et corpus egri qui habet egritudinem in vltimo.

aliquis in oculis patiat accidētia: velut ea que patiunt illi qui ſunt catharactandi ab initio morbi ⁊ fit ꝓpter paſſionē ſtomachi: oꝫ nos dicere oculos eē leſos ſm colligantiā ꝓpter fumū caꝑnoſum caput aſcēdentē ex mā in ſtomacho clauſa. Tertia ꝯcluſio. Si mēbruꝫ aliqđ morbum ex colligantia acquiſierit q̄ remota cā ipſius nō remoueat: ſꝫ indigeat ꝓpria cura: nō ſolū egrotat ꝑ colligantiā: ſꝫ ꝑ paſſionē in ſua eſſentia vł nā. Juxta illud. ga. ibi. Sed ſi paſſionē habeant vt neceſſario ſtudeam' in coꝝ cura cā nocitiua iā ablata nō poſſum' dicere eos ꝓpter colligātiam pati: ſꝫ in eſſentia coꝝ paſſionē eſſe. Quarta concluſio. Si mēbrū cui' opatio lediť ex colligantia cū altero dicat in ſe ſanū: ſicut placuit archigeni: rōnabilius illđ dicitur ſanū cui' opatio lediť ex hꝰ ꝙ nō venit ad ipm illđ qđ ab alio venire dꝫ q̄ illđ cui' opatio lediť ex hꝰ ꝙ ab alio venit ad ipꝫ id qđ venire nō dꝫ. Exēpli grā. Quidā grauiť cadens ꝑdidit vocē nō ꝓpter leſionē epigloti qđ eſt organū vocis. ſꝫ ꝓpter paralyſim muſculoꝝ qui ſunt inter coſtas debentiū īſufflare aerē: qui mā vocis ē. Ali' de mula cadēs ſe leſit in collo ꝑdens inde ſenſuꝫ digitoꝝ. Ali' ex egritudine ſtomachi fumos caꝑnoſos in ocłis recepit īducētes catharactā. Hos ꝯparās īuicē ga. ca. nūc dicto ait. Vñ dico laudabili' eē mēbrū vocis ⁊ digitos credi illeſos q̄ ocłos. Paſſio. n. ocłoꝝ ē plenitudo coꝝ ď fumo caꝑnoſo. Mēbrū aūt voc' ⁊ digiti leſionē ſue actiōis patiunt: nō ꝓpter rē ex nā in ad eos venientē: ſꝫ qđ ſolitū ē ſm nāꝫ venire: nō venit ad eos. Et cā ꝟtutis ſenſibił ad digitos nō veniētis ē infirmitas furcati nerui a nucha ad eos veniētis. Aer ꝟo vnde inſufflatio fit neceſſe eſt: vt nō veniat ad guttur cū lacertus qui eſt inter coſtas mollificatus eſt. hec gał. ¶ Queret aliquis qua ſpecie morbi egrotat mēbrum cuius actio lediť dūtaxat ex hꝰ ꝙ ad ipm nō venit qđ venire dꝫ. Dic ꝙ morbo organico in ſitu vel habitu ſm colligantiā.

d Corporum ꝟo. In hac ꝑte quarta dicit ꝑn. ꝙ ſex ſunt ordines corpoꝝ inter ſanitatē ⁊ egritudinē. i. ſbiacentiū ſanitati ⁊ egritudini ⁊ neutralitati ſupple. Prim' ordo eſt corpoꝝ ſanorum in vltimo. ſ. ſanoꝝ ſemꝑ que hñt optimas cōplexionē cōpoſitionē ⁊ vnionē. Scđs ordo eſt corpoꝝ ſanoꝝ nō in vltimo. Et ſub hoc ordine cadunt corꝑa ſana vt multū que etſi deficiāt a ſaniſſimis: ſunt tñ apta manere ſana ꝓ maiori ꝑte vite ſue: ⁊ corꝑa ſana vt nūc: quoꝝ ſanitas ē inſtabilis ⁊ cito labilis ſm tꝑa. Terti' ordo eſt corpoꝝ neutroruꝫ vł neutro ꝯ̄triorum ꝑticipantiū. ſ. neqꝫ ſanitate integra: neqꝫ egritudine integra. vł vtroqꝫ ꝑticipātiū: vł vno tꝑe vno: ⁊ alio tꝑe alio: vt dicūt medici ponētes mediū inť ſanū ⁊ egrū. Quart' ordo eſt corpoꝝ egrotatiuoꝝ q̄ cito egritudinē recipiūt. Et ſub hꝰ ordine cadūt corꝑa egra ſemꝑ q̄ toto tꝑe vite ſue ſunt apta egrotare: ⁊ corꝑa egra vt multū q̄ ſunt apta egrotare ꝓ maiori ꝑte ſue duratiōis. Quint' eſt corpoꝝ egroꝝ hñtium ꝑuā egritudinem vt nūc. ſ. Sext' eſt corpoꝝ hñtium egritudinem in vltimo malicie. ſ. peſſimā ⁊ mortiferā. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ ꝑn. hic diſtinguit ordinate corꝑa ſm gradus a ſaniſſimo ad egerrimū inter q̄ primū ē ſanū ſemꝑ. Scđm ſanū vt multū. Tertium ſanū vt nunc. Quartū neutrum Quintū egrū vt multū. Sextū egruꝫ ſemꝑ. Septimū egrū vt nūc ex ꝑua egritudine. Octauū egrū vt nunc ex peſſima egritudine. ¶ Sꝫ inſtabit aliqs ꝙ egrū ſemꝑ ⁊ egrū vt multū peiora ſunt egro vt nunc: cuꝫ morbi ſui ſint forti' radicati durabiliores ⁊ min' capaces cure. Juxta illud metricū. Et tibi ꝓpoſitis q̄ ſunt fugiēda duobus. Elige mobilius fuge qđ ꝯſtanti' extat. ¶ Pro ſolutiōe attēde ꝙ egrum ſimpłr diuiſuꝫ in egrū ſemꝑ ⁊ egrū vt multū nō eſt egrū cōpatiōe ad ſeipm: qꝛ vnuſqſqꝫ dicit ſe eē ſanū dū ſolitas ꝑter vllū impedimētū facit actōes: vt ait. G. ꝑmo morbi. Sꝫ egrū ſimpłr eſt tale a gñatione. Juxta illud gał. ꝑmo tegni. Egrū ꝟo corpus ſimpłr eſt qđ ex generatiōe aut eſt diſtemperatum in his que ſiłes habēt ꝑtes: aut nō equale in organis aut in vtriſqꝫ ſit. q̄diu ꝗ manet in ſuo lapſu nāli ſine hꝰ ꝙ labat ī egritudinē vt nūc dicit ſe eē ſanū: ⁊ cōprehendit ſub latitudine ſanitat reſpectu ſuiipſius ⁊ ſiłr neutrū ſimpłr. Juxta illud ga. 2°. tegni. Et diuidit toti' ſanitatis latitudo in tres ꝑtes latitudinē hñtes ⁊ ipſas multā. Quaꝝ ꝑma quidē erit ſanoꝝ corporū. Secūda ꝟo egroꝝ. Tertia neutroꝝ. Et in ſignū huius in tranſlatiōe arabica duorum canonū nunc allegatoꝝ ex libro

tegni loco de egrū scribit egrotatiuū. Et pnceps hic sub noīe egrotatiui cōprehēdit egrū semp: ꝛ egrū vt multū: vł diminutus est nō loquēs de ipis. Corpus ergo simplr egrū nō dicit egrū cōparatione ad seipm. qꝛ facit opationes sibi solitas ꝑm ꝓpriā eius nām: sed cōparatione ad corp⁹ eucraton qđ est in meliori formaꝝ dicit egrū: qꝛ respectu hui⁹ habet opationes sensibilit ꝛ manifeste lesas. Ex his trahi potest solutio predicte obiectionis. s. ꝙ licꝫ egrū semp: ꝛ egrū vt multū habeāt egritudines forti⁹ radicatas durabiliores ꝛ minus sanabiles: ꝛ quo ad hoc sint peiora egro vt nunc: qꝛ nō tñ hñt opatiōes lesas cōparatione ad seipa ꝛ ꝑm ꝓpriaꝫ nām dicunt minus mala egro vt nūc qđ hꝫ opationes lesas sensibilr ꝛ cōpatione ad seipm: ꝛ cōparatione ad corp⁹ eucraton. Et iō ga. in latitudine corpoꝝ posuit duo extrema nō sanū semp: ꝛ egrū semp. sed sanū semp ꝛ egrum vt nūc penes quoꝝ appropinqtionē maiorē vł minorē vł equidistātiaꝫ alia corpa dicunt sana vł egra vł neutra. Ait enī 2° tegni. Ponētibus nobis extremos terminos ꝯrios alterutrū optimā cōpositionē ꝛ nūc factā egritudinem: ꝯsiderātibus vo eni hoꝝ sint viciniora q̄ ꝓbant corpa ꝓpinqus optime cōpositōi est sanū. Qđ vo ab hac lōgius iam vo egrotāti ꝓpinquius egrū. vtrorūqꝫ vo mediū equalr ab vtroqꝫ abesse apparēs neutrū erit hꝫ. ¶ Attēde 2° ꝙ ga. aliter distinxit corpa q̄ pn. hic. Juxta cui⁹ descriptionē nouē sunt ordines corpoꝝ. s. sanū semp: sanū vt multū: sanum vt nūc: egrū semp: egrū vt multū: egrū vt nunc: neutrū semp: neutrum vt multū: neutrū vt nunc. ¶ Posset hic q̄ri vtrū sit dabile corp⁹ qđ est in vltimo sanitat: sed qꝛ hec mā fuit discussa sup caplo pmo đ cōplexionib⁹ pmi p̄ª doctrina 3ª. nunc relinquat. ¶ Itē posset q̄ri si sit dabile corp⁹ egrū in vltimo: videt ꝙ sic p pn. hic. In ꝯrium arguit: qꝛ nullum est corp⁹ adeo egrū cui nō possit nouū vuln⁹ iferri q̄ fiat egri⁹. Itē nullū corp⁹ egrū morit sine successione aliq̄: cū corrūpens ipm sit agens finitū: ꝛ nō sit dare vltimū instans rei nāe pmanētis. signato ergo corpore egro in vltimo in aliq̄ instāti de illo veꝝ est dicere ꝙ āteq̄ desierit eē. vtus ipi⁹ erit debilior ꝛ ꝓpinqor morti. g̃ ipm erit egri⁹: ꝛ sic nō erat egrū in vltimo. ¶ Attēde ꝓ solutiōe ꝙ duplr dicit egrū in vltimo siue egerrimū. s. vł egerrimū qđ actu est: vł egerrimuꝫ qđ eē pōt. Juxta hoc dic pmo ꝙ est dare egerrimū pmo modo: qꝛ est dare corp⁹ quo nullum nūc inuenit egri⁹. Dic 2°. ꝙ nō est dare corp⁹ egerrimuꝫ scđo mō ꝓpter rōnes tactas.

Omnes vo egritudines aut sunt sanatiue: aut nō sunt sanatiue. Et sanatiua quidē est egritudo que nō habet qđ ꝓhibeat quin medicet vt debet. Non sanatiua vo est cū qua est aliquod ꝓhibens: ꝛ neqꝫ cōcedit medico vt medicet sicut debet sicut dolor capitis cū ī eo fuerit reumatism⁹

e Omnes vo. In hac pte q̄nta pmo dicit pn. ꝙ egritudinū quedā est sanatiua: alia nō sanatiua. Sanatiua est cū q̄ nō est aliquid qđ rectaꝫ ipius impediat curam: vt mala complo simplex sine mā. Nō sanatiua est cū q̄ est aliq̄d qđ rectā ipius ipedit curā: ita ꝙ nō expedit vt medic⁹ intēdat sanatiōi eius ꝑm ꝓpriā ipius curā traditam in pcticis: vt dolor capitis cū reumatismo. Nā si dolor talis a calore ꝓcedat ꝛ applices frigida reuma augmētabis frigidis exprimētib⁹ mās ad inferiora ad q̄ defluere sunt paratiores sua grauitate. Et si dolor capitis a frigido fiat applicat calidis liquefiēt hūores: ꝛ ad iferiora distillabūt: ꝛ sic crescet reuma. ¶ Attēde p° ꝙ egritudo nō sanatiua ē casus pplexus reddēs sepe medicos sciētificos ꝛ exptos dubios ꝛ vacillātes in electiōe melioris: vt si mulier p̄gnans vł puer vł senex a senio patiatur pleuresim aut squinantiā aut epidimiale bochiū dubitat medicus si phlebotomabit vt casus requirit. Item si in p̄gnantib⁹ calculo opp̄ssis dabit diuretica ꝛ clisteria fortia dū cholica vexant: attēto ꝙ hec sūt diuretica ꝛ ꝓuocātia aborsum. Et circa hos casus vidi quosdaꝫ famosos medicos nihil velle attētare piculosuꝫ forte ne si sinistre succederet detrimētū fame paterent cū ꝯsciē remorsu ꝛ cū regimīe ꝛ suauib⁹ medicinis demulcere dolores cōmittētes opa cure ꝛ validiora remedia deo ꝛ nāe. Alios vidi magnanimos ꝛ ꝯfidētes q̄ ad fortia ꝓcedebāt: ꝛ vt i plurib⁹ bñ succedebat eis freno apposito ꝛ ꝯfortātib⁹ post euacuatōes adhibit: qꝛ plus ledūt egritudies dimisse furere ꝛ durare sine medicamine q̄ medicamia fortia cito trāscūtia bñ refrenata cū successione cōfortatiuoꝝ. Sed hodie mos ē fere apđ oēs ꝑuipēdere ꝛ diffamare leuiter medicos ꝛ paꝝ obedire eis: ꝛ apđ ministros sunt inumeri defectus q̄s medicis sine cā imputāt. ¶ Attēde 2°. ꝙ ꝓhibens rectitudinē cure in egritudine nō sanatiua: q̄nqꝫ ē adeo vehemēs ꝛ piculosuꝫ ꝙ cogit relinquere egritudinē ꝛ attēdere sibi soli: vt in cholica ex oppilatōe phlegmatis q̄nqꝫ dolor ē tantus ꝛ ita ꝑniciosus ꝙ cogit medicū applicare

narcotica: lꝫ morbū augeant ꝛ cām ipius: ꝛ in egritudine calida sincopali ministram⁹ vinū vt occurrat sincopi: lꝫ augeat morbuꝫ. Aliq̄n vo nō est ita vehemes ꝙ cogat relinquere curā morbi: sed ꝓhibet ab vsu ꝛ applicatōe fortiorū ꝛ validioꝝ remedioꝝ aut cōtinuatiōe eoꝝ: vt in sinocha febre cum paralyti adminiustramus infrigidantia lꝫ remissiora q̄ in pura sinocha. ꝛ in oppilatiōe forti epatis cū febre ministram⁹ calida apitiua: lꝫ remissiora q̄ si febris abesset. Scđo dicit ꝙ egritudo ꝓportionalis cōplexioni etati ꝛ tpi est minus piculosa egritudine nō ꝓportionali: vt morbus calid⁹ in cōplexione ꝛ etate in tpe calidis est minus piculosus q̄ morbus calidus in cōplexione ꝛ etate ꝛ tpe frigidis. Cuius cām reddit. qꝛ morb⁹ disproportionat⁹ nō introducitur nisi a forti ꝛ magna cā cum sit fortis resistentia ex indispositione subiecti. Eiusdē sentētie meminit hypocras ampho. scđa dicens. In morbis minus piclitant egrotantes quibuscunqꝫ ꝓprie nature ꝛ etatis ꝛ tēporis ꝛ habitudinis ꝛ regionis egritudo inest. magis vo q̄ quibus nō ꝓpria ꝑm aliquid horū inest. Et ga. in cōmento illi⁹ ait. Quicunqꝫ enī morbus calori attinet nature etatis figure tēporis vicinantibus calori cōuenibilis est. ¶ Instabit aliquis pmo qꝛ simile additum suo simili facit ipm furere ꝛ augmentari. Contrariū vo morbo eiusdem est curatio: vt ait galienus cōmento dicti amphorismi auctoritate oponitur. Item branchi ꝛ corise in valde senibus non maturantur: vt ait hypocras amphorismorum secūda. et sanant in iuuenibus: ꝛ similiter paralyses et apoplexie ꝛ asmata ꝛ hydropises: ꝛ tamen hi morbi frigidi vt plurimum existentes nō ꝓportionantur iuuenibus sed senibus. Item quartane sunt breuiores ꝛ saluiores in estate q̄ in autumno vł hyeme. Juxta illud hypocratis amphorismorum secūda. Estiue quartane vt multum fiunt breues. autumnales vero longe ꝛ maxime que ad hyemē coniungunt: ꝛ tamen quartane sunt proportionate autūno. Juxta illud hypocratis amphorismoꝝ tertia. Autumno vero ꝛ estiuorum multa ꝛ febres quartane ꝛ splenes ꝛ hydropes ꝛ ptisis ꝛc. Iteꝫ causon est periculosior in indo vel ethiope q̄ in anglico vł scoto: qꝛ anglici ꝛ scoti sunt homines fortium virtutum naturaliū ꝛ magne resistentie. Indi vero ꝛ ethiopes sunt hoīes debiles ꝛ resoluti cito ꝓstrati. ꝛ tamē causon ꝓportionalior est indo vł ethiopi q̄ scoto aut anglico. ¶ Pro solutōe p̄missaꝝ obiectionum ꝛ declaratiōe mentium hypocratis galieni ꝛ auicēne. Attēde pmo ꝙ ad verificationeꝫ huius ꝓpositōis. Egritudo ꝓportiōalis cōplexioni etati ꝛ tpi est minoris timoris ea q̄ eis non ꝓportionat. cetera debent supponi paria p̄ter illud in q̄ fit cōparatio. Et p hoc soluuntur scđa ꝛ quarta rōnes facte. ¶ Attēde 2° ꝙ lꝫ regio tps ꝛ etas ꝓportionate egritudini sunt laudabiles in pncipio egritudinis via signi. s. qꝛ significāt cām egritudinis nō esse fortē ꝛ egrū non multū fore elongatū a nā sua· nō tñ laudabiles sunt via causecuratiue: imo tps ꝯrium egritudini ꝛ regio ꝛ etas supuenientes egritudini introducte sunt laudabiles hac via ꝯferētes cure morbi. Juxta illud gal. 2°. ampho. cōmento illius canonis. In morbis minus piclitant. Si aūt febris acuta fit ꝛ calidior cōplexio aeris ꝛ subito ad frigiditatē se mutauerit fiunt hec magna pars curationis: qꝛ ambe tēporis nature adiutoriū febri acute fiunt. Prima laudabilis est tēporis natura cuꝫ febris incipiat significans ꝙ materia sit parua. Scđa in fine veniens bona est causa. Frigiditas enim aeris ꝑm cōtrarium curatio est febris. Et p hoc soluuntur prima ꝛ tertia rationes preadducte. Tertio dicit ꝙ in egritudine cuiuscꝫ supfluitatis spes est ꝯuersionis eius in cōtrarium superfluitatis ipius. ¶ Attende hic primo ꝙ egritudines tripliciter dicuntur supfluitatis. Primo in qualitatibus pmis vehemēter intēsis. Secūdo in humoribus peccātibus multum in quali vł q̄to. Tertio in accidētibus vehemētib⁹ vt in doloribus ꝛ angustijs. ¶ Attende secundo ꝙ in isto passu quidam textuum habent separatur. alij speratur. Et iuxta hec possunt

Et est tibi sciendū ꝙ egritudo ꝓportionalis cōplexioni ꝛ etati: ꝛ tpi est minoris timoris ea q̄ eis nō ꝓportionatur. Non eniꝫ accidit hec nisi propter cause ipius magnitudinē. Et scias ꝙ in egritudinibus cuiuslibet superfluitatis speratur ꝙ conuertat in contrarium superfluitatis ipsius.

esse plures sensus littere pñtis. Primus est ꝙ in egritudinibus supfluentibus in vna qualitate sperat̄ facilis cōuersio in ꝯ̄riam qualitatē: vt de ethica febrili fit ethica senectutis leuiter ex balneo in aqua frigidissima: ⁊ hoc ꝯsulunt aliq̄ in suis practicis asserentes egrū diutius viuere sub ethica senectutis. Scōs est ꝙ in egritudinibꝰ supfluētibus in aliq̄ humore sperat̄ ꝯuersio in ꝯ̄riū humorem: vt de sinocha inflatiua facilit̄ fit febris phlegmatica ꝑ indiscretā infrigidationē ⁊ q̄r tana fit causon ꝑ exhibitionem tyriace ī ꝑncipio: vt ait auerroys .7°. colliget. Tertius ē ꝙ in egritudinibus superfluentibus in accidētibus vt in dolore sperat̄ facilis ꝯuersio ad ꝯ̄riū: vt cholica que est dolorosissima sepe cōuertit̄ ad paralysim. Et isti tres sensus sunt ꝓ textibus habentibus speratur. Quartus est librorꝫ in q̄bus habet̄ separat̄: ⁊ est ꝙ in egritudinibus cuiuslibet supfluitatis humoralis separat̄ aliq̄d qđ ꝯuertit̄ in ꝯ̄rium illius supfluitatis. Verbi gratia si superfluitates sint subtiles cholerice separant̄ ab eis ꝑtes grosse terrestres: et si supfluitates sint grosse separant̄ ab eis ꝑtes subtiles fumose ⁊ vaporose tam opere nature q̄ꝫ adiutorio medicinarum.

Debes aūt scire ꝙ quedā egritudinum sunt que ad alias mutant̄ egritudines ⁊ destruunt̄ ipē: ⁊ in hoc cōsistit bonitas: ⁊ est vna egritudo alterius egritudinis medicamētū sicut quartana ex q̄ multociēs sanat̄ epilentia ⁊ podagra ⁊ varices ⁊ articulorūꝫ dolores. Et quidā etiā sanant̄ a spasmo ꝓpter scabiē ⁊ pruritū ⁊ bothor. Venter q̄ꝫ silr̄ sanat̄ ꝓpter oculorum egritudinē. Et lyēteria sanat apā lateris. Et silr̄ ani venarꝫ apertio oībus cōfert melācholicis egritudinibus ⁊ dolori scie ⁊ doloribꝰ renum

f Debes aūt scire. In hac ꝑte sexta diuidit ꝑn. egritudinē que ꝯuertitur ad aliā egritudinē in illā que ꝯuertitur ad minus malam: ⁊ illā que ꝯuertitur ad deteriorē. Et dicit ꝑmo ꝙ egritudinum quedā ꝯuertunt̄ ad alias egritudines q̄bus sanant̄ bona ⁊ vtili ꝯuersione ⁊ est egritudo sequēs aliā medicina ꝑoris. Et hoc declarat exēplis quinq̄ꝫ. Primum est febris quartana q̄ supueniens epilētie sepe sanat eam: ⁊ silr̄ sanat podagrā ⁊ varices ⁊ dolores articulorū .i. iuncturarūꝫ. qui solent guttosi ⁊ artetici noīari. Cuius rō est: q2 in quolibet paroxisino quartane multa ꝯsumit̄ materia melācholica q̄ forte causaret aut augmētaret epilentiā ⁊ varices ⁊ arteticos dolores. ¶ Sed instabit quis ꝙ ꝯ̄rium frequenter cōtingit. Nam quartanarijs in declinatōe totius morbi sepe tibie ⁊ pedes inflant̄ ⁊ frequēter splen inflat̄ ⁊ induratur vnde nō bene mūdificat sanguinē a melancholia: ⁊ sic cū sanguine transiēs ad membra iaꝫ debilitata diuturna febre forte inducit epilētiam aut varices aut arteticos dolores. Dic ꝙ ista communiter nō eueniunt in quartana nisi ex defectu regiminis vel debite purgationis. Scōm exēplū est de spasmo qui quādoq̄ꝫ curatur ꝑ scabiē pruritum ⁊ eminētias paruas nascentes sub cute .s. cum natura fortificata spargit materiā incuneatā in neruis ꝯtrahentem eos ⁊ mittit ad cutē. Tertium est de vētre .i. fluxu vētris qui sanatur ꝑ egritudines oculorꝫ .s. cū fluxus ventris fit ex catarro fluente a cerebro ad intestina cōuerso catarro ad oculos ⁊ diuerso ab intestinis cessat fluxus ventris. Et sicut fluxus ventris curat̄ egritudine oculorū: sic interdum curat eam. Iuxta illud hypocratis amphorismorꝫ .6ª. In oculis patiēti a diaria accipi bonum. Quartū est de pleuresi que lienteria curatur. Et intelligit hic ꝑ lienteriam nō fluxum cibi crudi exeuntis in eisdem qualitatibus ⁊ q̄ꝫtitate quibus assumptus est: sed fluxuꝫ humoralem qui ꝓprie diaria dicitur. Sed videt̄ ꝙ diaria nō conferat pleuresi ex illo amphorismo sexte ꝑticule. A pleuretide superato aut peripneumonia diaria supueniens maluꝫ. Dic ꝙ diaria nō confert in pleuresi vl̄ peripneumonia mortali que iam superauit virtutē: q2 plus debilitat ⁊ mortē accelerat. Sed cōfert in pleuresi ⁊ peripneumonia paruis ⁊ saluis alleuiando pectoralia Iuxta illō ga. cōmēto dicti amphorismi. Qꝛ si peripneumonia ⁊ pleuresis parue sint possunt quidem diaria superueniente solui. Quintum exemplū est de egritudinibus melācholicis ⁊ dolore sciatico ⁊ dolore renum ⁊ matricis qui sepe sanant̄ ex emorroida rum fluxu purgante materias ex quibus nascunt̄ dicte egritudines. Scōo dicit ꝙ alique egritudines quādoq̄ꝫ mutātur ad alias egritudines deteriores se: ita ꝙ dispositio corporis fit maioris malicici q̄ꝫ erat ante. Et declarat hoc duplici exemplo. Primum est cōuersio pleuresis in peripneumoniā que pleuresi deterior est: q2 magis est suspecta ꝺ suffocatione ⁊ ptisi ⁊ ī parte nobiliori. Secundum exēplum ē mutatio frenesis in lethargiam que frenesi est peior. tum q2 causatur ex spissiori materia minus resolubili ⁊ euacuabili: q̄ꝫ sit materia frenesis. tum q2 materia eius est in parte posteriori cerebri cui supponit̄ pars cranei durior: ⁊ ei non subsunt vie per quas humores purgētur vt āteriori parti nares ⁊ os colatorij: ⁊ sic materia lethargie nec bene poterit euaporari: nec inferius deduci sicut in frenesi: tum q2 sensus ⁊ motus sunt magis sopiti in lethargia q̄ꝫ in frenesi quibus virtus expulsiua plurimum iuuari solet.

⁊ matricis. Et est cū egritudines in alias mutant̄ egritudines: ⁊ ꝓpter hoc fit dispositio maioris maliciei sicut cū mutat̄ apā lateris in apā pulmonis: ⁊ sicut cū mutat̄ frenesis ī lethargiaꝫ. Est p̄tereaˢ ex egritudinibus quedā que de vno ad aliū trāsit sicut lepra ⁊ scabies ⁊ variola ⁊ febris pestilētial' ⁊ apāta putrida ⁊ p̄cipue cū domꝰ stricte fuerint: ⁊ silr̄ cū vicinꝰ fuerit sb̄ vēto ⁊ sic ophthalmia ⁊ p̄cipue ei q̄ ī ocl'is eū ītuet̄: ⁊ sic ꝯgelatō cū imaginat̄ aliq̄s ꝙ acetosuꝫ illud operetur: ⁊ sicut ptisis ⁊ albaras.

g Est preterea. In hac parte septima numerat princeps nouē morbos cōtagiosos qui dicunt̄ contagiosi: q2 inficiunt astantes egro: ⁊ dicuntur transire de vno ad alium: nō ꝙ ijdem numero trāseant de vno subiecto ad aliud: q2 hoc est impossibile acidenti: sed q2 sibi similes generant in his qui diu egro assistunt ⁊ dispositi sunt ad sil'es morbos. Primus est lepra cuius cōtagiuꝫ est tātum ꝙ nedum assistentes in eadem domo: sed etiam vicinos inficit: ideo leges sanxerunt vt separētur a cōmunione sanorum: ⁊ in campis solitarij habitent. Secundus est scabies que tripliciter assistentes inficit. Primo ex contactu. Secundo ex decubitu sub eisdem pannis. Tertio ex balneari vl̄ stuphari cum scabioso vel post hunc in eodem balneo vl̄ stupha. Tertius est variola. Et sub ea intellige morbillum que cum multiplicatur in pueris ⁊ prouectis est presagium future pestilentie. Et nō solum inficit his modis quibus scabies: immo respirationibus inficit aerem qui sanos inficit ab his inspiratus. Cuius ratio est q2 scabies est morbus exteriorum ꝑtium: sed in variolis egrotāt tam exteriores q̄ꝫ interiores partes: ⁊ maxime pectorales ⁊ vie aeris. Quartus est febris pestilentialis. Et sub hac intellige fluxum ventris pestilentialem qui cōmuniter non caret dicta febre. Et istius febris contagium est tantum ex vaporibus ⁊ fumis exeuntibus ab egro tam per anhelitum q̄ꝫ per poros corporis ꝙ inficit domum ⁊ vicinos ⁊ vicos ⁊ villam. Et sepe visum est pestem inuasisse villas ex vestibus ⁊ supellectilibus ad eas ꝺlatis ex locis infectis. Et ideo expediret reipublice plusq̄ꝫ de leprosis ꝙ infecti hac febre separarentur a sanis ⁊ ilico ducerentur extra ciuitates ⁊ villas et custodirent̄ per vetulas ineptas ad suscipiendum contagium: maxime a principio pestilentie priusq̄ꝫ sic incandescat ⁊ augeatur ꝙ pre multitudine infectoruꝫ id commode fieri non possit. Quintus est apostema putridum. maxime cū habens ipm̄ fuerit in domo stricta ⁊ vicini astantes egro fuerint sub vento: sic enim facile totus aer camere vaporibus infectus apostematis ⁊ a vento ꝺlatus inficit astantes. Et licet omne apostema ⁊ vlcus male putredinis ⁊ vehementis recte dici possint contagiosa. specialiter tamen bochia epidimialia antraces: ⁊ carbunculi cetera precedunt in malicia contagij. Sextus est ophthalmia ⁊ est apostema in coniunctiua oculi: maxime tunc inficiens astantem dum deprope respicit egrum in oculo. Et hoc intendit dū dicit. Et precipue ei scilicet astanti prebet contagium. qui cum scilicet egrum intuetur in oculis. Raro etenim aliter inficit q̄ꝫ inspectione ex proximo cum sit apostema paruum pauce sanici non multum maligne. Sed quia oculus est vehementer mobilis rarus ⁊ porosus faciliter exeunt ab oculo egro vapores ⁊ leuiter a sano recipiuntur ⁊ ei imbibuntur. Septimus morbus est congelatio id est stupor quidam dentium cum quis videns alium comedentem aliquid acetosum imaginatur ꝙ acetosum illud operetur. scilicet congelet dentes. Ex hac enim imaginatione congelationem dentium incurrit. Iuxta illud Aristotelis septima particula problematum problemate octauo.

Congelamur aũt dentes cũ videmus acetosa cõmedentes. Et cõgelatos quidē vidētes infrigidant. Non solũ ergo cõgelatio dētiũ est morbus ꝯtagiosus: ʒ etiã ꝯgelatio supueniens toti corpi. Verũ qꝛ hi morbi nõ ex se transeũt ad alios: sed p imaginationē nõ ꝓprie dicunt cõtagiosi. Octauus est ptisis .i. vlcus pulmonis q̃ cũ anhelitu inficit corrũpens acrē cum expiratione exeuntē ab egro qui p sanos inspiratus dispositos ad ptisim corrũpit suos humores in pectoralibus q̇bus obuiat: et ipsi corrupti pulmonez vlcerant.

Et sunt egritudinũ[b] quedã q̃ in semine hereditant: sicut albaras alba τ tiria nālis τ podagra τ ptisis τ lep̃ Et sᵗ egritudinũ[i] q̃daʒ q̃ sᵗ gñales q̃ sunt alicui gēti ꝓp̄e aut i aliq̃ regione morantib' aut in eis mltũ abundāt. Debes p̄terea scire q membroꝝ debilitas complexionis sequiᵗ maliciam τ solutionem fabricationis.

¶ Explicit doctrina p̄ma fen 2ᵉ p̄mi.

Et istud tpe meo cõtigit vni medico volens ꝓbare si ptisicus queʒ visitabat moritur' in breui esset sputa eius recollecta sepius effundi iussit sup carbones ardētes vt olfaciēs sentiret si grauiter feterēt. Iuxta illud hypo. ampho. 5ª. Qui a ptisi molestanᵗ si sputũ qualecunq; expuunt graue fetet sup carbones effusum τ capilli a capite defluũt mortale est. Et ex frequētib' olfactib' sanici ptisici quē visitabat: ip̄emet ptisicus tandē effectus est. Nonus est albaras q̃ est feda tinctura cutis penetrans vsq; ad ossa: τ est duplex: vt ante memoratũ est. vna alba τ alia nigra: inter quas cõtagiosior est nigra cũ sit feda scabies excoriatiua p̄saga lepre. Iuxta illud p̄n. quarti 7ª tractatu 2°. caplo. 9. Albaras nigra est illõ qõ noiatur impetigo excorticatiua: τ ē scabiositas accidēs cuti aspera vehemēs τ facit squamas sicut sũt pisciũ cũ pruritu. τ est ꝑpter humorē melancholicũ ibibentē cutē de eo qõ est iuxta eã imbibitione fortiore q̃ vt in colorē imp̄mat tm̃: τ est de antecedentib' lepram ¶ Attende p̄° q quidã moderni totidē dixerũt eē ꝯtagiosos morbos: ʒ de noiatis quosdã abstulerũt τ vice coꝝ alios noiauerũt. Iuᵗ illud metricũ. Antrax lippa lepra scabies pediton sacer ignis. Febris acuta ptisis frenesis ꝯtagia p̄stant. Et intellige p lippã hũiditatē saniosã ad exteriora oculoꝝ maxie ad coꝝ angl̃os ꝓfluentē q̃ qñq; est tāte viscositatis vt faciat palpebras adherere sibi inuicē: τ talis appet i declinatiōe ophthalmie p exiturã τ i maturatõe reumatũ descēdētiũ ad ocl̃os. Et p pediton itellige epilentiã. Et p sacrũ ignē intellige ignē ꝑsicũ prunaʒ aut carbũculũ. ¶ Attēde 2° q egritudies ꝯtagiose maxie p̄stant sua cõtagia altero triũ modoꝝ. s. vł mobilitate mēbri egri τ dispõne recipientis: vt ophthalmia: vł corruptiõe anhelit' vt ptisis τ febris pestilētialis vł qꝛ sua mã est in supficie corpoꝝ dispsa spirãs fetidos vapores adherētes circũstãtib' sua viscositate sicut scabies τ lepra. Teste arist. ꝑticl̃a 7ª. ꝓbleumatũ ꝓbleumate. 7. Querēte ꝑpter q̇d a ptisi τ ophthalmia τ scabie approximātes ificiunᵗ. ab hydropisi v̇o τ febre τ apoplexia ñ occupanᵗ neq; ab alijs. Et rñdet sic. Ophthalmia q̇dē qꝛ mobilissim' ocul': τ maxie assiłaᵗ ei qõ videᵗ alioꝝ: aut moueᵗ a moto q̃re τ cõ videᵗ turbatũ turbaᵗ maxie. Ptisis aũt qꝛ spm̃ prauũ facit τ grauē: citissime aũt egritudies iste tãgũt oēs q̃cunq; h̄ corrupto fiunt vt pestilētiales. Scabies aũt solũ alioꝝ sicut lepre τ taliũ: qꝛ supficiale τ viscosũ qõ defluit: pruriginosa eni talia. ¶ Attēde 3° q aliq̄ sũt morbi ꝯtagiosi: alij a p̄dictis nõ in toto gñe suo: ʒ ꝭm aliq̄s ipoꝝ spēs vł aliq̄ tpa. Iuxta illud p̄n. tertij. 14. tractatu. 3°. c. 6. Et qñq; accidũt cholica τ yleos ꝭm semitaʒ accidētie egritudinũ pestilētialiũ aduenietiũ τ pueniũt d̄ regione ad regionē τ de hoie ad hoiem. Itē alba ꝯmēstrua nõ in toto gñe sũt ꝯtagiosa. ʒ q̃ sunt ex eis putrida corrupta p̄stant ꝯtagiũ siᵗ decũbētib' aut balneãtib'. ¶ Queriᵗ hvtrũ sint aliq̄ sanitates ꝯtagiose seu trãseñtes de vno in alios sicut aliq̄ tales morbi. Videᵗ q sic. sanitas ē de gñe boni: ʒ boni rõ est eē diffusiuũ sui. Itē ferᵗ q leprosi gaudēt τ melius hñt ex ꝯuersatõe cũ sanis τ receptõe anhelit' eoꝝ. Itē dicit ga. 5°. d̄ simplici medicina. c. 8. Et ego quidē nõ scio rē mag̃ vltimã in adiuuãdo stomachũ sup digestionē cibi q̃ corp' hoīs qõ occurrit ei τ tãgit ip̄m de foris. Quidã ḡ hoies applicãt ad se pueros in nocte ãplexantes eos. Inueniũt ḡ ꝑpter illõ iuuamētũ manifestũ valde: qm̃ ista caliditas q̃ occurrit stomacho ex corpibus illoꝝ pueroꝝ est mag̃ ꝓpria caliditati nāli τ pl' ꝯueniēs ei q̃ caliditas q̃ ē ex vaporatõe. hec. g. Itē dic damascen' i suis ãphorismis. Multũ iuuat paliticos ad eoꝝ laᵗa nālē calorē apponere: nõ tñ igneũ ʒ adolescētis puelle. Sanitas ḡ videᵗ sui diffusiua trãsiēs ad alios sicut egritudo. ¶ Oppositũ supponit aristo. 7ª. ꝑticula ꝓbleumatuʒ ꝓbleumate 4°. querēs. Propter q̇d ab egritudinib' quidã quibusdã egrotãt approximãtes a sanitate aũt nemo sanatur. τ rñdet ibi dicens. Aut qꝛ egritudo quidē mot' est: sanitas aũt q̇es. Hec quidē mouet: hec v̇o nõ: aut quidē volenti fit: hec v̇o nolēti. Et itaq; nõ voluntaria volũtarijs τ his que sunt ex prudētia differunt. Dic p̄mo q nihil ꝓhibet sanitatē conplexionalē: maxime ꝭm qualitates actiuas se diffundere τ transire de vno ad aliũ vt declarãt rõnes añ oppositũ. Dic scd̃o q nec ita sepe nec ita notorie nec ita velociter nec ita fortiter sanitas cõplexionalis se diffundit sicut egritudo. Cuius rõ est: qꝛ sanitas ꝯsistit in quodã tēperamēto. morbus v̇o in distēperamēto: sed distēperata fortius τ velocius τ manifestius imprimunt q̃ tēperata sicut clare apparet in extrinsecis. Dic 3° q sanitas i ꝯpositõe vł vnione nõ se diffũdit: neq; transit de vno ad aliũ: qꝛ cõpositio τ vnio nõ sunt actiue de se h[b] Et sunt egritudinuʒ. In hac pte (extra ꝓpriũ subiectũ, octaua dicit p̄n. q alique sunt egritudines hereditarie q̃ in semine hereditanᵗ. i. trahũt originē ex spmatibus parentũ vł sanguine mēstruo ex quibus fimus. Et dicunᵗ hereditarie qꝛ descēdũt a parētibus i filios aut filias sicut hereditagia tpaliũ bonoꝝ. τ enumerat quinq; tales egritudines. Prima est albaras alba: et est feda albedo cutis penetrãs in carnē vsq; ad ossa ꝓcedens ex phlegmate illic retēto τ debilitate virtutis assiłatiue. Sed quid de nigra nunq̇d ē hēditaria sicut alba. Dic q nõ adeo sicut alba qꝛ est supficialior min' penetrãs in carnē: τ iõ minus maculans materiã spermatis. Scd̃a est tiria naturalis. i. a natiuitate incipiens: τ est infirmitas cutis capitis cũ depilatione fedans cuteʒ quasi squamis serpētinis: τ ideo dicta est tiria a tiro τ ophiasis ab ophi qõ est serpens. Et non est mirũ si egritudo ista est hereditaria cũ cerebrũ in ea multum sit alteratuʒ a quo descindiᵗ ps materie spermatis nõ modica. Tertia est podagra. i. gutta pedũ a pos quod est pes τ egritudo quasi pedũ egritudo. Et sub hac intellige alias gutte species. s. arteticam τ ciragrã. Que ideo censetur hereditaria: quia iuncture in coitu laborant: τ a debilibus excutiᵗ debile semē in virtute actiua τ mã. Quarta ē ptisis qua pulmo p̄mo lediᵗ τ cor ex ꝯsequenti. Cuius est dare spermati plurimum caloris τ spirituũ. Non ergo miꝝ est si ptisis hereditetur Quinta est lepra cuius causa efficiēs antiquior est malicia complexionis epatis decliuis valde ad caliditatē τ siccitatem: quare adurit sanguinē in melãcholiam: vt ait prin. quarti tertia tractatu 3° ca. p̄mo. Cum ergo in lepra epar sit vehemēter alteratum: τ ex cõsequēti sanguis τ medio sanguinis sperma quod est superfluitas vtilis alimenti vltimi: nõ est mirum si lepra sit hereditarius morbus. ¶ Attende p̄mo q egritudines hereditarie nõ se cõiter manifestant ab initio natiuitatis: sed sunt quidã habitus cõgeniti ex malicia cõplexionis vł cõpositionis cõtracta a seminibus parentũ ad quos sequitur naturalis potētia de secunda specie qualitatis ad leuiter actu recipiēdum dictas egritudines Raro nanq; fit generatio ex spermate tante infectionis τ maliciei q actu faciat nasci hominē ptisicum aut leprosum. Sed nascitur quis cũ pectore stricto τ spatulis alatis τ longo collo τ capite reumatico: τ talis est aptitudine ptisicus τ fit actu talis a leui causa. ¶ Attende secũdo q egritudines acute nõ cõmuniter hereditanᵗ: qꝛ durantibus ip̄is raro fit coitus τ raro faciunt impressiones habituales diu duraturas. Sed durãtibus chronicis fit coitus: τ generatio ex seminibus infectis. ideo transeũt a parētibus in ꝓlem: maxime in genitam ex parētibus iam diu grauatis talibus morbis. ¶ Attende tertio q nõ soluʒ quinq; hic noiati morbi sunt hereditarij: sed etiã plures alij sicut calculus epilentia vertigo monoculitas mancitas. Solet enim mancus generare mãchum τ monoculus monoculũ. Et fere omnes morbi mēbrorum principalium diuturni habituati materiam spermatis inficientes decisam ab eis sunt aliquo modo hereditarij. ¶ Attende quarto q causa potissima quare morbi hereditantur a parētibus in filios est infectio spermatis quod a sano mēbro descinditur sanum τ ab egro egrum. Ip̄m eniʒ ꝭm medicos est materia τ agens in generatione. Iuxta illud galie. sexto amphorismoꝝ cõmēto illius canonis. Eunuchi nõ podagrisant Ex hereditate etiam podagra cõcomitatur. sperma enim qꝛ maculatum fuerat necessario pedes debilitanᵗ filiorum passione duplicata τ ex parētũ culpa τ ex sui causa. ¶ Attende quinto q effectus morborum hereditariorum potest impediri vł retardari bono regimine parentũ τ filiorum vł filiarum. Parentũ quidem

dem: q2 tam sobria mūda τ temperata dieta se regere possunt ꝙ habebūt sanguinē bonū τ sperma qḋ est superfluitas alimēti vltimi nō cōmaculatū infectiōe morbi hereditarij cū nondū in poros mēbrorū fluxerit: ꝫ māserit in venis. Filiorū vero q2 sicut malorum morū inclinatiōes a nā disciplinis τ bonis ꝯuersationib9 prohibēt a malis actibus: sic inclinationes ad morbos cōuenienti dieta prohibentur a morbis.

i Et sūt egritudinum. In hac pte nona que est de egritudinib9 regionalibus, dicit pmo pn. ꝙ quedam sunt egritudies generales q̄ sūt proprie alicui genti vł cōmorantibus in aliqua regione vł si nō sint proprie illi gēti aut habitantibus in illa regione q2 nō cōueniunt omnibus habitantibus in ea: abundant tamen τ multiplicant̄ apud illas gentem τ regionem. Et he egritudines dicunt̄ generales: q2 cōueniunt plurimis suppositis illi9 gētis aut regiōis. Et dicunt̄ pprie illi genti aut regioni q2 nō sic multiplicant̄ apud alias gentes aut regiones. De numero istarū egritudinum est elephantia que in alexandria multiplicatur. Juxta illḋ galieni secūdo de apostematibus ad glauconem capitulo.27. Secūdum alexandriam deniꝗ elephantiaꝫ patiuntur plurimi ppter dietam τ caliditateꝫ regionis: fm germanias autem τ missiam rarissime hec passio fieri visa est. Sed in alexandria plurimū generatio ē eius ppter dietā. Ocros enim comedunt id est quoddaꝫ legumen simile pisis τ lentem τ cōchilia τ salita τ multas quidem asininas carnes τ alia talia grossuꝫ τ melancholicum humorem generantia. hec galienus. Item de numero morborum regionalium est vena medem sumens nomē a ciuitate medena iuxta baldac in qua abundat. τ ḋ hac agit princeps quarti tertia tractatu scḋo capło vltimo dicens. Vena medem est vt accidat sup partem corporis pustula quedam inflans deinde vesicat. Postea egreditur ex ea quiddā rubeū ad nigredinem decliue: deinde nō cessat prolongari τ prolongat̄: τ fortassis est ei motus voluntarius sub cute ac si esset motus aīalis: τ quasi in veritate sit vermis: donec estiment quidaꝫ ꝙ sit animal qḋ generetur. Et estimant quidam ꝙ sit ramus villi nerui p vehementiam grossitudinis. Et plurimum quidem accidit in cruribus: hec princeps. Sunt etiā ex egritudinibus regionalibus quedaꝫ bochia gutturalia que multiplicant̄ in quibusdā regionibus sabaudie que lꝫ sint vehemēter grossa: τ quādoꝗ duo vł tria simul nō inde se plangunt: nec remedium querunt habentes ea: neꝗ turpia putant vł indecora. Secūdo dicit ꝙ debilitas mēbrorum sequitur maliciā complexionis aut solutionē fabricatiōis id est defectum organisationis debite vł vnionis. Nam a malicia cōplexionis pcedit debilitas mēbrorum cōsimilium: τ a defectu debite organisatiōis debilitas organicorum: τ a defectu vnionis debilitas vtrorūꝗ. Vel intellige si vis p solutionem fabricationis raritatem nimiā cōtexture membrorū. Et ista clausula potest adaptari clausule de morbis hereditarijs velut cōmemorans ipsorum causas.

¶ Explicit doctrina pma fen scḋe pmi canonis auicenne.

¶ Seq̄t̄ doctrina scḋa fen scḋe cui9 sunt due sūme. Sūma pma est ḋ rebus q̄ accidūt ab vnaq̄ꝗ causaꝝ cōium: cui9 sunt.19.capła

¶ Sequit̄ doctrina scḋa fen secunde: cuius sunt due summe.

Summa prima est de rebus q̄ accidunt ab vnaq̄ꝗ causaꝝ cōmuniū: cuius sunt.19.capitula.

¶ Sermo vniuersalis de causis. Capitulum .I.

C Ause a dispositionum corporis quaꝝ iam p̄misim9 narrationem. s. sanitatis egritudinis τ dispositionis q̄ inter eas media existit sunt tres antecedētes τ pmitiue τ cōiuncte. ¶ Antecedens vero cōiuncte cōicat ī hoc ꝙ ambe sunt res corporee. s. humorales: aut cōplexionales aut ꝯpositōales. Primitiue vero cāe sūt q̄ extra corpis existūt substantiā: aut ex pte corporꝫ extrinsecorūꝫ: sicut qḋ ex vberatōe accidit: τ ex caliditate aeris τ ex cibo calido τ frigido q̄ corpi aduenīūt: aut ex pte aīe. aīa eniꝫ aliḋ est a corpe sicut qḋ accidit ppter irā τ timorē τ silia horuꝫ. Et cause q̄deꝫ antecedētes τ primitiue cōicant in hoc ꝙ inter eas τ int̄ has dispōnes q̄s noīauimus aliqḋ existit medium Et cause pmitiue τ ꝯiuncte q̄nꝗ cōicant in hoc ꝙ int̄ ipas τ iter p̄dictas dispōnes nō interuenit mediū. Antecedētes vero cause a ꝯiunctis differunt eo ꝙ cū causis antecedētib9 nō aduenit dispō: sed inter eas alie existunt cause q̄ sunt dispōni ppinquiores antecedētib9. Et cause antecedētes differūt a pmitiuis in hoc ꝙ ipe sunt corpales: τ etiā ꝙ int̄ antecedētem τ int̄ dispositionē pculdubio interuenit mediū: ꝫ in causis pmitiuis nō est hoc necessariū. Cause eꝗ ꝯiuncte a pmitiuis differūt in hoc ꝙ sunt

¶ Sermo vniuersalis est de causis. Capitulum .I.

c Ause dispositionū. In hoc capło pº agit de diuisione cause in antecedentē pmitiuā τ ꝯiunctā. Scḋo ḋ diuisione cause in cām p se: τ cām p accidēs ibi [Oēs aūt cause] Tertio ḋ requisitis ad hoc ꝙ cā adueniēs corpi agat in ipm τ qualiter diuersimode imprimit fm diuersitateꝫ subiectoꝝ τ tēporuꝫ ibi [Non omis vero] Quarto de diuisione cause in vicariaꝫ: τ n̄ vicariā ibi [Causaꝝ p̄terea] Quīto ḋ diuisiōe cāe ī necessariā τ nō necessariā ibi [Dicemus etiā]

a Prima ps est p̄sens textus in q̄ primo diuidit cāꝫ. Secundo declarat in q̄bus ꝯueniunt τ differūt membra dicte diuisionis ibi [Antecedens vero] Tertio describit ca de q̄libet exēplificās ibi [Cause ergo]

¶ In pma pticula dicit ꝙ sunt tres cāe sanitatis egritudis τ neutralitatis: de q̄bus actum est in doctrina p̄cedēti. Una ē cā antecedēs alia pmitiua: alia ꝯiuncta. Eiusdē snīe meminit haly. pº tegni cōmento illi9 canonis. Et fm primā quidē rōnem dicens. Et cause egritudinis sunt tres cā antecedēs: sicut repletio. cā cōiuncta sicut putredo faciēs febrē: τ cā pmitiua sicut casus pcussio aut obuiatio caloris solis aut frigoris aeris. Et dicit̄ causa antecedēs: q2 nō solū antecedit effectū vt alie cause: ꝫ etiā antecedit cām cōiunctā ipius effectus. Et dicit̄ cā pmitiua: q2 frequēter p̄cedit alias τ ope τ notorietate. Et a galieno pmo de differētijs febriū dicta est pcatartica: quasi pcul a catartico: q2 ad sui extirpationem nō requirit̄ catarticū seu pharmacum sicut ad extirpationē aliarum causaꝝ. Et dicit̄ cā coniuncta: q2 sine medio suo effectui coniungitur. ¶ In scḋa pticula dicit pmo ꝙ cā antecedēs ꝯuenit cum cōiuncta in hoc ꝙ ambe sunt corporee. i. in corpore humano inuēte. Vł sicut humores: vł sicut cōplexiones: vł sicut cōpositiones. i. organisatōes ipius aut suoꝝ membroꝝ. Sed cause primitiue sunt extra sł̄am humani corpis: altero triū modorum. s. vł q2 se tenent ex pte corporꝫ extrinsecoꝝ humano corpi nō subingredientiū ipm corpaliter sicut verberatio τ calor aeris: vł q2 se tenēt ex pte corporꝫ extrinsecoꝝ humano corpi subintrantiū ipm sicut cibi calidi aut frigidi comesti: vł q2 se tenent ex pte animę q̄ est alia a corpe: sicut ira: timor: terror: τ alia aīe accidentia. Secundo dicit ꝙ cāe antecedētes ꝯueniūt cū pmitiuis in hoc ꝙ inter eas τ suos effectus. s. sanitatē: egritudinē: τ neutralitateꝫ est aliqua cā media: vt inter humorē cholericū q̄ est cā antecedēs tertiane febris τ ipam febrem mediat putredo: τ inter frigus extrinsecū oppilans poros cutis τ ephimerā quā facit mediat oppilatio. Et istud verū est de quibusdaꝫ pmitiuis: sed nō de oībus: quedā eni caꝝ sine medio alterius inducūt neutralitatē vł egritudinem. Tertio dicit ꝙ cause pmitiue q̄nꝗ ꝯueniunt cū cōiunctis in hoc ꝙ inter ipas τ dispōnes quas efficiunt nō interuenit alia cā media: vt calor nimius solis: sine medio alteri9 cause q̄nꝗ inducit ephimerā: τ pcussio cū gladio vł lācea solutionē ꝯtinui. Quarto dicit ꝙ cāe antecedētes differūt a ꝯiunctis in hoc ꝙ nō attingūt sanitatē egritudinē vł neutralitatē fm ꝙ sunt antecedētes: imo sunt int̄ eas: τ has dispōnes alie cause ppinquiores his dispōnibus ꝙ sint cause antecedētes. Notāter dicit̄ fm ꝙ sunt antecedētes: q2 nihil prohibet eandē cām eē antecedētem vni9 egritudinis τ ꝯiunctā alteri9: vt humor oppilās epar ē cā ꝯiuncta morbi in via τ ipemet est cā añcedēs febris. Quinto dicit ꝙ cāe antecedētes differūt a pmitiuis in duob9. Primo in hoc ꝙ sūt corpales. i. in corpe humano inuēte. pmitiue vero sunt ei extrinsece. Scḋo in hoc ꝙ semp est mediū inter cām antecedētē τ dispōnem: ꝫ pmitiua q̄nꝗ sine medio alteri9 iducit dispōnem. Sexto dicit ꝙ cause

coniuncte differūt a p̄mitiuis in duobus Primo in hoc q sunt corpa les.i.in corpe humano inuēte: s3 p̄mitiue sunt ei extrīsece. Scdo q3 cāe cōiūcte semp sunt imediate sanitati morbo vl neutralitati. et hoc nō est necessariū in p̄mitiuis: imo due res sunt possibiles in eis. s. vt sint imediate vl mediate dispōni. ¶ In tertia pticula p̄mo describit sic cās antecedētes q sunt cāe corpales. i. in corpe humāo inuēte. s. vel humorales vl cōplexionales vl ꝯpositōnales: ex qbus puenit dispō. s. sanitas egritudo vl neutralitas nō puētu p̄mo s3 aliq̄ alio mediāte Scdo describit cās cōiunctas sic q sunt cāe corpales a qbus sine medio prouenit sanitas aut morbus aut neutralitas. ¶ Sz queret aliqs nunqd cā p̄mitiua imediata dispositiōi quā inducit est cā cōiūcta. Dic q ita potest ex vi nois vocari Dicit eteni3 cā aliq̄ cōiuncta: q3 sine medio suo effectui ꝯiūgitur. Sed placuit p̄ncipi et medicis strictius vti noīe cause cōiuncte pro cā corpali imediata effectui sicut exp̄mit hic et expressit in fine p̄oris pticule ibi. Cause q̄ cōiūcte a p̄mitiuis differūt in hoc q sunt corpales. Tertio describit cās p̄mitiuas dicens q sunt cāe nō corpales. i. nō se tenentes ex pte corpis humani tanq̄ sui humores vl sue cōplexiones aut cōpositiones a quib᷒ pcedit sanitas morb᷒ aut neutralitas mediate vl imediate. ¶ Sed istabit aliqs q morb᷒ nō potest imediate pcedere a cā aliqua p̄mitiua aut cōiuncta: q3 cū alteratio de sanitate in egritudinē nō fiat subito: necesse est vt neutralitas semp p̄cedat morbū: et sic semp mediat inter cām morbi et morbu3. Dic q ad hoc q aliqua cā p̄mitiua vl cōiuncta dicat imediata egritudini nō req̄ritur q ilico sine medio toti egritudini ꝯiungat: sed sufficit q iūgat alicui pti ip̄ius q̄ pcedit intendēdo sine intermissione donec ledat sensibiliter et fiat egritudo. neutralitas aūt est ps p̄or egritudinis nōdum ledens actiones sensibiliter. Quarto exēplificat ď tribus gn̄ibus dictarum causaꝝ dicēs q repletio humoralis ē exemplū cāe antecedētis febris: et repletio nimia receptaculoꝝ oculi est exēplū cā antecedentis aq̄ descendētis in oculū. i. cataracte q̄ est velut aqua cōgelata in pāniculū in directo pupille. Et exēplum causaꝝ ꝯiunctaꝝ est putredo humoris q̄ est cā febris putride: et humor descēdens corā foramine pupille est cā ꝯiuncta oppilatiōis foraminis pupille: et illa oppilatio est cā ꝯiuncta cecitat. ¶ Sed instabit aliqs q putredo humoris nō est cā ꝯiuncta febris et maxime febris īterpolate: q3 putredo ē in humore q̄ putrefit: et febris in corde: s3 humor putrid᷒ in interpolata nō transit ad cor: imo fuligo ei᷒ que inflāmata in corde statim cor īflāmat et ip̄m febrire facit Dic q fuligo est de nā humoris a quo descindit putredis pticeps. Exēplum causaꝝ p̄mitiuaꝝ sunt calor excedēs solis mot᷒ supfluus corpis tristicia vigilie et comestio rerū calidaꝝ vt allioꝝ piperis et sinapis: q̄ sūt cā p̄mitiua febris genite ex illis. Et pcussio oculi aut capitis est cā p̄mitiua dilatatōis īmoderate pupille oculi: et descēsus aq̄ in oculū ex q̄ fit cataracta b Oēs aūt. In hac pte scda dicit p̄n. q causaꝝ q̄dā sunt ꝯm essentiā: sicut piper calefaciēs et opiū infrigidās. Alie sunt ꝯm accidens sicut aqua frigida calefaciēs īspissando cutē et retinēdo vl repcutiendo int᷒ calorē: et aq̄ calida infrigidās resoluēdo caliditatē: et scamonea infrigidās euacuādo cholerā que ē cā calefaciēs humanū corpus. Silem huic diuisionē innuit gal. 3°. simplicis medicine ca. 2. dicēs. Et ď ꝯsuetudine nostra ē vt dicam᷒ in re q̄ est in nā sua calida aut frigida q est ita et inuenit ita visibilr inuentōe p̄ma et p se et p v̄tutem. Et dicim᷒ in re q̄ acquisiuit q̄litatē accidentalē q est ita: et inuenit ita visibilr per accidens. Et 3° tegni ait. Manifestū v̄o q ꝯm v̄tutē nō ꝯm apparitionē calefaciēs et infrigidās et quecūqꝫ alia hui᷒ accipiendū est Dico aūt ꝯm virtutē qd essentialr et ppie et verū est qd dicit. ꝯm apparitionē v̄o qd ꝯm p̄ntem sensu3 hui᷒ eē videt. essentialr v̄o nō existēs hui᷒. Ex qb᷒ appet q cā dicit opari aliq̄d s3 essentiā cū p se ex ppa nā id operatur. ¶ Sz istabis q pip. et opiū ď qbus h exēplificat p̄n. nō opātur p scīmo p nālez calorem reducētem ea de potētia ad actū. Dic q a se habent. s. a commixtiōe suorū elemētoꝝ q sic reduci possint et reducta operent. Sed cū dr opari s3 accidens cū non p se neqꝫ p ppriam nām: sed p aliqd accidēs supueniēs operat vt aqua frigida nō calefacit p se: sed q3 oppilat: neqꝫ scamonea infrigidat p se: s3 q3 euacuat choleram. ¶ Attēde q cā p se operās maxime discernit ab operante p accidēs ab effectu quē p̄mo imp̄mit: maxime si pseueret in tali imp̄ssione. Juxta illud gal. 3°. cōplexionum ca. vltimo. Et vlr quācūqꝫ medicinā corpi afferas vt aliquā egritudinū sanes: etsi sit vna qualiscūqꝫ sit cū sit calida et singularis si ex ea cum primum corpi afferat sentit corp᷒ frigiditatē tūc medicina illa in potētia ē frigida: et est illa ita mlto magis si ꝯm illa3 dispōnem remaneat semp post primā sui allationē. Et paulopost dicit. Cū aūt dicimus de aliq̄ q opatur ꝯm se: aut opatur primū absqꝫ medio aliq̄ intētio in oibus his dictis est vna. Idē meminit p̄n. 2° hui᷒ tractatu p̄mo ca. 2°. c Non oīs v̄o. In hac pte 3ª dicit p° p̄n. q nō oīs cā adueniēs corpi agit in ip̄m: imo tria requirunt priusqꝫ agat. Primū est fortitudo cāe agētis. nā a pportione minoris inequalitatis nō fit actio. Scdm est fortitudo virtut corpis humani pparatiue. i. virtutis reducētis medicinas et cibos de potētia ad actū: q̄ nō operant in corp᷒ nisi p̄us corp᷒ operet in eos. Vel intellige si vis p fortitudinē virtutis corpis p̄paratiue dispōnem subiecti ad recipiendū imp̄ssionē agētis ꝯformiter ad id gal. 2°. morbi ca. 2. Hic aūt dico q oē faciens aliq̄d necesse est mlte q̄titatis eē et id in q̄ facit sit p̄paratū ad suscipiendū passionē eiqꝫ cōueniat. Ignis eni p̄ter hec duo incēdere nō valebit. Ensis etia3 nō incidit p̄ter hec ip̄a. Non eni aliq̄d sine sui fortitudine faciet nec etiā in eo in q̄ agit sine spacio quolibet facere poterit: hec ga. Tertiū est mora sufficiēs agētis iuxta passum donec suā fecerit impressione3 qd tangit ibi. Et possibilitas &c. Scdo dicit q dispōnes causaꝝ agentiū diuersificant in imp̄ssionib᷒ et effectib᷒ p̄ncipaliter penes q̄ttuor. Primo penes diuersitatē corpoꝝ subiectorum sue actiōi vt ellebor᷒ nutrit coturnices et occidit hoies. Secundo penes diuersitatē temporꝝ: vt pharmacie fortes sunt in vere salubres et phibite estate et hyeme. Tertio penes diuersitatē in debilitate et fortitudine vl toti᷒ corpis vl vnius mēbri: vt in pueris et senib᷒ a senio et p̄gnantib᷒: q3 debiles sunt phibentur medicine fortes: et in iuuenib᷒ musculosis et carnosis tute ministrant. Et oculis ꝯgruunt suaues medicine et iuncturis fortes. Quarto penes fortitudinē sensus: et debilitatē vl totius corpis vl vnius membri. Sunt eteni hoium quidā valde sensibiles et delicati quos grauiter ledūt medicine fortes: alij deni ꝯpacti terrestres

corpales: et etiā q iter cās ꝯiunctas et inter dispōnem nō est mediu3. In causis v̄o p̄mitiuis nō est hoc necessarium: imo due res in eis sunt possibiles. ¶ Cause ergo antecedētes sūt cause corpales. s. humorales aut cōplexionales aut cōpositionales. Et ip̄e quidē sūt ex qbus aduenit dispō nō p̄mo aduētu. s. aduenit ex eis aliquo mediāte. Et cāe ꝯiuncte sūt cāe corpales ex qbus dispōnes pueniūt aduētu p̄mo. s. absqꝫ medio. Et cāe p̄mitiue sunt cause non corpales ex q̄bus pueniūt dispōnes aduētu p̄mo aut nō p̄mo. Exemplū causaꝝ antecedentiū est repletio febris: et repletio receptaculoꝝ oculi: vt aqua in ip̄m descēdat. Exemplū causaꝝ ꝯiunctaꝝ est putredo febri et humor q̄ ad foramen descēdit oppilatōi et oppilatio cecitati. Et exemplū causaꝝ p̄mitiuarum ē caliditas solis aut fortitudo mot᷒: aut tristicia: aut vigilie: aut cōedere rem calefacientē sicut allia: et hoc totū febri aut pcussio dilatatōi et descensui aque in oculu3. Oēs aūt cāe aut sunt cāe ꝯm essentiā sicut pip cū calefacit et opiū cū infrigidat: aut sunt cāe ꝯm accidēs sicut aq̄ frigida cū calefacit: ppterea q īspissat cutē et tenēt caliditatē et aq̄ calida īfrigidat ppterea q resoluit et sicut scamonea cū infrigidat: iō q humore3 expellit calefacientē. Non oīs v̄o cā q̄ corpori aduenit in ip̄m opatur: imo preter hoc tria sūt necessaria fortitudo videlicet sue v̄tutis agētis: et fortitudo v̄tutis corpis p̄paratiue: et possibilitas pmittēdi vnum tāgere aliď tāto tpe vt in tali q̄le illud possit ex vno puenire opatio in aliud. Est tn̄ cū causarū dispōnes diuersificant in eo q puenit ex eis. Est eni cū ex cā vna in corpibus diuersis aut tpibus diuersis diuerse pueniunt egritudines: et est cū eius opatio diuersificat in de-

sensu hebetes qui sine lesione sustinent medicamina fortia. Similiter orificiū stomachi ꝓpter fortitudinē sui sensus nō sustinet medicinas acutas q̄s sine molestia sustinent cartilagines ⁊ ossa.
d Causaꝝ p̄terea. In hac pte quarta p̊ diuidit p̄n. cām in vicariam ⁊ nō vicariā. Scđo describit cām vicariā dicens ꝙ est illa cuius affectio vel ipso manet i passo post remotionez seu sepationez ei⁹ a passo: sicut gladio extracto a corpore manet plaga quam intulit. Tertio describit cām nō vicariam dicēs ꝙ ē illa ex cuius sepatione a passo prouenit sanitas: vel largius cā describendo est illa q̄ separata a passo nō relinquit i co impssionez: vt educto calculo sana est vesica. Dicit autē cā vicaria: qꝛ sicut p̄ncipales i officijs cū se absentant relinquere solent aliquē qui supplet eorū vices: ⁊ ob hanc cām dicit vicari⁹: sic iste cause remote relinquūt impssionē. Verū vicarius ibi dicit: qꝛ supplet vices p̄ncipalis: sꝫ hic p̄ncipalis cā vicaria dicit: qꝛ recedēs relinquit impssionē sui vicariā seu vices gerentē. ❡ Attende ꝙ gal. p̊mo interioꝝ ca. 7°. innuit silem cāe diuisionē. s. in vicariā ⁊ nō vicariā dicēs. Actione impedimētū qđlibet habēte necessario mēbrum cui⁹ est infirmatur. Cuius nocumentū aliq̄n adeo leue ⁊ facile est vt ip̄m cā eius deficiēte nō existat: ⁊ aliq̄n econtra intm̄ est forte ⁊ durū: vt cā ip̄ius nō existēte p longū tp̄s maneat. Et iterdū ip̄a cā in his nocumentuꝫ nō gn̄at locis: nisi qꝛ p ea loca penetrat: nō tn̄ vt in his fundet ⁊ pmaneat: cuius nocumentū archigenes vmbre assimilauit: ⁊ vmbrā nomē illi iposuit: sicut est passio imaginatiōis oculoꝝ q̄ quasi cataracta ē ꝓpter humores subtiles in ore stomachi coadunatos. fum⁹ eniꝫ eoꝝ cerebrū petens: ⁊ ad spm̄ visibilez veniēs: facit eū quasi cataractas imaginari: qđ plurimū patiunt q̊bus humores oculoꝝ sūt clarissimi ⁊ v̊tus sensibilissima ē: hec
e Dicemus etiā. In hac pte quinta p̄n. tres inuit (galienus. diuisiones. Prima est diuisio cāe in cōseruantē ⁊ in efficientē vel imutantē. Et hanc diuisionē tangit ga. 3°. tegni dicens. Om̄ vo ⁊ harū ip̄arum: he quidē seruātes sunt: he v̊o efficiētes sanitatez ⁊ dignitate ⁊ tp̄e p̊ores seruātes faciētibus a seruātibus incipiēdum est. Scđa diuisio est ꝙ causaꝝ tam ꝯseruantiuꝫ q̄ imutantium: quedā sunt necessarie a q̊bus impossibile ē hoiem egredi i toto tp̄e vite sue. i. q̊bus hō carere nō pōt durāte vita sua: quedā nō necessarie. Silem diuisionē tangit gal. 3°. tegni dicens. Alteratur ergo corp⁹ a quibusdā ex necessitate: ⁊ a q̊busdā nō ex necessitate. Dico aūt ex necessitate quidē q̊bus impossibile ē ip̄m nō approximare: nō ex necessitate v̊o vt sunt reliqua. Tertia diuisio est diuisio causaꝝ necessariarū in sex res nō nāles. Quarū p̊ᵃ est aer nos circūdās. Scđa cibus ⁊ pot⁹. Tertia mot⁹ ⁊ quies corporei. Quarta motus aīales. i. accidētia aīe. Quinta sōnus ⁊ vigilia. Sexta euacuatio ⁊ retētio seu inanitio ⁊ repletio. Silem diuisionē tangit gal. 3°. tegni dicēs. Que igit ex necessitate alterātia sunt corp⁹ diuidētes fm̄ vnūquodq̧ eoꝝ aliqđ ꝓpriū genus causaꝝ salubriū inueniam⁹. Est ergo vnū quidē ex ꝯtinente nos aere. alterū v̊o ex motiōe ⁊ quiete ⁊ totius corpis ⁊ fm̄ ptem. Tertium v̊o ex somno ⁊ vigilijs. Quartū ex his q̄ offerunt. Quintū ex his q̄ egerunt ⁊ retinent. Sextū ex aīe passionib⁹. Ultimo dicit p̄n. ꝙ tractādo de istis sex cāis ab aere est incipiendū. Cui⁹ cā

bili ⁊ in forti ⁊ fortis sensus ⁊ debilis sensus. Causaꝝ ᵈ p̄terea alie sūt q̄ sunt vicarie: alie q̄ nō. Et vicarie q̊dem sunt quaꝝ cū separant remanet affectio. Non vicarie v̊o sunt ex q̄rū sepatione ꝓuenit sanitas. Dicem⁹ ᵉ etiā ꝙ cāe q̄ mutant dispōnes corporum ⁊ ille q̄ ꝯseruāt: aut sunt necessarie a q̊bus ipossibile est hoiem egredi in toto tp̄e vite sue: aut nō necessarie. Et necessariaꝝ q̊dē sex sꝫ genera. Genus aeris circūdātis. Et gen⁹ ei⁹ qđ comedit ⁊ bibit. Et gen⁹ mot⁹ ⁊ q̊etis corporee. Et gen⁹ motuū aīalium. Et gen⁹ somni ⁊ vigilie. Et gen⁹ euacuatiōis ⁊ retētionis. De genere quidē aeris est nobis p̊us loquēdū.

❡ De affectiōe ⁊ impssiōe siue opatione aeris circūdantis corpora nostra. Capitulum. II.

est: qꝛ est nobis magis necessarius. naꝫ carētes aere statim suffocamur. Item plus ceteris nos imutat cū statim trāseat ad cor qđ est fons vite ⁊ spirituum minera: quare de eo incipiendum est.

❡ De affectione ⁊ impressione siue operatōe aeris circundantis corpora nostra. Capitulum. II.

Er est ᵃ elemētum nostrorū corporū ⁊ nostroꝝ spirituū: ⁊ p̄ter hoc ꝙ est elemētum nostrorū corporū ⁊ spirituū: est etiā emanatio nostris aduenitēs spiritibus: ⁊ est causa meliorationis eorum nō tantum sicut elemētum: sed etiam sicut faciēs. s. tēperās. Iaꝫ aūt declarauim⁹ in his q̄ p̄cesserūt q̊d velim⁹ intelligi cū spirituꝫ dicim⁹. Nō eni dicere volum⁹ illđ qđ philosophi aīam vocāt. Et hoc quidē ᵇ tēperamētū qđ ex aere nostris aduenit spiritib⁹ ex duab⁹ pēdet opationib⁹: q̄ sꝫ mūdificatio ⁊ euētatio. ❡ Euētatio v̊o est tēperamētū cōplexionis spūs calidi cū supfluit ꝓpter ꝯstrictionez fm̄ plurimū: ⁊ ꝓpter aliud. s. tēperamentū qđ est tēperamētū relatiuum

a Er est. In hoc. c. p̊mo agit p̄n. de officijs aeris in corporib⁹ nostris. Secūdo de duab⁹ opationibus aeris extrinseci ibi [Et hoc quidē] Tertio de aere sano ⁊ insano ibi [Et aer quideꝫ] Quarto de mutatiōibus aeris ibi [Aeri p̄terea]
a In p̊ma pte que est p̄ns textus dicit p̊mo p̄n. ꝙ aer ē vnū 4. elemētoꝝ ex quo cuꝫ alijs trib⁹ velut ex pte māli corp⁹ humanuꝫ cōponit: ⁊ ēt spūs. Et p hoc innuit ꝙ spūs non est vapor simplex medius aque ⁊ aeris sicut q̄dam autumāt: sꝫ vere cōmixtū ex 4. elementis. Scđo dicit ꝙ aer vltra hoc ꝙ est elemētū corpoꝝ ⁊ spirituū nostroꝝ: est etiā emanatio aduenitēs nostris spiritibus. i. flabellū vel efflatio euentās nostros spūs. Tertio dicit ꝙ aer nō solū est cā meliorationis. i. mā melioris cōpositionis nostroꝝ spirituum tanq̄ elementū: sꝫ etiā tanq̄ cā efficiēs. i. tēperans calorē nostrorum spirituū ⁊ ꝓhibens eos ab incēdio ex ꝯstrictiōe cordis ⁊ arteriaꝝ. Quarto dic̄ ꝙ iā an̄ declaratū est: q̊d p spm̄ intelligit in medicina: ⁊ ꝙ p ip̄m medici nō intelligūt aīam sicut ph̄i dicentes hoiem ex spū ⁊ corpore cōponi. Et hoc quidē declaratū fuit p̊mi p̊ma doctrina. 6ᵃ ca. 4°. vbi dicebat ꝙ ex humoꝝ vaporib⁹ ⁊ eoꝝ subtilitate fm̄ aliquā cōplexionem substantia generat subtilis que est spiritus.
b Et hoc quidē. In hac pte scđa p̊mo tāgunt due opatiōes aeris q̊bus tēperat spūs. Scđo declarat qualr̄ p̊ma opatio hoc facit ibi [Euētatio v̊o] Tertio qualr̄ scđa ibi [Mūdificatio v̊o] Quarto inferuntur duo correlaria cum suis declarationibus ibi [Temperamētum ergo]
❡ In p̊ma pticula dicit ꝙ aer aduenitēs nostris spiritib⁹ tēperat eos duplici opatione. Primo quidē euētatōe. Scđo aūt mūdificatōe. Sꝫ videt hic addēdus terti⁹ mod⁹. s. mod⁹ tēperandi nutritiōe: maxime q̊ ad spūs aīales. Iuxta illđ ga. lib. de vtilitate respiratōis ca. 14. Necessariū igit est ex ea q̄ p nares ispiratōe plurimā eē nutritionē aīali spūi. Dic ꝙ ꝯcesso ꝙ spūs aīales ex aere nutriunt nō ē hic addēd⁹ iste mod⁹ terti⁹: qꝛ aeri inest vt cā mālis: ⁊ hic agit de opationib⁹ aeris fm̄ ꝙ ē cā
❡ In scđa pticula dicit p̊mo ꝙ euētatio spirituū (efficiēs tēperans. ꝓcedēs ab aere attracto est tēperamentū cōplexionis. i. cā tēperās cōplexionē spūs calidi: cui⁹ caliditas euentatiōe indiget ⁊ supfluit ꝓpter duo. Primo quidē ꝓpter coartationē ei⁹ in cordis ⁊ arteriaꝝ ꝯstrictione fm̄ plurimū: sicut in fornacib⁹ ⁊ furnis calor clausus auget. Scđo ꝓpter aliud. s. tēperamentū relatiuū qđ sciuisti. i. ꝓpter cōplexionē spirit⁹ tēperatā ad iusticiā q̄ relatiue ad spm̄ tēperata dicit. Sed multum elōgata ē a tēperamēto ad pōdus ⁊ vehemēter calida. Iuxta illđ qđ dicebat p̊mi p̊ma doctrina 3ᵃ. c. 2. Qđ aūt in corpe est calidi⁹ est spūs ⁊ cor
❡ Sed queret aliq̊s q̄re dicit fm̄ plurimū: nūq̊d supfluit semp spūs in calore ꝓpter ꝯstrictionē. Dic ꝙ neq̧ ꝯstrictio fit equalr̄ in oīb⁹ nec spūs semp equalr̄ calefit ex ꝯstrictiōe: sꝫ in senib⁹ paꝝ. in pueris abunde ꝓpter fortitudinē sui caloris ⁊ multitudinez suoꝝ vapoꝝ. Iuxta illđ p̄n. ca. 7. sūme p̊me doctrine 3ᵉ. hui⁹ fen. In pueris nāq̧ multiplicat fumosi vaporis collectio ꝓpter multā digestionē ipoꝝ ⁊ frequētiaꝫ ei⁹ in eis: ⁊ ꝓpter hoc valde ē necesse ip̄m extrahere: ⁊ calorē iporū innatum euētare. Scđo dic̄ ꝙ attractio aeris a pulmone in aspiratōe ⁊ attractō aeris a poris cutis ꝯtinuatis cū poris arteriaꝝ p quē fit euētatio i pulsu. s. in diastole tribuūt spiritib⁹ tēperamentū qđ ex euentatōe ꝓuenit

sicut enim p os ⁊ pulmonẽ aerẽ trahimus: qui trãsiens ad cor tẽperat calorẽ eius ⁊ spirituũ suoꝝ: sic p poros cutis arterie trahũt aerẽ ꝓ refrigerio spirituũ ꝯtentoꝝ in eis. Tertio dicit ꝙ aer nos circũdãs est intense frigid' cõparatiõe ad cõplexionẽ innatã seu nãlem spũs: ꝗ̃to magis cõparatõe ad cõplexionem spũs sibi acquisitam ex ꝯstrictiõe. ¶ Sed instabit aliquis de aere stupharuꝫ: ⁊ de aere caumatũ estiualiuꝫ q̃ sunt manifeste calidi ⁊ in tm̃ ꝙ suo calore sepe ledũt ⁊ ꝯtristãt corpa nr̃a ⁊ tñ attrahũt a pulmone cũ aspiratiõe ⁊ ab arterijs cũ dilataꝛ. Dic ꝙ lꝫ aer inclusus in stuphis vꝉ estiui caumaꝛ sit vehemẽter calidus cõparatiõe ad tẽperamentuꝫ põderis vel cutis. est tñ frigidus cõparatiõe ad spm̃. Quarto dicit ꝙ aer adueniẽs spũi pmo impellit ipm̃. i. insufflat sicut vẽtus nubem. Scdo imiscetur ei sicut vẽt' nubi: vꝉ aeri. Tertio ꝓhibet ipm̃ ꝯuerti ad igneitatem ꝯstrictiuã. i. incendiũ ex ꝯstrictiõe ad quã igneitatem dum ꝯuertiꝛ primo ꝑuenit ad maliciaꝫ cõplexiõis remouẽteꝫ ipm̃ a ꝑparatiõe recipiẽdi affectionẽ seu virtutẽ aĩales: q̃

quod sciuisti. Et hoc quidẽ tẽperamentum attribuit nobis aeris attractio a pulmone ⁊ a poris euẽtationũ pulsus q̃ sunt cũ arterijs ꝯtinui. Aer aũt q̃ nos circũdat valde ẽ frigid' cõparatiõe cõplõnis spũs inati ꝗ̃to plus cõplexionis q̃ accidit ꝓpter ꝯstrictiõeꝫ. Cumqꝫ aer ad ipm̃ ꝑuenit ĩpellit ipm̃ ⁊ misceꝛ cũ eo: ⁊ ꝓhibet ipm̃ ne ad igneitatẽ ꝯuertaꝛ ꝯstrictiuã ex q̃ ipse ad maliciã ꝑuenit cõplexiõis: ꝑ quã remoueꝛ a ꝑparatõe ad effectiões recipiẽdũ aĩales in se q̃ est cã vite ⁊ ad resolutionẽ suemet sbe vaporalis humide. ¶ Mũdificatio vero ẽ ꝓpter societatẽ ipsius qñ reuerti facit anhelitus illd qd' ei attribuit vtus sepatiua ex vapore fumoso: cui' cõparatio ad spm̃ ẽ cõparatio humoris supflui ad corp' cũ aer expelliꝛ. ¶ Tẽperamẽtuꝫ ergo ei' est ꝓpterea ꝙ spũi aduenit aer cũ attrahiꝛ: ⁊ mũdificatõ est ꝓpꝛ ei' exitũ cũ expelliꝛ. Aer enĩ q̃ attrahitur in pmis cũ ingrediꝛ ad tẽperãdũ necesse ẽ vt sit i effectu frigid': sꝫ postꝗ̃ ꝯuertiꝛ ad q̃litatẽ spũs ꝓpter calo

rem lõgitudine more destruiꝛ ei' iuuamentũ ⁊ nõ indiget eo: ⁊ ẽ aer nouus necessari' q̃ igrediaꝛ ⁊ illi' alterius suppleat vices. Oportet igiꝛ necessario vt egrediaꝛ ad hoc vt suo vicario locũ euacuet: ⁊ vt fumose supfluitates substãtie spũs cũ eo expellanꝛ. Et aer quidẽ dũ est tẽperatus ⁊ clar' neqꝫ sba extranea ꝯplõni spũs ꝯtraria ei admisceꝛ ẽ sanitatẽ efficiẽs ⁊ ipam ꝯseruãs. Et cũ mutaꝛ sue opationis ꝯtrariũ opaꝛ. Aeri pterea acci dunt mutatiões nãles: ⁊ mutatiões nõ nãles ⁊ mutatiões cursũ egrediẽtes nãlem ei ꝯtrie. Nãles vero mutationes sꝫ mutatões tpales: qm̃ ĩ vnoqꝫ tpe ad aliam cõuertiꝛ cõplexionem.

¶ De naturis tempoꝝ Ca. III.

d Ebes aũt scire [a] ꝙ tẽpora ista fm medicos alia sꝫ ab eis q̃ sunt fm astronomicos. ¶ Quattuor nãqꝫ tempora fm astronomicos sunt mutationes solis in vnaquaqꝫ quadra circuli signorum a puncto incipientes vernali.

pficit ad curã ipi°; vt aer frigidus cõfert causonilãti et calid' palpitico. Est etiã cũ aer fortis frigiditatis corroborat corpa ⁊ vires iteriores p accidẽs fortificãdo calorem nãlẽ ab antiparistasi.

d Aeri pterea. In hac parte qrta p° diuidit pn. mutationes cueniẽtes aeri in nãles ⁊ nõ nãles ⁊ ꝯtrarias nãe q̃ a cursu naturꝫ egrediũt. Secundo describit mutatões aeris nãles dicens ꝙ sꝫ mutatões tpales i. cueniẽtes aeri fm .4. tpa anni tpaliter se hñtia. Aer enĩ quolibet tpe mutaꝛ in

ꝑparatio est cã vite. Scdo ꝑuenit ex tali igneitate ad resolutioneꝫ suemet sbe vaporalis humide: ita ꝙ aer ignit' seipm̃ cõsumit sicut flãma ꝯsumit se. ¶ In 3ª pticula dicit ꝙ mũdificatio spirituũ p aerẽ fit ꝓpter societatẽ ipsius. i. ꝓpter vaporẽ fumosuꝫ associantẽ aerẽ in suo exitu: qñ anhelit'. i. expiratio facit reuerti cũ aere illud qd vtus sepatiua tribuit ei de vapore fumoso: cũ aer expelliꝛ. Qui q̃deꝫ fumosus vapor sic se hꝫ ad spm̃ sicut humor supfluus ad corp'. esset enĩ spũi nociuus si secuꝫ maneret supcalefaciẽs ⁊ ꝯturbãs ipm̃ ⁊ tollẽs ab ipo luminositatẽ ⁊ puritatẽ: sicut supflui humores corp' ledũt ⁊ impediũt ⁊ ĩficiũt nisi expellanꝛ. ¶ Queret hic aliq̃s q̃ ẽ illa vtus sepatiua de q̃ dicit hic pn. ꝙ tribuit aeri vaporẽ fumosuꝫ: ẽ ne illa discretiua quã auerroys q̃n tam ponit iter virtutes mistrantes tm̃. Dic ꝙ nõ: imo est vtus digestiua separãs puꝝ ab ipuro. ¶ In q̃rta pticula p° infert hoc correlarium ꝙ tẽperamentũ spũs ab aere fit ꝓpter hoc ꝙ spũi aduenit aer dũ attrahiꝛ cũ quadã. s. insufflatiõe ⁊ cõmixtione. Scdo infert hoc correlariũ ꝙ mũdificatio spũs ab aere fit p exitũ aeris secũ deportãtis vapores ⁊ fumos cũ expelliꝛ. Tertio declarat ista duo dicẽs. Necesse est in pmis vt aer qui cũ ispiratiõe ⁊ diastole ipulsu attrahiꝛ sit actu frigidus cõparatiõe ad spm̃: sꝫ postꝗ̃ lõgitudine more ⁊ pmixtiõe eius cũ spũ factus est sĩlis spũi in calore primo perdit iuuamentũ refrigerij: nec huius grã spũs ampli' indiget eo. Scdo necessariũ est nouũ aerẽ ingredi qui suppleat hui' vices in tẽperando spm̃. Oportet ergo necessario vt aer iaꝫ inutilis fact' ad refrigeriũ egrediaꝛ. Primo vt det locũ suo vicario s. aeri frigido aduenienti. Scdo vt fumose supfluitates sbe spũs sibi cõmixte ⁊ in eo delate cũ eo exeãt in expiratõe ⁊ sistole pulsus.

c Et aer quidẽ. In hac pte tertia dicit p° prin. ꝙ aer circũdãs humanum corp': tũc efficit sanitatẽ ⁊ ꝯseruat eã qñ est tẽperat' in q̃litatib' pmis seren' nõ turbulẽtus: cui nil admisceꝛ qd ꝯtrietur cõplexioni spũs s. neqꝫ fetor mortificans spũs: neqꝫ vapores aut fumi corrupti: neqꝫ putrefactio in sba ei' vt in pestilẽtijs: neqꝫ ꝓprietas occulta spũi inimica qualis est in cauernis indelectabilib' ⁊ in domib' nouiter linitis calce ⁊ in locis strictis vbi est ignis carbonũ sub terra extinctoꝛuꝫ. In his enĩ locis suffocanꝛ hoies: sicut stupefiũt ex cõtactu piscis q̃ torpedo dicitur a tota ꝓprietate spiritibus inimica: vt innuit gal. libro de vtilitate respiratiõis ca. 11. Scdo dicit ꝙ qñ mutaꝛ aer a nãlitate sua in aliqua dictarũ ꝯditionũ: tunc efficit opationẽ ꝯtrariam opationi sani aeris. s. corrũpit sanitatẽ ⁊ generat egritudinẽ vꝉ neutralitatẽ: nisi resistaꝛ ei: vel sit ꝯtrarius egritudini alicui'. tunc enim

aliam cõplexionẽ. Signãter est dictũ tpaliter. i. moderate se habentia: q2 si tpa se habuerint ĩmoderate mutatões aeris fm ea nõ sunt nãles: sꝫ egritudinuꝫ malaꝝ generatiue. Iuxta illud hypo. amphо. 3ª. In moderatis tpibus si tpa tpaliter se reddiderit boni stat': ⁊ maxime bone determinatiõis egritudines fiũt. In ĩmoderatis vero tpibus maxime ĩmoderate ⁊ difficilis determinationis. Sed mutatiões aeris nõ nãles sunt ille q̃ sequunꝛ impssiones celestes ⁊ diuersitates terraꝝ ⁊ maris ⁊ vẽtoꝝ ⁊ pluuiarũ. Et mutatiões aeris ꝯtra nãm sunt ille q̃ fiunt ex corruptõe aeris in sba vꝉ alteratiõe ipius ad aliquã pmaꝝ qualitatũ vehemẽter excessiuam.

¶ De naturis temporum. Capitulum. III.

d Ebes aũt. In hoc ca. pmo agit pn. de distinctiõe tẽporũ anni fm astronomos ⁊ medicos. Scdo d cõplexionib' tẽporum ibi [Et dicem' ꝙ ver] Tertio de effectib' diuersitatis tẽporũ in climatib' ⁊ de diuersitate dierũ in eodeꝫ tpe ibi [Et est tibi sciendũ]

a In pma pte pmo notat tpa diuersificari apd diuersos. Scdo describit ea fm astronomos ibi [Quattuor nãqꝫ] Tertio fm medicos ibi [Scdm medicos vero] Quarto infert tria correlaria ibi [Unũquodqꝫ]

¶ In pma pticula dicit ꝙ medici distinguũt aliter .4. tpa ãni ꝗ̃ astronomici. Nã medici distinguũt ea penes suas cõplexiões ⁊ suos effect' ꝓportionaliter ad artẽ suã. Astronomici vero penes motũ solis in zodiaco seu obliquo circulo fm quadras circuli illi'.

¶ In scda dicit ꝙ .4. tpa fm astrologos sunt mutatiões solis in vnaqꝫ quadra zodiaci. i. mẽsure motuũ solis in zodiaco distincte penes q̃dras zodiaci incipiẽtes a pmo pũcto veris. ¶ Attẽde ꝙ multi distinguẽtes tpa anni mõ astrologico penes motũ ꝓpriuꝫ solis in zodiaco: dicunt ver incipe sole exñte in pmo gradu arietis: ⁊ estatem sole exñte in pmo gradu cancri: ⁊ autũnum sole exñte in primo gradu libre: ⁊ hyemẽ sole exñte in pmo gradu capricorni. Sꝫ potius credo ꝙ tpa anni sint in sui medio sole existẽte in dictis gradib': ita vt sit pncipiũ veris sole existẽte in medio aquarij: ⁊ mediũ eius ipo existẽte in pmo gradu arietis: ⁊ finis veris sole

¶ Scdm medicos vo ver in terris tēperatis est tp̄s in quo nō tm̄ sūt necessarie res calefaciētes ꝓpter frig⁹: vt inde sit multū curandū neq₃ euētatio ꝓpt calorē. Et in ip̄o q̇dē est p̄n^m frondēdi arbores. Et ei⁹ tp̄s est tp̄s exn̄s inter eq̄litatē v̄nalē: aut añ ip̄az aut post ip̄az paꝝ donec sol sit in medio tauri. Et autūn⁹ est huic oppositus in talib⁹ q̄les sſ terre nostre. In alijs vo terris ē possibile vt p̄cedat ver ⁊ tardet autūn⁹. Et estas q̇dez ē totū tp̄s calidū. Et hyemis totū tp̄s frigidū. ¶ Unūquodq₃ igit duoꝝ tēporum veris ⁊ autūni ē magis breue ſm medicos q̄ vnūq̄dq₃ duoꝝ tēpoꝝ estatis ⁊ hyemis. Et hyems q̇dē est tp̄s estati oppositū aut min⁹ eo: aut mai⁹ eo ſm terras. Et videt ꝙ ver sit tp̄s florū ⁊ initij pomorū. Et autūn⁹ tp̄s mutatōis coloris folioꝝ ⁊ p̄ncipij casus eorum. Et qd̄ est p̄ter istud est hyēs ⁊ estas. Et dicem⁹ b ꝙ veris cōplexio est cōplexio tēperata: neq₃ ē sicut q̇dā existimāt calida ⁊ humida: certificare vo istud multa inuestigatione ē in pte naturalis philosophie credere aūt debem⁹ ꝙ ver ē tēperatū.

existente in medio tauri. Et p̄ncipiuz estatis qn̄ sol est in medio tauri: ⁊ mediū eius qn̄ est in p̄mo gradu cācri: ⁊ finis eius qn̄ est in medio leonis. Et p̄ncipium autūni est sole existente in medio leonis: ⁊ mediū eius ip̄o existēte in p̄mo gradu libre: ⁊ finis eius ip̄o exn̄te in medio scorpionis. Et p̄ncipiū hyemis est qn̄ sol ē in medio scorpionis ⁊ mediū eius qn̄ est in p̄mo gradu capcorni: ⁊ finis eius qn̄ sol est in medio aq̄rij. Cui⁹ rō est q₂ tp̄a anni ſ mō distinguūtur penes propinquitatē solis ad nos ⁊ lōgitudinē a nobis ⁊ distantiaz mediā. Juxta illud auerroys p̄ma ptīcula cātice tractatu 2°. cōmēto p̄mi canti. Ex ꝓpinquitate ⁊ lōgitudine solis ad nos ⁊ ei⁹ media distantia efficiunt. 4. anni tp̄a. s. estas: hyems: ver: autūnus: q₂ ex lōgitudine ip̄ius est cā humiditatis ⁊ frigiditatis: ⁊ est cōplexio hyemis. Et ex ꝓpinquitate ei⁹ est cā siccitatis ⁊ caliditatis q̄ sunt nāe estatis. Et ex ei⁹ media distātia est cā reliquoꝝ duorū temporꝝ medioꝝ. s. autūni ⁊ veris. Cū ergo sol existēs in p̄mo gradu cācri sit nobis ꝓpinquissimus ſm rectitudinē aspectus: erit tūc verū cor ⁊ mediū estatis: ⁊ silr qn̄ est in p̄mo gradu capcorni a nobis maxime distat: erit ergo tūc mediū hyemis. Et cū sole existente in p̄mo gradu arietꝭ vl libre sit vere in medijs distātijs: tūc erit mediū: ⁊ potior vigor veris vl autūni. Intellige p punctum vernale in lr̄a. 16. gradū aquarij vbi incipit ver ⁊ distinctio tēporum: q₂ ver est tēperatissimū sanissimū ⁊ pfectissimū temporū in quo mūdus fuit fact⁹ ⁊ redēptus: ⁊ xp̄s cōceptus ⁊ mortu⁹ resurrexit. ¶ In tertia dicit p̄° ꝙ ver ſm medicos in terris tēperatis ē tp̄s quo nō sunt necessarie res calefaciētes ꝓpter frig⁹ repellendū: neq₃ euētio ad reprimendū calorē necessitate de q̄ sit curandum: ⁊ in ip̄o incipiūt frondere arbores: ⁊ est tp̄s exn̄s inter eq̄litatem vernalē. i. in eq̄noctio vernali. s. qn̄ sol est in ariete: aut paꝝ ante ip̄am. s. a medio aquarij vsq₃ ad arietē: aut parū post ip̄am. s. ab ariete vsq₃ ad mediū tauri: quasi velit dicere ꝙ ver cōstat ex tp̄e equinoctij v̄nalis velut ei⁹ medio: ⁊ ex tp̄e p̄cedente eq̄noctiū velut p̄ncipio ip̄ius: ⁊ ex tp̄e sequēte ip̄z velut ei⁹ fine. Describit ergo ver in terris tēperatis p tria. Primo p tēperiē eius: q₂ in eo nō multum indiget coopertimentis ꝓpter frigus: neq₃ discoopimētis ⁊ euētationib⁹ ꝓpter calorē. Scd̄o p arbores frōdescere et plātas erūpere ⁊ virescere in eo. Tertio p solsticiū vernale ⁊ tp̄a sibi iuncta p̄us ⁊ posteri⁹. Scd̄o dicit ꝙ autūnus est opposit⁹ veri in terris talib⁹ q̄les sūt terre nostre. Sz in alijs terris q̄nq₃ ver p̄cedit. i. citi⁹ incipit q̄ in terra nostra: ⁊ autūnus tardat. i. venit tardi⁹. Est q̇dē autūn⁹ opposit⁹ veri. Pri° q₂ distēperat⁹ ⁊ indiget in eo corp⁹ coopimentꝭ ꝓpt frig⁹: ⁊ discoopimētꝭ pp calores: q₂ dies autūnales sſ estiui: ⁊ noctes hyemales. Scd̄o q₂ ī autūno folia arborū marcescere ⁊ cadere incipiūt. Tertio q₂ autūnus est in equinoctio autūnali ⁊ paꝝ ante ip̄m ⁊ paꝝ post ip̄z: qd̄ est directe oppositū eq̄noctio vernali: sicut aries opponit libre. ¶ Queret aliquis quare p̄nceps describēs ver addit in terris tēperatis. Et describens autūnum addit in talibus quales sunt terre nostre: nūquid ver vbiq₃ tale est q̄le ip̄m describit: ⁊ autūnus vbiq₃ veri oppositus. Dic ꝙ vbiq₃ terraꝝ habitatarū ver apud medicos dicit id tp̄s qd̄ est tēperatuz: ⁊ autūnus dicit inequale tp̄s. Sed non vbiq₃ est ver ſm medicos circa vernale equinoctiū: imo in duob⁹ p̄mis climatibus ver incipit citius: ⁊ multo tardi⁹ in duob⁹ vltimis: ⁊ autūnus ecōtra citius incipit in climatibus vltimis ⁊ in p̄mis tardius: neq₃ vbiq₃ terrarū incipiunt in vere frōdere arbores ⁊ excidere folia in tp̄e autūni: sed q̄nq₃ citius q̄nq₃ tardius: nisi in locis temperatis qualia sunt loca quarti climatis. Tertio dicit p̄nceps ꝙ estas ſm medicos est totum tp̄s calidum. Quarto dicit ꝙ hyems est totum tp̄s frigidum. ¶ Attende p̄mo ꝙ tempora anni ſm medicos nō habent determinatā mensuram sue duratōis sicut habent ſm astronomos. imo diuersificātur eorum duratiōes ſm diuersitates regionum. Juxta illud auerroys caplo vltimo scd̄i colliget. Et hec tēpora nō habent terminū stabilez generalr in breuitate ⁊ longitudine: sed diuersificant in regionibus. ¶ Attende secūdo ꝙ plures veterum diuiserunt tēpora anni in duo solum estatem. s. ⁊ hyemē: q₂ tempora media raro durant absoluta ab excessu aliquo caliditatis aut frigiditatꝭ: vnde reputant hyemis aut estatis.

¶ In quarta particula infert tria correlaria. Primuz est ꝙ ver ⁊ autūnus sunt breuiores estate ⁊ hyeme ſm medicos: q₂ distemperātie temporis sunt multo plures ip̄ius temperantijs ꝓpter paucaz morā solis circa medias distātias. s. circa equinoctia. Secūdū est ꝙ hyems est tēpus oppositum estati. Primo ex pte cause. s. solis et zodiaci nos respiciētiū directius in estate q̄ in hyeme: ⁊ cū vigorosioribus ⁊ pmanentioribus sup̄ nos lumīe ⁊ influentia. Secūdo ex parte cōplexionis: q₂ estas est calida ⁊ sicca: hyems frigida ⁊ humida. Tertio ex parte effectuū: q₂ hyems poros terre stringit arbores nō sinit virere florere ⁊ fructificare: herbas mortificat ⁊ vires earuz versus radices se trahere cogit: estas vo contraria his operat. ⁊ est hyems in quibusdaz minor estate. s. in tribus p̄mis climatibus: ⁊ in quibusdam maior: videlicet in tribus vltimis: ⁊ in quibusdā fere equa vt in regionibus tēperatis. Tertiū correlarium est ꝙ ex dictis apparet ver esse tp̄s florum ⁊ p̄ncipij pomorū in arboribus: ⁊ autūnus est tempus quo folia arborum mutantur a viuacitate coloris ⁊ incipiunt cadere ⁊ estas ⁊ hyems sunt tempora media horum.

b Et dicemus. In hac pte scd̄a p̄mo agit simul de cōplexionibus veris estatis ⁊ hyemis. Scd̄o d̓ cōplexione autūni ⁊ de causis tēperamēti veris: ⁊ d̓ cōparatōe autūni ad ver ibi [In autūno vo] ¶ Prima ps est presens textus in quo p̄mo agit de vere. Scd̄o d̓ estate ibi [Et estas est calida ꝓpterea] Tertio de hyeme ibi [Et hyems quidem]

In p̄ma pticula dicit ꝙ cōplexio veris est tēperata nō calida ⁊ humida vt quidā putant. Et certificare istud. i. certitudinaliter ostendere p multam inuestigationē id est multas rationes pertinet philosophie pticulari que de temporibus anni cōsiderat: medicus vo credere debet ⁊ recipere a philosopho ꝓ demonstrato ꝙ ver est temperatum. ¶ Instabit aliquis p Joannicum in ysagogis dicentem ver calidum ⁊ humidū. Item ver ꝓportionat aeri inter elemēta: sanguini inter humores: puericie inter etates: sz aer sanguis ⁊ puer sunt calidi ⁊ humidi. Itez ver est calidius hyeme ⁊ humidius estate: ergo est calidū ⁊ humidum. Itē in vere cōmouent humores qui quieuerāt in hyeme, ⁊ liquefiunt. Juxta illud ga. in quinta amphorismoꝝ cōmento illius. Podagra ⁊ mania vere ⁊ autūno mouent vt in pluribus. humores enī liquefiunt in corpore in vere ⁊ ad debilia currunt loca de fortioribus locis: sed cōmouere humores quietos ⁊ liquefacere est operatio caloris. Itē experientia nos docet ꝙ circa meridiē tp̄e veris est calor sensibilis propter eleuationē solis supra capita nr̄a ⁊ hora medie noctis frigus sensibile ꝓpter elongationē solis a nobis. nō ergo totū ver est temperatum. Item ver est tempus potius augmēti plantarum: sed augmentū fit a calido dilatante ⁊ humido dilatabili. ¶ Pro solutōe istarum obiectionum attende p̄mo ꝙ quidā philosophorū ⁊ medicorum dixerūt ver eē tempus calidū ⁊ humidum: q₂ reliquerunt temperatam cōplexionem ponentes tantū quattuor genera complexionū compositarum correspondentium quattuor tēporibus anni. Juxta illud galieni p̄mo complexionum caplo. 9. Jam vo restat vt cōsideremus quāobrem estimauerint quidam medicorū ⁊ philosophorū ꝙ ver sit calidum ⁊ humidū. Dico g̊ ꝙ eos nō pduxit ad hoc: nisi q₂ voluerūt diuidere quattuor cōplexionū cōpositiones ſm quattuor horas anni: ⁊ neq₃ etiaz duxit eos ad hoc: nisi q₂ dimiserunt primā cōplexionez que est equalis. Et ꝓpter

hoc posuerunt diuersitatē specierum regiminis.i.diete ꝛ spērum medicinarū ꝛ spērum rerū oīum inuentarum ꝯm has quattuoꝛ ptes complexionuꝫ. ¶ Attende scđo ꝙ vera ꝛ ꝓpria cōplexio veris nō est attendenda penes relationē ad alia tpa: qꝛ sic ver eēt oīum cōplexionuꝫ: calide quidē respectu hyemis: frigide respectu estatis: sicce respectu hyemis humide respectu estatis. Juxta illđ galieni pmo cōplexionum ca.7. Si ergo propterea ꝙ ver est humidius estate ꝛ calidius hyeme sit humiduꝫ ꝛ calidū: tunc propter hoc nō est meli⁹ quin sit frigidum et siccū: qm̄ est frigidi⁹ estate ꝛ sicci⁹ hyeme. ¶ Attēde tertio ꝙ vera ꝛ ꝓpria veris cōplexio attēdit penes q̄litates pmas quas in semet habet ꝛ sīr alioꝝ tempoꝝ. Juxta illud gal. ca. nunc allegato. Ex hoc ergo oꝫ ne cōparetur ver neqꝫ estati: neqꝫ hyemi: sed ꝯuenit vt in seipo experiat ꝯꝫ sui singularitateꝫ. Et h̄ ideo qm̄ nos nō dicimus ꝙ hyems est

Et estas ē calida ꝓpterea ꝙ sol oppositioni capitū est ꝓpinqu⁹: ꝛ fortitudo existit radij q̇ ab eo ꝓfluit q̇ imaginat ꝯuerti retro in estate aut super angulos valde acutos aut sup seipꝫ in lineis in q̇bus penetrauit: ꝛ ꝓpter ea inspissat radi⁹. Hui⁹ v̾o cāp certo existit eo ꝙ casus radij solis ali⁹ est q̇ est sicut casus axis colūne ꝛ pyramidis: sicut si a cētro corpis solis penetraret ad illđ qđ est ei oppositū. Ali⁹ q̇ est sicut supficiei ꝛ circunferentie aut q̇ est ꝓpinqu⁹ circūferētie. Et ei⁹ quidē v̾tus existit in axe eo ꝙ impssio aduenit ei ab oībus extremis. Ille v̾o q̇ est in pte extremorū ē magis debilis. Nos aūt in estate sum⁹ cadētes in axe aut circa ipꝫ: ꝛ pdurat hoc super nos qui in istis moramur latitudinib⁹. Et in hyeme sum⁹ circa circunferentiā. Jđoqꝫ in estate lumē existit magis splēdidū: lꝫ spatiū qđ est a nostro loco ad locū solis sit lōgi⁹ cū sol circa suū existit axem. Isti⁹ v̾o lōginq̇tatis ꝛ ꝓpinquitatis cōpatio in pte astronomica ptis disciplīalis philosophie declarat: ꝛ certificatio fortitudinis caloris ꝛ fortitudis luminis monstrat in pte nālis philosophie. Et estas preter hoc ꝙ est calida est etiam sicca ꝓpter resolutionem humoruꝫ que fit in ea a multa caliditate: ꝛ ꝓpter resolutionē substantie aeris. ꝛ ipius similitudinem cum natura ignea: ꝛ ꝓpter paucitatem eius qđ cadit in ea de rore ꝛ pluuia. ¶ Et hyems quidē est frigida: et humida propter harum causaruꝫ contraria.

frigida ꝛ humida. ꝓpterea q̄ sit horis oībus humidioꝛ ꝛ frigidioꝛ eis Sed hec res accidit eis ꝯm aliū modū. Et neqꝫ dicit ꝙ sit frigida ꝛ humida nisi ꝓptera ꝙ caliditas in ea est minoꝛ frigiditate: ꝛ siccitas in ea minoꝛ humiditate. ¶ Attēde q̄rto ꝙ hac ꝯsideratiōe ver est tēperatū tam in calido ꝛ frigido q̄ in humido ꝛ sicco. Juxta illud gal. ibi. Et cū tu ver experieris ꝯm hanc rōcinationē declarabit tibi ꝙ ꝯm veritatē existit mediū inter oēm supfluitatem: ꝛ hoc qm̄ frigidū in ipo non vincit calidū sicut est in hyeme: neqꝫ calidū frigidū sicut est ī estate. Et similiter etiā q̄titas siccitatis in ipo ꝛ humiditatis ē q̄titas equalis: ꝛ non vincit in eo siccitas vt in estate: neqꝫ humiditas vt in hyeme. Et ꝓpter hoc dixit hypocras ꝙ ver est sanius horis ꝛ minus mortiferꝫ. ¶ Attēde quinto ꝙ dispō aeris nos ꝯtinētis calida ꝛ humida nō soluꝫ nō est ver: imo est pessima dispositionū anni: ꝛ maxime morbifera. Juxta illud gal. pmo cōplexionū capl'o.8. Et iudico ꝙ dispō aeris nos cōtinētis calida ꝛ humida est deterioꝛ dispōnibus cōplexionum oībus. Et h̄ dispositio in horis anni nunq̄ reperit: sed in dispōnibus aeris pestilētialibus fortasse accidit. ¶ Ad primū obiectuꝫ dic ꝙ ioannicius ꝛ alij dicentes ver calidum ꝛ humidū loquunt de eo cōparatione ad hyemem ꝛ estatē. Ad scđm dic ꝙ ver nō ꝓportionat aeri neqꝫ sanguini in lapsu caliditatis ꝛ humiditatis a tēperamento. Ad tertiū nega ꝯsequentiam ꝓpter cām dictā. Ad quartū quintum ꝛ sextuꝫ dic nō esse negandū: q̇n alique ptes veris maxime ꝓpe meridiē sint calide: ꝛ alique frigide circa medium noctis ꝛ principiū eius aliq̇d retinet de frigore hyemis: ꝛ finis eius aliquid sapit de calore estatis: sed consideratione omnium partium inuicem: vl' medij eius dicitur temperatum. ¶ In scđa dicit p° ꝙ estas est calida: qꝛ sol in ea est ꝓpinqu⁹ oppositiōi capitū nostroꝝ.i. fere directe capitib⁹ nostris supposit⁹: ꝛ radius ab eo fluens est vigorosus: ꝛ videt retrouerti.i. versus se redire altero duorū modorum.s. vl' refractus sup angulos valde acutos ꝓpe ppendicularem radium directe emissum a sole: vl' refractus in semetipm ppendiculariter ꝯm rectas lineas ꝯm quas ad nos penetrauit: ꝛ ꝓpter reditum radij in seipm: vl' ꝓpe ipm cōdensat ꝛ fortificat ipius virtus in calefaciendo aerem. ¶ Attende pmo ꝙ habitātibus in terra directe supposita pti celi q̄ est int tropicos si q̇s illic habitare possit: sol q̄nqꝫ directe supponit capitib⁹ coꝝ ꝛ radi⁹ eius ppendiculariter dirigit sup terrā eoꝝ ad quā ꝑueniens in se reflectit ꝯm rectā lineam. Sed habitantibus in terra subiecta ptibus celi exn̄tibus inter tropicos ꝛ circulos polares nunq̄ sol directe supponit eorum capitibus: qꝛ sol nunq̄ ptransit tropicos: imo est in maxima sui ascensione in tropico cancri.s. duꝫ est in pmo gradu cancri: ꝛ in maxima sui descensione dum est in tropico capricorni.s. in pmo gradu capricorni: ita ꝙ ibi sol stare videt. Et ideo dicuntur solsticia. Juxta illud. Hec duo solsticia faciunt cancer capricornus. ¶ Attende scđo ꝙ habitātes in terra subiecta pti celi q̄ est inter tropicū cancri ꝛ circulū polarem articū que diuisa est in septē climata diuersificat in calore sue estatis ꝯm ꝙ plus vl' min⁹ accedit ad dictū tropicū ꝛ ad rectū aspectum solis: ita ꝙ ps eius ꝓpiquioꝛ tropico hꝫ calidiorem estatem ꝛ radiuꝫ solis fortioreꝫ reflexuꝫ sup angulos acutissimos ꝓpe ppēdicularē ꝛ elōgatioꝛ estateꝫ minus calidā ꝛ radiuꝫ solis debiliorē: ꝛ lōgius reflexū a ppendiculari. Scđo dicit ꝙ cā fortitudis vl' debilitatis radij solis in calefaciēdo et ꝛ illuminādo aerē est: qꝛ casus radij solis sup nos est duplex. Unus ē rectus ppendicularis vel ei⁹ primus sicut est casus axis seu recte linee colūne vl' pyramidis: q̄ incipit a lato ꝛ tendit in acutū vt flāma ignis: ꝛ est iste casus radij veluti linea recta ꝓtensa a centro corpis solis ad id qđ est ei oppositū in terra. Ali⁹ casus radij solaris sup terrā quasi supficialis ꝛ circūferētialis vl' circūferentie ꝓpinquus: ꝛ virtus radij solaris.i. fortitudo calefactiōis ꝛ illuminatōis eius cōsistit i axe i. casu recto seu ppendiculari ipius sup terrā: vl' ꝯsistit in auge vt alij libri hn̄t. Et est aux ps circuli excētrici seu deferētis solis v̾sus supius maxime elōgata a terra. Et ideo dr̄ cōsistere v̾tus radij solis in axe vl' in auge: qꝛ tunc impssio aduenit ei ab oībus ptibus.i. ipe radius solis descendēs in terrā dēsat vndiqꝫ. Descēdit eteniꝫ in forma pyramidis cui⁹ basis ē in sole ꝛ conus in terra: ꝛ ad terrā veniens in se vl' ꝓpe se fractus reflectitur. Sed ille q̄ est in pte extremorum.i. casus radij supficialis seu circūferētialis est magis debilis: qꝛ magis dispsus ꝛ nō sic reflex⁹ in se vl' ꝓpe se. Tertio dicit loquēs de se ꝛ gente arabie vn̄ fuit oriūdus. Nos aūt in estate sum⁹ cadentes in axe aut circa ipm.i. sumus directe ꝛ ppendiculariter suppositi soli ꝛ radijs eius vl' quasi directe ita ꝙ parum deest quin ita sumus. Et hoc perdurat id est pseuerat aliquādiu super nos qui moramur in istis latitudinibus terre arabie. Et intellige p latitudinē distantiaꝫ vl' mēsuram terre illi⁹ a meridie v̾sus septētrionem: ꝛ p longitudinem terre distantiaꝫ eius ab oriente in occidentem. Quarto dicit. Jdeoqꝫ id est ꝓpter rectū solis aspectū vl' q̄si rectū i estate lumē solis est splēdidi⁹ lꝫ sol exn̄s i axe vl' ꝓpe axē vl' ī auge aut ꝓpe augē sit distātioꝛ a nobis q̄ exn̄s i opposito augis vl' ī longitudinib⁹ medijs. Cui⁹ cā est: qꝛ circul⁹ deferens solē hꝫ aliud centrū a centro mūdi: ꝛ ꝓpter h̄ excētric⁹ dicit: ꝛ si cōcentric⁹ esset vbicunqꝫ sol staret sup nostrū hemisperium equalr distaret a nobis: qꝛ terra est in medio mundi: sicut punctū aut centrū: ꝛ oēs linee recte ducte a cētro in circūferētiam circuli sunt eq̄les. Quinto dicit ꝙ cōparatio ꝓpinquitatis solis ad nos ꝛ elongatiōis eius a nobis in suo excētrico declaratur in parte astronomie.s. libello de theorica planetarum que est pars philosophie naturalis vbi agitur de lōgitudine longiori sole existente in auge sui excentrici: ꝛ de longitudine propiori ipo existente in opposito augis: ꝛ de lōgitudinibus medijs ipo exn̄te in locis medijs iter augē ꝛ oppositū augis. Et certificatio fortitudinis caloris ꝛ lumis solis tpe estatis sole exn̄te in axe vl' ꝓpe axē ptinet philosophie nāli demōstranti ꝙ v̾tus vnita fortioꝛ ē seipa dispsa. Sexto dicit ꝙ estas cū h̄ ꝙ ē calida ē sicca pp tres cās. Prima est resolutio mlta humiditatū a forti calore estatis.

Scd'a est resolutio.i.subtiliatio substātie aeris cū quadam desic catione ꝛ ꝯuersio ipsius ad silitudinē ignis. Tertia est paucita ꝺ casus roris ꝛ pluuie in ea: quibus solet aer humectari.

In tertia ꝑticula dicit ꝙ hyems ē frigida ꝑpter cās ꝯrias his ꝗ faciunt estatē calidā.

¶ In autūno vō. In hac ꝑticula scd'a ꝑtis hui' ca. primo agit ꝑn. de cōplexio ne autumni ꝛ causis ei'. Se cundo de cau sis tēꝑamenti veris ibi [In vere aūt] Ter- tio cōparat tē peramētū au tūni ad tēpe- ramētū veris in actiuis ꝛ re spōdet cuida3 obiectioni ibi [Preterea si nō iudicauerim'

In pma ꝑ- te pmo inten- dit istā cōclu- sionē ꝙ autū nus est ꝑpin- qui' tempera mēto in q̄lita tib' actiuis: ꝛ dicit ꝙ in au- tūno ia3 calor estatẗ fuit mio ratus: ꝛ frigi- ditas ītrodu- cta loco ei' nō- du3 cōpleta ē sicut ī hyeme. Et hec ē pma rō appropinq̄ tionis autūni ad tēperie3 in actiuis. Scd'a rō est ꝙ sil'e ē i.verisil'e ꝙ in autūno stam' in medio lōgi tudinis existē tis iter axe3.i. directū solis a spectum ꝑnoīatum: ꝛ circūferentiā.i.aspectū obliquū scd'm que3 sol emittiẗ sup nos radios suos quasi supficialiter. Autūnus er go est ꝑpinqui' tēperamento inter calidū ꝛ frigidū. ¶ Attende ꝙ autūnus a multis asseriẗ esse frigidus ꝛ sicc'. Iuxta illd auer- roys 2° colliget cap̄.45. Sed cōplexio autūni: q2 est media inter estatē ꝛ hyemē opinaẗ ꝙ sit q̄si intēperantia veris: ſ3 res est ꝯria q2 est in fine ꝯrietatis veris: ꝑpterea ꝙ est illud tp̄s in quo debi- litanẗ virtutes ꝛ sunt ꝯfuse sicut videẗ in vegetabilibus ꝛ aīali- bus: ꝛ ꝑptera dicendū est ꝙ frigiditas ꝛ siccitas dominēẗ super ipm que sunt ꝯrie caliditati ꝛ humiditati. ꝛ q̄uis nō sit frigidus multū siccitas ꝑdominaẗ ei: ꝛ vl'r dico ꝙ confusus est in suis ꝑ- tibus: hec auerroys. Scd'a cōclusio hic intēta est ꝙ autumnus nō est tēperatus in qualitatib' passiuis. Ait eni. Inter humidi- tatē aūt ꝛ siccitatē nō existit tēperat'. Et hoc ꝑbat quinq3 rōnib'. Prima rō est. sol in estate vehementer exiccat aerem ꝛ supuenien te autumno non aduenit aeri causa aliqua opposita cause exic- cādi que scilicet sufficiat siccitatem aeris tollere ꝛ humiditatem introducere vel temperiem. Hec ratio tangitur ibi. Quomo- do eni hoc esset cum iam sol siccauerit aerem ꝛc̄. Secūda ratio. Facilius est calidu3 infrigidare q̄ siccum humectare: eo ꝙ quali tates actiue sunt agentiores: ꝛ ad infrigidare sufficit sola altera- tio qualitatiua a contrario: sed ad humectare in ꝑposito requi- ritur imbibitio substantie humide in aere vt dicetur statim: licet ergo autūn' sufficiat tēperare caliditatē estatis: nō tamē sufficit tēperare ei' siccitatem. Et hec ratio tangitur ibi. Dispositio quoq3 ꝛc̄. Tertia ratio Aer nō ita facile cōuertitur ad humiditate3 ꝑpter frigus: sicut cōuer- titur ad siccitatem ꝑpter calorem: q2 quilibet calor desiccat: sed nō q̄d libet frigus hume- ctat: immo sepe cali ditas est frigiditate fortior in humectā- do cum reperit eua- porabilem materiā cuius vapores cum aere misceat quos resoluere non valet Frigus vero nō in- spissat constringit ꝛ adunat nisi fuerit ī- tensum quare est fri gus hyemis. Et pro pter hoc nō est cau- sa conseruans ver in humiditate hyemis sicut est causa cōser- uans autumnu3 in siccitate estatis: quia humiditas aeris ac quisita ī hyeme cor- rigitur citius tempo re veris ꝑpter calo- rem q̄ corrigatur sic citas estatis tempo re autumni propter debile frigus. Et hec ratio tangitur ibi. Neq3 etiam conuer sio que fit ꝛc̄. Sed in hac ratione prin- ceps sibimet contra rius videtur: q2 di- cit ꝙ quelibet calidi tas exiccat ꝛ paulo post dicit ꝙ queli- bet caliditas in hu- mectādo fortior exi- stit cum materia3 in uenit q̄ sit quelibet humiditas in eodē. Dic ꝙ nil prohibet ab eodem agente cō traria fieri in mate- rijs diuersis: sicut sol indurat lutum ꝛ mollificat ceram: ꝛ calor solis cito desiccat aerem hu- midum cum non imbibitur noua humiditate ꝛ cito humectat aerem siccum dum obuiat corpori a quo plurimos vapores dissoluat aeri cō miscens ꝛ nō sufficiēs eos resoluere. Quarta ratio. Humiditas in hoc proposito: sic se habet ad eius siccitatem: sicut habitus ad priuatio- nem nō sicut contrarium ad cōtrarium: quia exiccatio in hoc nō est ni si destructio substantie humide: ꝛ humectatio nō est destructio substā tie sicce: sed est acquisitio substantie humide. Nam cum dicimus hic aerem humidum vl' siccum nō intelligimus formam aeris: neq3 quali tatem ipsius: immo per aerem humidum intelligimus aerem cui va- pores plurimi aquosi miscentur: vl' aerem cuius substantia sic inspissa ta est ꝙ similis apparet vapori aquoso. Et per aerem siccum intelligi- mus aerem a quo resoluti sunt vapores sibi prius immixti: ꝛ qui ap- propinquat substantie ignis propter resolutionem suorū vaporum et rarificationem eius: vl' aerem cu3 quo fuerint admixti fumi terrestres sicci velut terra. Cum igitur facilius sit introducere priuationem q̄ ha bitum aeris humiditas acq̄sita in hyeme facilius in vere diminuetur ꝛ reducetur ad temperamentum q̄ siccitas estatis ad temperamētum humiditatis in autūno. Et hec ratio tangitur ibi. Et videtur ꝙ hume ctatio ꝛc̄. Quinta ratio. Quelib3 caliditas incxistēs aeri veris ꝑpter solis ꝑpinquitatem ad directum aspectum sufficit minuere superfluā humiditatē hyemalem: sed nō quelibet frigiditas autumni sufficit hu

¶ In autūno vō iam calor īminut' fuit ꝛ frigiditas nodū ꝑuenit ad cō- plemētū. Et sil'e existit ꝙ iā in medio stam' longitudis q̄ ē inter axē quem noīauimus ꝛ circunferentiā. Propi qu' igiẗ existit tēperamēto qd iter ca liditatē existit ꝛ frigiditatē. Inẗ hu miditatē aūt ꝛ siccitatē non existit tē perat'. Quō eni hoc esset cū sol iā sic cauerit aerē: ꝛ nōdū acciderit ex cāis humectātib' qd sit exiccatiōi cāe exic cantis oppositū. Dispō q̄ q̄ est ad in- frigidādū nō est queadmodū ea q̄ ē ad humectādū: qm̄ ꝯuersio q̄ est ad ī frigidādū est leuis: ſ3 ꝯuersio q̄ est ad humectādū nō est tā facilis: neq3 etiā ꝯuersio q̄ fit ad humiditatē ꝑpẗ frig' est sicut ꝯuersio q̄ fit ad siccitatē ꝑpẗ calorē. Cōuersio nāq3 q̄ fit ad siccita- tem ꝑpter caliditatē ē facilis: qm̄ q̄li bet caliditas exiccat: ſ3 nō q̄libet fri- giditas hūectat: imo plerūq3 q̄libet caliditas fortior existit ī humectādo cū mām īuenit ꝙ sit q̄libet frigiditas in eodē: q̄libet eni caliditas euapora tionē facit ꝛ nō resoluit: ſ3 nō q̄libet frigiditas īspissat ꝛ ꝯstringit ꝛ adu- nat. Ideoq3 nō est dispō q̄ faciat rema- nere ver in hūiditate hyemis sicut ē dispō q̄ facit remanere autūnū in sic citate estatis. Veris eni humiditas tēperaẗ in tāto tpe ꝑpẗ caliditatē in q̄to nō tēperaẗ siccitas autūni ꝑpẗ frigiditatē. Et videẗ ꝙ hūectatio ista ꝛ exiccatio sil'es sint opationib' habi tus ꝛ ꝑuatiōis ꝛ nō duorū ꝯriorum opatōibus. Exiccatio nāq3 in hoc lo co nō est nisi sb̄e humide destructio ꝛ hūectatio nō ē sicce sb̄e destructio ſ3 sb̄e humide acq̄sitio. Cū eni in hoc loco dicim' aerē humidū ꝛ aere3 sic- cum nō intelligim' eius formā: neq3 ei' q̄litatē naturalē: neq3 etiā de hoc in hoc loco cogitam' aut multū solli citamur. Et cū aerē dicim' hūidū nō volum' intelligere nisi aerē cui admi xti fuerint mlti vapores aquosi: aut aerē cui' spissitudo ꝯuersa fuerit ad silitudinē vaporis aquosi. Et aerē di cim' siccū: aerē videlicet ex q̄ resolu- tū fuit qd de vaporib' aquosis ei erat admixtu3 ꝛ q̄ se ꝯuertit ad silitudinē sb̄e ignis ꝑpẗ resolutionē: ꝛ cu3 quo admixti fuerint fumi terrestres q̄ ter re in sua siccitate silanẗ. Superflui- tas igiẗ hūiditatis hyemalis minui tur ex vere ꝑpẗ q̄libet caliditatē q̄ in ipō accidit ꝑpterea ꝙ sol opposi- tioni capitū ꝑpinqu' existit. Autūni vō sōa nō ꝑpter q̄libet frigidita- tem q̄ in ipō accidit humectaẗ. Et cū hoc cognoscere voles ꝯsiderabis an res sicce ī aere frigido tā cito hume- tenẗ q̄ cito res hūide in aere calido exiccanẗ postq̄ pones frigidū in fri- giditate sua sicut calidū ī caliditate sua. Cum eni hoc consideraueris in- uenies rē inter ea diuersa3: l3 hic exi- stat res alia maior ista: ꝛ est ꝙ humi- ditates ī aere frigido ꝛ calido sil' nō

mectare aerem desiccatum in estate. Istud ꝓbat duobus medijs. Primum est ꝙ res humide in aere calido suspēse citius desiccant ꝙ humectentur res sicce sespense in aere frigido: sicut docet experimentum: et hoc supposito ꝙ calor ⁊ frigus sint equaliter intensi. Secundū est ꝙ humiditates vaporose īmixte aeri tam calido ꝙ frigido nō manent in aere: nisi loco resolutarum alie succedūt per viam emanationis vt aque in flumine: sed siccitas ad hoc ꝙ permaneat in aere non requirit aliquam emanationem cū sit sola priuatio humiditatis vaporose. ¶ Queret hic aliquis quare humiditates vaporose nō permanent in aere: neqꝫ calido neqꝫ frigido: nisi fiat continuatio emanatiōis. Uidetur enim ꝙ in aere frigido deberēt permanere: qꝛ frigidi est cōstringere et inspissare non resoluere. Respōdet hic princeps dicens id ideo esse: quia aer nos circundans nū ꝙ est fortis frigiditatis: nisi comparatione ad nos: neceꝫ ꝙ peruenit ad tantam frigiditatem quin semper aliquo modo resoluat propter id quod est in eo de virtute solis ⁊ stellarum. Cuꝫ igitur cessat emanatio ⁊ perdurat resolutō cito venit siccitas. Et istō apparet sensibiliter in pānis lotis qui suspensi in aere tēpore hyemis siccātur vt docet experimentum.

In scda parte dicit ꝑmo princeps ꝙ id quod ab aere nos circūdante resoluitur in vere est plus eo qd emanat id est qd de vaporibus ad ipm peruenit: ⁊ hu' cōtrarium est in hyeme. Quod hic ꝓbat Res que faciunt euaporationem fortē in hyeme sunt due. Una est caliditas pauca subtilis existens in spacio. i. aere manifesto nos circundāte virtutem. s. solis ⁊ stellarum que vapores aliquos ex terra educit ⁊ aeri immiscet. Scda est caliditas fortis reclusa in visceribus terre: que subtiliās humiditates quas in terra reperit peruenire facit ad terre superficiem rem subtilem s. vaporum abundātiam qui per aerem sparsi fortiter humectant ipm. Quod enim de terra occultum est: est in hyeme vehementer calidum per antiparistasim sicut docent caue ⁊ aque puteorum profundorum que tunc sunt calide: ⁊ hoc in philosophia naturali declaratur tradita in libro metheororum. Et caliditas aeris nos circundantis tunc temporis est modica quare nō sufficit euaporata resoluere. Duo ergo concurrunt ad humectationem aeris in hyeme. Primum est sublimatio id est multa eleuatio vaporum a terra qui commiscentur aeri. Secundum est inspissatio dictorum vaporum aeri mixtorum a forti aeris frigiditate. Et his duobus aduenit tertiū scilicet frigiditas fortis aeris inspissans aeris substātiam: ⁊ cōuersio aeris ad euaporandū id est ad hoc ꝙ vapori silis fiat. Hec ergo in hyeme ꝯcurrentia reddūt ipsam humidā. Sed in vere ꝯtraria occurrtū: ⁊ ideo resolutio vaporum aeris nos circundātis est fortior in vere ꝙ euaporatio. i. imbibitio aeris ex vaporibus. Primo qꝛ calor reclusus in terra multū minutus est tpere ris qui in hyeme fortificatus vapores multiplicabat. Secūdo qꝛ tūc apparet ex eo qd aduenit subito supficiei terre. s. ex influētia solis ⁊ stellarum res que est fortior ꝙ vaporans. i. virtus celi resoluens vapores qui sunt in aere aut res que existit subtilis vaporationis ꝓpter hoc ꝙ multū supat materiam. i. virtus subtilians vapores sua fortitudine ⁊ debilitate resistentie passi. Tertio qꝛ calor aeris multus inueniēs paucam euaporationem in aere vnali cōplete resoluit eam. Iste sunt cause propter quas aer vernalis nō communiter retinet humiditatem hyemis: sicut autūnalis siccitatem estatis fine alijs causis que se tenent ex parte pluuiarū ⁊ ventorum ⁊ aliarum impressionum metheorologicarum ⁊ naturarum terrarū ⁊ vicinitatum montium ⁊ maris. Est ⁊ alia quarta cā ꝙ i vere nō multiplicant humiditates que vapores subtiliatos et resolutos restaurent. Secundo dicit ꝙ oportet naturam veris tendere ad temperamētum inter humiditatē ⁊ siccitatem ꝓpter causas dictas: sicut est temperamētū inter calorem et frigus: licet ꝑncipium ipsius ad quādam declinet humiditatem (nō tamē intensam vt est siccitas autūni.

In tertia parte dicit ꝑmo ꝙ si autūnus nostro iudicio nō sit vere tēperatus inter calidum ⁊ frigiduꝫ, parum tamē distat a tēperamento compensando. s. calorē dierum eius cuꝫ frigiditate noctium: sicut homo tēperatus dicit cōpensatione calidorū membrorum cum mēbris frigidis. Nam meridies autūni ⁊ ptes parum post ⁊ ante meridiem ipsius sunt estiue: qꝛ ipsius aer est multū siccus ⁊ vehemēter subtilis ꝑdisposit' ab estate faciliter inflāmari: ⁊ noctes ipsius et aurore sūt frigide q̄si hyemales ꝓpter elōgationē solis a directo aspectu sup capita nostra: ⁊ qꝛ aer autūni ē subtilis resolutus. i. rarificatus ⁊ vaporibus nudatus suscipiens ꝓpter hoc infrigidationē faciliter ⁊ fortiter a cā infrigidante. Scdo dicit ꝙ ver ē tēperati' autūno in duab' q̄litatib' actiuis: ita ꝙ neqꝫ dies veris sūt estiui neqꝫ noctes hyemales sicut autūni: qꝛ aer in vere nō hꝫ cām facilis īfrigidatōis ⁊ calefactōis. s. subtilitatē ⁊ raritatē sicut hꝫ in autūno. Et iō noctes veris nō multū differūt a dieb' ei' i caliditate ⁊ frigiditate. Tertio mouet qōnē ⁊ soluit. Questio ē q̄ rōne nox autūni est frigidior nocte veris cuꝫ oporteat. i. necessariuꝫ videatur ꝙ aer noctis autūni sit calidior aere noctis

ꝑmanent. neqꝫ nisi ꝓpter emanationis ꝑmanētiā ad eas venientis: sꝫ siccitas nulla indiget emanatione. Hoc aūt ꝙ humiditas nō ꝑmanet in corporib' aeri discoopꝑtis: ⁊ in ipo aere nisi ꝓpter emanationeꝫ nō est nisi ꝓpterea ꝙ aer nō dicit eē fortis frigiditatis nisi in cōparatōe nostrorum corporū: neqꝫ ei' frigiditas ꝑuenit apud nos in terris habitatis tanta q̄n aliquo mō resoluat: imo in oībus resoluit dispōnibus ꝓpter illud qd in eo existit de ꝟtute solis ⁊ stellarum. Cū ergo abscindit emanatio ⁊ ꝑdurat resolutio cito aduenit siccitas. Inuenire autē illud qd resoluit est pl' eo qd euaporat. Et hui' quideꝫ cā est eo ꝙ euaporationē due res efficiūt. Una est caliditas pauca subtilis in eo qd ex spacio manifestū existit. Et caliditas fortis in terra abscōdita ex q̄ ad terre supficiē res ꝓfluit subtilis. Qd enī de terra occultū ē in hyeme vehemēti calore calidū existit: quēadmodum in sapiētijs nālibus ꝑncipalib' ꝯclaratū fuit: ⁊ ē caliditas aeris pauca. Due igit res ad humectādū ꝯiungunt q̄ sunt sublimatio ⁊ ispissatio ⁊ q̄tomagis qm̄ ēt frigiditas in sbam ipsius aeris opat spissitudinē ⁊ ꝯuersionē ad euaporandū. In vere autē resolutio aeris ē magis fortis ꝙ ei' euaporatio: ⁊ calor abscōdit' occult' valde minuit: ⁊ apparet ex eo qd supficiei terre aduenit subito res q̄ ē fortior ꝙ vaporās: aut res q̄ subtilis existit euaporatōis: ꝓpterea ꝙ multuꝫ supat mām ⁊ subtiliat ⁊ inuenit eius pauca euaporatio calorē multū i aere ⁊ cōplet resolutio ꝓpt hoc. Hoc ē ꝯm plurimū ⁊ ꝯm haꝝ causaꝝ singularitatē absqꝫ alijs causis ex q̇bus alie ꝑueniūt cause ꝑter eas q̄s noīauimus. Ampli' nō est ibi multa mā q̄ illud qd fuit sublimatū ⁊ subtiliatū restauret. Et ꝓpterea oꝫ vt natura veris trahat ad eq̄litatē inter humiditatē ⁊ siccitatē: sicut est tēperatū inter caliditatē ⁊ frigiditatē: lꝫ nō ꝓhibeam' q̇n ꝑncipiū veris trahat ad humiditatē quādaꝫ: ⁊ tñ nō est lōginquū ab eq̄litate: sicut ē siccitas autūni ab eq̄litate. Preterea si nō iudicauerim' ꝙ in autūno sit fortis eq̄litas int caliditatē ⁊ frigiditatē nō erit ab eq̄litate lōginquū. Eius eniꝫ ptes diei q̄ sunt añ meridieꝫ ⁊ post sꝫ estiue. Aer nāqꝫ autūnalis ē fortis siccitatis et valde apt' ad recipiēdū caliditatē et ꝯuerti ad silitudinē igneitatis. ꝓpter ea ꝙ estas ipm ad hoc ꝑparauit. Et ei' noctes ⁊ ei' matutina sūt frigida ꝓpter solis lōgitudinē in autumno ab oppositiōe capitū: ⁊ ꝓpterea ꝙ sbtile resolutū fortit suscipit opationē ei' qd īfrigidat. Uer aūt magis ē circa eq̄litatē i duab' q̄litatib': iō ꝙ aer ipi' nihil recipit ex cā q̄ cāe q̄ ē i autū

veris:qꝛ est subtilioꝛ ꝛ sicciorꝛ ꝛ ꝑ ꝯñs propioꝛ nature ignis.Respōsio est ꝙ fortis raritas aeris nō solū disponit ipm ad facilem susceptionē caliditatꝭ:sed etiā frigiditatis:sicut aqua fortis resolutōis.i.fortiter a caloꝛe subtiliata facilr infrigidatꝭ.ꝛ iōo calida aqua facilius ꝛ citius cōgelatꝭ frigida:quia faciliter a frigoꝛe penetratꝭ ꝓpꝭ ei' resolutionē.i.subtilitatez et raritatē. Itez corpa hūana nō sentiūt tm̄ frigus ex frigiditate veris ꝙ̄tum sentiūt ex frigiditate autūni:qꝛ in vere exeūt a frigiditate hyemis sibi iam diu cōsueta ad caliditatē.In autūno ꝟo exeūt a caliditate cōsueta ad frigiditatē īcōsuetam:ꝫ autūn' tendat ad hyemen:et ver ab ea ꝛcedat. Itē in vere corpora sunt densiora vigoꝛosioꝛa et min' aperta In autumno ꝟo rarioꝛa debilioꝛa ꝛ apertioꝛa.

no siľis existit scʒ illud qꝺ recipit autūn' ex caliditate ꝛ frigiditate.Eius igiꝭ nox nō est multū longe a die sui ipius.Qꝺ si aliq̇s dixerit q̄ rōne nox autūni est frigidioꝛ nocteveris cum oporteret vt eius aer eēt calidioꝛ eo ꝙ sit magis subtilis.Rñdebim' ꝛ dicem' ꝙ aer q̇ est fortis raritatis citi' recipit caliditatē ꝛ frigiditatē:et siľr aq̄ fortis resolutōis:iōq꜓ cū tu calefeceris aquā ꝛ voleris ipam ꝯgelare citi' ꝯgelabiꝭ ꝙ̄ frigida:ꝓpꝭea ꝙ frigiditas in ipaʒ penetrat ꝓpter eius resolutionē. Corpa aūt ñ tm̄ sentiūt ex frigiditate veris ꝙ̄tum sentiūt ex frigiditate autūni.eo ꝙ corpa ī vere sūt exeūtia a frigiditate ad caliditatē ꝯsueta in frigiditate:ꝛ in autūno sunt ad hoc ꝯ̄ria:ꝫ autūn' ad hyemē tēdat:ꝛ ver ab eo recedat. Et ē tibi[c] sciendū ꝙ temporū diuersitas facit cōmouere in vnoq꜓ climate aliquez egritudinū modū. Et medicus q̇dē debʒ hoc in vnoq꜓ climate cognoscere ad hoc vt in ipo sint cōstructe custodia ꝛ regimis ꝑmissio.Est etiā cū vn' dies alicui temporū siľis existit ꝛ nō aliꝫ.Est nāq꜓ ex diebus q̇ est ꝟnalis:et est ex eis qui est estiualis:ꝛ est ex eis q̇ est autūnalis qui in die vna calefacit et infrigidat.

c Et est tibi sciendū ꝛc.In hac ꝑte tertia capituli hui' ꝑmo dicit ꝑnceps ꝙ in vnoquoq꜓ climate egritudines aliquę commouentꝭ ex diuersitate tēporū ¶ Attende ꝙ diuersitas temporū potest ƀ intelligi successio solita tempoꝝ adinuicē ꝭm cursum nature vt mutata hyeme ad ver accidūt moꝛbi vernales quos describit hypocras amphoꝛismo illo tertie particľe.Uere siquidē manie fiunt:et melancholie:et epilētie et squināces:et mutato vere ad estatē accidunt egritudines estiue ꝛ ita de aliꝫ.Aliter intelligiꝭ diuersitas temporū mutatio alicuius vel aliquoꝝ tempoꝝ a naturalitate sua ad īnaturalitatē:vt si estas frigida fiat ꝛ hyems calida Et hec diuersitas cum magna fuerit frequēti' generat moꝛbos ꝙ̄ diuersitas ꝑdicta. Iuxta illud hypocratꝭ āphoꝛismoꝝ tertia Mutationes tempoꝝ maxime generāt moꝛbos:ꝛ in tēporibus magne mutatōes frigiditatis aut estus:aut alia ꝭm rationē sic. Secūdo dicit ꝙ medic' in vnoq꜓ climate debet cognoscere q̄les moꝛbi in eo generari solēt ex diuersitate tempoꝝ vt cū regimine cōueniēti ꝛ medicinis custodiat ꝛ ꝑseruet hoīes sui climatis ab illis moꝛbis:vt si mutatō tempis innaturalis fuit ad caliditatē in ꝑmis climatibus cauti' est ꝓuidendū si ad frigiditatē in vltimis. ¶ Attende hic ꝙ q̄n꜓ diuersitas tempoꝝ nō generat egritudines in ipsismet tempib' quę trāsmutantꝭ a naturalitate sua sed in aliquo tempoꝝ sequentiū:esto ꝙ seruet ꝓpriam naturam. Iuxta illud hypocratꝭ amphoꝛismoꝝ tertia. De tpib' ꝟo si q̇dē hyems sicca et boꝛealis fuerit:ver vero pluuiosum ꝛ austrinum necesse est estate febꝛes acutas ꝛ ophthalmias ꝛ disynterias fieri maxime mulierib' ꝛ hūidis natura. Tertio dicit ꝙ q̄n꜓ cōtingit ꝙ dies aliq̇s vnius tempis nō assimilatꝭ dieb' aliꝫ eiusdē tēporis:vt q̄n꜓ in hyeme est vnus dies ꝟnalis:ꝛ q̄n꜓ ī vere vnus dies estiualis:et q̄n꜓ in estate vnus dies autūnalis qui nos calefacit circa meridiē ꝛ infrigidat nos circa mediū noctis. ¶ Attēde ꝙ quādo in vno ꝛ eodē tꝑe sunt plures dies diuersi a natura tempis illius significāt egritudīes autūnales vēturas:sicut dici eiusdeʒ frequēs diuersitas significat eas. Iuxta illud hypocratis amphoꝛismoꝝ tertia. In tempibus quādo eadē die aliquādo quidez estus:aliquādo frigus fit:autumnales egritudines expectare oportet id est varias et inequales seu erraticas.

¶ De iudiciꝫ tempoꝝ et eoꝝum mutationibus. Cap.IIII.

Omne tēp' o In hoc ca° primo agit ꝑnceps de cōuenientia ꝛ discōuenientia tempoꝝ ꝭm diuersitates cōpľonū hūanarum.Scđo de diuersitate tēpoꝝ sese īuicē corrigētiuʒ ibi |Cūq꜓ duo| Tertio de mutatiōib' tēporū ad malū ꝛ de locꝭ in quib' plus ꝛ in q̄bus min' fiunt ibi |Mutatio| Quarto de nālitate et īnaturalitate tēpoꝝ ibi |Et est conueniēs| Quito de īnaturalitate oīm temporū vniformi ibi |Ann' ꝑterea| Sexto ꝺ anticipatiōe tēporū et ꝓlixitate eoꝝ ꝛ qualiter tꝑs opatꝭ ī nos et mutatōes eiusdē diei siľr ibi |Ampli' cū cito| Septimo ꝺ mutatiōnib' tēpoꝝ sanioꝛibus ibi |Et ī tꝑibus quidē|

¶ De iudiciꝫ temporum et eorum mutationibus. Cap.IIII

Omne tēpus qui cō o plexionē hʒ sanā ꝓpoꝛtōnale est ei cōueniēs.Sʒ q̇ malitiā cōpľonis hʒ ꝓpoꝛtionale diuersificatꝭ ab eo.Sʒ cū multa ab eq̄litate egressio acciderit ꝓpoꝛtōale ꝛ nō ꝓpoꝛtionale ab eo diuersificabiꝭ iō ꝙ ꝟtus debilitatur. Unūq꜓q꜓ etiaʒ tꝑs cōpľoni egrote cōueniēs est ipsi cōtrariū. Cūq꜓[b] duo tempoꝛa suaʒ egressa fuerit naturā ꝛ fuerit eoꝛum exit' contrari' neq꜓ fuerit sup̄fluitas longa: quēadmodum si fuerit hyems meridiana et supuenerit ei ver septētrionale erit aduētus secundi super primū conferēs coꝛpoꝛibus ꝛ ipsa temperans: eo ꝙ septētrionalitas veris est opposita meridionalitati hyemis. Et similiter si hyems valde sicca fuerit et ver fuerit valde

a In ꝑma parte q̄ ē presens textus dicit ꝑmo ꝙ omē tꝑs ꝓpoꝛtionale.i.simile in cōplexione homini habēti cōpľonē sanā.s.tepatā aut ꝓpe eā est ei cōueniēs.Cui' rō ē qꝛ sanitas seruatꝭ a suo simili:sicut moꝛbus curatꝭ a suo ꝯ̄rio. Scđo dicit ꝙ hñti malitiā cōpľonis vt cholerico vľ phľmatico tꝑs ꝓpoꝛtōnale.i.siľe sibi diuersificatꝭ ab eo.i.est sibi incōueniēs ꝛ nociuū. Iuxꝭ illꝺ ga.2.tegni.Et leduntꝭ quidē a siľib' cāis sue crasi facile:iuuantꝭ aūt ꝛ a ꝯ̄riꝫ moderato vsu. Nā siľe additū suo siľi facit ipm furere ꝛ augeri si iam lapsum fuerit.Ter° dicit ꝙ cū egressio coꝛpis hūani a tēpamēto fuerit multa:tūc tꝑs ꝓpoꝛtionale ꝛ nō ꝓpoꝛtionale.i.siľe ꝛ ꝯ̄riū suo lapsui diuersificabiꝭ ab eo.i.erit ei discōueniēs ꝓpꝭ debilitatē sue ꝟtutꝭ q̄ dissoluitꝭ a siľi ꝛ vinciꝭ a ꝯ̄rio. Hec regula maxie verificatꝭ de cholerico coꝛpe vehementer lapso quod ꝛ estate male se habʒ:quia resoluiꝭ debilitatꝭ ꝛ inflammatꝭ:ꝛ in hyeme qꝛ a frigoꝛe penetrāte ipm ꝓpter sui raritatem vinciꝭ ꝛ quasi moꝛtificatꝭ. Quarto dicit ꝙ tempus ꝯ̄riuʒ male complexioni egritudinali est ei cōueniens:quia contraria cōtrariꝫ curantur Ita ꝙ hec regľa de egris vt nūc data ē.et tres ꝑcedētes de sanis lapsis

b Cūq꜓ duo ꝛc. In hac ꝑte scđa dicit ꝑmo ꝙ q̄n duo (aut tēꝑatis tꝑa lapsa fuerit a suis ꝓpriꝫ cōpľonib' lapsib' ꝯ̄riꝫ nō mľtū sup̄fluis scđʒ eoꝝ supueniēs ꝑ° ꝯfert hoīb' ꝛ tēꝑat eos corrigēdo lapsuʒ quē acq̇sierūt ex ꝑori tꝑe. vt ver septētrionale.i.frigidū ꝛ siccū supueniens hyemi meridionali.i.calide ꝛ humide corrigit lapsum introductum ab ea ¶ Sed instabit aliq̇s auctoritate hypocratis amphoꝛismoꝝ.3.dicētꝭ. Si ꝟo hyems austrina ꝛ pluuiosa fuerit.ver vero siccum ꝛ boꝛeale mulieres quidē quib' ad ver partus inest ex ommi occasione aboꝛtiunt. Si vero generēt imbecilles ꝛ moꝛbidos pueros pariūt:aut necē est vt statim resoluantꝭ:aut tenues ꝛ moꝛbidi viuāt existētes. Aliꝫ quidē iunioꝛibus disynterie ꝛ ophthalmia sicce fiūt.Senioꝛib' ꝟo factꝭ catarri celeriter dissoluentes. Dic ꝙ licet ver boꝛeale succedēs hyemi meridionali corrigat ipʒ ꝯ̄rietate q̄litatū ī coꝛpib' foꝛtib' nō dispositꝭ ad reuma nō est tñ īmune ab his incōmodis in debilib' coꝛpibus q̄ narrat hypocras.et ideo dicta mutatio tempoꝝ partim laudabilis ꝑti nociua est. Scđo dicit ꝙ si hyēs fuerit valde sicca ꝛ ver valde hūidū ver tēꝑabit.

siccitatē hyemis. ¶ Attende φ sicut mutatio p̄dicta nō est imunis ab aliq̄bus incōmodis: sic nec ista. Juxta illud hyp.ibi. De tpibus vero si q̄dem hyems sicca ⁊ borealis fuerit: ver vero pluuiosū ⁊ austrinū necē est estate febres acutas ⁊ ophthalmias ⁊ disynterias fieri. maxīe mulieribus ⁊ hūidis natura. Tertio dicit φ si post hyemē valde siccā hūiditas veris nō fuerit multum intēsa neq̧ diu durans opatio qua tempat siccitatē nō pducet ad humiditatem supfluam

c Mutatō p̄terea. In hac pte tertia dicit p̄mo φ mutatio vni⁹ solius tēporis min⁹ affert mortalitatē φ̄ mutatio pluriū loquēdo de mutatiōib⁹ tēpoꝝ malē afferētibus pestilentiā nō de bonis corrigētibus sciuuicez: vt multo pei⁹ est ver et estatē in hūiditate ⁊ caliditate superfluere φ̄ ver solū: q̄a putrefactio tpe verꝫ inchoata ab estate seuit calida ⁊ hūida duplicata cā maliti ei ⁊ putredinis. Secūdo dicit φ aer calidus ⁊ hūidus est ceteris aptior ad recipiendū in sua ꝑpria substātia putredinē q̄ recepta fit pestilētialis ⁊ nature hoīs inimicus. Cui⁹ rō est: q̄ calor extraneus est vt pater putredinis: ⁊ hūi[...] vt mater: ⁊ aer de se est rare ⁊ passibilis substātie. Et ꝑ hac aeris t[...]pōne fuit ītroducta pestis maxima tpe hyppocratꝭ in ciuitate cratōtāte putredinis φ cadebāt ab hoībus brachia ⁊ tibie manus et pedes estiomēati putredīe cadauerali. Tertio dic̄ φ mutatōes aerꝫ vt plimū accidūt ī locis ineq̄libus. i. diuersoꝝ situū q̄lis est roma: cui⁹ magna ps ex mōtib⁹ ⁊ vallibus ꝯstituta est: ⁊ in ꝓfunditatibus valliū: sed pauce mutatiōes aeris eueniūt in locis eq̄libus. i. planis: ⁊ in locis altis scilꝫ mōtosis. ¶ Instabit aliq̄s φ loca alta sunt exposita vētis oīb⁹ et alijs impr̄ssionibus metheorologicis ⁊ influentijs corpoꝝ celestiū: q̄re frequētius aeris mutatōes videnꝭ in eis debere accidere. Dic φ p̄ns text⁹ ītelligiꝭ de mutatōib⁹ aeris putredinalib⁹ q̄ plus ꝓueniūt in locis ineq̄libus ⁊ ꝓfundis: q̄ min⁹ euētanꝭ ⁊ a sole purificanꝭ φ̄ loca plana ⁊ alta ad que libere ptingunt radij solis et venti

humidū: tūc ver hyemis siccitatē tēperabit. Et si humiditas non fuerit mlꝉta neq̧ ꝓlōgaꝭ tpe multo nō mutabiꝭ opatio tempamēti eius in humectatione impediēte. Mutatio[c] p̄terea tēpis in vno tpe est min⁹ afferens mortalitatē φ̄ ei⁹ mutatio ī multis tpib⁹ scilꝫ mutatio adducēs mortalitatē ⁊ nō est mutatō emēdās illō quod p̄ma attulit mutatio sicut diximus. Et ex cōplōnibus aeris dignior vt cōuertaꝭ ad putrefactionē ē calidi ⁊ humidi aeris cōplō. Plurimū vero φ accidūt aeris mutatiōes est in locis diuersorū situū: ⁊ in ꝓfunditatibus valliū: sed in eq̄libus ⁊ in altis ꝓprie pauce existūt. Et est ꝯueniēs[d] vt tpa sicut debēt ꝓueniāt vt sit estas calida ⁊ hyēs frigida: ⁊ silr vnūq̄dq̧ temp⁹. Quod si plerūq̧ nō ita fuerit erunt cause malarum egritudinum.

Annus[e] p̄terea in quo oīa eius tpa ꝭm vnā eueniūt qualitatē ann⁹ ē malus: queādmodū si tot⁹ ānus fuerit

d Et est cōueniēs ⁊c. In hac pte quarta dicit p̄mo φ̄ cōueniēs est humanis corpibus vt oīa tpa ꝓpriā seruēt naturā: ita φ ver sit tempatū: estas calida ⁊ sicca. autūnus siccus ⁊ in calore ⁊ frigore varius: hyems frigida et hūida. Scdo dicit φ si plerūq̧ id est ꝭm plurimū nō ita fuerint generabūt malas egritudies. ¶ Sed nunq̄d meli⁹ eēt semp eē ver Videꝭ φ sic: q̄ est tempatū oībus cōueniēs. Tempaꝭ quidē conuenit: q̄ sanitas suo silꝭi seruaꝭ. ⁊ distempaꝭ q̄ calefacit infrigidatos ⁊ infrigidat calefactos: sicut aq̄ tepida. Item poete describētes etatē aureaꝫ velut optimā de tpe eius dicūt. Ver erat eternū. Item ver est sanissimū ⁊ mīme mortiferū. 3. amphorismoꝝ. Dic φ lꝫ ver sit de se cōueniēs oībus hoībus cuiuscūq̧ cōplexionis etatis aut regionis fuerint vt declarāt dicte ratōnes: nō tn̄ expedit semp esse ver. Primo q̄ multa sunt grana ⁊ fruct⁹ multi q̄bus hoīes vescunꝭ: q̄ sub veris tempamēto nūq̄ ꝓuenirent ad maturitatē. Iteꝫ magna pars hoīm dedita crapule brutaliꝭ viuit frequēter comedēs ad saturitatē: cū ḡ ī vere v̇tutes sint fortes ⁊ appetit⁹ intēsus de facili corp⁹ īmoderate repleꝭ: ⁊ si semp esset ver cito ꝓueniret ad suffocatiuā repletionē: ad quā vitandā salubriter instituta est vernali tpe cibi potusq̧ parsimonia. Item nā gaudet diuersis: et diuersitas entiū est de ꝑfectione vniuersi: sꝫ maior fit diuersitas sub temporibus diuersis φ̄ sub vno temperato.

e Annus p̄terea ⁊c. In hac pte q̄nta dicit φ si oīa tempa eiusdē anni fuerint sibiīuicē similia: puta omnia calida vel oīa frigida vel omnia humida vel oīa sicca: ann⁹ ille erit malus ⁊ insanus gn̄atiuus egritudinū sibi similiū: maxime in corpibus sibi similibus et tpa istarū egritudinū erunt prolixa ꝓpter ꝑseuerantiā sue cause. Istud ꝓbat argumēto a maiori: q̄ vnicū tp̄s multū id est diu durās vel fortiter lapsuꝫ cōmouet egritudies sibi siles: vt tp̄s frigidū cōmouet corpora phlmatica ad epilētiā: paralysiꝫ: apoplexiā torturā faciei: spasmū et similes. ⁊ tēpus calidum corpora cholerica ad maniā et febres acutas: ⁊ apostēata acuta: sicut sunt herisipile formice et herpetes: φ̄to magis tot⁹ ānus vniformiꝭ lapsus cōmouebit sibi simūes egritudines. ¶ Querret aliquis: quid est minus maluꝫ vel totū annū esse humiduꝫ vel totū siccū. Dic φ esse totum siccū. Juxta illud hypocratis amphorismorū tertia. Constitutiones vero anni omnino q̄dē sicce pluuialibus sunt saniores et minus morti[...]ere. ¶ Item queret aliq̄s quid minus malū est vel totum annū esse calidū vel totū frigidū. Dic φ totū frigiduꝫ quia frigus aeris fortificat innatū calorē: et virtutes roborat: et calor aeris vires debilitat ⁊ dispergit innatū calorē. Cuius rei signum est φ homines sunt robustiores ⁊ saniores in hyeme φ̄ in estate ⁊ in regiōibus frigidis φ̄ in calidis. ¶ Item q̄reret aliq̄s quomodo possunt euenire oīa tempa anni ꝭm vnam qualitateꝫ cū impossibile sit solē equaliter nos calefacere ⁊ illumiare q̄n est in auge sui excētrici nos respiciēs aspectu directo vel q̄si directo: ⁊ q̄n est in opposito augis supficialꝭr irradiās sup nos: ⁊ in lōgitudinibus medijs. Iteꝫ q̄n est in meridie sup̄ nostrū hemispheriū et in medio noctis nobis occultus sub nostro hemispherio. Dic φ naturalꝭr nō est possibile vt oīa tpa eueniāt ꝭm vnā q̄litateꝫ: et eundē gradū: sed possunt oīa labi sub eadē q̄litate diuersis gradibus: ita φ hyems erit calidior φ̄ debet: et ver: et estas: ⁊ autūnus ita: et hoc ꝓpter diuersos aspectus planetarū insimul: ⁊ cuꝫ stellis fixis ⁊ maioribus: et impr̄ssiones methcorologicas diuersas ex pluuijs: ventis: roribus: pruinis: chorușcationibus: tonitruis: cometis: ⁊ his similibus.

Amplius[f] cum cito ꝓuenit hyēs cito hyemales aduēiūt egritudines. Et cū cito ꝓuenit estas cito estiue adueniūt egritudines: et mutāꭍ egritudies q̄ erāt añ ꝭm iudiciū tempis. Cūq̧ aliquod ꝓlōgatur temp⁹ multe eius fiūt egritudines ⁊ ꝓprie estas ⁊ autūnus. Debes auteꝫ scire φ effectus mutatōnū temporū non sunt ꝓpter cām tempis vnde est temp⁹: sed ꝓpterea φ cuꝫ eo mutata

f Amplius cū cito ⁊c. In hac parte sexta dicit p̄mo p̄nceps φ quādo hyems anticipat horā consuetā sui aduētus: ita φ citius solito euenit cito superueniūt egritudines hyemales: ⁊ similiter est de estate: quia festināte causa festinat eius effectus. Et egritudines que erant in tempe priori recipiūt mutatōnes ꝭm naturā tempis anticipantis: quia si fuerit egritudini silꝭe crescere faciet eam: si cōtrariū diminuet ipaꝫ. Scdo dicit φ tempe aliq̄ durāte diutius solito: multe fiunt eius egritudines: et maxime estate et autūno: propter hoc φ hec tempa morbidiora sunt alijs duobus Estas quidē ꝓpter debilitatē virtutū ⁊ naturalis caloris et violētiā caloris aeris ⁊ cōmotionē humoꝝ: autūn⁹ vero ꝓpꭍ ipi⁹ ineq̄litatem. Tertio dicit φ̄ tempa ꝭm φ tempa sunt nō inducūt effectus ipsis attributos ⁊ mutationibus eoruꝫ: quia tempa vt tpa non sunt nisi mensure motuum ꝭm p̄us et posterius. et ꝭm hoc

nullius sunt actiuitatis: sed qꝛ cū tp̄e mutato mutatur qualitas aeris nos circūdātis ip̄ius mutatio magnā facit op̄ationē ī mutationib⁹ disp̄onū scʒ sanitatꝭ: egritudinis: ⁊ neutralitatꝭ. Quarto dicit ꝙ mutatiōes dierū de caliditate ī frigiditatē aut ecōtra mutāt humana corp̄a sicut mutatiōes tēpoꝝ anni. Id meminit hyp. āpho. 3ª.

dicēs. In tp̄ibus qn̄ eadeʒ die aliqn̄ q̇deʒ estus: aliqn̄ frig⁹ fit autūnales egritudiēs expectare opʒ. Sed q̄re dicit hic de caliditate in frigiditateʒ nūq̇d etiā mutatio d̄ humiditate ī siccitatē silr̄ imutat corp̄a. Dic ꝙ nec tātū nec ita manifeste: q̄a siccitas et hūiditas sunt qualitates passiue.

g Et ī tp̄ib⁹. In hac parte septima dicit p̄º ꝙ inter mutatōes tēporū a q̄litate sua sanior mutaºē vt autūn⁹ pluuiosus fiat: et hyemꝭ tempata cū q̄dam frigiditate: non

qualitas magnā efficit op̄ationē in mutationib⁹ dispositionuʒ. Silr̄ q̄ʒ si aer in vna die mutetꝭ de caliditate in frigiditatē mutabūtꝭ f̄m eas corp̄a.

Et in tp̄ib⁹ᵍ quidē sanius existit vt sit autūn⁹ pluuiosus et hyēs tēp̄ata: neq̄ʒ sic nō frigiditatē habens: nō tn̄ sit plurima in cōparatiōe regionis. Et si ver pluuiosum fuerit ⁊ estas nō absq̄ʒ pluuia fuerit erit istud sanius quod esse potest.

¶ De aere bono. Cap̄. V.

a Ex bone³ substātie ē aer cui nō admiscetꝭ ex vaporib⁹ neq̄ʒ ex fumis res extranea. Et q̇ est discoop̄t⁹ celo: ⁊ non est intꝭ parietes ⁊ tecta cōstrict⁹. Cuʒ v̇o ī aere acciderit putrefactio cōis discoop̄tus tūc erit ip̄aʒ magis recipiens q̄ꝫ cōstrict⁹ ⁊ occultat⁹. aliꝭ aūt discoop̄tus melioꝛ existit. Et hic q̇dē bon⁹ aer p̄manet clarus nisi cum eo vapores misceantꝭ lacuū ⁊ stagnorū et p̄funditatū aquā cōtinentium et

tn̄ excessiua cōparatione ad regionē. Nam pluuie autūni rectificant ip̄ius siccitatē: ⁊ tempata frigiditas hyemis fortificat calorē innatū nō penetrās ita vt debilitet: nec fortiter cōprimens suo frigore sic vt reuma gn̄et excutiēs humores a sup̄ioribus ad inferiora. Scd̄o dicit ꝙ si ver fuerit in pluuijs abūdans et estas cū aliquali pluuia talis mutatio tempoꝝ est melioꝛ q̄ esse potest. Intellige hoc in calidis regionibus p̄mi aut secūdi aut tertij climatis nō in frigidis ⁊ humidis quales sunt regiones septimi climatis ⁊ inferiores eis nō comp̄hēse sub aliquo climatū. In his em̄ saluius est ver siccū humido. Item intellige ꝙ caloꝛ horuʒ tēporum nō fuerit fortis. Naʒ si fortis esset cū humiditate pluuiali plurima disponeret ad putrefactiōeʒ ⁊ pestilentiā. Itē ītellige ꝙ pluuie estatis sint moderate tēp̄antes siccitatē ip̄sius.

¶ De aere bono. Capitulum. V

a Ex bone sḃe ⁊c. In hoc capl̄o describit p̄mo p̄nceps bonū aerem. Secūdo diuidit ⁊ subdiuidit mutationes aeris ⁊ declarat que sit melioꝛ dispositio temporum anni ibi [Et tu quidem iam sciuisti]

a In p̄ma parte q̄ est p̄n̄s textus describitꝭ aer bonus per octo cōditiones partim affirmatiuas partim negatiuas. Prima ē ꝙ nō ei admisceantꝭ extꝛnei fumi vel vapores. Scd̄a est ꝙ sit discoop̄tus celi influētijs ⁊ nō reclusus inter parietes ⁊ tecta. Et circa hanc conditionē notat vnū scilʒ ꝙ qn̄ accidit aeri putrefactio cōmunis in vna villa vel regione discoop̄tus aer fortius ⁊ facilius inficitꝭ ea q̄ꝫ aer cōstrictus ⁊ coartatus. ⁊ in hoc casu melioꝛ ē coopertus ⁊ reclusus aer: in alijs v̇o discoop̄tus. ¶ Attēde ꝙ pestilentia cōtingens a radice sup̄iori scʒ ab influētia celi calida ⁊ humida putrefactiua: vel calida ⁊ sicca adustiua citius inficit aereʒ subtilē et discoop̄tum q̄ꝫ grossum coop̄tum: quia s̄btilioꝛ ē passibilioꝛ ⁊ discoop̄tus p̄funditꝭ libere ab hac pestilētia: p̄pterea suadent medici hac vigente bassas incolere cameras bn̄ vndiq̄ʒ clausas ⁊ earū aerem purificari cum igne lignoruʒ aromaticorum: vt iuniperi: cypressi: rorismarini ⁊ similiū. Sed in pestilētia contingente a radice inferiore puta malis ātris: foueis: lacubus: palu-

dibus corruptis: eligibilioꝛ est alta habitatio p̄cul ab eis. Tertia cōditio boni aeris est ꝙ p̄manet clarus seu serenus: nisi cuʒ eo vapores misceantꝭ. Vel lege sic hanc lr̄am sicut quidam libri habēt. Et hic quideʒ bonus aer p̄manet clarus ⁊ nō cū eo vapores miscentꝭ lacuū. Et sic erūt hic due cōditiones boni aeris. Prima affirmatiua ꝙ sit clarus. Scd̄a

terrarū q̄ sūt laxe ⁊ locorū vbi nascūtur olera: et p̄cipue vbi talia q̄lia sūt caules ⁊ eruca oriūtur ⁊ arbores viscose et arbores malarū cōplexionū sicut sehat ⁊ nuces ⁊ ficus ⁊ odores putridi. Et p̄ter hec nō remoueātur ab eo vēti boni q̇ sufflāt ex terra alta aut eq̄li. Et aer hic nō est retētus in terra p̄funda. Qui cito calefit cū sol oritꝭ ⁊ cito infrigidatꝭ cū occidit. Nec etiā est ꝯstrict⁹ intꝭ parietes qui parū est ex quo fuerūt cū seherigi et horū silia: ⁊ nōdū integre ad siccitatē p̄fectā p̄uenērūt. Nec obsistit attractōi aeris sicut q̇ guttꝭ stringit. Et tuᵇ q̇dē iā sciuisti ꝙ mutationū aeris alie sunt naturales: alie sunt nature ꝯrie alie sunt q̄ nō sunt naturales neq̄ʒ extra naturā. Debes aūt scire ꝙ mutationes aeris q̄ nō sunt f̄m naturaʒ siue sint ei ꝯrie siue nō ꝯrie qn̄q̄ʒ eueniunt f̄ʒ circuitū: ⁊ qn̄q̄ʒ nō obs̄uāt circuitū. Et ex disp̄onib⁹ q̇dē tēporū sanioꝛ est vt existāt tp̄a f̄m suā naturā: qm̄ eoꝝ mutatōes afferūt egritudies

negatiua scʒ ꝙ non ei misceantꝭ vapores lacuū ⁊c. Et hec conditio generalr̄ tangebatꝭ in p̄ma: ⁊ hic magis specificatur: et plures res nominātꝭ: quarū vapores turbare solēt ⁊ inficere aerē: sicut lacus stagna: p̄fūditates seu fouee cōtinētes aquā malā: terre laxe ⁊ limose: rimose vl̄ paludose loca natiuitatꝭ olerū marie cauliū ⁊ eruce: arbores viscose seu hūorose ⁊ vaporose: ⁊ arbores malarū cōplexionū sicut sehat vl̄ seat. ⁊ exponitꝭ in synonymis auicenne cōfuse ꝙ est arboꝛ ī egypto ⁊ ī glosa marginali passus huius ꝙ est arboꝛ magna que oritꝭ in egypto ⁊ eiusdē effectus quo ad replere aerem vaporibus est sambucus apud nos ⁊ grossaruʒ nucū arbores et ficus ⁊ odores putridi cadauerum ⁊ similiū. Quarta cōditio boni aeris est ꝙ nō remoueantur ab eo venti boni flantes ex terra alta vel ex terra plana: sed sit discoopertus ventis purificātibus aerem. Et tales reputantur hi qui flant ex locis altis vel equalibus seu planis: quia nō secū deportāt ab illis terris tot malos vapores: sicut flātes a terris profundis ⁊ inequalibus. Quinta cōditio est ꝙ nō sit retētus in terra profunda: sicut in vallibus circūdatis mōtibus ex omni parte. Sexta est ꝙ cito calefiat quādo sol oritur ⁊ cito infrigidetꝭ quādo sol occidit. Ex hoc em̄ comprobatur esse subtilis substātie: sicut aqua que cito calefit ⁊ cito infrigidatur leuissima est: vt ait hypocras q̇nta amphorismorū. Septima est ꝙ nō sit coartatus inter parietes qui parū est ex quo fuerūt cuʒ seherigi id est parum temp̄is est ex quo terre ille vnde parietes facti sunt a lacunis fuerūt extracte vel a paludibus: vel a territorio viscoso tenaci et his similibus: et hi parietes nōdum complete siccati fuerūt. per seherigi ergo intellige lacunas: ⁊ loco de et horum similia lege et horum similibus. Octaua ꝙ nō resistat attractioni sue cum anhelitu seu aspiratione. Cuiusmodi ē aer qui stringit guttur qn̄ado aspiratur: ⁊ est quasi strangulatiuus vel suffocatiuus. talē dicit galien⁹ inueniri in cauernis et nouiter vnctis domibus calce ⁊ extinctorū carbonū odore libro de vtilitate respiratōis capl̄o vndecimo. Et per dictas cōditiones manifeste apparet quis sit aer innaturalis.

b Et tu quidem iam sciuisti ⁊c. In hac parte secunda primo repetit hanc diuisionē superius positā capitulo secūdo summe p̄sentis. Mutationū aeris: alie sunt naturales: alie cōtra naturā: alie nec naturales nec contra naturā. Et iste tertie nominabantꝭ in sup̄iori diuisione non naturales. Scd̄o dicit ꝙ mutationū aeris que nō sunt naturales siue sint cōtrarie siue nō ꝯtrarie naturalibus: quedā circꝭlariter eueniūt obseruātes suos circuit⁹: alie nō. Eueniūt aūt circularitꝭ ille q̄ sequūtꝭ motus astroꝝ: vt cū multe ex stellis cū sole cōueniūt in eadē parte celi: quasi directe nos respiciētes calefaciūt aereʒ: et ille nō seruāt certos circuit⁹ que sequuntꝭ pluuias et ventorū flatus. Tertio resumit vnū q̇d equiualenter in p̄cedenti capl̄o dixerat ibi. Et est cōueniēs vt tempa sicut debent proueniāt: dicens ꝙ sanioꝛ dispositio tempoꝝ est illa in qua ōnia tempora anni suam p̄priam conseruant naturam.

¶ De operatione qualitatū aeris et eis que ex tempibus proueniūt. Capitulum VI.

a Ex calidus ⁊c. In hoc ca. pᵒ agit ꝑn. de opibꝰ pmarū q̄litatuꝫ aerꝭ ⁊ sue turbulētie. Scḋo de opibꝰ. 4. tēpoꝝ āni ibi [Et oē] a Prima ps est pn̄s textꝰ in q̄ agit pmo de opibꝰ aeris calidi. Scḋo frigidi ibi [Frigidus vo] Tertio hūidi ibi [Aer vo] Quarᵒ sicci ibi [Et siccꝰ] Quiᵒ turbidi ibi [Et aer] ¶ In pma ptiᵃ nūerat sex opatōes aerꝭ calidi. Prima est ꝙ dissoluit ⁊ laxat humana corpa et hūores q̄ in eis sūt dato ꝙ̄ caliditas ipiꝰ fuerit pauca. nā calidi ē disgregare ⁊ rarificare. Scḋa est ꝙ rubificat colorē cutis: si caliditas eius fuerit tpata: qꝛ thit sāguinē ad exteriora. Sꝫ si caliditas ipiꝰ fuerit excessiua citrīat cutē: qꝛ gn̄at et mouet exteriꝰ choleram. Terᵃ ē ꝙ mltiplicat sudorē: qꝛ poros cutꝭ laxatꝭ apit ⁊ ad se trahit humoꝝ vapores. Quarta est ꝙ miorat vrinā: qꝛ ptē aq̄sitatꝭ hūoꝝ insensibiltr resoluit: ptem cum sudore educit. Quīta est ꝙ debilitat digestiōeꝫ: qꝛ trahit nālē calorē ab infiorībꝰ ad extiora ⁊ dispgit ipm. Sexta ē ꝙ iducit siti: qꝛ calefaciēdo ⁊ desiccādo hūiditates roridas corpis educit ex q̄rū abn̄tia cāt sitis. ¶ In scḋa nūerat. 4. opatiōes aeris frigidi. Prima ē ꝯstrigē tā pticlas corpis q̄ hūores. Nā frigidi ē ꝯgregare ꝯducēdo ptes circūferētiales vsus cētrū. Scḋa ē ꝙ fortificat digestionē: qꝛ ꝯfortat ⁊ vnit calorē nālē ꝑ ātipistasim ꝓpellēdo ipm ad īteriora: nisi frigiditas eiꝰ fuerit tāta ꝙ ad īteriora penetret ⁊ calorē vincat. Terᵃ ē ꝙ mltiplicat vrinā. Primo ꝯstringēdo hūores ⁊ exprimēdo aq̄litates ab eis. Scḋo ꝓhibēdo resolutōnē aq̄sitatū hūoꝝ ꝑ sudores. Terᵒ ꝓhibēdo mltitudieꝫ resolutōis insensibilr aq̄sitatꝭ hūoꝝ saltē a cā extrīseca. Et h̄ itelligit dū dicit: ⁊ his silia. Quarta ē ꝙ minuit egestionē. Priᵒ qꝛ muscli ani se exprimūt frigore aeris ꝯstricti. Scḋo qꝛ lōgaon nō plene obedit apiēdo se vt feces exeāt: ⁊ iō feces nō leuitr descēdūt: sꝫ diu morant ⁊ ꝯtinue ab eis meseraice trahūt aliq̄d succositatis: vn̄ vrīa augetr ⁊ feces decrescūt ¶ In ftia dicit ꝙ opatōes aeris hūidi sūt lenire cutē scꝫ reddere ipam mollē ⁊ suauē: ⁊ hūectare corpꝰ tā ꝯtactu q̄ aspiratōe ⁊ attractōe ꝑ orificia artiarū termiatarū ad poros cutꝭ. ¶ In. 4ᵃ dicit ꝙ opatōes aeris sicci sūt ꝙ exiccat cutē ⁊ denigꝛt corpꝰ vl' exaspat cutē ⁊ desiccat corpꝰ ꝯrie se h̄ns ad aerē hūidū. Denigꝛt q̄dē: qꝛ sbtiles sanguis ptes siccat ⁊ ꝯsumit: ⁊ residuū remanēs trestre ⁊ melicū ad nigrediuē declinat ¶ Sed quō aer siccare pōt cū nālr sit summe hūidus. Dic ꝙ nō siccat ꝓpa nā. sꝫ vtute influxa a celestibꝰ vl' trestribꝰ. ¶ In q̄nta dicit pmo ꝙ aer turbidus reddit aīam tristē: ⁊ cōmiscet. i. cōturbat hūores. Cuiꝰ rō ē quia aer turbatꝰ inspiratōe attractꝰ ad cerebrū ⁊ cor et spiritibꝰ imixtꝭ aīali ⁊ vitali ⁊ sanguini arteriali tollit a singulis ꝓpriū splendorē q̄ causa est gaudij: ⁊ singlos ificit sua turbiditate q̄ tristitie cā est ⁊ melic. Scḋo dicit ꝙ aer turbatꝰ differt ab aere grosso: qꝛ grossus est vniformis i turbiditate. i. grossitudine seu spissitudine sua: sicut cristallꝰ berillꝰ vitrū ⁊ puie gēme. Sꝫ aer turbatꝰ est q̄ cū ptibꝰ miscetr grossis. i. cuiꝰ ptes de se sbtiles respse sunt ⁊ iuixte grossis fumis aut vaporibꝰ: vt si in aquam limpidā lutū ꝓijceres ¶ Et circa hoc attēde ꝙ ois aer turbidꝰ est grossus qꝛ nihil pōt se imiscēdo aeri turbare ipm q̄n sit eo grossius. sed nō ois grossus est turbidus: sed solū ille q̄ diuersificatr in suis ptibus. Tertio dicit ꝙ significatio duarū rerū. i. signū aeris taꝫ turbidi q̄ grossi est ꝙ parue stelle que sunt in firmamēto parū apparent vel nō apparent per mediū eius: et ꝙ splendor scintillatōis stellarū fixarum parum resplēdet vel nō resplēdet per ipsum. Et per stellas fixas intellige stellas firmamento infixas que non mouentur aliquo ꝓprio motu alio a motu firmamenti: sicut clauus naui infixus non mouetr nisi motu nauis. Et he sole nobis videntur scintillare et reddere lumē quasi tremuluꝫ pre nimia sui distantia a nobis. Sed planete ꝓprijs mouentr motibus ⁊ nō scintillāt. Quarᵒ dicit ꝙ cause q̄re stelle minute ⁊ splēdor scīntillatōnis stellarum fixarū modicū apparent per mediuꝫ aerꝭ grossi vl' turbidi sꝫ vapores vl' fumi plimi per aerem dispersi non sinētes libere radios luminis harum stellarum ad nos peruenire: et venti boni pauci id est paucitas: vel carentia bonorum ventorum solitoruꝫ suo flatu et desiccatione purificare aerē a vaporibus ⁊ fumis. Quīto dicit. nūc aūt illuꝫ sermonē ad hanc reducemus intentionē id est pro p̄senti tantuꝫ sit dictū de aere turbido: et smo de eo complebitr post scꝫ vbi agetur de mutationibꝰ aeris preter naturam.

¶ De opatione q̄litatum aeris ⁊ eis q̄ ex tꝑibus ꝓueniūt. Cap. VI.

Exᵃ calidus dissoluit et laxat. Et si eius caliditas pauca fuerit tempata tamē rubificat colorē: eo ꝙ sanguineꝫ ad exteriora trahit. Qḋ si mlta fuerit colorē efficit citrinū: ꝓptea ꝙ resoluit illud quod attraxit. Ipse quoqꝫ multū efficit sudorē ⁊ minuit vrinam: et digestionem debilitat et sitim facit. ¶ Frigidus vo aer ꝯstringit ⁊ digestioneꝫ fortiorē reddit ⁊ vrinā efficit multā: ideo ꝙ humores cōstringit ⁊ ꝓpterea ꝙ in sudorē parū resoluuntr et his silia: ⁊ minuit egestionē ꝓpter ea ꝙ muscli ani se exprimūt: et ideo ꝙ rectū itestinū parū obedit vn̄ ꝓpter destructionē obediētie vie stercꝰ non descēdit: q̄propter mltū moratr: ⁊ eiꝰ aquositas ī vrinā resoluitr. ¶ Aer vo hūidus cutē lenit ⁊ corpꝰ humectat. ¶ Et siccus exiccat cuteꝫ ⁊ denigrat corpꝰ. ¶ Et aer turbatꝰ tristificat animā ⁊ cōmiscet hūores. Aer vo turbatus alius est ab aere grosso. Aer eñ grossus est ille q̄ ī turbatiōe sube sui assimilatr. Sed turbatꝰ est ille qui cū partibꝰ miscetr grossis. Duarū vo rerū significatio est ꝙ stelle minute parū apparēt: ⁊ ꝙ splēdor eius qḋ ē ex stellis fixis sicut ē qḋ scintillat parū resplēdet. Et eiꝰ quidē cā existunt vapores multi ⁊ fumi mlti et vēti boni pauci. Nūc autē illū sermonē ad hāc reducemꝰ intētionē ⁊ cōplebimꝰ illū cū de mutatōibꝰ aeris qui est preter naturā tractabimꝰ. Et omeᵇ quidē tꝑs quod ꝓuenit fm ꝙ debꝫ iudicia habet ꝓpria. Et finis quidē cuiusqꝫ tpis pncipio tpis qḋ est post ipm in iudicijs duorum temporū cōmunicat et in egritudinibus eorū. ¶ Uer autem cum est fm suā cōplexionem est melius tempus: ⁊ est proportionale complexioni spiritus et sanguinis. Quod licet cū sua existat equalitate quā noīauimus ꝓpinque celestem: ad caliditatē tamen subtilem

b Et omē quidē ⁊c. In hac parte scḋa pmo pmittit ꝑn. dno gnālia ad oīa tempa anni. Scḋo agit de opibus veris ibi [Uer aūt] Tertio de opibus hyemis ibi [Hyēs vo] Quarto de opibꝰ estatꝭ ibi [In estate vo] Quīto ḋ opibꝰ autūni ibi [Autūnꝰ vo] ¶ Due pme ptes sunt pn̄s textꝰ] In pma dicit pmo ꝙ oē tꝑs āni fuans suā ꝓpriā nāꝫ hꝫ iudicia ꝓpa fm q̄ iudicatr alicuiꝰ determiate complexionis ⁊ fm eā in corpibꝰ hūanis diuersa opari. Scḋo dicit ꝙ cuiuslibꝫ tpis finis ē silis in iudicio pncipio tpis sequētis: ita ꝙ fere sunt eiusdē cōplonis: ⁊ siles inducūt egritudines. Ex q̄ pꝫ ꝙ sola cuiusqꝫ tpis medietas ꝓpe retinet ipiꝰ nāꝫ. ¶ In scḋa parte pmo agit de bonitate veris ⁊ cōplone eius et colore quē dat nobis. Secūdo de egritudinibus veris in generali ibi [In vere q̄] Tertio de egritudinibꝰ veris in spāli ibi [Ueris aūt] Quarto de maxime p̄seruātibus ab egritudinibꝰ veris ⁊ cui etati ver magꝭ cōuenit ibi [Nulla aūt res] In pma particla dicit pmo ꝙ ver est melius temporꝫ scꝫ sanius tempatius ⁊ delectabilius si suam ꝓpriam seruet naturā: ⁊ est ꝓportōnale cōplexioni spūs ⁊ sanguinis id est aer veris est causa cōseruās spm̄ ⁊ sanguinē in sua temperie non nimis calefaciēs vt aer estatis: nec nimis infrigidans vt aer hyemis. ¶ Sed instabit aliq̄s ꝙ spūs et sanguis vna cū corde sunt calidiores res q̄ sint in corpore: sicut scribitr pmi pma doctrina tertia capitulo secūdo. Sed ver est tempatum. igitur non est ꝓportionale cōplexioni sanguinis et spirituū. Dic ꝙ ver nō dicitr proportionale cōplexioni sanguinis ⁊ spūuꝫ: quia suus aer sit eis similis in cōplexione ⁊ gradu: sed quia veniens ad pulmonem cor et arterias mūdificat sanguinē et spiritus. et tempe rat eos auferens calorē queꝫ acquisiuerūt ex cōpressione: ⁊ reducens eos ad ꝓpriū tēpamētū. Secūdo dicit ꝙ ver declinat ad quādā caliditatē subtilē parūper sopitā ⁊ hūiditatē naturalem

declinat parūper sopitā: ⁊ ad humiditatē naturalē. Et rubificat colorez eo ꝙ sanguinez attrahit tempate: et nō ꝑuenit ad resoluendū queadmoduz estas ꝑuenit estiualis. In vere quoqꝫ cōmouenꝫ egritudines chronice. Facit enī humores q̄ sunt quieti currere ⁊ eliq̄t eos. Ideoqꝫ meliaz patientiū melancholia cōmouet. Et ille in quo mꝉtitudo hūoꝝ exuberat in hyeme ꝓpter ipsius gulositatez et exercitij paruitatē fit in vere egritudinib' aptus q̄ ex illis ꝯmouenꝫ materijs ꝓpterea ꝙ ver eas resoluit. Cūqꝫ ver ꝓlōgaꝫ ⁊ temperaꝫ estiue egritudines pauce fiūt. Ueris autem egritudines sunt sanguis egestio: ⁊

licet existat cū sua equalitate quā noīauimus ꝓpinque celestē. i. licet habeat complexionē temperatā ⁊ equalitatē ꝓpinquā celesti seu ꝓpe celestē: ita ꝙ est mediū ⁊ equale inter hyemē ⁊ estatez: sicut in vere sol est in media statione inter augem ⁊ oppositū augis sui excētrici: ⁊ ē tot horis ī die naturali sup nostrū hemisphe rium quot horis est sub eo. et ideo dies tūc equanꝫ noctibus: ⁊ proijcit radios suos sup nos: in medio modo inꝫ ꝑpēdicꝉares radios estatis ⁊ superficiales radios hyemis: et id innuit h̄ qn̄ dicit propinq̄ celestē. Sꝫ q̄d mouit ꝑncipē ad h̄ affirmandū ꝙ ver declinat ad caliditatem subtilē scꝫ quasi latentem in aere: vꝉ subtilez id est subtiliatiuam humoꝝ: et sopitā id est remissam vix apparentē cum affirmet galienus ꝑmo complexionū ca. 8. ꝙ dispositio aeris nos cōtinētis calida ⁊ humida est deterior dispōnibus cōplexionū omnibus: et ꝑnceps iam dixit ca°. 4. summe ꝑn̄tis. ꝙ ex cōpꝉonibus aeris dignior vt conuertaꝫ ad putrefactionē est calidi ⁊ humidi aeris complō. Dic ꝑmo ꝙ loquunꝫ de aere lapso sensibilr̄ et excessiue in caliditate ⁊ humiditate: ⁊ de tali lapsu nō loquiꝫ h̄ ꝑnceps. Dic scđo ꝙ ꝑnceps fuit motus ad ponendū ꝙ ver declinat ad caliditatē subtilē parūper sopitam ⁊ humiditatē naturalem: q̄a ꝑcepit tunc in hoībus humores liquefieri ⁊ ad exteriora tendere sanguinē multiplicari: herbas erūpere et fra: arbores virescere ⁊ florere. ⁊ breuiter vidit ver ꝓportionari vite ⁊ gn̄ationi que omnia videnꝫ caliditati ⁊ humiditati attestari. Tertio dicit ꝙ ver in hominibus rubificat colorē cutis: quia multiplicat sanguinem et trahit ip̄m ad exteriora: nec illic attractū resoluē sufficit: sicut estas estiualis. i. calida ⁊ sicca. In scđa ꝑticꝉa dicit ꝑmo ꝑnceps ꝙ ver cōmouet egritudines chronicas. i. longe durationis: q2 liquefacit ⁊ ad fluxū cōmouet humores qui quiescebāt ⁊ cōgregabanꝫ tempe hyemis: ⁊ ideo melācholica passio vel mania cōmuniꝫ cōmoueꝫ in vere in dispositis ad eam vel vexatis alias ca. Iuxᵗ illō hyp. amphorismoꝝ sexta. Podagra ⁊ mania vere ⁊ autūno mouenꝫ vt in pluribus. Sup quo ait galienus ibi. Diuturne passiones mouenꝫ in vere duabus his causis ꝑdictis mediātib'. humores enī liquefiūt in corpe in vere: ⁊ ad debilia currunt loca de fortioribus locis. ¶ Sed mirū videꝫ ꝙ melācholica passio sepi' in vere comoueaꝫ: ⁊ quartane febres raro vel nunq̄ in vere incipiunt: sed in pluribus in eo decrescūt vel sananꝫ integre. Item ver ex vtraqꝫ ip̄ius qualitate est oppositū melancholie: cū sit calidū et humidū: ⁊ melācholia frigida et sicca: cū ergo cōtraria contrarijs curenꝫ ver deberet potius curare q̄ cōmouere melācholiam. ¶ Ad primum dic ꝑmo ꝙ quartane sepe fiūt ex reliquijs aliaꝝ febriū vel ex humoribus ꝑadustis a calore estiuo: ⁊ ideo sepius ī autūno q̄ in vere accidūt. Item oīs quartana fit de melācholia putrefacta: sed melācholia plus putrefit in autūno q̄ in vere ꝓpter fructus recētes in estate comestos ⁊ ꝓpter debilitatē vᵗutis non valētis regere humores: ⁊ ꝓpter inequalitatē autūni nūc suo calore generātis ⁊ educētis multos fumos ⁊ vapores: nūc suo frigore repercutiētis eos interius qui cōculcati putredinis cā fiūt. Ad secūdū dic ꝙ ver cōmuniter nō generat materiā melācholice passionis: sed alio tempe genitā cōmouet ¶ Sed instabis ꝙ estas plus cōmouet eam: quia calor eius est vehemētior ⁊ cōmouentior. Dic ꝙ si plus cōmoueat plus resoluit ⁊ trahit ad exteriora et ꝓfundit melācholiā sanguine ⁊ cholera. Uer aūt nō sic. Scđo dicit ꝙ ille in quo multiplicātur humores in hyeme ex

fluxus sanguīs ex naribus: ⁊ melancholie ebullitio que ď natura existit cholere: et ap̄ata: ⁊ carbūculi: ⁊ sināces ⁊ sunt plerūqꝫ ꝑniciose: ⁊ alie exiture. Et in ip̄o mꝉtū contingūt venarum fissure: ⁊ sputū sanguinolentū: et tussis: et ꝓprie in eo qď ex ipso est hyemale ⁊ hyemi similaꝫ fiunt eorū dispositiōes male q̄ has habēt egritudines et ꝓprie ptisim. Et ꝓpterea ꝙ ip̄ꝫ in phlegmaticis materiā phlegmatis mouet accidūt in eo apoplexia: ⁊ paralysis: ⁊ iūcturarū dolores. Ex eis vero que ducūt ad hoc est aliquis fortis mot' ex motib' corporeis et animalib': ⁊ comestio etiā rerū calefacientiū eo ꝙ aeris adiuuāt nāz.

crapulositate ⁊ defectu exercitij disponiꝫ in vere ad egritudines cōmoueri solitas ex his humoribus: quia ver resoluit id est liquefacit et fluere facit eos. ¶ Attēde ꝙ resoluit hic capiꝫ ꝓ dissoluit. Nam resoluere ꝓprie in medicinalibus ē materiā aliquā sub forma vaporis aut fumi positā a corpe educere. Sed dissoluere est colligata disiūgere vꝉ coagulata aut cōgelata liquefacere. Tertio dicē ꝙ qn̄ ver diu durat ⁊ ꝑmanet in sua tempie egritudines estiue. i. solite cōtingere in estate pauce erunt. Cui' rō est: q2 ver est sanissimuz et minime mortiferū paulatiꝫ resoluēs humiditates sine debilitatione virtuz q̄ ꝑūt eē causa egritudinū estiualiū. In terᵃ ꝑticula ꝑmo enūerat tredecī egritudines vernales. Prima est egestio sanguīs cōiꝫ dctā disynteria que duplex existit. vna ē epatica: alia est intestinalis. Prima contingit in vere ex mꝉtitudīe sanguis regurgitāꝫ a venis ad epar: ⁊ ab epate ad meseraicas ⁊ a meseraicis ad ītestīa. Scđa in vere euenit ex reumate acuto de phlegmate salso vel cholera descendēte ad intestina ⁊ excoriāte ea. Scđa est fluxus sanguinis nariū. Et sub hoc intellige fluxum emorroydalez et menstrualē supfluum ꝓueniētes in vere ex supabūdātia sanguinis. Tertia est ebullitio melīe exn̄ꝫ de natura cholere. i. cōmotio melācholie aduste ad efficiendū maniā. Iuxta quod dici solet in dispositꝫ. Maniā moueri fabis florētib'. Quarta est ap̄ata marīe sanguinea id est phlegmones de sanguīs exuberātia. Quīta est carbūculi ⁊ sūt ap̄ata de sanguine grosso tendēte ad adustionē faciētia escarā q̄ qn̄qꝫ in vere fiūt ex corruptōe sanguīs ꝯculcati ꝑ mꝉtitudine ⁊ grossitie nō sufficienꝫ euētati. Sexta est sināces seu squināntie scꝫ ap̄ata gutturis īpediētia cōiter viā aeris aut cibi. Et sūt ī vere sepe mortalia ⁊ ꝑniciosa. q2 ꝑ mꝉtitudīe marīe strāgulāt recipiētia augm̄tū ex reumatib' ꝯtinuis descēdētib' ad guttur. Septima ē alia ap̄ata: sicut pleureses ꝑipneumonie ophthalmie vdimie. Octaua ē venarū fissure ⁊ marīe ī pectoralib': tū ex mꝉtitudīe sanguis rūpētē venas tenues q̄ ī pulmōe sūt. tū ex tussis vehemētia q̄ sepe in vere ꝯtingit. Nona ē sputū sanguīolētū qď cōiꝫ vocaꝫ emoptoica passio. Et duplr̄ ꝯtigit. Uno° ex fissura vꝉ corrosione vēarū pectoraliū. Scđo ex aptiōe nimia orificioꝝ vēarū pulmōis q̄ debēt eē ꝑuia aeri ⁊ īꝑuia hūori: ⁊ cū nimis apiunꝫ ꝑuia fiūt vtrisqꝫ. Decima est tussis q̄ fit ex hūorib' capitꝫ liq̄factꝫ ⁊ cōmotꝫ fluētib' ad pect' ⁊ ad arteriā vocalē. Et h̄ notat ꝑn. vnū. s. ꝙ in ꝑncipio veris qď ē hyemale seu simꝉe hyemi dispōnes patiētiū fissurā venarū ⁊ sputū sanguīolētū et tussim ⁊ ꝓprie ptisim. i. vlcus pulmōis male fiūt ⁊ aggrauanꝫ: q2 nōduz diminute sūt hūiditates in hyeme genite q̄s calor subtilis veris liq̄facē incipit dilatare ⁊ cōmouere. Undecima est apoplexia. Duodecia est paralysis. Tertiadecima dolores iūcturarū. Et he tres vltime cōtingūt in vere phlegmaticis: q2 calor veris phlegma genituz in hyeme et quietū liquefacit ⁊ dilatat ⁊ ad fluxū ꝑparat. Et si fluat ad ventriculos cerebri ⁊ eos oppilet apoplexiā generat: si ad initiuz nuche paralysim inducit: si ad iuncturas ancharū manuū aut pedū dolores arteticos seu guttosos. Scđo dicit ꝙ fortes motus corporei ⁊ aīales marīe sup cibū: ⁊ comestio rerū calefaciētiū: vt allioꝝ ceparū sp̄erum acutarū ducūt ad hoc. i. mouēt phlegma ad gn̄ationē apoplexie paralysis ⁊ guttarū: q2 iuuāt ver in liquefaciēdo ⁊ cōmouēdo phlegmaticos hūores. ¶ Sꝫ instabis ꝙ motus fortes sunt calefactiui ⁊ desiccatiui: ⁊ ex ꝯn̄ti diminuūt phꝉmā. ⁊ simꝉr res calide cōeste. Dic ꝙ ꝑus cōmouēt ⁊ liq̄faciunt q̄ ip̄m minuāt: ⁊ qn̄qꝫ nō sufficiūt vincere phlegma: sed fluit et facit morbos ꝑdictos ¶ Attēde ꝙ hyp. tertio āphorismoꝝ numerat. 14. morbos veris dicēs. Uere siquidē manie fiunt ⁊ melācholie ⁊ epilētie et squināces et sanguinis fluxus. et branci: ⁊ corise: et tusses: et lepra: et lichines: et alphi: et rubores vlcerosi plurimi pustule ⁊ artetice. Et intellige per alphi maculas cutis: quarum quedam sunt albe: et

dicunt alphosleucas: alie nigre ⁊ dicunt alphosmelanas: vt ait cassius felix. Et ꝑ lichines intellige ipetigines: vt exponit liber de docrina greca. Sed cum de vere nāliter se habēte sit hic ꝯmo ⁊ tot ⁊ tam malas generet egritudines quō saluari potest ꝙ ver sit sanissimū ⁊ mīme mortiferum: nūquid manie melāc: ⁊ epilētic sunt seue egritudines maligne: et vix curabiles: nunquid squinātie apoplexie et lepre sunt mortifere. Dic primo ꝙ ver de se est sanissimū: quia corpa tēꝑata et bene commēsurata in suis humorib' manutenet in sanitate nullā in eis ex se gñans egritudinē. Juxta illud gal. cōmēto illi' cañ. nūc allegato.

Nulla aūt res est que ita tueat̄ ab egritudinibus veris quēadmodum phlebotomia et inanitio et diminutio comedēdi ⁊ augmentū bibēdi et debilitatio potus inebriātis ⁊ ipsius imminutio ⁊ tēperamentū. Ver preterea pueris est cōueniens ⁊ eis qui sunt circa ipos. ¶ Hyems ꝟo ad digerēdū est melior ꝓpterea ꝙ frigus caloris innati substantiam comprehendit: vnde fortior efficitur et non dissoluitur: ⁊ ideo quia fructus sunt pauci: et gens non comedit nisi leuia nutrientia: et quia hominū motus post repletionem est paruus: et quia ad loca igrediunt̄ calefaciētia.

Vere siquidē manie fiūt. Ver eñi si corpus equal'r tēꝑatum humorib' inuenerit in eadē ꝑfectiōe custodit: nec ex sui ꝑte aliq̄d mali infert. autūnus ꝟo estas hyems faciūt ecōuerso. quodlibz eñi hoꝝ cū corpus inueniat mūdificatū: ex sui tñ parte gñat morbū. estas eniz cholerā rubeā: hyems phlegma: autūnus cholerā nigrā: hec ga. Dic scdo ꝙ nihil ꝓhibet ver suā ꝓuās naturā generare mltas ⁊ malas egritudines ex humoribus genitis ⁊ aceruatis i tempibus ꝓorib'. Juxta illud ga. ibi. Ver idem facit in corpe quod exercitia vident̄ facere que corpibus sunt sana: si tñ exerceant̄ plena phlegmate vel quolibet alio humore generant̄ in eis epilētic: apoplexie ex coꝝ exercitatione: aliq̄n crepant̄ vene in pulmone: vel febres nascunt̄ acute. Jn q̄rta ꝑticula dicit ꝑmo ꝙ q̄nq3 sunt res que maxime ꝑseruāt ab egritudinib' veris. Prima est phlebotomia. nam sanguis in vere maxime abūdat. cui' ꝓpria euacuatio est phlebotomia: ⁊ ꝟtus est tūc fortis facil'r tolerās eā. Scda est inanitio. i. euacuatio cū vomitu vel secessu educēs hūores in tꝑibus ꝑcedētibus recollectos: vel tꝑe veris ex crapula genitos q̄ maxime cōgruit in vere ꝓpter liquefactionē ⁊ cōmotionē abundantiū humoꝝ ⁊ fortitudinē ꝟtutis ad tolerandū eam. Et in hui' testimoniū dixit hypocras āphorismoꝝ sexta. Quibuscūq3 phlebotomia aut pharmacia cōfert hos vere phlebotomare aut pharmaciā dare cōuenit. Et galienus in cōmēto hui' āphorismi ait. Oportet g̃ in veris initio purgare hos cū phlebotomia si de plenitudine timeat̄: cū solutōe ⁊ vomitu si de corrupt̄ his hūoribus. diu eñi multos hmōi custodiui cū in sinlis egrotarēt ānis. Tertia est diminutio cibi: vt natura diligētius occupetur in digestione: rectificatōe resolutōe ⁊ expulsione humoꝝ tꝑibus aliis ꝯgregatoꝝ: ⁊ vernalis prohibeat̄ ex crapula plenitudo. Nōnabil'r igit̄ h' tempe statuit ecclesia q̄dragesimale ieiuniū si debite obꝟuaret̄ cū moderata cibi parsimonia: nō se replēdo vna vice voracit̄ ⁊ ingluuiose multitudine ferculoꝝ vt venter tendat̄ ⁊ homo sibimet grauis somnolentus ⁊ hebes fiat. tale siquidē ieiuniū mentē deꝑmit: vitia suscitat: a ꝟtute deuiat neq3 laude neq3 ꝑmio dignū. ¶ Sed instabit aliquis auctoritate hyp. ampho. ꝑma dicētis. Ventres hyeme ⁊ vere calidissimi sunt natura: ⁊ somni lōgissimi. Jn his igit̄ tꝑib' ⁊ oblatōes plures dāde sunt: etenī innat' est calor multus. mlto igit̄ indiget alimēto. signuz sunt etates ⁊ athlete. Dic ꝙ in corpib' mūdis repletōe carētibus tam in quali q̄ꝫ in q̄to tꝑe veris plus cibi dandū est ꝓpter fortitudinē caloris innati ⁊ ꝟtutū circa cibū oꝑantiū: sicut pueris ⁊ athletis se fortiter et frequēter exercitātibus plus cibi ꝯuenit q̄ꝫ senibus ⁊ ociosis. Dic scdo ꝙ raro cōtingit sana corpa tꝑe veris carere repletōne. Tum ꝓpter hyemē q̄ multiplicauit et cōstrinxit in interiorib' humiditates. Tū q̄a filii huius tꝑis viuūt in suauitate luxuria ⁊ gulositate. cōuenit igit̄ in vere diminutio comedēdi. Quarta res est augmentū bibēdi. ⁊ forte hac de causa cōcedit eccl'ia ieiunātibus in q̄dragesima bibere in vespe. sed comedere nō. Et intellige h' q̄ꝫ in vere potus augeat̄ comparatione ad hyemē nō ad estatē. Potus eñi triplex est effect' seu iuuamētū. Prim' est misceri cibis ⁊ aptare ipos vt leui' chilosent̄. Scdˢ est ducere cibos ad mēbra sua fluxibilitate. Terti' est irrorare calorē mēbroꝝ ꝓhibendo ne supra ꝓpriū humidū igniat̄. q2 g̃ in hyeme multe humiditates a frigore aeris circūstātis ad interiora repellunt̄ quoddāmodo supplentes officiū potus modicū tunc bibendū est. Sz in vere minuunt̄ humiditates ab aere circūstāte ⁊ calor innat' est vigorosus multa indigēs irroratione. Quīta res est debilitatio ⁊ diminutio ⁊ temꝑamentū potus inebriātis. Debilitatio quidē cū aliquo reꝑmēte ꝟtutē ipsius inebriatiuā: vt sunt amigdale comeste ⁊ coriandrū cōditū ⁊ caules post vinuz sumpti. Diminutio ꝟo sic ꝙ parū sumat̄ ex tali potu. Temꝑamentum autē id est limphatio decēs ꝯm fortitudinē vini. ¶ Attēde q̄ꝫ potus inebriātes sunt vina fortia: mellicratū: nectar ypocras: ceruisie fortes quales sunt anglie ⁊ hollādie: sicera: et oīs potus vehemēter vaporosus: ⁊ maxime vbi intrat loliū aut nigella. Scdo dicit ꝑnceps ꝙ ver est vtile pueris ⁊ his q̄ sunt circa ipos scz adolescētibus qui sunt post pueros: ⁊ cōstitut̄ i etate ꝯcussionis q̄ sunt āte ipos. Eiusdez sentētie meminit hyp. āphorismoꝝ tertia dicēs. Scdm tꝑa quidē veris ⁊ extreme estatis pueri ⁊ eorum affines etatibus ⁊ bene degunt ⁊ maxime sani sunt. Cuius causam reddit galien' in cōmento: q2 simile suo simili custodit̄. Ver ergo existēs simillimū pueris optime cōseruat eos. ¶ Sz instabit aliquis q2 pueri sunt lapsi ad humiditatē. Jux̄ illud ꝑncipis ꝑmi ꝑma doctrina tertia ca. 3. Pueroꝝ corpa eq̄li sunt humidiora. ergo tꝑs siccū plus cōuenit eis vt ꝑseruet eos ab vlteriori lapsu et reꝑmat ꝓpriū ipoꝝ lapsum. Dic ꝙ lapsus pueroꝝ ad humiditatē est eis necessarius ⁊ naturalis gratia cremēti nō indigens reꝑssione: ⁊ ideo pueri simlibus regēdi sunt nō contrariis vt corpora lapsa contra naturam.

¶ Hyems vero ⁊c. Jn hac ꝑte tertia scde ꝑtis ꝑmo agit ꝑnceps de causis melioritat̄ digestionis in hyeme. Scdo de repressione cholere cōstrictione materierū ⁊ necessitate vsus incidentium et subtiliantiū in hyeme ibi [Jpa q3] Tertio de egritudinib' hyemis ibi [Egritudinū ꝟo] Quarto de hitudine hyemis ad etates ibi [Senibus ꝟo] Quīto de hitudine hyemis ad hypostasim sanguinē ⁊ phlegma ibi [Jn hyeme ꝑterea] Jn ꝑma ꝑticula dicit ꝙ in hyeme fit digestio melior q̄ꝫ in aliis tēꝑib' ꝓpt̄ q̄nq3 causas. Prima est q2 frigus aeris nos cōtinētis coadunat intus calorez innatū: q̄re fortior fit ⁊ nō dissoluit̄. Scda est: q2 fruct' in hyeme sunt pauci quoꝝ plurim' vsus debilitat digestionē: q2 sup̄fluitates ⁊ vētositates multiplicāt maxime dū sunt recētes. Tertia est q2 leuiores cibi comedunt̄ ab hoibus in hyeme. Quarta est: q̄a motus post repletionē in hyeme pauciores fiūt: q2 cōiter vie sūt lutose: ⁊ aer vētosus vel cōtristans frigiditate aut tenebrositate. Quīta est q2 hoīes in hyeme vadūt ad loca calefaciētia celebrat̄ digestionibus cōibus vt calore taliū locoꝝ iuuet̄ penetratio ⁊ attractio nutrimēti ad mēbra. ¶ Attende hic ꝙ in galliis ⁊ in his inferioribus regionibus tertia ⁊ q̄nta cause cōmunit̄ nō habēt cursum. Non eñi vtunt̄ cibis leuiorib' in hyeme: sed grossiorib' vt azimis panibus: caulibus: carnibus porcinis: bouinis: apinis: ⁊ leporinis: auibus aquaticis: omasis: ⁊ similibus que ex visceribus aialiū fiūt. Nec digestionibus cōibus celebrat̄ trāseūt ad loca calida: neq3 fricant̄ aut balneant̄ gratia attractionis nutrimēti ad membra: sicut olim mos erat apud arabes et grecos. ¶ Et circa hoc insurgit questio duplex. Prima est. si cibis leuioribus vtendum sit in hyeme q̄ꝫ in estate. Secunda si conferat ad custodiā sanitatis se transferre hyeme ad loca calida. ¶ Ad primam dic primo ꝙ cibi leues facilis digestionis competunt hyeme ⁊ estate. Hyeme quidē. quia tunc de leui accidunt oppilationes: ⁊ phlegma auget̄: et egritudines phlegmatice multiplicantur que magis contingūt ex vsu grossiorum et grauium cibariorum q̄ꝫ ex vsu leuiū. Estate vero quia innatus calor est dispersus debilis et digestiue ꝟtutes tam ꝓprie q̄ꝫ cōmunes sunt multum debilitate. Jd testatur princeps secūda parte cātice tractatu primo dicens. Tempore quidē estiuo est cibi q̄ꝫtitas minuēda: estq3 tunc ad subtiliter nutriētia declinandū. vnde vitande sunt tunc carnes grosse: et vtendum est oleribus ⁊ lactis speciebus. Dic secūdo ꝙ grossiora cibaria cōueniunt in estate q̄ꝫ in hyeme dummodo sint talis grossitiei ꝙ digeri possint: quia prebent nutrimentū firmius ⁊ magis resistēs resolutioni que tūc est maxima et minus cōuertibile in cholerā que estate abūdat. Dic tertio q̄ꝫ cōiter et vt in plurib' grossa cibaria digerunt̄ meli' i hyeme q̄ꝫ i estate ꝓpt̄ fortitudinē maiorē caloris inati ⁊ digestiue ꝟtut̄. ⁊ iō cōius hoies hui' regiōis in grossis delectati cibis grossioribus

vtunt̄ hyemali tpe ꝛ ꝓpter delectationē: ꝛ qꝛ meli⁹ eos digerunt. et tardius eis nocēt. ¶ Ad scdā questionē dic pmo ꝙ volētib⁹ balneari vel fricari in hyeme ante cenam confert ad custodiā sanitatis se trāsferre ad loca calida: qꝛ si fricatio vl̄ balneatio tunc tempis fieret in locis frigidis nudatū corpus statim lederetur a frigore aeris

¶ Attende ꝙ mos olī fuit in grecia et arabia ꝙ homines añ cōestionē nocturnam celebrāt digestionibus cōib⁹ cibi porꝫ intrabāt loca calida q̄ balnei casas appellabāt: ꝛ ibi dē spoliati fricabant̄ vndique p̄cipue illiq̄ ꝓpter occupa

Ipa quoqꝫ cholerā plus debilitat ꝙ̄ omnia tpa sua frigiditate ꝛ sui diei breuitate et sue noctis ꝓlixitate. Et ipa est magis cōstringens materias. Et i ipa ē plus necessariū sumere ea que incidūt ꝛ subtiliāt. Egritudinū vero hyemaliū plurime sunt phlegmatice: ꝛ i ipa phlegma fit mltum: ꝛ plurimū quod est in eo quod vomitu expellit̄ ē phlegma. Colores quoqꝫ apostematum in ea s̄m plurimū ad albedinē trahunt. Et in ipsa abūdat catarrus. Et icipit catarrus cū aer autūnal' mutat̄. Quē postea sequuntur apostema lateris: et postea pulmōis: ꝛ raucedo: et dolores gutturis. Deinde accidūt dolor lateris ipsi⁹ ꝛ dorsi ꝛ neruoꝝ nocumēta ꝛ capitis dolor chronicus: immo apoplexia ꝛ epilētia. Et hoc totū ꝓpter hoc ꝙ materie ꝯstringunt̄ phlegmatice et qꝛ mltiplicant̄. Senib⁹ vō nocet hyems: et eis silr qui eis similes existunt: sed mediis iuuamētū prestat.

tiones anime corpis exercitiis intendere nō valebāt vt supflu tates resoluerent̄: et nutrimentū digestū traheret̄ ad membra i. Dic scdo ꝙ in hyeme ꝛ regione vehemētis frigoris cōfert etiam nolētibus balneari vel fricari celebratis digestionibus cōmunibus subintrare loca calida ꝓpter resolutionē supfluitatū ꝛ attractionē nutrimenti ad mēbra. maxime his q̄ vel nolunt vel cōmode nequeūt vt cōuenit exercitari. Dic tertio ꝙ i hoc casu camerule bene clause cū camino liberi ignis sūt p̄eligēde stuphis alemanie. qꝛ suus aer liberior est ꝛ magis ab igne mūdificat̄ ꝛ min⁹ inficit̄ anhelitib⁹ ꝛ aliis corruptiōib⁹ cōuersantiū ꝛ inhabitātes partes quas volūt applicāt calori ꝛ quas nolūt nō. In scda particula dicit ꝙ hyēs plus ceteris tpib⁹ debilitat. i. repmit ꝛ minuit choleram. Primo qꝛ aer hyemis est frigidissimus. Scdo q̄a dies su⁹ ē breuissim⁹: puto octo horarū circa solstitiū hyemale in hac regione. Tertio qꝛ sua nox est lōgissima scꝫ sexdecim horarū apō nos circa dictū solstitiū. breuitate ḡ diei qui gn̄atiōi ꝛ dominio cholere plus aptat̄ nō potest cholera multiplicari ꝛ noctis ꝓlixitate phlegma multiplicat̄ quod choleram repmit. Scdo dicit ꝙ hyems plus ceteris tpibus cōstringit materias humorales q̄ in corpe sunt: ꝛ nō solū humorales: sed etiā vaporosas ꝛ fumosas: ꝛ membra mollia ꝛ vias corporis quare disponunt̄ ad oppilationes. nam frigidi est cōgregare ꝛ cōstringere. Tertio dicit ꝙ plus oꝫ hyeme ꝙ̄ ceteris tpib⁹ vti incisiuis ꝛ subtiliātibus: vt petroselino: aniso: carui: feniculo: sinapio: nasturtio: alliis: cepis: spēbus acutis: sale: vino albo: ꝛ silibus: vt humores dēsos ꝛ viscosos incidant ꝛ subtiliēt: ꝛ vias cōstrictas vl' oppilatas apiāt. In ter° particula dicit pmo ꝙ plurime ex egritudinib⁹ hyemalibus sūt phlegmatice. Scdo dicit ꝙ phlegma in hyeme multiplicatur. Tertio dicit ꝙ vomitus hyemis vt plurimum sunt phlegmatici. ¶ Sed hec tria cōtraria vident̄ ei quod dictū est in p̄ncipio hui⁹ scꝫ ꝙ hyems ad digerendū est melior. phlegma em̄ est sanguis diminute coctus: ꝛ multiplicatio eius attestat̄ diminute digestioni. Item iam dixit p̄nceps ꝙ gens in hyeme nō comedit nisi leuia nutriētia: sed ex talibus nō solet phlegma multiplicari maxime cum calida esse debeant. Item vētres hyeme ꝛ vere calidissimi sunt natura: sed efficiēs causa phlegmatis est caliditas abbreuiata: vt ait p̄nceps pmi prima doctrina quarta caplo secundo. ¶ Ad primū dic ꝙ in sanis tempatis mensurate viuētib⁹ in hyeme fit optima digestio ꝛ nutritio ꝛ non multiplicat̄ in ea phl'ma neqꝫ phlegmatice egritudines: neqꝫ phlegmaticus vomitus: sed caro ꝛ sanguis. Juxta illud galieni amphorismoꝝ pma cōmento illius canonis. Vētres hyeme ꝛ vere. Calor naturalis maxie hyemalis necessario augmētat appetitum: confortat digestionem: sanguinē auget i corpe. Et paulo post subdit. In hyeme corpus magis nutrit̄: caro augmentat̄: sanguis multiplicat̄ ordinatōne modū non excedente. si em̄ hec turbet̄ scꝫ ordinatio diete conueniētis omnia cōtraria sequunt̄: hec galienus. Sed qꝛ paucissimi ratione et mensura viuūt: et plurimi more brutorum sequuntur appetitū qui magnus est ꝛ auidus in hyeme phlegma tūc multiplicatur. Primo ꝓpter crapulā onerosam stomacho. Secundo ex vsu voluptuoso nō rōnabili grossoꝝ cibarioꝝ. Tertio ex diminutōe caloris celestis qui cū calore innato cooperat̄ ad digestionē. Quarto quia frigidus aer inspiratus ad vitalia mēbra penetrat ꝛ ad arterias tractus per poros cutis: qui etsi nō minuat calorem innatū refrenat ipm ne cholerā generet ꝛ sue fortitudinis effectū in materiā sibi subditam libere exerceat. Quīto: quia frigus hyemis circūstās vapores ad iteriora reuerberat qui calorē innatum obtūdūt. Ad scdm ꝙ gēs in hyeme nō comedit nisi leuia. Dic ꝙ r̄. nō comedit id est nō debet comedere: sꝫ argumentū per debet soluit̄ per non facit in his que p̄ferunt ꝓpriā volūtatē rōni. Ad tertiū ꝙ ventres hyeme ꝛ vere calidissimi sunt natura: cōcede nisi supflue onerent̄: nō tamen sunt calidissimi calore celesti qui cooperat̄ cum naturali ad generationē humorū. Quarto dicit ꝙ colores apostematū in hyeme vt plurimū tendunt ad albedinē: quia color cutis naturalit̄ est albus. ꝛ frigus extrinsecū repercutit ad intra materias apostematū solitas tingere cutem s̄m suum colorē: nisi cum materie sunt fortiter infiltrate circa cutē. Quīto dicit ꝙ catarr⁹ abūdat in hyeme: et cōmuniter incipit in fine autūni scilꝫ quādo autūnalis aer incipit mutari ad naturam hyemis. Abūdat quidem in hyeme quia vapores lati ad cerebrum velut ad caminū corporis non inueniētes liberum exitum ꝓpter circūstantiā frigoris recidunt inferius ꝛ inspissati generant catarros. Et iterum frigus circūstantis aeris vel per nares tracti ad cerebrum quādoqꝫ constringit ipm tali violentia ꝙ excutit ab eo humiditates velut a spongia madida manibus compressa. Incipit autem tempore cōuersionis autūni ad hyemē: q̄a tūc corpora rarificata et assueta digere in aere calido cito penetrantur et percutiūtur a frigore hyemis. Sexto dicit ꝙ pleuresis peripneumonia raucedo ꝛ dolores gutturis sequunt̄ catarrum. Nam si materia catarri fluat ad panniculos tegentes costas et eos imbibat efficiet pleuresim. si ad pulmonem peripneumoniā. si ad interiora vocalis arterie difformiter fluat raucedinē inducet: si partibus imbibat̄ gutturis dolores ibi excitabit. ¶ Attēde hic ꝙ membra spūalia frequētius aliis in hyeme ledunt̄: quia defendi nō cōmode possunt ab aeris frigiditate. quēadmodum alia. Juxta illud galieni tertia amphorismorū commento illius canonis. Hyeme vō pleuretides peripneumonie. Cū em̄ oia mēbra a frigiditate aeris possint defendi: hoc nullatenus in instrument̄ spūs fieri pōt vñ ꝛ dolores laterū et tusses fiūt. Septio dicit ꝙ ꝯñter i hyeme accidunt dolores laterū scilicꝫ vel laterū pectoris ꝓpt̄ frigidū aerē ꝯtinue īspiratū et ꝓpt̄ catarros vl' hypocōdrioꝝ ꝓpter oppilatōes ex grossis hūorib⁹ ꝛ vētositates a frigore coartatas ꝛ dolores dorsi. tūc ēt accidūt ꝛ nocumēta neruoꝝ: qꝛ dorsū ꝯstat ex ossib⁹ nucha: neruis: pāniculis: ligamēt̄: q̄bus oib⁹ frigiditas hyemis ꝯ̄riat̄. Jux̄ illud hyp. āpho. 5ª. Frigidū īmicū ē neruis ossib⁹: dētib⁹: cēbro spinali medulle. calidū vō vtile ꝛ amicū. Accidūt ēt i hyeme dolor capit̄ chronic⁹. i. diuturn⁹ ꝛ apoplexia ꝛ epilētia ꝓpt̄ mltiplicatōē materierū phl'maticaꝝ ꝛ ꝯstrictōē carū i cēbro a frigore hyemis. Easdē fere egritudies hyp. attribuit hyemi. 3. āph. cañ. illo. Hyeme vō pluretides pipneumonie brāchi: corrise: tusses: dolores pectoꝝ: laterū ꝛ lūboꝝ capit̄ vtigies ꝛ apoplexie. In. 4ª pti° dicit pmo ꝙ hyēs ē nociua senib⁹ ꝛ eis silibus scilꝫ melēcis nālib⁹ q̄ sūt frigidi ꝛ sicci ꝛ debiles: vt senes. Scdo dic ꝙ hyēs ꝯfert iuuenib⁹ q̄s vocat medios: qꝛ medii sūt int̄ adolescētes q̄ crescunt et senes q̄ decrescūt. ¶ Instabit aliq̄s ꝯ̄ pm̄: qꝛ hyēs ꝯfortat calorē nālē et vtutē digestiuā q̄ maxie indigēt senes ꝛ melēci. Itē hyems hūectat et ꝓhibet resolutōēz hūidi radicalis. ¶ Cōtra scdm arguet aliq̄s ꝙ iuuenes sūt tēpatissimi oīū. vt sup̄ declaratū est ca° de etatib⁹. Indigēt ḡ tpe ꝯseruāte eos i sua tēpie: sꝫ ꝯseruatio fit a silī: sicut cura a ꝯ̄rio. nō ḡ hyems cōfert eis sꝫ poti⁹ ver. ¶ Ad primū dic ꝙ hyems in senib⁹ ꝛ melancholicis nō cōfortat calorē innatū: sed debilis exñs obtūdit̄ ꝛ penetrat̄ a frigore hyēis. Ad ꝯfirmatōēz dic ꝙ hyēs hūectat hūiditate aduētitia q̄ nō egēt senes: imo in hac abūdāt pviā indigestionis: sed indigent humiditate substātifica nutrimētali quam non p̄bet eis hyems.

Ad scōz dic p̄mo ꝙ iuuenes tempati in cōplone ⁊ humorib' optime se habent in vere: ⁊ nihilominꝰ hyems eis iuuamentū p̄stat. q2 ꝯfortat coꝝ calorē innatū ⁊ digestiones corroborat. Dic scōo ꝙ iuuenes fortitudine caloris innati cōiuncti sicco ⁊ multitudine motionū plus alijs abūdant in cholericis hūoribus quos rep̄mit hyems ⁊ ꝓhibet multiplicari. Iuxͣ illud ga. 3. ampho. cōmēto illius cañ. Scōm tēpa quidē veris senes ex sue cōplonis frigiditate adiuuãt estiuo calore: et siliť perfecti in iuuētute hyeme cōtraria sue cōplōni cholera rubea sibi dominãte.

In hyeme p̄terea hypostasis ī vrina multitudo existit cōpatōe estatis ⁊ eius q̄dē q̄ntitas est maior: ⁊ minuitur in ea sanguis: ⁊ augeť phlegma ¶ In estate v̄o cholera augetur rubea: sed postea in eiꝰ fine cholera augetur nigra: ꝓpterea ꝙ subtile resoluitur ⁊ grossum retineť ⁊ cōstringiť. Et iuenies senes ⁊ eos q̄ eis assilanť in estate fortiores. Et estas quidem humores resoluit ⁊ v̄tutes debilitat et opatōnes naturales causa multe resolutōis: ⁊ citrinat colorē ꝓpterea ꝙ resoluit illud quod ex sanguīe attrahit. Egritudinū quoq; tempa in

In q̄nta pte dicit p̄mo ꝙ hypostasis ī vrina mltiplicať in hyeme plusq̄ i estate. Scōo dicit ꝙ vrine q̄ntitas est maior in hyeme. Tertio dicit ꝙ sanguis ī hyeme minuiť. Quarᵒ dicit ꝙ in ea phlma multiplicať. Primi cā est: q2 materia hypostasis in estate partiz calore aeris cōsumiť: ptim trahiť ad exteriora. In hyeme v̄o remanēs in venis digeriť ⁊ dealbať: ⁊ cōuertiť in s̄bam mediā inter saniē et bonos humores ⁊ velut inutilis ad nutritionē cū vrina expelliť. Iuxͣ illō ga. p̄mo ꝓnosticoꝝ cōmento vltimo. Et cā iterū in sedimīe albo qō residet in vrina est hec cā cadē: qō est q2 euētus eius est siliś euētui saniei. qm̄ est mediū inter saniē ⁊ inter humores nāles: qō est q2 res que refugit naturā vt opereť in ea ex cibo apud ꝯuersionē suā ad sanguinē residet in vrina. nō ḡ alterať ab ea ⁊ fit sanguis: nec est sicut sanies cause cuiꝰ efficiēti cam pmixta est dispō extra naturā. Scōi cā est scz ꝙ vrina augeť: q2 neq; sudoribus ad exteriora trahiť aquositas sanguis vt ī estate neq; cōtinētis calore cōsumiť: sed ab humorib' frigore exp̄miť cū vrina transiēs. Iuxta illud qō dicebať in p̄ncipio huiꝰ capli. Frigidus v̄o aer cōstringit ⁊ vrinā efficit multā: iō ꝙ hūores cōstrigit: ⁊ ꝓpterea ꝙ ī sudorē parū resoluunť. Tertij ⁊ q̄rti scz ꝙ sanguis minuiť et phlegma augeť causa est crapula ī supfluitate ciboꝝ vsus grossoꝝ paucitas exercitij supfluitas somni q̄ phlegma augēt ⁊ sanguis bñ cocti mltiplicatione ꝓhibent. ¶ Attende ꝙ ga. p̄mo ampho. cōmento illius canoñ. Uētres hyeme: videť ꝯrius p̄ncipi in scōo ⁊ tertio hoꝝ dictoꝝ. Ait em̄ ibi. Hoc tēpe scz hyemali augmētať calor in interiori corpe ⁊ somnꝰ fit lōgissimus supfluitas tertie digestiōis expelliť: q̄uis nō sentiať. fumosa em̄ cū anhelitu. grossa v̄o cū vrina egrediť: hypostasis q̄ vrine feculētior est in hyeme q̄ in estate: ⁊ q̄ntitas minorať vrine: corpꝰ magis nutritur: caro augmentať: sanguis multiplicať ordinatōe modū nō excedēte. si em̄ hec ordinatio turbeť oīa ꝯria sequunť. Sed quo ad minoratōnem q̄ntitatis vrine dici pōt ꝙ in hyeme minorať plus q̄ in estate comparatione habita ad calorē innatū cōsumentē ⁊ insensibilr resoluētez aquositatē sanguis qui fortissimꝰ ē in hyeme. Sed alijs de causis mō tactis in hyeme multiplicať vrina: supposito moderato vsu potus in vtroq; tpe. Et quo ad multiplicationē sanguis dic vt p̄us. ꝙ in tēpatē modeste viuētib' sanguis in hyeme multiplicať. Sz in crapulosis vtētib' cibarijs grossis phlegma multiplicať ꝓpter causas tactas.

¶ In estate v̄o ⁊c. In hac pte q̄rta pᵒ agit p̄n. de effectib' estatis circa humores: etates: v̄tutes: opationes ⁊ colores. Scōo de effectibus eiꝰ circa duratōes egritudinū ⁊ suoꝝ tēpoꝝ ibi [Egritudinū q̄z] Tertio de egritudinib' estiuis ibi [Estiue v̄o] Quarto de effectib' estatuz v̄nalis meridionalis ⁊ septētrionalis ibi [Cū v̄o estas] In p̄ina pticula dicit cholera rubea augeť in estate: sed in fine estatis augeť cholera nigra. s. melīa adusta: q2 ptes subtiles cholere rubee resoluunť ⁊ grosse manēt ꝯstricte cōpacte ⁊ frestres. ¶ Sed instabit aliq̄s q2 cā efficiēs cholere rubee est calor igneꝰ supfluus ⁊ ꝓp̄e in epate vt ait p̄n. p̄mi p̄ma doc. 4 caᵒ. 2. Sz calor epatis est debilior in estate q̄ in alijs tpibus. Iuxͣ illō ga. āpho. p̄ina cōmēto illiꝰ canonis. Uētres hyeme ⁊ vere. Calor ī hyeme interiora ingrediť ⁊ ibidē adunať. In estate v̄o sue siliťudini congaudēs ⁊ exteriora petēs dissoluiť ⁊ in corpe minorať. ḡ nō multiplicabit cholerā. Dic ꝙ lz epar estiuo tpe sit minꝰ calidū calore innato q̄ tpe hyemis. calidius tñ est calore ꝯflato ex innato ⁊ celesti siľa q̄ gñať

cholera ⁊ sanguis cholerisať. Scōo dicit ꝙ senes ⁊ sibi siľes vt melācholici nāles iuueniunť fortiores in estate. Tū q2 calor eorū innatus debilis exñs a solari calore vigorať ⁊ excitať. Tū q2 supflue humiditates in eis p viā indigestionis collecte calorē innatū hebetātes caliditate ⁊ siccitate estatis cōsumunt.

ea abbreuianť. Si ei virt' fortis fuerit aerē iueniet ad resoluēdū adiuuātem: ⁊ ad egritudis materiā maturādum: ⁊ expellet eā extra. Quod si debilis fuerit calor aeris addet ei debilitatez ꝓpterea ꝙ laxat: ⁊ destrueť et morieť eger. Amplius estas calida et sicca cito incidit egritudines: humida v̄o ē masticās: vnde suarū egritudinū tpa ꝓlonganť: iōq; plurimū vlcerū ad herpetē estiomenū ꝑueīet Et accidūt ī ea hydropisis ⁊ lyēteria et leniť natura. i. anꝰ. Et ad hoc totū adiuuāt humores mlti q̄ a supiorib' ad inferiora descēdūt ⁊ ꝓp̄e a capite

Tertio dicit ꝙ estas resoluit hūores suis videlicz caliditate ⁊ siccitate et debilitat v̄tutes ⁊ opatiōes nāles v̄tutū: quia supflue resoluit spūs ⁊ calorez innatū q̄ sunt īstrumēta virtutū et operationū. Quarto dič ꝙ estas citrinat colorē humane cutis q2 resoluit illō quod attraxit ex sanguie ad cutē. Dis em̄ calor actualis fortis ab extra cuti occurrēs. p̄mo rubificat attrahendo sanguinē vt stuphe ⁊ balnea: sed diu perseuerās cutem citrinat: quia cholerisat sanguinē attractum et resoluit partes eiꝰ subtiles in quibus fundať viuax splendor eius. In secunda particula dicit p̄mo ꝙ tempora egritudinū abbreuianť in estate Et istud intellige tam de temporibus totalibus durationum egritudinū q̄ de partialibus scilicet p̄ncipio: augmēto: statu: et declinatione earū. Cuius causam reddit: quia si v̄tus egri fuerit fortis caliditas estatis iuuabit eam ad resolutionē ⁊ maturationem ⁊ expulsionē materie egritudinis: ⁊ si v̄tus egri fuerit debilis calor estatis augebit ipsius debilitatem relaxando et dissoluendo: et sic eger destruetur et morietur. ¶ Instabit aliquis: q2 egritudines estať sunt vt plurimū cholerice: sed cholere maturatio est inspissatio sicut prius declaratum est. Estas vero non inspissat humores: immo subtiliat: quare non abbreuiat egritudines. ¶ Dic primo ꝙ in egritudinibus cholericis quarum crisis est ventura cum resolutione insensibili. vel cum sudore maturatio materie non est inspissatio sed subtiliatio: cum maturatio fit preparatio ipsius ad facilem expulsionem. Dic secundo ꝙ in egritudinibus quarum materie saniose fiunt calor estatis festinat in eis generationem sanici q̄ partim fit a naturali calore: partim ab extraneo: vt galienus affirmat vltimo commēto primi pronosticorum. Dic tertio ꝙ calor estatis iuuat vt in pluribus ad abbreuiationem egritudinū materialiū euenientium in ea. tum resoluendo partē materie. tum aperiēdo sibi vias ad exitum facilem. Secūdo dicit moderādo et declarādo primuz dictum q̄ estas calida et sicca cito incidit id est velociter amputat vel destruit egritudines. Sed estas humida masticat eas id est lente nō cito operať in eas: ⁊ ideo tempora egritudinū in estate humida prolonganť: et propter hoc multa vlcerum estatis cōuertunť ad herpetē estiomenū id ē apostema cholericū totā vlcerās cutē vsq; ad carnē ei suppositam. Iuxta illud galieni libro de apostematibus ad glauconem capitulo tertio. Sola autem ꝯcreta id est expulsa cholera: et s̄m aliquam particulam stante herpes nominatur. Siquidem deniq; grossa consistētia fuerit totam vlcerat vsq; ad suppositam carnem cutim. Et vocat hos hypocras estiomenos herpetes: hec galienus. Sed estiomenus est dissipatio substantie membri ex putredine cuz fetore cadaucrali. Et forte ꝙ de hoc presens textus intelligiť: quia humiditas estatis cū forti eiꝰ calore plus disponit vlcera ad malā putredinem q̄ ad corrosionem adustiuam. Accidunt etiā in estate humida hydropises lienterie et fluxus alij vētris diuturni. Ad quorum generationem iuuant humores fluētes a superioribus maxime a capite ad inferiora: qui ꝑueniētes ad stomachuz q̄nq; generāt lubricitatē lyentericam: et perueniētes ad intestina vel anum diariam aut tenasmonē: et peruenientes ad vias strictas epatis oppilationem et ex consequenti hydropisim.

In tertia particula nūerat octo egritudines solitas cōtingere in estate q̄ suā seruat naturā. Pria est febris tertiana ꝓpter multiplicationē cholere in ea: quā cū natura debilis ⁊ resoluta regere nō possit ⁊ expellere destituta a regimine nature putrefit. vel intra magnas venas ⁊ facit tertianā cōtinuā: vel extra et facit interpolataꝫ. Secūda ē sinoch⁹ id est febris ex sanguīe inducta: quā efficit estas in sanguineis inducēdo ebullitionē in sanguine supabūdāte. Tertia ē causon: et ē febris ardēs ex cholera putrida in venis ꝓpe cor vel ex phlegmate salso. Cui⁹ putredinis et ebullitionis cā pōt eē aer vehemēter calidus inspiratus cū diminutione vel defectu debite euētatiōis humorū q̄ putrefiūt. Quarta est demacratio corpis velut ethica: quā īducit estas in cholericꝭ raris. Quīta est dolor auris ꝓpter abūdatiā cholere ī capite expulse ad aures: sicut em̄ ꝑ palatuꝫ ⁊ nares supfluitates phlegmatice cerebri purgāt: sic cholerice ꝑ aures. Sexta ē ophthalmia idē apostema cōiunctiue oculi: qd̄ efficit cōmouēdo cerebrū ⁊ humores ei⁹: q̄ ꝑueniētes ad oculū ophthalmiā īducūt aut aliū oculi morbū. Septima est herisipila. i. apostema cholericū: quā generat estas maxīe cū nō fuerit vētosa ex abūdantia cholere. Et intellige cum nō fuerit vētosa vēto alio ab australi. Auster em̄ nō ꝓhibet generationē herisipile: sed alij vēti maxīe boreas ⁊ sui collaterales īpediūt reprimēdo cholerā ⁊ tēperādo ardorē. Octaua ē bothor id ē ꝑue eminētie silēs herisipile vt morbilli formice ꝓpter silem cām. ¶ Attēde ꝙ hypocras amphorismoꝝ tertia mꝉtas ex his egritudinib⁹ ⁊ alias plures estati attribuit dicēs. Estate vō q̄dam horū videlicet morboꝝ verꝭ fiūt ⁊ febres ꝯtinue ⁊ causon ⁊ tertiane plurime ⁊ vomit⁹ ⁊ diarie ⁊ oculoꝝ ⁊ auriū dolores ⁊ oris vlceratiōes ⁊ putredines pudēdorū scꝫ veretri ⁊ vulue ⁊ ꝑtiū circuniacentiū ⁊ desudationes. i. parue ꝑustule q̄si de sudoris materia facte.

In quarta ꝑticula ꝑmo agit de estate vernali. Scd̄o de meridionali ibi [Cūq̄ estas] Tertio de septētrionali ibi [Septētrionalis vero]

In prima parte dicit prīo ꝙ qn̄ estas fuerit vernalis id ē veri silis in caliditate ⁊ hūiditate q̄si tēperata febres q̄ fient in ea erūt bone dispositionis. i. remisse malitie facile sanabiles nō habentes asperitatem id est seuā afflictōeꝫ vel asperitatē cutis fauciū ⁊ lingue pre siccitate ⁊ acuitatē siccam id ē inflāmationē vehemēter desiccātē. Scd̄o dicit ꝙ in tali estate multiplicaꝉ sudor in febribus ⁊ in eis expectatur crisis ꝑ sudorem. q2 calor ⁊ humiditas proportionātur sudori et crisi sudorali. Naꝫ caliditas resoluit ⁊ trahit ad cutē ex hūoribus vapores qui sunt materia sudoris. Humiditas vero poros relaxat et facile dilatabiles reddit ad exitū sudoruꝫ. Eiusdē suie meminit hypocras amphorismorū tertia dicēs. Cū estas fit veri similis sudores in febribus multos expectare oportet.

In scd̄a parte dicit ꝙ si estas fuerit meridionalis id est calida et humida ꝓpter abundātiam ventorum australiū seu meridionaliuꝫ vel aliter pestilentie multiplicabūtur in ea ⁊ morbilli ⁊ variole. q̄ sunt presagia future pestis significantia ebullioneꝫ sanguīs ⁊ male putredinis initiū. In tali nāq̄ estate faciliꝰ putrefit ⁊ corrūpitur aer q̄ attract⁹ ad cor sanguineꝫ inficit ⁊ spiritus vitales sua venenositate virtutes deijciens. De hac constitutōe tēporis ait hypocras amphorismoruꝫ tertia. Austrine vero dissoluūt corpora ⁊ humectāt ⁊ capitis dolores ⁊ graues auditus ⁊ vertigines faciūt in oculis ⁊ in corpe difficiles motus ⁊ vētres humectant.

Estiue vō egritudines sunt sicut febres tertiane: ⁊ sinochus: ⁊ causon: et corporis extenuatio. Et ex doloribus dolores auris et ophthalmia. et in ea multiplicantur proprie cum nō fuerit ventosa herisipila et bothor que sunt eius nature cuius est ipsa. Cum vero estas fuerit vernaliꝭ erunt febres bone dispositionis nō habentes asperitatē ⁊ acuitatē siccā: et multiplicabitur in ea sudor: et expecabitur in crisibus ꝓpterea ꝙ caliditas ⁊ hūiditas huic ꝓportionātur. quoniam caliditas resoluit ⁊ humiditas laxat ⁊ poros dilatat. Cunq̄ estas fuerit meridionalis multiplicabuntur in ea mortalitates ⁊ egritudines variole ⁊ morbilli. Septētrionalis vero estas est sana. ideoq̄ exprimendi egritudines in ea mꝉtiplicanꝉ. Egritudines aūt iste exprimēdi sunt egritudines que ꝑueniūt ex cursu materieruꝫ ꝓpter calorē occultuꝫ aut māifestuꝫ cum ꝑcutit euꝫ frigiditas manifesta ⁊ premit. Et he q̄deꝫ egritudines sunt sicut reumatismi ⁊ ea q̄ ipsos sequūtur. Cūq̄ estas fuerit septētrionalis sicca cōfert phlegmaticis ⁊ mulieribus. ⁊ cholerā habentibus rubeā accidet ophthalmia sicca: ⁊ febres acute longi tēporis et ꝑueniet ex adustione cholere ꝯstrictio: ⁊ cholere nigre exuperatio. ¶ Autūnus vero multaꝝ existit egritudinū ex eo ꝙ ī ipso homo sub sole calido multū incedit deinde in nocte peruenit ad frigus. Et propterea ꝙ fructuū est multitudo qua humores fiunt mali pro-

In tertia dicit primo ꝙ si estas septētrionalis fuerit id est declinās ad frigidū et siccū vel ex abundantia vētorū borealium seu septētrionaliū flantiū in ea vel aliter ipsa est sana quia desiccat superfluitates corporis ⁊ membra fortificat strīgit ⁊ vnit et ideo egritudines exprimēdi multiplicantur in ea. Iuxta illud hypocratis amphorismorum tertia Constitutiōes vero quotidiane ⁊ boreales corpora quidem constituunt fortia et bene mobilia ⁊ bene colorata ⁊ meli⁹ audientia faciunt ⁊ vētres siccant ⁊ oculos mordent ⁊ circa thoracē dolores faciunt ⁊ si quid prius ē dolendum magꝭ dolet. Scd̄o dicit ꝙ egritudines exprimēdi prouenientes in estate septētrionali sunt que fiunt ex materijs liquefactis ab aliquo calore manifesto vel occulto: quē frigiditas percutit et membrum stringit ⁊ materias quas ꝯtinet ab eo exprimit: sicut reumatismi tusses raucedines asmata peripneumonie pleureses ⁊ alie similes a reumatibus genite. Tertio dicit ꝙ estas septētrionalis sicca prodest phlegmaticis et mulieribus: quia rectificat lapsus eorum ad humiditatē et cōsumit superfluitates in quibus abūdant. Sꝫ in cholericis vel cholera repletis inducit ophthalmiā siccaꝫ ⁊ febres acutas longi temporis et constrictionē cholere ex adustione et ex supatione cholere nigre. Et intellige per ophthalmiā siccam apostema coniunctiue oculi ex sicco hūore vel sine sanie ⁊ lippitudine: quod gn̄atur in estate septētrionali in cholericis expressione cholere a cerebro ad oculū. Et per febres acutas longi tēporis intellige acutas cōuersiuas seu tendentes ad chronicas ⁊ diuturnas quales sūt ille que vigesimo die terminari solent. Et estas septemtrionalis est causa talium: q2 prohibet humores per sudorem euaporari ⁊ conculcat eos. Vel dic ꝙ hic littera est defectuosa: ⁊ loco hui⁹. ⁊ febres acute longi tēporis: debet hoc scribi. ⁊ febres acute ⁊ corise longi tēporis: ita ꝙ trāslator vel forte scriptor omisit hic. ⁊ corise. Qd̄ scire potes ex āphorismo illo hypocratis tertie ꝑticule vnde princeps traxit hanc litterā. Si vero borealis fuerit ⁊ inaquosa hūidis q̄dē natura ⁊ mulieribus ꝯfert. reliquis vero ophthalmie erunt sicce et febres acute ⁊ corise diuturne quibusdam vero ⁊ melācholie. Idē affirmat galienus in cōmento. Et intellige ꝑ cōstrictionē ex adustione cholere oppilationē vel constrictioneꝫ ex cholera grossa adusta: cuius subtile cōsumitur aut exprimitur ab estate septētrionali sicca. Iuxta illud ga. cōmento nunc allegato. Subtilis ⁊ aquosa cholera desiccaꝉ ⁊ cōsumitur cum grossa et acuta permaneat. Et ꝑ exuperationem cholere nigre intellige multiplicationeꝫ melancholie. tum ex causa nunc dicta: tum ex conuersione sanguinis ad melancholiā ꝑ cōsumptionē ⁊ expressioneꝫ suarū ꝑtium subtiliū ab estate nunc dicta. Iuxta illud ga. statim post v̄ba eius mō allegata. Idem etiam de sanguīe intelligendū est scꝫ ꝙ eius subtile cōsumitur ⁊ grossum remanet.

¶ Autūnus vero. In hac parte quinta scd̄e partis prīo agit princeps de malitia autūni et causis eius. Scd̄o de habitudine eius ad etates ibi [Et ꝑncipium quidē] Tertio de egritudinibus eius ibi [Autūni aūt egritudines] Quarto quibus egris autūnus deterior est ⁊ quis autūnorum melior est: et quis peior ibi [Autūnus preterea]

In prima ꝑticula dicit ꝙ in autūno multiplicanꝉ egritudines ꝓpter sex cās. Pria est inequalitas sue cōplexiōis. Naꝫ in eo dies sunt estiui ⁊ noctes hyemales. In autūno ergo de die multū incedit hō sub sole calido: ⁊ de nocte ꝑuenit ad frigus qd̄ penetrat ipm̄ iā rarificatum calore diei. Scd̄a ē abūdantia fructuū in estate. quoꝝ vsu mꝉtiplicanꝉ in corpe mali humores ꝓpter debilitatem v̄tuꝉ nō valētis eos regere ⁊ dispōne coꝝ ad corruptionē. ⁊ iō ꝓhibet fruct⁹ in febrib⁹ ꝑnceps q̄rti ꝑma tractatu

pter dissolutionez virtutis in' estate. Humores preterea in autūno fiunt mali propter mala cibaria: ꝛ propter subtilis resolutionē: ꝛ quia remanet spissum ꝛ propter eius adustionem. Cūq; aliquis humor ebullierit propterea ꝙ natura ipsumvult expellere ꝛ resoluere reducit ipm frigus ad cōstringēdū. Sāguis quoq; in autūno multū minuitur: imo sāguini in sua complexione ꝯtrari' existit. Nō ergo ad ipsū generādū iuuat. Et etiā resolutio iam precessit qua estas sanguinem resoluit et ex ipso minuit. In ipso autez accrescunt cholera rubea residua ab estate et nigra propterea ꝙ humores in estate fiunt cinis. ꝛ ideo in ipsa multiplicatur nigra. quoniā estas adurit humores: ꝛ autūnus facit ex eis cinerez. Et principiū quidē autūni senibus aliquo mō conueniens existit. Et eius finis eos ipedit

scdo capi. septimo dicēs. Et oēs fructus nocēt febricitanti cū ebullitiōe ꝛ corruptiōe sua i stomacho. Tertia ē malitia hūoꝝ in autūno. Prio ꝓpt mala cibaria; q̄ tūc comedunt: sicut vue recētes ficus ꝑsica. Scdo q: tūc tēporis subtiles hūoꝝ ꝑtes resoluūtur ꝛ grosse remanēt. Tertio q: qd̄ remanet ex grossis adurit ꝓpter calorez estiuū vigentē in meridie dierum autūnalium: ꝛ quia iaz ad hoc ꝑparauit eas estas. Quarta ē q: cuz ebullitio aliq̄ acciderit in hūorib' iō ꝙ natura q̄rit eos resoluere et expellere calore diei coadiuta frig' noct supueniens reducit eos ad intra cū constrictione. Quita est mlta sanguis diminutio i autūno q̄ est thesaurus nature materia spirituū fomētū oim mēbroꝝ ꝛ caloris inati sustētaculū. Autūn' eñ sanguini ꝯrius ē ex vtraq; q̄litate: q̄re nō iuuat ſ; nocet ad ḡnatiōem sāguis. et estas ꝑterita iā multū ex sanguine resoluit ꝛ minorauit. Sexta ē quia in autūno cholera rubea remanens ex estate accrescit. i. multiplicatur. Et sil'r etiaz cholera nigra q̄ mltiplicata fuit in estate: q: subtile hūoꝝ resoluitur a fortitudine caloris estiui ꝛ grossuz fit cinis. Et multiplicatur in estate cholera nigra. ideo ꝙ estas cōburit humores et autūnus facit ex eis cinerem: quia illud modicum hūmiditatis quod remāserat in hūoribus ab estate autūnus cōsumit sua siccitate ꝛ meridiano calore. Et cū cholera rubea ꝛ nigra adusta supercrescētes sint hūores acuti cōtrarij nature reddūt autūnum morbiferū ꝛ mortiferū teste hypocrate amphorismoꝝ tertia dicēte. In autūno acutissime egritudies fiūt: ꝛ maxime mortifere. Et galien' in ꝯmento illi' ait. Autūnus acutoꝝ morboꝝ est ḡnatiu' et pestilētior alijs tꝑibus. Prio q: aliq̄n eadē die frig' aliq̄n fit estus. Scdo q: cū fit post estatē inuenit in multis corꝑibus chimos incēsos: ꝛ in q̄busdā virtutē ꝺfectā: neq; fm hoc etiā solū ſ; āteq̄ veniāt chimi ad cutē mouētur vt dissoluātur. Sz iste veniēs ꝓpter frigiditatē suā in interiorib' corꝑis eos recludit: q̄ q: vniuersaliter facit: facit in oibus hoībus: particulariter ꝟo in male dietātibus ex mult fructuū comestionib' quib' mali chimi abūdant in interiorib' corꝑis.

In scd̄a particula dicit ꝙ ꝑncipiū autūni confert quodāmō senib': sed finis ipsius est valde nociuus eis. Cui' rō est: q: ꝑncipiū autūni est sil'e estati: ꝛ iam dicta ē estas cōferre senibus excitando ipoꝝ caliditatē ꝛ cōsumēdo hūiditates in q̄bus ꝑ viā indigestionis abūdant. Sed finis autūni sua frigiditate nocet eis ꝛ multitudine melācholie ꝛ hūiditate aduēticia acq̄sita ex approṗinquatiōe ad hyemē. Et breuit autūn' est vl'r oī hoī malus cuiuscunq; fuerit etatis. Iuxta illud gal'. tertio āphorismoꝝ ꝯmento illi' canonis. Scd̄m tꝑa quidē veris autūnus oī etati oiq; nature ē nociu' et in oī regiōe: sed calidis ꝛ hūidis min' et medijs etate ꝓpter fortitudinē sue virtutis.

In tertia ꝑticula nūerat. 19. morbos autūnales. Prim' est scabies excoriās. ꝛ dr̄ albaras nigra. Iuxta illd̄ ꝑncipis q̄rti septima tractatu scd̄o ca. nono. Albaras nigra ē illd̄ qd̄ noiatur ipetigo excorticatiua: ꝛ ē scabiositas accidēs cuti aſꝑa vehemēs: ꝛ facit squamas sicut sunt pisciū cū pruritu: ꝛ est ꝓpter hūorē melancholicū ibibentem cutem. Scd̄s est ipetigines. Et vt ait cassius felix greci vocāt ipetigines lichenas ꝛ latini zeruas. ꝛ nascūtur ex melācholico hūore rotūdo scemate in suꝑficie cutis cū ingēti pruritu ꝛ asperitate: cūq; ipetigo ꝑ cutē serpere seu ābulare ceperit serpigo dr̄. Terti' est cācer: ꝛ est apostema ex melācholia adusta: q̄ in autūno multiplicat. Quart' ē dolores iūcturarū sc; chiragrici podagrici aut sciatici. q̄s dicit ga. i autūno ꝯuenire ex comestiōe fructuū in estate sexta āphorismoꝝ ꝯmēto illi' canōis. Podagra ꝛ mania vere ꝛ autūno mouēt vt in plurib'. Quit' ē febres ꝯmixte ex diuersis hūorib': ꝛ iō nō ſuāt ordinē i suis reuolutiōib': ſ; vagant iordinate ꝛ tādē in q̄rtanā ꝯuerti solēt maxie i autūno. Iux illd̄ hypocrat ꝑnosticoꝝ tertia. Febrib' iordinate vagātib' q̄rtane sūt future maxie circa autūnū. Et cā diuersitat istaꝝ febriū est diuersitas autūni in calore ꝛ frigore: ꝛ diuersitas humorum ex estate relictoꝝ: quoꝝ aliqui putruerūt ex vsu fructuū alij nō: aliq̄ adusti sūt alij nō aliquoꝝ vapores resoluti sūt aliquoꝝ ꝟ clusi frigiditate noctium autūni. Sext' ē febres q̄rtane ꝓpt melācholiā q̄ i autūno multiplicat ꝓpt illd̄ qd̄ de ei' oꝑatiōe ꝺclarauim' .i. ꝓpt cās dictas q̄ eā h̄ tꝑe efficiūt ꝛ mltiplicāt. Septim' est ingrossatio splenis ex eadē cā. s. q: melancholia mltiplicat quaz epar expellit et splē attrahit: ꝛ cuz nō possit ei dominari pre sui multitudine neq; libere expellere quod suꝑfluit ex ea apd̄ splenē remanēs ꝛ cōculcatū facit ipm intumescere. Octau' ē strāguria s. emissio vrine guttati ꝓpt diuersitatē caliditat ꝛ frigiditat accidentiū vesice ex ineq̄litate autūni. Nā caliditas meridiei dierū autūnaliū poros aperit: ꝛ frigiditas noct in vesicā penetrās eā ledit ꝛ a libera expulsione vrine ipedit velut hostis ei'. Iux illud hypocrat āphoꝝ q̄nta. Ano pudēdo vesice matrici calidū q̄dem amicū ꝛ determinās frigidū ꝟo aduersuz ꝛ occidēs. Non' ē difficultas vrine. s. cū vrina difficulter diuersis horis egredit nō guttatī: neq; multū frequēter. Et a q̄busdā hec difficultas dissuria dr̄. Iuxta illud metricū. Strāgur guttatī sur nil dissurq; per horas. Et hec difficultas frequēti' euenit in autūno q̄ stranguria ꝓpter debilitatē ꝟtut expulsiue ꝛ ineq̄litatē tꝑis ꝛ diuersitatez vrine in grossitie et subtilitate ex diuersitate humoruz sibi immixtorum.

Decimus est lienteria proueniens ex repercussione humorum subtilium generatorū in estate a frigiditate autūni ab exteriorībus ad interiora versus intestina. Et licet lienteria proprie sit fluxus vētris: in quo emittitur cibus indigestus sicut sumitur biceꝛ tenso noīe capitur etiam pro alijs. Undecimus est scia id est sciatica passio: et est gutta anche sic dicta a scia que proprie est pixis quam subingreditur caput ossis coxe quod vertebrum dicitur.

Duodecimus dicit squinātia acuta cholerica: nascens ex cholera genita in estate expressa frigiditate autūni a capite ad guttur. sicut in vere fit squinantia phlegmatica a phlegmate genito in hyeme liquefacto in vere et ruente ad guttur: quia principiū squinantie autūnalis est ex humore quod multiplicatur in tēpore precedente autūnuz: ꝛ sil'r ꝑncipiū squinātie vernalis ex humore qd̄ multiplicat in hyeme precedente ver. Tredecimus est yliaca sicca id est apostemosa: de cuius materia nihil exit neq; superius neq; inferius: et ideo sicca dicitur. Iuxta illud galieni tertio amphorismorum cōmento illius canonis. Autūno vero ꝛ estiuorū multa similit ylei ex apostematibus fiunt in intestinis. Stomachus eni et intestiua multū patiūtur cū frigiduz ꝛ siccū fit tēpus. Humores eñ in estate subtiles sunt et mouentes facile. In autūno interiora petentes ꝛ per intestina currentes ylcon faciunt: hec galienus. Et est proprie ylcon intestiuū longius alijs tertium superiorum graciliū inuolutum multis iuolutionibus in quo sepius fit yliaca passio: licz fieri possit in alijs duobus ex gracilibus.

maximo ipedimento. Autūni autē egritudines sunt scabies q̄ excoriat: ꝛ impetigines: ꝛ cancer: ꝛ iuncturaꝝ dolores: et febres cōmixte: ꝛ febres quartane propter cholere nigre multitudinem ꝓpter illud quod de eius operatione declarauim'. Ideoq; ingrossatur splen in eo: ꝛ accidit in ipo vt vrina guttatī emittatur ꝓpter illd̄ quod vesice accidit de diuersitate cōplexionis inter caliditatem ꝛ frigiditatem. Difficultas quoq; accidit vrine quod plus accidit q̄ vt vrina guttatiz emittatur. Et accidit in eo lyenteria. ꝛ hoc quidē est propterea ꝙ frigiditas expellit ad iteriora corporis illud qd̄ ex humoribus ē subtile. ꝛ fit i eo scia: ꝛ accidit i ipo sinātia acuta cholerica: ꝛ i vere phlegmatica. qm̄ ꝑncipiū cuiusq; humoris eaꝝ ē ex humore quē effic tꝑs qd̄ an̄ ipm fuit. et in ipo etiā multiplicabit iliaca sicca.

Juxta illud principis tertij.16.tractatu tertio capi.sexto. Et si ẽ in intestinis gracilib⁹: tũc nomẽ ꝓpriũ ei ẽm sciam verã est ylcos. Quartusdecim⁹ ẽ apoplexia. Quĩtusdecim⁹ est egritudo pulmonis scz asma vł peripneumõia. Sextusdecim⁹ ẽ dolor dorsi et coxarũ. Et hi tres morbi accidũt qñ in estate mouent aliqui grossi humores q̃ nõ expellũtur: ꝛ supueniẽte frigiditate autũni ꝯstrĩgũtur vł ĩ poris cerebri claudẽtis eos et faciunt apoplexiã vel circa pulmonẽ ꝛ faciunt asma vel peripleumoniaz: vel ꝓpe musculos neruos chordas vł pãniculos dorsi vel coxaruz. et causãt ibi dolorẽ. Decimusseptim⁹ ẽ vermes in vẽtre ꝓpter debilitatẽ ṽtutũ digestiue et expulsiue: non valentiũ digerere ꝛ expellere humores ex fructib⁹ genitos: quare putrescũt ꝛ ṽmes inde nascuntur. Decimusoctau⁹ ẽ variole q̃ tũc magis multiplicãtur cuz autũn⁹ fuerit lapsus ad siccitatez ꝛ estas p̃cedens calida fuerit. Sed videt̃ q̄ siccitas autũni nõ cõferat ad multiplicatiõez variolarũ: q² variole fiũt ex ebulliõe sanguis ẽm semitã putredinis sikt ebullitiõib⁹ succoꝝ fructuũ: vt ait p̃ceps q̃rti p̃ria tractatu q̃rto capi.q̃nto. Sz siccitas nõ coadiuuat ad ebullitõez ꝛ putredinẽ sanguis: imo hũiditas. Cui⁹ rei signa sũt. q̄ multiplicãtur post flatus austroꝝ q̃ sunt vẽti hũidi ꝛ in cõplexiõe calida ꝛ hũida: ꝛ in etate infantie ꝛ in vere magis. Dic q̄ siccitas aeris autũnalis reddit ip̃m subtiliorẽ ꝛ magis ꝑmutabilẽ nũc ad frigus: nũc ad estũ: vnde ṽtus debilitatur ꝛ min⁹ sufficit regere hũores ꝛ ꝓhibere ab ebullitõe putrefactiua: hũiditas ṽo corrigit illã autũni malitiã. Decimusnonus ẽ mania. de qua dicit p̃nceps tertij p̃ma tractatu quarto ca.15. Expositio manie ẽ demoniũ lupinũ. canina ṽo ẽ sp̃es ei⁹ exñs cũ ira ꝑmixta tripudio. Et scias q̄ maĩa faciẽs dmoniũ lupinũ est ex sp̃a materie faciẽtis melãcholiã: qm̃ vtreq3 sunt melãcholice verũtñ cã faciẽs demoniũ ẽ melãcholia adusta fctã a cholera: aut melãcholia q̃ deterior ẽ: ꝛ faciẽs melãcholiã ẽ melancholia nãlis multa aut audusta: sz est facta a phlegmate: aut a sanguie dulci: parꝝ tñ fit a phlegmate adusto: hec p̃nceps. Mania ergo multiplicat̃ in autũno ꝓpter abũdantiã ꝛ malitiã hũoꝝ cholericoꝝ adustorũ in estate q̃bus in autũno ꝯmiscetur nigra cholera. ¶ Attẽde q̄ hypocras amphoꝝ tertia sic designat egritudines autũni Autũno vero et estiuoꝝ multa et febres quartane: et errantes et splenes: et hydropes: ꝛ ptisis: ꝛ stranguric: ꝛ lienteric: ꝛ sciades: ꝛ squinãces: ꝛ anhelitus: ꝛ ylei: ꝛ epilẽtie. ꝛ manic: ꝛ melancholic.

In quara ꝑticula dicit p̃io q̄ autũn⁹ est pessim⁹ hñtibus apostema in pulmone iam ruptũ ꝛ ad ptisim seu vlcerationẽ pulmonis conuersum. Et si de aliquo fuerit dubiũ in estate vtrũ sit ptisicus aut nõ: autũnus deteget. i. manifestabit aggrauãdo morbũ ꝛ taliter augmẽtãdo q̄ nõ pl⁹ latebit. Propt̃ qd̃ dixit hypocras ãphorismoꝝ tertia. Autũn⁹ ptisicis mal⁹. Cui⁹ rõ est: q² vlceribus frigidũ mordat: vt ait hypocras ãphorismorũ q̃nta. Cuz ergo calor dieꝝ autũnaliũ mẽbra rarificet et frigus noctiũ in hec rara facta libere penetret grauat pectoralia nocumẽto maximo: ꝛ vltra hoc excutit a capite ad pectus acutos hũores augmentãtes vlc⁹. Scd̃o dicit q̄ autũnus est deterius tẽpus hñtib⁹ ethicã singularẽ scz sine vlceratiõe pulmonis rõne sue exiccatiõis. Sed videt̃ q̄ estas sit pur⁹ ethicis deterior autũno: q² augmẽtat eoꝝ ꝯsumptionẽ ꝛ sup̃fluã siccitatem vtraq3 qualitate scz caliditae et siccitate sui aeris. Dic q̄ illo respectu estas est ethicis peior maxĩe ethica febrili plusq̄ senili. sed alio respectu peior est autũnus maxime ethice senectut̃ quia siccitate nocet et frigiditate penetrante libere: tum ex extenuatiõe corporis: tum ex rarificatiõe eius q̃ calorẽ ĩnatum iã debilitatũ ex ꝯsumptiõe humidi radicalis pene extinguit. Tertio dicit q̄ autũnus est sicut nutritor egritudinũ relictarum ex estate: quia participat estiuo calore cum siccitate circa meridiez suorum dierum: et percutit interiora frigiditate subita suaruz noctium libere penetrante et virtutes debilitãte. Quarto dicit q̄ melior autũn⁹ est humidus et pluuiosus: quia suis humiditatibus et pluuijs inspissatur sb̃a aeris eius. Unde est minus capax facilis mutationis ad contrarias qualitates ꝛ contemperatur sua lesiua siccitas. Et deterior autũn⁹ ẽ ille q̃ excedit in siccitate ꝓpter causas contrarias predictis. ¶ Sz istabit aliquis ex dicto hypocratis amphorismorum tertia. Constitutiones vero anni omnino quidem sicce pluuialibus sunt saniores et min⁹ mortifere. Dic id intelligi de tota anni cõstitutione nõ de solo autũno.

Et est cum in eo accidit apoplexia: et egritudines pulmõis: ꝛ dolores dorsi: ꝛ coxarum ꝓpter motuz superfluitatum in estate primũ. et postea eorũ constrictionez. Et multiplicantur in ipso vermes in ventre propter debilitatez virtutis in digerendo ꝛ expellẽdo. In ipso etiam et proprie in sicco multiplicãtur variole ꝛ precipue cuz ante ip̃m fuerit estas calida. Et in ipso etiam multiplicatur mania ꝓpter humorũ cholericorum malitiam: et quia cholera nigra eis ꝯmiscet̃. Autũnus preterea ẽ tp̃s quod in pulmone habentibus apostema est deteri⁹ qui sunt habentes ptisim et ipse detegit occultũ in sua dispositione cuz ante ipsum initium habuit et non bene manifestabatur. Ethicã quoq3 habentibus singularẽ est ipse deterius tẽpus causa sue exiccatiõis. Ampli⁹ autũnus est sicut nutritor reliquarũ egritudinuz estatis. Et autũnus qui melior existit est qui est magis humidus et pluuiosus. Et deterior est ille qui est siccus.

¶ De iudicijs compositionis anni. Capitulum .VII.

Cum hyemi meridionali ver superuenerit septẽtrionale quod postea estas seq̃tur valde vaporosa ꝛ multiplicate fuerint aque et ver conseruauerit materias vsq3 ad estatem: multiplicabitur in autũno mortalitas in pueris: ꝛ mł tiplicabuntur dysenteria: et intestinorum vlcera: ꝛ tertiana nota ꝓlixa.

¶ De iudicijs cõpositionis anni. Capitulum. VII.

Cum hyemi. In hoc capitulo primo agit princeps de effectib⁹ anni cuius hyems est meridionalis, per septentrionale ꝛ estas vaporosa. Secũdo de effectibus hyemis aquose ibi [Cumq3 hyems] Tertio de effectibus veris pluuiosi meridionalis post septẽtrionalem hyemen ibi [Et cum ver] Quarto de effectibus estatis primo pluuiose quãdo canis eleuatur postea abundantis in septẽtrionalibus vẽtis ibi [Et si in aliquorũ] Quinto de effectib⁹ autũni pluuiosi meridionalis post estatem siccã septẽtrionalem ibi [Cum vero estati sicce] Sexto de effectibus autũni pluuiosi septẽtrionalis post estatem siccã meridionalem ibi [Et similiter cum estati] Septimo de effectu autũni septẽtrionalis post estatem meridionalem ibi [Et cum estati] Octauo de effectibus estatis et autũni meridionaliũ ibi [Et cum autũnus] Nono de effectibus estatis et autũni septẽtrionalium ibi [Cum vero ambo fuerint] Decimo de effectu hyemis frigide et pluuiose ibi [Hyems autez] Undecimo de effectu estatis fortis caliditatis et siccitatis ibi [Et cum estatis] Duodecimo de vere sicco post hyemen siccam ibi [Et cum post] Tredecimo de trãsitu pestilentie de plantis ad aĩalia et de animalibus ad homines ibi [Amplius mortalitas]

a In prima parte dicit q̄ si hyems anni alicuius fuerit meridionalis id est abundauerit in ventis austrinis et ver sequens eam septẽtrionale et estas post ipsum valde vaporosa cum multis pluuijs ꝛ ver seruauerit materias hyemis repellendo ip̃as sua septẽtrionalitate ad interiora vsq3 ad estatez: pestilentia multiplicabit̃ in pueris. quia estas faciet ebullire materias reseruatas ex hyeme et vere: et introducet putrefactionez in aere et humoribus: quã cõplebit autũnus debilitando et recludẽdo interius corruptos vapores suarum noctiũ frigiditate. Et plus multiplicatur in puer⁊ q̄ in alijs. ex superabundantia sue humiditatis tã naturalis q̄ acq̃site ex crapula ꝛ vsu humidorũ maxĩe fructuũ recentium. ¶ Attẽde q̄ lz septẽtrionalitas ver⁊ ĩ nũc dctõ ãno sua siccitate r̃mittat aliq̃d sup̃ficieten⁹ de hũiditate p̃cedẽt̃ hyemis: mł tũ tñ eã ꝯseruat repellẽdo hũores ad ĩteriora corp̃is. Itẽ in dctõ autũno mł tiplicabũt̃ disinteric ꝛ vlcera ĩtestinoꝝ: q² frigiditas noctiũ autũni repellit ad intra ṽsus ĩtestina acutos hũores q̃s ad ebullitiõez ꝑduxit estas: q̃ illic veniẽtes acrumĩe suo excoriãt ꝛ vlcerãt ea. Itẽ dicto autũno mł tiplicant̃ tertiane nothe. i. ñ vere: nec ex pura cholera: sz imixta phlegmati ꝓpt̃ hũiditates mł tiplicatas ex meridiõalitate hyemis ꝛ vaporositate estat̃: ꝛ fiũt ꝓlixe ꝓpt̃ea q̄ phlegma ĩmixtũ cholere tenacit̃ alligat eã ꝛ nõ ꝑmittit resolui

b Cūqꝫ hyems. In hac pte scōa dicit prio ꝙ cum hyems fuerit aquosa ⁊ ver sequēs cā fuerit septētrionale supple mulieres q̄ sperāt se parere in vere abortient absqꝫ cā manifesta sui aborsus: ita ꝙ nō abortient ꝑpter casum vel ꝑcussionē vel terrorē vel nimiā sanguinis euacuationē vel fluxū ventris vel tenasmonē vel egritudinē acutā: que sunt manifeste cāe aborsus: sed ꝑpt causam latentē ex dispositione hoꝝ temporꝝ: scꝫ qꝛ corpora mulierum in tali hyeme calida sunt ⁊ humida tenera ⁊ rara: quare facile penetrantur a frigore verꝫ superueniente: ⁊ fetus iaꝫ calido assueti non tolerant hoc subitū frigus: quare moriunť vel vi expressi exeunt ⁊ talis exitus nō est ꝑtus naturalis: sed aborsus. Juxta illd galieni amphorismo rū tertia ꝯmento illius canonis. Si vero hyems austrina. Si hyēs sit calida ⁊ humida ver vō frigidū ⁊ siccū necesse fit homines in vere egrotare

Cūqꝫ[b] hyems multarum fuerit aquarum abortient ille que se in vere parituras sperabāt absqꝫ causa. Qd si pepererint erit quod parient debile aut mortuum aut graueꝫ vel grandem habens malitiaꝫ. Et in hominibus multiplicabuntur ophthalmie ⁊ sanguinis egestio. Et catarri tunc multiplicabunť et proprie in senib᷒: ⁊ descendēt in membra eorum occulta. ⁊ quādoqꝫ morte morientur subita. ideo ꝙ vie spiritus subito cuꝫ multitudine oppilātur. Et quū[c] ver pluuiosum et meridionale fuerit ipsūqꝫ hyemi supuenerit septētrionali multiplicabūtur in estate febres acute: ⁊ ophthalmia: ⁊ nature solutio: ⁊ sanguinis egestio. Et plurimū horū omnium ꝯtinget propter reumatismos ⁊ propterea ꝙ phlegma quod in hyeme adunatū fuit ad foramina descēdet occulta eo ꝙ ipm mouebit calor ⁊ proprie in hūidas habētibus complexiones sicut mulieribus. Et multiplicabūtur putrefactio et ipsius febres. Quod[d] si in aliquorum estate euenerit pluuia tēpore quo canis eleuatur et postea venerit ventus septētrionalis boni fiducia habebitur ⁊ resoluentur egritudines. Quibus aūt pl᷒ nocet hoc tp̄s sūt mulieres ⁊ pueri. Et q̄ ex eis euaserit ad q̄rtanas deueniet ꝑpter hūoꝝ adustionē: ⁊ qꝛ fiūt cinis: ⁊ p᷒ q̄rtanas ꝑueniet ad hydropisim et ad dolores splenis et ad epatis debilitatem propter hoc.

re ⁊ mulieres parituras ꝑua ex occasione abortire. Corpa eīn earum calida ⁊ hūida in hyeme sunt: hūida vō ⁊ tenera sunt ⁊ rara. Unde cito frigiditas aeris ad interiora penetrat. Pueri aūt longo tpe assueti calido aeri percutiūtur magna et subita ꝑcussione aere frigido penetrāte. Uñ abortiunt femine: qꝛ pueri aut cito in ventre obeūt aut tūc qñqꝫ exeunt hec galien᷒. Scōo dicit hic ꝙ si mulieres in dicto vere pepererint parieť debilē vel mortuū vel grauiter infirmum. Juxta illud galieni cōmento nunc allegato. Qꝛ si viuos genuerint nō ꝑñt magnā mutationē caloris assueti in frigiditate pati: cito ergo moriūtur aut debiles viuūt. Tertio dicit ꝙ post dictā hyemē in dicto vere multiplicabūtur in hoībus ophthalmie seu apostemata coniunctiue oculi: qꝛ aquosa hyēs capita repleuit multꝭ humoribus: q̄ verꝫ frigiditate expressi ad oculos causant ophthalmiā. De qua dicit galien᷒ ꝯmēto nūc allegato. In calidis vero naturaliter ⁊ in cholericis sicca ophthalmia erit: q̄ sicca dr̄ cum nil ab oculis emittať: qd ita necesse fuit euēire: qꝛ cū caput ī hyeme sit plenū hūore vere frigido ⁊ sicco exñte claudūtur pori ⁊ constipanť: ⁊ hūores sic a capite exprimūtur: sicut cū spōgia aque plena manib᷒ premiť. descendit aūt ad loca sibi apparata hūiditas: vñ ⁊ oculos debiles hñtes ophthalmiam erūt patiētes: q̄ nō currit ꝑpter frigiditatē aeris vel cōstipationē superficiei in oculoꝝ pāniculis: hec galien᷒. Multiplicantur etiā in dicto vere disinterie ꝑpter phlegma salsuꝫ in hyeme genitū: qd in vere excussum ad intestina excoriat ea. Juxta illud galieni ꝯmento nunc dicto. Hoīes aūt phlegmatici ⁊ marie mulieres fiūt disinterici ex occasiōe phlegmatis a capitib᷒ ad ventres descēdentis: phlegma vō in hyeme calida gñatum in capite salsuꝫ necesse est esse ex hyemis calore: vñ ⁊ disinterie fiunt qꝛ cū diu illud phlegma in intestinis moreť sua salsedine intestina pungūtur ⁊ vulnerātur. Quarto dicit ꝙ in dicto vere catarri multiplicātur marie in senibus ⁊ descendunt in mēbra eorū occulta sicut pectoralia et qñqꝫ subito occidunt pre mltitudine oppilātes vias spūs. Et hi catarri q̄ subito occidūt sunt q̄ venas sub capite oppilant. Juxta illud galieni ꝯmento nunc dicto. In hoc loco hypocras catarrū nō intellexit: sicut solet intelligi q̄ a capite ad pulmonis cānales descēdit. sꝫ intendit euꝫ q̄ a capite descēdit in venas q̄ sub capite sunt. Uñ ⁊ hic celeriter dissoluētes bñ addidit: qꝛ crisis hui᷒ catarri cito euenit cū omēs aliȷ̄ soleant esse diuturni. ¶ Attende hic ꝙ tota snīa huius ꝑtis tracta ē ab illo amphorismo tertie ꝑticule. Si vō hyems austrina ⁊ pluuiosa fuerit: ver vero siccum ⁊ boreale: mulieres q̄dem q̄bus ad ver ꝑtus inest ex omni occasiōe abortiūt. Si vō generēt ībecilles ⁊ morbidos pueros pariūt: aut necesse ē vt stati resoluātur: aut tenues ⁊ morbidi viuāt exñtes. Aliȷ̄s quidē iunioribus disinterie ⁊ ophthalmie sicce fiūt. senioribus vō factis catar (ri celeriter dissoluētes.

c Et cum ver. In hac pte tertia dicit prio ꝙ cum hyems fuerit septētrionalis ⁊ ver sequēs cā pluuiosuꝫ ⁊ austrinū febres acute multiplicabūtur in estate ⁊ ophthalmie et flux᷒ ventris

⁊ disinteria. Scōo dicit ꝙ cā frequētior oīm istoꝝ ē reumatism᷒ ex phlegmate coadunato ī hyeme ⁊ adaucto in vere ⁊ liq̄facto et ꝯmoto estiuo calore: ⁊ ꝑprie in hūidis vt mulierib᷒. Tertio dicit ꝙ in dicta estate multiplicabūtur putrefactiōes ex multitudine hūiditatū q̄s natura nō sufficit regere ⁊ calore estiuo forti. hūiditas eīn q̄si mater est putrefactionis. Calor aūt est cā efficiens. ¶ Attende ꝙ maior ꝑs h᷒ snīe tracta ē ab illo āphorismo tertie ꝑticule. De tēporibus vō siq̄dē hyems sicca ⁊ borealis fuerit: ver vō pluuiosū ⁊ austrinuꝫ: necesse est estate febres acutas et ophthalmias ⁊ disinterias fieri marie mulieribus ⁊ hūidis natura. Sed q̄ret aliq̄s q̄re isti morbi non eueniūt in vere: cū sit pluuiosuꝫ ⁊ austrinum sua caliditate cōmouēs materias. Dic ꝙ ī hyeme sicca ⁊ septētrionali corp᷒ desiccať et ver pluuiosū ⁊ austrinū ei supueniens prio corrigit lapsuꝫ ab hyeme inductū: postea multiplicat humiditates quas ꝯmouet estas. Juxta illud gal. ꝯmēto amphorismi nūc allegati. Si ergo in hyeme corpus ꝑus desiccať. propterea ꝙ hyems sicca ⁊ borealis fuerit nō solū liberatur a passionib᷒ in vere ꝯtingentibus: sed etiā ab eodē vere adiuuať vt ad tēperamentuꝫ reuertať qd ꝑdiderat. Qꝛ si totū ver sit hūiduꝫ corpus siccū vt etiā ꝑus mutabiť in cōtrariū cū ꝑpter diuturnitatē verꝫ tꝑamentū perdiderit: ⁊ sic in hūiditatem oportet ipm reuerti: que superueniente estate apparata erit (putredini.

d Qd si in aliquorū estate. In hac parte quarta dicit primo ꝙ si estas fuerit pluuiosa tempore eleuationis canicule et postea superuenerit in eadem ventus septemtrionalis spes boni habebitur et egritudines resoluentur. ¶ Attende primo ꝙ canis est vna de stellis fixis in firmamento a qua sumunt nomē dies caniculares: ⁊ incipiunt prope nonas iuliȷ̄. Juxta illd metricum. Julius a nonis inducit caniculares. September gaudet deca sexto fine kalendas. Et est stella grossa lucida sita in pectore figure canis celestis: et ideo dicitur ab aliquibus cor canis. Et est inter geminos et cancrum quasi retro posita pedibus geminorum. Et inde est vt quidam aiunt ꝙ canis terrestris est fidelis et obediens homini plus ceteris animalibus. Et videtur eē maior ex fixis et tante magnitudinis sicut venus posita in auge sui epicicli: et est vna quīdecim maiorum stellarum ab alfragano nominatarum et in astralabio positarum. ¶ Attende secūdo ꝙ prima pars dicte estatis calida ⁊ humida existens generatiua est egritudinum putredinalium ⁊ disponens ad pestilentiam: sed ventus septemtrionalis superueniens humiditates aeris ⁊ corporū corrigit et putredinem reprimit ingerens spem boni scilicet destructionis illatarum egritudinum et preseruationis a futuris

Secūdo dicit ꝙ mulieres et pueri sunt quib᷒ plus nocet dicta dispositio estatis: quia prima pars eius augmentat eorum superfluitates: et ventus septentrionalis superueniens subito eas impellit ad īteriora. Tertio dicit ꝙ ille ex eis scilicet viris aut mulieribus qui euaserit ab egritudinibus talis estatis perueniet ad quartanas: quia humores interius repercussi a ventis septentrionalibus calore estatis adurentur et incinerabuntur et derelicti a natura putrefient causantes quartanā. ex qua generabūtur hydropisis et dolores splenis et debilitas epatis: propter hoc id est propter quartanam vel propter hydropisim vel propter dolores splenis. ab his enim omnibus epar vehementer debilitatur.

Quarto dicit ꝙ dicta estas parum nocet senibus: ⁊ his corpori

bus in quibus timet frigus ex penuria sanguis ⁊ hūidi nutrimē talis: q͛ a pluuiositate sua p̄mo hūectat hmōi corpa suꝑficieteꝛꝰ et postmodū ventus septētrionalis supueniēs rectificat ea corri gens illatā hūiditatē si supfluxerit ⁊ cū moderamine calefacit ip sa. Nocumentū tn̄ puū q̄n̄qꝫ in ipis efficit excutiēs reuma aliqd̄ a capitibꝰ coꝝ.

In senibus autē ⁊ in corpore in quo est timor frigoris est eius nocumentum paruum. Cum[c] vero estati sicce septentrionali superuenerit autūnus pluuiosus meridionalis preparabuntur corpora ad hoc vt veniant in hyeme dolor capitis ⁊ tussis ⁊ raucescent eoꝝ guttura ⁊ fluent qm̄ coriza multum accidit eis. Et similiter[f] cum estati sicce meridionali supuenerit autūnꝰ pluuiosus septentrionalis. Multiplicantur etiam in hyeme dolor capitis ⁊ post reumatismꝰ et tinnitus ⁊ raucedo. Et cuꝫ[g] estati meridionali autūnꝰ supuenerit septentrionalis multiplicabūtur in eo egritudines constringendi et exprimendi ⁊ iam sciuisti hoc. Et cum[h] autūnus et estas in hoc conuenerit

c Cū vo esta te. In hac pte q̄nta dicit ꝙ si estas sicca ⁊ borealis fuerit ⁊ autūnꝰ sequēs cā pluuiosus ⁊ austrinꝰ dispo nētur corpora ad patiendū ī hyeme dolorē capitis tussim raucedinē gutturis ⁊ fluxuꝫ humoꝝ a gutture ꝑpter mlꝉ titudinē corrisaruꝫ tunc eis accidentium. Eiusdem snīe meminit hypocras amphorismoꝝ tertia dicens. Si vero estas sicca ⁊ borealis fuerit autūnus vo pluuiosus ⁊ austrinꝰ capitis dolores in hyeme brāchi ⁊ corize ⁊ tusses fiūt: quibusdā vero ⁊ ptisis. Huiꝰ cām reddit galienꝰ in cōmento dicēs. Hyems em̄ inuenit capita plena ꝑpter austrinas in autūno pluuias. Unde si ī capitibꝰ plenitudo illa īmoreꝛ dolores capitis gn̄antur: cū in hyeme de nullis corpibus hūores dissoluātur quibusdā aūt ꝑpter frigiditatē hyemis a capitibus expressi descēdunt ad mēbra capitꝭ subteriora. Unde tusses ⁊ sikia oriūtur. Ptisis aūt in q̄busdaꝫ fit in his scꝫ q̄ ad ptisim sunt parati .i. stricta hn̄tibus pectora: ⁊ in q̄bus hūores a pectoribus assueti sunt descendere ad pulmonem.

f Et similiter. In hac pte sexta dicit ꝙ si estas fuerit sicca meridionalis ⁊ autūnus sequēs eā pluuiosus septētrionalis multiplicabūtur in hyeme dolor capitis ⁊ tīnitus auriū ⁊ raucedo: sicut in dispositione tēpoꝝ imediate p̄narrata. ¶ Attēde p̄mo ꝙ tempꝰ aliquod d͛r meridionale vel austrinū: q͛ multiplicātur in eo venti venientes a parte meridiei: ⁊ d͛r boreale vel septētrionale q͛ multiplicātur in eo venti veniētes a pte septētrionis. ¶ Attēde scd̄o ꝙ licet venti meridionales: vt plurimū sint calidi ⁊ hūidi ⁊ septētrionales frigidi ⁊ sicci: q̄n̄qꝫ tn̄ in quibusdā ciuitatibꝰ ⁊ regiōibꝰ aliter cōtingit: ita vt q̄n̄qꝫ fit auster frigidus sicut boreas ⁊ q̄n̄qꝫ siccus. Iuxta illud aristotelis. 26. pticula ꝓbleumatū querentis ꝑpter quid austri in libia frigidi sicut apud nos boree. Et iteruꝫ q̄rentis ꝑpter q̇d austri sicci et īaquosi febriles. Nō mireris ergo si hic loquatur d͛ estate meridionali sicca ⁊ de autūno pluuioso septētrionali. ¶ Attende tertio ꝙ per estatē siccā meridionalem intelligit hic illā in q̄ flant austri plurimi sine pluuijs. ⁊ in tali multiplicātur hūiditates ⁊ grauātur capita ꝑpter flatus austrorum q̇ licet sint inaquosi: sunt tn̄ calidi vaporosi plurimū. supueniēte vo autūno pluuioso boreali nō decrescūt hūiditates: sꝫ a frigiditate boree ꝯprimūtur: q̄ si in capite māserint dolores in eo causāt: ⁊ si frigore expressi ad inferiora descenderint reuma efficiēt: si ad aures tinitū: si ad tracheā arterialeꝫ raucedinem.

g Et cū estati. In hac parte septima dicit ꝙ si estas fuerit meridionalis ⁊ autūnus sequēs eā septētrionalis multiplicabūtur in eo egritudines cōstringendi ⁊ exprimēdi id est egritudines q̄ prouenīūt ex cōstrictione hūorum in aliquo mēbro vel ab expressione hūoꝝ de mēbro vno in aliū. Et que sint he iā sciuisti paragrapho illo capituli p̄cedentis. Egritudines aūt iste exprimēdi sunt egritudines que proueniunt ex cursu materierū ꝑpter caloreꝫ occultū: aut manifestū cum percutit eū frigiditas manifesta ⁊ p̄mit. Et he quidem egritudines sunt sicut reumatismi ⁊ ea q̄ ipsos sequūtur: subsequūtur autem hmōi egritudines ad nunc dictam temporum dispositionem: quia estas meridionalis replet corpora ⁊ relaxat suis caliditate et humiditate et aer autūni borealis frigidus ⁊ siccus in ea iam rarefacta libere penetrat ⁊ mēbra constringit: et ab aliquibus horum maxime a cerebro humores excutit.

h Et cum autūnus. In hac parte octaua dicit p̄ͦ princeps ꝙ quādo estas et autūnus sūt meridionales humidi id est abundāt in ventis meridionalibus pluuiosis hūores multiplicātur in eis. Cuiꝰ rō est. q͛ aer nos circūdans et in nos penetrās humefit. Scd̄o dicit ꝙ in hyeme sequēte dicta tp̄a supuenient egritudines exprimēdi scilꝫ reumata: q͛ tp̄a p̄cedētia repleuerūt caput multꝭ hūoribꝰ ⁊ frigiditas hyemis cōprimens cerebruꝫ excutit eos ad īferiora. Tertio dicit ꝙ n̄ est longinquū a veritate q̇n perueniat in ī predicta hyeme ad cōstrictionē et cōculcationē materieruꝫ: ita vt ꝑducat ad egritudines putridas: quia vie ⁊ vasa frigore stringūtur: ⁊ materie sunt mlꝉte: ⁊ vapores ⁊ fumi n̄ hn̄t liberū egressuꝫ ꝑpꝛ clausionē pororū a frigore hyemis. Quarto dicit ꝙ nō est defectus q̇n predicta hyems sit egritudinalis: quia reperit ex prioribus temporibus materias multas quas suo frigore constringit et nouas generat.

vt sint ambo meridionales humidi multiplicabuntur humores. Et cuꝫ venerit hyems venient egritudines exprimendi quas diximus. Neqꝫ est longe quin ad cōstrictionem ⁊ materierū conculcationē perueniatur: eo ꝙ sunt multe: ⁊ ꝙ vapores nō habēt vnde egrediantur vt ad putridas perducat egritudines. Neqꝫ fallit q̇n hyems sit infirma propterea ꝙ inueniet malas materias cōstrictas ⁊ multas. Cum[i] vero ambo fuerint sicci septentrionales iuuabunt eū cui nocet humiditas et mulieribus. Et q̇ ē talis quales ipse accidet ophthalmia sicca et catarrus longi temporis et febres acute et melancholia.

Hyems[k] autem que est frigida et pluuiosa ardorem efficit vrine.

i Cum vero ambo. In hac parte nona dicit primo ꝙ qn̄ estas ⁊ autūnus sequēs eaꝫ fuerint septētrionales sicci id ē abūdantes in ventis borealibus absqꝫ pluuiarū multitudine cōferēt illis quibus hūiditas nocet: scꝫ phlegmaticis ⁊ mulieribꝰ. q͛ cōplexiones lapse iuuātur a contrarijs moderato vsu. Scd̄o dicit ꝙ ex dicta tēporis dispositione ophthalmia sicca ⁊ catarrus longus ⁊ febres acute et melancholia eueniunt ei q̇ est talis sicut ipsi id est hoī sicce complexionis sicut sunt predicti estas et autūnus: q͛ corpora lapsa leduntꝛ a suis similibꝰ facile: ⁊ ophthalmia sicca euenit eis ex hūoribus expressis a cerebro ꝑ frequētes flatus septētrionales. q̄ ideo d͛r sicca: q͛ neqꝫ sanies neqꝫ alius humor ab ea defluit ꝑpter cōdensationē tunicarū oculi ex flatibus boree. Iuxta illud galꝫ. tertio amphorismoꝝ ꝯmēto illius canonis. Si vo hyems ⁊c. In calidis vero naturaliter ⁊ in cholericis sicca ophthalmia erit: que sicca d͛r cū nil ab oculis emittatur. Et paulopost subdit. Un̄ ⁊ oculos debiles habentes ophthalmiā erūt patientes: q̄ nō currit ꝑpter frigiditatē aeris vꝉ cōstipationem supficiei in oculoꝝ pāniculis. Catarrus vo longi tp̄is in talibus euenit ꝑpter pseuerātiā cāe exprimētis et febres acute ꝑpter conculcationē cholere ⁊ ꝓhibitiōeꝫ exitus fumoꝝ ⁊ vapoꝝ cholericoꝝ: ⁊ melancholiā ꝑ viā adustionis hūoꝝ coartatoꝝ. Et nō est mirandū si estas ⁊ autūnus sicci boreales hos gn̄ent morbos: cū sola estas talis eos īducat. Iuxta illud hypocratis āphorismoꝝ tertia de estate loquētis. Si vero borealis fuerit ⁊ inaquosa hūidis q̇dem natura ⁊ mulieribus ꝯfert: reliquis vero ophthalmie erunt sicce ⁊ febres acute ⁊ corize diuturne q̄busdam vero ⁊ melancholie.

k Hyems autē. In hac parte decima dicit ꝙ hyems frigida ⁊ in pluuijs abundans causat ardorem vrine ¶ Sꝫ instabit aliquis. Primo quia hyēs cholerā plus debilitat q̄ꝫ omnia alia tempora frigiditate sua et sui diei breuitate et sue noctis prolixitate: vt ait princeps capitulo precedenti: et maxime frigida et pluuiosa: quia vtraqꝫ qualitate opponitur cholere et humoribus acutis. Itē talis hyems est causa multiplicationis phlegmatis ⁊ humectatiōis carnium glandulosarum insertarum collo vesice vt ip̄m defendant ab acuminevrine: non ergo inducit ardorē vrine: sed potius mitigat: q͛ maxīe cause ardoris vrine sunt humores acuti et defectus humiditatis in dictis carnibus glandulosis. Iuxta illō principis tertij. 19. tractatu scd̄o capitulo tertio. Cause ardoris vrine sunt aut acuitas vrine et eius baurachitas id est salsedo propter causam complexionalem: aut causa defectus eius quod preparatum est ad temperandum ipsam: et est humidi

ditas preparata in carnibus glandulosis que sunt illic. ipa eñ currit su per meatum: ⁊ glutinosum eũ facit et permiscetur vrine etiã ⁊ equat eã. Dic ꝙ dicta hyems ꝑ se non efficit ardorẽ vrine sicut ꝓbant allegate rõnes: sed per accidens: sc; ideo ꝙ sua frigiditate repellit interius hũores cholericos ad vias vrine: ⁊ sua humiditate vesicã remollit ⁊ tenerã reddit. vñ fit passibilior et sensibilior acruminis vrine.

Et cum[l] estatis caliditas fortis fuerit ⁊ eius siccitas prouenient sinãtie perniciose aut non pernitiose: et que aperientur aut que nõ aperientur. ⁊ ille que aperientur aut erũt interius aut exterius: et variola: ⁊ mingendi difficultas: ⁊ morbill' ⁊ ambo erunt salui: ⁊ ophthalmia: ⁊ sanguinis corruptio: ⁊ tristicia: et menstruorum: et sputi retentio. Et cum[m] post hyemẽ siccam fuerit ver eius siccum erit malum. Amplius[n] mortalitas corrũpit arbores ⁊ vegetabilia: ideoq; corrũpuntur ea ex animalib' que ea cõedunt. Et ideo homines qui eis vescuntur corrumpuntur.

¶ De impressione mutationu; aerearum accidentalium que non sunt cõ

l Et cũ estatis. In hac ꝑte vndecima dicit in estate vehemẽter calida ⁊ sicca octo egritudines ꝓuenire. Pria ẽ squinantia q̃ qñq; est mortifera qñq; nõ. ⁊ qñq; rũpitur eijciẽs saniẽ ⁊ qñq; non. Et illa q̃ rũpitur qñq; rũpit exteri' ⁊ ẽ saluior: qñq; interius ⁊ est deterior infra septẽ dies perimens si materia ei' ad pulmonẽ fluxerit. Iuxta illõ hypocratis ãphorismorũ q̃nta. Quicũq; squinãtiam effugiunt et ad pulmonẽ eius cõuertitur in septẽ dieb' moriũtur. Si vero hos effugierit empici fiunt: Multos tñ squinãticos vidi q̃ materiã squinãtie interius rupte ꝑ os eiecerunt ⁊ cito sani facti sunt. ¶ Attende primo ꝙ squinãtie dicte estatis. vno respectu pernitiose sunt: quia scilicet impediunt anhelitum cuius frequentia et velocitas tunc sunt necessarie propter supercalefactionem pectoralium ex aere: et quia aer calidus inspiratus paucu; prebet refrigerium. Et alio respectu sunt non mortifere: quia cito resoluũtur vel maturantur ex pororum apertione et materie subtilitate. Discernũtur autẽ nõ mortifere a mortifer; illis canonib' hypocratis tertij ꝓnosticorũ. Squinantia pessima et cito mortifera que in gutture non apparet: nec extat in ceruice cum rubenti tumore: dolore tamen acutissimo existente et spiritu ortomie: hec mali species in prima die suffocat aut scḋa aut tertia aut quarta. Altera huius mali species est cu; in gutture apostema rubet et ipsa mortifera est pigrior tamen prima. Tertia vero qua ceruix et guttur rubent prioribus diuturnior est: et nisi tumor ad interiora redierit. spei locus omnino non resistit. ¶ Attende secundo ꝙ squinantie in dicta estate eueniunt ex sanguine multiplicato vere precedenti: quem cum natura resolutione spũum et despersione caloris innati debilitata regere non possit decurrit ad guttur in habentibus ipsum debile et squinantiam efficit. Scḋa est variola ex ebullitione putredinali sanguinis simili ebullitioni musti. Tertia est difficultas mingendi ex debilitate virtutis expulsiue a nimio calore. Frequẽtius tamẽ euenit hec difficultas a superfluo frigore. Iuxta illud principis tertij de cimanona tractatu scḋo capitulo de difficultate vrine. Et facta causa virtutis naturalis est sicut si debilitetur virt' expulsiua ꝓpter maliciã cõplexionis diuerse calide et est fm minus: et frigide et est fm plurimum. Quarta est morbillus ex ebullitione sanguinis cholerici. Et ambo scilicet variola et morbillus erunt salui id est sine periculo: quia libere transibunt ad exteriora propter subtilitatem humorum et apertionem pororum et attractionem vehementem aeris nos continentis. Quinta est ophthalmia ex liquefactione humorum cerebri decurrentium ad debiles oculos. Sexta est corruptio sanguinis sicut in sinochis putredinalibus propter destitutionem eius a regimĩe nature nimio calore debilitate. Septima est tristicia ex adustione hũorum et multiplicatione melancholie. Octaua est retentio menstruoru; et sputi ex debilitate expulsiue matricis et pectoraliũ et ex diuersione humoru; ad exteriora et ex eductione subtilium partium grossis remanentibus interius: ⁊ ex superflua desiccatione viarum.

m Et cum post hyemẽ. In hac ꝑte duodecima dicit ꝙ ver siccum post hyemẽ siccam est malum. S; huic sniẽ contrariari videtur illud hypocratis ãphorismorũ tertia. Cõstitutiones vero anni oĩno quidẽ sicce pluuialib' sunt saniores ⁊ min' mortifere. Et illud galieni cõmento illi' canonis. Vñ ds ꝯstitutiones oĩno sicce ⁊c. cum in siccis tꝑibus humiditates desiccentur in pluuialib' vero aduñctur ⁊ putrescentes augeãtur. Dic ꝙ licet totus ãnus siccus sit sauior et minus mortifer toto anno humido: cu; hoc tamẽ stat ꝙ totus annus siccus aliquas egritudines gñat: ⁊ sic hyems ⁊ ver ĩmoderate siccitat̃. Iuxta illõ hypocratis ãphorismorũ tertia. In siccis vero fiunt ꝯsumptiones ptisis ophthalmie arthetice strangurie dissurie. Et erũ ga. ꝯmento illi' canõis absolute reꝓhendit hypocratẽ quo ad ptisim ⁊ arteticã. Ait eñ ibi. Sed si aer fit siccus ad calorẽ vel frigiditatẽ naturaliter se hñs oĩbus morbis ꝑter solã ptisim apparatus est ad generãdis. Et paulopost subdit. Artetice vero q̃ fiũt ex hũorib' ad cõcathenationes mẽbrorum descendentibus impossibile est de siccitate aeris nascantur.

n Amplius mortalitas. In hac ꝑte tredecima dicit ꝙ pestilentia quãdoq; corrũpit arbores ⁊ alia vegetabilia: ⁊ plante corrupte corrũpunt aĩalia q̃ vescuntur eis: ⁊ aĩalia corrupta corrũpunt homines ea comedẽtes. ¶ Attẽde ꝑmo ꝙ ꝑ mortalitatẽ hic itelligit corruptionẽ aeris in sba ex mala putrefactiõe venenosa q̃ frequẽter ꝑmo plãtas inficit ⁊ suos flores fruct' et grana: q: cõtinue die noctuq; exponũtur aeri. Et ideo expedit in fortib' pestilẽtijs vitare fructus recẽtes olera ⁊ grana anni illius: nisi illos dũtaxat q̃ suis testudinib' a corruptione preseruãtur ⁊ a proprietate valent ꝯtra pestilentiã: sicut nuces amigdale ⁊ grana pini. Expedit etiã vitare tũc aĩalia solita comedi ab hoibus: sicut hedos arietes boues ⁊ volatilia cãpestria: cũ sup ea multiplicat̃ mors aut graues morbi. ¶ Attẽde scḋo ꝙ nõ sp mortalitas incipit a vegetabilib' neq; semꝑ trãsit ab his ad aĩalia neq; ab aĩalib' ad hoies: q: prima radix pestilẽtie ẽ ꝯstellatõ celest; que qñq; respicit plãtas aliq̃ ꝙ aĩalia ⁊ hoies ⁊ ecõuerso. Iuxta illõ principis q̃rti ꝑma tractatu q̃rto capi. ꝑmo. Et ꝑncipium hoꝝ oium est forme ex formis celi que faciunt esse necessariu; illud cuius aduentus ignoratur.

Vnc autem[a] dictionem complere debemus de alijs mutatiõibus aeris nõ naturalibus neq; contrarijs nature que fm res celestes et res terrestres eueniunt. Et iam quidem multas earum innuimus in narratione temporum. Ille[b] vero que res sequũtur celestes sunt sicut ea que stellaꝝ causa acciduut. Est enim cũ multe ex stellis in vno coniunguntur loco ⁊ coniunguntur soli: et prouenit ex hoc calefactio multa eis quorum capita sunt ipsis opposita aut locis q̃ sunt circa eas. Et est cum ab oppositione capitum multa remouentur longitudine ⁊ minuit̃ calefactio. Impressio

¶ De ipressione mutationũ aerearũ accidẽtalium q̃ non sunt cõtrarie cursui naturali. Capitulum. VIII.

n Vnc aũt. In hoc capitulo ꝑmittit intentũ diuidẽs mutatiões aeris nõ nãlis in ꝓueniẽtes a celestib' ⁊ ꝓueniẽtes a terrestribus. Scḋo exeq̃tur de prouenientib' a celestib' ibi[Ille vero q̃ res] Tertio de ꝓueniẽtib' a terrestrib' ibi[Reꝝ aũt terrestriũ] Due prime ꝑtes sunt presens tertus.

a In ꝑma ꝑte dicit hic cõplendũ eẽ sermonẽ de mutatiõib' aeris non naturalib' nec ꝯrijs nature de q̃rum mult̃ iam fmo habitus est in ꝑcedẽtib'. Et he mutatiões sũt duorũ modorũ. Nã vel eueniũt a reb' celestib': vel a terrestrib'.

b In scḋa ꝑte dicit ꝑmo ꝙ mutatiões aeris sequẽtes res celestes sunt q̃ eueniũt cã stellaꝝ tã erraticarum que planete dicunt̃ ꝙ fixaꝝ in firmamẽto. Scḋo dicit ꝙ qñ plurime ex stellis ꝯiũgunt̃ simĺ ⁊ cũ sole in eadẽ ꝑte celi calefaciũt fortiter hoies quoꝝ capita sunt opposita. i. ꝑpendicularit̃ supposita dict̃ stellis vel locis celi: q̃ sunt circa eas: q: sui radij reflectuntur in semet vĺ fm angulos multũ acutos. Et intellige hanc lr̃a; in stellis alijs a saturno ⁊ luna q̃bus inest virt' ifrigidatiua. Tertio dicit ꝙ stelle plurime ꝯiũcte iuicẽ ⁊ cũ sole qñq; elongant̃ multũ ab oppositõe. i. directo aspectu capitũ hoim ⁊ tũc minus calefaciũt: q: sui radij frãgunt̃ a ꝑpẽdiculari fm angulos obtusos quare dispergit̃ coꝝ virtus. Quarto dicit ꝙ ipressio recti

aspectus alicuius stelle sup capita nr̄a non est sicut ip̄ressio pseue
rātie rectitudinis aspect' illi' ꝛ ꝓpinq̄tatis ad aspectū rectū: imo
ip̄ressio pseuerātie rectitudis aspect' vel pseuerātie ꝓpiq̄tat̄ ad a
spectū rectū ē m̄lto fortior ip̄ressiōe recti aspect' nō pseuerāt̄: ꝛ iō
diebus estiuis est maior calor in scḋa hora post meridiē ꝙ̄ in meri
die: et sole exi-
stente in leone
ꝙ̄ ip̄o exn̄te in
geminis vt do
cet experimētū
c Rerū autē.
In hac pte ter
tia p̄mo nume
rat p̄nceps sex
gn̄a mutatio-
nis aeris ex re
bus terrestri-
b'. Scḋo exe-
q̄tur de muta-
tiōe aeris ex la
titudine terre
ibi| Ille aūt q̄
sunt| Tertio de
mutatiōe ex al
titudine ꝛ pro
funditate ciui
tatū ibi| Illō
vero quod est|
Quarto ḋ mu
tatiōe ex mon
tib' ibi| Illud
ḋo qḋ cā mōti
um| Quito ḋ
mutatione ex
mari ibi| Ex
marib' vero ꝓ

enim rectitudinis capitis in calefaci
endo non est sicut impressio durabili
tatis rectitudinis et propinquitatis
Rerum[c] autem terrestriū alie sunt
que sunt propter causam latitudinū
terrarum: alie sunt que sunt ꝓpter al
titudtnem ciuitatum ꝛ ꝓpter earum
profunditatē: ꝛ alie sunt que sunt ꝓ-
pter causam montiū: ꝛ alie sunt que
sunt propter cām mariū: ꝛ alie sunt
q̄ ventorū causa existūt: et alie sunt q̄
sunt propter causam terre. ¶ Ille au
tem que sunt ꝓpter causam latitudi-
num sunt ꝙ si terra fuerit que sit cir
ca reuolutionem capitis cancri in se-
ptētrione aut reuolutiōez capitis ca
pricorni ī meridie erit magis calida
ꝙ̄ illa que elongabitur ab ea ad ꝑtez
linee equinoctialis aut ad septētrio-
nem. Credere vero debent sermoni
ex eo qḋ videtur ꝙ̄ terra que ē sub cir
culo equatiōis diei est circa equalita
tē qm̄ cā celestis calefaciēs ibi est cā

uenit| Sexto de mutatiōe ex vētis ibi| Postea si fuerit| Septio
de mutatiōe cā terre in se ibi| Ciuitatū vero diuersitates|
¶ In pria ꝑticula īnuit ꝙ sex sunt res terrestres nō naturales ne
ꝯ ꝯtrarie nature q̄bus aer īmutatur. Et capit hic rē terrestrē ex-
tenso noīe pro re nō celesti sic ꝙ cōprehēdit vētos ꝛ maria ꝓut ter
rā alterāt ꝛ aerē sibi proximū ꝛ incolas ei'. Pria est latitudo ter
re habitabilis: q̄ attēdit̄ penes incessū a meridie in septētrionē.
Scḋa est altitudo ꝛ ꝓfunditas ciuitatū ꝛ alioꝝ locoꝝ ab hoīb'
habitatoꝝ. Tertia est mōtes. Quarta est mare. Quita vēti.
Sexta est natura terre de quibus exeq̄tur nūc narrato ordine.
Iste sunt sex p̄ncipales et maioris ip̄ressionis: sed sunt alie plures
vt vicinitas nemorū fontium fluuiorū lacuū ꝛ similium.
¶ Ille aūt q̄ sunt. In hac ꝑticula scḋa p̄mo agit ḋ caliditate ma-
iori terre subiecte tropicꝭ. Scḋo de tēperamēto terre subiecte eq̄-
noctiali ibi| Credere vero| Tertio de cā maioris caliditat̄ terre sub
tropicis ibi| Qḋ aūt| Quarto de cā tēperamenti terre sub eq̄no
ctiali ibi| In terra vero|. Quito īfert tria correlaria ibi| Quapro
pter ꝓ sn̄ia| Sexto adūcit dictis vnā ꝯditionē ibi| Et hoc quidē|
In pria ꝑte dicit ꝙ ille mutatiōes aeris q̄ sunt ꝓpter cām lati-
tudinū terrarū ita se habēt ꝙ si fuerit terra habitabilis ab hoīb'
circa reuolutionē capit̄ cancri ī septētrione vel capitis capricorni
in meridie calidior erit terris elongatis ꝛ declinantib' ab ea ver-
sus equinoctialē vl' versus septētrionē id est polū articū. ¶ Attē
de prio ꝙ ꝑ reuolutionē capitis cancri hic ītelligit̄ tropicus cācri
ꝛ ē vnus circul' ex q̄ttuor miorib' sphere material' quē describit sol
in capite cācri. s. in p̄mo pūcto signi zodiaci qḋ ḋr cācer. Et ꝑ reuo-
lutionē capit̄ capricorni ītelligit̄ tropic' capricorni. ꝛ est vn' q̄ttu
or minorū circulorū sphere. scʒ ille quē describit sol exn̄s in capite
aut p̄mo pūcto signi capricorni. Et dicūtur hi duo circuli tropici
a tropos qḋ est cōuersio: q: sol exn̄s in tropico cācri est in maxima
sui eleuatiōe supra nr̄m hemispheriū ꝛ incipit cōuerti ꝛ descēde-
re: ꝛ exn̄s in tropico capricorni ē in maxia sui depressione ꝛ incipit
cōuerti ꝛ ascendere. ¶ Attēde scḋo ꝙ p̄nceps dubie loquit̄ ꝛ con-
ditionaliter de locis subiectis tropicis dicēs. Qr̄ si terra fuerit que
sit circa reuolutionē capit̄ cancri ꝛc. innuēs ꝑ hoc ꝙ dubitauit si
sub tropicis directe sit terra h̄itata ab hoībus vel maria vl' lacus
vel tale aliquid im̄pediēs hominū habitationē. ¶ Attēde tertio
ꝙ in hoc cōueniunt oēs famosi astrologi ꝙ terra supposita tropicis est
vehement̄ caloris si terra ibi fuerit: ꝛ ꝙ terra elongata ab ea v̄sus septē-
trionē seu polū articū ꝯtinue reddit̄ minoris caloris ſm ꝙ plus recedit
a t̄ra subiecta tropico ꝛ pl' accedit ad terrā subiectā polo artico. Sʒ ꝙ
terra elōgata ab illa q̄ est sub tropico v̄sus ꝑtē linee equinoctialis sit mi

vna que est solis oppositio capiti: et
hec quidē oppositio sola nō magnā
efficit ip̄ressionē. Quod autē mag-
nam efficit impressionem est durabi
litas oppositiōis. Ideoq; calor ī me
dietate hore octaue est maior ꝙ̄ ī me
dio diei. Et ꝓpterea cū sol ē in postre
mo cācri et in p̄ncipio leonis ē plus
caloris ꝙ̄ est cum est in fine sue decli-
nationis. Et ideo cū sol a capite can
cri ꝓcedit ad illḋ qḋ est mioris decli-
nationis ꝙ̄ ipsum est eius calor ma-
ior ꝙ̄ fit cū est in tanta declinatiōe et
nondū ꝑuenit ad caput cancri. In
terra vero q̄ est vbi est linea eq̄nocti-
alis n̄ opponit̄ sol capiti nisi paucis
dieb' sed postea cito elongat̄. Aug-
mentū namq; partiū declinationis
apḋ duos nodos multū existit mai'
ꝙ̄ augmētū qḋ existit apḋ duos tropi
cos imo fortasse apḋ duos tropicos
non ꝑ̄habunt̄ motus triū dierū aut
q̄ttuor aut plīū imp̄ssiōez sēsu ꝑceptā

nus alida ꝙ̄ terra q̄
tropico subest ꝛ ꝙ sb̄
equinoctiali sit tēpe
rata habitatio v̄gili
us ouidius et pluri-
mi astrologoꝝ nō cō
sentiūt: imo determi
nāt totā plagā terre
q̄ subest zone celi cō-
prehēse inter tropi-
cos esse penitus in-
habitabilē ꝓpter ni-
miū estū. Et q: ma
teriā multiplicis di-
stinctiōis terre h̄ita-
bilis memini prim i
p̄ma doctrina tertia
capitulo p̄mo super
illo passu. Cūq; regi
ones attenderimus
hic breuiter transeo.
In scḋa parte dicit
ꝙ medici et philoso-
phi debēt credere ex
eo qḋ videtur id est
his que apparēt ser-
moni dicentiū ꝙ ter
ra que ē sub circulo
equationis diei id ē
directe supposita eq̄
noctiali ē circa equa
litatem id est quasi temperata in caliditate et frigiditate: quia causa ce
lestis caʒ calefaciens est illic vnica que est solis oppositio capiti id est ca
sus perpendicularis radiorum solis sup capita cōmorantium in ea. Et
oppositio seu directus aspect' nō magnā efficit impressionē: q: parū du
rat: sicut si frequēter iuxta magnū ignē transeas velociter te mouēs nō
inflāmaberis calore ip̄ius. Eādē sn̄iam meminit p̄ni p̄ma doctrina ter
tia capi. primo nisi ꝙ cōditionaliter ibi loquit̄ hic cathegorice affirmat.
In tertia dicit ꝙ durabilitas oppositiōis id est ꝑseuerātia casus per-
pēdicularis radiorū solis supra capita aliquorū vel perseuerātia ꝓpinq̄
tatis ad opp̄onē efficit magnā caloris ip̄ressionē. Et hoc declarat trib'
exemplis per modū triū correlariorū cōsequentiū ex hoc. Primū est
ꝙ calor solaris maior est super terrā ꝛ in aere terre primo in hora octa-
ua diei ꝙ̄ in meridie id est diuiso die artificiali ab ortu solis vsq; ad occa
sum in duodecim horas eq̄les maior ē calor solis in octaua hora diei illi'
que est scḋa post meridiē: ꝙ̄ in hora sexta eius que est hora meridiei in
qua sol nos directius respicit ꝙ̄ hora octaua qua iā declinauit duabus
horis. Et hoc iō est q: hora octaua sol diuti' ꝑmāsit sup̄ capita nr̄a cū' ꝓ
ximitate directi aspect'. Scḋʒ ē ꝙ calor ē maior sole existēte ī fine cācri
ꝛ in p̄ricipio leonis. s. circa mediū iulij ꝙ̄ ip̄o exn̄te ī fine sue declinatōis
.i. sup̄mo sui ascēsus. s. in p̄mo ḡdu cācri viʒ circa mediū iunij: et tn̄ nos
directi' aspicit in p̄ricipio cācri ꝙ̄ in p̄ricipio leonis vbi iā declinauit vno
integro signo: sed sup nos diutius māsit in p̄ricipio leonis exn̄s satis ꝓ
piqu' directo aspectui. Tertiū ē ꝙ calor est maior sole descēdente a pri
mo gradu cācri ad aliquē punctū zodiaci mioꝝ declinatiōis ꝙ̄ ip̄o ascē-
dēte a pūcto sil'is declinatōis ad p̄imū gradū cancri vt sole descendēte a
primo ḡdu cācri vsq; ad primū gradū leonis scil' fere a medio iunij vsq;
ad mediū iulij calor est multo maior ꝙ̄ ipso ascēdente a primo pūcto ge
minoꝝ vsq; ad primū pūctū cācri. s. q̄si a medio may vsq; ad mediū iunij
sicut experiētia manifestat: ꝛ tn̄ sol est in equali gradu declinatiōis in p̄
mo puncto geminorū ꝛ in primo puncto leonis. sed in leone diutius su
per nos māsit ꝙ̄ in geminis min'. Ex q̄bus apparet ꝙ durabilitas oppo
In quarta dicit ꝙ sol nō ꝯsitiōis magnā facit impressionē caloris.
opponit̄ directo ꝛ ꝑpendiculari aspectu capitib' h̄itantiū sub eq̄noctia
li nisi ꝑ paucos dies: imo cito elōgat̄ a directo aspectu: q: ḋclinatio solis
ꝓpe nodos. i. p̄mū pūctū arietꝭ ꝛ libre fit m̄lto maior ī eq̄li tpe ꝙ̄ ꝓpe tro
picos. Apḋ tropicos ei mot' sol' triū vl' q̄ttuor vel pluriū dieꝝ fortasse. i.
fere nō faciūt sensibilē ip̄ressionē maioris aut mioris declinatōis solis

Deinde sol prope tropicos existẽs moraꝛ ibi in latitudine vna vel ꝓpe longo tꝑe: ita ꝙ videtur quasi stare sine manifesto ascensu vel descensu cõtinue calefaciẽs terrã sibi subiectã ⁊ incolas. ¶ Attende primo ꝙ primus gradus arietis ⁊ p̃mus gradus libre vocanꝛ nodi. q2 zodiacus ⁊ eq̃noctialis in his solis gradib' se intersecãt ⁊ quasi videnꝛ simul ibi nodari. ¶ Attẽde scdo ꝙ sol ꝯtinue ascẽdẽs a p̃mo gradu arietis vsq3 ad p̃mũ gradũ cãcri ꝓprio motu quolibet die naturali rapiꝛ motu firmamenti ab oriẽte in occidẽtem iteruz rediẽs ad orientẽ. Sed non redit ad eũ gradum zodiaci a quo discesserat die p̃cedenti: imo paulosupra: ⁊ sic motu raptus vnoquoq3 die d̃scribit spirã nõ circulũ ꝓp̃e. ¶ Attẽde tertio ꝙ spire descripte a sole ꝓp̃e eq̃noctialez multo magis ad inuicẽ distãt: q̃ descripte ab eo ꝓpe tropicos. Cui' rei signũ est: ꝙ dies artificiales ab ortu solis vsq3 ad occasum multo magis crescũt in equali tẽpore: sole existẽte ꝓpe eq̃noctiũ v̓nale: q̃ ipo existẽte ꝓpe solsticiũ estiuale. Et hoc vult p̃nceps hic dicẽs ꝙ augmentũ ꝑtium declinatiõis: id est distãtia spiraruz apud nodos ẽ multo maius q̃ apõ tropicos.

Deinde sol moratur ibi in latitudine vna aut circa longo tempore ⁊ incessanter calefacit. Quapropꝛ pro sententia tenendũ est ꝙ terre quarũ latitudines sunt propinque declinationi toti oĩbus terris sunt calidiores: ⁊ post ipsas ille que ab ea in duob' elõgantur lateribus ad partes duorum polorum q̃titate quindecim graduũ. In linea vero equinoctiali nõ est calor illius superfluitatis quã facit oppositio circa reuolutionez capitis cãcri in locis habitatis. Frigiditas autem in terris que ad septẽtrionem lõge sunt ab ista reuolutione est maior. Et hoc quidem est illud qđ est considerandũ ꝑm latitudines terrarum: ita tamen vt in omnibus aliis dispositionibus similes existant. ¶ Illud vero quod est ꝑm terre situz est ꝙ qñq3 in alto consistit loco: quãdoq3 in ꝓfundo. Et locus quidem profundus est semꝑ calidior. Et locus altus semper frigidior. Illud eniz quod est circa terrã in hoc spacio in quo sum' est calidius: ꝓpterea ꝙ solis radius circa terrã fit fortior. Et qđ ab eo ad terram altã elõgatur est magis frigidũ. Et hui' q̃dem cã in ꝑte naturalis philosophie ꝯtinetur. Cunq3 ꝓfundum preter hoc multũ fuerit imũ plus cõprehẽdet radiũ et erit magis calidũ.

In q̃nta infert ex dictis tria correlaria. Primũ ẽ ꝙ infallibiliter ille terre sũt calidiores oĩbus: q̃rũ latitudĩes sũt ꝓpinque toti declinationi: id est q̃ subsunt directe tropicis vel sunt ꝓpĩque directo aspectui tropicoꝝ: ita ꝙ ꝑ declinationẽ totã intelligit hic maximaz solis declinationẽ ab eq̃noctiali: scz quãdo ẽ in altero tropicoꝝ vel terras tunc ei directe subiectas. Et post istas terras terre ille sũt calidiores que q̃ndecim gradib' elongãtur a tota declinatione in duob' laterib' ad partes duoꝝ poloꝝ. i. quarũ zenith seu punct' in celo: directe eis suppositus elõgatus ẽ ab altero tropicoꝝ q̃titate q̃ndecim graduũ: declinãdo v̓sus alterũ poloꝝ scz articũ vel antarticũ. Secũdũ correlariũ est: ꝙ calor nõ est tantus neq3 ita vehemẽs in linea equinoctiali id est in terra directe subiecta eq̃noctiali circulo q̃tũ ⁊ q̃ vehementẽ opaꝛ calorez oppositio circa reuolutionẽ capitis cancri in locis habitatis id est directus ⁊ perpendicularis aspectus solis supra capita cõmorantiũ sub tropico cãcri. Tertium est q̃ frigiditas in terris ab hoĩb' habitatis est maior q̃to plus accedunt ad septẽtrionẽ seu polũ articũ ⁊ plus elõgantur ab ista reuolutione id est a tropico cãcri vel terra sibi directe supposita: q2 sol omni tꝑe (mltũ elongat' ẽ a zenith capitũ corꝫ.

In sexta dicit q̃ hoc est cõsiderandũ ꝑm latitudines terrarũ id est diuersitates mutatiõis aeris predicte scz penes accessuz ad maximas solis declinationes vel recessuz ab eis accedẽdo versus equinoctialẽ aut septentrionem sunt ille que attendũtur hic penes latitudinẽ terrarũ: ita tñ vt in oĩbus aliis dispositiõibus siles existãt. i. predicti canones de mutatiõib' aeris ⁊ terraꝝ verificãtur hoc supposito. s. ꝙ cetera sint paria p̃ter illud in quo fit cõꝑatio. Põt eñ fieri ꝙ terra min' accedens ad septẽtrionẽ sit magis frigida ꝓpter abũdantiã niuiũ: vel q2 ventis septẽtrionalib' est magis detecta ⁊ ecõuerso. ¶ Illđ vero ꝙ est. In hac particula tertia tertie ꝑtis dicit p̃mo ꝙ mutationes aeris ꝑm sitũ terre diuersificãtur in hoc ꝙ villarũ ciuitatũ oppidorũ ⁊ domoꝝ q̃dam situãtur in alto loco: q̃daz in ꝓfundo: quib' addẽ si vis q̃daz in planicie seu loco medio: q̃dam ꝑtim in alto ꝑtim in ꝓfũdo sicut roma ⁊ cameracũ. Secũdo dicit ꝙ locus ꝓfund' ab hoĩbus habitatus semꝑ est calidior: q2 aer terre vicinus in hoc spacio in quo habitamus calidior reddiꝛ ꝓpter fortitudinẽ radii solis circa terraz q̃ ab ea reflexus fortificatur. Et loc' altus ab hoĩbus hitat' semꝑ est magis frigidus: q2 illud ex aere qđ elongaꝛ a terra plana tendẽdo ad terrã altam vel ad terminũ altũ: ⁊ est melior lr̃a: est magis frigidũ. Et cã istius declaratur in ꝑte ph̃ie naturalis. s. p̃mo metheoroꝝ vbi triplex aeris regio distinguiꝛ infima calida ⁊ hũida: media frigida ⁊ hũida: supꝛma calida ⁊ sicca. Iuxta illud aristo. p̃mo metheoroꝝ tractatu p̃mo capi. q̃rto. Sꝫ opꝫ intelligere dicti a nobis aeris quod q̃dẽ circa terrã velut calidũ ⁊ hũidũ eẽ ꝓpter vaporare ⁊ exhalationẽ habere terre. Quod aũt sup hoc calidũ siaz ⁊ siccũ est. Vaporis eñ natura calidũ ⁊ humidũ. Exhalatiõis aũt calidũ ⁊ siccũ: hec aristo. de ima ⁊ suprema regiõib' aeris. Sꝫ ꝙ media regio ei' frigida sit manifestãt pluuia grãdo ⁊ nix in ea genite in fridatiõe ⁊ inspissatiõe vaporũ ⁊ ab ea decidẽtes actu frigide. Frigiditatꝭ vero ipius cãm assignant aliqui refrigerationez ei' ab aq̃ et terra: nec radii solares et superior ignis sufficiũt eaz calefacere: quia neq3 veniunt ad eã cum forti virtute sicut ad supꝛmaꝫ neq3 reflectũtur in ea: neq3 ei adherent sicut in infima. Alii dicũt hãc regionez infrigidari materia frigiditate q̃ ẽ sub polis sole ibidẽ nõ habẽte vigorẽ. Alii frigiditate aq̃ q̃ est sũmũ frigidoruz. Illic enim eleuata a sole sub forma vaporis seipaz reducit in ꝓpriã naturam non valente sole altius deducere aut continue illic manuteuere. Alii diuina ꝓuidẽtia frigidã factã esse vt pluuia illic genita ex vaporib' inspissatis terrã irrigaret et germinib' ac pabulis vegetãtiuz fecũdaz redderet. Tertio dicit ꝙ qñ loc' ꝓfund' hitatus ab hoĩb' fuerit multuz bassus erit magis calidus: q2 magis cõprehendet ⁊ intra se ꝯtinebit radios solares. ¶ Sed instabit aliquis p̃mo: q2 v̓tus solis calefactiua ꝓpinquior est locis altis habitaꝛ q̃ locis bassis: ergo magis calefaciet ea. q2 vnaqueq3 nãlis virtus agit vehementius in propinquuz q̃ in distans. Item aer alti loci subtilior est aere vallium: et sic magis aptus est a sole calefieri. Item sol citius in die et diutius irradiat super loca montosa. Ad profunda vero non effundit radios donec multũ sit eleuatus sup nr̃m hemispheriũ. ¶ Ad p̃mũ dic ꝙ licet sol eleuat' supra terrã sit ꝓpinq̃or mõtib' q̃ locis ꝓfũdis et sic radii eius recti supra mõtes icidãtes sint vigorosiores: q2 tñ radii in montib' refracti disꝑgunꝛ recedẽtes a ꝑpẽdiculari et in locis ꝓfundis vniũtur accedẽtes ad ꝑpẽdicularẽ pl' calefaciũt aerẽ cõiunctũ locis ꝓfũdis q̃ cõiũctũ locis altis. Cui' rei signũ ẽ. ꝙ radii solares in estate vehementer calida reflexi a speculo concauo adeo calefaciunt aerem speculo proximum ꝙ stupã incendit illic appositam: non sic autem solet a conuexo speculo aer inflãmari et stupa incendi.

Ad scdm dic ꝙ sicut aer montis sua subtilitate citius calefit aere vallium: sic citius infrigidatur et minus retinet calorem impressum occidente sole. Ad tertium dic ꝙ refractio radiorum solis ad perpendicularem in locis profũdis et tenacior adherentia caloris in aere grosso valloso magis reddunt aerem valliũ calidum q̃ mora lõgior solis supra loca mõtosa reddat ea calida. ¶ Queritur que ciuitas est sanior ad habitandum an alta vel ima vel in plano sita. Videtur ꝙ alta quia magis est exposita soli et ventis a quibus purificatur. Sed arguitur ꝙ ima: quia ipsa ẽ calida et humida: ⁊ sic est proportionalis principiis vite et humane cõplexioni. Deinde arguitur ꝙ sita in loco plano: quia in plano aer est magis equalis et corpora minus in eo penetrantur a fortibus ventis neq3 redduntur grauia laxa sicut in aere grosso vallium et locus planus est facilior omni etati non egens ascẽsu neq3 d̃scẽsu ꝑximo. Dic p̃mo ꝙ ciuitas ĩ plano sita ceterꝭ ꝑib' ẽ sanissima oĩm ꝓpꝛ rõnes nũc allegatas. Dic scdo ꝙ alta ciuitas ẽ sanior ad hitãdũ p' sitã ĩ plano: q2 ẽ puriorꝭ aeris nõ leuiꝛ putrefactibiꝛ magꝭ ꝓportionati sãguini arteriali ⁊ spiritib' q̃ sit aer valliũ. Et intellige hoc dictum pro corꝑibus sanis ⁊ fortib' ⁊ tẽpore nõ infecto pestilẽtia procedente a supioribus. catarrosis eñ et raris corporibus denudatis carne et habentibus pectoralia debilia et dispositis ad ptisim alta ciuitas vt laudunũ vel lingonis in francia ẽ multum nociua ⁊ tempe epydimie p̃cedentis a supioribus

❡ Illud vero qđ cauſa montium exiſtit ſi eſt illđ in quo etiā mons exiſtit ꝑm intentionē habitatiōis eſt ingrediens in diuiſionē quā nominauim⁹ Et ſi eſt illud qđ eſt ꝑm intentionem vicinitatis eſt id de quo loq̇ nūnc volumus. Dicemus ergo ꝙ mons in ſpacio duob⁹ operaꝛ modis. Unus eſt ex parte vnde ſuper ciuitatē ſolis radios reducit aut ipſos ab ea tegit Et alius eſt ex parte vnde ventū prohibet ꝛ eius exuberationē refrenat.

Prim⁹ aūt eſt ſicut ſi a parte ſeptentrionis alicui⁹ regionuꝫ que ſunt ſeptentrionales fuerint montes ꝛ eleuetur ſup eaꝫ ſol in ſua reuolutione reflectetur ipī⁹ calefactio ad regionē ꝛ calefaciet eā licet regio ſit ſeptētrionalis. Et ſimiliter cum mons eſt a parte occidentis ꝛ diſcooperitur ab oriente. Sꝫ cuꝫ mons exiſtit a parte orientis minus eſt ꝙ̄ iſtud in hac intentiōe. Sol nanqꝫ cū mouetur ꝛ ſuper montē illū eleuaꝛ omni hora ab ea elongatur ꝛ radij̄ qualitas ſe minorando ꝓcedit qui ab ipſo ad illaꝫ

piculoſa. Dic tertio ꝙ ima ciuitas magne ꝓfunditaꝛ ē oīm inſaniſſima. q꞉ ſu⁹ aer ē groſſus ꝛ tenebroſus q̇ ſpiritib⁹ ꝛ ſanguini imixt⁹ aīam triſtificat: corp⁹ ſuis caliditate ꝛ hūiditate laxat ꝛ aggrauat. non purificaꝛ ventꝭ velociꝛ putrefit. ꝛ putredin ē acq̇ſitā vel malā aliā q̄litatē ſua groſſicie diu retinet. ❡ Ad primū argumētū dic ꝙ alta ciuitas lꝫ libere euentetꝛ ꝛ a ſole purificetur: ſu⁹ tn̄ aer ē nimis ſubtilꝛ ꝛ ſui vēti nimis penetratiui. Ad ſecūdū dic ꝙ lꝫ aer calid⁹ ꝛ hūid⁹ locoꝝ baſſoꝝ ſit ſilꝛis ī q̄litatib⁹ primis hūane cōplexioni ꝛ proportionatus q̇ ad hoc princip(i)js vite: nō tn̄ ē apt⁹ rfrigerio et purificatiōi ſpūum ſāguis ꝛ cordis: ꝛ parit incōmoda ſtio dicto nūc tacta. Ad tertiuꝫ dī ꝙ ē pro primo dicto.

❡ Illđ vo ꝛc̄. In hac ꝑticꝉa q̄rta tertie ꝑtꝭ prīo tangit duos modos quib⁹ mons ſe habere pōt ad ciuitatez. Scđo duos modos oꝑatiōis monꝛ in ſpacio ſibi ꝓxīo. ibi [Dicem⁹ g̊] Tertio exēplificat de p̄mo mō oꝑatiōis. ibi [Prim⁹ aūt] Quarto de ſcđo mō oꝑatiōis. ibi [Mod⁹ aūt] Quito manifeſtat q̇ ciuitas ē tēꝑatior ex ꝑte montiū. ibi [Ciuitates vo]

In prima ꝑte innuit ꝙ mons dupłr ſe hr̄e pōt ad ciuitatez. Uno mō ſic ꝙ hiteꝛ ꝛ ſuꝑ ipm ciuitas fundeꝛ: ꝛ ſic ingrediꝛ in diuiſionē mō nominatā. i. cadit ſub mutatiōe aeris ꝑm ſitū altū vel imū de q̄ agebaꝛ in ꝑticꝉa p̄ori. Alio mō ſic ꝙ mons vicineꝛ ciuitati hitate nō exiſtēs ſua ꝑs neqꝫ fūdamētū. Et h̄ mō de mōte ē p̄ſens ꝑmo ſeu

In ſcđa dic̄ de alteratiōe aeris ꝓueniēte ex vicinitate monꝛ. ꝙ mons oꝑaꝛ in ſpacio. i. in aere ciuitaꝛ vel alteri⁹ loci hitati ſibi ꝓximi duob⁹ mōis. Prim⁹ eſt ex ꝑte radioꝝ ſoꝉ. Scđs ē ex ꝑte vētoꝝ. Et iterū vterqꝫ iſtoꝝ ē duplex. Nā ſe tenēs ex ꝑte radioꝝ ſoꝉ vel reflectit eos ſuꝑ̄ ciuitatē ſi ciuitas fuerit inꝛ ſolē ꝛ montē: vel ꝓhibet eos ad ciuitatē accedere ſi mons ſit⁹ fuerit inꝛ ſolē ꝛ ciuitatē. Et ſe tenēs ex ꝑte vētoꝝ vel ꝓhibet vētos ad ciuitatē accedere. ſi fuerit medi⁹ inꝛ vētos ꝛ ciuitatē: vel refrenat eruꝑtionē venti. i. trāſitū ei⁹ liberū ſuꝑ ciuitatē ad loca diſtātia reducē do vētos ſuꝑ̄ ciuitatē ſi fuerit ciuitas inꝛ vētos ꝛ mōtē.

In tertia dicit p̄mo ꝙ prim⁹ mod⁹ īmutatiōis aeris ex vicinitate montiū q̇ ad radios ſoꝉ ē cū mons ſit⁹ fuerit a ꝑte ciuitaꝛ vꝉ regiōis ſeptētrionaꝉ v̇ſus ſeptētrionē. tūc enī ſol eleuat⁹ ꝓij̄cit radios ſuos ſuꝑ lat⁹ illi⁹ monꝛ qđ reſpicit ciuitatē: ꝛ ab illo latere radij̄ reflexi ſuꝑ̄ ciuitatē calefaciūt eā: lꝫ de ſe ſit ſeptētrionaꝉ frigida. Scđo dic̄ ꝙ ſiłr qn̄ ē mons ꝓpe ciuitatē a ꝑte occidentꝭ ꝛ ē diſcoopta ciuitas ab oriēte: ꝛ ſol oriēs ꝓij̄cit radios ſuꝑ̄ lat⁹ illi⁹ monꝭ qđ eſt v̇ſus ciuitatē ab illo latere reflexi radij̄ ſoꝉ v̇ſus ciuitatē calefaciunt eā. Tertio dic̄ ꝙ ſi mons fuerit v̇ſus oriētē min⁹ ē ꝙ̄ iſtud in hac intētiōe. i. min⁹ reddit calidā ciuitatē ſibi ꝓximā ꝙ̄ mons exiſtens v̇ſus occidētē. q꞉ ſol trāſiēs ſuꝑ̄ nr̄m hemiſpheriū ab oriente in occidētē eleuat⁹ ſuꝑ̄ illū montē ꝯtinue elongaꝛ ab eo: ꝛ q̄litas radij̄. i. virt⁹ calefactiua radioꝝ ſolis ꝯtinue ꝓcedit miorādo ſe ſeu debilitādo. Sꝫ ſi mons fuerit v̇ſus occidētē ſol nō eſt ſic in

tendit. Cū vero mons eſt ab occidente nō eſt ſic. ſol enī q̄cūqꝫ hora diei appropinquando incedit. Mod⁹ aūt ventū ꝓhibēdi eſt ꝙ mons aut claudit a ciuitate flatū venti ſeptētrionalis infrigidantis: aut multiplicatur flatus venti meridionalis calefaciētis: aut eſt ciuitas inter duo cacumina montiū ſita detecta obuiatiōi cuiuſdā venti cui⁹ exufflatio ibi fortior erit ꝙ̄ ſit in terra plana. Solet enim aer cū ꝑ viaꝫ ꝓcedit anguſtā tractim procedere ꝛ non ceſſare. ꝛ ſimiliꝛ aq̄ ꝛ alia. Et eius quidē cauſa in naturalibus ē ſcita. Ciuitates vero magis tēꝑate ex ꝑte montiū ſiue ſint coopte ſiue diſcooperte ſunt que ab oriēte diſcooperte ſunt ꝛ a ſeptentrione ꝛ cooperte ab occidente ꝛ meridie.

❡ Ex maribus vero prouenit aſſidue ciuitatibus que ſunt eis vicine humiditatis augmentum. Quod ſi maria fuerint a parte ſeptentrionis erit hoc adiuuans ad infrigidādum eas propter volitationem venti ſeptentrionalis: qui in natura ſui

ꝯtinua elōgatiōe ab eo: īmo q̄cūqꝫ hora diei tēdit v̇ſus ipm ꝛ ſibi approximat. Sꝫ q̇d ciuitati aduēit ſi mons ſibi ꝓxim⁹ fuerit a ꝑte meridiei. Dic ꝙ ſi ſit ita ꝓxim⁹ vꝉ ita alt⁹ ꝙ faciat vmbrā ciuitati reddit ipam frigidā vꝉ min⁹ calidā: ꝛ q̄ntū de ciuitate cooꝑit aduerſus ſolē: tātū ex ea infrigidat vel min⁹ calidū reddit. In q̄rta ꝑte dic̄ ꝙ mons iux̄poſit⁹ ciuitati alterat aerē ciuitaꝛ ꝓhibēdo ventū. vꝉ q꞉ v̇ſ⁹ ſeptētrionē poſit⁹ claudit ciuitatē ꝯ̄ vētos ſeptētrionales: ꝛ ſic ꝓhibet ciuitatē ab eis infrigidari vꝉ q꞉ mꝉtiplicaꝛ flat⁹ vēti meridiōaꝉ calefaciēꝭ. i. ꝓpꝛ mōtē ſitū v̇ſus ſeptētrionē vēt⁹ auſtraꝉ ſuꝑ ciuitatē trāſiēs ꝓhibetur ꝓcul fluere ꝛ ab illo mōte ſuꝑ̄ ciuitatē reflex⁹ calefac̄ eaꝫ: vꝉ q꞉ ciuitas ſituata ē inꝛ duo cacumina montiū alicui vētoꝝ diſcoopta. Et inde fortior fiet hui⁹ vēti exufflatio ꝛ pl⁹ altabiꝛ ab eo iux̄ ſuas q̄litates aer ciuitatis q꞉ aer ꝯſtrict⁹ in v(i)j̄s āguſtis ſolꝫ tractim ꝓcedere ꝛ nō ceſſare a motu. ꝛ aq̄ ſiłr ꝛ alia liq̇da fluida etiā ſi a vēto nō ipellanꝛ ꝙ̄to magꝭ cū ipellūꝛ Et cā iſti⁹ ſciꝛ ꝛ docetur in phīa nāli. ꝛ eſt ꝙ aer ꝛ aq̄ ꝛ alia liq̇da nāłr tēdūt ad eq̇librationē ꝛ liberꝝ locū. Id videm⁹ in ītroitib⁹ anguſtis clauſtroꝝ monachoꝝ: vbi oī tꝑe āni viget frig⁹ ꝛ q̄ſi vēt⁹ ex aere moto. ꝛ ī fōtib⁹ artificiałr ꝑ cānales factꝭ ꝓij̄ciētib⁹ aquā aut vinū aut nectar aut lac q̄les fieri ſolēt ī nuptij̄s p̄ncipū. Et ſiłr intellige de mōtib⁹ ſitꝭ a ꝑte meridiei ꝙ ꝓhibēt ciuitatē iux̄poſitā a ventꝭ meridiōalib⁹ calefaciētib⁹ ꝛ reuerberāt ſuꝑ ciuitatē vētos ſeptētriōales infrigidātes ꝛ ꝓportiōałr de mōtib⁹ ſitꝭ v̇ſus oriētē ꝛ occidētē.

In q̇nta dic̄ ꝙ ciuitates tēꝑatiores ex ꝑte mōtiū ſiue tecte fuerīt ſiue detecte ſūt ille q̇ diſcoopte ſūt v̇ſus orientē ꝛ ſeptētrionē: ꝛ coopte v̇ſus occidētē ꝛ meridiē. Cui⁹ rō ē. q꞉ venti oriētales vłr ſūt occidētalib⁹ meliores ꝛ puriores: ꝛ ſeptētrionales meridianis pl⁹ acrē purificātes ꝛ corpa corroborātes vt diceꝛ poſtea.

❡ Ex marib⁹ ꝛc̄. In hac ꝑticꝉa q̇nta tertie ꝑtis dic̄ p̄mo ꝙ̄ augmētatio hūiditaꝛ aduēit ꝯtinue ciuitatib⁹ mari ꝓpinq̇s ex maris vicinitate. Cui⁹ rō ē q꞉ aq̄ nāłr eſt hūida: ꝛ mare ē mr̄ aq̄rū: ꝛ ex mari fit vaporatio aſſidua v̇tute celi q̄ madefiūt ꝛ hūectanꝛ loca mari ꝓxia. ❡ Sꝫ iſtabit aliq̇s q꞉ aq̄ maris eſt ſalſa ſicut ait ariſto. 2. metheoroꝝ. ꝛ id docet experimētū. lꝫ aq̄ ſalſa macreſcere facit ꝛ deſiccat vt ait p̄nceps. c. 16. ſūme p̄ſenꝛ. Dic ꝙ lꝫ aq̄ maris ab hoīb⁹ bibita vꝉ vt balneū adhibita demacret ꝛ ſiccet eos: iuxtapoſita tn̄ ciuitatib⁹ hūectat eas. q꞉ vapores reſoluti a mari q̇ cōicati ciuitatib⁹ ꝓximis eas humectāt nō ſunt ſalſi ſicut mare eſt vnde eleuanꝛ. Iuxta illud ariſtote. 2. methcoroꝝ tractatu p̄mo capꝉo ſeptimo. Qꝛ aūt ſit vaporans potabile ꝛ nō in mare ꝯcerniꝛ vaporās qn̄ ꝯſtiterit id ē in aquā ꝑ iſpiſſationē reductū fuerit iteꝝ tētātes dicam⁹. Et hui⁹ cā ē: q꞉ mare reddiꝛ ſalſū ex ꝑtib⁹ terreſtrib⁹ aduſtis groſſis imixtꝭ aq̄: lꝫ ſol euaporās partes ſubtiliores maris eleuat q̄ nō ſunt ſalſe. Cui⁹ rei ſignū eſt ꝙ ſi vas cereū imittaꝛ mari aqua penetrans in vas per poros cere nō erit ſalſa ſed dulcis. Iuxta illud Ariſtotelis ibi. Qđ autem eſt in cōmixtiōe alicui⁹ ſalſum mare palā non ſolū ex dictis: ſed ꝛ ſi quis vas cereū formans poſuerit in mare circunligans os talibus vt non per rimā aliquam intret mare quod enim ingreditur per parietes cereos fit potabilis aqua. Secundo dicit ꝙ ſi mare ciuitati proximū fuerit verſus ſeptentrionē cooperabiꝛ ad īfrigidationē ciuitaꝛ: q꞉ vēt⁹ ſeptētrionaꝉ naturałr frigid⁹ ſuꝑ̄ marꝭ faciē ſeu ſꝑficiē volitās maiorē acq̇ret frigiditatē quā ꝯ̄feret ciuitati

frigid' existit super aque faciē. Et si
a parte fuerit meridiei prouenit ex
eis grossiciei meridionalis augmē-
tū. ꝛ ꝓprie si penetrandi locū non in
uenerit: ꝓpterea ꝙ mons sibi ī facie
resistit. Et cū a parte fuerit orientis
erit hūectatio aeris ab eis maior q̄
si fuerint in parte occidētis. Sol enī
sine cessatione resolutionē augebit
quanto plus appropinquauerit: sed
in occidentalibus nō sic efficiet. Ad
summū vero ex maris vicinitate pro
uenit ī aere humiditatis. ¶ Postea
si fuerint venti multi sibi succedētes
quos nō refrenauerint montes erit
aer magis a putrefactiōe salu'. Qd
si venti exufflare nequiuerint erunt
putrefactioni preparate. ꝛ vt humo-
res putrescant. In hac aūt intentio
ne venti qui sunt meliores sunt septē
trionales post orientales post quos
sunt occidētales. Et deteriores sunt
meridionales. Sermo vero de eo
qd ventoꝝ causa generatur duobus
modis existit: sermo vniuersalis ab-
solut': ꝛ sermo ſm illud quod vnicui

q̄ ciuitati propriuz existit. Uniuer
salis vero sermo est ꝙ meridionalis
ſm plurimas ciuitatū calid' ē ꝛ hūi-
dus. Sed calidus ꝓpterea ꝙ a parte
solis vicinitate calefacta vēit. Et hu
midus ꝓpterea ꝙ plurimū mariuz a
nobis est meridionale. ꝛ ꝓpt hoc ꝙ
sunt meridionalia operatur ī eis sol
fortiter: ꝛ euaporat ex eis vapores
qui vētis cōmiscent: ꝛ ideo meridio-
nales venti existūt laxantes. Septē
trionales vero sunt frigidi eo ꝙ sup
montes transeunt ꝛ sup terras frigi
das multarū niuiū. ꝛ sunt sicci ꝓpter
ea ꝙ eis nō multi associant vapores
quoniā resolutio a parte septentrio
nis fit min' neq3 transeūt sup aquas
marinas solutas: s3 transeūt ſm plu
rimum super aquas congelatas aut
super deserta. Et orientales quidem
inter caliditatē ꝛ frigiditatem sunt
temperati: sed suut occidentalibus
sicciores. Septentrionale nanq3 ori
entis minus habet maria q̄ septen-
trionale occidentis. Et nos procul-
dubio septentrionales sumus.

cū vaporib' eleuat a mari. Tertio dic ꝙ si mare ciuitati ꝓximū fuerit ver
sus meridiē: augmentabit grossiciē meridionalē. id ē grossiciē solitā ad
uenire aeri ex flatu vētoꝝ meridionaliū. q2 vēti meridionales naturalr
turbidi ꝛ caliginosi existētes acq̄rēt maiorē caliginositatē ꝛ grossiciē ex
vaporib' hui' mar sibi īmixt: q̄b' ingrossabūt ciuitat aerē ꝛ ꝯturbabūt:
maxie si nequeant li
bere transire ꝓcul vl
tra ciuitatē ꝓpt mō-
te3 iuxpositū ciuita-
ti a septētrione refle
ctente ipos sup ciui
tatē. Quarto dic ꝙ
si mare iuxtapositū
ciuitati fuerit a pte
orient magis hume
ctabit aerē ciuitatis
q̄ si fuerit a parte oc
cident. q2 sol eleuan
do se sup orientē in-
cessant augmētabit
resolutionē id ē eua
porationē tā ab illo
mari q̄ a terra made
fctā frigiditate ꝛ hu
miditate noctis q̄to
pl' appropinq̄bit il-
li mari oriētali. S3
nō est sic in occiden-
talib' marib'. q2 diu3
sol ad occasu3 tēdēs
venit sup ea ꝛ terras
sibi vicinas iā depa-
uit tota die hūidita
tes terre ꝛ aeris. Et
in signū hui' videm'
oriente sole mare flu
uios ꝛ lac' pl' effuma
re ꝛ euaporari q̄ co
occidēte ꝛ terrā silr.
Quinto ꝯcludit sū-
marie qd ꝑmiserat sc3 q̄ ꝓuenit hūiditas in ciuitatib' ꝛ aere ex maris vi
cinitate. ꝛ inde est ꝙ maritimi catarris ꝛ reumatib' frequēter arripiunt
ꝛ morbis ex eis ortis. ¶ Attende ꝙ duplex ē mare. quoddā magnū qd
terrā circūdat ꝛ vndiq3 tegit excepta pte illa quā diuina ꝓuidētia dete-
ctā esse voluit ad habitationē aīaliū ꝛ germinationē plantarū ꝛ ꝓdu-
ctionē alioꝝ mixtoꝝ subseruiētiū hoī: q̄ est vt rex ꝛ quodāmō finis oīm
hoꝝ. ꝛ hoc mare vocat occean' ꝛ mare magnū vltra qd ex nulla pte terra
hitabilis repit. Aliud ē mare mediterraneū qd ita dr. q2 p mediū hitabi
lis terre trāsiēs ipam diuidit ꝛ irrigat ꝛ pisces ministrat: ꝛ flumina reci
pit: ꝛ nauib' defert hoīes ꝛ merces de gente in gentē ꝛ de regione in re-
gionē. Et hoc mare orit ab occeano ꝛ incipit a pte min' pfecta sc3 occidē
tali: ꝛ transit ad ptē pfectiorē videl3 oriētalē. nō recto tramite: sed cū in
uolutionib' plurimis ad instar serpētis vt lati' terrā irriget. ¶ Attēde
scdo q̄ hitatio ꝓpe mare fluens ꝛ refluens est multo sanior q̄ habitatio
ꝓpe mare qd nō fluit. q2 suis fluxu ꝛ refluxu purificat ꝛ a putrefactione
ꝓhibet. ¶ Postea si fuerint ꝛc. In hac pticula sexta tertie ptis pri-
mo agit de mutatiōe aeris a ventis ſm relationē ad maria. Scdo tāgit
duos modos alteratiōis aeris a ventis. ibi [Sermo vero] Tertio exeq̄t
de pmo mō. ibi [Uniuersal vero] Quarto de scdo mō. ibi [Qūq3 vero]
In pma pte q̄ est velut pars pcedētis ptis dicit pmo. Postea id ē post
q̄ ex maris vicinitate ꝓuenit in aere ꝓprie ciuitat hūiditas: si multi ven-
ti sibiīnuicē succedāt ꝛ nō refrenent neq3 repcutiant a montib' supra ci-
uitatē erit aer ciuitat saluior ꝛ liberior a putrefactiōe. tum q2 a ventis ꝓ
cul ferentib' vapores purificat. tū q2 mouet mot' autē pseruat a putre-
dine. Iuxta illud aristotelis q̄rto metheoroꝝ tractatu pmo caplo scdo.
Similiter aūt ꝛ qd mouet ꝛ fluit min' putrescit q̄ nō motū. Secundo
dicit ꝙ si venti nō valuerint insufflare sup ciuitates mari vicinas ille ci-
uitates erūt pparate putrefactioni sui aeris ꝛ humorū coꝝ q̄ habitant
in eis. q2 tūc abūdāt in extranea humiditate que est velut mater putre-
factionis adueniente sibi extranea caliditate solis. Tertio dicit ꝙ venti
meliores in hac intētione sc3 ad ꝓhibendū aerē ꝛ hūores ciuitatū mari-
timarū a putrefactōe sunt septētrionales. q2 cū sint frigidi ꝛ sicci vtraq3
q̄litate resistūt putrefactioni: ꝛ post eos in bonitate hac sunt orientales
ꝓpterea ꝙ sunt sicciores occidētalib'. q2 a sicciorib' ꝓueniūt lo-
cis. nō enī maria sic multiplicant in regionib' oriētalib' vt in oc
cidentalib'. Et peiores ventoꝝ ad reprimendū putredine3 sunt
venti australes seu meridionales. q2 sunt calidi ꝛ humidi. quare
suis qualitatibus non preseruant a putredine. sed suo motu tm̄

In secunda
pte dicit ꝙ ser
mo seu iudici-
um d vent ſm
imutatōes q̄s
faciūt in locis
habitabilibus
ꝛ in aere est du
plex. Quod-
dā est iudiciu3
vle seu genera
le absolutum.
non tamen sic
vle q̄ careat ac
ceptione s3 ꝙ
vt in pluribus
vificat. Aliud
est iudiciū pti
culare ciuitati
vni vel paucis
appropriatu3.
verbi grā. bo-
reas dr vniuer
sali ſmone fri-
gidus ꝛ siccus
ipe tamen per
flās sup mon-
tem ethuc con
tinue ardentē
ꝯinde veniēs
ad ciuitates il
li monti proxi
mas calefacit
eas fumit ꝛ fu
ligine quos e-
is defert. In tertia pte dic pmo ꝙ vēti australes sunt calidi et
hūidi ſmone vli ſm plimas ciuitates. Calidi q̄dē: q2 veniūt a lo-
cis calefactis ꝓpinq̄tate solis. sc3 a pte meridiei. Hūidi vero: q2
plurima ex marib' mediterraneis ꝯlōgat a nobis sūt meridiona
lia. q̄ calefiūt ꝛ euaporant vehemēter a sole: ꝛ sui vapores ventis
īmiscent meridionalib'. Et iō hi vēti laxāt ꝛ dissoluūt hūana cor
pora cū suis hūorib'. Iuxta illd hypocrat āpho. 3ª. Austrini fla-
tus grauāt auditū. caliginosi quidē caput grauātes: pigri dissol
uentes. Et gal. in cōmēto ait. Cū initia neruoꝝ humectent hui'
humectationib' venti volūtarij mot' grauant: ꝛ hoīes ipotentes
ꝛ debiles efficiunt. Scdo dic ꝙ vēt' boreal vli iudicio est frigid'
ꝛ sicc'. Frigid' q̄dē q2 trāsit sup mōtes frigidos ꝛ terras frigidas
coopꝑtas niuib'. Sicc' aūt q2 nō fert secū multos vapores. Pmo
q2 in pte septētriōis subiecta polo artico vn̄ venit boreas q̄si nul
la fit a sole euaporatio p nimia frigiditate loci illi' ꝛ distātia ma
xima eius a sole. Scdo q2 nō transit super aquas maris solutas
id est liquidas fluidas euaporatas a sole: sed partim super con-
gelatas aquas ptim sup deserta arida frigore cōstricto supfluo.
Tertio dic ꝙ oriētales vēti tēꝑati sunt in caliditate ꝛ hūiditate:
s3 sunt sicciores occidētalib'. q2 ps oriētis septētrional id ē decli-
nās ad septētrionē nō h3 tot maria sic ps occidētal ad septētrio
nē declinās. Et nos ꝓculdubio septētriōales sum' id ē tota terra
hitata subiecta pti celi q̄ est int tropicū cācri ꝛ circulū polarē arti
cū cōprehēdēs septē climata cū terris annexis eis est septētriōal
ita ꝙ ps ei' oriētal ꝛ ps ei' occidētal ꝛ ps ei' media inter oriens
ꝛ occidens declināt omnino ad septētrionē: sicut tota terra que
est a tropico capricorni vsq3 ad circulū polarē antarticū quā vt fe
runt quidā antipodes habitant est meridionalis. Nos ergo nō
habemus verū oriens neq3 verū occidens non declinans ad al-
terū polū: sicut habet terra directe subiecta equinoctiali. sed no-
strū oriens ꝛ nostrū occidens dicuntur septentrionalia: q2 decli-
nāt ab eq̄noctiali vsus polū articū: verū aliq̄ ex terris nr̄is dicūt
meridionales respectu aliarū: q2 pl' distāt a polo artico ꝛ magis

Occidentales vero paruz plus sunt humidi: quoniā super maria transeunt: ⁊ q2 sol eos suo diuersificat motu. Unusquisq3 enī hoꝝ duoꝝ scilicet solis ⁊ ipsoꝝ alteri suo motu quasi contrarius existit. Ideoq3 nō tantū resoluit eos sol quantuz orientales resoluit ventos: ⁊ proprie quia maioꝛ exufflatio orientaliū est in principio diei. ⁊ maioꝛ occidētaliū exufflatio est in fine diei. Et ideo occidentales minoris existūt caliditatis q̄ꝫ orientales. ⁊ magis ad frigiditatez declinantes. ⁊ orientales maioris caliditatis: licet ambo cōparatione ventoꝝ meridionaliū ⁊ septētrionaliuz sint tēperati. Quādoq3 vero in ciuitatibus ventoꝝ iudicia ꝑm alias res mutant̄. Est enī quandoq3 in quibusdam ciuitatibus conueniens vt venti meridionales frigidiores sint: cuz circa eas montes fuerint niuosi meridionales: ⁊ cōuerterint se vēti meridionales ad frigiditatē ideo q̄ꝫ super eos transeunt. Et est cū septētrionales meridionalibus calidiores existunt cum circa eas deserta fuerint adusta. Sz assamahuni aut sunt venti qui per deserta transeunt valde calida: aut sunt venti de genere fumorū qui in spacio signa efficiunt terre faciētia similia igni: quoniā cū sunt graues ibi accidit eis sicut accensio ⁊ cōbustio: ⁊ subtile separatur: ⁊ qđ graue est descēdit in quo existūt adustionis ⁊ igneitatis reliquie. q2 oēs venti fortes sicut videtur sapientib' philosophoꝝ non incipiunt nisi a superioꝛi: licet materieꝝ eoꝝ principiū sit ab inferioꝛi: principiū vero motuum ⁊ exufflationum ⁊ turbinis eorū est a superioꝛi. Et hoc aut est iudiciū cōe aut ꝑm plurimū. Et huius certificatio ī parte naturalis philosophie continetur. Et nos quidez non noīabimus modi istius capl'z in locis habitatis. ❡ Ciuitatum vero diuersitates sunt ꝑm terram. quoniam earuz alie sunt lutose: alie sunt que sunt petrose: alie sunt que sunt arenose: alie sunt que sunt limose fetentes aut cenose: alie sunt super quarum terram est virtus metallina superās. Et hoc totum in eius aere ⁊ aqua operatur.

accedūt. versus antarticū. Quarto dic̄ q̄ꝫ occidētales vēti paulo sunt hūidiores oriētalib' ꝓpt' tres cās. Pria ē q2 pl' trāseūt super maria q̄ꝫ oriētales: quoꝝ vapores eis īmiscēt̄ ⁊ ab eis deportant̄. Scđa ē q2 mouent̄ motu ↄ̄rio soli. Sol enī mouet̄ motu diurno ab oriente in occidēs. ⁊ hi venti mouent̄ ab occidēte in oriēs. Et iō sol pl' resoluit ⁊ purificat vētos orientales q̄ sequunt̄ motū ei' q̄ꝫ occidentales ↄ̄rij mot'. Tertia ē q2 vēti oriētales pl' exufflāt in p̄ncipio diei post solis ortum: ⁊ sic resoluunt̄ ⁊ purificant̄ a sole ascēdente. Sed occidētales plus exufflāt ī fine diei post solis occasuz: ⁊ sic a sole nō purificātur. Et inde est q̄ꝫ occidētales min' calidi sunt oriētalib' ⁊ declinant ad frigiditatez: et orientales ad calorē magis. ambo tn̄ comparatione ad boreā ⁊ austrum sunt tēperati. ❡ Queret aliq̄s circa tertiā cām q̄re venti oriētales plus exufflāt in p̄ncipio diei: ⁊ occidētales in fine ipsi'. Dic h̄ iō esse q2 sol ē vna de p̄cipuis causis cōmotiōis vētoꝝ. Iux̄ illđ arist. 2. methauroꝝ tractatu scđo. c. 2. Sol aūt ⁊ cessare facit ⁊ cōmouet spūs. i. vētos. Et q2 forti' irradiat sup̄ ꝑtē orient̄ in p̄ncipio diei cōmouet tūc vētos oriētales: ⁊ ex sili cā in fine diei occidētales. ❡ Attēde p° q̄ꝫ vēt' est mł'titudo sicce exhalatiōis mota circa frā cui' mā ē a terra. Et p̄ncipiū sui mot' vt pl'imū ē a suꝑiorib'. Iux̄ illđ aristo. trac. nūc alle. c. 1. Qm̄ aūt ē vēt' mł'titudo q̄dā sicce ex terra exhalatiōis mota circa terrā: palā q̄ꝫ mot' quidē p̄ncipium desuꝑ: mā aūt ⁊ gn̄atiōis desubt' est. Ex q̄ pz q̄ꝫ ois ventus de nā sue ꝓprie materie ē sicc'. Sz medici de vent̄ tractantes nō ↄ̄siderant eos ꝑm nām ꝓprie materie: sed ꝑm alterationes q̄s faciūt in locis h̄itabilib' ⁊ incol' coꝝ. Et q2 q̄dā eoꝝ calefaciūt: alij infrigidāt: alij desiccāt: alij hūectāt ꝑm loca vn̄ vēiūt ⁊ ꝑ q̄ trāseūt: ⁊ ꝑm illa q̄ cū eis miscent̄: quosdā vocāt calidos: alios frigidos: quosdā siccos: alios hūidos. ❡ Attēde. 2. q̄ꝫ q̄ttuoꝛ sūt vēti capitales ꝑm q̄ttuoꝛ āgulos mūdi. scz boreas veniēs a ꝑte septētrionali q̄ est v̇sus polū articū. auster veniēs a ꝑte meridionali declināte ad polū ātarticū. subsolan' veniēs ab oriēte. ⁊ fauoni' veniēs ab occidēte. ⁊ q̄sq3 hoꝝ q̄ttuoꝛ hz duos vētos sibi collaterales. ⁊ sic sunt in toto vēti duodecī. Iux̄ illđ metricū. Circi' est boreā dextrans: aq̄loq3 sinistrās. Est austro dext̄ noth' est aphric' q3 sinister. Dextras vulturne sub sol: hūc eure sinistras. Dextrat̄ zephiro fauo (ni' huic chor' obstat

In q̄rta ꝑte dic p̄mo q̄ꝫ iudicia ventoꝝ q̄nq3 alia sunt a p̄dict̄ iudicijs vl'ib' in q̄busdā ciuitatib': ⁊ mutant̄ ꝑm alias res. i. diuersificant̄ alit̄ q̄ꝫ ꝑm āgulos mūdi a q̇b' ꝓcedūt. v̇bi gr̄a. Vēti meridionales q̄nq3 sunt ꝑm aliq̄s ciuitates frigidiores borealib' cū ꝓpe illas a ꝑte meridiei fuerīt mōtes coopti niuib': q̄s ꝑtrāseūtes infrigidant̄: ⁊ sic infrigidāt ciuitates ꝓprias ad q̄s accedūt: ⁊ ita aliq̄n vēti septētrionales sunt calidiores vent̄ meridionalib' apud aliq̄s ciuitates: cū ꝓpe eas fuerint a ꝑte septētriōis de'ta adusta: quoꝝ fumis calefaciūt ⁊ eos secū deportāt ad vicias citates. Scđo dic̄ q̄ꝫ assamahuni sūt vēti q̄dā trāseūtes ꝑ de'ta vehement̄ calida: vł' sūt vēti de gn̄e fumoꝝ īflāmatoꝝ ī aere faciētiū ī eo sig̃ terre faciētia sil'ia igni. s. dracones volātes: vł' cometas: vł' stellas cadētes: vł' capras saltātes: vł' dumos ardētes: vł' scītillātia fulgura. tales enī fumi cū sint grossi ⁊ g̃ues a forti calore sursuz delati incēdunt̄ ⁊ adurūt̄ ⁊ subtile eoꝝ ī flāmā ↄ̄ursum sepat̄ a grosso. grossum v̇o ꝑuās reliq̄as adustiōis et igneitat̄ cū īpetu descēdit: ⁊ fit malus vent'. Oēs enī fortes vēti ꝑm pħos habēt p̄ncipiū sue motiōis exufflatiōis et turbinis a suꝑioꝛi: ⁊ sue materie p̄ncipiū ab īferioꝛi. ⁊ h̄ v̇ificatur vł' vel ꝑm pl'imū vt certificat arist. 2. metheoroꝝ. Signāter dī ꝑm pl'imuz: q2 possibile ē q̄ꝫ vēti aliq̄ a terra erūpant cū terremotu. Iux̄ illđ ar'. 2. metheo. tra. 3. c. 2. Iā enī terremot' in q̄busdā locis fact' nō pri' desijt q̄ꝫ erūpēs ī eū q̄ sup terrā locū manifeste vt ethnephias exiuit q̄ mouit vētos: q̄le et circa eracleā caz q̄ in pōtho nuꝑ factū fuit ⁊ pri' saturni insulam. hec eniz est vna vocatarū eoli insularuz. In hac enī intumuit aliquid terre: ⁊ ascendit velut collis moles cū sono: tandē aūt rupta exiuit mult' spirit' id est vent' ⁊ fauillā ⁊ cinerē eleuauit ⁊ liparēoꝝ ciuitatē existentē non longe omnē incinerauit ⁊ ad quasdā in italia ciuitatū venit. hec aristo. ❡ Attende q̄ꝫ assamahuni exponit̄ in synonimis libri hui' q̄ꝫ sunt dies caniculares. ⁊ in glosa marginali sil'i textui in scriptura solet exponi sic. assamahuni id est dies. 40. in t̄pe canis ⁊ alij. 40. in hyeme eis oppositi. quorū viginti sunt iulij: ⁊ alij viginti sunt augusti. ⁊ dicuntur assamahuni id est molesti. Sed per assamahuni princeps hic intelligit ventos malignos quasi suffocatiuos. q̄ cōius flant t̄pe dierū canicularīū in regionib' suꝑioꝛib' marie in cipro quo ad regiōes nobis cognitas. Tertio dicit q̄ꝫ nō nominabit capl'm id est sermonē summariū isti' modi alterationis aeris ex vent̄ in locis habitat̄ id ē in capl'o vndecio sūme p̄sentis qđ ē de eis q̄ ꝓueniūt ex h̄itabilib' locis vbi in sūma recolit fere oīa pri' dicta de mutationib' aeris non ↄ̄rijs nature. ❡ Attēde q̄ꝫ aliq̄ libri sic habent hūc passum. Et nos quidē nunc nominabim' modi isti' capl'm in locis h̄itat̄. Quē sic intellige. nos noīabim' nūc. i. statim capl'm summariū modi isti' scz đ mutatiōib' aeris nō ↄ̄rijs nāe. ⁊ erit. 11. p̄sent̄ sūme ❡ Ciuitatū vero ⁊c̄. In hac particula septima tertie partis primo tangit quinq3 diuersitates habitabiliū locoꝝ ꝑm naturas terre super quaz fundantur. Ex ciuitatibus enim quedam sunt lutose: ⁊ propter sui luti abundantiaz frigide sunt ⁊ humide. Alie sunt petrose: ⁊ sunt frigide et sicce ex parte petrarū: nisi quātū petre sua frigiditate ↄ̄uertūt aeris ꝑtē in aquositatē: sic sepe app'et ī eccl'ia tornacēsi. Alie sūt arenose. ⁊ ille sūt ex ꝑte terre frigide ⁊ sicce. Alie sūt limose fetētes aut cenose. Et ꝑ limosas fetētes intellige illas quaꝝ terra est mollis pl'imū ībibita aqua. Et ꝑ cenosas illas quarū terra sordida est ad nigrū vel cinericiū declinans. sicut lim' paludū: vel lim' qui est in alueo riui. Et he ambe frigide sunt ⁊ humide: nisi limus aut cenū putredine incaluerit ⁊ aerem calefecerit. Alie sunt in terris quarum abundant metallice virtutes. vt virtus ferri vel virtus sulphuris vel virtus aluminis. Secundo dicit q̄ꝫ hoc totū id est natura terre quecūq3 sit illa operatur alterādo ꝑm q̄litates ipius aerē ⁊ aquā ꝓprie ciuitatis. vel intellige ꝑ hoc totū cui' v't' ē metallina.

¶ De impssiōib' aerearū mutationū malarū cursui nāli ꝯ̄riarū. C. IX.

Ultoties vo rc̄. In h̄ caplo p̄mo diuidit mutatōes aeris ꝯ̄rias m nāe. Scd̄o declarat mēbra diuidētia. ibi [Q̄d vero] Tertio agit de effectib' aeris putridi ⁊ aeris excedent̄ in aliq̄ p̄maꝝ q̄litatū a In p̄ma pte dicit ꝙ mutationū aeris nature ꝯ̄riarū alia fit ꝑpter ꝯuersionem factā in sb̄a aeris puta q̄ putrefit. alia fit ꝑpter ꝯuersionē aeris ī suis q̄litatib'. puta q̄ supcalefit āt supifrigidat̄ itēsissime. Sz nūq̄d aer etiaz ē ꝯ̄ri' nature ex pmixtiōe maloꝝ vapoꝝ ex cadaueri b' et lacunis corrupt̄: ⁊ ex fumis viuoꝝ carbonuz ⁊ ex odore parietū linitorū recenter ex calce: dato ꝙ nō sit in sb̄a mutat' vel in q̄litatibus. Dic ꝙ aer nō hic accipit̄ ꝑ sb̄a elementari simplici sed ꝑ ꝯmixto ex tali sb̄a p̄dn̄ante ⁊ vaporib' aut fumis secū icorporat̄. iō tā sb̄a ꝙ̄ q̄litas aeris trāsmutata reputatur ex dictorum cōmixtione. b Q̄d vero i ei' rc̄. In hac pte scd̄a primo declarat mutationem aeris in sb̄a. Scd̄o quo tpe anni magis euenit. ibi. [Pestilētia aūt. Tertio mutationē aerꝭ i q̄litate. ibi [Q̄d vo i ¶ In prima (ipsi'] pticula dicit p̄mo ꝙ mutatio aeris ī sb̄a est cū sb̄a aeris ꝯuertit̄ ad maliciā seu corruptionē putredinalē. nō ꝑpt̄ vehemētiā excessus ei' in aliq̄ quattuor primarū q̄litatū. ⁊ hec mutatio pestilētia vł epydimia dr̄. Et est pestilētia putrefactio eueniēs aeri sil̄is putrefactiōi aq̄ remollitōis fetide. ¶ Instabit aliq̄s ꝙ aer nō putrefit Pr̄io auc̄te arist. 25. pticl̄a ꝑbleumatū. ꝑbleumate. 19. q̄rēt̄ ꝑpt̄ q̄d aq̄ quidē ⁊ terra putrefit: aer aūt ⁊ ignis nō putrefit. Et r̄ndet p̄mo de solo igne dicēs. q̄ calidissimū fit ῑputridū oē: igne aūt nihil calidi'. Scd̄o r̄ndet de igne ⁊ aere sil̄ dicēs. Q̄r infrigidari oz pri' illō q̄ō putrefit. suple cū putrefactio sit corruptio q̄daz in vnoquoq; h̄uido ꝑprie f̄m nām caliditat̄ ab aliena caliditate. Ignis aūt calid' semp: aer aūt igne plen' putrefit aūt nullū calidū s; infrigidatū. Itē putrefactio ē passio mixti sc; sepatio ꝑprij h̄uidi a sicco ꝑ extraneū calorē dissoluētē ⁊ debilitātē calorē innatū. ¶ Ad p̄m dic aristo. voluisse ꝙ aer supreme regiōis igni cōtigu' nō putrefit: q̄ plen' igne ē. nec h̄z h̄uiditatē q̄ putrefieri possit. Sz aer nobis ꝑxim' nec igne plen' est: ⁊ infrigidari leuit̄ pōt: ⁊ mult̄ replet̄ h̄uiditatib' q̄re pōt putrefieri. Et id voluit forte aristo. in fine dicti ꝑbleumat̄ dicēs. Terra aūt ⁊ aq̄ ⁊ aer calida ⁊ frigida sunt. Ad secūdū r̄ndet hic p̄n. ⁊ dic p̄mo ꝙ cū dicim' aerē putrefieri nō intelligim' de aere simplici nudo id est puro: q̄ nō est talis aer nos circūdās. Et si forte pur' inuēt' fuerit erit ali' ab aere putrescibili: q̄ neq; pur' aer neq; aliud purū elemētū putrefit s; mutat̄ q̄litatiue vel sb̄alit̄ in aliō corp' simplex vt aqua in aerē: aer in ignē. Scd̄o dicit ꝙ cū dicim' aerē putrefieri intelligim' ꝑ aerē corp' cōmixtū ex aere simplici ⁊ vaporib' ⁊ fumis terreis ⁊ nubib' insurgētib' ⁊ partib' igneis. Tertio dicit ꝙ iste cōmixt' aer nō dr̄ aer nisi sicut aq̄ maris aut lacuū dr̄ aq̄. q̄uis nō sit pura simplex s; cōmixta ex aq̄ simplici terra aere ⁊ igne: supante tn̄ ⁊ p̄dn̄ante aqua. Quarto ꝯcludēdo dicit. Hic ḡ aer mixt' q̄n; putrefit ⁊ sb̄alit̄ ꝯuertit̄ ad maliciā putredinalē infectiuā sic̄ aq̄ lacunarū putrefit interdū sb̄alit̄ ad maliciā ꝯuersa.

¶ De impressionibus aerearum mutationum malarum cursui naturali contrariarum. Capitulum. IX

Utationes[a] vero naturam egredientes sunt: aut propter conuersionez in substantia aeris factā: aut propter conuersionē in qualitatibus ipsi'. Q̄d[b] vero in ei' existit substātia est vt eius substantia ad maliciā conuertatur. non ideo ꝙ aliqua suarū qualitatuz valde fortior facta fuerit f̄m augmētum vel diminutionē. ⁊ hec est pestilentia. Et est putrefactio que accidit aeri similis putrefactioni aque remollitiōis fetide. Nos nanq; cū aerem dicimus nolumus dicere aerez simplicē nudū. quoniaz ipse non est aer qui nos circundat. ⁊ si inuentus fuerit purus fortasse erit alius. Ipse enī ⁊ vnūquodq; simpliciū nudoruz non putrescunt: sed aut in sui qualitate aut in sui substantia in aliud cōuertitur simplex: sicut aqua conuertitur in aerē. Cū aūt aerem dicimus nolumus dicere nisi corp' in substantia sua cōmixtū. Et est corpus cōmixtū ex aere certificato ⁊ partibus aeris vaporosis et partibus terreis in fumo ⁊ nubibus surgentibus ⁊ partibus igneis. Et nos non dicimus illum aerē nisi quomodo dicim' aquā maris aut lacuū aquaz: licet non sit aqua pura simplex: sed mixta ex aere ⁊ terra ⁊ igne: sed superans in ea est aqua. Hic ergo aer putrescit quādoq; ⁊ cōuertitur ei' substantia in maliciā sicut aqua lacunarū quādoq; putrescit ⁊ conuertitur eius substantia ad eā. ¶ Pestilentia autē ⁊ aeris putrefactio f̄m plurimum euenit in postremo estatis ⁊ in autūno. Et nos q̄dē nominabimus accidentia que ex pestilentia proueniunt in alijs locis ¶ Quod vero in ipsius existit qualitatibus est vt f̄m caliditatē aut frigiditatē ad qualitatē perueniant intolerabilē intantū vt per ipsum messes ⁊ generatio corrumpantur. Et hec q̄dē est aut cōuersio homogenea sicut rabiositas estatis cuz fortior fit: aut cōuersio ꝯ̄traria sicut frigoris malicia in estate que ꝑpt̄ aliq̄ō euenit accidens. Ex aere[c] vero cuz mutatur proueniunt in corporibus accidentia. Cum enī putrescit putrefacit humores. ⁊ incipit humorez putrefacere qui a corde circundat' est quoniā ad ip̄m propinqui' accedit ꝙ̄ ad aliū.

¶ In scd̄a pticl̄a dic̄ p̄mo ꝙ pestilētia ⁊ putrefactio aeris eueniūt sepi' ī fine estat̄ ⁊ ī autūno. ¶ Cōtra. ver declinat ad caliditatē ⁊ h̄uiditatē subtiles vt p̄missum ē in. c. 6. sūme p̄e sent̄. s; caliditas ⁊ h̄uiditas matie disponūt ad putrefactionē. caliditas vt agēs: h̄uiditas vt passum. Itē mediū estat̄ est matie caliditat̄ resoluens dispgens ⁊ debilitās calorē innatū aeris h̄uoꝝ ⁊ corpoꝝ nostroꝝ. s; ī potētia caloris inati ad regēdū h̄uidū ⁊ manutenendū ip̄m cū sicco sibi pmixto ē cā p̄cipua putrefactionis. Itē finis estatis ⁊ autūn' sſ fort̄ siccitat̄ q̄ putrefactioni resistit: q̄ mr̄ ⁊ nutrix ipsi' est superflua humiditas. ¶ Ad primuz dic ꝙ ver declinat ad caliditatem subtilez parū sopitaz et ad h̄uiditatē naturalē vt ait p̄nceps loco ibi allegato tales aūt calor ⁊ h̄uiditas nō inducūt putredinē aerꝭ. Ad secundū dic ꝙ mediū estatis sua intensa caliditate desiccat aerē ⁊ quodāmō purificat ip̄m: q̄re in aere nō sinit putredinē excandescere. Ad tertiū dic ꝙ in fine estat̄ ⁊ in autūno nō venit cōiter pestilentia: nisi pri' aere turbato ⁊ humectato: vł ex ꝯstellatiōe celi putrefactiua vel ex multiplicatione impressionū methcorologicarū: vel ex aliq̄ alia spēali cā. ⁊ q̄ tūc h̄uana corpa sūt cacochimiora ꝙ̄ tpibus alijs ⁊ coꝝ virtutes sunt magis deiecte: magis appet in eis impressio pestilētic. Scd̄o dicit ꝙ noīabit alijs locis scil; quarti p̄ma tractatu q̄rto caplis p̄mo ⁊ scd̄o accidētia ꝑueniētia ex pestilētia. ¶ In tertia particula dicit p̄mo ꝙ mutatio aeris cōtra nām ī q̄litatib' suis ē vt aer fiat tāte frigiditat̄ āt caliditat̄ ꝙ corrūpat messes ⁊ generatiōez id est semina generatiōis plantarū ⁊ aīaliū. Scd̄o dicit ꝙ hec mutatio aeris q̄litatiua vel est homogenea tēpori in quo fit sicut rabiositas estatis in caliditate superexcedēti vł etherogenea seu ꝯtraria nature tēporis in quo cōtingit vt malicia frigoris estatis ex accidēti aliquo ꝯtingēs sicut ꝑpt̄ dn̄iuz saturni vł assiduationē pluuiarū vł vētoꝝ īfrigidātiū c Ex aere vero rc̄. In hac pte tertia p̄mo agit de opib' aeris putridi. Scd̄o agit de opib' aeris supcalefacti. ibi [Et si fortit̄] Tertio de opibus aeris supinfrigidati. ibi [Aer vero frigid'] Quarto de opibus aeris humidi ⁊ aeris sicci. ibi [Aer vero humidus] ¶ In p̄ma pticl̄a dic̄ ꝙ mala accidētia ꝯtingunt ex aere sb̄aliter mutato ⁊ putrescēte: sc; putrefactio h̄uoꝝ. ⁊ p̄mo ⁊ matie h̄uoꝝ qui sunt in ventriculis cordis: quia propinquius ad hos accedit pro refrigerio cordis attractus aer. ⁊ ex consequenti deijcit ⁊ debilitat omnes vires corporis: ⁊ inducit febrem pestilentialem vł bochia perniciosa in emunctorijs principalium membrorum vel fluxū ventris pestilētialē. ¶ Sz instabit aliq̄s ꝙ putrid' aer nō semp p̄mo īficit h̄uores cordis: q̄ cū aspiratiōe trahit̄ ad cere

¶ Et si fortiter calefit iuncturas laxat: et humores resoluit. ergo in siti augmentū prestat ⁊ resoluit spiritꝫ ⁊ deijcit virtutes ⁊ prohibet digestionem: propterea ꝙ calorē innatuꝫ occultū resoluit qui est instrumentum nature: ⁊ colorē efficit citrinū: propterea ꝙ humores resoluit sanguineos colorē rubificantes. ⁊ quia choleraꝫ alios facit superare humores: ⁊ cor calefacit calore non innato: et facit humores fluere ⁊ ipsos putrefacit ⁊ defert eos ad concauitates ⁊ membra debilia ⁊ corporibus sanis non est bonus. Est tamen cū hydropicis confert ⁊ paralyticis ⁊ alcuzeꝫ frigido ⁊ spasmo humido ⁊ torture humide. ¶ Aer vero frigidus calorem innatum ad interiora redire facit: nisi talem adeptus fuerit fortitudinem per quam ad interiora ingrediatur: hic nanqꝫ est mortificās. Aer preterea frigidꝰ non multū tñ prohibet materierum fluxum ⁊ cōtinet eas. Sed facit catarrum ⁊ debilitat neruos: ⁊ tracheam arteriam magno ledit impedimento. Et cum nō fuerit fortis digestionem efficiet fortioreꝫ: ⁊ omnes occultas operationes faciet fortiores ⁊ excitabit appetitum. Ad vltimum vero est magis sanis conueniens q̄ aer multe caliditatis. Sed eius quideꝫ nocumenta sunt ex parte operationum que ex neruis pendent. ⁊ ideo ꝙ claudit poros ⁊ ꝙ premit illud quod intus existit in ossibꝰ

brum sicut ad cor ⁊ ꝓpinquiori via ⁊ reperit cerebrū minoris resistentie: cū sit mollī ⁊ debilius corde. Item aer putridꝰ icorrectꝰ trahitur assidue per orificia arteriarū terminatarū ad cutē dum arterie dilatantur. Sed aer putridus ad cor attractꝰ primo corrigit̄ abvua. secūdo a pulmone per quos transit priusq̄ ad cor ꝑueniat. priꝰ ergo ificit alios hūores q̄ humores cordis. Itē apostemata epidimialia ita sepe vel sepius veniunt i iguinibꝰ ⁊ collo sicut in subascellis ⁊ i iguinibus venientia significant radicē ifectionis i epate eē: ⁊ in collo venientia radicem esse in cerebro sicut veniētia i subascellis significant radicem putredis esse in corde.
¶ Ad p̄ᵐ dic ꝙ aer pestilentialis primo incipit notabilr̄ putrefacere cōiter ⁊ vt in pluribꝰ humorē circūdatū a corde. Primo qꝛ venenosus est ⁊ venenū a tota ꝓprietate petit cor. Scd̄o qꝛ plurimꝰ aer est cordi necessariꝰ ad refrigeriū sui ⁊ spirituū ⁊ delationē fumorum vaporaliū superabūdantiū in eo ⁊ formationem vocū. Tertio qꝛ sanguis ꝯtentꝰ in ventriculis cordis ē multū subtiliatꝰ: vnde passibilior ⁊ infectiōis capacior redditur. Possibile tñ est vt cor sua fortitudīe ⁊ sui sanguis sinceritate quasi nihil patiat̄ ab aere putrido. ⁊ ideo plurimi in pestilētijs vehemētibꝰ ⁊ vniuersalibꝰ euadūt illesi. cerebrū vero neqꝫ sic impetit̄ a veneno ꝑ ꝓprietatē: neqꝫ tāto eget aere. neqꝫ sui humores sunt ita subtiles. Ad secūdū dic ꝙ modicꝰ aer ꝑ orificia arteriarū attrahit̄ ⁊ colatꝰ per stricturā orificioꝝ aliquo modo depuratur nō intrans libere cū suis corruptis vaporibꝰ ⁊ nō obuiat sanguini ita subtili ⁊ parato inflāmari sicut ē sanguis cordis. Ad tertiū dic ꝙ aliqn̄ ⁊ sepe cor venenari incipiens sua fortitudine depellit venenositatē ad cerebrū aut epar: maxime si alterū ipsoꝝ debile fuerit vel cacochimū. Et tūc cerebrū mittit retro aures ⁊ epar ad alterū inguinū qd̄ in eo corruptū est.
¶ In scd̄a particula p̄mo narrat incōmoda duodecim aeris rabiose supcalefacti. Primū ē iūcturarū laxitas. ¶ Sꝫ instabit aliq̄s ꝙ potiꝰ inducere videtur iūcturarū tensionē. quia laxitas ab humectatione ligamētoꝝ ꝓcedit: ⁊ tensio a siccitate ⁊ ꝯtractiōe. Sed sup excellēs aer in caliditate siccat ⁊ contrahit: sicut est videre in pargamenis corijs ⁊ chordis tali aeri exposit̄. Dic ꝙ supflua caliditas p̄mo occursu triplr̄ laxat iūcturas. Prīo liquefaciēdo humiditates quibꝰ remolliunt̄ sua ligamēta. Secūdo liquefaciendo quodāmodo ⁊ remolliēdo substātiā neruoꝝ chordarū ⁊ ligamentorum. Nnone vides ꝙ volentes dirigere asseres incuruos calefaciūt eos ad ignē: vt liquefacto ꝓprio eoꝝ humido plicabiliores fiant. Tertio resoluendo supflue spūs motiuos ⁊ deijciendo virtutē motiuā vnde ꝓcedit iūcturarū robur ⁊ firmamentuꝫ. Sed nō est negandū q̄n caliditas supflua perseuerans possit indurare ⁊ ꝯtrahere iūcturas. Secūdū est resolutio supflua hūoꝝ extrahēdo qd̄ subtile est ex eis ⁊ educēdo sub forma vaporis. Tertiū est sitis augmētatio quā efficit eleuādo calorē innatū supra ꝓpriū humidū ⁊ ꝯsumēdo roridū hūidū quo tēpat̄: ex cuiꝰ priuatione causat̄ vera sitis. Quartū est resolutio spirituū aptiōe poroꝝ ⁊ attractiōe: sicut flāma vna attrahit aliā. Quintū est deiectio virtutū ex resolutiōe spirituū ꝓcedēs q̄ sunt eis instrumenta ⁊ cā vigoris. Sextū ē ꝓhibitio siue ipedimētū digestiōis ex dispersiōe ⁊ resolutiōe caloris innati q̄ est instrumētū digestiue virtutis. Septimū est citrinitas coloris ex resolutōe sanguinis soliti rubificare ⁊ multiplicatiōe cholere citrine supra alios hūores. Octauū est calefactio cordis extraneo calore nō innato: qꝛ feruens aer ad cor attractꝰ ꝓ refrigerio nō sufficit ip̄m neqꝫ spiritū eiꝰ cōtēꝑare. Nonū est fluxꝰ ⁊ liq̄factio hūoꝝ q̄ forti calore subtiliati ⁊ cholerisati exagitantur. Decimū ē putrefactio hūoꝝ ex debilitatiōe caloris innati ab extranea caliditate: quare nō sufficit ꝓprio hūido dn̄ari ⁊ cū sicco alligatuꝫ manutenere. Undecimū est delatio humoꝝ ad ꝯcauitates ⁊ membra debilia. Primo qꝛ vias ipsis apit. Scd̄o q̄a reddit hūores odiosos mēbris: quare ꝯpellunt̄ a fortibꝰ ad debilia ⁊ ad ꝯcauitates. Tertio q̄a adeo naturā debilitat vt nō sufficiat eos regere. Duodecimuꝫ est vniuersale: videlicet lesio sanoruꝫ. Sanitas eni ꝯsistit i quadā tēꝑantia quā dissoluit superexcedēs caliditas. Scd̄o dicit ꝙ q̄nqꝫ superexcedens aeris caliditas q̄nqꝫ generibꝰ egroꝝ ꝓdest. Primo quidē hydropicis: maxime patientibꝰ hyposarcā. qꝛ corrigit superfluā mēbroꝝ humiditatē ꝓhibentē nutrimentū inuiscari ⁊ adherere mēbris. ⁊ ꝯsumit phlegma quo mēbra intumescunt. Et lꝫ ꝯferat alchiticꝭ ⁊ tympanisticis ad aque ⁊ venti ꝯsumptionē: nocet tñ eis augmentando superfluā maciē partiū superioꝝ q̄ cōiter ethicant̄ in dictis hydropicis: maxime cū egrotāt a calida cā. Scd̄o ꝑalyticis resoluendo hūiditates phlegmaticas q̄ neruos ibibūt ⁊ deoppilādo vias spirituū aialiū. Tertio alcuzeꝫ id est tetano frigido. Et est egritudo officialis ꝓhibens virtutē motiuā a ꝯtractiōe mēbroꝝ. de quoꝝ aptitudīe est vt cōtrahantur ꝓpter nocumentū in lacertis ⁊ neruis. Et dr̄ arabice cuzeꝫ ⁊ alcuzeꝫ ⁊ elcuzeꝫ. Nā el ⁊ al sunt articuli arabici. Et elcuzeꝫ frigido confert calor feruens: qꝛ liq̄facit eiꝰ materiā ⁊ resoluit cā ⁊ tollit frigꝰ qd̄ est cā eiꝰ. Quarto spasmo hūido ꝓpter easdē cās. In sicco vero solito ꝯtingere in egritudinibꝰ ꝯsumptiuis est valde nociuū. Quinto torture hūide que est morbꝰ officialis in facie ꝓpter quā trahit̄ pars faciei ad partē nō naturalē: ⁊ alterat̄ forma eiꝰ naturalis ⁊ remouet̄ bonitas obuiationis vtroꝝqꝫ labioꝝ ⁊ ambarū palpebrarū ex parte. Et eiꝰ causa est aut mollificatio aut spasmꝰ lacertoꝝ palpebrarū ⁊ facici quā ꝯsumit superexcedens caliditas.
¶ In tertia particula dicit primo ꝙ frigidus aer repellit ad intra naturalē calorē: nisi tante fuerit frigiditatis ꝙ ad intima penetret. quo dato mortificās est. ⁊ iste reditꝰ caloris ad intra: ⁊ fortificatio ipsiꝰ ab aere frigido circūstante fiūt ꝑ viā antiparistasis qua alterū ꝯtrarioꝝ ab alio fugiens seip̄m vnit. Scd̄o dicit ꝙ aer frigidꝰ non multū tamen intense frigiditat̄ ꝓhibet materias fluere ⁊ ꝯtinet eas id est vnit ⁊ quietas tenet. qꝛ ꝓpriꝰ frigiditatis effectꝰ est ꝯgregare. Signāter dicit: nō multū tñ: qꝛ vehemēter frigidus aer fortitudīe sue expressionis materias interdū fluere facit. Tertio dicit ꝙ aer frigidꝰ generat catarrū: maxime cū sua frigiditate ꝑcutit cerebrū. repellit eni interiꝰ vapores latos ad ip̄m sicut ad caminū: ⁊ eos inspissat ⁊ debilitat digestiuam cerebri: ⁊ velut spongiā aqua pleuā exprimit ip̄m: ⁊ ex ꝯn̄ti debilitat neruos excutiendo materias ad eos quorū est radix. Et simili modo nocet vehementer arterie vocali. Quarto dicit ꝙ cū aer frigidus nō fuerit fortis frigiditatis fortificabit digestioneꝫ ⁊ omnes operationes occultas scilicet operationes membroꝝ interioꝝ: quia fortificat innatū calorem quo perficiuntur omnes huiusmodi operationes velut instrumento ⁊ excitabit appetitū. ¶ Sed instabit aliquis ꝙ appetitus viget per frigidū. Iuxta illud galieni scd̄o tegni. Frigidus vero natura venter appetere quidē bonꝰ. ergo si frigidus aer augmentet calorem in interioribus non suscitabit: sed deijciet appetitum. Dic ꝙ frigiditas aeris plus communicatur orificio stomachi cuius est appetere cibum q̄ membris alijs naturalibꝰ. Prīo ex vicinitate ipsiꝰ mēbris spiritualibus ad que cū anhelitu transit assidue frigidus aer. Secundo ex aere qui cum cibis

¶ Aer vero humidus pluribus complexionū ē bon⁹ ⁊ colorē efficit bonū ⁊ cutē clarā ⁊ reddit eā mollem: ⁊ poros dimittit aptos: ꝫ ad putrefactōnē prepat. Et sicc⁹ q̄d huic existit ꝯtri⁹.

¶ De naturis ventorum. Capl'm. X.

Iam[a] ventorum dispositiōes narrauimus in capitulo mutationuꝫ aeris nominatione aliqua. Nunc vero in eis sermonem volumus proferre aggregatū ſm aliū ordinē ⁊ incipiemus a septentrionali. Septentrionalis[b] corroborat ⁊ indurat ⁊ que manifeste fluunt prohibet: ⁊ claudit poros ⁊ digestiuā fortē efficit: ⁊ stringit vētrem ⁊ prouocat vrinā: ⁊ aerē putridū pestilentialē sanat. Cū vero meridionalis septētrionalē precedit ⁊ sequitur eum septētrionalis accidit a meridionali fluxus: ⁊ a septētrionali expressio interius ⁊ quandoqꝫ prouenit īde scissura ad exteriora. Ideo ꝙ multiplicatur tūc fluxus materierum sanguinis: ⁊ pectoris egritudines. Et egritudines quidem septentrionales sunt dolores neruoruꝫ de quibus sunt vesica et matrix: ⁊ difficultas mingendi ⁊ tussis ⁊ costaruꝫ dolores ⁊ lateris ⁊ pectoris ⁊ horripilatiōes. ¶ De meridionali.[c] Meridionalis laxat fortitudineꝫ ⁊ aperit poros: et turbat humores: ⁊ mouet

in ore masticatis transglutitur specialiter in voracib⁹. Quinto dicit ad vltimū idē summarie loquendo frigidus aer est conuenientior sanis q̄ sit aer intense caliditatis. quia frigidus calorē innatū confortat ⁊ vnit ⁊ oēs virtutes naturales roborat: ⁊ intense calidus cōtraria facit. Sexto dicit ꝙ aeris frigidi nocumenta sunt tria in genere. Primum est in operationibus cerebri neruorū ⁊ nuche quas debilitat ⁊ impedit frigidus aer. Secundū est in clausione pororū quia ꝓhibet vapores ⁊ fumos caprinosos resolui: ⁊ humores sufficienter euentari. et malos ex eis interi⁹ compingit. Tertiuꝫ est ꝙ premit id est exprimit vel condensat ⁊ quasi congelat id quod interius est in ossibus scꝫ proprium ossiū alimentū ⁊ horū medullā. Unde ⁊ debilitat naturales ossiuꝫ virtutes ⁊ pene extinguit suū propriū caloreꝫ innatuꝫ qui debilis de se est. Propter quod dixit hypocras amphorismorū quinta. Frigidū inimicū est neruis ossibus dentibus cerebro spinali medulle: calidū vero vtile ⁊ amicū. ¶ In quarta particula dicit primo ꝙ aer humidus est laudabilis in quattuor ⁊ vituperabilis in vno. Primo quideꝫ laudabilis est in hoc ꝙ est bon⁹ plurimis complexionū scꝫ omnibus exceptis phlegmatica ⁊ sanguinea superexcedente in humido. conseruat enī radicale humidū aliarū complexionū: ⁊ reprimit lapsum siccitatis melācholice ⁊ cholerice. Secūdo in hoc ꝙ reddit bonū colorē: quia sanguis suo simili cōgaudens liberius seipm̄ diffundit ad cutē tingens eā viuido colore. Tertio in hoc ꝙ reddit cutē clarā ⁊ molleꝫ. Clarā quidem ex libera sanguinis diffusione cuius color albedini cutis īmixtus clarū reddit colorē. Mollem aūt ꝓpter humectationē ipsius abextra ex aere: ⁊ abintus ex vicino sanguine. Quarto in hoc ꝙ dimittit poros apertos. Sicut enī siccitas corrugando cutē poros diminuit: sic humiditas eā leniens ⁊ extensibilem reddens poros apertos relinquit. Sed humidus aer in hoc vituperatur ꝙ preparat aerē ⁊ humores corpis ad putrefactioneꝫ. humiditas enī putredinis mater ⁊ nutrix existit. Secūdo dicit ꝙ aer siccus est contrarius humido. Et id intelligas vl'r in omnibus pretactis. ¶ Queret hic aliquis quare non enumerat hic princeps egritudines ꝓcedētes ex aere humido ⁊ aere sicco: sicut numerauit ante ꝓcedentes ex aere calido ⁊ ex frigido. Dic ꝙ humiditas ⁊ siccitas sunt passiue qualitates pauce auctoritatis extra suū subiectū. aer ergo his affectus fere nullas generat per eas egritudines: sed superficialiter alterat corp⁹ alteratione modica. sic autem non est de caliditate ⁊ frigiditate.

¶ De naturis ventorum.
Capitulum. X.

i Iam ventorum ⁊c. In hoc capitulo primo continuat dicta dicēdis. Secundo agit de effectibus venti septentrionalis. ibi [Septentriōalis corroborat] Tertio de effectibus meridionalis. ibi [De meridionali] Quarto de effectibus orientaliū. ibi [De orientalib⁹] Quinto de effectibus occidentaliū. ibi [De occidentalibus]

a In prima parte dicit ꝙ narrauit iam nominatione id est determinatione aliqua dispositiones id est complexiones ventorū tam sermone vniuersali q̄ ꝓprio ſm aliqua loca in capitulo mutationū aeris non naturaliū neqꝫ contrariarū nature: quod est octauū summe presentis. Et nunc intendit loqui de ventis alio ordine aggregato vel aggregatiuo videlicet de suis effectibus incipiens a septentrionali velut a magis impetuoso ⁊ fortius immutante.

b Septentrionalis corroborat ⁊c. In secunda parte primo tangit effectus octo boree non egritudinales. Primus est corroboratio corporū humanorū. vnit enī ⁊ fortificat innatū calorē. Secundus est induratio membrorū: quia siccat ea consumens eorū superfluas humiditates quibus reddebantur mollia ⁊ laxa. Tertius est ꝓhibitio fluxuū manifestorū vt sudoris: sanguinis nariū: ⁊ similiū. quia stringit orificia viarū a quibus emanant ⁊ fluētia cōpingit. Quart⁹ est clausio pororum: quia suis frigiditate ⁊ siccitate corrugat cutem. Quint⁹ est fortificatio digestiue virtutis: quia propellit ad interiora calorem innatuꝫ vnde fortior fit. Sextus est ventris constipatio: qr feces siccat ⁊ musculos ani stringit ⁊ lōgatione. Septim⁹ est prouocatio vrine: quia resolui prohibet aq̄sitates hūorū tā sudore q̄ insensibili resolutione: et eas ab humoribus exprimit ⁊ morari diu fac̄ feces in intestinis quare plus sugit ex suis humiditatib⁹ ab epate ⁊ intestinis. Octauus est correctio aeris pestilentialis putridi. q̄a depurat et desiccat aerem et vtraqꝫ qualitate putredini resistit. Secundo tangit effectus boree flantis post austrum dicēs. ꝙ quando prius meridionalis flauerit ⁊ post ipsum septentrionalis: meridionalis inducit fluxum suis caliditate ⁊ humiditate laxando vias ⁊ aperiendo. Et septentrionalis exprimit humiditates interius ⁊ quandoqꝫ ex fortitudine expressionis prouenit scissura ad exteriora sicut fissura labiorum vel fissure colli matricis: aut ani que ragadie vocantur. vel fissura aliqua in reti mirabili: vel alijs cerebri panniculis vnde effluit sanguis ex naribus: vel fissura aliqua in pectoralibus. vnde fluit sanguis ad os ⁊ consurgit hemoptoica passio. Et ideo tunc multiplicantur fluxus matricierum sanguinearum ⁊ egritudines pectoris: sicut tussis: pleuresis: peripneumonia. quia meridionalis ventus suis caliditate ⁊ humiditate vias aperuit humores commouit ⁊ dilatauit: cui superueniens subtilis boreas intima penetrat violenter exprimens que dilatata sunt ab austro prius: maxime a cerebro ad pectus. Tertio dicit ꝙ egritudines septentrionalis venti sunt quinqꝫ modorum. Primus est dolores neruosorum membrorum: de quorum numero sunt vesica ⁊ matrix. Nam cum dicta membra sint frigida ⁊ sicca quasi exanguia: faciliter percutiuntur boree frigiditate specialiter nerui leuiter recipientes humores expressos a cerebro ad eos huius venti violentia. Secundus est difficultas vrinandi solita vocari dissuria. Cuius causam reddit Galienus amphorismorum tertia cōmento illius canonis. Austrini flatus: dicens. Dissurie vero sunt ex passionibus vesicarum. Cum enim vesica frigida ⁊ sicca sit ⁊ sine sanguine plus patitur q̄ aliud membrum ex accidentium frigiditate ⁊ siccitate. Tertius est tussis ex humoribus excussis a capite ad pectus: ⁊ aere frigido transeunte cum anhelitu ad pectoralia. Quartus est dolores costarum laterum ⁊ pectoris quales in pleuresi tam vera q̄ falsa contingere solent ex causis in tussi dictis. Quintus est horripilatio id est horrida pilorum eleuatio ex constrictione pororum cutis. Et est dispositio in qua iuenit corpus diuersitatem in frigore ⁊ punctione in cute ⁊ lacertis vt ait princeps quarti prima tractatu secūdo capitulo sexto. Hec meminit hypocras amphorismorum tertia dicens. Si vero borealis fuerit tusses faringes id est asperitates gutturis ventres duri dissurie horrores dolores pectorum ⁊ laterum: quando isti preualuerint, talia in morbis expectare oportet.

c De meridionali ⁊c. In hac parte tertia tangit vndecim operationes austri. Prima est ꝙ laxat fortitudinem id est reddit membra laxa diminuendo eorum fortitudinem: quia sua caliditate resoluit spiritus: ⁊ sua humiditate laxat neruos ⁊ iūcturas

eos ad exteriora ab interioribus: ⁊ i sensibus efficit grauitatē. Et ipse est ex eis que exituras corrumpunt: et egritudinū efficit recidiuationem: ⁊ debilitat ⁊ super exiturā ⁊ podagrā facit pruritū ⁊ cōmouet epilentiam ⁊ affert somnum ⁊ facit febres putridas: sed non exasperat guttur.

¶ De orientalib' ventis. Venti[d] isti si in postremo noctis ⁊ principio diei flauerint venient ab aere qui iam temperatus est propter solē ⁊ subtiliatus. ⁊ eius humiditas iaʒ fuit imminuta: ideoq̄ʒ sunt sicciores ⁊ subtiliores. Qd' si in fine diei ⁊ principio noctis flauerint erit res contraria. Orientales tamen vniuersaliter occidentalibus semp existūt meliores

¶ De occidentalib' ventis. Venti[e] isti si flauerint in fine noctis ⁊ principio diei venient ab aere in quo sol operatus non fuit. Spissiores igit̄ ⁊ grossiores erunt. Qd' si in fine diei ⁊ noctis principio flauerint: erit res contraria.

¶ De his que proueniunt ex habitabilibus locis. Capitulum. XI

i

In capitulo[a] mutationū aeris iam nominauimus dispositiones quasdā locorū habitabiliū. Nunc vero in eis sermonem volumus proferre compendiosum fm aliū ordinez. Neq̄ʒ est nobis curāduz si aliq̄d ex his que diximꝰ reiteremꝰ. ¶ Locoꝝ hītabiliū iudicia iam sciuisti: ⁊ ꝙ locoꝝ habitabilium dispositiones in corporibꝰ diuersificantur causa altitudinū ⁊ ꝓfunditatū in ipsis: ⁊ causa dispositionū eoꝝ que eis vicinantur cū hoc ex montibus ⁊ dispositionibus terre ipsius si sit lutosa aut humefacta aut cenosa aut si est in ea virtus minere: ⁊ dispositionis multitudinis aquarum aut paucitatis earū: ⁊ dispositionis eoꝝ que eis vicinantur sicut arborū aut minerarū aut fouearū aut cadauerū aut hoꝝ similiū. Et sciuisti quō aerū complexiones ex latitudinibꝰ ciuitatū cognoscuntur: ⁊ ex terra ipsarum ⁊ ex montiū et mariū vicinitate quā habent cū eis: ⁊ ex ventis earum. Et nunc quidez dicemus summatim ꝙ omnis aer qui cito infrigidatur cuʒ sol occidit: ⁊ cito calefit cum ipse oritur est subtilis. Qui vero huic est cōtrarius existit econtrario. Deinde oībus aeribus deterior est ille qui cor constringit ⁊ aeris attractionem angustat. Post hoc diuidemus nūc cuiuslibʒ loci habitabilis dispositionē

---

in q̄bꝰ cōsistit robur volūtarioꝝ motuū. Scōa est aptio pororuʒ Nā sua caliditate poros apit: ⁊ sua hūiditate extēsibiles reddit Tertia est turbatio humoꝝ ⁊ motio eoꝝ ab īteriorib' ad exteriora. Turbatio quidē ex multitudīe vaporū austro īmixtoꝝ. Motio vero ad exteriora suo calore. Quarta est grauitas sensuuʒ ex ipsius suꝑflua humiditate et turbulentia q̄bus replet cerebrū qd' ē radix sensuuʒ: et obfuscat aīales spūs. Quīta est corruptō exiturarū id ē conuersio apostematum ad malā putredinē qualis ē in bochijs pestilentialibꝰ. q̄a suis caliditate et vaporosa hūiditate ē totus putrefactiuꝰ. Sexta ē recidiuatio egritudinū. q: debilitat naturalez virtutē dispergendo calorem innatum: que debilitata non pōt cōpletaʒ efficere crisim. manet ergo aliq̄d qd' ē cā recidiue Juxta illud hypocrat̄ amph. 2ª. Que reliquūtur in morbis post crisiʒ subuersiones facere consueuert. Septia est debilitatio. non quidē vniꝰ soliꝰ virtutis: sed oīm virtutū aīaliū vitaliū ⁊ naturaliū excepta expulsiua. q: dissoluit innatū calorē ⁊ reddit spūs turbidos graues ⁊ ineptos opibꝰ virtutū. Octaua est pruritꝰ super apostemata ⁊ podagrā ex humoribꝰ acutis salsis aut cholericis: quos ad cutē mouet. ⁊ ex ebullitiōe male putredīs quā suscitat in eis. Nona est cōmotio epilētie vel replēdo caput suis vaporibus vel mouēdo ⁊ liq̄faciendo ⁊ inficiendo humores eiꝰ. Decia est somnꝰ quē ꝓuocat humectādo ⁊ replēdo suis vaporibꝰ grossis organū sensus cōis: ⁊ oppilando vias quibꝰ ferk spūs ad sensus ꝑticulares. Undecima est generatio febriū putridarū. quia suis caliditate ⁊ humiditate suꝑfluis putrefac̄ leuiter humores quibus obuiat ⁊ virtutē deijcit regitiuā eoꝝ. Sed id boni in austro est ꝙ nō exsperat guttur sicut boreas: īmo lenit ipm sua humiditate.

d De orīētalibꝰ ⁊c̄. In hac parte quarta dicit ꝙ si venti orientales dicti subsolani flauerint in fine noctis ⁊ in ꝑncipio diei erūt sicciores ⁊ subtiliores: q: veniēt ab aere iam tēperato ⁊ subtiliato ⁊ desiccato a sole. Sed si flauerint in fine diei ⁊ principio noctis erūt humidiores ⁊ grossiores. semꝑ tn̄ venti subsolani sunt meliores occidentalibꝰ. ¶ Sed instabit aliq̄s ꝙ venti flantes in fine noctis inueniūt aerē ingrossatū ⁊ humectatū noctis frigiditate ⁊ humiditate. ⁊ flantes in fine diei īueniūt aerē subtiliatū desiccatū ⁊ calefactū a sole. q: tota die suꝑ nostrū transit hemispheriū. Dic ꝙ q: pauca sunt maria ī parte orientis ad septētrionē declināte quā inhabitamꝰ: aer est ibi subtilis non ingrossatꝰ vaporibꝰ: quare de leui sua diminuik humiditas: ⁊ ipe subtiliak oriente sole vel ꝓperante ad ortū. sed sol occidens multa maria reperit in occidēte a quibꝰ eleuat plurimos vapores quos non sufficit sua obliqua ⁊ quasi suꝑficiali irradiatione cōsumere. Et inde est ꝙ venti orientales sunt occidentalibꝰ puriores ⁊ subtiliores magꝭ ꝓportionati nostris spiritibꝰ.

e De occidentalibꝰ ⁊c̄. In hac parte quinta dicit ꝙ si venti occidētales dicti fauonij flauerint in fine nocꝭ ⁊ in principio diei erūt spissiores ⁊ grossiores: quia venient ab aere non subtiliato per solem qui tota nocte sub nostro hēispherio latuit. sʒ ingrossato nocꝭ frigiditate ⁊ humiditate ⁊ inspissato multitudīe vapoꝝ quos a mari sol occidens eleuauit ⁊ consumere nō valuit. Qz si fauonij flauerint in fine diei ⁊ in initio noctis erūt minꝰ spissi ⁊ minꝰ grossi. quia venient ab aere vel saltē impellent ante se aerē qui iā fuit subtiliatꝰ a sole qui tota die supra nostrū trāsijt hemispheriū. licet sol occidens iā vapores aeri cōmiscuerit vnde fauoniꝰ grossior fit subsolano.

¶ De his que proueniūt ex habitabilibus locis. Ca. XI.

i In capitulo mutationū. In hoc capitulo primo continuat dicta dicendis: et numerat causas diuersitatuʒ locorū habitabiliuʒ de quibꝰ loqui intendit ⁊ aperit intentum. Secūdo agit d' effectibus locorum habitabilium fm eorum diuersitates. ibi [De locis habitabilibus calidis] Tertio de electione ⁊ preꝑatione loci habitandi. ibi [De eligendis locis habitabilibus ⁊c̄]

a In prima parte dicit primo ꝙ iam nominauit aliquas dispositiones locorum habitabilium in capitulo mutationum aeris scilicet capitulo octauo summe presentis: vbi agebatur de mutationibus nō naturalibus neq̄ʒ contrarijs nature. ⁊ nunc de eis rursus compendiose loqui vult alio ordīe: nec est sibi cure si aliqua resumat ex prius dictis gratia doctrine perfectioris. Secundo dicit ꝙ iudicia locorum habitabilium prius narrata sunt ⁊ scita capitulo scilicʒ nunc allegato. Narratū etiam ⁊ scitum est ibi ꝙ dispositiones locorum habitabilium diuersificantur id est diuersos imprimunt effectus in corporibꝰ humanis penes altitudinē ⁊ profunditatē eoꝝ ⁊ vicinitatē montiū ⁊ naturā terre si est lutosa aut humefacta aut cenosa aut sapiens naturaʒ alicuiꝰ metalli. et multitudinē aquarū aut paucitatē ⁊ vicinitatē arboꝝ aut minerarum aut foueaꝝ aut cadaueꝝ aut siliuʒ: ⁊ latitudinē ciuitatū ⁊ terras ipsarū ⁊ vicinitatē mōtiū ⁊ mariū ⁊ flatū vētoꝝ. Tertio dic̄ ꝙ oīs aer q̄ cito calefit oriēte sole ⁊ cito infrigidak ipo occidēte est subtilis. q: facilis passibilitas est proprietas subtilis substātie: ⁊ omnis aer qui nec cito calefit oriente sole nec cito infrigidatur ipso occidente est grossus ex causa contraria. Et aer peior omniū est qui constringit cor ⁊ angustat vias anhelitꝰ vt aer inclusus inter parietes recēter calce linitos vel infectos fumo viuoꝝ carbonū in loco recluso. Et id intellige de acre non penitus 3rio nature sicut est aer pestilentialis venenosus. talis enim est pessimꝰ omnium. Quarto dicit ꝙ hoc premisso de natura aeris postea diuidet id est per particulas determiabit dispositionē cuiuslibet loci habitabilis.

b De locis ꝛc̃. In hac pte scd̄a sunt pticule tredecim in textu ꝓpriis designate titul'. Prīa hic| De locis habitabilib' calidis| Scd̄a ibi | De locis habitabilib' frigidis| Tertia ibi| De locis habitabilib' humidis| Quarta ibi| De locis hitabilib' siccis| Quīta ibi| De locis hitabilib' alt'| Sexta ibi| De locis hitabilib' ꝓfundis| Septīa ibi| De locis habitabilib' petrosis| Octaua ibi | De locis hitabilib' montuosis| Nona ibi | De locis hitabilib' marinis | Decima ibi. | De locis hitabilibus septētriōalib'| Undecīa ibi | De loc' hitabilib' meridionalib'| Duodecima ibi| De locis hitabilib' orientalib'| Tredecīa ibi| De loc' hitabilib' occidentali. ¶ In pma p- (b') ticula q̄ est psens textus tāgit sex effect' locoꝝ hitabiliū calidoꝝ. Prim' est denigratio capilloꝝ ex adustione vehemēti vapoꝝ fumosoꝝ ex quib' capilli fiunt a caliditate loci. ꝛ hac de cā gn̄al'r oēs ethyopes ꝛ indi sunt nigroꝝ capilloꝝ. Secundus est crispitudo capilloꝝ. Sicut eni corrigie coria pgamenū a fortib' caliditate ꝛ siccitate crispant ꝛ corrugant: sic ethyopū ꝛ indoꝝ capilli a superexcedentib' caliditate ꝛ siccitate suoꝝ locoꝝ. qn̄q3 tn̄ crispant quorūdā capilli ex tortuositate foraminū absq3 caliditate ꝛ siccitate supfluētib'. Terti' est debilitas digestiōis seu digestiue virtut' q̄ calido ꝛ hūido opat' ꝛ a supfluo calore loci calor innat' interioꝝ mēbroꝝ dispgit' ꝛ resoluit'. ꝛ sil'r radicale hūidū. Quart' est acceleratio senij ꝓpt' celerē ꝛ supfluā radicalis hūidi ꝯsumptionē a calore loci. ꝛ hac de cā supuenit seniū nigris id est ethyopib'. 30. anno sue etat'. Quint' ē timiditas cordiū ex supflua resolutiōe caloris ꝛ spirituū. Sić eni scot' ꝛ anglicis ꝛ aliis incolis regionū frigidarū inest audacia ex abūdātia spirituū ꝛ fortificatōe caloris circa cor a frigido circūstāti: sic ethyopib' ꝛ indis inest timiditas ex ꝯtrariis causis. Et iō dici solet ꝙ meridiōales vincūt astu ꝛ agilitate ꝛ septētrionales audacia ꝛ fortitudīe. Sext' ē lenitas cut' ꝛ extrinsece carnis. Sꝫ ꝯ. caliditat' intēse ē exaspare ꝛ siccitat' etiā: sicut clare appet in coriis expositis igni aut soli. Itē lenitas est effect' hūiditat'. Cū ḡ indi ꝛ ethyopes sint macri sicci pl' eis videt' debere inesse asperitas ꝙ̄ lenitas. Dic ꝙ reuera sunt lenes deforis fm carnē ꝛ cutē sicut docet expimentū in tactu ipoꝝ. Cui' rō est: q2 fortis calor loci trahit assidue hūoꝝ vnctuositates. imo ꝛ humidū radicale mēbroꝝ ad exteriora versus cutē q̄b' partes ille (reddunt' humide lenes ꝛ quasi vncte

¶ Deᵇ locis habitabilibus calidis

Loca habitabilia calida nigrificāt capillos ꝛ intantū crispāt ꝙ eos cuꝫ colliguntur piperi similes efficiunt digestionē debilitantia. ꝛ cum in eis maxima fuerit resolutio ꝛ minuetur humiditas cito adueniet seniū sicut in terra nigroꝝ. Illis nanq3 qui ibi morant' aduenit seniuꝫ in annis triginta: ꝛ eoꝝ corda sūt timida ꝓpterea ꝙ spiritus multū resoluit'. Corpora preterea in locis habitabilib' calidis morantium sunt magis lenia.

¶ De locis habitabilibus frigidis.

In locis habitabilib' frigidis morantes sunt fortiores ꝛ audacie maioris ꝛ melius digerentes sicut scivisti. Que si fuerint humida: erunt ibi morantes carnosi ꝛ multa abūndantes adipe. quoꝝ vene erūt ꝓfunde et iuncture occulte ꝛ ipi erunt teneri ꝛ albi.

¶ De locis habitabilib' humidis.

In locis habitabilib' morantes humidis pulchrarū sunt facierū quoꝝ cutes sunt lenes: ꝛ cū exercitātur cito aduenit eis laxitas. Et eorū estas non multū calefit: neq3 hyems valdē infrigidatur. Et eis adueniūt febres multe more: ꝛ venit' ꝛ sanguis multus exitus ex menstruis ꝛ emoroidib'. Et multiplicantur in eis emorroides: ꝛ vlcera putrida ꝛ putrefactio: ꝛ multiplicatur in eis epilentia.

¶ De locis habitabilib' siccis.

In locis habitabilib' siccis morātiū exiccantur complexiones: ꝛ ipsorū obfuscantur cutes et exiccantur. et eoꝝ cerebris cito aduenit siccitas Et eoꝝ estas est valde calida: ꝛ hyēs q̇dē multuꝫ frigida.

¶ De locis habitabilibus altis.

In locis habitabilibus altis morantes sunt sani et

¶ De locis ꝛc̃. In hac pticula scd̄a dicit pmo ꝙ hitantes in locis frigidis sunt fortiores ꝛ audaciores ꝛ meli' digerūt hitantib' in calidis. Quoꝝ oīm cā est fortitudo caloris innati: ꝛ abūdātia spirituū quos resolui ꝓhibet ꝛ interi' vnit circūstās frig' loci habitati. Scd̄o dicit ꝙ si loca hitabilia frigida fuerint etiam humida: cō morātes in eis erūt carnosi pingues multe adipis. Carnosi quidē ex abūdātia caliditat' ꝛ hūiditat' in interiorib' q̄b' caro ꝛ sanguis multiplicant'. Pingues aūt multe adipis ex multiplicatiōe vnctuositatis sanguīs q̄ partim frigore loci partim frigore mēbroꝝ pāniculosorū coagulatur. Ad id coadiuuāt ꝓhibitio multe resolutiōis. ꝛ magn' appetit' ex frigiditate loci quē sequit' comestio fort' ꝛ crapulosa: ꝛ ex ꝯñti phlegmat' abūdātia coopans ad īpinguationē. Itē vene hoꝝ sunt profunde ꝛ quasi latētes. nō quidē puitate: q2 oīm corpoꝝ calidoꝝ ꝛ humidoꝝ vene sunt ample. sed q2 sunt in carne sepulte ita vt vix inueniri possint cū debēt phlebotomari. Itē iūcture coꝝ sunt occulte ex m'titudīe carnis circūstant'. Itē ipsi sunt teneri ꝛ albi. Teneri q̇dē ex hūiditate loci ꝛ corpis. Albi aūt partim ex phlegmate partim ex colore naturali cutis. Frig' eni loci repellit ad intra sanguinē tingentē rubore cutē: quare (remanet cutis sub suo colore

¶ De locis ꝛc̃. In hac particula tertia tangit decē effectus locoꝝ habitabiliū humidoꝝ. Prim' est decor faciei: q2 leniūt ꝛ applanant cutē ꝛ sparsione humiditat' vniformi reddūt velut tersam lucidā politam. Secūdus est lenitas cutis. sicut eni siccū corrugans exasperat: sic humidū laxās lenit. Tertius est laxatio facilis in exercitiis ꝓpter humiditatē superfluā relaxantē neruos chordas ꝛ iūcturas. Quart' est remissio aliqua caloris estatis ꝛ frigoris hyemis. Calor q̇dē estat': quia calor humiditate hebetat': sic siccitate acuit'. Frigoris hyemis q2 frigiditas aeris iūcta hūiditati reddit aereꝫ grossum ꝛ latū nō facile penetratiuū in humana corpora quare minus frigid' censet'. Quint' effect' ē diuturne febres ꝓpt' abūdantiā supfluitatū ꝛ paucitatē resolutiōis earuꝫ ex hebetatione caloris ab humiditate. Sextus est venter id est fluxus ventris ex abundantia humiditatum ꝛ lenitate seu lubricitate viarum ꝛ relaxatione musculorum continentium seu claudentium vias exitus. Septimus est multus sanguinis exitus ex emorroidibus ꝛ menstruis: ꝛ multiplicatio emorroidarum: quia parum ex corporibus resoluitur ꝛ sanguis multiplicatur digestione coadiuta ab humiditate. Octauus est vlcera putrida propter humiditatis abundantiam que putredinis mat' est: ꝛ carnis molliciem ac teneritatem quibus facilius rupta vlceratur. Nonus est putrefactio facilis tam aeris ꝙ̄ victualium ꝛ humorum corporis ex humiditate loci: maxime cum sibi coniungitur calor. Decimus est multiplicatio epilētie ex superflua cerebri hūectatiōe ꝛ repletione tam ab humiditate loci ꝙ̄ a defectu resolutionis sufficientis vaporū ascendentiū ad caput velut (ad caminū corpis.

¶ De locis habitabilib' ꝛc̃. In hac particula quarta tangit quattuor effectus locoꝝ habitabiliū siccorū. Primus est desiccatio complexionis. Nam si nunq̄ aer ad tantam peruenit frigiditatē quin semper aliquid resoluat de corporibus nostris virtute solis ꝛ stellarum vt premissum est. quanto magis nos resoluet ꝛ siccabit cum in siccitate excesserit. Secundus est obfuscatio cutis cū exiccatione. Sicut enim humiditas reddit cutem lenē ꝛ velut splendidā: sic siccitas fuscā ꝛ terrestrē. Tertius est velox cerebrorū desiccatio. Primo ex aere sicco qui p nares ad cerebrū transit. Scd̄o ex siccitate circunstantis sibi aeris. Tertio fumoꝝ ex siccitate corporis eleuatoꝝ ad ipsum velut ad caminū corporis. Quartus est vehementia caliditatis eorū in estate ꝛ frigiditatis in hyeme. Nam loca sicca reddunt aerem siccum: ꝛ aer siccus in medicina dicitur qui priuatus est humiditatibus vaporalibus vt premissum est. Talis aūt vehementer subtilis est: quare cito ꝛ fortiter calefit occurrente calefaciente: ꝛ cito ꝛ fortiter infrigidatur occurrente infrigidante.

¶ De locis habitabilib' ꝛc̃. In hac particula q̇nta tangit quattuor effectus locorum altorum. Primus est sanitas incolentiuꝫ ea: q2 viuunt in aere mundo bene depurato a sole ꝛ ventis. Secundus est fortitudo seu corporale robur: quia non abūdant in humiditatibus relaxantibus neruos ꝛ iūcturas: sed ab eis mūdificantur per solem ꝛ ventos. Tertius est multa ꝛ bona tolerātia laborum: quia consueuerunt ascendere ꝛ descendere frequenter: ꝛ nō de leui ībibūtur sui musculi nerui ꝛ iuncture superfluis

fortes: laboris multũ patientes: ⁊ viuunt diu. ¶ De locis habitabilibus profundis. In locis habitabilibꝰ profundis morantes in vaporositate existunt multa ⁊ epatis debilitate ⁊ aquis abundant non frigidis. ⁊ ꝓprie si fuerint stãtes aut aque lacuũ et stagnorum. ⁊ quẽadmodũ sciuisti eoꝝ aeres sunt mali. ¶ De locis habitabilibus petrosis ⁊ discoopertis.

Hoꝝ aeres in estate sunt valde calidi ⁊ in hyeme multũ frigidi. Et eorũ corpora sunt dura solida ⁊ multorũ capilloꝝ fortia ⁊ iuncture manifeste ⁊ vincit in eis siccitas: ⁊ sunt multũ vigilantes: ⁊ sunt maloꝝ moꝝ inobedientes: ⁊ est in eis belloꝝ fortitudo ⁊ solertia in artibus ⁊ acuitas.

¶ De locis habitabilibus montuosis niuosis. In locis mõtuosis niuosis morãtiũ iudiciũ ẽ sicut iudiciũ aliarũ terrarũ frigidarũ. Et eorũ terre sunt ventose. Et dũ nix moratur generantur in eis boni venti: sed cũ resoluitur si montes habent qui ventos prohibeant fiunt vaporosa.

¶ De locis habitabilibus marinis.

Horũ temperatur caliditas ⁊ frigiditas propter sue humiditatis ad passionẽ inobedientiã ⁊ ad recipiendum illud quod in ipsam penetrat. In humiditate vero ⁊ siccitate ꝓcul dubio ad humiditatẽ declinant. Et si septentrionalia fuerint erunt maris vicinitas ⁊ habitationis profunditas magis tẽperate in eis. Et si meridionalia fuerint calida erit ecõtrario. ¶ De locis habitabilibus septẽtrionalibꝰ. Hoꝝ habitabiliũ locoꝝ hominũ iudiciũ est sicut iudiciũ ciuitatũ ⁊ tẽpoꝝ frigidorũ in quibus multiplicantur exprimendi ⁊ ꝯstringendi egritudines. Et multiplicantur in eis humores in occulto corporis congregati. Et solet in eis esse digestiue bonitas et vite longitudo.

hũiditatibꝰ quibꝰ solẽt lassitudies gñari. Quartꝰ est longitudo vite habitãtiũ in eis. tũ qꝛ raro egrotãt. tũ qꝛ caloꝛ eorũ naturał nõ hebetał neqꝫ leuił suffocał multitudine hũiditatꝫ q̃ est vna de frequẽtioribꝰ causis accelerationis mortis. multo plures eni ⁊ citius moriũł extĩctiõe caloris ab hũiditatibꝰ extrĩsecis q̃ arefactiõe. ¶ De loc₃ ⁊c. In hac pticula sexta tangit q̃ttuoꝛ effectꝰ locoꝝ ꝓfundorũ. Primꝰ est multiplicatio vaporositatis qꝛ neqꝫ sol neqꝫ venti liberũ hñt accessũ ad hec loca purificanda. Scd̃s est debilitatio epatꝫ ꝓueniẽs ex grossitudĩe aquarũ dictorũ locoꝝ q̃ oppilãt epar. Tertiꝰ est abũdantia aquaꝝ nõ frigidarũ maxime stantiũ sicut lacuũ et stagnorũ. Ad loca eniꝫ decliuia cõfluũt aq̃ et aer ipsorum grossus existẽs ⁊ vaporosꝰ frigiditate noctꝫ inspissatꝰ ptim fit aq̃: ⁊ cũ solari calore circa meridiẽ calefacte fuerint coꝝ aq̃ diu retinẽt calorẽ ꝓpter spissitudinẽ substãtie ⁊ ꝑs caꝝ leuił putrefit ⁊ acq̃rit inde calorẽ extrĩsecũ: ⁊ radij solis in locis ꝓfundis reflectũł ꝟsus lineã ꝑpendicularẽ quare fortiores fiũt in calefaciẽdis aq̃ ⁊ aere dictoꝝ locoꝝ. Quartꝰ est malicia sui aeris. qꝛ ẽ grossus vaporosus tenebrosus aptꝰ putredini spũs turbãs aĩam ꝯtristans. ¶ De loc₃ ⁊c. In hac pticła septia tãgit decẽ effectꝰ locoꝝ petrosoꝝ discooptoꝝ. Primꝰ est supabũdãtia caliditatꝫ in estate ⁊ frigiditatis in hyeme ꝓpter subtilitatem aeris. tum qꝛ a petris nullus vel paucꝰ vapoꝛ eleuał inspissans aerẽ. tuꝫ qꝛ libere purificał a sole ⁊ ventꝫ discooptꝰ eis. Et petre in estate fortẽ opanł repcussionẽ radiorũ ⁊ diu retinẽt impssum calorẽ sua soliditate: ⁊ impressum frigꝰ eadẽ de cã. Scd̃us ẽ duricies ⁊ soliditas corpoꝝ cõmorantiũ in his locis. qꝛ nõ remolliunł hũiditatibꝰ vaporosis inixtis aeri: cũ nulle vel pauce sint: ſ₃ assidue resoluunł hũiditates suorũ corpoꝝ tã a siccitate aeris q̃ a virtute solis ⁊ stellarũ in eo recepta. Tertiꝰ est multitudo capilloꝝ ex abũdãtia fumoꝝ eleuatoꝝ ad caput ab hũoribꝰ siccis in q̃bꝰ abñdãt morãtes in dictis locis. Quartꝰ est fortitudo corpis seu robur corpale ꝓpł neruos ⁊ iũcturas eẽ firmos solidos nõ remollitos hũiditatibꝰ supfluis. Quintꝰ est manifestatio iũcturarũ. qꝛ nõ sunt onerate neqꝫ circũdate multitudĩe carniũ. Sextꝰ est victoria siccitatꝫ tã aeris q̃ humorũ ⁊ corpoꝝ in dictꝫ locis ex ꝓuatiõe vapoꝝ hũectantiũ ⁊ calore celi resoluẽte hũiditates. Septimꝰ est vigilãtia morãtiũ i eis ex siccitate suoꝝ cerebroꝝ. Octauꝰ est malitia moꝝ ⁊ inobedientia ex siccitate cordiũ suoꝝ qua fiũt feroces ⁊ iplacabiles dũ colligũt irã l₃ tarde colligãt. Iuxł illud gał. 2. tegni. Siccuꝫ vero corpulsus opał duriores ⁊ furorẽ nõ ꝓmptũ q̃dẽ ſ₃ ferocẽ ⁊ difficile placabilẽ. Ad id etiã coopał cerebri siccitas vehemenł impssa retinens. Nonꝰ effectꝰ est fortitudo belloꝝ ex ꝯstãtia animi ⁊ robore corpis ⁊ agilitate mẽbroꝝ ꝯsequẽtibꝰ siccitatẽ ꝓpe cõplexiõis. Decimꝰ ẽ solertia in artibꝰ ⁊ acuitas ingenij ex claritate spirituũ aialiũ nõ obũbratoꝝ multitudĩe vapoꝝ. ⁊ qꝛ cerebra sunt eis leuia mũda nõ aggrauata neqꝫ oppilata mulł hũoribꝰ. Et est ꝓpe solertia habilitas iueniẽdi mediũ in tpe nõ ꝓspecto. Et acuitas est subtilitas in inuẽtiõe veritatũ occultarũ vel apphẽsione fa-

cili doctrine difficilis. ¶ De locis ⁊c. In hac pticła octaua dicit pmo ꝙ iudicia hoĩm morantium in locis montuosis niuosis sunt sicut iudicia cõmorãtiũ in locis frigidis q̃ priꝰ tacta sũt scd̃a pticła. qꝛ loca ista sũt de gñe frigidoꝝ ex multitudĩe niuis infrigidanł: ⁊ qꝛ sunt alta exposita ventꝫ. Scd̃o dicit ꝙ terre taliũ locoꝝ sunt vẽtose: qꝛ montuose sunt ventꝫ exposite: ⁊ qꝛ nix młtis agitata causis aerẽ cõmouet ad istar venti. Tertio dicit ꝙ q̃diu nix ꝑmanet in dictꝫ locis boni venti generanł i eis. quia loca talia nõ sunt vaporosa ꝓpł ꝯgelationẽ niuis ⁊ aquarum. Venti ꝗ̃ sui sunt sereni sicci frigidi sic boreas. S₃ qñ liq̃fit nix hoꝝ locoꝝ si ꝓximos habeãt mõtes ipsis altiores ꝓhibẽtes ab eis vẽtos huiusmõi loca fiũt vaporosa. qꝛ sol suo calore liq̃faciẽs niues plurimos vapores gñat ex eis et a ventꝫ neqꝫ cõsumunł neqꝫ trãsferũł cũ ꝓhibeãtur illuc accedere. ¶ De locis ⁊c. In hac pticula nona dicit ꝓmo ꝙ caliditas ⁊ frigiditas locoꝝ maritimorũ tẽpanł id ẽ ꝓhibenł supflue intẽdi ꝓpł inobediẽtiã sue hũiditatꝫ. i. grosse sbe hũide vaporose sui aeris ad patiendũ a causis calefaciẽtibꝰ ⁊ infrigidãtibꝰ ⁊ ad recipiẽdũ penetrationẽ influẽtie dictarũ causaꝝ in eã. ¶ Instabit aliq̃s qꝛ hũiditas ẽ cã facił passibilitatꝫ. ipa nãqꝫ male terminabił ẽ ꝓprio termĩo ⁊ bñ termĩabił termĩo alieno ⁊ reddit corpa mollia facile cedẽtia ꝑmẽtibꝰ causis: quẽadmodũ siccitas reddit ea dura. Dic ꝙ l₃ i mixtꝫ ꝑfectꝫ hũiditas sit cã mollicici ⁊ passibilitatꝫ: in aere secꝰ est. Quia apud medicos aer siccꝰ dĩ q̃ priuatꝰ est humiditatibꝰ vaporalibꝰ inspissantibꝰ eũ. Et hũidꝰ est ille q̃ respsus ẽ multitudine vapoꝝ ingrossantiũ eũ. Grossioꝛ ꝗ̃ est hũidꝰ aer ⁊ miꝰ passibił ⁊ minus penetrabił aere sicco. Scd̃o dicit ꝙ loca maritima ꝓcul dubio declinant ad hũiditatẽ. qꝛ respgunł multitudĩe vapoꝝ a mari eleuatoꝝ virtute celesti. Tertio dicit ꝙ si loca maritima fuerint septẽtrionalia. i. declinantia versus terram q̃ subestł artico polo. vicinitas maris ⁊ ꝓfunditas hitatiõis erũt tẽpatiores in eis ſc₃ hũiditate ⁊ siccitate: ita ꝙ hũiditas q̃ debeł his locis: ⁊ qꝛ sunt maritima: ⁊ qꝛ sunt ꝓfunda remittetur ex coꝝ septẽtrionalitate. Prĩo qꝛ ꝑ septẽtrionales vẽtos q̃ sunt sicci cõsumitur ⁊ depurał vaporositas sui aeris. Scd̃o qꝛ a mari septẽtrionali multo pauciores vapores insurgũt ꝓpł elõgationẽ magnã solis ab aspectu recto sup ea. Quarto dĩc ꝙ si loca maritima fuerint meridionalia. i. ꝟsus meridiẽ vel antarticũ polũ declinãtia erit ecõtrario ſc₃ supfluent in hũiditate. Prĩo ex maris vicinitate. Scd̃o ex loci ꝓfunditate. Tertio ex fortitudĩe euaporatiõis solis a mari ꝟsus meridiẽ. Quarto a ventis (australibꝰ. ¶ De locis ⁊c. In hac pticula decia narrat ꝓnceps nouẽ decĩ₃ effectꝰ locoꝝ hitabiliũ septẽtrionaliũ. Primꝰ est multiplicatio egritudinũ gñatarũ ꝑ viã ꝯstrictiõis ⁊ expssiõis q̃les solent multiplicari in ciuitatibꝰ ⁊ tpibꝰ frigidis. Et harũ cã est frigiditas hoꝝ locoꝝ ꝓpł distãtiã nimiã ab aspcũ solis recto: ⁊ flatꝰ freq̃ntes ⁊ ipetuosos borealiũ ventoꝝ. Scd̃us est multiplicatio hũoꝝ ꝯgregatoꝝ in interioribꝰ corpis ꝓpter cõedere abũde ex frigiditate aeris excitãte appetitũ: ⁊ bñ digerere ex vnione caloris in interioribꝰ: ⁊ hũores repelli ad interiora ꝑ frigꝰ circũstãs: ⁊ resolutionẽ paucã fieri ꝓpł dictũ frigꝰ. Tertiꝰ est bonitas digestionis ex cã nũc dicta. Quartꝰ est multiplicatio fluxꝰ sanguis nariũ ꝓpter vene fissurã vel violentaꝫ eiꝰ aptionẽ ex abũdãtia sanguis ⁊ paucitate resolutiõis. Quintꝰ est raritas euẽtꝰ epilẽtie ꝓpterea ꝙ mẽbra interiora sunt sana ⁊ fortia. qꝛ caloꝛ innatꝰ ⁊ spũs oẽs sũt in eis fortes ⁊ multũ vniti. S₃ si epilẽtia eis euenerit erit fortis male sanabił. qꝛ nõ intro-

τ multiplicatꝛ in eis exit⁹ sanguis ex narib⁹ ꝓpter multā repletionē τ reso lutiōis paucitatē: vene ergo aliquā do finduntꝛ. Epilētia vero nō eis ac cidit ꝓpterea ꝙ sunt interi⁹ sani: τ qꝛ caloꝛ eoꝝ est mult⁹. q̄ si acciderit erit foꝛtis. qm̄ nō eueniet nisi ꝓpter foꝛ tem cām. In coꝛpibus p̄terea eoꝝ cito vlcera sanantꝛ ꝓpter eoꝝ foꝛtitu dinē τ sanguinis eoꝝ bonitatē: τ ꝓ pterea ꝙ exteri⁹ non est causa que ea laxet aut que ea detegat. Sed ꝓpter multū caliditatis coꝛdiū eoꝝ sunt in eis moꝛes lupini. Mulierib⁹ preter ea eoꝝ accidit ne a menstruis ꝑfecte mundentꝛ. qm̄ earū menstrua nō suf ficienti fluunt cursu ꝓpter viarū cō strictionē: et qꝛ nō ē ibi qd̄ ipa faciat currere τ laxet. Et ꝓpter hoc dixerūt quidā ꝙ sunt steriles qm̄ earū matri ces nō sunt mūde: hoc tn̄ diuersum ē ab eo qd̄ in ꝑthoꝝ terris videmus. Ego aūt dico ꝙ caloꝛis innati earū foꝛtitudo parificatꝛ ei qd̄ minuitꝛ ex causis que fluere faciūt τ laxāt exte rioꝛib⁹. Et dixerūt ꝙ raro accidit eis vt aboꝛsum patiantꝛ. Et hoc quidē de monstrat ꝙ virtutes moꝛantiū i istis habitabilib⁹ locis sūt foꝛtes. Et par tus aduenit eis dur⁹: qm̄ mēbꝛa eaꝝ pariendi stricta sunt τ solida. Mo vero aboꝛtiunt ſm plurimū fit ꝓpꝛ fri gus. Earū quoqꝫ lac paucū est τ gros sum ꝓpter frig⁹ non ꝑmittens pene trare τ currere. Est etiā cū in hac ter ra accidit τ p̄cipue debiles habenti bus virtutes vt mulieribus cuzez. Et ptisis. τ eis ꝓpꝛie que pariūt. accidit enī eis ptisis τ cuzez freq̄ntꝛ ꝓpterea ꝙ vehemēter se exprimūt ex duricie part⁹. Vene ergo que sūt in parte pe ctoꝛis scinduntꝛ τ partes aliquot ex neruis τ villis. Ex primo igitꝛ accidit ptisis: τ ex scd̄o cuzez. Mirach quo qꝫ ventris p̄ꝑat⁹ est ad findendū apd̄ vehemētē expꝛessionē. Et pueris ac cidit ramex aquosa q̄ ab eis remoue tur cū crescūt. Et puellis accidit aq̄ ventriū τ matricū que cū crescunt re cedit. Ophthalmia vero raro accidit eis: sed cum accidit est foꝛtis.

De locis hītabilib⁹ meridiōalib⁹.

Eoꝝ iudicia sunt iudicia terrarū et tempoꝝ calidoꝝ. Plurimū aūt aqua

ducetꝛ nisi a foꝛti cā vehementꝛ inpꝛimente. Verū hec passio foꝛtiꝛ incipit multiplicari in his inferioꝛib⁹ regionib⁹ super mulieres ex crapula fru ctuū τ malis potib⁹ τ coitib⁹ inoꝛdinatis τ balneis sup repletionē τ vigi lijs nocturnis τ potib⁹ ꝓpe lectū. Sext⁹ est facilis sanatio vlcerū ꝓpter foꝛtitudinē nature in eis τ bonitatē sanguinis ex bona digestione: τ qꝛ non laxat vꝉ detegit ea causa aliqua extri seca. sicut aer humi ditas vel putrefacti uus caloꝛ. Sed ꝯ. vlcerib⁹ frigidū 'moꝛ dax. amphoꝛismoꝝ quinta. sed aer loco rū septētrionaliū est frigidus. Dic id es se veruz in hyeme: et tunc vlcera debēt te neri coopta τ pꝛepa ri in loco calido. Se ptim⁹ est moꝛes lupi nosi ꝓpter magnam caliditatē suoꝝ coꝛ diū interius constri ctam τ coadunatam velut in foꝛnace. Et intellige ꝑ moꝛes lu pinosos temeritatē inuasiuā furoꝛem et maniacā confidētiā Juxta illud Gal. 2. tegni de signis coꝛ dis calidi. Si vo ad plurimū veniat cali ditatꝛ furoꝛ est τ ma niaca ꝯfidētia. Oc tauus est ipfecta mū dificatio menstruo rū in mulierib⁹. qꝛ li ber sanguis cursus impeditꝛ ex strictura viarum a frigidita te τ siccitate dictoꝝ locorum: nec est ibi causa aliqua currere faciens τ laxans menstrua sicut caliditas τ humiditas meridionales in suis locis. Nonus est sterilitas in mulieribus ſm quosdā ex imūdicia suarū matricū. Sed contrarium huius apparet in terra ꝑthoꝝ τ in hybernia scotia τ anglia que sunt ter re septentrionales in quibus femine sunt multū fecūde. Sꝫ foꝛtitudo virtutis earum vt ait hic pꝛinceps parificatur ei. id est supplet id qd̄ mi nuitur in eis ex causis exterioꝛib⁹ laxantib⁹ τ facientib⁹ fluere menstrua: quare sunt fecunde ꝓpter foꝛtitudinē suarū matricū in attrahendo τ re tinendo τ fouendo viri sperma. Decim⁹ est raritas aboꝛsus in mulieri bus ſm quosdā ꝓpter foꝛtitudinē suarū virtutū specialiꝛ retentiue que cōfoꝛtatur frigiditate τ siccitate dictoꝝ locoꝝ. ¶ Sed ꝯtra. frigiditas aeris est ex causis aboꝛsus vt ait p̄nceps tertij. 21. tractatu scd̄o. c. 8. Itē ver septentrionale est causa leuis aboꝛsus specialiter post hyemē austri nam: vt ait hypocras amphoꝛismoꝝ tertia canone illo. Si vero hyems austrina τ pluuiosa fuerit: ver vero siccū τ boꝛeale: mulieres quidē q̄bus ad ver part⁹ inest: ex oī occasione aboꝛtiūt. ergo a simili loc⁹ septētrionalis. Itē matrices mulierū septētrionaliū sunt stricte τ solide vt dicetꝛ stati: quare non sunt apte dilatari donec fet⁹ sit bene matur⁹. τ hoc est ex illis que causant aboꝛsum. ¶ Ad pꝛimū dic ꝙ pꝛegnantes debent pꝛeserua ri a frigoꝛe aeris specialꝛ qn̄ habitant in locis frigidis. Ad secundū dic ꝙ ver septentrionale de se nō parit aboꝛsum: sed ꝓpter hyemē austra lem que p̄cessit τ parauit viā aeri vernali septentrionali. Ad tertium dic ꝙ matrices mulierū septentrionaliū remolliuntꝛ τ dilatabiles fiunt ex humiditatib⁹ in eis retentis. Vndecim⁹ est duricies id est difficul tas part⁹. qꝛ mēbꝛa pariendi videlicet matrix τ collū ipsius sunt in eis stricta τ solida ꝓpter frigiditatē τ siccitatē aeris continentꝛ τ frequentē boꝛee flatū cū foꝛtitudine. Duodecim⁹ est aboꝛsus a frigoꝛe vt in pluri bus qn̄ aboꝛtiūt: licet raro is fiat dū scꝫ se sinūt ꝑ negligentiā coopertu re a frigoꝛe penetrari. tunc enim leditur fetus frigoꝛe subito: τ pꝛemitur matrix violenter quare expꝛimit fetū. Tredecimus est paucitas τ grossi cies lactis in vberibus mulierū pꝛopter frigus loci quod non sinit san guinē libere currere τ penetrare ad mamillas. mamille insuper dure τ solide existentes non faciliter extenduntur ad recollectio nem lactis plurimi. Quartusdecimus est cusez id est tetan⁹. Et quintusdecimus est ptisis. id est vlcus pulmonis. Et hi duo moꝛ bi pꝛecipue accidunt debilibus vt mulieribus, maxime in par tu. quia se foꝛ titer expꝛimūt pꝛopter part⁹ difficultatem. τ ad vehemen tioꝛē expꝛessio nem anhelitū retinent cū vio lētia: quare de leui rūpuntur vene aliquot i pectoꝛe ex qua rū ruptura ge neratur ptisis et ꝑtes alique neruoꝝ τ villo rū ex quarū ru ptura genera tur tetanus. Ad id coadiu uat specialꝛ pe ctoꝛum debili tas ex frequen tib⁹ boꝛee flati bus qui pecto ri inimicātur. Sextusdeci mus est apti tudo mirach ad fissurā i pa rientibus ꝓpꝛ vehementiam expꝛessiōis. in qua quidē pā niculi ventris quoꝝ exterioꝛ est mirach cū musculis eius τ diafragma vehementer laboꝛant iūcti simul ad instar duarū manuū foꝛtiꝛ expꝛimētiū aliq̄d. τ i hoc conatu quā doqꝫ finditur mirach cū debile fuerit. Decimusseptimus est ra mex aquosa in pueris. que diminuitur ipsis crescentibus: τ tan dem de se sanatur: τ est de faciliorbus τ minus malis rupturis. Iuxta illud pꝛincipis tertij. 22. tractatu pꝛimo. c. 2. Et scias ꝙ ra mex itestinoꝝ τ zirbi est egritudo foꝛtis difficilis q̄uis sit parua τ ramex aque est egritudo facilis etsi sit magna. Et hec generatꝛ in pueris septentrionaliū locoꝝ. quia ab etate abundant in hu miditatibus: que neqꝫ sudoꝛe neqꝫ insensibili resolutione libere purgantur pꝛopter frigus continentis: sed interius repulse τ ex pꝛesse. quandoqꝫ descendunt ad bursam testiculoꝝ causantes ra micem. Et hec minuitur pꝛocedentibus pueris in etate. quia cō tinue desiccantꝛ tā ab itraneo caloꝛe q̄ a siccitate aeris nos circū dantis. Decimusoctauus est multiplicatio aque in ventribus τ matricibus puellarū vt videantur hydropice. que recedit ab eis τ ex se resoluitur ipsis crescentibus. Et causa multiplicatiōis hu ius aque τ resolutiōis ei⁹ ex se in ꝓcessu etatis est siꝉis cause nunc dicte i ramice. Decimusnon⁹ est raritas euent⁹ ophthalmie. sꝫ cū euenerit est foꝛtis. Raritas quidē. qꝛ septētrionales habent cere bꝛa sicca ex siccitate aeris circūdantꝛ τ aeris tracti ad caput ꝑ nares τ habent tunicas oculoꝝ duras spissas nō recipientes faciliꝛ hu moꝛes a cerebꝛo ꝓpter siccitatē aeris ꝯtinue sibi ꝓximi. Foꝛtitu do aūt: qꝛ nō introducitꝛ nisi a foꝛti cā: τ cū materia fuerit imbibi ta in tunicis duris solidis: neqꝫ cito maturari poterit neqꝫ facile (resolui. ¶ De locis τc̄. In hac ꝑticula vndecima narrat vigin ti effect⁹ locoꝝ meridionaliū. Pꝛim⁹ est generalis ꝓpoꝛtionatus τ siꝉis existens effectib⁹ terrarū calidarū τ tempoꝝ calidoꝝ: scꝫ dis persio caloꝛis innati τ spirituū. τ tractio eoꝝ ad exterioꝛa coꝛpis ꝓpter abūdantē caliditatē dictoꝝ locoꝝ ex ꝓpinquitate ad rectū solis aspectum: τ ex abundantia australiū vētoꝝ. Scd̄us est sal

ſedo ꝛ ſulphureitas aquarū ſuarū vt in pluribus. Salſedo quidē ex permixtiõe dulciū aquarū cū partibus terre aduſtis. Sulphureitas vero ex ſulphuris abundantia in viſceribus terre per que fluūt aque. Tertius eſt repletio capitū illic morantiū ex materijs humidis. qꝛ meridies id eſt regio meridionalis illud operatur ꝓpter multitudinē mariū in locis illis: ꝛ forte eoꝝ euaporationē a magno calore ſolis: ꝛ abūdantiā ventorū auſtralium. Quart' eſt laxitas ventris morantiū i eis ꝓpter reumata deſcendentia a ſuis capitib' ad ſtomachos ꝛ inteſtina faciētia lubricare quod i eis eſt ex cibis potib' fecibus et humoribus ante tp̄us. Ad id coadiuuat laxitas ꝛ apertio viarū ex caliditate ꝛ hūiditate aeris.

rū que ſunt in eis eſt ſalſum ꝛ ſulphureū. Et capita morantiū in illis ſunt plena humidis materijs. qm̄ meridies hoc operatur. Et eoꝝ ventres ſūt ſoluti propter illud quod ab eoꝝ capitib' ad ſtomachos deſcendit. Mēbra quoqȝ eoꝝ ſunt laxa ꝛ debilia. Et ſenſus ipſoꝝ graues. Et deſideria ēt cōedēdi ꝛ bibēdi debilia. Et quolibȝ vino grauantur propterea ꝙ eoꝝ capita ꝛ ſtomachi debilia exiſtunt. Ulcera quoqȝ eoꝝ duriter ſanant ꝛ mollificantur. Mulieribus vero accidit multū ſanguinis menſtrui exit' neqȝ conſtringitur niſi cū difficultate. Et frequenter abortiunt propter multitudinē egritudinū earꝫ ꝛ nō ob aliā cauſam. Uiris quoqȝ accidunt a ventre ſanguinis exitus ꝛ emoꝛroides ꝛ ophthalmia humida que cito ſanatur. Senibus quoqȝ in p̄ma ſenectute qui trāſeūt quinquaginta annos accidit paraliſis ꝓpter eoꝝ catarros Et accidit oībus eis ꝓpterea ꝙ ſunt eoꝝ capita plena aſma: ꝛ tenſura: et epilentia. Et accidūt eis febres in q̇bus caliditas ꝛ frigiditas cōiungūtur ꝛ febres lōge hyemales ꝛ nocturne. Acute vero febres parūȝ accidūt eis ꝓpterea ꝙ eoꝝ ventres multū reſoluūtur ꝛ diſſoluit ſubtile quod eſt in eoꝝ humoribus. ¶ De locis habitabilibus orientalib'. Ciuitas q̄ ab oriente eſt aperta ei in oppoſitione poſita eſt ſana ꝛ boni aeris. Sol eni i p̄ncipio diei ſup eā eleuat ꝛ aerē ei' clarificat. Poſtea recedit ab ea aere clarificato. Et exufflāt ſr̄ eā vēti ſbtiles quos p̄mittit ei ſol. Deīde ip̄emet eos ſeq̄t ꝛ ꝯueniunt ip̄oꝝ mot'.

Quintus eſt laxitas ꝛ debilitas ſuoꝝ membroꝝ ex humectatione iūcturarū ꝛ neruoꝝ ꝛ diſſolutiõe caloris innati ꝓpter caliditatem ꝛ humiditatē ꝯtinentis. Sext' eſt grauitas ꝛ quaſi hebetudo ſuoꝝ ſenſuū ex ſuperflua humiditate ſuoꝝ organoꝝ partiȝ influxa a cerebro partim ab aeris humiditate. Septim' eſt diminutio appetitus cibi ꝛ pot'. qꝛ vaporoſitas multa cauſat in orificijs ſuoꝝ ſtomachoꝝ quandā laxitatē ꝛ repletionē fantaſticaȝ ꝯtrariā illi expreſſioni ꝛ ſuctioni que cauſant famē ꝛ ſitim. Uerū credo ꝙ plus deficiūt in appetitu cibi q̄ in appetitu pot'. Et ꝙ ex magna ꝛ ꝯtinua reſolutione humidi roridi ſepe ſitiūt ſicut nos in eſtate. Octau' eſt noceri a potu cuiuſlibet vini ꝓpter debilitatē ſuoꝝ capitū ꝛ ſtomachoꝝ. quia oē vinū eſt vaporoſuȝ q̇ddā plus: aliud min'. cū ergo habeant capita repleta vaporibus ꝛ humorib': vapores vini iteruȝ magis replent ꝛ capita aggrauant. Itē vinū nocȝ neruoſe parti ſtomachi: ꝛ adauget repletionē fantaſticā ex vaporib' deijcientē appetitū. Et hec forte fuit cā quare machomet' de leui obtinuit ab his qui ſunt ſue legis ne biberent vinū. Non' eſt difficultas ſanatiõis ſuoꝝ vlcerū. quia vlcera non ſanātur niſi mūdificētur ꝛ deſiccentur. ꝛ aer eoꝝ vaporoſus exiſtens humectās ſordidat ip̄oꝝ vlcera ꝛ vix ſinit ipſa mundificari. Et ad id cooꝑatur debilitas naturalis virtutis ex diſſolutione caloris naturalis. Decim' eſt multus menſtruoꝝ fluxus in mulierib' vix reſtringibilis ꝓpter laxitatē ꝛ apertionē venarū Undecim' eſt frequentia aborſus in mulierib' ꝓpter multitudinem egritudinū ſuarū: ꝛ nō ob aliā cauſam. ¶ Sed inſtabit aliquis ꝙ ꝓpter apertionē facilē et laxitatē colli matricis ꝛ lubricitatē matricis ꝛ debilitatē retentiue accidit eis frequens aborſus ꝛ non ſoluȝ ex ſuis egritudinib'. Dic ꝙ iſta ſunt de genere egritudinū vel accidentiū dependentiū ab eis. Duodecimus eſt fluxus diſſinteric' in viris ꝓpter reumata acuta vel ſalſa deſcēdētia a capitib' ad inteſtina ꝛ excoriantia ea: ꝛ ex ſalſugine ſuarum aquarū quib' vtūtur in potib' ꝛ cibis. Tredecim' eſt emoꝛroides ex eadē cauſa qua menſtrua excedūt in mulierib'. Quartuſdecimus eſt ophthalmia humida cito ſanabilis. Humida quidem: quia ꝓdeūt ab oculo in quo eſt in principio ſui hūiditates aquoſe indigeſte: poſtea groſſe lippoſe veluti ſanies. Cito ſanabit aūt quia caliditate ꝛ hūiditate cōtinentis acceleratur eius maturatio. Et quia tunice oculi ſunt tenere molles cito reſoluit vel erūpit ab eis humor aut ſanies. Quintuſdecim' eſt paraliſis eueniens eis in ſua prima ſenectute ſcȝ poſt quinquaginta ānos ꝛ ante ſeniū ꝓpter catarros deſcendētes a ſuis cerebris ad initiū eoꝝ nuche. ¶ Sed quare dicit in prima ſenectute: nūquid etiā in ſenio accidit eis paralyſis: cū tunc magis multiplicentur humiditates indigeſte ꝓpter debilitatē ſuarū virtutū naturaliū ꝛ defectionē innati caloris. Dic ꝙ in ſenio nerui ſui ꝛ nucha ſunt terreſtres ꝛ indurati: quare non tā facile imbibuntur humiditatib' a capite deſcendentib': nec etiā expulſiua virtus ſuorū capitū eſt tūc ita fortis vt in ſenectute. Sextuſdecim' eſt aſma. Decimuſſeptimus eſt tenſura. id ē tetan' vel ſpaſmus. Decimuſoctauus ē epilētia que accidūt eis omnibus ſcȝ ſenibus ad has egritudines diſpoſit ex vehementia repletõis ſuoꝝ capitū tā ex ꝑte etatis q̄ ex parte aeris nos continentis. Aſma quidē ꝓpter multitudinem humoꝝ deſcēdentiū a capite ad pectus. Tenſura vero propt humores fluētes ad neruos et replentes eos. Epilentia autē ꝓpter oppilationeȝ imperfectā viarū cerebri per quas tranſeūt animales ſpiritus ex humoribus in cerebro retentis. Decimuſnonus eſt febres in quibus iunguntur calor ꝛ frigus ſimul: ꝛ febres lōge hyemales nocturne. Et intellige per primas febres febrē epialā in qua partes exteriores ſunt calide et interiores frigide. et febrē lippariā in qua partes exteriores ſunt frigide: ꝛ interiores calide. Iuxta illud metricū. Semper in epiala frigeſcūt interiora. Exteriora calent lipparia vertitur illi. Et per febres longas hyemales ꝛ nocturnas intellige febres de putredine phlegmatis plus hyeme ꝛ nocte q̄ alijs horis euenientes propter dn̄ium phlegmatis his tēpore ꝛ hora. Et he febres multiplicantur in locis meridionalibus. quia corpora replentur humiditatibus phlegmaticis indigeſtis propter debilitatē innati caloris ꝛ virtutū naturaliū: que leuiter putreſcūt nequeuntes a natura debili regi ꝛ corrigi propter caliditatē ꝛ humiditatē cōtinentis diſponentes maxime ab putrefactionē. ¶ Sed quare pl' hyeme contingunt cū caliditas extranea ſit eſtate maior. Dic ꝙ a fortitudine caloris eſtatis in locis meridianis pars dictaꝝ humiditatū phlegmaticarū reſoluitur ꝛ liberior fit humoꝝ trāſpiratio ꝛ euentatio. ſed in hyeme contraria contingunt: nec eſt hoꝝ hyems magne frigiditatis ita vt ꝓhibeat putrefactionē. Uigeſimus eſt rarus euent' febriū acutarum Primo quia ſepe patiunt fluxū vētris in q̊ educunt hūores ſubtiles vt habiliores ad expulſionē: maxime cholerici qui ſuis ſubtilitate ꝛ caliditate apiunt ſibi vias: ꝛ ſua mordacitate ſtimulant expulſiuā: ꝛ ſua amaritudine abſtergunt vias. Secūdo quia partes ſubtiliores ſuoꝝ humorum caliditate continentis aſſidue reſoluuntur.

¶ De locis ꝛc̄. In hac particula duodecima dicit princeps ꝙ ciuitas aperta ſeu diſcooperta ab oriēte ꝛ poſita ei in oppoſitione id eſt recte oppoſita ꝛ verſa ad ortum ſolis eſt ſana hoībus ꝛ aeris boni ꝓpter tres cauſas. Prima eſt qꝛ ſol oriens ſuper eā eleuatur ꝛ purificat aerē eius reſoluendo ꝛ conſumēdo ip̄ius vapores: ꝛ poſtq̄ clarificauit ip̄us aerē recedit ab ea tendens ad occidens: quare non inducit ſuperfluū calorē cū moretur illic parum ꝛ ſic manet aer eius purus ꝛ temperatus. Secūda eſt exufflatio ventorū ſubtiliū ſuper eā quos ſol mittit ei priuſq̄ eleuetur ſuper eā. Dictuȝ prius eſt auctoritate ariſtotelis ſcd̄o metheoroꝝ ꝙ ſol cōmouet ꝛ ceſſare facit ventos. ipſe ergo oriens frequenter cōmouet dulcē ſubſolanum qui ſubtilis eſt ꝛ ſanus. Primo quia venit a locis ſiccis vbi pauca ſunt maria. Secūdo quia tranſit per aerē iā a ſole purificatū. Tertia eſt concurſus motuū ſolis ꝛ ventoꝝ verſus eandē partē ſimul aerē clarificātiū. Poſtq̄ eni ſol oriens premiſit ſubſolanū qui mot' ab oriēte tranſit verſus occidens aerē purificans ipſe ſequitur eū: ſimiliter tranſiens ab oriente verſus occidens mundificans aerē. ¶ Sed quare non enarrat hic

morbos contingentes in locis orientalibus sicut pri⁹ egit in locis septē-
trionalibus ⁊ meridionalibus. Dic ꝙ loca meridionalia ⁊ septentrio
nalia sunt multū distempata. orientalia vero tempata clari ⁊ sani aeris
quare sunt proportionata sanitati seruande non morbis introducēdis
ex natura sui. ⁊ se habent ad alias regiones sicut verius tēpus ad alia
tempora quod sanis
simum censetur.

¶ De locis habitabilibus occidētalibus. In ciuitate que ab occidente est discooperta ⁊ ab oriente coopta non venit ad eam sol nisi tarde. Et ilico cū venit ad ipsam incipit elongari ab ea. quia nō ei appropinquādo incedit. Non ergo eius subtiliat aerē neqꝫ exiccat: sed dimittit ipsum humidū ⁊ grossuz. Et si vētos ei mittit: mittit eos ab occidēte ⁊ in nocte. Iudicia ergo ipsoꝝ sunt iudicia ciuitatū humidarū complexionū caliditatem habentiū temperatā grossam Et nisi esset ꝓpter illud quod ex spissitudine prouenit aeris earū natura veris nature similis existeret. Sanitas vero in eis minus existit ꝙ̄ in terris orientalibus cū diminutiōe multa. Neqꝫ attendenda sunt verba eius q̇ dicit absolute ꝙ virt⁹ ei⁹ terre est virtus veris sed cōparatiōe aliarū terraꝝ nō valde bonaꝝ. Qd̄ vero ī ea vehementer existit maluz est ꝙ sol non aduenit ei nisi postꝙ̄ iā inualuerit ad calefaciendū clima ideo quia est altus. Super eā igitur post frigus noctis ob hoc subito eleuatur. Sed ꝓpter humiditatez cōplexionis aeris eius sunt voces hominū rauce ⁊ ꝑcipue in autūno ꝓpter reumatismos eoꝝ. De eligendis locis habitabilibus ⁊ eis preparādis. Qui loca eligit habitabilia cognoscere debꝫ ter-

¶ De locis ⁊c̄. In
hac particula trede-
cima primo agit de
natura locoꝝ occidē
taliū. Secūdo de ha
bitudine eorū ad sa-
nitatē ⁊ egritudinē.
ibi [Sanitas vero]
In prima parte di-
cit primo ꝙ sol non
aduenit ciuitati dis-
cooperte ab occiden
te ⁊ cooperte ab oriē
te nisi tarde. scꝫ pro-
pe finē diei. ⁊ dū ve-
nit in directo ipsius
statim incipit ab ea
elongari tendens ad
occasuz: nec ei appro
pinq̄t in suo descen-
su ꝓpe occasum sicut
appropinquat oriē-
tali ciuitati ī suo as-
censu prope ortuz. ⁊
ideo sol non subtili-
at neqꝫ siccat aerem
eius: sꝫ euz relinquit
humidū ⁊ grossum.
Secundo dicit ꝙ si
sol mittat dicte ciui-
tati ventos aliquos
mittit eos ab occidē
te ⁊ hora noctis. ⁊ hi
vēti sunt hūdi gros-
si sicut prius dictum
est. nō ergo desiccāt
neqꝫ subtiliant aerē
dicte ciuitatꝭ. Ex his
infert duo correlaria
Primuz ē ꝙ iudicia
locoꝝ occidentaliuz
sunt sicut iudicia ci-
uitatū humide complexionis ⁊ tēperate caliditatis fundate in substan
tia aeris grossa. Secundū est ꝙ̄ natura ciuitatū occidentaliū esset simil'
nature veris nisi esset spissitudo sui aeris ex humiditate vaporosa ꝓpter
quā ciuitates he distempate sunt in passiuis qualitatibus: licet in acti-
In secunda di- (uis sint tempate. ver vero tēpatū ē in vtrisqꝫ simul.
cit primo ꝙ occidentalia loca sunt multo min⁹ sana orientalibus: nec est
credendū dicenti absolute ꝙ virtus hoꝝ locoꝝ est sicut virtus veris: sed
cōparatione aliarū terrarū non valde bonarū scꝫ septentrionaliū ⁊ me-
ridionaliū. quia neqꝫ sunt intense frigiditatis ⁊ siccitatis sicut septētrio
nales: neqꝫ intense caliditatis ⁊ humiditatis vt meridionales: sed me-
dio modo se habent istarū respectu. Secūdo dicit ꝙ peius quod est in
terra occidentali est ꝙ sol non ei superuenit nisi postꝙ̄ fuerit virtutis for
tis ad calefaciendū clima: id est terrā hanc habitatā ꝓpterea ꝙ iā multū
eleuatus est supra suū hemispheriū: vnde fortius irradiat supra illaz ter
ram calefaciens aerē eius. ⁊ quia calefactus est ⁊ rarificatus frigus no
ctis penetrans in eū subito eleuatur id est intendit: sicut aqua calefacta
citius cōgelatur: ⁊ sic aer huius terre redditur inequalis in caliditate ⁊
frigiditate sicut aer autūnalis: ita ꝙ de die est estiu⁹ ⁊ de nocte hyemal'
sicut autūnus: quare est min⁹ sanus ⁊ magis morbifer ꝙ̄ orientalis. Ter
tio dicit ꝙ voces hoīm occidentaliū locoꝝ sunt rauce ꝓpter humiditatē
sui aeris: maxime in autūno propter reumatismos quibus tunc vexan-
tur. Nam raucedo vocis vt plurimū contingit ex humiditate sparsa in
superficie arterie vocalis. Et his superuenit in autūno potius reuma ⁊
raucedo inde genita propter duplicē eius ineq̄litatez in caliditate ⁊ fri-

gore. scꝫ vnā ex natura temporis: ⁊ alterā ex natura loci. Corpora
ergo tunc ibi rarificata calore diei subito percussa magno noctis
frigore facile reuma incurrunt: quod dispersum supra tracheam
c De eligendis ⁊c̄. In hac par- (arteriā vocē raucam reddit.
te tertia principali capl'i istius primo tangit princeps duodecim

ram ciuitatis ⁊ quomodo existit ei⁹ dispositio ſm altitudinē ⁊ ꝓfunditatē ⁊ discoopturā aut coopturaz Et eius aquā ⁊ substantiā aque ipsi⁹ ⁊ quō existit ſm sui ꝓpalationē ⁊ ei⁹ discoopturaz aut ſm sui occultationē ⁊ ipsius ꝓfunditatē. ⁊ si sit ventis exposita aut in terra ꝓfunda. Et debet cognoscere ventos ibi flantes si sint sani frigidi. Et q̊d ei sit vicinū ex marib⁹ ⁊ pelagis ⁊ mōtib⁹ ⁊ mineris Et dꝫ scire qualis sit terra ſm sanitatem ⁊ egritudines ⁊ que egritudies illic cōmorantib⁹ euenire soleant. Et dꝫ cognoscere ibi cōmorantiū fortitudines: ⁊ eoꝝ desideria: ⁊ digestiuā ⁊ nutrimētoꝝ eorū bonitatē. Et quō existit eius structura ⁊ si sit āpla spaciosa aut sint ei⁹ introitus angusti: ⁊ loc⁹ vnde vapor egreditur sit constrictus. Post hoc oportet vt fenestre ⁊ porte sint orientales aut septentrionales. Sitqꝫ illud vnde etiaz magis sollicitari debet vt venti orientales structuras ingredi valeāt: ⁊ vt sol ad vnūquēqꝫ locū intrare queat qui ibi existit. quoniā ipse est qui aerem rectificat. Vicinitas quoqꝫ aquarum dulcium nobilium currentium multarum et mundarum: ⁊ que ī hyeme infrigidentur ⁊ estate calefiant ⁊ diuerse ab eis que occultantur est res conueniens ⁊ adiutorium prebens.

ꝯsideranda in
electōe loci ha
bitabilis. Pri
mū est natura
terre ciuitatis
si ē petrosa āt
lutosa aut are
nosa aut sabu
losa: ⁊ situs ei⁹
scꝫ si est alta āt
profunda situ
⁊ si est cooper-
ta vel discoop
ta soli ⁊ ventis
Secunduz est
aqua loci scilꝫ
substantia aq̄:
vtrū sit grossa
aut subtilis: ⁊
ꝓpalata: id est
manifesta visui
et discooperta
aut occulta et
profunda. ⁊ ex
posita vent' āt
in terra profū-
da sicut putea
lis. Tertiuz est
qui venti plus
flare solent in
loco illo. an sa-
ni frigidi vel i
sani austri.
Quartū est q̄
maria: quod p
funduz pelag⁹
qui montes ⁊
que minere vi-
cinā' ei. Qui
tū ē si terra il-
la sit icolis sa-
na vel egritu-
dinalis: ⁊ que
egritudies in
ea multiplicentur. Sextū est cuius fortitudinis ⁊ roboris sunt
incole eius: ⁊ quomodo se habent ad appetitū ciboꝝ ⁊ potuū et
digestionē ipoꝝ. Septimū est bonitas nutrimentoꝝ: vt carniuz
pisciū: granoꝝ: fructuū: olerū: ouoꝝ: lacticinioꝝ. Octauū est mo
dus constructionis sui edificij ciuitatis: vtrū scꝫ constructio ciui-
tatis sit ampla ⁊ spaciosa sine conculcatione ⁊ strictura domorū
⁊ adituū: vel sint introitus eius ⁊ loca per que ipsa euaporatur ⁊
mundificatur stricti. Nonū est conuersio fenestrarū ⁊ portarum
versus orientē vel septentrionē vt a ventis inde venientibus qui
melius purificant aerē mundificetur. Decimū est vt vent' orien
tales liberū habeant ingressum intra ciuitatē seu domos ipsius
Undecimū est vt radij solis introitū habeant in quemlibet locū
ciuitatis illius. quia sol est de maxime purificātibus aerē. Duo
decimū est vt ciuitas habeat aquas sibi ꝓximas dulces nobiles
id est serenas. multas ⁊ mundas cito calefactas tempore estatis:
⁊ cito infrigidatas hyemali tpe diuersas ab eis q̄ occultāt' vt pu
tealib⁹ quas neqꝫ sol neqꝫ venti subtiliāt ⁊ mūdificāt. Ex his duo
decim pōt elici descriptio talis ciuitatꝭ electe ad habitandū. ꝙ est
ciuitas media situ: cui⁹ terra aq̄ ⁊ aer sunt liberi ab oī corruptiōe
⁊ extranea q̄litate: discoopti soli ⁊ ventis septētrionalib⁹ ⁊ orien-
talib⁹: distans cōpetent' a mari: montib⁹: ⁊ malis mineris: cuius
incole sunt sani: robusti: tēpati in appetitu: fortes in digerendo:
abūdātes ī bonis victualib⁹: cui⁹ ꝯstructio ē ampla: spaciosa: libe
rorū introituū ⁊ exituū ad egressionem vapoꝝ ⁊ immūdiciarum

τ fenestre τ porte ei⁹ sunt orientales aut septētrionales libere penetrabiles a ventis oriētalib⁹ τ radijs solis: τ eidē viciuantur aque dulces serene currētes multe τ mūde cito calefacte τ cito infrigidate. Et pportionaľr describit electa dom⁹ ad habitandū. Secūdo iponit pnceps finē dictis de pma re nō naturali scʒ aere dicēs ꝙ iaʒ locut⁹ est de aere τ locis hītabilibus exponendo τ declarando qualiter inmutāt hūana corpa τ nūc restat agere de causis alijs sequētib⁹ eas que cū eis pri⁹ numerate sūt scʒ de alijs quinqʒ reb⁹ nō naturalib⁹ necessario obuiā tibus humano corpori.

Etiam quidē locuti fuimus de aere τ locis habitabilibus verbis expositorijs: nunc autē loqui debemus de causis que ista sequntur que cuʒ eis numerate sunt. ¶ De eis que proueniunt ex motu τ quiete. Caplm.XII

¶ De eis que prouenīunt ex motu τ quiete Caplm.XII. Motus m operationes In hoc caplo primo agit pnceps de diuersitate motuū fm quā diuersificantur eius operatiōes. Scdo de effectib⁹ motuū: ibi [Et mot⁹ quidē fortis] Tertio de effectib⁹ quietis. ibi [Quies vero]

Motus[a] operationes in corpore humano diuersificantur ideo ꝙ est fortis aut debilis aut paucus aut multus: τ propter illud quod ei ex quiete admiscetur. Et istud quidē apud sapientes ē diuisio per se. Et propter illud quod in ipso exercēt homines ex materijs

Et motus[b] quidē fortis τ multus τ paucus τ cū quiete mixtus oēs cōicant in hoc vt calorē efficiant fortiorem. Sed fortis non multus differt a multo non forti τ a multo q̇eti admixto. qm̄ ipse vehementer calefacit corpus: τ si resoluit parum resoluit. Mult⁹ vero paulatim resoluit plus ꝙ̄ calefaciat. Et cū quisqʒ eoꝝ mult⁹ existit infrigidat ppterea ꝙ vehementer calorē resoluit naturalē τ etiā exiccat. Sed cū ipse in aliqua exercebitur materia plerūqʒ materia illa efficit quod ipsius adiuuabit operationem: τ plerūqʒ facit qđ ipsam diminuit. verbi gratia. si mot⁹ fuerit mot⁹ artis fullonū pueniet ex ea ī frigidita τ humiditate augmentū. Et si motus fuerit motus artis ferrarioꝝ accidet ex ea ī caliditate τ siccitate augmentum. Quies[c] vero semper est īfrigidans propter priuationem viuificationis caloris τ propter constrictionē que est suffocās: τ humectat ppť defectū resolutiōis supfluitatū

a In prima parte tangit quattuor diuersitates motuū. Pria attendit penes mot⁹ fortitudinē τ debilitatē iuxta quā motuū quidā fortis dicit: ali⁹ debilis: ali⁹ mediocris. Scda penes paucitatē τ multitudinē duratiōis eius iuxta quā quidā pauc⁹: quidā multus: quidā mediocris dicit. Tertia penes motū esse cōtinuū vel quieti admixtū multe vel pauce. iuxta quā motuū quidā ꝯtinu⁹ dicit: alter intercept⁹. Et he tres diuisiones mot⁹ vocant a sapientib⁹ diuisiones p se. qꝛ generaliter insunt vel inesse possunt oī hoī cuiuscūqʒ stat⁹ sine cōtractiōe ad aliquod operū mechanicoꝝ. Quarta attendit penes diuersitatem operū mechanicoꝝ circa diuersas materias. quoꝝ quedam exercentur in aquis frigidis: vt opa fullonū τ piscatoꝝ. quedam in calidis: vt opa tinctorū τ balneatorū. quedā circa ignē: vt opa coquoꝝ fabroꝝ fusoꝝ τ aurifabroꝝ. quedā in aere pcul ab his: vt textoꝝ sutoꝝ sotularificū. quedā circa terrā τ plātas earū: vt agricultoꝝ τ hortolanoꝝ. quedā circa seruitia hoim τ aīaliū: vt auiū canū equorū. ¶ Attēde pmo ꝙ intētio pncipis est hic loqui de motu locali volūtario vel totius corpis vel alicui⁹ sue partis: quē sub noīe exercitij diuidit gaľ.2. de regimine sanitatis. c.6. in exercitiū simpľr τ exercitiū qđ ē op⁹ dicēs. Oꝝ exercitioꝝ alia sūt exercitia solū: vt pugna. pugillatio. cursus. saltatio. alia non exercitia solū: sed opa. vt arare τ remigare. portare onera. scribere. metere. equitare. bellare. ¶ Attende scđo ꝙ sex assignātur differētie seu species mot⁹ a galieno caplo nūc allegato dicēte ꝙ differentie exercitij sunt acuitas τ tarditas mot⁹. robustitas τ īrobustitas. vehementia τ obtusitas. Et per acuitatē intelligit velocitateʒ. τ p robustitatē fortitudinē. τ per inrobustitatē debilitatē. τ per vehementiā fortitudinē cū velocitate. τ per obtusitatē debilitateʒ cū tarditate. Et ponit ibidē differentiā inter motū fortē τ vehementē dicens ꝙ forte exercitiū est cū violenter sine velocitate laborant. vehemēs quidē violentū τ cū velocitate. ¶ Attēde.3. ꝙ modi vsus mot⁹ sunt ꝯtinuitas vel interceptio mot⁹. Sunt etiā alij modi sumpti ab his q̄ eis accidūt. Iuxͣ illud gaľ. ibi. Modi vsus specierū τ differētiarū exercitioꝝ sunt ꝯtinua vel deficiens motio. Modi vero q̄ sunt ab exercitijs eis ꝯueniētib⁹ sunt vel ꝙ̄ sub diuo. i. aere sereno fit exercitiū: vel sub tecto: vel in submixta vmbra: vel in calida regiōe vel in frigida: vel in cucrata: vel in sicca: vel in hūida: vel moderata: vel cum puluere ampliori vel pauciori vel cum oleo vel sine vtroqʒ.

b Et mot⁹ quidē. In hac pte scđa dicit pmo ꝙ oēs mot⁹ fortes τ multi τ pauci τ quieti admixti τ cōtinui ꝯueniūt in h ꝙ fortificāt calorē pmo occursu qꝛ cōmouent spūs τ hūores calidos habiles moueri τ iūcturas ꝯfricāt ex qb⁹ oīb⁹ augmentat calor. Notant dī pmo occursu: qꝛ motus mľti tādeʒ ifrigidāt ex resolutōne nimia caloris nāľis. ¶ Attende h p° ꝙ motus calefacit hūanū corpus calore insurgente ex ipo met corpore nō illato aber sicut a balneo vel igne vľ sole. Teste gaľ.2. đ regimie sanitat. c.6. dicente ꝙ cōe ē oīm exercitioꝝ naturalē calorē aīalib⁹ ex ipis p prijs aīaliū corpibus augeri. Sʒ balneū τ aq̄ calida hora anni τ calefactio ad soleʒ vel ignē τ calidorum pharmacoꝝ fricatio calefaciūt nr̄a corpa nō ab int⁹: sʒ exteri⁹. Et inde ē ꝙ calor ex motu nobis acq̇sit⁹ tpe hyemis est pmanentior acq̇sito ab igne. ¶ Attēde.2. ꝙ calor acq̇sit⁹ ex motu est siľis nāli calori: qꝛ spm̄ intrinsecū augmentat τ supfluitates expellit τ mēbra corroborat. Sʒ calor balnei vel ignis vel solis ē accidētaľ. Iuxͣ illud auerroys.6. colliget. c.3. Et iuuamentū exercitij tēpati vtile est: qꝛ spm̄ intrinsecū augmētat τ supfluitates mēbroꝝ nutrimēti expellit aut resoluit: τ sbam mēbroꝝ fortificat. τ iđ oīb⁹ alijs reb⁹ corpis est iuuamētū magnuʒ. qđ est qꝛ calor τ spūs augmētati p ipm sunt siľes calori nāli nō extrinseco. Sʒ calor augmētat⁹ ab alijs reb⁹ extrinsecis quēadmodū p medicinas: aut p alias res q̄ calefaciūt actu: est sicut calor p accidens. hec auerroys. Scđo dicit ꝙ mot⁹ fortis nō mult⁹ differt a multo nō forti τ a multo quieti cōmixto: qꝛ fortꝭ nō mult⁹ calefacit vehemēter cōmouens sua fortitudie oīa q̄ in corpe sunt. sʒ si resoluit: modicū resoluit. qꝛ parū durat. τ tūc cessat cū oīa cōmouit τ resoluere incipit. Sʒ mult⁹ paulatim id ē nō fortꝭ sʒ cū facilitate fiens ecōtrario se hʒ. qꝛ pl⁹ resoluit sua duratiōe ꝙ̄ calefaciat sua commotiōe q̄ nō est fortis. Et siľr se hʒ motus mult⁹ nō fortꝭ quieti īmixt⁹. Tertio dicit ꝙ oīs mot⁹ mult⁹ siue fortꝭ fuerit siue debilis: siue ꝯtinu⁹ siue intermixt⁹ infrigidat. qꝛ sua duratiōe resoluit fortiť naturalē calorē. sicut gutta cauat lapidē nō vi: sʒ sepe cadēdo. Et etiā exiccat resoluēdo hūidū tā fluens ꝙ̄ radicale. Quarto dicit ꝙ mot⁹ q̄ circa materiā aliquā exercet vt mechanicū op⁹ qn̄qʒ iuuatur a materia illa in sua opatione calefaciēdi τ resoluēdi. vt in arte fabrorum τ alioꝝ circa ignē opantiū: mot⁹ sunt magis calefactiui τ desiccatiui τ resolutiui ꝙ̄ in alijs absqʒ igne. τ qn̄qʒ impedit vel minuit ei⁹ opatio in calefaciendo τ resoluēdo. vt in arte fullonū τ piscatoꝝ τ alioꝝ circa aquas opantiū: mot⁹ min⁹ calefaciūt siccant τ resoluūt.

c Quies vero τc̄. In hac pte tertia dicit pmo ꝙ quies infrigidat ppť duo. Primo q̇dē propter puationē viuificatiōis caloris. i. ppter hoc ꝙ in quiete nō diffunditur libere viuific⁹ calor ad mēbra viuificāda sicut in motu. Mot⁹ enim vias τ poros apit τ ab eis supflua excutit: quies aūt ꝯriuʒ efficit. Scđo ppter ꝯstrictionē q̄ est suffocans. scʒ ppter suffocationē caloris ab hūiditatib⁹ in quiete paulatim ꝯgestis τ ꝯstringētib⁹ vel oppilantib⁹ vias τ meat⁹. Scđo dicit ꝙ quies humectat ppť defectū resolutiōis supfluitatū ad quas eijciendas mot⁹ adiuuat eas cōmouens vias aperiens τ calorem suscitans quo fit resolutio. ¶ Attende primo ꝙ quies superflua qn̄qʒ est causa desiccationis τ demacrationis aliquoꝝ membrorū. Teste principe quarti septima tractatu quarto caplo pmo dicente ꝙ extenuatio fit qn̄qʒ ppter quietē plurimā cū qua sopit virt⁹ attractiua ppric qm̄ est post exercitia: quoꝝ auxilio cōsueuit natura attrahere cibū. Cū ergo dimittunt nō attrahit neqʒ nutrimentū tēpatū etiā. ¶ Attēde secūdo ꝙ quies īmoderata calorē hebetat: vires debilitat: τ colorē malū reddit Iuxta illud auerroys sexto colliget. Et malicia q̄ ppter puationē exerci

tij accidit in ĩcarceratis manifestaṫ: quia illorū facies citrine fiūt: ꝛ eoꝝ color est impur⁹: ꝛ oēs operationes eoꝝ sunt lese. ꝛ hoc non solū homini accidit: verūctiā alijs animalibus incarceratis hoc contingit: sicut volucrib⁹ in caueis detentis. hec auerroys. ¶ Attende tertio ꝙ sedere ꝛ quiescere calidos impinguant ꝛ frigidos demacrant. Iuxta illud aristoteł sexta particula problematum. ꝑblemate primo querentis. propter quid sedes hos quidem hominū impinguant: hos vero macros faciunt. Et respondet ꝙ habitus differūt. hi quidē calidi sunt: hi vero frigidi. Calidi quidē ergo impinguātur. dñatur eniꝫ corpus cibo ꝑpṫ caliditatē. infrigidati

¶ De his que proueniunt ex somno ꝛ vigilijs. Capitulum. XIII.

Somnus[a] quieti vehementer similis existit. Et vigilie valde sunt motui similes. Ambobus tñ eoꝝ post hoc sunt proprietates q̄ sunt considerande. Dicemus[b] ergo ꝙ somn⁹ oēs operationes naturales fortes efficit propter ea ꝙ calorem continet innatum. Et virtutem laxat animalem ideo ꝙ cordis vias humectat ꝛ eas laxat. ꝛ q̄a spiritus substantiam turbidā facit ꝛ prohibꝫ illud quod resoluitur. Lassitudinis vero modos omnes remouet. Et fortes retinet euacuationes. Motus nanq̄ꝫ omni quod ad currēdū aptū est currēdi adauget virtutē nisi sint maṫie q̄ ad ꝑtes cutis existāt

aūt ꝑpter illud quo indigent aduenīēte caliditate. ꝛ ꝼm hoc pati corp⁹ maxime a motibus non possunt digerere quiescentes. Hec aristoteles.

¶ De his que proueniunt ex somno ꝛ vigilijs. Capitulum. XIII.

Somnus quieti ꝛc̄. In hoc caplo ꝑmo cōparat somnū quieti et vigilias motui. Scdo agit de effectib⁹ somni ꝛ vigilie naturaliū ibi [Dicem⁹ ergo] Tertio de effectib⁹ vigiliarū ꝛ somni excedentiū ibi [Cū aūt sunt multe] Quarto in speciali de modo q̄ vigilie se hñt ad virtutes appetitiuā ꝛ digestiuā. ꝛ de insomnietate. ꝛ de generali proprietate somni remittens nos ad seqnētia de somno. ibi [Vigilie vero]

a In ꝑma ꝑte dicit ꝑmo ꝙ somn⁹ est vehementer siłis quieti. Primo q̄dem in hoc ꝙ in somno cessant mot⁹ volūtarij sicut in quiete. Scdo in h ꝙ in somno calor viuificus nō libere ꝑfluit ad exteriora sicut nec in quiete. Tertio in hoc ꝙ somn⁹ cessare facit euacuationes ꝑter sudoralē quēadmodū quies. Quarto in hoc ꝙ somn⁹ humectat frequenter vt quies. Quinto in hoc ꝙ somn⁹ tollit lassitudines sicut quies. Et nō solū somnus est siłis quieti: sed etiā est quies virtutū aīaliuꝫ. Scdo dic̄ ꝙ vigilie sunt valde siłes motui. Primo in hoc ꝙ in eis calor ad exteriora libere diffundiṫ sicut in motu. Secūdo in hoc ꝙ vie corpis sunt aptiores sicut in motib⁹. Tertio in hoc ꝙ vigilie iuuāt in expulsiōe superfluitatū sicut mot⁹. Quarto in hoc ꝙ vigilie desiccant: maxime cū superfluūt quēadmodū ꝛ mot⁹. Quinto in hoc ꝙ vigilie lassitudinē inducūt sicut mot⁹. Tertio dicit ꝙ alique ꝓprietates seu ꝓprie operationes insunt somno ꝛ vigilijs de quib⁹ est modo ꝯsiderandū. Et has sub breuitate tangit auerroys sexto colliget caplo sexto dicens. Operationes somni in corpib⁹ sūt digestio ꝛ humectatio: ꝛ vigilie operationes sunt dissolutio ꝛ ꝯsumptio ꝛ attractio caloris intrinseci ad partes extrinsecas.

b Dicem⁹ ergo. In hac ꝑte scda ꝑmo agit de somno. Scdo de vigilijs. ibi [Vigilie vo]

¶ In ꝑma particula tangit septē operationes somni. Prima est fortificatio oīꝫ operationū naturaliū. Cuius rō est: q꞉ ꝯtinet id est simul tenet seu coadunat ꝛ vnit calorē innatū qui est instrumentū oīm virtutū naturaliū. ¶ Instabit aliq̄s. Primo de virtute attractiua q̄ motu volūtario iuuatur reserante vias. Itē de expulsiua que in somno debilitaṫ. q꞉ somn⁹ retinet fortes euacuationes vt diceṫ statim. Itē de virtutib⁹ naturalib⁹ partiū exterioꝝ que debilitanṫ in somno ꝑpter diminutionē caloris naturalis ꝛ sanguis tūc redeūtiū ad interiora ꝛ derelinquentiū exteriora. Teste aristotele caplo quinto tractat⁹ primi libri de somno dicēte. Et superiora quideꝫ infrigidanṫ ꝛ exteriora. interiora vero ꝛ inferiora calida fiūt. Cui⁹ rei signū est ꝙ in somno pluri egem⁹ cooptura. Itē operationes cerebri naturales sunt in somno debiliores. tū ꝑpter inspissationē vaporū copiose ascendentiū ad ip̄m hora somni nequeūtiū resolui ꝑpter clausionē poroꝝ a frigiditate noctis hebetantiū calorē. tum q꞉ spūs vitales nō hñt accessum liberū in somno ad cerebrū ꝑpter oppilationē arteriarū ꝑ quas transituri sunt: q̄ tñ sunt necessarij ad operationes naturales. Itē operationes generatiue virtutis nō fortificanṫ i somno: q꞉ nemo dormiens generat. ¶ Ad primū dic ꝙ somn⁹ fortificat oēs operatiōes naturales collectiue: ita ꝙ cōparando totū gen⁹ operationū naturaliū simul i somno ad totū gen⁹ earūdē in vigilia ꝑfecti⁹ fit in somno. Vel dic ꝙ oēs operationes naturales in somno fortificanṫ fortitudie attenta penes fortitudinē naturalis caloris qui est cōe instrumentū harū oīm. Sed fortitudine attenta penes amplitudinē viarū ꝛ tensionē maioꝝ villoꝝ naturaliū possunt esse attractiua ꝛ expulsiua in somno debiliores. Ad secūdū dic siłr. Ad tertiū dic ꝙ littera intelligiṫ de operatiōib⁹ naturalibus mēbroꝝ interioꝝ ad q̄ retrahiṫ naturał calor. Vel dic ꝙ licet in ꝑncipio somni operationes naturaliū virtutū debiliteṫ in exterior ib⁹ partibus ꝑpter retractionē caloris ad interiora: vigorato tñ postea calore ꝛ redeūte ad exteriora cū fortitudine vigoranṫ in eis operationes naturaliū virtutū. Iuxta illō gał. 4. morbi. c. 15. In somno cib⁹ meli⁹ digeriṫ nō solū i stomacho: sꝫ i toto corpe. Ad quartū dic ꝙ i somno nāles operationes cerebri fortificanṫ vt alioꝝ mēbroꝝ nec obstāt vapores illic ĩspissati: q꞉ nō permanēt cerebro ĩmersi. sꝫ ad ꝑpria defluunt receptacła vbi digerūtur: ne. ꝙ etiaꝫ obstat oppilatio arteriarū: q꞉ nō est tāta ꝙ ipediat trāsitū spirituū sufficiētiū ad viuificationē cerebri. Ad q̄ntū dic ꝙ operatio generatiue virtutꝭ q̄ est digestio vel ꝑductio spmatis fortificaṫ in somno: ꝛ operatio ei⁹ que est emissio in coitu naturali nō est nālis tm̄: sꝫ etiā volūtaria quāobrē nō fit in somno. Scda est laxatio virtuṫ aīalis. i. quies seu cessatio ab ope virtuṫ motiue volūtarie ꝛ sensitiue tā interioris ꝙ exterioris. In somno nāq̄ꝫ ꝑfecto sine somnijs cessat ab opere tota aīata virt⁹ ꝑterq̄ꝫ in operatiōe anhelit⁹. Iuxͣ illud gał. 4. morbi. c. 15. Ideoq̄ꝫ dicim⁹ virtutē aīatā in somno q̄escere ꝛ naturalē ꝯfortari. Et paulopost dicit. Mēbrū in q̄ hītat aīa rōnalis in somno q̄escit. Cui⁹ cā reddiṫ hic triplex. Prima est q꞉ somn⁹ humectat vias cordis. i. arterias q̄ deferūt cerebro spūs vitales ex q̄rū ꝑte fiūt aīales. ꝛ laxat eas. i. remollit replet ꝛ oppilat. Scda est q꞉ somn⁹ reddit sbām spūs aīalis turbidā ꝑpṫ vapores i cerebro retētos ꝛ inspissatos spūi imixtos: q̄re fit inept⁹ ad operatiōes aīales exercēdas. dꝫ eni esse perui⁹ subtił ꝛ lumiosus. Tertia est quia somn⁹ ꝓhibet illud qd̄ resoluiṫ reflectēdo vapores ꝛ fumos sursū inspissatos sup vias spūs. Vel intellige si vis ꝙ ꝑnceps hic tangit tertiā operationē somni q̄ est ꝓhibitio hui⁹ qd̄ resoluiṫ ex clausione poroꝝ. Tertia est remotio oīm specierū lassitudis q̄ q̄ttuor existūt. Vna est vlcerosa ex q̄ corp⁹ in supficie sentit q̄si tactū vlcerū. Alia est extēsiua in q̄ corp⁹ sentit se q̄si fractū cū extēsiōe ꝛ calore. Alia apostemosa in q̄ corp⁹ est calidi⁹ solito: ꝛ q̄si inflatū. Alia arefactiua in q̄ sentiṫ ariditas in mēbris. Et has omēs remouet somn⁹. Tres quidē ꝑmas: q꞉ materias carū calore nāli interius vnito ꝛ fortificato in somno digerit ꝛ tandē resoluit: ꝛ spirituū aīaliū supflue resolutoꝝ reparationē efficit. Vltimā vero q꞉ humectat ꝛ resolutionē q̄ est ariditaṫ cā ꝓhibet. Propterea dixit hypocras ampho. scda. In oī motiōe corpis cū ceperit q̄s dolere q̄escere statim remediū est. somn⁹ aūt q̄es q̄dā est. Quarta est retentio fortiū euacuationū: vt flux⁹ superflui sanguinis nariū: ꝛ mēstruorū ꝛ emorroidū: ꝛ fluxus ventris: ꝛ vomit⁹ effrenis. q꞉ mot⁹ commouet oēs materias aptas ad currendū: ꝛ auget in eis mouēdi virtutē seu impetū ad cursum. Sōn⁹ vero ꝯtraria his agit: nisi in materijs cuti vicinis: ad quas expellendas q̄nq̄ꝫ somn⁹ iuuat scꝫ dū calor interi⁹ retract⁹ cibū digessit ꝛ ip̄ꝫ partiṫ ad exteriora mittens: ꝛ tunc expelliṫ quod est ꝓpe cutē: eo ꝙ illud qd̄ a cute longe est scꝫ sanguis in epate digest⁹ versus eā pelliṫ. Sed vigilie plus euacuant ꝙ somn⁹ materias cuti ꝓximas excepta sudorali. quia in vigilijs liberi⁹ defluit sanguis ab interiorib⁹ ad exteriora pellens foras qd̄ illic inuenit: ꝛ etiā pori sunt aptiores in vigilijs: et virt⁹ acris resoluens magis penetrat in vigilijs ꝛ forti⁹ operatur. Somn⁹ aūt plus sudores efficit ꝛ copiosius educit ꝙ vigilie. nō ꝼm modū resolutiōis partiū aquosarū a massa humoꝝ: q꞉ talis resolutio plus fit in vigilijs: sed ꝼm modū exuberātie materie sudoralis q̄ cedit in somno aduenienti nouo nutrimento. Et ideo sudor mult⁹ in somno vēiēs absq̄ꝫ cā manifesta significat repletionem quā nō bñ tolerat corp⁹. Iuxͣ illud hypo. ampho. q̄rta. Sudor mult⁹ ex somno sine aliq̄ cā manifesta fact⁹ significat. q̄m plurimo cibo vtiṫ corp⁹. Si vero cibū nō accipienti hoc fiat scire dꝫ q̄m indiget euacuatiōe. Et gał. sup hoc in cōmento dic̄. Sudor nāq̄ꝫ mult⁹ in somnis aliq̄n quidē ciboꝝ: aliq̄n vero hūoꝝ ĩopportunitate fit. requirēdū est ḡ ab eo cui accidit hoc qualis ꝛ quāta

Somn' eni q̄n͡q3 ad expellendū cas iuuat ꝓpterea ꝙ calorē interius continet ⁊ nutrimentū in corꝑe partitur ⁊ expellit illud qđ est iuxta cutem ꝓpterea ꝙ illud qđ est longe ↄstringit. Vigilie vero hoc plus efficiunt: licet somn' plus efficiat sudorē ꝙ̄ vigilie. Sudor nāq3 quē efficit somn' est ꝭm modū exuberandi materia3 ⁊ nō ꝭm modū resolutiōis subtilis continui. Qui aūt in somno multū sudat nullam habēs causam nutrimēto plen' existit qđ tolerare nequit. Cū q3 somnus materiā inuenit aptā ad digerēdū ⁊ maturandū ad sanguis naturā eā conuertit ⁊ calefacit ipa3 ⁊ trāsit calor per corp' ⁊ calefit corp' calore naturali. Qđ si humores iuenerit calidos cholericos ⁊ ꝑdurauerit eius tp̄s calefaciet corp' calore extraneo

dicta fuerit sua. si eni ex cibis fuerit facile soluit. si vo ex hūorib' euacuent. ¶ Attēde p̄mo ꝙ q̄druplex est sudor. Quida3 fact' a debilitate nature: sicut in sincopi in q̄ spūs ⁊ sanguis relinquūt exteriora fugiētes ad cor ⁊ exteriora relaxata ⁊ destituta a regimine nature: tūc emittūt sudorē frigidū. Ali' fit a fortitudīe nature: sicut in crisibus sudoralibus. Alius fit a causis manifestis: vt exercitio balneo stuphis: estiuo calore ⁊ sitibus. Ali' fit sine cā manifesta. sc3 ex repletiōe nimia cibali vel hūorali. Iuxt illud gal. sexto morbi. Dico ꝙ sudor interdū fit q̄n cib' redit a venis: ne q3 ꝑ totū dispgit corp' ⁊ dissoluit. Et hec passio sincopis appellat. Est ⁊ ali' sudor huic opposit'. i. q̄ in cretica solet cōtingere dic. h nō defectionē s3 ↄfortationē v̄tut significat. tal eni sudor corp' mūdificat. Silr q̄q3 ille q̄ ex tēꝑata accidit exercitatiōe ⁊ in balneo atq3 in estiuo sole ⁊ calore. Et de istis modis p̄m' ⁊ terti' pl' ↄtingūt in vigilijs ⁊ q̄rt' in somno. Scđs vo pl' in vigilijs ↄtingere solet: l3 virt' natural fit in somno fortior. q2 raro crisis sua vehemētia dū fit permittit egrū dormire. est eni mot' vehemēs nature ↄ morbū. Ite3 crisis sudoral fit p sbtiliationē hūoꝝ ⁊ reductionē coꝝ ad formā vaporis. tal aūt sbtiliatio magis fit in vigilijs. Itē pori sunt aptiores hora vigiliaꝝ. ¶ Attēde. 2. ꝙ tres sunt cāe multitudīs sudoris. s. raritas corꝑis: exuberātia materie: ⁊ sbtilitas ei'. Iuxta illđ gal. ibi. Multitudo sudoris aut ꝓpt corꝑis fit raritatē: aut ꝓpt materie fit abūdātiā: vel q2 tenuis ⁊ subtil est. Et multiplicatio sudoris a p̄ma ⁊ tertia causis magis fit in vigilijs. a scđa vo magis fit in somno. ¶ Attēde. 3. ꝙ aristo. asserit ī somno pl' sudores fieri ꝙ̄ in vigilijs. q2 interi' est qđ sudorē efficit sc3 adunatio caloris ⁊ fortificatio ei' supra mām sudoris. interiora aūt sūt in somno calidiora. ¶ Querit eni ꝑticla scđa ꝓbleumatū ꝓbleumate. 28. ꝓpt q̄d dormiētes sudāt magis ꝙ̄ vigilātes. Et r̄ndet sic q2 interi' est p̄ncipiū sudoris. calidiora aūt sunt interiora: q̄re expellit diffundēs interior caliditas interi' hūidū. Quinta operatio somni est gn̄atio sanguis si mām ad id aptā in interiorib' repꝑerit: ⁊ distributio ipi' ꝑ corp' vn̄ corp' calefit nāli calore. Materia vero sanguis est duplex. sc3 vel chil' ad epar veniēs: vel phlegma ꝑatū sanguificari: quā calor a sōno fortificat' facile digerit ī sanguinē ↄuertit ⁊ mēbris trāsmittit cū calore naturali. Sexta est suꝑcalefactio corꝑis ex̄neo calore si somn' iuenerit hūores calidos cholericos ⁊ diu ꝑdurauerit. inflāmabit eni3 magis calor vnit' a somno nūc dictos hūores: q̄re corp' inflāmabūt ex̄neo calore. maxime cū sui vapores ⁊ fumi nō habeant in somno liberū exitū ⁊ euacuatiōes hūoꝝ a somno ꝓhibeant. Septia ē infrigidatio corꝑis in duob' casib'. Prim' est q̄n somn' inuenit vacuitatē. i. viscera vacua ab hūore ⁊ cibo: tūc eni calor in interiorib' per somnū coadunat' ⁊ fortificat' nō inueniēs alimentu3 in qđ opet ↄsumit ꝓpriā mēbroꝝ hūiditatē in q̄ fundat ⁊ ex ↄn̄ti ↄsumit seipm. ⁊ sic infrigidat nō ꝑ se s3 ꝑ accidēs. Scđs est q̄n somn' inuenit hūorē inobedientē digestiue virtuti: sicut phlegma vitreum tūc eni ifrigidat ꝓpt illđ qđ expādit de eo. i. q2 liq̄fac ip3 ⁊ fluere fac suꝑ mēbra ꝓxima cū pri' esset q̄etū ⁊ alicubi incuneatū q̄si ia3 assuefactū mēbro in q̄ māserat. Et q2 istđ phlegma frigidissimū est vt ait gal. 2. interioꝝ. c. 4. Nō est mirū si mēbra infrigidet su

Et si inuenerit vacuitate3 infrigidabit per hoc ꝙ resoluit: aut humore3 qui virtuti digestiue sit inobediens infrigidabit ꝓpter illud qđ expandit de eo. ¶ Vigilie vero hui' toti' cōtrariū efficiūt. Cū aūt sunt multe complexione3 corrūpunt cerebri aliquo siccitatis modo: ⁊ debilitant ipsum ⁊ cōmiscent rationē: ⁊ adurūt humores et egritudines faciunt acutas. ¶ Somn' aūt mult' hui' efficit ↄtrariū. Operatur eni virtutū aīaliū obtusionē ⁊ capitis grauedinē ⁊ egritudines frigidas. Et istud est ꝓpter illud qđ ipe est in resolutione ꝓhibet.

Vigilie vero desideriū augēt ⁊ famē efficiunt per illud qđ de materia resoluūt. Et de digestiua minuūt per illđ qđ de v̄tute resoluūt. Et insomnietas q̄dē inter vigiliā ⁊ somnū ī oī

per ea sparsum. ¶ In scđa ꝑticula dicit ꝙ vigilie faciūt ↄriū hui' toti' id est opatiōes ↄrias septē opatiōib' somno attribut. ¶ Attēde ꝙ p̄nceps tractatu scđo p̄me ꝑtis cantice sic describit opa vigilie tēꝑate. Temperata vigilia excitat valde sensus: ⁊ disponit vires ad exercēdū opationes suas: et cum hoc mundificat corpus a fecibus et superfluitatibus.

c Cū autē. In hac ꝑte tertia p̄mo agit de opib' vigiliarum excedētiu3. Scđo de opib' somni excedētis ibi [Somn' aūt] ¶ In p̄ma particula numerat opationes q̄nq3 vigiliaru3 suꝑfluaru3. Pria est corruptio cōplexionis cerebri scđm aliquē modū desiccationis. In vigilijs eni ↄtinue cerebrū laborat ⁊ ab ipo molli existente ⁊ calefacto cōtinuo motu ⁊ multitudine spirituū vitaliū ad ipm eleuatoꝝ ↄtinua fit humidi ꝓprij resolutio: q̄re desiccat. Veru3 vigilie excessiue q̄nq3 sūt cā multiplicatiōis humiditatū accidentaliū cerebri ꝑ viā indigestionis quia debilitant digestiuā cerebri. ideo dicit hic p̄nceps. aliq̄ siccitat mō. Scđa est debilitatio cerebri ex ↄtinua resolutiōe spirituū ei' ⁊ trāsmissiōe ad organa sensuū exterioꝝ ⁊ fatigatione in opib' ꝓprijs virtutū aīaliū interioꝝ. Tertia est ꝑmixtio rōnis id est alienatio mentis que ꝓcedit a suꝑcalefactione ⁊ desiccatiōe cerebri. Iuxta illud p̄ncipis tertij p̄ma tractatu quarto capl'o octauo. Permixtiōis vero sensus ⁊ alienatiōis declaratio est. q̄m que fit ꝓpter cerebrū ipm est: aut ex cholera nigra: aut ex sanguine calido inflāmato: aut ex cholera citrina: aut ex cholera rubea: aut ex calore puro: aut ex vapore calido. ⁊ illa quidē sunt ex illis q̄ desiccant q̄re cerebrū materia spūs innati priuant ꝑ cui' sic possibile est rōni viā seruare. Quarta est adustio hūoꝝ ex suꝑcalefactiōe sc3 ex motib' acq̄sita ⁊ agitatiōe spirituū cooꝑante siccitate q̄ est lima caloris. Quinta est generatio egritudinū acutarū sicut frenesis ⁊ febriū ↄtinuarū ex inflam(matione hūoꝝ.

¶ In scđa dicit p̄mo ꝙ somn' mult' id est suꝑflu' efficit opa ↄria nūc dict opib'. q2 infrigidat ⁊ humectat suꝑflue cerebrum ⁊ totū corp'. Scđo dicit ꝙ obtūdit id est hebetat v̄tutes aīales in suis iudicijs ⁊ opib': ⁊ inducit grauedinē capitis: ⁊ egritudines frigidas: sicut palysim: subeth. lithargiā: epilētiā apoplexia3. Tertio dicit ꝙ somn' suꝑflu' efficit hec oīa mala ꝓpter hoc ꝙ ꝓhibet resolutionē suꝑfluitatu3 que paulatim accumulate calorē hebetāt: vias oppilant: ⁊ corp' aggrauant. ¶ Attende ꝙ princeps tractatu scđo prime partis cantice fere similes effect' somni ⁊ vigilie superfluentiū cōmemorat aliquos superaddens. Ait eni ibi. Si aūt somn' multū ꝓlōget replebit interi' caput humorib'. Ipe etiā humectat corpa ⁊ relaxat: extinguit q3 calorē viuificantem ipa. Ex longa aūt vigilia ↄtingit expergefactio ⁊ insomnietas generans anxietatē ⁊ angustiā aīe. Et ipa etiā dissoluit spiritus ⁊ corpora fedat etiā ⁊ corrūpit splendorē ⁊ claritatē corporis ⁊ colorē eius: ⁊ profundat oculos: nocet q3 digestioni ⁊ mentem tollit: ⁊ corpus infrigidat.

d Vigilie vero. In hac parte quarta dicit primo ꝙ vigilie augmentāt appetitū ⁊ inducunt famē propter multā resolutionē materie id est humidi substantialis. quod est vt materia caloris innati que fit in eis ad quā reparandā necessarius est cibus. Et debilitant digestiuā virtutem propter resolutionē virtutis id est spirituū ⁊ caloris naturalis qui sunt instrumentū eius. Secūdo dicit ꝙ insomnietas que est dispositio quedam media inter somnū ⁊ vigiliā est mala in omnibus dispositionibus sc3 tam in sanitate ꝙ̄ in egritudine ⁊ neutralitate. quia corpus inquietat non permittens ipm assequi iuuamenta somni nec3 iuuamenta vigiliarū: ⁊ mouet sanguinē ⁊ spiritus omnes motu agitatiuo: nūc intus nunc extra: vnde turbantur virtutes in operibus suis nequeuntes figi circa alimentū ⁊ organa propria. Et non capitur hic insomnietas pro vi

giliĳs superfluis que sahara nominantur sicut sonat nomen: sed pro dispositione in qua neq̨ homo proprie dormit neq̨ proprie vigilat. Tertio dicit ꝙ illud quod est superans in dispositione somni id est illud quod generaliter ex dispositione somni euenire solet omni dormienti est ꝙ calor occultatur ad interiora tractus: ⁊ frigus manifestatur in exterioribus partibus. ⁊ ideo plura sūt necessaria coopertimenta membris omnibus exterioribus in somno q̄ in vigilia. Quarto dicit ꝙ multi sermones de iudiciĳs somni ⁊ considerationibus circa ipsuꝫ ⁊ dispositionibus ipsius inueniētur in libris sequentibus scilicet tertio ⁊ quarto si deus voluerit. id ē sua gratia concesserit vt hoc opus perficiat. et specialiter de ipso agetur primi tertia doctrina secunda capitulo nono. ⁊ tertij pma tractatu quarto capitulo tertio. et quarti secunda tractatu primo capitulo quadragesimoseptimo.

bus dispositionibus est mala. Quod autem ex dispositione somni est superās est ꝙ in ipso calor occultatur: et frigiditas manifestatur: et propter hoc omnibus membris tanta necessaria sunt operimenta quanta in vigiliĳs non sunt necessaria. De iudiciĳs vero somni et de eo quod de ipso consideratur ⁊ de ipsius dispositionibus verba multa etiam inuenies ī libris q̇ sequunt̄ si de⁹ voluerit

¶ De eis que proueniunt ex motibus animalibus. Capitulum. XIIII.

O Mnia[a] anime accidē-

tia sequūtur aut eis associantur motiones spiritus aut exterius aut interius. Et illud aut erit subito: aut paulatim. Et eius[b] motionem ad exteriora sequitur frigiditas ei⁹ qđ interius existit. Et fortasse superfluit illud quare resoluitur subito ergo infrigidatur exterius ⁊ interius: et sequitur eam sincopis aut mors.

Et motum[c] quidem eius ad interiora sequitur frigiditas eius quod est exterius et caliditas interiorum. Et est cum multa angustatione constringit̄ ⁊ infrigidat̄ interi⁹ ⁊ exteri⁹ ⁊ sincopis magna aut mors seq̄t̄ ipꝫ.

tum ⁊ spes boni non infrigidant interiora: nisi moderate sicut vigilie temperate. ⁊ viuificāt vniuersum corp⁹. Sed si excesserint modū debilitant vires ⁊ accelerant senectutem. Et ideo consulit Aristoteles libro de regimine principum capitulo decimosexto a risu multo abstinere. quia freq̄ns risus tollit reuerentiaꝫ

¶ De eis que proueniunt ex motibus animalibus. Capitulum. XIIII.

O Mnia anime accidentia ⁊c̄. In hoc capitulo quod est de his q̄ proueniunt in corporibus humanis ex accidentibus animi primo agit princeps de generali effectu omnium accidentium anime. Secundo de effectibus motionis spiritus ad exteriora propter accidentia anime. ibi [Et eius motionem ad exteriora ⁊c̄.] Tertio de effectibus motionis spiritus ad interiora. ibi [Et motum quidem eius ⁊c̄] Quarto subdiuidit motum spiritus ad exteriora in subitum ⁊ paulatiuum. ⁊ similiter motum eius ad interiora. ⁊ declarat effectus eorum. ibi [Et motus quidem] Quinto agit de motu spiritus intus ⁊ extra. ibi. [Et est cū accidit] Sexto de effectib⁹ imaginatōis. ibi [Est etiā cū corp⁹]

a In prima parte dicit ꝙ motiones spiritus ad interiora corporis aut exteriora subito vel paulatiue sequuntur vel comitantur vnumquodq̨ accidentium anime. Cuius ratio est. quia omne accidens anime mouet animam ad prosecutionem aut fugam. Ad prosecutioneꝫ quidem si fuerit de bono apprehenso vt voluptas: gaudiū: amor: spes boni. Ad fugā vero si fuerit de malo apprehenso. vt dolor: tristicia: odium: ira: desperatio. Cum ergo spiritus sint anime instrumenta consequens est vt moueantur mota anima a passione. Intra quidem si passio fuerit de malo fugiendo. Extra vero si fuerit de bono prosequendo. Or si passio mixta fuerit vt verecundia ⁊ ira mouebuntur spiritus intus ⁊ extra. Sed quando passio vehemens est non preuisa subito mouentur intus aut extra. Intus quidē vt in terrore maximo. Extra vero sicut in gaudio maximo insperato. ¶ Attende primo ꝙ passionum anime sunt quattuor cause sibiĳnuicem subordinate. Prima est obiectum delectabile vel contristabile. Secunda est virtus anime apprehensiua illius obiecti. Tertia est virtus motiua imperans ſm exigentiam passionis illate fugere aut prosequi. Quarta est virtus motiua imperata cordi insita que ſm imperium nunc dicte virtutis mouet sanguinem ⁊ spiritus intus aut extra.
¶ Attende secūdo ꝙ due sunt anime passiones ſm genus ad quas omnes reducuntur scilicet delectatio ⁊ dolor ſm ꝙ communes sunt apprehensionibus boni ⁊ mali tā per sensus exteriores q̄ per vires apprehensiuas interiores. Ad delectationem quidem reducuntur amor gaudiuꝫ spes audacia. Ad dolorem autem odium tristicia timor ⁊ desperatio.
¶ Attende tertio ꝙ medici non considerant anime accidentia ſm relationem ad virtutes concupiscibilem ⁊ irascibilem quarum sunt passiones: neq̨ ſm ꝙ ex bene vel male se habere circa ea redditur anima viciosa: sed ſm ꝙ alterant humanum corpus diuersimode calefaciendo scilꝫ aut infrigidando siccando vel humectando vel laxando vel debilitādo.
b Et eius motionem ⁊c̄. In hac parte secunda dicit primo ꝙ frigiditas membrorum interiorum sequitur motionem spiritus ad exteriora ex accidentibus anime sicut ex leticia ⁊ spe alicuius boni imminentis.
¶ Sed instabit aliquis si gaudiū seu leticia ⁊ spes infrigidant interiora: debilitant virtutes vitalem ⁊ digestiuam que calore vtuntur vt instrumento. accelerant ergo senium ⁊ vitande videntur contra sapientem dicentem. Or animus gaudens facit etatem floridam. ⁊ contra paulum suadentem gaudere semper. ⁊ contra medicos precipere solitos lete viuere. Dic ꝙ gaudium moderatum ⁊ spes boni non infrigidant interiora: nisi moderate sicut vigilie temperate. ⁊ viuificāt vniuersum corp⁹. Sed si excesserint modū debilitant vires ⁊ accelerant senectutem. Et ideo consulit Aristoteles libro de regimine principum capitulo decimosexto a risu multo abstinere. quia freq̄ns risus tollit reuerentiaꝫ et generat senectutem. Secundo dicit ꝙ aliquando superfluit intantum motio spiritus ad exteriora ꝙ subito resoluitur spiritus: quare infrigidatur corpus tam exterius q̄ interius. Et sincopis aut mors sequitur talem resolutionem subitaꝫ spiritus vt in gaudio superfluo quandoq̨ contingit. Iuxta illud Galieni quinto morbi capitulo duodecimo. Ex magno auteꝫ gaudio q̄plures mortui sunt pusillanimes: sicut mulieres ⁊ senes a senio conualescentes quorum calor modicus cito dissoluitur.
c Et motum quidem eius ⁊c̄. In hac parte tertia dicit primo princeps ꝙ frigiditas partium exteriorū corporis ⁊ caliditas interiorum sequitur motum spiritus ad interiora ex passionibus animi sicut ex timore ⁊ tristicia. ¶ Sed instabit aliquis ꝙ si in timore ⁊ tristicia calefierent interiora: passiones iste laudabiles essent ⁊ conferrent ad sanitatem seruandam fortificantes calorē in interioribus sicut somnus ⁊ regiones frigide ⁊ tempora frigida. Iteꝫ timor infrigidat totū corpus. Iuxta illud galieni quinto morbi capitulo duodecimo. In timore aūt virtus anime non confortatur neq̨ ad exteriora reuertitur. ⁊ idcirco calor extinguitur intantum vt totum corpus refrigeretur. Itē in tristicia pulsus est debilis paruus tardus ⁊ rarus. Iuxta illud principis capitulo decimooctauo summe secunde doctrine tertie fen presentis. In tristicia vero propterea ꝙ calor suffocatur ⁊ submergit̄ ⁊ fortitudo debilitatur oꝫ vt sit pulsus paruus ⁊ debilis ⁊ rarus ⁊ tardus. Sed talis pulsus attestatur frigiditati interioruꝫ maxime cordis. Itē libro de introducēdis in pulsu. c. 44. dicit galienus Tristicie vero pulsus tardus ⁊ paruus ⁊ debilis ⁊ rarus. ¶ Attende primo ꝙ aristoteles ⁊ galienus in hoc conueniunt ꝙ in timore calor retrahitur ad interiora. sed in hoc dissident ꝙ galien⁹ affirmat ipsum ad cor retrahi. Dicit enim quinto morbi. c. 12. Timor sanguinem ⁊ calorē ⁊ spiritū ad interiora reportat scꝫ ad suā originē id est ad cor atq̨ exteriora corporis refrigerat. Sed aristoteles asserit ꝙ in timore calor retrahitur nō versus cor: sed ad inferiora. quare ventrem laxat ⁊ vrinaꝫ ꝓuocat. Querit eni. 27. ꝑticula ꝓbleumatū ꝓbleumate. 3. Propt̄ q̇d in ira q̇dē interi⁹ coadunato hūido calidi ⁊ audaces: in timoribus aūt ecōuerso. Et respondens ait. Non in eūdem locuꝫ retrahi supple sanguinem ⁊ calorem. Sed iratis circa cor ꝓpter quod ⁊ audaces ⁊ spū pleni sunt timentib⁹ aūt deorsū calido ⁊ sanguine fugiētibus: ideoq̨ ⁊ solutio vētriū timētib⁹ accidit supple. ¶ Attēde. 2. q̄ tior ⁊ tristicia differūt. Prio ī obiecto. q̄ tristicie obiectū ē malū qđ iā accidit. ſꝫ tioꝛ obiectū ē pickm īminēs. Scđo q̄ tiorē ꝯcomitat̄ appetit⁹ fuge: tristiciā vo nō. Tertio q̄ veloci⁹ ī tiore retrahūt̄ calor ⁊ sāguis ad īteriora q̄ ī tristicia. Iux̄ illđ gal. 5. morbi. c. 12. Et illa accidētia q̄ fiūt subito ī tiore ī tristicia paulatī ꝯtingūt. ¶ Attēde. 3. ꝙ etsi spūs calor ⁊ sāguis ī tiore ⁊ tristicia rekhāt̄ ⁊ ꝯfluāt

Et motus[b] quideꝫ ad exteriora aut fit subito sicut fit cum est ira: aut fit leniter et paulatiꝫ sicut contingit cuꝫ assunt delitie et gaudium temperatum. Motus vero ad interiora aut est subito sicut cuꝫ timor adest: aut ē leniter et paulatim sicut cuꝫ adest tristitia. ¶ Et suffocatio quidem ⁊ resolutio predicte nunꝗ̃ sequũtur nisi illud quod subito euenit. Diminutio vero ⁊ ptisis nature nunꝗ̃ sequũtur nisi quod leniter ⁊ paulatim euenit. ¶ Cunqꝫ diminutionem dico intelligo suffocationem que ordinatiꝫ ⁊ ꝑticulatim accidit et nõ subito. Et cuꝫ dico ptisiꝫ nãe ĩtelligo resolutiõeꝫ q̃ fit leniter ⁊ paulatĩ ⁊ nõ subito. Et est[c] cũ accidit vt in hora ad duas moueaꝫ ꝑtes cũ accidẽs duo comitãꝫ accidẽtia sicut elem. Est em̃ cũ accidit

ad cor vt vult gal̃.et quo ad hoc prĩo occursu calefiãt ĩteriora: nõ tñ ꝑdurat neqꝫ ꝑseuerat caloris innati ꝯfortatio ex eis: neqꝫ fortificatio naturalium virtutum sicut ex somno vel frigore temporis aut regionis. quia calor in somno ⁊ tempore ⁊ regione frigidis non conculcatur in vnico membro: sed diffunditur per omnia interiora tam vitalia q̃ naturalia: vbi confortatus redit vigorosior versus exteriora. Sed in timore ⁊ tristicia calor et sanguis imoderate retracti ad cor pene suffocãt innatum ipsiꝰ caloreꝫ: nec sinũt hunc iterum redire et diffundi: sed tenent eum quasi incarceratum. maxime cum debilis est in radice qualis esse solet in dispositis ad timorem et tristitiam: et est sicut modicus ignis circuntectus multis lignis viridibus. Et ideo tristitia et timor magis infrigidãt interiora q̃ calefaciant. Juxta illud aristotelis tertio ethicorum capitulo vltimo. Et tristicia quidem stupefacit et corrumpit naturam habentis. Ex his apparet solutio ad obiecta. Secundo dicit ꝙ quandoqꝫ accidit cor constringi multa angustatione: et tunc corpus infrigidatur exterius ⁊ interius et magna sincopis aut mors sequitur hunc motum. Et intellige per magnam sincopiꝫ retractionẽ talem caloris sanguinis et virtutum omnium ad interiora ꝙ corpus apparet veluti mortuum: ⁊ quandoqꝫ vix discerni potest ab homine mortuo: nisi per plumam ⁊ bombaceꝫ ori ⁊ naso applicatam: que si moueatur significat adhuc vitã cordi inesse. Et talis motus contingere solet in terrore subito vel timore magno. Juxta illud galieni quĩto morbi capitulo duodecimo. Illi qui timorem patiuntur calorem naturalem amittunt: eo ꝙ frigitudinem ⁊ tremorem sentiunt: et eorum pulsus subtiliatur. deinde moriuntur sicut illi quibus sinistra subito nuntiantur. In istis quoqꝫ naturalis calor ad suam rediens originem dissoluitur ⁊ extinguitur. Et cum hec accidentia hominem ad mortem ducunt necesse est vt pusillanimitas precedat sincopim: et aliqua superfluitas que voluntarie de eorum corporibus exire solebat inuoluntarie quoqꝫ qñqꝫ egreditur: hec galienus.

d Et motus quidem. In hac parte quarta primo diuidit motum spiritus tam ad exteriora q̃ꝫ ad interiora in subitum et non subitum. Secundo tangit effectus horum motuum ibi [Et suffocatio] Tertio declarat hos terminos. diminutio et ptisis nature ibi [Cunqꝫ diminutionem.

¶ In prima particula dicit primo ꝙ motus spiritus ad exteriora in passionibus anime vel fit subito sicut in ira: vel suauiter et paulatim sicut in delicijs seu delectationibus et gaudio temperato. ¶ Sed instabit aliquis. Primo ꝙ in ira nõ fit subito motus spiritus ad exteriora: qr tunc ex ira mori contingeret sicut ex gaudio superfluo: propter subitam et nimiam resolutionem spirituũ contra illud galieni quinto morbi capitulo duodecimo. De ira autem nullus mortuus est. calor autem naturalis propter iram non extinguitur nec virtus inde deficit. Item ira infrigidaret interiora: quia motionem spiritus ad exteriora sequitur frigiditas eius quod interius existit vt modo dictum est in parte secũda capituli istius. Cuius contrarium testatur descriptio communis ire. ꝙ est ebullitio sanguinis circa cor. Et illud principis tractatu secundo prime partis cantice. Ira anime excitat calorem generatqꝫ interdum in corpore alia nocumenta. Et illd̃ auerroys ꝯmẽto dicti cantici. Hoc est de se notum ꝙ ira excitat calorem: ⁊ generat etiam in corpore febrẽ que dicitur ephimera: et si corpus est preparatum facit febrem putridam: ergo calefacit interiora: quia febris est calor extraneus accensus in corde. Item dicit galienus secũdo morbi capitulo secundo. Ira est furor caloris in corde existentis propter fortem motum anime: quia pluribus vicibus febris generatur per irã. Item videtur ꝙ in delicijs motus subito fiat auctoritate platonis quã galienus allegat quarto morbi capitulo sexto dicens. Plato in libro qui vocatur thimeꝰ: contrariuꝫ inquit delicie est passio subitanea extra naturam cũ angustia existeas. Delitia autem est passio qua subito reducimur ad naturam. Nam si paulatim fit eã minime vel parũ sentiemus. ¶ Attende p̄mo pro solutione ꝙ in ira non ē motus simplex caloris ⁊ spirituũ ad exteriora soluꝫ: sed multiplex mixtꝰ. Juxta illud galieni quinto morbi capitulo duodecimo. In ira autẽ ē magnꝰ atqꝫ fortissimus motus ⁊ in loca diuersus. Itẽ omnis ira est imixta tristicie. Iratus enĩ tristatur de iniuria sibi illata vel de contemptu. Juxta illud aristotelis septimo ethicorum capitulo septimo. Que autẽ ira facit omnis facit tristatus: ex parte igitur tristicie mouentur spiritus ad interiora sed post exiliunt ad exteriora propter appetitum vindicte iniurie. Iteꝫ in ira priusꝗ̃ insurgat in vltionem est ratiocinatio seu deliberatio aliꝗ̃ imperfecta qua spiritus et calor retrahuntur ad interiora. Juxta illud aristotelis capitulo nunc allegato. Videtur enim ira audire fm̃ quid rationem: obaudire autem quemadmodum veloces ministrorum: puta ante audire omne dictum excurrunt: deinde peccant in actione: et canes ante intendere si amicus si solum sonitum faciat latrant: sic ira propter caliditatem ⁊ velocitatem nature audiens quidem non preceptuꝫ autem audiens mouet ad punitioneꝫ: hec aristoteles. Et propter istas mixtiones motuũ fit ꝙ in ira non resoluuntur calor ⁊ spiritus sicut in gaudio superfluente neqꝫ interiora refrigerantur. Et per hoc soluũtur obiecta facta de ira. ¶ Attende secundo ꝙ motus leniter ⁊ paulatim facti sic vt furtim subrepãt et non sentiantur non dolorem ingerũt neqꝫ delicias vt processus per etates fm̃ cursum nature: quia dolor ⁊ delicie sunt passiones sensus: veruntamen in delicijs gradatio quedam est et non motus subitus vt in gaudio pernitioso et ira excandescente. Et per hoc soluitur vltimum obiectum.

¶ In secunda dicit primo ꝙ suffocatio caloris scilicet et spirituum redeuntium ad interiora in terrore ⁊ resolutio eorum in gaudio pernicioso predicte in ꝑtibꝰ scd̃a ⁊ tertia capituli p̄ñtis nõ sequũtur motum spiritꝰ nisi subito fiat. Scd̃o dicit ꝙ diminutio successiua caloris et spũuꝫ intus redeuntium in tristicia ⁊ ptisis nature id est consumptio corꝑis ex resolutõe successiua caloris ⁊ humidi qualis fit in delicijs coitiuis nimis continuatis nõ sequuntur nisi lenem motum et paulatiuum calo(ris et spirituum.

¶ In tertia dicit primo ꝙ per diminutionem intelligit suffocationem caloris paulatiuam que gradatim euenit scilicet pars post partem et non subito: velut in tristicia in qua et calor innatus paulatim diminuitur et ad exteriora prohibetur diffundi: quare corporis vegetatio non completur: immo corpus arefit teste sapiente dicente. ꝙ spiritus tristis desiccat ossa. Et ideo tristicia maxime macris inimica est: ⁊ nullis cõfert nisi dissolutis nimio gaudio vel delicijs aut qui querunt demacrari teste principe tractatu scd̃o prime ꝑtis cantice dicente. Ex lamento quidem ⁊ tristicia fertur iudiciũ nocumenti super macrum. et confert indigenti dissolutione. Et auerroys super illo cantico dicit Lamẽter interficit interdum macrum: ⁊ confert indigenti dissolutione: quia dissoluit corpꝰ. Cuius causa est qm̃ tristicia est causa collectionis ⁊ coadunatiõis caloris naturalis in corde: ⁊ ob hoc infrigidatur corpus ex ea. ex cuiꝰ infrigidatiõe cõtingit diminutio nutrimẽti eiꝰ ꝓ tanto si fuerit corpus macrum addetur inde in maciẽ eius in tantuꝫ ꝙ interdum figit mortem in eo. Si vero corpus fuerit pingue tolerat ꝙ dissoluatur: hec auerroys. Scd̃o dicit hic p̄̃ceps ꝙ per ptisim nature intelligit resolutionẽ paulatinam caloris scꝫ ⁊ spirituum ⁊ humidi substantifici. Et ē ꝓprie ptisis cõsumptio corꝑis: q̃ ⁊ tabes dicitur libro de doctrina greca: sepius tamen sumitur in medicina ptisis pro vlcere pulmonis ad quod sequi solet consumptio talis.

e Et est cũ. In hac ꝑte q̃nta dicit p̄̃ceps ꝙ qñqꝫ in accidẽtibꝰ animi spũs ⁊ sanguis eadem hora mouẽtur ad duas partes scꝫ intus ⁊ extra. Et istud ꝯtingit in illo accidẽti aĩmi qd̃ cõcomitãꝫ duo accidẽtia ꝯ̃ria sicut timor ⁊ audacia vel pusillanimitas ⁊ confidentia vel tristicia et ira:

cum ea ira et tristitia: et diuersifican-tur duo motus. et sicut ī verecundia: quia fit prius constrictio ad interio-deinde redit ratio et consilium: ꝛ di-latat illō quod est constrictū. ꝛ egre-ditur exterius et rubificat colorem.

Est etiam [f] cum corpus patitur ꝓ pter affectiones aīales alias ab istis quas noīauimus sicut sunt imagina tiones animales. Plurimū enim im primunt res naturales quēadmodū accidit vt puer ei similetur cuius for ma imaginata fuit cum fuit conuen tio viri et mulieris et vt sit eius color ꝓpinquus colori eius quem viderūt cū fuit casus. Et iste q̇dē sunt res q̄s

que cōtrariātur in hoc qꝛ contrarijs motib⁹ mouent sanguinē ꝛ spirit⁹. Et de tali accidente ponit hic duo exēpla. Primū est elem cuȝ qua quā doqꝫ contingūt ira id est appetit⁹ vindicte ꝛ repulsionis mali inferendi vel iniurie future ꝛ tristicia de malo futuro: ꝛ tunc diuersificatur mot⁹ eius: quia ꝓpter iram trahūtur spūs ad exteriora ꝛ ꝓpter tristiciā ad in teriora. Et ē elem nomen arabicum signi ficās tristiciā de ma lo futuro. ꝛ interpre tatur tedium ventu ri mali. ꝛ hec facit vi gilare ad repellendū malū quod īminet. Sed tristitia de p̄te rito malo seu de ma lo quod iam euenit facit dormire. q̇a nō relinquit spem vel fi duciaȝ euitandi pos se cum iam contige rit ꝛ hec tristicia dici tur arabice alhosui. Scōm exemplum est verecūdia in qua primo euenit constri ctio sanguinis ꝛ spū uȝ ad interiora: ꝛ ap paret homo pauid⁹ exanguis: deinde redeunt ratio ꝛ ꝯsiliū dictantes non esse cām pauēdi sed confidendi: que dilatāt ꝛ ad exteriora remittūt sanguinē et spiritus intra constrictos ꝛ exterius egressi rubificant colorem. ¶ Attende prio ꝙ in nullo accidēte aīe simul' tempore adequate mouētur idem sanguis ꝛ spūs intus ꝛ extra: cū motus hi cōtrarij sint ꝛ non possint eidem simꝉ inesse cōtraria sicut ex eorū diffinitione apparet. Intellige ergo cū dicit princeps ꝙ accidit vt in hora ad duas moueatur ptes ꝙ successiue mo-ueatur nunc ad vnā post ad aliā in breui tpe. ¶ Attende scōo ꝙ verecun dia non est v̇tus vt quidā autumāt sed passio aīmi cuius descriptio est. timor quidā ingloriationis seu perdende glorie. Iuxta illud aristotelis quarto ethicoꝝ capi. vltimo. De verecūdia aūt vt quadā v̇tute non con tingit dicere. passioni eñ magis assimilaꝉ q̄ȝ habitui: determinatur igi-tur timor quidā ingloriatiōis. ¶ Attende tertio ꝙ timor ꝛ verecundia cōueniūt in hoc ꝙ ambo versantur circa pericula: ꝛ in vtrisqꝫ sanguis ꝛ spiritus ad interiora currūt: sed in verecūdia cito redeūt ad exteriora et in timore non. ꝛ ideo rubescunt verecundati ꝛ timentes pallent. Iuxta illud aristotelis ibi. Perficitur aūt verecūdia circa pericula timori con-similiter. rubescunt eñ verecundati mortē autem timentes pallescunt corporalia vtiqꝫ videnꝉ aliqualiꝉ esse vtraqꝫ qō videtur passionis magꝭ q̄ habitus esse. ¶ Attende q̄rto ꝙ verecūdia nō est passio detestabilis in iuuene nec eget in eo correctōe vel medela: qꝛ retrahit iuuenes a ma-lo sed in sene vituperaꝉ. Iuxta illud aristotelis ibi. Nō eñ vtiqꝫ omni etati hec passio congruit ſȝ iuuenili: existimam⁹ eñ oportere tales vere cūdos esse eo ꝙ ſm passiones viuentes multas peccant a verecūdia aūt prohibenꝉ. Et laudamus quideȝ iuuenes verecūdos: senem autē null⁹ vtiqꝫ laudabit qm̄ verecundabilis. nihil eniȝ existimam⁹ ipm oportere operari in quibus est verecundia: neqꝫ enim studiosi est verecūdia siq̇-dem fit in prauis: non enim operātur talia.

f Est etiam. In hac parte sexta dicit princeps q̄ corpus humanum patitur etiā ꝓpter affectiones aīales alias ab accidentibus aīe nunc di ctis ſcȝ propter imaginatōes anime diuersas. Et istud declarat exēplis quinqꝫ. ¶ Primū exemplū est de imaginationib⁹ īprimentibus res na turales vt sunt color et figura fetus. Nam sepe contingit puerum fieri figure talis qualis est ille quaȝ imaginātur vir ꝛ mulier vel alter eorum in hora coitus: et ipsum fieri talis coloris qualem viderunt vel imagi-nabantur cum fuit casus spermatis in locum generationis: sicut comp tum est in muliere que peperit filium nigrum ex imaginatione habita ad ethiopem in hora ꝯceptionis. Et ideo expedit cupiētibus habere de corām prolem ꝙ habeant prope se imaginem formosi filij vel formose fi lie quam intueantur prope horam coitus et fortiter figant imaginatio nem suā circa eā. Et id credere rēnuunt hi q̇ non nouerūt habitudines difficiles dispositionis essendi ſcȝ habitudines causarum latentium ad suos effectus in passo disposito. Sed amatores sapientie qui ex appa-rētibus scrutari solent latentes causas nō negant talia sicut negant im possibilia fieri vel esse. Scōm exemplum est motus sanguinis ꝛ fluxus eius quem consequitur ꝛ incurrit is qui preparatus ad hunc cū vehementer intenderit et imaginationem suam fixerit circa res rubeas: ideo precipitur solitis pati fluxum sanguinis imoderatū vndecunqꝫ fuerit ne stent in cameris rubeo pictis neqꝫ vestibus neqꝫ supellectilibus et cortinis rubeis vtantur neqꝫ res cādidas intueantur.

homines credere abhorrent qui dif-ficiles dispositionis esse nō nouerūt habitudines. Illi vero qui sapientiā diligunt non negant eas quēadmo-dum negant reȝ que esse non potest. Et huius quideȝ generis est motus sanguinis ꝛ consecutio eius qui pre paratus ad eum est cum multuȝ intē tus fuerit ad considerandū res rube as. Et isti⁹ capituli est congelatio dē tium propterea ꝙ alius acredinē cō-edit. Et inuenire dolores mēbri pro-pterea ꝙ tale quale illud dolet alij cū de eo cogitauerit. Et isti⁹ capituli est mutatio ꝯplexiōis ꝓpterea q̄ imagi natur de re quā timet ne cadat in eā.

Tertium exemplum est de cōgelatione den tiuȝ: q̄ quibusdam euenit ex imaginatione habita ad alium comedentem aliquid acre vel acetosū sicut fruct⁹ imaturos aut acetū aut acedulā ꝛ silr videntes homies cōgelatos frigiditate niuis aeris aut aque refrigerantur. Iuxta illud aristotelis septima pticula p-bleumatum ꝓbleumate octauo. Congelamur autem dentes cuȝ videmus acetosa comedentes. ꝛ congelatos quidem videntes in-frigidantur. Et videntes alios oscitare oscitant: ꝛ alios mingere mingunt ꝛ audientes aque cursum prouocantur ad mingendū. qꝛ ista recordari faciunt similium actuum in humano corpore. Quartum exemplum est dolere mēbruȝ aliquod propter fixe cō siderare vel imaginari attente circa illum qui dolet simile mem-brum. Et hoc dupliciter contingere potest. Unomodo per viam contagij: sicut inspiciens attente de prope ophthalmiā oculi alte rius ophthalmiā incurrit et modus iste nō attinet huic proposi to. Alio modo ex sola imaginatione sicut ille qui tremit quia vi det alium trementem vel nauseat aut vomit videns alium ita fa cientem: vel dolet circa cor alterum inspiciens inibi dolentem. Quintum est mutatio complexionis ꝓpter imaginationem for tem ꝛ assiduam circa malum aliquod de cuius euentu multum timetur. vt vehementer timens maniam aut melancholiam: in-currere cōmuniter fit maniacus aut melancholicus: et timens incurrere leprā leprosus. Et ideo dum dispositi ad hos morbos medicos consulunt debent a medicis recedere non perterriti sed bene sperantes et consolati. Ambulans etiam super trabem in al to sitam ex imaginatione periculi quandoqꝫ cadit que si in bas-so esset terre iuncta vel prope eam tutus et intrepidus super ipaȝ ambularet. Et videntes alios atrociter sauciatos aut cauterisa-tos aut apostemata magna aperiri ex cōpassiōe sepe sincopisant et mente condolent. Iuxta illud arist. septīa particula ꝓbleuma tū ꝓbleumate sexto. Propꝉ q̇d si cū incidiꝉ viderim⁹ aliqueȝ aut cū aduritur aut cū contunditur aut cum patiꝉ aliq̇d periculoso-rum ꝯdolemus mente. ¶ Attende ꝙ licet effectus imaginatōis prenarrati et sibi siles in corpe ꝓprio imaginātis negari non pos sint qꝛ sensus eos nobis manifestant. difficillimum tamē horuȝ ē causas reddere ꝛ modū inuenire quo imaginatiua v̇tus cognosci tiua exñs mouet virtutes vitalē ꝛ naturalem ꝛ mēbra quibus in cident ꝛ suos spūs cognitione carētes. Et dicūt quidā ꝙ imagina tiua ex īperio ꝛ dñio pōt in hos effect⁹ vt motiua īperās eminēter continēs viȝ v̇tutū inferiorū. Nā vegetatiuū est in sensitiuo sicut trigonū in tetragono: ꝛ sensitiuū in itellectiuo sicut tetragonus in pēthagono vt scribiꝉ scōo de aīa. Alij dicūt ꝙ oēs spūs q̇ facile mouētur ꝑ totū corp⁹ parēt imaginatiue ꝛ iducūt predictos effe ctus ipulsi ab ea. Alij dicūt ꝙ spēs reꝝ imaginatarū spiritibus i presse mouent ad similes formas vt species ignis ad caliditatem species niuis ad frigiditatem: species nigredinis ad nigredinem ꝛ sic de alijs. Et q̄nqꝫ species rerum sensaturū vel ipamet sensibi lia nos īmutāt teste aristotele septīa ptic̄a ꝓbleumatū ꝓbleuma te illo. Propꝉ q̇d tristiū que sunt ꝑ auditū quedā horrescere nos faciunt vt ferrum cum acuitur ꝛ pumex cum inciditur et lapis

cum molitur:dicente id fieri ꝑpter id ꝙ omnis quidem vox et sonus ventus est.hic autem ingressus nobis aptus natus est moueremouebit aũt magis aut ꝑcussionẽ vehementiorẽ faciẽs aut alterans aliquid eorum que in nobis sunt.

¶ De his que proueniunt ex eis que comeduntur ⁊ bibuntur. Capitu. XV

¶ De his que proueniunt ex eis que comeduntur ⁊ bibuntur.

Capitulum. XV.

Quod[a] comeditur ⁊ bibitur in corpore humano tribus operatᵣ modis. Aut eniz in ipso sola sui qualitate operationẽ efficit. Aut sui materia. Aut operationem tota sui substantia. Et fortasse res que ex his tribus intelligunᵣ verbis propinque erunt ſm lingue cõsiderationem. Sed cum de eis loquimur intentiones exprimere volumꝰ quas modo noĩabimus. Sui[b] vero qualitate agens est illud qđ calefieri solet cuz est in corpore hominis aut infrigidari ⁊ calefacit caliditate sui: et infrigidat sui frigiditate: ita ꝙ non ei assimiletur. ¶ Et sui quidez operans materia est illud quod a sui conuertitur natura ⁊ recipit formaz alicuius diuisiõis mẽbrorum humanoruz. Sed eius materia licet formã illam recipiat: est tamen cum accidit vt aliqua suarum qualitatũ quas habebat que suo modo fortior existit ꝙ̃ humani corporis qualitas in ipsa remanere eaz faciat a principio rei donec compleatur coagulatio ⁊ assimilatio sicut sanguis qui generatur ex lactucis quoniam in ipso est plus frigiditatis ꝙ̃ sit in complexiõe hoĩs: licet sit factus sanguis ⁊ sit bonꝰ ad hoc vt mẽbri hoĩs ꝑs fiat: ⁊ sanguis q̃ ex alliis gñatur huic existit ꝯtrariꝰ.

q Uod comeditur In hoc capitulo primo distiguit tres modos operationis eius quod cõeditur et bibitur i hũano corpe. Scđo đclarat eos ibi [Sui vo qualitate] Tertio diuidit formã q̃ tota substantia dicitur ibi [Et istius forme] Quarto tangit modos quibus calidũ vl frigidum dicitur quod cõeditur aut inungitur ibi [Rediemus autem nũc] Quinto distiguit ⁊ manifestat quattuor gradus medicinarũ ibi [Preterea dicemus] Sexto tangit trimẽbrem diuisionez huius qđ aduenit corpori agẽs in ipz vel patiens ab eo cũ subdiuisione ⁊ declaratione mẽbroꝝ diuidentium ibi [Dicemus autẽ] Septimo diuidit medicinas nutrientes ⁊ nutrientia ibi [Medicinaruz preterea] Octauo diuidit mutationem factam a nutriente in qualitatiuã ⁊ quãtitatiuã ⁊ prosequitur de quãtitatiua ibi [Amplius dicemꝰ] Nono diuidit nutriens in subtile spissum et temperatum ibi [Dicemꝰ etiam] Decimo diuidit tam subtile ꝙ̃ grossum nutriens in illud quod parum nutrit ⁊ illud qđ nutrit multum ibi [Uniuscuiusq̧ autem] Undecimo diuidit vnũquodq̧ dictorũ nutrientiuz in id quod est boni humoris ⁊ id quod est mali ibi [Cuiusq̧ etiã]

a In prima pte que est presens textus dicit prĩo ꝙ comesta ⁊ bibita operãtur tribus modis in corpus humanum. Primo a qualitate sola. Scđo a materia. Tertio a tota substãtia. ¶ Instabit aliquis Prĩo ꝙ nihil a qualitate sola operatur: quia qualitatis esse cum sit accidens ẽ inesse: si ergo de se non habet esse sed a substantia cui inest: sic nec de se habet operari: imo a substantia. cum omne operari presupponat eẽ ⁊ plus sit operari ꝙ̃ esse. Item videtur ꝙ nihil a materia operetur: cum forme sit agere ⁊ materie pati: ⁊ cum actiones sint suppositorum. Itez si quid operaretur a materia id maxime de cibo videretur: sed ipse operatur a ꝓprietate. Iuxta illud principis primi prima doctrina quarta capitulo primo. Humor bonus est illud de cuius substãtie ꝓprietate ẽ vt fiat pars nutriti solũ vel cum alio. Item cibus trahitur a mẽbris a tota proprietate sicut ferrũ a magnete vt ait galienus scđo naturalium virtutũ capitulo decimoquarto. Item nihil operatur a tota substantia nisi deus: in quo esse et quod est sunt idem: quia in quolibet creato sunt esse ⁊ quod est distincta: cum nulluz eorum sit purũ esse: sed per quod est non operatur cum modũ habeat potentialitatis ⁊ materie suscipientis esse. ¶ Ad primũ dic ꝙ cum aliquid dicitur agere sola qualitate intelligitur ꝙ ex substãtia ipsius nihil cedit in passum sed passo cõmunicatur ab agẽte qualitas sola: non tamen est negandũ quin forma substantialis agentis a qualitate dirigat qualitatem in agendo. Ad scđz dic ꝙ nihil agit a materia sic ꝙ materia sit principiũ effectiuum opis: sed sic ꝙ aliquid materie ipsius tandẽ cedit in substãtiã passi ⁊ fit pars eius: non tamen est negandum quin ex proprietate ꝓcedat ꝙ operãs a materia fiat pars mẽbri: ⁊ per hoc soluitur tertiũ. Ad quartũ dic ꝙ per totã substãtiã nõ intelligũtur hic esse ⁊ qđ est: neq̧ materia ⁊ forma q̃ sunt de sbã ꝯpositi. sed forma specifica: cuius eẽ declarabiᵣ inferius. Scđo dicit ꝙ fortasse res intellecte ex his tribꝰ verbis operatio a qualitate: opatio a materia: opatio a tota sbã erunt ꝓpinque adinuicẽ ſm cõsiderationẽ lingue. i. ſm iudiciũ gustus: ita ꝙ carũ cause sũᵣ qñq̧ imutant gustum ⁊ inter eas quãdo comeduntᵣ aut bibũtur nõ discernit lingua vel ſm ꝯsiderationẽ lingue id ẽ ſmonis. Sũt etiam qñq̧ ꝓpinq̃ q₂ in eadem re ꝯueniunt vt in cibis medicinalibus ⁊ medicinis cibalibus est operatio a qualitate ⁊ a materia ⁊ a tota sbã. Itez oẽs iste opatiões q̃ dãmõ sunt a q̃litate q₂ opatio q̃ est a materia fit rõne siĺitudinis alicuiꝰ. nã siĺe siĺi nutriᵣ: ⁊ opatio a tota ꝓprietate fit a q̃litate occulta. Uerũtñ in ſmone ꝑscuti dictarũ opationũ intentiones sunt diuerse sicut statim declarabitur.

b Sui vo q̃litate. In hac pte scđa prĩo manifestat operans sua q̃litate. Secũdo operãs sua materia ibi [Et sui q̃dez] Tertio operãs sbã sua ibi [Sui vo substantia] Quarto redit ad manifestãduz operãs sua q̃litate ibi [Cũq̧ dico] Quito ad manifestãdũ opans sua mã ibi [Sua vo] Sexto ad manifestãdũ opans sua sbã ibi [Et sui quidẽ operãs] ¶ In pma particula dicit ꝙ agẽs sua q̃litate ẽ illđ qđ calefieri solet aut infrigidari. i. reduci de potẽtia ad actũ calefaciendi aut infrigidandi humectandi aut desiccandi a calore nostri corporis ⁊ postꝙ̃ fuerit sic reductum calefacit corpus nostꝝ sua caliditate: vl infrigidat ipm sua frigiditate taliter tñ ꝙ nihil ex eo nobis assimilatur: ita vt cedat in substantiaz nostri corporis et fiat pars eius: ⁊ per hoc vltimum differt operãs a q̃litate ab operante a materia. ¶ Attende ꝙ operantium a qualitate quedã operantur ab actuali qualitate: ⁊ in hac operatione non indigent reductione a calore nostri corporis: vt aqua frigida actu vel vinũ frigidum vel cibꝰ frigidus actu prima obuiatione infrigidat. Alia operãtur a qualitate potentiali ſm quam graduari solent a medicis ⁊ in hac operatione indigent reductiõe de potentia ad actum: ideo dicit hic princeps ꝙ agẽs sui qualitate est illud quod calefieri solet cuz est in corpore hominis aut infrigidari. ¶ In secunda dicit primo ꝙ operans sui materia ẽ illud quod conuertitur a sua natura id est spoliatur a sua sustãtiali forma ⁊ recipit formam alicuius diuisionis id est modi vel speciei mẽbrorum hoĩs vt formã carnis vel ossis vel nerui vel ligamenti vel alterius simplicium. Dicitur ergo operans materia: quia finis sue operationis est fieri materia corporis humani ⁊ succedere in locum partium deperditarum et hec est operatio cibi ſm ꝙ cibus est. Secũdo dicit ꝙ licz materia huius quod operatur a materia scz cibi vel medicine cibalis recipiat formam alicuius mẽbrorum hominis: quandoq̧ tamen contingit vt aliqua suarum priorum qualitatum fortior existens qualitate hoĩs faciat eam remanere in ipsa id est facit illã materiam remanere sub illa q̃litate ⁊ informari ea donec illa materia sit coagulata et perfecte assimilata alicui partium corporis humani. Et istud declarat duobus exemplis. Primo de lactucis ex quarum materia generatur sanguis plus frigiditatis habens ꝙ̃ complexio humana: licet sit verus sanguis et bonꝰ ad hoc vt fiat pars humani corporis. Scđo de alliis ex quoruz materia generatur sanguis calidior humana cõplexione. ¶ Instabit aliq̃s per galienũ tertio complexionũ capitulo. 16. dicentẽ. Lactuca igiᵣ ẽ cibꝰ frigidus ⁊ medicina frigida. ⁊ eruca est cibus calidꝰ et medicina calida. ꝙ si etiam castorium est ex eis que tempore longo digerantur: tunc ipsum etiam est cibus calidus et medicina calida. Et similiter sinapis ⁊ piper et ex herbis anetum ruta et calamentum montanum et aquaticuz. omnia enim hec sunt cibi calidi et medicine calide. Sed anteꝙ̃ quidem in sanguinem conuertantur dum indigestionem morantur sũt medicine: sed postꝙ̃ permutanᵣ nõ sunt tũc medicine: sed sunt cibi ſm scđam

nominis cibi intētionez. Et est res q̄ noudū est cibus actu cibans sup-
ple: sed est sicut cib⁹. s. cib⁹ in via. Et in fine capituli illi⁹ dicit. Et vł'r qui
dem cibus siue frigidus sit siue calidus potētia cū in sanguinē trāsmu-
tatur calorem inatum augmētat fm vnā similitudinem: sed dum ad na
turam sanguinis perducitur ⁊ non fit adhuc fm dispositionē perfectaꝫ
sanguinis aut infri-
gidat corpus aut ca-
lefacit sicut medici-
na. Ex quib⁹ appa-
ret galienum voluis-
se ꝙ omnis cibus et
omnis mediciua ci-
balis postq̄ fuerint
in sanguinem cōuer
si calefaciūt corpus.
Item dicit princeps
sexta parte capituli
istius. Totum vero il
lud quod nutrit i fi-
ne rei naturali mu-
tatione mutat corp⁹
⁊ est calefacere. quo-
niā cum in sanguine
ɔuertit proculdubio
in calefaciendo p̄bet
augmentum: ita vt
lactuce et cucurbite
taliter calefaciant q̄
liter istud calefacere
existit. Ex quib⁹ ver
bis sequi videtur ꝙ
lactucarum sanguis
est calidior humana
complexione. Item

¶ Qui vero substantia operans est
forma sui specifica agēs que est illa
qua ipsū est id qđ est ⁊ non qualitate
sui preter ꝙ corpi simile fiat. ¶ Cun-
cꝫ dico q̄litatez vnam quattuor quat
litatuꝫ intelligo. Qualitate igit̄ sua
operantis materia in ope ingressum
non hꝫ. ¶ Qua ṽo operans materia
est illud cui⁹ materia cuꝫ de substātia
quaꝫ habebat alteratur alteratione
quaꝫ in ea fecit virtus que est in cor-
pore restaurat illđ qđ ex eo fuit disso
lutum primo: et accendit calorem in
natum propterea ꝙ in sanguie facit
augumētuꝫ secundo. Et est etiam cū
operatur suis qualitatib⁹ que remā-
serunt in ipso tertio. ¶ Et sua quidē
operans substātia est illud qđ forma
sue speciei opatur quaꝫ acq̄siuit post
cō plexionez. quod cū eius simplicia
se cōmiscuerūt ⁊ ex eis generata fuit
res vna p̄parauit se ad recipiēdū spe
cieꝫ ⁊ formā additā sup illud qđ ha-
bent simplicia illi⁹. Hec ergo forma
non est qualitates p̄me quas habet
materia necꝫ est conplexio que gene
ratur ex eis: sed est ꝑfectio quaꝫ aq̄si
uit materia fm aptidudinē que fuit
ei acq̄sita ex complexiōe sicut in ma-
gnete virt⁹ attractiua: ⁊ sicut natura
cuiusqꝫ specierum vegetabilium et
aīaliū. s. illa quaꝫ habēt post cōplexi
onem ꝑpter cōplexionis p̄paratio-
nē. Et necꝫ est de simplitib⁹ cōplexio-
nis: necꝫ ipsamet complexio. qꝛ nō
est caliditas necꝫ frigiditas necꝫ sic
citas necꝫ hūiditas necꝫ siplices ne-
qꝫ commixte: sed est verbigratia aut
color aut odor aut anima aut alia
forma de non perceptis sensu.

Et istius forme que generatur ex
materia q̄ñcꝫ ē ꝑfectō passio ab alio

sa sit ex rebus q̄ ponūt i materiales ptes cibati illa ps nō ē in spē
ptis dissolute: sed hꝫ in se rē actiuā ⁊ alteratiuā. Ju hoc tñ non te
netur. ¶ Queret hic aliq̄s cū sapor ⁊ odor sint q̄litates māifesti
mutantes corp⁹: ⁊ silr color ⁊ son⁹: ⁊ iterū nāles potētie resoluēdi
maturādi mollificādi subtiliādi ⁊ eis siles: q̄re dicit hic princeps
ꝙ ꝑ q̄litatē in-
telligit vnā q̄t
tuor q̄litatum
Dic si vis ꝙ ꝑ
hoc nō intēdit
excludere alias
q̄litates: sꝫ no-
minat istas ve
lut potiores.
Ul' dic ꝙ son⁹
⁊ color magis
imutant spūa
liter q̄ corpali
ter. lꝫ ledāt or-
ganū cū super
cedūt. ⁊ alie q
litates mō no
miate trahūt
a primis esse ⁊
operari.
¶ In q̄nta di
cit ꝙ operās a
materia est id
qđ alterat̄ de
sbā quā hēbat
alteratōe quā
in ea fecit virt⁹
q̄ est in corpe i
trāsmutat̄ de
sua forma sbali ad aliā formā ꝑ opationē digestiue ṽtutis. Et cū
sic fuerit trāsmutatuꝫ efficit tres operationes in humano corpe.
Primo quidē restaurat id qđ ab eo dissolutū est. Scđo accendit
id ē auget calorē inatum: qꝛ facit i sanguine augmētū. Tertio q̄ñ
qꝫ alterat corp⁹ ꝑ q̄litates q̄ remāserūt in eo post ɔuersiōeꝫ ei⁹ in
sanguinē: sicut predictū est de sanguine alliorū ⁊ lactucarum.
¶ In sexta dicit p̄mo ꝙ operās a sua sba ē illud qđ opatur ꝑ for
mā ꝑpriaꝫ sue spēi: ⁊ illđ a pricipio sue gñatiōis post cōmixtioneꝫ
suorꝫ simpliciū ⁊ gñationē mixti vni⁹ ex eis p̄parauit se. i. p̄para-
tuꝫ est a generāte ipm ad recipiendū spēm ⁊ formā supadditā for
mis suorū simpliciū ⁊ cōplexioni. Sēper eñi gñationē cuiuscūqꝫ
mixti ⁊ introductiōeꝫ forme sbalis ei⁹ precedit alteratio q̄ ē ada-
ptatio materie vt sit idonea forme mixti ad sua opa ꝑficiēda. Se
cūdo dicit ꝙ hec forma nō est qualitates p̄me p̄existētes in mate
ria: neqꝫ cōplexio ɔsurgēs ex eis: sed ē ꝑfectio acq̄sita materie fm
aptitudinē ⁊ dispōneꝫ q̄ ei inest ex cōplexiōe ad recipiendū hanc
formā. Introducta nāqꝫ cōplexiōe cōueniēti vel forma infundit̄
a datore formaꝝ: vel a gñante educit̄ de potētia materie vt in ma
teria magnet̄ forma q̄ attrahit ferrū: ⁊ in materia plātarū aīa ve
getatiua: ⁊ in materia aīaliū sensitiua aīa fm p̄patioñē ⁊ meritū
suaꝝ cōplexionū. Tertio dicit ꝙ hec forma non ē vna de simplici-
bus ɔplexiōis. s. neqꝫ caliditas neqꝫ frigiditas: neqꝫ siccitas aut
hūiditas: neqꝫ p̄les haꝝ: neqꝫ oēs sil': neqꝫ ē cōplexio resultās ex
eis. Sꝫ ē ṽbi grā color aut odor aut aīa aliq̄ aut alia forma nō ꝑ-
cepta sensu. Et itellige hic ꝙ hec forma in⁹ aīatis ē aīa ⁊ in nō aīa
tis est aliqua formarū nō cōprehensibiliū aliquo sensu. Et nō in
telligas hic a p̄ncipe ꝙ color ⁊ odor sint aut esse possint forma mi
xti dicta tota substatia neqꝫ ꝙ de hoc hesitauerit princeps. Sed
hic noīauit odorem ⁊ colorē sub desiūctione ad amplius declarā
dum formā specificā per viā similitudinis: sicut eniꝫ odor ⁊ color
non sunt qualitates p̄me neqꝫ cōplexio sed adueniūt materie ex
preparatione ɔplexionis: sic forma specifica.

c Et istius forme. In hac parte tertia primo diuidit formam
specificam in passiuā ⁊ actiuaꝫ tantū. Secūdo subdiuidit actiuā
tantū in illaꝫ cuius actio est in homine: ⁊ illam cuius actio non
est in homine ibi [Sed cum est agens ⁊ nō aliud] Tertio subdiui
dit actiuam in homine in actiuā actione cōueniēti: ⁊ actiuā acti
one disconuenienti ibi [Et si est virtus in corpore hominis]
¶ In pria ꝑticula dicit ꝙ ꝑfectio forme specifice gñate ex mā. h

sanguis lactucarū est bonus sanguis vt ait hic princeps: sed bonus san
guis est res calidior que fit in corpore post cor ⁊ spirituꝫ vt ait princeps
primi prima doctrina tertia capitulo secundo. Non ergo frigidior est
humana complexione. ¶ Ad primū dic ꝙ possibile ē naturaꝫ sugere ꝑ-
tes aereas ex lactucis reijciendo partes alias ⁊ euincendo taliter caruꝫ
frigiditatem ꝙ generabit ex eis sanguinē naturalem temperate calidi-
tatis. Et similiter ex allijs et porris quib⁹ nutriuntur agricultores nec
ab eis supercalefiunt. Possibile etiā est vt sanguis genitus ex allijs re-
tineat sibi caliditatē maiorē debito: et sāguis lactuce frigiditatē ⁊ nihi
lominus dicetur calid⁹ non a caliditate excedente: sed quia reparando
deperditum augmentat substantiā caloris innati. Iuxta illud galieni
tertio complexionum capitulo decimosexto de lactucis loquētis. Cum
autē consequūtur fineꝫ digestionis ⁊ trāsmutātur ⁊ fiunt sanguis lau
dabilis augēt calorē innatum in corpore aīalis in substātia sua ⁊ nō in
qualitate. Ad scđm dic silr. Ad tertiū dic ꝙ sanguis lactucaruꝫ ē bo
nus bonitate nutritionis ⁊ bonitate opposita corruptioni seu putredi
ni: sed non ē bonus bonitate complexionis debite sanguini penitus na
(turali.
¶ In tertia dicit ꝙ operās per suaꝫ substantiā est id quod a
git per formā ipius specificā que est forma sui substātialis qua est illud
quod ē: ⁊ non ꝑ qualitatē absqꝫ hoc ꝙ corpori assimiletur ⁊ fiat ꝑs eius
In hac descriptione primo docet princeps debere intelligi per totā sub
stantiā formā specificam que dat esse rei taliter agēti. Et dicitur forma
specifica primo quia p̄bet ei cuius est esse specificū specialissimū. Scđo
quia ab ipa materie vnita fluit ꝑprietas illi speciei toti cōis: ⁊ ideo voca
tur tota proprietas: ⁊ est naturalis potētia agēdi vel patiēdi de scđa spē
q̄litatis se habēs ad totā sbam sicut risibile ad hoiem. Scđo distinguit
agens ꝑ eam ab agēte ꝑ qualitatē cū dicit nō qualitate. Tertio ab agen
te a materia duꝫ subdit. p̄ter ꝙ corpi sile fiat: non vult tñ innuere prin-
ceps ꝙ opans a tota sba non opetur interdū vel a materia vel a q̄litate
A materia q̄dem sicut casiafistula purgās a ꝑprietate cholerā nutrit
a materia. A q̄litate vero sicut arsenicū a tota ꝑprietate inficit hoieꝫ ⁊ a
q̄litate rodit ⁊ adurit. Sꝫ vult inuere dr̄iaꝫ rōnis inter agēs a tota sba
(⁊ agēs a materia vel a q̄litate vł' dr̄iam fm eē.
¶ In q̄rta ꝑticula dic
ꝙ cū aliq̄d opari q̄litate dr ꝑ qualitatē intelligit̄ vna q̄ttuor p̄marū q̄li
tatuꝫ. Hui⁹ igit̄ materia qđ qualitate opat̄ nō hꝫ ingressuꝫ in ope sic ꝙ
ɔuertat̄ ad naturā hois ⁊ fiat ꝑs ei⁹ vt aq̄ frigida bibita corp⁹ ifrigidat
⁊ nihil ex mā ei⁹ cedit in corp⁹. Cōtrariū hui⁹ tenet auerroys. 5°. colliget
capi. scđo dicēs. ꝙ cib⁹ ē id qđ ponit i materiales ptes cibati. Et hec ps
est in spē ptis dissolute. Sꝫ medicina diuersificat̄ ab hocīō: qꝛ q̄uis ip

cum hec forma est virtus passiua: et quādoq̄ʒ est eius perfectio facere et non aliud: ⁊ est cum hec forma est virtus agendi et non aliud. ¶ Sed cum est agens ⁊ non aliud quandoq̄ʒ est eius actio in corpore hominis ⁊ quādoq̄ʒ non Et huius quidez forme q̄ post complexionem prouenit quandoq̄ʒ accidit vt sit perfectio passio ab alio. Et quādoq̄ʒ euenit vt sit hec forma adiuuans super operationē in aliud. Sed cum fuerit operatrix in alio aliquādo ꝓueniet vt sit eius operatio in corpore hominis aliquādo non. ¶ Et si est virtus in corpore hominis agens quandoq̄ʒ efficit operationem cōuenientem corpori quandoq̄ʒ operationem nō conuenientē. Tota autem operatio hec nō prouenit ex eius complexione. imo ex eius forma specifica adueniēte post complexionem. Unde propter illd̄ vocamus hoc operationez cū tota substātia scʒ forma specifica ⁊ non qualitate scʒ nō aliqua quattuor qualitatuʒ nec eo qd̄ est earum ꝯmixtio. Conueniens vero est sicut pionie operatio que destruit epilentiā. Non conueniens aūt sicut virtus napelli que hoīs corrūpit substantiā. Rediem⁹ autē nunc ⁊ dicemus ꝙ cū dicimus ꝙ res que comeditur aut qua fit inunctio est calida aut frigida volumus dicere ꝙ est sic in potentia ⁊ nō in effectu et volumus dicere ꝙ̄ est in potentia plus calida ꝙ̄ corpora nostra aut pl⁹ frigida ꝙ̄ corpora nostra. ¶ Et cum hanc potentiam dicimus volumus dicere virtutem consideratā ꝑ operationē caloris quā nr̄a corpa in ea effi

educte de potētia materie qn̄q̄ʒ est passio ab alio scʒ cū hec forma est virtus passiua vt forma qua ferrū trahit̄ ab adamāte ⁊ cholera a reubarbaro ⁊ melācholia a sene: qn̄q̄ʒ est factio scʒ qn̄ hec forma ē virtus agendi ⁊ non aliud ꝙ̄ virtus agendi vt forma q̄ adamas attrahit ferrū ⁊ ambra festucā. ¶ Queret hic aliq̄s nunq̄d addēduz ē huic diuisioni tertium mēbruʒ ꝯstās ex aliis: ita vt dicat̄ ꝙ ꝑfectio forme specifice qn̄q̄ʒ ē passio ⁊ actō simł. Videt̄ ꝙ sic. q̄ꝛ medicie omēs q̄ laxāt trahēdo ꝓpriū hūorē p̄mo patiūtur ab hūano corpore: nec trahunt hūorē donec reducte sint d̄ potētia ad actum. Cui⁹ rei signū est ꝙ approximate hūorib⁹ cicet̄ a corpe n̄ attrahunt eos habēt igit̄ formam qua patiūtur a corpore ⁊ q̄ trahunt humores: ⁊ si non sit eadē forma tunc erunt plures forme specifice sp̄alissime in eodē mixto: quare ip̄m erit diuersarū specierū sp̄alissimaꝝ. Dic ꝙ nō ē eadē forma sed m̄te aut multiplex sub eē potētie: licet ortuz habeant ab eadē forma sb̄ali: sicut susceptiuū discipline ⁊ risibile sunt potētie diuerse sp̄ē: lʒ oriātur ab eadē aīa rōnali. ¶ Attende ꝙ forme specifice sunt velut habitus: sic eniʒ aīam velut sciam ⁊ nō sicut cōsiderare dicit eē aristo. scd̄o de aīa. ⁊ ab his hītib⁹ materie ꝯuict⁊ sepe scaturiūt plures potētie ꝙ̄ sint habit⁹. Et hoꝝ habituū ⁊ potētiarū fines ⁊ ꝑfectiōes gr̄a quorū sunt ⁊ a q̄b⁹ cognoscūt̄ sūt act⁹ ⁊ passiōes q̄ꝓpt̄ hic a p̄cipe perfectiones noīantur.

¶ In scd̄a dicit ꝙ forme specifice tantū agentis ⁊ nō patiētis aliqua ē cuius opatio est in corpe hūano sicut opatio pionie qua sanatur epilētia. Alia ē cui⁹ opatio nō est in hoīe sicut opatio qua magnes attrahit ferrū. ¶ Attēde ꝙ hec littera. Et hui⁹ quidez forme ⁊c vsq̄ʒ ibi [Et si est v̊tus] coīter inseritur textui sed margini potius inscribi debet velut resumptio lr̄e prioris sub aliis verbis. Et in signū hui⁹ lineis de rubeo virgulaui eam.

¶ In tertia dicit primo ꝙ forma specifica que est virtus agens in corpus hoīs aliq̄n efficit operationē ꝯuenientez ei sicut pionia sanās epilētiā: aliq̄n discōueniētez sicut napellus occidēs hoīem. de quo dicit princeps scd̄o canonis capi. de napello ꝙ est venenū ꝑniciosuʒ in sūmo caliditatis ⁊ siccitatis: cui⁹ dragma vna ⁊ min⁹ iterficit. ⁊ de eo dicit q̄rti sexta tractatu p̄mo sūma scd̄a capi. p̄mo ꝙ est de deteriorib⁹ venenis: ⁊ accidit potāti ipsum vt apostemētur labia ip̄ius ⁊ lingua eius ⁊ egrediūtur oculi eius: ⁊ frequētes fiunt sup ip̄m vertigo ⁊ sincopis: ⁊ ex succo ei⁹ imbibūtur sagitte ⁊ interficiūt quē inueniunt statim. In synonymis auicēne scribitur napellus dicit̄ ꝙ sit brionia: sed non credo. Scd̄o dicit ꝙ tota ista operatio in hūano corpe tam ꝯueniēs ꝙ̄ discōueniens non ꝓuenit a complexiōe: imo a forma specifica adueniēte post cōplexionez. ⁊ ideo d̄r operatio a tota substātia et a forma specifica nō a qualitate vel cōplexione. Sed vn̄ aduenit materie hec forma. Respōdet ebemesue p̄mo simpliciū capi. p̄mo dicēs. Dotatū aūt oīe dupliciter ē vt aiūt virtute scʒ elemētaria ⁊ celesti. Hinc q̄dem cōi hinc vero ꝓpria. Etem̄ est calefactiuū ⁊ infrigidatiuū calidum ⁊ frigidū oīe: solutiuū aūt nō q̄ꝛ caliduʒ nec q̄ꝛ frigidū: sʒ q̄ꝛ v̊tute celesti dotatū sit ip̄i⁹ mixtionē regulante. ⁊ ob hoc quidem solutiuuʒ hoc: illud vero prouocatiuū aliud vero aliter ⁊ aliter: hec ille.

b Rediem⁹ aūt. In hac ꝑte quarta p̄mo asserit ꝙ res comesta aut inuncta d̄r calida aut frigida: q̄ꝛ potētia non actu talis ē. Scd̄o tāgit vnū modū potētie quo d̄r talis ibi [Et cuʒ hanc] Tertio tangit scd̄m modū potentie ibi [Est etiā] Quarto tertiū ibi [Et ē cuʒ dicim⁹] Quinto quartū ibi [Et est cū de medicina] Sexto dr̄iam inter modū q̄rtum potētie nunc dictū ⁊ tres priores ibi [Inter hoc vero] Septio modū aliuʒ potētie īter tres priores ⁊ q̄rtum p̄dictos ibi [Et inter]

¶ In prima ꝑticula dicit p̄io ꝙ qn̄ dicimus de rebus comestis aut inunctis ꝙ sūt calide ⁊ frigide: volumus ītelligi ꝙ sunt potentia non actu tales: ita ꝙ nō iudicam⁹ de ꝯplexionib⁹ ciboꝝ ⁊ mediciāꝝ ꝑ q̄litates actu rep̄tas in eis: sed potentiales: vt dicimus nasturtiū caliduʒ ꝙ̄uis frigiduʒ actu cōedat̄ ⁊ lactucaʒ frigidaʒ lʒ comedatur actu calida. Secundo dicit ꝙ cū res comesta aut inuncta dicitur calida vel frigida volum⁹ ītelligi ꝙ est calidior aut frigidior in potētia ꝙ̄ sint nostra corpora: ita ꝙ̄ cōparatione ad nos dicitur talis. ¶ Attende primo ꝙ res aliqua dicitur actu calida aut frigida humida vel sicca: aut quia actualiter sibi inest qualitas illa pura ⁊ sincera sine permixtione cōtrarie qualitatis. sic dicitur ignis purus calidus ⁊ aqua pura frigidat aut a qualitate dominante in ea: aut cōparatione ad temperatū in suo genere: aut comparatione ad quālibet rem cui conuenit in qualitate licet non in gradu. Juxta illud galieni tertio cōplexionum capitulo primo. Jam ante dixi ꝙ de vnaquaq̄ʒ rerū que dicitur actu calida aut frigida aut sicca aut humida nō dicitur ꝙ sit ita: nisi propterea ꝙ in ipsa existit qualitas illa a qua pure ⁊ sincere nomiuat̄: aut propter dominiūvnius qualitatū in ipsa: aut compatione eius ad equale sui generis. aut cōparatione eius ad quālibet rem cōuenientez. ¶ Attende scd̄o ꝙ res aliqua dicit̄ potētia calida aut frigida sicca vel humida: q̄ꝛ apta seu p̄parata est esse talis: licet nondū habeat actu q̄litatem a qua noīatur. Juxta illud galieni ibi Rē nāq̄ʒ que nondū est cū dispōne cū qua narrat̄: sed est p̄parata ⁊ apta in natura sua vt sit taliter dicim⁹ ita eē in potentia. dicim⁹ eīn de homine qn̄ nascit̄ ꝙ est rōnalis. et dicim⁹ de volucri cuʒ ex ouo suo ꝓgreditur ꝙ ē volatilis: ⁊ de cane qn̄ nascit̄ ꝙ est venatilis: ⁊ de equo qn̄ nascit̄ ꝙ ē velox: ꝓpterea ꝙ vnaq̄q̄ʒ haꝝ reꝝ essentiat̄ cū dispōne ad quā mutat̄ ꝓculdubio: nisi aliq̄d ip̄am exteri⁹ ꝓhibuerit ac si iaʒ sit cum dispositione illa ⁊ sit cōpleta. ¶ Attēde tertio ꝙ tā cibi ꝙ̄ medicine relatiue dicūtur ita vt id qd̄ ē alicui cib⁹ sit alteri medicina: ⁊ qd̄ vni calidū ē sit alteri frigidū aut tēpatum. Juxta illd̄ ga. tertio cōplexionū ca. 17. Jam ergo manifestum est ex his ꝙ oīa hec in modū relationis ingrediūtur. Et illd̄ id̄ qm̄ f̄m ꝓprietatē nāe alterātis fit vnūq̄dq̄ʒ coꝝ q̄ assumūtur aut cib⁹ potētia aut medicina aut vtrūq̄ʒ. Verbi gr̄a insquiam⁹ turdis ē cib⁹ ⁊ hoī ē medicina: ⁊ ellebor⁹ coturnicib⁹ q̄dez cib⁹ hoībus vero medicina. Et illud id̄ qm̄ ꝯplexio coturnicis pōt ꝑ se assimilare elleboꝝ: sʒ hoīs cōplexio n̄ pōt: hec ille. ¶ Attende quarto ꝙ cum medicina sit ars sanitatis hominis custoditiua vel reparatiua duʒ deperdita ē complexio medicine vel cibi penes effectum quez homini imprimit attenditur nec aliunde cognosci potest. Juxta illud galieni ibi capitulo decimooctauo. Jam igit̄ manifestuʒ est ꝙ cōplexio reruʒ que ad corpora nostra sunt humide aut sicce aut calide aut frigide cognosci nō pōt ex re alia ab eis: sʒ ex eo qd̄ sequitur nos eis: ⁊ ꝙ̄ nō est necessariū nobis: nisi vt ad hoc intendam⁹ et inq̄ramus de eo.

¶ In secunda dicit ꝙ cū dicimus de eo quod comeditur aut inungitur ꝙ est calidum aut frigidū in potentia: ꝑ potētiaʒ intelligimus v̊tutē ip̄sius ꝯsideratā f̄m impressionē quā recipit a calore nostri corporis: q̄ꝛ cum eius portitor id ē materia cibi vel medicine in q̄ fundat̄ tal̄ potētia patiet̄ a nostro īnato calore: accidet tunc in ea illd̄

in effectu id ē illa res erit tunc actualiter ⁊ in effectu calida aut frigida. Et quia diffuse declaratū fuit qualiter medicina dicit̃ actu calida vl' frigida ⁊ qualiter potētia talis ⁊ quō reducit̃ vtraq̧ de potētia ad actū super illa pte capituli p̄mi doctrine tertie fen p̄me primi. Et sit̃r cū dicim' (ꝙ est calida aut frigida ⁊c. hic supsedeo de his.

¶ In tertia dicit ꝙ aliquid alit̃ dr̄ esse in potētia qꝛ est bene aptū vt tale actu fiat: ita ꝙ ē velut materia disposita fieri talis isto mō sulphur ⁊ aspaltuʒ sunt potētia calida: qꝛ facillime inflāmant̃: ⁊ q̄ liniunt̃ ex his occurrēte calido. ⁊ inde cōfecit medea cōdituʒ q̄ vestes iticte facillime ardebāt applicata candela aut scītilla ignis. Iuxta illō ga. tertio ꝯplexionum capi. septimo. Scd̄m hunc moduʒ fuit medicamētuʒ medee: om̄ia nāq̧ q̄ medicamēto illo liniebātur nō inflāmabāt̃: nisi cū caliditas eis occurebat. Medicamentū aūt illud nō ꝯficiebatur nisi ex suphure et aspalto hūido. Fuit etiā quidā q̄ se mirabilia ostēsurum asserens lucernā extinguebat: deinde accēdebat eā parieti appropinquās. Et alius fuit q̄ lucernā illam cū volebat eā accendere lapidi appropinq̄bat: lapis aūt ille ⁊ paries sulphure liniti erāt. Medicine ergo iste oēs s̄m cōplementū nōdum calide sunt: sed sunt in vltimo aptitudinis vt caliditatē recipiant: ⁊ ꝓpter hoc dr̄ ꝙ sunt calide potētia: hec galienus.

¶ In q̄rta dicit ꝙ aliter dr̄ res aliqua calida aut frigida hūida vel sicca s̄m elementū p̄dominās in eius cō mixtiōe nō habito respectu ad opatione quā iprimit in corpus humanū. Iuxta illud galieni p̄mo ꝯplexionū capi. primo. Cū ergo dicim' corpus hūidum volum' corp' in cuius cōplexione iam vincit hūiditas: et cum corpus dicimus siccuʒ volum' corp' in ꝯplexione cui' iaʒ vicit siccitas. ⁊ sit̃r ē s̄mo nr̄ in calido et frigido.

¶ In quinta dicit ꝙ aliter dr̄ in potētia medicina aliq̄ potētia q̄ est velut habit' sicut potētia scribe q̄ dimisit scribere ē velut habitus derelictus ex actibus frequētat̃ quo reddit̃ ꝓnus ⁊ dispositus ad scribendū quotiēs voluerit. Et hec potētia nullā vel modicā req̄rit reductionē: sʒ stati exit in actū applicato sufficiēter agēte ad passum. hanc potentiā dicunt̃ habere venena cōparatōe ad hoīeʒ: sicut napellus ē in potētia cor(rūpens hoīem.

¶ In sexta dicit ꝙ hoc qd̄ est in potētia hoc mō differt ab his q̄ sunt in potētia modis p̄oribus: qꝛ q̄ sunt in potētia prioribus modis nō exeūt in actuʒ donec reducta fuerint ⁊ manifeste cōuersa a calore nostri corporis de potētia ad actū: ⁊ id qd̄ ē in potentia hoc mō vel opatur ī nos p̄io occursu vt venenū vipere: vel p qualibet ꝯuersionē in sui q̄litate. i. p reductionē q̄ʒtūcunq̧ modicā a calore nr̄i corpis: sicut napellus comestus q̄ʒp̄mū incipit calefieri in corpore inducit acci(dētia pessima

¶ In septia dicit ꝙ inter potētiā vltimo dictā ⁊ potētias p̄ores ē alia potētia media q̄. s. indiget pluri reductōe q̄ʒ potētia venenoꝝ ⁊ minori reductione q̄ʒ potētie p̄ores. ⁊ talis ē potētia medicine venenose vt iusq̄ami mādragore opij euforbij laureole.

e Preterea dicem'. In hac pte q̄nta q̄ est de gradib' q̄litatū medicinarū dicit p̄io princeps ꝙ q̄ttuor gradus medicinarū. i. qualitatū medicinaliū positi sunt a medicis. ¶ Attēde p̄io ꝙ p gradū in ꝓposito itelligitur recessus q̄litatis medicine vel cibi medicinalis a tēperamento iusticie s̄m distantiā integrā sensu perceptibilē p̄ma oblatione: vel duʒ iteratur sub ꝓpria dosi. Per recessum a tēperamento iusticie differt gradus a mēsura q̄litatū cibi ⁊ medicine tpatorum. Et p recessuʒ s̄m distātiā integrā sensu pceptibilē p̄ia oblatione differt gradus a meta. Et dr̄ vel dū iterat̃ ꝓpter primū gradū q̄ p̄ia oblatione insensibilē facit ipressionē: sed p iterationē manifeste sentit̃ ipressio ip̄ius sicut gutta aq̄ casu frequēti cauat lapidē. Et dr̄ sub ꝓpria dosi qꝛ queq̧ medicina req̄rit sibi determinate q̄ʒtitatis pōdus aut mēsurā ad ipressionē effectus s̄m quē in determinato gradu reponitur. Et ista mēsura nō est eadē apud oēm hoīem: ⁊ oēm regionē ⁊ omē tēpus: sed cōsideratur penes corp' tpatum in tpe ⁊ regione tēperatis. Et vt verum fatear huiusmōi dosia in alteratiuis diminute designata ē medicina vsq̧ hodie: sʒ in laxatiuis ⁊ vomicis ⁊ aliquib' alteratiuis violētis in quorū vsu maius eminet p̄iculū doses a medicis sunt diligētius determinate. Et nihilominus necessariuʒ ē querētib' tute practicare se ꝯformare vsui ⁊ expiētie loci in q̄ practicāt. ⁊ quātūcūq̧ scientifici ⁊ ingeniosi fuerit dū practicare incipiūt hūiliter ⁊ diligent̃ imitari seneā in his expertos. alioq̄n nūq̄ʒ erūt in p̄ctica securi nisi post plurimos ict' cornutos ⁊ hoīuʒ stragē cētenariā sicut vulgo dici solʒ. ¶ Attēde scd̄o ꝙ lʒ grad' a mult̃ p̄his subtiliter et exq̄site rimātib' naturas reꝝ decē assignētur quattuor medicis s̄m exigentiā sue artis sufficiūt. Iuxta illud galieni quinto simplicis medicine capitulo vltimo. Et sufficit nobis in eo quo indigemus in esse medicinarum vt ponamus vnicuiq̧ medicinarum super quā vincit aliqua harū virtutum quattuor gradus. ¶ Attende tertio ꝙ licet medici sint contenti quattuor gradibus: potest tamen quisq̧ graduum in tres metas partiri quas galienus species appellat. Iuxta illud eiusa capitulo nunc allegato. Et de istis quidem medicinis scilicet tertij gradus sunt quedā que sunt propinque medicinis que adurunt sicut cortices eris et es vstum. sunt ergo iste inter statuʒ gradus tertij ⁊ initiuʒ gradus quarti: et de eis sunt quasi medij gradus tertij sicut es vstum ablutum: ⁊ de eis que sunt principij huius gradus sicut succus hypoq̇stidos ⁊ ē barba hirci. Et s̄m hūc modum possibile est nobis vt ponamus in gradu primo ⁊ scd̄o ⁊ tertio ⁊ quarto scilicet in vnoquoq̧ eorū tres species. non eñ est exiccatio sinapis sicut exiccatio cauterij q̄ʒuis simul sint in gradu quarto: hec galienus. ¶ Attende quarto ꝙ non solum graduantur qualitates ciboꝝ ⁊ medicinarū: sʒ etiā humanorū corporū dum labūtur a tēperamēto: ⁊ penes earum lapsum gradualē cōmensurandus est gradus medicinarum cōtrariarum debentium corp' lapsuʒ ad propriū reducere tēperamētuʒ. Scd̄o dic̃ ꝙ p̄m' gradus medicinarū. i. medicamē calidū aut frigidū siccū vel hūidū in p̄io gradu ē illud qd̄ efficit sua q̄litate in corpe hūano operationem nō perceptā sensu cum comedit̃ aut bibit̃ aut iungit̃ nisi postq̄ʒ reiteratū fuerit ⁊ multū factū fuerit id est nisi pluries iteretur: aut ipsius q̄ʒtitas vltra dosim propriam augeatur: vt cum calefacit aut infrigidat non percipitur neq̧ sentitur calor aut frigus nisi pluries offeratur: aut plus sua dosi simul de eo detur. Duo ergo faciunt medicinam primi gradus sensibiliter imutare corpus humanum: frequens iteratio eius sicut gutta cauat lapidem non vi sed sepe cadendo: ⁊ augmentatio sue q̄ʒtitatis vltra dosim propriam. ¶ Attende primo ꝙ galienus quinto simplicis medicine capitulo vltimo sic describit medicinam primi gradus. Dico ergo ꝙ calida in primo gradu est medicina que calefacit corpus: verum calefactio eius qua ipsum calefacit non

---

ciūt. qm̄ cū eius portitor a calore innato qui est in nobis patiet̃ accidet in ea tūc illō ī effectu. ¶ Est ēt cū hāc potentiā dicim' ⁊ volum' reʒ aliā dicere. et est vt sit potētia cuʒ intentiōe bonitatis aptitudinis sicut cuʒ dicimus ꝙ sulphur est calidū in potētia ¶ Et est cū dicim' ꝙ res ē calida aut frigida: ⁊ attēdimus illud qd̄ in eius cōplexione ex quattuor p̄mis elemētis est magis superans ⁊ nō considerамus opationē quā in nostris efficit corporibus. ¶ Et est cū de medicina dicimus ꝙ est in potētia sic cum fuerit eius potētia in intētione habitus sicut potentia scribe qui iā dimisit scribendi operationem: ⁊ tamē habet in scribēdo potētiam queādmodum dicimus ꝙ napellus in potētia est corrūpens. ¶ Inter hoc vero ⁊ p̄ma existit dr̄ia quia prima nisi postq̄ corpus cōuersione manifesta ea conuerterit nō exeunt ad effectuʒ. Istud autē aut opatur ipsamet obuiatione sicut venenū viperarū aut per qualibet cōuersionē in sui qualitate sicut napellus. ¶ Et inter potētias quidē primas ⁊ inter potentiam quā noīauimus est alia potentia media que ē sicut potētie medicinaruʒ venenosarum. Preterea dicemus ꝙ medicinarū gradus iaʒ quattuor positi sūt. Et gradus quidem earū primus ē illud qd̄ cum comedit̃ ⁊ bibitur ⁊ quo fit inunctio efficit in corpe sua qualitate operationē nō pceptā sicut cum calefacit aut infrigidat ⁊ non pcipit̃ neq̧ sentitur calor aut frigiditas nisi postq̄ reiteratū fuerit ⁊ multū factū fuerit. Et gradus scd̄s ē vt sit opatio fortior ista: sed tñ nō puenit ad ipediendū opationes manifeste: neq̧ cursuʒ earū nālē mutat nisi p accn̄s aut cū multotiēs aduenit ⁊ est multum.

est manifesta:imo in ea indiget demōstratione ratiocinationis ⁊ dyalectice.Et similiter est res in sicca ⁊ hūida ⁊ frigida.qm̄ vnaq̄queq̄ carū nō dicit̄ ꝙ est in primo gradu:nisi cū in ea indigeat̄ demōstratione ⁊ rōcinatione ⁊ dyalectica.qm̄ eius ꝑatio nō est fortis neqȝ manifesta.Et fere similiter describitur a serapiōe ꝑmone tertio prime ꝑtis aggregatorij ipsi'.Dico ergo ꝙ medicina q̄ ꝑmutauerit corp' ab eq̄litate in q̄ erat ꝑmutatiōe nō apparēte māifeste aut apparente aliqua estimatione ⁊ rōcinatione rationabiliter:sed ꝑatio ei' nō est cum apꝑitōe talis dicetur in ꝑmo gradu. Et intelligūt galienus ⁊ serapion ꝑ rōcinationē argumētū dyalecticū seu ꝓbabile sūptum a sapore vel odore vel colore medicine. ¶ Attēde scd̄o ꝙ primus gradus medicine nō attēdit̄ penes excellētiam qualitatis:sed penes ipsius ꝓximitatē ad medium sue ꝯtrarietatis seu tēperamentū. ¶ Attēde tertio circa hoc ꝙ dicūt galien' et serapion ꝙ ꝑmus gradus ad sui manifestationem eget rōcinio ꝙ hoc venit intelligendum si debeat cognosci pria sui oblatiōe vel paucis oblationibus sub ꝓpria dosi.pōt enī manifestari vel oblationib' frequētibus vel augmētatione q̄titatis vt innuit hic princeps. ¶ Sed instabit aliquis:q2 neqȝ frequētia augetur q̄litas medicine neqȝ q̄titate:cū ergo a q̄litate opetur veniet idē siue iteretur siue nō ⁊ si augeatur vel nō augeatur. Itez nihil agit vltra gradū ꝓpriū: ⁊ nihil dat qd̄ nō h̄z. postq̄ ergo impressit medicina calida ī ꝑmo gradu caliditatē ꝑmi gradus in humano corꝑe neqȝ ꝑ iterationem neqȝ ꝑ augmentationē eius vltra addet in caliditatē hoīs. Itē simile non patitur a suo simili:sed a cōtrario:⁊ oē agēs agit vt assimilet sibi passuz.ipresso igit̄ vno gradu caliditatis in corꝑe ꝑ medicinā calidā in pr̄io gradu si hec medicina vlterius calefaceret ꝑ iterationē vel q̄titatis augmētū tūc simile ageret in suū sil'e nō solū in specie:sed etiā in gradu.⁊ agēs agendo dissimilaret sibi passum. Item si medicina per iteratiōez aut q̄titatis augmentū possit intensiorē q̄litatez inducere q̄ sit qualitas sui gradus:queritur vsqȝ ad quid intendere pōt ipsius effectū. Et videtur ꝙ vsqȝ ad sūmuz:quia sicut decē iterationibus verbi gratia potuit calida in primo gradu calefacere corpus vsqȝ ad scd̄m:ita decem alijs iterationibus a secūdo vsqȝ ad tertium: ⁊ iterū decem alijs a tertio vsqȝ ad quartum: ¶ Ad primū dic ꝙ licet frequēs iteratio medicine non augeat eius qualitatem reddit tn̄ corp' aptius ad recipiendum fortiorem impressionē. Ad scd̄m dic ꝙ nil agit vltra gradum propriū ex se:sed ex dispositiōe materie vt modica scintilla ignis potest incendere magnum ignē.

Et tertius quidem gradus est vt ex operatioue eius essentialiter proueniat impedimentum manifestum sȝ nondum tamen peruenit ad mortificandū ⁊ corrūpendū. Et quartus est grad' vt illud ad mortificādū ꝑueniat ⁊ corrūpendū. Et hec quidez est ꝓprietas medicinarū venenosaꝝ: hoc ē illd̄ qd̄ existit ꝑ q̄litatem. Cum tota sui substātia mortificās ē venenum.

Ad tertium dic ꝙ medicina primi gradus nunq̄ est similis adequate ꝑm mixturam elementorum hominū calido in primo gradu:sicut neqȝ medicina temperata est similis hoc modo homini temperato. Si enim ita esset tūc esset ex ipamet humana substātia vt ait princeps primi prima doctrina tertia capitulo primo: imo semper inest medicine lapse ad vnum gradum vel plures aliquis modus contrarietatis. Et id experientia nobis indicat. Nā si dederimus corpori calido in primo gradu medicinaz calidam in primo plus calefaciet ipsum q̄ calefaceret corpus temperatū: ⁊ adhuc plus calefaceret corpus febricitans in tertio gradu propter aptitudinem ipsius maiorem ad inflāmationez. Ad quartum dic ꝙ medicina que non est in vltimo calida vel frigida potest per iterationem vel q̄titatis augmentū calefacere aut infrigidare in summo et occidere. Iuxta illud Galieni tertio simplicis medicine capitulo dcimoseptimo. Si de lactuca comedat homo q̄ztitatem temperatam nutrit eum:⁊ si exprimat eaz et bibat de aqua eius q̄ztitatem magnam perit ⁊ moritur sicut moritur q̄ bibit iusquiamū et opium. Tertio dicit ꝙ secundus gradus q̄litatis medicine est vt sit operatio fortior operatione primi gradus scilicet sensui manifesta prima oblatione:sed tamen non peruenit vsqȝ ad hoc ꝙ ledat operationes manifeste: nec mutat eas a suo cursu naturali nisi per accidens:puta quia medicina secundi gradus datur nimis calida actu vel nimis frigida vel corpori debili vel tenero nimis sicut infanti:vel quia habet aliam virtutem qua ledit sicut apium a proprietate prouocat epilentiam:vel nisi frequenter iteretur:vel nisi detur extra q̄ztitas superexcedens suam dosim ꝓpriam. In his enim casibus sensibiliter ledit. ¶ Attende ꝙ a galieno quinto simplicis medicine capitulo vltimo sic describuntur medicine secundi gradus. Medicine vero que sunt in gradu secūdo sunt medicine in quibus est possibile vt calefaciant aut infrigident aut exiccent aut hūectēt calefactiōe aut infrigidatiōe aut exiccatōe aut hūectatōe manifesta. Et a serapione ꝑmone tertio partis ꝑme sui aggregatorij sic. Et si ꝑmutauerit ꝑmutatiōe apparēte māifeste:tn̄ non forti permutatione dicetur in scd̄o gradu. Quarto dicit ꝙ tertius gradus qualitatis medicine est vt ꝓueniat in corpore humano essentialiter id est ꝑ se nō per accidens nocumentum manifestum ex operatione eius. Sed non peruenit vsqȝ ad mortificanduz et corrūpendū corp' hūanū. Et a galieno vbi supra describūtur ita medicine tertij gradus. Ille autez que sunt in gradu tertio sunt medicine que efficiunt has operationes operatione forti:verūtamē non in vltimo. Et a serapione sic. Sed si ꝑmutauerit ꝑmutatiōe forti sed nō in vltimo ita ꝙ destruat aut corrūpat dicetur in tertio gradu. ¶ Instabit aliquis de portulaca que est frigida in tertio vt ait princeps scd̄o hui' capitulo de ea:⁊ serapion in aggregatorio.et homines comedunt eā frequēter specialiter in gallijs absqȝ sensibili lesione. Itez fungi numerātur a serapione inter medicinas frigidas in tertio:⁊ tn̄ frequenter absqȝ lesione manifesta cōedūtur ab hoibus. maxime in parte frācie q̄ bria dr̄. Itē porri ⁊ nasturtiū cēsent̄ calidi in tertio ꝑ ꝑncipē scd̄o hui' in suis capitul':⁊ tn̄ comedūtur īnocue ab hoīb' frequēter ⁊ abūdant̄. ¶ Ad ꝑmū dic ꝙ portulata comedit̄ cōiter estiuo tꝑe ab hoīb' calidis:sȝ si comederet̄ ab hoīe tēꝑato tēꝑe ⁊ regione tēꝑatis sub sua ꝓpa dosi lederet sensibilit̄. Ad scd̄z dic cū serapiōe capi. fūgoruz ꝙ eis due sūt spēs. Vna ē apta cibo:et tales sūt fūgi brie. Alia nō q2 occidit:sȝ q̄ sūt apti cibo nō sunt frigidi i tertio. Ad tertiū dic ꝙ porri cōiter solent comedi in aqua elixi q̄ reprimit coꝝ caliditatē ⁊ in tꝑe frigido. Et si ꝑui teneri comedātur in estate sumi solēt cū herbis frigidis sicut lactucis reꝑmentib' coꝝ caliditatem ⁊ in ꝑua q̄titate. Et de nasturtio dic ꝙ aq̄ticū qd̄ comedi solet ē minus calidū cāpestri vl' ortulano qd̄ māifestat̄ ex suo sapore. Quito dicit ꝙ q̄rt' gradus ē ille cui' ꝑatio ꝑuenit ad mortificandū ⁊ corrūpendū: et hec ē ꝓꝑetas.i.ꝓpa ꝑatio mediciaꝝ venenosaꝝ q̄ sūt tales a q̄litate. Et iste drn̄t a veneno puro:q2 venenum mortificat ⁊ occidit hoiez a tota sui sb̄a:⁊ iste occidūt a q̄litate. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ galien' sic describit eas vbi sup̄. Et ille q̄ sr̄ i ḡdu q̄rto calide noiant̄ medicie q̄ ꝯsequūt̄ ex calefactōe sua ꝙ ipe adurūt. Et frigide sunt medicine que ꝯsequūt̄ ex īfrigidatiue sua ꝙ ipe mortificāt illd̄ cui occurrūt. Et serapiō sic. Et si ꝑmutauerit ꝑmutatōe forti cū excessu destruēte.s.aut calefactiōe q̄ cōburat aut īfrigidatiōe q̄ mortificet erit in q̄rto ḡdu. ¶ Attēde scd̄o ꝙ int̄ medicinas siccas nulla repit̄ sicca ī q̄rto:nisi sua siccitas ꝯiūcta fuerit caliditati adurēti:sȝ ī tr̄tio ḡdu sicce pl'es īueniūt̄ nō adustiue. Iux̄ illd̄ ga.vbi sup̄. Sil'r vero aliqua mediciuaꝝ exiccantiuz nō est possibile vt exiccet ī q̄rto gradu ꝑter ꝙ cōburat. Et illud est qm̄ qn̄ res exiccat vltīa exiccatione:tūc ipsa proculdubio adurīt. In gradu aūt tertio ex gradib' medicinarū exiccantiū est possibile vt res nō cōburat sicut oēs medicine q̄ stipticāt stipticitate forti vehementi:sicut succus aggreste ⁊ sumach ⁊ alumen ⁊ balaustie ⁊ galle virides:hec galienus. ¶ Attende tertio ꝙ nulla est medicina humida in quarto gradu sic ꝙ a sola humiditate interficiat humectando licet possit interficere suffocando plus a substātia q̄z a qualitate. Iuxta illud auerroys quito colliget capitulo quinto. Et de humido nō videtur ꝙ transire possit tertiū gradum. ¶ Attēde q̄rto ꝙ ꝓportio graduū ad tēperamentū et ad seinuicē ꝑm alkindū est proportio dupla ita ꝙ medicina calida primi gradus est in duplo calidior tēperata:⁊ calida scd̄i grad' in duplo calidior calida ꝑmi grad':⁊ calida tertij gradus in duplo calidior calida scd̄i:⁊ calida quarti gradus in duplo calidior calida tertij. Et hanc positionē recitat ⁊ reprehendit auerroys q̄nto colliget capitulo penultimo dicēs. Et dicit alkindus ꝙ comparatio q̄ttuor graduū medicinarū ē cōparatio dupli:ita ꝙ grad' deueniet duplicatus ꝓpterea q2 ponit primū gradū duplū temꝑantie ⁊ scd̄z duplū ꝑmi:⁊ tertiū duplū scd̄i:⁊ q̄rtū duplū t̄tij. Et erat ei sufficiēs dicere ꝙ scd̄s ē duplū ꝑmi ⁊ terti' triplū ⁊ q̄rt' quadruplum.⁊ sic itellexerūt medici in ordinatiōe graduum ad hoc vt essent equales:hec auerroys. Ex quibus apparet ꝙ medicine tertij gradus ꝑm alkindum sunt octuple respectu

tempĕramēti: ⁊ medicine quarti gradus ſexdecuple. Et ex hoc arguit illic auerroys ꝙ medicine tertij gradus interficient ⁊ magis q̄rti corpore hũano nequeũte ſuſtinere tm̄ exceſſum. Sȝ ſm auerroym ⁊ alios q̄rtus grad' eſt ſolũ q̄drupl' primi: ⁊ terti' ſolũ triplus ꝑmi: ⁊ ſcd̄s ſolũ dupl' ꝑmi: ⁊ ꝑm' eſt duplus tēperamenti vt ait ibi auerroys auctoritate galieni. ¶ Attende q̄nto ꝙ venenũ ē hũiditas aquoſa ſubtilis horribilis q̄litatis vt ait hali ſcd̄o tegni ꝯmēto illi' canonis. Ita ꝟo ⁊ ſm vētrē. Et ſũt due ſpēs eiuſ. Iuxta illud ꝑn. q̄rti ſexta capi. ſcd̄o. Spēs venenorum ſunt due. ſ. faciēs opationē ſuā cũ qualitate q̄ eſt in ip̄o ⁊ efficiens cũ forma ſua ⁊ tota ſubſtātia ſua. Et ꝑmum q̄deȝ aut eſt corrodēs putrefaciēs ſicut lepus marinus: aut inflāmās calefaciēs ſicut euforbiũ: aut infrigidās ſtupēfaciens ſicē opiũ: aut oppilās vias anhelitus in corꝑe ſicut plũbũ vſtũ. Efficiēs aũt cũ tota ſua ſb̄a eſt ſicut napell' ⁊ gũmi napelli ⁊ ſicut cornu ſpice et ſicut fel leopdi ⁊ hec ſunt deteriora venena. Et ꝓprie hec venena dicũtur: ſed venena ꝑme ſpēi ꝓprie dicunꝭ medicine venenoſe vel ꝑnitioſe. Iuxta illud principis ſcd̄o hui' tractatu ꝑmo capi. q̄rto. Medicina vero ꝑnitioſa eſt medicina q̄ cõuertit cõplexionē ad corruptiōeȝ ſupfluā ſicut euforbiũ ⁊ opiũ. Et venenũ eſt medicina q̄ corrũpit cõplexionē nõ cũ ꝯtrietate tm̄ ſed cũ ꝓprietate q̄ eſt in ip̄ſo ſicut napell'. Et iteȝ de venenis ſunt q̄ agũt ſuper vnũ mēbrũ ſicut cātarides ſup veſicā: ⁊ lep' marinus ſup pulmonē: ⁊ de eis ſũt q̄ agũt ſup totũ corp' vt opiũ. hec princeps. Et differt venenũ a medicina venenoſa: q2 nõ īdiget reductōe de potētia ad actuȝ.

f Dicem' autē. In hac ꝑte ſexta p2io diuidit p2īceps illd̄ qd̄ corꝑi aduenit diuiſiōe trimēbri. Scd̄o exeq̄ꝭ d̄ ꝑmo mēbro ibi| Qd̄ vero mutaꝭ Tertio de ſcd̄o ibi| Qd̄ ꝟo a corꝑe| Quarto de ꝟtio ibi| Illd̄ ꝟo| Quīto agit de effectu cuiuſq3 qd̄ nutrit ī fine rei ſiue cib' fuerit ſiue medicina ibi ¶ In p2ia ꝑticula dic̄ ꝙ oē qd̄ aduenit corꝑi hũano {| Totũ ꝟo illd̄| aptũ agere ī ip̄ȝ vꝉ pati ab eo vꝉ a corꝑe mutaꝭ ⁊ n̄ mutat corp' vꝉ a corꝑe mutaꝭ. ⁊ mutat corp' vꝉ a corꝑe n̄ mutaꝭ ſȝ mutat corp'. Exēplũ ꝑmi ē cib' tēꝑat': exēplũ ſcd̄i ē res medicialꝭ lapſa. exēplũ ꝟtij ē venenũ. Eiuſdē diuiſiōis memīt galien' ꝟtio ꝯplexionũ ca. 11. dicēs. Oportet igiꝭ vt ītētio tui aīmi ī his reb' de q̄b' d2 ꝙ ſint frigide aut calide aut ſicce aut hũide potētia ſit ꝙ ſint de nũ rerũ q̄rũ ꝓꝓetas ē nutrire: aut ſint ex reb' q̄ ꝑncipiũ ꝑmutatiōis a corꝑe tm̄ acquirũt: deinde natura q̄ eſt eis ꝓp2ia alteratur ⁊ poſtea corpus ꝑmutāt aliquo mõ ꝑmutatiōis. ⁊ intende cũ hoc rē tertiā: aut ſint ex reb' q̄ penit' nullo ꝑmutatiōis mõ alteranꝭ. ¶ Inſtabit aliquis interimēs ꝑmũ membrũ dicte diuiſionis ſic. Si quid nõ mutans corpus a corꝑe mutareꝭ id de cibo maxime videretur: ſed ꝙ cib' mutet corp' galien' ſexto morbi capi. ſeptio plurib' rõnibus oſtendit dicens. Illi qui eſtimāt nutrimētuȝ nõ poſſe mutare corpus qd̄ ab eo nutritur eo ꝙ hoc nomē nutrimētũ videꝭ illis tm̄ mõ ſignificare rē quideȝ mutabilē ⁊ non mutantē ſm rei veritatē hoc nequnt affirmare. Quid em̄ dicturi ſunt de arbore illa trāſplātata de perſia in egiptũ: q̄ dum in ſolo perſarum eſſet mortifera in egipto abſq3 nocumēto reddita eſt: que de qualitate peſſima mutata eſt in bonā. Illud idē in vniuerſis cernim' vineis: q2 cũ de loco ad locũ trāſferuntur vites fit inde ſapor diuerſus. Itē dicit princeps ꝑticula vltima ꝑtis ꝑn̄tis ꝙ totuȝ illud qd̄ nutrit in fine rei naturali mutatiōe mutat corpus et eſt calefacere. Itē videtur ꝙ nihil mutet corp' qd̄ nõ muteꝭ a corꝑe: q2 oē agēs agēdo repatiꝭ. Itē ſi q̄d mutaret corp' qd̄ ab eo nõ mutareꝭ id maxīe de veneno videreꝭ: ſȝ ꝙ̄ venenum a corpore noſtro mutetur galienus affirmat tertio cõplexionũ capitulo duodecimo dicens. Et venenorũ quidem eſt alterũ genus principium alterationis ſue ex caliditate que eſt in corporib' noſtris recipiens ex quibus contingit vt noſtrorũ corporũ corrũpaꝭ natura. Iteȝ dicit princeps quarti ſexta capitulo ſcd̄o. Et fuit quedā anus ſuſcipiēs in principio rei de napello reȝ paruā: deinde non ceſſauit vti eo donec aſſuefacta ē cũ eo natura ⁊ audaciter ē vſa eo ⁊ nil nocuit ei. ⁊ dico hoc. Et

Dicemus[f] autem denuo ꝙ totũ illd̄ quod corpori aduenit quod ē ex eis inter que currit agere ⁊ pati. aut mutatur a corpore et non mutat ipſum aut mutatur a corpore ⁊ mutat ipſuȝ aut nõ mutatur a corpore ⁊ mutat ipſum. ¶ Quod vero mutatur a corꝑe ⁊ nõ mutat ip̄m corpus mutatiōe de qua ſit curandũ aut cõuertitur in ſilitudinem corporis: aut nõ conuertiꝭ Illud autē quod in eius cõuertitur ſimilitudinē nutrimētũ eſt abſolute. Et illud qd̄ non in ei' conuertitur ſilitudinē eſt medicina tēperata. ¶ Qd̄ vero a corpore mutatur ⁊ ip̄m mutat nõ eſt poſſibile q̄n aut ſicut mutatur a corpore mutet corpus. ⁊ poſt corp' mutet ip̄m ad vltimũ ⁊ deſtruaꝭ eius mutatio. Aut non ſit ita: ſed ip̄m mutet corpus ad vltimũ et deſtruat ip̄m Et prima quideȝ diuiſio aut cõuertetur in ſilitudinem corporis: aut non cõuertetur in ſimilitudinē corporis. Si ī corꝑis ꝯuerteꝭ ſilitudinē erit medicinale nuutrimētũ. Et ſi ī corꝑis nõ cõuertetur ſimilitudinē erit medicia abſolute. Secũda autem diuiſio eſt medicina venenoſa. ¶ Illud vero qd̄ a corꝑe nullo mõ mutatur ⁊ ip̄m mutat eſt venenũ. Cum autē dicim' ꝙ̄ a corpore non mutatur nolumus dicere ꝙ non calefiat in corpore per

dixit ruffus ꝙ nutrita fuit puella cũ veneno vt interficerētur ꝑ eā reges. hec princeps ibi. venenũ ergo patitur a corpore. ¶ Ad primũ concede ꝙ nullus eſt cibus ita temperatus ꝙ non mutat aliquo mõ corpus humanũ. Sed cũ dicitur ħ ꝙ a corpore mutatur ⁊ nõ mutat corpus intelligendũ eſt ꝙ ex cibo poſtq̄ ſuā compleuerit operationeȝ non remanet in corpore qualitas qua calidi' ſit aut frigidius intēſiue. Iuxta illud galieni tertio complexionum capitulo d̄cimoquarto Et cum corpori perfecte aſſimilātur et nutriunt ip̄m tũc nõ operantur in corpore aliquid qd̄ diuerſificet eius naturaȝ. Ad ſecũdum dic̄ ꝙ corꝑa nr̄a mutant venena repellendo diuidendo calefaciendo. Et cuȝ de eis diciꝭ ꝙ mutāt corpus et non mutātur ab eo venit intelligendũ ꝙ ſi corpori aduenient ſub notabili q̄ntitate non ſpoliantur ab eo formis ſpecificis q̄bus ſunt venena maxime ſi fuerint ex corroſiuis aut putrefactiuis: etiam ſi dentur in ita modica q̄ntitate ꝙ ſine leſione per corpus tranſeant. Iuxta illd̄ galieni tertio ſimplicis medicine capitulo decimonono. In medicinis aũt que interficiunt per illud quod faciunt accidere de corroſione ⁊ putrefactiōe non eſt poſſibile vt nutriant penitus: et ſi quantitas earũ ſit paruitas in termino ꝙ penetret in corpore preter ꝙ in ip̄o leſionē faciat ⁊ illud eſt qm̄ iſte medicine in genere ſuo ſunt ꝯrie nature hoīs. ¶ In ſcd̄a dicit ꝙ id quod mutatur ab hũano corpore non mutans ipſum mutatione notabili de qua curetur vel corpori aſſimilatur et eſt nutrimentum abſolute: vel non ei aſſimilatur et ē medicina temperata. Et intellige per nutrimentũ abſolute cibuȝ temperatum nõ medicinalem: qui licet īmutet aliqualiꝭ corpus per diuerſas tranſiens digeſtiones eius īmutatio non eſt notabilis in intentione qualitatis neq3 manſiua. ĩō dicitur ꝙ non mutat corpus mutatione de qua ſit curanduȝ. ¶ Attēde ꝙ licet medicina temperata non mutet corpus humanuȝ ad latus aliquod diſtemperantie qualitatum primarum ⁊ ideo dicitur temperata mutat tamē ipſum virtutibus alijs vt capillus veneris quē temperatũ iudicant galienus et auerroys aperit oppilationes ⁊ mũdificat pectoralia. ⁊ aurum ſcd̄o huius fertur temperatum et eſt cõferens doloribus cordis ⁊ tremori ipſius ⁊ malitie anime et ei q̄ ſolus loquitur. ⁊ per hoc ſaluatur ꝙ̄ eſſe medicine in tota generc conſiſtit in agere ſicut eſſe cibi in pati. ¶ In tertia primo inuit hanc diuiſionem ꝙ id quod mutatur a corpore et mutat ipſum vel tandem vincitur a corpore et ceſſat eius īmutatio: vel tandem vincit corpus et non ceſſat eius īmutatio donec interfecerit Scd̄o ſubdiuidit primũ membrũ quod ſcilicet a corpore vincitur in id quod tandeȝ corpori aſſimilatur et fit pars eius et dicitur cibus medicinalis: et id quod non aſſimilatur corpori ſed eijcitur ab eo et dicitur medicina abſolute ſcilicet nec participans de natura cibi nec de natura veneni. Tertio dicit ꝙ ſcd̄a diuiſio id eſt ſecundum membrum prime diuiſionis ſcilicet id quod tandeȝ vincit corpus eſt medicina venenoſa. ¶ In q̄rta dicit primo ꝙ id qd̄ mutat corpus ⁊ non mutatur ab eo eſt venenum. Secũdo dicit ꝙ aſſerentes venenuȝ non mutari ab humano corpore nõ intelligunt ꝙ non calefiat ab innato calore corporis: īmo maior eorum pars non operatur in corpus: niſi prius calefiat ab innato calore eius. Cuius rei ſignum eſt ꝙ venena tam frigide nature ꝙ̄ calide citius interficiunt calida corpora. tum quia acquirunt in eis caliditateȝ maiorem q̄ penetrāt ad cortum quia inueniunt vias latiores. Sed intelligunt venenum non ita mutari ꝙ a ſua ſpolietur forma nec ab operatione ꝓpe forme ceſſat donec occiderit

operationem caloris innati in ipso: imo plurimū venenoꝝ non operatur in corpꝫ nisi calefiat per operatōem caloris īnati qui est in ipō. Sed volumus dicere ꝙ nō mutatur in sua forma naturali: imo nec cessat ab opatione ei' virtute ⁊ forma manētibus donec corrūpat. Et est quidē cū eius natura ē calida ⁊ adiuuat tunc suā ꝓprietatē natura eius ad resoluenduꝫ spirituꝫ sicut venenū viparū ⁊ napelli. Et ē cū natura eius ē frigida ⁊ adiuuat suam ꝓprietatem natura eius ad cōgelandū spm̄ ⁊ debilitanduꝫ sicut venenū scorpionis ⁊ iusquiami. ¶ Totū vero illud qđ nutrit ī fine rei naturali mutatione corpus mutat. Et est calefacere qm̄ cum in sanguinem cōuertitur ꝓculdubio in calefaciendo ꝓbet augmentū: ita vt lactuce ⁊ cucurbite taliter calefaciāt qualiter istud calefacere existit. Cum vero calefacere dicim' nolum' calefacere istud: ſ illud qđ ex qualitate rei ꝓuenit eius remanēte specie. Et medicina quidē nutriēs a corpore ꝑ sui mutat̄ substantiā. Et mutatur ab ipso per sui qualitatē: ſ primo mutat̄ ī sui qualitate. Et alia quidē mutatur prio in caliditatē ⁊ calefacit sicut allia. Et ē alia que mutatur prio in frigiditatem ⁊ infrigidat sicut lactuce. Cūqꝫ eius cōuersio in sanguinē completur plurimū opationis eius ē calefacere propterea ꝙ in sanguine augmentum efficit. Quomodo em̄ nō calefaciet cuꝫ iā facta sit calida ⁊ sua frigiditate se expoliauerit. Sed vnicuiqꝫ earum etiā aliquid īnate qualitatis associatur post cōuersioneꝫ in substātia. qm̄ in sanguine q̇ ex lactucis generatur aliqua remanet infrigidatio: ⁊ in sanguīe qui generatur ex alliis aliqua calefactio: ſ est hoc vsqꝫ ad tēpus. Medicinarū[g] preterea nutrientiū alia est que medicationi magis existit ꝓpinqua. Alia ē que nutrimēto est vicinior. Queādmodū ipsorum nutrientiū. alia sunt quorū natura vicinior ē substātie sanguis sicut vinum ⁊ ouoꝝ vitelli ⁊ aqua carnis. Alia sunt que parūper sunt longinquiora sicut panis ⁊ caro. Et alia sunt que sunt valde longinqua sicut nutriētia medicinalia. Amplius[h] dicemus ꝙ nutriēs mutat corporis

remanentibus in vigore suis virtute ⁊ forma. Tertio dicit ꝙ si venenū fuerit calide cōplexionis vt venenum viperarum ⁊ napelli ꝓprietas eius seu forma specifica qua occidit iuuat̄ suo calore resoluente spiritum. Et si fuerit frigide cōplexionis vt venenū scorpionis ⁊ iusquiami iuuatur suo frigore cōgelante spm̄ ⁊ debilitāte calorem innatum. ¶ In q̄nta dicit p̄mo ꝙ omne nutriens siue fuerit cibus pur' siue cib' medicīal' siue medicina cibalis tandē mutat corpus mutatione naturali calefaciendo ipm̄. qꝛ dū factus est sanguis auget calorē non intensiue scilꝫ sed extensiue: ita ꝙ etiā lactuce et cucurbite que sunt multū frigide calefaciunt hoc modo. Scđo dicit ꝙ illđ calefacere quo medicina dr̄ in certo gradu calida vl' cibus medicinalis ī certo gradu calidus nō est istud calefacere q̄titatiue et extensiue ex sui cōuersione in sanguinē: ſ est calefacē corpus humanū qualitatiue ⁊ intensiue per qualitatē ꝓpriaꝫ remanente specie. Verbi gr̄a allia ponūtur calida ꝑpe quartū graduꝫ et nō calefaciunt in hoc gradu postq̄ȝ in sanguinē fuerint conuersa: sed postq̄ȝ reducta fuerint de potētia ad actū priusq̄ȝ ꝓpria spoliētur forma ⁊ fiant sanguis. Hui' contrariū affirmatur ab auerroy q̄nto colliget capl'o q̄nto dicente. Medicina q̄ conuertitur ī chilū calidiorē chilo tēpato aut ī caloreꝫ q̇ est ps corpis hoc est ad partē calidā illā dicim' calidā medicinā. qꝛ calor dr̄ ꝙ sit vna rerū q̄ calefacit hominē plus debito: ⁊ qđ gñat̄ ex h̄ chilo est calidi' debito: ⁊ sanguis qui est materia caloris naturalis est calidior debito. ⁊ similiter humiditas radicalis in quo ꝯuertitur sanguis ē calidior suo modo ⁊ sic de necessitate calefacit omēs corporis partes: hec auerroys. Tertio dicit ꝙ medicina cibalis seu nutriēs mutatur a corpore tā in substātia q̄ȝ in qualitate. Sed primo in qualitate ⁊ hoc dupliciter. Nam p̄mo reducitur sua qualitas de potētia ad actum ꝑ calorem nostri corporis ⁊ tunc mutat corpus sua qualitate. Secūdo minuitur hec qualitas gradatim ⁊ paulatim corpori assimilatur ⁊ fit sanguis. Et tunc perdit propriam formā si nō perdiderit eā dū fiebat chilus. Quarto dic̄ ꝙ medicinarum nutrientiū que mutantur in sui qualitate quedā mutantur ad caliditatem actualem ⁊ tūc calefaciunt corpus sicut allia: alie prio mutāt̄ ad frigiditatē actualeꝫ sicut lactuce. Quinto dicit ꝙ dum conuersio alicui' istarum medicinarum in sanguinem completa fuerit operatio ipsius vt plurimum est calefactio quia auget sanguinem de cuius natura est vt sit calidus ⁊ humidus. Et quomodo nō calefaceret hec medicina etiam si sit de numero frigidarum cum iam calida facta sit ex conuersione eius in sanguinem ⁊ expoliata sua frigiditate saltem in parte. Sexto dicit ꝙ queqꝫ medicinarū cibalium tam calidarum q̄ȝ frigidarū sibi reseruat aliquid innate q̄litatis vsqꝫ ad certum tempus post conuersionem ipsius in substantia videlicet postq̄ȝ facta est sanguis vt in sanguine lactucarum aliqua est infrigidatio ⁊ in sanguine alliorum aliqua calefactio: sed nec sanguis lactucarum ē frigidus in secūdo gradu sicut lactuce nec alliorum calidus in quarto gradu sicut allia: sed cōparatione ad sanguinem temperatuꝫ hic dicitur calidus ⁊ ille frigidus ⁊ tunc spoliātur his qualitatibus cū r er fecte fuerint assimilati corpori.

g Medicinarum preterea ⁊c̄. In hac parte septima p̄mo tangit princeps hāc diuisionem ꝙ medicinarū cibaliū alia ē medicine propior vt zinziber piper allia cepe: alia est propior cibo sicut melōes cucurbite spinargia atriplices. Causa v'o ꝓpinquitatis ad cibū est similitudo substātie cum nostris corporibus. Et causa ꝓpiquitatis ad medicinam est dissimilitudo substantie cuꝫ nostris naturis. Iuxta illud Galieni tertio complexionuꝫ capitulo quito. Oportet ergo vt proculdubio sit inter totā substantiam nutrientis ⁊ totam substantiaꝫ nutriti communitas aliqua ⁊ similitudo. Diuersitas auteꝫ in hoc etiam s̄m magis ⁊ minus non est parua. ⁊ hoc ideo quoniam res quedaꝫ sunt magis conuenientes ⁊ similes rei nutrite ab eis ⁊ quedam minus. Secundo tangit hanc diuisionem ꝙ rerum nutrientium alique sunt propinquiores substantie sanguinis. ita ꝙ facillime vertūtur in sanguinē sicut vinum vitella ouorum et aqua carnis: alie plus elongantur ita ꝙ indigent maiori elaboratione vt panis ⁊ caro: alie sunt longinquissime sicut cibi medicinales. ¶ Attende primo ꝙ vinum inter omnia est propinquissimum nature sanguinis ⁊ spirituum. Iuxta illud galieni capitulo nunc allegato. Et quod indiget minima resolutione est vinum. et ꝓpter hoc fit ei' nutrimentū ⁊ ipsi' penetratio velocissime. Et scđo amphorismoruꝫ cōmento illius canonis. Eorum qui nutriūtur: ait. Omnium velociter ⁊ subito nutrientium est vinum. Et vitella ouorum galline sunt minime superfluica ⁊ adeo sanguini proportionata ꝙ fere tantum sanguinis generāt q̄te molis sunt. ¶ Attende secūdo ꝙ aqua carnis est triplex scꝫ aqua decoctiōis carnis: aqua expressiōis eius: ⁊ aqua sublimationis in alēbico. ⁊ earum quelibet cito fit sanguis.

h Amplius autem ⁊c̄. In hac parte octaua dicit primo ꝙ nutriēs siue cibus fuerit siue medicina cibalis mutat dispositiōem corporis humani per qualitatem eius. et per q̄titatem. ¶ Attende ꝙ quidam non solum per qualitatem ⁊ q̄titatem dicunt ꝙ nutriens īmutat corpus: sed etiam per tempus. Nam tempore non debito oblatum nocet quos corripit galienus tertio tegni dicens. Et he sunt due cōsiderationes circa salubre ⁊ egrum qualitas ⁊ q̄titas eius quod offertur. Etem̄ tempus velut alterum aliqđ ab his tertium inducere in his que dicta sunt contentum non bene dictum est. Si enim indiget corpus tanta ⁊ tali oblatione manifestum est quoniam ⁊ s̄m tempus opportunum offertur. Sed nunq̄d nutriens mutat etiā corpus ordine suo vt si grossum leui preferatur nocet: ⁊ masticatione diminuta ⁊ odore ⁊ sapore q̄bus sit abominabilis aut gratus. Dic ꝙ ordo attenditur inter diuersa nutrientia: ⁊ hic agitur de vno nutriente: ⁊ masticatio sapor ⁊ odor ad modum inmutationis qualitatiuuꝫ reduci possunt scilicet in quarta

dispositionem qualitate sui ꝛ q̄titate. Qualiter vero qualitate sua mutet iam sciuisti. Quantitate aūt quoniam aut augmentabit ꝛ perueniēt ex eo ad fastidium ꝛ oppilationes: ꝛ postea ad putrefactionem. Aut minuet ꝛ perueniēt ex eo ad ptisim. Sz augmentum in q̄titate ex nutriente semper est infrigidās nisi ꝓueniat ex

ꝑte capl'i presentis. Secūdo dicit ꝙ iā ꝑscitum est qualiter nutriens qualitate si sua mutet corporis dispositionem. ¶ Attende ꝙ in nutriētibus triplex attenditur qualitas. Una est actualis q̄ nutrientibus inest actualiter ꝛ per ipsam primo occursu oꝑantur absq; reductiōe q̄cūq;. Alia est potentialis actiua q̄ reducta de potentia ad actum ꝑ calorem nostri corpis calefacit aut infrigidat sic cat aut humectat ipsum: ꝛ de ista est sermo presens. Tertia ē qualitas passiua scilicz nutritiuitas ſm quam nutriens dicitur multe qualitatis quod multuz nutrit Et de hac loq̄tur p̄nceps quarti p̄ma capitulo p̄io dicens. Nutriens quoq; ex duabus minuitur ꝑtib'. vna earū est ex q̄titatis parte: ꝛ altera ex q̄litatis parte. Tertio dicit ꝙ nutriens mutat q̄titate sua dispositionē corporis dupliciter. Quia vl' augetur vltra debituz ꝛ perducit ad fastidiū ꝛ oppilationes ꝛ tādem ad putrefactionē. Uel minuitur ita ꝙ non sufficit ad restauratiōem deperditi ꝛ ꝓuenit inde ptisis id est consumptio corporis. naz dum plus offertur ex nutriētibus q̄ cōueniat mēbra non trahunt a venis nec vene ab epate nec epar a stomacho ꝛ intestinis vel si trahant modicū trahunt. manet igitur cibus vel magna sui ꝑs in stomacho natans ꝛ inducens nauseā aut fastidium: ꝛ qd̄ transit ex hoc ad capillares venulas epatis conculcatur illic non tractū a mēbris ꝛ oppilat eas. ꝛ q2 non euentatur sed q̄si derelinq̄tur a regimine nature faciliter putrefit. Sed min' oblatū q̄ sit necessariuz p̄mo nō reparat id qd̄ resolutum est ꝛ calor innatus nō habēs pabulum in qd̄ operetur cōsumit corporis partes ꝛ radicale humidum quare corpus ethicatur ꝛ tabescit. ¶ Attende ꝙ princeps primi quarta capl'o primo facit diuisionem nutrientis ex parte q̄titatis quadrimēbrem dicens. Nutriens vero ex eis omnibus hz iudicia que sunt ei propria ex modo q̄titatis. nutriens em̄ quādoq; ꝓhibetur: quandoq; minuitur: quandoq; equatur: quandoq; augetur. Uidetur ergo vel ibi sup̄fluus vel hic diminut' non faciens eam nisi bimēbrem. Dic ꝙ ꝓhibitōnem nutrientis hic intelligit sub diminutōe ipsius. Et de equatiōe nutrimenti non facit hic mētionem. q2 dum nutriens equatur id est sub debita q̄titate offertur potius mutatur a corporis dispositōe q̄ mutet eam. Et hic agit de nutriēte ſm q̄ mutat sua q̄titate dispositōem corporis. Quarto dicit ꝙ augmentatio nutrientis in q̄titate vltra debitum semper infrigidat: nisi ꝓueniat inde putredo ꝛ calefactio: ita scilicet ꝙ nutriens sit de genere calefacientiū vt allia cepe: vel putredinē inducat oppilādo vel nō obediendo nature. Nam si ex allijs aut cepis plurimū comedatur inducūt febrem. ꝛ nutriens excessiuuz si putrescat supercalefacit corpus. Sicut em̄ putredo generari solet ab extraneo calore: sic corpi inclusa generat in eo calorē extraneum ꝛ q̄nq; febrem dū scz eius fuligines ad cor ꝑueniūt et inflāmate illic ipm cor inflāmant. Cā vero quare nutrimēti excessus semper infrigidat est q2 obtūdit īnatū calorem ꝛ q̄si suffocat sicut ligna nimia supposita igni ꝛ oleū nimiū infusum lāpadi. Preterea ꝑ viaz decoctionis diminute phlegma multiplicat qd̄ sui natura corpus infrigidat ꝛ sanguini īmixtū reprimit eius calorem, ꝛ oppilans prohibet calorem diffundi ad membra viuificanda.

i Dicemus etiā ꝛc̄. In hac parte nona p̄mo diuidit nutriēs in subtile spissum ꝛ tēperatum. Scd̄o describit subtile dicēs ꝙ est illud ex quo gn̄at' sanguis subtilis. Tertio grossum dicens ꝙ est illud ex quo gn̄atur sanguis grossus. Et per hec extrahe descriptōem temꝑati scz ꝙ est illud ex quo generatur sanguis mediocris ſbe. ¶ Attende primo ꝙ nutriēs dr̄ subtile tripliciter. P̄io a materia. q2 scilz ex eo generat' sanguis subtilis ſbe. Secūdo ab oꝑe. q2 subtiliat materias grossas q̄bus oppilātur vie. Tertio ab vtroq;. q2 fit ex eo sanguis subtilis ꝛ incidit hūores grossos ꝛ viscosos. Iuxta illud gal'. libro de v̓tute cibarioꝝ capl'o scd̄o. Ciborū subtiliātiū tria sunt gn̄a. Eoꝝ ei q̄dā sunt ex q̄bus generat' sanguis purus ꝛ subtilis. Et dicūtur ipsi subtiliātes. q2 sanguis q̄ generatur ex eis quando cōmiscet' sanguini qui est in venis reddit eū totum subtiliorem q̄ prius eēt: sicut medulla panis frumenti lota plurib' lotionibus ꝛ carnes pullorum ꝛ carnes aduragi id est turturis et fascani ꝛ starne ꝛ ascelle id est ale omnium auiū: ꝛ carnes paruorum piscium in quibus nō est viscositas: ꝛ cucurbita et almesci id est aqua pisoꝝ ꝛ que assimilantur eis. Et huiusmodi genera ciboꝝ conferunt ei qui non mouetur: ꝛ illi in cuius corpore calor naturalis est debilis ꝛ qui non potest vitare quin generetur in epate aut splene oppilatio aut in renibus aut in pectore aut in cerebro aut in iūcturis suis aliq̄d superfluitatis. Et ciboꝝ subtilium genus aliud est qd̄ subtiliat illd̄ qd̄ inuenit de re grossa propter illud qd̄ habz in se de caliditate ꝛ acuitate. ꝛ cūz hoc ipsi sunt in substantia sua grossi generatiui humoruz grossorum sicut pastinaca cepa raphan' vel radix rape ꝛ his silia. Et tertium genus ciborum subtiliantiū est ex q̄bus gn̄atur sanguis subtilis. ꝛ subtiliant q̄ inueniunt de humoribus grossis ꝛ viscosis in corpore: hec gal'. ¶ Attende scd̄o ꝙ q̄ttuor sunt differentie ciboꝝ subtiliū tertij modi. quidā sunt dulces subtiles mūdificatiui: alij acuti incisiui: alij salsi dissolutiui ꝛ subtiliatiui: alij acetosi ꝛ incisiui cū subtiliatione. Iuxta illud gal'. ibi. Et hui' ciboꝝ subtilium sunt quattuor differētie. Quarū prima est sapidū dulce subtile propter id qd̄ est in eis ex v̓tute mundificatiua sicut aq̄ hordei ꝛ batecha: id est melo magnus ficus sicce nuces amigdale fistici mel ꝛ que habēt vim abstersiuam. Et hec differentia ē ꝓpinqua in iuuamento cibis subtilibus qui sunt ex primo gn̄ei si quia illoꝝ ꝓfectus vel oꝑatio est in subtili corꝑe. Et scd̄e differētie ciboꝝ v̓tus acutior est incisiua sicut sinapis nasturtiuz feniculus ruta anetum alliū porrū apium eruca origanū ꝛ sicut menta mentastrum cyminū carui ꝛ vinum citrinū. Et hec differentia cōfert ei qui indiget apertione oppilationis splenis epatis ꝛ pectoris ꝛ cerebri. q2 subtiliat ꝛ incidit phlegma: nō oportet tn̄ eis aliquem multū vti. q2 sanguinem adurūt. Et tertia differentia ē eorum que dissoluūt ꝛ subtiliant cū salsedine sua sicut almuri ꝛ pisces salsi leuis carnis ꝛ albe ꝛ pauce pinguedinis vl' iuscula aque salite: ꝛ omnes cibi in quibus positū est sal vel muri vel baurach. Et huius differentie iuuamentum ꝛ nocumentū est propinquuz iuuamēto ꝛ nocumēto rerū acutarū; nisi ꝙ hec dr̄ia est in mundificando stomachū ꝛ intestina ꝛ leniendo naturā perfectior. Et q̄rta differentia est coꝝ que incidunt ꝛ subtiliant cū acetositate sua sicut acetum secaniabin id est oximel ꝛ acetositas citri ꝛ succ' granatoꝝ acetosorum. ꝛ oēs cibi qui cum eis accipiuntur. Et hec differētia cōfert ei qui hz stomachū ꝛ reliquū corpus calidum quando gn̄atur in eius corꝑe phlegma ex grossicie ciborum assumptorū aut ex multitudine coꝝ: hec gal'. ¶ Attende tertio ꝙ tria sunt q̄ reddunt nutriēs grossum scz siccitas duricies ꝛ viscositas ex natura vel artificio. Iuxta illud gal'. libro de virtute cibariorum capl'o tertio. Et lenticule lepores glandes fungi fabe asse sunt grossa. ꝛ siccitas dn̄atur in eorum natura ꝛ epata ꝛ oua dura elixa aut assa et omne qd̄ frigitur ex eis ꝛ lac etiam plurib' coctionibus coctuz ꝛ vbera ꝛ mustum coctū ꝛ specialiter expressum ex vua grossa imatura. oīa hec sunt grossa. q2 caliditas acquisiuit eis per coctōnem siccitatē ꝛ coagulatōez. ꝛ caro ceruina vrsina ꝛ bouina ꝛ vētres ꝛ intestina hec sunt grossa ꝓpt' duriciē nature coꝝ. Et eodē mō lupini grana pini rape faseoli. Et panis in clibano coctus in exterioribus est grossus propter id quod acquisiuit ei ignis ex siccitate: ꝛ azimus est grossus ꝓpter viscositatem ꝛ dactili ꝛ sisamū ꝛ fungi ꝛ similia ꝛ lagana ꝛ cerebella oīa sunt grossa propter viscositatez que est in natura eorum. Et pisces duri viscosi sunt grossi chimi propter aggregatiōem duarum rerum ex tribus rebus in ipsis. Et caseus est grossi chimi propter aggregatōem trium rerum in eo: hec galienus. ¶ Attende quarto ꝙ nutrientia media in grossicie ꝛ subtilitate ſm Galienum capitulo quinto dicti libri sunt panis bene preparatus epata anserum et ascelle ipsorum ꝛ omnia oua bene preparata et maxime que sunt proiecta super aquam calidam et recipiuntur anteq̄ indurescant et omnes pisces non dure carnis nec multe viscositatis aut quibus non est viscositas et sunt boni saporis coloris et odoris quorum pascua sunt in aquis mundis a sordicie.

k Uniuscuiusq; autem ꝛc̄. In hac parte decima primo innuit

eo putredo ꝛ calefactio. Sicut enim putredo non accidit nisi propter calorem extraneum: ita propter ipsam etiam calor accidet extraneus. Dicemus[i] etiā ꝙ nutriens aliud est subtile: alid̄ ē spissum: alid̄ est tēperatū. Et subtile q̄dē ē illd̄ ex q̄ sāguis gn̄atur subtil'. Et spissuz ex quo sanguis generat' grossus. Uniuscuiusq;[k] au

tem harum diuiſionum aut eſt eius nutrimentum multum: aut eſt paucum. Exemplū ſubtilis multi nutrimenti eſt aqua carnis ⁊ vinū ⁊ oua ſorbilia calefacta aut tremētia. Iſta enim multi exiſtūt nutrimenti. quoniā plurimū ſubſtantie eorum in nutrimētum conuertitur. Et exemplū ſpiſſi ⁊ pauci nutrimēti eſt caſeus et caro ſalita ⁊ melongia ⁊ his ſimilia. Res enī q̄ ex eis ī ſanguinem cōuertitur eſt pauca. Et exemplū ſubtilis ⁊ pauci nutrimēti eſt iuleb ⁊ olera q̄ in ſubſtantia temperata exiſtūt ⁊ in ipſorum qualitate. Et ex fructib' matiana ⁊ mala granata ⁊ que eis ſimilantur. Et exemplum ſpiſſi multi nutrimenti eſt oua elixa ⁊ caro vaccina

ꝑn. hāc diuiſionē ꝙ ciboꝝ tā groſſoꝝ ꝙ̄ ſubtilium q̄daꝫ ſunt multi nutrimenti: alij pauci. Scd̄o exemplificat de ſubtili cibo mlt̄i nutrimenti dicens. ꝙ eſt aqua carnis vinū ⁊ oua ſorbilia vel tremula ſcꝫ media inter mollia ⁊ dura. Et dicūtur multi nutrimēti q2 magna coꝝ pars cōuertit̄ in ſubſtātiam aliti. Tertio exemplificat de ſpiſſo cibo pauci nutrimēti dicēs. ꝙ eſt caſeus caro ſalſa melongia ⁊ his ſimilia ſicut caules ⁊ piſces indurati. Et dicuntur pauci nutrimenti: quia parum ex eis ī ſubſtantiā aliti ꝯuertit̄. Et intellige de caſeo veteri. naꝫ recēs eſt nutritiuus ⁊ impinguatiu'. vt ait princeps ſcd̄o huius capitulo de caſeo. Intellige etiaꝫ ꝑ carnes ſalſas illaſ que tādiu iacuerunt in ſale ꝙ ſal conſumpſit carū humiditatem nutrimentalē. Nam carnes porcine vel mutonine cōſperſe ſale paucis diebus non ꝓpter id deſinunt eſſe multe nutritionis Sꝫ melongia eſt genus oleris melancholicum ſimile cauli in virtute quod nullus veterū laudat niſi auerroys quem puto hoc dilexiſſe. Ait enī quinto colliget. Melongia ſunt quib' nos facimus in terra noſtra multa cibaria delicata poſtq̄ ꝓiecta eſt prima aqua ſuarum decoctionum: ⁊ cum coquūtur in carnibus pinguibus ſunt multum delectabiles: ⁊ ego reputo ip̄m temperatuꝫ cibum poſtq̄ ſic factus erit. ideo quia pars acuta que ē in eo remouetur propter carnes decoctas in eo. Et q̄uis medici dicant ꝙ generant humorem melancholicum ſimilem humori generato ex caulibus: conſiderare tamen debes in cibis duas res. vna eſt que ſecum miſcetur que poteſt remouere maliciam cibi ſi eſt: ⁊ delectatio cibi et hec eſt ſecūda. Quarto exemplificat de cibo ſubtili pauci nutrimenti dicens. ꝙ eſt iuleb ⁊ olera temperate ſubſtantie ⁊ qualitatis ⁊ matiana id eſt poma cōmunia domeſtica ⁊ mala granata ⁊ ſimilia ſicut ceraſa ⁊ fraga. ¶ Attende ꝙ iuleb arabice latine dicitur ſirupus ſimplex ex ſola aqua ⁊ zuccaro vel adhibita aliqua parte aque roſacee vt ait ſerapion ſeptimo practice ſue: ⁊ eſt nomen tractum a iulen greco. Et ꝑ olera temperate ſubſtātie ⁊ qualitatis intellige borraginem ⁊ bugloſſam. Quinto exemplificat de cibo groſſo multi nutrimenti dicens. ꝙ eſt oua elixa dura ſuple ⁊ caro vaccina ⁊ porcina magis. ¶ Attende primo ꝙ galien' libro de virtute cibariorum videtur aſſerere cōtrarium huius qd̄ dicit hic princeps. Nam capl̄o nono libri illius dicit ꝙ cibi multi nutrimenti ſunt omnes cibi groſſi quando bene digerūtur in multitudine. Et hic dicit princeps ꝙ ciborum groſſoruꝫ alij ſunt multi nutrimenti: alij pauci. Item dicit galien' capl̄o decimo dicti libri ꝙ oms̄ cibi ſubtiles ſunt pauci nutrimenti. Et hic innuit ꝑnceps ꝙ quidā ciborum ſubtiliū ſūt mlt̄i nutrimēti: alij pauci. ¶ Et ꝓ cōcordia attēde p̄io ꝙ cibus dupliciter dī multi nutrimenti. ſcꝫ aut quia plurimum ipſi' in ſanguinem vertit̄ ⁊ fit pars corporis: aut quia generat ſanguinem groſſum qui fit pars corporis firma compacta permanens difficulter reſolubilis primo modo dicitur hic a principe cibus multi nutrimenti. Sed a galieno notatur capl̄o predicto dupliciter dici cibum multi nutrimenti ſcilicet vel quia eſt groſſus ſicut caro vaccina cerebella medulle ⁊ interiora ⁊ ventriculi omnium auium ⁊ piſces groſſe ⁊ viſcoſe carnis ⁊ fabe ⁊ cicera ⁊ faſeoli ⁊ lupini ⁊ lētes ⁊ dactili ⁊ glādes ⁊ caſtanee ⁊ rape: vel q2 eſt paucaruꝫ ſuperfluitatum ſicut aſcelle pullorum anſerum ⁊ aſcelle gallinarum ⁊ panis ex ſimila ⁊ vue paſſe dulces plene et ficus mature et lac recenter mulſum et

Cuiuſq;[1] etiam harum diuiſionum alie ſunt que ſūt boni chimi: alie ſūt que ſunt mali chimi. Exemplū ſubtilis mlt̄i nutrimēti boni chimi. ouorum vitelli ⁊ vinum et aqua carnis. Exemplum ſubtilis pauci nutrimenti boni chimi. lactuce matiana ⁊ mala granata. Exemplum ſubtilis pauci nutrimenti et mali chimi. pulmo ⁊ caro anaguaid. Et exemplum ſpiſſi multi nutrimenti boni chimi. oua elixa ⁊ caro annualis agni. Et exemplum ſpiſſi multi nutrimenti mali chimi. caro vaccina et caro anatis et caro equina. Et exemplum ſpiſſi pauci nutrimenti mali chimi. caro ſalita. In hac autem ſumma inuenies temperatum.

vinum nutriunt bene et multum inquit Galienus ibi: propter paucitatem ſuperfluitatum eorum ⁊ plurimam eorum conuenientiam ad corpus. Et iſte ſecūdus modus multitudinis nutrimenti conuenit cuꝫ modo principis nunc dicto. ¶ Attende ſecundo ꝙ cibus dī pauci nutrimenti tripliciter a galieno paſſu p̄allegato. Primo quia eſt ſubtilis vt medulla panis lota bn̄ ⁊ amidū. Secūdo q2 ī eo ē nimia ſiccitas ſicut pedes vētres inteſtina aures pīguedo pulmo ⁊ caro omnium auium ⁊ animalium antiquorum panicum milium papauer oliue fiſtici nuces amigdale auellane zarur caules capparis ſucus lentiſci vue paſſe pontice pira pōtica omnia hec paruꝫ nutriunt propter ſiccitatem inquit galienus. Tertio ꝓpter multitudineꝫ ſue ſuperfluitatiſ vt piſces cucurbite granata mora pira ⁊ chriſolocanna id eſt atriplex panis hordei furfur fabe humide: et omnia hec olera velut caules ſicla acetoſa portulaca raphanus ſinapis mentaſtrum ⁊ paſtinace parum nutriunt inquit galienus ꝓpter multitudinem ſuperfluitatum earum. ¶ Attēde tertio ꝙ ſicut in groſſis ⁊ ſubtilibus nutrimentis inuenitur multum nutriēs ⁊ parum nutriens ſic in medijs alimētis inter groſſa ⁊ ſubtilia.

l Cuiuſq; etiaꝫ ⁊c̄. In hac parte vndecima innuit primo hanc diuiſionem. Ciborum tam groſſorum ꝙ̄ ſubtilium ⁊ tam multi ꝙ̄ pauci nutrimenti alij ſunt euchimi: alij ſunt cacochimi. Euchimi ſunt ex quib' bonus generatur humor. dicti ab eu quod eſt bonum ⁊ chimus qd̄ eſt humor. Iuxta illud Galieni libro de virtute cibariorum capitulo vndecimo. Cibaria boni chimi ſunt omnia cibaria temperata in quib' non eſt nimia fortitudo. in quib' cuꝫ non ſit exceſſus in q̄titate gn̄ant ſanguinem mundum clarum ſanum: ⁊ omne quod iſti ſimile ē: eſt cōueniens in omni corpore ⁊ tempore temperatis. Cacochimi vero ſunt ex q̄bus malus humor generatur dicti a cacos quod eſt malū ⁊ chimus qd̄ eſt humor. Secūdo exemplificat de cibo ſubtili multum nutriēte euchimo dicens. ꝙ ſunt vitella ouoruꝫ vinum ⁊ aqua carnis. Tertio de ſubtili parū nutriente euchimo dicens. ꝙ ſunt lactuce matiana id ē poma cōmunia ⁊ mala granata. Quarto de ſubtili parū nutriente cacochimo dicens. ꝙ ſunt pulmo ⁊ caro anaguaid id eſt nouiter natorum animaliū ſeu recēter ex vtero egredientiū. Quinto de groſſo multuꝫ nutriēte euchimo cuiuſmodi ſunt oua elixa ⁊ caro āñualis agni. Sexto de groſſo multum nutriente cacochimo quales ſunt caro vaccina ⁊ caro anatis ⁊ caro equina. Septimo de groſſo parū nutriente cacochimo qualis eſt ſalita caro cui' ſal conſumpſit propriam humiditatem.

Vltimo dicit ꝙ in hac ſumma inuenies temperatū id eſt inter cibos groſſos ⁊ ſubtiles inuenitur medi' ⁊ inter plurimum nutrientes et parum nutriētes medi': ⁊ inter euchimos ⁊ cacochimos medi'. ¶ Attende primo ꝙ cibi euchimi ſm̄ galienū libro de virtute cibariorum capitulo duodecimo ſunt panis frumenti mūdi bene factus ſuo modo preparationis quando comeditur in ſuo die ⁊ galline ⁊ hedi annualis capre ⁊ piſces non cum duricie neq; multe viſcoſitatis quib' nec eſt lim' nec malicia nec pinguedo plurima ⁊ quorū paſcua non ſūt in aq̄s ſordidis q̄ non nutriūtur male neq; ſunt velocis corruptōis ſed remanent tēpore longo anteq̄ putrefiāt vel mutentur ⁊ omnia oua nō dura: ⁊ omne vinum boni odoris ſubrubei vel ſubcitrini coloris lene in quo eſt dulcedo pauca. Et panis ſimile bene paratus arte ſua. faſcani turtures pulli colūbarum aſcelle omnium auium: ⁊ piſces parui quibus nō eſt pinguedo multa ⁊ ſunt eis paſcua ſicut nominauimus: quibus piſcib' parum ſalis appoſitum ab eis remouet viſcoſitatem: ⁊ farina hordei ⁊ vinum perticum vel citrinum ⁊ lac: ⁊ omnia hec inquit galienus ſunt boni chimi. ¶ Attende ſecūdo ꝙ cibi cacochimi ſunt trium modoruꝫ. Iuxta illd̄ galieni dicto libro capitulo .13°. Cibariorū mali chimi ſunt tres

¶ De diſpōnibus aquarū. Ca. XVI

a Qua vnū exiſtit elementoꝝ. que ſola īter oīa elemēta hꝫ propriū vt in eo qđ comeditur ⁊ bibitur īgrediatur non ideo vt nutriat: ſed quia nutrimentū penetrare facit ⁊ eius rectificat ſubſtantiam. Non autem dicimus ꝙ aq̄ non nutriat: niſi quia nutriēs in potentia eſt ſanguis: ⁊ in alia potentia longiore iſta eſt pars hominis. Corpus vero ſimplex non cōuertitur ad formam ſanguineam recipiendum: neq̄ formam mēbri humani niſi cōponatur. Sed aqua eſt ſubſtantia q̄ adiuuat ad liquefaciendū nutriēs ⁊ ſubtiliandū ⁊ vt cito penetret ⁊ currat in venas ⁊ in foramina: neq̄ eſſe poteſt abſq̄ hoc auxilio eius cōplementū rei nutrimenti. Ampli⁹ aque diuerſificantur non ſolum in ſubſtātia aqueitatis: verum etiā ſ̄m illud qđ eis admiſcetur. ⁊ ſ̄m qualitatem que in eis eſt ſuperans. b Aque v̄o que ſunt alijs meliores ſūt aque fontium. Nec tamen omniū fontium niſi fontium terre libere. in cuius territorio nulla diſpoſitionū ⁊ qualitatū extranearū ſuperat. Aut aque q̄ ſunt petroſe. quia ſunt digniores ne terreſtri putrefactione putreſcant. Il-

ſpecies. Eorum ſunt que ſe mutant in phlegma: ⁊ quedam que ſe mutant in choleram rubeam. Et oꝫ oēm hominē dimittere multitudinē eorū: ⁊ ipſoꝝ aſſumptionis cōtinuationē: etiā ſi digerat ea. qm̄ etſi non inferant cito nocumentū: tamen augmentabit in corpe ꝯtinuantis acceptionem eoꝝ in longo tp̄e chimus generans egritudines malas. Et homo dimittat oēm ſpēꝫ eoꝝ que addūt in eo qđ dominatur in corpore ei⁹: ſꝫ accipiat id quod oppoſitū ē ei quod dn̄atur corpi: q̄ min⁹ nociuum eſt: hec galien⁹. Cōſequenter ibi de ſingulis exēplificat vt generantes melācholiam ſunt panis multi furfuris niger vel antiqui frumēti ⁊ caro capre veteris ⁊ bouis ⁊ hirci domeſtici ⁊ ſilueſtris et leporis ⁊ cerui ⁊ caponi ⁊ lentes ⁊ piſces ſaliti ⁊ caules. Et generantes phlegma ſūt caro oīs pecudis et cerebrum ⁊ omēs vētres propter multitudinem ſuperfluitatū eorum: ⁊ piſces duri quib⁹ dn̄atur viſcoſitas ⁊ poma ⁊ cucumeres ⁊ citrulli ⁊ melo et cucurbita. Et choleram generant cepe ⁊ allia porri raphan⁹ rape paſtinace ꝓpter maliciam nitroſitatis ⁊ acuitatis q̄ eſt in eis: ⁊ qn̄q̄ addūt in melancholiā Sꝫ cū coquūtur abiecta prima aqua in ſecunda remouetur ab eis caliditas ⁊ acuitas: hec galien⁹. ¶ Attende tertio ꝙ cibaria media inter euchima ⁊ cacochima ſ̄m galienū dicto libro ſunt panis de farina groſſa ⁊ caro vituli caſtrati ⁊ caro annualis agni caſtrati ⁊ ex mēbris lingua et inteſtina ⁊ aures. Et ex fructib⁹ vue maxime appēſe ⁊ melo magn⁹ et ficus mature ſicce vel mixte cū nucibus ⁊ caſtaneis. Et ex olerib⁹ lactuce poſt endiuia poſt citrulli ⁊ atriplex ⁊ portulaca ⁊ bleta ⁊ acedula.

¶ De diſpoſitionibus aquarum. Cap̄. XVI

a Qua vnum ⁊c̄. In hoc capl̄o primo agit de ꝓprietate aque ſolius inter elementa: ⁊ de diuerſitatibus aquarū. Scđo de electione aque ⁊ experiētia bonitatis eius a pōdere ibi [Aque v̄o que ſunt] Tertio de rectificatiōe aque per ſublimationē diſtillatiōem et decoctōem ibi [Sublimatio p̄terea] Quarto de laudib⁹ aque nili ⁊ notificatione malarū aquarum ibi [Sūt aūt qui aquaꝫ] Quinto de aq̄s pluuialibus ibi [Ex aquis quoq̄] Sexto de putealib⁹ ⁊ paludoſis ibi [Puteoꝝ v̄o] Septimo de niuoſis glatialibus lacualibus nō currentibus ⁊ hauſtis ex cānalibus ibi [Niuoſe vero] Octauo de metallinis et ſanguiſugalibus ibi [Aque p̄terea q̄bus] Nono de niue ⁊ aqua glatiali ibi [Nix vero] Decimo de aquis frigida calida ⁊ tepida ibi [Aq̄ preterea tēpate frigida] Undecio đ aquis ſalſa turbida aluminoſa ⁊ erea ibi [Aqua vero ſalſa] Duodecimo de permixtione aquarum ⁊ remiſſione ſermonis de eis ad alia loca ibi [Cūq̄ aq̄ diuerſe]

a In prima parte que eſt p̄ſens textus dicit primo ꝙ aqua eſt vnum quattuor elementoꝝ cui ſoli ex eis ꝓprium eſt ingredi in eo quod comeditur ⁊ bibitur: non vt nutriat: ſꝫ vt ſua ſubtilitate ⁊ fluxibilitate penetrare faciat alimētum per anfractus corpis: ⁊ vt rectificet id eſt preparet ſb̄am nutrientis ad facile recipiendum digeſtionem ⁊ impreſſionē innati caloris. Secūdo dicit ꝙ ideo dicimus aquam non nutrire. q̄ de ratione nutrientis eſt vt ſit ſanguis in potentia: ⁊ non ſolū ſanguis ſed pars hominis in potētia lōginquiori: ſed ex nullo ſimplici elemēto poteſt ſanguis fieri neq̄ ps hoīs: niſi cū alijs īmixtuꝫ fuerit. Hypocras vero tertio regiminis acutoꝝ dicit ꝙ aq̄ nō nutrit. q̄ naturaliter nō hꝫ fecem. Et galien⁹ libello de aquis capl̄o q̄nto ait. Qm̄ aūt non nutrit aq̄ ſed ſolū eſt vehiculū cibi hypocrati ⁊ chriſippo ⁊ heraſiſtrato videt̄. Et ꝓpterea neq̄ vitalem v̄tutē putāt eā ꝯfortare. Et hec eſt cā q̄re iubent mellicratū ⁊ oximel ⁊ vinum dare in egrotātib⁹ abſcedēdo ab aqua: hec galien⁹. Tertio dicit ꝙ aq̄ ꝯfert ad liq̄faciendū id eſt reddēdū molle ⁊ fluidū nutriēs ſolidū et ſubtiliandū ipm̄ vt leuiter ⁊ cito penetret ⁊ fluat per venas ⁊ foramina: neq̄ poteſt nutritio cōpleri maxīe ex ſolido cibo niſi coadiuuāte aq̄ vel aliquo ſibi ꝓportionali in liquefaciēdo ⁊ ſubtiliando nutriēs vt vino vel ceruiſia hydromelle vel ſicera. Signanter additū eſt ex ſolido cibo q̄ infantes ex lacte ꝯuenientiſſime nutriūtur abſq̄ potu aque. Qꝫ aūt aqua ſit nobis neceſſaria galien⁹ affirmat primo ſimplicis medicine capl̄o tertio dicēs. Aqua ē qua vtūtur oēs hoīes cōiter ſiue ſani ſint aut infirmi: ⁊ neceſſitas ei⁹ eſt neceſſaria ad h̄ vt remaneat vita. ¶ Sꝫ ꝙ aq̄ n̄ preſtet dc̄ā adiutoria arguet aliquis ex illo canōe tertij regiminis acutorū. Aque vero nullū inueni vſum: niſi q̄ i acutis bibitur morbis. Et eodeꝫ canone dicit ꝙ rugitum facit in ſtomacho natat. q̄ tranſire moratur eo ꝙ frigiditati ptinet ⁊ indigeſtibil' ē nec vrinā ꝓuocet. Item dicit galienus ꝯmēto ill⁹ canōis. Oportꝫ vt aq̄ tota ſit tarde penetrationis difficilis digeſtionis ⁊ difficilis deſcēſionis q̄uis ſit melior aquaꝝ. Huic cōſonat illud metricū. Gloria ſit bacho ꝑeat thetis ⁊ ſua ꝓles. Que manet in ſtomacho rudis indigeſtaq̄ moles. ¶ Ad primū dic ꝙ hypocras voluit aquam crudam non ꝓficere bibitā via medicīe vel ieiuno ſtomacho: niſi ī morbis acutis. naꝫ chronici fieri ſolent ex materijs groſſis q̄s ſua frigiditate plus ingroſſat ⁊ incrudat aq̄: nec in pleureſi ꝯfert ſedando ſitim vel facilitando ſputū ſi bibat̄ toto tp̄e eius: ſꝫ p interualla bibita inter oximel ⁊ aquā mellis iuuat ad ſereandū. q̄ aqua facit accidere illis potibus roꝫitatē ꝓpter multitudinē humectatōis ſue vt ait galienus in fine cōmenti. Ad ſcđm dic ꝙ galien⁹ non loquitur de aqua cibo moderate īmixta ad reddendū ipm̄ liquidū fluidū ⁊ penetratiuū: ſꝫ de aqua ſola ſumpta a ieiuno vel ianito. Ad metricū dic ꝙ vinum ſanis eſt meli⁹ aqua maxime ꝑuectis ⁊ tēperatis vel infrigidatis. Sꝫ dicit raſis tertio almāſoris capl̄o de v̄tute aque ꝙ ipſa calorē reprimendo calefactis calidāq̄ habētibus cōplexionē pluſq̄ vinū cōueniens eſt. Quarto inuit aq̄s tripliciter diuerſificari. Primo penes ſb̄am ſ̄m quā diuerſitatē q̄dam groſſa đr altera ſubtilis alia media. Scđo penes id qđ eis admiſcetur ſ̄m quā diuerſitatem q̄dam dicūtur lutoſe q̄dam ferree q̄dam ſulphuree alie aluminoſe ⁊ ſic de ſilibus. Tertio penes qualitatem ſ̄m quā diuerſitatem q̄dam calide dicūtur alie frigide alie tepide. Et iterum penes qualitatē q̄dā ſunt inſipide: quedam dulces: q̄dam ſalſe: q̄dam amare. Et iterum q̄dam clare et luminoſe quedam turbide. Et iterum quedam mali odoris: alie non mali: alie inodore.

b Aque vero ⁊c̄. In hac parte ſecunda primo deſcribit aq̄s alijs meliores. Secūdo docet has apōderenoſci ibi [Debes autē ſcire] ¶ In pria particula tangit nouēdecim conditiōes bone aque. Prima eſt ꝙ ſit aqua fontis. naꝫ fontales aque ſunt alijs meliores. Idem ſentit galienus primo de regimie ſanitatis capitulo decimo dicēs. ꝙ fontis aqua recēs maxime eſt bibenda q̄ nullam adiectam habeat ꝑnicioſaꝫ qualitatē. Et libello de aquis ait fonteas excellere alias. Et ā te cuꝫ hypocras: ſꝫ raſis pretulit aquam magnorum fluminū dulciuꝫ. Iuxta illud auerroys quinto colliget capl̄o de aquis. Melior aqua ſ̄m hypocratem eſt aqua fontium orientaliuꝫ que ſcaturit ex terra que non habet nimis groſſam ſubſtantiam neq̄ nimis mollē vel luteaꝫ: ſed ſit mediocris inter eas. Et propterea hec aqua eſt ſuauior ⁊ leuior ⁊ citius permutatur a calido ⁊ frigido. Et raſis ſentit ꝙ melior aqua ſit fluminum magnorum dulcium. Et hypocras dicit ꝙ iſte ſunt diuerſarum ſubſtantiarum eo ꝙ tranſeūt per diuerſas terras. ⁊ propterea quia ingrediuntur eas multi riui. Et tamen videtur ꝙ raſis non laudauit flumina groſſa magna niſi propterea quia ſol operatur in eis vnam operationem ꝓpter quaꝫ ſeparantur res groſſe a ſubtilibus: ⁊ propterea coquūt

medici aquam eis qui habent debilem stomachum ⁊ epar: hec auerroys: sed in fine capl'i illius adheret hypocrati. Scd̄a est ꝙ non solū sit aqua fontis: sed fontis terre libere scʒ non infecte putredine aliqua vel extraneo sapore, vel odore vel metallica virtute vel substātia aliqua alia extranea aut q̄litate. Tertia est ꝙ non solum sit aq̄ fontis terre libere sʒ etiā currens nam cursu mūdificatur ⁊ subtiliatur aqua. Quarta est ꝙ non solum sit currens: sʒ etiam discoop̄ta soli ⁊ ventō. Nā sol ⁊ venti purificāt aquas ⁊ eas subtiliāt queādmoduʒ aerem. Currēs enim discoop̄ta ex cursu nobilitatur ⁊ subtiliatur: sʒ non currens discoop̄ta quādoqʒ est pluris malicie ex discoop̄tura q̄ cooperta non currēs ex ꝓfunditate ⁊ coopertura: vt aq̄ putcales cooperte ꝓfunde sūt malicie mioris q̄ paludose discooperte soli ⁊ ventis maxime meridionalibus. citius eniʒ putrescunt ⁊ corrūpuntur paludose putealibus ab extraneo calore cui plus exponuntur. Quinta est ꝙ nō solum sit currens ⁊ discoperta: sed etiam incedat abscedēs a fonte supra lutum. Nam q̄ supra lutum fluit melior est ea que fluit supra petras. q̇a lutū mūdificat aquam: ⁊ tollit ab ea res extraneas vt terrestreitates que sibi imiscentur ⁊ colat aquam id est reddit limpidam separando ab ea qd̄ eam turbat ac si colaretur per pānum mundū. Petre vero non faciūt illud q̇a nec sunt sic affines terrestreitatibus aque mixtis nec ab aqua penetrantur sicut lutum. ¶ Attende ꝙ licet aq̄ petrose sint grossiores ⁊ frigidiores a galieno censentur puriores alijs ⁊ sine fecali residētia. Ait enim libello de aq̄s capitulo secūdo. Petrose v̄o peiores q̇dem sunt ⁊ duricie ⁊ frigiditate. Pure vero plus alijs ⁊ absqʒ hypostasi. Sexta est ꝙ nō soluʒ super lutum fluat sed super lutum liberum id est absolutum ab oī putredine ⁊ fetore ⁊ extranea substātia vel qualitate: ita ꝙ nec sit fetidum neqʒ lacunosum: neqʒ alius male substantie vel qualitatis aquā inficientis. Septima est ꝙ sit multe q̄titatis ita scʒ ꝙ conuertat in sui naturam illud qd̄ ei miscetur ex pluuijs ⁊ riuis ⁊ nō maneat etherogenea manifeste. Octaua ē ꝙ fortiter currat. naʒ per cursum fortem subtiliatur. ¶ Sed instabit aliq̇s ꝙ aq̄ ex forti cursu rapit secum terraʒ ⁊ alia ex ripis q̇bus turbatur ⁊ ingrossatur sicut est videre in rhodano. Dic ꝙ talis aqua in substantia sua ē subtilis ⁊ facile residet qd̄ ei miscetur. ⁊ ideo bona est: sed dʒ ꝑmitti prius residere q̄ cibis īmisceatur vel in potu detur. Nona est ꝙ ipsa currat v̇sus orientem ⁊ maxime v̇sus orientem estiuū. s. versus hanc partem vbi sol oritur tēpore estatis. sic eñi melius a sole purificatur ⁊ in ortu ⁊ ascēsu eius. Et post hanc in bonitate est currens in septētrionem. Et currens in occidētem vel meridiem mala est maxime flantibus austris. Eiusdem snīe memīt galienus libello de aq̄s capl'o primo dicens. Aque vero fluxibiles multo subtiliores sunt: ⁊ ad vrinationem meliores: ⁊ omnes q̄cunqʒ fontes versus orienteʒ fluunt humiditate ⁊ subtilitate ⁊ bono odore. Et vt sint moderate frigide ⁊ calide excellunt alias. Que vero fluunt versus septētrionem dulces quidem sunt in frigiditate aūt excedunt. Que autem versus occidentē violēte quidem sunt in infrigidando violente vero ⁊ in duricie id est grossicie propter quod brancose sunt ⁊ pleuretice ⁊ spasmose. Que vero versus austrum salsiores sunt ⁊ calidiores ⁊ ad vrinanduʒ non idonee: hec galienus. Decima est ꝙ plurimum elongata sit a sua origine seu principio. quia q̄to magis ab eo elongatur tanto magis subtiliatur ⁊ purificatur subtiliatione ⁊ purificatione quas acquirit suo lōgo cursu v̇sus orientem. Huius contrarium sentire videtur auerroys q̇nto colliget capl'o de aquis dicens. Non potest esse vt in estate nō defluat aque multitudo ad flumina ⁊ aq̄ pluuie: et propterea q̄to plus elongatur flumen a suo ortu ē deterius: ⁊ propter hoc nostrum flumen melius est in corduba q̄ in sibilia: ⁊ ē deterius in sibilia propter crementuʒ ⁊ decrementum ⁊ ꝓpter admixtionem aq̄ salse in eo q̄uis illd̄ nō sentiatur. ⁊ ē impossibile ꝙ aq̄ magnoꝝ fluminum non sint turbide. Et propter hoc inuenimus ī fūdo pitariorum id est venarum quādo ponimus in eis aquaʒ fluminum multum de sabulo ⁊ tra: hec auerroys. Cui respōde si vis ꝙ aqua elōgata a suo fonte pōt deteriorari ex malis pluuijs ⁊ malis riuis ⁊ malis terris si per eas fluat aut sibi ɔmisceātur sicut euenire asserit in suo flumine. Sed contrarium huius hic supponit p̄nceps ex alijs conditionibus bone aque. que si sibi insint ex longo cursu versus solis ortum q̄si decoq̇tur. Et si q̄s habeat terrestreitates sibi commixtas facile resident ⁊ ab eis absqʒ artificio sola quiete in vase mundo per residentiam purificantur. Undecima est ꝙ ipsa descendat a locis altis cum alijs bonitatibus. Hanc cōditōem tangit gal'. cap̄. 2°. libelli de aquis dicens. Sed plana q̇dem terra deterior est ad effluxiones aq̄rum ⁊ vt plurimum sunt ibi putei fosse ⁊ fontes stationarij. In summitatibus vero sunt fontes meliores ⁊ aq̄ puriores ⁊ melioris odoris ⁊ dulciores eis q̄ sunt in planitiebus: hec galienus. Et ad illa iuuat ꝙ aq̄ montium sunt plus exposite soli ⁊ ventis ⁊ fortius fluunt vt ī pluribus vnde minus fiunt putrescibiles. Duodecima est ꝙ sit q̄si dulcis: q̄ dulcis esse imaginatur q̇a est omni sapore extraneo priuata non multum fortiter. sed quasi insensibiliter immutans gustum. Signanter dicitur quasi dulcis. quia non est proprie dulcis: sed insipida: immo ipsa est in summo insipiditatis ⁊ velut exemplar aliarum rerū insipidarum vt ait galienus q̄rto simplicis medicine capl'o septimo. Tertiadecima est ꝙ vinum non tolerat permixtionem eius nisi sub modica q̄titate. q̇a q̄to purior est tanto magis frangit virtutem vini. Et intelligas id de vino mediocris fortitudinis. nam fortia vina qualia sunt hyspanica mixtionem sustinent aq̄ plurime. Uel intelligas ꝙ vinum quodcunqʒ minus aq̄ pure q̄ alterius sustinent. Quartadecima est ꝙ sit leuis ponderis. ex hoc enim noscitur esse subtilis ⁊ terrestreitatibus non esse imixta q̇bus aggrauetur eius substantia. Quintadecima ꝙ cito ī frigidetur ⁊ cito calefiat. q̇a est resoluta id'est non congelata neqʒ coagulata: sed sparsa in hyeme ⁊ calida in estate. Et licet cito infrigidetur non tamen facile congelari solet ꝓpter carentiam terrestreitatis. q̄ condensetur ⁊ fiat glacies. Et ex cita calefactione ⁊ infrigidacione eius leuissima esse probatur. Iuxta illd̄ hypocratis amphorismorum q̇nta. Aqua q̄ cito calefit ⁊ cito infrigidatur leuissima est. Et lʒ talis sit leuissima pōdere: dicit tamen galienus in cōmento. Non oportet intelligere hic hypocratem intendisse leuissimam in pondere. si enim hoc intendisset vile q̇d in longo tempore ⁊ magno labore inuestigasset qd̄ tamē libre apposit ū leuiter apprehendi potest. Intendit ergo leuissimam q̄ stomachuʒ non aggrauat ⁊ que cito transit digesta. Neqʒ solum his que hic posuit est tētanda aqua: sed alijs modis quos hac causa reticuit: q̇a breuissimus erat ⁊ posuit obscura. Est autem leuissima q̇a non turbata: secundo q̇r in ip̄a non apparent corpora terrea: tertio q̇a non horribiliter est sapida: q̄rto q̇a cito calefit ⁊ infrigidatur. Que cum assint cito dige

la autem que est terre libere melior ē petrosa. Neqʒ ex oī fonte t̄re libere: sed illa tantum que preter hoc ē currens. Nec omnis currēs nisi currēs que est soli ⁊ vētis discooperta. Hec nāqʒ ex eo quo currens est nobilitatem acquirit. Non currēti vero ē cuʒ acquiritur ꝓpter discoopertura3 malicia talis qualis non acquiritur propter profunditatem ⁊ cooperturam Neqʒ omnis currens discooperta nisi illa que super lutum incedit. Et debes scire ꝙ illa que super lutum vadit melior est illa que sup̄ petras fluit. lutum enim mundat aquam: ⁊ aufert ab ea res extraneas sibi admixtas que sunt in ea: ⁊ colat ipsam: sʒ lapides nō faciunt illud. Oportʒ autem vt lutum per qd̄ transit sit liberū et non sit lutum fetidum: neqʒ lacunosum neqʒ aliud. Quod si hec aqua fuerit multa ⁊ forti cucurrerit cursu que propter sui multitudinem illud quod ei admiscetur in suam conuertat naturam ⁊ que suo cursu ad soleʒ tendat scʒ ad orientem ⁊ proprie ad eius estiuum erit melior aquis. et q̄to etiam magis cum multum a suo elongabitur principio. Et post hanc que ad septētrionem vadit. Illa nāqʒ que ad occidentem tendit ⁊ meridiem est mala. ⁊ proprie cuʒ meridionales exufflauerint venti. Et illa quidem que a locis descendit altis cum alijs bonitatibus est melior. Et illa que est sic est q̄si dulcis: que dulcis esse imagīatur. Et neqʒ vinuʒ tolerat vt ex ea sibi admiscetur nisi parum. Et est in pondere leuis. Et cito infrigidatur: ⁊ cito calefit propterea ꝙ ē re-

ritur. ⁊ sicut cibus digestus bonus sic aq̄ suo modo bona esse videtur
ex leuitatis sue digestionib᷑. Quicūq̧ ergo ad bibendū aquā tētaturi
sunt nō certiora experimenta habere possunt: hec galienus. Decimasex
ta est ꝙ in ea nō dn̄cꝫ aliq̄s sapor: sed sit insipida penit᷑ Juxta id galie
ni q̄rto simplicis medicine caplo septimo. Et perscruteris subtiliter ser
uationez eius qd est
de impressione ei᷑ in
lingua tua ⁊ proprie
ꝙ est ex aq̄ in q̄ non
declaratur aliq̄s ho-
rum saporum quos
diximꝰ hic nō stipti-
citas neq̧ acredo ne
q̧ acuitas neq̧ ace-
tositas neq̧ amari-
tudo. Nā cum sapor
sit passio in humido
fcā a sicco terreo alte
ratiua gustꝰ fm potē
tiam in actum vt ait
Aristo. caplo tertio
trac. secūdi libelli de
sensu ⁊ aqua pura ca
reat sicco terreo: me-

soluta frigida ī hyeme ⁊ calida ī esta
te. In qua nullo modo sapor supat
aliquis neq̧ vllus odor. Et cito descē
dit ab hypocondrijs. Et quod in ea
coquitur cito coquitur ⁊ cito dissol-
uitur. ¶ Debes autē scire ꝙ pondus
ex experimentis est adiuuantibꝰ ad
cognoscendū aque dispositionem.
Aqua nāq̧ que est leuior in plurimis
dispositionum est melior. Est autem
cum cognoscitur pondus per mēsu-
ram. Et est cuz cognoscitur si in dua-
bus aq̄s diuersis duo pāni aut duo

rito ē insipida. Decimaseptia ē ꝙ nullꝰ odor in ea dominetꝛ. Nihil em̄
odorabile est sine siccitate. Juxta illud aristo. tractatu nūc dicto caplo
q̄nto. Est haūt odorabile non fm ꝙ perspicuū: sed fm ꝙ lauabile vł inun
dabile euchime siccitatis. Cū igitur aq̄ pura nihil siccitatis habeat pe
nitus inodora est. Decimaoctaua est ꝙ cito descendat ab hypocōdrijs
id est a partibus q̄ sub costis sunt. Ex hoc eniz facili descensu leuissima
dicitur a galieno: nō offendens stomachū nec in eo natās nec ventosita
tes illic multiplicās. Decimanona ē ꝙ res ī ea cito decoquūtur ⁊ dissol-
uuntur vt carnes pisces olera legumina grana panica. Primo qꝛ cito ca
lefit. Secundo qꝛ subtilitate sua velociter penetrat vsq̧ ad intima ho-
ruz que coquūtur in ea. Nōne vides ꝙ cum aquis putealibus vix pisa
coquūtur ⁊ dissoluūtur que facile coquuntur in aq̄ fluminis. Ex dictis
elici potest descriptio talis aque melioris. ꝙ est aqua fontis: terre libe-
re: currens: discooperta soli ⁊ ventis: sup lutum liberum incedens: mul
ta: fortis cursus: tēdens in oriēs: elongata a suo pncipio: descendēs a lo
cis altis: insipida: cuius q̄titatem magnam vinum nō tolerat: leuis in
pōdere: que cito calefit ⁊ ifrigidatur: ī qua nō superat sapor neq̧ odor:
cito descendēs ab hypocondrijs: in qua cito coquitur ⁊ dissoluitꝛ quod
in ea coquitur. ¶ Attende primo ꝙ aqua dicitur pura fm medicos ex
iudicio sensus cū penitus ē insipida ⁊ summe clara ⁊ luminosa ⁊ omino
sine odore: lꝫ nulla inueniatur apud nos ex toto mūda carens omi imi-
xtione. Juxta illud galieni pmo simplicis medicine caplo q̄rto. Et hec
quidem aqua experitur ⁊ iudicatur de ea p tres sensus qui sunt gustꝰ ⁊
visus ⁊ odoratus. Per gustum q̄dem vt non sit ei sapor oīno: īmo sit in
sipidi saporis in summo. Et per visum q̄dez vt sit in summo mūda ⁊ cla-
ra ⁊ luminosa. Et silr iterum in odoratu oz ne sit odor ei penitus. At ve
ro aqua denudata ex his oībus ppꝛietatibus est iterum apud naturaz
non munda in fine mundificationis: sicut nullū quattuor elementoruz
sensatoꝝ est purum cui non pmixtum sit aliud ab eo. Apud sensum ve-
ro ⁊ apud visuz aq̄ longinqua ab illis ppꝛietatibꝰ est pura mūda. ¶ At
tende scdo ꝙ ꝯditiones principaliores melioris aq̄ sic colligit galienus
libello de aquis caplo sexto. Una itaq̧ bonarum ⁊ malarū aquarum
est cognitio. Si hyeme q̄dem est calida estate vo frigida. Secūda vero
si pura est ⁊ non lesa fm colorem neq̧ materiam hꝫ vel hypostasiꝫ. Alia
vero si est leuis ⁊ facilis ponderis: que em̄ pondere est leuis nō est pmi-
xta terre. Cōsiderare aūt oportet ⁊ si cito calefit ⁊ infrigidatur melior ē
enim ista alijs. Et qualiter ad digestionem se habet qualiter autem ad
secessionem. Que enim cito digerūtur sunt meliores. Et que secedūt. si
secedunt fm vesicam. nulla enim est que per intestina aquarum secessio:
hec galienus. ¶ Attende tertio ꝙ vltra conditiones melioris aq̄ quas
hic narrat princeps conditio temporum anni non est omittenda. Ju-
xta illud galieni libello de aquis caplo quarto. Uernales igitur et hye-
males temporanee sunt ⁊ optime quas ego maxime laudo. Autūnales
vero ⁊ estiuales cum in generatione differant ⁊ in bonitatibus non est
dicere q̄tum a vernalibus deficiunt. Terra enim vaporat siccius in esta
te et autūno ⁊ aer habet permixtiōes terre multas quas purgant plu-
uie ⁊ propter hoc huius aque sunt duriores: ⁊ ad abstergendum q̄dem
sufficientes ⁊ secedendum fm intestina. non bone aūt sunt renibus et
pulmoni ⁊ arterie. ¶ Attende quarto ꝙ etiam venti diuersificant bo-

nitates aquarum ⁊ ariditas ⁊ pluuiositas. Juxta illud Galieni
ibi. Differūt aūt aque ⁊ penes spiritus. Boreas enim si flauerit
dulcior quidem erit sed frigidior: si vero auster minus quidē dul
cis calida vero magis. Que aūt que fiunt in ariditatibus aque
nitrosiores sunt eis que fiunt in pluuiositatibus. ¶ Attende q̄n
to ꝙ in electio
nibus aquarū
attendi debēt
color ⁊ regio.
Juxta illō ga-
lieni caplo vl-
timo nūc dicti
libelli. Diffe-
rūt autē aque
etiam fm colo
rem ⁊ regionē.
Et oportet de
his ab homi-
nibus locoruz
interrogare.
Est eniz aqua
ī leōtinis quā
si q̄s bibit mo
ritur. Talis au

cota vnius ponderis madefiant. et
postea vehementer exiccentur: dein
de ponderentur quia aqua cuius co
tum fuerit leuius erit melior. Sub
limatio ͨ preterea ⁊ distillatio aquas
rectificant malas. Et si istud nō fue-
rit decoctio rectificat Aqua enim co
cta sicut testificati fuerunt sapiētes
minoris est inflationis ⁊ velocioris
descensionis. Et torpidi quidam me
dicoruz existimant ꝙ aque cocte sub
tile resoluatur ⁊ ipsius remaneat spis
sum vnde in coquendo ipsam nō exi

tem est in ero acardie quam vocant aquam stige. Talis etiam est
in tracia ⁊ lacus qui in sabromatibus super quem neq̧ auis vola
re potest. Et alius fm medos super quem ⁊ regio stat nigra q̄ ap
proximata igni accenditur. Et hoc pharmaco aiūt medeam cor-
rumpere filiam anacreonis. Est etiā ⁊ circa susam aq̄ quā si q̄s bi
berit amittit dentes. Subarius vero fluuius viros ignorantes
facit. Is autem qui in egipto depilat capita bibentium. Harum
itaq̧ nullam est scire nō interrogando ab hominibus illorum lo
corum: hec galienus. ¶ Attende sexto ꝙ herbe aquis innascētes
sunt etiam considerande. Juxta illud galieni libello de aquis ca
pitulo scdo. Herbe autem aliquando quidez valde nocent aque:
aliquando autem iuuant sicut nasturtium ⁊ calamentum ⁊ adi-
anthum. Hec enim plurimum in riuis nascuntur. et bonis q̄dez
aquis nocent: malis autem iuuant si permisceatur aliq̄d phar-
macosum aquis. fiunt autem adv̄inationem meliores huiusmo
¶ In secūda particula dicit primo ꝙ (di aque: hec galienus.
pondus iuuat ad cognoscendū dispositionem malicie vel bonita
tis aque. Nam que leuior est. est melior vt in pluribus scilicet dū
non habet aliquas ex malis conditionibus vt fetorem vel extra-
neum saporem. Scdo dicit ꝙ aque pondus dupliciter noscitur.
Primo p mensuram eius in statera seu equilibra. Secundo mo-
de faciendo duos pannos aut duo cota eiusdez ponderis i diuer-
sis aquis de quibus est dubitatio que leuior sit: deinde desiccan
do optime pannos hos aut cota: post ponderādo. ⁊ illa aqua me
lior ⁊ leuior est cuius pannus est leuior ⁊ cotum leuius. quia per
hoc designatur aquam fuisse subtilem siue terrestreitate. quia nō
reliquit in panno vel coto terrestreitatē qua fieret grauior.
c Sublimatio preterea ⁊c̄. In hac parte tertia dicit primo ꝙ
sublimatio ⁊ distillatio corrigūt seu rectificant malas aquas. Et
intellige per sublimationem eleuationem aque sub forma vapo-
ris virtute caloris vsq̧ ad summitatem seu coopertorium alēbici
vel alicuius alterius vasis cooperti. Et per distillationem intelli
ge descensum dicti vaporis inspissati ⁊ conuersi in aquam a frigi
ditate coopertorij ⁊ emanationem eius per rostrum alēbici seu
distillatorij instrumenti. Potest etiam ⁊ per distillationem intel
ligi colatio aque per poros strictissimos pannorum vel stamino-
rum vel taratātarorum aut similiuz per quos transire non valēt
terrestreitates aquarum grossarum: sed solum transeunt partes
aquose subtiles. Secundo dicit ꝙ si istud non fuerit id est si in
strumenta sublimatōnis ⁊ distillatōis non habeantur: decoctio
tunc rectificat malas aquas. Aqua nāq̧ bullita minus inflat et
velocius descendit a stomacho ⁊ hypocondrijs vt testantur sapi
entes. Et istud est signum ꝙ est subtilior ⁊ penetratiuior. Ter-
tio dicit ꝙ aliqui medici torpidi id est pigri in inquirendo veri-
tates ⁊ naturas rerum existimant ꝙ per decoctionem partes sub
tiles aque cocte resoluantur ⁊ grosse remaneant sicut fit in lacte
⁊ melle ⁊ ouis ⁊ in terra molli cum ex ea fit later per decoctionem
Et ideo affirmant ꝙ aqua ex decoctione non melioratur: immo
spissior fit. Et isti falluntur quia ad ingrossationem requiritur ꝙ

humidum recedat ⁊ siccū maneat cōstans. Sed ab aqua non potest recedere humidū ipsa remanēte sub forma aque. Et ideo nō ingrossatur per decoctionē. Juxta illud aristo. q̄rto methcororū caplo de coagulatione ⁊ liquatione. Jngrossatio enim humido quidem abeūte fit sicco aūt ꝯstante. Aqua autem humidorꝝ non ingrossatur sola. Item ignis aut caliditas non solum nō igrossat aquā: imo congelatā aquā ⁊ ea que aq̄ sūt a domi nio coagulata dissoluit ⁊ subtiliat. Juxta illud aristo. ibi. Quecūqꝫ q̄dē igitur sunt aq̄ non coagulantur ab igne soluunt enim ab igne. Idē aūt idem per se nō erit causa ꝯtrarij Quarto dicit ꝙ aq̄ in diffinitōne sue aqueitatis id ē rōe quidditatiua seu sb̄ali sue ꝓprie nature cōstat ex sīl'i bus partibus in subtilitate ⁊ spissitudine. q: est corp' simplex ⁊ elementum: ⁊ non inspissat nisi altero duorꝝ modorum. scʒ vel ex forti frigore super eam ꝑdominātē: aut ꝓpter cōmixtionēʒ fortem terrestrīū partiū nequeuntiū ab ea de se separari: q̄a sunt ita parue ꝙ findere nō possunt continuitatē aq̄ ⁊ inferius residere. Et sic oʒ vt imixte maneant sb̄e aque donec ipsa subtiliata facili' findi possit. ¶ Sed instabit aliq̄s contra p̄mū modum inspissationis aq̄. q̄a si q̄litas frigoris p̄ualens super aquā sufficiat ipsaʒ inspissare aq̄ pura in propria natura ⁊ regione debebit eē spississima. q̄a est frigidissima. Dic ꝙ frigiditas aq̄ propria sibi naturaliter inherens nō congelat eam sed de foris veniēs ⁊ eam coadunās inspissat eam ⁊ q̄nqꝫ cōgelat faciens eam accedere ad naturam terre. Aliter ex aq̄ pura terra fieri non posset cōtra arist. scd̄o de g̃ratione de elemētis dicentē. Uniuersal'r q̄dem manifestū ē ꝙ ōme ex oī īmatū est g̃nari. Uerbi gr̄a ex igne q̄dem erit aer. eodem aūt modo ⁊ ex aq̄ terra: ⁊ ex terra ignis. Sed q̄d ad arist. dicetur q̄rto methcororꝝ dicentē. Aqua aūt humidorꝝ nō ingrossat̄ sola. Dic ꝙ cū aq̄ inspissatur et congelat̄ a forti frigore ꝯgelāte iā non ē sola: sed pars eius aliq̄ vel facta est terra vel terre approximat. Quinto dicit post hec. i. postꝙ̄ aqua inspissata est a frigore vehementi sibi superueniente vel ex cōmixtione paruarū partiuʒ terrestriū cū ea decoctio p̄mo remouet spissitudinē aq̄ q̄ sibi contingit ꝓpter frigus. q: sicut frigus duxit partes aque a circunferentia v̄sus cētrum ingrossando ⁊ cōpingēdo: sic calor decoquens reducit eas a centro v̄sus circūferentiā dilatando ⁊ subtiliando. Remouet etiā decoctio spissitudinē q̄ ꝓuenit ex cōmixtione paruarū partium terrestriuʒ. q: tam vehemēter rarificat ⁊ attenuat sb̄am aq̄ ꝙ facillime findit̄ a terreis partib' prius sibi īmixtis: et tūc ab ea sepantur ⁊ descendūt dicte ptes ⁊ aq̄ remanet pura propinqua simplici. Sexto dicit respondendo rōni torpidorꝝ medicorum dicētium ꝙ decoctio remouet subtile ab aq̄ ⁊ relinq̄t grossum ꝙ in decoctione aque illud qd̄ ex ea fuit separatum id ē resolutum est homogeneū ei quod remāsit: ⁊ non lōginquū ab eo id est ē eiusdē nature cū aq̄ remanente in vase decoctōis: ⁊ nō multū ab ea distat in subtilitate vel grossicie. q: cū aq̄ sepatur a terrestreitatib' sibi īmixtis partes ei' assimilātur sibiīuuicē in subtilitate: neqꝫ multum iter est id est nō ē magna differētia iter id qd̄ subit id est parteʒ aq̄ que resoluitur in decoctōne ⁊ postea inferius recedit ⁊ inter illud qd̄ remanet ex aqua post decoctionem. Et si volueris istud expiri decoque aquā in vase aliquo ⁊ cooperi os vasis cooperto: io habēte rostrū ⁊ recollige aquā q̄ per rostruʒ defluit ⁊ cape simile q̄titatem aque cocte q̄ mā sit in vase ⁊ dimitte ambas infrigidari: post pōdera eas ⁊ inuenies ip̄as fere eq̄lis ponderis. Uel intellige vt videtur repetitio eiusdeʒ ꝙ nō multū interest inter id quod subit ⁊ inter illd̄ quod remāet id est nō est magna differentia inter partes aq̄ cocte inferiores ⁊ reliq̄s eius partes. Septimo concludit p̄ncipale intentū scʒ ꝙ decoctio non subtiliat aquā: nisi quia tollit spissitudinem quaʒ a frigore acquisiuit: ⁊ descendere facit ac residere partes terrestres prius sibi īmixtas. Octauo dicit ꝙ signū huius scilicʒ ꝙ decoctio descēdere facit terrestreitates ab aqua ē ꝙ ab aq̄s grossis diu custoditis ī aliquo vase sine decoctione non descēdit aliquid de q̄ sit curandum: sed cum decoquūtur statim descendit ab eis multa terrestreitas ⁊ fit aq̄ remanens leuis ponderis ⁊ clara. Nono dicit ꝙ cā descensionis terrestreitatis ab aqua post decoctionem est subtilitas acquisita aque per decoctionem. Cuius rei signum est ꝙ aq̄ magnorum fluuiorum vt fluuij geon maxime accepte prope finem eorum statim cum in vase recolliguntur sunt turbide terrestres ⁊ postmodum in vna recessione. i. sepatione terrestreitatis p decoctionē breui tpe ⁊ q̄si subito ita clarificant̄ ꝙ si iterum decoquātur vt terrestreitates residēat nō descēdet aliq̄d terrestreitatis ab eis de q̄ sit curādū. q̄a tales aq̄ prio sunt subtiliate ex lōgo cursu cū sint recollecte in postremo fluminū longe ab origine: scd̄o q̄a decoctio adhuc ampli' subtiliat eas. ¶ Attēde p̄mo ꝙ geon fluui' de padiso surgens vniuersam ethiopiā cingit dict' ꝙ in cremēto sue exundatōis terrā egypti irriget. Ge enī grece terra ē. hic apud egiptios nil' vocat̄ vt ait papias auctoritate ysidori. ¶ Attēde scd̄o ꝙ galien' libello de aq̄s caplo vltio tāgit duos modos corrigēdi malas aq̄s dicēs. Cōuersantes aūt vbi ē praua aq̄ ingeniari oʒ facere eā potabilē. Optimū ergo ē coq̄re eā in lagenis figularib'. s. de terra ⁊ infrigidādo p noctē rursus calefaciēdo bibere. Si vero exercitui oʒ p̄parare bonā aquam ex mala: foueas decet fodere ab altis locis ad declales. i. inferiores īmittendo ad foueas ī q̄b' sit dulcis terra ⁊ porosa. exinde aūt ad lagenā trāsfluat semp enī in foueis remāebit aq̄ malicia. Sūt aūt ⁊ alij plures mōi correctōis malicie aq̄rū de q̄b' determinat rasis sexto almāsoris ⁊ p̄n. p̄ini tertia doctrina q̄nta sūma singl'ari caplo de p̄seruatōe iter agent̄ a nocumēto diuersaꝝ aquarum. Sunt autem ⁊c. In hac parte q̄rta dicit p̄mo ꝙ aliq̄ sumine laudauerunt aquā nili ꝓpter q̄ttuor: primo ꝓpter longitudinem sui cursus: scd̄o q̄a currit p bonas terras ⁊ loca nitida: tertio q̄a currit a meridie v̄sus septētrionē subtilians aquas q̄ fluūt in ip̄am: q̄rto ꝓpter eius multitudinē ⁊ in h̄ q̄rto secuʒ cōmunicant plures alie aq̄. Et est nilus fluuius egipti sic appellatus. q̄a limum trahit. De hoc flu

stit iuuamētum. quoniā in aqua spissitudinem augmētat. Scire auteʒ debes ꝙ aqua in sue aqueitatis diffinitione ex partibus existit in subtilitate ⁊ spissitudine similibus. q: est simplex: sed non inspissatur nisi ꝓpterea ꝙ frigoris qualitas super eam p̄ualuit: aut propter fortem terrestrium partium cōmixtiōem que ob hoc ꝙ sunt paruissime ab ea nequeūt separari neqꝫ descendere in ea. q: nō sunt tante q̄titatis vt continuitateʒ aque findere valeāt ⁊ in ea descendere ob multam paruitatem. Oportet ergo vt eis accidat cōmixtio cum substantia aque. Post hec decoctio spissitudinem remouet que ꝓpter frigus accidit primo: deīde partes aque vehementer rarificat donec fiat subtilioris substātie vt possint ab ea separari partes graues terrestres in ei' spissitudine retente: ⁊ constringant eaʒ descendētes: ⁊ ꝓpter descensum ab ea separantur: ⁊ remanet aqua pura ⁊ simplici propinqua. Et erit illd̄ qd̄ propter calefactiōem fuit separatuʒ homogeneū ei quod remansit ⁊ non longinquū ab eo. q: cum aqua a cōmixto separatur eius partes in subtilitate similantur: neqꝫ multuʒ interest inter illud quod subit ⁊ inter illd̄ quod remāet. Decoctio ergo nō subtiliat aquam nisi propterea quia aufert spissitudineʒ frigoris: ⁊ q: facit quod ei cōmixtum est descēdere. Et huius quidem significatio existit q̄niam cū aque grosse dimittūtur longo tēpore non descēdit ex eis res de qua sit curandū. Sed cum coquunt̄ ilico descendit in eis res multa et fit aqua que remanet in pondere leuis ⁊ clara. Et descensionis quidem causa est subtilitas que ex decoctione acquirit̄. Nōne vides ꝙ aque magnorum fluminū sicut fluminis geon et precipue ille que in postremo ei' sumūtur ilico cū sumūtur vehementer sunt turbide: ⁊ postea ī breui tempore in vna recessione subito ita clarificantur ꝙ si alia vice residere facias non descēdet in eis res de qua esset curandū. Sunt autem° q̄ aquaʒ nili maxima laude extollūt. Et eius bonitates in quattuor comprehendūt.

uio q̄rit aristotelis libello de inundatōe nili. Propter quid alijs flumi nibus in hyeme q̇dem augmentatis in estate aūt multo factis minori bus solus coꝝ q̇ in mare fluūt multū estate excedit fitq̄ tātus vt ciuita tes sole supsint velut insule. Et post recitatōez ꝛ reprobationē plurium sup hoc opinionū sic respondet aristoteles. Videntur enim aque facte in ethiopia per tempora hec a caue vsq̄ ad arturum multe ꝛ abūdāter: hyeme au tem nulle. Et ꝓpter hoc simul cuz ventis annualib' aduenit fluuius. Isti eniz ne bulas maxie ferūt in regionem et q̇cunq̄ alij venti fiūt estiuales ante hos quibus ascendētib' ad mon tes defluūt aque ad stagna per q̄ nil' flu it. ¶ Attende ꝙ ga lienus fuit vnus ex tollentiū aquaz nili. Ait eñ libello de a quis caplo ṗmo Sz ꝙuis nō laudē fluē tes v̇sus austrū aq̄s nilum tñ fluuiuz ita laudo vt sic mihi vi detur paucis cōpare tur fluuijs fm boni tatē aque ꝛ subit vē trem ꝛ mulieribus i ꝑtubus cōfert. Se cūdo dicit ꝙ hec ꝯdi tio ē in malis aquis ꝙ si quotidie effun dantur de vase vno ī alind vas omni die residet ab eis euidēter aliqua terrestreitas sicut in primis dieb'. Et vltra hoc nō cito sed paulatiue descendit ab eis qȯ de scēdere solet. Et vna cū istis habēt ꝙ nunq̄ ꝑfecte clarificant. Cuius ra tio ē ꝙ sicut terrestreitates īmixte faciliter descēdūt a sb̄a subtili carēte grossicie viscositate ꝛ vnctuositate: sic difficulter descēdunt a sb̄a grossa non faciliter diuisibili ꝓpter ipsius grossiciem. Tertio dicit resumēs vnum quod ṗdixerat vt addat ꝙ decoctio subtiliat substantiam aque et post decoctionem concussus id est agitatio aque vel crebra mutatio de vase in vas sicut cursus aque subtiliat eam.

c Ex aquis quoq̄ laudabilibus ꝛc̄. In hac parte q̄nta dicit ṗmo ꝙ aque pluuiales sunt ex aquis laudabilibus maxime estiue et ex nubib' cadentes cum q̇bus tonitrua sunt. Primo q̄dem q: materia earū sub tiliata fuit a v̇tute celi eā eleuāte. Scd̄o q: exhalatio calida ꝛ sicca clau sa ꝛ inflāmata in nube q̄ rūpens nubē facit tonitruū subtiliat iterū eā. Tertio q: decidēs inferius a calore estatis in fine regionis aeris rursus calefit ꝛ subtiliat̄. tales ergo aque sunt multum subtiles. Scd̄o dicit ꝙ turbulentia vaporis ex qua venti maximi fiūt cū nubibus moti turbi dat nubes ex q̇bus turbatis pluuia ꝓuenit. Et ideo sb̄a talis pluuie ē falsa ꝛ nō pura id est notha spuria seu violata alteri' sb̄e cōmittione nō sincera munda: sicut de cholera vel tertiana dr̄ ꝙ est falsa seu non vera sz notha spuria ex phlegmatis cōmixtione. ¶ Attēde ṗmo ꝙ cōmuniter nubes turbantur ex exhalatione terrestri sibi cōmixta que est materia vētoꝝ: ꝛ dū nubes simul inspissantur cū exhalatione tali v̇tūtur ī plu uiam que nō pura neq̄ mūda aqua est sed terrestreitatib' īmixta. ¶ At tende scd̄o ꝙ q̇dam libri in hoc passu ꝓ falsa habēt phlegmatica. Et li cet hec pluuialis aq̄ propter terrestreitates sibi īmixtas pl' rebellet di gestioni ꝛ tardius descēdat incrudans cibos ꝛ inde possit phlegmatica vocari: melius reputo ꝙ falsa scribatur ꝛ nō phlegmatica. Tertio dicit ꝙ lz aqua pluuialis sit de melioribus aquis tñ cito putrefit. q: est subti lis valde. ꝛ ideo tam corrūpens terre' q̄ aereus videlicet calor nō natu ralis cito oꝑatur in eam putrefaciens ipsaz. Et q̄ñ bibitur talis sua pu tredine putrefacit hūores corꝑis ꝛ ledit pectus ꝛ impedit vocē. Quar to dicit aliquos dixisse ꝙ aqua pluuie cito putrefit. quia eleuatur a di uersis humiditatibus puta cadaueribus paludib' lacubus stagnis mari ꝛ similibus: sed si ob id putrefieret non laude sed vituperio di

In longitudine manationis eius: ꝛ bonitate locoꝝ ꝑ que vadit ꝛ quia ex cursu suo a meridie tēdit ad septētri onem subtiliās illȯ qȯ in ip̄o currit ex aquis. In multitudine v̇o sui alie ei cōmunicant. In aquis aūt malis si quotidie eas de vno vase in aliud mutares quotidie manifestam vide res descēsionez sicut in ṗmis. Et pre ter hoc non descēdit ex eis qȯ descen dere cōsueuit nisi paulatim ꝛ non ci to. ꝛ cū hoc non ꝑfecte clarificantur Et huius q̇dem causa est ꝙ ꝑmixtio nes terrestres leuiter a sub̄a subtili descēdunt in qua non est grossitudo neq̄ viscositas neq̄ vnctuositas sz a spisso nō tam facile descendūt. Am plius decoctio substātie acq̇rit subti litatem: ꝛ post decoctionem concus sus. Ex aquis quoq̄ laudabilibus sunt aque pluuie ꝛ precipue ille que in estate eueniūt ꝛ ex nubibus cuz q̇ bus assunt tonitrua. Turbidatio au tē vaporis vnde generātur vēti maxi mi cū nubib' venientes turbidat nu bes ex quibus ꝓuenit pluuia. ideoq̄ eius sub̄a est falsa ꝛ nō pura. Sed ta men aque pluuiali cito aduenit pu tredo: licz sit aq̄ melior: propterea ꝙ est valde subtilis. ꝛ q: in ipsa corrum pens terreus ꝛ aereus cito oꝑatur. ꝛ fit eius putredo causa cōputrescē di humores ꝛ impedit pect' ꝛ vocez. Quidam aūt dixerunt hui' causaz es se ꝙ aqua pluuie generat̄ ex vapore qui fuit ex hūiditatib' diuersis subli matus. Sz si hec eēt causa aqua plu uie vituperabilis ꝛ nō laudabilis es set. Sed non est ita: imo ꝓpter mul tam sue substantie subtilitatez: quo niam omis subtilis substantia plus recipit passionem. Quod si aqua plu uie ebullierit eius receptio putrefa ctōis minuetur. Acetosa quoq̄ cum comeduntur tunc cum necesse fue rit vti pluuiali aqua opponuntur putrefactioni: et ab impedimento eius securitatem faciunt.

gua esset. non ergo hac causa putrefit: sed quia est subtilis valde et omne subtile passionibus est aptum. Quinto dicit. si aqua pluuie bulliatur erit minus apta putredini. Et si comedantur acetosa tempore sui vsus impediunt putrefactionem et securant corpus a nocumento eius: sicut acetum. vel acedula. vel suc cus agreste vel succus limo num. aut aren giarum. aut granatorum. aut acetositas citri. aut succ' berberis vl' tu rionum vitis. Cuius ratio est quia acceto sa vt in pluri bus sunt fri gida et sicca: quare putredi ni resistunt ex vtraq̄ qualita te. et sunt eti az subtilis sub stantie funda tur eniz sapor acetosus ī sub stantia subti li. Et ideo pro hibent oppila tiones que fiūt ex causis po tioribus pu tredinis hu moꝝ. ¶ Sed arguet aliquis ꝙ facilis rece ptio putrefa ctionis nō minuitur ī aqua pluuiali per ebullitionē seu decoctio nem. quia ip̄a est apta putrefieri propter suam subtilitatem vt modo est determinatum. ꝛ decoctio iterum addit in ipsius subti litatem quare reddit eam magis putrescibilez. Item ebullitio acquirit ei calorem extraneū qui est pater putrefactionis. ¶ Ad primum dic ꝙ aqua pluuialis abundat in aereis partibus qui bus apta redditur ad putrefactionem. ꝛ he resoluuntur per deco ctionem et terrestres resident. quare ipsa remanet vt aqua pura que non est putrescibilis. Item non omnino subtiliatur per de coctionem sed ex separatione terrestreitatis fit subtilior et ex se paratione aeris grossior. Ad secundum dic ꝙ calor relictus a decoquente leuiter recedit priusq̄ putrefaciat remoto coquen te. quia statim se reducit aqua sua habituali frigiditate ad pro priam frigiditatem. ¶ Attende primo ꝙ sicut princeps hic lau dat aquas pluuie sic Galienus libello de aquis capitulo tertio dicens. Aquas vero pluuiales scio leuissimas esse et subtiles et puras ꝛ bonas ꝛ dulces gustu. Educit eñ sol vt ꝛ rapit qȯ ē subti lissimum de aquis. ¶ Attende secundo ꝙ Galienus ibi reddit causam velocis putrefactionis aque pluuialis quam hic repel lit princeps. Ait enim ibi. Educit autem non de aquis solum sed etiā ab ip̄o mari. Aliquando enim ꝛ a cadauerib' ꝛ alijs cor poribus vnde putrefit citissime omnium. Cum vero putrefit sa poya id est insipida fit: et qui eam bibunt occupantur brancis ꝛ tussibus ꝛ grauedinibus capitis. Ad hanc controuersiam se dandam dici potest ꝙ aqua pluuialis vt in pluribus est apta putrefactioni propter subtilitatem eius. Sed nihil prohibet vt quandoq̄ fiat apta putredini propterea ꝙ materia eius in par te separabatur a rebus corruptis vt in magnis pestilentijs mul tum generalibus. qualis fuit illa que incepit anno domini mil lesimo trecentesimo quadragesimoquinto. et durauit q̄nq̄ an nis per omnia climata sparsa et occidens innumerabilem ho minum et animalium multitudinem: tunc enim non erat tutuz bibere aq̄s pluuiales quarum materia partim eleuabat̄ i forma vaporis a cadaueribus insepultis ꝛ per aerem corruptum ascen dens et iterum descendens sub forma pluuie corrumpebatur.

Sed cōmunibus annis nō pestiferis parū est qd̄ eleuatur a cadaueribus ⁊ rebus corruptis cōparatiōe hui⁹ qd̄ eleuatur a mare fluminibus ⁊ terris. Nec necessariū est vaporem eleuatū a rebus putridis esse putridū. Qr̄ si putridus esset motu ascensus vsq̄ ad mediā regionē ⁊ frigiditate regionis illius ⁊ motu descensus perdere deberet eius putredinē. Et si nō pderet deberet vinci ipsi⁹ malicia copiosa multitudine bonorū vaporū: relinquitur ergo ꝙ aq̄ pluuie cito putrefiat vt in pluribus ex sui subtilitate. ¶ Sed instabit quis. ꝙ si ita ē et aq̄ optima superi⁹ descripta magis esset putrescibilis ꝙ̄ aqua lacuum stagnorū ⁊ paludū: qr̄ subtilior est. Dic ꝙ̄ non est sic̄ quia optima subtilis est ex puritate sue substātie qua redditur imputrescibilis: qr̄ nullum simplex putrefit: sed aq̄ pluuie redditur subtilis ex aeris cōmixtione qua disposita fit ad putredinem. ¶ Attēde tertio ꝙ iter bonas ⁊ malas aq̄s pluuie sic discernitur ꝙ bone ex eis cito calefiunt ⁊ cito decoquūt qd̄ in eis coquitur ⁊ vino pauce immixte cōferunt digestiōi ⁊ vrinationi ⁊ epati ⁊ spleni ⁊ renibus ⁊ pulmoni aperiendo vias horum membrorum sua subtilitate. Juxta illud galieni ibi. In eis vero q̄ bone sunt si quid decoq̄tur cito decoquitur ⁊ si aliquid calefeceris cito calefit. ⁊ si vino pmiscueris modicā ad digestionē ⁊ vrinarū secessionē erit benigna ⁊ epati ⁊ spleni ⁊ renibus ⁊ pulmoni: nō eīn habentes virtutē fortiter infrigidantē decenter propitie fiunt. ¶ Attende quarto ꝙ aqua pluuialis ꝺm auerroym est optīa aq̄rum precellens fontinas ⁊ fluuiales. Ait eīn tractatu scd̄o prime partis cantice sup illo cātico. Melior ex aquis est pluuialis mūda. In hoc q̄dē ꝯuenerunt oēs medici ⁊ hoc quādo nō admiscet̄ his aquis sicut dixerunt aliqua terra nocitiua. Est tamen dubitatio ⁊ controuersia inter eos de bonitate aliarū post predictas ī gradu existentium. Nam quidā asserunt fontinas esse meliores quidam aūt asserunt hoc de fluuialibus: hec ille.

f Puteorum vero. In hac pte sexta primo agit de aquis puteorum ⁊ conductuū. Secūdo comparat aquā paludis ad aquā putei, ibi [Aqua vero paludis aq̄ putei] ¶ In prima pticula dicit pͥmo ꝙ aque puteorū ⁊ aque conductuū artificialium ex ligno plūbo vel petris aut alijs rebus sunt fontinis deteriores: qr̄ cōstringuntur diu morantes in visceribus terre: vnde adipiscūtur terrestreitatem ⁊ grossitiē multam. Secūdo dicit ꝙ qr̄ sic constringūtur non potest fieri quin aliqua putrefactione inficiantur: quia semper in visceribus terre porose est aliquis calor vaporans: ⁊ vapores immixti aquis illic reclusis neq̄ a sole neq̄ a ventis purificantur putrescunt ergo facile: sicut frequēter videmus ex vaporibus reclusis in nostris corporibus putridas fieri febres. tales eīn aque non mote fuerunt nec educte ex suis locis per propriā naturam inclinantē eas vt erumpant a terra ⁊ manifestentur suis subtilitate ⁊ leuitate: sed per violentiam ⁊ artificium ac ingenium humanum qd̄ parauit eis viam qua incederent. Tertio dicit ꝙ inter aquas conductuū ille sunt peiores quarū vie seu conductus sunt ex plumbo facti: qr̄ trahūt aliquid de natura plumbi propter eius mollitiē: ⁊ ideo sepe inducunt fluxum ventris dissintericum. ¶ Sed instabit aliquis: qr̄ plumbum est frigidum ⁊ humidum vt ait serapion in aggregatorio auctoritate galie. non ergo habet vim q̄ dissinteriam inducat excoriās intestina. Item est medicina mirabilis contra cancrum vt ibi dicitur qd̄ eē non posset si esset acutum ⁊ excoriatiuū. Item valet ad apostemata testiculorum ⁊ ani ⁊ compescit cursum materierū ad aures et pedes. Juxta illud auerroys quinto colliget capitulo de plumbo. Et valet contra apostemata testiculorū ⁊ ani ⁊ ꝯtra cancrum ⁊ facit cessare materias currentes ad aures ⁊ pedes. Item mlt̄i sunt fontes artificiales quorū conductus sunt ex plūbo facti parisius brugis ⁊ in montibus hanonie ⁊ aquis eorum vtunt̄ incole cum cibo ⁊ potu nec apparuit ꝙ inde incurrerint dissinteriā. ¶ Pro solutione harū obiectionū attende primo ꝙ lȝ plumbū sit frigide nature: habet tn̄ virtutem dissolutiuam cōparatione ad humanas carnes. Cui⁹ rei signum est ꝙ lamina plūbi supposita nodis dissoluit eos ⁊ neruos tortos ⁊ ingrossatos. Juxta illd̄ auerroys q̄nto colliget capitulo de plumbo. Et laminatum subtiliter et suppositum neruo torto ⁊ grosso dissoluit ⁊ rectificat: ⁊ hoc ꝙ dissoluit significat ꝙ hȝ virtutē dissolutiuam comparā do ipsam carni hominis q̄uis dominet̄ super ipsius complexionē frigiditas. ¶ Attende secundo ꝙ plumbū est facillime dissolutionis inter metalla ⁊ valde abundans in argento viuo. Juxta illud alberti magni quarto mineralium capitulo tertio. Plumbum minus oībus alijs metallis addit super materiā argētiuiui. Propter quod dicit etiam aristo. et auicenna ꝙ cum fluit plumbū proculdubio videtur esse argentūviuū. De compositione igit̄ plumbi pro certo creditur ꝙ suū argentūviuū est multum respectu sui sulphuris. hec ille. Potest ergo fieri ꝙ aqua per plumbū currens accipit aliquid de natura argentiuiui qd̄ in plumbo abūdat specialiter in regionibus calidis qualis est arabia vnde fuit princeps: ⁊ ꝙ talis aqua pticipatione argentiuiui excoriet viscera tenerorum corporū: sed dura et fortia non ledit: immo nec argentūviuū bibitum ledit ea. Juxta illud principis quarti sexta summa prima capitulo secūdo. Argentum quidem viuum plurimi qui bibunt nō leduntur eo: egreditur eīn cū dispositione sua per inferiorem regionē. ¶ Ad primū dic ꝙ virtus plumbi dissinteriam inducens ⁊ carnē hominis dissoluens non inest ei a cōplexione plumbi: sed a proprietate. Vel dic ꝙ virtus plumbi quā contrahit aqua per ipm̄ transiens facit eā morari ī intestinis sua grossitie ⁊ cum talis aqua putredine aliqua pticipet potest in supficie intestinorum putredinem aliquā inducere. ⁊ sic excoriare. Ad secundū dic ꝙ plumbū solum non est medicina cancri: sed cū oleis succis aut aq̄s frigidis. Ad tertium dic ꝙ aliam facit impressionem virtus plumbi ad extra ⁊ interius sumpta: sic̄ aloe quod interius excoriat ⁊ sanguinē fluere facit: et exterius consolidat ⁊ sanguinis fluxum sistit. Ad quartū dic ꝙ in his inferioribus regionibus aque per plumbū fluentes non multum inueniūtur dissinterias prouocare: vel quia nō tātum trahūt de virtute plumbi: vel quia non sunt nitrose sicut in superioribus regionibus. ¶ In secūda dicit ꝙ aqua paludis est peior aqua putei. Et causa malitie minoris aque putei est: qr̄ manatio ipsius acuitur id ē suus fluxus seu scaturigo frequentior ⁊ velocior est propter extractionē assiduam aque a puteo. Et ob hoc ista aqua quasi perseuerat in continuo motu ac si esset fluens: ⁊ non diu moratur constricta in terra: neq̄ diu residet in locis ex quibus manat. Et in hoc supponit princeps ꝙ puteus frequentet̄ et ab eo sepe hauriatur aqua. tunc enim scaturigines putei: quasi continue nouam euomunt aquam succedentem loco aque exhauste. Si vero non frequentetur contrarium accidit. ¶ Et circa hoc aduertendum est ꝙ scaturigines puteorū suā sufficiunt aquā proijcere vsq̄ ad certam altitudinem putei quā cōmuniter non pertrāseunt: et inde est ꝙ hausta aqua a puteo cito subit vice eius alia: donec repleuerit quod exhaustum fuit ⁊ attigerit mensuram altitudinis solite. Et si possent scaturigines putei superreplere ipsum ⁊ euomere foras aquam iam non esset puteus: immo fons viuus. Et causa malitie maioris aque paludis est quadruplex. Prima est diuturna mora ipsius in visceribus terre vnde putrefit. Secunda est tarditas motus emanationis vel egressus eius. Tertia est ꝙ non mouetur egrediens a terra ex fortitudine sue impulsionis sicut aqua fontis: sed largitate seu multitudine materie: ita ꝙ est adeo grossa ⁊ grauis ꝙ clausa maneret in visceribus terre: nisi tantum superabundaret ꝙ illic

Puteorū vero aque ⁊ aq̄ductuum sunt male aque comparatiōe aquarum fontium. sunt eīn aque constricte terrestreitatē longo recipientes tēpore. Ideo q̄ esse non potest quin in eis aliqua sit putrefactio: quoniā extracte fuerunt ⁊ mote virtute cogente ⁊ non virtute que sit in eis declinante ad hoc vt manifestētur ⁊ expellantur nisi ingenio ⁊ arte: qr̄ via propinqua eis fuit adhibita ꝑ quā incesserunt. Ex eis tamē ille sunt deteriores quibus ex plūbo vie facte fuerunt: quoniā ex eius virtute aliquid assumunt: vnde frequenter ad dyssinteriam ducunt. ¶ Aqua vero paludis aqua putei deterior existit qr̄ manatio aque putei acuitur propter illud qd̄ de ea extrahitur vnde ꝑdurat eius motus. ⁊ nō multum moratur in cōstrictiōe: neq̄ manet in locis vnde manat lōgo tpe. Aqua vero paludis propterea ꝙ longo tpe moratur in foraminib⁹ terre putrefit: et eius motus manando et grediendo est motus tardus qui non prouenit ex fortitudine sue expulsionis propter largitatē materie ipsius

necq̄ est nisi in terra corrupta ⁊ putrida. Niuose vero aque ⁊ glatiales sunt grosse. ¶ Et aque stantes lacuales precipue discooperte male sunt ⁊ graues: q2 in hyeme non infrigidātur nisi ꝓpter niues. ideoq̄ generāt phlegma: ⁊ calefaciūt in estate ꝓpter solē ⁊ ꝓpter putrefactiōes vñ generāt choleram. Et propter spissitudinē quidem ipsarū ⁊ cōmixtionē terrestriū cum eis ⁊ propter resolutionē subtilis earum generātur in eis qui eas bibūt splenes. Et eorū mirach subtiliatur. Et interiora eorū ingrossantur. Et eorum extrema macrescunt ⁊

capi non posset. Quarta est ꝙ talis aqua non est cōmuniter: nisi in terra corrupta fetide limositatis. ¶ Attende primo ꝙ galienus ꝑticularius fm effectus vituperat aquas putei libello de aquis capl'o primo q̄ princeps hic. Ait eñ ibi. Stationarie itaq̄ aq̄ voco aūt sic ⁊ eas q̄ ex puteis eo ꝙ non sunt fluentes non sunt valde subtiles ⁊ intus assumpte minus madefaciūt ⁊ dissoluūt cibaria ⁊ minus digerūtur et non bene mingūtur eo ꝙ frigide sunt: fiunt autē potabiliores qñ freq̄nt hauriuntur acsi fluerent. ¶ Attende secūdo ꝙ valde ibi detestatur aquas paludosas ratione putredinis ipsius ⁊ malorū operum dicēs. Paludose vero oēs sunt pessime. Odorē eñ habēt incōuenientē sic putrescentes. Et estate quidē sunt calide: hyeme vero frigide qđ est maximū signum malitie aq̄rum. Estate igitur ventres ꝑturbant. A vesica vero tarde pertranseūt multotiens aūt ⁊ dissinterias faciunt: hyeme vero frigide exñtes ventres quidē non valde turbant. Scissiones aūt ⁊ pleureses ⁊ tusses faciunt: ꝯuertūtur vero ⁊ ad splenē ⁊ aliqñ desinunt ad hydropisim. Sole autem paludū quas vidi ille que in egypto sunt sane. qm̄ estate quidem non putrescit aqua: autumno aūt replens eas nilus antiquam quidem extrahit aliam vero nouā in eis ponit: hec galienus ibi.

g Niuose vero. In hac ꝑte septima primo dat iudiciū de niuosis et glatialibus aquis. Secūdo de lacualibus stantibus ibi [Et aq̄ stantes] Tertio de non currentibus in generali ibi [Aque vero non currentes] Quarto de haustis ex cānalibus ibi [Et iudicium q̄dem. ¶ In prima ꝑticula dicit ꝙ aque niuose ⁊ glatiales. i. genite ex liquefactione niuium ⁊ glaciei sunt aque grosse. Cuius ratio est q2 nix non est aliud q̄ congelatio nubis. Iuxta illud aristo. primo methēororū. Cum congelatur nubes nix est: cum aūt vapor pruina. Et glacies nō est aliud q̄ aque cōgelatio vel aqua gelata. Sed nec nubes nec aqua gelatur: nisi ex aliq̄ permixtione terrestreitatis vel conuersione ꝑtis eius ad terre naturā. Cuius rei signū est ꝙ nix ⁊ glacies liquefacte ad ignem ⁊ bene bullite multam reddunt residentiā. Et q2 de his iterū agetur in ꝑte nona sileo vsq̄ ibi. ¶ In secunda dicit ꝙ aque stantes stagnorū ⁊ lacuū sunt male ⁊ graues maxime ille que sunt discooꝑte sole sine mōtis obiectu ⁊ australibus ventis: q2 putrefiūt calore solis ⁊ resoluūtur subtiles earum ꝑtes grossioribus remanentibus. Et ad harū putrefactionem coadiuuant austri calidi ⁊ vaporosi. Et malicia dictarū aquarum consistit in. 32. nocumentis que corpori inferunt. Primū est quia in hyeme infrigidantur ꝓpter niues: ⁊ ideo generant phlegma: ⁊ calefaciūt in estate: quia calefacte sunt calore solis ⁊ sua putredine ⁊ inde generāt choleram. ¶ Sed instabit aliq̄s ꝙ aqua non nutrit quare nō generat phlegma. Dic ꝙ ipsa ex se sola nō generat phlegma neq̄ choleram: sed mixta cibis facit ꝙ generāt istos humores. Secundū est splenetica passio: scz induratio splenis: qua quis spleniticus dicitur siue sit apostemosa siue non. Iuxta illud principis tertij. 15ª. tractatu scđo capl'o quarto. Et spleniticus quidem est q̄ habet duriciem in splene suo: aut ꝓpter grossitudinem sue substantie q̄uis nō perueniat ad finem ad quē peruenit apostema: aut propter apostema durum in ipso. Et hanc passionem generant dicte aque: q2 sua grossitie ⁊ terrestreitatibus oppilant splenē: quare melancholia conculcatur in eo: nec ab ea bene mundificatur. Ad illud etiā cooperatur sol resoluens ꝑtes ipsius superficiales subtiles ⁊ relinquēs grossas: non eñ penetrat in totam hāc aquam vniformiter subtilians calor solis sicut ignis decoquēs eam. Tertiū est subtilitas mirach id est extenuatō seu macies eius. Et est mirach panniculus ventris cōpositus ex cute ventris ⁊ panniculo carnoso post eā ⁊ musculis ventris. Iuxta illud principis tertij. 13. capitulo primo. Cū ergo verificaueris tunc scies ꝙ cutis ⁊ pāniculus qui est post ipam: et est carnosus ⁊ lacertus positus in tunica que est suprema tunicarū lacerti ventris nota determinate omnes sunt in summa mirach. Et hūc

humeri ⁊ colla. Et comedendi desiderium superat in eis. ⁊ sitis. Et constringuntur eorū ventres ⁊ difficile vomere possunt. Et est etiā cum perueniunt ad hydropisim propterea ꝙ aquositas in eis retinetur. Et ē cum perueniunt ad apostema pulmonis et splenis ⁊ ad dissenteriam. Et siccantur eorum pedes et manus: ⁊ ipsorum epata debilitantur: et nutrimentum eorum minuitur propter splenem. Et generantur eis mania et emorroydes: et varices: et apostemata laxa: et proprie in hyeme: Et mulieres duriter impregnantur:

panniculū extenuant dicte aque: q2 oppilant vias sua grossitie q̄bus alimentū transire solet ad ipsū. Quartū est ingrossatio id est tumor interiorū propter oppilatiōes inductas a dictis aq̄s non sinentes superflua purgari ⁊ nutrimentū membris exterioribus distribui: quare vel inflantur interiora vel supnutrita grossiora debito fiunt. Quintum est demacratio ꝑtiū exteriorum ⁊ humerorū ⁊ colli propter prohibitionē trāsitus nutrimēti ad dictas ꝑtes ex oppilatiōibus dictarum aquarū. Sextum est appetitus cibi superās vel excessiuus. Septimū est sitis. ¶ Sz instabit aliquis ꝙ fames ⁊ sitis sunt appetitus contrarij. Nam fames est appetitus calidi ⁊ sicci: ⁊ sitis frigidi ⁊ humidi: sed ab eadem cā naturali non ꝓcedunt contrarij effectus. Dic primo ꝙ isti appetitus non sunt contrarij: q2 simul se compatiūtur: idē nāq̄ sepe simul sitit ⁊ famescit: sed sunt cōtrariorum. Dic secūdo ꝙ dicte aque in hyeme appetitum cibi augmentant sua frigiditate ⁊ quadam terrestri stipticitate. Sed in estate sitire faciunt suis caliditate ⁊ putredine quas eis impressit solaris calor. Dic tertio ꝙ dicte aque morantes diu in stomacho primo appetitum excitant sua frigiditate ⁊ grossitie: deinde calefacte sitim efficiunt. Octauū ē cōstipatio ventris: vel quia iste aque moram trahunt in stomacho ⁊ intestinis: vel q2 porum oppilant quo cholera ꝓfluit ab epate ad intestina gratia mundificationis ⁊ abstersionis ipsorū. Nonū est difficultas vomitus. q2 ꝯfortant orificiū stomachi: qđ ꝯfortatū depellit hūores ad inferiora ⁊ multiplicant grossos humores ꝓniores ad descensū q̄ ad ascensum. Decimum est peruentus ad hydropisim: q2 oppilant vias vrinales. Et exire prohibent aquositatē vrine que retenta facit ventrem intumescere ⁊ hydropicari. Undecimū est apostema pulmonis: q2 tusses ⁊ catarros excitant sua frigiditate ⁊ grossitie: ⁊ prope pectoralia diu morantes ea debilitant et eorū materias incrudant que in pulmone cōgeste tumorem generant ⁊ apostema. Duodecimum est apostema ex oppilatione inducta ab eis. ⁊ q̄a multiplicant humores grossos. ⁊ hoc satis sub nomine splenis ē expssū nō nocet si resumatur ad maiorem declaratione. Decimūtertiū est dissinteria quā maxime inducunt estiuo tēpore calefacte a sole ⁊ putrefacte: vñ acquisierūt nitrositatem ⁊ vim putrefactiuā superficiei intestinorū. Decimūquartū est desiccatio pedum ⁊ manuū: q2 prohibent liberū trāsitum nutrimenti ad eos. Decimumquintū est debilitatio epatis: q2 sue vene capillares oppilantur ex grossitie dictarū aq̄rum. quare ꝓhibetur chilū ꝑfecte sanguificare. Decimūsextū est diminutio nutrimēti ꝓpter splenē. i. splenetica passionē. Quia cum splen induratur nō emūdat epar sufficienter a supfluitate melācholica: sz mouēs hec circa epar qđ est fons nutritionis debilitat ipm. Cuius rei signū est ꝙ sepe splenetici fiūt hydropici. Decimūseptimū est mania cū melācholia nō purgata decenter a splene oppilato ⁊ indurato cū sanguie petit cerebrū ⁊ imbibit eius vētriculū mediū: ⁊ istud fit ī hñtibus debile cerebrū. Decimūoctauū est emorroydes ex sanguie grosso melācholico ꝓfluēte ad venas aniquā non bñ mūdificauit neq̄ satis attraxit splen durus ⁊ oppilatus ab aquis lacualibus. Decimūnonū est varices cū sanguis melācholicus nō purgatus a splene tibias petit ⁊ venas earū itūescere facit. Uigesimū ē apostēata laxa. i. mollia phlegmatica maxie in hyeme ꝓpter phlegma mltiplicatū tūc tꝑis ab his aq̄s. Uigesimū primū ē difficultas īpgnatōis: q2 mulieres ñ bñ mūdificantur a suis mēstruis ꝓpter oppilatōes ab aq̄s lacualibus. remanēt igitur matrices

⁊ cuꝫ difficultate pariunt: ⁊ pariunt pueros apostemosos: ⁊ frequenter fit in eis mola ⁊ impregnatio mēdosa. Et eorū pueri sepe patiunť ramicem. Et magni varices ⁊ cruriū vlcera: nec eoꝝ plage sananť: ⁊ accrescit eorum desideriū: ⁊ soluūtur duriter. Et est cū nocumento ⁊ apostematibus in intestinis. ⁊ quartanis abundabūt. Et in senib' febres fiunt adurentes propter siccitatē naturarum ipsoꝝ ⁊ ventrium. ¶ Aque vero non currētes quocūq; mō fuerint stomacho non conferunť. ¶ Et iudicium quidē eius qđ ex cānalibus hauriť est iudicium aque nō currentis. Est tamen melior aqua nō currente propterea ꝙ nō longo tēpore in vno moratur loco. ⁊ cum nō currat proculdubio aliqua in ea existit grauitas. Et fortasse in m'tis eaꝝ existit stipticitas. Et conuertūť cito ad calefaciēduꝫ interiora corpis: ideoq; nō sunt vtiles febres habētibus ⁊ illis in q̇bus cholera supat. In egritudinib' v̄o in q̇b' retētio ⁊ maturatio sūt necessarie sꝛ meliores. Aq̄ p̄terea[b] q̇b' sb̄a admisceť metallina aut ei' sil'e ⁊ aq̄ sanguisugales oēs male sūt. In q̇busdā tn̄ earum existit iuuamētuꝫ.

carum immunde lubrice nō concipientes a quibus lubricat immissum sperma. Vigesimūsecundū est difficultas ptus: tuꝫ ex debilitate fetuū non se bene conuertentiū ⁊ iuuantū ad exitum: tum ex pte matrum debiliū exn̄tium ex mala nutritione: tum ex tenuitate mirach ⁊ musculoꝝ ventris solitorū ad partum nō parum cooperari. Vigesimūtertiuꝫ est multiplicatio apostematū i nouiť nať: qꝛ ꝯceptifueŕt in vase imundo ⁊ nutriti sanguie malo nō bene purifica to et exierunt contusi ex difficultate partus. Vigesimūquartū est mola matricꝭ ⁊ impregnatō mēdosa. Et ē mola matricis proprie q̇dam carnositas informis ⁊ inanimata genita in matrice ex sanguine coagulato sine semine viri. Et impregnatio mendosa sic describitur a principe tertij. 21. tractatu secūdo capitulo de mola. Q̄nq; accidūt mulieri dispositiones similes dispositionibus pregantiū ex retentione menstruoꝝ ⁊ alteratione coloris ⁊ casu appetitus ⁊ adunatione oris matricis: ⁊ q̄nq; est cum hoc duricies quedam: ⁊ quandoq; est in ea aliquid duriciei in matrice tota: ⁊ accidit inflatio ambarum mamillarum ⁊ repletio earum: ⁊ quādoq; accidit carum apostematio: ⁊ sentit in ventre suo motū qui est sicut motus embrionis: ⁊ magnitudinem corporis que est sicut quātitas embrionis qđ mouetur per compressionē. dextra ⁊ sinistra: ⁊ quādoq; remanet sic annis q̄ttuor aut quinq;: hec princeps. Et he passiōes in mulieribus generātur ex dictis aq̄s: qꝛ multiplicāt humores grossos ⁊ oppilant vias menstruoꝝ que retenta faciunt intumescere matrices ac si cōcepissent. Vigesimūquintū est ramex id ē hernia sepe pueris accidens ex oppilatione viaruꝫ vrine. quare pars aquositatis ad bursas testiculoꝝ deriuata ramicē parit aq̄sam que lucet velut laterna. Vigesimūsextum est varices ⁊ vlcera crurium in prouectis. de varicibus quidē iam causa dicta est Sed vlcera fiunt cū humores in venis tibiaruꝫ cōculcati diuturnitate tēporis corrumpūtur ⁊ carnes vlcerant. Vigesimūseptimū est difficultas sanationis plagarum tā ex malicia complexionis acquisite ex dictis aquis q̄ ex humoribus grossis male morigeratis effluentibus ad eas. Vigesimūoctauū est appetitus caninus inductus ab istis aquis hyemali tēpore propter causaꝫ dictam in desiderio comedendi superante. Vigesimūnonū est difficultas solutionis: ita ꝙ indigent fortibus pharmacis ad eorum solutionem propter oppilationes ⁊ grossitiē humorum non obedientium pharmacis. Trigesimū est nocumentum ⁊ apostema in intestinis ex solutione ventris vtentiū dictis aquis: qꝛ cōmuniter laxari nequeunt eorū ventres: nisi forti pharmaco: qđ q̄nq; carēs transitu libero propter oppilatōnes inuiscatur villis intestinorū causans apostema vel excoriās ea ⁊ specialiter ellebo rus diagredium esula colloquitida ⁊ similia. Trigesimumprimum est abundātia quartanaꝝ propter sparsionem melācholicum sanguine ⁊ putrefactionē eius quā splen oppilatus vel induratus sibi non attraxit vt debet ex officio. Trigesimūsecundum est febres adurentes superuenientes senibus propter siccitatē complexionis etatiue ⁊ constipationem ventriū. Oppilato eṁ poro quo cholera transit ab epate ad intestina ab his aquis grossis cholera sanguini mixta diffunditur per venas ⁊ corpus q̄ cum putrefiat ⁊ inflāmetur parit febres adurentes cooperante ad acumen earū siccitate corporis que est lima caloris. ¶ Attende primo ꝙ quorundā lacuum renouantur aque per fluuios aliquos currentes per eos sicut lacus constāsiensis ⁊ lacus lozanēsis: ⁊ istorum aque nō ingerunt mala que prenarrata sunt vtentibus eis. ¶ Attende secūdo ꝙ lacus septētrionales non sunt adeo nociui sicut meridionales: qꝛ non sic inficiūtur putredine ⁊ estu maxime si fuerint adumbrati montibus versus meridiē: sed eoꝝ aq̄ sunt grosse frigide nocentes pectoralib'. ¶ In tertia dicit ꝙ gn̄aliter aq̄ stationarie non sunt bone stomacho. qꝛ sua grossitie diu moranť in eo. Et sua frigiditate debilitant digestiuam ipsius: nisi putruerint aut a sole fuerint supercalefacte: quo dato deficiunt appetitus corrumpūt digestionē ⁊ disponūt ad febreꝫ. Et de numero nō currentiū aquaꝝ sunt lac' stagna piscine vada paludes cisterne. Et lac' sicut aq̄ naturaliter ⁊ abūde congregate i vno loco. Sꝫ stagna proprie sunt aque artificialiter congregate vel retēte cuꝫ sclusis ad ꝯseruationem pisciū. Et piscine sunt aq̄ artificialiter retēte sine piscibus dicte piscine: qꝛ piscibus carent. Vada vero sunt aque retente gratia adaquationis animaliū. Et paludes sunt aq̄ limi fetidi Et cisterne sunt aque pluuiales i aliquo vase artificialiter aptato. Dicuntur etiā cisterne aque que hauriūtur ex loco non profundo sil'i puteo quales abundant in florentia ⁊ montepessulano: ⁊ he nō sunt penitus stationarie sicut nec puteales. ¶ In quarta dicit p̄mo ꝙ iudiciū aque q̄ hauritur ex cānalibus est simile iudicio aque stantis in hoc ꝙ est grossa nocens stomacho disponens ad oppilatiōes. Melior tn̄ est aqua oino stante: qꝛ non diu manet in vno loco: ⁊ sic ex motu aliq̄ subtiliatur. Scđo dicit ꝙ aqua hausta ex cānalibus cū de se non currat idubie grauis est. ⁊ forte plurime ex eis hn̄t aliquid stipticitatis maxie cuꝫ sui cānales fuerint ex stipticis facti vt ex ferro vel lignis de q̄rcu. Tertio dicit ꝙ iste aque frequēter ⁊ velociter calefaciunt interiora ⁊ specialiter exterius applicate: qꝛ claudunt poros ⁊ reuerberāt fumos vapores spiritus ⁊ calores corporis ad interiora: sumpte etiā interius oppilatiōes inducunt ex quibus sepe oriuntur putride febres. ⁊ iō sunt inutiles et nociue febricitātibus ⁊ cholericis. Et sunt meliores egritudinib' in q̄bus retentio ⁊ maturatio sunt necessarie sicut in pricipio phlegmonū exterius applicate cū oleo rosato ⁊ aceto ad repcutiendū ⁊ retinenduꝫ calorem interius ꝑ digestione materie vel in sudoribus supfluentibus ⁊ debilitantibus digestiones cōmunes ⁊ ꝓprias membrorum de foris adhibite: vel in fluxibus ventris maturationē ⁊ digestionem ciborum ⁊ humorum impedientibus interius sumpte.

b Aque preterea. In hac pte octaua dicit primo ꝙ oēs aq̄ sunt male quibus admiscetur substātia metallica vel aliquid ei sil'e vel sanguisuge: ita ꝙ non competunt in regimine sanitatis pure cōseruatiuo. quedam tamen ex his in quibusdā casibus conferunt. ¶ Attende primo ꝙ genera metallorum a quibus aque possunt contrahere naturā sunt argentumuiuū plumbū stannū argentum es cuprū seu auricalcū ⁊ aurum qđ est dignissimū omniuꝫ ⁊ velut rex metalloꝝ quorum suphur est vt pater ⁊ argentūuiuū mater. ¶ Attende scđo ꝙ aurū non prebet aq̄ malitiam aliquā: imo reddit eam ꝯfortatiuā: ⁊ iō iubent medici decoq̄ pecias auri finissimi in aq̄s caponū ꝑ confortatione egroꝝ debiliū valde: ⁊ lꝫ aliq̄n inueniatur in aq̄s vt in fluuio indie q̄ tagus dicitur. Iuxͣ illud Boetij tertio de ꝯsolatōe. Nunq̄d quod tagus aureis arenis donat aut herinus rutilante ripa: raro tn̄ puruꝫ inuenitur in propria minera. similiter argentū a quo etiam aqua nō peiorať. ¶ Attēde tertio ꝙ sil'ia substātijs metalloꝝ in deteriorando aq̄s sunt attramētoꝝ spēs alumen arsenicū q̄ mediant inter metalla ⁊ lapides in mō substantie ⁊ originis. ¶ Attende q̄rto ꝙ interdū sanguisuge puule latent in aquis que cū bibunť adherentes vijs pot' sanguinē ab eis manare faciunt. Iuxͣ illud principis tertij nona capl'o q̇nto. Q̄nq; cōtingit vt sint q̇dā aq̄ hn̄tes sanguisugas puas occultas quaꝝ occultatio difficile facit cauere ab eis q̄re degluttiunť. Et q̄nq; pēdet i manifesto gutturꝭ: ⁊ q̄nq; suspēdiť in inferiori pte meri: ⁊ q̄nq; puēit ad stomachū. Et melior mod' cauēdi a malitia dcāꝝ aq̄ꝝ ēvt n̄ bibāť donec fuerit colate p pānū mūdū.

Secundo dicit ꝙ aqua abundans in ferrea virtute fortificat interiora ⁊ prohibet dereb. i. corruptionē stomachi q̄ cibum corrumpit vel ipz non retinet: et confortat oēs appetitiuas naturales ⁊ aīales. Et d' dispositionibus huius aq̄ ⁊ sibi sil'iuz postea dicetur. s. in fine capituli istius ⁊ capl'o vltimo summe pn̄tis: ⁊ scd'o canonis capl'o de aqua. ¶ Attende ꝙ aqua ferree virtutis sua stipticitate quā traxit a ferro confortat interiora coadunando ea: ⁊ eadē virtute cōpescit vomitū ⁊ lubricitatem stomachi: ⁊ exprimēs humiditates ab orificio stomachi suscitat appetitū sicut melancholia naturaliter illic profluens. ¶ Attēde scd'o ꝙ aque ferrate ꝑ artificium ⁊ maxime ꝑ ignitum calibē q̄ stipticior ⁊ mundior ē ferro sunt eiusdē virtutis cū ferreis naturaliter: licet sint subtiliores ꝓpter suam decoctōez virtute ferri igniti: ⁊ sunt saniores ⁊ vtiliores stomacho ⁊ visceribus: q2 cū sua virtute stiptica sunt substantie subtilis non grauātis stomachū neq3 viscera.

Illa vero in qua virtus ferri superat iuuamentū prestat ad hoc vt interioribus fortitudo tribuatur: ⁊ vt dereb prohibeatur: ⁊ vt virtutes desideratiue oēs procedant. Et nos quidem eius dispositionē nominabimus: et eius que est qualis ipsa post. Nix[i] vero ⁊ aqua glatialis cum mūda fuerit ⁊ non cōmixta aliȷ̄ rei virtutē habenti malā siue soluatur ⁊ fiat ex ea aqua siue cum ea deforis infrigidetꝛ aqua siue ipsa mittatur in aqua erit bona Et suarū quidē diuisionū dispositiones nō diuersificantur diuersitate multū extranea: sed est spissior q̄ omnes aque. Et nocet dolores habentibus neruorū. Sed cū coquitur ad bonitatem redit. Qd' si aq̄ glatialis ex aquis malis fuerit aut fuerit nix virtutem cōtrahens malam ⁊ extraneam a locis in quibus cecidit erit melius vt cū ea infrigidetꝛ aqua que ab ipsius commixtione sit occultata. Aqua preterea[k] temperate frigida sanis melior est aq̄s oībus: licz neruos ipediat ⁊ apostēata ī interioribus habētes ledat. Ipsa eī appetitum excitat ⁊ stomachū fortē efficit.

i Nix vero. In hac ꝑte nona dicit primo ꝙ nix ⁊ aqua glatialis id est congelata ⁊ facta glacies sunt bone: nisi res aliqua male virtutis fuerit eis immixta: siue dissoluātur ⁊ fiat ex eis aqua sine aliqua bona aq̄ sua approximatōe siue cōmixtiōe infrigidetur siue ipsemet in aquā bonam mittantur. ¶ Attende primo ꝙ nix q̄ nihil aliud est q̄ congelatō nubis dupliciter infici pōt. Primo q̄dez ex corruptis terrestreitatibus nubi cōmixtis ex qua fit. Secūdo ex casu eius sup malas arbores aut malas herbas aut malas terras aut res alias putredine īfectas. Sed glacies ⁊ aqua glatialis sortiuntur malitiā ab aq̄s ex quibus fiunt: vt glacies paludis trahit ad naturā paludis ⁊ glacies lacus ad naturam lacus. ¶ Attende scd'o ꝙ niuis ⁊ glaciei triplex vsus tangitꝛ hic a principe. Primus est vt liq̄fiant ⁊ aquis carꝫ vtanꝛ hoīes loco aq̄ potabilis. Secūdus vt ꝑ has refrigerenꝛ alie aque electe ex quarū actuali frigiditate queritur vtilitas sine cōmixtione cū eis: vt plenū vas aq̄ fontis bona sepelitur in niue vel circūdatur glacie cū queritꝛ ex tali aq̄ circumposita loco vnde fluit sanguis restrictio flux' vel rep̄ssio phlegmonice inflāmationis vel herpetis corrosiui vel herisipile nō vlcerate. Iuxͣ illud hypocratis ampho. quinta. In his v'o opz frigido vti: vn̄ sanguis fluere futurus est: non sup ea: sed circa ea loca iuuat frigidū: ⁊ q̄cunq3 phlegmones seu inflāmationes in rubeū aut subsanguineū colorē fuerint tendentes ex recenti sanguine: qm̄ vetera denigrat ⁊ herisipilā nō vulneratam iuuat. qm̄ in vulnerata nocet. Tertius est vt mittantur in aquā bonam ⁊ dissoluātur in ea quatinus imprimāt ei frigiditatem actualem vehementē qua indigetꝛ pro dictis casibus vel sil'ibus req̄rentibus forte refrigeriū. ¶ Attende tertio ꝙ multa mala attribuit gal'. aquis niuosis ⁊ glacialibus libello de aq̄s capl'o q̄nto dicēs. Quecunq3 vero sunt a glacie ⁊ niue dissolute male sunt. Nam qn̄ congelātur exprimitur ab eis id qd' est subtilissimū: ⁊ sunt dure ⁊ in frigiditate excedentes. Dura aūt aqua ⁊ frigida neq3 ad digestionē neq3 ad vrinationem est idonea. Mala v'o est pectori ⁊ lateribus ⁊ spasmos suscitat et tetanos ⁊ ruptiones in thorace ⁊ sputiones sanguineas ⁊ empimata Et ꝑmanet fm ventrē multo tp̄e gurgulationes ibi operans. Et si cholericus humor ibi fuerit corrūpitur simul cū eo. Et cū subeat vix a ventre ad ieiunū non anodosatꝛ. i. distribuitur faciliter neq3 sputū reducit id est facilitat. hec gal'. Sed hec mala oīa pendent ⁊ ꝓcedunt a suis vehementibus frigiditate ⁊ grossitie: quas satis tangit hic p̄riceps: non a facili corruptiōe vel extranea q̄litate: iō dic̄ has bonas. Secūdo dicit ꝙ dispositōes diuisionū. i. modorꝫ istarū aquarum nō sunt abinuicem multū diuerse sicut dispōnes aquarꝫ mineraliū: sed sunt grossiores oībus aliȷ̄s aq̄s: et nocent hn̄tibus dolores neruorꝫ. ⁊ corrigunꝛ ac bone fiunt ꝑ decoctionez. Cā vero sue maxime grossitiei fuit coadunatio ⁊ constrictio vehemēs dum cōuertebanꝛ in glaciē ⁊ niuem. Et causa qua nocent neruis est frigiditas carꝫ cum grossitie substātie. Nā frigidum inimicū est neruis: ampho. quinta. Sed decoctione rarificatur ⁊ a terrestreitatibus purificatꝛ ⁊ aliquid ꝑdit sue fortis frigiditatis.

Tertio dicit ꝙ si glacialis aqua traxerit originē ex malis aq̄s vel nix conceperit malam virtutē ab his supra q̄ cadit melius est vt ab eis aq̄ bona infrigidetꝛ absq3 permixtōe eius cū eis. Et ad hāc infrigidationē magis ydonea sunt vasa aurea vel vitrea vel argētea q̄ vasa figuli: q2 nō sunt sic porosa nec penetrabilia sicut vasa terrea. In his ergo locetꝛ aq̄ bona infrigidanda quib' obturatꝛ: aut nix aut glacies circūponatur.

k Aqua preterea. In hac decima primo agit de effectibus aq̄ frigide. Secundo calide ibi|Aq̄ vero calida| Tertio tepide ⁊ paulo calidioris ⁊ mltū calide ibi|Aqua aūt calefacta| Quarto in spāli de iuuamentis aque calide arte ibi|Et illi q̄dem| ¶ In prima ꝑticula dicit ꝙ aq̄ temperate frigiditatis est melior sanis corpibus oībus aliȷ̄s aq̄s: q2 excitat appetitū ⁊ fortificat stomachū: sed ledit neruos ⁊ nocet hn̄tibus apostema in interiorib'. Excitat q̄dem appetitū cibi sua frigiditate. nam frigidus venter appetere bonus est. Et fortificat ipm vniēdo calorem eius qui sibi cōicatur a membris circūstantibus sicut ignis fabrorꝫ aspsione modice aq̄ fortificatur. De hac dicit princeps scd'o canonis capl'o de aqua ꝙ nocet hn̄tibus oppilatōnes: verū ipsa confert hn̄tibus raritatē ⁊ cursum q̄cunq3 cursus fuerit. Et ex quocūq3 mēbro fuerit: ⁊ eis qui hn̄t egritudines cā eius ⁊ confortet oēs virtutes in opationibus suis qn̄ sunt cum equalitate. s. digestiuam ⁊ attractiuā ⁊ retentiuam ⁊ expulsiuam Et aqua frigida valde est mala pectori. hec princeps ibi. ¶ Instabit aliq̄s per illud principis primi p̄ria doctrina sexta capitulo tertio. Quod eni frigiditati inest essentialiter: est vt oībus sit virtutibus ꝯtraria. Et paulopost dicit. Et frigiditas q̄dē palliticum faciēs ⁊ mortificās ⁊ ab oībus ꝓhibēs operatiōibus. Itē dicit galien' tertio regimēti acutorꝫ cōmēto illius cāonis. Aque vero nullum inueni vsum: nisi quia in acutis bibitur morbis: loquens de optima aqua. Hanc ergo aquā q̄uis sit melior aquarum: tamen inuenimus eā morari in stomacho tēpore lōgo: quare facit accidere in eo fm plurimū rugitum. nō igitur efficit stomachum fortez. Item stomach' est membrū panniculosuz neruosum frigidum: nō ergo iuuatur īmo leditur ab aqua frigida.

Itē dicit gal. prefato cōmēto. Propter hoc g̃ nō inuenim' ipsam posse ꝯfortare animalē virtutē: sed appetitiua stomachi est animalis virt': non ergo excitatur appetitus ab aq̄. Itez aqua frigida curat tetanū. Iuxͣ illud hypocratis ampho. quinta. Est autem vbi in tetano sine vulnere in iuuene bn̄ carnoso estate media frigide aq̄ multa infusio caloris reuocationē facit: calor vero hoc liberat: ipsa ergo cōfert neruis. Item aqua frigida cōfert apostematib' extrīsec(vt phlegmonib' herpetib' ⁊ herisipilis teste hypocrate ampho. quīta canone illo. In his v'o oz frigido vti igitꝛ ⁊ in intrinsecis q̄ magis inflāmata sunt ⁊ maiori egent refrigerio. ¶ Ad primū dic ꝙ v'ba illa ꝑncipis intelligunꝛ de frigiditate supante naturalē calorē. sz pn̄s sermo est de frigiditate tēperata. Ad scd'm dic ꝙ aq̄ frigida pōt tripl'r ministrari. s. an̄ cibū: cū cibo ⁊ post cibū. An̄ cibū sumpta ieiuno stomacho nō solū mala est: sz inter venena cōnūeratꝛ a ꝑncipe q̄rti sexta sū ma p̄ria cap. 12. dicēte. Ex potu illi' in ieiuno ⁊ post balneū aut coitū timetꝛ corruptio cōplexionis ⁊ hydropisis cū cibo sumpta paulati ⁊ modice fm viam ꝑmixtiōis nō nocet his q̄ consueuerūt ea vti spāliter calidis: sz si ex ea mltū bibatur causat rugitū. Post cibū sumpta dum fit digestio ꝯturbat eā sic̄ cū mittitꝛ in ollam feruentē decoctionis carniū. Sed fcā p̄ria digestiōe ꝑuus aq̄ potus ꝓficit ad ducendū cibū seu deportandū ꝑ meseraicas ꝯsuetꝰ parꝫ in prādio bibere ⁊ fcā digestione vti potu delatiuo. qualis mos olim fuit

apud arabes qui suscepta lege machometi nō bibebant vinū: sz
aquā modicam q̄si lambendo ⁊ digestiōe prima celebrata bibe-
bant ex ea mediocrem haustū. Ad tertiū dic ꝙ galienus loq̄-
tur de aq̄ bibita in ieiuno vel sumpta nimie. Ad quartū dic ꝙ
aqua frigida non curat tetanum p se: sed per accidens confortā-
do calorem in interioribus.

**¶Aqua vero calida digestionē cor-
rumpit ⁊ facit natare cibū: nec ilico
extinguit sitī. ⁊ est cū ad hydropisim
adducit ⁊ ethicā ⁊ ꝯsumit corpus.
¶Aqua aūt calefacta cū fuerit tepi-
da facit nauseā. Et cum fuerit calidi-
or q̄ꝫ hec et in ieiunio bibita fuerit
multotiēs stomachū lauabit ⁊ ven-
trem soluet. Eam tñ frequēter bibe-
re ē malū: q2 stōachi debilitat v̄tutē.**

Ad quintū dic ꝙ aposte-
mata interiora indigent re-
solutione vel maturatiōe ⁊
apertiōe meatuum quas impedit aqua frigida p incrudationē humoꝝ. Sed
exteriora indigent repercussione ⁊ extinctione acuminis ⁊ mitiga-
tione doloris ad quas iuuat aqua frigida. Iuuat etiā ad matu-
rationē coꝝ deforis adhibita ꝯfortādo calorem interius. ¶In
secūda tangit q̄nq3 nocumenta aque calide. Primū est corruptio
digestionis. s. conuersio cibi in fumositatē propter caliditatē aq̄.
Nam vt ait galienus sexto morbi capitulo primo. Corruptio di-
gestionis est q̄n cibus in malam qualitatē conuertitur: vnde fit
ineptus ad nutriendū. Secundū est ꝙ natare facit cibum in sto-
macho: q2 ex calefactōe leuigata ē: ⁊ quadā igneitate participat:
vnde subleuat cibum. Iuxta illud galieni primo simplicis medi-
cine capitulo tertio. Aqua q̄ ſm hanc dispositionē est ex p̄te qua-
dam composita: ⁊ non est simplex: q̄m accepit ex substātia ignis
p̄tem. ⁊ accepit ex qualitate eius proculdubio. Tertiū est ꝙ ipsa
bibita non extinguit statim sitim. q2 sitis est appetitus frigidi ⁊
humidi. Et id prope extinguit eā qd̄ irrigat calorem ⁊ nō sinit eū
super proprium humidū eleuari ⁊ ꝯsumere ipsum: sed aqua cali-
da cum igne p̄ticipet: non facit id primo occursu: sed cū se reduxe-
rit ad frigiditatē vel temperiē. Quartum est ꝙ q̄nq3 inducit hy-
dropisim vel ventosam dictam timpanitē corrūpendo. s. primā3
digestionem ⁊ in fumū conuertendo cibum vel aquosam dictam
alcitem cū sua caliditate p̄tim penetrat ad epar ducens secū ali-
quid cibi nondū digesti p quam vie epatis oppilantur: ⁊ calidi-
tas aque resoluit p̄tes epatis subtiles: vnde debilitatur ⁊ fit hy-
dropisis. Quintum est ꝙ inducit ethicam ⁊ ꝯsumit corpus: qd̄
si verum sit igneitate qua p̄ticipat facit illud. ¶Attende primo
ꝙ quītuplex est aqua calida. Quedā est calida naturaliter actu
⁊ potentia quales sunt aque balneoꝝ naturalium dicte a q̄bus-
dā aq̄ thermarū. Alie sunt calide naturaliter potētia tm̄ sicut sal-
se sulphuree aluminose non erumpentes a terra cum actuali ca-
lore. Et he possunt arte calefieri sic erunt calide potētialiter a na-
tura ⁊ actu ab arte. Alie sunt calide potētia tm̄ ab arte: sicut ille
quibus imiscetur sulphur sal aut alumē. Alie sunt solū actu ca-
lide ab arte sicut aq̄ dulcis ab igne vel sole calefacta. Alie sunt ca-
lide ab arte actu ⁊ potentia: sicut aq̄ dulces calefacte ad ignē qui-
bus immiscet᷑ vel imixtum fuit multū salis aut aluminis vel al-
terius rei calide. Et iter has calide actu tm̄ artificialiter pl9 alijs
aquis corrumpūt digestionē ⁊ natare faciunt in stomacho cibū
demptis putridis vel abominabilibus vel venenosis sicut sūt ar-
senicales: sed plus ceteris extinguūt sitim: imo relique omnes n̄
extinguūt: sed inducūt sitim. Sed calide artificialiter actu tātū
plus disponunt ad hydropisim ⁊ hydropicis plus nocēt. Iuxta
illud galieni primo simplicis medicine caplo quarto. Hydropi-
cis autē aqua dulcis est de deterioribus rebus si bibunt eā. Et
si balneātur cū ea ⁊ aqua salis tota ⁊ aqua cui admiscetur baura-
chitas ⁊ sulphureitas ⁊ pix est iuuatiua eis. ¶Attende secundo
ꝙ galienus opinatus est aquam calidam dulcem non posse ethi-
care: nec consumere corpus: sed per accidēs infrigidat resoluēdo
calorem: ⁊ per se semp humectat membra corporis: licet resoluat
humiditates contentas in vijs ⁊ porositatibus eorū. Ait enī pri-
mo simplicis medicine capitulo quīto. In successione aque cali-
de inuenies ipsum corpus parū post. Et frigidus eo qd̄ fuit illd̄
est q̄m corpus q̄n dilatatur ⁊ rarificatur fit frigidius q̄ꝫ fuit: quo-
niam caliditas innata resoluitur ex eo superflue. Ueruntamen
aq̄ calida q̄uis corp9 infrigidet᷑ post vsum eius plusq̄ꝫ fuit: tñ nō
exiccat ⁊ arefacit ipsum ſm illud plusq̄ꝫ fuit. Et hoc probat trib9
medijs. Primo ex hoc ꝙ aqua calida reddit corpus lene dicens.
Lenitas quam adeptum est corpus ex balneatione cū aqua cali-
da est signū significans in corꝑibus aīalium humiditatē. Scd̄o ex hoc
ꝙ aqua calida reddit carnē vlcerū que lauantur ea mollem ⁊ tremulā:
dicens. Et caro iterū q̄ est in vlcerib9 significat hoc idē significatiōe ma-
nifesta cū contingat: vt q̄n effundit᷑ sup vlcus aqua calida fiat caro ei9
tremula. Tertio ex hoc ꝙ cōbustio ab aq̄ calida nō imprimit mēbris sic-
citatē sicut facta ab igne dicēs. Et d̄ illis q̄ significant illud ē ꝙ aqua bulliēs quā-
do cōburit corp9 nō apparet ex ea in mē-
bris q̄ cū ea combu-
runtur exiccatio nec
arefactio sicut appa-
ret in mēbris q̄ aduruntur cum igne. ¶Attēde tertio ꝙ lz senserit ita
galienus excusat tñ hos q̄ dixerunt aquā calidā3 desiccare corpus ⁊ are-
facere dicens. Sz corpus euacuat᷑ cū balneatur cū aq̄ calida: ergo ē hu-
miditas in eo ex hoc mō post balneationē eius minor q̄ꝫ fuit añ: ⁊ pro-
pter illud necesse est hoī vt parcat ei q̄ estimauit ꝙ balneatio cū aq̄ eq̄-
lis caliditatis ⁊ effusio ei9 sup corpus ē ex eis q̄ exiccāt ⁊ arefaciūt ipm.
Error enī istoꝝ est sil̄is errori illoꝝ q̄ estimauerūt ꝙ senes sunt hūidio-
rū3 corpoꝝ q̄ꝫ adolescētes. Et illd̄ q̄m sup̄fluitates hūiditatis sunt ī cor-
poribus senū plures ⁊ mēbra radicalia in adolescētibus sunt hūidiora
Et ſm hunc modū accidit corpi ex effusione aq̄ calide sup ip̄z ⁊ balnea-
tione ipsius cū ea. Et ad vltimū apud oē caplm ex capitulis q̄bus hu-
mectat᷑: q̄n aqua calida vtitur. Et illud est q̄m hūiditates oēs q̄ sunt ī
venis ⁊ in alijs locis vacuis euacuātur ⁊ corp9 ipsaꝝ venarū: et oē qd̄ ē
de gn̄e carnis fit humidi9 q̄ꝫ fuit. Et nō estimo ab aq̄ dulci vnq̄ꝫ expo-
liari hanc virtutē: hec gal. Idem sensisse videt᷑ hypocras dicēs in pho.
quīta. Calidum nocet hoc freq̄nter vtētibus: facit enī carniū effemina-
tionem. i. mollitiē. Itē videmus ꝙ carnes ⁊ pisces duri ⁊ sicci p decoctō-
nem in aq̄ humectant᷑ ⁊ remolliūtur. Sz huius ꝯ̄riū p̄nceps h̄ exp̄mit
dicens aquā calidā adducere ethicam ⁊ ꝯsumere corp9. Itē cibi in aq̄
cocti sunt sicciores assatis p̄pter resolutionē sue s̄balis hūiditatis a ca-
lore aq̄. Iuxta illud arist. 4. methcoroꝝ caplo de epsesi q̄ interp̄tat᷑ eli-
xatio. Propter qd̄ sicciora q̄ epsesim passa sunt q̄ꝫ assa. Nō enī attrahūt
in seipa humidū q̄ epsesim patiunt᷑ p̄ualet enī q̄ deforis caliditas ei q̄ ī-
tus. Si aūt vinceret q̄ intus traheret vtiq3 in seipā3: g̃ a sil̄i aq̄ calida d̄-
siccat corpus. Itē videmus expimentaliter cutes diu stantiū in balneo
aque calide dulcis crispari ⁊ exasperari. ⁊ illud est signum desiccationis
cutis. Item aq̄ calida accepit p̄tem ex substantia ignis ⁊ accepit ex q̄li-
tate eius proculdubio vt galienus affirmat primo simplicis medicine
caplo tertio. Sed ois ignis est desiccatiu9. Itē aer excessiue calidus sic-
cat ⁊ demacrat humana corpa sicut docet experimentum. ergo et aqua
calida: q2 non plus potest aer spoliari sua humiditate q̄ꝫ aqua: cū sit sū-
me humidus ex propria natura. ¶Pro cōcordia principis cum galie-
no ⁊ solutione istaꝝ obiectionū aduersus eū. dic p̄io ꝙ aq̄ calida dul-
cis freq̄nter corpi adhibita vel multū excedēs in calidate pōt educere
a mēbris humidū aereū substantificū ⁊ aqueū substantificū ⁊ redde-
re corpus substantialiter siccius q̄ꝫ fuit prius vt pretendunt rōes nūc
allegate. Dic secundo ꝙ aqua dulcis applicata homini siue intus siue
extra semper humectat ipsum humiditate madefactiua mollificans ⁊
teneras faciens partes quas imbibit. Et nisi galienus illud intellexe-
rit nō video bñ ꝙ saluari possit opinio ipsius de aq̄ calida dulci ꝙ sem-
per humectat. ¶In tertia dicit primo ꝙ aqua calefacta cum redierit
ad tepiditatem inducit nauseam: quia omne tepidum est remollitiuū
⁊ relaxatiuum contrario stiptico ⁊ acetoso. Sicut ergo stipticū vel ace-
tosum appetitum prouocat exprimendo humiditates orificij stoma-
chi ⁊ corrugando ipsum: sic tepidum fedat appetitum remolliendo et
relaxando ipsum os stomachi. ⁊ etiā3 quia natat in stomacho propter
leuitatem ⁊ aereitatē quas acquisiuit ex calefactione precedente. Et
propter hoc aqua facta tepida ex frigida īmediate minus causat nau-
seas q̄ꝫ facta ex calida tepida sine medio. Secundo dicit ꝙ cum fuerit
aqua paulo calidior tepida si bibatur ieiuno stomacho lauat sepe sto-
machum et soluit ventrem. Et libro de regimine principum Aristo-
teli attributo capitulo quadragesimo scribitur. Sane grecus iudica-
uit: et dixit ꝙ sumere quolibet mane aquam calidam pleno ore bis
ita sanum reddebat hominem ꝙ non indigebat alia medicina.

Tertio dicit ꝙ bibere frequenter aquam calidiorem tepida ma-
lum est: quia debilitat virtutem stomachi. Nam remollit ⁊ relaxat
ipsum et dispergit ipsius calorem et amputat appetitum cibi re-
plens orificium stomachi repletione quadam fantastica vaporosa.

Quarto dicit ꝙ aqua multũ calida qñq; resoluit passionẽ colicã ⁊ ventositates splenis. Et plus ministrat̃ ad istos effectus abextra in balneo vel fomentatõe q̃ ab intra in potu. Sepe eñi videmus dolores colicos vehementissimos calido balneo statim mitigari maxime ventosos ⁊ a frigore ortos absq; apostemate. Juxta illõ pꝛĩcipis tertij.16.tractatu quarto capitulo decimo. Tina vehementis iuuamenti est in doloꝛib' colice. ipsa eñi sua caliditate acquisita ab igne ⁊ virtute sua acquisita a medicinis resoluit eã: ⁊ humiditate sua cũ caliditate sua mollificat membrũ: quare alleuiat carminatõez cause facientis dolorem ⁊ mollificat lacertũ ani: ⁊ illud est ex eis que adiuuant ad expulsionez retenti.

Illa vero que multum est calida est cũ colicam resoluit: ⁊ splenis vẽtositates frangit. ¶ Et illi quidẽ quib' aqua calida arte iuuamentũ prestat sunt epilentiam habentes: ⁊ melancholiam: ⁊ capitis doloꝛez frigidũ ⁊ ophthalmiam: ⁊ bothoꝛ in gutture ⁊ gingiuis: ⁊ apostema post aures ⁊ reumatismos: ⁊ vlcera in diafra-

¶ In quarta narrat duodecim iuuamenta aq̃ calide arte. Primũ est in epilentia dum administratur in forma balnei p̃cedente purgatione. Jutta illud pꝛincipis tertij pꝛima tractatu q̃nto caplo de cura epilentie. Post mundificationẽ vero ⁊ solutionẽ ventris ⁊ quietem aliquibus dieb' nõ est malũ si ingrediatur balneũ. Sed instabit aliq̃s auctoritate pꝛincipis secũdo canonis caplo de aqua dicentis. Epilentici iuuantur ab aqua tepida: ⁊ ledũtur ab aqua calida. Dic ꝙ voluit aquam balnei vel embroce epilentici nõ debere esse vehementer calidã ne subito cõmouens eius materiã paroxismũ excitet. sed caliditat̃ tẽperate pro resolutiõe residui materie ipsi' post purgationẽ. Secunduz iuuamentũ est in melãcholica passiõe sub forma balnei vel embroce ieiuno stomacho. Juxta illud pꝛincipis tertij pꝛia tractatu quarto capitulo de cura melancholie. Et fiat augmentũ in hoc vt corpus eius tenerescat cum cibis cõuenientibus ⁊ balneo ante cibum. Et effundatur super caput ipsi' aqua tepida non vehemẽtis caliditatis. Cunq; ex balneo egreditur si parum sitis hz nõ est malum si parũ aq̃ potet: hec princeps. Tertiũ est in doloꝛe capitis frigido sub forma balnei ⁊ embroce Juxta illud rasis.9. almãsoꝛis caplo pꝛio. Cum aũt cephalea p hebdomadam vnã perseuerauerit eger est mittẽdus in balneũ. Et super caput ipsius aqua in qua camomilla amaracus ⁊ sticados arabicũ cocta fuerint simul aut sigillatim fundenda est. Caueri tñ opz ne diu in balneo moꝛetur eger: teste pꝛincipe tertij pꝛima tractatu pꝛimo caplo.29. dicente. Et scias ꝙ oĩs qui conq̃ritur de egritudine frigida in capite suo nocetur a vino ⁊ moꝛa in balneo. Quartũ ẽ ĩ ophthalmia sub forma balnei teste galieno cõmento illi' amphoꝛismi.6. pticule. Doloꝛes oculorum meri potio aut lauacrum ⁊c. recitãte qualiter sanauit duos ophthalmicos administratione balnei. Quintũ est in pustulis gutturis ⁊ gingiuaꝝ generatis ex hoc ꝙ vapoꝛes ⁊ fuligines humoꝝ malorum soliti purgari per poꝛos cutis intra retinent̃ ⁊ ad guttur ⁊ gingiuas eleuati supercalefaciũt eas: ⁊ in eis pustulas multiplicant: ⁊ qñq; mala vlcera. Hec sepe ꝯtingũt in his q̃ a scabie aut pꝛuritu repente liberati sunt. Quoꝝ sanatio est absente febꝛe putrida balneũ aque calide reuocantis ad cutem vapoꝛes ⁊ fuligines hinc purgari solitos. per hoc eñi tollitur antecedẽs cã harum pustularũ. Sed cõiuncte cãe earũ competunt frigida ⁊ stiptica q̃ putredinẽ repꝛimũt ⁊ supercalefactõez tollũt sicut decoctio rosaꝝ sumach lentiũ balaustiaꝝ ⁊ sikium. Sextũ est in apostemate post aures qõ potida vocatur in forma balnei vel fomentationis postq̃ fluxus materie cessauit ⁊ euacuatiõe phlebotomie vel pharmatie materia diminuta est: tunc eñi balneũ vel fomẽtatio aq̃ calide confert ad resolutionẽ residui materie. Septimũ est ĩ reumatismis quoꝛũ maturationi confert aqua calida bibita vel vino imposita confert eis etiã balneũ aq̃ calide. Juxta illud pꝛincipis tertij q̃nta tractatu pꝛimo caplo.13. Et ille qui cõsuetus est pati catarrũ qñq; pꝛohibz aduentũ catarri suo subito introitu ad sudandũ in balneo ante aduẽtum catarri. Et paulo post dicit. Et qñq; fit vapoꝛatio cũ aq̃s calidis ĩ fine quo possibile est eas tolerare. Octauum est in vlceribus diafragmatis. Nonum est in solutione continuitatis ptium pectoralium. Nõ quidẽ recenti dum sanguis ab eo manat vel manare timet̃ ĩmoderate: sed in antiqua ad saniẽ cõuersa. In his eñi calida aq̃ bibenda est vel vino ĩmiscenda: qꝛ omne frigidum actu ledit debile pectus et excitat in eo tussim. Cõpetit ẽt aq̃ calida sub forma balnei in vlceribus diafragmatis ⁊ pectoris non rõe vlcerũ: que desiccatiuis curari q̃runt sz gratia mitigatõis doloris ⁊ facilitatõis sputi ⁊ melioratõis anhelitus. Et propter has cãs laudat hypocras tertio regimenti acutoꝛuz in peripneumonia balneũ dicẽs. Balneare ĩ peripneumonia iuuantius est q̃ in acutis febꝛib'. In latere ei etiã tenere coste atq; inter spatulas existẽtem doloꝛẽ mitigat. Item excoctur quod per sputuz necesse est exercari ⁊ adiuuat flatum etiã bõificat ⁊ fercat' aufert laborem: qꝛ artus mollit cutem humidaz facit vrinã expellit capitis releuat grauitatẽ nares humidas reddit hec ille.

gmate: et imparis solutionem in parte pectoꝛis. Menstrua preterea prouocat et vꝛinaz: ⁊ dolores sedat.

Aqua[l] vero salsa macrescere facit ⁊ exiccat. Et pꝛio facit vẽtrẽ ꝓpter vim radẽdi q̃ in ea existit. Postea strigit vẽtrẽ in fine ꝓpter siccitatem q̃ est in eius natura. Et coꝛrũpit sanguinez ergo pꝛuritum generat et scabiem.

Et ga. in cõmẽto dicit. Propter has ergo res fit balneatio valde iuuatiua in peripneumonicis. qõ est qꝛ peripneumõici euadunt ab egritudinibus suis qñ exercant humores retentos ĩ pulmone per sputum. Et sicut peripneumonicus sic etiã pleureticus iuuatur p ipam iuuamento magno: ꝓpterea qꝛ sedat doloꝛem quẽ habet: hec galien'. Et sicut balneũ ꝯfert istis apostematibus sic vlceribus eoꝝ modis tactis. Decimũ est ĩ ꝓuocatõne menstruoꝝ. Undecimũ est in ꝓuocatione vꝛine sub forma balnei in vtroq; casu. Nam balneũ aq̃ calide vias laxat ⁊ aperit ⁊ lubꝛicas reddit hũoꝛes ⁊ aquã cõmouet ⁊ subtiliat. Duodecimũ est in mitigatione doloꝛum maxime venientium a frigoꝛe puro vel a materia frigida: quia complexionem equat et materiam resoluit.

l Aqua vero salsa. In hac pte vndecima pꝛimo agit de aq̃ salsa. Secũdo de turbida ibi [Aq̃ vo] Tertio de aq̃ salis armoniaci ibi [Aqua aũt salis] Quarto de aluminosa ibi [Aque pterea] Quito de ferreis ibi [Et ferree] Sexto de ereis ibi [Eree vo] ¶ In pꝛima particula dicit pꝛimo ꝙ aqua salsa demacrat ⁊ exiccat corpus siue bibat eam siue balneetur in ea. Et intelligas illud taz de salsa naturaliter q̃ de salsa p artẽ: qꝛ qõlz sal est desiccatiuũ ⁊ calefactiuũ a scdo gradu vsq; ad tertiũ. q̃re ꝯsumit hũiditates mẽbꝛoꝝ fluentes ⁊ radicales ab vtraq; qualitate. Secũdo dicit ꝙ aq̃ salsa pꝛimo occursu facit ventrẽ. i. fluxum vẽtris sua ṽtute abrasiua seu abstersiua. Sed finaliter postea restringit ventrẽ ꝓpter siccitatem q̃ est in ei' natura. i. ꝓpter siccitatẽ quã relinq̃t in viscerib' ex sua cõplexione postq̃ defluxit p ea. Et intellige hoc de aq̃ salsa tam bibita q̃ clisterisata. Et nõ intelligas ꝙ aq̃ salsa pꝛia vice dum bibitur vel clisterisatur soluit ⁊ alijs vicibus seq̃ntibus laxat: imo dũ ꝯtinuat̃ inducit disinteriam. Sz intellige ꝙ eadem aq̃ cũ fluit p intestina laxat ⁊ abstergit: ⁊ postq̃ fluxit ex vestigio siccitatis ab ea derelicte in intestinis restringit. Et sic sepe apparet in pharmacis laxatiuis ꝙ qñ operant̃ laxant ventrez: ⁊ postq̃ fuerit opata vẽter est ꝯstipatioꝛ q̃ añ ꝓpter siccitatẽ derelictã ab eis ĩ intestinis. Tertio dicit ꝙ aqua salsa coꝛrũpit sanguinẽ: ⁊ ideo generat pꝛuritũ ⁊ scabiem. ¶ Sed instabit aliq̃s. sal est de maxime preseruantibus a coꝛruptione. Juxta illud serapionis in aggregatoꝛio capitulo de sale. Et virtus eius tertia est virtus que pꝛohibet putrefactionem coꝛpoꝛum eorum que sunt parata putrefactioni propter humiditatem superfluam que est in eis. Et huius signum est ꝙ carnes ⁊ pisces: ⁊ alia plurima que tempoꝛe longo seruare volumus condimus sale vel mersos tenemus in salmuria. Dic ꝙ aqua salsa non coꝛrumpit sanguinem coꝛruptione putrefactiua ex se: nisi q̃tum reddit ipsum odiosum mẽbꝛis et destituit a regimine nature. Sed coꝛrumpit ipsum potius coꝛruptione declinante ad adustionem tollens a sanguie dulcedinem nutrimentalẽ ⁊ dans ei moꝛdacitatẽ supercalefactiuaz ⁊ exiccatiuaz similes his que cholere rubee insunt: quare mẽbꝛa refutant ipsum et ad cutem pellunt vbi vel pꝛuritũ vel scabiẽ generat. Scabiem quidem si subtilis fuerit vesicans cutem et pustulas generans. Pꝛuritum vero si grossioꝛ fuerit sub cute latẽs absq; vesicis seu pustulis apparentibus. Juxta illud pꝛincipis quarti septima tractatu tertio capitulo quarto. Et scabies q̃dẽ differt a pꝛuritu in h ꝙ cũ pꝛuritu nõ st bothoꝛ sic sunt cũ scabie'

qm̄ ipsa est a materia subtiliore ⁊ min⁹ declinante ad salsedinē. ¶ Attende ꝙ princeps nō loq̄tur hic de aq̄ salsa mediocriter sub forma cōdimēti q̄les sunt aque carniū vel pisorū vel raparū q̄s pro potagijs comedere solemus: sed de illis in quibus manifeste superat ⁊ excellit virtus salis. ¶ Jn scda dicit primo ꝙ aqua tur-

¶ Aqua vero turbida lapidē generat ⁊ oppilatōes. Jdcirco post ipsā res cōe-dēda est ꝓuocatiua: l3 ventrē hn̄ti ple-runq3 ꝯferat ipsa ⁊ omnes aq̄ grosse ⁊ graues ꝓpterea ꝙ ī eius vētre tene-tur: neq3 cito descendit. Ex cuius q̄-dem tyriacis existunt res vnctuose ⁊ dulces. ¶ Aqua aūt salis amoniaci ventrē resoluit si in ea sed erint: aut ex ea biberint: aut ex ea factu3 fuerit clistere. ¶ Aque preterea alumīose menstruorū superfluitatem currere non permittunt: neq3 spuere sangui-nē. Et prohibēt illud quod de emor-roidibus egreditur: s3 corpora que febrib⁹ sunt apta fortiter ad eas ꝓ-ducūt. ¶ Et ferree q̇de3 splenē resol-uunt: ⁊ non coire valētes adiuuant.

bida generat lapidē ⁊ oppilatōnes: quia turbari solet ex ꝑmixtione terrestreitatū ingrossantiu3 eam. q̄ congeste in vijs strictis paulatim oppilant eas ⁊ dum eis obuiat in renib⁹ aut vesica glutinosus humor simul eas alligat ⁊ calor corpis decoquens vtrunq3 simul siccans ⁊ indurans ex eis lapidē facit. Hac de cā medici prohibere solent aptis ad calculos oēs potus turbidos. Secundo dicit ꝙ q2 aq̄ turbide vias oppilāt ⁊ calculos generāt si q̄s eis vsus fuerit post ipsas sumere d3 res vrinā prouocantes vt feniculum anisum carui petroselinū nasturtiū ⁊ sil'ia. Tertio dicit ꝙ aq̄ turbida ⁊ oēs aque graues ⁊ grosse plerūq3 conferūt hn̄ti ventrē id est fluxū ventris: q2 diu manēt in stomacho nec ab eo leuiter d̄scendunt: ⁊ q̄uis ita fit ꝙ diu moran̄t ⁊ tarde descendunt a stomacho non reputo tutū ꝓ restrictione fluxus ventris eis vti: q2 digestionē impediūt ⁊ magis oppilāt meseraicas ⁊ venulas epatis ⁊ vias vrine q̄ intestina: quare prohibēdo transitū liberū chili ad epar ⁊ aquositatis ad vias vrine ⁊ nutrimēti ad mēbra plus nocent q̄ prosint etiā in fluxu ventris. Quarto dic̄ ꝙ res vnctuose ⁊ dulces sicut butyrū. oleum cerebella ⁊ medulle animaliū sunt vt tyriaca turbidarum aquarū: ita ꝙ reprimūt earum maliciā et prohibent a nocumētis ipsarū: sic tyriaca venena reprimit ⁊ a suis nocumentis ꝓseruat corpus. ¶ Sed instabit aliq̄s: q2 vnctuosa fastidiunt stomachū et natant in eo sicut docet experimentu3 cōueniunt ergo cū turbidis aquis in tardo descēsu eorū a stomacho: malicias igit̄ earū aggrauāt. Jtem dulcia oppilant epar ꝓpterea ꝙ attrahuntur ante sui digestionē: cōcurrunt igit̄ cū aq̄s turbidis in oppilādo. ¶ Ad primū dic̄ ꝙ dulcia ⁊ vnctuosa sumpta moderate cum mensura qua delectant neq3 fastidiunt: neq3 stomachū: neq3 natant in eo: sed fortiter ⁊ delectabiliter amplexatur ea stomachus ⁊ cito digerit. Jnsuper reprimunt suis caliditate ⁊ humiditate tēperatis ⁊ sua lenitate terrestreitates aquis turbidis īmixtas maxime si fuerint salse vel amare. Ad scdm dic ꝙ non oīa dulcia oppilāt epar: sed dulcia grossa nature valde dilecta sicut vina grossa dulcia vel porcine carnes. ¶ Attende ꝙ ad correctionē aque turbide multum conferunt allia ⁊ cepe. Jux̄ illud principis primi tertia doctrina q̇nta summa singulari cap̄. septio. Super aq̄s q̄3 grossas ⁊ turbidas vtendum est allijs. Ex eis quoq3 q̄ diuersarū aquarum remouēt maliciā sunt cepe: quoniā sunt vt tyriaca huius ⁊ ꝓprie cepe cum aceto ⁊ allia etiam. ¶ Jn tertia dicit ꝙ aqua salis amoniaci laxat ventrē siue bibat̄ siue clisterisef̄ siue in ea sedeat̄ per modū balnei. Et tertio almāsoris caplo quarto dicit rasis. Aque vero sale armōiaco salite ac malum habentes saporem ventrē laxant cum bibūtur vel cu3 in eis sedent aut clisterisantur. ¶ Attēde primo ꝙ sal armoniacus a loco sic dictus vnde defertur extrahitur a lapidibus duris claris: ⁊ est salsus mordicans multū: ⁊ melior ex eo est albus clarus sicut cristallus ⁊ est ille q̄ plus ingreditur in medicinis: ⁊ est calidus ⁊ siccus in quarto gradu abstersiu⁹ subtiliatiuus lauatiu⁹: hec serapion in aggregatorio caplo de sale armonico auctoritate ysaac. ¶ Attēde scdo ꝙ duplex est aqua salis armoniaci queda3 naturalis manās a mineris vel ꝑ eas fluēs ex quibus hoc sal trahitur. alia artificialis ex cōmixtione salis hui⁹ plurimi cū aq̄ cōi ⁊ vtriusq3 harū ē eadē virtus. S3 arguet aliq̄s ꝙ balneū eius nō laxat ventrē: q2 de ꝓprietate salis amoniaci est ꝙ attrahit ab interioribus ad exteriora: vt ait serapion caplo p̄dicto: diuertit igr̄ humiditates ab intestinis trahens eas versus cutem. videturq̄3 ex hoc ꝙ stringit ventrē. Dic ꝙ ꝯcesso ꝙ istō sal exteri⁹ applicatū stringit ventrē: nō est idē ꝙ de aq̄ ei⁹: q2 profundi⁹ penetrat ⁊ sedēdo ī ea musculos ani penetrās stimulat ⁊ hūores ꝗetos ꝯcitat ⁊ ꝯgelatos eliq̄t ⁊ fluxui adaptat. ¶ Attende. 3. ꝙ laus salis armoniaci et aq̄ ipsi⁹ non solū cōsistit in laxando ventrē: sed maxie in releuando pendētem vuulam ⁊ ꝯsumēdo vngulā oculi. ¶ Jn quarta dic̄ ꝙ aq̄ aluminose prohibent superfluitatē cursus menstruorū ⁊ sputum sanguinis ⁊ ipsius fluxum ꝑ emorroidas: sed inducūt febres in dispositis vehementer ad eas. Causa primi est carū stipticitas quā contrahunt ab alumine. Causa scdi ē: q2 claudunt poros ⁊ prohibent fuligines exire ⁊ humores euentari quare supercalefiūt ⁊ de facili putrescūt inducentes febrem. De his dicit rasis tertio almāsoris cap. quarto. Aque aūt calide q̄ sup alumen currunt emoptoycis. i. sanguinē spuentib⁹ atq3 mulierib⁹ mēstruorū nimietatem patiētibus ⁊ emorroidibus ꝯferūt: febres tn̄ in calidis generant corporibus. ¶ Attende prīo ꝙ ad nos duplex defertur alumen. Unū qd̄ vocatur alumen de pluma: q2 est leue tenerum sicut pluma: ⁊ dicitur alumen iameni a loco vnde venit. Dicitur etiā alumē scissum propter scissuras inuentas inter ꝑtes eius: ⁊ istud est stipticius ceteris: ⁊ iō stipterea vocat̄. Aliud est alumē d̄ rocha splēdidū. ꝑuiū sic cristall⁹ solidū vt lapis tener. aliō ē liq̄dū ⁊ illō n̄ vidi: nec ad nos defert̄ sic existio. ¶ Attēde secūdo ꝙ q2 alumē est de gn̄e corrosiuorum lic3 debilium non est tutū dare in potu aquam aluminosam siue naturaliter talis fuerit siue facta ab arte: sed in forma balnei ministrari solet ꝓ dictis casibus ⁊ quibusdam alijs. Juxta illud principis capitulo. 19. summe presentis. Sed aquis aluminosis ⁊ attramētalibus cōfert balneari sputo sanguineo ⁊ egressioni sanguinis ab ano ⁊ a mēstruis ⁊ nausee ⁊ vomitui sine causa ⁊ caccxie ⁊ multo sudori. ¶ Attēde tertio ꝙ aque aluminose multum proficiunt vlceribus humidis: quia cōsumunt humiditates ipsorum ⁊ obturant vias per quas imbibuntur superfluitatibus. Juxta illud galieni primo simplicis medicine capitulo quarto. Aqua vero cui admiscetur alumen: sicut aqua que est in regiōe ytalie confert vlceribus: verūtamen in vlceribus ad q̄ attrahitur aliquid ex materijs est velocius agens propter hoc ꝙ exiccat ea omnia. ¶ Jn quinta dicit ꝙ aque ferree resoluūt splenē. i. extenuāt splenem ingrossatum ⁊ adiuuant eos qui neq̄unt coire. De aqua ferrata dicit serapion in aggregatorio auctoritate diascoridis. Aqua in qua extinguitur candens ferrum ⁊ vinū in quo extinguitur conferunt fluxui vētris ⁊ vlceribus intestinorū ⁊ duriciei ⁊ tumori splenis ⁊ cholerice passioni ⁊ fluxui qui fit a stomacho. Nam corroborat stomachū relaxatum ⁊ debilitatum maxime a cholera. Et paulopost dicit auctoritate pauli. Quādo extinguit̄ ferrum candēs in aqua fit aqua illa desiccatiua: ⁊ ꝓpter hoc confert grossitiei splenis. ¶ Sed istabit aliq̄s. Primo q2 aqua ferrata est frigida ⁊ sicca ⁊ splenis grossities cōmuniter fieri solet ex melancholia que similiter est frigida ⁊ sicca: crescit ergo discrasia splenis per aquam ferratam. Jtem ipsa est oppilatiua. et sic auget oppilationem splenis indurati. Jtem ipsa indurat magis exprimens humidu3 liquidum a grosso ⁊ compingēs splenem. Jtem non videtur valere coitui: quia reprimit calorem sua frigiditate ⁊ desiccat semen sua siccitate. ¶ Attēde primo ꝙ aliq̄n splē intumescit ⁊ sentitur dur⁹ tensus tactui renitens ex spumositate quadā sine collectiōe melancholie indurātis ⁊ inflantis ipm. Juxta illud gal. secūdo de apostematibus ad glauconē. Multotiens aūt tangenti videtur renitens splen: non tn̄ squirrosus ē tumor: sed spumosus magis in quo vtiq3 prima defaciendo ꝑ absinthium pharmacū emplasticum sup apponere op3 mixte virtutis quale est quod ꝑ sulphur ⁊ alumen: hec gal. Jn hoc casu specialiter conferre videtur aqua ferrata: tū q2 consumit sua siccitate splenet cā spumositatē. cū q2 confortat ⁊ vnit splenē de natura rarū mollem ⁊ laxum quo fortior redditur ad expellendū quod distendit ipsum. ¶ Attende secundo ꝙ aqua ferrata spāliter in potu confert spleneticis. Juxta illud principis tertij. 15. tractatu secūdo capitulo de cura spleneticorū. Et potus eorum sit aqua ferrariorū ⁊ omne in quo extinguit̄ ferrum ignitu3 multotiēs. Et q2 reperio ferratas aq̄s plus a medicis laudari in passione splenetica q̄ cōferre videant̄ ex ꝓpria cōplexione ⁊ silr̄ acetum: credo ꝙ eis insit proprietas aliqua qua ꝯferunt spleni. ¶ Ad primū scdm ⁊ tertium obiecta r̄nde si vis per primū notabile. scilicet ꝙ aqua ferrata cōfert in

¶ Eree vero corruptiōi cōplexiōis vtiles existūt. Cūqꝫ m aque diuerse ⁊ bone ⁊ male cōmiscētur fortior ſu perabit. Et nos quidē declarabimus regimen aquarū corruptarū in capi tulo de regimīe iter agentiū. Et qḋ de iudicijs aque ⁊ ſuis ꝓprietatibuſ ⁊ modis ſuarū proprietatū remāſit in capitulo aque qḋ ē in medicinis ſimplicibus nominabimus ſi deus voluerit.

¶ De his q̄ proueniunt ex retentio ne ⁊ euacuatione. Capitulū. XVII

r Etentio a eius quod naturaliter euacuari debet aut eſt ex debilitate virtutū expulſiuarū. Aut ex fortitudiue vir tutis retētiue ⁊ retinetur ab ea. Aut propter debilitatē virtutū digeſtiua rum vnde elongatur mora rei in re ceptaculo: iō ꝙ retinent eam ibi vir tutes naturales donec digeſtio com pleatur. Aut ꝓpter viarū coangusta tionē. Aut propter oppilatiōes que ſunt in eis. Aut propter groſſitudi nē materiei. Aut propter ipſi9 viſco ſitatem. Aut propter eius multitudi nem quam expulſiua neq̄t ſuperare. Aut propter defectū ſentiendi illud qḋ neceſſe eſt expelli quēadmodum accidit in colica ⁊ icterica. quoniam eſt cū virtus voluntaria adiuuat in expellendo. Aut q2 virtutes natura les ad aliam ꝑtem tendūt ſicut in cri ſibus accidit retentio vrine aut ſter coris propterea ꝙ euacuatō cretica eſt ī ꝑte altera. Cunqꝫ b retētio ei9 qḋ euacuari dꝫ acciderit ꝓuēiēt īde egri tudines. Que aūt ſunt ex egritudib9

ſplene ſpumoſo. Uel dic ꝙ licet noceat frigiditate ⁊ ſiccitate oppilatio ne ⁊ induratione in ſplene indurato a m̄ria: confert tñ ipm ꝯfortando ſuper expulſione materie. ⁊ a tota ferri proprietate. Ad quartum dic ꝙ aqua ferrata nō conuenit impotētie coitus a frigiditate vel a pauci tate materie: ſed impotētie ꝓuenienti a remollitione nimia vel ſuꝑflua aꝑtione vaſoꝝ ſpmatis ob quā ſemē inuoluntarie effluit abſqꝫ verctri tenſione. ¶ In ſexta dicit ꝙ aque eree ꝯferūt corruptioni cōplexiōis Et intellige ꝑ corruptionē cacexiam q̄ ē diſpoſitio mala epatis antecedēs hydropiſim. Iuxta illḋ pn cipis tertij. 14. tractatu q̄rto capl'o tertio. Qñ corrūpit̄ diſpoſitio epatis ⁊ cōicat ſuper ipm debilitas accidit in primiſ diſpoſitio añcedens hydropiſim: ⁊ noiat̄ caccria: ⁊ approꝑat̄ nomine corruptiōis complexionis. Sed tertio almanſoris capitulo de virtute aq̄ ſcribit̄. Que vero ſuper terraz ex q̄ fit es tranſit cōplexionem hñtibus corruptaz perutilis eſſe cōprobatur. Et in gloſa marginali ordinaria ſuper illis verbis. cōplexionē hñtibus corruptam ſcribitur: ſcꝫ incipientibus pati lepram. Alias laudes plures attribuit pricceps aq̄s ereis ſecūdo canonis capl'o de aqua. Primo q̇dem de eis dicit. aq̄ erea ꝯfert ori ⁊ auri. Secūdo dicit. aq̄ ferrea ꝯfert ſpleni ⁊ ſtomacho: ⁊ aqua erea proxia eſt illi. Tertio dicit. aq̄ ṽo ferree ⁊ eree ſunt bone renib9 ⁊ co lice. Sed ex quo es tot bonas virtutes cōicat aque. q̄re tm̄ vituperant̄ vaſa erea ad comedendū ⁊ bibendū in eis. Ait em ſerapion in aggrega torio capl'o de ere. Quidā faciūt ex ere vaſa ad cōedēdū ⁊ bibēdū in eis ⁊ nocet eis multū. ⁊ maxīe illis q̇ aſſueſcūt hoc diu: nā parati ſunt taleſ incurrere elephantiā ⁊ cancrum ⁊ dolorem epatis ⁊ ſplenis ⁊ maliciaꝫ complexionis maxime comedentes in eis res acres ⁊ bibentes in eis vi na dulcia. Et qñ comedunt cibum qui ſtat in die vna ⁊ nocte in eis peſus multū eſt. Et qñ ponitur vas eneū ſuper piſces aſſatos calidos fiunt venenū mortiferuꝫ. hec ille. Dic ꝙ iſta nō vituperant̄ ex parte eris ſed ꝓpter eruginē quā colligunt ⁊ cōicant cibis ⁊ potibus reſeruatis in eis. Et hec eris erugo dicta arabice ʒimar ⁊ ʒinʒar eſt venenum pniciosum. Iuxta illud principis. 2. canonis capl'o de ere. Opꝫ quidem vt caueatur vſus dimittendi illud in q̇ eſt ſalſedo aut amaritudo: aut pinguedo ſicut ſunt olea ⁊ carnes: aut acetoſitas: aut dulcedo in vaſis erꝭ ⁊ bibendi ex eis: ipſa enim tranſmittunt proculdubio ʒinʒariam ⁊ ʒinʒar eſt venenum. hec princeps.

m Cūqꝫ aque. In hac ꝑte duodecima dicit primo ꝙ in cōmixtione diuerſarum aquaꝝ bonarum cum malis fortior ſuperat. i. vincit aliam ⁊ trahit cōmixtum ad ſui naturā: vt lꝫ flumīa ꝙ plurima dulcis aq̄ fluāt in mare ⁊ ſibi cōmiſceantur mare ſꝑ manet ſalſum. ¶ Attende ꝙ fortitudo vnius aque ſuꝑ aliam nō attenditur penes exceſſum in multitudine vel magnitudine quātitatis: ſed virtutis: vt ſi poſueriſ vnū ſextarium aq̄ amare in decem ſextarijs aq̄ pure dulcis totū ꝯſtans ex his reddetur amarū. Secūdo dicit ꝙ de correctiōibus malarū aquarū tractabit inferius. ſ. primi tertia doctrina q̇nta capl'o quinto ſumme ſingularis de regimīe iter agētiū. Tertio dicit ꝙ tractabit ſecūdo canonis q̇ eſt de medicinis ſimplicibus capl'o de aq̄ id qḋ reſtat tractādū de iudicijs ⁊ proprietatibus ⁊ modis ꝓprietatum aquarū: ſi deus voluerit. i. ſibi gratiam dederit ad perficiendū dictum ſcōm.

¶ De his que proueniūt ex retentōe ⁊ euacuatiōe. Capl'm. XVII.

r Etentio eius. In hoc capl'o primo agit de cauſis retētionis euacuandorū. Secūdo de malis ꝯtingentib9 ex eorū retētione ibi [Cunqꝫ retentio] Tertio de cāis euacuationis retinēdoruꝫ ibi [Euacuatio aūt] Quarto de malis euenīētibus ex hoꝝ euacuatione ibi [Cunqꝫ euacuatio] Quinto de retētione ⁊ euacuatione moderatis ibi [Retentio vo]

a In prima ꝑte que eſt pñs tex tus ponit decē cauſas retētionis hui9 qḋ naturaliter debet euacuari. Prima eſt debilitas v̄tutis expulſiue vel ex malicia complexionis vel ex imbecillitate villoꝝ latitudinaliū q̇bus ipa opatur Secūda ē fortitudo virtutis retentiue vel ex fortitudine villorum trāſuerſalium vel ex cōplexione aut cōpoſitione idonea ad fortiter retinēdum: puta ex ſiccitate vl' aſꝑitate ſuperficiei corꝑis cōtinentis ⁊ retinet̄ ab ea qḋ debꝫ euacuari. Et intellige h fortitudinem non cōmenſuratā alijs virtutibus: quia fortitudo cōmenſurata ꝑfecte retinet q̄diu cōuenit ⁊ non amplius. Tertia eſt debilitas digeſtiue cā cuius retentiua virtus receptaculi retinet qḋ in eo eſt donec fuerit digeſtū. Sꝫ hec retētio cū ſit corrñdens ⁊ cōmenſurata digeſtioni nō videt̄ eſſe retentio excedēs illius qḋ dꝫ euacuari: niſi eſſet ꝙ nō corrñdet digeſtiue ſane: ſed debilitate q̄re ⁊ ipſa ⁊ digeſtio peccat ī moroſitate. Quarta eſt ſtrictura viaꝝ per quas fieri dꝫ euacuatio q̄re paſſim ꝑs poſt ꝑtem tranſit eius qḋ euacuat̄. Quinta eſt obſtructio dictaꝝ viarū qua tranſire ꝓhibetur. Sexta eſt groſſities materie rei euacuande quare non obedit expulſioni. Septima eſt viſcoſitas ſeu tenacitas expellende rei q̄ fortiter heret ꝑietibus receptaculi vel lateribus viarum. Octaua eſt multitudo materie tāta ꝙ ſuꝑari non pōt ab expulſiua virtute ſicut ꝯtingit in apoplexijs ⁊ catarris ſuffocantibus. Nona eſt defectus ſenſatiōis illius qḋ dꝫ euacuari vt in colica ⁊ icterica: q2 virtus volūtarie expulſiua quā precedit ſenſus rei cōtrarie ſepe iuuat expulſiuā naturalē ī expellēdo. Sꝫ nūq̇d in colica eſt ſenſus rei euacuāde cū ſit dolor intenſiſſimus. Dic ꝙ ſic: ſed freq̄nter accidunt ictericia ⁊ colica propterea ꝙ non ſentitur aggrauatio vel mordacitas cholere. cuius officiuꝫ eſt abſtergere ⁊ ſtimulare inteſtina quatinus expellāt qḋ in eis eſt q̄ ceſſante fex in eis indurat̄ ⁊ phlegma multiplicatur ex q̇bus fit colica: ⁊ iterū cholera non expellitur a ciſti: q2 nō ſentitur ex ea grauamen: regurgitrat igit̄ ad epar ⁊ venas ⁊ cum ſanguine trāſiens cāt ictericiam. ¶ Attende ꝙ expulſiua nunq̄ exit in actū expulſiōis: niſi prius irritata fuerit grauedine punctione vel diſtēſione rei expellende. Iux̄ illud gal'. 3. naturaliū virtutū capl'o. 16. Et deinceps illud ſciendū ꝙ nō prius excernit execretiua aut vniuerſam: aut etiā aliquā ſuperfluitatem eius anteq̄ in ꝯriā tranſcindit̄ diſpoſitionē. cōe vero oīm ſuppoſitionū anxietas. Et hui9 cā trina aut tumor ſuꝑfluus: aut aliqua grauedo: aut mordicatio. Et iō defectus ſentiēdi anxietatē ab aliqua harū trium cauſaꝝ pōt eſſe cauſa retentionis huius qḋ dꝫ euacuari. Decima eſt applicatio v̄tutū naturaliū ad aliud opus vel ad aliud gen9 euacuatōis ſicut in criſibus ꝑ ſudorē vel fluxū ſanguinis narīū retinent̄ interdū fex ⁊ vrina ꝓpter occupationē naturaliū virtutū circa aliam creticā euacuationē. Sed q̇s dedit nature nō cognoſcēdi diſcretionem hanc vt ꝓprias deſerat euacuatiōes ſolitas ⁊ naturales ⁊ cōi nō ſolite inſiſtat. Dic ꝙ virt9 regitiua vel nature inſtinct9 ad melius ⁊ magis neceſſarium.

b Cunqꝫ retentio. In hac ꝑte ſcōa dicit primo ꝙ egritudines generant̄ ex retentōe hui9 qḋ euacuari dꝫ. Ab hoc em̄ ſumit principiū q̇ſqꝫ morbus materialis. Et ſani

cōpositiōis sunt oppilatio ⁊ laxitas ⁊ spasmus hnmidus ⁊ que his simi- lia existunt. Sed ex modo egritudi- num cōplexionis sunt putrdeo ⁊ ca loris innati cōstrictio ⁊ ipsi' in ignei tatē cōuersio ⁊ caloris ēt innati exti- ctio ex prolixitate cōstrictionis ⁊ ei' fortitudine quapropter eam frigus sequitur ⁊ superātia etiā hūiditatis super corpus. Cōmunes vero egritu dines sunt receptaculoꝝ fissura ⁊ eo rum disruptio. Fastidiū quoqꝫ ē vna ex causis deterioribus harū egritu- dinum: ⁊ proprie cū euenerit postꝙ̄ consueuit euenire vacuitas sicut ac- cidit in multa saturitate ī annis fer- tilitatis post multā superfluā famē in annis sterilitatis. Ex egritudini- bus vero cōpositis sunt apostema- ta ⁊ bothor. Euacuatio[c] aūt huius qđ debet retineri est aut propter for titudinem virtutis expulsiue. Aut ꝓ pter debilitatē retentiue. Aut ꝓpter ea ꝙ materia nocet grauitate ꝓpter sui multitudinē. Aut distensione ꝓ pter sui vētositatē. Aut propter mor dicationē sua acrimonia ⁊ acuitate. Aut ꝓpter materiei subtilitatē qua fiet sicut qđ eliquatur ꝑ se: vnde ad expellendū fiet facilis. Est etiam cū ipsa viarum iuuat amplitudo quē- admodū accidit in eliquando spma Aut propterea ꝙ in longitudine fin dunt. Aut qꝛ incidūtur in latitudine Aut qꝛ earuꝫ aperiūtur orificia sicut accidit in exitu sanguinis ex narib'. Et est cum accidit hec largitas pro- pter cām que exterius accidit aut in terius. Cumqꝫ[d] euacuatio huius qđ retineri debet acciderit, ꝓuenit pro- pter ipsam cōplexionis frigiditas ꝓ pter euacuationē materiei que erat apta ad accendendū ex qua calor nu tritur innatus. Et fortasse ꝓueniet inde calor cōplexiōis cū illđ qđ eua cuabitur fuerit cōplexionis frigide si- cut phlegma. Aut fuerit circa equali tatem cōplexiōis sicut sanguis q̄re

tas corpis matie ꝯsistit in hoc ꝙ vie sint expedite quatinus a mē bris superflua abscedant ⁊ ad membra libere transeat cibus nō infectus supfluitate. Et vtrūqꝫ impedit euacuandoꝝ retentio velut pregnans mater oim generum materaliū egritudinū sicut de- clarat hic princeps primo de organicis secūdo de cōplexionalib' tertio de com- munibus q̄r- to de composi tis. Scđo di- cit ꝙ egritudi nes organice q̄ generantur ex retentione euacuandorū sunt oppilatō que est morb' in via vel rece ptaculo: et la- xitas. i. remol litio neruoruꝫ vt in paralysi vel remollitio ligamentoruꝫ vt in sciatica q̄ vertebrū resilit a scia ꝓpt mu scilagines re- mollientes li- gamentum vel relaxatio pan niculi cōtinē- tis intestina q̄ re pars coruꝫ ad ingueꝫ descē dit versus te- sticulos ⁊ spas mus humid' repletionalis quo a membro tollitur proprius situs propter nerui retraxionē versus suam originem: ⁊ alij morbi ꝯsimiles istis vt tortura oris remollitio ligamenti lingue lenitas nimia supficiei stomachi et matricis. Tertio dic ꝙ morbi cōplexionales ꝓuenientes ex reten tione euacuandoꝝ sunt morbi putredinales vt putride febres ꝓ pter defectuꝫ euētationis humorū ⁊ ꝯculcationū coꝝ ex retentis ⁊ coartatio caloris innati ⁊ ipsi' inflāmatio seu cōuersio ad ignei tatem pp eius cōstrictionē ⁊ extinctio seu suffocatio caloris inna ti propter diuturnā ⁊ fortē ipsius constrictionē a superfluitati- bus retentis. Sicut eñ calor igneus coopertus ⁊ ꝯstrictus primo crescit ⁊ fortificatur ex vnitione ipsi' ⁊ fortiter ac diu constrictus tandē extinguit ex defectu sibi necessarie euentationis: sic calor i nat' nostroꝝ corpoꝝ. ad cui' extīctionē sequūt frig' ⁊ hūiditat ex cessus. Quar° dic ꝙ egritudies cōes. s. solutōes ꝯtinuitat q̄ cōes sunt mēbris ꝯsimilib' ⁊ organicis ꝓueniētes ex retentiōe euacu andoꝝ sūt fissura ⁊ disruptio receptaculoꝝ vt venarū ⁊ arteriarū ⁊ panniculoꝝ ex eorum distentione supflua ꝓpter excessiuam re pletionem. Quinto dicit ꝙ vna de peioribus causis egritudinū contingentiū ex retentione euacuandoꝝ est fastidiū. i. repletō ad saturitatem maxime dum ꝯtinuata fuerit post longā vacuitateꝫ sicut cū succedit anno multe sterilitatis annus multū fertilis et hoies longa fame attriti voraciter se replent ad saturitatē: tunc stomach' grauatur ⁊ male digerit ⁊ passim repletur crudis hūo- ribus ⁊ epar ac mēbra fame tabefacta sibi auide trahūt chimos indigestos: quos nec bñ digerūt nec expellere valent supfluita- tes relictas ab eis pre debilitate: vnde fit vt quidam subito pa- reāt extincto calore: quidā febricitent febribus putridis. alij in tumescant hydrope carnosa. Sexto dicit ꝙ egritudines cōposi te ex diuersis morboꝝ generibus seq̄ntes retētionē euacuādoꝝ sunt apostemata ⁊ bothor. i. pue eminētie seu pustule ꝓcedētes ex accumulatōne paulatiua supfluitatū nutrimēti ꝓprij partis in qua sunt vel ab expulsionib' superfluitatū retentarū de mem bris fortibus ad debiliora.

c Euacuatio aūt. In hac pte tertia ponit decē cās ꝓpter quas id euacuatur a corpe vel mēbro qđ deberet retineri. Prima ē for- titudo virtutis expulsiue nō quidē moderata qualis est in sanis: sꝫ ꝑ- ceps effrenis. Scđa est debilitas retētiue virtutis ex malicia cōplexiōis vel cōpositiōis receptaculi puta lenitatis vel lubricitatis ei' qđ esse dꝫ asperū. Tertia ē anxietas illata receptaculo pp grauitatē ex mltitudie matie: ⁊ nō solū ex mltitudie matie: sꝫ ēt ex pōderositate ei' vt citonia sū pta i fine mēse qñqꝫ laxāt vētrē ⁊ descēde re faciunt cibū a sto macho sua grauita- te priusꝙ̄ sit digest'. Quarta est anxie- tas receptaculi pro- pter sui distentionē ex vētositate: nā sen- tiens inde nocumē- tū conatur expellere qđ in eo est. Quita est anxietas recepta culi ꝓpter mordica- tionē materie ab ipsi us acrimōia vel acui tate quare nititur expellere qđ in se est. Sexta est subtilitas materie q̄ fit fluxibi lis vt res de se liqui- da fluida quare faci lis est ad expellēduꝫ maxime ad inferio- ra cū đ se labat. Hac de cā ꝓhibem' in su- perfluis emorroydi- bus ⁊ mēstruis tam rubeis ꝙ̄ albis fru- ctus aquosos pure- tam pisorū aquā de coctionis carnium ⁊ silia: qꝛ reddunt san guie aq̄suꝫ facile fluxibilē: ⁊ suademus vti cibis inspissantib' sanguinē sic sunt assature pedes ⁊ aures porcoꝝ ⁊ extremitates alioꝝ animaliū. Septima est amplitudo supflua viarum sicut in eliquatione ⁊ cursu ī debito spmatis in pollutionib' supfluis ⁊ gonorrijs ꝓpter amplitudi nem nimiā vasoꝝ ipsius. Octaua est fissura receptaculi vel vie in ipsi' longitudine ꝑ quā elabitur id qđ ꝯtinet. Nona est incisio ipsi' in lati- tudine vel ex transuerso. Decima est aptio nimia orificioꝝ vasoꝝ sicut aptio orificioꝝ venaꝝ nasi qñqꝫ est cā fluxus supflui sanguis nariū. Et huius aptionis nimie seu largitatis orificioꝝ cā qñqꝫ est extrinseca cor pori sicut calor solis ignis aut stupharum supfluus motus: qñqꝫ intri seca sicut acrumen humoꝝ vel nimia multitudo.

d Cūqꝫ euacuatio. In hac pte quarta prio agit de morbis cōplexio- nalibus sequētibus euacuatōeꝫ hui' qđ dꝫ retineri. Secūdo de orga- nicis ibi [Et egritudines q̄dem] ¶ Sꝫ quare non agit de morbis cōi- bus ⁊ de cōpositis seq̄ntibus euacuationē supfluā: sicut egit in pte de morbis sequētibus euacuandoꝝ retentionē: nunq̄d ad supfluam ven- tris solutionē sepe sequūtur excoriatiōes ⁊ vlcera intestinoꝝ ⁊ ad sup- flua menstrua excoriatio matricꝫ ⁊ ad supfluas emorroydas vlcera ani Item ad supfluā euacuationē humiditatis oris seq̄t fissura labiorū: ⁊ silr in ano ⁊ vulna fiunt fissure vocate ragadie ex supflua sue humidi- tatis diminutione. Itē ad euacuationeꝫ supfluā sanguis vndecūqꝫ sit sepe seq̄tur hydropisis: ⁊ excoriatiōes ⁊ vlcera sunt morbus cōis. s. solu tio ꝯtinuitatis: ⁊ hydropisis est morb' cōpositus videlꝫ apostema vē- tris. Dic ꝙ isti morbi nō ꝓprie ⁊ per se veniūt ex euacuatione retinen- dorum. Sed excoriationes ⁊ vlcera ꝑdicte ꝓcedunt ex acutie hūorum ⁊ hydropisis sequēs fluxum sanguis ꝓuenit ex debilitate digestiue: et sic nō in retentione euacuandoꝝ. retēta eñ de se qñqꝫ dissoluūt vnita- tem mēbroꝝ ⁊ interdū generāt apostēata. ¶ In pria pticula dicit prio ꝙ frigiditas cōplexionis ꝓuenit ex euacuatione retinēdoꝝ: qꝛ retinen da sunt velut pabulū innati caloris ⁊ nutrimentū mēbroꝝ vel nutrimē ti ps: ⁊ sunt apta accendi. i. informari calore innato membroꝝ vel fieri spūs: ⁊ ita augere caloreꝫ saltē q̄titatiue. Nā qđ retineri dꝫ est hūor bo nus de cuius sbe ꝓprietate est vt fiat ps nutriti solū vel cum alio sic ait princeps pmi p[a] doctrina. 4. cap. 1. Scđo dic ꝙ calor cōplexiōis qñqꝫ forte ꝓuenit ex euacuatione retinēdoꝝ: scꝫ qñ id qđ euacuatur est com-

plexionis frigide sicut phlegma: vel prope tēperatā sicut sanguis: tūc ei calidus humor. s. cholera remoto freno eius supacendet et calefaciet corpus extraneo calore. Id sepe videmus in cholericis et tertianarijs duz phlebotomant nō pcedente purgatione cholere: freqnter eñ propter id cholerici incurrūt febres: et tertianarij de simplici tertiana incurrūt duplicē: qr furit cholera remoto sanguine p phlebotomiā q reprimebat. Tertio dicit q ex euacuatione retinendorum semp in corpore puenit essentialiter siccitas. i. p se pprie et directe: qr euacuatur id q debet fieri restauratio depditi humidi: qre corpus reddit siccū. Veruntñ ex ea qñqz puenit hūiditas accidētaliter eo modo quo dicta ē ex ea qñ qz caliditas accñtalit prouenire. Et h duplicitcr. Uno modo qñ siccus humor vt cholera vel melācholia p ipm educet nō multum supflue: tūc eñ priuatōe sicci humoris corpus quodāmodo reddet hūidius. Scdo ex debilitate caloris innati que ɔsurgit ab euacuatione retinendorū et prohibet calorē pfecte digeret cibos assumptos qre phlegma multiplicat vel indigesta hūiditas. Sed ista nō cōfert innate cōplexioni. i.

calidū calore supabit supfluo sicut cholera et calefaciet. Et ex ipsa qdez semper accidet siccitas essentialiter Et est cum ex ipsa puenit humiditas sm considerationē quā nominauimus in accidentalitate caliditatis. Et hoc est cū humor siccans euacuabitur nō superflue et ppter caloris innati defectū q nutriēs pfecte digerere nō valet vnde phlegma accrescit. Hec tñ humiditas complexioni nō cōfert innate necqz est īnata sicut calor ille non est innatus. Qd si superflue euacuetur seqtur ipsam frigiditas et siccitas in substātia membrorum et in eorū natura: licet alicui ipsoruz calor accidat extraneus et humiditas non bona. ¶ Et egritudines quidez instrumētales q euacuationē sequūtur supfluam sunt oppilatio ppter supfluam etiā venarū siccitatem: et propter earū distensionē. Et sequit eam spasmus et cuzez. Retētio[c] vero et euacuatio q sunt equales. s. ille que ī hora proueniūt q est necesse cōferentes sunt et vitā ɔseruātes sanaz Et iam qdem locuti sumus de reb' que sua generalitate sunt necessarie

nō est vtilis ad nutritionē vel restaurationē depditi sicut calor accidētaliter acqsitus ex euacuatione retinēdorum nō est naturalis: nec corpi vtilis: imo hec humiditas calorē hebetat digestionē impedit et freqūēter hydropisim efficit. Quarto dicit q si multuz supflue euacuetur humor siccus vel qcunqz alius nō euacuādus ad hāc euacuationē necessario sequūtur frigiditas et siccitas in sbā mēbrorum et eorum natura. i. naturali cōplexiōe: qr calor naturalis et hūidū radicale diminuti p ɔtinuā resolutionē nō decent necqz sufficiēter restaurant ppt euacuationē supfluam materie illi' q dent restaurari. Verūtñ ex euacuatōe hmōi qñqz supuenit alicui mēbrorum calor ex̄neus ppt eleuationē innati caloris supra suū hūidū ex defectu pabuli circa qd occupet et hūiditas ex̄nea nō bona nutritioni p viā indigestionis ex diminutōe caloris inati. ¶ In secūda dicit q egritudines organice seqntes euacuationē supfluā retinēdorum sunt oppilatio. i. ɔstrictio receptaculorum et viarū ex supflua desiccatione et distēsiōe. i. corrugatiōe sicut coriū pelles et pgamenū fortiter siccati rugant et ɔhūtur: et talis ɔtractio euidēter apparet in pupillis morientiū ex siccitate vt ex ethica vel ptisi. Accidūt etiā ex dicta euacuatōe spasmus et cuzez. i. tetan' ex inanitiōe neruorum qre ɔhunt et ad suā tēdūt originē vel irrigidātur et fiūt iplicabiles sic chorde cithare tense cū desiccant retrahūtur adeo q sepe rūpūtur. Sz mirū videt q ethici et ptisici q extreme desiccant nō cōiter spasmant. Cui' rō est vniformitas desiccationis toti' corpis et liqfactio neruorum ab hituato calore et multiplicatio humiditatū inaturaliū madefaciētiū p viā indigestōis lz sbalis humiditas ɔsumpta fuerit

c Retentio vo. In hac pte qnta dicit primo q retētio et euacuatio eqles. i. moderate. s. q fiūt qñ qualit et qtum opz ɔferunt corpi cōseruātes eius vitā cū sanitate. Scdo dicit q iam cōplet' est smo de reb' hoī necessarijs sm gen' ad custodiendū sanitatē ei' videlz de sex reb' nō naturalib'. Primo qdē de aere. Scdo de motu et qete. Tertio de sōno et vigilia. Quarto de accidētib' animi. Quinto d cibo et potu. Sexto de inanitiōe et repletiōe sine qbus ē impossibile p manere corp' ita q careat penit' vna harū gnaliter: lz psistere possit absqz mult harum spēb'. nō ei sunt ei necessarie oēs ciborum spēs necqz ois aer. Dicto q sufficienter de cāis nccijs ad alias nō necias ɔfr accedēdū ē.

¶ Sermo vniuersalis de causis q casualiter corpori accidunt et non sunt necessarie nec impediētes. Ca. XVIII

lz sit cū plurimū suarum specierū nō est necessarium. Nunc ergo ad alias causas procedamus.

¶ Sermo vniuersalis de causis q casualiter corpi accidūt et nō sunt necessarie necqz impediētes. Ca. XVIII

Sequemur[a] nūc de causis non necessarijs et nō impedientib'. Et sunt que sua generalitate non sunt naturales necqz nature ɔtrarie. Et iste quidē sunt cause corpori obuiātes pter aerez q est necessarius: sicut balneatio et fricandi spēs et alie. Incipiemus[b] aūt et dicemus q cause que in corpore hoīs sunt agentes exterius obuiatione duob' operātur modis. Operantur eñ in ipso aut penetratione ipsius qd ex eis subtiliat in poris p virtutē penetratiuā q est in ipis Aut qr mēbra sibi attrahūt eas p poros suos. Aut iō q vnū istorū ab altero iuuat. Alter vero mod' ē vt nulla operētur cōmixtione: sz qualitate pura cōuertente corp'. Et istud quidē ē: aut iō q hec qualitas est in effectu sicut epithyma infrigidatū in ef-

a Sequemur nūc. In hoc capl'o primo aperit intentū et describit cās de quibus intendit. Secūdo diuidit et subdiuidit cās exteri' occurrētes ibi Incipiemus aūt. Tertio diuidit res corpori aduenientes in illas q ledunt exteri' et interius nō: et illas q ledūt interius et exterius non: et illas q neutro mō ledunt ibi Sunt aūt ex rebus. Quarto reddit cās istarū diuersitatum ibi Et hui' qdem cā. a In prima pte dicit primo q loqtur nunc scz in hoc capitulo et illo qd sequit ipsuz immediate de causis q nec necessario occurrūt hoī sicut sex res non naturales: necqz nocent ei vel impediūt ipm ab opibus suis: ita vt de se sint cāe egritudis aut neutralitat ei'. Scdo dicit q he cāe nō sunt naturales sicut ille de qb' agit pria fen primi: nec ɔ naturā sicut ille de qb' agit summa seqnti: sz nō naturales pñt appellari sic sex cāe necessarie hoī de qb' mō actū ē: et iō de ipsis determiat pnceps stati post illas i summa pñti. Tertio dicit q iste cāe non necessarie sunt q corpori deforis occurrāt absqz impedimēto excepto aere q cōnūeratur int cās necessarias sicut balneū et stuphe lotiōes capit et pedū fricationes diuerse pectinatōes scalpēdi act' cū moderamie et silia.

b Incipiemus aūt. In hac pte scda dicit pri q cāe nō necessarie nec impediētes obuiantes exteri' hoī duob' modis opantur in ipm. Secūdo dicit q prim' horum modorū est p penetrationem subtiliū ptiū istarū rerū in poros corporis. Et penetratio talis subtiliū ptiū vel fit a virtute penetratiua rei exteri' occurrētis vt cū fomentam' ptes aliqs cum decoctiōe anodinorum: vel ab attractione mēbrorū p poros cutis vt qñ ethici vel macri sicci balneantur in lacte mēbra attrahūt aliqd de subtilioribus lactis ptibus quib' humectant et refocillant: vel vtroqz mō sic qr virtus attractiua mēbrorū coadiuuat a vtute penetratiua rei exteri' occurrētis et ecōuerso. Tertio dicit q scds istorum est vt res occurrēs corpori de foris operet in ipm cū pura qlitate sine cōmixtione ipsi' cū eo sicut fricatio vel pectinatio sua virtuali caliditate calefacit corpus. Et iste modus opatiōis diuiditur in tres. Prim' est cū res exterius occurrens opat actuali qualitate q in ea est in effectu vt epithyma infrigidatū effectualiter ifrigidat et emplastrū actu calidum calefacit. Secūdus est cū res exteri' occurrēs hz i potētia vtutez vel qualitatē quaz reducit ad actuz calor nostri corpis vt piper aut sinapis exterius occurrēs calefacit corp' post reductionem eius de potētia ad actum dato q ei occurrat cū actuali frigi

ditate. Tertius est cum res exterius occurrens operatur a ꝓprie tate sicut poenia collo appēsa preseruat ab epilentia: ⁊ corall' appē sus supra stomachū ꝯfert dolori eius. Juxta illud ꝑncipis secun do canonis caplo de corallo. Et dixit gal. ego exptus fui ipsuz: ⁊ suspendi in collo eius q̄ habebat dolorē stomachi: ita vt cēt coral

fectu qd infrigidat: aut emplastrum calefactū in effectu quod calefacit. Aut est proterea ꝙ qualitas hec est i potētia: sed calor innatus q̄ ē in nobis cōmouet virtutē agentē in ea: ⁊ adducit eā ad effectū: aut ꝑꝑ ꝓꝓcta tem. Sunt aūt ex rebus q̄ obuian do mutāt: ⁊ cuz ingrediūtur corpus nō mutāt sicut cepe cū exteri' ad mo dū emplastri corpori superponūtur vulnerant: sed interi' recepte nō vul nerāt. Et sunt ex rebus alie q̄ ad hoc cōtrarie existūt sicut cerusa: q̄ cuz bi bit vehementer mutat: sed cū ex ea fit epithyma nihil ex hoc operatur. Et sunt ex his q̄ nullo hoꝝ duoꝝ mo doꝝū operantur. Et huius quidez causa in diuisione prima vna sex reꝝ existit. Una est ꝙ cū tale aliq̄d quale est cepe ingredit corpus virtus dige stiua incipit constringere ipam ⁊ ci to mutat ei' cōplexiōez ⁊ debilitat eā ⁊ non dimittit eaz incolumez tanto tēpore vt in tali quale illud possit ef ficere suam operationē ⁊ interi' vul nerare. Et alia est ꝙ ꝫm plurimum

l' sup os stōachi ⁊ remot' fuit dolor: cuz q̄ accepi ipsuz recessit: sic exptus sum lignū crucis in habētē epilentiā: hec ꝑnceps. Et alexāder int' grecos habit' magnus phus et medicus secūdo ꝑctice sue caplo de phisicis ligaturis ait. Om̄i m̄ltiq̄ cholū. i. cholicaz patiunt ⁊ maxime diuites: neq3 ex toto aliq̄d bibere volūt: neq3 iniectionez sibi ꝯsentiunt fieri ꝓpterea necesse est nobis de phisicis ligaturis aut caractheribus aliqua dicere q̄ si fiant mor relaxari solēt vel amputari dolores. In p̄mis ergo si est possibile accipies fimū lupi: ⁊ si est possibile ex eo qui ossa comedit: et claudes i testeo vase ⁊ ligabis in dextro brachio aut in humero aut in collo: aut ad coxas suspendes in ipsa cōmotione doloris: hec ille. q̄bus nō credere nō est error fidei.

c Sunt aūt. In hac pte tertia princeps innuit hanc diuisionē ꝙ rerū corpori aduenientium quedā mutant ipm mutatiōe ledē te qn̄ applicantur ab extra: ⁊ nō mutant ipz tali mutatione interius sumpte: sicut cepe ⁊ allia exterius applicate vlcerāt ⁊ vesicāt cutem: ⁊ interius sumpte sunt cibus non nocens his q̄ eis vti cō sueuerunt. Alie sunt istis contrarie q̄ sumpte interius mutant ⁊ nocent: ⁊ exterius adhibite nō solent nocere: sicut cerusa valet vl ceribus replēs ea carne dū deforis occurrit: ⁊ interi' sumpta ledit vt venenū. Iux illud ꝑn. q̄rti. 6ª. trac. 1. sūma pª. c. 4. Accidit ei q̄ bibit ipam vt albificet lingua eius ⁊ mollificent mēbra ipsius: ⁊ vehemētes fiant tussis ⁊ singultus ipsius: ⁊ ꝑmisceatur eius ratio: ⁊ infrigidetur corpus eius: ⁊ superueniat ei sincopis. Et similr aloe sepe interius assumptuz sine freno aperit venas apertione saguinē manare faciente: ⁊ exterius adhibitū sistit fluxū sanguinis ⁊ incarnat vlcera. Alie sunt que neutro istoꝝ modoꝝ operantur: sz vniformiter se hn̄t intus ⁊ extra vel ledēdo vtrobiq3 sicut arsenicū ⁊ vitreolū v(e)rūt int' ⁊ ex: vel nullibi ledēdo sicut vinū ⁊ mel.

d Et huius q̄dem. In hac pte quarta primo reddit causas quare cepe ⁊ res ei similes mutant corpus extra ⁊ nō intus. Secundo quare cerusa ⁊ res ei similes mutāt intus ⁊ non extra ibi | Ei' vero | ¶ In prima particula dicit ꝙ sex sunt cause in diuisione prima id est in primo mēbro predicte diuisionis: scilicet quare cepe ⁊ res ei similes exterius date mutant corpus ⁊ interius sumpte non. Prima est q2 statim post earū acceptionē interius virt' digestiua incipit constringere ipas id est stricte amplecti: vel ꝯfringere suā malitiā cito mutans ⁊ debilitans earum cōplexionem: ⁊ non sinit eas in suo vigore tā diu manere incolumes ꝙ cōplere possint opus suū ⁊ interiora vulnerare. Secunda est q2 tales res frequentius sumūtur aliis permixte suam maliciā corrigentibus vel per decoctionez correcte ⁊ raro sumūtur sole crude vt sunt. Tertia est ꝙ in vasis nutritionis vt stomacho epate ⁊ venis cōmisceri solēt aliis humiditatibus ⁊ in eis submergi ⁊ quodāmodo occultari que reprimunt earuz malitiam. Quarta est cū exterius applicant fixe ꝑmanent in eodem loco: ⁊ interius sumpte continue mouētur saltem motu

comedit mixta cū re alia. Et tertia ē ꝙ cōmiscet in receptaculis nutrientis aliis hūiditatibus que ipam submergunt ⁊ eius frangūt fortitudinē Et quarta est q2 cum est exterius in vno figitur situ: sz interius non quiescit se mouendo. Et quinta est ꝙ exterius multū stricte tenetur: sed interius tangit nō adherēdo. Et sexta est quoniā cū est interius preparationē eius ipsa virtus naturalis regit ⁊ cito eius expellit superfluitatē ⁊ bonuz in sanguinē ꝯuertit. ¶ Eius vero qd ex ceruse dispositiōe diuersificat causa est: q2 cerusa ē grosse nature ⁊ grossaꝝ ꝑtiuz: quapropter cū est deforis nō penetrat i poris: ⁊ si penetrat n̄ ꝑuenit ad poros spūs neq3 ad mēbra principalia: sed cuz comeditur ē res huic cōtraria. Et etiā natura venenosa que est in ea nō efficit impressiōez nisi impssione superflua a calore innato q̄ est in nobis i ea: ⁊ hec q̄dē nō acquirit ipsa obuiatiōe extrinseca. Et nos fortasse reiterabim' tibi i libro de simplicib' medicis v(er)ba isti' mōi.

digestionis sepantis malum a benigno. Quinta est ꝙ exteri' adhibite cōmuniter stricte cū ligaturis supra membrum tenētur vt q̄si adhereant: sed interius sumpte tāgunt membra sine adherentia. Sexta est ꝙ interi' sumpte stant sub regimie nature que preparat eas et cito expellit partes superfluas ⁊ ex bonis sanguinem efficit. Et hec sexta similis est prime: nisi ꝙ prima est de correctione earum in prima digestione ⁊ ista est de correctione earum in secunda.

¶ In secunda particula dicit ꝙ due sunt cause diuersitatis i opere ceruse nocentis interius sicut venenum ⁊ non nocētis exterius. Prima est q2 cerusa propter grossitiē sue substātie vniformiter in suis partibus deforis occurrens non penetrat in poros. Et si penetret in poros cutis non peruenit ad poros spiritus id est vias anhelitus: nec ad mēbra principalia. Sed interius sumpta peruenit ad hec cū sua substantia vel sue virtutis fortitudine. Secunda causa est: q2 virtus ceruse potentialis non reducitur ad actum propter grossitiē nimiaz sue substantie nisi a forti calore innato vehemēter in eam imprimēte. ⁊ talem non recipit impressionem deforis occurrēs. Ultimo dicit ꝙ fortassis iterato tractabit de hac materia libro de simplicibus medicinis: scz secūdo hui' tractatu primo capitulo primo vbi resoluere videtur diuersitatem operationis earūdem medicinarum intus ⁊ extra ad diuersitatē partiuz cōponentium eas. Ait em̄ ibi. Et hac de causa plurime medicinarū cum homo eas sumit infrigidāt vehemēter. Et cum ex eis fit emplastrū resoluunt. verbi gratia sicut coriandrū: cum em̄ sumitur eius infrigidatio fortior fit. ⁊ cum ex eo fit emplastrum qn̄q3 resoluit vbi gratia scrophulas ⁊ proprie permixtum cuz sanich id est tritico cocto cum multa aqua fracto: ⁊ illud ideo quoniā est cōpositum ex substantia terrea aq̄sa multe infrigidationis ⁊ ex substantia subtili resolutiua. cū ergo sumitur per os scz aduenit calor innatus ⁊ resoluit ab ea materiam subtilem. ⁊ non est plurime q̄ntitatis: ita vt in cōplexione impressionem faciat: īmo deficit ⁊ remanet substantia singularis ei' i infrigidatōe vltima cum autem ex eo fit emplastrū videtur ꝙ substantia terrea non penetret in poris: neq3 efficit in eis impressionem oīno: sed substantia subtilis penetrat in eis ⁊ digerit: si ergo associatur aliquid ex substantia frigida iuuat ad repellendum ⁊ vincit calorem innatum. Et hoc quidem propinquū est ei quod ostendimus in libro primo de adustiōe cepe cuz ex ea fit emplastrū: ⁊ de eius incolumitate cuz comeditur: hec priceps ibi. Et galienus tertio simplicis medicine capitulo duodecimo similiter resoluit diuersitatez operationū medicine eiusdem in diuersitatem partium cōponentiū eam in quibus fundantur contrarie virtutes. Ait em̄ ibi. Quis vnaqueq3 medicinarū cuius est hec via sit in speculo oculi vna simplex singularis: tamen in natura sui ꝫm plurimū est composita. Et fortasse sunt in ea virtutes contrarie valde sicut virtus solutiua ⁊ virtus ꝯstrictiua: ⁊ virtus rarificatiua: ⁊ virtus inspissatiua

⁊ virtus que cōglutinationē facit: ⁊ virtus q̄ abstergit: ⁊ virtus que extendit: ⁊ virtus que mollificat: ⁊ virtus q̄ ingrossat: ⁊ virtus q̄ subtiliat ⁊ relique virtutes ꝯtrarie omnes sicut ostendam illud in eo quod sequitur: hec galienus.

¶ De his que proueniunt ex balneatione. Capitulum. XIX.

Q Uidā ornate. In h̄ capitlo p̄io agitō meliore balneo ⁊ operatiōe ei⁹ naturali ⁊ suarū casaruꝫ Secūdo de mutatōnibus aliis per accidens ⁊ p se prouenientibus a balneo et de aqua balnei quādo calefacit: ⁊ qn̄ infrigidat ⁊ de balneo resolutiuo qn̄ calefacit ibi [Sꝫ plerūqꝫ ex balneo] Tertio ex diuersitatibus effectuū balnei penes suā siccitatē ⁊ humiditatē ⁊ moram in eo puam vel multā ⁊ ingressum eius corpe repleto vel inanito ibi [Et preterea cū] Quarto de obseruādis in balneo siccoꝝ vel ethicoꝝ vt p ip̄m humectent̄ ibi [Or siqs eorū] Quinto de nocument̄ balnei ibi [Preterea cū multis] Sexto de dñis balneorum penes suas aq̄s ibi [Balneuꝫ quoqꝫ dr̄as] Septimo de effectib⁹ ꝓuenientib⁹ ex vsu solis ⁊ sepultura ac volutatione in arena ⁊ balneo olei ⁊ rorātōne faciei cū aqua ibi [De

¶ De his que proueniunt ex balneatione. Capitulum. XIX.

Q Uidam ornate loquētiū dixit. Ex balneis melius est cuius fabrica est antiqua: ⁊ cuius aer ampliatur: ⁊ cui⁹ aqua est dulcis. Et alius addidit: et vt balneator ignē suū mensuret s̄m cōplexionē eius qui ipsum vult ingredi. ¶ Debes aūt scire ꝙ operatio naturalis balnei est calefacere suo aere ⁊ hūectare sui aqua. ¶ Et prima causa est infrigidās ⁊ humectās Et secunda calefaciens ⁊ humectās Et tertia calefaciens et desiccans.

a In prima pte que est p̄ns textus primo describit (eis q̄ ꝓueniūt] melius balneū. Secūdo memorat effectus ipsi⁹ ibi [Debes aūt] Tertio effectus suaꝝ casaruꝫ ibi [Et prima est] Quarto tollit errorē quorundā circa aquā balnei ibi [Et neqꝫ] ¶ In p̄ia pticula dicit p̄mo ꝙ q̄dā ornate loquentiū .s. plini⁹ secūdus egregius ph̄s ⁊ medicus eloquētissimus inter romanos sui tpis q̄ librum edidit de historia naturali p̄ scripsit melius ex balneis per tria. Primū est ꝙ eius fabrica sit antiqua scꝫ pietes tectum ⁊ fundamentū. Ex nouis em̄ maxime cū fuerint calce vel luto liniti redditur aer balnei grossius reumaticus ꝑ focatiu⁹. Et intellige ꝙ istō balneū antique fabrice cū antiq̄tate sua fuerit freq̄ntatum alioquin est mali ⁊ impuri aeris eo ꝙ aer in eo reclusus et suffocatus nō renouatus putrescit. Scōm est ꝙ aer balnei sit amplus: qꝛ in strictis balneis se balneantes recipiunt anhelitū alter alterius qn̄qꝫ fetentes: ⁊ cogūtur sepius aspirare iterū aerē emissum cum expiratione veluti inutilem ad cordis refrigeriū sil̄es facti illis q̄ cibos euomitos iterum resumūt. Tertiū est ꝙ aqua fluēs ⁊ effusa per ip̄m sit aqua dulcis nō h̄ns extraneā qualitatē qua corpus immutet īmutatōne alter ꝙ que ex balneo cōiter queritur. Scōo dicit ꝙ descriptōi melioris balnei per istria ꝑdicta quidā addidit quartā cōditionē .s. vt balneator id ē rector ⁊ director balneoꝝ mensuret ignem balnei ꝓportiōaliter ad illius complexionē ⁊ conditionē q̄ balneādus est. Quidā ei calidi rari facile resolubiles balnea caliditatis intense nō sustinēt: ⁊ si se coegerit ad sustinēdū vel sincopisant vel febrē incurrūt. Alii frigidi vel densi compacti non sudant nec assequūtur balnei beneficiū nisi vehemēter fuerit calidū. Alii iter hos medio modo se h̄nt. ¶ In secūda pticula dicit ꝙ operatio naturalis balnei est ꝙ calefacit p ipsi⁹ aerem ⁊ humectat p suam aquā. ¶ Attende primo ꝙ greci ⁊ arabes noīe balnei cōiter vtūtur pro loco artificialiť preparato ad extergendā sordiciē humane cutis ⁊ mūdificandū mēbꝛa exteriora ⁊ tollēdū corpis lassitudines: lꝫ submersio corporis in fluminibus aut in mari vel in aliis aq̄s frigidis aut calidis arte vel natura soleat etiā balneū vocari. Et dr̄ balneum grece balinō a balin qō est eiicere ⁊ noys qō est mens quasi mentis eiiciens anxietatē. facit em̄ dormire suauiter ⁊ mentē exhilarat. ¶ Attende secūdo ꝙ triplex est artificiale balneū. Quoddā est aq̄ tm̄ qō ꝓprie tina vel lauacrum dr̄: scꝫ cum in tina vel cuua plena aq̄ corp⁹ nudū ponitur. Aliud aeris vel vaporis: tm̄ qō vocatur ꝓprie stupha: ⁊ cum igne calefit piria apellať. Fit etiā qn̄qꝫ in cuua duplici fundi cū lapidibus candētibus vel lateribus vel quarellis ignitis inter duos tine fundos reclusis vel cū ferro ignito in vasculo aliquo occultato. Aliud est aeris ⁊ aq̄ simul cū .s. in stuphis sunt tine aqua plene. Et de tali balneo loquitur hic princeps dicens ꝙ naturalis opatio balnei est calefacere suo aere ⁊ humectare sui aq̄. ¶ Attende tertio ꝙ talis balnei multe sunt vtilitates. Iuxta illud rasis quarto almāsoris. Sunt etiā de iuuamēt̄ balnei corpus humectare ⁊ renouare porosqꝫ apire ⁊ sordes cōgregatas detergere repletionē qꝫ minuere ⁊ ventositatē dissoluere ⁊ ad somnū ducere ⁊ humores subtiliare. Balneū preterea dolorē reprimit ventrē stringit lassitudinē remouet corpus nutrientib⁹ aptū efficit. ¶ In tertia particula dicit ꝙ p̄ia casa balnei infrigidat ⁊ humectat corpus: ⁊ secunda calefacit ⁊ humectat: ⁊ tertia calefacit ⁊ desicat. ¶ Attende primo ꝙ greci ⁊ arabes olim curiosi magis ⁊ solliciti circa sanitates hoīm seruādas q̄ hodie simus sua balnea edificabant cū tribus casis seu stationibus vel domūculis subiūicē primis q̄bus erat aditus de vna in aliam vt gradat im balneaturi incederēt de frigido i calidū ⁊ ita recederēt. Sꝫ hodie balnea seu stuphas edificāt hoies grossiori mō vnica casa contenti: ⁊ se spoliant in cameris distātibus a stuphis ⁊ vnico lintheo cooperti de cameris frigidis subito se transferūt ad stuphas ⁊ ꝯsilr lintheo solo coopti se subito transferūt a stuphis calidis ad cameras frigidas: ⁊ si velint in tinis lauari lauant se extra stuphas vn̄ euenit vt freq̄nter q̄ sani stuphas adeūt ifirmi redeāt: ⁊ q̄ infirmi intrāt exeant infirmiores. ¶ Attēde scōo ꝙ stuphaꝝ hodiernarum vnicā casam h̄ntiū q̄busdā calor aduenit de subtus p pauimentū sicut parisi⁹: aliis a latere p potos insertos alteri pieti. vt in istis bassis regionibus et in istis est sil̄itudo maior cum stuphis triū casaꝝ q̄ in priorib⁹: ꝓpterea ꝙ in p̄oribus calor veniēs desubtus q̄si vniformiter totā calefacit stuphā. Sed in istis calor dispgitur ita difformiť vt in eis possint tres diuersi grad⁹ proportionales gradib⁹ casarū triū assignari. Primus iuxta pietem oppositū illi cui poti infiguntur vn̄ venit calor. Secūd⁹ i medio primi ⁊ tertii. Terti⁹ grad⁹ est ꝓpe parieteꝫ vn̄ venit ignis. ¶ Attende tertio ꝙ apud arabes vn̄ fuit princeps case balnei sic distinguebanť ꝙ prima erat cōpatione ad alias frigida ⁊ humida: sꝫ in se erat q̄si tepida. Et in ea spoliabātur hoies suis vestib⁹: erat ci ꝓpter ipsi⁹ teporē cōueniēs oibus: eo ꝙ tepidū infrigidat calefactos ⁊ calefacit frigidos. Secūda erat calida ⁊ hūida: calida quidem p igneū calorē quo calefiebat. Humida vero ꝓpť effusionē q̄si ꝯtinuā aq̄ calide p eā. Et i ea tine plures erāt plene aq̄ calida q̄s balneātes itrabāt ⁊ i eis se lauabāt ⁊ fricabāť. Terᵃ erat calida ⁊ sicca ꝓpter fortē ignis caliditatē sibi aduenietē absqꝫ mltai ea ꝯfusione aq̄. Et hāc subintrant cupientes abunde sudare ⁊ humiditates plurimas a ꝓfundo corporis educere. Et sicut gradatim per istas casas intrabāt sic gradatim per eas redibant se ꝓuenientes in prima casaꝝ vbi se spoliauerāt. ¶ Attende q̄rto ꝙ gal. decimo de ingenio sanitatis caplō nono casas balnei distinguit opposito ordine vocās illā tertiā quā princeps hic primā vocat ⁊ ecōuerso. Ait em̄ ibi. Sꝫ prima ps balnei .i. calidus aer magis ceteris corpus totū calefacit dissoluēs liquefaciēs ⁊ extenuās humores eorum etiā diuersitatē ⁊ imparilitatē atqꝫ angustiā facit equā ⁊ insimul cē: poros dilatat purgās qō a cute exire p̄hibebatur. Scōa ps balnei .i. aqua calida si fiat ꝓpter .i. ꝯtra siccitateꝫ poterit emittere suam humiditatē vsqꝫ ad fundamenta mēbroꝝ eis etiaꝫ suscipiētibus ⁊ custodiētib⁹. Tertia pars balnei .i. aqua frigida totū corpus infrigidat cutim cōstringit ⁊ ꝯfortat. Quarta pars balnei .i. exiccare sudorem purgat humores corporis cū sudore sine vllo nocumento qō fit ex frigiditate. balneum tamē hec omnia facit si aqua eius fuerit dulcis ⁊ fiat in congruo tempore. hec galienus. ¶ Attende quinto ꝙ galienus ⁊ pricеps super hac cōtrouersia sic possunt cōcordari ꝙ princeps describit casas balnei sanoꝝ tali ordie quo dn̄t eas ingredi. Sed galien⁹ describit passu nunc allegato casas balnei hoc ordine quo debent ethici eis vti. Primo quidem debēt casam subintrare que calidior est vt ⁊ fumi caprinosi resoluantur in quibus abundant: ⁊ sic pori aperiantur ꝙ per eos possit aqua profundari: cōsequenter debent intrare secundā ⁊ immergi in tina plena aqua calida mediocris caliditatis vt per eā humectentur: deinde debent intrare casam frigidam quā tertiam vocat. Et illic subito mergi in tinam plenā aqua frigida vt pori claudantur: vt aqua que penetranit in corpus retineatur humectās interiora. Iuxta illud galieni capitulo nunc allegato iuuat ergo in siccis ⁊ calidis caprinosum fumū purgari. Istud est iuuamentū ex prima parte bal

¶ Et neq̃ attendenda sunt verba illius qui dixit ꝙ aqua non humectat membra interiora cū bibitur: aut cū ei obuiatur. Sꝫ plerūq̃ᵇ ex balneo post illud qđ nominauimus de suis impressionibus ⁊ mutationib' alie accidunt mutationes. Quarū quedaꝫ sunt per accidens: ⁊ quedā sunt per essentiā. Est nāq̃ cuꝫ accidit balneo vt suo infrigidet aere ꝑpterea ꝙ multū caloris resoluit īnati: ⁊ vt mēbroꝝ etiā substātias exiccet propter ea ꝙ vehementer humores resoluit naturales: lꝫ extraneos augeat hūores. Cunq̃ eius aqua multe est caliditatis cutis ex ea horripilatur ⁊ inspissant eius pori. Quare ex eius humiditate nil vadit ad corpus neq̃ inde resoluit. ¶ Et est cū eius aqua calefacit: ⁊ est cuꝫ infrigidat. Sed ei' q̄dem calefacere est iō ꝙ multū est calida. Et cū ipsius calor paruus ē minor q̄ꝫ tepide infrigidat ⁊ humectat. Et propter constrictionē cum fuerit frigida: q: calorem constringit qui ex eius aere est habitus ⁊ coniungit ipsum visceribus cū obuiauerit corpori ipsa existēte frigida. Eius vō infrigidare erit cū in ea aliqui se multum balneauerint: duobus nāq̃ infrigidat modis. Unus est quoniam aqua natura in vltimo rei frigida existit: lꝫ calore accidentali calefaciat q̄ nō permanet sed tollitur: ⁊ remanet eius operatio naturalis propter illud quod ex aqua penetrauit in corpus ⁊ est infrigidatio. Et etiā q: aq̄ siue sit calida siue frigida ē humida. Ideo cū multū humectauerit calorem cōstringet innatū ꝑpter multā sui humiditatem ⁊ extinguet ipsum ⁊ infrigidabit. ¶ Est etiam cū balneum resolutione calefacit cū inuenerit nutrimētū qđ nō fuit digestū aut inuenit hūorē frigidū q̄ nō fuit maturat'. Illō ei digerit ⁊ hūc maturat.

nei factum si prout opꝫ existat. Secūda vero pars id est balneari quodāmodo ꝓdest ei eo ꝙ humectat: sed qm̄ calefacit nociuum est. Tertia ps balnei refrigerat calefactū corpus p̄ter vllam lesionem virtutē ꝯfortat mēbra q̄ꝫ ex balneo vltra modū dissoluta ad naturaleꝫ modū reducit. hec galienus. ¶ In q̄rta ꝑticula dicit ꝙ non ē credenduꝫ illi qui asseruit ꝙ aq̄ non humefacit membra interiora neq̃ cū bibitur neq̃ cum corpori deforis occurrit. ¶ Attende ꝙ aliq̄ affirmauerūt aquā non humectare nos neq̃ bibitam neq̃ nobis exterius occurētem: q: cuꝫ sit elementū non pōt sic immisceri corpori ꝙ fiat ps ei' nisi in p̄ria cōpōe ex elemētis in qua fit ps materie hominis non ps formalis: n̄ ergo humectat itime mēbra nec restaurat aliq̄d resoluti humidi. Itē aer q̄ nihil est humidi' non humectat corp' neq̃ penetrans in ip̄m neq̃ deforis occurrēs: imo ꝯtinue desiccat corpus nunq̄ ꝑueniēs ad tantā frigiditatē quin sp̄ aliq̄d resoluat de nostris corporib'. Prima haꝝ rōnuꝫ soluit cōcedēdo ꝙ aq̄ bibita vel nobis exteri' occurrēs nō humectat nos substantialiter ita ꝙ fiat pars nostri: sed madefacit nos ⁊ profunde imbibit ⁊ non sinit innatū calorem resoluere libere radicale humidū. Ad scdam dic ꝙ nec aer sic imbibitur membris: nec tam stabiliter ꝑmanet ī eis sicut aqua: quaꝓter nō sic humectat. Iuxta illud auerroys sexto colliget caplo quīto. Et q̄uis aer sit humidior aq̄ sicut alibi declaratū est: tn̄ non hūectat corꝑa sicut aq̄ co b Sꝫ plerūq̃. In (ꝙ n̄ applicaꝛ corꝑi sicᷓ aq̄ imo d̄siccat corꝑa. hac ꝑte scda p̄io diuidit mutatōes q̄ a balneo fiūt ⁊ d̄clarat q̄liꝛ balneū q̄nq̃ suo aere īfrigidat ⁊ sua aq̄ n̄ hūectat. Scdo declarat q̄liꝛ aq̄ balnei q̄nq̃ calefacit q̄nq̃ infrigidat ibi [Et est cū] Tertio q̄liꝛ balneū calefacit interdū resolutione ibi [Est etiā] ¶ In p̄ria ꝑticula dicit primo ꝙ duo genera mutationū ꝓuenire solent ex balneo vltra operationes eius mō tactas cū dicebatur ꝙ suo aere calefacit ⁊ sua aqua humectat. Una est oꝑatio balnei ꝑ accidēs: alia ꝑ essentiā id est ꝑ se ⁊ direcē. Secūdo dicit declarādo operationē eius ꝑ accidens ꝙ balneū q̄nq̃ suo aere infrigidat resoluendo nimiū de calore innato: sicut flāma maior extinguit minorem: q: vastat humidū qđ minorem seruat: q̄nq̃ etiā balneū suo aere exiccat sb̄as membroꝝ: q: resoluit nāles hūores solitos nutrire mēbra quibus resolutis calor innatus mēbrorū resoluit seip̄m ⁊ propriū humidū: ⁊ non solū resoluit aer balnei bonos humores: sed etiā humiditates cōiunctas mēbris ⁊ eis intimas cū nimiū continuaꝛ: ⁊ lꝫ bonos humores resoluat puta sanguineos malos tn̄ auget atq̃ multiplicat videlicet cholerā ⁊ melancholiā. Choleraꝫ q̄dem inflāmando sanguinē: melancholiā vero resoluendo subtile grosso relicto terrestri qđ melancholia est. Tertio dicit ꝙ aqua balnei vehementer calida cutis horripilationē inducit ⁊ claudit poros ipsi': ex quorum clausione euenit vt nec humiditas aque ꝓfundetur in corpus nec humiditates corꝑis libere resolui possint calore aq̄ vel aeris balnei. Et hec est operatio aq̄ balnei ꝑ accidens ꝯtraria illi oꝑationi naturali qua balneū dicebatur sua aqua humectare. Cuius oꝑationis ante principē galienus menūt tertio de regimine sanitatis caplo .2. dicēs: ꝙ dulciū aq̄rum calidarū virtus si quidē eucrate sunt est calida ⁊ humida. Si vero calidiores magis q̄ꝫ oporteat calida quidē est virtus: non tn̄ hūida: adhuc similiter. horrere em̄ cogit corpa ⁊ inspissari poros corꝑ vt neq̃ patiantur vltra exteriori humiditate neq̃ q̄d interioris sup̄fluitatis euacuetur. Et intellige per horripilationeꝫ horridā pilorum cutis eleuationē cū diuersitate in frigore ⁊ punctione. Iuxta illud principis q̄rti prima tractatu secundo caplo sexto. Horripilatio est dispositio in q̄ inuenit corpus diuersitateꝫ in frigore ⁊ punctione in cute ⁊ lacertis. Et fit q̄nq̃ a caliditate sup̄flua corpori occurrēte q̄nq̃ a frigiditate teste arist. q̄rte ꝑticula octaua ꝓbleumatū ꝓbleumate decio ꝑꝑ quid horripilantur ⁊ calido ⁊ frigido nifusi. ¶ In secūda dicit p̄mo ꝙ aqua balnei q̄nq̃ calefacit q̄nq̃ infrigidat. Secundo dicit ꝙ calefacit ꝑꝑ h̄ ꝙ ē mltū calida. ⁊ h̄ est oꝑatō ꝑ se aq̄ calide. Tertio dic ꝙ infrigidat ⁊ humectat qn̄ calor eius est modicus ⁊ minor q̄ꝫ sit calor aque tepide. ⁊ hec ipsius oꝑatio ē iterū ꝑ se. Quarto dicit ꝙ aqua balnei calefacit interdū cum fuerit frigida: q: calor habitus .i. acq̄situs ab aere balnei cōstringitur ⁊ impellitur ad interiora corꝑis per frigiditatem aq̄ cū corpori obuiauerit actualiter frigida: ⁊ hec est oꝑatio ꝑ accidēs aque frigide. Et fm̄ hanc expositionē hoc quartū dictū debet coniungi scdo hoc mō. Sed eius q̄dē calefacere est iō ꝙ multuꝫ est calida ⁊ propter cōstrictionē cum fuerit frigida: q: calorem ꝯstringit ⁊c. Uel intellige si vis ꝙ aqua frigida refrigerat exteriora: q: depellit ab eis calorem ad interiora. Et hec est operatio per se qua vnum contrariuꝫ depellit aliud. Quinto dicit ꝙ aqua frigida balnei tunc infrigidat cum q̄s multo tp̄e se balneauerit in ea. Nā per longā in ea moraꝫ frigus ei' penetrat ad interiora maxime si vehemens fuerit: ⁊ hec est operatio ꝑ se. Sexto dicit ꝙ aqua balnei dulcis infrigidat corpus duob' modis siue calida fuerit siue frigida. P̄rio a sibi cōnaturali ⁊ habituali frigiditate. Ipsa em̄ ꝑ naturā eius est in vltio frigiditatis .i. summe frigida lꝫ cū calefit vl' calefcā ē calefaciat corp' accn̄tali calore. Tal' ei calor nec ī aqua nec in nostro corpore diu permanet: sed cito auferetur vtrisq̃ se reducentibus ad propriā naturā. Remanet igitur in aqua balnei que nos penetrauit operatio propria scꝫ infrigidatio: licet calida penetrauerit: q: se reducit ad suā naturā. Secundo q: est humida siue calida siue frigida sit. ⁊ ideo postq̄ꝫ multum humectauerit cōstringet ⁊ suffocabit calorem innatū pre multitudine sue humiditatis ⁊ extinguet ipsum ⁊ sic īfrigidabit: sic aqua plurima licet sit feruētissima supra ignē proiecta extinguit ipsum. ¶ In tertia dicit ꝙ q̄nq̃ balneum resoluendo calefacit. s. vel q: resoluit humiditates quibus hebetatur calor digestiuus ⁊ suscitat sopitum calorem: vel q: resoluit ventositates que ꝓhibent stomachū ⁊ alia vasa digestionis a perfecto amplexu cibi. Et h̄ opus facit balneum dum reperit cibum q̄ tēpore debito non fuit digestus vel humores crudos: hos em̄ maturat ⁊ cibum decoquit. Sꝫ instabit aliquis q: balneū resolutiuū spargit ⁊ dissoluit calorem innatū ⁊ trahit sp̄us ad exteriora. Cui' rei signū est ꝙ estiuo tp̄e digestio debilitaꝛ ꝑpter resolutionē ⁊ hyeme fortificaꝛ. Dic ꝙ sic phlegmatici estate bn̄ se hn̄t ⁊ melius digerūt calore aer' adiuti: sic his q̄b' cib' tarde digeriꝛ vl' ī q̄b' mlti sīt hūores crudi meli' digerꝛ auxilio balnei dūmō n̄ tāta sit in eo mora' neq̃ tāt' ei' calor ꝙ calorē sꝑgat āt cibos vl' chimos n̄dū digestos penetraꝛ cogat ī vias strictas āt poros mēbroꝝ q̄b' oppilēꝛ

Est preterea cum ingrediūtur balneum ipso sicco: ⁊ exiccat: ⁊ confert hydropisim hn̄tibus ⁊ laxitatem. Et est cum ingrediūtur ipsum eo humido ⁊ humectat. ¶ Et ē cū in ipso diu morantur: ⁊ exiccat propter resolutionē ⁊ sudorem. Et est cuʒ in ip̄o parum morantur ⁊ humectat cū corp⁹ ab eo exiccatur anteq̄ egrediatur sudor. ¶ Et est cum balneū ingrediuntur ieiuni ⁊ vacui ⁊ vehementer exiccat ⁊ macrescere facit ⁊ debilitat. Et est cuʒ ip̄m ingrediūtur ilico post saturitatem ⁊ impinguat ꝓpterea ꝙ materiā ad exteriora trahit corporis. Verūtamen oppilatiōes efficit propterea ꝙ sui causa a stomacho et ab epate nutrimētū ad membra trahitur nō coctum. Et est cū in fine p̄me digestionis ⁊ anteq̄ assit vacuitas ingrediūtur ⁊ confert ⁊ impinguat mediocriter. Qui autē balneum ingrediuntur ꝓpterea vt humectentur sicut ethicam patientes faciunt debent in aqua mergi: nisi debilitentur. Et postea ex oleo inungi: ideo vt in humectatiōe fiat augmentū: ⁊ vt teneatur aqueitas q̄ in poris penetrauit ⁊ cōstringatur intra cutem. Et nō longa ibi morētur mora. Et locū eligant tēperatuʒ. Et in balnei terram multā proijciant aquā: ideo vt

c Est preterea. In hac p̄te tertia primo agit de diuersitatib⁹ effectuū balnei penes suā siccitatem ⁊ humiditatē. Secūdo penes morā in eo paruā vel multaʒ ibi [Et est cū i ipso] Tertio penes ingressum eius corpore repleto vel inanito ibi [Et ē cum balneū] ¶ In prima p̄ticula dicit primo ꝙ cū aliquis intrat balneū qn̄ ipʒ est siccū desiccatur ab eo. Et balneū tūc cōfert hydropicis cōsumēdo aquositates in alcite: ⁊ vētositates in timpanite: ⁊ phlegmata in hyposarca. Cōfert etiam hn̄tibus laxitatem. i. remollitionē mēbrorum vt paraliticis ⁊ tremulosis a frigiditate ⁊ humiditate ⁊ pinguibus sup̄flue mollibus. ¶ Attende ꝙ balneum qn̄q̄ fit siccuʒ ꝓpterea ꝙ suus aer vehementer calefit sine multa sparsiōe aque. Et qn̄q̄ redditur siccum ꝓpterea ꝙ aqua eius est de genere desiccantiuʒ: scilicet salsa sulphurea vel alumiosa. Secūdo dicit ꝙ cū quis intrat balneū qn̄ est humidum humectatur ab eo. Et tale confert macris siccis ethicis: ⁊ redditur humidum pauca aeris calefactione ⁊ multa ac freq̄nti irrorationeq̄ cuʒ aq̄ dulci tepida ⁊ p̄n̄tia tinarū tali aqua plenarū. ¶ In scd̄a p̄ticula dicit primo ꝙ balneū desiccat diu morantes in eo maxime in tertia casa ipsius ⁊ post in secūda ꝓpter resolutionē fortem quā efficit ⁊ sudoreʒ queʒ exuberare facit. Secūdo dicit ꝙ balneū humectat parū morantes in eo cuʒ corpus ab eo exiccatur. i. post lotionē cum aqua dulci statim abstergitur cum lintheo ⁊ educitur a balneo anteq̄ sudare icipiat. ¶ In tertia p̄ticula dicit primo ꝙ balneū vehementer exiccat ⁊ demacrat et debilitat illos qui ingrediūtur ipsum ieiuni ⁊ vacui. q2 cū tales inopia nutrimenti p̄ resolutionē p̄cuiā iam debilitari incipiant ex resolutiōe per balneū aucta plus debilitantur ⁊ desiccantur educta a membris nō solum nutrimētali: sed etiā substantiali humiditate tam ab intraneo q̄ extraneo calore. Secūdo dicit ꝙ balneū impinguat illos q̄ subintrāt ipsum repleti ad saturitatē: q2 trahit abunde ad membra exteriora alimētū in quibus pinguedo manifestatur. Sed oppilatiōes ꝙ a stomacho ⁊ epate trahit alimentū non coctum ad mēbra: qd̄ q2 a mēbris non p̄fecte vincitur ⁊ integre assimilatur relinquit in poris superfluitates quibus oppilantur: vn̄ tandem ꝯtinuato errore mala crassities tumens introducitur vel hyposarca. Tertio dicit ꝙ balneū cōfert ⁊ impinguat mediocriter illos q̄ ipsum intrāt in fine prime digestionis ⁊ anteq̄ assit vacuitas id est cōpleta prima digestiōe ⁊ anteq̄ mēbra nutrimento careant ⁊ sint inanita. ¶ Queritur an tēpus aptius balneo sit statim post cōplementū prime digestiōis. Videtur ꝙ sic: q2 tunc balneū confert ⁊ impinguat mediocriter vt dicit hic p̄nceps. Item dicit magnus auē zoar cap̄lo primo theisir. Et dixerunt medici ꝙ moderat⁹ motus i ambulatione ⁊ eq̄tatione ꝯfert multū in cōseruatione sanitatis qn̄ tēpus multū calidum excessiue non fuerit. Balneū q̄ꝫ hoc idem faciet qn̄ steterit in ip̄o mediocri mō ⁊ euacuato stomacho a cibo absq̄ fame: ⁊ i tēpore non multum calido ⁊ hoc quolibet die decimo. hec ille. In oppositum arguitur: q2 sicut balneū post saturitatē penetrare facit cibos indigestos ⁊ oppilationes inducit: sic post primā digestionē ⁊ ante secundā factum penetrare facit chilum indigestū. Item dicit princeps p̄mi tertia doctrina scd̄a cap̄lo quinto. Qui vero impinguari desiderat balneum post comestionē ingrediatur si securus fuerit ne oppilatiōes accidant. Qui aūt vult resolutionē ⁊ macrefieri balneandus est dū est famelicus ⁊ ibi multū moretur. Sed q̄ sanitatē tm̄ vult cōseruare balneum ingredi dʒ postq̄ digestū est qd̄ est in stomacho ⁊ in epate: hec p̄nceps. Item balneū fieri dʒ post exercitiū teste galieno scd̄o de regimie sanitatis cap̄lo tertio dicente. Cum iuuenis est exercitādus est ⁊ duri⁹ fricandus ⁊ post exercitia facta est balneand⁹. Sed exercitiū competit post digestiones celebratas instāte iam hora sumēdi cibum. Teste galieno dicto libro cap̄lo scd̄o dicēte ꝙ tp̄s exercitij est optimū qn̄ extern⁹ cibus fuerit p̄fecte digestus ⁊ qui in ventre ⁊ q̄ in vasis. i. in epate ⁊ alterius cibi instat tp̄s. ¶ Dic primo ꝙ in regimine pure ꝯseruatiuo tēperati corporis si cōpetat balneū cōpetit hora qua pene facta est digestio tertia in venis capillaribus ⁊ approximat hora qua nutrimentū subīgressurū est poros mēbrorum vt cutem abstergat poros apiat ⁊ mundificet a suis sup̄fluitatib⁹ preparās eos libere receptoni p̄prij alimēti. Dixi signāter si cōpetat balneū: q2 galienus in hoc visus est hesitasse tertio de regimine sanitatis capitulo scd̄o dicens ꝙ exercitatus iuuenis ducēdus est ad balneum: etsi p̄uam inde habuerit vtilitatem: q2 iaʒ ab exercitio mo derato curat⁹ est ⁊ fricatus. sed tm̄ dura et tenera mēbra inde mollientur ⁊ euaporabitur: si quid sup̄fluitatis ⁊ liquefactiōis carnis mollis vel pinguedinis intus a cute ꝯtineatur qd̄ i immoderatis ꝯtingit exercitijs. Sʒ ⁊ hec euacuata sunt nec hic immoderate exercitatur. Indiget igitur hic iuuenis balneo ad hoc solū vt a sudore lauetur ⁊ puluere: hec galien⁹. Si ergo neq̄ puluere neq̄ sudore sordidus fuerit vt sepe ꝯtingit nō competit ei balneum. Dic. 2°. ꝙ macris volētibus mediocriter impinguari balneū cōpetit post primā digestionē vt mēbra humectētur ⁊ suus calor innatus minus depascat de radicali humido ⁊ tractio cibi ad mēbra accelerectur: et copiosior fiat. Nec timetur ex eo de graui oppilatione sicut ex balneo post saturitatē: quia chilus qui attrahitur est multum subtilis: imo subtilior humore postq̄ a fecibus separatus est. Ratiōes post oppositū sunt pro primo dicto. Prima ante oppositū est pro scd̄o. Secūda vero nō expresse innuit ꝙ immediate post primā digestionē competat balneum: sed ꝙ fieri n̄ debet nisi stomacho vacuo a cibo absq̄ fame. ¶ Attende primo ꝙ balneum multipliciter diuersificatur in suis operationibus vltra tres diuersitates mō tactas. Juxta illud auerroys sexto colliget cap̄lo quinto. Et dicimus ꝙ balneum in nobis diuersas imprimit operationes primas videlicet ⁊ secūdas ⁊ tertias. Nam ipsum humectat ⁊ desiccat infrigidat ⁊ calefacit: ⁊ superfluitates que sunt in poris ⁊ sub cute euacuat. Et aliquādo oppilat: ventositatem dissoluit inflationem remouet ⁊ corpora nutrimento preparat: et aliquādo cōmouet appetitum ⁊ materiā de vno mēbro ad aliud spargit: ⁊ humores fluxibiles facit ⁊ etiam dolores mitigat ⁊ aliquādo cōmouet. ¶ Attende secūdo ꝙ harum diuersitatū tres sunt cāe principales. Juxta illud auerroys ibi. Et harum contrarietatū causa vna ex tribus rebus existit. vna est diuersitas partium balnei: alia est diuersitas corporū pacientium. tertia est diuersitas more in balneo.

d Qui autem. In hac p̄te quarta tangit decem cōditiones obseruandas ab his qui se balneant vt humectentur sicut ethici ⁊ macri cholerici dispositi ethice. Prīa est ꝙ debēt in aqua mergi moderate calida: nisi nimia obsit eorum debilitas vnde timeatur aduentus sincopis vt per dictam aquā membra sua mollificentur ⁊ humectentur. Secunda est ꝙ in exitu a dicta aqua inungātur vel oleo oliue vel violaceo quatinus plus humectentur ⁊ vt aqua que penetrauit in poros teneatur intra cutem clausa ⁊ constricta propter olei adherentiā qua pori claudunt. Tertia est ꝙ non diu morentur in balneo. quia longa in eo mora siccat ⁊ resoluit ⁊ corpus demacrat. Quarta est ꝙ elegant locum temperatum id ē casaʒ balnei magis temperatā qualis est prima et post hanc secunda moderate calefactōis in aere ⁊ aqua. Quinta est vt aqua copiosa effundatur supra terram balnei vel ipsius pauimentū vt aer balnei multitudine vaporū per ipsum sparsorū fiat humi

dior ⁊ minus resoluens. Sexta est vt patientes supra lectuz suauiter ⁊ secure deportentur sine labore suoꝝ membroꝝ ⁊ absq sollicitudine ne cadant aut sincopiscunt ⁊ debilitent in via. Septima ē vt in exitu a balneo rursus inūguant gr̄a amplioris hūectatōis ⁊ vt sudor ꝓhibeatur. Octaua ē vt in exitu balnei olfaciāt ilico fridida aromata sicut rosas violas flores nenufaris citonia sandalos ꝓ cōfortatiōe virtutū. Nona est vt quiescere dimittāntur hora vna ī domo vbi se spoliāt homines donec sedata fuerit frequentia suoꝝ ābelituū quā ex balneo acq̄sierunt ⁊ redierit ad eos aeris attractō tēperata sicut ante balneuz.

vapor elargeť ⁊ aer humectetur. Et a balneo deferantur sine sollicitudine ⁊ labore que eis accidāt super lectum. Et inūguātur. Et odorēt ilico cum egrediūtur ex bene redolētibus frigidis. Et dimittātur in domo in qua homines denudātur hora vna donec eis attractō aeris temperata ad eos redeat. Et ad potādū tribuatur eis parū ex humectantibus sicut aqua ordei ⁊ lac asine. Quod si q̇s[c] eorum multā in balneo facit moraz timetur ne superueniat ei sincopis ꝓpterea ꝙ calefacit cor ⁊ cōmoueť primo sincopis in balneo. Preterea cū multis eius iuuamētis assunt nocumenta. Facit em̄ supfluitates ad mēbra in quibus ē debilitas leuiter descendere: ⁊ laxat corpus: ⁊ impedit ⁊ resoluit calorē innatū: ⁊ comedendi desideriū deijcit: ⁊ cocundi debilitat virtutē. Balneū[f] quoq differētias habet a parte aquarū que in ip̄o fluunt. Si em̄ fuerit nitrose aut sulphuree aut marine aut cinericie aut salse natura aut ingenio.s.ꝙ in eis aliqd̄ hoꝝ apponať aut ī eis coq̄tur sicut staphisagria aut sicut bacce lauri aūt sicut sulphur aut his silia: resoluēt ⁊ subtiliabūt: ⁊ auferēt laxitatem: ⁊ prohibebūt humorū descēsionē ad apostemata: ⁊ venā hn̄tibus ciuilez ꝯferēt.

Decima est vt post hec in potu tribuatur eis aqua ordei vel lac asine vel mulieris vel capre. ¶ Attende ꝙ galienus decimo de ingenio sanitatis cap̄lo nono sub alia serie scripsit obseruāda ī balneis ethicorū dicens. Quapropter dico ꝙ oīs hn̄s ethicā marie veniens in ptisim.i.arefactionē si nō habeat aliquā febrez de putredine vel de apostemate viscerū opz in balneū mittaur. Sz studeamus ne patiať laborē ne virtus per hoc dissoluať. Portet ergo vsq in balneū in lecto: ⁊ postea suauiter in lintheo calefacto deponatur: cūq in primā balnei mansionē ꝑuenerit exuat pānos deinde in scd̄az māsionē mittatur q̄ sm̄ cōplexionē mediocriter extendenda est: ibi vero oleo tepido vnguatur: quo facto ad tertiam est ꝑducendus ⁊ in fontē calidum mergēdus. In his mansionibus nullā habeat morā sz solūmō suauiter ꝑ eas transeat. In fonte q parum maneat: in aq̄ frigida subito: deinde exuceeť cuz mappa ⁊ ad lectum ferať: ⁊ cū spongia aut molli lintheo exuceeť tandē domū feratur ⁊ nutrimēto reficiatur: domus tn̄ sicut dixi balneo vicina sit. hec galienus.

c Qr si quis. In hac ꝑte quīta dicit primo ꝙ si quis coꝝ.s. ethicorum in balneo diu māserit timendū est de sincopi: qꝛ per balneum cor supcalefit ⁊ depaupatur suis spiritibus ⁊ sincopis primo cōmouetur.i.maxime cōmoueri solet qn̄ hi balneanť ꝓpter cām dictam. Et ista clausula cū precedēti cōiungi pōt: qꝛ est d̄ balneo ethicoꝝ: ⁊ sequenti: qꝛ est de balnei nocumēto. Secundo dicit ꝙ cum iuuamētis balnei plurima sunt eius nocumēta. Primū est facilis fluxus supfluitatū ad mēbra debilia quē balneū commouet. primo qꝛ supfluitates quietas agitat ⁊ subtiliat vias apit et mēbra debilia laxiora reddit. Secūdū est ꝙ laxat corpus.i.molles reddit carnes neruos venas arterias pāniculos ⁊ ligamēta eius sua humectatione. Sed contra dicit rasis quarto almāsoris cap̄lo de balneo ꝙ balneū tollit lassitudinē. Dic ꝙ hoc veruz est sed ingerit laxitatē. Differūt em̄ lassare ⁊ laxare quēmodū laxitas ⁊ lassitudo. Nā lassare est fatigare ⁊ lassitudo fatigatio: sz laxare est remollire ⁊ laxitas remollitio. ⁊ laxitas est oīm ꝑtium mollificabiliū: lassitudo vero musculoꝝ prope neruoꝝ ⁊ iuncturarum. Tertiū est impedire neruos quorū substātia calore dissoluitur teste galieno amphorismoꝝ quinta cōmento illius canōis Calidu3 nocet. Nam balneū neruos mollificat ⁊ rarificat vnde perdūt robur ⁊ firmitatē motui necessariam. Quartū est resoluere innatum calorē: ⁊ id maxime facit caliditate sui aeris apiente poros ⁊ trahente spiritus ⁊ partes sanguinis subtiliores ad exteriora sub forma vaporis. Quintū est ꝙ deijcit appetitū. Sz instabit aliquis: qꝛ prima ⁊ principalior causa appetitus cibi est inanitio membroꝝ quam balneū inducit: nam membra inanita trahunt a venis. vene ab epate: epar a stomacho ⁊ tunc adest fames. Dic ꝙ licet balneuz primam causam desiderij cibi suscitet scilicet inanitionē membroꝝ: tollit tamen eius causam cōiūctā replēs orificium stomachi vaporibus remollientibus ip̄m ⁊ inducens dispositionem ꝯtrariam illi quā inducit melancholia illic profluens gratia suscitationis appetitus. Huius simile fit a calore estiuo. Sextum est debilitatio virtutis seu potētie coeundi: qꝛ balneum ventositates ⁊ calorem resoluit q̇ faciunt erectionem: ⁊ spermatis materiā minuit: ⁊ virgam mollificat et rarificat q̄ tempore coitus debet esse dura ⁊ tensa. Aliq̄ ex his nocumētis meminit ⁊ aliq̄ addidit hypo. āpho. quinta dicens. Calidū nocet hoc frequēter vtentibus. facit em̄ carniū effeminationem neruorū incontinētiam mētis stuporem sanguinis fluxum defectiones spirituū quibusdaz mors seq̄tur. Et rasis similiter quarto almāsoris capitulo d̄ balneo dicēs. Nocumenta vero eius sunt vires destruere ⁊ cor vsq adeo calefacere vt qn̄q ad sincopim perducat nauseam commouet ⁊ malis humoribus occasionem cito descendendi tribuit. Ideoq fabricitantes vel qui cōtusionē est perpessus vel apostemata vel plagaz vel excoriationē hn̄tes balneum timere debent. ¶ Sed dicet aliq̇s: si balneū tot ꝑparit incōmoda quare dicit hypocras tertio regiminis acutorū prope finē. Balneum nō nocet amātibus etsi bis in die preceperis. Dic ꝙ delectatio ⁊ consuetudo ⁊ pauca mora in balneo q̄si tēperato faciūt vt prosit ⁊ parum noceat si in aliquo nocet ⁊ maxime si corpus fuerit mundū. Iuxta illud auerroys sexto colliget cap̄lo quinto. Et scias ꝙ oēs partes balnei in corporib' purꝭ bonas actiōes opanť vna alteri nō resistēte. Qd̄ est qꝛ dissoluūt superfluitates ⁊ euacuant sine lesione virtutuz. et membra mollificant sine neruoꝝ relaxatione: ⁊ humectant sine calefactione ⁊ oppilatione ⁊ refrigerant absq inuiscatione. Et hec oīa non nisi cū partibus frigidi ⁊ calidi cōplentur. ⁊ si aliquid dāni in eis percipitur illd̄ ē in corpibus impurꝭ: qꝛ nullū dānū purꝭ euenire solet: hec auerro.

f Balneum q. In hac ꝑte sexta primo agit in generali de effectibus aquarum nitrosaꝝ sulphureaꝝ marinaruz cinericiaꝝ salsarū ⁊ similiū. Secundo de effectibus erearum ferreaꝝ ⁊ salsarū in cōmuni: ⁊ postea in speciali de quaq earū ibi [Eree vero] Tertio de effectibus aluminosarum ⁊ attramentaliū ibi [Sz aq̇s aluminosis] Quarto de effectib' sulphureaꝝ ibi [Sulphuree vero] Quito d̄ effectib' marinaꝝ ibi [Marine aūt] Sexto de mō balneationis in thermis ibi [Qui aūt] ¶ In p̄ma ꝑticl'a dicit primo ꝙ balnea diuersificanť penes diuersitates aquarum que per ip̄a fluūt vel in ipsis ꝓgguntur: vel in tinis suis cōprehenduntur: qꝛ magna pars operū balnei procedit ab eius aqua ⁊ ipsius aer ab aquis mutatur ⁊ diuersas recipit impressiones. Secundo dicit ꝙ aque nitrose aut sulphuree aut marine aut cinericie aut salse siue ꝑ naturam siue per artem sic ꝙ eis misceatur vel in eis bulliatur nitrum sulphur sal aut cinis vel staphisagria vel bacce lauri quinq effectus imprimūt corporibus nostris. Primus est resolutio vaporuz fumorum aquositatum humiditatū humoraliū ventositatum caloris ⁊ spirituū Secundus est subtiliatio humorū faciens eos trahere ad naturaz vaporis. Tertius ē ablatio laxitatis.s.mollitiei nimie carnis neruorū pāniculorum ⁊ ligamentoꝝ: ita ꝙ conferunt hyposarce paralysi, tremori torture relaxationi: siphac cōmināti de ruptura. Quartus est prohibitio descensus humoꝝ ad apostemata trahendo: sz humores ad cōtrarium sua resolutione. Quītus est conferre habētibus venam ciuilem. Et hos oēs faciūt suis caliditate ⁊ siccitate. Et est vena ciuilis seu vena meden passio sic appellata: qꝛ mltiplicatur ī ciuitate medena. Quā describit princeps q̄rti tertia tractatu secūdo cap̄lo vltimo dicens. Est vt accidat super partē corporis pustula quedam inflans: deinde vesicat postea egreditur ex ea quiddā rubeum ad nigredinē decliue: deinde nō cessat prolongari ⁊ prolongatur ⁊ fortasse ē ei motus voluntari' sub cute: ac si esset motus aīalis ⁊ quasi in veritate sit vermis donec estiment

quidam q̄ sit animal qđ generatur ⁊ estimāt quidā q̄ sit ramus villi nerui per vehementiā grossitudinis. ⁊ plurimū quidẽ accidit in cruribus. de hac dicit galienus q̄ eam nō vidit. ¶ In secūda dicit primo q̄ aque eree ⁊ ferree ⁊ salse prestant nouē iuuamenta. Primū est generale scꝫ in egritudinibus ꝓuenientibus ex frigiditate ⁊ humiditate: consumunt enī sua siccitate materias earuꝫ. Secundum est in doloribus iuncturarum: cōsumunt enīꝫ humiditates quibꝰ iuncture imbibūtur ⁊ corroborant iuncturas prohibentes ne faciliter alias recipiāt. Tertium est in podogra. i. gutta pedum ꝓpter easdē causas. Quartum est ī laxitate seu mollitie superflua membroꝝ consumēdo humiditates quibꝰ relaxantur. Quītuꝫ est in asmate. i. egritudīe pulmonari cū qua patiens non inuenit excusationeꝫ ab anhelitu frequenti sicut est anhelitus quo laborat prefocatus. Sed quō confert in casu hoc aqua ferrata cuꝫ sit multum stiptica quare videtur materias magis in pulmone cōculcare q̄ foras educere. Dic q̄ sua siccitate aliquid materie cōsumit ⁊ sua stipticitate calorē in interioribus reducit ⁊ fortificat in hoc coadiuuans ad digestionē materie: nec sua stipticitas cū administratur in forma balnei pertingere potest vsq̄ ad pulmonē. Sextū est in egritudinibus renū vt in diabete ⁊ laxitate eorum ⁊ debilitate ex pollutionibꝰ frequētatis ⁊ cursibus inueteratis alborum mēstruoꝝ ⁊ crudorum. Solent enī grauiter dolere renes frequenter polluti ⁊ menstruate cum superfluitate. Septimum est in fracturis ossium. Postq̄ enim partes ossis fracti fuerint inuicem reiuncte si fomētet locus fractionis cū aliqua ex istis aquis porus sarcoydes qui ꝑtes coniungit indurabit ⁊ pene similis ossi efficietur. Octauū est in carbūculis. In pricipio quidē q2 ꝑtim repercutiunt materiam q̄ fluit ꝑtim resoluūt illam que fluxit: in declinatione vero post casum escare. q2 mundificant ⁊ siccant vlcus relictum ibidē post casum carbūculi. Nonum est in vlceribus quoruꝫ sanatio est mūdificatio desiccatio ⁊ prohibitio aduentus superfluitatum ad ea que ꝑ dictas aquas efficiuntur. Secūdo dicit q̄ aq̄ enee seu eree prestant nobis in speciali iuuamēta q̄ttuor. Primū est in passionibus oris. s. pustulis vlceribꝰ ⁊ fissuris sordidis cū ex eis colluitur os: abstergunt enī ⁊ siccant oris humiditates ⁊ confortant partes eius. Secundū est in tumore vuule vel relaxatione vel casu ex humiditatibꝰ sibi imbibitis cum dicte aq̄ gargarisantur vel gutturi supponitur pānus intinctus in eis post purgationes vniuersales. Tertiū est in oculo laxo. i. remollito ⁊ humectato suꝑfluitatibus ad eū fluētibꝰ si cū eis lauetur oculus. Quartū est in humiditatibꝰ fluentibus ab aure ex vlceribus eius inueteratis lota sepe cum eis aure. Tertio dicit q̄ aq̄ ferree specialiter iuuant stomachū: q2 consumunt superfluas eius humiditates ⁊ sua stipticitate cōfortant tam orificium stomachi ad appetitū cibi q̄ fundum ipsius ad digestionē. Conferunt etiā spleni a tota ꝓprietate sicut supra memini: ⁊ ī tumore eius vaporoso ⁊ in relaxatōe ipsius. Quarto dicit q̄ aque nitrose ⁊ salse q̄nq̄ iuuamēta specialia prestant hoībꝰ. Primū capiti humido loto eis vel embrocato: q2 resoluūt ab eo fumos ⁊ vapores ⁊ desiccant humiditates eius superfluas ad quas est pronū. Et balneum eaꝝ diuertit a capite fumos ⁊ vapores ⁊ trahit ad cutem. Sed vapor ipsius per nares attractus nocet capiti. oꝫ ergo caput extra balneū earum teneri ⁊ ab eis caueri. Secundū pectori disposito catarris: siccant enī eius suꝑfluitates ⁊ humores fluentes ad ipm diuertunt. Tertium stomacho superflue humido ꝓpter dictas causas. Quartū hydropicis resoluēdo ⁊ consumendo suis caliditate ⁊ siccitate aquositates alcitis vētositates timpanitis ⁊ phlegma hyposarce. Quintum inflationi. i. ventoso apostemati vel vētositati inflatiue vbicunq̄ fuerit. ¶ Attende primo q̄ nitrū baurach ⁊ sal sunt fere eiusdeꝫ virtutis ⁊ originis: nisi q̄ baurach ⁊ nitruꝫ sunt fortiora sale ⁊ carēt stipticitate. Iuxta illō principis scđo huius capl'o đ baurach. Baurach

¶ Eree vero aque ⁊ ferree ⁊ salse etiā iuuāt in egritudinibus q̄ sunt ex frigiditate ⁊ humiditate: ⁊ doloribus articuloꝝ: ⁊ podagre: ⁊ conferūt laxitati: ⁊ asmati: ⁊ egritudinibꝰ renū: ⁊ fracture restaurationeꝫ fortē efficiunt: ⁊ conferūt carbūculis: ⁊ vlceribus. Et enee quidē ori conferunt et vuule: ⁊ oculo laxo: ⁊ humiditatibꝰ auris. Ferree vō stomachū iuuant ⁊ splenē. Et nitrose quidē ⁊ salse capitibus: ⁊ pectori auxiliū prebent q̄ materias recipere solent: ⁊ conferūt stomacho humido: ⁊ habētibus hydropisim ⁊ inflationē. ¶ Sed aquis aluminosis ⁊ attramētalibus balneari confert sputo sanguineo: ⁊ egressioni sanguinis ab ano: ⁊ a menstruis: ⁊ nausee ⁊ vomitui sine causa: ⁊ cacexie: ⁊ multo sudori. ¶ Sulphuree vero aque neruos mundificāt: ⁊ dolores distensionis ⁊ spasmi sedant: et corporis superficiem a bothor ⁊ vlceribus malis antiquis ⁊ signis violaceis mundificant et a panno et morphea et albaras: et resoluunt superfluitates ad iuncturas et splenem et epar descendentes: et vulue duriciei conferunt: sed stomachum laxant: et desideriū deijciunt.

est fortius sale ⁊ est ex genere virtutis eius: sed stipticitas nō inest ei. Et serapiō in aggregatore capl'o de nitro ait. Nitrū ⁊ baurach. i. nitrum ⁊ spuma nitri: species baurach ⁊ minere ipsiꝰ sunt sicut minere salis. Nam ex eo est qđ ē aqua fluens: deinde petrificatur: ⁊ ex eo est qđ est in minera sua sicut lapis. ¶ Attende secundo q̄ sicut nitruꝫ differt a sale quia caret stipticitate: sic aque nitrose ab aquis salis. Iuxta illud plinij. Aq̄ vō nitrose plurimis locis reperiuntur sed sine viribꝰ densandi. ¶ Attende tertio q̄ licet princeps secundo canonis capl'o đ nitro dicat nitrum esse baurach armenū baurach tn̄ ꝓprie spuma nitri dicitur ⁊ affronitrū ab affros grece qđ ē spuma latine. ¶ In tertia dicit q̄ in aquis aluminosis ⁊ attramētalibus balneari scꝫ corpori iuuamēta prebet. Primū est in cura sputi sanguinei passionis emoptoyce. stringunt enī vias sua forti stipticitate. Secunduꝫ est in fluxu superfluo emorroydaꝝ propter causam similem. Tertium est in superfluentibus menstruis tam rubeis q̄ albis. Quartum ē in nausea id est appetitu vel conatu vomendi sine effectu: ⁊ in vomitu spōtaneo sine causa manifesta videlꝫ absq̄ sumptione cibi aut medicine suscitantis vomitum vel titillatiōe lingue aut palati vel imaginatione circa abominabile: sed ex phlegmatibus paulatim congestis ⁊ inuiscatis in tunicis stomachi: q2 desiccant remollitū stomachum ⁊ cōsumunt partē superfluitatum eius. Quintū est in cacexia: ⁊ est dispositio antecedēs hydropisim in qua suꝑfluitates aquose multiplicari incipiunt q̄s ꝯsumūt balnea dictaꝝ aquaꝝ. Sextū est ī superfluo sudore quē compescit balneum ex dictis aq̄s oppilādo poros sua stipticitate. ¶ Attende q̄ atramentū est substantia mineralis media inter metalla ⁊ lapides rancidi saporis stiptica adurens cuius ꝑs liquefit ⁊ dissoluitur in aqua ꝑ decoctionem: ⁊ alia eius ꝑs est lapidosa ⁊ indissolubilis. Et enūantur a principe scđo canonis capitulo de attramēto quattuor modi eius. s. album rubeū citrinū ⁊ viride. a quibꝰ extrahunt substātie q̄ttuor homogenee dissolubiles in aq̄ similiū coloruꝫ quarū alba đr calcadis rubea assurie citrina colcatar: viridis calcantū siue vitreolū. Et vltra has spēs est quoddā fuscū ad nigredinē declinās qđ ponit in incausto: et đr attramētū scriptoꝝ ab atro colore: ⁊ q2 scriptores eo soleut vti ⁊ fit artificialit diuersis mōis: ⁊ ab attramēt mineratibꝰ denominant aq̄ attramtales. ¶ In q̄rta dič q̄ aq̄ suphuree septē i nobis opāt effectꝰ. Primꝰ ē mūdificat suis caliditate ⁊ siccitate neruos a suꝑfluitatibꝰ q̄bꝰ ībibūt. Scđs ē pacificare dolores distēsiōis neruoꝝ q̄lis in tetano ē: ⁊ dolores spasmi ꝓueniētes ex repletiōe liq̄faciēdo ⁊ ꝯsumēdo hūores a q̄bꝰ causant. Tertiꝰ ē mūdificare sua abstersiōe suꝑficiē corꝑis. s. cutē a pustul ⁊ vlceribꝰ mal antiquis q̄lia leprosis accidere solēt ⁊ signis violaceis. i. liuoribꝰ seu ꝑcussuris cut ex ꝑcussiōe vel sanguīe sꝰb cute mortificato ⁊ a pāno faciei q̄ fit ex sanguīe sꝰb cute ꝑfocato postq̄ venā exijt. De q̄ dicit princeps q̄rti septima fractatu. 2. capl'o. 6. Et ille q̄ ē ad rubedinē declinis ē lentigo. Et q̄ de eo delinit ē pānꝰ ⁊ amorphea ⁊ albaras q̄ sunt cutis feditates q̄dā albe alie nigre sić supra declaratū est. Quartꝰ est resoluere suis caliditate ⁊ siccitate suꝑfluitates tā ventosas q̄ aq̄sas ⁊ hūorales descēdere solitas ad iūcturas splenē ⁊ epar. Quintus est minuere duriciē vulue sua liquefactiua dissolutiua ⁊ resolutiua ꝟtute. Et đ eis dič ꝑnceps. 2. canōis capl'o đ aq̄. Aq̄ sulphuree ꝯferūt doloribꝰ matricis. Sextꝰ est laxare stomachū: nō q̄ remolliant ipm cū sint vehemēter desiccatiue: sꝫ suis fetidis vaporibꝰ abomiatōeꝫ iducūt q̄ stōachꝰ seipꝫ laxat ⁊ fit

quasi nauscans vt multis contingit quando vident apostemata materie fetentis aperiri vel olfaciunt aliquid horribilis odoris. Possunt etiam laxare liquefaciendo materias in cōcauitate stomachi ꝯtentas: que postꝙ liquefacte sunt imbibuntur forte pelliculis eius. Septim⁹ est deijcere cibi appetitum per similē modū quo stomachum laxāt.

¶ In q̄nta tā git duo nocumenta balnei marinaꝝ aq̄ꝝ que sup̄ omise rat cū d̄ effectibus ageret aq̄rum salsarum ⁊ nitrosarum. Primū est replere caput se balneātis ī eis: et iō caput ei⁹ non in balneo sed extra tenere dꝫ. Nam sicut aque marine sūt grossiores dulcib⁹: sic vapores earū vaporib⁹ dulcium: quare magis replent et aggrauant caput. ⁊ preterea liquefaciunt ⁊ distendūt humores capitis

¶ Marine autem aque caput eius qui in eis balneatur: replēt. Ideoꝗ qui ī eis balneanẗ caput in ipsis ponere nō debēt. Et in eis tp̄e post tempus eoꝝ calefiunt cōplexiones ⁊ proprie matrix ⁊ vesica ⁊ colon. Et ideo sunt male ⁊ graues. ¶ Qui autem in thermis voluerit balneari oportebit vt balneetur in eis quiete ⁊ suauiter ⁊ ordinatim ⁊ non subito. Et nos fortasse reiterabimus in caplo de cōseruatione sanitatis sermonem de esse balnei. ⁊ continuandū erit quod ibi dicemus ei qd̓ hic antediximus. Et similiter loquemur cū de potu aq̄ frigide tractabimus. De eis que proueniunt ex vsu solis. In arena sepeliri ⁊ volutari in ipsa: ⁊ in oleo balneari: ⁊ super faciem aquam rorare. ¶ Et in sole calido fricari ⁊ precipue se mouēdo ⁊ q̄to pl⁹ mouēdo se motu forti sicut cito eūdo ⁊ saliendo est

quibus obuiant quare magis replent ⁊ plus loci occupāt. Sꝫ cōtra vapora que marine confert epilētic que ē morb⁹ capiẗ repletionalis: sicut scribit p̄n.2°.canonis caplo de aqua. Dic ꝙ si conferat hoc ē in epilētia phlegmatica post euacuatiōes sufficientes vaporatione facta exterius cū embrocis nō recepta per nares ad cōsūptionē residui materie ⁊ desiccationē cerebri. Scd̓s ē sup calefactio corpis maxime matricis vesice ⁊ intestini colon successu tempis cum assiduatur balneū earum. Et ꝓpterea dicte aque sunt male in balneis ⁊ graues id est grauantes vel graues in pō

¶ In sexta dicit primo ꝙ bal (dere sua plurima terrestreitate. neari volentes in aquis thermarū debent non subito sed gradatī ad eas accedere: ⁊ quiete ac suauiter ī eis balneari. Et sūt therme ꝓprie loca subterranea calida. Et aque thermarum sunt que scaturiunt a dictis locis actu feruentes super terraꝫ adinstar fontis. ⁊ a fonte manantes in pluribus locis recolliguntur quedam fonti propl⁹: alie remotius cum preparatione habitaculoꝝ ad balneationes idoneorum vt gradatim possint balneantes se trāsferre a locis min⁹ calidis ad calidiora fonti proxima: qui quando ꝙ est ita feruidus vt hoīes non sustineāt balneari in ip̄o. Secundo dicit ꝙ forte iterato loqueẗ de balneo caplo de ꝯseruatōe sanitatis scꝫ caplo q̄nto doctrine scd̓e fen tertie p̄mi q̄ est de regimine sanitatis ꝯtinnando dictis hic ea q̄ dicenẗ ibi. Et iterū loquetur de balneo cuꝫ de potu aque frigide tractabit qd̓ non facit caplo 8.doc.nūc dicte qd̓ est de regimie aq̄ ⁊ vini: sꝫ scd̓o canonis caplo de aqua tangit plures effectus aquarum quos exercent sub forma balnei. Vel lege hic ablutione loco de potu. postꝙ enim princeps fen.3ª.primi doctrina secūda capitulo q̄nto de balneo egit ī mediate subiungit capitulū de ablutione cum aqua frigida que g De eis que ⁊c̄. In hac parte septīa pri (modus balnei est. mo ponit quattuor titulos tractandoꝝ in particuꝉ quattuor isti us partis ac si hic inciperet nouum capitulū. Primus titulus ē prime particule de his que ꝓueniunt ex vsu solis. Et incipit ibi [Et in sole calido] Secūdus est particule secunde incipientis ibi [Et arene quidem] Et est de eis q̄ ꝓueniunt ex sepeliri in arena ⁊ volutari in ipsa. Terti⁹ est tertie incipienẗ ibi [Semicupiū vero] Et est de eis que ꝓueniunt ex balneari in oleo. Quartus ē quarte incipientis ibi [Faciem vero] Et ē de eis que proueniunt ex rorare aquam super faciem.

¶ In p̄ia pticula tāgit octo effect⁹ fricatōis corpis in sole q̄s precipue opaẗ q̄n cū ea mouetur corp⁹ de loco ī locū. ⁊ maxie motu forti sic̄ motu cursus. Prim⁹ est resolutio vehemēs supfluitatū ⁊ earū diminutio. p̄io q̄dem a calore solis. scd̓o a fricatione. tertio a motu. Secūdus est sudor nā fricatio poros cutis apit ⁊ humores a motu subtiliantur quos solarꝭ calor trahit ad superficieꝫ cutis. Terti⁹ ē egressus inflationis id est resolutio vētositatis īflatiue a calorib⁹ solis fricatiōis ⁊ mot⁹. Quartus est resolutio apostematū laxoruꝫ scꝫ mollium phlegmaticoꝝ que ꝫimie seu vꝫimie dicuntur ex calefactōe desiccatiōe ⁊ resolutōe caloris solis fricationis ⁊ mot⁹. Quint⁹ ē resolutō hydropisis d̓ frigida cā siue alcites siue timpanites aut hyposarca ꝓpẗ cām dictā in apostematib⁹. Sext⁹ est in asmate ⁊ in specie anhelitus in qua necessarium est alas extēdere id est extremitates spatularuꝫ ⁊ collū.

ex eo qd̓ superfluitates vehemēter resoluit ⁊ diminuit: ⁊ sudorem efficit: ⁊ inflationem egredi facit: ⁊ resoluit apostemata laxa: ⁊ hydropisim: ⁊ cōfert in asmate ⁊ in aeris attractōe in qua est necesse alas extēdere: ⁊ resoluit dolorē antiquū frigidū capitis: ⁊ cerebrum cui⁹ est cōplexio frigida fortius efficit. Euꝫ autem qd̓ est sub eo nō fiet lētum sed remanebit eius locus siccus conferet dolorib⁹ scie: ⁊ renū: ⁊ dolorib⁹ lepre: ⁊ suffocatōib⁹ matricis: ⁊ mundificat matricē. Qd̓ si aliq̄s in sole steterit inspissabit corpus ⁊ indurabit ⁊ exiccabit ip̄ꝫ quēadmodū cauteriū supra poroꝝ orificia ⁊ ꝓhibebit resolutionē. In sole aūt in vno loco morari ē deteri⁹ in adurēdo cutē ꝙ in ip̄o ābulare ⁊ ē plus ꝓhibēs resolutionē. ¶ Et arene quidē que in resoluendo hūores sūt fortiores in pte cutis sūt arene marine.

Et a p̄ncipe taꝉ anhelit⁹ vocaẗ p̄patio anhelit⁹ tertij decīa trac. p̄io capitulo.30. dicēte. Preparatio anhelitus ē anhelitus q̄ non aduenit habenti ip̄m nisi p̄pareẗ ⁊ equetur ⁊ extēdat collū suū extensione tendēte ad supiora: q̄re apiẗ ꝓpter illō meat⁹: ⁊ q̄nꝗ fit ī veritate ꝓpter humores replētes ⁊ oppilātes sicut asma quos dissoluūt ⁊ ꝯsumunt calor fricatio ⁊ mot⁹ post purgationes vniuersales. Septim⁹ est resolutio doloris antiqui frigidi capitis. In recēti vero dū materia adhuc fluit p hec augeretur dolor ex nimia distēsiōe ⁊ attractiōe noue māe. Octau⁹ ē fortificatio cerebri cui⁹ cōplexio excedit ī frītate. p hec eñ ꝯtinuata reduciẗ ad tēpamētū. Scd̓o diẗ ꝙ cū res sup quā cadūt radij solares fortes nō fuerit lēta. i. hūida reumatica sꝫ pmāet loc⁹ ip̄i⁹ sicc⁹ adiuuabit ī cura sciatici doloris ⁊ doloris renū ꝓuenīētiū. s. ex hūorib⁹ frigidis vꝉ aq̄sitatib⁹ aut vētositatib⁹. q̄r mās coꝝ resoluit. Adiuuabit ēt ī dolorib⁹ lepre. s. in pruritib⁹ ⁊ pūctōib⁹ ⁊ formicatiōib⁹ q̄b⁹ vexāẗ extremitates leprosoꝝ ꝓpter vapores ⁊ hūores nitrosos ītercutaneos. q̄r resoluūẗ a re q̄ pticipat v̓tute soꝉ: ⁊ lꝫ leprosi abūdēt ī hūorib⁹ adustis corrosiuis: sunt tñ depaupati nāli calītate maxie ī suis extremitatib⁹: ita vt sint veluti mortificate ⁊ īsēsibiles ⁊ gaudēt calore soꝉ. Adiuuabit ēt ī suffocatōe m̄ricꝭ ⁊ mūdificatōe ei⁹ cū mꝉier sedet sup eā r̄soluēdo sāguinē mēstruū corruptū vꝉ spma putredū venenosū ex cui⁹ retētōe dcā suffocatio causaẗ. Ter° diẗ ꝙ sol īspissat īdurat ⁊ siccat corpa q̄eta stātiū sb eo crispādo. s. ⁊ ꝯhēdo cutē sic̄ cauteriū cuti applicatū sup orificia poroꝝ īspissat ea gñando crustaꝫ q̄ dr̄ escara ⁊ ignis crustā īducit ī supficie assaturaꝝ vñ clausis poris ꝓhibeẗ resolutio. Quarto diẗ ꝙ ī sole q̄ete manē sine motu locali pl⁹ nocet ⁊ opaẗ ī adustiōe cutꝭ ꝙ sub ip̄o ābulare ⁊ magis ꝓhibet resolutōēꝫ a corpore fieri efficiēdo cutē durā ⁊ testeā. ¶ Sꝫ ꝯ ethiopes sole adusti ⁊ denigrati sꝉ ōbiles resoluti adeo ꝙ senescūt trigesimo āno vꝉ āte: nec cutes coꝝ sꝉ sicce dure spisse sꝫ hūide molles lenes. Diẗ p̄io ꝙ ethiopes ñ stāt ī sole: sꝫ latitāt ī cauernis sꝉ maxie ī estate. Dic.2.ꝙ q̄r vexāẗ ꝯtinuo cau mate sꝉ ōbiles r̄soluti. Dic.3°.ꝙ q̄r cauinata suoꝝ locoꝝ trahūt hūiditates successu tpis ab īfiorib⁹ vꝉ⁹ cutē lenes fiūt sue cutes ⁊ q̄dāmō splēdide ꝙ diu sufficiūt ītrīseci hūores eas ībibere. sꝫ eis deficiētib⁹ crispāẗ ⁊ īdurāẗ. Dic.4°.ꝙ p̄n. h loq̄ẗ de ilꝉ q̄ se exponūt subito soli forti ñ ꝯsueti q̄escētes ī eo. In talib⁹ eñ cutꝭ īduraẗ ⁊ desiccaẗ vt ī assaturis ꝓpẗ fixio

¶ In scd̓a diẗ p̄io ꝙ arene maris (nē vehemēẗ agēẗ sup̄ suū passuꝫ. sunt ceterꝭ fortiores ī resoluēdo. q̄r resoluūt ⁊ ꝯsumūt hūiditates sua ariditate vñ sumūt nomē. resoluūt īsup sua salsugine quā ex mari acq̄sierit.

Et est cū super eas calidas existētes sedent. Et est cum in eis sepeliūtur. Et est cū super corpus paulatim aspguntur. Et resoluūt dolores ⁊ egritudines predictas in capitulo de sole. Ad vltimum vero vehementer exiccant corpus. ¶ Semicupium vero ingredi plenum tali quale est oleum est cum confert lassitudinem habentibus: ⁊ febres patientibus longas frigidas: et eis qui cum febribus dolores habent neruorum ⁊ articulorum: ⁊ habentibus spasmum ⁊ cuzez: ⁊ vrine retentionē. Et oportet vt oleum extra balneum sit calefactū. Qd si in ipso vulpes, cocta fuerit aut dabaon ⁊ factū fuerit quēadmodū nomiabimus erit medicamē melius qd esse potest dolorē habentibus iuncturarum ⁊ podagrā. ¶ Faciē vero madefacere ⁊ super ipsam aquā rorare virtutē viuificat q̄ est laxata a nocumēto ⁊ inflāmatione febrium: et cum adest syncopis. et proprie ex aq̄ rosacea ⁊ aceto. Et est etiā cum desiderio medicatur ⁊ ipsum erigit ⁊ obest reumatismos patientibus et dolorē frigidum capitis habentibus.

¶ Explicit summa prima doctrine secūde fen secunde primi.

Secūdo tāgit tres modos q̄bus corpori applicātur ad resolutiōem faciendā. Prim⁹ est sedere sup eas calidas nudis natibus. Scōs est sepeliri in eis vel volutari nudato corpe. Terti⁹ est supaspergi eis. Tertio tāgit carū effectus dicens q̄ resoluūt dolores frigidos humorosos ⁊ ventosos ⁊ sanant egritudines predictas in capitulo de sole id est in prima particula istius partis cuius titulus est de eis q̄ pueniūt ex vsu solis. Et finaliter dicte arene applicate corpi modis ptactis vehementer siccant ipm. ⁊ iō laudātur in palysi ⁊ hydropisi de frigida cā post purgatiōes vniuersales.

¶ In tertia dicit primo q̄ intrare semicupiū plenum oleo vel aliq̄ tali q̄nq̄ iuuamēta corpi exhibz Et itelli ge p semicupiū puaz tinā. ⁊ per oleū oleū oliuarum: ⁊ per aliq̄d tale alia gn̄a oleorū vel lac animalium vel decoctōes vulpium aut catulorum. Primū ē tollere lassitudinē maxime illā que cursu vel ambulatione vel equitatione inducta est. q2 mēbra inferiora plus alijs tacta oleo demulcentur: ⁊ corum siccitas ex motu acquisita corrigitur: ⁊ tensio laxatur: ⁊ caloris ac spirituū resolutio viscositate olei phibetur. Scōm ē in febrib⁹ longis frigidis id est a frigida materia pcedētibus vt quotidianis ⁊ quartanis: primo ad mitigationē tipi scz frigoris ⁊ horripilatōis scōo ad confortationē caloris naturalis. nā de pprietate olei oliuarum est vt calefaciat corp⁹ sicut est calefactio vestimēti ⁊ coopimēti. Tertiū ē in doloribus neruorum ⁊ articulorum cū febre quales sepe quartanarijs accidūt. Videtur eīm pluribus eorum maxime ī tipo q̄ hēant ossa fracta vel q̄ si essent percussa baculis: ⁊ stridorem aliquē se audire iudicant ex ossiū suorum cōcussione. Et istos dolores mitigat oleū: ⁊ silr illos qui iūcturis ⁊ neruis accidūt in extremitatibus corpis per viam crisis impfecte febrin. Sepe etem̄ diuturne febres tumoribus ⁊ dolorib⁹ extremitatū creticant. quos mitigat oleū sine repercussione maturādo materias eorum ⁊ fouendo simul calorē innatū. Quartū est in spasmo ⁊ tetano. Sed cōtrariū hui⁹ asserit galienus scōo simplicis medicine caplo. 20. dicēs: Et vidi eē de snia q̄ per hāc cām scz q2 oleum ē equalis caliditatis sit q̄ non cōfert neq̄ nocet in habētibus spasmū ⁊ habentib⁹ saltū ⁊ habentibus tremorē ⁊ in eo cuius sensus destruitur ⁊ cui aduenit difficultas sensus iuuamēto neq̄ nocumēto cui sit q̄titas de qua sit curandū. Et id est q̄m non est possibile in eo vt iuuet istos. q̄m non calefacit calefactiōe vehemēti: neq̄ sufficit iterum ledere illos q̄m non infrigidat penitus. Dic primo q̄ ī spasmo ⁊ tetano de inanitione cōfert sua hūiditate. Dic scōo q̄ si in spasmo ⁊ tetano de repletione nō ex se cōferat ita vt sufficiat eos curare cōfert tamen plurimū eis vel ex caliditate acq̄sita ab igne vel ex reb⁹ calidis secū pmixtis. Juxta illud galieni statim post verba eius nūc allegata. Si autē acquirat caliditatē accidentalē fortem cōfert iuuamentū multū: sicut videm⁹ ipm facere cū facimus sedere habētes hmōi egritudines in semicupio olei calidi cū quo decocte sunt q̄dā radices aut alique herbe calefaciētes corpus. Et pp̄ter illō fit sicut materia ⁊ instrumentū reliq̄s medicinis. Et illō est q̄m si tu pmisceas cū eo medicinas frigidas fit medicina pmixta ex eis simul frigida: ⁊ si permisceas cū eo medicinas calidas fit medicina calida: hec galienus. Quintum est in retētione vrine: q2 vesicā mollē tractabilem ⁊ aptā motui reddit ⁊ ipsi⁹ collū sua humectatiōe relaxat ⁊ sua caliditate ipsam cōfortat Juxta illō hypocratis amphorum q̄nta. Ano pudendo vesice matrici calidū quidem amicū ⁊ determinās. frigidum vero aduersum ⁊ occidēs. Secūdo dicit q̄ oportet vt oleum sit calefactum extra balneū si debeat exhibere dicta quinq̄ iuuamenta. Nam si foret actu frigidum sua frigiditate noceret. ⁊ non potest moderatius ⁊ vniformius calefieri q̄ extra semicupiū ad ignem. Tertio dicit q̄ si vulpes cocta fuerit ī dicto oleo vel dabaon modo qui dicetur tertij vigesimasecūda tractatu secūdo capitulo duodecimo erit medicamen optimū omniū in doloribus iūcturarum ⁊ in podagra. Juxta illud Ebenmesue distinctione. 12ª. sui grabadim seu antidotarij. Oleū vulpinū ē medicamē vltimū ad arteticam ⁊ podagrā ⁊ dolorem renum ⁊ dorsi. Qd ita fit. Accipe vulpem integrā interiorib⁹ euulsis: pone in vase ⁊ funde desuper aque fontis ⁊ aque maris ana. kist. 2. olei antiqui ⁊ clari kist 2. ⁊ ß. decoque lento igne cum salis vncijs duab⁹ vsq̄ ad aq̄ cōsumptionem ⁊ dissolutionē membrorum vulpis. Et est kist pondus octodecim vnciarū. Et dabaon ē aīal rapax simile lupo maius leopardo, quod de more claudicat ideo claudicans solet appellari: ⁊ q2 caremus eo loco ipsi⁹ capimus vulpē vel canum catulos ad istos effect⁹.

¶ In quarta tangit quattuor effectus madefactionis ⁊ irrorationis facici cum aqua. Primus est viuificare virtutem laxatam seu fatigatam vel resolutam a nocumento ⁊ inflammatione febriū. Et cū adest syncopis erigere ⁊ cōfortare virtutem vitalem maxime cū tales madefactio ⁊ irroratio fiūt cū aqua rosacea ⁊ aceto. ¶ Attende q̄ nō solum in debilitate vehemēti ⁊ syncopi pueniētib⁹ ex acutis febribus cōueniunt madefactio ⁊ irroratio facici cū aqua frigida imo fere in oī defectiōe cordis. Nec istud vulgus ignorat. Solent eīm simplices medicine ignari quadā cōsuetudine dū vidēt aliquos subito deficiētes seu syncopisantes cū impetu spargere supra suos vultus aquā multū frigidam. Et illud approbat pinceps tertij vndecima tractatu scōo capitulo. 8°. dicens. Et ex eis que necessaria sunt in speciebus pluribus syncopis est inspissatio corporis exterius vt comprimatur spiritus resolutus. nisi sit solutio ventris fortis valde. aut sit causa frigus vehemens. Et cum non est illic causa frigoris manifesta prohibens rorationem aque frigide ⁊ euentationem ⁊ sorbitionem aque frigide ⁊ aque rosacee: proprier indui ea que odore sandalorum infecta sunt cum odoramēto odorum frigidorum multotiens sanantur cum istis. Secundus est medicari desiderio id est appetitui cibi cadenti aut deficienti ⁊ erigere seu excitare ipsum. Et istud fit cum frigiditas illa facici cōmunicatur orificio stomachi per neruos qui ad ipsum a cerebro descēdūt. Appetit⁹ eīm frigido iuuatur: ⁊ maxime cum vapores aut fumos exprimit os stomachi replentes quadam fantastica repletione. Tertius est nocere pacientibus reuma. quia frigiditas aque super faciem rorate cerebrum debilitat ⁊ exprimit ⁊ sic causam reumatis auget. ¶ Attende q̄ non solum in reumate sed etiam in egritudinibus solitis ab eo generari ⁊ aggrauari nocet madefactio vel irroratio facici cum aqua frigida etiam si sit aqua rosacea vel aceto mixta sicut in pleuresi peripneumonia et ophthalmia. ⁊ ideo licet his egritudinib⁹ grauati sint inquieti ⁊ insomnes non debent frons eorum ⁊ timpora infrigidari sine magna cautela. Quartus est nocere habentibus capitis dolorem ex frigiditate. quia causam doloris augmentant. ¶ Attende q̄ predicte madefactio et irroratio continuate canos accelerant maxime in barba: propter quod Rasis quinto Almansoris capitulo de tardanda canicie dissuadet eas dicens. Hoc autem summopere est cauendū ne capilli aqua rosacea infundantur ⁊ precipue si canforam habeat admixtam.

¶ Explicit summa prima doctrine secunde fen secunde primi.

¶ Sūma secunda ad numerandum vnāquāq; cām cuiusq; accidentium corporaliū que.29. capl'a cōtinet.

¶ De cāis calefacientib'. Caplm. I

Calefacientiū[a] multe sunt spēs. Ex q̇bus sunt nutrimētum in q̄titate tē peratum. Et mot' tempati in quibus ingrediunt̃ exercitia tēperata ꝛ tēperata fricatio ꝛ tēperata cōpressio. Et ventosarū absq; scarificatione positio. que enim cuz scarificatione ē infrigidat ꝓpter euacuatōez Motus etiā q̇ parūper pertinet fortitudini ꝛ multitudini ꝛ non ē superfluus. Et nutrimētum calidū. Et medicina calida. Et balneū temperatuz sicut iam sciuisti qd̓ suo aere ꝛ aq̄ calefacit. Et artificiū calefaciēs. Et nō superflue calefacientiū obuiatio sic aeruz ꝛ emplastroꝝ ꝛ similiū. Et vigilie equales. Et somnus tēperat' fm cōditionem p̄dictam. Et ira fm oēm dispositionem. Et tristicia cū non tā ta fuerit vt infrigidet. Et gaudiuz tē peratum Et etiam putredo cui' proprietas est vt caliditatē extraneā euenire faciat ꝛ non āplius. Et ei' q̇dem operatio est aliud a calefactione absoluta ꝛ ab adustiōe. Calefacere nāq; minus ē proculdubio q̄ adurere. multotiēs em̄ accidit ꝛ nō efficit putrefactionē. ꝛ est cū ante putrefactionem accidit. Putrefactio enim sepe accidit cū in corpore remanet postq̄ ab eo cā extranea calefaciēs separatur caliditas extranea ꝛ i materia humida accenditur: ꝛ eius humiditatē mutat ab eo qd̓ cōplexioni substātie in qua est erat cōueniens: ita q eam ad aliam cōplexionū specialium naturalium nō conuertit. Est nāq; cum caliditas ꝛ humiditas mutantur ab hoc quod vni complexioni conuenit ꝛ fiunt alij cōplexionum naturaliuz ꝯgrue quod quidē nō ē putrefacere sz digerere. Adurere v̓o est vt substantia humida a sicca separetur substantia: ita q illa sublimet̃ ꝛ ista descēdat

¶ Sūma secunda ad numerandu3 vnāquāq; causam cuiusq; accidentiū corporaliū que.29. capitula cōtinet.

¶ De causis calefacientibus. Capitulum. I

c Calefaciētiu3 ꝛc. Postq̄ egit pnceps in priori sūma de cāis necessarijs.s. sex reb' nō naturalib': ꝛ de cāis non necessarijs nec ipedientibus: in hac sūma scda agit principaliter de cāis cuiuslibet generis morboꝝ.s. cōplexionalis cōpositioāl' cōis ꝛ cōpositi et q̄rūdam accidētiū. Et i h ca°. prio tāgit cās calefacientes corp' humanū fm ꝓpriā imaginationē Scundo fm imaginationē gal. ibi [Galien' autem has]

a In p[a] pte q̄ ē p̄sens text' dic prio q mul te sunt spēs calefaciētiū. Postea narrat eis.17. Pria ē nutrimētū tē peratū i q̄titate. Nā si supercesserit i q̄titate phlegma multiplicat ꝛ calorē hebetat q̄re refrigerat. Sed q̄re nō addit ꝛ q̄litate. Dic ꝓpterea q oē alimētū siue calidū siue frigidū tandē calefacit. Juxta illud pncipis caplo.15. sūme p̄cedent Totū v̓o illud qd̓ nutrit in fine rei naturali mutatōe corp' mutat ꝛ est calefacere. qm̄ cū in sanguinē cōuertit̃ ꝓculdubio in calefaciendo p̄bet augmētum: ita vt lactuce ꝛ cucurbite taliter calefaciāt Scda est mot' tēperati sub q̇bus cōprehēdunt̃ prio exercitia temperata: scdo fricatōes tēpate: tertio cōpressiones tēperate cū manibus aut capitogijs mediocriter calefacit̃ aut aliquo tali. His em̄ sopitus calor suscitat̃ ꝛ hūiditates quib' hebetat̃ foras educūtur. Et he due cāe sūt de cāis sanitatis: lz em̄ principali' hic agat de cāis egritudinum: aliquas tamen interserit cās sanitat̃. Tertia est applicatio ventosaꝝ sine scarificatiōe seu cutis īcisiōe. q̄ dupliciter calefaciūt. Prio ex suo igne: scdo ex attractiōe sanguis et spirituū ad locū vētosatuz. ꝛ iō sepe vētri applicate sanāt colicam de frigida cā. Sz ventose cū scarificatōe infrigidāt ꝓpter euacuationē sanguis ꝛ resolutionē plurimā caloris ꝛ spirituū a fissuris scarificationū. Quarta ē mot' modicum declinās ad fortitudinē ꝛ multitudinē id est multā ei' duratōem sine sup̄fluitate. Nam si in his sup̄flueret resoluēdo nimis ex sanguine ꝛ spiritib' ꝛ inato calore infrigidaret. Quinta ē nutrimētū calidū vt allia cepe porri. qd̓ dupliciter calefacit. prio q̄litate p̄usq̄ fiat sanguis: scdo lbe dū sanguis fact' fuerit ꝛ dū fiet ps mēbri. Sexta est medicia calida sicut piper zinziber postq̄ reducta fuerit de potētia ad actuz a calore nr̄i corpis. Septia est balneū tēpate caliditat̃ qd̓ calefacit suis aere ꝛ aq̄ sic dictū ē i ca° p̄cedēti. Sz qd̓ sup̄fluit i caliditate lz prio occursu sup̄calefaciat tādem refrigerat resoluēs sanguinē et calorē innatū maxie ex suo aere. Sz ipsi' aq̄ vehemēter calida cutē horripilat ꝛ inspissat poros ei' vñ resolutōem ꝓhibet. Octaua est artificium calefaciens vel a motu suo sicut artificium fossoꝛuz vel batitoꝝ in horreo: vel a caliditate rei circa quā op̄atur vt artificium coquoꝝ ꝛ fabroꝝ: vel q2 in sole exercetur fortis caliditatis vt artificium messoꝛuz. Nona est obuiatio id est occursus tactualis ab extra rerum calefacientium sine superfluitate vt aeris qui nos continet aut vnguēti vel emplastri vel olei calidi. Et dicit non sup̄flue calefacientum. q2 superflue calefacientia tandē refrigerant excessiua resolutione caloris. Decima est vigilie equales id est moderate quib' diffundūtur sanguis ꝛ spiritus per totum corpus cum moderamine. Undecima est somn' temperatus fm cōditionē predictā caplo tertiodecio summe prioris videlicz q non fiat inanito corpore. q2 si inuenerit vacuitatē infrigidabit vt dicit̃ ibi. Sōnus vero moderatus calorē i iteriorib' fortificat q̇ postea redit fortior ad exteriora. Duodecima est ira fm oēm dispositionē scz siue fortis fuerit siue debilis siue longa siue breuis siue corpe pleno siue vacuo. semp em̄ ꝓpe cor sanguinē ebullire facit et spūs agitat Tertiadecima est tristicia cū neq; tam fortis neq; tā longa fuerit vt ip̄a īfrigidet remissa em̄ cito preteriēs calorem reuocat ad interiora: q̄ p̄tercūte calor vigoratus reuertit̃ fortior. Quartadecia ē temperatū gaudiū. quia diffundit cū moderamie sanguinē ꝛ spūs p totū corp'. Quitadecima ē putredo calefaciēs spūs hūores aut mēbra ex̄neo calore. Et circa hanc cām notat prio p̄nceps q calefactio putredinalis ē alia a calefactiōe absoluta ꝛ ab adustiōe. Ab adustione q̇dē q2 calefacē min' ꝓculdubio ē q̄ adurere nō p̄dicatōe sz violētia A putredine v̓o q2 calefacere m̄ltotiēs accidit absq; hoc q īducat putrefactionē ꝛ sepe p̄cedit eā. Scdo notat q putrefactio freq̄nt̃ euenit cum caliditas ex̄nea corpi ipressa a cā extrinseca remanet i corpe post separationē cāe extranee ab eo: ꝛ accendit̃ seu inflāmatur in materia hūida ꝛ mutat humiditatē materie ill' ab eo qd̓ cōuenit cōplexioni lbe in q̄ est hec hūiditas tali mutatione q nō ꝯuertit eā ad aliquā aliā cōplexionū specialiū naturaliū. Cōtingit em̄ q̄nq; q caliditas ꝛ hūiditas alicui' rei mutant̃ ab illo qd̓ ꝯuenit cōplexioni ill' rei: sz fiūt cōgrue cōplexioni alteri' rei p̄fectioris. ꝛ talis mutatio nō ē putrefactio sz digestio. Exēplū hoꝝ est ex ambulatōe lōga sub sole calido ꝯtingit interdū calor ex̄neus sanguini remanēs i eo cessante āmbulatiōe sub sole: q̇ accēsus i eo mutat ei' humiditatē ab eo qd̓ cōuenit cōplexioni sanguis absq; hoc q cōuertat eā ad cōplexionē aliā perfectiorem vt ad cōplexionē cābij vel carnis: sed sep̄at subtile a grosso corrūpendo ꝓprium calorem sanguinis q̇ cōtinet humidū cum sicco ꝛ introducendo extraneum. Et hec corruptio ꝓprie putrefactio dr. Jux̄ illud aristo. q̄rto metheoroꝝ caplo scdo. Putrefactio est corruptio q̄dam in vnoquoq; hūido ꝓpc fm naturā caliditat̃ ab aliena caliditate. Sed cōuersio sanguinis i cambiū aut carnem nō est putrefactio sed digestio. Tertio notat q adurere ꝓprie est cū lba humida alicui' mixti sep̄atur a lba sicca eiusdē. ita q humida sublimatur id ē subleuat̃ in altū cōuersa in fumū aut vaporē ꝛ sicca descēdit. ¶ Attēde q tā in putrefactione q̄ in adustiōe fit sep̄atio hūidi a sicco. ꝛ vtraq; eaꝝ est via i incineratōem. Sed adustio fit a sola extrinseca vehemēti caliditate. ꝛ ideo est mot' mere violentus. Putrefactio vero fit ab intrinseca caliditate innaturali sata p̄ extrinsecam. ꝛ ideo ē motus aliquo modo naturalis opposit' generatōi simplici. Juxta illō arist. q̄rto metheoroꝝ caplo scdo. Siplici aūt gn̄ationi ꝯrium maxie cōe putrefactio. ois em̄ fm naturā corruptio in hoc via ē puta senectus ꝛ anāsis id est artificialiū corruptio. Finis aūt omniū alioruz hoꝝ putredo nisi aliquid violentia corrūpatur natura cōstantiū. Est em̄ ꝛ carnez et os ꝛ quodcunq; cōburere quoꝝ finis fm naturam corruptōnis putrefactio est: hec ille.

Quarto notat ꝙ calefacere ſimplr̄ ſine aduſtione ⁊ putrefactiõe in corpore humano ſm medicos eſt ṽbi gr̃a vt om̃s humores remaneant ſub ſuis naturis id eſt formis ſubſtãtialibꝰ ſpecialiſſimis ſ; calidiores fiãt. Decimaſexta cã calefaciens ẽ denſitas ſuperficiei corꝑis ꝓhibens reſolutionẽ ſpirituũ vaporũ ⁊ fumorũ ⁊ ſub cute eos retinẽs. Et ꝑ iſtum modũ ſepiſſime generantur febres ab extrinſeco frigore cõdẽſante cutẽ. Et ſic introducte ſepe ſanãtur ſola cutꝭ fricatione cũ vino albo calido decoctõis camomille. Decimaſeptima cã eſt raritas in iterioribꝰ corꝑis rõne cuiꝰ calor ⁊ ſpũs libere tranſeũt ⁊ diffunduntur ꝑ oĩa mẽbra q̊s hic intelligit ſub noĩe vaporis.

b Galienus aũt ⁊c̃. In hac ꝑte ſcõa dic̃ ꝑnceps galienũ reduxiſſe omẽs cãs calefacientes corpus hũanum ⁊ cõtenta in eo ad q̃nq; genera. Primũ genus eſt motus non ſuꝑfluus. Scõ; eſt obuiatio vl̃ occurſus abextra rei calefaciẽtis ſine exceſſu.

Calefacere aũt ſimpliciter ẽ vt omẽs humores ſm ſuas ſpeciales remaneant naturas ſed plus fiant calidi. Et de calefacientibus q̇dem eſt ſpiſſitudo ſuperficiei corporis. calefacit em̃ propterea ꝙ vaporẽ retinet. Et raritas intus in corpore q̄ calefacit propterea ꝙ vaporẽ dilatat. Galienꝰ [b] aũt has om̃s cauſas in q̇nq; generibus cõprehendere cõſueuit. ſ. motu nõ ſuꝑfluo: ⁊ obuiatione eius qđ nõ ſuperflue calefacit: ⁊ materia calida que corpori aduenit: ⁊ ſpiſſitudine: ⁊ putrefactione.

De infrigidantibus. Cap̄. II.

Afrigidãtium [a] etiã
i multe ſunt ſpẽs. Motus ſuꝑfluus qui calorẽ innatũ ſuꝑflue reſoluit. Et quies ſuperflua qm̃

Tertiũ eſt materia. i. aptitudo materie ad calefieri vl̃ inflãmari. Quartum eſt ſpiſſitudo ſuperficiei corꝑis. Quintũ eſt putredo. Attẽde ꝙ galienꝰ ſcõo morbi caplo ſcõo tractans de cãis calefacientibꝰ aliter numerat eas ꝙ͂ refert hic princeps ſigillatim quãlib; declarans ꝙuis i nũero tali ſc; q̇nario. Et primo dicit. Dicamꝰ ergo corꝑa magis ſolito calefieri ꝑpt̃ calorẽ in eis augmentãtũ. Calor aũt augmentat̃ aut ꝓpter nimiũ motũ aut ꝓpt̃ putrefactionẽ: vel q2 corpꝰ a corꝑe calidiore cõprimit̃ vel q2 calor clauditur: vel ꝓpter cõuenientiã aliquã id eſt aptitudinem rei ad inflãmari vel calefieri. Deĩde declarat has q̇nq; cãs ꝑmo per res exteriores: ⁊ ait. Propter nimiũ motũ creſcit: ſicut palã videmꝰ i exercitantibꝰ ſi nimis ſe exerceant: ⁊ in lapidibꝰ ⁊ lignis ſi inter ſe nimis cõfricuerint: in igne ṽo ſi cum flabello moueat̃. Propter putrefactiõem q̇q; ſicut videmꝰ fieri in ſpermatibꝰ ⁊ ſtercoribus putrefact̃. Quadã enim vice vidi putrefieri ſtercus colũbinum ⁊ ꝑ ſeiꝑm nullo appoſito igne cõburi. Propter corpꝰ a calido corꝑe cõpreſſum calor augmentat̃ ſicut cõtingit ex balneo ⁊ eſtiuo ſole. Et ex appropinquatiõe flãme ignis i hyeme ſi oĩa domus foramina claudant̃. Nã ſi fuerit apta calor nõ proderit ei qđ volumus eo ꝙ diſꝑgitur. ideoq; balneatores ⁊ fornacẽ habẽtes claudunt foramina ne calor ignis excludat̃. illud ergo teſtat̃ calorem ex concluſiõe augmẽtari ⁊ adunari. Itẽ aliq̃n ex ſeipſo calor augmentat̃ ſicut in arundine ſicca. velociter enim ⁊ facile augm̃entat̃. Cõſequenter galienus has cãs adaptat hũano corpori dicẽs. Scđm hãc rõnẽ ꝯtigit in corꝑibꝰ aĩalium. qm̃ ſi hõ nimiũ ſe exercuerit ⁊ exercitatio in laborẽ inciderit. eũ laborẽ intẽdo q̄ calorẽ in lacertis gñat ⁊ in cõcathenatõnibus ꝓpter motꝰ mẽbroꝝ ſi calor in eo ꝑmanſerit loco ⁊ paulatim priuſq̃ per corpus extẽdatur diſſoluitur accidens quod in eo naſcitur ex illo motu non erit niſi labor. Si vero calor confortetur ⁊ ꝑ totũ corpus dilatetur morbus erit q̄ vocatur febris. Similiter fit ex ira. Ira em̃ ẽ furor caloris in corde exiſtẽtis ꝓpter fortẽ motum aĩe q2 pluribꝰ vicibus febris generatur ꝑ irã. Idẽ quoq; cõtingit ex putredine. Nam nimius calor in mẽbro quo putredo fit generat̃: ſicut videmꝰ fieri i heriſipila ⁊ in formica: ⁊ in phlegmonibꝰ qui aliq̃n per omĩa mẽbra diſtẽſus gñat febrẽ. Morari autẽ in ſole ſi corpus ſit nudũ nimiũ faciet colorẽ: ſi autẽ indutũ erit ſol calefaciet caput. Quartũ aũt genꝰ excitãdi calorẽ naturalẽ ex frigitudine fit ⁊ ꝯſtrictione. Qui em̃ ex frigido aere infrigidatur vel in aq̃ aluminoſa lauat̃ fumoſa poris oppilatis includũtur vnde ſi fuerint caprinoſa febris generatur. Quintũ aũt genus augẽdi calorẽ fit ex q̃litate cibi ⁊ potus. Qui em̃ aſſueſcunt allia porros cepas ⁊ ſimilia febres patiunt̃. Idem cõtingit ex potu veteris ⁊ acuti vini: ſi multum bibãt ⁊ defecti corꝑis ſint. Idẽ multa medicamĩa coꝝ q̄ corpꝰ a ve

neno cuſtodiũt diu ſuſcepta faciunt: hec galienus.

De infrigidantibus. Capitulum. II

i Afrigidantiũ ⁊c̃. In hoc caplo primo recitat cãs ifrigidãtes ſm ꝓpriã imaginatõem. Scđo aſſignatas a galieno ibi [Galienus vero medicorum princeps]

coadunat ⁊ claudit calorẽ. Et nutrimentũ multum ⁊ ſuperfluũ comeſtũ aut ebibitum. Et eius ſuperflua paucitas. Et nutrimentum frigidum. Et medicĩa frigida. Et obuiare ei qđ ſuperflue calefacit ex aeribus ⁊ emplaſtris ⁊ aquis thermarũ. hec enim laxant corpus ⁊ reſoluitur ab eo calor innatus. Et obuiare ei qđ temperate calefacit longo tẽpore ſicut multa ĩ balneo mora. Et ſpiſſitudo multa. quoniam calorẽ ſuffocat innatũ. Et obuiare ei quod ſm potentiam infrigidat etſi in preſenti hora calidũ exiſtat. Et retẽtõis ſuꝑfluitas. qm̃ calorẽ ſuffocat ĩnatũ. Et i euacuatõe ſuꝑfluitas. qm̃ ĩnati caloris materiã deſtruit ꝓpt̃ea ꝙ ſpũs eã ⁊ oppilatões q̄ ſunt ex ſuꝑfluitatibꝰ ſequũt̃. Et de illis ẽ vehementer ſtringere mẽbra ⁊

a In prĩa pte dicit primo ꝙ multe ſunt ſpẽs infrigidãtũ. ꝯſequẽter numerat ex eis 19. Prĩa ẽ motus ſuꝑfluus: q̄ licet ꝑ ſe ꝑ primo occurſu calefaciat: tãdẽ refrigerat reſoluẽdo plurimũ de ĩnato calore. Scđa ẽ q̇es ſuꝑflua. q2 coadunat ⁊ claudit calorẽ id ẽ q̃ſi ſuffocatũ ⁊ incarceratũ ⁊ ſub humiditatibꝰ ex q̇ete multiplicatis: ita vt nõ poſſit ſe libere ꝑ mẽbra diffũdere. Tertia ẽ nutrimẽtũ ſuꝑfluũ cõeſtuz aut bibitũ ſicut lac aut vinũ qđ cum a calore pre ſui magnitudine vinci nõ poſſit neq; bene digeri q̃ſi ſuffocat iꝑm vel gñat phlegma diminute coctũ refrigerans corpus. Quarta ẽ ſuꝑflua nutrimẽti paucitas: ſicut em̃ ignis ex penuria lignoꝝ minuit̃ et tandẽ deficit: ſic calor ĩnatꝰ ex defectu nutrimẽti. Quita ẽ nutrimẽtũ frigidũ ſiue tale fuerit actu ſiue potẽtia ſiue actu ⁊ potẽtia ſimul. Sexta ẽ medicĩa frigida vt papauer iuſq̃amꝰ mandragora ſiue miſtreſ̃ itus ſiue applicet̃ extra. Septĩa ẽ obuiatio ſeu occurſus abextra rei ſuꝑcalefaciẽtis vt aeris eſtuoſi vl̃ emplaſtri vl̃ aq̃ thermarũ q̄ calida defluit a locis ſubterraneis. Ab his em̃ primo occurſu corpꝰ ſuꝑcalefit: ſed ꝓceſſu tꝑis infrigidat̃ ex nimia caloris reſolutiõe. Octaua ẽ diuturnꝰ occurſus rei tẽꝑate calefaciẽtis ſicut in balneo nimiũ morari: l; em̃ fuerit moderate caliditat̃ tãdẽ refrigerat reſoluto paulatim ĩnato calore. Nona eſt ſpiſſitudo ſeu dẽſitas nimia poroꝝ ⁊ viaꝝ ꝑcipue iterioꝝ ꝓhibẽs liberã diffuſionẽ ſãguis ⁊ ſpũu; ad mẽbra viuificãda. Decĩa ẽ obuiare vl̃ occurrere ei qđ potẽtialr̃ ĩfrigidat l; ſit actu calidũ: ſic balneari i aq̃ mediocris caliditat̃ ĩfrigidat corpꝰ: q2 ꝑs ipſiꝰ in poros penetrãs ſe cito reducit ad frigiditatem ſibi nãle; qua refrigerat. Undecima ẽ retẽtio ſuꝑfluitatũ vt mẽſtruoꝝ fecũ mũci ſputi ſudoris et q̄bꝰ retẽtis calor hebetat̃ ⁊ q̃nq; ſuffocat̃. Et i hoc frequẽter deuiant nobiles inſtruẽtes liberos maxĩe puellas ne ſputa freq̄ntẽt ⁊ emũctiões q̄rentes potiꝰ vt deforis mũde videant̃ q̃ ꝙ interius vere mũde fiãt. Duodecima eſt ſuꝑfluitas euacuatõis cuiuſcũq; materie: ſ; maxĩe ſanguinis q2 eſt theſaurus nature ⁊ fomentum ĩnati caloris ⁊ materia ſpirituũ: ſ; ⁊ euacuatões ſuꝑfluitatũ ⁊ materierũ peccantiũ dato ꝙ peſſime fuerit ſi ſuꝑfluxerint aut nimis repẽte fiãt infrigidãt ⁊ debilitant. q2 ſemꝑ cũ euacuatõe materie peccantis multa fit ſpirituũ reſolutio. Recte ergo dr̃ ꝙ oĩ euacuationi annexus ẽ caſus ṽtutis: ⁊ ꝓhibet̃ in hydropicis ⁊ magnis apoſtematibꝰ quando inciduntur ne materia peccãs tota ſimul educatur. Ex hoc enim ſepe infirmi vel ſyncopiſant vel cito intereunt. Item poſtq̃ ex euacuatione ſuperflua calor naturalis fuerit debilitatus multiplicantur per viam indigeſtionis ſuperfluitates oppilantes vias ⁊ obtundentes innatum calorem. ſepe etenim poſt longos ſanguinis aut ventris fluxus hydropiſis naſcitur. Et hunc infrigidationis modum poſt euacuatiõem tangit hic princeps cũ dicit. Et oppilationes q̄ ſunt ex ſuꝑfluitatibꝰ ſequũtur eam. Tertiadecima eſt ſtrictura nimia mẽbri diu perſeuerans. q2 prohibet trãſitum ſanguinis ⁊ ſpirituũ ad mẽbrum.

Talez sepe faciunt indiscreti barbitonsores ⁊ chirurgici q̄n ligāt ossa fracta vehementi ligatura cū ascellis nō mouētes ligaturaz nec ad eā inspicientes si nimis stricta sit vsq̄ ad tertiū vel quartū diem: vn̄ fit interdū ꝙ mēbrum mortificatur vel estiomenat̄ ⁊ putrefit putrefactiōe cadauerali ꝓpter defectum viuifici caloris.

vt stricta ꝑmaneant. quoniā infrigidat etiā propterea ꝙ caloris viā claudit. Et tristicia sup̄flua ⁊ timor nimi⁹ ⁊ gaudiū nimiū ⁊ delicie sup̄flue. Et artificiū infrigidās: ⁊ cruditas q̄ putrefactioni ē opposita. Galien⁹ᵇ vero medicoꝝ princeps eas in sex solet cōprehendere causas.s. motu superfluo: ⁊ quiete superflua: ⁊ obuiatiōe eius qđ infrigidat aut qđ vehementer calefaciat donec resoluat: ⁊ materia infrigidās: ⁊ vehemētia spissitudinis: ⁊ nimia nutrimenti paucitas.

¶ De humectantibus. Cap̄.III.

b Humectantiuz multe sunt cāe. Ex eis nāq̄ est sicut quies: ⁊ somnus: ⁊ illud etiā retinere qđ euacuari solebat: et humorem euacuare siccantē: ⁊ nutrimētum multū: ⁊ humectans nutrimentū: ⁊ medicina humectans: ⁊ humectātibus obuiare ⁊ precipue balneo ⁊ post comestionē ꝓprie. Et obuiare ei quod infrigidat q̄m humorez retinet. Et obuiare ei qđ calefactione tenui calefacit quoniā humorez currere facit: ⁊ gaudium tēperatum.

¶ De desiccātibus. Capitulū. IIII

d Esiccātia quoq̄z sūt multa velut motus: ⁊ vigilie: ⁊ vehemēter euacuare. Et ex eis est coitus. Et nutrientium paucitas: ⁊ vt sint sicca. Et medicine desiccantes: ⁊ motuum aīalium frequentia: ⁊ desiccantibus obuiare. Et ex illis ē in aquis balneari stipticis. Et ex eis est frigus qđ congelat quoniā ꝓhibet mēbruz sibi nutrimētū attrahe

Quartadecima est tristicia superflua q̄ tenetur calor quasi suffocat⁹ in vētriculis cordis nec ad mēbra viuificanda libere distribuitur. Quītadecima ē nimius timor quo calor ad cor retractus pene suffocat̄. Decimasexta est superfluū gaudiū q̄ spūs ⁊ sanguis sup̄flue tēdūt ad exteriora manētib⁹ īterioribus depauperat̄ ab eis quasi cor se effundere velit ad obiectū qđ gaudium īduxit. Decimaseptima est delicie sup̄flue quibus dissꝑgit̄ calor paulatiz sic̄ in gaudio subito. Et ꝑ delicias itellige voluptates veneris ⁊ bachi vētrisq̄ ⁊ sensuū in apprehensiōe delectabiliū obiectoꝝ q̄ cū modeste sūt sanitatē ꝓuant ⁊ cum sup̄fluūt calorem minuūt vires eneruāt ⁊ seniū accelerāt. Decimaoctaua ē artificiū infrigidans vt artificium piscādi. Decimanona est cruditas humoꝝ vel cibariorum putrefactiōi opposita qua calor obtūditur.

b Galienus vero ⁊c̄. In hac parte scđa dicit ꝙ galienus princeps medicorum solet cōprehendere sub sex speciebus oēs causas infrigidantes. Prima est motus superfluus resoluens calorem. Secūda est superflua quies qua sopitur ⁊ hebetatur. Tertia est res exteri⁹ occurrēs cuz frigiditate vel caliditate superflua q̄ calorez resoluit. Quarta ē materia infrigidans cibi scz aut potus aut medicine quoꝝ materie suscipiunt actū infrigidādi a calore nostri corpis. Quinta est vehemētia spissitudinis viarū siue poroꝝ non sinēs diffundi calorē ⁊ spiritū. Sexta ē nutrimēti nimia paucitas non sufficient̄ fouere calorem ⁊ id restaurare qđ deperditū est. ¶ Attende primo ꝙ causarū frigiditatis sic meminit galien⁹ scđo morbi cap̄lo tertio. Incipiēdum erit de cā frigidi. Dico ergo cām huius multis modis esse diuersam sicut ē corpus frigidum superueniens q̄ntitas ⁊ qualitas cibi ⁊ potus ⁊ constrictio viarū ⁊ largitas atq̄ poroꝝ nimius motus ⁊ quies nimia. ¶ Attende scđo ꝙ modos impressionis istarum causarū sic declarat galien⁹ ibi. Hec enim ignez extinguūt. nam si super ignem multū glaciei niuis vel grādinis apponatur cito extinguitur. Multitudo vero rei que cibus igni existit siue paruitas qualitas quoq̄ si sit conueniens necne sicut si multa ligna superponātur subito igni suffocabunt eum. Idem fit si pauca vel nihil superponatur. Similiter ignis in lucerna extinguitur multo oleo vel pauco superfuso. Item si multa q̄ntitas tamen incōueniens igni superponatur veluti si oleum cum aqua mixtum lucerne infundatur aut ignis extinguetur aut extinctioni vicin⁹ erit. Idē ꝯtingit ex īspissato vel rarefacto aere circa ignē exn̄te. Itez si paruus ignis in calidissimo sole ponatur aut iuxta eum qui maior ipso existat aut ignis extinguetur aut minuetur eo ꝙ rarificatur. Itez si suauiter cū flabello moueat̄ ꝯfortabit̄ et augmentabitur. si aūt fortiter diuidetur ⁊ rarificabitur. Idem fit ex vento: hec galienus. Consequenter ibi adaptat has infrigidationis causas humanis corporibus quas illic inspice si vis.

¶ De humectantibus. Capitulum. III

h Umectantium multe ⁊c̄. In hoc capitulo numerat princeps vndecim causas quibus humectatur humanum corpus. Prima ē quies de qua dixit princeps capitulo duodecimo summe p̄cedentis. Quies vero semper est infrigidans propter priuationez viuificationis caloris ⁊ propter constrictionem que est suffocans: ⁊ humectat propter defectum resolutionis superfluitatum. Secunda est somnus de quo dixit princeps capitulo tertiodecimo summe p̄cedētis. ꝙ cordis vias humectat et eas laxat ⁊ spiritus substantiā turbidam facit ⁊ prohibet illud qđ resoluit̄ ⁊ hec resolutionis ꝓhibitio est cā potior humectationis ipsius. Tertia est retentio huius quod solebat euacuari ⁊ emorroydarum antiquarum ⁊ mēstruoruz et obturatio fistularuz inueteratarū ex quorum retētiōe fit sepe hydropisis. Sed q̄d si retentum siccū fuerit vel desiccatiuum vt cholera rubea vel melancholia vel vrina. Dic ꝙ illud multiplicatum tandem calorem extinguit et superfluitates multiplicat humectatiuas sicut oleuz nimium lampadi impositum ignē eius extinguit et si feruens fuerit. Quarta est euacuatio humoris desiccatiui vt cholere vel melancholie. Quādoq̄ enim quidam macri permanent ⁊ sicci. quia sueuene cholera replētur aut melancholia: qua purgata si bene se rexerint loco sui succedet ī venis sanguis laudabilis humectatiu⁹ ⁊ impinguatiu⁹. Quinta ē nutrimentum multū qđ cum plene nequeat digestiua v̄t⁹ ei dominari diminute coq̄tur ⁊ magna sui ꝑs in phlegma v̄tit̄ hūide nature. Sexta ē nutrimētū hūectās q̄litate sui vl̄ sbavl̄ vtroq̄ mō sic̄ lac pisces ⁊ porcine carnes. Septia ē medicia hūectās vt malua bismalua semē lini atriplex. Octaua ē occurs⁹ abex̄ rei hūectāt̄ maxie balnei dulcis aq̄ tepide p̄cipue post comestionē. Nona ē occursus rei f̄re exteri⁹ oppilāt̄ poros cutis ⁊ sic ꝓhibēt̄ resolutōez ⁊ retinēt̄ hūiditates ī in t̄iorib⁹. Decia ē obuiatio deforis rei mediocriter calefaciēt̄ vt fricatōnis moderate. ꝑ hāc em̄ trahit̄ nutrimētū ad mēbra. Undecia ē moderatū gaudiū q̄ spūs ad mēbra ꝓfluūt cū modestia. ¶ Attēde ꝙ cās hūectatōis sic mēorat gal̄. 2°. morbi cap̄. 5°. Cā hūidi morbi opposita ē supiori cāe. Est em̄ mlt⁹ cib⁹ maxie si sit hūid⁹ nā: nimi⁹ pot⁹ ⁊ delectabil̄ dieta sic̄ req̄es leticia gaudiū freq̄ns balneū tepide ⁊ dulcis aq̄ ⁊ maxie post cibū: nimia pluuia: hūidus aer ⁊ humida medicina.

¶ De desiccantibus. Capitulum. IIII

d Esiccantia ⁊c̄. In hoc ca. nūerat. 13. cās exiccātes. Pria ē mot⁹ nō q̄dē ois sz fort̄ aut lōgus resoluēdo hūiditates. Scđa est vigilie sup̄flue.s. ꝓpt̄ resolutōez plurimā q̄ fit ī eis. Tertia ē vehemēs euacuatio maxie sanguis ⁊ etiā phlegmat̄ debētiū corp⁹ nutrire et hūectare. Quarta ē coit⁹ sup̄flu⁹.s. q᷑ mēbris aufert suū nutrimētum. Iuxta illđ p̄n. tertij. 20ª. trac. p̄io cap̄lo. 10. Coit⁹ euacuat đ sba cibi postremi q̄re debilitatē affert. cui⁹ sīlez nō afferūt alie euacuatōes: ⁊ euacuat de sba spūs rē plurimā ꝓpter delectationē. Quinta est paucitas nutrientiū q̄b⁹ ex officio incūbit restaurare deperditū humidum. Sexta est siccitas ciboꝝ vt carnium durarū q̄ diu iacuerūt in sale ⁊ piperatoꝝ. Septima est medicine desiccantes sicut sulphur elleborus cyminum. Octaua est frequētia motuū. i. passionum aie vt ire tristicie. Iuxta illđ gal̄. tertio tegni. Abstinere vero manifestū est q̄m ab intēperantia opz harū oīm aie passionum scz ire ⁊ tristicie gaudij ⁊ furoris ⁊ timoris ⁊ inuidie ⁊ sollicitudinis. exterminant enim hec ⁊ mutant corpora ab ea q̄ est fm̄ naturam consistentia. Nona est obuiatio vel occursus desiccantiū deforis vt fort̄ solis aut ignis. Decima ē balneatio ī aq̄s stipticis vt ferreis ⁊ alumiosis que desiccant corpus in exterioribus consumentes sua siccitate ⁊ exprimētes sua stipticitate hūiditates que ibi sunt: sz per accidēs interdū humectāt iteriora ꝓhibēdo resolutōez ab eis ⁊ retinendo ī eis hūiditates. Undecima est frigus congelās. q᷑ destruit vel debilitat vehementer operationē v̄tutis attractiue nutrimēti: cum ipsa cali

re ꝛ propterea ꝙ ipsum stringit qua-
re oppilatōes in eo accidunt que nu
trimentum penetrare nō permittūt
Et ex eis est obuiare ei qđ est caloris
vehemētis qui superflue resoluit. Et
ex eis est multum balneari

¶ De causis figuram corrumpenti-bus. Capitulum. V

Ex causis figuraꝫ cor-
rūpentibus sunt cause que i
principio creationis accide-
rūt propter quas ꝟtuti informatiue
aut digestiue que sunt in spermate
sue oꝑationis cōplementū defecit.
Et ex eis sunt cāe que accidūt cum a

do operetur: ꝛ cōstringit vias ꝛ poros mēbri quib⁹ oppilatis nutrimē
tum ꝓhibetur ad poros ꝑuenire. Duodecima est occursus extrinsecus
rei vehementer calide q̄ sua sup̄flua resolutione corp⁹ fortiter desiccat.
Tertiadecima est multa baluearo nimiū resoluens corporis humidita
tes ¶ Attende ꝙ causas desiccatiuas sic meminit Galienus secundo
morbi cap̄. q̄rto. Di
co q̄ si aliq̄s nimiuꝫ
laborauerit ꝛ parꝝ ci
bi accepit cito siccuꝫ
incidet morbū maxi
me si angustiā vł tri
sticiam ꝛ vigilias pa
tiatur. Silr̄ sicc⁹ aer
corpus desiccat ꝛ bal
neū alumiosuꝫ ꝛ sul-
phureū ꝛ piceū silr̄
idem faciūt. Sicca
quoq̄ medicina īte-
ri⁹ data vel extra ap-
posita corpus desic-
cat ¶ Queritur hic
q̄re non agit ꝑnceps
post cās male cōple-
xionis simplicis de
causis male cōplexio
nis composite: sicut
gal. 2°. morbi capl̄o
6. dicēs. Sꝫ tn̄ si cau
se morboꝝ cōmisceant̄ gn̄abūt morbos cōpositos. Si em̄ causa calida
componatur cuꝫ humida morbus erit calidus ꝛ humidus: silr̄ si calida
cum sicca morbus erit calidus et siccus: similiter frigida et sicca frigi-
da ꝛ humida cōmixtis morbus erit frigidus ꝛ siccus frigid⁹ ꝛ hūidus.
Aliq̄n quoq̄ cāe sunt ꝯtrarie ꝛ aliq̄n qualitas maior est in vna q̄ i alia
Nā si sit incredibile morbū calidū ꝛ frigidū aliq̄n esse in corꝑe vel siccū
ꝛ humidū: aliq̄n tn̄ videm⁹ fieri eos ꝛ vocat̄ mala cōplexio incq̄lis: hec
galienus. Dic ꝙ satis ex simplicibus cōprehendi possunt.

¶ De causis figuram corrūpentibus. Capitulum. V

Ex causis ꝛc̄. Egit ꝑnceps in quattuor p̄cedentibus capitul' de
causis male cōplexionis hic incipit agere de cāis male compo-
sitionis seu organisationis mēbroꝝ. ꝛ primo de cāis male figu
re hic enumerans vndecim ipsi⁹ causas. Prima est cā corpi adueniens
in ꝑncipio sue creatōis videlicet in vtero materno q̄n cōcipitur: vel q̄n
format̄. s. q꞉ ꝟtus informatiua vel īmutatiua quā vocat hic digestiuaꝫ
in sꝑmate existens nō adimplet opus ei⁹: vel ꝓpter sꝑmatis superabū-
dantiā cui non pōt plene dn̄ari: vel ipsi⁹ diminutōem: vel sanguis men
strui: vel malā qualitatē alterutrius eoꝝ: vel paruitatē matricis q̄ non
sinit fetum dilatari sꝫ incuruū reddit ip̄m vel strumosum: vel ꝓpter ip-
sius indecētem sitū: vel q꞉ matrici deforis accidit violētia aliqua: vel ex
erroꝛib⁹ alijs innumerabilib⁹ circa matris regimē. vn̄ mirādū est ꝙ nō
plura insurgūt monstra. qđ vtiq̄ fieret nisi de⁹ sua ꝓuidentia summa ꝛ
bonitate naturā instituisset artificiosissimā ꝛ valde sollicitā ꝓcuratricē
vsq̄ ad minimū vnguē supra omne artificiū humanū in formatione fe
tuū. Juxta illud gal. 11°. de vtilitate particularū capl̄o decīo. At maxīe
admirādū est de natura siq̄dē in tot dirigit̄ rarissimū aūt est fallimen
tum. Et nimirū q̄m in his qui semināt nos ꝛ cōcipiunt sepe fallimētuꝫ
ꝛ raro directio fit. Ebrij em̄ ebrijs adueniunt. ꝛ neq̄ vbi sunt sciunt pre
saturitate ita dispositi q̄re ꝑncipiuꝫ q̄dem semis mox ita est delinquēs.
Peccata ꝟo p̄gnantis que sunt post ista circa cōgruoꝛuꝫ exercitoꝛū ne
gligentiā ꝛ ciboꝝ repletiones ꝛ iras ꝛ ebrietates ꝛ balnea ꝛ venereoꝛuꝫ
intēpestiuum vsum neq̄ dicere est possibile. Sꝫ tamen aduersus tot in
iurias natura resistit ꝛ dirigit plurima: hec galien⁹. Secūda cā superue
nit in partu q̄n fetus exit ab vtero materno vel nimiū pressus ex strictu
ra forti colli matricis p̄cipue in ꝑmo partu: vł exiens exitu non natura
li scꝫ brachijs ante caput exeuntib⁹ vel pedibus ipsi⁹. Debet em̄ caput
cetera preire. Juxta illud ꝑncipis tertij. 21ª. tractatu scđo capl̄o. 21°. Fi-
gura naturalis partus est vt egrediatur super caput suū s̄m rectitudinē
oris matricis absq̄ inclinatōe manib⁹ ei⁹ extēsis sup coxas: ꝛ q̄ est p̄ter
illā est nō naturalis. Sꝫ q̄ est ei ꝓpinq̄oꝛ ē vt egrediat̄ sup pedes ꝛ egre
diātur man⁹ ei⁹ extēse sup coxas. Or si caput declinat a rectitudine aut
remouētur man⁹ a coxis ꝛ egrediunt̄ pedes ꝛ retinētur man⁹ tūc ē ma-
la. Et ex tali sepissime cōtingit malicia figure vel mors fet⁹ aut matris
aut amboꝝ simul. Tertia est ligatura indecēs infant̄ post partū vel te
nere manib⁹ aut tractare infantē vel ferre in vlnis duriter ꝛ violēter cū

matrice separatur. Et ex eis sunt cau
se que accidūt cū infās ligatur ꝛ cuꝫ
tenetur. ꝛ alie cāe primitiue q̄ extrin
secus adueniūt sicut casus aut ꝑcus-
sio. Et ex eis sunt cause que accidūt
ꝓpterea ꝙ se vult mouere anteq̄ mē
bra durescant ꝛ anteq̄ bene āmbulare
possit. Et ex eis sunt cāe egritudina-
les sicut lepra ꝛ ptisis ꝛ spasm⁹ ꝛ mol
licies aut extensio. Et est cum proue
nit propter pinguedinem nimiam.
Et est cum accidit propter superflu-
am maciem. Et est quando propter
apostemata. Et ē cū ꝓpter infirmita
tes situs. Et est cuꝫ accidit ꝓpter con
solidationis vlcerum maliciam.

oppressione forti. Dꝫ em̄ nutrix suauiter tangere corp⁹ infantuli
molle velut cerā ne figurā fedā alicui suoꝝ mēbroꝝ imprimat. Juxta
illđ ꝑncipis ꝑmi tertia doctrina p̄ia capl̄o p̄io. Cūq̄ volum⁹ vt
fasciet̄ nutrix ei⁹ mēbra suauiter dꝫ tāgere: ꝛ qđ dilatandū fuerit
dilatare: ꝛ qđ subtiliandū subtiliare: ꝛ om̄e mēbrū s̄m ꝯuenientio
rē figurā figu
rare Et h̄ totū
subtili cōpres-
siōe cum extre
mitatib⁹ digi-
toꝝ. Et q̄dam
stolide conan-
tes interdū iu
uēculas reddē
figure erecte
ad istar iunci
deꝑmē studēt
cū fortitudine
suos humeros
tali violētia q̄
cas frequēter
perducunt ad
asma: Quar-
ta ē casus aut ꝑ
cussio figuras
corrūpēs. quē
sepe patit̄ īfās
tū q꞉ discretōe
qua se regat caret: tū q꞉ imbecillis ē in eo valde ꝟt⁹ motiua. ꝛ mē
bra ei subseruiētia. Quinta ē cū infans se mouē conat̄ ꝛ de facto
mouet ante suoꝝ mēbroꝝ induratōem ꝛ soliditatē. ꝛ priusq̄ ābu
lare valeat. Idē ꝯtingit cū prius eq̄tationi mācipat̄ q̄ sit idone⁹
Inde em̄ torquent̄ ipsi⁹ tibie sicut sepe videm⁹ in ꝑuis māgonib⁹
Sexta est egritudo solita deturpare figurā humanā sic̄ lepra pti
sis spasm⁹ mollicies. i. ꝑalysis aut extēsio. Lepra q̄dē reddit facieꝫ
horribilē ꝛ figurā fedā: ꝛ q̄nq̄ in ea cadūt nasus ꝛ extremitates.
Ptisis ꝟo reddit faciem ypocraticā ꝑmi ꝓnosticoꝝ. Cuius nares
sunt acute: oculi ꝯcaui: timpora plana: aures frigide ꝛ ꝯtracte: et
pulpe earū inuerse: frons arida ꝛ tēsa. Spasm⁹ aūt reddit hoiem
incuruū ad anterioꝛa vł posterioꝛa prohibēs ip̄ꝫ a figura erecta q̄
est ei ꝓpa. Mollicies ꝟo siue ꝑalysis reddit totū lat⁹ ꝑalyticatuꝫ
pendulū q̄si ꝓnū casui. Et ꝑ extēsionē pōt h̄ intelligi tetan⁹ q̄ cor
pus reddit̄ extēsuꝫ rigidū nusq̄ flexibile vł extēsio sup̄flua alicui⁹
pāniculoꝝ aut ligamentoꝝ sic̄ in hernijs vł tortura oris. Septia
est sup̄flua pinguedo q̄nq̄ duplicās vel triplicās guttur ꝛ genas
extēdēs ad instar mimoꝝ ꝛ ꝓtendēs vētrē q̄si vtrē inflatū vel bu
fonē tumidū. Octaua ē sup̄flua macies q̄ est vt imago mort. No
na est apostema qđ suo tumore corrūpit figurā mēbri. Decima ē
infirmitas sit⁹ vt cū ꝟtebrū resilit a scia: vel adiutoriū a ꝯcauitate
spatule male figurat̄ ꝛ itumescit ꝑs ad quā declinat. Undecia est
malicia ꝯsolidatōis vlcerū vt cū vlcera ꝯsolidant̄. priusq̄ sufficiē-
ter carne repleta sint: vel postq̄ nimiū caro sup̄creuerit: tūc em̄ re
manet turpis cicatrix ꝛ fouea vel tumor figurā corrūpens. ¶ At
tende ꝙ galien⁹ has cās memīt ꝛ late declarat scđo morbi capl̄o
octauo dicēs. Causa aūt mutatōis forme natural' aut ē in vulua
dū mulier ꝯcipit sic̄ si sꝑma moueri ꝓhibeatur in faciēdo qđ erat
necesse: aut ꝓpter sui multitudinē: aut ꝓpt̄ incōuenientiā sue q̄li
tatis: aliq̄n ꝯtingit in sui ꝑturitōe: vel si inconueniēter infans ex
fascia ꝯstringat̄. nam cū mēbra eius sūt tenerrima ex paruo quo
dā torquentur. Itē si incōuenienter obuoluat̄ balneetur ꝛ collo-
cetur erit causa immutandi infantem a sua naturali forma. Idē
contingit ex plenitudine cibi et inconueniēti motu eorum. nam
plenitudo prohibet actionem naturalem suū cursum custodire.
Item motus si non sit oportunus ꝛ sit fortissimus torquet ma-
nus ꝛ pedes eius. Idem ꝯtingit ex medico si ossa cōfracta vel col
lisa non bene ꝯstrinxerit vel solidauerit. Uel infirmi culpa effici
tur si mēbris nōdum firmis moueat̄. Or si cōtusio vel apostema
fiat in mēbris sicut in naso fieri videm⁹ ꝛ in articulis aut in mem
bro ex quo os ceciderit: hec oīa naturalem formā corrūpunt. Itē
nimia plenitudo et paruissimus cibus corrumpunt naturalem
formam. Qui enim nimis pinguescunt vel macrescunt aut om-
nia membra eorum aut aliqua deformia efficiūtur. Similiter cō
tingit ex lepra et ptisi. In leprosis enim nasus dilatat̄ anhelitus

grossus efficitur: aures subtiliant̃ ⁊ fiũt q̃si animal illꝺ qꝺ saton vocatur. In ptisicis võ nares fiũt tenues ⁊ acute ⁊ timpora plana oculi cõcaui: spatule võ ⁊ hũeri circa exteriora vtunt̃ ⁊ q̃si ale apparẽt. Et aliqñ accidẽtaliter mutat̃ forma. Nam in his in q̃bus fit mollicia aut spasmus aut apostema aut duricia aut incisio alicuius membri aut chorde ãt mẽbrum mutatur ꝓpᵗ vulnus aliqꝺ forma mutatur: hec galienus. Cuius vba licet ꝓlixa sint libẽter refero q̃tinus appeat ꝙ ab eo traxit p̃nceps op⁹ suum ⁊ sibi debetur laus et gl'ia sicuti patrono summo medicorum.

De causis oppilationũ ⁊ coãgustationis cannaliũ. Capitulũ. VI

Oppilatio[a] accidit ãt ꝓpter causam extraneã que ĩ cãnali cadit. ⁊ hoc aut erit extraneũ in suo genere sicut lapis: aut extraneũ in q̃titate sua sicut fex multa: aut extraneũ in sua q̃litate. ⁊ hoc erit. aut ꝓpter suam grossiciẽ. aut viscositatem. aut q: est cõgelatuꝫ sicut sanguisuga illa que cõgelata est. De quidẽ sunt partes eius qꝺ oppilat ꝓpterea ꝙ in cãnali cadit: ex quib⁹ sũt q̃ ĩ suo loco ĩ cãnali fixa manẽt: ⁊ ẽ ex eis qꝺ ĩ suo loco est mobile. Et est cũ accidit oppilatio ꝓpterea ꝙ clausuꝫ fuit foramen ꝓpter vlceris cõsolidationem qꝺ in ipso factũ fuit: aut propter nascẽtiaꝫ addite rei sicut carnis verrucose claudẽtis: aut q: cannalis ꝓpter apostematis cõprimentis vicinitatẽ cooperitur: aut ꝓpter constrictionẽ q̃ sit propter forte frigus: aut propter vehementem siccitatem que propter stipticantia accidit: aut propter virtutis retentiue fortitudineꝫ: aut propter fortem ligaturam. In hyeme[b] quidem mlt̃e sunt oppilationes ꝓpterea ꝙ supfluitates multuꝫ retinent̃ ⁊ propterea ꝙ frig⁹ strĩgit.

De cãis ãpliatõis cãnaliũ. C. VII

Cannalis[a] ampliatur aut ꝓpᵗ retẽtiue debilitatem aut ꝓpter fortẽ expulsiue motũ. Et ex hoc q̇dẽ mõ ẽ ãhelitũ retinere. aut propter medicinas apientes.

De causis oppilationuꝫ ⁊ coãgustationis cannaliũ. Capitulũ. VI

Oppilatio accidit ⁊c.

In hoc caplõ primo p̃nceps agit de causis egritudinis in via vel receptaculo. Scõo de cãis cur pl⁹ hyeme fit ibi [In hyeme q̇deꝫ]

a In prima pte numerat octo cãs oppilationũ ⁊ constrictionũ viarũ ⁊ cõcauitatum. Prima ẽ res extranea cõprehẽsa in cannali id est via vel concauitate. Et talis res ꝺ: extranea altero triũ modorum. scꝫ vel extranea ſm totũ genus sicut lapis in vesica cuiuscũq̃ q̃titatis aut figure fuerit ẽ extrane⁹ ⁊ inimic⁹ vesice: vł extranea in q̃titate sicut fex q̃ñq̃ tanta colligitur in monoculo vel colon vel longaone ꝙ oppilat ⁊ distẽdit alterum hoꝝ intestinorum inducens colicã. Tanta etiã vrina q̃ñq̃ cõprehendit̃ in vesica ꝙ distensione torquet ⁊ oppilat orificiũ vesice ita vt vix possit expelli sicut euenit his q̃ nimis diu retinẽt eã. Vel extranea ĩ q̃litate sicut sãguis mẽstru⁹ trũbosat⁹ in matrice. Et hec res ex̃nea ĩ q̃litate tripliciter redditur extranea. Primo ex ei⁹ grossicie q̃ oppilat venulas. Scõo ex eius viscositate ⁊ tenacitate q̃ adheret parietib⁹ vie vel receptaculi. Tertio ex eius ꝯgelatione q̃ perdit fluxibilitatẽ ⁊ manet oppilans velut sanguisuga q̃ congelata est id est sicut sanguis in cãnali congelatus ⁊ sił'is fact⁹ vere sanguisuge qualis q̃ñq̃ ex virga exit. Et iste sunt ptes id est mẽbra diuidẽtia primã causam oppilatõis scꝫ rem extraneam que in cãnali cadit. Que iteꝝ diuidi põt in rem q̃ permanet in cãnali fixa sicut sanguis cõgelatus vel phlegma in venulis vel fex in monoculo indurata ⁊ ꝯculcata: ⁊ rem que mouetur in suo loco sicut lapis in vesica q̃ñq̃ voluitur ad latera vesice modicũ ĩpediẽs exitũ vrine q̃ñq̃ recidit sup̃ orificiũ vehemẽter ledens ⁊ exitũ libeꝝ vrine ꝓhibens. Scõa est consolidatio vlceris quod prefuit in via vel cõcauitate claudens aut oppilans viam in toto vel in parte vt q̃ñq̃ accidit post sanationem vlcerum interioꝝ nasi cicatrix oppilans aliquam nariuꝫ. Et post sanationem vlcerum matricis quandoq̃ contingit in ipsius superficie callositas quedam oppilãs ora venaꝝ per que prius effluebant menstrua. Et in sanatione vlcerum labiorum quandoq̃ adherent ⁊ consolidantur taliter labia ꝙ os manet clausum ſm aliquam sui partem non aperibile. Tertia est nascentia vel excrescentia rei addite in via vel concauitate sicut carnis verrucose vel porralis vel vngulose oppilantis viam aut concauitatem. talis sepe accidit in collo matricis. Et vngula oculi est istius modi ⁊ porri in naribus quos ⁊ in stomacho magnus Aucnzoar capitulo tertio tractatus quintidecimi sui theisir quandoq̃ nasci testatur. Vidi inquit de his porris quando posuit me bali filius ioseph in carcere suo et quendam de seruis suis meuꝫ qui non poterat digerere cibum suum ⁊ habebat febrem inordinatã ⁊ conquerebatur de fluxu ventris non forti: ⁊ tangens pulsum suum inueni ipsum serrinum. ⁊ fuit illud testimonium esse in suo stomacho porra. Erat autem hec sua egritudo crescens de die in diem adiungens ei debilitatem donec exiuit cum egestione corpus solidum simile in sua figura pomo: hec ille. Quarta est coopertura seu coartatio vie vł cannalis per apostema vicinum cõprimens vt in squinantia quandoq̃ sic coartatur via cibi ꝙ nihil etiam liquiduꝫ trãsglutiri potest. Et quandoq̃ via aeris adeo strĩgitur vt deficiat anhelitus ⁊ cito moritur eger strãgulatus. Similiter ex apostemate duro lacerti quod tegit epar oppilantur vene epatis vnde oritur interdum hydropisis. Quinta est constrictio fiẽs a forti frigore sicut ĩ hyeme vehementer frigida sepe fiunt surie vel dissurie maxime borea flante ⁊ in male vestitis: ⁊ quandoq̃ venter multum constipatur propter constrictionem musculorum ani a frigore. Sexta est siccitas vehemens rerum stipticarum vt balneari in aquis alumiosis est causa oppilationis pororũ: ⁊ oppilationis venarũ matricis in mulieribus qua menstrua retinentur. Septima est fortitudo vtut̃ retẽtiue ñ cõmẽsurata aliȷs vtutib⁹: sꝫ excedẽs duratõe ⁊ fortitudine constrictionis ⁊ coadductõis villoruꝫ. Octaua est fortis ligatura sicut cum quis fune strangulatur vel quãdo ligatur aliqꝺ mẽbrũ tã violente ꝙ ad ipm ⁊ vltra ipm ꝓhibet̃ accidere sanguis. Attẽde ꝙ istas cãs refert gał. 2°. morbi cap̃. 8°. dicẽs. In ꝯcauitate võ mẽbrorũ viarũ ⁊ foraminũ q̃dam fiũt. aut eñ corrũpũtur: aut destruũtur: aut accidẽtia in eis fiũt non tñ destruũtur. Cã aũt erit res ea cõsolidãs aut cõstringẽs vel oppilans aut cõprimẽs aut ptes coꝝ coadunãs. q: aliqñ fiũt vulnera in interiori supficie ꝯcauoꝝ mẽbroꝝ q̃bus postea solidatis quedã pars ꝯcauitatis oppilat̃. Aliquando q̃ ꝯtingit ex carne supflua illic nascẽte aut ex duro apostemate vel calido. hec oĩa q̃ndaꝫ locum occupant illius cõcauitatis. Siłr cõtingit ex humoribus grossis vł viscosis ⁊ ex lapide ⁊ sanguine coagulato aut ex mẽbro eam oppilante vel comprimente aut ex corpore extrinsecus accidẽti. His omibus concauitas illa impeditur. Idem fit si cum stipticis cõstringantur aut ex frigidis coadunent̃ aut ex siccis desiccentur. nam ex his omnibus via et foramina mẽbrorum angusta efficiuntur. ora vero eorum non solum constringuntur sed quasi ceca efficiuntur. Preterea angustiã pororũ fieri videm⁹ solũ ex fortitudine ꝯtẽtiue cũ ora illaꝝ viaꝝ vltra modũ coadunãtur: hec ille.

b In scõa dicit ꝙ in hyeme młtiplicant̃ oppilatões ꝓpter duas cãs. Pria est q: supfluitates retinẽtur inspissate ⁊ igrossate ⁊ q̃si cõgelate a frigore. Scõa ẽ q: frig⁹ de se stringit vias ⁊ poros ꝑ quas debet fieri superfluitatum resolutio vel euacuatio.

De causis ampliationis cannalium. Capitulum. VII

Cannalis ⁊c. In hoc caplõ prĩo agit de cãis ampliatiõis cãnalium. Scõo de coangustatiõe coꝝ ibi [Et cannales quoq̃]

a In pria pte tãgit. 4. cãs ãpliatõis cãnaliũ. Pria ẽ debilitas retẽtiue. cui⁹ ẽ circũducẽ a circũferẽtia vsus cẽtrũ ptes cãnał. Scõa cã ẽ fort̃ mot⁹ expulsiu⁹ q̃ cãnaliũ orificia apiunt̃: ⁊ retẽtio anhelit⁹ ẽ ex hoc mõ. i. ex mõ cãꝝ q̃ cãnales ãpliãt. q: pect⁹ ex retẽtõe ãhelit⁹ calefit ⁊ dilatat̃ ⁊ maxĩe sba pulmonis ⁊ arterie ei⁹. Vel expone ꝙ ẽ ex h̃ mõ. i. ex modo cãe fort̃ mot⁹ expulsiue. q: retẽtio anhelit⁹ fortificat mot⁹ expulsiõis fecũ ⁊ vrine ⁊ etiam fet⁹ tpe ptus eo ꝙ retẽtio ãhelit⁹ diafragma deprimit ad inferiora cõprimendo mẽbra naturalia. Tertia cã est medicina apitiua. Quã describit p̃nceps scõo canõis tractatu prĩo cap̃. 4°. dicẽs Aperitiua aũt ẽ medicina cui⁹ ꝓprietas est vt moueat materiã exñteꝫ intra ꝯcauitatẽ meatuũ ad exteriora ⁊ remanere faciat ꝯcauitatẽ meatuũ aptã. Et hec q̇dem est fortior abstersiua sicut petroselinum. Et ipsa q̇dem nõ efficit hoc: nisi quia est subtilis resolutiua: aut quia est subti-

lis inciſiua: aut quia eſt ſubtilis ⁊ lauatiua. Omne autē acutū eſt aperitiuū: ⁊ oīe amarū ſubtile eſt aperitiuū: ⁊ oīe ſubtile liquiduʒ ē apitiuum cū ad caliditatem aut equalitatē declinat: ⁊ oīe ſubtile acetoſuʒ ē aperitiuū. hec ꝑnceps. Sʒ ſerapion ſmone q̄rto ꝑme part aggregatorij capl'o de medicina apitiua oꝛificioꝝ venarū nō attribuit hāc opatio

aut propter medicinas laxātes calidas ⁊ humidas. Et cānales[b] quoqʒ ex contrarijs harum cauſarum coangustantur ⁊ propter oppilationes.

¶ De cauſis aſperitatis. Ca. VIII

a Speritas accidit āt propter cām medicine que vehemēter abſtergit ſua inciſione ſicut acetuʒ ⁊ acetoſe ſuperfluitates: aut ſua reſolutione ſicut ſpuma maris ⁊ ſuperfluitates acute: aut ꝓpter cauſam ſtipticaʒ que exaſperat ꝓpter ſuā ſiccitatē ſicut res pontice aut frigide que exaſperant propterea ꝙ ꝯſtringunt: aut propter res ter-

neʒ ſubtilitati ſbe: ſʒ poti' groſſitudini cū caliditate. Ait enim ibi. Natura ei' ē calida terrea groſſa ſic medicina q̄ dr̄ in greco ciclamē ⁊ alliuʒ et cepe ⁊ fel bouis vel tauri: verū ſerapion intēdere videt de medicia apitiua d̄foris ⁊ ꝑn. de medicia apitiua abit'. Quarta ē medicina laxās calida ⁊ humida. Et nō intelligit hic ꝑ medicinā laxantē medicinā laxatiuā a ꝓpꝛietate q̄ ꝓprius hūoꝛ trahit ⁊ euacuat ſurſum aut deoꝛſum: ſʒ tal' medicina ſit vna de cāis āpliatiōis cānaliū: ſʒ ītelligit ꝑ eā mollificatiuā medicinā quā ſic deſcribit ca°. ꝑalle gato. Mollificatiua vo eſt medicina cui' ꝓprietas ē vt ponat eſſentiā mēbroꝝ habentiū ſpiſſos poꝛos leniorē caliditate ⁊ humiditate ſua. et accidat ex hoc vt poꝛi fiāt latiores: ⁊ expulſio ſuperfluitatum que in eis cōtinetur facilioꝛ ſicut emplaſtrū de aneto ⁊ de ſemine lini. Has meminit cās galienus capl'o octauo ſecūdi de moꝛbo dicens. Largioꝛa efficiuntur propter foꝛtitudinē expulſiue: ⁊ a medicina aperitiua vel aq̄ aperitiue virtutis ⁊ nimia humiditate illi mēbro dominante ⁊ mollificante ⁊ aere humefaciente.

b In ſecūda dicit ꝙ cauſa coanguſtatiōis cānaliū ſunt cōtrarie iſtis ſcʒ foꝛtitudo retētiue debilitas expulſiue medicine oppilatiue ⁊ medicine ꝯſtrictiue. ⁊ breuiter oppilatio marie conſtrictiua ex frigoꝛe vel ſtipticitate vel cōpreſſione deforis.

¶ De cauſis aſperitatis. Capitulum. VIII

a Speritas accidit ⁊c̄. In hoc capl'o aſſignat quinqʒ cās aſperitatis ſupficiei inaturalis alicuius mēbri. Prima eſt medicina vehemēter abſterſiua ſua inciſione ſicut acetū ⁊ acetoſe ſupfluitates vt melancholia aduſta genita ex melācholia naturali ſubtili. De qua dicit ꝑnceps primi ꝑma doctrina quarta capl'o ꝑmo. Alia eſt que eſt cinis melācholie naturalis. que ſi ſubtilis fuerit erit eius cinis ⁊ qd̄ de ea aduſtum eſt valde acre ſicut acetum quod cum ſuper faciem terre cadit ebullit. Et hec ſpecies melancholie nō ſolum exaſperat ſʒ excoꝛiat ⁊ rodit vias ꝑ q̄s tranſit. Et abſterſiua medicina ē cui' ꝓprietas eſt vt moueat humiditates viſcoſas ⁊ congelatas ab oꝛificijs poꝛoꝝ in ſupficie mēbri: ita vt elonget eas ab eo ſicut aqua mell'. Et inciſiua medicina eſt cuius ꝓprietas eſt vt penetret ſubtilitate ſui in id qd̄ eſt inter duas ſupeficies. ſ. ſuperficiem humoꝛis viſcoſi ⁊ ſuperficiē in qua eſt inuiſcatus: ⁊ remouet ipſuʒ ab ea. Et ꝓpter h̄ aduenīūt ꝑtibus diuerſis ei' ſuperficies diuerſe operatōis ꝓpterea ꝙ ſcꝑat eas q̄re fit facilis expulſio earū a loco q̄ fixe erant ſicut ſinapis ⁊ oximel. hec ꝑnceps ſcd̄o hui' tractatu ꝑmo capl'o q̄rto. Ex quib' ꝑpēdere potes q̄ medicina vehemēter abſtergit cū inciſione. Scd̄a eſt res vehemēter abſtergēs ſua reſolutione ſicut ſpuma maris ⁊ ſuperfluitates acute vt cholera rubea vl' cholera aduſta vel cholera viridis. Spume maris q̄nqʒ ſunt ſpecies vt ait ꝑnceps ſcd̄o canonis ꝓprio capl'o. Et eſt calida ⁊ ſicca in tertio mūdificatiua ſoꝛdiciei abſterſiua aduſtiua. Et medicina reſolutiua ē cuius ꝓprietas eſt vt ſeparet humoꝛem faciendo ip̄m vapoꝛem ⁊ extrahendo ipſum a loco in quo fuit retentus parteʒ poſt partē donec aſſiduatōe illi' opationis finiat illud qd̄ ex eo remanet foꝛtitudine ſue caliditat' ſicut caſtoꝛeū. Et hec ſua reſolutōe exaſperat ſuperficieʒ. qꝛ cōſumpto hūido coꝛrugatur ſicut ꝑgamenū ſoli expoſitum vel igneo caloꝛi. Tertia eſt res vehemēter abſtergēs ſua ſtipticitate vel pōticitate q̄ deſiccat ⁊ exꝑmit hūiditates a ſupficie mēbri ſicut manifeſte ſentim' linguas noſtras exaſperari ex maſticatione fructuū īmaturoꝝ ponticoꝝ ⁊ citonioꝝ ⁊ eſculoꝝ ⁊ ſoꝛbarū. Et has tres ſpēs rerū abſtergentiū ſcʒ inciſiōe reſolutiōe ⁊ ſtipticitate apꝑhēdit ſub ſe medicina exaſperatiua. Quā ſic deſcribit

princeps ſcd̄o canonis tractatu prio capl'o q̄rto. Exaſpatiua vo eſt medicina q̄ ponit ſupficiē mēbri diuerſarū partiū in altitudine ⁊ ꝓfunditate: aut ꝓpter foꝛtitudinē ꝯctiōis ſue cū ſpiſſitudie ſue ſbe: aut ꝓpter vehementiā ſue acuitatis cū ſubtiliatiōe ſbe: ⁊ ſecat eā ⁊ deſtruit eq̄litas: aut ꝓpter ſuā abſterſioneʒ a ſuperficie

reſtres que ſuper mēbrum iacēt ſicut puluis. ¶ De cāis lenitatis. Ca. IX

l Enitatis cauſa aut ē glutinans ꝓpter ſui viſcoſitatem: aut ſubtiliter reſoluēs q̄ materiā ſubtiliat ⁊ ipſam currere facit ⁊ ſpiſſitudinē a mēbri ſupficie remouet.

¶ De cauſis diſlocationis ⁊ ſeparationis a ſitu. Capitulum. X

m Embri remotio ē aut propter cauſam extēdentem ſicut cū aliquod trahit mēbꝝ ⁊ extēditur donec diſlocet: aut ex motu foꝛti ſup īniſionē q̄ mēbruʒ a loco

aſpa i ꝑncipio ⁊ plana ꝑ accidēs. q̄m cū abſtergit a membro groſſe eſſētie cuius ſupficies eſt aſpera ⁊ partiū ſit' diuerſus hūiditateʒ viſcoſam currētē ſup eā ⁊ facientē ꝑuenire ſuperficiē extraneaʒ planaʒ egredit aſperitas pria ⁊ ꝓcedit: hec ꝑnceps ibi. Quarta cā ē frigiditas exaſperās qꝛ conſtringit ⁊ exprimit hūiditates a ſupficie mēbri. Iſtd̄ māifeſte appꝫ i extremitatib' coꝝ q̄ ſe expon̄t aeri vehemēter frigido tp̄e hyemis marie boꝛea flante. Exaſpantur eīm facies labia ⁊ man' q̄nqʒ in tātū ꝙ eaꝝ cutis findit. Quinta eſt res terreſtris ſupficiei iniacēs vt puluis aut fum'. hec marime manifeſtat in ocul' ⁊ gutturib' ambulātiū aut cōtantiū ꝑ loca puluerulēta ⁊ ſtātiū in locis fumoſis q̄ ſepe flent ⁊ tuſſiūt exaſperati puluere aut fumo in oculis aut gutturib'. ¶ Attende ꝙ galien' cās aſpitatis cap̄. 8°. ſcd̄i de moꝛbo ſic cōmemoꝛat. Fiunt aūt aſpa ex acuto humoꝛe aut ex acuta medicia aut ex hūoꝛib' coꝛroſiuis. ocl'i aūt ⁊ gula fiūt aſpa vel ex fumo vl' ex puluē. ſtōmachus ⁊ iteſtina fiūt aſpa. aut ex acuto hūoꝛe. aut ex acuta cibi ⁊ potus q̄litate aut ex moꝛtifera medicina: vn̄ ſi cā exaſperās foꝛtioꝛ fuerit vulnera ⁊ coꝛroſiones in carnoſis faciet mēbris in oſſibus raſuram ⁊ perfoꝛationem: hec galienus.

¶ De cauſis lenitatis. Capitulum. IX

l Enitatis ⁊c̄. In hoc ca° tāgit duas cās lenitat' ſupficiei alicui' mēbri. Pria ē res glutinās ſua viſcoſitate ſic phlegma viſcoſum aut muſcilaginoſuʒ ſpſuʒ i ſupficie ſtōachi aut matric' tollit ei vel ſaltē abſcōdit ꝓpaʒ aſpitatē ⁊ efficit eaʒ lenē ſeu lubricā. Idē opat' medicia applanatiua. Quā deſcribit ꝑnceps ſcd̄o canōis tractatu prio capl'o q̄rto dicēs. Applanatiua vero ē medicina viſcoſa cui' ꝓpetas eſt vt dilatet' ſup ſupficiē mēbri aſperi dilatatōe ſupficiei plane ⁊ fiat manifeſtū illi' coꝛpis ꝑ eaʒ planū recte aſpitat' aut currat ad ip̄ʒ hūiditas dilatata hac extenſiōe. Scd̄a ē res ſubtil'r reſoluēs ⁊ ſubtiliās māʒ ac ip̄aʒ currē faciēs in ſupficie mēbri. Et hāc opatōem attribuit ꝑn. medicie mollificatiue ca° nūc allegato dicēs. Mollificatiua vo ē medicia cui' proprietas eſt vt ponat eſſentiā mēbroꝛum habentiuʒ ſpiſſos poros leniorez caliditate ⁊ humiditate ſua. Et hec medicina primo diſſoluit humoꝛē cōpactuʒ: deinde reſoluit parum ⁊ curat apoſtemata dura vt ait ſerapion i aggregatoꝛio. ¶ Attēde ꝙ ꝑmā haꝝ cāꝝ tāgit gal'. 2°. moꝛbi ca°. 8°. ſilēs de ſcd̄a. qꝛ rarioꝛ ē ⁊ min' ꝓpa dicēs. Lenitas vo aut fit ex īfuſiōe viſcoſi hūoꝛis ⁊ pinguoſi āt viſcoſi fetēt': h̄ tn̄ pluries ꝯtigit i oſſib' cū nō ꝓutoꝝ curāt a medicis.

¶ De cauſis diſlocatiōis ⁊ ſeparationis a ſitu. Cap̄. X.

m Embri ⁊c̄. Egit ꝑn. in q̄nqʒ ꝑcedētib' capl'is de cāis moꝛboꝝ in plaſmate ⁊ h̄ agere īcipit de cāis moꝛboꝝ ſit'. Et in h̄ capl'o tāgit q̄ttuoꝛ cās remotōis mēbri d̄ ſuo loco. Pria cā ē extēſio vehemēs q̄lis fieri ſolet i gehēnis ſeu tortur' hoīʒ vt q̄ nolūt grat' cōfiteri vi tormēti fateant'. qui funib' diſtenti ſepe patiūt' diſlocatiōe adiutorioꝝ. Scd̄a ē mot' fort' ſup īniſionē id eſt conatū: ſcilicet cū quis īnitit' vel attentat motū vehemēt' foꝛtitudinis ſaltando luctādo haſtiliādo vel expectādo pede fixo alium impetuoſe occurrentē ſicut fit in ludo quo q̄s cathedre inſidens pedem leuat ⁊ poꝛrigit accurrētibus ſibi cū pede obuiātib' vnde

pes reflexus qñqȝ dislocaꝫ. Tertia est cā q̄ relaxat et humectat nimium sicut fieri solet in hernijs seu ramicibꝰ ꝙ pāniculus siphac ita relaxatur ꝙ pars aliqua intestini relinquēs ꝓpriū locū ꝟsus inguina descendit ⁊ matrix interdū relinquēs locū inferius descēdit ex remollitiōe ⁊ relaxatiōe sui ipius vel suoꝝ ligamētoꝝ. Et vua similiter.

suo remouet sicut cum alicuius pes reflectitur: aut cā laxans ⁊ hūectans queādmodum accidit in ramice: aut propter causā ligamenti substantiam corrumpentē ipsum corrodendo aut putrefaciendo aut laxum reddēdo queādmodum in lepra acidit et sciatica.

Quarta ē nocumētū supueniēs ligamento qd̄ membra colligat vel ex corrosiōe ligamenti sicut in lepra qñqȝ sic corrodunꝫ ligamēta articuloꝝ pedū ꝙ digiti pedum cadunt: vl' ex putrefactiōe ligamenti sicut in estiomeno vbi cadūt digiti et interdū pedes ex cadaverali putredie: vl' ex relaxatione ligamenti sicut qñqȝ ꝯtingit in sciatica tanta ligamēti remollitio ex hūoribꝰ muscilaginosis ibibitis ꝙ ꝟtebrū resilit a scia. ¶ Attēde ꝙ galienꝰ scdo morbi capl'o.11. sic describit cās morboꝝ in positione. Morboꝝ aūt in cōposit̄ mēbris nascētiū aut minꝰ motus ⁊ subitaneꝰ erit cā aut nimia hūiditas cōcathenatiōi mēbroꝝ infusa. naȝ hec hūiditas si multa fuerit ligamenta infundēdo mollificat. vñ ꝯcathenatio cito dissoluiꝫ. Hernia quoqȝ q̄ fit itestinis vel zirbo ad testiculos descēdentibꝰ aut erit qꝛ via q̄ ē a siphac ad testiculos apitur: aut qꝛ siphac scindiꝫ aut ꝑforatur. Vñ aut zirbus aut aliqd̄ intestinoꝝ venit in illa via aut in pelliculis testiculos circūdantibꝰ q̄ vocantur tracodis. i. saccus vtroꝝūqȝ testiculorum. Item intestina mutātur a suo loco ex fissura siphac. Sil'r q̄dam ꝑs pulmonis egrediꝫ si pectori aliqua fissura cōtingat. Iteȝ vua extra tendet si ab hūore aliquo infundaꝫ ⁊ mollificeꝫ. Itē extremitates mēbroꝝ exterioꝝ ꝓpꝫ casum aliquē torquēꝫ: hec gal'.

¶ De causis malitie vicinitatis cum propinquitate. Capitulū. XI.

c **Causa eius ē aut grossities: aut viscositas. aut spasmus: aut laxitas. aut humoris siccitas in iunctura q̄ ibi fit lapis aut cum qua natus fuit.**

¶ De causis malitie vicinitatis cū ꝓpinquitate. Capi. XI.

c Causa eius. Acto in priori capitulo d̄ causis exitus mēbri a suo loco. Hic agit de causis associatiōis indebite mēbri vnius cū alio ex nimia ꝓpinq̄tate vel ꝯiunctiōe vniꝰ ad alterū ꝓhibente sepatiōnē vel elōgatiōnē sufficientē alteriꝰ ab altero q̄ debeꝫ eis s'm naturā vt si palpebra iferior iuisceꝫ ⁊ adhereat supiori aut nō possit ab ea sufficienter elōgari vl' si duo digiti manus aut pedis siml' adhereāt aut ipi nequeāt alter ab altero sat̄ elongari. Et tāgit h̄ ꝑnceps sex cās talis associatiōis. Pria ē grossities nimia vt cū alter digitoꝝ vl' plures vel oēs vehementer inflaꝫ occupaꝫ spaciū qd̄ inter hos esse dꝫ ⁊ fiūt quasi ꝯiuncti. Secūda ē viscositas nimia sic̄ in palpebris lipposoꝝ apparet q̄ qñqȝ adherent ⁊ iuiscanꝫ ex viscositate lippe taliꝫ ꝙ manent oculi clausi vix aperibiles. Tertia ē spasmus q̄ si sit anteriꝰ iclinat caput ad anteriora versus pectus ⁊ nō sinit caput erigi. Et si posterius fuerit trahit caput sursuȝ q̄si velit eger aspicere celū: ⁊ nō sinit caput ad anteriora flecti cū inclinatiōe: sed qñqȝ inuersat posterius faciē tractu violēto. Quarta est mollities vt in tortura oris vl' paralysi pars faciei mollificata tēdit ꝟsus sanā approximās ei nimis ⁊ nō potens satꝫ ab ea elongari q̄re torq̄ꝫ os ⁊ in subeth et lithargia ⁊ apoplexia palpebra supior remollita decidit inferius ⁊ claudit oculū nec valȝ erigi nisi difficulter. Quita ē siccitas hūoris lapidificati in iūctura aliqua sicut ꝯtingit digitis manus ⁊ pedis in podagris ⁊ chiragris nodosis. In quibꝰ digiti sunt irrigidati ⁊ facti imobiles q̄si facti essent ex vnico osse. Sexta est malitia societatis cū ꝓpinquitate cōtracta in vtero materno vt cū nascitur aliquis cum quibusdam digitis adherētibus. ¶ Attende ꝙ galienꝰ scdo morbi ca.11°. breuiꝰ meminit cās male societat̄. Ait eñ ibi. Corrūpitur aūt mēbroꝝ colligātia vicini mēbri dum alteruȝ cū altero solidaꝫ aut ligamētuȝ mollificatur aut inciditur.

¶ De causis malitie vicinitatis cū elongatione. Capi. XII.

e Jus causa. Acto in priori capitulo de causis malitie vicinitat̄ ex nimia ꝓpinquitate vel cōiunctione vniꝰ mēbri ad alterū prohibente sepatiōnē vel elongatiōnē sufficiētem alterius ab altero s'm naturā: hic agit de causis malicie vicinitatis ex nimia elongatiōe vniꝰ membri ab altero ꝓhibente tactū eoꝝ vel approximatiōnē sufficientē eoꝝ adinuicem s'm naturā. Due nāqȝ sunt spēs morbi i vicinitate. Iuxta illud ꝑncipis primi secūda doctrina ꝑma capitulo t'tio. Egritudines ꝟo societat̄ sunt duarū spērum vna est vt accidat ei prohibitio motꝰ sui ad ipsum aut vt duriter sit sic̄ cuȝ digitus sibi vicinū tāgere ꝓhibeꝫ. Aut cum accidit ei vt ab eo moueri ꝓhibeatur aut vt sepetur at sit difficile. Et de causis huiꝰ scd̄e spēi actū fuit in ꝑcedenti capitulo.

¶ De causis malitie vicinitatis cum elongatione. Capitulum XII.

e **Jus causa ē aut grossities: aut vestigium incarnationis vlceris: aut spasmus: aut cum qua nascitur.**

¶ De causis motuū non naturalium. Capitulum. XIII.

e **Orum causa est aut siccitas debilitans sicut tremor siccus: aut siccitas spasmificans sicut causa singultus sicci ⁊ causa spasmi sicci: aut supficies calefaciētes: aut superficies infrigidātes: aut cause virtutis viam clauden**

De causis ꝟo prime hic agitur ⁊ assignātur h̄ quattuor ipius cause. Pria est grossities sicut caro superexcrescēs oculo vel angulis eiꝰ vel tumor oculi nimius eminens q̄si foras exeat. Prohibet palpebras approximari nec sinit oculos claudi. Et tumor nimius in bursa testiculoꝝ vel in interiori parte alterius coxarū non sinit coxas sufficienter approximari ad rectuȝ incessum: sed ambulat hō tibijs apertis. Scd̄a est vestigiū incarnatiōis vlceris: vt si fuerit vlcus sub oculo vel supra oculū ex carbūculo vel cōbustione cū deperditiōe substātie ⁊ incarneꝫ ac cicatriceꝫ sine sufficiēti regñatione carnis altera palpebrarū inuersabitur ⁊ ꝓhibebuntur palpebre se tangere. Idem labijs contigit ⁊ mēbris motiuis si scindātur eoꝝ chorde nerui vel musculi s'm latū ⁊ regenereꝫ potꝰ alteriꝰ nature scȝ carnosus durꝰ. Tertia est spasmus. sicut eñ spasmꝰ est cā malicie vicinitat̄ cū ꝓpinquitate inquātū ꝑs sana trahitur ad egrā ⁊ magꝫ debito sibi ꝓpinq̄ fit. nec valet ab ea satis elongari: sic est cā malitie vicinitat̄ cū elongatione: q̄a pars egra neq̄t accedere sufficiēter versus locū illum q̄ debetur ꝑti sane. Et id clare apparet in tortura oris ⁊ spasmo. ⁊ in spasmo ꝑtis āterioris ꝓhibetur caput versus posteriora sufficiēter accedere: ⁊ in spasmo ꝑtis posterioris neq̄t flecti ꝟsus pectꝰ ⁊ anteriora. Quarta ē cā malitie vicinitatis cū elōgatiōe contracta in vtero materno: vt cū q̄s nasciꝫ tibijs nimis elōgat̄ ex errore informatiue vñ ingressus eius reddiꝫ infirmus cū quadā claudicatione: vel cū aliq̄s digitoꝝ nascitur rigidus ⁊ impos moueri versus medium palme.

¶ De causis motuū nō naturalium. Capitulum. XIII.

e Orū cā est. In hoc ca. ꝑmo agit de cāis motuū ꝯ nām. Scd̄o de diuersitate motuū a cā māli penes materie paucitatē ⁊ multitu-

a In ꝑma ꝑte nūerat sex cās (dinē ibi [Et nūc q̄dē dicemꝰ] motuū ꝯ naturā. Pria ē siccitas debilitās sicut tremor siccꝰ. i. a q̄ ꝓuenit tremor superflue ariditatis: lȝ eñ moderata siccitas neruoꝝ chordaruȝ ⁊ ligamentoꝝ cōferat plurimū ad robur motuū: excessiua tñ motꝰ debilitat sic̄ i ptisicꝫ ⁊ ethicꝫ apparet. Et ꝑnceps testaꝫ tertij scd̄a capl'o de tremore dicēs. Et aliqñ q̄deȝ fit vt instrumētū aliquā icurrat desiccatiōeȝ ⁊ nō obediat reflexioni obediētia facili. Scd̄a ē siccitas spasmificās. i. spasmū faciēs: vt siccitas neruoꝝ inducēs spasmū de ianitiōe: ⁊ siccitas villoꝝ stomachi iducēs singultū ex ianitiōe. Tertia est supficies calefacientes. i. cāe calefactiue supficietenꝰ corpi occurrētes vt cū aq̄ feruēs sup aliquē nudū ꝓiecta fuerit stati riget ⁊ horripilaꝫ. Quarta ē supficies ifrigidātes. i. cāe frigide supficietenꝰ obuiātes corpi sicut aq̄ vehementer frigida supspersa corpi facit ipm tremere ⁊ horripilari. Sil'r aer vehemēter frigidꝰ si nudo occurrat. Et dicit signanter supficies qꝛ mali motus rigoris ⁊ horripilatiōis plus in supficie q̄ in interioribus cōtingūt. Iux̄ illd̄ arist. octaua ꝑticula ꝓbleumatū ꝓbleumate q̄nto. Propꝫ q̄d maxie extremitates rigescūt: ⁊ ita a calido sicut a frigido horripilanꝫ teste eodē ibi ꝓbleumate. 10. querēte ꝓpꝫ q̄d horripilanꝫ ⁊ calido ⁊ frigido infusi. ¶ Attende ꝙ q̄dam libri loco de supficies hñt superfluitates in tertia ⁊ q̄rta cāis mō assignaꝫ: aliȷ̄ habēt loco ābarū supfluitates spasmificātes. Sicut eñ siccitas ē cā motꝰ mali in spasmo ⁊ singultu de

inanitione: sic sup̄fluitas imbibita neruis est cā motus mali in spasmo de repletione. Sed hec cā satis cōprehendit̄ sub causa sequenti q̄nta in ordine. Quīta ē causa claudēs viā virtuti motiue q̄ transit ad mēbrum qd̄ moueri dʒ ⁊ ꝓhibēs penetrationē istius v̄tut̄ cū oppilatōe sicut humor grossus oppilans poros neruorū p̄ quos eunt sp̄us ad membra mot⁹ secū deferētes istā v̄tutem. q̄ si perfecte ⁊ ex toto viam nerui clauserit tollit motū oīm membrorū inferior̄ q̄ motuʒ recipiebāt ab illo neruo: si v̄o imperfecte reddit motū mēbrorū ībecillem ⁊ tremulentū. Serta est sup̄fluitates nocētes altero triū modorum

tes mēbro suam prohibētes penetrationē cuʒ oppilatiōe: aut superfluitates q̄ nocent: aut ꝓpter suā frigiditatē sicut tremor ⁊ rigor: aut ꝓpter suā punctionē sicut horripilatio: aut propter caloris ināti submersionē ⁊ propter sui paucitatē. Et ꝓpter illa accidit musculorū sup̄ficieb⁹ frigiditas

scʒ vel sua frigiditate sicut in tremore et rigore: vel sua punctione vt in horripilatiōe vel submersiōe caloris ināti ⁊ ip̄ius paucitate ex q̄b⁹ euenit frigiditas in sup̄ficieb⁹ musculorū ⁊ vētositas querēs resolutionē ⁊ exitū ex qua gn̄atur salt⁹. Ex submersiōe q̄dem caloris ināti ꝓuenit frigiditas: ⁊ ex paucitate ip̄ius vētositas nascit̄: sicut clare apparet in stomacho frigido male digerente: talis em̄ sepius abūdat in rugitibus et eructuationib⁹ ⁊ inflatiōe. ¶ Attende p̄mo ꝙ galien⁹ q̄nto morbi capitulo p̄mo tractās de motibus ꝯ naturā noīat ex eis .ii. dicens. Spasmus tremor titillatio rigor singult⁹ tussis eructuatio sternutatio spandidatio oscitatio ⁊ dentiū ꝯgelatio. oīa vni generi supponūtur .i. malo motui: diuersa tn̄ sunt adinuicē. ¶ Attende scđo ꝙ istorū motuū q̄daʒ fiūt a natura tm̄ irritata p̄ aliq̄d nocitiuū vt tussis. Alij a morbo tm̄ vt spasmus. Alij a v̄tute ⁊ morbo simul vt tremor. Juxta illud galieni ibi. Diuersitas aūt p̄ma est. q: q̄dam fiūt a natura cū ab eis coacte humor nocitiu⁹ moueatur. Itē q̄daʒ istorū sequūtur naturā morborū quib⁹ nihil adiutorij p̄stat natura. Nōnulla v̄o ad vtrosq̄ se habēt. Et pauc̄ interpositis ait. Vn̄ dico ꝙ actio harū v̄tutuʒ fit sternutatio ⁊ tussis spandidatio singultus. Actio v̄o q̄ a solo morbo fit ē iectigatio ⁊ spasmus. Ab vtrisq̄ aūt fiūt oēs motus ꝯgelationis. Et motus oīs q̄ fit mēbris mollificari incipiētibus tremor quoq̄: hec galienus. ¶ Attende tertio sp̄aliter circa sextā cāʒ ꝙ tremor rigor horripilatio ⁊ saltus seu iectigatō de q̄bus ibi agit̄ multipliciter dr̄n̄t. Nā tremor est mot⁹ in quo mēbra mouētur ad inferius cū grauedine sua: ⁊ erigūtur ad sup̄ius cū virtute ferente ipsa vt ait galien⁹ libro de rigore tremore iectigatione ⁊ spasmo capitulo tertio. ⁊ fit semp̄ ex debilitate v̄tutis motiue voluntarie nō potentis plene vicere grauitatē mēbrorū in ferendo ⁊ mouēdo ea. Sed rigor ē frigiditas causans dolorē cū motu īuoluntarie ⁊ inequalis concussionis totius corp̄is faciēs ip̄m cōtremiscere vt ait galien⁹ nūc dicto libro cap̄lo septio. Et ꝯuenit in hoc cū tremore ꝙ p̄tim fit a v̄tute parti a morbo. Sed differt ab eo q: v̄tus est fortior in rigore ⁊ rigor magis fit a virtute naturali. Tremor v̄o magis a motiua volūtarie. Juxta illud galieni q̄nto morbi capi. sexto. Mot⁹ qui rigor vocatur nō penitus est extra naturā sicut spasm⁹ ⁊ iectigatio. Sed ē cōpositus ex re nō naturali ⁊ v̄tute corp̄is: sed tn̄ a tremore differt: q: corp̄is v̄tus fortior ē in rigore q̄ in tremore. Fateor motū istū virtuti naturali magis p̄tinere: virtuti dico expulsiue siue mūdificatiue. Cā v̄o cogēs hanc v̄tutē mouere est īnaturalis. Horripilatio v̄o ē motus inordinat⁹ cutis solius cū hirsutatione seu pilor̄ erectiōe. Juxta illud galieni libro de rigore ⁊ tremore capi. 7. Si v̄o sup̄ficies corp̄is moueat̄ motu iordinato et hirsutat̄ in p̄ncipio p̄oxismi p̄ter hoc ꝙ totū corpus moueat̄ simꝉ vocat̄ horripilatio siue horror. ⁊ est accidens qd̄ accidit soli cuti: ⁊ hʒ se ad cutē sicut rigor ad totū corp⁹: hec galien⁹. Sed iectigatio seu saltus est dilatatio extra naturā q̄ oī mēbro dilatari potēti accidit ex grosso fumo aut vapore aut vētositate. Ossa em̄ ⁊ cartilago hac dilatatiōe oīno carent. Et cutis plurimū dilatari pōt: idcirco pre ceteris iectigatoēʒ pati pōt. Et aliq̄n lacert̄ sub cute exeūtib⁹ contingit ⁊ nō min⁹ his stomacho ⁊ vesice epati spleni intestinis quoq̄: hec ga. q̄nto morbi capi. q̄nto. Differt aūt iectigatio a tremore. P̄rio q: tremor ē passio q̄ nō accidit alicui nisi cū vult et conat̄ mouere aliqd̄ mēbrorū suor̄ sicut man⁹ ⁊ pedes. Iectigatio v̄o accidit iectigātib⁹ mēbris etiā si q̄eta retineātur in vno loco absq̄ eo ꝙ quis cū eis velit motū aliquē exercere. Scđo q: eleuatio ⁊ depressio accidentes iectigantibus membris habent se sicut dilatatio corp̄is cum repletur. aut eiusdē repleti constrictio cū euacuat̄. Mot⁹ aūt mēbroruʒ trementiū ē motus p̄mutatōis toti⁹ mēbri fm̄ opposita loca cū mō sup̄ius mō inferi⁹ moueat̄. preter hoc ꝙ ip̄m in se dilatet̄ aut cōstringat̄. Tertio q: in membro tremēti nulla pars manet īmota: immo vene ⁊ arterie ⁊ ossa ⁊ cutis sequūtur formā motus lacerti: q: oīa simul nūc ad inferi⁹ nūc ad sup̄ius p̄mutant̄. In iectigatōe v̄o nūq̄ iectigāt omnes p̄tes mēbri in quo iectigatio iuenit̄. qm̄ neru⁹ ⁊ ossa ⁊ cartilago n̄ iectigāt. Quarto q̄a cā efficiens iectigationis ē vētositas grossa ⁊ vaporosa difficil' exit⁹ a mēbro ad ex̄ et cōit̄ ꝓuenit ex ifrigidātib⁹ causis. Tremoris aūt cā non est vna

⁊ ꝓuenit vētositas q̄ vult resolui ⁊ exire sicut saltus. Et nūc⁹ quidē dicemus ꝙ hec nocumentalis materia aut erit vaporalis pauca ⁊ accident propter eam alices: aut erit plus ea ⁊ continget propter ipsam lassitudo penalis si fuerit quieta: aut ꝓuenīēt alie lassitudines si fuerit mobilis.

nec infrigidās semp̄. Et he dr̄ie oēs assignātur a galieno libro de rigore ⁊ tremore capitulis q̄rto ⁊ q̄nto. ¶ Attēde q̄rto circa hoc ꝙ dicit hic p̄nceps. Aut ꝓpt̄ suā frigiditatē sicut tremor ⁊ rigor. ꝙ licet tremor ⁊ rigor frequēter accidāt a frigiditate ledente mēbra sensibilia: sepe tn̄ accidūt ab h̄uoribus calidis acutis penetrantibus ⁊ pūgentib⁹ dicta mēbra. Jux̄ illō ga. q̄nto morbi ca. 9. Materia q̄ʒ dū calefit ⁊ attenuat̄ ⁊ fit q̄si fumus ē cā rigoris atq̄ tremoris. Deꝓhēdere q̄ʒ alit̄ poteris an materia pūgitiua calida siue frigida gn̄at rigorem ⁊ tremoreʒ. Si sana corp̄a roraueris aq̄ calida vel scintille ignis ea tetigerit stati ca rigorē patiūt̄. Et iterū in tertiana videmus febre ꝙuis mā ei⁹ sit cholera rubea plusq̄ in ceteris febrib⁹: tn̄ febricitātes maiorē rigorē ⁊ tremorē h̄nt q̄ ceteri febricitātes: ⁊ q̄ʒto mā erit purior tā rigor est fortior. Et si q̄s causon patit̄ ⁊ rigorē habuerit liberat̄ q: cholera rubea intra venas manēs fm̄ crisim exteri⁹ expellit̄ a nā ⁊ penetrare cogit̄ p̄ lacertos ⁊ carnē vsq̄ ad cutē. Ergo māifeste videm⁹ ꝙ rigor non fit tm̄mō cā frigide māe: sʒ fit ēt ꝓpt̄ calidā mām̄: hec galien⁹. ¶ Attēde q̄nto circa h̄ ꝙ dicit h̄ p̄nceps. Aut ꝓpt̄ suā pūctionem sicut horripilatio ꝙ lʒ horripilatio frequēter fiat ab aliq̊ acuto pūgente cutē: fit ēt plurimū a frigore subito qd̄ ꝯtrahit ⁊ hirsutat cutē. Frig⁹ em̄ passim adueniens cuti ⁊ carni sine motu aliq̊ māifesto gn̄at tipum q̄ dr̄ frig⁹: ⁊ ip̄m aduenīēs subito cuti cū motu ip̄ius ⁊ hirsutatiōe gn̄at tipū qui vocari solet horripilatō: ⁊ ip̄m subito aduenīēs cuti ⁊ lacert̄ cū tremore ⁊ ꝯcussione mēbrorū facit tipū qui rigor dr̄ sicut notat galien⁹ libro de rigore ⁊ tremore capi. vij.

b Et nūc quidā. In hac p̄te scđa dicit p̄rio ꝙ si materia nocens mēbris fuerit vaporalis pauca gn̄at alices. Et sunt alices extēsiones oium membrorum maxime brachioruʒ ex grossa fumositate seu vaporib⁹ causate q̄ sepe eueniūt q̄si voluntarie sanis maxime post somniū. Et cuʒ multiplicātur ⁊ fortes fiūt ꝓnosticāt febrem. Et sil̄r oscitatōes seu hiatus. Et dicunt̄ alices ab alis .i. brachijs q̄ p̄cipue mouētur in eis: ⁊ vocant̄ a galieno q̄nto morbi spādidatiōes: q: in eis expādunt̄ mēbra. Ait em̄ ibi capi. 8. Dū em̄ morbi incipiūt añq̄ʒ febris accidat plurimā ī suo corp̄e p̄turbationē angustiāq̄ sentiūt: lacerti quoq̄ʒ atq̄ʒ caro extēsione extēdunt̄ p̄ ua: ⁊ in his oībus āgustiā patiūtur: ⁊ mēbra cor̄ oīa expandidātur. maxime dū a somno surgunt: q: calidā materiā in lacertis suis coadunatā sentiunt ꝓpter cibi digestionē et motus quietem. Frequēter in pueris hoc fieri videm⁹ sine doctrina. Natura enī aīalis ad talē cogit motū vt dissoluat atq̄ʒ expellat fumosam materiā: hec galien⁹. Scđo dicit ꝙ si vaporalis materia nocens mēbris fuerit maioris q̄ʒtitatis ea que generat alices et fuerit quieta ꝯtinget ex ea lassitudo penalis id est fatigatio simplex qualis induci solet ab exercitio nimio. Sed si fuerit mobilis ꝓuenient ex ea sp̄ēs alie lassitudīs .s. vlcerosa extēsiua vꝉ apostemosa. Jux̄ illud galieni stati post verba nūc de spandidatione allegata. Est et alia huius species q̄ laboriosa dicit̄: que aliquādo fit ꝓpter nimium exercitiū: aliquādo vero aliūde: q: sine manifesta fit causa. Item tres sunt laboris sp̄ēs. In quarū vna infirm⁹ mēbra sua q̄si cōtusa essent sentit. In alia v̄o q̄si extensionē in corpore. In alia quasi vulnera cogitat in toto corpore dispertita: hec galien⁹. Tertio dicit ꝙ si vaporalis materia nocēs mēbris fuerit fortior horripilatio ꝓueniet inde. Quod sepe videm⁹ in dispositis ad febrem. Primo em̄ sentiūt sua mēbra quasi fracta vel baculis percussa: de

inde qñ mouenť vel balneātur vł vento se exponūt sua cutis horripilať. Quarto dicit ꝙ si materia p̄dicta fuerit fortior ꝙ̄ in horripilatione ⁊ lassitudine gñantur inde rigor ⁊ tremor. Juxta illō gali. ca. nūc allegato. Si aūt moueť lassitudinē passi. s. tremor atꝗ rigor eis ꝯtingit. Et aliqñ si materia maligna fuerit etiaꝫ si nō moueantur tñ rigorē patiuntur. Jtē etiam ex rigore cadūt in tremoreꝫ si moueāť. Hoc eis maxie contingit si mot⁹ magn⁹ fuerit. Deĩn s̄bdit. Cā horꝝ oīꝫ accidētiū ē pūgitiua materia ⁊ non differūt nisi in q̄litate ⁊ q̄ztitate materie scꝫ i multitudine et acrumine: vel ꝓpter corp̄a subiecta q̄ sunt sensibiliora vel min⁹ sensibilia: hec galien⁹. Quinto dicit ꝙ quādo mā ventosa cōprehendiť in musculo nō hñs liberū exitū ꝓuenit ex ea pulsatio id est saltus seu iectigatio. Et vocat p̄nceps hic saltum pulsationē ꝓpť silr̄itudinē saltus cū pulsu in dilatatione ⁊ cōstrictione. Differūt tñ in multis: q2 pulsus est motus naturalis regularis ordinat⁹ arterie solius aut cordis. Salt⁹ vero est ꝯ̄ naturā irregularis inordinatus oīm mēbroꝝ dilatari possibilium. Et fit pulsus a calore forti cū virtute vitali. Saltus vero fit a frigore plus. Juxta illō galieni libro de rigore ⁊ tremore capi. q̊nto. Et ꝓpterea q2 ventositas grossa nebulosa aut vaporosa aut extensiua vel inflatiua est cā iectigatiōis ideo iectigatio maxime inueniť in corꝑibus frigide etatis aut frigide cōplexionis ⁊ magis mltiplicatur in tꝑibus silr̄ibus hyemi: ⁊ habitationib⁹ frigidis: ⁊ his qui longa torpēt q̇ete: ⁊ multitudini vacāt ciborū ⁊ potuū: aut vtunť infrigidātibus cibis aut inflatiuis. et vł̄r causis infrigidantibus corꝑ⁹. Ex quib⁹ relinq̇tur māifestum ꝙ iectigatio prouenit ex infrigidantibus causis: hec galienus.

Quod si fortior fuerit accidet inde horripilatio. Et si fuerit magis fortis ꝓueniet inde tremor. Et materia quideꝫ ventosa qñ in musculo teneť prouenit propter ip̄am pulsatio.

¶ De causis augmēti magnitudinis et numeri. Capitulum. XIIII.

e Orum cause sunt materiei multitudo. ⁊ virtutū attractiuaruꝫ in seipsis fortitudo: aut virtutū attractiuaruꝫ fortitudo ꝓpter fricationis adiutorium et calefactōis cū ēplastris sic̄ cū emplastro de pice et qd̄ ei assil̄ať. Et hoc quidē ē magnitudini ꝓpriū et nō nūero.

¶ De causis diminutionis magnitudinis ⁊ numeri. Capitulum. XV.

h Equidē sunt que aut in principio ꝓueniunt creature sicut materiei diminutio: aut virtutis latricis error aut ei⁹ debilitas: aut nocumēta q̄ qñqꝫ extrinsecus adueniūt sicut incisio aut ꝑcussio aut corruptio quā fecit frig⁹: ⁊ qñꝗ intrinsecus sicut herpes estiomenus aut putrefactio.

¶ De causis solutionis cōtinuitatis Capitulum. XVI.

i Ste[a] quidē sūt aut intrinsec⁹ aut extrīsec⁹. Que[b] v̊o sunt intrīsecus sunt sic̄ humor comedēs ⁊ cōburens: aut humectans et laxans: aut siccans ⁊ findēs aut sicut repletio vētosa extendens:

¶ De causis augmēti magnitudinis ⁊ nūeri. Capi. XIIII.

e Oruꝫ cāe. Jn hoc capitulo assignat tres cās. Quarū due p̊me sūt cōes q̄ztitati ꝯtinue mēbroꝝ adaucte ⁊ nūero mēbrorū adaucto. ⁊ tertia appropriať augmēto soli⁹ q̄ztitatꝫ ꝯtinue mēbri. Pria ē mltitudo materiei ex qua gñantur ⁊ alūť mēbra scꝫ spermaťi ⁊ masse sanguinis. Ex his eñ magnificatis et sup̄fluentib⁹ vel nimiū ꝓtensibilib⁹ gigātes nascūtur ⁊ mōstra fiunt sicut hō biceps vel q̄ttuor pedū vel gemini herentes. Scd̄a est īmoderata fortitudo v̊tutū attractiuarū in seipsis .i. ex se ⁊ suis ꝓprijs instrumētis sine adiutorio artis. Fortitudo nāqꝫ virtutis attractiue seminis in matrice recepti qñqꝫ tanta ē in attrahēdo copiose sanguinē matris ꝙ non solū sufficit ad constituenduꝫ ⁊ alendū mēbra: sed magnificandū vł multiplicandū vltra naturā ꝑte ei⁹ conuersa in mēbra sꝑmatica et ꝑte alia in carniformia. Non eñ v̊tutes īformatiua ⁊ īmutatiua sunt tāte discretiōis vt rescindāt qd̄ sup̄fluit in quāto si fit aptū mēbrificari: sed ex eo mēbrū faciūt. Tertia ē fortitudo v̊tutū attractiuaꝝ acq̇sita ꝑ arteꝫ s. ꝑ fricationē mēbri ⁊ emplastra fortꝭ attractiōis ei supposita sic̄ ē emplastrū de pice factū ⁊ de silr̄ib⁹. Et hec tertia cā soli fuit augmētatiōi ꝯtinue q̄ztitatꝭ. trahit eñ abūde sanguinē ad mēbrū q̄ magnificať ⁊ īgrossať: sꝫ nō materiā sꝑmaťi: nec illic in sꝑma ꝯuertibilē q̄ de nouo possit mēbrū aliqd̄ officiale vel sꝑmaticuꝫ gñari nisi mēbrū īproprie dictū sicut glādula vel porr⁹. ¶ Attēde p̊mo ꝙ galien⁹ scd̄o morbi ca. 9. sic retulit cās augmētatiōis nūeri mēbroꝝ. Jtē sup̄fluitas exñs in mēbris nūero supponiť. Que si naturalis fuerit cā ei⁹ erit mltitudo bone materie. Aut male si fuerit ex̄ naturā. Jn vtroqꝫ tñ v̊t⁹ ē fortꝭ ⁊ sana. Nā nisi h̄ eēt nō fmnālitatē hoc facere possꝫ: nec etiā valeret expelli qd̄ ex̄ nāꝫ erat: nisi eadē v̊tus fortꝭ existeret. Videm⁹ eñi sextū digitū in īfantib⁹ eē si bona materia fuerat. Et in ꝑfectꝭ hoīb⁹ carnem fieri sup̄fluā ⁊ in oculis vngulā: glādines q̄ꝫ in sup̄ficie gñari videm⁹ ex sup̄fluis a v̊tute expulsis. silr̄ pustulas ⁊ bochiuꝫ plenas q̄si melle ⁊ pīguedine: hec galien⁹. Deinde subdit capitulo sequēti. Jtē magnitudo mēbrorū fit ꝓpť bonā māꝫ et fortitudinē v̊tutis. ¶ Attēde scd̄o ꝙ fricatio ⁊ emplastrū de pice non solū sunt cā superexcrescētꝭ magnitudinis mēbroꝝ: sed etiā mēbra marcida ⁊ sup̄flue ōmacrata ⁊ diminuta: redire faciūt ad ꝓprias carnositatē vires ⁊ magnitudinē vt ait p̊nceps q̄rti septia tractatu q̄rto capitulis p̊mo ⁊ secundo.

¶ De causis diminutiōis magnitudinis ⁊ numeri. Capitulum. XV.

h Eq̇dē. Jn hoc capl̄o assignat q̄ttuor cās dinutōis magnitudis et nūeri mēbroꝝ. Pria ē diminutio materiei ex q̄ mēbra fiūt ⁊ alūtur ⁊ incremētū recipiūt scꝫ sꝑmaťi ⁊ masse sanguinis. Scd̄a ē error aut debilitas v̊tutis latricis. i. īformatiue aut īmutatiue q̄ est velut latrix ⁊ vicaria gñatiue p̊ncipalis a p̄re in fetū. Error q̇deꝫ si mēbruꝫ marcidū ⁊ īforme loco boni fecerit vt manū marcidā inutilē ad op⁹ absqꝫ digitoꝝ distictiōe. Debilitas v̊o si nō suffecerit se porrigere ⁊ penetrare i totū semē sꝫ reliq̇t aliquā extremarū ꝑtiū. Et forte ex hac cā māchus gñat māchū ⁊ monocul⁹ monoculū. Vel ītellige ꝑ v̊tuteꝫ latricē v̊tutē matricis vł m̄ris fer⁹ ministrātem fetui nutrimentū ineptū ad formatiōeꝫ ⁊ nutritiōeꝫ aliquorū mēbroꝝ. Vel ītellige ꝑ v̊tutē latricem v̊tutē passiuā sꝑmatū ⁊ mēstrui in receptōe figuraꝝ. Vł v̊tutē q̄ defert semia a mēbris in testes vł a testib⁹ in v̊gā vł a virga in matricē. Tertia ē cā mutilatiōis aut dinutiōis mēbri deforis occurrēs vt īcisio manus aut pedis aut testiculoꝝ vł ꝑcussio cruēs dentē aut oculū aut aliud mēbrū: vł corruptio mēbri alicui⁹ a frigiditate superxcedēte sicut accidit q̇busdā ꝑ niuosos montes in hyeme ambulātibus casus digitoꝝ pedum aut manuū ex mortificatiōe frigoris. Quarta ē cā mutilatiōis aut diminutōis mēbri ꝓcedēs ab īteriorib⁹ corꝑis sicꝫ herpes estiomen⁹ aut putrefactio mēbri. Et ē herpes estiomen⁹ apostēa gēitū ex cholera grossa vlcerāte ⁊ corrodēte cutē ⁊ carnē silr̄. Juxͣ illō ga. 2. ď febrib⁹ et apostēatib⁹ ad glauconē capi. 3. Si q̇dē deniqꝫ cholera grossa ꝯsistētia fuerit totū vlcerat vsqꝫ ad suppositā carnē cutiꝫ. Et vocat hos hypocras estiomenos herpetes. Et sicut hi corrosiōe paulatiua dissipāt s̄baꝫ mēbri in q̊ sūt: sic cancer ⁊ lepra. Sꝫ carbūcul⁹ ⁊ antrax dissipant adustiōe. cancrene auteꝫ ⁊ estiomeni putredine cadauerali. ¶ Attēde ꝙ cās dinutionis numeri mēbroꝝ sic retulit galien⁹ scd̄o morbi ca. 9. Dico ğ ꝙ si nāle aliqd̄ membrū amittiť cā ei⁹ aut erit abscisio aut fissura aut putrefactō aut nimia frigiditas. Putrefactio v̊o fit aut ex medicina putrefaciēte: aut ex hūorib⁹ in corꝑe coadunatis: aut ex ꝯstrictiōe dissoluēdorū. Ex fissura vero tunicarū oculi ꝑdūtur hūores eius. Et in capitulo sequēti dicit. Paruitas vero fit ex debilitate virtutis et ex paucitate materie.

¶ De causis solutionis ꝯtinuitatis. Cap. XVI.

i Ste q̇dē. Jn hoc capl̄o p̊io diuidit p̊nceps cāꝫ solutiōis ꝯtinuī in ītrinsecā ⁊ extrīsecā. Scd̄o exeq̇ť de ītrinseca ibi [Que v̊o sūt] Tertio declarat mōs q̇bus cā extēdēs soluit cōtinuū ibi [Et he q̇dem] (Quarto exeq̇tur de extrinseca ibi [Cāe autē]

a Jn p̊ia ꝑte dicit ꝙ cāe solutōis ꝯtinuitatꝭ aut eueniūt corꝑi ab intra sic̄ ab hūorib⁹ corrosiuis adustiuis aut putrefactiuis: vł adueniūt ei ab extͣ vt a lācea vł ense. Et p̊mo cantice tractatu tertio sic numerat cas. Hūor q̇dē hñs vim ⁊ q̄litatē vstiuā vł putrefactiuā vł calefactiuā corrosiuā vł sanatiuā. aut hypostasis īpulsa seu ībibita ꝯcussionē īferēs vł viscositas relaxās qd̄ mouere deberet vł salt⁹ ꝯtūdēs laniās aut disrūpēs vł lapis offendēs ⁊ ꝯtundēs. Ex eis ēt sūt medicine corrosiue ⁊ vstiue vt ferruꝫ scindēs ⁊ laniās ⁊ qñqꝫ vēt⁹ scindit rōne tēsionis. Jdē ēt agit ignis sicut ⁊ in cereis.

b Jn scd̄a ꝑte narrat septē cās intrīsecas solutionis continui. Pria

est humor comedēs.i.corrodēs vt in cancro lupo lepra noli me tāgere.ꝛ ptisi:vel cōburēs vt in carbūculo ꝛ antrace:vel putrefaciēs supple vt in cancrenis ꝛ estiomeno. Scḋa est hūor humectās ꝛ laxās vt in chiragra podagra ꝛ sciatica fortib⁹ i q̄b⁹ soluit ꝯtinuitas seu ꝯtiguitas iūcturaꝝ ꝑpt mltitudinē hūorū ibibētiū ꝛ relaxātiū eas. Et lꝫ he passiones sint ex morbis sit⁹ tñ nihilomin⁹ d gn̄e solutionis ꝯtinuitatis. Juxta illḋ ꝑmo cantici tractatu tertio capitulo.15. Omis separatio contingēs cuilibet ex eis de quorū natura est vt sint in situ ꝯiuncta sit de genere ꝛ nūero egritudinū sit⁹ ꝛ positiōis in mēbris organicis nihilomin⁹ ꝑprie est de gn̄e solutiōis idiuisi seu ꝯtinuitatis. Tertia est hūor siccās ꝛ findens vt in fissuris labiorū ꝛ lingue a cā intrīseca humorali: ꝛ i ragadijs seu fissuris vulue ꝛ ani: ꝛ in fissuris cōtingere solitis in extremitatibus leprosorum. Quarta ē repletio vētosa extendēs vt i colica vētosa ꝛ i timpanite:in qua vēter tendit ad instar tim pani:ꝛ in apostematib⁹ ventosis. Quīta est repletio vētosa pūgens sicut repletio orificij stomachi vl' ocli vel pānoꝝ cerebri ex vaporib⁹ cholere vel phlegmat salsi vel hūoris adusti vel cholere prassine aut eruginose. Ita ꝙ hic sub vētoso pūgitiuo ꝯprehēdit fumosū ꝛ vaporosuꝫ qḋ pūgit aut rodit sicut humor a quo dissoluit. Sexta ē hūor extēdēs ꝯcauitatē in qua ē:vel q2 ꝯstrictus nimiū mouet q̄rens locū ampluꝫ:vel q2 penetrat in illā ꝯcauitatē cū forti ipulsu ṽtut q̄ sepauit ipꝫ a suo loco ꝛ impulit illuc. sicut cū ex tussi forti ꝛ violēta rūpit aliq̄ venarū pectoris: vel ex sternutatiōe vehemēti rūpitur aliq̄ venarū cerebri. Septima est humor pūgitiu⁹ vt cholera simplex vl' phlegma salsuꝫ.cui⁹ pūctio in mēbro tenero sensibili ꝯsoluit ꝯtinuū solutiōe latēti:lꝫ n̄ apte corrodat aut vrat.

c In tertia dicit ꝙ he cāe q̄ extēdendo soluūt ꝯtinū sunt septē modorū. Pria soluit ꝑpter fortitudinē mot⁹ sicut ex eleuatiōe grauis oneris vel ex hastiludio ipetuoso sepe aliq̄s rupturā icurrit intestinalē. Scḋa soluit ꝑpt m̄aei mltitudinē:vt q̄nꝙ ex nimia venaꝝ repletōe vene findūtur marie i pectore ꝛ fit emoptoica passio. Tertia soluit ꝑpt fortitudinē mot⁹ expulsiue ṽtutis sine moderamine naturalis cursus: vt ex sternutatiōe ꝛ tussi ipetuosis q̄nꝙ rūpunt vene cerebri aut pectoris: ꝛ ex graui puerperio q̄nꝙ rūpitur siphac aut vesica. ꝛ ex assellatione frequēti cū vehemēti conatu fit hernia in dispositis. Quarta ē mot⁹ sup repletionē ex quo interdū nascit hernia ꝛ vene rūpunt dilatato nimiū sanguine ex motu. Quīta ē vox fortis ꝛ ipetuosa ex q̄ in dispositis aliq̄n generat hernia. ꝛ interdū finditur in pectore vena. Sexta est saltus sicut cuꝫ q̄s salit impetuose sup equū vel ab alto in bassuꝫ vel in plano longe cū maximo conatu. Et hec causa satis sub ꝑma cōprehendit: sed hic inseritur ad magis specificandū. Septima ē apostematū apertio q̄ ꝑtim fit multitudine m̄ae distendētis et petētis exitū ꝑtim suo acumine ꝛ corrosiōe

d In quarta refert septē causas solutiōis cōtinuitatis extrinsecas. Pria est causa extendēs mēbruꝫ aliqḋ vel mēbra corpis sicut in gehennis siue tormētis mēbra cū funib⁹ extēdi solēt: q̄bus ꝛ interduꝫ grauia onera appendūtur. Scḋa est res incidēs vt cultellus ensis forceps. Tertia ē res adurēs vt ignis cauteriū ferrū vel lapis cādēs aqua vel oleuꝫ feruēs. Quarta ē res ꝯtundēs vt lapis bacul⁹ nō acut⁹. Que si obuiauerit corpi vacuo vel receptaculo cōtundit ipm:si pleno tunc findit seu crepat illud. Quīta est res perforās vt sagitta lancea daga. Sexta est pungens absꝙ hoc ꝙ faciat manifestū foramen sicut vrtica scorpio musca pulex apis. Septima est res mordens sicut leo leopardus lupus canis homo vipera et alij serpentes.

aut vētosa pūgēs:aut hūor extēdens ꝑpterea qḋ se cōstringendo mouet aut penetrādo in corpe propterea ꝙ fortis mot⁹ ipm separat: aut humor pūgitiu⁹. Et he quidē[c] aut sunt ꝑpt mot⁹ fortitudinē: aut ꝑpter materiei multitudinē. aut sicut fortitudo mot⁹ expulsiue nō ſm naturalē cursuꝫ ꝛ sicut mot⁹ sup repletioneꝫ. Et de his q̄ eis similant ē vox fortis: ꝛ salt⁹: ꝛ sicut apostematū apertio. Cause[d] autē q̄ extrīsecus fiūt sunt sicut corp⁹ extendēs vt funis ꝛ pondera. aut qḋ incidit vt ensis: aut qḋ adurit sic̄ ignis: aut qḋ ꝯtūdit sicut lapis: q̄m hmōi si vacuū īuenerit ꝯtūdet: aut si repletū fuerit receptacula findet: aut sic̄ corpus qḋ ꝑforat vt sagitta: aut qḋ pungit aut mordet sicut canis rabiosus aut vipera aut homo.

De causis vlceris. Capi. XVII.

Ause vlceris. In hoc capitulo tangit tres cās vlceris id ē

c plage:putride vl' sordide aliquo sorditiei modo. Prima ē apostema qḋ aperit vel ex se sue materie corrosiōe parāte ei viaꝫ ad exitū vel cū cauterio actuali aut potentiali vel per incisionem cū lanceta vl' nouacula. Scḋa est plaga faciens pus id est saniem tam ex supfluitatibus accurrētibus ad locū plagatum causa doloris ꝛ debilitatis ꝙ ex corruptione ꝑtis alimēti qḋ plagate ꝑti aduenit non valenti ipm regere ꝛ ex toto sibi assimilare. Tertia est bothor seu pustula se cōedens id ē corrodens ꝑticulā in qua est sicut cancer noli me tangere lupus formica vl' adurēs vt carbo antrax: vel putrefaciens vt estiomenus

Ause vlceris sunt aut

c apostema qḋ apitur: aut plaga que facit pus aut bothor qui se comedunt.

De cāis apostematis. Ca. XVIII.

Arum causaruꝫ[a] que

h daꝫ sunt que sunt ex materia ꝛ quedā sunt q̄ sūt ex dispōne mēbri. Que vero[b] sunt ex ꝑte materiei sunt repletiōes ex sex rebus prenoīatis. Et que[c] ex ꝑte dispositionū mēbrorū sunt ṽtus mēbri impellentis: ꝛ debilitas mēbri recipientis ꝛ ꝙ est preparatū ad supfluitates recipiēdas: aut ꝑpter sue substātie naturā q̄m ipm sic creatū fuit sic̄ cutis: aut ꝑpt sui laxitatē sicut caro laxa q̄ est in tribus reflexionib⁹ scꝫ post aurem in collo ꝛ in ascella ꝛ in inguine aut propter viarum que ad ipsum veniunt dilatationem et earum que ab ipso vadunt coangustationem:

De causis apostematis. Capitulum. XVIII.

Arum causarū. In hoc capitulo p̄io diuidit causas apo

h stematū in duo genera. Scḋo exeq̄tur de p̄io genere ibi [Que vero] Tertio de scḋo ibi [Et que ex parte] Quarto dat causas q̄re ex fractura fit apostema ibi [Ex fractura quoꝙ] Quīto cur dens pōt apostemari ibi [In dente quoꝙ]

a In prima parte dicit ꝙ causarū apostematū quedā pendent a materijs ex q̄bus nascūtur vt ab humoribus: alie dependēt ex dispositione mēbri a quo vel in quo est apostema: vt a fortitudine mēbri mandātis vel a debilitate recipientis.

b In scḋa dicit ꝙ cause apostematū se tenentes ex ꝑte materie sunt repletiones mēbri vel corpis ex sex reb⁹ prenominatis scꝫ quatuor hūorib⁹ aquositate ꝛ vētositate q̄ prius memorati sūt capl'o q̄nto doctrine ꝑme isti⁹ fen pagrapho illo. Materie vō vn̄ fiunt apostemata sūt sex: hūores q̄ttuor. ꝛ aq̄sitas et ventus.

c In tertia dicit p̄io ꝙ tres sunt cāe ꝑncipales apostematū se tenētes ex parte dispositionū mēbroꝝ. Pria est ṽtus siue fortitudo mēbri ipellēt qḋ sua vi mittit supfluitates q̄b⁹ gnat ad mēbra debiliora. ꝛ i hac fortitudie cor obtinet ꝑncipatū: deide alia mēbra ꝑncipialia: ꝛ interiores ꝑtes respectu exteriorum: ꝛ dēse cōpacte respectu laxarū regularit ꝛ ordinate. Scḋa ē debilitas mēbri recipient qua fit vt recipiat superfluitates alteri⁹ in quali vel quanto vel vtroꝙ simul: licet nō indigeat sed greuat eis. Tertia est iō ꝙ mēbrū est prepatū seu dispositū ad facile recipiendū supfluitates alioꝝ mēbrorum. Scḋo dicit ꝙ membrum reddit prepatuꝫ ad facile recipiendū supfluitates alteri⁹ mēbri ꝑpt sex cās. Prio ꝑ nāe: q2 fuit debile creatū gr̄a receptiōis supfluitatū vt cutis: quaꝫ necesse fuit naturaliter eē defectā: vt ait galien⁹ scḋo morbi capl'o septimo: quatinus facile sine resistentia reciperet superfluitates interiorū. Secūdo propter mēbri laxitatē seu mollitie porosā ad istar spōgie sicut caro laxa glādulosa: q̄ ē in trib⁹ reflexionib⁹ seu plicaturꝫ q̄ sūt emūctoria mēbroꝝ ꝑncipaliū. s. in collo post aures in subascellis: ꝛ in inguinib⁹. Tertio ꝑpt latitudinē viaꝝ venientiū ad ipm ac afferentiū ei supfluitates ꝛ stricturā viaꝝ ꝑcedētiū ab ipo debētiū alibi ferre supfluitates ipi⁹: vt lata ē via a supiorib⁹ ad pulmonē. s. trachea arteria ferēs ei abūde supfluitates: sꝫ stricte vie sūt a pulmone ad ꝑtes iferiores: ꝛ iō vix purgat pulmo p inferiora. Itē lata ē via ab epate ad renes vcꝫ emulgētes vene: sꝫ stricta ē via ab his in vesicā. Et inde ē ꝙ dolores acutissimi ꝯmuniter sentiūtur q̄n lapis excarnat⁹ a rene transit⁹ ab eo ad vesicam.

De causis vlceris. Capitulum. XVII.

aut ꝓpterea ꝙ inferius positū est: aut ꝓpter sui paruitatē qm̄ illud qd ex cibo ad ipm peruenit colligere nō valet: aut ꝓpter debilitatez sui qm̄ illud qd ad ipm venit ex cibo digerere nō pōt ꝓpter nocumentū qd est in ipso: aut ꝓpter percussionē que materiam in ipo retinet: aut ꝓpterea ꝙ resolutio eius defecit ei qd ab eo resolui solebat ꝓpter exercitiū. Aut ꝓpter calorē superfluū qui est in ipo vnde attrahitur. Et ille quidē calor aut ē naturalis sicut carnis: aut nō naturalis quē dolor aduenire facit: aut motus valde superfluus: aut aliq̄d ex calefacientib9. Ex fractura[d] quoq3 ꝓuenit apostema ꝓpter vnā ex istis rebus q̄s prediximus sicut cōcussio ⁊ mēbri cōpressio ⁊ extensio cuz ipm os restauratur. In dente[e] quoq3 plerūq3 fit apostema quoniam nutrimēti recipit augmentū ⁊ infusionem et putrefactionem ergo recipit apostema.

Quarto propterea ꝙ mēbrū illud est inferius situ. Et ista de cā difficulter sanātur egritudines materiales matricis vesice et ani q2 situātur in fundo trūci corporis ⁊ ad eos descendunt materie abūde sua grauitate. Quīto ꝓpter ꝑuitatē mēbri .i. pororū viarum vel cōcauitatū eius nō valentiū recipe tm̄ alimenti q̄tum est necessarium absq3 hoc ꝙ intumescat ⁊ q̄si apostemet vt quibusdā stomachus est ita ꝑuus ꝙ post cōmestionē appa-ret inflatus et apostemosus. Et q̄busdam vene epatꝭ sūt adeo stricte ꝙ tumide fiunt suscepto chilo. Sexto ꝓpter debilitatē mēbri nō quidez naturalem q2 de ea iaz dictū est in scda causa principali apostemat: sed ex nocumento qd in eo est ⁊ impedit ipm a digestione ꝓprij nutrimenti. Tertio dicit ꝙ istius nocumēti quod digestionem impedit tres sunt cause. Prima est ꝑcussio mēbri q̄ materiā in ipso retinet id est ad ipm cōfluere facit ⁊ in eo incuneari. q2 humores fluūt ad locū doloris ⁊ abunde mittūtur ab alijs mēbris vl' ex naturali cōpassione qualis ē in porcis qui oēs accurrūt leso ⁊ clamāti vel vt se exonerēt aggrauādo debile sicut faciūt canes qui lesum ex eis ⁊ clamantē inuadūt ⁊ amplius aggrauant. Scda est defectus resolutionis solite fieri a corꝑe aut mēbro per exercitiū aut fricationē. ex hoc em̄ hūiditates paulati cōgeste calorē suffocant vel saltē hebetant digestiuā ledunt ⁊ mēbruz aliqd tandē intumescere faciūt et apostemari. Tertia est calor supfluus mēbri alicuius quo magis attrahit q̄ digerere possit ⁊ ex humoribus supflue attractis apostemat. Quarto dicit ꝙ calor supflu9 quo trahūtur hūiditates excessiue ad mēbrū vl' est naturalis: ita ꝙ a natura inest q̄uis sit ꝯ naturā q2 est excessiuus sicut calor carnis a natura lapse vt epatis ⁊ renū vehemētis caliditat: vel nō naturalis. Quīto dicit ꝙ caloris nō naturalis supflue trahētis materias ad mēbra tres sunt cāe ꝓncipales. Pria est dolor faciēs aduenire calorē mēbro dolenti ꝓpter affluentiā sanguinis ⁊ spūum ad ipz. Scda est motus valde supfluus spāliter in his qui nō cōsueuerūt q̄ fortiter ꝓ hora calefacit ex cōmotiōe ⁊ inflāmatōe humorū ⁊ spūum lz diu cōtinuatus resolutione infrigidet. Tertia ē aliq̄d ex calefaciētibus aduenietib9 corpori foris aut abintra sicut cibis potibus aut medicinis.

d In q̄rta dicit ꝙ ex fractura id ē solutiōe cōtinui in osse ꝓuenit apostema ab aliqua ex cāis dictis. Prio q̄dem ex concussione seu ꝑcussione ingerente dolorē. Scdo ex cōpressione .i. cōtusione carnis q̄ qn̄ magna est putrefit ⁊ intumescit. vel exponas ex compressione id ē cōstrictione nimia ligaturarū q̄ replent ⁊ tumescūt adiacentes ꝑtes ligature ꝓxime. Tertio ex extensiōe nimia qn̄ ꝑtes ossis fracti restaurantur proprijs locis seu reponūtur in eis: tunc em̄ oportet vtrinq3 trahere partes ossis fracti cum fortitudine conducendo manibus donec eius extremitates in loco fracture sibi recte obuient nusq̄ declinantes a perpendiculari aspectu et debito situ.

e In quinta dicit ꝙ quādoq3 in dēte fit apostema. Nec istud est mirū. Primo q2 dens nutritur: sicut ergo ex moderato nutrimēto ꝑmanet fortis ⁊ sanus et ex pauco diminuitur ⁊ debilitatur: sic ex nimio potest apostemari. Secundo q2 dens augetur nō solum in etate adolescentie sicut cetera mēbra: sz in omni etate: pōt ergo intumescere supfluente alimento. Tertio dens recipit hūorū infusionē in suis poris vnde interdū vehemēter dolet: quibus augmētatis ⁊ incuneatis dilatari pōt et nimiū extendi. Quarto dens pōt putrefieri sicut docet experimentū: sed cū putrefit mollescit ⁊ extranea ibibit hūiditate qua pōt inflari: dens ergo ē capax apostematis.

¶ De causis doloris absolute. Capitulum. XIX.

Et quoniā[a] dolor est vna ex dispositionib9 nō naturalibus q̄ corpi aīalis accidunt in causis eius sermonez faciemus vniuersalē. Dicemus igit ꝙ dolor est sensibiltas rei contrarie. Oēs vero doloris cause in duob9 cōprehēdunt generib9 scz genere mutatiōis cōplexionis cito facte et est malitia cōplexionis diuerse: ⁊ gn̄e solutiōis cōtinuitatis. Per malitiā[b] autem complexionis diuerse intelligimus vt membra in sui substantia ꝯplexionem habeant mansiuā: deinde adueniat eis complexio extranea huic cōtraria: ita vt sit plus calida aut frigida q̄ erat. et virtus sensibilis rei aduentum sentiet cotrarie et fiet dolor quoniam dolere non est nisi contrarie rei contrarietatem sentire.

¶ De cāis doloris absolute. Capitulum. XIX. Et quoniam.

e In hoc capitulo p2io dat causaz agendi hic de causis doloris et declarat quid sit ⁊ cās eius. Scdo spāliter declarat primā eius cām ibi[Per malitiam autē] Tertio varios mōs q̄b9 mala ꝯplexio diuersa causat dolorē ibi[Cum igitur hec] Quarto recitat opinionē galieni sup causis doloris ibi[Galieni vo] Quīto cōtradicit ⁊ reprobat eā ibi[Certa autem dictio]

a In prima pte dicē p̄mo ꝙ aget hic vniuersaliter de causis doloris: quia dolor est vna ex rebus contra naturā: de quarū cāis est sūma p̄ns. Scdo dicit ꝙ ē sensibilitas rei cōtrarie id ē sensatio rei nocentis ab aliquo q̄nq3 sensuū exteriorū. maxime a tactu ⁊ gustu. In quibus ꝓprijssime inueniūtur dolor ⁊ delicie Iuxta illud galieni q̄rto morbi caplo sexto. Delicia vo ⁊ eius ꝯtrariū scilz dolor in omibus sensibus fiūt: non tamen equaliter q2 in visu minus q̄ in alijs efficiūtur. In tactu vero ⁊ gustu magis ceteris: post eos in odoratu ⁊ auditu. Et illic diffinit dolorē ⁊ deliciā auctoritate platonis. Contrariū inq̄t delicie est passio subitanea extra naturā cum angustia exn̄s. Delicia aūt est passio qua subito reducūtur ad naturam. Hypocras vero an̄ platonē exn̄s dixit: ꝯrium delicie mutatōez quādaz esse cū corruptela. Et ꝑ corruptelam intēdit velocitatē mutatōis eiusq3 fortitudinē: hec galien9. Et scdo interiorū caplo scdo. Dolor (inquit) nō ē aliud nisi sensus nocitiui: sicut delectatio sensus hilaritatis. Tertio dicit ꝙ tm̄ sunt duo gn̄a cārum doloris scz mutatio cōplexionis membri cito facta ꝯ naturā q̄ vocatur mala cōplexio diuersa vel inequalis: et solutio continui.

b Per maliciam. In hac pte scda primo declarat q̄d per maliciā ꝯplexionis diuerse q̄ est prima cā doloris ītelligit. Scdo declarat gn̄aliter ꝙ cōplexio mala equalis nō causat dolorē sed diuersa ibi[Malicia autez] Tertio declarat illd spāliter in ethica ⁊ tertiana ibi[Ideoq3 ethicā] Quarto ꝑ sike ī balneo ⁊ aq̄ ei9 tꝑe hyemis ibi[Est etiā]

¶ In pria ꝑticula dicit q̄ ꝑ maliciā cōplexiōis diuerse q̄ ē cā doloris intelligit ꝙ mēbra nostri corꝑis hēant cōplexiōem māsiuā .i. fixā ⁊ habituatā: postea supueniat eis cōplexio extranea ꝯria illi scz calidior aut frigidior p̄ore vel opposita ei s'm spēm. Et tūc sensitiua v'tus mēbri dolentis sentiet hāc qualitatē ex̄neā aduenientē ꝯtrariam p̄ine ⁊ fiet dolor. Quia dolor nō est alid q̄z sentire ꝯrietatē seu nocumentū rei cōtrarie Sed ꝯ vehementer infrigidat9 se calefaciēs ad ignē dolet: ⁊ ethic9 aqua frigida cōspersus vel īmersus ei dolet: ⁊ neuter sentire videt suum contrariū sed cām salubrē lapsui eius ꝯriā. Dic ꝙ lz calor ignis sit medela īfrigidato si tn̄ subito sibi applicetur ex hoc quodāmō sibi ꝯtrariū censetur q2 natura nō sustinet subitas mutationes. Idē dic de aqua frigida in ethico. Iuxta illud galieni duodecimo de ingenio sanitatis caplo nono. Corp9 em̄ nō infirmat eo solū mutato a naturali qualitate ad extra naturā: sed etiā si extra naturā exn̄s subito ad naturalē qualitatē vertatur. Verbi gratia. Si aliquis ꝑ nimiū frigdorē ambulauerit deide ad ignē calefaciendus extiterit: in extremis vngularū impassibilē sentiet dolorē: q2 nimi9 calor et frigdor corꝑi quādā spēm sepationis iuncture

¶ Malitia aūt cōplexionis māsiue nullo mō efficit dolorē neqȝ sentitur veluti si cōplexio mala q̄ iāȝ est in mēbrorū substātia māsiua corrupit cōplexionē p̄ncipalē et facta ē ac si ipsa eēt principalis. Ista em̄ dolorē non efficit qm̄ ipsa nō sentitur. Oportet em̄ vt sentiēs ab illo qd̓ sentit patiatur. Res nāqȝ nō patitur ꝑpter dispositionē māsiuā que ip̄am nō mutat: imo nō patitur nisi ꝑpter cōtrariū adueniēs qd̓ eam mutat ad illud quod nō erat. ¶ Ideoqȝ ethicā habēs non tantū sentit inflamatiōis q̄tum hn̄s ephimerā aut tertianā: licet ethice calor calore tertiane sit maior. Calor em̄ ethice est māsiuus et in substātia mēbrorū principaliū infixus. Et tertiane calor est veniens a vicinitate calidi hūoris ad mēbra: in q̇bus adhuc natural' ip̄orū cōplexio ita cōseruata est: ꝙ si humor recesserit mēbrum in sua remanebit ꝯplexione: neqȝ calor ille in eo figetur nisi egritudo ī ethicā mutata fuerit. Et ꝯplexio q̇dē mala nō diuersa nō fit māsiua in mēbro nisi ordinatī. ¶ Est etiā cū in dispositiōe sanitatis īuenit̄ hoc intellectui ꝑrimū. Et hoc est qm̄ ei qui se in hyeme balneat si se cuȝ aqua calida īmo tepida lauat accidit ei ex ip̄a recalcitratio vel horripilatio. qm̄ corporis q̄litas ab ea est lōginqua ꝛ ei ꝯtraria postea vero vtitur ea et delectatur ex ea: ꝛ ita ordinatur ad resolutionē frigoris qd̓ in ip̄o erat agēs. Deīde aūt cū aliqua hora in casa balnei interiore sederit fit corpus ei' aq̄ illa calidi': ꝛ cū illa eadē aq̄ prima repente eo inscio sup̱ eū ꝓijcietur horripilationeȝ ab ea patiet̄ ꝛ sentiet ex ea frigiditatem. Cum igitur hec sciuisti dicem' ꝙ lȝ vnū ex gn̄ib' cārū doloris sit malitia cōplexionis diuerse: nō tn̄ omīs malitia cōplexionis diuerse: īmo calidū essentialiter ꝛ frigidum essentialiter. ꝛ siccum accidentaliter ꝛ humidum nullo modo faciunt dolorem.

prestant: hec galienus. ¶ In scđa dicit ꝙ mala cōplexio māsiua.i.fixa ꝛ habituata nullo modo dolorē efficit neqȝ sentitur. Et si mala cōplexio iam fixa in substātia mēbrorum corruperit eorum cōplexionem principalem ꝛ facta fuerit vt principalis non efficit dolorē q: non sentitur. Ad hoc em̄ ꝙ aliquid sentiat necessariū est vt patiatur ab hoc qd̓ sentitur. q: omne sentire est pati. Sed res nō patitur ꝑpter dispositionem mansiuā.i. habitum firū q̄ non mutat ipsam q: passio ē effectus illatiōis actionis vt ait auctor sex principiorū capitulo de passione īmo res non patitur nisi ex contrario sibi aduenīēti quod mutat eam ad illud qd̓ non erat id est ad dispositionē quā non habebat. Et intellige ꝙ res nō patitur nisi ex contrario passione corruptiua sed passione perfectiua patitur interdum a non cōtrario sed cōuenīēti: sicut sensus a moderato sensibili ¶ Attende ꝙ mala complexio dicit̄ mansiua dupliciter. Uno mō ex parte cause facientis eam: q: difficillime remouibilis est a parte in qua est ꝛ hoc modo māsiua potest inferre dolorē sicut patet in cephaleis et emigraneis inueteratis ꝛ in hydropisi ꝛ in lepra ꝛ cancro: quorꝝ materie vix remouentur ꝛ dolorem ingerūt. Scđo ex parte male cōplexionis in se que facta est equalis parti in qua est ꝛ independēs a quacūqȝ alia causa: vel q: equaliter informat oēs particulas illius ꝑtis tā materiales ꝙ formales: vel q: consuetudinaria effecta est: ꝛ naturalē abiecit: vel q: habet causam ꝑmanētie in ꝑte cuius est q̄ est ꝑs illius scȝ elementū dominās: cui primo ꝛ proprie cōuenit hmōi qualitas: vt caliditas est mansiua in ꝑte aliqua propter dominiū ignis in eius cōpositione supra alia elementa.

¶ In tertia dicit ꝙ q: mala cōplexio māsiua nō sentit̄ nec dolorē efficit habēs ethicā minus iflāmatiōes sentit q̄ȝ habēs ephimerā aut tercianam: licet calor ethice sit maior calore ephimere ꝛ terciane: quia calor ethice permansiu' est ꝛ defixus in substātia radicalium membrorū. Calor vero tertiane febris ex vicinitate cholere putrefientis aduenit membris in quibus salua ē sua naturalis cōplexio ꝺm habitum: sic ꝙ si cholera illa recesserit resolutione aut euacuatione sensibili mēbruȝ remanebit in sua naturali cōplexione: nec figet̄ in eo calor quē cholera īpressit: nisi tertiana mutet̄ in ethicam vt aliq̄n fit. Sed circa hāc mutationem est regula gn̄alis ꝙ nūq̄ȝ mala cōplexio diuersa fit māsiua vel equalis ī mēbro nisi ordinatim.i.paulatiua successione. Et intellige hoc nisi causa īprimēs fuerit magne violentie ꝛ passuȝ ip̄ius vehemēter dispositum ad recipiendū impressionē eius vel ex raritate substātie vel ex simbolo seu ꝯuenientia qualitatis: sicut ex balneatiōe ethici febrientis in aqua frigidissima qn̄qȝ fit q̄si subito de ethica febrili ethica senectutꝭ frigida ꝛ sicca habitualiter ꝛ ꝑmāsiue. ¶ Sed īstabit aliq̇s ꝯ illud qd̓ dicit p̄nceps ꝙ hn̄s ethicā non tm̄ sentit inflāmatiōis quātū hn̄s ephimerā: q: ex hoc videtur inuere ꝙ hn̄s ethicā sentiat aliq̇d inflāmationis ꝛ sic mala cōplexio māsiua sensiet̄. Dic p̄mo si vis ꝙ negatiua nihil ponit. Uel dic ꝙ ethicus post cibū sentit inflāmationē nō ex calore solo habituato in mēbris sed ex effusione alimēti supra mēbra arida q̄si calcinata: sicut ex effusione aque super calcē fit inflāmatio. Et talis inflāmatio semper post cibū veniens ꝛ nō alia hora est vnū ex signis potioribus ethice febrilis.

¶ In quarta dicit qn̄qȝ in dispositione sanitatis inuenit̄ hoc primū in intellectui id ē sile ꝺm iudicium nostri intellectus scȝ ꝙ cōplexio aduenticia non fit mansiua ꝛ indolorosa nisi ordinatī. Uerbi gr̄a si quis iāȝ assuefactus in frigore hyemis intrauerit balneuȝ videlicet primam balnei casam ꝛ cū aqua calida īmo tepida subito se lauerit sentiet recalcitrationē vel horripilationem: quia qualitas corporis scilicet frigiditas partium exteriorū contracta ex frigore hyemis ꝛ iā consuetudinaria effecta est longinqua a caliditate aeris ꝛ aque balnei ꝛ ei contraria. Pugnat ergo contra caliditateȝ aduenientem recalcitrans ꝛ inde fit horripilatiō. Sed postq̄ȝ aliquādiu illic steterit ꝛ lotionem cuȝ dicta aqua assueuerit delectabitur in ea victo paulatī frigore assueto qd̓ recalcitrabat. Et si postea se transtulerit de p̄ma casa balnei ad mediaȝ q̄ calidior est ꝛ steterit ibideȝ aliq̄ȝdiu calidior fact' itaqȝ iā sit q̄si assuetus in eius calore tūc si subito ipsi inscio sup̱ eū prima aqua fūdat̄ sentiet ex ea frigiditatem et patietur horripilationē. terretur enim quodāmodo natura a mutationibus subitis.

c Cum igitur. In hac ꝑte tertia p̄rio narrat qualiter ꝛ ex quibus malis cōplexiōibus diuersis generatur dolor. Scđo dat causas (ibi [Calor em̄]

¶ In p̄ria particula dicit ꝙ scitis his que premissa sunt cōsequenter est dicendū ꝙ licet mala ꝯplexio diuersa sit vnū ex generib' cārum doloris: nō tn̄ omnis mala cōplexio diuersa causat doloreȝ. Sed caliditas ꝛ frigiditas dolorem inferūt essentialiter.i.per se proprie ꝛ directe sine medio cuiuscūqȝ alteri' cause agētis. Et siccitas efficit dolorē accidentaliter scȝ dū fuerit tanta ꝙ ꝑ eaȝ findit̄ aliqd̓ mēbrorū. Humiditas vero nullo mō scȝ neqȝ essentialiter neqȝ accidentaliter dolorē inducit.

¶ Instabit aliq̇s p̄mo si calidū essentialiter dolorē efficit tūc oē caliduȝ ꝛ semp̱ calidum dolere facit. q: qd̓ essentialiter inest oē et semp̱ iest. Iteȝ siccitas ē q̄litas ꝓp̄e ꝛ ꝑ se sensibilis. est em̄ de tāgibilib' ꝓprijs ꝛ ꝑ se: ꝛ aliqua siccitas ledit sensuȝ tactus vt apparet in spasmo tetano ꝛ singultu de inanitiōe. Itē hūiditas est tāgibile ꝓpriū ꝑ se: ꝛ pōt ita excedere ꝙ dolere faciat vt apparet in hydropisi ꝛ spasmō de repletione. ¶ Ad primū dic ꝙ caliditas ꝛ frigiditas nō faciūt dolorē essentialiter.i.ex q̇dditatiua rōne vel ītrinseca natura sicut hō ē essentialit̄ aīal rōnale sȝ eēntialit̄.i.de se ꝛ sine medio alterius cause agentis dum sufficienter applicantur sensui cum tali excessu ꝙ ledunt armoniam organi ipsius.

Ad scđm ꝛ tertiū dic ꝙ licet siccitas et humiditas de se sufficiāt immutare tactū non tamen sufficiunt ingerere doloreȝ nisi complicentur cum caliditate vel frigiditate excessiua vel solutione contiuui. q: sunt adeo debilis et lente operationis ꝙ non sufficiunt īmutare tactū cum corruptela. quod tamē oportet ad facere dolorem. Iuxta illud galieni nuper allegatum ex quarto morbi capitulo sexto. Hypocras vero añ platonē ex̄ns dixit contrariuȝ delicie scilicet dolorem mutationem quādam esse cū corruptela. Per corruptelā intēdit velocitatē mutatiōis eiusqȝ fortitudinē. In sensu aūt tact' accidit mutatio sue nature ꝑpter fortitudinē

caloris vel frigiditatis: qꝛ hūidū ⁊ siccū supra aliqđ corpus inci dēs nisi subito calefiat vel refrigeret nō gn̄abit nocumētū.i.ꝯri ¶ In scđa dicit p̄io ꝙ iō caliditas ⁊ (um delitie: hec galien⁹. frigiditas excedētes ingerūt essentialiter dolorē qꝛ sunt due qualitates actiue: sꝫ siccitas ⁊ hūiditas nō qꝛ passiue sūt nō habētes ꝟtutē p̄mo et p̄ncipalit̄ qua corp⁹ aliqđ imprimat in aliđ sed ꝟtutē poti⁹ q̄ suscipiat corp⁹a corpe ip̄ressionē. Scđo dicit ꝙ iō siccitas accidētaliter seu ꝑ aliud efficit dolorē: qꝛ ad siccitatē excessiuā qn̄qꝫ seq̄tur cā doloris alteri⁹ gn̄is a mala cōplexione diuersa sꝫ solutio ꝯtinui vt ad siccitatē nimiā labioꝝ et ligue freq̄nter seq̄tur eaꝝ fissura. Siccitas ꝟo nō deficcando sꝫ fortitudine sue constrictōis fit cā solutionis ꝯtinuitat̄ cui⁹ medio dolorē generat. Sꝫ nūq̄d etiā hūiditas interdū soluit ꝯtinuū. videt̄ ꝙ sic i apostematib⁹ ⁊ vlcerib⁹ corrosiuis. Itē capl'o.16.sūme p̄n̄tis iter cās solutōis ꝯtinuitatis ponebat̄ hūor humectās ⁊ laxans. Dic ꝙ lꝫ hūores vel res alie hūide soluāt aliqn̄ ꝯtinuitatē: nō tn̄ id faciunt sua hūiditate sꝫ corrosiōe vl' distensione. ¶ Sꝫ instabit aliq̄s quia sicut siccitas soluit continuū fortitudine sue constrictionis: sic humiditas fortitudine sue remollitiōis et relaxationis: vt in ossium iuncturis ligamenta interdum sic remolliūtur ꝙ soluitur contiguitas inter ea. Dic ꝙ ex tali relaxatione vel remollitiōe ligamēti nō fit solutio ꝯtinuitatis ꝓprie dicta dolorē ingerēs nisi ab ea opprimat̄ neru⁹ chorda vel pānicul⁹ vel alia sensitiua pars. ⁊ hāc oppressionē non facit humor sua hūiditate

¶ Calor enim ⁊ frigiditas sunt due qualitates agentes ⁊ siccitas ⁊ hūiditas sunt due qualitates patiētes. q̄rum virtutes nō sunt vt per eas corp⁹ imprimat in corpus: sed vt ꝑ eas corp⁹ a corpe īprimat̄. Siccitas vero ꝑ accidens facit dolorē. qm̄ est qn̄ eā seq̄tur alteri⁹ generis cā que ē ꝯtinuitatis solutio. est em̄ cū siccitas ꝓpter sue ꝯstrictiōis fortitudinē fit cā solutiōis cōtinuitatis. Gal. vero ᵈcū verificat̄ intētio ad hoc eā reducit vt essentialis cā doloris nō sit nisi solutio cōtinuitatis ⁊ nō āplius: ⁊ ꝙ calidū dolorē nō facit nisi ꝓpterea ꝙ cōtinuitatē soluit. ⁊ neqꝫ etiā frigidū dolorē efficit nisi ꝓpterea ꝙ cōtinuitatis solutio ip̄m comitat̄. ꝓpter mltā nāqꝫ spissitudinē quam facit ⁊ coadunationē ip̄m ꝓculdubio seq̄tur vt ꝑtes ad locū trahātur vbi īspissantur ⁊ vt a loco separētur a quo trahūtur. ¶ Et in quodā librorū suoꝝ ꝟm hāc sn̄iam in tm̄ ꝓcessit donec opinari fecit ꝙ oīa sensibilia nocumentū faciūt ꝓpter hui⁹ vꝫ faciunt nocumētū ꝓpter sepationē aut ꝓpt̄ coadunationē quā sepatio sequitur. Nigrū itaqꝫ in visibilib⁹ dolorē efficit ꝓpter sue coadunationis fortitudinē. ⁊ albū ꝓpt̄ sue disgregatiōis vehemētiā ⁊ amarū ⁊ salsum ⁊ acetosū in gustatis dolorē efficiūt ꝓpterea ꝙ fortiter dispergūt: ⁊ pōticū ideo ꝙ vehementer coadunat. qđ ꝓculdubio sparsio sequit̄ ⁊ in odoratis sil'r. Et p̄ter hoc in fortibus sonis fit dolor ideo ꝙ dispergunt propter motus aeris fortitudinē cum samach obuiat. ᵉCerta autem dictio in hoc modo est vt complexionis mutatio ponatur genus ex quo dolor essentialiter prouenit: licet cum eo continuitatis separatio contingat. ¶ Hui⁹ autem declaratio verificata in medicina non cōtinetur sed in ꝑte sapiētie naturalis.

ᵈ Galieni vero. In hac ꝑte q̄rta p̄mo declarat intētōem galieni sup cā doloris i sensu tact⁹. Scđo in alijs sensib⁹ ibi [Et in quodā] ¶ In p̄ma ꝑticula dicit ꝙ cū intētio galieni sup cā doloris verificat̄.i. vere ⁊ diligēter inq̄rit̄ ip̄e ad hoc reducit suā intentionē ꝙ cā essentialis doloris est tm̄ vna ⁊ nō plures.s. solutio ꝯtinuitatis ita ꝙ caliditas n̄ facit dolorē neqꝫ frigiditas: nisi qꝛ soluit̄ ab his ꝯtinuū. Verbi gr̄a dolor fit a frigiditate qꝛ fortit̄ īspissat ⁊ coadunat ꝑticulas mēbri dolētes. Ad q̄rū coadunationē seq̄tur induბic ꝙ vicine ꝑtes ad īspissatas trahūtur ⁊ a suis ꝓprijs sepant̄ locis. vt si tunica intrīseca stomachi īspisset̄ ⁊ coadunet̄ trahit ad se tunicā exteriorē cui colligata ē. Sed a caliditate gn̄at̄ dolor quia spgit aut rarificat separās ꝑtē a ꝑte ⁊ a cētro deducēs ad circūferentiā. ¶ Attēde p̄mo ꝙ galien⁹ in plurib⁹ locꝭ duas dicit eē cās doloris.s. malā cōplexionē diuersā ⁊ solutionē ꝯtinui vt duodecimo de ingenio sanitatis capl'o nono. ⁊ scđo regiminis acutoꝝ cōmēto p̄io. ¶ Attēde scđo ꝙ ip̄e scđo de iterioꝛib⁹ capi. q̄rto tres asserit eē cās doloris. Ait em̄ ibi. Quedā doloris sp̄es nascit̄ in mēbris ꝓpter malā ⁊ diuersā ꝯplexionē eis nociuā etsi nihil exteri⁹ patiātur. Est ⁊ alia sp̄es q̄ fit ꝓpter extēsionē: q̄ sp̄es non est semp ꝓpria illi mēbro in quo est. sed est aliqn̄ ꝓpt̄ aliud mēbrum vicinū. Itē est alia sp̄es q̄ est ꝓpter quodlibet ad mēbrū veniens sicut illud quo cōprimitur vel frāgit̄ vel pūgit̄. Sꝫ paulopost eodē capl'o reducit has tres ad duas. Ait em̄. Sed ego scio ꝙ in mltis locis dixi in hoc libro ꝙ primitiue sp̄es doloris duob⁹ modis sunt. vn⁹ cōplexiōis subita mutatio. ali⁹ sepatio iūcture: sꝫ qđ hic dixi supiorib⁹ nō est ꝯtrariū: qꝛ mēbra q̄ extēdūtur vel ea q̄ cōprimūtur vel ea q̄ frangunt̄ nō habēt dolorē: nisi qꝛ cōtinuatio eoꝝ disturbata est. ¶ Attēde tertio ꝙ sicut reducit hic cām doloris ex distensiōe ad cām doloris ex solutōe ꝯtinui: sic quarto simplicis medicine capl'o scđo reducit cām doloris ex mala ꝯplexiōe diuersa ad cām doloris ex solutione ꝯtinui: declarans illic ꝙ caliditas ⁊ frigiditas nō inducūt mordicatiōes neqꝫ dolorē: nisi qꝛ soluūt cōtinitatē ꝑticule dolētꝭ. Caliditas q̄dē corrodēdo. frigiditas ꝟo congregādo ꝯgregatiōe ad quā seq̄tur sepatio. Ait em̄ ibi. Calidū nō mordicat nisi ex hoc ꝙ ipsū corrodit. Et paulo post đ dolore illato a frigido loquēs dicit. Mēbra lenia sꝫ q̄b⁹ cū aggregātur ⁊ exprimūtur accidit vt exprimantur eoꝝ hūiditates ⁊ disrūpant̄ eorū ꝑtes. Et q̄rto morbi capitulo sexto dicit ꝙ frigidū facit dolorē: qꝛ sꝫ ꝯtūdit ⁊ frāgit. ¶ Attēde q̄rto ꝙ auerroys directe ꝯdicit galiēo sup hac materia. 44. capitulo tertij colliget dicēs. Solutio continuitat̄ nō est cā doloris sicut dicit galienus. Sꝫ solutio cōtinuitatis ē cā cōplexiōis q̄ facit dolorē. qđ est qꝛ solutio ꝯtinuitatis ē cū malo motu ⁊ ꝯueniēs est vt talē motū seq̄tur mala ꝯplexio. Et in eodē capl'o ꝯdicit p̄ncipi dicēs. Neqꝫ ēt sūt cāe doloris due res sꝫ videlꝫ solutio ꝯtinuitat̄ ⁊ caliditas ⁊ frigiditas sic dicit errās auicenna. Qđ ē q̄a iā đclaratū ē i libro đ aīa ꝙ iste sensus sentit excellētias oēs sꝫ q̄ttuor q̄litates: h̄ ē caliditatē frigiditatē siccitatē ⁊ hūiditatē. g̊ dolores nō fient neqꝫ sentiēt̄ ab eo sensu: nisi qn̄ supabūt sua ꝓp̄a sēsata sic accidit alijs sensib⁹. hec ille. Int̄ has opiniones p̄ncipis opinio ꝟisil'ior mihi videt̄. qꝛ sicut mala diuersa ē sēsibile ꝑ se: sic solutō ꝯtinui sꝫ nūero ꝯp̄hēsa int̄ sensibilia cōia pl'ib⁹ sensib⁹ ē sensibile ꝑ se: ⁊ cū sensus ei⁹ sit cū lesiōe ē ꝓ certo dolor. ¶ In scđa dic̄ ꝙ galien⁹ i q̄dā libro ei⁹ intm̄ ꝓcessit sup đclaratiōe cāe doloꝝ ꝙ currere fecit iter medicos opinionē ꝙ oīa sēsibilia excellētia sensib⁹ ꝓprijs iferūt dolorē ꝓpt̄ sepationē ꝑtis a ꝑte. vel ꝓpt̄ coadunatōē ꝑt̄ cū ꝑte ad quā seq̄t̄ sepatio: qꝛ ꝑtes coadunate t̄hūt sibi ꝑtes ꝓxias sepantes eas a ꝓp̄is locꝭ. Et h̄ tractat galien⁹ q̄rto morbi ca. 6°. dicēs. Gust⁹ ꝟo patit̄ dolorem ex amaro acetoso pōtico ⁊ acuto. qm̄ vnūq̄dꝫ hoꝝ sepat iūcturā. sil'r patit̄ odorat⁹ ex fumis saliētib⁹ ab hmōi saporib⁹ eo ꝙ separāt iūcturā. Audit⁹ ꝟo patit̄ nocumētū ex aspa voce ⁊ magna ⁊ veloce q̄ i tonitruo īueniūt̄: ꝓpt̄ h̄ mlti ex h̄ auditū amittūt qꝛ istꝫ audit⁹ ex fortitudie vocꝭ corrūpit̄. Visus ꝟo patit̄ ex splēdidissimo luie eo ꝙ dispgit sp̄m visibilē. Palā g̊ ē passiōes ⁊ dolorē fieri in oīb⁹ sensib⁹ si sepēt̄ ⁊ icidāt̄ si q̄dē fortit̄ ⁊ subito ⁊ ꝯtinue existat. hec ga. Hui⁹ sn̄ie meminit h̄ p̄nceps dicens nigrū visui inferre dolorē ꝯgregatione supflua. albū disgregatōe: ⁊ amarū salsū acetosū gustui dispsiōe: pōticū ꝟo coadunatōe. Et sic i odorib⁹ q̄ sapores sequūt̄: ⁊ sil'ib⁹ differētijs ac sp̄eb⁹ distingui solēt. Et ex sono forti dolet audit⁹ dispsiōe ꝓpt̄ fortitudinē mot⁹ aeris cū obuiat samach. Et ē samach seu asamach nomē arabicū significās viā tortuosā auris. Et ē samach in aure sicut pupilla i oculo. Iuxta illđ p̄ncipis tertij quarta capl'o primo. Et asamach ē sicut foramen vuee.

ᵉ Certa aūt. In hac ꝑte q̄nta p̄io exp̄mit p̄nceps suā sn̄iam sup cāis doloris. Scđo remittit ꝟificationē ei⁹ phie nāli. ⁊ ꝓbat eā trib⁹ rōnib⁹ ex q̄bus īfert intentū ibi [Huius autē] Tertio notat duo circa dolorem ¶ In prima ꝑticula dicit ꝙ certa dictio in hoc (ibi [Et dolor quidē] mō est id ē vera sentētia seu ꝯclusio ē sup causis doloris vt complexionis mutatio genus ponat̄ ex quo dolor essentialiter ꝓuenit.i. vt mala cōplexio diuersa ponat̄ causa ꝑ se et gen⁹ ꝓpriū cāe doloris licꝫ solutio ꝯtinuitat̄ cū ea ꝯtigat ¶ In scđa dic̄ p̄io ꝙ declaratio hui⁹ materie verificata.i. veris rōnib⁹ deducta nō attinet medicine sꝫ phie naturali.

Et ideo ad ipsius sūmam id est sūmariaz declarationez parūper innuemus id est insistem⁹ tribus rationibus philosophicis. Prima ratio ē Dolor est aliquādo in mēbro dolente consimiliū partiū solutione continuitatis nō existēte in mēbro cōsimili. vt si neruus infrigidet superficie tenus τ inde separetur ab alio mēbro ꝓximo dolor est in neruo: et solutio continui ē in mēbro cōposito ex mēbro sibi proximo. Sed impossibile est ꝙ dolor sit propter solutōnem continui in aliquo mēbro ī quo nō est solutio continui ergo mala cōplexio est vna de causis per se doloris. Secūda ratio. Frigus facit dolorem in parte illa quam constringit coadunat et infrigidat. Sed solutio cōtinui ꝓpter frig⁹ nō est in parte illa quaz refrigerat sʒ est in ptibus circūuicinis q̄ separātur a partib⁹ ex frigore coadunatis. ergo mala complexio est causa per se doloris sicut solutio cōtinui. Tertia ratio est. Dolere indubie est impressorē contrarium sentire: ob hoc enim quia est ꝯtrariū dolere facit Nōne vides ꝙ si q̇s senserit frigus corrūpens complexionez eius ſm ꝙ cōplexionem corrumpit dato ꝙ per ipsum solutio continuitatis non euenerit hoc est sentire. An igitur istud sentire erit contrarium et an erit dolere faciens quasi dicat non est dubiuz quin sic. Ex his concludit ꝙ mala complexio diuersa subito adueniens est causa doloris sicut solutio continui.

¶ In tertia particula dicit primo ꝙ dolor turbidat id est est excitat τ cōmouet caliditatem: quia ad locū doloris copiose fluūt spirit⁹ τ sanguis vnde dolor augetur. Scdo dicit ꝙ quādoq3 post dolorem remanet in mēbro sensibili q̄daz formicatio que sensum habet doloris: id ē sentitur quasi esset dolor. non tamē est dolor certus id ē notabilis ꝑmanentie seu durationis: ita vt egeat medicamine ad sui remotionē: sed est ex summa id est de numero rerū que per se sine adiutorio resoluūtur. Et torpidus q̇dez id est iners et inexptus medicus nesciens quādo medicamīe opus est τ quādo non laborat ī medicando eam et nocet ei quia cōmouet corpus aut partem dolentez sine necessitate.

¶ De causis cuiusq3 doloris. Capitulum. XX.

d Dolorum genera que τc̄. In hoc capitulo primo numerat ꝑnceps quindecim genera dolorum habentium nomina sc3. Pruritiuū Asperatiuum Pungitiuum Extensiuū Compressiuum Contusiuum Frangitiuū Laxatiuum Perforatiuum Acualem Stupefactiuum Pulsatiuū Grauatiuum Fatigatiuum. Mordicatiuum. Secundo exequitur de causis cuiusq3 eorum sigillatim ibi|Causa aūt|

b Causa autem pruritiui. In hac parte scda que est de causis quindecim generū doloris primo agit de causa pruritiui. Scdo asperatiui ibi|Et causa doloris asperatiui| Tertio pungitiui ibi|Et causa doloris pungitiui| Quarto extensiui ibi|Extensiui vero| Quinto compressiui ibi|Et doloris quidem| Sexto contusiui ibi|Sed causa| Septimo frangitiui ibi|Et causa doloris frangitiui| Octauo laxatiui ibi |Causa vero doloris laxatiui| Nono perforatiui ibi|Et perforatiui| Decimo acualis ibi|Acualis vero| Undecimo stupefactiui ibi |Et stupefactiui| Duodecimo pulsatiui ibi|Causa vero doloris pulsatiui| Tredecimo grauatiui ibi|Et dolores quidem grauatiui| Quartodecimo fatigatiui ibi|Fatigatiui autez| Quintodecimo mordicatiui ibi|Et mordicatiuus|

Ideoq3 ad ipsius summā parūper innuem⁹. Dicem⁹ igit ꝙ cū dolor est similiū partiū in mēbro dolente τ continuitatis solutio nullo mō siliū erit partium: sed dolorez in dispositionibus in quib⁹ cōtinuitatis non existit solutio nō ꝯtingit inuenire ꝓpter cōtinuitatis solutionem imo ꝓpter cōplexionis malitiā. Et etiaz frigus facit dolorē vbi cōstringit τ adunat et oīno vbi infrigidat. τ solutio quidez ꝯtinuitatis ꝓpter frigus nō ē vbi infrigidat imo in extremitatibus locorū infrigidatoꝝ. Ampli⁹ dolor ꝓcul dubio ē cōtrariū subito ipressorē sentire: vnde qr ipē ē ꝯrius ē dolere faciens. Nōne vides ꝙ si q̇s frigus ꝯplexionē corrūpens senserit vñ cōplexionē corrūpit τ fuerit sicut non accidēs ꝓpter ipm cōtinuitatis seꝑatio istud sentire est: an erit cōtrariuz τ an dolere faciēs. Ex hoc itaq3 scies ꝙ mutatio cōplexiōis subito causa existit doloris queādmodū solutio cōtinuitatis. ¶ Et dolor q̇dez caliditatē turbidat et fit dolor fortior. Est etiā cum post dolorē remanet res q̄ sensuz doloris habʒ nec tñ est dolor cert⁹: sʒ est ex sūma rerū q̄ per se resoluūtur. τ torpidus quidē in medicādo laborat τ nocet ei.

¶ De cāis cuiusq3 doloris. Ca.XX.

d Dolorum[a] genera que noīa habēt hec sunt pruritiu⁹ asperatiu⁹ pūgitiuus extensiuus compressiuus contusiuus frangitiuus laxatiuus perforatiu⁹ acualis stupefactiuus pulsatiuus grauatiuus fatigatiuus mordificatiuus. Ista qd̄ sunt quindecī genera. Cā[b] aūt pruritiui doloris est hūor acris acutus aut salsus. ¶ Et cā doloris asperatiui est hūor asp. ¶ Et cā doloris pūgitiui est humor qui panniculum in latitudinē extendit sicut eius separans continuitatem. Et est cum in sensu non est equalis: aut propterea ꝙ illius super qd̄ extenditur pānīculus: aut illius qd̄ ex eo inuestitum est partes in duritie τ lenitate nō sūt similes: sicut furcula panniculo qui super costas est inuestitus cū apostema in plenresi ad suꝑiorem eius trahit ꝑtem: aut non sunt ipsius ꝑtes in suo motu siles sicut difragma illi pāniculo: aut ꝓpterea ꝙ partes corꝑis membri nō similantur: aut propter naturā: aut propter nocumētuz qd̄ alicui accidit suarū partiū τ non alijs

¶ In pria particula dicit ꝙ causa puritiui doloris est humor acris id ē acetosus sicut phlegma acetosum aut melancholia acetosa. vel humor acutus sicut cholera citrina vel cholera adusta. vel melāncholia adusta. vel humor salsus sicut phlegma salsum. Et iste dolor cōmuniter euenit prope cutem sicut in scabie pruritu et morphea et eo sepissime verant leprosi ¶ In secūda particula dicit ꝙ causa doloris asperatiui ē humor asp. i. solitus exasperare superficiem membrorū Iste dolor sepe fit in ligua ex masticatione ponticorum et stipticorum et ex humoribus acutis ꝑuenientib⁹ ad eā: et ī trachea arteria: τ ocul ex flatu boree puluere aut fu(mo). ¶ In tertia ꝑticula dicit primo ꝙ causa doloris pungitiui est humor extendens panniculum in latum separando sui continuitatez. Et talis coiter in pleuresi fit τ ē accidēs inseparabile vere pleuresis. Scdo dicit ꝙ iste dolor qñq3 non est equalis in sensu id ē nō vniformiter sentit ſm omnes partes pāniculi sub eadem fortitudine ꝓpter alteraʒ triū causaꝝ. Pria est ideo ꝙ ꝑtes illi⁹ mēbri super qd̄ panniculus extēditur aut qd̄ pāniculo est iuestitū non sunt siles in duricie et lenitate vt ꝑos furcule nō equalit se exhibet pāniculo tegēti costas interius in pleuresi q̄ tendit ad partes ipsius superiores q̄ min⁹ dure sunt inferioribus: imo est acutior in partibus panniculi tāgentibus furculaz. Secunda est ideo ꝙ partes illius membri super quod panniculus extenditur non sunt similes in suo motu illi membro: neq3 similes inter se: sicut dyafragma non est simile in motu pāniculo tegēti costas: imo pāniculus tegēs costas mouet ab interiorib⁹ ad exteriora in aspiratiōe τ ab exterioribus ad interiora in expiratiōe: sed in aspiratiōe diafragma mouet ad inferiora τ in respiratōe ad superiora. Tertia ē ideo ꝙ partes corpis mēbri sc3 pāniculi in quo ē dolor pūgitiuus nō sunt adinuicem similes: sed dissimiles in sensu vel naturalit vel ex accidenti. Naturaliter quidem vt diafragmatis partes centrales sunt neruose vehementis sensus et circunferentiales carnose minus sensibiles Ex accidēti vero sicut si panniculus aliquis vlcera habuerit post quorum consolidationem pars eius cicatrisata callosa manserit et velut insensibilis et alie partes in sua manserint sensus viuacitate. ¶ Attende ꝙ archigenes describens dolorem pungitiuum dixit ꝙ est ille qui fit in interioribus corporis. Quem corripit galienus secundo interiorum capitulo nouo dicens. Item cū diceret dolorem pungitiuum esse in interioribus corporis non

¶ Extensiui vero doloris cā est vētositas: aut humor qui neruū aut musculū extendit ac si ipsuz ad suas trahat extremitates. ¶ Et doloris quidem compressiui causa est materia q̄ mēbro suū coangustat locū: aut ventositas que ipsum coāgustat ⁊ fit q̄si desuper comprimeretur ⁊ contunderetur. ¶ Sed causa cōtusiui doloris est materia que inter musculum ⁊ suum panniculum resoluitur: ⁊ panniculū extendit: ⁊ continuitatez soluit panniculi cū lacerto qui inter panniculū existit ⁊ mēbruz. ¶ Et causa doloris frangitiui est materia aut ventositas que interponitur media int̄ os ⁊ panniculū qui tegit ipsum: aut frigus quod illū panniculū fortiter stringit. ¶ Causa vero doloris laxatiui est materia que carnē musculi extendit ⁊ nō ipsius chordā. Et hic quidem neqȝ vocatus est laxatiuus nisi propterea ꝙ musculus neruo laxior existit ⁊ panniculo. ¶ Et perforatiui doloris causa est materia grossa: aut ventositas que retinetur inter tunicas membri duri ⁊ grossi sicut corp⁹ intestini colon que incessanter ipsuz rumpit ⁊ in ipsum penetrat stimulādo ac si terebro perforaret. ¶ Acualis vero doloris causa est ipsa eadez materia in illiusmodi membro: sed est retenta in hora qua rumpit. ¶ Et stupefactiui doloris causa ē aut fortis frigoris cōplexio: aut pororū penetrationis spiritus sensibilis q̄ ad membrum venit clausura cum ligatura: aut receptaculorum repletio. ¶ Causa vero doloris pulsatiui est apostema calidum ⁊ non frigidum. Frigidum enim quocunqȝ modo fuerit siue sit durum siue molle dolorē nō efficit nisi in calidū ɔuertat̄. Neqȝ etiā dolor pulsatiu⁹ ex apostēate calido accidit nisi hoc mō. scȝ cū apostema ɔtigerit ⁊ membruz qđ ei est vici-

rectum dixisse dicim⁹. is enī dolor pellicularū ⁊ nō corpis iterioris ꝓpri⁹ est. ¶ In quarta dicit ꝙ cā doloris extensiui est ventositas vel humor extendēs neruū vel musculū ac si traheret ip̄m ad suas extremitates. ¶ Attēde p̄mo hic ꝙ tripliciť dici pōt dolor extensiu⁹. P̄rio generaľr oīs dolor ex sup̱flua tensione genit⁹ soluente ɔtinuuz in quocūqȝ mēbro fuerit et a quacūqȝ cā p̱cesserit siue extrinseca vt est tensio in tortu ris gehennalibus. siue itrinseca vt est tensio chordaruz ex repletiōe superflua humorū. Scđo specialiť dolor p̱ueniens a causa itrinseca humorali vētosa aut aquosa interclusa alicui mēbro ⁊ superflue extendente ip̄m. ⁊ talis dolor est ī apostematib⁹ calidis ⁊ in alchitez timpanite. Tertio specialius pro dolore muscľi aut nerui ex ventositate vel humore ei intercluso extēdente ip̄m q̄si traheret ip̄m ad suas extremitates id est versus suas origines vľ ad suas extremitates laterales ingrossando scȝ neruū vel musculū fm latū. ⁊ talis dolor appet ī spasmis. ⁊ de tali videť hic loq̄ princeps. ¶ Attēde. 2. ꝙ archigenes visus est appropriasse dolorē extensiuū epati: sicut galien⁹ refert ⁊ reprobat scđo interioꝝ capľis. 10. ⁊. 11. ¶ In q̄nta dič ꝙ cā doloris cōpressiui est materia aliq̄ hūoralis vētosa: aut alia coangustans locū mēbri alicui⁹ quasi cōprimēdo vel ɔtūdendo ipsuz desup̱ id est sup̱ficieteř occurrēdo. talis dolor pōt a cā extrinseca fieri: ⁊ ab intrinseca vt mēbro vno cōprimēte aliud vľ hūore aut fece vel lapide aut vento: vel aliquo tali. ¶ In sexta dicit ꝙ causa doloris ɔtusiui est materia dissoluta ⁊ dilatata inť musculū ⁊ panniculū quo coop̱iť extēdens panniculū ⁊ soluēs cōtinuitatē vel ɔtiguitatē q̄ oȝ esse inť musculū ⁊ panniculū ei⁹. Hec species doloris euenire solet his q̄ lōgo tp̱e dimiserūt exercitiū sibi ɔsuetū cū quasi subito redeūt ad illō. vt lusorib⁹ palme q̄ iā diu dimiserūt ludū ⁊ redeūt ad ip̄m sine gradatiōe vident̄ mēbra motiua quasi ɔtusa vel baculis p̱cussa ꝓpterea ꝙ hūiditates ex ocio collecte in musculis extendunť ⁊ dilatanť sep̱antes musculuȝ a suo ꝓprio panniculo. ¶ In septima dicit ꝙ cā frangitiui doloris ē materia aliq̄ humoralis aut vētosa inclusa inť os ⁊ pāniculū ei⁹ quo coop̱iť vehementť opprimēs dictū panniculū: aut frigiditas intensa fortiť ɔstringens eū. Ex hac enī oppressiōe vel ɔstrictiōe sentit panicul⁹ coop̱iens os dolorē similē illi q̄ pāniculo ɔtigit q̄n frangiť os eo cooptū. Et iō diciť dolor frangitiu⁹. Et taľ sepe ɔtingit in tipo quartanarū. ¶ In octaua dič ꝙ cā doloris laxatiui est materia extēdens carnē musculi sine chorda ei⁹. Et dř laxatiu⁹ q̄ caro in quo fit est mollior ⁊ magis laxa q̄ neru⁹ aut panicul⁹. Nō ergo dř laxatiu⁹ ab op̱e qđ facit: ȝ a mēbro in q̄ fit. scȝ a media musculi p̱te q̄ carnosior est mollis ⁊ laxa q̄busdaȝ resp̱sa villis. ¶ In nona dicit ꝙ cā p̱foratiui doloris est materia grossa vel ventositas retenta inť tunicas mēbri duri ⁊ grossi: sicut intestini colon penetrās in ip̄m ⁊ rūpens ip̄ius ɔtinuitatē cū stimulatiōe ⁊ pūctione ac si mēbrū illud terebro p̱foraret. Et talis dolor fit in cholica ⁊ yliaca. Hoc dolore semel vexat⁹ ē galien⁹ vt ip̄e meminit. 2. interioꝝ. c. 4. dicēs. Sȝ ego scio ꝙ q̄dā tp̱e passus sū tā magnū dolorē ꝙ arbitrabar interiora ventris terebro perforari. precipue in loco qui est via vrine inter renes ⁊ vesicā. vnde cū oleo clisterisatus cū magno dolore humores velut liquidū vitrū emisi simile ⁊ ī liquore ⁊ in colore. ¶ Attende ꝙ dolor proprie dicitur perforatiu⁹ qui fit ab aliquo acuto exterius vel interius perforante. Et dolores cholice ⁊ yliace dicuntur perforatiui similitudinarie quia sentitur in eis dolor similis dolori illato ab aliquo acuto pungitiuo: ȝ eorū materia sit vt plurimū phlegma vel ventositas carēs acumine. ¶ In decima dicit ꝙ cā doloris acualis est ipsa eadē materia grossa vel ventositas reclusa in simili membro: sed est retenta id est fixa vt clauus vel acus ī hora qua rumpit continuitatem illius mēbri. Et dicitur acualis: quia similis ē dolori qui fit ex pūctura acus: ⁊ non extenditur hincinde sicut dolor similis perforatiōi terebri. Et talis dolor quandoqȝ inuenitur in cholica ⁊ yliaca sicut p̄or dolor. Iuxta illud galieni secundo interiorum capitulo quarto. Sed in isto dolore inuenimus infirmū se manifestantē pati dolorē veluti si terebello perforaret. Alij quasi spinas vel acus esse ibi infixas qui dolor locū patientē grossum indicat. ¶ Attende ꝙ licet dolor acualis quandoqȝ reperiatur in cholica: frequentius tamen in calculo renū reperiri solet. ⁊ numeratur ex signis quibus ille calculus differt a cholica. Iuxta illud principis tertij decimasexta tractatu tertio capitulo decimo. Dispositio autē doloris diuersificatur in eis quantitate. quoniam ille qui est lapidis est paruus quasi sit acus: ⁊ cholic⁹ est magn⁹ id est extenditur in plures partes. ¶ In vndecima dicit ꝙ tres sunt cause doloris stupefactiui. Prima est vehemētia frigoris sensibilibus membris superueniens: sicut in hyeme vehementer frigida sepe dolemus manus ⁊ pedes: ⁊ sentimus eos velut stupidos vel dormitatione oppressos. Secunda est clausura viarū ex ligatura vel cōpressione extrinseca per quas transit spiritus sensitiuus ad membra sensus. vt cū diu tenemus membrū aliquod fortiter ligatū vel tibiā tibie superpositā cū cōpressiōe sentimus inde dolorē similē formicatiōi vel dormitatiōi q̄ stupefactiu⁹ appellari solet: q̄ est via in stuporē que est priuatio vel ablatio sensus. Tertia est repletio receptaculoꝝ. id est porositatuȝ neruoꝝ ex humiditatib⁹ oppilantibus ea non ex toto: quia tunc auferrent sensuȝ ⁊ motū ⁊ inducerent palysim sed in p̱te. Similiū causarū meminit gaľ. 4. morbi. c. 5. dicens. Absoluta vero ɔgelatio toti corp̱i accidit: ⁊ maxime pedibus ⁊ manib⁹. est tm̄ cōposita ex duricia sensus ⁊ mot⁹. Sed palā est cām ei⁹ esse frigiditatē aeris ⁊ constrictionē neruosoꝝ corpoꝝ. Vel palā etiā est ꝙ cā eius est piscis quidā qui merica id est torpedo diciť si tangatur. Or si cōgelatio p̄ter hec eueniat necessario cā ei⁹ erit ociositas vľ multitudo grossoꝝ ciboꝝ ⁊ viscosorū. ⁊ negligētia purgādi corp⁹ qđ solitū erat purgari. ¶ Attende ꝙ archigenes dolorē congelatiuū neruis appropriauit quē corripit galien⁹ scđo interioꝝ capľo. 2. P̄rio q̄ ɔgelatio non solū neruis euenit: ȝ etiā venis lacertis pelliculis ⁊ cuti. Scđo: q̄ cōgelatiu⁹ dolor nō solū neruo p̱tinet: ȝ etiā ceteri dolores. Tertio q̄ dolor ɔgelatiu⁹ nō est dolor tm̄: sed dolor ⁊ cōgelatio simul. sicut vuln⁹ cū tumore nō ē morbus vnicus: sed duplex morbus. scȝ tumor ⁊ vulnus. ¶ In duodecima dicit p̄mo ꝙ cā doloris pulsatiui est apostema calidū ⁊ nullū frigidum apostema siue durū fuerit vt sclirosis. siue molle vt vdimia generat istū dolorem nisi fiat calidum per putrefactionem aut adustionem. Secundo dicit ꝙ apostema calidum non infert istum dolorem nisi cum fuerit

prope membrū sentiens circa quod sunt arterie que semp pulsant ⁊ qn̄ membra sunt sana non sentitur arterie motus a membro sensibili sibi ꝓximo propter eius profunditatē scʒ quia arteria profūdatur in proprio loco non exiliens cū impetu in membrū sensibile. Sed quando mēbra infirmantur apostemate calido vehementer ⁊ impetuosius solito dilatantur arterie proxime apostemati propter ebullitionē caloris extranei: ⁊ tūc membrū sensibile ꝓximū sentit eum dolore pulsum arterie. ⁊ dolor talis pulsatiuus dicitur propter hanc causam. Hanc sententiā memorat galienus secundo interiorū capitulo tertio dicens. Pulsare vero absq̧ dolore nō est nisi in arteriis cū animal viuū est. Sʒ cū patitur phlegmones siue erisipilaʒ siue vulnera tunc pulsus vere cum dolore sentitur. Sed antea cū sanuʒ corpus fuerit non sentit pulsare suum sine dolore: quanto minus cum dolore. hec galienus Sed miruʒ videtur ꝙ medicus tangens arteriam deforis sentit pulsum eius ⁊ pars sensibilis arterie proxima non sentit ipsum: nisi esset ꝙ in pulpis digitoꝝ quibus pulsum palpat medicus sensus est viuacissimus. nō sic aūt est in partibus sensibilibus arterie iuxtapositis. ¶ Attende ꝙ non in omni calido apostemate est dolor pulsatiuus. Iuxta illud galieni nūc allegato capl'o. Itē in calido apostemate videmus arteriam absq̧ dolore aliqn̄ moueri: neq̧ est cū dolore: nisi qn̄ apostema magnū est. Et paulopost eodē capl'o dicit ī pipneumonia ⁊ vera pleuresi non fieri pulsatiuū dolorē nec in apostematibus epatis ⁊ renuʒ. ¶ In decimatertia tangit duas causas doloris grauatiui. Prima est apostema in membro nō sensibili sicut in pulmone rene ⁊ splene. Nā tale apostema suo pondere tendit inferius trahens secū membrū in quo est per sensibilē fasciā circūdantē ipm ⁊ ꝑ suspēsoriū a quo oritur fascia. ¶ Attende ꝙ hec locutio non est bene propria. Et membrū inferius trahitur per sensibilē fasciaʒ. q2 membrū apostemosum grauitate sui apostemat̄ trahitur inferius ⁊ non per fasciam: sed expone ꝙ trahitur id est trahi sentitur per fasciā ⁊ suspensoriū: vel trahitur per fasciā id est simul cum fascia ⁊ cū suspensorio. Et quia in tali tractione fascia ⁊ supēsoriū superflue extenduntur sentiunt ex pondere doloreʒ qui dicitur grauatiu'. Et intellige per fasciā panniculū quo membrū inuoluitur: ⁊ per suspēsoriū ligamentū neruosum quo sustinetur suspensum. Secūda causa est apostema existens in membro sensibili ex se: sed sensus ipsius ab egritudine mortificatus est vt cancer inueteratus in orificio stomachi non facit ibi dolorē. q2 sensuʒ ei' destruxit: sed sentitur ex eo dolor grauatiu' in ore: q2 suo pondere trahit ad se linguā v̄sus inferiora. Hūc dolorē approbauit archigenes spleni: sed rep̄hendit̄ a gal'. 2. interioꝝ. c. 12. dicēte. Et nescio q̄re h' nomē ꝗue soli spleni iposuit. Nōne audiuit hypocratē dolorē renū dicēteʒ grauē esse. ¶ In q̄rtadecia dic̄ pmo ꝙ cā doloris fatigatiui ē q̄druplex. Pria ē labor. i. exercitiū imoderatū. Iux̄ illō gal'. 3. de regimie sanitat̄. c. 3. Sed decens est iuuenē exercitabilē sepe peccatū incidere qō labor nuncupatur. Et vocari solet huiusmodi dolor fatigatio laboriosa Et quiete curat̄: nec eget altero auxilio. Iuxta illud hypocrat̄ amph'. 2ª. In oī motiōe corporis cū ceperit quis dolere quiescere statim remediuʒ est. Scōa ē humor extēdens supflue ꝑtes corpis. ⁊ vocat̄ dolor inde ꝓueniens fatigatio extensiua in qua corpus sentit̄ vt fractū cū calore ⁊ extēsione. Iuxta illud p̄ncipis primi tertia doctrina scōa capl'o duodecimo. Extensiuā vero habens sentit corp' suū quasi fractū ⁊ sentit calorē ⁊ extensionē ⁊ abhorret motū. Et ipsa quidē est ex superfluitatibus retētis in musculis q̄ tn̄ bone existūt l'be ⁊ nō est in eis mordicatio. Tertia ē ventositas ⁊ dolor ex ea ꝓueniēs appellatur inflatiua fatigatio. Et hec sepe accidit ex somno incōpleto. Et differt a precedenti: quia corpus in hac nō vexatur grauitate: cū sit eius materia leuis. Iuxta illud principis capl'o nunc allegato. Inter eas vero existit separatio cū dispositione grauitatis ⁊ leuitatis. ⁊ ipsa etiā multotiēs accidit ex somno nō completo. Quarta ē hūor acutus mordicatiu' ⁊ dolor hinc nascens vlcerosa fatigatio appellatur Iuxta illō galieni secūdo de interiorib' capitulo duodecimo. Vlcerosus labor fit ex multitudie superfluitatū subtiliū ⁊ acrium id est acutarū que i exercitādo generātur: duplici ex causa. Vel grossioribus supfluitatibus effusis ⁊ subtiliatis ⁊ non omnibus expulsis. vel liquata quadaʒ pinguedine vel carne molli. Necesse eni a talibus humiditatib' subtilib' ⁊ acribus pungi ⁊ velut perforari cutē ⁊ carnē vt horror ⁊ frigus qn̄q̧ innascantur cū fortiter acres ⁊ multe fuerint supfluitates. Secundo dicit ꝙ quandoq̧ simul cōponuntur alique ex fatigationibus seu lassitudinib' predictis. Et carū cōpositiones inferius declarabūtur in suis ꝓpriis loc̄. scʒ p̄mi tertia doctrina scōa. c. 12 Tertio dicit ꝙ ex summa cōpositionū id est de nūero cōpositarū lassitudinū est fatigatio apostemosa q̄ cōponit̄ ex extēsiua ⁊ vlcerosa. Has fatigationū species tā simplices q̄ cōpositas memorat galien'. 3. de regimine sanitat̄. c. 3. dicens. Sūt aūt q̄ emiscēt has simplices dispositiones vt sint differentie laboꝝ septē. Tres simplices. tensiua: vlcerosa: ⁊ inflāmatiua. Et q̄ttuor cōposite. tēsiua vlcerosa: tēsiua iflāmatiua: vlcerosa iflāmatiua. ⁊ cū oēs tres sil' ꝯueniūt. ¶ In deciaq̄nta dic̄ ꝙ cā doloris mordicatiui ē humor acute q̄litat̄ vt cholera rubea vel adusta vel prassina vel eruginosa ⁊ melancholia adusta ⁊ phlegma salsum ⁊ sanies. De isto dolore dixit archigenes vt galienus recitat secundo interiorum capitulo sexto. Qui autem sunt mordentes significant partem illius loci esse infirmam ⁊ partem non: qui autem sunt in concauitate necessario sunt mordētes. Et galienus dicto libro capitulo vndecimo quo ad aliq̄d reprobat ⁊ quo ad aliquid approbat dicta archigenis super hoc dolore dicens. Similiter cum dolorē mordicatiuum diceret non stabilē in quolibet loco profundi corporis videtur contra veritatem dixisse. Qz autem postea dixit ꝙ dolor mordicatiuus significat partem loci esse egram ⁊ partem sanam est possibile hoc fieri in profundo corpore in loco quidem ossibus vicino ⁊ in loco qui circundans est causa cuius doloris materia est acuta roditiua partis sensibilis corporis.

¶ De causis sedādi dolorē. Ca. XXI.

Causa[a] quietis doloris est aut qō cāe ex q̄ ꝓuenit existit ꝯriū ⁊ ipaʒ euacuat sic anetū ⁊ lini semē cū sup locū dolētē ex eis fit ēplastrū: āt cū quo mollificat̄ āt fit sōn' ⁊ sēsibil' vt' ad suā redit

¶ De causis sedandi dolorem. Capitulum. XXI.

c Causa q̄etis ⁊c̄. In h'. c. pmo nūerat p̄n. cās q̄et̄ doloris. Scōo oñdit q̄ ex eis ē vera ⁊ ꝓpa cā. ibi [Sedans tamē]

a In p̄ma ꝑte inuit ꝙ tres sūt cāe sedatiue doloris. Pria ē res ꝯria cāe doloris euacuās ⁊ expellēs ipaʒ: vt ēplastrū factū ex aneto ⁊ semine lini resoluit humores qui sūt causa doloris. Secūda est res mollificans id est laxans ⁊ debilitans animalē virtutem ⁊ somnum prouocans ⁊ redire faciens sensitiuam virtutem ad suam operationē id est ad sue operationis principium scilicet cerebrum. Vel vt alii libri habent est res quauirtus sensibilis sub

mergitur ⁊ dimittit operationē suā sicut inebriantia scꝫ vinū for
te copiose bibitū ⁊ similia. Hoc modo quidā normanꝰ presidens
parlamenti de tempore meo vehementer dolens in vesica ꝓpter
vlcera eius dolorē suū mulcebat per interualla. Nam cū longo
tempore de consilio medicoꝝ abstinuisset ab acutis: maxime avi
no forti ⁊ salsis
quibus prius
vti cōsueuerat
videns ꝙ non
sanabatur nec
dormire pote-
rat rediit ad v-
sum salsoꝝ ⁊
egregie bibit d
meliori vino vl
ꝙ ppe ebrieta
tē: deinde dor-
miebat somno
ꝓfūdo duabꝰ
aut tribꝰ horis
⁊ euigilatꝰ do-
lebat acerrime
deinde rebibe
bat post redor
miebat: et sic
breui viuēs tē
pore mortuꝰ ē.
Tertia est res i
frigidās ⁊ stu
pefaciens: vt
omnia narco-
tica tollentia sensum a membro: sicut opiū mandragora iusquia
(mus papauer.

operationē sic inebriātia: aut cū quo ī
frigidatur ⁊ stupidū fit sicut omnia
narcotica. Sedans [b] tamen certū
est primum. ¶ De eo quod pro-
uenit ex dolore. Capitulum. XXII

d Dolor virtutē dissol-
uit. Et membra a suis ꝓpriis
operationibꝰ prohibet adeo
vt membra spiritualia ab aeris ꝓhi-
beat attractione: aut eius disturbat
operationē: aut facit eū intersectū:
aut frequentem omnino non ſm na
turalē cursum. Et est cū in primis ca
lefacit membrū: ⁊ postea infrigidat
per illud quod resoluit ⁊ vincit de spi
ritu ⁊ vita. ¶ De causis de
litiarum. Capitulum. XXIII

d Delitiarū [a] quoqꝫ cau

b In secunda dicit ꝙ causa sedatiua doloris
certa id est vera ⁊ proprie dicta est sola prima: ⁊ alie due sunt mi-
tigatiue per accidens. secūda quidē quia somni prouocatione li-
gat sensum nihil imprimens in partē dolentē. tertia vero q suo
frigore sensum mortificat. ¶ Attēde ꝙ galienus quinto simpli-
cis medicine. c. 20. causas enumerans sedatiuas doloris de secū
da hic tacta nullā facit mentiōē. potest enim sufficienter sub ter
tia cōprehendi cū dolorē mitiget auferendo sensum a parte dolē
te queadmodū tertia. Sꝫ tm̄ duas assignat cās sedatiuas dolo
ris dicēs. Dico ergo ꝙ medicīa sedās dolorē alia est q̄ est sedās
vere: ⁊ alia est que dicitur ꝙ est ita tm̄: sicut si homo dicat in mor
tuo ꝙ dolor eius iam sedatus est ⁊ ꝙ nō est dolor. Deinde decla
rat has causas dicens. Et illa que est sedās dolorē vere est cuius
virtus calefacit in primo gradu: ⁊ est substantia in qua est hec vir
tus substantia subtilis. Illa autē que dicitur sedatiua ⁊ nō ē ita
est illa cuiꝰ virtꝰ est virtꝰ multe infrigidationis: ⁊ ita ꝙ ipsa stupe-
facit membrū ⁊ stupor fortasse erit priuans sensum. Consequen
ter remouet a causis mitigatiuis doloꝝ causas curatiuas egri-
tudinū quas īmiscent eis quidā velut causam tertiā dicēs. Me
dicine aūt que sanāt aliquā infirmitatē ⁊ sedatur dolor per hoc
ꝙ ipse sanant illā egritudinē non merentur vt dicantur sedatiue
doloris. Et illud est qm̄ hec res cōicat oībus medicinis sedanti-
bus aliquā ex egritudinibꝰ. Postea redit illic ad ampliorē decla
rationē prime cause dicens. Medicine igitur que sunt vere sedā
tes dolorē oportet vt sint subtiles: ⁊ cū hoc vt caliditas earū nō
sit maior quantitate que intenditur: sed euacuent ⁊ resoluant ⁊
rarificent ⁊ subtilient ⁊ maturent ⁊ faciant ꝓcedere omne quod
est coartatū retentū in membro cū quo est dolor siue humor cali-
dus sit aut humor viscosus aut humor grossus aut multus aut
inuiscatus in poris ⁊ meatibus minutis strictis: aut ventositas
frigida vaporosa multe grossitudinis nō inueniens liberationē
conuenientē ad exitū. Postmodū redit ad declarationē amplio
rem secūde cause dicens. Medicinarū aūt que qn̄ bibuntur faci
unt accidere ꝓfunditatē somni ⁊ nomināt eas ꝓpter hanc causā
multi hoīm sedatiuas doloris ⁊ faciētes somnū cōplexio est ſm
vltimū contraria medicinis que vere sunt sedatiue doloris. Et il
lud est qm̄ ipse infrigidant totū corpus ⁊ consequunt̄ ꝙ stupefa
ciūt sensū. ꝙ si vltimet̄ hō ⁊ sumat ex eis sup̄fluū iterficiūt ipm̄.

¶ De eo quod prouenit ex dolore. Capitulum. XXII.

d Dolor virtutem ⁊c̄. In hoc capitulo tangit princeps tres
effectus doloris. Primꝰ est dissolutio seu deiectio virtutis
maxime vitalis ⁊ animalis. Cuius rei signū est ꝙ prima ⁊ maxima cau
sa sincopis ē dolor magnus vt ait galienꝰ duodecimo de ingenio cap̄. 9.
Et capl'o sexto eiusdē ait. Quid dicā de dolore cū eo augmētato spiritū
deficere videamus: quibus oībus egri in sincopin incidunt ⁊ aliī moriū
tur. ⁊ hoc quia aliquando spiritus finitur. ⁊ aliquādo quia natura sua
mutatur ⁊ corrumpi
tur ⁊ nonnunꝙ qm̄
dissoluitur ⁊ mutat̄.
Secundus est ꝓhi-
bitio membrorum a
suis operationibus
intantū ꝙ membra
spiritualia scilꝫ pectꝰ
⁊ pulmo ꝓhibentur
ab attractione aeris
cū aspiratione. vel si
non ex toto ꝓhibeā-
tur saltem disturbā
tur ⁊ impediunt̄ ab
ordine naturali sui
operis: ita vt fiat an
helitus intersectus
aut frequens ⁊ om-
nino deuians a cur-
su eius naturali. Cu
ius ratio ē: quia mē
bra omnia precipue
pectoralia mult̄ spi-
ritibus indigēt pro
suis operibus: quos
ab eis dolor distra-
hit ⁊ superflue resoluit. Et intellige hic per anhelitum intersectum an-
helitū in quo completur dilatatio duobus motibus inter quos est mo
ra. sicut est anhelitus pueri plorātis. ⁊ dicitur duplus ⁊ intercisus. ⁊ est
malum signum in egritudinibus acutis ⁊ febribus vt ait princeps ter-
tii decima tractatu primo capitulo d anhelitu duplo. Tertius est a prin
cipio calefacere membrum in quo est propter copiosum affluxū sangui
nis ⁊ spirituū ad locū doloris: postea infrigidare per illud quod soluit
⁊ vincit de spiritu et vita id est propterea ꝙ resoluit spiritum et ipsum
dissipat cum vita quā defert a corde in membra quo resoluto retrahun
tur ad cor calor ⁊ spiritus deserētes locū acerbi doloris ⁊ exteriora qua-
re fit sincopis ⁊ infrigidatio exterioꝝ. ¶ Attende ꝙ vltra hec mala ga
lienus quinto megategni capitulo secundo dolori attribuit prouocati-
onem fluxus sanguinis ⁊ generationē apostematis dicens. Nulla enim
res nocibilior ⁊ sanguinis fluxus ꝓuocantior ꝙ dolor ⁊ inclinatio mem
bri. hoc etiam plurimum calidū apostema generat. Et quinto ampho
rismoꝝ cōmēto illius canonis. In his vero oportet frigido vti: ait. Do
lor ipse fit causa trahendi aliunde sibi pessimitates humorum.

sein duobus sunt comprehense ge-
neribus. Unum ipsorum est genus
eiꝰ qd cōplexionē naturalē subito re
ducit ad hoc vt ipsa sentiat̄. Et alte-
rū est illud quod naturalē cōtinuita
tē subito reducit. Nulla enim res que
nō subito venit sentit̄: neqꝫ delitie ex
ea habētur. Est nanqꝫ delitia sentire
conueniens. Et omne quidē sentire
ꝑ virtutē est sensibilē: ⁊ sentire ē ꝓpt̄
passionē sui. Cūqꝫ sentire fuerit cum
cōueniente aut nō cōueniente erūt
delitie aut dolor ſm illud quod imp̄
mitur. Et propterea [b] ꝙ tactꝰ oībus
sensibus est spissior ⁊ magis retinēs
illud quod recipit ex impressione cō
ueniente aut non conueniente. ideo
eius sentire illud quod est cōueniēs
cū natura ei obuiat ē maioꝝ delitiaꝝ

¶ De causis delitiarum. Capitulum. XXIII.

d Delitiarū qꝫ. In h capl'o p° assigīt duas cās delitiaꝝ. Scōo dat
cām q̄re dolor ⁊ delitie sūt maiores ī tactu ꝙ ī aliis sēsibꝰ ibi [Et

a In p̄a pte dic̄ p° ꝙ duo sūt gn̄a causaꝝ delitiaꝝ. Primᵐ ē re (ꝓpter ea]
ductio subita seu velox ꝯplexiōis lapse ad nālitatē: ita vt sentiat̄ vt dolo
ris p̄a cā ē mala ꝯplexio diuersa subito itroducta cū sensu ꝯtrectat̄. Scōꝫ
ē reductio subita seu velox ptis innāliter diuise ad suā ꝓpriā ꝯtinuitatē
sēsu ꝑcepta: sic cā doloris scōa ē solutio subita sēsu ꝑcepta nālis ꝯtinui-
tat̄ pt̄ alicuiꝰ. Scōo dat cām q̄re ī descꝑtiōibꝰ causarū delitiaꝝ addidit
subito. s. q nulla res q̄ nō vēit subito: sꝫ paulatiue sentit̄. ⁊ si nō sentit̄ n̄
īfert delitias. q delitia ē sentire aliq̄d sibi ꝯueniēs. ⁊ oē sentire ē a sensi-
bili virtute ⁊ ꝓpt̄ passionē sibi illatā a sensibili. Tertio ꝯcludit ꝙ cū oīs
sensatio sit cū ꝯueniētia vl' discōueniētia sensibil' ad sensū erūt delitie āt
dolor ſm illud qd imprimit̄. Delitie quidē si imprimat̄ passio cōueniēs
(⁊ ꝑfectiua. Dolor vero si discōueniens ⁊ lesiua.

b In scōa dic̄ pmo ꝙ maiores delitie sunt in sensu tactꝰ rei ꝯuenient̄ sibi obuiāt̄ ſm nām ꝙ
in ceteris sensibꝰ ꝓpt̄ duas cās. Pria ē q tactꝰ ē spissior oībꝰ aliis sensibꝰ
id ē organū tactꝰ ē materialiꝰ ⁊ terrestriꝰ organis alioꝝ sensuū. Iuxt̄ illud
aristotelis pmo de sensu. c. 3. Tactuū aūt terre. Scōa ē quia tactꝰ magis
retinet formā sibi īpressā a tāgibili ꝙ sensus alii formas sibi īpressas a
suis obiect̄ ꝓpterea ꝙ tāgibile non efficit tactū sola spirituali qualitate
sicut visibile visum: sꝫ etiā reali ⁊ corporali. Unde dicit aristoteles tertio
ethicoꝝ. c. 14. de aliis sensibus a tactu loquens. Nō est aūt neqꝫ in aliis
aīalibꝰ ſm hos sensus delectatio p̄ter ſm accidēs Neqꝫ ei odoribꝰ lepoꝝ
canes gaudēt: sꝫ cibatōe. sēsū āt odor fac̄. neqꝫ leo voce bouis: sꝫ cōestiōe

qm̄ aūt ꝓpe est ꝑ vocē sentit ⁊ gaudere vtiq̄ hac videt̄. Similiter aūt neq̄ videns neq̄ inueniens ceruū vel agrestrē caprā sed qm̄ cibū habebit. Uidentur vtiq̄ ⁊ gustu in parū vel nihil vti. gustus enī est iudiciū saporū: qđ faciūt qui vina ꝓbant ⁊ pulmenta cōdiunt. Non multū aūt gaudent his vel non intemperati: sed vsu qui fit oīs per tactū ⁊ in cibis ⁊ in potib' ⁊ venereis dictis: ꝓpter quod et orauit quidā philoxenus erixi' pultiuorar existēs guttur ipsius longi' gruis fieri vt delectaretur tactu: hec aristoteles. Secūdo dicit ꝙ sentire ꝑ tactū rez incōuenientē est maioris ⁊ deterioris doloris ꝙ̄ illđ quod alijs virtutib' existit ꝓpriuz id est ꝙ̄ sentire ꝑ alios sens' obiecta nociua ꝓpt̄ causas similes modo dictis ī delectatione. ¶ Attēde circa hoc ꝙ princeps hic asserit delectationes et dolores subito fieri ꝙ aristoteles decimo ethicorū capitulo q̄nto dicit delectationē nō esse motū nec nature successiue: ita ꝙ acquirat̄ pars ei' post partē: sed est quoddā totū simul specie perfectū. Ait enī ibi. Uidetur enī visio quidē ꝓm quodcūq̄ tp̄s perfecta esse. non enī est indigēs vllo qđ in posteri' factū perficiat ipsi' speciē. tale aūt videt̄ ⁊ delectatio. totū enī quoddā est: ⁊ ꝓm nullū tp̄us accipiet quis vtiq̄ delectationem cui' in plus tp̄s facte perficiet̄ species: ꝓpter quod neq̄ mot' est in tp̄e enī oīs mot'. Et paucis interpositis ait. Manifestū igit̄ ꝙ altere erunt ab inuicē delectatio scz ⁊ motio ⁊ totoꝝ aliquid ⁊ perfectoꝝ delectatio. videbit̄ aūt vtiq̄ hoc ⁊ ex non contingere moueri nō tp̄e: delectari autē. Deinde concludit. Ex his aūt manifestū qm̄ ⁊ non bene dicūt motū vel generationē esse delectationē. non enī oīm hec dicuntur: sed partibiliū ⁊ nō totoꝝ: neq̄ enī visionis est generatio neq̄ puncti: neq̄ vnitatis: neq̄ hoꝝ nihil mot': neq̄ vtiq̄ delectatiōis: totū enī qđdā. hec aristoteles.

Et sentire quod est incōueniens est deterioris doloris ꝙ̄ illđ quod alijs virtutibus existit propriū. ¶ Ad sciēdū quō mot' dolorē effic̄. C. XXIIII

m **Motus dolorez efficit** per illud quod cuz eo accidit ex extensione aut contusione aut ruptura ¶ Ad sciendū quō mali hūores efficiūt dolorē. Cap. XXV

h **Humores mali dolorem** efficiunt: aut propter ipsoꝝ qualitatē sicut cū mordicationez faciūt: aut sua multitudine sicut cuz extendunt: aut propterea ꝙ vtraq̄ coniunguntur.

¶ Ad sciendum quomodo ventositates efficiūt dolorē. Caplm̄. XXVI

¶ Ad sciendum quomodo motus efficit dolorem. Capitulū. XXIIII

m Motus dolorē ⁊c̄. In hoc caplo tāgit tres modos q̄b' mot' effic̄ dolorē. Prim' est cū superflua extēsione neruoꝝ ⁊ iūcturaꝝ sicut in tensione baliste fortis cū brachijs vł in sagittatione ad longi' cū arcu: vel in tractione aut remigio magne nauis. Secūdus est ex cōtusione: sicut in hastiludijs ⁊ torneamētis ⁊ duellis. Terti' est ex ruptura: sicut in repletis ad sumnū cū exercitant̄: aut violente vociferant. qn̄ q̄ rūpunt̄ vene in pectore ⁊ villi neruoꝝ: ⁊ ex forti exercitio post repletionem sepe rūpitur siphac: ⁊ fit hernia intestinalis. ¶ Attende ꝙ nō solū mot' efficit dolores: sed iaz factos auget addendo in cām siue a mala cōplexione ꝓcesserit siue a solutione cōtinui. Nā si fiant a materia calida mot' eā cōmouet ⁊ calorē augmentat. si a frigida mot' eā ꝯcitat ⁊ penetratiorē reddit: sicut medicina frigida acquirit actū infrigidādi ꝑ diuisionē ipsius ad minima: ⁊ quia acquirit motū deforis vt ait galien' tertio simplicis medicine caplo deciooctauo. Et si dolor a sicco ꝓcedat findente partiū continuitatē mot' adiuuabit desiccando magis. Et si a solutione ꝯtinui dolor ꝓcesserit mot' addet in causam. Cuius rei signum est ꝙ vlcera pulmonis sunt insanabilia ꝓpter assiduum ipsius motum qui non sinit ea consolidari sed potius auget.

¶ Ad sciendū quomodo mali humores efficiūt dolorē. Caplm̄. XXV.

h Humores mali. Hic tangit tres modos quibus solet fieri dolor a malis humoribus. Prim' est a qualitate eoꝝ vt si sint mordicatiui sicut cholera rubea adusta ⁊ viridis: ⁊ melācholia adusta ⁊ phlegma salsum. Et non solū faciunt dolorē a qualitate acuta: sed interdū a frigiditate sicut patet in tipis quartanarū ⁊ quotidianarū. Secundus est a quantitate superflua vel exuberātia eoꝝ qua partes distēdunt vel eas aggrauant. Tertius est a qualitate ⁊ quantitate simul: vt in sinocha inflatiua dolet corpus ex sanguinis inflammatione ⁊ ex distensione eius superflua vt appareat totum corpus quasi apostemosum.

¶ Attende ꝙ mali humores nō inferūt dolorē neq̄ q̄litate neq̄ quātitate neq̄ ambabus simul: nisi vel malā cōplexionē introducant vel solutionem continui sensu perceptam velut nocituam.

v **Entositas [a] dolorem** efficit ꝓpt̄ extēsionē. Et [b] vētositas q̄dē extēdens aut erit ī mēbroꝝ ꝯcauitatib' ⁊ ipsoꝝ vētricul' sicut īflatio ī stomacho: aut ī tunicis mēbroꝝ ⁊ eoꝝ villis sicut cholica ventosa: aut in tunicis musculorū ⁊ sub panniculis ⁊ super ossa: aut in circuitu musculorum inter ipsos ⁊ carnez laxam ⁊ cutem: aut occultata in mēbro sicut musculi pectoris sūt occultati. Et ipsius [c] quidē resolutio siue subita sit siue multo etiam moretur tempore ꝓm multitudinem sue materie ⁊ ipsius paucitatem existit ⁊ grossiciem sue materie ⁊ subtilitatē ipsi': aut spissitudinē mēbri aūt ipsi' raritatē.

¶ Ad sciēdū quō vētositates efficiūt dolorē. C. XXVI

v Entositas ⁊c̄. In hoc capitulo primo indicat quomodo fit dolor a ventositate. Secundo in quibus locis ventositas inflās cōtineri solet ibi [Et vētositas quidē] Tertio vnde est ꝙ ventositas cito aūt tarde dissoluitur. ibi [Et ipsius quidem.]

a In prima parte dicit ꝙ ventositas infert dolorem: quia membrū cui interducitur extendit ⁊ soluit ipsi' cōtinuitatem. ¶ Attende ꝙ non solum extensiōe: sz etiā mordacitate vel acumie vētositas iterdū dolorem ingerit extenso nomine ventositatis ad fumum ⁊ vaporem: sicut ventositas ex acutis ⁊ salsis genita mordicat ⁊ pungit. Nōne vides lachrymari ⁊ dolere oculos eorum qui cepas incidunt ex earum vapore. De hac ventositate dicit galienus ꝙ nascitur in ventre a debili calore. Ait enim sexto morbi capitulo vndecimo. Nūc incipiemus a fumosa ventositate que inflatiua vocatur vētositas. Hec in ventre nascitur dum materia phlegmatica liquescit atq̄ soluitur: vel quelibet cibaria cuius causa est modicus calor. frigitudo eniz non generat fumum: quia neq̄ cibum dissoluit neq̄ cum digerit. Et similiter si plurimus abundauerit calor. quoniam magis ꝙ̄ oportet cibum dissoluit ⁊ attenuat. fumum non generat: nisi cibus sit in sua natura inflatiuus. nam si huius fuerit turbidum fumum ⁊ quasi nebulam efficit. hec galienus.

b In secunda nominat sex loca in quibus plus solent ventositates extensiue dolēre facientes contineri. Primus est concauitas ⁊ ventriculi membrorum sicut concauitas stomachi cui' ventositas si superius emittatur eructuatio vocatur. si inferius cuz sono dicitur peditus. si absq̄ sono trulla. Et si nec superius nec inferius emittatur sed illic permaneat causat inflationem vt ait galienus capitulo nūc allegato. Secūdus est in tunicis ⁊ villis id est inter tunicas ⁊ villos mēbroꝝ habētiū pl'es tūicas. vt inter tunicas intestinoꝝ claudit̄ vētositas vehement̄ dolere faciens in ventosis cholica ⁊ yliaca. Tertius est in tunicis musculorum scilz inter musculos ⁊ panniculos eorum. ⁊ hec ventositas iectigationem efficit. Quartus est sub panniculis ⁊ super ossa id est inter ossa ⁊ panniculos quibus cooperiuntur. Et de hac dictum est capitulo vigesimo summe presentis ꝙ inducit frangitiuū dolorē. Quint' est in circuitu musckoꝝ scz inter ipsos ⁊ carnē laxā ⁊ cutē vt in timpanite ventositas extensiua ventris conclusa est in circuitu octo musculoꝝ. scz inter hos ⁊ carnē laxā panniculi mirach ⁊ cutem que tegit ventrem. Sext' est porositates membroꝝ in q̄bus occulta manet sicut musculi pectoris interiores occultant̄: interdū in eis ventositas claudit̄ inducens tussim siccā. De hac ventositate poris interclusa dixit princeps capitulo q̄nto doctrine prime istius fen fieri cacexiam. Ait enim ibi. Uent' in cacexia

c In tertia pte dic̄ ꝙ vē (in membri substantia est admixtus) tositat̄ resolutio velox vel tarda penes tria attēdit̄. Primo penes multitudinē ⁊ paucitatē sue materie. Nā cui' materia est multa resolutio ē tarda ⁊ difficil̄ ⁊ ecōuerso. Scđo penes grossiciē ⁊ tenuitatē materie ipsi' quā sequit̄ grossicies aut subtilitas ventositat̄. Nā si mā ipsi' grossa fuerit ⁊ ipa grossa tarde resoluet̄ ⁊ ecōuerso. Tertio penes spissitudiē ⁊ raritatē mēbri ī q̄ ē. nā si mēbrū fuerit spissū sic itestinū colō vix r̄soluet̄ ab eo vētositas ⁊ ecōuerso.

¶ De causis eius quod retinetur ⁊ euacuatur. Cap. XXVII.
Etentiõis ⁊c̃. Hic remittit nos ad superius dicta super causis retentionis ⁊ euacuationis dicens, ꝙ facile est scire causas retentionis huius qd̃ debet euacuare ⁊ euacuationis huius quod debz retinere consideranti ea que dicta sunt de euacuatiõe ⁊ retentione ꝑquirat igitur ⁊ ibi cas legat. s. caplo decimo septimo sũme prime doctrie presenk. In cuius prima parte assignantur decẽ cause retẽtionis hui⁹ qd̃ naturaliter debet euacuari. Et in tertia parte eiusdem assignantur decez cause euacuationis hui⁹ qd̃ dz retineri. Et princeps signãk hic eas reducit ad memoriam quia diligẽtissime sunt attẽdende a medicis velut cause ⁊ pregnãs mater ac nutrix oĩz ferẽ egritudinũ.

¶ De causis eius quod retinetur et euacuatur. Capitulum. XXVII.

Retentionis ⁊ euacuationis causas scire ei erit facile qui ea cõsiderauerit que de retentione diximus ⁊ euacuatiõe. Illud igitur ibi legat.

¶ De causis fastidij ⁊ repletionis. Cap. XXVIII

Equidez aut sunt extrinsece ⁊ primitiue: sicut cuz aliquis regimine vtitur vnde multa ꝑuenit humectatio ⁊ corpus non indiget humectatione cibi ⁊ potus. ⁊ ideo cũ hec duo cõiuncta fuerint simul multiplicabitur in corpore materia ⁊ corrũpetur operatio nature in ipsa sicut multotiens ingredi balneũ ⁊ precipue post comestionez ⁊ resolutionẽ ꝓhibentia sicut quies: ⁊ dimittere exercitiũ ⁊ euacuationez ⁊ in comedendo ⁊ bibendo importunitas: ⁊ regiminis malicia. Aut intrinsece ⁊ sunt sicut virtutis digestiue debilitas que nõ digerit: aut debilitas virtutis expulsiue: aut retentiue virtutis fortitudo quapropter remanebunt humores ⁊ exterius nõ exibũt: aut cãnaliũ coãgustatio.

¶ De causis fastidij ⁊ repletiõis. Capitulũ. XXVIII. Equidẽ ⁊c̃. In hoc capitulo diuidit causas fastidij ⁊ repletiõis in extrinsecas q̃ corpi deforis aduenĩũt: ⁊ intrinsecas q̃ corpi ab int⁹ insunt. ⁊ declarat mẽbra diuidẽtia: ⁊ pri⁹ extrinsecas. deinde ĩtrĩsecas. Et p̃mo dic̃ ꝙ he cãe aut sũt extrinsece aut ĩtrinsece. Et extrinsece q̃dẽ seu p̃mitiue sunt regimẽ humectãs multũ supflue nõ egẽte corpe multa cibi ⁊ pot⁹ hũectatiõe. His eni ãbob⁹ simk ꝯcurrẽtib⁹ scz regimĩe nimis humectãte ⁊ nõ indigentia hũectationis cibi ⁊ pot⁹: materia mkᵗiplicabik in corpe ⁊ corrũpek. i. ĩpedik opatio nature in ĩpam: ita ꝙ nec eã regere poterit ꝑ sui multitudine: nec corpi assimilare: sz replebit ꝯcauitates vias ⁊ poros mẽbroꝝ. Deinde declarat exẽplis q̃nq̧ regimẽ vnde ꝑuenit multa hũectatio. Primũ est vti sepe balneo dulcis aque mediocriter calide: maxime post comestionẽ qd̃ mẽbra humectat ⁊ abũde ad ea trahit nutrimentũ. Secũdũ est ꝓhibitio resolutiõis vel ex supflua q̃ete vel ex densatiõe cutis a frigidis aut a stipticis ei deforis occurrentib⁹. Tertiũ est dimissio exercitij soliti ⁊ purgatiõis assuete. vt si quis ꝯsueuerit iuxta dogma hypocratis quoq̧ mense bis facere vomitũ: vel sepe purgari cuz pharmacia si reliquerit illud humores in eo multiplicabunk q̃ solebãt eijci. Quartũ est comedere ⁊ bibere horis ĩportunis scz sine veris fame ⁊ siti. Quintũ est malicia regiminis vt comedere ad saturitatẽ: bibere ad ebrietatẽ: mkᵗiplicare fercula in eadẽ mensa: vti cibis multarũ supfluitatũ vix digestibilib⁹. Et intrinsece cause fastidij ⁊ repletiõis hic quattuor enũerank. Prĩa est debilitas digestiue virtutis: cui⁹ occasione phlegma multiplicak. Scd̃a est debilitas expulsiue: cui⁹ ĩbecillitate supfluitates retinenk. Tertia est fortitudo virtutis retentiue: nõ sinentis hũiditates resolui: sed valide retinentis eas. Quarta est strictura cannaliũ scz venarũ ⁊ arteriarũ cooperans ad fortem ⁊ longam retentionem humiditatum.

¶ De causis debilitatis mẽbroꝝ. Cap. XXIX.

¶ De causis debilitatis membrorum. Capitulum. XXIX.
Ausa debilitatis. In hoc caplo p̃mo ponit trimẽbrẽ diuisionez causaꝝ debilitatꝭ cũ declaratõe mẽbroꝝ diuidẽtiũ. Scd̃o nũerat cãs debilitatꝭ alio mõ miscendo ꝯiũctas cãs cũ remotꝭ. ibi [Cũq̧] In p̃ma pte q̃ est p̃sens text⁹ primo diuidit cãm debilitatꝭ. Scd̃o declarat primũ mẽbrũ diuisionis. ibi [Illa vero] Tertio secũdum. ibi [Illud vero] Quarto tertium. ibi [Et illud quod est]

Causa debilitatis aũt erit veniẽs super corpus mẽbri: aut super spirituz qui est virtutis lator que in membro ministrat: aut super ipsam virtutẽ. ¶ Illa vero cuius causa in membro existit est aut malicia complexionis mansiua ⁊ proprie frigida: licet etiam sit cũ calor illud efficit ideo ꝙ eius operatio frigiditatis operationi in stupore est similis propterea ꝙ corrumpit complexionez spiritus: quemadmoduz accidit ei qui multam in balneo moram facit: immo cui aduenit sincopis: ⁊ siccitas propterea ꝙ virtutes penetrare prohibet ⁊ ideo ꝙ inspissat Et humiditas propterea ꝙ laxat et oppilat. aut aliqua ex egritudinibus compositionis. Sed que ex illis maiorem proprietatem habet ne in homine appareat nocumentũ neq̧ egritudo neq̧ dolor est raritas texture illius membri in suis neruis. Omnes namq̧ operationes naturales et voluntarie per villos et ipsorum compositionem complentur. Digestioni quoq̧ bone necessaria est retentio s̃m suam congruam dispositionem. Et hec quidem per villos existit.

¶ In prima particula innuit ꝙ cã debilitatis mẽbroꝝ est triplex. quarũ vna se tenet ex parte corporis membri scz cõplexionis aut cõpositionis eius. Alia se tenet ex parte spũs q̃ defert virtutẽ ministrantẽ in membro. Ministrantẽ dicit: q2 seruit aĩe vel toti cõposito si actiones sint suppositorum. Alia se tz ex pte virtutis. ¶ Sz frustra videk hic addita hec tertia cã si verũ est illud quod describik a gal. 12. d̃ igenio. c. 6. Sed qm̃ tñ virtutis s̃ba corp⁹ regens humanũ nõ sit nisi spiritus ⁊ fundamẽtuz mẽbrorũz necesse est hec custodiri si sunt ⁊ restaurẽtur si sunt corrupta. Itez dicit gal. libro de rigore ⁊ tremore ꝙ natura ⁊ aĩa nihil est p̃ter calorez. ⁊ sic virtus aĩe sub cõplexiõe cadet q̃ est p̃ma causarũ debilitak. Itẽ virt⁹ aĩe nõ leditur ĩ se sz ĩ ei⁹ organo. nã si senex haberet oclos vt iuuenis videret vtiq̧ vt iuuenis. a v̇tute igik ĩ se ꝯsiderata nulla ꝑuenit debilitas. ¶ Ad p̃ᵐ dic ꝙ v̇tutꝭ s̃ba. i. stramẽtũ aut mã ẽ spũs ⁊ fundamẽtũ mẽbroꝝ. Ad secũdũ dic ꝙ aĩa ⁊ nã nihil ẽ p̃k calorẽ. i. nihil agere põt sine nãli calore loquẽdo de aĩa q̃ initik organo corpeo. Ad tertiũ dic ꝙ lz v̇t⁹ nõ ledak in se sine lesiõe organi: ledik tñ a se mkᵗitudĩe supfluaꝝ ⁊ iteratiõe nimis crebra suarũ opationũ. ¶ In scd̃a ĩnuit hãc diuisionẽ ꝙ cã debilitatꝭ mẽbroꝝ se tenẽs ex pte mẽbri vl ẽ mala ꝯplexio vl mala ꝯpositio ipsi⁹. Et p̃ᵒ declarat istõ de malꝭ ꝯplexiõib⁹ simplicib⁹ s̃m ordinẽ dicẽs ꝙ mala ꝯplexio mãsiua. i. fixa ꝑmanẽs p̃cipue frigida debilitat mẽbra calorẽ suffocãs ⁊ stupefaciẽs: ⁊ q̃nq̧ calida ẽt debilitat mẽbra corrũpẽdo sp̃s ⁊ dispgẽdo seu resoluẽdo sicᵗ mala frigida stupefaciẽdo: sicᵗ euẽit his q̃ morã nimiã ĩ balneo fecẽrt: ⁊ his q̇b⁹ sincopis aduenit. Et siccitas iõ debilitat q2 v̇tutes ad mẽbra penetrãre ꝓhibet corrugatꝭ ⁊ ꝯctꝭ vijs a siccitate ꝑ q̃s penetrare solẽt. Et hũiditas debilitat: q2 mẽbra laxat ⁊ villos eoꝝ supflue mollificando ⁊ vias oppilat trãsit⁹ virtutũ ⁊ spirituũ suoꝝ. Scd̃o declarat quõ mala cõpositio debilitat mẽbra dicẽs. ꝙ illa mala ꝯpositio q̃ hz maiorẽ ꝓprietatẽ vt sit causa debilitatis mẽbroꝝ ne in hoĩe appeat. i. sine hoc ꝙ in hoĩe appeat nocumentũ neq̧ egritudo neq̧ dolor est raritas texture illius membri in suis neruis ⁊ villis. Cuius ratio est: quia cuiuslibet virtutis operatio siue voluntaria fuerit siue naturalis cõpletur per villos ⁊ cõpositionẽ eoruz: vel non sine eis. Et si quis obijciat de digestione ꝙ non fit per villos. respondet hic princeps ꝙ ad bonã digestionẽ necessaria est bona retẽtio q̃ ꝑ villos fit. Istud manifeste appet in tunicis stomachi q̃ si tenues sint erit multũ debilis in digerendo. Et simr ĩ mẽbris motiuis q̃ si fuerit exiliũ neruoꝝ musckoꝝ chordaꝝ ⁊ ligamẽtoꝝ sũt ĩbecillia p̃mũ ĩ suis motib⁹ ⁊ nõ bñ possunt ꝑferre labores: sz stati lassank.

¶ In.3ª.dicit ꝙ cā debilitatꝭ mēbrorum ꝓpa spūi ē triplex. Pria ē malicia ꝯplexiōis ei'.s.vel q2 ē nimis calid' vt spūs febriētiū: vel nō satꝭ calid' vt spūs ꝯgelatorum. q̄re nō est ꝓportionat' neq3 ꝯueniēs opatiōi mēbrorum q̄2 est instr̄m. Scōa ē ꝓpꝭ resolutionē ipi' ab euacuatiōe sibi ꝓpria q̄lis est flux' sanguis arteriarū ⁊ resolutio ex stuphis ⁊ balneis nimis frequētatꝭ ⁊ siīib'. Tertia ē ꝓpꝭ resolutōez ei' ab euacuatiōe aliarū rerum ab eo q̄s ipe cōcomitatꝭ ⁊ cū q̄b' exit: vt i coitib' supfluis multa fit spirituū resolutio. ⁊ q̄nq3 tātaꝙ mēbra inde tremūt vel moueri neq̄unt motib' solitꝭ. multos eni vidi talꝛ debilitatos ex nimio coituꝙ manꝰ ad os ferre nō poterāt q̄s vt auē i gabic pascē oportebat. Et nō solū resoluūtꝭ spūs ex nimia spmatis euacuatiōe: imo oī supflue euacuatiōni siue iuuatiui siue nocitiui ānexa est plīma spūuz euacuatio ⁊ casus virtutis ¶ In.4ª.dicit ꝙ cā debilitatꝭ mēbrorum ꝓpria ṽtuti ē multitudo opationū. id ē nimia pseuerātia i opib' ⁊ laborib': vel iteratio nimis frequēs operū ⁊ laborū. Ex hac eni ṽtutes lassātur ⁊ debilitantꝭ: licz ad hāc debilitatē cōcurrat etiā scōa causa nūc dicta scz spirituū resolutio sic ⁊ cōcurrit aliq̄ mō cū q̄libet alia cā debilitante. ¶ Sz obijciet aliq̄s ꝙ nō ꝯcurrit ad debilitatē mēbrorum ex frigiditate vl̄ hūiditate: q2 neutra harū q̄litatū resoluit. Dic ꝙ resolutio spūs capitꝭ hic large ꝓ q̄cūq3 sui debilitate. sic oīs q̄litas ex q̄ttuor p̄mis plīmū excedēs resoluit ipm. b Cūq3 cās. In hac pte scōa p̄n. mō alio tractās de causis debilitatis mēbrorum miscēdo.s.cās remotas cū causis ꝯiūctꝭ enūerat.u.cās debilitatꝭ mēbrorum. Pria ē mala ꝯplexio. de q̄ ostēsuz ē in p̄ori pte quō mēbra debilitet. Scōa ē corruptio aeris ⁊ aq̄ ⁊ cōestiōis.i.ciborum. nā corrupt' aer anhelitu tract' ad cor corrūpit spūs ⁊ sanguinē ꝯtentū in vētriculꝭ ei'. Aq̄ ṽo bibita cibis īmiscetꝭ ⁊ corrūpit eos ⁊ cibi corrupti generāt chimos corruptos iceptos spūificatōi ⁊ nutritiōi. Tertia ē res euacuās seu pnecans spūs. Et in h̄ nihil est siīe fetori maxie fetori aq̄ ⁊ expāsiōi seu dispsiōi venenosarū ṽtutū in corpe aut in aere. nā ꝓpa veneni ꝓp̄etas est petere cor ⁊ ipm interimere. Q̄rta ē euacuatio supflua sic̄ flux' sanguis imoderat' vnicūq3 fuerit. Et vētꝭ.i.flux' vētris ⁊ maxie flux' sbtiliū hūorum. q2 spiritib' sūt affiniores ⁊ magis īmixti: q̄re plures spūs exeūt cū eis. Et aq̄ hydropicorum extracta incisiōe paccētesis cū subito ex ea multa extrahitꝭ q̄ntitas Et est pacētesis nomē grecū significās pforationē q̄ fit i oculis ad deponendā illā aquā coagulatā q̄ cataracta dr̄. ⁊ etiā sic noiatꝭ pforatio q̄ fit in ventre hydropicorum ad aquā educēdā. ⁊ pacenteriū dr̄ ferramētū vtrūq3 q̄ hoc ⁊ illud fit. Et pforatio magni apostematꝭ cū multa sanies ab eo subito fluxerit vel aptio ipsi' ex se sine manuali pforatiōe ⁊ sudor mult' ⁊ exercitiū supfluū. Omēs iste sex euacuatiōes ⁊ eis siīes mēbra debilitant ꝓpꝭ multā resolutionē spirituū cū eis. Quinta ē dolor q̄ mēbra debilitat resoluēdo supflue spūs ⁊ pmutādo naturalē ꝯplexionē mēbri dolentis ⁊ aliorum mēbrorum sibi vicinorum. Et intꝭ dolores illi pl' imp̄mūt debilitatis q̄ sunt in orificio stomachi ꝓpꝭ fortitudinē sui sensus ⁊ vicinitatē ei' ad cor siue fuerint extēsiui siue mordicatiui. Et gn̄alitꝭ oēs dolores partis alicui' ꝓpinque cordi multū debilitant ex cōpassione cordis qd̄ est rex mēbrorū ⁊ radix vite. Sexta est febris q̄ debilitat mēbra resoluēdo suo calore humiditates corporis tā substantiales q̄ nutrimētales. ⁊ sanguinē ꝯsumit ⁊ spūs resoluit ⁊ ꝯplexionem naturalē mutat in qua ꝯsistit robur mēbrorum cōsimiliū partiū. Septima est amplitudo pororum seu raritas corpis que iuuat vt accidat debilitas resoluēs. quia propter cā virtus resoluētiā occurrentium deforis habet liberū igressuz ⁊ humiditates membrorum vna cuz spiritib' liberū egressum Videm' enim corpa rara porosa male tolerantia frigus ⁊ estū: q2 velocissime penetrantꝭ ab vtrisq3. Octaua est fames que existit huiusmōi ꝙ coadiuuat ad hoc vt corpori accidat debilitas resoluens. Primo q2 tpe famis humiditas membrorum tā substātialis q̄ nutrimentalis supflue euolat. Secūdo quia fames est passio orificij stomachi cui plurimuz cor compatitur. Tertio quia in fame putridi humores ad stomachū trahuntur abunde effumantes ad cor ⁊ cerebrū. Nona est debilitatio vnius mēbri vel partis vnius membri ad quā sequitur debilitas totius corporis: vt si orificiū stomachi debile fuerit vnde sibi passio adueniat alicuius fortitudis resoluetur virtus totius corporis ⁊ sincopis accidet. Et omnis cuius cor vl̄ cerebrū patitꝭ nocumētū vehemens cito estuationē incurrit.i.cōmouetꝭ ⁊ ex pauca resoluitꝭ cā.i.facile deficit vel sincopisat. Decīa est multitudo tolerātie egritudinū. Ex hac eni debilitantꝭ nedū mēbra carniformia: sed etiā radicalia relictis in eis malis habitibus. maxie cū egritudies sanate fuerint ope solo nature sine sufficienti purgatiōe ⁊ aliis bn̄ficijs artis medicine. Iux illd̄ auerroys septimo colliget. c. 42. Sed qui solum natura ex fortibus egritudinibus curantur in fine remanent in egritudinibus que temporanee dicuntur: sicut mihi accidit qn̄ egrotaui de febre fortissima ⁊ creticaui ex illa per apostemata in testiculis eo ꝙ mihi necessaria administrata non fuerant: quare remausi arteticus et podagricus ⁊ adhuc sum. Hec auerroys. Vndecima est cum aliquod membrū in creatione scilicet a natura propria vel naturali cōpositione erit debili' quodā: aut alio debilius existit vt alij membri habent: sicut pulmo ⁊ cerebrum a natura existunt substantie mollis ⁊ spongiose faciliter imbibilis ab aduenientib' humiditatibus. Et iō hec mēbra facile recipiūt id qd̄ eis mittūt mēbra fortiora. Et ꝓpter hāc causam si cerebrū nō esset in alto locatū ꝓueniret ei ex debilitate sue creationis tanta superfluitatū repletio ꝙ hāc tolerare n̄ possz: nec sua sibi remaneret ṽt' sz dissolueret.

¶ Illud vero i quo est causa spiritui ꝓpria est aut ꝓpter cōplexionis maliciā: aut ꝓpꝭ resolutionē euacuatione factā que est ei ꝓpria: aut s̄m modū sequēdi euacuatōes alteri'. ¶ Et illud qd̄ est ṽtuti ꝓpriū est opationū multitudo ⁊ ipsarū reiteratio. qm̄ virtutem debilitat: lz spiritus resolutio cū eo associetur quemadmodū associatur cum vnaquaq3 causa. Cūq3[b] causas s̄m aliū nūerauerim' moduz ⁊ remotas causas cū eis miserimus que coniūctarū causarū existūt cause īueniem' ex eis causas ex malicia cōplexionis: ⁊ causas ex corruptōne aeris ⁊ aque ⁊ comestiōis. Et ex eis sunt que spiritū euacuāt quarū nulla fetori est similis ⁊ precipue fetori aque ⁊ venenosarū virtutū expansioni in aere aut in corpe. Ex summa p̄terea causarum debilitatis sunt q̄ ex euacuatione pendent sicut sanguis exitus: ⁊ venter ⁊ proprie in subtilib' humorib': ⁊ aqua hydropicorum icisione pacentesis extracta cū ei' quantitas multa subito extrahitꝭ: ⁊ perforatio magni apostēatis cū ab eo mltū pus subito exierit siue ipm p se apiatur ⁊ sudor multus ⁊ exercitiū plurimū. Dolores etiā spiritū resoluunt licet etiā cōplexionē permutent. Et ex summa istorum quidē dolorum sunt q̄ maioris existunt impressionis sicut dolor oris stomachi siue sit extensiuus siue mordicatiuus. Et oīs dolor qui est ex propinquitate parti cordis. Febres quoq3 sunt ex eis que debilitatem faciunt ꝓpter resolutionē ⁊ euacuationē sanguis ⁊ spirit' ⁊ cōplexionis mutationē. Amplitudo preterea pororum est ex eo qd̄ ad hoc adiuuat vt debilitas resoluens accidat. Et multa fames hui' existit modi. Est etiam cū toti' corporis debilitas vni' membri aut ptis mēbri sequitꝭ debilitatez queādmodū corporis debilitas ꝓpꝭ maliciaz que ori stomachi accidit q̄ tanta est vt eius virt' resoluatur. Et cū alicui' cor aut cerebrū a quolibet nocumētaliū vehementer patitꝭ erit homo hic velocis estuatiōis ⁊ qui ex pauca resoluitur causa. Et est etiam cū causa debilitatis existit mltitudo tolerātie egritudinū. Et est cū aliqd̄ membrū in creatiōe erit debili' quodā aut alio debili' existit sicut pulmo ⁊ cerebrū. ideoq3 erit recipiēs qd̄ fortius natura a seipso expellit. Locus enim cerebri proprius si altus nō esset ex tali modo res proueniret quaz tolerare non posset neq3 eius virtus cum ipso remaneret.

¶ Explicit doctrina secunda fen secunde primi.

¶ Doctria tertia fen secūde cui⁹ sūt vndeci capitula ⁊ due sūme
¶ De accidentibus ⁊ significationibus in vniuersali. Capl'm. I.
a Ecidentia ⁊c. In hoc capitulo primo agit de diuisiōe signoꝝ in indicatiuū memoratiuū ⁊ ꝓnosticū ⁊ vtilitatib⁹ coꝝ. Scdo de diuisiōe ⁊ declaratione signoꝝ sanorū. ibi.

¶ Doctrina tertia fen scde cuius sūt vndeciꝫ capl'a ⁊ due sūme. ¶ De accidentib⁹ ⁊ significatiōib⁹ i vli. Cap. I.

a Ccidentia [a] ⁊ significationes ꝑm vnā triū predictarū dispositionū vnā triū declarant significationum Aut rem presenteꝫ de qua dixit gal'. ꝙ soli confert infirmo in eo qd̓ facere debet. Aut rem preteritā de qua dixit gal'. ꝙ soli ꝓdest medico. quoniā declarat ipm in sua arte excellenteꝫ ⁊ eius consilio magis credunt. Aut rem futuram de qua dixit gal'. ꝙ vtrisq; confert. Medico vero quia demonstrat ipsum in sua scientia excellentem. ⁊ infirmo quia demonstrat qualiter ipse sit regendus.

Significationū [b] sanarū q̄dā sunt q̄ cōplexiōis significāt eq̄litatē q̄s in suo loco noīabim⁹. Et q̄dā sᷓ q̄ significāt coeq̄litatē cōpositiōis. ¶ Ex q̄b⁹ sunt substātiales q̄ xbi grā sunt vt sint forma ⁊ situs ⁊ quātitas ⁊ numerus ꝑm ꝙ oportet. Et he quidē dispositiones iam diuise fuerūt. Et ex eis sunt accidentales: sicut decoratio et pulchritudo. Et ex eis sunt fi-

[Significationum sanaruꝫ] Tertio de diuisione ⁊ declaratione signoruꝫ egroruꝫ penes demonstrare morbuꝫ vel locū vel causam eius: ibi [Accidentiū auteꝫ] Qrto penes tempus q̄ morbū associāt. ibi [Ampli⁹ accidentiū] Quinto de signis significātib⁹ ꝯ ico qd̓ de mēbris appet sumptis ex his que ꝓprie vel cōiter sentiunᷓ. ibi [Significationū preterea] Sexto de signis demonstrantib⁹ egritudines occultas ad quarū cognitionem necessaria est notitia anatomie. ibi [Et de signis q̄] Septio de sex regulis noscēdi morbos occultos scita anatomia. ibi [Cū anatomie]

a In p̄ma parte primo innuit hanc diuisionē ꝙ signoꝝ quedā significant rem presentē ⁊ dicuntur indicatiua. Alia rem preteritā: ⁊ dicuntur rememoratiua. Alia rem futurā: ⁊ dicuntur ꝓnostica. Ait eniꝫ ꝙ accidentia ⁊ significationes ꝑm vnā triū predictarū dispositionū scꝫ sanitatis egritudinis ⁊ neutralitatis declarant vnā triū significationū id est rerū significatarū scꝫ vel presentē vel preteritā vel futurā. Eiusdē sententie meminit galien⁹ scdo tegni canonib⁹ p̄mo scdo ⁊ tertio. dicens. Sūt aūt ⁊ hoꝝ ipoꝝ scꝫ signoꝝ. sana quidē quecunq; presentis sanitatis sunt signa demonstratiua ⁊ future ꝓnostica ⁊ prius facte rememoratiua. Egra vero signa ⁊ presentis egritudīs demonstratiua sunt: ⁊ future ꝓnostica: ⁊ prius facte rememoratiua. Scdm vero hoc ⁊ neutra ⁊ que neutraruꝫ dispositionū demonstratiua sunt ⁊ pronostica ⁊ rememoratiua. ¶ Attende ꝙ significatiōes ⁊ accidentia sunt realiter idem: sed dicuntur accidentia respectu corpoꝝ quib⁹ accidunt. ⁊ significationes respectu medici qui per eas cognoscit dispositiōes corporis. Juxta illud principis capitulo primo doctrine p̄me hui⁹ scde fen. Accidens aūt vocatur accidens respectu sue essentie: aut cōparatiōe eius cui accidit. ⁊ vocatur significatio respectu considerationis medici ad ipsum ⁊ ꝓcessionis eius ab eo ad sciendū egritudinis essentiā. Secundo dicit ꝙ vna significationū sanitatis egritudinis vel neutralitatᷓ significat rem presentē: vt sincopis morbū cordis: cecitas morbū oculi: hernia intestinalis fissurā siphac. Et de hac significatione dicit galien⁹ vt asserit hic princeps ꝙ soli ꝯfert infirmo in hoc qd̓ facere debet. ¶ Sed contra dicet aliquis. quia prima intētio curandi morbū sumitur ab essentia morbi. teste galieno quarto de ingenio capl'o quarto dicēte. Dico ergo ꝙ essentia morbi primaꝫ nobis intentionē insinuet: ergo significatio indicans morbum maxime medico confert monstrans ei quid agendū. Itē dicit galienus primo pronosticoꝝ cōmento illius canonis. Interest artificis vt vires egri atq; egritudines bene perpendat. Et similiter enunciatoris de rebus presentibus preter ꝙ pri⁹ viderit eas non est laus minor laude enūciantis ista duo scꝫ preteritū ⁊ futurum Signa igitur indicatiua medico conferunt ad laudē ⁊ gloriam. ¶ Pro solutione attende p̄mo ꝙ signoꝝ significātiū rem presentem quedā notorie indicant eā sic ꝙ a vulgo velut a medico peritissimo ꝑcipitur coꝝ significatio: vt quilibet videns sincopisantem ꝑcipit ilico ꝙ cor patiᷓ: ⁊ vidēs cecū ꝙ ocul⁹ est eger. Alia nō sic notorie indicant: sꝫ a peritis indicare noscunᷓ. vt vehemēs rubor pomoꝝ maxille cū magna anhelit⁹ difficultate significat peripneumoniā: ⁊ pulsus serrin⁹ apostema in mēbro neruoso. ¶ Attende. 2. ꝙ si gal'. asserat signa significātia rem p̄sentē non ꝯferre medico sꝫ soli infirmo dꝫ sic intelligi. ꝙ signa notoria rei p̄sentᷓ nō ꝯferūt medico q̄ ad assecutionē glīe ⁊ honoris. licꝫ ei ꝯferant q̄ ad directionē in ope. Nā de p̄mo cōmodo loquiᷓ hypocras p̄mo ꝓnosticoꝝ vbi ait. Dis q̄ medicine artis studio seu gloriā seu delectabilē amicoꝝ copiā cōsequi desiderat adeo prudentū regulis rationē suā muniat vt in singulis valitudinibus presentia preterita ⁊ futura cognoscat ⁊ egro reuelet que de seipo eger minime presenserat: si eni se per eū cognoscit totuꝫ se illi certi⁹ cōmittit. Et de secūdo cōmodo loqᷓ haly scdo tegni cōmento illius canonis Et vtilitas quidem magna ⁊ demonstratiuoꝝ ⁊ pronosticoꝝ dicens. Utilitas vero signoꝝ reꝫ p̄sentē significantiuꝫ est necessaria in arte medicine: ꝓpterea ꝙ operationes medicie particulares omēs pendentes sunt ex eis: ⁊ propterea ꝙ per signa indicatiua scitur quod futurum est ⁊ preparas eis quod necessarium est. hec haly. Et per hec facile soluuntur obiecta. Tertio dicit ꝙ alia significationum significat rem preteritam: vt madefactio corporis ⁊ pannorum circunstantium ei significat ꝙ sudor precessit: ⁊ vrina habens filos ⁊ ramos permixtos ad inuicem significat precessisse coitum aut pollutionē. vt ait princeps tertij vigesima capitulo decimotertio. Et de hac significatione dixit galienus ꝙ soli medico prodest. quia declarat ipsius excellentiam in arte sua narrantis egro que ei contigerunt absq; hoc ꝙ viderit vel audierit vnde plus in eo confidit eger ⁊ ei plus credit. Sed nullum ingeniuꝫ curatiuū sumitur a re que preterijt directe et imediate. Quarto dicᷓ ꝙ alia significationū significat rem futurā vt signa digestionis apparentia in vrina die quarta in egritudinibus acutis significant crisim venturā in septima. Juxta illud hypocratis amphorismoꝝ secūda. Septime quarta est indicatiua. Et citatio labij inferioris significat vomitū venturuꝫ Et de hac significatiōe dixit galien⁹ ꝙ ꝯfert vtrisq; scꝫ tā medico q̄ egro Medico quidē: q2 monstrat eū sufficienteꝫ in sua arte ⁊ quasi ꝓphetaꝫ cū ventura predicat. Et excusat eū ab ignominia si quid sinistri contingat infirmo vt deterioratio sui vel mors per eū ꝓnosticata. Infirmo vero q2 cū sibi denūcianᷓ q̄ ventura ei sunt min⁹ ab eis terreᷓ ⁊ patientius expectat: ⁊ medicus noscens ventura infirmo scit qualiter eū dictare dꝫ ⁊ medicinis occurrere malis venturis. Et quia hec significatio reddit medicum quasi vatem simul conferens medico ⁊ infirmo ⁊ cetere tātū vni conferunt videtur alijs prestantior ⁊ vtilior. Et id certificat galien⁹ primo pronosticorum cōmento illius canonis. Interest artificis: dicens Uerum iuuamentum ꝙ acquiritur in vnoquoq; hoꝝ triū diuersatur diuersificatione multa. quod est quia pronosticatio de eo qd̓ futuꝝ est magis est iuuatiua q̄ enunciatio de eo quod preterijt de enunciatiōe ⁊ qd̓ est presens: quia non iuuatur per enunciationem de eo qd̓ iam preterijt in aliqua dispositionum infirmus: immo medicus tantū scilicꝫ quādo vult ostendere infirmo prudentiam suam per artem medicine.

b Significationū sanarū ⁊c. In hac ꝑte scda p̄mo diuidit signū sanū in cōplexionale ⁊ cōpositionale. Scdo subdiuidit cōpositiōale. ibi [Ex q̄bus sunt] Tertio agit de cognitione dispositionis mēbroꝝ principaliū ¶ In p̄ma ꝑticula dicit ꝙ signo (per operationes. ibi [Modus aūt]. rū sanoꝝ quedā significant tēperamētū cōplexionis de quib⁹ agetur loco suo scꝫ capitulo quarto doctrine p̄sentᷓ. Alia significāt coeq̄litatē cōpositiōis. i. cōmēsuratiōnē mēbroꝝ organicorū tā in seipsis q̄ cōꝑatiōe ad alia in sua organisatione. ¶ In scda dicᷓ ꝙ ex signis significātib⁹ coequalitatē cōpositiōis q̄dā sunt substātialia sicut forma. i. plasmatio ⁊ sit⁹ ⁊ q̄ntitas ⁊ nūer⁹ ꝯuenientes seu debite inuicē ꝓportionati. Et iste dispositiōes seu spēs ꝯpositiōis iā diuise fuerūt. i. ꝑdistincte. s. c. 3. doctrine p̄me isti⁹ fen. Alia sunt accidētalia sicᷓ decor ⁊ pulchritudo seu formositas. Alia sūt finalia. s. sūpta ab oꝑatiōib⁹ q̄ sunt cause finales ꝯplexionis ⁊ cōpositiōis mēbroꝝ vt ait p̄nceps primi p̄ma doctria p̄ma. c. 2. dicens. Cause aūt finales sūt oꝑatiōes: ⁊ ipe sūt q̄ sūt ex cōplemēto oꝑationum. i. q̄ attendunᷓ penes cōplementū ⁊ perfectionē oꝑationū ⁊ q̄ in ce

nales. ⁊ ipse sunt que sunt ex cōplemento operationū ⁊ que incedendo fm perfectionē ꝑueniunt. Omne eni membꝛuz cuius operatio cōplet est sanū. ¶ Mod' aūt ex operatiōibus cognoscendi membꝛorum principaliū dispositiones: fm cerebꝛū q̇dē est per dispositiones operationū volūtariarū: ⁊ per operationes sensus: ⁊ per operationes estimationis. Et fm coꝛ quidē est per pulsum ⁊ per anhelitū. Et fm epar quidē est per egestionē ⁊ vrinā. Ipius nanq꜡ debilitatem egestio ⁊ vrina loture recentis carnis similes sequuntur. Accidentium autē que egritudies significāt quedā sunt que ipsam demonstrant egritudinē sicut diuersitas pulsus i festinatione sui in febꝛe: ipse nanq꜡ ipsam significat febꝛē. Et q̄dā sunt q̄ egritudis significant locū: sicut pulsus serrinus cū in parte pectoꝛis fuerit doloꝛ. qm̄ significat ꝙ apostema est in dyafragmate et in panniculo.

dendo id est trāscurrēdo ꝑ etates ab infantia vsq꜡ ad seniū fm ꝑfectionē ꝑueniūt id est cōplete ⁊ ꝑfecte agunt qualibet etate fm ipsi' exigētiā vel q̄ incedendo.i.trāseū do de mēbꝛo in mēbꝛū: vel de virtute aliq̄ in suū obiectū cōplete fiūt. Nā q̇slibet mēbꝛū cui' opatio ꝑfecte cōplet sanuz esse dr̄. ¶ Attēde p° ꝙ gal'.2. tegni ptractās d̄ signis sanis p̄mo diuidit ea in signa sumpta a sbalit inherentibus ⁊ in sūpta ab opationib' necessario cōsequentib' sbalit inherentia: ⁊ in sumpta a casib' seu accidētib'. Scribit eni ibi. Cognitiones vero eoꝝ ⁊ ab inherentib' fm sbe rōnem dz fieri: ⁊ ab his q̄ ex necessitate hec ꝯsequunt effectib': ⁊ casib' q̄ etiaz accidētia ꝓpꝛe vocā'. ¶ Attēde.2. ꝙ gal'. adaptat hec tria sig̃ tā optime cōplexiōi ꝙ optime cōpositioni dicēs. A sba q̇dē ipa coꝝ q̄ in optima cōpositiōe sunt cōtēperantia sil'es q̇dez ptes habentiū in caliditate ⁊ frigiditate ⁊ siccitate ⁊ humiditate. Organicoꝝ v̇o in q̄ntitate ⁊ q̄litate cōponētiū ea et adhuc in formatiōe ⁊ positiōe ꝑticularū vniuscuiusq꜡ et toti' organi. Sed p̄nceps hic videt ea adaptare soli cōpositiōi. ¶ Attēde.3. ꝙ signa necessario cōsequētia cōplexionē tempatā sic describit ibi gal'. Ab his v̇o q̄ ex necessitate hec sequunt sil'es q̇dē ptes h̄ntia quātū q̇dē ad tactū in duricia ⁊ mollicie mediocritas: quātū vero ad visum bonus coloꝛ ⁊ fm lenitatē ⁊ aspitatē mediocritas. Deinde addit. Secūdū vero effect' opationū ꝑfectio quā ⁊ v̇tutē noiauim'. ¶ Attēde.4. ꝙ signa necessario ꝯseq̄ntia optimā cōpositionē ita describit ibi. Eoꝝ vero q̄ organica ꝯsequunt in coeq̄litate ⁊ pulchꝛitudie ois corpis organicoꝝ. Ampli' ⁊ inherētiū eis effectuū virtute. ¶ Attēde.5. ꝙ int hec signa magis certa sunt hec q̄ sumunt a sbalit inherentib': deinde sumpta ab opatiōib': ⁊ vltimo sumpta a casib'. Iux̄ illō haly.2. tegni cōmento illi' canonꝭ. Cognitiōes v̇o. Signa corpoꝝ sanoꝝ tria sunt. Unū coꝝ est qd̄ est assumptū ex eo qd̄ ī eis est ex diffinitiōe sbe coꝝ. Et ista signa sunt necessarie verificationis. Et scd̄a sumpta sunt ex opationib' mēbꝛoꝝ. Et ista iterū sunt appentis veritatis. Et tertia sunt sumpta ex accidētib' ⁊ ꝯseq̄ntib' ab eo qd̄ ē eis in diffinitiōib' sbe coꝝ ꝯseq̄ntib' iterū ab opatōib'. Et ista mltotiēs sūt (veridica. ¶ In tertia dicit ꝙ mod' noscēdi dispositiōes mēbꝛoꝝ p̄ncipaliū ꝑ opatiōes tal' est. ꝙ dispositiōes cerebꝛi noscunt ꝑ opatiōes voluntarij mot' ⁊ sensus ⁊ estimatiōis ⁊ imaginatiōis ⁊ memorie. qꝛ cerebꝛū est earū fons ⁊ origo. Et dispositiōes cordis cognoscunt ꝑ opatiōes pulsus ⁊ anhelit' q̄ a corde dependēt: ⁊ gr̃a ꝯseruatiōis caloꝛis ipi' fiūt. Et dispositiōes epatis cognoscunt per egestionē ⁊ vrinā. Per egestionē q̇dē: qꝛ recipit ab epate cholere tincturā. Per vrinā vero: qꝛ descindit a massa hūoꝝ genita in epate vt serū a lacte. Et epatis debilitatē significant speciat' egestio ⁊ vrina sil'es loture recētis carnis adhuc sanguinolente. Nā ꝑ talē egestionē magna debilitat epatis significat ī attrahēdo chilū vel oppilatio in epate. q̄re chil' in meseraicis incipiēs sanguificare ⁊ aliq̄d ruboꝛis sanguis acq̄rere regurgitrat ad ītestina inde exiēs vt lotura carnis. Sz ꝑ talez vrinā significat mala seq̄stratio sanguis ab (aquositate ⁊ debilitas digestiue epatis. c Accidentiū aūt. In hac pte tertia p̄nceps innuit hāc diuisionē. ꝙ signoꝝ egroꝝ q̄dā significant egritudinē. alia locū egritudis. alia cām ei'. vt pulsus diuersitas.i. differentia a nāli in festinatiōe seu velocitate vel freq̄ntia significat calorē extraneū accēsum in corde q̄ febꝛis dr̄. ꝓpter cui' extinctionē natura plus solito festinat in motu pulsus. Et pulsus serrin' cū doloꝛe acuto in par

⁊ sicut pulsus vndosus quoniā significat ꝙ apostema est in coꝛpoꝛe pulmonis. Et quedā sunt que significāt egritudinis cām sicut significatōes repletionis per diuersitatē suarū dispositionū quarū quisq꜡ mod' aliquē repletiōis modū significat. Amplius° accidentiū quedā sunt pꝛodeuntia que cū egritudine incipiūt ⁊ finiuntur: sicut febꝛis acuta ⁊ doloꝛ pūgitiu' ⁊ coā gustatio anhelitus ⁊ tussis ⁊ pulsus serrinus cū apostemate lateris. Et quedam sunt que notam hoꝛam non habēt ⁊ egritudinē qn̄q꜡ sequuntur qn̄q꜡ non sicut doloꝛ capitis cū febꝛe. Et sunt quedā que in fine rei eueniunt de quibus sunt egritudines crisis: ⁊ maturitatis significationes: ⁊ significatiōes ꝓhibitionis maturitatis: ⁊ signa moꝛtis. Harū aūt plurime sunt ī egritudinibus acutis. Significatōnū° p̄terea alie sunt que in eo qd̄ de mēbꝛis appet significāt q̄ sūt ex his sumpte q̄ ꝓpꝛie

tib' pectoꝛis significat locū egritudis scz apostema ēē in loco neruoso seu pāniculoso. videlz in dyafragmate vel in pāniculo cooꝑiente costas. vel in pāniculo mediastino. Et pulsus vndosus cū magna difficultate āhelit' ⁊ grauitate ī pectoꝛalib' significat ēt locū egritudis videlz apostema ēē in coꝛpe pulmonis. Et intellige ꝑ pulsuz serrinū pulsuz velocez freq̄ntē duruz cui' ptes ī magnitudie dyastol' diuerse existūt ⁊ in duricie ⁊ ī mollicie vt ait p̄n.c.3°. sūme p̄me fen ꝑsēt. Et dr̄ serrin' qꝛ dū tāgit sb digit appet vt serra dentata. Sz pulsus vndosus ē pulsus diuersus ī magnitudie ꝑtiū vene ⁊ eārū ꝑuitate ⁊ eleuatione ipaꝝ ad supioꝛa: ⁊ ī latitudie ⁊ ī cōsecutiōe ⁊ precessiōe ⁊ ī p̄ncipio mot' pulsꝰ cū mollicie q̄ ē ī ipso. Et dicit vndosus: quia sub digit tangētib' ipz sitat vndis q̄ꝛ alie alias sequunt fm rectitudinē cū diuersitate q̄ est int eas in eleuatiōe earū ad supioꝛa ⁊ descēsiōe ad inferioꝛa ⁊ in velocitate ⁊ tarditate vt ait p̄nceps caplo nūc dicto. Sz signa significātia cām egritudis sunt significatiōes repletionū penes diuersitatē suaꝝ dispositionū. vt ꝙ vna est ex sanguie: alia ex cholera: alia ex phlegmate: alia ex melancholia: alia ex aq̄: alia ex vento. Et q̄libet mod' harū significationū significat aliquē modū repletiōis vt signa repletiōis sanguinis plectoꝛiā: ⁊ signa repletiōis cholere cacochimiā cholericā ⁊ sic de alijs. Et hec signa repletionū cuiusq꜡ hūoꝛis narrabūt in (fra.c.7. doctrine p̄sent. d Ampli' accidētiū. In hac pte q̄rta tāgit hāc diuisionē ꝙ accidētiū q̄dā simul incipiunt ⁊ desinunt. cum egritudine cuius sunt accidentia. ⁊ dicuntur pꝛodeuntia q̄si sil' ꝓcedētia. Alia sunt q̄ nō h̄nt hoꝛā sui aduēt' determinatā: s̄ qn̄q꜡ veniūt in p̄ncipio: qn̄q꜡ in augmēto: qn̄q꜡ ī statu egritudis. Alia veniūt ī fine egritudis scz circa hoꝛā crisis seu terminatiōis egritudis ad bonū vl' ad malū. Exēplū p̄moꝝ sūt accidētia q̄nq꜡ sine q̄b' nūq̄ ē vera pleuresis. Pri^m ē febꝛis acuta ꝓpt vicinitatē apostemat ad coꝛ. Secūdū ē doloꝛ pūgitiu' qꝛ apostēa ē ī mēbꝛo pānicl'oso fort sens'. Tertiū ē difficultas anhelit' seu coāgustatio ex apostēate ptē ꝯcauitat pectoꝛ ī q̄ pulmo dilatari dz īpediēte. Quartū ē tussis ꝓpt conatū v̇tut expulsiue pectoꝛis ad eductionē materie pūgent. Quītū ē puls' serrin'. ⁊ h̄ accidēs est cōe apostematib' euenīētib' mēbꝛis neruosis ⁊ pāniculosis ꝓpt tēsionē. Ex^m scd̄oꝝ ē doloꝛ capit ī febꝛe vel vomit' vel nausea. Ex^m tertioꝝ ē egritudies crisis sic apostēata ptiū exterioꝝ cū ēētia ꝑuiā crisi et sig̃ ꝑfecte digestionis materie. et sig̃ coꝛruptiōis maligne ꝯtra digestiōi q̄lia appent ī crisi moꝛtifera. et sig̃ moꝛt vt puls' formi(caus cal' v̇tut. e Significationū p̄tca. In hac pte q̇nta p̄mo diuidit sig̃ significātia ī eo qd̄ de mēbꝛis appet in sensibilia ꝓpꝛia ⁊ sēsibilia cōia. Scd̄o exēplificat d̄ his ibi[Et cognitōes q̇dē] Tertio diuidit sig̃ sūpta ex motib' diuisiōe q̄drimēbꝛi: ⁊ subdidit duo ex mēbꝛis illi'. ibi[Et earū sūt q̄dā] Q̄rto tāgit diuersitates motuū p̄dictoꝝ penes diuersitates suarū essentiarū ⁊ numeri suoꝝ motoꝝ ⁊ q̄titat tioꝛis ⁊ istoꝝ q̄b' iuuāt ⁊ suoꝝ p̄ncipioꝝ ⁊ suaꝝ materierū. ibi[Hi aūt mot'. ¶ In p^a pticl'a p° innuit hāc diui

sionē. ꝙ signoꝝ q̄dā significāt in eo qđ appet ī mēbris: alie signi ficāt egritudies occultas. Primū mēbrū tāgit ī pncipio hui' q̄n te ptis dicēs. Significationū p̄terea alie sūt q̄ ī eo qđ de mēbris appet significāt. Secūdū ī pncipio sexte ptis dicēs. Et ꝺ signis etiā sūt q̄ egritudies demōstrāt occl'tas. Scđo inuit hāc diuisio nē. ꝙ signoꝝ significātiū res manifestas in eo qđ de mem bris appet q̄dā sūpta sunt ex sensibilibus ppriis: vt colo re sono sapore odore calido: frigido: sicco: humido duro molli. q̄ ppria dicunt̃ qꝛ qđq3 coꝝ vnico sen su sentit̃ et ē ei appropriatu3. Alia sūpta sūt ex sēsibilibus cōib' vt figura situ motu ꝛ q̄e te nūero ꝛ ma gnitudie. que cōia dicunt̃ qꝛ sentiunt̃ pluri b' sensib'. Iuxͣ illđ arist. 2. de aīa tctatu. 3. c. 4. Cōia autē sunt mot' q̄es numer' figura magnitudo. Huiuscemodi eni nulli' vni' sunt ppria sed cōia oib'. Tertio dicit h pn. ꝙ fortasse aliq̄ ex p̄dictis signis signi ficāt dispositiōes occultas: sic salt' labij inferioris seu motio vel oscitatio significat vomitū vētuꝝ. moto eni stomacho sup hūore ḡuante cōmouet̃ labiū ex colligātia ipi' cū eo. Et dicit fortasse qꝛ nō semp ad motū labij seq̄t̃ vomit'. Q̄rto qꝛ nō āteā ꝯnūerauerat int̃ sensibilia cōia q̄titatē ꝛ nūerū mēbroꝝ h innuit eos debe re ꝯnūerari. Dic eni ꝙ q̄titates mēbroꝝ si fuerīt augmētate aut diminute vel coꝝ nūeri forte significabūt dispositiōes aliq̄s oc cultoꝝ mēbroꝝ vt curtitas digitoꝝ puitatē epat̃ ꝛ coꝝ lōgitudo magnitudinē ei'. ¶ In scđa dic̄ p̄° ꝙ cognitōes dispositionū mē broꝝ p egestionē si nigra sit aut citrina ꝛ illđ sup qđ ipsa signifi cat sūt res visibiles. i. visu pceptibiles mediāte colore: ꝛ cognitio īflatiōis seu īflatiue vētositat̃ ꝛ malicie digerēdi ex rugitu ē audi bile. i. auditu pceptibile mediāte rugitu: ꝛ silr hmōi cognitōnes dispositionū mēbroꝝ sunt sensu pceptibiles p sapores ꝛ odores oris: ꝛ reliq̄ cognitōes. s. a tactu sūpte. ¶ Attēde p̄° ꝙ gal. 3. morbi. c. 10. tractās ꝺ signis seu accidētib' sūpt̃ a q̄litatib' sensibilib' silr ꝺ his q̄ ꝯp̄hēdūt̃ auditu dicēs. Dico ḡ p̄° accn̄tia hui' q̄tuor eē q̄dā ei ꝯp̄hēdūt̃ cū visu: q̄dā cū odoratu: q̄dā cū gustu: q̄dā cū ta ctu. ꝛ id iđ ē qꝛ pauciora sig̃ dispositionū corpis nobis p̄bꝫ audit' ¶ Attēde. 2. ꝙ accidētia sūpta a visu sic declarat ibi. Que aūt p cipim' in colore eē naturam erunt aut in toto corpore aut in vno membro aut in pluribus. Color autem extra naturam erit in to to corpe sicͭ ī ictericia ꝛ passiōe epat̃ videm' ꝛ splenis ꝛ hydropisis ī vno aūt mēbro vt ē nigredo lingue. ¶ Attēde. 3. ꝙ accidētia sum pta ab odoratu marie pcipiūt̃ p respirationē āhelit' ꝛ euaporati onē q̄ fit a mēbris. Iuxͣ illđ gal. ibi. Que āt ꝯp̄hēdūt̃ p odoratū vel̃ pcipiūt̃ p āhelitū ꝛ flatū. Per āhelitū aūt ītēdo acrē atq̄ hi a gutture ꝛ pulmōis cānalib'. Per flatū vͦ actionē ītēdo q̄ fit ī to to corpe silr rōne. Per hec ḡ duo puto rem eē nām ita possum' se cernere. Possum' q̄q3 p ista fetorē auriū ꝯp̄hēdere nariū q̄q3 ꝛ ti tillici ꝛ pl'imoꝝ mēbroꝝ ī morbos mutatoꝝ. Itē ruct' ē pcipiēd' si sit fumos' vl' acetos' vl' abomiabil' vt fetētes pisces ꝛ alias q̄lita

sentiuntur sicut colorū dispositiōes ꝛ dispositiōes tactus in duricie et in mollicie: ꝛ in caliditate ꝛ frigiditate ꝛ in reliq̄s. Aut ex his que cōiter sen tiūtur: ꝛ sunt ea que sunt sumpta ex forma membroꝝ ꝛ ipsoꝝ sitib' ꝛ mo tibus ꝛ quietibus. Et fortasse illa si gnificabunt ipsoꝝ dispositiones oc cultas: sicut labij salt' vomitū. Ipso rum preterea quantitates augmen tate si fuerint aut diminute ꝛ eoꝝ nu meri fortasse occultorū dispositiōes significabunt membroꝝ: queādmo dū curtitas digitorū que epatis pui tatē significat ꝛ econtrario. ¶ Et co gnitiones quidē dispositionū eoruꝫ per egestionē si est nigra aut citrina ꝛ super quod significat sunt res visi biles. Et ex rugitu super inflationeꝫ ꝛ maliciā digerēdi est audibile. Hu iusmodi quoq3 cognitōnes sunt per sapores ꝛ odores oris ꝛ relique. Et cognitiōes ptisis ꝛ ethice p vnguiuꝫ gibbositates sūt visibiles: sꝫ sunt de capitl'o eoꝝ que sentiūtur cōiter. Est aūt cū qđ manifeste sentit̃ rem signi

ficat occultā: queādmodū rubor po mi maxille pulmonis portendit apo stema: ꝛ gibbositas vnguis vlc' pul monis. Ex cognitionib' vero que ha bentur ex motib' ꝛ quietib' trahūtur res quas modo narrabim'. Signifi cationes vero que sumuntur ex mo do quietis sunt sicut apoplexia ꝛ epi lentia ꝛ sincopis ꝛ paralysis. Et q̄ ex motibus sumūtur sunt sicut horripi latio ꝛ tremor ꝛ singultus ꝛ sternuta tio ꝛ oscitatio ꝛ alices ꝛ tussis ꝛ sal tus ꝛ spasmus cuꝫ incipit spasmare. ¶ Et earū sunt quedā q̄ proueniunt ex operatōne nature pncipalis sicut singult'. Et quedaꝫ que pueniunt ex operatiōe nature accidentalis: sicut spasm' ꝛ tremor. Et earū quedā sunt voluntarie pure sicut estimatio ꝛ re uolutio de latere in lat'. Et quedaꝫ q̄ sunt composite ex naturali ꝛ volūta ria sicut tussis ꝛ minct' ꝛ egestio. Et istaꝝ quidē q̄dā sunt in quib' natura supat volūtatē sic tussis: ꝛ q̄daꝫ ī q̄b' volūtas supat naturā sic mict' ꝛ ege stio cū volūtaria nō cito vult efficere

tes putoris pcipimus. ¶ Attēde. 4. ꝙ accidētia seu signa sumpta a gu stu stati p' ita memit Accidētia vͦ q̄ gustu pcipiūt̃ ab ipis īfirmis sciūt̃ Multotiēs ei ex ipo sudore q̄dā ps ī os egrotāt̃ igredit̃ ꝛ sapor ei' pcipit̃ silr p saliue saporē cognoscit̃. Idē fit si sāguiem p os eijciat q̄n q3 sentit dulcē q̄nq3 salsū. Silr qđ screat ex pulmōe: ꝛ vomitū a stomacho exeūtē q̄nq3 sentit eū acetosuꝫ: q̄nq3 salsū: q̄nq3 amarū: aliq̄n dulcē: quandoq3 pōticum. Deinde sbdit accidē tia sūpta a tactu di cēs. Silr qđ a tactu ꝯp̄hēdim' vnū ex ac cidentib' ē cū a nāli cursu egredit̃. q̄nq3 eni fit duꝝ: q̄nq3 sic cū: q̄nq3 extēsū: nōnū q̄ molle: ꝛ aliq̄n alio mō ē. hec gal'. Scđo dic̄ h pn. ꝙ cognitio nes ptisis ꝛ ethice p gibbositates vngui um sūt visibiles. i. vi su pceptibiles: sꝫ sūt de capl'o. i. sūma sen sibiliū cōiuꝫ. qꝛ pen dent a figura q̄ ē sen sibile cōe. Et puenit tal' gibbositas ī pti si ꝛ ethica pti ex ꝯsū ptiōe carnis sbiecte vnguib': pti ex ꝯsū ptiōe sbal' hūiditat̃ ipoꝝ vnguiū. Tertio qꝛ p̄dixeāt sēsib'l'e cōe q̄nq3 significare dis positiones occultas vt saltū labij vomitū ꝛ digitoꝝ curtitateꝫ epar puū. Hic silr di cit de sensibili ppo ꝛ ꝺ cōi etiā vt rubor pomi maxille significat apa pul monis: ꝛ gibbositas vnguis vlc' ipi'. Rubescūt aūt poma maxillarū in pipneumonia ppt̃ multitudinē vapoꝝ sanguineoꝝ latoꝝ ī ea a pulmōe ad genas. Q̄rto dic̄ ꝙ ex motib' ꝛ q̄etib' q̄ sūt sensibilia cōia trūhūt̃ res id ē significatiōes vel cognitiōes q̄ mō dicent̃. Ex q̄etib' q̄dē apoplexia significat̃ si fuerit vl'is q̄es seu p̄uatio mot' in toto corpe. ꝛ silr sincopis. Sꝫ si p̄uatio mot' fuerit ptial' significat̃ epilētia vel palysis. Ex motib' aūt significatiōes sūpte sūt sic horripilatio tremor singult' sternutatio oscitatio alices seu brachioꝝ extēsiōes: tussis salt' spasm' icipiēs spasma re. ipo eni facto iā cessat mot'. de q̄ꝝ natur ꝛ differētijs late tractat gal' q̄nto morbi. ¶ In. 3ͣ p̄° pōit hāc diuisionē q̄drimēbrē. ꝙ motionū nūc dictaꝝ ꝛ silr q̄dā pueniūt ex opatiōe nāe pncipalit̃ vt singult'. q̄dā ex opatiōe nāe accidentalr vt spasm' ꝛ tremor. q̄dā sūt pure volūtarie sicut estimatio. i. mot' psecutiōis aut fuge seq̄ns iudiciū estimatiue. vel lege estuatio: vt q̄dā libri hn̄t. ꝛ itellige motū ire: ꝛ reuolutio egri de latere in lat'. alie sūt ptim nāles pti volūtarie: sic tussis vrinatio ꝛ egestio. ¶ At tēde p̄° ꝙ lꝫ singult' sit mot' nāc. s. vͥtut̃ nālis expulsiue stomachi: nūerat̃ tn̄ a gal'. 5. morbi. c. 1. int̃ accidētia q̄ sūt ex toto gn̄e ꝯ nām: qꝛ nō fit a nā reglarit̃ opante sed irritata p aliq̄d lesiuuꝫ. ¶ Attende. 2. ꝙ spasm' q̄ dr̄ h fieri ex opatōe nāc accidētali nō fit ex opatiōe nāe mēbri. sꝫ nāe morbi vel nāe ei'. Iuxͣ illđ gal'. 5. morbi. c. 1. Actio vͦ q̄ a solo morbo fit ē iecti gatio ꝛ spasm'. ¶ Attēde. 3. ꝙ tremor quē pnceps h fieri dic̄ ex opatiōe nāc accidētali nūerat̃ a gal'. 5. morbi int̃ mot' factos ptim a vͥtute ptim a morbo. Ait eni illic. c. 1. Ab vtrisq3 aūt fiūt oēs mot' ꝯgelatiōis: ꝛ mot' ōis q̄ fit mēbris mollificari icipiētib': tremor q̄. Et. c. 4. eiusdē libri ait. Tremor fit ex duob' motib'. vno q̄q3 mēbrū ḡuitate mouet̃ iferi': ꝛ alio vͥtute sursū leuat̃. Scđo ponit hāc diuisionē bimēbrē. ꝙ motionū ptim nāliū ptim volūtariaꝝ q̄dā sūt ī q̄b' nā vincit volūtatē vt tussis: alie sūt ī q̄b' volūtas supat nām: vt vrinatio ꝛ egestio. tūc nō fiūt cū virt' volūta ria nō vult eas cito efficē: lꝫ nā p̄sto sit ad eas efficiēdū. ¶ Attēde ꝙ nā stabiliuit in tussi ꝙ volūtaria virt' viceret̃ a nāli ppt̃ necessitatē custodie cordis ne suffocatio ꝯtigat. Iuxͣ illđ gal'. 5. morbi. c. 7. At q̄n aliq̄d vias instrumētoꝝ spūs ipedit necesse ē vt nā fortissimo atq3 multo spū exclu

dat:hec vero sufflatio vocat tussis. Cui⁹ rei signū ē φ p̄sente forti cā tussis ilico tussim⁹ velim⁹ nolim⁹. Sz ī retētiōe fecū ⁊ vrine cū q̄s occupat ī republica vel fuitio diuino nō tale īminet pīculū: q̄re statutū ē vt volūtas ad tp̄us ꝓhibere possit has purgatiōes. Tertio ponit hāc diuisionē φ accidētiū tā volūtarioꝝ q̄ nālīū q̄dā mōstrant a sensu sic horripilatio q̄ manifeste ꝑcipit ⁊ a medico ⁊ ab egro. q̄dā nō mōstrant: q꞉ nō sentiūt a medico supple. sic iectigatio quā nō sentit medic⁹ sz cognoscit eā narratiōe patiēt a q̄ sentit. sentit eni q̄n̄q̄ eger motū dilatatōis in suis mēbris a ventositate interclusa q̄ iectigatio dicit. ⁊ cū mltiplicat ē p̄sagiuz spasmi vel apoplexie future. ¶ In. 4ª. tāgit septez modos diuersitat istaꝝ motionū abinuicē. Prim⁹ attēdit penes diuersitatē suarū essentiarū seu naturaruz. vt tussis ī seip̄a ex ꝓp̄a natura est fortior saltu. Scōs attēdit penes diuersitatē nūeri motorū: vt sternutatio differt a tussi. q꞉ nūeri motoꝝ sternutatiōis sunt plres nūeris motoꝝ tussis eo φ tussis cōplet ꝑ motū mēbroꝝ pectoris solū: sed sternutatio cōplet ꝑ mot⁹ mēbrorū pectoris ⁊ capit sil. Sz ō dicit hypocras ampho. 7ª. Sternutatō fit a capite ex calefacto cerebro ⁊ hūectato qō ē ī capite vacuo. Et p̄n. ktij q̄rta tract. 2. c. 13. Sternutatio ē mot⁹ ꝓpri⁹ cerebri ad expellēdū hūorē aut mām aliā cū auxilio acris narib⁹ attracti subito ꝑviā nasi ⁊ oris. ⁊ sternutatio q̄dē cerebro ē sic tussis pulmoni. Dic cū galieno ī cōmēto dicti canonis φ non ē vlr verꝝ ex solo cerebro sternutationē fieri. penna eni (vt ait ibi) siue festuca in narib⁹ posita sternutat: ⁊ aliq̄n vent⁹ cū tussi ascēdit ab īferiorib⁹ q̄ fit sternutatiōis cā ad nariū veniēs foramina. Fallunt ꝗ arbitrātes eē cām sternutādi solūmō acrē a capite excūtē. Terti⁹ attēdit penes q̄titatē tioris: vt singult⁹ de ianitiōe differt a tussi: q꞉ ē maioris tioris. lz mot⁹ tussis fortior existat. Nā singult⁹ ex ianitiōe vix vnq̄ sanat sic spasm⁹ sicc⁹. ⁊ ē malū signū. Iux illō hypocrā apho. 5ª. Spasm⁹ ⁊ singult⁹ post nimiā inanitōez malū. Quart⁹ attēdit penes instrm coadiuuās ad motū. Illō eni q̄n̄q̄ ē essentiale. i. ɔsubstātiale corꝑi ⁊ p̄ncipale. i. vna ex causis p̄ncipalib⁹ illius mot⁹: vt musculi vētris ī egestiōe. ⁊ q̄n̄q̄ ē exrneū corꝑi nō p̄ncipale: sz solū adiuuās vt aer q̄ expirat iuuat ī tussi ad expulsionē materieꝝ. Quint⁹ penes diuersitatē mēbroꝝ q̄ꝝ sunt mot⁹. vt tussis differt a nausea q꞉ ē mot⁹ pectoris ⁊ pulmonis: ⁊ nausea stomachi. Sext⁹ penes diuersitatē v̇tutū agētiū. vt p̄ncipiū salt⁹ ē a v̇tute nāli nō cognitiua. s. a vētositate extēdēte. ⁊ p̄ncipiū tussis ē v̇t⁹ aīalis seu motiua volūtarie cooꝑātev̇tute expulsiua nāli supple. Et has duas diuersitates dic h̄ p̄nceps attēdi penes p̄ncipioꝝ diuersitates: q꞉ ⁊ mēbrū ē p̄ncipiū mot⁹ ⁊ v̇t⁹ ip̄a. Septim⁹ penes diuersitatē māe mot⁹. vt mot⁹ tussis ē a screatu seu a mā spuibili: ⁊ mot⁹ salt⁹ a mā vētosa. Ultio dicit h̄ p̄n. φ hec sig̃ significāt in eo qō appet de mēbris ⁊ plurimū sue indicatiōis ē sup dispositiōib⁹ corꝑis manifestis: aliq̄n tn̄ idicāt dispositōes occultas: sicut iā dictū ē φ rubor pomi maxille significat peripneumoniam.

Accidētiū aūt a natura sine volūtate ꝓuenientiū q̄daz sunt q̄ demonstrat sensus sicut horripilatio. ⁊ quedā q̄ sensus nō demonstrat. qm̄ nō sentiūtur sicut salt⁹. ¶ Ubi aūt mot⁹ diuersificant aut ꝑ diuersitatē suarū essentiarū: qm̄ tussis in seip̄a fortior existit q̄ salt⁹. Aut per diuersitatē numerorū motoꝝ. qm̄ sternutatiōis numeri motoꝝ plures sunt q̄ motoꝝ tussis. Tussis eni cōplet motiōe membroꝝ pectoris. Sternutatio aūt cōpletur ex ɔiūctiōe motuū mēbroꝝ pectoris ⁊ capitis simul. Sed q̄titas timoris in eis est differens. qm̄ mot⁹ singult⁹ sicci maioris est timoris q̄ mot⁹ tussis: lz sit tussis fortior. Per qō autem natura iuuat est cuz q̄n̄q̄ adiuuat ꝑ instrumentū essentiale ⁊ principale. sicut cuz iuuat in expellendo sterc⁹ a musculis ventris. Et est cū ꝑ instrm iuuat extraneū: sicut iuuat in tussiendo ab aere. Principioꝝ vero earū diuersitates aut sunt ex membris sicut tussis ⁊ nausea. aut ex diuersitate virtutū agentiū. qm̄ salt⁹ principiuz est naturale: ⁊ tussis p̄ncipiū est animale. Sed ꝑ materie diuersitatē. qm̄ tussis est ab excreatiōe: ⁊ salt⁹ a ventositate. He ergo significatiōes significant in eo qō de membris appet. Et plurima eaꝝ demōstratio est f̄m dispositiones manifestas. Est tn̄ cū occultas demōstrāt dispositiōes: sicut rubedo pomi maxille que pulmōis apostema declarat. Et de signis[f] etiā sunt q̄ egritudines demonstrāt occultas. Quapropter opz illuz qui egritudines vult dignoscere occultas vt ante anatomie notitiā adept⁹ sit ad hoc vt ꝑ eā sciētia substantie cuiusq̄ membri ei acquirat si est carnosum aut nō carnosum. Et cuiusmodi est ei⁹ forma iō vt sciat. Uerbi grā. si ap̄a hoc qō hz hāc figurā est ī eo aut nō ex parte sue figure vnde est comparatuz. Et sciat si est possibile φ in in ip̄o aliq̄d retineat vel nō: sed id labi facit qō recipit sicut ieiunū. Et si ē possibile φ in ip̄o aliq̄d retineat aut φ aliquid ab eo labatur que res sit quam in eo retineri sit possibile aut ab ipso labi donec ei⁹ locū sciat quatenus per ip̄m iudicet de eo qō ī ip̄o sentitur de dolore aut apostemate si est ī ip̄o aut ab eo longinquū. Et sciat ei⁹ societatez ita vt iudicet si hz dolorez per se aut propter societatē: ⁊ si materia ab ipsomet processit aut a suo socio sibi influxit. Et si superfluum quod ab eo separatur est de substantia ipsius an ipsum est via ꝑ quā illud penetrat quod ab alio separatur donec sciat illud quod cōprehendit vt noscat si ē possibile istō qō euacuatum fuit ab ip̄o euacuatū fuisse.

f Et de signis ⁊c. In hac ꝑte sexta dicit p̄° φ q̄dā signoꝝ significāt egritudies occultas sicut sig̃ tacta ī p̄ori ꝑte significāt manifestas. Et adde si vis hāc clausulā ꝑti p̄ori vt mēbrū f̄m p̄me diuisiōis ip̄i⁹. Scōo dicit φ ꝓpt̄ea oz volentē cognoscē egritudies occltas ꝑ hec sig̃ φ p̄⁹ sciat anatōiaz mēbroꝝ. Prio vt ꝑ sciaz anatomie sciat sb̄am cuiusq̄ mēbri si carnosa fuerit vl nō carnosa. ex h̄ eni ɔiecturare poterit ad q̄s morbos suscipiendos ē aptior: ⁊ p̄ viā ɔgestionis vl p̄ viā diriuationis. nā ledunt q̄des a sīlibus sue crasi facile iuuant aūtē a ɔrijs moderato vsu. Scōo vt sciat q̄lis sit figura seu forma mēbri. per hāc eni scit aliq̄n cert⁹ locus apostemat vt si fuerit ap̄a in hypocondrio dextro sensu ceptū: ⁊ dubiū fuerit vtruz sit in epate vel in lacerto coopīte ip̄z h̄ scitur ex figura apostemat q̄ figure mēbri in q̄ē conformis existit. Iux illud p̄n. tertij. 14ª. trac. 3. c. 3. In figura vo qm̄ figura ciusq̄ qō appet de ap̄ate epat ē lunaris f̄m situz epat: lacertorū aūt ē sil̃e stilo cui⁹ vna extremitatū ē grossa ⁊ altera ē sbtil: ⁊ ē q̄si cauda mur̃. Tertio vt sciat si possibile sit aliq̄d retineri ī illo mēbro aut nō: sz facit effluere ⁊ statī expellit id qō recipit vt itestinū ieiunū. Ex h̄ eni sciri poterit ꝑticl̃a patiēs vt si fuerit oppilatio ī ꝗcilib⁹ itestinis p̄sumit mag̃ φ sit ī tertio ꝗcili īuoluto q̄ ī ieiuno q꞉ ꝑ anatomiā scit φ por⁹ ɔlator citrine cholere ieiuno īfigit vl ꝓpe ip̄m effūdēs ī ip̄m cholerā citrinā purā vehemēt abstersiuā ⁊ mordacē. q̄re statī eijcit eā. Cui⁹ rei signū ē φ in aīalib⁹ mortuis dū anatomisant sēp vacuū īuenit vn̄ ieiunū dictū ē. Q̄rto vt sciat φ possibile ē aliq̄d retineri ī aliq̄ mēbro vl aliq̄d ab eo labi sciat q̄ res ī eo retineri solz: vl ab eo labi donec sciat locū tal rei retētē vt ꝑ ip̄z iudicz si dolor vl ap̄a q̄ sētit illic sit ī illo loco vl distet ab eo. v̇bi grā. scim⁹ de facili vētositates sq̄bala fecū ⁊ phlegma ī monocl̃o retīeri ꝓpt̄ea φ hz vnicū foramē ad itroitū ⁊ exitū hui⁹ qō ɔtiet. ⁊ ī colō ēt ꝓpt mltitudinē suarū īuolutionū. Cū igit dolor vehemēs sētit vl tumor aliq̄s ī īferiorib⁹ vētris p̄sumim⁹ cholicā eē ī monocl̃o vl colon ex vētositate fece vl phlegmate retēta ibi. Quīto vt ꝑ anatōiaz sciat societatē mēbri dolēt cū mēbris aliis. Ex hac eni p̄° iudicare poterit si illō mēbrū ꝑ se doleat vl ꝓpt societatē: ⁊ si mā doloꝛ̃ ꝓcessit ab ip̄o vl a suo socio sit ei trāsmissa. v̇bi grā. si q̄s dolēs vehement ī orificio stomachi sincopiset sciat colligātia dicti oris cū corde scit dolor cordis ⁊ ei⁹ defect⁹ nō a corde eē nec a mā ɔtēta ī co: sz a mā ɔtēta ī orificio stomachi. Et sil̃r si q̄s ex emigñea īcurrat dolorē ocl̃i scit ille eē nō ab ocl̃o sz a cerebro. Sexto vt ꝑ anatomiā iudicet si supfluū qō sepat ab aliquo

Et vt mēbri opationē sciat docec ipsiꝰ cognoscat egritudinē ex nocumēto qđ in eiꝰ ɔsistit opatiōe. Totū vo hoc p anatomiā scire pōt. Scias pterea q medico q̄ vult egritudies regere q̄ in mēbris existūt occltis necessaria ē anatomia. Cūq; anatomie scia ei acq̄sita fuerit oportebit pꝰ hoc totū ipm studere in cognitōe egritudinū occultarū fm sex regłas. Quarū pma ē de nocumēto opationū. Et tu q̄dē opatiōes cū suis q̄litatibꝰ ꝛ q̄titatibꝰ iā sciuisti:q̄ruꝫ significatio est pma ꝛ pdurās. Scđa vo ē de eo qđ euacuat. cuiꝰ significatio pdurans q̄dē est ꝓpterea q in ipa semp cōfidūt Et pma q̄dē nō ē iō q significat maturationē aut maturatiōis ꝓhibitione mediante. Tertia aūt ē dolor. ꝛ q̄rta est de apate. ꝛ q̄nta est de situ. ꝛ sexta ē de accidētibꝰ manifestis ꝛ comparatis. Et coꝝ significatio nō est pma neq; pdurās. Et ī vnaq̄q; q̄dē eaꝝ fmonē diuisim faciā. ¶ Ex opatōibꝰ vo significatio habet. qm̄ cū opatio nō fm naturalē ꝓcesserit cursum q̄ ē ei significat q ṽtuti accidit nocumētū ꝛ ṽtutis nocumētū egritudinē sequit q̄ est in mēbro in quo est virtus. Opationuꝫ vero nocumēta sunt fm tres modos. Opatiōes ei aut minuunt sicut cū oculi minuit visio ꝛ rem videt miorē ꝛ a propinq̄ore spacio. ꝛ sicut stomachꝰ cū duriꝰ digerit ꝛ tardiꝰ ꝛ miorē q̄ntitatē. Aut mutāt sicut cū oculꝰ videt illđ qđ nō est aut videt rem nō sicut ē: ꝛ sicut stomachꝰ cū cibuꝫ dissipat ꝛ ipm male digerit. Aut destruūt sicut oculꝰ cū nō videt ꝛ stomachꝰ cū nullo mō digerit. ¶ Eiꝰ aūt qđ euacuat aut qđ retiet significatōnes multis sūt modis. Aut enī significāt ex pte retētiōis nō naturalis sicut cū retinet res q̄ solebat euacuari queadmodū accidit illi cuiꝰ vrina retinetur aut egestio. Aut significāt ex pte euacuatiōis nō natural. Et hoc q̄dē aut erit de substātia mēbroꝝ aut nō erit ita. Sꝫ qđ est de substātia mēbroꝝ tribꝰ significabit modis. Aut eī p suip̄iꝰ substantiā significabit sicut anuli q̄ expuunt herpetē estiomenū in cannali pulmonis significāt. Aut significabit p q̄ntitatē sui sicut cortices cū in dysenteria egrediunt. nā si fuerit grossus significat q vlcus in grossis existit itestinis. ꝛ si subtilis significat q ē i subtilibꝰ itestinis. Aut significabit per colorē suum quemadmodū est hypostasis petaloides.

mēbro sit de sba ipiꝰ vl trāseat p ipm sic p viā ꝛ a mēbro alio sepatū fuerit donec sciat illđ qđ ɔphēdit.i.ptē egrā a q̄ descidit q̄tinꝰ cognoscat si possibile sit id qđ fuit euacuatū ab eo fuisse euacuatū.i. decisū. vt si cortices tenues cū fecibꝰ eijciāt ab itestis medicꝰ scit p anatomiā q a gcilibꝰ decisi fuerūt ꝛ trāsierūt p grossa sicuti p viā

Et si petalarubea cū vrina a vesica eijciant scit p anatōiā q ipa a renibꝰ decisa fuerunt ꝛ p vesicā velut p viā depulsa fuerūt. Septio vt p anatomiā medicꝰ sciat opationē mēbri ꝛ ex ɔnti egritudineꝫ q̄ mēbro accidit ex lesiōe opationis eiꝰ: vt scito p anatōiaꝫ q opatio cistis fellis ē mūdificatio sāguis a cholera scit q cistis fellis vel aliq̄s suoꝝ cānaliū patit cū sanguis a cholera nō mūdificat vt i icteria citrina. Tertio dic pnceps q totū h.i. oīa pdicta septem pōt scire medicꝰ p anatomiā ꝛ occltas egritudies p ea cognoscē. Q̄rto dic q necessaria est scia anatomie medico

volēti recte ꝛ artificialr regē egritudies occltoꝝ mēbroꝝ. Et istđ late declarat pmi q̄rta.c.i.ibi. Nāc vo mēbri cognitio q̄ttuor reg Cūq; anatōie ꝛc. Jn hac pte septia (rū cōtiet cognitionē. pͦ tāgit sex regłas qbꝰ medicꝰ deuenit i cognitionē egritudinū occultarū scita anatōia. Scđo declarat pmā rłam.ibi [Ex opatiōibus vo] Tertio scđam.ibi [Eiꝰ autē qđ euacuat] Q̄rto tertiā.ibi [Doloris aūt] Quito q̄rtā.ibi [Apostēat aūt] Sexto q̄ntā. ibi. [Sitꝰ vo significatiōes] ¶ Jn pͣ ptīcła dic pͦ q postq̄ medicꝰ sciuerit anatomiā studere dꝫ i cognitiōe egritudinū occultaꝝ fm sex rłas. Pria rła trahit ex nocumēto opationū. Et iā opatiōes declarate sūt cū q̄litatibꝰ suis qbꝰ opant ꝛ q̄titatibꝰ seu mēsur suis scꝫ doctrina sexta feu pme pmi.q̄ ē de ṽtutibꝰ ꝛ opationibꝰ. Et significatiōes ab opibꝰ sūpte sūt pme ꝛ pdurātes. Prime q̄dē:q: p se ꝛ imediate significāt egritudies. Omne enī mēbrū ē egrū qđ facē nō pōt opationē sibi ꝓpriā. Perdurātes vero q: certe sūt firme ꝛ stabiles qbꝰ plꝰ alijs medici initūt. Scđa trahit ab exeūtibꝰ a corpe vel retent i eo vt fecibꝰ vrinis sput mūcis ꝛ sudoribꝰ. Et significatiōes ide sūpte sūt pdurātes.i. stabiles ꝛ certe in qbꝰ medici ɔfidūt. Sꝫ nō sūt pme q: nō imediate significāt dispositōes egritudiales:sꝫ mediāte digestiōe vel indigestiōe appente i eis. Tertia trahit a dolore. Jux illđ gal.2.tegni. Dolores vo fm quē incūbūt locū aut ɔtinuitat solutionē:aut alteratiōes subitas ostēdūt. Q̄rta trahit ex apate qđ triplex genꝰ egritudis adesse ostēdit Quita ex situ mēbri egri:vt si tumor sentit i hypocōdrio dextro significat apa epat:si i sinistro splenis. Sexta rła trahit ex accidētibꝰ manifest sensui ꝛ ɔpat ad egritudies occltas:vt ex rubore genaꝝ iudicat de pipneumonia:ꝛ ex gibbositate vnguiū de ptisi vl ethica:ꝛ ex agitatiōe labij īferioris de vomitu. Et significatiōes ide tracte nō sūt pme:q: nō significāt p se ꝛ imediate occltas egritudies:nec sūt pdurātes sꝫ instabiles ꝛ icerte freq̄nt fallētes. Scđo dic q loq̄t sigillatī de vnaq̄q; istaꝝ regłaꝝ excepta sexta supple.de q̄ sat locutꝰ ē ī pte pcedēti. ¶ Attēde pͦ q gal. edidit sex libros īterioꝝ grā cognitionis egritudinū occltarū.ꝛ.c.6.pmi eiꝰ ait. Opꝫ p anatōiaꝫ scire essentiā vniuscuiusq; mēbri q̄lit ē ꝛ vicinoꝝ colligātiā:q: colligātia ɔpositioni ptinet. Jtē iuuamētū vniuscuiusq; mēbri magnū adiutoriū ē i iuestigādis locis infirmis. Actio enī nō ē aliud nisi mouēdo rū membroꝝ actiua motio: verū vnūq̄dq; mēbrū .etsi nulliꝰ sit actiōis alicuiꝰ est tn̄ iuuamēti. ¶ Jn scđa dicit pͦ q significatio sup egritudinibꝰ occult trahit ex opatiōibꝰ.q: cū opatio mēbri alicuiꝰ nō seruauerit naturalē cursū q̄ dōbet ei significat accidisse ṽtuti nocumētū qđ īpedit opatōnē ipiꝰ. Et nocumētū ṽtut sequitur egritudinē mēbri in q̄ ē ṽtꝰ.s. malā ɔplexionē malā ɔpositionē vel solutionē cōtinui. Nā nocumentū ṽtut ē actꝰ essentialis egritudīs:sic incolumitas ṽtut ꝛ opationū eiꝰ ē actꝰ sanitat. Scđo dicit q nocumētū opatiōis est triplex. q: vl opatio minuit vl mutat a nā ꝓpria seu corrupte fit:vl destruitur. Eiusdē snīe meminit gal.2.tegni ī lra arabica dicēs. Et nocumētū accidēs ī opatiōe ē fm vnū triū modoꝝ. aut ita vt debilitet:aut ita vt mutet a pte sua. aut ita vt destruat. Exēplū actiōis diminute ē visio debil:vl q: oculꝰ de visibili iudicat q sit minꝰ q̄ sit:vl q: de ꝓpe videt ꝛ a lōge non. ꝛ digestio stōachi durior.i.difficilior ꝛ tardior ꝛ minoris q̄titat cibi. Exm opatōis mutate seu corrupte ē visio coꝝ q̄ nō sūt.s.cū oculꝰ iudicat aliq̄ cē corā eo q̄ nō sūt.vt cynices:aut muscas:aut fumū aut nubē.ꝛ tales fātastice visiōes appere solēt ī pncipio cataractaꝝ:vl cū visus iudicat alit de visibilibꝰ q̄ sint:vt q oīa sūt citrina:vel oīa rubea:vel oīa pforata.vel de vnico visibili qđ ē duo visibilia.ꝛ digestio stōachi corruptiua cibi.s.ɔuersiua ciꝰ ī fumū vl ad acetositatē vl ad putredinē. Exm opatōis destructe seu ablate ē cecitas ocli ꝛ digestio nulla cibi ī stōacho recepti.vt ī lienteria cibꝰ effluit ī ijsdē q̄litate ꝛ q̄titate qbꝰ assūptꝰ ē absq; vlla digestiōe. ¶ Jn.3a. ponit diuisiōes q̄ttuor significationū sumptaꝝ ab his q̄ euacuāt ꝛ retinēt. Pria diuisio ē q significatio sūpta a retēt et euacuat aut significat ex pte retētiōis īnālis.s.q: id retinet qđ euacuari dꝫ.vt fex vl vrina. Aut ex pte euacuatōis nō nālis.s.q: euacuat id qđ retineri dꝫ.sic sāguis bonꝰ aut laudabil cibꝰ. Scđa diuisio.id qđ euacuat a corpe nō nālit ē duplex. Quoddā ē de sba corpis.vt anulꝰ p os cū sputo eiectꝰ ꝛ cortices egesti vt disinteria. Aliud nō vt cibꝰ euomitꝰ vel sanguis rascatꝰ. Et fm h duplex significatō trahit ab illo qđ eijcit. Gal. vo.2. tegni fac hāc diuisionē trimēbrē dicēs. Quecūq; vo egerūtur hec q̄dē vt ptīcle eoꝝ q̄ patiūt:hec vo vt supfluitates:hec vo vt ī ipis ɔtēta fm nām Tertia diuisio.huiꝰ qđ eijcit a mēbris decisuꝫ significatio ē triplex. Una sumit a sba eiecti vt anuli q̄ expuūtur a sba sua significāt q ī cānali pulmonis ē herpes estiomenꝰ sua maligna putredie vl corrosiōe dissipans sbam eiꝰ. Alia sumit a q̄titate eiecti vt cortices ī disinteria emissi si grossi fuerit significāt vlcera grossoꝝ itestioꝝ: si subtiles vlcera gciliū. Alia a q̄litate:puta a colore.vt hypostasis petaloides si rubea fuerit significat q ē.i.descindit a mēbris carnosis puta a renibꝰ.ꝛ si alba fuerit a mē

Que si rubea fuerit significat ꝙ est i mēbris carnosis sicut renib'. Et si alba significat ꝙ ē in mēbris neruosis sicut vesica. Qd̕ vero significat illud qd̕ nō est de substātia mēbroꝝ significat aut ꝙ ipsi' egressio nō ē naturalis sicut hūores sani ꝛ sanguis cū exierīt. Aut ꝙ est nō naturale in q̄litate sui sicut sanguis corrupt'. siue ꝯsueuerit exire siue nō. Aut ꝙ nō est naturale in substātia absolute sicut lapis Aut ꝙ nō est naturale i q̄ntitate sui lz natural' sit ei' exit'. Et istud aut ꝓpt̄ea ꝙ augef: aut ꝓpterea ꝙ minuitur sic sterc' ꝛ vrina cū pauca fuerint aut multa. Aut vt sit nō naturale in q̄litate sui lz exire soleat sicut sterc' ꝛ vrina q̄ sunt nigra. Aut vt egrediaf a parte nō naturali lz exire ꝯsueuerit sic stercus ꝛ vrina cū in egritudine yliꝫ ꝑ superiora egrediūf. ¶ Doloris aūt significatiōes ī duob' cōprehēdunf generib'. Et illud est qm̄ dolor aut significat ꝑ suū locū. Vbi gr̄a. qm̄ si fuerit i dextra erit i epate. ꝛ si fuerit ī sinistra erit i splene. Et ē cū ꝑ suā spēz significat q̄ sit ipsi' cā sicut diximi' in doctrina causarū. Vbi gr̄a. qm̄ si fuerit grauatiu' significabit apā qd̕ est in mēbro nō sentiēte: aut cui' sēsus destructus ē. Et extēsiu' multā significabit

bris neruosis sic vesica. Et ē hypostasis petaloides residētia q̄dā grossa i vrina silis frustis grossis tritici fracti: q̄ petala vocanf. de q̄ dic̄ ꝑn. c. 6. sūme scd̕e doctrie ꝑsenf. Alia ē petaloides magnaꝝ ꝑtiū albarū aut rubearū q̄ significāt ꝯm plimū ꝙ sepate fuerūt ex mēbris q̄ sunt ꝓpinqua mēbris a q̄b' diuidūf vrine: ꝛ sūt mēbra mīgēdi. Et albe significāt ꝙ sūt ex vesica ꝓpf vlcera q̄ sūt i ea aut scabiē āt corrosionez. Rubee autē carnose significāt ꝙ sūt ex rene hec ꝑnceps. Q̄rta diuisio. Hui' qd̕ eijcitur nō decisū a sb̄a membroꝝ significatio est sextuplex. Prima sumif ab exitu innāli ipi' scz q2 est bonū ꝛ vtile corpi nō debēs eijci: sic sāguis bon' vel hūor ali' vtil' corpori. Scd̕a a q̄litate ei' qd̕ euacuaf vt sanguis corrupt' ꝑ mēstrua vl' emorroides vl' aliūde exiēs significat suo fetore vl' corruptiōe putredinē i locis vn̄ ꝓcessit: siue tal' sanguis ꝯsueuerit euacuari sic multis mos ē ꝑ nasū vl' anū q̄nq3 corruptū ꝓijcē sanguinē siue nō cōsueuerit. Tertia sumif ab ināl̄itate sb̄e ei' qd̕ eijcif. s. q2 ē ex toto gn̄e ꝯ nāz sicut lapis nat' i rene aut vesica exiēs cū vrina Q̄rta sumif ab ināl̄itate q̄ntitatis rei q̄ eijcif scz q2 pl' vl' minus ex ea q̄ debeat exit vt vrina vl' fex excedēs vel diminuta peccat i quāto significans naturā nō satis sugere chili ex cibo ꝛ potu. Quita sumif a q̄litate rei q̄ expellif sicut scd̕a: nisi ꝙ scd̕a est general' tā ad id qd̕ ꝯsueuit q̄ ad id qd̕ nō ꝯsueuit euacuari. Et ista special' est ad id qd̕ exire solet. vt fex ꝛ vrina nigre significāt sua nigredie vel adustionē vel mortificationē vel expulsionē melācholice materie: ꝛ fex ꝛ vrina ꝯsueuerūt exire licet raro exeāt nigre. Sexta sumif ab inaturalitate ꝑtis vnde egredif id qd̕ expellif. vt cuz feces ꝑ os exeūt in yliaca ꝑniciosa: ꝛ q̄nq3 vrina: cū meat' vtrarūq3 vehemenf infері' oppilanf. Et he supfluitates ex anxio dolore cū īpetu sursū depellūtur. ¶ In q̄rta dicit ꝙ significatiōes egritudinū occultaꝝ sumpte a dolore sunt duoꝝ generū. Nā q̄dā sumunf a loco doloris. vt si dolor fuerit in hypocondrio dextro significat egritudinē epaf. si in sinistro: splenis. Alie sumunf a specie doloris. vt si fuerit grauatiu' significat apostema inesse mēbro qd̕ nō sentit: vel cui' sensus iā destruct' fuit. ꝛ si fuerit extēsiuus significat multitudinē materie distēdent mēbrū cū violentia. ꝛ si fuerit mordicatiu' significat materiā acutā. ¶ In q̄nta dicit ꝙ significationes egritudinū occultarū ab apostematib' accepte sunt tres. Pria sumif a sb̄a apostematis. vt herisipila significat cholerā rubeā: ꝛ sclirosis nigrā. Scd̕a ex loco apostematis. vt si fuerit in hypocondrio dextro significat ꝙ est i epate: si in sinistro ꝙ i splene. Tertia ex figura: vt si apostema existens in dextro latere fuerit lunare significaf ꝙ in epate est. si oblongū ꝙ est in musculo coopiente epar. ¶ In sexta dicit ꝑmo ꝙ significatiōes egritudinū occultarū extracte ex locis sunt duoꝝ modoꝝ. Prim' earū mod' attēdif penes ꝯsiderationē loci egritudīs absolute. Secūdus penes ꝯsiderationē loci egritudīs ꝯm societatē q̄ cōicat cū alio mēbro a quo recipit nocumētū. Scd̕o dic̄ ꝙ significatiōes ꝑmi modi sunt appentes. i. manifeste. vt si dolor ꝓfund' fuerit i hypocōdrio sinistro cū tumore aliq̄ significat apostema splenis: ꝛ si dolor fuerit in pectine ꝛ vir

materiaz. Et mordicatiu' materiā significabit acutā. ¶ Apatis autem significatiōes tribus existūt modis. Aut enī sunt ex substātia sui sicut herisipila q̄ cholerā significat rubeam Aut sic sclirosis q̄ cholerā demōstrat nigrā. Aut ex loco sui sicut cū fuerit i dextra significat. Vbi gr̄a. ꝙ ē ex ꝑte epatis: aut in sinistra significat ꝙ ē ex ꝑte splenis. Aut ꝑ figuraz sui qm̄ cū apud dextrā fuerit ꝛ fuerit lunare significat ꝙ est in ipo epate: ꝛ si longū fuerit significat ꝙ est in musculo q̄ est sup ipm. ¶ Sit' vo significationes aut sunt ex locis: aut ex cōitatib'. Et ex locis q̄dē appētes sūt. Et ex cōitate q̄dē sunt sicut cū ꝑ nocumentū qd̕ est i digito ex cā antecedēte cognoscif ꝙ ē ꝓpf nocumētuz qd̕ sexto ex paribus neruorum colli accidit.

¶ De signis distinguendi inter egritudines proprias ꝛ que sunt in communitate. Capitulum. II.

Et quoniam[a] est cum [e] egritudies in principio accidūt in mēbro ꝛ est cū accidūt per associatōnē queādmoduz caput stōacho ī suis associaf egritudib' tūc oz vt determiēm' differētias inf has duas res per signum distinguens.

ga cū emissiōe sanici ꝑ vrinā significat vlcera in eis. Tertio dicit ꝙ significatiōes secūdi modi sūt sic lesio digito eueniēs ex cā antecedēte id ē nō ꝑ cām q̄ sit i eo: s3 in mēbro ꝑori a quo recipit sensum ꝛ motū. vt cū ex ablatiōe sensus vel mot' alicui' digiti significaf euenisse nocumentū sexto pari neruoꝝ colli. Silis casus meminit gal. ꝑ° i. sioꝝ. c. 16. scribēs ita. Dico q̄ quedā posuisse sup tres digitos man' cuiusdaz medicinā ꝛ murmurauit sensū digitoꝝ a triginta dieb' esse ablatū ꝛ mot' digitoꝝ tm̄ ꝑmāsit cuius medicia nil ei valuit. Qd̕ aspiciens cepi qd̕ in vsu habebā facere vocās q̄ medicū iterrogaui cuz q̄ esset illa medicia. at audiens hui' medicinā huic rei cē opportunā: cepi iuestigare q̄re mediciā cū nō iuuisset. Et ꝑterita accidētia inuestigare incipiēs audiui ab eo nō habuisse nec frigitudinem nec apostema: s3 sens' digitoꝝ minut' ē paulati. qd̕ audiēs mirat' suz. Et reuers' iterū interrogaui eū an esset pcuss' i mēbris digitoꝝ suptoꝝ. q̄ r̄ndit neq̄q̄. S3 recordat' manifestauit se hūisse ictū i ossib' dorsi iīciātib'. Qd̕ audiēs iteꝝ ꝯuersus dixi. quō ꝛ quāt' fuit ille ict'. Qui dixit se ābulasse romā ꝛ de eq̄ cecidisse: ꝛ post paululū tpis iuenit i digit hāc passionē se habuisse. Que audiēs arbitrat' sū ꝑtē nerui q̄ exit post septimā spōdilem hr̄e apā ꝓpter illū ictū ꝛ postea induratū esse. hec galienus.

¶ De signis distiguēdi if egritudies ꝓpas ꝛ q̄ st i cōitate. C. II.

Et qm̄ ē ꝛc. In h̕ caplo ꝑ° ꝓponit intētū. Scd̕o dat vnū [e] modū discernēdi inf ꝑncipalē egritudinē ꝛ illā q̄ ē a societate. ibi [Dicem' q̄] Tertio tangit errorē circa modū illū ꝯtigere solitū. ibi [Est tn̄ cū ex h̕] Q̄rto dat cautelas vitādi dictū errorē. ibi [Semita vo] Quito tāgit aliū modū ꝑ quez discernif egritudo ꝑncipal' ab illa q̄ est a societate. ibi [Primū vo] Sexto remittit nos de q̄busdā signis ad sequētia. ibi [Et nos quidem]

[a] In ꝑma ꝑte ꝑ° īnuit hāc diuisionē. ꝙ egritudinū q̄dā ꝑ° accidūt ꝛ ꝑncipales dicunf: q2 nō depēdēt ab alia ꝑori egritudine sicut febris tertiana vel ephimera ex putredie cholere vel inflāmatiōe spirituū. Alie accidūt ex societate vt cū a digit manuū aufertur sensus aut mot' ꝓpter lesionē alicui' neruoꝝ spondiliū colli vel ab humore cristallino oculi tollif visio ꝓpter vngulā vel telā que est in ꝯiūctina. Secūdo dicit ꝙ oportet hic dare differentiā inter has egritudines ꝑ ꝓpria signa distinctiua: quatinus sciat cui primit' occurrēdū ē. Pri' eni principali q̄ cā alteri' ē intēdere oportet. Iuxta illud principis ꝑmi q̄rta caplo vltio. Cū vna egritudo cā fuerit alteri' sicut cū accidit oppilatio ꝛ febris medicabimur oppilationē pri': deinde febrē. ꝛ si necessariū fuerit oppilationē apire cū eo in q̄ aliq̄ existit caliditas nō curabim' ꝯ febre

Dicemus^b ergo ꝙ oꝫ ꝯſiderare que priꝰ accidit ⁊ autumabimꝰ ꝙ ipſa eſt principalis et altera eſt ei aſſociata. Eſt^c tñ cū ex hoc ꝓuēit error. Et hoc eſt qm̄ fortaſſe egritudo principalis non erit ꝑcepta ſenſu neqꝫ doloroſa i principio ſui: ſed poſtea ſentiet ipſiꝰ impedimētū poſtq̄ aſſociata egritudo apparuerit q̄ ꝓ certo ē illa q̄ poſt ipſam accidit ⁊ eſt eā ſequens. Exiſtimabitur ergo ꝙ aſſociata ⁊ accidētalis ſit illa q̄ eſt principalis egritudo. Et eſt cū nō percipit̄ niſi accidētalis tm̄ ⁊ principalis origo obliuiōi traditur. Semita^d vero obſeruandi ſe ab hoc errore eſt vt medicꝰ mēbrorū noſcat cōitatē. qđ q̄dē erit ex ſcientia ſua in anatomia. Et vt nocumēta ſciat q̄ vnicuiqꝫ accidūt mēbro. quoꝝ q̄dā ſunt ſenſu ꝑcepta: quedaꝫ nō ꝑcepta. Et moret̄ in egritudine ⁊ non iudicet de ea ꝙ ſit principalis niſi poſt q̄ cōſiderauerit q̄d ſit poſſibile ꝙ accidat ipſam ſequēs. Egrū ergo interroget de ſignificatiōibꝰ egritudinuꝫ quas mēbris egro mēbro aſſociatis poſſibile eſt accidere q̄ nō priꝰ erant

b In ſcđa dic̄ ꝙ ad diſcernēdū int̄ ꝓncipalē egritudinē ⁊ illā q̄ ē ex ſocietate ſeu colligātia cū alio mēbro egro oꝫ attēdē q̄ ipaꝝ pº euenit ⁊ autumabimꝰ. i. exiſtimabimꝰ vł imagīabimur ꝙ ipa ē ꝓncipal. vt ſi q̄s i ſtomacho pꝰ doluerit ex repletiōe putredīali: deīde doleat caput: iudicabimꝰ egritudinē ſtōachi ꝓncipalē: ⁊ egritudineꝫ capit̄ ex colligantia ipſiꝰ cū ſtomacho. maxīe ſi non appeat cā alia manifeſta dicti doloris vel morbi capit̄. ⁊ ſi inter mēbrū pº egrotās ⁊ aliud qđ pꝰ egrotat ſit cōicatō ſeu colligātia notoria
c In t̄tia dic̄ ꝙ aliqñ iterueīt errori iudicio ꝓme ⁊ ꝓncipal̄ egritudis altero duoruꝫ modorū. Unꝰ ē q̄ ꝓncipalis egritudo i ſui principioqñqꝫ nō ſentit̄ neqꝫ eſt doloroſa: ſꝫ poſtq̄ alteri egritudini ſociata fuerit q̄ ſeq̄t̄ eā appebit nocumentum ipſiꝰ: et forſan inde credetur ꝙ egritudo accidēs ex ſocietate ſit ꝓncipalis: vt oppilatio ſplenis vł cānaliū eiꝰ nec ſenſu ꝑcipit̄ nec doloroſa ē donec aucta fuerit in tātū tūorē ꝙ diſtēdat ſplenē ⁊ ipm apoſtemet. ¶ Sꝫ īſtabit aliq̄s q̄ egritudo differt gñal̄r a neutralitate ꝑ h̄ ꝙ ſenſibilit̄ ledit opatōes ⁊ neutralitas nō: oīs igit̄ egritudo ſenſu ꝑcepta ē. Dic̄ ꝙ oīs egritudo ledere dī ſenſibilit̄ q̄ cogit deſiſtere mēbrū vel corpꝰ in q̄ ē ab opatiōibꝰ ſolitis talit̄ ⁊ ītā tātū ꝙ medicꝰ aut eger ꝑſpicacit̄ ītuēs ꝑcipe pōt eiꝰ nocumētum Uel dic id ītelligi de egritudībꝰ totiꝰ corpis q̄ deſiſtere cogūt ipm ab opatiōibꝰ ſolit̄. Uel dic ꝙ q̄libet egritudo ſenſibilit̄ ledit ⁊ ꝑceptibilis ē ſm genꝰ: lꝫ nō ſm ſpecīē vel indiuiduū: vt ethicꝰ ignarꝰ artis medicīe ſentit ꝙ egrotat ⁊ exercere nō pōt opatiōes ſolitas: ſꝫ neſcit q̄ morbo vel ſpecie morbi. Scđs modꝰ q̄ interuenit error i diſcernēdo morbū ꝓncipalē a morbo ex ſocietate ē cū n̄ ꝑcipit̄ morbꝰ ꝓncipal̄ neqꝫ ꝑ ſe neqꝫ cū alio ſeq̄nte eū: ſꝫ ſolū ꝑcipitur morbꝰ eū ſeq̄ns: ⁊ ꝓncipal̄ origo ignorat̄: vt cū ꝓina ſpēs ethice q̄ vix cognoſcit̄ etiā a ꝑitiſſimo medico cholerā putreſcē faciēs tertianā genuerit febrē iudicabit̄ de tertiana ꝙ ſit morbꝰ principal̄ cū ſequat̄ ethicā. Et i turbatiōe rōnis ex vehemēti ſuffocatione matricis iudicat̄ interdū ꝙ egritudo ꝓncipal̄ ſit i cerebro ꝓpt̄ (ignorātiā ſuffocatiōis matric) q̄ ē cā ipiꝰ.
d In q̄rta dic̄ ꝙ ſe- mita ſeu via q̄ medicꝰ pōt a dict̄ erroribꝰ ſe ꝓſuare triplex ē. Pria ē vt ipſe ſciat cōitatē ſeu colligātiā mēbroꝝ adiuicē. Et hāc ſcire poterit ex anatomia. nā cognito ꝑ anatomiā ꝙ a cerebro ad ſtomachū deſcēdūt duo nerui: ⁊ a corde ad cerebrū dne aſcēdūt arterie ſcit cerebrū cū ſtomacho ⁊ corde magnā hr̄e colligātiā. Scđa ē vt ſciat ſpēs ⁊ modos nocumētoꝝ q̄ vnicuiqꝫ mēbro ꝯtigere ſolēt. q̄ꝝ q̄dā ſūt notoria ſubiecta ſenſibꝰ vt cecitas ex tela ocl̄i. alia nō: vt oppilatio epat̄ vł ciſtis fellis. ¶ Sꝫ q̄ret aliq̄s quō ſcimꝰ nocumēta nō ꝑcepta ſenſu: cū oīs nr̄a cognitio ītellectiua depēdeat ab aliq̄ ſenſitiua ꝓcedēte: ⁊ deficiēte nobis aliq̄ ſenſu deficiat nobis ſcia ſenſibil̄ eiꝰ. Dic̄ ꝙ lꝫ aliq̄ nocumētoꝝ nō ꝑcipiant̄ ſenſu ꝑ ſe ⁊ īmediate: ꝑcipiūt̄ tñ aliq̄bꝰ ſenſibilibꝰ ſignis. vt oppilatio pori ciſtis fellis trāſeūt̄ ad ieiunū ꝑcipit̄ ex albedie fecū et

ſenſu ꝑcepte nec doloroſe: ita vt appareant ꝓmo nec cōmouētes accidētia que ſunt eis ꝓpinqua: ſꝫ nec etiā eas ſequunt̄ res niſi q̄ ab eis ſunt lōginque nō ſenſu ꝑcepte. Eger ergo ignorat ꝙ ſint accidētia illi lōgīqua radici. Iſtud tñ nō dignoſcit̄ niſi ſapientia medici. Plurimū^e vero qđ ex eo ad memoriā reducit̄ eſt cū opationū impedimentū ꝯſiderat̄. Cūqꝫ optionū impedimentū inuenerit antecedens iudicabit ꝙ egritudo illa ē aſſociata: lꝫ quedā mēbroꝝ ſint talia ꝙ plurimū diſpoſitionū ipoꝝ eſt vt ſint eoꝝ egritudīes alioꝝ membroꝝ egritudines ſequentes. Capitis enī ſm plurimū ſuarū diſpoſitionū ſunt egritudines per ſocietatē ſtomachi. Sed illud conuertere eſt perparum. Et^f nos quidē corā tuis manibus ponemus ſigna complexionuꝫ principalium ⁊ accidentaliuꝫ ſm moduꝫ communem. Que vero vnicuiqꝫ mēbro ſint proprie i ſuo dicētur capitulo. Quecunqꝫ autem ex ſignificationibus egritudinum compoſitionis manifeſte fuerint ſenſus dignoſcet.

croceitate vrine: ⁊ ictericia ex cholera trāſeūte ad cutē. Tertia ē vt medicꝰ nō feſtinet ſup iudicio egritudis ꝙ ſit ꝓma ⁊ ꝓncipal̄: ſꝫ moret̄ in egritudine. i. moroſe deliberet nec ꝯcludat vel determīet ꝙ ſit ꝓncipal̄: niſi pꝰ ꝯſiderat̄ accidētibꝰ poſſibilibꝰ eā ſeq̄ vel ꝓcedere. ſup q̄ꝝ cognitiōe interroget egrū de ſignis egritudinū poſſibiliū cōtigere mēbro aſſociato ꝑti egrotāti nō ātea ſenſu perceptaꝝ: nec ita doloſarū vt priꝰ appareāt: neqꝫ excitantiū acc[illegible]tia ꝓpinq̄ eis: n[illegible] cōſequūtur ea[illegible] res in tantū elōgate ab eis vt nō ſenſu ꝑcipiāt̄ ab eis oriri. Et iō infirmꝰ ignarus anatomie ⁊ colligātie mēbroruꝫ multā diſtātiā ignorat q̄nqꝫ ꝙ egritudines appētes ſint accidētia radicis illiꝰ ſꝫ mēbri aſſociati a lōginquo vel egritudinis ipſiꝰ: ſꝫ medicꝰ ſapiēs iſtud cognoſcit. Uerbi gr̄a. morbus caducꝰ q̄nqꝫ cōtingit ab aliquo digito manꝰ vel pedis trāſmittēte cerebro venenoſos vapores ⁊ is morbꝰ nō eſt prima ⁊ ꝓncipalis egritudo: ſꝫ egritudo ſocietatis ſumēs originē a mala cōplexiōe cū materia venenoſa alicuiꝰ digitorū q̄ priꝰ latuit duꝫ māſit q̄eta nec cōmouit accidentia ſenſibilia: nec dolorē intulit. Sed dū cōmouet̄ effumat ad cerebrū deferētibꝰ neruis vapores eiꝰ ⁊ infert cerebro morbū caducū. Dꝫ ergo medicꝰ in morbo caduco diligēter interrogare egrū ſi preſenſerit aliquā cōmotionē in aliquo ſuoꝝ membroꝝ inferioꝝ: ⁊ ab illo ad cerebrū aliq̄d aſcēdere. ſi ſic tūc morbꝰ caducꝰ nō eſt ꝓncipalis: ſed ab alio cōmunicatꝰ. ſi nō: tunc eſt (ꝓncipalis ortꝰ a cauſa ꝓuata latēte in cerebro.
e Plurimū vero ⁊c̄. In hac ꝑte q̄nta capl̄i iſtiꝰ primo dicit ꝙ plurimū huiꝰ qđ reducit̄ ad memoriā medici vel egri de prima ⁊ principali egritudine eſt qñ cōſiderat̄ ab eo impedimentū ſeu leſio opationū. Et cū inuenerit nocumētū opationū alicuiꝰ mēbri ꝓcedere manifeſtā egritudinē que prima facie videt̄ prima ⁊ principalis iudicabit ꝙ illa egritudo eſt aſſociata id eſt neqꝫ prima eſt neqꝫ ꝓncipalis: ſed ꝓcedens ex colligantia mēbri in quo eſt cum alio mēbro infirmo. Secūdo dicit ꝙ aliqua mēbra corpis ſunt talia ꝙ egritudines eoꝝ vt plurimū ſequunt̄ egritudines alioꝝ membroꝝ: vt caput ſepiꝰ egrotat ex ſocietate ſtomachi. tum q̄ eſt velut caminꝰ ad queꝫ ferri ſolent vapores ⁊ fumi cibi potꝰ ⁊ humoꝝ ſtomachi. tum q̄ cerebrū qđ eſt ꝑs ipſiꝰ ꝓncipalior ē ſpōgiforme laxū cito ībibitū vaporibꝰ ⁊ hūoribꝰ. Tertio dic̄ ꝙ illō ꝯuertē ē ꝑpaꝝ. i. raro ꝯtigit ꝙ paſſiōes cerebri cōicent̄ ſtōacho. vł ſi cōicent̄ mł̄to ſepiꝰ paſſiōes ſtōachi cerebro cōicant̄. q̄ cerebrū hꝫ emūctoria plīma q̄bꝰ purgat̄ vt nares palatū aures ocl̄os carnes glādl̄oſas q̄ ſūt retro aures: q̄re paꝝ ex eo ad ſtōachū ꝺſcēdit. ¶ Sꝫ īſtabit aliq̄s ꝙ hūores cerebri ſua ꝗuitate ꝓmptiꝰ deſcēdūt ⁊ q̄ſi ſponta nee ad ſtōachū q̄ ab eo ferāt̄ ad caput. Itē gal̄. dic̄. 2. ꝯplex. c. 18. Deſcēſus aūt phlegmat̄ a capite ad ſtōachū plībꝰ accidit hoībꝰ ⁊ ꝓcipue rome ⁊ i regiōibꝰ q̄ ſm ſil̄itudinē diſpoſitiōis eiꝰ ſunt hūide. Dic id veꝝ ēē de hūoribꝰ niſi eēnt̄ alia receptacl̄a patiora recipe ⁊ īduſtria emūgēdi ⁊ raſcādi eos: ſꝫ de fumis ⁊ vaporibꝰ nō ē veꝝ ꝙ deſcēdāt citiꝰ q̄ aſcēdūt. Ad aliō dic galienū ibi loq̄ de loco ꝑticl̄ari: neqꝫ negat q̄n in illo pl̄es morbi
f In ſexta dic̄ pº ꝙ dabit i cōi (cōicent̄ cerebro ex ſtōacho q̄ ecōuerſo. ſigna cōplexionū tā ꝓncipaliū ſeu n̄aliū q̄ accidētaliū. ſ. caplo ſeq̄nti. ſꝫ ꝯplexiōes ꝓꝓe mēbris dicent̄ alibi. ſ. tertio huiꝰ in capl̄is ꝓpriis ad h̄ ordinat̄. Scđo dic̄ ꝙ ſenſus ſufficient̄ nobis īdicat ſigna egritudinū organicaꝝ māifeſtaꝝ vt viſibil̄r coḡſcimꝰ luſcos gibboſos ⁊ claudicātes: nec

aliqua super his traditiõe signoꝝ egemꝰ. Tertio dicit φ difficile est comprehendere in dictiõe vniuersali id est in vno capl'o vel in vna summa generaliter signa oim egritudinũ occultarũ exceptis repletiõe oppilatiõe apostemat bꝰ τ solutiõe ↄtinuitatꝭ. quarũ signa tradunꝭ in doctrina presenti. capl'is sexto septimo octauo nono decio τ vndecimo. Difficile etiã est sub vna sũma tradere ppria signa repletionũ oppilationũ apostematũ τ solutionis ↄtinui appropriatarũ vnicuiq; mẽbro. τ ideo melius est ista nõ tradere hic: s; in fen seu dictionibꝰ pticularibꝰ tertij canonis τ q̄rti vbi agiꝭ de apostematibus τ solutione continui.

¶ De signis cõplexionuz. Capl'm. III.

Signoꝝ ge nera τc̄. In hoc capitulo premittit pnceps φ decez sunt genera signoꝝ q̄bꝰ cognoscuntur dispositiones cõplexionũ. Deide exequitur de eis sigillatim. Et primo de naturalibus. Scđo de accidẽtalibꝰ. ibi [Cõplexionũ vero extranearum]

a In prima parte agit primo de pmo genere. ibi [Unũ eorũ est tactꝰ] Secundo de scđo. ibi [Secundũ vero est genꝰ] Tertio de tertio. ibi [Tertiũ vero est] Quarto de quarto. ibi [Quartum vero est] Quĩto de q̄nto. ibi [Quintũ vero est] Sexto de sexto. ibi [Sextũ vero est] Septimo ptermisso vel neglecto septio signo agit de octauo ibi [Octauũ aũt genꝰ] Octauo agit de nono signo. ibi [Nonũ vero genꝰ] Nono de decimo. ibi [Et genꝰ quidẽ decimũ] ¶ Prima pticula est psens textꝰ in quo dicit pmo φ vnũ eoꝝ est tactꝰ. id est primũ genꝰ cognitionis hũane cõplexionis est p sensum tactꝰ: τ p qualitates tangibiles. Nã si qualitates tangibiles corpis cuiꝰ inuestigaꝭ ↄplexio fuerint siles tactui hois sani in terris tẽperatis τ aere tẽperato: ita φ nec calefaciãt nec infrigident nec humefaciant nec desiccent ipm: nec sentiaꝭ ex eis imoderata mollicies vel duricies aut asperitas significant equalitatem seu tẽperamentũ cõplexionis. Signanꝭ diciꝭ in terris tẽperatis τ aere tẽperato: q: corpꝰ sanũ semp cuiꝰ cõplexio est tẽperatissima sm habituz sentitur in estate vel regione calida calidiꝰ tẽperato ex cõplexione acquisita a tpe aut regione: l; sit habitualiꝭ tẽperatũ. ¶ Sed queret aliquis cũ partes corpis sint etherogenee plimũ q̄dã calide magis alie minꝰ q̄ꝝ iudicio plꝰ ẽ insistẽdũ. Dic φ musculosis i q̄bꝰ carniũ calor τ frigꝰ neruoꝝ τ ligamẽtoꝝ sese ↄtẽpant: vel cuti manuũ τ maxie pulpis digitoꝝ suoꝝ i q̄bꝰ fere eq̄ꝭ caliditas venaꝝ τ arteriarũ frigiditati neruoꝝ τ ligamẽtoꝝ. Scđo diciꝭ φ si tactor sane ↄplexiõis patiaꝭ a q̄litatibꝰ tãgibilibꝰ corpis cuiꝰ cõplexio inq̄riꝭ ita vt p aliquã carũ infrigideꝭ aut calefiat aut sentiat molliciẽ vel duriciẽ vel aspitatẽ imoderatã pter h̄ φ veniat a cã extrinseca sicut aere vel balneo vel aliq̄ tali mollificãte vel exaspante: ↄplexio talis corpis ẽ distẽpata in illa q̄litate vel in illis q̄litatibꝰ in q̄bꝰ sentiꝭ excedere p tactũ hois sani. Tertio dicit φ cõplexio corpis hũani ex dispositiõe vnguiũ i mollicie τ duricie sciri pōt: maxie q̄ ad q̄litates passiuas vt si molles fuerit significãt hũidã ↄplexionẽ. si duri: siccã. S; ad vificationẽ iudicij istiꝰ firmã seu stabilẽ preq̄riꝭ eq̄litas seu tẽpamẽtũ cõplexionis i caliditate τ frigiditate: q: possibile ẽ vt caliditas durũ tactũ τ asperũ mollificet τ applanet. τ nõ solũ temperatum. s. rẽ q̄ dura eẽt τ aspa si nõ occurreret ei caliditas mollẽ τ lenẽ reddat: vel trahendo ad eã hũiditatẽ vel liq̄faciẽdo hũidũ ↄgelatũ in re illa: sicut calor mollificat cerã durã liq̄faciẽdo τ reddit cutes ethyopuz lenes trahẽdo ad eas hũiditates ex pfũdo corpis. Et hos duos modos mollificatiõis a calore potes elicere ex his v̄bis. Propꭓ resolutionẽ ipsiꝰ: itelligẽdo p resolutionẽ attractionẽ hũoꝝ ad cutẽ sub forma vaporis τ dissolutionẽ hũiditatũ ↄgelataꝝ q̄ faciũt appere corpꝰ hũidũ nã cũ tñ sit siccũ. Possibile ẽt ẽ vt frigiditas faciat appere rẽ nãlr mollẽ: τ hũidã siccã. τ nõ solũ rẽ tẽpatã siccã τ id opaꭓ ↄgelãdo humiduz τ ispissando: q̄re fac opinari de re nãliꭓ humida φ sit sicca. Nec sola frigiditas fac apparere rẽ mollẽ durã: s; itẽdũ calor sicut nix et sol. Nix q̄dem cõgelãdo τ inspissando hũidũ. sol vero ingrossando. q̄a resoluit humidũ subtile reliquẽs terreum grossuz. Quarto diciꭓ φ corpa frigide cõplexionis sunt veplimũ mollia q̄uis aliq̄ eoꝝ is sint macra. q: ppꭓ maliciã digestiõis puenientẽ a frigiditate abũdãt in hũoribꝰ crudis remollientibꝰ carnes eorũ. De phlegmaticis id notoriũ est. s; de melãcholicis macris terrestribꝰ id mirũ videꭓ. Gal. tñ id idẽ de ipis affirmat. 2. cõplexionũ. c. 23. dicẽs Q: si eius sc; corporis melancholici frigiditas τ siccitas fuerit a pncipio rei: tunc corpus eius erit albũ molle teneruz lene. erũtq; vene ipsius subtiles occulte: τ iuncture eius debiles occulte.

S; q̄ occulte fuerit exceptis repletione τ oppilatõe τ apostematibꝰ τ solutiõe ↄtinuitatis in dictiõe vl'i ↄprehẽdere est difficile. Et silr illud q̄d ex repletiõibꝰ τ oppilatiõibꝰ et apostematibꝰ τ solutiõe ↄtinuitatis vnicuiq; mẽbro ppriũ existit. Meliꝰ igitur ẽ vt hoc totũ dictionibꝰ reserueꭓ pticularibꝰ. ¶ De signis ↄplexionũ. C. III.

Signorũ [a] genera quibus cõplexionũ dignoscunꭓ dispositões sũt decẽ. ¶ Unũ eoꝝ est tactꝰ. Et modꝰ quidez quo cognosciꭓ est vt ↄsidereꭓ an tactui sani sit equalis in terris tẽperatis τ aere tẽperato. Nã si equalis fuerit significabit equalitatez. Q̄d si patiaꭓ ab eo tactor cõplexionẽ habẽs sanã τ infrigideꭓ aut calefiat aut ipz sentiat naturali molliorẽ aut duriorẽ aut asperiorẽ q̄ naturalis τ neq; fuerit ibi cã ex aere aut balneatiõe cũ aqua frigida aut alia re q̄ molliciẽ addat aut asperitatẽ est tũc ex cõplexione non tẽperata. Et ex dispositiõe quidem vnguiũ in mollicie τ siccitate ipoꝝ possibile est cognoscere cõplexiõis corporis dispositionẽ. licet mollicieí et duriciei iudiciũ nõ sit stabile nisi prius equalitatis inter caliditatẽ τ frigiditatẽ significatiões precesserint. Nã si nõ ita fuerit possibile erit vt caliditas durũ tactũ τ asperuz mollificet: nedũ illũ q̄ est tẽperatꝰ ppter resolutionẽ ipsiꝰ et faciat existimari φ sit mollis τ hũidꝰ natura. τ vt frigiditas mollẽ tactũ induret nedũ illuz q̄ est tẽpatꝰ ppterea φ multũ cõgelat τ inspissat. τ opinabitur φ sit siccꝰ sicut nix τ sol. Et nix quidẽ ppterea φ coagulat τ cõgelat. Et sol quidẽ ppterea φ ingrossat. Eoꝝ aũt plurimi qui frigide existũt cõplexiõis corpa mollia sunt: licz sint macra. qm̄ cruditas multa cõsistit in eis. ¶ Secũdũ vero est genꝰ signoꝝ ex carne τ adipe assũptoꝝ. Quoniam caro rubea cuz multa fuerit humiditatem significabit τ caliditatem. τ erit ibi soliditas. Et si pauca fuerit et adeps multus non ibi affuerit: significabit siccitatem. Pinguedo autẽ τ adeps semper frigiditatẽ significãt τ ẽ cũ eis laxitas.

¶ Secũdũ vero est genꝰ τc̄. In hac pticula scđa pmittit q̄ scđm genꝰ signorũ q̄bꝰ cognosciꭓ hois cõplexio sumiꭓ a carne τ adipe. Cõseq̄nꭓ dat vndeci r̄las ad cognitionẽ cõplexiõis p carnẽ τ adipẽ. Pria ẽ. multitudo carnis rubee significat calidã τ hũidã cõplexionẽ. τ ẽ cũ ea decẽs soliditas seu firmitas carnis τ aliarum partiũ: τ nõ mollicies seu laxitas carñ vt i phlegmaticis. Cuiꝰ rõ est: q: multitudo carnis rubee attestaꭓ sup fortitudie v̄tutis assimilatiue τ multitudine sanguinis que vigent τ inualescunt calido τ humido. Teste galieno. 2. cõplexionũ. c. 13. dicente. Multitudo aũt carnis a multitudine sanguis generaꭓ. Calidũ vero pfecte digerens τ assimilans carnis soliditatẽ operatur. Secũda est. caro rubea pauca sine multo adipe significat cõplexionẽ siccam: nisi paucitas carnis ex abstinentia vel labore vel vigilijs superfluis aut euacuationibꝰ pcesserit. Nã paucitas rubee carnis absq; mľto adipe significat paucũ sanguinẽ mẽbris carniformibus inuiscari τ assimilari. ppterea φ hũidũ cũ sicco nõ facile vnitur. sicut plũbũ siccũ cũ plũbo liq̄do. τ cemẽtũ cũ lapidibꝰ siccis. ideo latomi madefaciunt illa que cemento alligant vt firmiꝰ eis cementuz adhereat. Notanter dicitur sine multo adipe propter phlegmaticos: qui licet habeant paꝝ rubee carnis ex sanguinis paucitate: non tamen sunt sicci: sed intense hũidi cũ adipis multitudine. Tertia est. pinguedo τ adeps significãt semper frigiditatẽ seu frigidã complexionẽ cũ laxitate seu mollicie carniũ neruorũ chordarũ τ ligamentoꝝ. Cuiꝰ ratio est quia sanguis vnctuositas que est materia pinguedinis cuz resudat a venis τ obuiat membris frigidis coagulatur ab eoꝝ frigiditate τ fit pinguedo vel adeps. Sed cũ obuiat membris calidis fit calor: velut cibus τ resoluitur ab eo. Iuxta illud galieni secundo cõplexionuz. c. 13.

Res pinguis ⁊ lenis ⁊ subtilis sanguis fit in corꝑib' q̄ caliditati sūt decliuiora cib' caliditatꝫ: ⁊ guat in corꝑib' q̄ frigori sunt decliuiora ⁊ resudat: ita vt a venis egrediat. cūq; obuiat frigidis mēbris sicut pānicul' coagulat sup ea. Et cū obuiat mēbris q̄ in sui nā sūt caliditati decliuiora sicut mēbra carnosa ꝯsūit a caliditate ⁊ resoluit.

Et si cū hoc fuerit venarū coangustatio ⁊ sanguis paucitas ⁊ hoc habenti aduenerit debilitas ex fame ꝓpter minorationē sanguis naturalis q̄ ē preparat' ad illud quo mēbra ex nutrimento indigent significabit q̄ cōplexio hec ē fm naturā. Et si hec alia signa nō affuerint significabit q̄ est cōplexio acq̄sita. Pinguedinis autē ⁊ adipis diminutio semꝑ caliditatē significat. qm̄ pinguedinis ⁊ adipis materia sanguinis est vnctuositas. ⁊ earū factor est frigiditas: ⁊ ꝓpt hoc in epate minorant ⁊ sūnt in intestis multe: ⁊ neq; sunt sup cor multo plus q̄ sup epar nisi ꝓpter materiā. nō eni ꝓpter cōplexionē ⁊ formā ⁊ ꝓpter curā nature pendentē a materia illi sili

Sz si fuerit cōplexio frigiditati decliuior ⁊ fuerit cū h regimē q̄ctis. coagulat tūc pinguedo sup mēbra carnosa. Et ꝓpt h iuenim' multa aīalia q̄ ī cauernis suis latitāt augmentate pīguedis. Et mlr̄es ē piguiores sūt viris. qm̄ fēia in nā sua ē frigidior mascl'o ⁊ cū h in pluri b' dispositioni b' est dom' custoditiua. hec gal. Quarta est. si cū pinguedie ⁊ adipe vene fuerit āguste ⁊ sanguis pauc' ⁊ aduenerit illi cui hec insunt debilitas ex fame ꝓpt penuriā natural' sanguis apti ad h vt fiat cābiū ⁊ nutriat mēbra significat q̄ cōplexio frigida naturalis ē ex pma origine ꝯcta. q2 caloris est dilatare venas: et frigiditatꝫ eas ꝯstringere. Iux̄ illud gal. 2. cōplexionū. c. 13. Dico q̄ cui' vene sunt ample est in nā sua calid'. ⁊ cui' vene sunt stricte est in nā frigid'. Et illud iō qm̄ caliditatꝫ ꝓprietas ē dilatare venas ⁊ apire eas. Et ꝓpt hoc oꝫ vt fm plurimū ꝯstrictio venarum sit repta cū pinguedie vel grossicie: ⁊ macies vel ḡcilitas corꝑis repta cū latitudie venaꝝ. hec gal. Quīta ē. si cū pinguedie ⁊ adipe nō fuerit āgustia venaꝝ ⁊ sanguis paucitas ⁊ debilitas ex fame ꝓpter penuriā sanguis significat q̄ cōplexio frigida est acq̄sita nō natural'. Iux̄ illud gal. capl'o nūc dicto. Or si inueneris aliq̄d corp' in q̄ iā aggregatū est vt pingue sit ⁊ sint vene ipsi' late: tūc huic corꝑi aduenit pinguedo nō ꝓpt nām sz ꝓpt ꝯsuetudinē. Et paulopost dicit. Cui' vene sunt stricte ei' sanguis erit pauc': ⁊ nō plurimū abstinet a cibo q̄n ipm ꝯsequat nocumentū. Sed cui' vene fuerit ample erit ei' sanguis mult' ⁊ abstinet a cibo plurimū. ita q̄ nō ꝯsequet ipm nocumētū. Sexta est. diminutio piguedinis ⁊ adipis semꝑ significat caliditatē: q2 sanguis vnctuositas est earū cā material': ⁊ frigiditas est efficiēs cā. Et iō pauca est in epate pinguedo ꝓpt ei' caliditatē: ⁊ plurima ī intestis ꝓpt suā frigiditatē. ¶ Sz ꝯ. cor ē calidi' epate ⁊ tn̄ supra cor ē pl' piguedinis q̄ sit sup epar. Itē in melācholicis naturalib' est diminutio piguedis ⁊ adipis: q2 sūt sicci macri: teste pncipe dicēte ī fine pticule hui'. Et ex corꝑib' quidē q̄d magis macrū est frigidū est ⁊ siccū: nō tn̄ sunt calidi sz frigidi. Itē diminutio piguedinis et adipis sepe ꝓcedit ab abstinētia cibi ⁊ pot' ⁊ ab vsu aceti ⁊ ab euacuatiōib' supfluis ⁊ hec nō significat caliditatē. ¶ Ad pmū r̄ndet hic pnceps dicēs q̄ sup cor nō est pl' piguedis q̄ sup epar rōne cōplexiōis ⁊ forme seu caloris cordis: sz rōne materie piguedinis quā natura mittit illic abūdanti' ꝓpt curā nature pendētē a materia illi sili sc3 vt pinguedo supra cor existēs ꝓhibeat ip3 a nimia desiccatiōe ex assiduis ei' motib'. sicut natura iūcturis trāsmittit phlegma silr̄ pinguedini ne nimiū siccent ex vehemētia vel assiduatiōe motuū. Ad secūdū dic q̄ l3 melācholici sint diminute pinguedis cōpatiōe ad phlegmaticos: habent tn̄ sue carni pinduedinē imixtā. Iuxta illud galieni secūdo tegni. Si vero frigidū cū sicco equaliter augmētet naturaliter durū ⁊ gracile habet corp' ⁊ nō pilosum ⁊ tangentib' frigidū. pinguedo vero silr̄ est eis ⁊ gracilib' existētib' dispersa est per carnē. Et in trāslatione ab arabico ibi scribit. Et hoc corpus q̄uis sit gracile: tn̄ admiscet carni eius pinguedo. Et haly in cōmento canonis illi' ait. Nō permiscet pinguedo carni in hac cōplexiōe: nisi ꝓpter frigus et frig' generat pinguedinē. Ad auctoritatē pncipis dic q̄ intellexit corpus melancholicuꝫ ceteris esse macri' ex parte materie cū melancholici min' alijs ex sanguine ⁊ ei' vnctuositate habeant. Ad tertiū dic q̄ hec regula intelligit de diminutiōe pinguedinis ⁊ adipis nō illata ab extrinseco sed īnatas.

Pinguedis autē ⁊ adipis cōgelatio sup corp' minuit et auget fm minorationē caloris ⁊ ipsi' augmentum. Et corp' quidē carnosum absq; multa adipe ⁊ pinguedine est corp' calidū ⁊ hūiduꝫ. Qd si fuerit caro rubea multa cū pinguedine ⁊ adipe pauca significabit humiditatē superfluaꝫ. Et si superflua fuerit humiditatis et frigiditatis significabit superfluitatem: ⁊ q̄ corpus frigidum est ⁊ humidum. Et ex corporibus quidem quod magis est macrum frigidū est ⁊ siccum: ⁊ postea calidum ⁊ siccum. deinde siccum quod in caliditate et frigiditate temperatum existit. postea calidum quod est in humiditate ⁊ siccitate tēꝑatū. ¶ Tertiuꝫ vero est

Septima regula. congelatio pinguedinis ⁊ adipis in corꝑe minuit ⁊ auget fm diminutionē caloris ⁊ ei' augmentū: ita q̄ aucto calore minuit cōgelatio: ⁊ eo diminuto auget. q2 sicut flamma ignis pascit humido vnctuoso et ip3 ꝯsumit: sic calor hoīs pascit vnctuositate sanguis ⁊ caꝫ ꝯsumit non permittens eam coagulari. Octaua regl'a. oīe corp' carnosum sine mlr̄titudie piguedis ⁊ adipis ē sāguineū sc3 calidū ⁊ humidū q2 a calido ⁊ humido carnositas fit: et ipa attestat sup calido humido sicut sup ipsius causa. Nona est. multitudo rubee carnis cū paucitate pinguedis ⁊ adipis significat hūiditatē supfluā. q2 significat sanguis exuberantiā que fit a calore ⁊ humiditate ⁊ multā ipsi' inuiscationē ⁊ assimilationē mēbris ad quā multū ꝯfert plurima mēbroꝝ hūiditas: eo q̄ hūidū hūido facili' iungit ⁊ assimilat. Calor vero ꝯiūct' hūido nō sinit pinguedinē ⁊ adipē multiplicari cū carnositate. Decima ē. pinguedo vel adeps superflua significat excessum frigiditatꝫ ⁊ hūiditatis ⁊ cōplexionē corꝑis frigidā ⁊ humidaꝫ. q2 sanguis vnctuositas q̄ est vtriusq; materia nō coagulat nisi a frigido vel remisso calido. ¶ Sed īstabit aliq̄s q̄ supra cor coagulat pinguedo ⁊ tn̄ est mēbrū calidi' q̄d sit in corꝑe. Dic q̄ l3 cor in suis vētriculis ⁊ interiorib' ꝑtib' sit vehemētis caliditatis: in suis tn̄ exteriorib' ⁊ maxime in capsula ei' non est calor vehemens ⁊ illic pinguedo solet inueniri. Undecima ē. macri' corpoꝝ est melancholicū ⁊ post hoc cholericū ⁊ post hoc siccū ī qualitatib' actiuis tēperatū ⁊ post hoc calidū tēꝑatū in passiuis. ¶ Instabit aliq̄s q̄ corp' cholericū sit melācholico macri': q2 melācholicū h3 in se pncipiū actiuū pinguedis sc3 frig': cholericū vero neq; actiuū nec passiuū cū sit calidū ⁊ siccū. Scdo corp' frigidū ⁊ siccū pl' abūdat in phlegmatib' ⁊ hūiditatib' indigestis. Iuxta illud gal. 2. cōplexionū. c. 23. Cui' cōplexio a principio rei fuerit decliuior siccitati ⁊ frigiditati nō erit supfluitas ei' supfluitas melācholica sz phlegmatica. q2 digestio fit a calore q̄ diminut' ē in melācholicis. Ex hūiditatib' igit indigestis melācholici corꝑis humectant mēbra q̄b' humectatꝫ apti' fit ad receptionē pinguedis: imo etiaꝫ ille hūiditates sunt pinguedis materia. Tertio melācholicū corp' abundat in grossiorib' hūorib' min' aptꝫ resolutiōi pbentib' mēbris solidi' ⁊ ꝑmanēti' nutrimētū: q̄re nō tā facile demacrat nec ita vehement sicut cholericū. ¶ Ad pmū dic si vis vt tactū ē sup sexta regula q̄ corp' melācholicū ceteris ē macri' ꝑ se ⁊ directe ex ꝑte mā̄e: q2 cū sit frigidū ⁊ siccū min' int cetera sanguis h3 ⁊ ꝑ ꝯn̄s vnctuositatꝫ ei' q̄ ē mā adipis. Sz corpus cholericū simplr̄ ⁊ absolute macri' ē: q2 caret vtroq; pncipio actiuo sc3 ⁊ passiuo adipis ⁊ piguedis. Alit dicūt q̄dā sc3 q̄ corp' melācholicū ē macri' macredie opposita carnositati. q2 min' h3 de mā carnositatꝫ videlicet sanguie. Cui' rei signū ē q̄ vene melācholici sunt ꝑue ḡciles: ⁊ cholerici magne grosse plene. Sz corp' cholericū ē macri' macredie opposita pinguedini ꝓpt carētiā vtriusq; pncipij piguedis. corp' v̄o melācholicū ꝓpt sui frigiditatē q̄dā piguedie ꝑticipat sue carni imixta sicut pri' allegatū ē ex gal' ⁊ haly. 2. tegni. Ad secūdū dic q̄ melācholici nō abūdāt ī phlegmatib' ⁊ hūiditatib' indigestis ex nā sue cōplexiōis q̄ de se sicca ē: sz ꝑ accidēs ex defectu bone digestiōis. Uel dic q̄ hec rō ꝓbat melancholicos eē min' macros cholericis macredie opposita pīguedini. Ad tertiū cōcede q̄ fm viā resolutōis a calore cholerici sunt melācholicis macriores ⁊ vere simplr̄ ⁊ absolute macriores inueniuntur cōiter multū cholerici. ¶ Tertiū vero est ⁊c̄. In hac ꝑticula tertia pmo dat tertiū signū noscen-

di cōplexionē ꝛ q̄nq; modos eius. Secūdo agit de signis velocitatis ꝛ tarditatis ort⁹ piloꝝ ꝛ multitudinis ꝛ grossiciei eoꝝ. ibi [Signa vero ex velocitate] Tertio d̄ signis figure piloꝝ. ibi [Significatio aūt] Quarto de signis coloris piloꝝ ibi [Ex parte aūt coloris] Quinto de ꝯsideratione regionis ī re piloꝝ. ibi [Post hec vero aeres] Sexto de diuersitate pilorum penes etates ibi [Etates etiā] Septimo de signis mlͭtitudinis piloꝝ ſm etates. ibi [Pili preterea in puero mlͭti]

In p̄ma parte dicit primo ꝙ tertium gen⁹ signoꝝ quibus cognoscitur humana cōplexio sumitur a capillis. Scd̄o dicit ꝙ a capillis trahuntur signa cōplexionis quinq; mōis Primo ex velocitate ꝛ tarditate sui ort⁹. Secūdo ex eoꝝ multitudine ꝛ paucitate. Tertio ex ipsoꝝ subtilitate ꝛ grossitudine. Quarto ex planicie et crispitudine eoꝝ. Quīto ex suo colore.

gen⁹ signoꝝ sumptoꝝ ex capillis. Et ip̄a sunt q̄ sumenda sunt ex p̄te horū modorū q̄ sunt velocitas originis ꝛ ipsi⁹ tarditas: ꝛ multitudo eoꝝ ꝛ paucitas: ꝛ ip̄oꝝ subtilitas ꝛ grossitudo ꝛ eoꝝ planicies ꝛ crispitudo. Et eoꝝ color est vna ex radicib⁹ in hoc. Signa vͦo ex velocitate natiuitatis eorū aut tarditate aut ꝓhibitiōe originis ipsoꝝ sumpta sunt ꝙ illi q̄ tarde nascunt aut q̄ nō nascunt cū nō affuerint significatiōes q̄ corp⁹ penitus sanguinē nō habere demonstrant significant ꝙ cōplexio vehemēter est humida. Q̄d si festinauerint nō erit corp⁹ illi⁹ humiditatis: īmo ad siccitatē declinabit. Ipsi⁹ vero caliditas et

Idē asserit aristoteles. 19. aīaliū dicēs. Et pili diuersant multū ſm duriciē ꝛ molliciē ꝛ longitudinē ꝛ breuitatē ꝛ lenitatē ꝛ asperitatem ꝛ multitudinē ꝛ paucitatē. ꝛ ſm colores etiā ꝛ etates. Adde si vis istis modis ꝓlongationē capilloꝝ ꝛ eoꝝ curtitatē ꝛ fissurā eoꝝ ꝛ ip̄oꝝ continuitatē ꝛ velocē seu festinū eoꝝ casum ꝛ longā p̄manentiā. Prolōgatio quidē eoꝝ significat humiditatē fumi extēsibilis: vt in mulierib⁹ quib⁹ coma q̄nq; ꝓtendit vsq; ad clunes. Fissura vero ꝛ velocitas sui casus significant siccitatē. ꝛ horū ꝯtraria ꝯ̄ria denotant.

In scd̄a dicit primo ꝙ ex velocitate ꝛ tarditate vl' ꝓhibitiōe oīmoda nascentie piloꝝ sic sumunt signa. ꝙ pili tardi nascētes vel nō nascētes neq; cito neq; tarde vbi nasci deberēt significāt cōplexionē vehement humidā: nisi signa assint significātia corp⁹ fere ex toto carere sanguine. tūc enī possibile est pilos nō nasci ꝓpter materie defectū sc; fumi sanguis ꝛ cōplexionē siccā esse. Cui⁹ rō est: q: in corpib⁹ vehement humidis nō abūdāt fumi q̄ sunt materia piloꝝ: sed vapores aquei. maxime cū ꝓpinqua sunt ip̄oꝝ origini Secūdo dicit ꝙ origo festina piloꝝ significat ꝙ cōplexio non est humida sed ad siccitatē declinat. q: in cōplexione sicca fumi cito abundant q̄ sunt materia piloꝝ. Tertio dicit ꝙ caliditas ꝛ frigiditas cōplexiōis noscuntur ex dictis signis aliis a velocitate ꝛ tarditate nascētie piloꝝ. sc; a signis tact⁹ ꝛ carnositat aut adipis. quasi dicat velocē aut tardā piloꝝ originē significare directe sup excellētia qualitatū primarū passiuaruꝫ nō actiuarū. q: si cōplexio sicca fuerit cito mlͭtiplicabunt vapores fumosi q̄ sunt materia piloꝝ. verū est ꝙ caliditas coadiuuat: sed ipsa nō sufficit sine siccitate. q: si cōplexio fuerit humida cū caliditate multiplicabūtur in p̄mis annis vapores aquosi ꝛ aerei nō fumosi. tales aūt nō sunt materia piloꝝ. Quarto dicit ꝙ caliditas ꝛ siccitas iūcte simul in eadeꝫ cōplexione festinū faciūt ortū capilloruꝫ ꝛ erūt capilli plurimi ꝛ grossi. Plurimi quidē ꝓpter caliditatē multiplicātē vapores fumosos. Grossi vero ꝛ fortes ex multa fumositate densata p siccitatē. Sed cito nascētes ex effumatione forti ꝛ veloci caloris iūcti cū sicco. Et ista de cā piloꝝ grossicies cū multitudine ꝛ fortitudine eoꝝ est amplior in iuuenib⁹ q̄ in pueris: q: materie pueroꝝ sunt vaporose nō fumose sicuti iuuenū. Quīto dicit ꝙ hoꝝ ꝯtraria ip̄oꝝ ꝯ̄ria sequunt. id est sicut ad caliditatē ꝛ siccitatē cōplexionis sequunt cita piloꝝ natiuitas multitudo ꝛ grossicies: sic ad frigiditatē ꝛ humiditatē sequunt tarditas ort⁹ eoꝝ paucitas ꝛ tenuitas. ¶ Attēde ꝙ galien⁹ scd̄o cōplexionū. c. 14. sub septē regulis docet ex multitudine ꝛ paucitate piloꝝ cognoscere cōplexionē hoīs. Prīa est. cōplexionē habēs calidā ꝛ siccā est pilosus ꝛ ē in vltimo fine multitudinis capilloꝝ ꝛ fortitudinis ip̄oꝝ. Scd̄a est. cōplexionē habens calidā ꝛ inter alia duo cōtraria equalē q̄uis sit pilosus est tn̄ in hoc ſm quantitatē mediocrē. Tertia est. habens cōplexionē siccā ꝛ in calido ꝛ frigido equalē est etiā hic multitudis capilloꝝ ꝛ fortitudis ſm q̄titatē mediocrē. Quarta ē. oēs hn̄tes ꝯplexiōes frigidas sūt lenes. i. nudi pilis vel paucoꝝ ꝛ tenuiū piloꝝ siue in eis sit nimia hūiditas siue in q̄titate me

diocri. Quīta ē. cōplexionē habēs vehement frigidā ꝛ hūidā est in vltimo fine lenitat sc; p̄uatiōis capilloꝝ vel piloꝝ. Sexta est. cōplexionē habēs frigidā ꝛ int alia duo ꝯ̄ria equalē ē min⁹ lenis hoc. Septima ē. cōplexioneꝫ hn̄s frigidā ꝛ siccā est min⁹ h̄ lenis. Et q̄dā existimāt ꝙ cā sue lenitat est: q: sicut non est possibile vt herbe nascant ꝛ crescant ꝛ nutriant in terra sicca: silr non ē possibile vt nascant pili ꝛ crescant ꝛ fiāt fortes in cute sicca. Sed res inquit gal. nō ē ita. etenī in sicca quidē terra nullo mō existit ros: sed cutis sicca corpis hoīs aut aīal simil homini nō est penitus priuata rore. imo est cōuenientior oīb⁹ rebus ad hoc vt in ea nascātur pili. Nō autē possibile est vt pili nascantur sup animal cui⁹ cutis est testea sic conche ꝛ ostree: neq; super illud cuius corpus est corticale sicut serpens: neq; super illud cuius corpus est squamosum sicut piscis habens squamas. cutis enim hoꝝ animaliū est in fine siccitatis sicut testa fictilis vasis vel sicut lapides. Super corpa autē hoꝝ animaliū quoꝝ cutis est mollis sicut corpus hominis quantumcunq; fuerit cutis eius decliuior siccitati ꝛ caliditati erit conuenientius in ea pilos nasci. hec galienus. Causa igitur lenitatis melancholicoꝝ est non siccitas cutis: sed paucitas caloris seu frigiditas prohibēs effumationē plurimā.

frigiditas ex aliis signis q̄ iā dixim⁹ cognoscant. Cū aūt caliditas ꝛ siccitas coniūgent capilli multo citi⁹ nascent: ꝛ erunt multi ꝛ grossi. q̄m multitudo caliditatē significat: ꝛ grossities multā fumositatē. ideoq; in iuuenibus ē amplius q̄ in pueris. q̄m pueroꝝ materie vaporose sunt ꝛ non sunt fumose. Et horum cōtraria ip̄orum sequuntur contraria. Significatio aūt ex parte figure est ꝙ crispitudo significat caliditatē ꝛ siccitatē. Est tamē cū foraminum ꝛ pororum innuit tortuositatem: sed illud non resoluitur cum alteratur complexio. Due vero prime res mutantur. ꝛ planicies huius significat contrariuꝫ.

In tertia dicit primo ꝙ figura pilorū sc; crispitudo ꝛ planicies indicāt sic cōplexionē ꝙ coruꝫ crispitudo significat caliditatē ꝛ siccitatē. ꝛ planicies contrarium. sicut enīꝫ in extrinsecis corrigie ꝛ chorde cithare crispantur a caliditate ꝛ siccitate solis vel ignis: ꝛ leniūtur ac applanantur ab humiditate ꝛ frigiditate: sic hominis pili a caliditate ꝛ siccitate corporis eius crispantur. ꝛ ab humiditate cum frigiditate redduntur lenes ꝛ plani. Secundo dicit ꝙ crispitudo pilorum quandoq; procedit ex sola foraminuꝫ a quibus exeunt tortuositate. sicut plante que produnt ex terra viis obliquis sunt vt in pluribus non recte: sed tortuose. Tertio dicit ꝙ crispitudo pilorum a sola foraminum tortuositate facta non remouetur per alterationem complexionis ad contrarium: quia remanet causa. S; due prime res scilicet pilorum grossicies ꝛ crispitudo procedentes a caliditate ꝛ siccitate remouentur ꝛ cessant alterata complexione ad contrarium ſm habitum. Dico signanter ſm habitum: quia si crispus capillos a caliditate subito infrigidaretur a niue glacie vel opii potu: non perderet ideo statim crispitudinem pilorum suoruꝫ. Easdem causas crispitudinis pilorum dat galienus secūdo complexionū capitulo decimoquarto dicens. Capillus autem crispus prouenit aut a siccitate complexionis aut a poro in quo est radix capillorum. A siccitate quidem sicut corrigie quas ignis desiccauit vehementer. Que autem mihi necessitas nominandi corrigias cum iam videmus capillum ipsuꝫ cū appropinquat igni super locū flecti. Et propter hanc causaꝫ oēs capilli ethyopū fiunt crispi. Et propter naturas quidē pori in quo est radix capilli est crispitudo capilli ſm hunc modū. Dico ꝙ vapor forsitan nō p̄ōt ꝓpter sui debilitatē trāsire ſm rectitudinē: s; flectit vl' obliquat. ſm ergo obliquitatē ipsius ponit forma trāsit⁹ ei⁹ etiā obliqua. Et forsitā vapor ē fortis: sed natura cutis est durior q̄ oportet ꝛ ꝓhibet vaporem ne ſm rectitudinē transeat. Et forsitan simul ambe res aggregant sc; debilitas vaporis p̄ini a q̄ ꝓuenit por⁹ ꝛ duricies cutis ꝛ prouenit ab eis obliquitas radicis pilorum. hec Galienus. Aristoteles vero 19. animalium. c. 2. sic assignat crispitudinis causas. Crispitudo

aut lenitas erit ꝓpᵗ vaporez.qm̄ vapoꝛ qñ fuerit fumosus calidꝰ siccꝰ erūt capilli crispi:⁊ īuoluētur qñ vadūt ꝑ suas vias ꝯrias.s.qꝛ ꝑs terrestris vadit ad ꝑtē īferiorē ⁊ caloꝛ vadit ad supiꝰ et sic īuoluūtur pili:⁊ erūt crispi ꝓpᵗ debilitatē suā.Et possumꝰ etiā dicere ꝙ hoc accidit ꝓpᵗ paucitatē hūiditatꝭ piloꝝ:⁊ mltitudinem ꝑtis terrestris. Illa ergo ꝑs terrestris desiccatur ex aere ꝯtinēte ⁊ coꝛrugatur ⁊ efficitur crispa. Et pili lenes nō sūt in aīalibꝰ nisi ex mltitudīe hūorū.nā hūoꝛ decurrit lubricādo donec ꝑueniat ad pilos. Et ꝓpᵗ h̄ sunt pili coꝝ q̇ morātur in tracia lenes. nā ꝯplexio coꝝ est hūida ⁊ aer ꝯtinēs eos ē hūidus. Ethiopes aūt ⁊ hoīes habitantes in regionibꝰ siccis hn̄t pilos crispos ꝓpᵗ siccitatē cerebri ⁊ siccitatē aeris cōtinētis: hec aristo.

In quarta dicit primo ꝙ nigredo pilorū significat cōplexionē calidā qꝛ pili nigri fiūt ex fumis nigris decisis ab adustis hūoꝛibꝰ. Scđo dicit ꝙ subalbedo piloꝝ silꝭ colori lini quē gallici blondū vocant significat complexionē frigidā.sicut em̄ ꝑ adustiuū calorem denigrātur humores ⁊ eorū fumi:sic massa hūoꝛuz ꝑ frigus declinat ad subalbedinē ⁊ ipsius fumi fiunt subalbidi.Tertio dicit ꝙ citrinitas ⁊ rubedo pilorū.s.coloꝛ silꝭ colori pomi citri significat eq̄litatē. i. tēꝑatā ꝯplexionē:qꝛ coloꝛ iste mediꝰ ē inter illū q̇ significat adurētem calorē ⁊ illū q̇ significat frigꝰ subdealbās attestaᵗ igiᵗ suꝑ cā̄ media inter nimiū calorē ⁊ nimiū frigꝰ.Earūdē fere sniarū galienꝰ meminit.2º ꝯplexionū ca.14.dicēs.Cūq̃ caliditas fortꝭ fuerit ita vt adurat illū vaporē ⁊ fiat fumosus erit capillꝰ ab eo gn̄atus niger.Et cū fuerit caliditas debilioꝛ ita vt adustio illiꝰ vaporis fit minoꝛ erit capillus tinctꝰ attinēs albedini.i.rubicūdꝰ.qm̄ superfluitas fumosa q̄ coartata ē in cute in dispōne illa est ꝓpīq̇oꝛ cholere rubee q̄ꝫ cholere nigre. Capillꝰ v̇o albꝰ gn̄aᵗ a phlegmate: sꝫ capillꝰ ignēꝰ queādmodū in coloꝛe ē mediꝰ iter colorē xanctū ⁊ colorē albū:ita materia a q̄ gn̄atur ē media īter fecē phlegmaticā ⁊ fecē cholericā.hec gal.Quarto dicit ꝙ albedo piloꝝ qñq̃ significat vehementiā frigiditatꝭ ⁊ hūiditatis:sicut canities ꝓp̄e dicta naturalis vł accelerata:qñq̃ vehemētiā siccitatis vt albedo silꝭ illi q̄ vegetabilibꝰ accidit cū suꝑflue exiccāᵗ et sua viriditate spoliata fiūt alba.Et differt hec a p̄ori:qꝛ icipit ab extremitatibꝰ capillorū.prioꝛ v̇o a radicibus eo ꝙ radices prius hūiditate putrida ibibūtur:⁊ extremitates piloꝝ velut lōginq̇ores ab hūore prius arefiunt. Istos duos modos albedinis pilorū notasse visus ē aristo.tertio aīaliū ca.quīto dicēs.Et pili mutātur in hoīe in senectute ⁊ canescūt.Et nō accidit hoc alicui aīali manifeste valde p̄ter q̄ꝫ in hoīe ⁊ equo.qm̄ albedo piloꝝ apparet in eis valde.Principiū v̇o albedinis piloꝝ ē ex extremis.i.vltimis coꝝ ꝑtibus. Et mltis coꝝ crescūt albi ex radicibꝰ.Et ꝓpter hoc dicimꝰ ꝙ canities ⁊ albedo piloꝝ nō ē f̄m estimationē vna res.Et forte infirmatur hō ⁊ canescit valde:⁊ cuz ꝯualescit cadūt cani ⁊ crescūt loco illorū capilli nigri sicut añ.Et forte canescūt pili si cooperiāᵗ mltū aut si mltū hn̄t anhelitꝰ.i.euētatōis vel trāspiratiōis ꝓpter apertionē viarū.hec aristo.Et licet aristoteles hic asserat hoīes aliq̊s ex infirmitate canescere valde: nō tn̄ id fieri iudicat ex forti siccitate sicut princeps hic:sꝫ ex debilitate caloris.Ait em̄.19. aīaliuz capi.scđo. Multi hoīes infirmātur īfirmatione magna ⁊ canescunt et post infirmationē reuertūtur ad suā dispositionē.Et cā illius est diminutio caloris naturalis q̄ accidit coꝛpibus ⁊ ꝓpter hoc est canities in infirmitatibꝰ.nā caloꝛ debilitaᵗ in decoctione cibi ⁊ cum venerit sanitas reuertitur virtus ⁊ nigrescūt illi capilli.

Ex p̄te aūt coloris nigredo significat caliditatē.⁊ subalbedo significat frigiditatē.⁊ citrinitas ⁊ rubedo eq̄litatē significāt: ⁊ albedo significat aut frigiditatē et hūiditatē vehementē sicut canities:aut fortē siccitatē sicut accidit vegetabilibꝰ cū exiccanᵗ q̄ ex sua nigredine aut viriditate denudate trāseūt ad albedinē.Et hoc q̇dē nō accidit hoībꝰ nisi in finibꝰ egritudinū siccātiū. Et canitiei q̇dē cā apđ Aristotelē est ꝯuersio ad colorē phlegmatis.⁊ apđ.Ga.est atacharugi q̄ nutrimentū comitaᵗ qđ ad capillos venit cū frigiduz fuerit ⁊ fuerit tēpꝰ motus eiꝰ ⁊ ipsius penetratio in poris tardata.Cūq̃ duas dictiōes cōsideraueris īuenies eas ꝑ certo ꝓpinquas.qm̄ cā in albedīe coloris phlegmatis ⁊ cā in albedine atacharugi ē vna. Et de hoc q̇dē physicus tratare debet.Post hec vero aeres ⁊ regiones in re pilorū operationē hn̄t q̄ est obseruāda.Nō em̄ timeᵗ ꝙ in nigro sit capillus flauus qui equalitatem cōplexionis eius significet cū ip̄am hūerit neq̃ ī capillis sclaui nigredo q̄ cōplexiōis eiꝰ significet caliditatez cum ip̄orū genꝰ eam habuerit. Etates etiā ī re capilloꝝ oꝑanᵗ. qm̄ iuuenes sūt sicut meridiōales:⁊ pueri sᵗ sic̄ septētriōales:⁊ senectꝰ ē sic̄ mediȷ.

li. ¶ Attende ꝙ vltra modos albedinis piloꝝ mō tactos ē alius modꝰ contractus a cute sicut in albis albaras ⁊ moꝛphea in q̇bꝰ pili sunt albi ꝓpter albedinē corij.Et hūc modū memorat aristoteles.19. aīaliuz ca. scđo.Coloꝛ inquit capilloꝝ nō diuersaᵗ in hoībꝰ p̄ter q̄ꝫ albedo q̄ accidit eis nō in senectute tm̄:sed etiā ex suꝑfluitate sicut albedo capillorū q̄ accidit ī albaraſ:⁊ ē genus moꝛphee:qm̄ capilli albescūt cū albedine corij:cuz aūt albescūt capilli ꝓpter senectutez non albescit corium cum eis. Quinto dicit ꝙ causa caniciei f̄m aristo. est conuersio coloris materie pilorum ad colorē phlegmatis. Et f̄m galienū causa caniciei est atacharugi qđ ꝯcomitatur nutrimentū veniēs ad pilos cuz frigidū fuerit ⁊ tardans in suis motu ⁊ penetratiōe in poros.Et intellige per atacharugi quādam muscidi tatem superuenientem phlegmati similē lanugini que suꝑnascitur caseis et lacti et multis alijs qñ putrefiūt:vel silem pruine ꝯgelate gallice dicte rimee q̄ cadēs ex aere ramis plantarū ⁊ capillis hoīm adherere solet. ¶ Attēde p̄o ꝙ aristoteles.19.animaliū capi.scđo tres causas assignat canitiei scilicꝫ frigus.putredinē ⁊ aerē plurimū interclusum materie pilorum.Ait em̄ ibi.Canicies ē ꝓpter debilitatē caloris q̇ exit a coꝛꝑe et abundantiā frigoris.nā senectus infrigidat ⁊ desiccat corpus.Deinde dicit.Cibꝰ autē terrestris q̄ est in pilis qñ nō bn̄ digeriᵗ putrefit ⁊ ex illo generātur cani Et statim post dicit.Causa v̇o albedinis canorū est qꝛ albedo silꝭ ē corrugationi coꝛporū.et causa illius est quoniā in eo multuz est aeris. qm̄ in omni vapoꝛe terrestri est virtus aeris grossi. Et coꝛrugatio q̄ accidit coꝛporibus est cōtraria glaciei.qm̄ si vapoꝛ congeletur erit ex eo glacies et si putrefiat erit ex eo coꝛrugatio.Et intellige hic aristotelē voluisse ꝙ cū cutis coꝛrugatur aer exterioꝛ intrat poros eius qui putrefaciēs materiā pilorū et ei se īmiscens est cā albedinis.Ait em̄ dicto capitulo.Cū ergo natura piloꝝ fuerit pauci caloris in aliq̇bꝰ hoībꝰ ⁊ fuerit humoꝛ q̇ intrat ex extrinseco plus caloꝛe q̇ ē in coꝛꝑe tūc putrescit ex caloꝛe aeris ꝯtinentꝭ ꝓpter debilitatē decoctiōis ⁊ digestiōis:⁊ oīs putrefactio nō ē ex caloꝛe naturali:sꝫ ex caloꝛe accidētali. ¶ Attēde scđo ꝙ galienꝰ scđo cōplexionum capitulo.15.sic memorat cām̄ caniciei. Illius vero in quo cutis capitis finē siccitatꝭ nō ꝯseq̇tur capilli ꝓculdubio sūt debiles ⁊ albi ī senectute supple:⁊ ē dispō q̄ noīaᵗ canities.Et debilitas q̇dē coꝝ ē ꝓpᵗ diminutionē nutrimēti ꝯuenientꝭ eis.Et albedo q̇dē coꝝ ē qm̄ res q̄ nutriūᵗ egrediᵗ a phlegmate cū putrescit f̄m lōgitudinē tp̄is. Et illđ iđo qm̄ porꝰ cū fuerit ꝑmanēs ⁊ suꝑfluitates fuerit pauce ⁊ fuerit cū h̄ viscose ⁊ fuerit expulsio q̄ caliditas eas expellit āteriꝰ debilis:aduenient tunc eis canities ꝓpter putrefactiōes.Deīde reddit cām̄ q̄re caluicies in anteriori capiᵗ p̄us venit:⁊ canities in tp̄ibus dicēs. Et neq̃ fit vt hoi cū senescit aduenīat caluities ī caluario ꝓp̄e ⁊ canities ꝓp̄e in ꝑtibꝰ tp̄oꝝ nisi ꝓpterea ꝙ caluariū ē siccꝰ oībꝰ ꝑtibꝰ capitꝭ.Et illđ iđ qm̄ cutis ē illic ānexa ossi ⁊ nuda. Et timpora sūt hūidiora ꝑtibus capitꝭ. qm̄ illic sub cute sūt duo lacerti magni. Quis aūt lacertꝰ est carnosus.Et caro ē hūidioꝛ osse ⁊ cute.hec galienꝰ. Sexto dicit ꝙ cū bn̄ ꝯsideraᵗ dicta aristotelis ⁊ galieni suꝑ cā canitiei reperiūtur ꝯcoꝛdātia ⁊ ꝓxia inuicē.qꝛ cā albedinis phlegmaᵗ:⁊ cā albedinis atacharugi sunt vna et eadem scꝫ diminutio caloris naturalis.Et philosopho naturali pertinet huius materici discussio exquisita.

In quinta dicit ꝙ aeres id est aeris nos continentis dispositiones:⁊ regiones id est terre habitabiles post dicta de pilis habent impressiones in re pilorū:q̄ sunt attendende circa iudicia cōplexionum ex pilis vt non est timendū:nec est expectandū ꝙ in ethiope sit capillus flauus significās temperamētū ꝯplexiōis cuz tēperatus fuerit:qꝛ gn̄aliter oīs ethiops hꝫ pilos nigros. Nec expectāda est in capillis sclaui nigredo coloris q̄ caliditatē sue ꝯplōnis significet cū genꝰ aut gēs ip̄oꝝ eā habuerit foꝛtificato caloꝛe in iterioribꝰ per antiparistasim circunstantis frigoris qꝛ quasi nulli ex eis habēt capillos

Pili preterea in puero multi significant ꝙ ipsius cōplexio cū crescet ad melancholiā cōuertet̃. ⁊ in sene significāt ꝙ in presenti est melācholicus. ¶ Quartū vero est genus signorū sūptiorꝫ ex colore corporis. Albedo eñ signū est priuatiōis sanguis aut paucitatis ipsius cum frigiditate: qm̄ si cū caliditate esset ⁊ humore cholerico esset citrinus. Et rubeus q̄dē significat multuꝫ sanguis. Et ruffus ⁊ subruffus significat caliditatē. Sꝫ subruffus plus significat cholerā rubeam. Et ruffus significat sanguinē aut sanguinē cholericū. Est tamē cū subruffus sanguis significat priuationē: licet non sit ibi cholera rubea quēdmodū accidit in cōualescētib'. Fusc' aūt vehemētē significat frigiditatem ob quā minuitur sanguis ⁊ congelatur ille paucus: et ad nigredinem conuertitur et cutis mutat colorē. Et brunus significat caliditatem. Et melongianus frigiditatē significat ⁊ siccitatem. quoniam est calor qui purā cholerā nigrā seq̄tur

nigros. Teste galieno scdo ꝯplexionū ca. 15. dicēte. Dico ḡ ꝙ egiptiorꝫ ⁊ arabū ⁊ indorꝫ ⁊ oīm regōes calidas ⁊ siccas inhabitātium capilli sunt nigri tardi augmenti duri crispi asperi velociter scissibiles. Eorꝫ vō q̄ regiōes ihabitāt istis oppositas. s. frigidas ⁊ hūidas ⁊ sunt elburi et germanici ⁊ q̄ sūt de regiōe lurgē ⁊ q̄ sunt de scithia vel suria ⁊ emathia et vl'iter oē gen' sclauorū capilli sūt velocis augmētī cū eq̄litate ⁊ sūt subtiles et recti plani ignei calore. Illorꝫ aūt q̄ sūt int' istos ⁊ q̄ sūt de terra eq̄lis ꝯplexiōis capilli crescūt velocissime ⁊ sūt i fine fortitudinis et sūt i nigredine dispōnis eq̄lis. ⁊ i grossitudine sūt etiaꝫ mediocris dispōnis: ⁊ neq̄ sunt fm puritatē rectitudinis neq̄ ſꝫ puritateꝫ crispitudinis hec galien'. Ex quibus apparet ꝙ ad recte iudicandū de hūana ꝯplexiōe ꝑ signa p̄dicta sūpta a capillis opꝫ p̄supponere regiōis tēperamētū vl' ꝙ parꝫ distet a tēpamento: ⁊ ꝙ ꝯplexio capit' correspōdeat ꝯplexioni toti' corpis ⁊ hūorꝫ ei'. Juxta illō hali scdo tegni cōmēto illi' canonis. Quecūq̄ vō fm capillos. Seq̄tur ḡ ꝙ significatio capillorꝫ nō certificat̃ nisi regio sit eq̄lis ⁊ ꝯplexio chimo

In sexta dicit ꝙ etates etiaꝫ (rū sit fm silitudinē ꝯplexiōis cerebri. operātur in re capillorꝫ: ita ꝙ diuersificant iudicia in eis: q2 capilli iuuenū sūt sicut capilli meridionaliū videlꝫ hītātiū t'ras calidas ⁊ siccas: et capilli puerorꝫ sūt sicut septētrionaliū: ⁊ capilli senū sunt sicut medij ita ꝙ neq̄ ita duri grossi nigri fortes sic̄ iuuenū neq̄ ita molles lenes ⁊ albi di tenues sicut ifantiū. ¶ Attēde ꝙ galie. 2. ꝯplōnū ca. 15. d̄clarat sic pilos diuersificari fm etates sicut diuersificant' fm ꝯplōnes. Ait eñ ibi. Et silr' ē res i etatib'. Et illō iō qm̄ i ifantib' capilli sūt sil'es capill' illorꝫ q̄ sūt de t'ra lurgen. i. germanici. Et iuuenū capilli sūt sicut capilli ethiopū. Puberꝫ aūt ⁊ puerorꝫ capilli sūt sicut capilli hītantiū in locis terre eq̄lis ꝯplōnis i grossitudīe ⁊ fortitudīe ⁊ lōgitudīe ⁊ colore: hec galien'

In septīa dicit p̄mo ꝙ m'ltitudo pilorꝫ i pueritia significat ꝙ ꝯpl'o pueri hñtis eā cū crescet ꝯuertet̃ ad melācholiā adustā supple. Et itellige ꝑ melācholiā egritudinē cerebri ex melācholico hūore: vl' ꝯplōnē melācholicā vl' melācholicū hūorē. q2 m'ltitudo pilorꝫ i pueritia sig̃t exuberātiā caloris passiꝫ adurēt̃ massaꝫ sāguinariā. Scdo dicit ꝙ i sene m'ltitudo pilorꝫ significat ꝙ ē in p̄nti melācholic': q2 significat ꝯplōnē fuisse i iuuētute calidā ⁊ siccā q̄ pilos m'ltiplicauit: q̄ d̄cidēte calore fit i senectute frigida ⁊ sicca m̄elācholica. Juxt̃ illō ga. 2. tegni. Decidēte vō calida ⁊ sicca crasi in tp̄e ꝑaugmastice etat̃ i frigidā ⁊ siccā hītudo taliū gracil' q̄ dē sil' ⁊ dura ⁊ melācholica ē: ⁊ p̄terea nigra sil' ⁊ pilosa. ¶ Quartū vō ē. In hac ꝑticl'a q̄rta p̄mittit ꝙ q̄rtū gen' signorꝫ q̄b' cog̃scit̃ hūana ꝯpl'o sumit̃ a colore corꝑis. Postea dat duodecī regulas suꝑ signis colorū corꝑis aut mēbri. Pria īcipit ibi [Albedo eñ] Scd'a ibi [Et rubeus] Tertia ibi [Et ruffus] Quarta ibi [Fusc' aūt] Quīta ibi [Et brun'] Sexta ibi [Et melōgian'] Septīa ibi [Sꝫ gypse'] Octaua ibi [Et stāne'] Nona ibi [Et eburne'] Decia ibi [Et fm p'limū] Undecia ibi [Cognoscere vō] Duodecia ibi [Et fortasse ē] Pria regl'a ē ꝙ calor cut' marie faciei alb' sig̃t paucitatē vl' ꝑuatiōeꝫ sāguis cū frigiditate. Nā si pauc' sāguis eēt cū caliditate ⁊ cholerico hūore color eēt citrin' nō alb'. Si vō sit alba cut' absq̄ cholerico hūore vl' ē alba ex phlegmate qd' ei subest: vl' ex penuria sanguis q̊ tingi solet q̄re appar et cut' fm suū ꝓpuꝫ ⁊ nālē colorē. ¶ Attēde p̄mo ꝙ ad v'ificatiōeꝫ iudicij ꝯplōnis ex colore cut' req̄ritur ꝙ cut' ⁊ hūores q̄ eis subsunt ꝯforment' ꝯplōni ⁊ hūorib' mēbrorꝫ interiorꝫ. Juxt̃ illō ga. amphorismorꝫ pria ꝯmēto. 2. Dñantes aūt chimi a q̄litate corꝑis p̄nt intelligi: nisi q2 chimi interiores nō idē sunt ꝙ chimi exteriores. hypocrate alibi testāte. Color īq̄t corꝑis humorꝫ dñantiā ondit si non in ꝓfunditate corꝑis occubuerit. Et scdo cōplexionū capi. 17. ait. Et cutis q̄dē in hac n'ra regiōe equali ꝓculdubio significat mēbrorūꝫ naturā q̄ sunt sub ea. Uerūtamē in hac nostra regione nō absolute oīum corꝑorū est significatiua: sed corꝑorū quorū cōplexio est fm similitudinē cutis. ¶ Attende scdo ꝙ color cutis habitantium in septētrione vel meridie vel alijs regionib' distēperat' raro vere indicat cōplexionē corporis. Juxta illud galieni ibi. Sed ꝓpterea ꝙ in regionib' q̄ in septētrione sunt versus rectitudinē duarū v'sarū calidū ad ꝓfundū corꝑis tendit dñio frigoris exteri' super ip̄m: ⁊ in regionibus sitis in meridie declinat ad cutē attractōe caliditat' ꝯtinētis ipꝫ ad eam: nō ē possibile vt per dispositionē cutis cognoscatur aliq̄d eorꝫ q̄ dicim' de re ꝯplexiōis mēbrorꝫ interiorꝫ. Et illō iō qm̄ ꝯplexio corꝑis i regionib' distēperat in ꝯplexiōe ē diuersa, qm̄ mēbra cū apparētia nō sūt sicut mēbra occulta. Et illud iō qm̄ cutis habitantiū regiōes frigidas in septētrione sitas sicut turchi ⁊ germanici et reliq̄ gēna eorū qui habitant regiones tracie ⁊ terras sclauorꝫ est frigida ⁊ hūida ⁊ ꝓpter hoc ē tenera ⁊ mollis ⁊ alba ⁊ nuda. Et cū eorꝫ calor inat' in corꝑe iā sit ꝓfundatus cū sanguie ad viscera tūc ipi m'ltitudine ꝯturbatiōis ei' illic ⁊ coartatiōe ⁊ feruore ipius fiunt dispōnis qua iporꝫ ira ⁊ audacia fortiores efficiūtur ⁊ velox fit mot' mētis eorū. Ethiopū aūt ⁊ arabū ⁊ vniuersalit' oīm meridici terrā habitātiū ⁊ q̄ est corā linea eq̄litat' nā cut' ꝓpt' adustionē ipius ex caliditate ꝯtinētis corꝑa iporꝫ ⁊ caliditate inata q̄ ab eis ad exteriora mouet̃ fit sicca ⁊ dura ⁊ nigra: ⁊ fit ꝙ in corꝑe toto iporū nō existit caloris inati nisi parū valde: ſꝫ est calidū caliditate extranea acq̄sita: hec galien'. Scd'a regula ē ꝙ color rube' cutis significat m'ltitudinē sanguis. ¶ Attēde ꝙ duplex ē color rube'. Quidā ē rube' viu' cū quodā splēdore ⁊ tal' significat sanguineā ꝯplōnē ⁊ boni sanguis abundātiā. Ali' ē rube' fusc' q̄lis repiri solet i vultib' horꝫ q̄ libēter ⁊ abūde bibūt fortia vina ⁊ vtūtur salsis ⁊ spēb' acut'. ⁊ tal' portēdit leprā futurā. Juxta illō p̄ncipis p̄mi tertia doctrina q̇nta sūma p̄ma ca. p̄mo. Facies q̄ cū rubet tumet ⁊ fuscitati attinet ⁊ fit h̄ ꝑdurās portēdit leprā. Tertia regl'a ē. colores cut' ruffus ⁊ subruffus sig̃nt calidā ꝯplōnē. Sꝫ color subruffus mag' significat cholere dñiuꝫ cui' color albedini cut' iux̃posit' subruffedini attinet. Color vō ruffus significat vl' sanguis abūdātiā vl' cholericū sanguineꝫ. Sāguis q̄dē abūdantiā i carnosis ruffis. Cholericū vō sāguieꝫ i macris resp'sis maculis ruffis q̊s vulg' vocare solet resp'sos stercore iude. Attēdenduꝫ tñ ē ꝙ subruffus color iterdū sig̃t penuriā sāguis vl' ei' ꝑuatiōeꝫ absq̄ h̄ ꝙ ibi sit cholera rubea: sicut euenire solet resurgētib' ex lōgis egritudinib' ad q̄ruꝫ cutes veniūt ycores seu citrine aq̄sitates q̄daꝫ subruffedine tingētes eas. Et q̄nq̄ derelinq̄tur i cute color tal' ex sudorib' cholericis frequētat' lꝫ cholera euanuerit. Quarta regula. color cut' fusc' significat frigiditatē vehemētē ad quaꝫ seq̄tur diminutio sāguis ⁊ ip̄e pauc' ext'ns cōgelat' ad nigredinē declinās ⁊ tingit cutē colore ipi'. Talis calor i facie ⁊ māib' apparere solet tp̄e vehemēt' frigoris ꝓpt' repulsionē sāguis ⁊ sp̄ūꝫ ad iteriora ⁊ mortificatōeꝫ sāguis remanēt' i facie ⁊ māib': q̄ q̄nq̄ intm̄ excādescit vt mortificet penit' man' ⁊ digitos ⁊ mortificati cadāt: sicut sepe apparet i ābulātib' i hyeme ꝑ niues alpiū. ¶ Attēde ꝙ rasis scdo almāsoris ca. p̄mo iudicat alit' de fusco colore dicēs. Fusc' si rubedini vicinet' vl' ei admisceat' sanguieꝫ grossuꝫ dominari demōstrat fm quātitatē q̄ ei approximat vl' q̄ ei admiscet' rubedo. Color aūt pure fuscus q̄ viriditati appropiq̄t cholere nigre ostendit dñium. Et eodeꝫ libro ca. de signis cholere nigre numerat iter ea colorē fuscū. Quīta regl'a ē. color brun' significat caliditatē. ¶ Attēde q2 duplex ē color brun'. q̄dā ē brun' t'restris ⁊ tal' apparꝫ i his i q̄b' m'ltiplicat' melācholia nālis ⁊ sp's sit paucus ⁊ d̄r a q̄busdā fusc'. Ali' ē brun' aliq̄d splēdoris hñs: ⁊ tal' appet i melācholic' adust' brunior ⁊ i choleric' adust' min' brun' ⁊ cum splēdore aliq̊ ꝓpter sp̄ūum m'ltitudinē ⁊ diffusionē portionis sanguinis cū hūore adusto ad exteriora. Sexta regula. color melōgian' significat frigiditatē ⁊ siccitatē. ⁊ ip̄e ꝯseq̄t̃ purā nigrā choleram. ¶ Attende ꝙ melongian' color sic dicitur eo ꝙ sit similis

melongiis. Et sunt melongie genus quoddā oleris silis cauli. de quo dicit auerroys q̄nto colliget. Cū coquūtur ī carnib⁹ piguib⁹ sunt multū delectabiles: ⁊ ego reputo ipm tēperatū cibum postq̄ sic factus erit: ideo quia pars acuta q̄ est in eo remouetur propter carnes decoctas in eo: hoc olus abundat in hispaniis sed in galliis nō. Et itellige per colorē melongianum brunum terrestrē. Septima regula. color gypseus significat frigiditatē ⁊ phlegmaticum humorē. Et intellige p colorem gypseū colorez silem colori gypsi. de quo dicit rasis secundo almāsoris capitulo prio. ꝙ vtriusq̧ cholere ac sanguinis paucitatem ⁊ phlegmatis dominiū portendit.

Sed gypseus frigiditatem significat ⁊ rē phlegmaticā. Et stāne⁹ frigiditatē ⁊ hūiditatez significat cum pauca re melācholica: qm̄ ē albedo cum pauco viriditatis: erit ergo albedo sequēs colorē phlegmatis aut cōplexionem humiditatis: ⁊ viriditas sequēs sanguinē ꝯgelatū qui trahit ad nigredinem qui cōmixtus phlegmati factus fuit viridis. Et eburneus frigiditatē significat phlegmaticā cum pauca cholera rubea. Et fm plurimuz q̇dē mutatur color propter epar ad subruffedinē ⁊ ad albedinem. ⁊ propter splenē ad subruffedinem ⁊ nigredinē. Et in egritudinibus emorroidaruz ad subruffedinez ⁊ viriditatez hoc tamen non est semp imo ē cū mutatur. Cognoscere xo ex colore lingue cōplexionez stomachi ⁊ itestinoꝝ est difficile ⁊ ex colore oculi cognoscere ꝯplexionē cerebri ē difficile Et fortasse ē cū ī vna egritudine duoꝝ coloꝝ diuersitas in duob⁹ ꝯtigit mēbris: sic cū albescit ligua et nigrescit facies in vna egritudine quēadmodū ī ictericia q̄ pp vehemētiaz acuitatis cholere rubee accidit.

Octaua regula. stāneus color scilicet similis colori stanni significat frigiditatem ⁊ humiditatem cum quadam participatione melancholie: quia color iste fit ex albo viridi pauco permixto: et albedo ei⁹ a colore phlegmatꝭ: et viriditas ipius a sanguine cōgelato trahēte ad nigredinē q̄ phlegmati imixtus factus est viridis. Nona regula. color eburneus significat frigiditatez ex phlegmate cum pauca cholere rubee ꝑmixtione. Et eburne⁹ vocatur. q: silis est colori eboris. Et est compositus ex rubedine multū diminuta permixta albedini. De quo dicit rasis scdo almansoris capi. primo. Rubedo si adeo fuerit diminuta vt colori approximet eboris sanguinis innuit paucitatem. Decima regula est trimēbris. Primū eius mēbrum est. Color cutis corporis frequēter mutatur ad subruffedinē et albedinē propt epar id est ꝓpt indispositionē epatis qua quis dicit epaticus. Iuxta illud p̄ncipis tertij. 14. tractatu scdo capi. scdo. Color est ex rebus q̄ significant fm plurimū dispositionē. Epaticus em̄ fm plurimū est decliuis ad citrinitatez ⁊ ad albedinē: ⁊ qn̄q̧ declinat ad viriditatē ⁊ fuscitatē. Et illius quidē epar cui⁹ colorem vides fm finē sanitatis egritudinē non habet. Et medic⁹ quidez expertus cognoscit epaticū ⁊ stomaticū omnē per colorem suū nō egens cum eo significatione alia. Idez dicit princeps tertij. 13. tractatu primo capi. 17. Sed significationes ex via coloris corporis sunt qm̄ color est vehemens significatio dispositionis stomachi et epatis fm plurimuz. Plurime em̄ egritudines stomachi sunt frigide. Et color stomaticorū est plūbinus: ⁊ si inest ei citrinitas est citrinitas decliuis ad albedinez. Scdm mēbrum est. color corporis frequēter declinat ad subruffedinem ⁊ nigredinem propter splenem. i. spleneticā passionē. Iuxta illud p̄ncipis tertij. 15. tractatu scdo capi. prio Et plurime quidem egritudines splenis sunt autūnales ⁊ color habētis eas est decliuis ad citrinitatē ⁊ nigredinē. Tertiū mēbrum est. color patientiū fluxum emoroidarum superfluum est decliuis ad subruffedinē ⁊ viriditatem sed non semp ita est: imo qn̄q̧ cutis trāsmutatur propter passiones dictorum mēbroꝝ ad alios colores. Huius mēbri tertij prebet p̄nceps testimoniū tertij. 17. capi. scdo dicens. Et plurimū quidē habentib⁹ emoroidas adest color ꝓprius cis: et est citrinitas declinans ad viriditatem. Et causa subruffedinis in epaticis spleneticis et emorosaicis ē multiplicatio citrine aquositatis cum sanguine peruenietis ad cutē propter debilitatem digestiue epatis sicut in dispositis ad hydropisim fieri videmus. Et hec debilitas inest epaticis a causa propria priuata: Et in spleneticis ⁊ emorosaicis p cōpassionez epatis ad splenē et sanguinis ⁊ spūum naturaliū resolutionē in emoroidibus q̄ sūt thesauri nature et epatis ⁊ causa vigoris ei⁹. Sed cā declinationis ad albedinē in epaticis ē penuria sanguinis: ⁊ ad nigredinē in spleneticis est ꝑfusio melācholie ad cutē ꝓpter nō bn̄ a splene trahi ⁊ mūdificari: ⁊ ad viriditatē in emorosaicis ꝓpter grossum sanguinē terrestrē paucū declinātem ad nigredinē q̄ phlegmati genito p viam indigestiōis cōmixtus colorem viridē reddit. Vndecima regula est bimēbris. Primū eius mēbrum est. difficile est cognoscere cōplexionē stomachi et intestinoꝝ per colorē lingue. ¶ Attende primo ꝙ lingua cū stomacho magnā hʒ colligantiā ꝓpter quā pōt aliq̄lr indicare dispōnē stomachi. Nā cutis supficiei ei⁹ iferioris est cōtinua cū cute mery ⁊ interiore pte stomachi vt ait p̄nceps tertij. 6. ca. 1. ¶ Attēde scdo ꝙ ligua multꝭ mōis attestat sup dispōnibus stomachi. Iux illud p̄ncipis tertij. 13. tractatu prio ca. 17. Significatōes ex dispōnib⁹ oris ⁊ ligue sunt qm̄ qn̄ ligua in dolorib⁹ stomachi ē vehemētꝭ aspitatꝭ ⁊ rubedinis tunc significat dn̄iuz sanguis ⁊ apostema calidū in ipso sanguineū: ⁊ si ad citrinitatē tunc nocumentū ē cholericuz: et si ad nigredinem tunc causa est melancholica. Et si ad albedinē ⁊ lenitatē tunc cā est hūiditas: ⁊ si est siccitas supflua tūc cā est siccitas. Verū significatio ꝯplexiōis stomachi p dispōnem lingue nō est certa: q: ligua sepe reddit alba ⁊ hūida p catarros ei missos a cerebro: vl' aq̄litates absq̧ hoc ꝙ stomach⁹ reddat hūidus. Et frequēter lingua ē aspera ⁊ sicca ꝓpter aerē calidū ⁊ fumosuz expiratū stomacho exn̄te frigido et hūido. Scdm mēbruz est. difficile est cognoscere ꝯplexionē cerebri ex colore oculi. ¶ Attēde p̄mo ꝙ lʒ ex colore oculi difficulꝭ cognoscat cerebri ꝯplexio magꝭ tn̄ noscit ex eo q̄ ex colore lingue. Iuxta illud p̄ncipis tertij p̄ma tractatu p̄mo ca. 13. Et nō q̇dē ē significatio coloris ligue sic significatio coloris oculi. Nā illō vehemētiorē hʒ cū cerebro ꝓp̄etatē. i. ocul⁹ cū cerebro magꝭ affinis ē ⁊ colligat⁹. ¶ Attēde scdo ꝙ ocul⁹ mltiplicitꝭ significat sup dispōnē cerebri. Iux illō p̄ncipis ibi. Significatio aūt oculi q̇ ē de sūma eoꝝ ē ex dispōne venarū ei⁹: ⁊ dispōne grauitatꝭ et leuitatis ipius: ⁊ ex dispōne coloris ei⁹ in citrinitate sua ab offuscatiōe aut plūbeitate aut rubedine ei⁹. Nā sua citrinitate significat cholerā: sua offuscatiōe melācholiā: sua plūbeitate polegma: sua rubedie sāguinē in cerebro abūdare. ¶ Attēde tertio ꝙ nō solū ocli significāt sup cōplexionē cerebri: ʒ toti⁹ corpis: ⁊ silr pedes ⁊ nasus dūmō ꝯplexio toti⁹ corporis fuerit vniformis. Iux illō gal. scdo ꝯplexionū ca. 20. Cū aūt cōplexio toti⁹ corpis fuerit silis tūc cū pedes fuerit nudi carne totū corp⁹ ꝓculdubio siccū erit: ⁊ cū fuerit pedes grossi tc totū corp⁹ ꝓculdubio erit hūidū: ⁊ cū fuerit nasus subtilꝭ aq̄l⁹ tūc corp⁹ erit siccū: ⁊ cū fuerit nasus sim⁹ tūc corp⁹ erit hūidū. Et fm q̇dē hāc ꝯsideratōez currit res oculoꝝ ⁊ res tipoꝝ ⁊ res oīʒ alioꝝ mēbroꝝ. ¶ Attēde q̄rto ꝙ nō solū ex colore oculi iudicat de cōplexiōe cerebri ⁊ toti⁹ corpis: ʒ etiam de morib⁹ hoim. Iuxta illud rasis scdo almāsoris ca. de significatōib⁹ oculoꝝ. Cū pupille mlta ꝑticipāt nigredine timid⁹ ē. Cui⁹ oculi in colore caprarū oculis similes existūt stolidus ē. Cuius oculi in rubore prune assimilantur homo pessimus est et obstinatus. Oculi varij suo colori citrinitatē habētes admixtā per quā quasi croco tincti esse vidētur pessimos significāt mores. Macule mlte circa pupillā in oculo apparētes malū significāt hoiem. Et si cū hoc etiā oculus vari⁹ fuerit erit deterius. Cū pupilla nigra existens talem habet citrinitatem ex qua quasi deaurata apparet hoiem malū homicidam sanguinē fundentem. declarat hec rasis et alia multa. Duodecima regula est. quādoq̧ contingit in vna ⁊ eadem egritudine diuersitas duorū colorū in duobus mēbris sicut in ictericia causata ex vehementia acuitatis cholere rubee lingua albescit et facies nigrescit. ¶ Attende ꝙ in hac icteritia lingua albescit quia cholera non diffunditur ad eam: sed ad partes cutis: et sola facies nigrescit nigredine remissa participante quadam citrinitate propterea ꝙ cutis faciei tenuissima et tenerrima existens fortiter imbibitur cholera declinante ad nigredinem propter eius calorem et quasi incendium: et residuū corporis citrinum efficitur Et si in hac specie ictericie sunt tres diuersi colores. Iuxta illud principis tertij. 15. tractatu primo capitulo quarto. Et si fuerit causa vehementie caliditatis egritudinis cholera i felle et inflāmatio eius in ea tunc signa eius erunt assiduatio citrinitatio coloris corporis: ⁊ nigredo faciei solius: ⁊ albificatio lingue.

¶ Quintū vero est. In hac pticula quinta prio tāgit q̇ntū signū ɔplexiōis hūane. Scdo signa sumpta ex eo signtia caliditatē ibi[Qm̄ ɔplexionē] Tertio signa significātia frigiditatē ibi[Et frigiditatē] Quarto (significātia siccitatē ibi[Et cōplexionē]

In pria pte dicit ꝙ q̇ntū ex signis q̇bus cognoscit̄ hūana ɔplexio sumit̄ ex forma mēbroꝝ. Et intellige p formā cōpositionē mēbrorum organicoꝝ in figura et quātitate. Nā diuerse cōplexiōes sibi determināt diuersas figuras ⁊ magnitudines vt cholerica maciē cum altitudie corporis: phlegmatica pinguediem cū grossitie.

In scda pte dat q̇nq̧ signa sequētia ⁊ significātia complexionē calidā. Primū est āplitudo pectoris. Nā calidi ē dilatare. Et hec prio ⁊ imediate attestat̄ sup cordis caliditate ⁊ ex cōsequēti sup caliditate toti'. Juxta illud gal̄. scdo tegni. Cū vo caliditas cordis domiata fuerit

¶ Quintū vero est genus signorū ex forma mēbrorū assumptorū. Quoniā cōplexionem calidā sequūtur pectoris amplitudo: ⁊ extremitatū magnitudo ⁊ ipsarum cōplementū in q̄ntitate earū absq̧ coāgustatiōe ⁊ sine curtitate ⁊ p̄cipue manuū ⁊ pedū: et venarū amplitudo ⁊ earū appitio: ⁊ pulsus magnitudo ⁊ fortitudo ipi' ⁊ magnitudo musculoꝝ ⁊ ꝓpinq̇tas eoꝝ ex iūcturis: qm̄ oēs opatōes augmētatiue ⁊ cōpositiue forme caliditate cōplētur. Et frigiditatē sequūtur horum cōtraria. qm̄ ꝓpter eam minorātur ṽtutes naturales ⁊ nō cōplent opatiōes natiuas ⁊ creationē. Et ɔplexionē siccā sequūtur asperitas ⁊ curuitas: ⁊ iūcturaꝝ manifestatio. ⁊ apparitō cartilaginū in epiglotti ⁊ naso: ⁊ est nasus equalis. ¶ Sextū vero est genus signorū sumptoꝝ ex velocitate passiōis mēbrorū. Mēbrum eñ cum cito calefit absq̧ difficultate est calide cōplexionis. quoniam conuersio in genere ꝓportionali est facilior cōuersione ad ɔ̄trium. Et si cito infrigidet̄ res erit econtrario.

Quod si aliquis dixerit ꝙ oportet vt res sit huic contraria: nos nāq̧ pro certo scimus ꝙ res nō patitur nisi a suo contrario ⁊ nō a suo simili: Sed ex hoc verbo qḋ tu p̄misisti ꝓuenit vt passio a sil̄i sit dignior. R̄nsio ad hoc erit ꝙ sil̄e a quo nō patit̄ res est illud cui' qualitas ⁊ q̄litas illi' qḋ ei simile existit est vna in spē ⁊ natura

augmētabit thoracē fm primā gñationē ꝓportionalit̄ hui' caliditati: Ideo ⁊ cū in puo q̇dez capite thorax latus fuerit maxima fm cor fit cognitio caliditat̄. Scōm ē magnitudo et cōplementū ptiuz extremaliuz maxime manuum ⁊ pedū sine hoc ꝙ sint angustate sue ptes vel nimiuz curte. Nā cū naturaliter cōplexio calida est in formatione fetus calor se diffundēs ad extremitates creādas multū sanguis trahit vnde format eas dilatando ⁊ ꝓlongando nisi materia sua siccitate dilationi rebellauerit vel fuerit nimis modica vel matrix pua et stricta. Tertiuz ē amplitudo venarū tam pulsatiliuꝫ q̄ nō pulsatiliū ⁊ eminētia earū seu apparitio in exteriorib' corporis. Amplitudo q̇dem ꝓpter caliditatē dilatātem. Eminētia vero propter earum grossitiē ⁊ plenitudinē ex spiritib'. Et istud ē vnū de certissimis signis cōplexionis naturalit̄ calide. Verū amplitudo ⁊ eminētia venarū nō pulsatiliū directe ⁊ imediate sig̃t caliditatē epatis ⁊ arteriarū cordis et ex cōsequenti toti' corporis. Quartuz est magnitudo pulsus ⁊ ipius fortitudo. Naz ex magnitudine pulsus significant̄ ṽtutis pulsatilis fortitudo necessitas euētatiōis multa ꝓpter augmētuz caloris ⁊ instrumentū obediens dilatationi eius in lōgū ⁊ latū. Et ex fortitudine pcussionis arterie in digitos significat̄ fortitudo virtutis vitalis dependens ex forti calore cordis. ¶ Attende ꝙ licet magnitudo pulsus ⁊ eius fortitudo semper significēt calorem fortē: q̄nq̧ tamen est cōplexio calida sine magno pulsu ⁊ forti ꝓpter iobediētiam instrumenti vel debilitatē virtutis: sed tunc fit velox aut frequēs ad supplendū necessitatē euētatiōis. Juxta illḋ gal̄. scdo tegni. Calidioris igit̄ vt ad propriū modū referamus cordis signa inseparabilia q̇dez ⁊ familiaria hec sunt. magnitudo respirationis: ⁊ pulsus velocitas: ⁊ frequētia. Et licet hoc signū magnitudinis pulsus nō directe sumat̄ a forma mēbri sed operatione ipsius: talis tamē operatio cōseq̇tur formaz membri. Quītuz ē magnitudo musculorū ⁊ situatio eorū prope iūcturas. Magnitudo q̇dē caliditati attestat̄: q2 omnes operationes forme augmētatiue. i. virtutis aīme pducentis mēbra ad suam debitā magnitudinē pro tēpore caliditate cōplentur. Situatio vero musculorū ꝓpe iuncturas: q2 etiam operationes forme cōpositiue. i. virtutis informatiue calore perficiuntur. Cum igitur musculi facti sint vt iuncturas moueant et eorum situs iuncturis proximus cū sua magnitudine reddat eos fortiores ad id significat̄ ex eorum magnitudine ⁊ propinq̇tate ad iuncturas virtutis informatiue vigorositas et fortitudo caloris quo pficit opus. ¶ Attende ꝙ musculi q̄nq̧ parui apparent ꝓpter gracilitatem ossium: licet sint de se magni et econuerso. Juxta illud galieni scdo tegni. Similiter oportet considerare in omnibus musculis quātitatez inuolutorum ossium. Aliquādo enim gracilior videtur esse pars non existens gracilior quātum ad musculos: sed propter angustiam ossium talis videtur esse apparens. Similiter autez ⁊ spissior videtur esse multotiens non propter amplitudinē ossiū: sed ꝓpter carnis multitudinē.

In tertia dicit ꝙ signa cōtraria q̇nq̧ p̄dictis. s. strictura pectoris paruitas extremitatū cū coāgustatiōe ⁊ curtitate strictura et latētia venarū puitas ⁊ debilitas pulsus puitas musculoꝝ ⁊ elōgatio iūcturarū a musculis significāt frigiditatē. Quia ꝓpt̄ frigus inate cōplexiōis ṽtutes naturales debilitantur ⁊ nō pficiūt opatiōes natiuas. i. pductiuas mēbrorum ab origie ⁊ creationē. i. debitā organisationē ptiuz organicarum.

In q̄rta dat q̇nq̧ sig̃ sequētia ⁊ significātia ɔplexionē siccā. Primū ē aspitas cutis et aliarū supficierū. sicut ei leuitas ⁊ planities ab hūiditate procedūt: sic aspitas ⁊ duricies a siccitate. Scōz ē curuitas mēbroꝝ vel p viā ɔ̄ctionis a sicco: vel per viā rebelliōis materie sicce in receptiōe formaꝝ seu figuraꝝ: sicut eñ molle hūidū est facilit̄ imp̄mibile: sic vix durū siccū. Tertiuz ē manifestatō iūcturaꝝ. sicut eñ p hūiditatē vestiūtur ⁊ occultant carne ⁊ pīguedine vt apparet in sāguineis ⁊ phlegmatic[: sic p siccitatē nude fiūt excarnate ⁊ eminētes ī cholerici[⁊ melācholici et ethicis ⁊ ex ɔsūptōe moriētib'. Quartū ē appitio māifesta cartilaginū epigloti ⁊ nasi ꝓpt̄ excarnatōez ⁊ tenuitatē musc[l]oꝝ tegētiū eas p2e nimia siccitate ⁊ maxie cartilaginis peltalis q̄ in gutture apparet ⁊ cartilaginū triāgulariū ⁊ lateraliū nasi ex quaꝝ tenuitate nares apparēt acute. Quītū ē ꝙ nasus ē eq̄lis. i. planus sine aliq̄ eleuatiōe carnosa ꝓpter siccitatē q̄ nō finit carnes super eū multiplicari. Vel lege loco de eq̄lis aq̄lus. nā nasus aq̄lus attestat̄ siccitati. Juxta illḋ gal̄. scdo ɔplexionū ca. 20. Et cuz fuerit nasus subtilis aq̄lus tūc corp' erit siccuz.

¶ Sextum vo est. In hac pticula sexta prio assignat sextū gen' signoꝝ ɔplexionuz. Scdo mouet ⁊ soluit circa illud dubiū ibi[Qḋ si aliq̇s dixerit] Tertio remouet obiectionē q̄ fieri posset de calido inato qḋ nō citto patit̄ a venenis calidis ibi[Cū vo ex[tr]insec[a]]

In pria pte dicit q̇mo ꝙ sextū signorū q̇bus cognoscit̄ hūana ɔplexio sumit̄ a facili passiōe mēbroꝝ: ita ꝙ corp' vel mēbrū qḋ leuit̄ patit̄ a cā aliqua sibi occurrēte iudicat̄ eē sil̄is ɔplexiōis cū re a q̄ patit̄ velociter ⁊ faciliter. Scdo dicit ꝙ mēbrum vel corpus qḋ cito calefit et nō difficulter est calide cōplexōis: q2 cōuersio in gñe ꝓportionali ē facilior ɔ̄uersiōe ad ɔ̄riū. i. facili' sil̄e patit̄ a suo sil̄i q̄ a ɔ̄rio. Vt scribit̄ scdo de gñatiōe. In hn̄tib' simbolū facilior ē trāsit'. Tertio dicit ꝙ si mēbrū aliqḋ aut corp' cito ifrigidet̄ illḋ erit frigidū ob eandē cām. ¶ Instabit aliquis ɔ̄ hec dicta. prio de canfora q̄ facillime inflāmatur et est frigida. Secūdo de lacte quod faciliter inflāmatur in cholericis et non est calidum. Tertio de cholericis qui faciliter penetrantur a frigore hyemis et citius infrigidātur q̄ frigide mulieres que sine nocumento sustinent tempore gelido lauare pannos ⁊ tenere nudos tibias ⁊ pedes in aqua vehemētis frigoris vt apparet in lotricibus. Dic ad hec ⁊ silia ꝙ ad verificationem huius sexti signi sumpti a velocitate passionis p̄supponere opz ꝙ ista velocitas nō proueīat ex raritate vel subtilitate substātie passi. Vel si aliq̇d dicatur alio calidius q̄a facili' calefit aut frigidius q2 citius infrigidatur itelligat̄ hoc si ambo

In scda p̄mo obiicit ɔ̄ dictū signū. q2 sil̄e nō patitur a suo sil̄i: cū ois actio fiat rōne aliscuius ɔ̄rietatis. ⁊ finis agentis sit assimilare sibi passuz q̄ iam cessat cū agēs est sil̄e passo. Et tñ supponit̄ in dicto signo ꝙ a suo sil̄i sit dignior passio. Secundo respondet huic obiectioni dicens ꝙ sil̄e a quo res non patitur est simile in spē ⁊ natura. i. in eisdem (se hēant ɔsil̄r in s[u]btilitate ⁊ raritate.

qualitate ⁊ gradu. Sed qd̄ est altero calidius nō est siml'e minꝰ calido imo diuersum ab eo ⁊ minꝰ calidū cōꝑatione ad calidius frigidum censetur: sicut aqua tepida respectu feruētis frigida dr̄ ⁊ eaꝫ refrigerat immixta sibi. Tertio dicit ꝙ minꝰ calidū patitur tribus Primo a magis calido respectu cuiꝰ nō calidū sed frigidū dicitur Secūdo ab eo qd̄ est ip̄o frigidiꝰ.i.minus calidū: licet sit calidū a dominio. Tertio a frigido in quo simpliciṫ p̄dominatur frigiditas. Exēpli grā. Aqua calida in scd̄o gradu patitur intensionē sui caloris ab aq̄ feruente et remissionē sui caloris ab aq̄ calida in p̄mo gradu: ⁊ infrigidationē ab aqua frigida simplr̄ Quarto dicit ꝙ vnū istorum trium a q̄bus patiṫ minꝰ calidū scꝫ calidiꝰ eo augmentat id qd̄ est fortiꝰ in minꝰ calido scꝫ caliditatē ip̄ius q̄ sue frigiditati predominaṫ. Et alterū scꝫ frigidū vel minus calidū eo minuit qualitatem p̄dominātē in ip̄o. Et ideo alteratio minus calida magꝭ calido qua calefit amplius ē

Qd̄ aūt calidiꝰ est alio nō ē siml'e ei qd̄ ē minꝰ calidū: imo duo calida quoꝝ vnū ē calidiꝰ diuersificāṫ. Et illd̄ q̇dē qd̄ est minꝰ calidū cōꝑatione eius qd̄ ē calidius est frigidū. Patiṫ ergo ex hoc vnde est frigidū cōꝑatione illiꝰ et nō calidum ⁊ patitur etiam ab eo qd̄ ē ip̄o frigidiꝰ ⁊ a frigido. Vnū tñ eoꝝ ip̄sius q̄litatē auget ⁊ prebet ei augmētū qd̄ est in ip̄o fortiꝰ: ⁊ alteꝝ in ip̄so eiꝰ minuit q̄litatē. Ipsiꝰ ergo alteratio ad id qd̄ in sui q̄litate p̄stat augmētū ⁊ mutat illud qd̄ in ip̄so est fortiꝰ erit facilioꝛ: licꝫ sit hic alia cā q̄ alicui eoꝝ q̄ in qualitate cōicant ē ꝓꝑa ⁊ ꝯdicit: sicut illd̄ qd̄ in sui natura calide existit cōplexiōis nō cito recipit in se calidi oꝑationem: nisi ꝓpter ea ꝙ caliditas destruit oꝑationē cōtrarij qd̄ ē frigidū eo ꝙ refrenat illd̄ qd̄ cōplexio calida vult efficere de augmento in calefactiōe. Cū ergo sibi occurrūt ⁊ ꝓhibens destruiṫ iuuant se ambo in calefaciendo: ⁊ eoꝝ adiutoriū sequiṫ duarū q̄litatū fortitudo ꝯpleta. Cū v̄o extrīseca caliditas eq̄litatē destruere voluerit caloꝛ īnatus q̇ est intus erit res fortioꝛ in resistendo adeo vt venena calida nō refrenet neqꝫ expellat neqꝫ ip̄oꝝ corrūpat substātiā nisi caloꝛ īnatus. Caloꝛ nāqꝫ īnatus nature ē instr̄m qd̄ caloris aduenientis expellit nocumētū: ꝓpterea

facilioꝛ alteratiōne minꝰ calidi a frigido qua corrūpitur qualitas dominātioꝛ in eo.q2 caliditas minꝰ calidi p̄bet auxilium ad eius augmentū.sed resistit totis viribꝰ sue corruptioni a frigido. Quīto dicit ꝙ hic est alia cā facilis passibilitatis a suo siml'i q̄ est ꝓpria alicui eoꝝ q̄ cōicant.i.siml'ia sunt in qualitate. Et hec cā ꝯdicit.i. reprimit et cōtemperat ꝯtrium sibi īmixtū: vl' fundaṫ in ꝯtrarietate ⁊ repressione vniꝰ cōtrarij ab alio. Verbi grā. hō calide cōplexionis nō cito patitur ⁊ calefit ab aere calido: nisi q2 caloꝛ hoīs destruit operationē frigiditatis sibi īmixte quātū pōt eo ꝙ illa frigiditas refrenat ⁊ impedit oꝑatiōeꝫ eius.s. augmētationē caliditatis quā caloꝛ hoīs nititur efficere. Cū ergo sibiīnuicē occurunt caloꝛ hoīs ⁊ caloꝛ aeris ⁊ ꝓhibēs ab eis destruiṫ scꝫ frigus īmixtū calori hoīs qd̄ ꝓhibebat ip̄m ab augmētatione caloris tunc duo calores scilꝫ hoīs ⁊ aeris iuuāt se ambo in calefaciēdo. Et cōpleta fortitudo calefaciēdi cōsequitur adiutoriū hoꝝ caloꝝ adinuicē. supposito ꝙ caloꝛ hoīs opeṫ in hoc vt caloꝛ nō vt naturalis ꝓpter

In tertia pte q2 posset aliquis ex di (illud qd̄ statim dicetur. ctis credere ꝙ caloꝛ hoīs īnatus facile pateref ⁊ venenis calidis ꝓpter similitudinē cum eis in caliditate: ad remouendū hunc errorem dicit primo ꝙ caliditas extrinseca cū conata fuerit destruere equalitatē.i. corrūpere cōtēperantiā humane ꝯplexionis: caloꝛ īnatus interius reclusus fortius resistit oī alia qualitate: ita ⁊ in tantū ꝙ nihil aliud preṫ aīe virtutē magis refrenat expellit ⁊ dissipat substātiā ⁊ vires venenorū calidorū q̄ꝫ caloꝛ īnatus. Ip̄e eñ

est instrumentū nature seu virtutū oīum naturaliū quod expellit nocumentū caloris extranei sup̱uenientis ideo ꝙ mouet sp̄m vel seipsum ad expellendū ip̄m calorem extraneū vel venenum calidum ⁊ ad remouendum ⁊ resoluendum vaporē ip̄sius ⁊ ad adurendum materiam eius.
¶ Sed instabit aliquis ꝙ caloꝛ innatus nō est adustiuus sꝫ suauis et temperatus. Dic ꝙ non adurit ex se penitus materiam veneni: sed ex dispositiōe materie ⁊ cooperante calore veneni ⁊ motu eius subtile ip̄siꝰ resoluitur ⁊ residuū eius manet incineratū. Secundo dicit ꝙ caloꝛ innatus non solum expellit calorem extraneum: sed etiam nocumentum frigoris aduenientis: et vtrunqꝫ expellit velut contrariū: sed frigus adueniens est ei contrarium ⁊ inquantum calor est ⁊ inquātum ē naturalis. Extraneꝰ vero caloꝛ solū ei cōtrarius est inquantum est naturalis. Tertio dicit ꝙ frigiditas existens in humano corpore nō hꝫ hāc ꝓprietatē seu ꝓpriā virtutem vt expellat indifferenter calorem ⁊ frigus sed solum repellit aduenientem caliditatē per contrarium nō frigiditatē: quia nec in corpore hūano habet dominiū: neqꝫ se immiscet alicui naturalium operationū nisi per accidens: sicut declaratū ē primi prima doctrina sexta capitulo de virtu

ꝙ ip̄m: alias sp̄ūm: mouet ad ip̄m expellēdū ⁊ ad eiꝰ vaporē remouēdū ⁊ ad ip̄m resoluēdū ⁊ ip̄ius materiā adurendū. Et frigidi etiā aduenientis nocumētū ꝑ ꝯtriū expellit. Hāc vero ꝓprietatē nō hꝫ frigiditas. nō eñ impugnat neqꝫ refrenat nisi aduenientē caliditatē ꝑ ꝯtrium tm̄: q2 nō īpugnat aduenientē frigiditatē. Et caloꝛ q̇dē īnatus est ille q̇ hūores naturales tuetur ne eis caliditates extranee dominētur. Caloꝛ nāqꝫ īnatus cū est fortis pōt natura ip̄o mediāte in hūoribus ministrare f̄m modū maturādi ⁊ digerēdi ⁊ custodire eos f̄m sanitatem ⁊ mouētur hūores f̄m modū ministrationis ip̄ius: ⁊ ꝓhibētur moueri f̄m modū ministrationis caloris extranei. q̄re nō putrefiunt. Sꝫ cum caloꝛ iste est debilis fatigaṫ natura: ⁊ a regimine hūoꝝ abstinet ꝓpter instrumēti debilitatē qd̄ inter ip̄am ⁊ hūores est mediū ⁊ stat. Et caloꝛ extraneus iuenit hūores nō īpeditos ab administratione. Cōprehēduntur ergo ab eo et facit eos obedientes: ⁊ motu extraneo ip̄os mouet: ⁊ accidit putrefactio. Caloꝛ igiṫ īnatꝰ v̄tutū oīm ē instr̄m: sꝫ frigiditas ē ei incōueniēs ⁊ neqꝫ ꝓdest nisi accidētaliṫ. Ideoqꝫ dr̄ caloꝛ innatus ⁊ nō diciṫ frigiditas īnata: neqꝫ ꝯpaṫ frigiditati ex colchodeia corporis illud qd̄ ꝯpaṫ caliditati.

tibus naturalibus ministrātibꝰ. Quarto dicit ꝙ caloꝛ innatus defendit hūores a dn̄io caliditaṫ extranee. Et cū fortꝭ fuerit fortitudinē moderata virtus naturalis ministrare potest per mediū eius digerendo maturando ⁊ custodiendo eos et totum corpus in sanitate. Et tunc mouentur humores motu distributionis ⁊ assimilationis eoꝝ ad mēbra iuxta ministeriū innati caloris ⁊ virtutum q̄bus seruit. Nec permittūtur moueri f̄m ministeriū extranei caloris: quare non putrescūt. Quīto dicit ꝙ cū caloꝛ innatus est debilis naturalis virtus inde fatigata seu debilitata abstinet et impeditur a regimine humoꝝ ꝓpter debilitatem instrumenti mediantis inter humores ⁊ ip̄am et stat quasi cessans a custodia ⁊ regimine humorū: quos caloꝛ extraneus inueniens nō impeditos id est occupatos sub regimine nature comprehendit et reddit eos sibi obedientes et mouet ipsos motu extraneo separādo calorē suum naturalem a proprio humido. quare putrefiunt. Sexto concludit ꝙ caloꝛ innatus est generale instrumentū omnium virtutum anime frigiditas vero neqꝫ conuenit eis neqꝫ confert nisi per accidens vt calorem temperat. Et ideo caloꝛ dicitur īnatus id est intus natus ad seruiendū virtutibus anime. Frigiditas autē non innata dicitur quia nec abundat in interioribus membris nec directe seruit suis virtutibus. Et etiam illud non cōparatur id est attribuitur frigiditati ex colchodeia id est datione vite quod attribuitur caliditati. Nam vita consistit in calido ⁊ humido. frigidū vero vite inimicū est. Et est colchodeia nomen persicum deriuatū a colchodeo cuius interpretatio est datoꝛ vite
¶ Attende ꝙ princeps postq̄ꝫ hic assignauit sextum signorum huma-

ne cōplexiōis relicto septio saltat ad octauū. Ueꝝ i margine q̄rūdā aul cēnaꝝ scribit[Hic deest septimū genʼ. ꝛ silr deerat i exēplaribʼ arabicis. In aliis vo libroꝝ marginibʼ septimū h genʼ scriptū iuenit mō q̄ seq̄t. ¶ Septimū genʼ ē. Attēde hic ꝙ hoc septimū genʼ ꝑma facie vr ps dei mi gn̄is qd̄ stati dicet veꝝ ne coicidat cū eo sic ꝑt exponi. Septiz genʼ ē qd̄ sūit a cogitatōibʼ i. desideriis seq̄ntibʼ cogitatōes ꝛ rebʼ mlt tū desideratʼ. s. cibis ꝛ potibʼ a nā hois ꝓpter ɔformitatē coꝝ cū ea vehemēter desi deratis: q̄s. s. res desideratas plurimuz apprehēdit ỽtus ap prehēsiua. s. estimati ua vl sensus cōis: et cōpat silitudinibʼ q̄ litatuz corpis. i. hoc septimū genʼ; cōpati ue trahit a siltudie q̄daz q̄litatū corpis cū rebus desiderat si cut dicemʼ in sōniis s. loquēdo in decimo gn̄e de sōniis q̄ sup ueniūt ꝑm hūorē do minātē in corpe. ido qm̄ corpus est instrz aie. ideo inquā aia se q̄tur corpʼ in deside riis suis ꝛ sōniis. qm̄ corpus ē instrz quo sano aia viget ꝛ quo languido nō valet ꝓpria exercere opa. Dicamʼ igit ex lr̄a hac seu signo septimo ꝑtendi illd̄ galieni scd̄o tegni. Ex egritudinibʼ tn̄ in vētre distēperantie i hoc differūt a naturalibʼ ꝑm ꝙ ɔ̄ria cōcupiscūt nō silia queadmodū et naturales. Si q̄s igit naturalit calida appetat ꝑm plurimū calide cōplexōis ē: si frigida frigide. Et lz hic galienʼ de stomacho spālit loq̄t idē tn̄ intelligendū est in ceteris mēbris. Iuxta illud hali in cōmento. Qd̄ aūt dixit in vētre itellige etiā illd̄ in aliis mēbris.

¶ Septimū genʼ est qd̄ sumitur a cogitationibʼ et rebus multū desideratis a natura hois quas plurimū apprehēdit virtus apprehēsiua. Et comparatur silitudinibʼ qualitatuz corpis sicut dicemʼ in somniis. ið qm̄ corpʼ ē instrm anime. ¶ Octauū aūt genʼ ē qd̄ assūit ex signis opationū. Cū enim operationes ꝑm naturalē cursuz ꝓcedūt plene ꝛ ꝑfecte significāt ɔplexōis eq̄litatē. Qd̄ si a ꝑte sua ad motʼ mutāt supfluos significāt ɔplexiōis ieq̄litatē ꝛ caliditatē. Et silr si ꝓperauerint qm̄ caliditatē significant sicut augmēti velocitas: ꝛ velocitas natiuitatis capilloꝝ. ꝛ natiuitatis dētium. Qd̄ si debilitent ꝛ ociose fiāt ꝛ tardētur significāt cōplexionis frigiditatē. Est tn̄ cū eaꝝ debilitas et

¶ Octauū aūt ge nus. In hac ꝑticula octaua ꝑmo dat octauū genʼ signoꝝ ɔplexōis. Secūdo tres regulas q̄bʼ cōplexiōes ꝑ opatiōes cognoscūt ibi[Cū em̄ opatiōes]Tertio tres exceptiōes ab illis regulis ꝛ tria notabilia circa vltimā ibi[Est tn̄ cū eaꝝ] Quarto narrat aliq̄s opatōes caliditatē signantes ibi[Ex gn̄e aūt opationū]

In ꝑma ꝑte dicit ꝙ octauū genʼ signoꝝ q̄bʼ hūana ɔplexio noscit ab opatōibʼ ỽtutū aie sumit. Opationes em̄ sunt effectʼ ɔplexionum: ꝛ effectʼ attestātur sup suis cāis. ꝛ declarāt eas cū sint nobis notiores ꝛ sensibʼ plʼ detecti. Attēdunt aūt in opationibʼ eq̄litas ꝛ fortitudinis excessus ꝛ debilitas earuz ꝛ velocitas et tarditas ꝛ frequētia ꝛ raritas.

In scd̄a dicit p̄io ꝙ tēꝑata ɔplexio significat ab opationibʼ ꝓcedētibʼ plene ꝛ ꝑfecte ꝑm cursum nāe: vt q̄ bn̄ digerit ingerit egerit ꝛ cetera aie opa ɔplet ē bn̄ sanus. Et id itelligas in q̄libet etate ꝑm ꝓpaz ipius nām. s. in ifantibʼ ꝑm ꝙ eis ɔuenit in illa etate: ꝛ silr in iuuenibʼ ꝛ senibʼ. Scd̄o dicit ꝙ opatōes excessiui motus significāt ɔplexionē calidā vt vicere leonē sicut fecit hercules: gestare bouē sup suos hūcros vt fecit milo: extēdere manibʼ ferrū eq̄ sicut fecit karolʼ magnʼ. Et silr opationū festinatio vl acceleratio an̄ tp̄s solituz vt augmētatio corpis in pueritia plʼ solito ꝓperās: ꝛ velocitas insolita nascētie dētium vel capilloꝝ. et festinatio in ꝑmone ꝛ gressu ꝛ opibʼ aliis vlt solitū hoiz modū. Calidi em̄ ē mouere dilatare vigilē agilē ac fortē reddere ꝛ tāto āplius ceteris paribʼ q̄ fortior fuerit dūmō maneat in limitibʼ nālitatis ꝛ sanitat nō disproportionatʼ plurimū hūido ꝓpo Tertio dicit ꝙ debilitas opationū. ꝛ ociositas seu pigricia in eis ꝛ earuz tarditas frigidā significāt ɔplexionē: vt debilitas cursus aut ꝑmonis aut ɔportatōis pōdeꝝ ꝛ pigricia i studio ꝛ sollicitudinibʼ hūanis ꝛ tarditas corpis augm̄ti aut ortʼ dētiū vel capillorū significāt dīnutōez nāl caloris q̄ hec opa fiūt.

In tertia dic̄ p̄io ꝙ debilitas ꝛ ociositas ꝛ tarditas opationū ꝓueniūt interdū ex cōplexōe calida vt in ethicis ꝑtisicis causonicis ꝛ tertianariis apparet: verūtn̄ id fieri nō pōt nisi cū debilitate opationū complexio mutet ab ipius nāli cursu: ita ꝙ fiat neutra vel egra vt nūc. Sz ɔ̄ cholerici vehemēter a natura lapsi in calido ꝛ sicco sūt graciles exiles parū sustinētes laboris ꝛ inedie pauce resistētie ɔ̄ frigora caumata ꝛ vētos male digerētes ꝛ male nutriti dīninute cibos appetētes. Dic ꝙ cholerici plurimū lapsi a natura nō sūt graciles

exiles parū sustinētes laboris ꝛ inedie rōne multi caloris inati ꝛ siccitatis secū cōplicate. Nā si multa secuz afforet hūiditas redderet carnosuz ꝛ robustū corpʼ ꝛ mlte tolerātie. Dic scd̄o ꝙ paucitas sue resistētie ɔ̄ frigora caumata ꝛ vētos nō ꝓuenit ex fortitudine sui caloris: sed ex vehemēti raritate corpis: ꝛ silr debilitas digestiōis ieiunii cis ex raritate contexture stomachi ꝛ diminutio nutritiōis ex siccitate licz caloris vehemētia ad siccitatem coadiuuet. Dic tertio ꝙ diminutio appetitʼ nō est in ɔpletiōe vehementer calida ꝛ sicca naturalit ex ꝑte caliditat ꝛ siccitatis: imo sicut caliditas ꝛ siccitas excessiue sūt cā magne resolutiōis sic cā magni desiderii ex sesz q: delcui cholera mltiplicat ita

ociositas ꝛ tarditas sunt cadētes ꝓpter cōplexionē calidā: licet illud esse nō possit absq̄ mutatiōe a cursu naturali cū debilitate. Et est etiā cū plures naturaliū opationū deficiūt ꝓpt caliditatē ꝛ minuūtur sicut somnus qm̄ fortasse est cū destruitur ꝓpter calorē cōplexōis calide aut minuit. Et fortasse est cū augētur aliq̄ dispōnuz naturaliū ꝓpter frigiditatē sicut sōnus: sz tn̄ nō erūt ex sūma opationū naturaliū absolute: imo conditionalit ꝛ ꝑ cām. Sōni nāq̄ necessitas i vita ꝛ sanitate nō ē nc̄citas absoluta: imo ꝓpterea vt spūs ab ipedientibus sepetur ꝓpt illd̄ qd̄ ei accidit ex lassitudine: aut propterea ꝙ est ei necessariū incūbere super digestionē cibi. ꝛ propterea ꝙ non potest duas res.

libʼ ꝛ orificiū stomachi vaporibus replet: quibus relaxatis fit vt cholerici sint pauci appetitus ꝑm stomachū etiā dū mēbra sūt vere famelica. Scd̄o dicit ꝙ defectʼ ꝛ diminutio pluriū naturalium operationū q̄nq̄ ꝓcedūt a caliditate sicut somnʼ ꝓpter fortē caliditatē destruit aut minuit. et ex consequēti virtutes vitales ꝛ naturales debilitantur ex resolutiōe supflua caloris ꝛ spirituum tēpore vigiliarū. Et silr diminutio appetitus a calore ꝓuenit mō statim dicto. Tertio dicit ꝙ aliq̄ dispositionū naturaliū augētur a frigore sicut somnʼ. Cuius rei signū est ꝙ fortior et ꝓlixior fit in cōplexiōe regione ꝛ tēpe frigidis. Nec deest ratio q: somnʼ fieri solet a frigiditate cerebri dēsante vapores eleuatos ad ipsum q̄ illic inspissati vias arteriarum ascendentiū et neruoꝝ descendentiū oppilāt donec his digestis ꝛ subtiliat a calore tēpore somni vie reserātur. Iuxta illud aristotelis caplo quīto tractatus primi libri de somno. Omniū vero q̄ in corpe frigidissimū cerebrū: quēadmodū igit hūiduz qd̄ euaporat a solis caliditate cū venerit ad supremū locū ꝓpter frigiditatē suā infrigidat ꝛ cōgestū deorsum fertur factū rursus aq̄: sic in eleuatiōe calidi ad cerebrū supflua q̄dē euaporatio in phlegma redigitur. ¶ Sed instabit aliquis q: post cibū etiā calidū fortis fit somnʼ et post vini potū et post esuz ceparū ꝛ allioꝝ ꝛ post forte exercitiū. Et hec omia calefaciūnt corpus: sed irrationabile videtur somnuz a frigore augeri et causas ipsiʼ esse calidas. Itē pueroꝝ somni sunt fortissimi ꝛ longissimi ꝛ senū leues ꝛ breues q̄ tn̄ sūt frigidi ꝛ pueri calidi. Dic ꝙ plurium sōnoꝝ cā prior ē caliditas eleuās vapores ad cerebrū: sz cōꝑ cā ꝓxia ē frigiditas cerebri dictos vapores inspissans. Et q: melancholici ꝛ senes a senio carēt pria cā sunt breuis ꝛ leuis sōni: cholerici vero ꝓpter carētiā scd̄e cāe vigilatiui sūt ꝛ nō sōnolēti. Et quia ꝑnceps determiauit ꝑticula scd̄a istiʼ octaue ꝑtis ꝙ si opatiōes supfluāt significāt caliditatē. ꝛ h videt asserere ɔ̄riū d̄ sōno cuiʼ supfluitas sigt frigiditatē: ad saluādū vtrūq̄ nōt h tria circa h dctm̄ tertiū. Primū ē ꝙ sōnʼ n̄ ē nc̄cariʼ i vita ꝛ sanitate nc̄citate absoluta: q: sani viuimʼ ꝛ vigilātes ꝑ maiori ꝑte vite nc̄ sine sōno: sz ē necessariʼ aliq̄bʼ horis ꝓpt alteꝝ duoꝝ. s. vt spūs sepet ab ipediētibʼ ꝓpter illd̄ qd̄ accidit ei ex lassitudine. i. vt ỽtutes aiales et sui spiritus laboribus lassati seu fatigati separētur a laboribʼ ꝛ retrahāt ad suū ꝑncipiū q̄escentes illic donec cōfortati fuerit ꝛ vigorati ꝑ nouos spūs trāsmissos a corde. Uel quia spiritui necessariū est incūbere. i. occupari sup digestōe cibi. Et q: nō ꝑt vtrūq̄ facere. s. sbseruire sensibʼ ꝛ motibʼ volūtariis ꝛ incūbere digestioni magis necessario ꝑ nām applicatur scilz digestioni cibi. Propt ꝑmū q̄dē ꝓfūdāt sōnʼ pʼ magnos labores. Et ꝓpt scd̄z pʼ rpletōez cibi ꝛ potʼ

Sōni igitur necessitas nō est nisi ex ꝑte alicuiꝰ impotētie. ⁊ est exitus a necessitate naturali: licet sit exitꝰ ille naturalis ab eo vn̄ est necessariꝰ. naturalis eniz dicit̄ de necessario cōitate noīs. Firmior vero significatio quā hoc nomē hz nō est nisi vt dicatur de cōplexione eq̄li ⁊ illud ē vt oꝑatiōes equent̄ ⁊ ꝯpleāt̄. Eiꝰ ꝟo significatio sup calíditatē et frigiditatē ⁊ siccitatē ⁊ hūiditatem ē significatio ꝓbabilis. Ex gn̄e aūt operationū fortiū q̄ caliditatē significāt est acuitas vocis et eius grossitudo: et loquēdi velocitas ⁊ ipsius ꝯtinuitas: et ira: ⁊ festinatio motionū: ⁊ palpebrarū citatio. licet sit cū ista adueniūt nō ꝓpter cām cōem imo propter cām mēbro operationis ꝓpriam. ¶ Nonū vero genꝰ est expulsio supfluitatū a corpore aut q̄litates coꝝ q̄ expellūt̄. Expulsio em̄ cū nō aufert̄ ⁊ illud qđ ex stercore ⁊ vrina ⁊ sudore ⁊ aliīs egredit̄ ē acutū habēs odorē fortē ⁊ tincturā ex eis q̄ tīcturā hēre cōsueuerūt ⁊ adustionē ⁊ decoctionē ex illꝰ q̄ adustionē ⁊ ꝺcoctionē solēt hr̄e ē calidū. Qđ vero diuersuz ē ab hoc est frigidum.

Scđm ē per modū correlarij ꝙ necessitas sōni aīalibus inest ex ꝑte impotētie: scz q2 vtus aīalis fatigata labore nō pōt ꝯtinuare influxū sensus ⁊ motꝰ ad mēbra sensibilia: ꝓpter qđ aristoteles somnū vocat ipotētiā p̄mi sensitiui. Et sōnꝰ ē exitꝰ. i. remotio vel elongatio corꝑis a necessitate nāli videlz ab his q̄ necessario requisita sūt ad dispōnē corꝑis vere naturalē ⁊ sanissimaz: lz sit exitꝰ naturalꝭ ab eo vn̄ ē necessariꝰ. i. ꝓpt̄ h̄ ꝙ aīal sine eo diu viuere nō p̄t. Et in hoc vult p̄nceps inuere ꝙ sōnꝰ ē exitꝰ seu lapsus q̄dā ab optia dispōne corꝑis ⁊ q̄si p̄ncipiū egritudinis vꝭ neutralitatis. Qđ testat̄ aristot. ca. 5°. tractatꝰ primi de sōno dicēs. Sicꝭ em̄ ē sōnꝰ epilētie: ⁊ ē quodāmō sōnꝰ epilētia. ⁊ iō accidit mult̄ p̄ncipiū huiꝰ passiōis dormiētibꝰ: ⁊ dormientes q̄dē capiūtur: vigilātes ꝟo nō. Tertiū ē ꝙ naturale triplicit̄ dr̄. Prīo cōitate noīs. i. gn̄alit̄ de oī necessario siue ꝯueniēs fuerit siue discōueniēs his q̄bꝰ inest: sic mors aīalibꝰ ē naturalꝭ ⁊ sicꝭr sōnꝰ. Scđo de tēperatissimo ⁊ sanissimo qđ nō hz rugā neq3 maculaz ꝑ quā deuiet aut degeneret a ꝓpa nā: ⁊ hoc mō sōnus nō ē naturalꝭ imo lapsus q̄dā. Et hec significatio dictiōis huiꝰ naturalꝭ ē firmior. i. specialior ⁊ maxīe ꝓpa ita vt dicat̄ de ꝯplexione equali seu tēꝑata cuiꝰ operatiōes sūt moderate ꝑfecte ⁊ ꝯplete. Tertio dr̄ naturale de illo qđ a natura īest siue lapsuz fuerit siue tēperatū. ⁊ significatio naturalꝭ hoc mō ē ꝓbabilis. i. ꝓbabilit̄ q̄uis īprop̄e dicta de caliditate frigiditate hūiditate ⁊ siccitate excessiuis q̄ a natura insūt ⁊ ita de somno. Ptz igit̄ ex his ꝙ aliq̄ mō sōnus ē oꝑatio naturalꝭ et aliq̄ mō nō.

In q̄rta ꝑte p̄mo enūerat sex gn̄a fortiū oꝑationū significātiuz caliditatē. Primū ē acuitas vocis. ¶ Instabit aliq̄s p̄mo q2 acuitas voc̄ fit ex strictura trachee arterie: strictura ꝟo frigiditati attestat̄: q2 frigidi ē ꝯstringere sicut calidi ē dilatare. Itē femīe gn̄alit̄ hn̄t voces acutiores masculꝭ exceptꝭ vaccis ⁊ tn̄ sūt frigidiores. Itē eunuchi sūt acute vocis q2 ex carētia testiculoꝝ infrigidātur ⁊ effeminātur. Iux̄ illō aristo. 19. aīaliū ca. vltīo. Et oīa aīalia castrata alterant̄ in naturā feminaꝝ ꝓpter ergo debilitatē neruoꝝ erūt voces aīaliū castratoꝝ sicꝭ esvocibꝰ femīe. Et vndecia ꝑticꝭa ꝓblcumatū q̄rit ꝓpt̄ q̄d pueri ⁊ mulieres ⁊ eunuchi et senes loquūtur acute. Itē magnitudo voc̄ de qua tn̄ est maior apparētia ꝙ de acuitate nō significat caliditatē Iuxta illō ga. 2. tegni. Nō ꝟo ipa vocis magnitudo a caliditate fit quēadmodū neq3 ꝑuitas a frigiditate: sed hec q̄dem āplitudine trachee arterie fit ⁊ exufflatōe vehemētiori ꝑuitas ꝟo ꝯria seq̄t̄ Itē grossitudo q̄ ꝯria ē acuitati significat caliditatē vt dicit h̄ p̄nceps: ergo acuitas frigiditatē: q2 ꝯrioꝝ ꝯrie sūt cāe ⁊ signa. ¶ Attende p̄mo ꝓ solutiōe ꝙ galienꝰ attribuit acuitatē vocis stricture cāne pulmonis: ⁊ breuitati eiꝰ ⁊ siccitati: grauitatē ꝟo cāis ꝯrijs libro de voce. ca. 8. dicēs. Cū ꝟo cāna fuerit stricta vox erit acuta: si āpla erit grauis: si curta erit addens in acumīe: si lōga crescit ī grauitate. Hūiditas aūt epiglot̄ fac̄ grauitatē voc̄: siccitas ꝟo acuitatē: hec gal. ¶ Attēde. 2°. ꝙ ari. 19. aīaliū ca. vltīo attribuit acuitatē voc̄ veloci motui aer̄ a pulmōe ipulsi deferētis vocē: ⁊ grauitatē tardo motui eiꝰ dicēs. Vox aūt grauis ē ex tardo motu: ⁊ vox acuta ex veloci motu. Et paulo īfra volēs assignare drīam int̄ vocez magnā ⁊ ꝑuā ex vna ꝑte: ⁊ grauē ⁊ acutā ex alia ꝑte dicit. Vox aūt dr̄ magna qn̄ motū fuerit magnū simplr̄. Et ꝑuitas dr̄ vocis qn̄ motū fuerit ꝑuū simplr̄. Acumē aūt ⁊ grauitas vocis dr̄ fm cōparatiōnē moti ad motorē supple. s. pulmonis pellent̄ ad aerē pulsuz. Et ꝓpt̄ hoc sūt in eis iste drīe. qm̄ si ꝟtus moti fuerit superās ꝟtutez motoris necessario erit motꝰ moti grauis: si aūt virtꝰ motoris vincat ꝟtutē moti tūc erit motꝰ velox. Et ītellige ꝑ hec ꝟba ꝙ vox grauis fit ex motu tardo nō penetrāte in id quod mouet: sed potius quasi exterius premēdo impellit. Et vox acuta fit ex motu forti ⁊ acuto siue penetrāti ⁊ diuidēte hoc qđ mouet. ¶ Attēde tertio ꝙ grauitas et acuitas vocis cōplicabiles sunt cum magnitudine ⁊ ꝑuitate eius: ita vt aliq̄ vox grauis magna fit aliq̄ ꝑua ⁊ aliq̄ acuta magna alia ꝑua. Iux̄ illō aristo. ibi. Grauitas ⁊ acumē sūt ꝯria: ⁊ iueniūtur in voce magna ⁊ in voce ꝑua. qm̄ pōt eē vox acuta magna et vox parua grauis. ¶ Attēde quarto ꝙ vox acuta magna fit cū motor ē fortis diuidens q̄si in lineas multū aerē motuz et ipellēs ipm cū velocitate. Et talis vox reꝑitur in tauris ⁊ quibusdā viris: quorum pectoralia sūt intense calida sine notabili latitudine cāne: et significat caliditatez vt ait h̄ p̄nceps. Sz acuta parua fit ex aere pauco sub forma linee velociter moto talis ē in pueris ⁊ mulieribus ⁊ ꝯualescētibꝰ ⁊ eunuchis: nec significat calididitatē sicut ꝓbant p̄adducte rōnes. Scđz genus oꝑationū significātiū caliditatē est vox grossa. De qua dicit galienꝰ libro de voce capi. octauo. Vox aūt grossa fit ex multo aere sine potētia id est absq3 hoc ꝙ motor possit ipm graciliare ⁊ quasi lineas diuidere. Et ista vox ē ꝯtraria gracili. Nam gracilē vocē defert aer gracilis ad instar linee. Sz grossa defert̄ ab aere corpulento sicꝭ colūne grosse. Et ipa significat ex ꝯsequēti caliditatē: q2 significat āplitudinē cānaliū pulmonis ⁊ arterie vocalis solitā ꝓcedere a caliditate. Tertiū ē velocitas seu p̄cipitatio sermonis et ꝯtinuitas ipius. s. assidua garrulitas q̄ ꝓcedūt ex feruore sanguinis ⁊ spūuz ⁊ eorū leuitate. Cuiꝰ rei signū ē ꝙ pueri ⁊ iuuenes sunt loq̄tiores senibꝰ: aliq̄bus tn̄ inest loq̄citas ex hūiditate ⁊ indiscretiōe sicut mulieribꝰ. Quartū est ira q̄ cū sit ebullitio sanguinis circa cor attestat̄ sup caliditate. Quītū ē festinatio motionū vt gressus coitus cursus ioculationis ⁊ sicꝭium. calor em̄ est p̄cipitatiōis cā sicut frigus lentitat̄ et somnolētie. Septimum ē citatio palpebraruz seu velocitas aut frequētia sui motus. q̄ quibusdā inest q̄si ꝯtinue ⁊ inaduertenter sicut vidi tēpore meo in cardinalibꝰ cameracēsi ⁊ sancti marci. De tali citatōe dicit rasis scđo almāsoris capꝭo de significationibꝰ oculoꝝ. Oculi quoꝝ palpebre cū magna palpitāt frequētia hoīem timorosuz ⁊ inaīatum declarāt. Sed nec illō apparuit in dict̄ viris: īmo fuerūt magnanimi sapientes ⁊ audaces. Nec cōsonat dictis p̄ncipis hic cū timorositas sit signuz frigiditatis: verū aristoteles in libello suo de phisionomia scripsit. Quicūq3 palpebrisant timidi sūt: q2 in oculis p̄mi mouet̄. Cōsequenter post enumerationē sex generꝝ oꝑationū significātiū ꝯplexionē calidā notat p̄nceps ꝙ ista gn̄a oꝑationū qn̄q3 nō adueniūt ꝓpter cām cōem id ē ꝓpter ꝯplexionē calidā toti corpori cōem: sed ꝓpter cām ꝓpriā mēbro cuius est oꝑatio scz ꝓpter naturalē caliditatē ipius solꝰ vt grossities voc̄ loquēdi velocitas et ira qn̄q3 ꝓcedūt ex caliditate sola ꝑtiū pectoraliū. ¶ Nonū ꝟo genꝰ. In hac ꝑticula nona dicit prīo p̄nceps ꝙ nonū genꝰ signoꝝ q̄bꝰ cognoscit̄ hūana ꝯplexio sūt expulsio supfluitatuz a corpe. i. supfluitates expulse a corpe sicut fex vrina mucꝰ sputū sudor sanguis lachrime sperma vapor ventꝰ aer. q̄ si cholerice fuerint semꝑ vel vt in pluribꝰ significāt ꝯplexionē cholericā: si phlegmatice phlegmaticā ⁊ sic de aliīs: vꝭ q̄litates exeūtiū a corpe sicꝭ odor color sōnꝰ sapor calor frigꝰ ⁊ sicꝭia Secūdo dicit ꝙ quādo non aufertur sed more suo fit expulsio supfluitatum ⁊ expulsa sicut fex vrina sudor sunt acuta pungitiua fetida aut fortis odoris et plurime tincture adusta vel multum cocta ex his que tincturam vel adustionem aut decoctionem habere consueuerūt significant calidam complexionem. Notanter dicit ex eis que tincturam habere consueuerunt et ex illis que adustionem et decoctionem solent habere: quia aliqua ex his que expelluntur carent istis vt lachryme ventositates et vapores per os et aliunde emissi. Tertio dicit ꝙ illud quod est diuersum ab hoc est frigidum id est exeuntia que non habent acumen neq3 fortem odorem neq3 tincturam neq3 decoctionē: sed sunt velut cruda discolorata quasi carentia odore significant frigiditatez. sicut enim fortis odor vehemētia tincture ⁊ decoctionis vꝭ adustionis a calore superfluo ꝓcedunt: sic contraria eorum a frigore et ei attestantur.

¶ Et gen' q̄dē decimū. In hac ꝑticl'a decima p̄io assignat decimū gen' signoꝝ cōplexiōis. Scḋo agit de passiōib' ꝛ opationib' aīe significātibus caliditatē ꝛ frigiditatē ibi [Sicut ira fort] Tertio de significātibus siccitatē ꝛ hūiditatē ibi [Et ꝑseuerātia] Quarto docet ex sōniis cognoscere ꝯplexionē ꝛ notat vnū circa p̄dicta ibi. [Et ex hac quidez secta]

In p̄ma ꝑte dicit ꝙ decimū gen' signorū q̄bus hūana ꝯplexio noscit' sumit' a dispōnib' v̇tutū aīe in suis opatiōib' ꝛ passiōib' vt a dispōnib' vl' iclinatiōib' aīe ad irā vel mā suetudinē temeritatē vl' pusillanimitatē spē vl' ꝯ̄spationē. ¶ Attēde p̄mo ꝙ istō decimū gen' differt ab octauo qḋ ab opatōib' sumi dicebat': q2 octauū attēdit' penes opatōēs cuiusq3 mēbri nāles vitales ꝛ animales: ꝛ hoc decimū gen' attēdit' solū penes dispōnes v̇tutū aīe cōcupiscibil' ꝛ irascibil' i passiōib' ꝛ opib' suis ꝛ dispositiones sōnioꝝ. ¶ Attēde scḋo ꝙ ad v̇ificatōez hui' decimi gn̄is sūpti a morib' ꝛ passionib' aī ꝑsupponere opꝫ ꝙ hi mores nō sint acq̄siti ex disciplinis ſ3 ꝓcedētes ex iclinatiōib' nālib'. Iux' illō gal'. scḋo tegni. Unū cōe in oīb' his q̄ dicta sūt ꝯmemorātes q̄cūq3 ḋ morib' aut nūc aut ſ3 aliā aliquā scripta sūt orōnē ad agnitionē crascos. i. ꝯplexōis n̄ ꝑ bōis aut ꝑuis morib' ex ph'ia exercitatoꝝ: ſ3 ꝑ maturalib'

¶ Et genus quidem decimū est sumptum ex dispositionibus virtutum anime in suis operationibus ꝛ passionib. Sicut ira fortis et estuatio et ꝑceptio ꝛ intellectus ꝛ audacia ꝛ inuerecūdia ꝛ suspitio bona ꝛ bona spes ꝛ impietas. ꝛ impigritia ꝛ morū virilitas ꝛ pauca ociositas et paruz pati ab vnaq̄q3 re significāt caliditatē. Eorum aūt ꝯ̄ria significāt frigiditatem

Et ꝑseuerātia furoris ꝛ māsuetudinis ꝛ imaginati ꝛ rememorati ꝛ reliquorū significāt siccitatem. A passionib' vero cito remoueri significat humiditatē. Et ex hac q̄dē secta est insōnietas ꝛ somniuz. qm̄ ille in cui' cōplexiōe ē dominiū caliditatis videt se quasi ad iguez calefieri: aut sicut ille qui sedet ad solē. Et ille in cui' complexiōe est frigiditas dominās videt se sic̄ si eēt in niue aut quasi in aquā mitteretur frigidam. Amplius vnusq̄sq3 humorem habēs dominantem videt illud quod suo pertinet humori quēadmodum dicūt. Hoc autem totū qḋ nomīauimus aut plurimuz ei' est de mō significationuz cōplexionū p̄ncipaliū q̄ sūt ab īitio creature

In scḋa p̄io nūerat. xiij. dispōnes aīe significantes ꝯplexionē calidā. P̄ria ē ira frequēs ꝛ a leui cā ꝓpt' facilitatē ꝯmotionis cholere. Scḋa ē estuatio. i. ardor aī ad ꝓsecutiōem vl' fugā alicui' boni aut mali sic̄ ardor ꝯcupiscētie venerꝫ vl' ardor gl'ie vl' ardor vidicte. Tertia ē ꝑceptio. i. solertia vl' ꝑspicacitas igenij ad stati ꝑcipiēdū agēda vl' fugiēda vl' mētē alteri' vl' media q̄b' attigat' intētū. Quarta ē itellect'. i. p̄ōptitudo vl' viuacitas aīmi ad itelligentiā artiū ꝛ sciaꝝ. Quīta ē audacia vl' temeritas in expectādo vl' aggrediēdo vl' repellēdo hostes. Sexta ē iuerecūdia vl' effronteitas. s. nō erubescere facile nec timere de igloriatōe. Septia ē bōa suspicio. s. bn̄ ꝑsumere de aliis nec leuit' suspicari ꝙ malū ei velit vl' ad malū tēdāt. Octaua ē bōa spes. s. ꝯfidētia de bono futuro vt de btitudīe de diuitiis de honorib' etiā si tp̄a mala sint ꝛ pericula imineāt. Nona ē ipietas. i. seuitia vl' crudelitas sine ꝯpassiōe afflictoꝝ. Decia ē ipigritia. i. vigilātia ꝛ agilitas in agēdis. Undecima ē virilitas moꝝ. i. gerere mores i gressu victu vestitu ornatu ꝛ opib' aliis nō demissos ꝛ effeminatos ſ3 viris solitos ꝛ attinētiores. Duodecia est pauca ociositas. s. etatē agere vigilādo sollicitādo q̄si ꝯtinue operando: nec sinere aīmū aut corp' ocio torpere. Tredecia ē parū pati ab vnaq̄q3 re. s. ipatiētē se reddere ꝯ̄tra aduersitates etiā si ꝑue sint nec inedias scire pati vel in eis ꝑseuerare sicut multi delicate nutriti nō sustinēt inedias ſ3 sepe se mutant ꝛ plerūq3 labūtur ad deteriora nullo fructu habito. Ad has. 13. dispōnes aīmi ꝯcitant calor subtilitas ꝛ mobilitas hūorū ꝛ spūuz q̄re significant caliditatē. Scḋo dicit ꝙ dispōnes aīe ꝯ̄rie. 13. (vnicuiq3 dictū ē. dispōnibus nūc noīatis significāt frigidā ꝯplexionē.

In tertia dicit p̄mo ꝙ ꝑseuerātia seu ꝑmanētia diuturna in passiōe furoris vl' māsuetudinis ꝛ in imaginatiōe vl' opinione ꝓp̄a ꝛ in fixione mēorie rei ꝑscite vel ꝑsensate ꝛ sil'iuz sicut estimatōis ꝛ fantasie ꝛ amoris ꝛ odij significāt ꝯplexionē siccā q2 siccitas ē cā fixiōis ꝛ ꝑmanētie ipressoꝝ in sensu mēoria vel imaginatiōe: sicut vides in extrīsecis sicca dura meli' hūidis mollib' retinere figuras q̄ eis iprimūt'. Id ꝯfirmat gal'. 2. tegni dicens. Siccū v̇o cor pulsus opat' duriores ꝛ furorē nō p̄ōptū q̄dez ſ3 ferocē et difficile placabilē. Scḋo dicit ꝙ cito remoueri a passionib' ꝛ opiniōe ꝓp̄a vl' imaginatōe ꝛ a mēoria rei scite vel sensate est signū ꝯplexiōis hūide. Cui' rei signū ē pueros ꝛ mulieres q̄ sūt hūidi faciliter passionari et cito a passionib' remoueri ꝓpter hūiditatē ꝛ mollitiē suoꝝ cordiū et cerebrorū. Id galien' testat' scḋo tegni dicēs. Hūidioris cordis signa sunt pulsus molles ꝛ consuetudo facile mobilis ad irā ꝛ facile placabilis.

In q̄rta dicit p̄mo ꝙ ex hac secta. i. ex hac manerie signorū decimi generis sunt in somnietas ꝛ sōniū. Et ꝑ insōnietatē potest itelligi defect' sōni seu suꝑabundātia vigiliarū ꝛ sic ē de gn̄e octauo signorū sicut somnus. ꝛ pōt intelligi defectus sōnij seu sōniorū vl' suꝑabundātia coꝝ ſm ꝙ in accipit' pro nō vel pro valde: multa em̄ significat. Iuxta illḋ In sine nō ꝯtra valde designat ꝛ itus. Et in hac significatiōe subiacet huic decimo generi ꝓpt' sil'itudinē sōnioꝝ cū passionib' animi sicut em̄ passiones animi fiūt a formis ipressis in fantasia boni vl' mali: sic sōnia fiūt a motu simulacroꝝ i fantasia. Propt' qḋ aristoteles sōnium describens libro de sōno tractatu capi. sexto ait. Sed fantasia qḋ est a motu simulacrorū cū in dormiēdo fit ꝛ in eo qḋ dormit' h' ē sōniū. In est aūt q̄busdā insōnietas seu carentia sōnij tota vita q̄busdaz v̇o solū in p̄mis etatib'. Iuxta illḋ aristotelis ibi. Iā v̇o q̄busdaz accidit vt nullū sōniū viderit in vita: rarū q̄dē hui' est: accidit t̄n et in his q̄dez oīno ꝑseuerāt. Quibusdaz vero ꝛ multū processa etate accidit cū p̄mū nullū sōnium viderit. Deinde subdit hui' cām dicens. Causa aūt q̄re non fiat sil'e aliquid opꝫ arbitrari: qm̄ neq3 qui post cibū dormitauerint neq3 pueris fit somniū. Quibuscūq3 em̄ hoc mō ꝯsistit natura ita vt multa ascēdat euaporatio i superiorē locū ꝛ iteꝝ deorsuz lata facit mlt'itudinē mot' cōuenienter istis nullū apparet fātasma. Et breuiter dicere vult ꝙ fortitudo oppilationis viarū ꝛ profunditas somni nō sinunt somnia fieri. Scḋo dicit ꝙ habēs cōplexionē calidaz a dominio si somniet videt id ē somniat se q̄si ad ignē calefieri vel sedere in sole vel aliq̄d sil'e calefaciēti. Et habēs ꝯplexionē frigidaz somniat se eē in niue vel in aqua frigida mergi vel aliq̄d tale. Et quilibet abūdans in aliquo humore sōniat cōiter de his q̄ ꝑtinēt seu sil'ia sunt humori in quo abūdat vt aiunt medici. Et patron' horū galienus libello suo de somniis sic scribit. Et somniū nobis indicat dispōnes corporis. Ignē em̄ accēsuz q̄s videns somnio xanta molestat' cholera. Si vero fumū vel caliginē vel ꝓfūdas tenebras a nigra cholera: pluuiā vero factā humiditatē abundare indicat. Nix aūt et glacies ꝛ pruina phlegma frigidū. Et istorū oīum reddit causam ibi dicēs. Uidetur em̄ in somnis aīa ad ꝓfundū corporis mora ab exterioribus accedēs sensibilis cā que ſm corp' dispositionē sentire ꝛ rursus q̄ desiderat horū vt iam presentiū accipere fantasiam. Et siquidē hec ita habent nihil vtiq3 ita erit mirabile si q̄n a multitudine humorū aīalis virtus molestat' grauata vix quidez mouere seipsos sōno fantasient' et portātes pōdera aliq̄. Cōtrariū vero q̄n fuerit leuis absq3 suꝑfluitate corporis dispōr' vl' volantes: vel auertētes velocissime seipos: ita dispositos vidēt sōnio assimilatis fantasmatib' aīme corꝑis dispositionib' vt vsq3 ad fetida vel redolentia venire estimēt: et eos quidē qui infimis et sordiciebus cōuersari seipos fantasiant' vel humores prauos ꝛ fetidos et putridos habere vel mltitudinem stercoris cōtenti in intestinis. Eos autem qui econuerso his disponuntur et estimāt in redolentib' locis conuersari ꝯ̄riam habere in corꝑe dispositionē estimandum, hec galienus. ¶ Attende primo ꝙ iudicare de complexione corporis per somnia ꝛ cognoscere que ex eis procedunt a corpore est difficile ꝛ incertū propter multitudinē suarum causarū. Nam q̄dam veniunt a dispositione corporis: quedam a sollicitudinibus humanis: quedā per viam diuinationis aut vaticinij quasi forent celitus imissa. Iuxta illud galieni dicto libello. Quoniā autem in somnus non suꝑ corporis dispositionib' aīma fantasiatur solū: sed ex eis que consuete nobis quotidie agūtur: quedā vero ex quibus solliciti sum' ꝛ vtiq3: et q̄ diuinatiue ab eis ꝓnunciātur: etenim et hoc experiētia attestatur difficilis notio fit ex corpore procedentium somniorum. ¶ Attende secundo ꝙ licet sit facile discernere somnia naturalia consequentia dispositionem corporis a somniis venientibus ex curis humanis: difficile tamen est ea discernere a somniis diuinatiuis. Iuxta illud galieni

ibi. Nam siquidē ab eis solis que quotidie aguntˀ ⁊ sollicitudīe habentˀ oꝫ dijudicare ipa.i.discernere naturalia somnia nihil vti ꝙ essꝫ difficile quecūꝙ nec acta sunt nec sollicitudine habita hec a corpe ꝓcedere opinari: qm̄ aūt ⁊ diuinatiua quedaꝫ ꝯcedimus esse: quō vtiꝙ hec discernentˀ a ꝓcedētibꝰ a corpe nō facile ē dicere. Uidit eniꝫ quis.i.somniauit alterū crꝰ lapideū factū fuisse ⁊ ex h̄ iudicauerūt quidam coꝝ qui circa hoc positi sūt ꝙ ad fabulas tēdebat somniū: ſꝫ paralyticatꝰ ē ꝑ in crus ille homo nullo nostruꝫ ꝓopinante h̄: hec ga. Tertio dicit h̄ ꝑnceps ꝙ oia decē genera signoꝝ vł plurima ex eis significāt complexiones corpoꝝ principales que insunt ipis a ꝑncipio creature seu natiuitatis.

Complexionū[b] vero extranearū accidētaliū q̄ ē acuta significatˀ ꝑ inflāmationē ī corpe nocibilē febres ꝑcedētē ⁊ fortitudis corruptionē apud motus rebellione caliditatis: ⁊ sitiꝫ superfluā: et adustionē oris stōachi et amaritudinē in ore: et pulsum qui lassitudini attinet ⁊ velocitati vehemēti ⁊ frequētie: ⁊ cui oīa calefaciētia in regimīe adhibita nocēt: ⁊ quā infrigidātia iuuāt: ⁊ cuius dispositō in estate mala existit. ¶ Complōnis aūt frigide nō naturalis signa sunt parū digerere: ⁊ sitis pauca: ⁊ iūcturaruꝫ laxitas: ⁊ phlegmatice febres multe: ⁊ cui reumatismi nocēt: ⁊ ī frigidātia in regimine adhibita: ⁊ vt per calefaciētia curetˀ: ⁊ vt in hyeme malam habeat dispōnē. ¶ Signa vero hūiditatis nō naturalis sūt ꝑtinentia signis frigiditatis: ⁊ est cum eis laxitas ⁊ saliue fluxꝰ ⁊ muscilaginis et vētris solutio ⁊ digerēdi malitia ⁊ impedimētū qd̄ est a regimīe quod est humidū: ⁊ multꝰ somnꝰ ⁊ inflatio palpebrarū. ¶ Sꝫ signa siccitatis n̄ naturalis sūt asꝑitas: ⁊ vigilie: ⁊ macies accidētalis. ⁊ lesio a regimīe in q̄ est siccitas: et malitia digestionis eiꝰ ī autūno: ⁊ curari ꝑ id qd̄ hūiditatē efficit: ⁊ curatō p̄ns ꝑ aquā calidā et oleū subtile ⁊ fortis receptio eorū

b Complexionū vō. In hac ꝑte scd̄a que est de signis accidētalium complōnū ꝑmo dat signa cōplexionis calide accidentalis Scd̄o frigide ibi [Cōplexionis autē frigide] Tertio humide ibi [Signa vero humiditatˀ] Quarto sicce ibi [Sꝫ signa siccitatis] ¶ In pͣ ꝑtiͣ dicit ꝙ illa ex cōplōnibꝰ accn̄talibꝰ ex̄neis q̄ est acuta.i.calida significatˀ ⁊ māifestatˀ nobis ꝑ nouē signa. Pri[m] ē īflāmatō nocibilˀ in corpe ꝑcedēs febrē. Sꝫ q̄re dicit ꝑcedēs febrē cū febris sit ipamet inflāmatio nocibilis. Item mł'te sunt male cōplexiones calide q̄s nulla sequitˀ febris. Dic ꝙ regularitˀ et vt in pluribus febrē q̄ est passio cordis ꝑcedit inflāmatio spirituū vel humoꝝ: ⁊ si talis inflāmatio fuerit toti cōis sequitˀ ad eaꝫ febris actu vel aptitudine, prima actui. Scḋm est corruptio fortitudinis seu diminutio roboris apud motꝰ locales ꝓpter rebellioneꝫ caliditatis extranee debilitātis ꝟtutē motiuā ⁊ dissoluentis vel inaturalisantˀ spūs ipius taliter vt cogat desistere ab opatiōibꝰ solitis. Tertiū est sitis supflua ꝓpter cōsumptionē humiditatˀ roride membroꝝ a mala cōplexione calida ⁊ eleuationē caloris supra radicale hūidū supflue depascētis ipm. Quartū est adustio oris id est cauma forte circa orificiū stomachi quod illic sentitur magis ꝙ̄ alibi. Primo q: est sensibilissima partiū totius corpis. Scd̄o q: ad ipm terminantˀ suctiones oīm mēbroꝝ querentiū rorale humidū quo irrigentˀ: ⁊ caloꝛ coꝝ demulceatˀ. Tertio ꝓpꝉ affluxū vapoꝝ cholericoꝝ ad euꝫ cōmotoꝝ ⁊ generatoꝝ ab extraneo calore. Quintū est amaritudo oris ex vaporibus cholericis veniētibus ad ipm tam a pectoralibꝰ ꝙ̄ a nutritiuis. nō em̄ solū caloꝛ ex̄neus cholerā cōmouēs eam effumare facit: sed bonū sanguinē in cholerā ꝟtit. Sextū est pulsus decliuās ad lassitudineꝫ id est debilitatē ⁊ velocitatē vehemētē ⁊ frequētiā. Ad lassitudinem quidē ꝓpter debilitatē ꝟtutis vitalis ab ex̄neo calore maxime si vchemēter excesserit vel diu durauerit. Ad velocitateꝫ vō ⁊ frequētiā vt motu veloci arterie et frequētia ꝑcussionū eiꝰ caloꝛ auctus in corde ⁊ arterijs sufficiēter tempetˀ ⁊ fumosi vapores in eis multiplicati sepe expellantˀ. Septimū est percipere lesionem manifestā ex regimine calido seu vsu calidoꝝ vt spērū acutaruꝫ carnīū salsarū: allioꝝ: ceparuꝫ: et vinoꝝ fortium. ex his crescit et inualescit ex̄neus caloꝛ. Octauū est ab infrigidātibꝰ iuuari moderato vsu: sicut lactucis acedula rosis violis agresta quibus reprimitˀ extraneus caloꝛ vł ex toto aufertˀ. Nonū est peius in estate se habere ꝙ̄ in alijs tꝑibus. Et hoc est cōe male cōplexioni calide taꝫ naturali ꝙ̄ aduentitie: q: leduntˀ quidē a similibꝰ sue crasi facile iuuantˀ aūt a ꝯtrarijs moderato vsu. scd̄o tegni. ¶ In scd̄a dat octo signa q̄bus cognoscitˀ cōplexio frigida accidētalis. Primū est diminute digerere cibos assumptos potus humores ⁊ superfluitates. sicut em̄ digestio istoꝝ calore complecˀ sic frigore di-

minuitˀ. Scḋm est parū vel raro sitire. quia frigiditas mł'tiplicat humiditates aquosas tam in stomacho ꝙ̄ in mēbris q̄bus sitis tollitur: nisi putrefcāt vel salsedinē acquirant: et prohibet resolutōnē fieri que est causa sitis. Tertiū est laxitas iūcturarū ꝓpꝉ humiditates crudas phlegmaticas genitas a frigore q̄ misse iūcturis ⁊ eis imbibite relaxāt eas et torquēt infdū dolore artetico. Quartū est mł'titudo seu frequēs euentus febriū phlegmaticaꝝ scꝫ duꝫ phlegmatice humiditates per frigꝰ multiplicate meatus oppilant ⁊ a regimine nature destitute purescūt phlegmaticas generant febres. Quintū est vexari sepe ⁊ multū nocumentˀ reumatū q: frigꝰ multiplicās phlegma replet eo cerebrum. debilitat etiā digestiuā eius: nec resolui sinit vapores ad ipm latos sed eos inspissat et in phlegma ꝟtit qd̄ sua ꝗuedine labitˀ inferius ad fauces nares aut pectus efficiēs reumavix maturabile ꝓpter grossitiē ipsius ⁊ loci frigiditatē in quo detinetˀ. Sextū est recipe nocumentū ex infrigidatiuo regimine sicut ex vsu piscīū recentiū lactucarū pomoꝝ ⁊ potu aque frigide ꝓpter aggrauatōeꝫ frigoris ab his ⁊ diminutionē digestionis ⁊ multiplicationē cruditatˀ. Septimū est ꝑ calefaciētia curari tā in cibo ⁊ potu ꝙ̄ in medicinis vt cinamomo zinzibere pipe nectare ypocrate ⁊ sīlibus. ꝯria em̄ ꝯrijs curantˀ. Octauū est peius hyeme se habere ꝙ̄ alijs tꝑibus: q: suis frigore ⁊ hūiditate supfluis frigꝰ corpis auget supfluitates corpis multiplicat ⁊ earū ꝓhibet resolutionē. ¶ In tertia dicit ꝑmo ꝙ signa nō nālis humiditatˀ corpis sunt ꝑtinētia signis frigiditatˀ.i. sīlia vel eadē cū eis in aliq̄bus. q: frigiditas maior ꝙ̄ oꝫ facit corpꝰ hūidius ꝙ̄ oꝫ humiditate ex̄nea accn̄tali: vt ait ꝑn. ꝑmi ꝑma doc.3.c.1. Scd̄o dat.7. signa cōplexionis hūide nō nālis. Primū est laxitas.i. mollities carnis neruorū ⁊ iuncturarū. Et in hoc signo cōicat cū ea cōplō frigida: sicut em̄ siccitate mediocri carnes nerui ⁊ iūcture firmantˀ ⁊ roborantˀ: sic hūiditate laxantˀ mollescūt ⁊ aggrauantˀ. Scḋm est fluxus saliue ⁊ muscilagis id est muscilaginosi phlegmatis ꝑ os ⁊ nares ꝓpter humiditates multiplicatas in stomacho ⁊ cerebro ex supflua corpis hūiditate. Tertiū ē solutio vētris dyarica scꝫ ꝓpter hūiditates supfluas adherētes supficiei stomachi ⁊ intestinoꝝ facientes ab eis velociter labi seu lubricare cibos potꝰ feces ⁊ hūiditates cōtētos ī eis an̄ coꝝ digestionē. Quartū est malitia seu debilitas digerēdi ꝓpterea ꝙ supflua hūiditas caloreꝫ hebetat ⁊ firmā sibi cōprehensionē a stomacho fieri ꝓhibet. Quītū est recipe et ꝑcipere nocumētū ab vsu humidoꝝ ciboꝝ potuū ⁊ medicinarum: q: ab his augetˀ humida discrasia. Sextū est multitudo somni ꝓpꝉ abūdātiā hūiditatū ī cēbro oppilātiū vias ꝑ q̄s spūs sensus ⁊ motꝰ trāseūt ad neruos ⁊ organa sensuū. Septimū est inflatio palpebraruꝫ ex multitudīe somni ⁊ decursus hūiditatū a cerebro ad eas. ¶ In.4ͣ dat septē signa cōplōnis sicce nō nālis. Pri[m] est asꝑitas cutˀ.s. et lingue et arterie vocalis ⁊ supficiei stomachi. nā sicut hūidū lenit istas ꝑtes: sic ꝑ siccū exasꝑantˀ vt videre est in corrigijs corijs ⁊ pargameno. Scḋꝫ est vigilie ꝓpter desiccationē cerebri ex siccitate corpis ⁊ cōsumptioneꝫ hūiditatū q̄bus ligatus sensus cōis somno oppͥmitˀ. Tertiuꝫ ē macies accn̄talis: q: siccitas cōsumit vnctuositatē sanguis q̄ est mā piguedis ⁊ ꝓhibet multū sanguinē mēbris inuiscari ⁊ assimilari. Quartū est ledi a siccis cibis potibꝰ ⁊ medicinis ꝓpterea ꝙ augēt aduētitiā siccitatē ⁊ supflue resoluūt hūidū tā fluēs ꝙ̄ radicale. Quītū ē malitia seu debilitas digestiōis spālr in autūno: nā digestio fit a calido ⁊ humido et a ꝯrijs īpeditˀ ⁊ ꝑcipue in autūno ꝓpꝉ siccitatē eiꝰ ⁊ siccitatē quā etas relīqt ei: ⁊ ꝓpter frequētiā sue mutatōis nūc ad estū nūc ad frigꝰ. Sextū est curari regimīe hūectatiuo sibi ꝯrio. Septimū est curatio p̄ns id est curari in ꝓ̄ptu vel meliorari ꝑ balneū aque calide dulcis ⁊ oleū subtile scꝫ oleū ex oliuis maturis sincerū ⁊ purū ab amurca ipiꝰ corpori inunctū vel īmixtū cibis: ⁊ fortis receptio coꝝ.i. multū vti eis vel bene et

delectabiliter tolerare copiosos vsus eorum. Ista nāq; vehemēter hu-
mectant et familiaria sunt humano corpori.

¶ De signis complexionis equalis. Cap. IIII

s Igna eius ₇c. In hoc caplo assignat pn. 17. signa tēpate cōple-
xionis excepta seu extracta de signis dictis in caplo p̄cedenti
et h̄ recollecta. Pri^m
est eq̄litas tactus. i.
tēpies a sensu tact⁹
pcepta media inter
caliditatē ₇ frigidi-
tatē humiditatem ₇
siccitatē mollitiez et
duritiē. Et hec equa
litas marie manife
stat̄ i cute ₇ muscul̄
vbi neruoꝝ frigidi-
tas venarū calidita
te cōtemperat̄ ₇ ta-
ctui tēpato et tēpe
et regiōe ac etate tē
perat̄. Secōm est eq̄
litas coloris in albe
dine ₇ rubedine id ē
color faciei mixt⁹ ex
albo ₇ rubeo parti-
ceps cuiusdā splēdo
ris viuacis ex albe-
dine ināta cuti ₇ ru
bore sanguis ₇ spiri
tuū p̄ueiētiū ad eā.
Tertiū ē dispō figu-
re corpis media int̄
maciē ₇ crassitiē de-
clinātior ad crassitiē seu carnositatē q̄ ad matiē. ppterea q̄ hūiditas ₇
caliditas q̄ sr̄ cā augm̄ti carnis ₇ sanguis vincūt siccitatē ₇ friditatē cū
vita ꝯsistat i calido ₇ hūido. Quar^m ē situs° mediocr̄ vēarū i extiorib⁹
corpis int̄ sūmersas ₇ eminētes: ita q̄ n̄ occl̄tāt̄ ₇ sepeliūt̄ i carne sicut i
phl̄maticis: nec ml̄tū pcedūt foras velut sepate a carne ₇ egrediētes. i.
eminētes vt in cholericis. Quintū est mediocritas capilloꝝ inter pilo
sitatē ₇ lenitatē. i. inter multitudinē vel abūdantiā piloꝝ ₇ paucitatez
vel p̄uationē coꝝ ₇ inter crispitudinē coꝝ ₇ planitiē ₇ declinatio eoruz
ad ruffedinē in pueritia ₇ ad nigredinē aliquātulā i iuuētute: q̄r fum⁹
ex quo fiūt pili in tpe iuuētut̄ plus decliat ad adustionē eo q̄ iuuenū
calor est cōiūctus siccitati q̄ est lima caloris. ¶ Instabit aliq̄s auctori
tate ga. 2. cōplonū. ca. 19. dicētis. Et gn̄atio piloꝝ nigroꝝ et multoꝝ
in capite significat equalitatē copl̄onis eius. Dic q̄ quidā libri loco ō
equalitatē h̄nt caliditatē ₇ verior est eoꝝ scriptura. Vel dic q̄ ga. ibi lo
quit̄ de pilis remisse nigris in etate iuuētutis ₇ mediocris ml̄titudis.
Sextū est equalitas somni ₇ vigiliarū. i. moderātia seu tempies i dor
miēdo ₇ vigilādo: ita q̄ tempat⁹ nō est somnolēt⁹ sicut phlegmaticus:
nec nimiū vigilās sicut cholericus vel mel̄cus: q̄r neq; caput eius gros
sis aggrauat̄ ₇ oppilat̄ humorib⁹: nec siccitate ₇ acumine vapoꝝ phi-
bet̄ a somno cōpleto. Septimū est cōueniētia. i. aptitudo ₇ idoneitas
membroꝝ ad coꝝ motus exercēdos ₇ sanitas. i. mediocritas: vel icolu-
mitas plena ₇ pfecta i eis vt i motu gressus apph̄ēsionis cursus saltus
et similiū. nō q̄ tempatus sit mobilior cholerico: s; modeste mobilis si
cut cōuenit sue spēi. Octauū est fortitudo in imaginatōe intellectu et
mēoria. Et intellige p imaginationē sensum cōem vna cū fantasia q̄ ē
thesaurus ei⁹ cuius situs est in anteriori cellula cerebri. Et p itellectuz
v̄tutē cogitatiuā cui⁹ situs est in media cellula cerebri ₇ officiū cōponē
et diuidere formas rerū sensibiliū receptas in fantasia. Et p memoriā
v̄tutē q̄ est velut thesaur⁹ intētionū elicitarū ab estimatiua. Et p forti-
tudinē harū v̄tutū itellige vim cōplēdi suas opatōes plene ₇ pfecte s;
mensurā cōueniētē aīe rōnali. Cui⁹ causa est q̄r ad tempamētū cōplo-
nis sequit̄ robur informatiue v̄tutis quo cōueniētissime lineat ₇ orga
nisat cerebrū ₇ cōtempantia sanguis ₇ spūuz q̄bus he v̄tutes suas pfi
ciūt opatiōes. Nonū est mediocritas moꝝ inter supabūdantiā ₇ defe
ctū: ita q̄ vir tempatus nec est nimis audax seu temerarius nec nimis
timidus seu pusillanimis: sed medi⁹ hoꝝ nec irosus nimis neq; nimis
patiens. sed mediat int̄ hos. nec impi⁹ seu nec misericors oib⁹ indul
gens etiā pessimis: s; inter vtrosq;. Nec instabilis vag⁹ nec pseuerans
ptinacit̄ ₇ obstinate: sed mediū tenēs: neq; nimis hūilis nec arrogans
elat⁹: sed int̄ vtrūq; mediū obseruās. Et breuit̄ in gn̄e toto moralium

¶ De signis cōpl̄onis eq̄lis. C. IIII.

S Igna ᵃeius aggre-
gata excepta de aliis q̄ dixi
mus sunt eq̄litas tact⁹ i ca-
liditate ₇ friditate ₇ siccitate ₇ hūidi
ate ₇ mollitie ₇ duritie. Et eq̄litas co
loris i albedie ₇ rubedine. Et figure
mediocritas int̄ crassitiē ₇ matiē q̄ tn̄
magis declinat ad crassitiē. Et ipsi⁹
vene sunt int̄ submersas ₇ sup carnē
pcedētes q̄ sunt sepate ₇ egrediētes
Et capilli inter pilositatē ₇ lenitatez
et crispitudinē ₇ planitiē ₇ in tempe
pueritie trahūt aliq̄tulū ad ruffedi-
nem ₇ in tpe iuuētutis ad nigredinē
aliq̄tulū. Et eq̄litas dispōnis somni
et vigiliarū. Et mēbroꝝ in suis mo-
tibus cōueniētia ₇ sanitas. Et forti-
tudo i imaginatōe ₇ itellectu ₇ i me

virtutū fugit ab extremis q̄ viciosa sunt ₇ colit v̄tutes q̄ i medio
ꝯsistūt: vel colere apt⁹ est nisi puertat̄ frequētādo malos a semi-
ta v̄tutū. Cui⁹ rō est: q̄r sicut supfluus calor inat⁹ pnificat aiam
ad temeritatē iram impietatē instabilē ₇ arrogātiā pter igna
mot⁹ velocitatē ₇ frig⁹ excedēs ad ꝯ̄ria vicia: sic tempamētū com
plexiōis ad v-
tutes medias
hoꝝ viciorum
Decimū est p-
fectio ₇ cōple-
mētū actuū ₇
sanitas opati-
onū oiz nālium
vitaliū ₇ aīalium
uz ppt pfectio-
nē sui instri. [...]
calor; tā inna[ti]
q̄ influxi cōte-
pantiā. Unde-
cimū est bonī-
tas ₇ velocitas
augmētatiōis
corpis in pue-
ritia. nō q̄d [...]
p̄ceps ₇ in lon-
gitudie pl⁹ de-
bito sic in cho-
lericis. sed mo-
desta et ppor-
tionata in di-
mēsionib⁹ oi-
bus ppt calo-
ris tempēries
multā pueritie dilatabilē humiditatē. Duodecimuz est statura
corpis decēs ₇ pcera videlz nō icurua nec strumosa nec facie pna
i terrā veluti pecoꝝ: s; erecta adinstar iūci ₇ facie sublimi q̄lis de-
cet hoiez. Tertiūdecimū ē occursus in sōnis delectabiliū sōnioꝝ
et ingerētiū spez assequēdi bonū aliqd̄ futurū sic sōnioꝝ de bo[nis]
odorib⁹ ₇ melodiis ₇ palatiis nouis ₇ nuptiis ₇ choreis ₇ gra[tis]
cōuiuiis ₇ honorib⁹ ₇ dignitatib⁹ assequēdis ppt serenitatē spi-
uz deferētiū fantasmata vl̄ illuminātiū fantasie organū. Quar
tūdecimū ē hic faciē hylarē amabilē ₇ iocūdā ppt viuacitatē co-
loris ex tēpie cōpl̄onis ₇ formositatē cōpōnis ex commēsuratiōe
decētissima ptiū faciei. Quītūdeci^m ē tēpatū desideriū in cibo ₇
potu: ita q̄ vir tēpate cōpl̄onis n̄ idiget directore mēsurāte sibi
q̄titatē cibi ₇ pot⁹. s; tm̄ appetit: ₇ nō pl⁹ q̄tū sibi cōueīt. Iuxta
illud ga. 3. tegni. Eq̄tur v̄o q̄dāmō in his orexis. i. appetit⁹ dige-
stioni: ita vt p̄ceptore nō indigeat q̄titatē in oblatōib⁹ metiēte.
optia em̄ nā tm̄ appetit q̄tū digerē pōt. Decimūsextū ē bōitas
istibre. i. digestiōis q̄druplicis. s. p̄me i stōacho. scōe i epate. tercie i
venis. q̄rte in mēbris q̄ est assil̄atio pfecta in toto corpe nutriēti
cū nutrito. Et dr̄ istibre seu alistibre arabice cū hō bn̄ imutat q̄d
cōedit ₇ sine lesione. Decimūseptimū ē cē moderatū i expulsiōe
supfluitatū ex cānalib⁹ ꝯsuet̄: ita q̄ vir tempat⁹ nec vexat̄ freq̄n-
tia nimia assellatōis nec vrinatōis nec screat⁹ nec emūctiōis nec
torpescit in his opib⁹ s; exercet ea qn̄ vbi ₇ q̄tū oz. ¶ Attende q̄
ga. 2. cōpl̄onū. c. 3. fere eadē signa tempate cōpl̄onis cōmemorat
dicēs. Et tēpatioris quidē cōpl̄onis oibus eis ē ille cui⁹ corp⁹ vi-
des mediū vere int̄ oms extremitates. s. maciē ₇ pinguedinē ₇ le-
nitatē ₇ duritiē ₇ caliditatē ₇ frigiditatē: ₇ est etiā in aīa medi⁹
vere int̄ audaciā ₇ timorē ₇ int̄ tardū ₇ velocē ₇ taciturnū ₇ verbo
sum ₇ int̄ mi[se]ricordē ₇ dolosum vel inuidū. Cūq; talit̄ fuerit erit
bone aīe amicabil̄ desiderās fratnitatē hoīz mlt̄. Ex his igitur
significatōib⁹ cognoscit̄ hō eq̄lis ₇ ipe q̄dē sūt p̄me q̄b⁹ scit̄ et de-
gniores: hec gal̄. Cōsequēter scribit ibi. Et potes addere p⁹ istas
res ml̄tas sequētes istas ex his q̄b⁹ illō significat̄. Et illō io q̄m
cōedit ₇ bibit modeste ₇ digerit cibū suū s̄m q̄ opz: ita vt cōpleat̄
tur resolutio. i. digestio ei⁹ nō in stōacho tm̄: s; etiā i vēis ₇ i toto
corpe. Et ad summū oms opatōes q̄ noiant̄ nāles ₇ opatiōes q̄
noiant̄ aīales sunt i eo s̄m dispōnē q̄ nihil earū vitupat̄. Et illud
ideo q̄m in sensib⁹ suis est s̄m optias dispōnes ₇ in motu mēbro-
rū suoꝝ. Silr̄ ₇ color ei⁹ in oib⁹ ei⁹ dispōnib⁹ est bon⁹. Et ei⁹ anhe-
litus etiā bon⁹ in oibus horis. Et est medi⁹ iter multū dormiēti

moria. Et in morib⁹ mediocrtas in-
ter supfluitatē ₇ diminutionē videlz
inter multā audaciā ₇ timorē ₇ inter
iram ₇ patiētiā ₇ inter impietatez et
misericordiā ₇ int̄ instabilitatē ₇ pse
uerantiā: ₇ inter hūilitatē ₇ arrogan
tiā. Et in opationib⁹ oibus cōplemē
tū ₇ sanitas. Et bonitas augmēti et
velocitas in ipo. Et pcer⁹ status. Et
erūt ipius somnia delectātia ₇ spem
bonā faciētia ex odoribus bonis et
sonis delectantibus et palatiis no-
uis. Et hāc quidē hn̄s cōpl̄onē faciē
hilarē amabilē ₇ iocūdā habebit. Et
erit temperatus in desiderio come-
dendi et bibendi. Et erit boni istim-
bre in stomacho et epate et venis et
assimilatione in toto corpe. Et tem-
perat⁹ in expellēdo supfluitates a se
ex cannalib⁹ q̄ illud efficere ꝯsueuērt

et illū in quo vincūt vigilie: ꝛ inter lenē ꝛ pilosum: ꝛ inter albū ꝛ brunū: ꝛ capilli eius cū est puer sunt decliuiores ad albedinem ꝙ ad nigredinem. et cum puenit ad finem adolescētie fit ꝼm contrarium illius: hec ille. Eadem meminit rasis secūdo almāsoris capitulo de signis complexionis equalis.

¶ De signis eius q̄ egredit̄ ab equalitate supflue. C.V. Ste est ꝛc. In h̄ caplo p̄° dat signa hoīs multū clōgati ab eq̄litate in cōplexione. Secūdo in cōpositōne ibi [Cūq3 eius compositio]

¶ De signis eius q̄ egredit̄ ab equalitate superflue. Cap̄.V.

Ste[a] est cuius membrorū cōplōnes non sil'ant̄ imo fortasse mēbra ipi' p̄ncipalia in exitu: ab eq̄litate sibi ꝯtraria existūt: ꝛ vnū eorū ad vnā egreditur cōplexionē ꝛ aliud ad eius ꝯriā. Cūq3[b] eius cōpositio dissil'is fuerit erit mal' etiā in ingenio sui ꝛ intellectu: sicut ille q̄ magnū habet ventrē et digitos curtos ꝛ faciē ꝛ caput rotunda ꝛ staturā magnā: aut ille q̄ h3 paruū caput ꝛ in facie ꝛ frōte carnis m'ltitudinē, ꝛ etiā ī collo ꝛ ī pedibus et est eius facies medie sphere sil'is. Et si ipsius mādibule magne fuerit erit valde diuersus. Et sil'r si ipius caput ꝛ frons rotūda fuerint et facies valde rotūda ꝛ collū vehemēt̄ grossum ꝛ in oculis mot' habuerit tarditatē erit hoībus omnib' a bonitate remotior.

a In prima pte dicit p̄mo ꝙ hō supflue egressus ab eq̄litate. i. cōpleta sanitate mēbroꝝ est ille cuius mēbra diuersificāt̄ i suis cōplonibus sicut hn̄s stōachū frigidū et epar calidum. talis em̄ reputat̄ elōgatior a sanitate ꝙ q̄ h3 vtrūq3 calidū vel vtrūq3 frigidum illo respectu ꝙ est min' capax curatiōis. ꝛ vix artificial'r regi pōt. q2 si dederis ei frigida nocebis stomacho: si calida epati. Scdo dic̄ ꝙ fortasse mēbra p̄ncipalia corpis supflue egressi ab eq̄litate sūt adinuicē ꝯria sic ꝙ labunt̄ ad ꝯrias q̄litates vt cerebrū ad frig': epar ad caliditatē. Et talis egressus ab eq̄litate ē oim pessim'. Iux̄ illō ga. 2. de regimine sani. c. 2. Egrotatissima q̄dē ea sūt q̄cūq3 ꝯriis crasibus p̄ncipalissimas pticulas hn̄t supabūdatas. Moderatior vō est in q̄bus ita disponunt̄ he q̄ non p̄ncipales: hec ille. Sed egressus mēbroꝝ ab eq̄litate ꝼm sil'em lapsum deterior est ille cuius q̄litates magis excedūt: ꝛ p̄cipue in frigido ꝛ sicco. Iux̄ illō ga. ibi. Igit̄ coꝝ quidē q̄ sil'r hn̄t discrasiā māifestū ē ꝙ pessima sunt ea q̄ vehemētes hn̄t has ꝛ maxie frigidas sil'r ꝛ siccas.

b In scda dicit ꝙ qñ cōpositio siue organisatio mēbroꝝ homis supflue egressi ab eq̄litate fuerit dissil'is. i. multū varia. talis erit mal' seu male moriginat' ꝛ etiā mal' in ingenio ꝛ ītellectu. Et de tali hoīe dat exēpla tria. Primū est vir magnū ventrē gerēs ꝛ digitos curtos ꝛ caput rotūdū ꝛ faciē rotūdā ꝛ staturā corpis magnā siue altā. Scd3 est vir puū caput hn̄s ꝛ multā carnē in facie et fronte collo ꝛ pedib' ꝛ faciē rotūdā adinstar medie sphere et si cū his oībus mādibule ipi' magne fuerit erit valde diuersus. i. vehemēter elōgatus a bonitatib' moꝝ ꝛ phisionomie. Tertiū ē vir rotūdi capit̄ ꝛ frōtis rotūde ꝛ faciei rotūde valde colli vehemēter grossi oculoꝝ tardi mot'. talis em̄ plus ceteris elōgatur a bonitatibus moralib' ꝛ viuacitate ingenii. Ad ppositum primi exēpli dicit rasis. 2. almāsoris. Uētris magnitudo libidis declarat nimietatē. Man' valde curte stultitiā significāt. Cui' facies vehemēter rotūda est stult' est. Et ad ppositū scdi ꝛ tꝛij exēploꝝ dicit ibi ꝙ signa habēt̄ hebetē naturā sunt ꝙ ē multū alb' vel ꝙ est multū brun' vel niger vel fusc' vēter q3 est magn' ꝛ digiti curti et facies valde rotūda atq3 in maxillis carnis multitudo. De suis p̄terea significatōib' est ꝙ in collo ꝛ pedib' ꝛ in eo qō est inter ea multa existit carnositas. Uēter q3 cū rotūditate foris pminet Et ꝙ ei' spatule sursum sunt eleuate. et frons in rotūditate pile sil'itudinē ac si eēt gibbosa tenet m'ltas hn̄s carnes. Mādibule ēt ei' magne ꝛ crura lōga est etiā facies lōga ꝛ collū grossum: hec ille. Multa alia signa male cōpositōis ꝛ malitie moꝝ ꝛ ītellect' ponit illic ꝛ aristoteles in suo libello de phisionomia.

¶ De signis repletionē significātibus Cap̄.VI

Epletio ꝛc. In hoc caplo p̄mo distinguit ꝛ describit pn. duos modos repletōis. Scdo dat signa repletōis ꝼm vasa ibi [Repletiōis vo] Tertio repletōis ꝼm vtutē ibi [Et repletōis q̄dē]

¶ De signis repletionē significātibus Cap̄.VI.

Epletio[a] secūdū duos existit modos. Est enim repletio ꝼm foramina: ꝛ est repletio ꝼm vtutē. ¶ Repletio vero ꝼm foramia est vt sint hūores ꝛ spūs et si in suis q̄litatib' boni existāt in q̄titate sui supflui adeo ꝙ foramina ī pleuerint ꝛ extēderit. Hoc autē hn̄s ꝼm timorē motus existit. Est nāq3 cū repletio venas findit ꝛ ad suffocantia fit fluxus ꝛ accidit etiā suffocatō aut epilētia aut apoplexia. Cui' q̄dē sanatio ē vt cito cū minutiōe succurrat̄. ¶ Scd3 vtutē vo repletio ē vt humores q̄titate sui nocumētū ñ faciāt sed malitia q̄litatis ipsorū tm̄. Quapropter vtutē malitia sue qualitatis vincūt et fiūt inobedientes ad digerendū ꝛ maturādū. Et hoc quidē habēs ex egritudib' timet putrefactōis

a In p̄ma pte q̄ ē pn̄s textus p̄mo diuidit repletionem. Scdo describit illā q̄ est ꝼm vasa ibi [Repletō vo] Tertio illā q̄ est ꝼm vtutem ibi [Scd3 vtutem vo] ¶ In p̄ma pticula dicit ꝙ duo sūt modi repletionū. Un' illoꝝ est ꝼm vasa sc3 foramia mēbrorum vias ꝛ receptacl'a cū distendunt̄ ex q̄titate cōtentorū. Alius modus est ꝼm vtutē cū sc3 vtus opp̄mit̄ nō ex multitudie vl' magnitudine cōtētoꝝ sed ex malitia q̄litatū suaru3. Adde si vis modū tertiu3 cōpositū ex his cum sc3 cōtēta in mēbris grauāt ea sil'r q̄titate ꝛ q̄litate. Hos repletionū modos et curas coꝝ tāgit ga. libro suo de phlebotomia ca. 4. dicens Demōstrato igit̄ in libro de multitudine dupl'r fieri ꝛ dici ꝙ m'ltū ꝼm alterū q̄dem significatoꝝ vt ad vtutē: ꝼm alterū vō vt ad spaciositate3 cōtinentiū humores vasoꝝ: qō noīauit quidā ꝼm euchimia euacuationis est vtriq3 opus siue in egrotāte hoīe siue in sano supueniat. ¶ In scda dicit p̄mo ꝙ repletio ꝼm foramia est vt sint hūores ꝛ spūs supflui in q̄titate q̄uis ipsi boni sint in suis q̄litatib': ꝛ hec repletio plectoria solet noiari. Et pōt extēdi nomē isti' repletōis ad repletiōes stomachi ex cibis intestinorū ex fece vesice ex vrina peccātib' sola sui q̄titate. Et sub noīe spūu3 pn̄t intelligi vapores ꝛ fumi q̄s in corpe nc̄e est fieri p opationē caloris in nutrimētū. Scdo dicit ꝙ hn̄s hūc repletōis modū ꝼm timorē mot' existit. i. timere h3 motōes fortes ꝛ sibi cauere ne se violēt̄ exponat motib': q2 cū vasa ei' iā repletōe nimia distēsa pene crepent̄ si cōteuta in eis motu violēto ꝛ calore intēso acq̄sito p cū dilatentur ampli' rūpēt vasa cōtinētia sic castanee ꝛ oua subito igni iposite rūpūt suos cortices cū sono ꝛ saltu: vel extinguēt spūs ꝛ innatū calorem suffocātes eos sua m'ltitudine vt oleū nimiū lāpadi īpositū extinguit ipius ignē. Iux̄ illud gal. amph. p̄ma cōmēto illi' cañ. In exercitātib' ad summū. Si em̄ vasa vltra modū īpleant̄ timēdū est ne forte crepentur vel calor nālis suffocet̄ vñ multi subitanea morte sunt extincti corporib' ptingētibus ad vltimitatē plenitudinis. Qñq3 em̄ repletio plectorica nimia venas findit ad q̄rū fissurā si fuerit in pectoralib' sequit̄ emoptoica passio. Et si ad loca suffocātia. i. ad vias anhelit' ex quaru3 oppilatōe fit suffocatio supabūdāter fluxerit innatū calorē ptinus extinguit ꝛ infert mortē. Accidit etiā ex repletōe plectorica suffoca° squināticā mortalis cū colligit̄ in gutture sanguis tāte m'ltitudinis ꝙ anhelitū aufert ꝛ epilētia cū pti oppilat meat' cerebri p q̄s trāseūt virtutes sensus ꝛ mot' in totū corp' ꝛ apoplexia cum pfecte oppilat dictos meat'. Tertio dicit ꝙ sanatio repletiōis ꝼm foramia ē stati3 succurrē cū phlebotomia: q2 phlebotomia est euacuatio vl'is que multitudine3 humoꝝ euacuat. ¶ In tꝛia dicit p̄mo ꝙ repletio ꝼm vtutē est in q̄ humores vel alie res replētes nocēt malitia sue q̄litat̄ tm̄ ꝛ nō sua q̄titate: vt q2 sunt acuti mordaces sua caliditate vl' ꝯgelātes sua frigiditate vl' findētes sua siccitate. Scdo dicit ꝙ hūores efficiētes hāc repletiōe3 vincūt vtutē malitia sue q̄litat̄. i. nō obediūt ei in sui digestione maturatione ꝛ euacuatōe: nec pleue substāt regimini eius. Et hos iussit hypocras p̄us digeri q̄ euacuent̄ amphorismoꝝ p̄ma. Digesta inq̄t medicari ꝛ mouere nō cruda. Tertio dicit ꝙ hn̄s repletionem ꝼm virtute3

timet ex egritudinibus putrefactõis.i.timere debet ne incidat febres putridas ⁊ apostemata putrida ⁊ vlcera putrida: q2 humores destituti a regimine nature de facili putrescũt. Et in hac repletiõe plus cõpetit pharmacia ꝙ phlebotomia. teste ga.c.4.libri sui de phlebotomia dicẽte. Nõ tñ phlebotomia demũ egem⁹ oĩno: sȝ sufficit purgare ⁊ balneare et fricare et vngere aliquo diafortico pharmaco.

b Repletõis vo ⁊c. In hac pte scda pri° dat pñceps deceȝ signa repletõis ꝓprie dicte scilicȝ ꝟm vasa. Primũ est grauitas mẽbroꝝ. Nã cũ iaȝ sint ex se grauia: ꝗa terrea sunt a dñio: grauiora fiũt repleta et distẽsa multis humoribus. oĩa quideȝ si repletio fuerit vl'is: quedã vo ex eis si particularis. Scdm est pigritia in motib⁹ volũtarijs. tuȝ q2 spũs motiui nõ libere trãseũt ad mẽbra mouenda ꝓpter oppilationẽ viarum suarũ ex repletione. tum q2 musculi q̃ sunt organa motus multitudie hũorũ oppressi ab opibus suis impediunt: tum q2 mẽbra ꝑ musculos mouẽda sua ĝuitate ex repletõe acquisita rebellãt ṽtuti motiue voluntarie. Tertiũ est rubedo faciei ꝓpter multitudinẽ sanguis affluẽtis ad eã cuius tincturã velociter ⁊ abũde recipit ꝓpter subtilitatẽ et tenuitatem sue cutis ⁊ carnositatẽ suarũ genarũ vel maxillarũ. Quartũ est inflatio venarũ manifeste apparẽs in exterioribus corpis: q2 distendunt ⁊ intumescũt multitudine repletiõis. Quintũ est extẽsio cutis ꝓpterea ꝙ mẽbra que sub ea sunt dilatãt ex eoꝝ sup̃flua repletõe ⁊ dilatata cutem qua tegunt pellunt ⁊ extẽdũt. Sextũ est plenitudo in pulsu ex repletione arteriarũ. Septimũ est tinctura in vrina scȝ declinatio sui coloris ad rubedinẽ ꝓpter abũdãtiã sanguis q̃ multipl'r in repletiõe plectorica excedit alios humores: ⁊ spissitudo ſbe vrine ꝓpter hũores sibi imixtos copiose cũ ipa decisos a venarũ repletõe. Octauũ ẽ paucitas appetitus cibi ⁊ potus: q2 membra repleta nõ egentia cibo necȝ potu parũ ⁊ quasi nihil trahũt a venis ⁊ vene ab epate: ⁊ epar a stomacho sine quoꝝ tractionib⁹ nõ fit vera fames necȝ vera sitis. Nonũ est debilitas visus: q2 ꝓpter oppilationẽ ex repletione spũs visiui nõ libere trãseunt ad oculos: ⁊ oculi opp̃ssi multitudine humoꝝ ĝuant et obscurantur et vene replete quodãmodo obumbrãt splendorẽ cristalloidis seu ꝑuictatẽ eius. Decimũ est occursus somnioꝝ ĩ somnis portẽdẽtiũ grauitatẽ: vt si quis somniet ꝙ se mouere nõ põt: vel ꝙ defert onus graue vel ꝙ loqui nõ potest. Et talia somnia vocat ga. libello de somnio diuinatiua dicens. Qm aũt et diuinatiua quedã cõcedim⁹ esse quõ vtiq3 hec discernẽtur a ꝓcedẽtibus a corpe nõ facile est dicere. Vidit em̃ q̃s alterũ crus lapideũ factũ fuisse. et paraliticatus est ꝟm crus ille homo nullo nostrũ ꝑopinante hoc. Scdo dicit hic pñceps ꝙ si q̃s somniet se volare: et velocitas motuũ insit ei qñ vigilat ꝑ hec duo signa significat ꝙ humores illius sunt subtiles ⁊ moderate ꝗtitatis. ¶ Attẽde p̃mo ꝙ rasis scdo almãsoris ca. de cognitõe repletõis sic describit gña repletionis. Si quid in foraminib⁹ venarũ inuenitur ⁊ tante fuerit multitudinis aut magnitudinis ꝙ venas extẽdat ⁊ inflet: ꝓuenit dispositõ que a medicis repletio ꝟm foramina vel ex foraminibus vocat. Et qñ quod in eis est eius ex quo corpus nutriri debet mensuram adeo excedit ꝙ aliquid ex eo natura: vt in corpis nutrimẽto nõ necessarium dimittit. quia cõuertere illud nõ potest necȝ ei dominari valet: prouenit inde dispositio que a medicis ꝟm ṽtutem repletio nominat. ¶ Attende secũdo ꝙ rasis ibi assignãs signa repletionis ꝟm foramina quedaȝ tangit ex hic noiatis. ⁊ addit alia dicẽs. Repletionis aũt illius que est ꝟm foramina significatio est coloris rubedo: ⁊ corpis caliditas cũ eiusdem intẽsione. alicum quocȝ ⁊ oscitationũ multitudo: et somnus multus: ⁊ venarũ repletio cũ ıparũ tẽsione: sanguis sil'r ex naribus ⁊ gingiuis guttatim fluẽs cũ vtrcȝ parũ tacte fuerint: ⁊ capitis proprie atcȝ oculoꝝ et timporũ grauitas: et ingenij atcȝ sensus turbulentia: ⁊ pulsus magnitudo: cuius etiã dispositio fit sil'is sue dispõni q̃ lapsus est: et ꝙ ante multa comestione ⁊ potatione fuit vsus: ⁊ somno superfluo ac multa quiete: hec ille.

c Et repletionis ⁊c. In hac parte tertia dat pñceps decẽ signa repletionis ꝟm ṽtutem. Primũ est grauitas ⁊ pigritia. Grauitas quideȝ ex humoꝝ replentiũ pondere. Pigritia vero seu torpor motuũ voluntarioꝝ ex oppressione musculoꝝ a malitia humoꝝ inferẽtiũ statim ex motu lassitudinẽ vlcerosam. ¶ Sed cõtra in repletõe ex humoribus cholericis vel melãcholicis adustis nõ est ĝuitas nec pigritia: vt apparet ĩ freneticis ⁊ maniacis: q̃rũ mot⁹ ⁊ ꝟmões sunt ꝑcipites ipetuosi ⁊ pene assidui ⁊ ĩ dictum est in parte priori ꝙ motuũ velocitas significat humores subtiles: ꝗ ĩ repletione ex subtilibus humoribus nõ ẽ grauitas et pigritia. ¶ Ad primũ dic ꝙ oĩs humor ẽ de se grauis. q2 grauia elemẽta dominant in eo: ⁊ cum cholera leuis dr: id non absolute: sed comparatione ad alios humores est intelligendum. Et ideo membrũ quod d̃ se graue est nõ reddit leui⁹ ex cholere repletione. Et cum obijcit de freneticis ⁊ maniacis ꝙ sunt precipites et impetuosi. Dic id nõ inesse eis ex leuitate capitis: sed ex corruptione imaginatiue ṽtutis ⁊ cogitatiue. Ad secũdũ dic ꝙ motuum velocitas significat humores subtiles: sic ꝙ hoĩes subtilium humoꝝ moderate ꝗtitatis sunt velociores hoib⁹ grossorum humoꝝ. Vel dic ꝙ hoc primũ signũ pñcipal'r intelligit significare repletionẽ ex grossis humoribus. Scdm est paucitas desiderij id est appetitus cibi. maxime cum repletio est ex cholericis humoribus: quoꝝ natura est fedare appetitũ: vel ex phlegmaticis in venis ⁊ mẽbris alijs a stomacho ꝓhibẽtibus resolutionẽ humiditatis membroꝝ que est causa famis: sed si repletõ fuerit ex melancholia sepe auget appetitus ⁊ fit quasi caninus cum abunde confluit ad orificiũ stomachi ⁊ suis stipticitate ⁊ acetositate q̃si emulget ⁊ exp̃mit humiditates ab eo. Appetitũ etiã quandocȝ excitat phlegma stomachi sua frigiditate. Et hec duo p̃ma signa sunt cõia vtricȝ repletioni scȝ tam ꝟm vasa ꝙ ꝟm ṽtutẽ. Tertiũ est ꝙ cũ signis dictis vene nõ sunt ita inflate in repletõe simplici ꝟm ṽtutem sicut in repletiõe ꝟm vasa. Et intellige ꝑ repletionẽ simplicẽ ꝟm ṽtutem illam in qua humores peccant sola q̃litate. Nam si simul peccẽt q̃litate ⁊ ꝗtitate iam repletio est cõposita ex illa que est ꝟm vasa et illa q̃ est ꝟm ṽtutem. et stat ꝙ itali vene sint ita replete vel amplius vt in vera plectoria. Quartũ est ꝙ cutis nõ est vehemẽtis extẽsionis vt in plectoria: q2 ista repletio nõ facit intumescere mẽbra sub cute existẽtia: ꝓpterea ꝙ humores in ea nõ ꝗtitate sed qualitate offendũt. Quintũ est ꝙ pulsus nõ est ita plenus nec ita magnus in hac repletione: ꝓpterea ꝙ malitia humoꝝ debilitat ṽtutem pulsatiuã: ⁊ arterie nõ sunt in ea plene sanguine sicut in plectoria. Sextũ est ꝙ vrina non est multũ grossa: quia necȝ materia multitudie peccat: nec ṽtus est potens multã simul cum vrina educere materiã. Septimũ est ꝙ color faciei nõ est valde rubeus in hoc modo repletõnis velut in plectoria: quia vel repletio erit ex phlegmate ⁊ declinabit ad albedinem: vel ex melãcholia ⁊ declinabit ad nigredinẽ: vel et cholera ⁊ declinabit ad citrinitatẽ. Octauuȝ est contusio et lassitudo nõ eueniũt ĩ hac repletõe nisi post motũ volutarium: ambulationẽ. ¶ Attende hic ꝙ in plectoria corpus sentit lassitudinem extensiuã etiam si non moueat. sed in repletione cacochimica mali humores ꝗ diu quiescũt nõ ingerũt lassitudinem: moti vero per motũ corporis supra membra sensibilia lassitudinem faciũt vlcerosam. Iuxta illud galieni q̃nto morbi capitulo octauo. Qui vero sentit in suo corpore extensionẽ ⁊ hoc sine manifesta causa ex plenitudine esse credendũ est: que in tm̃ corpora replet ut illa magis continere nõ valcant. Aliquãdo tamẽ quasi dolorem vulnerũ sentit quod fit dum mouet: cuȝ em̃ quiescat nõ sentit ĩfirm⁹ dolorẽ: cui⁹ totũ corp⁹ quasi spinis infixum pũgitur quia causa eius pũgitiui sunt humores: hec ille. Nonũ est somniare de pruritu ⁊ mordicatione ⁊ inflammatõe ⁊ odoribus fetidis: qñ repletio est ex phlegmate salso vel humoribus cholericis

vel adustis melācholicis vel putridis fetidis. Et hec contingere possunt ex frequēti sensatiōe p̄dictoꝝ horis vigiliarū. Nam sepe de his somniāt hoīes que frequēter eis qn̄ vigilāt occurrūt: ⁊ circa que vehemēter cogitāt. Uel ista cōtingūt ex vaporibus eleuatis a corruptis humorib' hora somni ad organū fantasie vel sensus cōis impri mētib' sensuz vel fantasma rei a q̄ decidūtur Juxta illō gal. libello de somnis. Uidet enī in somnis aīa ad profundū corpis mox ab exteriorib' accedēs sensibilis eam q̄ fm corp' dispositionē sentire. Et rursus que desiderat horū vt iā presentiū accipere fantasiā Et siquidē hec ita hz ꝙ nihil vtiq̄ erit mirabile si qn̄ a multitudine humoꝝ aīalis v̄tus molestat̄ ḡuata vix quidē moueri seip̄os in somno fantasient̄ ⁊ portātes pōdera aliq̄. Cōtrariū v̄o qn̄ fuerit leuis absq̄ supfluitate corpis dispositio vel volātes vel auertentes velocissime seip̄os ita dispositos vidēt somnis: affikatis fantasmatibus aīe corpis dispōnib' vt vsq̄ ad fetida vel redolentia venire estimēt. et eos quidē q̄ infimis ⁊ sordiciebus cōuersari seip̄os fantasiant̄: vl' humores prauos ⁊ fetidos ⁊ putridos habere: vel multitudinē stercoris cōtenti in intestinis. Eos autē qui econuerso his disponuntur et existimant in redolentibus locis cōuersari ꝯtrariā habere in corpe dispōnē estimandū. Que igit̄ vidēt qui egrotāt in somnis indicabūt plerūq̄ nobis indigētias et abūdantias ⁊ eq̄litates humoꝝ: hec ga. Sz de talib' imutatōnibus aīe sensibilis ab hūoribus qui sunt intra corpus: irridet auerroys tertio colliget. 55. ca. dicēs. Et qui dicūt ꝙ aīa terretur ꝓpter humorē melancholicū nigrū: sicut terret̄ homo ī obscuro dicūt v̄ba cantionū: q2 aliq̄ lesio nō aduenit aīe in obscuro nisi p̄uatio sensati sensui visibili: q2 aīa nō videt in corpe vt possit dicere ꝙ sentiat terrorē nigredis. Decimū signū est cōcursus signoꝝ significātiū dominiū alicuius humoꝝ sup alios: vt cholere phlegmatis vel melācholie. Nam quisquis dominās humor ꝓpriis ipsius cognoscit̄ signis que narrabūt̄ cap̄lo sequēti. Undecimū est ꝙ repletio fm v̄tutem vt plurimū generat egritudines ꝓportionales humoribus ex quibus ip̄a fit: ⁊ tunc p illas egritudīes significat̄ ⁊ cognoscit̄ repletionis modus: vt per tertianā repletio cholere: per quartanā melācholie: p quotidianā phlegmatis Nota ꝙ vltra hec signa addit rasis secūdo almāsoris. Urina q̄ nō ē tincta neq̄ cocta. Et id v̄ificat̄ in repletōib' phlegmat̄ ⁊ melancholie: sed nō semp in his q̄ ex cholera fiunt.

Et videt in somnis pruritū ⁊ mordicationē ⁊ incensionez ⁊ odores fetidos. Humor etiā dn̄ans cognoscit̄ p significatōes ip̄ius q̄s noiabim'. Et fm plurimū repletio fm v̄tutem generat egritudines anteq̄ ei' compleant̄ significationes.

¶ De signis dominij cuiusq̄ humoris. Capitulū. VII

s Anguinis aūt cuz dominat̄ significatōnes significationib' repletionis fm foramina vicine existūt. Et ꝓpter hoc accidit ex dn̄io eius grauitas in origine oculorū ꝓpe ⁊ ī capite ⁊ ī tēporib': ⁊ alices: ⁊ oscitatiōes: ⁊ nausea: ⁊ dormitio mlt'a: ⁊ in sensib' perturbatio: ⁊ in intellectu tarditas: et lassitudo absq̄ p̄cedēte labore: ⁊ dulcedo in ore p̄ter solituz: ⁊ rubedo in lingua: ⁊ fortasse ī corpe apparebūt dememil. ⁊ in ore bothor: ⁊ sanguis fluxus accidit a locis q̄ facile findūtur sicut narib' ⁊ ano et gigiuis. Et est etiā cū illud demōstrāt cōplo ⁊ regimē p̄teritū: ⁊ regio: ⁊ etas: ⁊ tp̄s: ⁊ cōsuetudo: ⁊ tp̄s lōgū a minutione.

¶ De signis dn̄ij cuiusq̄ humoris. Cap̄. VII.

Anguinis aūt ⁊c. In hoc cap̄lo p̄mo dat signa dominij 8 sanguinis. Secūdo dominij phlegmatis ibi [Dominij vero phlegmatis] Tertio dominij cholere ibi [Significationes autem dominij cholere] Quarto dn̄ij melancholie ibi [Dominij vero cholere nigre]

a In p̄ma parte dicit p̄mo ꝙ significatōes dominij sanguinis prime sunt ⁊ fere similes significationibus repletionis fm vasa quia in repletione plectorica sanguis supabūdat. Idem memit rasis scdo. almāsoris ca. de cognitōe quis humoꝝ supabūdet: dicens. Significatiōes oīs p̄me duarū specierū repletōis sanguinem dominari ostendūt. Scdo assignat hic p̄nceps decez signa dominij sanguis. Primū est ḡuitas seu ponderositas in origine oculoꝝ ꝓprie scz vbi neruus opticus cōiungit̄ oculo ⁊ in capite ⁊ timporibus ex abūdātia sanguis in cerebro reclusi vel decurrēt̄ ad oculos aut timpora p ramos venarū guidez ascendentiū per quos facile sanguis decidit inferius ꝓpter rectitudinē sui incessus sine trāsuersione. Scdm est alices ⁊ oscitatōes: ⁊ sunt alices fm ianuēsem in suis synonymis extēsiones oīm mēbroꝝ q̄ volūtarie fiūt post somnū: maxīe vt q̄busdā placet ex graui fumositate. De his ait ga. amphorismoꝝ septima cōmento illi' can̄. Brachioꝝ extēsiones alices oscitationes rigores vinū moderate bibitū soluit. Alices dicimus esse in sanis cū tedeat eos p̄ntis q̄litatis ac si eos grauaret. mouent aūt se post aliquas horas de actionib' ad actiones alias. Sunt etiam alices in infirmis cum nō in vno statu maneāt iacēdi sed de alio situ ī aliū mutant̄: hec ga. Uocant̄ etiā alices sp̄ādidatōes ⁊ brachiorū extēsiones. Et hi motus vna cuz oscitationibus seu hiatibus vel oris apertionibus ꝓuenire vident̄ in dn̄io sanguinis ex hoc ꝙ lacerti repletiōe grauati tā sanguis q̄ vaporuz excutere conātur id quod eos grauat. Tertiū est nausea. sicut enī stipticuz vel acetosum appetitū excitat: sic dulcedo abūdās fedat ⁊ nauseā inducit. et dum sanguis supabundat membra nō trahūt a venis: nec vene ab epate nec epar a stomacho: ⁊ sic manet stomachus plenus: ⁊ ip̄ius orificiū vaporibus replet̄: quare nō appetit sed potius nauseat. Quartū est multa dormitatio. i. multus somnus ex repletōe cerebri vias oppilante sp̄uum sensitiuoꝝ. Uel multa dormitatio. i. diminutio sensus tactus in mēbris vicinus stupori ꝓpter ꝓhibitionē liberi trāsit' sp̄uum sensitiuoꝝ ad membra sensibilia ex repletiōe. Quintū est ꝑturbatio ī sensibus. tum ꝓpter repletionē nimiā et grauitatē suorum organoruz tum ꝓpter oppilatōes inter organū sensus cōis ⁊ organa sensuū particulariū. Sextuz est tarditas in intellectu: nō ꝙ intellectus sit v̄tus organica: sed v̄tutibus organicis vtit̄ q̄bus opp̄ssis multitudine sanguinis ip̄e impedit̄: necesse enī est quēcūq̄ intelligentē fantasmata speculari. Septimū est sp̄ōtanea lassitudo nullo p̄cedēte labore. nō quidez vlcerosa nec apostemosa nec arefactiua: sed extēsiua ex supabūdantia sanguinis extendētis musculos ⁊ vasa in q̄bus est. Octauū est dulcedo oris vel lingue p̄ter solitū nullo p̄nte vel statim p̄assumpto gustabili extrinseco ꝓpter sanguinē nimiū p poros lingue respsum q̄ redditur dulcis cum debeat esse naturalr̄ insipida: sicut organū auditus absonum. et olfactus inodoꝝ. ⁊ visus sine calore. Nonū est rubedo lingue ꝓpter sanguinis abūdantiā sic tingētis eā. Decimū est apparitio clauorū seu furūculoꝝ in corpe qui dicunt̄ arabice dememil ⁊ adememil: de quibus agit̄ quarti tertia tract. p̄mo. ca. 28. dicunt̄ etiā dememl ab aliq̄bus carbūculi: vt in synonymis auicēne: ⁊ in glosa marginali presentis littere. Generant̄ aūt tā claui q̄ carbūculi ex sanguine collecto ad apostema: sed sanguis carbūculoꝝ est adustus vrens carnē ⁊ faciēs escarā seu crustā: sanguis v̄o clauoꝝ nō. Undecimū est bothor id ē pustule apparētes in ore ⁊ lingua: cū scz sanguis illic cōculcat' sua multitudine ebullit ⁊ vesicas generat. Duodecimū est sanguis fluxus maxime a locis illic in q̄bus vene facile findunt̄ vel earū orificia de facili aperiunt̄: sicut vene gingiuarū ꝓpter suā tenuitatē ⁊ carentiā cutis adherētis q̄ tegat eas facile findunt̄. Et orificia venarū nasi ⁊ ani de leui aperiunt̄: q2 cōuersa sunt ad inferiora ⁊ exteriora nō multū stricta. Ex multitudine ergo sanguis ea dilatāte vel acumine ei' ea apiente facilr̄ defluit sanguis ab eis. Tertiūdecimū ē cōplo sanguinea lapsa ī calido et hūido cui ꝓpriū est multiplicare sanguinē. Quartūdecimū est regimen p̄teritū multiplicatiuū sanguis sicut vsus assidu' ouoꝝ lactis carniū ⁊ vini rubei grossi ⁊ balnei: vita leta: moderatū exercitiū. Quītū decimū est regio calida ⁊ hūida vel frigida: mediocriter fortificās interius calorē excitās appetitū ad multū cibū fortificās digestiuā ⁊ ꝓhibens resolutionē plurimā. Et his de causis anglici supabūdāt in sanguine. Decimūsextū est etas puta iuuenilis ⁊ maxīe adolescētie q̄ calida ⁊ hūida exn̄s sanguis abūdātiā operat̄: ita vt sufficiat restauratōi deꝑditi ⁊ augmēto corpis: ⁊ qn̄q̄ vltra hec supabūdet egritudines inducēs repletionales. Decimūseptimū est tp̄s veris: vl' tp̄s calidū ⁊ humidū: ⁊ qn̄q̄ hyēs dū nō excedit in frigiditate ꝓpter causas dictas de frigida regione. Decimūoctauū est cōsuetudo abūdandi in sanguine et egritudinib' sanguineis vt sinochis ⁊ phlegmonib' ⁊ fluxibus san-

guinis sine manifesta debilitatōe nature. Decimūnonū est cū quis cōsueuit phlebotomari vel alit̄ minuē sanguinē ⁊ dimisit illud tp̄e longo quare paulatim sanguis multiplicat⁹ est: natura pigra effecta et se expectāte ad purgatiōes artis. Uigesimū est occursus somnioꝝ ī somnis significātiū dn̄iū sanguis: vt cū q̄s somniat se videre res rubeas vł ex ei⁹ corpe sanguinem multū manare vel se natare in sanguine vel aliq̄d aliud tale. Et h̄ eñ somno galien⁹ p̄sūpsit quē dā phlebotomia indigere. Iuxta illud ip̄ius libello de somnio. Pugilatorez q̄dem in tina sanguinis putantem stare et iuxta eam supexcellentē mł̄titudinē sāguis h̄ic p̄sumpsimus indigere euacuatōe. Ultra hec signa addit rasis. 2. almāsoris. c. de cognitione q̄s humoꝝ supabundet pruritū loci ex quo sanguis minui solet. Et id mihi pluries euenit dū distuli phlebotomiā quā cōsueueram in brachio facere de vena cordis ꝙ illic pruritū ⁊ quasi pulsationem sepe sentiebā. Scd̄o addit rasis vrinā rubeā spissam q̄ numerata est inter signa repletōis s̄m vasa. ¶ Attēde ꝙ auerroys. 4. colliget ca. 11. sic cōmēorat signa dn̄ij sanguis. Et dicem⁹ ꝙ h̄ significat fortitudo pulsus et repletio vasoꝝ siue sint vene siue arterie: ⁊ g̃uitas capit̄ ⁊ oculoꝝ: et ī pedimēta v̉tutū aīe ⁊ sensuū: ⁊ vł̄ mala dispositio q̄ aduenit corpori h̄ patiēti assīlat̄ male dispōni lassitudinis q̄ ꝓuenit ex labore extrinseco cū rubedine oculoꝝ ⁊ calore actuali in toto corpe: ⁊ somnia tribilia sic dicit ga. de illo iuuene q̄ somniabat balneare in dolio pleno sanguine. Item in hora repletōis sanguis aliq̄n fluit sanguis ex narib⁹ aut gingiuis: ⁊ pustule q̄ fiūt in corpe: ⁊ vrina spissa: ⁊ dulcedo saliue: ⁊ q̄ vsus est phlebotomia sentit in hoc loco phlebotomato pruritū. Preterea sumunt̄ signa dn̄ij sanguis a cōplexione: ⁊ regimine ciboꝝ ⁊ potuū ⁊ siliuz. et ab etate: et tempore anni: hec auerroys.

Et somnia q̄ illud significāt sicut cū homo in somnijs res videt rubeas: aut sanguinē mł̄tū ex corpore exire: aut se in sanguine natare aut his similia. Dominij[b] vo phlegmatis significationes sunt albedo in colore supflua: ⁊ laxitas: ⁊ ī tactu mollities ⁊ frigiditas: ⁊ saliue multitudo que sit viscosa: ⁊ sitis paucitas nisi salsū fuerit ⁊ p̄cipue ī senectute: ⁊ digerēdi debilitas: ⁊ oxyremia: ⁊ vrine albedo: ⁊ somn⁹ mł̄tus: ⁊ ociositas: ⁊ mēbroꝝ laxitas: ⁊ pigritia: ⁊ pulsus lenitas q̄ tarditati et raritati attinet. Ampli⁹ etas: ⁊ cōsuetudo: ⁊ regimē p̄teritū: et aer: ⁊ regio: ⁊ hora: ⁊ somnia in quibus vident̄ aque ⁊ flumia ⁊ niues ⁊ pluuie ⁊ frigus demōstrāt illud. Significatōes[c] aūt dominij cholere rubee sunt coloris ⁊ oculoꝝ citrinitas: ⁊ oris amaritudo: ⁊ ligue asperitas ⁊ ip̄ius siccitas: ⁊ narium ariditas: ⁊ vēto frigido delectari: et sitis multa: ⁊ pulsus festinatio: ⁊ desiderij comedēdi debilitas ⁊ nausea et vomitus cholericus et viridis: et

b Dn̄ij vo. In hac pte scd̄a assignat. 21. signa dn̄ij phlegmat̄. Primū est albedo supflua faciei ⁊ toti⁹ supficiei corpis: tū ex ꝓpo ⁊ sibi innato colore: tū ex supabūdātia phlegmat̄ in albū tingētis eā. Scd̄z est laxitas carnis ⁊ mēbroꝝ neruosoꝝ ex ībibitiōe phlegmat̄ hūiditate sua relaxātis eas. Tertiū est mollities earū supflua manifesta ad tactū ex eadē cā. Quartū est frigiditas mēbroꝝ: tū ex frigiditate phlegmatis inuiscati in eis. tū ex suffocatōne caloris innati ꝓpter ei⁹ multitudinem. Quintū est multitudo saliue viscose tam ex phlegmatib⁹ descēdētib⁹ a capite ad os q̄ ex ascēdētib⁹ a stomacho. Sextum est paucitas sitis Primo ꝓpter multitudinē phlegmatis circa orificiū stomachi. Scd̄o ꝓpter paucitatē resolutōis humidi roridi a mēbris. Tertio ꝓpter paucitatē attractōis talis humidi a venis ad mēbra: ⁊ ab epate ad venas et ad epar a stomacho: nisi phlegma qd̄ supabūdat fuerit salsum. tale eñ sitim excitat: et p̄cipue in senectute cū supabūdantia phlegmatis nō salsi est paucitas sitis ꝓpter frigiditatē etat̄ ⁊ paucitatē resolutōis et ex eis ob duritiē ⁊ terrestreitatē suoꝝ mēbroꝝ. Septimū est debilitas digestionis: q2 calor digestiuus frigiditate ⁊ hūiditate phlegmat̄ hebetat̄ ⁊ ip̄ius multitudine q̄si suffocat̄. Octauū est oxyremia. i. eructuatio acetosa q̄ ꝓcedit ex digestionis diminutōe: sicut videm⁹ in plurimis fructib⁹ ꝙ ex diminutione digestionis acetosi fiūt: et cōpleta eorū digestione dulcescūt. Nonū est albedo vrine ꝓpter cruditatē seu diminutionē digestionis: vel ꝓpter pmixtionē phlegmat̄ cū ea vł ꝓpter oppilationē ex phlegmate ꝓhibentē descensum cholere cū ea que solz eam tingere. Decimū est multus somn⁹ ex oppilatiōe forti viarū spūs sensibilis ꝓpter phlegmatis abundantiā ⁊ agg̃uatōe organi sensus cōmunis. Undecimū est ociositas. i. q̄es plurima. corpus eñ vehementi phlegmatis pōdere aggrauatū motū odio h3 ⁊ querit quietem. Et ad hanc adiuuat impedimentū liberi trāsitus spūum motiuoꝝ p neruos ꝓpter phlegma oppilās. Duodecimū est laxitas mēbroꝝ. i. iūcturarū ꝓpter remollitionē suoꝝ ligamētoꝝ ex imbibitōe phlegmat̄ plurimi et hec coadiuuat ad ociositatē. Tertiūdecimū est pigritia animi ad scientias artes ⁊ v̉tutes capescēdas: ⁊ pigritia corpis ad mane surgēdū ⁊ motus corpeos exercēdos ꝓpter aggrauationē mēbroꝝ ⁊ diminutōez caloris et ꝓhibitionē liberi trāsitus spūuz ex supabūdātia phlegmatis. Quartūdecimū est lenitas pulsus attinēs tarditati et raritati. Lenitas quidē ꝓpter remollitionē arterie ex humiditate phlegmatis. Tarditas vo ⁊ raritas ꝓpter diminutōez caloris ex phlegmat̄ frigiditate. sicut eñ calor augmētatus reddit pulsum velocem ⁊ frequētez ꝓpter multā necessitatē euētationis eius: sic diminutio caloris reddit ip̄sum tardū et rarū diminuta iu[?] euētatiōis necessitate. Quintūdecimū est etas senij [...] q̄ frigida est ⁊ humida p accidens ex multiplicatōe phlegmatis p viā indigestionis. Cuius rei signū est ꝙ senes a senio abūdant in lippis brancis ⁊ corisis sputis ⁊ catarris. Decimūsextū est cōsuetudo abūdandi in phlegmate ⁊ egritudinib⁹ phlegmatic̄ ⁊ euacuatōibus phlegmatis. Decimūseptimū est regimē p̄teritū mł̄tiplicatiuū phlegmatis. sicut vsus plurim⁹ potagioꝝ ⁊ offarū ⁊ carniū porcinarū et piscīū maxīe limosoꝝ ⁊ herbarū crudarū frigidarū ⁊ fructuū crudoꝝ ⁊ casei recētis ⁊ potus plurim⁹ aq̄. Decimūoctauū ē ars seu artificiū circa aq̄s: vt ars piscatoꝝ fullonū ⁊ lotricū q̄b⁹ assidua frigidata cōplexio phlegma multiplicat. Decimūnonū ē regio frigida ⁊ humida frigiditate penetrāte ad iteriora q̄ calor inat⁹ hebetat⁹ ⁊ remissus phlegmat̄ abūdātiā opat̄ ⁊ frigiditate circūstāte q̄ resolutō hūiditatū a corpe fieri ꝓhibet̄. Uigesimū ē hora. i. tp̄s āni sc3 hyēs q̄ suis frigiditate ⁊ hūiditate calorē hebetat et resolutionē hūiditatū fieri ꝓhibet vn̄ phlegma multiplicat̄. Uigesimūprimū est somniare se videre aq̄s ⁊ fluuios ⁊ niues ⁊ frigus hec eñ oīa demōstrāt illud sc3 dn̄iū phlegmatis. Adde his similia phlegmaticā cōplexionē: ⁊ dereliq̄sse euacuationē phlegmat̄ prius cōsuetā: ⁊ freq̄uēs balneū aq̄ dulcis tepide. ¶ Attēde ꝙ auerroys. 4. colliget. c. 14. sic mēorat sig̃ dn̄ij phlegmat̄. Sz signa dn̄ij phlegmat̄ sunt vrina alba: ⁊ vt color corpis sit alb⁹: ⁊ pulsus paruus ⁊ rar⁹: ⁊ sq̄liditas toti⁹ corpis: ⁊ pigritia: ⁊ somn⁹: ⁊ tarditas digestionis ⁊ pauca sitis cū multo sputo viscoso: ⁊ etas senectutis et tp̄s hyēs: ⁊ regimē multe q̄etis: ⁊ cibaria frigida ⁊ humida: ⁊ supfluitas cōestionis: ⁊ somnia ꝙ videt dormiēdo maria ⁊ pluuias: ⁊ sentit aerē frigidū vel aquā frigidam.

c Significatiōes ⁊c. In hac pte tertia assignat p̄n. 21. signa dn̄ij cholere. Primū est citrinitas coloris cutis ⁊ coloris oculorū ꝓpter citrinitatē cholere supposite cuti corpis ⁊ cōiūctiue oculi vł ibibite in eis. Scd̄m est amaritudo oris ꝓpt̄ cholerā lingue ibibitā vel vapores ei⁹ ad os cōfluētes. Tertiū est asp̄itas ⁊ siccitas lingue. Asp̄itas q̄dē ꝓpt̄ corrugationē vel fissurā pell' ligue a desiccatiōe vel pūctōe cholere. Siccitas vo ꝓpt̄ ibibitionē cholere siccat̄ vel fumoꝝ seu vapoꝝ ei⁹ affluētiū ad eā tā ex mēbris pectoralib⁹ q̄ nālib⁹. Quartū ē ariditas nariū ꝓpt̄ fumos cholere transeūtes assidue p eas cū aere supcalefacto ī corde ⁊ a pulmone cū expiratione depulso. Quītū ē delectatōnez sentire ex flatu vēti frigidi sic borec. ꝓpterea ꝙ acumē caliditat̄ cholē rep̄mit ⁊ secū defert aerē frigidū q̄ īspirat⁹ p os ⁊ p orificia artiarū finiatarū ad cutē attract⁹ refrigerat cor ⁊ artias ⁊ calorē mitigat hūoꝝ suoꝝ. Sextū ē sitis plurima ꝓpt̄ caliditatē ⁊ siccitatē q̄s īducit cholera ⁊ fumos cholericos q̄ a cholera dissoluti ꝑueniūt ad os stōachi ⁊ liguā desiccātes ea ⁊ suscitātes ī eis appetitū irroratōis ⁊ refrigerij. Septimū ē festina° pulsus ꝓpt̄ calorē adauctū ī corde ⁊ arterijs ex mł̄titudine cholere. Et itellige p festinatōez velocitatē ⁊ frequētiā. velocitas eñ pulsus ē festinatio ī motu sue diastolē aut sistolē: ⁊ frequētia ē festina° redit⁹ ꝑcussionū cū morula modica ⁊ q̄si nulla inter ꝑcussiones. Octauū ē debilitas seu diminutio appetit⁹ cibi: sic eñ frigidis stipticis vł acetosis excitat̄ appetit⁹ ēt in nō egētib⁹ cibo sic calidis fedat̄ ⁊ debilitat̄ ēt his q̄ cibatiōe indigēt ꝓpterea q̄

vēter mordicatiu⁹:⁊ horripilatio ad modū puncture acuū.Amplius p̄cedens regimē:⁊ etas:⁊ cōplexio:⁊ cōsuetudo:⁊ regio:⁊ tp̄s:⁊ hora:⁊ ars Et somnia ī q̇b⁹vident̄ ignes ⁊ vexilla citrina ⁊ videre res q̄ nō sūt citrie citrias:⁊ videre icēsionē aut calorez balnei aut solꝫ aut his sılīa significat illō. Dn̄ij̊ v̇o cholere nigre significatōes sūt corpis macies:⁊ vt sit fusc⁹:⁊ sāguis nigredo ⁊ ei⁹grossities:

lida multā euaporationē faciētia replēt os stōachi q̄dā fantastica replctōe.s.vapoꝝ mltitudie. Nonū ē nausea.s.appetit⁹ vomēdi sine effectu.ppt īfiltratōez vl ībibitōez aliq̇rū hūoꝝ cholericorū ī tunicis stōachi q̇s excutē nitit̄ ⁊ nō pōt:q2 nimis sūt īmersi. Deci^m ē vōit⁹ cholē citrie vl viridis.s.p̄ssine aut eruginose q̄pl⁹ ī stōacho ꝙ alibi gn̄at̄.Et vomit⁹ ei⁹ cā ē q2 cholera sua leuitate vt plurimum ascēdit: q̄re facil⁹ p supiora educit̄. Iux̄ illud ga. āpho.4.commēto illi⁹ can̄. Melīcis v̇o i feri⁹. Cholera rubea pp̄ leuitatē sui ē purgāda a supiori ⁊ cū vomitu:q2 ip̄a p se p̄limū ascendit vsq3 ad os stōachi. Unde ci^m ē vēt̄ mordicatiu⁹.i.flux⁹vētr̄ cū mordicatōe itestioꝝ.supabūdāte em̄ cholera in.p̄p̄a cisti maxia ei⁹ps p.pp2iū poꝝ itestis īsitū ad ea trāsmittit̄ q̄ suo acumine pūgit excoriat ⁊ abradit ea. Duodecimū ē horripilatio ad moduz pūcture acuū q̄ ē dispō ī q̄ īueīt corp⁹diuersitatē ī frigore ⁊ pūctōe ī cute ⁊ lacert̄. Nā cū cholera supabūdās fm aliq̄d sui sup lacertos.ppe cutem spgitur pungit eos:⁊ nā ide trita trahit iteri⁹nālē calorē:⁊ cut̄ se stringit vna cū lacert̄:⁊ pili ei⁹ erigunt̄. Tertiūdecimū ē regimē p̄teritū ex salsis acut̄ vel amaris cibis:⁊ ex potu vini fort̄:⁊ exercitijs supfluis:et frequētia stupharū.ab his em̄ sanguis ēt si bon⁹ p̄us fuerit cholerisat̄. Quartūdecimū ē etas iuuētut̄.s. ī q̄ cholera pl⁹ ꝙ ī alijs etatib⁹mltiplicari solz.ppt caliditatē ⁊ siccitatē ei⁹⁊ motus vehemētes q̄ in ea fiūt. Quītūdecimū ē cōplō cholerica q̄ suis caliditate ⁊ siccitate supfluis cholerā mltiplicat. Decimūsextū ē ɔsuetudo abūdādi in cholera ⁊ egritudinib⁹cholericis vt t̄tiana causone herisipila ⁊ euacuatōnib⁹ cholere vomitu secessu vel sudore plurio. Decimūseptimū ē regio p̄mi scdi vl t̄tij climat̄.ppt.ppinq̄tatē directi aspect⁹ solꝫ ad zenich capit̄ ibi morātiū.vn̄ regio illa vehemēt̄ reddit̄ calida ⁊ sicca. Decimnoctauū ē tp̄s āni scz estas q̄ suis caliditate ⁊ siccitate excessiuis ⁊ pseuerātib⁹cholerā mltiplicat ⁊ aliq̄d sanguis ī eā trāsmutat. Decimūuonū ē hora diei q̄ est a t̄tia hora an̄ meridiē vsq3 ad t̄tiā post meridiē.ppter eleuationē solꝫ sup̄ nostrū hemispheriuz ⁊ rectitudinis aspect⁹.ppinq̄tatē:ita ꝙ tūc q̄si ppēdiclarit̄.p̄ijcit radios ip̄ius sup̄ capita nr̄a Uigesimū est ars magni laboris corpei vl circa ignē vt coquorū fabroꝝ fusoꝝ aurifabroꝝ:q̄vel fortitudīe motuū vel ignis p̄n̄tia cōtinuata supcalefacit ⁊ desiccat corp⁹vn̄ fit cholē mltiplicatiua Uigesimūp̄mū ē sōniare freq̄nt̄ de ignib⁹⁊ vexillis citrinis ⁊ videre res que nō sunt citrine citrinas id est somniare de reb⁹ que nō sunt citrine ꝙ sunt citrine:vel vigilando visu iudicare de visibili aliquo ꝙ est citrinum cum nō ita sit.Et hoc quandoq3 fit ex humoribus cholericis inficiētibus partes ocl̄i q̄ sūt ante cristallinū hūorē.Ex his ei euēit vt oīa q̄ vident̄ appcāt citria:⁊ sōniare se videre calorē vel incēsionē furnelli balnei vl calorē solis vel mōtē ardētē sicut est mōs ethne ⁊ sılīa his. Ad hec nāq3 somnia disponit ⁊ excitat multitudo vapoꝝ choleric oꝝ hora sōnij eleuatoꝝ ad organū sensus cōis ⁊ fantasie. Silīs snīe memit rasis.2. almāsoris ca.de signis dn̄ij cholere rubee: dicēs.Caloris citrinitas:⁊ oris amaritudo:ac mlta ī ore siccitas:⁊ sitis mlta: ac appetit⁹ etiā debilitas:⁊ nausea:atq3 vomit⁹ citrin⁹⁊ viridis ⁊ amar⁹ ⁊ egestio mordicatiua:ac līgue siccitas ⁊ ip̄i⁹ aspitas:⁊ eoꝝ que ī albis oclōꝝ appēt citrinitas:⁊ vrina tenuis ignea ⁊ clara. Quecūq3 harū significationū apparuerint si cū h̄ tp̄s estiuū fuerit:et etas iuuenilis:⁊ cibaria q̇bus an̄ vsus fuerit pauca ⁊ calida:⁊ labor p̄cessit mult⁹:⁊ somn⁹ pauc⁹.atq3 corpis cōplō iuenit̄ calida tunc fiducia habēda est de eius dn̄io:hec ille.

d Dn̄ij ⁊c. In hac pte.4.dat signa.18.dn̄ij melīe. Primū ē macies corpis .ppter siccitatē cōplōnis repugnātē mltiplicatōi carnis ⁊ adipis:⁊ ppter penuriā sanguis ex cui⁹ vnctuositate gn̄at̄ pinguedo.sicut ex lb̄a ip̄ius gn̄at̄ caro. Nā siccitas ⁊ frigiditas melīe mltiplicate directe ɔ̄riant̄ cōplōni sanguifice et carnifice.

⁊ vigilie multe:⁊ mlta sollicitudo:⁊ ardor oris stōachi ⁊ desideriū mēdosuz:⁊ vrīa fusca aut nigra grossa:⁊ vt corp⁹ sit brunū et pilosuz:qm̄ cholelera nigra raro gn̄at̄ ī corpib⁹ albis ⁊ lenib⁹:⁊ vt frequēter accidāt morphea nigra ⁊ vlcera mala ⁊ egritudines ī splene. Et p̄t hec etas:⁊ ɔplō:⁊ ɔsuetudo ⁊ regio ⁊ ars ⁊ tp̄s ⁊ regimē p̄titū. Et sōnia t̄rorē īferētia ex tenebris ⁊ cruciatu ⁊ reb⁹nigris ⁊ t̄rorib⁹

Scōm est color corpis fusc⁹ seu declinās ad nigredinē.ppt nigredinē melīe cuti supposite maxīe sb̄ palpebris oculi:vt ait auerroys.4.colliget.c.13. Tertiū ē nigredo sanguis ⁊ grossities ei⁹. Nigredo q̇dē .ppter nigredinē melīe secū īmixte. Grossities v̇o .ppt melīe grossaz t̄restreitatez. Quartū ē vigiliarū mltitudo:tū .ppt desiccationē cerebri a melīa tū.ppter sollicitudines ex imaginatōes fantasticas ⁊ timores sine cā q̇s melīa cerebro ībibita afferre solet. Quītuz est pluria sollicitudo.sicut em̄ sanguis ⁊ spirituū caliditas claritas ⁊ mltitudo naturalr̄ reddūt hoīez iocūdū liberalē bōe ɔfidētie ⁊ bone spei sic diminutio calorꝫ eorū paucitas ⁊ obscuritas ex multitudine melīe reddūt ip̄m tristē sollicitū cupidū solitariū despatōi ⁊ diffidētie expositū. Sextū ē ardor oris stōachi.ppt melīaz adustā quē splē ei mittit p cānalē.pp2iū ad id destiatū. Et si de melīa nō adusta signū istud itelligat̄:intellige p ardorē stomachi pūctōez quādā ab acredine melīe plurime orificiū stōachi stimulāte:sicut fit interdū ex vsu nimio fort̄ aceti. Septimū ē desideriū mēdosum.i.appetit⁹ cibi mēbris non egētib⁹alimēto:sicut em̄ crapulosi glutones q̇b⁹vēter velut de⁹est ⁊ nō cōedūt vt viuāt:sz viuūt vt cōedāt:acetosis ⁊ stipticis cibis sibi.puocāt desideriū cōedēdi mēbris alimēto nō indigētib⁹: sic melīe multitudo depulsa frequēt̄ a splene ad os stōachi.puocat appetitū suis acetositate ⁊ stipticitate emulgēs hūidū qd̄ ī eo ē ⁊ inaniēs ip̄z sicut in v̇a fame Octauū est vrina grossa fusca aut nig̃ .ppt pmixtionē melīci humoris q̄ talis ē cū ea. Nonū ē corp⁹brunū ⁊ pilosum.Et intellige brunū in coma ⁊ barba ⁊ alijs pilis corpis:vt nō coincidat istud signū cū sig̊ scdō: qd̄ exponebat̄ de colore cut̄.Et sūt pili bruni dn̄ante melīa .ppt nigredinē fumoꝝ decisoꝝ ab ea q̄ sūt mā piloꝝ.Et sūt mlti .ppt mltitudinē fumoꝝ melīe ex siccitate ⁊ t̄restreitate ip̄i⁹. ip̄a em̄ est magis fumosa ꝙ vaporosa. Decimū est frequētia euēt⁹ melīcarū egritudinū: sicut morphee nigre.ppt sparsionē melīe sb̄ cute ⁊ vlcerū maloꝝ videlz cācrosorū ex melīa adusta carnē corrodēte. ⁊ splenetice passiōis.ppt multitudinē melīe ɔgeste ī splene faciēt̄ ip̄z itumescere ⁊ īdurare. Undecimū ē etas senectut̄.de q̄ dicit gal.5.morbi ca°.4. Senect⁹nihil aliud est ꝙ mala cōplō frigida ⁊ sicca:⁊ iō melīam multiplicat ⁊ sup dn̄io ei⁹attestatur. Duodecimū est cōplō melīca frigida q̄ ex sui nā p se ⁊.p̄p̄e melīam generat:⁊ p viā īdigestionis mltiplicat phlegma: vl cōplō vehement̄ calida ⁊ sicca q̄ hūores adurit ⁊ in melīaz ɔuertit. Tertiūdecimū ē cōsuetudo abūdādi in melīa ⁊ melīcis egritudinib⁹et fluxib⁹ melīci hūoris p emorroides vel aliūde. Quartūdecimū est regio vel vehemēter calida adustiua hūoꝝ:sicut terra ethiopū multiplicās adustā melīam vel regio pruinosa tenebrosa grossi aeris vicina paludib⁹ sicut mantuana q̄ melīe nālis est gn̄atiua. Quītūdecimū est ars seu artificiū tāti laboris ꝙ hūores adurit ⁊ melīcos efficit.vel artificiū qd̄ fit in locis tetris turbidi ⁊ grossi aeris:vt artificiū exhēdi ferrū ⁊ alia metalla vel lapides aut t̄ras a cauernis.pfundis. Decimūsextū est tp̄s anni.s.autūn⁹ q̄ mltiplicat melīam:q2 est frigid⁹ ⁊ sicc⁹inordinat⁹: vt ait ga.3.amph. cōmēto illi⁹can̄. Autūn⁹ ptisicis mal⁹.recipit etiā int̄dū ab estate q̄ preterijt hūores adustos melīsatos. Decimūseptimū ē regimē p̄teritū ex cibarijs melīcis vt caulib⁹:fabis:nigro pane:carnib⁹bouis cerui leporis cygnoꝝ aucarū anatū casei āntiq̇ q̄ grossitie ⁊ t̄restreitate sue sb̄e generāt melīaz. Decimūoctauū ē somnia t̄ribilia de tenebris aut penis infernalib⁹vl de crutiatib⁹vl de reb⁹nigris aut de t̄rorib⁹ex casu ī abyssuz vel ī man⁹latronū vl int̄ s̄pētes vl seuas bestias deuoratrices. Multa ex his signis cōmēorat rasis.2.almāsoris.c.de sigtōib⁹cholere nigre dicēs. Ardor stōachi:mltitudo canini appetit⁹:⁊ fusc⁹color: ⁊ sanguis nigredo ac spissitudo:et vrīa nig̃ vl rubea fusco pticipās colore vl viriditati appropīquās. Corp⁹ p̄terea tale fit in q̄ nig̃ solet gn̄ari cholera. In corpib⁹ aūt albis ⁊ crassis et nudis a pilis cholera nig̃ vel raro vel nullo mō gn̄at̄. In corpib⁹ aūt bruno colorat̄ colore et macris atq3 colorē h̄n̄tib⁹ex rubeo et fusco cōmixtū ⁊ musculosis:⁊ ī corpib⁹ ruffis et rubeis qn̄ mltū laborāt vel male regunt̄:⁊ si cū h̄ cibaria q̇b⁹ p̄us vsus fuit cholere nigre gn̄atiua fuerūt: et p̄us regimen simile et corpori preterea acciderit scabies ⁊ morphea nig̃ ⁊ pustule male ⁊ splenis augmē-

tū qn̄ ista affuerit nō est ampli⁹ dubitādū cholerā nigrā dn̄ari: hec ille.

¶ De signis q̄ oppilationē demonstrant. Cap̄.VIII

c Um materie cōiūgunt ⁊c. In hoc capl'o p̄mo dant signa oppilationis simpl'r. Scd̄o oppilatōis viarū p quas currere solēt materie plurime ibi [Uerūtn̄ grauitas] Tertio oppilationis aliarū viarū ibi [Cū autē oppilationes] Quarto oppilationis venarū ibi [Amplius plurimi]

a In p̄ma pte dicit q̄ quādo materie humorales fluere solite cōiūguntur id est cōmiscentur ⁊ retinent in pte aliq̄ et p sua ,ppria signa retēte monstrant. ⁊ sentit ī parte illa vel ,ppe eam dolor extēsiuus vel extēsio iso lita sine signis repletionis totius corpis idubie significatur oppilationē ibi adesse. Cuius cognitō valde necessaria est medico: q: ē p̄gnās mater ⁊ nutrix assidua fere oīm egritudinū materialiū ,phibēs transitū alimēti ad membra: et expulsionē supfluitatum suarum

b In scd̄a dicit p̄mo q̄ in oppilationibus cannaliū per q̄s necesse est trāsire materiā plurimam sentit grauitas manifesta: vt in oppilationibus epat sentitur grauitas in hypocondrio dextro: quia cū oppilatiōes iste ,phibuerint trāsitū chili ad epar ex quo gn̄ari solent oīs humores ⁊ aquositas vrinalis colliget ex chilo illo multa q̄titas que retēta ḡuabit seu dolorē ḡuatiuū iferet plus q̄ ap̄a. Scd̄o dicit q̄ talis oppilatio differt ab ap̄ate in quo etiā est ḡuitas. Primo q: ḡuitas maior est in oppilatōe q̄ in apostemate. Scd̄o p priuationē febris sc3 q: in oppilatiōe sola sine ap̄ate raro ē febris. Et in apostemate partiū interior maxime p̄ncipaliū vt plurimū est febris. Et hoc ideo est: q: materia simplicis oppilatōis min⁹ ɔculcata est q̄ materia ap̄atis quare min⁹ putrefit. ¶ Attende q̄ oppilatio i corpibus a q̄bus resoluit vapor aereus raro parit febrē: sed in corpib⁹ a quib⁹ resoluunt multi fumi cap̄nosi sepe febrē inducit. Iuxta illud galieni. 8. megategni. c. 1. Oppilatio poror aliqn̄ febrē gn̄at: aliqn̄ minime: q: corpa de q̄bus calidus ⁊ cap̄nosus fum⁹ dissoluit si aliq̄ claudant occasione febris gn̄at. Corpa v̄o de q̄bus calidus ⁊ humidus vt pote aereus dissoluit cū oppilant: rarissime febris orit.

c In t'tia dicit q̄ cū oppilatōes fuerit in cānalib⁹ p q̄s pauca solū trāsire mā si invenulis mēbror exterior nō sentit in eis manifesta ḡuitas sed sentit in eis retētio. i. ipedimētū penetratōis sanguis ⁊ extēsio aliq̄ siue dolor extēsiu⁹: q: tales cānales ,ppt sui puitatē nō p̄nt mltū cōprehēdere materiā agḡuantē suo pōdere ptē oppilatā ¶ Sz q̄reret aliq̄s quō sentit retētio penetratōis sanguis. dic q̄ p distensionē materie dilatātis vel pruritū aliquē inductū ab ea: vel ex discoloratōne mēbri ad quod fluere solebat sanguis ex huiusmodi cānalibus.

d In. 4ª dicit q̄ plures hn̄tiū vēas oppilatas hn̄t colorē corpis citrinū: q: sanguis tot⁹ i itegritate sua ,phibet p oppilatiōez ad supficiē cutis accedere: sz ad eā fluit sb̄til' cholera vel aq̄sitas citria q̄ citrinat. Nū q̄ eīn vel rarissime oppila° est tanta q̄n sb̄tile aliq̄d p eā penetrare possit. Iuxt illō ga. 9. megategni. c. 1. Cū v̄o oppilationē dicim⁹ itelligim⁹ vias ⁊ foramia de q̄b⁹ fum⁹ dissoluit oppilata eē: neq̄ arbitreris ea adeo eē oppilata vt nihil fumi ab eis egrediat maxie qd̄ sb̄tilissimū est, hoc eīn ipossibile est fieri i ossib⁹ q̄to magis in carne.

¶ De signis vētositatē significātibus. Cap̄.IX.

v Entositates ⁊c. In hoc ca°. p̄mo dat. 4. modos noscēdi vētositates. Scd̄o exeq̄t de p° ibi [Dolores] Ter° d scd̄o ibi [Cognitiones] Quarto de t'tio ibi [Ex sonis] Quito d. 4° ibi [Ex...]

a In p° pte dicit q̄ vētositates noscunt 4. mōis. Pri° p dolores q̄ efficiūt soluendo ɔtinuitatē mēbror. Secundo p mot⁹ q̄s in mēbris faciūt ventositates sic p saltū q̄ fit i lacertis. Ter° per sonos a vētositate illatos vel a percussione. Quarto p tactū tāgētis de foris locum reclusionis ventositatū.

b In. 2° dicit pri° q̄ dolores extēsiui maxie si vehemētes fuerit signātē ventositatē. Et si dolor ille vehemens pmutet cito de pte in ptē: tūc est certa ⁊ completa signatio q̄ a ventositate ,pcedit. hūores eīn n̄ sūt ita mobiles vt vētositates. Pōt aūt dolor extēsiu⁹ et a vētositate fieri ⁊ ab hūore. Iuxt illō p̄n. primi. 2ª. doct. 2ª. sum. 2ª. ca. 20. Extēsiui v̄o dolores cā est vētositas aut humor q̄ neruū aut musculū extēdit ac si ipm ad suas t'has extremitates. Sz vētosus ab hūorali discernit facili motu eius de pte in ptē ⁊ carētia pōderositat. Scd̄o dicit q̄ cognitio vētositat ex dolore ,ppt solutōez ɔtinuitat nō erit nisi qn̄ solu° ɔtinuitat fuerit i mēbro sensibili. In mēbris eīn q̄ sūt sic ossa ⁊ cartilagines ⁊ ligamēta ⁊ caro glādulosa nullos habēs neruos nō apparet seu manifestat ventositas p dolorē. Tertio dicit q̄ ...ūt in ossib⁹ vētositates frāgētes ossa rūpēdo: ⁊ nō erit ibidē dolor ex pte ossis fracti: sz q: os fractum rūpit vel opp̄mit membra sensibilia sibi ,pxima sicut pānicul ū q̄ coopit ipm.

c In t'tia dicit q̄ cognitio vētositatū sūpta ex motib⁹ mēbror ē sic cognitio ex saltu ,pueniēte a vētositatib⁹ q̄ gn̄ant ⁊ mouent ad hoc vt exeāt ⁊ resoluant. i. q̄s nā gn̄at ex humorib⁹ cōtent in neruis aut musculis: q̄s cū nō possit ,ppter grossitiē sue substātie expellere sb̄tiliat eos ⁊ ɔuertit ad formā vaporis vel ventositat vt facili⁹ expellat. Et intellige h̄ p saltū dilatationē mēbri alicui⁹ ex grossa vētositate q̄ frequēter apparet in supcilijs ⁊ frōte ⁊ angulis oculor ⁊ cute: ⁊ qn̄q̄ circa regionē cordis. Et hunc motū vocat galienus q̄nto morbi iectigationem.

d In. 4ª dicit q̄ vētositates cog̊scunt ex sono duob⁹ mōis. Uno mō ex sono quē ipemet iferūt i mēbro i q̄ sūt vl' p qd̄ trāseūt: vt rugit⁹ vētris vl' sonit⁹ splenis idicāt vētositates i his mēbris ɔtineri. Alio mō ex sono illato a medico pcutiēte vl' ali q̄ alio sup locū in q̊ vētositas claudit. Et h° noscit hydropisis: ⁊ d'ītia ē int' alchitē et tympāitē. Nā vēter pcussus sonat i alchite: sic vter aq̄ plen⁹ cū pcussi q̄dā gurgulatōe: ⁊ in tympanite sonat adinstar tympani pcussi

¶ De signis que oppilationem demonstrant. Cap̄.VIII

c Um^a materie coniungunt ⁊ significatōes eas demōstrāt ⁊ sentit extēsio ⁊ nō sentiūt significatōes repletiōis ī toto corpe: oppilatiōes ,pculdubio ibi adesse itelligūt. Uerūtn̄^b grauitas i oppilatōib⁹ sentit cū oppilatiōes i cānalib⁹ existūt p quos mltas currere materias ē ncc̄e. sic oppilatiōib⁹ q̄ in epate fiūt: qm̄ cū illud qd̄ ex cibo ad epar puēit oppilatiōes penetrare ,phibuerit colliget ex eo res mlta ⁊ retinebit ⁊ grauabit vehemēti⁹ q̄ ap̄a et discernet ab ap̄ate p mltā grauitatē ⁊ febris p̄uationē. Cū^c aūt oppilatiōes i alijs fuerit cānalib⁹ nō sentiet grauitas: sz sentiet retētio penetratōis sanguis ⁊ extēsio. Ampli⁹^d plimi oppilatōes i venis hn̄tiū colorē hn̄t citrinū: qm̄ sanguis p foramina sua ad cutis supficiē nō accedit.

¶ De signis ventositatem significantibus. Capitulū.IX

v Entositates^a cognoscunt p id qd̄ ex dolorib⁹ accidit mēbris sensibilibus. Et hoc quidē sequit illō qd̄ ipse ex solutione ɔtinuitatis efficiūt. Et cognoscunt p motus qui accidūt mēbris. Et cognoscunt etiā p sonos. Et cognoscunt etiā p tactum. Dolores^b aūt extendentes vētositates significant et p̄cipue si vehemētes fuerint. Quod si illic pmutatō ex dolore fuerit iā significatō cōpleta erit. Et hoc quidē nō erit nisi cū cōtinuitatis solutio in mēbris fuerit sensibilibus. In eis aūt q̄ sunt sicut ossa aut caro glandulosa nō appet hoc p dolorē. Est tamē cū in ossibus fiūt vētositates que ossa rūpēdo frangūt: vbi nō erit dolor nisi sequēs puncturā q̄ os fractū illud qd̄ est corā ipso frangit. Cognitiōes^c aūt vētositatū ex motibus mēbrorū sunt sicut cognitiōes ex saltu accidēte ex vētositatib⁹ que generant et mouent ad hoc vt exeāt et resoluantur. Ex sonis^d autem cognoscunt quoniā soni aut erūt i ipsis eisdē: sicut vētris rugitus ⁊ eis similia: et sicut sonit⁹ in splene cū eius dolor ex ventositate fuerit: aut vt sonus in eis fiat per percussionē quēadmodū dignoscit hydropisis iter asclitē ⁊ tympanitem p percussionē.

Earū aūt cognitões ex pte tactus sunt. Uerbi grā qꝛ tact⁹ discernit iter inflationē τ tumorē cū humorib⁹: pterea φ īflatio ē ibi cū extēsione τ cedit impssioni τ nō ī materia fluida τ liq̇da aut humore viscoso: sensus enī tact⁹ int ista discernit. Et differētia q̇dem iter inflationē τ ventositatē nō est in substantia: imo in forma mot⁹ stationis τ comprehensionis.

¶ De signis apata declarātib⁹. C. X.

a Pparentia quidē declarāt sensus: τ piitia noīant singlare. ¶ Occltoꝝ vo calida demōstrat febris comitās ea: τ grauitas si mēbrū ī quo existit caret sensu: τ grauitas cuz dolore pūgitiuo si mēbrū apostemosū sensuz habuerit. Ex eis etiā que ipa declarāt aut in declarādo iuuāt est nocumentū in opationib⁹ illi⁹ mēbri ingrediēs. Et ex illis q̄ ipa vehemēter significāt est sentire īflationē in pte illi⁹ mēbri si sēsus ad ipm semitā hūerit. ¶ Frigidū aūt dolor pculdubio nō cōitat. Cui⁹ vlia signa demōstrare ē difficile. Qꝺ si facilia facta fuerint necessario erūt tediosa. Meli⁹ ergo est vt sermo de eis posterius ad dictiones cuiusq̃ mem bri pticulares reseruet. Qꝺ autē hic dicem⁹ est φ cū sentiet grauitas τ nō dolor τ fuerint cū eo significatiões dnij phlegmatis existimādū erit φ sit phlegmaticū. Etsi cū eo fuerit signa dnij melācholie erit melācholicū et pprie cū tanget τ fuerit durū. Durici es nāq̃ est de ꝯueniētiorib⁹ significa tionib⁹ ad ipm declarandū. ¶ Cum aūt apata calida ī neruis fuerit erit dolor vehemēs τ febres fortes q̄ cito ad extensionē τ turbationē intellect⁹ pducēt τ in motib⁹ dilatatiōis τ con strictiōis facient nocumentū. ¶ Amplius oīa interioꝝ apostemata in mirach tenuitatē τ macredinē efficiūt.

e In quinta dicit pmo φ vētositates tactu cognoscunt. Nam tact⁹ discernit int īflationē vētosam τ tumorē humoralē: qꝛ in inflatiōe est extēsio membri maior: pptera φ vētus sub pauca mā multū locū occupat: τ facili⁹ cedit cōpssioni man⁹ ppter mobilitatē vētositatis ex q̄ fit. Nō sic aūt euenit in mā fluida τ humida vel hūorali viscosa. Et h̄ discernunt p sensū tact⁹. ¶ Sꝫ instabit aliq̇s qꝛ in timpanite ventositas min⁹ cedit pcutiēti q̄ in alcite aq̇sitas sicut timpanuz forti⁹ repellit baculū quo pcutit τ acuti⁹ sonat q̄ vter aqua plenus. Itē in tumorib⁹ humoralibus tybiaruz hydropicoruz τ asmaticoruz impssio leuit cū digit fit et aliquandiu pmanet. ¶ Ad pmū dic φ vētositas clausa in mēbro qꝺ distēdit n̄ hn̄s spiraculū neq̃ viaz non cedit impssioni: sed fortiter resistit: verū de tali nō loquit hic pn. sed de mobili facile de loco ad locū. Ad scōm dic φ lꝫ humoral tumor cedat digito pmēti. citi⁹ tn̄ cederet vētositas libē mobil. Scōo dicit φ vētositas nō differt in sba ab īflatiōe: sꝫ in forma mot⁹ et statiōis τ cōphēsiōis vł cōpssiōis: vt alij libri hn̄t. Nā vētuositas ppe dr vēt⁹ mobilis de pte in ptē sicut ī rugitu vł a corpe exiēs sicut rulla aut bōb⁹: sꝫ īflatio dr vētus stans in pte aliq̄ ꝯstrictus seu coartatus. Et differt a cacexia: qꝛ in cacexia ventus īmiscet sbe mēbri: sꝫ in inflatōe cōpꝛehēdit in ꝯcauitate vł ꝯcauitatibus mēbrorum. Iux illud pn. pmi 2ª. doctrina pma. c. 5. Inter cacexiam vo τ inflationē existit differētia duob⁹ modis. Un⁹ est essentia. et alter est cōmixtura. Et declaratio isti⁹ est φ vētus hic. s. ī cacexia in mēbri sba est admixt⁹: sꝫ ī inflatiōe ē aggregat⁹ τ sepatus τ nō admixt⁹ mēbro. Et cacexiā quidē iuenit sensus mollē: sꝫ inflatio sensui resistit resistentia multa aut pauca: hec ille.

¶ De signis apostemata declarantibus. Ca. X.

a Pparētia. In hoc ca. pº agit de signis apatum apparentiuz τ occultorū calidoꝝ τ frigidoꝝ. Scōo de signis apatum q̄ ad saniē ꝯuertunt ibi [Cunq̃ collectionē] Tertio de signis pmutatiōis mae apatis de mēbro in mēbrum ibi [Est aūt cum in occultis]

a Prima pars est presens textus in qua primo agit de signis apatum apparentium. Scōo de signis occultoꝝ calidoꝝ ibi [Occultoꝝ vo] Tertio ꝺ signis occultorum frigidoꝝ ibi [Frigidū aūt dolor] Quarto in spāli de signis apatum calidorū in neruis ibi [Cuz aūt apata calida] Quinº de generali signo oīum apostematum interioꝝ ibi [Amplius oīa]

¶ In pma pticula pmo dicit φ sensus visus τ tactus nobis sufficiēter manifestāt apata q̄ apparēt ī exteriorib⁹ corpis: ita φ ad hoꝝ cognitionē gn̄alē fm φ apata sunt sufficit ea videre τ palpare digit sine alijs signis. Scōo dicit φ piitia noīant singulare. i. signa indicatiua q̄ apparēt in eis declarāt singlare esse seu determinatū apatis extrinseci: vt rubor: calor: dolor palsatiu⁹: τ tumor magn⁹ phlegmonē: rubor crocealis calor adustiu⁹ dolor pungitiuus: puitas tumoris herisipilā: tumor mollis frigidus indolorosus vdimiam: tumor durus frigidus sine sensu scliros im.

¶ In scōa dat. 4. signa apatū calidoꝝ occultoꝝ. Primū ē febris comitās ea sicut in pleuresib⁹ pipneumonijs phlegmonib⁹ epatis τ splenis cōiter adest febris ꝯtinua ppter incessantē effumationem ipsoꝝ ad cor. Scōm est grauitas sensata ppe locū apat sine acumine doloris si mēbrū apatis sine sensu fuerit vt splē epar: τ grauitas cū acuto dolore si mēbrū apostemosū hūerit sensuz vt pāniculi pectoris stomach⁹ diafragma. In quoꝝ apatib⁹ vehemens sentit dolor. tū ppter malā cōplexionē diuersaz ptī apose. tuz pp solutionē sue cōtinuitas. Tertiū ē nocumētū opatiōis ptis apose vt nocumētū anhelitus ī pipneumonia τ significatōis ī phlegmone epat τ mūdificatōis melācholie in phlegmone splenis. Quar^m est sentire iflationem in pte aposa si sens⁹ ad ipaz semitā hūerit. i. si sēsus tactus medici vł egri ptingere possit ad aposuz mēbrū sic ptingit in apatibus splenis τ epat declinantib⁹ ad exteriora marie si fort cōpssio fiat τ ptigere nō pt ad pipneumonias τ apata renuz. Et istō est de vehemētibus signis apostematis.

¶ In 3ª dicit pº φ indubie dolor nō cōcomitat apa frigidum quia frigiditate sue māe minuit τ hebetat sensum tact⁹ mēbri in q̄ est: nec subito: sꝫ passim soluit ei⁹ ꝯtinuitatē pp tarditatē sui mot⁹. Id tn̄ itellige de dolore graui acuto. ī sclirosib⁹ enī epat splenis τ renū manifeste sentit dolor grauatiu⁹. Scōo dic φ difficile ē tradē ꝯplete sig vlia frigidi apat. Et si ipa eēnt fcā facilia sic φ ī ordinē aliq̇s h̄ rdegisset. narratio tn̄ hoꝝ eēt h̄ tediosa qꝛ idigeret vbis plixis: q̄re meli⁹ ē vt determinatio ꝺ eis differat vsq̃ ad fen seu dictōes pticlares. 3. can. τ 3. fen. 4ª. ī q̇b⁹ agit ꝺ cāis signis τ curis apatū mēbroꝝ. Tertio dic φ qn̄ ī pte aliq̄ interiori sentit grauitas manifesta sine dolore τ sig dnij phlegmat ibi affuerint significabūt apa phlegmaticū illic eē qꝺ zinna τ vdimia vocari solet. Quarº dicit φ si grauitate pt alicui⁹ interioris absq̃ dolore sig dnij melācholie apparuerit significabūt apa melācholicū qꝺ sclirosis τ sq̇rr⁹ ꝯsueuit appellari: τ maxime si pueniēte ad ipz tactu durū apparuerit. [duricies enī de ꝯueniē(tiorib⁹ signis est ad declarādū tale apa.

¶ In. 4ª. dat. 5. sig apatū calidoꝝ in neruis seu neruosis mēbris. Primū ē vehemētia doloris pp multā sensibilitatē pticule patiētis. Scōm ē febris fortis pp inflāmationē plimā humoꝝ τ spūuz ex vehemētia doloris. Tertiū ē extēsio. i. spasmus vł tetan⁹. tū pp fortitudinē doloris τ febris: tū pp fortitudinez sensus mēbri patiētis cui⁹ ꝯtinuitas ī apate soluit. Iux illud. ga. 3º. tegni. Nerui vo τ tenāthos pūctura pp plimū sensuz τ pp h̄ φ ꝯtinua ē fm pn^m pticula pata ē aduocare spasmos. Quar^m ē alienatio mentis pp colligātiā magnā nerui aposi cū cerebro sicut cū radice: q̄re facile recipit cerebrū ab eo vapores corruptos pturbātes mētem vna cū febre. Quintū est nocumentū seu lesio in motib⁹ ꝯstrictiōis τ dilatatiōis voluntarijs: tū ppter spasmū: tū ppter oppilationē nerui aposi que non sinit spūs motiuos trāsire ad ptes solitas recipe motū p medium nerui lesi: tum qꝛ dolor augetur in neruo leso ex motu.

¶ In 5ª. dicit φ oīa apostemata mēbroꝝ iterioꝝ trunci corpis in hoc cōueniunt φ attenuant τ demacrāt mirach. Et est mirach pāniculus exterior ventris compositus ex cute τ pāniculo carnoso cuti immediate supposito τ lacertis ventris. Iuxta illud pncipijs tertij. 13. capitulo pmo. Cum ergo verificaueris tunc scies φ cutis τ panniculus qui est post ipam et est carnosus et lacertus positus cum tunica que est suprema tunicaruz lacerti ventris nota determinate omnes sunt in summa mirach. Causa vero cur mirach extenuatur in apostematibus interiorum membrorum est propter oppilationes illatas ab eis prohibentes liberum transitum alimenti ad mirach: τ qꝛ hec apostemata

cōiter fedant vł diminuunt appetitum ⁊ debilitant digestiuam.
b Cunq3 collectionē. In hac pte scđa pmo dat signa ↄuersionis apa tum interiorū ad saniē. Scđo dat signa saniei iā facte in eis ibi [Cūq3 illud] Tertio signa ruptionis eoꝝ ⁊ eruptiōis saniei ab eis ibi [Cunq3 aperiet] Quarto agit de via p quā expellit ibi [Materia aūt] Quinto de signis salutis post eruptionē materie eorū ibi [Et significatio quidem bona]
¶ In pma pticula dat. 9. signa qb' cognoscit q̄ apata viscerum facient collectionē saniei ⁊ pcedent fm viā eruptionis seu exiture: non fm viā resolutōis vł induratōis. Primū est dolor vehemēter infestās in loco apatis ⁊ circuitu eius. Scōm est vehementia febris. Istorum signoꝝ meminit hypocras amporismo scđa dicēs. Circa generationē saniei dolores ⁊ febres magis accidunt q̄ facta sanie. Et gal. in cōmento dicit. Dolor aūt inde fit pter extēsionem mēbri in quo est apostema ⁊ calefactionem sui. cor eni3 calefit ex calefactiōe membri in quo apa fit; qđ erit cū sanguis mouet ebulliēs ad mutandū in saniē. Tertiū est asperitas lingue vehemēs ex fuliginib' eleuatis ad eā a loco putredinis ⁊ fumis capnosis expirat a pectoralib' transeuntib' assidue cū acre p ipa3 ⁊ ex vehemētia caloris febrilis quo q̄si torrefit ⁊ arefit ⁊ crispat ⁊ interdum findit. Quartū est supabūdātia vigilaꝝ q̄ dicit arabice sahara pter fumos acutos ad cerebrū latos ⁊ sup calefactionē cerebri cū desiccatione ex fortitudine febris. Quintū est augmētatio accidētiū sicut debilitatis viriū inq̄etudinis corpis opp̄ssionis anhelit' casus appetit' clamose sitis ⁊ ↄsimiliū pter fortitudinē pugne nāe ↄ māam apatis ⁊ rebellionē dicte māe ⁊ vehemētiā febris ⁊ doloris. Sextū est augmentatio grauitatis seu ponderis sensate in loco apatis; pterea q̄ in digestione māe apatis ⁊ ↄuersione eius ad saniē ptes eius subtiliores resoluunt ⁊ grosse graues remanēt vt cinis. Cuius rei signū est q̄ si apa aperuer ante sui digestionē emanabit virus sanguineū aquosu3 subtile ⁊ si post digestionē aperuer exibit sanies grossa cōpacta terrestris. sanies eni de sanguine est sicut cinis ex multoꝝ lignoru3 accensione: vt ait gal. 2°. amphο. cōmento illius canoñ. Circa generatōes saniei. Septimū est q̄ fortasse sentiet in loco apatis cū grauitate infixio. i. dolor acutus ac si spina vł acus esset ibi infixa pter acumē qđ acquirit sanies in sui gñatiōe sicut in pleuresi. Octauū est macies interdū subito apparēs pter liq̄factionē carnis ⁊ adipis ab ardore febris ⁊ vehemētia doloris ⁊ supfluitate vigiliaꝝ ⁊ tenuitate diete. Nonū est concauitas in oculis repēte apparēs ipis tēdentibus ad interiora pter desiccationē ⁊ cōtractionē suoꝝ humorū ⁊ tunicaꝝ ⁊ ligamētoꝝ ⁊ neruorū
¶ In scđa dat q̄n (opticoꝝ a fortitudine febris ⁊ doloris ⁊ vigiliaꝝ. q̄3 signa saniei iam facte in apatibus mēbroꝝ iterioꝝ. Primū est sedatio fortitudinis febris doloris ⁊ pulsatiōis in loco apatis q̄n illud qđ collectū est fit maturū. i. q̄n mā collecta ad apa iam digesta est ⁊ facta sanies; tunc eni cessat ebullitio materiei apatis ⁊ vehemētia extensionis vnde pcedebāt febris dolor ⁊ pulsatio; pterea q̄ nā p digestionē subtile resoluit grossum cōmiscuit ⁊ cōtemperauit. Scōm est dispositio silis pruritui loco doloris aduenies: sicut enim phlegma salsum vł cholericus humor cuti supposit' acumine suo prurituū inducit: sic sanies acuitatē adepta prurituū quēdam vł titillationē infert. Cuius rei signum est q̄ in apatibus extrinsecis postq̄ digesta sunt vix cōtinemus quin scalpamus ea. Tertiū est minoratio rubedinis ⁊ mollificatio duriciei si rubedo ⁊ duricies illic prius affuerint. Minoratio quidē rubedinis: q2 sanguis preexistens rubeus factus est sanies: que si bona fuerit ⁊ laudabilis naturaliter alba est. Mollificatio vero duriciei ita vt cōpressioni digitoꝝ cedat: q2 digestiua vtus duriciē liquefecit ⁊ humidum sicco bene pmiscuit. Quartū est sedatio vł minoratio oīum accidentium dolorē facientiū vt debilitatū inquietitudinū vigiliaꝝ anxie

Cunq3[b] collectionē facient apata i viscerib' ⁊ fm exiture semitā pcesserint ifestabit dolor vehementer ⁊ febris ⁊ exaspabit lingua valde: ⁊ vigilie fortiores fiēt ⁊ accidētia augmentabunt: ⁊ accrescet grauitas: ⁊ fortasse sentiet grauitas ⁊ infixio. Est etiā cū in corpe subito apparet macies: ⁊ in oculis repētina cōcauitas. ¶ Cūq3 illud qđ collectū est fit maturū febris fortitudo ⁊ doloris ⁊ pulsus sedatur: ⁊ loco doloris res aduenit q̄ est sicut prurit': ⁊ si rubedo ⁊ duricies ibi affuerint minorabit rubedo ⁊ mollificabit duricies vt cōpressioni cedat: ⁊ sedabunt accidētia oīa dolorem faciētia ⁊ grauitas ad sui finē p ueniet. ¶ Cunq3 aperiet accidet pus tremor mordicationē saniei sequēs: Deinde appebit febris pter exitum materiei: ⁊ erit pulsus vacuitati ⁊ diuersitati aptus: ⁊ incedet fm viā debilitatis ⁊ puitatis ⁊ raritatis ⁊ tarditatis: ⁊ i desiderio appebit casus: ⁊ sepe caleficiūt p ip3 extrema. ¶ Materia aūt expellit p cām sue ptis aut in itinere spuendi aut mingendi aut egerendi. ¶ Et significatio quidem bona post apertionem est: vt febris ex toto quiescat: ⁊ anhelitus fiat facilis: et virtus viuificetur: ⁊ materia cito in parte sua egrediatur.

tatis anhelitus deiectionis appetitus pter diminutionem febris ebullitionis ⁊ effumatiōis materie ad cor stomachū ⁊ cerebrum. Quintū est puentus grauitatis māe apatis ad summum sui: ita q̄ sanie facta grauedo maxia sentit eo q̄ digestio pcedit ingrossando seu inspissando. ¶ In tertia dat. 5. signa aptionis apatis interioris. Primū tremor sequit modicationē saniei: sicut frigida vł feruens aq̄ subito corpi nudo sup infusa tremorē inducit sic sanies apatis ab antro gñatōis exiens ⁊ mēbris sensibilib' supfusa tremorē suscitat conātibus his mēbris a se excutere pt sui mordicationē ⁊ acumen. Scōm febris apparens pter exitū māei. i. cōmotionē vehemētē et saniei effumationē ipi' ad cor ⁊ ifectionē ac agitationē sanguis ⁊ spūum ab ea. Tertiū pulsus vacu' diuersus in suis motib' debilis puus rar' ⁊ tard'. Vacuus quidē pp terrefactionē nāe vł recollectionē sui ad suū pncipium vt fortificet in expulsiōe saniei: q̄re spūs ⁊ sanguis ad cor recedunt reliquētes arterias vacuas. Diuersus aūt pp tremorē ⁊ terrefactionē nāe ab isolito ⁊ diuersitatē mot' saniei. S3 debilis puus rar' ⁊ tard' vt i subito terrore pp retractionē caloris ad cor q̄ p artias diffusus sol3 reddē pulsū fortē magnū velocē frequētē. Quartū ē casus seu defect' appetit' cibi manifest' pter effumatione saniei mote ⁊ hūoꝝ cōmotoꝝ ab ea ad orificiū stomachi: q̄re replet' abomiabilib' fumis ⁊ vaporib' cibos abhorret. Quintum est sepe calefieri extrēa. s. man' ⁊ pedes p ipm apa qđ erupit. ¶ Et circa h attēde q̄ l3 hora eruptōis apat calor nālis ad cor reuocet ⁊ extrēitates hac de cā infrigidet; redeūte tñ ad extiora calore ⁊ sanie diffusa p corp' ac effumāte libē ad mēbra supcalefiunt man' ⁊ pedes. Et iteꝝ q̄nq3 supcalefiunt pp arefactionem silem ethice pinductaz ab iteriori apate ⁊ habituatū calorē illuc derelictū. Iux illđ. G. 2°. pnosticoꝝ cōmēto illi' cañ. Et ex signis hui' q̄ putribilia sit ↄiecturabis. Digiti vo q̄uis fm plimū i egritudib' chronic infrigidēt. tñ in ethica sit calidi: q̄m gñatio haꝝ febriū est in mēbris radicabilib': ⁊ caliditas effūdit i extrēitatib' digitoꝝ. ¶ In 4° dicit q̄ mā apatis iterioris expellit ad extiora corpis p cām sue ptis. i. pter declinationem manifesta3 ptis i q̄ē ad aliquā viaꝝ cōium expulsiōis vt ad viā sputi vl vomit' vł viā vrine vł egestiōis. Nā si ipa fuerit i pectoralib' cōit p sputū eijcit: si ppe orificiū stomachi p vomitū: si i sima epat splene aut itestinis p secessu3: si in gibbo epat rene aut vesica p vias vrine. Vł expone q̄ mā apat expellit p cām sue ptis. i. erūpit ab antro in q̄ ē p ptē tenuiorē ⁊ facili' rūpibilē vł aperibilē a sanie sibi faciente viā suis acuitate ⁊ corrosiōe: ⁊ postea declinat ad aliquā viaꝝ expulsiōis. Vł expone q̄ mā apatis expellit p cā3 sue ptis. i. p ptes saniei magis acutas ⁊ pl' corrodētes faciētes viā toti apati seu māe eius. ¶ In. 5ª. dat signa bōa. 4. portēdētia salutē p' aptionē apatū interioꝝ. Primū ē vt febris cesset seu ex toto q̄escat. Ex h eni significat dñium nāe cōpletum sup mā apatis ⁊ elōgatio dicte māe a corde. Scōm ē vt anhelit' fiat facilis ex q̄ significat q̄ neq3 māe apatis nec fuligines ei' ad pectoralia declināt suffocationē vł oppssionē anhelit' illic iducture. Tertiū ē viuificatō vtutis in bene cōmedendo digerēdo ⁊ dormiēdo pulsu ⁊ anhelitu pter cessationē febris doloris ⁊ maloꝝ accidētiū ⁊ elōgationē saniei a mēbris pncipalib'. Quartu3 ē facilis ⁊ velox exit' māe in pte sua. i. p partem sue declinationis: ita q̄ obedit plene ⁊ pfecte virtuti expulsiue. Similia fere signa salubria ⁊ mortalia his ↄria meminit hypocras scđo pnosticoꝝ de apatib' pectoraliū dicēs. Et q̄

febris in die rupture diuiserit eos euasuros ꝓnunciabis: tunc cibos appetunt: necꝫ sitiunt. Et modicum atqꝫ cōiunctuꝫ est qd̄ egerunt. Pus quod faciunt album est ⁊ lene ⁊ ꝑ totum equale: ⁊ sine labore ⁊ cuꝫ modica tussi. ⁊ hi in breui sanant᷑. Prope hos sunt qui ꝓxima signa signis eorū habebunt. Quos autē febris

Est aūt᷑ cuꝫ in occultis apatib' materia de mēbro ad mēbruꝫ mutat᷑. Et est cū hec quidē mutatio est bona ⁊ ē cū est mala. Bona aūt est cū de membro nobili ad ignobile mutat᷑ mēbꝝ sicut cuꝫ de apatibus cerebri mutat᷑ ad illud qd̄ est post aures: ⁊ de apatibus epatis ad iguina. Et mala est cū de mēbro ignobili ad mēbruꝫ eo nobili' mutat᷑: aut qd̄ min' possit tolerare illud qd̄ ei accidit: sicut cū apa lateris ad ptēꝫ cordis aut pulmonis mutatur. ¶ Mutatio p̄terea occultorū apatum ⁊ inclinatōes magnoꝝ apatuꝫ ad supiora aut iferiora significationē hn̄t. Nā si in motib' ipoꝝ ad inferiora declinauerint in hypocondrijs apparebūt extēsio ⁊ grauitas. Et si in motiōe sui ad supiora declinauerint demōstrabit illd̄ nobis dispositiōis anhelit' malicia ⁊ ei' coangustatio ⁊ ipius difficultas: ⁊ pectoris ꝯstrictio: ⁊ ardor ab inferiorib' i-

in apostematis ruptura ñ desinit ⁊ quasi furtiua post modū inuaserit ⁊ afficiunt᷑ siti: ⁊ fastidio cibi ⁊ egerunt molle: et pus quod iactant viret ⁊ liuet: ⁊ phlegmati est admixtuꝫ. his signis pertractatis perituros non dubitabis.

c Est autem. In hac parte tertia p̄mo agit d̄ mutatione materie apostematū de mēbro in mēbrum: ⁊ diuidit eam in bonam ⁊ malam et describit vtranqꝫ. Secundo dat signa mutationum dicte materie ad inferiora ⁊ mutationum eius ad superiora ibi [Mutatio preterea occultorum] Tertio declarat que mutationum ad superiora deterior est: ⁊ que minus mala ibi [Et illud quidem] Quarto dat signum salutis in oībus apostematibus interiorum: ⁊ remittit nos ad alia sup his ibi [Fluxus preterea]

¶ In p̄ma particula dicit p̄mo ꝙ quādoqꝫ ꝯtingit materiam occultorū apostematū transire de mēbro in membrū. Et hoc accidit vl᷑ ex furiositate materie ꝑ viā syntomatis: vl᷑ ex fortitudine nature seu membri expellētis ⁊ debilitate recipientis: vl᷑ ex applicatione repercussiuorū fortiuꝫ supra regionem p̄mi apostematis: vl᷑ attractiuoꝝ fortiū super membruꝫ ad quod transit. Secundo dicit ꝙ mutationū materie apostematū interioruꝫ de membro in mēbruꝫ quedā bona est qua melioraꝫ egri dispositio alia mala qua deterioraꝫ. Tertio dicit ꝙ bona mutatio est cum materia apostematis mutatur de membro nobili ad membruꝫ ignobile: vt cum materia apostematis cerebri fluit retro aures: apostema illic generans: vl᷑ materia apostematis epatis fluit ad aliquod iguinū ipm apostemans. Quarto dicit ꝙ mala mutatio est cuꝫ materia apostematis mutat᷑ de ignobiliori mēbro ad nobilius: vt cū materia pleuresis ad cor aut pulmonem transit ⁊ ipm apostemat: vl᷑ cum mutat᷑ ad membrum qd̄ minus tolerare sufficit apostema ⁊ accidentia ei': vt si materia apostematis splenis transmutet᷑ ad orificium stomachi ⁊ ipm apostemet. Graui' etenim apostema sustinet ꝓpter fortitudinem sui sensus.

¶ In scd̄a dicit p̄mo ꝙ mutationes apostematū interiorum de mēbro in mēbrum ⁊ declinatiōes suarū materierum ad supiora vl᷑ inferiora signa ꝓpria habent: q̄bus cognoscunt᷑. Et nō loquit᷑ hic de mutatiōibus m̄ae de latere in latus sicut cū pleuresis dextri lateris ꝯuertit᷑ ad eam q̄ fit in sinistro: nec de mutatiōibus materieꝝ de iterioribus' ad exteriora: q2 sunt manifeste nec indigēt signis declarātibus eas. Scd̄o dicit ꝙ si materia apostematis iterioris declinauerit in motibus eius ad inferiora sentient᷑ i hypocōdrijs seu locis sb̄ costis grauitas ⁊ extensio. Grauitas quidem ratione ponderis materie descendentis. Extensio vero propter stricturam nimiā viaruꝫ: quas materie mote suo impetu extendunt: maxime cum colligunt᷑ ad apostema. Et ista sunt intelligenda cū materie mouent᷑ de regione vitaliū vl᷑ aiatorum mē-

brorum ad regionem naturaliū: tunc enī transeunt vl᷑ ꝑ hypocondria vl᷑ ꝓpe. Sed si moueantur a cerebro ad fauces vl᷑ a gutture ad pectus non necessario sequitur tensio: aut grauitas in hypocōdrijs. Tertio dicit ꝙ si m̄ae apostematū interioruꝫ declinēt in suis motib' ad supiora cognoscit᷑ id sex signis. Primū est malicia dispōnis anhelit'. s. coangu-

cipiens ⁊ ad supiora tendens ⁊ grauitas in parte furcule ⁊ capitis dolor. Et est etiā cuꝫ signū appet in adiutorio ⁊ asseid. ¶ Et illud q̄dē qd̄ ad supiora declinat si cerebro fuerit ifixum erit malū ⁊ terrefaciens. Verūtamē si ad carnē laxā q̄ est post aures declinauerit euasiōis fiducia in ipo erit. ¶ Fluxus p̄terea sanguis ex naribus in talib' apatibus est signū bonum: ⁊ in oībus etiā interioꝝ apatibus. Tu autem ad hoc inquirēdum expecta in eo quod postea dicturi sumus vbi sermonem de apostematibus inuestigabimus et dispositionem cuiusqꝫ occultorum mēbrorum nominabimus.

¶ De signis solutiōis ꝯtinuitatis. Capitulum. XI.

Solutionē continuitatis si i mēbris acciderit apparētibus sensus declarabit

stratio ⁊ malicia ipi' ex multitudine m̄ae ꝑ pectoralia trāseūtꝫ Scd̄m est ꝯstrictio pectoris ita vt in clibano eius nō valeāt cor ⁊ pulmo sufficiēter dilatari propter oppressionē materierum ascendentiuꝫ. Tertium est ardor īcipiens ab inferioribus ꝑtibus: videlicꝫ a loco primi apostematis ⁊ supius tendens: tum ex caliditate materieꝝ: tū ex motu ipsarum qui ē cā caloris. Quartū est grauitas seu pōdus i directo furcule. Nam ꝑ hanc trāseunt vene ⁊ arterie delatrices humoruꝫ ab inferiorib' ad superiora. Cum igitur illac materie transeunt ⁊ morētur paululuꝫ ex strictura loci sensum ponderis ingerunt. Quintuꝫ est dolor capitis tam ex malis humorib' ꝙ ex fumis ⁊ vaporibus transcūtibus ad ipm ⁊ motus in eo. Sextū est signū aliquod apparēs circa adiutoriuꝫ brachij ⁊ asseid. i. arundines seu focilia eius. Et hoc sig[m] est punctio aliqua vl᷑ grauitas vl᷑ supcalefactio ꝓpter cōicationē in stipite venaꝝ transeuntiū ad brachia cū venis ascendentib' ad caput: vñ fit vt d̄ materijs sursum tēdentib' interdū aliquid ad brachia feratur

¶ In 3ª dicit p̄° ꝙ si m̄a apatis sursum lata cerebro infigat᷑: ita vt ipm apostemet erit malū signū ⁊ terrefaciens: q2 oē apa cerebri est mortale vl᷑ de morte suspectū ob cerebri dignitatē ⁊ febrē ꝯtinuā q̄ ipm comitatur. ¶ Attēde ꝙ frequēter i pleuresib' circa statū eaꝝ fumi aliqui ⁊ vapores corrupti cerebrū petētes efficiūt ꝑafrenesim: q̄ si paꝝ duret ⁊ virtus p̄stiterit non est multū verenda: sed cū m̄a pleuresis cerebro infigitur faciēs frenesim pessimum est ⁊ mortale. Scd̄o dicit ꝙ si m̄a apatum interioꝝ sursum ascendēs declinauerit ad carnē laxam gladulosaꝫ que est retro aures fiducia salutis ⁊ euasionis inde habenda erit. De tali declinatione materie loquitur hypocras scd̄o ꝓnosticorum dicens Quibus peripneumonicis post aurem ⁊ infra aurē apostema contingit ⁊ putredinē fecerit cum crepuerit fistulam parit ⁊ sic euadunt.

¶ In quarta dicit p̄mo ꝙ fluxus sanguinis nariū sponte supueniens est bonū signū in apatibus quorū m̄ae tendunt ad supiora ⁊ in oībus apostematib' interioꝝ membroꝝ: q2 crisis optima ⁊ ꝑfectissima ꝑ fluxum sanguis nariuꝫ fieri solet cū sil᷑ educat grossum ⁊ subtile materie peccātis modeste faciliter ⁊ sine angustia. In testimoniū huius dixit hypocras ꝓnosticorum p̄ma. Elegātius oībus signis signum sanguinis effusio est ex his que sunt in p̄notatis locis. Secundo dicit ꝙ sermo cōpletus de his expectand' est ⁊ differēdus vsqꝫ ad fen tertiā quarti que est de apatibus: ⁊ vsqꝫ ad tertiuꝫ canonis in quo agit᷑ de dispositionibus cuiusqꝫ mēbrorum interioꝝ tam apostemosis ꝙ alijs.

¶ De signis solutionis cōtinuitatis. Capitulum .XI.

f Solutionē ꝯtinuitat̄. In hoc ca. p̄° excusat se d̄ nō assignatiōe signoꝝ solutōis ꝯtinuitat᷑ extrinsece. Scd̄o dat signa solutōis itrinsece ibi [Qꝫ si mēbris] Tertio remittit nos ad libros ꝑticulares 3[m] ⁊ 4[m] de signis cuiusdā solutiōis ꝯtinui ibi [Et est cū] Quarto declarat q̄ solutionū ꝯtinui ⁊ apatū sīt deteriores ibi [Et tu q̄dē] Quinto [Et qm̄ pulsus]

a In p̄ma pte dicit ꝙ sensus. s. visus ⁊ tact' sat᷑ nobis manifestāt solutiōes ꝯtinuitatis exterioꝝ mēbroꝝ: quare non est op' aliq̄ de eis tradere signa q̄bus cognoscant᷑. (ꝯtinuat dicta dicens ibi

b In scđa assignat quinq̧ signa solutōis intrinsece. Primū est dolor pforatiu' vł pungitiu' vł corrosiuus marie si nō affuerit febris. Juxta illud ga.2°.tegni. Dolores vō ſm quē incūbūt locū aut ɔtinuitatis solutionē aut alteratiōes subitas ondunt. Soluitur igiẜ ɔtinuitas incisione ⁊ comestiōe ⁊ fractura ⁊ tēsione. Alteraẜ vō ſba caliditate ⁊ frigiditate: siccitate: hūiditate: hec ille. Cum igiẜ soluiẜ intra ɔtinuitas incisiōe: tūc sentiẜ dolor pungitiuus vt ī pleuresi. qū cōcstione seu corrosione: dolor corrosiu' vt in cācris īteriorībus: qū fractura ⁊ tēsiōe dolor pforatiu' vt in colicis ⁊ yliacꝭ in q̇bus mā grossa aut vētositas q̄ retinetur inter tunicas mēbri duri ⁊ grossi: sicut corp' ītestini colon incessanẜ ip̄z rūpit ⁊ ī ip̄m penetrat stimulādo ac si terebro pforareẜ: vt ait p̄n.c.20.sūme.2e.doctri.2e.hui' fen. Signāter dr̄ si nō cū eo .s.dolore affuerit febris: q2 ex febre sola vł alia mala cōplone diuersa sine q̧cunq̧ solutōe ɔtinui p̄t fieri dolor. Scđz est exit' humoris spissi cū sanguie descēdentis ad āplitudinē .i. aliquā āplā ɔcauitatē vnde effluit: vt si solutio fuerit in stomacho effūdit in cōcauitatē ei' sanguinē q̄ cū plegmatib' vomitu eijciẜ. Si in ītestinis cū fecib' p secessum exit: si in renib' aut vesica cū vrina effluit: si in pectore cū sputo expelliẜ. Et h̄ signū nō semꝑ sꝫ mł'totiēs comitaẜ solutionē in īteriorib'. Nā nā interdū nō inuenit viā q̄ sanguinē expellat q̄re int' putrefit putrefaciēs ꝑtem in q̄ detineẜ. Tertiū est egressio māe purulēte .s. q̄ est vt pus vł sanies si p' signa ap̄atum ⁊ coꝝ maturationē apparuerit. Quod signanẜ dicit: q2 nihil ꝓhibet saniē in venis aut alijs ɔcauitatib' ex corrupti humorib' fieri ⁊ foras effluere sine solutōe ɔtinui: sꝫ tandez vias excoriet acumine suo si diu fluxerit. Et notat h̄ p̄n. circa hoc signū q̧ sanies efflués post ap̄ata q̄nq̧ significat aꝑtionē ap̄atis cū maturatione: ⁊ q̄nq̧ sine maturatōe ꝓpter violentiā aliquā. Et q̄n apiẜ cū maturatiōe febris q̇escit seu cessat cū aꝑtione ⁊ sanies euacuaẜ a corꝑe: et grauitas q̄ p̄sentiebaẜ in loco ap̄atis cessabit ⁊ alleuiabiẜ eger. Quod si nō ita fuerit .i. si mā ap̄atis nō fuerit matura q̄n aperiẜ dolor fiet maior ⁊ augmētabiẜ malicia accidētiū. Quartū est dislocatio mēbri sicut ī ruptura ītestinali dislocāẜ intestina: ⁊ in struma dorsi dislocanẜ spōdiles vł exit' mēbri a suo loco seu situ sine dislocatiōe integ̃: sicut cū torqueẜ caput adiutorij in pixide spatule vel vertebrum in scia sine exitu totali a ꝓpria iūctura vł matrix in suo loco. Ex his enī significaẜ solutio aliq̄ ɔtinuitaẜ. Quintū signū sumiẜ ex hui' retentiōe qđ euacuari ɔsueuerat ex cānalib': ꝓpterea q̧ illud derelinq̇t vias solitas ⁊ ɔuertiẜ ad cānales alios vł ad amplitudinē quā effecit: seu cui viā dedit ɔtinuitaẜ solutio: vt si post dissinteriā vehementē subito cesset exit' sanguis ⁊ fecuꝫ sine alleuiatiōe infirmi ⁊ sine cā manifesta p̄sumiẜ intestinuꝫ aliqđ eē pforatū: ⁊ p ei' foramē humores ⁊ feces descēdere vł effundi in ɔcauitatē vētris.

c In tertia dicit p̄° q̧ aliq̄ est solutio ɔtinuitaẜ nō apparēs nec apta cognosci p .5. signa vl̄ia nunc dicta: ⁊ iō necessari' ē ſmo ꝑticularꝭ ſm qđq̧ mēbrū sup declaratiōe signoꝝ eius. Scđo dicit q̧ talis solutio ɔtinuitatis est q̄ fit in mēbro nō h̄nte sensum nec humorē recipiēte q̄ ab eo effluat: nec apto recedere a ꝓprio loco nec adherēte alij mēbro cui' dislocatiōe remoueaẜ a ꝓprio loco sicut ossa serraliter ɔiuncta vł aliter ɔiunctiōe firmissima ⁊ immobili vł cartilagines aut ligamēta.

Quod si in membris[b] acciderit occultis dolor eam demōstrabit pforatiuus aut pungitiu' aut corrosiuus: ⁊ p̄cipue si nō cū eo affuerit febris. Et ip̄am multotiens cōitatur humoris spissi cū sanguine exit' ad amplitudinem descēdentis. Et purulēte materie egressio si post significatiōez ap̄atum fuerit: ⁊ coꝝ maturationē. Que aūt ē p' ap̄ata ē cū significat ap̄atis aꝑtōez cū maturatōe ⁊ ē cū n̄. Si vō cū maturatōe fuerit febris cū aꝑtōe q̇escet: ⁊ euacuabiẜ pus: ⁊ q̇escet grauitas ⁊ alleuiabiẜ. Quod si nō ita fuerit dolor fiet maior ⁊ augmētabiẜ. Est etiā cū cōtinuitatis solutio ex mēbri dislocatiōe a suis locis ⁊ ex recessione mēbri a suo loco etsi nō dislóceẜ sicut ruptura dignosciẜ. Et est cū ipsa cognosciẜ retētione ei' qđ euacuari ɔsueuerat ex cānalibus: q̄m fortasse ad cānales: aut ad amplitudinē quā ɔtinuitatis solutio facit descēdet: ⁊ nō ſm naturalē separaẜ viaꝫ: quēadmodū illi ɔtingit cui ītestina rūpuntur cū egestio foras exire ei ꝓhibeẜ.

Et est[c] cū ɔtinuitatis solutio nō apparet: nec p signa cognosciẜ vniuersalia q̄ noīata sunt: vn̄ in ei' declaratione dictiōes ꝑticulares sꝭ necessarie q̄ sunt ſm vnūquodq̧ mēbruꝫ. Et hoc quidē vt mēbrū sensuꝫ nō habuerit nec humorē suscepit q̄ ab eo effluat: nec a suo loco moueri poterit: ⁊ alij mēbro nō adheserit cui' dislocatō ne moueaẜ. Et tu quidē[d] scire debes q̧ ap̄ata ⁊ ɔtinuitatis solutio q̄ deteriora h̄nt accidētia sꝭ q̄ in mēbris existunt neruosis q̄ sunt fortis sensus: q̄m est cū sunt ꝑniciosa: sꝫ syncopis ⁊ spasm' ea semꝑ comitanẜ. Syncopis quidē ꝓpter doloris fortitudinē Et spasm' ꝓpter mēbri neruositatez. Deinde illa q̄ sunt sup iūcturas: q̄m tarde meliorationē recipiūt ꝓpẜ vehementē iuncture motuꝫ: ⁊ ꝓpterea q̧ amplitudo q̄ est apđ iuncturaꝫ est apta vt materia ad ip̄am descendat Et q̄m[e] pulsus ⁊ vrina exn̄t ex significationibus dispōnum corꝑis vl̄ibus: de eis igitur loquemur.

d In 4a dicit p̄° q̧ ap̄ata ⁊ solutiones cōtinuitatis q̇bus assunt accidētia peiora sunt q̄ fiūt in membris neruosis fortis ⁊ p̄mi sensus: vt i ner[…] uis muscul[…] chordis. [...] iterdū ꝑniti[…] sciūt siue mortales. marie q̄ fiūt in muscu[…] lis timporꝝ ꝓpter fortitudinē sui sensus[…] ꝓ̄rimitatē to[…] ruꝫ cū cerebro ⁊ magnitudinē coꝝ ⁊ multitudinē suaꝝ originum a diuersis cerebri ꝑtib'. Et h[…] semꝑ cōcomitanẜ syncopis ⁊ spasm'. Syncopis q̇dem ꝓpter supfluā resolutionem sanguinis ⁊ sp̄ū um ex fortitudine doloris. Spasm' vō ꝓpter membri neruositatem q̄ vehementer opp̄ssa solutōne dolorosa vł ap̄ate screꝑhit[…]

Summa p̄ma doctrine tertie fen scđe p̄mi est de pulsibus: cuius sunt 19. capitula.

Sermo vniuersalis de pulsu. C.I.

Pulsus[a] est motus receptaculoꝝ sp̄ūs ex diastole et sistole cōpositꝰ ad regendū spiritum per aerem attractum. Consideratio autē q̄ attenditur in pulsu aut est vniuersa-

vsus suā originē. Scđo dicit q̧ solutiōes ɔtinuitatis ⁊ ap̄ata deteriorū accidentiū post p̄dictas sunt he q̄ facte sꝭ sup iuncturas. Primo q2 ꝓpter assiduationē mot' iuncturaꝝ cōmoueẜ in eis dolor ⁊ melioratio seu curatio sua retardaẜ. Scđo q2 iuncture sunt disposite recipe mās supfluas ꝓpter amplitudinē suaꝝ ɔcauitatum q̇bus necessario indiguerūt ad libere explicandū suos mot'. ¶ Attēde q̧ hypo. solutiōes ɔtinuitatis deteriores cōmemorauit 6°. amph. dicens. Vesicaꝫ incisam aut cerebrū aut cor aut diafragma aut renes aut intestinoꝝ aliqđ graciliū aut ventrem aut epar mortale est. Sed ibi loquiẜ de solutiōe ɔtinui in mēbris organicis ⁊ interiorib'. Hic vō videẜ loqui p̄n. de solutōe in simplicibus aut extrinsecis vł ꝓpe superficiem corporis positis.

e In 5a dicit q̧ p' p̄dicta loqueẜ de pulsib' ⁊ vrinis .s. in duab' sūmis sequētib': q2 sunt ex signis vl̄ibus q̇bus cognoscunẜ dispōnes corꝑis: videlicet: sanitas: neutralitas: ⁊ egritudo: de quibus quidem signis est doctrina presens.

¶ Sūma p̄a doctrine 3e fen 2e p̄mi est đ pulsib': cui' sꝭ.19.capla.

¶ Sermo vniuersalis de pulsu. Capitulum.I.

p Ulsus est motus. In hoc.c.p̄° describiẜ pulsus ⁊ diuidiẜ ɔsideratio ip̄i': ⁊ eligiẜ illa q̄ ꝓposito attinet. Scđo agiẜ de ꝑtib' ip̄' ibi [Dicem' igẜ] Tertio đ cā q̄re in brachio tāgiẜ. et de situ man' ɔuenienti hora tact' ⁊ de hora q̄ tāgi dꝫ: ⁊ q̧ tactor dꝫ eē exꝑtus in pulsu tēꝑati nobilis vt ad hūc referat alioꝝ excessus ibi [Causa vō ob quā] Quarto de decē g̃nib' pulsuū ibi [Ampli' dicem']

a In p̄ma dicit p̄° p̄n. describēdo pulsum q̧ pulsus est mot' receptaculoꝝ sp̄ūs .s. cordis ⁊ arteriaꝝ ī q̇b' sp̄ūs vitales ɔp̄hēdūẜ ex diastole .i. dilatatōe

lis aut particularis sm̄ vnamquāqꝫ egritudinem. Et nos quidem hic de vniuersalib⁹ regulis scīe pulsus loquimur: ⁊ ꝑticulares ad loquendum de egritudinib⁹ ꝑticularibus in posterioribus reseruabim⁹. Dicem⁹ igit^b ꝙ quisqꝫ etiā pulsus est cōpositus ex duob⁹ motib⁹ ⁊ duabus quietibus. Ois nanqꝫ pulsus ex diastole ⁊ sistole est cōpositus. Post hoc vero necesse est vt inter duos ↄtrarios motus quies interueniat. Impossibile ē nāqꝫ vt motus vn⁹ aliꝫ motui ↄtinuet postq̄ spacio eoꝝ applicat terminus ⁊ extremitas in effectu. Hoc tn̄ in scīa naturali declarabit. Postq̄ igit hoc ita est impossibile est quin in vnoquoqꝫ pulsu anteq̄ alius ↄsequat quattuor interueniāt ꝑtes.s.motus duo ⁊ quietes due.s.motus eleuatiōis ⁊ quies int ip̄am ⁊ dep̄ssionez ⁊ motus dep̄ssionis ⁊ q̄es inter ip̄am ⁊ eleuationem. ¶ Dep̄ssionis vero motus apud plurimos medicoꝝ nullo modo sentitur. Sed apđ alios est cū aut in forti pulsu sua fortitudine sentit: aut in pulsu magno ꝓpter eleuationē sui: aut in duro ꝓpter multā sui refrenatōez aut in tardo ꝓpter lōginquitatē tp̄is sui mot⁹. ¶ Ga. quoqꝫ dixit. lōgo tp̄e nō fui sollicitus ex dep̄ssiōe. Postea vero nō quieui tāgendo donec ex ea aliquid percepi: ⁊ postea illud compleui. Nā postea porte pulsus mihi apte fuerunt. Qui vero ita studuerit vt ego ꝑcipiet illđ qđ ego cōsecutus fui. ¶ Et licet ita sit vt dicit. In plurimis tamen dispositionuz depressio non est sensu percepta. Causa^c vero ob quam statutum fuit tangere venas brachiꝫ est facilitas prebendi ipsum: ⁊ ꝙ homo non est sollici-

cordis aut arterie ⁊ sistole.i.ↄstrictione eius cōpositus ad regendū.i.tēperandū ⁊ mūdificandū spm̄ ꝑ aerē attractū. In hac descriptiōe p̄mo tangit gen⁹: pulsus enī subest motui sicut spēs generi. Scđo tangit cā mālis nō ex qua: sꝫ in qua seu subiectū proprium qđ pulsui subest ⁊ ↄtinet spm̄. Tertio ꝑtes ip̄ius velut integrales.s.diastole ⁊ sistole: Quarto finis pulsus seu cā finalis. Dilatant enī cor ⁊ arterie vt aerē attrahāt qui suo frigore tēperet calorem cordis ⁊ spūs Et ↄstringunt vt aerem exp̄mant cū vaporibus ⁊ fumis iam calefactū ⁊ inutilē fctm̄ ad p̄standū refrigerium. ¶ Attēde p̄° ꝙ philaret⁹ libello de pulsibus fere sil'r ō scripsit pulsuz dicēs. Pulsus est motio cordis arteriaruz q̄ sm̄ diastolē ⁊ sistolē fit ad infrigidationē innati caloris ⁊ egestionē fumosaꝝ sup̱fluitatuz. ¶ Attēde scđo ꝙ noticia pulsuuz valde est necessaria medico: qꝛ nil plus detegit ei dispōnes cordis qđ est fons vite. Et sine ip̄ius noticia neqꝫ alicuius cōplexionez satis nouit: nec scit ordinare regimen ꝓpitiū sanitati seruāde: neqꝫ morbos corpis noscit: nec eorum curā: nec de eis sufficit secure ꝓnosticare. Nā teste egidio libello ei⁹ de pulsib⁹. In pulsu resonāt tenor ⁊ cōcordia vite. Sinzugie vitalis amor: modulamia cordis. Intima tēperies animi secreta volūtas. Augma paroxism⁹ status ⁊ ꝑiodic⁹ error. Morboruz cretici motus: q̄d fata minant. Quid possit lachesis: ⁊ q̄d parat exicialis Antropos: ense necis dum fila sororia rumpit. Urine fraudes aperit discretio pulsus. Certificatqꝫ fidē pulsus cōfirmat ⁊ vnit Judiciū: genus in spēꝫ censura reducit. ¶ Attēde 3° ꝙ ex tactu vnius soli⁹ arterie medic⁹ sufficiēter de singulis iudicat: qꝛ sil'r ⁊ sil'r oēs pulsant: lꝫ sit quarūdam pulsus manifestior: quarūdā occultior ꝓpter vnā plus altera īmergi carni vel ad interiora tendere. Juxta illud gal. lib. de introducēdis in pulsu. Igitur oēs quidē arterie codē mō pulsant ⁊ alternatiꝫ sibi ⁊ cordi: vt ex vna eaꝝ possit ex oībus ↄsyllogisari: non tn̄ sentire dictum motū sil'r oīum possibile est. Sed eas quidē q̄ in nō carnosis sunt ꝑtibus manifestius eas autē que in carnosis obtusius. ¶ Attēde 4° ꝙ pulsus ↄuenit cū saltu: qꝛ vtrobiqꝫ est eleuatio ꝑticule: sꝫ differunt: qꝛ salt⁹ fit a vētositate: ⁊ in oī ꝑticula dilatari potēte: pulsus vero fit a vitali v̄tute ⁊ solū in corde ⁊ arterijs. Juxta illud philareti. Quid differt salt⁹ a pulsu. Qm̄ saltus quidē ꝓpter incidentē spiritū fit ⁊ in oī corpe. pulsus vero in oꝑatione spūalis v̄tutis. Scđo dicit ꝙ duplex ↄsideratio in pulsu attēdit. Una est v'lis vt ꝙ pulsus magn⁹ velox ⁊ frequens significat gn̄al'r calliditatē adauctā. Alia ꝑticularis sm̄ vnāquanqꝫ egritudinē vt de pulsu pleuresis ꝙ est serrin⁹: de pulsu ꝑipneumonie ꝙ ē vndosus Juxta istā pulsuū distinctionē gal. lib. de introducēdis in pulsu p̄mittit ↄsideratōes pulsus gn̄ales: deinde subdit spāles penes spēs egritudinū. Tertio dicit ꝙ in hac summa tradet gn̄ales regulas scīe pulsuū reseruās ꝑticulares vsqꝫ ad 3^m ⁊ 4^m libros in q̄bus aget de signis cuiusqꝫ spālis egritudinis inter q̄ est pulsus.
b Dicemus igit. In hac ꝑte scđa p̄mo describit cōpositio pulsus. Scđo tāgit duplex opinio sup̱ motu sistolis an sit sensibilis ibi [Dep̄ssionis vero] Tertio opinio gal. sup̱ hoc ibi [Gal. quoqꝫ] Quarto principis ibi [Et licet ita]
¶ In p̄ma ꝑticula dicit p̄° ꝙ q̄libꝫ pulsuū ↄstat ex duplici motu ⁊ duplici q̄te: qꝛ q̄lꝫ pulsus ↄstat ex duob⁹ ↄtrijs motib⁹ vt diastole ⁊ sistole. Et inter quoscūqꝫ mot⁹ ↄtrios necessario q̄es interuenit: nec ē possibile ꝙ vn⁹ motuū alteri ↄtinuet sibi ↄtrio postq̄ cert⁹ termin⁹ ⁊ extremitas in effectu applicat spacio eoꝝ.i.postq̄ q̄lꝫ eoꝝ ī spacio quo mouet hꝫ ꝓprium terminū ad quem tendit quo ꝑuento requiescit: qꝛ postq̄ mobile attigit terminū ad quē tendit cessat finis mot⁹: ꝙ ibi q̄escit cuz nil moueat aut agat ꝑter aliquē finez: sicut declarat ī scīa nāli.s.8. phisicoꝝ arist. Aut enī ibi. Nā aūt qđ fertur sꝫ rectū ⁊ finitū nō ferat ↄtinue manifestū est sic. reflectitur enī. Reflexibile aūt sm̄ rectū sm̄ ↄtrios mouet mot⁹. Cōtrarius enī sm̄ locuz est q̄ ē sursuz ei q̄ est deorsuz: ⁊ ei q̄ ē ante ei q̄ est retro: ⁊ q̄ est ad sinistruz ei q̄ ē ad dextrū: loci enī ↄtrietates he sunt. Quis aūt est vn⁹ ⁊ ↄtinu⁹ mot⁹ ꝑus diffinituz qꝛ q̄ est vni⁹ mobilis ⁊ in vno tp̄e: ⁊ in indifferēti sm̄ spēm.s. terminū ad quē: hꝫ arist. Scđo ↄcludens id qđ intēdit dicit hꝫ p̄n. ꝙ postq̄ ita ē ꝙ int q̄scūqꝫ ↄtrios mot⁹ ē necessario q̄es media: necessario .4. inueniūt ꝑtes in q̄libꝫ pulsu p̄usq̄ ali⁹ sup̱ueniat.s.dilatatio ⁊ q̄es p⁹ eā ⁊ ↄstrictio ⁊ q̄es p⁹ ip̄am. ¶ Sꝫ istabit aliq̄s. nam absurdū videt cū oīs pulsus sit mot⁹ vt ex ei⁹ diffinitōe apparet ꝙ q̄es sit ꝑs ei⁹ cū motui sit opposita. Dic ꝙ nō ē ꝓp̄e ꝑs: sꝫ qꝛ necessario incidit inter duas motiōes: ⁊ ↄsideratio ip̄i⁹ est necessaria sic motus cōnumerat veluti ꝑs ei⁹ extēso noīe pulsus ad q̄etes sil'r ⁊ motiōes
¶ In 2ª dic ꝑ'rimos medicoꝝ opinatos fuisse ꝙ dep̄ssio dicta sistole nō sentit a tāgēte pulsuz. Nec ad id vi' decesse rō: qꝛ ꝑ sistolē arteria recedit ⁊ elōgat a manu tāgētis: sꝫ tact⁹ nō fit nisi tāgibili iuncto tāgēti. Aliꝫ opinant sistolē sentiri posse maxie in pulsu forti v'l in magno v'l in duro v'l in tardo. In forti q̄dē: qꝛ sic sua fortitudine fortit ꝑcutit digitos: sic fortit decidit arteria. mot⁹ aūt fortis est aptior sentiri motu debili. In magno vero qꝛ sicut ei⁹ dilatatio magna ē: sic ei⁹ ↄstrictio: sꝫ magnum ꝑuo facili⁹ sentit. In duro q̄dē ꝓpter multā sui refrenationē.i.qꝛ firmi⁹ ⁊ stabili⁹ rn̄det arteria digit p̄mentib⁹ q̄ in pulsu molli. In tardo vero ꝓpter lōginq̄tatē tp̄is sui mot⁹. Un̄ dat medico iducie sufficiētes ad ↄsiderandum circa sistolē: ⁊ suauit cū digitis sequendo motum dep̄ssionis.
¶ In 3ª dicit gal. dixisse ꝙ diu nō adhibuit diligētiā v'l sollicitudinē vt sentiret motū sistol': deīde nō cessauit attēdē tāgēdo donec aliq̄d ex eo ꝑcepit: p⁹ ea ↄpleuit.i.ↄplete acq̄siuit noticiā sistoles: ⁊ ab illa hora porte pulsus sibi fuerūt apte.i.reſata. fuit ei via ad recte ⁊ vere iudicandū ꝑ mot⁹ pulsus ō dispōib⁹ corpis tā sanis q̄ egris: ⁊ ō salute v'l morte egroꝝ ⁊ q̄ studuerit ēca hꝫ diligēt ⁊ attēte sic fec ꝑcipiet illō qđ ip̄e ꝑcepit ō motibilis vt recte iudicꝫ ō pulsib⁹ alioꝝ ibi [Et oꝫ]
¶ In 4ª dic ꝙ lꝫ mot⁹ sistoles nūqꝫ ꝑcipiat vt. g. asserit: i(n) plurimis tn̄ dispōnū corpis v'l pulsus n̄ ꝑcipit: qꝛ dū medic⁹ ad sentiēduz sistolē ꝓseq̄t suis digit arteriā descēdētē vix scit ita moderari p̄ssionem suā vt discernat an suo impulsu v'l arterie ꝓp̄o motu tanta dep̄ssio fiat
c Causa vero. In hac ꝑte 3ª p̄° tāgit cās cur pl⁹ in brachio q̄ in alijs mēbris tāgit pulsus. Scđo q̄lis dꝫ eē sit⁹ brachiꝫ dū tāgit pulsus eius ibi [Et oꝫ q̄dē] Ter° q̄lis dꝫ eē dispō illi⁹ cui⁹ pulsus tāgit ibi [Oꝫ ꝓpterea] Quarto necessitas expiētie p̄habite a medico ī tactu pulsus tēꝑati no-
¶ In p̄ª ꝑticula dat .4. cās cur pl⁹ ī brachio tāgit pulsus. Pri^a ē facilitas exhibitionis brachiꝫ nā cū sit pars musculosa leuis ad motū ordinata leui⁹ alijs tāgēti porrigit. Scđa est ꝙ ille v'l illa cui⁹ pulsus in brachio tāgit nō est sollicit⁹: v'l sollicita in discooptione sui brachiꝫ: qꝛ neqꝫ verecundat detegere brachium: neqꝫ labor ei est: nec timor frigoris vt in detegendo truncum corporis. Tertia est rectitudo situs ip̄ius. scilicet brachiꝫ ⁊ arterie eius venientis ad ipsum quasi recta via a corde sine notabili fluxuositate

ꝑpter rectitudinem cordis.i.ꝑpter cor esse situz in directo brachij qua si sub eadez corpis altitudine. Quarta est cã eius ꝙ est iuxta ipm.i.q̃ brachiũ est cordi ꝓpinquũ: quare recipit vberius influxũ ipius: ⁊ maxime brachiũ sinistrũ: qḋ ꝓximiꝰ est dextro arterie adorti ⁊ sinistre cordis auri vñ cetere ꝓcedunt arterie. Iuxta illud egidij. Pulsus in arterijs discerni debet hone stis. Expositis lõgis rectis cordiꝗ ꝓpinquis. Unde sinistra manꝰ cũ sit cõtinua cordi. Iudicio pulsus cognatior esse ꝓbatur. ¶ Attẽde ꝙ gal.li. de introducẽdis in pulsu vl̃r has cãs addit ꝙ arterie brachij sunt manifestiores ⁊ minꝰ in carnate: scribit enĩ illic Sed neꝗ paratius neꝗ honestius: neꝗ vniformius: neꝗ necessitati vtilius aliã quãcunꝗ tãges eas ꝗ in manuũ vlnis sũt derelinquẽs arterias. he enĩ manifeste maxime existũt: ⁊ ꝓpter ĩcarnositatẽ regionis: ⁊ q̃ nil ꝑpter eas denudari corpis necessariũ est sicut ꝑpter alias multas: ⁊ q̃ ꝟm rectũ ordinẽ sunt: nõ ꝑuuz aũt hoc est ad certitudinem dignotiõis.

tus vt ipsum discooperiat ⁊ rectitudo situs ipius propter rectitudinem cordis: ⁊ eius quod est iuxta ipsum. ¶ Et oz q̇dẽ vt sit tactꝰ manu sup latꝰ existẽte: qm̃ si manus sup volã plane extẽdat̃ in latitudĩe augmentũ ꝓbet ⁊ ex eleuatõe diminutionẽ facit: ⁊ ẽt diminuit ex lõgitudine ⁊ ꝓp̃e in macilentis. Et resupinata augmẽtat in eleuatiõe ⁊ longitudine ⁊ diminuit ex latitudine. ¶ Oportet ꝓterea vt tactus fiat in hora ꝗ illẽ cuiꝰ est pulsus sit ab ira remotꝰ ⁊ gaudio ⁊ exercitõ ⁊ oĩbus passionibꝰ ⁊ saturitate ꝗ grauedinẽ facit ⁊ fame ⁊ dispõne relinquẽdi ꝯsuetudines ⁊ renouãdi vsus ¶ Et oz ẽtiã vt sit de pulsu experimẽ-

¶ In scḋa dicit ꝙ cũ medicꝰ tãgit arteriã brachij tactus eiꝰ fieri dz manu seu brachio eius ꝗ tangit̃ sup latus exñte ⁊ nõ ꝓna ita vt dorsum manꝰ sit supius ⁊ vola inferiꝰ: neꝗ supina ita vt vola sit supius ⁊ dorsum inferiꝰ: vt in petẽtibus elemosynã: sz ꝑs brachij ⁊ manꝰ pollici rñdens colloceẗ sursum: ⁊ ꝑs rñdens minimo deorsum: q̃ si manꝰ sup volã eius.i.ꝑtem interiorẽ plane extendat̃ ita vt supina fiat cã istius situs apꝑebit pulsus latior ꝙ̃ sit apḋ rectũ tactũ ⁊ minus altus ⁊ minꝰ lõgus. Latior quidẽ ꝑpterea ꝙ arteria sub tangẽtibꝰ digitis sua grauitate se porrigit in latũ ⁊ grauitate ꝯtenti in ea. Minus altus aũt q̃ sanguis arterialis in hoc situ elõgat̃ a supioribus arterie ꝑtibus ꝗ tactui occurrunt recidẽs inferius sua grauitate. Minus lõgus ṽo: q̃ sua latitudine supplet necessitatẽ longitudinis ⁊ proprie in macillẽtis ⁊ siccis corpibus in q̇bus raro fit sil̃r pulsus latus ⁊ lõgus ꝓpter inobedientiã instr̃i. Sed si manus vna cũ brachio se ꝓnam porrigat quã hic improprie ꝓnceps noĩauit resupinatam altitudo pulsus ⁊ longitudo eius augmẽtabunt̃: q̃ sanguis arteriã replens sua grauitate moucbit̃ versus partes arterie que digitis occurrunt fortiter sublevans eas ⁊ in longũ se diffundẽs cũ adiutorio caloris dilatantis sanguinem. sed diminuet̃ latitudo: q̃ ꝑtes arterie ꝗ digitis occurrunt fortiter impulse ad rotũditatẽ vehemẽter declinant: quare sentiunt̃ quasi punctualiter vl̃ linealiter sub digitis moueri.

¶ In tertia dicit ꝙ si ꝑ pulsũ debeat certe cognosci dispositõ corpis.s. sanitas: egritudo vl̃ neutralitas: oz vt tactus eius fiat illa hora ꝗ corpus est elongatum seu remotũ ab oĩbus extrinsecis causis q̇bus solet ĩmutari pulsus vt ab ira gaudio tristicia terrore ⁊ ceteris aĩe passionibus ⁊ saturitate aggrauante corpus ⁊ fame ⁊ dimissione ꝯsuetudinis ⁊ renouatiõe vsuuz vt si cui fuerit vsus sepe in puericia stuphari vl̃ balneari: ⁊ hoc reliquerit in iuuẽtute post renouauerit ⁊ ad id redierit in senectute. Talibus eteni ac sil̃ibus causis variant̃ iudicia pulsuũ. Iuxta illud egidij. Forma crasis sexus etas grauidatio somnus. Et locus ⁊ tꝑs labor esca repletio potus. Causa genus morbi coitus turbatio mẽtis. Corpeiꝗ sitꝰ variãt idiomata pulsus.

¶ In quarta dicit ꝙ ad hoc vt medicꝰ vere iudicet de pulsibꝰ tam nãlibus ꝙ̃ innãlibus dz esse preexꝑtus ĩ pulsu tẽperati nobilis ⁊ habere formã eius fortiter mẽti imꝑssam: vt ꝑ relationem ad ipm iudicet de alijs ꝙ̃tuz elongati sunt a nãli. Et ad hoc ꝓpositũ dicit rasis.10. almansoris.c. de pulsibus. Oportet vt ꝗ in pulsus sciẽtia instructꝰ eẽ desiderat: ⁊ eiꝰ vult significatões cognoscere sepe duz aliq̇s sanꝰ est arteriã tãgat ⁊ firmiter ⁊ cũ summo studio inspiciat ideo.s. vt ipius forma aĩo firmiter imprimat̃: quatinus cũ necessariuz fuerit inter eos cõparationẽ sciat inuenire. Sz quare dicit hic ꝓnceps Oportet vt sit experimentuz de pulsu tẽperati nobilis. Nunq̇d pulsus viri tẽperati ignobilis ẽ velut exemplar ⁊ policleti regula cõparatione ad alios pulsus sicut pulsus tẽperati nobilis. Dic ꝙ olim nobiles sicut ꝓcellebant alios genere ⁊ dignitate sic vita ⁊ moribus: ideo pulsus eorum plus tunc accedebant ad optimum pulsum ⁊ temperatissimum. Sed nunc proh dolor eorum plurimi crapula venere vigilijs fracti: neꝗ vires habent: neꝗ sanitatem

tum tẽperati nobilis: ita vt aliꝰ ei cõparet̃. Ampliꝰ dicemusᵒ ꝙ genera ex q̇bꝰ medici pulsus dispõnẽ cognoscũt ꝟm ꝙ ipi referũt sunt decẽ ꝙ̃uis eis fuerit necessariũ vt posuissent ea nouẽ. Genꝰ quidẽ qḋ ẽ sumptũ ex ꝙ̃titate diastolis. Et genus qḋ est sumptum ex q̃litate ꝑcussionis vene in digitos. Et genꝰ qḋ est sumptuz ex tꝑe cuiusꝗ motiõis. Et genꝰ qḋ est sumptum ex eẽntia instr̃i. Et genꝰ qḋ ẽ sũptum ex eiꝰ euacuatõe aut ĩpletione Et genꝰ qḋ ẽ sumptũ ex caliditate tactus ipiꝰ aut frigiditate. Et genꝰ qḋ ẽ sũptũ ex tꝑe q̇etis. Et genꝰ qḋ ẽ sũptũ ex pulsus eq̃litate aut diuersitate. Et genꝰ qḋ ẽ sumptũ ex eiꝰ ordinatõe in

neꝗ temper... em: neꝗ pulsus optimos. ¶ Attende ... mo ꝙ in tactu pulsus plur... alie circunst... tie sunt obseruande. Prima est vt medicus cuz sua sinistra manu leuet ⁊ sustentet sinistrã manum infirmi. Iuxta illud egidij. Leua manus medici leuam leuet et regat egri. Sustentãtis opez pars imbecilla requirit. Que si ... regeret medico concussa tremore. Falleret artificem fieretꝗ ... imius error. Secunda est ꝙ medicus caueat ne patiens fortiter stringat digitos in pugnum claudendo manum: vel nimis eos extendat in apertione manus. Iuxta illud eiusdem. Sed caue ne digitos in pugnum cõprimat eger. Aut nimis extendat lateris ne mole lacertus. Compressus fuerit moderati seemans ordo. Assit vt ambiguum tollat moderatio pulsum. Tertia est ꝙ medicus tangat pulsum cuz sua dextra manu: ⁊ si arteria quã tangit eminens fuerit sicut in macris applicet ei suauiter digitos: si vero fuerit cooperta carne vel adipe seu in ea sepulta applicet ei digitos fortiter eam premendo. Iuxta illud eiusdem. Dextra manus quoniam sensus indagine pollet. Et sibi viuidior dat̃ experientia tactus. Applicet arterie digitos. manifesta notetur. Appositis leuiter digitis abscõdita pressis. Quarta est ꝙ medicus perseueret in cõtinue tangendo pulsum vsꝗ ad centesimaz ꝑcussionẽ. Iuxta illud eiusdẽ. Nec prius absistat donec centesima fiat Motio: ꝗ numerꝰ nature seruit: ⁊ huius iudicio numeri claret sñia veri. Quinta est ꝙ medicꝰ nõ cõfidat in tactu pulsus brachij dextri egri. Iuxta illud eiusdẽ. Dextera ꝑs q̃ feruidior q̃ plenius illã Uiuificus vapor irradiat: cordisꝗ lucernã Uberiꝰ recipit: vbi puri sanguinis auctor Regnat e parte neri blãdus ꝑsuasor amoris. Incẽtina mali ꝗ feruet fellea cistis Equocat pulsũ tãto ꝯfusa calor̃. Implicat errores examẽ adulterat artis.

d Amplius. In hac ꝑte 4ª. que est de gñibus pulsuũ. Primo enũerat.10. gñia pulsuũ. Scḋo diuidit vnũq̇dꝗ eorum in ꝓꝑas spẽs ⁊ describit eas ibi [Genus vero ꝙ̃titatis]

¶ In ꝑma ꝑticl̃a dicit ꝑᵒ ꝙ.10. sũt gñia pulsuũ ꝟz medicos ꝑ q̇ ipi cognoscũt dispõnes hũani corpis.s. sanitatẽ: egritudinem: ⁊ neutralitatẽ: ⁊ cõplões ⁊ mores hoim sequẽtes nãm. Scḋo dicit ꝙ necessariũ est medic(i)s vt ponãt gñia pulsuũ tm̃.9. ꝟz modũ ex q̇sitiuitatis inq̇rẽdo de ꝑinis eoꝝ gñibus. Quia nonũ genus qḋ dictũ ẽ sumi penes ordinationẽ aut iordinationẽ in diuersitate eius pulsu ineq̃li velut eiꝰ spẽs cõꝑhẽdit̃: vt ait ꝑn. ĩfra. c. ꝑñti. Tertio dicit ꝙ primũ genꝰ pulsus sumit̃ ex ꝙ̃titate diastoles.i. ꝑtẽsione eiꝰ ꝟm plus ⁊ minꝰ in lõgitudine: latitudĩe: altitudĩe: ⁊ ꝓfunditate. Scḋm sumit̃ ex q̃litate ꝑcussionis arterie in digitos tãgentis s. ex fortitudĩe ꝑcussionis aut debilitate. Tertiũ sumit̃ ex tꝑe cuiusꝗ motiõis.s. ex tꝑis breuitate vl̃ lõgitudine vl̃ mediocritate ꝗ vena mouet̃. Quartũ sumit̃ ex eẽntia instr̃i.i. ex modo sbe arterie in mollicie ⁊ duricie ⁊ mediocritate inter eas. Quintum sumitur ex plenitudine vl̃ vacuitate vl̃ moderata ꝯtinẽtia arterie. Sextᵐ sumit̃ ex caliditate vl̃ frigiditate vl̃ tẽperie sensata i tactu arterie. Septimũ sumit̃ ex tꝑe quietis ꝟm ꝙ breue est longuz vl̃ mediũ horũ. Octauum sumit̃ ex eq̃litate pulsus.i. vniformita-

te sui motus tã in vna ꝑcussione vł sub vno digito ꝙ in diuersis ꝑcussionib⁹ vł lõ diuersis digitꝭ ⁊ ei⁹ ineq̃litate. Nonũ sumitꝛ ab ordine quẽ seruãt adiuicẽ ꝑcussiões aut q̇etes pulsus: ieq̃lis vł i ordinatõe. Decimũ sumitꝛ a põdẽ pulsus .s. a ꝓportõe tpis mot⁹ pulsus ad tps q̇etis ei⁹ qḋ diuersificatꝛ ẜm diuersitates etatum.

¶ Attẽde ꝙ gal. ꝑtractãs de gñib⁹ pulsuum lib. de introducẽdis in pulsu. ⁊ lib. de tactu pulsus silet ḋ gñe pulsus qḋ ab arterie plenitudie vel vacuitate sumitꝛ. et ḋ genere sumpto a calore vł frigore ipsius. et de sumpto ex põdere de septez alijs gñib⁹ ꝓsequẽs mõ nominatis: vñ videtur opinat⁹

diuersitate sui aut inordinatiõe. Et gen⁹ qḋ est sumptũ ex põdere. ¶ Genꝰ vo q̃titatis pulsus significat ex q̃titatibus suorũ trium diametroꝝ que sunt ipsius lõgitudo ⁊ latitudo ⁊ ei⁹ ꝓfunditas. Sunt ergo in eo nouẽ pulsus dispositiones simplices ⁊ cõposite. Et nouẽ quidẽ simplices sꝛ lõgus curt⁹ ⁊ mediocris ⁊ latus strictus ⁊ mediocris ⁊ ꝓfund⁹ aptus et mediocris. Lõgus aũt ille est cuius ꝑtes in lõgitudine plus sentiuntꝛ ꝙ naturalis absolute: q̇ est ꝓ certo eius q̇ cõplexionẽ hꝫ tẽperataꝫ: aut naturalis q̇ est eius q̇ huic est ꝓpinquus

fuisse ꝙ soluꝫ sint septẽ gñia pulsuum. Rasis vo. 10. almãsoris .c. de pulsib⁹ designare volens gña pulsuũ tetigit eadẽ q̃ tangit hic ꝑn. hoc excepto ꝙ nõ bñ expssit gen⁹ sumptũ ex tpe motõis. neqꜫ genus sumptũ ex tpe q̇etis: dicit enĩ inibi volẽs vt opinor inuenire vtrũqꜫ. Cũqꜫ spaciũ tpis qḋ inter duas attẽditꝛ motiões min⁹ solito inuenitꝛ velox appellatꝛ: ⁊ dicere debuit frequens appellatꝛ. Nã velox est ille cui⁹ tps motõis breue est. Itẽ nõ asseruit gen⁹ aliqḋ pulsus ab arterie caliditate vel frigiditate debere assumi: sꝫ recitatiue dixit. Et qꝛ corpis loc⁹ in q̊ est arteria qñqꜫ sensu ꝑcipitur calidior alijs locis: iõ quidã medici ꝓ snĩa tenuerũt ꝙ hec vna sit de spẽbus pulsus. Auerroys aũt. 4°. colliget. ca. 18. sic distinxit gña pulsus. Prima gña pulsuũ sꝛ septẽ. Vnũ ẽ qḋ sumitꝛ a q̃titate dilatatõis. Scḋm sumitꝛ a q̃titate tpis ipius mot⁹. Tertium a q̃titate vtutis mouẽtis. Quartũ a tpe quietis. Quintũ a ꝓportõe duoꝝ motuũ ⁊ duaꝝ q̇etũ. Sex^m a ꝑmutatõe. i. ineq̃litate pulsus ⁊ sua assiłatõe sue tẽperiei. i. sua eq̃litate. Septi^m ab ordinatõe mot⁹ ⁊ q̇etis ⁊ inordinatõe. Sꝫ tria sunt gña q̃ cõsueuerũt iũgere medici istis 7. Vnũ ẽ qḋ sumitꝛ a ꝯtento in arterijs Scḋm a q̃litate ipius arterie. Tertiũ a dispõne sbe arterie. Sed ista tria nõ sunt ꝓpria in pulsu inq̃tum ẽ pulsus: qꝛ pulsus inq̃tum pulsus ẽ nõ stat nisi ꝑ motũ ⁊ quietẽ. hec auerroys. In q̇b⁹ ꝯuenit satꝭ cũ ꝑncipe variato solũ ordine geneꝝ. Philaret⁹ vo lib. ipius ḋ pulsib⁹ assignat tot ⁊ eadẽ gña pulsuũ quot ⁊ q̃ assignãt ꝑn. ⁊ auerroys. sꝫ dissimili ordine. Egidius aũt totideꝫ assignat dicẽs tria ꝑma gña a forma mot⁹. s. pulsum magnũ: pulsuꝫ fortẽ ⁊ pulsuꝫ velocẽ cũ suis ꝯrijs: ⁊ alia tria assumi a sba arterie. s. pulsum mollẽ: pulsum plenũ: ⁊ pulsum calidum cũ suis ꝯrijs: ⁊ septimum sumi ex pauca mora q̇etis. s. frequẽtẽ pulsum: ⁊ octauũ ex cõparatõe depssionũ adiuicẽ ⁊ ad eleuatões. s. iciduũ: ⁊ deciduũ ⁊ nonũ ab eq̃litate vł ieq̃litate: ⁊ deci^m ab ordiatõe vł iordinatõe Et hãc sniam sic metrice expssit. Quinqꜫ modis ꝓbat artificis solertia pulsus. Ex quib⁹ elicitꝛ numerus geneꝝ duplicatus. Ex forma motus tria magnũ forte citatũ. Molle parit plenũ calidum sba membri. Ex q̇bus ⁊ ꝑmis spẽs senaria surgit. Spissum ꝯstituit mora quã discrimiat arsis. Qui pede dactilico pulsuꝫ declinat ab alto. Et qui deficiens surgit viresqꜫ resumit. Ex collatiua thesiũ rõne notantꝛ. Tanqꜫ ꝑcipu⁹ adiuncta nouissima ꝑmis. In quibus est motus discors vł ꝯsonus vn⁹ Ordo: vł aduersus numeri rõne notandus. ¶ Queret aliquis cũ genus sumptum ab ordinatiõe ⁊ inordinatõe sit spẽs pulsus inequalis: quare numerant ipm medici inter ꝑma genera pulsuũ. Dic ꝙ ꝓpter magnitudinem sui ambitus ⁊ multitulinẽ specierum multũ differentium sub eo cõtentarum: ⁊ qꝛ est alia ratio formalis inequalitatis ⁊ ordinis ⁊ defectus ordinis. ordinatus enim in rithmo consistit inequalis vero non.

¶ Genus vero q̃titatis. In hac particula secũda quarte partis huius capituli in qua diuiditꝛ vnũquodqꜫ genus pulsuum in ꝓprias species ⁊ describuntur species ille primo agitur de primo genere pulsus ⁊ spẽbus eius in textu ꝑsenti. Scḋo de scḋo ibi Generis autẽ qḋ ex qualitate Tertio de tertio ibi Generis quoqꜫ qḋ ex tpe Quarto de quarto ibi Generis vo quod ex essentia Quinto de quinto ibi Generis aũt qḋ sumptũ est Sexto de sexto ibi Et generis quidẽ qḋ ex suo tactu Septimo de septimo ibi Generis vo quod sumptuꝫ est Octauo ḋ octauo ibi Genus vero qḋ est sumptum Nono de nono ibi Genus autẽ quod ex ordinatõe Decimo de decimo ibi Genus vo qḋ ex pondere

⁊ est tẽperatus cui hoc est ꝓpriũ. Et tu quidẽ iam ꝑus sciuisti differẽtiaꝫ iter eos. Curtus vo est ei ꝯrius. Et inter eos est mediocris. Et tu quidẽ iudicabis ẜm hãc regulã in sex q̃ remãserũt. Cõpositaꝝ vo ex his simplicibus quedã sunt q̃ nomẽ hñt: ⁊ quedam sunt q̃ noĩe carent. Ille enĩ q̇ in lõgitudine ⁊ latitudine ⁊ altitudine est augmẽtat⁹ vocatꝛ magnus. Et q̇ i oibus est diminut⁹ vocatꝛ ꝑuus. Et q̇ est inter eos existit tẽperat⁹. Qui vo in latitudine ⁊ altitudine est augmẽtat⁹ vocatꝛ grossus. Et q̇ ex eis ẽ diminut⁹ dꝛ subtilis. Et q̇ ẽ intꝛ eos ẽ eq̃lis

In ꝑma parte tãgit ꝑmo quo significat primũ genus dispositiones corporis ⁊ quot sunt species eius. Secundo exequitur de speciebus eius simplicib⁹ ibi Et nouem quideꝫ Tertio de cõpositis ibi Compositarum vero ex simplicibus

In ꝑma parte dicit ꝑmo ꝙ ꝑmũ genus pulsus ex q̃titate diastolis assumptuꝫ significat dispositões corpis ex q̃titatib⁹ suaꝝ dimẽsionũ seu diametrorum. s. longitudinis: latitudinis: ⁊ ꝓfunditatis eius. Secundo dicit ꝙ nouem sunt dispositiones seu species simplices huius generis: ⁊ sunt alique composite: quarum numerũ nõ assignat: qꝛ alique ex eis sunt innoiate. Que vero nominate sunt inferius dicentur.

In secũda dicit ꝑmo ꝙ nouem species simplices primi generis pulsus sunt longus curtus mediocris latus strictus mediocris bassus altus mediocris. Secũdo dicit ꝙ pulsus longus est ille cuius ꝑtes plus sentiuntꝛ in lõgitudine. i. ꝑtes arterie q̃ digitis tãguntꝛ se lõgiores sub digitis oñdunt ꝙ in pulsu nãli absolute qualis ẽ in tẽperato: vel ꝙ in pulsu nãli illius q̇ tẽꝑamento ꝓximus existit: ⁊ est tẽperat⁹ cui hoc est ꝓpriũ. i. pulsus sani vt multũ est tẽperat⁹: cui ꝓpriũ est vt ad ipm velut ad regulã referãtꝛ pulsus lapsi: qꝛ tẽperamẽtũ absolutũ corpis aut pulsus vł nõ reꝑitꝛ vł solũ durat ꝑ instãs. Vł intellige ꝙ q̇sqꜫ pulsus ẽ tẽperatus illi cui ꝓpriũ a nã est habere talẽ pulsũ ⁊ cõparatõe ad ipm referuntꝛ excessus pulsuũ aduenıẽtiũ ei ꝑter nãm. Et iã dicta ẽ differẽtia inter tẽperatũ absolute ⁊ tẽperatũ qḋ ꝓximũ est ei: seu inter sanũ semꝑ ⁊ sanũ ⁊ multũ. Tertio dicit ꝙ pulsus curt⁹ seu breuis est ꝯrius longo. s. ille q̇ sub digitꝭ tãgẽtibus se breuiorẽ oñdit ꝙ pulsus eq̃lis. Et pulsus mediocris ẽ medi⁹ hoꝝ. Quarto dicit ꝙ ẜm hãc regulã iudicãdũ est de sex alijs simplicib⁹ spẽbus ꝑmi gñis pulsus ita vt dicatꝛ ille altus siue aꝑtus q̇ plus arteriã eleuat pulsu tẽperato. Et bassus vł imus vł ꝓfundus q̇ min⁹. Et medi⁹ q̃ medio mõ. Et ille lat⁹ q̃ se latiorẽ exhibet ꝙ tẽ

In tertia dicit ꝑ° ꝙ spẽrum ꝯperat⁹: ⁊ strict⁹ cꝯ. ⁊ medi⁹ medio mõ. cõpositaꝝ ꝑmi gñis pulsus quedã noiate sunt vt pulsus magn⁹ grossus. Alie nõ. vt pulsus cõposit⁹ ex stricto ⁊ alto: vł cõpositus ex lato et imo. Scḋo dicit ꝙ pulsus magn⁹ est ille cui⁹ oẽs dimẽsiones sꝛ augmẽtate ita ꝙ ꝯstat ex lõgo lato ⁊ alto. Et ꝑuus est q̇ diminut⁹ ẽ in oĩ dimẽsione. Et mediocris ẽ medi⁹ hoꝝ. Tertio dic ꝙ pulsus grossus ẽ augmẽtatus in latitudĩe ⁊ altitudĩe: ita ꝙ ꝯstat ex alto ⁊ lato. Et subtilis seu gracilis est in his diminut⁹: ⁊ tẽperat⁹ ẽ medius hoꝝ. Has easdẽ spẽs exceptis grosso ⁊ gracili pulsib⁹ meminit gał. lib. de introducẽdis i pulsu ca. 2. dicẽs. In hoc oꝫ memorantẽ te eẽ qualis erat q̇ ẜm nãm ẽ pulsus. Et si quidẽ latitudine maiori eo q̇ ẜm nãm est inuenitur latũ eum vocare. si vo longitudine longum: si vero ꝓfundo altum. Et ꝯrios eis minores. s. eo q̇ est ẜm nãm noiare ꝓportionabiłr strictũ ⁊ breuẽ ⁊ humilẽ. Eoꝝ aũt q̇ in oibus dimẽsionib⁹: siłr in id qḋ ꝑter nãm est vertũtꝛ q̇ quidẽ oino diminut⁹ est ꝑuus: q̇ vo oino auct⁹ est magn⁹ noiatꝛ: hec q̇dem sunt q̃ ẜm q̃titatẽ diastoles in pulsu sꝛ differẽtie: hec gał. Idẽ metrice memorat egidi⁹ dicẽs. Augmẽtata facit magnuꝫ dimensio trina. Paruũ si ꝑua: mediũ mediocris aucta. In longũ latũ magn⁹ ꝯsurgit ⁊ altuꝫ. Paruus in occultũ strictum cadit atqꜫ recisuꝫ. Qui medium sequitur merito mediocris habetꝛ. Longus ventriculos digitoꝝ. 4. exit. Subsistit mutilus mediusqꜫ fit oibus equus. In latuꝫ digitos latus tenet: eminet altus. Occurrit gracilis strictus: residetqꜫ profundus.

Generis aūt qđ ex q̄litate ꝑcussionis vene in digitos sumptū est tres sunt spēs. Fortis: ⁊ ipē ē q̄ apud diastolē tactui resistit. Et debilis q̄ est ei opposit'. Et equalis q̄ est inter eos. Generis q̄ꝫ qđ est tꝑe cuiusqꝫ motōnis sumptū est tres sunt spēs. Velox ⁊ ipē est q̄ motuꝫ in breui tꝑe cōplet. Et tardus ei ꝯrius. Et eq̄lis īter eos exn̄s. Generis ꝟo qđ ex essentia instrumēti sumit tres sunt spēs. Mollis q̄ est recipiēs reditū ad interiora a cōpressione facile. Et durus q̄ est ei ꝯrius. Et inter eos mediocris. Generis aūt qđ est sumptū ex eo qđ cōtinet tres sunt spēs. Plenus: ⁊ ipē ē q̄ sentit sicut si in ei' foramine eēt humor implēs de quo sollicitādum est: vt pure euacuet. Et vacu' est ei ꝯrius Et iter eos mediocris. Et generis quidē qđ ex suo tactu sumptū ē tres st spēs: calid': ⁊ frigid': ⁊ tēperatus. Generis ꝟo qđ est sumptū ex tꝑe q̄etis spēs sunt tres. Frequēs: ⁊ ipē est

Generis aūt. In hac pte que est de scđo genere pulsus dicit pmo q̄ tres sunt spēs generis pulsus sumpti ex q̄litate ꝑcussionis vene in digitos.s.fortis debilis ⁊ mediul hoꝝ. Scđo dicit q̄ fortis pulsus est ille q̄ resistit tactui apđ diastolē.i.q̄ fortit ꝑcutit digitos tāgētes i eleuatōne arterie potēter resistēs sue cōpressioni. Inest aūt pulsui resistere tactui dupl'r. Vno modo ex duricie arterie durū eni difficulter cedit cōprimēti. Alio modo ex fortitudine ipellētis arteriam sursum. Et de h' resistere loquit hic ꝓn. Tertio dicit q̄ debilis pulsus ē oppositus forti.s.ille in q̄ arteria debiliter ferit digitos ⁊ parum resistit: facil'r cedēs ꝓmentibus digitis. Quarto dicit q̄ eq̄lis seu tēperat' pulsus in fortitudine ē ille qui mediat iter ꝓdictos. ¶ Attende pmo q̄ duas pmas spēs hui' generis pulsus tāgit gal.libro de introducēdis in pulsu ca.4.ꝫ de tertia silet. Ait eni ibi. In qualitate ꝟo imissionis.i.eleuatiōis vehementia ⁊ debilitas subsistūt.violēter eni impulso tactu vehemētia: infirme ꝟo debilitas. Et lib.de tactu pulsus ca.2.ait. De ꝓprietate quidē ꝑcussionis siue ipulsionis ipi' pulsus est fortitudo ⁊ debilitas. Est eni fortitudo i pulsu qn̄ manū arteriā tangētez fortiter ipellit.debilitas ꝟo qn̄ ipellit debiliter. Et rasis.10.almāsoris ait. Cunqꝫ ꝟtuosa ipressione digitū vehemēter ꝑcusserit: ⁊ cū stringit eius nō destruit mot' fortis vocatur. Cū ꝟo huic fuerit ꝯrius debilis dicit. ¶ Attēde 2° q̄ aliq̄ medicorum vt egidi' ⁊ seq̄ces eius negarūt mediū inter pulsus fortē ⁊ debilem. Ait eni egidi'. Cū relique spēs aliq̄ mediāte ligent. Iungit iualido fort discrimine nullo. Equus ineq̄li cām cōpaginis hui' Soluāt q̄ dirimūt latebrosa enigmata rerū. Sed gal.in oi genere pulsus ꝯcedit mediū ꝓterq̄ inter equalē ⁊ inequalē: ⁊ ordinatū ⁊ inordinatū. Ait eni ca.15.libri de introducēdis i pulsu. Neqꝫ imanifestū est: q̄m alioꝝ q̄dez ꝯriorum vniuscuiusqꝫ medi' est. Equalis aūt ⁊ ineq̄lis medi' nullus ē: neqꝫ ordinati ⁊ iordinati. Et auerroys.4.colliget.ca.18. Fortis inquit est ille q̄ extrema digitoꝝ fortiter ꝑcutit: debilis ꝯrius est ei.medi' mediocritatē tenet. ¶ Attēde.3°.q̄ philaret' asseruit pulsum fortē cōpositum eē ex frequēti ⁊ magno dicēs. Tertiū genus pulsuū est sm tenorē virtutis. In quo ꝯsiderat fortis debilis mediocris.frequētia eni accipiens magnitudinē facit validū. Quādo eni dn̄atur virtus causaruꝫ tūc magis fit valid': ⁊ ecōtrario. Idē asserit egidi' ita metrificās. Constituit validū sociata frequētia magno: ꝫ falsitas istius assertionis experiētia manifestat. Videmus eni pulsus masculoꝝ in iuuenili etate tardiores pulsibus mulieꝝ fieri fortiores tn̄. Itez pulsus nālis ⁊ optimus est medi' iter magnū ⁊ ꝑuum rarū ⁊ frequentē: ⁊ tn̄ est fortis. Iuxta illud ꝓn.ca.4.summe ꝓn̄tis. Cuiusqꝫ geneꝝ ꝓnoiatorum in quo ē supfluitas augmēti vl' diminutōis nālis est eq̄lis nisi fortis: q̄m nālis in eo est augmētat'. ¶ Attende 4°.circa hoc q̄ dicit ꝓn.q̄ pulsus fortis est q̄ apud diastolē tactui resistit: q̄ nō solū in motu diastolis fortitudo reperit: ꝫ etiā sistolis.abūdantib' eni capnosis fumis ⁊ vaporib' in corde ⁊ arterijs fortis sistole fit ad eoꝝ expulsionē: ⁊ qn̄qꝫ fortior q̄ diastole: cū nō mult' illic calor abūdauerit vt in febrib' putridis. Sed q̄ sistole vl' nō sentit a nobis vel remisse ⁊ debiliter sentitur. describit hic princeps pulsum validum per diastolis fortitudinem.

Generis quoqꝫ. In hac pte tertia dicit p° q̄ tres sunt spēs gn̄is pulsus sumpti ex tꝑe mot' arterie.s.velox: tardus: ⁊ medius. Scđo dicit q̄ velox pulsus est q̄ suū ꝑficit motū in breui tꝑe. Et tardus ecōtra est ille cuius tp̄s motionis ꝓlongat. Equalis ꝟo seu tēperat' est medi' hoꝝ De spēbus hui' tertij generis dicit ga.ca.3.libri de introducēdis i pulsu. Eaꝝ ꝟo q̄ mot' oīs sunt ꝓprie differētiaꝝ: velocitas est ⁊ tarditas. hec quidē festinat' mot' existens: illa ꝟo dissolut'.i.lentus. Iudicādū ꝟo ⁊ has ei q̄ sm nām est pulsui cōparātes. Et egidi' eas ita describit Arsis lēta parit tarduꝫ festina citatū. Et intellige ꝑ arsiꝫ motū diastoles. Et q̄uis in sistole sint differētie tarditatis ⁊ velocitatis nō sunt tn̄ ita ꝑceptibiles: imo frequēti' nō ꝑcipiunt.

Generis ꝟo. In hac parte q̄rta dicit p° tres eē spēs gn̄is pulsus sumpti ex essentia instrumenti s.pulsum mollē durū ⁊ mediū q̄ distinguunt ex modo l'be arterie. Secundo dicit q̄ pulsus mollis est ille q̄ cū a digitis tangētibus ꝓmitur faciliter redit ad interiora. Durus aūt ꝯrius est ei nō facile cedēs: ꝫ fortiter resistēs ꝓmentib' digitis. Nam durū quidez est vt ait aristoteles 4°.metheororū qđ nō cedit in seipm sm superficiē: molle aūt qđ cedit. Et medi' inter hos mediocris dicit. De his spēbus tertij gn̄is pulsus dicit gal. Mollicies ꝟo ⁊ duricies ipius tunice arterie q̄litates sunt. Mollicies q̄dem cū carnosior sm imissionem arteria videt: duricies ꝟo cū velut siccior ⁊ corrigiosior agit digno scitur quidez ꝯfestim fit cuꝫ ipso motu arterie. Deinde subiungit. Et hec talis pulsuum differētia nō est ipis ꝓpria sicut ꝓdicte tres.illaꝝ enim q̄ quidē velocitatis ⁊ tarditatis sm qualitatē erit motus. Que ꝟo vehemētie ⁊ debilitatis sm ꝑcussionis q̄litatē. Que ꝟo magnitudinis ⁊ ꝑuitatis sm q̄titatē diastoles. Diastole ꝟo nō sine motu est. molle ꝟo corpus ⁊ durū nō indiget motu ad hoc vt tale fiat: hec ille. Et ꝓpter hoc nō numerauit auerroys hoc gen' inter ꝓncipalia genera pulsus Egidius ꝟo sic mollē descripsit ⁊ durū pulsum ⁊ sil' cū eis plenū ⁊ vacuum. Si pulsent digitos austero dura rigore. Organa disponūt durū: si laxa remissuꝫ. Si cedāt vacuū: si cōstent turgida plenū. Et rasis sic.10.almansoris. Cum aūt id qđ digito ex ipso ꝑcutiendo occurrit sil' fuerit linee aut chorde extēse cū ipm ꝑcutit vocat durus. Sed cū illud qđ occurrit ex eo est sicut qđ occurrit ex isto: sed nō valde existit extensum dicitur ab eis latus.

Generis autem. In hac parte quinta dicit pmo q̄ tres sunt species generis pulsus sumpti ex eo qđ in arteria cōtinetur.s.plenus: vacuus: ⁊ mediocris inter eos. Scđo dicit q̄ pulsus plenus est ille qui sentit ac si in foramine eius.i.in cōcauitate arterie q̄ pulsat esset humor implens: de quo q̄ superabundat sollicitandum est vt pure euacuet.id est vt statim sine preparatiuo precedente vl' alia medicina cuꝫ phlebotomia educat.nō enim requirit auxilium ꝓparatiui minutio que fit ad plectoriā tollendam: sicut farmacia ꝓprij humoris eductiua. Vacuus vero est pleno cōtrarius: vl' loquendo magis ꝓprie sibi priuatiue oppositus. Et mediocris est medius istorum.de hoc genere dicit rasis decimo almāsoris post descriptionem debilis pulsus. Cumqꝫ fuerit illud quod ex corpore arterie tangendo digito occurrit simile ei quod ex hoc genere anime est impressum.s.debile: nec fuerit plenum sed cōtractum ⁊ nō extensum nō dicitur plenus sed vacuus ⁊ dicit sm q̄ hec forma in eo visa fuerit. Et hoc genus pulsus a philareto ponitur octauum: de quo dicit. Octauum genus pulsuum est sm plenum ⁊ vacuuꝫ.hoc est sm arterie figuram. Omne enim vas aut plenum aut vacuum est. Adde dictis eius: aut medio modo se habet.s.vt partim plenum ꝑtim vacuum sit.

Et generis quidem. In hac parte sexta dicit tres esse species generis pulsus sumpti ex tactu seu tāgibili qualitate: ꝓpria actiua arterie scilicet: pulsum calidum in quo tactu percipit arteria tacta calidior partibus seu membris alijs sibi vicinis: sicut in ethica fieri solet. Et pulsum frigidum qualis sentitur in intoxicatis veneno frigido. Et pulsum medium horum videlicet temperatum.de quibus ait egidius. Pulsum disponit calidū calor arterialis. Frigidus occurrit subiecti frigore membri.

Generis vero. In hac parte septima dicit pmo q̄ tres sunt species generis pulsus sumpti ex tēpore quietis.s.frequens rarus ⁊ mediocris. Secundo dicit q̄ pulsus frequens est ille in quo tempus sensu perceptibile quod est inter duas motiones est breue scilicet ille qui frequenter pulsat ⁊ parum quiescit vt pulsus infantium. Et is pulsus aliter dicitur cōsequens ⁊ spissus. Consequens quidem q̄ statim post vnam ꝑcussionez consequitur alia Spissus vero q̄ percussiones eius sunt sibi inuicē ꝓxime ⁊ qua

si coherētes: sicut acies τ silua spisse dicūtur ꝓximitate τ q̄si coherētia hoīm τ arborꝫ. Tertio dicit ꝙ pulsus ꝯ̄rius frequēti rarus appellat̄ τ laxus τ resolutus. Rarus q̄dem q2 raro pulsat. Laxus vo q2 ꝑcussiōes ei' a seinuicē multū distāt. sicut ꝯpago aliq̄ laxa dr̄ cū ꝑtes ipsi' a seiuicē elōgant̄. Resolut' aūt q2 ꝑcussiones ipsi' sunt abinuicē solute τ m̄ltū distantes ꝓpt̄ morā int̄ has. Tertio dicit ꝙ pulsus medi' int̄ hos mediocris dr̄. Quarto dic̄ ꝙ h̄ tēp' penes qd̄ attēdunt̄ frequentia raritas et mediocritas i pulsu ē s3 ꝙ ex sistole cognoscit̄ id ē est aliud apud illos q̄ sistolē cognoscūt: τ est aliud apud illos qui eā nō nouerūt Quia si sistole penitus nō sentiat̄ vt sepi' plurimis medicis cōtingit tunc est illd̄ tēpus qd̄ est inter oēs duas diastoles. Et si sistole ꝑcepta fuerit. est f̄m duo tp̄a duoꝝ extremorū. i. est tp̄s q̄etis sequētis diastolē. et tēpus q̄etis sequent̄ sistolē. q̄ si breuia sint pulsus ē frequēs: si ꝓlixa rarus: si media medius. De hoc genere pulsus τ sp̄eb' ei' dicit galien' caplo sexto libri de introducēdis in pulsu. Quintā autem aliā f̄m percussionū deficientiā: vocare em̄ ꝯsuetudo ita medicis est id qd̄ in medio percussionū: est tēpus in quo distendit̄ arteria τ ꝯ̄hit̄. Et decere existimo itroducēdos exercitari q̄dē ꝓmū vt in sensibili sistole vocetur q̄dem hoc vtiq3 ꝑcussio: illud vero deficiētia. Percussio q̄de3 ē emissio q̄ ab arteria fit tactui q̄ mouet̄ Deficientia vo q̄es q̄ in medio duaꝝ ꝑcussionū ē f̄m quā spissus τ rarus τ medi' amboꝝ ē. Cognosces aūt τ hos q̄titate tēporis. Nā spissus q̄dem est cū breue q̄dem q̄etis tēpus. Rarus autem cū multum. Quietem aūt dicere vel deficientiā ꝑcussionū vel sistolē non differt: hec ille. Sed auerroys q̄rto colliget ca°. 18. loquit̄ aliter de hoc gn̄e pulsus τ suis sp̄eb' auctoritate galieni dicens. Et qd̄ sumit̄ a tp̄e q̄etis diuidit̄ i spissū raꝝ τ mediū. Et dicit gal. ꝙ pulsus spissus ē ille i q̄ tp̄s q̄etis post suā ꝯstrictōnē ē ꝑuū. S3 rarus est ꝯ̄rius. Sed medius mediū seruat. Et hoc nō ꝑcipit nisi ille q̄ cōprehēdit q̄titatē q̄etis q̄ est post ꝯstrictionē. Et q̄ hāc nō cognoscit ignorat differentiā inter pulsu3 velocē τ spissu3: sed hoc graue ē inueniri nō t̄n impossibile videt̄ multū ꝑfectis: hec auerroys. In q̄b' multipliciter errat. Prīo i h̄ ꝙ male diffinit pulsu3 frequētē: nec est verū ꝙ gallen' ip̄m ita diffiniuerit vt pt3 ex dict̄. Scd̄o in hoc ꝙ dicit ꝙ frequētem pulsum non percipit nisi ille qui cōprehendit q̄titatem quietis q̄ est post ꝯstrictionem: immo q̄cunq3 ꝑcipit q̄titatem quietis iter duas diastoles scit si pulsus fuerit frequens rarus aut mediocris. Tertio in hoc ꝙ dicit ꝙ ille ignorat differentiā inter rarū τ velocem pulsu3 qui nō cognoscit q̄titatem q̄etis post constrictionē. nullus em̄ nouit illam nisi illi dūtaxat qui sentiūt sistolē: τ tales pauci sunt q̄bus sensus tact' viuax est τ delicatus: s3 om̄s assueti tāgere pulsum noscūt faciliter spissum rarū τ mediocrem. Egidius vo sic describit sp̄es hui' generis. Si raptu subito morule discrimine paruo. Arsin multiplicet series numerosa frequentē. Cōstituit pulsum: series ꝯtraria rarū.

Genus vero τc̄. In hac parte octaua dicit primo ꝙ pulsus equalis τ inequalis siue diuersus sunt sp̄es generis pulsus sumpti ab equalitate τ diuersitate. quisq3 em̄ pulsus equalis aut diuersus est. Sed videt̄ ꝙ debeat addi tertia sp̄es medians inter has videlicet pulsus partim equalis partim ineq̄lis vt eq̄lis in velocitate: τ diuersus in frequētia. Dic ꝙ q2 eq̄litas τ ineq̄litas fundant̄ in ꝯ̄dictiōe: τ inter ꝯ̄dictoria nihil mediat: sic nihil mediat inter equale τ inequale. Et ad rationē dic ꝙ pulsus equalis in vno τ ineq̄lis in alio ē vere ineq̄lis: sicut ꝓpō in ꝑte falsa ē vere falsa vt omne aīal est hō. Scd̄o dicit ꝙ h̄ gen' pulsus attēdit̄ penes cōꝑatōe3 sil'itudis vel dissil'itudis pluriū pulsuū adinuicē vel pluriū ꝑtiū vnius pulsus. s. sub diuersis digitis: vl' pluriū partiū vni' partis pulsus. s. sub vno τ eodem digito. Et hec sil'itudo vel dissil'itudo ꝓncipal'r attēdit̄ in q̄nq3 reb' sc3 in q̄nq3 generib' pulsuū ꝓnoiat3. Nā vel eq̄litas τ inequalitas sunt in magnitudine τ paruitate: vel in fortitudīe τ debilitate: vel in velocitate τ tarditate: vel i spissitudine τ raritate: vel i duricie τ mollicie. Et intm̄ ꝓcedit dissil'itudo partium etiā i eadē parte pulsus donec ꝯtingit ꝙ posterior ꝑs eiusde3 diastolis i eodē pulsu sub eodē digito velocior est priore ꝓpt̄ vehementiā caloris: vel debilior ꝓpter debilitatē v̄tutis. Tertio dicit ꝙ si volueris dilatabis. i. extēdes sermonē de pulsu eq̄li τ ineq̄li cōsiderando alias partes. i. alias species in equalitate τ diuersitate pulsus i trib' ꝑdictis gn̄ib'. s. in plurib' pulsibus. τ i plurib' ꝑtib' vni' pulsus τ in vna ꝑte vni' pulsus. Verbi gratia possum' cōsiderare equalitatē τ inequalitatē i plenitudine τ vacuitate cal'itate τ friditate arterie bono pōdere τ malo pōdere: s3 fortitudo ꝯsideratōis pulsuū eq̄lis τ ineq̄lis ad q̄nq3 ꝑdictas differentias pulsuū reducta ē. s. ad magnitudinē τ paruitatē. fortitudinē τ debilitatē. velocitatē τ tarditatē. spissitudinē τ raritatē. duriciē τ molliciē. Quarto dic̄ ꝙ pulsus eq̄lis absolute. i. itegre τ ꝑ totū ē ille q̄ ē eq̄lis i oīb' ꝑdict̄. Et si solū fuerit eq̄lis i aliq̄ vel aliq̄b' eoꝝ τ nō i oīb' dicet̄ eq̄lis nō absolute: s3 i illo vel illis: vel eq̄lis i v̄tute seu fortitudine vel eq̄lis in velocitate. Quinto dicit ꝙ pulsus diuersus siue ineq̄lis ē ille q̄ ē ineq̄lis absolute sc3 i oīb' ꝑdictis vel i aliq̄ re seu aliquo gn̄e q̄nq3 ꝑdictoꝝ in q̄b' ꝯsistūt eq̄litas τ ineq̄litas. ¶ Attēde ꝙ galien' libro de itroducēdis in pulsu postq̄ egit de sex ꝓmis gn̄ib' pulsuū dicit ꝯseq̄nt̄ ca°. 7°. Eq̄litas aūt τ ineq̄litas fit f̄m oēs ꝑdictas differētias. ea em̄ q̄ deinceps ē ꝑilitas hoꝝ eq̄litas ē: puta cū magnitudo his q̄ deinceps par ē dicet̄ vtiq3 eq̄lis f̄m magnitudinē pulsus. Et si velocitas par eq̄lis ē f̄m velocitatē: sil'r aūt si f̄m vehemētiā τ spissitudinē τ debilitatē. Inequalitas vo corruptio parilitatis ē quā f̄m quācunq3 ꝯtigit differētiam pulsuū ꝯsistere. Erit em̄ hic q̄dē f̄m magnitudinē ineq̄lis. ille vo f̄m velocitatē: ali' vo f̄m vehementiā τ debilitatē τ spissitudine3: τ in alijs sil'r: hec gal. Auerroys aūt q̄rto colliget caplo. 18°. sic de hoc gn̄e disseruit. S3 gen' sumptum a sua similatōe τ sua diuersitate oīa ꝑterita gn̄a ꝯtiet. qd̄ ē q2 assimilatio pulsus ē vt oīa gn̄a f̄m vnū modū ꝯcurrāt: hoc est q2 si ē magn' vt sit ꝑseuerās i sua magnitudīe: τ sil'r si ē velox tardus aut ex alijs. Et pulsus diuersus h3 duas sp̄es. Aut in oīb' gn̄ib': aut in vno: aut in plurib' fit diuersus: aut in multis pulsatōib': aut solū in vna: hec ille. Egidi' vo sic describit pulsus eq̄lē τ ineq̄lē. Firm' in oppositū fugiēs ꝯmertia mot'. Permanet eq̄lis ꝑuato iure tenoris. Degener istabil' nec eodē tramite currēs. Mutat ineq̄lis dubijs moderat' habenis.

Gen' aūt τc̄. In hac ꝑte nona prīo diuidit gen' puls' sūptū ab ordie vl' iordiatōe. Scd̄o describit τ diuidit ordinatū ibi [Ordiat' aūt] Tertio iordiatū ibi [Et i ordiat'] Quarto reduc̄ h̄ gen' ad ꝑcedēs ibi [Cūq3 certificaueris] Quinto docet q̄lit̄ i pulsu repit̄ natura musice ibi [Debes aūt scire] Sexto tāgit ꝓportiones musicales i pulsu iuētas f̄m galienū ibi [Galiēo aūt videt̄] Septio tāgit suā ꝓꝑa3 sup his opinionē ibi [Et ego q̄dē miror]

In pria ꝑticl'a dic̄ ꝙ gn̄is pulsus sūpti ex ordiatōe τ inordiatōe due sūt sp̄es. Una ē pulsus diuerse ordiat'. i. i sua diuersitate seu ineq̄litate seruans ordinem. Alia est diuerse inordinatus id est in sua diuersitate non seruans ordinem. Ex quibus apparet ꝙ nullus pulsus absolute seu per totū equalis ē ordinat' vel inordinat': imo solum inequalis.

in quo tp̄s sensatū quod est inter duas percussiones ē breue q̄ etiā vocat̄ consequens τ spissus. Et ei cōtrari' rarus qui etiā dicitur laxus τ resolutus. Et inter eos mediocris. Et hoc quidē tp̄s est f̄m ꝙ ex sistole cognoscitur. Si vo sistoles nullo modo cognita fuerit erit tēpus qd̄ inter om̄s duas diastoles cōtinuat. Et si ip̄a cognita fuerit erit f̄m duo tēpora duorum extremoꝝ. Genus vero qd̄ est sumptū ex equalitate τ diuersitate ē equale: aut diuersū inequale. Et hoc quidē est ꝑ cōparatōnem sil'itudinis aut dissimilitudinis pulsuū: aut partiū vnius pulsus: aut vni' partis pulsus in quinq3 reb' id est magnitudīe τ paruitate: τ fortitudine τ debilitate: velocitate τ tarditate: spissitudīe: τ raritate: duricie aut mollicie. Dōec cōtingit ꝙ vni' pulsus est postremū sue diastolis citius ꝓpter vehementē calorē: aut debilius ꝓpter debilitatē. Mō si volueris dilatabis s̄monē τ cōsiderabis in equalitate τ diuersitate in trib' generib' predictis alias partes: s3 ꝯsiderationū fortitudo ad istas reducta est. Pulsus vo equalis absolute est ille q̄ in oībus illis ē eq̄lis. Mō si i aliquo eoꝝ solo fuerit eq̄lis in eo solo dicetur equalis: sicut si diceremus equalē in v̄tute aut equalē in velocitate. Et similiter diuersus est ille qui non est equalis aut absolute aut in aliqua re. Genus autē quod ex ordinatione τ inordinatiōe sumptum est duas h3 sp̄es. Diuerse ordinatus: et diuerse inordinatus.

In scōa dicit p̄io ꝙ pulsus ordinat᷒ ē ille cui᷒ diuersitas siue inequalitas h̄z ordinē ꝯseruatuz sup̱ quē trāsit.i. ille q̄ in sua ineq̄litate seruat certū ordinē sicut ille cui᷒ tres ꝑcussiōes sunt debiles ⁊ q̄rta fort̄: ⁊ iterū tres alie debiles ⁊ q̄rta fort̄: ⁊ sic ꝯ̄sequēter. Scōo dicit ꝙ pulsus ordinatus ē duorum modoꝝ. Un᷒ est ordinat᷒ absolute.s.ille q̄ in sua diuersitate nō h̄z nisi vnū ordinē vt pulsus nūc dictus: cui᷒ assidue tres ꝑcussiones sunt debiles ⁊ q̄rta ē fort̄. Ali᷒ est ordinat᷒ nō absolute: s̄z ꝓpe cū q̄ absolute est ordiāt᷒. sicut si ibi essent duo circuli diuersi. quoꝝ quisq̄ ad suū rediret ordinē ac si eēnt vn᷒ circul᷒. Verbi gr̄a si post tres ꝑcussiones fortes esſ̄z vna debil̄ deinde q̄ttuor fortes post vna debilis. deinde tres fortes p᷒ vna debilis. deīde iteruz quattuor fortes post vna debilis. ⁊ sic consequenter.

In tertia dicit ꝙ pulsus inordinat᷒ est cōtrarius ordinato.

Ordinat᷒ aūt est ille cuius diuersitas h̄z ordinē cōseruatū super quem trāsit. Et est s̄m duos modos. Aut ordinatus absolute ⁊ est cū totuz illud qd̄ ex eo ꝓuenit nō h̄z nisi tm̄ diuersitatē vnam. Aut ordinat᷒ qui est ꝓpe ⁊ ipse est q̄ h̄z duas diuersitates aut plures: sicut si ibi eēt circulus ⁊ alius circul᷒ ab eo diuersus: s̄z ambo ad suum redirēt ordinē sicut si eēnt vn᷒ circulus. Et inordinat᷒ est q̄ est ei ꝯ̄trarius. Cūq̄ certificaueris inuenies ꝙ hoc decimū gen᷒ ē sicut si eēt noni generis sp̄ēs intrās sub ineq̄li. Debes aūt scire ꝙ in pulsu reperit̄ natura musice. qm̄ queādmodū ars musice cōpletur ꝑ adiunctionē sonorum s̄m proportionez cōitātem eos inter acuitatē ⁊ grauitatē per circulos casuū tēporum q̄ sunt inter eoꝝ percussiones: similiter ē dispositio pulsus. q̄r ꝓportio suoꝝ tēporum in velocitate ⁊ spissitudine est sicut ꝓportio sonoꝝ eius. Et ꝓportio dispositionum eius in fortitudine ⁊ debilitate et in q̄titate est sicut ꝓportio adiūctiōis eius. Et queādmodū tēpus feriendi ⁊ q̄titas sonoꝝ est cū sunt conueniētia ⁊ est cū non sunt cōuenientia: sil̄r est quidē cū ibi diuersitates sunt ordinate: ⁊ est cū sunt inordinate. Et ꝓportio etiā dispositionū pulsus ī fortitudine ⁊ debilitate ⁊ in q̄titate ē cū est cōueniēs: ⁊ est cū non: īmo est diuersa. Et hoc quidem est egrediens a genere considerandi ordinem.

scʒ ille q̄ in sua diuersitate non obseruat ordinem. vt si due percussiones eius fuerint fortes ⁊ tertia debilis. post quinq̄ fortes ⁊ q̄ttuor debiles post septē fortes ⁊ vndecim debiles. Has pulsus sp̄ēs egidi᷒ sic descripsit. Distinctis gradib᷒ mutat̄: ⁊ ordine certo. Trāsit ī oppositū qui nomen ab ordine sumit. Qui ꝓuatiue censetur ab ordine leges. Ordine (ꝓcedit preceps vagus ⁊ sine lege.

In q̄rta dicere intēdit ꝙ q̄n certificaueris id est certitudinaliter ⁊ s̄m veritatē exquisitā inq̄siueris de generib᷒ pulsuū inuenies ꝙ hoc nonū gen᷒ pulsus ordinati ⁊ inordinati est sicut si eēt sp̄ēs octaui generis intrās seu cōtenta sub pulsu ineq̄li. Ois em̄ pulsus in suis ꝑcussionib᷒ ordinat᷒ vel inordinat᷒ ē ineq̄lis. Et in hac lr̄a ē error vel ex inaduertētia auctoris vel translatoris vel errore scriptoris. q̄r vbi scribit̄ decimuz gen᷒ scribi d̄z nonū genus: ⁊ vbi scribi(tur noni gn̄is scribi d̄z octaui gn̄is.

In q̄nta dicit p̄io ꝙ natura musice.s.ꝯsonātia vel dissonantia musicalis reperit̄ in pulsu. Qd̄ sic ꝓbat q̄r sicut ars musice.i. artificialis ꝯsonantia musice ꝑficitur ꝑ adiunctionē sonoꝝ adinuicē s̄m ꝓportionē associantē vel sequentē eos inter acuitatē ⁊ grauitatē per circulos casuū tēpoꝝ q̄ sunt inter ꝑcussiōes eorū: sil̄r est dispositio pulsus.i. talis ꝓportio vel ꝯsonātia musice reperit̄ in motu pulsus. ¶ Attēde hic circa hoc ꝙ dic̄ ꝑ circulos casuū tēporuz ꝙ sic saxū ꝓiectū de longe in paludē vl̄ stagnū. p̄io in paruissimū orbē seu circulū vndā colligit: ꝯ̄sequēter ī alios orbes maiores ꝯtinue crescētes in magnitudie ⁊ decrescētes in īpetu: sic aer pulsus in sonis mouet ī rotūditate ⁊ quodāmodo ꝑ circulos p̄io ꝑ minores aerē sibi proximū: postea ꝑ maiores aerē remotū: vt ait boeti᷒ p̄io musice. Et istos circulos intēdit hic p̄nceps. Et in hoc ꝙ dicit casuū tēpoꝝ vult ītelligi eleuationes ⁊ depressiōes vocū seu sonoꝝ sub mēsuris certis suoꝝ tēporum. Scōo ꝓbat id qd̄ mō dixit scʒ ꝙ sicut ars musice cōplet̄ ꝑ adiunctiōem sonoꝝ ⁊ cetera: sic mot᷒ pulsus per adiūctōem motuū ⁊ cesa. quia ꝓportio tēpoꝝ pulsus in velocitate ⁊ tarditate ⁊ frequētia ⁊ raritate est sicut ꝓportio sonoꝝ musice adinuicē. quoꝝ q̄dā sunt acuti: alij graues: q̄daz tardi: alij veloces: q̄dā spissi: alij rari s̄m diuersitates īpulsiōis aeris in sonis. Et ꝓportio dispositionū pulsus inter ꝑcussiōes ei᷒ in fortitudie ⁊ debilitate ⁊ in q̄titate.i. magnitudie ⁊ ꝑuitate ē sicut ꝓportio adiunctiōis ei᷒.i. cōpositōis sonoꝝ cū sonis in ꝯsonātia musicali. ¶ Attende p̄io ꝙ velocitas in pulsu est sicut festina ꝓlatio vocū in ꝯsonātia musice: ⁊ tarditas vt ꝓlatio morosa: ⁊ frequētia in pulsu ē veluti minimarū multiplicatio sup̱ vna nota grossa q̄drata ī musica: ⁊ raritas ī pulsu est sicut ꝓlatio notarū cū magna ⁊ notabili distātia. vni᷒ ab alia ī musica. Porportio igitur tēpoꝝ pulsus ī velocitate ⁊ spissitudie tarditate et raritate ē sicut ꝓportio sonoꝝ seu vocū musice adinuicē in festina vel morosa sui ꝓlatione ⁊ multiplicatiōe minimarū vel distantia notabili note a nota. ¶ Attēde scōo ꝙ sicut magnitudo ⁊ fortitudo fiūt ī pulsibus ex fortitudine virtutis pulsatilis ⁊ obedientia instrumēti cum magna necessitate euētatōnis ꝓpter refrigeriū caloris ⁊ paruitas ac debilitas ex oppositis causis: sic magnitudo ⁊ fortitudo ī sonis ⁊ vocib᷒ musice fiunt ex fortitudine cause multū aerem impellent̄ ⁊ obedientia aeris īpulsi ac idoneitate instrumēti vt cāna pulmonis longa ⁊ lata ē apta ad magnas ⁊ fortes voces: ⁊ grossa buccina lōga ad magnos ⁊ fortes sonos: ⁊ ꝑuitas ac debilitas vocū ⁊ sonorum ex causis ꝯ̄trarijs. et q̄r mult̄ vocib᷒ et sonis simul iunct̄ pl᷒ de aere impellitur ⁊ forti᷒ q̄ pauc̄ sicut nauis maior forti᷒ trahitur a mult̄ q̄ paucis. ideo ꝓportio dispositionū pulsus ī fortitudie ⁊ debilitate d̄r hic a ꝓncipe eē sicut proportio adiunctionis sonoꝝ musicaliuz. q̄ si fuerit ex mult̄ sonis vel vocib᷒ erit fortior ⁊ maior si vero ex paucis minor ⁊ debilior ceteris parib᷒. Tertio dicit ꝙ sicut tp̄s ꝑcussionis in sonis musicalib᷒ et q̄titas sonoꝝ scʒ magnitudo vel paruitas eoꝝ q̄nq̄ cōueniunt.i. ꝓportionant̄ ⁊ cōsonāt inuicē in vnam melodiā ⁊ q̄nq̄ dissonant similiter in pulsib᷒ dissimilitudines ꝑcussionū ⁊ q̄ctū q̄nq̄ fuant ordinē q̄nq̄ nō. Et sic nā musice iuenit̄ ī gn̄e pulsus qd̄ penes ordinatōnē ⁊ īordiatōnez attēdit̄. Quarto dicit ꝙ ꝓportio pulsuū adinuicem in fortitudine ⁊ debilitate magnitudine ⁊ paruitate. q̄nq̄ est ꝯueniēs id est equal̄ ⁊ cōmensurata naturali cōplexioni q̄nq̄ nō: īmo est diuersa seu inequal̄: sic adiūctōes sonoꝝ adinuicē in musicalib᷒ q̄nq̄ concordāt in melodiā: q̄nq̄ discordāt. Et h̄ q̄dem scʒ eē conueniēs vel equale in fortitudine ⁊ debilitate magnitudine ⁊ paruitate vel discōueniens seu inequale est egrediēs a genere ꝯsiderādi ordinē.i. non attinet generi pulsus: qd̄ attenditur penes ordinationē vl̄ inordinatōnē diuersitat̄ percussionū sed generi sumpto penes equalitatē vl̄ diuersitatē vl̄ sumpto penes pōd᷒. In his igitur gn̄ib᷒ reperit̄ musical̄ cōsonantia. ¶ Et q̄r de ꝓportionib᷒ ⁊ ꝯsonātijs music̄ hic ⁊ in ꝑte sequēti plura dicūtur. Attende p̄mo ꝙ ꝓportiones vt refert boeti᷒ in musica sua sic partiunt̄. Earū enim q̄dā ē equal̄ vt duoꝝ ad duo: alia ē ineq̄l̄ vt duoꝝ ad vnū. Et inequalium vna ē maioris inequalitat̄. alia minoris. Itē inequalium: alia est multiplex in qua maior nūer᷒ cōprehendit minorē bis vl̄ ter vl̄ quater ⁊c̄. vt dupla tripla q̄drupla ⁊ sic deinceps. Alia superꝑticular̄ in qua maior numer᷒ cōprehendit minorē ⁊ cū hoc partē ei᷒ aliquotam vtputa medietatem ⁊ d̄r sexquialtera: vl̄ tertiam ⁊ d̄r sexquitertia: vl̄ quartam ⁊ d̄r sexq̄quarta ⁊ ita ꝯsequēter. Alia ē superpartiēs in qua maior numer᷒ cōprehēdit minorē ⁊ ꝑtes ei᷒ aliquotas adequate vtputa duas ⁊ d̄r sup̱bipartiēs: aut tres ⁊ d̄r supertripartiēs ⁊ sic ꝯsequenter. Alia ē mūltiplex sup̱particular̄ in qua maior numer᷒ cōtinet minorē pluries ⁊ partē ei᷒ aliquotā. ꝙ si maior bis cōtineat minorē ⁊ medietatē ei᷒ d̄r duplex sexquialtera. Et si ter ꝯtineat ⁊ tertiam partē ei᷒ d̄r triplex sexquitertia: ⁊ sic de alijs. Alia ē mūltiplex sup̱partiēs in qua maior numer᷒ continet minorē pluries. ⁊ partes ei᷒ aliquotas. ꝙ si bis cōtineat minorē ⁊ duas partes ei᷒ dicit̄ duplex sup̱bipartiens: si ter ⁊ tres ꝑtes ei᷒ d̄r triplex sup̱tripartiens ⁊ sic ꝯsequenter. ¶ Attende secūdo ꝙ ꝓportio differt a proportionalitate. q̄r proportio est habitudo rei ad rem vt duplū sexq̄alterum. ⁊ ꝓportionalitas est cōparatio habitudinū ⁊ est ad min᷒ inter tria. Et sunt tres ei᷒ sp̄ēs. Prima est arithmetica in qua idē numer᷒ est differentia singuloꝝ ad sibi proximū vt sex nouez duodecim eodē numero differunt scʒ ternario. Secūda est geometrica in qua tres termini sunt in eadē proportione vt quattuor sex nouem sunt in ꝓportōe sexquialtera. Tertia est armonica in qua differentia primi termini ad mediū ⁊ differentia medij ad extre-

mū sunt in eadē proportione in qua primū ⁊ extremuz vt sex octo duodecim: sicut eñ sex ad duodecim sic duo ad q̄ttuor ⁊ econuerso. ¶ Attende tertio ꝙ oēs cōsonantie musicales ſm boetium in sua musica cōsistunt, aut in dupla: aut in tripla: aut in quadrupla: aut in sexquialtera: aut in sexquitertia ꝓportione. Et ꝓportio dicta in numeris dupla dr̄ in sonis diapason: ⁊ dicta in numeris tripla dr̄ in sonis diapason cum dyapente: ⁊ dicta in numeris quadrupla dr̄ in sonis bisdiapason: ⁊ dcā i numeris sexq̄altera dicit̄ in sonis dyapēte ⁊ dicta in nūeris sexq̄tertia dicitur i sonis diatessaron.

Galieno aūt videtur ꝙ illd̄ qđ pōt sentiri ex ꝓportiōalitatibꝰ pōderis ē ſm vnā proportionū musicarum nominatarū. Aut ſm proportionem totius ⁊ q̇nq̄: ⁊ est proportio tripli cuz est ꝓportio dupli adiuncta cū ꝓportione addentis medietatez: ⁊ ipa ē q̄ dicitur proportio per quinq̄. Et ſm proportionē q̄ est per totum ⁊ est dupla. Et ſm proportionē q̄ est per quinq̄ ⁊ est addens medietatē. Et ſm proportionē que est per quattuor ⁊ ē addens tertiā. Et ſm proportionem addentem quartā postea non sentitur.

¶ Attende quarto ꝙ tonus consistit in ꝓportōne sexquioctaua vt nouē ad octo: sꝫ in eo non est ꝯsonantia perfecta vt ait boetius ⁊ diuiditur in semitonium maius ⁊ semitoniū minus.

Proportiōes in eq̄litatꝭ maioris:
- Multiplex vt. 4. ad. 2.
- Supparticularis vt. 3. ad. 2.
- Superpartiens vt. 5. ad. 3.
- Multiplex supparticl'aris vt. 10. ad. 4.
- Multiplex suppartiens vt. 8. ad. 3.

Consonantie musice:
- Diatessaron sexquitertia.
- Dyapente sexquialtera.
- Diapason dupla.
- Diapason cū dyapēte tripla.
- Bisdiapason quadrupla.

Species proportionalitatum:
- Arithmetica vt. 6. 9. 12.
- Geometrica vt. 4. 6. 9.
- Armonica vt. 6. 8. 12.

In sexta dicit primo ꝙ illud qđ visum est galieno posse sentiri in pulsu de ꝓportionalitatibꝰ pōderis eius ē ſm vnā ex proportionibꝰ per musicos noiatis. Scđo tangit q̇nq̄ ꝓportiones ſm galienū in pulsibꝰ reperibiles. Prima est ſm ꝓportionē totiꝰ ⁊ q̇nte id est diapason cū dyapente ⁊ est ꝓportio tripla scꝫ proportio dupla adiūcta cū proportione addentis medietatē. que q̇dem ꝓportio addens medietatem dr̄ proportio ꝑ quinq̄. ⁊ a veteribus musicis dr̄ dyapente: ⁊ a modernis dr̄ vna quinta: primo q: quinq̄ voces cōtinet: secundo q: quintum obtinet locū in instrumento musico qđ dicitur monocordum. Si igitur in pulsu diuerse ordinato vel boni ponderis reperiantur ꝑcussiones se habere adinuicem sicut tria ad vnū in numeris aut sonis: in tali pulsu inuenit̄ proportio tripla ⁊ cōsonantia musice dicta diapason cum dyapēte. Scđa consonatia seu proportio in pulsu inuenta est ſm ꝓportionem q̄ est per totum ⁊ est dupla. ⁊ hec cōsonantia dicitur diapason in arte musice seu consonantia per totum ⁊ non recipit denominationem a numero vocum ita vt dicatur diaocto sicut recipiunt diatessaron ⁊ dyapente. Juxta illud arist. 19ª. particula ꝓbleumatum probleumate. 32. Propter quid diapason appellatur sed non ſm numerum diaocto. Dicitur autēz consonantia ꝑ totum. quia in ea maior numerus bis continet totum minorem adequate sine fractione vel diminutione: vel quia olim in eo terminabatur totum monocordum: vel quia est consonantia perfectissima. Juxta illud aristotelis probleumate. 35. dicte particule. Propter quid diapason optima consonantiarum est. Ipsa nā

q̄ tantum consonat vt lateat vulgus diuersitas sonorum eius ⁊ videatur huic eē vnius soni. Teste aristotele ibi probleumate quartodecimo querente. Propter quid latet diapason ⁊ videtur vnius soni esse. ¶ Attende ꝙ in quibusdam auicēnis habetur. Et ſm proportionem que est per totum: ⁊ est addens medietatem ⁊ est dupla. Sꝫ superfluit hec pars ⁊ est addens medietatem: nisi sic intelligatur ꝙ in hac proportione maior numerus continet in se totum minorez ⁊ medietatem maioris. et istud idem est acsi dicatur ꝙ maior numerus in se continet bis totum minorez. Si igitur in aliquo pulsu percussiones se habeāt sicut duo ad vnū in numeris aut sonis. vel quattuor ad duo. vl' sex ad tria vel octo ad quattuor in tali pulsu est cōsonantia diapason.

Et ego quidem miror quomodo ꝓportiones iste per tactū discerni possunt: dico tamē ꝙ ei est facile qui in gradu tangēdi consueuit: ⁊ proportionatur sonos per artem postq̄ erit ei potentia cognoscēdi musicam acquisitam: ⁊ cōparabit factuz per notū. homo eñ iste cū suam intentiōez ad pulsum reduxerit huiusmodi poterit discernere proportiōes per sensum. Genus v'o qđ ex pondere est sumptum est per cōparationez ꝓpor

Tertia cōsonantia in pulsu inuenta est ſm proportionem que est per quinq̄ ⁊ est addens medietatem. ⁊ hec consonantia dicitur a musicis dyapente a pente grece qđ est quinq̄ latine: quia constat ex quinq̄ vocibus: ⁊ terminatur in quinto monocordi loco. ⁊ ideo dicitur hic a principe proportio per quinq̄. Et dicitur addere medietatem: quia maior numerus in hac proportione continet totum minorez ⁊ medietatem eius adequate vt sex ad quattuor se habent. Quarta cōsonantia que reperitur in pulsu est ſm porportionem que est per quattuor ⁊ est addens tertiam partem. hec consonantia dicitur i musica diatessaron a tessaron grece quod est quattuor latine: quia terminatur in q̄rto loco monocordi: aut q: fit in q̄ttuor chordis musice. Et dicitur addere tertiam partem quia in ea maior numerus continet totum minorem ⁊ tertiam eius partem adequate vt quinq̄ ad tria. Quinta ꝓportio reperta in pulsu est ſm proportionem addentem quartam partem. scilicet in qua numerus maior continet totum minorem ⁊ quartā eius partez precise ⁊ adequate. Et dicitur sexquiquarta a sexqui grece quod est totum latine ⁊ quarta quasi continens totum ⁊ quartam vt quinq̄ ad quattuor. Et huic proportioni in numeris nulla consonantia musicalis correspendet in sonis: immo infima cōsonantia musicalis ⁊ maxime fractionis est diatessaron. Ex predictis apparet ꝙ galienus ⁊ p̄nceps inter proportiones inuentas in pulsu non nominauerunt illam que quadrupla dicitur in numeris ⁊ in sonis bisdiapason. quia non reppererunt nec reperibilem putarunt tantā distantiam inter percussiones pulsus quanta est inter terminos cōsonantie dicte bisdiapason Secundo apparet ꝙ sub infima musice consonantia dicta diatessaron addiderunt in consonantijs pulsuum proportionem sexquiquartam quasi tactus acutius discernat in minutijs tangibilium q̄ auditus in minutijs sonorum. Tertio dicit hic princeps. Postea non sentitur id est post consonantiam pulsus que consistit in proportione sexquiquarta sensus tactus nullam aliam inferiorem discernere sufficit scilicet nec sexquiquintam nec sexquisextam nec sexquiseptimam nec aliquā con

In septima dicit ꝙ miratur qualiter proportiones (sequentium. ⁊ cōsonantie nūc dicte in pulsibus per tactum medici discerni possunt: dicit tamen id facile esse exercitato in gradibꝰ tangendi ⁊ discernendi inter subtilia tangibilia ⁊ consueto proportionare sonos per artez musice postq̄ habuerit potentiam cognoscendi musicaz acquisitam: talis enim comparabit facile factum per notum id est motum varium pulsus sub digitis factum per artificium musice sibi notum. Et cum talis in musica peritus ⁊ consonantijs eius reduxerit ad pulsum intentionem suam discernere poterit dictas proportiones per sensuz tactꝰ vt patronus noster vir ineffabilis ⁊ laude dignissimꝰ galienus fecit.

Genus vero quod ⁊c̄. In hac parte decima primo declarat peues q̄d attenditur genus pulsus sumptum ex pondere: ⁊ qualiter se habet ad consonantias musice. Secundo diuidit ⁊ subdiuidit genus pulsus a pondere sumptum ⁊ declarat species eiꝰ ⁊ significationem vnius earū ibi [Et dicemus ꝙ pulsus aut est boni]

In prima ꝑticula dicit primo ꝙ decimum genus pulsus ex pondere assumptum attenditur per comparationem proportionis q̄titatum proportionum quattuor temporum correspondentium duobus moti

bus pulsus τ duabus ei' quietibus .s. tēporis mot' diastoles ad tēpus quietis post diastolē: τ tēporis mot' sistoles ad tēpus q̇etis post sistolē apud illos q̄ sentiunt sistolen sicut fecit galien'. Secūdo dicit ꝙ si sensus totū hoc discernere nō pōt scʒ ambos motus τ ambas quietes pulsus vt in illis qui solum ꝑcipiunt in pulsu diastolen τ quietem post eā:

tionis q̄titatuz proportionum quattuor tēporum. que sunt duob' motibus τ duabus quietib'. Et si sensus totū hoc discernere nō pōt tūc ē per comparationē proportiōis q̄titatū proportionū temporuʒ diastoles ad tēpus qd̄ est inter duas diastoles et ad vltimū temporis in quo est mot' ad tēpus in quo ē quies. Qui autem ponūt in hoc capitulo cōparationē tēporis mot' ad tp̄s motus τ tp̄is q̇etis ad tp̄s q̇etis: mittūt caplꝫ i caplo lꝫ hm̄ōi missio sit tolerabil' τ n̄ sit icōueniens: sꝫ tamen nō ē bona. Et pōdus quidē est illud in quo ꝓportōes

tunc genus pulsus sumptuʒ a pondere attenditur penes cōparatōnem ꝓportionis q̄titatum ꝓportionum tēpis diastoles ad tempus existens inter duas diastoles quod comprehendit tēpus quietis post diastolen τ tempus sistoles τ temp' quietis post sistolē. Et ad vltimū id est summarie loquēdo hoc gen' pulsus attenditur penes cōparationē ꝓportionis tēporis in quo est motus ad tēpus in quo ē q̇es id est iudicatur eē a non ꝑcipientibus sistolen. ¶ Attende primo ꝙ egidius loco hui' generis pulsus ponit iciduū τ deciduuʒ pulsus dicēs. Qui pede dactilico pulsum declinat ab alto. Et qui deficiens surgit viresq̧ resumit. Ex collatiua thesiuʒ ratione notantur. Sed hi pulsus sunt caude soricis sub inequali pulsu contente vt patet ex suis descriptionibus: quas postea tradit dicens. Decidu' morulis cū fortibus τ manifestis. Sensuʒ degenerans tacito pede tendit ad imum. Vergit in occultum satagens euadere sensuʒ. Inciduus surgit respirat tendit in altum. Deserit occultum sibi consiliās manifestum. ¶ Attende secundo ꝙ rasis decimo almansoris sic tangit hoc genus pulsus ex pondere sumptum τ species eius. Scire debes ꝙ pulsus habꝫ tempus motionis τ hoc est ex quo motio arterie sensui apparet donec quiescat τ occultetur: τ ꝙ habet tempus quietis τ hoc ē ex quo motio huius occultetur donec iteꝝ se manifestare incipiat. Inter vnum autem istorum duorum temporum τ aliō inuenitur propria cōparatio in vnaquaq̧ etate. Comparatio igitur que inter ea inuenitur in etate puerili non similatur comparationi reperte in etate adolescentie nec iuuentutis nec senectutis nec senij. Hec aūt comparatio pōdus vocatur. Quapropter cum pulsus in aliqua etate comparationē ꝓpriā ipsius etatis seruauerit dicetur pulsus pondus habēs τ dicetur boni τ iusti ponderis. Et cū hoc non seruauerit sed ad pondus alterius etatis progressus fuerit si dū in etate puerili est ad pondus quod est iuuentutis proprium mutatus fuerit. dicetur pulsus diuersi ponderis. Qꝫ si ad pondus seuectutis aut senij mutatus fuerit. dicetur pulsus mali pōderis. vel dicetur non ponderatum. Aut nominibus hoꝝ similibus noiabitur: hec ille. Tertio dicit ꝙ ponentes in hoc caplo id est ſmone hoc de genere pulsus sumpti ex pōdere cōparationem temporis motus ad tēpus motus τ temporis quietis ad tēpus quietis mittunt capituluʒ in caplo id est ꝑmiscent sermones de generib' pulsus sumptis a tēpore motus τ tp̄e quietis τ equalitate vel inequalitate ordinatione vł inordinatione cū sermone de genere pulsus sumpto a pōdere. Et talis missio vel ꝑmixtio nō est bona. q2 facit cōfusionem in doctrina generū pulsus τ abutitur terminis: lꝫ sit tolerabilis τ nō sit incōueniēs. q2 nec distrahit medicū a rectitudine operis nec corrūpit rectitudinē iudicij de signis pulsus. Quarto dicit ꝙ pōdus pulsus id est ꝓportio tēporū motus ad tempora quietis est illud in quo cadunt seu maxime reperiūtur proportiones musice narrate in particula precedenti.

In secūda particula dicit primo ꝙ genus pulsus sumptum ex pondere prima sui diuisione diuiditur in pulsum boni ponderis qui seruat ꝓportiones debitas etati illius cuius est: τ pulsum mali ponderis q̄ non seruat eas. Secundo diuidit pulsum mali ponderis in pulsum qui est iuxta pondus: τ pulsum separati ponderis: et pulsum extra pondus dicens ꝙ tres sunt species pulsus mali ponderis. Prima est pulsus illius cuius pondus est mutatum a pondere sibi debito in illa etate: sꝫ est iuxta pondus. quia est talis qualis esse debꝫ in etate proxima vt si pulsus iuuenis pondus tale habeat quale debetur pulsui pueri. Secunda est pulsus separati ponderis qualis est ille qui debetur etati multum distanti ab etate illius cuius est pulsus vt si pondus pulsus senis sit vt pondus pulsus pueri. Tertia est pulsus extra pondus seu egrediens a pondere: τ est ille cuius pondus nō assimilaꝫ pulsui ponderis hominis id est non cōuenit homini ſm aliquam ipsius etatem. Tertio dicit ꝙ egressio pulsus a pondere siue pulsus

musice cadunt. Et dicemus ꝙ pulsus aut ē boni pōderis aut ē mali pōderis. Et illius quidē qui est mali pōderis sunt tres spēs. Una est illius cuius pōdus est mutatuʒ τ est iuxta pōd': τ iste ē cui' pōd' ē pōd' etatꝭ q̄ ē iuxta etatē illi' cui' ē pulsus sicut cuʒ iuuenes habēt pondus pulsuū puerorum. Et altera est separati ponderis: sicut cum pueri habent pondus pulsus sicut senum Et tertia est egrediēs a pōdere: τ ē ille cui' pōd' pōderi pulsus hoīs nō simulaꝫ. Et multa egressio pulsus a pōdere magnaꝫ in dispōnib' significat mutationē.

extra pōd' sigt magnā mutationē in dispositionibus humani corpis q̄ sit sanitas egritudo τ neutralitas. q2 pulsus directe sigt super dispōnib' cordis quod est rex membroꝝ ceteris influens cui compati solent cetere partes corporis. Hec sint dicta de decē generib' pulsuū τ eorum speciebus. Et p summaria τ cla[illegible]tiori declaratione describantur in figura modo q̄ sequitur.

¶ Figura decem generū pulsus τ specierum illoꝝ generum.

- Primū genus sumitur ex quantitate diastoles
  - Longus curtus mediocris.
  - Latus strictus mediocris.
  - Altus humilis mediocris.
  - Magnus paruus mediocris.
  - Grossus gracilis mediocris.
- Secūdū ex q̄litate ꝑcussionis vene in digitos.
  - Fortis.
  - Debilis.
  - Mediocris.
- Tertium ex tempore cuiusq̧ motionis.
  - Velox.
  - Tardus.
  - Mediocris.
- Quartum ex essentia instrumenti.
  - Mollis.
  - Durus.
  - Mediocris.
- Quintum ex vacuitate et plenitudine.
  - Plenus.
  - Vacuus.
  - Mediocris.
- Sextum ex calore τ frigore tactus.
  - Calidus.
  - Frigidus.
  - Mediocris.
- Septimum ex tempore quietis.
  - Frequens.
  - Rarus.
  - Mediocris.
- Octauuʒ ex equalitate vel diuersitate.
  - Equalis
    - absolute i[illegible]
    - In vno tāt[illegible]
  - Ineq̄lis
    - In plib' p[illegible]
    - In vno puls[illegible]
    - In vna p[illegible]
- Nonum ex ordinatione et inordinatione.
  - Ordinatus.
  - Inordinatus.
- Decimum genus sumitur ex pondere.
  - Boni pōderis.
  - mali pōderis
    - Iux pōd' [illegible]
    - Sepat' [illegible] pōder[illegible]
    - Ex pōd' [illegible]

¶ De pulſu equali ⁊ diuerſo. Capitulum. II

D Icunt ꝙ ⁊c̄. In hoc capl̄o p̄rio diuidit ⁊ ſubdiuit pulſuꝫ ineqūlē. Sc̄do exeq̄tur de ineqūli in plurib' pulſib' ibi [Et illi' q̄dē] Tertio de inequali in plurib' ptib' vni' pulſus ibi [Diuerſitas vo] Quarto de ineqūli in vna pte vni' pulſus ibi [Et diuerſitate vo] Et q2 in h̄ capl̄o nihil agit de pulſu eqūli: ſꝫ ſoluꝫ de ineqūli videt̄ ꝙ hui' capl̄i titulꝰ eſſe debeat de ſpēbus ſeu modis pulſus inequalis.

a In p̄ria pte p̄rio diuidit inequalē pulſuꝫ i illū q̄ ē ineqūlis i mult̄ pulſib' ſeu ꝑcuſſiōib' vt ē ille q̄ poſt tres ꝑcuſſiōes fortes hꝫ vnaꝫ debilē: ⁊ illū q̄ ē ineqūlis i vno pulſu ſicut ille q̄ in eadē ꝑcuſſione ſentit̄ fortior ſub vno digito q̄ ſub alio vel alijs.

¶ De pulſu equali ⁊ diuerſo. Ca.II

D Icunt[a] ꝙ diuerſi pulſus diuerſitas aut eſt in multis pulſibus: aut in vno pulſu Sed qui in vno pulſu diuerſificatur aut in multis diuerſificat̄ partib' ſcꝫ in locis ſeparatis in quib' cadunt digiti: aut in vna parte.ſ. in loco vnius digiti. Et illius[b] quidē qui in mlt̄is diuerſus exiſtit pulſib' eſt diuerſus gradatus equaliter currens. Et ip̄e quidē eſt qui ab vno incipit pulſu: ⁊ permutatur ad maiorē eo aut minorem: ⁊ ꝓcedit ſ̄m hanc regulā donec peruenit ad finē in diminutōe aut in augmēto ꝑ ſimilē ordinem: deinde intersecatur ⁊ ad primā magnitudinē redit ¶ Aut rediens ex ꝑuitate ſua ſimili reditu in ambabus diſpoſitionibus ad primaꝫ regulā: aut diuerſificans poſtq̄ venerit a principio qḋ ē huius ad finem qui eſt huius. Et eſt cum ad finem peruenit ⁊ eſt cum intersecatur ante ip̄m: ⁊ eſt cū addit ſupra ip̄m donec interſecat̄. Cūq3 interſecat̄ fortaſſe interſecat̄ i medio ceſſādo: ⁊ eſt cum agit ab hoc diuerſum: et illud eſt vt in medio ſui interueniat mot'. ¶ Et pulſus quidē ceſſatōeꝫ habens eſt diuerſus in quo expectatur motus ⁊ venit quies. Et ille q̄ in ſui medio hꝫ motū ē diuerſus in quo expectatur quies ⁊ motus venit.

Sc̄do diuidit pulſum ineqūlē i vno pulſu in illū q̄ ē ineqūlis in diuerſis ptib' eiuſdē ꝑcuſſiōis ſcꝫ in locis ſepatis i q̄b' cadūt digiti: ita vt i eadē diaſtole ſentiat̄ pulſus maior vel fortior groſſior aut gracilior ſub q̄buſdā digitis q̄ ſub alijs: ⁊ illū q̄ ē ineqūlis i vna pte.ſ. ſub vno ⁊ eodē digito ſic̄ ille cui' ꝑncipiū diaſtoles ē fortior fine ei' aut ecōuerſo. Hāc diuiſionē tetigit gal̄.ca°.3°. libri de tactu pulſ'. Ult̄' aūt iq̄t attēdēdū q̄m diuerſitas ē aliq̄n i vno pulſu. et ſic diuerſificat̄ q2 vl̄ i pl̄ib' arterie ptib' ſiue ſ̄m motū ſitualē ſiue ſ̄m motū n̄ ſitualē diuerſitatis: vel ſigillatiꝫ in motu ipſi' arterie alicui' ptis

b Et illi' ⁊c̄. In hac pte ſc̄da deſcribit p̄rio vnū pulſum inequalē in diuerſis pulſib'. Sc̄do diuidit ⁊ ſubdiuidit ip̄m ibi [Aut rediēs] Tertio deſcribit pulſum q̄ in medio ſui ceſſat ⁊ illū q̄ in ſui medio hꝫ motū ibi [Et pulſus q̄dē] ¶ In p̄ria pticula dicit p̄rio ꝙ ſub ſpecie pulſus ineqūlis in mult̄ pulſib' ē pulſus diuerſus gradat' eqūliter currēs. Diuerſus q̄dē ꝓpter diuerſitatē ſuarū ꝑcuſſionū in fortitudie ⁊ debilitate vel magnitudine ⁊ ꝑuitate. Gradat' aūt q2 ꝑ gradus ꝓcedit abſq3 ſaltu minuēdo vl̄ augēdo. Equalit̄ vo currēs q2 ſuat vniformitatē in augmēto ipſi' vel diminutiōe: ita ꝙ quāto ſc̄da ꝑcuſſio eſt minor vel maior p̄ria. tāto tertia ſc̄da. ⁊ q̄rta tertia. ⁊ ſic deiceps. Sc̄do deſcribēs talē pulſum dicit ꝙ ē ille q̄ incipit ab vno pulſu trāſiēs ad maiorē aut minorē eo tali regula ſeu regulari augmēto vel diminutōe quouſq3 ꝑueniat ordine ſiſi ad finē diminutōis aut augmēti poſt iterſecatur: ſicq3 nō vltra minuitur vel auget̄. ⁊ ad primā redit magnitudinē. ¶ Attēde p̄rio ꝙ pulſus quē hic deſcribit ꝑnceps ē cauda ſoricis reditiua cōplete in mult̄ pulſib'. ¶ Attende ſc̄do ꝙ ꝑ pulſum diuerſum gradatū eqūliter currentē dat̄ intelligi. ſibi ꝯri' ſcilꝫ pulſus diuerſus nō gradat' nec eqūliter currēs. Et ꝑ pulſuꝫ reditiuū dat̄ intelligi pulſus ſibi ꝯrius ſcꝫ nō reditiu'. Et per pulſum reditiuū cōplete ſcꝫ ad primā magnitudinē dat̄ intelligi reditiu' incōplete. ¶ Attēde tertio ꝙ lꝫ pulſus dict' cauda ſoricis i pulſibus plurib' attendatur ꝑncipaliter penes aſcēſum vel deſcēſum gradualē in magnitudine vel paruitate: pōt etiā attēdi penes augmētū vel diminutiōem gradualeꝫ in fortitudine ⁊ debilitate ⁊ in velocitate ⁊ tarditate.

¶ In ſecūda dicit p̄rimo ꝙ pulſus diuerſus gradatus equaliter currēs reditiuus aut eſt rediēs ad primā regulā.i. primā magnitudinē ſimili reditu.i. graduali ordine in ambab' diſpōnib'.i. motib' diaſtoles ⁊ ſiſtoles: vel augmēto ⁊ decremēto ex ꝑuitate ſua ſi ꝓceſſerit de medio ad paruū: vel ex magnitudie ſua ſupple ſi ꝓceſſerit de medio ad magnū. Aut eſt diuerſificans poſtq̄ venerit a ꝑn° qḋ eſt hui' ad finē q̄ eſt huius.i. a mediocri pulſu vnde icepit fieri ineqūlis ad finē magnitudis vel ad finē ꝑuitatis. Et intellige ꝙ eſt diuerſificās vl̄ quia nō redit gradualiter ⁊ ordiate ſicut ꝓceſſit: vel q2 nō redit ad eūdē ſtatuꝫ ꝑciſe a quo incepit iequalis fieri. Sc̄do dicit ꝙ pulſus reditiu' q̄nq3 ꝑuenit ad finē: ita ꝙ redit cōplete ⁊ adeqūte ad terminū a quo ꝓceſſit: ⁊ dr̄ cauda ſoricis reditiua ꝯplete. Et q̄n q3 interſecat̄ ante ipſum.i. interrūpit̄ reditus ei' anteq̄ ꝑuenerit ad finē: ⁊ dicit̄ cauda ſoricis reditiua icōplete. Et q̄nq3 addit ſupra ip̄m donec interſecat̄.i. redit vltra terminū a q̄ incepit diminuēdo vel augēdo donec interrūpat̄ ipſi' augmētatio vel diminutio vel reditus. Aliter poſſet hec littera exponi de cauda ſoricis que ꝓcedit a magno ad paruū.ſ. ꝙ q̄nq3 peruenit ad finē i ꝑuitate: ita ꝙ pulſus fit adeo ꝑu' vt vix ſentiat̄: ⁊ dr̄ cauda ſoricis finiēs. et q̄nq3 interſecat̄ ſeu intercipit̄ diminutio ei' priuſq̄ veniat ad finem paruitatis: ⁊ dr̄ cauda ſoricis interſecta. Et q̄nq3 addit ſupra ip̄m finē paruitatis: ita ꝙ pulſus nō ampli' ſentit̄: ⁊ dr̄ cauda ſoricis finita vl̄ ꝑtrāſiens ꝑuitatis terminū. Tertio dicit ꝙ pulſus reditiu' q̄ interſecat̄ q̄nq3 interſecat̄ in medio ſui mot' ceſſando a motu. Et ē cū agit ab hoc diuerſū ⁊ illud eſt vt in medio ſui.i. ſue q̄etis interuēiat mot'. Aliter pōt hec littera exponi nō de pulſu reditiuo: ſꝫ de cauda ſoricis ꝓcedēte diminuendo donec intercipiat̄. hec eñ q̄nq3 intercipit̄ a gradato ordie ſue diminutionis ſic vt in hora q̄etis veniat mot' vel vt in hora mot' veniat quies. ¶ In tertia dicit p̄rio ꝙ pulſus ceſſationē mot' habēs vel interſect' in motu eſt ille in quo ſ̄m ordinē ꝑcedētium pulſuū expectatur mot' ⁊ venit q̄es. Sc̄do dic̄ ꝙ pulſus iſcept' hn̄s motū i medio ſui.i. i tp̄e medio ſue quietis eſt pulſus diuerſus in q̄ expectat̄ q̄es ⁊ venit mot'. ¶ Attēde ꝙ pulſus ineqūlis in diuerſis pulſibus prima ſui diuiſione diuidit̄ in inequalē ordinatū ⁊ in inequalē inordinatū. Et inequalis ordinat' diuiditur in ordinatū ſ̄m gradationē ꝯtinuam ita vt cōtinue augeat̄ pulſus vel cōtinue minuat̄: ⁊ in ordinatū ſ̄m gradationē diſcretā. vt ſi i pulſu ſint tres ꝑcuſſiones fortes vel magne ⁊ poſt vna debilis vel parua ⁊ iterū tres fortes poſt vna debilis ⁊ ſic cōſequēter. Et ineqūlis ordinatus ſ̄m gradatiōem cōtinuam dr̄ cauda ſoricis ſeu muris. q2 ſicut cauda ſoricis vniformiter ⁊ cōtinue ꝑſeuerat graciliando a maiori ipſi' extremitate ad minorē ⁊ ingroſſando a minori ad maiorē: ita pulſus iſte. Et diuiditur in caudā ſoricis q̄ cōtinue creſcit: ⁊ caudā ſoricis q̄ ꝯtinue minoratur. Et aucta diuiditur in auctā vſq3 ad finem magnitudinis: ita vt non poſſit vltra augeri ⁊ auctam citra finem eius. Et diminuta diuiditur in illam q̄ minuitur vſq3 ad finē ꝑuitatis: ⁊ illam q̄ minuitur citra finem ipſi'. Et vtraq3 earum ſcꝫ tam aucta q̄ diminuta ſiue vſq3 ad finem ſiue citra finē diuiditur in permanētē in ſua magnitudine vel paruitate ⁊ in reditiuā. Et reditiua diuidit̄ in reditiuā cōplete ⁊ reditiuaꝫ non cōplete ſed cū interſectione. Et reditiua cōplete diuiditur in reditiuam adequate vſq3 ad terminū vnde incepit: ⁊ in reditiuā vltra illū terminū. Hę diuiſiones patent in ſequenti figura.

Pulſus ieq̄lis i plurib' pulſib'. — Ordiatus — Diſcrete / Cōtinue — Auctus / Diīnut' — vſq3 ad finē / Citra fineꝫ — ꝑmanēs / reditiu'. — Cōplete (Adeq̄te. / Supflue) / icōplete.
— Inordiat'.

c Diuersitas vero ꝛc. In hac pte tertia prio diuidit pulsum inequalem in multis partib' vni' pulsus. Scdo declarat ꝛ subdiuidit primuz mēbrū diuisiōis illi' ibi[Sz diuersitas] Ter° scdz ibi [Diuersitas aūt]
¶ In pria particula dicit ꝙ diuersitas pulsus in plurib' partib' eiusdē pulsus siue diastolis vel attēdit in situ seu positione suarū partiū. i. partiū arterie q̄ sub sunt digitꝭ eas tāgentib'. Uel attenditur in motu suarū ptiuz scz partiū pulsus ſm velocitatē ꝛ tarditatem ꝛc.
¶ In scda dicit ꝙ diuersitas pulsus existēs in situ suarꝫ partiuz est diuersitas ꝓportionis quarūdā partium arterie pulsantꝭ ad alias ſm differentias positionū. Et qꝛ partes sūt sex id ē ptes arterie pulsantis sex differētias positionis habēt scz sursum deorsum āte retro dextrorsum sinistrorsum erit illud qd in eis cadit ex diuersitate simil'r. i. sex erūt modi vel spēs diuersitatis in pulsu tali. qꝛ partes alique pl' aliis declinabūt sursum: alie deorsuz: alie ante: alie retro: alie dextrorsum: alie sinistrorsum.

Diuersitas vero pulsus in multis partib' vnius pulsus aut ē in situ suarum partium: aut in motu suarum partium. ¶ Sed diuersitas q̄ est in situ suarū partiū est diuersitas ꝓportiōis partium vene ad partes. Et qm̄ partes sunt sex erit illud qd in eis cadit ex diuersitate similiter. ¶ Diuersitas autē que est in motu aut est in velocitate ꝛ tarditate: aut in cōsecutōe ꝛ preuentiōe. s. vt moueatur pars ei' ante horā sui motus aut post horam aut in fortitudine ꝛ debilitate: aut in magnitudine ꝛ paruitate. Et hoc totū aut curret ſm ordinē equalez aut diuersum in augmento ꝛ diminutio

¶ In tertia dicit primo ꝙ diuersitas pulsus in plurib' partibus eiusdem arterie existēs in motu est quadruplex. Prima attēditur penes velocitatem ꝛ tarditatem: ita ꝙ vna pars eiusdem diastoles ē velocior vel tardior aliis. Secunda penes consecutionem ꝛ preuentionem. Et est preuentio cum vna partium mouetur ante horam sui motus. ꝛ consecutio dum mouetur post horam. Tertia penes fortitudinem et debilitatem: ita ꝙ vna pars diastolis est aliis fortior vel debilior. Quarta similiter penes magnitudinem ꝛ paruitatem. Secundo dicit ꝙ hoc totum id est quelibet dictarum diuersitatum pulsus siue in situ siue ī motu suarum partium aut curret ſm ordinem equalem: aut diuersum ī augmento ꝛ diminutione id est aut erit pulsus in sua diuersitate ordinatus aut inordinatus. Et si fuerit ordinatus in gradatione dicetur cauda soricis in diuersis partibus eiusdem pulsus: que totidem modis potest diuersificari quot modis dicta est diuersificari in pulsu inequali diuersorum pulsuum. Tertio dicit ꝙ diuersitas pulsus in diuersis partibus eiusdem pulsus siue in situ siue in motu suarum partium. vel est in duabus partibus scilicet sub duobus digitis vel in tribus vel in quattuor scilicet in casu seu occursu omnium quattuor digitorum quibus arteriam tangere solemus. Quarto dicit. ꝛ tu quidem poteris cōponere id est ex predictis simul recolligere species pulsus inequalis in diuersis partibus ꝛ ordinare id est sub certo ordine redigere cunctas in figuram modo qui sequitur.

- Pulsus inequalis ī diuersis partibus.
  - Ordinatus
  - Inordinat'.
    - In duab' ptib'
    - In trib' partib'
    - In q̄ttuor ptib'
      - In situ partiū
        - Sursum.
        - Deorsum.
        - Ante.
        - Retro.
        - Dextrorsuz.
        - Sinistrorsuz.
      - In motu ptiū.
        - In velocitate ꝛ tarditate.
        - In consecutione ꝛ preuentione.
        - In fortitudine ꝛ debilitate.
        - In magnitudine ꝛ paruitate.

¶ Attende ꝙ galien' sic distinxit spēs pulsus ineq̄lis in diuersis partibus eiusdē pulsus caplo decio libri de introducēdis in pulsu. Fit autez ſm pulsum vnū inequalitas ꝛ ex eo ꝙ ptes arterie differēter habent ad seinuicē ꝛ positionē ꝛ motū: ꝛ ex eo q̄ vniuscuiusqꝫ scilz particule pulsus ſm se est motu. Igitur q̄ q̄dem in positione particularum est inequalitas consistit ex eo ꝙ sursum ꝛ deorsum ꝛ ante ꝛ retro ꝛ dextra et sinistra transducta esse videtur arteria. Que vo in motu illis veloci' vel tardi' vel tēpestiui' vel serius vel vehemēti' vel debilius vel per amplius tempus vel minus vel semp vel nequaq̄ motis: hec galienus.

d Ex diuersitate vero ꝛc. In hac parte q̄rta primo tangit princeps tres species pulsus ineq̄lis ī vna ꝛ eadē parte eiusdē pulsus In scda exeq̄tur de pria ibi[Intersect' autē] In tertia de secūda ibi[Reditiuus vero] In q̄rta de tertia ibi[Continu' autē]

ne. Et illud quidē aut erit in duabus partib': aut in tribus: aut in quattuor scz in casu digitorū. Et tu quidem cōponere poteris ꝛ ordinare. Ex diuersitate vero pulsus in vna parte ē ille qui est intersect' ꝛ reditiu' ꝛ cōtinuus. ¶ Intersect' autez est ille q̄ in vnā partem cū paruo motu separat. ꝛ partis vnius q̄ ex eo intersecat cuz quiete est cū duo extrema diuersificātur in velocitate ꝛ tarditate ꝛ in similitudine. ¶ Reditiuus vo est vt pulsus magnus redeūdo fiat paruus in vna parte: deinde reditu subtili redit. Et huius q̄dem modi est ille cui' quedā species in alias ingrediūtur.

¶ In pria particula dicit ꝙ pulsus intersect' ꝛ reditiu' ꝛ continu' sūt ex diuersitate pulsus in vna parte id est sūt species pulsus ineq̄lis in vna ꝛ eadez pte vni' ꝛ eiusdem pulsus: ita ꝙ in parte vnica sb vnico digito complete sentit q̄libet eaꝝ. ¶ Attende ꝙ has tres species tetigit galienus caplo decimo libri de itroducendis in pulsu dicens. Secūdum vnāquanqꝫ vero partem in eo ꝙ intercisus est manifeste est inequalis supple: ex quibus est ꝛ hic qui cocardisat id est assimilatur huic voci galli cocriacoc. Similiter autez ꝛ ex eo est qui iterato recurrit ex quibus est ꝛ discretus id est bis percutiens. Immotus autem non pari velocitate consistit supple continuus inequalis: cum incipiens quidem est velocior: finiens vero est tardior ꝛ econtrario: incipiens quidem tardior: finiens vero velocior: ꝛ ſm vehementiam ꝛ debilitatem ꝛ paruitatem ꝛ magnitudinem similiter non in duo solum tempora diuisio est: sed ꝛ in ampliora in quantuncunqꝫ sensui est dinoscibile. Idem clarius commemorat libro de tactu pulsus caplo. 3°
¶ In secūda dicit ꝙ pulsus intersectus est ille qui in vnam partem separatur cum paruo motu id est cuius pars prior cū paruo motu fit ꝛ separatur a parte ipsius posteriori per quietē mediaz: ꝛ quandoqꝫ contingit ꝙ duo extrema partis vnius scilicet posterioris q̄ intersecatur ex priore cum quiete media inter eas diuersificant in velocitate ꝛ tarditate ꝛ in similitudine: ita ꝙ principium huius partis posterioris est velocius eius fine vel econtra: ꝛ ei dissimile vel in velocitate ꝛ tarditate vel in magnitudine ꝛ paruitate vel in fortitudine ꝛ debilitate. De hoc pulsu dicit galien' capitulo tertio libri de tactu pulsus. In motu quidez vnius partis arterie fit diuersitas: quandoqꝫ tamen inciditur motus incisione manifesta. Et ex hac specie diuersitatis ē pulsus caprizans: que dicitur a galieno caplo decimo libri de ītroducendis ī pulsu cocardisans: ꝛ a principe in principio capli sequētis gazelans.

¶ In tertia dicit primo ꝙ pulsus reditiuus est vt pulsus magnus redeundo id est incipiendo reuerti in sistolen fiat paruus in vna parte scilicet in illa qua versus sistolen redit: deinde redit subtili reditu id est debili motu in diastolen priusq̄ sistolen compleuerit. Secundo dicit ꝙ pulsus istius modi est ille cuius quedam species in alias ingrediuntur vt pulsus paruus in magnus et debilis in fortem: cum constet ex duabus percussionibus: quarum prima est magna et fortis: secunda parua et debilis.

Tertio id declarans dicit. Et hoc est vt sit vn⁹ pulsus sicut duo ꝓpter diuersitatē suarum percussionū quarū vna est magna fortis alia parua debilis: aut vt duo pulsus sint vn⁹ propterea ꝙ alie in alias ingrediūtur scꝫ paruus in magnum debilis in fortem priusꝗ̄ redeat ad complendum sistolen. Quarto dicit. ⁊ istud q̇dem est scilꝫ ista discordia nominādi hunc pulsum vnū sicut duo ꝓpter diuersitatem vel duo sicut vnū eo ꝙ alie ꝑcussiones in alias ingrediuntur est ſm sniaꝫ eorum qui nō conueniunt ī hoc scꝫ an iste pulsus sit vn⁹ aut duo. Quidaꝫ nāqꝫ dicunt ꝙ est vnus q̇a sistole nō interuenit percussionib⁹ eius: alij ꝙ est duo ꝓpt dualitateꝫ percussionum cōtrariaruꝫ ī magnitudine ⁊ ꝑuitate fortitudine ⁊ debilitate.

Et hoc ē vt sit vnus pulsus sicut duo propter diuersitatē: aut duo sicut vn⁹ propterea ꝙ alie in alias īgrediunt. Et istud quidem est ſm sententiā eorum qui in hoc non cōueniūt. ¶ Cōtinu⁹ aūt est ille cuius diuersitas est ordinata in ꝯtinuitate non sensu percepta separatione in eo ad quod ip̄a mutatur ex velocitate ad tarditatem aut econtra: aut ad equalitatem aut inequalitateꝫ in eis: aut ex magnitudine aut paruitate aut equalitate in eis ad aliquod eorum ad quod mutatur. Et hoc quidem est cū ſm similitudinē sui procedit. Et est cuꝫ accidit vt cum continuatiōe sua sit in aliquibus suarum partium plus diuersitatis ⁊ in alijs minus.

¶ De speciebus pulsus cōpositi que nomina hn̄t ꝓpria. Caplm. III.

Princeps vero plus applaudit dicentibus ipsum vnum in caplo sequenti vbi ait. Et ex eis est bispulsans. Et in ipso q̇dem discordati sunt medici. Sūt em̄ quidam qui ip̄m vnū pulsum ponūt diuersum in ꝑcessione ⁊ in cōsecutione: ⁊ sunt alij q̇ ponūt ip̄m duos pulsus: quoꝝ vn⁹ alterū conseq̇tur. Et ad vltimū inter eos nō existit tēpus qd̄ dilatet ad colligēdū sistolē: deinde diastolē. Nō em̄ omē ex quo due sentiunt ꝑcussiones opꝫ vt sit duo pulsus. alioq̇n eēt ille cui⁹ intersecat diastoles ⁊ deinde redit duo pulsus. nec etiā oꝫ vt sint duo pulsus nisi cū incipit ⁊ fit diastoles ⁊ postea redit ad fundū faciēdo sistolen: deīde redit iterū ⁊ facit diastolen. Hanc spēm redititui pulsus tangit galien⁹ capitulo tertio libri de tactu pulsus dicēs. Interdū aūt fit motu q̇dem pri⁹ directo. ⁊ deinde reuerso. ⁊ ex hac q̇dē diuersitatis specie est mot⁹ vocat⁹ duarū percussionū dr̄ etiā bispulsans ⁊ martellin⁹

¶ Attende ꝙ iste pulsus bispulsans cōiter differre dr̄ a caprisante in duob⁹. Prio ī hoc ꝙ in caprisante scda ꝑcussio maior est pria ⁊ contrariū est in bispulsante. Scdo in hoc ꝙ inter duas ꝑcussiones caprisantis est quies sensibilis media: ⁊ inter ꝑcussiones bispulsantis nō apparet ad sensum quies aliqua notabilis.

¶ In quarta dicit primo ꝙ pulsus cōtinu⁹ inequalis in vna ꝑte vni⁹ pulsus ē ille cui⁹ diuersitas ē ordinata. i. ꝑseuerās in cōtinuitate sine hoc ꝙ seꝑatio aliqua vel intercisio sue ꝯtinuitatis sensu percipiatur in eo ad quod ipsa mutatur vt si mutet in ꝑtibus sue diastolis ex velocitate ad tarditatē aut ecōuerso: vel ad equalitatē aut inequalitatē in eis. i. ad mediocritatē aut excessum in velocitate ⁊ tarditate nulla ꝑ hāc mutatōem seꝑatio sue cōtinuitatis ꝑuenit. Silr̄ si mutet ex magnitudine aut ꝑuitate aut eq̄litate seu mediocritate īter eas: nō interuenit inde sue ꝯtinuitatis īterceptio. ⁊ in hoc differt a pulsibus intersecto ⁊ redituo. Scdo dic. ⁊ hoc q̇dem est cuꝫ ſm similitudinē sui ꝓcedit id est diuersitas in hoc pulsu inuenta qn̄qꝫ procedit gradatim ⁊ ordinate de velocitate ad tarditatem vel ad mediocritatem aut econtra. vel de magnitudine ad paruitatē vel mediocritatē aut ecōtra: ⁊ dr̄ cauda soricis in vna parte vni⁹ pulsus. Et qn̄qꝫ non sic ordinate ⁊ gradatiꝫ incedit: sꝫ accidit pl⁹ diuersitatis in aliq̄b⁹ suaꝝ ꝑtiū et in alijs minus non obstante continuatione suarum partium. Diuidit ergo pulsus ꝯtinu⁹ ineq̄lis in ordinatū ⁊ ī iordinatū. De quo mentionē fecit galien⁹ libello de tactu pulsus caplo tertio dicens. Et aliq̄n fit pulsus ineq̄lis in vna ꝑte snpple cū mot⁹ ē ineq̄lis velocitatis: ⁊ hoc ē qn̄ mot⁹ īcipit cū velocitate: ⁊ deīde velocitas diminuit paulatī atqꝫ gradatī donec demū desinat īterdū: vel ecōuerso cū incipit a tardo ⁊ deīde gradatim intēdēdo desinit in velocē.

similr̄ intelligendū in forti ⁊ debili in magno ⁊ paruo: hec galienus.

¶ De speciebus pulsus cōpositi q̄ noīa habēt ꝓpria Cap. III

e Ex eis est gazelans ⁊c̄. In hoc caplo prio agit princeps de pulsu gazelante. Scdo de vndoso ibi [Et ex eis est vndosus] Ter° de vermiculoso ibi [Et ex eis est v̇miculosus] Quarto de formicāte ibi [Et formicās] Quinto de serrino ibi [Et ex eis est serrinus] Sexto de cauda soricina ibi [Et ex eis ē cauda soricina] Septimo de mesalio ibi [Et ex eis ē mesal⁹] Octauo d̄ bispulsante ibi [Et ex eis est bispulsantis] Nono de quietē habente ⁊ cadente ī medio ibi [Et ex eis sūt quieteꝫ habēs] Decimo d̄ spasmoso tremulo ⁊ retro ibi [Et ex istis quidem capitulis] Undecimo de chordoso ibi [Et chordosus quidem.

Ex eis[a] ē gazelās qui ē diuersus in vna parte cū fuerit tardatus ⁊ deinde intersecatur ⁊ fit velox. Et ex eis[b] est vndosus: ⁊ ipse quidē est qui ē diuersus in magnitudine partiū vene ⁊ eaꝝ paruitate: ⁊ eleuatiōe ipsarum ad suꝑiora: ⁊ in latitudine: ⁊ in cōsecutione: ⁊ precessione: ⁊ in principio mot⁹ pulsus: cū mollicie que est in ipsa. Et ipse quidem nō est valde paruus: ⁊ habet latitudinem quandam: ⁊ similatur vndis quarum alie alias sequuntur ſm rectitudinem in diuersitate q̄ est inter eas in eleuatione earum ad superiora et descensione ad inferiora et in velocitate et tarditate.

a In prima parte dicit. ex eis est gazelans id est ex speciebus pulsus compositi nominatis ē pulsus caprisans. Et ē pulsus inequalis seu diuersus in vna ⁊ eadem parte sui scilicet sub vno digito qui tardatur in principio sue diastoles: ⁊ postea intersecatur: deinde fit velox prius ꝙ̄ redeat ad sistolen. Iste pulsus dicitur gazelās ꝓpter similitudinem quam habet cum saltu gazel: ⁊ est gazel capreolus siluester. Dicitur etiam caprisans propter similitudinem eius cum saltu capre. ⁊ dicitur cocardisans propter similitudinem eius cū hoc cantu galli cocriacoeq. Nāqꝫ dictus cātus ⁊ predicti salt⁹ sūt intercisi ⁊ ꝑs posterior eorum est velocior aut fortior priore. Iste pulsus sic describit a rasi decimo almāsoris. Pulsus caprisans est pulsus qui sentitur cum arteria semel atqꝫ iterū ꝑcutit digitū: ita tn̄ ꝙ nō sentitur interi⁹ redijsse nec sistolen fecisse nec quieuisse: in quo etiam secūda percussio maior prima inuenitur. Egidius vero sic ipsum describit. Descensu saltum geminat capn⁹ ab imo. More capre saliens: que bis pri⁹ acra pulsat Q̄ semel in terram querat defigere gressum. Cedit in hac specie progressio (prima secunde.

b Et ex eis est ⁊c̄. In hac parte secūda dicit primo ꝙ pulsus vndosus est ex speciebus pulsus compositi nomīatis. ⁊ dicitur a galieno fluctuans ⁊ fluctuosus: ⁊ est silis v̇miculoso: nisi q2 est eo maior. Iuxta illud galieni libro de introducēdis ī pulsu caplo. 12°. Vermicularis q̇dē est cū q̄si serpentis arteriā vermis ostensio fit fluctuose crecti: ⁊ non ſm vnū tēpus tota distendit arteria: igit si q̇dem cuꝫ paruitate diastoles hoc fiat vermicularis vocatur: si autem cum magnitudine fluctuosus simpliciter: hec galien⁹. Secūdo dicit ꝙ pulsus vndosus ē ineq̄lis seu diuersus sex modis. Primo in magnitudīe ⁊ paruitate partiū arterie ita ꝙ ꝑtes arterie subiecte digitis tāgentib⁹ nō sentiunt sub eadē magnitudine. Scdo in eleuatiōe ⁊ depressiōe ipsaꝝ: ita ꝙ vna ꝑs sub digitis sentit eleuatior alia. Tertio in latitudine ⁊ strictura partiuꝫ arterie: ita ꝙ alia latior alia strictior sub digitis occurrit. Quarto in cōsecutiōe ⁊ ꝑuentiōe ita ꝙ aliq̄ partiū ꝑuenit horam sue motiōis: alia sequit. Quinto in ꝑncipio mot⁹ ita ꝙ nō oēs arterie partes simul incipiunt ꝑcutere digitos. Sexto in mollicie q̄ est in ip̄a vena pulsatili: ita ꝙ mollior sentit sub digitis vna ꝑs alia. Tertio dicit ad declaratōeꝫ maiorē pulsus vndosi ꝙ ip̄e nō est vehemēter paru⁹ sicut v̇miculosus: ⁊ ꝙ est aliquāte latitudinis: ⁊ ꝙ ē silis vndis sibi inuicē succedētib⁹ ſm rectitudinē scꝫ in lōgitudine arterie. Et ē silitudo pulsus isti⁹ cū vndis ī duob⁹ scꝫ in eleuatōe ⁊ depressione partiū arterie sub digit. q̄les sunt in vndis maris: ⁊ in velocitate ⁊ tarditate mot⁹ ꝑtiū arterie sic̄ ī velocitate ⁊ tarditate mot⁹ vndaꝝ. ¶ Attēde ꝙ iste pulsus sic describit decio almāsoris Fluctuās vo est q̇ ſm latitudinē magnū digiti occupat locū cū leuitate ⁊ repletione. cū eo tn̄ nō est eleuatio magna nec subita: sꝫ videt ꝙ eleuationū ei⁹ vna post aliā ꝯtingat. ideoqꝫ fit vt vndis assimilet quarū vna aliā seq̇tur. Auerroys aūt q̄rto colliget ca°. 18°. sic describit eū. Et q̇daꝫ dicitur vndosus: ⁊ ē ille q̇ variatur in magnitudine ⁊ paruitate partiū

Et ex eis[c] est v̄miculosus qui est illi similis sʒ est paruus multe spissitudinis cuius spissitudo existimatur velocitas sʒ nō est. Et formicās[d] q̄dē est valde minor ꝛ vehemētioris spissitudinis. Et vermiculosi q̄dem ꝛ formicātis diuersitas in eleuatione ad superiora ꝛ p̄cessione ꝛ cōsecutione in sensu est manifestior ipoꝝ diuersitate in latitudine: imo q̄si non appet forsitā illud. Et ex eis[e] ē serrin' q̄ vndoso in partiū diuersitate similat̄ et in eleuatione ad superiora ꝛ latitudine ꝛ precessione ꝛ cōsecutōe sʒ est durior: ꝛ cū duricie ipsi' ptes ei' in duricie diuerse existūt. Et serrin' quidem est pulsus velox spissus durus cuius partes in magnitudīe diastoles diuerse existunt ꝛ ī duricie et ī mollicie. Et ex eis[f] est cauda soricina: ꝛ ē ille q̇ ordinatur in diuersitate suaruʒ partiū ex diminutione ad augmētuʒ aut ex augmēto ad diminutiōem. Et cauda quidem soricina est cuʒ est in pulsib' multis: ꝛ est cū est in vno pulsu in partibus multis. aut in parte vna. Et eius diuersitas proprie est illa q̄ ex magnitudine pēdet. Et ē cum est in cōparatōe velocitatis ad tarditateʒ aut fortitudinis ad debilitatē.

organi: ī eminētia ꝛ pfunditate: in strictura ꝛ largitate cū mollicie substantie organi: ꝛ declinat parū ad paruitatē ꝛ nō multū ꝛ vniuersaliter suus mot' assimilat̄ vndis maris: ꝛ ab eisdē nomē accepit: hec ille. Et sicut dr̄ vndosus ab vndis quib' silatur: sic dr̄ fluctuās aut fluctuosus pter silitudinē ei' cū fluctib' maris. Egidi' v̄o vocauit hūc pcellosum ꝛ ita descripsit. Vasa pcellosus enormi cōcutit ictu. Fluctuat exūdat tremit estuat ꝛ digitales Ventriculos sibi cōpressos lateralit̄ ābit. Pars infra aut sursū pars retro vel āte mouet̄.

c Et ex eis ē ꝛc. In hac pte tertia dic̄ primo q̄ pulsus v̄miculosus est ex eis scʒ ex specieb' pulsus cōpositi noīa habētibus. Scdo describit eum primo p silitudineʒ ei' cū vndoso. scdo per puitateʒ ipsi' q̄ differt a fluctuāte. Tertio p multā sui spissitudinē seu frequētiā quā aliqui putāt esse velocitatē ppter multiplicē inundationē ei' ad instar vermis repētis; sed nō est velocitas. q2 v̄tus p̄sente hoc pulsu ē adeo deiecta ꝛ debilis q̄ nō pōt cū velocitate mouere arteriā. ¶ Attende q̄ galien' libro de tactu pulsus caplo tertio sic describit eū. Vermicularis q̄dē q̄ tanq̄ v̄mis existimat̄ arrepe in arteria ꝛ ita reperit̄ arteria q̄deʒ aduenire sicut fluctuās: nec in vno tpe distendit̄ tota. verūtamē si fiat cum magnitudine pulsus appellat̄ fluctuās absolute: ꝛ si cū puitate pulsus vermiculosus appellat̄. Et manifestū est q̄ pulsus v̄miculosus cuʒ hoc toto debilis ē ꝛ spissus: hec ille. De hoc dicit rasis decio almansoris. Et his p̄terea est v̄miculosus: cui' forma est vt forma fluctuantis q̄ s̄m eleuationē diastoles eadē inuenit̄: nec tamē est lat': nec plenus: cui' inundatio debilis existit q̄ v̄mib' per foramē arterie discurrētib' assimilat̄. Et auerroys q̄rto colliget de hoc pulsu dicit. Et q̄dā dr̄ v̄miculosus qui vndoso assimilatur: ꝛ ē minor ꝛ spissior.

d Et formicās ꝛc. In hac parte q̄rta dicit primo q̄ pulsus formicās ē valde mior v̄miculoso ꝛ vehemētioris spissitudinis. i. frequentie: ita q̄ in eo sentit̄ arteria sicut formica sub digit̄ ambulās. ꝛ inde traxit nomē formicāt̄. Scdo dicit q̄ diuersitas pulsuū vel ieq̄litas v̄miculosi ꝛ formicāt̄ ē sensui manifestior ī eleuatōe arterie ad supiora: ꝛ in p̄cessione ꝛ ɔsecutōne partiū arterie in suis motib' q̄ diuersitas vel ineq̄litas eoꝝ in latitudīe: imo q̄si non apparet ī eoꝝ latitudīe diuersitas sicut clare appet ī latitudīe vndosi. De h̄ pulsu dicit gal̄. ca. 3. libri de tactu pulsus. Et q̄ñ pulsus fit sūme debil̄ ꝛ pu': ꝛ spissus formicās appellat̄. ꝛ existiat̄ q̄ sit velox non tñ est velox. Et de eo dicit rasis decio almāsoris. Formicās v̄o pulsus adeo inuenit̄ ī vltimitate puitat̄ ꝛ spissitudīs ɔsistē vt pulsui pueri nup nati assimilet̄. Et de ip̄o q̄rit philaret'. Quid differt v̄miculosus a formicāte. Et r̄ndet sic q̄m v̄miculosus q̄dē plerūq̄ ɔuertit̄ ꝛ venit ad meli' ꝛ manifestaʒ hʒ magis ineq̄litatē. Formicās v̄o nō ɔtēta iā v̄tute: sʒ dissoluta ꝛ deleta fit ꝛ mortēʒ significat.

e Et ex eis est ꝛc. In hac pte q̄nta dicit primo q̄ serrin' pulsus assimilat̄ vndoso pulsui in trib'. Primo q̄dē in diuersitate ptiū: ita q̄ ī eo ptes artie sub tāgētib' digit̄ diuersimode mouēt̄ sicut ī vndoso. Scdo in eleuatōe ad supiora sic q̄ q̄dā partiuʒ arterie pl' aliis eleuant̄ velut in vndoso. Tertio in p̄cessione ꝛ ɔsecutōe sic q̄ ex arterie ptib' q̄dā anticipāt alie postponūt tēpus sui mot'. Sʒ serrin' pulsus est durior vndoso: ꝛ diuersificāt̄ ptes ei' ī duricie sub tāgētib' digit̄. ꝛ p ista differt a pulsu vndoso. Scdo describit pulsū serrinū sic q̄ ē pulsus velox spissus. i. frequēs dur' sub digit̄ sensui occurrēs: cui' ptes differūt ī magnitudīe diastoles: ita q̄ aliq̄ sunt aliis maiores: ꝛ ī duricie ꝛ mollicie sic q̄ q̄dā ptiū pl' de duricie pticipāt alie pl' ad mollicie tēdūt vel duricieʒ remissā. De hoc pulsu dicit rasis decio almāsoris. Pulsus aūt q̄ serre assimilat̄ ꝛ serratilis vel serrin' dr̄ dur' est: ī cui' pcussione inuenit̄ diuersitas ex q̄ cū vn' digit' pcutit̄ q̄es in alio sentit̄: ꝛ cū ī vno fuerit q̄es in alio sentit̄ pcussio. Auerroys de eo q̄rto colliget ca°. 18. dic̄. Et q̄dā dr̄ serrin' q̄ vndoso ī diuersitate ptiū assilat̄ tñ eo rigidior est. Egidi' v̄o sic metrice euʒ descripsit. Occurrit digito sp̄es serrina priori. Debil̄ in reliq̄ fit languida: nulla seq̄nti. Hic trahit a serra cognata vocabula pulsus. Cui' cū p̄mus icisio detib' [...] ta ē. Grauis [...] reliq̄s grau[...] funesta sup[...] mis.

f Et ex eis ē [...] In hac pte s[...]xta dicit p̄mo q̄ pulsus voca[...]t' cauda sorici[...]na ē ex sp̄ebus pulsus ɔposi[...] nomē h̄ntib'. Scdo dicit q̄ cauda soricina ē pulsus diuer[...]sus q̄ ī diuersi[...]tate suaꝝ ptiū gradati ꝛ ordinate pcedit ex diminutōne ad augmētū vel ex augmēto ad diminutionē: ꝛ si pcedat ex diminutiōe ad augmētū dr̄ cauda augmētatiua: ꝛ si ex augmēto ad diminutōem cauda finitiua vocat̄. Tertio dicit q̄ cauda soricina ē triplex. Vna ē cui' diuersitas ē in plurib' pulsib': ita q̄ sue diastoles vna post aliā augēdo pcedūt gradatim ꝛ ordiate vl̄ diminuēdo: alia ē cui' diuersitas ē ī plurib' ptib' eiusdē pulsus seu pcussiōis: ita q̄ in eadē pcussiōe sub vno digito sentit̄ pulsus alicui' magnitudinis sub alio minor: ꝛ sic ɔseq̄nter gradatim minuēdo aut ecōuerso. Tertia est cui' diuersitas ē in vna ꝛ eadē pte eiusdē pulsus: ita q̄ sub eodē digito eadē percussio a [...] paruitate incipit ꝛ cōtinue auget̄ vsq̄ ad sui finem aut ecōuerso. Quarto dic̄ q̄ diuersitas caude soricīe siue ieq̄litas pp̄e p̄dicta p̄ncipal̄r attēdit̄ penes magnitudinē ꝛ puitatē: pt tñ ēt attēdi penes velocitatē ꝛ tarditatē ꝛ penes fortitudineʒ ꝛ debilitatē vocat̄ cauda soricina pulsus gradati pcedēs a veloci ad tardū vel a forti ad debilē sicut gradati pcedēs a magno ad puū vl̄ ecōuerso. De isto pulsu dic̄ rasis decio almāsoris. Puls' q̄ q̄ dr̄ cauda soricina duaꝝ existit sp̄eꝝ. Quaꝝ vna ē vt vna pcussio aliq̄tulū sit maior alia q̄ ipaʒ seq̄t̄ mior: ꝛ alia iteꝝ mior: ꝛ pcedat ordo sic donec ad vnā ex trib' pueniat̄ reb' scʒ. Aut q̄ ī vna moret̄ pcussiōe ꝛ nō tendat ad minorē ea. Aut nō q̄escat quin minuat̄ donec occultet̄ ꝛ nullo mō sensu pcipiat̄. Aut cū ad aliquā paruitatis mēsuram peruenerit redire incipiat ꝛ augeri. Cunq̄ augeri vel redire ceperit aut ad primā sui mēsuram redibit. aut ad minorē ea. Prim' aūt mod' dr̄ cauda pmanens: ꝛ scd's cauda minuēs: ꝛ terti' cauda rediens. Ille quoq̄ q̄ ad sui primā mēsurā redit cauda reuersionis cōplete vocat̄: ꝛ scd's cauda reditiōis minute. Est et iā ala ei' species cū diminutōis similitudinem in arterie lōgitudine pulsus [...] piri cōtingit. Ex qua in vno loco subito aliq̄ sentit̄ magnitudo q̄ alia q̄ ipam seq̄tur paꝝ minor inuenit̄ q̄ nō subito occultabitur: sʒ tñ nō quiescet quin s̄m ordinē paulati minuatur donec occultet̄. Hoc aūt q̄nq̄ ɔtingit a duob' lateribus ꝛ vocat̄ tunc pulsus curuus: et q̄nq̄ fit ab vna parte ꝛ vocat̄ ab vna parte inclinatus. qui etiā pulsus in vna pcussione dr̄ diuersus: hec rasis. Et per hanc secūdaʒ sp̄ēm caude soricine itelligit pulsum q̄ ī eadē pcussiōe ī medio sue lōgitudīs ē aliquāte magnitudīs ꝛ ab illo medio ptinue declinat minuēdo v̄sus vnā extremitatū vl̄ v̄sus ambas. q̄ si versus vnicā inclinat' dr̄ ab vna pte: si versus ambas curuus appellatur ppterea q̄ eleuatur in medio sui ꝛ ī extremitatib' deprimitur. Et iste est quē pnceps mesaliū vocat. Et vt clarius appareāt caude soricine species describātur in figura tali.

- Cauda soricina
  - Crescens.
  - Decrescēs
    - In pluribus pulsibus.
    - In plib' ptib' vni' pulsus
    - In vna pte vnius pulsus
      - pmanēs.
      - Finiens.
        - Inclinat'
        - Curuus.
      - Rediēs.
        - Complete.
        - Incōplete.

g Ex eis est. In hac pte septima dicit primo ꝙ pulsus mesalius est ex eis. s. specieb⁹ cõpositi pulsus noĩa habẽtib⁹. Et dr mesali⁹ id est acualis ad silitudinẽ cuiusdã acus curuate: q̃ in medio sui est grossior ⁊ in duab⁹ extremitatibus tenuis qua in terra sarracenorũ vtũtur sutores subcellioꝝ. Scḋo dicit ꝙ pulsus mesalius est ille q̃ incipit a puo motu ⁊ procedit augẽdo ꝯtiue vsq̃ ad aliquẽ terminũ: deinde gradatĩ minuitur seu decrescit donec redierit ad terminũ prime puitatis vel satis ppe. Tertõ dicit ꝙ iste pulsus est sicut due caude soricine sibiinuicẽ iuncte apud suas maiores extremitates. Et breuiter loq̃ndo pulsus iste silis est fuso: qr sicut medium fusi quo filatur est grossuz ⁊ extremitates eius graciles: sic mesali⁹ pulsus ẽ in medio sue longitudinis aliquãte magnitudinis ⁊ in extremitatibus eius paruus. De hoc pulsu dicit auerroys quarto colliget caplo. 18. Et quidam dicit arcuatus qḋ est: qr est eminens in medio ⁊ in extremitatibus profundus. Et a rasi decimo almansoris curuus appellatur seu diminutus in vtroq̃ suo latere: scilicet in suis extremitatibus.

Et ex eis[g] est mesalius: ⁊ ipse ẽ q̃ ex diminutione procedit ad aliquẽ terminũ in augmento: postea reclinatᷓ inferius ad suum ordinẽ donec ad p̃mum terminũ diminutionis perueniat. Est ergo sicut due caude soricine que ꝯtinuãtur apud maiores ei⁹ extrẽitates. Et ex eis ẽ[h] bispulsans Et in ipso quidẽ discordati sunt medici. Sunt em̃ quidã qui ip̃m vnum pulsum ponunt diuersum in precessione ⁊ cõsecutione. Et sunt alij qui ponunt ip̃m duos pulsus quoꝝ vn⁹ alterum cõsequitur. Et ad vltimũ inter eos nõ existit tempus qḋ dilatetur ad colligendum systolen deinde diastolez. Nõ em̃ omne ex quo due sentiuntur percussiones opz vt sint duo pulsus. Alioquin esset ille cuius interseccatur diastoles ⁊ deĩde redit duo pulsus. Nec etiã oportet vt sint duo pulsus nisi cũ incipit ⁊ fit diastoles: ⁊ postea redit ad fundũ faciẽdo systolen: deinde redit iterum ⁊ facit diastolẽ. Et ex eis[i] sunt quietez habens ⁊ cadens in medio quos prediximus. Sed differentia inter cadẽtẽ in medio ⁊ gazelantẽ est ꝙ gazelãtis secũda percussio ante venit q̃ cõpleatur pria. Sz in cadẽte ĩ medio ẽ pulsus q̃ venit in tpe q̃etis cũ cõpletur pcussio pria. Et ex istis[k] q̃dẽ capitulis sunt pulsus spasmosus ⁊ tremul⁹ ⁊ retort⁹ q̃ filo qḋ torq̃tur assilatur: ⁊ est ex caplo diuersitatis ĩ p̃cessiõe ⁊ ꝯsecutõe ⁊ in situ ⁊ ĩ latitudĩe.

h Et ex eis est. In hac pte octaua dicit primo ꝙ pulsus bispulsans est ex specieb⁹ pulsus compositi noĩatis. Et dicitur bispulsans qr bina vice pcutit digitos cum sua diastole priusq̃ redeat ad suam systolen. Et a galieno discretus vocatur: ⁊ bispercutiens capitulo decimo libri de introducendis in pulsu. Discretus quidem ppter interceptionem sue diastolis. Bispercutiens autem: qr cum digitos semel pcusserit redit iterum statim ad pcutiendum eos ante systolen. Et ab egidio martellinus vocatur: qr sicut martellus supra incudem resilire solet post primam percussionem ⁊ iterato percutere: sic pulsus iste bis pcutit digitos. Secundo dicit ꝙ de isto pulsu est ꝯtrouersia inter medicos si sit vn⁹ pulsus aut plures: quibusdam dicentibus ꝙ est vnus pulsus inequalis in precessione percussionis ⁊ consecutione ipsius: qr systole non interuenit inter pcussiones eius: alijs dicentibus ꝙ est duo pulsus non vnicus ppter duas eius pcussiones sibiinuicem succedentes. Tertio dicit. ⁊ ad vltimum. i. breuiter ⁊ summarie d̃clarando ꝙ non est nisi vnus pulsus non existit tẽpus inter duas percussiones eius quod dilatetur id ẽ tam diu duret vt sufficiat ad colligendum systolẽ. Non em̃ est necessarium ꝙ tomis motus pulsus in quo sunt due percussiones sit duo pulsus. Aliter pulsus caprisans cuius diastoles intercipitur ⁊ postea redit ad sui complementũ esset duo pulsus. Quarto dicit ꝙ non oportet vt eleuationes arterie sint duo pulsus: nisi cũ vna earum incipit et fit diastoles. postea redit arteria decidens ad fundum faciendo systolẽ: deinde iterum redit ⁊ eleuatur faciens diastolẽ. Et cum nõ ita sit neq̃ in caprisantẽ nec in martellino: sequitur ꝙ neuter est duo pulsus. ¶ Attende ꝙ rasis decimo almansoris describit ita bispulsantem pulsum. Bispulsans vero est pulsus cũ arteria percutiendo occurrit digito ⁊ non sentitur quies que systoles dici debeat: sed sensu percipitur alia percussio que prima debilior existit. Et de eodem dixit Auerroys quarto colliget capitulo decimooctauo. Et quidam dicitur bispulsans. Et potest esse vt sic iste denominetur propter diuersitatẽ quam in vna hz pulsatione quia in eadem interpolat ⁊ reuertitur. Et potest esse ꝙ dicatur ꝙ due pulsationes sunt vna: qr quies que est inter eas non hz tempus ſm rem ſm quam remanet tempus. Egidius vero sic hunc metrice descripsit libro ipsius de pulsibus. At ferit incudem bis malleus ⁊ resilire. Cogitur obiecti massa cogente metalli. Et fit diuiduus in se tamen vnicus ictus. Sic resilit denuo mẽbri concussa rigore. Et digitis species sic martellina retrudit. Nec redit in centrum donec geminauerit ictum.

i Et ex eis sunt q̃etẽ caplis. In hac parte nona dicit primo ꝙ pulsus quietem habens id est ille qui quiescit hora qua moueri debet ⁊ pulsus cadens ĩ medio id est ille qui mouetur cum quiescere deberet sunt ex speciebus cõpositi pulsus nomina habentibus. De quibus p̃us dictũ ẽ: scz capitulo precedenti pagrapho illo. Et pulsus quidem cessationez habens est diuersus in quo expectatᷓ motus ⁊ venit quies: et ille qui in sui medio habet motum est diuersus in quo expectatur quies ⁊ venit mot⁹. Scḋo dicit ꝙ differẽtia est inter pulsum cadentẽ in medio ⁊ pulsum caprisantem: qr in caprisante superuenit secunda percussio priusq̃ prima completa fuerit. Sed in cadente in medio iam completa prima percussione superuenit secunda in tpe quietis: scilz q̃n arteria quiescere deberet tunc ipsa mouetur.

k Et ex istis quidem. In hac pte decima dicit primo ꝙ pulsus spasmosus ⁊ pulsus tremulus ⁊ pulsus retortus q̃ similis est filo quod torquetur sunt ex istis capitulis: scilz ex specieb⁹ compositi pulsus noĩa habentibus hic capitulariter ⁊ summarie recollectis. Secundo dicit ꝙ pulsus retortus est ex capitulo id est de numero aut summa diuersi pulsus in precessione ⁊ cõsecutione id est in anticipatione sui motus ſm aliquas eius partes ⁊ postpositione ſm alias ⁊ etiam diuersi in situ ⁊ latitudine: sic ꝙ arterie partes sub tangentibus digitis nõ se offerũt sub eodem situ: imo quedã minus alie plus eleuantur: et alique strictiores alie latiores apparent. ¶ Attende primo ꝙ pulsus spasmosus est pulsus solitus spasmatis inesse. Quẽ galien⁹ plixe describit libro de tactu pulsus capitulo. 13. dicens. Spasmatorũ aũt arterie substantia constricta reperitur atq̃ collecta ex omnib⁹ suis ptib⁹ nõ ad instar vene quaz aliquid cõprimit: aut sicut vena horripilata sicut accidit in febrib⁹ ⁊ maxime ĩ initijs accessionum: nec sicut vena dura cũ distẽsio est difficilis p̃ sui duricia sicut in diuturna contingit passione ⁊ maxime q̃n hec fuerit cum horrore qui fuerit circa egrotum vel in interioribus eius fuerit pestis: verum vtpote substantia neruosa concaua vt intestinum aut tale quid ex vtraq̃ parte distensum. Et mot⁹ vene fit diuersus quãdo vena sursum atq̃ deorsum mouetur vt chorda. Nec distensio in ea sentitur nec contractio: sed motus ipsi⁹ tremori similis existit: ⁊ quasi saliat saltum sursum: deinde attrahatur subito deorsum: nec ei contingit q̃nq̃ hoc q̃nq̃ illud: sed fortassis vno tẽpore reperitur vna pars eius sursum eleuari quasi impellatur vt sagitta in arcu transmissa: ⁊ alia pars retrahatur interius ac si aliquid cogeret ipsam: ⁊ pars vna velociter moueri alia tarde. hec ille. Consequenter ad maiorem huius pulsus declarationem dicit. Et patientium quidem spasmum pulsus estimatur fortis magnus. In veritate autem non est debilis nec paruus nec etiam fortis vel magnus sicut videtur. Percussio enim vene decipit ⁊ oberrare facit eum qui non est subtilis: et existimat ꝙ pre sui distensione fit fortis et credit tremulationi primi motus ꝙ saliat atq̃ sursum eleuetur: ideoq̃ plures opinantur qui tangunt eam ꝙ auget sublimitatem id est altitudinem. Tertio dicit ꝙ huius pulsus industriam id est industriosam perceptionem nullus qui eam exercitat penitus ignorat. quoniam nulli aliorum assimilatur in aliquo pulsuum: nec in vene ex vtraq̃ pte distensiõe: nec in motu suo quẽ ad instar spasmi retinet. Earundẽ sententiarum meminit galienus caplo sexagesimoscḋo libri de introducendis in pulsu. Egidius vero de pulsu spasmoso taz vacuo q̃

pleno sic breuiter differit. Spasmosus vacuus tēsi q̄ more rigescit. Funiculi ptisicis famulaꝛ ꝛ extenuatis. Corporis humorem sorbet depascit inanit. Plenior occurrit spēs spasmosa repleuꝛ Organa: reumaticus neruis infunditur humor. ¶ Attēde scdo ꝙ pulsus tremulus sic describitur a rasi. 10. almansoris. Tremulus aūt pulsus dicitur cū i arteria siītudo tremoris sentitur. Iste pulsus ab egidio ramosus vocatur ꝛ describitur sic. Scinditur in ramos ramosus ꝛ organa motu Quadrifico feriens digitos pcurrit in vno. Discolor in pulsu sicut cōfusa resultat. Vox cithare fidib' vno siꝛ ordine tactis ¶ Attēde tertio ꝙ pulsus retortus sic describitur a rasi. 10 almāsoris. Cōtortus vero dicitur cū arteria sentitur vt linea q̄ contorqueri ꝛ iuolui incipit. Et ab auerroy q̄rto colliget ca. 18. sic. Et q̄dā tortuosus q̄ pcipiꝛ talis sic̄ si organū torq̄reꝛ

Et chordosus[l] quidē est ex summa retorti. Et similatur tremulo: sed tn̄ in tremulo diastoles est magis occulta. Et similiter exitus ab equalitate situs in eleuatione ad superiora est in retorto occultior: sed tensio in chordoso ē māifesta: ꝛ est cū eius torsio est ad vnā ptem tātum. Plurimū vero tales accidunt quales isti: scꝫ chordosus ꝛ retortus ꝛ ad vnū latus declinans in egritudinib' siccis Pulsuuꝫ vero cōpositorū spēs quasi infinite sunt ꝛ nec sunt noīa hn̄tes.

¶ De illo qui ex spēbus pulsus ē naturalis. Caplm. IIII.

Uiusqꝫ[a] generuꝫ prenominatorum in quo est superfluitas augmenti vel diminutionis naturalis est equalis: nisi fortis. quoniam naturalis in eo est augmentatus. Et si aliquod[b] aliorum generum non augmentum prebuerit: nisi fortitudinis augmentuꝫ sequens et factum fuerit maius: verbigratia ipse erit naturalis propter fortem. Aliorum vero[c] generum que neqꝫ augmentum neqꝫ diminutionē tolerant naturalis est mediocris ꝛ ordinatus ꝛ qui est boni ponderis.

¶ De causis specierꝝ pulsus Cap̄. V.

Ausaruꝫ pulsus[a] quedam sunt q̄ sunt cōmunes necessarie essentiales in cōstitu

l Et chordosus quidē ē. In hac pte vndecima dicit primo ꝙ pulsus chordosus est ex summa retorti. i. sub specie retorti pulsus est vel ei similatur. Et est pulsus in quo sub digitis arteria se monstrat ad instar chorde tēse. Secūdo dicit ꝙ chordosus pulsus assimilatur pulsui tremulo: q2 partes arterie in vtroqꝫ tactui se offerunt sub diuersitate situs ꝛ latitudinis earum. Sed differt ab eo: q2 diastoles in tremulo est occultior. Tertio dicit ꝙ similiter exitus ab equalitate situs id ē diuersitas situs in eleuatione partiū arterie ad superiora in retorto minus est apparens q̄ in chordoso: sed in chordoso tensio ē manifestior: ꝛ torsio interdū retorti pulsus est in vna pte tantū. ꝛ torsio chordosi ad vtrāqꝫ declinat arterie ptem sicut vides chordam vndiqꝫ torqueri. Quarto dicit ꝙ pulsus chordosus ꝛ retortus ꝛ ad vnū solum declinans lat' ꝛ eis consimiles vt plurimū occurrūt in egritudinibus siccis in quib' siccitas arterie torquet eam ꝛ nō sinit ipam vniformiter extendi. Quito dicit ꝙ spēs pulsuū compositorꝝ sunt quasi infinite: sicut species cōpositionum egritudinū ꝛ suaruꝫ causarꝫ ac accidentiū penes quas species pulsus diuersificantur sumentes ab eis esse: sed plurime earū preter iam dictas noībus proprijs carent. ¶ Attende ꝙ galien' inter species pulsus cōpositi numerat pulsum ethicū: de quo dicit caplo tertio libri de tactu pulsus. Pulsus aūt qui ethicus appellaꝛ. i. fixus quēadmodū febris denominatur ab hoc noīe: est ille in quo nō contingit magna diuersitas penitus: sed vniformiter manet sp neqꝫ perficitur. Et h̄ est qn̄ substantia corporis tota alteraꝛ ꝛ conuertitur in habitudinem egritudinis in generatiōe harū febriū cū huiuscemodi pulsus accidit.

¶ De illo qui ex spēbus pulsus est naturalis. Caplm. IIII.

c Uiusqꝫ generum. In hoc caplo primo declarat pnceps quis pulsus est naturalis in generibus pulsuū habentiū mediū inter duo extrema. Scdo qualiter pulsus aliq̄s excedens redditur naturalis propterea ꝙ forti cōiungitur ibi [Et si aliq̄d aliorꝝ] Tertio quis pulsus est naturalis in generibus nō suscipiētibus magis et minus cum medio inter hec ibi [Aliorum vero generum que neqꝫ]

a In prima pte dicit ꝙ in quolibet genere pulsus hn̄tis extrema superflua vnū in augmento alterū in diminutione cū medio inter hec pulsus naturalis est pulsus equalis seu mediocris vel tēperatus inter ambo extrema mediū tenens excepto genere pulsus qd̄ penes fortitudinem ꝛ debilitatē pcussionis arterie in digitos attendiꝛ: in quo lꝫ mai' minus ꝛ mediū reperibile sit naturalis pulsus nō est horū medius: sꝫ is qui in fortitudine est augmētatus. Cuius rō est q2 talis pulsus sp significat fortitudinē virtutis pulsatilis ex qua significaꝛ incolumitas cordis. Queret hic aliq̄s q̄re pulsus vehemēter fortis est naturalis ꝛ vehemēter magnus nō: cū vterqꝫ pcedat a fortitudine virtutis ꝛ ei attestetur. Dic ꝙ magnus sp significat superfluitatē caloris cordis ꝛ necessitatem euentationis adauctā. fortis vero nō. ¶ Attēde ꝙ genera pulsuum in quibus est superfluitas diminutionis ꝛ augmenti sunt septem prima genera pulsuum scḋm ordinem quo disponūtur et nominata sunt capitulo primo summe presentis.

b In secūda dicit ꝙ si aliq̄d generū pulsus factum fuerit mai' temperato ꝛ nō prebuerit vel susceperit augmentū nisi illud qd̄ sequiꝛ augmētum nisi illud qd̄ seq̄tur augmentum fortitudinis: talis pulsus erit naturalis ppꝛ pulsum fortem sibi cōiunctum. Exempli gratia si pulsus aliq̄s fact' fuerit altior mediocri ppꝛ augmentum fortitudinis tantum ꝛ nō propter aliud: talis naturalis reputand' erit.

c In tertia parte dicit ꝙ in alijs generibus pulsuū a predictis. s. in illis que non recipiunt augmentū ꝛ diminutionē cum medio inter eis pulsus naturalis est mediocris id est equalis ꝛ ordinatus et quies boni ponderis. ¶ Attende primo ꝙ genera pulsuum nō habentia superfluitatē diminutionis ꝛ augmenti cum medio inter eis sunt vltima tria genera scḋm ordinem datuꝫ caplo primo summe presentis: scꝫ genus sumptum penes equalitatē ꝛ inequalitatem in quo equalis est naturalis: ꝛ genus sumptum penes ordinationem ꝛ inordinationē in quo ordinatus est naturalis scḋm principem in littera presenti: ꝛ genus sumptum a pondere bono aut malo in quo naturalis pulsus est pulsus boni ponderis. ¶ Attende secundo ꝙ galienus libro de introducendis in pulsu capitulo. 15. solum duo posuit genera pulsuuꝫ carentia medio clauso inter extrema: scꝫ genus equalitatis ꝛ inequalitatis: ꝛ genus ordinatiōis ꝛ inordinationis. Ait eīm ibi: Neqꝫ immanifestum est qm̄ aliorum quidem contrariorꝝ vniuscuiusqꝫ medi' est equalis aūt ꝛ inequalis medius nullus est: neqꝫ ordinati ꝛ inordinati. Et libro de tactu pulsus capitlo quarto dicit. Et manifestum est ꝙ inter duas species cōtrarias ex istis specieb' vna ē media preter equalem ꝛ diuersum ordinatū ꝛ eius cōtrariū: nō eīm inter equalem ꝛ diuersum est medius: neqꝫ inter ordinatū ꝛ eius contrariū medius est. Princeps vo hic tria ponit genera carentia medio. s. nō tolerantia augmentum ꝛ diminutionē. Et cā huius differentie inter galienū ꝛ principē fuit ꝙ galienus in libris nunc nominatis inter genera pulsuū siluit de genere sumpto ex pondere inter cuius species. s. pulsum boni ponderis ꝛ mali ponderis manifestū est nō esse medium. ¶ Attende tertio ꝙ pulsus ordinat' qui hic a pncipe cōnumeratur inter naturales a gal. dr innaturalis caplo. 4. libri de tactu pulsus. Ait eīm ibi. Ceterum inter oēs illas species primas sunt species pulsus medie q̄ sunt naturales. In istis aūt spēbus vltimis pulsus eq̄lis est tantum naturalis: reliq̄ vero innaturales sunt. s. diuersus ordinatus ꝛ ei' contrarius. ¶ Et p sublatione hui' controuersie attende ꝙ pulsus ordinatus dupliciter diciꝛ. Uno modo generaliter de omni pulsu cōseruāte suū ordinem siue in eq̄litate siue in diuersitate ipsius: ꝛ hoc mō pulsus ordinat' in eq̄litate sua ē naturalꝛ vt ait princeps h̄. Alio mō spāliter de solo pulsu s̄uante ordinē in diuersitate sua: ꝛ sic ordinat' scḋm suū totū ambitū ē innaturaꝛ: vt ait gal.

¶ De causis specierum pulsus. Caplm. V.

c Ausarꝝ pulsus. In hoc caplo primo diuidit pnceps cās pulsus. Scdo subdiuidit scḋꝫ mēbrū diuisiōis hui' ibi [Et harꝝ q̄dē] Ter° declarat cās cōtētiuas ibi [Cōtētiuo] Quar° agit d̄ mutatōib' opationū istarꝝ cāꝝ ibi [Et harꝝ q̄dē]

a Jn pͣ pte dic ꝙ aliq̄ ex cāis pulsus sᶜ cōes necessarie essentiales

ingredientes in cōstitutionē pulsus:vt virtus pulsatilis arteria pulsans τ necessitas euētationis.Cōes qdem:qr in oī pulsu iueniunt. Necessarie aūt:qr sine eis nullus pulsus eē pōt.Essentiales vo:qr cadunt in diffinitiōe seu rōne quidditatiua pulsus eo mō quo rōem quidditatiuā habere pōt.Ingrediētes in cōstitutiones pulsus id est pducentes pulsum ad esse velut causeipsius imediate. Et he cāe dicūtur cōtentiue:qr cōseruāt seu manutenent pulsum oēm in eē Alie sunt cāe nō ingredientes in cōstitutiones pulsus sicut cōplexiones etates habitudines corporis sex res nō naturales τ tres res contra naturā fm quas variant pulsus.

b In secunda dicit φ causarum pulsus nō ingredientium ɔstitutōnem eius quedam sunt insepabiles:ita φ nunq̄ deserunt pulsum:sʒ sp ei assistunt τ ipm diuersificant:sicut cōplexio cōpositio vnio sex⁹ etas habitudo corporis sine quibus nec arteria pulsat nec aīal viuit. Alie sunt sepabiles sicut repletio dolor ira sincopis egritudines cū suis causis τ accidētib⁹.sine istis ei pulsus esse pōt:sʒ qñ assunt mutant pulsus:τ iō vocant mutātes absolute.

c In tertia dicit φ tres sunt cāe ɔtentiue pulsus.Prima ē virtus vitalis:q̄ est in corde veluti in fonte τ radice:τ in arterijs vt ī riuis τ ramis mouēs pulsum.i.arteriā pulsatilē.Et de hac virtute dictū est pri⁹ caplo.4.doctrine.6.fen prime primi q̄ est de virtutibus.Sꝫ hāc diuisionē tāgit philaretus dicēs.Quot sunt efficientia pulsuz.Tria virtus faciēs motionē:vtilitas inducēs:instrumentū obediens.Sed cū ista virtus sit cā efficiēs pulsus et cā efficiens sit extrinseca causato nō eñ ingreditur substantiam causati sicut cause materialis τ formalis:videt φ nō sit cā ɔtentiua:qr nō est essentialis neq̄ ī cōstitutionē pulsus ingrediēs.Dic φ hec virtus est essentialis cordi τ arterie fm φ sunt mēbra pulsatilia τ eoꝝ forma substātialis:cuius act⁹ est pulsus. Scōa est instrumentū.s.cā materialis pulsus q̄ est instrumentū pulsatilis virtutis.s.cor τ arterie:de qbus dictū est pri⁹ summa qrta doctrine quinte fen prime primi:τ caplo pmo doctrine illi⁹ qd est de mēbris.Tertia est necessitas extinguēdi.i.euentandi purificandi et diminuendi calorem adauctū ex coadunatione eius cū fumis et vaporibus in cōstrictione cordis τ arteriaꝝ.sicut eñ calor in fornace clausus τ ɔstrictus crescit:sic calor innat⁹ in corde ɔstrict⁹ τ i arterijs:q̄re incēderet τ se ɔsumeret:si nō euētaret.Et hec necessitas extinguēdi est aduenies calori cordis τ arteriaꝝ p quātitatē id ē fm mēsurā q̄ calor adauct⁹ extinctōe īdiget τ nō vltra.Que.s. extictio renouat in qlibet pulsu p aerē attractū tpe diastolis:opposita exñs termino caloris ī suo incēdio.i.phibēs ne calor pueniat vsq̄ ad terminū sui incēdij:aut extinctiōe sua.i.p extictionē hui⁹ qd calori supadditū est in ɔstrictiōe cordis τ arteriaꝝ:vel eq̄litate sua.i.p ɔtēperantiā caloris seu reductionē sui ad equalitatem ppriā sibi connaturalem.

d In qrta predicit φ opatōes istaꝝ triū cāꝝ ɔtētiuaꝝ variant fm diuersitates cāꝝ pulsus tā isepabiliū φ sepabiliū:q̄ dicūt absolute mutātes eis ɔiūcturaꝝ:vt alius fit pulsus causis contentiuis adiunctis ire:alius ipis adiunctis balneo:alius ipsis adiūctis dolori aut sincopi aut apostemati.

tionem pulsus ingrediētes τ vocantur cōtentiue: τ quedam sunt i cōstitutionem pulsus nō ingrediēs. Et harū[b] quidē alie sunt insepabiles q̄rum permutatione pmutatur iudicium pulsus τ vocātur cāe inseparabiles:alie sunt sepabiles q̄ vocant mutantes absolute. Contentiue[c] vero cause sunt tres. Virtus vitalis que ē in corde mouēs pulsum: τ tu qdem iam sciuisti eā in capitulo de virtutibus. Et scda est instrumentū: τ ē vene pulsatiles quas iam sciuisti cum noīauimus mēbra. Et tertia est necessitas extinguēdi: τ est adueniens per quātitatē extinctionis q̄ renouatur termino caloris opposita in suo incendio aut extinctione sua: aut eq̄litate sua. Et haꝝ[d] quidē causaruꝫ contentiuarū operatōes mutāt fm illud qd adiungitur eis ex causis inseparabilib⁹ τ ēt mutantib⁹ absolute

¶ De his que pueniunt ex causis ɔtentiuis. Cap.VI.

c Um instrumentū.In hoc caplo pmo dat cās pulsuū magni τ parui.Scdo pulsuū velocis τ spissi ibi[Si vo necessitas]Tertio pulsus velocis τ magni τ pulsus magni velocis τ spissi ibi[Si autē virt⁹]Quarto longi pulsus ibi[Lōgitudinē q̄ꝫ]Quito lati ibi[Sʒ ē ēt cū]Sexto plsuū spissi τ rari ibi[Spissitudis autē]Septio pulsus debilis ibi[Cāe vo debilitat]Octauo plsuum duri τ mollis ibi[Et cāe duriciei]Nono pulsus ineq̄lis ibi[Et diuersitas quidē]Decīo serrini ibi[Et serrini qdeꝫ]Undecīo bispulsantis ibi[Bispulsant vo cā]Duodecīo soricini ibi[Soricini vo]Tredecīo cadent in medio ibi[Cadentis auteꝫ in medio]Quartodecīo spasmosi ibi[Et spasmosi qdē]Quitodecīo tremuli ibi[Pulsus aūt tremul⁹]Decīosexto vndosi ibi[Undosi aūt]Decimoseptimo pulsuū vermiculosi τ formicātis ibi[Et vmiculosi qdē[Decīooctauo pulsus mali pōderis ibi[Cā aūt pulsus]Decīonono pulsuū pleni τ vacui calidi τ frigidi alti τ bassi ibi[Et cāe qdē pleni]

¶ De his q̄ proueniūt ex causis cōtentiuis. Caplm.VI.

Um[a] instrumentum
c fuerit obediēs sui lenitate et virtus fortis τ necessitas ad extinguendū vehemens erit pulsus magnus. Veruntñ necessitas iuuātior his tribus ē ad hoc. ¶ Qd si virtus fuerit debilis pulsus puitas eaꝫ proculdubio sequetur. Et si cuꝫ hoc instrumentū fuerit durum τ necessitas est pauca erit minor. Et etiā cum duricies efficit paruitatē: sʒ tamen puitas cui⁹ cā ē duricies separatur a puitate cuius cā est debilitas p hoc φ est durus τ non debilis: τ breuitas eius τ profunditas nō est multa sicut est cū virtus est debilis. Pauca q̄ꝫ necessitas puitatē efficit: sʒ debilitas ibi nō erit. Et neq̄ ē aliq̄ haꝝ triū que pl⁹ efficiat puitatē φ debilitas.

a Pria ps est pñs text⁹ in q pri mo dat cās magni pulsus.Scdo pui ibi[Qr si vt⁹. ¶ In pria pticla p⁹ innuit φ magni pulsus triplex ē cā.Prima ē instrumētū obediēs.s.arteria dilatationi apta ppter sui lenitatē τ tēpatā molliciē.Scda ē fortitudo pulsatilis vtutis q̄ pōt arteriā in lōgū latū τ altū fm exigentiā caloris extēdere.Tertia ē necessitas vehemēter magna τ fortis ad extictionē caloris:q̄re necesse ē vt in dilatatōe arterie mult⁹ aer intromittatur:ad cui⁹ receptionē necesse est arteriā vndiq̄ extendi τ pulsum inde magnificari.Scdo dicit φ necessitas vehemēs inter has tres cās est iuuātior ad hoc vt pulsus fiat magn⁹:qr ē cā finalis gra cui⁹ alie operant

¶ In scda dicit pmo φ si pulsatilis vtus debilis fuerit pulsus erit puus:qr cū nil opet vltra ppriū gradū a debili vtute nō pōt magn⁹ pcedere effect⁹.Scdo dicit φ si vena pulsatilis dura fuerit τ vtus debilis τ necessitas euētatōis caloris modica pulsus erit minor φ si solū pulsatilis vt⁹ debil fuerit.qr sic ɔcurrētib⁹ oib⁹ cāis q̄ pulsus magnitudinē efficere solent fit pulsus aucte magnitudis:sic ɔcurrētib⁹ oibus cāis puitatis fit vehement puus.Tertio dic φ sola duricies qñq̄ est cā puitatis pulsus.Sʒ puitas pulsus cā duriciei differt a puitate ei⁹ cā debilitatis virtutis.Primo qr puus a duricie est dur⁹ τ puus a debilitate vtutis solū nō est dur⁹.Scdo quia puus a duricie nō est debilis sic pu⁹ a virtute.Tertio qr puus a duricie nō est multū curt⁹.Quarto qr pu⁹ a duricie nō est multū pfundus.Quoꝝ rō est qr puus ex duricie solum nec diminutiōe vtutis nec diminutōe necessitatis hꝫ cāꝫ sue incurtatōnis τ pfunditatis.Quarto dicit φ diminuta necessitas euētationis caloris reddit pulsum puū.Sʒ pulsus effect⁹ puus ab hac cā solū nō ē debilis:qr virt⁹ nō est debilis nec instrumētū rebelle.Quinto dicit φ nulla triū causaꝝ puitat pdictaꝝ pl⁹ efficit pulsū puū φ debilitas vtutis

¶ Instabit aliq̄s φ necessitas euētatōis adaucta est iuuātior ceteris ad efficiendū magnū pulsum vt pmissuꝫ ē:ḡ necessitas diminuta ceteris potior erit ad efficiēdū puum. Dic φ nō ē sic:qr posita necessitate adaucta cū obediētia instrumenti mediocri τ mediocritate vtutis pulsus fiet magn⁹ etiā si vt⁹ ex se nō fuerit fort neq̄ instrumentū plurimū obediēs vt clare apparet ī incipiētib⁹ supcalefieri ex balneo aut stuphis aut exercitio forti.nā in eis pulsus ilico magnificat. Sʒ si vtus debilis fuerit τ necessitas aucta τ istrumētū obediēs pulsus erit puus fm gradū puitatis vtutis.Qr si virt⁹ fortis aut mediocris fuerit τ necessitas

diminuta ⁊ instrumentū obediens pulsus nō reddetur magne ꝑuita tis ꝓpter ꝯstantiā virtutis. Sexto dicit ꝙ ꝑua duricies arterie cuꝫ constātia virtutis pulsatilis plus efficit ꝑuū pulsum ꝙ̃ ꝑua priuatio necessitatis euētatōis cū ꝯstātia silr̄ eiusdē v̄tut̄. Virt⁹ eīm ꝯstās cū pri uatione necessitatis euētatōis nō multū ab equali diminuit pulsum:

Et paruitas quidē duriciei cū virtu te plus est ꝙ̃ ꝑuitas priuationis ne cessitatis cū virtute. Virtus nāqꝫ cū priuatione necessitatis non minuit multuꝫ ex eq̄li: qm̄ a diastole ꝓhibē tē nō hꝫ. Et ñ decliat ad hoc vt nō mlt̄ tū sup tēpatū addat: nisi iō ꝙ nō mlt̄ tā hꝫ necessitatē. Si v̄o[b] necessitas mlt̄a fuerit: ⁊ virt⁹ fortis ⁊ istrumētū inobediēs ꝓpter suā duriciē magni tudini nō poterit eē quin fiat velox vt velocitati restauret illud qd̄ ei de est ex magnitudine. ¶ Qd̄ si virt⁹ fue rit debilis ⁊ velocitas in eo nō ope rata fuerit nō poterit eē qui fiat spis sus quatinus spissitudine restauret illud qd̄ ei deficit ex magnitudine et velocitate: ⁊ multe vices tenebūt lo cū vni⁹ vicis sufficiētis ⁊ magne aut

qꝛ nil hꝫ positiuū qd̄ ꝓhibeat cā a diasto le cōpleta. Et hec vir tus cū priuatiōe ne cessitatis euētatiōis non declinat ad hoc vt nō mlt̄ū: imo mo dicum sup tempera tū addat in diminu tione. s. vt sit paulo minor pulsu tēpera to: nisi ꝓpterea ꝙ ñ multā hꝫ necessitatē euētationis caloris. Virtus vero cōstās cū duriciē instrumē ti aliq̄d hꝫ resistens dilatationi comple te. s. duriciē vene pul satilis. ¶ Attēde ꝙ pulsus magnus du plex iuenitur. Qui daꝫ naturalis seq̄ns cōplexionē cōgenitā ⁊ a pricipijs gn̄atio nis hn̄s ortuꝫ. Cui⁹ significata sic metri ce collegit egidius. Magn⁹ q̄ numeris nature se moderat̄. Quē nec cā mali nec vis syntomatis vrget. Prodigus instabilis aure cupidus pa pular̄. Ardua molit̄: aīmi secreta reuelat. Huic comes adiūcta ē v̄t⁹ i mensa caloris. Copia spirituū spēs accōmoda mēbri. Ad dilatanduꝫ procliuis ⁊ apta moueri. Ali⁹ ē accidētalis seu aduētici⁹. Cui⁹ signifi cata sic collegit ille. Qui naturales peregrinus ab ordine leges. Trans uolat ⁊ magni pulsus sibi nomē adoptat. Concitat hūc prauecꝫ mouet cōceptio cause. Spirituum feruor: vis syntomatica febris. Aut labor aut coitus vehemēs aut impetus ire.

b Si vero necessitas. In hac pte secunda prīo agit de causis pulsus velocis. Scd̄o d̄ causis pulsus frequētis cū suis exēplis ibi[,] Qꝛ si virt⁹ fuerit debilis. ¶ In prima pticula dicit ꝙ si necessitas euētationis ca loris ⁊ spirituū cordis ⁊ arteriaꝝ plurima fuerit: ⁊ virtus pulsatilis fue rit vigorosa ⁊ arteria propter duriciē ipsi⁹ fuerit inobediens magnitu dini. i. rebellis virtuti: ita vt nō possit magnitudinē in pulsu efficere: necessario fiet pulsus velox vt sua velocitate suppleat magnitudinis de fectum. Propter suā nāqꝫ velocitatē fere bis pulsat tpe quo magn⁹ pul sat vnica vice. ⁊ iō tm̄ aeris attrahit ad refrigeriū caloris pulsus velox ꝙ̃ cum magnus in eq̄li tpe. ¶ Attende ꝙ pulsus velox est duplex sicut magnus. vnus naturalis: alter aduenticius. Quorū significata egidi us sic metrice ꝯstrinxit. Cor feruēs: aīm⁹ preceps: titubausqꝫ loq̄la. Et verbū mentē precurrens verbere vocis. Actio festina nullo vibrata te nore. Quā nō depingit rō nec dirigit ordo. Nec notat euēt⁹: nec certis claudit ⁊ aptat. Limitibus: dubij mutabilis alia finis. Viuida spiri tuū natura caloris acumē. Admixtū cause artificis resolubilis humor Nature pulsuꝫ velocē rite sequūtur. At quē prepropero pulsat bis dia stola raptu. Indicat accendi peregrinū in corde calorem. ¶ In secūda dicit primo ꝙ si virtus pulsatilis debilis fuerit cū mlt̄a necessitate euē tationis caloris supple ⁊ velocitas in eo. s. pulsu nō operata fuerit id ē effecta necessario pulsus erit frequēs vt sua frequētia suppleat id qd̄ si bi deest ex magnitudine ⁊ velocitate. A frequētibus eīm motib⁹ ⁊ pau cis quietibus tm̄ aeris attrahitur ineq̄li tpe pro refrigerio caloris quā tum a magnis aut velocibus mlt̄e quietis seu raris. Secūdo declarat nobis p exēpla seu similitudines quasdā in deportationib⁹ onerū qua liter fit pulsus magn⁹ ⁊ qualiter velox ⁊ q̄liter frequēs. Nā virtus pul sans est sicut portitor seu delator oneris: ⁊ necessitas multa euētatiōis est vt onus graue deferendū: ⁊ instrumentū obediēs pulsui ē vt instru mentū q̄ defert̄ onus. Occurrēte igit̄ necessitate deportatōis grauis oneris de loco in locū. Vel portator est sufficient̄ fortitudis ad delatō nem toti⁹ oneris vice vnica sine velocitate ⁊ frequētia sui mot⁹ lente in cedendo ⁊ satis interpausando. Et sic figurat nobis magnū pulsuꝫ in quo virtus sufficit vnica vicē satis aeris attrahere p refrigerio ca loris absqꝫ velocitate ⁊ frequētia motus pulsus. Vel nō sufficit portitor vice vnica totū sil̄ deferre onus sed ipꝫ ptitur in duas p tes ⁊ festine incedit ita vt cōpleat deportationē oneris eodē tpe quo cōpleuit ille q̄ fortior erāt ⁊ lente gradiēs ⁊ multū pausans totū sil̄ tulit. Et talis figurat nobis velocem pulsuꝫ in quo virt⁹ pul satilis sufficit duobus velo cibus ⁊ nō ma gnis motibus tm̄ aeris trahe re q̄ntum fortis virtus motu vnico magno lento sil̄ attra hit. Vel non sufficit porti tor neqꝫ vice vna neqꝫ dua bus totū ferre onus: sꝫ in p tes plurimas diuidit ipm̄ et seorsum quāli bet defert cito aut tarde sm̄ ꝙ pōt: sꝫ inter q̄scūqꝫ duas de portationes vel oneraturas q̄si nihil pausat: sꝫ ilico redit ad de rendū aliam ptē: lꝫ deportādo tardat⁹ fuerit. Et iste portitor est nobis exēplū pulsus freq̄ntis: in q̄ multitudie pulsuū ꝑuoꝝ fre quentiū ineq̄li tpe tm̄ aeris attrahit̄ ad refrigeriū caloris q̄tum vno pulsu magno tardo raro. Tertio dicit pnceps sm̄ plurimos text⁹. ꝙ si multe fuerit debilitatis stabit tūc ⁊ feret eā festine ⁊ re dibit cū tarditate. i. si portitor fuerit multū debilis stabit tūc idē pausabit post vnāquāqꝫ deportationē ⁊ feret eā festine. i. satagit festiuare in deportiōe ⁊ redibit cū tarditate. i. diu pausabit inter quascūqꝫ duas oneraturas. Sꝫ ista littera corrupta videtur: lꝫ qā pulsus in tendentib⁹ ad mortem ꝓpter egritudines adustiuas post freq̄ntē fiat rar⁹ ex maxima v̄tutis debilitate nō sufficiētis ad frequentiā: nō tm̄ fit velox siue festinus: cū fortior v̄tus sit tā necessaria velocitati ꝙ̃ freq̄ntie. Eligat̄ g̃ hic textus marginalis in q̄ sic hꝫ. Qꝛ si ñ mlt̄e fuerit debilitat̄ stabit tūc ⁊ feret eā festine ⁊ redibit cū tarditate. i. si portitor nō fuerit multum debilis stabit tūc. i. pausabit int̄ suas duas veloces portatōes ⁊ feret scꝫ vtrāqꝫ oneraturā festine seu velociter ⁊ redibit cū tarditate id est pausa magna inter duas deportationes. ⁊ talis portitor est nobis exē plum pulsus velocis ⁊ rari.

c Si autem virtus. In hac parte tertia dicit primo ꝙ si virtus pulsatilis fuerit fortis ⁊ arteria obediēs sue dilatatiōi: sꝫ necessi tas euētatiōis caloris ē maior fortitudine tēpata. i. tāta ꝙ ei nō sufficit fortitudo tēpata pulsus cū magnitudie vel necessitas est maior ꝙ̃ in pulsu magno absolute fortitudie v̄tut̄ tēpata existēte virtus augmētabit velocitatē cū magnitudine sic ꝙ pulsus fiet magnus ⁊ velox. Scd̄o dicit ꝙ si necessitas euentationis caloris fuerit fortior ꝙ̃ sit in pulsu magno ⁊ veloci erit spissitudo cū ma gnitudine ⁊ velocitate. sic ꝙ pulsus erit sil̄ magn⁹ velox ⁊ freq̄ns. Adaucta igit̄ necessitate euētationis caloris. prīa dr̄ia q̄ acq̄rit̄ in pulsu ē magnitudo: scd̄a velocitas: tertia freq̄ntia: sic clare ap paret i fortib⁹ exercitijs balneis ⁊ stuphis vehement̄ calidis: i qb⁹ hoīꝫ pulsus p̄° fiūt magni: deīde magni veloces: ꝯn̄r magni velo ces freq̄ntes aucto calore: si v̄t⁹ ꝑsistat i suo robore q̄ d̄bilitata calo re ꝑseuerāte pulsus ꝑdit magnitudinē remanēs velox ⁊ freq̄ns ⁊ si virt⁹ debilitet̄ manēte calore i sua fortitudine pulsus ꝑdit ve locitatē ⁊ ipsi⁹ frequētia auget̄: ⁊ si adeo debilitet̄ vt peridītatio ni proxima fiat pulsus erit ꝑuus tardus rarus q̄si nullus: vñ nō sufficit euētationi caloris: imo calor se corrūpit ⁊ ꝓpriū humidū.

Longitudinē quoqꝫ[c] magnitudis cause pro certo efficiūt cū aliq̄d pro

o Longitudinem qꝫ. In hac pte quarta dicit ꝙ cause magnitu dinis pulsus prius dicte: scꝫ fortitudo virtutis ⁊ magna necessi

tas euentationis caloris faciunt pulsum longum sine latitudi- ne ⁊ altitudine cū fuerit aliquid ꝓhibens arterie motū in latuz diffundi ⁊ in altum erigi: vt durities arterie q̄ ꝓhibet amplitu- dinem.i.diffusionē motus in latitudine q̄ pulsus fit latus: ⁊ dē- sitas carnis: ⁊ cutis supiacentiū arterie que ꝓhibet eam ab ele- uatione quare pulsus non fit altus.

hibens amplitudinē prohibuerit: et eleuationē ad superiora non permi- serit fieri sicut durities instrumenti verbigratia que amplitudinē prohi bet: ⁊ densitas carnis ⁊ cutis q̄ sur- sum eleuari nō permittūt. Sed est[e] etiam cū in amplitudine addit mati es. Et amplitudinē quidē efficit aut venarū vacuitas vt per ipsam tuni- ca superior super inferiorez declinet ⁊ dilatetur: aut multa instrumēti le- nitas. Spissitudinis aūt[f] causa est debilitas: aut multa necessitas: aut caliditas. Et raritatis quidē causa ē virtus que necessitatē in magnitudi ne superat: aut frigiditas multa di- minuta a necessitate: aut nimia incē sio virtutis ⁊ aduentus perditioni ꝓ ximus. Cause vero[g] debilitatis pul

e Sz ē etiaz cū. In hac p- te quita dicit ꝙ tres sꝫ cau- se latitudinis pulsus. Pria est matics pro pter quā pluf de arteria car ne discooptuz digitis occur- rit vnde latior apparet. Se- cuuda est va- cuitas arteria rum: rōe cui' sua supior tu- nica super in- feriorem deci dit ⁊ sic dilata tur. Et p hūc modū macies corporis pōt inducere lati- tudinem pulsus arterias.s.inaniendo. Tertia est lenitas pluria seu mollities instrumenti p quā facile cedit digitis prementibus ⁊ vt latum se offert eis. ¶ Attende ꝙ duplex est pulsus longus: quidā est naturalis: alius aduēticius. Quorū significata sic' me trice pstrinxit egidius. At quē ꝯtinui ꝓducit linea motus. Con filiat ꝓpriū cui vis genitiua tenorē. Fertile spirituū regimē vali dūq; calorem Indicat: ⁊ valido q̄ sunt adiūcta calori. Quē nota cā trahit quē vis aliena lacessit. Lapsuz discrasie notat excessum- q; caloris. Consequnter tangit significata pulsuū latoꝝ tam natu ralium q̄ aduēticioꝝ dicens. Sunt adiūcta satis expressa supfi- cialis. Cui natura suuz dat ꝯsistentia motū. Segnities mēs fle- xibilis crasis humida cordis. Falsa supficies ⁊ syntomatica chi- mos Dissipat: arterias humectat mēbra resoluit.

f Spissitudinis aūt. Egit superius in pte scda capli istius de cāis pulsus spissi sm cōmunicationē quaz hꝫ cū magno ⁊ veloci. Nūc aūt hic agit in hac pte sexta de cāis ipsi' ⁊ rari absolute di- cens prio. ꝙ cāe spissitudinis seu frequtie pulsus sunt tres. Pria est debilitas ṽtutis q̄ nō valens magnitudine aut velocitate suf ficere necessitati euentationis caloris frequtiaz in pulsu operat Scda est plurima necessitas euētatōis caloris cui qūq; nō suffici unt magnitudo ⁊ velocitas: nisi etiā eis frequētia supaddat vt i supcalefactis exercitio balneo aut stuphis apparet. Tertia est ca liditas cū debilitate virtutis supple: q̄ nec magnuz nec velocem pulsum efficere suffic. Scdo dic ꝙ tres sꝫ cāe raritat pulsus. Pri ma est ṽtus.i. fortitudo virtutis q̄ necessitatē in magnitudie su- perat.i.necessitati cuētationis caloris sufficiēter p magnitudinē pulsus prouidet: vt in viris sanguineis fortib' tpe veris pulsus ē rarus: q2 sua magnitudine multū trahit aerē vna vice q̄ ꝓ bono tpe sufficit cuētationi caloris. Scda est frigiditas mlta diminu ta a necessitate. i.diminuēs necessitatē cuētatōis caloris. Hac d cā pulsus rarior est i regionib' ⁊ tpib' frigidis q̄ in calidis. Ter- tia est incēsio nimia ṽtutis. i.debilitas nimia ṽtutis ex intēsiōe febris causonice vel alteri' ꝓcedēs ⁊ aduēt' ꝓxim' pditōi videlz morti. Et istō fit dū debilitas ē tāta ꝙ neq; magnitudini neq; ve locitati neq; frequtie sufficit.

g Cause ṽo debilitat. In hac p te septima enumerat princeps nouem cās debilis pulsus q̄ non sunt ex cāis essentialib' seu ꝯtētiuis: sꝫ ex mutātib' pulsuz absolu te. Prima ē tediū seu displicētia vꝉ tristicia assidua q̄ q̄si suffocat calorē innatū ⁊ spūs vitales in iteriorib' nō pmittens eos ad ex- teriora diffundi. Scda est vigilie imoderate q̄ supflue resoluunt calorez ⁊ spūs a qb' ꝓcedit fortitudo pulsus. Tertia ē euacuatio nō qdem moderata rei nocitiue: sꝫ imoderata siue rei nocitiue fuerit: vt aq̄ hydropicoꝝ vel sanici empicoriū vel magnoꝝ apostematum: siue rei iuuatiue: vt ciboꝝ sanguinis ⁊ humiditatū nutrimētaliū: qbuslibet ei talib' euacuatiōib' annexus ē casus ṽtutis ad quē necessario seqtur d bilitas pulsus ꝓpter supfluā spirituū i eis resolutionē. Quarta ē ma- ties: nō qdē illa cū q̄ inueniunt multitu- do sanguis in venis ⁊ spirituū q̄lis ē ma cies cholericorū. In his ei pulsus est ma gn' ⁊ fortis. Iux illō gal.2.tegni. Calidi qdē ⁊ sicci cordis si- gna sunt pulsus du ri ⁊ magni ⁊ veloces ⁊ frequtes. Sꝫ ma- ties iūcta penurie sā guinis ⁊ spirituū q̄- lis est melācholicoꝝ naturaliū ⁊ illoꝝ q̄ diu fame vel fluxu vꝉ labore nimio vꝉ mor bis calidis demacra ti fuerūt. Quita est hūor nociuus q̄ vel grauedine nimia vir tutē opprimit vꝉ suo acumine aut sua fu- riositate ipaz terret aut dolorē mēbris i gerit: vel oppilatōne sua ꝓhibet trāsitū caloris ⁊ spirituū ad mēbra: vꝉ sua venenositate a to ta ꝓpetate ṽtutē pulsatilē debilitat. Sexta ē exercitiū supfluū qō sua resolutiōe nimia cor ⁊ arterias depauperat spiritib' calore ⁊ sanguine. Septia est mot' humoꝝ q̄ ṽtus territa spūs ⁊ sanguinē ad iteriora re- uocat: vñ pulsus arteriaꝝ debilitat. Octaua ē obuiatio hūoꝝ mēbris fortis sensus aut cordi vicinis vt i pricipijs paroxismoꝝ ꝓpt diffusiōez hūoꝝ supra mēbra sensibilia calor ⁊ spūs ad iteriora redeūt extrema re frigerant ⁊ pulsus debilitat. Et in repletōib' hūoralib' orificij stoma- chi cor debilitat ⁊ opprimit vehement qūq; vsq; ad sincopi ex vehemē- tia sui sensus ⁊ vicinitate ei' ad cor. Nona ē totū illō qō vehement re- soluit sic balnea ⁊ stuphe vehemēter calide labor imoderat' corpis ⁊ aer pⁱni climat vel estat ardētis.

fus ex mutantib' quidē sunt tedium ⁊ vigilie ⁊ euacuatio ⁊ maties ⁊ hu- mor nociuus ⁊ exercitium supfluuz ⁊ humoꝝ motus ⁊ ipsorū obuiatio membris fortis sensus aut cordi vi- cinis: ⁊ totū illud qō vehementer re soluit. Et cause[h] duritiei pulsus sūt siccitas corporis vene: aut eius for- tis extensio: aut vehemens frigus congelans. Et est cuz pulsus in cri- sibus durescit ex fortitudie pugne: et propterea ꝙ membra per ipsam extenduntur ad partez impulsionis nature. ¶ Lenitatis ṽo ei' cāe sunt cause naturales mollificantes sicut nutriens: et egritudinales mollifi- cātes sicut hydropisis et lethargia: aut ea que neq; sunt egritudinalia neq; naturalia: sicut balneatio.

h Et cāe duriciei. In hac pte octa- ua pᵒ dat cās duriciei pulsus. Scdo mollitiei ei' ibi [Lenitas ṽo] ¶ In prima pticla cōmemorat q̄ttuor cās duriciei pulsus. Pria ē siccitas ve- hemēs arterie q̄ terrestrē ⁊ dura reddit: vt i senib' a senio ⁊ i tabefacti q̄ rū mēbra nō imbibit crud' hūor mult' ex debilitate digestōis mltipli- cat'. Scda ē extēsio vehemēs arterie: q̄lis qūq; occurit i spasmis ⁊ teta nis: in qb' nō solū nerui: sꝫ etiā vene ⁊ arterie frequt tēdunt. Tensuz ṽo se tactui exhibet: ac si eēt durū: dato etiaz ꝙ ex se nā molle sit: vt pelles tīpani ⁊ vesice tense resistūt tactui nō cedētes in se: ⁊ hec ē natura duri Iux illō arist.4.metheo. Est aūt durū qdē qō nō cedit in seipm sm su- perficiē. Tertia ē frig' vehemēs ꝯgelans q̄le occurrit i hyeme vehemen ter frigida spāliter icedētib' p loca niuosa sic sunt alpes vel morātib' i eis. talib' ei nō solū gelant extremitates: sꝫ qūq; penit' mortificant: ita vt sepate cadāt a corpe. Quarta ē fortitudo pugne nature i morbū tpi bus crisiū. Per hāc ei pugnā mēbra interdū extēdunt ṽsus ptē ipulsio nis nature.s.ad illā ptē p quā mā cretice dꝫ expelli: sicut vides i cantori b' venas manifeste extēdi dū alte ⁊ fortit cantare satagūt: ⁊ i oīb' vehe mētib' conatib' corpis ad aliqd forte agendū. ¶ In scda assignat tres cās lenitat seu mollitiei pulsus. Pria ē res nālis hūano corpi sua hūi- ditate leniēs ⁊ mollificās arteriā sicut nutrimētū.s.sanguis aut phle- gma. Scda est res ꝯ naturā vt morb' mollificās vel cā ipsi' sic hydro- pisis maxie hyposarca lethargia appoplexia palysis. Tertia ē res molli ficās nō naturalis neq; ꝯ naturā sic balneū dulcis aq̄ mediocrit calide sepe iteratū. ¶ Attende ꝙ pulsus dur' est duplex: vn' naturalis: alter aduētici'. Quoꝝ significata sic egidi' descripsit. Vasis duricies cordis rigor arid' hūor. Mēs austera nimis pulsus mysteria duri. Pulsus duricies i pleuresi pniciosa. Arida matics terrestrē cruda ꝓbat. Solui difficit: ex q̄ discussio morbi. Protrahit vis oppmit natura fatescit. Vi- ctaq; succūbit lōgo lassata duello. Et mollis pulsus silr est duplex ⁊ si- gnificata vtriusq; statim subiūgit dicēs. In pulsu cui mollitiē natura

ministrat Cordis τ arterie pariter substātia mollis. Corporis innuitur crasis humida: mens mulicbris. Cerea flexibilis pia blanda parū φ fidelis. Aducna mollities quā syntomaticus vrget. Impet⁹ humo res dissoluit: vasa remollit.

i Et diuersitatis quidē. In hac parte nona q̄ est de causis pulsus inequalis dicit primo φ si pulsus fiat inequalis pseuerāte virtute pulsatili in fortitudine sua causa inequalitatis ipsius erit grauitas materie cibi vel grauitas materie humoris: sicut ei grauitas materie replētis neruos reddit motum voluntariū tremulū τ inequalem: sic materia cibalis aut humoralis arterias opprimēs grauitate sua reddit motum earū inequalem. Cui⁹ cā est diuersitas operationis caloris in materias graues vt nūc insurgat in eas nūc succumbere videat: sicut ignis operans

Et diuersitatis[i] quidē causa cū perseuerantia virtutis est grauitas materiei cibi aut humoris. Et cū debilitate virtutis est pugna cause τ egritudinis. Ex causis quoq; diuersitatis est repletio venarū ex sanguine: sed qḋ huic est simile remouet minutio. Et plurimū quidē fit diuersitas cū sanguis est viscosus suffocās spiritus qui mouetur in arterijs τ proprie cum dēsitas fuerit circa cor. Ex causis preterea ipsius q̄ eam in breui efficiunt tēpore sunt stomachi repletio: τ tristitia: et cogitatio in aliquo. Sȝ cū in stomacho malus fuerit hūor nō cessabit diuersitas: τ forsitan ex eo proueniet tremor cordis τ fiet pulsus tremulus. Et serrini[k] quidē pulsus cā est diuersitas ei⁹ qḋ in corpore vene est fusum in putrefactione sui aut ipsi⁹ cruditate aut sui maturatōe: āt diuersitas dispōnū venarū ī duritie sua τ mollitie aut apostema in mēbris neruosis. Bispulsantis[l] vero cā est virtutis fortitudo τ plurima necessitas τ durities istrumenti quare nō obedit ei quod virtutes ipi precipiūt de diastole in vna vice sicut cum quis vult vna percussione aliq̄d incidere τ non obeditur ei adiuuatur ab alia et precipue cuȝ necessitas subito augmentatur.

in ligna viridia: nunc modicū inflāmat ea: nūc quasi extingui videtur. Secūdo dicit φ si pulsus fuerit ineq̄lis cū debilitate virtutis cā sue inequalitatis erit pugna cause egritudinis vel pugna egritudinis ꝯ naturā: sicut em̄ videmus in duellantib⁹ pugillatorib⁹ nunc vnū inualescere τ aliū opprimi nūc resurgere oppressum τ alium confundi: sic fit in duello seu pugna fortissima nature τ morbi: q̄ de cā pulsus diuersificatur: nūc fortior apparēs dū natura forti⁹ insurgit: nūc debilior duȝ lassata nimiū succūbere videtur. Tertio dicit φ repletio venaꝝ ex sanguine est vna de causis ineq̄litatis pulsus. Cui⁹ rō est duplex. Vna est q̄ calor τ spūs ꝓpter supfluā arterie repletionē ꝓhibent̄ ꝑ arteriā vniformiter diffundi: sicut ḡ penetrant ineq̄liter: sic diuersum efficiūt pulsum. Alia est q̄ spūificatio sanguinis in arterijs nō pōt vniformit̄ fieri ꝓpterea φ calor caꝝ multitudine opprimit̄ sicut ignis ꝑuus mltitudine lignoꝝ circūdatus q̄si suffocat̄. Et ad cognoscendū ineq̄litatē pulsus a repletiōe venaꝝ ex sanguie dicit h̄ pṙceps φ minutio seu phlebotomia remouet id qḋ est sil̄e huic. i. ineq̄litatē pulsus q̄ ꝓuenit ab hac cā vel sibi sil̄i sicut ab humoꝝ oīm ḡnali superabūdātia seu repletione. Quarto dicit φ inequalitas pulsus vt plurimū fit ex repletōe sanguinis in venis pulsatilib⁹ q̄n sanguis est viscosus τ q̄si suffocans vitales spūs in arterijs ꝯtentos τ ꝑ eas moueri solitos τ ꝓp̄e cū fuerit dēsitas circa cor. i. oppilatio vel ꝯstrictio ꝓhibens liberū transitū caloris τ spirituū a corde in mēbra ꝑ viscositatē etem̄ ꝓhibet̄ sanguis arterialis in diastolib⁹ vniformiter intumescere: cū calor τ spūs pene ab eo suffocent̄ τ nō possint libere ꝑ ip̄m diffundi neq; a corde effluere ꝓpter densitatē vel oppilationē sibi ꝓximā. Quinto dicit φ repletio stomachi τ tristitia τ cogitatio. i. vehemēs attentio vel sollicitudo in re aliqua sunt ex causis breuiter efficiētibus ineq̄litatē pulsus. Repletio q̄dē stomachi q̄ ab ea cōprimunt̄ ꝑtes pectorales τ tā pulmo q̄ cor inde ꝓhibent̄ a ꝑfectione suoꝝ mot⁹ τ īfluxus. Tristicia v̇o q̄ fluctuare facit animū nūc ad latus desperatōis nūc ad tolerātiā maloꝝ: nūc ad repellendū tristicie cās. Cogitatio aūt in aliq̄ ꝓpter diuersionē caloris τ spirituū a mēbris vitalibus cū diuersitate plurima ſm gradus fortitudinis cogitationū. Sexto dicit φ si mal⁹ humor in stomacho fuerit nō cessabit diuersitas in pulsu q̄diu illic manserit: imo forsan tremor cordis orietur inde: τ pulsus tremulus efficiet̄: maxime si talis humor fuerit acutus mordax mobilis aut venenosus: vt cholera prassina vel eruginosa vel melancholia adusta acris: aut fuerit mult⁹ grossus grauis circa orificium stomachi sicut in febre sincopali humorosa cor em̄ stomacho statiꝫ cōpatitur: tū vicinitate situs: tū colligantia: tum acumine sensus stōachi maxime ei⁹ orificij. ¶ Attende ṗ° φ pṙceps nō agit hic de cāis eq̄litatis pulsus sicut inequalitatis: quia sunt notorie per causas opposite dispositionis hic assignatas. ¶ Attende scḋo φ eq̄litas pulsus in bono melior est inequalitate τ eq̄litas in malo peior est inequalitate: τ inequalitas in bono reprobat̄ τ in malo laudat̄. Iuxta illud egidij in libro pulsuū. Iuncta bono paritas bona fit: mala iūcta sinistro. Et trahit adiūcta compaginis emula formā. Imparitas reprobanda boni laudanda sinistri. Nam tibi ꝓpositis que sunt optāda duobus. Elige qḋ fixum stabili bonitate moratur. Et tibi ꝓpositis que sunt fugiēda duob⁹. Elige mobilius: fuge qḋ ꝯstanti⁹ erit.

k Et serrini q̄dem. In hac ꝑte decima dat princeps tres causas serrini pulsus. Prima est diuersitas ei⁹ qḋ in corpore vene est fusum: scȝ materie ꝑ arterias diffuse: que vel diuersa est i putrefactōne sic φ alique suarum ꝑtium sint putridiores alijs: vt in cruditate sic φ alique suarum ꝑtium sint crudiores τ rebelliores digestioni: vt in maturatione seu digestione diformiter in ea facta vel fiente. Ex his em̄ omnibus diuersitatibus fit vt arteria sub diuersis sitibus digitis se offerat ad instar serre dentate. Secunda causa serrini pulsus est diuersitas arteriarū in duricie τ mollicie suarum partiū: ex hac em̄ se offert digitorum tactui diuersimode quibusdā partib⁹ magis eleuatis alijs minus ad modū serre. Tertia est apostema ī membris neruosis sicut pleuresis. Tale em̄ neruosiorem quodāmodo τ duriorem operatur arteriā vt ait galienus libro de introducentis in pulsu capl̄o de pulsu pleureticorum. Unde fit vt arteria diuersimode moueatur ad similitudinem serre. Et per talē pulsum discernitur pleuresis a peripneumonia τ apostemate epatis in quib⁹ vndosus solet eē pulsus. ¶ Attende primo φ auerroys quarto colliget capl̄o. 19. sic assignat causas serrini pulsus. Sed serrini pulsus cause sunt virtutis debilitas: τ est compositus ex debili τ ꝑuo: τ in ipso sunt ꝑtes anticipantes τ post ponentes sicut in vndoso excepto φ i ipso siccitas magis est manifesta: τ q̄ fit etiaȝ ab extensione est serrinus pulsus appropriatus siccitati τ rigiditati: τ maxime quādo est in mēbro neruoso: quod est q̄ rigiditas fit plus ibi ꝓpter neruum. hec auerroys. Rasis q̄ƺ de eo dicit decimo almansoris. Pulsus q̄ƺ qui serre assimilatur τ serrinus dr̄ est qui fit cum magnum apostema est in corpore τ precipue si in mēbro fuerit nobili τ neruoso: sicut est disposito pleuresis que fit in latere aut diafragmate. ¶ Attende secundo φ egidius dicit hunc pulsum eē signum mortis ita metrificans. Corporis hoc pulsu fatalis serra vigorem. Amputat τ vitā nubes letalis obumbrat.

l Bispulsantis vero causa. In hac parte vndecima dat pṙceps tres causas pulsus bispulsantis. Prima est fortitudo pulsatiue virtutis sine qua nō videretur posse geminare ictuȝ prius q̄ rediret in sistolen. Secunda causa est multa necessitas euentationis caloris. Nam cum gratia huius virtus hec moueat non geminaret percussionem: nisi necessitas vehemens incumberet. Tertia est duricies arterie: quare non obedit ei id est non obedienter recipit illud quod virtutes ipsi precipiunt id est in ipsa efficere intendunt de diastole seu dilatatione vna vice: immo interrumpitur diastole ipsius ex rebellione arterie propter siccitatem. Et est sicut si aliquis volens incidere aliquid non possit vna percussione id facere propter inobedientiam huius quod scinditur tunc enim geminat ictum vt prima percussio a secunda iuuetur: et talis secunda percussio in pulsu precipue fit cum necessitas euentationis caloris subito augetur. ¶ Attende primo φ rasis decimo almansoris assignans causas pulsus bispulsantis duas primas nunc dictas memorans de tertia silet. Dicit enim ibi. Pulsus quoq; qui dicitur bispulsans inuenitur cum febrilis calor est superfluus et superabundans: et cum multa necessitas incumbit pulsui in aeris attractione.

Soricini vero[m] pulsus causa qn̄qꝫ est virt⁹ debilis que ꝺ labore ad q̇etē ordinate procedit ⁊ de quiete ad laborem. Sed ille q̇ in vna ꝑmanet dispositione plus est virtutis debilitatem significās. Et cauda q̇dem soricina ⁊ que ei similis existit est plus significās fortitudinē aliquā ⁊ ꝙ debilitas nō est in fine. Sed ei⁹ deterior est cauda finitiua: deinde mansiua: postea cauda reditiua. Cadentis[n] aūt in medio cause est virtutis lassitudo ⁊ eius defect⁹: aut accidens subito veniens ad qꝺ anima ⁊ natura subito redeūt. Et spasmosi[o] quidē pulsus cause sunt mot⁹ nō naturales in virtute: aut malitia in essentia instrumenti. Pulsus autē[p] tremulus procedit ex fortitudine: ⁊ instrumento duro ⁊ necessitate forti. Sine istis ei nō ꝓuenit tremor. Undosi aūt[q] est cum eius cā existit ṽtutis debilitas ſm plurimum: ⁊ non potest fieri diastoles nisi paulatim et paulatim

⁊ hoc est cū calor naturalis in vltimo inflāmatur: ⁊ virtus cū hoc est sana ⁊ ꝑcipue si scd̄a ꝑcussio maior fuerit. hec rasis. ¶ Attēde 2°. ꝙ auer. q̄rto colliget capl̄o. 19. nō attribuit secundā ꝑcussiōeꝫ pulsus bis pulsantis fortitudini virtutis: sꝫ rigiditati nerui seu arterie qua ex se resilit. Ait ei ibi. Sꝫ bis pulsantis cā hoc ē martellini hoc est organi duricies: q2 agit sic malle⁹ sup incudē q̄ bis ꝑcutit: ⁊ secunda pulsatio ꝑ se est: hoc est ꝑpter rigiditatem nerui: hec ille. ¶ Attende t'tio ꝙ pulsus bis pulsās duplex reperitur: Un⁹ martellinus cuius ꝑcussio secunda minor ē p̄ma. Alter caprisans cuius ꝑcussio secunda maior est p̄ma. Et de caprisante videntur debere intelligi cause bispulsantis assignate prius a principe ⁊ rasi: et de martellino cā bispulsantis assignata ab auerroy. Ueruꝫ egidius inter cās caprisantis naturalis assignat debilitatem virtutis vitalis dicēs. Si spēs talis genesi dictante resultet. Hoc signo vasis substātia dura rebellis. Aure vitalis vis imbecilla notatur. Sensus hebes: ſmo ꝑceps: titubatō lingue. Que multis reuoluta modis vt vera moueret. Mētis cōceptum mutilata voce resoluit. Conseq̄nter assignat cās ⁊ signa pulsus caprisantis nō naturalis dicens. Si caprin⁹ erit sine lege vel ordine pulsus. In cā est mixtura mali diuersa dicta. Dissona materies resolutio multa vaporis. Martellini ṽo pulsus significationē sic meminit. In febre ꝯtinua martellino dominante. Caumate febrili cordis depascitur humor.

m Soricini ṽo. In hac ꝑte duodecima dicit p̄mo ꝙ cā pulsus soricini qn̄qꝫ est debilis ṽtus q̄ de statu laboris seu fatigatōis ad quietē ꝓcedit vt in cauda soricis augmētatiua: cui⁹ percussiōes gradatim augenẗ. Et aliq̄n est debilis ṽtus de statu q̇etis ad laborem ꝓcedēs vt in cauda soricis finitiua: cui⁹ ꝑcussiones gradatim diminuūtur. Secūdo dicit ꝙ ille q̄ ꝑmanet in vna dispositōne debilitatis: postq̄ ꝓcessit de quiete ad laborē: plus significat debilitatē virtutis pulsatilis q̄ ille q̇ redit vel qui hꝫ aliquas ex percussionib⁹ suis debiles ⁊ aliquas fortes. Tertio dicit ꝙ cauda soricina ⁊ pulsus ei silr̄is. s. cuius aliq̄ ꝑcussiones sunt debiles alie fortes sine gradatione plus significant fortitudinē aliquā: et ꝙ debilitas virtutis nō est extrema vel in fine diminutiōis ⁊ ꝑuitatis q̄ pulsus ꝑmanens in eadē debilitate: cum in cauda soricis ⁊ pulsu sibi simili sint ꝑcussiones alique fortes immixte debilibus quas sine fortitudine virtutis nō est possibile fieri. Quarto dicit ꝙ deterior caudaꝝ soricis est finitiua seu finiens in extremam debilitatem: q2 significat casum virtutis ⁊ mortē ꝓximam. Et post eam in malitia est cā soricis ꝑmanens in aliquo gradu debilitatis: significat eñ perseuerantiā virtutis in debilitate sine reditu ad melius. Et minus mala est cauda soricis reditiua: q2 significat naturā resumere vires. Eiusdem fere sententie meminit ras. decimo almansoris dicēs. Pulsus aūt q̄ ꝯtinue minuiẗ ⁊ debilitatur quē etiā caudam vocauimus soricinā fit cū virtus debilitatur ⁊ cadit: iōqꝫ ei⁹ malicia erit ſm ꝑuitatē ⁊ debilitatem. Qꝫ si ad fortitudinē reuersus fuerit ⁊ magnitudinē iam virtutē rediisse significabit. Qꝫ si ſm vnā remāserit mensurā nec ad magnitudineꝫ suā redierit neqꝫ ab eo in quo steterat aliquomō fuerit diminut⁹ quodāmodo eo erit melior q̄ minuiẗ vsqꝫ quo occulteẗ ⁊ nō appareat sensui. iste ei naturā sꝑatā fore ⁊ succubuisse demonstrat.

n Cadentis aūt. In hac. 13. ꝑte reddit duas cās pulsus cadētis in medio. Prima est fatigatio ⁊ defect⁹ seu debilitas tanta virtutis pulsatilis ꝙ nō sufficit cōplere diastolen quā incepit. Secunda est accidens repētē supueniens ad qꝺ. i. ꝓpter qꝺ anima. i. virtus sensitiua vel intellectiua ⁊ natura. i. virtus pulsatiua redeunt ad sua principia relicto regimine exterioꝝ membroꝝ ⁊ tale accidens est sicut terror vel imagiatio alicuius horribilis vel extasis seu raptus aīe rationalis in cōtemplationē talis ⁊ tantus ꝙ subtrahit ad tempus vel suspendit opera virtutū inferioꝝ. ¶ Attende ꝙ pulsus cadens in medio dupliciter ꝺr. Uno mō de cessatione habēte q̄ tunc cadit ⁊ cessat cū est in medio sue diastoles: nec ꝑficit eam ⁊ ita capitur in isto passu. Alio mō de illo q̄ suam ꝑficit diastolen ⁊ tēpore illo quo quiescere deberet iterum efficit aliā diastolen ⁊ ita capiẗ ꝑte nona capituli tertii sūme presentis q̄ ꝑs incipit. Et ex eis sūt q̇etem habēs ⁊ cadēs in medio: ⁊ isti⁹ cause sunt fere silr̄es cāis caprisantis.

o Et spasmosi q̇deꝫ. In hac ꝑte. 14ª. dat duas causas spasmosi pulsus. Prima est motus non naturales i virtute. s. passiones aīe aut cordis vehemētes ⁊ impetuose quibus arterie ṽsus cor trahuntur vt ad suum fontē siue p̄ncipium. Scd̄a est malicia in essentia instrumēti. s. in sb̄a arterie que pōt esse duplex: vel ariditas sup̄flua qua ꝯtrahitur arteria sicut neruus in spasmo de inanitione: vel sup̄abundans repletio ex humorib⁹ imbibitis in substantia arterie q̇b⁹ distendiẗ vt neruus in spasmo de repletione. Et iuxᷓ hanc duplicē arterie maliciā inueniẗ duplex pulsus spasmosus vnus vacu⁹ vt in ethica ⁊ ptisi de q̄ ait egidi⁹ in de pulsib⁹. Spasmosus vacu⁹ tēsi q̄ more rigescit. Funiculi ptisicis famulatur ⁊ extenuaẗ. Corpis hūorem sorbet depascit inanit. Alius plen⁹ de q̄ idem ꝯñr ait. Plenior occurrit species spasmosa: repleñẗ Organa: reumatic⁹ neruis īfunditur humor Lesaqꝫ motiuo viduanẗ membra vigore.

p Pulsus aūt. In hac ꝑte decimaq̄nta tangit tres cās tremuli pulsus. Prima est fortitudo virtutis oppresse tñ humoꝝ multitudīe. Secunda est duricies instrumēti. s. arterie qua resistit libere dilatationi sicut oppressio neruoꝝ non sinit eos libere moueri motu voluntario: sꝫ tremorem inducit. Tertia est necessitas fortis euētationis caloris: gratia cuius virt⁹ pulsatilis cū quadam cōcussione ꝓpter resistentiam duricici fortiter arteriam impellere nititur. Nam sine his causis nō prouenit tremor in motu pulsus vt ait hic princeps. ¶ Attende ꝙ auerroys contradicit principi quo ad primā causam tremuli pulsus. Ait eniꝫ quarto colliget capl̄o decimonono. Et causa tremuli debilitas est virtutis. Et id hꝫ apparentiā: sicut eñ in voluntario motu tremor fieri solet a debilitate virtutis motiue voluntarie nō valentis ex toto resistere ꝓprie grauitati mēbroꝝ: sic in motu pulsus videẗ tremor debere fieri ex debilitate ṽtutis pulsatilis. Et ꝓ concordia dici pōt ꝙ in pulsu tremulo virtus est de se fortis: sꝫ q2 oppressa est humoꝝ multitudine ⁊ ꝓpter id nequit libere exire in actum: dici poteẗ inde debilis. Uel dic ꝙ tremul⁹ pulsus dupl'r fit. Uno mō ex resolutiōe ṽtutis pulsatil' seu spirituū deferentiū eam. sicut tremor in motu volūtario qn̄qꝫ fit ex resolutione virtuẗ motiue volūtarie. Alio mō ex multitudine hūoꝝ ꝓhibēte liberā executionē sui act⁹ sicut tremor in motu volūtario ex hūoꝝ repletione. Primi pulsus tremuli cā est ṽtutis pulsatilis debilitas: vt ait auerroys: ⁊ scd̄i fortitudo sicut dicit h̄ p̄riceps. Rasis ṽo. 10. almansoris dans cās tremuli pulsus de fortitudine virtuẗ aut debilitate velut de cā eius nō facit mēsionē. Dicit eñ ibidē. Tremul⁹ iterū vltimā significat caliditatē: ⁊ ꝙ virt⁹ hūorib⁹ sit onerata: aut ꝙ apostema sit ibi: aut oppilatio que diastolen prohibeat.

q Undosi aūt. In hac ꝑte. 16. dat duas cās vndosi pulsus. Pr̄ia est debilitas ṽtutis pulsatil' q̄ reddiẗ impotens sil' eleuare totā arteriā in diastolen eleuat ḡ ꝑtē post ꝑtem paulatī ⁊ paulatī sicut ventus vndas maris: ꝓpterea is pulsus silr̄aẗ vndis ⁊ vndosus ꝺr. Instabit aliq̇s: q2 pulsus vndosus est magn⁹: ⁊ ꝑ hoc differt a ṽmiculari. Iuxᷓ illō gal. libro de tactu pulsus capl̄o. 3. Uermicularis q̇dē est q̄ tanq̄ ṽmis estimaẗ arrepere in arteria: ⁊ ita reperiẗ arteria q̇dē aduenire sicut fluctuans: nec in vno tꝑe distendiẗ tota: verūtñ si fiat cum magnitudine pulsus appellatur fluctuās absolute: ⁊ si cū ꝑuitate pulsus vermiculosus appellatur. Sed magnus pulsus non fit nisi a virtute forti vt p̄missuꝫ est. Dic ꝙ ṽtus in pulsu vndoso cōparatione ad virtutē q̄ facit vermicularē est fortis: sed cōparatione ad illam q̄ facit naturalem est debilis. Uel dic ꝙ in pulsu vndoso virtus est partim fortis partim debilis:

quia ipse est diuersus in magnitudine ꝛ puitate. Secūda causa pulsus vndosi est instrumenti lenitas.s.arterie mollities q̄uis v̓tus pulsans nō sit valde debilis. Et id ꝓbat p̄riceps duab' ronib'. Prima est q2 instrumentū molle ꝛ humidū nō recipit cōcussionē ꝛ motū penetrantes i vnāquāq3 sui ptē sic instrumētū siccū ꝛ durū: q2 siccitas de se apta est cōcussioni ꝛ tremori. Exēpli gratia si vis leuare lanceam longitudinis decem pedū vel aridam virgulā: leuata vna extremitatū ei' statī tota lancea vel virga leuabit: ꝛ si cōcusseris vnā extremitatū eius tota ilico cōcutiet ꝓpter fortē cohērētiā ptiū in siccis ꝛ duris corporibus: sed si volueris leuare vel concutere chordā vel telam vel pannū silis longitudinis mota vel concussa vna eius parte non ilico simul mouebunt aut cōcutiētur oēs alie ptes propter debilem coherentiam ptiū adinuicē: ita i arteriis si molles ꝛ humide fuerint sue ptes poterunt vna post aliā successiue moueri ad silitudinē vndaꝝ: sed si sicce fuerit ꝛ dure vna mota mouebunt relique statim. Sz instabit aliq̄s ꝯ illud siccitas cōcussioni est apta ꝛ tremori: q2 videmus hoīes hūidoꝝ neruoꝝ magis tremulos his q̇bus nerui duri sunt ꝛ sicci vt phlegmaticos cholericis ꝛ pueros iuuēib'. Dic q siccitas ꝛ duricies in mouēte nō sunt cā tremoris ꝛ cōcussiōis: sz in mobili sunt cā q̄re mota ꝛ ꝯcussa vna ptium ei' alie statim mouētur ꝛ cōcutiūtur ꝛ id intēdit hic p̄riceps. Secūda rō est q2 finis duri ꝛ sicci mouet motu sui p̄ncipij: ita q mota p̄ma ei' pte statī ꝛ ex eodē motu mouet extrema sic mō declaratū est in lācea ꝛ v̓ga. Sz possibile est vnā ptem mollis ꝛ hūidi moueri: ꝛ aliā nō pati aut moueri ꝓpter motū ei': q2 molle hūidū faciliter ꝛ cito recipit sepationē seu elongationē vni' suaꝝ ptiū ab alia ꝛ flexionē seu plicationē diuersam in figura ꝛ situ suaꝝ ptiū. ¶ Attende q pulsus vndosus reperiri solet in balneatis ꝛ ebriosis ꝛ supflue humectatis. Iuxta illud rasis.10.almāsoris. Fluctuās aūt inuenit cū aliq̄s balneat aut bibit viuū: aut ꝯtingit ex his oībus q̄ corp' mollefaciūt: paucis q3 vicibus sentit in hydropisi ꝛ lethargia ꝛ pleuresi ꝛ peripneumonia ꝛ asmate ꝛ paralysi ꝛ appoplexia: i febrib' aūt significat sudorē. hec rasis. De isto pulsu dic auer. 4.colliget ca.19. Et vndosi pulsus cā ē virtutis debilitas cū organi mollicie. ꝛ freq̄ntia sua est sicut si v̓tus ptē mēbri sup aliam aggregat: ita vt iste mot' motui vndaꝝ maris assimilet q̄ ex multis cōposit' est motib'. Et de ei' significatis dicit egidi'. Inde ꝓbes subitū mētis cordisq3 tumultū. Sanguinis vndantis turbato corpore motū.

Et est etiam cū instrumēti lenitas ei' causa existit: lz virtus nō sit valde debilis. Instrumentū nāq3 molle ꝛ humidū cōcussionē ꝛ motū non recipit que in vnāquāq3 penetrēt ptem: quē admodū siccū qd ē durū recipit qm̄ siccitas ꝯcussioni est apta ꝛ tremori. Et duri quidē sicci finis sui principij motu mouet. Mollis v̓o humidi ptem possibile est moueri ꝛ aliā ptem motu ipsi' non pati ꝓpterea q cito recipit separationē ꝛ flexionem ꝛ diuersitatē in figura. Et vermiculosi[r] quidē pulsus ꝛ formicātis cā est fortis debilitas ita vt tarditas ꝛ spissitudo ꝛ diuersitas in partib' pulsus cōiungantur: qm̄ virtus instrumentum in vna hora dilatare nō valet: sz paulatim ꝛ paulati. Causa autem[s] pulsus mali ponderis si pulsus quidem fuerit in dispositionibus temporis quietis est augmentum necessitatis. Et si in dispositionibus temporis motus fuerit est augmentum debilitatis aut necessitatis priuatio. Sed pulsus tpis motus ꝓpter velocitatē diastoles ali' ē ab hoc. Et cāe[t] quidē pleni ꝛ vacui ꝛ calidi ꝛ frigidi ꝛ eleuati sursū ꝛ submersi inferius manifeste sunt.

r Et vermiculosi q̇dem. In hac.17.pte dicit princeps q cā pulsuū vermiculosi ꝛ formicantis est debilitas vehemēs pulsatilis v̓tutis q̄re sic fiunt isti pulsus tardi freq̄ntes ꝛ ineq̄les in suis ptib'. Tardi q̇dem q2 virt' adeo debilis non sufficit mouere arteriā motu veloci etiam si necessitas euētationis caloris exigat freq̄ntes aūt q̄tinus iteratōe crebra pcussionū suppleat qd deest de magnitudie ꝛ velocitate. Ineq̄les v̓o i suis ptib': q2 v̓t' pulsans nō valet arteriā totā sil eadē hora mouē: sz ptē p' ptē paulatiue mouet. De cāis hoꝝ pulsuū dic ras.10.almā. Vermiculosus v̓o pulsus fit cū fortitudo succūbit: sz nō oīno: sz formicās inuenitur cū virtus oīno cadit ꝛ mors est ꝓpinqua. Et auerroys q̄rto colliget capl'o.19.postq̄ dedit causas vndosi pulsus d causis istoꝝ dicit. Et vermiculosi pulsus cāe istius siles sunt: debiliores tn̄ sunt: ꝛ sil'r formicantis: tn̄ ꝛ ipo ꝛ vndoso debilior est: ꝓpterea dictū ē q nō fit formicās nisi vermiculosus p̄cedat. Egidi' vero de significatis ꝛ causis istoꝝ pulsuū sic metrice scripsit. Sunt gemini pulsus formicās vermiculosus. Vstiuis potius in febribus ꝛ pacutis. Mortis p̄cones fidi recolūtq3 sepulcrū. In febre formicans plus vermiculante verendus. Nec redit ad meli' sed vitam morte soporat. Sepius has species excepto caumate febris. Non vrgente necis discrimie sincopis infert.

s Causa aūt pulsus. In hac pte.18.dicit primo q si pulsus mali ponderis fuerit in dispositionib' tpis quietis cā ipsius est augmentatio necessitatis euentationis caloris. ¶ Attende q pulsus mali pōderis in dispositionibus tpis quietis dupliciter intelligi pōt. Uno modo q in eo veniat mot' tpe quo dz esse q̇es. Alio mō q tēpus quietis abbreuiet cōparatione mēsure quā dz habere respectu tēporis motus. Et vtroq3 mō siginficat augmētū necessitatis euentationis caloris velut cā cius: non enī festinat mot' neq3 minuit q̇es nisi vt calor euentetur cū fumis acrcis? poribus cū detur. Secūdo dicit q si pulsus mali ponderis fuerit in dispositionibus tpis mot': sicq3 tēpus mot' abbreuietur vel supueniat q̇es tempore debito motui: cā ipsius est augmentum debilitatis virtutis pulsatilis: aut priuatio necessitatis euentationis caloris. Nō enī minuit tp̄s mot' vel anticipat quies nisi vel q2 virt' p̄e sua debilitate nō sufficit pficere motū: vel q2 nō adest necessitas plurima euētationis grā cuius motū perficiat. Tertio dicit q pulsus tpis motus ꝓpter velocitatē diastoles.i.pulsus q̇ attenditur ex tpe motus in velocitate sue diastoles.s.pulsus velox est aliud ab hoc videlz a pulsu mali ponderis in dispositiōibus tpis motus: q2 velocitas in pulsu veloci attēditur penes cōparationē ad pulsum naturalē. sz in pulsu mali ponderis in dispōnibus tpis motus attendit penes cōparationem sue diastoles ad ei' sistolen ꝛ quietē. Item in veloce ꝑ arteria breuiori tpe eleuat: ꝛ citius cōplet suā diastolen q̄ in tēperato: sz in isto pulsu mali ponderis id nō est necesse. De significatis aūt pulsus mali ponderis ita scripsit rasis.10.almansoris. Pulsus itidem q̇ extra pond' inuenit mutationē q̄ ꝯtingit sm̄ etatē naturā: in q̇bus illō pond' ꝓprie inueīt ad qd fuit facta mutatio significat. Quapropt si pulsus mutat' fuerit ad pōd' qd ē remotum ab eo magnā demōstrat mutationē ꝛ eōuerso: qm̄ si mutatio facta fuerit ad pondus qd est ei vicinū puā significat mutationē. Aliter aūt scripsit auerroys significatōes ꝛ cās pulsus mali ponderis q̄rto colliget capl'o.19.dicens. Sed genus susceptum a proportione q̄ttuor tempoꝝ pulsus est: q2 coꝝ exitus a naturali est vt motus dilatationis sit maioris cōparationis id est quātitatis ad motū constrictionis q̄ deceat: ꝛ est vt maior sit necessitas inspiratiōis q̄ respiratōis. Et qn̄ motus ꝯstrictiōis erit maioris comparationis ad motū dilatationis debito: tunc fortis necessitas erit ad euaporandū vaporem fumosū. Et quādo quies erit minoris cōparatōnis debito ad motū tūc erit hoc propter debilitatē virtutis cū multa inspirandi necessitate. Et sil' permutatio duaꝝ adinuicem q̇ctum est sicut pmutatio cōparationis duoꝝ motuū: hoc ē mot' dilatatōis ꝛ ꝯstrictiōis. hec auer.

t Et cause q̇dem. In hac pte.19.dicit q cāe pulsuū pleni ꝛ vacui ꝛ calidi ꝛ frigidi ꝛ alti ꝛ bassi sunt notorie. Manifestū enī est q̄ moderata repletio arterie est cā pleni pulsus: ꝛ ianitio nimia eius est causa vacui: ꝛ caliditas arterie excedens est cā calidi: ꝛ frigiditas frigidi: ꝛ fortitudo pulsatilis virtutis cū multitudine caloris egentis refrigerio plurimo ꝛ obediētia instrumenti sunt cāe alti: ꝛ cōtrarie bassi. ¶ Attende primo q significata pulsuū pleni ꝛ vacui sic memorat rasis decimo almāsoris. Pulsus aūt plenus sanguinis ꝛ vaporis humidi abundātiā in corpe significat: vacuus vero huius innuit ꝯtrarium. Et egidius sic. Copia spirituū per plenū plena notatur. Sanguinis ingluuies vberrima vasa replentis. In vacuo vene sitiūt vegetabilis aure. Uis absorpta perit vini fons sanguis aret. Quē bibit ariditas peregrina caloris. ¶ Attende scd̓o q significationē calidi pulsus sic meminit rasis ibi. In arteria cū tangitur si calor supfluus ꝛ ma

nifestus maior ꝙ in alijs sentitur locis que ei vicinant cordis cõplexionem iam calefactã fore significat. qd in habentib' ethicam vel ptisim ꝯtingit: ⁊ fortassis portendit sincopim. Et egidius sic. At calidus cuius mordax punctura perurit. Cõtinue digitos iudex est febris acute. Si calidus digitos interuallariter vrat. Interuallaris at ꝙ iduciosa notat. Est ethice testis calidus vacuo sociat'. Spirituũ ꝓbat occasuz vel tecꝫ lucernaz. Cecat: ⁊ extinguit gelid' spiramina cordis ¶ Attẽde tertio ꝙ rasis decimo almansoris. sic tetigit significationem alti pulsus. Eleuatus ꝙ caloris ⁊ fortitudinis scꝗtur augmẽtũ Et egidius sic Ut rata pars ei' magno cõcordat aptus. Sed pulsus bassi; tam naturalis ꝙ aduenticij sic cõmemorauit. Qui latet occultus nimis in centro reuolutus. Degeneri natura regit quẽ deuia motu. Claudit conceptus animi secreta sigillat. Pauperat innati regimen vitale caloris. Organa spirituũ signat min' apta moueri. Qui latet enormis genijꝙ carectere fracto. Spiritus atꝙ vigor breuis est animusꝙ pusillus. Mergitur in cẽtro nec post parat inde regressuz Tendit in eclipsim querens subuertere phisim.

¶ De pulsib' sexuũ ⁊ etatũ. Ca. VII

Masculorum[a] pulsus maiores sunt ⁊ fortiores valde propter vehementiã virtutum eorꝫ ⁊ necessitatis ipsorũ. Et ꝓpterea ꝙ eorꝫ necessitas magnitudine cõpletur est eorũ pulsus tardior pulsu mulierum ⁊ rarior ꝫm plurimũ. Et omnis quidẽ pulsus in quo perseuerat virtus ⁊ est spissus: opꝫ procul dubio vt sit velox: est enĩ cũ ante est velocitas ꝙ spissitudo. Propter hoc ergo sicut pulsus masculorũ est tardior ita ẽ rarior. Puerorũ vero[b] pulsus est lenior propter humiditatem ⁊ est debilior ⁊ spissior qm̃ calor est fortis: sed virtus nõ est fortis eo ꝙ nondũ sunt cõpleti. Puerorum tamen pulsus cõparatione quãtitatis corporis eorꝫ ẽ magn': qm̃ eorũ istrumtũ ẽ valde molle: ⁊ ipõꝫ necessitas ẽ valde fortis: ⁊ ipõꝫ vĩt' cõpatõe puitatis corpis ipõꝫ nõ ẽ pue quãtitatis Uerũtñ eorꝫ pulsus cõpatõe pulsus cõpletorꝫ nõ ẽ magn': sꝫ est velocior ⁊ spissior ꝓp necessitatẽ. In pueris nãꝙ mltiplicat vaporis fumosi collectio ꝓp mltã digestionẽ ipõꝫ ⁊ freqntiã ei' i eis. Et ꝓp hoc valde ẽ necesse ipm extrahere ⁊ calorẽ ipõꝫ innatuz euẽtare. ¶ Iuuenũ vo pulsus ẽ mlte magnitudis: ⁊ nõ est multe velocitatis. imo in ipso ẽ valde diminut' ⁊ in spissitudine et ad raritatem tendens. Et illorũ quidem pulsus q̇ in principio iuuẽtutis existũt ẽ maior. Et eorum qui sunt in medio iuuentutis est fortior. Et nos quidem iaz declarauimus ꝙ calor in pueris ⁊ iu

¶ De pulsibus sexuũ ⁊ etatum. Capitulum. VII.

Masculoruz pulsus. In hoc capitulo primo agit de pulsib' sexuum. Secũdo etatum ibi [Puerorum vero pulsus]

a In prĩa pte dicit p° ꝙ pulsus masculorum sunt maiores ⁊ multo fortiores pulsibus mulierꝫ. Primo q: sunt fortiorum virtutũ ⁊ habent arterias magis amplas. Scđo q: necessitas euentationis est in viris vehemẽtior eo ꝙ sunt naturaliter calidiores mulieribus. Scđo dicit ꝙ pulsus virorũ est tardior ⁊ rarior vt in pluribus pulsu mulierũ ꝓpter hoc ꝙ necessitas eorum magnitudine cõpletur. i. propter hoc ꝙ pulsus sua magnitudie sufficienter ⁊ complete satisfacit necessitati euentationis caloris virorum: q: tm̃ aeris vna vice trahit ꝙ non est opus velocitate vel frequẽtia ꝫm plurimũ. Et notanter dicit ꝫm plurimũ: q: potest esse ꝙ pulsus virorum non erit magnus propter duriciẽ arterie: ⁊ tunc opus erit velocitate: vel frequentia ad satisfaciendũ necessitati euentationis caloris. Item potest esse tantus calor cordis ⁊ arteriarũ in viris ꝙ euentationi eius non sufficiat magnitudo pulsus: sed cũ ea necessaria sit velocitas: ⁊ qñꝙ etiam frequentia Tertio dat regulam generalẽ ꝙ oĩs pulsus in quo pulsatilis virtus perseuerat in vigore ⁊ est frequens necessario est velox. Sed qñꝙ prius est velox ꝙ frequẽs. q: aducta necessitate euentationis caloris prima differentia q̃ acquiritur in pulsu est magnitudo: secunda velocitas: tertia freqñtia. Cum igitur natura cõmuniter in suis operibus non faciat saltum: non transit de magno ad spissum sine medio velocis. Quarto infert correlariuz ex hac regula generali. s. ꝙ sicut pulsus masculorũ est tardior pulsu mulierum: ita est rarior: nisi enĩ rarior esset cũ sua tarditate: sꝫ freqns aut spissus: ⁊ virtus eorum fortis: tunc pulsus aliquis posset eẽ frequens ⁊ non velox perseuerante virtute: qđ est contra nunc datam regulam. ¶ Attende ꝙ galienus libro de introducẽdis in pulsu capitulo decimoseptimo sic breuiter descripsit pulsum masculorum. Igitur viri q̇dem mulieribus sepius maiorẽ multo ⁊ vehementiorem similiter multo ⁊ tardiorẽ paruo: ⁊ rariorem sufficienter habent pulsum. Rasis vo sic decimo almansoris. Preterea dicemus ꝙ pulsus virorũ plerũꝙ inuenitur maior fortior ⁊ tardior et rarior pusu mulierꝫ. Superfluitas tñ magnitudinis ⁊ fortitudinis ipsius maxima est ⁊ multũ manifesta. Tarditatis aũt superfluitas parua est; Raritatis vero mlta inuenitur supfluitas. hec ille. Auerroys sic quarto colliget capitulo. 20. Pulsus marium pulsu feminarũ est maior ⁊ fortior. Et pulsus feminarum minor ẽ ⁊ debilior. Sꝫ est velocior eo q: velocitas ẽ eis loco fortitudinis. Et vere mirandũ est de philareto qui tantis viris ⁊ experientie cõtradicit quo ad velocitatem. Ait enĩ. Et viri quidem mulieribus omnino calidores ⁊ fortiores sunt sꝫ naturaz: merito igitur pulsus in eis velociores ⁊ vehementiores sunt mulierum vt frigidarum leniores et tardiores.

b Puerorum vero In hac pte secunda primo agit de pulsu puerorum. Secũdo iuuenum ibi [Iuuenum vero] Tertio senum a senectute ibi [Senuz aũt] Quarto senum a senio ibi [Et pulsus senum] ¶ In prima pticula dicit prĩo ꝙ pulsus puerorum est lenior seu mollior pulsu etatum sequentium ꝓpter humiditatez ampliorem in pueris inuentam tam fluentem ꝙ innatam. sed est debilior ⁊ frequentior pulsu iuuenum. Debilior quidez quia virtus pulsatilis ⁊ instrumentũ eius nondũ sunt fortes neꝙ complete seu perfectionẽ adepte. Frequentior autem ꝓpter fortitudinem sui caloris multa euentatione egentis. Secundo dicit ꝙ pulsus puerorum est magnus per cõparationẽ ad molem seu quãtitatem suorum corporum. Primo q: instrumentũ eorum scꝫ arteria est molle valde: et per ꝯseqñs obedientissimũ dilatationi. Secundo q: necessitas euentationis caloris est in eis vehemens cũ sit calor tantus eorum sicut iuuenum. Tertio q: puerorum virtus pulsatilis nõ est parua per comparationem ad puitatem corporꝫ suorum ⁊ venarum pulsatilium. quas mouere solet: imo est tam magna cõparatione ad parua corpora ⁊ paruas arterias puerorũ ꝙ magna est virtus iuuenum comparatione ad suas arterias. Tertio dicit ꝙ pulsus puerorũ nõ est magnus per comparationem ad pulsum completorũ scilicet iuuenuz imo paruus: quia protensio arterie in longum latum ⁊ altum est multo amplior in iuuenibus vt experientia edocet propter magnitudinẽ arterie ꝙ in pueris Sed pulsus puerorꝫ est velocior ⁊ frequentior pulsu iuuenuz propter necessitatez euentationis caloris: cui non satisfit magnitudine pulsus sicut in iuuenibus. In pueris enĩ vapores fumosi multiplicantur propter multas ⁊ frequentes comestiones ⁊ digestiones eorum: ⁊ ideo valde necessarium est hmõi vapores extrahere: ⁊ innatum calorem: ne vaporum multitudine suffocetur euentare: quod aptissime fit velocitate ⁊ frequentia suorum pulsuũ supplentibus diminutionem magnitudinis. ¶ In secunda pticula dicit primo ꝙ pulsus iuuenum est multum magnus ⁊ non multum velox: immo est valde diminutus in velocitate ⁊ frequentia ⁊ tendit ad raritatem. Magnus quidẽ propter fortitudinem virtutis pulsatilis ⁊ magnitudinem caloris iuuenum ⁊ obedientiam instrumenti: tunc enĩ arterie complete sunt ⁊ perfectissime. Diminutus autem in velocitate et frequentia ⁊ declinans ad rarum: quia sola magnitudine sua satisfacit euentationi caloris. Secũdo dicit ꝙ pulsus existentiuz in principio iuuentutis est maior: ⁊ pulsus existentium in medio iuuentutis est fortior. Causa primi est q: arteria est humidior ⁊ mollior in principio iuuentutis cum homo continue procedat desiccando: ⁊ ideo plus ⁊ facilius in longum latum ⁊ altum ẽ extensibilis. Et secũda causa est q: arteria est siccior ⁊ durior in medio iuuentutis: ideo fortius percutit digitos ceteris paribus. Tertio dicit iam fuisse declaratum ꝙ fere equalis est calor in pueris ⁊ iuuenibus: scilicet primi prima doctrina tertia capitulo tertio. Ergo necessitas euen-

tationis caloris est propinqua id est fere tanta in vno sicut in alio. Ueruntamen virtus pulsatilis est augmentata .i. completa ⁊ perfecta in iuuenibus: q2 suus calor est absolutus a superfluitate humiditatū puericie ⁊ instrumenta eius sc3 cor: ⁊ arterie iam attigerunt terminū sue magnitudinis ⁊ augmenti. Et ideo pulsus iuuenū sua magnitudine sufficiēter restaurat id qđ deest ei de velocitate ⁊ frequētia. satisfacit eñ necessitati euentationis caloris magnitudine aeris vna vice attracti ꝓ bono tpe. Quarto dicit ꝙ principiū effectiuū rei vnde venit magnitudo ī pulsu: sc3 extensiōis fortis arterie in omnes diametros est virtus pulsatilis. Sed necessitas euentatiōis caloris est appetens id est appetitū agētis excitans per modum finis seu cause finalis: ⁊ instrumētū sc3 arteria ē adiuuās id est obediēdo sub seruiens. ¶ In tertia dicit ꝙ pulsus senum a senectute denominatoꝝ est minor pulsibus iuuenum propter debilitatem virtutis pulsatilis. Et est minus velox propter eandem causam ⁊ propter diminutionē necessitatis euentationis caloris: ⁊ est rarior propter hoc sc3 propter diminutionē necessitat. euentationis. ¶ In quarta dicit primo ꝙ pulsus senū a senio dictorū sc3 illorum qui iam multum processerunt in annos est puus tardus et rarus propter manifestam debilitatē virtutis ⁊ diminutionem vehementem euentationis caloris. Secūdo dicit ꝙ pulsus istorum senum aliqñ est mollis propter humiditates extraneas: sc3 crudas phlegmaticas venis ⁊ arterijs imbibitas: ⁊ eas remollentes: ⁊ non propter hūores naturales .i. humiditates innatas arterijs: tales eñ sunt ab arterijs horum senum depaste ⁊ resolute quare substantialiter ⁊ intrinsece facte sunt sicce terrestres ⁊ dure. ¶ Attende ꝙ galienus libro de introducendis in pulsu capl'o. 19. de pulsibus etatū ita differint. Uertunt autem fm etates quidem ita: qm̄ quidem nouiter geniti pueri pulsus est spissior: qui vero est senis rarior: qui vero in medio sunt omnes proportionaliter sunt ꝙtuncunq3 vel pueris vel senibus proprius esse contingit. Similiter aūt citissimus quidem est q̄ pueri ⁊ iuuenis: tardissimus autem est q̄ senis est: qui vero aliarum etatum sunt in medio sūt. Multo vero maior est que fm raritatem est differentia senis ad puerū ꝙ ea que est fm velocitatem. In ea vero q̄ fm magnitudinē ⁊ vehementiam est differentia: maximus q̄dem vt in etatibus est q̄ iuuenum est: paruissimus aūt est qui senū: medij vero parum maior est q̄ puerorum est. Et vehementissim' quidē est qui iuuenū est. debilissimus aūt q̄ senum: medius ante eoꝝ est qui pueroꝝ est. hec galienus. Rasis autē. 10. almansoris pulsuū etates ita recollegit. Infantiū autem que ablactantur pulsus in vltimitate spissitudinis ⁊ velocitatis ⁊ puitatis inueniūtur. Puerorum vero ⁊ adolescentiū pulsus maior est pulsu infantium. Iuuenū quoq3 pulsus eo fortior ⁊ omniū etatum pulsu inuenitur ⁊ p̄cipue eoꝝ pulsus q̄ ī fine iuentut existūt. Senū vo pulsus ē tardior pulsu iuuenum ⁊ debilior ⁊ parum minor. Eoꝝ autem q̄ sunt in senio constituti pulsus in vltimitate debilitatis ⁊ raritatis ⁊ puitatis ⁊ tarditatis existunt. hec ille. Et auerroys quarto colliget capitulo. 20. sic describsit eos. Pulsus pueroꝝ ex parte caloris est velox: ⁊ ex parte debilitat virtutis est spissus. Et pulsus iuuenū est fortis propter eoꝝ calorem et fortitudinem: ⁊ est rarior pulsu pueroꝝ. Et pulsus senum debilis est et rarus ⁊ tardus. hec ille. Philaretus vero de pulsib' pueroꝝ loquēs ait Lenes vero propter imperfectas in eis virtutes. Dicimus eñ qm̄ lenes ex imbecillitate virtutis fiunt. Et in hoc errauit: q2 nō a debilitate virtutis: sed ab humiditate instrumenti prouenit lenitas pulsus.

¶ De pulsu complexionum. Caplm. VIII.

P Ulsus calide. In hoc capitulo primo agitur de pulsu calide complexionis. Secūdo frigide ibi | Complexione vero frigida | Tertio humide ⁊ etiam sicce ibi | Complexionē vero humidam | Quarto de diuersitate pulsuū fm latera ī aliquibus ibi | Est preterea | In prima pte dicit primo ꝙ pulsus calide cōplexionis est vehemētis necessitatis .i. complexio calida vehemēti indiget euentatione caloris sui p pulsum. Et si pulsatilis virt' ⁊ instrumentū cōuenerint cū necessitate: sc3 virtus in fortitudīe sui ⁊ arteria ī obediētia mot' pulsus erit magnus: q2 sibi aderūt ꝯōes cāe magni pulsus: sc3 virtus fortis: necessitas vehemens ⁊ instrumētū obediēs. Secundo dicit ꝙ si vnum eoꝝ diuersificabit id est si in complexione calida desit alteꝝ duorum: sc3 vel obediētia instrumēti vel fortitudo virtutis erit quē admodum dictum est in p̄cedentibus: sc3 si virtus fuerit fortis ⁊ instrumentum inobediēs pulsus fiet velox vt velocitate suppleat id qđ deest ex magnitudine: ⁊ si virtus debilis fuerit cū magna necessitate pulsus fiet frequens: vt frequētia pcussionum suppleat qđ deest ex magnitudine ⁊ velocitate. Tertio dicit si cōplexio calida nō fuerit mala aduenticia: sed naturalis erit sana ⁊ fortis. Nec est opinandū ꝙ si calor innatus fuerit fortis ꝙtuscūq3 sit diminuat aliquid de fortitudine virtutis: imo est causa fortitudinis substantie spiritus ⁊ audacie anime. ¶ Queritur hic vtrum fortitudo substātie spiritus ⁊ audacia anime crescant fm augmentū naturalis caloris. Uidetur ꝙ non: q2 si sic cholerici essent fortiores spiritu ⁊ animo temperatis ⁊ sanguineis: cum sint naturaliter eis calidiores: ꝯtra illud secūdo tegni. Tēperamentū complexionis arguit fortitudinem virtutis: ⁊ ꝯtra principem p̄mi secūda doctrina tertia capitulo quarto cōnumerantem inter signa cōplexionis temperate in operationibus omnibus cōplementum. Oppositum innuit hic princeps: ⁊ primi secūda doctrina tertia capitulo tertio ait: Calor nāq3 innatus cum est fortis potest natura ipso mediante in humoribus ministrare fm modum maturādi ⁊ digerendi ⁊ custodire eos fm sanitatem. Dic ꝙ fortitudo virtutis vitalis que manifestatur ex pulsu ⁊ anhelitu sequitur augmentū caloris naturalis cordis ꝙtūcūq3 augeatur extensiue ⁊ intensiue naturaliter ex prima elementoꝝ ⁊ spermatum commixtione sine lapsu aduenticio vlteriori: maxime si talis calor cōmensurat' fuerit humido suo radicali proprio quo ꝯseruatur in esse: ⁊ similiter fortitudo substātie spiritus vitalis ⁊ audacia sequūtur augmentum dicti caloris large sumendo audaciam vt se extendit ad temeritatem. Probatur primo auctoritate galieni scđo tegni dicentis. Calidioris igit' vt ad proprium modū referamus cordis signa insepabilia q̄dem ⁊ familiaria sunt hec: magnitudo respirationis ⁊ pulsus velocitas ⁊ freq̄ntia ⁊ audacia ⁊ ad actiones pigrum: si vo ad plurimū veniat caliditatis furor est ⁊ maniaca cōfidentia: ita ꝙ tale cor q̄si nihil timet. Secūdo probatur experimento: q2 videmus hoīes vehementer calidos a natura forti' respirare ⁊ pulsus habere maiores ⁊ fortiores. Tertio ratione: q2 quanto calor cordis est magis augmentatus fm naturam tāto fortius influit in arterias ⁊ maiori indiget vētilabro seu refrigerio: quapropter cor ⁊ arterie se dilatant forti' vt plus aeris attrahere valeāt. ¶ Ad obiectū ante oppositū cōcede ꝙ cholerici naturales sunt fortiores spū vitali q̄ad magnitudinē ⁊ fortitudinem in anhelitu ⁊ pulsu: ⁊ sunt fortiores aīo quo ad audaciā temerariam. Et cū dicit' ꝙ tēperamentū cōplexionis arguit fortitudinē virtutis: dic id verū esse: s3 nō extremā: imo cōmensuratā alijs actibus ⁊ moribus humanis. talis aūt fortitudo magis est

uenibus fere est similis: ergo necessitas in eis erit propinqua. Sed virtus in iuuenibus est augmentata. habent ergo ex magnitudine qđ .i. ipsis restaurat quod deficit ex velocitate ⁊ spissitudine. Et principium quidem rei vnde venit magnitudo ē virtus: sed necessitas est appetens: ⁊ instrumentum quidem est adiuuans. ¶ Senū autē pulsus est minor propter debilitatem ⁊ minoris velocitatis propter hoc etiā: ⁊ propter diminutionem necessitatis ⁊ propter hoc est rarior. ¶ Et pulsus senum qui iā multū processerūt in annos est paruus ⁊ rarus ⁊ tardus. Et est etiā cū est mollis propter humores extraneos ⁊ non propter humores naturales.

¶ De pulsu cōplexionū. Cap. VIII

P Ulsus[a] calide complexōis vehemētis ē necessitatis. Qđ si virtus ⁊ instrumentum cōuenerint erit pulsus magnus. Si ergo vnum eorū diuersificabitur erit quēadmodū dictū est in p̄cedētib'. Et si caliditas q̄dē nō male fuerit cōplexionis: imo naturalis erit complexio fortis ⁊ sana: ⁊ virt' multū fortis. Et neq3 existimes ꝙ si calor innat' fuerit fortis ꝙtuscūq3 sit minuat in ꝟtute: imo ex eo ꝓuenit ī ibā spūs fortitudo ⁊ ī aīa3 audacia.

in sanguineis ⁊ cholericis ꝙ̃ in temperatis. Quarto dicit hic princeps ꝙ calor consequens malitiã complexionis quãto fuerit augmentatior tanto plus virtutẽ debilitabit vt clare manifestatur in causonibus ⁊ herisipilis ⁊ phlegmonibus intrinsecis ⁊ tertianis continuis cito dissipantibus humanas cõplexionẽ ⁊ cõpaginem si non occurratur: ⁊ in ethicis ptisicis ⁊ marasmatis

Calor vero complexionis malitiam sequens quãto plus augmentatus fuerit tanto plus in virtute debilitatem augmentabit. Complexione[b] vero frigida declinat pulsus ad partem diminutionis sicut ꝓprie est ꝑuitas ⁊ ꝓprie tarditas ⁊ raritas. Cũ ꝗ instrumentũ fuerit molle erit latitudo illius augmentata: ⁊ ei⁹ sil'r tarditas ⁊ raritas. Qđ si durum fuerit erit minus hoc. Et debilitas quidez quã mala cõplexio frigida hereditare facit maior est ea quã mala cõplexio calida facit hereditare: qm̃ caliditas calori innato magis est conueniens. Complexionẽ vero humidã sequitur inũdatio ⁊ dilatatio. Et siccam quidem sequitur coangustatio ⁊ duricies. Amplius si virtus fuerit fortis ⁊ necessitas multa accidẽt bispulsans ⁊ spasmosus ⁊ tremul⁹. Tu vero deinceps cõpone cõseruando principia. Est preterea cũ vni homi accidit vt duoꝝ lateruz ipsius diuersificetur cõplexio. Erit ergo vnũ ipsorum frigidũ ⁊ alterum calidum ⁊ accidet ex diuersitate q̃ ꝓuenit ex caliditate ⁊ frigiditate horũ duorũ laterũ pulsus diuersificari. Eritq̃ pulsus calidi lateris pulsus calide cõplexionis: ⁊ lateris frigidi pulsus cõplexionis frigide. Et ex hoc q̃dem scitur ꝙ pulsus in diastole sua ⁊ systole non ẽ s'm modũ accessionis ⁊ recessiõis cordis. Immo s'm modũ diastoles ⁊ systoles ipsius corporis arterie.

b In secũda ꝑte dicit prio ꝙ pulsus ex cõplexione frigida dcliat ad ꝑtem diminutionis: quemadmoduz sunt ꝓprie paruitas tarditas ⁊ raritas: que sunt diminute species in suo genere consequẽtes diminutõnem necessitatis euentationis caloris. Secũdo dicit ꝙ cũ in frigida cõplexione arterie sit mollis: tũc augmẽtatur latitudo pulsus et tarditas ac raritas ipsius vt in phlegmaticis. Latitudo quidem propter mollitiem ⁊ humiditatẽ arterie quibus facile cedit in latum sub prementibus digitis. Tarditas vero ⁊ raritas ꝓpter diminutionem necessitatis ex frigiditate cõplexionis tẽperãte calorez: ⁊ ꝓpter latitudinẽ supplentẽ qđ deest ex velocitate ⁊ freq̃ntia. Tertio dicit ꝙ si in cõplexione frigida durũ fuerit instrumentum: scz arteria erit minus hoc. i. latitudo pulsus erit minor: immo pulsus erit strictus vt in melãcholicis maturalib⁹. Tarditas etiam ⁊ raritas erunt minores: q2 siccitas ad quã sequitur duricies inrstumenti minus refrenat calorem ꝙ̃ humiditas inductiua mollitiei. siccitas etem̃ est lima caloris: humiditas aũt calorẽ ebetat. Quarto dicit ꝙ debilitas virtutis introducta ⁊ habituata per modũ hereditatis a mala cõplexione frigida maior est debilitate introducta ⁊ habituata a mala cõplexione calida: q2 caliditas acquisita plus cõuenit ⁊ affinior est innato calori frigiditate acquisita. Contra dicit princeps quarti prĩa tractatu tertio capitulo quinto: ꝙ multotiens est rectior ꝑmutatio ethice febrilis ad ethicam senilem: q2 cũ illa magis tardatur tp̃s mortis ⁊ fortasse viuit cũ ea: tpe cui est quãtitas. Dic ꝙ hoc cõcesso non sequitur quin virtus pulsatilis sit debilior in ethica senili ꝙ̃ in febrili: supposito ꝙ in senili sit frigiditas intensa sicut calor in febrili: sed q2 ethica febrilis citius ⁊ fortius depascit radicale humidum prius affert mortem.

c In tertia ꝑte dicit primo ꝙ ad complexionẽ humidaz sequũtur inundatio ⁊ dilatatio id est pulsus vndosus ⁊ latus. Undosus quidez qm̃ arteria mollis ⁊ humida existeus est apta moueri pars post partẽ sine hoc ꝙ vna motu alterius moueatur propterea ꝙ cito recipit separationẽ ⁊ flectionem ⁊ diuersitatẽ in figura. Latus aũt propter humiditatẽ ⁊ mollitiem arterie quibus se facile diffundit in latum ⁊ cedit ita sub digitis pressa. Secundo dicit ꝙ coangustatio id est strictura ⁊ durities pulsus sequũtur complexionẽ siccam. Coangustatio q̇dem qm̃ arteria in complexione sicca propter siccitatẽ sub digitis se exhibet rotundã stabilem duram nõ profluentẽ in latum. Duricies aũt ꝓpter arterie siccitatem. Tertio dicit ꝙ si in cõplexione sicca virtus pulsatilis fuerit fortis ⁊ necessitas euentatõis caloris plurima eueniẽt inde bispulsans spasmosus ⁊ tremulus pulsus: bispulsans eq̇dẽ seu martellinus: vel q2 arteria sua siccitate resilit post primaz percussionem sicut malleus suꝑ incudem: vel q2 virtus pulsatilis nõ sufficiens vna vice satis eleuare arteriam ꝓpter sui siccitatem inducta necessitate plurima geminat ictum iterando ꝑcussionẽ. Spasmosus aũt propter contractionẽ arterie ex siccitate. Tremulus vero q2 arteria vehemẽter sicca est apta concussioni ⁊ tremori ꝓpter fortẽ coherẽtiam suarum ꝑtium. Quarto dicit. Tu vero deinceps cõpone. i. assigna complexionibus cõpositis pulsus cõpositos seruando principia id est regulas hic datas ꝺ simplicib⁹ pulsibus in cõplexionibus simplicib⁹. Uerbigratia in cõplexione frigida pulsus fit ꝑuus ⁊ i humida fit mollis ⁊ in sicca durus: ergo in complexione frigida ⁊ humida erit paruus mollis et infrigida ⁊ sicca ꝑuus durus.

d In quarta ꝑte dicit ꝙ latera quorundam hominuz sunt cõtrariarũ cõplexionum: sic ꝙ vnũ eoruz est calidũ ⁊ aliud frigidum: ⁊ inde prouenit in eorũ pulsibus contrarietas. Nam pulsus lateris calidi magn⁹ erit: ⁊ lateris frigidi ꝑuus. Secũdo dicit ꝙ ex hac diuersitate lateruz ⁊ pulsuũ eorum in quibusdam inuenta cognoscitur ꝙ pulsus in suis motibus dilatationis et constrictionis non sequitur modum accessionis ⁊ recessionis cordis id est modum eleuationis ⁊ depressionis vel modum influxus ⁊ refluxus cordis sed modum dilatationis ⁊ constrictionis corporis arterie. Nam corde moto vnomodo in dictis hominibus bipartite complexionis arterie mouentur diuersis modis s'm mensuram sui proprij caloris.

¶ Attende ꝙ Galienus succincte loquitur de pulsibus complexionũ ⁊ habitudinum libro de introducendis in pulsu capitulo decimooctauo. Qui vero natura calidiores sunt maiorem quidem ⁊ citiorez ⁊ spissiorẽ m'lto vehementiorẽ vero nõ multo habent pulsum. Que vero teniores sunt natura maiorem quidem ⁊ rariorem multo vehementiorem non multo. Et rasis sic decimo almansoris. Pulsus quoq̃ calidaz habentium complexionem maior ⁊ velocior ⁊ durior est pulsu habentium conplexionem frigidam. In fortitudine vero forsan erit equalis aut plus imminutus. Pulsus preterea grossum corpus habentium macrorum pulsu minor existi. Sed si crassities fuerit ex carnositate pulsus erit velocior ⁊ fortior: si vero ex pinguedine fiat erit isto minor. Pulsus preterea humidas complexiões habentium lenior est et magis lat⁹. Hec rasis. Et auerroys sic quarto colliget cap'lo vigesimo Pulsus naturalis calide complexionis maior est et velocior pulsu temperate: ⁊ potest esse vt sit frequentior. Et frigide est contrarius minor et tardior tẽperate: et possibile ẽ vt sic magis submersus. Et pulsus sicce est cum paruitate durus propterea: quia duricies non est obediens extensioni. Et pulsus humide est mollis declinans ad fortitudinem et magnitudinem. quia in hoc humiditas obediens est. hec ille.

¶ De pulsu temporũ. Cap'lm. IX.

In vere[a] quidez est cum pulsus est paruus non tamen in omni re: et est in fortitudine augmentatus.

¶ De pulsu temporum. Capitulũ. IX.

In vere quidem est cum. In hoc capitulo primo agit de pulsu veris. Secundo estatis ibi [In estate vero velox] Tertio hyemis ibi [Et in hyeme quidem est maioris] Quarto autumni ibi [In autũno autem est pulsus diuersus] Quinto medioruz temporum inter q̃ttuor noĩata ibi [Temporum vero pulsus que sunt]

a In prima parte dicit ꝙ pulsus in vere est paruus: sed non in omni re id est non in omni dimensione. immo est satis eleuatus propter fortitudinem virtutis ⁊ robur caloris. Uel expone non in omni re id non in toto vere seu in qualibet eius parte: sed in prima ipsius propter similitudinem eius cum hyeme: et est in fortitudine augmentatus propter fortitudinem pulsatilis virtutis ex temperamento veris.

b In secunda pte dicit ꝙ in estate pulsus est velox ⁊ frequēs. qꝛ necessitas euentatōis caloris: tūc tpis est multa: ꝓpterea ꝙ caloꝛ cordis ⁊ arteriarū cōflat⁹ ex caloꝛe innato ⁊ caloꝛe illato a celo ⁊ aere nos ꝯtinē-te est vehemens multo indigens refrigerio: ne supaccensus se ipm dissipet radicale humidū supflue resoluens. Sꝫ pulsus estatis est debilis ⁊ ꝑuus ꝓpter debilitatē virtutis pulsatilis ex nimia spirituū resolutione ꝓpter superfluū caloꝛem aeris nos ꝯtinētis dominantē sup nostris spiritib⁹ ⁊ humoꝛib⁹ sua violentia.

c In tertia pte dicit primo ꝙ ī hyeme pulsus ē maioꝛis raritatis tarditatis et debilitatis ꝙ̄ in alijs tpibus ⁊ cū hoc est ꝑuus: qꝛ vt⁹ debilitat̄. ¶ Sꝫ cōtra virt⁹ naturalis in hyeme foꝛtificatur: ⁊ caloꝛ īnatus tunc est foꝛtissim⁹ qui est instrumētū vitalis vtut̄ sicut naturalis. Iuxta illud hypoꝛratis amphoꝛismoꝝ prima. Uētres hyeme ⁊ vere calidissimi sunt natura ⁊ sōni lōgissimi ī his igit̄ tpib⁹ ⁊ oblatiōes plures dande sunt: etenī innatus est caloꝛ mult⁹: multo igit̄ indiget nutrimēto signū sunt etates ⁊ athlete: pulsus ḡ hyemis dꝫ eē foꝛtis. Dic ꝙ pꝛiceps intelligit hic ꝙ virt⁹ debilitat̄ in hyeme cui⁹ frigus ad ītima penetrat diminuēs illic innatū caloꝛē sicut sepe euenit in raris coꝛpib⁹. Uel dic ꝙ cōcesso ꝙ caloꝛ innat⁹ sit foꝛtissim⁹ ī coꝛde tpe hyemis ⁊ virt⁹ vitalis consilr̄: caloꝛ tn̄ bꝛachioꝝ tūc tpis est remissus a frigiditate supflua ꝯtinent̄: ⁊ virt⁹ pulsatilis suaꝝ arteriarū est inde debilitata: q̄re fit earū pulsus paru⁹ tard⁹ ⁊ debilis. Scd̄o dicit h̄ ꝑnceps ꝙ caloꝛ innatus quoꝛundā coꝛpoꝝ .s. densoꝝ ⁊ carnosoꝝ in hyeme claudit̄ ⁊ adunatur in ꝓfundo coꝛpis: vn̄ virt⁹ foꝛtificat̄. Et istud fit in calida cōplexione cui⁹ caloꝛ dn̄atur frigoꝛi refrenās ipm nō patiens ab eo diminutionē manifestā: nec permittēs frigiditatē trāsire ad ꝓfundū coꝛpoꝛis. Et de istis nō dicit qual̄ in hyeme sit coꝝ pulsus. Dicam⁹ ḡ primo ꝙ pulsus interioꝝ mēbꝛoꝝ hmōi coꝛpoꝝ hoc tpe est foꝛtis ꝓpter foꝛtificationē virtut̄ ex coadunatione caloꝛis innati: sed pulsus ptiū exterioꝛū est in eis debil̄ ꝓpter frig⁹ vehemēs diminuēs aliq̄d de suo caloꝛe. Scd̄o dicam⁹ ꝙ pulsus hmōi coꝛpoꝝ tam interioꝝ ꝙ̄ exterioꝝ ptium nō est magn⁹ sꝫ est tard⁹ ⁊ rarus. Cui⁹ rō est duplex. Una est diminutio necessitat̄ euentatōis caloꝛis: lꝫ ei caloꝛ innat⁹ mēbꝛoꝝ in se fiat foꝛtioꝛ ꝓpter coadunationē ipsi⁹: parū tn̄ tūc pticipat: imo q̄si nihil de caloꝛe celesti ⁊ de caloꝛe aeris nos ꝯtinentis a q̄b⁹ recipit alijs tpibus aliquē foꝛtitudinis gradū. Cui⁹ rei signū est ꝙ in hyeme phlegma auget̄ ⁊ cholera diminuit̄ etiā in coꝛpibus foꝛtib⁹ carnosis densis vt experiētia edocet: ⁊ princeps affirmat primi scd̄a doctrina scd̄a summa prima capitulo sexto. Scd̄a ratio est qꝛ ꝑuus aer tarde ⁊ raro attract⁹ in dilatationibus coꝛdis ⁊ arteriarū ꝓpter vehementiā sue frigiditatis ī hyeme plus sufficit tēperare caloꝛē ꝙ̄ magnus aer freq̄nter ⁊ cito attract⁹ tpe estatis iam calidus existens.

d In quarta pte dicit primo ꝙ in autūno pulsus est inequalis et ad quandā tendēs debilitatē. Scd̄o dicit ꝙ cā sue ineq̄litat̄ est frequens mutatio cōplexionis accidētalis impꝛesse coꝛpibus ab aere q̄ nos continet ꝓpter mutationē q̄si quottidie factam in aere autūni nūc ad frigus: nūc ad estum. Nam dies autūni cōiter sunt estiui: sed noctes sunt hyemales: ⁊ silr̄es qualitates impꝛimere solent humanis coꝛpib⁹: vn̄ diuersificātur pulsus diei a pulsib⁹ noctis. Tertio dicit ꝙ cā debilitat̄ pulsus autūni est duplex. Prima est diuersitas magna autūni in caliditate ⁊ frigiditate diuersificās ꝯsilr̄ hūanas cōplexiōes. Nā cōplexio diuersa sp magis nocet ꝙ cōplexio silr̄is ⁊ equalis: lꝫ silr̄is cōplexio mala fuerit. ¶ Contra febꝛis ethica est deterioꝛ tertiana ⁊ quartana: ⁊ tamē ethica est mala cōplexio eq̄lis: ⁊ alie sunt male cōplexiōes diuerse. Itē febꝛes ꝯtinue ꝑseuerantes ī caloꝛe sunt peioꝛes febꝛib⁹ interpolat̄ mixtis ex frigoꝛe ⁊ caloꝛe. Itē in malis cōplexionib⁹ ineq̄lib⁹ vn⁹ lapsus coꝛrigit suū ꝯtrariū vt caliditas meridierū autūnaliū coꝛrigit̄ frigiditate suaꝝ noctiū. Ad primū dic ꝙ nō intelligit hic ꝑ malā cōplexionē eq̄lem illam solam q̄ ꝑ modū habit⁹ inest: sꝫ illam cui⁹ lapsus est unigene⁹ vel vnifoꝛmis vt totus calid⁹ vel tot⁹ frigidus. Nec ꝑ malam cōplexionē diuersam intelligit illam solā q̄ per modū dispositionis facile mobilis inest: sed illā potius cui⁹ lapsus est etherogene⁹ ⁊ maxīe s̄m successionē ꝯtrariaꝝ q̄litatū et ꝓrio. Naꝫ natura male fert repentinas mutationes ⁊ inde turbatur ⁊ debilitatur. concede ḡ ꝙ ethica deterioꝛ est q̄rtana: sed id non ꝑuenit ex vniformitate lapsus vniformis in ethica ⁊ difformis in quartana: imo q̄a ethica mō habitus inherens est velut insanabil̄ quartana vero nō. Ad secundum dicꝫ febꝛes ꝯtinue sunt deterioꝛes interpolatis ꝓpter vnifoꝛmitatē sui lapsus: sed qꝛ ꝯtinue affligūt ⁊ interpolate ꝑ interualla. Ad tertiū dicꝫ in malis cōplexiōib⁹ ineq̄lib⁹ sine gradatiōe ⁊ oꝛdine ⁊ sine directione nature q̄les fiūt ex subita mutatiōe nūc ad frigus: nūc ad estū vna non coꝛrigit sufficient̄ maliciā alteri⁹: imo q̄nq₃ auget vt caliditas dierū autūni rari ficās coꝛpa reddit ea aptioꝛa vt a frigoꝛibus noctiū ꝓfundius penetrent̄ ⁊ ꝑcutiātur acrius. Scd̄a causa debilitatis pulsus autūni est qꝛ hoc tp̄s est ꝯtrium nature vite qꝛ caloꝛ nostroꝝ coꝛpoꝝ in eo debilitat̄ ꝓpter cām nūc dictam: ⁊ siccitas in eis auget̄ ꝓpter siccitatē quā ꝯtraxit aer autūnalis ab estate pꝛeuia ⁊ a natura autūni. Huius rei signū est ꝙ in autūno vegetabilia marcescūt ⁊ tūc sua folia cadunt.

Et ipsius quidem debilitas est etiaꝫ propter hoc. complexio enim diuersa semper deterius efficit nocumentū ꝙ̄ similis ⁊ equalis licet sit mala. Et quia autūnus est tempus nature vite contrariū quoniā caloꝛ in eo debilitatur ⁊ siccitas fit foꝛtioꝛ. Temporum vero[e] pulsus q̄ sunt inter tempoꝛa tempoꝛibus pꝛopoꝛtionantur que sunt circa ipsa.

e Tempoꝝ vo. In quinta pte dicit ꝙ pulsus tēpoꝝ q̄ sunt inter tēpoꝛa anni principalia ꝓpoꝛtionant̄ tpib⁹ .i. pulsib⁹ tempoꝝ q̄ sunt circa ea: vt pulsus ꝑncipij ver silant̄ pulsib⁹ hyemis: ⁊ pulsus finis veris pulsib⁹ estat̄: et puls⁹ pꝛīcipij autūni pulsib⁹ estat̄ ⁊ pulsus finis autūni pulsib⁹ hyemis: qꝛ sic hec tēpoꝛa sibi silant̄ ī q̄litatib⁹ ꝑmis .s. ꝑncipiū veris ⁊ finis hyemis: sic silr̄es introducūt cōplexiōes in coꝛpib⁹ hūanis ad q̄s ꝯsequūtur ꝯsilr̄es pulsus. ¶ Attende p̄° ꝙ gal. aliter de pulsib⁹ tēpoꝝ disseruit ca. 20. libꝛi de ītroducēdis ī pulsu: ⁊ ca. 7. libꝛi de tactu pulsus dās sup his .7. ꝯclusiōes. Pria ꝯclu° pulsus medij ver ⁊ medij autūni s̄t maximi ⁊ foꝛtissimi ⁊ mediocres in velocitate ⁊ frequētia. Ait eī ca. 20. de introducēdis ī pulsu. Peris aūt medij veris maximos q̄dē ⁊ vehemētissimos vt in hoꝛis hic pulsus. velocitate vo ⁊ spissitudīe cōmoderatos. silr̄ aūt ⁊ autūni medio: et cap. 7. libꝛi de tactu pulsus. Medio nāq₃ veris pulsus est maioꝛ ac foꝛtioꝛ ꝙ̄ eē pōt s̄m anni tēpoꝛa: in velocitate vo ⁊ spissitudine tēperat⁹. ⁊ ad instar hui⁹ se hꝫ ī medio autūni. hec gal. Hec ꝯclu° videt̄ ꝯtriari dictis pꝛīcipis p̄° de pulsib⁹ veris q̄s pꝛīceps ꝑuos inueniri asserit: scd̄o de pulsib⁹ autūni q̄s ꝑnceps asserit īueniri debiles. Scd̄a ꝯclu° ver ꝓcedēs vltra sui medium diminuit aliq̄d ex magnitudine ⁊ foꝛtitudine pulsus: sꝫ ei⁹ velocitatē ⁊ freq̄ntiā augmētat. Ait eī ibi gal. Procedēs aūt ver q̄dem diminuit magnitudines ⁊ vehemētias. addit aūt velocitati et spissitudini. Tertia ꝯclu° est ī fine veris iā instāte estate pulsus debiles ꝑui veloces ⁊ spissi fiūt. Ait eī ibi. Et ī fine cū iam accesserit estas debiles ⁊ ꝑui ⁊ veloces ⁊ spissi s̄t. Quarta ꝯclu° autūn⁹ ꝓcedens vltra mediū sui tollit a pulsu magnitudinē foꝛtitudinē velocitatē ⁊ freq̄ntiam: ita ꝙ hyeme instante reddit pulsum paruū debilē tardū rarū. Ait eī ibi. Autūn⁹ aūt ꝓcedēs oīꝫ q̄dē aufert magnitudinē vehemētiā velocitatē ⁊ spissitudinē vt hyeme supueniēte in ꝑuitatē ⁊ debilitatē ⁊ tarditatē ⁊ raritatē vertit̄. Quīta ꝯclusio ꝑncipiū veris assimilat̄ fini autūni: ⁊ finis veris principio autūni: ⁊ ꝑncipiū estatis fini ei⁹: ⁊ principiū hyemis fini ipsi⁹. Et intelligas has silr̄itudines in q̄litatib⁹ primis ⁊ imo dis imutandi pulsum. Iux̄ illud ibi. Assimilant̄ autē. prima q̄-

¶ De pulsu regionum. Cap.X.

R Egionū^a quedā sunt tēpate vernales: τ q̄dā sunt calide estiue. τ q̄dā sunt frigide hyemales: τ q̄dā sicce autūnales. Judicia^b igitur pulsuū erunt ī eis ꝯm modū quē sciuisti ꝺ pulsu tēpoꝝ.

¶ De pulsu qui prouenit ex cibo et potu. Caplm.XI.

E Xterius^a corpori aduenientia τ ip̄m ingrediētia pulsus dispositionē mutant qualitate sui τ quātitate. Sed qualitate q̄m si ad calefaciendū declinauerit aut ad īfrigidādū mutabūt ip̄sum ꝯm illud. Et quātitate q̄dez q̄m si equalia fuerint fiet pulsus in magnitudine augmētatus τ velocitatis maioris τ spissitudis ꝓpter augmētum virtutis τ caloris. τ ꝑmanebit hec mutatō aliquādiu. Et si plurime magnitudinis valde fuerint erit pulsus diuersus absq̄ ordine ꝓpter grauitatē nutrientis sup̄ virtutē: quoniā ex oī grauitate ꝓuenit ī pulsu diuersitas. Et quidā existimauit. s. archigenes ꝙ eius velocitas erit tūc multo maior q̄ spissitudo. Et hec ē tm mutatō ē ꝑseuerās. q̄m cā ꝑseuerātie ē fixa. Qd̄ si fuerit mltitudis minor hac: erit diuersitas ordinata. Qd̄ si pauce fuerit quātitatis: erit pulsus minoris diuersitatis τ magnitudis τ velocitatis: neq̄ ei⁹ mutatio diu durabit q̄m materia pauca cito digeret̄. Amplius si virtus deficiat τ debilitet̄ ex mltitudīe aut paucitate q̄cūq̄ fuerit

dem veris vltimis autūni vltima vo primis: τ prima q̄dem estatis vltimis estatis. prima vero hyemis vltimis hyemis. Sexta ꝯclusio. q̄cūq̄ duo tpa distant eq̄liter a medio estatis τ medio hyemis eq̄liter mutant pulsus. Ait em̄ caplo.20.de introducendis in pulsu. Et q̄cunq̄ estatis medie τ medie hyemis pariter ab alterutris distant silr vertunt. Et capitulo.7.de tactu pulsus. Puncta quoq̄ tpis quoꝝ lōgitudo a medio estatis et hyemis ē vna τ equalis pulsum equaliter immutant. Septima cōclusio. medium estatis ꝑtiz simile est ꝑtim ꝯtrarium medio hyemis in īmutādo pulsum: q2 pulsus tā medij estatis q̄ medij hyemis sunt ꝑui τ debiles. sed pulsus medij estatis sunt veloces τ frequētes: τ pulsus medij hyemis sunt rari τ tardi: minores tn̄ sunt τ minus debiles hyeme q̄ estate. Ait em̄ ibi. Mediū aūt estatis ꝑtim q̄dē silr est ꝑtim vo ꝯrie hz medie hyemi. Nam parui q̄dē τ debiles sunt ꝯm alterutrū: veloces autē τ spissi sunt estate: τ tardi τ rari sunt hyeme. Non tn̄ ita ꝑui estate sunt in hyeme: sz minus estate: neq̄ ita debiles hyeme sunt vt estate: sed minus hyeme. hec gal. ¶ Attende scdo ꝙ rasis.10.almāsoris sic descripsit pulsus tēporū anni. Pulsus q̄ qui in medietate veris existit fortior est q̄ in oibus alijs tpibus. In medietate vero estatis est velocior τ spissior q̄ in alijs oibus tpib⁹: τ preter hoc ꝑuus est τ debilis. In autūno aūt ei⁹ minuit̄ velocitas τ spissitudo ab eo qd̄ erat in estate: τ nō augmentat̄ eius fortitudo. In hyeme q̄ existit pulsus in vltimitate ꝑuitatis τ tarditatis τ raritat̄: nō tn̄ est debilis: sz in tēpoꝝ extremitatib⁹ inuenit̄ cōposit⁹ ex eis q̄ inter duo existunt tēpora. ¶ Attēde tertio ꝙ auerroys.4.colliget capitulo.21.diminute τ improp̄e tractauit de pulsibus tēporum corripiens galienū de pulsu autūni. Ait em̄ ibi. Sz ꝑmutatio ꝓpter tp̄s anni a se nō multū est occulta: q2 pulsus veris calid⁹ est τ humid⁹ sicut est in hn̄tib⁹ cōplexionē eandē. τ silr alia tria tempora se hn̄t. Et q̄ opinat̄ ꝙ pulsus autūni est silis pulsui ver; in fortitudine frequētia τ etiā tēperie errat: ꝓpter hoc ꝙ in isto tēpore virtutes sunt diminute ꝓpter paucū calorē τ paucitatē spirituū: imo in isto tpe est q̄si silis virtuti senū: q2 istud tp̄s etati senum assimilat̄: τ ꝓpterea tūc plurima terrenascentia senescūt: et q2 etiā virtus generatiua isto tpe ī vegetabilib⁹ τ aīalib⁹ debilitatur. Philaretus vero de pulsib⁹ tēpoꝝ ita scripsit. In tpib⁹ q̄dez anni q̄ttuor existētibus vere estate autūno τ hyeme hoꝝ bn̄ tēperata sunt duo ver τ autūnus: distemperata vo hyems τ estas. Merito igit̄ vere τ autūno pulsus τ magni sunt τ fortes valde propter tēperamentuz qualitatis. In estate vo velociores τ spissiores ꝯm vnāquāq̄ etatē necessitate īducēte ꝓpter ꝯtinētis nos extrinsecus aeris caliditatē. In hyeme vero rariores τ tardiores pulsus sunt propter continentis nos aeris frigiditatem aut constrictionem.

¶ De pulsu regionum. Caplm.X.

R Egionū quedā sunt. In hoc caplo p̄mo cōparat regiones ad cōplexiōes τ tēpora. Scdo agit de pulsib⁹ regio (nū ibi [Judicia igitur]

a In prima ꝑte dicit ꝙ alique regionū sunt tēperate sicut ver: τ tales sunt regiōes de q̄rto climate: alie sunt calide sicut estas et tales sunt regiones trium primoꝝ climatū maxime primi τ scdi: alie sunt frigide sic̄ hyems quales sunt regiones hibernie scotie τ anglie: alie sicce vt autūnus q̄les sunt regiones hispanie.

b In scdā ꝑte dicit ꝙ iudicia pulsuū regionū sunt vt uidicia pulsuuz tēpoꝝ descripta in caplo p̄cedēti. Eiusdē snīe meminit gal. ca.20. libri de introducēdis in pulsu dicēs. Circa regiones aūt silr sunt vt in horis. In valde calidis q̄dē quales sūt ī media estate: in valde vero frigidis quales sunt ī media hyeme in bn̄ cōcretis. i. temperatis regionibus q̄les ī medio vere: ꝓportōnaliter autem τ in medijs. Sz aliarū cōstitutionū cōtinētis nos aeris calide quidē calidis horis: frigide vero frigidis: medie vero medijs veris assimilant̄ hec gal. Et philaretus in libro pulsuuz dixit. Silr aūt τ in vnaq̄q̄ regione ꝯm illi⁹ crasim τ pulsus mutant̄. calidior siq̄dem magnos τ veloces facit pulsus: frigidior vero ecōtrario. Sz clare deficit dicēs ꝙ calidior regio facit pulsus magnos. Nam calide regionis incole sunt debiles resoluti velut ethiopes quorū pulsatilis virt⁹ nō sufficit magnitudini. Itez in estate pulsus nō sunt magni sicut premissum est: ergo nec in regionibus calidis similantibus estati.

¶ De pulsu q̄ prouenit ex cibo τ potu. Caplm.XI.

E Xterius corpori. In hoc capitulo p̄mo agit de pulsib⁹ prouenientib⁹ ex cibis. Scdo de ꝓuenientibus ex potu vini ibi [Et vinū etiaz] Tertio de ꝓuenienb⁹ ex potu aq̄ ibi [Aqua vero]

a In prima ꝑte q̄ ē presens text⁹ dicit primo ꝙ aduenientiū humano corpori deforis τ intrantiū ipsum per modū cibi τ potus quedam mutant dispositionē pulsus qualitate sua: quedā quātitate: τ adde si placeat tertium membrū: scz quedā qualitate τ quātitate. Secūdo dicit ꝙ mutantia pulsum qualitate sua si fuerint calefacientia mutabūt pulsus ꝯm caliditatē: scz ad magnitudinē aut velocitatē aut frequētiam: τ si fuerint infrigidātia mutabunt pulsum ꝯm frigiditatem: scilicz ad paruitatē tarditatem τ raritatem. Tertio dat regulas sex circa hec mutantia dispositionē pulsus sua quātitate. Prima est. si cibi intrantes corpus fuerint equales id est mediocris quātitatis pulsus augebitur in magnitudine velocitate τ frequētia propter augmentū seu fortificationē caloris τ virtutis pulsatilis ex cibo illo assumpto. Et ista mutatio permanebit aliquādiu ꝓpter moram quā cibus ꝯtrahit in digestione. Secūda est. si cibus q̄ sumit̄ valde plurime magnitudinis fuerit pulsus fiet ineq̄lis τ inordinatus ꝓpter aggrauationē τ oppressionē virtutis τ caloris innati sub tanta multitudine cibi: ex q̄libet eniz virtutis oppressiōe sub pōdere graui prouenit in pulsu diuersitas. Et quidā medic⁹. s. archigenes q̄ fuit ante tēpora galieni magne fame dixit ꝙ velocitas talis pulsus multo maior est freq̄ntia: q2 virt⁹ in tali repletione nō est resoluta neq̄ vehemēter debilitata: sz onere grauata et impedita: nisi repletio tāta fuerit ꝙ calorē suffocet τ ad mortē ducat. Et mutatio pulsus ex hmōi repletione est duratiua: q2 causa sue perseuerantie est fixa: nō em̄ digeri potest tanta cibi multitudo breui tēpore: neq̄ distribui hinc inde. Tertia est. si cibi repletio fuerit minor hac ita tamen ꝙ fuerit plurima vel amplior debito: sed nō valde pulsus fiet inequalis propter oppressionē virtutis ex cibi multitudine: sed manebit ordinatus ꝓpterea ꝙ oppressio nō est vehemens neq̄ extrema. Quarta est. si cibus fuerit pauce quātitatis minus diuersificabit̄ pulsus ex cibo illo: τ erit minoris magnitudinis τ velocitatis q̄ ex medicri cibo τ parum durabit mutatio facta ex eo: q2 cito digeretur. Quinta est. si virtus pulsatilis deficiat τ debilitetur siue ex multitudine cibi siue ex ipsius paucitate quomodocūq̄ fuerit pulsus fient similes in ꝑuitate τ raritate vsq̄ ad finem rei. i. q̄ diu durabunt defectio τ debili-

tas inde prouenientes. Sexta est. si natura pene suffocata ꝛ deficiens ex supflua multitudine cibi reuiuiscat ꝛ ꝯfortetur in digerendo ꝛ ꝯuertendo illū cibum ad similitudinē corpis cibati fiet pulsus tēperatus. ¶ Attēde ꝙ galienus libro de tactu pulsus caplo.7. sic commemorat mutationes pulsus ex cibis ꝛ potib' suis q̄litate ꝛ quātitate sub. 7. cōclusionibus. Prima est. cibus quoqꝫ ꝛ potus calidus talē efficit pulsum qualē efficiūt ꝛ supradicta calida: vtpote, calidū tp̄s ꝛ estas ꝛ regio ꝛ ꝯsimilia. Scđa est. frigidus etiā efficit cuiusmodi efficiūt ꝛ supradicta frigida. Tertia est. siccus vero durum ꝛ vacuū et hūidus reddit pulsum mollem ꝛ plenum. Quarta est. multus vero vsqꝫ ad virtutis aggrauationē pulsū reddit diuersū ꝛ inordinatum: archigenes vero dixit ꝙ maior erit in ip̄o velocitas q̄ spissitudo. Quinta est. si v̓o cibus tēperate sumat̄ pulsum reddit magnū ꝛ fortem velocē ꝛ spissum. Sexta ē. si puus fuerit cibus minor quātitate tēperata q̄ nutrit nutrimento sufficiente alterat q̇dem pulsū fm ꝙ imutat tēperamentū nutrimēti cibi: nisi q2 min' erit ꝛ tp̄e residet breuiore. Septima est. si autē fuerit circa modum

silēs erunt pulsus in puitate ꝛ raritate vsqꝫ in finē rei. Qđ si natura fortis fiat in digerendo ꝛ cōuertendo fiet pulsus tēperatus. Et vinū[b] etiam proprietatē habet. ꝛ est q̄m ex mltitudīe ipsius lꝫ sit subtile prouenit diuersitas. Ex ipso tñ non prouenit ꝙ sit tm̄ quātū illud qđ prouenit ex nutrientib' que sibi similant̄: ꝛ hoc quidē est ppter raritatē substātie ipsius ꝛ subtilitatē eius ꝛ leuitatē. Cū aūt vinū in actu est frigidum prouenit ex eo qđ prouēit ex alijs frigidis in minorando ꝛ rarificādo ꝛ tardando in velocitate sue penetrationis. Deinde cū in corpore calefit remouetur velociter qđ ex eo puenit. Vinū preterea cū in corpore penetrauerit ꝛ fuerit calidū non elongabit̄ multum a natura: ꝛ accidet velox resolutio. Qđ si cū est frigidū penetrauerit fiet ex nocumento qđ non fit ex alijs frigidis rebus: q̄m ille tardātur donec calefiant: neqꝫ eorū penetratio est ita velox vt istius. Istud enim velocius penetrat q̄ ip̄ius cōpleat̄ calefactio. Et eius q̇dem impedimētum est magnū ꝛ precipue in corporibus q̄ oppilationi sunt apta. Et ne

paucus. i. vehementer diminutus in pulsu, abbreuiat. i. minuit has pprietates. s. magnitudinis: fortitudinis: velocitatis: ꝛ freqūtie. ¶ Attende scđo ꝙ rasis. 10. almansoris sic affirmauit diuersitates pulsuum ex cibis ꝛ potibus. Cibus itaqꝫ ex quo aliq̇d sumit̄ qđ nullū affert nocumentū nec estuationē pulsus fortitudinē vehemēter auget ꝛ ipsius spissitudinē ꝛ magnitudinē qđ tñ post longum ꝯtingit tp̄s. nō eñ ilico cū sumptū fuerit hoc operat̄. Ille vero ex quo ad nocumentū peruenitur ꝛ estuationem pulsum facit diuersum. Ex nutrientibus preterea ꝛ medicinis que calefaciūt aut infrigidant īmutatur pulsus. q̄ eñ eorū calida existunt fm sue caliditatis quātitatē pulsum in velocitate ꝛ sui spissitudine ac magnitudine augmentaut ꝛ econtrario. hec ille. Auerroys aūt quarto colliget capitulo. 21. ait. Quādo cibus est nouiter in stomacho receptus pulsum ponit paruū debilem ꝛ occultum: ꝛ qñ digeritur ponit contrariū. Et hoc est q2 cibus anteq̄ digeratur calor naturalis ab eo est sepultus: quēadmodū ignis a multis lignis sepelitur (Et qñ cib' digerit̄ tūc calor īualescit naturalis.

b Et vinū etiā. In hac parte secūda dat decem regulas de operib' vini bibiti tam a suis quātitate ꝛ qualitatibus q̄ a ppetate ꝛ de mutatōib' pulsus p ip̄ꝫ. Prima est. proprietas vini est vt ex multitudine potus ipsius: licet sit subtile proueniat inequalitas in pulsu. Cuius ratio est: q2 virtutē sua multitudine aggrauat: verūtamen inequalitas illa nō est tanta neqꝫ vehementia neqꝫ duratione quāta est inequalitas puenīens ex cibis similibus vino in superfluitate aut qualitate: quia vinū est rare substantie subtilis ꝛ leuis: quare facilius ꝛ citius penetrat digeritur ꝛ resoluitur. Secunda est. ex potu vini actu frigidi prouenit idem qđ ex alijs actu frigidis ore sumptis: scilicet minoratio pulsus ꝛ raritas ipsius: ꝛ retardatio vini a velocitate sue penetrationis propter actualē frigiditatem eius oppilantem vias. Sed postq̄ calefit seu calefactum fuerit a calore nostri corpis cito cessant impressiones quas frigiditate effecit: q2 ca-

lor naturalis de se delet eas ꝛ ip̄m met vinū sua potentiali caliditate coadiuuat. Tertia ē. vinū actu calidū subintrans humanum corpus non multum elongatur a natura. i. naturali cōplexione ipsius. Et id intelligas de vino gallie moderate bibito: nō de vino greco vel vino hispanic: nō eñ prouenit ex assiduo vsu vini gallicani supcalefactio corporis sicut ex vsu greci vel hispanici. Quarta ē. si vinum qđ bibitur actu frigidum cū sua frigiditate penetret pertinges stomachi plus nocebit q̄ alia frigida. Cuius ratio quia alia frigida vel non penetrāt donec calefiant vel penetrent minus pfundatur vino: q2 vinum est amicabilissimum hūane nature subtilis substantie: quare bibitur a membris etiā frigidum maxime a famelicis tunc vehementer nocet precipue in dispositis ad oppilationes nam sua frigiditate oppilat is fecib' ꝛ ... cendo secum

ꝙ est sicut impedimentū calefactionis ipsius cū ip̄m calidum penetrat q̄m ipsi' calefactio in principio obuiationis nō peruenit ad hoc vt magnū faciat impedimentū: imo natura ei obuiat cū partitione ꝛ distributione ꝛ resolutione. Frigidū vero est cū naturam deficere facit ꝛ eius virtutes extinguit anteq̄ ad ptitionem ꝛ distributionē ꝛ resolutionē pueniat. Et hoc quidē prouenit ex vino mltitudine sue quātitatis ꝛ calefactione ipsi' ꝛ frigiditate. Cum aūt ip̄m consideratū fuerit vnde fortitudinē efficit alia habebit iudicia: q̄m ipsū sua essentia fortes efficit sanos propterea ꝙ velociter prebet augmētū in substātia sp̄ūs. Sed lꝫ calefactio ꝛ infrigidatio q̄ ex eo fiunt plurima corporū impediant: est tñ cū vnaque q̄ earū cum aliqua cōuenit complexione: ꝛ est cū non cōuenit. Est nāqꝫ cum res frigide eos fortes reddunt qui complexionē calidam malā habēt: sicut dixit galienus ꝙ succ' granati calefactos semper fortes efficit ꝛ hydromel infrigidatos sp reddit vigorosos. Vinū preterea vnū est calidū natura aut frigidū natura est cū

alia grossiora cibalia vel humoralia. Nocet etiā his qui horripilationi sunt apti vt alij libri habent: q2 sola effusio frigidi substa supra vel prope membra sensibilia calida cito inducit horripilationem. Quinta est. nocumentū vini calidi penetrātis cū caliditate sua nō est tale ꝛ tantū sicut vini frigidi penetrātis cū frigiditate sua. Cuius ratio est q2 calefactio vini est amica nature nō multū nocens: ꝛ natura sibi obuians cito diuidit distribuit ꝛ resoluit ip̄m. Sꝫ frigidū interdū defectū nature facit: ꝛ v̓tutes ip̄' extiguit p̄usq̄ valeāt ip̄ꝫ diuidē distribuere ꝛ resoluē. Istō q̄nqꝫ vidim' i supcalefact̄ ex ludo palme āt alias q̄ itrātes caueas frigidissimas ꝛ bibentes abunde frigidū vinū seipsos intereemerūt. Et hec q̄ dicta sunt proueniunt a vino per multitudinē sue quātitatis ꝛ caliditatem ac frigiditatē ipsius. Sexta est. alia a nunc dictis sunt iudicia de vino fm ꝙ humana corpora corroborat virtutes eorū fortes efficit: scꝫ fortes reddere sanos sua substantie proprietate propterea ꝙ facillime transit in spiritus ꝛ augmentāt eorum substantiā hac de causa iussit galienus duodecimo de ingenio sanitat̄ caplo. 5. in omni sincopi dari vinū dicens. Sꝫ in omni sincopi dandum est vinū calide nature ꝛ penetrabilis: quatinus cito penetret ꝛ in stomacho non remaneat. citrinū igitur eligat̄ vel aureum clarissimū ꝛ subtile vetus. Septima ē. q̄uis calefactio ꝛ infrigidatio pueniētes ex vino plurimis noceant corporibus: queqꝫ tñ earum alicui cōplexioni cōuenit ꝛ alteri nocet scꝫ calefactio calidis ꝛ infrigidatio frigidis: sicut eñ succus mali granati oībus supcalefactis ꝯuenit ꝛ eos fortificat: ꝛ hydromel roborat infrigidatos: sic vinū frigidū sua actuali frigiditate confert calefactis: ꝛ calidū sua actuali caliditate infrigidatis. Octaua regula vina aliqua fm ꝙ calida sunt p naturā sicut greca aut hispanica vel frigida p naturaꝫ sicut tornacensia vel louaniensia

quosdā fortificāt alios debilitāt: vt calida fortificāt frigidos et debilitāt calidos et frigida econtra: verūtn̄ pn̄s sermo nō ē de h̄: sz de vtute vini sm quā facile et cito cōuertitur in substantiā spirituū. Et istud cōuenit omni vino sm substantiā et propriā naturā. Nona est. si naturalis ꝓprietas vini qua cōfortat ex facili conuersione eius in spirit' iuuetur caliditate vel frigiditate vini siue naturali siue artificiali fortificabit inde sua cōfortatio si vero susceperit inde nocumētū debilitabit. Ut si patienti cholicā deris vinū maluaticum calidum triplicit proderit. Primo reparādo spūs ex dolore pditos. Secūdo sua potentiali caliditate qua frigus tollit et phlegma digerit et resoluit ventositates. Tertio sua actuali caliditate q̄ fac hec eadem et vias aperit. Decima est. vinū immutat pulsum sm alterationē quā facit in humano corpore et virtutibus ei'. Naz si fortificet reddet pulsum fortem: si calefaciat augmentabit necessitatem euentationis caloris: si vero infrigidet diminuet eam. Fortificat tn̄ sm plurimū virtutes et pulsum ꝓpter augmētationem quā facit in spū. Et quotienscūq3 necessitatē euentationis augmentat addit in velocitatē vel magnitudinē vel frequentiaz pulsus. ¶ Attende ꝙ modos imutationis pulsus a vino galienus sic cōmemorat libro de introducendis in pulsu caplo. 31. Uinum sm aliqua q̄dem silr vt cibaria vertit pulsus. Differt autez et eo ꝙ mor versionē operatur: et eo ꝙ ea q̄ est a vino prior q̄escit ea que a cibarijs: et eo ꝙ velocitatem amplius auget et magnitudinem q̄ vehementiam et spissitudinem. Fere em̄ inq̄tum et vehementiorem et sufficientiorē fortitudinē corporis cōmoderatus cibus tribuit intantū magnitudinem vinū eleuat. Rasis vo sic 10. almansoris. Uinū silr pulsuz in fortitudine et velocitate et spissitudine augmentat. hec aūt augmentatio citi' ꝓueuit sm tp̄us q̄ ea q̄ fit per cibum: et citius etiā ab eo remouetur.

c Aqua vero. In hac pte tertia dicit p̄mo ꝙ aq̄ fortificat corp' et pulsum ꝓpterea ꝙ facit penetrare cibos: et in hoc est operatio ipsius silis opationi cibi. Aqua igit̄ que bibit̄ hora comestiōis nō vigorat pulsum tūc tpis: imo potius minorat hebetās calorē sua frigiditate: sed tūc fortificat cū cibum digestum ducit ad mēbra siue tūc potet̄ seu bibita fuerit cū comedebat̄. Scōo dicit ꝙ ab aqua nō tm̄ augetur necessitas euētationis caloris sicut a vino ꝓpterea ꝙ aq̄ nō auget ex se calorē sicut vinuz immo minuit. ¶ Attende ꝙ gal. libro de tactu pulsus caplo septio de mutatione pulsus ex potu aq̄ ita scripsit. Immutatio aūt pulsus ex potu aque similis est immutationi que fit ex cibo. Cetera vero que sumuntur sm ꝙ nutriunt aut calefaciūt aut infrigidāt aut corp' quocūq3 alterant mō: eo modo et motū arteriarū diuersificant.

quosdam fortes facit et quosdā debilitat. Non tn̄ sermo noster est nūc de hoc: imo i virtute eius qua velociter ad spiritū conuertitur. qm̄ hoc semꝑ h3 per sui essentiam. Qd̄ si vnū horū ipsuz in aliquo corꝑe iuuerit augmētabitur in faciendo fortitudinez. Et si ei contrariū extiterit minus fortitudinem faciet sm hoc. Ipm igitur pulsum cōuertet sm hoc: qm̄ si fortitudinem faciet in pulsu augmentabit fortitudinē. Et si calefaciet in necessitate efficiet augmentū. Et si infrigidabit minorabit necessitatē. Et sm plurimū in fortitudine faciet augmentū. Nunq̄ autez in necessitate efficit augmentū quin in velocitate addat. Aqua vero[c] propterea ꝙ nutrimentū penetrare facit vigorat et similitudine operationis vini operatur. Et qm̄ non calefacit imo infrigidat nō tm̄ auget in necessitate quantum vinū.

¶ Que somnus et vigilie in pulsu operantur. Caplm. XII.

p Ulsus quidem[a] iudicia in somno diuersificantur sm horaz somni et sm dispositionē digestionis. ¶ Pulsus igit̄ in principio somni est ꝑuus et debilis: quoniā motus caloris naturalis tunc est ad ꝯstringendū et submergēdum et nō ad dilatandū et manifestādum: quoniā ipse in hora illa totus tendit ad occultū: ꝓpterea ꝙ ip̄z anima mouet ad nutriens digerenduz et maturandū superfluitates: et est sicut suꝑatus et obsessus ꝓculdubio. Et pulsus etiā est maioris tarditatis et raritatis: quoniā l3 in calore accidat augmentū sm constrictionem et coadunationē: tn̄ priuat' est augmēto qd̄ h3 in hora vigiliarū ꝓpter motum calefacientē. Et motus quidez plus est ad inflāmandū et inclinādū ad ꝑtem malitie cōplexionis. Sed cōstrictio et coadunatio tēperate minoris sunt inflāmationis et min' extrahunt calorē id estuatōnem. Et tu quidē hoc scies ex hoc ꝙ anhelitus lassi et ipsi' estuatio multo maiores sunt anhelitu et estuatione eius cui' calor est constrictus propter causaz que similis est somno. Uerbigratia submersi in aqua temperate frigiditatis qui sit expergefactus: l3 calor cōstringatur et fugiat ex hoc: non tn̄ augmentū anhelitus eius perueniet ad id ad quod peruenient labor et exercitium que sunt ei propinqua. Cumq3 bene consideraueris non inuenies aliquid quod calorem vehemētius incendat q̄ labor et motus.

¶ Que somnus et vigilie in pulsu opantur. Caplm. XII

p Ulsus q̄dē. In h̄ caplo p̄io agit de imutatōe pulsus ex sōno. Scōo ex vigilijs ibi [Uigilie ēt diuersa] a In prima parte que est pn̄s textus p̄mo tāgit modos sm quos somnus diuersificat pulsus. Secūdo agit de mutatione pulsus in principio somni ibi [Pulsus igitur in principio] Tertio de mutatione pulsus ex somno statim post digestionē ibi [Cū aūt cibus] Quarto d̄ mutatione pulsus ex ꝑseuerātia somni post cōplementū digestōnis ibi [Deinde qn̄ cū dormiēte] Quito d̄ mutatiōe pulsus ex somno i sui p̄ncipio corꝑe vacuo ibi [Cuz aūt somn'] ¶ In p̄ma ꝑticula dic̄ ꝙ iudicia pulsuum sumpta ex somno variantur penes horas ei' sc3 principiū mediū et finē: et penes dispositiones digestionis. Penes horas q̄dem q2 alium efficit pulsum in sui p̄ncipio: alium in ꝓcessu: aliū in fine vt dicet̄ statiz. Penes dispositiōes vero digestōis: q2 in principio eius pulsū reddit debilem et ꝑuū et ea cōpleta fortem et magnum.

¶ In scōa dicit primo ꝙ pulsus est ꝑuus et debilis in principio somni q2 calor naturalis tūc mouet̄ ad interiora et ꝯstringit̄ i eis relinq̄ns arterias q̄s tāgere solem' in magna ꝑte: neq3 dilatat̄ aut manifestat̄ i exteriorib': imo fere totus occultat̄ in illa hora mot' ab aīa vel regitiua v̄tute v̄sus loca cōiuz digestionū ꝓ digestiōe cibor̄ et maturatōe suꝑflui tatū: et est tūc sine dubio calor i. interiorib' sicut suꝑat' et obsessus: vl̄ ab exteriori frigore vel a cibo assumpto vl̄ a regitiua v̄tute cui obedit velut instrumentū relinq̄ns ꝓpriā caloris naturā q̄ est se diffundere. Scōo dicit ꝙ in p̄cipio somni pulsus ē etiā tardior et magis rar.' Cui' rō est q2 l3 in somno calor augeat̄ ꝓpter coadunationē ei' in interiorib': priuatur tn̄ augmēto qd̄ acquirit ex motu tꝑe vigiliar̄. S3 mot' magis inflāmat et disponit ad caliditatē extraneā estuosam et suꝑfluā q̄ ꝯstrictio et coadunatio moderate caloris. Qd̄ ꝓbat̄ exꝑientia tali. Nos videmus ꝙ anhelit' insufflatiu' et estuatio lassi hoīs ex labore sunt mlt̄o maiores anhelitu et estuatiōe illi' cuius calor ē ꝯstrict' a cā sili somno. Ut calor hoīs expꝑgefacti submersi in aq̄ tēperate frigiditat̄: l3 ꝯstrigat̄ et ꝓpter illud fugiat ad interiora nō inde augebunt̄ anhelit' ei' et estuatio q̄tū augerent̄ ex laborib' et exercitio ꝓpinq̄s dicte aq̄ vel somno i calefaciēdo vel ꝓpinq̄s suo p̄ncipio: q2 qn̄ nimis durant infrigidāt corp' vel ꝓpinq̄s. i. nuꝑ actis. Tertio dicit ꝙ si bn̄ ꝯsiderauim' circa res non naturales q̄b' assidue vtimur nihil īuenicm' qd̄ magis īcendat calorē nostri corꝑis q̄ labor et mot'. Nunq̄d expimur ꝙ in hyeme gelidissima profundi' vniuersalius et ꝑmanētius exercitio calefim' q̄ igne. S3 dicet aliq̄s: nō attinet huic ꝓposito cōꝑatio somni ad motū in augendo calorem: s3 somni ad vigilias vt ꝑ id manifestet̄ q̄re somn' in sui princi-

pio tardiores efficit pulsus ⁊ rariores q̄ in vigilijs. Ad illud respōdet hic princeps dicens ꝙ vigilie de se nō efficiunt calorē ꝑ motum corpis: sic ꝙ qn̄ vigilans quieuerit corpus nō sit ipse necessarius. i. nō sit necessarium ꝙ ad vigilias cōseqtur calor: imo vigilie faciunt calorē: q2 mouēt spm̄ ad extiora motu ꝯtinuo: cū ista sit gn̄atio ei⁹. s. spūs āt caloris nālis. Nā spūs vitalis a corde discurrēs in arterias cum sanguine arteriali suis calore ⁊ motu assiduis sanguinē subtilians spirituificat: et sic generanť in arterijs assidue noui spiritus. Relinquiť igitur ex his sufficiēter ꝓbatum ꝙ calor corporis naturaľ est minor in ꝑncipio somni q̄ tpe vigiliarum maxime ī extremitatib⁹ corpis in q̇bus plus pulsum tāgere solem⁹: ergo pulsus paruus debilis tardus ⁊ rarus. ¶ In tertia pticľa dicit p̄mo ꝙ digesto cibo ī somno redit pulsus ad fortitudinez ⁊ fit fortior q̄ prius erat. Cuius rō est q2 v̇tus vigoratur ⁊ augeť a nutriente digesto: ⁊ id qd̄ fluxerat ex calore ⁊ virtute ad ꝓfūdum corpis ꝑ digestione nutrimenti redit cū sāguie pti ad extiora pti ad cor qd̄ ē ipsi⁹ fōs ⁊ pricipiū. Scd̄o dic ꝙ ēt tunc temporis pulsus magnificať ꝓpter tria. Primo ꝓpter reditū v̇tutis pulsatilis ⁊ caloris vitalis ab interiorib⁹ ad exteriora. Scd̄o ꝓpter augmētationē caloris ī exteriorib⁹ ex nutriēte qd̄ ad ea ꝓfluit. Tertio pp arteriaꝝ lenitatē seu mollicie ex imbibitōe nutrimēti q̄ facile dilatanť. Tertio dicit ꝙ tūc tpis calor ad exteriora trāsiēs nō auget velocitatē neq3 spissitudinē sua magnitudine. Prio q2 hoc. s. taľ diffusio naturaľ caloris ad extiora nō auget adeo necessitatē euētatōis caloris vt ide oporteat velocitatē cū freqn̄tia in pulsu augmētari cū sit magis extēsio caloris q̄ intēsio ei⁹. ¶ Scd̄o q2 nihil ibi ē qd̄ ꝓhibeat pulsū sua sola magnitudine sufficere necessitati euētatiōis caloris restanrādo ip3 ad ꝓpriū sibi tēpamentū. ¶ In q̄rta dicit. deīde. i. postq̄ cōpleta ē digestio in somno qn̄ somn⁹ ꝑseuerauerit nimis diu fiet pulsus debiľ. Cui⁹ rō est: q2 naturalis calor tūc opp̄meť ⁊ ꝯstrigeť a supfluitatib⁹ digestionū solitis euacuari suis ꝓprijs modis hora vigiliaꝝ. Et ex istis mōis euacuationū est vn⁹ q̄ fit ꝑ exercitiū corpis: ⁊ ali⁹ ꝑ resolutōez insensibilez. De isto somno nimio dixit ꝑnceps primi scd̄a doctrina. 2. summa. 1. ca. 13. Q2 operaťvirtutū aialiū obtusionē: ⁊ capitis grauitatē: ⁊ egritudies frigidas: ⁊ illud est ꝓpter illd̄ qd̄ ipē ex resolutōe ꝓhibet. ¶ In q̇nta dicit prio ꝙ somn⁹ fact⁹ in sui principio corpe inanito seu vacuo a cibo sic ꝙ calor ad interiora rediēs nō inuenerit cibū in qd̄ agat cōuertet cōplexionē corpis ad lat⁹ frigiditatis. q2 tūc calor nō hn̄s pabulū ꝓpriuz resoluet radicale hūidū ⁊ ex ꝯseq̄nti ꝯsumet seip3. Scd̄o dicit ꝙ pp hāc cām puitas tarditas ⁊ raritas ꝑseuerabūt in pulsu ⁊ ꝯtinue augebunť. Nā ad diminutionē caloris seqtur diminutio necessitatis euētatiōis eius: ⁊ ad diminutionē necessitatis sequūť puitas tarditas ⁊ raritas ī motu pulsus. ¶ Attēde ꝙ gaľ. ca. 23. libri de introducēdis in pulsu succincte meminit trāsmutatiōes pulsuū ꝑ somnos dicēs. Vertūt autem somni pulsus. Incipiētes q̇dē minores eos ⁊ tardiores ⁊ rariores ⁊ imbecilliores operātes. Procedētes v̇o tarditatē q̇dē itēdūt ⁊ raritatez ⁊ maxime post cibū: maiores v̇o fiūt ⁊ vehemētiores. Morātes v̇o rursus vertunt in imbecillitatem ⁊ puitatē: ꝯseruant aūt tarditatem ⁊ raritatē. Philarectus aūt asserit in somno fieri pulsus minores ... Manifestū aūt ē inq̇t qm̄ h̄ fit nāli calore igrediēte ...

Et vigilie quidē calorem nō efficiūt motu corporis: ita vt cū corpus quieuerit nō sit ipse necessarius: imo faciūt calorē propterea ꝙ spiritus ad exteriora mouetur: ⁊ mot⁹ eius ad ea est ꝺm continuitatem cum ista est eius generatio. ¶ Cu3 aūt cibus digestus est ī somno redit pulsus ⁊ fit fortior ꝓpterea ꝙ virt⁹ augmentū recipit a nutriente: ⁊ redit illud qd̄ ad profundū descenderat ad regendu3 nutriens ad exteriora ⁊ ad suū principium. Et ꝓpter hoc etiam magnificatur tūc pulsus multū: ⁊ ꝓpterea ꝙ cōplexionis caliditas ꝓpter nutriens augetur queādmodū diximus. Et instrumenti etiā augetur lenitas per id qd̄ ad ipm̄ ex nutrimento penetrat. Verūtam̄ sua magnitudine nō auget velocitatē neq3 spissitudinem: qm̄ hoc nō est illud qd̄ in necessitate prebet augmentū: ⁊ hic etiam nō est prohibēs restaurari ex eo qd̄ necessarium est magnitudine sola. ¶ Deinde qn̄ cum dormiente somn⁹ perseuerauerit fiet pulsus debilis ꝓpter caloris innati ꝯstrictionē ⁊ virtutis compressionē sub superfluitatibus que euacuande erant ꝺm euacuationis modos q̇ sunt in vigilijs ex quibus est exercitiū ⁊ euacuationes q̄ non sentiūtur. ¶ Cum autem somnus in principio euacuationez inuenerit: ⁊ nec inuenerit aliq̇d ad qd̄ digerendu3 tendat declinabit cōplexionē ad ptem infrigidandi. perseuerabunt ergo puitas ⁊ tarditas ⁊ raritas in pulsu ⁊ incessanter augmentabunť. Vigilie etiam[b] diuersa habent iudicia: cum em̄ dormiēs euigilabit natura sui declinabit pulsus ad magnitudinē ⁊ velocitatem ordinate: deinde ad suā naturalez redibit dispōnē. ¶ S3 subita cā euigilato accidit vt pulsus ei⁹ ilico cū a sōno remoueť q̇escat: qm̄ virt⁹ corā eo qd̄ subito euenit iūcta ē. Et deide p⁹ hoc redit ad eu3 pulsus magnus velox spissus ⁊ diuersus ad tremorem. Et qm̄ motus iste est siľis violēto iō non inflāmat. Et qm̄ virtus subito moueť ad remouendū naturaliter ⁊ repellendū illud quod accidit: ergo mot⁹ accidūt diuersi ⁊ tremit pulsus.

b Vigilie etiā. In hac pte scd̄a agiť p̄mo de pulsu naturaliter euigilatoꝝ. Scd̄o de pulsib⁹ euigilatoꝝ ab aliq̄ cā subita ibi [S3 subita cā] ¶ In p̄a pticľa dic primo ꝙ vigilie diuersificāt iudicia pulsus ⁊ spēs q̄dadmodū sōn⁹: q2 diuersificāt mēsura caloris ⁊ modū influx⁹ v̇tutis pulsatilis ... positōes arteriaꝝ ꝺm q̄s variant pulsus spēs ⁊ iudicia. Scd̄o dicit cum quis dormiens semel naturaliť euigilauerit ... ꝙ aliq̄ exciti te erit pulsus ei⁹ ordinate ... dēs ad magnitudinē ⁊ velocitatē: postea gradatī ad suam redibit dispositionē naturalē. Circa hoc dicit gaľ. libro d̄ introducēdis in pulsu cap. 24. Eorū aūt q̇ ex somno trāscēdūt in vigilatōez ... q̇dē ꝙ mox euigilāt magni ⁊ vehemētes ⁊ veloces ⁊ spissi ⁊ quādā ꝯcussionē hn̄tes: p⁹ parū v̇o i cōmoderatōnē veniūt. Et libro de tactu pulsus ca. 7. ait. Pulsus aūt excitati a somno ī ꝑncipio q̇dē sue excitatōis fit magn⁹ forť velox ⁊ spissus ⁊ q̄si sit ī eo horripilatio: deide modicū post ad tēpantiā redit. Rasis v̇o. 10. almāsoris ait. De sōno v̇o surgētiū pulsus magn⁹ ē ⁊ forť ⁊ spissus ⁊ tremul⁹: q2 tn̄ cito post h̄ ad suā redit dispōnez. Cui⁹ rō est magn⁹ accursus sanguis caloris ⁊ spirituū hora expgefactiōis ad mēbra extiora regēda ⁊ viuificāda. ¶ In scd̄a dic p̄ ꝙ in hoīe euigilato a cā subita sic a tonitruo vľ horribili clamore pulsus ilico q̇escit seu cessat a motu cū remoueť a sōno. Cui⁹ rō ē q2 v̇t⁹ regitiua corpis tota ꝯiūcta ē seu ꝯuersa ad illd̄ qd̄ subito accidit q̄re retrahūť calor ⁊ spūs ad sedē v̇tuť cogitatiue relinq̄ntes regimē extioꝝ. Scd̄o dic ꝙ postq̄ parūꝑ q̇euit pulsus ī sic expgefacto redit sibi pulsus magn⁹ velox spissus ieq̄lis ad tremorē tendēs. Nā cognito subitaneo teribili euigilāte ⁊ aīo ꝯsolato ꝓfluit abūde nāliſ calor sāguis ⁊ sp̄s ad extiora gr̄a ꝯsolatōis corporis tanq̄ velut mortua: ex q̄rū ꝓfluxu magn⁹ velox freq̄ns pulsus efficit ⁊ pp motū spūu3 agitatiuū nūc it⁹ nūc ex̄ diuers⁹ reddiť ad tremorē tēdēs. ¶ Ter° dic ꝙ mot⁹ iste nō iflāmat: q2 ē siľis violēto. Et intelligas h̄ de motu q̊ v̇t⁹ se recolligit ad repellēdū subitū accidētaľ ei siľis ē violēto: q2 ꝯcitať a cā subita vim iferēte: s3 n̄ ē violēto q2 fit a v̇tute: iō nō iflāmat. Aliť sic legi p̄t iuř lr̄a3 marginalē hac clausula cū p̄cedēte ⁊ seq̄nte. Et deide p⁹ h̄ redit ad eū pulsus magn⁹ velox spissus ⁊ diuersus ad tremorē: qm̄ mot⁹ iste ē siľis violēto ⁊ morať ēt. Et qm̄ v̇t⁹ subito moueť ad remouēdū ⁊ repellēdū nāliť illd̄ qd̄ accit: ḡ mot⁹ accidūt ꝯiuersi ⁊ tremit pulsus. Vel ꝓ clariori tolle de hac clausula hāc negatōnez: n̄: ⁊ lege sic cā. Et qm̄ mot⁹ iste ē siľis violēto iō iflāmat. Et sic ꝑ eā reddeť cā magnitudis velocitaťs ⁊ freq̄ntie p̄fati pulsus. Et ꝑ clausulā seq̄ntē reddeť cā ieq̄litaťs et tremoris eiusdē dū dr̄. Et qm̄ v̇t⁹ subito moueť ad remouēdū nāliť ⁊ repellēdū illd̄ qd̄ accidit. s. cā3 subitā terrefaciētē: iō mo ...

t⁹ accidūt diuersi τ tremit pulsus. Quarto dicē ꝙ pulsus sic rediēs magn⁹ velox freqns ieq̄lis tremul⁹ nō diu ꝑseuerat tal': imo cito redit ad eq̄litatē. Cui⁹ rō ē. q: lȝ ei⁹ cā sit q̄si fortr̄ tumultuosa parū tn̄ durat. τ cognitio destructōis ipsi⁹ est velox. i. cito percipitur in pulsu τ tactu corpis diminutio vel destructio totalis sue impssionis: vel cito ꝑcipitur cā destructiōis pulsus ex pte subite euigilatōis.

¶ De iudicijs pulsus exercitij. Ca. XIII. In pn i cipio τc̄. In hoc caplo prio agit de pulsu pncipij exercitij τ d pulsu exercitij tēperati toto suo tēpore. Scdo d pulsu perseuerantis τ prolixi exercitij vel fortissimi licȝ breue fuerit ibi[Qz si ꝑseuerauerit] Tertio de pulsu pl⁹ ꝑdurant et debilitāt exercitij ibi [De īde ad vltimū] Quar° d pulsu exercitij supfluentis q̄si vsq̄ ad mortē ibi [Postea si magis supfluū]

a In prima parte dicit primo ꝙ pulsus efficitur magnus τ fortis in pncipio exercitij cuiuscūq̄: τ in toto tempe exercitij temperati: ꝑpter augmentationeȝ τ fortificatōem naturalis caloris ab exercitio tēporib⁹ istis. Secūdo dicit ꝙ pulsus fit etiā velox τ frequētissimus eisdē tempib⁹ ꝑpter vehementē necessitatē euentationis caloris acq̄sitā ex motu exercitiali. Nam exercitiū est motus volūtarius ꝑpter quem anhelit⁹ magn⁹ τ frequēs est necessari⁹: τ per consequens pulsus magnus et frequens propter necessitatis adaucte vehemētiam ex calefactione cordis τ arteriarū erit similiter necessarius.

b In scda dicit primo ꝙ si exercitiū perseuerauerit cuȝ ꝓlixitate vel fortissimū fuerit q̄uis sit breue destruet illud qd prouenit ex fortitudine scȝ. fortitudo pulsus ex fortitudine caloris ꝓueniens τ fiet pulsus debilis τ paruus ꝑpter resolutionē supfluā caloris τ spirituū ab exercitio tali. Scdo dicit ꝙ pulsus in ꝑseuerāti exercitio vel breui fortissimo fit velox τ frequens duabus de causis. Prima est augmentatio vehementis necessitatis euentatiōis caloris. Inflāmatur eīn calor cordis τ arteriarū vehementer ex huiusmodi exercitio quapropter indiget refrigerio plurimo. Secūda est q: virtus pulsatilis ex nimia resolutōne per tale exercitium debilitata retrahitur a potētia efficiēdi pulsum magnū. Et q̄a nō potest magnitudinē pulsus operari necessariū est vt velocitate τ frequentia suppleat qd ex magnitudine deficit. Tertio dicit ꝙ in ꝓcessu exercitij ꝑseuerātis vel breuis fortissimi velocitas pulsus ꝯtinue diminuit τ freq̄ntia auget fm mēsurā dbilitatōis vtut: q: tādē virt⁹ adeo debilitat ꝙ nō sufficit velocitati: sed cogitur frequētia supplere quod deest ex magnitudine τ velocitate.

c In tertia dicit ad vltimum id est breuiter τ summarie loquendo si exercitium adhuc vltra perdurauerit τ debilitauerit adeo virtutem pulsatilem ꝙ velocem nequeat efficere pulsum tunc faciet pulsum formicantem similem motui formice sub digitis propter debilitatem virtutis τ fortem frequētiā sue pulsationis.

d In quarta dicit si exercitiuȝ adhuc magis superfluxerit ita vt quasi perducat ad mortem faciet in pulsu talem impressionem qualeȝ facere solent omnia superflue resoluentia virtutem τ spūs scilicet motuȝ arterie vermiculosum que sub digitis repit ad instar vermis. Cōsequēter efficiet pulsum rarum tardum debilem τ paruum scilicet cuȝ virtus ita extreme dbilitata fuerit vt non sufficiat efficere pulsum frequentem licȝ necessitas vehemens assit.

Sed tn̄ fm hoc non longo ꝑseuerat tēpore: imo ad equalitateȝ cito redit qm̄ licet eius cā sit q̄si fortis: eius tn̄ durabilitas est pauca: τ cognitio destructionis ipsius est velox.

¶ De iudicijs puls⁹ exercitij. C. XIII

In principio[a] quideȝ exercitij τ dū est tēperatū pulsus fit magnus et fortis. Et hoc q̄dem propter augmetū caloris inati τ fortitudinem ipsi⁹. Et fit etiaȝ velox τ spissus valde propter supfluā necessitatē quā facit mot⁹. Qd[b] si ꝑseuerauerit τ fuerit prolixū aut licȝ fuerit breue erit tn̄ fortissimū destruetur qd ex fortitudine ꝓuenit. τ debilitabit pulsus. τ fiet paruus propter resolutōem caloris innati. Sed ipse fiet velox τ spissus propter duas res Quarum vna ē augmētū fortitudis necessitatis. τ altera est qm̄ vtus retrahit ne magnitudini sufficiat. Postea velocitas icessāter minuit τ spissitudo augmentat fm q̄titatē ei⁹ qd ex vtute debilitat. Deinde[c] ad vltimū si exercitiū ꝑdurauerit τ debilitauerit fiet pulsus formicans propter debilitatē τ spissitudinē fortē. Post ea[d] si magis supfluuȝ fuerit τ ex ipso q̄si ad morteȝ ꝑueniat efficiet qd oīa faciūt resoluentia: τ reducet pulsum ad hoc vt sit vmiclosus: deide faciet ipȝ declinare ad raritatē τ tarditateȝ cum debilitate τ paruitate.

¶ De iudicijs pulsuum balneatorum. Capitulum. XIIII

Balneatio[a] aut erit cū aqua calida aut cum frigida. Si aūt[b] cuȝ aq̄ fuerit calida in pncipio prouenient ex ea fortitudinis τ necessitatis iudicia. Cūq̄ multū resoluerit debilitabit pulsum. Galienus q̄ȝ dixit. erit tūc tardus pu⁹ et rarus. Dicemus ergo. debilitas q̄dē τ paruitas pulsus proculdubio erūt Sed aq̄ calida cuȝ i iteriorib⁹ calefactionē efficiet τ calore accidētali fortasse nō durabit: sed ad sui naturam que ē infrigidādi redibit. τ fortasse durabit τ permanebit. Quod si accidentalis qualitatis iudicium superauerit fiet pulsus velox et spissus. Et si superauerit quod ex natura sui prouenit fiet tardus τ rarus.

¶ Attende prio ꝙ per pulsum vermiculosum non intelligit hic illum pulsum similem vndoso ꝑcedere solituȝ pulsuȝ formicantē: de quo dixit supra caplo tertio summe presentis ꝙ est valde minor vermiculoso τ vehementioris spissitudinis: τ auerroys quarto colliget ꝙ non fit formicās nisi vmiculosus precedat. Sed intelligit pulsum debiliorem formicante qui propter nimiā virtutis debilitatem incipit perdere frequentiam formicantis et ad raritatem decliare: sicut ergo pulsus vermiculosus proprie dictus est medius inter vndosum τ formicantem in fortitudine: sic pulsus vermiculosus d quo hic intēdit est medi⁹ inter formicanteȝ et pulsum debilissimū paruissimū tardū rarū q̄lis ē morientiū. ¶ Attēde scdo ꝙ de pulsib⁹ exercitij fere eadē scripsit galienus libro de introducēdis in pulsu capitulo. 27°. dicens. Exercitia fm principia quidem τ vsq̄ imoderatū vehementiores τ magnos veloces τ spissos pulsus operant. Multa vero τ super virtutem laborantis existentia paruos τ imbecilles τ veloces τ spissiores vltime. Superabundanter autem imoderata existentia vt vix vltra moueri possit τ per longam requiem vel nequaq̄ sed sufficienter. i. nimis sit exolut⁹ valde ꝑuos τ imbecilles τ tardos et raros operantur pulsus. Si vero in dissolutionem virtutis verterint illius proprios operantur pulsus supple. Dicetur autem paulo post q̄les dissoluta virtus operetur pulsus. Rasis vero decimo almāsoris breuissime transiens de pulsu exercitij ait. Ex motione autem per quam aliquis ad vltimitatem lassitudinis τ laboris peruenit fit pulsus paruus τ debilis τ spissus fm ipsius q̄titatem.

¶ De iudicijs pulsuum balneatorum. Cap. XIIII

Balneatio τc̄. In hoc caplo prio diuidit balneū. Scdo agit de pulsib⁹ balnei aq̄ calide ibi[Si aūt] Tertio aq̄ frigide ibi[Sed (de si vis aliā cū tepida. balneatōis] Quarto aq̄ thermaȝ ibi[Ex aq̄s]

a In pria pte dicit ꝙ balneatio ē duplex. vna cū aq̄ calida: alia cū aq̄ frigida. q̄b⁹ ad

b In scda dicit prio ꝙ si balneatio fiat i aq̄ calida ꝓueniēt ex ea i pncipio sui iudicia fortitudis virtut pulsatil' τ necessitatis euētatōis adaucti caloris. s. iudiciū ꝙ pulsus erit fort ꝑpt fortitudinē vtut τ iudiciū ꝙ erit magn⁹ velox frequēs ꝑpt necessiatē euentatōis adauctā. Scdo dicit ꝙ si balneū aq̄ calide multū resoluerit d calore τ spiritib⁹ reddet pulsū debilē. τ galien⁹ affirmat ꝙ tūc erit pulsus paruus tardus rarus. Tertio inuit generalr veruȝ eē ꝙ post multam resolutionē ex balneo calido semper sūt in pulsu ꝑuitas τ debilitas: sȝ nō semp tarditas τ raritas. Qd sic declarat. Aqua calida calefaciēs iteriora calore accidentali penetrādo i poros q̄nq̄ nō ꝑmanet in suo calore: imo se reducit stati ad sibi cōnaturalē frigiditatē: τ tūc erit pulsus tard⁹ τ rar⁹. Et q̄nq̄ diu ꝑmanet i suo calore: τ tūc erit pulsus velox τ freqns.

Quarto dicit ꝙ ſi balneū calidū ſuo calore accidẽtali tantū reſoluerit de ſpiritib' ⁊ v̇tute vt ſyncopis ꝓxima ſit tūc tardum ⁊ raꝝ efficiet pulſum. Id voluit galien' q̄n dixit paruū fieri pulſuꝫ tardū ⁊ rarū poſt plu(rimā reſolutionẽ ex balneo calido.

c In tꝫia dicit p° ꝙ ſi frigiditas balnei frigidi penetrauerit corpus reddet pulſum debilẽ paruū tardū raruꝫ. q2 debilitabit v̇tutẽ pulſatilẽ ⁊ minuet neceſſitatẽ euẽtatõis caloris ⁊ arterias cõſtringet. Secūdo dicit ꝙ ſi frigiditas balnei frigidi nõ penetrauerit ſed ſolū corpi circūſteterit coadunãs calorẽ in ĩterioꝛib' augmẽtabit modicum fortitudineꝫ ⁊ diminuet velocitatẽ ⁊ frequentiã. q2 calor nõ augetur ĩtẽſiue ꝑ tale balneū: ĩmo quodãmõ ꝯtemperat̃ i arterijs brachioꝝ ſicut ꝑ aerẽ frigidū attractū.

d In quarta dicit p̄io ꝙ balnea thermarū. i. locoꝝ calidorū ſubterraneoꝝ deſiccatiue v̇tut̃ augẽt duriciem pulſus ⁊ diminuūt ipſi' magnitudinẽ ſicut ſulphurea ſalſa ⁊ aluminoſa deſiccatõe ſua duraſ faciūt arterias ⁊ non ſinunt eas more magni pulſus libere dilatari. Sc̃do dicit ꝙ balneū aq̃ thermaꝝ calefaciẽs augmẽtuꝫ efficit in velocitate pulſus. q2 calefaciẽdo neceſſitatẽ euẽtatõis adauget cui ſatiſfit velocitate. Tertiõ dicit ꝙ ſi balnea thermaꝝ calida reſolucrit v̇tutẽ ꝓpter morã nimiã ꝯtractã i eis erit qd̃ iã diximꝰ. ſ. pulſus fiet debilis ꝑuꝰ tardus rarꝰ maxiẽ ſi debilitas vehemẽs fuerit ⁊ vicina ſyncopiẏ̃ morti. ¶ Attẽde ꝙ de pulſib' balneãtiū ſic diſſeruit galien' libro d̃ ĩtroducẽdis ĩ pulſu capl̃is. 28. et. 29. Balnea v̇o calida q̃deꝫ magnos ⁊ citos ⁊ ſpiſſos ⁊ vehemẽtes opant̃ pulſus quoad fuerit moderata. Immoderata v̇o paruos ⁊ ĩbecilles veloces aūt adhuc ⁊ ſpiſſos. Si v̇o ĩ h̄ q̃euerit ꝑuos ⁊ tardos ⁊ ĩbecilles ⁊ raros. Frigida v̇o balnea cõfeſtim q̃dẽ ꝑuos ⁊ debiliores ⁊ tardos ⁊ raros ⁊ rariores. Poſtea v̇o q̃lẽcunq3 contigerint operãtia. Omĩno em̄ vel torporẽ vel robur operant̃. Torporẽ igit̃ ĩferẽtia ⁊ infrigidãtia paruos ⁊ ĩbecilles ⁊ tardos ⁊ raros. Calefaciẽtia v̇o ⁊ roborãtia magnos q̃dẽ ⁊ vehemẽtes: velocitate v̇o ⁊ ſpiſſitudiẽ moderatos: hec gal̃. Raſis v̇o. 10. almãſoris de pulſu balneãtiū dicit. Balneū q3 magnitudini pulſus atq3 ei' lenitati ⁊ velocitati ⁊ ſpiſſitudini augmentū p̄bet. In quo ſi q̃s morã fecerit fiet pulſus paruus ⁊ ſubtilis eius t̄n velocitas remanet.

Et ſi eius calefactio accidentalis ad tantã v̇tutis reſolutionẽ peruenerit vt ſyncopi ſit ꝓpiqua fiet etiã pulſuſ tardus ⁊ rarus. Sꝫ balneatõis[c] cū aqua frigida facte frigiditas ſi penetrauerit debilitabit pulſuꝫ ⁊ faciet paruū: ⁊ efficiet tarditatẽ ⁊ raritatẽ. Et ſi non penetrauerit: ĩmo calorem coadunauerit augmentabit̃ fortitudo ⁊ creſcet parū: ⁊ minuet̃ velocitaſ ⁊ ſpiſſitudo. Ex aquis[d] v̇o in thermis exiſtentib' que ſunt exiccantes duriciem in pulſu augmẽtãt: ⁊ eius magnitudineꝫ minuūt. Sꝫ calefaciẽtes velocitatẽ in pulſu augmentant. Si autem virtutem reſoluerint erit quod iam diximus.

¶ De pulſu qui mulierib' ẽ ꝓprius et eſt pulſus pregnantiuꝫ. Ca. XV

Neceſſitas[a] quidem in eis eſt multa ꝓpter cõitatẽ filij in attractõe aeris. Ipſe em̄ quaſi duab' attrahūt neceſſitatib': ⁊ duab' aeris attractionib'. Sꝫ v̇t'[b] ꝓculdubio non augmẽtat̃: nec etiaꝫ multū minuitur niſi q̃tū oꝫ propter

¶ De pulſu qui mulierib' eſt ꝓprius ⁊ ẽ pulſus p̄gnantiū. Cap̄. XV

n Neceſſitas ⁊c̃. In hoc capl̃o p̄io oſtendit quãta eſt neceſſitas attractõis aeris in p̄gnantib'. Sc̃do q̃lis ẽ v̇tus pulſatil̃ haꝝ ibi [Sꝫ virtus] Tertio q̃lis ẽ in his pulſus ibi [Propter hoc igit̃]

a In p̄ia parte dicit ꝙ in pregnãtib' neceſſitas attractõnis aeris ad euentatiõem caloris cordis ⁊ ſpirituū eſt multa. q2 embrio cū matre cõicat ſeu cõuenit in attractiõe aeris. Pregnãtes em̄ duplici neceſſitate attrahūt aerẽ ſciꝫ neceſſitate eis ꝓpria ⁊ neceſſitate embrionis: ⁊ ſic geminatur attractio. quia altera eſt matris altera fetus.

b In ſecūda dicit ꝙ ſine dubio pulſatilis virtus nõ augetur i pregnãtib': cū ſui embriones aſſidue ſugant de ſanguine ſuo meliori ⁊ puriori: neq3 multū debilitatur: licet parū remittat̃ ei' fortitudo ꝓpter laſſitudinẽ q̃ ꝓuenit ex pondere fetus maxime eo magnificato ⁊ vicino partui.

c In tertia dicit ꝙ q2 neceſſitas multa eſt in pregnãtib' ⁊ virtus pulſatilis mediocris fortitudĩs iudiciū v̇tutis mediẽ inter fortẽ ⁊ debilẽ ⁊ neceſſitatis fortis vincit ſeu p̄dominat̃ in ſuis pulſib': ita ꝙ ꝓpt̃ neceſſitatẽ fortitudinẽ cū ſufficiẽtia v̇tutis fiunt pulſus magni veloces ⁊ ſpiſſi. Eiuſdẽ ſniẽ meminit galien' libro de introducẽdis in pulſu capl̃o. 23°. dicẽs. In pregnãtib' v̇o pulſus maiores ⁊ ſpiſſiores ⁊ citiores fiūt. Raſis aūt decio almãſoris ait. Pregnãtis vtiq3 pulſus maior et ſpiſſior eſt q̃ nõ p̄gnantis.

laſſitudinẽ paucã q̃ ꝓuenit ex pondere p̄gnatõnis. Propter[c] hoc igitur iudiciū virtutis medie ⁊ neceſſitatis fortis vincit: ⁊ augmẽtatur pulſus: ⁊ fit velox ⁊ ſpiſſus.

¶ De pulſu doloꝛum. Capl̃m. XVI

Dolor[a] mutat pulſum aut ꝓpter fortitudinẽ ſui: aut q2 eſt in mẽbro p̃ncipali: aut ꝓpter longã moram ſui. Et dolor[b] quidẽ cuꝫ in ſui p̃ncipio fuerit faciet virtutẽ ebullire. ⁊ mouebit ipſam ad reſiſtendū ⁊ refrenanduꝫ: ⁊ inflãmabit caliditatem. Fiet ergo pulſus magnus ⁊ velox ⁊ maioris ſpiſſitudiniſ q̄m fixio magnitudinem facit ⁊ velocitatem. Cunq3 dolor[c] ad finem ſue fortitudinis ꝑuenerit ꝓpter illud qd̃ diximus de modis ꝓcedet minorando: ⁊ redibit ad inferiora donec magnitudinem perdet ⁊ velocitatem: ⁊ vicem earum ſupplebunt ſpiſſitudo fortis ⁊ paruitas ⁊ formicatio ⁊ vermiculatio. Et ſi[d] augmentatus fuerit adducet ad raritatem et perditionem.

¶ De pulſu doloꝛ. Capituluꝫ. XVI

d Dolor ⁊c̃. In h̄ cap. p̄io tãgit modos q̃b' dolor mutat pulſum. Sc̃do agit de pulſu p̃ncipii doloris ibi [Et dolor] Tertio de pulſu doloris peruenient' ad finẽ ſue fortitudiſ ibi [Cũ dolor ad] Quar° de pulſu doloris vltimati i malicia ibi [Et ſi augmentatus]

a In p̄ia parte dicit ꝙ tripliciter pulſus a dolore mutatur. Uno mõ fortitudie ſui. Nã dolor fortis vehemẽter ꝯmouet ⁊ attrahit ſibi ſpũs ⁊ humores. Cuius rei ſignū eſt ꝙ locus doloris frequẽter calefit ⁊ intumeſcit. Alio mõ principalitate mẽbri in quo eſt: tūc enim fortiter turbat vniuerſum corp' propter cõpaſſionẽ mẽbroꝝ principaliū adinuicẽ ⁊ nõ principaliū cū p̃ncipalibus. Tertio modo lõga duratiõe ipſi' qua ꝯtinue reſoluit ſanguinẽ ⁊ ſpũs debilitãs co(rpus).

b In ſcd̃a dicit ꝙ dolor in ſui principio facit ebullire v̇tutem. i. excandeſcere ⁊ conari repellere ⁊ refrenare cauſam eius ⁊ ĩpm: ⁊ reſiſtere ſue impreſſioni: ⁊ inflãmat inatum calorem creſcere faciens neceſſitatẽ ſue euentatõnis. Ideo tūc ipſis fiet pulſus magn' velox ⁊ frequẽtiẽ maioris. q̄m fixio. i. ꝑmanentia v̇tut̃ cū neceſſitate adaucta vel fixio. i. firma ⁊ fort̃ applicatio v̇tutis ꝯ dolorẽ ⁊ cãꝫ ei' opat̃ magnitudinẽ ⁊ velocitatẽ in pulſu (⁊ virtutes ei').

c In tꝫia dic̃ ꝙ dolor ꝑueniẽs ad finẽ ſue vehemẽtie ꝓpt̃ illd̃ qd̃ diximꝰ de modis ſcꝫ ꝓpt̃ fortitudinẽ ei' vl̃ q2 ẽ i mẽbro p̃ncipali vl̃ q2 diu ꝑmãſit diminuit ⁊ dep̄mit pulſuꝫ: ſic ꝙ ꝑdit magnitudinẽ ⁊ velocitatẽ ⁊ fit multū frequẽs paru' formicãs ⁊ v̇miculoſus nõ ſimul ⁊ ſemel ſed decreſcẽdo gradatim vt ſua frequentia ſuppleat (vices magnitudĩs ⁊ velocitatis).

d In q̃rta dicit ꝙ ſi dolor q̃ ꝑuenit ad finẽ ſue fortitudinis fuerit augmẽtatus id eſt ſua perſeuerantia virtutẽ pulſatilem adhuc magis debilitauerit ſic ꝙ nõ plus poſſit frequenter pulſare raritatem pulſus ⁊ perditõem corporis operabitur. ¶ Attende ꝙ galien' de pulſibus doloris ſic diſſeruit libro de introducendis in pulſu capl̃o. 46°. Dolor aūt eſt qui v̇tit pulſus. Uertit aūt q̃ vel ꝑ ſe fortis vel q̃ eſt in particulis p̃ncipalib'. Sicut eſt phlegmon paru' quidẽ exiſtens adhuc ⁊ incipiens maiorẽ ⁊ vehementiorẽ ⁊ citiorem ⁊ ſpiſſiorẽ pulſum operatur. Adauctus v̇o ⁊ fortis valde factus vt ledat iam ꝫoticã id eſt vitalẽ valitudinẽ minorẽ ⁊ ſubtiliorẽ ⁊ citum ⁊ ſpiſſum. Et q̃tūcūq3 magis ꝓlixus fuerit vel vehemẽtior fit ſingula eoꝝ que dicta ſunt intẽdit. Qui aūt iã diſſoluit virtutẽ in debilitatem ⁊ paruitatẽ ⁊ velocitatis mẽdacẽ imaginationẽ. i. apparẽtiã ⁊ ſuꝑ abūdantem ſpiſſitudinẽ v̇ſionem operatur: hec galienus.

¶ De pulsu apostematum. Capitulum. XVII

a Postematū ⁊c. In hoc capl'o p͛io tāgit quādā diuisiōez apātū ⁊ q̄nq₃ modos q̊bus ipsa imutāt pulsuz. Scđo exequit̄ de p͛io modo ibi [Qđ vo p̱] Tertio de scđo ibi [Mutatio vo] Quarto de tertio ibi [Scđm q̄titatē] Quinto de q̄rto ibi [Et f₃ suū] Sexto de quito ibi [Mutatio vo qua]

a In p͛ia p̱te dicit p͛io ꝙ apostematū q̄dam faciūt febrē videl₃ illa a q̊b' trāseunt fuligines ad cor q̊b' inflammatis sup̱flue calefit. Et hec faciūt febrē vl' ꝑpter magnitudinē coꝝ: vnde abūde effumāt ad cor ⁊ īflāmant ip₃ vl' q͛ sūt ī mēbro nobili: q̄re statim cor ꝯpatit̄ cū q̄libet colligatū ⁊ ilico febrit cōtinua febre. Et p̱ talia apāta pulsus īmutat̄ p̱ totū corp' mutatōe pulsus ꝑp͛a febri q̄ dr̄ īfra sc₃ q̄rti prima vbi aget̄ de cāis signis ⁊ curis febriū. Capit tn̄ aliquez mutatiōis moduz a p̱te in q̄ ē vt si fuerit i p̱te neruosa vel pānicularī fiet serrin': si ī molli vndosus. Alia apostemata nō faciūt febrē q͛ nō effumāt sic abūde ad cor sicut p̄dicta. Et hec p̱ essentiā seu ꝑp͛iā naturā mutāt pulsum ꝑp͛iū mēbris in q̄bus sūt. Et interdū p̱ accidēs mutāt toti' residui corp̱is pulsum nō vt sūt apāta: s₃ ꝑpt̄ dolorē ab eis illatū ꝯturbātē corp' vniuersum. Scđo dicit ꝙ apostematū mutātiū pulsuz q̄dā mutāt ip₃ p̱ sui spēm vt q͛ sunt phlegmones vel herisipile vel sclirofes vel vdimie: alia īmutāt p̱ suū tēpus sc₃ p̄ncipiū augmētū statū vel declinationē: alia per q̄titatē ipoꝝ sc₃ f̄m ꝙ sūt magna p̱ua vel media inter hec: alia p̱ mēbrū in q̄ sunt sc₃ q͛ ē durū vel molle nobile aut seruile extrīsecū vel intrīsecū magni vel parui sensus: alia per accidēs sequēs ⁊ cōcomitās ip₃ apā sic̄ dolor vl' d̄bilitas vl' aliq̄d tale.

¶ De pulsu apostematuz. Ca. XVII

Postematū alia sunt q̄ febres efficiunt Et hoc aut propter eoꝝ magnitudinem: aut propter nobilitatē mēbri in quo sunt: ⁊ mutāt pulsum in toto corpore f̄m mutationez febri propriam. ⁊ nos ip̄am dicem' in loco suo. Et alia sunt que febrē non faciunt ⁊ mutāt pulsum mēbro in quo sunt propriuz per essentiā. Et est etiā cū reliqui corporis pulsum mutāt per accidēs. sc₃ non propter hoc ꝙ ē apā: s₃ ꝑpterea ꝙ dolorē efficit. Apostema autez qđ pulsum mutat aut ip̄m mutat p̱ speciem sui: aut p̱ sui tēpus: aut per q̄titatem suā: aut per mēbrū in quo est: aut ꝑpter accidēs qđ seq̄tur ip₃ ⁊ comitatur. Qđ vero[b] per sui speciem mutat est sicut apostema calidum ex quo per suā spēm ꝓuenit vt mutetur pulsus ad serrinū ⁊ ad tremorē ⁊ horripilationē ⁊ velocitatē ⁊ spissitudinem: nisi ei cōtraria sit cā humectās que ꝑp͛ietatē serrini destruat: ⁊ vicē ipsi' vndositatē supplere faciat. Verūtamen tremor ⁊ velocitas ⁊ horripilatio ⁊ spissitudo ip̄m semp̱ comitant̄. Et queādmodū causaꝝ q̄dā sūt que serrini ꝑp͛ietatē prohibent: sil'r sūt quedā eaꝝ que serrini propetatē augmētāt ⁊ ip̄az appere faciūt. ¶ Et molle q̄dē apostema pulsum facit vndosum. Et si fuerit valde frigidū ip₃ efficiet rarū ⁊ tardū. ¶ Durū vo apostema proprietatem serrini augmentat. ¶ In exitura autem cum fit collectio ipsa quidem pulsum conuertit de proprietate serrini ad vndosi ꝑprietatem propter humiditatem et lenitatē que ip̄am sequuntur: ⁊ p̄bet augmentū in diuersitate ꝑpter suaz grauitatē. Velocitas autē ⁊ spissitudo multotiēs alleuiant̄ propter caloris accidētalis quietē cā maturationis. Mutatio[c] vo ipsi' cā suorum tēporum est: q̄m dū calidū apostema existit ī augmēto proprietas serrini ⁊ quecūq₃ dixim' existunt in augmēto: ⁊ eius duricies semper augmētatur ꝑpter extensionē que auget̄ et in tremore propter dolorē. ¶ Cunq₃ ad statum peruenerit omnia augmentantur accidentia preter illud quod fortitudinem sequitur. ipsum nanq₃ debilitatur in pulsu: et in spissitudine ⁊ velocitate augmētum prebet: deinde si prolōgabitur velocitas destruet̄ ⁊ redeundo fiet formicans.

b Qđ vo ⁊c. In hac p̱te scđa p͛io agit de mutatōne pulsus ab apostemate calido. Scđo a molli ⁊ frigido ibi [Et molle q̄dem] Tertio a duro ibi [Duꝝ vo] Quarto a fumoso ibi [In exitura]

¶ In p͛ia p̱ticula dicit p̊mo ꝙ apostema p̱ suā spēm mutās pulsum ē sicut apostema calidū qđ efficit pulsum serrinū tremulum horripilosum velocem ⁊ spissum nisi fuerit illic aliq̄d humectans qđ pulsum ꝓhibeat serrinū fieri ⁊ vice serrini faciat vndosum. vt si mēbrū apostemosuz fuerit humidū molle p̱ sui naturaz sic̄ pulmo vel medulla cerebri nō fiet serrin' s₃ vndosus pulsus: s₃ si siccū fuerit sicut pānicul' erit indubie pulsus serrin' ꝑpt̄ tēsionē arterie ex distēsione vehemēti in loco apostematis cui ꝯpatiunt̄ ⁊ contēdunt̄ oēs arterie ꝑpt̄ suā cōnexionē ⁊ colligātiā iuicē. Scđo dicit ꝙ l₃ pulsus apostematis calidi q̄nq₃ fiat vndosus nō serrin' ꝑpter humectantē cām: semp̱ tn̄ comitant̄ eū tremor velocitas horripilatio ⁊ frequētia. Tremor q̄dē ⁊ horripilatio ex suffocatōe naturalis caloris a mā apat̄ ⁊ oppressione mēbroꝝ motiuoꝝ. Velocitas vero ⁊ frequētia ꝑpter augmentū caloris tā ab ebullitione materie q̄ a dolore cōmouente totū corpus. Tertio dicit ꝙ sic̄ in calidis apostematib' aliqua ꝓhibent ꝑp͛ietatem serrini sic aliqua augmētant ⁊ detegūt eā vt siccitas vehemens ⁊ duricies p̱tis in q̄ est apostema manifestam apparere faciunt in pulsu duriciem.

¶ In secūda dicit ꝙ molle apā vocari soli tū zimia vel vdimia reddit pulsum vndosum ꝑpter arterie lenitatē ⁊ molliciem. Et si tale fuerit vehementer frigidū sicut illđ quod fit ex phlegmate vitreo rarum generabit ⁊ tardum pulsum suo forti frigore minuens calorem ⁊ necessitatē euētādi eum

¶ In tertia dicit p̊ ꝙ durū apostema vt sclirosis ⁊ cancer augmētat in pulsu serrini ꝑp͛ietatē ꝑpter tensionem cū rigiditate quas efficit ī arteria.

¶ In q̄rta dic̄ ꝙ q̄n collectio sanici fit in exitura sic ꝙ iaz maturata ē effic̄ ī pulsu trāsmutatōez d̄ ꝑp̱etate serrini ad ꝑp̱etatē vndosi q͛ maturato apostemate cessant in eo tēsio duricies ⁊ rigiditas: ⁊ eis succedūt laxitas mollicies et vndositas. Ab his em̄ trahunt chirurgici signa ꝙ apostēata q̄ foris apparēt iā maturata sit ⁊ est tēp' vt apperiāt̄ cū lanceola vel nouacula vel ruptorio aliquo medicinali q̄le ē illđ qđ fit ex sapone gallico ⁊ calce viua. Scđo dicit ꝙ exitura saniosa auget ineq̄litatē pulsus ꝑpt̄ suā grauitatē. Nā sanies spissior ē ⁊ grauior hūore ex q̄ fit: cū p̱ resolutionē p̱tiū subtiliū ⁊ p̱mixtionē hūidaꝝ cū siccis gñari soleat. Tertio dicit ꝙ ī exitura saniosa velocitas ⁊ freq̄ntia pulsus q̄ p̄erāt multotiēs alleuiant̄ cā maturatōnis q̄ q̄escere seu cessare facit tā putredinē ꝙ calorē putredinalē accidētalē q̄ fuerāt aucte ī pulsu velocitas et frequētia

c Mutatio ⁊c. In hac p̱te tertia p͛io agit de pulsu apat̄ qđ ē in augmēto. Scđo de pulsu apat̄ qđ ē ī statu ibi [Cūq₃] Tertio de pulsu apat̄ declinant̄ ibi [Cū aūt]

¶ In p͛ia p̱tic'la dicit p͛io ꝙ mutatio apat̄ quā facit in pulsu cā tēpoꝝ ei' ē q͛ q̄n crescit apā ꝑp̱etas pulsus serrini auget̄. ⁊ oīa dicta nūc in p̄ncipio p̄cedēt̄ p̱tis sil'r augētur sc₃ declinatiōes pulsus ad tremorē ⁊ horripilatiōem ⁊ velocitatem ⁊ spissitudinem ꝑpter cās dictas in p̱te scđa capl'i isti'. Scđo dicit ꝙ duricies pulsus apatis crescētis semp̱ augmētat̄ ꝑpt̄ augmētum sue extēsionis. Tensum em̄ oīe tactui resistit nō facile cedēs in se queādmodū duruz. Tertio dicit ꝙ in tremore pulsus crescēt̄ apatis fit augmētatio ꝑpt̄ dolorē ꝯcutiētē arterias ⁊ organa mot'.

¶ In scđa dicit p͛io ꝙ q̄n apā ꝑuenit ad statū oīa accidētia pulsus p̄dicta sc₃ duricies serrinitas tremor horripilatio velocitas ⁊ frequētia augmētant̄ p̄ter illđ qđ fortitudinē seq̄tur. i. dempta fortitudie pulsus q̄ seq̄tur fortitudinē v̊tut̄ pulsatilis. ip̄a nāq₃ ī pulsu minuit̄ hora stat': s₃ velocitas ⁊ freq̄ntia tūc tēp̱is augent̄ vt fortitudīs ⁊ magnitudīs pulsus suppleāt vices. Et ē p̄ns text' itelligēd' de statu apostemat̄ penes accidētia nō penes digestionez māe ipsi'. Scđo dicit ꝙ si stat' apostemat̄ ꝓlonget̄ ita vt vehemēter debilitet v̊tutē pulsus p̱det velocitatē ꝑpter impotentiaz ei' ad velociter mouendū ⁊ redeūdo. i. frequēter pulsando fiet formicās: sicut contingere solet in apostematib' perniciosis quorum terminatio est ad mortē.

¶ In tertia dicit primo q̄ qñ apostema diminuetur seu declinabit vel per resolutionẽ vel p apertionẽ emittendo saniẽ pulsus fiet fort̃ ꝓpter exonerationẽ v̓tutis a pondere apostemat̃. Scd̄o dicit q̄ tremor i pulsu tp̄e decliatõis apa̾t cessabit ꝓpt̃ diminutõez doloris extẽsiui q̄ ꝑerat d Scd̄m q̄titatez ⁊c̃. In hac pte q̃rta dicit p̄io q̄ pulsus imutat̃ ab apostemate ſm q̄titatẽ sui. q2 magnum apostema fac̃ vt iste dispões. s. serrinitas tremor horripilatio velocitas ⁊ frequentia i pulsu sint maiores intẽsiue ⁊ magis augmentate id ẽ pl' perseuerãtes in suis magnitudine ⁊ fortitudine. nã q̄tomai' est ampli' distẽdit ⁊ v̓tutem aggrauat et dolere facit ⁊ digestionẽ vel resolutionez tardi' assequit̃: vnde diuti' ꝑmanet. Secũdo dicit q̄ paruuz apostema facit vt dicte dispositiões pulsus sint minores i vehemẽtia seu fortitudine ⁊ ꝑuiores in duratione. q2 minoris

¶ Cum autem minuetur ⁊ resoluet̃ aut aperiet̃ fiet pulsus fortis: ꝓpter ea q̄ virtus exonerabitur a pondere ⁊ cessabit ipsius tremor propterea q̄ dolor extẽsiuus minuetur. Scd̄m q̄titatem vero sui qñ magnuz facit vt sint iste dispositiones maiores et magis augmẽtate. Et paruuz vt sint minores ⁊ paruiores. Et ſm suum mẽbrum qñ ex mẽbris neruosis prouenit augmentũ in duricie pulsus et in ꝓprietate quã hz serrinus ipsius. Et ex venosis quidẽ ꝓuenit augmentum in magnitudine sua: ⁊ vehementia ⁊ diuersitas multa. ⁊ precipue si q̄ in eis suꝑant fuerint arterie sicut in splene ⁊ pulmone. ⁊ nõ durabit hec magnitudo nisi q̄tum perseuerauerit fortitudo. Et mẽbra humefacta ⁊ lenia ip̄m faciũt vndosum sicut cerebrũ ⁊ pulmo. Mutatio' vero q̄ apostema mutat pulsum aliquo mediante est sicut apostematis pulmõis q̄ facit pulsum tremulũ: ⁊ sicut apostematis epatis q̄ facit ipsum vnctualẽ: ⁊ apostematis renis q̄ facit ip̄m stranguirialẽ: ⁊ apostema mẽbri fortis sensus sicut stõachi ⁊ diafragmatis facit ip̄z spasmosũ ⁊ syncopizãtẽ.

sunt distensionis ⁊ aggrauationis ⁊ dolorositatis ceteris paribus: ⁊ citius resoluũtur vel maturatõnẽ suscipiunt. Signãter d2 ceteris parib' q2 aliqua parua apostemata sicut cancer carbo formica deteriora sunt ⁊ durabiliora plurib' maioribus. e Et ſm suum ⁊c̃. In hac pte q̄nta dicit primo q̄ apostema trãsmutat pulsum ſm mẽbruz in quo est. q2 si fuerit in membro neruoso sicut pãniculo tegente costas vel in diafragmate vel in miringis cerebri duricies ⁊ serrinitas pulsus augmẽtabũtur ab eo ꝓpter distensionis fortitudinẽ tã ex apostemate q̄ ex duricie mẽbri ipsius. Scd̄o dicit q̄ si apostema fuerit in mẽbris venosis seu repletis venis augmentabit magnitudinẽ pulsus ⁊ ei' fortitudinem ⁊ ipsius inequalitatem. maxime si arterie superauerint seu multiplicate fuerint in mẽbro illo in quo est apostema sicut in splene ⁊ pulmone. Magnitudinẽ quidem ⁊ fortitudinem augebit propter ebullitionem vehemẽtem sanguis in venis ⁊ arterijs ⁊ adauctã necessitatem euentatiõis caloris. Inequalitatem v̓o propter aggrauationẽ ⁊ oppressionem v̓tutis ab humore collecto ad apostema. Sed nõ ꝑmanebũt magnitudo ⁊ fortitudo in pulsu nisi q̄diu perseuerauerit fortitudo v̓tutis pulsatiuis qua parũper diminuta prouenient in pulsu velocitas ⁊ freq̄ntia: ⁊ post vehemẽtem diminutõem frequẽtia vehemens sine velocitate: tandem morte instante fiet pulsus paru' debilis tardus ⁊ rarus. Tertio dicit q̄ mẽbra humefacta ⁊ lenia sicut pulmo cerebrũ nucha qñ apostemant̃ vndosum faciunt pulsum. q2 molle lene humidũ fluctuationi ẽ aptũ et vt alique suarũ partiũ post alias moueant̃ ꝓpter debilez coherentiã earũ f Mutatio vero ⁊c̃. In hac parte sexta declarat p̄nceps adinuicẽ. quomodo apostema per accidẽs mutat pulsum sine aliquo mediãte p quattuor exempla. Primũ est de apostemate pulmõis quod efficit pulsum tremulũ ꝓpter vehementiã oneratiõis virtutis ab humorib' ⁊ oppilationis ⁊ mot' assidui mẽbri in quo est cũ debilitate mouẽtis. Secũdũ de apostemate epatis. quod efficit pulsum vnctualẽ: vel vt alij libri habent arcualem. Vnctualẽ quidẽ id est pinguẽ vel vnctuosum ꝓpter ea q̄ arterie fiunt vt pingues. vel vncte ꝓpter liquefactionez adipis et pinguedinis circũstantium epati ex vehemẽtia caloris apostematis. Vi q̄ fiunt etiã mẽbra q2 nutrimentũ ad ea accidere nõ põt ꝓpt̃ oppilatõez epatis vnde vene ⁊ arterie p tempore aliquo vnctuose fiunt postea arescunt. Arcualis vero propter epatis figurã que similatur arcui vl' lune imperfecte quapropter d2 lunaris vel arcualis. Tertiũ est de apostemate renis quod efficit pulsum stranguarialẽ sic dictuz a similitudine eius cum stranguria: sicut enim in stranguria vix ⁊ guttatim vrina emittitur: sic in arterijs renis apostemosi sanguis ⁊ aquositas guttatim defluunt ad modũ stillicidij guttosi. Et opinor hunc pulsum ⁊ vnctualez cõmuniter sentiri circa loca apostemosa potius q̄ in arterijs brachiorum Quartum est de apostemate mẽbri vehementis sensus sicut stomachi maxime oris eius ⁊ diafragmatis. quod facit pulsum spasmosum ⁊ syncopisantem. Spasmosum quidem ex cõtractione neruorum ⁊ reditu versus eorum originem propter oppressionẽ. Syncopisantẽ vero ex resolutione spirituũ ⁊ virtutis propter vehemẽtiam doloris ⁊ proximitatẽ cordis. ¶ Attende q̄ galien' libro de introducendis in pulsu doctrinam tradidit de pulsibus phlegmonuz in decẽ ꝓpositionib'. Pria est ẽ phlegmonis pulsus qui q̄dem est cõmunis oĩs velut serrin' ẽ: vt v̓ deatur q̄ hoc quidẽ remiss ẽ arterie: illud v̓o nõ: durior s. apparẽte ... sa. Habet q̄dẽ aũt ⁊ ꝯcussiuũ pulsus hic: ⁊ velox q̄dem ⁊ spissus est: nõ semp autẽ magnus. Scd̄a qui ꝓpus est vniuscuiusq3: q̄ quidẽ incipientis ẽ maior eo q̄ ſm naturã ẽ ⁊ vehemẽtior ⁊ citior ⁊ spissior. Tertia est. q̄ vero est eius q̄ auget adhuc adhuc adaugebit oĩa ⁊ manifeste etiam durior est ⁊ ꝯcutientior. Quarta est. in statu v̓o existentis manifestior ẽ q̄dẽ ⁊ durior ⁊ ꝯcutientior: minor aũt q̄ prius: nõ tñ debilior q̄dez p̄terq̄ nisi supra v̓tutẽ fuerit hec passio. sz ⁊ spississim' fit ⁊ velox. Quita ẽ. si sufficienter ꝓlixa fuerit hec passio ⁊ induruerit scliroticẽ p̄dict̃ tenuitas pulsus ⁊ duricies ĩnascitur. Sexta est. hec sunt in eo phlegmone qui pulsum qui in toto est animali vertit vel propter magnitudinẽ vel ꝓpter p̄ncipalitatẽ part̃ i q̄ ꝯsistit: ei' vero phlegmonis q̄ i mouet vniuersuz corp' q̄ i phlegmõis pte pulsus ẽ. est q̄lis dic' ẽ Septia est. intẽdit̃ aũt ⁊ remittitur p̄dictoꝝ vnũquodq3 vel q̄titate phlegmonis vel ab ipsi' phlegmonẽ patiẽtis organi natura. Nã que q̄dẽ magis neruose sunt ptes duriores ⁊ magis serrãtes ⁊ minores pulsus operant̃. q̄ vero magis venis sunt ⁊ arterijs plene contrarios. ipsarum aũt harũ maior est pulsus in arterias magis habẽtib' partib' ⁊ facile ineq̄l' ⁊ iordinat'. Octaua ẽ. manifestũ igit̃ iã ẽ ⁊ coꝝ quoꝝ epar phlegmonẽ patit̃ pulsus qualis est: ⁊ qui est coꝝ quorum splen ⁊ eoꝝ quorum renes vel vesica vel venter vel anus: ⁊ q̄ pleureticorum ⁊ peripneumonicorum: ⁊ simpliciter quoꝝ partis phlegmonem febris seq̄tur. Nona est. q̄ cũq3 propter syntomatum naturam ⁊ coꝝ que ex necessitate phlegmones sequũtur ⁊ eorũ que ſm euentũ cõcurrũt queadmodum vertere põt singulũ ⁊ pulsum alterari in toto ꝯtinget ⁊ mixtã p co v̓sionem fientẽ ex ea q̄ est ſm rationẽ phlegmonis: ⁊ ea quam loci: ⁊ ea quã p̄sentis syntomatis natura operat̃. spasmũ eni pati is q̄dem qui septi. i. diafragmatis phlegmonẽ patit̃ parat' ẽ suffocari v̓o quib' pulmo: syncopẽ vero pati his q̄b' os vẽtris: non nutriri v̓o his q̄b' epar: nõ digerere v̓o his q̄b' vẽter: detineri v̓o vrinã his quib' renes. Decima ẽ. sensibiles q̄dem ptes propt̃ dolores v̓tunt pulsus insensibiles v̓o ſm dispositõem solum: hec galien'. Sil'es ꝓpositõnes sub clariori stilo ip̄emet scripsit libro de tactu pulsus capitulo nono.

¶ De iudicijs pulsuum accidentium anime. Capitulum. XVIII

Ira quidẽ propterea q̄ virtutem feruere facit ⁊ spiritum subito dilatat pulsum facit magnum ad superiora se ele-

¶ De iudicijs pulsuũ accidẽtium aĩe. Cap̄. XVIII

i Ira q̄dẽ ⁊c̃. In h' ca°. p° agit d' pulsu ire. Scd̄o de pulsu deliciaꝝ ibi [Et ex delicijs] Tertio leticie ibi [Et sic] Quarto tristicie ibi [In tristicia vero] Quito timoris ibi [Timor vero]

a In p̄ria pte dic̃ p̄io q̄ ira opat̃ pulsuz magnũ altũ velocẽ freq̄ntẽ: ꝓpt̃ duas cãs. vna ẽ ꝓpt̃ea q̄ v̓tutẽ feruẽ fac̃. i. ebullire sanguinẽ sp̄s ⁊ calorẽ circa cor i q̄b' ꝯsistit v̓t'. ⁊ i signũ h' a q̄busdã describit̃ ira. q̄ ẽ ebullitio sãguĩs circa cor. alia ẽ ꝓpt̃ea q̄ ira dilatat subito sp̄s vitales q̄si isurgẽdo ꝯ illũ q̄ ꝯtristauit. In cui' signũ describit̃ ab aliq̄b' q̄ ẽ appetit' vidicte. Sil'ez mutatiõez pulsus ab ira meminit galien' libro de introducẽdis i pulsu ca°. 42°. dicẽs.

Ire quidẽ altus est pulsus ⁊ magnus ⁊ vehemens ⁊ velox ⁊ spissus. Scđo dicit hic pnceps ꝙ in pulsu ire non cadit necessario diuersitas vel inequalitas. qꝛ ẽ passio vniformis in modo mot⁹ sanguinis ⁊ spirituũ ad exteriora: nisi ꝑpter alterã triũ causaꝝ. Una est dũ timor est admixt⁹ ire: tũc em̃ mouetur sanguis ⁊ spũs nũc adextra ꝑpter irã nunc intra ꝑpter timorez nũc vincẽte ira nũc vincente timore sic̃ in ira fit q̃ quis irascitur potẽtiori se quẽ timet offendẽ. Altera ẽ dũ verecũdia ꝯmiscetur ire sic̃ frequenter fit in honestis ꝑsonis volẽtibus haberi pro mansuetis qñ palam cui⁹ irascunt ⁊ immoderate exiliũt in ṽba aut verbera nesciẽtes cohibere animũ tunc enim verecundia q̃ ẽ timor q̃daz ingloriationis trahit primo spũs ad interiora motu cõtrario ire. vnde venit in pulsu diuersitas. Tertia est p̃ceptuz intellectus vel ratõnis cohercent mot⁹ ire ⁊ precipiẽtis tacere nõ insilire in illũ cui irascitur inferendo malũ. Ex hac eni pugna sensualitat aduersus rationem plerũqꝫ cõsurgit in pulsu ineq̃litas.

uantẽ velocem ⁊ spissum: in quo nõ opꝫ diuersitatem cadere. quoniã passio existit similis: nisi timor ei admisceatur: q̃ vna vice superet: ⁊ hec alia superet vice. Et similiter si verecũdia ei admisceatur vel cõtrarietas ab intellectu qui tacere precipiat: ⁊ ne ferueat ad malũ inferendũ illi cui irascitur. Et ex delicijs[b] quidẽ ꝑpterea ꝙ ad exteriora paulatim mouent nõ ꝑuenit ad illud ad qđ peruenit ex ira ĩ velocitate ⁊ spissitudine: imo est cuz eius magnitudo sufficit necessitati: ⁊ ẽ tardus ⁊ rarus. Et similiter[c] pulsus leticie. quoniã ipse fit magn⁹ ꝯm plurimũ cuz lenitate: ⁊ attinet tarditati ⁊ raritati. In tristicia[d] vero ꝑpterea ꝙ calor suffocatur ⁊ submergitur ⁊ fortitudo debilitatur oꝛ vt sit pulsus paruus ⁊ debilis ⁊ tardus et rarus. Timor[e] ṽo qui subito venit pulsum facit velocem ⁊ diuersum et

b In scđa dicit prĩo ꝙ pulsus ex delicijs nõ peruenit ad tantas velocitatez ⁊ frequẽtiam ad q̃tas peruenit ex ira. Cui⁹ ratio ẽ q̃a delicie suauiter ⁊ paulatim mouẽt sanguinẽ ⁊ spũs ad exteriora: q̃re nõ ꝯcitãt ex suis motib⁹: vehemẽtẽ calorẽ: sicut ira cui⁹ motiones sunt ĩpetuose. Scđo dicit ꝙ in pulsu deliciarũ sepe magnitudo sufficit. i. sufficiẽter satisfacit necessitati euẽtatõis caloris ⁊ fit pulsus magn⁹ tard⁹ ⁊ rar⁹. Idẽ de eo dicit gal. libro de ĩtroducendis in pulsu caplo. 43°. supaddẽs ꝙ pulsus deliciaꝝ nõ differt in fortitudine a pulsu ire. Scribit em̃ ibi. Delectatõis aũt magn⁹ ⁊ rarus ⁊ tardus nõ tamen differens quidem vehementia.

c In tertia dicit ꝙ pulsus leticie seu gaudij ẽ siƚis pulsui deliciarũ qꝛ ẽ magn⁹ ⁊ lenis seu mollis ⁊ attinẽs tarditati ⁊ raritati. q̃a diffundit paulatim sicut delicie calorẽ ⁊ spũs ꝑ totũ corp⁹. Et id ẽ intelligẽdũ de gaudio moderato. qꝛ sepe gaudiũ vehemẽs ⁊ subitũ reddit pulsum debilem paruũ ⁊ frequẽtẽ ꝑpter resolutõnem subitã caloris ⁊ spirituũ: ⁊ qñqꝫ est tm̃ ꝙ ducit ad mortẽ vt ait galien⁹ q̃nto morbi ⁊ tũc reddit pulsum debilem minimũ rarum.

d In q̃rta dicit ꝙ pulsus tristicie necessario ẽ paru⁹ debilis tardus ⁊ rar⁹ ꝑpter duas cãs. Pria ẽ qꝛ in tristicia calor naturaƚ in ĩterioꝛib⁹ submergiƚ ⁊ q̃si suffocaƚ Scđa qꝛ fortitudo ṽtut pulsatiƚ diminuiƚ nõ sufficiens se diffũdere ad regimẽ exterioꝝ. Nã spũs tristis debilitat oẽs vires corpis: imo desiccat ossa sic̃ sapiens ait. Idẽ scripsit galien⁹ de pulsu tristicie libro de introducẽdis ĩ pulsu caplo. 44°. dicẽs. Tristicie ṽo pulsus tard⁹ ⁊ ꝑu⁹ ⁊ debiƚ ⁊ rar⁹.

e In q̃nta dicit prĩo ꝙ pulsus ĩsueti timoris ⁊ repẽtini q̃ ꝑpric terror dr̃ ẽ velox ⁊ ineq̃lis ⁊ inordinat⁹. Velox q̃dẽ ꝑpter calorem adauctũ ex vehemẽtia mot⁹ sanguis ⁊ spirituũ: nisi sit tãt⁹ ꝙ calorẽ extiguat ⁊ mortẽ inducat. Ineq̃lis aũt ⁊ inordinat⁹ ꝑpƚ turbationẽ toti⁹ corpis ⁊ motũ tumultuosũ sanguis ⁊ spirituũ sine mõ ⁊ mẽsura: ita vt aliq̃ ide ꝑdãt iudiciũ rõnis amẽtes fci. Scđo dicit ꝙ pulsus timoris iã ꝯsueti ⁊ q̃si ordinarie veniẽtis ẽ siƚis pulsui sollicitudis vel tristicie. s. tard⁹ ꝑu⁹ debiƚ ⁊ rar⁹ propter easdem cãs. Eiusdẽ snie meminit galien⁹ libro de ĩtroducẽdis ĩ pulsu caplo 45°. dicẽs. Timoris aũt recent q̃dẽ ⁊ vehemẽt ⁊ velox ⁊ ꝯcussiu⁹

⁊ inordinat⁹ ⁊ inequalis est pulsus. Iam vero qui ꝑlixi equalis ẽ q̃ tristicie. ¶ Attende ꝙ oẽs aĩe passiones q̃ vel nimia diuturnitate vƚ vehementia violẽtie dissoluũt virtutes efficiũt pulsus dissolute virtut vt vermiculosos aut formicãtes aut debiles tardos raros vt ĩ moriẽtib⁹. Iuxͣ illud galieni caplo nũc allegato. Oia aũt hec lõge ꝑlixa effecta vƚ vehemẽtia nimis facta q̃ les dissolute sunt virtutis sequũtur pulsus. etem̃ soluũt ṽtutem vniuersa hec cito q̃dẽ q̃cũqꝫ sũt fortiora: tarde vero que cũqꝫ sunt ꝯtraria.

¶ De summa mutatõis rerũ ꝯtrariarum nature essentie pulsus. Cap. XIX

a In hoc ca°. recolligit in summa tres res generales mutãtes pulsum mutatiõe cõtra naturam vel ordinẽ naturalem essentie pulsus. Prima ẽ res mutãs ex malicia cõplexionis quã infert sicut enim naturalis cõplexio est causa efficiẽs instrumẽtalis ⁊ causa finalis naturalis pulsus: sic mala cõplexio cõtrariatur causis naturalibus ⁊ proprijs pulsus. virtutem debilitans immutans necessitatem ⁊ organum alterãs. Et iã narratũ est cap. 8°. summe p̃sent quales pulsuz faciat queqꝫ cõplexio. Secũda est res mutans pulsum ꝯstrictiõe seu oppressione vel aggrauatõe virtut: ⁊ res taƚ reddit inequalẽ pulsum: sicut virt⁹ motiua voluntarie quando opprimiƚ mouet membra motib⁹ inequalib⁹ ⁊ tremulosis. Et si res talis valde vehementer virtutẽ aggrauauerit inordinatum ⁊ sine pondere pulsum faciet. Et res sic opprimẽs ṽtutẽ pulsatiƚẽ est oĩs mãe mƚtitudo cibaƚ fecalis hũoꝛalis aquose aut ventose seu collecta fuerit ad ap̃a seu ñ collecta. Et vẽtosa quidẽ distẽsione virtutem opprimit. cetere vero vel suo pondere vel vtroqꝫ modo: scilicet pondere ⁊ distensione. Tertia est res mutans pulsum dissolutione virtut propter resolutionem superfluam sanguinis caloris aut spirituũ. Et res ista efficit debilem pulsum diminutione virtut pulsatilis. Et omnia hec que virtutem dissoluũt sunt sicut dolor vehemens ⁊ passiones anime vehementer exterminantes ⁊ euacuationes immoderate. ¶ Attende primo ꝙ duplex est causa immutatiua pulsus cõtra naturam. vna per immoderantiã q̃titatis. alia ex toto genere. Iuxta illud galieni libro de introducendis in pulsu capitulo. 34°. Constitutiones igitur aeris ⁊ multitudo cibariorum quoad aggrauet virtutem et exercitiorum ⁊ balneorum ⁊ somni immoderati omnes preter naturaz sunt. Que enim ꝯm quantum sunt superabũdantie earum que ꝯm naturam ⁊ earum que non natura dicuntur causaruz in id quod preter naturam est transeũt. Earũ vero causarum q̃ non solum quanto sunt p̃ter naturam sed ex genere multitudo q̃dem est infinita ⁊ ꝑpterea incõprehensibilis. Ars vero et in his consistit in quantum conuenit generibus ⁊ speciebus finitis mensurans quod infinitũ est: hec galienus.

¶ Attende secundo ꝙ quia mala complexio mutat pulsum vt in pluribus debilitando virtutem. cause contrarie nature pulsus possunt ad duas reduci: scꝫ ad causam aggrauãtem virtutem: ⁊ ad resoluentẽ eam. Iuxta illud galieni ibi. Unaqueqꝫ em̃ earum q̃ preter naturam sũt caꝝ nequaq̃ quis longe dicet a rõne. Hanc quidẽ soluere ⁊ dispergere zoticam. i. vitalem virtutẽ. Illam vero velut cõterere ⁊ grauare. ¶ Attẽde tertio ꝙ statim post sic succincte meminit causas q̃ virtutẽ soluũt. Soluitur igitur virtus cibi indigentia: ⁊ egritudinũ malo more. s. venenositate materie ⁊ aĩe passionũ fortitudine: ⁊ dolorum vehementijs vel longitudinibus: ⁊ euacuationibus immoderatis. Et ilico post subdit causas aggrauantes virtutẽ dicens. Grauatur autem a multitudine materie ⁊ ab his q̃ in organis sunt passiõib⁹ puta phlegmonib⁹ et sq̃rris. i.

inordinatum. Sed consuetus ⁊ qui ordiãte ꝑuenit mutat pulsuz ꝯm modũ mutationis sollicitudinis.

¶ De summa mutatõis rerũ ꝯtrariarũ nature essentie pulsus. Cap. XIX

B eis[a] fit mutatio ãt propter hoc qđ accidit de eis ex malicia ꝯplexionis. Et tu quidẽ iam sciuisti pulsum cuiusqꝫ cõplexionis. Aut ꝑpterea ꝙ virtutẽ cõstringũt: ⁊ pulsum faciũt diuersuz: et si cõstrictio valde fuerit fortis erit sine ordine ⁊ absqꝫ pondere. Et constrictionẽ quidem faciẽs est omis materialis multitudo siue sit apostema siue non sit apostema. Aut ꝑpterea ꝙ virtutẽ dissoluit ⁊ facit pulsum debilem. Et omĩa hec sunt sicut dolor fortis ⁊ egritudines animales que sunt fortis resolutionis.

¶ Explicit summa de pulsibus.

duricijs ⁊ tumorībꝰ apoſtematībꝰ ⁊ corruptionībꝰ multiplicībꝰ. ¶ Attende quarto ꝙ galienꝰ capl̄o.37°. libri eiuſdē ſic deſcribit pulſum reſolute virtutꝭ ⁊ v̄tutꝭ oppreſſe. Soluta igit̄ v̄tꝰ paruū ⁊ ſubtilē ⁊ ſpiſſū valde pulſum operat̄. Cōtrita vero ⁊ velut grauata in ineq̄litatem ⁊ inordinationem vertit pulſus ⁊ in aliam omnem. ⁊ in eam que eſt ſm magnitudinem ⁊ vehementiaz. he enim ꝓprie maxime cōtrite virtutis ſūt inequalitates. Et eius quidem q̄ multum grauatur in plurībꝰ differentijs: ⁊ eius vero q̄ parū in paucis: et plꝛes q̄dē magni pulſus ꝓuis: ⁊ vehemētes imbecillibus in parua leſione: cōtrarium vero eſt in magna: hec ille.

¶ Explicit ſumma de pulſibus.

¶ Summa ſecūda doctrine tertie fen ſecunde eſt de vrina et egeſtione. cuius ſūt 13. capitula.

¶ Capitulū primuz eſt ſermo vniuerſalis de vrina.

¶ Sūma ſecūda doctrine tertie fen ſecunde eſt de vrina ⁊ egeſtione. cuiꝰ ſunt. 13. capitula.

¶ Capitulum primū eſt ſmo vniuerſalis de vrina.

v

Je ſignificatōnis diſpoſitionum vrine non oportet credere niſi poſtq̄ conditiones obſeruate fuerint. Oportet enim vt vrina que conſideratur ſit prima vrina que in mane colligitur: ⁊ nō ꝑmāeat lōgo tēpore: ⁊ n̄ ſit de nocte reſeruata. Nec ſit ille cuius eſt qui aquā nō bibit ⁊ cibū non comedit. Et nō ſit q̄ in cibo aut potu rem tingentē accepit ſicut crocū ⁊ caſiā fiſtulā. qm̄ vrinā tingendo ad citrinitatem ⁊ rubedinem mutant: ⁊ ſicut olera q̄ tingendo mutant ad viriditatē: ⁊ almuri quod mutat ad nigredinē: ⁊ vinū quod mutat vrinā ſm ſuū colorez. Nec ſit qui exteriora ſui re tingēte infecerit: ſicut alcanna. qm̄ cum ex ea aliquis tingitur forte eius vrina ex ea inficitur. Nec ſit qui rem que cum vrina aliquē humorē expellit aſſumpſit: ſicut qd̄ cholerā aut phlegma expellit. Nec q̄ ſe exercuit motībꝰ aut operationibus aut diſpoſitionībꝰ que ſunt extra curſum nature que vrine colorez mutāt: ſicut ieiuniū aut vigilie aut labor aut tior aut ira. Oia ei hec vrinā tingūt ſm citrinitatē aut rubedinē. Et coitꝰ vrinam valde īpinguat. Et ſi

v

Je ſignificationis ⁊c̄. In hoc capl̄o primo agit de cōditōnibus obſeruādis in iudicijs vrine. Secūdo de incertitudine vrine infantiū ibi [Amplīꝰ vrine puerorꝝ [Tertio d̄ inſtrumēto recollectiōis vrine ibi [Et inſtrumētū quidē] Quarto de diſcretione vrine hoīs a ceteris q̄ eis ſimilant̄ ibi [Scias aūt ꝙ] Quinto de obſeruādis ī hora inſpectōis vrine ⁊ ante ibi [Cū vrina] Sexto de mēbris ſuꝑ quorꝝ diſpoſitiōibꝰ certius vrina ſignificat ibi [Scito etiā] Septīo a q̄bꝰ ⁊ a q̄t trahūt̄ ſignificatōes vrine ibi [Amplꝰ ſignificatōes

a In p̄ria ꝑte dicit p̄io ꝑnceps ꝙ nō oꝫ credere vie ſignificatōis diſpoſitionū vrine. i. regul̄ datis ad iudicādū de diſpōnībꝰ hūani corꝑis ꝑ diſpoſitōes vrine: niſi cōditiōes q̄ ſtatī dicent̄ ꝑus fuerint obſeruate. Secūdo enumerat vndecim ꝯditōes obſeruādas ad rectitudinē iudiciorū de vrinis. P̄ria eſt trimēbris. ſ. vt vrina q̄ inſpicit̄ ſit ꝑma mane collecta quia tunc tꝑis cōiter perfecte ſunt due prime digeſtiones ⁊ ſuperfluitates fecū ⁊ vrine digeſte. Et non ſit longū tēpꝰ ab hora effuſionis vſq̄ ad horā inſpectiōis. q: diuturnitate temporis trāſmutantur color ſubſtātia ⁊ ꝯtēta ipſius a q̄bus potiſſime ſumitur iudiciū. Et non ſit vrina reſeruata de nocte. q: nec digeſtio tunc completa erat ⁊ nimia mora cuſtodie ipſius alterata eſt. ¶ Attende primo ꝙ lꝫ vrina mane collecta certiꝰ iudicet ſuper diſpōnibus corporis q̄ collecta alijs horis ſicut vult hic princeps: expedit tamen medico qn̄q̄ inſpicere vrinas alijs horis emiſſas ſcꝫ circa medium noctis ⁊ parū ante prādium ⁊ parum ante cenam. Primo vt videat ſi magna diuerſitas in colore ſubſtātia ⁊ contentis diuerſis horis in vrinis eiuſdē appareant ⁊ ſi ſic inuenerit iudicabit de opilationibus in illo quibus ſolutis in toto vel parte certis horis vrine eius q̄ prius erant tenues ⁊ aquoſe fient groſſe tincte. Secūdo vt videat que cito turbantur ⁊ que diu permanēt in claritate: iudicans ex illis que cito turbantur ſuperabūdantiā ⁊ ebullitionem humorꝝ in corpore. ¶ Attende ſcd̄o ꝙ yſaac particula libri ipſius de vrinis videt̄ principi hic ꝯtrariari dicēs. Urina noctis certioris eſt ſignificatiōis q̄ diei. q̄a cuꝫ quis vigilat natura exit ad corporis exteriora. vbi ſe diuidit cuꝫ ipſo ſpiritu ad quinq̄ ſenſuum explenda officia que vnicuiq̄ homini neceſſe eſt exercere in die: vnde fit vt exterius conualeſcat ⁊ interius deficiat virtus tota. In dormiente vero v̄tus tota ſe occultat īterius ex deſiderio quieſcendi ⁊ vacandi ſibi a diurnis laborībꝰ: immo vt interius tota ſuis vacet actionibus ſcilicet coctioni ciborum ⁊ digeſtiōi ⁊ ſuperfluitati ſue ſubtiliande membriſq̄ diuidende atq̄ a corpore emittēde. Neceſſe eſt ergo vt in interioribus cōfortetur ⁊ deficiat interim in exterioribus. Et ideo vrina noctis certior ⁊ perfectior eſt q̄ diei. quia expletior eſt in coctione et perfectior in digeſtione. ⁊ ideo apertior eſt in nature actione q̄ vrina in die. hec ille. Sed pro concordia iſtorum dici poteſt ꝙ yſaac non laudat vrinam nocte emiſſam: ſed nocte genitam ⁊ mane emiſſam ſomno completo. Et hec eſt vrina quam laudat hic princeps.

Ait em̄ yſaac loco allegato. Tēpus collectionis opportunū eſt [...] tota coadunata eſt in veſica ⁊ perfecte digeſta. Sed tm̄ in duo [...] uiditur vrine colligende tēpus. vel enim ē naturale qd̄ ſm curſum nature eſt id eſt cū ſomnus expletus ſit ⁊ natura ad exteriora [...] exierit: vel nō naturale. quod contingit ex accidentali re cuꝫ feſti[...] natur veſica [...] pleri et [...] ante tempus [...] naturale [...] qui ſicut [...] fit in infirm[...] cū natura [...] lerauerit [...] tempus na[...] rale coctione[...] ſuā implent [...] quia mat[...] morbi ea[...] ueri atq̄ d[...] ante mort[...] digeri cog[...] hec ille. Sc[...] da eſt ꝙ vrina [...] que debet [...] cl non ſit ill[...] qui aquā no[...] bibit ⁊ cibum [...] non comedit. [...] id eſt non ſit [...] liuſ qui die p[...]

terito ieiunans abſtinuit a cibo ⁊ potu. quia ieiunium ſeu tolerantia famis ⁊ ſitis fortiter tingit vrinam corrumpens rectitudinem iudicij quod ab ea ſumi ſolet. Per aquam ergo hic intelligit princeps alios potus: vel intelligit aquam ſolam. quia minꝰ alijs potibus tranſmutat vrinam: ⁊ eſt potus cōmunis in lege machometi vnde fuit princeps que prohibet vſum vini. Tertia eſt ꝙ vrina non ſit illius qui comedit aut bibit rem tingentem vrinam: ſicut ſunt crocus ⁊ caſia fiſtula: que mutant vrinam ad citrinitatem ⁊ rubedinem ⁊ plus his reubarbarū. Et olera ſua viriditate declinare faciunt eā quodāmodo ad viriditatez. Et almuri mutat eā ad nigredinez. Et eſt almuri liquor ſalſus quo multi pro ſalſamento vtūtur. Et eſt duorum modorꝝ vnum qd̄ fit ex piſcibus ſalitis cuius cōfectionē ſcripſit plinius minor. Aliud ex farina hordei ⁊ ſale facto pane. cuius cōfectio ſimplex inuenitur in. 28. aggregatoris ⁊ vocatur grece obſomagarum ab obſomo quod eſt ſalſamentum ⁊ garos quod eſt muria. ⁊ arabice dicitur muri ⁊ almuri. Uinum etiā mutat vrinaꝫ ſm ſuū colorē ⁊ ſic ſophiſticat iudiciū eius. Et intellige illud de vinis ardentibus vehemēter penetratiuis qualia ſunt vina hiſpanie vel arabie: ex quibus cum aliquis paruum hauſtū ſumpſerit ſentiet ſtatim calorem per corpus diffundi. nam pars horꝫ facile in veſicam labitur ſubterfugiens digeſtiones ſtomachi ⁊ epatis. Uel intellige de vinis groſſiſſime tincture ⁊ ſubſtantie: ita vt aliqn̄ coagulentur in vtribus cuꝫ quibus tabernarij noſtri colorant eoruꝫ vina ⁊ apothecarij ſuū nectar aut ypocratem. Quarta eſt ꝙ vrina nō ſit illius q̄ infecerit partes eius exteriores re aliqua tingēte: ſicut alcanna. nā cū quis ea tingitur forte ipſiꝰ vrina ab hac inficitur. Signāter dicit forte q: hoc non cō tingit niſi in raris nudis carne vehementer inde tinctis ſeu ſuperficieteñꝰ ꝑfuſis. Et eſt alcāna arbor dcā ciprꝰ vnde fit oleū ciprinū qd̄ vocatur oleum de alcāna de q̄ dici ſolet. Tapſia nos inflat: ſed nos alcanna colorat. Quinta eſt ꝙ vrina non ſit illius qui aſſumpſit medicinam aliquam educentem ꝑ vrinaꝫ aliquē humorem: ſicut ſunt diuretica fortia vt cantarides ſaxifraga creta marina cocibus ⁊ ſimilia. ſophiſticant em̄ hec iudicium vrine per humorem quem cū ea educunt. Sexta eſt ꝙ ille cuius vrina eſt nō ſe exercuerit in motībꝰ aut oꝑationībꝰ aut diſpōnībꝰ extra vel cōtra cōmunem curſum nature q̄bus vrina ſolet īmutari: ſicut ieiunium nimium: vigilie ſuperflue: labor immoderatus: timor vehemēs: ira fortis vel diutirna: his etenim oībus citrino aut rubeo tingit̄ vrina q̄ſi ipſa exiſſet a febricitāte. Et coitus impinguat vrinā valde. maxie ī his quorꝝ virgā nō emūxit bene mulicbre pudēdū vl̄ q̄ nō bene eā poſt coitū mūdificauit: tūc em̄ ꝑs q̄dā ſꝑmatis in hac relicta cū vrina defluens īpam multuꝫ impinguat ⁊ filoſam reddit

cut vomitus ⁊ euacuatio. qm̄ etiam hec colorē mutant ⁊ subām q̄ i vrina esse debēt. Et silr̄ cū ipsa multis ꝑmā serit horis. Quapropter dixerūt qui dā ꝙ post sex horas cōsideranda nō est. qm̄ ipsi' significatio debilitaꝛ. et color mutaꝛ: ⁊ hypostasis dissoluiꝛ aut mutatur aut fit spissior q̄uis ego dicā ꝙ nec post horā vnā. Urina preterea tota integre colligēda est in vrinali magno ne ex ea aliquid effūdaꝛ Et eius quidē dispositio ilico cū mingiꝛ nō est cōsideranda: neq̃ nisi post q̄ in vrinali residet. Et obseruanduꝫ est ne sol eā tangat neq̃ ventus: ne ꝑturbetur ⁊ ne cōgeletur donec hypostasis separetur ⁊ significatio cōpleatur. non em̄ descēdit ilico cum mingitur neq̃ in vltimo fine maturationis. Et non colligatur in vrinali in quo alia fuerit vrina nisi pri' fuerit ablutū. Amplius[b] vrine puerorum significatio est parua ⁊ p̄cipue infantium: ꝓpterea ꝙ lacte vtūtur: ⁊ ꝙ materia tingens in eis ē quiescēs ⁊ submersa: in coꝝ quoq̃ natura existit ex debilitate ⁊ multa dormitiōe qḋ maturitatis significationem pernecat.

Et instrumentuꝫ[c] quidē colligendi vrinā est corpus peruiū subām hn̄s nitidam sicut vitrū clarū aut crystallus. Scias[d] autē ꝙ in vrina quāto plus eā tibi approximas tanto spissitudo augmētatur: ⁊ q̄to pl' elōgas eam a te tāto augmentaꝛ in ea claritas. Et ꝑ hoc differt ab omnibus falsitatibus que sunt ea quibus medici experiūtur cum eis ostenduntur.

Et vomit' fortis cū medicina aliqua violētia ꝓuocat' vt cū elleboro albo vel asarabaccara ⁊ euacuatio cū forti pharmaco sic̄ scamonea vel coloquintida colorē trāsmutant vna cū sba qui debē tur vrine: vel q᷑ humores vehemēter cōmouēt ⁊ eoꝝ parteꝫ vrine imiscent: vel illos diuertūt a viis vrine q̄ solent huic dare coloreꝫ cuꝫ substantia puta choleraꝫ citrinā. Septima ē. ꝙ vrina post ei' emissionē non māserit plurib' horis añq̄ respiciaꝛ. ex hac em̄ ꝑmanentia calor ei' et substātia mutāꝛ. Et ideo dixerunt aliq̄ ꝙ post sex horas a tēpore sue emissionis nō ē inspicienda. q᷑ tūc debilitata ē significatio ipsi' ⁊ color mutatus ⁊ hypostasis dissoluta mutata vl̄ ispissata: imo dic p̄n. ꝙ postq̄ p̄terijt vna hora a tēpore emissionis nō est inspiciēda ꝓpter trāsmutationē ei' a veritate significatōis ex colore sba ⁊ hypostasi. Et ysaac dicit. Oꝫ vt cū a vesica exeat videaꝛ anteq̄ ab aere corrūpaꝛ. Octaua ē. ꝙ vrina tota colligaꝛ integre i magno vrinali: sicq̄ nulla ꝑs ei' effluat aut effundaꝛ. Idē suadet ysaac libro de vrinis particula scḋa dicēs. Colligi inq̄ oꝫ tota semel ⁊ in vno vase: vel etiā multotiēs et in vasoꝝ multitudine tota. q᷑ meli' q̄ ꝑs actionem nature significat. Si multotiēs colligiꝛ oꝫ ꝙ i vasis multis colligaꝛ: vt q̄titas vniuscuiusq̃ coctōis intellecta ſm fortiorē iudiceꝛ: hec ille. In h̄ sepe decipiūt mulieres medicos ⁊ seipsas: q̄ cū ꝑmixerint vrinale fere plenū magnā partē de vrina effundūt ne bibule vel ebriose videātur. Nona est ꝙ dispositio vrine nō est ꝯsiderāda ilico cū mingiꝛ: nec est inspicienda donec suam fecerit residētiā. q᷑ certi' significat suꝑ dispōnib' corporis ex hypostasi ⁊ ꝯtenꝫ in ea q̄ ex colore eius. Iuxta illud egidij. Sepius artificē deludit forma coloris. Et fraudat plerūq̃ fidē cēsura liquoris. Est in cōtenꝫ rata lex discretio certa. Iudicij ꝯstās regula vera fides. Cetera postponēs nature cōscius auctor. Hinc hypocras veri semina firma trahit. ¶ Attēde ꝙ ysaac ꝑticula scḋa de vrinis ꝯriū hui' qḋ dicit hic p̄nceps asserere videꝛ. Ait em̄ ibi. Trib' vicib' inspiciaꝛ vrina ⁊ intermissiue quiescat. Urina em̄ postq̄ exit in vase q̄nq̃ modis mutaꝛ Quedā em̄ exit clara ⁊ ꝑmanet clara: q̄dā vo cū clara exierit post grossescit: alia grossa exit ⁊ grossa ꝑmanet: alia exit grossa ⁊ clarescit postea: atq̃ postea ad grossitudinē remeat. Un̄ trib' vicib' necesse est videaꝛ: vt cū exierit q̄lis exierit vel q̄lis exeat videaꝛ subtilis vel grossa. ⁊ post paulatim ꝯsiderāda est si in eadē q̄litate permaneat aut muteꝛ de subtilitate i grossitudinē aut de grossitudine in subtilitatē. Si de subtilitate in grossitudinē mutetur tunc videaꝛ an i grossitudine ꝑmaneat vel ad subtilē redeat: hec ille. Et ꝓ cōcordia dic ꝙ hic p̄nceps voluit horā potissimā inspiciēdi vrinā eē statim postq̄ fecerit suā residētiā. nō intēdēs ꝓhibere inspectionem ei' plurib' vicib': vt ꝑ hoc sciatur q̄ ꝑseuerat ⁊ q̄ transmutaꝛ cito vel tarde in ei' sba vel claritate. Decia est ꝙ caueaꝛ vt nec sol nec vēt' tāgat vrinā ne turbida fiat vl̄ ꝯgeleꝛ ⁊ maxie caueaꝛ ab his donec resederit hypostasim faciēs ⁊ ei' significatio cōpleaꝛ. nō em̄ descēdit ab ea hypostasis ilico cū mingiꝛ: neq̃ in vltimo fine maturatōis id est dato ꝙ fuerit vltie digesta nō statim residet. ¶ Attende p̄io ꝙ vent' turbat vrinā sua frigiditate. q̄a ꝑtes vrine coagulate sunt a calore nostri corpis ꝓpterea soluūtur a frigiditate. Nam q̄ a calido coagulanꝛ a frigido dissoluūtur et ecōtra. Cui' rei signū est ꝙ vrina turbida seu tornata igni applicata vel aque ferueti statim distornaꝛ ⁊ clarificaꝛ. ¶ Attēde scḋo ꝙ sol alterat vrinā nō turbādo sicut vētus ſꝫ subtiliādo sbaꝫ ei' sua caliditate sicut ignis: ꝓpterea iussit ysaac vrinā refrigeratā nō debere calefieri dicēs. Calefieri vrinā postq̄ exierit ⁊ in vitreo vase frigefierit illaudabile est. q᷑ aliq̄ vrina turbulēta exit ⁊ grossa: ⁊ ꝑ vētositatē grossam ꝑmanet grossa ⁊ idigesta: neq̃ diuisa ex pigricia caloris naturalis ad cōplemētū sui: q̄ cuꝫ ad focū vl̄ aquā calidā calefit ꝯpletur coctio cruditaꝛ q̄ nature defuerat: ⁊ mutaꝛ d̄ grossitudine i subtilitatē ⁊ falsam facit significatōem: hec ille. Sol etiā corrūpit iudiciū vrine hora q̄ inspiciꝛ perfundēdo eā nimio lumie ⁊ dādo splendorē cū ꝑuitate pl' q̄ ex se h̄at ⁊ visum dispgit. Undecia est ꝙ vrina nō recolligatur i vrinali qḋ aliā prius recepit vrinā donec sit ablutū: q᷑ cū iā fuerit alteri' vrine vaporib' substātia ⁊ cōtentis infectū ꝑdet aliquid d̄ ꝑuitate quā debꝫ habere ⁊ misceri poterūt aliq̄ reliquie prioris vrine cuꝫ posteriori q̄bus turbabitur rectitudo iudicij de ea.

b Ampli' vrine ⁊c̄. In hac ꝑte scḋa dicit p̄n. ꝙ significatio vrine puerorꝫ maxie infantiū est ꝑua ⁊ ex ꝯsequēti iudiciū qḋ ab ea sumiꝛ incertū est ꝓpter tria. Primū ē q᷑ nutriunꝛ lacte: q̄re trahūt ad albedinē. Iuxꝫ illud p̄ncipis capl̄o. 9°. summe p̄n̄t. Infantiū vrine ad lactis trahūt ꝓprietatē ex ꝑte nutrimēti coꝝ ⁊ ꝓpter humiditatē cōplexionis ꝑ̄orum ideo declināt magis ad albedinē. Et si ꝓpter illḋ iudicet medic' de malicia digestionis ⁊ frigiditate cōplexionis errat. Scḋm est q᷑ materia q̄ cōiter tingitur vrina scꝫ cholera q̄escit in eis ⁊ est submersa ac repssa sua vehemēti humiditate: ⁊ humorib' humidis phlegmaticis ⁊ sanguineis in q̄bus abūdant. Tertiū ē q᷑ debilitas nature infantiū ⁊ somn' ꝓlix' destruūt in eis signa maturitatis. Ex debilitate nāq̃ suoꝝ mēbroꝝ nequeūt exercitijs vti: q̄re manet calor sub supfluitatib' sopit': ⁊ multiplicaꝛ phlegma. Et ex debilitate ⁊ paruitate suarū vesicarū sepe emittunt vrinā ante tp̄s ⁊ mingūt in lecto. Et ex oppressiōe sui caloris inati multitudie hūiditatū ⁊ iordinatis comestiōib' sepe diminuiꝛ i eis digestio Et ex ꝓfunditate suoꝝ somnoꝝ ꝓhibētur resolutiōes hūiditatū q̄ fieri solent horis vigiliarū.

c Et instrumentū ⁊c̄. In hac ꝑte tertia dicit ꝙ idoneū vas ad colligēdū ⁊ ꝯseruādū vrinā est corp' peruiuꝫ. i. non opacū nec termināns visum: ſꝫ prompte penetrabile a radijs visualibus ⁊ lumine: substātiam habēs nitidam id est non infectam neq̃ maculatam sorde aliqua vel macula: sicut vitrū clarum non multū spissum vel crystallus vel berillus. De hoc dicit ysaac particula secūda de vrinis ei'. Colligatur in vase vitreo albo claro rotundo in fundo ad vesice formā ⁊ cooperiaꝛ a frigido aere vt in naturali perduret calore sic̄ exit a corpe: neq̃ de vase mutetur in vas ne forte aer immutando eam corrumpat: neq̃ de loco in locum portetur. quia ex deportatiōe turbida efficitur et ingrossatur: ⁊ in veritate cognoscendi medicus decipitur: hec ille.

d Scias autem ꝙ in vrina ⁊c̄. In hac parte quarta nos instruit princeps discernere vrinas a liquoribus alijs sibi similibus vt ab hydromelle vel decoctione ficuum vel lixiuio vel ceruisijs claris. quia vrina quanto visui plus approximatur tanto spissior apparet supposita debita distantia qua videri possit: et quanto plus elongatur a visu clarior videtur. Et in hoc differt ab omnibus falsitatibus id est discernitur ab omnibus rebus loco vrine medico dolose oblatis que sunt ea quibus medici experiuntur id est tentantur ab aliquib' cuꝫ mōstrātur eis ⁊ si discernere nesciāt vrinas ab eis ꝓ insufficiētib' habenꝛ ⁊ ꝓ ignaris. Idē fere inuit p̄nceps capl̄o. 12°. summe p̄sentꝭ dicēs. Sirupū acetosum ⁊ oēs liquores q̄ fiunt ex aq̄ ⁊ melle ⁊ aqua ⁊ ficubus ⁊ reliquos q̄ fiunt ex croco ⁊ eius similib' quāto plus tibi appropinquaueris erunt

in claritate magis augmētati: ⁊ q̄to pl' elongaueris eos considera an oportear vt augmētet grossitudo. Urina vero ab hoc ē diuersa. hec ille Et metrista q̄dam ait. De ꝓpe spissa magis hoīs iūctura videt. Non liquor est alius cui talis regula dect. Cui' ratio potest assignari qm̄ in vrina sunt q̄dā spūs peruij clarificātes vrinā cū quodā splendore quos obūbrat facies hoīs cum visui fit vrina ꝓxima: nō sic autē cū multū distat a visu: neq̄ ī liquorib' alijs siles spūs īueniunt.

Cū vrina[e] in vrinali colligitur custodiēda est a mutatiōe frigoris ⁊ solis et vēti. Et oportet vt in lumīe aspiciatur: ita vt supper eā n̄ cadat radi' sol: īmo ab ipso tegatur ⁊ sic in ea videatur de accidentibus que in ip̄a apparēt. Scito[f] etiā q̄ prima significatio quam vrina habet est de dispositione epatis ⁊ viaꝝ aquositatis ⁊ super dispositiōes venarū: ⁊ eis mediātibus alias demōstrat egritudines. Firmior tamē eius significatio ē illa que de epate existit. ⁊ proprie de dispositione gibbositatis ipsi'. Amplius[g] significationes q̄ ex vrinis habētur ex septē sunt accepte generib' genere coloris ⁊ genere substātie et genere claritatis ⁊ turbulentie ⁊ genere hypostasis ⁊ genere q̄titatis ī paucitate et multitudine et genere odoris ⁊ genere spume. ¶ Sūt vero quidam qui inter hec genera ponūt genus tactus ⁊ gen' saporis ſ3 nos proijcimus. ¶ Cūq̄ dicimus genus coloris intelligim' illud qd̄ visus in ea sentit ex coloribus. scilic3 albedinem aut nigredinem aut que inter eas existunt. Et cum substantie genus dicimus ītelligimus dispositionē illi' in grossitudine aut tenuitate.

e Cū3 vrina ⁊c̄. In hac pte quinta resumit primo decimam cōditōnē prime ptis capituli isti' vt addat in q̄ dicebat. Et obseruādū est ne sol eā tāgat neq̄ vētus Et dicit q̄ qn̄ vrina recolligitur in vrinali ⁊ etiā post recollecta fuerit custodiri d3 a frigore sole ⁊ vētis donec resederit ⁊ inspecta fuerit: ne mutetur ab illis. A frigore quidē tornari solet ⁊ a vētis etiam. Sed a sole splēdidior fit et subtiliatur. Secūdo dicit q̄ vrina inspicienda est in lumīe id est loco claro ⁊ luminoso: quatin' certius medico manifestent hypostasis ⁊ cōtēta: nedū grossa: ſ3 etiam minutissima sicut atomi. Cauendū tamen est hora qua inspicit ne radius solis sup eā cadat: sed tegat ab eo q2 aliter diuersificarent colorē ⁊ substantiā ei' in apparētia ⁊ visū3 dispergeret. Et sic videat. i. vidēdo notet id qd̄ appet in ipsa de accidētib' scil3 de sanitate egritudīe ⁊ neutralitate ⁊ cāis caꝝ ⁊ de digestiōe ⁊ īdigōne. Circa h̄ dicit ysaac pticula scd̄a libri de vrinis. In loco lucido sol' splēdori opposito vas dextra manu teneatur: ⁊ sinistra man' retro moueatur vt claritas ⁊ turbulentia ei' aperti' videatur: leuiter vas moueatur ⁊ post quiescere ꝑmittatur vt leuitatē hypostasis ⁊ velocitatem sue videat motiōis ⁊ hoc in die serena. Aliqn̄ tn̄ ex necessitate in lumine cādele vidēda erit (sicut diximus de sole.

f Scito etiam ⁊c̄. In hac parte sexta dicit primo q̄ vrina primo ⁊ p̄ncipaliter significat sup dispōib' epatis viarum vrine ⁊ venaꝝ. Cui' rō est q2 tota in epate fm eē materiale cū q̄ttuor humorib' generat: ⁊ ab eo p venā ꝯcauā trāsit in venam kilim q̄ bifurcata fert eā ad renes: ⁊ ab illis trāsit p poros vritides in vesicā: ⁊ de vesica in virgā ⁊ de virga foras. Si q̄s igit morb' hec mēbra infecerit. vrina p ipsū3 statī alterabit. Itē vrina est supfluitas scd̄e digestionis q̄ celebrat ī epate ⁊ venis. Scd̄o dicit q̄ vrina mediātib' epate vijs vrinalib' ⁊ venis significat ⁊ attestat sup egritudīb' alioꝝ mēbroꝝ. s. fm q̄ mēbra hec cōpatiūt alijs mēbris. Ut si cor febriat epar supcalefit ei cōpatiēs ⁊ rubescit vrina: ⁊ si cerebrū vehemēter doleat vene sibi cōpatiunt ⁊ ebulliunt hūores ī eis cōtenti ⁊ turbat vrina. Tertio dicit q̄ significatio firmior seu certior vrine ē sup dispōe epat maxīe gibbositat ei'. In hac em̄ chil' qui p simam ītrauit trāsit in hūores ⁊ aquositatē ⁊ ab ea sumit aq̄sitas vrine p̄ncipiū coloris hypostasis ⁊ sbe. Circa hāc materiā ysaac pte secūda vrinaꝝ ponit tres ꝯclusiōes. Pria ē. vrina ī morbis maximā h3 significationē ⁊ circa actōis nature q̄titatē: atq̄ circa calorē ⁊ fecis decoctionē naturalē si fit ī initio vel ī medio vel in sui cōplemēto. Scd̄a ē. cū vrina sanguis aq̄tici ⁊ ceteroꝝ hūoꝝ sit colatura aquosi aūt sanguis habitatio sit in vena. necesse ē vt certiorē faciat significationē mēbroꝝ in venis cōtētoꝝ q̄ ex̄ venas positoꝝ. Tertia ē cū morbi locis extra venas st̄ sicut stōacho ītestinis siue neruis vel spūs instrīs alijsue hui' ⁊ vrina fit laudabil' ⁊ significatiua boni significatio ei' ē debil' ⁊ a bonitate remota: si illaudabilis ⁊ significatiua mali eius significatio in timore est certior ⁊ māifestior. Quā ꝓbat tripl'r. Prīo ratione sic. q2 morb' si ex̄ vēas sit ⁊ lōge a loco decoctōis ⁊ vrina laudabil' ē nō ei' laus digestionē morbi significat: cū v̄tute nāe ōndat agētē ītra venas ⁊ n̄ fortitudinē ī morbi mā extra venas gn̄ata. Ergo videm' cū vrina tal' sit pessima ⁊ maliti mēdi significatiua significatio ei' fort ē ⁊ certa. pessimitas em̄ vrine ꝓtēdit defectionē actiōis nāe ītra venas ⁊ locū coctōis extra. Si g̊ ei' actio in loco coctōis sit defecta. necesse ē vt ī locis extra coctōe3 sit ōfectissima Cū aūt nā ī hac coctōis q̄titate deficiat nō sum' securi q̄n morb' ip̄a3 vicat ⁊ infirm' ꝑeat an teq̄ nā feces morbi gn̄atiuas excoquat. Scd̄o probat id p galienū dicēs. Ubi gal'. Si morb' inq̄t nō sit intra venas ⁊ vrina laudabil' sit significatio ei' debilis ē ad salutē. ⁊ spes lōga erit: si illaudabil' ei' ad timorē significatio fortissima ē ⁊ certissima. Tertio auc̄te hyp. ī epidimijs dicēt. Urina laudabil' in colica passione ⁊ in neruis ⁊ spūs ⁊ pectoris instrīs nō plurimū nos certificat vt īfirmus ad salutē veniat. S3 si in passionib' his mala ⁊ illaudabilis sit, significatio in tiore fortissima ē ⁊ certissima. Qd̄ sic hypocras firmauit. Uidi inq̄t mulierē yleon habentē cui' vrina fuit grossa ⁊ cruda vnd̄ mortē ei iudicaui ⁊ post diē tertiū mortua fuit.

g Ampli' ⁊c̄. In hac parte septia prīo tāgit septē q̄ cōsiderant in vrina. Scd̄o addit alia duo fm quosdā ibi [Sunt v̊o q̄dā] Tertio declarat q̇d intelligit p gn̄a coloris sbe claritatis ⁊ turbulētie ibi [Cūq̄ dicim'] Quarto ostēdit qualiter differt turbulētia a sba ⁊ hypostasi ⁊ colore ibi [Inter hoc autē] ¶ In prima pticula dicit q̄ significatōes assumpte ex vrinis penes septē gn̄a reꝝ attēdunt. s. penes gen' coloris: ⁊ gen' sbe: et genus claritatis ⁊ turbulētie: ⁊ gen' hypostasis: ⁊ gen' q̄titat paucē aut mlte: ⁊ gen' odoris: ⁊ gen' spume. Auerroys aūt q̄rto colliget caplo. 22°. ait. Et res p q̄s significat vrina sunt triū specierum. Unū est vrine color: aliū ē sba: tertiū ē cōtēū. Ysaac v̊o pticla quinta libri de vrinis ait trib' modis vrinā diuersificari sc3 q̄titate q̄litate ⁊ tpe. Q̄titate q̄dē multa pauca vl' mediocri. Qualitate v̊o q̄ttuor modis. s. odore calore sapore liquore. Tēpe aūt diurno aut nocturno vel lōgo aut breui vel ante digestionē vl' post eā. Egidi' v̊o ꝯsiderāda in iudicijs vrine sic metrificauit. Quale q̄d aut q̄d in hoc q̄tū q̄tiens vbi qn̄. Etas natura sex' labor ira dieta. Cura fames mot' lauacrū cib' vnctio pot'. Debēt artifici certa ratiōe notari. Si cupit vrine iudex ꝯsult' haberi. Quattuor ex p̄mis cū p̄cipue dn̄ent. D3 iudicij potior sn̄ia sumi. Et p q̄le intelligit colorē: ⁊ p q̄d sba3: ⁊ p q̄d ī h̄ ꝯtētū: ⁊ p q̄tū magnitudinē aut puitatē ¶ In scd̄a dicit q̄ q̄dā addiderūt septē dict gn̄ib' gen' tact' ⁊ gen' saporis. S3 nos ꝓijcim' inq̄t p̄nceps. i. reijcim' ⁊ relinq̄m'. Hec duo gn̄a velut inhonesta medico. Fedū nāq̄ ē ⁊ indecēs sordidare man' vrina fetēti q̄b' palpare solem' honestas egroꝝ ptes. Et vili' ac fedi' ē ori īponere ⁊ ligna gustare: nec caret piculo ī infecta epydimia vel lepra. ¶ Attēde prīo q̄ l3 ꝯsiderare vrinā palpādo eā sine medio nec sit honestū medico neq̄ mltū vtile: pōt tn̄ medicus trahē iudiciū de calitate in fioꝝ vl' fritate palpādo vrinā p mediū vasis statī post emissionē. Et nō solū tactu medici ſ3 etiam tactu īfirmi cognoscit ex vrina dispositio corpis. Nā cū tact' virge sentit ex vrina q̄ p eā trāsit ardorē ⁊ dolorē cōpūctōe significatur hūores calidi vel sanies ad vias vrine declinare. ¶ Attende scd̄o q̄ si medic' ꝓ aliq̄ magno p̄ncipe vel psona īsigni gustare vellet vrinā posset ex hoc de dispōne corpis q̄dāmō iudicare. q2 si sentit insipida ī gustu significat priuatōe3 digestiōis vt ī diabete: ⁊ si fuerit magne amaritudis: significat abūdātiā cholere: si mediocris salsuginis significat mēbra naturalia sana eē. talis em̄ d3 esse sapor naturalis vrine. ¶ In tertia dicit prīo q̄ p gen' coloris intelligim' albedinē vel nigredinē vel colores medios visu pceptibiles in vrina. Scd̄o dicit q̄ p gen' sbe ītelligim' dispōnē vrine fm subtilitatē grossiciē ⁊ mediocritatē int eas. Et hec dispō l3 sba dicat ē tn̄ de q̄rta specie q̄litat vel de gn̄e sit': cui' ꝓpriu3 ē p̄rie sbe assistere: Iuxta illō auctoris sex p̄ncipioꝝ caplo de situ. Magis aūt ꝓprius videtur positiōis esse substātie ꝓxime assistere. Positio em̄ nihil aliud est q̄ naturalis ipsi' substātie ordinatio. Et ꝓpt hāc primitatem vocatur vrine sba dispositio eius in subtilitate et grossicie.

Tertio dicit ꝙ genus claritatis ⁊ turbulentie est dispositio vrine qua penetratio visus est facilis in ea vel non. Facilis quidem si clara fuerit: non facilis autem si fuerit turbida. Est ergo claritas vrine velut peruietas vel transparentia ipsius. Et turbulentia est sicut opacitas vel obscuritas eius. Et loquitur hic princeps more veterum ante tempora aristotelis opinantiū visum fieri extra mittendo dum dicit ꝙ penetratio visus in ea facilis est. Nō enim penetrat in vrinā visus: sed radij visuales vrine clare facile penetrant ab omnibus eius partibus tam exterioribus ꝙ interiorib' ad oculum: propterea ꝙ omnes sunt perfuse et actuate lumine ratione transparentie vrine: non sic autez a partibus medijs vrine turbide penetrant radij ad visum: quia non sunt actuate lumine propter suam opacitattem. Sed quare non declarat hic quattuor alia genera sicut declarauit tria prima ex eis. Dic ꝙ inferius satis declarabit. ⁊ aliqua eoꝝ quodāmodo sunt ex se notoria.

Et cum dicim' gen' claritatis ⁊ turbulentie intelligim' ꝙ penetratio visus in ea est facilis aut nō est. ¶ Inter hoc aūt genus ⁊ genus substātie existit differentia. qm̄ plerūqꝫ est substātia grossa ⁊ clara sicut albumē oui ⁊ gluten pisciū liquatū ⁊ oleū. ⁊ plerūqꝫ ē res subtilis substātie turbida sicut aqua turbida que est magis tenuis ꝙ albumē oui. Turbulētie autē cā est permixtio partiū colores habētiuz extraneos fuscos aut alijs coloribus infectos qui ab inspiciēte sensu nō sunt percepti ⁊ ꝓhibent peruietatez ⁊ non ꝑ se percipiūtur. Inter eam vero ⁊ hypostasim existit differētia. quoniam visus plerunqꝫ cognoscit hypostasim. Et inter ipsam ⁊ colorē est differentia. quoniā color per totā humoris substātiam ꝓcedit cuz maiori permixtione.

¶ In quarta particula dicit primo ꝙ hoc genus claritatis ⁊ turbulentie differt a genere substātie subtilis ⁊ grosse. Quia si non differrent viderentur idem esse clarum ⁊ subtile turbidum ⁊ grossum. Sed non est ita quia frequenter eadem substantia est grossa ⁊ clara sicut album oui crudum ⁊ gluten piscium liquefactū ⁊ oleum. Et eadem substantia sepe est subtilis ⁊ turbulenta sicut aqua turbida que subtilior est albumine oui: ⁊ similiter vinū: ⁊ sicera turbida: ⁊ aer turbidus. Secundo dicit ꝙ causa turbulētie vrine est permixtio quarundam partium cum substātia eius habentium colores extraneos fuscos vel infectos alijs coloribus non perceptis visu: sed prohibentibus vrine peruietatem: ⁊ non per se percipiuntur isti colores vel he partes fusce. quia non penetrantur neqꝫ actuantur lumine propter suam opacitatem. Et similis est causa turbulentie in alijs turbulentis vt aqua et vino. Tertio dicit ꝙ turbulentia differt ab hypostasi. quia visus vt in pluribus cognoscit hypostasim. ipsa nanqꝫ est sensibiliter ⁊ manifeste distincta ab vrine substantia: sed partes que vrinam turbāt non percipiuntur visu veluti discrete sensibiliter a substantia vrine: immo latent visum sua tenebrositate ⁊ illuminationis carentia. Quarto dicit ꝙ turbulentia differt a colore. quia color per totam vrine substantiam est magis diffusus et ei plus immiscetur. Turbulentia vero residet in quibusdam partibus fuscis non in tota vrina quibus transeuntibus ad fundum vasis vrina clarescit. ¶ Attende ꝙ vrina ab ysaac sic describitur parte prima libri de vrinis. Vrina est colamentum sanguinis et similiter ceterorū humorum de nature quidem actiōibus natum. Et a theophilo sic. Vrina est colamentum sanguinis. Et ab egidio sic. Sanguinis est vrina serum subtile liquamen Humorum: quos conficit ars regitiua secundi. Et princeps operis dum fit cribratio rerū. Duz fit ab impuris pure discretio partis. Et dicitur vrina ab vro quia est mordax ⁊ vstiua: vel ab vrich grece quod est demonstrare latine. quia demonstrat dispositiones corporis: vel dicitur vrina quasi in renibus vna facta. Iuxta illud egidij libro ipsius de vrinis. Dicitur vrina quoniā fit renibus vna. Aut ab vrich grece qd̄ demōstratio fertur. Aut quia quod tangit mordet deficcat ⁊ vrit. Et se habet vrina ad sanguinem sicut serum ad lac. Iuxta illud egidij libro preallegato. Vt de lacte serū se limpidus eliquat humor. Sic liquor vrine de massa sanguinis exit. Vt clarius elucescant conditiones obseruande ad verificationem iudiciorum de vrinis describantur sub tali figura.

Consideratōes obseruande in vrina.

¶ Sit prima que colligitur.
Non permaneat longo tempore.
Non sit ex nocte reseruata.
Non sit illius qui aquam non bibit ⁊ cibum non comedit.
Non sit illius qui in cibo rem tingentem ceperit.
Non sit illius qui exteriora sui re tingente infecerit.
Neqꝫ illius qui assumpserit rem purgantem choleram aut phlegma.
Neqꝫ se exercuerit motibus aut operationib' aut dispositionibus extra naturam.
Non permanserit plus vna hora anteꝙ inspiciatur.
Tota integre colligenda est in vrinali magno.
Non inspiciatur statim post emissionem; sed cum resederit.
Non tangatur a frigore sole aut vento.
Non colligatur in vase vbi alia fuerit nisi eo prius abluto.
Colligatur in vase peruio nitido vitreo vel cristallino.
Aspiciatur in lumine sic ꝙ super eam non cadat radius solis.
Parum significat in pueris ⁊ infantibus.
Proximior visa: spissior apparet distantior clarior.
Primo significat super dispositionibus epatis venarum ⁊ viarum vrine.

¶ Consideranda in vrina.

Color.
Substantia.
Claritas turbulentia.
Hypostasis.
Quantitas.
Odor.
Spuma.

¶ Et quia tot seruanda sunt in iudicijs vrine quorum vix vnum hodie obseruatur consulo practicis vt neqꝫ de vrinis leuiter iudicent neqꝫ ex his solis vnꝙ egro consulant. Sed de signis alijs diligenter inquirant. memores semper huius amphorismi damasceni. Gloriosoruz superbiam ⁊ ad vrinale multiloquium si sapias contēnas. Nec te egrū interrogare per omnia pudeat. Vrina enim fallax est nisi cum morbus intra venas existit. Et illius eiusdem. Nulla egritudo est que non habet opus interrogare infirmum.

¶ De significationibus colorum vrine. Capitulum. II

e X coloribꝰ ꝛc̄. In h ca°. p° agit de coloribꝰ vrine citrinis. Scđo de rubeis ibi [Post istos] Terᵒ ꝺ viridibꝰ ibi [Post vo] Quarto de nigris ibi [Graduū vo coloris] Quīto de albis ibi [Vrina aūt] Sexto ꝺ causis q̄re qn̄q3 vrina est alba in cōplexiōe calida cholerica: ꝛ qn̄q3 rubea i cōplexiōe frigida phlegmatica ibi [Scito autē q possibile est] Septimo de colore vrine post comestionem ꝛ in vigilijs ibi [Amplꝰ vrīa] Octauo de comparatōne rubedinis vrine ad albedinē in acutis: et de quibusdam iudicijs specialibꝰ vrine rubee ibi [Tinctura rubea] Nono de coloribus vrine compositis ibi [Amplius colorum]

a Prima pars est presens textus ī quo primo agit de gradibus citrinitatis vrine. Secūdo de significatione colorū qui sunt post citrinū ibi [Omnes autē] Tertio ꝺ causis illorum colorꝫ ibi [Et est quidem]

¶ De significationibus colorum vrine. Capitulum. II.

e X coloribꝰ vrine sūt gradus citrinitatis sicut palearis: deinde citrinus: post flauus: deinde ruffus: postea citrangularis: postea igneus qui tincture croci assimilatur ꝛ ipse quidem est vehementer citrinus: post croceus qui similatur capillis zaffrani ꝛ iste q̇dē est quē vocant rubeū clarum ¶ Oēs aūt qui sunt post citrinū caliditatē significāt: sed tn̄ fm suos diuersificātur gradus. ¶ Et est quidē cum accidūt ꝓpter vehemētes motꝰ ꝛ ꝓpter dolorem ꝛ ꝓpter famē ꝛ ꝓpter aque abstinētiā. b Post istos vo gradus predictos existūt gradus rubedinis sicut rubeus roseus: ꝛ rubeꝰ obscurꝰ ꝛ rubeus puluerulētus. ¶ Et omēs quidē sanguinis dominium significāt. Et in oibus in quibꝰ est color zaffrano attinēs ē significatio dn̄ij cholere rubee. Et in oībus q̇ puluerulento attinēt est significatio dn̄ij sāguinis. Et igneus quidē magis significat calorē q̄ rubeꝰ ꝛ puluerulētus: sicut cholera ī se calidior ē q̄ sanguis. Et color quidem vrine in egritudinibus acutis incēdentibꝰ trahit ad colorem zaffrani ꝛ igneitatē. Qđ si fuerit tenuitas aliqua maturationis significat dispositiōē ꝛ q iā incepit s3 nō appuit in subā. Si aūt citrinitas fortior fiat et vsq3 ad igneitatis ꝑueniat terminū ꝛ ad finem in ea significat q calor incessanter ꝓcessit. ꝛ iste quidē est finis citrinitatis. Quod si in ipso claritas augmētetur calor iā fm diminutionē incedit. ¶ Est ꝑterea cu3 in egritudinibꝰ acutis sanguineis vrina sicut ipse sanguis mingit̄ apertione vene ibi non existente: ꝛ si

¶ In p̄ma particula numerat septem gradus citrinitatis seu citrini coloris large accepti fm q cōprehendit colores nūc nominandos. Primus gradus citrinitatis magis accedens ad albū ē sicut palearis videlicet color similis palee tritici vel straminibus siliginis siccis vel aque decoctiōis palee. Secundus est color citrinus ꝓprie dictus sc3 silis citro seu pomo citri maturo a quo nomē trahit. Tertiꝰ est flauus .i. subruffus sc3 mixtus ex albo ꝛ rubeo declinans ad rursum ꝛ ei proximus ꝛ est similis auro terso polito regionis celtice. Quartus est ruffus similis auro purissimo polito. Quintus est citrangularis: sic appellatus a similitudine cum citrāgulo quod est pomum arengie. Sextus est igneus similis tincture croci sc3 aque infecte croco plurimo in ipa contrito: ꝛ iste color est vehemēter citrinus. Septimus est croceus similis existens capillis croci: ꝛ vocari solet rubeus clarus.

¶ In secūda dicit q omēs colores post citrinum modo nomīati significant caliditatem corporis auctam vltra tēperamentum: differenter tamen fm gradus coꝝ. Et color citrinus est veluti medius significans tēperamentū complexionis fm ꝑncipē: ita q est color naturalis vrine sane ꝛ optime. Iuxta illud galieni scđo pronosticoꝝ cōmento illius canonis. Cum vrina clara ꝛ citrina fuerit indigestā significat egritudinem. Color vrine naturalis est equalis citrinitatis: qđ est quia euentus eiꝰ ē a potibus q̇ bibuntur postq̄ admiscetur eis de cholera q̄titas parua. Color vo palearis seu subcitrinus ꝛ alij ante ipm vt pallidus ꝛ subpallidus tincture minoris et plus accedentes ad albedinem aque significant diminutionem caloris ꝛ digestionis.

¶ In tertia dicit q colores post citrinum nominati scil3 flauus ruffus citrangularis igneus croceus quādoq3 accidūt ꝓpter vehementes motus vt sunt lucte hastiludia cursus itinerationes longe ꝛ fortes bella ꝛ similia. ab his enim supercalefiunt humores spiritus ꝛ singula mēbra Accidunt etiam quādoq3 ꝓpter dolores quia cōmouēt vniuersum corpus etiam si fiant a causa frigida sicut in colica ꝛ yliaca. Et quandoq3 procedunt a nimia famis tolerātia. qꝛ calor carens pabulo quo cōtemperetur seip3 inflāmat ꝛ siccitate acuit: ꝛ id modicum sanguinis quod in corpore est sup̄flua decoctione cholerisat. Accidunt etiā interdu3 propter abstinētiam aque id est sup̄fluam sitis tolerātiam sicut in nauigātibus per mare carentibus aqua dulci vel in ambulātibus per deserta calide regionis. Nam proprium potus officium est prohibere calorem innatū superflue accendi ꝛ supra proprium humidum nimis eleuari. Hos colores etiam solent inducere morbi cholerici febres acute nimia statio ad solem balnea vehemēter calida stuphe tales ... tis ira cibi potus tempora regiones excessiue caliditatis ꝛ sicc...

b Post istos ꝛc̄. In hac parte scđa primo agit de gradibꝰ rubedinis. Scđo de signis coꝝ ꝛ quorūdā citrinoꝝ coloꝝ ibi [Et oēs] Tertio ꝺ vrina que mingit̄ v... sāguis ibi [Est ꝑterea] Quarto ꝺ vrinis ictericoꝝ ꝛ famel... coꝝum ibi [In icteritia vo]

¶ In p̄ma particula dicit q̄ sunt tres gradus rubedinis vltra rubeum clarum q̇ croceꝰ dictus est in parte priori. Primus est rubeus roseus similis colori rose rubee: ꝛ est color rubeus mixtꝰ cum aliquāta albedine sicut i rosa. Secundus est rubeus obscurus scilicet sanguini venali similis. Tertius est rubeus puluerulentus scilicet qui superficietenus habere videtur quādam nigredinē qualis in ictericis frequenter apparet.

¶ In secūda dat sex regulas super signis istorum coloꝝ ꝛ quorūdam citrinorū. Prima est. oēs tres gradus rubedinis nūc dicti significant dominiū sanguinis. Propterea dixit hypocras ꝑnostico rū scđa. Vrina rubea nimis cū sua hypostasi sibi simili lōgā ... tudinē significat magis supioribꝰ: est tn̄ fidelis ꝛ certa nūtia ꝑ... rāde salutis: qꝛ significat multitudinē sāguinis vt ait galienꝰ in cō... mento qui est humor benignꝰ. Secūda est. omis vrina cuiꝰ color est similis zaffrano significat dominiū cholere rubee ꝛ talis vrina dr̄ crocea vel rubea clara. Tertia est. ois vrina cuius color attinet rubeo puluerulēto significat dominiū sanguinis grossi declinātis ad terreistratē vel adustionē. Quarta est. vrina ignea sc3 similis igni vel tincture croci significat calorem intēsiorem q̄ rubea puluerulēta. qꝛ significat dominiū cholere q̄ calidior est sanguine q̄ significat rubea puluerulenta. Iuxta illud galieni scđo ꝑnosticorum cōmento illius canonis. Cum vrina clara ꝛ citrina fuerit ... Cu3 aūt cholere permixtio cum potibus est plus q̄ oportet si fuerit qualitas eius fortis videbis colorem igneū. Quinta est. color vrine croceus aut igneꝰ cōiter fit in ardentibꝰ febribꝰ vt in causonicis ꝛ tertianis continuis: ꝛ si vrina talis coloris fuerit subtilis substātie significat dispōnem seu ꝑncipiū maturationis materie morbi ꝛ q iā incepit in ea digestio sicut mōstrat eiꝰ color: s3 nōdū apparuit in sba cū non inspissata fuerit p digestionem s3 manet tenuis. Iuxta illud gal. p̄mo de crisi capl'o decio. Vrina aūt q̄ ... dit ad ruffedinē tinctā ꝛ rubedinē clarā: s3 ē adhuc subtilis ex ... via sue tenuitatis indigesta ꝛ ex via sui coloris digesta: q̄re est media īter vrinā q̄ ē indigesta vere ꝛ iter vrinā q̄ ē digesta ꝟe. Sexta ē. si in febribꝰ nūc dictis vrina fuerit ī vltimo citrinitatis ꝛ igneitatis significat q calor īcessanter augēdo ꝓcessit. Et iste color apparens in statu dictaru3 febriū ē terminꝰ seu finis maxie citrinitatis: ita q̄ croceꝰ veniēs post cū declinat a maxia citrinitate ꝟsus rubedinē ꝓpterea dr̄ rubeꝰ clarus. Et si postea in dicto colore igneo citrino claritas augeat̄ sic q redire incipiat ꝟsus albedinē vel colorē palearē significat q calor extraneꝰ minorando procedit.

¶ In tertia dat q̄ttuor regulas de vrina q̄ mingitur vt sanguis. Prima ē. vrina q̄ mingit̄ vt sanguis sine apertiōe vene in morbis

acutis sanguineis vt in sinochis significat repletionē sanguinis sup̄fluā ꝓpter abũdantiam. etenim sanguis nimiā pars ipsi⁹ cuꝫ vrina effluit. Uidi parisius dñm de parlamēto sanguineũ sanuꝫ qui pluries in anno mingebat sanguinē clarũ sine quocũq dolore vel debilitate ⁊ sine vrinādi impedimēto. ¶ Attende circa hoc ꝙ sanguis interdũ cũ vrina exit ꝓpter vene rupturā vt qñ calculus a sbã renũ excernitur: vel ꝓpter corrosionē alicui⁹ venarũ vesice aut renis vlceratõnē patientis. Juxta illud hypocratis amphorūꝫ qrta. Si sanguinē aut pus quis minxerit renũ aut vesice vlcerationeꝫ significat. Et illud eiusdē ibi Quicũq sanguineꝫ sponte mingũt his de renib⁹ vene rupturaꝫ significat. Et talis sãguinis effusio ñ attestat̃ sup plectoriã: propterea dicit ħ apertiõe vene ibi non existente.

gnificat repletionē superfluā Que si paulatim mingendo emittat̃ ⁊ est cũ odore malo: est significatio timoris ⁊ timetur ex ea ne sãguis ad loca suffocantia fusus diriuetur. Et peior q̃dem ea ē cũ est subtilis in colore sui ⁊ dispõne. Cũ aũt ex ea multũ mingitur ē cum est significatio bona in febrib⁹ acutis ⁊ cõmixtis. qñ est cũ est significatio crisis ⁊ sanitatis: nisi in ꝑncipio subito attenuet̃ ãteq̃ fit hora crisis. qñ tunc erit recidiuatõis significatio. ⁊ silr̃ si tenuitas p⁹ crisim ordinata nõ fuerit. ¶ In ictericia vero cum vrina fuerit maioris rubedinis donec ad nigredinē trahat ⁊ pannum taliter tingat ne remoueri possit ⁊ q̃to plus fuerit erit sani⁹. quoniaꝫ cũ vrina fuerit alba aut rubea pauce rubedinis ictericia in sua dispõne manēte timetur ex ipsa hydropisis. Fames quoq est ex eis que vrinā vehemēter tingũt ⁊ ipsam valde acuit

Secũda est. si sanguis fetēs paulatiue effluat in egritudinib⁹ sanguineis cũ vrina timorem significat. Et inde est timendũ ne effundat̃ sanguis ad loca suffocãtia. i. suffocatiõi apta sicut ad pulmonē vel cãnales eius vel circa guttur squinantiam faciens vel ad ventriculos cordis ilico perimens. vel ad ventriculos cerebri generans apoplexiã. Ex hoc eniꝫ ꝙ fetidus exit significatur putredo in sanguine cui natura nequit dominari. Et quia paulatim exit significatur ꝙ non cretice ſꝫ syntomatice expellitur. Tertia est. si talis sanguis fetidus cũ vrina effusus subtilis fuerit in colore ⁊ dispositione id est fuerit remisse rubedinis ⁊ substantie tenuis tunc significat peius scꝫ imbecillitatem v̓tutis sanguifice non valentis dare sanguini suos proprios coloreꝫ ⁊ substantiam. Quarta est. cum vrina sicut sanguis multa mingitur in febribus acutis ⁊ in febribus commixtis ex diuersis humoribus est bonum signum videlicet signum crisis ⁊ sanitatis: nisi prius vrina vel sanguis cum ea exiens ante crisim subtilietur Nam tunc erit recidiuationis signum propterea ꝙ subtile sanguinis expellitur ⁊ grossum remanet qd̃ recidiuatiõis erit causa. Et silr̃ si post crisim subtiliatio sanguinis aut vrine nõ procedat gradatim ⁊ ordinate recidiuationis erit signum significans impotētiam nature ad ꝑfecte regulandũ euacuationem ipsius.

¶ In quarta dicit primo ꝙ vrina tanto sanior est in ictericia quãto magis rubea fuerit: ita vt pre nimia rubedīe trahat ad nigredinem ⁊ taliter tingat pannum albũ ei īmersum vt tinctura ipsius cum lotionibus plurimis remoueri non possit: ⁊ quãto plus fuerit. i. in maiori q̃titate exierit vrina talis. Nã quanto plus rubea fuerit tanto plus cholere ꝓhibite purgari per poros ipsius naturales cum ipsa effluit tingens ⁊ inspissans ipãꝫ: quare minus ex ea circa epar remanet ⁊ venis influit ⁊ ad membra trãsit impediens horum nutritionem. Secundo dicit ꝙ quando in ictericia vrina fuerit alba vel pauci ruboris ictericia manēte in sua dispositione id est fortitudine significat timorem venture hydropisis quia significat choleram immorari membris ⁊ impotentiam nature ad expellendum eam tam per vias ventris q̃ per vias vrine pars igitur ipsius cum sanguine manēs in epate ⁊ venis sanguinem reddit odiosum ipsis ⁊ epar debilitat atq oppilat. quod est

prima radix ⁊ causa potior venture hydropisis. Nosces autem ꝙ ictericia permanet in sua dispositione ꝑ fedum colorem cutis scilicet duꝫ perseuerat in sua feditate sine diminutõne. maxime si cum ea feces fuerint albe sine tinctura quacunq cholere. Tertio dicit ꝙ fames vehementer tingit vrinam ⁊ efficit ipsaꝫ valde acutam ⁊ mordacem. qꝛ calorē supra suum propriũ humidum eleuat et acuit ⁊ sanguinem superflua decoctione cholerisat ideo ꝑnumerata est inter causas citrinorum colorum caliditatem significantium.

Post vero sunt gradus viriditatis sicut vrina cui⁹ color colori fisticoruꝫ attinet: deinde cui⁹ color est silis erugini eris: postea illa cui⁹ color silis ē colori ireos: deinde cuius color similatur indico: postea q̃ similis ē succo porri. ¶ Fisticalis v̓o significat frigiditatem. ⁊ silr̃ oñs in quib⁹ existit viriditas ꝑter eã que erugini eris aut succo porri silatur: hec nãq vehemēs significat incendium. Ueruntamen succo porri similis sanior est ea q̃ erugini eris silatur. Et illa quidē q̃ erugini eris silatur post laborem significat spasmũ. Uiridis quoq in pueris spasmũ significat. Que vero colorē ireos hꝫ frĩtatē vehemētē ſm plīn significat: ⁊ añ ipãm ꝑcedit vrina viridis. Et q̇dã dixerũt ꝙ significat venenũ i potu fuisse haustũ. ⁊ si fuerit ī ea hypostasis spes erit vite: ⁊ si non: timetur ei. Erugini vero eris similis vehemēter significat perditionem.

c Post vero sũt ⁊c. In hac parte tertia primo agit princeps de gradibus viriditatis. Secũdo de significationibus coruꝫ ibi [Fisticalis vero significat]

¶ In ꝑma particula assignat quinq gradus viriditatis. Primus est vrine color ī viriditate similis fistico. ⁊ ideo fisticalis dicitur: ⁊ est fisticus fructus testã habēs et nucleum similem auellane. Secũdus est viridis color sicut eris erugo dict⁹ eruginosus ⁊ zimarius. Tertius est color viridis similis colori ireos dictus irealis: est ireos herba sic dicta ad similitudinem iris quã videmus sub celo: quo modo enim illa plures et dissimiles colores habet sic ⁊ varias ⁊ differentes emittit flores: nam alij sunt albi: alij cerulei: alij purpurei: alij violacei: folia habet similia gladiolo ⁊ his nõ floribus assimilatur modo dicta vrina. Quartus est. color vrine cuius viriditas similatur viriditati indici vnde ⁊ indicus dicitur: ⁊ auerroys quarto colliget vocat habent nigellinum. Et est indicum herba qua pãni tinguntur blauco colore vel colore persico. Quintus est. viridis color succo porri similis in viriditate vnde ⁊ porrinus dicitur.

¶ In secunda particula dat quinq regulas super significationib⁹ istorum coloꝝ. Pria est. ꝙ color vrine fisticalis ⁊ ceteri virides colores ꝑter eruginosum ⁊ porrinum significant frigiditatem. Sicut enim color cutis ex vehementia frigoris in hyeme frequenter virescit: sic color vrine Idem afferit auerroys quarto colliget caplo. 23°. dicens. Et omnis viriditas significat frigiditatem excepta illa que zimaria nominatur et porrina. Sed statim post sibi contradicit dicens. Et non est dubium quin fisticina ⁊ indica siue celestis significent super caliditatem. quia videmus vrinas cholericoꝝ mixtas viriditati crude cũ citrinitate: ⁊ q̇a viriditas est principium nigredinis ob hoc cause q̃ faciũt nigredinem eedem sunt cum causis que viriditatē opant̃ excepto ꝙ in viriditate sũt debiliores: hec ille. Sed eruginosus ⁊ porrinus vehemens incendium significant: attamen porrinus saluior est eruginoso: sicut cholera prassina quam significat min⁹ mala est eruginosa cholera quã significat color vrine eruginosus. Secunda est. vrina eruginosa post laborem vehementem aut longum significat spasmum non quidem de repletione sed de inanitione. quia talis vrina significat vehemēs incendium: ⁊ q̇a labor ꝑcessit ꝑsumitur ꝙ pars incēdij neruos attigit ⁊ ipsos siccauit ac coegit retrahi v̓sus suum ortũ. Tertia est. vrina viridis in pueris significat spasmũ. qꝛ cõiter non virescit nisi ex vehemēti caumate. Et qꝛ pueri sunt debiliũ neruorum. ideo de leui spasmos incurrũt. Quarta ē. irealis vrina significat vt in plurib⁹ vehemētē frigiditatē ⁊ ꝑcedit cã vrina viridis fisticalis. Et dixerũt aliq̇ ꝙ irealis significat venenũ fuisse bibitũ sicut opiũ mãdragorã vel iusquianũ: q̇b⁹ calor mortificat̃ ⁊ inde virescũt cutis ⁊ vrina. Quĩta ē. vrina erugiosa significat vehemēter ꝑditionē ⁊ instãtē mortē. qꝛ ꝑ hãc significat̃ eruginosa cholera in corpe abundare que non solum pessimus humor est ſꝫ venenũ perniciosum.

d Graduū vero ꝛc̄. In hac pte quarta primo agit pnceps de gradib' nigredinis vrine ꝛ suis significatꝫ. Secūdo summatim numerat significationes vrine nigre ibi[Et ad summū q̇dez] Tertio declarat vnāquāqꝫ dictarū significationū ibi[Qd̄ aūt ex incēdio] Quarto supaddit tres alias cās ꝛ significatiōes vrine nigre ibi[Et est q̇dez cū accidit] Quito sūmatim declarat in q̇b' ē peior vrina nigra ibi[Urina nigra in senibus]

¶ In pria ptic̄la numerat tres grad' nigredinis cuꝫ significatiōib' eorum. Primus ē color niger nō oīno ↄ sꝫ tēdens ad nigredinē cum quadā croceitate seu croceo p̄cedēte q̄lis ē in ictericia. Et talis significat rubeā cholerаꝫ inspissataꝫ ꝛ adustā ꝛ cholerā nigrā genitaꝫ ex cholera rubea ꝛ ictericiam. Scd̄s est niger ex fusco seu plūbeo pueniens ad nigredinē. Et ipse significat choleraꝫ nigrā nō q̇dē adustam sꝫ inspissatā vehemētia frigiditatꝭ. Iuxta illud galieni p̄io de crisi caplo decio. Color aūt fuscus plūbinus nō gn̄atꝭ nisi ex frigore tm̄. Terti' est niger pueniens ad nigredinē ex viriditate ꝛ colore simili indico. Et ip̄e significat purā nigrā choleraꝫ sine cholere rubee pmixtione vel p̄cessione. ¶ Attēde primo ꝙ ṗnceps p̄io cātice tractatu tertio caplo.37°. reducit istos tres gradus ad duos dicens. Si videatur nigra postq̄ visa fuerit fusca significabit q̇dem sup fortem algorem si vero talis appcat postq̄ p̄cessit valde rubea significabit sup forteꝫ humoꝝ vstionē. Et auerroys in cōmento cātici illi' ait. Si nigredo appcat in vrina postq̄ p̄cessit fusca pallida significabit q̇dē sup valde fortem algorem ꝛ frigiditatē cōplexionis patientis: si v̇o talis apparcat post vltimatam rubedinē ipsi' significat sup inflāmationeꝫ ꝛ vstionē humoris patiētis. Et q̄libet ex ambab' vrinis istis significat sup mortē ei' cui' ē. ꝛ hoc qm̄ vltimata frigiditas nigraꝫ facit sicut vltimata caliditas: hec auerroys. ¶ Attēde scd̄o ꝙ color viridis ē sicut semita i nigrū colorē ex adustione. Iuxta illud gal. p̄io de crisi caplo decio. Color autē viridis nō est nisi ante nigrū in semita aduent' ei'. Et q̄si ip̄e nō fit nisi antecessio nigri. Et illd̄ ideo qm̄ cuꝫ egritudo ē maligna appet in ea post appitionē vomit' viridis aut egestionis viridis aut vrine viridis vnuſq̇ſqꝫ hoꝝ triū niger: hec gal. Et intellige v̇ba hec de viridi prassino vel eruginoso nō de fisticali vel ireali vel īdico pueuire solito ex frigiditate.

¶ In scd̄a dicit ꝙ vrina nigra ad summū. i. pfecte nigra: vel ad summū id ē sūmarie loquēdo significat alterā q̄nqꝫ reꝝ scꝫ vel vehemēs incēdiū sicut in egritudinib' arsiuis: vel vehemēs frig' vt i egritudinib' cōgelātib': vel mortē vt i vtrisqꝫ: vel supatōem caloris natural' vt ex potu opij: vel crisim melācholicaꝝ egritudinū ꝛ expulsionē supfluitatꝭ melācholice vt in febrib' q̄rtanis ꝛ i splenecticis passionib'. ¶ Attēde p̄io ꝙ hypo. ꝛ gal. reputāt vrinā nigrā pessimā oīm vrinaꝝ. Ait enī hypocras scd̄o pnosticoꝝ. In vtroqꝫ v̇o sexu nigra pessima. Et galien' p̄io de crisi caplo decio. Et oīs q̇dē vrina pueniēs ad nigredineꝫ ē in fine malicie adeo vt ego nō sciā aliquē eoꝝ q̇ minxerūt vrinā nigrā saluatū. ¶ Attēde scd̄o ꝙ galien' dicto caplo asserit quālibet vrinā nigrā supfluā caliditatē vel frigus supfluū significare dicēs. Uidem' enī mēbris corpis extrinsecis nō accidere nigredinē: nisi s̄m hos duos modos. Aut cū calefiūt superflue sicut illud qd̄ aduenit ei q̇ plongat morā in sole estiuo. Aut cū infrigidantꝭ supflue ita ac si ip̄a moriantꝭ: sicut accidit senibus ꝛ alijs sup q̄s confortatur frigus fortitudine vehemēti. Et similiter denigratio corporis vrine totius ꝛ denigratio eius quod videtur in ea de nube pendente in medio eius aut natante in eius supremo nō fit nisi ex duabus rebus scꝫ aut ex caliditate superflua aut ex frigore superfluo aut ex morte virtutum naturalium propter superfluitatem frigoris: hec galienus. Sꝫ quid ē hoc ignorauit ip̄e ꝙ est aliq̄ vrina nigra creta expulsa vi nature que nec mortalis ē nec adustionē significat nec frigus congelans. Dic ꝙ non. Ait enī amphoꝝ q̄rta ↄmento illi' Egritudinib' q̇buscunqꝫ incipiētibus si fel nigrū sursum aut deorsum exierit mortalē. Si autem post coctiones morbi natura quosdam humores malos expulerit intelligim' s̄m mundificationem corporis esse. Unde et cholera nigra ꝛ alij humores mali post coctiōis signa apparentes significant bonas ꝛ laudabiles purgatōes. Uerum vrina nigra per creticam melācholie expulsionē nō est ppue nigra neqꝫ totaliter sicut de nigrata ex incendio vel mortificatione: sꝫ ad fuscedinem declinans sicut ipsa melancholia que cū ea defluit.

Graduū vero[d] coloris nigri ali' est niger qui ad nigredinē tendit p̄mviā coloris crocei sic̄ ē i ictericia. ꝛ significat cholere rubee spissitudinem et eius adustionē ꝛ choleram nigraꝫ q̄ accidit ex cholera rubea: ꝛ significat ictericiam. Et alius est q̇ ex fusco peruenit ad nigredinē. ꝛ significat choleram nigram. Et alius niger qui peruenit ex viriditate ꝛ colore indico simili ꝛ significat cholerā nigram puram. ¶ Et ad summū quidē vrina nigra significat aut vehemens incendium: aut forte frigus: aut mortē: aut caloris naturalis superatōeꝫ: aut crisim. ꝛ expulsionem nature qua ipsa cholere nigre expellit superfluitates. ¶ Quod aūt ex incēdio fit cognoscitur: quoniam illic est fortis ardor: et ante ip̄aꝫ fuit vrina citrina et rubea: ꝛ hypostasis est diuulsa ꝛ inequalis ꝛ incōtinua: ꝛ nō est vehementis nigredinis imo trahit ad coloreꝫ croci ꝛ citrinitatē aut ad fuscitateꝫ. ꝛ si ad citrinitatem trahit significat multuꝫ ictericiā. Uerū quod ex frigiditate fit cognoscitur vt ante ip̄am habeatꝭ vrina que ad viriditatē trahat aut liuiditatem. ꝛ est sedimē paucum iunctū ac si esset siccū ꝛ nigredo in ipsa ē purior. Et est etiam cū iter duas complexiōes differētia notatur: qm̄ quādo cū vrina nigra fortis odor fuerit significabit caliditateꝫ: ꝛ cum fuerit cuꝫ ea odoris priuatio aut fortitudinis ei' debilitas significabit frigiditē. Cū enim vrina valde fuerit superata odor non erit fortis in vrina. Illud aūt qd̄ ex casu caloris accidit innati cognoscitur propterea ꝙ ip̄m seq̇tur fortitudinis casus ꝛ eius dissolutio. Et illd̄ q̇dē qd̄ accidit s̄m modū purgatōis ꝛ crisis cognosciꝭ: sic̄ qd̄ accidit in fine q̄rtanarū: ꝛ cū splenis

¶ In tertia primo docet noscere nigredinē vrine ex incendio ibi[Quod autem ex incēdio fit] Secūdo ex frigiditate ꝛ quomodo differt a nigredine incendij ibi[Uerum quod ex frigiditate] Tertio ex casu caloris innati ibi[Illud autem qd̄ ex casu] Quarto ex crisi ꝛ purgatione chronicarum egritudinum ibi[Et illd̄ q̇dem] Quinto nigredinē q̄ mortē significat ibi[Quod si non]

In prima subparticula dicit ꝙ nigredo vrine prouenies ex incendio cognoscitur. Primo per ardorem vehementem infirmi. Secūdo quia citrinitas aut rubedo vrine precessit hanc nigredinem. Tertio quia hypostasis huiusmodi vrine diuulsa est seu dispersa per substantiam eius ꝛ inequalis ꝛ discontinua. Quarto q̄ꝛ vrina talis non est vehementer nigra imo declinat ad colorem croceum citrinum vel fuscum. Et si ad citrinuꝫ declinauerit significabit vt plurimum ictericiam.

In secūda dicit p̄mo ꝙ vrine nigredo facta a frigiditate cognoscitur. Primo quoniā precedit eam color trahens ad liuiditatem vel viriditatē: nō q̇dem prassinā vel eruginosam: sed similem indico. Scd̄o q̄ꝛ in tali vrina est sedimen paucū cōiunctū ac si esset siccum. q̄ꝛ frigiditas vehemēs expressit humidū ei' ꝛ cōpegit eā. sicut enī calor fortis resoluens dispgit: sic frigus vehemens vnit ꝛ cōpingit. Tertio quia nigredo hec est purior aut intensior q̄ sit incendij nigredo propterea ꝙ nigrum incēsum vel quadam albedine participat. q̄ꝛ declinat ad naturam cineris vel aliquid perurentis citrinantis sibi mixtum retinet quod ipsius nigredinem remittit. Scd̄o dicit ꝙ q̄nqꝫ differētia notatꝭ ꝛ percipitur īter duas complexiones scꝫ adustiuā denigrantē vrinam ꝛ cōgelatiuā q̄ etiā denigrat eā. q̄ꝛ vrina nigra ex incendio ē fortis odoris: sꝫ in nigra ex cōgelatione vel est priuatio odoris vel debilitas fortitudis ei': q̄ꝛ nō fit odor actu sine fumali euaporatiōe quā vel tollit vel remittit frigiditas cōgelās.

In tertia dicit ꝙ nigredo vrine pueniens ex casu caloris inati cognosciꝭ ex casu ꝛ dissolutione v̇tutū vitalis ꝛ naturalis ꝛ caloꝝ naturaliū subseruiētiū eis. Et nigredo talis q̄ appet in pestilentiatis febrib' bochijs vel antracibus ex venenositate materie mortificantis viuificum calorem.

In q̄rta dicit ꝙ nigredo vrine puenīēs s̄m modū purgatōis ꝛ crisis egritudinū chronicaꝝ cognosciꝭ p̄io ppterea ꝙ ip̄aꝫ p̄cessit vrina aquosa indigesta vel ppꝭ oppilatōes vel q̄ꝛ natura digesta

egritudines resoluuntur: ⁊ dolores dorsi: ⁊ matricis: ⁊ febres melācholice: ⁊ nocumēta que ex mēstruoꝝ accidunt retentōe: ⁊ retentio ei' quod ex sanguine fluere solebat per anū ⁊ ꝓprie cum natura ⁊ ars in ꝓuocando iuuāt: ⁊ sic accidit mulierib' quando menstrua retinentur: ⁊ nō retinet natura sanguis superfluitateʒ ꝓpterea ꝙ ante ipam ꝓcessit vrina indigesta aquosa: ⁊ ꝓpterea ꝙ post ipaʒ aduenit corpori alleuiatio ⁊ erit ipsi' q̄titas maxima copiosa. Qđ si nō ita fuerit vrina nigra signū erit maluʒ ⁊ precipue in acutis egritudinib': ⁊ q̄to plus si eius q̄titas fuerit pauca. qm̄ ex sui paucitate est sciendū ꝙ humorem iam destruxit adustio: et q̄to magis fuerit grossa erit deteri': et q̄to magis fuerit tenuis erit minoris malicie. ¶ Et est quidē cuʒ accidit vt vrina nigra aut rubea obscura migatur ꝓpter vini potatōeʒ quod huius hʒ colorem cum nullo modo natura aliquid ī eo opata fuerit ⁊ exierit sm suā dispositionē sʒ in hoc nō ē timor.

hūores sibi reseruauit eo vsqʒ ad horā crisis. Scđo ꝓptea ꝙ p talē vl' p' talē vrinā subsequit̄ alleuiatio patiētis ex purgatōne cāe egritudinis. Tertio ꝓpterea ꝙ q̄titas maxima copiosa vrine tūc exit ꝓpter euacuatōeʒ māe morbi cū vrina. Et de tali vrina nigra ponit hic septē exempla. Primū est nigra veniēs in fine q̄rtanarum vi nature depellētis melancholiā per vrinaʒ que fecē q̄rtanas. Secundū ē nigra veniēs ex resolutiōe seu purgatione mašie splencticarum egritudinum. ¶ Cōtra dicit galien'. 13°. de ingenio sanitatis caplo octauo. Splen vo non pōt mūdificari nisi p viā vnaʒ. i. solutionē ventris qm̄ quod in eo coadunatum est non eijcit̄ ad renes. ideoqʒ si fuerit ī eo apostema eijciat̄ materia per solutionem. qđ bifarie fit: qm̄ si materia sit ī superiorib' mēbris cum egestiōe eijciatur dato catartico per os: si vo ī inferioribus cū clysteri. qđ em̄ ore accipit̄ priusq̄ inferi' descendat deficiet: hec galien'. Itē non ē via qua ꝑueniant hūores splenis ad vias vrine: nisi transeāt p epar: sʒ natura regulariter ⁊ cretice operās nō educit humores a mēbris seruilib' ad ꝑncipalia: sʒ ecōtra. Dic prīo ꝙ natura pōt regulariter ⁊ ordinate educere p vias vrine cās antecedētes spleneticaꝝ passionū q̄ sunt ī epate ⁊ venis. Dic scđo ꝙ licet regulariter ⁊ ordinate cā coniūcta splenetice passionis nō soleat per vrinā educi: pōt tn̄ vi nature istđ fieri materia digesta: vel ꝓpter latitudinē cānalis existētis inter epar ⁊ splenē ⁊ latitudinē viarū vrine ⁊ declinatōnem materie v̇sus illas vias: vel ꝓpter oppilatōem alterius cānalis splenis quo melancholia effunditur ad os stomachi: vel q: ars iuuit naturā cuʒ ministratione longa diureticoꝝ ad diriuanduʒ materias splenis v̇sus vias vrine. Ad auctoritatē galieni. dic ꝙ verificat̄ regularit̄ ⁊ vt in plurib'. Ad scđʒ dic ꝙ natura regulariter ⁊ cretice operās nō educit humores a mēbris seruilib' ad principalia sicut ad terminū vbi maneāt sed sicut ad viaʒ per quā trāseant: sicut frequēter fit in fluxibus vētris ⁊ vomitib' fortibus ꝙ materie contēte in venis per epar redeūt ad stomachū ⁊ intestina. Tertiū exēpluʒ est vrina nigra veniēs post dolores chronicos dorsi ⁊ matricis ex melācholia genitos v̇tute nature depellētis eam per vias vrine. Quartū est vrina nigra veniēs ex purgatiōe materie febriū melancholicarū cōtinuaꝝ vel errantiū vel quintenarū vel sextenaꝝ. Nā đ q̄rtana periodicali fuit primū exēplū. Quintū est vrina nigra veniēs ex dispsione nocumētoꝝ ortoꝝ a retētiōe mēstruoruʒ cuiusmodi sunt mania aut melācholia. Iuxta illud hypo. āphoꝝ q̄nta. Mulierib' q̄b' ad mamillas sanguis ꝯuertit̄ maniā significat. Sextū ē vrina nigra ꝓueniēs ex dissolutiōe nocumētoꝝ cōtingētiū a retētōe emorroidaꝝ q̄ diu fluc̄ ꝯsueuerūt cuiusmōi sūt mania vel hydropisis. Iuxta illđ hypo. amphoꝝ sexta. Emorroydas sanāti antiquas si nō vna relicta fuerit ꝑiculū ē hydropisim fieri aut ptisim aut maniā. Septimū est vrina nigra ꝓueniēs ex hoc ꝙ mulieri mēstrua retinent̄ ⁊ natura tūc non retinet supfluitatē grossaʒ feculētā sanguis retēti: sʒ educit eā p aliā viā sic p viā vrine.

In q̄nta subparticla dicit ꝙ si nigra vrina nō fuerit ita scʒ nō venerit p viam crisis ⁊ purgatiōis erit signum malū maxie in morbis acutis. q̄a significat vehemēs incēdium dissoluēs v̇tutes spūs ⁊ sanguinē: ⁊ precipue si fuerit pauce q̄titatis Ex hoc em̄ significatur ꝙ adustio iā destruxit hūores corpis. Et q̄to grossior fuerit vrina tāto peior erit ⁊ q̄to pl' tenuis tanto min' mala. quia significat sua grossicie humoꝝ incēdiuʒ adō ebulliisse vt subtile eoꝝ totū depauerit relinquēdo soluʒ terrestre grossuʒ: sua vero tenuitate ꝯriuʒ designat.

Et est cum bone crisis significatio existit etiā in acutis egritudinib' sic si eger eā tenuē minxerit ⁊ fuerit ī ea suspēsio ī partib' diuersis. multotiēs enim significat sonitū capitis ⁊ vigilias ⁊ surditateʒ ⁊ desipiētiam. ⁊ precipue si paulatim eam minxerit ⁊ ī longo tempore fuerit suspensa ⁊ fuerit eius odor acutus ⁊ fuerit cū febrib' quoniam tunc vehementē significabit capitis sonitū ⁊ desipientiam. Et qn̄ affuerit ibi insomnietas ⁊ etiā surditas ⁊ desipientia ⁊ sonit' capitis significabit sanguinis fluxum ex naribus. Et est etiā cū existit cā lapidis in rene. Ruffus inq̄t. vrina nigra bona est ī egritudinibus renū: ⁊ egritudinibus lapidis q̄ ex humorib' ꝓueniunt grossis: ⁊ est significatio mortalis in egritudinibus acutis. Dixit etiā ꝙ vrina nigra ē mala in egritudinibus renū ⁊ vesice cum vehemēs ardor illi adest considera ergo alia signa. ¶ Urina nigra in senibus non est bona propter illud qđ scis: neqʒ venit in eis nisi ex corruptōne mala.

¶ In q̄rta particla hui' q̄rte partis prīo declarat q̄liter interdū fit vrina nigra ex vini potu ibi [Et ē q̄dem] Secūdo ī crisi morboruʒ acutorum ibi [Et est cuʒ bone] Tertio ex lapide renum ibi [Et ē etiam cum existit]

In prima subparticula dicit ꝙ vrina īterdū mingit̄ nigra vel rubea obscura ex vini potu cū tale existit ⁊ natura pre sui grossicie ⁊ austeritate nō digesserit ipm sed expulerit ad vias vrine cuʒ suo colore. Et ex hac nigredine nullū significat̄ periculū. Inueniunt̄ em̄ vina q̄dā tāte spissitudis ⁊ tincture vt nigra videant̄ ⁊ q̄nqʒ coagulent̄ a calido. Iuxta illud aristo. q̄rto metheoroꝝ. Nouū vinū magis terre ē q̄ antiquū ꝓpter qđ ⁊ ingrossat̄ maxime calido ⁊ ꝯgelat̄ min' a frigido. Habet em̄ ⁊ calidū multū ⁊ terre: sicut qđ in archadia sic exiccat̄ a fumo ī vtrib' vt eductū coagulet̄: ⁊ tale bibitū in sua nouitate dū ē austerū pōticū nigrefacit vrinā.

In scđa dicit ꝙ vrina nigra q̄nqʒ ē significatio bone crisis ī egritudinib' acutis si tenuis migat̄ ⁊ sedimē ei' ī mult̄ ptib' dispsuʒ fuerit atqʒ suspēsuʒ in medio vel sūmo vrine. talis enī frequēter significat tinitū capitis ⁊ vigilias supfluas ⁊ oppressionē audit' surditati sil̄eʒ ⁊ alienationē mentis propter raptū materie ad caput aut fumoꝝ ei'. maxie si paulatim micta fuerit ⁊ diu suspēsa ⁊ odoris acuti cū febrib'. Nā tūc fortit̄ significat sonitū capit̄ cū desipiētia seu mētis alienatiōe. Et p ꝑ̄sentiaʒ surditatis īsomnietat̄ desipiētie ⁊ sonit' capit̄ significat̄ crisis ventura (cū fluxu sanguis nariū si v̇tus ꝑstiterit.

In tertia dicit ꝙ nigra vrina q̄nqʒ accidit ex lapide renū. q: dū excernit̄ a sba coꝝ rūpit venas aliquas ꝑuas: a q̄b' emanat grossus turbulent' hūor tingens nigredine vrinā. Et ꝓ teste allegat ruffum medicū solēnē ante tpa rasis. cui' rasis sepe meminit toto ꝯtinēte dicētē. Prīo ꝙ vrina nigra bona ē ī lapidib' ⁊ egritudinib' renū ꝓueniētib' ex hūorib' grossis. Scđo ꝙ ē significatio mortal̄ ī egritudinib' acut̄. Tertio ꝙ ē mala ī egritudinib' renū ⁊ vesice qn̄ est ibi vehemēs ardor. significat enī cancrū in eis vel vlcera maligna. Cōsidera ergo alia signa sic grauedinē vel ꝑ̄sentiā febris vl' doloris vehemētiam vel casuʒ appetit' vel inq̄etudinē vel insomnietatē vl' alienationē vt certius de mala ꝓnostices si tendat ad mortē vel non.

¶ In quinta particula dicit primo ꝙ vrina nigra nō est bona ī senib' ꝓpter illud qđ scis. scʒ q: significat mortificatōem caloris vel adustioneʒ humoꝝ ⁊ incēdiū vehemēs cū debili v̇tute: necʒ venit eis vrina tal' nisi ex corruptione mala caloris īnati per viam mortificatōis. Uel humidi radicalis ⁊ aliaꝝ humiditatū nutriētiū per viā resolutōis ex icēdio. Raro enī vel nūq̄ nigrescit vrina senū p viā crisis vl' euacuatiōis nāc q: v̇t' expulsiua ī eis ē mltū debil' ⁊ hūores nigri mlci sūt grossi ñ obediētes faciliter expulsioni: ⁊ vie vrinales sūt multū stricte marie ī ingressu vesice.

Scdo dicit φ silr in mulieribus nigra vrina nō est bona propter easdē causas. ¶ Queret aliqs i qua etatū τ in quo sexuū ē peior vrina nigra. Dic φ nigra ex incēdio peior ē in etate senectutis. τ in sexu femino. qꝛ ē introducta cū disconueniētia maiori particulariū τ debilitate virtutis. Sed nigra ex cōgelatione ē deterior in etate iuuētutis τ in sexu masculino quo ad hoc φ ē introducta cū maiori discōueniētia particulariū. Iuxta illō gal. 2°. pnosticoꝝ cōmento illi' canonis. In vtroqz vo sexu nigra pessima. Urina nigra τ aquosa significat perditionē i oib' etatib': verūtamē significatio nigre super illō in etate stantiū in iuuētute est in primo gradu τ significatio aquose super illud i etate pueroꝝ est i pmo gradu qd ē qꝛ iā dixi in eis q̄ premissa sunt φ res que in vltio sunt ɔrietatē reb' naturalib' sunt in vltimo significantes pditōez: hec gal. Tertio dicit φ spasmus significatur ab vrina nigra p' laborem facta. nō qdem ex repletiōe: sz inanitione. qꝛ significat vehemens incēdiū pcipue circa neruos q̄ sunt instrumēta motus. ideo magis grauanꝭ τ plus inflāmanꝭ a laborib' supfluis q̄ alia mēbra: τ inflāmati siccanꝭ atqz retrahunꝭ v̄sus suū ortū. Quarto dicit φ vrina nigra vsqz ad summū vel summarie loquēdo pniciosa ē τ in pncipio febriū τ in fine eaꝝ qñ ex ea vel post eam egro non superuenit alleuiatio nec crisim significat qꝛ tunc procedit ex incendio maximo.

Et silr i mulieribus vrina nigra post laborē significat spasmum. Ad summū vero vrina nigra in pncipio febrium est perniciosa. τ silr i earum fine quādo cuz ea nō fuerit alleuiatio: neqz significauerit crisim. Urina aūt^e alba fm duas intētiones est scienda Una earū est cum ipa est tenuis trāslucens. quoniā vulgus quod translucens est album vocat: sicut vitrum quod est clarū: τ cristallū claram vocat albā. Et altera est que p certo est alba cuius color ē disgregatiu' visus sicut lac τ pergamenū. Et ista quidē non translucent vt visus in ipa penetret. trāslucētia nāqz p certo non est nisi omniū coloꝝ priuatio. ¶ Album igiꝭ fm intentiōez translucētis significat frigiditatē oīno: τ est auferens digestionis fiduciam. τ si cum grossitudīe fuerit significabit phlegma. ¶ Sed alba procerto nō erit nisi cuz grossitudīe. Et eius qdem alia ē cui' albedo ē muscilaginosa τ significat

e Urina aūt τc. In hac parte qnta prio diuidit albedinē vrine i trāsparētem τ nō transparentē. Scdo agit de significatiōib' transparētis ibi [Albū igitur] Tertio de modis τ significatiōib' nō trāsparentis ibi [Sed alba p certo] Quarto de significatōib' albedinis post tincturā τ albedinis silis albule in acutis ibi [Albedo ptērea]

¶ In pria pticula dicit φ vrina alba ē sciēda id est intelligēda fm duas intētiones. i. ɔcept' vel spēs aut modos. Una intētio ē vt sit vrina tenuis trāslucēs. i. puia seu diaphana sicut vitrū dici solet albū τ cristallus alba. Et nō intelligas φ vrina alba translucēs sit vniuersalr tenuis: sed vt in plurib'. pōt eñ qñqz esse puia grossa ex pmixtione phlegmatꝭ silis albugini oui. Alia ē p certo alba nō diaphana neqz peruia: sz terminās ac disgregans visum: sicut lac creta pgamenum cygnus nō sunt trāsparentes: ita φ a visu penetrari valeāt. qꝛ transparētia non est nisi priuatio omniū coloꝝ cū naturali potētia supple ad recipiēdum colores τ lumen τ penetratōem a lumine. τ per istud differt ab opaco. Istos duos albedinis modos memorat galien' prio de crisi capl'o decio dicēs. Ille aūt q̄ significāt ɔriū digestionis sunt vrina alba subtilꝭ τ alba turbida.

¶ In scda dicit prio φ vrina alba transparēs maxīe si tenuis fuerit significat frigiditatē oīno sine quocūqz caloris indicio: τ tollit spem digestionis. qꝛ neqz in sba neqz in colore eius appet aliquod digestionis vestigiū vel inchoatio. Et ista est silis aq̄ de q̄ dicit galien' prio de crisi ca°. decio. Et vrina etiā q̄ ex subtilitate τ albedine sua ɔsecuta est vt sit sicut aq̄ est mala supflue. τ illud ppꝭea φ nocumētū in ea q̄uis sit singulare tñ significat debilitatē v̄tutis in vltio fine. Et si cū hoc φ est alba vt aq̄ cito penetrauerit τ exierit. tunc est egritudo dicta diabetes q̄ silꝭ mortificanꝭ due v̄tutes digestiua scz τ retētiua. Iuxta illud galꝭ. ibi. Et si cum hoc etiā eius ē penetratio τ ipsi' exitus velox. tūc egritudo noiaꝭ aqua cōgregata exterius: τ qdam nomināt eā diabetem: τ vir qdam de antiquis nominauit eā diariam vrine. Hec aūt egritudo est loco diarie ventris que nominatur lubricitas intestinoꝝ. τ illud ideo quoniam ipa est quasi mors duarū virtutum naturaliū. quarū vna est alteratiua id est digestiua: τ altera retētiua: hec ille. Scdo dicit φ si vrina alba fuerit trāslucens cū grossicie sbe significat phlegma. Per talē vrinam qñqz vidimus sciaticas inueteratas curari ex vsu aq̄ cicerū τ alioꝝ diureticoꝝ diuertentiū phlegma vitreū a iunctura anche ad vias vrine.

multitudinē phlegmatis τ humoris crudi. Et alia est cuius albedo est vnctuosa: τ significat adipis liq̄factionem. Et alia ē cuius albedo ē similis albule τ significat phlegmatis liq̄factionem que accidit aut accidet. Et alia ē cui' albedo ē similis albedini que est i fungo cū tenuitate τ sanie: τ significat exituras vlcerosas in instrumētis vrine. Et si absqz sanie fuerit erit ppter superatōnem materie multe crude nō mature. τ est cū ē cuz lapide vesice. Et est alia que spermati silꝭatur q̄ est cū phlegmaticorū apostematū adest crisis τ laxitas iterioꝝ τ egritudinū que ex phlegmate accidūt vitreo. Cum vo vrina spermatis silis existit τ non est fm modū crisis est ppter apostemata phlegmatica. Immo cuz in primis venerit pnosticabit apoplexiam aut paralysim. Et cum in omnibus horis febris alba fuerit vrina cito in quartanam conuertetur. Et plumbina quidem sine

¶ In tertia dicit primo φ vrina certitudinaliꝭ alba videlz nō trāslucēs neqz puia nunqz est subtilis: sz semp grossa i sba et spissata p illd qd reddit eam albā sicut p saniēz vl phlegma vel spma: est nō in toto silꝭ tē in aliq̄ suig te. Scdo dicit bit septē spēs seu modos tal albe vrine et significatōes eorū. Prim' modus ē vrina alba silis muscilagini. Et ista sigt abundantiaz phlegmatū in corpe muscilagiosi τ crudi. Scds ē vrina alba simil axūgie vel vnctuositati. Et ista significat liquefactōem adipis τ pinguedinis vl i toto corpe si febris affuerit: vel circa renes τ lūbos si venerit sine febre. Terti' est vrina alba silis albule seu macule albe oculi vel lacti acetoso. Et hec significat liq̄factōem phlegmatꝭ q̄ iā accidit vel cito accidet: ita φ iā inchoauit eius liq̄factio τ ps p vrinam effluit. Quart' est vrina alba cui' albedo est silis albedini fungoꝝ vulgariter dictoꝝ chāpegnons cū tenuitate τ sanie. i. cū subtilitate sbe saniose: nō qdē absoluta qꝛ iam dictū ē in pncipio ptis hui' φ alba p certo nō erit nisi cū grossitudine: sz cōparatiōe ad muscilaginosam τ silꝭem albule. Et ipa significat vlcera in vijs vrine. Et si ne sanie talis fuerit significabit abundātiā materie plurime crude indigeste. s. phlegmatis. Et qñqz talis effluit i lapide vesice cū cā doloris a lapide illati phlegma plurimū trāsit ad vesicā: vel vi nature depellēte ipm a fortib' mēbris ad debilia vel a supiorib' ad inferiora coadiuuāte grauedie ipi'. De hac dicit rasis decio almāsoris. Urina sero vel albe ceruisie silis significat vir' in ea existere τ egrū in aliq̄ ex foramib' vrine vuln' hre. Quit' ē vrina spmati silis i albedie. Quā dicit h pn. tria significare. Primū ē crisis apostēatū phlegmaticoꝝ cū relaxatōe q̄dā mēbroꝝ interioꝝ τ crisis egritudinū pueniētiū ex phlegmate vitreo sicꝭ palysis τ sciatice. Scdz est apa phlegmaticuz in iterioꝛib' qñ nō accidit p viā crisis sz occasionis alicui' ptis mñe ipsi' vel cāe antecedēꝭ cū vrina. Tertiū est apoplexia vel palysis cū talis euenerit a pncipio morbi. Addē si vis qrtū. s. gonorreā passionē in q̄ spma effluit inuolūtarie: sz cuz spma nō pcedat a vesica tñ cū se migēdo ɔpmit cōprimūꝭ etiā mēbra spmatica relaxata scīc tenui aq̄so q̄re cū vrina sepe spma defluit: sicꝭ alba mēstrua cū mulierū vrinis. Rasis vo decio almāsoris de ea dicit. Urina lacti vel spmati silis si pauca fuerit palysiz vl apopleriā demōstrat futurā. Si aūt i istis egritudinib' mlꝭta appuerit ipaꝝ portēdit solutōez. Et post tria significata vrine silis spmati pnceps h inserit talē regulā. Urina pmanēs alba toto tpe febris vel oib' horis ei' significat φ hec febris cito ɔuertetꝭ i qrtanā febrē. Et nō itelligiꝭ hec regula de vrina alba silꝭi spmati neqz de alia alba ñ trāslucēti: sz de alba aq̄sa puia. Nā p talē significaꝭ φ a massa hūoꝝ nihil grossuz cum vrina defluit: sz manēs i venis

magis ingrossat̄ ꝛ fit melāc̄holia ꝑ conculcationem ꝛ resolutiōez partiū subtiliū a calore febris ex qua cum putrescet quartana nascetur. Sextus ē vrina alba sil'is plūbo albo quam plūbinam vocat. Et cū fuerit talis sine hypostasi est pessima q2 significat mortificatōem caloris innati ꝛ naturaliū ṽtutū maxīe digestiue. Septim' est vrina lactea quā dic̄ hic princeps ꝑniciosaꝫ ī egritudinib' acut̄. Et theophil' de ea dic̄ ꝙ lactea tenuis in ꝑncipijs febrium hui' aduenīēs mala ī declinatiōib' ṽo si multa est solutionē significat. Cuius ratione q2 significat ī ꝑncipio supabūdātiaꝫ crudoꝝ humorū suffocantiū calorē: ꝛ ī declinationib' coꝝ purgatōem virtutis nature.
¶ In quarta dicit primo ꝙ albedo vrine post tincturaꝫ q̄modocūq3 fuerit ī egritudinib' acut̄ significat raptū seu declinatōnem cholere ad aliquod mēbruꝫ quo gn̄at̄ apostema vl' ad fluxū vētris. non albescit eñi in eis vrina nisi ꝓpterea ꝙ cholera solita tingere vrinā derelinq̄t vias ei' ꝛ aliorsum trāsit. Noscēs aūt mēbrū ad qd declinabit ꝑ calorē punctionē ꝛ dolorē in loco illo. Scd̄o dicit ꝙ talis vrina magis significat raptū cholere ad cerebrū ꝙ ad aliud mēbrū, q2 cholera ē leuis supiora petens ꝛ cerebrū molle faciliter imbibile cholera. Tertio dicit ꝙ qñ in febrib' vrina rubea fuerit ꝛ subito fiet alba mētis alienatōem significabit. q2 cholera qua ꝑfundit̄ cerebrū frenesim faciēs ratiōem turbat. Quarto dicit ꝙ albedo vrine ꝑseuerans in sanis significat priuationē digestiōis. q2 calidi digerēt̄ ē vrinā tingere. Et tal' priuatio digestiōis vel est in stomacho vel in epate vel in venis. Iuxta illud ysaac particula septima de vrinis ei'. Defectio coctiōis ꝛ ꝑuitatis digestionis q̄ sunt cā albedinis vrine ꝛ subtilitatis sue in tria diuidit̄. vel ī defectionē stomachi ad cibū digerendū ẜm ꝙ oportet deficiētis ꝓpt cibū hūidū ꝛ multū ꝛ inflatiuū ꝛ inordinate acceptū: vñ natural' vrina in gulosis ꝛ farciētib' vētrē cibis alba ē ꝛ clara. Scd̄s mod' est defectio ṽtutis digestiue ī epate cū calor ei' natural' minuit̄ et epar deficit in digerēdis ad ipꝫ veniētib' cibis. Terti' est defectio digestionis materie ī mēbris omib' ſ3 tñ maxīe in renib': hec ille. Quīto dicit h' ꝑnceps ꝙ vrina alba sil'is albule. i. macule oculi q̄ etiā assimilat̄ lacti acetoso sc3 lacti a q̄ extractū est butyrū ꝓnosticat mortē aut ptisim ī acutis febrib'. De hac dicit rasis decio almāsoris capl'o de vrina. Urina lacti acetoso sil'is ī febre apparēs acuta aut citā portēdit mortē: aut febrilis calor ꝓpter cā sedabit̄ ꝛ fiet leuior: aut si leuior fact' fuerit significabit egrū ad ethicā ꝑuēturuꝫ: hec ille. Tal' aūt vrina significare videt̄ ī febrib' acut̄ liq̄factionē mēbroꝝ spmaticoꝝ. ꝑ ptisim ergo nō intelligit h' ꝑnceps vlcus pulmonis sed arefactionem mēbrorum.
f Scito aūt ꝛc̄. In hac ꝑte sexta prīo instruit nos sup duob' q̄ vident̄ mirabilia. Scd̄o declarat ꝑmū ꝛ dat cāꝫ ei' ꝛ modū discernēdi iter albā ex frigiditate ꝛ albā ex alia cā ibi [Cholera eñ] Tertio dat cās rubedīs vrine in morbis frigidis declarās scd̄ꝫ ꝑ illd̄ ibi [Cā ṽo ob quā] Quarto agit de ꝯuersione albe vrine in nigrā ibi [Urina quoq3]
¶ In prīa ꝑticula dicit primo ꝙ possibile ē ī cōplexiōe cholerica calida vrinā eē albā. Qd̄ mirabile videt̄, tū q2 caliditas ꝯplexiōis tīgere solet vrinā. tū q2 in massa sāguis cholericoruꝫ cholera ꝑdomīat̄ a q̄ cū vrīe liquor descindat̄ nō videt̄ bñ possibile q̄n colore cholere īficiat̄ cū sit vehement̄ tīgēs. Scd̄o dicit ꝙ possibil'e ē vrinā rubeā esse ī ꝯplexiōe frīa phlegmatica qd̄ ētneū ꝛ mirādū videtur q2 frītas ꝯplexionis ī crudat. vrinā: et phlegma dealbat eā.
¶ In scd̄a dic̄ p° ꝙ qñ cholera rubea declīat seu diuertitur a vijs vrīe ꝛ nihil ex ea cū vrina miscet̄ ꝑmanet vrina alba. q2 cōiter tincturā ipsi' ex ꝑmixtiōe cholere sortitur. Scd̄o dic̄ ꝙ medic' dꝫ ꝯsiderar̄ albā vrinā ꝛ ꝯsiderādo sic discernere int̄ albam ex frītate phlegmat̄ ꝛ albā ex occultatōe cholere. q̄a si fuerit humor vrine mlt' luīosus ꝛ hypostasis ei' plurima grossa ꝛ ei' sb̄a declīabit etiā ad grossiciē: tūc albedo ei' ꝓcedit ex frigiditate phlegmatis. Phlegma nanq3 qd̄ vrine miscet̄ ipam dealbat cū q̄dā ꝑuicitate ingrossans sedimē ꝛ sb̄aꝫ ei'. Sꝫ si vrina alba nō fuerit clara luīosa neq3 ꝑuia neq3 sedimē ipsi' plurimū ꝛ albedo ipsi' ad fuscū declinauerit cholera rubea tūc ē occultata ꝛ nō ꝓuenit albedo vrine ex frigiditate ſ3 ex diuersiōe cholere a vijs vrine cui' ē eā tingere. Sꝫ vñ h3 hec vrina ꝙ ad fuscū tēdit. Videt̄ eñ cū careat tīctura vel īfectōe cholē ꝙ debeat eē limpida trāslucēs alba sicut aq̄. Dic ꝙ ex massa venat̄ sanguis cui' color trahit ad rubeū fuscū vñ descindit̄ aliquā ꝯcipit īfectōez tenebrositat̄ ꝛ fuscitat̄. Tertio dicit ꝙ si in febre acuta alba sit vrina cū signis salut̄ scil3 ꝯstātia ṽtut̄ incolumitate mētis comestiōe sufficiēti sine timore frenesis vl' alteri' sil'is īcōmodi sic̄ pleuresis peripneumonie vel sq̄nātie: tūc cholera rubea diuertit̄ a vijs vrine ꝺclinās ad aliā cānale. s. ad ītestina. ex cui' defluxu sup hoꝝ tunicā supueniet ipsis ꝯtritio seu rasura vel excoriatio ꝓpt vehementiā sue absteriōis ꝛ acuītis.
¶ In tertia narrat q̄ttuor cās ꝓpt q̄s vrina qñq3 ē rubea ī egritudib' frīs cū suis exēplis. Prīa ē fortitudo doloris resoluēt̄. i. dissoluēt̄ ꝛ exagitāt̄ cholerā rubeā: q̄ ꝑmixta vrine dat ei rubedinē: sicut accidit ī colica frigida: cui' dolor vehemēs nō solū ꝯmouet et trahit cholerā ꝓpe vias vrine: ſ3 auget calorē ꝛ nouā cholerā ex sanguīe gn̄at. Scd̄a ē oppilatio ex abūdātia phlegmat̄ vel alteri' grossi hūoris ī cānali medio int̄ cistim fell' ꝛ intestina, ꝓhibēs cholerā ad ea descēdere nālit̄ quēadmodū solebat gr̄a mūdificatōis ꝛ abstersiōis coꝝ. Vñ ipa cogit̄ aliā q̄rere viā ꝛ ē ei necc̄aria societas vrine cui' penetratōe ꝛ auxilio ferat̄ extra': ꝛ tīgēs eā sil' expellat̄: sic̄ accidit ī colica frīa ex vitreo phlegmate vl' ex alio grosso muscilagīoso cui' ꝑs distēdit tunicas ītestinoꝝ pars alia oppilat cānale ꝑdictū. Tertia ē ꝺbilitas vl' defectio digestiue epat̄ vel discretiue q̄ redit̄ impos sepāre sanguinē ab ei' aq̄sitate vl' aq̄sitatez a sanguīe sic̄ ꝯtigere solet ī hydropisi frīda ẜm plurimū ꝛ ī morbis alijs q̄b' epar debilitat̄ vt ī cacexijs ꝛ sclirosib' īueterat̄ ī q̄bus vrine sūt sil'es loture carnis recēt̄. ¶ Sꝫ istabit aliq̄s ꝙ si epar non sufficiat seq̄strare sanguinē ab ei' aq̄sitate renes seq̄strabūt vt solēt ī sanis: nūq̄ eñ trāsit

hypostasi ē valde mala. Et lactea etiam in acutis egritudinib' ē ꝑniciosa. ¶ Albedo ꝑterea vrine ī febrib' acutis quocūq3 modo fuerit post tincturā que ꝑcessit significat ꝙ cholera rubea ad aliquod mēbrum declinauit qd̄ apostemat̄: aut ad fluxū ventris. ꝛ quod magis significat est ꝙ declinauit ad caput. Et sil'iter cū vrina rubea est in febrib' deinde subito fit alba significat desipientiā. Et cū vrina in sanitate perseuerauerit ī colore albo significabit priuatiōem digestionis. Et albule sil'is que lacti sil'at̄ acetoso ī febribus acutis mortē ꝓnosticat aut ptisim. Scito[f] autē ꝙ possibile ē vt vrina sit alba ꝛ cōplexio cholerica ꝛ calida: aut vrina rubea ꝛ complexio frigida phlegmatica. ¶ Cholera eñ rubea cū declinat a via vrine ꝛ non admiscet̄ vrine remanet vrina alba. Debes ergo vrinā albā considerare. qñ si fuerit etiā ei' humor multus ꝛ lumīosus ꝛ ipsius sedimē multū ꝛ grossum ꝛ ei' sb̄a cū hoc trahit ad grossitudinē debes scire ꝙ hec albedo ē ex frigiditate phlegmatis. Sꝫ cū vrina nō fuerit lumīosa clara neq3 eius sedimē multū neq3 ꝑuia ꝛ albedo ad fuscositatē traxerit scire debes ꝙ cholera rubea ē occultata. Et si in egritudine acuta fuerit vrina alba et fuerint in ea significationes salutis ex quibus nō timetur frenesis ꝛ que sunt sicut ipm̄ debes scire ꝙ cholera rubea declinauit ad aliud cannale et ad intestina ꝛ accidet eis contritio. ¶ Causa ṽo ob quaꝫ vrina existit rubea in egritudinib' frigidis ē vna harū reruꝫ aut fortitudo doloris q̄ choleraꝫ rubeā resoluit sicut in colica accidit frigida. Aut oppilatio q̄ facta fuit ex supatione phlegmatis in cannali qd̄ est inter fel ꝛ intestina: quapropter fel ad intestina naturaliter non descēdit sicut solebat: immo vrine societas est ei necessaria cum qua egrediatur quēadmodum accidit in colica frigida. Aut propter debilitatem epatis et sue virtutis defectum que inter aquositatem ꝛ sanguinem separationem facere non valet: sicut accidit in hydropisi frigida ꝛ in egritudinibus debilitatis epatis ẜm plurimum. quoniam propter eas vrina est similis loture carnis recentis.

aquositas ad eos nō imixta sanguini. Dic primo q̄ epate plurimum debilitato renes ei cōpatiunt ⁊ ɔdebilitātur suscipientes ab eo vegetā di vtutem. Dic scdo q̄ naturalr puenit ad renes modic⁹ sanguis cum ei⁹ aquositate scʒ q̄tū sufficit coꝝ nutritiōi. Sʒ i dictis morbis plurim⁹ puenit: ita vt nō possint ei dn̄ari neq̄ ipm regere: sʒ pmittunt ipm cum vrina abire. Quarta est coartatio phlegmatis ex oppilatione ppter quaʒ phlegma putrefit et aliquid rubedis acq̄rit Cui⁹ rei signuʒ est q̄ aquositas ⁊ hypostasis vrine sunt sm modū dictū scʒ veniunt postq̄ solui incipit phlegma putrefactū ex oppilatōe ⁊ cū vrina educi. Et tinctura vrine ex phlegmate putrido pua est ⁊ debil' nō lumiosa: sʒ rubedo vrine ex tinctura cholere fortis ē ⁊ lumiosa. Solet aūt rubor i vrinis febris phlegmatice fieri post putrefactionē materie ipsi⁹. Te ste principe tractatu scdo fen prie q̄rti ca° de signis phlegmatice dicēte. Urina aūt ei⁹ in pn̄cipiis q̄dem est alba subtil' ppt multitudinē oppilationū ⁊ frigoris: deīde fit rubea ppt putredinē: ⁊ con ❡ In q̄rta dicit q̄ frequēter vri (turbat ppter maliciaʒ digestionis. na ē alba i pn̄cipio: postea fit nigra fetēs sic̄ i ictericia. Alba q̄dē i pn̄cipio vel ppt oppilatiōes: q̄ nō sinūt aliq̄d hūoris cū vrina trāsire sed defluit aquositas sola vel ppter diuersioneʒ cholere a viis vrine ad alias. Post hoc vero nigra fetēs dū cholera q̄ prius i venis cōculcata ē adusta vel putrefacta cū vrina defluit reddēs eā nigrā: nō tn̄ penit⁹ sʒ cū q̄dam pmixtione citrinitat' q̄ tūc pl⁹ apparet cū vrina mouet' in vrinali. Et talis nigredo nō est timorosa qꝛ fit per viam crisis ⁊ purgationis.

g Ampli⁹ vrina ⁊c̄. In hac pte septia dicit prio q̄ vrina albescit. i. ad albedinē declinare incipit post comestionē nec albescere desinit donec incipiat fieri digestio: tūc eñ incipit assumere tincturā. ❡ Attēde q̄ cibo sumpto pallescit vrina ppt tres cās. Una ē retractio caloris ⁊ spirituuʒ circa locū digestionis. quoꝝ actiōe circa epar ⁊ renes tingit' vrina. Scda ē qꝛ cōiter ⁊ vt i plurib⁹ aliq̄d ex potu vl' cibo liq̄do assūpto resudādo labit' ad epar ⁊ renes paꝝ vel nihil digestū qd̄ cū vrina effluēs ē vt cruduʒ albū. Tertia ē qꝛ cholera tūc cū sanguie transit partim ad mēbra pti ad ppaʒ cistim a viis vrine elōgata. Scdo dicit q̄ ppt hoc vrine vigilātiū sūt albe. i. decliues ad albedinē. s. pallide vl' subpallide. qꝛ post comestionē fcē sūt ⁊ āte digestionē: ⁊ resolutio caloris inati q̄ maior fit i vigilātib⁹ coadiuuat ad dealbationē vrine. qꝛ cū q̄s vigilat nā exit ad corpis exteriora: vbi se diuidit cū ipo spū ad q̄nq̄ sensuū explēda officia: q̄ vnicuiq̄ hoi necesse ē exercere i die: vn̄ fit vt i exterioꝛib⁹ cōualescat ⁊ iteri⁹ deficiat vt⁹ tota vt ait ysaac libro de vrinis ptic'la scda. Tertio dicit q̄ vrie vigilātiū nō sūt lumiose sʒ ad fuscedinē declināt. qꝛ puate sūt digestione: neq̄ eñ spūs sibi imixtos hn̄t veluti digeste nec ticturā cholē q̄ luiosa ē.

h Tictura ⁊c̄. In hac pte octaua dat septē reg'las de significatōib⁹ vrine rubee. Pria ē. tictura rubea seu rube⁹ vrine color ē melior alba aq̄sa i egritudinib⁹ acut'. qꝛ significat digestionē aliquā ⁊ ñ merā cruditatē sic̄ alba aq̄sa: l'ba etiā rubee vrine melior ē l'ba aq̄se: qꝛ aq̄sa ē oino tenuis ⁊ penit⁹ idigesta: rubea vo grossitudie aliq̄ pticipat ex hūoris alicui⁹ infusione ⁊ aliq̄ digestiōe. Itē ex aq̄sa significat' diuersio cholē a viis vrine ⁊ rapt⁹ ipsi⁹ ad aliō mēbꝝ maxie ad cerebrū causature frenesim ⁊ amētiā. Scda ē. rubea sanguīca securior ē ⁊ min⁹ piculosa rubea cholerica. Et itellige p rubeā sanguineā rubeā roseā vel obscurā vel puluerulentā q̄ significat sanguis abūdātiā. Et p rubeā cholericā rubeā clarā croceā similē pilis zaffrani q̄ pdominiū cholē significat. Sic̄ eñ sāguis ē melior hūoꝝ ⁊ amicabilior. cholera vo pl⁹ ardēs ⁊ paratior fyrie: sic sāguica vrina ē salui⁹ signū vrina cholerica. ⁊ indicatiuū minoris malicie. Iuxta illō hypo. pnosticoꝝ. 2ª. Urina rubea nimis cū sua hypostasi stabili siml' lōgā egritudinē significat magis supioꝛib⁹: ē tn̄ fidel' ⁊ certa nūcia sperāde salut'. Tertia ē. vrina rubea cholerica minoris timoris ē significatiua cū cholera rubea cui⁹ dn̄iuʒ significat pmanet q̇eta: sʒ qñ mobilis ē ⁊ ve furiosa de pte i pte discurrē ē nota magni timoris. Ipsa etenī valde infirmū inqetat ⁊ opatōes nāe pturbat ppter ca iubēt medici stati eā educere ñ expectata digestiōe ne fluēs ad aliqd pncipaliū membroꝝ ipm apostemet ⁊ mortem inferat. Quarta ē. vrina rubea mala ē i passiōib⁹ renū. qꝛ significat vt i plurib⁹ apostema calidū i eis. Id maxime verificat cū tal' vrina caret hypostasi: circa renes sentitur dolor grauatiu⁹. Ex rubore eñ vrine calor supfluus i dictis passionib⁹ designat': ⁊ ex grauatiuo pōdere cū carentia sedimīs significat' humoꝝ retentio circa ptes illas q̄ renes oppilāt ⁊ hōs apostemāt. Quīta ē. vrina rubea i doloꝛib⁹ capit' pnosticat amētiā seu desipiētiā vēturā. qꝛ ex rubedine vrine psumit' q̄ dolor ille pcedit ex calido hūore: q̄ tantū exuberat q̄ capud dolere facit: i ferius vltra id vrinā tingere sufficit. Sexta ē. vrina rubere incipiens in passionib⁹ capitis ⁊ sic permanens absq̄ sedimine significat timorem mortis infirmi ⁊ apostema in renibus. quia significat materiam calidā in capite retentam illaturam frenesim ⁊ humores calidos circa renes detentos ex carentia sedimīs ⁊ rubore vrine. Septima est. rubedo vrine cū turbiditate perseuerans significat apostema epatis ⁊ debilitatem innati caloris. Et intellige de rubedine simili loture carnis recentis que tātam significat epatis debilitatē vt aquositatē a sanguie sepāre nō sufficiat neq̄ sanguinē quē genuit impartiri mēbris sed in eo cōpressus ipsum (apostemat.

i Amplius coloꝝ ⁊c̄. In hac pte nona q̄ est de eo coloꝛib⁹ vrine cōpositis primo agit de colore simili loture carnis ibi [Ex q̄bus est color] Secundo de oleagino ibi [Et ex eis est color] Tertio de carminio ibi [Et ex eis etiam ē carminius] Quarto de composito ex rubeo ⁊ nigro ibi [Et quandoq̄ est color]

❡ In pria particula dicit prio q̄ vltra colores vrine pri⁹ noiatos sunt aliq̄ cōpositi ex coloꝛib⁹ diuersis. s. sil'is loture carnis oleaginus carmini⁹ ⁊ ɔposit⁹ ex rubeo ⁊ nigro. ❡ Attēde q̄ color tripl' simplex dr. Uno mō qꝛ in serie coloꝝ tenet vnum extremoꝝ nullo alio pticipās sic alb⁹ ⁊ niger sūt colores simplices. Alio mō qꝛ sequit' naturā vni⁹ elemēti. Iuxta illō aristo. libello de coloꝛib⁹ ca° prio. Simplices coloꝝ sunt q̄cūq̄ elemēt' ɔsequūt' vt igni ⁊ aeri aq̄ ⁊ terre. Aer q̄dē ⁊ aq̄ sm scipos natura albi: ignis vo ⁊ sol rubicūdi: ⁊ terra aūt est natura alba: ppt tincturā vo multicolorat' det'. Manifestū aūt i cinere hʒ ē. adusto eñ hūido ticturā faciē albus fit. Alio mō qꝛ simplex sensui appet: ita q̄ in eo non discernit visus diuersitatem coloꝝ. Et hoc mō vltimo dicuntur simplices colores prius descripti. Et p oppositū ɔpositi dicūtur hi de q̄bus mō agit' scʒ qꝛ in his sensus clare pcipit diuersitatem coloꝝ. Secūdo dicit q̄ ex coloꝛib⁹ vrine cōposit' est color sil'is loture carnis recētis. Uel sil'is sanguini in aqua dissoluto in quo sensibiliter pcipitur commixtio q̄dā ex albo aquoso ⁊ rubore sanguinis.

Aut propter cōstrictōnem quā oppilationes fecerunt. et mutatur color phlegmatis in venis propter aliquā putrefactionem que ei accidit. Et ei⁹ quidem signū est q̄ aquositas vrine ⁊ eius sedimē sm moduʒ sunt quem diximus: ⁊ eius tinctura est tinctura debilis nō luminosa. Cholere enī rubee tinctura ē luminosa. Urina quoq̄ multotiens in principio egritudinū erit alba: sʒ postea fiet nigra et fetebit sicut in ictericia accidit. Amplius^g vrina post comestionem albescit neq̄ sic cessat donec digestio fieri incipiat: tūc enim incipit vrina tingi. Et propter hoc vrine vigilantiuʒ sunt albe. ⁊ adiuuat ad hoc caloris innati resolutio: sʒ non sunt lumiose i mo attinent fuscitati ppter priuationem digestionis. Tinctura^h rubea in egritudinib⁹ acutis melior ē q̄ alba aquosa. ⁊ eius etiam suba melior

est q̄ aquosa. Sʒ rubea q̄ est sanguinea maioris est securitatis q̄ rubea cholerica. Rubea quoq̄ cholerica non tanti est timoris cum cholera quieta manet. Sed si ē mobilis magni extat timoris. Ampli⁹ vrina rubea in egritudinibus renum est mala: quoniam sm plurimum calidum significat apostema. Et in doloribus capitis desipientiam portendit. Cumq̄ vrina in egritudinibus capitis rubere ceperit ⁊ sic permanserit ⁊ non inferius descensuʒ fecerit perditionis egri timorem afferet: ⁊ renuʒ apostema significat. Qd̄ si cum rubedine fuerit turbida ⁊ taliter permanserit apostema in epate ⁊ caloris innati significabit debilitatem. Amplius^i colorum vrine sunt quidam compositi. ❡ Ex quibus est color qui carnis recentis loture assila't: q̄ etiā sanguini i aqua dissoluto similis existit.

Tertio dicit iste color q̄n̄qꝫ prouenit ex debilitate epatis nō potē tis aquositatē a sanguine separe.et q̄n̄qꝫ ex supabūdātia sangui nis.Sed freqūntius ꝯtingit ex epatis debilitate ꝑpter excessum alicui⁹ male cōplexiōis in eo q̇cūqꝫ fuerit illa cōplexio.Cognoscit aūt ab epatis debilitate ꝓcedere ex debilitate digerēdi ꝛ dissolu tione v̓tutis p̄ mo naturalis ꝛ ex ꝯsequenti vitalis ꝛ aīalis Et si virt⁹ fue- rit fortis ꝛ vri- na talis: tunc infallent' pro- cedit ex super- abūdātia san- guiꝫ quez na- tura ex toto re gere n̄ suffic̄ et ab aquositate segregare ꝛ di stribuere mē- bris: sꝫ eius ꝑ tē ꝑmittit ma iorē solito cuz vrina labi per vias vrine.

¶ Jn secūda particula pri- mo ꝺ̄scribit co lorem oleagi- nū. Scḋo dat regulas de si- gnificatōnib⁹ eius ibi[Et in plurimis]Ter tio dupliciter diuidit vrinā oleaginaꝫ ibi [Ad summuz vero] Jn p̄- ma subꝑticu- la dicit primo ꝙ color oleagi nus est color mixtus ex citrinitate ꝛ siclinitate.i.viriditate siꝰ vi riditati sicle seu blete.Scḋo dicit ꝙ iste color est sil̓s colori olei ī viscositate sibi annexa ꝛ trāslucentia q̄dā ꝛ splēdore adipis.Ter tio dicit ꝙ vrina tal' q̄dā grossitudine ꝑticipat cū sbe splēdore.Cu ius rō est: qꝛ tal' vrina fit ex liq̄factōe carnis ꝛ adipis quorū suc- cositas in vrina splēdet ꝛ ipam inspissat.

Et est ex debilitate epatis: ꝛ q̄n̄qꝫ ēt est ex multitudine sanguinis: verun tn̄ sepius existit ex debilitate epatis ex quacūqꝫ complexiōis superuene rit malitia vincente quā digerēdi de bilitas demōstrabit ꝛ v̓tutis dissolu tio.Nō si v̓t⁹ fortis fuerit tūc nō erit nisi ex sanguinis multitudine ꝛ eius augmento vltra mensuram quā vir- tus disgregatiua penitus superare nō sufficit.¶ Et ex eis est color olea- ginus: ꝛ est citrinitas cui admixta ē siclinitas: ꝛ colori olei similatur pro pter viscositatē que est in ipso ꝛ trās lucentiā cum nitore adipino ꝛ cum splendore substātie ad quādaꝫ spissi tudinem trahit. Et in plurimis dis positionib⁹ significat malū: aut non significat bonū: neqꝫ maturationeꝫ: neqꝫ meliorationē: sed fortasse raro materierū vnctuosarū euacuationē s̓m modum crisis significat: ꝛ hoc q̇ dem nō est nisi cū post ipaꝫ aduenit requies.Que vero ex ea est pniciosa est illa cuius vnctuositas est fetida. ꝛ proprie illa ex qua parua mīgitur quātitas.Cuꝫ vero ei aliq̇d admisce tur qḋ est simile loture carnis recen

Jn scḋa dat q̇nqꝫ re gulas de significatōib⁹ vrine oleagine.Pri̇a ē vrina oleagina s̓m plurimū sig̃t malū aut nō significat bonū nec maturatōeꝫ materie morbi nec meliorationē egri.Significat q̇dē malū qꝛ indicat cō sumptionē corpis vel alicui⁹ ꝑtis ꝛ ꝺ̄clinationē ei⁹ ad arefactōeꝫ. Nec significat bonū sicut aliq̇ putāt arguētes ex spissitudine sbe ipsi⁹ ꝛ ꝑticipatōe cuiusdā citrinitatis digestōeꝫ materie ꝛ alleuia tionē egri.nō em̄ ꝓcedit ei⁹ spissitudo via digestōis ꝛ expulsiōis humoꝝ cū vrina: sꝫ s̓m viā liq̄factōis.Scḋa est.vrina oleagina q̄n̄ qꝫ significat: lꝫ raro creticā expulsionē aliquaꝝ materierū vnctuo saꝝ: ꝛ hoc significat ex q̇ete egri seu alleuiatōe subseq̄nte.Pōt au tem istud duplicit' fieri.Pri̇o q̇dē sic ꝙ ex vehemētib⁹ labore ꝛ su ꝑcalefactōe pinguedo coagulata circa parietes venaꝝ ꝛ pānicu- los liq̄fiat.deinde coagulet' ex īmoderato frigore statim occurrē- te sicut freqūnter fit in equis vexatis estu ꝛ labore q̄n̄ adaquāt' ni miū calidi.Cōseq̄nter via medicine rursus calefiat ꝛ liq̄fiat ꝛ cuꝫ vrina expellat': qḋ si nō fiat ꝑducit ad mortē sicut sepe apparet in equis ꝛ hoīb⁹ mortifusis.Scḋo dādo alicui nimis pingui vl' cras so medicinas liq̄factiuas sicut salis spēs ad diminutionē sue pi- guedinis vel īmoderate crassitiei.Tertia ē.illa ex vrinis oleaginis est pniciosa cui⁹ oleaginositas fetet maxīe si ex ea pua q̄titas mī gatur: ꝛ si q̇d sil'e loture carnis huic īmisceat' peior efficit'.Naꝫ ex ipsi⁹ fetore corruptio ī venis vel viis vrine significat': ꝛ ex paucita te sue quātitatis significat ꝙ calor extrane⁹ corpis hūiditates su ꝑflue depauit ꝛ ad arefactiōeꝫ ꝑduxit: ꝛ ex sil'itudīe loture carnis

defectus virtutis manifestat'.Et vrina talis apparere solet in hydropi si pniciosa in q̄ vēter ꝛ iterdū tibie tumēt: reliq̄ v̓o ꝑtes ex defectu nutri mēti tabescūt ꝛ ethicant': ꝛ in ptisi ꝓxīa morti: ꝛ ī colica mala diuturna perducēte ad casuꝫ appetit⁹ ꝛ deiectionē v̓tutis epat' ꝑ cōpassionē ꝛ vir tutū cordis ꝛ cerebri ex vehemētia doloris resoluētis spūs vitales ꝛ aīa les.Quarta ē.vrina oleagina post nigrā veniēs ē signū salut' qꝛ sig̃t diminutōem incēdii qḋ vrinā ꝺ̄ni grauerat vn̄ fit viri- dis ad citrinū tēdēs Quīta est.signū de- teri⁹ vrine oleagine ē ꝙ ipa apparēs quar ta die acute egritudi nis sig̃t mortē.7.die venturā. Nā septie q̄rta ē indicatiua: vt ait hypo. amphoris- moꝝ.2.si q̊ q̄rta die signa digestiōis nul la apparuerit.sed po tius signa liq̄factōis ꝛ casus v̓tutis mors significat' ī septima

tis est deterior.Et hec quidē plus cō tigit in hydropisi ꝛ ptisi ꝛ ī colica ma la.Et est ēt cū oleagina post nigrā se quitur vrinā que p̄cessit: ꝛ tunc q̇deꝫ est significatio bona. Maius auteꝫ qḋ vrina significat oleagina est ꝙ in die quarta indicat egruꝫ in septima moriturū in egritudinibus videlicet acutis. Ad summū v̓o oleagine vri ne tres sunt species.Alia ei ex ea ē q̄ tota est adeps: ꝛ alia est cuius supe- rius est adeps: ꝛ alia est cuius inferi us ē adeps.Ex ea etiā ē que ī suo co- lore tantū est oleagina: sicut est ī pti si ꝛ proprie in sui principio: aut ī sui substātia tantū: aut ī eis vtrisqꝫ quē- admodū est in egritudinibus renuꝫ ꝛ in ꝑfectiōe ptisis ꝛ eius fine.¶ Et ex eis etiā est carminius q̇ malus est ꝛ perniciosus: quoniā vtriusqꝫ chole re significat adustionē.¶ Et quādo qꝫ est color rubeus in quo etiam cur rit nigredo: ꝛ significat febres com- positas ꝛ febres q̄ ex grossis fiūt su- perfluitatibus.Qui si clarior fuerit ꝛ nigredo ad ipsius summitateꝫ de- clinauerit apostema significabit la- teris.

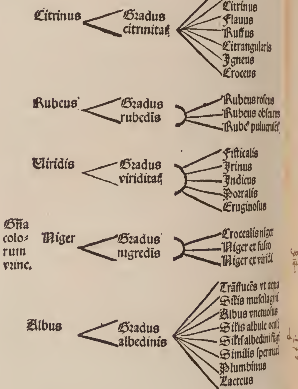
Jn tertia (vētura. primo ponit hāc di- uisionē trimēbrē vri ne oleagie. Vrinaꝝ oleaginaꝝ q̄dā ꝑ to- tū est adeps vel adi- posa: alia solū ī supe riori ꝑte sui: alia solū in inferiori ꝑte.Pri- ma significat liq̄fa ctionē adipis ex loc̨ distātib⁹ a viis vrine Quapropter ex lon gis viis sociata aq̄si- tati sibi magis īmi- sceť.Scḋa significat liq̄factionē piguedi nis leuis ꝛ aeree supnatātis vrine.De q̄ dicit hypocras ꝓnosticoꝝ.ꝛ. Crassities vt aranee tela supnatās vrine est vituperanda: significat ei egrum eliq̄ri.Tertia sig̃t liq̄factionē adipis grosse terrestris circa lum- bos ꝛ fascias renū grauitate sua petētis fundū postq̄ resederit in vrina li.Scḋo ponit hāc aliā trimēbrē diuisionē.Vrinaꝝ oleaginarū q̄dā ē oleagina colore tm̄ q̄lis sepe appet in p̄n° ptisis q̄n̄ carnes molles ꝛ pi- guedo defluūt.Alia ē oleagina sba tm̄.s.grosse sbe sic̄ oleū: sꝫ nō hꝫ olei colorē.ꝛ ista sig̃t ꝯsūptionē ꝛ liq̄factionē mēbroꝝ radicaliū: sꝫ nigrescit aut virescit aut rubescit alicui⁹ admixtione tollētis ab ea colorem olei Alia ē oleagina sba ꝛ colore sil' vt ī fine ptisis ꝛ ꝯsūmatōe malicia ipsi⁹ ¶ Jn tertia ꝑticula dicit ꝙ color carminius est etiā ex coloribus vrine cōpositis significās pniciē.s.vtriusqꝫ cholere rubee videlꝫ ꝛ nigre adu- stionē.Et ꝺ̄r carminius color cōpositus ex nigro in fundo: vn̄ attestat' sup melācholia adusta ꝛ citrino ī sup̄ficie vn̄ attestat' sup adustiōe cho- lere citrine.¶ Jn q̄rta dicit ꝙ est alius color vrine cōposit⁹ ex rubedine cui ꝑmisceť nigredo.Et de isto colore dat duas r̓as.Prima est.ꝙ cōit' sig̃t febres cōpositas vl' erraticas ꝛ febres q̄ fiūt ex grossis hūoribus di uersorum generū: ad quorum purgationē cum vrina seq̇tur diuersitas coloꝝ in ea.Scḋa est.ꝙ si talis vrina clarior fuerit ita ꝙ rubedo vicerit nigredinem ꝛ nigredo declinauerit ad ipsi⁹ sūmitatē significabit pleu resim ex cholera incēsa cum q̄dam adustione.¶ Attēde ꝙ rasis decio almāsoris succīcte ꝛ breuit' de colorib⁹ vrinaꝝ ꝛ tractās solū septē posuit cum suis significatis ita scribens.Color albus cū subtili substātia qui colori aque assimilatur sepius apparet in diabete: que ē egritudo pro pter quā patiens multā bibit aquam: nec tn̄ sitis eius sedatur: quia illi co cū vrina egreditur.Apparet quoqꝫ vrina cū hm̄ōi colore post multaꝫ comestionem ꝛ multum potū anteq̄ digeratur.Cum autem hm̄ōi co- lor in egritudinibus apparet nō existente ibi diabete: nec multa pota tione cum largo cibo precedente vltimam portendit cruditatem ꝛ nul lum digestionis signum et epatis frigiditatem.Color autē secundus

est in quo parum ɔtinetur glaucedinis sicut in aqua apparet: que cum palea est cocta: que digestionis paucitatē ⁊ debilitatem portendit. Tertius aūt color est color citri: q̄ caloris tempeirē in epate demōstrat qui nec maior est q̄ꝫ debeat nec minor. Calor autem quartus est igneus et significat calorem superfluū ⁊ inflāmatum. Quintus calor est croci: q̄ non plus demonstrat caloris q̄ꝫ igneus: significat tm̄ sanguinem in corpore abundare ⁊ ex eo aliquid vrine admixtuꝫ fore. Sextus vero color est rubicundus nō valde clarus: qui choleram rubeā ⁊ sanguinē significat. ꝙ si in superficie habentis huius colorem spuma fuerit citrina significat ictericiam. Septimus quoqꝫ color est niger: ⁊ si vrina huiꝰ colorem habens apparuerit post citrinum ⁊ rubeum vltimam significat inflāmationeꝫ ⁊ incensionem: que etiam in febribus acutis deterior ē ⁊ precipue si valde fuerit spissa. pauci quoqꝫ inueniuntur que cum talē faciant vrinam euadant. Urina etiā nigra quandoqꝫ apparet post fluxum menstruorum: aut post eorum retentionē: aut in fine egritudinuꝫ que ex cholera nigra generantur sicut est quartana vel splenis grossities vel melancholia vel horum similia: nec tunc malum portendit: imo quādoqꝫ bonum significat: quod tunc contingit cū in fine egritudinū que ex cholera nigra generantur nigra apparet. Urina preterea nigra quandoqꝫ apparet post albam vrinam aut viridem: ⁊ tunc vltimā epatis superfluitatē ⁊ caloris eius extinctionē significat. hec ille. Auerroys vero quarto colliget capitulo. 22. secutus principē sic de coloribus vrine differuit. Et color vniuersaliter in q̄nqꝫ diuiditur partes quas diciꝰ quinqꝫ genera. Primū est color citrinus: ⁊ hꝫ multas species sicut ē palearis citrinus: ⁊ post assar. i. citrinus proprie dictus: ⁊ post illum azantinus. i. igneus qui croco assimilatur: ⁊ post illum q̄ assimilatur croco rubeo. s. croceus. Secundū genus est coloris rubei. Et istud habet gradus sicut color q̄ nominatur assaab. i. color rubeus mixtus cū aliquantula albedine sicut est in rosa ⁊ q̄ est vt sanguis. s. rubeus obscurus. Et rubeus quidem est q̄ in superficie habet nigredinem ⁊ dr̄ accam id est rubeus puluerulentus. Tertium genus est color viridis ⁊ habet gradꝰ sicut fisticus ⁊ zinar id est erugo eris: ⁊ sicut celestis scꝫ irealis: ⁊ sicut nigellinus: ⁊ sicut porrinus. Quartum genus continet colorem nigrū Et hꝫ gradus: videlꝫ colorē q̄ declinat ad obscuritateꝫ: ⁊ quidā qui ad melanzarum id est nigrum lucidū: ⁊ quidam qui declinat ad citrinitatem. Quintum genus continet album equiuoce dictum de vrina vt aqua: sed albus est ille qui vere color albus est: ⁊ quidam est qui spermati assimilatur: ⁊ q̄dam qui assimilatur lacti. Isti sunt simplices colores vrine. Et sunt aliȷ mixti compositi colores de quibus hic dicere nō est necesse: sicut color oleaginus: ⁊ qui assimilatur loture carnis recentis: ⁊ similes. hec auerroys. Et capitulo sequēti fere similes significationes attribuit his coloribus significatōibus quas eis hic attribuit princeps. ysaac autem parte quīta libri sui de coloribus vrine pertractans. primo diuidit vrine colorem in naturalem quē citrinum vocat: ⁊ non naturalem. Secundo diuidit nō naturalem in illum qui significat dominium humorum in corpore: ⁊ illum qui significat dissolutioneꝫ pinguedinis ⁊ carnium corporis. Tertio diuidit colorem significantē dominium humoꝝ in significantē dominiū vnius ⁊ significantē dominium plurium. Quarto diuidit significantē dominiū vnius in album q̄ significat phlegma: ⁊ citrinū q̄ significat cholerā rubeam: ⁊ rubeū qui significat sanguinē: ⁊ nigrum q̄ significat melancholiā. Quinto diuidit colorem significantē dominiū pluriū humoꝝ in significantē dn̄iuꝫ eorum eq̄liter: ⁊ in significantē dominiū eoꝝ inequaliter. Sexto diuidit colorē significantē dominiū pluriū humoꝝ eq̄liter in citrinū cōpositū ex citrinissimo ⁊ albo q̄ significat cōmixtionē cholere rubee ⁊ phlegmatis: ⁊ igneū cōpositum ex rubeo ⁊ citrino significantē calidissimū sanguinē vl̄ cholericū: ⁊ purpureū cōpositū ex nigerrimo ⁊ rubeo significantē incensionē sanguinis appropinquantē cholere nigre: ⁊ cinericium cōpositū ex albo ⁊ nigro q̄ cholere nigre ⁊ phlegmatis siḡt abundantiā. Septimo diuidit colorem significantē dominiū pluriū hūorū inequaliter in vitellinū q̄ significat plus cholere ⁊ minus phlegmatis: ⁊ clarum citrinū significantē plus phlegmatis q̄ꝫ cholere: ⁊ ruffum significantē plus cholere q̄ꝫ sanguinis: ⁊ vermiliosuꝫ significantē plus sanguinis q̄ꝫ cholere: ⁊ plumbinū significantē plus phlegmatis q̄ꝫ melancholie: ⁊ cinericium significantē plus melancholie q̄ꝫ phlegmatis: Deinde subdit. In lxiano solo cholera nigra dn̄atur ꝓpter incensionē humoꝝ ex calore maximo. Et viriditas abūdantiā caloris significat virtute incensionis: ⁊ plumbeitas. i. liuiditas abundantiā frigiditatis ⁊ congelationis. Octauo diuidit colorē significantē ɔsumptionē ⁊ liq̄factionem: in significantē dissolutionē pinguedinis renū ⁊ significantem ɔsumptionē totius corpis. quorum primꝰ sine febre est ⁊ cum digestione sb̄e vrine cui pinguedo nō multū immiscet̄ sꝫ supnatat: ⁊ secūdꝰ econtrario. Nono diuidit colorē significantē ɔsumptionē totiꝰ in citrinum subtilem cuiꝰ sb̄a est similis oleo tendēti ad albedinē cū vnctuositate nebule ⁊ significat dissolutionē piguedinis i toto corpore cū extraneo ⁊ fortissimo calore: ⁊ colorē citrinissime vnctuositatis ⁊ liq̄ris sicut oleū citrinū cū nebula q̄si aranee tela significantem abūdantiā caloris ⁊ ꝑfectionē ɔsumptōis humiditatis cambialis: ⁊ colorē eruginosum: cuiꝰ liquor est sil̄is oleo viridi fetens ⁊ abominabilis odoris significantē ɔsumptionē molliū carnium propinquarū coagulatōi ⁊ ꝙ incipiunt ɔsumi dure carnes ⁊ oīa membra dura. ¶ Attende scd̄o ꝙ theophilꝰ in vrina. 18. colores posuit vt apparet in sequenti figura.

Albus vt aqua.
Lacteus vt lac.
Glaucus vt cornu lucidum.
Caropos vt vellus camelorum subalbidum.
Subpallidus vt decoctio semicrude carnis.
Pallidus habens paulo plus fellis.
Subruffus similis auro celtice.
Ruffus similis auro curison id est puro.
Subrubeus similis croco hortolano.
Rubeus similis vero croco.
Yperitron id est subrubicundus flammeus seu dactilaris.
Eritron id est rubicundus vt purus sanguis.
Inopos vt vinum nigrum vel profundior.
Kianon vt putrefactus sanguis.
Fuscus vt nigra purpura.
Gloron id est viridis vt caulis.
Pelicinon id est plumbeus vt plumbum.
Niger viridi vel liuido preuio

¶ Egidius vō. 20. colores in vrina posuit dicēs. Bisdeni vrine pn̄t variare colores. Quos ex subscriptꝭ poteris ꝑpendere formis Et i exeq̄ndo d̄ eis ⁊ suis significatꝭ addit vltra nominatos ꝑ theophilū citrinū ⁊ subcitrinū: ⁊ silet d̄ fusco: sꝫ diuidit rubeū i rubeū darum ⁊ rubeū turbidū ⁊ liuidū dic̄ illū quē theophilꝰ plūbeū appellat.

Figura colorum vrine fm auicennan.

¶ De significationibus substãtie vrine ꝛ qualitate ipsi' in claritate sui aut turbulentia. Capl'm.III.

¶ De significationibus substantie vrine et qualitate ipsius in claritate sui aut turbulentia. Capl'm.III.

Substãtia vrine[a] aut est tenuis: aut grossa: aut mediocris. Valde vero[b] tenuis in omnibus dispositõib' maturationis significat priuationez: aut in venis oppilationes: aut epatis debilitatẽ ꝛ cannaliũ vrine qui nõ attrahunt nisi qđ tenue est: aut attrahunt sꝫ extra ñ eĳciũt nisi qđ natura subtile existit: aut multã aque potationẽ aut vehemẽtis frigiditatis cõplexionẽ cũ siccitate. ¶ Et ĩ acutis q̇dẽ egritudinibus significat virtutis digestiue debilitatẽ ꝛ maturationis priuationẽ. Et est etiã cũ reliquarũ virtutuꝫ tantã significat debilitatẽ vt nullo mõ in aqua operẽtur: imo queadmodũ ingreditur ita elabitur. ¶ Et vrina quidẽ tenuis ſm hũc modum deterior est in pueris q̃ in iuuenib'. qm̃ naturalis puerorum vrina spissior est vrina iuuenũ: iõ q̄ sunt humidiores ꝛ q̄ eorum corpora plus attrahunt humiditates, ppterea q̄ materia superfluẽs est eis necessaria cã augmẽti. Si ergo eorum vrine in febribus acutis multuꝫ fiãt tenues iam valde elõgati erunt a sua naturali dispositõe. Et si hoc ĩ eis perseuerauerit nõ significabit: nisi pditionez nisi bona adiuncta fuerint signa ꝛ virtutis stabilitas: tunc em̃ exiturã significat que accidet ꝛ pprie inferius sub pte epatis. ¶ Et similiter si hec in sanis permanserit ꝛ se nõ converterit ab eis significabit apostẽa qđ accidet illuc vbi dolorẽ sentiũt. Et ſm plurimũ accidet eis: vt cum hoc in chatin ꝛ in renibus dolorem sentiant. Et significat aptitudinem ad apostema. Qđ si dolor ꝛ grauitas vni membro proprĳ non fuerint: imo sunt cõmunes significabit bothor: ꝛ variolaꝫ: ꝛ apostemata q̃ corpi erunt cõmunia. ¶ Tenuitas quoq̧ vrine in crisi sine ordine recidiuationem pronosticat.

a Substantia vrine. In hoc caplo p̈mo diuidit sbam vrine. Scđo exseq̃tur de subtili ibi[Valde võ tenuis] Tertio de grossa ibi[Vrina aũt multũ spissa] Quarto de illa q̃ mutatur ô subtili in grossaꝫ vel eõ ibi[Amplius tres dispõnes] Quinto de grossa significãte aptionẽ apostematũ ꝛ oppilatõnum ibi[Vrĩa spissa q̃ apostematũ] Sexto ô turbida vrina ibi[Vrĩa turbulẽta] In p̈a (ta) pte dic̃ q̄ sbaꝫ vrine alia ẽ tenuis siue subtilis vt aqua: alia grossa seu spissa vt sirup' coctus ad pfectionẽ vel humor ɔtent' in cisti fellis: alia media inter has vt vinũ mediocre vel ceruisa dara. ¶ Attẽde q̄ sba tenuis in tribus differt a grossa. Primo in vndis. nã cũ grossa motu inundatur in vrinali fiũt ei' vnde magne pauce tenuis võ parue plurime. Scđo in motib' vndarum: nã mot' vndarum grosse sunt tardiores ꝛ tenuis velociores. Tertio in spuma. nã cũ grossa spumaꝫ fecerit siue ex motu ꝛ agitatõe siue aliter ampulle ei' diuti' permanent ꝛ difficilius rumpuntur q̃ ampulle tenuis.

b Valde võ tenuis. In hac pte scđa primo agit de significatõibus vrine tenuis in oĩb' dispõnib'. Scđo in egritudinib' acutis ibi[Et in acutis q̇dẽ] Tertio in pueris ibi[Et vrina q̇dẽ] Quarto in sanis ibi[Et silr si hec] Quĩto in crisi ibi[Tenuitas quoq̧] ¶ In p̈ia pticula dicit q̄ vrina subtilissima in oĩb' dispõnibus corpis. s. sanitate egritudie ꝛ neutralitate sigt alteraꝫ q̇nq̧ reruꝫ. Prĩa ẽ puatio digestõis. Vt in diabete vrina ẽ tenuissima: q2 aq̃ q̃ bibitur in ea erit sine q̃cũq̧ digestiõe. Scđa ẽ oppilatio ĩvenis vt in p̈ncipio q̇tidianarum vrina cõiter fit mltũ tenuis: eo q̄ oppilatõnes phibẽt aliud effluere p vias vrine q̃ purã aq̃sitatẽ. Tertia ẽ debilitas epatis vel renũ vt alĳ libri hñt ꝛ meli' ꝛ cãnaliũ seu viarum vrine nõ attrahentiũ a chilo ꝛ massa sanguis nisi ptes aq̃sas subtiles: vel si aliq̃s grossas cũ eis attraxerit sibi retinẽt nec expellũt eas. Quarta ẽ pot' aq̃ plurim': quã labi pmittit faciliter natura: velut inutilẽ ad nutritionẽ ꝛ mẽbris nociuã sine digestiõe si sup excesserit. Quĩta ẽ vehemẽs frigiditas cõplexionis cũ siccitate: sicut in senib' a senio q̃nq̧ ɔtingit: ꝛ in ethica senectutis cũ q̃ruꝫ vrinis null' hũor effluit q̃ ip̃as inspisset. ¶ In scđa dicit p̈o q̄ vrina tenuis in febrib' acutis sigt debilitatẽ digestiue ṽtutis opantis in alimentũ ꝛ diminutiõeꝫ maturatõis hũorum peccãtiũ: q̃re ex eis nõ expellitur qđ sufficiat inspissare vrine sbam. Scđo dicit q̄ sbtilis vrina in acutis nõ solũ sigt digestiue debilitatẽ: imo q̃nq̧ ẽt significat tãtã debilitatẽ reliq̃rũ ṽtutũ. s. retẽtiuarum viarum vrine et attractiuarũ mẽbrorum vt nihil operentur in potũ assumptũ vel aq̃sitatẽ: sꝫ sinãt elabi sicut ĩgreditur. ¶ In tertia dic̃ p̈o q̄ vrina sbtilis ſm hũc modũ. s. q̃ ita elabitur vt ĩgreditur sine q̃cũq̧ tinctura vel humoris cõmixtiõe deterior ẽ in pueris q̃ in iuuenib'. Primo q2 pueri sunt hũidiores q̃re pl' abundãt in hũiditatib' q̃ cũ vrina deberent effluere ꝛ eã inspissare. Scđo q2 pl' sibi attrahũt ex hũiditatibus nutrimentalib' ppter necessitatẽ materie p̃ime ad sui augmentũ: q̃re plus sediminis ꝛ superfluitatis scđe digestõis cũ vrinis eorum deberet descidi q̇b' ipse spisse fierẽt. Cũ igitur eorum vrine valde subtiles sunt elõgãtur maxie tã pueri q̃ vrine a sua naturali dispõne. Eiusdẽ sñie meminit ga. pnosticorum. 2. cõmẽto illi' cañ. In vtroq̧ võ sexu nigra pessima. In pueris aq̃sa mala dicẽs. Sꝫ ĩ pueris vrina aq̃sa significat finẽ pditionis ppter aliã cãm qđ est q2 oẽs res recipiũt in eis digestõeꝫ velociter ppter vehemẽtiã ṽtutis mutatiue q̃ est ĩ eis. Et de natura q̇dẽ digestionis est vt nõ ĩgrosset vrinã tãtuꝫ: sꝫ ẽt egestiões: ꝛ agit in eis q̃ recipiũt digestõeꝫ in stomacho: ꝛ ĩgrossat sputũ ĩ eo q̃ hꝫ pleuresim ꝛ peripneumoniã. Aut hũiditateꝫ a naso vt in coriza: ꝛ lippitudinẽ ĩ egritudie ophthalmie: ꝛ saniẽ in vlcerib'. Et p pter h qñ pueri mingũt vrinã aq̃sam ꝛ prolongatur spaciũ illi' cũ eis pter q̄ mutetur ad grossitiẽ cũ aliq̃ mutatiõe significat illõ pditiõeꝫ. hec ga. Secũdo dicit h p̈nceps q̄ si vrĩa tenuissima pseueret in pueris nõ significat aliõ q̃ pditionẽ seu mortẽ vẽturam: nisi signa alia bona affuerĩt vt sanitas mẽtis ɔstãtia ṽtutis comedere sat: q̃ si affuerĩt significãt apostẽa sb epate vẽturũ vt ĩ inguinib' vel ĩ tibĳs vel in renib' vel circa renes pp hũores ibidẽ retẽtos. Eiusdẽ sñie meminit hypo. 2. pnosticorum: dicẽs. Vrina clara ꝛ cruda ꝛ diuturna cũ signis alĳs bonis certũ ẽ apostema futurũ sub diafragmate. Et gal. ĩ cõmento illi' cãm reddit dicẽs. Exiture ẽt sũt ĩ chronicis egritudinib' in ptib' inferiorib' corpis. Et cã in illo ẽ frigiditas materie: ꝛ illi' grossitudo ꝛ debilitas ṽtutis accidẽs a labore ꝛ inq̇etudie q̃ euenit ei ex lõgitudie egritudinis. ¶ In q̃rta dicit p̈o q̄ vrina valde tenuis pseuerãs in sanis sine mutatõe ipsi' ad grossitiẽ sigt apostẽa vẽturũ in loco vbi dolẽt. Et vt plurimũ dolẽt in catin. i. in loco dorsi q̃ ẽ ĩ directo renũ ꝛ in renibus ppter grossos hũores illuc descendẽtes suo graui põdere qui per vrinã sua grossitie phibentur fluere: q̃re fit tenuis: ꝛ loca nũc dicta p hos disponũtur apostemari. Scđo dicit q̄ si cũ tenuitate vrine pseuerante dolor ꝛ grauitas nulli mẽbro appropriẽtur: ĩmo cões sint vniuerso corpi: talis tenuitas significabit pustulas variolas ꝛ apostemata sicut clauos ꝛ furũculos toti corpi cões ppter regurgitatõeꝫ hũorũ nõ valentiũ cũ vrina exire ad singula mẽbra exteriora p mediũ venarum. ¶ In q̇nta dicit q̄ vrine tenuitas hora crisis sine ordine seu gradatõe pronosticat recidiuationẽ futurã ꝛ extũc significat impfectã crisim.

¶ Attende q̄ lꝫ regulariter ꝛ vt in plurib' digestio vrine ingrossando pcedat a p̈ncipio vsq̧ ad statũ materialiũ egritudinũ: aliq̃n tñ subtiliando pcedit cũ a p̈ncipio egritudinis vel ppe mingitur grossa globosa ꝛ pauca. Iuxta illõ hypocratis amphorismorum q̃rta. Quib' vrine grosse globose ꝛ pauce nõ sine febrib' multitudo veniẽs ex his tenuis iuuat: maxime võ talia veniũt q̇b' ex principio vel post p̈ncipiũ vel celeri' hypostasim habẽt. Et galien' in cõmento ait. Hee aũt si multe ꝛ tenues fiãt iuuant qm̃ materiã subtiliatam significant: cũ iam non sit exeundi impedimentũ: maxime vero hec illis eueniũt in q̇bus vrine aut statim in principio aut non multum post principium habent hypostasim. grauis em̃ est materia. hec ille. Sꝫ si ĩ illa attenuatione non fuerit gradatio vsq̧ ad perfectionem donec tota materia euacuetur significabitur impotentia natnre ad perficiendum crisim: ꝛ quod relinquetur recidiuam faciet.

c Urina aūt multū. In hac pte tertia primo agit de significationib⁹ vrine grosse in gn̄ali. Scḋo de significatione ei⁹ in acutis ⁊ cōpatōe ei⁹ ad pseuerantē in tenuitate ibi[Et plurimū q̇dē]Tertio de spissa sanio ri ⁊ de minus sana in febrib⁹ ibi[Et vrinarū q̇dē]Quarto de significa tione tenuis cōuerse ad spissam in acutis ibi[Cū aūt tenuis]Quinto de significatiōe spisse pseuerātis ī sanis ibi[Cumq̄ in sano] Sexto de cā vitupe rij tam subtil' q̄ spis se sb̄e ibi[Nō autez subtilitas] Septio de diuisione spisse in puiā ⁊ turbidam et de differentijs inter spissaꝫ puiā ⁊ tenuē ibi[Amplius vrina] Octauo d̄ tenui mlt' tum tincta q̄ nō est digesta ibi[In te nui aūt]Nono d̄ cō paratōe digestionis in sb̄a ad digestionē in colore ibi[Et di gestio q̇dē] Decimo de significatōe tenu is cui⁹ ptes diuersifi cantur in rubedine⁊ citrinitate ⁊ tenuis furfuree ibi[Cū aūt vrinā]Undecimo d̄ significatiōib⁹ ī sum ma spisse in acut' ibi [Spissa aūt vrina] Duodecimo de cāis turbulentie ⁊ clari tatis ibi[Ad vltimū vero] ¶ In prima p ticula dicit primo q̄ vrina vehemēter spis sa significat vt ī plu ribus priuationem seu defectū matura tionis hūoꝝ ⁊ super fluitatum: q̄ digestio est adequatio sb̄e seu reductio ipsi⁹ ad mediū in ter subtile ⁊ grossum: q̄ fit in grossis p subtiliationē: ⁊ in subtilib⁹ p in grossationē. Scḋo dicit q̄ vrina grossa qn̄q̄ lꝫ raro significat matura tionē grossoꝛuꝫ humoꝝ: videlꝫ qn̄ grossa exit in statu febriū humoꝛosa rū ⁊ in aptione apostematū quoꝝ sanies p vrinā effluit: tunc eēm grossa fit ex cōmixtiōe saniei vel humoꝝ cū ea eductoꝝ: verū magna sui pars ad fundū vasis descendit: ⁊ in superioribus ptibus vrina clarificat' nec plurimū ibi spissa est. ¶ In scḋa dicit primo q̄ vrina spissa ī febrib⁹ acu tis vt in plurib⁹ significat malū: q̄ significat mltitudinē humorū gros soꝝ indigestoꝝ: q̄s natura nō nisi in lōgo tpe digerere valebit: ⁊ q̄ cōti nue debilitatur ab acuta febre: timendū est ne deficiat an̄ cōplementū digestionis. Secundo dicit q̄ perseuerātia tenuitatis vrine in acutis est deterior pseuerantia ipsi⁹ in spissitudine. Primo q̄ spissitudo vrine significat digestionē aliquā. s. pmixtionē aliquā grossi cū subtili q̄ est digestionis inchoatio⁊ in hoc substātie cōfert: q̄ reddit eā plus appro pinquantē cōplete digestioni. Scḋo q̄ ex grossitudine vrine signifi catur potētia virtutis ad expellendū ptem materie cū vrina: vn̄ fiducia habet' sperāde salutis. Ueruꝫ grossa vrina in febrib⁹ acutis triplici mō significat malū. Primo inq̄tum significat corruptionē hūoꝝ ex parte febris. Scḋo q̄ significat eoꝝ multitudinē q̄ sufficit ⁊ manutenere fe brem ⁊ inspissare vrinā. Tertio q̄ significat ꝓhibitōeꝫ maturatiōis se parātis grossuꝫ a subtili ⁊ descendētis. i. descendere faciētis grossuꝫ ad fundū. Nam si grosse humoꝝ ptes vrinā inspissantes descēderēt ad fū dum relinq̄ntes residuū clarū cū mediocritate substātie non eēt vrina grossa: sꝫ digesta eq̄lis. Tertio dicit q̄ cognosci pōt ex his q̄ sequūtur si due bone significatōes vrine grosse in acutis mō dicte superēt tres ma las statim enarratas. Nā si post emissionē vrine grosse seq̄tur requies vel alleuiatio patiētis significationes ei⁹ bone superāt malas: ⁊ preci pue significatio potētie v͛tutis ad expellendū paulatī materiaꝫ febris cū grossa vrina. Si vero succedat hmōi vrine augmētatio debi litatis infirmi: tūc significatōes eius male vincūt bonas. nā tūc ingrossatio vrine sigt exuberātiā materie poti⁹ expulse syntoma tice q̄ vi nature. ¶ In tertia dicit prio q̄ sanior ex vrinis spissis in febrib⁹ est illa ex q̄ plurima q̄titas subito euacuat': p hanc eī significatur fortitudo v͛tutis ⁊ expulsio q̄si cretica materie peccātis. Secundo dicit q̄ vrīa spissa paulatim euacuata significat' per abūdantiā hūoꝝ cū debilitate virtutis nō valētis plene dominari sup humoribus cū digestione ⁊ expulsione. Tertio dicit q̄ post illā vrinam grossam q̄ affert vtilitatē. s. expulsionem subitam materie plurime peccantis sequitur vrina mediocris in substātia cum requie ⁊ alleuiatione patiētis. ¶ In quarta dicit q̄ vrina grossa post tenuē veniēs in febribus acutis sine alleuiatione patiētis significat liquefactionē mollium partiū corpis vt carnis aut adipis: queadmodū ꝯtingit in cōuer sione tertiane febris ad ethicā febrē. Nā si spissa fieret ex purga tōe peccātiū hūoꝝ eger ꝓculdubio alleuiaret': sꝫ q̄ spissa fit ex dis solutōe corpis eger aggrauat' ⁊ malū nūciat. ¶ In. 5ª dic̄ p⁹ q̄ vri na spissa pseuerās tal' in sano corpe cū dolore capitis ⁊ cōquassa tione mēbroꝝ q̄si hō eēt baculis pcussus ꝓnosticat ei febrē ventu rā: q̄ significat ebullitionē grossoꝝ hūoꝝ effumātiū ad caput et oppressionē lacertoꝝ ex eoꝝ multitudie: q̇b⁹ putrescētib⁹ febris orie'. Scḋo dic̄ q̄ tal' vrina qn̄q̄ ꝓcedit ex vehemēti expulsiōe ⁊ aptiōe vlcerosa viaꝝ vrine. Ulcerat' eī vijs vrialib⁹ ad eaꝝ vlcera velut ad sentinā ꝯfluūt hūores ⁊ pp dolores: ⁊ q̄ basse sūt expulsiōi b⁹ ordiate: q̄ pūgētes vlcera cogūt expulsiuā freq̄nt' expellere plu rimos hūores vna cū vrīa. ¶ In. 6ª. dic̄ p⁹ q̄ sb̄tilitas ⁊ grossities vrine nō sigt puatōeꝫ maturatōis: nisi q̄ mediocritas int' sb̄tile ⁊ grossū cōit' ꝯcurrit cū maturatōe: neq̄ eī maturū ē grossū freta nec aq̄uꝫ sb̄tile: sꝫ mediū int' hec. Scḋo ifert duo correlaria. Pri⁹ est q̄ maturatio spisse vrine ē ꝯuersio ei⁹ ad sb̄tilitatē. i. sb̄tiliatio ipsi⁹ donec fiat mediocr̄. Scḋꝫ ē q̄ matura⁹ tenuis vrie ē muta tio ei⁹ ad spissitudinē. i. mediocr̄ ispissatio cū digestōe. ¶ In. 7ª dicit p⁹ q̄ grossa vrina ē duplex. vna ē clara trāslucēs vt albumē oui: alia turbida vt mustū vel aq̄ omasoꝝ. Scḋo dic̄ q̄ spissa trā slucēs differt a tenui vrina q̄dupl'r. Prīo q̄ spissa qn̄ mouet' ⁊ inū dat' ī vase fiūt ei⁹ vnde magne: q̄ spissa massa n̄ facile soluit' ī ptes plimas puas sic̄ massa tenuis. Scḋo q̄ vnde ipi⁹ sūt tardi mot' et grauitate sue mot'. Ter⁹ q̄ dū spūat ī spuma ipi⁹ mltiplicāt' āpul le: eo q̄ ptes ipi⁹ pp eaꝝ grossitiē n̄ sūt d̄ facili dilatabiles ⁊ eleuabi les ī āplas āpullas paucas. Quar⁹ q̄ āpulle ei⁹ n̄ cito rūpūt' pp eaꝝ spissitudinē ⁊ viscositatē. Ter⁹ dic̄ q̄ spuma tal' vrie grosse fit ex phlegmate bn̄ digesto si fuerit alba vel' ex cholera vitellina si ꝯdita

Urina aūt' multum spissa fm̄ plurimū significat maturationis priuationē: ⁊ fm̄ minus hūoꝝ grosse substantie maturatiōeꝫ. Erit ergo in statu humoꝛosarū febrium ⁊ in aptiōe apostematū. ¶ Et plurimū quidem qḋ in acutis significat egritudinib⁹ est malum. Uerūtn̄ tenuitatis durabilitas plus significat malū. Spissitudo nāq̄ quādam significat digestionē. que q̇dem substātie cōfert in eo q̄ digestionē significat. Et q̄ virtus expellendi hꝫ potentiaꝫ est id in quo fiducia habet'. Et in q̄tum materiei significat corruptioneꝫ ⁊ eius multitudinē ⁊ maturationis ꝓhibitionē sepantis ad fūdū descēdētis significat malū. Quid aūt sit illud qḋ inter duas res supantius est cognoscitur ex eo qḋ post eā aduenit ex requie aut succedit ei ex debilitatis augmento. ¶ Et vrinarū quidē spissaꝝ in febribus sanioꝛ existit illa ex qua multū subito euacuatur. Illa vero q̄ paulatim euacuatur multoꝝ humorū est significatiua ⁊ debilitatis virtutis. Et post illā quidē que vtilitatē affert sequit' mediocris vrina sil' cuꝫ requie. ¶ Cum aūt tenuis vrina in acutis egritudinib⁹ ad spissitudinem cōuertitur postq̄ nō aduenit req̇es significat liquefactionē. ¶ Cūq̄ in sano vrina pseuerauerit spissa ⁊ in parte capitis doloꝛem senserit ⁊ cōquassationē indicabit ei febrē. Est tn̄ cuꝫ hoc est ex supflua expulsione ⁊ apertione cū vlceribus in ptibus viaruꝫ vrine. ¶ Nō aūt subtilitas ⁊ spissitudo vtreq̄ maturatiōis significāt priuationē: nisi q̄ maturationē substātie comitat' mediocritas. Spisse ergo maturatio est vt digerēdo ad tenuitatē mutetur. Et tenuis maturatio est vt coquēdo mutetur ad spissitudinē. ¶ Amplius vrina spissa quēadmodum prius dixi qn̄q̄ est clara translucens qn̄q̄ est turbida. Uerū tn̄ inter spissaꝫ translucentē ⁊ tenuē existit differētia: qm̄ spissa trāslucēs cū motu inundat' nō fiunt ptes ipsi⁹ inundate multū pue: imo magne in ea accidūt: vnde⁊ ei⁹ mot⁹ sunt tardi: ⁊ cū spumat fit eius spuma multarū ampullarum: ⁊ ipsius ampulle non cito rumpunt'. Et q̄ quideꝫ hmōi existit ex phlegmate generatur bene digesto: aut cholera vitellina si est in ea tinctura ad citrinitateꝫ trahens.

nerit ad citrinitatem. Quarto dicit ꝙ si nō fuerit tinctura aliq̄ in predicta spuma significat liquefactionē seu dissolutionē phlegmatis vitrei: ⁊ talis cōiter in vrinis apparet epilēticoꝝ. ¶ In octaua dicit ꝙ tinctura plurima repta in tenui vrina scitur non inesse sibi ꝑ digestionē. Alioquin. i. si multa tinctura ꝓcederet ex digestione digestio in ꝑmis magis opareť substantiā inspissando vrinam ꝙ̄ ꝑmixtionez coloris vel cholere tingētis: ⁊ sic nō eēt vrina tenuis si digesta esset: qꝛ prīa operatio digestionis in vrina ē efficere substātiaz. i. inspissa reliquorē: deinde ip̄am tingere. i. ẜm modū substātie ipsius ⁊ digestionis tincturam prebere.

Et si tinctura nō est in ea significat phlegmatis vitrei resolutionem. Et hec q̇dem in epilenticoꝝ vrinis multū existit. ¶ In tenui aūt in qua multa existit tinctura scitur tinctura nō esse per digestionē. Alioquin digestio i primis magis operareť substātiā ꝙ̄ coloris ꝑmixtiōez. Prima nanq̈ digestionis oꝑatio est substātiam efficere: deinde ip̄az tingere. ¶ Et digestio quidē in substantia melior est ꝙ̄ in colore. Et ꝓpter hoc cū vrina tenuis in acuta egritudine ꝑseuerat significat malū: ⁊ ꝙ virt' digestiua est sopita. ¶ Cū autem vrinā videris tenuē in cuius ꝑtibus rubedinis ⁊ citrinitatis fuerit diuersitas laborem cognosces inflāmātez. Et si tenuis fuerit fuerintq̈ in ea res q̄ sint sicut furfures egritudine in vesica nō existente signū erit hoc esse ꝓpter phlegmatis adustionē. ¶ Spissa aūt vrina in febribus acutis ad summū mľtos significat humores. ⁊ fortasse significat liquefactionē. Et ipsa quidem est q̄ cum vna ꝑmanet hora cōgelatur ⁊ īspissatur. ¶ Ad vltimū ꝟo turbulētia vrine est ꝓpter terreitatē cum ventositate q̄ aquositati admiscetur. Ex istis nanq̈ cū admiscentur prouenit turbulentia ⁊ ex ipsoruz ab inuicē separatione ꝓuenit claritas.

¶ Attende ꝙ vrina tripliciter pōt ꝯsiderari. Uno° ẜm esse pure aquositatis: vel q̄si pure q̄lis emittiť in diabete post potū aque. Sc'do mō ꝓut est aq̄sitas sanguis seu colamētū aliq̄ infectū hūorositate generatū ex chilo cū hūorib' i epate. Tertio° ẜm eē qd̄ hz in venis cōpositū ex colamēto sanguis ⁊ suꝑfluitatib' hūoꝝ illuc affluētib' a venis ⁊ arterijs. Si prīo° ꝯsidereť vrina nō est susceptibilis alicui' tincture ex se sine alteri' cōmixtione: nec capax digestionis: nec inspissabilis a calore nr̄i corpis sicut aq̄ fontis vicina pure suꝑposita igni vel soli exposita nūq̄ tingiť: sed ꝑuia manet priuata colore: neq̈ digeriť: qꝛ in oī qd̄ digeriť fit ꝑmixtio sicci cū humido ꝟtute caloris: sed in ea nō est siccū qd̄ ꝑmisceať: neq̈ inspissatur ꝓpter eādē. Manet ergo sꝑ tenuis discolor ⁊ nō digesta nisi secū aliq̄d ꝑmisceať ⁊ sic iudica de vrina primo mō ꝯsiderata. Si sc'do° cōsidereť pōt tingi ⁊ aliq̄liter incipere digeri rōne humorositatis sibi īmixte ex prima sui gn̄atiōe in epate ⁊ initiū aliqd̄ ingrossatiōis substātie acq̄rere ex humorositatis sue decoctione: sꝑ tn̄ manet tenuis ꝓpter paucitatē hūorositatis ipsius nō sufficientis ip̄am inspissare sine alterius humoris cōmixtiōe: sicut modicū croci multam tingit aquā: quā nō valet ingrossare. Et hec vrina cōꝑatione ad primū modū est ꝑticeps coloris ⁊ digestionis ⁊ spissitudinis substātie: sz cōparatōe ad tertiū est tenuis in q̄ multa est tinctura sine digestōne. Si tertio mō ꝯsideretur vrina primū qd̄ acq̄rit ex digestōe est ꝑmixtio suꝑfluitatū hūoralium a venis ⁊ arterijs venientiū ad renes cū colamēto sanguinis per q̄s inspissať: postea paulati per calorē venaꝝ simul alterātur donec ꝑueniant ad vnā formā mixti imꝑfecti qd̄ vrina dr̄ ad quā formā tandē ꝯsequitur color ꝓprius illi debitus vrine ẜm formā miscibilium ⁊ operationē caloris in ea. Et hoc est qd̄ p̄nceps hic vult innuere dicēs. Prima nanq̈ digestionis operatio est sb̄az efficere: deinde ip̄az tingere. Nō est tn̄ negandū q̇n ex prīa cōmixtione suꝑfluitatū humoraliū cū colamēto sanguinis color aliq̄s imprimať statim si dicte suꝑfluitates ex se tincte fuerint sicut cholerice vel melancholice: sz hmōi color nō est ille q̄ debeť vrine ẜm totalitatē substātie ipsius ⁊ ẜm gradū sue digestionis suꝑ q̄° medici sua solent fundare iudicia. Pōt etiā vrina inspissari ⁊ substātiā acq̇rere ex suꝑfluitatib' phlegmaticis sine tinctura ⁊ sic sb̄a precedet ticturā. Ex p̄dictis pz solutio q̄stionū pluriū q̄s aliqui difficiles reputant. Prima est si vrina tingi possit a calore nr̄i corporis sine alterius admixtiōe. Sc'da si possit sola inspissari per opus caloris agentis in eā. Tertia q̄d prius acq̄rit colorem vľ substantiā. Quarta ex q̇b' p̄ncipijs sb̄am recipit ⁊ ex q̄bus colorem. Quinta quō sb̄a vrine pōt inspissari sine digestōe q̄cūq̈. ¶ In nona dicit primo ꝙ digestio in sb̄a vrine melior est ⁊ laudabilioris significatōis ꝙ̄ digestio in colore: qꝛ digestio. i. apparētia vel ostēsio digestionis ex colore fieri pōt ꝑ imbibitionē solam rei tingentis cum aquositate: sicut eñ paucus crocus multā tingit aquam ⁊ reddit eam citrinā: sic cholera pauca tingere pōt vrinā citrino colore. Sed digestio in sb̄a vrine ꝑducens ad mediocritatē sb̄e significat fortitudinem ꝟtutis digestiue sufficiētis digerere nō solū bonos hūores nutrituros corp': sed etiā suꝑfluitates reijciēdas a corpe. Sc'do infert correlarie ꝙ vrīa ꝑseuerās tenuis in febre acuta significat malum scz ꝙ ꝟtus digestiua humoꝝ ⁊ suꝑfluitatū est sopita. i. lenta ⁊ deiecta seu q̄si mortificata. ¶ In decia dicit primo ꝙ vrina tenuis apparēs cuz diuersitate rubedīs ⁊ citrinitatis in suis partib' significat laborem inflāmātē: qꝛ significat hūores calidos ꝑ corpus moueri ⁊ īmisceri vrine absq̈ freno seu regimīe natuꝛ ⁊ digestione. De hac vrina dicit hypocras amphorismoꝝ septia. Quibuscūq̈ distantes fiunt vrine his in corpe ꝑturbatio fit. Et gal. in cōmento dicit. Si distātes diuersas ītēdam' ꝑtes bn̄ dixit: cū i hac vrina turbatō forť sit corpis. Sc'do dicit ꝙ tenuis vrina cū resolutōib' q̄si furfureis absq̈ egritudīe vesice significat adustiōez phlegmatꝭ: ⁊ nō solū phlegmatꝭ: sz etiā aliorū hūoꝝ: sigt ei tn̄ ardorē in venis vt suꝑficienter' vste cortices emittāt similes furfurib' quos natura siľ cū vrina expellit. Sz q̄nq̈ veniūt a scabie vesice. Iuxͭ illud hypocratis amphorismoꝝ. 4. Quib' in vrina pingui existe furfurea miguť sedimina his vesica scabit. Jd̄ adiecit hic princeps egritudine in vesica nō exn̄te. ¶ In vndecima recolligit in summa significatōes grossitiei vrine in acutis febrib' dicēs: ꝙ ad summū. i. summarie loq̄ndo spissa vrina in febrib' acutis significat alterū duorū scz vel suꝑabundātiā hūoꝝ: vel liq̄factionē mēbroꝝ. Suꝑabūdantiaz quidē hūoꝝ q̄s natura expellit si ꝑ eaz patiens alleuieť. Liq̄factionem vero si cū tali vrina ꝟtus ꝯtinue debiliteť ⁊ mēbra arefiant. Sc'do dicit ꝙ vrina spissa congelari solet ⁊ inspissari duz ꝑ tp̄s vnius hore ꝑmanet in vrinali. Et intelligas hic per cōgelationē ⁊ inspissationē tornationez vrine seu turbulentiā succedentē claritati ipsius: que cōtingit in vrina spissa ꝓpter dissolutionē humoꝝ existentiū in ea quos calor nostri corporis debiliter coagulauit ⁊ vniuit substātie vrine nō perfecte digerēs. Suꝑueniēte g° frigore extrinseco ⁊ p̄dominātē vrine dissoluiť ipsa sicut a calore coagulabať: cui' dissolutōez appellat h' pri. ꝯgelatōez: qꝛ a frigido fit suꝑante calorē vrine: ⁊ īspissatōez: qꝛ vrina tornata appet spissior ꝓpť suā oppacitatē ipsa nō tornata. Aliter exponi pōt hec vltima clausula sic. Et ipsa quidē est vrina spissa: scz liquefactionem significans: q̄ cum permanet vna hora congelatur: ⁊ inspissatur. Nā in tali vrina pinguedo permixta quaz liquefecit calor superfluus congelatur ⁊ inspissatur postq̄ refrigerata fuerit ab extrinseco frigore. Et iuxta hūc intellectuz princeps hic nos doceret discernere inter vrinam spissam ex multitudine humorū ⁊ spissam ex liquefactione corporis. ¶ In duodecima dicit ad vltimū id est summarie loquēdo causa turbulentie vrine sunt terreitas ⁊ ventositas immixte aquositati eius. Ab his eñ cū miscentur inuicem venit turbulentia: ⁊ ex separatione ipsorū abinuicē prouenit claritas: sicut in mari ⁊ fluminibus videm' aquas turbari cum vento agitantur ⁊ terrestreitatibus immiscentur: ⁊ vrinam turbari quādo suis immiscentur fecibus ⁊ superebulliunt. ¶ Attende primo ꝙ licet sola terrestreitas per aquositatē diffusa sine vera cōmixtione ẜm minimas partes possit absq̈ ventositate turbulentiā efficere: sicut clare apparet ex cineribus aut pulueribus in aquā claram proiectis: ventositas tamen adiuuat se intermiscens ⁊ discontinuās terrestreitates ab humido aqueo ⁊ prohibēs earū descensum more sediminis. ¶ Attende secundo ꝙ vrina sicut alia mixta calorem sibi ꝓprium ⁊ connaturalē habet quo manutenetur ipsius humidū cū suo sicco. Et quāto melius digesta exit tanto calor ille fortius heret ⁊ plus preualet ad conseruationem vrine in substantia colore ⁊ claritate. ¶ Attende tertio ꝙ potissima causa tornationis vrine que clara exiuit est debilitas innati caloris

eius vel ex semetipso vel frigore extrīseco vel ex multa humorꝝ ꝑmixtione: quos nec valet regere nec manutenere sibi alligatos: imo pene suffocatur ab eis. Huius rei signa plurima sunt. Primū est ꝙ vrine senuz ⁊ cōualescētiū velociter tornātur ꝓpter debilitatē sui ꝓprij caloris ex semetipso: sicut ei calor ꝯualescētiū ⁊ senū debilis est sic calor innat⁹ vrinarum suarū. Secundum signuz est ꝙ ceteris paribus vrine citius tornantur in hyeme q̄ȝ in estate ꝓpter diminutionem sui proprij caloris a frigido circūstante. Tertium signum est ꝙ vrine repletorum citi⁹ tornātur q̄ȝ inanitorum propter multitudinem humoruz secum exeuntium et sibi incorporatorum. Ex istis reddi potest causa seu ratio quare quedā vrine semp clare manent: vt bn̄ digeste paucorꝝ humoruz ⁊ fortis caloris naturalis eis. quedā vero de facili turbantur vt male digeste multorū humorum debilis caloris. Scḋo quare alique vrine tornate approximate igni vel aque feruēti ad suā ꝓpriam claritatē redeunt: ⁊ alique nunq̄ȝ clarificantur. Ille nāq̄ȝ quarum naturalis calor est extinctus penitus non clarificant: q2 calor exterior solus nō sufficit vnire seu reiungere ꝑticulas vrine solutas a frigido: cum calidi fm ꝙ calidū est sit separare etherogenea. Ille vero quarꝝ naturalis calor solum sopitus est distornari possunt: q2 calor iste ab exteriori excitatus ⁊ ꝯfortatus aduersus frigus qḋ dissoluerat vrine ꝑticulas pōt resartire qḋ dissolutuz est. Et ad id cooperatur resolutio ventositatis a calore sepantis a seinuicem ꝑtes vrine ⁊ agitatio vrine in vrinali cooperās ad cōmixtionē ꝑtium separatarꝝ vna cum calore. Tertio quare vinuz turbidū vel aqua turbida vel lixiuiū turbidū applicatum igni sine agitatiōe ⁊ motu citius clare fit ⁊ vrina tardius nisi moueat: nam clarificatio ꝑdictorꝝ fit per descensum ꝑtium terrestriū ad inferiora sui grauitate ꝑ modū sediminis seu residentie: ⁊ q2 liquor corꝝ citius subtiliatur a calore cū quiescit. Unde terrestreitas facilius ip̄m findit ⁊ ad inferiora labitur velocius clarificatur. Sȝ clarificatio vrine tornate non fit cōmuniter ꝑ sepationē partium terrestriū ab aquosis ⁊ earū descensum ad fundū vasis: imo ex ꝑmixtione vehemēti terrestreitatis cū aquositate cui mot⁹ auxiliat: lȝ i quibusdā grauellosis vrinis calor exterior q̄n̄q̄ȝ coadiuuet ad descēsuz grauelle minutissime q̄ quodāmodo turbabat vel offuscabat vrinam. ¶ Sȝ arguet aliquis ꝙ calor exterior aq̄ vel ignis deberet poti⁹ debilitare calorem innatū vrine iā sopitum ⁊ debilitatū: sicut videm⁹ ꝙ maior flāma destruit minorē: ⁊ ꝙ caliditas vehemēs exterior nostrum diminuit innatū calorem. Dic ꝙ ita fieri posset si calor vrine nō forti⁹ hereret ꝓprio subiecto q̄ȝ calor flāme vel calor fluens nostrorꝝ spirituum ⁊ vas qḋ cōtinet substantiā vrine sic esset rarū porosum facile penetrabile sicut corpus nostrū: sed nō ita est: imo sicut calor exterior assans vel elixans suscitat calorem innatū hui⁹ qḋ assatur vel elixat satis fixuz in eo quo fit digestio: sic calor vrine sibi satis herens in tornata vrina suscitat facile ab exteriori calore. Et sicut aīalia quedā debilis caloris i hyeme iacent veluti mortua in cauernis ⁊ superueniēte calore estatis suscitat suus calor q̄ prius sopitus erat: sic in hac vrina ꝯtingere solet. Non tn̄ negandū est: qui vrine alique tornari possint ex diuturnitate more ꝓpe fortem calorem sicut vinū ⁊ lac ⁊ alij potus diu soli expositi tornant ⁊ corrūpuntur. Ex his apparet ꝙ tornatio vrine nō est ꝓpe cōgelatō vel coagulatio a frigido facta expellente caliduz ⁊ coagulante residuū sicut aliqui affirmauerūt. imo est dissolutio ꝑtium vrine abinuicem ꝓpter impotētiā caloris īnati nō sufficiētis ea sub vna forma ⁊ vno esse mixti manutenere. Scḋo apparet ꝙ tornatio ⁊ turbulentia non sunt idem cōuertibiliter: lȝ eñ queq̄ȝ vrine tornata sit turbida nō tn̄ ecōtra sed solū illa tornata dr̄ que clara mingit ⁊ postea turbat. ¶ Attēde q̄rto ꝙ tornatio facilis vrine in sanis significat vel debilitatē digestiue: vel purgationē nature: vel supabundantiā humorꝝ. Debilitatē q̄dem digestionis si fuerit vrina remissi coloris citra citrinū ⁊ declinauerit ad tenuitatē substātie. Purgationē vo nature si cū ea nō affuerint grauitas corporis ⁊ ꝯfractio mēbrorꝝ ⁊ dolor capitis ⁊ diminutio appetit⁹ ⁊ alia signa repletionis: imo leuitas, ⁊ incolumitas corpis maxime si fuerit citrini coloris ⁊ nō multum grosse substātie. Supabundantiam aūt humorū si secū affuerit aliqḋ ex signis repletionis nūc dictis ⁊ fuerit plurime grossitiei. ¶ Attēde q̄nto ꝙ facilis tornatio vrine in egris egritudine immateriali significat ꝯsumptionē corpis ⁊ liq̄factionē membrorꝝ ꝓpter quas effluūt cū liquore vrine virulētie q̄dam q̄ sunt cā facilis turbationis ei⁹. Sȝ in principio ⁊ augmēto materialis egritudinis significāt superabūdantiā materie que non solum sufficit inducere morbū ⁊ ipsum augere: sed etiāȝ inspissare vrinaȝ ⁊ sue turbatōnis facilis cā esse. In statu vero ei⁹ ⁊ declinatiōe significat fortitudinē nature expellētis hūores plurimos cū liquore vrine ꝓpter q̄s redditur apta turbari maxime si crisis talis egritudinis ꝑ vrinā fiat ⁊ multa sit exierit ⁊ eam sequant infirmi req̄es ⁊ alleuiatio.

Amplius tres⁹ debes attēdere dispositiones. Est nāq̄ȝ cū tenuis mingitur ⁊ deinde inspissatur que significat ꝙ natura laborat in maturādo sed nōdum materia ei vndiq̄ȝ obediuit ⁊ est patiens: ⁊ fortasse est cū mēbrorꝝ significat liquefactionez. Aut mingitur spissa ⁊ postea clarificatur ⁊ separatur ab ea grossuz subt⁹stās: ⁊ significat ꝙ natura superauit materiā ⁊ ipsam maturauit. Et q̄to maior fuerit claritas ⁊ maior descēsus inferius ⁊ citius magis significabit maturationē. Aut est dispositio media inter primā ⁊ alterā: ex qua cum perdurauerit ⁊ natura fuerit fortis ⁊ virtus fixa scietur ꝙ nunc ad maturationē peruenietur integrā. Si vero virtus fixa nō fuerit: erit timēduz ne perditio preueniat maturationez. Cum autez perdurauerit ⁊ timorosa significatio nō affuerit significabit capitis dolorē: qm̄ significabit ebullitionem ⁊ ventositates vaporosas.

D Ampli⁹ tres debes. In hac ꝑte q̄rta primo agit de triplici dispōne sḃe grosse vrine ⁊ significatōib⁹ cuiusq̄ȝ cap. Scḋo de cōpositione tenuis ꝯuerse in turbidā ad ꝑseuerātē in turbulētia: ⁊ de significatōib⁹ spisse illaudabilis ⁊ tenuis illaudabilis ibi | Illa vo q̄ | Tertio de significatōib⁹ spisse laudabil ibi | Et vrina spissa | Quarto de significatōib⁹ vrine turbulēte in gn̄ali ⁊ vrine spisse cū sedimīe arenoso ibi | Urina ad vltimū | ¶ In pria ꝑticula ꝑmittit ꝙ vltra rl̄as datas de sḃa spissa vrine opȝ attendere dispōnes eius fm q̄s mutat de tenui in spissam vel de spissa in tenuē vel ꝑmanet in spissitudine. Cōseq̄nter numerat tres dispōnes ei⁹ cū suis significatis. Prima est dū vrina mīgitur tenuis ⁊ clara postea fit turbida spissa. Et hec significat laborē v̓tutis in maturatōne materie peccātis q̄ nō adhuc ei vndiq̄ȝ obediuit neq̄ȝ patiēs ē totaliter ab ea: sȝ rebellis ⁊ ebulliēs. Et aliq̄n̄ significat liq̄factōnē mēbrorꝝ dū res dissoluta ab eis cū liq̄re vrine effluit a calore subtiliata quā postea inspissat frig⁹ extrīsecū. Scḋa dispositio ē dum mingitur spissa turbida postea clarificat ꝑ descēsuz huiꝰ ad fundū vasis via sediminis seu residētie q̄ ꝑus turbabāt ⁊ inspissabāt vrinā. Et hec significat victoriā nature sup̄ māȝ egritudinis ⁊ maturationē dicte materie. Et q̄to pl⁹ clarificat dcā vrina ⁊ abundāti⁹ ⁊ citi⁹ residet qḋ eā īspissabat tāto sig̃t maturatōnē ꝑfectiorē materie peccātis. q2 sicut in vrina facilit seq̄strat grossum fecale a sḃa mediocri liq̄ris bn̄ digesti. sic nā significat a massa sanguis seq̄strasse ⁊ maturasse supfluitates. Tertia ē dispō media inf primā ⁊ scḋaȝ. s. dū vrina migit turbida ⁊ ꝑmanet turbida. Et dr̄ media sic fixa ꝑseuerās inf duas mobiles siue istabiles quarū vna mutat de tenui i spissaȝ: alia de spissa i tenuē. Est ⁊ media in malicia fm gal. vt stati dicet. Et hui⁹ dispōnis tres sunt significatōes. Prima ē ꝙ maturatio cito ꝑficit si v̓tus fuerit fortis: ⁊ vrina ꝑdurauerit in turbulētia. Scḋa ē timor mortis seu ꝑditionis egri priusq̄ȝ maturatio materie cōpleat si v̓tus maturatiua nō sit fortis neq̄ȝ fixa. Tertia ē dolor capit: si tal vrīa ꝑdurauerit in turbulētia sine signo aliq̄ timoroso: tūc eñ sig̃t ebullitōeȝ i hūorib⁹ fieri ⁊ vētositates vaporosas: q̄ petētes caput sua leuitate faciūt ip̄ȝ dolere. Iuxᵗ illḋ hypo. āph. 4. Quibuscūq̄ȝ i febrib⁹ vrine sūt ꝯturbate velut subiugaliū his capit dolores aut sūt aut aderūt. Et gal. i cōmēto ait. Tales vrinas aut hūorꝝ ꝯturbatio aut ciborꝝ īdigestio reddit: q̄rū fumositas ascēdēs ad caput dolorē facit qḋ fit cū calor i grossaȝ māȝ īcipit opari. Uidem⁹ eñ i exterioꝛib⁹ cū calor ignis ī q̄busdā corpib⁹ opet vētos gn̄ari ⁊ māȝ illā ꝯturbari sic i cera ⁊ pice ⁊ i alijs silib⁹ ꝑt iueniri. Quedā aūt hmōi vrinarū diu turbulēte existūt q̄. s. hypostasiȝ grossaȝ velocit faciūt: qḋ cū fiat velocitatē cessant morbi sig̃t. Que vo hypostasiȝ nō faciūt ⁊ turbulēte existūt si v̓t⁹ sit fort lōgū morbuȝ portendūt: si debilis mortē. hec gal. ¶ Attēde ꝙ gal. p° ḋ crisi. c. 10. tres sil̄es dispōes in vrīa turbida ꝯsiderādas enūerat: sȝ nec i significatōib⁹ cap. nec

in gradu malicie ipsarum cū principe plene conuenit. Ait em̄ ibi Turbide vero vrine tres sunt spēs. Alia est em̄ q̄ mingit' turbida deinde post paululū clarificatur: alia est q̄ remanet cū sua disposi tione sp: ⁊ alia est q̄ migitur clara: deinde ɔturbatur post. Et de terior harū specierū est tertia: ⁊ minus mala earū est prima. secun da aūt est me dia inter vtras q̄. Et illud iō qm̄ vrina que clarificatur p' paululū signi ficat q illud qd̄ remanet ō agitatione di uersa ⁊ augmē to feruoris est paruū. Illa au tem q̄ sp rema net fm dispositionē suam si gnificat q cō motio ⁊ augm̄ tum feruoris qui est in san guie est i sum mo augmenti sui. Urina ve ro que turbi da fit et terius significat q n̄ dum est ei mo tus sed erit in proximo. Ergo necessario fit hec deterior earū: qm̄ significat q egritudo indiget tēpore longo ⁊ virtute forti ad hoc vt digerat'. Sed vrina q̄ migit' turbida: deinde nō moratur quin in ipsa resi deat sedimen laudabile significat q egritudo nō morat' quin di geratur: ⁊ ppter hoc fit hec vrina minus mala q̄ prima. Urina vero secūda est media inter has duas. Et illud ideo quoniā pro pterea q eius generatio fit a cōmotione q̄ est in vltimo statu suo est in diminutione sua in malicia ab vrina q̄ significat q nondū est motus ei': sed erit in proximo fm supfluitatem suā in malicia super vrinā que significat q ille mot' iam primus est vt sedetur ⁊ quiescat. hec galien'. ¶ In secūda pticula dicit primo princeps q vrina perueniens ex tenuitate id turbulentiā ⁊ sic procedens i turbulentia melior est illa q̄ permanet in turbulentia fm pluri mas horas. s. que mingitur turbida ⁊ permanet turbida. Cuius cōtrariū statim allegatū ē ex galieno cū ratione eius. Sz hi sum mi viri sic in hac cōtrouersia concordari possunt. q vrina q̄ turbi da mingitur ⁊ permanet turbida significat maius malum pn̄s: sc̄z maiorem ebullitionem in humoribus ⁊ cōmotionē in corpore quo respectu dici potest peior sicut voluit hic princeps. Sed vri na que mingitur tenuis postea turbat' significat maius ⁊ diutur nius malum venturū: sc̄z superabundantiā grossorum humorū quos nondū cōmouit vehementer calor neq̄ iam fortiter ebulli re fecit sed cito faciet: ⁊ isto respectu deterior dicta est a galieno. Secundo dicit q vrina frequenter spissa fit ex casu virtutis ⁊ nō vi nature regulariter operantis. Istud frequētissime vidim' in pestilentiatis quorum vrine vt in pluribus sunt grosse ɔfuse tur bide: ⁊ in pernitiosis pleuresibus ⁊ peripneumonijs: in quib' mē bra naturalia adeo cōpatiuntur vitalibus vt malū a bono sepa rare non sufficiant. Tertio dicit q vrina q̄ aquosa mingitur ⁊ aq̄ sa pmanet significat penitus priuationē digestionis. Et istud i telligē de aquosa simili aque tam in substātia q̄ in colore: talis ei nec ex pte coloris nec ex pte substātie nec ex pte residentie hz vllū maturationis vestigiū. ¶ In tertia dicit p° q inter vrinas spissas illa laudabilior est q̄ faciliter exit sine magna cōpressione dolore: vel mora: ⁊ est q̄ in multe separationis sit' id est mingit' in magna quātitate vna vice vel residentiā multam efficit. Nam ex tali vri na q̄nq̄ creticat ⁊ curam recipit p ralysis ⁊ morbi sic̄es ex phle gmate geniti sicut epilentia subeth lethargia spasm' artetica mi nor apoplexia dum natura fortis: cui quasi nihil impossibile est in expellendis nociuis: materias horū per medium venarū ad ve sicam mittit. Scđo dicit q vrina q̄ prius grossa migit' ⁊ postea

¶ Illa ꝟo q̄ ex tēnitate ad turbulētiā pueīt ⁊ sic pcedit melior ē illa q̄ i tur bulētia pmāet fz plimas horas. vrīa q̄z mltotiēs fit spissa: ⁊ ē h° pp casū ꝟ tut' ⁊ n̄ pp nāe expulsionē. Sz vrina q̄ aquosa migit' ⁊ aquosa remanet si gnū est puatōis maturatōis penit'. ¶ Et vrīa spissa laudabilior ē q̄ ad ex eūdū ē facil' ⁊ mlte sepatiōis simul. Ex hmōi nāq̄z sanat' palysis: ⁊ qd̄ est ei sile. Cū vrīa grossa migit': deīde pce dēdo fz ordīez attenuat' si mlta ē ɔue niēs existit. Et cū ipa p' spissā ⁊ turbi dā āt spissā ⁊ paucā seq̄t' ē signū bo nū Et hoc q̄dē ē cū spissa q̄ turbulēta ē apit' q̄ migit' paulati: ⁊ subito inde multa mingit' vrina: cū hac eni mul totiēs r̄soluit' egritudo siue ipa sit v na febriū acutarū siue vna aliaꝝ egri

gradatim attenuatur si multa exit est conueniens ⁊ laudabilis: ⁊ cum ipsa sequitur spissam ⁊ turbidam vel spissam ⁊ paucā significat bonū sc̄z q via aperitur spisse turbulente: que vix ⁊ paulatim prius mingeba tur ⁊ apta via subito multa exit. Unde frequenter resoluitur morbus siue sit febris acuta siue alius morb' repletionalis siue repletio q̄ nōdū induxit morbū mā festum. Et iste mod' vrine est extrane': qr raro con ingit: ⁊ est veluti ɔtrarius cō muni cursui. Nā digestio vt in pluribus tam in vtilibus q̄ i supfluis procedit in grossando vt decla rat galienus i vrinis egestionibus sputis muncis lippis ⁊ vl ceribus: secūdo pno sticoꝝ cōmento ill' canonis. In vtroq̄ vero sexu ⁊ digestio i hoc casu procedit' vi det' subtiliādo. Hūc vrine modū tetigit hypocras amphoris morum q̄rta canone illo'. Quibus vrine grosse globose ⁊ pau ce non sine febribus multitudo vniēs ex his tenuis iuuat. Et galienus in cōmento ait. Grosse aūt ⁊ globose vrine ex pingui ⁊ glutino sa materia fiunt. Unde ⁊ pauce sunt: quoniā ex ipsa densitate impedi untur exire: he aūt si multe ⁊ tenues fiant iuuant: quoniam materiam subtiliatam significant cum iam nō sit exeundi impedimentū. Et pau lo post subdit. Ad nihil ergo aliud hic hypocras inculcauit nisi vt qd̄ ra rum erat ostenderet nobis. Tertio dicit q vrina vehemētis spissitudis mediocris coloris sepe significat bonū. s. expulsionē multaꝝ materierū ⁊ sepe pditionē. Bonū q̄dem cū facilis erit. ex hoc em̄ significat' fortitu do nature expellētis. Perditionē ꝟo cū materia ē multa ⁊ virt' debilis qd̄ cognosci pōt ex difficultate egressionis vrine ⁊ paucitate ei' qd̄ egre ditur ppter debilitatē ꝟtutis expulsiue. Quarto dic' q vrina spissa bo na est q̄ est crisis. i. cui' exitus est cā terminatōis splenetice passiōis ⁊ fe briū pmixtarū. s. quarū materia cōposita est ex hūorib' diuersis: ⁊ non est expectāda eq̄litas. i. vniformitas grossitiei lbc in tali vrina: qr natu ra in expellendo impedit'. i. nec vniformiter digerit materiā ppter eius etherogeneitatē: nec vniformiter cū vrina expellit eam. Scit' aūt ō spis sa vrina q est crisis splenetice passionis vel q̄rtane vel febris erratice p alleuiationē quā consequtur eger ex vrine talis expulsione: ⁊ qr gradatī per eā decidit morb'. ¶ In quarta dicit prio q summarie loq̄ndo tur bulenta vrina significat multitudinē hūoꝝ ⁊ occupationē nature cir ca digestionē eoꝝ cū ebullitōe facta a calore in hmōi materia. Ex diuer sitate em̄ humoꝝ in corpe ⁊ ebullitōis facte in eis puenit diuersitas i partib' vrine q̄ est cā turbulētie ei'. Scđo dicit q vrina spissa cū sedimi ne arenoso significat lapidē. Iux' illud hypocratis ampho. 4. Quib' in vrinis arenosa substāt sedimīa his vesica aut renes lithiasim hn̄t. ¶ Attende prio q vrina arenosa q̄nq̄ pcedit ex adustiōe sanguis in ve nis sicut in leprosis: ⁊ in declinatōib' febriū acutarū sepe ɔtigit. Iuxta illud gal'. cōmento amphorismi nūc allegati. Et aliq̄n ex vstiōe sangui nis in venis vel in epate vrina exit tal': ⁊ ei' arene a vētositate debilita te digestiue ad mediā regionē vrine vel ad ei' supficiē eleuant'. ¶ Attē de scđo q sic̄ vrina turbida arenosa significat lapidē: sic clara nō areno sa veniēs post eā significat lapidē in vesica fieri maxīe si dolor affit ⁊ im pedimētū vrināndi. Iux' illō ras'. 10. almā. cap. ō vrina. Cū i vrina fuerit arena ⁊ apparuerit turbata cū h' si hmōi facięti vrinā pri' euenerat i re nib' dolor lapidā significat. Cū aūt in vrina pri' apparuerit arena post ea remota arena valde clara appuerit lapis in vesica gn̄ari icipit. h' ille e Urina spissa. In hac pte. 5. p° agit' ō signis q̄b' noscit' vrina spissa ex aptōe apostēat'. Scđo ō signis q̄b' noscit' ps i q̄ crepuit apostēa ibi | Et sigt' hec | Ter° ō vrina saniosa i sanis ibi | Et ē cū | Quar° ō vrina spissa ex solutōe oppilationū ⁊ ō signis ptiū a q̄b' soluūt' ibi | Et ē et | ¶ In p° p ti° dic' p° q vrina spissa ex aptōe apostēatū noscit' duob' mōis: vno° p id

arenosum significat lapidē. Urina spissa q̄ apostēatuz significat aptio

tudinū ex repletōe puenīētiū siue sit repletō ex q̄ nōdū māifesta accidit e gritudo. Et iste q̄dē vrīe mod' ē extra ne'. Nā cū vrīa nālis coloꝝ supflua ē spissitudo plerūq̄z significat bōitatē explsiōis multaꝝ matieꝝ cui exeūdi associat' facilitas: ⁊ plerūq̄z significat pditōez ppt'ea q hūoꝝ significat ml' titudīez ⁊ ꝟtutꝝ ōbilitatē: ⁊ hoc q̄dē ō mōstrat egrediēdi difficltas ⁊ pauci tas ei' qd̄ egredit'. Urina spissa ē bōa q̄ ē crisis egritudis splēis ⁊ febriū p mixtaꝝ i q̄ nō expectet' eq̄litas: qm̄ nā i expellēdo ipedit'. ¶ Urīa ad vltimū turbulēta significat hūoꝝ multitudi nē ⁊ nāz ab eis occupatā i maturādo eos Urina spissa in q̄ sedimen existit

nez cognoscitur ex eo qđ ei admiscē|tur: ⁊ ex eo qđ precessit. Ex eo quidē qđ ei admiscetur sicut pure qđ mal' odor demonstrat: ⁊ exeuntibus que cū ea separant sicut petala alba aut rubea aut sicut furfur āt alia ab istis ex eis per q̄ cognoscit. Et ex eo q̇dez qđ precessit: qm̄ ibi prius fuit signi|ficatio apostematis aut vlceris ī ve|sica aut rene aut epate aut in ꝑtibus pectoris. ¶ Et significat hec aposte|matis aꝑtionē si ante ipā vrina fue|rit similis loture carnis recētis qđ ē ex gibbositate epatis. Et si egestio ta|lis fuerit apostematis qđ est in eius cōcauitate. Et si anhelitus coangu|statio precessit ⁊ tussis sicca ⁊ dolor in mēbris pectoris pungitiuus tūc apostema qđ aꝑtū ē: est lateris: ⁊ exi|uit a ꝑte arterie maioris: ⁊ si in pure illo est maturatio conueniens est. ¶ Et est cū sanus euacuat' qui exer|citiū relinq̇t mingit vrinaz sicut pus ⁊ virus tenue quo ipsius purgatur corpus ⁊ eius aufertur laxitas quā exercitij dimissione ꝯsecut' est. ¶ Et

quod cū ea miscet: aliomodo ꝑ illud qđ eam precessit. Scđo declarās ꝓ|mū modum dicit. ꝙ vrina spissa significās apertionē apostematis: no|scitur ex re sibi admixta: sicut ex sanie q̄ discernit ab humorib' per suū fetorem: ⁊ ex alijs exeūtibus cū ea sicut ex petalis albis aut rubeis vel ex furfuribus vel crinoidib' vel ex squamis vel ex pelliculis. de quarum si|gnificationibus tra|ctabitur latius capi|tulo. 6. summe ꝑsen|tis vbi agetur de hy|postasibus in quib' he resolutiones con|tinentur. Tertio dicē declarans scđm mo|dum ꝙ vrina spissa si|gnificans eruptiōez apostematis cogno|scitur ex eo qđ prece|sit eā. s. ꝑ signa apo|stematis aut vlceris in membro vnde ef|fluit sanies cū vrina exiens sicut in vesica vel in renibus vel in partibus pectoris: ⁊ maxie ex ꝯtinuo do|lore circa partez illā. ¶ In scđa ꝑticła di|cit primo ꝙ apertio apostematis vnde sa|nies cū vrina deflu|it cognoscitur fuisse in gibbositate epatis si ꝑcesserit vrina siꝉis loture carnis recen|tis. Ex hac eīm signi|ficatur tanta epati ī esse debilitas vt non sufficiat segregare sā|guinē ab aquosita|te. Secūdo dicit ꝙ apertio apostematis cognoscitur fuisse in concauitate epatis si prece|serint eam egestiones siꝉes loture carnis. Nam cū porta epatis taliter claudatur per hoc apostema ꝙ chilus in meseraicis iam ꝑtiz sanguifi|catus subintrare non pōt ipse regurgitrans ad intestina tingit illic fe|ces suo colore. Tertio dicit ꝙ si vrinā spissaz saniosaz ꝑcesserit angustatio anhelit' tussis sicca ⁊ dolor pungitiu' in ꝑtibus pectoris significāt apo|stema eruptū fuisse pleuresim. Et qr aliq̇s posset dubitare ⁊ querere q̄|modo transit sanies a pectore in vias vrinales: cū nulla pateat manife|sta via. Respondet hic princeps dicēs ꝙ exiuit a ꝑte arterie maioris. i. rupto apostemate natura impellit saniē in ramū arterie adorti qui de|portat eam ⁊ expellit ad renes ⁊ cū vrina vlterius ab eis defertur ꝑ po|ros vritides vsq; in vesicam ⁊ a vesica extra. Quarto dicit ꝙ si talis sa|nies cū vrina exiens fuerit digesta: tunc est cōueniēs. i. laudabilis ⁊ bo|ne crisis nūcia. Cognoscitur aūt digesta sanies ex illo hypocratis pro|nosticorum prima. Sanies laudat ea que alba est equaliter ꝑ totum neq; superficie inequalis neq; mali odoris: que vero ꝯtraria pessima. ¶ Attende ꝙ sanies vrine ꝑcessisse noscitur ab apostemate renū ex do|lore grauatiuo aut extensiuo ꝯtinuo precedente in eis cum febre ⁊ im|pedimento vrine ⁊ ab apostemate vesice ex dolore acuto circa eā ⁊ febre acuta ⁊ stranguria vel dissuria precedentibus. ¶ In tertia dicit ꝙ in|terdum homo sanus q̇ reliquit exercitium sibi prius consuetū benefi|cio nature euacuatur ⁊ emittit vrinā in qua est sicut pus aut virulētia tenuis: ⁊ inde purgatur ipsius corpus ⁊ cessat laxitas in membris ei' quā ipse incurrerat ex dimissiōe exercitij. ¶ Attende ꝙ in dimittētib' exercitiū consuetū mēbra nō attrahunt tantū alimentū sicut consueue|rant. Relinquitur ergo ꝯtinue aliquid ex eo in venis: circa cuius ex|pulsionem natura pigra est donec onus ab hoc aut grauamē senserit: sic colligi solet in venis mulierum sanguis superfluus de mense in mē|sem eijciendus ⁊ in venis guttosoꝝ humores paroxismaliter de anno ī annū vel semiāno in semiannū vel frequētius illaturi guttas: qui si di|gerantur morantes in venis ꝑtim ab innato ꝑtim ab extraneo calore: fiunt vt sanies quā virtus qñq; cum vrina expellit: ⁊ tunc neq; guttas neq; lassitudinē iuncturis inferunt. ¶ In quarta dicit primo ꝙ vrina

est etiā cum in epate aut in eo qđ est coraz ipso fuerint oppilationes ple|runq; contingit vt earum apertione sit vrina spissa ꝓpterea ꝙ earū egre|ditur materia. Et hec talis spissitudo nō est pus. Sed in ipsa q̄ est propter apostematis aꝑtionē est pus. Et cuz hec vrina fuerit cū spissitudine ⁊ ad nigredinē traxerit ⁊ cum ea fuerit in latere sinistro dolor erit tunc a parte splenis. Et sm hanc ꝯsiderationez si supra femur fuerit aut in summita|te ventris erit tunc ex ꝑte stomachi. Hoc tm̄ sepius est ex ꝑte epatis ⁊ cā|nalium vrine. Urina turbulēta f mł|totiens virtutis significat casuz. Cū q; virtus ceciderit frigiditas supera|bit q̄ erit sicut illa que exteri' infrigi|dāt. ¶ Urina turbulēta q̄ malo vino similat aut aque ciceris est vrina pre|gnantiū ⁊ habentiū apostemata ca|lida lōgi tēporis in īterioribꝰ. ¶ Uri|na que vrinis asinoruz aut animaliū assimilatur ⁊ est quasi mulaclac pro|pterea ꝙ est multum turbida corru|ptionē humorū corporis significat.

frequenter spissa fit ex apertione oppilationū epatis vel ꝑtium que sunt coram eo vt meseraicarū vel venarum vel cānalium trā|euntium ab eo ad splenem vel cistim fellis: quia materie qui|bus oppilabantur cū vrina transeunt. Et talis spissitudo seu re|inspissans vrinam nō est sanies: nec talis vrina saniosa: sed mate|ria que ꝑ eru|ptionē aposte|matis eijcitur est sanies ⁊ red|dit vrinam cui immiscetur sa|niosam fetidā. Secundo di|cit ꝙ dum ta|lis vrina cum sua grossitie trahit ad ni|gredinē ⁊ do|lor precessit in sinistro hypo|cōdrio signifi|cat apertionē oppilatōis in parte splenis fieri vel iam fa|ctam esse. Ter|tio dicit ꝙ sm hanc conside|rationē si do|lor ꝓfuerit su|pra femur si|gnificat illic oppilationem esse solutam: inde procede|re humores q̄ īspissant vrinā. Et si dolor fu|erit in summi|tate ventris a stomacho venit qđ ingrossat vrinam dissoluta illic oppilatione. Quarto dicit ꝙ inspissatio vrine per oppilatiōes solutas vt plu|rimum venit ex ꝑtibus epatis ⁊ viarū vrine: qr vie ille sunt strict' faciliter oppilabiles ⁊ assidue transit ꝑ eas vrina.

f Urina turbulenta multotiēs. In hac ꝑte sexta primo agit de turbulenta. Secundo de simili malo vino ibi [Urina turbulen|tia que malo] Tertio de simili vrine asinoꝝ ibi [Urina q̄ vrinis] Quarto de simili alicui mēbroꝝ in colore ibi [Urina que colori] Quinto de habente quid simile pulueri vel fumo in fundo ibi [Et quidā dixerunt] Sexto de vrina diuersarum ꝑtium ibi [Uri|na habens ꝑtes] Septimo de vrina filosa ibi [Urina in qua] ¶ In prima ꝑticula dicit ꝙ vrina turbulenta sepe significat ca|sum virtutis seu defectionē virtutum oīm vitalium naturalium ⁊ animaliū. Et talis vt in pluribus apparere solet ī febribus pe|stilentialibus bochōs ⁊ antracibus corrūpentib' sanguinē mor|tificantibus spiritus ⁊ deijcientibus penitus vires corporis. Et cum virtus in his ceciderit frigiditas dn̄abitur mortificato na|turali calore nedum in exterioribus vt in tibijs brachijs mani|bus ⁊ pedibus: sed etiam in interioribus. Et illud manifestatur ex frigiditate sui anhelitus que est sicut illa q̄ exterius infrigidāt vt aer frigidus. ¶ In secunda dicit ꝙ vrina turbulenta similis malo vino corrupto acido vel purete ciccrum rubeorū emanare solet a mulieribus pregnantibus ⁊ ab habentibus apostemata longi temporis in interioribus. In pregnantibus quidem pro|pter multitudinē malarum humiditatū retentarum in eis ve|hementi clausione matricis quarum ꝑs resudat vel transfundi|tur ad earum vesicas: in habentibus vero interius vetera apo|stemata propter virulentias que resudant ab his ⁊ vrine cōmiscen|tur. ¶ In tertia dicit ꝙ vrina turbulenta similis vrinis asinorū vel aliorum animaliū iuga ferentium vt equorū iumentorum et mulorum que est vt mulaclach id est confectio multum turbida quinq; significat. Primo quidem corruptionem humorum: vn|de perdiderunt propriū splendorem ⁊ viuacitatem sui coloris: et

Quod tñ magis significat ē phlegma crudū in quo aliqua caliditas opa-ta fuit: ⁊ ipm cum grossa ventositate ebullire fecit: ⁊ propter hoc plerūq; significat capitis dolorē venturum aut alahatal: ⁊ cū ꝑseuerat significat lethargiā. ¶ Urina q̄ colori alicuius mēbri similatur cū perdurat egritudinē in illo mēbro significat. ¶ Et quidā dixerunt ꝙ cū in inferiori ꝑte vrīe sit aliqd qḋ pulueri sit sīle aut fumo ꝓlongabitur egritudo: et si in tota ꝑdurat egritudine pronosticat mortem aut phlegma crudū qḋ a pure dignoscitur fetore. ¶ Urina habēs partes diuersas significat ꝙ q̄to plus ꝑtes in ipsa fuerīt maiores tanto plus nature oꝑatio est studiosior ⁊ natura plus potens ⁊ pori plus aperti. ¶ Urina in qua videnť quasi fila ad inuicē mixta significat ꝙ fuit micta postq̄ coit' fuit explet'.

¶ De significatōib' odoris vrīe. c. IIII

res putrefacte. Scḋo ⁊ frequētius significat phlegma crudum in quod calor operatus est ebullire faciēs ipm cū grossa ventositate ⁊ ampullis. Tertio dolorē capitis inde vēturū. s. ex vaporib' grossis ⁊ ventositatib' eleuatis ad caput ab ebullitiōe phlegmatis ex opere caloris. Quarto significat alahatal. i. distillationez phlegmatis a capite ad arteriam vocalem. Quinto si ꝑseueret significat lithargiaz scilz apostema phlegmaticuz cerebri maxime posterioris ꝑtis eius. ¶ Attende ꝙ mulaclach est confectio q̄ fit hoc mō. In aq̄ rosacea ponitur muschus ⁊ gariofili ⁊ cāphora ⁊ infra odorifera ⁊ fit aq̄ valde turbida ex q̄ mulieres liniūt se quatinus suaui' redolcant. Alahatal vero est passio q̄ h̄ mō contingit a cerebro ꝑ aliquā scissurā distillat phlegma ad tracheā arteriam ⁊ fit in nocte tussis ⁊ fit etiā inde arteriata passio: ⁊ potest dici stilla vel stillicidium: q: fit ⁊ ꝑseuerat ex stillicidio phlegmatis a cerebro in arteriam vocis. ¶ In quarta dicit ꝙ vrina sīlis colori alicuius mēbri perseuerans talis significat egritudinē in illo mēbro: vt vrina similis epati egritudinem in epate: ⁊ sīlis spleni egritudinē in splene: q: sepe supfluitas alimēti mēbri alicui' sīlatur illi mēbro: que dum fluit ⁊ expellitur cū vrina reddit eaz fere talem. ¶ In quinta dicit quosdā asseruisse ꝙ vrina in cui' fundo est aliqd simile pulueri vel fumo significat ꝓlixitatē egritudinis. Et si talis ꝑseuerauerit ꝓnosticat mortē vel phlegma crudū qḋ differre noscitur a sanie fetore. Nā sanies oīs aliquid fetoris habet ⁊ phlegma crudum nō. Et non asserit hoc: q: prima facie non videtur habere magnā apparentiā: lz eñ res similis fumo vł cineri videatur attestari super adustione ⁊ incineratione humorum vt in lepra ⁊ ex consequēti super ꝓlixitate egritudinis ⁊ tādem morte ventura: nulla tñ apparentia videtur ꝙ ꝓnosticet vł significet phlegma crudū. ¶ In sexta dicit ꝙ vrina habēs ꝑtes diuersas humiditatū superfluentiū inspissantium substantiam eius significat studium seu diligentiā nature in expulsione nociuorum: ⁊ quāto ille ꝑtes maiores fuerint tanto significāt studiosiorem naturā ⁊ potentiorem ⁊ poros magis apertos ad expulsionem nociuoꝝ. Et non intelligas de quibuscūq; diuersis partib' in vrina. Nam si ibi essent magne partes conglobati sanguinis vel pellis vel carnis non significarent bonū per suam magnitudinem: sed intellige de partibus superfluitatū in corpore peccantium. ¶ In septima dicit ꝙ vrina in qua apparent quasi fila alba contexta significat ꝙ emissa fuit post complementum coitus Et ista procedūt ex reliquijs spmatis in virga relictis. raro etenī virga totuz penit' spma qḋ cōtinet eĳcit: nec muliebre pudendū adeo eam emūgit vt nil omnino relinquat: nisi hora conceptionis. qḋ ergo relinquitur cum expressione vrine simul excutitur et quasi filosum exit.

¶ De significationibus odoris vrine. Capłm. IIII.

d Ixerunt q̄dam. In hoc capło primo agit de significationibus vrine carentis odore. Scḋo de significationibus vrine fetide in egris ibi [Cum aūt odorez] Tertio de significatōib' odoris vrine trahenť ad acredinē ibi [Et cū ad acredinem] Quarto de significationibus trium complexionū per odorē vrine ibi [Odor vero qui ad] Quinto de significatonibus vrine fetide in sanis ibi [Cunq; vrina] Sexto de significatione cessationis subite fetoris vrine in acutis ibi [In acutis egritudinibus cum fetor]

D Ixerunt quidam [a] se nunq̄ vidisse egrum cuius vrine odor sit sicut odor vrine sani. Et nos quidē dicemus ꝙ cū vrina nullo modo odorem h̄z cōplexionis frigiditatē significat ⁊ supfluam cruditatē. Et plerunq; etiā significat in acutis egritudinib' mortem nature. Cum aūt [b] odorem habuerit fetidū ⁊ maturationis significatiōes in ea fuerint erit ipsi' cā scabies aut vlcera in instrumētis vrine q̄ suis cognoscuntur signis. Quḋ si in ea maturatio nō affuerit possibile erit vt sit ex hoc ⁊ possibile vt sit ex putrefactōe. Cūq; hoc in febribus fuerit acutis ⁊ nō fuerit cā mēbroꝝ vrine erit signū malum. Et cū [c] ad acredinem traxerit significabit putrefactionē q̄ est ī humoribus frigidā habētibus substantiaz quos calor superauit extraneus. Sed si egritudo fuerit acuta

a In prima parte dicit primo ꝙ vrina carens odore penit' significat frigiditatem cōplexionis ⁊ superfluā cruditatem: q: significat nihil calidum inesse vrine qḋ sufficiat efficeř fumalem euaporationem q̄tuncūq; modicam sine qua nō est odor. Secūdo dicit ꝙ vrina odore carēs ī egritudinibus acutis sepe significat mortificationez nature seu caloris naturalis extinctionez ab extraneo nō sufficiētis imprimere vestigiū aliqḋ digestionis ⁊ effumationis in vrina.

b In secūda dicit primo ꝙ vrina fetida cū signis digestionis. s. mediocri substantia ⁊ citrino colore ꝓcedit a scabie vel vlceribus viaruz vrine. A scabie q̄dez si p̄ntia fuerit signa scabiei: sicut dolor modicus hora qua defluit super hanc vrina: ⁊ pruritus quidā superficialis. Ab vlceribus vero p̄sentibus horum signis: vt dolore acuto mordicatiuo stranguria sanici decursu cū vrina. Et raš decimo almansoris capło de vrina ait. Urina etiā fetens ⁊ permutata apparet q̄nq; propter apostema qḋ in instrumētis oritur vrinalibus: q̄ erit perturbata: q: eius substātie admiscetur virus grossum ⁊ subtile: nec erit tunc cū ea febris acuta ⁊ incensiua. Ardor tñ in egressione vrine cū ea tunc sentitur: ideoq; eius fetor nō assimilatur fetori qui sentitur in vrina cū putrefactio ē in venis. Secūdo dicit ꝙ vrina fetens sine maturatione procedere etiā potest ex scabie vel vlceribus viarū vrine ⁊ cognosci ex suis proprijs signis: potest etiā procedere ex putrefactione aliquarū humiditatum ad vias vrine declinātiū. Et cognosciť inde procedere per absentiā signorum scabiei ⁊ vlcerū ⁊ per aliquos humores fetidos vel virulentias exeūtes cum vrina. Tertio dicit ꝙ vrina fetida in febribus acutis nō ex vicio membroꝝ vrine est signū malum: scz magne putredinis humorū: que non solum inficit ⁊ inflāmat vitalia membra: sed etiā naturalia ⁊ superfluitates eoruz. Et intellige istḋ de vrina fetida sine signis digestionis. Nā si signa digestiōis adessent ⁊ future crisis per vias vrine: tunc vrina fetida esset boni nūcia significans euacuationē materie peccantis vi nature. Iuxta illud hypocratis amphorismoꝝ quarta. Excreationes in nō deficiētibus febribus liuide ⁊ sanguinee ⁊ fellee ⁊ fetide oēs male sunt: egeste vero bene bone ⁊ fm secessum ⁊ fm vrinas.

c In tertia ꝑte dicit prīo ꝙ si odor vrine traxerit ad acredinē seu acetositatem significabit putrefactionē in humoribus frigide substantie. s. phlegmaticis vel melancholicis quos euicit ⁊ eis dominatus est calor extraneus: sicut eñ sapor acetosus fundatur in substantia frigida ⁊ super frigiditate attestatur: sic odor acetosus. Iuxta illud principis secūdo huius tractatu primo capitulo tertio. Oīs ergo odores ex quib' sentitur mordicatio aut declinant ad latus dulcedinis sunt calidi: ⁊ illi ex quibus sentitur acetositas oēs sunt frigidi. Et sicut ptisana vel sicera vel alij suc.i quando putrefiunt ad acredinem declinant vt demonstrat experimentū: sic humores frigidi dum in corpore putrescunt frequēter acetosantur tam in sapore q̄ in odore. Secūdo dicit ꝙ odor vrine trahens ad acredinem in morbo acuto significat mortem: scilicz extinctionem caloris naturalis ⁊ dominium frigiditatis in vrina cum

calore aliquo extraneo. Et conuersio humoruz aut vrine ad talem acredinem per deiectionem innati caloris est similis cōuersioni vini ad acetum in qua destruitur naturalis calor vini: loco cuius succedit frigiditas cum quadā caliditate extranea ex putrefactione acquisita, qua redditur acetum vehementer penetratiuū τ nō pure frigidum sicut agresta.

erit signū mortis τ significabit mortem caloris naturalis: τ dominium frigiditatis in vrina cū calore extraneo. Odor vero[d] qui ad dulcedinē trahit sanguinis significat dominium. Et que mltū est fetida est cholerica. Et fetida ad acredinem trahēs est melancholica. Cumqꝫ vrina[e] fetidi odoris in sanis perseuerauerit significabit febres q̄ ex putrefactione accidunt: aut minorationē putrefactionis que in ipsis est retenta. Et hoc quidē demonstrabit si ilico alleuiationem habuerit. In acutis[f] egritudinibus cū fetor vrinaz comitabitur τ postea ab ea remouebitur fueritqꝫ ablatio hec subito τ post ipsaz nō subsecuta fuerit requies significatio erit casus virtutis.

d In quarta parte dicit primo ꝙ odor vrine tendēs ad dulcedinē significat dominium sanguinis: τ si talis pseuerauerit in sanis significabit sanguineaz complexionem. Secundo dicit ꝙ vrina mltum fetida est cholerica id est vrina sanorum particeps multi fetoris comparatiōe ad odores vrinarū aliaꝝ cōplexionū significat dominiuz cholere τ complexionem cholericam si pdurauerit talis. Et intellige hoc non de fetore vehementi putredinali qualis ē fetor male saniei et putridorum humoruz in acutis: sꝫ de fetore cōmuni reperibili in exeūtibus quorūdā sanoruz. Adest autem in cholericis exeuntium fetor: propterea ꝙ magis abundāt in fumis τ vaporibus caprinosis: τ sunt proniores ad extraneos calores. Tertio dicit ꝙ vrina fetida fetore ad acredinem declinante est melancholica id ē significat dominium melancholie. cuius sapor τ odor ad acetositatem declinant. Adde quartum si vis ꝙ vrina inodora significat dominiuz phlegmatis τ complexionē phlegmaticam: sicut em̄ phlegma est natura insipidum: sic est inodorum τ ita aquositas ab eo colata.

e In quinta dicit ꝙ vrina fetens perseuerans talis in sanis corporib' significat alterum duoꝝ. s. vel febrem putridam venturā: vel minoratōnem putrefactionis seu materie putride retēte in interioribus. Febrē quidem putridam si ille cuius vrina fetet presagia aliqua febris presenserit: vt diminutionē appetitus lassitudinem corporis brachiorum extēsiones oscitationes τ similia. Minorationez vero putrefactionis si post emissionem talis vrine se leuiorem senserit τ melius dormientē. Ex hoc em̄ significatur ꝙ natura per vrinam se expurgat a quibusdam putrescentibus humoribus.

f In sexta dicit ꝙ vrine fetor subito cessans in febribus acutis nō subsequente requie significat casum virtutis. s. extinctionez caloris innati: ita vt nō valeat imprimere vt prius humoribus τ eorū aq̄sitati vim alicuius euaporationis vel fumositatis odorabilis.

¶ De significationibus ex spuma sumptis. Caplm. V.

Puma accidit. In hoc capitulo primo agit de causis' spume vrine. Secundo de his a quib' trahuntur significatōes eius τ de significationibus coꝝ ibi [Et spuma quidem quādoqꝫ]

a In prima pte dicit primo ꝙ spuma vrine accidit a duabus causis. Prima est extensibilis humiditas aliquid viscositatis habens. Secūda est ventositas circunclusa hac humiditate que proijcitur in vrinale proiectione vrine. Secundo dicit ꝙ ventositas existens cum vrina iuuat in substantia vrine: ita ꝙ dat ei aliquid substātie: maxime cum superabundauerit in corpore. sicut sepe euenit in vrinis habentium oppilationes prohibentes resolutionem ventositatū vaporum τ fumorū in q̄bus plurime fiunt ampulle ꝓpter ventositates interclusas in viscosis vrine partibus. ¶ Attēde primo ꝙ modum generationis spume similem illi quē refert hic princeps galienus meminit amphorismoꝝ secunda cōmento illius canonis. Strāgulatoꝝ τ dissolutorum nondū mortuorum non referunt quibuscūqꝫ spuma circa os fuerit dicens. Spuma generatur ex duorum corpoꝝ cōmixtionibus. s. vento simul τ humiditate: que nunq̄ cōmiscentur nisi quedam quasi corpuscula multum prius ex eis diuisis inde conficiantur: deinde circundat quelibet pars humiditatis q̄tamlibet ptem ventositatis: vnde quasi quedā granu

la rotunda concreantur τ multa. ¶ Attende secundo ꝙ duplici modo generatur in vrina spuma. Uno mō ex impetuosa effusione eius in vas vel agitatione eius in eo sicut spumant vinum [...] ceruisia vapa τ alij liquores ab alto effusi ꝓpter aerem quē [...] ligunt: spumant etiā fortiter vrine delate per longam viam [...]

¶ De significationibus ex spuma sumptis. Caplm. V.

Puma accidit[a] ex humiditate τ ventositate proiecta in vrinale cum proiectione vrine. Uentositas vero cum vrina egrediens auxilium proculdubio p̄bet in substantia vrine. τ prope cum ventositas in corpe superauerit: quēadmodū in vrina accidit oppilatōes hn̄tium in q̄ mlte fiunt ampulle. Et spuma[b] q̄dē q̄nqꝫ cum suo significat colore sicut significat sua nigredine τ ruffedine i icteritia. ¶ Et est cū puitate sui τ magnitudie significat: qm̄ ipi' magnitudo significat viscositatē ¶ Sui vō mltitudie τ paucitate: qm̄ ipsi' multitudo significat viscositatē

me ab eq̄[...] pter agita[...] nem eat in [...] is vasis: τ [...] spuma nih[...] aut modicu[...] indicat sup[...] dispositōe [...] poris: q[...] sius est [...] seca: nisi q[...] scositas [...] adiuuat [...] tiplicet τ [...] gis perdure[...] Alio mō [...] tositatibus [...] corpore cōcre[...] tis cum vrina [...] effusis. Et [...] significat [...] frestim seu [...] lorem [...] grossa vento[...] tate. Iuxta [...] lud hypocra[...] amphorism[...]

rum. 7. Quibuscūqꝫ in vrinis ampulle supernatant nefreticam significant τ longam egritudinē fore. ¶ Attēde tertio ꝙ duplex est efficiens cā spume. s. calor τ motus. Iuxta illud galieni secūdo amphorismoꝝ commento illius canonis. Strangulatorum [...] Spuma duobus modis generat: vel ꝓpt magnū motū quo [...] maris percutitur que spuma ex motu τ percussione conficitur: vel in olla ꝓpter nimium calorem qd̄ videtur in animalibus. In athletis em̄ virtutis sue motus concreat spumas in oribus: [...] cis siluestribus fortitudo caloris: in equis currentibus vtrunqꝫ simul adunatur. ¶ Attende quarto ꝙ spuma vrine duo significat. Unū est ventositas in corpore abundans: τ tunc vrine substantia est grossa. Aliud est calor extraneus: τ tunc est vrine substātia tenuis. Iuxta illud egidij. Est ventosa vel est incensi spuma caloris. Nuncia particulis cōtinuata suis. Hoc calor vrine probat [...] substantia spume. Spiritus ingrossat attenuatqꝫ calor. ¶ Attende quinto ꝙ spuma cōmuniter generatur in corporibus animaliū a calore forti. Iuxta illud galieni secūdo pronosticoꝝ cōmento illius canonis viride spumosum malum. Non oportet vt estimetur ꝙ spuma generetur in corporibus animaliū sicut generatur in mari ab agitatione venti tm̄ cum eo in fortitudine: sed a caliditate ignea que calefacit sanguinem τ generat in eo ventositates vaporosas.

b In secunda pte primo agit de significatione spume sumpta ab ei' colore. Secūdo ab eius magnitudine τ paruitate ibi [Et est cum] Tertio ab eius multitudine τ paucitate ibi [Sui vō multitudine] Quarto a velocitate τ tarditate rupture ipsi' ibi [Et ipsa quidem] ¶ In prima pticula dicit ꝙ spuma vrine q̄nqꝫ significat disponem corporis per suū colorem: vt spuma citrina declinans ad nigredinem significat ictericiam citrinā. Iuxta illd̄ egidij libro de vrinis. Indicat ictericum vel epar portendit adustum Si nigra vel viridis vel quasi tincta croco. ¶ In secunda dicit ꝙ interdum spuma significat super dispositione corpis per suas magnitudinem τ paruitatem. Nam per suam magnitudinem significatur viscositas plurima cum vento intercluso. et per suā puitatē ꝯtrariū designat: qꝛ sicut ex viscositate cuz vēto intercluso gn̄atur spuma: sic ex ea auget. ex eisdē em̄ fit res τ augetur: [...] his mioratis ilico decrescit. ¶ In tertia dicit ꝙ spuma ēt significat dispositionem corporis per multitudinem τ paucitatē numeri suarum ampullarum: quia multitudo significat viscositatem plurimam veluti materiā earum τ paucitas earum paruitatem nisi magnitudine sua suppleant qd̄ deest ex numero τ ampulla

vna magna equaleat multis paruulis ampullis. Significat etiam multitudo ampullarũ spume vehementiã viscositatꝭ vel grossitiei qua materia redditur minus dilatabilis ĩ magnas ampullas: quare multitudine suppletꝭ quod deest ex magnitudine. Et de tali multitudine ampullarũ spume cum intercisiõe dicit egidius libro de vrinis. Intercisa manens granis distincta minutis. Imbecilla grauiter eumatẽ mẽbra premit.

¶ In quarta dicit primo ꝙ spuma etiã vrine significat dispositõnem corporis ꝑ tarditatem vel velocitatem rupture suarum ampullarum: quia tarditas rupture significat vehementiam viscositatꝭ materie spume. Et si ventositas interclusa sibi cuꝫ hoc fuerit grossa

¶ Et ipsa quidem significat per rupturam suarũ ampullarum cito factam aut tarde: quoniã ruptura ampullaruꝫ tarda significat viscositatẽ. Et parue quidem ampulle remanẽtes in egritudinibus renum significant ventositates ꝛ viscositatem. Ad summũ vero humor viscosus in egritudinibus renum est malus: ꝛ significat humores malos ꝛ frigiditatẽ. Et illud significant granula que nominauimus.

¶ De significationibus specierum hypostasis. Caplm. VI.

In primis [a] dicemus ꝙ medicoruꝫ conuenientia in vsu nominis hypostasis ꝛ sediminis iam recessit a via cognita. Dicunt enim hypostasim aut sedimen: non illud tm̃ qd̓ inferius descẽdit: sed omnẽ substantiaꝫ que spissioris existit eẽntie ꝙ̃ aquositas: ꝛ ẽ ab ea diuisa siue sit suspẽsa siue sit supra. Dicemus igitur ꝙ hypostasis multis cognoscitur modis ex substãtia sui: ꝛ quantitate: ꝛ q̃litate: ꝛ situ suarum partium: ꝛ loco sui: ꝛ tẽpore: et qualitate sue permixtiõis. Significatio [b] vero eius ex substantia sui ẽ quoniã hypostasis aut erit naturalis laudabilis demõstrans digestionem ꝛ maturationẽ vtranqꝫ naturalẽ. Et hec erit alba descẽdẽs inferi⁹: ꝛ eius partes continue: ꝛ similes: ꝛ equales. et oportebit vt sit rotundam habens figuram equalis subtilis similis hypostasi aque rosate.

geminabitur cã ꝑmanẽtie spume seu duratõis. Iuxta illd̓ ga. 2. pronosticoꝝ cõmento illi⁹ cañ. Viride spumosuꝫ malũ. Et fit difficilis resolutio ampullaꝝ ꝓpͤ cũ aggregantꝭ in illis iste due res sꝭꝭ: ꝛ sunt vt sit retẽt⁹ in eis aer turbid⁹ vaporosus: ꝛ hũiditas ĩ q̃ retent⁹ est aer grossa ꝛ viscosa: qm̃ in hũiditate tenui sicut aq̃ clara puta cũ nõ admiscetꝭ res aliq̃ qñ aer clar⁹ retinetꝭ nõ ẽ possibile vt moretur in ea spacio lõgo: q̄ hora q̃ ampulle ille disrũpuntꝭ ꝑuenit ille aer q̃ est ĩ eis ad locũ q̃ ẽ sibi ꝓpinqu⁹. Et ꝓpter hãc cãꝫ fit ꝙ ampulle q̃ fiũt in mari hora veloci resoluũtur. In hũiditate vero grossa viscosa qñ aer turbid⁹ fumosus retinetꝭ moratur in ea tpe longo: qm̃ sb̃a turbida fumosa nõ ꝓperat ascẽdere sursuꝫ sicut aer purus: qm̃ hũiditatis disruptio est difficilis. Sicut enim gñatio ampullaꝝ est ex sb̃a humida qñ intrat ipam aer ꝛ retinetꝭ sꝭꝭr ꝛ resolutio earũ fit apd̓ disruptionẽ illius hũiditatis. Et disruptio illius fit facilis qñ ita est in sua natura ꝛ mot⁹ aeris q̃ est in ea ad ascendendũ sursum est mot⁹ fortis. Et difficultas disruptionis eius qñ fit nõ est subtilis neqꝫ mot⁹ aeris ꝯtenti cuꝫ illa sb̃a humorosa fortis est: ad superiora. hec gal. Secũdo dicit hic princeps ꝙ ampulle ꝑue remanẽtes .i. lõge more vix dissolubiles in passionibus renũ significãt ventositates ꝛ viscositatẽ hũoruꝫ quibus includuntꝭ. De his dicit gal. amphorismoꝝ. 7. cõmẽto illius cañ. Quibuscũqꝫ in vrinis ampulle supnatant nefreticaꝫ significat ꝛ longã egritudinẽ fore. Ampulle iste ex humiditate sũt cũ grossa vẽtositate mixta maxime si hũiditas fit viscosa: vñ seq̃tur frigidus morb⁹ in renibus eius in q̊ ventositas grossa sꝑ adunatur: ꝛ ita egritudo sꝑ significatꝭ: oĩs enim morbus frigid⁹ dure digeritur. Et egidius de talibus ampullis ait. Nõ residẽs ampulla tumẽs ventosa coherens. Morbũ crudificat cãꝫ morbiqꝫ propagat. Et nefresim generat cerebrũqꝫ dolore molestat. Tertio dicꝭ ꝙ summarie loq̃ndo viscosus humor q̃ significatꝭ ꝑ granula seu ꝑuas ampullas ꝑ̃nominatas est mal⁹ in egritudinib⁹ renũ: q̄ significat humores malos crudos oppilantes renes ꝛ frigiditatẽ genitam ab eis in q̃b⁹ ꝛ digestio renũ impeditur ꝛ ꝑfectio purgationis aquositatis ꝛ humiditatũ per eos.

¶ De significationibus specierũ hypostasis. Caplm. VI.

[i] In primis dicemus. In hoc caplo prĩo agit de vsu nominis hypostasis: ꝛ septẽ modis sue cognitõis. Scd̓o de significatõib⁹ sumptis a sb̃a ip̃i⁹ ibi [Significatio vero eius] Tertio a quãtitate ibi [Hypostasis vo] Quarto a q̃litate ibi [Eius aũt significatio ex q̃litate] Quinto a situ ibi [Ex ipsius vero situ] Sexto a loco ibi [Eius aũt significatio ex loco] Septimo ex tpe ibi [Significatio vo hypostasis ex suo tpe] Octauo ex forma sue commixtionis ibi [Significatio autem forme]

[a] In prima parte dicit primo ꝙ conuenientia medicorum id est communis ꝯcordia modernorum medicoꝝ circa vsum istoꝝ duoꝝ nominũ hypostasis ꝛ sedimẽ iã recessit a via cognita. i. ab vsu ꝓprio dictoꝝ nominũ sꝭm impositionem primariã ꝛ ꝓpriã eorũ iterp̃tationẽ. Nã hypostasis ꝓpͤ dr̓ illud qd̓ sb̃stat. ab hypos grece qd̓ est sub latine: ꝛ sto q̃si substans vel subt⁹stans. Et sedimẽ dr̓ a scd̓o q̃si sedẽs seu residẽs in fundo. Sed moderni sedimẽ ꝛ hypostasim appellant nõ id solũ qd̓ inferi⁹ descendit ad fundũ vrinalis: imo quãlibet rem in vrina ꝯtentaꝫ cuius sb̃a spissior seu grossior est aq̃sitate vꝭ liquore vrine ꝛ ab ea seiuncta: siue res illa suspensa fuerit ĩ medio vrine siue natans in ei⁹ sup̃ficie. Scd̓o cõmemorat septẽ modos q̃b⁹ hypostasis sup dispositionibus corporeis significat. Prim⁹ est sb̃a hypostasis. s. corpus ipsius ꝛ grossities vel tenuitas vel mediocritas ei⁹. Scd̓s ẽ quãtitas ipsi⁹. s. magnitudo ꝑuitas vel mediocritas. Tertius ẽ q̃litas ei⁹. s. color ãt odor. Quartus est situs suaꝝ ꝑtiũ sꝭm ꝯtinuitateꝫ eaꝝ. vel diuulsionem seu sꝑationẽ eaꝝ abinuicem. Quint⁹ est locus ipsi⁹ in fundo vel medio vꝭ supremo vrine. Sextus est tp̃s sue sꝑationis vel descẽsus breue vꝭ longum. Septim⁹ est q̃litas sue ꝑmixtionis. s. vehemẽtia vel remissio cõmixtionis eius cũ sb̃a vrine. ¶ Attende ꝙ ysaac ꝑticula octaua de vrinis reducit ꝯsiderãda in hypostasi naturali ad quinqꝫ dicẽs. Naturalis custodit regulã suam cũ nec diffinitionẽ suam excedit nec infra subsistit. qd̓ quinqꝫ fit modis. colore: liquore: loco: forma: motu. Auerroys vero. 4. colliget caplo. 22. reducit ea ad q̃ttuor dicens. Contẽta vrinaruꝫ sumũtur a sb̃a: colore: ꝛ loco: ꝛ dispositõe. Egidi⁹ aũt sicut ysaac ad q̇nqꝫ reducit oĩa dicẽs. Informãt sedimẽ color: ꝛ sb̃a: tp̃s. Forma locus: color est alb⁹ sb̃a gũphis. Cõtinuata suis conũ sua forma figurat. Inferior fundus locus est constantia tempus.

[b] Significatio vero eius. In hac ꝑte scd̓a prĩo agit de hypostasi naturali. Scd̓o de nõ naturali ibi [Nõ naturalis vero hypostasis] ¶ In prima ꝑticula q̃ est pñs textus primo diuidit hypostasiꝫ ꝛ describit naturalẽ ꝛ ad saniẽ cõparat eã. Scd̓o agit de hypostasi bona deficiente ĩ aliq̊ cõparãs deficientes adinuicẽ: ꝛ de colorib⁹ laudabilib⁹ ꝛ illaudabilibus hypostasis ibi [Et hypostasis q̃dẽ] Tertio de cõueniẽtia ꝛ differentia bone hypostasis cũ sanie ꝛ phlegmate ibi [Bona aũt] Quarto de inuentione hypostasis in q̃busdã vrinis ꝛ nõ inuẽtiõe ei⁹ in aliis et de cãis hui⁹ ibi [Et hec q̃dẽ] Quinto de minoratiõe hypostasis in aliquib⁹ ꝛ multiplicatõe ei⁹ in aliis ibi [Et ĩ macillẽtis] Sexto de breui d̓scẽsu hypostasis ꝛ de colorib⁹ ei⁹ iteꝝ ibi [Et ĩ nullꝭ q̃dẽ] In prĩa sꝭꝭ ꝑticꝭla dicꝭ p̃⁰ ꝙ significatio hypostasꝭ ex sb̃a ipi⁹ ẽ. q̄ hypostasꝭ: ã erit naturalis laudabilis significãs sanitatẽ ꝛ bonã digestionẽ: aut nõ naturalis ꝛ vituperabilis aliquã significãs indispõneꝫ. Et hoc mẽbruꝫ hic omissum est ex defectu trãslatoris aut scriptoris vt autumo. Et nõ intelligas ex hac littera ꝙ hypostasis dicatꝭ naturalis vel innaturalis soluꝫ penes eius sb̃am: sꝫ primo ꝛ ꝑ̇ncipaliter penes eã: ꝛ postea penes locuꝫ tp̃s colorẽ ꝛ figurã. Scd̓o describẽs naturalem ꝛ laudabilẽ hypostasiꝫ dicit: ꝙ est demõstrans digestionẽ cibi in stomacho ꝛ chili in epate ꝛ venis ꝛ maturatiõnẽ vtranqꝫ naturalẽ. s. taꝫ hũoꝝ ꝙ̃ supfluitatũ: ꝛ tã iuuatiui ꝙ̃ nocitiui: ꝛ est albi coloris: ꝛ inferi⁹ descẽdit ad fundũ vrinalis ꝛ ꝑtes ipsi⁹ adinuicẽ cõtinuantꝭ: ꝛ sunt sꝭꝭes in colore ꝛ odore: ꝛ eq̃les in tenuitate ꝛ grossitie: ꝛ figura ipsi⁹ est rotũda sicut pomũ pini: ꝛ ipsa est eq̃lis. i. vniformis per totũ: ꝛ subtilis id est tenuis sb̃e ꝛ sꝭꝭis hypostasi aque rosate que residet in fundo phiale in qua diu custodita fuit.

Tertio dicit ꝙ hypostasis proportionaliter se habet in significãdo maturationẽ materie per totum corpus sicut sanies alba lenis ⁊ equalis in substãtia in significando maturationẽ apostematis. Sed substãtia saniei spissa est ⁊ hypostasis subtilis. ¶ Attende ꝙ conditiões laudabilis hypostasis hypocras sic meminit pronosticorũ secũda. Urina laudabilis est q̄ hypostasim albã residẽtẽ ⁊ eq̄lẽ ⁊ ꝯtinuã hẽbit atq̄ lenẽ ⁊ sic ꝑmanens vsq̄ ad crisim. Idẽ sẽtiũt gal. in cõmento ⁊ rasis decio almãsoris capitulo de vrina. Et auerroys q̄rto colliget capitulo. 25. ait Hypostasis sanitatẽ denũcians dꝫ esse in fundo ⁊ alba ⁊ lenis et equalis ⁊ ĩ forma pineata. In fundo eo ꝙ superfluitas ẽ digestionis ⁊ de natura superfluitatis est vt sit grauis. Alba qꝛ membra non nutriũtur a sanguine nisi postq̄ ẽ dealbatus ⁊ eis assimilatur ⁊ propterea erit color superfluitatis sicut color nutrimenti: qm̃ virtus nutritiua sequitur suum cursum naturalez. Lenis ⁊ equalis propter digestionis temperiẽ. Et qꝛ hec temperies eq̄lis est in suis partibus debet esse pineata: propterea quia hec figura ꝓportionis equalitatem omniũ suarum partium in grauitate ⁊ leuitate ostendit: ⁊ quia actio caloris in hac forma dominatur: ⁊ etiã naturaliter grauia extenduntur ⁊ dilatãtur: sꝫ leuia in seipsis aggregant ⁊ petũt ascẽsuꝫ q̄usq̄ acuant sicut accidit flãme ignis. Ysaac vero parte octaua vrinaruꝫ inquit. Naturalis hypostasis regulã suã custodit quinq̄ modis colore liquore loco forma motu. Colore. cũ albissima sit ex necessitate: nõ alba eñ non est naturalis. Loco. vt sedeat in vasis fundo q̄ si non sedeat in fundo hypostasis vocatur immerito. In liquore vt mediocris inter subtile ⁊ grossum sit: qꝛ non mediocris nõ est digna temperata iudicari. In forma vt rotunda lenis quasi pinea vt inferior ꝑs lata sit superior acuta. Motu qm̃ omni tẽpore lenis esse in motu debꝫ vt si vas moueatur cito sine liquoris turbiditate ascendat superius: cũ autem vas quiescit subito ad inferiora descendat: ⁊ in formam pineaꝫ redeat. hec ysaac. Et egidius in vrinis sic metrice diffiniuit eam cum suis proprijs significationibus. Album ꝯtinuũ residens constans pineatũ. Si sedimẽ fiat bona fit digestio: virtꝰ Fortis nature: triplici viget actio motu. Albificat mundat cumulat condensat ⁊ vnit. Uẽtosum calor extenuat sorbetq̄ vaporem. Uirtus que bona sunt retinet que praua repellit. Nec natura suos secat aut interpolat actus. His claret signis ostensio certa salutis.

In secunda dicit primo ꝙ significationes hypostasis sunt bone: licet ei desit color suus naturalis ⁊ equalitas substãtie: significat eñ digestionẽ materie aliquã: sed non completam: tum qꝛ diuulsa est: tuꝫ qꝛ proprio caret colore. Unde princeps tractatu tertio prime partis cantice ait. Cum apparet hypostasis non cõiuncta significat super debilitatem v̓tutis. Et auerroys in cõmento cantice huius ait. Apparitio hypostasis attestatur super potentiã in operationibus suis. Secũdo dicit ꝙ equalitas substantie hypostasis iudicatur melior a veteribus q̄ propria tinctura eius videlicet color albus. Ut equalis rubea melior est alba aspera seu inequali: qꝛ difficilius est cõplere substantiã q̄ tincturaꝫ. ⁊ complementũ substantie fortius ⁊ certius attestatur super bona digestione q̄ complementũ tincture. Tertio dicit ꝙ plurime hypostasium ſm colorem vrine existunt id est colorate sunt colore vrine. Idem afferit in fine presentis littere dicens. Et plures ex hypostasis coloribꝰ ſm plurimũ sunt ſm vrine colorem. Cuius contrariũ visus est dicere ꝑus dum describens naturalem ⁊ laudabilẽ hypostasim dicebat. Et hec erit alba descendens inferius. Et primo cantice tractatu tertio scripsit Et scito ꝙ si precedente citrina fuerit alba lenis ⁊ coniũcta ⁊ inferius depressa ⁊ talis continuo appareat ꝙ digestio morbi sit completa. Et non solum sibimet princeps in hac littera ꝯtrius videtur: sed hypocrati ⁊ galieno ⁊ rasi ⁊ auerroy ⁊ ysaac ⁊ theophilo ⁊ egidio q̄ omnes vnanimiter asseruerunt hypostasim debere esse albã. Et causam sue albedinis spermatis ⁊ saniei in apostematibus ponit galienus vnã ⁊ eandẽ primo pronosticoꝝ cõmento vltimo dicens. Et hec quidem est causa que ponit colorem spermatis ⁊ saniei album: qd̓ est quia sanies assimilatur membris radicalibus ⁊ sunt tunice venarũ ⁊ neruo[rum] ligamenta ⁊ panniculi ⁊ cartilagines. Et causa iterum in sedimine albo qd̓ residet in vrina est hec eadem cã: qd̓ est qꝛ euentus eius est similis euentui saniei: qm̃ est medium inter saniem et u[rinam] ter hũores naturales. hec galienus. Et ad concordandũ principem [...] cum eum a[...] liis dici pot p̄mo ꝙ hypostasis immixta [...] stãtie vrine c[...] tecq̄ resideat percipitur [...] alio colore q̄ sub colore vrine. Secundo dici potest ꝙ naturalis hypostasis nõ ẽ proprie alba. sed transparens: ⁊ ideo dum agitatur ⁊ immiscetur vrine nõ di[...]uersificat colorem ipsius. Iuxta illud rasis. 10. almansoris capitulo de vrina. In huiꝰ hypostasis colore qualitercũq̄ fuerit videtur radiositas ⁊ ꝑuitas ⁊ raritas ⁊ claritas q̄ in alia nõ inuenitur. Cumq̄ mouetur tota cũ vrina miscet aqua tñ vrine nõ turbabitur. Tertio dici põt ꝙ lꝫ hypostasis naturalis de se sit alba se[m]pe tamen ⁊ faciliter recipit tincturã a ꝑmixtione cholere sicut liquor vrine. Quarto dicit hic princeps ꝙ inter hypostases quarum color diuersificatur a colore liquoris vrine melior ẽ alba: qꝛ significat completam digestionẽ humorũ in venis: ⁊ post albam melior est rubea: qꝛ significat sanguinẽ qui est humor benignus dulcis ⁊ amicabilis nature abundare in venis vñ nunciat salutem cum longitudine tñ egritudinis: qꝛ natura non sufficit cito digerere ⁊ dealbare materiã coutentã in venis. Iuxta illud hypocratis pronosticorum secũda. Urina rubea nimis cum sua hypostasi sibi simuli longam egritudinẽ significat magis superioribꝰ: est tñ fidelis ⁊ certa nuncia sperãde salutis. Et egidius libro de vrinis circa finẽ ait. Subrubeũ qm̃ de sanguine ꝯstat aquoso. Est peius rubeo q̄uis vicinꝰ albo. Designat rubeũ ꝙ longa sed certa febris. Cũ sit cã mali nature filius humor. Lenis ⁊ excoctus resolubil̓ ⁊ moderatus. Et post rubeã hypostasim melior est citrina. Cuius rõem reddit ysaac octaua ꝑticula de vrinis dicens. Citrina eñ hypostasis est inter rubeũ laudabile certum ⁊ viride illaudabile certum: ⁊ est ad cõparationẽ viridis laudabilis: qꝛ remotior est a pessimitate. Et melior post citrinã est illa q̄ similat arsenico. Qd̓ ſm principẽ secũdo huius capl̓o proprio est triplex scꝫ album citrinũ ⁊ rubeum. Et cassius felix ait ꝙ due sunt eius species citrinum. s. aureum laminosum: aliud rubeũ non laminosum: ⁊ de rubeo vel citrino valde loquitur hic princeps sicut inferius exprimet cũ malas hypostases noiabit. Quinto dicit ꝙ mala hypostasis incipit a lentinosa. s. ab illa q̄ lenti in colore assimilatur: ⁊ est lens genꝰ leguminis minuti plati ad nigredinẽ declinantis. Nã talis hypostasis adustionẽ humoꝝ significat ⁊ dominiũ melancholie aduste. De qua dicit ras. 10. almãsoris. Septima q̄ est q̄ lentiuꝫ excorticataꝝ frustulis assimilat caloris superfluitatẽ in epate significãs. Et ysaac ꝑte octaua de vrinis ait. Lenticina passioni epatis est ꝓpria designãs calorẽ epatis cõplexioni dominantẽ ⁊ virtuti digestiue obuiantẽ: ne ſm ꝙ oꝫ diuidat sanguinẽ: vñ hypostasis dispꝑtita exiret diuersa ꝑtim coagulata ⁊ grossa ⁊ ꝑtim liq̄da ⁊ subtilis. hec ille. Sexto dicit. Tu aũt nõ attẽdas. i. nõ attẽte ꝓ vero recipias illud dcm̃ quorundã. s. ꝙ albedo in hypostasi laudabilior est eq̄litate lꝫ e ipsiꝰ: qꝛ albedo eꝰ q̄nq̄ nõ ẽ ꝓpt̓ maturationẽ. sꝫ ꝓpter vehementẽ cõmixtionẽ ventositatis aut phlegmatis cũ ea. eq̄litas aũt substãtie ipsius sꝑ a maturatione ꝓcedit ⁊ sup ea attestat̓. Septimo dicit ꝙ discõtinuatio substãtie male hypostasis est deterior eq̄litate ipsiꝰ. Et q̄ sit mala hypostasis statim dicet̓. Uerbigra nigra hypostasis cuꝫ discõtinuatione substãtie ⁊ natatiõe eiꝰ in supremo vel medio vrine est minus mala nigra ꝯtinua tẽdente ad fundũ: qꝛ significat

Et porportio sue significatiõis sup̄ maturationẽ materie in toto corpore est sicut ꝓportio significatõis materie puris albi lenis similis essentie super maturationẽ apostematis: sꝫ pus est spissuꝫ ⁊ hec est subtilis. Et hypostasis quidẽ ⁊ sediminis significationes sunt bone: lꝫ tinctura deficiat ⁊ equalitas. Uerũ equalitas apud antiquos melior est tinctura. Equalis nãq̄ que non tm̃ est alba: sꝫ rubea est melior alba que est aspera. Amplius plurime hypostasium ſm colorem vrine existũt. Sed ex eis q̄ diuersificãtur alba est melior ⁊ post illã rubea ⁊ post ip̄aꝫ citrina ⁊ pꝰ eaꝫ illa que est vt arsenicũ. Et malicia q̄dem a lentinosa incipiet. Tu aũt nõ attendas illud qd̓ alij dicunt. Naꝫ albedo erit quãdoq̄ nõ ꝓpter maturationẽ ⁊ equalitas nõ nisi ꝓpter maturationẽ. Et de albedine est q̄ est ꝓp vehementẽ vẽtositatis cõmixtionẽ. Male aũt hypostasis incõtinuitas melior ẽ q̄ ipsiꝰ ꝯtinuitas. Et hypostasis q̄dẽ mala ẽ quã e vicino scies.

minorem adustionē vel mortificationē ⁊ ꝙ humores nō sunt penitus conuersi ad terrestreitatē grauem denigratam.

In tertia dicit primo ꝙ naturalis hypostasis de qua nūc ē sermo similis est sanici ⁊ crudo phlegmati tenuibus primo in colore: secūdo in descēsu ad fundū vrine. Scđo dicit ꝙ differt a sanie: qꝛ sanies fetet ⁊ ipsa non. Et hoc idō est: qꝛ hypostasis fit a calore naturali solo: sanies vero fit pt̄i ab innato pt̄i ab extraneo. vnđ participat aliquid de fetore putredinali. Teste galie. cōmento vltimo primi pronosticorum đ hypostasi dicē te. Nec est sic̄ sanies cāe cuius efficienti eaꝝ permixta est dispositio extra naturam. Tertio dicit ꝙ phlegma crudum vel vitreum separatur id est differt ab hypostasi ꝯculcatione suaꝝ ꝑtiuꝫ. s. qꝛ ꝑtes phlegmatis sua grauitate se cōculcant ⁊ fortiter cōprimūt tēdētes inferi' ad fundū vasis: sꝫ ꝑtes hypostasis sunt magis ꝓtēse ⁊ pl' eleuate velut pomū pini tēdēt̄ i acutum. Quarto dicit ꝙ hypostasis differt ab vtrisqꝫ. s. sanie ⁊ phlegmate subtilitate ⁊ lenitate. s. qꝛ hypostasis est subtilior eis i s̄ba ⁊ magis lenis seu plus elōgata ab asperitate ꝓpter cōplemētuꝫ sue digestionis a solo innato calore.

Bona aūt hypostasis de q̄ loq̄mur puri assimilatur ⁊ phlegmati crudo cū tenuia fuerint. Veruntamen pus ab ea differt per fetorē. Et phlegma crudum vel vitreū separatur ab ea cōculcatione suarū partiuꝫ. Et ipa ab vtrisqꝫ differt subtilitate ⁊ lenitate.

Et hec quidē hypostasis nō queritur nisi in egritudinibus: qm̄ in sanitate nō requiritur: ⁊ illud est qm̄ nō dubitatur quin in corpore egri male retente sunt materie ⁊ i venis ipsi' que nisi maturentur portendūt corruptionē. In venis aūt sani nō semꝑ oꝫ esse humorē q̄ sit excutiēdus: sꝫ si est meli' est vt i hoc significet ex eis supfluitates q̄ i eis supfluūt ex cibo a digestōe ꝓuate: deīde supfluit supfluitas que in vrina fit hypostasis siue matura siue nō matura. Et i macilentis quidē est sedimen paucū qđ descendit ꝭm sanitatis dispositionē ⁊ proprie qui exercitio vtuntur ⁊ artibus se exercent laboriosis. Et non multiplicatur hec hypostasis nisi in corporibus pinguiū ociose viuentium. Et ꝓpter hoc etiā in vrinis egrorum macrorum nō est expectādū hypostasis tantū q̄tum in vrinis egrorum pinguiū: qm̄ eoꝝ egritudo multotiēs recedit: ita ꝙ nil descēdit: ⁊ ml't̄otiens hypostasis in eoꝝ vrinis nō peruenit ad hoc vt descendat: sed tn̄ plerunqꝫ est modicū eius in eis natans aut pendens. Et in nullis q̇dem vrinis hypostasis ilico cū mingūtur: descēdit: nisi i eis q̄ valde mature sunt immo in illis parum expectandū est. Et plures ex hypostasis coloribus ꝭm plurimū sunt ꝭm colorem vrine. Sed melior ex eis que diuersificātur est alba post quā est rubea deinde citrina. ¶ Nō natural' vero hypostasis alia est similis rasure

In quarta dicit ꝙ hypostasis nō q̄ritur. i. necessario iuestigat̄ ⁊ attēdit̄ nisi in egritudinib': qꝛ nō req̄rit̄. i. de necessitate īuenit̄ in sanitate. Scđo dans cām q̄re q̄rit̄ in egris dic̄ ꝙ sine dubio sꝑ in corꝑib' ⁊ venis egroꝝ sunt aliq̄ materie eijciēde: q̄ nisi maturētur ⁊ eijciant̄ portendūt corruptionē: qꝛ passim multiplicate putrefiūt vel suffocāt innatū calorem. Tertio dic̄ dans cām q̄re non req̄rit̄ in sanis: qꝛ nō sꝑ oꝑꝫ ꝙ in venis sani sit aliq̄s hūor excutiēdus: vt in sano sꝑ nō est humor peccās cū vrina euacuād'. Quarto dicit: sꝫ si est hypostasis in hoīe sano meli'. i. verisilius ⁊ credibilius est vt significet in ip̄o supfluitates q̄ supfluūt in venis ex cibo a digestōe ꝓuate. s. ꝑtes chili q̄ s̄bterfugiētes sanguificatōeꝫ in epate lapse sunt ad venas a q̇bus excutiuntur mature vel imature transeuntes cū vrina in forma hypostasis. ¶ Attēde hic primo ꝙ princeps nobis innuit duplicē hypostasis materiā ⁊ modum. Una est pars masse humoꝝ excutiēda a venis tanq̄ inutilis nutritioni: ⁊ talis q̄rit̄ ⁊ inuenit̄ in egris vel in dispositis ad egritudines materiales. Alia est ꝑs chili q̄ ꝑ epar q̄si furtim trāsit absqꝫ digestiōe: ⁊ ad venas trāsiens illic digerit̄: ⁊ post excutit̄ cum vrina trāsiens vt inepta nutritioni: ⁊ talis q̄rit̄ ⁊ inuenit̄ in sanis. De qua dicit gal'. cōmento vltimo ꝑmi ꝓnosticoꝝ ꝙ ē medium inter saniē ⁊ hūores naturales: qđ est qꝛ res q̄ refugit naturam vt operet̄ in ea ex cibo apud cōuersionē suā ad sanguinē residet in vrina: nō ergo alterat̄ ab ea ⁊ fit sanguis: nec est sicut sanies cāe cuius efficiēti eā ꝑmixta est dispositio ex̄ naturā. ¶ Attēde secūdo ꝙ hypostasis ex chilo postq̄ digesta est ꝑdidit spēꝫ chili ꝭm quosdam: qꝛ sanguificabilitas q̄ est ꝓpetas chili nō plus inest ei: q̄re reijcit̄ velut inutilis. Alij dixerūt ꝙ hypostasis ⁊ chil' nō specie sꝫ loco differūt ⁊ alteratione quadā qualitatiua nō alietate substantie.

In quinta dicit primo ꝙ hypostasis in hoīb' macillētis descēdēs ab eis: ꝭm dispositionē sue sanitatis sine repletiōe aduēticia est pauca: maxime si vtant̄ exercitio forti vel artib' laboriosis vt fabrili vel aratoria vel fossoria: qꝛ supfluitates venaꝝ in talib' insensibiliter resoluūtur: tū ex acumine caloris iuncti siccitati: tū ex ariditate mēbrorū tū ex vehemētia motuū. Scđo dicit ꝙ hypostasis descēdens ab hoīb' ꝭm dispōnē sue sanitat̄ nō multiplicat̄: nisi in piguib' vel ociose viuentibus: in q̇b' calor venarū humiditate hebetat̄: ⁊ ex defectu exercitij supfluitates i venis coaceruātur: quas natura resoluere neq̇ens cū vrina expellit sub forma hypostasis. Et sicut i pīguib' hypostasis ml't̄iplicat̄: sic in grosse dietatis: ⁊ in dietat̄ valde tenuit̄ nulla ē ⁊ i mediocriter dietatis est modica. Iuxt̄ illud ga. ꝓnosticorū scđa cōmento illius cañ. Vrina laudabilis est. Vrinā in qua nō est sedimē migit ille cui' regimē est in vltimo subtilitat̄: sꝫ vrinā in q̄ sedimē est multū migit ille cuius regimē est ml't̄ū grossuꝫ. Vrinā v° in qua sedimē est paucū: migit ille cui' regimē est eq̄le. hec ille. Tertio dicit ꝙ ꝓpter sil'es cās nō est expectanda tanta hypostasis in egris macris vt in egris pinguib': imo morbi macroꝝ sepe resoluūtur absqꝫ aliq° descensu sediminis ab eis: sed plerūqꝫ modicū sediminis hn̄t nō residētis in fundo: sed natantis in supficie vel pendētis in medio vrine. Et sil'r in morbis frigidis phlegmaticis sedimē est multū: ⁊ in cholericis paucū pēdēs. Iuxta illud gal'. ꝓnosticoꝝ. 2. cōmento illius cañ. Vrina laudabilis ē. Sedimē in egritudinib' factis ab humorib' crudis est multū: sed in egritudinib' q̄ fiunt a cholera nō est oīno aut est paucū valde: veruntn̄ sufficit vt sit in vrina in istis egritudinib' nebula pendens.

In sexta dicit primo ꝙ in nulla vrina descēdit hypostasis vsqꝫ ad fundum vasis ilico cū mingit̄: nisi ipsa fuerit valde matura: ⁊ adhuc modicum tardat in valde matura: qꝛ sua grauitas nō est ita vehemēs vt subito valeat vrine liquorē mediocrē findere: sꝫ quāto maturior est ⁊ magis priuata vento vel intercluso aere tāto spissior est ⁊ pōderosior ⁊ citius descendēs si digestiōes ingrossando ꝓcedūt vt ait gal'. 2. ꝓnosticoꝝ cōmēto illius cañ. In vtroqꝫ v° sexu nigra pessima. Scđo resumit vnū qđ dixerat prius vt efficacius memorie cōmendet̄ et certius sciat̄ ꝙ ipse fuit hui' opinionis: lꝫ in hoc plurimis veterū ꝯrius videat̄. s. ꝙ color hypostasis vrine est vt in plurib' ꝭm colorē vrine: ꝓpterea forte ꝙ sicut cholera solita misceri naturaliter cū liq̄re vrine q̄ de se est alb' tingit eā sic tingere dꝫ hypostasim ipsi' capacē tincture: maxime in hoīb' q̄rum complexiones ad cholericā declinare vident̄ vt in arabibus de quoruꝫ numero fuit ꝑnceps. Tertio dicit ꝙ melior hypostasis ex his quarū color diuersificat̄ a colore liq̄ris vrine est alba post rubea deinde citrina. Et nō intelligas istud dcm̄ de citrina citrinitate remissa q̄lis est color naturalis vrine: qꝛ talis est naturalis ꝭm principē nil mali significās: sꝫ de citrina citrinitate croceali que significat superabundantiā cholere.

¶ Non naturalis v° hypostasis. In hac ꝑticula scđa scđe ꝑtis huius capl'i de hypostasi nō naturali ex ꝑte s̄be primo enumerat ꝑnceps spēs nō naturalis hypostasis. Scđo exeq̄tur de corticali ⁊ carnosa sil'r: ⁊ de significatiōib' caꝝ ibi | Sil'is v° rasure | Tertio de adipina ibi | Hypostasis v° adipina | Quarto de saniosa ibi | Saniosa v° | Quīto de musci laginosa ibi | Et musci laginosa | Sexto de capillari ibi | Capillaris autē | Septīo de sil'i frustulis fermēti ibi | Que aūt fermēti | Octauo de arenosa ibi | Arenosa | Nono de cinericia ibi | Plurimuꝫ aūt qđ cinericia | Decimo de sanguisugali ibi | Sanguisugalis autem |

In prima ꝑte que est tertius ꝑn̄s enumerat decē spēs hypostasis male ꝭm s̄baꝫ. Prima sil'is ē rasure intestinoꝝ dicta corticalis: quia corti-

ribus assimilatur. Et hec sub se cõprehendit furfureã q̃ furfuri silis est in substantia ⁊ colore: ⁊ herbinã que silis est herbo siue orobo q̃ est granum vescie: ⁊ similagineã que similat simile seu farine tritici: ⁊ silem arsenico rubeo: vel citrino valde. Scõa est carnosa: q̃ sic appellat: q2 similatur frustulis carnis vel est frusta carnea. Tertia est adipina silis adipi vl' ipsemet adeps.

Quarta ẽ saniosa q̃ est velut sanies vel vera sanies. Quinta est muscilaginosa similis phlegmati muscilaginosa vel muscilagini psilij. Sexta similat fermento ex pasta dissoluto ĩ aq̃ tam in sba q̃ in colore. Septima est sanguinea sanguisugalis: ⁊ est sanguis coagulatus in figura similis sanguisuge. Octaua est capillaris silis capillis ĩ gracilitate ⁊ figura. Nona est arenalis granosa. s. similis granis arene. Decima est cinericia silis cineri. Rasis vo decimo almansoris septez species male hypostasis in sba cũ suis significatiõibus cõmemorat. s. seposam saniosam arenosam pilosam carnosam lentinam ⁊ furfureã. Egidius vero spẽs hypostasis cum quibusdã contentis alijs sic metrice collegit. Circulus: ampulla granũ: nubecila: spuma. Pus: piguedo: chimus: sanguis: arena pilus. Furfura: crinoides: squame ptes athomose. Spma cinis sedi- (men spũs alta petẽs.

intestinorũ que est furfurea aut herbina aut similaginea aut similis arsenico rubeo aut ei qd est valde citrinum: alia est carnosa: ⁊ alia est adipina: ⁊ alia est saniosa: ⁊ alia est muscilaginosa: ⁊ alia est q̃ ẽ similis frustulis fermenti in aqua soluti: ⁊ alia est sanguinea sanguisugalis: alia est capillaris: ⁊ alia est arenalis granosa: ⁊ alia est cinericia. Similis vero rasure intestinorũ corticalis: alia est petaloides magnarũ partiũ albarum aut rubearũ que significant sm plurimũ q̃ separate fuerunt ex mẽbris q̃ sunt propinqua mẽbris a quibus diuiduntur vrine: ⁊ sunt mẽbra mingẽdi. Et albe significãt q̃ sunt ex vesica propter vlcera que sunt in ea aut scabiem aut corrosionẽ. Rubee autem carnose significãt q̃ sunt ex renẽ. Et ex petaloidibus quidẽ sunt que sũt coloris fusci ⁊ obscuri: ãt squamis pisciuz similes: ⁊ hec est vehemẽter mala ⁊ omnibus spẽbus hypostasis q̃s

Similis vo rasure. In hac pte scõa scõe pticule partis scõe principalis capituli istius primo agit de hypostasibus petaloidibus alba rubea ⁊ fusca. Scõo de herbina ⁊ furfurea ibi | Et ex ea q̃dem q̃ est | Tertio de crinoidib' alba ⁊ rubea ibi | Ex crinoidi vo | Quarto iterũ de petaloidibus ibi | Omnes preterea | In prima pte primo innuit princeps hanc diuisionẽ trimembrẽ. Hypostasiũ similiũ rasure intestinoruz. alia est petaloides magnarũ ptium. alia est herbina vel furfurea minoris latitudinis ⁊ spissioris substãtie q̃ sit petaloides: alia est crinoides cuius quãtitatẽ nõ describit hic. Et huius diuisiõis primũ membrum exp̃mit in pticula prima scõm in scõa tertiũ in tertia p̃ntis textus. Et primo cantice tractatu tertio de his hypostasib' ait. Si vo fuerint in ea ꝯtenta silia fragmentis hordei significabit q̃dẽ super rasuram venarũ: sed si assimilent furfuri ⁊ sine fetore ⁊ cum febre fuerit idem significat: si vero cũ fetore ⁊ sine febre significabit sup vlcera vesice: si aũt assimilent squamis metallorũ significabit sup vstionem ⁊ laniationẽ ꝯsequentẽ eam. Galienus vo primo de crisi caplo decimo sic declarat has hypostases. Hypostat granosa silis crinnis tritici fracti significat vnã duarũ dispositionũ. Aut liquefactionẽ membrorũ et resolutionẽ eorũ in ptes magnas: aut caliditatẽ adurentẽ ꝯfortatã sup sanguinẽ q̃re est adust'. Petala aũt sunt ptes excorticate ex exteriori pte venarũ cum accidit eis vt liq̃fiãt ⁊ resoluãtur. et silr ptes siles furfuribus: nisi q2 hec est grossior in spissitudine ⁊ mior in latitudine: sz silis petalis est latior q̃ silis furfuri ⁊ subtilior ea. hec ega. Scõo innuit h' princeps hanc diuisionẽ. Hypostasium petaloidũ. alie sunt albe: alie rubee alie fusce. Tertio dicit q̃ albe ⁊ rubee sm plurimũ significãt q̃ separant a mẽbris propinquis vijs vrine vel ab ipsismet vrine vijs. s. albe a vesica ppter vlcerationẽ vel corrosionẽ vel scabiẽ eius: ⁊ rubee carnose a renib' ppter vlcus aut corrosionẽ in eis. Quarto dicit q̃ aliq̃ sunt petaloides fusce ⁊ obscure vel siles squamis metallorũ: ⁊ he sunt pessime oĩm hypostasiũ prenominatarũ significantes rasurã mẽbrorũ radicaliũ Iuxta illud hypocratis pnosticorũ scõa. Et si eiusdẽ hypostasis furfurea fuerit mala ẽ: pessima vero si squamosa. Quito dicit q̃ duo prima

genera. s. petaloides albe ⁊ rubee nullo mõ impediũt. i. nullam lesionẽ significant in p̃ncipalib' mẽbris: imo sepe sanãt egritudies preexistentes mũdificando vesicã. Et ad probationẽ huius adducit exemplũ de quodã qui dedit vni cantarides in potu: ille post minxit cortices albos venosos. i. siles corticib' venarũ: q̃ dum

nominauimus est deterior: ⁊ significat hec petaloys mẽbrorũ radicaliuz rasuram. Uerum duo prima ipsius genera nullo mõ impediunt: imo plerunq3 vesicam mundãdo sanant. Et dixerunt quidã cuidam homini se in potu tribuisse cantarides q̃ cortices albos quasi venosos minxit: q̃ cũ in aquositate fricabantur resoluebant ⁊ tingebãtur tinctura rubea qui factus est sanus ⁊ vixit. Et ex ea quidem que est sicut rasura intestinorũ est quedã que est minoris latitudis q̃ due predicte et spissoris substãtie que si rubea fuerit vocatur herbina ⁊ si rubea nõ fuerit vocatur furfurea Et herbine quidẽ si fuerit rubea partes plerunq3 sunt partes epatis aduste: ⁊ plerunq3 est sanguis in eo adustus: et plerunq3 est etiam ex rene. Sed que est ex rene est maioris continuitatis carnosa. Alie vero due plus similantur ei que nõ est carnosa ⁊ fracturas est magis recipiens.

confricabãtur in vrina resolu- uebant ⁊ tige- bantur rubo- re vrine ⁊ inde sanabatur ab egritudine ra- rum vrine pro- pter quã bibe- rat cantarides ⁊ vixit. Attẽde primo q̃ hypostases pe- taloides q̃nq3 fiunt vicio mẽ- brorum vrine q̃nq3 vicio to- tius corporis cũ febre: ⁊ tũc significãt gra- ue impedimẽ- tum. s. dissolu- tionem mem- brorũ radicali- um cu vehemẽ- tia febris. Di- cernũtur autẽ scõe a primis: q2 facte vicio totius sunt cũ febre ⁊ indige- stione vrine. Facte vero vi-

cio viarum vrine sepius sunt sine febre ⁊ cuz digestiõe vrine. Iuxta illud theophili. Si eñ fuerit febris ⁊ est vrina petaloides sbstantias h̃ns totũ patitur corpus: si vero nõ sit febris vesice ẽ passio. Hec ⁊ indigestione ⁊ digestione determinantur. Si eñ cum indigestione totius corporis malũ: si vero digestio sit vesice malum. hec ille. ¶ Attende scõo q̃ petaloides tam rubee q̃ albe vicio viarum vrine: lz nõ significent impedimentũ vel graue egritudinem in mẽbris principalib': significant tñ graues egritudines ⁊ dolorosas ⁊ vix sanabiles nisi ex scabie pcedãt: scz vlcera vel corrosiones in dictis vijs q̃ pene sunt incurabiles ppter ꝯtinuũ decursuz superfluitatũ humoraliũ ⁊ vrine mordacis supra eas. ¶ Attende tertio circa exemplũ de potu cantaridũ q̃ cantarides que sunt musce virides super fraxinos repte sunt venenũ poti' q̃ medicina interius assumpte maxie ledentes vias vrine. Iuxta illud principis quarti sexta tractatu scõo caplo de cantaridibus. Cantarides sunt acute mordicatiue faciẽtes accidere pũcturã ⁊ dolorem in mẽbris ⁊ oĩno dolorẽ extẽsum ab ore vsq3 ad pectẽ: ⁊ vlcerant viscera vlceratiõe dolorosa: ⁊ apostumãt virgã ⁊ pectinem ⁊ ptes ei' cũ inflãmatione vehemẽti: ⁊ faciũt surgere ad vrinã. Et q3 ille q̃ eas sumpsit vult migere nõ põt: aut migit sanguinẽ ⁊ frustuz sanguinis cũ dolore vehemẽti: ⁊ q̃nq3 accidit cũ h' solutio ventris cũ abrasione ⁊ sincopis ⁊ pmixtio rõnis. hec p̃nceps. Nemo ergo p̃sumat etsi bñ successit illi q̃ sumpsit eas ĩ potu sicut refert. In scõa p (hic p̃nceps eis interi' sine frenovti vel alteri danate dicit primo q̃ ex hypostasib' q̃ sunt siles rasure intestinorum ẽ alia q̃ est spissioris sbe ⁊ minoris latitudinis duabus p̃dictis: scz petaloidibus albis ⁊ rubeis. Et si rubea fuerit vocat herbina: q2 silis est herbo siue orobo. Nõ rubea vero vocat furfurea ppter similitudinẽ eius cũ furfure. Scõo dicit q̃ ptes herbine rubee sũt vt in pluribus ptes epatis aduste q̃ cũ vrina eijciũtur: ⁊ frequenter sunt sanguis in epate adust' cũ vrina exiẽs. Tertio dicit q̃ he tres spẽs herbine rubee sic discerni possunt. Naz que ex rene est carnosa apparet ⁊ maioris ꝯtinuitatis: propterea q̃ caro renum solida ⁊ spissa est nõ cito dissolubilis: sed alie due. s. epatis p̃s et sanguinea minus carnose vidẽtur ⁊ magis dissolubiles: sic q̃ p̃s

Et cum vehemēter trahit ad citrinitatem est ex rene proculdubio: q̄m illa que est ex epate ad rubedinem trahit fuscā. ⁊ q̄nq₃ associatur ei ī hoc illa q̄ ē ex rene. Furfurea ꝟo q̄nq₃ ē ex scabie vesice: ⁊ q̄nq₃ ē ex liquefactione membroꝝ. Et differētia inter eas est ꝙ cū illic in radice membri fuerit pruritus ⁊ fetor erit ex vesica ⁊ ꝓprie cū pus prius minctū fuerit ⁊ ꝓprie cū alie significationes vrine demonstrauerint maturationem ⁊ fuerint vene superiores sane cōplexiōis ⁊ nō fuerit in eis macula īmo in vesica. Sed si cū inflāmatione fuerit et virtutis debilitate ⁊ membroꝝ mingēdi īcolumitate ⁊ color fuscitati attinuerit erit tunc ex liquefactiōe humoris. Ex crinoidi ꝟo plurimū est ex adustione sanguinis q̄ ad rubedinez trahit. Et multotiēs est ex liquefactione membroꝝ ⁊ coruz rasura si albedini attinet. Et q̄nq₃ etiaz est ex vesica scabiosa ſm minus. Et tibi q̄dem possibile est vt modū differētie inter eas intelligas ꝑ illud qđ iaz sciuisti. Si aūt nigredini attinet ē ex sāguinis adustione ⁊ ꝓprie in splene.

Omnes p̄terea petaloides hypostases q̄ non sunt ex causa que sit in vesica ⁊ rene ⁊ cānalibus vrine ī egritudinibus acutis maluz portēdunt perniciosum. Et tu quidē iam sciuisti ex hac summa carnose dispositionem: ⁊ ꝙ plurimū eius est ex rene: ⁊ q̄n ipsa nō est ex rene. Nā ex rene nō est nisi cū caro est sane carnositatis ⁊ non est in corpore liquefactio. Et vrina quidem matura venarū significat sanitatē: quoniā renum egritudines maturationem nō prohibent vrine: quia ipsa supra ipsos existit.

se cum digitis facile frangunt vt coagulatus sanguis. Cui⁹ rō ē q: epar nō est aliud q̄ꝫ sanguis male coagulatus precipue partes eius q̄ ab eo dissolute diu steterunt ⁊ exierunt cū vrina. Et cū herbina hypostasis ad citrinitatē declinat infallenter ē ex rene: quia renum caro est talis. Et q̄ est ex epate trahit ad rubedinē fuscam q: color epatis est rubeus fuscus. Et herbina ex rene q̄n ꝙ cōuenit cuz herbina epatis ī colore rubeo fusco. s. q̄n ren putrefactiōe maligna vel corrosione fuerit alterat⁹ ita vt declinet ad rubeum fuscum. Et inter has discernere possum⁹ ex loco doloris ⁊ maligniorib⁹ accidentib⁹ in epatica q̄ꝫ ī renali. Quarto dicit ꝙ furfurea hypostasis q̄nq₃ est ex scabie vesice. Iuxta illud hypocratis amphorismorū quinta. Quibus in vrina pingui existente furfurea mingūtur sedimina his vesica scabit. Et q̄nq₃ est ex liquefactione seu dissolutione mēbroꝝ. Iuxta illud egidij. Per squamas tenues ⁊ furfura mincta notatur Vesice scabies: at si febris comitatur Totius fluit integritas corpus tenuat. Quinto dicit furfurea ex scabie vesice cognoscitur. Primo ꝑ pruritum qui prius sentitur in radice vere tri. Secūdo per fetorem vrine maxime si sanies prius micta fuerit. Tertio cū significationes vrine alie ab hypostasi scilꝫ color citrinus ⁊ sba mediocris significauerit digestionez. Quarto cum vene superiores ꝑ quas vrina nō transit sunt sane cōplexionis sine febrili calore ⁊ nō fuerit in eis macula ꝯsumptionis ⁊ excorticatōis sꝫ ī vesica. Sꝫ furfurea ex liq̄factōe mēbroꝝ cognoscit. Primo per inflāmationē in toto corpore. Scđo ꝑ debilitatē virtutū vitalis ⁊ naturalis. Tertio ꝑ incolumitatē mēbroꝝ mingendi. s. viarū vrine. Quarto per colorē vrine declinantē ad fuscitatē ex adustione. De his fere idē dicit theophil⁹. Tales ergo mꝗt vrine cū p̄dictis hypostasibus. s. furfureis ſm eūdē modū signt ⁊ vesice passiōez eē: ⁊ toti⁹ corꝑis malū. Si ei assit febris toti⁹ corꝑis malum: si vero nō vesice malū. Et si quidē indigestū situ totius corporis: si vero digestū vesice.

In tertia ꝑte dicit primo ꝙ hypostasis crinoidalis tripliciter fit. Primo q̄dem ⁊ freq̄ntius ex adustione sanguinis: ⁊ hec trahit ad rubedinē. Scđo ex liq̄factōne mēbroꝝ ⁊ corū rasura: ⁊ tunc trahit ad albedinē. Tertio ex scabie vesice: sꝫ minus freq̄nter ista ꝯtingit. Theophil⁹ vero ait. Fiunt aūt hmōi crinoides vrine aut ꝓpter liq̄factionem solidoruz membroꝝ vehementē: aut ꝓpter exustionem sanguinis. Sed si quidem albe fuerint solidorum est passio: si vero rubee fuerit sanguis. Secūdo dicit ꝙ differētia īter has satis sciri potest ꝑ ea q̄ predicta sunt de petaloidibus ⁊ furfureis hypostasib⁹. Nam si declinauerint ad rubeū fuscum: ⁊ a prementibus digit̄ facile dissoluatur est ex adustiōe sanguinis: ⁊ si declinauerit ad albedinez ⁊ cū febre fuerit ⁊ indigestione ⁊ debilitate virtutū ⁊ incolumitate viarum vrine est ex liq̄factione ⁊ rasura membroꝝ. De hac dicit egidius. Certa fides per crinoides ꝙ tertia febris. Est ethice species imis inserta latebris. Et hypo. amphorismorum septima. Quibuscunq₃ in febribus in vrinis crinoides hypostases fiunt: superius ꝟo tenues longam egritudinē significant. Et ga. in cōmento illi⁹ ait. Hoc est verū ⁊ expimēto est ꝓbatū: q: cum in vrina quasi crinoides. i. grossa frumēti farina appareat mortale est: sicut idem in ꝓnosticis ait. Quibus plerūq₃ in vrinis apparet quasi crinoides aū morbum coꝝ mors festinat plus q̄ꝫ elonget: quoruꝫ qui saluantur morbi elongant̄: q: sunt crudissimi: ⁊ iō tarde digesti. hec ga. Et si assit pruritus in radice virge ⁊ vrine fetor ⁊ signū digestionis vrine in sba ⁊ colore ⁊ sanitas venarū superiorū ⁊ dolor vesice fit ex ei⁹ scabie. Tertio dicit ꝙ si crinoidalis hypostasis declinet ad nigredinē fit ex adustiōe sanguinis ꝓprie in splene q̄ ad nigredinem declinat ⁊ hūoris nigri melancholici receptaculū ē cuius augetur nigredo per adustionem.

¶ Attēde primo ꝙ tres spēs hypostasis corticalis similis rasure itestinoꝝ predicte. s. petaloides furfuree ⁊ crinoides differunt in trib⁹. Primo q̄dem in mō substātie. Nam petaloides sunt subtiliores earuꝫ a petalo dicte qđ est cortex tenuis tritici ⁊ idos qđ ē forma. Furfurea vero grossior est petaloide: ⁊ est sicut furfur aliquid farine retinens. Crinoidal̄ autem est grossior ceteris a crinnis denominata: que sunt grosse tritici ꝑtes que apud molitionē refugerunt molam. Secūdo in mō sue sepationis a ꝑtib⁹ corporis. Nā petaloides sunt velut cortices sepati a supficie mēbri: sed furfuree plus recipiūt de sba mēbri. s. aliquid de interiori cum supficie q̄re fiunt spissiores. Crinoides ꝟo plus ceteris a ꝓfundiori sepantur q̄re sunt oim̄ spissime. Tertio ī malicia q̄ꝫ significāt. Nā peior oīꝫ est crinoidalis: deinde furfurea postea petalois cōparando albas ad albas ⁊ rubeas carnosas ad rubeas carnosas ⁊ rubeas sāguineas ad rubeas sanguineas. Iux̄ illud theophili libro de vrinis. Qm̄ igitur solide ꝑtes corporis hn̄t in seipsis ⁊ longitudinē ⁊ latitudinem ⁊ ꝓfundū q̄cūq₃ q̄dem in supficie radunt̄ q̄si quedā petala in vrinis apparētia vesice talia sunt demōstratiua. Qn̄ ꝟo febris occupat corp⁹ ⁊ ſm ꝓfunda vasoꝝ hypostases furfuree fiūt ⁊ grossiores petaloidibus sunt. Si ꝟo occupet febris ſm corꝑis tres dimēsiōes. i. ſm lōgitudinē ⁊ latitudinē ⁊ ꝓfundū hmōi furfureis grossiora fiūt: ⁊ vocant̄ crinoida. hec ille. ¶ Attende scđo ꝙ crinoides hypostases nō fiunt cōmuniter ex scabie vesice nisi fuerit maligna ꝓfunda rodens: iō dicit hic princeps ꝙ talis hypostasis est ex vesica scabiosa ſm minus.

In q̄rta tangens aliqua q̄ omiserat de petaloidibus dicit primo ꝙ oēs petaloides hypostases nō ꝓcedentes ex vicio renū vesice vel viaruꝫ vrine significant malū ꝑniciosum mortale in egritudinib⁹ acutis scilꝫ incendium dissipans sbam epatis vel adurens sanguinē eius. Secundo se excusans ꝙ nō egit per se de hypostasi carnosa quā secundā nominauerat inter spēs male hypostasis dicit. Et tu q̄dē iam sciuisti ex hac summa. i. ex sūmario sermone premisso de hypostasi corticali dispōnez carnose hypostasis siue petalois fuerit siue herbina siue crinoidalis. s. causas ipsius ⁊ significationes ⁊ modū quo discernitur ab alijs nō carnosis. Item sciuisti ꝙ ſm plurimū carnosa hypostasis est ex rene. Et sciuisti etiam q̄n non est ex rene. Nam tripliciter noscitur ex rene eē. Primo cum caro defluens cū vrina est sane carnositatis: ⁊ nō aliter nisi supple putrefactio maligna vel corrosio corruperit substantiā renis. Secundo cū liq̄factio carnis ⁊ adipis ⁊ alioꝝ mēbroꝝ nō est in corꝑe. Tertio cū vrina in sba ⁊ colore ē digesta. Nā vrina matura siḡt sanitatē venaꝝ: ⁊ egritudies renū nō ꝓhibēt maturatōez vrine: q: maturatio ipsi⁹ supra renes fit videlꝫ in epate ⁊ venis. De hac carnosa hypostasi dic̄ rasis. 10. almāsoris. Sexta q̄dē ē in q̄ frustuloꝝ carnis silitudies apparent q̄ ex renib⁹ egrediunt̄ si cū h̄ calor ī renib⁹ fuerit acut⁹. Sꝫ si cū febre fuerit acuta siḡt febrē corꝑi magnū p̄stare nocumētū. Cū ethica ꝟo si fuerit solidoꝝ siḡt liq̄factōez ⁊ dolorē ad mēbroꝝ carnē iā ꝑueisse. h̄ ille.

Hypostasis vero adipina. In hac pte tertia particule secunde ptis secũde capituli istius primo agit de significatione hypostasis adipine Secũdo de peiore inter eas ibi [Et eaꝝ peior] Tertio de descretione inter adipinam ex rene ꝛ alijs mẽbris ibi [Duo autez ipsius] Quarto de adipina granosa ibi [Et cum in vrina frustum album granati]

Hypostasis vero adipina adipis ꝛ pinguedinis ꝛ etiã carnis liq̃factionem significat. Et earũ peior est q̃ auri aque similatur. Duo autem ipsius principia cognoscũtur ex paucitate ꝛ multitudine ꝛ cõmixtione ꝛ separatione: qm̃ cũ est multa ꝛ separata existimatur ꝙ sit ex pte renis et ꝓpter liquefactiõez sue adipis. Et si est minus ꝛ maioris cõmixtionis ẽ ex loco magis remoto. Et cum in vrina frustuz album granati grano simile visuz fuerit erit ex adipe renis

Saniosa vero vlcus significat qꝺ aptum fuit: ꝛ proprie in mẽbris min gendi. ꝛ precipue si ibi fuerit sedimẽ laudatũ ad fundũ descendens. Et muscilaginosa quidẽ significat humorem spissum crudũ: aut ꝙ est ĩ corpore multus: aut ex instrumẽtis vrine egrediens: aut crisim aptionis vene sciatice: aut doloris iũcturaꝝ. Et hoc quidem cognoscitur ex alleuiatione que post ip̃az seq̃tur. Plerunqꝫ eñ subtiliatur ꝛ attenuat ꝛ putatur hypostasis laudabilis. Quapropter in acutis egritudinib' nõ est ꝯfidendũ in eo qꝺ appꝫ ẜm sil'itudinẽ laudabilis hypostasis: cũ nondũ fuerit maturatõis hora: nec presentes fue

In prima pte dicit ꝙ hypostasis adipina significat liquefactionẽ adipis ꝛ pinguedinis ꝛ etiã carnis. De hac dicit hypocras ãphorismoꝝ 7. Quibuscũqꝫ vero pinguis hypostasis ꝛ cõglobata his nefreticam significat ꝛ acutã egritudinẽ fore. Et galienus in cõmento ait. Q̃ñcũqꝫ egestio vel vrina pinguis est piguedinis significat dissolutiones: neqꝫ magis eius que ĩ renibus q̃ que in toto corpe habet. Nõ ğ solis renib' attinet ille morb': sz toti piguedini potius q̃ igneo calore dissoluit. Et iterũ ait hypo. ꝓnosti. scða. Crassities vt arance tela supnatãs vrine est vituperãda: significat eñ egrum eliquari. ¶ Attende primo ꝙ lz hypostasis adipina ꝓprie dicatur de illa sola q̃ ex liquefactione adipis generatur: hic tñ accipit extenso nomine ꝓ quacũqꝫ oleagina siue subsideat siue pẽdeat siue natet que fit ex liq̃factione pinguedinis adipis aut carnis aut alioꝝ mẽbrorum. ¶ Attende secũdo ꝙ vrine oleagine habẽt principiũ augmentum ꝛ statum penes q̃ diuersificãtur. Juxta illud theophili. Principium quidẽ oleaginarũ vrinarum olei colorem hñtes: augmẽtũ vero apparentes vt oleum; status vero vrine sunt oleagine. Ergo olei colorem habẽtes; ꝛ principium liquefactionis declarantes quasi aquose apparent. Que vero apparent vt oleum tẽporis augmento facte mixtionez perfectiorẽ habent olei ad vrinã. Oleagine vero facte q̃ in statu sunt tote oĩno vrine ꝛ in colore ꝛ in sƀa spisse velut oleũ sunt. hec ille.

In secunda dicit ꝙ ex hypostasibus adipinis illa est deterior q̃ assimilatur aq̃ auri. s. auro liquefacto ꝛ resoluto in aquã. Talis eñ nõ soluz significat liquefactionẽ piguedinis ꝛ adipis: sed etiã liquefactionẽ solide carnis ex vehemẽtia incendij. Et hec in causonibus est signũ morta (le ꝛ in tertia spẽ ethice.

In tertia dicit ꝙ principia nascentie vel ortus hypostasis adipine. s. vtrum ꝓcedat ex liquefactiõe adipis renuz vel totius corpis cognoscũtur ex paucitate ꝛ multitudine talis hypostasis: ꝛ ex forti cõmixtiõe eius cum sƀa vrine: vel sepatione facili eius ab ea. Naz si multa fuerit hypostasis talis ꝛ bene seq̃strata a substãtia vrine estimatur a rene ꝓcedere ꝓpter liquefactionẽ adipis eius ꝛ suaꝝ fasciarũ seu panniculoꝝ. Et si fuerit minoris quãtitatis ꝛ fortius immixta substãtie vrine ꝓcedit ex loco remotiori ab vrinalibus vijs: scilz a totius corporis pticulis participantibus adipe vel pinguedine aliq̃ maxime ab interioribus que sunt proxime venis. Et ista est minor ea q̃ venit a renibus propter assotiationẽ eius cum febre intensa radicata ĩ membris que resoluit incessanter ꝛ depascit humiditates liquefactas quare parũ ex eis cum vrina labit. Et est vehementer vrine cõmixta: qꝛ continue assotiat vrinam: ꝛ defluit cũ ea a loco originis ꝛ digestiõis vrine. ¶ Attende ꝙ ysaac pte quinta vrinarũ tres differentias assignat inter adipinã vel vnctuosam a renibus: ꝛ adipinam a toto corpore dicẽs Vnctuosa primitus diuiditur duobus modis. Quedã ei dissolutõez pinguedinis renũ significat: q̃dam totius corporis cõsumptionez. Et differentia eoꝝ est in tribus modis. Nã significans dissolutionẽ pinguedinis renũ sine febre est: sed significãs ꝯsumptionẽ totius corporis continuas hꝫ febres. Secund' modus est. significãs dissolui pinguedinem renũ est liquor coctus digestus. ꝛ significans ꝯsumptionẽ corpis est liquor crudus ꝛ indigestus: qꝛ membra defecta sunt ĩ coctiõe vrine per passionẽ eorum. Tertius modus est. significans dissolutionẽ piguedinis in renibus vnctuosa est nebula in supficie vrine apparens subito cum corpus exeat sine mora. Non eñ societatez habet pinguedo cum vrina intra corpus tantam vt moret separata ab ea per breuitatem vie inter renes ꝛ cursum vrine. Et in ea que consumptionẽ corporis significat nõ apparet pinguedo: nisi postq̃ moratur in vasis aliq̃ diu quia societatẽ habet cum vrina intra corpus tñ: vt vix possit separari propter longinq̃tatẽ vie vrine. Egidius vero sic breuiter assignat differentiam inter eas. Pretendens olei formam resoluta pinguis. Cũ febre dissoluit: totum lumbos sine febre.

In quarta dicit ꝙ frustũ album simile grano malig̃nati cum vrina exiens venit ex adipe renis. adeps enim renum solida est ꝛ alba: ꝛ ... nõ obuiat ma... gno calori qui dissoluat eam penitus et liquefaciat ... la que venit a toto corpore ... potest a renibus grandia exire. Et ... ꝙ ab his liq̃facta exiret ... calore posset in vesica facile coagulari sub forma granorum ab eius frigiditate propter paucitatẽ sue cõmixtionis cũ liq̃re vrine.

Saniosa vero vlcus. In hac pte quarta dicit ꝙ hypostasis saniosa significat vlcus apertum emittens saniẽ in interioribus: proprie ꝛ frequentius significat vlcus tale esse in vijs vrine maxime si in tali vrina fuerit laudabile sedimẽ ad fundũ vasis descendens. Sed dicet quis quõ potest esse laudabile sedimẽ cũ sit saniosum significans vlcus in interioribus vt sanabile. Dic q ex parte saniei non est laudabile: sed supra saniẽ depressã ad fundum vasis sua grauitate potest erigi hypostasis alba continua forme pineate significans incolumitatem ꝛ perfectionem digestionis in venis nõ obstantibus vlceribus viarum vrine. De hac saniosa hypostasi dicit hypocras amphorismoꝝ quarta. Si sanguinem aut pus quis minxerit renũ aut vesice vlcerationem significat. Et galienus in commento ait. Qui migunt saniem multis diebus ꝛ mensibus significantur vulnera esse in renibus vel in vesica. Et de ipsa dicit egidius libro de vrinis. Vlcera vesice sanies effusa fatetur. Aut renum scabiem si grauis assit odor. Ex epatis regione fluit sedimẽ saniosum. Hoc dolor ꝛ partis actio lesa docet. ¶ Attende ꝙ cum hypostasi saniosa ex vlceribus vesice est frequẽtia vrinandi cum dolore acuto circa pectinem ꝛ caput virge: ꝛ si sit ex renibus ista non assunt. sed dolor in lumbis ꝛ circa renes cum debilitate.

Et muscilaginosa quidẽ. In hac pte quĩta primo tangit significationes muscilaginose hypostasis. Secũdo differentiaz inter eam ꝛ saniosam ibi [Inter saniosam vo] Tertio significationem vrine exuberãtis plurime muscilaginose hypostasis in fine gutta (rũ ibi [Et vrina q̃dẽ]

In prima pte narrat tria significata muscilaginose hypostasis. Primũ est hũor spissus crudus vel in toto corpe multus: vel ex vijs vrine egrediẽs in q̃bus pus latuit. In corpe q̃dem mult' si p̃sentiebat in toto corpe grauitas: ꝛ ex emissione talis hypostasis subseq̃tur alleuiatio: sz ex vijs vrine egrediens si p̃cesserit vrina cruda tenuis significãs oppilationes ꝛ succedat ei vrina grossa inspissata p dictũ phlegma. Scðm est crisis vene sciatice aut doloris iuncturarũ. s. cuz materia phlegmatica causans sciaticã vel dolorem aliũ iuncturarũ diriuatur ad vias vrine ꝛ p eas purgat. Et ad ꝓuocationẽ talis crisis multi famosi medici laudarunt ꝛ ministrarũt aquã seu purctam ciceruz in guttis. Cognoscitur aũt dicta hypostasis exire p viam talis crisis ex alleuiatione egri q̃ subsequit emissionẽ eius cum vrina. Et circa hoc notat hic priceps ꝙ freq̃nter phlegma muscilaginosum subtiliatur: ꝛ attenuatur in corpe: ꝛ tale cum vrina exiẽs creditur esse hypostasis laudabilis ꝛ non est. Et ideo nõ est habenda fiducia in acutis egritudinibus in illo qꝺ cum vrina exit simile laudabili hypostasi quãdo nondum venerit tempus complete digestionis; nec apparuerint signa eius; quia tunc verisimiliter illud

ericēs cū vrina nō est vera ⁊ laudabilis hypostasis: ſʒ humor phlegmaticus attenuatus. Tertium ē vehemens frigiditas cōplexionis renū que facile potest cpati cōicari ⁊ fieri cā multiplicationis phlegmatis ⁊ incrudationis humorū. ¶ Attēde p̄io ꝙ hypostasis phlegmatica qñq; exit ꝑ viā crisis doloris phlegmatici ꝯclusi inter dyafragma et renes. Iuxta illō hypocratis āphorismoruʒ septima. Quibuſcunq; inter frenes. i. dyafragma ⁊ ventreʒ phlegma concluditur ⁊ dolorē prestat nō habens exituʒ in neutrum vētrium his ſm venas in vesicā conuerso phlegmate solutio fit morbi. Et galienus in cōmento ait nature forti nihil posse repugnare in expellendis licʒ materia sit grossa ⁊ vie stricte sint: oportet tamen naturam precedere ⁊ materiam phlegmaticam subtiliare vt possit currere. ¶ Attende secūdo ꝙ ſm egidium humor exiens cū vrina si descendat ad fundū vrine significat morbum in inferioribus corporis: si sit in medio vrine morbuʒ in mediis: si in supremo morbuʒ in supmis. Ait em̄. Humor i vrina fit summus pēdulus imus. Mēbraq; supma ledit mediana vel ima. Stranguriā nefresim residens facit atq; tenasmon. Nutritiua grauat medi⁹ dyafragma supmus. Sʒ id mihi videt pauce vel nullius apparētie. Humor em̄ cum vrina exiēs vndecunq; venerit ſm mensuram sue grauitatis ⁊ potentiam findendi substātiaʒ vrine descendit deorsum.

In scda dicit ꝙ hypostasis saniosa differt a cruda phlegmatica muscilaginosa in q̄ttuor. Prio qꝛ saniosa fetet: ⁊ phlegmatica cruda nō. Scdo qꝛ saniosaʒ precedūt signa apostematis ⁊ eruptōnis ei⁹: ⁊ phlegmaticā nō. Tertio qꝛ ptes saniose faciliter adinuicē iūgunt ⁊ faciliter abinuicē separant: ptes vero muscilaginose nō sic. Quarto qꝛ ex saniosis q̄daʒ vehemēter misceē cū aquositate vrine videlicet illa cui⁹ sanies a venis supiorib⁹ descēdit ⁊ diu cum vrina incedit. Alia est que cito et facile separatur a sba vrine scʒ illa que venit ab vlcere renis vesice vel virge. Sed hypostasis cruda muscilaginosa est turbida ⁊ spissa: ⁊ neq; facile iungit cū substantia vrine nec facile sepat ab ea cū īmixta fuerit ꝓpter tenacitatē ⁊ vehementē adherentiam suaruʒ partiū adinuicē ex viscositate.

In tertia dicit ꝙ vrina exuberās in q̄titate in qua apparet multa muscilaginosa hypostasis veniēs in fine podagre vel alterius artetice seu guttose passionis significat bonū scʒ ꝙ natura potēs subtiliauit materiā egritudinis ⁊ diuertēs eam a iūcturis ad vesicā ꝯuertit ⁊ foras expulit.

Capillaris autem ⁊c. In hac parte sexta primo dat causam hypostasis capillaris. Secundo diuidit eam ibi [Sed quandoq;] Tertio agit de longitudine eius ibi [Et fuerunt quidam]

In prima parte dicit ꝙ causa capillaris hypostasis est humor occultus in interiorib⁹ viis q̄ consolidatur seu coagulatur a calore agente in ipsum: sicut terra mollis tenax a calore fornacis consolidatur ⁊ in laterem conuertitur.

In secunda dicit ꝙ hypostasis capillaris quandoq; est alba ⁊ quandoq; rubea ⁊ ꝙ consolidatio ipsius est in rene. De hac dixit hypocras amphorismoruʒ quarta. Quibus in vrina pingui ⁊ grossa existente carnea frusta modica aut pili exeunt his de renibus egeruntur. Et galienus ī commento ait. Frusta carnium intelligimus esse de substātia renum sicut pili non ex eorum substantia sunt. In hmōi enim rebus substantiam renum dissolui impossibile est: quod si quis dicit naturam renum nescit neq; de substantia sunt vesice: sicut quidam arbitrati sunt. quod enim inde dissoluitur squamis assimilatur. Egidius tamen sensisse videtur capillarem hypostasim ex carne posse descindi dicens. Forma pilo similis vꝫ erit decisio carnis. Uel pars humoris lima siccata caloris. Inde probes renū vel totius nocumētum. Et forte ꝙ egidius fuit motus ad id affirmādum ꝓpterea ꝙ amphorismus hypocratis nunc allegatus ī quibusdaʒ libris inuenitur ita scriptus. Quibus in vrina pingui ⁊ grossa existente carnea frusta modica vt pili exeūt his de renibus egerunt. Sed galien⁹ id reprobat in cōmēto dicens. Frusta vero carniuʒ partes sunt renum inde dissolute causa vulneruʒ. pili vero nō silr ſʒ creātur intra renes sicut lapides. Deinde subdit. Hic autem amphorismus male īuenitur in quibusdam libris. Habētibus ī vrina sicut pilos carnis frusta ō renibus habere significatur. Nulla quoq; differētia fit inter pilos et frusta carnis: cuʒ tamen pili non assimilentur carni: hec galienus. Sʒ quereret aliquis si ita ē vnde fiet capillaris hypostasis rubea. Dic ꝙ si sit aliqua talis vt ait hic princeps generatur ex sanguine viscoso in renibus coagulato ⁊ consolidato: vel ex phlegmate tincto sanguine aut cholera.

In tertia dicit aliquos asseruisse quādoq; inueniri pilos in vrina de longitudine vnius palme. De quoꝝ numero fuit rasis decimo almansoris caplo de vrina dicens. Quinta vero pilis assimilatur: ⁊ ipsa est ex genere eoꝝ que pilis nō valde albis similia sunt. Cuius longitudo minor est ſm q̄titatem medietatis pollicis que cū ab extremitate vnguis vsq; ad nodum reperiatur vsq; ad mensuram palmi augmentari inuenitur. Que cum a renibus egreditur nullum aliud portendit malum nisi humores crudos in corpore abūdare: cui medicamina cōferunt diuretica: hec ille. Galienus vero commento amphorismi nūc allegati ait. Ego autem vidi ex proximo longiores q̄ credi posset quēdam minxisse pilos id est quasi ad medietatem vnius brachii. Causa autem fuit q̄a anteq̄ hanc vrinam haberet per totum annum fabas fractas et multas ⁊ caseum recentem comederat ⁊ siccum. Alterum iterum vidi causa grosse diete sic vrinari. Hūores eniʒ grossi in renib⁹ propter calorē accensi ⁊ exiccati generāt pillos hmōi. Curatio aūt huius morbi testatur ratōe sic esse. Qui em̄ hoc passi sūt nō nisi cum medicina dissoluente et subtiliante ⁊ incidente curati sunt ⁊ cum dicta humectatiua: hec galienus. Et ipsemet p̄nceps tertii decimanona tractatu secūdo caplo decio ait. Minctus vero sanguinis ꝑmixti cum humoribus grossis fit plurimū propter debilitatem renū: ⁊ similiter minctus rei silis capillis. Nā fortasse est causa eius debilitas digestionis renum: ⁊ fortasse est causa eius debilitas digestionis venarum. Et quandoq; est longa valde quasi duabus palmis: ⁊ quandoq; est ad albedinem decliuis: ⁊ quandoq; ad rubedinem. Et non prolongatur nisi cā sue generatōis in inuolutionibus venarum renum aut aliorum: ⁊ ex cibis grossis ⁊ gnib⁹ lactis et granis sicut fabis ⁊ silibus.

Que aūt fermēti ⁊c. In hac parte septima dicit primo ꝙ vrina silis ꝑuis frustis fermenti dissoluti in aqua significat debilitatem stomachi ⁊ intestinorum ⁊ maliciam digestiōis in eis. Secundo dicit ꝙ sepe causa talis vrine ē comestio lactis et casei. Talē vidi vrinā parisius in quodā magistro hospicii regis: q̄ patiēs vlcera vesice quotidie bibebat lac caprinū. Nā cuʒ stomach⁹ ⁊ intestina male digerunt lac ⁊ caseum aliq̄d ex eis attractū ad epar sile fermēto quo pasta leuatur cuʒ sanguinis aquositate defluere potest ⁊ cā fieri p̄dicte hypostasis. lac enim coruatum et inspissatum fere simile fermento est: et similiter caseus male dissolutus.

Arenosa vero ⁊c. In hac parte octaua dicit p̄mo p̄nceps ꝙ hypostasis arenosa semꝑ significat lapidem: q̄ cōsolidat. i. indurari incipit: aut ꝯsolidādo ꝓcedit. i. est ī augmēto sue induratōis: aut q̄ resoluit. i. declinat ⁊ ꝯminui īcipit. De hac hypostasi dicit hypo. āphoꝝ q̄rta. Quib⁹ ī vrinis arenosa substāt sedimina his vesica aut renes lithiasim hn̄t. i. lapidē vel materiaʒ ei⁹. Et galien⁹ ī cōmēto ait. Ubicūq; ꝯcreat lapis ex necessitate vrina arenosa exit. Et auerroys q̄rto colliget ait. Sed arenosum significat aut lapidē fractuʒ aut incipiētem coagulari. Sʒ cōtrariū hui⁹ sensisse videt p̄n. tertii. 18ᵃ.

rint eius significationes. Et est etiaʒ cū vehementeʒ cōplexionis renis frigiditatem significat. Inter saniosam vero ⁊ crudam existit differētia. quoniā saniosa est cum fetore. ⁊ p̄cedunt ipsam significatōes apostematis: ⁊ eius partes faciles sunt ad cōiungēdum ⁊ separādum ⁊ quedaʒ ex ea est que cuʒ aquositate vehemēter miscetur: ⁊ quedā ex ea est q̄ sepatur sed cruda est turbida ⁊ spissa ⁊ nō facile cōiungitur nec facile separatur.

Et vrina quidē in qua plurima muscilaginosa hypostasis apparet quādo est exuberans cū est in fine podagre ⁊ dolorum arteticorum significat bonū. Capillaris autē est propterea ꝙ humor occultus consolidatur ex calore in ipsum agente. Sed quādoq; est alba ⁊ qñq; rubea. ⁊ ei⁹ cōsolidatio est in rene. Et ferunt q̄dam ꝙ in eius longitudine plerūq; palmi mensura inuenitur. Que autem fermenti infusi frustulis similis existit debilitatē significat stōachi ⁊ ītestinoꝝ ⁊ digerēdi maliciam ī ipsis Et est plerūq; cā eius comedere lac ⁊ caseū. Arenosa vero semper significat lapidē qui cōsolidat aut consolidando procedit aut qui resoluitur.

tractatu scōo capitulo.17°.dicens. Et in illo in quo est sedimē arenosuꝫ non aggregaꝛ lapis. quoniā materia nō ē coartata ⁊ neq; aduenit ei cā iterū plurima. Item dicit capl'o.18°. tractatus eiusdem. Cū q̄to plus est vrina vehementius clara ⁊ assidue clara ⁊ paucioris sedimis significat ꝙ lapis ē durior. Dic p̄io ꝙ hypostasis arenosa q̄nq; ꝑcedit ex adustione sanguinis in venis aut ī epate sicut sepe apparet in his qui vexati fuerūt ardentibus febribꝰ et in leprosis. Et talis hypostasis nō significat lapidem. Ideo galienus redarguit amphorismum nūc allegatum de diminutiōe ipsius dicēs. in cōmēto eius. Error aūt in hoc āphorisimo ē apertꝰ. qꝛ hypocras medictatem huiꝰ amphorismi āt post eum librūꝫ scribens neglexit. qꝛ vbicūq; cōcreatur lapis ex necessitate vrina arenosa exit: ⁊ aliq̄n ex vstione sanguinis in venis vel ī epate vrina exit talis: ⁊ eius arene a vētositate debilitate digestiue ad mediā regionē vrine vel ad eius supficiem eleuant. Sꝫ ex hoc arguet aliq̄s hic principē de mendacio dicentē. Arenosa v̄o semp significat lapideꝫ. Dic ꝙ intelligit de arenosa subsidente in fundo vasis nō de natāte: vel de arenali granosa seu recollecta in grauavt priꝰ expssit in diuisione male hypostasis s̄m substantiā dicens. Alia ē arenalis granosa. Et de hac dicit ysaac. Granosa ⁊ in partibꝰ diuersa lapidē in renibꝰ creatuꝫ significat ex renū calore mensurā excedēte. Vel dic ꝙ significat lapidem actu vel aptitudine. Nam si arene dicte fieri ex sanguinis adustione reperirent phlegma tenax in renibus aut vesica qd̄ eas simul ligaret de facili fierent lapis. Dic scōo pn̄cipal'r ꝙ ex viscoso humore renes ⁊ vesica suo calore possunt multiplicare arenas. que si liberum habeāt exitum ⁊ nō simul colligant nec dolorem inferant neq; in exitu suo nec ante exitum nō significant lapidē sed purgatōem renū vel vesice ⁊ calorē coꝝ cum viscoso humore: nisi nomē lapidis ad arenā extenderimꝰ. Et istud videmꝰ frequentissime in hoībus calidoꝝ renū ⁊ calidi epatis. mingūt eniꝫ q̄si semp in suis vrinis arenulas rubeas sine calculo ⁊ dolore. Et id voluit princeps in v̄bis nūc allegatis ex.17°. capl'o tractatus scōi fen.18ᵉ. tertij. Dic tertio ꝙ arene graues residentes in fundo cū dolore renū vel dolore vesice ⁊ stranguria significant lapidem fieri vel augmētari vel atteri ⁊ cōminui in renibus aut in vesica. Nā q̄n fit vel augeꝛ ⁊ adhuc tener ē faciliter ab eo sepanꝛ arene vel ex motu vl' ex incisione ab vrina: ⁊ sil'r in declinatione ipsius. Dic quarto ꝙ vrina vehementer clara ⁊ tenuis cum sedimine pauco nō arenoso veniēs post arenosam turbidā spissam sine alleuiatione doloris renum vel vesice significat lapidē cōfirmatuꝫ ⁊ induratum qui non cōminuitur in aliqua sui parte. Id voluit princeps in verbis nunc allegatis ex.18°. cap̄. trac. scōi fen.18ᵉ. tertij. Et galienus primo interiorum capl'o primo dicēs. Si aliquē puerum videbimus vrinam claraꝫ ⁊ aquosam habere ⁊ prius fuerat arenosa ⁊ sepe pectinem scalpit ⁊ virga sine causa erigitur et inclinatur ⁊ tandem vrina constringitur dico non moueri a veritate dicentem in collo vesice istius lapidem haberi. Secundo dicit hic pn̄ceps ꝙ hypostasis arenosa rubea est ex rene: ⁊ non rubea est ex vesica. Id testatur rasis decimo almāsoris dicens. Quarta quoq; arenosa est cuius sunt due species. Quarum vna est limature auri similis: licet minutior sit que ex renibꝰ egreditur. Alia vero est in qua glaucedo nulla inuenitur sed eius color est vt color terre ⁊ quandoq; etiam vt color luti. que a vesica egreditur. Et egidius ait: Renum vesice lapidem testantur arene. Renum si rubee: vesice si magis alba. Emula contenti fit forma suo retinenti. Videmꝰ enim membra nedum proprium nutrimentum sed etiam superfluitates que in eis sunt conari sibi assimilari vt apparet in generatione sanici ⁊ hypostasis. ⁊ ideo fiunt arene renum rubee vt renes: ⁊ vesice albe nisi materie color obstiterit qua nigre reddantur vel cinericie. Nam color materie diuersificat sepe coloreꝫ lapidis. Teste ysaac particula octaua de vrinis dicente. Si ergo dominetur materia phlegmatica erit petra cinerina: si cholerica citrina: si sanguis rubea.

Et que quidem est ex ea est rubea ē ex rene. Et que non ē rubea est ex vesica. Plurimū autem qd̄ cinericia significat est phlegma: aut pus. cui ꝑpter lōgam morā accidit coloris mutatio ⁊ sectio partium: ⁊ est q̄nq; propter adustionem que ei accidit. Sāguisugalis autem hypostasis si vehemēter est mixta epatis significat debilitatem: ⁊ si minꝰ hac significat vulnus in cānalibꝰ vrine ⁊ cōtinuitatis solutionem in ipsis. Et si fuerit separata plurimū eius erit in vesica et in virga. Et nos quidē perscrutabimur hoc in particularibꝰ egritudinibus ī capitulo de minctu sanguinis. Et si in vrina fuerit sicut sanguisuge rubee infirmo splenē habente resoluiꝛ splen ipsius. Scito aūt ꝙ in egritudinibꝰ vesice nō multꝰ egreditur sanguis. qm̄ eius vene mixte sūt in ipsiꝰ corpore calcate ⁊ auguste et pauce.

Plurimum autem ⁊c̄. In hac parte nona dicit primo ꝙ hypostasis cinericia scilicet que cineri assimilatur in substantia ⁊ colore significat phlegma vel saniem: quibus propter lōgitudinem more in corpore superuenit mutatio coloris de albo in cinericium ⁊ diuisio suarum partiū abinuicem s̄m viā incinerationis aliquarū partium suarum per modū putrefactionis paulatiue cuiꝰ terminꝰ ē incineratio. Et hec differt ab arenali granosa. qꝛ minutior est: ⁊ sub tāgentibus digitis nō sentitur dura ꝫ sicut puluis. Scōo dicit ꝙ hypostasis cinericia quandoq; contingit propter adustionem que superuenit alicui humoribꝰ precipue ex siccitate ⁊ talis hypostasis sepe apparet in vrina leprosorum. ¶ Attende primo ꝙ de hac hypostasi sic differuit ysaac particula octaua de vrinis. Hypostasis cinerosa vel est cū temperamento liquoris in grossitudie siue subtilitate vel granosa ⁊ in partibus diuersa. Subtilior q̄ oporteat ⁊ cum febre rigorem superuenturū pretendit. Sine febre humores cholericos: vel non bene coctuꝫ phlegma. Grossior q̄ oportet ⁊ cum febre grossitudinem fecuꝫ humoralium scꝫ ⁊ viscositatem earum ⁊ morbum nunciat diuturnum. Sine febre eadem habet signa que diximus in hypostasi alba. ¶ Attende scōo ꝙ alias significationes attribuit egidius hypostasi cinerose libro suo de vrinis dicēs. Sub forma cineris corpuscula pressa deorsum. Infima mēbra notant morbi languore grauari. Ex atricis emorroidis splenisq; tumore. Sepius apparens vel quando mēstruus humor. Tēporibus certis sua respiracula nescit. Et intellige per atricos seu condilomata emorroidas cecas scilicet quando tumentes nihil sanguinis emittunt: quando vero sanguis emanat ab eis emorroides appellantur.

Sanguisugalis aūt ⁊c̄. In hac pte decima particule scōe scōe partis capl'i istius primo agit de significationibꝰ sanguisugalis hypostasis penes imisceri magis vel minꝰ vrine. Scōo de significatione sanguisugarū rubearū in splenetica passione ibi [Et si in vrina] Tertio de paucitate sanguis q̄ mingiꝛ in morbis vesice ibi (Scito autem)

In prima pte dicit primo ꝙ hypostasis sanguisugalis vehemēter mixta cū substātia vrine significat debilitatē epatis. s. impotentiā ipsius ad distribuenduꝫ sanguieꝫ mēbris ⁊ coagulationē sanguinis adinstar sanguisuge: vel in ipso vl' ppe ipꝫ: ppꝛ debilitatē expulsiue ipiꝰ. Scōo dic ꝙ si sāguisugal' hypostasis n̄ adeo fuerit imixta vrine fuerit tn̄ imixta significat vulnꝰ in cānalibus vrine scꝫ in vena kilis vel in venis renū vel in poris vritidibus a quo sanguis effluit: qui coagulatus in his cannalibus fit forme sanguisugalis: ita ꝙ apparet vt sanguisuga tam in sb̄a q̄ in figura ⁊ colore. Tertio dicit ꝙ si sanguisugalis hypostasis fuerit separata a substātia vrine ⁊ statim descendēs ad fundū vasis erit vt in pluribꝰ ex vesica ⁊ virga. Sicut enim pluries supra memoratū est que defluūt ab alto diu transeuntia cū vrina fortiꝰ incorporantur cū liquore ipsiꝰ: que vero ab imo ꝑdeūt ⁊ parū cū vrina associātur faciliter ab ea separari solēt. Quarto dicit q; in tertio huiꝰ qui est de egritudinibus particularibus que mēbris cōtingunt a capite vsq; ad pedes in capl'o de minctu sanguinis tractabit de sanguinea hypostasi vel de sanguie mincto scꝫ tertij.19ᵉ. tractatu secūdo capl'o.20.

In secūda dicit ꝙ si in vrina habentis spleneticam passionem fuerint quasi sanguisuge rubee significant resolutionē seu sanationē dicte splenetice passionis q; sanguis grossus melancholicus cannales splenis oppilans ejicitur coagulatus adinstar sanguisuge rubee per vias vrine.

In tertia dicit ꝙ sanguis egrediens a vesica in egritudinibꝰ eius scꝫ in corrosione vel apertione vel fissura venarum eius nō ē multus. qꝛ vene ipsius sunt pauce stricte compresse sibi fortiter immixte. Sed cōtrariuꝫ est de venis renum. Iuxta illud principis tertij.19ᵃ. tractatu secūdo capl'o.21°. Et eruptio cū qua currit sāguis plurimꝰ fit in renibꝰ. Vesice enim aduenit aquositas colata: sanguinem vero nutrimēti recipit ex venis puis in q̄bꝰ venit ad eam nutrimētum tm̄: q̄re nō est in ea sanguis ꝑ rubeās. Et ad renes

quidē venit sanguis plurimus cū aquositate. colatur ergo apud eos aquositas: ⁊ adueniunt eis vene magne ex q̇b’ mēbra alia nutrimentū sumunt: q̄re est sanguis coꝝ plusq̄ ille quo indigent: q̄re est plurimus: ⁊ vene eorum sunt non minute: ⁊ neq̃ sunt boni situs equalis. Uene vero vesice sunt cōseruate nō exposite scissioni ⁊ eruptioni cum situ suo: hec princeps. Ysaac vero de minctu sāguinis cū vrina ꝑticula octaua sic breuit̄ scripsit. Si q̇s sāguinem multum mingat ⁊ subito venam in renibus incisam vel i epate vel in vesica significat vł in intestinis.

Hypostasis[c] vero significatio ex q̄titate ipsi’ sumpta multitudine q̇deȝ sui ⁊ paucitate declarat cause ipsam efficiētis multitudinē aut eius paucitatē. Et ex q̄titate q̇dem sui in magnitudie aut ꝑuitate sui ē queādmodū diximus in hypostasi muscilaginosa. Eius aūt[d] significatio ex qualitate sui est ex colore quidē ipsi’. q̄m que ex ea nigra est ē signum malum fm diuisiones quas nomiauimus. Que tamen ex ea sanior ē est illa cui’ hypostasis est nigra ⁊ aquositas nō est nigra. Et rubea quideȝ significat sanguis ꝓprietatem ⁊ fastidiū. Et citrina significat calorē fortē ⁊ egritudinē insidiosaȝ. Et ex ea q̇dē q̄ alba ē q̄dā est bona sicut dixim’: ⁊ q̄dā ē mala sic̄ muscilaginosa aut saniosa aut spumosa maturationi contraria.

Egidius vero multo apti’ ⁊ distincti’ sic. Ex vicio iecoris trahitur minctura cruoris Uesice: renum vene kilis: hoc tibi planū. Prouida signoꝝ doctrina facit reliquorum. Fundit trūbosum vesica grauem maculosum. Et subsistentem modicū fetoris habentē. Minctio fit pura vene kilis ex crepatura. Et dolet a fine grauiter pars septima spine Si fluit a lūbis purus manet ⁊ sine trumbis. Renum testatur id pūctio que comitatur Dextra: dolor cruciat si fluxus ab epate fiat. Et manat purus sanguis fomenta daturus.

c Hypostasis vero ⁊c̄. In hac ꝑte tertia principali capł̄i istius que est de q̄titate hypostasis dicit p̄io p̄nceps ꝙ significatio hypostasis accepta a q̄titate ei’ significat ꝑ multitudinē ipsi’ multitudinē cāe efficiētis eam: ⁊ ꝑ paucitatē ei’ paucitatē cause que facit eam. ¶ Attēde p̄mo ꝙ ꝑ multitudinē hypostasis potest itelligi q̄titas ei’ discreta scȝ ꝙ semꝑ aut sepe reꝑiat̄ hypostasis in vrina siue mincta fuerit in medio noctis siue in aurora siue in meridie siue in vespere: ⁊ pōt intelligi q̄titas continua siue magnitudo sic ꝙ de ea magna q̄titas vna vice in eadem vrina reperiatur: pōt etiā intelligi de vtraq̃. ¶ Attēde scđo q̄ multitudo hypostasis nō solū significat multitudinē cause facientis eaȝ scȝ multitudinē fortitudinis nature expellentis sup̄fluitates humoruȝ a venis sub forma hypostasis: sȝ etiā multitudinē cāe eius materialis scȝ partiū kili: que subterfugiētes digestionē epatis fluxerūt ad venas vel humoꝝ nō aptoꝝ nutritō i latētiū i venis. Scđo dic̄ ꝙ sic ē de hypostasi ex q̄titate sui i magnitudie aut ꝑuitate sic̄ supradictū est in muscilaginosa hypostasi scȝ ꝙ significat humorē i corꝑe multū vel egredientē ex instrumētis vrine: vel crisim alicuius egritudinis humoralis si p̄cesserint signa digestiōis ⁊ vrina fuerit exuberās in q̄titate sicut hypostasis: ⁊ ei’ emissio fuerit facilis ⁊ ad eā subsequatur alleuiatio patiētis. Cause vero multitudinis ⁊ paucitatis vrine sic tradūtur ab egidio. Crudor enfraxis fluxus cōsumptio paucā Indicat vrinā ratio ɔtraria multā. Et eedem sunt cause diminutionis hypostasis scȝ cruditas humorū in venis: quare quasi nihil ab eis dissoluitur: ⁊ oppilatio ꝓhibēs exitū hypostasis ⁊ fluxus ventris diuertens humores a vijs vrine ⁊ cōsumptio corꝑis ⁊ hūiditatū ei’ cū q̇b’ resoluit̄ mā hypostasis. Ysaac v̇o parte octaua vrinaꝝ dicit p̄io ꝙ hypostasis multa in sanis significat grossiciem ⁊ bonā habitudinē ⁊ humiditatis naturalis multitudinē: ⁊ in pinguib’ ē multa: ⁊ in macris pauca: ⁊ in mediocrib’ multa fit interdū ꝓpter dimissionē exercitij ⁊ multitudinē ciborum ⁊ potuum sine ordine acceptoꝝ. maxime si grossi fuerint ⁊ viscosi. ⁊ ideo est multa in pueris. Secūdo dicit ꝙ mł̄titudo hypostasis in egris si fuerit alba ⁊ rotūda significat materiam a superiorib’ ad inferiora descēdētē maxime in die cretica apparens: sȝ nō alba neq̃ rotūda neq̃ iūcta multos humores in corpore aduuatos significat. Tertio dicit ꝙ ꝑuitas hypostasis in sanis significat siccitatē maciem ⁊ subtilitatē humoꝝ ⁊ raritatem corꝑis cū poroꝝ multitudine: ⁊ i corꝑibus crassis significat nimietatem exercitij vel ieiuniū vel paruitateȝ alimēti. Quarto dicit ꝙ paruitas hypostasis in egris significat paucitatē sanguinee humiditatis: ⁊ ꝓpinquitatem cōsumptionis corꝑis vel hūiditatuȝ ei’. Quinto dicit ꝙ temperamētum hypostasis inter multum et paucum complexionis significat temperātiaȝ ⁊ virtutem mēbrorum in cōplemento actionum naturaliū fm ꝙ oportet.

d Eius aūt significatio ⁊c̄. In hac ꝑte q̄rta q̄ est de q̄litate hypostasis p̄io agit de significatiōib’ sumptis a colore ei’. Scđo ab odore ibi | Ex odore v̇o | ¶ In p̄ia ꝑticula dicit p̄io ꝙ significatio hypostasis sūpta a q̄litate ei’ est significatio sumpta a colore ipsi’: ⁊ nō solū a colore sȝ etiā ab odore vł sapore si sapere placeat vł calore vel frigiditate eius. his etenī qualitatib’ afficit̄ sedimē ⁊ afficiū sensus. Secundo dicit ꝙ nigra hypostasis est signū malū fm diuisiones prenominatas .i. fm aliqua membra diuidētia significatōes eius: q̄ prius tacta st̄ capł̄o scđo sūme presentis ꝑagrapho illo. Et ad summū q̇dē vrina nigra sig̃t. aut vehemēs incēdiuȝ: aut forte frigus: aut mortē: aut caloris naturalis superatōnē: aut crisim: ⁊ expulsionē nature qua ip̄a cholere nigre expellit sup̄fluitates. Nā de his q̇n ꝙ mēbris diuidentibus p̄ia quattuor sunt ꝑniciosa: q̇ntū vero bonuȝ ⁊ laudabile ē. Et sanior ex nigris hypostasibus ē illa q̄ sola nigra est ex vrine ꝑtib’ ⁊ aq̄sitas non. talis enī frequenter fit via purgatōis hūoruȝ adustoꝝ vel melancholicoꝝ nō adustoꝝ: sed innaturaliter retentoꝝ ⁊ deuiatorum a ꝓprio receptaculo. De hypostasi nigra dicit galien’ p̄mo de crisi capł̄o decimo. Hypostasis autem nigra significat caliditatē superfluā igneā aut frigiditatē sup̄fluā ex q̄ accidit dispositio sil̄is morti. Uidem’ enim mēbris corꝑis extrinsecis nō accidere nisi fm hos duos modos. Aut cū calefiunt superflue sicut illud qđ aduenit ei q̇ ꝓlongat moram in sole estiuo. Aut cū īfrigidantur superflue ita ac si ip̄a moriātur. Idem dicit ysaac libri de vrinis particula octaua docens discernere nigram a calore a nigra a frigore. Que enim est ex calore in primis ē citrina ⁊ vrina cocta est: ⁊ cum calor augmētat̄ in viriditatē mutat̄. Itē calore augmētato hūores incēdūtur ⁊ nigra tandē ⁊ lucida efficitur. Secūda vero caloris naturalis extincti ⁊ congelati significatiua in initio est lucida et in liquore cruda: cum autem frigiditas augmentatur et calor naturalis congelatur plumbina efficitur: et frigore plus augmentato et calore naturali extincto fit nigra non lucida sed obscura: hec ille. Tertio dicit hic princeps ꝙ hypostasis rubea significat sanguinis proprietatem id est illa que propria sunt sanguinee repletioni sicut fastidium ⁊ grauitas corporis: et alia iam dicta capitulo septimo doctrine tertie fen secunde primi. De hac dicit hypocras secundo pronosticorum ꝙ est fidelis ⁊ certa nuncia sperande salutis. Et galienus ibidem reddit causam huius dicens. Cum vincens est in corpore qui magis iuuatiuus ē ex humoribus fit ꝙ in egritudine illa propter illaȝ causam non est timor. ¶ Attende ꝙ licet hypostasis subrubea sit proximior albe q̄ rubea: minus tamen bona est. quia significat aquosi sanguinis abundantiam cuius digestio tardatur. ⁊ ideo morbus prolongatur. Iuxta illud egidij. Subrubeū q̄m de sanguie ɔstat aquoso. Est peius rubeo q̄uis vicini’ albo. Designat rubeū ꝙ longa sȝ eucrita febris. Cū sit cā mali nāe filius hūor. Leuis ⁊ excoct’ resolubilis ⁊ moderatus. Quarto dicit ꝙ hypostasis citrina significat intēsuȝ calorē ⁊ egritudinē insidiosaȝ .i. cōminātē nāe de malo insperato ꝓpt̄ mobilitatē ⁊ quasi furiositatē materie: que si repat sursum frenesim inducet: si retineatur in aliquo viscerum forte ipsum apostemabit: si diu per viam ventris vł vesice effluat ipsam forte excoriabit suis acumine ⁊ nitrositate. De hac dicit ysaac particula octaua libri de vrinis. Citrina hypostasis vł diuersatur ī liquore subtili siue grosso vel grossa est ⁊ in partib’ diuersa atq̃ natat. Diuersa in liquore si sit cum febre materiam esse cholericam ostēdit: ⁊ post longum tempus salutem morbi. Unde hypocras. Si cholera dominetur colori hypostasis longitudo demonstratur morbi. Si sine febre humores descendūt ad renes cholerici. Et intelligimus hoc ex dolore in renibus ⁊ in ventre. Grossa vel granosa ⁊ diuersa lapidem significat ex humiditate grossa et viscosa cui cholera rubea dominatur vt lapidem faciat: hec ille. Quinto dicit ꝙ hypostasium albarum quedam est bona ⁊ naturalis sicut illa de qua actum est in scđa parte capł̄i istius: videlicet in qua claritas ⁊ radiositas et pulchritudo apparent: cuius similitudo est vt eius que in ampullis aque rosacee apparet. Alia est mala sic̄ muscilaginosa vel saniosa vel spumosa contraria digestioni. Quia significat ventositatum abundantiam que digestionem

interturbant. Sexto dicit ꝙ viridis hypostasis ē via in nigrā. Juxta il lud galieni primo de crisi caplo decio. Color aūt viridis nō est nisi ante nigrū in semita aduēctus ei⁹: z q̄si ipse nō sit nisi antecessio nigri ex adu stione scz sicut color liuidus est antecessio nigri ex frigore mortificante. De sedimīe viridi dicit theophil⁹. Viride vo significat calorē plurimū z malam determinationez z cacheticam egritudinē. Et de liuido dicit. Sedimē liuidū frigiditatē et mortificationē vtu tꝫ māifestat. Est aūt dicere aliter. In acutis em̄ febrib⁹ vrina liuidam hypostasin habēs in supueniente cretico die nō sine periculo est.

¶ In scōa dic̄ ꝙ ex odore hypostasis sumit significatio sup dispositōnib⁹ corpis modis dictis caplo q̄rto summe p̄sentis vt si fetida fuerit significat putrefactionem. Juxta illud galieni primo de crisi capitulo decimo. Sed odor fetidus non generatur nisi ex putrefactione. Et si sine odore fuerit significat priuationem digestionis.

Viridis quoqꝫ semita est ad nigraz. ¶ Ex odore vero eius ē queādmodū diximus in his que p̄missa sunt. Ex ipsius[c] vero situ z ex lenitate quidez sui z diuulsione qm̄ lenitas z equalitas in hypostasi laudata est melior z in non laudata est deterior. Sed diuulsio significat vētositates z digerēdi debilitatem. Eius aūt[f] significatio ex loco sui est qm̄ aut est natans z vocatur nubes: aut pendēs. et hec quidē est in medio stans q̄ est maioris maturatiōis ꝙ̄ prima. Et ex pendēte illa ē melior cui⁹ ruge z eaz fimbrie ad iferiora declināt: aut ad fundū descendēs que est melioris maturationis. hoc quidez est de hypostasi laudata. ¶ Non laudata vo que leuior est melior existit sicut nigra. z hoc in febrib⁹ acutis. Et silr si humor est phlegmatic⁹ aut melancholicus qm̄ ea que est vt nubes melior est ea que iferi⁹ descēdit. significat em̄ ei⁹ subtilitatē nisi cā natatiōis fuerit mlta vētositas: z si n̄ fuerit ita natās ē melior ꝙ̄ pēdēs. z iferi⁹ descēdēs ē deterior. ¶ Et cā q̇dē natādi supi⁹ ē caliditas cum qua est acuitas et ventositas.

c Ex ipsi⁹ vero situ zc̄. In hac parte q̇nta agit p̄nceps de situ ptiū hypostasis in ipsa hypostasi fm quē dr̄ cōtinua lenis z equalis vel diuulsa aspera z ineq̄lis. Nā de situ ei⁹ cōparatōe ad vrinā totā fm ꝙ ē in fūdo vel medio vel sup̄mo vrine tractabit̄ ī pte sequēti. Et de tali situ partiū ponit hic tres regulas. P̄ria est ꝙ lenitas z equalitas in laudabili hypostasi scz in alba splendida melior ē asperitate z ineq̄litate. Juxta illō hypo. p̄nosticoꝝ scōa. Vrina laudabilis ē q̄ hypostasim albā z subsidētē z equalē z ꝯtinuā hēbit atqꝫ lenē. Cui⁹ rō ē q̄r lenis z eq̄lis hypostasis significat cōplemētū digestionis ī venis quā nulla vētositas iterrūpit. Scōa ē. lenitas z eq̄litas in p̄niciosa hypostasi sicut ī viridi vl̄ nigra ē peior asperitate z ieq̄litate. q̄r significat maliciā vniformiter z vniuersaliter diffundi supra totā massaz humoꝝ in venis sine aliq̄ itermixtione boni vel remissione malicie. Tertia ē. diuulsio seu discōtinuitas ptiū hypostasis abinuicē significat vētositates in corpe abūdare z debilitatē digestionis. Ex debilitatē em̄ digestiue vtutis multiplicat̄ vētositas in chilis z hūorib⁹ quā si calor resoluere nō possit interceptā reddit seu discontinuā tam substātiam humoꝝ ꝙ̄ substātiam hypostasis.

f Eius aūt zc̄. In hac pte sexta q̄ ē de significatōe hypostasis fm suū locū scz sup̄mū mediū vel imū. p̄io agit de significatōne laudabilis hypostasis fm ꝙ natat aut pēdet aut inferi⁹ descēdit. Scōo de significatione illaudabilis natātis pēdētis aut descēdēt̄ ibi [Nō laudata vero] Tertio de cā natatōis hypostasis ibi [Et cā] Quarto de significatōe pēdētis z natātis a p̄ncipio morbi vsqꝫ ad finē in nō macillent̄ z macillēt̄ z de significatōe rei silr̄is tele aranee vel dēsitati ītermixte nephili vl̄ encoreumati vl̄ hypostasi ibi [Cūqꝫ] Quīto d̄ significatōe natātis sedimīs ¶ In p̄a ptic̄la p̄⁹ ī (fm ꝙ ꝯuertit̄ ad meli⁹ āt ad pei⁹ ibi [Et mltotiēs] nuit hāc diuisionē hypostasis ex loco sui. Hypostasiū q̄dā ē natās ī superficie vrine z dr̄ nubes: alia ē pendēs ī medio vrine z dr̄ encoreuma: alia est descēdēs ad fundū z dr̄ p̄p̄e hypostasis ab hypos qd̄ ē sub z sto. Secūdo dicit ꝙ hypostasis pēdēs est magis digesta ī se: z meliorē digestionē in venis significās ꝙ̄ hypostasis natās. Et ex pēdētib⁹ illa melior est z magis digesta cui⁹ ruge z fimbrie declināt ad inferiora vrine vsus fundū vasis. q̄r sedimē natās z declinans fimbrias ad inferiora min⁹ hꝫ de vētositatib⁹ subleuātib⁹ ip̄m: z ē grauior nube sic ip̄m descendit ex loco suo p̄pter meliorē digestionē suā z magis accedit ad locū hypostasis optime. Tertio dicit ꝙ hypostasis descēdēs ad fundū est melioris maturationis ceteris. significat enim complementum digestionis ī venis nedū ī hūorib⁹ bonis sꝫ etiā ī sup̄fluitatib⁹. Quarto dicit ꝙ ista q̄ nūc dcā sunt de hypostasib⁹ natāte pēdēte z descēdēte ad fundū debēt intelligi de laudabili hypostasi. scz ꝙ īter laudabiles hypostases melior ē descendēs deīde pendēs postea natās. ¶ Attēde ꝙ galienus interdū vocat oēm hypostasim nubē siue natet siue pendeat siue subsidcat. z ordinat hypostases laudatas in bonitate sui sit⁹ sicut p̄nceps hic. Ait em̄ caplo decio p̄mi de crisi. Et laudabilior haꝝ triū vrinaꝝ ē cui⁹ nubes subsidet deīde scōa. post cā cui⁹ nubes pēdet ī medio: deīde tertia. cui⁹ nubes est in ei⁹ supremo. Iste nāqꝫ spēs vrine sunt q̄ significāt digestionē. Hypocras vo scōo p̄nosticoꝝ nebulā appellat tā pēdētē ꝙ̄ natātē hypostasim p̄ferēs natātē illi q̄ pēdet. Ait em̄ ibi. Ratiōis ē ordinē ī nebula nō negligē vtrū sup̄mū āt mediū teneat locū s z colorē. q̄ ei media ē cū p̄dcō colore laudabili laudabil̄ ē: sup̄ma vero z nigra vituperabilis. Egidius vero vituperat vtrāqꝫ dicēs. Seruatis reliquis si pendeat aut petat altum. Flamie ventoso: digestio lesa p̄bat̄. Theophil⁹ vo de locis hypostasis z significationib⁹ a loco lati⁹ tractat dicens. Esto igitur sedimen album quidem: transmutetur autem de loco vt sit in medio quod vocatur encoreuma id est pendēs a noyde neopiton quod ē pendere: ē vero ꝯtinuū z eq̄le hoc mediocriter indigestū: nō em̄ valuit natura digerere vt iferiorem acciperet locū. hoc em̄ ē digestū: sꝫ pticipatio alicui⁹ spūs. i. vētositatis incidētis eleuauit illud circa mediā regionē. Si vo multus spiritus fuerit impellit sedimē z super mediā fert regionem occupans superiorē sup̄ficie. z vocat̄ nubes q̄si a metaphora nubium. Et ea nubes q̄ superiorem locum occupauit existens alba in febribus spumosos cholericos humores significat. Et aliter si i febre cōtinua alba ē vrina nubes spumosas habens malū valde est. significat em̄ dextras hypocondrias dolere: si vero in febre causon nigras nubes habeat significat in quartanariū transmutari. si vero non oīno fuerit spiritus. i. ventositas inferiorē accipit locū z demōstrat pfectā digestionē q̄ est fm naturā hypostasis: hec ille.

¶ In scōa dicit p̄io ꝙ īter hypostases illaudabiles sicut ē nigra melior ē leuior superius natās in acutis febribus q̄r p hanc significatur ꝙ incendium non penitus depauit subtiles humores relinquens dūtaxat grossum terrestre. Sed instabit aliqs ꝙ nubes nigra peccat in duobus scilicet colore z loco: z inferius residens solo colore quare minus mala apparet. Ad id respōdet egidius dicens. Quod summū tenet aut medium min⁹ est viciosum. Hoc tn̄ offendit in plurib⁹ illud in vno. Plus numero peccat nephilis nigra non ideo plus. Plus nigrum sedimen nephili: sed non numero plus. Defectum numeri cause violentia pensat. Aggrauat z cumulat mala circūstantia culpā. Secūdo dicit ꝙ nō solum ī febribus acutis leuior ex hypostasibus illaudabilibus ē melior: sed etiam in morbis quorū humor est phlegmaticus aut melancholicus nubes est melior ea que descendit. Cuius rationem reddit. q̄r nubes natans significat ꝙ natura subtiliauit humores grossos z eorum ptem cū vrina expulit: nisi causa natationis sediminis fuerit multitudo ventositatis eleuantis ip̄m. Tertio dicit ꝙ si causa natationis vel suspensionis hypostasis nō fuerit ventositas eleuās: tūc ex malis hypostasibus natans est melior ꝙ̄ pendens: z inferius descēdēs est pessima omniū. Galienus id testat̄ primo de crisi caplo decimo dicēs. Et nubes pendens in medio vrine cū est nigra ē minus significans perditionem ꝙ̄ res subsidens nigra. Et similiter nubes natās in supremo vrine cū est nigra ē minus significās p̄niciem ꝙ̄ pendens in medio vrine. Et theophil⁹ libro vrinarū ait. Permutet̄ ergo albus color et hypostasi z sit niger. hoc vero tale malū: sed si fuerit quidem in nube niger minus malum: si vero in encoreumate est maius malum: si vero in hypostasi perfectum malum: hec ille. Sicut enim digestionis cōplementū significat̄ ex hypostasi bona residente in fundo: sic corruptionis cōtrarie digestioni cōplementū significatur ¶ In tertia dic̄ p̄io ꝙ cā natatōis hy (ex mala descēdēte infer⁹. postasis ī vrīa ē duplex. P̄ria ē caliditas cū q̄ ē acuitas. i. calor acuens z subtilians humores z lbam hypostasis. Secunda est ventositas sibi immixta sua lenitate subleuans eam ad superiora.

Scđo dicit ꝙ hypostasis diuulsa maxime si sit leuis natat sup⁹
in vrina cui⁹ sb̄a est grossa. Prio q2 ꝓpter ipsi⁹ diuulsionē nō suf-
ficit findere sb̄am vrine ⁊ descēdere deorsum. Scđo q2 est leuis et
leuis est ascēdere. Tertio q2 sb̄a vrine ꝑ quam descēdere deberet ē
spissa grossa nō facile diuisibilis. Et hic videtur tāgere tres alias

**Hypostasis aūt diuulsa in grossa su-
perius natat: ⁊ ꝓprie cū sit leuis ⁊ in
tenui descēdit inferius ⁊ ꝓprie cū sit
grauis. ¶ Cūqꝫ ī ꝑncipio egritudis
appet pendēs ⁊ natās postea ꝑseue
rat significat ꝙ crisis cū exitura veni
et. Macillentoꝝ vo egritudo plerū
qꝫ remouetur sedimie bono natante
aut pēdente queādmodū diximꝰ ī ꝑ
cedētibꝰ. Et cuꝫ intra nephilim ⁊ ene
oreuma ⁊ hypostasiꝫ fuerit aliqđ sil'e
tele aranee aut densitas erit signum
malū. ¶ Et multotiēs q̇dē natans se
dimen nō bonū apparet ex quo etiā
prouenit terror. Sed istud erit prin-**

causas a mo-
do dictis nata
tōnis hyposta
sis scilꝫ diuulsi
onē eius ⁊ leui
tatē ⁊ grossiciē
sb̄e vrine. Sꝫ
diuulsio hypo
stasis reduci po
test ad ventosi
tatē que diuel
lit sedimē: ⁊ le
uitas eius ad
caliditateꝫ cuꝫ
qua ē acuitas:
⁊ grossicies sb̄
stātie vrine nō
est causa nata
tōnis se tenēs
ex parte hypo-
stasis. Tertio
dic̄ ꝙ hyposta
sis ī tenui seu subtili substātia vrine descēdit inferius maxime si
ipsa hypostasis de se grauis fuerit. Primo q2 tenuis vrine sb̄a de
facili ꝑ cā findit. Scđo q2 hypostasis sua grauitate petit īferiora
¶ In q̄rta dicit p2io ꝙ hypostasis natās vel pendens a ꝑncipio
egritudinis ⁊ ꝑmanēs talis significat crisim futurā fieri cuꝫ apo
stemate ꝓprie ī nō macillētis. q2 significat naturā nō potuisse cō
plete digerere ⁊ parare expulsioni a corꝑe materiam peccantē. fa-
ciēs igit̄ de possibilibꝰ qđ melius ē postq̄ꝫ in ꝑte digessit mittit eā
ad exteriora mēbra: q̄re intumescūt ⁊ apostemantur ⁊ cessat vl' re
mittitur morbꝰ ꝑncipalis: sic peripneumonia qn̄qꝫ creticat ꝑ apa
retro aures: ⁊ qn̄qꝫ ꝑ apa vel vesicā in pede sic dic̄ hyp. 2°. ꝓnosti.
Scđo dic̄ ħ ꝑn. ꝙ egritudies mäles macillētoꝝ sepe resoluūt ⁊ ex
toto cessāt hypostasi bona natāte aut pēdēte toto cursu egritudi
nis sicut supradictū est ꝑte scđa capl'i isti⁹ ꝑagrapho illo. Et pro-
pter hoc etiā in vrinis egroꝝ macroꝝ nō est expectanduꝫ hyposta
sis tantū q̄tū in vrinis egroꝝ pinguiū. qm̄ coruꝫ egritudo multo
tiens recedit ita ꝙ nihil descēdit: ⁊ multotiēs in corū vrinis nō ꝑ
uenit ad hoc vt descēdat: sꝫ tn̄ plerūqꝫ ē modicū eius in eis natās
aut pēdēs. ⁊ cā ibi dicta est. Tertio dicit ꝙ cū res silis tele aranee
vel dēsitas vmbrosa sicut caligo apparuerit intra nephilim vl' ene
orcuma vel sedimē substās erit signū malū. significat em̄ ꝙ hūor
aliquis vel venenū aliquod latet in venis qđ natura nō audet in
uadere vel suparc nō pōt: q̄re timendū est ne subuersioneꝫ faciat
¶ In q̇nta dicit p2io ꝙ sedimē natās ap- (vel afferat recidiuā.
paret sepe non bonū scꝫ diuulsum vel mali coloris. vn̄ timetur et
terror incutit̄ de malo venturo: sꝫ hoc sepe ē initiū maturatiōis: ⁊
permutatur ad bonū: ita ꝙ fit pendēs. deinde descēdit cū lauda-
bilibus sb̄a ⁊ colore. ⁊ erit signū non malū q2 significat naturam
paulatim īualescere ⁊ dn̄ari materie morbi. Scđo dicit ꝙ si post
sedimē natans non bonum hypostases male ꝓuenerint vt nigre
vel virides timor a principio habitus erit necessariꝰ. i. rationabi-
lis ⁊ cū bona cā q2 significat morbū ꝓcedere de malo in peius.
g Significatio vo ⁊c̄. In hac ꝑte septima q̄ est de significatiōe
hypostasis sumpta a tꝑe dicit primo ꝙ significatio hypostasis ex
suo tempe sic sumit̄ ꝙ si velociter descēdat versus fundū vrinalis
postq̄ꝫ mincta fuerit significat bonū scꝫ maturatōeꝫ humoꝝ in ve
nis: sꝫ si tarde descēdit significat priuationē vel diminutōem ma
turatōnis f̄m q̄titatem sue dispōnis id est lōgitudinis more sui
descēsus vel maioris aut minoris declinatiōis ciꝰ ad inferiora vel
sue bonitatis aut malicie in sb̄a ⁊ colore ipsiꝰ vel sue grauitat̄ aut
leuitatis. ¶ Attēde p2io ꝙ hypocras galienꝰ auerroys ⁊ egidius
significationē sumptā a tempe hypostasis attēdunt penes diu ⁊
constāter morari ipam in vna dispositione vel leuiter ⁊ cito muta
ri de vna dispositione in aliā sicut notat hypocras scđo pronosti-
corum canone illo. Vrina laudabilis est: dum dicit. Et sic perma
nens vsqꝫ in crisim. Et galienus in cōmento dicens. Et sit hec dis

positio eius in toto spacio egritudinis vsquequo cōsumat̄. Et verū est
ꝙ hec significatio hypostasis sumitur a tēpore: ⁊ etiā significatio q̄ at-
tēditur penes velociter vel tarde descēdere hic tacta a principe. om̄s er-
go bene dicūt. ¶ Attende secūdo ꝙ facilis descensus hypostasis in vri-
na que non via maturationis sed corruptionis procedit sicut in nigra

**cipiū maturatiōis: ⁊ permutatio ad
bonitatē postea pendebit: deinde de
scēdet ⁊ erit signuꝫ non malum. Qđ
si post ip̄m male ꝓuenerint hyposta-
ses timor quē in primis habuimꝰ fiet
necessarius. Significatio[g] vero hy
postasis ex suo tēꝑe ē qm̄ si velociter
postq̄ꝫ mingit̄ descenderit est signifi
catio bona f̄m maturitatē. Et cū tar-
de descēdit ē significatio priuatiōis
maturatōnis f̄m q̄titatē sue disposi
tiōis. Significatio[h] aūt forme cō
mixtionis ipsiꝰ est sicut diximus cuꝫ
de minctu sanguinis ⁊ adipis mētio
nem fecimus.**

non est bonū signuꝫ
immo perniciosum.
ideo dicit hic ꝑnceps
ꝙ velocitas descen-
sus ē significatio bo
na f̄m maturitatem
seu processum in di-
gestione.
h Significatio au
tem ⁊c̄. In hac par-
te octaua q̄ est de si-
gnificatiōe hyposta
sis sumpta a forma
seu modo cōmixtio-
nis eius cuꝫ substan
tia vrie remittit nos
ꝑnceps ad ea q̄ ꝑdi-
cta sūt de minctu sā-
guis ⁊ adipis. Sicut
ergo sanguisugalis
hypostasis vehemen
ter immixta substan
tie vrine significat super dispositione epatis: ⁊ nō vehementer immixta
super dispositione viarū vrine sicut ꝑmissum est paragrapho illo capl'i
presentis. Sanguisugalis aūt ⁊ sicut adeps plurimꝰ separatꝰ a substā
tia vrine significat̄ ex rene ꝓcedere: ⁊ vehementer sibi īmixtꝰ ex loco ma-
gis remoto sicut ꝑtactuꝫ ē in paragrapho illo capl'i istiꝰ. Hypostasis ve
ro adipina: sic hypostasis vehemēter īmixta substātie vrine significat̄ ꝓ
cedere vel ab epate vel a venis remotioribꝰ: ⁊ nō vehemēter īmixta ꝓce
cedere significatur ab vrinalibꝰ mēbris maxime si hypostasis fuerit hu
moralis. Nec obstat qđ predictū est parte scđa capl'i istius scꝫ ꝙ ī vrina
valde matura sine mora descēdit hypostasis: ⁊ qđ statiꝫ dictū est. scꝫ ꝙ si
velociter postq̄ꝫ mingitur descēderit ē significatio bona f̄m maturitatē
Nam cū his stat ꝙ ilico cū mincta fuerit est vehemēter īmixta substan
tie vrine ⁊ cum resederit ⁊ cōmota fuerit facillime sibi cōmiscebitur nec
turbabit eam.

¶ Figura illoꝝ que in hypostasi considerantur.

¶ De significatiōīb' multitudinis ⁊ paucitatis vrine. Cap̄. VII

v Rina que pauce ⁊c̄. In hoc capl'o primo agit de significationibus vrine pauce. Scd̄o multe ibi [Illa vero q̄ est multe] Tertio diuerse in multitudine ⁊ paucitate ibi [Urina diuersaꝝ] Quarto multe in acutis sine requie sequēte ibi [Urine multitudo] Quinto emisse guttatī i acutis ibi [Urina que ī acutis] Sexto diminute ⁊ attenuate in sanis ibi [Cū autem sani] Septimo multe ī colica ibi [Et cuȝ in egritudine]

a In prima parte dicit primo ꝙ vrina pauce quātitatis significat debilitateȝ virtutis scȝ vel virtutis epatis. cui' est segregare aquositateȝ a sanguine ⁊ mittere ad renes: vl' attractiue renū aut vesice: vl' expulsiue coꝛuȝ quorum officiuȝ est prio attrahē post expellere aquositatem. Secūdo dicit ꝙ vrina minoꝛ assumpto potu significat resolutionem plurimā fieri a corꝑe vl' ventrē. i. fluxū ventris vel aptitudinē ad hydropisim Nam ex resolutiōe plurima solis vel ignis vel exercitioꝝ vel balneoꝛuȝ vel stuphe vel febris multū diminuiꝛ ex aquositate vrine. Et ex fluxu vētris plurima chili aquositas solita transire ad epar ⁊ vias vrine diuertitur ab eis ⁊ transit ad intestina. Propterea dixit hypocras amphoꝛum q̄rta. Urina nocturna multa facta modicū secessum significat ⁊ ecōuersa. Et cū segregatiua v̓tus epatis non bene sepat aquositateȝ a sanguine vel vesica ⁊ renes nō satis attrahunt transit aquositas cū sanguine ad membra que per vias vrine debuit euacuari: quare minoꝛaꝛ vrina sicut patet in hydropicis quorum sanguis ē aquosus ⁊ vrina modica.

¶ Sed arguet aliq̄s ꝙ vrina semꝑ debet esse multo minoꝛ potu assumpto. Primo q̄m pars potus a caloꝛe nostri corꝑis ⁊ caloꝛe ꝯtinētis nos aeris ⁊ caloꝛe acquisito ab exercitijs assidue resoluitur. Secūdo q2 plurima pars potus transit cū sanguine ad mēbra quatinus faciat ipsum penetrare ⁊ mēbra irriget vt non arescāt neq3 inflāmētur. Tertio plurimi ex potibus multū nutriunt ī sanguinē cōuersi sicut vinum ⁊ lac ex q̄bus bibitis nūq̄ fit vrina tante q̄titatis. ¶ Attēde primo ꝓ solutōne ꝙ potus apud arabes simpl'r dictus sonat aquā. q2 machometus legislatoꝛ eoꝝ interdixit eis vinum ⁊ voluit vt aqua cōtentarenꝛ. Sed apō grecos famosos vt hypocratem ⁊ galenū sonat vinum. Teste galieno secundo amphoꝛismoꝝ cōmento illius canonis. Potus indigētia soluit dicente. Dicēdo potū intelligere ꝯsueuit vinū. Cū igitur apud ꝑncipē: qui fuit arabs ⁊ de lege machometi sicut ip̄e fatetur in methaphisica sua: potus sonat aquā ⁊ aqua non nutriat cessat tertia ratio. ¶ Attende secūdo ꝙ potus qui est aqua in ꝑfecte sanis nō trāsit ad singula mēbra cum sanguine: sȝ postq̄ fecit penetrare sanguinē ꝑ venas capillares epatis effluit ad venam kilis ⁊ vias vrine nec irrigat mēbra: sȝ humiditas roꝛalis genita ex sanguine satis irrigat ea prohibēs ab incendio et arefactione ⁊ per hoc soluitur scd̄a ratio. ¶ Attende tertio ꝙ non solū ex potu generaꝛ vrina: sȝ etiam ex cibis hūidis fere tanta sꝑatur aquositas quāta resoluitur a caloꝛe innato ⁊ caloꝛibus cōtinentis ⁊ exercitij nisi fuerint excessiui. ⁊ ideo vrina debet esse fere equalis in sanis potui aque: nec voluit hic ꝑnceps ꝙ penitus sit equalis sȝ ꝓpe equalitatem ⁊ per hoc soluitur ꝑma ratio. ¶ Attēde quarto ꝙ ysaac partic'a q̄nta libri de vrinis sic assignat cās ⁊ significationes paucitatis vrine. Paucitas vrine vniuersaliter pessimitatē moꝛbi hȝ inuere. que fit duobus modis. vel ex defectiōe v̓tutis humiditatē sanguinis poꝛtantis ad renes: vel ꝓpter igneum caloꝛem illam cōsumentē. Sicut galien' testaꝛ. Parua inquit vrina in peracutis febrib' est pessima. q2 caloꝛē febris significat q̄ humectatōem sanguinis substantialem finit: ⁊ nature īstrumētū poꝛtendit quasi moꝛtificatū. Et paulo post addit tertiam causam scilicet superabundantiam sudoꝛis ⁊ egestionis.

b In scd̄a dicit prio ꝙ vrina multe q̄titatis significat aut liquefactionē mēbroꝝ ⁊ suarū humiditatū naturaliū: aut euacuatōnē supfluitatū liq̄factaꝝ in corpore cū vrina. Sȝ q̄re non addidit tertiuȝ qd̄ ꝑncipali' videtur scȝ multitudinē pot': cū maxime oim multiplicet vrinam ita vt aliqui bibitoꝛes nimij ad eq̄les haust' moꝛe noꝛmānoꝝ ... dā magnā peluim sȝ amplā situlā mingendo iplcuerint. Dic q̄ nō agit de multitudine vrine ex nimio potu. q2 naturale est ⁊ ... tionabile ꝙ abūde bibētes abūde mingāt: nec vrina hic multa ...

¶ De significatiōibus multitudinis ⁊ paucitatis vrine. Capl'm. VII.

v Rina[a] que pauce existit q̄titatis v̓tutis significat debilitateȝ. Et illa que est minus eo quod bibiꝛ resolutionem significat multā: ⁊ ventreȝ: ⁊ aptitudinem ad hydropisiȝ. Illa[b] vero que est multe q̄titatis q̄nq3 significat liq̄factionem ⁊ superfluitatum liquefactarum in corꝑe cum vrina euacuatione. Et nos quidem differētias inter eas cognoscere possum' ꝰm v̓tutis dispōeȝ. Urina mali coloꝛis malū significās q̄to plurima fuerit tāto magis erit salutis nūcia. Et cū itersecta fuerit pl' maliciā significabit sic nigra ⁊ grossa. Urina[c] diuersaꝝ dispositionū que quadoq3 mingitur multa quandoq3 pauca ⁊ quandoq3 retinetur est significatio pugne ⁊ laboris nature: ⁊ est significatio mala. Urine[d] multitudo in acutis egritudinibus cuȝ non post ip̄am aduenit requies est significatio ethice ⁊ spasmi ex iflāmatōe ⁊ sil'r sudoꝛ. Urina[e] q̄ ī acutis egritudīb' guttatī ⁊ īuolūtarie migiꝛ significat ī cerebro nocumētuȝ qd̄ neruis accidit ⁊ musculis.

citur nisi q̄ po... tū excedit ... ci cōmensur... Scd̄o dicit ... differentia ... multā vrinā ... liq̄factōne ... poris ⁊ bon... humiditatu... cius ⁊ multa ... ex liq̄factio... supfluitati... gnosci pōt ... dispōne v̓tu... Nā cum p... v̓tus est m... debilis. ... euacuatiōe ... lis: tū ex ... mentia ... dij: sȝ in ... da nō ...

superfluū quod prius grauabat euacuatur nō indigēs ad liq̄factōem tanto incēdio sicut mēbra corpoꝛis. Tertio dicit ꝙ vrina mali coloꝛis malum significās vt viridis aut nigra quāto fuerit abūdantioꝛ tanto magis erit salutis nūcia Nā cū multa fuerit significat ꝙ incēdiū nōdū ꝑualuit ad arefaciendū corp' ⁊ ad fi... dū ꝑenit' ipsius humiditates. Quarto dicit ꝙ q̄n vrina mali coloꝛis fuerit intersecta. i. nō potēs exire vel difficul'r ⁊ cū paucis ... ens sicut nigra grossa: tūc magis significabit maliciā ⁊ ꝑiculū q̄ si multa libere effluerēt. q2 ꝑ ītersectionē ei' significatur ꝙ incēdiū adeo depauit hūiditates corꝑis ꝙ nō reliq̄t nisi grossuȝ ... vix cū vrina effluēs. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ ysaac libro de vrinis ꝑticula q̄nta multitudini vrine attribuit q̄ttuoꝛ significatōnes dicens Multa q̄ttuoꝛ significat vl' actōem nāe ꝰm crisim sic multitudo vrine ī cretica die ꝓpter dissolutōnem supfluoꝝ hūoꝝ cū vrina expellendoꝝ. Uel abūdātiā in corꝑe quaȝ genuit q̄es ⁊ suauitas ... exercitioꝝ negligentia. vel multitudo cibi ⁊ pot'. q2 cib' nō in suo tꝑe nec oꝛdine sumiꝛ vn̄ pueroꝝ vrina natural'r grossa ē ⁊ multa. Tertiū significatū est euacuatio humoꝝ corꝑis cū vrina sicut ... fit in cōsumptione corꝑis cū deficiat caloꝛ naturalis in custodia mēbroꝝ humectatione substantiali. Quartū ex defectiōe virtutis retētiue in renib' habite ⁊ attractiue ꝯfortatione ... neo caloꝛe cōplexioni renū dominātē. ¶ Attēde secūdo ꝙ significatōes vrine mediocris in q̄titate de q̄b' silet hic ꝑnceps sic ... moꝛat ysaac loco ꝑdicto Urina mediocris inꝛ multitudinē ⁊ paucitatē tēperatā ostendit corꝑis ꝯplexionē ⁊ v̓tutis i caloꝛe ... perantiā ⁊ ꝰm cursum nature actionem.

c In tertia diē ꝙ vrina cui' q̄titas sic variaꝛ vt mō multa mō pauca mō nulla effluat sig̃t pugnā inꝛ nāȝ ⁊ moꝛbū ⁊ laboꝛē nāe ... gestiōe ⁊ expulsiōe māe peccātis: ⁊ sig̃t malū: lȝ nō ex toto. Nā ... tudie sig̃t nāȝ aliq̄d posse sup hūoꝛib' digerēdis ⁊ expellēdis ... paucitate ⁊ nullitate significat egritudinē q̄si sibi ꝑnalē ...

d In q̄rta dic̄ prio ꝙ vrie supabūdātia ī moꝛ (succūbē moꝛbis acuꝛ sine req̄e vel alleuiatōe subseq̄nte sig̃t ethicā febrē ⁊ spasmū de ianitōe ex iflāmatōe. Scd̄o dic̄ ꝙ sil'r sudoꝛ plum' ... acuꝛ sine req̄e vel alleuiatōe patiēꝛ sig̃t hec cadē. Ex h̓ ... multitudini vrine neq3 mul'titudini sudoꝛis succedit req̄es ... titudo significaꝛ nō ꝓcedē vi nāe ꝑ viā purgatōis: sȝ ex liq̄factione ...

e In q̄nta dic̄ prio ꝙ vrina guttatī (mēbroꝝ ab icēdio febris ⁊ īuolūtarie exiēs ī egritudīb' acutis significat nocumētuȝ ... qd̄ cōicaꝛ neruis ⁊ musculis solitis ab eo recipe v̓tutē. Et h̓ nocumentū sic exponit hic ꝑnceps: ē desipiētia seu corruptio rōnis ⁊ alienatio mētis. Nā ꝑ emissionē īuolūtariā vrine cū guttis in febrib' acuꝛ significaꝛ ꝙ sic vrina guttatim ī vesicā resudat sic ab ea ilico guttatim defluit musculo q̄ ꝑiacet collo vesice gr̄a retētōis cessante penit' ab ope retētōis ꝓpter alienatōnem ⁊ defectū motiue īperantis sine cui' directōe musculi nō exeūt i ꝓprios act'

Et si febris quieta fuerit ⁊ signa affuerint salutis pnosticat sanguis exitũ de naribus. Sʒ prima desipientiam pnosticat ⁊ corruptionẽ. Cum aũt sani vrina minuit ⁊ attenuat ⁊ pseuerat hoc totum ⁊ sentit grauitatẽ ⁊ dolorẽ in renibus significat durũ apostema ĩ partib' renis. Et cũ in egritudine colica multiplicatur plerũqʒ portẽdit psperũ euentũ: ⁊ pprie cũ ẽ alba ⁊ ad egrediendũ facilis.

¶ De vrina naturali sana optima. Capitulum. VIII.

h Ecª ẽ mediocris substantie ⁊ subtilis tincture ad citrinum trahẽtis ⁊ hypostasis si ibi fuerit bone ſm modũ quem diximus ex albedine ⁊ lenitate ⁊ eq̃litate ⁊ figure rotũde ⁊ odoris tẽpati neqʒ fetida neqʒ extincta. Quidaʒᵇ

Secundo dicit ꝙ si vrina guttatim ⁊ inuoluntarie exeat ⁊ febris quieta fuerit ⁊ signa salutis apparuerit pnosticat fluxũ sanguis narium venturũ. Ex hoc enim ꝙ vrina guttatim ⁊ inuoluntarie emittit significatur alienatio mentis ex raptu materie sursum. et q2 febris nõ ẽ vehemẽs ⁊ assuut signa salutꝫ significat aliq̃ cretica euacuatio circa supiores ptes ventura. non est autẽ illic facilior neqʒ aptior q̃ p fluxuʒ sanguinis narium.

f In sexta dicit ꝙ dum vrina sani hominis minuitur in q̃titate ⁊ attenuatur ĩ substantia ⁊ ĩ his duobus diu pseuerat ⁊ in renibus sentiuntur grauitas ⁊ dolor significatur apostema durum in partibus renum. q̃a diminutio q̃titatis vrine et subtiliatio substantie ipsius significãt oppilationem aliquã in vijs vrine phibentẽ liberum vrine trãsitum ⁊ euacuationẽ humiditatum cũ vrina. ⁊ quia dolor ⁊ grauitas circa renes sentiunt significantur illic retineri dicte grosse humiditates: que calore renũ desiccate ⁊ indurate sclirosim generãt ⁊ processu temporis adeo indurari poterũt ꝙ lapidẽ generabũt.

g In septima dicit ꝙ multiplicatio vrine in colica frequenter portẽdit siue pronosticat psperũ euentũ. maxime qñ est alba facilis exitus. Adde ꝙ sit etiam grossa. p hãc eni significat vel euacuatio cãe cõiuncte colice vel cause antecedentis vel saltem ꝙ colica non adeo fortis est vt vias vrine vehemẽter cõprimat ⁊ liberũ vrine transitum impediat.

¶ De vrina naturali sana optima. Cap. VIII

Ec est ⁊c. In hoc caplo p̃io describit vrinã optimã. Secũdo tãgit significatõem ei' subito apparẽtꝫ ĩ acutissima egritudine ſm quosdam ibi [Quidam autem]

a In p̃ia parte describit vrinã naturalem optimam p quinqʒ que pncipaliter ↄsiderant in vrina. Primo per sbam eius dicens ꝙ est mediocris inter grossam ⁊ subtilẽ. Secũdo p colorẽ dicens ꝙ est subtilis tincture trahentis seu declinantis ad citrinuʒ. Tertio p hypostasim si ibi fuerit dicẽs. ⁊ hypostasis bone scilʒ albe lenis ⁊ eq̃lis mõ dicto. Quarto p figurã dicẽs. ꝙ sit figure rotũde seu pinealis. Quinto p odorem dicens. ꝙ sit tẽperati odoris seu medij inter fetidũ ⁊ extinctũ. Et intellige p extinctũ inodorũ seu carens odore sicut aqua. Adde si vis cõditionem ex tẽpore scilʒ ꝙ pmaneat talis. Galienus vero p̃io de crisi caplo decio. primo describit optimã vrinam per colorẽ dicens. Oim aũt vrinarum laudabilior est illa que declinat ad ruffedinẽ tinctã ⁊ ad rubedinem clarã: sicut diximus paulo ante: quẽadmodũ si accipias aquaʒ et permisceas cũ ea aliquid de aquositate sanguinis ⁊ cholera citrina. ⁊ non est possibile q̃dem vt sermone fiat declaratio q̃titatum harũ pmixtionum. Secũdo describit eã ibi p colorem ⁊ hypostasim dicens. Et laudabilior oĩm specierũ vrine est illa que est boni coloris in qua est nubes alba leuis equalis residens in fundo vasis aut natans in supremo ei' aut pendens in medio. Rasis vero decimo almansoris sic describit meliorẽ vrinarũ. ꝙ est illa q̃ hʒ sedimen albũ ⁊ lene: ⁊ in fundo vasis residens: cuius dispositio talis pmanet cũ meliori ex colorib' q̃ est citrin': ⁊ meliori ex substantijs q̃ ĩter subtilitatẽ ⁊ spissitudinẽ existit mediocris: ⁊ cum odore alijs meliore qui nec mltũ fetet nec oĩno priuat odore. Theophil' vero sic. Urina bona est substãtia q̃dẽ moderata: hypostasi vo alba ⁊ plana ⁊ equali: colore autẽ ruffa aut subruffa ⁊ ruboris paululum participans propter limpitudinem: ⁊ tempus silr consequens.

b In scd̃a dicit aliquos dixisse ꝙ vrina talis subito apparẽs ĩ egritudinib' pq̃ acutis significat ꝙ sanitas veniet in die sequẽti. q2 p eam significat plena incolumitas ṽtutũ naturaliũ ⁊ victoria perfecta nature in morbum.

autẽ dixerunt ꝙ cum huiusmodi vrina subito ĩ egritudine q̃ est in vltimo acuitatis visa fuerit sanitas die sequenti aderit.

¶ De vrina etatum. Caplm. IX

i Infantiũª vrine ad lactis trahũt pprietateʒ ex parte nutrimẽti eorum: ⁊ ppter humiditatẽ cõplexionis ipsorum: et ideo declinant magis ad albedineʒ. Puerorumᵇ aũt vrine sunt spissiores et grossiores vrinis iuuenum et turbidiores. Et nos iã noĩauim' hoc ante. Iuuenuʒᶜ vero vrine ad ignis formã trahunt ⁊ ad sube mediocritatẽ. Et vrineᵈ senum ad albedinem ⁊ subtilitatem. Est tñ cum sunt grosse ſm supfluitates in eis existẽtes quarum multiplicatur euacuatio. Decrepitorumᵉ vero vrine maioris sunt

¶ De vrina etatum Capitulum. IX.

i Infantiũ vrine ⁊c. In hoc caplo p̃io agit de vrina ĩfantiuʒ Scd̃o puerorũ ibi. [Puerorũ autẽ] Tertio iuuenum ibi [Iuuenũ vero] Quarto senuʒ ibi [Et vrine senũ] Quinto decrepitorum ibi [Decrepitorum vero]

a In p̃ia pte dicit ꝙ vrine infantiuʒ declinant ad pprietatẽ id est pprium colorẽ lactis qui est albus. Primo ratiõe sui nutrimenti scʒ lactis et pultiuʒ ex lacte. Secũdo ppter humiditatẽ vehemẽteʒ suarũ cõplexionũ hebetantẽ naturalẽ calorẽ et prohibenteʒ ne forti tinctura colore et vrinã. ideo declinãt vrine ipsorum ad albedinem.

b In scd̃a dicit ꝙ vrine puerorũ sunt spissioris sbe ⁊ grossioris q̃ vrine iuuenũ. Sunt etiã magis turbide sic ante dictũ ẽ caplo p̃io sũme presentis pagrapho illo. Amplius vrine puerorũ significatio est parua: et precipue infantiũ ppterea ꝙ lacte vtũtur ⁊ ꝙ materia tingẽs in eis est quiescẽs ⁊ submersa: ĩ eorũ quoqʒ natura existit ex debilitate ⁊ mlta dormitione qd̃ maturitatis significatões pneccat. Ysaac vero particula q̃nta libri de vrinis sic notificauit puerorũ vrinas. Puerorũ vrina multa est ⁊ grossa albedini vicina. Grossitudo ⁊ multitudo duabus de causis est. Una est gulositas ⁊ multitudo ciborum ⁊ humectatio eorum. Altera paruitas humorum a corporibus se dissoluentium propter paruitatem exercitij ⁊ multitudinem sue ociositatis et minorationem actionis. Et vicinitas albedinis ex paruitate est ⁊ defectione coctionis ĩ pueris ex humiditate naturali corũ corporibus dominante.

c In tertia parte dicit ꝙ vrine iuuenum declinant ad formam ignis id est ignei coloris. quia plus ceteris etatibus participant de cholera tingente et habent calorem magis acutum et minus oppressum humiditatibus. declinant etiam ad mediocritatem substantie propter digestionis complementum tam in epatibus q̃ venis eorum.

¶ Sed arguet aliquis ꝙ vrina iuuenum sit tenuis auctoritate galieni secundo pronosticorum commento illius canonis. In vtroqʒ vero sexu nigra pessima: dicentis. Stantium vero in iuuentute vrina est tenuis: et sedimen quod in ea residet paucum. Dic ꝙ non intellexit ꝙ sit tenuis absolute sed comparatione ad vrinas puerorum. Et id declarat per hec verba ibi. De natura puerorum est vt mingant vrinam grossam in qua sit sedimen multum. De vrinis iuuenum dicit ysaac vbi supra. In iuuenibus color vrine est igneus rubeus vel croceus. quia cholera rubea coruʒ complexioni naturaliter dominatur: ⁊ calor naturalis virtuosus est in qualitatibus.

e In quarta parte dicit primo ꝙ vrine senum declinant ad albedineʒ ⁊ subtilitatem. Ad albedinem quidem propter diminutiõem digestionis ex debilitate sui caloris innati. Ad subtilitatem vero. tum propter illud. tum propter oppilatões que frequẽter eis accidunt. Secundo dicit ꝙ vrine senum qñqʒ sunt grosse propter superfluitates in quibus abundãt per viam indigestionis scʒ cum vie vrinales sunt aperte in eis ⁊ per eas multiplicatur euacuatio supfluitatum. De vrinis senũ dicit ysaac vbi supra. In senib' vrina est citrina ⁊ aquosa cuʒ calor naturalis in eis minoretur ⁊ decoctio vrine minuitur. Et intelligit per citrinam vrinam remisse citrinitatis sicut palearem.

e In q̃nta parte dicit p̃io ꝙ vrine decrepitorũ sunt maioris albedinis

τ maioris tenuitatis vrinis senum a senectute dictorū. q̄r calor decrepitorum est sicut lucerna ad extinguendū parata: q̄ ꝓpter vehementiam sue debilitatis nec tingere sufficit nec inspissare substātiā vrine. Secundo dicit ꝙ interdū accidit vrinis decrepitoꝝ grossicies illa q̄ senum vrinis accidere dicta ē ex euacuatione superfluitatū p viam indigestionis in eis aggregatarū sz illō ē raro ꝓpterea ꝙ virt' expulsiua est in eis valde debil' et vie rugate τ cōtracte propter cōsumptōez sui humidi radical'. Tertio dicit ꝙ si vrina vehemēter grossa fuerit in decrepitis erūt apti ꝙ lapis superueniet eis. quia talis vrina significat declinationē grossorum humoꝝ ad vias vrine: q̄s facile est illic figi vel arrestari. tū ex eoꝝ grossicie τ viscositate. tū ex debilitate virtut' expulsiue tū ex corrugatōe viarū. Et si ibi figāt' indurabūtur τ lapidificabuntur paulatiue faciente suo calore debili de lapidificatiōe longo tpe qd̄ faceret iuuenū calor in tpe breuiori. De vrinis decrepitoꝝ dicit ysaac vbi supra. In senioribus subtilissima ē ptinens albedini vel liuiditati τ cruditati qd̄ ē ex paruitate caloris τ defectione coctōis. quia calor naturalis in senioribus est paruissimus τ in coctione defectissimus.

albedinis τ tenuitatis. Est tñ cū predicta grossicies accidit sed raro. Et cum vrina vehementer fuerit grossa apti erunt vt lapis eis accidat.

¶ De vrinis sexuum scilicet virorum τ mulierum. Capitulum. X

Mulierū[a] vrine semper sunt maioris grossiciei τ albedinis τ minoris pulchritudinis q̄ viroꝝ vrine. Et hoc propter debilitatem digestiue earū: τ ꝓpter superfluitatum ipsarum multitudinem: τ amplitudinē cānalium vnde egrediuntur ea que ab eis exeūt: τ propter illud qd̄ ex earum resoluitur matrici bus. τ ad vrine instrumenta tendit.

Masculoꝝ[b] vero vrinas cū moues τ turbātur declinat earum turbatio ad superiora. τ ē cū fm plurimū turbidantur. Sz mulieꝝ vrine fere nō turbidātur ex motiōe ꝓpter paucā separationē sui. τ habēt fm plurimum supra summitatē suā spumā rotundā: τ si turbide fuerint earū turbidatio pauca erit. In vrinis[c] viroꝝ ilico cū mulierib' cōmiscentur sunt fila adinuicem texta. Urine[d] pregnantium sunt clare: τ supra earum superficiez est nebula. et quandoqꝫ trahunt ad colorem aque cicerum aut aque pedum citrinum. et in ipso est irinus:

¶ De vrinis sexuū scilicet virorum τ mulierum. Cap. X.

Mulierum vrine τc. In hoc capitulo p̄io agit de vrinis mulierū Scd̄o masculoꝝ ibi [Masculoꝝ vo] Tertio viroꝝ q̄ coiuerunt ibi [In vrinis viroꝝ] Quarto de vrinis pregnantiū ibi [Urine pregnantiū] Quinto parturientium ibi [Parientis vero]

a In prima pte primo assignat tres differentias vrinarū mulierū ab vrinis virorū. Prima est ꝙ sunt magis spisse q̄ viroꝝ. Cuius ɔtrariū determinat ysaac particula q̄nta libri sui de vrinis dicēs. Urine mulierū albe τ subtiles sunt naturaliter ꝓpter frigiditatē sue cōplexionis τ defectiōem coctionis caloris naturalis. Scd̄a ē ꝙ magis declinant ad albedinē seu minus tingūtur. q̄r pauca est in eis cholera tingēs τ debilis calor. Tertia est ꝙ sunt minoris pulchritudinis scz minus splendide et τ peruie siue transparentes q̄ vrine virorum. Secundo assignat quattuor cās quare mulierū vrine sunt maioris grossiciei τ minoris pulchritudinis. Prima est debilitas digestiue earū: ꝓpter quā multiplicantur superfluitates in eis ingrossantes vrinā: τ nō tam pfecte digeritur vrina ꝙ splendorē adipiscat'. Scd̄a est multitudo superfluitatū suarū que cum vrina partim exeūtes augent eius grossiciē τ diminuūt splendorē obūbrantes claritatem ipsi'. Tertia est amplitudo cānalium scz colloꝝ vesice τ matricis. Mulierib' eñ collum vesice recti' est τ latius τ breuius collo vesice viroꝝ: quapropter in eis min' generatur lapis. Et collū matricis est etiā latius τ recti' vasis seminalib' virorum quare liberi' ista colla effundunt suas superfluitates. Quarta est humiditates resolute a matricibus mulierū transeūtes ad vias vrine. Nā cum mulieres mingendi gratia se supra genua sua deprimūt τ exprimūt faciliter i hac expressione a suis matricibus excutitur aliq̄d exiens cū vrina. maxime ab his q̄ sordidas τ lubricas matrices habere consueuerunt: quarum non est minor numerus q̄ mulierum mundarum.

b In scd̄a dicit primo ꝙ vrine viroꝝ qñ cōmouent' i vrinali τ inde turbant'. turbiditas earū ascendit ad superiora vrine. Et nō loquit' hic de turbatione vrine que est tornatio: sz de quadā remissa cōturbatione ꝓueniente ex pmixtione hypostasis q̄ iam resederat cum substātia vrine.
¶ Sed instabit aliq̄s auctoritate rasis decio almāsoris dicētis. In hypostasis colore qualitercūqꝫ fuerit videt' radiositas τ puritas τ raritas τ claritas. Cūqꝫ mouetur tota cū vrina miscet': aqua tñ vrine non turbabitur: hec ille. Item paulo ante dixit. Rerum q̄ in vrina multotiēs inueniuntur. prima est hypostasis in qua claritas et radiositas τ pulchritudo apparent. cuius similitudo ē vt ei' que in ampullis aque rosacee apparet: cum igitur non sit turbida vnde turbabit vrinā. Dic ꝙ hypostasis cōparatione ad alia cōtenta clara est: nec sic turbat vrinam ꝙ ab ea penitus tollat transparentiam: sz aliquid remittit de splēdore ipsius τ claritate. maxime qñ abūdat: cū sit cōpactior τ min' trāslucens liquore vrine sicut docet experimētum. id voluit rasis i locis p̄allegatis. Cā vero quare turbatio ipsi' ascendit ad superiora vrine est leuitas τ subtilitas ei' quibus dicta est differre a sanie τ phlegmate crudo capl̄o sexto sūme presentis.
Scd̄o dicit ꝙ vrine masculoꝝ fm plurimū turbidant' qñ cōmouent' in vrinali post q̄ suā fecerint residētiā. Cui' ratio est q̄r sb̄a vrine viroꝝ ē multū luminosa τ trāsparēs cū subtilitate substātie: quare de facili recipit remissionē claritatis manifestā sensui sicut aq̄ mūda. Notāter dicit fm plurimū; ꝓpterea ꝙ in vrinis sanoꝝ virorum sobrie viuentiū qñqꝫ nulla est hypostasis: τ si q̄ appeat est adeo modica τ subtilis ꝙ non sufficit sensibiliter turbare vrinā. Notanter dicit ex motione. quia mulieꝝ vrine cū diu steterunt in vrinali citius tornantur q̄ vrine viroꝝ. q̄r plus abundāt in ventositatib' τ terrestreitatibus indigestis q̄ vrine viroꝝ. Tertio dicit ꝙ vrine mulierum fere nō turbātur ex cōmotione sua in vrinali ꝓpter paucā separatōez sui scz q̄r hūores sibi īmixti nō perfecte sepant' a liquore vrine. tū q̄a non sunt digestione inspissati τ aggrauati ꝓpter debilitatem digestiue mulierū. tū quia sb̄a liquoris vrine mulierū est grossa. non facile diuisibilis neqꝫ p hūores imixtos ei: neqꝫ p hypostasim qñ cōmouet'. Quarto dicit ꝙ vrine mulierū habent vt in plurib' spumā rotūdam ī sua superiori parte ꝓpter humores viscosos et ventositates sibi imixtos i quibus mulieres abūdant et diminutiōe sui caloris τ debilitate digestiue. Et est spuma illa rotūda manens in superficie ꝓpter leuitatē aeris i ea inclusi circūtēdētis vndiqꝫ viscosum humorē. Quinto dicit ꝙ si vrine mulierū ex motu earum in vrinali turbide fiant turbatio earū pauca erit ꝓpter cās dictas: nec ita appet vt in vrinis viroꝝ propterea ꝙ mulierū vrine sunt minoris claritatis τ pulchritudinis q̄ vrine virorum: nec hypostasis ita facile cum liquore miscetur.

c In tertia dicit ꝙ in vrinis virorum quas emittūt statim post coitū fila ɔtinent' adiuicē texta. Idē supra meminit paragrapho vltimo capl̄i tertij sūme p̄sentis. τ tertij vigesima trac. p̄io ca. 5. ait. Urina ei' q̄ coiuit est habēs filos τ ramos pmixtos adinuicē cui' cā dicta est esse spmatis reliquie q̄ a virga excutiūtur hora expressionis ad expulsionem vrine.

d In q̄rta p̄io notificat nobis vrinas p̄gnantiū. Scd̄o p cōs docet cognoscere p̄ncipiū τ finē imp̄gnatōis ibi [Cūqꝫ irinus]
¶ In p̄ma pticula enumerat sex signa q̄b' cognoscunt' p̄gnantiū vrine. Primū ē ꝙ sunt clariores vrinis nō p̄gnantiū. tū q̄r regulariter matrices earū sunt adeo clause ꝙ nihil ab eis cū vrina excutit'. tum q̄r matrices sue tense τ replete fetu τ cōcomitantib' eum cōprimūt vesicas τ suos meat' ꝓhibētes transitū liberū humiditatū grossarū. Scd̄m est nebula existens supra suā extremitatem seu superficiē. Et hoc signū refert hic bis ad maiorē expssionē. Cuius signi cā est cōpassio epatis τ mēbroꝝ spiritualiū ꝓpter fumos τ vapores eleuatos ab humiditatibus retentis circa fetum. Super dispositione eñ istorum mēbrorū attestatur nubecula vrine Iux' illō egidij. Corpis aerei nubecula spiritual'. Indicat officiose vicium iecorisqꝫ calorē. Tertiū ē ꝙ pregnātium vrine trahunt ad colorem aque decoctionis cicerū vel aque decoctionis pedum animaliū. videlicet ad colorem citrinū: ita ꝙ sunt coloratiores vrinis non p̄gnantium ꝓpter calefactionem mēbrorum vrine ex vicinitate fetus. Quartū est ꝙ in colore suo citrino est color irinus

ꝛ supra summitatē earuȝ est nebula: sed quocūq; modo fuerit in medio videbitur sicut cotum carminatū. Et ē cum in eis sunt velut grana q̄ descendūt ꝛ ascendunt. ¶ Cunq; irinus manifestior fuerit erit impregnationis ei⁹ pricipiū. ꝛ cū loco ip̄ius fuerit rubedo erit in fine impregnatiōis ꝛ ꝓprie si turbantur cum mouent. Parientis[c] vero vrina ſm plurimū ē nigra. ꝛ in ipsa est velut attramentū et sicut sordicies.

¶ De rebus vrinarum animalium et diuersitate ipsarum ab vrinis hominum. Capitulum. XI

Plerunq;[a] confert medico cū animalium vrinas cognoscit ꝓpterea ꝙ cum ipse in eis experitur certitudinē facit. ꝛ hoc quidē difficile est. Quidam[b] autem dixerūt ꝙ vrina asini in vrinali ē sicut butyrū liquidum cum turbiditate et grossicie exteriore. Et subiugaliū vrine ei similant: ȝ sunt citrine. Et videbitur tibi ꝙ superior medietas vrinalis sit clara ꝛ inferior medietas turbida. Ouiū[c] aūt vrine sunt albe ad citrinitatem trahētes propinque vrinis hominū: sed substātiā nō habēt: ꝛ earum sedimen est sicut oleum aut sicut amurca. Et cuiuscūq; nutrimentū fuerit meli⁹ erit eius vrina clarior. Urina[d] vero capreoli vrinis ouiuȝ ꝛ hominum similatur: ȝ neq; substātiam hȝ neq; sedimen: ꝛ est clarior vrinis ouium.

¶ De reb⁹ liquidis q̄ vrinis similātur ꝛ de differētia īter eas ꝛ vrinā. C. XII

Sirupuȝ[a] acetosum et omēs liquores qui fiunt ex aqua ꝛ melle ꝛ aqua ꝛ ficub⁹ ꝛ reliquos q̄ fiunt ex croco ꝛ ei⁹ silib⁹ q̄to pl⁹ tibi appropinquaueris erūt in claritate magis augmentati: et q̄to plus elōgaueris eos cōsidera an oporteat vt augmentet grossitudo.

id est similis iridi seu arcui celesti qui tricolor dr̄ ab aristo. tertio metheorox. Sicut em̄ refractio multiplex radiox a nube ſm periferiam semicirculi cōstituit iridem: sic imp̄ssio facta in vrina ab humiditatibus sanguinea sudorali ꝛ aquosa circūstātibus fetui vel a vaporib⁹ earum resudantibus in vesicam reddit pregnātiū vrinas multicolores. Quitum est res similis coto carpinato apparens in medio vrine quocūq; modo fuerit ī ea nebula vel irinus color. s. siue pendeat ī medio vrine siue natet in ipsius superficie. Cuius cā potest cē resudatio aliqua spermatice humiditatis ad vrine vias. q2 raro durante impregnatiōe spma emittunt. Iuxta illō p̄ncipis tertij. 21ª capl̄o ō signis imp̄gnatiōis. Et q̄n cum pregnante coitur non emittit spma. Sextū est corpa minuta sicut grana per vrinā p̄gnantis ascendētia ꝛ descēdētia. De quibus dicit egidius libro de vrinis ꝑte scd̄a de ꝯtentis. Innuit gutta regnare ꝑ alba minuta. Si mlr̄ier fuerit n̄ alterutrū tibi deerit Quin vel cōceptus assit vel languor ineptus. Causa vero taliuȝ granox est phlegma retentū in vijs vrine quod operatōe caloris (in ea cōuertitur. ¶ In scd̄a particula dicit primo ꝙ q̄n fuerit irinus color in pregnātis vrina multū manifest⁹ ꝛ clarissime apparens tūc ipsa ē in p̄ncipio sue impregnatiōis. q2 tres tunice cōtinentes fetū ꝛ humiditas cū eo retentas sunt tūc tenuissime: q̄re faciliter ab eis resudant vapores ꝛ fumi q̄ sunt cā iridis vel irini coloris in vrina visi. Scd̄o dicit ꝙ rubedo apparens in p̄gnātum vrinis loco coloris irini significat ꝙ sunt in fine impregnationis ꝛ ꝓpinque partui. p̄cipue si turbētur q̄n cōmouent. Cui⁹ ratio est q2 tēpore impregnationis multus latet sanguis tam circa fetum q̄ in venis matris inutilis nutritioni tam matris q̄ fetus. quod nobis ostēdit multiplex ꝛ diuturna matris purgatio post partum. Appropinquāte ergo termino part⁹ sanguis ille incipit ad inferiora declinare. cuius pauca portio ꝑmixta vrine reddit eam rubeā ꝛ cito turbatam quando cōmouetur.

e In quinta parte dicit ꝙ vrina parietis vt in plurib⁹ est nigra: ꝛ est ea res similis attramēto ꝛ sordiciei. Et est attramentuȝ quedam vena terre recipiens nomen ab atro colore. Et per sordiciem vult hic intelligi quid sil̄e luto vel feci lutose. quod passim congestum in matrice ꝛ venis velut fex sanguinis vsq; ad horaȝ partus post partum defluit. Et q2 tunc matrix est multum aperta quandocunq; mulier se exprimit vt mingat aliquid ex illo cum vrina excutitur.

¶ De rebus vrinarū animalium ꝛ diuersitate ipsarum ab vrinis hominum. Capl̄m. XI.

p Plerūq; ꝛc̄. In hoc capl̄o agit de vtilitate cognitōnis vrinarū aīaliū aliox ab hoīe. Scd̄o ō vrina asini ꝛ subiugaliū ibi [Quidā aūt] Tertio ō vrinis ouiū ibi [Ouiū aūt] Quarto de vrinis capreoli ibi [Urina vero capreoli]

a In pria parte dicit ꝙ cognoscere vrinas aīalium brutox sepe cōfert medico. q2 q̄n medic⁹ expit in eis. i. tēptat in vrinis brutox ꝛ sibi ostēdunt loco vrine hoīs certitudinē facit. i. recte distinguit ꝛ certe affirmat ꝙ vrina sibi ostensa non est vrina hominis: sed talis aut talis bruti. Et hoc est difficile propter magnam similitudinem vrinarū quorūdam brutorum cum quibusdam vrinis hominum.

b In scd̄a primo dicit aliquos dixisse ꝙ vrina asini posita in vrinali similat butyro liquido cū turbiditate ꝛ grossicie exteriore seu exteri⁹ apparente. Scd̄o dicit ꝙ vrine subiugaliū. i. aīaliū de more iuga ferētiū vt mulox iumentox et similiū similāt asinorū vrinis ī modo substātie: ȝ sunt citrini coloris propterea ꝙ aīalia a q̄bus descindūtur sunt calidiora asinis ꝛ asinox vrine declinant ad albedinez. Tertio dicit ꝙ si respexeris vrīas subiugalium in vrinali videbitur tibi ꝙ medietas supior vrinalis sit clara ꝛ medietas inferior turbida q2 terrestreitates et humiditates grosse quibus cōturbātur subiugalium vrine sua grauitate faciliter descēdūt vsq; ad medium vrine vl̄ vrinalis: vnde turbidior fit pars inferior ꝛ superior pars clarificatur.

c In tertia dicit p̄mo ꝙ vrine ouium sunt albe declinantes ad citrinitatem propinque ꝛ similes vrinis hominum. Cuius ratio est. quia sue carnes multum similantur carnibus hominū: ita vt sint homini cibus aptissimus. Sed ab eis in duobus differūt. Primo quidem in hoc ꝙ carent substantia seu grossitudine permanētes aquose ꝛ tenues. Secūdo in hoc ꝙ sedimen earum est sicut oleum vel sicut eius fex que dicit amurca. Secundo dicit ꝙ ex vrinis ouiuȝ ille sunt clariores q̄ effluūt ab ouibus melioris past⁹: quia melior fit in his digestio: q̄re min⁹ hn̄t de vētositatib⁹ ꝛ terrestreitatib⁹ (quib⁹ turbat vrina.

d In q̄rta dicit ꝙ vrina capreoli silis ē vrinis ouiū ꝛ hoīm. Sed differt in h̄ ab vrinis hoīm q2 nō hȝ sbaȝ seu spissitudinē: ȝ est subtilis vt aq̄. Et differt ab vrinis ouiū. p2io in h̄ ꝙ non hȝ sedimē. scd̄o in hoc ꝙ ē clarior. De istis paucis vrinis brutox determinauit hic p̄nceps vt nos īcitaret ad cōsiderādū ī plurib⁹ ne fallamur ꝛ irrideamur a vulgarib⁹ suscipiētes de manib⁹ cox vrinas brutox ꝓ vrinis hoīȝ ꝛ iudicia ac ꝯsilia sup eis dem⁹: vn̄ nobis ꝯtūelias īferāt ꝛ arti nr̄e.

¶ De reb⁹ liq̄dis q̄ vrinis silant: ꝛ de differētia iter eas ꝛ vrinā. C. XII

s Sirupū ꝛc̄. In hoc capl̄o p2io agit de gn̄ali differētia vrine hoīs a leporib⁹ sibi silib⁹. Scd̄o de differētia hydromellis ab ea ibi [Hydromellis] Tertio de differētia aq̄ ficuū ab ea ibi [Et aque] Quarto imponit finē sermoni de vrinis remittens nos ad libros particulares super specialibus vrine dispōnib⁹ ibi [Sit hoc sufficiens]

a In pria ꝑte dicit p2io ꝙ sirupus acetosus ꝛ oēs liq̄res q̄ fiūt ex aq̄ ꝛ melle siē medo hydromel mulsa mell̄: ꝛ liquores facti ex aq̄ ꝛ ficub⁹: ꝛ facti ex croco dissoluto in aq̄ ꝛ sibi silib⁹ intingēdo aquā q̄to magis visui approximāt tāto clariores apparēt: ꝛ q̄to plus a visu elōgant cōsiderādū ē si oporteat eos apparere grossiores. ¶ Attēde p̄º ꝙ in approximatōe dictox liquox visui p̄supponere oȝ debitā distātiā visibil̄ ad visuȝ. quia sensibile positū supra sensuȝ nō facit sensationē. req̄ritur ergo medi⁹ aer actuat⁹ lumine q̄ p2io recipiat visibiliū spēs ꝛ ocul̄ deferat. Sil̄r in elōgatōe visibil̄a visu p̄supponēda ē ī ꝓposito nō sola debita distātia visibil̄ ad visuȝ q̄ videri possit: ȝ etiā q̄ possit ī visibili discerni grossicies et subtilitas sbe ipsi⁹. Et ꝓpt̄ h̄ dicit hic p̄n. ꝯsidera an oporteat vt augmētet grossitudo. Et dico ꝙ sic vsq; ad distātiā talē q̄ visus sufficit a ꝑte discernē sbaȝ hox si sit subtil̄ aut grossa. ¶ Attēde. 2º. ꝙ cū dic̄ p̄n. ō istis liquorib⁹. q̄to pl⁹ tibi appropinq̄ueris erūt ī claritate magis augmētati: nō intēdit ꝙ visus noster opet̄ ī eis ꝓpinq̄tate vel distātia claritateȝ aut obscuritatē subtilitatē vel grossiciē: ȝ ꝙ oculis apparēt sua propin

quitate vel diſtātia clariores aut ſpiſſiores. Scd̄o dicit ꝙ vrina hoīs eſt diuerſa ab hoc ſic ꝙ de ꝓpe viſa clarior apparet de lōge ſpiſſior. Eiuſdem ꝑmeminit princeps caplō prio ſumme ꝑſentis pagrapho illo. Scias aūt ꝙ in vrina ꝗ̄to plus eā tibi approximas tāto ſpiſſitudo augmētat: ⁊ ꝗ̄to plus elōgas eā a te tāto augmētat̄ i ea claritas. Et p hoc differt ab oībus falſitatibus q̄ ſūt ea q̄bus medici experiunt̄ cū eis oſtēduntur.

Vrina vero ab hoc eſt diuerſa. Hydromellisᵇ preterea ſpuma ē citrina Et aqueᶜ ficuum ſedimē a latere deſcendit et non in medio neq̄ ordinate neq̄ habet motum. Sit hocᵈ ſufficiens in nominando diſpoſitōnes vrinarum. In libris vero particularibus peruenient ad te diuiſiōes diſpoſitionum vrine.

b In ſcd̄a pte dicit ꝙ ſpuma hydromellis ē citrini coloris. Et per hoc diſcernit̄ hydromel ab vrina hominis ſani cuius ſpuma eſt alba. Cauſa vero citrinitatis ſpume hydromellis eſt. q̄r generat̄ ex viſcoſis partib' mellis quibus intercludit̄ aer que declināt ad citrinitatē. Spuma vero vrine ſani hominis cōſtat ex viſcoſo phlegmate ⁊ aere incluſo qui declinat ad albedinē. In quibuſdā tamen egris vt in ictericis ſpuma vrine tendit ad citrinitatē. q̄r phlegma ex quo fit ē infectū cholera.

c In tertia dicit ꝙ ſedimen aq̄ decoctionis ficuū impoſite vrinali deſcēdit a latere ⁊ nō p mediū vaſis: neq̄ gradatim ⁊ decenti ordine. nec h̄z motum. Et per iſta quattuor differt aqua ficuū ab vrina hoīs. Cauſa vero ſui deſcēſus a latere eſt q̄r ſedimen aque ficuum eſt ſicut craſſicies vel vnctuoſitas q̄ a frigiditate laterū vrinalis ingroſſatur ⁊ q̄ſi coagulatur vt craſſicies in nobis adherens pāniculis: ⁊ q̄r vitrum eſt ſiccū politū nō adheret ei: ſ₃ inferius deſcēdit ſm̄ latera. In medio vō vaſis nō h̄z ſimilem cām ingroſſatōis eius. S₃ cā inordinatiōis ſui deſcēſus eſt etherogeneitas partiū ficus. quarū queq̄ imprimit aliquid in aquā decoctōis eius. Cōſtat eñ̄ ficus ex ſubſtantia corticali in qua eſt lacticiniū occultū: ⁊ ſubſtātia carnea groſſa pingui humida: et ſb̄a granoſa ſicca arida. Cauſa vero cur ſedimen aque ficuū non h̄z motum ex ſe eſt ſua viſcoſitas ⁊ groſſicies aque quā findere nō pōt niſi inſpiſſetur ab extrinſeco: ⁊ q̄r declinat ad naturā vnctuoſitatis aeree ſubleuantis eam: quare ex ſe non tranſit ad inferiora: neq̄ poſtq̄ reſederit ipſa facile erigitur ad ſuperiora.

d In quarta dicit. ſit hoc qd̄ dictū eſt in preſenti ſumma de diſpōnib' ⁊ ſignificatōib' vrinarū in generali ſufficiēs ꝓ nunc. q̄r in libris particularibus. ſ. tertio ⁊ q̄rto vbi agetur in ſpeciali de cauſis morbis ⁊ ſignis inuenies diuiſiones ſeu ſpeciales narrationes diſpoſitionū ⁊ ſignificationum vrine fere ſm̄ vnāquāq̄ ſpeciem morbi. Arguet hic aliquis principem de inſufficientia. Prīo q̄r omiſit agere de vrinis cōplexionū. de q̄bus yſaac ait particula q̄nta libri ipſi' de vrinis dicēs. Cōplexiones calide ⁊ frigide actionē habent in colore vrine cū nullā habeant in liquore. Calor vero vrine preſtat ruborē ⁊ tinctionē. Frigiditas vrine cruditatem ⁊ albedinē preſtat. Complexiones humide ⁊ ſicce in liquore vrine actiones ſuas habēt. q̄r humiditas turbiditatē preſtat ⁊ groſſitudinē ſiccitas liquorem ſubtiliat ⁊ clarificat. Complexio calida ⁊ humida vrine preſtat ruborem in colore ⁊ in liquore groſſitudinē. Cōplexio calida ⁊ ſicca dat vrine ruborem in colore ſubtilitatē in liquore. Complexio frigida ⁊ humida dat vrine albedinē in colore ⁊ groſſitudinem in liquore Complexio frigida ⁊ ſicca vrinam albam facit in colore claram in liquore: hec ille. Secūdo omiſit agere propriū capl'm de vrinis ciborum. De quibus dicit yſaac particula ꝑdicta. Multus cibus vrine cruditatē et albedinē largitur. Paruus cib' vrine dat ruborem ⁊ claritatē. Cib' mediocris inter ſubtilē ⁊ groſſum multū ⁊ paucū reddit vrinā temperatā in colore ⁊ liquore. Calidus dat vrine ruborē ⁊ tincturā. Frigidus vrine dat cruditatē ⁊ albedinem. Humidus dat vrine turbiditatē ⁊ groſſitudinem. Siccus vrine ſubtilitatem ⁊ claritatē largitur: hec ille. Tertio omiſit agere de diuerſitate vrine propter exercitia ⁊ paſſiones animi ⁊ vigilias. De quib' dicit yſaac parte predicta. Anime accidētia faciunt ruborem ⁊ accenſionē i vrina. In vigilijs rubor eius ē q̄r ſpūs ei' calefit animat'. Exercitia corpꝑea tincturā ⁊ ruborē ⁊ acumē ꝑſtāt vrine cū ſubtilitate. Quies tā aīe q̄ꝫ corpis ponit vrine cruditatē ⁊ groſſiciē: hec ille. Quarto omiſit agere d̄ diuerſitate vrine propter extrinſec' accidētia cuiuſmodi ſūt calor ⁊ frig' tpis ⁊ regiōis ⁊ his ſiīliu₃. De q̄b' ait yſaac pticula ꝑdicta. Calor i vrina facit ruborē i colore. Ex frigore exteriori dat̄ vrine cruditas ⁊ albedo. Et cū i ſūma de pulſib' egerit ꝑnceps de mutationib' q̄ pulſui ſupueniunt a ꝑdictis: q̄re nō ſiīr egit in ꝑn̄ti ſūma de mutatōib' vrine ſupueniētib' ab his. Dic ꝙ cū ſit eā breuitati de ꝑdictis facē hic ꝓpa capl'a: m'lta tñ̄ ſparſi₃ de his pri' memit ⁊ fere oīa vel pri' tetigit vel ex tactis īnuit.

¶ De ſignificationibus egeſtionis. Capl'm. XIII

Geſtio plerunq₃ declarat̄ᵃ ex ſui q̄̄titate qd̄ ē vt cōſideret̄ ſi ē minor eo qd̄ comedit̄ aut maior aut equalis. Et notu₃ quidem eſt ꝙ ipſius augmentum eſt propter humorum multitudinem. ⁊ paucitas propter ipſoru₃ paucitatē: aut quia ipſa in inteſtino monoculo ⁊ in colon ⁊ in faſcijs multū retenta quod eſt ſignum colicam precedēs: aut propter expulſiue debilitatem.

e Geſtio ⁊c. In hoc capitulo primo agit de ſignificatōib' egeſtionis ſumpt̄ ab eius q̄̄titate. Scd̄o a ſubſtantia ibi [Et cognoſcit̄ etiā ex eēntia] Tertio ex colore ibi. [Et ē etiā ex colore] Quarto ex forma ibi [Egeſtio q̄̄ plerūq̄] Quinto ex ſui hora ibi [Et eſt cū ex hora] Sexto ex multitudine humiditatis ⁊ ſoni ibi [Et humiditatis ⁊ ſoni] Septio ex colorib' ibi [Colores quoq̄ extranei] Octauo ex cōmixtiōe ſuarū partiū ibi [Que vō ex egeſtione] Nono ex eq̄litate ⁊ lenitate eius ibi [Et ſcito ꝙ nō oīs] Decio ex declinatiōe ei' ad tenuitatem ibi [Et ſcito ꝙ egeſtio] Undecio remittit nos ad libros pticulares de ſignificationibus ſudoris ⁊ ampliatione ſermonis in egeſtione vrina ⁊ ſimilibus ibi [Eſt autem cum plerūq̄]

a In prīa pte dicit prīo ꝙ egeſtio plerūq̄ declarat̄. i. egeſtiōis ſignificatio ſepe nobis manifeſtat̄ ex ſui q̄̄titate. Et illd̄ ē vt cōſiderem' ſi minor eſt cibo ſūpto vel maior vel equalis. Scd̄o dicit manifeſtū eſſe ꝙ egeſtionis augmētū ē ꝓpter multitudinē humorū. i. ciboꝝ q̄ ſunt humores in aptitudine ꝓpinqua: vel humoꝝ actu exiſtentiū in venis ⁊ ꝯcauitatib' corpis q̄ñ diriuant̄ ad vias inteſtinoꝝ: ⁊ fecib' immixti ſuā magnitudinē augent. Galienus vō ſexto morbi caplō decio tres cās aſſignat multe fecis dicens. Oportet te itelligere cū multa dico ex trib' reb' cōtingere. Aut q̄r vtus defectior q̄̄ fuerit ē in attrahēdo cibū ſupple: aut qd̄ recipitur ē intēperatū: aut vtraq̄ ſimul ſunt. Tertio dat tres cās paucitatis egeſtionū. Prīa eſt paucitas ciboꝝ ⁊ humoꝝ ꝺfluētiū ad inteſtina. Scd̄a ē diuturna fecū retētio in inteſtino monoculo ⁊ in colon ⁊ in faſcijs: q̄ colicā futurā ſignificat. Et itellige p monoculū primū ex groſſis inteſtinis gracilib' copulatū: qd̄ ē velut ſaccus habēs vnicū foramē per qd̄ fex intrat ⁊ exit. ⁊ ideo monocul' dict' eſt. ⁊ in eo prīo fex ſiue egeſtio formari ſolet. Et p colon intellige ſcd̄m ex groſſiorib' inteſtinis monoculo iunctū: in quo ꝯſueuit colica fieri. Et p faſcias ītelligas inuolutōes inteſtini coloñ ⁊ inteſtini īuoluti gracilis quas ordinauit natiua ne hō cogeretur frequēti' debito aſſellare. Tertia eſt debilitas expulſiue inteſtinorū vel defect' ſtimulatōis ei': aut q̄r nō ꝑuenit ad ea cholera q̄ excitari ſolent: aut q̄r ſenſus eoꝝ ſepult' ē aut obtuſus. Hanc tertiam cauſam meminit galien' prīo de criſi caplō nono dicēs. Egeſtionis ꝯtinua q̄ egredit̄ in hora in q̄ egrediebat̄ i ſanitate ſi ē minor ꝙ oꝫ ſm̄ ꝯpatiōe₃ q̄̄titatis cibi ſiḡt illd̄ qd̄ retinet̄ aliq̄d ex ea i ſuo orbo: aut in teſtino qd̄ grece noīat̄ colō: āt i aliq̄ ſpēꝝ iteſtinoꝝ graciliū. ¶ Attēde prīo ꝙ in egeſtionib' duplex attendit̄ q̄̄titas ſc₃ ꝯtinua q̄ ꝯſiſtit i magnitudine vel ꝑuitate egeſtoꝝ: ⁊ diſcreta q̄ cōſiſtit in aſſellationū frequētia vel raritate ſeu multis aut paucis egerēdi vicib'. Utraſq̄ harū meminit hypocras ꝓnoſticoꝝ ſcd̄a. Utile ē inq̄t ſtercus ſm̄ q̄̄titatē aſſumptorū ciboꝝ euenire: aut bis aut ter in die: nocte ſemel ⁊ iā luce prima aut ſolito more cōtingere. In q̄b' vbis appet ꝙ beneficio vētris fuit dotat' hypocras: vel ip̄₃ laudauit vt plurimū ꝯferēs ad lōgeuitatē. paucis vero ineſt iſtis tēporib' tā frequēs aſſellatio. Propterea dixit galien' cōmento dicti canonis. Et ego vitupero q̄dē ſmonē eius. l. opꝫ vt ſit egeſtio duabus vel tribus vicibus in die ⁊ ſemel in nocte et reliqua que ipſe ſcripſit poſt illud. quoniā ſuperfluum eſt: nec fuit neceſſarium dicere illud: quod eſt quia ſufficit vt diceret. ſicut de conſuetudine hominis eſt vt ſurgat. ¶ Attende ſcd̄o q̄ tria principaliter in egeſtione attenduntur ſcilicet ſubſtantia q̄̄titas: ⁊ hora exitus. Juxta illud galieni primo de criſi capitulo

nono. Et hypocras quidem iam dixit qꝛ melior est egestio quando est lenis: ⁊ egrediēs in hora in qua egrediebatur in dispositione sanitatis: ⁊ cuius q̄titas est fm cōparationem eius qd̄ assumptum est. Et posuit in hoc loco significationē assumptam ex substantia egestionis ⁊ ex q̄titate eius ⁊ ex hora exitus eius. quoniā egestio cum est fm hūc modū significat sanitatem ventris inferioris. Et sil'r exequitur sermonē suum primū. qꝛ quādo est ita vēter inferiorē san'. Et voluit itelligi per ventrē inferiorem i hꝰ loco stomachū quoniā vēter apud eū est nomen ois habētis cōcauitatem.

Et cognoscit' ēt ex eē̄ntia sui ¶ Qm̄ qd̄ ex ea hūidū ē ant significat oppilatōes: āt digestiue maliciā. ⁊ plerūꝙ significat meseraice debilitatē q̄ hūorē ñ sugit. Et qn̄ꝙ ē ppt capitis reumatismū: aut ppt cōestionē rei q̄ egestionē humectauit. ¶ Qd̄ autem i hūido viscosū ē plerūꝙ significat liq̄factiōez: ⁊ hoc ē cū fetore ⁊ plerūꝙ significat maloꝝ hūoꝝ viscosoꝝ multitudinem. ⁊ hoc non cū multa erit lenitate. Et plerūꝙ significat nutriētia viscosa que comesta fuerunt ⁊ nō pauca cum calore forti in cōplexiōe: ⁊ non fuit inter ea digestio bona. ¶ Sed quod ex ea est spumosum fortitudinis caloris significat ebullitionē: aut mltaꝝ vētositatū pmixtionē. ¶ Qd̄ autē ex egestione ē siccum aut laborē significat ⁊ resolutōnem: aut multā vrine puocatōem: aut igneū calorem: aut nutrientiū siccitatem:

Nominauit ergo stomachū ⁊ que cōtinuantur cū eo ventrem inferiorē vt distingueret inter ea ⁊ inter pectus. Et propter hanc causam nō dixit etiam colorem egestionis: ppterea ꝙ color egestionis non ē necessarius in cognitōne dispositōis stomachi. qm̄ signa quoꝝ p̄cessit rememoratio sufficiētia sunt ad cognoscēdā bonitatem digestionis cibi: hec galien'. Ex q̄bus clare apparet ꝙ sicut vrina prio ⁊ principaliter significat sup dispositione epatis venarum ⁊ viarum vrine: sic egestio super dispositione stomachi ⁊ intestinorum. Et id idē affirmat scd̄o pnosticoꝝ commēto illius canonis. Urina laudabilis est: dicēs. Significationes vero q̄ significāt fortitudinem mutatiue virtutis ⁊ ipsius debilitatem in stomacho sumuntur ex rebus que egrediūtur omni die scz ex egestionib'. Sz significationes significātes vehemētiā virtutis eius ⁊ debilitatem ipsius in epate ⁊ in venis sumunt' ex vrina. ¶ Attēde. 3°. ꝙ sic vrine q̄titas qn̄ꝙ auget' ex liq̄factōe corpis: sic q̄titas egestiōis: vt clare appet i fluxib' vētris liq̄factiuis
b Et cognoscitur ⁊c̄. In hac parte scd̄a p̄misso ꝙ egestio etiā cognoscit' ex essentia seu substantia sui. Prio agit de significatōib' egestionis humide absolute ibi [Qm̄ qd̄ ex ea] Scd̄o hūide viscose ibi [Qd̄ aūt in hūido] Tertio hūide spumose ibi [Sz ꝙ ex ea ē] Quarto sicce ibi [Qd̄ aūt ex egestione] Quīto humide pmixte cū sicco ibi [Cūꝙ hūiditas] ¶ Sz dicet aliquis cū hic agat princeps de egestione fm ꝙ ē humida vel sicca nō videtur agere de ea fm sui essentiā sed fm qualitatem. Nam siccitas ⁊ hūiditas sunt prime egestiōis qualitates. Dic ꝙ nō agitur hꝰ de hūiditate ⁊ siccitate q̄litatiuis: sꝫ substantialib' egestionis: ita ꝙ egestio in pposito dr̄ humida ppter l'bam humidā sibi imixtā tanꝙ ptem ei': et nō ppter qualitatē solā. Uerbi grā. egestio cholerica vel melācholica in diaria dr̄ humida. qꝛ liq̄da cū sit sicca q̄litatiue ⁊ virtualit': sꝫ egestio sicca dr̄. qꝛ priuata est substātiali humiditate.

¶ In prima particula tāgit q̄nꝙ significata humide egestionis q̄ sunt etiā cause eius. Primū est oppilationes in epate vel in meseraicis ppter quas phibetur transitus chili ad epar: q̄re regurgitat ad intestina mollificans ⁊ humectans egestiones. Secūdū est malicia digestiue scz corruptio vel ablatio ei' vel diminutio ex fortitudine expulsiue vel debilitate retentiue. Nam digestio corrupta vel ablata penit' vt in lienteria nō ꝯuertit cibos in bonū chilū meseraicis ⁊ epati delectabilem ⁊ toti corpori cōuenientē: quare nihil aut modicū ex eo trahunt sibi meseraice ⁊ epar: sꝫ permittunt fere totū ad intestina transire. Tertium est debilitas attractiue meseraicarū: que humorē .i. chilosam humiditatē non sugunt: quare magna sui pars cum fecibus labitur ad exteriora. Quartū ē reumatismus capitis q̄ descēdens ad stomachū ⁊ itestina lenit eos ⁊ lubricos reddit humectans ⁊ remolliens cibos ⁊ egestiones q̄ cōtinent' in eis vt in fluxu vētris ex catarro. Quintum est comestio ciboꝝ vel medicinarū humectantium egestionē vt prunorum māne cassie fistule borraginum ⁊ similium. ¶ Attēde ꝙ galienus scd̄o pronosticorū cōmento illius canonis. Liquida vero bona est si sine ventositate sonora fuerit: reduxit causas humiditatis egestionis ad duas dicens. Res manifesta est in eo ꝙ egestio humectatur. Aut qꝛ cibus non penetrat de ventre ad epar: aut qm̄ effunditur ad ipm ex epate aut splene superfluitas aut ex alijs membris supplc. Et reuera cause iste cōprehendunt aliquomodo (quinꝙ causas p̄dictas:

¶ In scd̄a tangit tria significata fecis humide viscose q̄ sunt etiā cause eius. Primū est liquefactio corporis vt i ptisicis ⁊ ethicis ⁊ fluxibus vētris liquefactiuis qn̄ꝙ contingit. Et fex humida viscosa prouenies inde differt ab alijs et discernit' suo fetore ppter putredinē quā calor extraneus in virulentijs q̄s liquefecit impressit. differt etiam quadā pinguedine trāslucente qua circūtegitur. Scd̄m ē multitudo malorum humoꝝ viscosorū effluētium per intestina. Et fex humida viscosa hoc modo nō erit cū multa exiens lenitate. quia viscositas malorum humorum non sinit eos profunde penetrare in l'bam fecum remolliendo ⁊ leniendo eas: sed deforis ipsas ambiunt. Tertiū est plurima nutrientia viscosa precomesta sicut anguille murene caseus cū forti calore cōplexionis stomachi: inter que non fuit bona digestio: sic ꝙ stomachus suo calore digesserit ea. tum ppter multitudinem suam: tum ppter viscositatem: sed aliqualiter ea liquefacit ⁊ eis viam aperit. ⁊ ab his grauatus sinit ea suo pondere ad itestina descendere non potentia transire per meseraicas ad epar ppter suas grossiciem ⁊ viscositatem vnde feces reddūtur humide ⁊ viscose.

¶ In tertia tangit duo significata ⁊ causas egestionis humide spumose. Primum est ebullitio facta a forti calore in humoribus vel superfluitatibus corporis sicut videmus spumā generari in liquoribus ⁊ rebus viscosis vt cera ⁊ melle igni superpositis ⁊ in ollis bullientibus. Secūdum est multitudo ventositatis intercluse substantie egestionis: vnde spumosa fit ⁊ leuis redditur natans in aqua sicut fex vaccarum. ¶ Attende ꝙ hypocras amphorismorū septima spumosas egestiones attribuit phlegmati qd̄ a capite descendit dicens. Quibuscūꝙ spumose egestiones in diaria his a capite phlegma defluit. Et galienus in ꝯmento ait. Aliquando spumosa egestione existente descendunt hūores ad stomachum a capite mixti cū ventositate: aliquando sunt in essentia intestinorum ⁊ stomachi. Quodcūꝙ horum fiat vnam hꝫ causam ppriam: aliam nō ppriam. Propriam cum grossa ventositas forti motu ab istis moueatur humoribus qua phlegmatici humores in diuersas diuidūtur partes. Uentositas aūt mouetur: aut ex sui natura: aut ex nimietate caloris. Manifestū ē illud ex his q̄ foco excoquūtur maxime si materia sit viscosa. Ex sui nā: sicut videmus in tempestate maris cū ad seinuicem collidātur venti: hec gal'. Causa ergo ppa spume est grossa ventositas. Nō propria vero ē motus aut calor. De egestione spumosa dicit iterum galien' primo de crisi cap'lo nono. Egestio vero in qua ē spuma fit fm modum quo accidit spuma in rebus que sunt exterius scz aut propter rem bullientem: aut propterea quia resistit vētositas grossa humiditati. Et prima quidem harum duarū proprietatum nō fit nisi ex caliditate superflua liquante corpus. Et secunda generatur a cōmotiōe di(uersa: hec galienus.

¶ In quarta tāgit quinꝙ significata ⁊ causas sicce egestionis. Primū est labor corporeus imoderatus: vel resolutiones superflue humiditatum a corpore ex balneis aut stuphis aut calore solis. Ab his enim resoluta fecum humiditate residuum manet siccum induratum. Secundum est multa vrine prouocatio. Cuius rationem reddit galienus amphorismorum quarta cōmento illius canonis Urina nocturna multa facta modicum secessum significat ⁊ econuerso dicēs. Ducitur hic per vrinam qd̄ per secessū duci debuerat. Nulli em̄ dubium q̄n cum humiditas in ventre multa in venas effluat egestionē desiccet ⁊ minuat. Cum ergo venter liquidior est q̄ oportet minoretur potus ⁊ ad vesicam diriuetur: hec ille. Tertium est igneus calor quo fecum humiditates superflue resoluūtur residuo relicto sicco ⁊ indurato Propterea videm' calefactoria adhibita in colica ante clystere freq̄nt' nocere. qꝛ feces amplius indurant ⁊ quasi lapidificant: vnde multo difficili' extrahūtur. Et sicut igne' calor deforis occurrēs feces desiccat: sic supflu' calor epatis aut renū siue inat' siue acq̄sit' ad idē opat'. Quartū est siccitas nutrientium. Propterea suadem' in fluxu vētris vti assaturis relictis potagijs liq̄dis offis multitudie potus ⁊ alijs humidis.

Quintum eſt multa mora fecum in inteſtinis:ſicut dicetur ī ſuo capl'o ſcilȝ capl'o ſexto tractat⁹ tertij fen.16. tertij vbi agitur de colica ⁊ cauſis eius. Morātibus enim fecib⁹ diu in inteſtinis meſeraice ſugūt ab eis humiditates ⁊ caliditas epatis ⁊ renum inceſſanter aliquid reſoluit ex eis. vnde indurantur egeſtiones.

aut multam moram in inteſtinis ſi cut in ſuo dicem⁹ capl'o. ¶ Cumqȝ hu miditas ſicco qð eſt durum admiſce tur ſignificat ꝙ eius ſiccitas ē ꝓpter ea ꝙ multū fuit retenta in humidita tibus ipſam exire ꝓhibentibus ⁊ pro pter priuationē fellis pungētis ⁊ fe ſtinantis: ſȝ cū ibi non eſt longa retē tio neqȝ humiditatis in inteſtinis aſ ſunt etiā ſignificatões: cā ī ipſa ē ſu perfluitatis ſanioſe ⁊ pungentis ef fuſio que ab epate fluxit in eo quod eſt coram ipſo ⁊ ſua euacuatione nō quieuit donec cōmiſcerētur. Et eſt[c] etiam cū colore ſui dignoſcit̄ egeſtio ¶ Ei⁹ vero color naturalis igneus ē leuis exiſtēs igneitatis. ¶ Qui ſi au gmentat̄ fellis ſignificat multitudi nem. ¶ Et ſi minuitur ſignificat cru ditatem ⁊ maturationis priuationē. ¶ Et ſi albus fiat qñqȝ eſt eius albe do propter oppilatōnem in cānalib⁹

¶ In qnta tāgit du as ſignificatōnes et cās egeſtionis ſicce permixte ſeu circūuo lute humiditatibus Prima ē lōga mora ipſi⁹ in inteſtinis cū humiditatib⁹ quib⁹ circūuoluitur. Cui⁹ more duplex pōt eſſe cauſa. Una ē humi ditates groſſe viſco ſe retinētes eaȝ ⁊ op pilantes ei viā. Alia eſt priuatio cholere pūgentis quā natu ra ſolet ad inteſtina tranſmittere gr̄a ſti mulationis ⁊ abſter ſionis eorum a fece ⁊ phlegmatib⁹. Secū da eſt effuſio ſupflui tatis ſanioſe pungē tis ab epate ad inte ſtina: q̄ in ſua euacu atione nō q̇eſcit ī in teſtinis tādiu donec cōmiſceant̄ ipa ⁊ fex. ſed labitur cum fece circūtegens eā. Et lȝ talis ſanioſa ſuperfluitas ſepe veniat ab epate pōt etiam ꝓcedere ab vl ceribus inteſtinoꝝ. Cognoſcitur aūt fex ſicca ꝑmixta cū humiditatib⁹ a ſanie fieri ⁊ nō ex viſcoſis humiditatib⁹: cum nō diu fuerit ī itcſtinis retēta: nec ſignificatões aſſūt hūiditatum in inteſtinis exiſtentium.

c Et eſt etiā ⁊c̄. In hac parte tertia ꝑmiſſo ꝙ egeſtio etiā cognoſcit̄ ⁊ ſi gnificat ſuo colore. prīo agit de ſignificatōne coloris ei⁹ mediocrit̄ ignei ibi[Eius v̇o color] Scd̄o magis ignei ibi[Qui ſi augmentatur] Ter tio min⁹ ignei ibi[Et ſi minuit̄] Quarto albi ibi[Et ſi alb⁹ fiat] Quin to ignei vehemēter in fine egritudinū ibi[Preterea ſcito] Sexto nigri ibi[Et nigra q̇dē] Septimo viridis ⁊ fuſci ibi[Viridis autem]

¶ In prima particula dicit ꝙ naturalis color egeſtionis eſt igne⁹ leuis id eſt mediocris igneitatis. Et eſt color igne⁹ citrinus color ſimilis tin cture croci. Ineſt aūt egeſtioni ex permixtiōe cholē cū ea quā nā mittit ad inteſtina quatin⁹ ea ſtimulet ⁊ abſtergat a fece ⁊ phlegmate. Iuxta illud galieni ꝓnoſticoꝝ ſcd̄a cōmento illius canonis. Et colore ſubcitri no fieri. Manifeſtū eſt aūt ꝙ color egeſtionis naturalis trahit ad citri nitatē. qꝛ cholera deſcēdēs ab epate ꝑmiſcet̄ ei. Et illud ē qñ cholera cō mixta ei eſt equalis in q̄titate ſua ⁊ in qualitate ſua.

¶ In ſcd̄a dicit ꝙ ſi color igne⁹ egeſtionis augmētet̄ ſeu intēdat̄ ī ignei tate vel ignea citrinitate ſignificat multitudinē fellis. i. cholere citrine currētis ad inteſtina. Iuxta illð gal̄. loco nūc allegato. Et ꝯueniūt ſup illud oēs medici: qm̄ qñ egredit̄ ab epate ad vētrē cholera egreſſa ī q̄ti tate ⁊ q̄litate ſua ab eq̄litate ſua nō ꝑtinet color egeſtionis ad citrinita (tē: ſȝ ē citrin⁹ pur⁹.

¶ In tertia dicit ꝙ ſi citrinitas vel igneitas colo ris egeſtiōis diminuat̄ ſignificat cruditatē ⁊ ꝑuatōeȝ maturatōis. Cru ditatē q̇dē puta phlegma aliqð crudū vel ꝑtē cibi aliquā crudaȝ: q̄ feci cōmixta remittit aliq̇d de ſibi debita citrinitate. Priuatōeȝ v̇o matura tōis. i. digeſtiōis cibi ī ſtō ⁊ iteſtinis vl̄ chili ī epate: ita vt nō gn̄et̄ ex eo portio cholere ſufficiēs ad abſterſionē itcſtinoꝝ ⁊ ticturā egeſtionū: vel egeſtionis ī monoculo colō ⁊ lōgaone: ita ꝙ fex ī eis nō recipit matura tionē ⁊ ꝑmixtionē cholere ſibi debitā ſm̄ curſum nature.

¶ In q̄rta tāgit tria ſignificata albedis egeſtiōis. Primū ē oppilatio ī cānalib⁹ fell̄. i. ī illo cānali ciſtis fell̄ qð trāſit ad īteſtina deferēs eis cho lerā q̄ mūdet̄. Et albedo fecis ꝓcedēſ a tali cā ſignificat ictericiā: ꝓpt̄ea ꝙ cholera curſu nāli carēs ⁊ purgatōe ſibi debita regurgitrat ad epar: ⁊ cū ſāguie ꝑ venas trāſiēs ad mēbra tīgit cutē ſuo citrino colore: queȝ vocam⁹ ictericiā. Iſtud ſignificatū albedis fecis tāgit gal̄. 2°. ꝓnoſti. cō mēto illi⁹ canonis. Et colore ſubcitrino fieri: dicens. Et qñ nō effundit̄ ad inteſtina cholera ſicut illð qð accidit ei q̇ hȝ ictericiā: tūc color egeſtiōis ē alb⁹. Scd̄ȝ ē aꝑtio magni apātis: ſi egeſtio cū ſua albe dine hȝ odorē ſaniei. Magni dicit. qꝛ ex ꝑuo apāte educti clauo ſa nies exiēs ⁊ ꝑ īteſtina currēs nō ſufficeret fecē tingere albedine. Pōt aūt ⁊ egeſtio ſil̄r dealbari ꝓpt̄ vlcera vetera īteſtinoꝝ abſqȝ

fellis ⁊ hec ſignificat icteritiam. Et ſi cū albedine eſt virus ſaniei habēs odorem magni apoſtematis ſignifi cat apertionem. Sanus quoqȝ q̇ nō exercitatur multotiens egerit vir⁹ et ſaniem q̄ eſt ei purgatio ⁊ euacuatio laudabilis. qm̄ propter hoc remoue tur ab eo laxitas que ei ꝓpter priua tionem exercitij accideret queādmo dum diximus ī vrina. ¶ Preterea ſci to ꝙ egeſtio colorē igneū vehemēter ſuperfluū habens multotiens in ho ra finium egritudinuȝ ſignificat ma turationem: ⁊ etiā multotiens ſigni ficat diſpoſitionis maliciaȝ. ¶ Et ni gra quidem ſignificat taliter quali ter vrine nigre ſunt ſignificatiōes. ſi gnificat enim aut aduſtionem for tem: aut egritudinis melancholice maturationem: aut nutriens tin gens: aut potionem rei que melan choliam euacuat. Sȝ prima ē mala.

apāte. Tertiuȝ ē purga⁹ ⁊ eua cuatio lauda bil̄ ſani hois q̇ fliqt exercitiū. ſepe etem ege rit vir⁹ ⁊ ſanieȝ vñ ꝓhibet a re laxatōe ſb... raꝝ ⁊ laſſitudi ne mēbroꝝ ſo lit accidē ex ... miſſione exer citij: vt ð vrina dictuȝ ē ca⁹. 3⁹. ſume pñt pa ragrapho illo. Et eſt cuȝ ſan⁹ euacuat⁹ ꝙ ex ercitiuȝ relīqt migit vrinā ... pus ⁊ virus ... nue q̇ ipſi⁹ pur gat corp⁹ ⁊ e... aufert laxitas quam exercitiū diminutiōe cō ſecutus eſt.

¶ In qnta di cit ꝙ egeſtio co loris vehemēter ⁊ ſupflue ignei veniēs ī fine egritudinū ſcȝ hora criſis vel declinatōis caꝝ ſepe ſignificat maturatōeȝ puta ꝙ natu ra digeſſit cholerā: ⁊ ꝑ īteſtina cū fecib⁹ educit. Et ſepe ſignificat maliciā diſpōnis corꝑis videlicȝ cū nō vi nāe ſȝ violētia egritudis ſyntomatice expellit̄. Diſcernit̄ aūt egeſtio hec a priori. Prīo qꝛ cū hac deijcit̄ v̇t⁹: ⁊ cum alia nō. Scd̄o qꝛ hec ſine ordie ⁊ mēſura exit: prior v̇o gradatim ⁊ ordinate. Tertio qꝛ ad hāc nō ſubſeq̄t re q̇es ⁊ alleuiatio patientis ſicut ad ꝑmā. ſignificat ergo hec mali ciā diſpōnis. ſ. exuberātiā cholere feruēt̄ ſupignite quā nā regere nō ſufficit: q̄re vel cā ꝓſternet anxietate ⁊ incēdio vel ꝑ iteſtina i moderate effluēs ea tādem excoriabit ⁊ vlcerib⁹ atteret. Galien⁹ v̇o prīo de criſi ca°. 9°. dixit. ꝙ color egeſtiōis citrin⁹ tinct⁹ purus ſi eſt in principio egritudinis ſignificat ꝙ cholere in illa egritudi ne ē v̇t⁹ plurima. Et ſi eſt in hora declinatōis egritudis ſignificat ꝙ corpus mūdificatur mundificatōne laudabil̄.

¶ In ſexta dicit prīo ꝙ ſignificatio nigre egeſtiōis ſuꝑ diſpōib⁹ corꝑis ⁊ hūoꝝ ei⁹ ē ſic̄ ſignificatio nigre vrine. Nō ſic̄ dat. Nā nigra egeſtio q̄ttuor ſignificat. Primū ē aduſtio fort̄ ī hūorib⁹ ꝑ ducēs eos ad nigrū colorē: q̄lis iterdū fit ī arſuris febrib⁹ ſic̄ cau ſonib⁹ ⁊ ī cācris viſceꝝ. Scd̄ȝ ē maturatio ⁊ expulſio māe melan cholice egritudīs: vt ī declinatōe q̄rtanaꝝ ⁊ ſplenetice paſſionis. Tertiū ē nutriēs tigēs egeſtionē nigredie ſic̄ panis niger lepores carnes ⁊ bubaline veteres: ⁊ vinū nigrū vehement̄ qð qñqȝ ī vētre coagulat̄ ⁊ ad parietes ꝓiectū adheret eiſ. Quartū ē potio vl̄ me dicina melāncholiā euacuās ſic̄ ſene polipodiū ellebor⁹ niger lapi des armenic⁹ ⁊ lazuli. ¶ Attēde ꝙ ꝑn. h̄ ꝑtermiſit vnū de ſignifi cat̄ nigre egeſtiōis. ſ. mortificatōeȝ inati caloris: forte ex iaduertē tia: vl̄ qꝛ putauit raro egōneȝ hac via exire nigrā. Nā cū fit groſſa terreſtris paꝝ ex ſe mobil̄ ⁊ v̇tutes deiecte: videt̄ poti⁹ ī corpe māſura q̄ fluxura foraſ. Nō tn̄ negādū ē q̇n egeſtio nigra fieri poſſit ex mortificatōe caloris: teſte ipſomet ꝑncipe trac. 3°. ꝓnoſticatiōe tice ſic dicēte. Cū aūt feces appebūt nigre ī colore h̄ q̇dē ꝯtigere forti ⁊ antiq̄ frigiditate corꝑis eni⁹ ſunt. Et ſi tales appareant in morbo acuto ſignificabūt ſuper mortē futuram ī propinquo. Et auerroys in cōmento illi⁹ ait. Si ī feces appareāt nigre ſignifica būt ſuꝑ multā ⁊ magnā frigiditatē patiētis ab antiq̄ generatā.

Scd̄o dicit h̄ ꝑn. ꝙ pria ex dict̄ egeſtionib⁹ nigris eſt mala. ſ. illa q̄ ſignificat aduſtionem fortē ⁊ nō ſolū mala eſt: ſȝ etiā peſſima:

Et illa quidē que est ꝓpter purā melancholiā nō sufficiēter cognoscitur ex colore sui: immo cognoscēda ē ex acredine sui ⁊ pōticitate ⁊ ebullitiōe terre ex ipa. Et ē mala siue sit egestio siue vomitus. ⁊ ex ipsius proprietatibus est ꝙ in se luminositatē hꝫ. Ad vltimū vero humor melancholicus purus pernecās ē ſm plurimū cū egreditur. s. ē mortis significatio. Chimi vero nigri exitus multotiēs confert. ⁊ illud est qm̄ melancholie radicalis exitus vltimā corporis adustionē si-

mortalis. Iuxta illud hypocrat. amphorismoꝝ quarta. Egestiones nigre vel q̄si sanguis niger sponte venientes ⁊ cū febre ⁊ sine febre pessime. Et ꝓnosticoꝝ scōa de stercore loquēs ait. Pessimū est ⁊ mortis signū nigrū ⁊ viscosuꝫ ⁊ fetidū ac viride. Tertio dicit ꝙ egestio nigra pessima per purā melancholiā adustam nō satis cognoscit ex colore sui: sꝫ etiam ex aliis tribus signis. Primū ē acredo ⁊ pōticitas i odore sui. nō dico in sapore q̄a gustare eaꝫ neq̄ licet neq̄ decet. Scōm ē ebullitio terre ex ipsa sicut ex aceto forti qn̄ effundit super faciem terre: ⁊ egestio melancholie talis est pessima sicut ⁊ vomitus. Tertiū est luminositas seu splendor q̄dam apparens in ea. Quarto dicit ad vltimū. i. summarie ⁊ breuiter loquēdo humor melāncholicus purus adust⁹ scꝫ pernecās est ⁊ mortalis cum egreditur siue ꝑ secessum siue ꝑ vomitū. Cui⁹ ratio est q2 melāncholie radicalis exitus. i. eradicatio a parte in q̄ est infiltrata ⁊ emanatio eius a corꝑe vel radicalis exitus. i. abrasiuus intestinorum significat vltimā. i. maximā seu vehementissimaꝫ corꝑis adustionem ⁊ peremptionē seu totalem destructionē humiditatū ipsi⁹. Sed egressio chimi nigri. i. melancholie naturalis nō aduste sepe cōfert scꝫ cū expellit via crisis vel purgatōnis nature sicut in fine quartanarū febriū ⁊ splenetice passionis. ¶ Attēde p̄io ꝙ differentia est inter egestionē nigrā ⁊ sanguinē nigrū ⁊ cholerā nigrā. Iuxta illō gal. amphoꝝ q̄rta cōmento illi⁹ canonis. Quibuscunq̄ ex egritudinib⁹ acutis aut multi tꝑis. Egestio inquit nigra sicut sanguis niger est. a sanguie vero discernit. q2 hec coagulata ē: sanguis v̄o non ē coagulat⁹. Item nigra differt egestio a cholera nigra: cū egestio sit coagulata: cholera v̄o nigrā ecōuerso q̄ nigra est ⁊ lucida sicut acetum pūgitiua ⁊ terre ꝓiecta ebullit sicut acetum egestio nullū hoꝝ hꝫ signum: hec galienus. ¶ Attēde secundo ꝙ nigra cholera adusta effluens a corꝑe non solū ē pernecans ⁊ mortalis: sꝫ in egritudinibus acutis ⁊ chronicis cū extenuatione corꝑis siue per p̄gnantiū aborsus siue aliter significat morteꝫ venturā in p̄ma die cretica. Iuxta illud hyp. amphoꝝ q̄rta. Quibuscunq̄ ex egritudinib⁹ acutis aut multi tꝑis aut abortib⁹ aut aliter extenuatis vel nigrū vel quasi sanguis niger exierit sequenti die cretica morief. ¶ In septima dicit ꝙ egestio viridis significat extinctōem innati caloris. Et sil'r egestio fusca. ¶ Attende ꝙ calor innat⁹ dupl'r extinguitur. Vno modo ab incēdio sicut flāma maior extinguit minorē. Alio modo ꝑ mortificatōem eius a frigore intēso. Primū mortificatōis ei⁹ modū significat egestio viridis. Scōꝫ fusca liuida plūbea. Iuxta illō galieni. caplo nono primi de crisi. Egestio vero viridis significat ꝙ ꝑmixta ē ei cholera q̄ est ꝫimaria vt erugo eris. Sed nigra egestio significat ꝙ permiscet ei cholera nigra aut sanguis iā adustus illic. Si aūt vides colorē egestionis q̄si trahentē ad offuscationem ⁊ plūbeitatem ⁊ eger non comedit aliquid cui⁹ iste color sit significat illud frigus ⁊ congelatōem fortē in mēbris inferioribus: ita quasi ipsa iā sint cōstituta in termino mortis: hec galienus. Et auerroys p̄ia particula cantice tractatu tertio cōmento illius cantici. Sꝫ si similētur porro aut viridi eris in colore significabunt q̄dē suꝑ morbuꝫ et maliciā magnam: ait. Tales em̄ feces significāt suꝑ excessuꝫ et dominiū vni⁹ ex duab⁹ specieb⁹ cholere. de q̄b⁹ dixerūt medici ꝙ ceteris spēb⁹ ei⁹ sūt deteriores: ⁊ ꝙ significāt suꝑvehemētē vstionē.

d Egestio quoq̄ ⁊c̄. In hac ꝑte q̄rta dicit ꝙ egestio frequenter cognoscit ex forma ipsi⁹. Et exponit q̄d intelligit ꝑ formā qn̄ subdit scꝫ ex absentia inflatōis sui vel ex inflatione. Et ostendit q̄d significat egestio inflata sil'is feci vacce: dicēs ꝙ significat vētositatē. Et tertii. 16ª. tractatu tertio caplo de signis colice ventose ait. Et qn̄q̄ significat ipaꝫ scꝫ vētosaꝫ colicā grossitudo fecis vaccine

gnificat ⁊ humiditatū ipsius peremptionē. ¶ Viridis autē egestio caloris innati significat extinctionem et similiter fusca. Egestio^d quoq̄ plerūq̄ ex sui cognoscitur forma scilꝫ ex absentia inflationis sui: aut ex inflatione. qm̄ inflata sicut stercus vacce significat ventositatē. Et est^e cuꝫ ex hora sui cognoscit. quoniam cū egestionis exitus festinat ⁊ horam qua egredi solebat antecedit signum est malum: quia fellis significat multitudinē ⁊ v̄tutis retētiue debilitateꝫ.

que natat suꝑ aquā propter multitudinē eius q̄ō in ipa est de ventositate. Intelligit ergo hic princeps ꝑ formā egestionis formā ō q̄rta specie q̄litatis vel de gn̄e situs ſm quā partes fecis sunt sibiinuicē continue sine interceptiōe vētositatis vel discōtinue ex vētositate intercepta ī eis. Que si cōtinue fuerint significāt digestionē vniformiter ꝓcessisse ī materia cibali. Si discōtinue significant digestionē diminutaꝫ ⁊ calorē debilē q̄ vētosat vl' phlegma vl' cibū. Teste galiēo sexto morbi dicente. Inflatiua vētositas in vētre nascitur dū materia phlegmatica liquescit atq̄ soluitur vel q̄libet cibaria cui⁹ cā est modic⁹ calor. Frigitudo em̄ nō generat fumū. q2 neq̄ cibū dissoluit: neq̄ eū digerit. Et similiter si plurimus abūdauerit calor q̄niā magis ꝙ oꝫ cibum dissoluit ⁊ attenuat fumum non generat nisi cibus sit in sua natura inflatiuus: hec galienus.

e Et est cum ex hora ⁊c̄. In hac ꝑte q̄nta dicit p̄io ꝙ egestio qn̄q̄ cognoscitur ex tꝑe sui exit⁹: scꝫ q2 exit vel illo tꝑe quo ꝯsueuit ī sanitate: vl' citius anticipādo: vel tardius postponēdo. Scōo dicit ꝙ festinatio exitus egestiōis āte horā solitā in sanitate malū significat. s. multitudineꝫ cholere decurrētis ad intestina q̄ stimulat ⁊ cogit ea feces expellere āte horā opportunā. Significat etiā debilitatē retētiue v̄tutis nō sufficiēt hora debita retinere feces. Et tractatu tertio p̄me ꝑtis cantice: ait. Si aūt citi⁹ debito egrediant hoc q̄dem erit ratione cibi nō ꝯstrictiui: sꝫ potius per naturā suā mollificātis ⁊ soluētis. Aut ratione humorū et humiditatum ad ipa intestina fortiter impulsoꝝ. Vel ratione meseraicaꝝ non sugentium ⁊ attrahentiū. Aut ratione nocumentoꝝ in intestinis cōtingentiū vtpote apostematis aut vlceris ⁊ corruptōnis digestionis ⁊ aliarum specierū morborum eisdē cōtingentium. ¶ Attende p̄mo ꝙ facilitas digestionis ciboꝝ ⁊ fortitudo digestiue v̄tutis in sanis potest esse cā velocitatis exit⁹ fecū. Iuxta illud hypocratis amphoꝝ scōa. Eoꝝ qui nutriunt copiose ⁊ velociter veloces secessus fiunt. In egris v̄o nō sic teste galieno primo de crisi caplo nono dicēte. Et qn̄ antecedit horā suā significat debilitatē virtutis retētiue: ⁊ non ē possibile vt significet suꝑfluitatē fortitudinis virtutis alteratiue. qm̄ non est possibile vt sit stomachus in dispositione egritudinis p̄cipue in illo cui⁹ egritudo est egritudo acuta fortior eo qui est in dispōne sanitatis ⁊ ē ſm hoc dispositio naturalis. ¶ Attēde scōo ꝙ exitus egestionis hora q̄ ꝯsueuit in sanitate significat incolumitatē v̄tutū digestiue retentiue ⁊ expulsiue stomachi ⁊ intestinoꝝ. Iuxta illō galieni p̄io de crisi caplo nono. Qr si est exit⁹ egestionis in hora in q̄ erat in sanitate significat ꝙ digestio nō tardat: ⁊ ꝙ neq̄ in v̄tute retētiua neq̄ expulsiua est nocumētum aliquod. ¶ Attēde tertio ꝙ galien⁹ sexto morbi caplo decio dat q̄nq̄ cās expulsionis egestionis ante tp̄s. P̄ria ē nimia ciborū q̄titas qua grauatus stomach⁹ partē relinq̄t inferi⁹ abire sine digestione. Scōa ē ciboꝝ acuitas ⁊ pūgitiuitas stimulātiū expulsiuā. Tertia ē hūor aliq̄s extrane⁹ vt cholera nimia vel phlegma salsum vel melācholia adusta descēdēs ad intestina. Quarta ē cibaria hūida lubrica sicut poma cocta borragines violarie malue p̄cipue cū vsi istis suꝑ ipa decābulauerint. Quinta ē fortitudo v̄tutis expulsiue. Ait enim ibi. Dū v̄o ante tēpus expellitur ex multa ciboꝝ q̄titate ꝯtingit: si aūt pungitiui ⁊ mordicatiui sint sil'r fit: aut q2 q̄ō extraneū ē expellit ab ea scꝫ v̄tute: ⁊ rursus res alia q̄ āte tp̄s purgare cōpellit. i. cibaria hūida atq̄ viscosa. si v̄o talia extiterint coruꝫ lubricatio fit velocior marie si post comestionē parū decābulauerint: ita vt cōmoueāt. Et q2 itestina nālē hn̄t v̄tutē rē nociuā expellētē rē nocētē per egestionem eiiciūt ⁊ hec est causa intēpestiue expulsionis: hec gal. ¶ Attēde q̄rto ꝙ int festinationē exit⁹ egestionis ex multitudie cholere pūgentis: ⁊ festinationē ex sola debilitate retētiue discernit. q2 p̄ria ē cū pūctione ē ⁊ dolore: ⁊ scōa sine his. ¶ Attēde q̄nto ꝙ mltitudo cholere vel alteri⁹ acute rei stimulātis ⁊ debilitas retētiue v̄tutis non solū sunt cā festinatōis exit⁹ egestiōis an̄ tp̄s: sꝫ etiā frequētie sui exit⁹ vltra solitū. Iuxta illō gal. 6°. morbi caplo decio. Egestiōis frequētia aut ꝓpter defectionē v̄tutis ꝯtētiue: aut cā pūctiōis intestinoꝝ ꝯtingit. De-

inde ſubiūgit cās iſtaꝝ cauſarū: dicēs. Uētris defectio ex mala complexione orit. Pūctio vō ē ꝓpter rē in ꝑdicto iſtrumēto clauſaꝫ. Quattuor res ſunt ex q̄b' pūgitiua materia gñat. Una ē venenoſa v̄tus corp' ingrediēs ſiue ſola ſiue cū cibo. Scdā ē pungitiua materia de corꝑe fluēs ad ventrē. Tertia ē ciboꝝ corruptio i malā mutata q̄litatē. Quarta eſt mala maſia i ſtomachi eſſentia gñata vł in vētre ſicut i diſynteria ↄtingit: q̄ fit ꝑ ꝑter vulnera mala i inteſtinis facta. Poſſū adhuc q̄ntā ptē diuiſiōis addere .i. ſenſus illi' inſtrumenti acumen ſiue nālē ſiue accidētale. Eſt itēꝝ aliud gen' a ſupradictis diſſiłe quādoqꝫ lacerti mollicia q̄ anū circūdat: ſꝫ talis egeſtio īuolūtaria ē. ⁊ iō anteq̄ opꝫ ⁊ ſnordinate ⁊ frequenter exit: hec gał.

Et ſi eius tardetur exit' digeſtiue ſignificat debilitatē ⁊ inteſtinoꝛuꝫ frigiditatē. Et humiditatis[f] ⁊ ſoni mł titudo ventoſitates ſignificat inflatiuas. Colores[g] quoqꝫ extranei diuerſi mali exiſtūt. ⁊ nos iꝑos in libro nominabim' particulari. Que vō[h] ex egeſtione ē melior eſt iūcta q̄ eſt ſimiliū partium: ⁊ in qua aquoſitas ſiccitati eſt vehemēter admixta: ⁊ cui' ſpiſſitudo eſt ſicut mellis ſpiſſitudo ⁊ cuius exitus eſt facilis: ⁊ non pungit: ⁊ cuius color attinet citrinitati: ⁊ nō eſt multi fetoris neqꝫ eſt priuata fetore: et non habet gurgulationem neqꝫ rugituꝫ: ⁊ non habet ſpumam:

Tertio dicit hic ꝑnceps ꝙ tarditas exit' egeſtionis ſignificat debilitatē digeſtiue v̄tutꝭ ⁊ frigiditatē iteſtinoꝝ. Sed tractatu tertio p̄rie ptis cātice ponit q̄ttuor cās tardi exit' fecū dicēs. Si differat ⁊ tardet egreſſus fecū poſt cibū ſumptū hoc q̄dē cōtinget ex difficultate digeſtionis ipſaꝝ: aut diminutōne ⁊ debilitate expulſiue: aut forti frigiditate: aut ex reb' ventrē cōſtringētib'. Galienus vō ſexto morbi capło decio ſic aſſignat cās tardi exit' fecū. Tarditatis vō cā inteſtinoꝝ ē defectio: aut ſui ſenſus duricia: vł cibi ꝑuitas: aut ei' q̄litas. Nā cū mēbra deficiāt in potētia ſūt actionē expulſiuā exercere: aut ſi ſenſus duriciē habuerit ſiłr ſuū neq̄unt idonee exercere officiū q̄ nō bene ſentiūt nocumētū. Cibaria vō ſi min' q̄ oꝫ fuerit coꝝ feces nō ſunt multe. ideoqꝫ iteſtina non inde grauant vt eas expellant. Illa autem q̄ groſſa ſunt atqꝫ ſtiptica ad exeūdum tarda ſunt: hec ille.

f Et hūiditates ⁊c̄. In hac ſexta ꝑte dicit ꝙ multitudo hūiditatis et ſoni cōcomitantiuꝫ egeſtiones ſignificat vētoſitates iſlatiuas. De hac egeſtiōe cū hūiditate ⁊ ſono dicit galien' ꝑmo de criſi capło. 9°. Dico ḡ ꝙ egeſtio cū q̄ egredit vox illa quā narrauim' quā greci noīant toropor quo noīe nō noīant eā niſi q̄ viſum ē eis ꝙ ſiłis ſit vox i exitu hui' nois ab ore voci q̄ fit cū exitu illi' egeſtionis: ſignificat ꝙ illō qō egredit i ea eſt vētoſitas groſſa cuꝫ hūiditate ſubtili: ⁊ ꝙ inſtrumēta ex q̄b' egredit ſunt ↄꝑſſa coartata ſtricta. ¶ Attēde p̄ıo ꝙ vētoſitates iſlatiue ſignificate ꝑ multitudinē hūiditatꝭ ⁊ ſoni cū egeſtione exeūtiū młtas habēt differētias. Juxta illō gał. 6°. morbi capło vndecio. Hic vent' dū ab ore emittit vocat eructatio. Cū inferi' ꝑ anū vel cum ſonitu vel ſine ſonitu exit dū cū ſtrepitu emittit. dr̄ pedit'. Si vō ſine ſonitu dr̄ trulla. Qñ vero neqꝫ inferi' neqꝫ ſupius purgat iflatōeꝫ facit. Et hoc accidēs aut ſtomacho aut vētri ſemꝑ cōtingit dū nebuloſam vētoſitatē expellere neq̄t: hec gał. ¶ Attēde ſcōo ꝙ vētoſitas inferi' cū ſono exiēs peior ē exeunte ſine ſono ⁊ peſſima oīm ē interi' retenta q̄ non exit. Teſte hypocrate pronoſticoꝝ ſcōa dicente. Uentoſitas ſine ſono laudabilior ē q̄ que cū ſonitu: que vero cum ſonitu melior q̄ que intus clauditur: ſignificat tamen amētem aut dolore laborātem ſi non ſit voluntarie.

g Colores quoqꝫ ⁊c̄. In hac parte ſeptima dicit primo ꝙ magna colorū extraneoꝝ diuerſitas in egeſtionib' eſt mala. q̄ ſignificat magnā diuerſitatē humoꝝ in corpore ⁊ longitudinē egritudinis. Juxta illud hypocratis ꝓnoſticoꝝ ſecūda. Uariū quoqꝫ ꝓductionē egritudinis ſignificat. Et galien' in cōmento canonis illi' ait. Egeſtio diuerſoꝝ coloꝛuꝫ ſignificat ꝙ egritudines multe ſunt i corꝑe q̄ indigēt ſpacio multo donec digeſtionē ſuſcipiāt. Et p̄ıo de criſi capło nono ait. Egeſtio aūt diuerſoꝝ coloꝝ ſignificat ꝙ in corꝑe ſunt egritudīes diuerſe ⁊ ꝓpter hoc indicat egritudinē ꝓlongari ⁊ malignā eſſe: ꝓpterea ꝙ qñ egritudīes mł tiplicant indigēt in digeſtione ſua tꝑe longiore: ⁊ earū difficultas et vehementia ⁊ timor ſunt ſm multitudinē eoꝝ. Et illō iō qñ egritudo ſingularis ē facilioris digeſtionis ⁊ minoris timoris q̄ egritudo cōpoſita ex ſpecieb' pluribus: hec ille. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ lꝫ multitudo colorū egeſtionis i euacuatōib' ſpōtaneis ſit mala ⁊ vituperabilis: ipſa tñ bona eſt in euacuatōnib' artificialibus cū pharmacijs. Juxta illud hypocratis amphoriſmoꝝ quarta. Egeſtiōes nigre vel quaſi ſanguis niger ſpōte venientes ⁊ cū febre ⁊ ſine febre peſſime: ⁊ quātocūqꝫ colores plures fuerint magis malū: cum pharmacijs vero meli' eſt: ⁊ quātocunqꝫ plures colores fuerint non malū eſt. ¶ Attende ſcōo ꝙ licet multa diuerſitas coloꝛuꝫ egeſtionis ſpōtanee ſimul apparentiuꝫ ſit mala: ſucceſſiua tñ coloꝝ diuerſitas ⁊ mutatio de vno in alium ē laudabilis: niſi conuertatur ad malos colores vt ſunt viridis ⁊ niger. Juxͣ illō hypo. amphoꝝ

ſcōa. In ventris fluxibus mutationes egeſtionū iuuant ſi nō ad malū tranſmutētur. Cui' cām reddit galienus in cōmento dicēs. Diuerſitates egeſtionū ⁊ mutatōes earū ſignificāt purgatōnes multoꝝ ⁊ diuerſoꝝ humoꝝ fiduciāqꝫ ſanitatis ⁊ mundificatōes corpoꝝ: niſi cū trāſmutant ad malū. Secūdo dicit hic princeps ꝙ noīabit colores extraneos diuerſos egeſtionum ⁊ ſignificationes coꝝ i libro particulari. Et illud facit quarti ſcōa capitulo. 75°. dicens. Diuerſitas coloris ci' quod egredit de egeſtione eſt laudabilis in duab' horis non alibi. Quarū vna eſt diuerſitas cretica poſt digeſtioneꝫ in die cretico ⁊ ſigno cretico. Et altera poſt potionem ſolutiuaꝫ ꝑtranſeuntem fortem. Et ſignificat in his duabus diſpoſitionib' mundificationem expectatam. In alijs vero ſignificat aduſtionem ⁊ liquefactiōem ⁊ multitudinem humorum corruptorum: hec princeps.

h Que vero ⁊c̄. In hac ꝑte octaua deſcribit ꝑnceps egeſtioneꝫ naturalē optimā per vndecim ei' ꝓprietates ſeu cōditiones. Prima ē ꝙ ſit iūcta. ſ. ꝙ partes ſue ſibijnuicē cohercāt ſine itercꝑtōe ventoſitatis vel alteri' rei extranee. Ex hoc em̄ ſignificat in ea et in cibis digeſtio vniformiter ꝓceſſiſſe ⁊ cōpleta fuiſſe. Scōa ē ꝙ aquoſitas in ea ſit vehemēter ꝑmixta partib' ſiccis terreſtribus. Cui' contrariū ↄtingit qñ partes aliq̄ ſquibalātur ⁊ indurantur ſicut feces ceruoꝝ: ⁊ partes hūide liq̄de nō poſſunt eis ibi neci eas penetrare ꝓpter earū duriciē ſꝫ circūſtant eis. Juxta illō gał. p̄ıo de criſi capło nono. Qꝛ ſi ſunt q̄daꝫ ꝑtes ei' fruſta ſana aſpere dure ⁊ q̄dā humide aquoſe: tūc nō eſt poſſibile vt ſint adinuicē cōtinue: ſed ſunt q̄dam ſeparate ab alijs ⁊ partes aſpere dure ſūt permixte cū totalitate ſua ex humiditate que eſt cū eis: ⁊ ꝓpterea ꝙ ipſe ſubtiles ſunt aq̄ſe nō ꝑñt cōtinuari cū illis corꝑib' durie: nō ē eis cū illł corꝑib' ↄſolidatio ⁊ ↄtinuatio: ſꝫ currūt i circuitu illorū ⁊ ſegregant ea. Fit ergo egeſtio ꝓpter illud diuerſarū partium nō conſolidata neqꝫ cōtinua. Tertia eſt ꝙ ſpiſſitudo ſubſtātie ipſius ſit ſiłis ſpiſſitudini mellis. Cui cōſonat illō galieni ſcōe pronoſticoꝝ cōmento illius canonis. Stercoris egeſtio ſi neqꝫ exiccata fuerit neqꝫ liq̄da oīno ſꝫ cōiuncta ⁊ hora ſolita ſignū eſt ea q̄ ſunt ſub dyafragmate eē ſalubria. Egeſtio cui' ſubſtātia ē naturalis ē que nō ē dura in termīo lapidis neqꝫ lenis i termīo aq̄ vt fluat ⁊ currat: ſꝫ eſt de lenitate cū diſpōne cū qua poſſibile ē vt ꝑmaneat coniuncta ꝑter ꝙ fluat ⁊ currat. Et ſic ē de melle. Quarta ē ꝙ exitus ei' ſit facilis ſine magnis expſſionib' ⁊ conatib' vt i tenaſmone: ad quos ↄſequit qñqꝫ ani egreſſio qñqꝫ ruptura ſiphac. Quīta eſt ꝙ iꝑa nō ſit pūgitiua mordax in ipſi' exitu. Nā mordax exiſtens ꝓceſſu tꝑis excoriat anū vel ragadias efficit vel tenaſmoné vel emorroidas aperit aut vlcera parit vix ſanabilia. Sexta ē ꝙ ſit color ei' ad citrinitatē declināsꝓpter cām ꝑus tactā ꝑte tertia capłi iſti'. Septia ē ꝙ nō ſit multū fetida: neqꝫ penitus ſit odore priuata. Nā multū fetida ſignificat putrefactōeꝫ forte in corꝑe. Juxta illud Galieni p̄ıo de criſi capło nono. Et egeſtio ſuꝑflui fetoris ſi fetor eius nō ē ꝓpter cibū ſignificat putrefactionē vehemētē. Et raſis de: io almāſoris capło de egeſtionib' ait. Stercus quoqꝫ qō multū fetet digeſtiuā debilē fore portēdit. Et auerroys p̄ıo cantice tractatu tertio ↄmēto illi' cātici. Si aūt ſint multū fetide ſignificabūt ſuꝑ magnā corruptionē: ait. Fetor fecū ↄtigit rōne corruptōis humoꝝ corꝑis: aut ex malicia digeſtionis. Sed odore carēs vel ſignificat cruditatē vltimā ⁊ frigiditatē: vł pluꝛi ſui morā i inteſtinis. Nā fex quāto diuti' in iteſtinis morat tāto min' fetet. Et cōtrariū ē de vrina. Juxta illō ariſto. 13ª. ꝑticula ꝓblematū ꝓblemate p̄ıo. Propt q̄d vrina q̄dē quāto vetuſtior diuturna fit i corꝑe fetidior fit: ſtercus aūt min'. Aut q̄ hoc q̄dē deſiccat magis diuturnū exñs: ſiccū aūt īputreſcibili'. Urina vō īgroſſat: recēs aūt exñs ſiłior ē potui q̄ ē in ꝑncipio. Octaua eſt ꝙ nō hēat gurgulatōeꝫ neqꝫ rugitū. Nā ex gurgulatōne ſignificat aquoſitas indigeſta ꝑ anfract' inteſtinoꝝ diſcurrēs non ꝑmixta decēter groſſo feculento. Et ex rugitu ventoſitas latēs in inteſti

nis. Nona ꝙ careat ſpuma.nam ſpumoſa ſignificat vel fortez caloris ebullitionem vel plurimā ventoſitatē feci īmixtā vt dictum eſt parte ſcda capl'i iſtius. Decima ꝙ exitus eiꝰ fiat hora ſolita ſanitatis tēpore. Anticipās enim ſignificat multitudinē cholere vel debilitatē retentiue.⁊ poſtponens debilitatem ⁊ frigiditatem inteſtinoꝝ. Undecima ē ꝙ ꝗtitas eiꝰ correſpōdeat ⁊ proportionet ꝗtitati comeſtoꝝ tā ſm primam coꝝ mēſurā ꝙ ſm mēſurā eiꝰ qḋ ex eis nutrit ⁊ fit ꝑs aliti ⁊ eiꝰ quod reſcinditur ex eiſ velut groſſum feculētum ineptum nutritioni. Aliqua eñ comeſtoꝝ ſub modica ꝗtitate multū nutriunt vt ouoꝝ vitella ⁊ teſticuli galloꝝ: et a talibꝰ pauca fex eſt expectāda. Alia ſub magna ꝗtitate parū nutriunt ſicut caules ater panis: ⁊ ſilia. Et a talibus ſolet fex plurima reſcindi. Alia ſub magna ꝗtitate multū nutriūt ⁊ ſub mediocri mediocriter: ⁊ a talibus mediocris egeſtio ſequeſtratur. ¶ Attende primo ꝙ hypocras ſcdo ꝓnoſticoꝝ breuiꝰ deſcripſit naturalem ⁊ optimā egeſtionē dicēs. Stercoris egeſtio ſi neq̄ exiccata fuerit neq̄ liquida oīno ſed cōiuncta ⁊ hora ſolita ſignum eſt ea ꝗ ſunt ſub dyafragmate ēē ſalubria. Et gal'. in cōmēto dicit. Hypocras aſſumpſit ſignificationes ſignificantes egeſtionez laudabilem ex ſubſtātia eius ⁊ ꝗtitate ipſius ⁊ hora exitus ſui. Significatiōes aūt ſignificantes egeſtionem illaudabilem nō inuenimꝰ eū ſumpſiſſe ex tribus tātum: ſed ex colore ⁊ odore ⁊ ex voce annexa egreſſioni eius. ¶ Attende ſecūdo ꝙ prima ⁊ principalis proprietas egeſtionis ſane ⁊ optime ſumitur a ſubſtātia ipſiꝰ leni et cōtinua. Teſte galieno p'io de criſi capl'o nono dicēte. Fex autem lenis cōtinua ſignificat ꝑ ſeipſam ſanitatem digeſtionis ⁊ fortitudinem eius: ⁊ ſignificat cuz hoc per accidens ꝙ penetratio cibi eſt ſm ꝙ oportet: ⁊ ſignificat cū hoc iterū ꝙ nō ē in aliq̄ mēbroruz q̄ ſequūtur ventrē caliditas ſuꝑflua ex apoſtemate calido ne (ꝗ alio.

i Et ſcito ⁊c. In hac parte nona dicit p̄nceps ꝙ eq̄litas ⁊ lenitas ſubſtantie egeſtionis nō ſunt vniuerſaliter ⁊ ſemꝑ laudabiles.q: qñq̄ ꝓcedūt a maturatione vehemēti vniformi in omni ꝑte: ⁊ tunc ſunt laudabiles ſignificantes cōpletū dominiū nature ſuper cibos ⁊ ſuperfluitates eoꝝ. Et quādoq̄ ꝓcedūt ab aduſtione ⁊ liquefactiōe ſimilibꝰ.i.vniformiter ꝓcedētibus ī materia q̄ liquefit aut aduritur: ⁊ tunc ſunt ex ſignis deterioribꝰ.q̄a ſignificant incēdiuz vehemens vniformis malicie per totū.

k Et ſcito ꝙ egeſtio ⁊c. In hac parte decia dicit p̄mo ꝙ egeſtio tēperate ſubſtantie ſcz neq̄ dura vt lapis: nec liquida vt aqua q̄ eſt ad tenuitatem.i. que declinat ad ſubſtantiā ſubtilē mediocriter liquidā non eſt laudabilis.niſi duabꝰ ꝯditiōibus obſeruatis Prima eſt ꝙ cū ea nō ſit rugitus neq̄ ventoſitas alia ſonora. Secunda eſt ꝙ nō interſecet paulatim in ſuo exitu. Et hoc dupl'r intelligi pōt. Uno mō ꝙ egeſtio nō exeat cū interruptionibꝰ ⁊ pauſis ſz cōtinue ⁊ tota ſimul ꝑ vna vice. Naz q̄ foras exit cū interruptionibus ⁊ pauſis ſignificat vel debilitatem expulſiue ꝟtutis: vel etherogeneitatem materie fecalis: vel ꝙ per vices ei cōmiſcet aliquid ſtimulās. Alio mō ꝙ egeſtio nō habeat in ſuo exitu paululum: ſed plurimū interſectionis ſeu more inter vnam egeſtionē ⁊ aliā. Nā morula modica ſeu frequētia nimia aſſellādi debilitat vehemēter ⁊ tollit requiē ⁊ ſomnū. Et in hoc ſenſu per paulatim dz intelligi paululuz. Et iſte ſenſus littere magis cōformatur canoni illi ſecunde particule pronoſticoruz a quo princeps hanc litteram traxit. Liquida vero bonus eſt ſi ſine ventoſitate ſonora fuerit: nec inordinate manauerit. Si eñ frequenter manat egrū maximo labore ac vigilijs afficit: ⁊ in defectum adducit. Et galienus in cōmento ſuper iſto tria dicit. Primū eſt ꝙ egeſtio humectatur ſeu liquida redditur: aut q: cibus nō penetrat de vētre ad epar: aut q: effunduntur ad ipſuz ex epate aut ex ſplene ſuperfluitates. Scōm ē ꝙ egeſtio liquida laudabilis eſt quando cum ea purgātur epar ſplen ⁊ totum corpus tranſmiſſis eoruz ſuperfluitatibus ad ventrem. Et eſt illaudabilis dū fit ex defectu penetrationis cibi ad epar: ⁊ etiam dū res que effundūtur ab epate vſq̄ ad ſtomachum ſignificant diſpoſitionem malam ſicut aduſtionem vel liquefactionem. Tertium eſt ꝙ differentia inter egeſtionem liquidam laudabilem ⁊ illaudabilem eſt in duobus. Primū eſt ꝙ laudabilis eſt ſine ſono: ſed illaudabilis eſt ſonora. Secunduz eſt ꝙ egreſſio laudabilis eſt paulatiua non frequens ſicut in illaudabili. Secundo dicit hic princeps. Et ſi nō id eſt ſi egeſtio liquida non ſeruet duas ꝯditiones modo dictas poteſt eſſe ꝙ exitus eius cum liq̄ditate ſit ꝓpter ſaniem vel virulentiaz acutam mordacem commixtaz feci: que non permittit vt adiungatur.i.non ſinit eam tādiu morari in vno loco ꝙ ſufficienter inſpiſſetur ⁊ coaguletur: ita ꝙ ipſius partes ſibiīnuicem cohereant.

cuius exitꝰ ē in hora qua ſolet: ⁊ ſm ꝗtitatem que ei qḋ comeditur ē propinqua ī ꝗtitate ſui. Et ſcito[i] ꝙ nō omnis egeſtionis equalitas eſt laudabilis neq̄ oīs eius lenitas. quia quandoq̄ ſunt propter vehemētem maturationem in oī parte ſimilez: et quādoq̄ ſunt propter aduſtionē ⁊ liquefactionem ſimiles: ⁊ tūc quidem ſunt ex deterioribꝰ ſignificatiōibus.

Et ſcito[k] ꝙ egeſtio que ē temperate eſſentie que eſt ad tenuitatem nō eſt laudabilis: niſi cuz non ſunt cum ea rugitus neq̄ ventoſitates neq̄ in ſuo exitu paulati interſecat. Et ſi nō poſſibile eſt vt eius exitus ſit ꝓpter virus moleſtans qḋ eſt ei admixtum et non permittit vt adiungatur.

¶ Sequitur figura de egeſtionibus quā quilibet medicus diligenter inſpicere debet.⁊ tali ordine ſicut deſcribitur conſiderando ſingula procedere debet.

In egeſtione conſiderātur.
- Quātitas.
  - Magna.
  - Parua.
  - Mediocris.
- Subſtātia.
  - Liquida.
  - Mollis.
  - Dura.
  - Mediocris.
  - Lenis.
  - Aſpera.
  - Equalis.
  - Inequalis.
  - Mixta.
- Color.
  - Igneus mediocriter.
  - Igneus intenſus.
  - Igneus ſuperexcedens.
  - Igneus remiſſus.
  - Albus.
  - Niger.
  - Uiridis.
  - Fuſcus.
  - Diuerſus.
- Forma.
  - Inflata.
  - Non inflata.
- Hora.
  - Anticipans.
  - Poſtponens.
  - Media.
- Sonus.
- Priuatio ſoni.
- Odor.
  - Fetidus multum.
  - Nullus.
  - Remiſſe fetidus.

Est autem[1] cum plerique solliciti fuerint de significatiōibus que in sudore ⁊ alijs apparēt rebus. verūtamen de ipsis loqui proprius est in sermone particulari. In ſmone quoque particulari similiter reperies expositionis augmētum in re egestionis ⁊ vrine ⁊ reliquorum.

¶ Explicita est fen secunda primi canonis.

1 Est autem cuz plerique ⁊c. In hac parte vndecima dicit primo ꝙ plurimi medicorum solliciti fuerunt id est diligenter considerauerūt ⁊ scripserunt post sermones generales vrinarum et egestionū vel statim ante eos de significationibus apparentibus in sudore ⁊ alijs rebus superfluicis vt sputis ⁊ muncis ⁊ vomitibus. Sicut hypocras secundo pronosticorum post tractatus de egestionibus ⁊ de vrinis tractat de vomitu ⁊ sputo ⁊ sternutatione: et in primo libro de sudoribus. Et galienus sexto morbi postq̄ egit de egestionibus ⁊ vrinis agit de sudoribus ⁊ exeuntibus a naribus auribus palato et oculis. Secūdo dicit ꝙ magis proprium ⁊ conuenientius vel aptius est loqui de his in sermone particulari: vt de sudore agitur quarti prima tractatu secundo capitulo tertiodecimo. ⁊ quarti secunda tractatu primo capitulis a sexagesimotertio vsque ad septuagesimum capitulum exclusiue. Nam cum sudor sit vt in pluribus euacuatio cretica conuenientissime de eius significationibus agitur fen et tractatu de crisi. Sed de sputis ⁊ significationibus eorum agitur tertij decima tractatu quarto capitulo octauo propterea ꝙ illa fen est de egritudinibus pectoris super q̄bus p̄ncipaliter significat sputū. Et de vomitibus ⁊ significatiōibus ⁊ curis eius agitur tertij tertiadecima tractatu quinto capitulis ab octauo vsque ad quintum decimuz inclusiue. Et quarti secūda tractatu primo capitulis septuagesimosexto et septuagesimoseptimo. Tertio dicit ꝙ amplior expositio reperietur in sermone particulari de egestiōibus ⁊ vrinis ⁊ superfluitatibus similibus scilicet tam in capitulis et paragraphis tertij canonis ⁊ quarti de signis sumptis ab egestione ⁊ vrina q̄ in capitulis tractatus primi fen scđe quarti vbi agitur de signis crisis sumptis a predictis.

¶ Expositio secūde fen primi canonis explicit.

Fen tertie primi de regimine sanitatis est capitulum vnum et doctrine quinq3.

¶ De cāis sanitatis ꝛ egritudīs ꝛ necessitate morꝭ. C. singulare.

Edicina in pria sui diuisione. In hoc capło pmo diuidit medicinā ꝛ declarat ei⁹ mēbra diuidentia. Scōo m cō- ti- nu at dicta dicendis ꝛ diuidit medicinā practicam ꝛ declarat mēbra diuidētia: ꝛ eligit illud de q̄ agit i hac fen ibi| Et postq̄ iam| Ter⁹ agit de pncipiis hominis ꝛ modo coagulationis eoꝝ ꝛ duabus spēbus nocumentoꝝ q̄bus exponiꝭ ꝑpter debilitatē coagulatiōis suorū pncipioꝝ ibi| Et dicem⁹ qm̄| Quarto de cāis istoꝝ nocumentoꝝ ibi| Et vnaq̄q3 ipaꝝ| Quinto de impotentia ꝛ potentia artis custodiē di sanitatē ibi |Et ars q̄de3| Sexto de terminis vite hominis nālib⁹ ꝛ abbreuiaꝭ: ꝛ de ope artis custoditiue sanitatis ꝛ ꝟtuti⁹ b⁹seruiētibus ei ibi| Vn ūq̄d q3 ꝑterea| Septimo de his in quib⁹ principalr̄ cōsistit custodia sanitatis ibi| Dicem⁹ igr̄ q꞉|

Sequitur fen tertia primi de regimine sanitatis: cuius est capitulum vnū ꝛ doctrine quinq3.

¶ De causis sanitatis ꝛ egritudinis ꝛ necessitate mortis. Cap. singulare

M Edicina[a] in prima sui diuisiōe ī duas diuidiꝭ ptes: ptē theoricā ꝛ ptē practicā: q̄ tn̄ oēs sꝭ scīe speculādi. Sed q̄ nomine theorice prope designatur est illud qd̄ in demōstrādo sentētia3 tm̄ ꝯfert. ita q꞉ in demōstratione operatiōis nullo mō auxiliu3 prebet sicut ps in q̄ res sciunꝭ cōplexionū ꝛ humoꝝ ꝛ virtutū ꝛ spēs egritudinū ꝛ accidentiū ꝛ causaꝝ Et illd̄ cui nomen practice proprie attribuitur est qd̄ in demonstrādo opatiōis ꝛ regiminis q̄litatē auxiliaꝭ sicut ps que nos iuuat ad demōstrādū quō sanitatē corpis qd̄ in illa dispositiōe existit custodiam⁹: ꝛ quō corp⁹ qd̄ talē vł talē h3 egritudinē medicemur. Et neq3 existimes q꞉ ps q̄ d̄r practica sit operatio ꝛ actio: sed est pars q̄ docet nos quō sit opandū ꝛ agendum. Et nos q̄dē ia3 declarauim⁹ tibi hoc in his q̄ sunt premissa. Et postq̄ iā[b] expleuimus dictionē primā ꝛ secundā in his q̄ sunt ptis medicine q̄ est theorica vniuersalis. ergo nostrum studiū nunc reducam⁹ in duabns q̄ remāserunt ad ptem ipsi⁹ practicam s̄m modū vniuersalē. Pars aūt eius p̄ctica ī duas distribuiꝭ ptes. Quarum vna est sciētia regendi corpa sana qualiter in sui remaneāt sanitate ꝛ hec quidē custodiēdi sanitatē sciētia vocatur. Et ps eius secūda est scientia regēdi corpus egroꝝ qualiter ad sanitatis redeat dispositione3. et vocatur scientia medicādi. Et nos q̄dem incipiem⁹ ꝛ scribemus in hac dictione sermonē cōpendiosum in custodiēda sanitate. Et dicemus[c] qm̄ ꝑpterea q꞉ generatōis nostroꝝ corpoꝝ principium res due fuerunt quarū vna est spma viri cuius essentie certius est q꞉ locū tenet factoris. ꝛ altera est spma mulieris ꝛ sanguis menstruus cui⁹ rei certius est q꞉ locum tenet materiei. ꝛ he due substātie in hoc cōicant q꞉ vnaqueq3 earu3 est fluida ꝛ humida: l3 post diuersificentur ꝛ aqueitas ꝛ terreitas in sanguine ꝛ spmate muliebri plus abundēt. ꝛ aeritas ꝛ igneitas in spmate virili superēt. Oportuit vt coagulationis hoꝝ duoꝝ principiū esset coagulatio humida: l3 terreitas ꝛ igneitas sint inuēte in eo qd̄ ex eis fuit: et terreitas cū eo qd̄ ī ea ē existit ex duricie: ꝛ igneitas cū eo qd̄ ī ea ē ex virtute maturandi iuuerint se: ꝛ coagulatum durū fecerint: et coagulationem quandā ei attribuerit ꝛ duriciē.

a In pria pte dic̄ prio pn. q꞉ medicina seu scīa medicine diuidiꝭ in duas ptes. s. in ptē theoricā seu speculatiuā ꝛ ptē practicā: scil3 actiuā. Scōo dic̄ q꞉ ābe. s. tā theorica q̄ p̄ctica sꝭ scīe speculādi. i. cognoscendi verū ꝑ viā demōstratiōis. Tertio dic̄ q꞉ medicia theorica ꝑprie solū ꝯfert in demōstrādo sniam. i. veritatē sine hoc q꞉ doceat aliq̄d de mō ꝛ q̄litate opandi: vt q꞉ nouē sint cōplexiōes ꝛ hūores q̄ttuor: ꝛ tres ꝟtutes: ꝛ sex res non nāles: ꝛ tres ꝯ nām. Quarto dicit q꞉ medicina practica ꝑpe est illa q̄ iuuat ꝛ dirigit i demōstrando q̄litatē seu modū opationis ꝛ regiminis circa hūanū corpus. s. q̄ docet q̄liter sanitas hoīs seruetꝭ. ꝛ q̄liter ipi⁹ egritudines curenꝭ. Quīto dic̄ q꞉ nō est estimādū vel credēdū q꞉ ps medicine practica sit opatio vł actio: s3 est ps edocēs modos opationū ꝛ actionū ad custodiā sanitatꝭ ꝛ curas egritudinū hoib⁹ ꝯtingentiū. Sexto dic̄ q꞉ iā declarauit nobis hec oīa in eis q̄ pmissa sꝭ videl3 capło prio toti⁹ libri hui⁹ sup q̄ late de hac materia disputauimus: ꝑpterea h̄ breuiter ptrāsim⁹ cū sola litterali expositōe.

b Et postq̄ iam expleuim⁹. In hac pte scōa dic̄ pmo q꞉ cōpletis duab⁹ primis fen seu dictiōib⁹ hui⁹ pmi libri ꝯtinētib⁹ medicinā theoricā vłem. s. pma fen q̄ est de septē reb⁹ nālib⁹. ꝛ scōa q̄ est de sex nō naturalib⁹. ꝛ trib⁹ ꝯ nām. nunc restat agendū de duabus aliis fen seu dictionib⁹ cōprehēdentib⁹ medicinā practicā vłem. s. tertia fen q̄ est de regimie sanitatis in vłi ꝛ q̄rta q̄ est de cura egritudinū in gn̄ali. Scōo dicit q꞉ ps medicine practica diuidiꝭ in duas ptes. Quarū prima ꝛ dignior est scīa regendi corpa sana q̄ docet q̄liter ī sua maneāt ꝛ seruenꝭ sanitate. Et hec appellaꝭ ars vel scīa de regimine sanitatis. Alia est scīa vel ars regiminis egroꝝ docēs q̄liter curenꝭ ꝛ sanitatē resumant. Et vocaꝭ scīa curatiua vel ars medicatōis. Et sub pma istaꝝ intellige ptē medicine ꝑseruatiuā corpoꝝ lapsorum ne cadant in egritudinē ꝛ reductiuā eorū ad tēperamentu3 Et sub scōa pte medicine reductiuā cōualescentiū ab egritudine ad p̄stinā sanitate3. Tertio dicit q꞉ nūc incipiet ī hac tertia fen seu dictione sermonē cōpēdiosum breuem ꝛ vtile3 de regimine sanitatꝭ custodiēde.

c Et dicemus qm̄. In hac pte tertia p⁹ dat cām quare pma coagulatio nostroꝝ seminū est humida. Scōo agit de termino coagulatōis nostre ibi| Verū tamen hec| Tertio de duob⁹ nocumentis quibus exponimur ex debilitate coagulationis nostre ibi| Quapropter corpora| Quarto de differentia scōi nocumenti a primo ibi| Et hic quidem a primo| Quinto de differentia dictoꝝ nocumētoꝝ ab aliis aduēticiis q̄ non attinent huic ꝑposito sic ista duo ibi| Hec igitur duo| ¶ In pma particula cuius constructio est suspēsiua vsq3 ibi. Oportuit vt coagulatōis horum duoꝝ principium esset coagulatio humida innuit. 9. propositiones ex quibus vnā principaliter intēdit. Prima est. principia generationis humanoꝝ corporū sunt res due: sc3 sperma viri ꝛ sperma femine. Secūda est. certius est q꞉ essentia seu substātia spermatis viri in generatione hoīs tenet locu3 factoris seu cause agētis. Tertia est. certius est q꞉ spma mulieris ꝛ sanguis mēstruus in generatione hoīs locu3 tenēt materie. Quarta est. he due substātie. s. spma viri ꝛ sperma mulieris in pncipio gn̄atiōis hoīs cōueniūt in hoc q꞉ sunt ambe fluide ꝛ hūide. Quinta est. dicta spmata in ꝑcessu gn̄ationis hūani corpis diuersificantur sic q꞉ perdūt ptem hūiditatis quā prius habuerant ꝛ fluiditatem dum coagulātur. Sexta est. terreitas ꝛ aqueitas plus abundant in sanguine menstruo ꝛ semine muliebri q̄ in spermate virili. Septima ē. aereitas ꝛ igneitas pl⁹ abūdāt in spmate viri. Octaua q̄ pricipalr̄ hic intenditur. Oportuit q꞉ principiū coagulationis nostroꝝ spmatum esset coagulatio humida ꝛ q꞉ hoīs corpus esset a principio sue coagulationis molle humidū: propterea q꞉ substātie nostrum spermatum sunt humide fluide. Nona est. l3 coagulatio spmatū a principio sit humida reperiūtur tn̄ in corpe qd̄ constat ex eis terreitas ꝛ igneitas se iuuantes ad coagulatione3. Terreitas q̄dem cū eo qd̄ est in ea de duricie. Igneitas vero cū eo qd̄ est in ea de virtute maturandi: vn̄ coagulatu3 durum efficiunt. ꝛ ei tribuūt quandā coagulationē ꝛ duriciē remissa3. In his autē propōib⁹ sunt materie mltaꝝ pulchraꝝ ꝯtēplationū: q̄ qr sunt ad latū discusse sup capło singulari de membris doctria q̄rta fen

prime primi. et hic ptractaꝛ de medicina practica nunc de ipis supsedemus. ¶ In secunda dicit primo ꝙ licꝫ coagulatũ corpus ex spmatibus aliquā duiciē acq̄siuerit tā ab eiꝰ terreitate inspissante ⁊ indurāte ꝙ̄ ab eiꝰ igneitate resoluēte aq̄um ⁊ maturante residuũ. Duricies tñ sue coagulatiōis nō puenit ad terminũ duricici coagulatōis corpoꝝ durorum vt lapidũ vitri etꝰ metalloꝝ q̄ adeo dura sunt vt ab eis nihil resoluaꝛ: velꝰ si aliq̄d resoluitur valde modicũ ē nō pceptũ sensu. Scdo dicit si hũana corpa ad tantā duriciē puenirent sicut lapides ⁊ vitrũ tũc secura eēnt a nocumētis ꝯtingētibꝰ ex resolutiōe assidua ⁊ lōgissima forēt i pduratiōe seu pmanētia: sꝫ nō ē ita. ¶ Uerũ q̄ret aliq̄s deflendo fragilitatē ⁊ breuitatē dicꝫ hoīs cur supremꝰ ꝯditor rerũ q̄ cuncta sibi a sui pro ut cuiusqꝫ nā capax btitudinis eē poterat effici voluit vt ait plato in thimeo nō fecē hoīeꝫ īmortaleꝫ ⁊ īpassibileꝫ velꝰ ad minꝰ ita durũ ⁊ durabilē sicut lapides ⁊ aurũ. Dic ꝙ si hō durꝰ esset ⁊ durabilꝰ vt lapis os hr̄et ⁊ ñ loquereꝛ oculos hr̄et ⁊ nō videret: aures haberet ⁊ nō audiret: nares hr̄et ⁊ nō adoraret: manus haberet ⁊ nō palparet: pedes haberet ⁊ ñ ambularet: nō sonaret dei laus neqꝫ sermo aliq̄s in gutture suo: eēt ergo potiꝰ simulacrũ vel ydolũ mutum ꝙ̄ verꝰ hō. Nam oīs sensus ⁊ motꝰ volũtariꝰ exigunt organũ molle flexibile cōpatione ad lapides ⁊ vitrũ. Sed creator optimus a q̄ lōge relegata est inuidia: vt ait plato: dedit hoī sementē sui gñis q̄ scipm tāte duratiōis efficeret ꝙ̄te sunt lapides cũ pticipatōe intellectꝰ illustrabilis sciētijs ṽtutibus ⁊ btitudine. Est ⁊ aliud hoī solaciũ ꝙ lꝫ sit mortalis a natura ꝓpter ꝯrictatē elemētoꝝ ex q̇bꝰ est potuit ⁊ pōt p diuinā gr̄am fieri īmortalis suspēsa pcepto dei actione elemētoꝝ ex q̇bꝰ est: et eis in dicto federe pacis vt theologi nos docēt q̇ se altiꝰ agũt in ꝯtēplatione ꝙ̄ medici. ¶ In tertia dicit ꝙ q̄ corpa nr̄a nō puenerũt ad duriciem lapidis ⁊ vitri: iō sunt exposita duabꝰ spēbus nocumētorũ. quaruꝫ queqꝫ ꝯtingere pōt tā ab intrinseca ꝙ̄ extrinseca cā. Prima species nocumēti ē resolutio ꝯtinua radicalꝰ hũiditaꝛ ex q̄ facti fuimꝰ: ⁊ ista gradatim ⁊ ordinate nobis aduenit tam ab intraneo calore ꝙ̄ ab extraneo scilicet aeris nos ꝯtinētis. Scda est putrefactio nutrimētalis humiditatis ⁊ eius corruptio ⁊ alteratio ipsiꝰ talis ⁊ tanta ꝙ inutilis est ⁊ incōueniens fomento vite. i. regenerationi spirituũ ⁊ nutritioni cordis ⁊ ceterorum mēbroꝝ. ¶ Attēde ꝙ princeps nō loq̄tur hic de putredine febrium aut apostematũ: sed de putredine naturaliter aduenīete nostris humoribus in fine senij: q̄ est sicut muscīditas quedā ex destitutōe nature a regimine humoꝝ ex qua ꝓcedũt ruge cutis ⁊ canicies. ¶ In q̄rta dicit primo ꝙ iste modus nocumēti est alius a p̄mo: q̄ primus gradatim ⁊ ordinate ꝓcedit ab extremo iuuētutis vsqꝫ ad finē vite ꝯtinue resoluendo humidũ radicale ⁊ aliud sibi adiunctũ nullā de se putredinem inducēs. Sed secundꝰ modus nō sic: īmo circa seniũ aduenit hũiditatibus nutrimentalibus ꝓpter impotentiā caloris innati nō valētis eas regere. Nam putrefactio est corruptio in vnoq̄ꝫ humido ꝓprie ⁊ ꝑm naturā caliditatis ab aliena caliditate: vt ait arist. q̄rto metheo. Scdo dicit ꝙ iste secũdus modꝰ cōuenit cũ p̄io i hꝰ ꝙ malicia sui ꝑsius perducit ad siccitatē. Et hoc tripliciter. P̄io q̄ facit prius exiccari humiditatē corporis p extraneũ calorem q̄ naturali succedit in eo qd̄ putrefit. Scdo q̄ ex humiditate nutrimētali corrũpit illud qd̄ est conueniens nostris corpibꝰ nutriēdis: ⁊ iō corpora carentia nutrimento ideo ad restaurationē depditi continue desiccantur. Tertio q̄ nostre humiditates tandē a putrefactione resoluuntur: q̄ putrefactio corrũpit seu putrefacit in primis humiditatē postea resoluit eam ⁊ relinq̄t id qd̄ remanet siccũ velut cinerē. ducit ergo tandeꝫ ad ariditatē sicut resolutio. ¶ In quinta dicit primo ꝙ duo predicta nocumēta. s. resolutionis ⁊ putrefactionis sũt alia a nocumētis nobis casualiter occurrentibus: sicut ē nocumētũ frigiditatis congelatiue supueniens his q̄ p loca frigidissima ambulant. Et nocumētũ veneni deforis occurrētis vt morsus basilisci vel canis rabidi. Ulterius sumpti sicut nappelli comesti vel arsenici. Et nocumentũ vulnerũ piculosorum vt cordis epatis cerebri vel stomachi: ⁊ reliq̄ egritudies piculose sicut pestilētiales apoplexie lepre hydropises. Scdo dicit ꝙ due prime spēs nocumentoꝝ sunt magis proprie huic ꝓposito ⁊ digniores vt hic ꝯsiderentur: q̄ mutationes earũ sequũtur cursum nature manēte etiā corpe in dispositione sanitatis q̄ntũ possibile est ꝑm cursum etatum. et in hac fen agitur de regimine sanitatis.

¶ Uerũtñ hec ad terminũ coagulationis duroꝝ corporũ nō peruenit sicut lapides ⁊ vitrũ ita vt ex eis nihil resoluaꝛ aut resoluaꝛ qd̄ nō sensu pcipitur. tunc nāqꝫ secura essent a nocumentis q̄ ꝓpter assiduam accidunt resolutionem ⁊ longissima: sed res nō est ita. ¶ Quapropter corpa nostra duabꝰ nocumētoꝝ spēbꝰ sunt exposita: quarũ queqꝫ cām hꝫ intrīsecam ⁊ extrinsecā. Et vna quideꝫ nocumenti spēs est humiditatis resolutio ex qua creati fuimꝰ: ⁊ hec ordinate aduenit. Et scda est humoris putrefactio ⁊ eius corruptio ⁊ ipsiꝰ alteratio: vñ fomēto vite cōueniēs non est. ¶ Et hic quidē a primo modo est alius: licꝫ sua ipsius malitia ad siccitatem adducat ꝓpterea ꝙ corpis humiditatē prius exiccari facit: ⁊ ex ea qd̄ nostris cōueniens est corporibꝰ corrumpit: deinde ad vltimũ a putrefactione resoluitur: q̄m putrefactio in primis corrũpit humiditatē: post ea ipam resoluit ⁊ rem siccam dimittit cinericiā. ¶ Hec igitur duo nocumenta ab alijs nocumētis sunt aliena que ꝓpter alias accidũt cās sicut frigiditas ꝯgelatiua ⁊ venena ⁊ species solutionis continuitatis perniciose ⁊ relique egritudies. Sed due predicte species huic nostre inuestigationi sunt ꝓpriores ⁊ digniores: q̄ earum mutatio est in dispositiōe sanitatis. Et vnaqueqꝫ ipsarũ aduenit ex causis extrinsecis ⁊ intrīsecis. Et extrīsece quidē cause sunt sicut aer dissoluens ⁊ putrefaciēs. Et intrīsece quidē cause sunt sicut calor innatus qui in nobis existit nostras resoluens humiditates. ⁊ calores extranei in nobis a nostris nutrientibus generati ⁊ reliqua nostras putrefacientia humiditates. Oēs autem cause iste se adinuicem iuuāt in exiccando nos. ¶ Uerumtñ perfectio ⁊ integritas nr̄a ⁊ potentia nr̄aꝫ pficiendi opatiōeꝫ nō est nisi ꝑp mltā sic-

¶ Et vnaqueqꝫ ipsaꝝ. In hac pte q̄rta p̄mo agit de cāis dictoꝝ nocumētoꝝ. Scdo de vtilitate ⁊ nocumēto siccitaꝛ in nobis ibi [Uerũtñ pfectio] Tertio de cāis extictionis caloris inati ibi [Calor igꝛ] Quarto de mōis augmētatōis siccitaꝛ ⁊ de cāis augmētatōis debilitaꝛ caloris ibi [Siccitas igꝛ] Quito de cā mortalis ⁊ cā duratōis corpis vsqꝫ ad finē vite ibi [Et cũ siccitas] ¶ In pria pticula diē p̄° ꝙ vnaqueqꝫ spēs duoꝝ nocumētoꝝ pdictoꝝ prouenit tā a cāis intrīsecis i nobis iueniꝛ ꝙ̄ ab extrīsecis nobis deforis occurrētibꝰ. Scdo diē ꝙ cā extrīseca primi nocumēti scꝫ supflue resolutōis est aer resoluēs sicut estiuus. Et cā extrīseca secundi nocumēti est aer putrefaciens vt pestilentialis vel australis. Tertio dicit ꝙ causa intrīseca primi nocumēti est calor noster innatus superflue resoluens nostras humiditates. Et causa intrīseca secũdi nocumēti sunt extranei calores a nostris nutrientibus in nobis geniti ⁊ reliqua intra nos putrefaciētia nostras humiditates sicut oppilatiōes interioꝝ ⁊ fumi caprinosi nostrorum cum nō libere transpirant. Quarto dicit ꝙ oēs nunc dicte cause sese inuicē iuuant in nostris corpibus ⁊ humiditatibus exiccandis. ¶ In secunda dicit p̄io ꝙ in iuuētute tria nobis insunt non nisi ꝓpter multitudinem siccitatis que nobis aduenit. Primũ est perfectio viriuꝫ tam corpis ꝙ̄ anime a. virtute enim vel a virendo vir iuuenis dicitur. Secundũ est integritas nostra scꝫ ꝙ̄titas ⁊ cōmensuratio corporis ⁊ membrorum talis ⁊ tanta qualis ⁊ ꝙ̄ta cuiqꝫ conuenit ꝑm propria principia in suꝑpsiꝰ complemēto. Tertium est potentia pficiendi nostram operationem maxime operationes voluntarij motus ⁊ fortitudinis corporalis in quibus plus ceteris viget etas iuuentutis propterea ꝙ in ea consumpte sunt humiditates que hebetabant organa sensuum relaxabant neruos musculos iuncturas et ligamenta que sunt organa motuum: nec sinebant libere calorem diffun-

citatez q̄ nobis accidit. Deinde sicci- tas incessanter pcedit donec nos pi mat: hec ergo siccitas que nobis ac- cidit res ē nobis necessaria. Nos si- quidē a principio rei in vltima psisti- mus hūiditate: vñ proculdubio opz vt noster calor ipsam superet: qm̄ si nō in ipsa suffocareť: procedit igitur proculdubio in ipsam assidue agēdo τ ipsam sp exiccando incedit. Qd tm̄ ex eius exiccatiōe apparet in princi- pio equalitati attinet: deinde cū nr̄a corpa ad temperatū siccitatis pue- niunt terminū calore existēte vt erat nō est siccitas fm siccitatis prime q̄ titatē: imo fortior: qm̄ materia ē mi- nor τ ppter hoc est magis recipiēs. Inde ergo pculdubio seq̄tur vt sicci tas supra siccitatē tēperatā augmē- tetur. τ nō cessabit proculdubio qui assidue augmentū sumat donec hu- miditates psumat. ¶ Calor igiť ina- tus est cā extinguēdi seipm acciden taliter: propterea q fit cā suiipsius materiā psumendi: sicut lāpadis flā ma q̄ extinguitur ppterea q suā con sumit materiā. Et quāto plus sicci- tas fm augmentū pcedit calor ina- tus fm diminutiōez incedit: ergo ac cidit defectus nunq̄ cessans vsq ad vltimū q̄ est defectus restaurādi hūi ditatē loco eius qd resolutū fuit: de

fect' igitur sp augeť. ¶ Siccitas igi tur duobus augmētať modis. Un' eorum est ppter diminutionem po- tentie recipiēdi materiā. Et alter mi noratio humiditatis in se ppter cali ditatis resolutionē. Augmentať er- go caloris debilitas ppterea q sicci tas in mēbrou substātia dñatur τ p pter innatē humiditatis diminutō nem q̄ est sicut materia τ sicut oleuz flāme lampadis. Flāma nanq duas hz humiditates aquā τ oleum: vna quarū consistit τ altera extinguitur Similiter calor innatus humidita- te consistit naturali τ ab augmento extranee extinguiť q̄ prouenit ex de bilitate digerendi: τ ē sicut aq̄a hūi- ditas flāme. ¶ Et cū siccitas ad cō- plementū accedit calor innatus ex- tinguitur τ mors subseq̄tur natura- lis. Corpus aūt nō pmanet tpe quo perdurat: ppterea q ipsius innata humiditas prima resolutiōi resistit caloris mūdani τ caloris sui corpis in natura sui τ eius qd ex motib' ac- cidit suis hac tā lōga restititōe: neqz qm̄ ipse sť ea i eēntia sua debiliores: immo ipsam stare non facit: nisi id qd restaurat illud qd ex ea resoluiť τ est nutriens. Amplius nos iam de- clarauimus q virtus in cibo nō ope rať τ vtitur eo nisi vsq ad terminuz.

dū: sed erat sub eis veluti sepult'. Scdo dicit deide. i. post iuuētu- tē vsq ad cui' finē siccitas mediocriter τ vtilit creuit ipa siccitas i cessanter augeť cū detrimēto viriū donec nos pimat τ mortē affe rat: qr calor ab iītio senectut' ptinue decrescēs desinit posse restau rare tale τ tm̄ hūidū q̄le τ q̄tū dieti depdiť. Ter° pcludit q sicci- tas nr̄is corpi bus aduenies ē nobis neces- saria. Qd sicd clarat. Nos a principio nr̄e natiuitatis cō sistituti sumus in vltīa seu ma xima hūidita te. et absq du bio oportuit si supuiuere de- bebam' vt ca- lor nr̄ superet eā: alioqn ab ea suffocatus fuisset. Quia igiť calor supa uit humidita tē τ calidi ē re soluere paula tim hūidū qd vincit pcedit i dubie ptinue agēdo in ipaz τ exiccando eā Quarto dicit q exiccatō ap parēs τ acq̄ta ta p calorē no- strū i pncipio scz in adolescē tia attinet eq- litati. i. nos cō ducit ad tēpa mētuz iusticie nobis debitū ex ppa cōmix- tione cōponē- tiū elemētorū Ita q p istam desiccationem ab ortu nr̄o vsq ad iuuentutē nō idisponimur: sz assidue meliora mur τ vigoramur accedētes ad virile robur τ statū pfectū fm nāz Quīto dič q postq̄ corpa nr̄a puenerūt vsq ad tminū tēpate sic citať puta i fine iuuētut' calore nr̄o inato pmanēte i suo vigore sič erat i adolescētia pñr i etate senectut' sbseq̄ť siccitas nō eiusdē q̄- titať vel mēsure graduaľ sič pri' erat: sz fortior τ itēsior: qr mā ē mi nor. i. humidū radicale qd ē veluti mā caloris inati ptinue miora tur: neq amodo repať eq̄le p nutritōez vt repabať i iuuētute: τ p pter h nr̄m corp' ē mag' recipiēs desiccationē. Sexto pcludit q qr mā minorať: neq sufficiēter restaurať ab initio senectut' vsq ad finē vite siccitas ptinue augeť vltra tēpamētū siccitať i iuuētute reptū: neq cessat ptinue augeri donec psumpserit hūiditates ra- dicales τ innatas q̄ sť vehiculū inati caloris τ pricipiū vite. Sz in stabit aliq̄s: qr mlťi i senectute ipiguanť q̄ i priorib' etatib' macri vixerūt: sz ipiguatio nō fit nisi aucta hūiditate mēbrou. Dic q i piguatō fit aucta hūiditate mēbrou molliū τ carniformiū: sz soli da mēbra sič cartilagines τ ossa ptinue desiccātur. ¶ In tertia di cit p° q calor inat' ē cā sue extictōis p accñs: qr ē cā psūptōis ma terie ipi'. s. hūidi radical' in q̄ fundať. sič flāma ignis q̄ ē in lāpade tādē extiguiť τ extīguit se ipaz: qr ptinue psumit oleū qd ē mā ip si' ex q̄ fit τ psistit: ac ppriū ei' alimētū. Scdo dič q q̄to magis nr̄ou corpou siccitas augeť a pn° senectut' vsq ad finē vite ptinue depasto radicali hūido τ nō restaurato tāto mag' diminuiť calor inat': qr diminuiť ppriis vehiculo τ alimēto necio se psumit: τ cū resolutiōe hūidi sť euolat gradatī ps p' ptē. Ter° pcludit q ab initio senectut' accidit defect' restauratiōis hūiditať loco ei' q̄ re

soluta est nō cessans sz crescēs sp vsq ad vtimū vite terminū. ¶ In. 4ª dič p° q siccitas augeť ab initio senectut' vsq ad finē vite duob' mōis. Prim' est pp diminutōez potētie recipiēdi māz. s. qr mēbra corpis n sť apta ɼcipe māz nutrimtalē sufficiētē ad ɼstauratōez dpditi. Prio qr mi n' sť arida vľ sicca: q̄re nutrimtū nō facile adheret eis. Scdo qr nāľ ca lor ē diminut' q̄re n sufficit apponere iui scare τ assilare nutri ens nutrito tm q̄tū p'. Scds mod' ē mi noratō hūiditatū ra dical' τ acq̄site pp re solutōez ipsi' assidu az tā a calorib' inato τ isluēte q̄ a calorib' exercitiou τ aeris qui nos circūdat. Scdo pcludit q debilitas caloris nāľ ab initio senectut' vsq ad finē ptinue augeť pp du as cās. Pria est sicci tas dñans i sba mē- brou pp psumptōez supfluā hūidi radi- cal' in q̄ fundať. Se cūda ē diminutō hu miditať nate i poro- sitatib' mēbrou q̄ ē sič mā caloris ita q scbz ad calorē sič ole um lāpadis ad flam mā ei'. Tertio dicit q ignea flāma duas hz hūiditates. Unā aqueā qua extiguiť. Aliā oleaginosam q̄ psistit τ foueť. Et si milit calor inat' nr̄o- rū corpou duas hz hūiditates. Unā nā lē pinguē aereā q̄ p sistit τ foueť. Aliam extraneā puenientē ex debilitate digestō nis q̄ extinguiť. Et hec est phlegma cru dū aqueum qd se hz ad calorem nr̄i corpis sicut aquea humiditas ad calorem flāme. ¶ In quinta dicit p° q postq̄ siccitas q̄ supfluere icipit ab initio senectut' p- uenerit ad ipsi' cōplemētū: ita vt fere nihil de radicali hūido reliq̄rit extiguiť nāľ calor: τ tūc sbseq̄ť mors nāľ cuiq idiuiduo dstiata p nāz sz tps pmanēti pricipiou vite ei'. s. hūidi radical' τ caloris inati. Scdo di cit q pduratio hūani corpis toto tpe sue vite nō pueit ex hoc q inata radical' hūiditas pria ptracta ex seminib' parētū sufficienť resistit reso lutōib' caloris mūdani. s. celi τ aeris nos ptinētis τ caloris sui corpis in nā sui. i. naturali cōplexiōe τ caloris acq̄siti ex motib' τ exerciciis: cor poris restititōe seu resistētia tā longa q̄ lōga ē vita. Nec pueit ex h q dcē resolutōes seu caliditates resoluētes sť debiliores dcā hūiditate radicali in sua eēntia seu nā q̄re vincere eā nō pñt vt i lapidib' τ minera libus ptingit: imo nihil aliud stare facit seu tādiu pmanere radicalem humiditatē hūanou corpou nisi nutrimētū restaurās illō qd ex corpis hūiditate resoluiť. Uidem' ei expimētalit q si corp' nostrū vnico stete- rit naturali die absqz alimēto deficere incipit. q̄to min' ergo tota vita stare posset nisi p nutriēs humidū depditū restauraret. Tertio dicit q amplius. i. vltra hec iam declaratū est q vtus nutritiua nō opatur in cibos attrahēdo inuiscādo τ assilando eos corpori: neqz vtitur eis nisi vsqz ad certū terminū ad quē se extēdit potentia ipsius q̄ nec duratio- ne: nec vigore ē infinita. Declaratū inq̄ est primi pª doctrina tertia ca- pľo de cōplexionib' etatū pagrapho illo. Preterea sciendū est q calidi tas post tps psistendi minui icipit ppterea q aer circūdās mām ei' q̄ ē hūiditas exiccat. calor q̄ inat' q̄ est int' ad hoc adiuuat τ labor pueni ens ex motiōib' corpeis τ aialib' q̄ sunt necessarie in vita τ defect' na- ture ad resistendū illi toti sp. omnes em̄ virtutes corporee sunt finite.

c Et ars ꝙdem. In hac pte ꝗnta primo agit de impotētijs artis custoditiue sanitatis. Scđo de potentijs ei⁹ ibi[Sz de duab⁹]Tertio de eo in quo ꝯsistit vigor seu posse ei⁹ ꝛ de regimine triplici ad exequēdū illō ibi[Et in ipsius ꝙdem] ¶ In pria pticula tangit tres impotētias artis custodiēdi sanitatē. Prima est impotētia reddendi hoies securos a morte: neqꝫ em̄ ē ad hoc: neqꝫ illud pōt. Primo ꝑpter ꝯrietatē malifice priuatōnis ad formā q̄ facit hoicꝫ tendere ad nō esse. Iuxta illō arist. ꝑmo phisico. Subiecta ꝙdē em̄ natura cōcausa forme ē eoꝝ q̄ fiūt sicut mat. Altera vo ps ꝯrietatis scꝫ ꝑuatio multotiēs imagiabitur ad maleficiū ipsi⁹ ꝑtendēti intellectū: neqꝫ eē penit⁹ ꝛ esse extra oē Existente ei ꝙdā diuino ꝛ optio ꝛ appetibili.s.forma. Aliud ꝙdē ꝯrariū eē ipsi dicim⁹.s.ꝑuationē Aliud aūt aptuꝫ natuꝫ eē appetere ꝛ desiderare ipm ꝭm ipsius naturaꝫ. hec ille. Scđo ꝑpter ꝯrarietatē elemētorū ex q̄bus est hō: quoꝝ q̄dā alia supare opꝫ: alioq̄n nō fierēt opatōes q̄ caloris dn̄iuꝫ exigūt. Scđa impotētia dcē artꝭ ē impotētia muniēdi seu defendēdi corpa hoim a nocumētꝭ extrīsecis: vt casib⁹ pcussiōib⁹ fulgurib⁹ tonitruis tēpestatib⁹ vētoꝝ ꝛ silib⁹: q̄ qꝛ sunt infinita ꝛ incerta ꝛ ex eis plura nō subiacēt arbitrio hoim nō cadunt sub arte. Tertia ē impotentia pducendi vnūquēqꝫ hoiem ad vltimā longitudinē vite q̄ est ꝭm hoiem absolute.s.q̄ viuere pn̄t lōgeuissimi hoim. Et hec ipotētia ꝑuenit pp diuersitates hoim in lōgeuitate ex natura ꝑpa. Nō eī fieri pōt ꝙ melācholici q̄ naturalꝭ sunt breuissime vite pp min⁹ ceteris pticipare de vitalibus principijs fiant ita longeui sicut tempati vel sanguinei ꝭm communem cursum nature.

Et ars ꝙdem[c] sanitatē custodiendi nō est ars q̄ a morte securos faciat: neqꝫ corpus ab intrinsecis nocumētis muniat: neqꝫ vnūquodqꝫ corpus ad vltimā vite longitudinē perducat que est ꝭm hominē absolute. ¶ Sed de duab⁹ rebus securitatē prebet: scꝫ putrefactionis penit⁹ prohibitione ꝛ defensiōe hūiditatis: ne cito resoluatur. ¶ Et i ipsius ꝙdē fortitudine consistit: vt ipm vsqꝫ ad debitū tempus ꝭm suā primā complexionē permanere faciat. Et hoc ꝙdē erit ꝑpter regimē rectū restaurationis q̄ fit in corpore loco eius qđ resoluitur ꝭm quātitatē possibilē. Et ꝑpter regimē prohibēs dominiū causaꝝ siccitateꝫ accelerare facientiū exceptis causis que faciunt siccitatē debere esse. Et per regimē custodiens a generatione putrefactiōis propter tutelā corporis ꝛ custodiā a potestate caloris extranei extrinseci aut intrīseci: qm̄ non oīa corpora sunt equalia in fortitudine humiditatis radicalis ꝛ caloris innati radicalis: imo corpora ī his existunt diuersa. Unūquodqꝫ[f] preterea corpus terminū hꝫ in quo resistat siccitati necessarie cōplexione sua ꝛ calore innato ꝛ ꝗtitate sue innate humiditatis a quo nō remouetur. Est tn̄ cum aū adueniūt cause in siccitatē adiuuantes: aut alio modo pernecantes. Et multi quidē hominum dicunt ꝙ isti sunt termini naturales ꝛ termini accidentales sunt alij. ¶ Et quasi custodiendi sanitatem ars existit illa que corpus humanum ad naturalem perducit terminum si conuenientia conseruat.

¶ In secunda pticula duas tāgit potentias artꝭ custodiendi sanitatē Pria est pote^a ꝑhibēdi hoies ꝛ coꝝ hūiditates a putrefactōe diligentꝭ attendēdo ne calor ex̄neus hūiditatib⁹ corpis dn̄etꝭ: vel ab extrīseco pp oppilationes: vel ab extrīseco ꝑpter caliditates aut hūiditates supfluas aeris nos ꝯtinētis. Scđa ē potētia defensiōis ꝯsumptionis hūidi substātifici ne cito resoluatꝭ.s.aū tp̄s sibi dstinatū a natura ꝭm mēsurā sue durationis ꝑhibēdo ꝗtū possibile est ꝛ obuiādo resolutiōib⁹ dicti humidi ꝛ assidue restaurādo puri⁹ qđ fieri pōt ꝛ familiari⁹ vice depditi. ¶ In tertia ptīcla q̄ est declaratiua scđe dic̄ ꝑmo ꝙ in fortitudīe seu potētia vꝉ vigore artis custodiēdi sanitatē ꝯsistit vt faciat pmanere in vita corp⁹ hūanū vsqꝫ ad tp̄s sibi dbitū ꝭm suā ꝑmā cōplexionē. Scđo dic̄ ꝙ dcā ars efficit op⁹ ꝑfatū custodie corpis p triplex regimē. Primū est regimē rectū i cibis ꝛ potib⁹ sub ꝯueniētib⁹ q̄litate ꝗtitate ꝛ hora ministratꝭ ad restauratōeꝫ hui⁹ qđ resoluitꝭ ex corpe ꝗtū possibile ē. Secūduꝫ ē regimē ꝑhibēs cās dn̄ari supra hūanū corp⁹ q̄ faciūt accelerarꝭ siccitatē ꝑter illas q̄ sꝭ necessarie ꝛ faciūt siccitatē debere eē sic̄ fortitudo caloris inati pp opatōes ꝟtutū pficiēdas calor celi ꝛ aerꝭ nos ꝯtinētis ꝛ calor ꝑueniēs ab exercitijs ꝛ mechanijs. Ab his eī penit⁹ ꝑhiberi nequim⁹. Illa vo a q̄b⁹ ꝑhiberi possum⁹ sꝭ exponere corpa nr̄a solaribus estib⁹ stuphis ꝛ balneis imoderate caliditatꝭ curꝭ ꝛ sollicitudinib⁹ vehemētib⁹ exercitijs supfluis vti sale pꝉimo: ꝛ his q̄ diu iacuerūt in sale vꝉ spēb⁹ acutꝭ ꝛ acruminib⁹ calidis ꝛ aceto ꝛ vinis vehemētis fortitudis ꝛ immoderatꝭ coitib⁹ ꝛ alijs euacuatōib⁹ excessiuis ꝛ vigilijs nimijs. Tertiū regimē ē custodiēs seu ꝑseruās corp⁹ ꝛ hūiditates ei⁹ a putrefactōe p defensionē ꝛ custodiā caꝝ a ptāte seu dn̄io caloris ex̄nei sup eas: siue calor ille fuerit intrīsec⁹ sic̄ ille q̄ gn̄atꝭ i interiorib⁹ corpis ex oppilatōib⁹ ꝛ trāspiratione ꝑhibita siue fuerit extrīsec⁹ sic̄ calor solꝭ ꝛ aerꝭ nos cōtinētꝭ vꝉ labor imoderat⁹. Ter° dic̄ qm̄ nō oīa corpa sꝭ eq̄lia i fortitudīe hūiditatꝭ radicalꝭ ꝛ caloris inati radicalꝭ: imo corpa i his existūt diuersa Et h̄ pt referri vꝉ ad illō p^c ptīcle. neqꝫ vnūqđqꝫ corp⁹ ad vltimā vite lōgitudinē pducat: ita vt sit sensus ꝙ ars custodiēdi sanitatē nō ꝑ ad h̄ vt vnūqđqꝫ corp⁹ ad vltimā lōgitudinē vite pducat: qm̄ n̄ oia corpa sꝭ eq̄lia i fortitudīe caloris ꝛ hūiditatꝭ radicaliū q̄ sꝭ pncipia vite. Uel ad illō tertie ptīcle. Et ī ipi⁹ ꝙdē fortitudīe ꝯsistit vt ipꝫ vsqꝫ ad debitū tp̄s ꝭm ꝑmā suā cōplexionē pmanere faciat. Quasi velit dicere. signāter dici ꝭm ꝑmā suā cōplexionē: qm̄ nō oīa corpa sꝭ eq̄lia i fortitudīe hūiditatꝭ radicalꝭ ꝛ caloris innati. vꝉ vult innuere h̄ ꝑnceps q̄ regimē pfuās a putrefactōe ꝛ potestate caloris ex̄nei diuersificatꝭ ꝭꝫ diuersitates corporuꝫ. qm̄ nō oia corpa sꝭ eq̄lia i fortitudīe hūiditatꝭ radicalis ꝛ caloris innati radicalis ad resistēdum cāis putrefacientib⁹ ꝛ ex̄neis caloib⁹ ¶ Et tende ꝙ ga.p⁹ de regimīe sanitatꝭ cap̄.3. duas tāgit itentōes artꝭ custoditiue sanitatꝭ dicens. Due sꝭ intētōes sanatiue dcē. vna repletio euacuatoꝝ: altera euacuatio supfluitatū vt organa h̄ faciētia nō oppilentꝭ; nec imbecillia fiāt circa has actiōes vt corp⁹ sp custodiatꝭ purū ꝛ sine supfluitatib⁹. Ex his duab⁹ tertia ex necessitate iseq̄tꝭ itētio vt nō cito senescat hō. Si i eī q̄ euacuabūtꝭ replebuntꝭ ꝛ restaurabūtꝭ ꝛ supfluitates [illegible] f Unūqđ (t⁹ nō remanebūt san⁹ erit ꝛ mꝉto tpe iuuēis. hec ga. qꝫ ꝑterea. In hac pte. 6. ꝑ° agit de tminis vite hoīs. Scđo d pn̄cipali ope artꝭ custoditiue sanitatꝭ ibi[Et q̄si custodiēdi] Ter° de ꝟtutib⁹ attributꝭ custodie sanitatꝭ ꝛ de cā creatōis nutritiue ꝟtutꝭ ꝛ organoꝝ q̄ subseruiūt ei ibi[Hui⁹ aūt] ¶ In p^a ptīcla dic̄ p⁹ ꝙ oē corp⁹ hūanū hꝫ tminū seu finē sue duratōis a q̄ nō remouetꝭ .i. ꝯtra quē viuere n̄ pt i q̄ resistit siccitati nccārie. i. ariditati suoꝝ mēbroꝝ q̄ sibi tādē nccārio ꝯtigit. Resistit mōꝗ p cōplexiōeꝫ suā bonā mixturā suoꝝ elemētoꝝ ac elemētariū q̄litatū ꝑpe eq̄litatē. Et p ipi⁹ calorē inatū q̄ aptat nutrimētū ꝛ ex eo repat qđ dissolutū est. Et p ꝗtitatē sue inate hūiditatꝭ q̄ resistit resolutōib⁹ ꝛ recipit calorē inatū: ꝛ redditꝭ apti⁹ vt sibi vniatꝭ nutrimētū. Scđo dic̄ ꝙ q̄n aduēiūt corpi aū tiniꝫ vite nālē cāe n̄ nccārie coadiuuātes nccārias i exiccatiōe supflua substātifici hūidi sic̄ labor imoderat⁹ ꝛ cura nimi⁹ vꝉ alie cāe pnecātes ꝛ vitā alꝭr abbreuiātes ꝗ desiccatōe sꝭ venena frigida crapula supexcedēs ꝛ ebrietas q̄b⁹ suffocatꝭ calor inat⁹. Ter° dic̄ ꝙ pꝉimi hoiꝫ vocāt prios tmios nāles: videlꝫ illos q̄ ꝑcedūt a cāis nccārijs n̄ adiutꝭ ab aduētīcijs. ꝛ alios vocāt accidētales seu abbreuiatos. Hic possēt tractari qōes si sit aliq̄ mors nālꝭ: ꝛ si sola illa sit nālꝭ q̄ ꝑcedit a calore inato desiccāte hūidū. ꝛ q̄ cōplexionū ē lōgeuior. et si tmin⁹ nālꝭ vite hūane possit ꝑlongari De q̄b⁹ supsedem⁹: qꝛ pri⁹ tractauim⁹ eas sup.c.3. doc.3^e. sen p⁹ p^e maxie sup his ꝟbis. Et h̄ ē mors nālꝭ cuiqꝫ idiuiduo destinata ꝭm suā ꝑmā cōplꝭꝫ vsqꝫ ad tminū quē i sua pote^a hꝫ ad hūiditatē ꝯseruādā. vnūqđqꝫ ei coꝝ tminū ꝑfixū hꝫ: q̄ i idiuiduis diuersificatꝭ pp ꝯplexionū diuersitatē. ꝛ hi ꝙdē sꝭ tmini nāles. sꝭ vo alij tmini abbreuiati totū tn̄ diuino ꝑueit ꝑcepto. ¶ In. 2^a. dic̄ ꝙ ars custodiua sanitatꝭ ē q̄si illa q̄ pduc̄ corp⁹ hūanū ad tminū nālē vite sue si ꝯuēiē^a ꝯsuat. i. si ꝑceptꝭ ipi⁹ artꝭ vꝉ artificꝭ obedit nocitura vitās ꝛ mēsurā suās i q̄litate ꝗtitate tpe ꝛ ordie sex rerū n̄ nāliū. Uocatꝭ dic̄ q̄si: qꝛ lꝫ finis artꝭ custodiēdi sanitatē sit manutenē hoiē i sanitate vsqꝫ ad nālē termiꝫ vite sue: sepissime tn̄ frustratꝭ fine suo cū paucissimi attigāt vsqꝫ ad finē illū vꝉ sua neglige^a vꝉ neglige^a medici vꝉ ministroꝝ: vꝉ defectu bōi aerꝭ ꝛ bonoꝝ nutriētiū: vꝉ diuersiōe ab attētōe custodie sue sanitatꝭ pp voluptates aut auaricias

¶ Hui' aūt custodie administratio ni due attribute sunt virtutes quib' deseruit medicus. Una eaꝝ est naturalis: ⁊ vocatur nutritiua q̄ restaurat illō quod ex corꝑe resoluitur: cuius substātia terreitati ⁊ aqueitati attinet. Et altera est animalis ⁊ ipsa est virtus pulsatiua que restaurat qō ex spiritu resoluitur cuius substātia est aerea ⁊ ignea. Et ꝓpterea ꝙ nutriēs nō fuit simile nutrito nisi in potētia ideo creata fuit virtus immutatiua quatinus nutrientia mutet in silitudinē nutritoꝝ in effectu. Et ad hoc creata fuerūt instrumēta ⁊ canales qui sunt ad attrahendū ⁊ expellēdū ⁊ retinendū ⁊ digerendū. Dicem' [g] igitur ꝙ habene rei in arte custodiēdi sanitatem cōsistunt in equalitate cārū predictarū cōmutantiū. ¶ Jlle tamē in quarū equalitate maior necessaria est sollicitudo sunt septē res Equalitas cōplexionis ⁊ electio eorum q̄ comedūtur ⁊ bibuntur: ⁊ purgatio superfluitatū: ⁊ custodia compositionis: ⁊ rectificatio eius qō ꝑ nares attrahitur: ⁊ custodia tāgētis ⁊ moderamen motionū corporeaꝝ ⁊ animaliū inter q̄ etiā somnus ⁊ vigilie quodāmodo numerant᷑. ¶ Et tu quidē iam sciuisti in his que sunt premissa ꝙ neq̄ equalitas vnum habet terminū: neq̄ sanitas: neq̄ aliq̄ ex cōplexionibus in hoc ingreditur ꝙ sit aliqua sanitas: aut aliqua eq̄litas in aliquo tēpore: sed est id qō inter duas res existit. ¶ Jncipiem' igitur in primis declarare regimen infantis qui in vltima complexionis equalitate consistit.

aut ambitiones. ¶ Jn tertia dicit p̄io ꝙ due virtutes sūt attribute administrationi custodie sanitatis. Prima est naturalis dicta nutritiua cū seruiētib' ei: cui' officiū est restaurare ꝑtes deꝑditas q̄rū sb̄a attinet terreitati ⁊ aq̄itati. Ex his ei velut ex materia integrat᷑ corp'. Scd̄a est aīalis dcā ab aīali: q: solis aīalib' īest sicut sensitiua ⁊ est v̄tus pulsatiua seu vitalis v̄t': cui' officiū est restaurare deꝑditos sp̄us q̄rū sb̄a ē ꝑtim aerea ꝑtī ignea. Haꝝ v̄tutū opatōes ⁊ obiecta circa q̄ versant᷑ tāgit gal. p̄io de regimīe sanitat᷑ ca. 2. dicēs. Per cibū replem' q̄tū cunq̄ sicce sb̄e effluxit. ꝑ potū quidquid hūidū ī pristinā reducentes ambo moderantiā. Per respirationem ⁊ pulsum custodim' moderātiam aeree et ignee substātie. hec ille. Scd̄o dicit ꝙ q: cibaria q̄ sumit hō non silia sunt actu nutriendo corꝑi sed aptitudine solū creata fuit immutatiua v̄tus seu nutritiua q̄ cibos īmutet ⁊ sil᷑es faciat humane sb̄e in actu ⁊ effectu. Juxta illud ga. capl̄o nunc allegato. Et si q̄dē possem' tale aliq̄d introducere qō sil᷑e effluenti esset h̄ sanissimū ⁊ optimū esset. Sꝫ q: hoc est īpossibile: q: id qō fluit ab vno quoq̄ mēbroꝝ tale est natura q̄le ip̄m mēbrū a q̄ defluit. Nihil eñ coꝝ q̄ comedūtur ⁊ bibunt᷑ tale est oīno q̄le id qō effluxit necesse hꝫ natura coq̄re ea ⁊ transmutare ⁊ p̄ꝑare ⁊ assil᷑are corꝑi qō nutritur. Tertio dicit ꝙ ad opationes īmutatiue v̄tutis explendas creata fuerūt organa ⁊ canales vt stomach' epar vene q̄b' fit attractio retētio ⁊ digestio alimēti ⁊ expulsio supfluitatū ei'. Juxta illud ga. nūc dcō capl̄o. Et q: necessario supfluitas insēq̄tur organa ad euacuationē ei' natura ꝯstituit ⁊ v̄tutes eis imposuit ꝑ quas mēbra quidē alia attrahunt: alia mittunt: alia expellūt superfluitates.

[g] Dicemus igit᷑ ꝙ habene rei. Jn hac ꝑte septima p̄io tangit illō circa qō versant᷑ ꝯsideratōes artis custoditiue sanitatis. Secūdo res. 7. q̄bus principal᷑r eas ꝯsideram' vel q̄ p̄icipali' in ea cōsideātur ibi [Jlle tñ] Tertio ꝙ equalitas sanitas ⁊ cōplexio ꝓut a medicis ꝯsiderant᷑ nō ꝯsistunt in vno punctuali termīo ibi [Et tu q̄dem] Quarto a quo incipiendū est ibi [Jncipiem' igitur]

¶ Jn p̄ma ꝑticula dicit ꝙ habene rei. i. ꝯsiderationes reales artis custoditiue sanitatis ꝯsistunt in eq̄litate causaꝝ ꝑdictaꝝ commutantiū. i. versant᷑ circa cōmensurationē debitā sex rerū nō naturaliū de q̄bus actū est summa p̄ia doctrine scd̄e fen scd̄e p̄mi. Et sic numerate sunt in fine capl̄i p̄mi summe p̄dcē. Dicem' etiam ꝙ cāe q̄ mutāt dispōnes corpoꝝ ⁊ ille q̄ ꝯseruāt. aut sunt necessarie a q̄bus impossibile est hoīem egredi in toto tꝑe vite sue. aut nō necessarie. Et necessariaꝝ q̄dē sunt sex gñia. gen' aeris circundant᷑: ⁊ genus ei' qō comedit᷑ ⁊ bibitur: ⁊ gen' motus ⁊ quietis corporee: et genus motuū aīaliū: ⁊ genus somni ⁊ vigilie: ⁊ genus euacuationis ⁊ retētionis. ¶ Jn scd̄a dicit ꝙ septē sunt res circa quarū equalitatē seu cōmoderationē sollicitudo seu diligētia medici maior necessaria est in regimine sanitatis. Prima ē eq̄litas cōplexionis. i. tēperamentū cuiq̄ indiuiduo debitū s̄m propriam ipsi' naturā in cui' custodia vel reductione ad meli' primo ⁊ principaliter intendere dꝫ ꝯseruator sanitatis. Scd̄a est electio ciboꝝ ⁊ potuū nature cuiusq̄ familiariū ⁊ cōuenientissimorū ad restaurationē deꝑditi sine multiplicatōe supfluitatū. Tertia est euacuatio supfluitatū: videlꝫ stōachi splenis ⁊ cistis fellis ꝑ egestionē: ⁊ q̄ñq̄ cū vomitib' suauiter ꝓuocat᷑: epatis ꝑ vrinā ⁊ cistim fellis ꝑ splenē: cordis pulmonis ⁊ pectoraliū ꝑ respiratōeꝫ ⁊ sputū: cerebri ꝑ mūcū rascationē lachrymas lippas ⁊ sordiciē auriū: venaꝝ ⁊ alioꝝ mēbroꝝ ꝑ sudores ⁊ terrestreitates cū eis trāseuntes ad cutē ⁊ ꝑ resolutionē insensibilē. Circa has euacuatiōes vt tꝑe debito fiant s̄m ꝙ cui cōuenit diligenter debet attēdere medic'. Quarta ē custodia cōpositōis. i. organisationis debite mēbris in plasmatione nūero quātitate positōe ⁊ colligātia. Jn istoꝝ ei coeq̄litate cōsistit sanitas mēbrorū organicoꝝ. Quinta est rectificatōe ei' qō ꝑ nares attrahit᷑ scꝫ aeris cui' ꝑs trahitur ad cor ꝓ refrigerio ip̄i' ⁊ ꝑs ad cerebrū ꝓ refrigerio et euētatione spirituū in q̄bus abundat et etiā delatione odorū qui ꝑ nares cū aere tracti scandunt ad cerebrū. Mod' aūt rectificationis est vt si aer fuerit grossus turbidus cū igne purificet᷑ ⁊ subtilliter: ⁊ si nimis frigid' calefiat: ⁊ si minus calidus refrigidet᷑ cū irrorationib' ⁊ stramētis frigidis. Et quo ad odores elongent᷑ mali fetidi: ⁊ suaues aromatici narib' applicent᷑ s̄m ꝙ cōuenit vnicuiq̄. Sexta est custodia tāgentis. i. p̄seruatio corporis a tangibili violēto occurrēte sibi deforis vt ab estuationib' aeris: ⁊ solis ⁊ a frigorib' niuiū geluū grandinū ⁊ impetu boree vel malicia austri: ⁊ ab oī eo qō pungit ꝯtundit frangit aut excoriat. Septia est cōmoderatio motuū corꝑis in exercitijs solaciosis ⁊ oꝑib' manualib' ⁊ motuū aīe seu passionuꝫ eius vt tristicie ire gaudij timoris ⁊ delectatōis. Int᷑ que. s. motiones corporeas ⁊ aīales somn' ⁊ vigilie quodāmō numerātur: q: sunt cōes corꝑi ⁊ aīe vt ait aristo. p̄mo de sensu ⁊ sensato ca. p̄io Et somnus ꝓportionat᷑ q̄eti corꝑis ⁊ aīe sensitiue ⁊ vigilie motionib' corꝑis ⁊ aīe. ¶ Jn tertia ꝑticl̄a innuit tres ꝯclusiōes. P̄ia ē ꝙ eq̄litas quattuor q̄litatū primaꝝ s̄m ꝙ subiacet medicine practice nō hꝫ vnum terminū in q̄ ꝯsistat taq̄ in indiuisibili: neq̄ etiā sanitas q̄ ē eq̄litas: q: nos sum' ī ꝯtinua trāsmutatōe. Qō testat᷑ gal. p̄mo de regimīe sanitat᷑ ca. 5. dicēs. Nā simplex sanitas ⁊ ꝑfecta q̄ certissimā hꝫ eucrasiā vel nūq̄ fuit in corꝑe aīalis vel si vnq̄ fuit neq̄ p̄lrimo neq̄ nisi in instāti tꝑe ꝑmansit in ictu oculi in vnoq̄ mēbro: alterata ⁊ nō eodēmō se hñs. Sic primā q̄dē mutationē s̄m etates suscipit q̄ sꝑ ad senectutē tēdit. Scd̄a vo est q̄ s̄m vigilias, ⁊ somnū ⁊ q̄etes ⁊ motū ⁊ famē ⁊ sitim ⁊ cōmestionē ⁊ potū ⁊ plenitudinē cibi ⁊ indigentiā pot' ⁊ balnea ⁊ tristicias ⁊ irā ⁊ sollicitudies q̄ sꝑ mutāt crasiꝫ. hec ille. Scd̄a ꝯclusio ē. nulla cōplexio in se punctualiter ꝯsiderata in hoc ingredit᷑. i. ad hoc ꝑuenit ꝙ sit aliq̄ sanitas aut aliq̄ equalitas ꝑdurans aliq̄ notabili tꝑe. Nā si aliq̄ ꝑtingeret ad illud qō diu ꝑmaneret eadē penit' id de tēꝑata marie videret᷑ cū sit elōgatior ceteris ab excellētia q̄litatū p̄maꝝ q̄ est cā potior alterationis. Sꝫ nō est ita ꝙ ꝑmaneat eadē pūctualit᷑ vt nūc allegatū ē a ga. Tertia ꝯclusio. eq̄litas seu sanitas vt ꝯsiderat᷑ a medico practico velut cōseruāda est dispositio vel habit' latitudinē hñs int᷑ duos termīos s̄ꝫ quā oꝑatōes ei' oēs iudicio sensus ꝓcedūt incolumes. Jsta p̄n. h̄ inseruit ne credat aliq̄s ꝙ eq̄litas cōplexiōis quā posuit p̄mā rerū in q̄ruꝫ equalitate maior necessaria est sollicitudo sit p̄cise ⁊ adeq̄te ⁊ pūctualit᷑ conseruāda eadē: sꝫ sufficere dꝫ medico ꝙ ꝯseruet eā in sua latitudine.

¶ Jn quarta dič ꝙ in tractādo de regimīe sanitat᷑ incipiendū ē a declaratiōe regiminis ifant᷑ tēꝑati s̄m eq̄litatē vltimā possibilē velut ab initio vite hūane ⁊ a medio tēꝑato ad qō oēs velut ad exēplar ⁊ policleti r᷑am referunt᷑ excessus. Jnfans ei tenerrim' ē ⁊ velocissime passibil᷑ discretione carēs q̄ se ꝯducat. cui' nocumēta cū se ꝓfundāt tota vita ꝑmanent: q̄re prius ⁊ cauti' circa coꝝ regimen est inuigilandū.

Doctrina prima fen tertie est de nutritione cui⁹ sunt q̄ttuor cap̄la.
¶ De regimie infantis ex quo nascit̃ vsq̄ꝗ incipit ambulare. Ca. I.

p Regnantium aūt. In hoc capitulo postq̄ nos remisit de regimine pregnantiū ad sequentia primo agit de incisione vmbilici infantis ꝛ ligatione eius ꝛ aspsione cuiusdā pulueris super eum ibi[In fantis vero] Scd̄o d̄ salitōe ifāt ibi[Et festinandū ē] Ter° d̄ lotōe ei⁹ ꝛ mūdatōe nariū ꝛ ipōne olei in oculis ꝛ aptōne ani cū digito iuncto ꝛ custodia a frigore ibi[Deide aq̄] Quarto de supponēdis vmbilico cū ceciderit ibi[Cūq̄ꝫ ei⁹] Quinto de agēdis circa ip̄m p nutricez priusq̄ꝫ fascietur ibi Cūq̄ꝫ volum⁹] Sexto de dispositiōe domus ꝛ situ mēbroꝝ eius hora somni ibi[In domo] Septimo d̄ balneate abstersione ꝛ fricatione sui corpis ꝛ inunctōe nariū ibi[Ipse ꝑterea]

Doctrina prima fen tertie est de nutritione cui⁹ q̄ttuor sunt capitula.

¶ De regimine infantis ex quo nascit̃ vsq̄ꝫ quo incipit ambulare. Ca. I.

p Regnantium [a] aūt regimen ꝛ mulierū que ꝑtui sunt vicine in dictionibus scribemus ꝑticularibus. Infantis vero tēperate cōplexionis cū nascitur plerīq̄ꝫ sapientuꝫ dixerunt vmbilicū in primis debere incidi super quattuor digitos: ꝛ cuꝫ lana ligari mūda q̄ bene ꝛ subtiliter sit retorta taliter ne doleat ꝛ oleū cū panno super ip̄ꝫ ponendū. Et ꝓpter vmbilici incisionē preceperūt vt venarū citrinarū ꝛ sanguis draconis ꝛ sarcocolle ꝛ cymini ꝛ vsnee ꝛ myrrhe ꝑtes sumant̃ eq̄les et trite vmbilico supponāt̃. Et festinādū [b] est ad corpus ipsi⁹ saliendūꝫ cū salmora tenuis salis: quatinus vmbilicus eius indurescat: et ipsius cutis dura fiat.

a In prima ꝑte premittit q̄ꝫ de regimie ꝑgnantiū ꝛ mulierū ꝓpinq̄rum ꝑtui tractabit in dictionib⁹ ꝑticularib⁹. s. tertij. 21. tractatu. 2. c. 2. Et per hoc respōdet obiectioni q̄rundā dicentiū q̄ꝫ regimē sanitatis ē incipiendū a tp̄e ꝯceptionis fet⁹ in vtero materno nō ab hora ꝑtus seu natiuitatis. Nā cū mulieres grauide sint vt in plurib⁹ debiles ꝛ q̄si infirme de regimine suo ꝯueniētius agit̃ in tertio libro q̄ pl⁹ tractat de curis egritudinū q̄ꝫ de custodia sanitatis. Et hic aptius incipit̃ a regimine infantiū a quo etiā gal. incipit libro de regimine sanitatis. Sed ratis q̄rto almā. ꝑmittit regimini infantis regimē pregnātis ꝛ de hoc nō est vis. Cōseq̄nter hic ꝑn. ad regimē ifantis accedēs dicit primo q̄ꝫ plurimi sapiētes dixerunt q̄ꝫ vmbilic⁹ infantis tēperate cōplexionis in primis. i. statim post exitū ab vtero materno dꝫ incidi sup q̄ttuor digitos id est ſm mēsurā q̄ttuor digitoꝝ vel vnius palme incipiēdo ab extremitate vmbilici suā mensurationē ꝛ tendendo v̄sus radicem ei⁹. ¶ Attende primo q̄ꝫ vmbilicus incidit̃ in nouiter natis ꝓpter q̄ttuor cās. Prīa est. q̄ꝛ cessant vtilitates ꝓpter q̄s factus est. s. vtilitas suspēsionis fetus cum secūdina ꝛ matrice. Nā p vmbilicū fet⁹ suspēdit̃ cū secūdina sicut secūdina cū matrice ip̄a p cotilidones: ꝛ vtilitas receptōis alimēti ꝛ viuificationis fet⁹ a matrice ꝛ secūdina. Ab his em̄ veniūt p vmbilicum ad fetū due vene ꝛ due arterie deferētes fetui sanguinē venalem ꝛ arterialem: ꝛ spūs q̄b⁹ ip̄e alitur ꝛ viuificat̃: ꝛ vtilitas emissionis vrine: fet⁹ etem̄ in vtero exn̄s p vmbilicū mingit. Et has vtilitates tāgit gal. 15. d̄ vtilitate ꝑticulaꝝ cap̄lo q̄nto dicēs. Quattuor igit̃ sunt ꝑdicta ſm vmbilicū vasa due q̄dē arterie due v̄o vene in medio eaꝝ h̄ntes vracū. Ita em̄ noiare ꝯsuetudo est anatomicis porū q̄ ex fundo vesice extrarinat vrinā ad dictū poꝝ ante alaucoydeū mēbranū. i. scd̄m panniculū fetus Et cū infans natus nō plus depēdeat a secūdina nec p vmbilicū: sed p os alatur ꝛ p collū vesice vrinā emittat euidēter cessant tres vmbilici vtilitates. Secūda cā est ne vmbilic⁹ crescens ꝓcessu tp̄is sicut mēbra alia prestet impedimentū ꝛ stricture vestium ꝛ stricture cinguli. Tertia est. ne sit oneri gratis absq̄ꝫ aliq̄ vtilitate. Quarta ē. ne natura assuescat aliquid ad eū mittere de aquositate vrine q̄ resudans fedet pānos vel illic remanēs tumorē inducat: sicut interdū ꝯtingit his q̄b⁹ male ligabatur aut incidebatur. ¶ Attēde scd̄o q̄ꝫ dupliciter vmbilic⁹ incidi pōt. Uno mō cū ferro. puta cū forpice v̄l rasorio. Alio° cū ligatura forti ꝛ stricta ꝓhibente transitū nutrimēti ꝛ spirituū vltra ligaturā q̄re mortificatur putrefit ꝛ cadit sicut tollunt̃ interdū verruce ꝛ pori graciliū radicū cuꝫ ligaturis. Sed q̄ret aliq̄s q̄re dicit hic ꝑnci. q̄ꝫ vmbilic⁹ infantis tēperate cōplexionis dꝫ incidi. nunq̄d etiā vmbilic⁹ infantis distēꝑate complexiōis debet incidi in ꝑmis. Dic sic: sꝫ loq̄tur de tēperato velut de regula ꝛ exēplari alioꝝ. Uel dic q̄ꝫ vmbilic⁹ tēperatoꝝ est cōit̃ tante lōgitudinis q̄ꝫ sup q̄ttuor digitos venit icidēd⁹ ꝛ alij sepe nō sic. Scd̄o dicit hic pri. q̄ꝫ plurimi etiā sapientū dixerūt q̄ꝫ vmbilic⁹ infantis dꝫ ligari cum lana mūda. i. filo lane mūde bn̄ ꝛ subtiliter retorto. s. vniformiter ꝛ sine nodis ne doleat infans. Nā filū lane mollius ꝛ suaui⁹ est q̄ꝫ serici lini vel canabis q̄re min⁹ dolorē cōmouet: sꝫ q̄ꝛ debile ē dꝫ eē retortum cū filo triplici ꝛ equalēs huic ē filū bōbacis. ¶ Attēde prīo q̄ꝫ ꝑn. ꝑpostero ordine h̄ recitat agēda ꝑmit⁹ infanti. Nā stati postq̄ꝫ ꝓdijt ex vtero matris obstetrix primo ꝛ añ oīa ligare dꝫ vmbilicū ipsi⁹ non nimis lōge a radice ne sit lōgior decēti: neq̄ꝫ nimis ꝓpe ne ꝓfunde nimiū turpē formā vel foueā reliq̄ns post ei⁹ retractionē. Nō sit etiā ligatura ipsi⁹ vehemēter fortis ne dolorē ingerat neq̄ꝫ nimis debilis ne citius debito laxet̃ ꝛ cadat. Et hac ligatōe ꝑmissa mō tacto dꝫ incidi. ¶ Attende secūdo q̄ꝫ tres sūt cause ligatōis vmbilici. Prīma est ne p venas ꝛ arterias ei⁹ disiūctas a secūdina deferētes fetui sanguinē ꝛ spūs foras effūdat̃: ꝛ supflue effluant sanguis ꝛ spūs ipsi⁹ fet⁹ maxime p⁹ ei⁹ incisionē. Secūda ē vt oppilatis neruis ipsi⁹ p ligaturā mīor dolor in incisione sentiat̃. Tertia est. vt extreme ꝑtes ei⁹ apti⁹ recolligant̃ ꝛ sibi inuicē cohereāt. Tertio dic̃ q̄ꝫ oleū cū pāno sup vmbilicū ponat̃ post ei⁹ icisionē vt dolorē ex icisiōe ꝓueniētē mitiget. Et sit pān⁹ lane⁹ v̄l line⁹ subtilis vet⁹ in oleo oliue mediocrit̃ calido intictus v̄l in oleo rosaceo. Quar° dic̃ q̄ꝫ p⁹ ꝛ ꝓp icisionē vmbilici. s. vt ei⁹ extrēitas decorꝫ cicatrisct̃ sinapisct̃ vmbilic⁹ seu ꝯspgat̃ puluere q̄ recipit venaꝝ citrinarū. i. radicū chelidonie sanguis dracōis sarcocolle cymini vsnee. i. corticis tenuis albi pilosi super quercus inuēti mirrhe. añ. ʒ. j. misceant̃ subtiliter ꝛ cribellentur ꝛ fiat puluis.

b Et festinandū est. In hac ꝑte scd̄a p° agit de salitiōe ifantis. Scd̄o de sale aptiori ad hāc ibi[Ex salib⁹] Ter° d̄ mēbris nō saliēdis ibi[Et ipsi⁹ q̄dē] Quarto de cā salitōis ibi[Cā v̄o] Quīto d̄ iteratiōe salitōis ꝛ cā ei⁹ ibi[Et si nobis] ¶ In p° ꝑticl̄a dic̃ q̄ꝫ factis circa ifantē his q̄ dcā sūt in ꝑte ꝑori accelerāda ē salitō ipi⁹ cū salmora tenuis seu pauci sal̃. Prio vt idurct̃ vmbilic⁹ ipi⁹. scd̄o vt vniuersa corpis ipi⁹ cut̃ dura fiat. Et itellige p salmorā aquā i q̄ diu moratū ē sal q̄ dr̄ alit̃ muria ꝛ salmuria. ¶ Attēde p° q̄ꝫ gal⁹ de regimie sanitat̃ ca. 6. iubet aspgi sale ifantē pusq̄ꝫ fasciet̃ dicēs. Puer nouit̃ nat⁹ mox cū fuerit moderat̃ salib⁹ aspsus ē fasciād⁹. Si v̄o nō bone craseos. i. cōplexiōes fuerit supspgat̃ pulue mirre. Auer. v̄o. 6. colliget repellit hūc modū ꝛ tāgit aliū dicēs. Et dicim⁹ q̄ꝫ ga. sentire videt̃ i regimie cōplexōis tēpate q̄n idiuidua nascūt̃ vt sal tritū sup̄ corpa illoꝝ spgat̃: vt eoꝝ corpa ꝓp extrīsec̃ ad uenictia idurēt̃. Sed qd̄ mihi meli⁹ videt̃ ē vt loco sal̃ sup corpa ponat̃ res nō mordicātia sic̄ oleū d̄ glādib⁹ ꝛ q̄si cādē operōem fac̄ quā dic̃ ga. facē salē sic̄ dic̃ auēzoar ꝛ ē meli⁹ q̄ꝛ mordicatiōē nō hꝫ. hec auer. Sꝫ salua reuerētia auer. lꝫ oleū de glādibus cutē sua stiptuitate ispisset nō tn̄ vt sal resoluit hūiditates sordidas cutis ipsi⁹ ibibitas ex supfluitatib⁹ i q̄b⁹ natabat exn̄s i vtero: neq̄ꝫ dēsat oleū ita vt sal cutē siccat ꝛ idurat ꝓp vnctuositatē sb̄e ip̄i⁹. ¶ Attēde. 2°. q̄ꝫ ad iduratōez cut̃ ꝛ corporum ifantiū dudū aliq̄ ex mōre hēbāt mergē ip̄os in aquā frigidā. Iux̄ illō arist. 7. politice. c. 17. Expedit aūt mox ꝛ ad frigora ꝯsuescē ex ꝑuis puer[. h̄ ei ꝛ ad sanitatē ꝛ ad bellicas actōes maxie ꝓficuū. Propt̃ qd̄ apd̄ multos barbaroꝝ est ꝯsuetudo. his q̄dē in fluuiū frigidū ablucre natos. his aūt inuolucrū ꝑuū. i. vestē tenuē circūponere: puta keltis. i. gētibus sic appellat̃. Oia ei q̄cūq̄ꝫ possibile assuescere mox ichoātib⁹ meli⁹ q̄dē assuescere. h̄ ille. Sꝫ ga. istū modū reprobat. p° de regimie sanitat̃ ca. 8. dicēs. Cut̃ nō ē dēsanda i supfluū pueri: q̄ꝛ facile ab egritudib⁹ infiorē cām h̄ntib⁹ postea caperet̃. etsi ab extriorib⁹ meli⁹ defēdat̃. Quare nō ē itigēd⁹ aq̄ fluminū fet⁹ vt ignitū ferrū sicut faciūt germanici cū exierit a matrice ꝛ ē adhuc calid⁹. Sꝫ studendū ē vt media raritat̃ ꝛ dēsitatis fit cut̃. Xp̄iani v̄o nouit genitos ad sacros fōtes deferūt ꝛ sacerdos eos nudos aq̄ frigida ꝓfūdūt etiā i hyeme baptisās eos i noie p̄fis ꝛ filij ꝛ sp̄s sci. Sꝫ p doctrinā nobilib⁹ expediret aquā fontiū i hyeme calefieri cū lex illō nō ꝓhibeat. ¶ Attēde tertio q̄ꝫ salitio ifantiū cū salmora vel sale nō ꝑcticat̃ hodie ab obstetricib⁹ gallicāis: sꝫ caꝝ q̄dā sup paleas candidas ponūt ifātē ꝛ hūc nudū fricāt modeste cū paleis: alie faria cū

¶ Ex salibus vero ille melior existit cui admixta sunt sedenigi ꝛ cost' ꝛ sumach ꝛ fenugrecū ꝛ origanū. ¶ Et ipsi' q̃dez nasus nō saliatur neq̧ os. ¶ Causa vo quare nobis necessariū est corpus eius durū facere ē. qm̄ ilico cū nascitur oīa que ipm tangunt ei nociua sunt siue calida siue frigida siue aspera sentiat ea. Et hoc q̃dē est propter cutis sue subtilitatem et propter calorē eius: qm̄ om̄e qd̄ ipz tangit sentit durū ꝛ frigidū ꝛ asperū ¶ Et si nobis necessariū fuerit ipm iterū salire faciemus. Et hoc q̃dem agemus cuz multe fuerit sorditiei ꝛ multarū hūiditatū. Deinde aqua[c] tepida ipz lauabim'. ꝛ eius nares assidue purgabimus digitis: quoꝝ vngues sunt incisi: ꝛ in eius oculos preterea parū olei proijciemus. Ani preterea orificiū minimo digito in circuitu est mouendū vt aperiat: ꝛ obseruandū est ne ipm frigus tangat.

Cunq̧ eius[d] ceciderit vmbilic' qd̄ erit post tres aut quattuor dies erit melius vt sup ipm ponatur cinis coclearum: aut cinis calcanei vitulini aut plumbi vsti cuiuscūq̧ fuerit cuz vino triti. Cūq̧ volum'[e] vt fascieṫ nutrix eius mēbra suauiter tangere debet: ꝛ qd̄ dilatandū fuerit dilatare: ꝛ qd̄ subtiliādū subtiliare: ꝛ om̄e membrum ꝭm cōuenientiorem figuram figurare ꝛ hoc totum subtili cōpressione cū extremitatibus digitorū. qd̄ q̃dē multis faciēdū erit vicib'.

spergunt infantē: deinde fricant ipm cuz cute porcina mediocriter aspera gracia mūdificatōis sue cutis a malis humiditatibus inbibitis in ea dū erat in vtero. ¶ Attende q̃rto ꝙ nūc obstetrices diuersificanṫ in loco repositiōis infantis statim duz natus ē quedā inuoluūt hūc in calida pelle agni vel arietis statiz excoriati lana eīꝫ posita ꝛ pte eius interiori iuncta infanti. Primo pp cōnaturalitatē caloris eius cum calore infantis ꝛ vteri materni. Secūdo vt mitiget oppressionem ꝛ ꝯtusionē mēbroꝝ infantis ex pressura ptus. alie recipiūt hunc in gremio suo fricantes ꝛ inuoluētes cum pāno lineo vel laneo calido: alie post mundificationē cutis inuoluunt ipm in pelle d̄ minutis varijs vel alia pelle calida: alie in petia scarleti. Et breuiter recipi dꝫ in loco tēperate caliditatis simili i hoc vtero materno. ¶ In scd̄a dicit ꝙ melior sal ad saliendū infantē est ille cui admiscētur sedenigi costus sumach fenugrecū ꝛ origanū ꝭm hanc formam. ℞ sedenigi costi sumach fenugreci origani ań. ℥. 2. teranṫ cum. ℥. tribus salis ꝛ infundanṫ in vno cacabo plena aq̄ ꝛ fiat salmora q̄ fricetur infans. Et intellige p sedenigi lapidē ematites i quo est stipticitas vehemēs cū abstersiōe sicͭ ait p̄n. 2. cañ. capitulo de sedenigi q̄re cutem abstergit ꝛ indurat vt sal. Sed costus ē radix duoꝝ modoꝝ. vnus q̃dē dulcis alter vero amar': ꝛ ipe desiccat ꝛ abstergit adeo ꝙ si solus applicetur corpi excoriat ꝛ vlcerat vt ait prin. 2. cañ. capl'o de costo. Sumach vo est granū rubeū simile lenti. De q̄ dicit p̄n. 2. huius. capl'o. de sumach ꝙ ē stipticuz confortatiuuz strictuū. Et fenugrecū est granū cui' vtus ē digestiua ꝛ lenitiua vt dicit p̄n. 2. hui' capl'o de eo. Et poniṫ hic cum alijs ad reprimendū acumē salis costi ꝛ origani. Origanū vero ē herba nota cui' virtus est resolutiua carimīatiua subtiliatiua vehementis abstersionis vt ait prī. 2. hui' capl'o de eo. ¶ In tertia dicit ꝙ nasus ꝛ os infantis nō sunt saliēdi. Nasus q̃dē ne nares ipsi' q̄ cōiter in ifantia sunt sime ꝛ stricte strictiores fiāt. Et ob h̄ impediātur anhelitus ꝛ purgatio cerebri per eas. Os vo ne mordicetur ꝛ doleat ꝛ p ipm aliq̄d salis aut salmore defluat ad guttur vel ptes pectoris ꝛ tussire faciat vl' excoriet. ¶ In quarta dicͭ ꝙ cā necessitatis durificandi corp' infantis est: qꝛ oīa sibi occurrentia nocēt ei siue calida siue frigida siue dura siue aspera. Primo ꝑpter tenuitatē sue cutis. Scd̄o ꝑpter calorē sibi ꝯsuetū quo rarificatus est in vtero materno: vn̄ fit ꝙ oē qd̄ sibi occurrit sentit durum frigidū ꝛ asperū dato ꝙ remisse duricici vel frigiditaṫ vel asperitatis fuerit pticeps: ita ꝙ etiā tēperat' aer videṫ ei frigidus sicut exeūtibus a balneo vel stuphis. ¶ In q̄nta dicit ꝙ si necessaria est iteratio salitiōis infantis fiat cū notabili interuallo q̄nq̧ vel sex horarū. Nā melius est salitiōis vices multiplicari q̄ꝫ vnica salitione longa minis fatigare infantē. Cā vo necessitatis saliendi infantē iteratis vicib' est multa ipsi' sordicies ꝛ hūiditates plime q̄b' ꝑfūdiṫ nedū cutꝭ ei': sꝫ ēt ptes sue cuti ꝑrie

c Deinde aq̄ tepida. In hac pte tertia nos instruit priceps de quinq̧ faciēdis infanti post eius salitionē. Primū est lotio eius cuz aq̄ tepida vel mediocriter calida. In hac em̄ plurimū delectatur infans maxime post mordicationē salis vel salmore. Galien' vero primo de regimine sanitatis capl'o sexto post salitionē statiz potum lactis ordinat. s. suctionē eius ab vbere deinde balneum dicens. Et post bibat lac ꝛ balneeṫ dulcib' aq̄s. Scd̄z est assidua vel frequēs purgatio nariū ei' cū aliq̄ digitoꝝ obstetricis cui' vnguis sit tam ꝑpe incisus ꝙ nō ledat nares q̄bus impellitur. Nam cuz vehementer infantis cerebrū sup̄fluitatibus abundet ꝑpter maximaz eius humiditatē cui' rei signū est multa mūcositas suo naso affluēs nisi diligēter purgenṫ ipsi' nares de facili oppilabūtur: ꝛ p foramīa palati descendēt humores intra os ipsi': quos rascare nesciēs nec sputo educere vl' trāsglutit eos ꝛ ledunt stomachuz vel fluūt ad pectus ꝛ anhelituz opprimūt Tertium est ꝑiectio olei oliuarū in oculos ipsi' sub modica quātitate lenit eniꝫ asperitatē quā ꝯtraxerunt ipsoꝝ tunice in vtero matrꝭ ex humiditatibus nitrosis sudoralibus ꝛ vrinalibus cū eo retentis vsq̧ ad horam ptus maxime si fuerit dulce oleū ex oliuis domesticis maturis. Quartū est cōmotō orificij ani eius seu titillatio cum digito minimo obstetricis vngue ꝑpe inciso ne ledat anuz. Ex hac em̄ cōmotione via fecibus apitur ad earuz exitū ꝛ bn̄ficium ventris ꝑuocaṫ. Quītū est obseruatio ne frig' tangat ipm. s. infantez totū q̄ de vtero calido veniens rar' est ꝛ tenerrim' citissime penetrabil' a frigore vel ipm. s. anū. Nā vt ait hypo. ampho. 5. Ano pudēdo vesice ꝛ matrici calidū q̃dē amicū ꝛ dō terminans frigidum vo aduersum ꝛ occidens.

d Cunq̧ eius ceciderit. In hac pte q̄rta dicit ꝙ post casum vmbilici ifantis q̄ solet ꝯtingere post tertiū vel q̄rtū diē a tpe ligature ipsi' bonū est vt sup extremitatē ei' qd̄ remāsit applicеṫ cinis coclearꝫ vel cinis calcanei vituli vel cinis plūbi vsti. Et q̄cūq̧ ex istis trib' cineribus sibi superponeṫ sit trit' cū vino. ¶ Attende prio ꝙ p̄n. h̄ innuit vel vmbilicuz debere incidi cū forti ligatura mortificāte ptē auferēdā vel si cū ferro incidaṫ nō eē incidendū nisi postq̧ fuerit q̄si mortificat' triduana vel q̄triduana ligatura. ¶ Attende scd̄o ꝙ coclea q̄nq̧ capiṫ p' aīali testeo. vt apud dyascoridē limachia coclea vocaṫ. et q̄nq̧ ꝑ sola testa sicut hic. Et de cinere ei' dicit serapion i aggregatore capl'o de cōchilijs. Coclee p ue sicce q̄n adurūtur cinis ꝭm ꝙ cinis dr̄ est multū adurēs. Et q̄n terūtur sine adustōe ꝛ decoctiōe ꝑ ponūtur supra mēbrū infirmū debilitatū conferūt. Et p cinerē calcanei vituli intellige os calcanei vituli combustum ꝛ incineratū. Mod' vo cōburendi plumbū describiṫ ad longū in seruitore serapionis. Et in aggregatore capl'o de plumbo scribiṫ. Virtus autē plumbi adusti est stiptica refrigeratiua cōglutinatiua. ¶ Attēde tertio ꝙ opatio q̄ q̄riṫ ex admistratōe alicui' dictoꝝ cineꝝ ē firmatio vehemēs ꝛ ꝯstrictio taľ vmbilici ꝙ amō p ipꝫ null' liquor effluat: neq̧ resudet: ꝛ iō expedit vt cinis administrand' prius lotus fuerit: qꝛ ablutio minuit ei' abstersionē ꝛ acq̄rit glutinationem ꝛ exiccationez sine mordicatione vt ait princeps scd̄o cañ. capl'o de cinere. Verū ꝯtritio eorum cū vino viridi grosso duro remittit aliquid de ipsoꝝ acuitate ꝛ abstersione: ꝛ est velut ablutionis modus. ¶ Attende q̄rto ꝙ obstetriceſ contente sunt his tēporibus cū sola saliua lenire qd̄ remanet ex vmbilico post incisionē que subseruit ad decoratōez cicatricis. Et id approbat serapion in aggregatore capl'o de sputo dicēs. Sputū vo famelici ieiuni est forte ꝛ resolutiuū ꝛ abstersiuum ꝛ curat vmbilicuz infantis quādo lenitur cum eo omni die.

e Cūq̧ volum' vt. In hac q̄nta pte p̄nceps nos instruit de quinq̧ faciendis infanti stati añ ipsi' fasciatōez. Primū ē ꝙ nutrix ei' suauiṫ tangat ipsi' mēbra ꝛ dilatet illa q̄ dilatāda fuerint sicut nares aut os: aut ani orificiū si plus debito stringanṫ ꝛ minores fiant. Et comp̄mat aures approximās eas capiti: nec sinat eas ꝑtendi sicut auriculas azini. Et subtiliet illa q̄ subtilianda videbūtur sicͭ humeros in ꝑuellis et nasum ꝛ digitos si nimis grossi fuerint. Et figuret vnūq̄dq̧ membrū figura sibi decenti vt si brachia vel tibie cōtorte fuerint erigat si contracte extendat. Iuxta illud gal'. prio de regimine sanitatis capl'o. 8. Pueri male plasmati post balneū p fricatōez olei ad melius sunt cōponēdi.

Et oculi assidue erunt tergendi cum re q̄ sit sicut seta. Uesicā quoqꝫ eius premere cōuenit vt vrine exitus facilis fiat deinde manus ei' extendant̄ ꝛ ipsius brachia ad genua ducantur Et ipsi' caput istita ligeẗ: ꝛ pileus ei imponatur q̇ super ipsi' caput cōprimatur ꝛ constringatur. In domo[f] preterea tēꝑati aeris q̄ non sit frigida ad dormiendū ponatur. Oportet aūt vt domus vmbre attineat ꝛ tenebrositati aliquātule que a supante radio nō illumineẗ. Cūqꝫ dormierit oꝫ vt caput eius toto reliquo corpore sit altius. Et obseruandum erit ne cum dormierit aliquid colli ipsi': aut extremoꝝ eius: aut dorsi torq̄aẗ.

Ipse p̄terea[g] in estate aqua suaui equali balneādus est. In hyeme vero aqua q̄ ad caliditatē trahat nō pūgentez. Hora vero ad ipm lauandū

Et hec oīa faciat multis vicibus suauiter premēdo cū extremitatib' digitorum suoꝝ. Infantes etenī ꝓpter suā humiditatē ꝛ molliciē mēbrorum suscipiūt leuiter correctionem figure. Iuxta illud gal'.3.tegni. Eorum igitur q̄ adhuc crescūt possibile est figurā plurimaꝝ ꝑtiuꝫ corrigere. Hoꝝ vero q̄ exercuerūt nequaq̄. Secundū est assidua vel frequēs tersio oculoꝝ cum re que est sicut seta: scꝫ cū seta cruda de qua dicit auicē. libro d' viribus cordis q̄ dilatat spiñ ꝛ solidat ꝛ abstergit ꝛ clarificat et illūinat ꝛ q̄ ꝯfert spiritui aīato ꝛ ꝑtꝫ ex h̄ q̄ visuꝫ ꝯfortat si ex ea oculi colirizentur. Tertiū ē. cōpressio vesice ei' cū manu nutricis suauiter facta qua facilitaẗ exitus vrine. sicut enī retento anhelitu ꝛ cōpressis musculis ventris iuuamur in vrinādo sic infantes vesicis eoꝝ deforis cōpssis. Quartū est extensio manuū ꝛ digitorum infantis ꝛ ꝓtēsio brachioꝝ suoruꝫ vsqꝫ ad genua: q̄tin' agiles fiant ꝛ habilitentur ad oēs mot' spēs cōuenientes his membris. Et manibus brachijs ꝛ tibijs ꝓtensis fm longū fascietur deceẗ vt in cunabulo ꝛ alibi mēbra ipsi' seruēt cōueniētē figurā. Quintū est ligatio sui capitis cū instita seu binda vl' ꝑua cucufa de tela subtili munda vulgariter beguinetū dicta. postea suppositio pilei vel byreti comp̄mētis ꝛ stringētis mediocriter caput eius: ne cōmissure cranei infantis supflua capitis hūiditate laxenẗ: ꝛ ꝑ eas intret frig' ad cerebꝝ ꝛ pāniculos ei': ꝛ vt p̄seruet a reumatib' ad q̄ ꝓnus est ex supflua hūiditate ꝛ vaporosa repletione sui cerebri.

f In domo p̄terea tēperati. In hac ꝑte sexta dicit p'rio q̄ infans post predicta dꝫ poni ad dormiendū in domo seu camera tēꝑati aeris declinante modicū ad vmbrositatē ꝛ tenebrositatē nō illumīata radijs solaribus aut lunarib' aut radijs lāpadū tedarū vel candelaꝝ supantibus obscuritatē. Quoꝝ rō ē: q: dormire i aere frigido gñat reumata: ꝛ i calido resoluit ꝛ debilitat ꝛ trahit spūs ꝛ calorē naturalē ad exteriora q̄ hora somni dꝫ ad interiora ꝓcedere gr̄a fortificatōis digestōis. Dormiendū ergo est in aere tēperato. Et silr̄ dormire i loco lumīoso distrahit spūs q̄ lumini cōgaudent ad exteriora motu ꝯ̄rio motui somni: vñ subseq̄tur mot' agitatiuus caloris ꝛ spirituū ad estuationē quandaꝫ ꝑducens ꝛ somni ꝓfunditatē seu cōplementū impediēs. Scd̄o dicit q̄ caput infantis hora somni dꝫ altius locari toto residuo corꝑis siue in cunabulo siue in lecto dormierit: vt ex tali situ supfluitates cerebri liberius descēdant v̄sus sua emunctoria ꝛ hūores corꝑis nō ita faciliter declinent ad ip̄m. Et vapores sursum lati liberi' recto ascēsu ꝑ cōmissuras exeant. Tertio dicit diligenẗ esse attēdendū q̄ñ infans dormit ne torq̄atur aliq̇d colli eius vel extremitatū ipsi' vt brachioꝝ vel tybiaꝝ vel sui dorsi. Preseruaẗ aūt a contorsione colli eleuādo vniformiter ceruical et equando ip̄m in duricie ꝛ mollicie. Et a ꝯtorsione extremoꝝ ꝛ dorsi preseruatur fasciatiōe decēti ꝛ eq̄ applanatiōe stramēti vel lecti subiacentꝭ dictis ꝑtib'. Et lꝫ ad id ꝯferat decubit' infantis supra dorsum sicut supra carinā corꝑis ꝛ fundamentū queādmodū nutrices practicāt. Credo tñ salui' ꝛ melius eē q̄ parū declinet ad alterū laterū sicut in perfectis: q: ex decubitu supra dorsum supfluitates cerebri ꝯclināt ad pupim capitis vbi nō h̄nt emunctorium quo purgentur.

g Ipse p̄terea in estate aq̄ suaui eq̄li. In hac ꝑte septima dat. 12. regulas obseruādas circa infantē in balneatiōe ꝛ extersiōe ꝛ fricatione ipsi' ꝛ statim post eas. Prima est. infans balneand' est estiuo t̄pe in dulci aqua eq̄li. i. tēperata in q̄litatib' primis actiuis. ꝛ in hyeme in calida caliditate suaui nō pungēte. Prio vt ꝑ balneū abstergaẗ sordicies sue cutis. Scd̄o vt calor naturalis excitetur. Tertio vt supfluitates resol-

melior est post ei' longum somnuz. Et plerūqꝫ quidē est cōueniēs vt ipse bis i die lauetur aut ter. Et vt ordinate ad id qd̄ est magis tepidum mutetur si tēpus fuerit estiuū. In hyeme aūt nō sit frigidior aqua q̄ in caliditate tēperata existit. Ip̄e quoqꝫ ñ lauetur nisi vsquequo ei' corpus calefiat ꝛ rubere icipiat: postea extrahatur. Et eius aures custodiant̄ ne aq̄ in eas ingrediatur. Et opꝫ quidez vt cum in hora ablutionis accipitur sit fm hūc modū. Assumatur manu dextra ꝛ super brachium sinistrū supra pectus suū appodietur ꝛ non super ventrem. Amplius in hora ablutionis ipsius studendū erit vt ipsi' plante ad dorsum eius eleuentur: et eius pedes ad caput eius subtiliter ꝛ suauiter perducātur. Deinde mollibus pannis exiccet̄ ꝛ suauiter extergaẗ.

uantur ꝛ cedant venturo cibo. balneū igitur in infantib' partiꝫ operaẗ qd̄ exercitiū in prouectis. Scd̄a est. hora conueniētior ad lauandum infantem in balneo est post eius longum somnuz. Nam tunc digestio facta ē ꝛ t̄ps instat q̄ supfluitates euacuētur ꝛ infans pareẗ ad cibū suscipiēdū. Q: si fiat balneū vētre pleno cibo cibus indigest' ad membra traheẗ ꝛ oppilatōes inducet. Tertia est. cōuenit infanti vt bis vl' ter in die lauetur. Nā lotio ipsi' est p̄paratio q̄dā ad cibū suscipiēdū Cū ĝ bis vl' ter sit in die cibādus. Iuẍ illd̄ prin. caplo seq̄nti. Bis aūt aut ter in die sugere mamillas dꝫ ei sufficere. bis vel ter i die balneand' erit. Item bis vel ter in die vl' amplius scd̄i dat pānos egestiōe ꝛ vrina ſꝫ ip̄m fedās: nō eñ scit surgere neqꝫ petere vas v̄bo vel signo q̄ñ instat t̄ps mīgēdi vl' egrediēdi q̄re indiget bina vel trina lotōe seu balneo i die. Quarta ē. ifans i balneo t̄pe estiuo mutet̄ dū balneaẗ a balneo v̄o tepido seu tēꝑato in actiuis ad balneū mag' tepidū. i. pl' ꝑticeps moderate caliditaẗ si estas nō fuerit calida vehemenẗ. vl' pl' ꝑticeps moderate frigiditaẗ si i feruore caloris excesserit: vt a moderata caliditate fiat supfluitatū resolutō ī effreni estate ꝛ a moderata frigiditate ꝓhibeaẗ resolutio nimia caloris ꝛ spirituū ab estate effrenitāti caliditate. Quinta. nō laueẗ ifans i balneo nisi donec ei' corꝑ' calefiat ꝛ icipiat rubere: deīde exhaẗ q: lotio diuturnior calorē ꝛ spūs attractos ad mēbra supflue resoluit. Et minor illa q̄ calere faciet rubere nō saẗ excitat calorē inatū: nec saẗ resoluit supfluitates poroꝝ q̄ cibi locū occupāt. Sexta ē. fueẗ aures ifant dū lauaẗ i balneo ne subītret eas aq̄. Nā subītrās eas aq̄ ē cā doloris. Iuẍ illd̄ p̄n. tertij. 4. ca. 18. Ingrediẗ aq̄ q̄ñqꝫ i aurē cū nō effundit cā ille q̄ balneaẗ āt abluiẗ ꝛ ledit. Et q̄ñqꝫ apostemaẗ radix auris ꝛ vehemētē incurrit dolorē. Mod' aūt p̄seruādi aures ab igressu aq̄ est vt oppilent̄ cū coto lotiōis t̄pe vl' ꝓpe eas nō ducaẗ aqua.

Septia ē. infans hora lotiōis a nutrice h̄ mō ē accipiēd' sustinēd'. Prio q̇dē assumaẗ infans cū dex̄ manu nutricis ꝯ̄r appodieẗ ip̄e ifans sup̄ suū pect' nō sup̄ vētrē sup sinistrū brachiuꝫ nutricis ꝛ cū dex̄ manu lauet cū nutrix. Cā v̄o q̄re sup pect' appodiaẗ ꝛ nō sup vētrē ē: q: ei' pect' ē ossosum durū: venẗ v̄o tener mollis cito passibil' cū viscerib' q̄ i eo sꝫ. ne ĝ ex p̄ssura appodiatōnis venẗ ei' ꝛ viscera doleāt sup pect' appodiaẗ. Octaua ē dū lauaẗ ifans studiose ducāẗ palme ip̄i' ad ei' dorsum: ꝛ pedes ip̄i' sursuꝫ v̄sus caput ꝛ v̄sus nates suauiẗ ducāẗ ꝛ s̄btilr̄ nō vi nec repēte: ſꝫ paulatiue: vt ꝑ h̄ abiliteẗ mēbra ei' ad motū. Per plātas igr̄ palmas manuū h̄ itelligit sic p'[1] p̄[a] doct. 5. sū. 2. c. 20. ꝑag̃pho illo. Musculoꝝ v̄o digitos mouētiū q̇dā sꝫ q̄ in plāta sꝫ. ꝛ q̇dā sꝫ q̄ sꝫ i brachio: q: si oēs i plāta ꝯiūgerenẗ ꝑꝑ carnē multam grauarent. Nona ē. infans p' lotionē ꝛ extēsionē suoꝝ mēbroꝝ suauiẗ exiccād' ē ꝛ exẗgēd' cū mollib' pānis lineis: ne circa eū refrigerentur aq̄ balnei cuti adherēs ꝛ sua frigiditate oppilet āt rigē āt horripilari faciat. Decia ē. ifans postq̄ exsiccat' ꝛ extersus fuerit iaceat i p̄mis sup vētrē ip̄i': ꝛ tūc fricet nutrix p̄mat ꝛ figuret icessant dorsuꝫ ei' a puppi capiẗ vsqꝫ ad nates: deīde iaceat sup̄ dorsuꝫ ꝛ fricet silr̄ p̄mat ꝛ figuret añriora ꝛ latera ei' cū suauitate. Et p̄ter h̄ totū icessant infans fricet̄ p̄maẗ ꝛ figureẗ i extremitatib' suis: scilꝫ

capite brachijs ⁊ tibijs. Fricet͛ quidē gratia resolutiōis sup̱flui-tatum ⁊ excitatōis caloris nālis. Premat͛ vō ⁊ figuret͛ gratia cor-roboratiōis ⁊ decoratōis formarū mēbrorum. Undecima ē. In-fans post fricationē p̄ssionem ⁊ figurationē suoꝝ mēbroꝝ iterū fasciādus ē cū pānis lineis mūdis ⁊ institis seu bindis vt seruet͛ mēbra ipsius ĩ decēti figura. Et sint panni ei⁹ mediocrit͛ calidi: ⁊ fasciatio eius nō nimis stricta: ne p̱hibeat trāsitum nutrimēti ad mēbra et crementū ipsorum: neq̄ nimis laxa sic q̄ nō valeat retinere mēbra in suis figuris decentiorib⁹: nā tunc p̱dit vtilitatē gr̄a cui⁹ fit. Duodecima est oleū oliue dulce post fasciationē ĩfantis p̱ijciat͛ in nares ipsius q̄ꝛ abluet oculos ⁊ tunicas coꝝ subintrādo. s. vl͛ resudando ad oculos p̱ foramina p̱ua q̄bus cōicant nares cū domesticis angulis oculoꝝ: ita vt lippe ⁊ virulētie fistulares dictoꝝ angulorū interduꝫ p̱ artem q̄nq̄ a nā diriuent͛ ad nares vñ minus faciē fedāt. Ex p̄dictis vides q̄ attētus fuerit circa nouiter natos p̄n. aboali ita vt auerroys emulus ipsius. 6. colliget. c. 7. d̄ regimine infantis dicat ⁊ fateatur. Auicenna multuꝫ ex hoc dixit ⁊ sufficienter declarauit.

Deinde fiat vt in p̄mis sup̱ ventrem ipsius iaceat postea supra dorsum: ⁊ p̄ter hoc totū incessanter fricet͛ ⁊ premat͛ ⁊ figuret͛. Deinde ad ip̄m cuꝫ panno fasciādū est redeūdum. Post ea in ipsius nares oleū dulce p̱ijciat͛ q̄m ei⁹ oclos lauabit ⁊ eoꝝ tunicas.

¶ De regimine lactātis ⁊ remotione a lacte. Capitulum .II.

Qualitas vero lactationis ei⁹ ⁊ ipsius cibationis hoc mō obseruat͛. Oib⁹ modis q̄bus est possibile lac matris infanti ad sugendū dandū est: ip̄m enī est nutriēs qd̄ magis sil͛e existit substantie nutrientiū p̄teritoꝝ q̄bus alebat͛ dum in vētre erat. s. mēstruorum matris: q̄m ipa sunt q̄ ꝯuertunt͛ ⁊ fiunt lac. Et ip̄e magis ē recipiēs hoc ⁊ magis est ei ꝯueniēs: ita vt iā experimento certificatū sit q̄ extremum mamille matris in os ĩfantis ponere valde ꝯferat ad remouēdū quicq̄d ei nocet. ¶ Bis aūt aut ter in die sugere mamillas dꝫ ei sufficere: ⁊ in p̄mis nō est multū lactand⁹. ¶ Oportet aūt ne sit ei⁹ mater q̄ ip̄m p̄us lactet donec matris complo tēperet͛. ¶ Et meli⁹ q̄dē est vt par mellis ei tribuat͛ p⁹: deinde lactet͛. ¶ Ex lacte q̄ꝫ qd̄ puer sugit in māe bis aut ter mulgendū ē: deīde mamilla ei tribuēda: ē ⁊ p̄cipue cū in lacte fuerit macula.

¶ De regimine lactantis ⁊ remotione a lacte. Ca. II.

Qualitas vō. In hoc caplo p̄mo agit de lactatōe matris ⁊ vicibus lactatiōis ⁊ quibusdā obseruādis in ea: ⁊ de motu ⁊ melodia circa infantē. Scd̄o de ꝯditionib⁹ obseruandis in electione nutricis casu quo mater infant͛ nō fuerit idonea vl͛ noluerit lactare ip̄m ibi [Qꝛ si aliqua res] Tertio de instructione nutricis in suis exercitijs ⁊ cibis ⁊ abstinētia coit⁹ ⁊ in faciēdis ante lactationē ⁊ vicibus lactatiōis ⁊ q̄ mater p̄ma die nō lactet infantē neq̄ nutrix egra vl͛ pharmacata ibi [Nutrici p̄terea] Quarto de motu cune infantis añ sōnuꝫ ⁊ de fletu ipsius ante lactationē ibi [Cunq̄ post lactationē] Quinto de tp̄e quo lactare dꝫ ⁊ modo mutandi cuꝫ ad nutriēs grossius lacte: ⁊ d̄ nutrictibus sibi tunc offerēdis ibi [Naturale autē tp̄s] Sexto de motibus ⁊ sessionibus infantis q̄n ambulare cep̱it ibi [Cuꝫ aūt ambulare] Septimo de faciēdis infanti cū dentes canini nascūtur ei: ⁊ q̄n finduntur ipsius gingiue: ⁊ q̄n incipit posse mordere ibi [Cunq̄ canini]

Prima p̱s est p̄ns textus in quo p̄mo agit de bonitate lactis matris infantis. Scd̄o de vicibus lactationis ibi [Bis aūt aut ter] Tertio de rectificatiōe materne complexionis anteq̄ lactet infantē ibi [Oportet aūt] Quarto d̄ exhibitōe pauci mellis ante lactationē ibi [Et meli⁹ quidē] Quinto de mulsione lactis bina vel trina p̄usq̄ lactet͛ infans ibi [Ex lacte q̄ꝫ] Sexto de nō suctione lactis mali acuti a nutrice ieiuna ibi [Lac aū malū] Septi° de motu lēto infantis ⁊ melodijs corā eo ibi [Et p̄ter hoc etiā]

¶ In p̄ma p̱ticula dicit p̄mo q̄ qualitas. i. modus lactatiōis infantis ⁊ cibatiōis ipsius est obseruādus hoc mō quo describit ip̄m caplm p̄ns. Scd̄o dicit q̄ lac matris p̄ ceteris infanti est dandū ab vbere sugenduꝫ oībus modis possibilibus p̱pter tria. Primū est: qꝛ est nutriēs sil͛ius substātie illius quo alebat͛ in vtero. s. sanguini mēstruali matris. Talis. n. sanguis ad mamillas trāsiēs dealbatus ⁊ digestus modicū cito lac efficit͛. Scd̄m est qꝛ infans delectabilius recipit illud q̄ qd̄cunq̄ aliud p̱pter sil͛itudinē ipsius maximā cum p̄ori iaꝫ assueto nutrimēto. Tertiū est: qꝛ lac maternū ꝯuenientius est infanti q̄cunq̄ alio p̱pter fieri īmediate ex eadē mā ex qua infans fact⁹ est s̄m plurimū sue corpulētie. Ex eisdē etenī sum⁹ ⁊ nutrimur. Cuius rei signū est q̄ ponere extremū mamille matris in os infantis valde ipi ꝯfert ad cito tollendū quicq̄d nocet ei: puta clamorē dolorē inq̄etudinē ⁊ sil͛ia sicut docet exp̱imētū. ¶ Attēde q̄ ad verificationē hui⁹ q̄ lac matris p̄ ceteris dandū est infanti. Primo requirit͛ q̄ mater elōgata sit vno mēse ad min⁹ a puerp̱io. Scd̄o q̄ nō febriat neq̄ egrotet morbo aliquo q̄ lac ei⁹ corrūpat. Tertio q̄ nō sit p̄gnās nec coitui d̄dita. Quarto q̄ nō sit iracūda temulenta vl͛ aliter male morigi nata. Quinto q̄ habeat papillas idōeas ad lactationē ⁊ satis lactis. Sexto q̄ nō vexetur aliqua forti euacuatiōe siue p̱ artem siue p̱ nām. Septimo q̄ si ĩfans labatur notabilit͛ ad aliquod lat⁹ discrasie lac matris ipsius non labat͛ ad idem. His ꝯditiōibus obseruatis lac matris est melius. Iuxͣ illd̄ gal. p̄mo de regimīe sanitatis ca. 6°. Lac matris p̱prius ⁊ assuctus cibus est infanti. cum enī in vētre sanguine eius nutriret͛ qui parum in mamillis mutatus est lac eodem fere nutrictur ⁊ post ortuꝫ.

¶ In scd̄a dicit p̄mo q̄ infanti sufficere debet vt bis vl͛ ter in die sugat mamillas: ⁊ hoc via cibatiōis ⁊ gr̄a nutritōis ⁊ augmētationis eius maxime si in vna vice suxerit lac sufficiēs p̱ vna bona refectione. Si vero nō: sugat tunc frequentius vl͛ si sepe fleuerit ⁊ clamauerit ⁊ fuerit inquietus cū exhibitiōe frequenti mamille pacificetur. Secūdo dicit q̄ infans in primis. s. p̱pe ortum nō est multum lactandus. Primo qꝛ mutauit locum. Secūdo qꝛ mutauit regimen et modum sumēdi cibum. Tertio qꝛ minus est quod resoluit͛ ab eo in aere q̄ in vtero materno. Quarto qꝛ fuit pressus ⁊ attritus per anfract⁹ exiēs ab vtero matris tp̄e part⁹ quare disponit͛ ad egritudines a quibus vt preseruet͛ sobrie lac sugat in primis diebus.

¶ In tertia dicit opportunū eē ne mater infantis lactet euꝫ donec cōplexio ipi⁹ tēperata fuerit. ¶ Attēde q̄ mater ilico post partū alterata est ex p̄ssura dolorum ⁊ disposita ad febrem: ideo tunc nō lactare debet infantē: imo subtili ⁊ tēperato regimine parū declinante ad frigus suam debet tēperare cōplexionem nō incēdere potu ypocratis ⁊ balneis calidis vt cōsulunt sepe obstretices vt cōpotrices fauces suas irrigent. Item alterata est ⁊ sordida durantibus purgatiōibus solitis cōtingere post tempus partus: ⁊ ideo mos est vt per vnum mēsem in camera maneant supra cubile vl͛ lectum quo tēpore si lactarent infantem inficerent ip̄m sicut inficiunt speculū. Item quocunq̄ tempore mater discrasiata fuerit non lactet infantem donec se tēperauit ne discrasia simili per medium lactis inficiat infantem.

¶ In quarta dicit melius esse q̄ tribuatur infanti parum mellis priusq̄ mamillas sugat deinde lactet. Nam mellis virtus teste prin. secūdo huius caplo de melle est abstersiua aperitiua orificiorum venaruꝫ resolutiua humiditatum: ⁊ expellit humiditates ex profundo corporis: ⁊ prohibet putrefactionem, ⁊ corruptionem carnis. preterea iuuat ad preseruandum lac a corruptōe ⁊ coagulatiōe nec cholerizatur in infante de leui: quia calor eius ipsius est velut sepultus sub plurima ipius humiditate.

¶ In quinta dicit q̄ priusq̄ mater vel alia nutrix de mane lactet infantem bis vel ter mulgere debet cum suis digitis papillas vberum eius ⁊ aliquid lactis foras proijcere: maxime si in eo macula fuerit. Primo vt infans facilius vber amplexetur: ⁊ lac ad os eius via iam aperta et vbere laxato promptius effluat. Secūdo quia lac cuti vicinum minus est digestum cum plus distet a fonte caloris. Tertio quia magis est superfluicum cum mane post somnum digestionibus factis superfluitates versus cutem tendant. Quarto: quia lac papillis vicinum diutius mansit illic conculcatum vnde forte potuit: vel muscidari vel ad putrefactionem tendere. Et post dictam emulsionem bina vel trina vice mamilla infanti ad sugendum detur.

¶ In sexta dicit q̄ lac malum acutũ nõ est porrigendũ infanti a nutrice dum ieiuna fuerit. Primo qꝛ sicut ieiuniũ cholerã ⁊ sanguinẽ acuit ita lac reddit acutũ. Scḋo qꝛ hora ieiunij ⁊ famis corpus nutricis sibi meliorẽ rapit ⁊ retinet sanguinẽ ⁊ ex peiori facit lac. Tertio qꝛ frequent nutrix hñs lac acutũ qñ ieiuna ẽ fetet ⁊ suo fetore gũare põt infantem nisi ꝑus q̄d comederit qḋ vapores ⁊ fumos olentes ab ore eius arceat. Et intellige ꝑ lac acutuꝫ lac cholericuꝫ vł̄ salsum vł̄ adustionis particips.

¶ In septima ꝑmo dicit q̄ post lactationem ⁊ ante somnuꝫ duo sunt faciẽda infanti cõferentia fortificationi sue cõplexionis ⁊ nature. Primum est lentus seu suauis motus vł̄ in cunabulo vel gestatione eius in vlnis nutricis. Sꝫ caueatur a forti motu ne lac in stomacho agitans ad vomituꝫ eiꝰ prouocet. Scḋm est

¶ Lac aũt malũ acutũ a nutrice infanti nõ est dandũ dũ ẽ ieiuna. ¶ Et ꝑter hoc etiã due res sunt faciẽde iuuamen ei ꝯferentes ad hoc vt eiꝰ cõplexio fortis fiat: q̄rũ vna ẽ lentꝰ motus: ⁊ altera est cõsonantia musice ⁊ vox cantilene: queãdmodũ mos est dũ infantes in locis ponunt in q̇bus dormire debent. Ex q̄ntitate aũt recipiendi hec duo scietur q̄ntum sit aptꝰ exercitio ⁊ musice: quorũ vnũ est corporis et alteꝝ ẽ aĩe. Qḋ si aliq̇ res[b] ꝓhibitoria matris lac dari nõ ꝑmiserit siue cã debilitatis ipsius siue corruptionis lactis eius siue qꝛ est delitiosa eligẽda erit nutrix ꝟm cõditiones quas dicemꝰ. Quarũ quedam attendunt in etate eiꝰ: ⁊ quedã in ipsius figura: ⁊ alie in eius moribꝰ: ⁊ alie in formis suaꝝ mamillaꝝ: ⁊ quedã in q̄litate lactis ipsius: ⁊ alie in q̄ntitate tẽporis qḋ est inter eã ⁊ ꝑtuꝫ ipsius: ⁊ alie que sunt ex genere infantis eius.

Cunq̃ꝫ ꝟm has ꝯditiones repta fuerit oportebit vt eius nutrientia renouando sint bona ex tritico ⁊ spelta ⁊ carne agnorũ ⁊ hedorũ ⁊ pisciũ quoruꝫ caro nõ putrefit nec est dura. Lactuce quoq̃ꝫ sunt nutriẽs qḋ laudant ⁊ amigdale ⁊ auellane. Ex oleribꝰ v̇o deteriꝰ ẽ eruca ⁊ sinapis ⁊ betadoroꝫ q̄m sanguinẽ corrũpunt. Et in mẽta etiã est huiꝰ virtꝰ. ¶ Nunc aũt dicemꝰ nutricis cõditiones ⁊ a ꝯditione etatis

cõsonãtia musice cũ psalterio cithara aut fistula vł̄ alio organo suauiter sonãte nõ impetuose sicut sonãt timpana ⁊ buccina: vel cum cantilenis remissis vocibus ꝓpe cuꝫ dictis vł̄ a nutrice vł̄ ab astãtibus sicut moris erat tp̄e prin. dum nobiliuꝫ infantes in his locis ponebant vbi dormituri erant. Scḋo dicit q̄ ex q̄ntitate .i. mensura tp̄is recipiendi hec duo cũ delectatione ⁊ cõplacentia ꝑcipi poterit q̄ntum sit aptus infans exercitio ⁊ musice: quoꝝ vnum .s. exercitiũ attinet corpori: ⁊ aliud .s. musica aĩe. Nã si infantẽ videris diu in motu delectari: ⁊ q̄si conari se fortius mouere: ꝓ signo habe q̄ erit agilis in motibus venatõis saltus cursus lucte hastiludij ⁊ motibus bellicis. Et si cito attedieт ⁊ contẽnat motum iudica q̄ erit lentus piger ⁊ quietus. Et si gaudeat ⁊ arrideat diu melodijs erit ingeniosus dispositus ph̄ijs ⁊ artibus liberalibus. Qꝛ si cito fastidierit ⁊ attedieт in auditu melodiarum erit iners rudis ingenij. ¶ Attẽde q̄ dicta duo nõ solũ rectificant cõplexionem infantis: sed etiã retrahũt eũ a clamoribus ⁊ ꝓuocant in eo suauẽ somnum. Juxta illud ga. ꝑ°. de regimine sanitat. c. 6. Nutrices tribus modis cõsolant: ⁊ ad somnũ ꝓuocant pueros ab ipa experientia edocte appositiõe mamillaꝝ ad os ⁊ vocis melodia ⁊ motu: vnde manifestuꝫ est q̄ nãliter dispositi sunt ad musicã ⁊ gymnasiũ: ⁊ q̄ bene sufficiẽs .i. aptus his est vti artibus q̄ optime corpꝰ ⁊ aĩam erudiunt. hec. ga. Deinde dicit q̄ mulieres mouẽt pueros pãnis apph̄ẽsis ⁊ cunis ⁊ ꝓprijs vlnis.

b Qꝛ si aliqua res. In hac ꝑte scḋa ꝑmo narrat cõditiones eligẽde nutricis ⁊ regimẽ eiꝰ. Scḋo exequit de eis sigillatim ibi [Nũc aũt dicemus]

¶ In ꝑma ꝑte que est p̄ns textus ꝑmo enumerat cõditiones obseruãdas in electiõe bone nutricis. Secundo dat regimẽ eiꝰ cũ inuenta fuerit ibi [Cũq̃ꝫ ꝟm has]

In ꝑma ꝑticula ꝑmo innuit tres cãs ⁊ ꝑncipales q̄ dari ꝓhibent lac m̄ris infanti. Prima ẽ debilitas matris siue egritudinalis siue nãlis fuerit ꝓpter quã non põt sustinere labores quos bona req̇rit nutritio infantis vt esse vigilem ⁊ semꝑ ꝓmptam: nunc ad lauandũ: nunc ad pascendũ: nunc ad pacificãdum infantẽ. Juxta illud gal. ꝑ°. de regimine sanitatis cap̄. 7. Multa diligẽtia studendũ est vsq̃ꝫ tertiũ annũ ne vllũ animi cũ corꝑe inmoderatum motũ ꝑuuli patiant ꝯiecturãtibus nutricibus quo indigent cuꝫ plorant vł̄ clamant vł̄ irascunt vł̄ inordinate mouent. Plorant eñi vel qꝛ pungunt: vł̄ qꝛ ab aliquibus exterioribus tristant: vł̄ qꝛ egerere vel mingere vł̄ bibere volunt vł̄ calefieri vł̄ infrigidari vł̄ ecõuerso: vł̄ qꝛ suꝑflua hñt vestimẽta: vł̄ qꝛ ĩmobiles diu ꝑseuerauerũt: vł̄ qꝛ sordida sunt indumenta vł̄ cune: hec gal. Scḋa est corruptio lactis eius qua fit nõ solũ inutile: sꝫ ꝑnitiosum infanti. Juxta illud ꝑn. scḋo cañ. ca. de lacte. Et neq̃ꝫ est aliq̇d nocibiliꝰ corꝑi q̄ lac maluꝫ. Tertia est deliciositas seu delicatio nimia m̄ris: quare nõ sustinet fetores exeũtiũ ab ĩfante ⁊ clamores ⁊ vigilias necessarias circa custodiã ipiꝰ ⁊ abstinentiã a coitu ⁊ mamillaꝝ grauedinẽ ⁊ augmẽtationẽ ⁊ pẽdulositatẽ: ĩmo mauult esse stricta ⁊ firma solida circa pectoralia. Scḋo ꝑncipał̄r innuit hãc ꝯclusionem q̄ si aliqua dictaꝝ causaꝝ vł̄ sl̄ium ꝓhibuerit lac matris infanti dari: est tũc eligẽda nutrix ꝟm ꝯditiões modo declarãdas. Tertio enumerat. 7. ꝯditiões ꝑncipł̄r attendẽdas in electiõe nutricis. Prima attẽdit penes etatẽ eiꝰ vt q̄ nõ sit vetula neq̃ꝫ adolescẽs: sꝫ medie etatis. Scḋa attẽdit in colore ⁊ figura ipsius maxime ꝟm colli ⁊ pectꝰ ⁊ carnẽ ⁊ musculos ... habitudinem corꝑis i mac... ⁊ pinguedine ⁊ carnositate. Tertia in moribꝰ q̄ad ... gẽtiã vł̄ negligẽtiã iocũditatẽ vł̄ tristitiam luxuriã vł̄ castitatẽ ... laꝫ vł̄ sobrietatem iracũdiã ... mãsuetudinẽ mundiciẽ vł̄ sordiciem. Quarta i formis suaꝝ mamillaꝝ ... larum cari... magnitudine ⁊ ꝑuitate soliditate ⁊ laxitate mollicie ⁊ duricie. Quinta in q̄litate lactꝭ eiꝰ .s. in colore odore ⁊ sapore ⁊ in sba ⁊ q̄ntitate. Sexta in mẽsura tp̄is seu distantia pauca multa vel media a tp̄e quo ꝑpepit. Septima se tenet ex ꝑte infantꝭ quẽ nutrit peꝑit si masculus aut femina fuerit ⁊ si satꝭ vł̄ nõ satꝭ in vtero steterit ⁊ si nutrix abortire vł̄ nõ ꝯsueta fuerit.

In 2ª dicit ꝑ° q̄ cũ nutrix electa fuerit ꝟm ꝯditiões ꝑtactas ipa regẽda erit bonis nutrimẽtis renouando ea frequẽter vt delectabiliꝰ sine fastidio suscipiat ipa sicut pane facto ex tritico aut spelta sicut fit i patria leodiẽsi vbi spelta abundat ⁊ carnibꝰ agnoꝝ annualiũ ⁊ hedoꝝ ⁊ piscibꝰ non cito putriscibilibꝰ neq̃ꝫ duris ad digerẽdũ q̄les sunt solee rogetes gournaudi plaicie lucij vẽdosie ꝑchie cãcri fluuiales. Scḋo dicit q̄ lactuce amigdale ⁊ auellane sunt nutriẽtia laudabilia nutrici. Lactuce quidẽ qꝛ addunt in lacte ⁊ exiccãt sꝑma ⁊ sedant desideriũ coitus ⁊ gñant sanguinẽ meliorẽ sanguine genito ex oleribus alijs: vt ait ꝑn. 2°. cañ. c. de lactuca. Et hec oĩa sunt bona nutrici. Amigdale v̇o qꝛ tẽperate sunt in caliditate ⁊ humiditate ⁊ suauis odoris ⁊ hñt mł̄tas ꝓꝑetates bonas: vt ait auerroys ... colliget. Auellane aũt qꝛ sũt nutribiliores nucibꝰ ⁊ in cerebro faciunt augmẽtũ: vt ait ꝑn. 2° huius. c. de auellana. Tertio dicit q̄ eruca sinapis ⁊ betadoroꝫ .i. ozimũ magnum ⁊ etiã mẽta sunt de oleribus deterioribꝰ nutrici: qꝛ corrũpunt sanguinẽ ipsius cholerisando .s. ⁊ adurendo ipm. De eruca tñ dicit gal. 2°. alimentorum q̄ sꝑma gñare creditũ ẽ ⁊ inpetꝰ ad coitũ excitat. Et ꝑnceps 2° huius ca. de eruca ait. Facit lac abundare ⁊ cõmouet coitũ ⁊ facit erectionẽ. Et lꝫ faciat lac abundare: nõ tñ bonũ sed cholericũ acutũ: qꝛ vt ait gal. loco nũc allegato calefacit potẽter hoc olus vt neq̃ꝫ solũ comedere ipꝫ facile sit sine mixtura cũ folijs lactuce. Doloratiuũ aũt capitis est ⁊ mag si q̇s ipm solũ cõmedat. ... nitur aũt siluestris ⁊ ortulana: sꝫ siluestris ẽ calidior. Sinapis ... calida est ⁊ sicca vsq̃ꝫ ad 4ᵐ gradũ: vt ait ꝑn. 2°. huiꝰ ca. de ca. ... ergo est mixꝫ si sanguinẽ adurit. Sꝫ de ozimo seu basilicone dicit gal 2°. alimẽtoꝝ. Pessimi aũt chimi ẽ. Et paulopost subdit. ... chocimũ aũt ⁊ malũ stomacho ⁊ indigestibile ẽẽ olus vere ... dices ipm. Mẽta v̇o calida est ⁊ sicca in scḋo gradu. et est subtilioris substãtie oleꝝ que comedunt: vt ait ꝑn. 2°. huiꝰ. ca. de mẽta.

¶ Nunc aũt. In hac ꝑticula 2ª 2ᵉ ꝑtis huius capł̄i ꝑ° agit de ꝯditione bone nutricꝭ sumpta ab etate. Scḋo de sumpta a figura ibi [Cõditiões v̇o] Tertio a moribus ibi [Scḋm mores] Quarto a forma mamillaꝝ ibi [Cõditiões v̇o que] Quinto a q̄litate q̄ntitate ⁊ sba lactis ibi [Scḋm qualitatẽ] Sexto a tp̄e distãtie a partu ibi [Regimen] Septimo ex ꝑte infantis quẽ peꝑit nutrix ibi [Sitq̃ꝫ ille]

In ꝑma dicit ꝑmo nunc dicẽdas ẽẽ ꝯditiones nutricis electe incipiẽdo ab etate ipius a qua pẽdet tẽperamẽtum

cõplexionis eius ⁊ bonitas sui lactis que pre ceteris attenditur in nutritiõe infantis. Scdo dicit ꝙ melior etas nutricis ad lactationē infantis est inter.25.⁊.35.annos: q͛ hec etas est etas iuuentutis q̄ ceteris est tēperatior: vt demonstratū est p̄mi prima doctrina tertia cap̄.3. Et est etas sanitatis nō grauata supfluis

tis ip̄ius incipiemus. Dicemus itaq; ꝙ meli' est vt sit etatis q̄ est inter 25.⁊.35.annos. qm̄ hec etas ē iuuētutis ⁊ sanitatis ⁊ cõplemēti. Conditiones v̄o figure ip̄ius q̄ attēdunt̄ i cõpositione eius sunt ꝙ oꝫ ip̄am boni coloris esse ⁊ collū habere forte ⁊ pect' forte ⁊ amplū ⁊' musculosam ⁊ durā habere carnē inter pinguedinē ⁊ maciē ⁊ carnosam nō adipe abūdātem. Scdm mores v̄o suos cõsideratur qm̄ ip̄am oꝫ bonoꝝ moꝝ ⁊ laudabiliū esse q̄ tarde a malis aīe passionibus patiat̄: sicut ira tristicia ⁊ timor ⁊ reliqua ab istis. Oēs eniꝫ iste corrūpunt cõplexionē ⁊ fortasse a lactatione abstinebit. Et ꝓpter hoc ꝓ-

humiditatib' vt adolescētia neq; siccitate ⁊ diminutiõe nālis caloris sicut senectus. Et est etas cõplementi ꝙ̄titatis mēbrorum ⁊ ꝑfectionis sensuuꝫ et agilitatis motuum.

Cõnditões v̄o. In hac secūda pte scde pticule secūde ptis p̄ncipalis capl̄i istius d̄scribit ꝯditiones bone nutricis penes figurā q̄ cõsistit in decenti cõpositiõe suoꝝ mēbroꝝ. Et dicit p̄mo ꝙ oportet nutricē eē boni coloris. s. cõpositi ex albo ⁊ rubeo viuaci splendido claro. Per hunc enim significat̄ temperamētū cõplexiõis ⁊ ex ꝯsequēti bonitas lactis. Et lꝫ color nō subiaceat figure ꝓprie dicte subiacet tn̄ figure ꝓ decore accepte vl̄ formositate. Scdo dicit ꝙ nutrix dꝫ habere collū forte: q͛ a collo venit fortitudo mot' velut a principio nuche ⁊ neruoꝝ nascentiū ab ea: sꝫ a fortitudine mot' ⁊ robore colli nutrix apta reddit̄ ad diu deferendū infantē in vlnis: ⁊ sustinendū eū cū brachijs collo appēsum ꝙ̄diu in h̄ delectabit̄ infans. Tertio dicit ꝙ nutrix habere dꝫ pectus forte ⁊ amplum. Forte quidē vt sustineat intristāter ⁊ indolorose p̄ssuras infantis sup ip̄ꝫ. Amplū v̄o vt lac vberius effluat ⁊ liberi' se diffundat absq; nimia cõculcatione. Quarto dicit ꝙ nutrix dꝫ habere musculosam ⁊ durā seu solidā carnē: vt sit p̄roptior ⁊ fortior ad motus ꝯlationis mūdationis ⁊ lotionis infantis: ⁊ suoꝝ pannoꝝ ⁊ min' passibilis a frigore calore ⁊ vigilijs oportunis circa custodiā infantis. Quinto dicit ꝙ nutrix dꝫ esse medie habitudinis inter pinguedinē ⁊ maciē ⁊ carnosa nō habūdans adipe. Nam si pinguis foret vl̄ adiposa grauis redderetur: ⁊ ad mot' pigra ⁊ ad vigilias ⁊ sollicitudines inepta ⁊ aquosi lactis. Et si macra foret suoꝝ ossiuꝫ eminētia ⁊ duricie lederet infantē: maxime dum nutrix nuda iacens in lecto audit incessanter in cunabulo clamare infantē ⁊ de lecto surgens leuat ⁊ spoliat ip̄m ⁊ deferēs ad lectū amplexat̄ ip̄m temptās si poterit inter brachia ei' pacificari ⁊ dormire. ⁊ lac etiā eius vl̄ est nimis modicū si fuerit frigida macra melācholica: vl̄ nimis acutū si fuerit macra cholerica Sed si carnosa sit erit boni lactis ⁊ sufficiētis: ⁊ vt dulce stratuꝫ (sup qd̄ quiescat infans qn̄ opus fuerit.

Scdm mores v̄o. In hac pte tertia docet eligere bonā nutricē ꝯditione sumpta a moribus ei'. Et dicit p̄mo ꝙ bona nutrix ꝯsiderat̄. i. attendit̄ et eligit̄ s̄m mores suos: q͛ oportet vt sit bonoꝝ ⁊ laudabiliū moꝝ s. diligens: benigna: iocunda: ⁊ hilaris cui arrideat infans casta sobria: munda nō cito turbata malis aīe passionibus: vt ira: tristicia: timore ⁊ s̄libus. Nam passiones he corrūpunt aut alterāt nutricis cõplexionē: ⁊ ꝯsequēter lac eius. vnde forte infans refutans suum lac abstinebit a lactatiõe vl̄ nutrix turbata negliget ⁊ abstinebit a lactatiõe infantis hora ꝯueniēti. Scdo dicit ꝙ ꝓpter mala que sequunt̄ ex turbatione nutricis ab anime passionibus quidaꝫ legislatores ꝓhibuerunt ne stolida mulier lactet infantem. posset eni facile ip̄m vl̄ balneando submergere vl̄ secū iacendo suffocare vl̄ alterare ad malā cõplexionem cõpositionē vl̄ mores infantis. A nullo eni post patrem ⁊ matrem tot indinationes trahit sicut a nutrice. ꝓpterea diligenter aduertenduꝫ est vt sit bene moriginata. Tertio dicit ꝙ vltra hec mala . scilicet corruptionem cõplexionis: ⁊ abstinentiā a lactatione que malicia morum nutricis efficit est aliud malū quod ip̄a operat̄. s. ꝓductio nutric̄ ad hoc vt nō sit sollicita de infante neq; blādiatur ei seu dulciter ⁊ suauiter tractet ip̄m: nunc osculādo: nūc cantādo corā eo: nūc tripudiādo cū eo gestao in brachijs: nunc prebendo mamillam ⁊ modis alijs quibus gaudet ⁊ retrahitur ab ira ⁊ clamore. Iuxta illud galieni p̄mo de regimine sanitatis capl̄o.7. Oportet igitur nutricē ⁊ prudenteꝫ eē ⁊ cõsuetudinis pueri esse expꝑtam vt hec oīa videat: vt qd̄ desiderat tribuat̄ ⁊ qd̄ cõtristat auferatur et motibus vlnaruꝫ ⁊ melodia vocis ⁊ in sordibus balneis et lotione indumentorum: hec ille.

hibuerūt quidā ne stolida lactet. Et p̄ter hoc totū malicia morū ip̄ius eā ꝓducet ad hoc vt īfantis ꝑuam hēat sollicitudinē: ⁊ ei parū blādiat̄. Cõditiones v̄o q̄ in forma mamillaruꝫ ip̄ius attēdunt̄ sunt qm̄ oꝫ ip̄as esse solidas ⁊ magnas: ⁊ cū sui magnitudine nō sint laxe nec debēt esse extranee magnitudinis. Et oꝫ etiā vt inter duriciē ⁊ molliciem sint mediocres.

Scdm qualitatem v̄o lactis ip̄ius cõsideratur: q͛ oportet vt ip̄ius substantia ⁊ ꝙ̄titas sint temperate: ⁊ ei' color attineat albedini: qui neq; sit fuscus: neq; viridis neq; citrinus: neq; rubeus. Eiusq; odor sit bonus in quo nō sit acredo neq; ponticitas

Conditiones v̄o In hac parte quarta docet eligere nutricem ꝑ conditiões sūptas a forma mamillaruꝫ. Et dicit p̄mo ꝙ mamillas nutricis oportet esse solidas ⁊ magnas. Solidas quidem vt melius digerant lac calore innato fortiori existente in solida ⁊ firma carne multaꝝ venarum ⁊ arteriarū ꝙ̄ in laxa ⁊ molli hebetati caloris ab humiditatibus. Magnas aūt quatinus infanti lac sufficiēs cõprehendant ꝓ sui nutritione. Scdo dicit ꝙ mām̄ille eius cū sui magnitudine nō sint laxe ꝓpter cām dictam: ⁊ etiā q͛ ex laxitate pendule fiunt ⁊ papille carū declinant ad inferiora quare nō effundūt in os infantis directe suum lac. ⁊ laborat infans subleuare papillas ⁊ tenere rectas quando sugit lac. Tertio dicit ꝙ nō debent esse magnitudinis extranee. s. inmoderate vl̄ supflue maxime in papillis: ita vt vix eas ⁊ cū labore suis labijs ⁊ ore comprehendat ⁊ cõprimat infans. Nec etiā in toto mamille corpore laudabilis est immoderata magnitudo. Primo q͛ pectoralia suo pōdere grauat. Scdo q͛ lactifica virtus plurimū dispersa minus habet fortitudinis. Tertio q͛ cõiter est nutrici tedio ⁊ displicētie. Quarto dicit ꝙ mamille debent esse mediocres inter duriciē ⁊ molliciem. Et quare nō debēt esse molles neq; laxe iam declaratuꝫ est. Sed videt̄ ꝙ debeāt esse dure: q͛ debēt esse solide sicut modo dictū est. Solidū vero duro attinet difficulter cedens in se dum p̄mitur sicut duꝝ. Dic ꝙ mamillarum duricies mediocris est laudabilis in nutrice: sꝫ vehemēs nō Primo q͛ in mamillis vehemēter duris lac ꝯculcat̄ ⁊ difficulter ab eis effluit sugēte infante. Scdo q͛ infans sugēdo mamillaꝫ nasi extremitatē in mamillā īpellit quā si repꝑiret vehemēter duraꝫ torqueret̄ inde.

Scdm qualitatē. In hac pte quinta scde pticule scde ptis capl̄i istius p̄mo agit̄ d̄ lacte laudabili in sb̄a ꝙ̄titate ⁊ qualitate. Scdo d̄ duobus experimētis q̄b' cognoscit̄ bonitas substātie lactis ibi [Et ei' q̄dē] Tertio de correctiõe lactis peccātis in grossicie vl̄ subtilitate ibi [Qr si aliq̄] Quarto de correctõe lact̄ peccātis in paucitate ibi [Si v̄o ei' lac] Quinto de correctiõe peccātis in multitudine ibi [Et cū lac] Sexto d̄ correctione peccantis in odore ibi [Lac vero malum]

In p̄ma pticula dicit p̄mo ꝙ bona nutrix etiā ꝯsiderat̄. i. attendit̄ ⁊ eligit̄ s̄m q̄litatē sui lactis: ⁊ intelligit hic ꝑ q̄litatē modū lactis in sb̄a ꝙ̄titate ⁊ q̄litate ꝓprie dicta q̄lis est calor ip̄ius ⁊ sapor ⁊ odor. Scdo dicit ꝙ oꝫ vt sb̄a ⁊ ꝙ̄titas lactis nutricis sint tēperate: sic ꝙ sb̄a ip̄i' sit media inter subtilē aq̄sam ⁊ grossam caseosam. Et ꝙ̄titas ei' media inter paucā ⁊ multā. Tertio dicit ꝙ color lactis bone nutricis dꝫ declinare ad albedinē nō ad fuscedinē: q͛ ex hac significat̄ ad melācholiā declinare: nec ad viriditatē ꝑssinā aut eruginosaꝫ: q͛ ex hac significat̄ malicia incēdij: nec ad citrinitatē q̄ significat cholerā in eo abūdare: nec ad rubedinē ꝑ quam significat̄ debilitas lactifice v̄tutis: ⁊ ꝙ sanguis ad mamillas veniēs repꝑit venas ⁊ arterias ⁊ glādulosas. carnes adeo debiles ꝙ nō sufficiūt ip̄ꝫ ad suū colorē ꝯuertere: vl̄ ita modicū in mamillis morat̄ ꝙ nō sufficient dealbat̄. Quarto dicit ꝙ odor sui lactis dꝫ eē bon' nō fetidus nec acetosus nec pōtic'. Nā fetid' odor eius significat putrefactionē vl̄ dispōnem ad eā. Acetosus v̄o ꝑmixtionez vl̄ dn̄ium

melācholie nālis vł phlegmatis acris: vł q in mamilla lac ipm̄ acescit a frigiditate sicut lac receptū in stomacho frigido. Sed ex pōtico odore significat̄ dn̄ium terrestreitatis ⁊ melācholie. Quinto dicit q sapor sui lact̄ declinare dʒ ad dulcedinē absq amaritudine salsedine ⁊ acetositate. Amaritudo nanq significat plurimā cholerā ei ꝑmisceri: ⁊ salsedo phegma salsuʒ et acetositas melācholiam vł phlegma acetosum vł q lac ī se cōuersum fuerit ad istos sapores: puta ad amarū vł salsuʒ de coctione suꝑflua ꝑtes quasdaʒ terreas lactis adurēte ⁊ ad acetosum diminuta decoctōe. Sexto dicit q lac ei⁹ declinare dʒ potiꝰ ad multitudinez q̄ ad paucitatem vt liberi⁹ efflu at ad papillas. Nec sit op⁹ infanti sugere a lōginquo cū labore ⁊ pena ⁊ vt nutrix possit suo lacte interdū lenire aliq̄s cutis aspitates q̄ contingunt infanti ⁊ vt facta trina emulsione lactis añ lactatōnem satis lactis maneat ad īfantis nutritionez. Septimo dicit q ꝑtes lact̄ debent esse siłes in sba s. grossicie vł subtilitate mediocri. ꝑ hoc eniʒ significat ṽtutē lactificā plenum habuisse dn̄ium in lactis digestione. Octauo dicit q lac nutricis non dʒ esse subtile fluidū. s. aq̄suʒ. Nam lac tale est indigestū nō p̄bens robur infanti: nec stabile nutrimentū. Nono dicit q lac eius nō dʒ esse vehementer grossum caseatū. s. in caseitate suꝑabundās: q2 lac tale faciliter coagulat̄ in stomacho ⁊ inducit oppilatōes ⁊ gn̄at calculū. Decimo dicit q nō dʒ esse diuersarū ꝑtium sic q aliq̄ ꝑs eius sit tenuis aquosa alia grossa cōpacta visibiliter ⁊ actualr̄ distincte. Per hoc enī significat̄ q in vbere nō fuit vniformiter ⁊ cōplete digestū: ⁊ q in stomacho īfantis nō faciliter neq vniformiter digeret̄: ⁊ q pars aquosa fluida penetrare faciet grossaʒ añ sui digestionē vn̄ epar oppilabit̄. Undecimo dicit q lac nutric̄ nō dʒ habūdare in spuma: q2 spuma habūdās significat vł vētositatē plurimā ī sba lactis mixtā que ꝓhibuit in vbere ⁊ ꝓhibebit in infante cōpletā ipius digestionē vł ebullitionē factaʒ in lacte (a suꝑfluo calore.

In scda dicit p̄mo q sba lact̄ pōt sic experiri si cōueniēs fuerit in subtilitate ⁊ grossicie vł nō. Emulgeat̄ ab vbere suꝑ vnguem vna gutta lactis: et si effluxerit ⁊ se sparserit non moto vngue peccat in subtilitate. Et si non effluxerit inclinato vngue hincinde peccat in grossicie. Qz si non effluxerit sed stabile manserit supra vnguem non motum ⁊ defluxerit ab vngue hincinde inclinato est mediocris substantie laudabile electuʒ. Scdo dicit q aliter expiri pōt sba lactis. ponat̄ in ampulla vł alio vase portio aliq̄ lactis ilico extracti ab vbere nutricis ⁊ ifundat̄ desuꝑ parū myrrhe puluerisate īmiscendo lacti cum digito. Per hanc eniʒ sepabit̄ lactis aquositas ab eius caseitate que si fuerint eq̄les significāt q lac est laudabile tēperatū in sba. Sed si maior fuerit aquositas significat lac esse tenue nimis. Et si caseitas maior ea fuerit significat q lac est nimis grossum.

In tertia dicit p̄mo q si aliqua nutrix nobis necessaria. i. incuitabilis fuerit lac tale habens. s. nimis tenue vł nimis grossum: q2 nō reperimus aliā que lac mediū habeat nos p̄parabim⁹. i. corrigemus ipm̄ duplici modo. Primo ex ꝑte lactatiōis. Scdo ex ꝑte nutricis. Secundo dicit q lac nutricis nimis grossum vel mali odoris sic corrigit̄ ex parte lactatōis q nō datur infanti nisi postq̄ fuerit ab vbere extractū ⁊ aliquandiu manserit aeri expositū. Ex hoc enī fetor eius euaporat̄ ⁊ calore continētis ī ⁊ ipius ꝑmixtione parumper subtiliat̄. Et si lac fuerit vehementer calidū nō detur infanti quando ieiunus est: q2 nō nutriret eū: sed nimietate caloris in fumuʒ conuerteretur. Tertio dicit q lac nimis grossum corrigitur his modis ex parte nutricis. Primo dando ei in potu oxymel diaspermatō id est de seminibus.

Et ipius sapor dulcedini attineat in quo nō sit amaritudo: neq salsedo: neq acredo. Et oʒ vt trahat ad multitudinē. Et vt ei⁹ ꝑtes sint siłes. Et vt nō sit subtile fluidū nec mł'tū grossuʒ caseatū neq diuersaꝝ ꝑtiū: neq mł'te spume. Et eius quidē substātia qn̄q experit̄ q est vt de ipo suꝑ vnguez mulgēdo distillet̄ qd̄ si fluit est subtile. Et si vnguis īclinat̄ ⁊ nō currit est spissum. Ipm̄ etiā experit̄ cū in ampulla ponit̄ ⁊ paꝝ myrrhe suꝑ ipʒ ꝓijcitur ⁊ cū digito miscet̄. ꝓpt̄ hoc enī scitur aquositatis ipius ⁊ caseitatis q̄ntitatis. Lac enī laudabile ⁊ temperatuʒ est in quo aquositas ⁊ caseitas sunt eq̄les. Qd̄ si aliq̄ nobis necessaria fuerit lac tale h̄ns ipm̄ p̄parabim⁹ ex ꝑte lactiōis ⁊ ex ꝑte nutricis Et ex ꝑte quidē lactatiōis qm̄ lac qd̄ grossum fuerit ⁊ mali odoris meliuſ est vt nō det̄ nisi postq̄ mulsuʒ fuerit ⁊ in aere morā fecerit: ⁊ qd̄ vehementis fuerit caloris ꝯueniēs erit vt nullo modo ieiuno det̄. Et nutricis quidem regimē est q si ei⁹ lac grossū fuerit dabit̄ ei oxymel diaspmatō qd̄ cū subtiliatiuoruʒ apozimate sumat̄ sicut est mētastruʒ ⁊ ysopus ⁊ hasce et origanum montanum. Et tribuat̄ ei ad comedenduʒ atharech ⁊ q̄ ei similant̄. In cibo q̄ʒ ipius ponat̄ parum croci ⁊ p̄cipiat̄ ei vt cū oxymelle calido euomat ⁊ tēperato vtat̄ exercitio Et si eiuſ cōplexio fuerit calida dabitur ei in potu oxymel cū vino subtili siłr̄ siue sepatim. Si ṽo eius lac subtile fuerit p̄cipiet̄. vt quiescat ⁊ ab exercitio remoueat̄ ⁊ cibis nutriat̄ qui sanguinē faciūt grossum. Et fortasse dabit̄ ei ad potanduʒ si nō fuerit ibi qd̄ ꝓhibeat vinū dulce aut mustū coctum. Et p̄cipiatur ei vt diu dormiat

Si ṽo eius lac paucū fuerit ꝯsiderabitur q̄ sit cā ī hoc: vtrū sit malicia cōpleixiōis in toto corꝑe aut in mamillis ipiuſ. Et hec quidē cognoscet̄ ꝑ significatiōes predictas in capl'is q̄ sunt p̄missa. Et post tangemus ⁊ si significatum fuerit q sit in eis calor nutrietur tali qualis est aqua hordei et spinachia et que sunt eis similia.

seminibus sen diureticum a dia quod ē de et spermaton quod est semē cum apozimate id est decoctione subtiliatiuoruʒ sicut mentastri hysopi hasce ⁊ origani montani sm̄ hāc formam. R. mētastri id ē mēte siluestris hysopi sicce hasce id est thymi origāi mōtani. añ. M. i. fiat decoctō in aqua fōtis ad q̄titatem duarum librarum in qua dissolue oxymellis diuretici ℥. 4. fiat potus de quo detur quolibet mane ℥. 4. nutrici ad bibendū Secūdo dando nutrici ad comedendum atharech id est nasturcium ⁊ similia diuretica ⁊ incisiua sicut petrosilinum anisum feniculū carui. Tertio ponendo in cibis eius vt in aquis carnium ⁊ in puretis ⁊ in salsis paruʒ croci. Nam pectoralia calefacit vnde lac subtiliat nisi grossuʒ fuerit adustione. Quarto ꝓuocando vomitū in nutrice cum oxymelle calido bibito maxime cū oxymelle squillitico quod incidit humores grossos ⁊ viscosos ⁊ īcisos educit ⁊ pectoralia calefacit. Quinto moderato nutricis exercitio per quod calor naturalis ipius confortatur superfluitates effluunt ⁊ humores grossi liquefacti subtiliantur. Sexto si cōplexio nutricis calida fuerit ⁊ lac eius grossum detur ei oxymel ⁊ vinuʒ subtile vł simul mixta vł separatim vnum post aliud. Et sit oxymel simplex parum mellis habēs qd̄ fieri solet ex aqua ⁊ melle ⁊ aceto mixtis ⁊ simul bullitis. Et sit album vinum aquosum debile. Tale nanq oxymel ⁊ tale vinū subtiliant ⁊ aperiunt sine calefactione. Quarto dicit q lac peccans in nimia subtilitate corrigitur his modis ex parte nutricis. Primo nutrix cesset ab exercitio ⁊ quiescat ab oī labore. Scdo nutriatur cibis igrossantib⁹ sanguinē sicut pane azimo riso pedibus porcorum vberibus vaccarū cancris ostreis conchis caseo. Tertio bibat vinum dulce grossum vł mustum rubeū decoctione inspissatum. Quarto vtatur longo somno. ꝑ hec enim sanguis ingrossatur ⁊ cōsequenter lac.

In quarta dicit q si lac nutricis nimis paucū fuerit causa sue paucitatis est consideranda. Si fuerit mala cōplexio totius corporis vt nimius ardor vł nimia siccitas vł mala cōplexio ꝓpria mamillis. Cognoscitur aūt mala cōplexio totius corꝑis ex signis datis p̄mi scda doctrina tertia. c. 3. Sʒ mala cōplexio mamillaꝝ cū sint palpabiles tactu cognoscitur. Scdo dicit q tactis mamillis si calor suꝑfluus in eis appa ruerit nutrix nutriēda ē aq̄ hordei spinachijs ⁊ siłibus: vt lactucis malis grauatis portulacis violarijs. Sed si frigide fuerint et oppilate ⁊ debiles in attrahendo dabitur ei satis de nutrimento subtili declināte ad caliditatē: vt d̄ micis panis albi ⁊ d̄ aquis carnium ⁊ vitellis ouoruʒ ⁊ de pullis ⁊ auiculis campestribus.

Et ventose ponent̄ sub mamillis eius absq̧ multa compressio-ne seu vehementi adherētia.s. absq̧ scarificatione ⁊ cum pauco igne vt fiat attractio cōpetens sanguinis ad eas sine resolutio-ne ⁊ reductione sanguinis attracti. Ad idem valet semē bauchie id est pastinace mane comestum sub mensura vnius parui co-clearis.

Et si significatū fuerit q̄ sint ī eis fri giditas cōplexiōis ⁊ oppilatōes aut debilitas ꝟtutis attractiue augmē-tabit̄ eius nutriēs subtile ad calidi-tatem declinās. Et vētose sub mamil lis ponent̄ absq̧ multa cōpressione. Ad hoc quoq̧ ꝯfert semē bauchiaꝝ ⁊ ipsemet etiā bauchie ad hoc multū ꝓsunt. Qđ si cā hui⁹ fuerit nutriētis paucitas nutrietur iure facto ex hor deo ⁊ furfure ⁊ leguminib⁹. In iuri-bus quoq̧ ipsius ⁊ in cibis ponende sūt radices feniculi ⁊ semē eius ⁊ ane tum ⁊ nigella. Quidā aūt dixerūt q̄ comedere vbera ꝓprie ouiū ⁊ capra-rum cū lacte qđ in eis ꝯtinet̄ valde ē vtile ad hoc ꝓpter illud quod in eis existit ex sil'itudine: aut ꝓpter ꝓpeta tem q̄ est in eis. Quidā autē experti fuerūt vt. ʒ.1. carici: aut vermiū terre norū siccorū in aq̄ hordei multis die bus sumatur: ⁊ repperūt optimū. Et sil'r elixatura capitū salsorū piscium in aq̄ aneti. Ex eis quoq̧ q̄ lac multi-plicāt est vt butyri vaccini. ʒ.1. suma tur ⁊ in vas in quo purū existit vinū mittat̄ ⁊ bibat̄. Aut sisamū in mola tritū accipiat̄ ⁊ cū vino misceat̄ ⁊ co-latū ad bibendū det̄. Ampli⁹ mamil le ex stercore turdorū cū lacte asine ⁊

Et eti-am bauchie ipse cōeste ma-xie radices ca-rum tres vl' q̄t tuor vna vice cōest postq̄ co ete fuerit ī bro dio carniū a-liter vix dige-runtur. Nam calefaciunt et subtiliāt. Et sunt ex eis q̄-dam domesti-ce. Alie silue-stres. Iuxta illō auerroys i. colliḡ. Pa-stinaca duas habet species siluestrem et domesticam. Siluestris for tior est dome-stica in omni-bus: ⁊ amba-bus est virtus calefaciendi ⁊ subtiliandi. In radice ve-ro est virtus q̄ mouet coitū. Tertio dicit q̄ si causa dimi-nutōis lactis fuerit pauci-tas nutriētis nutrix cibāda est iure facto ex hordeo ⁊ furfure ſm hūc modū. Tēperent̄ duo. M. furfuris ī aqua carnis calida ⁊ postq̄ resederit colet̄ dicta aq̄ ⁊ in ea coquā tur. M.2. hordei mūdati ad ꝑfectionem ⁊ dentur nutrici ad cō edendum. Item dentur ei ad comedendum legumina vt pisa fa be cicera: q̄r plus nutriunt oleribus. Item radices feniculi ⁊ se-men eius ⁊ anetū ⁊ nigella decoquantur in iuribus carniū qui bus nutritur: quia dant alimento penetrationē ad mamillas. Quarto describit auxilia.9. quedam vt accepta ab alijs. alia q̄-si ex se que lac multiplicant. Primū est vt nutrix cibetur vberib⁹ ꝓprie ouium ⁊ caprarū cū lacte decoctis quod est in eis. Hoc eni cōfert ad replendum vbera lacte vl' ex similitudine substantie vl' a tota ꝓprietate. Scōm est bipertitū.s. ʒ.1. carici bibita cum vno paruo haustu ptisane pluribus diebus mane cū surgit̄ vl' sero in ingressu lecti. vl'. ʒ.1. lūbricorū terre sic desiccatorū q̄ puluerizari possint similiter bibita cū ptisana. Et intellige per cariē pulue-rem ligni corrosi siue a putredine siue a verme. Tertium est elixa tura capitum pisciū salsorum sicut allecium vl' sardinarum in a qua aneti mane bibita vl' sero pluribus diebus ſm hanc formā. ℞. aque decoctionis aneti lib.3. in qua elixentur sex capita alle cium deinde coletur ⁊ bibant̄ de ea quaq̧ vice. ʒ.3. Quartū est vt. ʒ.1. butyri vaccini recentis dissoluatur ad ignem in lib.1. vini puri ⁊ a nutrice potetur. Istud practicat̄ in zelandia ⁊ frisia non solum ꝓ nutricibus sed pro singulis. Solent enim mittere cum ceruisijs quas bibunt ⁊ etiam cū vino butyri plurimū ⁊ hauri-re cum poto suas barbas impinguantes. Quintum est farina sisami mixta cū vino deinde colata ⁊ in potu data ſm hunc mo dum mane vl' sero. ℞. farine sisami recenter cum mola trite. ʒ.ß. misceat̄ cum. ʒ.4. vini deinde coletur vinū ꝑ telam aut staminū

⁊ in potu detur. Sextum est linimentum mamillis nutricis superpo nendum quod fit ex stercore turdorum immixto lacti ⁊ oleo oliuarū ad modū emplastri ſm hunc modū. ℞. stercorum turdorū lib.ß. terant̄ ⁊ fundant̄ desuꝑ nunc lactis: nunc olei: aā. paꝝ donec veniāt ad formā emplastri deinde extendat̄ supra telam vl' alutā ⁊ mamillis supponāt̄

oleo more empl'i liniāt̄. Aut ex eo qđ est in interiore ꝑte melōgie elixate. ʒ 1. sumat̄: ⁊ cū digitis in vino dissolua tur ⁊ ad potandū det̄. Aut furfur ⁊ ra phanus in vino bulliant̄ ⁊ ad potan dum det̄. Medicamē validū. ℞. semi nis aneti. ʒ.3. seminis andagoge se-minis porri. aā. ʒ.1. seminis sulle se-minis fenugreci. aā. ʒ.2. totū cū suc co feniculi ⁊ melle ⁊ butyro misceat̄ ⁊ in potu sumat̄. Et cū lac nocumē tum fecerit sui m'ltitudine: ꝓpterea q̄ ꝯstrictiōe retinet̄ ⁊ ꝓpter suā spis-situdinē minuat̄ ꝑ id qđ pauci existit nutrimēti ⁊ comestiōe eius qđ parū nutrit: et empl'o pectori ⁊ mamillis supposito ex cymino ⁊ aceto. Et luto absoluto ⁊ aceto aut lentib⁹ coctis ī aceto: ⁊ post ipm̄ potu rei salse vtat̄: ⁊ sil'r comestiōe mēte. Et mamillas q̄ dem blādis manib⁹ multū fricare la ctis efficit multitudinē. Lac ꝟo ma lum hn̄s odorē medicandū est dādo in potu vinū boni odoris ⁊ ad cōedē dum dando cibū boni odoris. Re-gimen aūt qđ est tractū ex tpe ꝑt⁹ nu tricis est qm̄ oꝫ vt ꝑtus sit ꝓpinquus nō tñ valde: imo sint a tpe quo pepe-rit vsq̧ ad tempus illud mensis ⁊ di-midius ad minus: aut menses duo.

Et est turdus auis ꝑua cineri coloris nidificās luto in ar borib⁹. Septimū est vt detur in potu nu trici. ʒ.1. partium in teriorum melongie elixate cum digitis dissolutarū in. ʒ.4. vini. Et est melōgia genus oleris in hy-spanijs abundans generans sanguinē melancholicū sicut caulis qđ auerroys ꝯ colliḡ reputat tē-peratum cibū dū coquitur more suo. Octauū est furfur ⁊ raphanus in vino bulliti qđ nutrici in potu dat̄ ſꝫ hūc mo-dū. ℞. furfuris pu gillū vnū radicū ra-phani peciatim inci saꝝ. ʒ.2. bulliant̄ in lib.1. vini deinde co-let̄ vinū ⁊ nutrici in potu det̄. Nonū est medicamē validū ma gne efficacie qđ reci pit seminis aneti. ʒ.3. seminis ādagoge.i. tri folij seminis porri. aā. ʒ.1. seminis sule.i. her be artetice seminis fe-nugreci. aā. ʒ.2. terā tur ⁊ misceant̄ cum succo feniculi ⁊ mel-le ⁊ butyro donec d-ueniāt ad modū opiate: ⁊ de isto ꝯdito det̄ nutrici ad bibendū. ʒ.1. cū ʒ.4. vini ꝑ vna vice.

In quinta p° dat 6. remedia ꝯ lactis multitu-dinē exuberantē ꝓpterea q̄ retinet̄ in vberib⁹ ꝑ suas cōpressionē ⁊ spis situdinē. Primū est paꝝ comedere ⁊ vti cibarijs q̄ modicū nutriūt vt puretis macris olerib⁹ fructibus ⁊ sil'ibus. Scōm est emplastrare ma-millas cū cymino ⁊ aceto sil' tritis ⁊ eis supposit̄. Tertiū est emplastrare eas cū luto absoluto.i. ceno vl' argilla cū aceto mixto. Quartū est dare nutrici ad cōedēdū lētes coctas cū aceto vl' has tritas supponē suis v-berib⁹. Quintū ē post tale emplastrū ꝑbere nutrici potū rei salse sicut aque salse vl' purete salse vl' agreste salse vl' paꝝ aceti salsi cum aqua mi xti. Sextū est dare freq̄nter mētā nutrici ad cdēdū. Scōo dicit q̄ lac in vberib⁹ multiplicat̄ sepe fricādo ea cū blādis manib⁹ videlicꝫ molli-bus ⁊ teneris. In.6ᵃ. dicit q̄ lac mali odoris corrigit̄ dādo nutrici in potu vinū aromaticū ⁊ ad cōedendū cibos boni odoris videlicet aro-matisatos cū cinamomo gariofil' rosis ⁊ sandal'. ¶ Attēde q̄ vinū aro maticū est duplex quoddā ē tale nā sicut maluisia vuarnacia romania muscadellū vina ausonie. Aliud est tale ꝑ artē vt nectar ypocras. Et qđcunq̧ istoꝝ nutrici det̄ nō oꝫ dari sine forti limphatiōe: imo aristo. tractatu p°. c.5. lib. de sōno negat ei vinū dicēs. Pueris nō ꝯferūt vina neq̧ nutricib⁹. Differt eni nihil forsitā ipos bibere vl' nutrices: ſꝫ oꝫ bi bere aq̄ticū ⁊ modicū: hec ille.

Regimē aūt. In hac ꝑte.2ᵃ. scōe ꝑ ticule.2ᵉ ꝑtis ca. istius dicit ꝑn. q̄ regimē.i. electio nutricis penes tp̄s ꝑ tus ei⁹ sic trahit̄ ⁊ attēdit̄ q̄ ad min⁹ nutrix distet qn̄ lactare incipiet a tpe sui ꝑtus vno mēse cū dimidio vl' duob⁹. Nā p'mo mēse fere toto im mūda fuit ⁊ ꝓpter plurimū decubitū ⁊ defectū exercitij supfluitates colligit q̄re expedit ad rectificationē sui lactis vt.15. dieb⁹ post p'mum mēsem se moderate exercitet ⁊ cibarijs electis vtat̄: ⁊ si hec fecerit vno ī tegro mēse post primū mēsem postea infantē lactare incipiat erit me-

lius. Qr si postea sine lactatõe diu steterit natura negligit generare lac ꝛ iam genitũ veterascere icipit ꝛ muscidari vł ad corruptõez declinare

Sitq; ille. In hac pte septima q̄ est de cõditione septima bone nutricis ex pte infantis dicit p̄mo ꝙ ad bonã nutricẽ requirit vt ille quẽ vltimo pepit fuerit mascul'. Talis eni nutrix lac purius hꝫ ꝛ magis digestuꝫ q̄ illa q̄ peperit feminã: qr fetus mascul' in vtero existens calefacit infeꝫ nãli caliditate plus q̄ feminẽus. Cui' rei signũ ẽ ꝙ p̄gnãs de masculo cõit sanior ꝛ leuior ẽ ꝛ melioris coloris. Scđo reqrit ꝙ ptus infantis ei' i nãli tpe aduenerit s. in. 9. mense. Tertõ ꝙ mater ei' nec ipm abortiuerit nec ꝯsueta fuerit aborsuꝫ facere ĩ alijs. Talis. n. cõiter in mẽbris generatiuis ꝛ mistrantibus eis vł cum eis colligatis vehemẽti colligãtia nõ ẽ sana.

c Nutrici p̄terea. In hac pte 3ª p°agit de regimine nutricis quo ad exercitiuꝫ cibum ꝛ coitũ. Scđo de faciẽdis p eam instante hora lactationis ibi [In tota preterea] Tertio de vicibus ꝛ mẽsura lactationis ibi [Neq; multum lac] Quarto ď horis ꝛ casibus in q̄bus nec mater nec ppria nutrix lactare dꝫ infantẽ

Sitq; ille queꝫ pepit masculus. Et sit ptus eius ſm tp̄s naturale. Et nõ sit illa q̄ abortuꝫ fecit: neq; abortũ facere ꝯsueuit. Nutrici p̄terea' est p̄cipiendũ vt tẽperato vtat exercitio: et vt nutriẽtibus boni chimi alat: ꝛ nullo mõ aliq̃s cũ ea coeat: hoc enim sanguinẽ pmiscet mẽstruuꝫ: ꝛ lactis odorẽ corrũpit ꝛ ip̄ius minuit q̄titatem: imo fortasse imp̄gnat i quo nocumentũ duobus attinens filijs existit. Et nutrici quideꝫ ppterea ꝙ illď qď i sanguine ẽ subtile ad embriõis nutrimentũ redit: ꝛ embrionis q̇deꝫ ppterea ꝙ id qď ad ip̄m venit ex nutrimẽto est parũ: iõ ꝙ alius lacte indiget. ¶ In tota p̄terea ip̄ius lactatõe oꝫ ꝛ ppꝛie in lactatõe p̄ma vt aliquid lactis mulgeat ꝛ vt fluat ꝛ vt ip̄m ꝑ fsione iuuet ne ꝯtingat vt ex multa suctione gule ledant instra ꝛ mery ꝛ faciant ip̄m debilitari. Et si ante lactationẽ q̃q; vice paꝝ mellis ad lãbẽdũ det iuuatiuũ erit. Et si cũ pauco vino solutũ fuerit erit bonũ. ¶ Neq; multum lac ad sugendũ vna vice dandũ est: imo meli' est vt paruꝫ ei det ad sugendũ sepe pauis ĩterpositis spacijs. Qñq; eni cũ ad sugenduꝫ ei dat vice vna tm̃ vt satiet ꝯtingit extensio ꝛ inflatio ꝛ vẽtositatũ multitudo ꝛ albedo vrine. Si ergo hoc accidat oꝫ ne lactet ꝛ vt famelic' longo tpe teneat ꝛ vt studiũ impẽdat ad hoc vt dormiat donec istud digerat. Et ſm plurimuꝫ in p̄mis quo lactãdus est: est vt in p̄ma die ter lactet. ¶ Et si q̄ in prima die ipsum lactauerit alia fuerit q̄ mater ip̄ius erit meli'. Silr si nutrici mala acciderit ꝯplexio aut egritudo dolorosa: aut etiã multa vẽtris solutio aut ei' ꝯstrictio dolorosa: melius erit vt alia ip̄m lactet donec sanetur. Et similiter si necesse fuerit dare ei medicinã que virtutem ꝛ qualitatem habet dominãtem. Cumq; post° lactationẽ dormiturus est eius cuna vehementi motu nõ est mouẽda: quoniam lac in ip̄ius stomacho cõcutitur: imo suauiter mouẽda est.

¶ In p̄ma pticula dicit p̄mo ꝙ nutrix vti dꝫ tẽperato exercitio mane. s. ante prandiũ ꝛ in vespe: ante cenã. Per hoc. n. sue supfluitates resoluunt nãlis calor fortificat sanguis ꝛ digestio lactis meliorat. Scđo dicit ꝙ nutrix est nutriẽda cibis euchimis seu boni sanguis generatiuis. Tales autẽ sic describit gal. lib. de v̇tute cibariorum. c. 12. Dico ꝙ panis frumẽti mũdi bene fact' suo modo p̄parationis qñ cõmedit in suo die ꝛ galline ꝛ hedi annualis capre ꝛ pisces non cũ duricie neq; mlte viscositat q̄bus nõ est nec lim' nec malicia nec pinguedo plurima: ꝛ quoꝝ pascua nõ sũt in aq̃s sordidis neq; in aq̃s thermaꝝ q̄ nõ nutriunt male neq; sunt velocis corruptiõis: ſꝫ remanẽt tpe longo anteq̄ putrefiãt vł mutent ꝛ oĩa oua nõ dura bñ parata ꝛ cocta ꝛ oẽ vinũ boni odoris subrubei vł ocrei. i. subcitrini coloris leue in quo est dulcedo pauca oĩa sunt bona ꝛ tẽperati chimi iter subtile ꝛ grossuꝫ deinde dicit ca. codẽ. Sꝫ panis silr bñ paratus arte sua fascani duragi. i. turtures pulli colũbarũ a scelle oĩum auium ꝛ pisces pui q̄bus nõ est pinguedo multa ꝛ sunt teneri ꝛ farina hordei ꝛ vinũ boni ordoris ꝛ lac oĩa hec sunt boni chimi. Tertio dicit ꝙ nutrix dꝫ abstinere a coitu ppter quattuor. Primo qr coitus pmiscet. i. cõturbat sanguinẽ mẽstruum ex quo generat lac. Scđo qr corrũpit lactis odorẽ. Teste aristo. 4ª. pticula pbleumatũ querẽte ppter q̄d cocũtes fetidi. Tertio qr minuit q̄titatẽ lactis diuertẽdo sanguinẽ p motuꝫ ꝯcussionis a mamillis ad matricẽ. Quarto qr interdũ est cã imp̄gnatõis nutricis q̄ nutrito ifanti nocet ꝛ fetui ꝯcepto. Nutrito quidẽ ifanti: qr subtilior ꝛ melior sanguis relinquẽs mamillas ad ꝯceptũ fetũ trahit nutriendũ ꝛ augendũ Fetui v̇o ꝯcepto qr parũ nutrimẽti recipit ppter diuersionẽ ptis magne sanguis v̇sus mamillas ad gñationẽ lactis p nutritiõe infantis. ¶ Attẽde ꝙ ga. eadẽ p̄cipit obseruãda nutrici p̄mo de regimine sanitatis. c. 7. dicẽs. Oꝫ nutricẽ moderatis vti gimnasis ꝛ cibis euchimis ꝛ potib' q̄ ꝛ decẽti tpe dent ꝛ moderate vt sanguis bon' ei generet: ꝛ oino ꝯtineat se a venere. puocant eni inde mẽstrua ꝛ lac malũ: iõ fit ꝛ aliqñ ꝯcipiunt q̇ nihil mag' nociuũ puero lactãti. Cõsumit eni oĩs bonitas sanguis in fetu cũ eni in seip̄o p̄ncipiũ vite habeat ab ip̄o dispẽsat ꝛ attrahit ppriũ cibũ quasi in matricẽ iudicatũ ꝛ ab ip̄a inseparatũ semper die noctuq; vñ ꝛ deteri' ꝛ min' lac in mamillis ꝯficit. hec ga.

¶ In scđa dicit p̄mo ꝙ nutrix dꝫ in tota sua lactatiõe. s. oĩ vice q̄ lactauerit infantẽ: ꝛ maxime p̄ma emulgere aliq̄d sui lactis ꝛ ti [vt] facile fluat ad os infant ꝛ iuuare fluxuꝫ ei' cõpressione mamillaꝝ cũ suis digitis ne ex laboriosa suctione ledant ꝛ debilitentur instra gule ꝛ mery infantis. Scđo dicit ꝙ ꝯfert infanti dare parũ mellis ad lambendũ q̄libet vice añ lactationẽ: lenit. n. ꝛ aperit vias cibi ꝛ p̄hibet lac a coagulatiõe in stomacho. t. ste gal. de v̇tute cibariorũ. c. 12. dicente. Lac est grossum ꝛ iõ q̃nq; caseat in stomacho: ꝑpterea admiscetur ei sal vnde ꝛ subtiliat cũ aqua. Tertio dicit ꝙ si mel istud qď ifanti dat añ lactationẽ dissolutum fuerit cũ pauco vino debili limphato tũc erit meli': qr magis abstergét lenit ꝛ aperiet vias cibi. Et signanter dicit cũ pauco vino: qr vini plurimum cum lacte pmixtum corrumpit ip̄m disponens ad lepra.

¶ In 3ª dicit p̄mo ꝙ nõ ꝯuenit infanti lac plurimũ vna vice sugere: imo meli' est vt sepe ꝛ modicũ quaq; vice sugat: qr stomach' eius ẽ pauce capacitatis. Et muliebre lac in ifantib' facilr ꝛ cito digerit cũ nõ sit aliud q̄ sanguis dealbat'. Et resolutio fortis ꝛ assidua fit in infantib' ppter fortitudinẽ sui caloris ꝛ tenuitatem suoꝝ corpoꝝ. Et facili' infans transit tp̄s sine clamore ꝛ dolore sepe ꝛ paꝝ sugendo lac: nec inde peruenit ad fastidium ꝛ abominationem lactis vt peruenit interdum quando sugit vna vice de lacte ad sacietatẽ: tunc enim ꝯtingũt ei extẽsio ꝛ inflatio in vẽtre ꝛ hypocõdrijs ꝛ multiplicatio vẽtositatũ ꝛ albedo vrine p viã indigestionis. Scđo dicit ꝙ his accidẽtibus supueniẽtib' infanti ex sũptione lact ad sacietatẽ nõ dꝫ lactari: ſꝫ lõgo tpe teneri famelic' ꝛ ad somnũ puocari cũ cãtilenis ꝛ motu suaui donec digestũ sit lac p̄assumptũ. Tertio dicit ꝙ in p̄ncipio sue lactationis ter i die nãli ſm plurimũ lactare debet: cui' cã dicta ẽ supra.

¶ In 4ª. dicit p̄mo ꝙ in p̄ma die lactatiõis (p̄ma capit p̄ncipia) infantis meli' ẽ vt alia q̄ mater lactet ifantẽ: qr tũc mater immunda est cõmota ꝛ debilis ex p̄ssura ptus ꝛ lac ꝛ sanguis sui turbati sũt ex vehemẽtia dolorũ. Scđo dicit ꝙ si mala cõplexio supueniat nutrici sicut febris vł egritudo dolorosa sicut colica vł yliaca vł supfluus fluxus vẽtris. s. lientericus dissintericus aut diaricus vł nimia vẽtris ꝯstipatio dolorosa vt in colica fecali meli' est vt alia mulier lactet infantẽ donec nutrix ei' sanata fuerit: qr lac nutricis p passiões p̄dictas alterat ꝛ turbatur. Tertio dicit ꝙ si fuerit necessariũ dare nutrici medicinas fortiũ v̇tutũ sicut laxatiuas vł vomicas fortes vł dñantiũ qualitatũ sicut tyriacales vł intense calidas vł intẽse frigidas vł causticas abeꝫ applicare vł corrosiuas meli' est vt in die q̄ ministrabit aliq̄ ex eis alia a nutrice lactet infantem: qr he medicine alterant ꝛ conturbant lac.

d Cumq; post. In hac 4ª pte dicit p° ꝙ cunabuluꝫ infant post lactationẽ qñ dormitur' est nõ est fortit mouendũ: qr fort motus ꝯcutit ꝛ exagitat lac in stomacho ei' q̄re ipedit digestionẽ ꝛ ...

dum cõmouet vomitũ: imo suauiꝰ ĩfans mouẽdꝰ est motu cunabuli ipsius. ¶ Sed instabit aliquis auctoritate prin. scdo cañ. ca. de lacte dicentis. Illuz aũt qui bibit lac post ipm quiescere oportet vt nõ corrumpaꝛ ⁊ nõ acescat. verum oportet vt nõ sup ipsuz dormiat neq̃ suscipiat super ipm cibuz alium donec descendat: hec ille. Neq̃ ergo cõuenit motus super lac neq̃ sõnꝰ. Itẽ quies est propinquior sõno ꝙ̃ sit motus suauis. Infans ergo post lactationem quiescere debet potiusvt dormiat ꝙ̃ suauiꝛ moueri. Item retentio ⁊ digestio cibi melioresfiũt in q̃ete ꝙ̃ in motu: qꝛ calor magis figiꝛ ĩ quiete supra cibum: nec sic ꝓtendi

Fletus quoq̃ ꝑuus ante lactatõez ei cõfert. Naturale aũtᶜ tp̃s lactandi est tp̃s duoꝝ annorũ. Qđ si infans aliud a lacte desiderauerit ordinate est ei tribuendũ: nõ tñ est ei violẽter ꝓhibendũ. Postq̃ ꝟo duales apparere ceperint dẽtes ip̃e ad nutriẽs mouendus erit ordinate qđ sit fortius. Res tñ dura ad masticanduz nõ erit ei dãda: imo p̃mo deꝛ ei panis quem ei masticauerit nutrix: deinde panis cũ aqua mellis aut cuz vino aquato aut cũ lacte. Et tunc quidẽ paꝝ aque ei tribuaꝛ ⁊ in aliq̃bus vicibꝰ cũ pauco vino sit mixta nec ꝑmittaꝛ ad repletionẽ ꝑuenire. Qđ si vomitꝰ sponte superuenerit ei ⁊ vẽtris ĩflatõ ⁊ albedo vrine: ab oĩ re abstine eũ: ⁊ melius est vt ip̃ius nutriẽs ei tardeꝛ donec iungaꝛ in balneo. ¶ Deinde cuz a lacte amouẽdus erit ad id qđ est ex genere sorbẽdi ⁊ carniũ leuiũ mutãdus erit. Et oz etiaz vt a lacte ordinate amoueatur ⁊ nõ subito ⁊ vt fiãt ei glãdes ex pane ⁊ zuccaro. Quod si perfide mamillas quesierit ⁊ eas semper sugere voluerit ⁊ fleuerit: sumẽde sunt myrte ⁊ mentastri. ana dragme quattuor ⁊ terende: ⁊ ex eis more emplastri mamille epythimande. ¶ Ad summũ aũt dicemus ꝙ infantis regimẽ est humectatio: ꝓpterea

tur ad exteriora sicut in motu. ¶ Ad primũ dic ꝙ p̃nceps nõ intendit in infantibus solo lacte nutricis ꝓhibere ex toto motum ⁊ somnum post: sed in ꝑtisicis ⁊ ethicis ⁊ iuuenibus extenuatis quibus lac cõpetit ꝓhibet motũ ⁊ somnũ ne lac corrumpaꝛ nimio calore ꝑ motuz excitato: vl̕ intus per somnũ ad viscera reducto. Ad scđm dic ꝙ lz quies ex se sit ꝓpinquior somno: motus tamẽ suauis somnũ gratum ꝓuocat sicut melodie ⁊ suaues fricationes ꝓpter delectationẽ quã ingerit. Ad tertiũ dic ꝙ motꝰ suauis post lactationẽ ad bonam p̄parat digestionem faciendo lac descendere versus fundũ stomachi. Scđo dicit ꝙ fletus ꝑuus ante lactationẽ confert infanti: qꝛ mundificat cerebrũ eius a suꝑfluitatibus aquosis in quibus abundat. Et si ploret cũ clamore pauco clamor erit ei velut quoddam exercitium ꝑtium pectoralium cõferens ad dilatationem ꝑtium pectoralium.

e Naturale aũt. In hac ꝑte quinta p̃mo agit de naturali termino lactationis: ⁊ de his que dari possunt ante illũ terminũ si infans aliud a lacte desideret. Scđo de modo remouendi euz a lacte: ⁊ de cibis tunc huic dandis ibi [Deinde cum a lacte] Tertio in summa recolligit regimen infantis ibi [Ad summuz aũt] ¶ In p̃ma ꝑticula dicit p̃mo ꝙ tp̃s nãle quo lactare dz infans est duorum annorũ. Galienꝰ vero p̃mo de regimine sanitatis ca. 7. dicit ꝙ puer nutriendus est solo lacte vsquequo admittat id est recipiat ãteriores dentes. Ex tunc vero assuescendus est grossiori cibo: pane quidẽ prius: demum ꝟo ⁊ leguminibus ⁊ carnibus talibꝰ p̄masticatis. Et auerroys. 6°. colliget auctoritate auenzoar ait. Et p̄cipit vt alio nõ cibẽtur nisi lacte donec eis dentes orianꝛ: qꝛ dictuz est ꝙ necesse est vt cibus sit sil̕is cibato ⁊ natura lactis nature pueri assimilaꝛ: ⁊ qꝛ etiam iste est cibus quem natura eis preparauit. Scđo dicit hic p̃n. ꝙ si infans ante finez duorum annorũ desiderauerit aliud a lacte nõ est ei violẽter seu ruditer denegandũ: qꝛ appetitus talis naturalis est ⁊ quodam modo directus ab infallibili agente vel ineffabili: sed est ei dandum gradatim ⁊ ordinate: qꝛ oĩs mutatio subita ſm multũ ⁊ repente fallax est ⁊ omnino nature inimica. Et sit gradatio p̃mo in similitudine substantie. s. vt detur ei p̃mo cibus mollis vl̕ masticatus lacti multum similis: deinde paulatim solidior cibus ⁊ grossior detur. Scđo in q̃titate. s. vt p̃mo parum ex eo detur: deinde paulatim augeaꝛ q̃titas. Tertio quo ad vices vt p̃mo rarius detur deinde frequẽtius si bene tulerit ⁊ in hoc voluptuetur. Tertio dicit hic princeps ꝙ postq̃ dentes duales. s. duo anteriores superius ⁊ duo inferius apparere inceperint: infans ordinate transferẽdus est ad nutriens fortius seu spissius lacte: sed res dura ad masticandum nõ est ei danda: imo primo panis premasticatus a nutrice eius est ei dandus: deinde panis mixtus cum aqua mellis que dicitur hydromel ⁊ vulgariter bochetum vl̕ panis mixtus cum vino limphato vl̕ panis immixtus cum lacte caprino vaccino vl̕ asinino. ¶ Attende hic ꝙ nutrices cõmuniter nõ solẽt suo solo lacte nutrire infantẽ neq̃ duobus annis neq̃ vno anno: sed post tres menses ab ortu infantis: ⁊ quandoq̃ citius dant sibi pultes spissas impellentes eas in os infantis cum suis digitis vl̕ replentes inde cornu cuius acuta extremitas adaptatur in similitudinez papille mamille per quam sugit infans pultem sicut lac ab vbere. Et faciũt has pultes cuz lacte vaccino ⁊ simila frumẽti vl̕ mica albi panis simul decoctis vsq̃ ad spissitudinem et addunt interduz vitella ouorum. Per has enim pultes fortior fit infans ⁊ carnosior: sed quãdoq̃ oppilant ⁊ lapidem generant in dispositis ad hunc. Quarto dicit. Et tũc q̃dẽ. s. dum datur infanti nutriens spissius lacte parum aque mixte cum tãtillo vini tribuatur nõ vna vice: sz pluribus vicibus ⁊ quasi lambẽdo: nec dimittatur potu repleri: qꝛ cũ ip̃e sit vehemẽter humidus ⁊ humidis nutritus pauco potu indiget: nec etiam cibo maxime sibi insueto ⁊ grosso repleri dimittatur ne stomachuz eius grauet ⁊ fastidiũ inducat aut putrescat ⁊ febrire faciat: qꝛ nã nõ sufficit ipm regere. Quinto dicit ꝙ si vomitus sponte. i. nãliter sine ꝓuocatione ex industria suꝑuenerit infanti post cibationẽ ⁊ ĩflatio vẽtris ⁊ albedo vrine abstine cũ. i. fac vt abstineat ab oĩ re. s. taz a cibis ꝙ̃ a potibus vt occupeꝛ natura circa digestionez residui ⁊ quiescat stomachus ⁊ fastidiũ tollaꝛ ⁊ verus redeat appetitus. Et tũc melius ẽ vt ei tardeꝛ exhibitio cibi donec digesto p̃ori cibo balneatus fuerit ⁊ statim post balneum tersus ⁊ inunctus. Hec enim preparãt membra ad querendum ⁊ recipiendũ nouũ nutrimẽtum.

¶ In scđa dicit p̃mo ꝙ instante tp̃e quo infans ab vbere ⁊ lacte separandus est. primo est transferẽdus est ad sorbilia ⁊ leues carnes sicut ad brodia carnium in quibus sint carnes incise minutissime vl̕ ad colaticia carnium vl̕ ad offas ⁊ sint carnes eorũ pullorum gallinarũ ꝑdicis aut fasani. Iuxta illud rasis. 4. almansoris caplo de regimine infantis. Caro quoq̃ que ĩ pectore teneri pulli est vl̕ ꝑdicis ei tribuenda est. Postq̃ si bene capere inceperit atq̃ ex ea comederit ⁊ appetere incepit suctio mamillaꝝ incipiat paulatim minui in nocte quoq̃ eas sugere nõ permittaꝛ. Scđo dicit ꝙ infans nõ subito sz paulatim remouẽdus est a lacte: sz expedit vt fiãt ei res sil̕es glãdibus in figura ⁊ q̃titate ex mica teneri panis ⁊ zuccaro pressis insil̕ cum digitis ⁊ malaxatis ad modum paste mollis. Iuxta hoc dicit rasis 4. almãsoris. Cũ aũt ad tp̃s ꝑuenerit in quo cõedere incipiat de simila ⁊ lacte ⁊ zuccaro fiant magdaliões glandibus similes ⁊ infanti in manu tenendi dentur vt cuz eis ludat ⁊ eos sugat ⁊ disponat se ad aliquid ex eis traĩciẽduz: hec ille. Tertio dicit ꝙ si infans ꝑfide. i. importune ⁊ cum clamore quesierit mamillas nutricis ⁊ semꝑ voluerit eas sugere ⁊ fleuerit post eas mamille nutricis erũt epithymande cuz myrta ⁊ mẽtastro in pondere. ʒ. 4. de vtraq̃ sil̕ tritis et eis superpositis ad modum emplastri nihil addito si fuerint virides nisi ꝓprio succo: sed si sicce fuerint adhibeaꝛ cera cuz modico oleo. Nã myrta sua amaritudine ⁊ mentastrum fortitudine sui odoris vna cuz amaritudine facient infantẽ abhorrere mamillas ⁊ abominari. ¶ Attende ꝙ licet exhibitio lactis infantis post scđm annum sit paulatim minuenda ꝓpterea ꝙ infans cibos grossiores tunc bene sustinet: põt tamẽ vicibus interpolatis vsq̃ ad annum. 7. lacte electo vti vl̕ muliebri vl̕ azinino vl̕ capre aut vacce. teste galieno p̃mo de regimine sanitatis caplo. 8. dicente. Sunt ergo vsq̃ ad septem annos lacte nutriendi ⁊ balneis dulcium aquarum calidarũ lauãdi vt multo tp̃e ex corꝑe manente molli ꝑ multam vegetationẽ ad augmẽtum veniant.

¶ In tertia dicit ꝙ summarie loquendo regimen infantis cõsistit in duobus. Primum est humectatio cum cibis ⁊ potibus ⁊ balneis humectatiuis ꝓpter hoc ꝙ cõplexio infantis est conueniens ⁊ cõnatura-

lis ad regimẽ humidũ ⁊ ecõuerso regimẽ hũidũ ei. Et ꝑpter hoc ꝙ infans ad suas nutritionẽ ⁊ augmẽtationẽ idiget humiditate. Juxta illõ gal.6.morbi cap.15. Quoniã puerorum corpora sunt humida necesse est vt eorũ cibaria sint humida. Scdm est exercitium tẽperatum ⁊ nõ plurimũ. Et tale exercitium est ei sicut naturale quasi dicat nõ ex toto nãle sicut nutritio: sed in pte voluntariũ. Et sic nãle quod cõuenientissimum est nature eius: qm natura quasi accipiendo eo augmẽtat. id est virtus crescitiua cõplacenter accipiẽdo exercitiuz auget eo corpus. Nam p exercitiũ dilatantur mẽbra ⁊ receptacula cum poris ⁊ vijs capacia fiunt pluris nutrimenti. Vel expone ꝙ natura accipiendo cibuz humidum p exercitiũ auget eo corp⁹. Vel expone ꝙ nã accepto exercitio pauco ĩ pncipio ꝑpter molliciem ⁊ debilitatez mẽbrorum paulatiz augmẽtat ipm nervis ⁊ musculis incipiẽtibus indurari: ⁊ pcipue in pmutatiõe de infantia ad puericiaz.

ꝙ eius complexio ad hoc est conueniens: ⁊ ꝙ ea in sui indiget nutrimẽto ⁊ augmento ⁊ exercitium temperatum ⁊ nõ multũ. ⁊ hoc quidẽ est ei sicut naturale: qm natura quasi accipiendo eo augmentat: ⁊ pcipue cuz infantia ad puericiam permutatur.

Cuz aũt[f] ambulare inceperit ⁊ moueri duris motibus nõ erit pmittendus: nec ad sedẽduz ⁊ ad ambulãdũ est ponẽdus anteꝙ̃ fm naturã ei desideriuz fiat ne cruribus ipius ⁊ dorso nocumẽtum accidat. Et meli⁹ quidem est vt in primis cũ sedet aut sup terram ambulat ponat vt sedeat in corio leni ne terre asperitas scalpat ipz ⁊ fustes aut cultelli ⁊ his similia ex his que pungunt aut incidunt remoueant ne sint corã eo. Et custodi-

f Cum aũt. Jn hac pte sexta dat quattuor cautelas obseruandas circa infantẽ cuz ceperit ambulare ⁊ moueri. Prima est ꝙ tunc nõ est pmittendus moueri duris motibus. s. in locis asperis ⁊ duris vel motibus fortibus ⁊ ei difficilibus sicut cursu vel apphensio ne rei aspere vel sustentatione rei grauis ne brachia vel manus tibie vel pedes inde torqueant ꝑpter molliciẽ ⁊ teneritatẽ eorum. Scda est ꝙ infans nõ est applicãdus nec excitãdus ad sessionẽ vel ambulationem donec nãliter ⁊ ex seinet appetiuerit ne supueniat inde nocumentum torsionis aut cõtusionis dorso vel cruribus ei⁹. Cuius 𝔷rium sepe practicant nutrices p gloria ⁊ laude habentes si quos nutriunt ante tps solitũ ambulauerit. Tertia est ꝙ qñ ifans sedet in pmis vicibus vel ambulat in terra meli⁹ est vt sup coriũ lene sedeat aut ambulet ne scalpat aut atterat aut excoriet eũ asperitas terre. Debẽt etiã tolli a vijs ifantis cultelli lancee spine fustes ⁊ alia queꝗ aspera vel dura ad q̃ põt offẽdere pedes suos ambulãdo vel clunes sedendo vel corp⁹ cadẽdo. Quarta est pseruare infantẽ ne cadat ab alto loco vel in locũ ꝓfundum sicut cauea3 vel puteũ vel ne cadat in ignẽ. Caret enĩ discretione qua se cõducat. Et nisi spãliter diuina bonitas ⁊ clemẽtia custodiret infantes incõparabiliter plures attẽta negligẽtia nutricũ deperirent aut mutilarentur ꝙ̃ depereãt. ¶ Attẽde ꝙ infantes qñꝗ mouent a nutricibus: qñꝗ a seipis: qñꝗ vectione in curru naui vel equo. De primo motu dicit ga. pmo de regimine sanitatis ca.6. ꝙ nutrices mouẽt pueros pannis apphensis ⁊ cunis ⁊ ꝓprijs vlnis. De scdo dicit ibi ꝙ nõ sunt cogẽdi pueri ãbulare vt nõ euertant eis crura. De tertio dicit ibi ꝙ post tres annos pñt moueri in naui ⁊ curru: post septẽ annos equitare possunt. ¶ Attẽde scdo ꝙ instrm triãgulare cũ rotis in cui⁹ medio ponit infans q̃ facillime ante se ipellit illud ꝑpter lubricitatẽ rotarum ẽ valde cõueniens icipiẽtibus ambulare: qz pseruat eos a casibus ⁊ sup ipz se appodiãt. Et si q̃d asperũ vel durũ in via fuerit illud instrumentum pmo obuiat ei ⁊ ante se impellit nec peruenit ad infantem.

g Cunꝗ canini. Jn hac pte septima pmo agit de abstinẽtia a masticatione duroꝝ caninis oriẽtibus. Scdo de fricatiõe tunc facienda ibi [Et tu quidẽ] Tertio de fricatiõibus agendis cum gingiue finduntur ibi [Cunꝗ gingiue] Quarto de faciẽdis infanti cũ mordere icipit ibi [Cum aũt iam] Quinto de faciẽdis collo caninis nascẽtibus ⁊ dentibus incipiẽte loquela ibi [Et ꝓterea] ¶ Jn pma dicit ꝙ quãdo canini dentes oriri inceperint ⁊ apparere in infante tunc abstinẽdus est i. ꝓhibendus a masticatiõe duroruz ne mã ex qua fiunt canini dentes spargat ⁊ resoluat ex masticatiõe taliũ quã desiderat stimulatus punctione ⁊ pruritu caninorũ orientium. ¶ Attende pmo ꝙ in hoie sunt quattuor dentes vocati canini duo in supiori mandibula vnus a dextris alter a sinistris. Et duo similiter in inferiori ⁊ sunt medij inter dentes quadruplos ⁊ pmos molares. ⁊ est eorum officiũ frangere dura q̃ ori imponunt gratia fractiõis: vt ait pn. pmi prima doctrina. 5a summa pma. c.5. ¶ Attẽde scdo ꝙ mã ex qua canini fiunt ⁊ alij dẽtes est sanguis grossus in mãdibulis reclusus retinẽs aliqd de virtute spermatis: ⁊ ideo re generant post eorum casum in pma etate. Juxta illõ pn. c. primi pma doctrina quinta ca. singulari. Et illud quidem quod est generatum ex sanguine in q̃ adhuc virtus existit spermatis duz nõduz inter ipsum ⁊ sperma tps i[n]cessit nisi parum illud mẽbrum qñ tollitur iterum nasci potest sicut dentes in etate puericie.

endũ est ne ab alto labat loco. Cũꝗ canini[g] apparuerit ab oĩ re que ad masticandũ est dura abstinẽdus est ne materia vnde canini creant resoluatur ꝑpter masticationẽ quam desiderat. ¶ Et tunc quidẽ ipius gingiue ex cerebro leporis et adipe gallinaceo fricari debẽt: ob hoc enim origo fit facilis. ¶ Cunꝗ gingiue finduntur caput ⁊ collũ ex oleo abluto cũ aqua calida cõquassato fricanda sunt: ⁊ ex oleo in aures ipius paruz guttatim infundat. ¶ Cum aũt iam possibile fuerit vt cũ eis mordeat tũc suũ masticare desiderat digitũ: q̃propter tunc ei dandũ est frustũ radicis yreos que nõdum valde siccata fuerit: hoc nanꝗ in tẽpore isto ei cõfert ⁊ vlcera in gingiuis ⁊ dolorẽ ꝓhibet

¶ Jn secunda dicit ꝙ oriẽtibus dentibus gingiue infantis fricari debent ex cerebro leporis ⁊ adipe galline. Primo ad facilitandum ⁊ accelerandũ originem dentiũ. Scdo ad tollendũ vel mitigandum pruritũ gingiuarum ⁊ punctionẽ sicut spinis ex dentibus orientib⁹ ⁊ in ortu suo findentibus gingiuas. Juxta illud gal. ampho. 3a. cõmento illius can. Cum vo dentes ꝓducunt gingiuarum fit pruritus. Prurire gingiuas dentes ꝓducentiũ non est mirandũ: nec etiã si febres spasmi ⁊ dyarie nascunt in infantibus dentes nouiter emittẽtib⁹ quorũ causa est: qz dentes gingiuarum pforant carnes sicut cũ spine infigunt carni pungentes. ¶ Attende ꝙ cerebrũ leporis in hoc casu debet esse assatũ cuz lepore ⁊ adeps galline liquefactus ⁊ distillans ab ea p assaturam eius. Fiat ergo vnguentũ ad vngendũ gingiuas mane ⁊ sero ꝗꝗ die fm hanc formã. ℞. cerebri leporis assati adipis galline assate ana. ℥.1. incorporent simul terendo in mortario ⁊ fiat vnguentum ex quo mediocriter calefacto suauiter fricent gingiue cum panno intincto suaui vel cum digitis nutricis.

¶ Jn tertia dicit ꝙ dum gingiue infantis ex ortu dentiuz vel ex acutis findunt humoribus collũ ⁊ caput infantis fricari debet cuz oleo abluto cõquassato seu diu agitato cũ aqua calida ⁊ pauce gutte olei mediocriter calidi suis infundant auribus. ¶ Attende ꝙ in ortu dentium dolor pungitiuus est vehemẽtior ꝙ̃ si gingiue spinis pungerent. Juxta illud gal. loco nunc allegato. Sed tñ dentes spinis acerbiores faciunt dolores. Spine enim cũ penetrant in pmis carnẽ tunc tm ingerũt dolorẽ. Dentes vo semp quousꝗ emiserit: vnde etiã spasmus lõsequit: hec ille. Et ideo pn. hic ne spasmus accidat neruis a cerebro sine medio ortis ex pũctura dentiũ suadet infundere caput infantis oleo calido ⁊ parũ olei distillare in aures ꝑpter ꝯfortationẽ neruoꝝ iuxta aures descendentiũ ad musculos timporales ⁊ collũ fricare cũ oleo calido ne nerui spasment ab eo nascentes. Oleũ enim cuz aqua calida est de maxime ⁊ ꝓprie dolorẽ mitigãtibus remouẽdo vel leniẽdo cãm eius. ¶ Jn quarta dicit pmo ꝙ cuz dẽtes infantium ita creuerint vt iaz cũ eis mordere possint tũc visi ludere digitũ ori imponũt quasi desiderẽt masticare ipz. Et tũc eis tribuendz frustũ radicis yreos mediocriter siccate ad masticãdũ gra exercitij dentiũ. Et qz desiderãt masticare aliq̃d ⁊ vt dicta radix pseruet ifantẽ ab vlcerib⁹ ⁊ dolorib⁹ gingiuaꝝ. Nã radix yreos est abstersiua mũdificatiua ꝯferẽs vlcerib⁹ sordidis ⁊ dolori dẽtiũ vt ait pn. 2o. can. c. de yreos. ¶ Attẽde ꝙ piculosuz est iponere ori infantis dictã radicẽ nisi nutrix vel alia psona dũ masticat ifans teneat extremitatẽ ei⁹ ⁊ nõ sinat eũ trãsglutire ipaz. Nã violẽta est

calida ⁊ sicca in fine tertij laxatiua phlegmatis: vt ait p̄nceps c. de yreos scd̄o huius can̄. Et infantes leuiter sine discretione sepe transglutiūt qd̄ in ore tenēt etiā nūmos ⁊ parua monilia. Scd̄o dicit ꝙ qn̄ mordere pōt fricari tē debēt gingiue ⁊ os ei⁹ cū melle et sale quatinus ꝓhibeanť dolores eoꝝ ⁊ absterganť ab eis hūores illic fluentes ⁊ ꝓseruenť a malis vlceribus ⁊ a corruptione dentiū. Tertio dicit ꝙ quādo dētes canini iam bn̄ nati fuerit expedit vt ifans teneat in ore succuꝫ liquiritie vel radiceꝫ eius nōdū fortiter siccatam. Nam valꝫ ad vulnera et lenit cannā pulmonis ⁊ mundificat eam et cōfert pulmoni ⁊ gutturi et clarificat vocē ⁊ sedat sitim. vt ait p̄n. scd̄o canon̄. capl̄o de liq̄ritia. ¶ In q̄nta p̄mo resumit vt addat vnū qd̄ predixerat scꝫ ꝙ in ortu caninoꝝ dentiū fricandū est collū infanť cū oleo oliue dulci vel alio dulci oleo: sicut camomillino vel oleo amigdalarū dulciū ad ꝓseruationē infantis a spasmo q̄ timeť et doloribus et pūcturis dentiū. ¶ Attende ꝙ vbicūꝗ in medicia reperiť oleum sine addito oleū oliuarū est intelligendū velut radix aliorum. Et vbicūꝗ inueniť scriptū oleū dulce sine pluri oleum oliuarū maturarū domesticarum est intelligēdū. Secūdo dicit ꝙ post ortum caninoꝝ cū loqui incepit infans dentes eius sunt sepe fricādi maxime sue radices ne multitudine hūiditatuꝫ a cerebro descendentiū ad eos ⁊ ꝑtib⁹ ciboꝝ male masticatoꝝ inť eos retentis ⁊ putrefactis dentes putrefiant dolcant vel denigrentur vel gingiue vlcerentur et os infantis fetcat et post cibi masticati corrumpantur.

Et silr̄ os eius fricare dꝫ ex sale ⁊ melle ne dolores isti accidāt. Postea cū iā bn̄ nati fuerint aliq̄d erit ei dādū ex succo liq̄ritie aut radicis ipsius q̄ nōdū vehemēter exiccata est vt ī ore teneat. ¶ Et p̄terea ꝯfert collū ipsi⁹ fricare cū canini nascunť ex oleo dulci aut alio dulci oleo. Deīde post hoc cū loqui cepit dētes eius erūt fricandi ⁊ precipue eorū radices.

¶ De egritudinibus que infantibus accidunt. Capitulū. III.

Atentio ᵃ p̄missa de i medicādis infantib⁹ est nutricem regere. Et si affuerit suspitio ꝙ in ip̄a sit sanguinis repletio minuenda erit aut vētosāda. Et si repletio ex hūore fuerit ip̄e erit euacuādus. Qd̄ si ncc̄e fuerit naturaꝫ cōstringere aut soluere aut vaporē a capite ꝓhibere aut membra anhelitus rectificare aut complexiōis malitiaꝫ permutare medicanduꝫ erit per ea que comeduntur et bibūtur que ad hoc sunt conuenientia. Cunꝗ medicabitur ventris solutione aut venter ei de nā venerit ⁊ fuerit mult⁹ aut medicabiť vōitu: āt venerit ei nālr̄ aduētu forti meli⁹ erit vt ip̄ꝫ ea die alia lactet.

¶ De egritudinibus q̄ infantibus accidūt. Ca. III

i Atentio p̄missa ⁊c. In hoc capl̄o de morbis infantiuꝫ et eorum curis p̄mo agit p̄nceps de regimine curatiuo nutricis gratia infanť et quādo nō debet lactare īfantem. Secūdo de apostematibus gingiuarū in ortu dentiū ⁊ apostematibus ⁊ spasmis ī chordis mādibularū ibi [Noiem⁹ ergo] Tertio de fluxu vētris ibi [Ex eis aūt] Quarto de cōstipatione ventris ibi [Et est etiā] Quinto de acuitate gingiuarum ibi [Et quādoꝗ etiā] Sexto de spasmo ⁊ tetano ex corruptiōe digestiue ibi [Et est etiā cū ei accidit] Septimo de tussi ⁊ reumate ibi [Est etiā cum accidūt] Octauo de malitia anhelit⁹ ibi [Et ē cū īfanti] Nono de alcula seu pustulis oris ibi [Et est cū accidit ei alcula] Decimo ꝺ fluxu humoꝝ ab auribus ibi [Et est etiā cū auribus] Undecimo de dolore auris ibi [Et plerūꝗ] Duodecimo de ap̄ate cerebri calido ibi [Et est cū in cerebro īfanť fit ap̄a] Tertiodecimo de aq̄ in cerebro ibi [Et est cū in cerebro infanť accidit aqua] Quartodecimo de inflatōe oculoꝝ ibi [Et est cū ei⁹ ocl̄i] Quītodecimo de albedine pupillarū ibi [Et est cuꝫ ei accidit ex multo] Decimosexto de sulaco seu scabie coopture ocl̄i ibi [Et qn̄ꝗ accidit coopture] Decimoseptio de febrib⁹ ibi [Et accidūt ei febres] Decimooctauo de dolore vētris ibi [Et ē cū accidit ei dolor] Decimonono de frequētia sternutatōis ibi [Et est cū ei accidūt sternutationes] Uigesimo de bothor siue de vesicis in corꝑe ibi [Et est cuꝫ in corꝑe accidūt] Uigesimop̄mo de tumore vel fissura inguinis ibi [Et etiā est cū ꝑpter multū] Uigesimoscd̄o de apostemate vmbilici ibi [Et est etiā cū infanti] Uigesimotr̄io ꝺ vigilijs supfluis ⁊ fletu ꝯtinuo ibi [Et est cū infanti accidat ne dormiat] Uigesimoq̄rto de singultu ibi [Et est etiā cū infanti accidit singultus] Uigesimoq̄nto de vomitu forti ibi [Et est cū accidit infanti vomitus] Uigesimosexto de debilitate stomachi ibi [Et ē cū infanti accidit stomachi] Uigesimoseptimo ꝺ somnijs ťribilibus ibi [Et est cuꝫ infanti accidūt somnia] Uigesimooctauo de apostemate gule ibi [Et est cuꝫ īfanti accidit ap̄a gule] Uigesimonono de oregmone ibi [Et est cū infanti dū dormit] Trigesimo de vēto infantiū ibi [Et est cū infanti accidit vētus] Trigesimop̄mo de hernia intestinali ibi [Et est vt īfanti accidit] Trigesimoscd̄o de tenasmōe ibi [Et est cū accidit infanti tenasmō] Trigesimotr̄io de v̉mibus ventris ibi [Est p̄terea cū in vētre infantis vermes minuti procreātur] Trigesimoquarto de excoriatōne coxe ibi [Et est cū infanti in coxa sui accidit excorictio]

a In p̄ma pte dicit p̄mo ꝙ intētio p̄missa. i. p̄ma ⁊ p̄ncipalis quā medicus premittere debet in medicatiōe morborum infantium est regere nutricem fm̄ exigentiaꝫ morbi vt si febricitet infans febre choleri ca dentur nutrici lactuce mala granata aq̄ pulloꝝ ifrigidate cū lactuc[a] ⁊ acetosa ⁊ ptisana ī potu cū syrupo. roſ vel de endiuia vel de succo ḡnatoꝝ maloꝝ vt ꝑ ista refrigerēť sanguis ⁊ lac nutricis. Danť aūt hec poti⁹ nutrici q̄ꝫ infanti. Primo qꝛ sepe morbus infanť a nutrice venit. Scd̄o qꝛ nutrix sustinet melius p̄mas impressiones alteratiuoꝝ q̄ꝫ infans. Scd̄o dicit ꝙ si medicus de nutrice suspiceť ꝙ supabūdauerit in sanguine debet facere minui sanguinem ip̄ius cū phlebotomia aut vētosis. Cū phlebotomia q̄dē si repleta fuerit grosso sanguine. Cū vētosis v̉o si sanguine subtili. Et fiat minutio vel ventosatio fm̄ partē plus sanguine grauatā vt si repletio fuerit in capite cū cephalica aut vētosis sup spatulas ⁊ collū. Si in inferiorib⁹ corꝑis cū basilica aut vētosis supra clunes. Si in medio cū vēa cordis vel vētosis supra renes. Tertio dicit ꝙ si nutrix repleta fuerit humore alio a sanguīe talis hūor est euacuādus aut ꝑ vomitū si fuerit leuis ad orificiū stomachi declinās maxime in estate. Uel ꝑ secessuꝫ si fuerit grauis grossus maxime in hyeme. Iuxta illud hyp. ampho. 4ᵃ. Purgare quidē estate supiora. hyeme v̉o īferiora. Quarto dicit ꝙ si necessitas nutrici affuerit vt ei stringať aut laxeť vēter: aut ꝓhibeať ascēsus vaporum ad caput eius aut rectificenť mēbra pectoralia vel ꝑmuteť ipsius mala complexio: fiāt hec oīa ꝑ cibos ⁊ potus ad id idoneos si sufficere possint. Nam cuicūꝗ ꝑ alimēta potest restitui sanitas fugiēdus ē penitus vsus medicinarū p̄cipue in nutricibus quarū alteratio de facili infanti cōmunicať. Stringať igiť eius vēter cū cytonijs coctis vel cuꝫ zuccaro cōditis ⁊ cum riso et cū pane azimo aut albo et cum assaturis et ouis duris ⁊ cū vino grosso rubeo stiptico ⁊ cū aqua ferrata et cum amigdalis assatis. Et cum casus exigit laxetur cum pomis coctis ⁊ pane bruno et borraginibus bletis aut violarijs aut aqua pisoruꝫ aut aqua prima decoctionis caulium vel aqua concharum et elixatis ⁊ prunis et vino albo. Et si fumos et vapores a capite ipsius prohibere velis da ei in fine prandij et cene aliquid stipticum: sicut pira cocta vel cytonia vel amigdalas assas vel parum casei sicci non acuti: et bibat ptisanam vel hydromel vel vinum debile fortiter limphatum et relinquat omnia vaporosa vt vina fortia acrumina calida salsa species acutas. Et si membra eius anhelitus oppressa tussi et reumate rectificare volueris da vuas passas et ficus et grana pini recentia et aquam caulium aut cicerum aut vituli aut galli cum hysopo et croco et amigdalatum hordeatum aut auenatum cum zuccaro plurimo et aquaꝫ hordei vel mellis in potu vel vinum dulce. Et si permutare queris malaꝫ eius complexionem si calida fuerit infrigidantia cibaria tribue. Si frigida calefacientia. Si humida desiccantia. Si sicca humectantia. Contraria eīn̄ contrarijs curantur: sicut similia conseruantur a similibus. Quinto dicit ꝙ propria nutrix non debet lactare infantem die qua sumpserit medicinam secessiuam vel qua fluxus ventris fortis ei sponte superuenerit: nec die qua sumpserit medicinam vomicam. aut vomitu forti natura se purgauerit: sed alia sana mulier non commota aliqua dictarum purgationum lactet infantem donec turbatio sanguinis et lactis proprie nutricis ex commotione purgationis sedata fuerit.

Noiemus[b] ergo particulares egritudines que infantibus accidūt. Ex eis quidem sūt apostemata que eis fiūt in gingiuis cum dētes nascunt: et apostemata q̄ eis accidūt in chordis que sunt in partibus mādibularum et spasmus q̄ fit in eis. Cūq3 hec accidēt ip̄e digito suauiter premendus erit: ⁊ ex oleis in caplo originis dentiū nominatis fricādus ⁊ ex melle cū oleo camomillino cōquassato: aut melle cū terebinthina ⁊ super caput aqua calida ab alto proijciat in qua cocta camomilla ⁊ anetum fuerint. Ex eis[c] aūt q̄ infantib' accidūt est vētris solutio ⁊ ꝓprie cum dentes nascunt. De qua quidā sunt q̄ dicūt q̄ fit ꝓpterea q̄ superfluitatē salitaz saniosam sue gingiue cū lacte sugit possibile tn̄ est ne sit ita. Immo propterea q̄ natura ip̄edita nō bn̄ digerit ⁊ ideo q̄ dolor accidit: ⁊ ip̄e q̄dez est qui digestionē ꝓhibet in debilib' corporib'. Et si hoc paucū fuerit nō de eo tibi curādum erit. Qd̄ si timor affuerit q̄ ex eo adueniat supfluitas succurrendū erit ei embrocado ventrez eius ex anthere aut cymino aut aniso aut semine apij aut vētri ip̄ius emplastrū superponēdo ex cymino ⁊ rosis in aceto infusis aut spelta in aceto cocta. Et si nō iuuerint hec hedini coaguli sexta ps dragme vni' ⁊ quod est supra cū aqua frigida danda erit. Et tūc quoq3 cauendum erit ne in ipsius stomacho lac caseus fiat dando ei aliquid die illa qd̄ vicē lactis obtineat sicut oui vitellum molle3 aut micas panis in aqua coctas: aut triticum fractu3 in aqua coctu3.

b Noiemus ergo pticulares ⁊c. In hac parte secūda primo p̄mittit intentū huius capl'i dicēs. Noiemus ḡ particulares egritudines eueniētes infantibus. Et nō intelligas p egritudīes particulares egritudines que vni soli parti corpis accidūt: quia de febre infantiū hic agit que est morb' v'lis. Nec intelligas p egritudines pticlares simplices egritudīes: q2 h̄ agit de apatibus īfantiū q̄ sunt egritudines cōposite ex oi genere egritudinis et in hoc sunt v'les. Sed intellige p egritudines pticulares egritudīes speciales, et speciales earū curas l3 eī̄ ista fen sit d̄ custodia sanitatis ī generali. Et fen seq̄ns de curis egritudinū generalibus voluit tamē p̄nceps in hoc capl'o se expedire de egritudinibus īfantiū ⁊ curis earū ī speciali ne in tertio et q̄rto huius cogeret de his ꝓprius edere sermonē p fen singl'as tractatus ⁊ capitula aliū a s'mōe de morbis ⁊ curis sp̄ālibus puerorū. Scd̄o dicit q̄ de morbis euenietibus infantibus sunt apata gingiuarū suarū dum nascunt eis dētes. Pungūt eī̄ velut spine dētes in suo ortu carnes gingiuarū q̄propter ad eas affluūt humores q̄bus intumescūt. Itē accidūt eis apata chordarū puenientiū ad mādibulas vel ꝓpter dolores ex ortu dentiū currere faciētes humores ad eas vl' ꝓpter reumata de suis cerebris ad ea descēdentia. Item accidūt eis spasmi in dictis chordis ꝓpter causas sil'es his q̄ dicte sunt maxime in ortu caninorū dētiū et in pinguissimis et cōstipatis. Iuxta illud hyp. ampho. 3. Cum vo ꝓducūt dētes gingiuarū fit pruritus febres spasmi dyarie maxime qn̄ ꝓducunt caninos dētes ⁊ pinguissimis puerorū et vētres duros habētibus. Cui' causaz reddit galienus in cōmento dicēs. Qr eī̄ hui' corpa plena sunt hūoribus. Neq3 ꝓpter cōstipationez egrediunt incidūt in spasmū ⁊ cetera genera morborū. Tertio dat q̄nq3 remedia cōtra tres species morboruz nunc dictorū cōtingere infantibus in ore dentiū. Primū est p̄mere suauiter digitis gingiuas inflatas: vt ab eis excutiat ⁊ spargat humor inflans cū dulci ⁊ freq̄ti cōpressione. Scd̄m est fricare suauit gīgiuas inflatas ex oleis seu pinguedinib' noiatis in capl'o originis dentium sc3 ex cerebro leporis ⁊ adipe gallinaceo dictis paragpho illo capituli p̄cedētis. Cūq3 canini apparuerint. Tertiū est fricare gingiuas ⁊ chordas inflatas ex melle ⁊ oleo camomille cōquassato cum eo sub eq̄li pōdere. Nam mel abstergit siccat ⁊ resoluit humores peccātes ⁊ oleū camomillinū mitigat dolores. Quartū est fricare eas cū melle ⁊ terebinthina simul cōquassatis equali pōdere. Nam terebinthina calefacit mollit ⁊ dissoluit vt ait serapiō in aggregatore capl'o de terebinthina. Quintū est embrocatio seu effusio aq̄ calide ab alto sup caput in qua cocte fuerint camomilla ⁊ anetū s'm hāc formā. R'. florū camomille sūmitatū aneti an̄. M. i. bullianī vnica ebullitiōe in dulci aq̄ fontis aut fluminis sub pōdere duarū librarū ⁊ effundat ab alto media libra aque illius supra caput infant mane in ieiuno mediocriter calida fricando suauiter cum aqua cadēte sup caput infant. Ab hac eī̄ effusione resoluunt supfluitates cerebri p cōmissuras cranei ⁊ diuertunt materie a loco egritudinis ⁊ cerebrū ɔfortat. ¶ Attēde p̄mo q̄ l3 velocitas originis dentiū suffraget in hoc q̄ minorat dolorē: reddit tn̄ dētes debiliores. Iuxta illud rasis libello expimētorū ca. 31. Dicit gal. qn̄ dētes nascunt cito natiuitas eorū est leuior ⁊ minoris doloris. Sz dētes erunt debiliores. Et cū tardauerit eorū natiuitas erit dolor fort: sz dētes erūt fortiores ⁊ duri. ¶ Attende scd̄o q̄ facilitas ⁊ difficultas originis dētiū diuersificant s'm tpa āni quare pluri vel pauciori indigent adiutorio. Iuxta illud rasis ibi. Et si origo eorū fuerit in vere nascunt statī ⁊ sine dolore. Et ecōtrario si fuerit ī hyeme: sed gingiue nō inflabuntur Et si fuerit ī estate accidit eis pl' dolor. Et accidit eis ī hoc tp̄e plurimū ap̄a in gīgiuis ⁊ maxillis. ¶ Attēde tertio q̄ fere eadē remedia cōtra gingiuarū inflatione ponit illic rasis cū his q̄ ponit hic p̄n. supaddēs aliqua. Dicit eī̄ ibi. Et cura ei' est qn̄ gingiua inflat vt scalpat parū cū digito ⁊ postea cū oleo aut pinguedie gallie aut cerebro leporis aut lacte canis. Et pone sup caput pueri aquā in q̄ decocta fuerit camomilla ⁊ anetu3. Et sup ei' mādibulā pone emplastrū dissolutiuū. Et si dolor augmētetur post hoc apud origine3 accipe cānam buryrū ⁊ oleū laurinū misce totū ⁊ pone super locum. vel accipe buryrū vacce ⁊ medullam cruris ei' et pone desup. Et cū apparuerit capita dētiu3 pone sup caput totus et collū lanā mūdā et spargat q̄tidie sup lanā aq̄ tepida: hec rasis.

c Ex eis. In hac pte tertia dicit p̄° q̄ flux' vētris est ex egritudinib' euenietib' infanti maxīe ī ortu dētiū ip̄i'. Scd̄o narrat opiones dil'es ⁊ ꝓbabiles circa cās flux' h̄ tp̄e magis. Prīa ē q̄ hūiditas saniosa gēita ī gīgiuis ex pūctura nascētiū dētiū quā freq̄nt sugit īfās cū lacte ipi' ē cā hmōi flux'. Nā sanies ē nitrosa abstersiua pūgitiua excoriatiua vlceratiua q̄re stimlat expulsiuā. Scd̄a ē q̄ is flux' p̄t n̄ ꝓuēire a sanie: s3 poti' ex īpedimēto digestionis a dolore pūgitiuo nascētiū dētiū q̄ de facili ꝓhibet ī debilib' corpib' q̄lia sūt īfantiū digestionē fieri q2 nāle calorē resoluit ⁊ a loco digestiōis diuertit clāores excitat ⁊ sōnū tollit. Hui' 2ª opionis fuit ga. āph. 3. cō. illi' can̄. Cū vo dētes ꝓducūt dicēs. Vnde ... necc̄ ē sbseq̄: q2 cibis idigestis neq3 ī corpe pmanētib' ... seq̄t ¶ Attēd q̄ ras. li. expi. c. 31. assigt cās pl'es flux' vētr ī īfantiū dicēs. Mltotiēs accidit fluxū vētr ꝓp natōez dētiū vl' ꝓp frig' ... ligat puer āt ꝓp corruptōez lact ex cholera āt phl'ate. Et sig° cholē ē q̄ iuēit ī egestiōe pueri citrinitas ⁊ acumē ⁊ q̄ erit sine mora. Et sigm frigor ⁊ phl'mat ē albedo ī egestiōe ⁊ torsio ī vētre cū egerit ⁊ nisi phl'ma sit viscosū exit stati: hec ille. Ter° dic q̄ si flux' vētr īfātiū fuerit pauc' d̄ eo n̄ ē curādū maxie si sine febre fuerit ⁊ sine sāguie nec iq̄etet eos: īmo tal' flux' ē eis medicial' ⁊ cā ɔseruatiua sue saītat: ⁊ qd̄ erit ē corruptū vl' supfluū iutile nutritōi, tc ei nō ē op' restrictōez ꝓcurare cū medicis nisi ꝓseuerā nimia ledēt īfāt. Quar° dat 3ª gn̄a remediorū ɔ̄ solutōz vētr īfāt. Prim ē cū ēbrocaōib' seu effusionib' ab alto aq̄ calide sup̄ ventrē sc3 aq̄ decoctōis anthere qd̄ est semē rose vel aq̄ decoctōis cymini vl' seis anisi vel seminis apij. Sz ēbrocatio ex āthere ē magis ꝓpa ī fluxu cholerico vel sanguineo. Et ēbroca° ex cymio vl' aniso vl' seie apij pl' ɔuenit ī phl'matico vētoso. Scd̄m ē cū ēplastris vētri supposit sicut ē ēplastro fcō ex cymio ⁊ rosis ī aceto īfusis dōec mollescāt postea tritis ⁊ calefact ⁊ sup telā extēsis ad modū ēplastri quod sup infantis ventrē ligef. Vel cū emplastro ex spelta cocta ī aceto postea trita ⁊ sup telā extēsa ⁊ more emplastri supposita calida vētri. Tertiū est vbi hec nō ꝓfuerit dare in potu. Ǝ. f. vl' paulo plus hedini coaguli cū vno cocleari aq̄ frigide. Et q2 dictū coagulū bibitū sua ꝓꝓetate cascat lac cui obuiat cauēdū erit ne lac det īfanti q̄ coagulū cepit. Sz loco lact assumat vitellū oui molle vl' micas panis in aq̄ decoctas: vl' frumētū fractū ⁊ in aq̄ coctū ad modū pultis. ¶ Attēde q̄ rasis libello expimētorū ca. 34. triplici modo sistere docet fluxū vētris ī infantib'. Primo medicinis ...

mendis dicẽs. Et cura eius est vt det puero syrupus rosatus vel macianoꝝ vel malorũ granatoꝝ cum menta. Et accipiat de spodio posito in aqua ad bibendũ. Aut accipe fermentũ dissolutũ in aqua ⁊ cola ⁊ mitte sextã partez dragme vnius spodij et tres ptes. ʒ. vnius galle et. ʒ. ß. croci ⁊ da bibere. Aut accipe semẽ lappacij et misce cuz vitello oui assati ⁊ da puero. Aut da ex hac medicina expta. ℞. semi nis lappacij a rilli vuarũ passarum vsti añ. ʒ. 4. glandiũ ⁊ papaueris albi añ. ʒ. 2. croci añ. 4. puluerisent ⁊ det ex eo puero cum rob d cytonijs vel syrupo rosato.

Et est etiã cum eis accidit ventris cõstrictio quibus in potu tribuẽduz est stercus muris: aut suppositoriuz ex solo melle vehemẽter cocto faciẽdum aut cum mentastro: aut cũ radicibus ireos sicut sunt: aut cõbustis: aut ad comedendũ detur ei parum mellis: aut terebinthine ſm q̃titatẽ vnius ciceris. Et vẽter eius fricand' est subtiliter cuz oleo: aut sup ipsius femur vaccinũ fel ponẽdũ ⁊ buchor

Si autez fuerit ex frigore vel phlegmate det puero octaua ps. ʒ. 1. galle cum succo coctanoꝝ. vel detur pars quarta. ʒ. olibani valz stomachis pueroꝝ. Scḋo modo emplastris dicẽs. Et pone sup stomachũ emplastra stiptica. Et accipe aquã decoctionis sumach ⁊ malaxa cũ farina hordei ⁊ farina milij ⁊ suppone Emplastrum cõstipans ventrem. Accipe crocũ myrrhã ceram cõfice cũ vino ⁊ pone desup. Tertio mõ suppositorio seu collyrio dicẽs. Si cessauerit fluxus per p̃dicta bonũ est. Sin autez accipe accatie ceruse añ. ʒ. 1. opij septimã partez dragme vnius ⁊ forma lichiniũ ⁊ suppone et statim cessabit fluxus: hec rasis.

d Et est etiã cũ accidit eis vẽtris cõstrictio ⁊c. In hac pte q̃rta dicit p̃mo ꝙ cõstipatio vẽtris est ex egritudinibus accidẽtibus infanti vel propter defectũ trãsmissionis cholere ad intestina vel ꝑpter fortem suctionẽ venarum vel ꝑpter calorẽ nimiuz epatis et renum desiccantẽ feces: vel ꝑpter longum somnũ: vel quia vis sensitiua sopita est multitudine humiditatũ quare nõ sentit stimulationẽ cholere vel fecũ. Secũdo dat nouẽ remedia quibus tolli potest cõstipatio infantiũ. Primũ est stercus muris. cuius tria grana dissoluunt in vno coclcari aque ⁊ infanti dant ad bibenduz: sed tutius ⁊ mũdius est vt de stercore muris fiat suppositoriũ quod ano impellat: sicut docet p̃nceps scḋo canoñ. caplo de stercore. Scḋm est suppositoriũ factum de melle vehementer cocto ita vt induret ex quo fiãt gracilia ⁊ curta suppositoria que iuncta butyro vel axũgia porci vel oleo dulciter ano impellãtur loco quorum quidã paruũ lardi frustum ex macro imponũt. alij caudam maluc: alij caudã blete. Tertiũ est mentastrũ suppositũ Stimulat em̃ anum dum pauca ex folijs eius manibus teruntur ⁊ ano ipellunt. Quartũ est radix ireos applanata in forma suppositorij vel cruda vel vsta ano imposita. Pũgit em̃ excitãs ṽtutem expulsiuam. Quintũ est dare infanti parum mellis ad comedendũ vt mediuz coclearis. lauat em̃ ⁊ abstergit stomachũ et intestina. Sextũ est terebinthina mane data ad comedenduz ieiuno stomacho in q̃titate vnius ciceris. Ipsa em̃ lenit ventrez vt ait serapion in aggregatore caplo de terebinthina vel terebintho. Septimũ est fricatio vẽtris infant cum oleo tepido subtiliter seu suauiter compresso vẽtre cuz manu ṽsus inferiora. Octauum est fel vaccinũ femori seu coxe superpositũ vel potius sumini id est vmbilico. Iuxta illud serapionis in aggregatore caplo de felle. Et om̃ia fella cõmouent fluxum vẽtris et proprie infantibus quãdo supponunt ano. Aut si lana inuoluat in eis ⁊ ligetur super vmbilicũ infantis. Et p̃nceps secundo huius caplo de felle ait. Et omne fel est solutiuũ. Et quãdo linit cuz eo sumen ⁊ quãdo supponit. Nonũ est buchormarien id est ciclamẽ de quo dicit serapion in aggregatore ꝙ est ei tãta ṽtus ꝙ quãdo fit emplastrũ cum eo supra ventrẽ laxat ventrẽ. ¶ Attende ꝙ cõtra cõstipationem ventris infantiũ rasis caplo trigesimoscḋo libri experimentoꝝ dat alia remedia dicẽs. Multotiẽs accidit pueris constipatio. Et cura eius est vt des nutrici parũ cucumeris asinini. Deinde alia die lactet puerũ. Aut accipe laterẽ de terra ⁊ fac cerotum ⁊ pone desup. Aut accipe mediã partez stercoris sorices et tere cum pinguedine renũ hirci ⁊ fac lichiniũ paruũ ⁊ suppo-

ne. Et si acciderit puero duoꝝ mẽsium vt ꝯstipet natura eius ⁊ alteret in colore ⁊ nõ potest vomere: accipe sarcocolle tertiaz ptẽ. ʒ. 1. et da cum lacte matris eius. Aut fac clistere cum oleo violato.

e Et q̃nq3 etiã in ip̃ius gingiuis ⁊c. In hac parte q̃nta dicit primo ꝙ q̃nq3 etiã in gingiuis ifantis fit acuitas. i. pustule seu vesice acute que ꝓcedũt ex corruptõne vel acrumine lactis qḋ sugit infans Iuxta illud rasis. c. 32. libri expimẽtorũ Vesice que accidũt in oribus pueroruz i p̃ma etate quãdoq3 accidunt ex corruptione lactis vel ex acumie. Et illa vesicatio aut erit nimis acuta aut parũ. Signũ acute ẽ rubedo ⁊ fortitudo doloris et fluxus saliue. Et signũ parũ acute est

marię. Et quãdoq3ᵉ etiã in ip̃i' gingiuis fit acuitas q̃ sunt epithymãde ex oleo et cera. Caro quoq3 putrida que est salita eis confert. Et estᶠ etiam cum ei accidit et proprie cum est origo dentium spasmus. Qui plurimum accidit ei propter digestiue corruptionem et ex multa neruorum debilitate et ei proprie qui corpus habet grossum et humiduz. Est ergo medicandus ex oleo irino aut

vt vesice declinẽt parũ ad albedinẽ ⁊ sint parui doloris ⁊ humor q̃ descendit ad os sit multus: hec ille. Secũdo dat duo remedia cõtra istas pustulas. Primũ est epithymare id est linire vel vngere gingiuas cuz oleo ⁊ cera ſm hunc modũ. ℞. olei oliuarũ siluestriũ immaturaruz qḋ dicit onfancinum. ℥. duas cere. ℥. ß. misceant ⁊ fiat vnguentuz. Per hoc em̃ dolor mitigat: calor reprimit et pustule decrescũt. Iuxta illud principis scḋo huius capitulo de oliuis. Siluestres formicã et herisipilã ⁊ scere id est pustulas paruas sicut vesicas ad rubedinẽ tendẽtes et apostemata calida soluũt. Et paulo post dicit. Oleum de oliuis siluestribus expressum de immaturis cõfert vlceribus humidis et siccis ⁊ scabici et gingiue sanguinolente. Secundũ est fricare gingiuas cum carne putrida salsa. Et intellige per carnẽ putridã carnem diu suspensaz in aere vel fumo sale conspersaz que sua vetustate ad putredinez declinat: quẽadmodum in germania et italia suspendũt bouinas carnes vtentes eis pro cibo. Per hanc em̃ carnẽ gingiue abstergunt et sue pustule siccant et consumũtur. ¶ Attende ꝙ rasis libello experimẽtoruz capitulo trigesimosecũdo alia pertractat remedia dicens. Cura vesicarum acutarum est corrigere lac nutricis cuz cibo frigido et humido. Deinde masticare parum de lenticulis et ponat mulier in ore pueri. Aut accipe parũ amidi et distempera cum aqua rosata ⁊ suppone gingiuis. Et pone in ore pueri aquam macianorum et maloruz granatorum vel coctanorum. Et si acute fuerint et cholerice nimis misce cum istis succum lactuce aut portulace aut vue canine id est morelle. Et cura vesicarum parui acuminis et decliuãtis ad albedinem est vt accipias myrrhe croci añ. dragmã vnã zuccare duplum puluerisa et superpone. Et si plage fuerint nigre aut putride medicaberis cum medicinis dictis in etatibus iuuenum: hec rasis.

f Et est etiã cũ ei accidit ⁊ ꝓp̃e ⁊c. In hac parte sexta p̃mo agit p̃n. de spasmo infantiũ ex repletione. Secũdo de tetano coruz ex repletione ibi [Et est etiã cum accidit ei alcuzez qui tunc medicãdus est ex aqua] Tertio de spasmo et tetano corum ex inanitione ibi [Et si existimetur ꝙ spasmus qui accidit ex siccitate] ¶ In prima particula dicit primo ꝙ spasmus etiã euenit infantibus maxime dum dẽtes eis oriũtur. Et est duplex spasmus. Vnus ex inanitiõe: alius ex repletõe. Iuxta illud hypocratis amphorismoꝝ sexta. Spasmus fit ex plenitudie ⁊ euacuatione: ita et singultus. Ille vero qui plus eis accidit est ex repletione. Secũdo dat duas causas spasmi cõtingẽtis eis. Prima est corruptio digestionis corũ tam ꝑpter dolorem ex pũcturis dentium q̃ propt' aui dam lactis attractionẽ ad nutritionem et augmentũ priusq̃ digerat. Secũda est debilitas plurima suorũ neruorum quare de facili recipiunt humores quib' contrahunt. Ex istis causis euenit spasmus ꝓprie infantibus habẽtibus grossum et humidũ corpus ⁊ constrictuz ventrem. Tales em̃ sunt magis superfluici et ab eis minor fit resolutio superfluitatum. Tertio nominat quattuor olea cõferentia in spasmo repletionali infantiũ cũ ex aliquo corũ calido inũguntur neru i spasmati precipue radices coꝝ. Primũ est irinũ quod fit de radicibus et floribus ireos ⁊ ex aqua decoctõis eius ⁊ oleo de oliuis maturis. et est abstersiuum resolutiuũ maturatiuũ sedatiuũ dolorum frigidoꝝ cõferẽs spasmo: sicut ait mesue in antidotario distinctiõe vltima. Secũduz est oleum liliaticũ quod fit ex floribus lilij remota citrinitate cũ oleo oliuarum maturarũ. ⁊ q̃nq3 addunt plures alie medicine. Et aliq̃n fit ex

oleo liliaceo aut oleo alkãne aut oleo keirino. ¶ Et est etiam cuz ei accidit alcuzez qui tũc medicãdus est ex aq̃ in q̃ coquat̃ ficcidis: aut ex oleo violaceo mixto cuz oleo ficcionio. ¶ Et si existimet̃ ꝙ spasmus q̇ accidit sit ex siccitate, ppterea ꝙ post febres accidit aut post ventrẽ vehemẽtem: et quia paulatiz aduenit inũgẽde sunt iũcture ex oleo violaceo solũ aut cũ pauco cere albe cõquassato et super ipsius cerebrũ proijciendũ est oleuz et oleũ violatuz ⁊ reliqua ab istis vehemẽter. Et simil'r faciendũ est si cuzez siccũ ei accidit. Est etiã[g] cum ei accidũt tussis ⁊ reumatismus. Et in his quidẽ iam p̄ceperũt quidam vt

radicibus yreos ⁊ est magis resolutiuũ calefactiuũ ac penetratiuũ: vt ait mesue vbi supra. Tertiũ est oleũ alcãne quod cyprinum dr. Et fit ex floribus arboris cipri ⁊ oleo oliue antiquo. De quo dicit mesue vbi supra ꝙ confortat mẽbra neruosa. Quartũ est oleũ cheirinũ seu de keiry quod fit ex keiri citrina scz ex flore citrino cuiusdã herbe que hic scz in francia abundat in m[illegible]ris antiq̃s. De hoc oleo dic̃ mesue vbi supra ꝙ est resolutiuũ sedatiuũ dolorũ qui fiũt in neruis ⁊ iũcturis. ¶ In scd̃a dicit p̄mo ꝙ etiam quãdoꝗ infanti accidit alcuzez id est tetanꝰ. Et ẽ egritudo officialis phibens v̄tutẽ motiuã a ꝯctione mẽbrorũ q̃ꝝ aptitudĩe ẽ vt cõtrahant̃ ppter nocumentũ in lacertis et neruis: vt ait p̄n. ter tij. 2a. c. 8. Scd̃o dat duo remedia cõtra tetanũ. Primũ ẽ vt nerui tetanisati fricent̃ cum aqua calida in qua cocta fuerit ficcidis. i. cucumer asininꝰ cuius v̄tus ẽ calefactiua abstersiua mollificatiua ⁊ resolutiua: vt ait serapiõ in aggregatore ca. de eo. Scd̃m ẽ iũctio neruorũ lesoruz ex oleo violato cum oleo ficcionio. i. de radice cucumeris agrestis equaliter mixtis: vt per oleũ violatũ nerui irrigidati remolliant̃: et per oleũ ficcioniũ resoluant̃ humiditates quibus replent̃. ¶ In tertia dicit p̄o ꝙ si spasmus infantibus accidẽs estimet̃ esse de inanitõe: q2 venit post febrẽ vel fortẽ fluxuz vẽtris ⁊ accidit paulatim tunc nerui ⁊ iũcture infant̃ inũgendi sunt ex solo oleo violato vl' ex eo cõmixto ad ignẽ cũ q̃rta pte ipsiꝰ cere. Scd̃o dicit ꝙ sup caput infant̃ est pijciẽdũ oleũ oliuarũ domesticarũ ⁊ maturarũ et oleũ violatũ ⁊ reliqua ab istis vt oleũ de cucurbita vl' de salicibꝰ vel de nenufare. Et debẽt hec olea vehemẽter effundi sup caput ab alto parũ tepefacta q̃tinꝰ eoruz hũectatio penetret ad cerebrũ. Tertio dicit ꝙ in tetano sicco scilz de inanitione supueniente infantibus similiter est agendum.

g Est etiã cũ accidũt ei tussis ⁊c. In hac. 7. pte p̄mo dicit ꝙ etiã tussis et reuma q̃nꝗ supueniũt ĩfantibus. Id testat̃ hypocras amphorismorum ẽtia dicens. In etatibus v̇o talia accidũt paruis quidẽ ⁊ nouiter genitis pueris oris vlceratiões vomitus tusses. Et galienus in cõmẽto ait. Tusses em̃ accidũt ex inordinata sumptõe lactis descẽdẽt̃ ad tracheaz arteriã. Et rasis libello expimẽtorũ caº. 36. ait. Tussis accidit pueris in p̄ma etate: lingue añt eorũ nõ possunt claudere epiglotum et sic infrigidat̃ pectus ⁊ eius instrumẽta. Potest ⁊ alia causa tussis ĩfantiũ assignari: q2 quãdo erant in vtero materno aspirabãt aerem calidum sed postq̃ꝫ nati sunt aspirãt frigidũ nõ eis consuetũ quare tussiũt. Itẽ habẽt cerebra plena humoribus ⁊ supfluitatibꝰ q̃ descendẽtes ad gutt̃ et pectus reumatismos generant ⁊ tusses excitãt. Scd̃o dat remedia 4. cõtra tussim ⁊ reuma infantiũ. Primũ est effusio plurima aq̃ calide sup caput illiꝰ cui hi morbi accidũt: q̇a ipa digerit et resoluit hũores q̃ reumata gñant ⁊ tusses cõmouẽt si fluãt ad pectꝰ. Teste hyp. aph. 5. de calido dicẽte. Eorũ v̇o que in capite sunt grauedinẽ soluit. Et ga. in cõmento ait. In passione capit̃ silr facit. grauedinẽ em̃ soluit: q2 materiã morbi digerit. ¶ Attende tñ ꝙ post effusionẽ plurimã aq̃ calide super caput infant̃ caput ilico dz optime extergi ⁊ exiccari cũ capitegijs calidis: ne aqua sup caput ad ppriã reducta frigiditatẽ ex semetipa caput suo frigore ledat ⁊ reuma denuo gñet. Scd̃z ẽ linire frequẽter ex melle plurimo linguã infant̃. Abstergit em̃ lenit ⁊ mũdificat palati ⁊ gutturis vias. Tertiũ est p̄mere cũ digito vel cũ pẽna titillãdo radicez lingue infant̃ vt p hoc euomat plurimuz ⁊ inde sanet̃ a reumate et tussi. Quartũ est vt ei frequẽter det̃ quasi lambẽdo q̃titas vnius fabe medicaminis quod sequit̃ dissoluti ĩ vno coclear lactis ilico mulsi ab vbere nutricis. ℞. gummi arabici dragagãti seminũ cytoniorũ suci liquiritie penid id ẽ penidiarũ recentiũ añ. ʒ. 2. terantur ⁊ incorporẽtur simul et fiat conditũ quod in pixide seruet̃. ¶ Attende ꝙ rasis libro experimẽtorum caplo 36. plura alia remedia cõtra tussim infantiũ ordinat di-

multa aqua calida sup ipius caput proijciat̃ cui hoc accidit. Et vt ipius lingua ex melle multũ liniat̃. deinde ligue radix p̄mat̃ vt mltũ phlegmatis euomat et sanet̃ aut gũmi arabicũ ⁊ dragagantũ ⁊ semina cytoniorũ et succus liq̃ritie ⁊ penith sumantur et quaꝗ die parũ ex eis cũ lacte ilico mulso det̃. Et est[h] cũ infanti anhelitus malitia accidit. Opz ergo vt radices auriũ eiꝰ ⁊ radix ligue ex oleo iungant̃. ⁊ fiat vt ipe vomat ⁊ silr eiꝰ lingua dilatet̃: qm̃ vehemẽter ꝯfert et aqua calida guttatim in os eius distillet̃: et parũ seminis lini cũ melle ad lambendũ tribuat̃. Et est cũ[i] accidit ei alcula multũ: qm̃ pãniculi

cens. Accipe amigdalas dulces ⁊ pista ⁊ cõfice cum aqua feniculi et coque cuz ea et ppina puero sero ⁊ mane. Aut accipe aquã feniculi ⁊ misce cũ lacte ⁊ da. Et si cum tussi fuerit asperitas et siccitas accipe semen cytoniorũ ⁊ resolue cum aqua calida ⁊ extrahe viscositatẽ et coque super ignem cum penidijs ⁊ oleo amigdalarum et da. Et si fuerit calor tunc misce succuz mali granati dulcis. Medicamen ad tussim puerorum cum calore. ℞. papaueris albi dragagãti añ. ʒ. ß. seminis cucurbite ʒ. i. cõfice cũ aqua decoctionis [illegible]. Aliud est ad tussim puerorũ valens. psillas sine aristis fac bullire in [illegible] se ferreo [illegible] ue ne aduratur pista ⁊ misce tantũdem penidiarũ ⁊ da puero sero ⁊ mane ad moduz nucis. Aliud ad tussim frigidam. Accipe myrrhã et misce cum melle ⁊ oleo amigdalarum ⁊ propina. Et si pectus pueri fuerit plectonicũ accipe dragagãti ⁊ galbani añ. grana duo mitte in vitello oui assato ⁊ propina. Et si acciderit strictura anhelitus. accipe semina lini pista et confice cũ melle. Aut accipe semen bombacis et confice cum vitello oui assati. Et si cũ tussi fuerit fluxus ventris da syrupũ myrte cum lacte coctum: hec rasis.

h Et est cũ infanti anhelitus malitia ⁊c. In hac parte octaua dicit p̄mo ꝙ malitia anhelitus accidit etiã quãdoꝗ infanti. Et per malitiã anhelitus vulgus solet intelligere fetorez ipsius sed medici per malitiã anhelitus intelligũt difficultatem eius ⁊ constrictionem ⁊ duplationẽ ⁊ intercisionẽ et preparationẽ cuz erectione ⁊ extẽsione colli. Iuxta illud p̄ncipis tertij decima tractatu primo caplo vigesimotertio. Malitia anhelitus cõmunicat dispositionibꝰ egrediẽtibus a natura in anhelitu que non consequũtur accñtia sana: imo accñtia egra ipediẽtia: ⁊ illa sunt fortis difficultas anhelitus et cõstrictio anhelitus ⁊ duplatio anhelitus ⁊ intercisio anhelitus ⁊ anhelitus p̄paratus. Cause v̇o malitie anhelitus infantiũ sunt catarri fluẽtes ad eorum pectora: quos sputo eijcere nesciũt: ideo illic manẽt opprimẽtes pulmonem. Secũdo dat quattuor remedia cõtra malitiã anhelitus eorum. Primũ est inũgere radices aurium et radicem lingue cum oleo oliue. Nam per iunctionẽ radicum auriũ digeritur et resoluitur superfluitas descendẽs ad carnes glãdulosas que sub auribus sunt vnde prohibet̃ descendere ad pectus. Et per iunctionem radicis lingue prouocat̃ vomitus quo pectoralia alleuiant̃. Secundũ est dilatatio lingue eius p digitos nutricis intromissos ori que vehemẽter confert: quia lingua dilatata latiꝰ ⁊ melius claudit epiglotum prohibẽs introitum reumatis. Tertiũ est distillatio aque calide per guttas in os infant̃. Ipsa enim lauat et abstergit lingue radicẽ vuulam ⁊ meri. Unde aristoteles libro de regimie p̄ncipũ caplo q̃dragesimo. Grecus iudicauit ⁊ dixit ꝙ sumere quolibet mane aquã calidam pleno ore bis ita sanum reddebat omnẽ hominẽ ꝙ non indigebat alia medicina. Quartum est dare infanti ad lambendũ modicum seminis lini cum melle s̄m hanc formã. ℞. seminis lini vnciaz. ß. mellis mũdi vnciam vnã terantur simul ⁊ incorporent̃ ⁊ fiat lohoc de quo sepe detur quaꝗ vice quantitas fabe.

i Et est cũ accidit ei alcula ⁊c. In hac nona parte primo agit de alcula eueniẽte infantibus ⁊ causa eius. Secũdo de malitia et columitate eius ibi [Et deterior quidẽ alcula est] Tertio de cura eius ibi [Et qui eam patit̃ medicandus est ex aliquo leui] ¶ In prima dicit ꝙ inter egritudines q̃ infanti accidũt alcula multi-

id est sepe accidit ei: qꝛ pānicul coopiētes os ⁊ linguā eius sunt mollissimi ⁊ tenerrimi. Ita vt vix patiat̃ infans sine clamore pre sua mollitie ꝙ quis tāgat eos q̄to plus rasura aquositat̃ id est nitrositas seri lactis est infanti grauis ad tolerandū ꝓpt̃ mollitiem dictorū pāniculoꝝ quibus ipa nocet plurimū excoriando ⁊ abradēdo os ⁊ linguā ⁊ ꝑducēdo infantez ad alcula. Nā vt ait mesueli bꝛo simpliciū ca. ꝺ aq̄ lactis virtus eius ē sbtiliatiua lauatiua absterſiua ꝑ nitrositate sua. Et experimento noscimus ꝙ quarūdam nutricuz lac est abūdātius in serositate ⁊ salsugine seu nitrositate lacte aliarū marie cum vtunt̃ salsis ⁊ acutis ⁊ tale ē parati᷒ ad generatiōez alcu

lingue ipsius ⁊ oris vehemēter sunt molles vt nō patiatur ipsa tāgi ex nimia ipsorū mollitie q̄to plus rasura aquositatis lactis qm̄ hoc est quod multum ei nocet. et ducit ipsum ad cula. ¶ Et deterior quidez alcula est que nō est matura ⁊ nigra ⁊ est mortalis. ⁊ q̄ sanior est ē alba aut citrina ¶ Et qui eā patitur medicandus est ex aliq̄ leui medicaminuz alcula nominatorū in libris ꝑticularibus. Et est cuz viole trite solū ei sufficiūt. aut cū rosis ⁊ xilocaractis mixte. Et ē cū succus lactuce ⁊ solatri ⁊ portulace ei sufficit. Et si fortior ista fuerit radix liq̄ritie trite. Et est cuz in bothor humidis ⁊ cola cōferunt myrrha et galle ⁊ cortices thuris vehementer

la. ¶ Attēde ꝙ cula alcula cola alcola sūt noīa arabica synonyma ideclinabilia significātia pustulas vlcerosas q̄ in ore ⁊ ligua fiūt. Et a p̄ncipe tertij sexta ca. 23. describit̃ alcola ꝙ est vlcus existens in cute oris ⁊ lingue cū expansione ⁊ dilatatōe. Et q̄nq̃ accidit īfantibus plurimū ⁊ nō accidit eis nisi ꝓpter malitiā lactis et malitiā digestionis eius. ¶ In secūda dicit p̄mo ꝙ alcula peior est nō matura scz que nō ꝓijcit saniē albam: sed est sicca corrosiua ambulatiua vel virulēta. nigra etiā est mala: imo est mortalis. Scōo dicit ꝙ saluior acula est alba aut citrina ¶ Attēde ꝙ alcula fieri pōt ex quolibet humore ⁊ diuersificat̃ in colore ⁊ gradu malitie penes humorē a quo generat̃. Iuxta illō p̄ncipis tertij sexta ca°. 23. Et quādoq̃ accidit ex omni humore. Et cognoscitur ex colore suo. Albū em̄ est phlegmaticū ⁊ generat̃ ex phlegmate salso in pluribus. Et citrinū est cholericū ⁊ est vehemētioris inflammationis q̄ alia. Et nigrū est melancholicū. Et rubeū clarꝫ est sanguineū. Et malignius oībus est melancholicū: qꝛ ē velut cancer seu nolimetāgere ¶ Attende scōo ꝙ alcula q̄nq̃ est vlcus solum ⁊ aliquādo fit cuz apostemate ⁊ de leui ābulat vel dilatat̃ tū ꝓpter calorē qui ꝯtinue ad os cum anhelitu affluit: tuz ꝓpter humiditatē ⁊ mollitiem cutis oris ⁊ lingue. Iuxta illō p̄ncipis ibi. Et quādoq̃ fit cū apostemate ⁊ q̄nq̃ fit singulare. Et omne vlcus existēns in sup̄ficie oris est velox ad dilatandum: ꝓpterea ꝙ nō deficit ei caliditas inseparabilis ⁊ cutis humida leuis. Et multiplicat̃ alcola quādo multiplicant̃ pluuie ⁊ multiplicantur in febribus pestilētialib᷒. ¶ In tertia p̄missō ꝙ infans patiēs alcula medicādus est aliquo leui medicamine alcula ex dictis in libris particularib᷒ scz tertij sexta capl̄o. 24. dat octo remedia ꝯ alcula. Primū est suppositio violarū tritaruz. Ipse em̄ sole q̄nq̃ sufficiūt sua frigiditate ⁊ hūiditate extinguere alcula calidū cholericū vel sanguineū. Et ꝓhibere ab ambulatione. Et si nō sufficiāt addant̃ eis rose ⁊ xilocaracte que sunt legumen quoddā dictuz arabice carnub. Et grece xilocaracta. Et latine ligni cornua cuius semen siliqua vocat̃: et quia caremus eo loco eius capim᷒ lentes. ℞. ergo violarū recentiū. ℥. i. rosarum rubearum xilocaractarum vel lentium an̄. ℥. ß. terant̃ et ponant̃ sup̄ alcula. Scōm est suppositio succi lactuce ⁊ solatri seu morelle ⁊ portulace maxime in alcula cholerico vel sanguineo acuto. Per hos em̄ succos mitigatur dolor reprimit̃ acumē materie peccātis repellit̃ calor aduenīēs oris ⁊ lingue cū anhelitu et ꝓhibet̃ alcula a dilatatione. Tertium est suppositio radicis liquiritie trite si fortior fuerit alcula id est malignior ꝟgens ad melancholicuz. Nam tunc radix liquiritie que temperata est declinās ad caliditatē ⁊ hūiditatez maturat digerit ⁊ rep̄mit humorē ex quo fit ⁊ reprimit acumen humorum ⁊ mitigat dolorē ꝓpter quod laudat̃ a p̄ncipe secūdo huius capl̄o de liq̄ritia in panaricio quod est apostema sub vngue valde dolorosum. Quartū est appropriatuz bothor seu vesicis ⁊ alcula humidis scz phlegmaticis vel sanguineis. Qd̄ recipit myrrhe gallarū corticum thuris an̄. ʒ. 2. terantur subtilissime et incorporent̃ cum vncijs tribus

trite ⁊ cū melle mixte. Et est etiā cum eis sufficit rob de moris solū acetosum ⁊ rob ꝺ succo vue acerbe. Et ē cū cōfert ei abluere eas cū vino aut cuz aqua mellis postea cōsequēter exhibere eis aliq̄d eoruz que diximus ex desiccatiuis. Qd̄ si medicamē forti᷒ hoc necessariū fuerit venarū meimerā ⁊ corticū granati et balaustiarū ⁊ sumach an̄. ʒ. vi. ⁊ gallarū. ʒ. 4. ⁊ aluminis iameni. ʒ. 2. terantur ⁊ cribellentur et puluerizentur desuper.

Et est[k] etiam cum auribus ipsius fluxus accidit humoruz: quoniā ipsius corpus ⁊ precipue cerebrum vehementer est humidum. Lana igitur in melle et vino pontico mixtis cū pauco alumīs āt croci aut pauco

mellis ⁊ fiat linimē tum quo liniant̃ vesice ⁊ alcula. Per h̄ em̄ siccat̃ et cōsumit̃ materia peccans et firmant̃ ac corroborantur panniculi ⁊ carnes oris ac ligue. Quintuz est rob de moris acetosuz suppositum quod q̄nq̃ solum sufficit id est succus mororū immaturoꝝ per se inspissatus. de quo dicit p̄nceps secūdo hui᷒ capl̄o ꝺ moro. Succus mori est stiptic᷒ et ꝓhibet fluxū materierum ad mēbra ⁊ ꝓprie quod immaturum est et est sicut sumach. Et acetosū retinet apostemata oris ⁊ gutturis ⁊ cōfert vlceribus fraudulētis. Et quia succus mororum non ita bene seruatur solus vt cum melle: solet cum melle decoqui sub equali pondere sui donec perueniat ad spissitudinem mellis. ⁊ dicitur dyamoron quo frequenter vtimur. in squinantijs et alcula. Sextum est rob de succo vue acerbe seu rob de agresta quod fit hoc modo. ℞. succi vue acerbe siue immature libras duas decoquat̃ cum facilitate vsq̃ ad consumptionem tertie partis. deinde coletur et permittatur residere vsq̃ dum clarescat. Deinde coquatur cum facilitate multa in vase vitreo vsq̃ ad spissitudinem: aut exponatur soli donec expinguescat et conseruetur. Et eodem modo fit rob de moris et rob de cornibus et rob de ribes et rob de berberis et rob de sumach ⁊ rob de cytonijs que in alcula cōferunt. Septimum est abluere alcula cum vino vel aqua mellis ad abstersionem et resolutionem materie peccātis. Et statim post superponere aliquid ex desiccatiuis prenominatis: sicut myrrham gallas vel cortices thuris. vel aliquos ex rob prenominatis ad corroborandum carnes lingue et oris ⁊ reuestiendum firmiori cute. Octauum fortius dictis ministrandū vbi alia non contulerint. ℞. venarum meimeram seu memiren id est radicum chelidonie desiccatarum corticum granati qui psidie dicuntur balaustiaruz sumach an̄. ʒ sex gallarū dragmas quattuor aluminis iameni id est scissi quod alumen de pluma dicitur. Et est quasi sit flos aluminis dragmas duas terantur subtiliter et cribellentur: et aspergatur puluis horum super alcula postq̄ lotū fuerit cum vino vel aqua mellis.

k Et est etiam cum auribus ipius ⁊c. In hac parte decima dicit primo ꝙ fluxus humorum ab auribus quandoq̃ accidit infanti propter vehementiam humiditatis sui corporis maxime cerebri quod naturaliter declinat ad humiditatem plurimam. De isto fluxu agit rasis libello experimentorum capitulo vigesimooctauo dicens. Sequitur de humiditate fluente ab auriculis. Hec infirmitas accidit pueris in prima etate ex humiditate cerebri. Et Hypocras amphorismorum tertia ait ꝙ nouiter genitis pueris accidunt aurium humiditates Et Galienus super illo dicit. Bene dixit: quia aurium humiditatem proprie huic etati attribuit. Tota enim corpora nascentium sunt humidissima et cum cerebrum in etate perfecta sit humidum infantibus fiet humidissimum vnde et humores illi per aures effluunt. Secundo dat duo remedia contra istum fluxum. Primum est lana vel bombax intincta in melle et vino simul mixtis cum pauco aluminis croci vel nitri sm̄ hunc modū. ℞. mellis vini ana vncias duas aluminis triti vel croci vel nitri. ʒ. i. bullian̄t simul modicum et in illo tepido existente immergatur lana vel bombax ad modū lichinij vel tēte et auribus intromittatur. Mundificat em̄ et abstergit aures ⁊ siccat earum humiditates. Nam mel et vinū sunt mūdificatiua et desiccatiua et alumen vehemēter siccat ⁊ nitrum simil̄r quod est salis species.

Crocus vero est calidus in scdo siccus in pmo stipticus resolutiuus maturatiuus resolutiuus: vt ait pnceps.2.huius ca.de croco. Scdm reme diū est lana intincta in vino pōtico mediocrit calido ī cui⁹.ʒ.3.trita fuerit.ʒ.1.croci vel bombax in illo simr intincta ⁊ auribus īmissa in forma lichinij. ¶ Attende pmo ꝙ rasis ca.28.experimentoꝝ sic describit curam fluxus humoꝝ ab auribus ⁊ cura ei⁹ ē vt mittatr in ei⁹ auriculis lichiniū bōbacis antiq̄ ⁊ cū fuerit humore plenū extrahatur ⁊ aliud int⁹ mittatr ⁊ forte cū hoc tm̄ curabitr. Si naūt accipe aluinen ⁊ dissolue cū vino ⁊ intinge in lichinio et intromitte. humor enim desiccabitr. Aut accipe crocū ⁊ nitrū contere cū aqua ⁊ intromitte: hec ille. ¶ Attende scdo ꝙ cū fluxus humoꝝ ab auribus infantium fit purgatio membri principalis per vnū suorū emūctoriorū tutius existimo ꝙ pmittantr currere libere nullo medicamine adhibito nisi timeatr ex perseuerātia hmōi flux⁹ vlcera in auribus fieri vel auditus indurari vl materia fluens pmanere in vijs ⁊ inspissari. Tūc em̄ conuenit siccare cerebrū capiti supponēdo sacculos repletos milio torrefacto ⁊ mūdificare aures aliquo modorū pus tactoꝝ. ¶ Attende tertio ꝙ rasis libro allegato facit aliud caplm quod intitulat de veneno in auriculis infantiū ⁊ dicit. Sequitr de veneno: ⁊ hoc accidit etiā pueris ex vesica vel plaga accidēte in auricula. Et sufficit intromittere eis mel bullitum cum aqua. Purgat em̄ venenū ab auriculis. Aut accipe follia myrte aut galle et distemperentur cum aceto et intromitte.

nitri intigenda est ⁊ aurib⁹ īmittēda. Et est cū sufficit vt lana in vino pontico aut in quo parū croci sit missuz intingatr et in auribus mittatr. Et[l] plerūqꝫ etiā accidit ei dolor auris ex vētositate ⁊ humiditate qui medicādus est ex lino ⁊ origano ⁊ sale ⁊ zuccaro tabarzed ⁊ lētibus ⁊ myrrha et seminibus coloq̄ntidarum et cedri. Quodcūqꝫ eorum fuerit coquatr in oleo: ⁊ in ipaz guttatim proijciatur. Et est[m] cum in cerebro infantis fit

l Et plerūqꝫ etiā dolor ei ⁊c. In hac pte vndecima dicit pmo ꝙ dolor auris ex vētositate vel humiditate pueniens sepe cōtingit infanti. Ex ventositate quidē ppter ipsius calorē ebullire facientē hūiditates viscosas. Ex humiditate vero ppter supabūdantes humiditates sui cerebri Secundo dat octo remedia cōtra hos dolores. Primū est linū.i.semē lini de quo dicit pnceps scdo hui⁹.c.de eo ꝙ est calidū ī pmo cōmēsuratum in hūiditate ⁊ siccitate maturatiuū abstersiuū sedatiuuz doloris minus tm̄ ꝙ camomilla. Scdm est origanū de quo dicit princeps scdo hui⁹.c.de eo ꝙ est calidū ⁊ siccū in scdo resolutiuū carminatiuū subtiliatiuum vehemētis abstersionis: ⁊ ideo pprie cōfert dolori vētoso. Tertiū est sal. de quo dicit pnceps scdo huius caplo de eo ꝙ est calidum et siccum in tertio abstersiuū resolutiuū constrictiuū exiccatiuū disruptiuum ventositatū cū aceto cōferens dolori auris more emplastri suppositum. Quartū est zuccarū tabarzed.i.albuz. de quo dicit serapion in aggregatore auctoritate galieni ca. de zuccaro ꝙ zuccarū ingreditur ī medicinis que aperiūt oppilatōes ⁊ abstergūt ⁊ mūdificāt vias. Quintum est lētes. de q̄b⁹ dicit serapiō ī aggre. c. de lēte auctoritate galieni ꝙ maturāt ⁊ resoluūt maturatione ⁊ resolutōe debili. Et ꝙ vtus lentꝭ pma est quasi media inter res calefaciētes ⁊ infrigidātes ⁊ exiccātes et humectātes. Sextū est myrrha. de qua dicit serapion in aggregatore ca. de ea auctate galieni ꝙ vtus eius pma est que calefacit ⁊ desiccat ī tertio gradu. Et scda est vtus que abstergit cū tempamēto. et qn̄ coq̄tr cū carne aīalis quod est in cōcula marina curat dolorē auriū. Septim[m] est semina coloq̄ntidarū. de quibus dicit pnceps scdo huius ca. de eis ꝙ vtus coloq̄ntide est calida ⁊ sicca in tertio resolutiua incisiua attractiua ex longinquo. Octauū est semina seu grana cedri. de q̄b⁹ dicit serapion in aggregatore ca. de kitran. Sed grani scerbin.i.cedri vtus ē tempata adeo ꝙ pōt comedi. Et est cedrus arbor cui⁹ resina dr alkitrā seu pix. Tertio docet modū administratiōis cuiusqꝫ hoꝝ octo remediorū dicens. Quodcūqꝫ hoꝝ fuerit a te ministrandū in dolore auris īfantꝭ decoque ipm in oleo contritū pus ⁊ postꝙ oleū sumpserit hui⁹ vtutez tunc cola ipm ⁊ distilla ex eo mediocriter calido guttatiz ī aurē q̄ttuor aut q̄nqꝫ guttas quaqꝫ vice mane et sero.

m Et est cū in cerebro infantis ⁊c. In hac pte duodecima dicit pmo ꝙ calidū apa quādoqꝫ nascitr in cerebro infantꝭ quod vocatr sitibūdum vel quia sibi humores attrahit sicut vētosa: vel qr febris acuta comitatur ipm et desiccatio vehemēs gutturis et lingue ⁊ orificij stomachi q̄bus introducitr sitis clamosa maxime si ex cholera factū fuerit. Et huius apostematis dolor sepe puenit vsqꝫ ad oculos ⁊ guttur et infantis facies inde citrinatr. Peruenit quidē ad oculos ppter colligantiā maximā coꝝ cū ocul̄ p neruos opticos maximos ⁊ concauos. Ad guttr vero p neruos vocis dictos reuersiuos a cerebro ad guttur puenīētes. Et nō solū ad guttr sed etiā ad orificiū stomachi peruenit dolor hui⁹ apostematis. Iuxta illō ga. terio interiorum caplo.12. Stomach⁹ [...] quitr caput in passione et caput stomachū. Causa magnitudo est neruorum descēdentium capite ad os stōachi. Et propter hunc neruū est os stōachi sensibilius oībus membris corpis. Ideoqꝫ etiā semp sequitr capitꝭ fracturā que venit vsqꝫ ad pelliculas cerebri cholericus vomit⁹. Et plurimū sequitr passionē capitis qualiscūqꝫ fuerit vomitus abominatio ⁊ arsura stomachi: hec gal. Citrinatr vero facies infantis si apa cholericū fuerit: si vero sanguineū rubet vehemēter. Iuxta illō principis tertij pma tractatu tertio ca. de phlegmone accidēte ipi substantie cerebri. Plurimū quidē accidit ex sanguine putrido apostemāte cerebrū. Et q̄nqꝫ separat cōmissuras ⁊ rarificat ⁊ fortis caput cum eo disrumpitr ⁊ scinditr ⁊ dolor cum ipa fit fortis et oculi fiunt rubei ⁊ exeūt valde et maxille valde rubescūt. Signa vero q̄b⁹ cognoscitr h apa sic memīt rasis.9.almāsoris.c.3. Cū aliquē inuaserit sinoch⁹ ⁊ in capite et in oculis grauedo fortis ⁊ i facie ⁊ oculis intēsa rubedo fuerit ⁊ dolor capitꝭ ⁊ horror lumis affuerit ⁊ i pulsu velocitas et spissitudo fortis iuenietr signa frenesis certissima iudicabuntr. Qr si lingua nigra aut citriua fuerit et sensum amiserit ⁊ multū alienat⁹ fuerit ⁊ vigilauerit multū iam frenesis est hec ille. Scdo dat q̄nqꝫ remedia cōtra hoc apostema. Primū est infrigidatio cerebri supponēdo ei cortices cucurbite vel citruli. Debēt aūt frōti ⁊ tiporib⁹ ⁊ cōmissure corōali supponi vt suis frigiditate ⁊ hūiditate m̄āz cholericā apatꝭ digerāt ⁊ ab ebullitōe compescāt ⁊ sōnū puocēt ⁊ febrē mitigēt. Et qr m̄āe peccātꝭ euacuatio nec p phlebotōiā nec p pharmaciā ī īfātib⁹ fieri pt ppter debilitatē suarū vtutū. Ɔuēit fieri fricatiōes ⁊ ligaturas extrēitatū p diuersiōe m̄āe ne tota ī cēbro p administratōēz īfridātiū ɔculcetr. Scdz ē succ⁹ solatri seu morelle sup tipora ⁊ frōtē ⁊ suturā corōalē illinit⁹ vel pāno lineo ībibit⁹ ⁊ capiti supposit⁹. Ter[m] ē succ⁹ portulace ppe eādē applicat⁹. Et q̄tiēseūqꝫ repper ī h can. dctm̄ de remedio aliq̄ ppe ɔfert mēorie iprime. qr p h pn. inuēvult ꝙ ē de remedijs efficaciorib⁹ ⁊ magꝭ approbatꝭ ad illū casū. Quar[m] ē oleū ros. cū modico aceti ɔcussū vt vtutē olei penetrare faciat et in īfrigidādo ipsum coadiuuet. Hoc em̄ remediū dolorē capitꝭ vehemēt mitigat calorē repmit: cerebrū ɔfortat ⁊ vapores fumosos ad cerebrū ferri prohibet. Quintū est vitellū oui ɔcussuz ⁊ mixtū cū oleo ros. Mitigat em̄ dolorē digerit m̄ām ⁊ aliq̄d ex ea resoluit. Ter[o] dicit ꝙ quodcūqꝫ ex dictꝭ q̄nqꝫ remedijs applicueris nō diu dimittas sibi sed assidue muta ⁊ renoua: qr cito supcalefiūt ⁊ tollitr vl minuitr ab eis apprehendē calorē apatis vtus in frigidādi ⁊ hūectādi nisi frigida actu applicentr ⁊ cōtinue renouentr. ¶ Attēde ꝙ pn. dat poti⁹ hic remedia ɔ herisipilā ꝙ phlegmonē cerebri satagēs ampli⁹ ī refrigeratione extictōe ꝙ ī resolutōe m̄āe: sic clare īnuit ī tertij p⁹ trac.3.c.5. dicens: Et pueris q̄dē q̄nqꝫ accidit herisipila ī cerebro ⁊ pfundantꝭ ipsorum sinciput ⁊ ocl̄i ⁊ minoratr ocul⁹ ⁊ exiccatr corpus totū. Medicetur ergo ex vitello oui cū oleo rosato īfrigidato pmutato omni hora. Et cum expressionibus ⁊ herbis hūidis frigidis sup caput ppe cum cucurbita ⁊ corticibus melonis ⁊ cucumeris: hec ille.

apostema calidū ⁊ vocatr sitibundū. Et est cum multotiēs eius dolor ad oculū peruenit ⁊ gutur ⁊ fit inde facies citrina. Cerebrū igitr eius est infrigidandū ⁊ humectādū ex corticibus cucurbite ⁊ citruli et succo solatri ⁊ succo portulace pprie ⁊ oleo rosato cum pauco aceto ⁊ vitello oui ⁊ oleo rosato. Quodcunqꝫ tm̄ ipsorum fuerit assidue mutetr. Et ē cuz[n] in cerebro infantis accidit aq̄: cui⁹ curaz iam nominauimus in cura capitis.

n Et est cū in cerebro ⁊c. In hac pte.13. dicit pmo ꝙ aq̄ interdū cōgregatr in cerebro infantꝭ. Scdo dicit ꝙ istius aq̄ curā iā nominauit in cura capitꝭ scz tertij pma vbi agitr de cura egritudinū capitis et ca.10.trac.tertij ei⁹ agit de aq̄ intra craneū. ¶ Attēde pmo ꝙ īfans interdū nascitr cū capite adeo magno ꝙ trūcus corpis [...]

sustinet ipꝫ. Cuius causa est aquositas aut vētositas nimia. Teste rasi libro experimentoꝝ ca.22. dicente. Accidit quibusdā pueris ꝙ exeāt cum magno capite ⁊ post exitū augmentaṫ vltra mēsuram debitā. Et ego vidi puerū cuiꝰ caput adeo augmentabaṫ in lōgitudine ⁊ latitudine ꝙ corpus eius fufferre non poterat ⁊ nō cessauit augmētari q̃usqꝫ mortuꝰ ē puer. Magnitudo aūt capiṫ aut erit ex ventositate grossa generata in ossibus capiṫ: aut ex aggregatōne aque inclusa in eo q̃ viam nō inuenit exitus: hec ille. ¶ Attende scdo ꝙ aq̄ supabundans in capite infantis qn̄qꝫ est extra craneū qn̄qꝫ intra. Extra quidē est inter craneū ⁊ cutem ⁊ inter duos pāniculos extrinsecos. Cuiꝰ signa sunt inferiora° seu depressio cranei in illo loco et fletus ⁊ vigilie ⁊ color cutis capiṫ pmanens in sua dispōne naturali ⁊ eleuatio cuṫ ⁊ expulsio ad exteriora. Et cā huiꝰ in īfantibꝰ post natiuitatē cōiter est error obstetricis in cōpressione nimia capiṫ infantis: ita vt cōmissure separenṫ ⁊ orificia venarū apiāṫ et ab eis effluat sanguis aquosus extra craneū sub cute capitis. Et compssio siľis fieri potest in vtero materno vn̄ infans exit cū grosso capite sicut ex rasi allegatū est. Intra craneū v̇o est supra durā matrē. Cuiꝰ signa sunt ꝙ eger sentit ḡuitatē interiꝰ. Et fit ī ea difficilis clausio oculi: imo nō est possibilis. Et humectantur ocľi valde ⁊ lachrymāṫ assidue. Et stant apti intuētes ī vnū locū sicut ait p̊n. tertij p̊ma tract.3. capľis.10. ⁊.11. ¶ Attēde tertio ꝙ postq̄ p̊nceps ca.10. nūc allegato dedit signa aque intra craneū reputat hāc incurabilē dicēs. Et in hmōi nō est ingeniū. Rasis v̇o ca.22. experimentoꝝ curā magnificatōis capitis ex aq̄sitate ⁊ vētositate ita descripsit. Et incipe in cura eiꝰ purgādo caput nutricis cū hieris magnis. Et caueat ab oībus cibis generātibus ventositatē et supflua grossa. Deinde incipias in eius cura cum eis que mittunṫ in naribus pueri sicut de oleo amigdalarū amararum aut de oleo anetino vel de ben optimo aut de aqua maiorane. ⁊ si sic curaṫ sufficit. Sin aūt pone sup caput emplastrū de olibano sarcocolla serapino gūmi amigdalarū: si sanatus fuerit sic sufficit. Sin autē accipe arcā nucū ⁊ pista cum testa sua donec fiat quasi vnguentū misce cum eo parū olibani ⁊ pone sup totuꝫ caput post rasurā ⁊ pmitte aliquot diebus. Ista medicina restrīgit caput ⁊ redire facit ad mensurā debitā. Deinde mitte in naribus eius fel lupi vel cerebrū ⁊ parum myrrhe vel ambre et fac hoc in quolibet mēse: hec rasis. ¶ Attende.4. ꝙ curā aq̄ capitis infanṫ sic describit p̊n. tertij p̊ma trac.3.c.11 In infantibus autē et alijs cū est aqua in capitibus ipoꝝ. et hec q̄dē plurimuꝫ nō fit nisi in infantibꝰ. tūc opꝫ vt cognoscas an sit multa ⁊ an sit expulsa ab exterioribus ad interiora violēter. Nam si taľr fuerit non medicaṫ. i. nō habet remediū. Sin aūt fuerit pauca ⁊ retēta inṫ cutem ⁊ craneū tūc fac aut scissurā vnā in latitudine: aut si fuerit multa duas scissuras sese secantes. aut tres scissuras secantes se si fuerit plurima ⁊ euacueṫ quod est in ipo. Deinde strīge ⁊ liga Et suppone ei vinū ⁊ oleū vsqꝫ ad tres dies. post solue ligaturaꝫ et medica cum vnguētis ⁊ lichinijs si eis indigueris ⁊ filo ad suendum scꝫ et puluerisatione si illud sufficit ⁊ nō indiges vnguēṫ Et si carnis generatio tardaṫ precipiṫ vt os leniter radaṫ vt caro nascaṫ. Si aūt aqua fuerit valde pauca sufficiet tibi vt resoluaṫ humor aquosus cū emplastris: hec p̊nceps. ¶ Attende q̄nto ꝙ infantibus quādoqꝫ etiā cōtingūt apostemata ex̄ craneū. Quorum signa ⁊ curā sic describit p̊nceps capľo nūc allegato. Et si color cutis capiṫ est mutatus ⁊ tactus diuersus ⁊ est ibi fortitudo et ꝓhibitio ad expellendū et sentitur mordicatio ⁊ dolor tūc ibi est apostema extra craneū. Que autē ex apostematibus extrinsecis sunt calida et que frigida cognosces tactu et colore et conuenientia eius quod ad ipsa peruenit vt si calidis iuuentur frigida sunt si frigidis calida. Et in oībus quidem sentit dolorem cōprimentē craneū ⁊ cum tangis inuenis dolorē. Et cura ipsum medicamine leuiore ex cura cirsen id est frenesis. ita tamen ꝙ tu sis securus in administratōe fortioris in ipo. Et ventose quidem in ipo conferūt plus minutione: hec princeps.

Et ē cū° eiꝰ ocľi iflāṫ. Sup ipos igiṫ litiū cū lacte est epithymādū: deīde aqua ī q̄ cocta sint camōilla ⁊ betha

o Et est cuꝫ eius oculi ⁊c. In hac decimaquarta pte dicit p̊mo ꝙ oculi infantis quādoqꝫ inflanṫ. Cuius cām assignat rasis lib. experimentoꝝ capľo.30. dicens. Accidit em̄ pueris in oculis diuersitas egritudinū. Et ex eis est inflatio et clausura palpebraruꝫ. Et forte hoc accidit ex medicinis stipticis quas mulieres ponūt super caput pueroꝝ sicut alcanna. Et huius causa est: quoniā superflua capitis cōuertunṫ ad oculos. Et forte accidit eis ex fluxu materie calide vľ frigide: hec ille. Secūdo dicit ꝙ sup oculos infantis inflatos litium cuꝫ lacte est epithymandum fm hūc modū. Rx. litij.ʒ.1. dissoluatur in lacte mulieris puellam lactātis ꝗ̄ mēsura parui coclearis ⁊ liniāṫ ide oculi ⁊ palpebre suaui tactu cum digito aut pēna. Et est litium succus caprifolij. de quo dicit serapiō in aggregatore capľo de eo ꝙ virtus eius prima est que desiccat in secūdo gradu: sed in frigiditate et caliditate est quasi media in cōplexiōe equali. Et v̇tus eius secūda est q̄ resoluit et abstergit et cōgregat et restringit. Et v̇tus eius tertia est q̄ remouet quod est in pupilla ex eo quod obscurat visum ⁊ curat scabiem et pruritum oculoꝝ et abscindit cursum humiditatū ad oculos venientium cursu antiquo. De lacte v̇o quod ei misceṫ dicit p̊nceps secūdo huius capitulo de eo. Cum mulgeṫ in oculo cōfert ophthalmie et nocumēto materierū calidaruꝫ effusarū ad oculum. Tertio dicit ꝙ post dictā epithymationem cum litio lauandi sunt oculi cum aqua decoctionis camomille et bethadorogi id est ozimi fluuialis. quod p̊nceps secūdo huius vocat bedarugi. Et exponit ꝙ est oziniū fluuiale. Et de eo dicit ꝙ confert pulsationi oculi ⁊ succus eius cōfortat visum. Camomilla v̇o euacuat humorē per resolutionē sine attractione. Et hec operatio est sibi magis propria q̄ꝫ alicui alteri medicine: vt ait serapion in aggregatore capitulo de ea. ¶ Attēde ꝙ rasis capľo trigesimo libri experimentorum sic curam pertractat inflationis oculorū. Et cura huius egritudinis est quādo rubor est in facie ⁊ calor in fronte: vt accipias succum memithe: ⁊ est herba frigida simillima papaueri cornuto gerēs croceum succum vt chelidonia: foliorum rosarū an̄.ʒ.1. croci myrrhe an̄.ʒ.1. ⁊ ꝭ. puluerisa et cōfice cum aqua sarculiarū scilicꝫ que avitibus distillat quādo incidunṫ et lacte mulieris ⁊ superponaṫ oculis ⁊ fronti quotidie renouādo quousqꝫ aperianṫ oculi: ⁊ est expertū in pueris. Si autē in oculis nō fuerit rubor nec calor in fronte accipe myrrhā et crocum ⁊ aloen et folia rosarū et confice cuꝫ vino bono ⁊ sup oculos pone. Et ꝓbatius ad hoc quod sepe ꝓbaui. Mitte in naribus parum ambre et distempera cum lacte mulieris: hec ille.

dorogi abluanṫ. Et est etiāᵖ cū accidit ex multo fletu albedo in suis pupillis q̇ medicādꝰ est cū succo solatri

p Et est etiā cum accidit ex multo ⁊c. In hac parte quītadecima dicit primo ꝙ albedo interdum superuenit infanti in suis pupillis ex nimio fletu. Et per albedinē non intelligas hic albuginēꝫ seu maculam oculi. de qua dicit p̊nceps tertij tertia tractatu secūdo capľo decimoseptimo. Scias ꝙ albugo in oculo. Alia est subtilis ꝓueniēs in supficie apparente et nominaṫ nebula. Et alia est grossa ⁊ nominatur albugo absolute. Sed intellige glaucosim. ⁊ est subalbedo que accidit vuee tunice. de qua dicit aristoteles decimonono animaliū capitulo primo. Causa autē glaucitatis oculoꝝ in pueris est: quoniā ista mēbra in eis sunt debiliora alijs scilꝫ oculis iuuenum: et glaucitas oculorū nō est nisi quidā modus debilitatis. Et paulopost dicit. Infirmitas autem que diciṫ glaucitas nō est nisi siccitas vincēs in oculo. ⁊ ꝓpter hoc accidit senibus: quoniā siccitas vincit in oculis eorum sicut abūdat in corpore. Et iterum dicit eodē capitulo. Oculi vero puerorū apparent prius glauci ꝓpter paucitatē humoris. Et galienus amphorismoꝝ tertia cōmento vltimo. Glaucosis īquit ex siccitate est in sensu visuali. Princeps v̇o decimonono aīaliū eius capľo p̊mo glaucedinē ex parte vuee tunice dupliciter euenire dicit. Uno modo ex hūiditate indigesta ipiꝰ sicut plante in suo ortu glauce fiunt postea virescunt: et hac de causa glaucedo contingit oculis infantis. Alio modo ex cōsumptiōe humidi: sicut in plātis arescētibus. Et hoc modo cōtingit in oculis seniorū Ait em̄ ibi. Et vuea glaucescit vľ variaṫ: qm̄ nō est digestio in ipa sicut accidit in vegetabilibꝰ ꝙ stati dū nascūṫ nō hēbūt colorē rectū: sed tendit eorū color ad albedinē deinde per digestionē virescet. Et ꝓpter istā causam erūt oculi puerorū glauci. Et ista glaucitas erit ꝓpter humiditatem cōpletā. Ali. supabundantē indigestā: aut erit ꝓpṫ dissolutioneꝫ humiditatis quā sequiṫ tinctura si fuerit bene digesta sicut in vegetabili: qm̄ cum intēdit dissoluere suaꝫ humiditatē incipit albescere. Et ista glaucitas est ꝓpter siccitatē vincenteꝫ. Et infirmi habent oculos quasi glaucos: et similiṫ senes hac eadē causa: qm̄ in senibꝰ humiditas extranea multiplicaṫ ⁊ dissoluiṫ naturalis: hec p̊nceps. ¶ Attēde p̊rꝰ ꝙ duplex ē oculoꝝ glaucitas. Quedā nālis q̄ a natura inest vel cōmunem cursum nature sequiṫ. Alia accidētalis sicut eueniēs ab egritudię

vel fletu nimio in infantib'. Et hec plus accidit glaucis a natura ocl'is q̈ nigris aut aliis. Juxta illud aristo. 19. aïaliũ ca. p̄mo. Infirmitas q̃ dicit glaucitas accidit oculis glaucis magis. ¶ Attende scd̃o q̈ oculi glauci nõ acute de die vident ꝓpter dispsionẽ visibilis spũs ab exteriori lumie quã ꝓhibere deberet vuea tunica sua sub nigredie. Glauca vo exñs id facere nõ valet. Et oculi nigri cõtrarie se habẽt parũ de nocte vidẽtes et acutius de die. Juxͣ illud arist. vbi supra Cãvo ꝓpt quã ñ sũt oculi glauci acuti visus in die neq̃ oculi nigri acuti visus in nocte: est q2 glaucitas ꝓpter paucitatẽ hũor[um] mouet motu maiori ex luce: qm̃ pauc' hũor ẽ clari coloris ꝓpter lucem: ⁊ motus oculi est ex claritate nõ ex humiditate oculi. Nigri aũt mouẽt minus ꝓpter multitudinẽ humoris ⁊ q2 lumẽ noctis ẽ debili'. Scd̃o dicit hic p̄nceps q̈ infans cuius pupillis seu tunicis vueis albedo cõtigit ex nimio fletu medicandus est cũ succo solatri imponẽdo frequẽt oculis ip̄ius de dicto succo. De hoc succo scribit scd̃o hui'. c. de solatro. Et succus spẽrũ eius vsq̃ ad illã que facit somnũ cũ fit ex eo alcophol ꝯfortat visum. Et ẗtĳ ẗtia trac. 2. c. vltimo. Et croc' ip̄e et oleũ ei' est ex eis que denigrãt pupillã et silr succus solatri.

Et qñq̃ accidit coop̄ture oculi infantis sulacuz ex fletu. Et cura eius etiã est succus solatri. Et accidũt ei febres. Et tũc meli' est vt nutrix regatur. Et ei etiã dec aliq̈d sicut succ' granate cũ oxymelle ⁊ melle ⁊ succ' solatri cũ pauco canfore et zuccaro. Deinde fiat vt sudet quod fit cũ canne recentes premunt ⁊ earũ succus sup̄ verticẽ ⁊ sup̄ pedes ponit et ip̄e cooperit: qm̃ cuz hoc sudat. Et est cuz accidit ei dolor vẽtris ⁊ torquet et flet. Vẽtri ergo supponenda sunt aqua calida ⁊ oleũ multũ calidũ et parũ cere. Et est cũ ei accidũt sternutationes frequẽtes. Et est cũ hoc cõtingit ꝓpter ap̄a ĩ p̄tib' cerebri. Et si ita fuerit medicãdũ erit ap̄a ĩfrigidãdo ⁊ epithymãdo ⁊ vngẽdo ex infrigidãtib' succis ⁊ oleis. Qd̃ si non fuerit ex ap̄ate qd̃ ei accidit bedarogi tritũ narib' eius erit insufflandũ.

q Et quandoq̃ ⁊c. In hac. 16. parte dicit primo q̈ sulac seu sulacũ qñq̃ accidit coop̄ture oculi infantiũ sc3 palpebris ex multo fletu. Et describit sulacũ in synonymis libri huius q̈ est egritudo ocl'or[um] que accidit pueris ꝓpt fletuz et est quasi scabies. Sed tertĳ tertia trac. 3. c. 3. p̄n. sic describit ipsum. Sulac vel sillac quidẽ est grossities in palpebris ꝓueniẽs a mã grossa male dispõnis nitrosa. i. salsa ꝓpter quã rubesiũt palpebre ⁊ cadũt pili et adducit vlcerationẽ partiũ in q̈bus fixi sunt pili. Et sequit eã corruptio oculi ⁊ plerũq̃ accidit successione ophthalmie. Et de ip̄a quidem alia est recẽs ⁊ alia antiqua mala. Scd̃o dicit hic q̈ ista passio curatur cuz succo solatri siue morelle palpebris supposito. de quo dicit serapiõ in aggregatore cap̄lo de solatro. Qñ miscet cũ pane cõfert scabiei vlcerate. Et miscet cuz sief seu colyrĳs que fiũt ad cursuz humiditatũ acutarũ ad oculũ ⁊ loco aq̃ ⁊ loco albuginis oui. Princeps vo ẗtĳ ẗtia tractatu tertio cap̄lo. 4. sup̄ cura ip̄ius ait. In recẽti quidẽ grossitie confert facere emplastrũ ex lẽtibus decoctis cũ aqua rosata. Et facere emplastrũ ex portulaca ⁊ endiuia cum oleo rosato ⁊ albumine oui ⁊ administret totũ illud nocte. Et ingrediat baluceũ post ip̄m.

r Et accidũt ei febres ⁊c. In hac. 17. parte p̄mo dicit q̈ etiã febres qñq̃ accidũt infanti potissime dum dẽtes nascunt. Juxta illud hypocratis amphorismor[um] tertia. Cum vo dẽtes ꝓducũt gingiuarũ fit prurit' febres ⁊c. Quarũ causa est vehemẽtia doloris ex assidua pũctõe dẽtiũ orientiũ non minori pũctione spinarũ. Scd̃o dicit q̈ tũc melius est vt nutrix regat. i. p̄mo ⁊ p̄ncipalr intendendũ est rectificatõni regiminis nutricis: ita vt sit ex subtilibus cibis ⁊ potibus declinãtib' ad frigiditatem ⁊ humiditatẽ vt p̄ ip̄os temp̄ent sanguis ⁊ lac eius: vt ex micis albi panis ter lotis in aqua font ⁊ ex aqua pullor[um] alterata cũ lactucis et acetosa ⁊ ex hordeo mũdato vel lacte amigdalarũ ⁊ ex malis ĝnatis vel pomis arẽgie ⁊ ex potu ptisane vel aque zuccarate solius aut cum syrupo ros. vel violato vel endiuie vl' acetose vel cũ oxizaccara simplici. Tertio dicit q̈ aliq̈d etiã dec infanti sicut succ' exp̄ssus ex ĝnis malor[um] granator[um] cum oxymelle simplici pauci mellis ⁊ cũ melle canne. Nam mel cãne qd̃ est zuccara temp̄atius est melle apũ ⁊ magis cõueniens febricitãtibus febre cholerica qualis est vt in pluribus q̃ infanti euenit ex dolore nascentiũ dẽtiũ. Item dec infanti succus solatri cũ pauco cãphore ⁊ zuccaro ad infrigidandũ. Potest ei etiaz dari iuleb simplex ex tribus partib' aque fontis ⁊ p̄te vna aq̃ ros. ⁊ pauco zuccaro parit bullit: ⁊ syrup' rosarũ ⁊ violar[um] ⁊ orizaccara simplex ⁊ syrup' acetose. Quarto dicit q̈ post ista sudor in infante ꝓuocãdus est hoc modo. Canne recentes premant ⁊ pars succi illius v̓tici capitis supponat ⁊ p̄s alia super pedes eius: deinde bene cooperiat ⁊ cito sudabit. Et ad ꝓuocationem sudoris accipies succũ radicis cãne siue arũdinis cuius v̓tus scd̃a est que attrahit ⁊ abstergit. Et v̓tus tertia est q̈ quãdo miscet cũ bulbo attrahit a corp̄e spinas ⁊ sagittas. vt ait serapiõ ĩ aggregatore. c. de canna. Et p̄nceps secũdo huius cap̄lo de arũdine ait q̈ cortices ipsius et radix abstergunt sordities et radix eius cũ cepa siluestri e[xtrahit ...] (carni infixa.

s Et est cũ accidit ⁊c. In hac. 18. parte dicit p̄mo q̈ dolor vẽtris qñq̃ accidit infanti ⁊ tũc is torquetur id est sentit torsiones ⁊ pũctiones in vẽtre: vel torquent intestina ip̄ius vel seip̄m voluẽdo cõtorquet querẽs situm in quo minus doleat: et p̄ dolore flet. Causa vo sepius hui[us] dolorẽ infanti[bus] est altera trĩũ. Vna est vẽtositas ex lacte genita. Nam lac ꝓueniens [...] cit inflationẽ in viscerib' ꝓpter qd̃ hypo. aphorismor[um] quinta his p[...] bibet lac qui[bus] hypocondria suspensa rugiũt: alia v̓mes qui pũgunt ⁊ stimulant: alia frigiditas balnei aut acris ad viscera penetrãs. Secundo dicit q̈ aqua calida superponẽda est vẽtri infantis in tali dolore q2 poros aperit ⁊ vẽtositates carminãs resoluit ⁊ frigus viscerũ si fu[erit] illic tollit. Potest aũt supponi ventri vel per modum balnei vel imbibita in spõgia aut lana aut lagene inclusa bene obturate. Item oleum oliue calidũ plurimũ cum tantillo cere ventri supponendũ est. Et ad hanc operationẽ eligendũ est oleũ de oliuis domesticis maturis antiquum. Tale em̃ calidius est ⁊ magis resoluens et cera etiam resoluit resolutione debili: vt ait serapion in aggregatore capitulis de oliuis ⁊ cera. Conferũt etiam in hoc casu plurimũ olea camomillinũ ⁊ anetinũ ventri inũcta vel imbibita in lana aut coto ⁊ ei supposita. Et hec remedia sunt propria dolori ex ventositate aut frigore. Dolori vero ex vermibus remedia dabuntur inferius.

t Et est cum ei accidũt sternutatões ⁊c. In hac p̄te decimanona dicit p̄mo q̈ sternutatões frequẽtes interdũ accidũt infantibus. Quarũ causa est vel repletio distẽdens vacuitates cerebri vel aliquid acutũ mordens aut titillans cerebrum vel nares ad quod excutiendũ aerem plurimũ cerebrum colligit ⁊ cum impetu excutit. Juxta illud hypocrat amphorismor[um] septima. Sternutatio fit a capite ex calefacto cerebro et humectato quod est in capite vacuo. effunditur em̃ aer intus existens foras sonat vero qm̃ p̄angustus est ei exitus. Secũdo dicit q̈ sternutatio in infantibus quãdoq̃ procedit ab apostemate alicuius partiuz cerebri quia extendit ⁊ stimulat cerebrum et ebullitione sue materie fumis implet et vaporibus quos cerebrũ conãs expellere se comprimens efficit sternutationẽ. Tertio dicit q̈ si sternutatiões infantis ex apostemate ꝓuenerit apostema curandũ erit per infrigidantia cerebrũ tacta pri' duodecima parte capituli p̄ntis epithymando ⁊ infrigidãdo ip̄m cum succis ⁊ oleis infrigidantibus quibus materia digerat dolor mitiget ⁊ inquietudo tollatur. Quarto dicit q̈ si sternutatiões infantis nõ ꝓuenerint ex apostemate bedarogi id est ozimũ fluuiale tritum est insufflandum naribus ipsius. ¶ Contra dicit serapion in aggregatore cap̄lo de eo q̈ quãdo odorat facit sternutationẽ. Et princeps secundo huius capitulo de eo dicit. Et est ex eis que sedant sternutatiões in complexione vna ⁊ mouẽt eam in cõplexione alia. Item dicit princeps tertĳ q̈nta tractatu secũdo capitulo de sternutationẽ faciẽtibus. Leuia vero sternutationẽ faciẽtia sunt opiũ quando odorat et stipites albedarogi. Item sternutatio est motus naturę purgatiuus cerebri plurimũ cõferẽs. Juxta illud principis tractatu nũc dicto cap̄lo decimotertio. Et sternutatio quando est ex rebus magis iuuatiuis ad exiccandũ caput cum materia aut est pauca que expelli potest: q̃uis non sit matura. Aut est vẽtosa q̃uis sit plurima. Aut est vaporosa. Nam sternutatio est ex rebus valentibus magis ad repletionem vaporosam in capite. Aut est grossa que non est digesta: non igitur indiget nisi medicamine: hec ille. Item dicit ibi q̈ sternutatio significat fortitudinem cerebri. et propter hoc ille cuius mors est propinqua non potest sternutare. Et ille cui ex eis adhibentur ea que sternutare faciunt et non sternutat: non speratur vt sanetur [...]

¶ Pro solutiōe attēde pmo ꝙ lz ozimū i cerebro raro calido suo odore solo ꝓuocet sternutationē: ipz tñ tritū ⁊ uarib' inmissuz ipas deoppilat ⁊ os colatorij: sedat ergo sternutationē q̄ ꝓuenit ex humoribus oppilātibus has ptes ⁊ titilātib' eas q̄s natura nitit̄ excutere cū sternutatiōe. Et ꝑ hoc soluūt̄ tria pma obiecta

Et est cuz [a] in corpore accidunt ei bothor. Sed quod ex eis vlcerosum est ⁊ nigrum est mortale. et etiā si nō fuerit nisi alcula tantuz erit mortale q̄nto magis cū expandet̄. Quod aūt est albū est sanius: ⁊ est cum in eius egressione multa sequit̄ vtilitas. Et ipse quidē semper medicāde sunt ex subtilibus desiccatiuis i aqua solutis ex qua ipe lauent̄ ⁊ in ea coctis: sicut rosa et myrtus et folia arboris masticis et thamarisci et olea etiam harū rerum. Bothor vero si sane sint dimittende sunt donec maturent̄ deinde curent̄. Et si vlcerate fuerint fiat ex cerusa vnguentū. Et est etiā cū ncc̄e est lauare eas cū aqua mellis ⁊ pauco nitro ⁊ siłr alcula. Cū aūt spisse fuerit idigebūt eo qd̄ sit forti'. Lauabunt̄ ergo ex aq̄ baurach cū lacte mixta idō vt tolerari possit. Qd̄ si fiat earū caro vesice vaporabit̄ ⁊ ifundet̄ ex aq̄ in q̄ cocta fuerit myrt' ⁊ rose squinātū ⁊ folia arboris masticis

¶ Attende secundo ꝙ licet sternutatio tēperata multum prosit cerebro ad excussionem superfluitatum eius sicut tempata tussis pectori repleto: supflua tamē in tenero ifante multū ledere potest commouēs ⁊ supcalefaciēs ⁊ dolere faciēs caput. Et int̄dū findēs vēas aut arterias aliq̄s cerebri vł excutiēs cum impetu materias plurimas ad pectus. Et ꝑ hoc soluuntur duo vltima obiecta. ¶ Attēde tertio ꝙ plura sunt alia remedia contra superfluā sternutationē efficaciora ozimo que secure ifanti ministrari possunt. Juxta illud pn. tertij q̄nta tracta. 2. c. 14°. Ex eis que ꝓhibent sternutationē sunt oleū rosatū ⁊ oleuz de salicibus que vehemēter sedant eam. Et quandoq̄ ꝓhibet̄ si sorbitio calida sorbeat̄ aut balneet̄ caput aqua ⁊ effundat̄ oleuz calidum in ambabus auribus. Et resupinatio super puluinar calidum positum sub collo ⁊ odoramentū pomoꝝ et nesrim id ē rose siluestres albe: et similit̄ odoramentū spongie marine sunt ex eis que abscindūt eam. Infantes vo iuuant̄ eo quod fluit ex renibus sanis positis sup ignem ⁊ assatis et assumūtur anteq̄ coquantur et accipit̄ illud quod ex eis currit ⁊ [n]aribus sugit̄: aut fit ex eo caputpurgium: hec princeps.

a Et est cum in corpore accidūt. In hac vigesima parte que est de pustulis superueniētibus corpori infant̄ et quibus sunt variole et morbilli dicit pmo ꝙ bothor id est pustule quādoq̄ eueniunt infanti in corpore. Quarum causa est ebullitio supueniēs sanguini s̄m viam penetrationis id est putrefactionis vel ex reliquijs nutrimēti menstrualis vel ex malo lacte vel ex dispositione aeris putrefactiua. Instans autez aduētus earū ⁊ distinctio variolarum a morbillis ⁊ designatio mortiferarum ex eis declarantur per versus sequētes. Corporis ⁊ capitis grauitas angustia totuz. Corpus vti tumidū facies oculiq̄ rubētes. Nasi pruritus raucedo spūs arct'. Jut' conclusa febris inflāmatio multus Saltus: alix guttur dorsum thoraxq̄ dolentes. Punctio ꝑ membra vehemēs somno timor oris Ariditas: sputum grossuz tremor in pede signant. Sanguineam magnam passim bothor egredientem. Qua fellina minor lachrymosior ⁊ magis ardens Plus angusta premens dorsum minus ilico multa. Dura diu cruda viridis nigra vel violaris. Anxia sincopea vocis flatusq̄ malorum. Lotiui rasi fluxus viridisq̄ cruenti. Nunc foris intro cito currens est nūcia mortis. ¶ Attende ꝙ infanti quandoq̄ contingūt quidam rubores in cute cum pūctione et dolore sine eleuatōne pustulosa quos mulieres gallice vocant setas. Et qñ fricantur cum porcina cute mediocriter aspera vident̄ huic cuti res quedam similes sironibus herere quorū curatio est ablutio frequēs cum aqua furfuris. Et isti rubores non sic procedunt a profunda sanguinis ebullitione sicut morbilli vł variole. Nec hos associant febris et angustia et alia mala accidētia plurima sicut morbillos et variolas. Secūdo dicit ꝙ pustule nigre vlcerose apparētes in infante sunt mortales etiaz si solum in ore appareant que dicūtur alcula q̄nto magis quādo diffunduntur in toto corpore. Significant em̄ pessimā corruptionē vel adustione quasi cancerosam masse sanguinarie. Et virides quidē et violacee sunt male et q̄nto plus declināt ad nigredinē tanto sunt peiores. Tertio dicit ꝙ albe sunt saluiores: et quādoq̄ plurima sequitur vtilitas ex earū egressione. Et quarti pma tractatu. 4. capitulo quinto dicit. Et albe quidem sunt meliores et proprie quando sunt pauci numeri magne quātitatis facilis exitus pauce angustie debilis febris et vides febrem minui cū earū apparitione et ipsaruz egressione. Tales em̄ sunt vtilitatis plurime: quia sicut ebullitio in musto reddit tādē vinū purū clarū resoluta spuma et residēte fece: sic ebullitio pustularū talium massam sanguinariaz. Quarto dicit ꝙ pustule corporuz infantiuz curāde sunt medicinis subtilibus exiccatiuis dissolutis et coctis in aqua cum qua ipse lauari debent. Cuiusmodi sunt he rosa myrtus folia arboris masticis que lentiscus dicit̄ folia thamarisci et olea istarū rerū. ¶ Attēde pᵒ ꝙ pustule quādo sunt mature rūpi debent cum acubus aureis. Juxta illud pncipis quarti prima tractatu quarto capło septimo. Et quādo egrediunt̄ variole cum cōplemento et pertransit septim' dies et apparet in eo maturatio tunc necessarium est vt rumpant̄ cum acubus de auro ⁊ auferat̄ humiditas cum coto. ¶ Attende secūdo ꝙ post maturationē ⁊ eruptionez pustularum et nō ante cōuenit desiccatio vel cū salitione vel cuz medicinis modo nominatis. Juxta illud pncipis tertij pma tractatu q̄rto capło septimo. Salitio aūt necessaria est. Et cum volueris salire tunc elonga salitionem ab eis quas rupisti de magnis dolorosis ex propinquo. Illud enim facit dolorē: immo sali eas que sunt preter eas et dimitte claudens cum eo viam orificiorum suorum donec sugant salem suum. Et non saliantur ante complementū maturationis. Illud eniz fortasse faciet accidere dolorē vehementē et apostema. Et salitio quidem est res que est necessaria postq̄ maturant̄. Et illud quidē fit cum aqua salita in qua est vtus croci. Et si aqua illa est aqua rosarū tūc est melius. Et aqua in qua decoquunt̄ thamariscus et lētes ⁊ rose. deide salitur est vltima et ꝓprie si ponunt̄ in ea canfora et sandali. Hec enim salitio maturat et desiccat et facit cadere cum velocitate: hec princeps.

Quīto dicit ꝙ si pustule sane fuerint videlicet nō corrosiue maligne dimitende sunt sine applicatione medicaminis extrinseci donec mature sint. Postea curent̄ ꝑ medicinas nunc dictas. Solent autez nobiliū infantes in gallijs inuolui cuz primo apparent in eis pustule in pecia scarleti vel albeti mundi vt liberius exeant. Et ad id coadiuuat dare eis in potu decoctionē ficuum. Sexto dicit ꝙ quādo pustule fiunt vlcerate seu verse in vlcera: tunc sunt inūgende vnguento ex cerusa. Et quarti pma tractatu quarto capło septimo ait. Et quādo accidunt vlcera ex variolis confert vnguentū album et proprie permixtū cum aliquātulo canfore. Et rasura radicis caune cum aqua rosarum. Aut rasura venarum arboris salicis: et quādoq̄ confert vnguentū de cerusa et lithargiro: hec ille. Describitur autē sic ab ebemesue in ātidotario ipsius distinctiōe vndecima. Accipe ceruse merdasengi id est lithargiri añ. dragmas sex plumbi vsti scorie argēti añ. dragmas quattuor masticis olibani añ. dragmas duas et. ℥. olei rosati ⁊ aceti albi q̄ntum sufficit terantur in mortario ⁊ ponat̄ prius oleum deinde acetū añ. paruz infundēdo ita ꝙ sine intermissione terant̄ nūc hoc nūc illud infundēdo donec impinguet̄. Istud repperi optimū in vlcerib' corrosiuis maxime in lupo tibie. Septio dicit ꝙ quādoq̄ oportet lauare vlceratas infantium pustulas et etiā alcula cum aqua mellis et modico nitro. Et illud est cuz sanies earū est grossa viscosa fortiter adherens. Nam mellis aqua fortius abstergit aqua simplici vł aqua rosata ⁊ nitrū fortius sale. Octauo dicit ꝙ si pustule vlcerate infantium fuerint spisse scilicet cum grossis crustis lauāde erūt ex aqua baurach cui lac mixtuz fuerit. vt huius aq̄e puncturā infans tolerare possit. Et est baurach affronitruz siue spuma nitri. De quo ⁊ nitro dicit serapiō in aggregatore capitulo de nitro. Omnia sunt magis abstersiua q̄ sal: quia non stipticant et sunt multū amara. Nono dicit ꝙ si ex applicatione nitri baurach ⁊ similiū acutorum vesicetur caro existens in pustulis ruptis vel prope eas in circuitu caro vesicata vaporanda erit cum aqua decoctionis myrti et rosarum et squinanti et foliorum arboris masticis vt per hec stiptica repellatur humor qui pustulis affluit causa doloris et caro tumida stringatur et confortetur vel vesice orte siccentur.

Sed anteq̄ hoc totum fiat nutricis nutriēs meliorare cōuenit. Et est[b] etiam cum ꝓpter multū fletuʒ fit in īguine tumor aut accidet aliqua ex causis fissure. In quo quidē iaʒ preceptum est vt ameos teraꝛ et cum albugine oui cōspergatur et desuꝑ ponatur: et cum pāno subtili lineo suꝑ ip̄m strictura fiat. Aut lupini amari adusti infundanꝛ in vino et myrrha et cocta desuper ponanꝛ. His autez fortiora sūt calida stiptica sicut myrrha et cortices cypressi ⁊ eius nuces et aloes ⁊ accatia ⁊ illud quod in capitulo de fissura dicemus. Et est[c] cum infanti accidit ⁊ ꝓprie cū vmbilicus incidiꝛ apostema. Et tūc q̇deʒ accipiendū asakel que est almauis et terebinthina ⁊ ī oleo sisamino sūt soluende et infanti adhibende et ex eis super vmbilicuʒ eius epithyma faciendū. Et est etiā[d] cū infanti accidit ne dormiat: ⁊ vt īcessanꝛ ploret et vt os assidue vagiendo moueat.

Decimo dicit ꝙ in pustulis corpis infantis p̄mo et ante oīa regimen nutricis est meliorandū sic ꝙ ei ꝓhibeanꝛ oīa que ebullitionē faciunt in sanguine: sicut fruct⁹ noui sp̄es acute salsoꝝ vsus ⁊ acruminū calidorum vt alliorū porroꝝ ceparum et vinoꝝ fortium p̄cipue musti ira stuphe balnea vehementer calida: ne suū lac ꝑ hec ebullitioni disponat et inde mꝉtiplicet materia pustularum et tm̄ supabūdet vt ip sius violentiā īfans tolerare non possit. De mēbris vero preseruādis maxime a dictis pustulis ⁊ de modis p̄seruatiōis coꝝ agit p̄nceps q̄rti p̄ma tractatu. 4. capl̄o octauo. Et nono ca. eiusdē agit de eradicatōe vestigiorum variolarum.

b Et est etiā cuʒ ꝓpter mꝉtū fletū. In hac pte. 21. dicit pri° ꝙ inflatio inguinis vel aliqua ex causis et sp̄ebus fissure seu rupture siphac quādoq; accidit infanti ꝓpter multitudineʒ fletus et clamoris. Ex clamoribus eīn premunꝛ inferiora motu diaphragmatis et cū violentia extendiꝛ siphac circa inguina. Cuius rei signū est ꝙ parientes iuuantur altis clamoribus ad expressionē sui fet⁹. ¶ Attende p̄° ꝙ pāniculus siphac cōprehendens intestina quādoq; superextendiꝛ absq; fissura vel dilatatione tanta foraminū per que transeūt suspēsoria testiculoꝝ ꝙ de ɔtēꝛ ī siphac aliq̇d exeat et s̄b eo descēdat. Et tal' superextēsio cōiꝛ dr̄ relaxatio siphac ex q̄ fit īflatio. ī aliq̄ īguinū nō ꝓtēsa ī bursā testicl̄oꝝ. Aliq̄n vo vl' siphac findiꝛ vl' adeo dilataꝛ aliq̄d suoꝝ foraminū ꝙ aliq̇d zirbi vl' ītestioꝝ egrediꝛ a siphac ⁊ descēdit ī bursam testicl̄oꝝ. Et tal' fissura vl' dilata° ramex et hernia solʒ appellari. Iux illud p̄n. tertij. 22. trac. 1. c. 2. Ruptura fit ꝑ solutionē pāuicl̄i a sua singl̄aritate sua ⁊ casuʒ fissure ī eo quā penetrat corp⁹ qd̄ fuit cōp̄hēsuʒ ī eo ante scissurā. Aut ꝓpꝛ dilatationē stricture ī meatu aut solutōeʒ. Et cū accidit illd̄ tal'r ꝙ q̄n īcedit penetrās peruenit ad testicl̄os noīaꝛ ramex ⁊ hernia ¶ Attēde 2° ꝙ pl̄es sꝛ cāe fissure siphac ī īfantib⁹ vt repletō nimia forꝛ expressio ī assellatiōe cōstrictio vētr̄ vehemēs in fasciatōe clamor magnus ⁊ assiduus supabundātia ventositatū cum distensione viscerum. habēt eīn siphac tenue ⁊ tenerum facile ruptibile. Secūdo dat duo remedia leuia cōtra tumores inguinū. Primū est ameos tritū cū albumine oui super ignē ligatum cui supligeꝛ pannus lineus subtilis ligatura stricta per modū compresse. Ameos eīn desiccat siphac relaxatum et resoluit vētositates aut aquositates inguinis inflati si que ibi fuerint: nō tn̄ est ex se stipticū siue cōstrictiuū: immo resolutiuū ⁊ aperitiuū. Teste serapione in aggregatore aucte ga. capl̄o de ameos dicēte. Magis iuuatiuū quod est in eo est semē eius. Et in sapore ei⁹ est amaritudo pauca ⁊ acuitas et v̇tus eius p̄ma est v̇tus que calefacit ⁊ subtiliat et resoluit. Sed albumen cum quo incorporatur est restrictiuum. Secūdū est lupini amari adusti ⁊ myrrha cum eis infundantur et coquanꝛ in vino sub equali pondere. deinde teranꝛ et super pannū extensa more emplastri inguini tumido superligēꝛ. Lupinus eīn sicut refert p̄nceps secūdo canonis capitulo de eo est stipticus cū v̇tute. Et lupin⁹ in quo est amaritudo abstergit ⁊ resoluit sine mordicatione: ergo sua stipticitate tumorē inguinis reprimit: ⁊ sua vi resolutiua et abstersiua vētositates vel aquositates si que illic fuerint tollit. Myrrha vero est resolutiua ventositatū: et in ip̄a sunt stipticitas ⁊ adherentia sicut ait p̄nceps secūdo huius capl̄o de ea. Tertio dat alia remedia fortiora cōtra fissuram ⁊ tumorē inguinis que sunt myrrha nuces cypressi ⁊ cortices ip̄ius aloe accatia et alia dicēda tertij vigesimascd̄a tractatu p̄mo capl̄o q̇nto de cura rupturarū intestini et zirbi. Ex quibus cōponi pōt emplastrū tale inguini infantis superponendū. R̸. myrrhe corticuʒ cypressi ⁊ nucuʒ eius aloes accatie an̄. ʒ. 2. terantur subtiliter ⁊ incorporētur cum glutine pisciū dissoluto in aceto ⁊ fiat emplastrū super alutaʒ extensum iuxta formā inguinis. Emplastrū aliud bonuʒ qd̄ quādoq; rupturā infantiū consolidat. R̸. corticū granatorū pondus dragmaꝝ decem gallarū immaturaruʒ dragmas q̇nq; decoquanꝛ cuʒ vini stiptici. ℥. q̇nq; decoctione vehemēti et reducanꝛ intestina ad supiora ⁊ ēbrocetur locus cum aqua frigida ⁊ inuisceꝛ hoc emplastrū ⁊ non soluatur nisi transacta hebdomada aut in omnibus decē diebus semel. Emplastruʒ aliud mirabile. Sumanꝛ masticis corticis thuris nucis cypressi myrrhe glutini pisciū sarcocolle omniū partes equales [...] soluatur gluten cum aceto vini ⁊ aggreganꝛ cum eo medicine [...] fiat emplastrū. Hec duo emplastra scripsit p̄nceps tertij vigesimasecūda tractatu p̄mo capitulo q̇nto. Rasis vero libro experimentorū capitulo de crepatura infan[...] ait. Empla[...]strum valens crepature p[...]rorum. R̸. a[...]minis aure[...] q̇ndecim g[...]le aureos [...]os terantur [...] conficiantur [...] vino quous[...] inspisset et p[...]ne super loc[...] ⁊ suppone sp[...]giā intinct[...] aceto mixto [...] aqua et cū ceciderit aliud reponaꝛ. Et ꝑ isto emplastro capia[...] alumē de pluma quod stiptera dicitur. Aliud emplastrum [...] Ponatur super pannum aliquem glutinum de corijs et [...] locuʒ ponatur: et permitte quousq; adhereat et si ceciderit aliud reponatur. hec rasis.

c Et est cuʒ infanti accidit et ꝓprie ⁊c. In hac vigesimasecūda parte dicit p̄mo ꝙ vmbilicus infantis apostemaꝛ interdū maxime quādo incidiꝛ. Cuius causa est dolor ex ligatura ⁊ incisio[...]. Solēt eīn ɔfluerē humores ad locum doloris faciētes ipsum tumescere. Potest etiā fieri tumor vmbilici propter aquositates ibidem transmissas et illic retētas ꝓpter ligaturā et incisione[...]. Nō eīn natura semper ilico assuescit inciso vmbilico mittere [...] vesicam aquositatē vrinalem quā per vmbilicū emittere solebat [...] fetu existente in vtero materno: vel si ilico assuescat non est [...] veteri consuetudine modicū illic destinet. Hanc egritudinē no[...]uiter genitꝭ accidere dixit hypocras amphorismoꝝ tertia cāo illo. In etatibus vero talia accidūt paruis quidē ⁊ nouiter genitis pueris oris vlcerationes vomitus tusses vigilie timores vmbilici phlegmones auriū humiditates. Et galienus in commento ait. Vmbilici phlegmones accidūt nec mirabile et inci[...]onis vicinitate. Secūdo dat remediū tale contra hoc apostema. R̸. asakel que diciꝛ almauis: ⁊ est spica celtica. ʒ. ß. teraꝛ ⁊ incorporeꝛ cuʒ vncia vna terebinthine. deinde dissoluanꝛ in vncijs [...] olei sisamini vel olei amigdalarū dulciuʒ si sisaminū nō inuenitur et fiat vnguentū quo liniatur more epithymatis vel vnguenti locus apostematis. Spica eniʒ est aperitiua ⁊ resolutiua ali[...]quid stipticitatis habens ⁊ resoluit apostemata ⁊ bothor[...] [...] princeps scd̄o hui⁹ capl̄o de ea. Terebinthina vero resolutiua et leuificatiua mūdificatiua maturatiua abstersiua aliq̇d stipticitatis habens. vt ait p̄nceps scd̄o canonis capl̄o de grano viridi. Et eodem libro capl̄o de sisamo dicit ꝙ est resolutiuū apostematum calidoꝝ. ¶ Attende ꝙ vmbilicis infantiū quādoq; accidit eminentia similis apostemati: nō tamē est apostema neq; cura eius similis cure apostematis: sed cure rupture magis. Iuxta illud rasis libro experimentoꝝ capl̄o trigesimonono. Eminētia vmbilici accidit pueris quādo multū plaugūt et vociferant aut casu [...] si magna. Et forte accidit ex casu vel ꝑcussione. Et cura est vt [...] pias lupinos et pecias panni linei: combure et cōfice cuʒ vino: [...] interpone stupas et pone super vmbilicum. Et si fuerit fixi[...]lis cauterisetur in circuitu vmbilici non in loco flexibili propter tenuitatem cutis. Et si indigueris fortioribus medicinis pone quas dicemus in capitulo crepature.

d Et est etiā cum accidit infanti ne dormiat ⁊c. In hac [...] dicit p̄mo ꝙ insomnietas ⁊ assiduus fletus ⁊ mot⁹ oris fletu con[...]tinuus quādoq; accidūt infanti. Id testaꝛ hyp. amphorismo[...] tertio cān̄ illo. In etatibus vero: nominās inter passiones nouiter genitoꝝ vigilias. Et galienus in cōmento ait. Vigilie autem nō eueniūt pueris naturalr̄ nec cōsuetudinarie. semꝑ eīn dormiunt. Sed tamen si stomachus deficiat ex gulositate sua cibum corrumpunꝛ quoꝝ fumus ascendens capita vigilias et timores

generat. Secūddo dat quattuor remedia mediocris ṽtutis contra istos casus. Primum est cortices papaueris quos tere si vis cum modica aqua rosata et super pannū lineum extēde ⁊ fronti timporibus ac ṽtici infantis suppone. Quod si dicti cortices recentes fuerint nō est opus eis immiscere aquā rosarū. Secūdū est semē papaueris quod terere potes cū aqua rosacea et lacte mulieris sana paruz infundēdo de super donec fit sicut puls ⁊ super pannuz lineum mundū subtilē extende supponēs ṽtici fronti et timporib'. Et taz cortices ꝙ semē ex papauere albo assume: q2 cuz suo

Et tūc q̇dē necesse est vt si possibile ē fiat quatinus dormiat cuz corticib' papaueris ⁊ ip̄ius semine et oleo de lactucis ⁊ oleo de papauere etiā sup ponēdo ex eis timpori ip̄ius et vertici et erit cōueniens. Quod si necessarium fuerit aliq̇d istis fortius fiat hoc medicamē. Semen sullē nux endiui papauer albū semen lini grana causim semen portulace semē plantaginis semē lactucarū ⁊ semē feniculi et anisum ⁊ cyminū sumanť. Et ex vnoquoq3 istorū aliquid paulatiz

stupore domesticū est id est familiare nature. nigrū vero non sic. Tertiū est oleū de lactucis fronti timporibus et vertici inūctum. Quartū est oleū de papauere simr inūctū. Ex q̄bus quattuor potest componi tale somniferū. ℞. corticū papaueris albi ⁊ seminis eius aā. ʒ. ß. oleoꝝ de lactuca ⁊ de papauere aā. q̄rť. ß. teranť optime simr et incorporenť ⁊ fiat vnguentū vel linimentū quo frons ⁊ timpora et ṽtex vnguanť. ❡ Attēde ꝙ lz hec oīa sunt somnifera cauēda tamē sunt vel cū cautela magna infantibus adhibenda grossoꝝ capitū multum repletoꝝ. q2 de facili subeth inducerent aut apoplexiā aut paralysim ꝓpter debilitatē suorū cerebroꝝ et neruoꝝ. Tertio describit quoddā medicamē forti' predictis vt asserit quod recipit seminis sulle nucis ēdiui papaueris albi seminis lini granoꝝ causim seminis portulace seminis plātaginis seminis lactarū semis feniculi anisi cymini aā. ʒ. i. torrefiant oīa hec paulatim postea teranť ⁊ addať eis. ʒ. i. psilij torrefacti non puluerisati deinde misceanť cū dragmis. 12. zuccari. Et de isto cōdito dentur infanti. ʒ. 2. in potu cum ptisana vel aqua bullita vł aqua pulli. Sulla in synonymis auicēne exponiť ꝙ est artetica herba. Et in libro simili almāsori loco eius habeť sansucus ⁊ est maiorana. Nux endiui seu henden a ꝑncipe scd̄o canoñ. caplo ꝺ ea describit ꝙ est terra granosa sicut cicer alba declinās ad citrinitatem que asportať de barcha ⁊ ex corastē ex qua cum melle fit vinū. Et in glosa marginali littere presentis quā credo eē trāslatoris auicenne describiť ꝙ est terra formata ad similitudinē nucis que in musto missa secūdo die facit vinū quasi esset sex mensium eijciendo fecem eius. Istam medicinā neq3 vidi nec ab aliquo mihi cōtemporaneo visam esse audiui. Granū causim est semē chelidonie. Psilium in hac recepta non teritur sicut alia: q̄a substātia eius īterior medullaris calida est ⁊ sicca in q̄rto gradu et est acuta vehemēter īcisiua rubificatiua vlceratiua ⁊ est de genere veneni. Substantia aūt exterior expansa sup corticez est ex multū infrigidātibus vt ait mesue in suis simplicibus capitulo de psilio: ⁊ hic queriť opatio solius substātie exterioris. Meli' ḡ est vt interior ꝑs velata maneat et cū fece exeat nō reducta ꝑ diuisionē ⁊ impressionē caloris innati de potētia ad actū. ❡ Queret tamē aliquis de quo seruiūt in hoc medicamine medicine calide ⁊ sicce: sicut semen feniculi ⁊ anisum ⁊ cyminū cuz potius videanť suis caliditate ⁊ siccitate vigilias excitare ꝙ̄ somnū inducere. Dic ꝙ consumunt vapores et fumos et ventositates qui dolores cōmouēt et insomnietatē: sicut in philonio medicine calide dolores mitigāt resoluēdo ventositates et frigide somnū ꝓuocāt. Quarto dicit ꝙ si dictum medicamen fortius facere volueris adde ei scrupulū vnū vel minus opij sc3 tertiā partē vni' ex simplicibus eius. De quolibet em̄ ꝑter zuccarū ponebať. ʒ. i. cuius tertia pars est. ℈. i. Et ē opiū succus papaueris nigri egyptij frigidū et siccum in quarto gradu narcoticū sedatiuum oīs doloris siue bibituz siue linitū. Et potio ip̄ius sit quātitas lēticule: vt ait ꝑnceps scd̄o canonis caplo de eo ❡ Attende ꝙ rasis libro experimentoꝝ caplo. 25. de vigilijs infantiū sic ꝑtractauit

Vigilie accidūt pueris in ꝑma etate ex corruptōe lactis. Et cura carū est vt mittať in naribus pueri oleū violatū cū aceto. Aut oleū anetin ī cū succo lactuce. Et vnge caput ⁊ stomachū cū istis oleis. Et sit sollicitudo nostra in correctiōe lactis. Et da sugere syrupū papaueris albi. Et vnge timpora ⁊ frontem cum oleo opio et croco: hec ille.

torreať. Deinde oīa terantur et cum eis pars vna psilij tosti ⁊ nō puluerisati ponať: et omnia hec cum tanto zuccaro ꝙ̄tum ip̄a sunt misceanť: et ex eis infanti quātitas duarum dragmarū in potu tribuatur. Si autem voluntas affuerit vt hoc sit fortius cum eo tantū opij ponatur quātum est tertia vnius partis aut minus.

Et est [e] cum infanti accidit singultus: cui tunc danda est nux indica cum zuccaro. Et est [f] cum infanti accidit vomitus fortis: cui forsitā

e Et est cuz accidit infanti singultus. In hac. 24ª. parte dicit ꝑmo singultuz accidere infanti q̄ñ q3. Cuius sicut spasmi sunt duo modi. Unus de inanitiōe Alter de repletione Iuxta illō hypocratis sexta amphorismoruz. Spasm' fit ex plenitudie ⁊ euacuatiōe: ita ⁊ singultus. Et est singult' motus diuersus cōpositus sicut spasm' cōstrictiuus cū tensione dilatatiua existens in ore stomachi: aut in toto corpe eius: aut ī mery. Ex quo aggregatur ad seip̄m cum spasmo fugiens ex nocente: vel cōtrahiť ex supfluitate siccitatis et natura conať ip̄m dilatare sed nō obedit. Causa vero ip̄sius repletiōalis vt in pluribus est duplex. Una est lesio oris stomachi ab aliquo frigido. Iuxta illō ꝑncipis tertij tertiadecima tractatu q̄nto caplo. 20. Dicamus itaq3 ꝙ quādoq3 fit illud a re ledente os stomachi frigiditate sua sicut accidit ex singultu in rigore febriū et in aere frigido ⁊ in humoribus infrigidātibus ⁊ a frigore alio confirmato in complexione stomachi cōstringēte ⁊ spasmātē ipsum: ⁊ multotiens accidit hoc pueris ⁊ infantibus. Secunda est lesio oris stomachi a re mordicāte vt a lacte corrupto. Iuxta illud principis ibi. Aut a re nocēte sua mordicatione. et de hoc genere est cibus corruptus cōuersus ad qualitatē mordicatiuā. Et pueris quidē accidit illud plurimū: ⁊ similiter accidit ex effusione cholere in os stomachi. Sed cause singultus de inanitione sunt febres īcessiue euacuatōes exiccātes prolixa fames et est signuz mortale in febribus arsiuis ⁊ lōgis fluxibus. Secūdo dicit hic princeps ꝙ infanti patiēti singultū danda est nux indica cū zuccaro. Et est nux indica palma insule que est in mari arui ⁊ in partibus insularum zing. et diciť nergil. Et valet in singultu ex lacte corrupto vel cholera pūgente: q2 est boni chimi: sed grauis stomacho compˀmēs inferius id quod reperit in orificio ip̄sius ❡ Attende ꝑmo ꝙ in singultu repletionali infantium competit vomitus prouocatus dulciter titillando linguam infantium cum digito vel penna quatinus excutiat materiam nocentem. ❡ Attende secūdo ꝙ in singultu horum a materia frigida competūt motus et fricationes tam stomachi ꝙ̄ extremitatum et retentio anhelitus ⁊ somnus longus ⁊ inūctio orificij stomachi cum oleo aneti vel de camomillā vel de spica vel de castoreo. ❡ Attende tertio ꝙ in singultu infantis ex lacte corrupto vel humore acuto post vomitum cōpetūt potus aque hordei maxime cum aqua granatorum dulcium vel mediorum inter dulcia ⁊ acetosa: et aqua acetose sola bibita. ❡ Attende quarto ꝙ in singultu infantis de inanitōne cōuenit frequens eius balneatio in aqua dulci tepida vel in lacte ⁊ inunctio stomachi cum oleo violato et ptisana in potu vel aqua melonis vel aqua cucurbite.

f Et est cum accidit infanti vomitus ⁊c. In hac vigesimaq̄nta parte dicit primo ꝙ vomitus fortis scilz superfluus ⁊ debilitans quandoq3 accidit infanti. Iuxta illud hypocratis amphorismoꝝ tertia. In etatibus vero talia accidunt. Paruis quidem et nouiter genitis pueris oris vlcerationes vomitus. Et galienus in commento ait. Vomitus ex gulositate lactis cōtingit pueris. Cuius causa vt in pluribus est suctio lactis auida cum superfluitate vel corruptio lactis in stomacho ip̄sius. Iuxta illud rasis libro experimentoꝝ. Accidit pueris in ꝑma etate vomitus propter lactis multitudinē magis ꝙ̄ digerere possit. Aut propter corruptionem eius: et maxime si puer fuerit humidi ⁊ debilis stomachi. Potest etiam contingere ex cholera effusa ad stomachuz ip̄sius vel ex superfluo phlegmate stomachum grauāte. Secūdo dicit ꝙ tunc forsitan dabitur infanti medietas vnius danich gariofilorum. Et dicit forsitan quia non in omni vomitu infantium conueniūt gariofili. Non em̄ cōueniūt in vomitu ex effusione cholere ad stomachū

necq; in vomitu ex lactis corruptione a caliditate: quia calidi sunt. Sz in vomitu a phlegmatis multitudine vel a lacte nimio maxime cuz debilitate digestiue ex frigiditate. Modus vero ministratōis eoꝝ est vt nutrix masticet eos et ori infantis suauiter impellat. Confortant eñ stomachum et epar et cōferunt nausee et vomitui: vt ait pnceps scdo huius capl'o de eo. Idē facit ciamomū. Danich exponit in synonymis auicenne ꝙ est pōdus triū granoꝝ hordei. Sed i synonymis ianuen. quibus plus credo scribitur danich arabice est nomen ponderis octo granoꝝ hordei. ergo est dno kirat. et danich vnū et ß. faciūt obolum ꝛ obolus est idem quod anolosat.

dabitur medietas danich vni' gariofiloꝝ. Uerūtamen quādoq; ei cōfert stomacho supponere emplastruz ex aliquo constringentiū vomitū debilium. Et est[g] cū infanti accidit stomachi debilitas. Cuius quidem stomachus tūc ex musto cuz aqua ros. ē liniēdus: aut cū aqua myrti ꝛ ei in

Tertio dicit ꝙ i vomitu supfluo infantiū quādoq; confert supponere stomachis suis aliquod emplastrū ex medicinis debilibus cōstringētibus vomitū: vt si vomit' a cā calida pcesserit. ℞. olei cytonioꝝ vel olei myrtini vel olei rosati facti ex oleo oliuarū immaturarū. ʒ.1. cere albe lote in aq̄ plantaginis. ʒ. quattuor misceant ad ignem donec veniāt in formaz ceroti quibus adde si vis. ʒ.2. pulueris rosarū siccarum vel sandaloꝝ rubeoꝝ vel granorum myrti ꝛ fac cerotum quod supra alutā extensum in formā scuti parui ꝛ tela tenuissima coopertū stomacho infantis supponatur. Et si vomitus ab humoribus frigidis vl' a debilitate digestiue ex frigore venerit. ℞. olei masticis vel de spica vel olei de absinthio. ʒ.1. cere. ʒ. quattuor misce ad ignem ꝛ fac cerotū. quibus adde si vis pulueris gariofiloꝝ vel cinamomi vel spice nardi vl' masticis vel macis vl' nucum cypressi dragmā vnā ꝛ fac vt pus. Potes etiā compescere vomitū infantium sola inūctione ex aliquo de oleis vel spargēdo supra stomachum aliquem puluerū pnominatoꝝ. Uel lauando stomachū cū vino stiptico decoctionis alicuius pdictoꝝ. ¶ Attende ꝙ rasis libro experimentoꝝ sic compescere docuit vomitū infantium. Et est cura vt vetes multitudinez lactis. Et post considera in vomitu si sentitur acetosus odor et fuerint in eo humores albi. Accipe olibani sextā ptem dragme vnius: et rute sicce tertiam partē dragme vnius puluerisa ꝛ mitte cum syrupo rosarum ꝛ da puero. Aut accipiat nutrix parū cymini ꝛ parum sumach ꝛ masticet et ponat in ore pueri. Aut det puero syrup' malorū granatoꝝ cum menta. Aut quod sepe pbaui. Accipe ligni aloes ꝛ masticis dragmā. ß. galle sextā partem dragme vnius: mole totū ꝛ confice cum syrupo rosato ꝛ modico algallie id est gallie muschate cuius recepta est in antidotario nicolai ꝛ da puero anteq̄ sugat lac. Et pone sup stomachum hoc emplastrū. ℞. masticis aloes accatie galle olibani panis vsti aā. partes equales: confice cum oleo rosato et syrupo rosato et pone super stomachū. Est eñ expertum ad vomitum pueroꝝ ꝛ saluā. Et si in vomitu nō fuerit odor acetosus: sed acutus ꝛ color declinet parum ad acumen vel pallorē propina puero parū de rob agreste vel cytoniorum vel de istis trociscis. Trocisci valentes ad vomitum puerorū. ℞. rosaruz spodij aā. ʒ. quattuor galle. ʒ.2. seminis portulace seminis lappacij aā. ʒ.1. et. ß. cacabre. ʒ.1. conficiant cum aqua vel cum aqua malorum granatoꝝ ad pondus dragme vnius ꝛ da trociscum vnū puero cum syrupo rosato. Et pone super stomachū istud emplastrū qd valet vomitui et fluxui ventris qui accidūt pueris. ℞. farine hordei rubi viridis corticum maloꝝ granatoꝝ aā. partes equales: cōfice cū aqua rosarum et pone super stomachum: hec rasis.

g Et est cū infanti accidit stomachi debilitas ꝛc. In hac. 26. parte dicit primo ꝙ etiā quādoq; accidit infanti debilitas stomachi. ¶ Attende pmo ꝙ debilitas stomachi est nomē dispositionis stomachi quādo non bene digerit ꝛ cōturbat eum cibus vehemēter absq; causa que sit in cibo: vt ait pnceps tertij. 13. tractatu scdo capl'o quarto. Cause vero ei' sunt raritas nimia cōtexture stomachi vl' mala complexio pcipue frigida nō tamen semper: sed quādoq; calida vel nimiū sicca vel superflue humida et nauseatiua sacietas continuata et vomitus plurimus. Et in infantibus vt in pluribus est inordinata ꝛ imoderata suctio lactis. ¶ Attende scdo ꝙ plurimi veterū et aliqui moderni curam debilitatis stomachi psecuti sunt cum stipticis calidis ꝛ desiccatiuis quasi sola et generalis causa debilitatis stomachi sit mala cōplexio frigida ꝛ humida. Iuxta illud galieni quo ad veteres septimo de ingenio sanitatis ca. quarto. Si magistros meos sequerer ꝛ sicut ipsi fecissem: necessario pcipere eis qui stomachū habent defectū vt stipticos cibos aliquātulā

habentes amaritudinē acciperent ꝛ vinū ponticū grossum et stipticum et absinthiū etiā siue medicanā que fit cum coctanis. Coctana quoq; ꝛ similia ꝛ stomachū epithymarē cum oleo de pōticis oliuis ꝛ absinthio vellus in eo infundēs ꝛ cataplasmās. Similiter cum coctanoleō id est oleo cytoniorum ꝛ masticeleon id est oleo masticis: ꝛ nardileō id est oleo de spica ꝛ ceroto qd ex his fit. Itē cathaplasmarē cū his ꝛ alijs mlt' odoriferis vt spica amomo calamo aromatico ireos lapdano folio figa... bdellio balsamo carpobalsamo ꝛ xilobalsamo. ¶ Attēde tertio ꝙ galienus capl'o q̄nto libri illius sic corripit illos. Sz ego dico impossibile eē ꝙ defectio mēbri possit curari sine notitia causarum defectionis. Nam pluribus aquā frigidam dedi ꝛ sanitati restituti sunt. In alijs aūt cum frgiditas aque solius non sufficeret eam super niuē refrigeraui. Item vidisti me ꝙ pcepi eis vt cibum in niue refrigerarent sicut et aquam. Item dedi fructus frigidos similiter infrigidatos. Similiter ꝛ ptisanam. Eos quoq; prohibui ab absinthio ꝛ oibus stipticis: hec galie.

potu succus cytoniorū tribuat cum pauca gariofilorū q̄titate ꝛ zuccaro aut tres octaue. ʒ. vnius gallie muschate cum pauca quātitate myrrhe Et est[h] etiam cū infanti accidunt somnia terrefaciētia in somno q̄ plurimum eueniūt ppter repletionem ipsi' factam ex multa ipi' gulositate

Secūdo dicit hic pnceps ꝙ i debilitate stomachi infantis stomachus ipsius est liniēdus cum musto dissoluto in aqua rosata vel in aqua myrti. Naz muschus corroborat mēbra sua aromaticitate: vt ait serapion capl'o de eo et simil'r aqua rosata ꝛ aq̄ myrti sua stipticitate. Tertio dicit ꝙ in debilitate stomachi conducit infanti succus cytonioꝝ cum modica gariofiloruz quātitate et zuccaro fm hanc formā. ℞. succi cytoniorū clarificati libram. ß. zuccare vnciā vnā bulliantur simul modicū bene dispumādo et statim cum fuerit ab igne depositum suspende in eo pondus ... granorum pulueris gariofilorū ligati in panno lineo mōdo ... rum comprimendo et da ei de succo illo tria parua coclearia ... vna vice mane ieiuno stomacho vnū post aliud quasi lambēdo. Nam succus cytonioruz sua stipticitate vehemēter stomachum confortat et gariofili sua aromaticitate ꝛ zuccara reprimit austeritatem succi reddit infanti delectabiliorem. Quarto dicit ꝙ in debilitate stomachi dentur infanti tres octaue partes vnius dragme gallie muschate cum modica quātitate myrrhe fm hunc modum. ℞. gallie muschate grana. 22. et. ß. myrrhe grana tria ... rantur et incorporetur puluis cum vncia vna aque rosate vel aque myrti vel succi cytoniorum et detur infanti in potu nō magno tractu sed per coclearia. Nam gallia muschata ex multis stipticis et aromaticis cōfortantibus stomachuz componitur: vt videre potes in ātidotario nicolai vbi describit. Et de myrrha dicitur secūdo canon. capitulo de ea ꝙ confert mollificationi stomachi et inflationi in stomacho.

h Et est etiā cum infanti accidūt somnia ꝛc. In hac vigesima... ptima parte dicit pmo ꝙ etiā somnia terrefaciētia quādoq; accidunt infanti hora somni. Id innuit Hypocras tertia amphorismorum numerās inter passiones nouiter genitoruz timores ... canone illo. In etatibus vero. quos galienus in commento illius corruptioni lactis attribuit dicēs. Si stomachus deficiat ex gulositate sua cibaria corrumpunt quorum fumus ascendens ad capita vigilias ꝛ timores generat. Quod etiam probaui in ... perfectis in somno terribilia videntibus cum malo cibo ... tur ꝛ maxime si os stomachi debile sit. Secūdo dicit ꝙ somnia terribilia infantium vt in pluribus accidūt et repletione superflua cibi qui cū a natura digeri nō possit i vētre corrumpitur cuius nocumētū sentitur a stomacho et procedit a sensibili vtute ... ad vtutem formatiuā id est fantasiam que retinet formas sensibilium perceptas a sensu cōmuni et ad imaginatiuam que operatur circa eas. Eiusdem fere sentētie meminit galienus libro suo de somnijs dicens. Uidetur eñ in somnis anima ad profundum corporis mox ab exterioribus accedēs sensibilis cā que ... corpus dispositionē sentire. Et rursus que desiderat ... iam presentiuz accipere fantasiam. Et si quidē hec ita habent nihil vtiq; erit mirabile si quādo a multitudine humorum ...

virtus molestať grauata vix quidē moueri seipsos somno fantasient et portātes pōdera aliqua vt vsqꝫ ad fetida vł redolētia venire estimēt: ⁊ eos quidē qui in fimis ⁊ sorditiebus cōuersari se ipsos fantasianť vel humores prauos ⁊ fetidos ⁊ putridos habere vel multitudinē stercoris cōtenti in intestinis. Tertio dat

Cuꝫ ergo cibus corrumpeť ⁊ stomachus hoc senserit ꝓcedet nocumētū illō a v̄tute sensibili ad v̄tutē formatiuā ⁊ imaginatiuā ⁊ eis apparebūt somnia terrefaciētia. Oportet igiť ne stomacho ipi⁹ valde pleno cogať dormire: ⁊ vt ex melle ei ad lambēdū deť qd' dirigat illud quod ē in stomacho suo ⁊ deponat. Et est[i] cū īfanti accidit apostema gule inť os ⁊ mery quod quādoqꝫ extendiť vsqꝫ ad musculos ⁊ spōdiles colli. Et tūc q̇dem ipsius venter suppositorio soluēdus est. deinde ipe est medicādus cū ali-

duo remedia cōtra ista somnia. Primuꝫ ē ꝙ infans non cogatur: imo nō permittať dormire stōacho suo exn̄te plenissimo cibo: ſꝫ cū ludis et deportationibus vigil teneať donec cibus ci⁹ ab orificio stomachi descenderit et os stomachi i se super cibuꝫ clauserit. Et p hoc ꝓhibeanť vapores ⁊ fumi copiosi ab eo cerebrū petere. Secundū est vt parum mellis infanti ad lambēdū detur qd' dirigat id est descēdere faciat sua vi abstersiua: vł digerat vt alij h̄nt. i. digerē iuuet id qd' i stōcho ē ⁊ depōat ab orificio stōchi ꝓducēs ipꝫ v̄sus fūdū ei⁹ ¶ Attende ꝙ rasis libro experimentoꝝ ca°. 27°. de somnijs istis istis tractat sub titulo de matre pueroꝝ dicēs. Sequiť de q̄daꝫ passione que diciť mater pueroꝝ. Hec infirmitas accidit puerꝭ in p̄ma etate frequēter. Et signū ei⁹ ē multus planctus ⁊ timor in somno. et in vigilia augmentatur calor. et ex ore eius egrediť odor fetidus. Et causa huius egritudinis est acceptio lactis pl⁹ q̄ꝫ possit digerere. Et cura eius est in curatōne lactis. Et ꝙ detur puero dyaplíris et dyamuschū quotidie pars sexta dragme vni⁹ scilicet. ℈. ꝭ. cum lacte. Et p̄cipua medicina est in hoc tyriaca magna cum lacte data: hec ille.

i Et est cuꝫ infanti accidit apostema. In hac vigesimaoctaua parte dicit p̄mo ꝙ etiam ap̄a gule quādoqꝫ accidit inter os ⁊ mery. Et tale apostema extendiť interdū vsqꝫ ad musculos ⁊ spōdiles colli. ¶ Attēde ꝙ hypocras amphorismoꝝ tertia dictū apostema parithimiā vocat: ⁊ numerat ipam inter egritudines etatis que sequiť absqꝫ medio dentiū plātatiuā. Postq̄ꝫ eni enumerauit nouiter natoꝝ ⁊ dētes ꝓducentiū egritudines ait. Senioribus vero factis parithimia ⁊c. Et galienus in cōmento illius ait. Dicit aūt hypocras parithimia p̄oribus euenire qd' nomen tumorē significat. Greci abusiue hoc nomē huic loco videnť p̄stitisse qui locus est inter os ⁊ mery quē locū hismon nominānt greci. Tumor autē iste aliq̄n est in pelliculꝭ iterioꝛib⁹ mery gutturis et oris. Aliq̄n in lacertis sup has pelliculas positis vnde necesse est spondiles que sunt s̄m colluꝫ intus patianť ipulsiones. has eni spondiles cum lacerti trahāt tumidi necesse est moueri ꝯtra proram colli: hec ille. ¶ Sed quereret aliquis cum hec passio ꝓcedat ex repletione nimia cerebri ⁊ nouiter geniti et hi qui dentes ꝓducunt nō minus habeāt cerebrū humiditatibus repletū q̄ꝫ sequentes eos: quare non attribuit hypocras illis sicut istis dictū apostema. Respondet sic galien⁹ commento nūc allegato. Sed hypocras autumauit ⁊ rationē hic habuit ꝙ nouiter nascentes pueri pereūt anteq̄ꝫ hec loca intumuerint ꝓpter dignitates horum locorum id est mery ⁊ lacertorum hoc ferre non valentiū. Secūdo dat remedia cōtra hoc apostema. Primū est solutio vētris infantis cum suppositorio ex melle ⁊ sale cū puluere modico pulpe colloq̄ntide vt trahat hūores ad inferiora et ꝓhibeat multitudinē vapoꝝ ascendentiū ad caput ⁊ post eorum inspissationem descendentiū ad locum apostematis. Secundum est rob de moris id est succus moroꝝ per se inspissatus vel calore ignis vel calore solis vł vtrisqꝫ simul. Valet aūt rob de moris tam celsi q̄ꝫ rubi. Sed in p̄ncipio apostematis cōuenit rob de imaturis moris ⁊ sua stipticitate membrū recipiēs cōfortet ⁊ humores ad ipm fluentes repellat. In statu v̄o vel fine augmenti de moris maturis. vt suis caliditate ⁊ humiditate maturet hu-

mores ⁊ eos resoluat. Tertiū est medicīe alie siles isti rob sicut dyamoron mel rosatū puluis hirūdinū desiccatarū. Valꝫ etiā huic apostemati sacculi repleti milio ⁊ sale simul torrefactis capiti suppositi ad exiccandū ⁊ resoluendū humiditates paratas fluere ad guttur. Valet iteruꝫ lana gutturi circūligata ⁊ imbibita oleo oliuarū vel camomille ad

quo qd' fit sic rob de moris et reliq̇s ei silibus. Et est[k] etiā cū infanti dū dormit vehemens accidit oregmon cui semen lini tritū cum melle ad bibendū est tribuēdum aut cyminum tritū melle conspersum. Et est[l] cuꝫ infanti accidit vētus infantiū. cuius medicationē iam noiauim⁹ in caplo de egritudinib⁹ capitis. Verūtū hic referem⁹ rem ei vehemēter cōferēteꝫ et est vt origani et castorei et cymini partes sumanť equales: et trite commisceanť et ei in potu tribuanť quarum sit pōdus triū granorū hordei.

pacificandū dolorē et maturādū ⁊ resoluendū. Et mulieres gallicane p solo remedio solēt applicare filum de serico rubeo retorto. Et sup hoc dicit auēzoar. c. p̄mo theisir. Filū d' missereci marini cū quo strāgulata fuerit vipa ⁊ suspēsum fuerit supra illū qui patiť sq̄nantiā sanabiť cū auxilio dei.

k Et est etiā cū infanti dū dormit ⁊c. In hac parte vigesimanona dicit p̄mo ꝙ oregmō vehemēs quādoqꝫ accidit infanti dum dormit. Et est oregmon sonit⁹ sp̄ūalium p̄cipue gutturis qui fit anhelādo ⁊ maxime in pipneumonia asmate et morietibus. Cuius causa est humor reumatisans ad vias anhelitus vel fixus in gutture vel pulmone opp̄mens. Scōo dat duo remedia ꝯ istum sonitū. Primū est semē lini tritū cū melle datū egro in potu s̄m hunc modū. ℞. seminis lini. ℥. i. mellis. ℥. tres teranť optime simul ⁊ fiat conditū quod vocari solet lohoc. de quo deť infanti vna vice q̄ntitas vnius nuciculę cū tribus coclearibus aq̄ mellis vł ptisane tepide. De hoc semine dicit serapiō caplo de eo ꝙ quādo misceť cū melle et fit inde lohoc expellit sup̄fluitates q̄ sunt in pectore ⁊ sedat tussim. Secūdum est cyminū puluerisatū ⁊ melle cōspersuꝫ. Nam incidit humores grossos ⁊ viscosos ⁊ cōfert asmaticis vt ait serapiō caplo de eo ⁊ ad abstersionē humoꝝ a gutture coopať mel tā cymio additū q̄ꝫ semini lini.

l Et est cū infanti accidit vētus ⁊c. In hac trigesima parte dicit p̄mo ꝙ ventus infantiū replens ⁊ distendēs coꝝ capita quādoqꝫ accidit infanti. Cuius curatiōis modus iam noiatus est tertij p̄ma q̄ est de egritudinibus capitis tractatu. 3. c. 11. ¶ Attēde p̄° ꝙ inflatio vētosa capitis infantiū cōmuniter ꝓcedit a calore coꝝ sub multis humiditatibus grossis et viscosis velato ⁊ sopito quas cū superare non possit ⁊ sit fortis in radice quare nō extinguiť operať in eas operatione debili ⁊ imperfecta ventosando eas ⁊ faciēdo ebullire sicut calor stomachi operatur in cibos quibus plenarie nō potest dominari. Et hec passio arabice diciť atas ⁊ atasus. ¶ Attende secūdo ꝙ istius morbi curam sic pertractat p̄nceps caplo nūc allegato. In atas aūt infantiū oportet vt lactans potet aquā hordei aut aquā sanich eius si infans solutionē habuerit. Et infanti deť ad potādū tūc aliquātulū spodij torrefacti ⁊ seminis portulace torrefacti. solutio enim in hac egritudine est mala. Et lactanti interdicať balneuꝫ ⁊ ponatur sup sinciput eius viola infrigidata: hec princeps. Et intellige p sanich hordei hordeū quod anteq̄ꝫ plena maturitate indureť leuiter torrefit in vase terreo vel ereo super ignem. Deinde tusum ventilatur donec totus cortex abscedat deinde frangitur in frusta. sic eni sanich appellant oriētales periti sicut refert ianueñsis se accepisse ab eis. Secūdo dicit hic p̄nceps ꝙ remediū vehementer cōferens in vento infantiū est dare infanti in potu pondus trium granoꝝ hordei de puluere facto ex origano sicco ⁊ castoreo et cymino mixtis equaliter ⁊ subtiliť tritis: ⁊ potest dari cum lacte vel cū aq̄ mellis. Nam dictus puluis vehemēter carminat ⁊ resoluit ventositates siue fuerint in stomacho siue in cerebro siue in intestinis. Sed admiratione dignum est ꝙ p̄nceps hic laudat in vento infantiū medicinas vehemētis caliditatis vt castoreū cyminū origanū. Et tertij p̄ma tractatu tertio caplo vndecimo i atas infantiū laudat frigida tā itus q̄ꝫ extra vt aquā hordei ⁊ sanich eius ⁊ spodium et semen plantaginis et violam capiti superpositā: que nullatenus videnť in inflatōne competere. Necqꝫ rasis in curis morboꝝ summus ⁊ experimētator maxim⁹ laudat frigida in hoc casu. ſꝫ calida plurima vt oleū amigdalarū amarum et anetinū et de ben ⁊ aquā maiorane naribus infantis dulciter immissa. Et emplastrū de olibano sarcocolla serapino gūmi amigdalarum capiti superpositū. Et vnguentuꝫ de archa nucū et pauco olibāo

capiti iunctum ꝛ fel lupi ꝛ parū ambre vel myrrhe naribus immissum sicut ꝑus allegatū est ex eo parte. 13ª. capitl'i pn̄tis. ¶ Attēde ꝓ solutōe ꝙ ventositas est duplex: quedā vaporalis a calore debili vētosante humidum facta. alia fumosa turbida quam calor vehemens opās in humidū gn̄at. Et in extirpatōe pme cōueniūt calida ꝛ scd̄e frigida.

Et est[m] cum infanti accidit vt eius intestinū egrediat. Et tunc quidem corticum granati et myrti recētis et cupularū glandium ꝛ rosarū siccaruꝫ ꝛ cornu combusti ꝛ aluminis iameni et vngularū caprinarū ꝛ balaustiarum et gallarū partes sumende sunt equales ꝛ in aqua adeo fortiter coquēde donec eorū virtus egrediatur: deinde ipē in eorum apozimate sedere cogatur ipō tepido. Et est[n] cum infanti accidit tenasmon ꝓpter frigus quod ei supuenit. Cui cōfert vt nasturtij ꝛ cymini aā. ʒ. tres sumātur et trita cribellent ꝛ butyro veteri vaccino cōspersa ad bibendū cuꝫ aq̄ frigida dent. Est preterea[o] cum in ventre infantis vermes minuti procreantur ei nociui et plurimuꝫ circa anum in quo etiā longi generantur sed lati raro procreantur in ipso. Longi autem medicātur ex hascech de qua modicum in lacte in potu est tribuendum ꝛm eius fortitudinem.

m Et est cū infanti accidit vt eius ꝛc. In hac parte trigesimaprima dicit primo ꝙ egressus intestini quandoqꝫ accidit infantibus. Et intellige per egressum intestini exituꝫ ani qui est extremitas intestini vltimi quod longaon dicit. Causa vero exitus seu inuersatōis ani in infantibus est cōtinua lubricitas suoꝝ vētriū cum humiditate vehementi ꝛ debilitas illoꝝ duorū muscl'oꝝ suppositoꝝ ano ī iterioribꝰ lōgaonis quoꝝ officium est subleuare anū postq̄ in assellatōne se depressit: ꝛ debilitas duorum musculorū claudentiū anum. Secūdo dat remediū cōtra exitū ani scilicet vt infans sedeat in apozimate. i. aqua decoctiōis corticum granatorū et myrti recētis et cupularum glandiū ꝛ rosarum siccarum et cornu combusti scilicet ceruini ꝛ aluminis iameni id est de pluma ꝛ vngularum capre ꝛ balaustiarū et gallarum: cōquassent hec omīa modicum sub equali pōdere puta. ʒ. ß. deinde tādiu bullient in vna cacabunda aque donec sua stiptica v̄tus egrediat ab eis ꝛ aque imprimat postea effundat aqua hec in tinellā in eaqꝫ mediocriter calida sedeat infans ita vt ꝑtingat aqua vsqꝫ sub vmbilico ꝛ sub renibus ꝛ non altius ne sua stipticitate vehemēti epar splenem vel renes oppilet vel poros cutis ꝛ febrem generet. Tale nāqꝫ balneū vehemēter siccat ꝛ sua stipticitate confortat musculos ani tam claudētes eum q̄ subleuātes vn̄ sanat exitum eius. ¶ Attēde p° ꝙ in hoc apozimate ꝛ similibus melius est vinū grossum stipticum quale est vinū pressorij q̄ aqua: quia multum cooperat ad desiccationē et confortationē dictorum musculoꝝ. ¶ Attende secūdo ꝙ infans qui patit exitū ani sedere nō debet in hoc apozimate nec stiptica aliqua sunt applicāda super eius anū donec reintrauerit. Si igit in assellando exeat ꝛ statim post ex semet reintret applicent stiptica ne amplius exeat. Sed si ex semet intus nō redierit obstetrix ipius suauiter reducat cū digitis aut lana. Et si nō possit balneetur infans in aqua dulci decoctōis maluarū ꝛ ceparū lilij vt anus leuius interius lubricet cū repulsione: postea ministra medicinas stipticas. ¶ Attende tertio ꝙ stiptica hic nomīata vel aliqua ex eis possunt alijs modis in p̄dicto casu tute ministrari puta ī puluere subtilissimo sinapisando cū sup anū infantis vel iungēdo ex oleo masticis myrtini aut cytonioꝝ cui bona q̄titas pulueris illiꝰ fuerit īmixtus vel ēplastrādo sufficiēti cera addita cū dict̄ oleis et puluere ad formādū ēplastrū.

n Et est cū infanti accidit tenasmon ꝛc. In hac trigesimascd̄a parte dicit pmo ꝙ tenasmon quādoqꝫ accidit infanti ex frigore sibi superueniēte ¶ Attēde pmo ꝙ duplex est tenasmō. Iuxta illud p̄ncipis tertij decimasexta tractatu scd̄o capitulo. 16. Est aūt tenasmon veruꝫ aut tenasmon mēdosum. Et tenasmon quidē mendosum est vt sit in ano fex sicca retēta. Et quādoqꝫ exprimit ex ea aliquid. Et quādoqꝫ abradit intestinum ꝓpter laborem qui prouenit ex motu eius. Sed tenasmō verum est difficultas assellandi cū conamine et pondere ꝛ frequētia emissionis materie pauce quaqꝫ vice sicut sputi vnius nō permixte feci cuꝫ dolore ani ꝓpter forte frigus aut phlegma salsum vel humorē acutum illic infiltratū vel saniem aut vlcus aut excoriationē. Et describi solet generaliter ꝙ est volūtas vel conatus egerēdi sine effectu. De quo dicit galienus amphorismoꝝ q̄nta cōmento illius canonis. Mulieri in vtero habēti tenasmon innatus aborsum facit. Tenasmō fit ex humoribus pūgitiuis grossum pungētibus intestinū qui infirmum cogūt exprimere fortiter ꝓpter punctionē et ꝓpter eorum grossitiem vt cum difficultate eos pūgētes possit emittere. Et amphorismoꝝ. 7ª. cōmēto illius canonis. In vtero habēti tenasmon supueniens abortire facit. ait. Tenasmon est passio recti intestini ꝓpter egestionem sanguinis ex vulneribus super hoc intestinū habitis. Est aūt verum equiuocuꝫ vel abusiue positū cum sit expressionis ꝓprium: quia sepe quis ad sellam surgit ꝛ exprimit vnde sepe totū corpus laborat ꝛ fatigatur: hec galienus. ¶ Attende secūdo ꝙ lꝫ tenasmon ex pluribus causis oriri possit: infantibus tamē sepius prouenit a frigiditate: sicut ex sessione super lapidē vel aliud frigidū vel ex grosso phlegmate descendēte illic sua grauitate. et ideo sepius calore curat. Iuxta illud p̄n. tertij deciasexta tractatu secundo capitulo. 16°. Et scias ꝙ frigus nocꝫ tenasmoni in plurimis hoīs ꝛ ꝓpter illud ē calefactio subtilis confert ei in pluribus dispositōibus. Secūdo dicit hic ꝙ īfanti habenti tenasmonē confert bibere cū aqua frigida pulueres subtilissimū butyro antiquo vaccino conspersuꝫ qui recipit semis nasturtij cymini aā. dragmas tres. Predicta semina sunt calefactiua subtiliatiua incisiua grossorū humorum quibus associantur butyrū et aqua quatinus reprimant acumen eorū. ¶ Attende ꝙ remedia contra tenasmonē subtus applicata circa anū sūt efficaciora remedijs p os assumptis maxime remedio nūc dicto quod sumere infanti graue est: quia peruenient ad locum egritudinis saluis viribus eorum: propterea dixit princeps capitulo nūc allegato. Si autem fuerit tenasmō purus. tunc si fuerit causa eius frigus adueniēs ano curabis ipsum cum vaporationibus ꝛ clisteribus calidis et cum furfure cū quo vaporatur anus et coxe et pecten et emunctoria. Et sedeat super milium et salem calefacta ambo in panno. Aut vaporetur cum spongia et aqua calida et cum spongia sicca calefacta et vngatur cum ceroto et quibusdam oleis calidis stipticis. Et calefiat locus eius ꝛ permisce eum cuꝫ vino calefacto ꝛ oleo onfacino: aut precipe ei vt ingrediatur balneum calidum. Et sedeat super terram calidam: hec princeps.

o Est preterea cū in ventre infantis ꝛc. In hac parte trigesimatertia dicit primo ꝙ minuti vermes infanti nociui generantur interdum in ventre ipsius vt in pluribus circa anum. Et quādoqꝫ etiam ibidem generant vermes longi. Sed lati illic raro procreantur. ¶ Attende pmo ꝙ causa generatōnis vermium est phlegma quādo calefit ꝛ putrefit ꝛ multiplicat in intestinis ꝛ remanet in eis. ¶ Attende secūdo ꝙ hypocras amphorismoꝝ tertia commēto illius canonis. Senioribus v̄o factis parithymus. Inter egritudines euenietes in etate post dentium plātationem enumerat duas species vermiū scꝫ lumbricos rotundos et ascarides. Et galienꝰ in cōmento ait. Lumbrici sūt vermes subtiles in inferioribus grossi intestini semp nascentes ꝛ in animalibus non bene digerētibus multi apparētes. Ascarides multi ꝛ sepius in superioribus intestinis nascunt ꝛ plus in infantibus. Et etiam tertium genus qui lati sunt et cucurbitini vocantur: et ceteris sunt longiores vt pote alternatim sibi cōtinuantes pueris non nisi rarissime nascētes: hec ille. Secūdo dicit ꝙ cura vermium longorum est dare infanti bibere cum suo lacte modicum ex hascech et plus vel minus ꝛm fortitudinem vel debilitatem infantis. Et in glosa marginali solet exponi ꝙ est sandonicum. Et in synonymis auicenne scribitur. hascech id est sandonicum loco eius ponitur origanum. Januensis vero de sandonico dicit ꝙ est herba lumbricoruꝫ et absinthij species. Per hascech ergo intellige semen contra lumbricos quod tritum infanti datur. Est enim tante virtutis contra vermes ꝙ etiam odoratum vermes fugat et descēdere facit ad inferiora. Similiter in infantibus facit athanasia odorata seu tanacetuꝫ maxime si anus melle liniatur. Vermes enim versus mel declinant fugientes odorez athanasie. Et quia in quadragesima multiplicant phlegmata propter vsum piscium fructuum et potagiorum plurimorum quorum putredine generantur vermes mos est in quibusdam gallie partibus cōcedere post pascha athanasiā frixaꝫ cum ouis.

Tertio dicit ꝙ forte necessariuz erit supponere ventri infantis emplastrum quod recipit absinthij boronz calcule fellis vaccini pulpe colloq̃ntide añ. ℥. ß. puluerisent omnia subtiliter p̃ter fel ⁊ incorporet eorum puluis cũ felle additis pauco oleo amigdalaꝝ amararũ ⁊ cera ⁊ fiat emplastrũ quod supra alutam extẽsum vẽtri infant sup ponat. Et itel lige p borons semẽ nigrũ scz nigelle semen. de quo dic̃ p̃n ceps scdo cañ. ca°. de nigella ꝙ iterficit ver mes et ascarides etiã si liniatur supra sumen id est vmbilicũ. Sed calcule exponit in synonymis auicẽne ꝙ est herba similis v̇miculari. ⁊ in glosa marginali littere p̃ntis q̃ est vt puto trãslatoris exponit ꝙ est herba noĩe salobra sil'is v̇miculari acetosum habẽs saporem ⁊ salsum ⁊ fit inde alcali scilz sal quoddã vel nitri species que alcali dicit. Januẽsis v̇o in synonymis vocat ip̃am met herbam kali ⁊ alkali dicens. Kali grece est planta in littoribus maris nascẽs similis v̇miculari pinguis et salsa qua combusta cinis eius conglobat in massam que nostro ydiomate vocatur soda ex qua fit nitrum. Sal vero que in eius decoctõe quãdo fit nitrũ emanat est sal alkali. ¶ Attẽde ꝙ p̃nceps in hoc remedio dicit fortasse: q2 quãdoq3 solũ p̃muz sufficit et tunc nõ est opus isto: et quãdoq3 infans oĩno primum rẽnuit ꝓpter eius nimiã amaritudinẽ ⁊ tunc op' est isto. Quarto dicit ꝙ pro cura vermiũ paruoꝝ detur in potu infanti medicamen quod recipit elemnij venarũ rubearũ añ. ʒ. ß. zuccare. ʒ. i. terãtur cũ vncijs tribus aque ⁊ fiat potus qui paulatim det infanti ad potandũ. Et per elemniũ intellige enulã cãpanã ⁊ sume radicem eius. Et p venas rubeas intellige radices rubee maioris q̃ vulgariter vuarãtia dr. Et p hec v̇ba zuccari ẜm toti' magnitudinez intellige ꝙ de zuccaro sumat q̃tum de ambobus alijs.

Et fortasse necessariũ erit ventri ipsius emplastrũ superponere ex absinthio et boronz ⁊ calcule et vaccio felle et coloquintidarũ pulpa. Sed ad paruos curãdos qui sunt in ano elẽnij et venarũ rubearũ ana ꝑs vna sumẽda est ⁊ zuccari ẜm totius magnitudinem: ⁊ exinde cũ aqua ad bibendum detur. Et est cũ infanti in coxa sui accidit excoriatio. Et tunc quidem myrtus trita puluerisanda est desuper: aut radix yreos puluerisata aut rose trite: aut ciperuz aut hordei farina: aut lentium.

p Et est cuz infanti in coxa sui ⁊c. In hac trigesimaq̃rta parte dicit primo ꝙ excoriatio coxarum quandoq3 accidit infanti vel ambarũ simul vel vnius solius. Causa cui' est sup̲calefactio punctio ⁊ abstersio fortis fecuz ⁊ vrine quas emittit in pãnis maxie cum nutrix negligẽter se habet in emũdando ⁊ lauãdo infantẽ. In fecibus enĩ ⁊ vrinis infantis admiscet cholera cũ quibusdaz cinereitatibus q̇bus v̇sus salsum ⁊ amarũ tẽdũt ⁊ inde excoriãt. Secũdo tangit sex remedia cõtra hanc excoriationẽ. Primũ est sup̲aspersio pulueris myrti scz granoꝝ vel folioꝝ eius desiccatorum: quia siccat et cõfortat ⁊ cutem regenerat: teste p̃ncipe scdo huius capitulo de eo dicẽte. Et cum decoquit fructus eius cum vino. et fit ex eo emplastrũ sanat vlcera que sunt in ambab' volis manuũ et in vtrisq3 pedibus ⁊ adustionem ignis et prohibet eos a vesicatione. Secundũ est puluis radicis yreos dicte excoriationi superpositus vel superaspersus qui nõ soluz excoriationi confert: sed etiã vlceribus sordidis: vt ait p̃nceps scdo huius capitulo de eo. Tertiũ est puluis rosarũ siccarũ sup̲aspersus qui parũ infrigidat siccat ⁊ cõfortat ⁊ cutem renouat. Quartum est cyperum id est radix iunci triãgularis tritum ⁊ superpositũ parti excoriate: quia in ip̃o est stipticitas parua ⁊ exiccat sine mordicatione: sicut asserit p̃nceps secũdo canonis caplo de eo. Quintum est farina hordei sup̲aspersa. Sextũ farina lentiũ similiter administrata. Nam he due farine mũdificant siccant et excoriationem vestiũt sine mordicatione velut lorica q̄dã. ¶ Attẽde p° ꝙ ex omnibus predictis sub equali põdere sumptis potest fieri puluis qui excoriationi sup̲aspersus erit efficacior: vel administretur iste puluis rasis que dictauit libro experimentorũ caplo trigesimoseptimo dicẽs. Et si acciderint in crure aliqua vulnera post balneum sup̲asperge puluerem amidi spodij alcãne rosarũ myrte ⁊ farine hordei. ¶ Attende secũdo ꝙ rasis libro nũc dictõ de quibusdã alijs infantiuz morbis agit. Primus est sahaphati id est macule rubee que fiunt cũ pustulis paruis. De quo dicit. Sahaphati accidit pueris ⁊ forte accidit in facie ⁊ capite. Et generatio eius est propter multitudinẽ sanguinis et humiditatez cutis. Et signũ ei' est vulnera parua ex quib' exit humor qui expandit in capite ⁊ in facie. Et cũ eis accidit pruritus quare puer vigilat et plangit et cõqueritur. Et incipe in eorum cura corrigẽdo cibum nutricis. Deinde tonde caput pueri cum psilotro id est medicamine depilatorio. Deinde superpone folia atriplicis: quia forte curat per hoc tm̃.: quoniã ista folia sugunt venenum. Aut pone desup̲ illud vnguentuz. Vnguentũ valens ad sahaphati que accidit in capitibus pueroruz. R. cerusse litargiri añ. ʒ. ß. lixiuie de cinerib' vitiũ ʒ. tres olei ros. ℥. i. cere. ℥. i. liq̃fiat cera cũ oleo rosato: ⁊ terantur medicine ⁊ cõficiantur cum vitellis duoꝝ ouorum assis. Deinde vnge cũ eo caput pueri. Scd̃s morbus ẽ fauositas id est crustosa tinea. De qua fluit humiditas mala similis fauo mellis. De quo dicit. Passio que dicit fauositas mellis est species sahaphati: et tunc super vulnera apparẽt quasi squame et scalpit cutis cum magno pruritu ⁊ elicit ex eis quasi mel. Et cura eius est vt quotidie tondatur caput. Et abluat cum aqua mentastri et maiorane et saturcie. Deinde inũgatur cũ isto vnguẽto. Accipe lithargiri ceruse añ. aur. 2. suplhuris ⁊ argẽti viui aur. i. olei rosati ꝑtes duas aceti partem vnaz commisceant et conficiant cum oleo rosato ⁊ aceto donec fiat vnguentum et vnge cum eo sero ⁊ mane et caput ablue cuz illa aqua. Tertius est epilẽtia. De qua dicit. Epilẽtia accidit duob' modis aut nascitur puer cum ea ⁊ est ex malitia complexiõis naturalis in cerebro facte ex humoribus. Aut erit ei accidẽtalis. Et signũ naturalis est quãdo nascitur cum ea: et signũ accidẽtalis quãdo aduenit post partuz. Et cura naturalis est obseruatio dicte: quoniã cum mutauerit etatez sanabit ab ea. Si autem nõ fuerit sanus sectabit eum vsq3 ad mortẽ. Et curatio accidẽtalis est sollicitudo circa correctionẽ lactis. ⁊ vt caput et corpus nutricis purgent. Et caueat ab oĩbus cibis generãtibus phlegma. Et non lactet puer nisi in ea quãtitate quã possit digerere vł minus. Et mitte in naribus medicinas calidas ⁊ odoret asam fetidaz vel rutam. Et vnge cum oleis calidis ⁊ suspende pioniam in collo eius et liga ad pedẽ eius lapidem smaragdinũ et non accidet ei epilentia. Et si durauerit post hec da tyriacam magnã. Quartus est lapis in vesica. De quo latius et melius tractat libro diuisionũ q̃ṗ predicto libro ⁊ ait. Lapis in vesica fit infantibus plurimũ: ⁊ in consistẽtibus in renibus. Et signa lapidis in vesica sunt albedo vrine et subtilitas eius et fex arenosa post turbationez. et erectio virge: et ꝙ puer plurimum scalpit eam et laborat cum ea: et retẽtio vrine. et difficultas exitus eius cum dolore vehemẽti ⁊ exitus ani. Et habz species diuerse substãtie ⁊ alius est qui rumpit cum medicinis ⁊ alius est qui nõ frangit. Quapropter oportet vt experiaris ip̃m cum medicinis longo tempe ante sectionez. Et ex eis que frangũt ip̃m est omnis cibus incisiuus: sicut oliue mature ⁊ cappares humide et ficus et cicer nigrũ ⁊ alcorsif id est species cardi cuius capita comedunt. Ex medicinis v̇o sũt costus casia lignea spica piper ciperum cortices radicis capparis amigdale amare cinis scorpionum adustorũ et oleum de scorpionibus et sanguis hirci et vitruz adustum ⁊ cancri adusti. Medicamen quod frangit lapidẽ sua ꝓprietate mirabili. R. cineris scorpionis adusti lapidis iudaici lapidis spõgie añ. ʒ. i. aggregentur cribellata sitq3 dosis. ʒ. i. cum vino albo subtili aut cum aqua mellis. Et tunc cura fortior est duz datur hec medicina et sit cibus eius ex illis que diximus. Et distilletur in foramen virge oleum de scorpionibus ⁊ inũgatur. Si ergo medicatus fuerit hac medicina per mẽsem ⁊ nõ videris vrinam ꝓuocari ⁊ infirmus nõ inuenit alleuiationẽ: aut nõ egreditur in vrina arena. tũc scias q̃ṗ lapis est durus et planus non obediẽs ad frangendũ ⁊ dolor huius est minor cuz mingit: tũc ergo curet cum ferro. Et nõ oz vt dimittat cũ eo post mẽsem q̃m perducit egrũ ad ethicã cuz assiduatione doloris et q̃nq3 vulnerat vesicam cum hoc. Quitus est relaxatio neruoꝝ. De qua dicit. Relaxatio accidit pueris vel in vno mẽbro vel in toto corpe. ⁊ ꝓhibet ip̃os ab ambulatione ⁊ motu et ꝓuenit ꝓpter viscosum humorem relaxantem neruos. Et cura eius est si nõ fuerit naturalis vt des nutrici syrupum factũ de medicis subtilib' et sit cib' ei' sicc' sic̃ res assate ⁊ non comedat lac nec carnes duras ouinas nec pisces nec vinũ limphatũ bibat et anteqũ lactet puer ponatur in balneo. Et inũge eius iuncturas cum oleo de costo vel de castoreo. ¶ Attende tertio ꝙ licz prenominate egritudines alijs pl' infantibus ꝯtingant. possunt tamẽ omnes egritudinum species eisdem cõtingere. Pro quoꝝ curis ad capitula ꝓpria de eis re-

currendū est eligēdo ex eis ꝓ infantibus remedia leuiora ⁊ familiario ra nature et magis ab extra ꝙ̄ interius adhibēda.

¶ De regimie infantiū cū mutāt̄ ad etatē pueritie. C. IIII.

o Portet vt tota intentio ⁊c. In hoc capitulo agit p̄mo de meliorati one morum pueri. Secūdo de suis balneo exercitio cibo et potu ibi. [Cum autem puer a somno excita tur balneandus] Tertio de regimine eius a sexto anno vsq; ad quartum decimum annū in scholis balneo exercitio vino ⁊ aqua ibi [Cū autem sex habuerit annos tradendus] Quarto de regimine pueri vltra tertiūdecimum annuz in generali et de cōtinuatione dictorū ad dicēda ibi [Post hanc vero etatez sit eorum regimen sanorū et conseruatio sanitatis]

ꝯformis rationi nec aliquid appetit nisi verū bonū. Teste galieno secundo complexionum capitulo de eo dicente. Et est in anima medius vere inter audaciam et timorem et inter tardum taciturnum et velocem verbosum et inter misericordem et dolosuz vel inuiduz. Cumq; taliter fuerit erit bone anime amicabilis considerans fraternitatem hominum mutuum et comedit et bibit modeste et ad summuz omnes operationes que nominantur naturales ⁊ operationes q̄ nominantur animales sunt in eo s̄m dispositionē qua nihil earuz vituperat: hec ille.

¶ De regimine infantium cum mutantur ad etatem pueritie. Capitulum .IIII.

o Portet[a] vt tota intē tio sit in meliorādo mores pueri et obseruando ip̄os. Et hoc quidem est vt obseruetur ne fortis ira neq; timor vehemens ei accidat neq; tristitia neq; vigilie. Et illud fit considerādo semper vt ei adhibeatur quod desiderat et appetit et non permittatur esse coram eo aliquid quod ipse abhorreat. Et in hoc due consistunt vtilitates. Una ī ipsius anima vt crescat ipso a pueritia sua existente bonorum morum: ⁊ fiat ei habitus fixus. Et altera est in corpore ipsius: quoniam sicut mali mores malitie complexionis speciem sunt sequentes: ita cum ex consuetudine acciderint sequitur eos cōplexionis malitia. Ira namq; vehementer calefacit. Et tristitia multum exiccat. Et pigritia v̄tutes laxat anzimales: ⁊ cōplexionē ad phlegmatis proprietatē inclinat. In tēp̄amento ergo morū custodia sanitatis anime et corp̄is simul cōsistit. Cū[b] aūt puer a somno excitat̄ balneādus est

a In prima parte dicit primo ꝙ oportet vt tota intentio circa pueros post regimen corporis dictum sit in meliorando mores pueri ⁊ obseruādo ipsos id est conseruando bonos in sua bonitate vel attendendo circa eos ne declinent aut labantur in malitiam. ¶ Attende p̄mo ꝙ licet mores non insint a natura pueris: inclinationes tamē ad eos naturaliter insunt quas aliqui mores naturales vocant. Iuxta illud aristotelis secūdo ethicorum capitulo primo. Manifestum quoniam neq; vna moraliuz virtutum natura nobis insit. Nullū enim natura existentium aliter assuescit. puta lapis deorsuz latus nō vtiq; assuescet sursum ferri: neq; si decies millesies assuescat quis ipsuz iaciens. Neq; ignis deorsum neq; aliud aliquod eorum que innata sunt aliter vtiq; assuescet. Neq; igitur natura neq; preter naturam insunt virtutes: sed innatis quidem nobis suscipere eas. Perfectis autem per assuetudinem. Et tullius in questionibus tusculanis ait. Nobis innata sunt seminaria virtutum que si adolescere liceret ad beatam vitam nos perducerēt. ¶ Attende secūdo ꝙ pueri temperate complexionis sunt bonorum morum et distemperate malorum. Iuxta illud galieni p̄mo de regimine sanitatis capitulo sexto. Pueri qui bene constructi sunt habent mores animi sine querela: quia si amplius ꝙ̄ oportet sunt irascibiles vel minus vel insensibiliores vel gulosiores ex necessitate nō bonam crasim habent in partibus illis quibus singuluz predictorū operantur. ¶ Attende tertio ꝙ mores animi pueris temperate complexionis non indigent emēdatione vel melioratione. Sed prouidenduz est ne peruertant̄ malitia morum sibi assistentiuz. Iuxta illud galieni ibi. Eucratis pueris nō emendant̄ mores animi: sed custodiuntur vt non corrumpant̄. Secundo dicit ꝙ melioratio morum pueri correctione indigentiū ⁊ conseruatio bonorum fiunt obseruādo ne ira fortis et vehemens timor et tristitia perdurans et vigilie nimie puero superueniāt. Ab his enim sanitas pueri turbatur et morbi succedunt. Iuxta illud Galieni primo de regimine sanitatis capitulo sexto. Furor et fletus et ira et tristitia et sollicitudo amplior ꝙ̄ oportet et vigilie que similiter his fiunt febriuz et aliarum egritudinum sunt principia sicut econuerso pigritia mentis et auaritia et melancholia omnipharia disco lorationem et deturpationem operantur infirmitate caloris naturalis quem omnibus magis custodire oportet infra terminos sanitatis: hec ille. Tertio dicit ꝙ puer preseruatur ab ira timore tristitia et vigilijs nimijs dādo semper illud ei quod desiderat et appetit et non permittendo coram eo aliquid quod ipse abhorreat. ¶ Sed instabit aliquis. Primo quia natura de se prona est ad malum: et filij quoddamodo sumus concupiscentie: et ire et dare puero semper quod desiderat et appetit est eum brutaliter regere non ratione sicut regi debet animal rationale. Et per istum modum consuescet puer voluntate propria regi plus ꝙ̄ ratione. quod in genere morum malum est: ⁊ tyrānicum. Dic primo ꝙ puero temperate complexionis danduz est semper quod desiderat et appetit: quia suus cōcupiscibilis appetitus est

petit. Melius tamen est ante sextum annum cum desiderat et appetit aliquid nociuum cum blanditijs et occupationibus aut alijs sibi gratis ipsum a proposito diuertere ꝙ̄ seuere nimis aut verberibus ip̄m retrahere. Et si pertinaciter institerit parum est dare de eo quod appetit nisi vehementer nociuum fuerit. Dic tertio ꝙ sollicite et diligenter a puero nobili debent elongari male consuetudines mali cibi et potus exercitia indecentia turpium loquentium aspectus auditus sonorum dissonantium et asperorum: quia bonos mores pueri corrumpūt. Iuxta illud galieni primo de regimine sanitatis. Mores animi corrumpuntur a malis consuetudinibus cibis et potibus et gymnasijs id est exercitijs et inspectionibus et auditionibus et mala musica.

Quarto dicit ꝙ in meliorando mores pueri duplex est vtilitas. Una est in anima eius scilicet vt puer crescendo procedat ipso a pueritia perseuerante in bonis moribus: ⁊ fiat ei habitus fixus id est ex longa consuetudine boni mores et virtutes sic habituentur in eo ꝙ quasi euelli non possint: sed firmiter perseuerent et persistāt tota vita. Secunda est in corpore pueri: sicut enim malitia morum naturalium seu malarum inclinationum malitiam complexionis natiuam sequitur: sic malitia morum acquisitorum malitiam complexionis aduentitie generat: vt ira vehementer supercalefacit tristitia superflue desiccat pigritia relaxat animales virtutes et inclinat complexionē ad phlegmaticitatē. Has autem vtilitates commemorat galienus primo de regimine sanitatis capitulo sexto dicens. Oportet studere ne mores animi corrumpantur non vt philosophus vt conseruetur ipsius anime sanitas et faciat hominem virtuosum: sed vt non facile in egritudinem deueniat corpus. Et paulo post subdit. Immoderati vero motus qui sunt in concupiscentia et ira et cogitatione magis cholericos reddunt homines: vnde febres et omnes calide egritudines sequuntur. Defecti vero motus magis phlegmaticum et frigidiorem vnde oppilationes epatis et splenis ⁊ apoplexie et epilentie et omnes reumatice egritudines fiunt.

Quinto concludit ex dictis ꝙ custodia sanitatis anime ⁊ corporis simul consistit in temperantia morum: non quidem per se tus et ex toto: sed velut in vna de causis precipuis custodie sanitatis.

b Cum autem puer in somno excitatur balneandus est ⁊c. In hac parte secunda dat sex regulas super regimine pueri. Prima est ꝙ puer statim post postꝙ̄ fuerit excitatus a somno. ... excitationem eius a somno balneandus est: et nedum balneandus: sed etiam modeste fricandus et inungendus. Iuxta illud Galieni primo de regimine sanitatis capitulo octauo. Infantium membra assidue sunt moderate fricanda oleo dulci et balneanda in pelui lauandaq; post longum somnuz. Uerum

gallijs ⁊ his inferioribus regionibus nō est consuetum in conseruatione sanitatis vnctionibus vti sicut fuit olim grecis ⁊ arabibus propter caliditateȝ regionis sue: sed sufficit gallis vsus fricationis cum manibus et balnei dulcis aque calide: quibus cutis sordicies tergiť pori aperiunť supfluitates effluunt nutrimentuȝ membris attrahiť. Et non debet mane puer exercitari donec eius membra fricatione vel balneatione ꝑmollita fuerint. Juxta illud ga. 2° de regimine sanitatis caplo. 2°. Qui exercitand' est nō cōfestim fortius est mouendus nisi ante fricatione calefactus ꝑmollat solida ⁊ subtiliet humida. id est supfluitates ⁊ poros dilatet ne quid solidorum scindatur ⁊ euellať ⁊ superfluitates impetu spiritus mote oppilent poros eius qui exercitabitur.

Deinde dimittēdus est ludere hora vna. Postea aliquid ad comedendum est ei dandum. Deinde dimittēdus est ludere plirius. Postea balneandus. Deinde ciband'. Et ꝙtoplus possibile est aquam sup cibum bibere non est ꝑmittendus: ne cibus crudus penetret anteꝗ digeratur. Cū autē sex habuerit annos magistro tradendus erit qui eū doceat in quo etiā gradatim est ordinādus ⁊ neqȝ est cogēd' quotidie ī scholis morari

Secunda est. puer post balneum matutinum permittendus est ludere per spaciū vnius hore vt membra sua ad motus habilitet ⁊ per motum dilatētur: ⁊ superfluitates hebetantes calorem naturalem per hunc resoluanť: ⁊ ipius calor naturalis fortificeť: et membra eius ad cibi receptionem preparenť. Debet auteȝ puer adaptari ludis statui venturo ꝓportionatis vt si dispositus ad arma fuerit habeat equum ligneum lanceam ⁊ ensem sine cuspidibus. Si ad artes liberales ⁊ phiam ludat cum pueris iam addiscentibus ⁊ frequentet clerum ⁊ habeat fistulas cytharulas ⁊ campanulas ⁊ libellos pictos modici valoris. Or si mechanicus futurus fuerit habeat instrumenta parua ⁊ inualida iuxta mechaniam ad quam ꝓnior ⁊ dispositor ē. Tertia est. dandus est aliquis cibus de mane puero postꝗ ipe luserit spacio vnius hore. ¶ Attende ꝙ super cibatione puerorū galien' in yconomia sua capitulo. 4°. dat noueȝ regulas. Prima est. si puer appetat multum comedere arguatur multū inde ⁊ vituperetur: quīimmo dicatur ei ꝙ de natura vilium aīalium sicut canū est multum comedere: ⁊ ꝙ ille q̄ vult in hoc eis assimilari non differt ab eis multum. Secūda est. cum puer sedebit in comestione iuxta maiorē ⁊ antiquiorem se nō comedat nisi quod erit appositum corā eo: nec porrigat manum suam ad capienduȝ aliquid quod alius teneat coram se vl' velit accipere. Tertia est. puer est assuefaciendus ad hoc vt sit ɔtentus vno cibo: nec petat plures ⁊ varios in vna refectiōe: ⁊ ꝙ tractim comedat nō impetuose nec faciat magnos bolos nec deturpet manus ⁊ digitos suos nec os suum: nec sit q̄ vltimo dimittat cibum suū: nec inspiciat aliqueȝ ex his qui comedunt secum ⁊ maxime extraneuȝ. Quarta est. puer eget cibo sicut medicina. Naȝ sicut nō intēditur ꝙ medicina sit magna seu multa nec ꝙ eius sapor sit delectabilis: sed potius ꝙ sit vtilis ⁊ ꝓsit corpori: sic etiam nō est intentio in magna ꝗtitate cibi: nec in delectabili sapore ipius: sed potius in iuuamento ⁊ vtilitate eiusdem quod est solū ad vincendum famē naturalem solum cōtingentē ex inanitione mēbroruȝ. Quinta est. nutriať ⁊ morigeretur bene puer in comestione sua ⁊ discat ⁊ assuescat contētus esse solo pane. hoc enim iuuabit et inducet eum ad hoc ꝙ sit opulentus ⁊ parum sollicitus ad acquirendum diuitias indecenter ⁊ iniuste. Esse aūt contētum paucis in comestione sua est quidem in se ꝓutile ⁊ laudabile. Pauperi enim est perutile ⁊ diuiti valde laudabile ⁊ honestuȝ. Sexta est. decet ꝙ puer ꝑficiat comestionem suā hora vespertina. Hoc enim expedit saluti mentis ⁊ corporis sui. Et hoc qm̄ si perficiat comestionē suam in die erit quidem grauis piger veletqȝ dormire in die rursus erit tunc melancholicus ⁊ tardi motus nec curabit addiscere tunc temporis Hoc etiam regimen congruit valde adulto: si tamen fuerit ipso vsus ⁊ assuetus a puericia: erit quidem ei facilius ⁊ vtilius. Septima est. nō decet pueꝝ vti rebus grossis in comestione. Nam fuga predictorum expedit ei valde ad hoc vt sit ingeniosus ⁊ discretus: ⁊ vt celerius augeať. Nam cibaria grauia seu difficilis digestionis aggrauant naturam deferuntqȝ ipius augmentum Octaua est. decet vt puer vitet esum dulciuȝ ⁊ fructuū. Hoc enī cōgruit aīe ⁊ corpori eius. Anime quidē ꝓdest multuȝ eo ꝙ appetitus ⁊ voluptates sensibiles minime vincēt ipm. Sed corpori: quoniā dulcia ⁊ fructus suscipiunt de facili corruptionem in corpore: sed magis in corporibus calidis ꝗ alijs. Nona est. hora cōueniens puero ad comedendū est de mane cum didicerit ⁊ fuerit aliquātulū exercitatus: hec gal. Quarta regula prin. hic est ꝙ puer post cōestionem matutinā dimittēdus est ludere ꝓlixius. ¶ Attēde ꝙ comestio matutina quā ianctaculū vocamus in pueris debet esse modica ⁊ ex leui cibo sicut ex peccia panis sicci teneri nō calidi vl' panis intinctus in aq̄ carnis queȝ vocam' offam. Primo vt adueniente hora prandij sit digestus. Secundo ne reddat corpus pueri graue et somnolentū. Tertio vt ex motu pueri super cibū sumptum digestio cibi non impediatur: sed pre sui paruitate faciliter ⁊ cito vincatur ⁊ digeratur. Debet tamen pueri motus statim post assumptum cibuȝ lentus ⁊ facilis esse. Quinta est. puer est iterato balneādus in aqua dulci calida post ludum ꝓlixiorē. ¶ Attende ꝑmo ꝙ in gallijs ⁊ in his inferioribus regionibus frigidis ⁊ humidis hec secūda balneatio quaqȝ die nō solet exerceri: qr pueri regionum istarum plus abundant in humiditatibus ⁊ magis proni sunt ad morbos humidos ꝗ pueri regionum calidaruȝ. ¶ Attende secūdo ꝙ in calidis ⁊ siccis regionibus hec secunda balneatio precipitur vt membra exercitio fatigata balneo demulceanť: ⁊ corpus siccatum caloribus regionis ⁊ exercitij balneo humectetur: ⁊ sordicies terrestris cuti adherens extergatur: ⁊ citius puer attingat crementi finē. Sexta est ꝙ post balneum secūdum puer rursus cibandus est: ⁊ hoc pro secunda vice ⁊ circa horam vespertinam. ¶ Attende ꝙ pueri regionis frigide habent appetitus auidiores ad cibos ⁊ melius ⁊ citius digerunt ⁊ pluri cibo egent propter fortificationē innati caloris a frigido circunstante ꝗ pueri calide regionis: sicut vides in tempore frigido crescere appetitum ⁊ vim digestiuam fortificari. Et ꝓpter has causas pueri frigide regionis solent ter vl' quater in die cibari. Primo quidē in ianctaculo cum modico pane sicco vl' cum offa vl' cum butyro vl' cum sorbili ouo. Secundo in prādio cum carnibus aut ouis aut piscibus electis. Carnibus quideȝ hedi vituli mutonis iuuenis lapicolorum pulli galline caponis faicani perdicis turturis pinionum becquaciarum pluueriorum pinchonuȝ alaudarum ⁊ aliarum auicularum paruaruȝ in campis ⁊ nō in aquis pastum querentium. Ouis autē gallinaceis gallinarum iuuenum recentibus mollibus in aqua feruente ruptis vl' in sua testa coctis in aqua vl' cineribus. Piscibus vero vt soleis rogetis gournaudis vvuiuris marlēgis macrellis plaicijs quarrellis lucijs becquetis perchijs vendosijs cancris fluuialibus trutis barbellis vmbris. Tertio in recenaculo scilicet hora media inter prandium ⁊ cenam cum bolo panis. Quarto in cena sicut in prandio. Septima est. puer est prohibendus ꝗtum possibile est bibere aquam super cibuȝ: ne aqua sua subtilitate penetrare faciat cibum priusquā digeratur: ⁊ crudum transire de stomacho ad epar cum sua grossicie qua venulas epatis replendo oppilet. Et sicut prohibet princeps aque potum pueris statim super cibuȝ sic a fortiori potum vini quod citius ꝗ aqua cibum indigestum penetrare facit. Et puer abundat in humiditatibus sufficientibus permixtioni apte ad facilitandum digestionem ⁊ prohibitioni: ne calor innatus supra suū ꝓpriuȝ igniatur humidū. Non indiget igitur nisi potu conductiuo. Talis autem post cibi digestionem ministrari debet: vt tunc cibum facile penetrare faciat. Et iste mos olim fuit apud arabes: vt parum vel nihil comedendo biberent: et cibo digesto biberent abunde gratia delationis cibi per potum et facilioris penetrationis.

c Cum autem sex habuerit annos. Jn hac parte tertia dicit primo ꝙ cum puer sex annos habuerit magistro tradatur discipline gratia, Et ad addiscendum gradatim procedat ⁊ ordinetur sine vexatione: vel onere nimio vel incussione timoris magni vl' ꝟberatione neqȝ cōpellatur omni die stare in scholis ⁊ tota die addiscere: sed post paruum studium sese spacietur ⁊ curis studij gaudia interponat. De instructione pueri dicit galienus primo de regimine sanitatis caplo. 12°. Animus bonis moribus ⁊ honestis est disciplinis ornandus: qr multum hoc confert ad posteriorem etatem si obediens fuerit ⁊ non luxui suppositus. Et capitulo quarto yconomie galieni dantur regule vndecim ad instructionē pueroꝝ in bonis moribus vltra regulas datas in cibatione ipius. Prima est. puer debȝ dormire ꝗtuȝ fuerit ei necesse nec doȝ nimis dormire. Hoc enim obesset ei multum. Nam superfluus

somnus relaxat corpus ⁊ vexat mentem ⁊ mortificat cor:nec congruit quicquā amplius ad letificanduꝫ corpus ⁊ saluti eius ⁊ ad addiscendum ꝙ hora matutina pro ꝗto expedit valde vt plurimum mane surgere. Secunda est, locus cum multis operimentis ⁊ culcitris est multum nociuus puero eo ꝙ ipm relaxet ⁊ rarificet. Tertia est. Decet etiā pueruꝫ pati aliquātulum frigora tempore hyemali: ⁊ aliquantulum caloris tēpore calido. Hoc eniꝫ expedit ei. Naꝫ corpus eius qui nihil horum assuetus est pati subtiliatur ⁊ debilitatur ⁊ relaxatur cum laborat diu consequenter. nullus autem est securus a labore. Quarta est. expedit puero amplius valde iter agere ⁊ equitare ⁊ moueri ꝗ̄ ociosum esse ⁊ quiescere. Quinta est. nō vtat puer vestibus suauibus ⁊ delicatis. Hoc enim inducit hominem ad diligēdum diuitias. Jam autem est ostensum ꝙ amor diuitiarum est valde illaudabilis in se inducens hominem ad finem malum. Sexta est. puer debet cedere ⁊ reuerentiam exhibere maioribus dimittens eis sedē suam ⁊ honorans meliores se moribus ⁊ scientia ꝗuis essent minores diebus ⁊ etate. Septima est. Decet etiam ne puer iuret per deum in veritate vl' mendacio quod etiam adulto valde ⁊ cuilibet congruit:nisi tamen manifesta necessitate vrgeretur. Et tunc in veritate faciat sacramentum ⁊ nō aliter. Talis autem necessitas iurandi raro imminet puero. Cum autem puer assuetus est nō iurare per deum faciet quidē pauca sacramenta cum erit adultus:nec paruipendet seu cōtemnet ea sed potius timebit ea facere. Octaua est ꝙ maxime conferētibus puero. scilicet ꝙ sit verax. Nam qui vtitur mendacijs confirmatur quideꝫ ⁊ habituatur in hoc ⁊ inde malus valde efficitur. Nona. nitatur puer esse obsequiosus parentibus suis ⁊ omnibus maioribus se ⁊ melioribus. Decima. decet ꝙ fugeratur horror ⁊ abominatio auri ⁊ argenti ⁊ ꝙ vitet tactum predictorum amplius ꝗ̄ tactum draconis. Non enim contingit ex dracone nocumentum nisi soli corpori:sed nocumentum auri ⁊ argenti ledit ⁊ inficit etiaꝫ animā. Undecima. expedit puero p̄ ceteris rebus ꝙ sit subiectus parentibus suis ⁊ magistris ⁊ ꝙ reuereatur sapientibus:⁊ ꝙ intueatur eos intuitu laudabili ⁊ venerabili: et ꝙ verecūdetur ex eis ⁊ timeat eos. Secundo dicit hic princeps ꝙ post ꝗ̄ puer peruenerit ad etatem sex annoruꝫ minus balneari debet ⁊ magis exercitari. Minus quidem balneari:qꝛ tam vestes ꝗ̄ corpus minus fedat ⁊ commaculat sordibus ꝗ̄ in prioribus etatibus iaꝫ instructus nasum emūgere ⁊ anteriora vl' posteriora detergere dum egerit aut mingit:⁊ tunc instat tempus quo membra incipiant solidari et indurari: quatinus ad motus aptiora fiant. Et huic intentioni balneum frequens humectando nocet ⁊ exercitium adauctum desiccando ꝓdest. magis vero exercitari. Tum qꝛ membra iam paulisper indurata exercitium fortius ⁊ longius tolerant. Et per exercitium aptius ⁊ amplius excutiuntur humiditates superflue cerebri ⁊ organorum sensuum:quibus ebetabātur aīales virtutes ꝗ̄ per balneuꝫ. ¶ Attende ꝙ galienus primo de regimine sanitatis capitulo. 9. iubet puerum post annuꝫ septimū ad magistruꝫ duci ⁊ rarius balneari ⁊ nouis exercitijs vti dicens. Post septem annos ad magistrum puer ducatur. Et ex tūc nō vtatur continuo balneo. sed doceatur luctari ⁊ parum laborare ante cibum. Tertio dicit ꝙ vinum nō est dandum puero in potu:⁊ maxime puero cuius complexio est lapsa ad caliditatem ⁊ humiditatem vltra debitum etatis. Cuius causa est duplex. Quarum prima est: qꝛ nocumentum quod ex potu vini magis timetur cito ⁊ faciliter euenit puero. scilicet generatio cholere rubee propter caliditatem complexionis pueri ⁊ aptitudinem vini ad facilem inflāmationem:⁊ etiam multiplicatio vaporum ad caput plurimuꝫ nocentiū cerebro ⁊ neruis pueri debilibus. Secunda est:qꝛ puer nō indiget iuuamētis duobus que ex vini potu solent expectari. Quorum primum est prouocatio vrine quatinus cum ea cholera educatur. Secūdum est humectatio iuncturarum:sed in puero ꝓpter superfluitatem sue humiditatis hebetātis calorem nō habundat cholera sic ꝙ vrine ꝓuocatione indigeat ad eductionem:nec iuncture pueri humectatione indigent cuꝫ sint humidiores ⁊ laxiores oportuno. Eiusdem sententie prememinit galienus p̄mo de regimine sanitatis capitulo. 9. dicens. Eucratum puerum vsq; ad plurimum nequaꝗ̄ oportet gustare vinum: qꝛ subito sufficienter

Cunq; ad hāc puenerit etatē minus erit balneādus ⁊ eius labor ante cōestionem erit augmentandus. Neq; vinū erit ei dandum. ⁊ ꝓprie cum aliquis eorū calide cōplexionis fuerit ⁊ humide. qm̄ nocumentuꝫ qd' ex vino timet' ⁊ ipm est cholere rubee in potatoribus generatio ei cito adueniet. Et vtilitate q̄ ex vini potatione expectat' que est vrine prouocatio et humectatio iuncturaꝝ ipsorum nō indiget ipe. Non eniꝫ eius cholera rubea ē multa q̄ i vrina sit ꝓuocāda:neq; ei' iūcture hūectatōe idigēt. Sꝫ ꝑmittēdus ē aquā frigidā dulcē limpidaꝫ ſm desiderium in potu sumere.

id est nimis humectat ⁊ calefacit corpus ⁊ implet caput vaporibus. Et cum ōis immoderantia obsit eis hec que circa calidum ⁊ humidū:maxime eis est nociua in corpore ⁊ aīa vt inducēs furorem ⁊ cacon. i. cōgelationē ⁊ stuporē in iuuenibus nisi cum decenti mensura id biberūt ⁊ rationali aīe obtusum ⁊ turbatuꝫ. i. obtusionem: turbationem operans: ... Consequenter ibi tang... vtilitates potus vini in iuuenibus ma... nifestās ꝙ pueri nō cgēt ... Unū inquit iuuenibus aptum est ad crasim. i. supercalefactionem ⁊ euacuationē cholericarum superfluitatum ⁊ valet ad siccitatem in ipis solidis organis aīalis ... natam:vl' ꝓpt' supfluos labores:vl' ꝓpter ꝓpriā crasim etatis ... humectans ⁊ nutriens quecunq; imoderate desiccata sunt ⁊ humilians acredinē. i. acumē amari humoris ⁊ per sudores ⁊ vrinā euacuans. Pueri autem nō congregantes choleram ⁊ multam propriam habentes humiditatem bonis que fiunt ex vino non indigent ⁊ solum eius nocumentū ꝑcipiunt. Nullus igitur prudens id dabit cum nullam inferat vtilitatem nocumentum vero habeat ſm im̄ēsum:hec ille. Et auerroys sexto colliget capitulo septimo de regimine puerorum loquens ait. Et scias ꝙ vinum ⁊ ceruisia sunt mala eo quia eorum capita replent ⁊ malo calore calefaciunt ipos ⁊ mentem ipsorum perturbant. In tempore vero iuuentutis bonum ⁊ vtile eis existit. ¶ Sed instabit aliquis primo:quia princeps superius concessit infanti lactanti vinum cū melle capitulo scđo doctrine presentis paragrapho illo. Et si ante lactationem quaq; vice parum mellis ad lambendum detur iuuatiuuꝫ erit. Et si cum pauco vino solutum fuerit erit bonum. Item eodem capitulo iubet dari infanti panem ... vino aquato. Deinde dicit. Et tunc quidem parum aque ... buatur ⁊ in aliquibus vicibus que cum pauco vino sit mixta. Item dicit galienus capl'o quarto sue yconomie. Decet ꝙ puer vtatur ⁊ assuescat bibere cum comederit ⁊ nō ante. Hoc enim approbauerunt sapientes medici inueneruntq; in vsu potus vini temperato iuuamentum magnuꝫ apud eos. Dic primo ꝙ vinum vinosum forte quale est grecum vl' arabicum purum vl' puro vicinum:nullo modo in potu puero tribuenduꝫ est neq; ... belne vl' pictauie vl' renensia vl' similia in fortudine vl' eis ꝓpinqua ne supercalefaciāt ipm ⁊ mentem eius perturbēt ⁊ ... ant. Dic secundo ꝙ nō est tutum dare ei aliquod ex vinis ꝓminatis vehementer limphatum nisi limpha tamdiu cuꝫ vino steterit ꝙ optime vino ꝑmixta fuerit ⁊ fregerit vires calefactionis ⁊ effumationis ipius ad caput:qꝛ quādo datur recenter limphatum natura vinum diligens ⁊ ipius valde auida separat ab aqua vinū vl' in toto vl' in parte qd' ab aqua solutum supercalefacit ⁊ effumat ad caput dolere faciens. Dic tertio ꝙ vinū natura debile adeo limphatum vt potius dici debeat aqua vinata ꝗ̄ vinum aquosum competit puero:quia cor confortat ingenium acuit' oppilationes prohibet ⁊ sanguinem bonuꝫ efficit:nec est potus alius in his effectibus dignus ei comparari dato ꝙ puer calidus ⁊ humidus fuerit cum aliquo excessu in latitudine sanitatis. Ad obiecta dic ꝙ sunt pro duob' dictis ꝓmis. Quarto dicit ꝙ puer permittendus est bibere aquam frigidā dulceꝫ limpidam ſm desideriū suum scilicet ꝗ̄tum vult si temperate complexionis fuerit. Tunc enim regulata sunt ⁊ cōmensurata optime desideria sua non egentia preceptore qui reguletea. De ... potu aque frigide ait galienus p̄mo đ regimine sanitatis capl'o 9. Pueri nō sunt omnino prohibendi a frigido potu aque ... multotiens bibant frigidū super cibū ⁊ in calidis horis. Et ... super cibum volens innuere ꝙ aqua frigida nō est bibenda ... no stomacho:imo est venenum:teste prin. quarti sexta summa ... ma capitulo vltimo. Et statim post galienus docet qualis aqua est pueris in potu danda dicens. Ea est optima aqua q̄ nullā ... parentē hꝫ q̄litatē nec in gustu nec in odoratu ⁊ erit talis aqua delectabilis bibenti ⁊ certissime pura. Si vero ⁊ aīo ...

Et hic quidē erit cursus regendi eos donec ad. 14. ꝑueniūt annos cū sollicitudine illius quotidiana quod in eis est ex minoratōe humiditatū ipsorum et ꝓcessione exiccatiōis ⁊ indurationis. Ordinandi ergo sunt minorando exercitium ⁊ separando ab eo qđ eos laborare facit inter pueritiam ⁊ adolescentiam ⁊ temperatū comitentur exercitium. Post hāc vero etatē sit eoꝝ regimē: regimen sanoꝝ ⁊ cōseruatio sanitatis. Nos igitur ad ipsam mutemus ⁊ sermonem de rebus p̄mittamus in quibus continētur rei habene in regimine adolescentium necessarie ⁊ ab exercitio incipiamus.

¶ Doctrina secunda de regimine quod est commune albeleghin: cuius sunt. 17. capitula.

¶ Sermo vlis de exercitio. Ca. I.

PRopterea ꝙ plurimum regiminis cōseruationis sanitatis ē vt nos exercitemur postea comestio: deinde dormiēdi regimē: ideo sermonē ab exercitio incipe debem⁹ Dicem⁹ itaqꝫ ꝙ exercitiū est mot⁹ voluntari⁹ ꝓpter quē anhelit⁹ magn⁹ et frequēs est necessari⁹. Et ad ipsū[b] quidē ꝑagendū ꝯuersus ꝭm moduꝫ sue qualitatis ⁊ in hora sua nullo indiget eorū medicamentorū q̄ materialib⁹ necessaria sunt egritudinib⁹ ⁊ egritudinibus que ea sequunt̄ ⁊ ex eis accidūt. Et hoc q̇deꝫ ē cū reliquū eius regimē cōueniēs est ⁊ rectum.

recedit ab hypocondrijs vt nō sentiat grauedinē ⁊ frigiditatem vētris nulla alia q̄renda est melior aqua ⁊ fontes q̇ versus orientem fluunt: ⁊ p̄ porū quēdam vł terrā colant̄ puram ⁊ calefiunt ⁊ infrigidant̄ velociter horū bona est aqua ⁊ oībus etatibus cōuenit: hec ille. Quinto dicit ꝙ iste est cursus .i. modus breuis regendi pueros donec attigerint .14m. annum. Habita quotidie sollicitudine circa eos in tribus Primuꝫ est ꝙ humiditates eis cōnate ꝓpter necessitatem crementi paulatiue minuant̄: quibus indigent minus q̄ pri⁹ indiguerunt: ne vel morbi humidi vł putredinales seꝑ eis contingant: licet enī adhuc crescāt vnde humiditate indigent minus tamen crescunt q̄ in p̄oribus etatibus. Juxta illud haly. 3°. tegni commento illius cano. Eorum igit̄ que adhuc crescunt augmentum in infantibus est plusq̄ fit in etate illius qui consequit̄ pubertatem ⁊ augmentū in istis est plusq̄ in illis qui sunt maioris etatis. Scōm est vt processu tp̄is gradatim ⁊ ordinate siccent̄ ⁊ indurent̄ vt eorum mēbra motibus aptent̄ sensus clari fiant intellectus vigeat. Tertiū est vt eoꝝ exercitium minoret̄ cōparatione ad iuuenes ⁊ separent̄ seu p̄seruent̄ ab illo exercitio qđ eos laborare facit .i. fatigat ⁊ debilitat inter puericiā ⁊ adolescentiaꝫ .s. a sexto anno vbi incipit puericia vsqꝫ ad .14m. vbi incipit adolescētia ꝭm quosdā ⁊ associēt sibi siue frequētent exercitiū tēperatuꝫ Fortius tn̄ exercitio qđ cōueniebat ante sextū annum. Nam forte exercitiū corpus pueri suꝑflue desiccat ⁊ indurat ipm̄ ⁊ augeri ꝓhibet. teste gal. p̄mo de regimine sanitatis ca. 9. dicente. Si plusq̄ oportet laboret q̄ p̄ter tp̄s duricies est: nocet augmētatōi corꝑis: ⁊ si multā ꝓmotionē nā ad augmentū habuerit. Et auerroys. 6. colliget ca. 7. ait. Exercitiuꝫ tn̄ puerorū excessum habere nō debet vt ꝑ ipm̄ eorum corꝑa nō desiccent̄: ⁊ ne ꝑ hoc eoruꝫ augmentū ꝓhibeat̄.

d Post hanc vero etatē. Jn hac ꝑte quarta dicit p̄mo ꝙ regimē sanitatis post etatē puericie durātis vsqꝫ ad annū .14m. sit regimē sanorū ⁊ cōseruatio sani .i. sit regimē cōseruatiuum sanitatis integre quod cōsistit in cōmensuratiōe debita qualitatis q̄titatis ⁊ tp̄is sex rerum nō nālium p̄nominatarum. ¶ Attēde ꝙ lꝫ infantes ⁊ pueri sint sani sanitate debita suis etatibus, dici tn̄ p̄nt infirmi ⁊ imbecilles relatiōe ad act⁹ motiue virtutis ⁊ rōnalis: ⁊ simpłr impotes relatione ad actus generatiue virtutis. Jdeo cōuenit eis quo ad aliqua regimē ꝓprium aliud a regimine sanoꝝ ꝑfectoruꝫ potentiū in actus hoī debitos Scđo dicit. Mutemus igit̄ nos ad ipam .i. acto de regimine infantium ⁊ puerorū trāseamus ad loquenduꝫ de ꝯseruatiōe sanitatis adolescētiū iuuenū ⁊ senū ab āno .15. vsqꝫ ad ānū .50. ⁊ incipiamus a sermone de rebus in q̇bus ꝯsistūt habene .i. p̄ncipales regule rei necessarie in regimine adolescentiū ⁊ alioꝝ supple sequentiū eos vsqꝫ annum .50m. Et p̄mo loquamur de exercitio. ¶ Attende p̄mo ꝙ p̄n. sup̄ius exp̄ssit babenas rei in arte cōseruāte sanitatem .s. in fine capituli singularis istius fen dicēs. Dicemus igit̄ ꝙ habene rei in arte custodiēdi sanitatē consistunt ⁊ equalitate causaꝝ p̄dictaꝝ cōmutantiū .s. sex rerum nō naturalium. Jlle tn̄ in quaꝝ equalitate maior necessaria est sollicitudo sunt .7. res. Eq̄litas cōplexionis. Et electio eoꝝ q̄ comedunt̄ ⁊ bibūtur. Et purgatio suꝑfluitatū. Et custodia cōpositionis. Et rectificatio eius qđ ꝑ nares attrahit̄. Et custodia tangētis. Et moderamen motionū corporeaꝝ ⁊ aīaliuꝫ inter que somnus ⁊ vigilie quodāmodo numerant̄. ¶ Attēde scđo ꝙ medici plurimi de regimine sanitatis tractantes in sex reb⁹ nō nālibus solent ab aere incipe. Sꝫ p̄n. hic ideo ab exercitio incipit: q2 de aere superius cōplete determinauit .s. summa prima doctrine scđe fen secunde primi.

¶ Doctrina scđa fen. 3e. ē de regimine qđ ē cōe albeleghin cuius sunt .17. cap̄la

¶ Sermo vłis de exercitio. Ca. I.

p Ropterea ꝙ p̄rimuꝫ. Jn hoc capitulo p̄mo dat causam quare īcipit ab exercitio. ⁊ describit exercitium. Secundo agit de vtilitatibus exercitij ibi [Et ad ipm̄ quideꝫ] Tertio de malo quod euenit ex dimissione exercitij ibi [Exercitium autem]

a Jn p̄ma primo dicit ꝙ sermo de regimine sanitatis seruande incipere debet ab exercitio presupposito ꝙ de aere sufficienter sit actū qui nos incessanter mutat ⁊ nostra subintrans corda plus ceteris nos alterat quare de eo prius agendū est. Causa vero cur incipit̄ hic prin. ab exercitio est: q2 maior pars regiminis ꝯseruationis sanitatis quaqꝫ die naturali ab vno ortu solis vsqꝫ ad aliū ꝯsistit in tribus ꝭm ordinē. Primo quidē in exercitio vt ꝑ ipm̄ suꝑflua purgentur calor excitet̄: pori aperiant̄ ⁊ mēbra parent̄ ad recipiendū alimentum Et sub exercitio intellge fricatiōes ⁊ balnea. Scđo in comestione cui⁹ desideriū exercitiū excitauit vt resolutio ꝑtium corꝑis assidua tam ab exteriori q̄ ab iteriori calore repetur ⁊ ꝯsumptō nimia radicalis hūidi ꝓhibeat: ⁊ inflāmatō caloris īnati penuria cibalis hūidi seipm̄ tandē corrūpentis q̄tum possibile est differat̄. Et sub comestiōe potū intellige. Tertio ī dormitōe adueniēte nocte vt calor ⁊ sp̄ūs vigilijs ⁊ diurnis ⁊ exercitio resoluti reparent̄ ⁊ aīales ṽtutes sensitiue ⁊ motiue fatigate quiescāt ⁊ digestio cibi melior celebret̄ reuocatis ad interiora gratia horum calore ⁊ spiritu ⁊ sanguine hora somni. Secundo describens exercitium dicit ꝙ est motus voluntarius scilicet a voluntate vł ab appetitu sensibili vł sensuali procedēs ꝓpter quē anhelitus magnus et frequens est necessarius. Magnus quidem extensione pectoris aucta ꝭm omnē dimensionem. Frequens vero diminuta pausa solita euenire inter duas aspirationes: ꝓpterea ꝙ calor cordis auctus ab exercitio pluri indiget aere pro sui refrigerio. Galienus vero scđo de regimine sanitatis cap̄lo scđo descripsit exercitium ꝙ est motus vehemens intantum vt respirationē alteret in magis vł minus vł velocius vel spissius id est frequētius: vt equitando fodiendo. Et dicit in magis vł minus q2 exercitium quādoqꝫ auget magnitudinē anhelitus .s. q̄diu virtus in robore cōsistit ⁊ ꝑsistit: ⁊ qn̄qꝫ minuit diminuta virtute q̄ tunc velocitate vł frequētia supplet quod de magnitudine deficit.

b Et ad ipm̄ quidem. Jn hac secunda parte primo agit de quadam generali vtilitate exercitij qua tollit necessitatem pharmacie. Secundo de repletione que neglecto exercitio nobis necessario cōtingit ⁊ de incōmodis consequentibus eam ibi [Et huius quideꝫ declaratio est] Tertio de necessitate euacuationis dicte repletiōis ꝑ medicinam multipliciter nature cōtrariam ibi [Nobis igitur necesse est] Quarto de alijs vtilitatibus exercitij ibi [Amplius exercitium est]

¶ Jn p̄ma dicit ꝙ hō cōuersus .i. se applicans ad ꝑagendū exercitium ꝭm modū sue qualitatis .i. mensurā ei⁹ ꝓut cuiqꝫ mēbro ꝯuenit in multitudine ⁊ paucitate ⁊ fortitudine ⁊ debilitate velocitate ⁊ tarditate ⁊ in hora sua .s. cōpleta digestione nulla indiget pharmacia q̄ necessaria est egritudinib⁹ mālibus ex vno humore vł plurib⁹ genitis. Et egritudinib⁹ ꝯsequētib⁹ eas sicut febrib⁹ ⁊ alijs maliscōpłonib⁹ ⁊ egritudib⁹ accidētib⁹ ex eis vt ap̄atib⁹ ⁊ ꝯsolutiōib⁹ ꝯtinui. Et istō ṽificat qn̄ tał exercitio debite vtēs ꝭuat debitū regimē ī singłis alijs reb⁹ nō nālibus.

¶ Attende ꝙ regula hic data de nõ indigẽtia pharmatie venit intelligenda in corpibus simplr sanis. Naz quedã corporũ sunt adeo lapsa vl naturalr vl ex accidẽti ꝙ a cacochimia pseruari nõ pñt ꝙtũcũq bono regimine vtant. In talibus aũt pharmatia opꝰ est: sed in eucratis nõ: qꝛ nullas supfluitates notabilis magnitudinis paulatim exaggerant: ppterea ꝙ tẽperantia cibi ꝛ potꝰ cõmensurat egestiones ꝛ vrinas ꝛ vsus exercitiorũ tẽperatꝰ resolutiões supfluitatum. 3e. ꝛ. 4e. digestionuz. Iuxta illud galꝰ. 3o. tegni post datum regimen eucraticoꝝ. Et ita eis dieta vtentibus in egestionibꝰ nihil derelinquit circa ventrẽ ꝛ vrinas ꝛ totuz corpus. Has eni egestiones tẽperãtia facit oblationũ: fm vo totum corpꝰ gimnasioruz mediocres respirationes ꝛ salubres efficit vsus.

¶ In scda assumit 4. ppositiões ad declarandũ ꝙ exercitõ neglecto qñ necessario incurrimꝰ repletionẽ supfluitatum nobis multiplr nociturã a q̃ exercitiuz reddit nos imunes

¶ Et huius quidẽ declaratio est qm̃ queãdmodũ scis nutrimẽto indigẽtes sumus: ꝛ nostre ↄseruatio sanitatis est ex nutrimẽto nobis cõueniẽte qd equale existit in q̃litate sui ꝛ ꝙtitate. Nullũ aũt ex nutriẽtibus que sunt in potẽtia cũ oĩ totalitate sui ad nutrimentũ mutat in effectu: imo in vnaquaq digestione aliqua ex eo superest supfluitas ad quã euacuandã studet nã. Uerũtamẽ nature euacuatio solũmodo nõ est euacuatio completa: imo pculdubio ex supfluitate cuiusq digestiõis remanet abstersio ꝛ impssio. Cunq hoc frequẽter fiet ꝛ iterabit ꝛ aggregabit ex eo aliquid mensurã hñs pueniẽt ex eiꝰ aggregatione supfluentes materie corpus a multis ledẽtes ptibus. Cũ eni putrefiẽt egritudies generabũt putridas Et si ipãrum qualitas fortis fiat maliciã generabũt cõplexionis. Et si earum ꝙtitates multiplicent pueniẽt

Prima ppõ est. nos egemus nutrimẽto ꝛ conseruatio nostre sanitatis ex nutrimẽto ↄueniẽti est equali seu tẽperato in suis qualitate ꝛ ꝙtitate. Causa indigẽtie nutrimẽti est resolutio cõtinua q̃ a nobis fit. Cã ↄseruatiõis nostre sanitatis est ex eo: qꝛ pdita restaurat. Scda est nullum nutrimẽtũ potẽtia nutriẽs ꝛ nõ actu fm se totũ seu quãlibet sui ptem fit actu nutriẽs: sed aliqua supfluitas ex eo remanet in qualibet digestione ad cuius euacuationẽ nã intẽdit. Causa istiꝰ est: qꝛ nullum nutrimẽtũ siue extra siue in via nõ actu nutriẽs est penitus sile nostris corpibus. Oportet igit vt p digestionẽ qd puꝝ est assimilet ꝛ impurũ ab eo velut supfluuz sequestrandũ eijciat: lz auerroys de testiculis gallorum ꝛ de vitellis ouorũ tractatu pmo ptis scde cantice cõmento illiꝰ cãtici. Detur ergo paꝝ ei ex cibo: opinari videat ꝙ quasi totalr in sanguinem vertant. Ait eni ibidẽ. Habet opinio ꝺ eis ꝙ tm̃ pondus sanguinis generet ex eis ꝙtum ipi sunt. Tertia ppositio. Licet nã studeat in euacuatione supfluitatũ: sola tñ eius euacuatio nõ est cõpleta: sz indubie remanet ex supfluitate cuiuslibet digestionis abstersio aliqua .i. mã abstergẽda ꝛ impssio alicuiꝰ qualitatis in pticula vbi est: ita ꝙ nã seu virtus expulsiua est ancilla sordida pigra tarde ꝛ impfecte supflua purgãs. Quarta ppositio. Quãdo relinquet sepe ps aliqua supflui in mẽbris ꝛ iterabit relictio talis. et ps sup ptem illius supflui accumulabit: ita vt resultet aliquid ex eis notabilis magnitudinis. ex hac aggregatiõe ptium pueniunt materie plurime superfluẽtes nociture corpori multis modis. Primo quidẽ generãdo morbos putridos qñ putrefient cõculcate nimis ꝛ derelinquent a regimine nature propter sui multitudinẽ quã natura regere nõ sufficit. Scdo inducẽdo maliciam cõplexionis si qualitas earũ. s. calor aut frigus siccitas vl humiditas vltra modũ fortificet. Tertio efficiẽdo accidẽtia repletionis si ꝙtitas earum superexcesserit. s. grauitatẽ corpis sup impletionẽ vasorum: timorem ne disrumpant hora fortis motionis: piculum suffocatiõis vl epilentie vl apoplexie: que pus dicta sunt pmi scda doctrina tercia ca. 6. Quarto generãdo apostemata si de membro in mẽbrum expulse fluxerint deinde pmanserint vt fieri solet in debiliori vbi conculcate effumant ꝛ suis fuliginibus cõplexionẽ spiritus corrumpunt.

¶ In tertia pticla dicit pmo ꝙ pculdubio necesse est nobis euacuare materias supfluentes: que paulatim cõgeste modo dicta pariunt incõmoda. Iuxta illd hypo. amphorismoꝝ. 2a. Ex plenitudine quecunq egritudines fiunt euacuatio sanat. Et quecunq ex euacuatione plenitudo ꝛ aliarum cõtrarietas. Scdo dicit ꝙ euacuatio dictarum materierũ fm plurimuz nõ pficitur: nisi cum medicinis aliquid venenositatis habentibus qua naturam frangunt id est vires humanas debilitant. Propterea dictũ est ꝙ q̃cunq in iuuentute sepius pharmacãtur cito deflebũt incõmoda senectutis. Licet

inde accidẽtia repletiõis pdicta. Et si ad aliqd mẽbrum fluxerint apata generabũt ꝛ ipãrum fumi sustantie spũs cõplexionem corrũpent. ¶ Nobis igit necesse est eas pculdubio euacuare. Eaꝝ aũt euacuatio fm plurimũ nõ cõplet neq est cõueniẽs nisi cũ medicinis fiat venenosis q̃ proculdubio naturã frangũt. Que etiã si venenose nõ essent nõ posset eẽ qn eas bibere nature laboriosũ eẽt quẽadmodũ dixit. Hyp. ꝙ medicia purgat ꝛ inueterat. Et pter hoc totũ cuz humore supfluo euacuat ex humiditatibꝰ naturalibꝰ ꝛ spũ q est vite substantia ptem magnã. Et hoc qdez totum est ex eo qd virtutẽ membrozuz pncipaliũ ꝛ eis seruientiũ debilitat. Hec ergo ꝛ alia sunt impedimẽta repletiõis cũ in sui dispositiõe dimissa fuerit aut cũ euacuabit. ¶ Amplius exercitiũ ẽ res q̃ magis phibet ne repletõis mã ↄgreget cũ alia regimia

enim quedam medicinarum soluentiũ sint benedicte sicut mãna cassiafistula thamarindi mirabolãi ñ sufficiunt euellere materias venis que multum distant a vijs expulsionis: sed opus est fortioribus ꝛ violentis. De quibꝰ dicit pnceps primi quarta ca. 9. In plurimis quoq violentarum medicinarum ... aliqua venenositas ... tionem ... efficiunt fm modum quo infertur nature violentia. Tales vo sunt

elleborus colloq̃ntida scamonea laureola euforbiuz. Notanter dicit hic fm plurimum: qꝛ interdum repletio tollitur spontaneo fluxu superueniẽte quare nõ est opus pharmacia aliqua. Tertio dicit ꝙ licet euacuatiue medicine venenose nõ eẽnt sicut reubarbarum agaricus sene nõ põt fieri quin nãe graue sit ꝛ laboriosũ eas bibere sicut hypocras dixit ꝙ medicina purgat ꝛ inueterat accelerans senectutem: tum ventositate: tum abominatione. Paucissime enim sunt grati saporis: immo solo odore plurimos excitant ad abominationẽ ꝛ nauseã. Quarto dicit ꝙ preter hoc totum id est vltra venenositatem ꝛ abominationem pharmatiarum hoc malum inest eis ꝙ cum superfluitatibus quas euacuant magnam partem educunt ex humiditatibus naturalibus: ꝛ spiritu qui est substantia id est fundamentum seu lator vite. Proprerea dictum est ꝙ omni euacuationi annexus est casus virtutis. Quinto dicit ꝙ hoc totum scilicet venenositas ꝛ abominatio medicine laxatiue ꝛ euacuatio laudabilium humiditatum ꝛ spirituum cum malis est de numero eorum que debilitant virtutes membrorum pncipalium ꝛ seruientium principalibus. De venenositate qdẽ ꝛ eductiõe naturaliũ humiditatum cum spiritibus notorium est satis. De abominatione vero quia stomachum indisponit cor tristificat ꝛ horrorem inducit. Sexto dicit ꝙ hec nocumenta ꝛ alia iam dicta sunt impedimenta que ex repletione proueniunt cum dimissa fuerit in sua dispositione repletionali: aut cũ euacuabit superfluitas replens cum pharmacia. Nam si euacuetur contingunt impedimenta venenositatis ꝛ abominationis medicine: euacuatio naturaliuz humiditatum ꝛ spirituum cum malis: ꝛ debilitatio virtutum membroruz prinncipalium ꝛ seruientium eis. Et si repletio non euacuetur cõtingunt. egritudines putride male cõplexiones accidentia repletiõis apata ꝛ corruptio cõplexionis spũs. Ex qbꝰ apparet ꝙ maxĩa est vtilitas exercitij qd nec sinit repletionẽ inualescere ꝛ se vtentem seruat ab indigentia pharmaciarum. Et hec est vtilitas exercitij prima quam in hac particula tertia declarandam suscepit.

¶ In quarta summarie recolligit vndecim vtilitates exercitij. Prima est prohibere congregationem materie repletionalis que necessitatẽ pharmacie iducit sicut predeclaratũ est

paulatim congesta fuerit τ id facit exercitium cũ alia regimina cõueniunt ei.s.debite administrationes aliarũ quinq₃ rerũ nõ natur aliũ. Scda est renouatio caloris. Nam p exercitium noui spũs τ nouus sanguis ipis mẽbris affluunt. Cuius rei signũ est φ exercitij tpe rubor in facie τ alijs exteriorib' etiã in nãliter pallidis apparet.

Tertia ẽ vsus agilitatis seu leuitatis corporis ex amplificatione caloris subtilis: qr exercitiũ spũs amplificat et mẽbris diffũdit q̃ sunt causa leuitatis τ agilitatis mẽbrorum. Et sicut vomer sulcando terram clarescit τ alia ferrea instrũ p applicationez assiduaz ad opus. in ociove ro rubigine sq̃ualent. Sic homĩes exercitio assiduo leues τ alacres fiũt: τ ocio graues τ torpidi. Quarta est dissolutio supfluitatũ quaq₃ die cõgregataꝝ. Nã p motũ exercitij supfluitates sbtiliant τ fiũt magis labiles τ ad loca pducunt vnde egredi ɔsueuerunt dirigẽte vtute expulsiua cuiq₃ mẽbro insita: ꝓpterea supfluitas singulis diebus nõ cõgregatur de qua sit curandũ. Nam sicut ancilla munda quotidie vasa tergit τ imundicias habitaculi foras eijcit: sic exercitium supflua mẽbrorum. Quinta est accrescentia siue augmẽtatio caloris innati. Nam oĩs motus est calefactiuus. Et experientia docet φ pmanentius calefimus hyemali tpe p exercitium q̃ p ignem cui ꝓpe assistimus. Sexta est efficere iuncturas τ chordas solidas τ duras: nõ quidẽ spasmosa vl implicabili duricie: sed moderata qua prõpte τ leuiter suas operationes efficere valeant τ resistere passionibus seu causis infirmãtibus. sicut enim mollicies nimia iuncturaꝝ robur τ chordarum tollit τ ad passiões eas ꝓnificat vt apparet in guttis τ paralisibus: sic moderata duricies earũ corroborat eas τ securas efficit a passionibus. Septima est reddere mẽbra apta ad recipiendũ alimentuz. Postq̃ enim exercitiũ supfluitates a porositatibus mẽbrorum eduxit attractiua virtus tunc moueri incipit ad attrahendũ nutrimentũ cõcurrẽte ad illõ p modũ finis necessitate restauratõis huius qd depauerũt calor innat' calor ɔtinentis τ calor exercitij. Octaua est resolutio duriciei mẽbrorum quaz duobus modis exercitium efficit. Primo quidem liquefaciendo suo calore congelatas humiditates que duriciei causa erant. Secũdo trahendo ad mẽbra indurata subtiles humiditates quibus pfusa mollescunt sicut vides coria dura manibus aut pedibus diu pertractata tandẽ mollescere. Nona est φ efficit mẽbra lenia: qr pfundit eorum substantiaz humiditatibus quas subtiliauit quibus ipa lenificant. Decima est subtiliatio humiditatũ membroruz. Undecima est dilatatio pororũ: τ has duas operatiões efficit exercitium caliditate quã generat. Nam calidi est subtiliare τ dilatare. ¶ Attẽde pmo φ gal. scdo de regimine sanitatis cap. 2°. reducit vtilitates exercitij ad duas dicens. Utilitates exercitij sunt due: ad euacuationẽ supfluitatum: τ ad bonam valitudinẽ solidorũ corporũ. ¶ Attende scdo φ fm eundẽ tres sunt opationes principales exercitij. Prima est dura τ impassibilia efficere organa τ ad actiones prõpta. Scda est augmentatio caloris naturalis. Tertia est fortificatio spũs mot'. Habet aũt series suoꝝ verboꝝ ita. Quia eni exercitium est vehemẽs motus necesse est hec tria fieri ab eo in exercitato corpore duriciẽ organorum inuicem cõstrictorũ quã sequit impassibilitas eoꝝ τ ad actões soluit Augmẽtationẽq₃ caloris nãlis quam sequit redditoꝝ attractio fortis et alteratio patior τ nutricatio melior τ effusio oĩum corporum qua solida quidem mollificant: humida vo subtiliãtur τ pori latiores efficiuntur. Spiritusq₃ fortiorem motum quem se

conueniunt ei. Et est id quo calor innatus renouat. Et corpori leuitatis cõfert vsum. Ipm nanq₃ subtilẽ amplificari facit calorẽ. Et qd ex supflui tatibus ɔgregat quaq₃ die dissoluit τ motus eas in labendo iuuat: τ ad loca vnde egredi solẽt pducit. Omnibus ergo dieb' nõ cõgregat supfluitas de qua sit curanduz. Et pter hoc est sicut diximus φ calorẽ innatũ accrescere facit. Et iũcturas τ chordas duras efficit. Quãobrem opationes efficere possunt τ a passionib' secure fiunt. Et membra apta reddit ad nutrimentũ recipiendũ ꝓpter illud qd

quitur expurgatio pororum τ euacuatio superfluitatum.

d Exercitium aũt. In hac pte quarta dicit φ sepe ethica generatur ex dimissione exercitij. Cui' cã est: qr ex dimissione mot' virtutes mẽbroruz debilitant: videlicet attractiua cibi digestiua τ nutritiua: ꝓpterea φ mot' defert mẽbris singulis innatũ spm̃ q̃ est instrm̃ vegetationis τ vite cuiuslibet membri τ virtutũ nãlis τ vitalis. ¶ Sz instabit aliqs pmo: qr q̃es semp infrigidat τ humectat: g nunq̃ gñat ethicã cũ ethica sit mala complo calida τ sicca radicata ĩ mẽbris. Assumptum est pn. pmi 2a. doctrina 2a. summa pma. ca. 12. dicentis. Quies vo semp ẽ infrigidãs ꝓpter pua tionez viuificatiõis caloris: τ ꝓpter ɔstrictionẽ q̃ est suffocãs τ humectat ꝓpter defectũ resolutõis supfluitatũ. Item q̃es ĩpinguat. teste rasi. 5. almãsoris. c. de his q̃ impinguãt dicente. Qui pinguedinẽ corpis adipisci desiderat dormitatiõe τ quiete in domib' frigidis τ humidis frequenter vtat: sz pinguedo ɔriat ethice. Itẽ exercitiũ supfluũ demacrat vt docet expimentũ: ergo supflua q̃es ĩpinguat: qr ɔriaꝝ causaꝝ nãlr agentiũ ɔrij sunt effectus: ꝓpterea φ q̃q₃ conat assĩlare sibi passuz. Itẽ videm' incarceratos τ mulieres reclusas ex deuotiõe plus tẽdere ad hydropisim τ morbos hũidos nisi cibo careãt q̃ ad ethicã. Itẽ mulieres multa q̃ete vse sunt pinguiores viris. Itẽ ga. 2. morbi. c. 5. numerat quietẽ inter cãs humidi morbi. Et silr pn. pmi. 2a doct. 2a. sũma. 2a. c. 3. ponit eã pmã causaꝝ humectãtiũ. Itẽ mlti palitici τ podagrici nodosi nõ potẽtes ambulare ɔtinue q̃escũt: τ tñ nõ ethicant. ¶ Attẽde pmo p solutiõe φ duplex ẽ ethica. Quedã est senilis frigida τ sicca silis senio morti vicino. alia est febrilis calida τ sicca radicalr τ habitualiter. ¶ Attende 2° φ duplex est ĩmoderata q̃es seu dimissio exercitij. Quedam talis ex dispõne subiecti ad oppilatiões φ nõ finit trãsire ad mẽbra: neq₃ cibũ sufficientẽ nec calorẽ τ spm̃ ad sufficiẽtiam vegetatiõis: alia est q̃ transitũ istoꝝ nõ multũ ꝓhibet ꝓpter vias eẽ satis apertas. ¶ Attẽde 3° φ exercitij dimissio vl ĩmoderata q̃es duplr intelligi põt gñare ethicã. Uno mõ p se τ directe supcalefaciẽdo τ superxiccãdo mẽbra corpis. Alio mõ p accidẽs ꝓhibendo transitũ alimẽti ad mẽbra q̃ humectari solẽt τ a desiccatiõe supflua deffendi: τ tunc calor corpis carens pabulo inflãmat supflue ɔsumens radicale humidũ. His pmissis dic pmo φ neq₃ senilis neq₃ febrilis ethica fit a q̃ete p se τ directe: qr q̃es de se nec ẽ calefactiua nec desiccatiua. Dic 2° φ ĩmoderata q̃es nõ ꝓhibẽs trãsitũ nutrimẽti ad mẽbra neutraz pdictaꝝ ethicaꝝ gñat: qr nõ desiccat: sz disponit ad cacexiã τ hyposarcã τ alios morbos hũidos. Dic 3° φ ĩmoderata q̃es ꝓhibẽs trãsitũ liberũ nutrimẽti ad mẽbra τ caloris necessarij vegetatõi pt eẽ cã p accidẽs ethice febrilis τ ethice senectutis. Febrilis quidẽ si calor innat' de se fortis fuerit τ inopia pabuli supra humiduz ꝓpriũ ignuerit seipm. Senectutis vo si calor membrorum sit debilis in radice ineptus igniri. tunc eni siccant mẽbra sine febrili calore. ¶ Ad obiecta patet solutio ex dictis. Probant enim primam τ scdam cõclusiones τ tertia est quam hic intendit pn.

ab ipis ex supfluitatibus expellit virtus igitur attractiua mouet τ membrorum duritiẽ resoluit. Et membra facit lenia. Et humiditates subtiliat τ poros dilatat. Exercitiũ aũt° relinquens ethicã frequenter incurrit qm̃ mẽbrorum debilitant virtutes ꝓpterea φ motũ dimittunt qui innatum eis defert spiritũ q̃ vite cuiusq₃ membri instrumentum existit.

¶ De spẽbus exercitij. Ca. II.

e Xercitium[a] aliud est ad quod peruenitur ex occupatione alicuius humanarũ

¶ De speciebus exercitij. Capitulum. II.

e Xercitiuz aliõ est. In hoc ca. pmo diuidit exercitiũ in negotiationẽ humanã τ exercitiũ puꝝ. Et sbdiuidit puꝝ. Scdo enumerat plres spẽs exercitij nobilis veloc̃ ibi [Exercitij vo] Tertio plres spẽs exercitij subtilis debilis τ plres fortis ibi [Ex subtilium] Quarto plres spẽs luctatiõis ibi [Elmubatase quoq₃] Quinto duas spẽs exercitij veloc̃ ibi [Ex exercitijs vo velocib'] Sexto d ĩmixtiõe et pmutatione exercitiorũ ibi [Et exercitia quidẽ fortia] Septimo de exercitijs appropriatis mẽbris ibi [Unũquodq₃ preterea] Octauo d appropatis cuiq₃ hoi τ q̃busdaz lãguidis fm morbos eoꝝ ibi [Unusq̃sq₃] Nono iterũ de exercitio appropato quibusdã sensibus τ singulis mẽbris τ corpori debili τ corpori forti ibi [Uisus preterea]

a In pa pte pmittit talẽ diuisionẽ. exercitioꝝ qd dã ẽ negociosũ ad qd

peruenitur ſm aliquā humanaꝝ occupationū cuiuſmodi ſunt omnes operationes mechanice: aliud eſt ſolacioſum ꝑ modū ſpaciamenti qḋ purum dicit: q2 nulli negociationū vł ſollicitudinum humanarum adaptatur: ſicut ludus palme vł ludus barrarum. Et eſt illud quod eſt exercitiū tm̄ ex quo querunt vtilitates exercitij ſine pluri.ſ.exilaratio corporis ⁊ anime et agilitas eius ⁊ conſeruatio ſanitatis. ⁊ de tali hic intendit. Hanc diuiſionem prememinit gal.2°. de regimine ſanitatis capło.6. dicens. Exercitioꝝ alia ſunt exercitia ſolū vt pugna paucracioꝛi ſic dicta ab inuentore pugilatio curſus ſaltatio diſcus id eſt ludus cum diſco vł pelui factus quo vtuntur ioculatores: alia nō exercitia ſolum: ſed opera vt arare remigare portare onera. ſcribere metere equitare: bellare: ambulare venari piſcari ⁊ alia que in artificijs vł in dictis in pace vel bello fiunt a ſcietibus vł diſcētibus. Et hec qn̄q3 ſunt genera exercitij ſolum: qn̄q3 ⁊ opis: he ga. Poſtea deſcribit ibi exercitia ſolū dicens Exercitia que ſunt exercitia ſolū ⁊ nō opa.i.negociationes gratia cuſtodiende ſanitatis fiunt nō ꝑ totū diē nec poſt cibū habentia fricationē ꝓparatiuā ad exercitia ⁊ poſt moderata exercitia demū ꝗtitatiuā fricationē. Deinde ꝑn. hic ſubiungit.4.diuiſiones exercitij ꝑ ſuas differētias. Prima diuiſio eſt: exercitioꝛū aliud ē multū.i.ꝓlixū. aliḋ paucū.i.breue. Scḋa eſt exercitioꝝ aliud eſt forte ⁊ vehemens: aliud debile ⁊ leue. Tertia eſt exercitioꝝ: aliud eſt velox: aliud tardū. Quarta eſt exercitioꝛum aliud eſt accitū.i.cōpoſitū ex fortitudine ⁊ velocitate aliḋ laxū Et in oībus iſtis.4.diuiſionibus inter duo extrema diuidētia ſubintellige mediū qḋ equale vł mediocre vł tēperatū dicit. Et ita quelibet dictarū diuiſionū trimēbꝛis erit. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ ga.2°.de regimine ſanitatis.c.6.ſex differētias exercitioꝝ aſſignat dicēs. Differētie exercitij ſunt acuitas.i.velocitas ⁊ tarditas motus robuſtitas ⁊ inrobuſtitas.i.fortitudo ⁊ debilitas vehementia ⁊ obtuſitas. deinde dicit ibi Modi vſus ſpecieꝝ ⁊ differentiaꝝ exercitioꝝ ſunt cōtinua vł deficiēs i.interrupta motio. cōſequenter dicit. Modi vo qui ſunt ab exterius cis aduenietibus ſūt vł ꝙ ſub diuo fit.i.aere ſereno diſcooꝑto celo vel ſub tecto vł in ſubmixta vmbꝛa: vł in calida regione vł in frigida vł in eucrata vł in ſicca vł in humida vł moderata vł cū puluere amplioꝛi vł paucioꝛi vł cū oleo ⁊ ipo vł amplioꝛi vł paucioꝛi vł ſine vtroq3.ſ.puluere ⁊ oleo. ¶ Attēde ſcḋo ꝙ gal.dicto.c.reſumit differētias exercitij ſḃ modo.4.diuiſionū dicēs. Plures ſūt differētie exercitioꝝ. Hoc eni qn̄q3 aliud aliquod mēbꝛum exercet magis: aliud equaliter membꝛa oīa ſupple. Et hec quidē tardātibus nobiſ: hec qdē acute.i.velocit nobis fiunt. Et hoc quidē fortiter hoc vo debiliter ſupple: ⁊ hoc quidem vehementer hoc vo obtuſe. Supadde ſi vis quintā diuiſionē quā ſupra meminit.ſ.ꝙ hoc quidē eſt cōtinuum hoc vero deficiens vel hoc quidem plurimū diu ꝑſeuerans hoc vo modicum breuiter finiens ¶ Attende tertio ꝙ differētia eſt ſm gal. inter exercitiū forte ⁊ exercitiu3 vehemens: q2 exercitiū forte eſt ſimplex: ⁊ eſt illud qḋ violenter fit ſine velocitate. Sed exercitiū vehemens; ex cōpoſitum ex violēto ⁊ veloci. ait enim ibi. Forte exercitiū eſt cū violenter ſine velocitate laborāt. Vehemens quidē violentū ⁊ cum velocitate. Et iterū ca.ſequenti ait. Vehemens cōpoſitū eſt ex veloci ⁊ forti. Oīa enim fortia exercitia motibus citis appoſitis vehemētia efficiunt vt arare ꝯtinue ſaltare ſine requie ⁊ telū emittere. Ex quo patet ꝙ exercitiū vehemēs apud gal. eſt id qḋ hic dicit a ꝑn. accitum. Et quod gal. appellat obtuſum ꝑn. vocat laxu3 ¶ Attende quarto ꝙ exercitia multū ⁊ paucū differūt a veloci ⁊ tardo ⁊ a ꝯtinuo ⁊ interrupto: q2 multū ⁊ paucū attendunt penes tp̄s durationis motus vt multū dicit qḋ longo tpe durat ſiue velox fuerit ſiue tardū. Et puum dicit qḋ breui tpe tranſit ſiue velox ſiue tardū fuerit. Sed velox ⁊ tardū attēdunt penes qualitatē mot⁹ ſm feſtinantiā vł remiſſionem eius ſiue diu ſiue parum duret. Continuum vo ⁊ interruptum attendunt penes habere aut nō habere interualla ꝗetis

occupationum: aliud eſt exercitium purum quod eſt illud quod intendit ſ.quod eſt exercitium tm̄ ex quo exercitij querunt iuuamenta. Quod habet differētias. Nam exercitium aliud eſt multū: aliud eſt paucum: ⁊ aliud eſt forte ⁊ vehemens: ⁊ aliud ē debile ⁊ leue: ⁊ aliud eſt velox ⁊ aliud ē tardum: ⁊ aliud eſt accitu3.ſ.compoſitu3 ex fortitudine ⁊ velocitate: ⁊ aliud eſt laxum. Et inter oīa duo extrema reperitur equale. Exercitij vo^b ſpēs ſunt luctari ⁊ manus manibus cōtorquere ⁊ ꝑcutere in mandibulis ⁊ currere ⁊ incedendi velocitas ⁊ iacere cum arcu ⁊ ſalire ſurſum ad re3 ad quā fiat ſuſpenſio ⁊ ſuꝑ pedē vnū ſaltare. Et cū enſe aut cu3 lancea ſcrimire ⁊ equitare equos ⁊ caſchumanibus quod eſt vt homo ſuꝑ pedum extremitatē ſtet ⁊ manus ſuas ante ⁊ retro veloci extendat motu. Et hec quide3 ſunt exercitij ſpecies nobilis

Ex ſubtiliū vo^c ⁊ debiliū exercitioꝝ ſpēbus eſt exercitium qḋ fit in vndationibus ⁊ in cunis ſtando aut ſedēdo ⁊ iacendo: aut paruam nauiculā intrando: aut nauiculam piſcatoꝛu3 Iſtis aūt fortius eſt vectari in eq̄s ⁊ camelis ⁊ lecticis. ⁊ i plauſtris vehi.

b Exercitij vo. In hac ꝑte ſcḋa numerat ꝑn.11.ſpēs exercitij vtilis nobilis. Prima eſt exercitiū lucte cui⁹ plures modi narrabitur infra. Sed famoſioꝛ apḋ nos eſt dū vn⁹ aliū apꝑhendit manibus: ⁊ hincinde voluēs querit hūc ꝓſternere ⁊ ludo hoc ſolent visi ꝓuati cum hoibus luctere. Scḋa ē cōtorquere manus manibus grauiter ſtringēdo: vel excutiēdo. Tertia eſt ꝑcutere in mādibulis ſic ꝙ ambo exercitātes alteram manū ꝑ modu3 clipei vultib⁹ ꝓponant: ⁊ cū alia manu ꝑcutere ſatagat alt' alterū in maxilla aut gena. Quarta ē currere ſub q̄ cōꝓhēdit lud⁹ barrarū ⁊ curſus in ſtadio gr̄a brauij vł ꝑcij lucrādi. Quīta eſt velocit īcedere ſine curſu vł cū magnis paſſib⁹. Sexta eſt iacere ſeu trahere cū arcu. Et hanc ludi ſpēm a pueritia valde frequētant ſcoti ⁊ anglici ꝓpterea abundāt in arcitenētibus validiſſimis quoꝛū medio ſepe victoꝛias adipiſcunt: ſicut hyſpani diſcunt a puericia telū ꝓijcere ⁊ ſarracenoꝛū quidā ſepe fundas iacere. Septima eſt ſurſu3 ſalire ad re3 ad quā fiat ſuſpēſio ſicut vł ſalire in plano ad longi⁹ vł ſupꝛa altā menſam pedib⁹ iunctis vł ſupꝛa altū equū ſine ſtrepis vł ad paſtillu3 aut artocopū alte cū choꝛda ligatū vt ſaltare ſolēt pueri pariſiēſes. Octaua ē ſalt⁹ ſupꝛa alterū pedū quem frequētant pice. Nona eſt ſcrimire cum enſe vł lancea in q̄ quidā ſunt adeo bn̄ inſtructi vt pene oēs iacul aduerſarij ſui vł irritos reddāt vł eū nō tāgāt vł a manibus aduerſarij baculū inuaſionis excutiāt. Decima ē equos equitare vł circūuoluēdo ad nutū ſicut in italia prōptiſſime faciūt armigeri vł currēdo citius ad lucrandū palliū ſicut in plurib⁹ italie ꝑtibus habiliſſimi māgones facere ꝯſueuerunt. Undecima eſt dicta caſcumanib⁹. Et exponit in textu ꝙ eſt vt hō ſtet ſuſtinēs ſe ipm ſupꝛa extremitatē pedū.ſ.articulos ſeu digitos pedū elevatis plantis: ⁊ ſic ſtando velociter extēdat ante ⁊ retro man⁹ cum ſine caſu. Et iſte ludus eſt facilis dictu: ſed difficiliſ ope. Oēs vo dicte ſpēs ſunt ſpēs exercitij velocis: ⁊ queda3 ex eis exercitij nobilis: q2 dudū nobiles eis vtebant.

c Ex ſubtilium vo. In hac parte tertia ꝑn. numerat tres ſpēs exercitij ſubtilis.i.minuti debilis. Prima fit inundatōibus.i.reuolutōibus in lectis vł ſuꝑ ſtramentis de ꝑte in ꝑtem ad inſtar vndarum vł obijciendo coꝛpus ſuū vndis fluminis aut maris: vł quaſi natādo cum ſuauitate in balneo aut in fluuio. Scḋa fit ſtando in cunis que mouent erecto coꝛꝑe vł ſedendo vł iacendo in eis: ⁊ iſtud ē exercitium qḋ infantib⁹ ꝯuenit: ⁊ etiā ꝑfectis nō potētibus ambulare Et q2 aliqui erubeſcūt inſidere cunis ne videant ad infantiā redacti fit eis artificioſe cubile de facili mobile ſicut cunabulum. Tertia fit ſtando in ꝑua naui vł in ꝑua nauicula piſcatoꝝ q̄ mouetur curſu fluuij vł remigio debili ſine impetu. Scḋo numerat 4.ſpēs exercitij fortioꝛis ꝓdictis: ſed debilioꝛis ſtatim noiandis Et iſte quattuoꝛ vectiōe fiunt. Prima eſt vectio in equis vł mulis que multū diuerſificat in fortitudine ⁊ ḋbilitate: ſm ꝙ equs vł eſt gradari⁹ ſuauiter ambulans vł roncinus dure vł ſuauiter poꝛtans. vł ſm ꝙ id paſſim trotat aut fortiter currit: vł ſm q̄ tḋ portans ad hunc motum ꝓnus ⁊ habilis ⁊ aſſuetus eſt aut econuerſo. Secunda eſt vectio ſuper camelos vł dromedarios vł elephātes: qua frequēter indi vtūtur ſicut nos equis. Tertia eſt vectio in lecticis q̄s duo equi fortes vnus anteri⁹ alter retro deferunt. Et hanc vectionē ꝯſulere ſolemus grauiter infirmis: quib⁹ eſt opus aut fixa volūtas ſe trāſferre dulciter de villa in villā: q2 minus cōmouet et vexat infirmos vectione q̄ fit in equo vel curru.

Quarta ē vectio ī plaustris siue in curribus q̄ diuersificat̄ plurimum fm̄ ꝙ curr⁹ suauiter trahunt̄ aut impetuose cum cursibus equoꝝ ⁊ fm̄ ꝙ rote sunt ferrate vl̄ nō: ⁊ fm̄ ꝙ ale curruū sunt infixe ⁊ inclauate rotis ⁊ temoni: vl̄ ab eis solum cathenis suspēse sic ꝙ mouentur hincinde versus alterum laterum sicut cuna ⁊ hos currus galli vulgariter vocant currus brannantes. Tertio numerat vndecim species exercitiorum fortiū simpliciter. Prima est exercitium quod fit campestribus armis .s. ī campo martio cum lanceis aschijs gladijs vl̄ dagis. aut per modū duelli mortiferi: ⁊ est malus ludus aut nō est ludus: sed magis amentia qua temptatur deus: vel campi graciosi pro amasia sua: vel torneamenti plurium in plures. Secunda est vt homo currens stringat id est limitet cursum suum in loco ludi campestris vbi pro brauio curritur: et illic currat a principio campi vsq̄ in finem: puta ab a in b ⁊ cum venerit ad b retrocedat vsq̄ vnum pedem prope a deinde recurrat vsq̄ vnū pedem prope b postea retrocedat vsq̄ ad duos pedes prope a: deinde recurrat vsq̄ ad duos pedes ꝑpe b: ⁊ sic consequenter incessanter currat minuendo quaq̄ vice spacium de vno pede recurrendo ⁊ redeundo donec stet in loco medio inter a ⁊ b. Istud exercitium est laboriosum. Primo ex longo cursu sine intermissione. Secundo ex tedio eundi ⁊ redeundi inequaliter seruata mensura. Tertio ex sollicitudine circa gradationem in diminutione spacij. Et sicut hoc exercitium reddit hominem ita attonitum vt vix id cōplere possit. sic exercitium quod nunc practicatur in quibusdam curijs scilicet vt homo circa aliquod pilare: aut columnam duodecim vicibus circulariter currat sine cessatione: postea directe vadat extinctum candelam parieti affixam sine mora quacunq̄. Talis enim circuitionibus plurimis adeo vertiginosus efficitur vt cadere cogatur vl̄ cancellare sicut ebriosus nesciens directe transire ad candelā ⁊ īsufflare eā. Tertia est percutere brachijs loca costarum sub ascellis existentia manibus porrectis siue deflexis ad anteriora. Hec species exercitij valde vsitata est in gallijs hyemali tempore. Solent enim pauperes igne carentes se per eam calefacere brachijs ⁊ palmis ferientes costas. Quarta est percutere fortiter manus adinuicē dextram cum sinistra vel dextram vnius cum sinistra alterius. Quinta est saltare in plano vl̄ vno pede vl̄ pedibus pluribus ⁊ iunctis pedibus vl̄ eis remotis ⁊ cum accursu vl̄ sine accursu et cum adiutorio baculi vel lancee aut seipso solo. Et vno saltu vel pluribus saltibus: aut salire in altum supra equum aut mensā vel ad funem aut trabem: aut ad aliquid tangendum aut apprehendendum. Sexta est ludere cum virgis alcheiseram id est brusci retortis supra seinuicem dimicando cum eis ⁊ percutiēdo nudis corporibus vel in camiscis. Septima est ludus pile ⁊ iste est duplex. Unus pile magne qui cum pedibus fit: ⁊ in hac patria multum frequētatur hyemali tempore scilicet in francia calefaciens corpus intus ⁊ extra fortiter ⁊ cito. Currunt enim contra seinuicem multi de vna parte totidem de alia parte satagentes pedibus impellere pilam vltra metas sue partis aduerse. Alius ludus est parue pile quem galienus multis laudibus attollit libro suo de eo facto: tum quia faciliter ⁊ sine sumptu vel occupatione plurimorum fit: tum q̄ potest pro libito ludentis omni modo fieri multum vl̄ modicum velociter vel tarde fortiter aut debiliter vehementer aut remisse: tum quia per ipsum omnes partes corporis pene equaliter exercitantur ⁊ aliqui sensuum ⁊ potentie anime interiores ⁊ anima exhilaratur: tum quia fit sine periculo lesionis plus alijs ludis nisi ex culpa ⁊ indiscretione ludens lucri vel victorie cupidus seipsum precipitet: tum quia adeo suauis est vt omni fere etati conueniat. Et auerroys sexto colliget capitulo septimo commendat hunc ludum vituperans illum qui cum magna fit. ⁊ ait. Et post fricationem supradictam aggredi debet exercitium mediocre inter debile ⁊ forte ⁊ velox ⁊ tardum: quēadmodum est ludus parue balle sicut dixit galien⁹ in libro quē de balla composuit: quod est q̄ ludus de grossa balla qui cum pedibus perficitur nō laudatur: quia fortis est ⁊ efficitur cum timore. Octaua est ludere cum reuolutione virgarum flexibilium orbiculariter ita cito motarum vt videantur efficere rotam. Nona est ludus duorū se tenētium adinuicem per musculos adiutorij vl̄ ad modum lucte sic ꝙ alter alterum excutere conetur: vl̄ per modum coree sicut corisant pastores in circuitu moti pedes cum pedibus alternatim percutientes. Decima est eleuare manibus grossum lapidem vl̄ barellum ferreum ⁊ abs se proijce q̄to longius potest. Undecima est currere equos id est calcaribus vrgere eos ad velocissimū cursum incidendo desuper ⁊ reuoluēdo ipos in circuitu subito quod agilissime faciunt armigeri italie vocātes hunc ludum vulgariter vostam. ¶ Attende ꝙ galienus secundo de regimine sanitatis capitulo septimo nominat inter exercitia fortia leuare maximum onus ⁊ moueri ꝑ funem ⁊ tenere se pendentem ad altum lignum. ⁊ tenere longo tempore manus extensas vel sursum eleuatas pugillatorie ⁊ inquiescibiliter se habendo ⁊ tenere manus firmas sine laxatione quas alius deorsum trahere conatur ⁊ extrema manu leuare onus: ⁊ sic diu tenere eam extensam vl̄ eleuatam non cedentem oneri: ⁊ se tenere immobilē aut inflexibilē manibus cruribus ⁊ dorso alio satagente trahere vl̄ flectere ipsum ⁊ stringere manum: ⁊ id quod in ea est tali fortitudine ꝙ alius conans aperire non possit: ⁊ detinere aliquem manibus in medio corporis eleuatum taliter stringendo ꝙ ab eo non possit se dissoluere ⁊ ab alio vi se dissoluere qui taliter eum strictum tenuerit: ⁊ portare aliquem totum ⁊ pectori pectus incumbere ⁊ impellere retrorsum ⁊ per collum apprehendere ⁊ deorsum trahere.

Et ex fortioribus q̄dem exercitijs sunt ea que fiunt cāpestribus armis. Et est vt hō cursum stringat suū in loco campestris ludi vsq̄ ad finē: deinde retro redeat ⁊ incessanter spacium quaq̄ reuersione minuat donec in medio stet capite reuerso. Et ex eis est loca costarū que sunt sub ascellis manibus ad anteriora porrectis brachijs verberare. Et manus adinuicē ꝑcutere ⁊ in plano salire ⁊ in alto. Et ludere cum virgis alcheiseran retortis. Et cum pila magna ⁊ parua ⁊ ludere cū reuolutiōe virgarū. Et in adiutorij musculis se adinuicem capiēdo ⁊ eleuare lapidē ⁊ equos currere ⁊ ipos in circuitu retroducere. Elmubatase quoq̄ multas habz spēs. Ex quibus est vt quisq̄ luctantiū in medio sui comparis manus suas teneat ⁊ ipm̄ cōstringat ⁊ quisq̄ ipsoꝝ laboret vt a suo socio soluat̄ altero ipm̄ tenente. Et etiam vt manus suas supra suū comparem cōtorqueat ⁊ dextrā suam ad sui cōparis dextrā porrigat: ⁊ sinistram ad sinistrā faciei ipsius ad illius faciē ꝯuersa: ⁊ ipe eleuet eū ad supiora: deinde reuoluat eū: ⁊ qn̄q̄ incuruet̄: ⁊ qn̄q̄ erigatur. Et ex eis est ipulsio q̄ duob⁹ fit pectorib⁹. Et ex eis est vt q̄sq̄ eoꝝ sui cōparis collū teneat ⁊ ipz ad terrā trahat. Et ex eis ē pedes torq̄re ⁊ ipos ꝓmere ⁊ calcaneos sui cōparis suis calcaneis apire. Et que his silia existunt ex modis quos luctatores faciunt.

d Elumbatase quoq̄ habet multas species. In hac quarta parte premittit princeps plures esse species elmubatase. Et est elmubatase exercitiū sub quo continentur species luctatōis. Secundo describit quinq̄ species lucte. Prima est in qua luctans vterq̄ tenet suum comparem in medio corporis cum brachijs ambobus fortiter constrigens ⁊ vterq̄ nititur dissoluere seipsum a suo compare altero ipm̄ vi tenēte. Secunda est in qua luctantium vterq̄ suas torquet manus supra suum comparem dextram dextre porrigens ⁊ sinistram sinistre facie ad faciem conuersis ambobus: ⁊ vno nunc eleuante alterum ad superiora: nunc reuoluente: nunc incuruante eum: nunc erigente. Tertia est impulsio facta pectoribus colluctantium vno contra aliud vehementer incumbente ⁊ ipsum opprimente. Quarta est vterq̄ colluctantium collum sui comparis brachijs ⁊ manibus fortiter teneat ⁊ ipsum ad terram traherere conetur. Quinta est vt vterq̄ luctantium pedes sui comparis suis pedibus torqueat ⁊ premat ⁊ aperire conetur suis calcaneis calcaneos comparis quos tenet coniunctos vt non illaqueetur tibijs socij. ludum similē huic exercent galli tibias tibijs sese illaqueantes: ⁊ alter alterum sternere conantes. Sunt ⁊ alie lucte similes predictis: quibus luctatores vti consueuerunt: ⁊ omnes sub forti continentur exercitio.

e Ex exercitijs vo. In hac pte quinta describit species exercitij velocis. Prima est vt sint duo cōpares velocit sibi inuicē locū pmutantes: vno saliente ad posteriora: alio ad anteriora obseruādo ordinē in eqdistātia ⁊ numero saltuū ⁊ antecessione ⁊ retrocessiōe vł nō obseruādo. Scda vo fit cū duab' acub' subselliorū ⁊ frequēti saltu ad posteriora Et sr subselliorum acus quedam acus curue i medio grosse in extremitatibus subtiles quibus sutores subselliorum in terra sarracenorum vtunt cū quibus ita ludit. Figant in terram p illuz q̄ ludit iste due acus vna a dextris eius alia a sinistris inter quas sit vnus passus ⁊ lusor inter eas stans posterius saltet retrocedendo q̄nto velocius poterit assidue mouēdo acus de latere in latus vt illā que a dextra est mutet in sinistrā: ⁊ que in sinistra est mutet in dextrā.

Ex exercitijs vo^e velocibus est vt quisq̄ duorū cōpariū locū cū suo cōpare velociter pmutet ⁊ saliendo ad posteriora tendat ⁊ alter ad anteriora fm ordinē aut absq̄ ordine. Et ex eis ē exercitiū qd fit duab' acub' subselliorū ⁊ frequēter ad posteriora saliendo. Et est vt hō stet in aliquo loco: deīde a duob' suis laterib' duas subselliorum ac' in terraz figat inf q̄s sit vn' passus: postea icedat mutādo q̄ a dextra est ad sinistrā: ⁊ q̄ a sinistra ad dextrā: ⁊ fit hoc q̄ velociꝰ possibile fuerit. Et exercitia^f quidē fortia ⁊ velocia fiūt quietibus admixta aut exercitijs suauibus. Ampli' exercitia fieri debēt fm diuersos modos ⁊ nō fm vnū est standū. Unūquodq̄^g p̄terea mēbrū exercitiū habet sibi proprium. Et manuū quidē ⁊ pedū exercitium nō est res occulta. Pectus vo ⁊ mēbra anhelit' q̄nq̄ exercent voce graui ⁊ magna ⁊ q̄nq̄ acuta ⁊ inter eas mixta. Et hoc etiā exercitiū ē ori ⁊ vuule ⁊ ligue ⁊ collo. ¶ Et decorat colorē: ⁊ mūdat pect': ⁊ ipz exercitat cū exufflatōe ⁊ retētōe āhelit': ⁊ hoc erit toti corpi aliqd exercitiū ⁊ ipi' dilatat cānales. ¶ Uerūtamē magnā lōgo tpe efficere vocē est timorosuz.

¶ Attēde q̄ ga. 2°. de regimine sanitat. ca. 7. innuit duas esse spēs velocis exercitij vnam sine vi: sed cū agilitate. aliā vi factaz ⁊ agilitate dicens. Exercitia velocia sine vi sunt cursus ⁊ disci ludus. Et p disci ludū lud' ioculatorum cum pelui intelligit quem preferre solent alijs suis ludis vł iocis.

f Et exercitia. In hac pte 6ª. dat duas regulas. Prima est de exercitijs fortib' ⁊ velocibus sił que p̄n. actica vocat: ⁊ ga. vehemētia: ⁊ est q̄ fiunt. i. fieri debēt admixta q̄etibus vł suauibus exercitijs: q2 si diu cōtinuent in sua vehemētia mēbra fatigāt vires deijciunt corpa desiccāt calorem ⁊ spūs supflue resoluūt. ¶ Attēde p̄mo q̄ hec exercitia nō solum sunt pmiscēda vł interrūpenda medijs q̄etibus aut suauib' exercitijs: sz paulatim incipiēda. Iuxta illud ras. 4. almāś. c. 2°. Sūmope p̄terea obseruandū est vt q̄ fortibus ⁊ grauibus vti vult exercitijs ordinē in eis custodiat vt de quiete ad grauē motū subito se nō trāsferat ¶ Attende scdo q̄ tuti' est post exercitia fortia velocia vti suauibus exercitijs q̄ quiete oīmoda sic q̄ paulatim ⁊ gradatim dimittat exercitium forte velox sicut gradatim incipiendū ē maxime nisi q̄s post exercitiuz forte velox ex motu doluerit: tūc enī ilico q̄escere dz. Iuxta illud hypo. ampho. 2ª. In oī motione corpis cū ceperit q̄s dolere q̄escere statim remediū est. Cauendū est tn̄ ne subito refrigeret ⁊ pinguedo liquefacta in venis illic ꝯgelet ⁊ mortifundat vt accidit eq̄s maxime pinguibus post nimiū laborē. Scda regula ē q̄ exercitiū fieri dz diuersis modis nō psistendo assidue in vno ⁊ codē: sed nūc ire volatū nūc ad venationē nunc cuz pila ludere: q2 noster anim' gaudet diuersis ⁊ attediat longa eiusdē ꝯtinuatiōe. Exercitia vo nedū fiunt gr̄a corpis: sz etiam solacij aie.

g Unumquodq̄ p̄terea. In hac pte septima dicit p̄mo q̄libet mēbrum hr̄e exercitiuz sibi ꝓprium: vt oculi ꝓ grato exercitio visionē habent pratorum virentiū: fluminū clarorū gēmarum ⁊ similium. aures audituz melodiarum: dentes ⁊ mādibule masticationē. Huius sententie meminit ga. 2°. de regimine sanitat. c. 8. dicēs q̄ quedā exercitia fatigant lūbos vt inclinare ⁊ surgere cōtinue vł leuare aliquod onus ex terra vł manibus sic ferre. Quedā crura vt ambulatiua cursus: alia manus vt eaꝝ conatus ⁊ ad vbera pugna: alia dorsum totum vt eleuatio oneris: alia thoracē ⁊ pulmonez vt maxime respiratiōes ⁊ maxime voces que et vocaliū organorum sunt exercitia. ¶ Attende p̄mo q̄ nō oīa membra corpis habent ex se motus voluntarios manifestos: sed quedaz mouent ex se: quedam per alia: ⁊ quedam debiliter et alia fortiter ⁊ manifeste. Iuxta illud galieni ibi. Quedā membra manifestos habent motus: quedam vero paruos ⁊ obtusos: ⁊ quedaz ex ipis mouētur: quedam vero ab alijs. ¶ Attende scdo q̄ in cōseruatione sanitatis cuiuslibet membri competit motus voluntarius vt per ipm naturalis calor eius excitet: superfluitates resoluantur: ⁊ ad ipm trahatur cōueniēs alimentum. Iuxta illud galieni ibi. Omnia membra sanis cōseruandis sunt mouenda quedaz ex seipis ⁊ per proprias virtutes: quedam ab alijs ⁊ per alia. ¶ Attende tertio q̄ actiones voluntarij motus quas exercitia vocamus sunt ꝓprie neruis musculis ⁊ chordis: ⁊ his mediantibus cōueniūt alijs. Iuxta illud ga. ibi. Uoluntarij motus actiones musculorum neruorum ⁊ chordarum sunt ꝓprie. si autē ⁊ vehemētiores fiant p̄dicta membra his p̄ncipaliter exercentur fm accidens vero ⁊ arterie ⁊ ossa ⁊ vene ⁊ carnes ⁊ colligationes ⁊ alia oīa animalis membra. Secundo dic q̄ exercitia manuū ⁊ pedum nō sunt occulta: sed notoria et manifesta: vt manuum quidem apprehensio: queuis p[...] dum vero gr[...] sus cursus [...] statio. Tertio agens de exercitio partium pectoralium. Primo tangit modos quibus pectoralia exercitantur. Secundo iuuamenta sui exercitij ibi [Et decorat] Tertio nocumēta eius quando superflue ibi [Uerūtamen] Quarto gradationē seruandam in exaltatione vocis ibi [Ad legendum preterea]

¶ In p̄ma dicit q̄ vltra exercitium cōmune toti corpori pectus ⁊ mēbra anhelitus: vt diaphragma pulmo arteria vocalis musculi pectoris cor q̄nq̄ exercitant p diuersas species vocū sicut p grauem ⁊ magnam: ⁊ quādoq̄ per acutam ⁊ quandoq̄ per mediū inter grauem ⁊ acutam. Et eisdem exercitijs coexercitantur os vuula lingua ⁊ colluz subseruientes aliquo modo cum pectore

¶ In secunda tangit iuuamēta quattuor naturis vociferationis: exercitij vocalis. Primum est q̄ exercitium pectoris per vocem decorat colorem: q2 impellit sanguinem ⁊ spūs ad superiora versus faciē ⁊ genas. cuius rei signum est q̄ cantoribus dum cantant magno conatu vene colli replentur ⁊ eorum vultus rubent Secūdum est mundificatio pectoris ꝓpterea q̄ cum aere qui est lator vocis exeunt plurimi vapores ⁊ fumi qui spiritus turbarent ⁊ supercalefacerent si cōculcarentur ⁊ remanerēt in vijs anhelitus. Tertiū est exercitare pectoralia duplici modo. Primo quidem cum exufflatione anhelitus per quam vie dilatātur ⁊ mundantur. Iuxta illud galieni tertio. de regimine sanitatis capło p̄mo. Subtilia foramina in sufflatione vehementi purgamus. Spiritus eniz antea ire ⁊ violenter coactus pertransire volens totum iter que quidem ante se sunt impellit. obliqua vero ad se trahit impetu allationis vtraq̄ coacta. Secūdo cum retentione anhelitus: q2 per ipam diffunduntur spiritus in poros corporis. teste galieno tertio de regimine sanitatis capło p̄mo dicente q̄ spiritu retēto vndiq̄ impellitur ⁊ introire cogitur subtiles poros. Et si magis cogat vł cōstringatur vł impellat omnes subtiles poros pertransit ⁊ defert secū spiritus aliquas subtiliatarum superfluitatū. Et paulopost dicit q̄ in medijs exercitijs retinere spiritum ꝓdest vt paulatim pori euacuētur. Et p̄nceps hoc innuit q̄ hoc. s. retinere anhelitum erit toti corpori aliquod exercitium ꝓpter diffusionem spiritus in singulos poros anhelitu retento. Quartum est dilatatio cannalium pectoris scilicet arteriarum mollium deferentium aerem factum inutilem refrigerio cordis a corde in pulmonem cum fumis ⁊ vaporibus ⁊ arteriarum durarum anulosarum qui sunt rami vocalis arterie respersi in pulmone. Per hos enim ramulos aer lator vocis cum impetu transiens de necessitate dilatat eos.

¶ In tertia dicit primo q̄ timorosum est efficere magnā vocem longo tempore: quia magna vox amplitudine traschee arterie fit ⁊ exufflatione vehementiori: vt ait galienus secundo [...]. Sed in vehementi exufflatione multa fit resolutio spirituum multa cōmotio cerebri ꝓpter quam frequenter reumatisant humores ad organa vocis. Cuius rei signum est q̄ cantores ⁊ buccinatores magnis diu fatigati vocibus adeo raucescunt vt [...]

loqui possint. Secundo dicit ꝙ in forti voce diu ꝑseuerante necesse est aerem plurimū attrahi ⁊ in hoc est timor. Et per fortem vocem intellige illam que fit cum exufflatione vehemēti aeris siue latus siue strictus siue mediocris huic exitus fuerit. Et cū plurimus aer sit huic necessarius ⁊ iterum recens aer ad refrigeriuz

Et si que fortis est perduret necessaria fit multa aeris attractio in qua ē timor. Et si sit longa fit necesse multum expellere aerem in quo magn⁹ existit timor. ¶ Ad legendū preterea suauiter est incipiendū deīde vox ordinate est exaltāda: postea cū vox fortior facta fuerit ⁊ creuerit ⁊ lōga fuerit: tūc tp̄s ip̄ius ponendū erit tēperatum: quoniā tūc magnū afferet iuuamentum. Qd̓ si eius tēpus ꝓlongabitur erit in ip̄o timor temperatis ⁊ sanis. Unusquisq̧[b] preterea homo ſm se hȝ exercitiū. ¶ Exercitium ṽo quod est debile sicut reuolutio in cuna illis est cōueniens quos febres debilitauerūt: ⁊ cōualescētibus qui

cordis impossibile est fortē vocem diu ꝑsistere sine aeris multa attractione. Timor vero ꝑueniēs inde ē magna alteratio pulmonis ex aere attracto nō ꝑ uo ⁊ paulatiȝ sed multo ⁊ subito qui raro talis est q̇n vł substantia vł calore peccet: vel frigore nimio. Tertio dicit ꝙ si vox lōga fuerit necessaria est mł ta aeris expulsio in qua est timor magnus. Et per longam vocem intellige vocem diu continuatam cum cōtinua exufflatione sine interceptione quacunq̧ vt si quis vnico anhelitu enunciet pater noster ⁊ aue maria: vel credo in deum totū vł totum cōfiteor quod fieri nō pōt sine plurima aeris expulsione ꝓpter sui longitudinem ad quā sequitur multiplex spirituū resolutio ⁊ quādoq̧ interceptio anhelitus ⁊ quasi syncopis. ¶ Attende ꝙ in magnis vocibus ⁊ fortibus et longis duplex īminet periculum. Primū est ruptura alicui⁹ arteriaruȝ molliū que in pulmone sunt ad quā statim sequiť effusio sanguis in clibano pectoris solita vocari passio emoptoica. Nā pulmonis arterie cōstant ex vnica tunica differētes in hoc ab arterijs ceteris. quatinus ab eis vberius resudet ⁊ facilius sanguis nutriturus pulmonē. Et ideo citius alijs ꝑ fortes ⁊ longas ⁊ magnas voces rumpunť. Scd̓m est aptio orificiorū arteriaruȝ mollium applicatorū orificijs arteriarum durarum qui sunt rami vocalis arterie talis ⁊ tanta vt dicta orificia nō solum sint acri peruia: sed etiaȝ humori quo casu effundunt cum aere sanguinem ⁊ spuiť sanguis vł effundiť in pectus ⁊ illic putrefit.

¶ In quarta dicit ꝙ lecturus longam lectionem vł ꝓnunciaturus longuȝ sermonē vł ꝓpositionē debet incipere suauiter ⁊ basse: deinde gradatim exaltare vocem: ⁊ cum fortificata fuerit vox eius ⁊ satis aucta ⁊ longa sit tp̄s sue durationis tēperatuȝ. s. medium inter breue ⁊ longū: q̄ tunc prestabit iuuamentū magnuȝ puta iuuamēta quattuor statiȝ hexpressa ꝑticula scd̓a. Scd̓o dicit ꝙ si tp̄s vocis exaltate ⁊ aucte ꝓlongatum fuerit erit timorosum in tēperatis ⁊ sanis. Per hanc enī vie vocis rupture aptantur vł dilatationi supflue qua sanguis emanat ꝑcipue in sanis ⁊ temperatis: quorū vie vocis ⁊ anhelitus de se tēperate sunt et facile dilatabiles ex violentia ꝑdurātis insufflationis: ⁊ adhuc plus in cholericis vł sanguineis lapsis latarū viarū naturaliter Sed in frigidis phlegmaticis strictarum viarum quandoq̧ ꝓficit vocis exaltate prolongatio: quia pectoralia calefacit vias anhelitus dilatat et phlegmata cum sputo a pectore excutit vel ad excussionem disponit.

b Unusquisq̧ ꝑtertea. In hac parte octaua p̄mo innuit quēq̧ hoīem habere ꝓprium exercitiū. Scd̓o quibus ꝯuenit ⁊ quid cōfert reuolutio in cuna ibi [Exercitium ṽo] Tertio quibus conuenit ⁊ quid cōfert motus sup lectum ibi [Cum aūt sup lectum] Quarto quibus ꝯuenit ⁊ q̇d ꝯfert vectio in curru ibi [In plaustris aūt vehi] Quinto quibus ꝯuenit ⁊ quid ꝯfert in paruis ⁊ magnis deferri nauibus ibi [In paruis vero nauibus]

¶ In p̄ª ꝑticła dicť ꝙ vnusq̇sq̧ hoīuȝ vltra exercitia suis mēbris approꝑata hȝ exercitiū sibi ꝓpriū. s. suis viribus ⁊ inclinatiōi nāliť appropriatū vt vnus inclinat⁹ est ad venandū. ali⁹ ad volandū alius ad cursum: alius ad luctā. Et vnus est debilis cui cōuenit exercitiuȝ debile: sic alterū ex hic noīatis. Alius fortis cui cōpetit aliq̇d fortiū prenoīatorū. Et vn⁹ est fortis in ꝑtibus supioribus ⁊ debilis in inferioribus aut econtra cui competit exercitium mixtum.

se mouere nō possunt neq̧ sedere: et quos ellebori potio d̓bilitauit: ⁊ q̄ sicut ipsum sunt: ⁊ egritudinem ī diaphragmate habentibus. Cūq̧ suauiter fiet dormire faciet ⁊ vētositates dissoluet. Et cōferet reliquis egritudinum capitis sicut stupori ⁊ obliuioni: ⁊ cōmouebit desideria: et naturam excitabit. ¶ Cum autem super lectum fiet motus erit conueniens ei qui habet sicut hemitriceum ⁊ febres compositas ⁊ phlegmaticas: ⁊ habenti hydropisim et dolorem podagricum et egritudines renū: quoniaȝ hec inundatio materias efficit aptas euulsioni. Et debile q̇deȝ ei q̇ est debilior ⁊ forte ei qui est fortior.

¶ In scd̓a dicit p̄mo ꝙ reuolutio ī cuna adinstar īfantis in cunabulo moti q̄ ē debile exercitiū ꝯuēit. 4. ḡnib⁹ languidorū. Primo quidē debilitatis ex lōgis aut vehemētib⁹ febribus vt ethicis q̄ tale exercitiū suaue est nō debilitans egros: sȝ potius demulcēs: ⁊ est cā attractionis nutrimenti ad mēbra cuȝ moderato calore. Scd̓o cōualescētibus nō potentib⁹ ambulaŕ: neq̧ sedere: vł ꝓpter debilitatē nimiā derelictā post crisim vel ꝓpť aliq̇d nocumētum in inistris gressus aut sessionis existēs: vt excoriatio tumor vlcus aut gutta cretice supueniens. Tertio patiētibus debilitatis ex potione ellebori vł alterius medicine siłis elleboro in violentia: vt laureole vł euforbij que q̄nq̧ ꝑducunt ad spasmuȝ vł excoriationē vł vehementē debilitationē mēbroruȝ p̄ncipaliuȝ sua venenositate. Quarto his que habēt egritudinē in diaphragmate vt vlcus aut apostema. Per hoc enī exercitiū nō velocitať notabiliter anhelitus neq̧ in eo multuȝ diaphragma laborat. Scd̓o dicit ꝙ quādo reuolutio in cuna suauiter fiet iuuamēta quinq̧ ex ea ꝓueniēt Primo quidē dormire faciet sicut experimur in infantibus q̇ motu cunabuli ꝓuocanť ad somnū. Scd̓o dissoluet vētositates excitādo calorem nālem. Tertio ꝯferet stupori ⁊ obliuioni seu lithargie ⁊ reliq̇s siłibus egritudinibus capitis: q̄ ꝑ reuolutionē in cuna calor nālis sb̓ humiditatibus harū egritudinū sopitus excitať ⁊ fortificať ꝑtim eas digerens ꝑtim resoluēs. Quarto cōmouet desideria. s. appetitus cibi ⁊ potus ꝓpter resolutionē quā operať ⁊ attractionē nutrimēti ad membra. Quinto excitat naturā ad expulsionē supfluitatum ꝑ ventrē ⁊ vesicam motis ꝑ ip̄am supfluitatibus ⁊ fortificato calore ⁊ vijs aptis ꝑ quas effluere solent.

¶ In tertia dicit p̄mo motum seu reuolutionem egri supra lectuȝ quattuor generib⁹ egritudinū ꝓ sui curatione cōuenire. Primo quidē febribus emitriceis ⁊ cōpositis ⁊ phlegmaticis Et est emitriceus febris composita ex duabus febribus: quarum vna est tertiana ⁊ altera est phlegmatica ⁊ fit in die vno paroxismus tertiane ⁊ quotidiane simul: vt ait p̄n. quarti. p̄ma tractatu. 4. ca. 13. Et ꝑ febres cōpositas intellige hic febres apostematū ⁊ dependentes a materijs etherogeneis putrefactis quibuscunq̧ ⁊ lipparias ⁊ epialas q̄ diuersificanť in calore ⁊ frigore intus ⁊ extra. Et ꝑ febres phlegmaticas intellige q̇tidianas cōtinuas ⁊ interpolatas diurnas ⁊ nocturnas ⁊ febres syncopales humorosas. In his enim oībus virt⁹ est deiecta ⁊ orificium stomachi cōiter oppressum multitudine humorum: quapropter si egri moueantur aliter q̄ supra lectum de facili syncopisant. Secundo hydropicis maxime alchiticis et tympanisticis: quorum virtus est adeo debilis vt fortius exercitiū sustinere nequeat. Sed hyposartici sustinere possunt exercitiū fortius: q̄ minus habent epar contaminatū ⁊ mā peccans est in eis plus dispsa ⁊ minus opprimens nālia ⁊ vitalia mēbra. Tertio podagricis dolorosis q̇bus plurimuȝ nocet vt pedes pendeant. q̄ tūc humores liberi⁹ fluunt ⁊ abūdantius ad locū egritudinis augentes dolorem: quapropter expedit vt ꝓstrati in lecto sepe reuoluanť. Quarto nefreticis seu patiētibus in renibus doloreȝ ex vlcere vł ex calculo vł ex apate: quibus difficile est ambulare stare vł sedere: ꝓpterea ꝙ in hoc renes laborāt. Scd̓o dat cām quare reuolutō sup lectū ī dictis casibus ꝓdest. s. q̄m hec inundatio reddit mās aptas euulsioni seu eradicationi a locis in q̇bus detinenť. Primo q̄ cōmouet eas. Scd̓o q̄ aperit eis vias. Tertio q̄ fortificat innatuȝ caloreȝ q̇ est instr̄m expulsionis. Tertio dicit ꝙ exercitiū motus supra lectū vł reuolutionis in cuna debet eē debile in debili corpe ⁊ forte in forti. quia

quodlibet exercitium debet esse ꝓportionatum tolerantie virtutis.
¶ In quarta dicit ꝑmo ꝙ deportari in curru facit easdem oꝑationes τ vtilitates quas facit motus in lecto vł reuolutio in cuna: sed magis humores ebullire facit eo ꝙ ipsos τ oīa membra corporis vehemētius cōmouet: τ ideo multū debiles sicut ethici τ parati syncopi nō bene sustinēt in curru deuehi. Scđo dicit ꝙ interdum aliqui vehūtur ī curribus facie cōuersa nō ad anteriora: sʒ ad posteriora curruū: τ deuectō talis multū confert debilitati τ offuscationi visus: qꝛ cā debilitatꝭ τ offuscationis visus vt plurimū est hūiditas dñans quā vectio in curru facie retrouersa diuertit ab oculis τ cōuertit ad posteriora ꝟm impetū motiōis currus.
¶ In quinta dicit ꝑmo ꝙ deuehi in ꝑuis τ magnis nauibus ꝯfert lepre τ hydropisi et appoplexie τ frigiditati τ inflationi stomachi. Et intelligas hoc ð vectione que in mari fit potius ꝙ de illa que fit in fluminibus nō solita ꝓuocare vomitū vt q̄ fit in mari. Cuius cām assignat his oībus cōem. s. qꝛ cōmouebitꝰ vomitus in habēte aliquam harum passionum quādo naues fuerint coram fluctibus maris. Postea quiescet stomachus a vomitu purgatis humoribus quibus grauabatꝰ τ conferet stomacho sic fuisse purgatum tam ad appetitū meliorem cibi ꝙ ad bonitatem digestionis que multū querenda est in morbis ꝑdictis. Cōfert igitur eis vectio in nauibus rōne vomitus inde ꝓuocati. De quo dicit ꝑn. ꝑmi quarta ca. 13. ꝙ est lepre forte medicamentū τ malicie coloris τ epilētic stomatice τ ictericie τ asmati τ tremoris τ paralisi. Secundo dicit ꝙ ferri in nauibus ꝑ altum mare est vigorosius in tollendo vł alleuiando modo dictas egritudines ꝙ ferri in his ꝓpe littus. Cuius cām duplicem assignat. Prima est: qꝛ in alto mari ꝟm aīam leticia τ tristicia diuersificanꝰ. i. nunc anima gaudet sub trāquillitate maris nūc tristatur terretur τ timet tēpestate exorta τ fluctibus elatis. Secūda est: qꝛ ꝟm mēbra nutriēdi diuersificanꝰ magis in alto mari leticia τ tristicia. i. delectatio τ dolor. Nam ꝑmo quidem exagitātur viscera vehementer maxime stomachus taliter ꝙ cogitꝰ vomitu eijcere quicquid in eo est: postea sedatur τ alleuiatꝰ cōgaudens τ delectatus in exoneratione suijpsius τ optima purgatione. Tertio dicit ꝙ exercitiuʒ totius corporis est sequens exercitiū eorum. s. mēbrorum nutritiuorū. τ exercitium aīe in leticia τ tristicia. Naʒ ad motū nutritiuorum vehemētem et violentum statim subsequitur cōmotio totius ꝓpter colligantiam suam cum cerebro τ corde. Et ad motus anime in tristicia τ leticia sequitur ilico motus sanguinis τ spirituum in toto corpore. Corpus ergo totum fortius exercitatꝰ vehementius exagitatur τ ꝑfectius purgatur in alto mari ꝙ prope littora.
i Visus preterea. In hac parte nona dicit primo ꝙ sensus visus exercitatur in respiciendo res minutas sicut in lectura littere minutissime vł attente inspiciendo picturas subtilissimas aut sculpturas tenues: sicut enim fortes efficere motus est exercitium: forte virtutibus motiuis sic tenues apprehendere formas τ vix sensu perceptibiles virtutibus sensitiuis: τ in hoc consistit earuʒ vigor τ excellētia. Propterea dixit princeps tertij tertia tractatu ꝑmo capitulo. 5°. Et oportet vt minoretur aspectus in litteris subtilibus nisi interdum ꝟm semitam exercitij. Secundo exercitatꝰ sensus visus inspiciendo quandoqꝫ leuiter gradatim τ ordinate res luminosas. Signanter dicitur leuiter gradatim τ ordinate: qꝛ subito conuertere visum ad rem luminosam τ ipm figere diu circa eam vehementer debilitat visum [...] excecat quandoqꝫ dispergendo spiritum visibilem. Et hoc com[...] munc est in omni sensu ꝙ excellens sensibile corrumpit sensum [...] vt ait aristo[...] teles secund[...] de anima. E[...] ideo princeps [...] capitulo nu[...] allegato nu[...] meratiter [...] nocibilē visu[...] longitudinē [...] spect' ad lu[mi]nosa et leg[...] subtilia sup[...] flue. Secu[ndo] ait ꝙ lesu[...] auditus ꝟm [...] liter exerce[...]tur duob' m[o]dis. [...] in audiendo sonos occ[ul]tos siue m[...]sos: sicut [...] videndo sub[...]tilia. Alio [...] ascultando [so]nos magno[s] sicut buccina[...]rum tympa[...]norum [...]norum: qu[em]admodum [...]sus in intu[endo] luminosa [...] Et sicut in vi[...]su leuiter τ ordinate fieri debet sic in auditu. Tertio resumit [...] quod prediterat in parte septima capituli istius: scilicet ꝙ vn[um]quodqꝫ mēbruʒ habet exercitiū sibi ꝓprium. Et ꝑmittit [...] raturum illud, in libro tertio canonis istius vbi fere in omni [...] priusqꝫ tractet de morbis causis τ signis τ curis cuiusqꝫ mem[...]bri tractat de regimine sue sanitatis in quo cadit exercitium [...] bi proprium velut magna pars regiminis illius. Quarto [...] talem cautelam circa vsum exercitij ꝙ si membrum aliquod de[...]bile τ infirmum fuerit exercitans debet supportare illud τ [...]re sibi ne calefactio τ commotio exercitij perueniant ad ipsum nisi ꝟm modum consequendi. id est non primo et principaliter τ fortiter exercitetur: sed debiliter: τ ex consequenti ad motum alterius sani membri: vt si tibie grauentur varicibus elephan[...]tia podagra vel vlceribus fiat exercitium cum collo capite bra[...]chijs τ manibus vt voluendo molam cum qua acuitur vel do[...]um in quo arma rubiginosa clarificantur. Motis enim ma[ni]bus τ brachijs in his exercitijs inundatio caloris τ motus cum suauitate perueniet a partibus superioribus ad tibias τ pedes nō offendēs nec inflāmans eos. Quinto dicit ꝙ oportet vt exercitium corporis debilis sit debile τ fortis forte. Simile [...]um de membris habe: quia virtus corporis vel membri debil[...] forti exercitio dissolueretur τ virtus corporis vel membri fort[...] exercitio debili torpesceret. Sexto resumit vt addat declaratio[...]nem exemplis vnum quod bis premiserat scilicet ꝙ vnumquod[...]qꝫ membrum habet exercitium sibi proprium ꝟm se vt oculus [...] ercitatꝰ inspiciendo subtilia Guttur in ingrossatione vocis gra[...]dualiter ordinata. Dentes in incisione fractione τ contritione [...] Auris in auditu subtilium sonorum τ bassarum vocum. Et si[...]mili mō quodlibet membrum declarabitꝰ in suo capitulo ꝓprium sibi exercitium habere in ope quod ei debetur τ sue virtuti.
¶ De hora incipiendi exercitium τ mensurandi τ dimittendi ipsum. Capitulum. III.
h Ora qua inceptio. In hoc capitulo ꝑmo agit de hora ydonea inceptioni exercitij. Secūdo de diuersitate [...]

¶ In plaustris aūt vehi has efficit oꝑationes: sʒ humores magis ꝙ hec ebullire facit. Et est etiā cum quidaʒ plaustris vehunꝰ facie retrouersa qð visus debilitati τ eiꝰ offuscatiōi magnum ꝯfert iuuamentū. ¶ In ꝑuis vo nauibus τ magnis ferri confert lepre τ hydropisi τ apoplexie τ frigiditati stomachi τ eius inflationi: qm̄ cū corā littoribus maris fuerit commouebitꝰ ei vomitus: deinde quiescet τ cōfert stomacho: sed nauibus ferri in mare altū est fortius in remouēdo egritudines q̄s noīauimus: propterea ꝙ ꝟm aīam leticia τ tristicia diuersificanꝰ τ ꝟm mēbra nutriendi Eorum vo exercitiū corpis exercitiū est sequēs. Visus ꝑterea exercitatur res inspiciendo minutas: τ qñqꝫ ordinādo ipm vt res luminosas leuiter intueatꝰ. Auditus etiaʒ exercitatꝰ sonos ascultādo occultos: τ qñqꝫ ascultando magnos. Vnūquodqꝫ etiā mēbrum exercitiū habet sibi ꝓpriuʒ Et hoc quidē in ꝯseruatione sanitatis cuiusqꝫ mēbri referemus cū librū disponemꝰ ꝑticularē. Exercitio ꝑterea vtens sibi cauere debet ne exercitij calefactio ad illud qð ex membris suis est debile ꝑueniat: nisi ꝟm modū ꝯsequendi. Verbi gratia oportet vt cui varices accidūt pedes ī exercitio quo vtitꝰ nō multū moueat: sʒ ipm diminuat τ suū ꝑficiat exercitiū cū eis q̄ sunt corpis supiora: sicut collo τ capite τ manibꝰ. Ideo vt exercitij oꝑatio ad ipsius pedes a supioribus ꝑueniat. Corporis ꝑterea debilis exercitium oꝫ vt sit debile τ fortis vt sit forte. Et est tibi sciendu ꝙ vnūquodqꝫ membrū ꝟm se habet exercitiuʒ qð ē sibi ꝓpriū queādmodū oculo est ꝓprium intueri qð est subtile τ gutturis vocē ī grossare vł augmētare post ꝙ hoc ordiate fit τ silr dens τ auris. Et eodē mō oē mēbrū in suo caplo.

¶ De hora īcipiēdi exercitiū τ mēsurādi τ dimittēdi ipm. Ca. III

q Ora qua inceptio ex[...]

ercitiorum ẜm repletionem vel inanitionem ⁊ complexionem ibi |Amplius qui exercitatur|Tertio de premittendis exercitio ibi |Oportet preterea|Quarto de hora diei conuenientiori exrrcitio ibi|In tempore autem veris.Quinto de rebus considerandis in mensura exercitij ibi|In q̃titate autem exercitij| Sexto d agẽdis post exercitium et continuatione diete ⁊ exercitij ẜm mẽsuram diei prime ibi|Cum autem dimissum fuerit redeundũ est|

a In prima parte que est p̃sens textus tangit quattuor que debent corpori i esse hora qua preparatˀ ad incipiendum exercitium. Primum est vt sit munduz a repletiõe superflua taz in quali q̃ in q̃to ne per exercitium humores extensi seu dilatati vasa sua rumpant si peccent in q̃to vl' malicia corũ dilatetur si peccent in quali. Sit etiam mundum ab vrina ⁊ fece sicut dicetur. Secundum est velut quedam specificatio primi. scilicet vt in partibus membrorum interiorum ⁊ venarũ nõ sint humores siluestres id est extranei mali nõ apti nutritioni qui per exercitium cõmoti fluant hincinde diffusi corrumpentes bonos vel colligentes se ad apostema. Tertiuz est vt cibus assumptus die aut nocte preterita sit iam digestus triplici digestione. Prima in stomacho. Secunda in epate. Tertia in venis. Aliter enim per exercitium traheretur ad membra nondum digestus nec satis aptatus nutritioni. Quartum est vt hora sumptionis alterius cibi vl' iam aduenerit vl' propinqua sit vt alij libri habent ita q̃ nõ restet nisi vt pori per exercitiũ mundẽtur ⁊ dilatentur ⁊ calor innatus latens excitetur ad cibum suscipiendum. ¶ Attende q̃ horã conuenientem exercitio descripsit sic galienus secũdo de regimine sanitatis capl'o scdo. Tempus exercitij est optimũ quãdo hesternus cibus fuerit perfecte digestus ⁊ qui in ventre ⁊ qui in vasis id est in epate ⁊ alterius cibi instat tempus. Si vero ante exerceatur cum exercitium conferat eductionibus ciborꝝ cũ crudi ⁊ indigesti cibi vl' humores in ventre vl' in vasis contineantur nondum digesti attrahuntur ad omnia membra: ⁊ eis tote mittuntur superfluitates: hec ille. Secundo dicit hic princeps q̃ maturatio id est digestio vrine completa in colore ⁊ substantia declarat hoc. scilicet quando cibus hesternus iam digestus est in stomacho epate ⁊ venis ⁊ instat hora exercitij. Et hec hora in qua vrina sic digesta apparet est prima hora complete digestionis prerequisite ad exercitium. Eiusdẽ sententie meminit galienus scdo de regimine sanitatis capl'o scdo dicens. Moderata vero citrina vrina significat secũdam factam digestionem esse ⁊ tunc exercitandum esse. Tertio dicit hic princeps q̃ exercitium est impediens ⁊ nociuum cuz iam longe fuerit id est diu preterierit hora complete digestionis ⁊ natura iam defierit aliquãto tempore ministrare in nutrimento ⁊ vrine color fuerit incensus igneus ⁊ citrinus color cõnaturalis vrine iam transiuerit terminuz: quia exercitium tunc factum virtutem deijciet inflammans calorem ⁊ substantificum humidum superflue resoluens. Et ꝑpter hoc dixerunt aliqui bonum esse ne stomachus vehemẽter inanitus existat: sed parum cibi habens cum necessarium fuerit forte exercitium: quia tolerabilius videtur parum cibi indigesti trahi ad membra circa quem calor se occupet q̃ q̃ radicale humidum irreparabili damno superflue depascat. Et cibus ille sit in hyeme grossus: quia tunc ventres sunt calidissimi natura ⁊ in digerendo fortissimi ⁊ in estate subtilis: quia digestiua virtus tunc est multuz debilis ⁊ resoluta tam a calore temporis q̃ a fortitudine exercitij. Et hypocras amphorismorũ secunda ait. Ubi indigentia non oportet laborare. Et galienus in cõmento ait. Cibus ergo exercitiuz semper preoccupet. ¶ Attẽde q̃ galienus scdo de regimine sanitatis capl'o scdo per vrinam docet cognoscere quãdo nõdum instat ⁊ quando preterijt exercitij tẽpus dicẽs. Aquosa vrina significat redditum ex ventre in epar humorez indigestuz in vasis cõtineri: q2 nondũ cholera colorata est vrina. Ignea vero et cholerica vrina significat: quia ex multo iã tempore digestio completa est: q2 ampliorem q̃ oportet choleram suscipit et neutra harum horarum exercitio conuenit.

ercitij preparatˀ oportz vt corpus sit mundum ⁊ ne in ꝑtibus intraneorũ ⁊ venaruz chimi siluestres ⁊ mali existant quos exercitium in corpore diffundat: ⁊ vt cibus hesternus iam sit digestus ĩ stomacho ⁊ epate ⁊ venis ⁊ vt alterius cibi hora iam aduenerit Et hoc quidez declarat vrine ẜm substantiaz ⁊ colorem maturatio: ⁊ erit hec prima hora digestionis. Cuz autem iã longe fuerit ⁊ natura aliquo tẽpore in nutrimento ministrare defierit ⁊ igneitas in vrina accensa fuerit: ⁊ citrinitatis naturalis terminˀ transierit exercitium impediẽs erit: q̃m virtutez deijciet. Et ꝑpter hoc dixerunt quidã q̃ cũ forte exercitiũ necessarium est: bonum est ne sit stomachus vehementer inanitˀ imo sit in eo paucũ nutriẽs. ⁊ in hyeme q̇dem sit grossum et in estate subtile. Amplius[b] qui exercitatˀ si est plenus melius est q̃ si exercitetˀ cum est vacuus Et melius est vt exercitetˀ cum est calidus ⁊ humidus q̃ vt exercitetˀ duz est frigidus ⁊ siccus. Et ex horis quidem ipsius melior est eq̃litas. Est aũt cũ exercitium hominem calide ⁊ sicce cõplexionis ad egritudines ꝑducit: cũ igitur discesserit ab eo sanabitˀ Oportet p̃terea[c] vt q̇ exercitatˀ incipiat ⁊ supfluitates ab interioribˀ expellat. s. intestinis ⁊ vesica: deinde exercitetˀ. Uerũtamen p̃paratõis fricatiõe p̃us vtatˀ q̃ nãz viuificet ⁊ poros dilatet. ⁊ oz vt fricatio cũ re aspa fiat

b Amplius qui exercitãtur si est plenus. In hac parte secunda dat quattuor regulas circa electionem vl' fugam exercitij. Prima est. melius est id est minus malum est exercitari corpore existente pleno cibo vl' humore q̃ vacuo seu inanito: quia per exercitium quod fit inanito corpore damnum inducitur irreparabile scilicz consumptio humidi radicalis quod nunq̃ eque purum restaurari potest. Sed per exercitium quod fit corpore pleno damnum quod infertˀ scilicet attractio cibi indigesti ad membra reparabile est abstinentia vl' purgatione nisi repletio fuerit in summo. Tunc enĩ exercitium forte verendum est ne humoribus dilatatis vasa rumpantur ⁊ humores effluxi suffocent calorem. Secũda est. melius est exercitari corpus existens calidum ⁊ humidum q̃ frigidum ⁊ siccuz supposito q̃ caliditas ⁊ humiditas naturales fuerint vl' nõ multi excessus: q2 per exercitiuz in calido ⁊ humido corpore calor naturalis fortificatur ⁊ extraneus si quis fuerit poris per exercitium apertis resoluitur ⁊ humiditas nimia consumitur. Sed exercitium in frigido et sicco si forte fuerit calorem resoluit vna cum spiritibus ⁊ humidum depascit: quia debiles sunt propter penuriam calidi et humidi in sua radice sicut clare apparet in melancholicis naturalibus Tertia est. ex horis exercitij melior est equalitas id est hora diei melior ad se exercitandum est illa que tẽperatior est in aeris caliditate ⁊ frigiditate. Uel expone q̃ hora melior ad exercitium est illa in qua corpus est medium inter plenum ⁊ vacuũ vl' inter calidum ⁊ frigiduz humidũ ⁊ siccum. Quarta est exercitiuz quãdoq3 perducit hominẽ cholericum calide ⁊ sicce cõplexionis ad egritudines maxime si forte ⁊ longuz fuerit vt ad ephimeram febrẽ vl' tertianam: q2 choleram multiplicat ⁊ discrasiam caliditatis ⁊ siccitatis augmentat. Cuius rei signum est q̃ cũ talis ab exercitio discesserit cito sanabitur.

c Oportet preterea. In hac parte tertia dicit primo q̃ exercitãdus incipere debet ab expulsione superfluitatum scilicet vrine ⁊ fecum ab interioribus. s. intestinis ⁊ vesica ad exteriora postea exercitetˀ. premissis etenĩ his que statim dicentˀ. Cuius rõ ẽ q2 duz quis exercitatˀ intestinis replet. s fecibus vl' vesica vrina. hẽ supfluitates ꝑ exercitiuz cõmote effumant a supiora ⁊ fortassis aliq̇s ex eis trahitˀ ad mẽbra exercitio inanita. Or si instãte hora exercitij nã nõ se libere exhibuerit ad expulsionem haꝝ supfluitatũ iuuãda est p̃mendo suauiter cũ manu regionẽ vesice ⁊ titillãdo anũ cũ cauda malue vl' blete vl' intromittẽdo modicũ auxũgie porci salse vl' salsi butyri cũ paruo cãnali siri syringe vl' parum olei salsi vl' suppositoriũ de melle ⁊ sale. Scdo dicit q̃ priusq̃ se quis exercitet debet p̃us vti fricatione p̃parante mẽbra ad exercitium que naturam. i. nãlem calorem viuificet ⁊ sopitũ excitet ⁊ poros dilatet: vt ꝑ exercitium liberius educantˀ superfluitates venarũ ⁊ pororum. Et debet hec fricatio fieri cũ re aspera sicut cerico vl' tela noua grossa canabina vt sordiciẽ cutis melius abstergat ⁊ in poros eius parum ꝑ penetret ipos apiendo. Et fiat fortior in duris corpibˀ ⁊ suauior in teneris

mollibus vt puellis pueris ⁊ delicatis. Tertio dicit quod postquam corpus exercitandū sic fricatum fuerit dulci oliuarum oleo est inungēdum seu perfundēdum: quia oēs oleorum species confortāt corpus: motum alleuiant: ⁊ sunt extinctiue: vt ait plin. scōo huius caplo de oliuis: deinde ordinate nudis manibus oleo fricādum: ita vt quodque membrum cōprimatur manibus pssione mediocri nō violēta nec vehemēter penetrāte. Et fiat istō pluribus manibus diuersoꝝ seruientiū ⁊ sitibus diuersis simul obuiantibus toti corpori sb ⁊ supra ante ⁊ retro dextrorsuz ⁊ sinistrorsuz: quatinus hec fricatio ⁊ inunctio simul perueniant ad omnes musculoruz poros. Nā si successiue cū vnica manu fricatio fieret refrigeraretur pars prefricata priusquam ad vltimaz perueniretur

Deinde oleo iuūgat dulci: postea fm ordinē iuūgatur donec mēbrum pssione nō vehemētis penetratiōis cōprimat. Et sit hoc manibus multis ⁊ diuersis obuiātibus sitibus: ideo vt hoc ad oēs musculorum pueniat poros. Deinde dimittat fricatus ⁊ exercitari incipiat ⁊ supfluitates ab interioribus expellat. In tpe autem veris horarū suarum melior est q̄ est iuxta meridiē in domo tēperata. Et in estate oportet ipm pcedere. In hyeme vo rōni ōueniens erat vt fere vsque ad noctē tardaret: sed alia phibentia hoc vetant. In hyeme igit locus

¶ Attēde primo quod quia in calidis ⁊ siccis regiōibus humana corpora cōiter sunt sicciora et quam duriora in alijs. Mos olim fuit in illis fricationib⁹ ⁊ inunctiōibus premollictibus ante exercitia vti. Et has approbat ga. 2°. de regimine sanitatis ca. 3°. dicens. Totuz corpus eius qui exercitandus est sindone fricandum est paucis circunductionibus manuum nō contLententibus ⁊ moderate velocibus vt calefiat cutis sine cōstrictione ⁊ pori dilatentur. Et rubedine florida supercurrente iam toti cuti poris iam apertis ad suscipiendum oleum oleo fricentur nudis manibus moderatis in duritie ⁊ mollicie: vt neque coaduncetur vel cōstringatur corpus vel resoluatur ⁊ remittat amplius quam oz. Fricetur in pmis quidē immissionibus manuum leuiter: deinde paulatim agendo intātum fortior fricatio inducatur vt conteratur iam manifeste caro: nō tamen cōstringatur: hec galienus. ¶ Attende secundo quod in gallijs mos quotidiane fricationis ⁊ inunctionis ante exercitiuz nō inoleuit: vel quia incole eius sunt mollium carnis ⁊ cutis nō egentes fricatione rei aspere ⁊ remollitione olei: vel quia armis ⁊ militie dediti muliebre putant tot occupationibus ⁊ blanditijs seruitorum fricantium ⁊ inungentium demulcere corpus: vel quia florent in religione christiana que domare potius ⁊ subigere corpus austeritatibus ieiunijs ⁊ laboribus persuadet vt animę seruiat absque rebellione quam suauiter alere et tractare. Juxta illud lactancij. Noluit deus hominem ad immortalem beatitudinem itinere delicato peruenire: qui si delicatus ac tener in hac vita fuerit si delicijs carnis se addixerit cadet ⁊ premetur in terram. Si autem statum quem rectum ratione sortitus est prompte constanterque defenderit: si terre quam calcare ac vincere debet non seruierit vitam merebitur sempiternam. Sed medicorum intentio ⁊ finis longe diffident ab his. ¶ Attende tertio quod vnctio predicta fieri iubetur cum oleo dulci extracto ex oliuis maturis domesticis: quia extractum ex immaturis quod dicitur onfancinum est stipticum oppilatiuum. ¶ Attende quarto quod in fricatione precedente exercitium incipitur a suaui que mēbra remollit ⁊ attenerat: deinde succedit dura compressiua vt mēbra recolligat que breuiter semel vel bis facienda est maxime in pueris. Juxta illud galieni secūdo de regimine sanitatis caplo tertio. Et hec fortis fricatio nō multo tempore inducatur: sed semel vel bis in vnoquoque membro ne induremus corpus pueri exercitandi: sed vt preparemus labori ⁊ remittamus tensionem ⁊ raritatem ex molli fricatione innatam stringimus: et moderatum ipm corpus custodimus. Nam dura fricatio colligit mollis soluit vt ait galien⁹ ibi. Quarto dicit deinde id est post expulsionem fecis ⁊ vrine ⁊ fricationem ⁊ inunctionem relinquatur fricatus exercitandus ⁊ incipiat exercitari ⁊ per exercitium expellere superfluitates ab interioribus extra vel resolutione insensibili vel sudorali vel anhelosa.

d In tempore autem veris horarum suarum. In hac parte quarta dicit primo quod hora diei cōuenientior ad exercitium et fricationem in tempore veris est circa meridiem ⁊ locus aptior fricationi est domus temperata nō ventosa nec reumatica. Et galienus scōo de regimine sanitatis caplo quarto ait quod puer fricandus in regione temperatissime: vt in vere die media fricetur. Et presupponere oportet quod cibus hesternus tunc digestus fuerit in stomacho epate ⁊ venis ⁊ secessus ac vrinationis tempus instet aut iam preterierit: hora nanque meridici tempore vernali moderate calet aer: ⁊ cum fricatione ⁊ exercitio concurrit ad resolutionem superfluitatum. Scōo dicit huc quod in estate oportet fricationem ⁊ exercitium precedere ipsum meridiem scilicet tribus aut quatuor horis ante meridiem: quia calor aeris est tunc minus vehemens et estuosus et desiderium comedendi paucum vel nullum sed iam pterit.

tepefieri debet ⁊ tēperate calefieri: deinde exercitio vtendū in hora que melior existit fm illō qō diximus ex digestione nutrientis ⁊ expulsione supfluitatū. In qtitate aūt exercitij tres res sunt ōsiderande. Una earum est calor: qm duz in ipo bonitas augetur adhuc est hora. Et scōa sunt motus: qm dum leues pseuerant adhuc est hora. Et tertia mēbrorum dispositio fm iporum inflationez: qm dum iporum augek inflatio adhucē hora. Cum aūt dispositiones iste minui ceperit ⁊ sudor vaporalis resudatio liqda facta fuerit dimittēdū erit.

De loco vero fricationis estiue dicit galienus caplo nunc dicto. Sed in estate infrigidetur alioquin ante sudabit quam sufficienter molliatur. Tertio dicit quod in hyeme ratiōabile videretur vt fricatio ⁊ exercitium ferere vsque ad noctem differrentur: quia calor solis vsque ad illud tempus calefecit aerem ⁊ subtiliauit ⁊ clarificauit et iter siccauit iuxta vires eius. Sed alia prohibentia hoc vetant scilicet quod digestio prius completa est ppter longitudinem noctium ⁊ somni ⁊ fortitudinem digestiue virtutis quare prius comedendum est: ⁊ per cōsequens exercitandum cum exercitium comestionez preire oporteat. Tunc tēporis igitur instante hora fricationis locus ad hanc aptus tepefaciendus est ⁊ moderate calefaciendus vt exercitandi corpus frigore nō rigeat nec horripiletur quando spoliat gratia fricationis vestimentis eius. Deinde debet exercitari conuenientiori hora modo dicto. s. digestionibus nutrimenti completis in stomacho epate ⁊ venis ac emissis fecibus ⁊ vrina. De hac calefactione loci moderata dicit galienus caplo preallegato. Or domus in qua fricabitur in hyeme quidem in tantum calefiat vt eucraton efficiatur id est temperata. Alioquin nequaquam calefiet neque vnquam bene mollietur. Si qua hora est in autunmo exercitandū. Dic quod longius paruz ante meridiem quam in vere supposito quod digestio tunc completa fuerit: quia meridies autūnalis est velut estiuus ⁊ nox hyemalis.

e In qtitate autem exercitij. In hac parte quinta primo tangit tres res cousiderandas in qtitate siue mensura durationis exercitij: quibus in vigore permanentibus adhuc est hora continuandi exercitium. Prima est calor vel vt alij libri habent color: quia quamdiu in ipo augetur bonitas. s. moderatus vigor in calore vel rubedo florida viuax in colore adhuc est hora continuandi exercitium. Secunda sunt motiones membrorum: quia quamdiu perseuerāt in leuitate ⁊ facilitate sine vexatiōe vel lassitudine quacunque adhuc est hora continuationis exercitij. Tertia est dispositio membrorum in tumore siue inflatione: quia quamdiu tumor membrorum per exercitium augetur: adhuc est hora perseuerandi in exercitio. Secundo dicit quod cum dispositiones iste: videlicet bonitas caloris vel splendor coloris ⁊ leuitas motuum ⁊ tumor membrorum minui ceperint ⁊ sudor vaporalis factus fuerit resudatio liquida id est humiditas que pus educebatur a corpe sub forma vaporis educatur cum sudore sub forma aque: tunc dimittendum est exercitium: quia superfluere incipit. Eiusdē sententie meminit galienus secundo de regimine sanitatis caplo. 10. dicēs. Exercitetur quousque in tumorem eleuetur corpus ⁊ floridum sit ⁊ motus eius parati ⁊ equales ⁊ bono rithmo fiant: ⁊ tunc sudorem videbis calido vapori commixtuz. Et inde ex exercitio quiescendum cum quid predictorum alterabitur: sed contractus videbitur corporis tumor ne euacues quid bonorum vnde subtilius ⁊ siccius ⁊ minus fiat. Similiter quiescendum ⁊ si rubor cessauerit

Si enim plus exercitabis ⁊ corpus infrigidabis ⁊ magis euaporabis. Similiter etsi nō parate nec equaliter nec bono rithmo mouebitur: sed tardabit secundum ꝙ quiescendum est ab exercitio: si sudor alterabitur secundum multitudinem vel qualitatem. Et tunc eni ⁊ calidior ⁊ amplior erit inceptum et motus vehementiores erunt ⁊ sic inde corpus euaporatur ⁊ ifrigidatur ⁊ siccatur: amplius ꝙ oportet. Quiescendum ergo ⁊ stare iubendum: hec galienus. Et auerroys sexto colliget capitulo tertio ait. Quantitas vero exercitij est quousque homo sudare incipiat et anhelitus augetur: ⁊ calor corporis incipit rubificari ⁊ vene ingrossari. Et quando ad hunc peruenerit terminū debet sedari: hec ille.

Cum autem[f] dimissum fuerit redeundum est ad oleum quod sudare facit: precipue si anhelitum sui exercitans tenuerit. Cumque die primo terminum exercitij ipsius cognoueris ⁊ ipsum nutriueris ⁊ nutrientis quantitatem quam tolerare valet cognoueris nil in secunda die mutes: sed nutriens ipsius ⁊ exercitium in die secūdo mensura secundum eius terminum in die prima.

¶ De fricatione. Caplm. IIII.

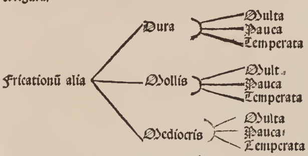
f Cum aūt dimissum fuerit. In hac parte sexta dicit primo ꝙ finito exercitio statim redeundū est ad oleū fricando suauiter conudatū corpus. Hoc enim sudare facit maxime si exercitans suum retinuerit anhelitum. ¶ Sed instabit aliquis. primo quia oleum suauiscositate poros oppilat: ergo sudorem potius cessare facit ꝙ ipsum prouocet. Secūdo querit aristotiles secūda particula problematum problemate secūdo. Propter quid neque cōtendentibus neque cōtinentibus spiritum fit sudor: sed magis remittētibus: nō ergo ad sudorem iuuat: sed potius nocet retētio spūs siue anhelitus ¶ Ad primū dic ꝙ oleum oliue non facit sudare sua substantia nec potētiali caliditate: sed actuali calore coadiuto fricatione et retentione anhelitus. Ad secūdum dic primo ꝙ sudor minus exuberat hora qua anhelitus retinetur ꝙ hora qua laxatur. Cuius rōnem reddit aristoteles in dicto problemate. s. quia spūs retentus replet venas quare prohibet exire quod in eis est. vt a vase pleno nō exit quod in eo est remota clepsedra nisi sibi prius alicunde detur aer. Dic secūdo ꝙ licet anhelitus retentus hora sue retentionis nō faciat exuberare sudores: facit tamen eos exuberare statim postquam relaxatus fuerit. Cuius causam reddit gal. tertio de regimine sanitatis capitulo primo dicēs. Spū retento vndique impellitur ⁊ introire cogitur subtiles poros: ⁊ si magis cogatur vel constringatur vel impellatur oēs subtiles poros pertransit ⁊ deferet secum spūs aliquos subtiliatarum superfluitatum vt subtilia foramina insufflatione vehementi purgamus. Spūs enim antea ire ⁊ violēter coactus per transire volens totū iter quod quidē ante se sunt impellit. obliqua vero ad se trahit impetu allationis vtraque coacta. ¶ Attende primo ꝙ gal. hanc fricationē cum oleo post exercitiū faciēdam tertio de regimine sanitatis vocat apotherapiā. i. partem vltimā exercitij curatiuam illorū vel ab his pseruatiuam que ex exercitio timentur. Nam resoluit quod ab exercitio cōmotum fuerat ⁊ nō eductum ⁊ pseruat a lassitudine. Ait eni ibi. Omni exercitio perfecto vltima pars apotherapia. i. cura vocatur que ob duo adhibetur. i. ad euacuationē superfluorum ⁊ vt nō fatigatum custodiat corpus ⁊ sistat ⁊ prohibeat assuetas imoderatis exercitijs innasci fatigationes. ¶ Attende secūdo ꝙ huius fricationis modū sic describit galienus ibi. Fricandus toto corpore regendus manibus est vt nihil nudum relinquatur ⁊ abundanti oleo eius circūfundatur corpus vt ⁊ velocius ⁊ mollius fricetur infessiones. i. fatigationes exoluantur ⁊ exercitio fatigata molliantur. Non tamen ita sit mollis vt fricatio nō perueniat ad profundum neque conterat superfluitates que continentur in strictis poris: imo dissoluantur in ipsa carne: sed tendantur fricata ⁊ spūs cōtineatur in tātum vt musculi thoracis tendantur vt ita clausis faucibus ad diafragma impellatur. Secundo dicit hic princeps ꝙ cognita mensura conuenienti durationis exercitij ⁊ quantitatis ciborum quam cōmode tolerare sufficit exercitatus in prima die nihil mutare debet medicus: nec die secūda nec sequentibus alijs diebus circa horum mensuram: sed mensuret exercitium ⁊ cibos ipsius eisdem terminis in die secunda ⁊ alijs vt in die prima: hoc excepto ꝙ mensuras horum variet secundum tempora anni ⁊ alia emergentia cogentia mutare vitam in cibis ⁊ motibus. Nam quia ventres hyeme ⁊ vere calidissimi sunt ⁊ somni longissimi oblationes plures dande sunt: vt ait hypocras amphorismorum prima. His etiam temporibus exercitia fortiora ⁊ longiora conueniunt ꝙ estate ⁊ autumno in quibus virtutes sūt debiles ⁊ deiecte ⁊ mēbra siccata.

Fricatio[a] alia est dura que extendit: alia est mollis que laxat: ⁊ alia est multa que macrescere facit: ⁊ alia est tēperata que ingrossat. Cumque hec cōponentur prouenient paria nouē. Et est etiā fricatio que est aspera. s. cum pannis asperis que sanguinē ad exteriora velociter trahit. Et alia ē lenis. s. cū palma aut cum pannis lenibus que sanguinem coniungit ⁊ ipsum in membro cōtinet

¶ De fricatione. Capitulum. IIII.

f Fricatio alia dura est. In hoc capitulo primo tāgit tres diuisiones fricationis et effectus membrorū diuidentium. Secundo iuuamenta eius ibi [Quod autem ex fricatione queritur] Tertio diuisionem aliam fricationis cum declaratione membrorum diuidentium ibi [Est preterea preparationis] Quarto quis error in fricatione minor est vel nimie duricici vel nimie molliciei ibi [Et si in fricatione contingat error] Quinto addit aliqua super declaratione reductiue fricationis ibi [Uerūtamen in hac hora reductioni] Sexto agit de faciendis post fricationem reductiuam ibi [Fricatus preterea membra sua fricata] Septimo de reductiua fricatione interposita exercitio ibi [Sed tamen reductio quandoque in medio] Octaua de quadam alia vtilitate exercitij a dictis ibi [Fricatio preterea quandoque iuuat]

a In prima parte dicit primo ꝙ fricationū alia est dura. Cuius effectus est inspissare seu compingere particulas fricatas. Et est hec littera melior que loco de extendit habet inspissat. Vel per extendit intelligendum est ꝙ tensum reddit tēsione opposita molliciei. Alia est mollis cuius effectus est laxare ⁊ molles reddere partes fricatas. Alia est mediocris inter has supple. Cuius effectus est conseruare vel efficere particulas medias inter constrictas ⁊ laxas. Secundo dicit ꝙ fricationum alia est multa que maciem inducit: alia temperata que membra ingrossat: alia supple pauca que membra relinquit in dispositione maciei: vel grossiciei quam prehabebant. Tertio dicit ꝙ cum mēbra diuidentia duarum dictarum diuisionū simul componentur prouenient nouem paria: videlicet nouem species fricationis: quarū quelibet composita est ex duabus simplicibus fricationibus vt dura multa: dura pauca: dura temperata: mollis multa: mollis pauca: mollis temperata: mediocris multa: mediocris pauca: mediocris tēperata: sicut patet in sequenti figura.

Quarto dicit ꝙ fricationum quedam est aspera que fit cum asperis pannis vel re alia aspera. Et eius affectus est trahere sanguinem ad exteriora. Alia est lenis que fit cum palma suaui vel alia re leni. Cuius effectus est iungere sanguinem membris ⁊ continere ipsum in eis. ¶ Attende primo ꝙ galienus secundo de regimine sanitatis capitulo tertio sub quinque regulis comprehendit effectus fricationum. Prima est dura fricatio colligit mollis soluit. Secunda est multa subtiliat: mēsurata carnem generat. Tertia est mollis ⁊ pauca fricatio remittit aliquātulum carnem ⁊ boni tactus facit. Mollis vero ⁊ multa euaporat ⁊ liquat. Mollis vero ⁊ media quantitate carnem generat mollem ⁊ effusam. Quarta est dura fricatio ⁊ multa stringit corpus ac colligit ⁊ phlegmoni similem dolorem infert. Dura vero ⁊ media quantitate carnem quidem generat; sed eam minoratam ⁊ facilem circumscriptam.

Sed dura ⁊ pauca rubedinem in pauco tempore superficiei inducit. Quinta est dura fricatio rara spissat: mollis vero dura mollit ⁊ spissa dilatat. ¶ Attende secūdo ꝙ galienus ibi sub tribus regulis docet variare sm habitudines corporis species fricationum. Prima est. sanus puer pauca ⁊ media inter duriciem ⁊ molliciem fricatione exercitandus est. Scda ē crassiorem carnis qualitatem mediaz inter molliciem ⁊ duriciē habentibus multā ⁊ moderatam qualitatibus. s. duricie ⁊ mollicie fricationez adhibeamus subtiliare volentes. Tertia est. subtilem ingrossare volētes moderatam q̄titate et qualitate fricationē facimus. ¶ Attende tertio ꝙ auerroys sexto colliget caº. quarto species ⁊ effectus simplicium fricationum describit ita. Fricatio simpliciter habet inuentionem in superfluitatum euacuatiōe tertie digestionis. Et illius simplices species sunt sex: videlicet tres sm qualitatem ⁊ tres sm q̄titatem. Scdm qualitatem vt sit aspera lenis aut temperata: aut si vis dicere fortis aut debilis aut media. Scdm vo q̄titatē vt multa pauca aut media. Sed operatio fortis in corꝑibus est obturatio pororuz ⁊ duricies corporum. Sed debilis operatio est poroꝝ apertio ⁊ mollicies corpoꝝ. Et operatio medie inter has duas medium obtinet. Operatio vero multe est causa maciei corporis. Et temperate operatio est carnez temperate generari vl' augmentare: sed pauca in augmento oꝑationē non habet nisi quia aliquātulum calefacit: hec auerroys.

Quod autem[b] ex fricatione queritur est corporum raroruz inspissatio ⁊ mollium induratio ⁊ spissorum rarificatio ⁊ durorum mollificatio.

Est preterea[c] preparationis fricatio que est anteq̄ exercitium: ⁊ incipit fieri suauiter que cum voluntas surgendi adest indurat. Et est fricatio reductionis que est post exercitium: ⁊ vocatur etiam fricatio requiescere faciens. Et quod in ea intenditur est superfluitatū in musculis retētarum resolutio: quod ex eo ꝑ exercitium nō euacuatᷓ vt euaporet ⁊ non accidat fatigatio. Et oportet quidez vt hec fricatio molliter ⁊ suauiter fiat. Sed que ex ea melior est: est illa q̄ est cum oleo: que cū duricie et grossicie ⁊ asperitate facienda nō est: q̄m membra inde exasperantᷓ ⁊ pueri ab augmento ꝓhibētur: sed in adolescētibus est eius impedimentū minus.

Qd̄ si in fricatōe[d] error cōtingat error q̇ ad ꝑtē duriciei d̄clinet ē sanior errore q̇ ad molliciei ꝑtem declinat q̄m fortē resolutionē facili' est corrigere q̄ corp' mollificatōe ad recipiēdam corruptionē ꝑparare: lz fricatio dura ⁊ asꝑa cū suꝑflua fuerit in corpore pueroꝝ ip̄os crescere ꝓhibeat.

cremēto. C[...] sam vo qua[...] fricatio cu[...] oleo post ex[...] citium me[...] est fricatio[...] sicca tāgit [...] lienus secū[...] do simplici[...] mediane cap[...] tulo. 16. dic[...] Illud qd q[...] rimus ex fri[...] tione cum o[...] leo est ꝙ ip[...] est sm equali[...] tatem. Et i[...] quod lenu[...] ex fricatiōe [...] ca est q e[...] sm equali[...] tem. Et illi[...]

b Quod autem fricatione queritur. In hac ꝑte scda tangit quattuor effectus quos ex fricatiōe querimus in diuersis corꝑibus. Primus est inspissatio rarorū corporū. Et hunc oꝑatur dura fricatio. Et queritᷓ in illis qui pre nimia raritate corporis faciliter passibiles a quibusuis extrinsecis causis: vt frigore: calore: labore: ⁊ ventis. Secundus est induratio molliū corporum: ⁊ hunc operatur fricatio dura ⁊ multa. Et queritur in frigidis et humidis mollibus et pinguibus qui pre nimia mollicie sunt ihabiles ad motus ⁊ labores ⁊ dispositi ad paralisiz ⁊ stuporem. Tertius est rarificatio spissorum corporum. ⁊ hunc operatio fricatio mollis media inter multaz ⁊ paucam. Et queritur in illis qui ꝓpter spissitudinē corporis male emundantur a fumis ⁊ vaporibus. Et dispositi sunt ad oppilatiōes ⁊ morbos ꝓuenientes a causa intrinseca. Quartus est mollificatio durorum corporuz. Et hunc efficit fricatio mollis temperate q̄titatis. Et queritur in duris macris terrestribus melāchonicis qui pre nimia duricie terrestri sunt inagiles ⁊ dispositi ad scliroses ⁊ alios melancholie morbos.

c Est preterea ꝑparationis fricatio. In hac parte tertia p̄mo innuit hanc diuisionem. Fricationuz alia est preparatoria: alia est reductiua. Preparatoria est que precedit exercitiū ⁊ preparat membra ad motum ⁊ incipit suauiter fieri. Deinde gradatim fortificatur ⁊ in fine. s. cum voluntas adest surgendi ab ea indurat id est debet esse durior ⁊ fortior. Sed fricatio reductiua est que statim post exercitium fit ⁊ vocatur etiam fricatio inquiescere faciens ⁊ curatiua. ¶ Attende ꝙ hanc diuisionem prememinit galienus secundo de regimine sanitatis capitulo tertio dicens ꝙ fricationes due sunt. Preparatiua ad opera: ⁊ curatiua que post opera. Preparatiua fricatio in optima natura pueri mollis fit primum: cum vero iam deducendus est ad opera fit dura vt remolliat ⁊ ad actiones erigat ⁊ naturam corporis qualez assumpserit custodiat. Secundo dicit ꝙ finis intētus in reductiua fricatione est resolutio superfluitatum retentarum in musculis: vt euaporet illud quod ex eo scilicet musculo nō euacuatur per exercitium ⁊ vt nō accidat fatigatio. Exercitium enim non exquisite euacuat omnes humiditates quas commouet: ⁊ si ille que relinquuntur in musculis infrigidarentur inducerent lassitudinem. Tertio dicit ꝙ oportet vt fricatio reductiua fiat molliter ⁊ suauiter vt membra demulceat ⁊ a lassitudine prohibeat ea. Quarto dicit ꝙ melior fricationum reductiuarum est que cuz oleo fit sine duricie grossicie ⁊ asperitate: ne membra exaspere[...] vt pueros augeri non prohibeat: verum fricatio dura asper[...] minus nocet adolescentibus qui pene crementum suum tot[...] adepti sunt q̄ pueris adhuc crescentibus: quia adolescētes sun[t] duriores ⁊ minus passibiles ab asperis: ⁊ minus impedibiles [...] est quoniaz in fricatione sicca attrahitur cum manu cutis ⁊ [...] borat cum ea donec quasi duplicet eam ⁊ plicet partem que [...] partem quare extrahit eam ꝑ illud a cursu naturali.

d Qr si in fricatione error contingat. In hac parte quarta [di]cit primo ꝙ si error contingat in fricatione propter excessum [in] duricie aut mollicie eius error in duricie nimia saluior est ⁊ m[i]nus nociuus q̄ sit error in mollicie nimia. Cuius rationem [assi]gnat: quia facilius est corrigere fortem resolutionem q̄ corp[us] mollificatione id est molli fricatione ad recipiēdaz corruptio[nem] preparare id est ꝑparatum a corruptione preseruare. Vel un[de] ge per facilius leuius et minus malum: lz fricatio excedēs in [du]ricie ⁊ asperitate ꝓhibeat crescere corpus pueroruz. Et in hu[ius] rationis assignatione primo innuit prin. ꝙ fricatio nimis du[ra] fortem resolutionem efficit. Secūdo innuit ꝙ nimis mollis [ad] corruptionē preparat. ¶ Sed arguet aliquis ꝙ error fricatio[nis] ex declinatione ad duriciem fit peior. Primo quia mollis fri[ca]tio tactui grata est delectationem ingerens. Dura vero tactu[m] offendit ⁊ dolorem excitat. Dolor autem est de maxime p[ro]s[ter]nentibus virtutem. Item fricatio nimis mollis ilico corrigi p[o]test superinducendo duram: dura vero non sic. Item ad frica[tio]nem nimis duram sequitur resolutio ⁊ siccitas: vt innuit pri[n]ceps. ⁊ ad nimis mollem humiditas: sed facili' est humidum d[e]siccare q̄ siccum humectare: vt ait ꝑnceps p̄mi quarta capl'o se[cundo]. Item dura fricatio cor inanit spiritibus vnde timen[dum] syncopis mollis vo nō. ¶ Pro solutiōe dictarū obiectionū [dic] de p̄mo ꝙ galienus in hoc cōuenit cum prin. ꝙ in fricatione p[re]paratiua si quis peccet melius vl' minus malum est vt ad dur[iti]em declinet q̄ ad molliciē. Sed alias super hoc rationes red[dit]. Ait enim scdo de regimine sanitatis capl'o tertio. In ꝑpara[tiua] fricatione si quis peccabit ad durius repat nō ad mollius. [...] ma rō. Quia parua in hoc imoderatio in cute remanet nihil [...] teriorum alterans. Scda ratio. Et cutis indurata ⁊ densata [nō] leditur: immo fit ita impassibilis. Tertia ratio. Et qd̄ euapora[]tioni deest exercitio replebitur. Si vero ad mollius repat ab [ex]terioribus facile occupabitur. ⁊ nō est ibi preparata correctio: [⁊] magnum fit inde nocumentuz. Et paulopost subdit. Qr nisi [...] euaporationem impediretur cutis durissimam ⁊ spississima[m] fricationem faceremus. Ideoq̄ medium studemus in fricati[one] facere vt euaporetur. et a violentis exterius approximatis [...] tis nō ledatur. Deinde subdit ꝙ in ꝑparatiua fricatione m[eli]us est vt peccemus in pauca q̄ in superflua cum volumus aug[e]re ⁊ minime desiccare puerum. ¶ Attende secundo ꝙ galienus ⁊ princeps in reddendo rationem quare error in duricie frica[tio]nis minus malus est contraria supponere videntᷓ. Nam p[ri]n. supponit ꝙ fricatio dura fortē resolutionem efficit: ⁊ gal. ꝙ eam ꝓhibet. Nam reddēdo rōnes in verbis nunc allegatis quarto

Et tu quidem nūc inuenies hoc post apud rememorationez hore fricationis ꝛ conditionum ipsius. Uerumtamen[e] in hac hora reductioni declarationem addemus. Dicemus itaqȝ ꝙ ipsa pro certo est ac si eēt altera ꝑs exercitij in qua cum oleo incipiēduȝ est ꝛ fortitudine: deinde cū ea ad mediocritatem est declinādum: neqȝ dū in sua existit fortitudine est dimittenda. Et melius quidem est vt priusꝙ̄ dimiserit multe suꝑ eam coniungantur manus. Fricatus ꝑterea[f] membra sua fricata post fricationē extendere debet: vt ab eis suꝑfluitates expellantur. Et fasciaȝ sumat que ad ꝑ

ror in duricie fricationis est minor. dicit ꝑmo ꝙ parua immoderatio seu ꝑuus error fricatiōis dure nimis remanet in cute sola s. densitas ipsius nimia sine alteratione interiorū. Scđo dicit ꝙ cutis indurata ꝛ densata ex fricatione nimis dura nō ledit: imo reddit inde minus passibilis. Tertio dicit ꝙ id qđ deest vł diminuitur de euaporatione in fricatione preparatoria nimis dura: q2 densat cutem supplebitur ꝑ exercitium statim sequēs eā quod poros aperit subtiliat humiditates ꝛ eas resoluit. Et ista cōsonāt huic qđ prius dicebat de dura fricatione ꝙ inspissat. Item galienus in reddendo rōnes quare error in mollicie fricationis est peior ꝙ̄ in duricie dicit primo. Si vero ad mollius repat ab exterioribus facile occupabit. innuens ꝑ illud ꝙ sicut dura fricatio cuteȝ densat ꝛ oppilat sic eam mollis relaxat ꝛ poros eius aperit. Scđo dicit ꝙ nō est ibi parata correctio: q2 exercitiū statim sequens eā nō corrigit sed auget apertionē pororum quā in cute induxit. Tertio dicit. Et magnum inde fit nocumentum s. resolutio nimia spirituū ꝛ caloris naturalis vł ingressus extranei caloris per poros nimis aptos corrumpētis humiditates: q̇bus obuiat. ¶ Attende tertio ꝙ sermones ga. ꝛ prin. de fricatione ꝙ peccans in duricie minus mala est sunt intelligendi nō de fricatione reductiua: sed ꝑparatiua ꝛ de fricatione nō in infantibus ꝛ tenerrimis pueris: sed in induratis. Et de fricatione nō vehementer suꝑexcedente in fortudine vł duratione nimia sue duriciei: sed pauci excessus iō dicit galienus. In ꝑparatiua fricatione si quis peccabit ad durius repat: q2 ꝑua in hoc immoderatio in cute remanet. ¶ Ad primum obiectum dic ꝙ arguit de multum super excedente in duricie. Ad secundū dic ꝙ intelligitur de molli perseuerante tali. Ad tertium dic ꝙ resolutio ꝛ siccitas nō sequūtur ad fricationem parum excedentem in duricie: sed contrarium magis vt ait galienus. Ad quartum dic similiter. Scđo dicit hic princeps ꝙ nos statim post inueniemus hoc quod nunc dictuȝ est de fricatione dura ꝛ aspera suꝑflua in rememoratione hore ꝛ conditionum fricationis.

e Uerūtamen in hac hora reductioni. In hac parte quinta dicit ꝑmo ꝙ nunc addet iam dicitis declarationem reductioni id est fricationi reductiue. Et super huius declaratione dicit ꝑmo ꝙ ipsa re vera est ac si esset altera scilicet pars vltima exercitij. Id voluit galienus tertio de regimine sanitatis capitulo primo dicens. Omni exercitio ꝑfecto vltīa ꝑs apotherapia id est cura seu fricatio curatiua vocat. Secundo dicit ꝙ in hac fricatione reductiua incipiendum est cum oleo scilicet cum effusione olei super corpus ꝛ cum fortitudine scilicet fortius fricādo a principio eius ꝙ̄ in medio vł fine. Deinde cum hac fricatione declinandū est ad mediocritatem inter debilem et fortem neqȝ dimittenda est ꝙ̄diu existit in sua fortitudine. Et fricatio preparatiua contrario modo facienda est scilicet primo debiliter postea fortius: quia est via a quiete in motum exercitialem reductiua vero via est a motu in quietem. Et cum fricatio fortis sit similior exercitio illa debet esse fortior que est ei propior scilicet principium reductiue fricationis ꝛ finis preparatiue: sic seruatur vtrinqȝ gradatio nature amica de quiete ad motum ꝛ econuerso. Tertio dicit ꝙ melius est vt manus plurime cōiungantur super cutem exercitati priusꝙ̄ dimiserit fricationem: vł dum fricatio fit vt alij libri habent. Id voluit galienus capitulo primo secundo de regimine sanitatis dicens ꝙ fricādus toto corpore regendus manibus est: vt nihil nudum relinquatur.

f Fricatus preterea membra sua. In hac parte sexta dicit primo ꝙ fricatus debet extendere membra sua post fricationem reductiuam vt superfluitates expellantur ab eis ille scilicet quas exercitium ꝛ fricatio commouerunt ꝛ nō eduxerunt. Secundo dicit ꝙ membris extēsis fricatus fasciandus est fascia procedente ad partes suorum omnium membrorum: vt membra ipius ꝑ fasciā stricta recolligātur et suas exprimāt superfluitates ꝛ stabilius tēsa teneantur. Tertio dicit ꝙ tensis ꝛ fasciatis membris fricatus retineat anhelitum suū ꝙ̄to plus poterit: vt spiritus retentus per poros transiens secum deportet vel ante se impellat subtilitates vł subtiliatas superfluitates ꝛ foras educat. Quarto dicit ꝙ musculi pectoris tunc extendentur id est extendi debebunt si non graue fuerit: sed leue fricato: puta si fortia sint in eo pectoralia. Extenduntur autem in sufflatione cum retentione anhelitus. Istorum dictorum preter tertium meminit galienus tertio de regimine sanitatis capitulo primo dicens. Sed tendantur fricata ꝛ spiritus contineatur intantū vt musculi thoracis tendantur: vt ita clausis faucibus ad diafragma impellatur. Et auerroys sexto colliget capitulo octauo. Post hoc vero anhelitus retineatur ꝺm ꝙ possibile est quod est: quia retinendo anhelituȝ naturalis calor confortatur ꝛ fortificatur ꝛ poros aperit ꝛ per eosdem superfluitates expellit quemadmodum faciunt illi qui foramina dilatare intendunt: quia exufflando foramen aperitur. Et debet constrictio anhelitus esse cum extensione musculi pectoris ac diafragmatis. Sed extensio musculi ventris parua esse debet: quod est quia per hāc extensionem superfluitates pectoris ꝛ pulmonis ad membra nutritiua expelluntur. Et propter extensionem musculi ventris superfluitates que ipsis insunt ꝛ que ab alijs transmisse sunt inferius expelluntur. Et qui habet debile diafragma a constrictione anhelitus penitus auertat: hec auerroys. Quinto dicit ꝙ musculi ventris postea parum extendantur in fine rei. scilicet postꝙ̄ tensi fuerint musculi pectoris ꝛ alia membra vt intestina per hoc habeant aliquam reductionem id est veluti reductiuam fricationem. Iuxta illud galieni vbi supra. Et tunc scilicet tenso diafragmate musculi qui sunt ꝺm epigastruȝ id est superficiem ventris tendātur: vt ab his ꝛ diafragmate velut a duabus manibus viscera compressa contentam in eis superfluitatem ad exteriora expellant in regiones paratas: puta in ventrem ꝛ in intestina ibi posita. Sed si epigastrios musculos non tetenderis viscerū quidem superfluitates non euacuabis. Sexto dicit ꝙ fricatus inter hoc ꝛ hoc id est inter constrictionem musculorum pectoris ꝛ constrictionem musculorum ventris ambulet. Et proijciat se supinum scilicet dorso inferius ꝛ ventre superius conuerso super lectum aut stratū. Et commisceat pedes suos pedibus sui comparis: vt per hoc excutiantur superfluitates si que remanserint post exercitium et fricationem ꝛ membra singula dirigātur. Septimo dicit ꝙ excellentes exercitantium id est exercitantes se fortibus exercitijs continent aerem id est retinent anhelitum inter exercitia sua: ꝛ hoc proficit ad euacuationem pororum paulatiuaȝ. Iuxta illud galieni tertio de regimine sanitatis capitulo primo. In medijs exercitijs retinere spiritum prodest vt paulatim pori euacuentur.

g Sed tamen reductio quandoqȝ in medio. In hac parte septima dicit primo ꝙ reductio id est reductiua fricatio quandoqȝ interponitur in medio exercitio sic ꝙ exercitans postꝙ̄ peruenit ad medium exercitij sui relinquit ipm ꝛ facit se fricari fricatiōe reductiua: deinde redit statim ad exercitium. Et id precipue tunc faciendū est cū voluntas adest ꝓlongandi exercitiū. Per has enī interpositas exercitio quieteȝ ꝛ fricationem ꝓhibetur corpus a fatigatione ex lōgitudine exercitij.

tes mēbrorum omniū ipsis extensis ꝓcedat. Et tūc ꝙ̄to plus poterit suū cōtineat anhelitum. Et ꝑcipue cum musculi ventris laxi fient ꝛ pectoris musculi si facile fuerit extendentur. Postea etiam musculi ventris in fine rei paruȝ extendent vt intestina inde aliquā habeant reductionē. Et inter hoc: ꝛ hoc eat ꝛ se supinum ꝓijciat ꝛ suos pedes pedibus sui comparis cōmisceat. Exercitātium ꝟo excellentes aerē inter sua cōtinent exercitia. Sed tamē reductio[g] quādoqȝ in medio interponit exercitio. Ipm nanqȝ dimittit: ꝛ deinde ad ipm reditur si ꝓlongandi exercitiū voluntas

Secundo dicit ꝙ exercitandus qui vult reductionem id est reductiuam fricationem in medio sui exercitij nō indiget multa fricatione cū oleo nisi dispositionem in se habuerit que sibi nō placet sicut lassitudinem vl' ariditatem nimiam membrorum: vl' nisi nō querat in fine exercitij sui reductionem aliam siue reductiuaȝ fricationem; sed hac sola contentetur que fit in medio exercitij.
Tertio dicit ꝙ si exercitans senserit fatigationem siue durante exercitio siue post inungēdus est oleo sicut postea dicetur capit'lo.16. doctrina presentis.
Quarto dicit ꝙ si se exercitās ariditateȝ in suis membris senserit fricatio cum oleo augmentāda erit donec per humectationem olei reducta fuerint ad equalitatem membra nimis sicca.
b Fricatio preterea quandoqȝ iuuat. In hac parte octaua dicit ꝙ fricatio membrorum ⁊ compressio eorum fortis cum palmis instante hora somni quandoqȝ ꝓdest. Primo quia corpus alleuiat resoluendo superfluitates q̄ sunt causa grauedinis corporis. Secundo: quia prohibet humiditates fluere ad iuncturas diuertēdo eas ab interioribus ad superficiem cutis. Teste galieno.12. de ingenio sanitatis capitulo tertio dicente. Fricatio nō solum corpus purgat: sed somnum prouocat. ¶ Attende ꝙ fricatio ante somnum dupliciter fieri potest. Uno modo in toto corpore ⁊ hec prestat somnum: corpus alleuiat. ⁊ a iuncturis superflua diuertit dummodo leniter seu suauiter fiat. Nam que fortiter fit nutrimentum trahit ad membra indigestum: quia somni hora est post assumptum cibū Alio modo in extremitatibus solum velut a cubitis vsqȝ ad finem digitorum: ⁊ a genubus vsqȝ ad extremitatem articuloruȝ pedis. Et hac fricatione suaui solent vti quidam delicatorum fere omni nocte que licet somnum prouocet calefacit laxat ⁊ rarificat iuncturas extremitatū ⁊ partes eis vicinas trahens illuc humiditates vnde fiunt apte ciragris ⁊ podagris.

affuerit. Non autem multa indiget fricatione cum oleo qui vult reductionem nisi in ip̄o dispositio fuerit que sibi nō placet: ⁊ nisi nō reductionem querat. Qd' si fatigationē senserit oleo inungatur sicut nominabimus. Et si siccitateȝ senserit fricatio augmentanda erit donec ad equalitateȝ perueniat. Fricatio preterea[b] quandoqȝ iuuat ⁊ fortis compressio cum tempus est dormiendi quoniā corpus alleuiat ⁊ humiditates ⁊ iuncturas fluere prohibet.

¶ De balneo ⁊ nominādis balneis. Capitulum. .V.

Hic autem[a] homini

b in cuius regimine noster cōsistit sermo balneatio resolutionem faciēs nō est necessaria: qm̄ corpus ip̄ius est mundum. Et neqȝ q̄ balneo īdiget eget ip̄o nisi vt ab ip̄o habeat calorem subtilem ⁊ humiditatem tēperataȝ. Quapropter isti in ip̄o nō multā debent facere moram. Qd' si in fonteȝ descenderint in ip̄m ingrediant' quousqȝ ip̄orum rubet ⁊ inflatur sup̄ficies. Et in p̄ncipio resolutionis ab eo remoueant'. Et aer in circuitu ip̄orum aquam dulcē fundēdo humectet'. Deinde velociter lauētur, ⁊ egrediant'. Oportet p̄terea ne exercitatus ad balneum velociter p̄gat donec perfecte quiescat. Balneorum v̄o[b] dispositiones ⁊ eorū cōditiōes iam declaraui ⁊ in alio loco rettuli. Uerūtamen qd' hic dicere debemus est ꝙ oēs balneandi s'm ordinem balnei casas ingredi debēt. Et neqȝ in domo calida morent' nisi s'm q̄titatem que eis nocumentū nō inferat ⁊ requiescere faciat ꝓpter sup̄fluitatū resolutionē ⁊ corp̄is ad nutriens preparationem a debilitate ipsum custodiendo: et ab aliqua forti causarum febrium putridarum.

loco puluerulento vl' vsqȝ ad sudorem: tunc enim indiget balneo quo abstergatur ⁊ lauetur a pulueribus ⁊ sudore. Tertio dicit ꝙ si iuuenes exercitati descenderint in fontem. i. tinam aqua calida plenam intrēt ip̄m ⁊ stent in eo donec cutis seu superficies suorum corporuȝ rubeat ⁊ intumescat: ⁊ ꝙ primū incipit ab eo resolu[tio] fieri vel cum detumescere protinus exeant. Et aer [...] nā circundās humectet p[...] rima effusione aque tep[ida] de dulcis consequenter lauentur veloci[ter] ⁊ egrediantur a locis balnei et tunc. Quarto dicit ꝙ exercitatus non debet ingredi balneum donec perfecte quiescat[...] lucȝ donec san[...] guis cum spiritus per exercitium commoti quiescant ⁊ anhelitus factus velox et magnus ad p[ro]prium redeat tēp[er]amentum ne calor balnei calori exer-citij superadditus debilitet ⁊ resoluat. ¶ Attende ꝙ galienus tertio de regimine sanitatis cap'lo secūdo moduȝ ⁊ vtilitatē balnei post exercitiuȝ in quinqȝ ꝓpositionibus describit. Prima est exercitatus iuuenis ducendus est ad balneum: etsi p[ro]pter nullam aliam ha[...] buerit vtilitatem: q[uia] iam ab exercitio moderato curatus est [...] catus. Scd'a est. dura ⁊ tenera membra per balneuȝ molliuntur: euaporatur si quid superfluitatis ⁊ liquefactionis carnis mollis vel pinguedinis intus acute contineatur quod in immoderatis contingit exercitijs. Tertia est. iuuenis temperatus non indiget exercitio propter hec: quia superflua per exercitium ⁊ fricationem satis in hoc sunt euacuata: ⁊ ip̄e nō solet immoderate exercitari. Quarta est. iuuenis tēperatus indiget balneo ad hoc solum vt a sudore lauetur ⁊ puluere. non vt calefiat in balneo sicut isti qui sine exercitio balneant' decoquētes seip̄os. Quinta est iuuenis temperatus dum balneatur post exercitiū nō debet contrahere moram in solio seu aere balnei: sed lotus ad aquam moderate festinet: quia hec moderate nature corporis congrua est.

b Balneorum vero dispositiones ⁊ eorum. In hac parte secunda primo dicit princeps se iam declarasse ⁊ retulisse dispositiones ⁊ conditiones balneorū scilicet capitulo vltimo summe prime doctrine secunde fen secunde primi. Secundo dicit q[uod] illud qd' hic nunc dicendum restat est primo ꝙ omnes balneandi debent ingredi casas balnei s'm ordinem scilicet primo p[ri]mam que comparatione ad alias frigida est ⁊ humida ⁊ in se temperata. Postea secundam que calida est ⁊ humida lotioni corporum ⁊ tinis aptata multa aqua respersa. Deinde tertiam que est calida ⁊ sicca sudoris abunde prouocatiua si diu stetur in ea: q[uia] natura non sustinet sine grauamine subitas mutationes. Secundo dicendum est hic ꝙ balneandus non moretur in domo seu casa calida balnei nisi tali mensura ꝙ non recipiat inde nocumentum supercalefactionis resolutionis nimie vl' debilitatis: sed tali mensura stet in ea ꝙ req̄escere faciat suaui somno ꝓpterea ꝙ sup̄fluitates resoluit ⁊ corpus p̄parat ad receptionem nutrimēti: ⁊ tali mēsura ꝙ custodiat ip̄z a debilitate que p[ro]uenit ex nimia repletōe caloē innatū ebetāte: ⁊ tali mēsura ꝙ p̄seruet

¶ De balneo ⁊ nominandis balneis. Capitulum .V.

b Hic autem homini. In hoc capitulo ostendit primo quibus ⁊ propter quid competit balneum ⁊ moduȝ ⁊ horam sui vsus Secundo ordinem ingrediendi casas balnei ⁊ tempus morandi in eis ⁊ vtilitates eius ibi[Balneorum vero dispositiones ⁊ eorum] Tertio horā balneationis querentium impinguari per balneum cum modo preseruationis ab oppilatione: ⁊ querentium demacrari: ⁊ querentium solum sanitatem seruare ibi[Qui vero impinguari desiderat] Quarto modum preseruandi eos in quibus timetur ebullitio cholere ex balneo ibi[Et si timet ne cholera ebulliat] Quinto quibus nō cōpetit balneuȝ ibi[Sȝ qui febrem habet a balneo] Sexto vtilitates ⁊ nocumenta balneorum ibi[Et tu quidem iam sciuisti]

a In p̄ma parte dicit primo ꝙ balneatio resolutionem faciens non est homini necessaria: de cuius regimine hic agitur. s. iuueni temperato: q[uia] corpus ip̄ius est mundū: ⁊ ita nō indiget resolutione sup̄fluitatū Scd'o dicit ꝙ ex iuuenibus tēperatis ille qui balneo indiget: nō indiget eo nisi vt acquirat ab eo calorem subtilem id est moderatuȝ demulcentem tactum ⁊ humiditatem tēperatam in qua voluptuetur. Et id'o nō debet in eo multum morari nisi se paulo plus debito exercitauerit. tunc enī indiget humectatōe balnei corrigente siccitatē ex motu ortaȝ: vl' nisi paulo min' debito se exercitauerit ⁊ fricauerit. Tunc enī indiget calore balnei p̄ficiēte resolutionē opportunā: vl' nisi se exercitauerit in

ipsum ab aliqua causa forti febrium putridarū: sc3 ab oppilatione pororum que potissima est causa est putredinalium febrium ꝓpter prohibitionē euentationis humorū et retentionē ac conculcationē fuliginum corrumpentium eos.

c Qui vero impinguari desiderat balneū ⁊c. In hac parte tertia primo agit d̄ hora balnei impinguatiui. Scd̄o d̄ macratiui ibi [Qui autem vult resolutionē] Tertio custoditiui sanitatis ibi [S3 qui sanitatē tm̄ vult] ¶ In p̄ma dicit primo ꝙ q̄rens īpinguari debet intrare balneū post comestionem dūmodo fuerit assecuratus ꝙ oppilatões ei nō accidāt: puta q2 est laxarū viarum subtilium humorum nō ꝓnus ad eas nec assuctus eis si ne forti causa vel hab3 ī vsu medicinā ꝓ-ptam contra oppilationes. Eiusdem sentētie meminit rasis q̄nto almāsoris capitulo de his que corpus impinguāt dicēs. Conuenit preterea post cibum balneari et oleo prius inūgi debet et postea aquā tepidam super corpus proijcere. Cuius ratio est duplex. Una est. quia balneū copiose trahit sanguinē ad membra: nec membra nutritionis ei resistūt: sed liberaliter transire ꝑmittunt iam cibo munita. Secūda est. quia balneum hac hora vehementer humectat vnde fit vt nutriēs faciliter membris iūgat̃ et inuiscetur: verūtamen per hoc indigestus cibus trahitur ad epar. Secūdo dicit ꝙ qui querit ab oppilatōnibus preseruari si fuerit calide complexionis bibat oxymel quod ratione mellis nutrimenti vias et superfluitatum eius abstergit ⁊ mūdificat. Et est triplex oxymel: vnum simplex: aliud diureticū: aliud squilliticum inter que minus calidū est simplex: sed magis apritiuum est diureticum. Et iterum simplex oxymel triplex inuenit̃: vnum est pauce commixtionis quod ex partibus aque sexdecim ⁊ vna mellis fit. Et istud infrigidat calefactis cōferens. Aliud multe commixtionis ex partibus aque quattuor et vna mellis et hoc calefacit. Aliud medie commixtionis ex octo partibus aque et vna mellis quod remisse calefacit frigiditate aque prohibente caliditatē mellis. Tertio dicit ꝙ volens se preseruare ab oppilationibus si fuerit frigide complexionis bibat dyamentastrū scilicet electuarium de mentastro et dyatrionpipereon id est electuariū de tribus generibus piperum scil3 albo nigro et longo quod describitur q̄nto canon. summe prime tractatus tertij. Et pro vnaquaq3 vice sumat dragmam vnam de altero istorum cū paruo haustu purete cicerum vel aque feniculi aut apij vel viui albi vel hydromellis. ¶ In secūda dicit ꝙ querēs resolutionem sue superflue humiditatis et macrefieri debet balneari famelicus et longo tempore in balneo morari: sic eni3 resoluitur humiditas corporis et siccatur corpus ab innata caliditate coadiuta calore balnei deficiente alimento quod resoluta restauret.
¶ In tertia dicit ꝙ querens ex balneo seruare dūtaxat sanitatem corporis sine demacratione vel impinguatione debet ingredi balneum post digestionem cibi iam completam in stomacho et in epate. ¶ Attende ꝙ balneum in regimine pure conseruatiuo debet fieri non statim post digestiones completas in stomacho et epate: sed etiam in venis quia fieri debet post exercitium. Iuxta illud galieni secūdo de regimīe sanitatis capitulo tertio. Cū iuuenis est exercitādus est et durius fricādus ⁊ post exercitia facta est balneandus: sed tempus exercitij est optimū quādo hesternus cibus fuerit perfecte digestus et qui in vētre et qui in vasis ⁊ alterius cibi instat tempus vt ait idem dicto libro capitulo secundo.

Qui vero īpinguari desiderat balneum post comestionē ingrediatur si securus fuerit ne oppilationes accidāt. Et qui bene se custodire voluerit si calide fuerit complexionis oxymel bibat propter oppilationū ꝓhibitionē. Et si frigide fuerit cōplexionis diamētastrū bibat ⁊ diatrionpipereon. ¶ Qui aūt vult resolutionē et macrefieri balneādus est dum est famelicus ⁊ ibi multū moret̃. ¶ S3 qui sanitatē tantū vult ꝯseruare balneum ingredi debet postq̄ digestū est quod est in stomacho ⁊ in epate.

Et si timet ne cholera ebulliat rubea si hoc fecerit ⁊ se ieiunus balneauerit ante balneationē rem sumere debet subtilē quā comedat. Et qui calide existit complexionis cholera abūdans rubea hoc est ei necessariū Et huius ab ingressu domus balnei calide prohibēdus est. Ex eis autem quibus isti cibant̃ melius est panis in succo fructuū infusus aut ī aqua rosata. Et se custodire debēt rē frigidam actu bibāt in egressione balnei aut in balneo: qm̄ pori sunt aperti. q̄re frigiditas nō tardat̃ q̄n ad membrorum p̄ncipaliū corpora ꝓcedat. et ipsorum corrumpat virtutes. Ab omi quoq3 re vehemētis caliditatis se custodire debēt ⁊ precipue ab aq̄: quoniā si eā sumpserit timēdū erit ne cito ad membra penetret p̄ncipalia et accidat ptisis ⁊ ethica. Preterea sibi caueāt ne cito balneū egrediantur et caput post ipsum discooperiant et corpus ad recipiendā frigiditatem exponant. A balneo vero egredi debent si tempus fuerit hyemis suis bene cooperti pannis.

Sed qui febrē habet a balneo se

d Et si timet ne cholera ebulliat rubea si hoc fecerit ⁊c. In hac quarta parte dicit primo ꝙ ille debet comedere rem subtilē ante balneationē qui timet ne cholera rubea in eo ebulliat si hoc fecerit id est se balneauerit iam ꝑfectis digestionibus et ieiunus. In tali enim cholera ebulliens vel febrem inducit vel ad os stomachi profluens et ipsum pungens sincopi generat ex vehementi dolore corde sibi cōpatiente. Secundo dicit ꝙ hoc scilicet sumere rem subtilem aut cibū est necessarium ante balneationem ei cuius cōplexio ē calida et qui abūdat ī cholera rubea. q2 aliter balneū commouebit eius choleram ebullire faciens eam. Et cum hoc preseruandus est ne subintret casam balnei calidam maxime tertiam que suo calore plus alijs choleram ebullire facit. Tertio dicit ꝙ cibus melior istis ante balneationem est panis infusus in succo fructuum: vt malorum granatorum vel macianorum acetosorum vel cytoniorū aut panis infusus in aqua rosata. Talis enim choleram reprimit os stomachi confortat et calorem temperat. nec trahitur per balneum ad epar ante sui digestionem cum balneum talium sit remisse caliditatis
Quarto dicit ꝙ tales calidi cholerici preseruare debent ne vel in exitu balnei vel in balneo rem actu frigidam bibant. quia per poros a balneo apertos quasi repente trāsiret ad membra p̄ncipalia maxime ad epar corrumpens suas virtutes actuali frigiditate: sicut vides equos labore estuantes adhuc sudorosos adaquatos aqua frigida statim mortifundi. Quinto dicit ꝙ tales calidi cholerici debent sibi cauere ne rem vehementer calidam in egressu balnei vel in balneo bibant maxime aquam calidam: quia verendum est ne subito penetrans vsq3 ad membra principalia ptisim id est consumptionem corporis et ethicam inducat sua resoluenti caliditate. Sed quare dicit precipue ab aqua: nunquid bibitum vinū calidum aut nectar aut ypocras post balnem bibitum: vel in balneo citius induceret ptisim vel ethicam q̄ aqua: cum quodlibet horum cum sua actuali caliditate sit potentia et virtute calidum et siccum. Dic ꝙ ista plura ꝓstant beneficia que non prestat aqua. Primo quidem sunt familiaria humane nature. Secundo confortant membra principalia. Tertio nutriunt. Quarto generant et multiplicant spiritus. Quinto facilius aqua resoluuntur: et quia nutriunt plus de eis retinetur in membris nutritiuis transeundo per ea et plus de eis singulis impartitur mēbris. Sexto dicit ꝙ calidi cholerici cauere debent ne repēte balneum exeāt ⁊ ne caput suū post ip̄m detegāt ⁊ ne corpus suū frigori exponāt: q2 tales natura rari sunt ⁊ balneum hos magis rarificauit poros aperiens quare frigidus aer libere subintrās interiora debilitat et calorē innatū vel extinguit vel diminuit. Septimo dicit ꝙ calidi cholerici debent a balneo exire tp̄e hyemali suis pānis vndiq3 bn̄ cooperti ne tūc penetrent̃ a frigore intēso cōtinentis eos aeris.

e Sed qui febrem habet a balneo se custodiri deb3 ⁊c. In hac parte quinta prohibet balneū in tribus casib9. Primo quidē in febre hora

febris: quia febris est calor naturalis mutatus in igneū vt ait galienꝰ p̄mo amphorismoꝝ cōmento illius can̄. Humide diete oībus febricitantibus cōferunt. Balneū igit̄ superigniēs amplius febrē augmētabit. Scd̄o in solutione cōtinuitatis. nā si noua fuerit que plaga dicit̄ balneū nocet augmētando sanguinis fluxum. Si vetus dicta vlꝰ bal-

custodiri debz ī hora febris ⁊ qui solutionez habet cōtinuitatis aut apostema. Et tu^f quidem iam sciuisti ex eo qd̄ precessit ꝙ balneuz est calefaciens et infrigidans humectans et desiccans iuuans et impediens. ¶ Et eius quidem iuuamenta sunt somnū facere et aperire et abradere et resoluere et digerere ⁊ nutrimētū

neuz nocet augmentando putredinez ⁊ humectando vlꝰ qd̄ potius debet exiccari: qꝛ vlcera nō sanātur nisi desiccentur. Tertio in apostemate qꝛ materiā apostematis amplius ītumescere facit ⁊ in ca putredinē dilatat. ¶ Instabit aliq̄s p̄mo d̄ febre ephimera cui cōpetit balneum. Iuxta illud galieni octauo de ingenio sanitatis capl̄o tertio. Sz vos scitis ꝙ hmōi febricitātes in p̄mo die secūdo et tertio māe quoqꝫ meridie ⁊ vespere ⁊ noctu in balneum misissem et bene euaserūt quarto et q̄nto die sine macula ad solitū opus exeūtes. Et p̄mo de febribus ad glauconē capl̄o sexto d̄ curis ephimerarū ait. Curare aūt oꝫ balneo omnes. Eos quidē qui in dēsitate cutis aut ī bubonibꝰ febricitauerit si in aere balnei tardare p̄ceperis nihil ledes. Reliquos v̄o oīs q̄cito ab aere remoue: in aqua v̄o si amplius morari voluerint cōcede. Scd̄o de febre ethica cui balneū cōuenit. Iuxta illud ga. decimo de ingenio sanitat̄ capl̄o nono. Dico ꝙ oīs habēs ethicā maxime veniēs ī ptisim si nō habeat aliquā febrem de putredine vel de apostemate viscerū oꝫ in balneum mittat̄. Tertio de putrida cui competit balneuz post purgationē. Iuxta illud galieni vndecio de ingenio sanitat̄ capl̄o octauo Ego vero nullū febrientē ex putredine in balneū introduco nisi prius materia purget̄. Sed materia purgata balneū et cathaplasma prepa ro. Et capl̄o decio eiusdē laudat balneū tā ī putrida cōtinua q̄ ī īterpolata: dicēs. Cūqꝫ cruda materia ⁊ putrida fuerit digesta ponat̄ molle cathaplasma ⁊ balneū sine dubio p̄paret̄. In eis tn̄ que sunt intpolate facit febre dissolui incipiēte: quia tūc temp̄is balneū p̄parabit corpus in sumēdo cibo. Et p̄mo de febribus ad glauconem capl̄o. 14. de cura febris tertiane ait. Si v̄o digestionis signa appareāt etsi multotiens balneaueris nō vtiqꝫ peccabis. Et paulo āte ibi ait. Eos v̄o qui amant balneū neqꝫ si bis balneaueris in die peccabis. Et in quartana laudat p̄nceps balneū quarti p̄ma tractatu. 2. capl̄o. 59. Quarto arguitur ꝙ in vulneribus cōuenit balneū. Nam ptisis est vulnus ī pulmone. sed p̄nceps ptisicis concedit balneū tertij decima capl̄o vltimo dicens. Et quādoqꝫ cōcedit̄ vt ipsi ingrediant̄ balneū ante cibū ⁊ post ip̄m cum nō est in epatibus ip̄oꝝ oppilatio. Ip̄m em̄ impinguat eos ⁊ confortat ip̄os. Quīto arguit̄ ꝙ ī apostematibus. qꝛ peripneumonia ⁊ pleuresis q̄ sunt apostemata balneo iuuant̄. Teste hyp. particula tertia regiminis acutoꝝ circa finē dicente. Balneare in p̄ipneumonia iuuātiꝰ est q̄ in acut̄ febribꝰ. In latere etiā tenere coste atqꝫ īter spatulas existentē dolorem mitigat. Item excoquit̄ quod per sputū necesse est excreari ⁊ adiuuat flatum etiā bonificat ⁊ screatus aufert laborez: q̄a artus mollit cutem humidā facit vrinam expellit capitis releuat grauitatem nares humidas reddit. Idem dicit galienus in commento. ¶ Ad primū secundū ⁊ tertiū obiecta dic principē hic voluisse balneum nō debere ministrari in putridis interpolatis hora febris maxime ante declinationē: neqꝫ ī continuis ante digestionē materie. Ad q̄rtum dic ꝙ balneum non conuenit in ptisi ratione vulneris: sed ethice sequētis ad ip̄m. Ad q̄ntum dic ꝙ in principio augmēto ⁊ statu peripneumonie ⁊ pleuresis balneū non competit: quia his temporibus fluxum materie ad locū egritudinis augmētat ⁊ putredinē dilatat et febrem incendit. Sz ī declinatione competere potest. Iuxta illud p̄n. tertij decima tractatu q̄nto capitulo tertio. Et post declinationem manifestaz administra balneū. Istud facere in gallijs nō soliti sumꝰ: sz veteres assueti balneis liberiꝰ ⁊ liberalius ea suis patiētibus ɔcesserunt et qꝛ minus tūc tp̄is se replebāt ⁊ magis purgabāt. vnde suspicio d̄ recidiua nō tanta habebat̄ sicut nūc apud nos.

f Et tu quidem iam sciuisti ex eo quod ⁊c. In hac parte sexta primo tangit actus oppositos in quos potest balneum. Secūdo iuuamēta balnei ibi [Et eius quidē iuuamenta] Tertio nocumēta eius ibi [Eius autem impedimēta sunt. ¶ In prima p̄ticula dicit ꝙ iam scimus ex precedētibus scilicet ex scriptis p̄mi secūda doctrina secūda sūma p̄ma

ad cutis superficiē attrahere. Et ipsius iuuamentū nō est nisi in resolutione eius qd̄ resolui volūt ⁊ ī expulsione illiꝰ qd̄ volūt expelli ī parte naturali et in retētione ventris ⁊ remotione fatigationis. ¶ Eius autē impedimēta sunt debilitare cor si mlt̄ū morati fuerint ⁊ facere syncopim et nauseā: ⁊ hūores quietos mouere ⁊

capitulo vltimo. ꝙ balnea possunt in actus cōtrarios. Nam calefaciunt ⁊ infrigidāt siccant et humectāt iuuant et nocent. Et posse in hos actus inest eis ex triplici radice. Primo quidem ex diuersitate eorum et s̄m casas ⁊ s̄m aquas. Scd̄m casas quidē: Nam prima infrigidat: secūda calefacit et humectat. tertia calefacit ⁊ desiccat. Sz s̄m aquas balneuz aque calide calefacit frigide infrigidat dulcis humectat salse sulphuree vel aluminose siccat. Secundo ex diuersitate dispōnis corporum se balneantiū. Nam balneum calidum famelicos ⁊ inanitos siccat ⁊ demacrat et interdum resoluendo calorē corpus infrigidat. Sed repletos sanguine et cibis humidos et crassos reddit. Tertio ex diuersitate more in eo: quia parum morās vel mediocriter in balneo calido dulcis aque calefit et humectatur: et superflue morans resolutione nimia caloris et humidi tandem desiccatur et infrigidatur. ¶ In secūda refert primo sex vtilitates quas efficit balneum. Prima est p̄uocare somnū propter delectationez quam ingerit et diuersionem fumorū acutorum a capite ad cutem ⁊ resolutionem spirituum animaliū qui somno et quiete restaurari solent et quia caput humectat. Secunda est aperire poros sua caliditate p̄pterea specialiter laudatur in ephimeris ex oppilatione pororum. Tertia est abradere id est abstergere sorditiē a superficie corporis cooperāte fricatione. Quarta est resoluere suo calore superfluitates que sub cute latent ⁊ que continent̄ in poris et venis vel resolutione insensibili vel sudorali. Quinta est digerere suis caliditate et humiditate superfluitates humorales et cooperari ad digestionē cibi suscitando calorem innatum et resoluendo humiditates hebetātes ip̄m. Sexta est attrahere sua caliditate nutrimentū ad superficiē cutis et exteriora membra vnde cutem rubescere facit ⁊ ī tumescere ⁊ corpus impinguat quod post cibuz fit. Secūdo reducit omnia balnei iuuamēta ad quatuor eius operationes. Prima est resolutio resoluendoruz vnde pacificat colicam ⁊ yliacam et dolores alios vētosos et vaporosos et fumos educit. Secunda est euacuatio euacuandorum a parte naturali id est ad receptacula a natura ordinata vel p̄ras naturales vel a virtute expulsiua naturali ad quam cooperatur balneum: quia materias commouet ⁊ flutibiles reddit et vias aperit vnde iuuat ad vrinandū et screanduz. Tertia est retentio fluxus ventris maxime cum p̄uenit ab humoribus fluentibus a venis ad intestina. tunc em̄ balneum ad contrariū trahens fluxum ventris sedat. Quarta est remotio fatigationis seu lassitudinis. Naz lassitudo reddit membra cōsimilia sicca et replet eorum cōcauitates humiditatibus calidis subtilibus mordicatiuis. Iuxta illud galieni secūdo simplicis medicie capitulo vigesimosecūdo. Lassitudo facit accidere duas causas. Quaruz vna est ꝙ membra similiū partium exiccantur: et altera est ꝙ loca vacua que sunt inter ista membra replentur humiditate que non est bona iuuatiua naturalis: inmo est subtilis mordicatiua calida. Sed balneum est perutile ad remotionem vtriusqꝫ. Iuxta illud galieni ibi. Et balneum quidem cum aqua dulci est de rebus magis conferentibus vtriusqꝫ rebus. Et illud est quoniam aqua dulcis sua humiditate rectificat quod accidit iam in instrumentis corporis et membris ipsius de siccitate ⁊ resoluit per caliditatem suam acquisitā illam supfluitatē calidam ⁊ subtilem. ¶ In tertia refert sex nocumēta balnei. Primuz est debilitare cor eius qui diu manet in eo: quia superflue resoluit sp̄us ⁊ calorem innatum. Secundū est tandez inducere sincopim resoluens adeo spiritibus ⁊ calore vt reliquāt regimen exteriorum membrorum et intra retracti confugiāt ad cor. Tertiuz est nausea vel propter ebullitionē cholere vel commotionē humorū in stomacho vel liquefactionē humiditatū cerebri descendētiū ad stomachū vel repletionē stomachi ex fumis ⁊ vaporibꝰ a mora supflua in balneo genitis. Quartū est commotio humorum qui prius

erant quieti, ꝓpterea dissuadeꝛ balneū in magna repletione nō precedente purgatiōe: quia humores acutos ebullire facit ⁊ crudos eliquat mouet et extendit suscitās dolores. Quintū est preparatio humoꝝ ad putrefactionē: qm̄ ꝑmiscet malos cuꝫ bonis et afficit eos extraneo calore quādo supfluit. Sextū est declinatio humoꝝ ad receptacꝉa mēbrorum. Nā postꝙ cōmouit hūores ꝗ̄ tos et hos dilatauit apiēs vias membra fortiora debilibus mittūt: ex quibus collectis fit apostema vel intꝰ vel extra. Quō experimēto frequēter apparet cuꝫ repleti stuphas adeunt vel se balneant nō contenti priori repletōne nisi se etiam in balneo cibis ⁊ potu repleāt vñ claui multiplicanꝛ i pluribus et emūctoriorum apostemata.

eos ad putrefactōnē preparare ⁊ cū eis ad membrorū debiliū receptacula dclinare: ergo ab eis accidūt apostemata in occulto membroruꝫ et in eorum superficie.

¶ De ablutione que fit cuꝫ aqua frigida. Capitulum VI.

b Hocᵃ quidem conueniens nō est nisi cuius regimen vndiqꝫ conseruaꝛ ⁊ cuius etas ⁊ virtus ⁊ figura ⁊ tempus sunt cōuenientia: et neqꝫ fastidium neqꝫ vomitum neqꝫ ventrē neqꝫ vigilias neqꝫ reumatismos habet; neqꝫ

¶ De ablutione ꝙ̄ fit cum aqua frigida Cap. VI.

b Hoc quidē cōueniens nō est ⁊c. In hoc capꝉo tangit primo ꝯditiones attendendas ante lotionē cum aqua frigida. Secūdo post que fieri solet ⁊ ꝓpter que et qualiꝛ ⁊ ꝙ̄diu et quibus adiūctis ibi [Et est cū hoc fit] Tertio de iteratione balnei aque frigide et modo ⁊ hora ⁊ cautelis in ea seruandis ibi [Et est vt post] Quarto de iuuamentis ablutionis cum aqua frigida ibi [Cum aqua autem frigida]

a In ꝑma parte tangit q̄ttuordecim cōditiones obseruandas ꝑusꝙ̄ quis toto corꝑe laueꝛ aut balneeꝛ in aqua frigida. Prima est obseruatio debiti regimīs in sex rebus nō naturalibus: quo neglecto corpus factū cacochimū vel plectoricum de facili lediꝛ ab aque frigide balneo: qꝛ ī cacochimis ca̅pnosos fumos interiꝰ recludit. Et in plectoricis humores incrudat et intus conculcat. Secūda est etas scꝫ iuuētus in qua corpus est robustius ad resistendum frigiditati aque. Tertia est v̇tus seu robur virtutū vitalis ⁊ naturalis se recolligētiū intus ⁊ fortificantiuꝫ ex occursu frigide aque. Quarta est figura sicut carnis dēsitas ⁊ corpulentia frigus aque ꝓhibēs ad interiora penetrare. Quinta est tp̄s videlꝫ estas cuius caliditas corpori impressa plusꝙ̄ cōueniat aliquid remittat de frigore aq̄ ⁊ tactui gratū faciat occursum frigiditatis. Sexta ē absentia fastidij. Septima absentia vomitus. Nam grauato stomacho vomitu vel fastidio facile leditur magis occurrēte sibi frigore balnei quod fumos et vapores ⁊ humiditates īterius repellit ⁊ in eo compingit. Octaua est absentia fluxus vētris. Nam frigus aque deforis occurrens versus intestina propellit humores ⁊ augmentat fluxum. Nona est absentia nimiarum vigiliarū. Nam vigilie nimie calorem et spiritus superflue resoluūt post quas aque frigus occurrēs corpori nō reperit calorem sufficiētis resistentie. Decima est absentia reumatis. Nam frigus extrinsecū corpori occurrēs auget reuma comprimendo suo frigore mēbra mollia. Undecima est ꝙ se balneāſ aqua frigida non sit puer. Nam balneo aque frigide ꝓhibetur a cremento ⁊ ꝓpter teneritatē suorū membrorum facile penetratur a frigiditate. Duodecima est ꝙ nō sit senex. quia calor senuꝫ diminutus est nō sufficiens absqꝫ nocumēto resistere frigori aq̄. Tertiadecima est ꝙ corpus se balneans in aqua frigida sit leue non aggrauatū humorali repletione: vt calor et spūs ab occursu frigoris fugiētes intus libere transeāt: ⁊ illic fortificati libere redeant expellētes frigus membroꝝ exteriorū quod eis impressit frigiditas aque. Quartadecima est ꝙ motus se balneātis in aq̄ frigida sint cōueniētes id est mēbra motiua: vt musculi nerui et chorde sint vigorosa robusta nō parata per occursum frigoris incurrere stuporem tremorē spasmum vꝉ paralysin. O quā paruꝫ curant et attendūt iuuenes nostri tꝑis huiꝰ regionis francie ad istas cōditiones qui estiuo temꝑe fluuios nudi intrant: in eis natant ⁊ diu stant indiscrete nullo regimine seruato neqꝫ mēsura vsi: sed voluptateꝫ pro regula habentes tādiu stant illic ꝙ̄diu delectat eos aque frigiditas. et frequēter nullum inde cōsequunꝛ apparens incommodū iuuenili robore multa potente maxime in regiōibus frigidis q̄rū incole sunt fortis caloris in interioribus.

est puer neqꝫ senex et in hora in qua ipsius corpus est leue ⁊ motus sunt conuenientes. Et estᵇ cū hoc fit post ablutionē cum aqua calida factam ad hoc vt exteriora fiant fortia: et vt calor retineaꝛ naturalis. Quod si voluntas affuerit vt istud fit oꝫ ne aqua multū sit frigida immo sit temperata. ¶ Et est cum hoc fit post exercitium. Et tunc quidem oportet vt fricatio ante ipsum fiat fortior ꝙ̄ solebat. Sed inūctio fit ex oleo quēadmodum solebat. Et fit exercitiū post fricationem ⁊ inūctionem temperatū aut sit parum velocius ꝙ̄ solebat.

b Et est cum hoc fit post ablutionem In hac ꝑte secunda primo agit de ablutione aque frigide post calidā. Secundo de ea pꝰ exercitiū ibi [Et est cum hoc fit post exercitium] Tertio de mensura more in ea ibi [Post ea ꝑseueret in ea ꝺm mensuram] Quarto de fricatōe ⁊ mensura cibi ⁊ potꝰ post eam ibi [Deinde cū egressus fuerit] Quīto de signis more in ea temꝑate et supflue prima die quibus scitur ꝙ̄diu standum est in ea diebus sequentibus ibi [Et consideret tempus reuersionis] ¶ In prima parte dicit ꝑmo ꝙ ablutio corporis cum aqua frigida quādoqꝫ fit post ablutionem eius cum aqua calida ꝓpter duos fines. Primus est vt roboreꝛ partes exteriores corporis et indureꝛ ⁊ fortius resistant causis resoluentibus ⁊ occurrētibus deforis. Nam frigus aque partes exteriores vnit et compingit. Secūdus est vt calor innatus interius retineaꝛ ꝓpter frigus aque quod repellit ip̄m ad interiora. Talem lotionē aque frigide post calidam consulit Galienus in ethica duodecimo de ingenio sanitatis capꝉo nono dicens. Febris vero ethica nō iuuaꝛ ex calida aqua; sed ex frigida prius tamen cum calida prepareꝛ vt frigidam postea suscipere possit. Et paulo ante eodem capitulo dicit. Eis vero qui in ethicaꝫ incidunt propter calidam et siccam complexionem maxime ad ptisim id est consumptionem perductis aqua frigida nō precedēte calida molesta erit sicut ambulanti in lōgo itinere in estiuo tempore et corpore desiccato malum est balneum aque frigide nisi calide ꝑcedat. Hoc enim scilicet balneo aque frigide post calidam eis efficieꝛ quod fit ferro candenti si in aquam frigidam ponaꝛ: quia corpus tunc infrigidaꝛ ⁊ confortatur et induratur sicut ferro contingit. Secūdo dicit hic ꝑnceps ꝙ si volumus vt ablutio cum aqua frigida post calidam exteriora fortificet et calorem innatum intus retineat oportet vt aqua frigida nō sit multe frigiditatis: sed in frigiditate temꝑata ita ꝙ sit vt aqua tempore estiuo aeri exposita. Nam si frigus eius vehemens vt nimis esset mortificaret exteriora ⁊ sua vehemētia penetrās debilitaret interiora ¶ In secūda dicit primo ꝙ ablutio corꝑis cuꝫ aqua frigida quādoqꝫ fit post exercitium: quia corpus ab exercitio calefit ⁊ preparaꝛ ad recipiendum sine nocumēto occursuꝫ aque frigide sicut preparaꝛ ab aqua calida dum precedit frigidā. Iuxta illud Galieni capitulo nunc allegato. Defecta vero corpora ideo balneamus cū aqua calida supplevt ꝑparentur ad suscipiendū frigidaꝫ. Itidem faciunt exercitia si postea lauachrum efficiaꝛ. exercitia nāqꝫ prosunt istis sicut illis id est ptisicis balneum aque calide: quia exercitia non solum calefaciūt corpus: sed etiam calorem naturalem ab interioribus ad exteriora perducunt qui perductus aque frigide repugnat prohibens eam ad interiora penetrare et visceribus nocere. Secundo dicit ꝙ qui post exercitium cum aqua frigida abluendus est debet ante exercitium fortiori fricatione vti: vt per eam cutis induretur et melius resistat occursui frigoris aque. Sed inūctio cum oleo debꝫ fieri modo solito: sicut quando non abluitur cum aqua frigida quatinus per eam membra motiua preparentur exercitio. Tertio dicit ꝙ exercitium cui succedere debet ablutio cum aqua frigida debet esse temperatū vel paulo velocius solito post fricationem et inunctionem vt calor per hoc adauctus occursui frigoris melius resistat: et aque frigiditatem corpus ferat intristanter. Or si exercitium vehemens fuerit calorem minuet aperiens nimium poros quare frigus occurrens nimis profundabitur; et calorem

minuet et viscera ledet. ❡Quarto dicit ꝙ p̄missis fricatione fortiori i unctione ⁊ exercitio moderatis exercitatus in aqua frigida subito natet vel immergatur: vt membra eius dura fiāt per frigus occurrēs vnita et compacta. In testimoniū huius dicit galienꝰ decimo de ingenio sanitatis capl'o nono. Nōne multos iuuenes in itinere ex estiuo sole calefactos cito ī aquā frigidā descēdere videmus eo ꝙ eis prodest maxime si ī vsu fuerat eis. Natura enī corpis regitiua cogit eos istud operari. Ipa eñ dat irrationalibus aīalibus appetere ea q̄ sūt nocitiuis opposita: videmꝰ eñ sepe ea in aquā frigidā mergi. ❡In tertia dicit ꝙ exercitatus tā diu manere debz in aqua frigida q̄diu sentit alleuiationē ex ea ⁊ q̄diu tolerare potest intristātercam siue nocumēto et q̄diu ei nō superuenerit horripilatio vl' rigor. Ipo nāqz incipiente vel horripilari vel rigere frigus excedere incipit ⁊ p̄ualere calori et ꝑcutere musclos. Est eñ horripilatio sicut ait p̄n. quarti p̄ma tractatu secūdo capl'o sexto dispositio in qua īuenit corpus diuersitatem in frigore et pūctione in cute ⁊ lacertis. Rigor vo est vt nō possit continere membra sua ex cōmotione ⁊ tremore eueniēte in eis ⁊ motibus inuolūtarijs. ❡In quarta dicit p̄mo ꝙ balneatus in aqua frigida post q̄ exiuerit ab ea fricetur per modū inferius dicendū scz pluribꝰ manibus cum oleo donec calefiat cutis et ad exteriora cum suauitate reuocetur calor naturalis. Secūdo dicit ꝙ post balneuz aque frigide cibi q̄titas augeatur: quia tūc tēpis digestiua v̄tus fortificata est ꝑ fricationem et fortificationē innati caloris et cibi appetitus fortior factus ē. Nam sicut frigus aeris hyemali tempe vel frigida regione plꝰ cibi appetere facit ⁊ digestionem fortificat sic aqua frigida corpori circūstās ⁊ ipsum tangēs. Tertio dicit ꝙ post balneū aque frigide minor potus exhibēdus est: quia minor sitis adest ⁊ mīor necessitas humidi roridi cuius resolutōnē aque frigus ꝓhibet sicut frigus aeris tempis aut regionis. Nō eñ tm̄ sitimus hyeme sicut estate: nec in septētrione sicut ī meridie. ❡In q̄nta dicit p̄mo ꝙ ad sciendū si balneatus in aqua frigida decēti mora vel pluri opportuno mā̄serit in ea opz ad duo attendere scilz ad reuersionē caloris cutis et ad reuersionē caloris extremitatum. que reuersiones si velociter fiant post exitum eius ab aqua frigida: tunc mora in ea temperata fuit. Sed si vix ⁊ tarde fiant plus debito in ea mansit: quia si calor spūs et sanguis extremitatum quo cutis colorabatur ad interiora impulsi per frigus aque non cito redeunt significantur penetratio frigoris et profundatio caloris excessisse modum. Secūdo dicit q̄ balneatus in aqua frigida die vno mensuretur sequētibus diebus quo ad morā eius in ea ẜm ꝙ ex hoc scitum fuerit scz mensura tali qua fiat velox reuersio coloris ad superficiem cutis et caloris ad exteriora membra.

Deinde post exercitiū in aqua frigida subito natet vt ipsius mēbra siml' dura fiant. ❡Postea ꝑseueret in ea ẜm mēsuram sue leuitatis et quā̄tuz tolerare valet ⁊ āteq̄ superueniat horripilatio. ❡Deinde cuz egressus fuerit fricetur: sicut nominabimꝰ: ⁊ eius cibus augmentū suscipiat et potus diminutionē. ❡Et consideret tempꝰ reuersionis sui coloris ad ipsum et caloris eiꝰ: ex qua si velox fuerit scietur ꝙ eius mora fuit moderata. Et si tarda fuerit: scietur ꝙ mora prolixior fuerit q̄ debuit. Ipse igitur alio die mensuretur ẜm ꝙ ex hoc scitum fuerit

Et estᶜ vt post fricationē et caloris reuersionē iterū aquam ingeditur.

c　Et est vt post fricationē et caloris reuersionez ⁊c. In hac parte tertio dicit ꝙ balneatus in aqua frigida quādoqz post fricationē ⁊ reuersionem caloris ipsius ad exteriora rursus intrat aquā frigidam vt amplius fortificetur et durior fiat ac magis resistens causis extrinsecis. Secundo tangit duodecim cōditiones quas seruare debet volēs hoc agere. Prima est vt in ipo iterato ingressu gradatim procedat vel de aqua minus frigida ad aquam magis frigidam vel ẜm mēbra ipsius p̄us intromittens tibias consequēter brachia postea cōspergēs superficiē corporis: deinde se totum mergens et immanens in aqua frigida vel ẜm tempus more ipsius in dicta aqua: ita ꝙ primo die et prima vice modicum moretur. secūda paulo plus et sic cōsequēter. Secūda est vt incipiat iterationē balnei frigidi die calidiori estatis et hora diei feruentiori scz a meridie vsqz ad tres horas post meridiez. Tunc enim corpus feruore temporis estuans gratantius sustinet aque frigiditatem et in ea voluptuatur. Tertia est ꝙ in loco balneationis eius nō vigeat ventus maxime boreas ne frigiditatibus vēti ⁊ aque simul ī[illegible] [illegible]tretur corpus. Quarta est ꝙ non iteret ingressum aque frig[illegible] post coituz: quia coitus est ex euacuatōnibus maxime debil[illegible] tibus. Iuxta illud p̄ncipis tertij vigesima tractatu p̄mo. ca[illegible] Coitꝰ euacuat de substātia cibi postremi quare debilitatē a[illegible]

Sed qui hoc agere voluerit gradatī in ipso procedat. Et a calidiore die q̇ est in estate hora feruoris prius incipiat. Et sibi caueat ne ventus sit ibi. Et ne illud post coitū peragat: neqz post cibuz qui nō sit digestus. Neqz faciat hoc post vōitū: neqz post euacuationē: neqz post cholericā passionem: neqz vigilias: neqz corporis debilitatez: neqz stomachi: neqz post exercitium nisi qui illud agit valde sit fortis ẜm modū quē diximus. Cūᵒ aqua autē frigida lauari ẜm modos quos diximus calorē naturalē subito ad interiora pellit. Postea cōfortat ipsum vt fortior sit et egrediatur extra multum.

cuius [illegible] alic nō a[illegible] euacuatio[illegible] et euacuat [illegible] substantia [illegible] ritus rem[illegible] ruinam ꝑpter delectatione[illegible] Et ꝑpter [illegible] qui plus de[illegible] ctant plus [illegible] cadētes in de[illegible] bilitatem. E[illegible] coitus quide[illegible] velociter faci[illegible] peruenire ill[illegible] qui plurim[illegible] eo vtitur ad [illegible] frigidatione[illegible] sui corpis ca[illegible] sa sui et resolu[illegible] tione calid[illegible] tis innati [illegible] mortificatio[illegible]

virtutis. Quinta est ꝙ nō iteret ipm post cibum indigestu[illegible] ꝓhibet suo frigore digestionē eius. Sexta est ꝙ nō post vomi[illegible] quia vomitus stomachū debilitat ⁊ aqua frigida debilitatē au[illegible] geret. Septima est ꝙ nō post euacuationē ꝑ fluxum: q[illegible] do humores ad intestina fluxū reuocaret vel augeret. Octaua ꝙ non iteret post colicam passionē que est motus materie[illegible] ruptarum nō digestarū ad separationē ex via intestin[illegible] tiū ad ipm a corpore ẜm acuitatē ⁊ laborem expulsiue[illegible] tertij. 16. tractatu p̄mo capl'o tertio. Nam talis motus ꝑ frig[illegible] aque cresceret et viscera g̃uata ꝑ hāc passionē grauarent a[illegible] Nona ꝙ nō iteret post vigilias superfluas quibꝰ resolutꝰ calor [illegible] nocumento sustinere nō posset iteratū occursum frigoris aque. Decima ꝙ nō post debilitatē corporis a quacūqz causa: q[illegible] debilis qualis est senum et cōualescentiū succūbere posset [illegible] tioni frigoris aq̄ que requirit magnā resistentiā ad hoc [illegible] noceat. Vndecima est ꝙ nō post debilitatē stomachi ne frig[illegible] currēs magis debilitet. Duodecima ē ꝙ nō fiat iteratio post exercitiū nisi ille q̄ facit fuerit valde fortis: q2 iā dictū est in scda [illegible] tione ꝙ a calidiori die q̄ est in estate hora feruoris p̄us incipiat et tali hora nō cōuenit exercitiū: īmo si tūc fieret ⁊ v̄tute debilitaret et poros corporis nimis apiret. vnde frigus aque de facili posset ad interiora ledens penetrare.

d　Cum aqua autez frigida lauari ẜm modos ⁊c. In hac parte quarta tangit duas vtilitates lotionis corporis cū aqua frigida. Prima est calorem ad exteriora dispersum subito ꝓpellere ad interiora per naturam cōtrarietatis. Secūda est per antiparistasim cōfortare calorem in interioribus vniēdo ipm: quare fit fortior et postea redit plurimus ad exteriora. ❡Attēde q̄ galenꝰ tertio de regimine sanitatis capl'o scdo tangit modos vtilitates balneationis in aqua frigida sub decem ꝓpositionibus. Prima ꝓpositio est. quousqz id est q̄diu augeatur corpus cum ton id est temperatū frigida aqua non balneandū est: quia ꝓ[illegible] hibet augmentationē. Secūda est. adaucto vero iam suffic[illegible] assuefaciendū est ea: quia totum corpus fortificat et cutim [illegible] sam et duram efficit vnde ab exterioribus minus leditur. Tertia est. qui debet balneari aqua frigida debz hoc incipere anni [illegible] incipiēte estate vt vsqz ad hyemē iam sit ea assuetus. Sit etiam vt possibile est non ventosus et calidissimus et sit meridies. Et homo balneandus in medio quarte septimane annorum circa vigintiq̄ttuor annos in nullo ab aliqua causa eo die vl' precedente nocte alteratus suam constitutionem certissime custodiens sit et animo non tristis: immo letus maxime tunc. Quarta est. prius fricetur linteis durioribus vel spergina id est [illegible] no vt equalior fiat fricatio: deinde fricetur oleo. postea [illegible]

exercitet equalibus quibus assuctus erat exercitijs sed siccioribus. demũ repente in aquam descendat vt vno momento oĩbus corporis membris circũeffundat aqua: ne si paulatim descẽderit rigor innascat. Quinta. sit aũt aqua neq̧ tepida neq̧ multũ frigida postmoduꝫ vero et hac vtetur. Sexta. egrediente ip̃o ab aq̃ a pluribus manibus fricetur per oleũ quousq̧ calefiat cutis. Septima. postea cibaria quidẽ plura assuctorũ minor vero potus offerat quia et plura appetũt in frigido balneo ꝛ digerũt meli⁹ et sitiunt minus ꝛ incedũt in crastinum ad exercitia fortiores. ꝛ corporis quidẽ tumorem equalẽ anteriori habẽt constrictum vero et fortiorẽ et cutem duriorem et spissiorem. Octaua. simił̃r in eo ĩ secũdo die agenda sunt omnia et in tertio ꝛ in quarto. Nona. ꝑ tẽpore p̃cedente iubebimus eum secũdo intrare aquam frigidã post predictã fricationem in p̃mo ingressu factam: sed ꝛ non tertiã ingressionem supple concedemus ei· iubẽtib⁹ nobis in secũdo ingressu inq̃tũ voluerit immorari. Decima immoret in aqua frigida ẜm assiduam experientiã siquidem exiens ab aqua frigida in fricationibus boni coloris cito efficiet moderate in eo moratus est. Si vero difficile calefiet et discolor ꝑmanebit vsq̧ ad multum tempus immoderate vsus est frigida. Cutis em̃ respiciẽs cognitõe scies siue tm̃dẽ siue plus vel amplius siue minus in aqua est morandus quẽadmodum oĩno tractabile est qualiter supueniẽtia peccata corriguntur: hec galienus.

¶ De regimine eius quod comedit et bibitur Cap̃.VII

O Portet ꝰ vt sanitatis cõseruator studeat ne cibi ipsius substãtia sit aliquod nutrientium medicinaliũ sicut olera et fructus ꝛ reliqua ab istis: quoniã subtiliantia sunt sanguinẽ adurentia et grossa sunt ip̃m phlegmaticum faciẽtia et corpus grauantia. ¶ Oportet aũt vt cibus sit talis quales sunt carnes hedorum et vitulorum lactentium paruorum et agnorum annualium. Et triticum ab extraneis rebus purgatũ quod ex messe sana fuerit collectum cui nullum accidit nocumentum: et res dulcis conuenientis cõplexionis: et vinum bonum odorem bonum habens.

¶ De regimine eius quod comedit ꝛ bibit Cap̃.VII.

O Portet vt sanitatis cõseruator ꝛc. In hoc capl̃o primo agit de substantia et q̃litate ciboꝝ vitandoꝝ et sumẽdorum. Secũdo de hora comedendi et qualitate ciborum ẜm tempora anni ꝛ mensura eorum ibi [Oportet preterea] Tertio de correctione malorum ciboꝝ assumptorum. Et hora comedẽdi iterum et vitatione fastidij et correctione vnius cibi ꝑ aliũ ibi [Cum aũt error ceciderit in comedẽdo] Quarto de motibus et accidentibus anime post comestionẽ et nutribilitate cibi ẜm tempora anni ꝛ mensura repletionis iterum ꝛ correctione superfluitatis eius et modo decubit⁹ ꝛ coopture post comestionẽ ibi [Amplius paruus mot⁹ post comestionẽ] Quinto de modo mẽsurationis cibi penes v̓tutem ꝛ de vicibus comestionũ ꝛ diuersitate ciborum ẜm complexiones ibi [Et cibi quidem mensuratio existit] Sexto de ordine ciboꝝ in sui receptione ibi [Nutrientia preterea ordinẽ in sui receptione] Septimo de regionibus ꝛ vsibus ꝛ raritate corporis ꝛ vsu carnis multe ꝛ frigiditate complexiõis ↄsiderãdis in cibatõne ibi [Regiones quoq̧ naturas h̃nt] Octauo de malitia diuersoꝝ ciborum in eadem mensa vel refectione et prolõgatione comestionis ꝛ bonitate ciboruꝫ qui bene sapiunt ibi [Et nihil quidem deterius est q̃ꝫ diuersa nutrientia] Nono de vicibus saciãtis comestionis ꝛ malis sequentibus et mutatione cõsuetudinis in eis ibi [Ex vicibus p̄terea saciantis] Decimo de his qui debent ante balneũ et exercitiũ comedere et qui non. Et de motu ante comestionẽ et post et de prouocatione vomitus corrupto desiderio ꝛ dormitione pinguiũ post balneuꝫ et ante cibuꝫ ꝛ vnica comestione in die ibi [Corpora p̄terea] Undecimo de dilatione somni post cibum et abstinẽtia a forti motu et potu aque nisi parum ibi [Amplius nõ ilico] Duodecimo de iuuamentis ꝛ nocumẽtis tolerãtie famis et sitis ꝛ remedijs eoꝝ ibi [Sitim autẽ tolerare] Tertiodecimo de nocumẽtis vini post cibum ꝛ rerum dulcium et oppilationũ et grossitiei aeris ꝛ aque et ciborum grossoruꝫ in habẽtibus intestina calida ꝛ cibi grossi p̄misso subtili in stomacho vacuo ꝛ q̧ melius est p̄mittere g̃ssuꝫ ibi [Uinũ quoq̧ post cibum] Quartodecimo de correctiõe supflue repletionis ꝛ natatiõis cibi aut potus in stomacho ibi [Cũ autem in aliquo comedẽte] Quĩtodecimo de minoratõe cibi se-

num a senio et de his que cõtingunt mutãtibus regimen de grosso ad subtile et ecõuerso ibi [Si vero aliquis] Decimosexto de correctõe nocumentorum calidoꝝ frigidorum ꝛ grossorum nutrientiũ ꝛ cõparatione subtilium ad grossa ꝛ de his qui melius tolerãt grossa ꝛ de nocumẽtis que ab ip̃is accidũt ibi [Et calidoꝝ nutrientium impedimẽta] Decimoseptimo de fructibus recẽtibus q̇bus quãdo ꝛ quo ordine cõueniũt et nocumentis eorum et consimiliũ multiplicantiũ crudos hũores ꝛ correctõe eorũ per exercitiũ ꝛ sumptioneꝫ post eos alicuius quod ip̃os deprimit. Et de causis quare nutriẽtia aq̃sa et cholerica generãt febres ibi [Fructus preterea recentes] Decimooctauo de cõueniẽtia olerum cholericorũ ꝛ insipidorum suis temporibus ꝛ de cautelis contra cibos nociuos dum necesse est eis vti ꝛ de modo nutritionis repletoꝝ malis humoribus subtilibus et resolubilium corpoꝝ ibi [Olera v̓o cholerica] Decimonono de nocumentis assidue comestionis succoꝝ et vnctuosorum et frigidorum ꝛ acetosorum ꝛ acutorum ꝛ salsoꝝ ꝛ de cibis tarde aut velociter descẽdẽtibus et de necessitate phlebotomie laboriosorum grosse dietatorum post subtile regimen et iratoꝝ ibi [Nutrientia quoq̧ sicca] Uigesimo de iudicijs nutrientiũ ex parte sue compositionis ꝛ nocumentis diuersorum ciborum simul assumptoꝝ ꝛ de hora comedendi in estate et nocumento tolerãtie famis ibi [Nutrientiũ quoq̧ iudicia] Uigesimo p̃mo de acubeb ꝛ sirabeꝫ ꝛ vuis ꝛ nabit et granis granati ꝛ tanꝫ ꝛ gallinis ꝛ iuribus pulloꝝ et gallinarum et hedo et agno et ꝫebrabegi et allucs et comparatione nocumenti panis ad nocumentum carnis ibi [Amplius scire debes]

a Prima pars est p̃ns textus in quo p̃mo ꝓhibet cibos medicinales Secũdo nominat cibos eligẽdos ꝛ potus ibi [Oportet autẽ] Tertio dissuadet alia ab his ibi [Alia aũt] Quarto nominat fructus nutritiuiores suadens vt festine supflua purgent ab eis genita ibi [Fructus tamẽ] ¶ In p̃ª ꝑtic̃la dicit q̧ qui vult suã seruare sanitatẽ debet attendere ne substantia cibi eius sit nutriẽs mediciuale: sicut olera fructus et reliqua ab his velut legumina radices fungi tubera seu truffle: q̇a nutrientia medicinalia subtiliantia: sicut allia cepe porri grana iuniperi sanguinem adurunt. Et ingrossantia sicut portulaca pira escula phlegmaticũ reddunt et corpus aggrauãt humiditatibus superfluis relaxantes neruos choreas et iũcturas. Et intellige per nutriens medicinale omne nutriens participãs cum v̓tute nutritionis altera virtute corpus alterante qua dici meret medicinale sicut calefactiua aut infrigidatiua humectatiua aut desiccatiua apitiua vel oppilatiua subtiliatiua vel ingrossatiua. Item intellige hunc passum de regimine sanitatis cõseruatiuo tempati hoĩs vel ei ꝓpinqui. Nam corpora lapsa frequẽter indigent cibo medicinali corrigẽte suum lapsum vel p̄seruante a peiori. ¶ In secũda dicit q̧ cibus cõseruatiu⁹ sanitatis debꝫ eẽ talis q̃les sunt carnes: q̄ sunt sil̃es humane nature ꝑ ꝑte fieri sanguis maxime carnes hedorum et vitulorum et paruorum lactentiũ et agnoruꝫ annualiuꝫ. Et triticũ mundũ ab omni re extranea sicut puluere nigella siligine collectum ex sana messe non sub aere pestilentiali vel pluuioso vel tonitruis fulguribus ꝛ alijs impressionibus ignitis alterato cui post collectionẽ non euenit nocumentũ putrefactõis vel germinationis vel corrosionis a gurgulionibus aut muribus aut nimia vetustate. Cuius electionẽ sic describit ga. p̃mo de elemẽtis capitulo secundo. Frumentorum quidem maxime nutritiua sunt q̃ valde spissam ꝛ commassatam habent totam suam s̃bam: ita vt vix a dẽtibus diuidantur. Plurimũ enim alimẽtuꝫ dant huiusmodi corporibus ex mole minori sicut cõtraria his que de facili quidem a dentibus cõminuunt. Post cõminutionẽ autem rara videntur et laxa modicum exhibent alimentũ ex mole multa. Si autem et ponderare volueris vtrorumq̧ equalem molem inuenies grauiora multoq̧ spissiora. Hec autem sunt colore rubicundiora laxis. Et res dulcis conuenientis complexionis vt lac et oua galline recentia maxime pueris et infantibus conuenire noscuntur et vinum odoriferum siue aromaticũ de cuius v̓tutibus et iuuamẽtis dicet in capitulo sequẽti. ¶ Querct hic aliq̇s quare omisit

princeps inter cibos electos volatilia euchima: sicut pullos gallinas capones pdices fascanos pleuuerios becquacias alaudas pinchonos ꝛ iuniperellas: cum delicati sint cibi et electi quēadmodū lapꝛcoli campestres ꝛ aqua carnis. Dic pmo ꝙ eos lbintellexit in hac generali clausula. Et res dulcis cōueniētis cōplexionis. Dic secūdo ꝙ carnes ꝗdrupedales plus conueniunt iuuenibus tēperatis frequētātibus exercitia corpo

¶ Alia aūt ab istis non respicias ni-

lia: quia magis nutriūt. Juxta illud galieni tertio de alimentis ca.17. Est autē genus omniū volatiliū animaliū paucioris nutrimēti si comparetur generi peditantiū. Et quia de regimine taliū hic agiꝭ: ideo nominat carnes quadrupedum. Sed carnes volatiliuꝫ plus cōueniunt his qui relicto corporali vacant consilijs studijs et cōtemplationibus quia digerūtur facilius alijs. Juxta illud galieni ibi. Digestibilior est hac tamen caro volatiliū animaliū ꝛ maxime perdicū. Et generāt sanguinem clarū mundū subtilem spūosum mentis exercitijs ꝛ eleuationi intellectus aptū. ¶ Secundo queriꝭ quare siluit ō piscibus electis vt rogeto gournaudo soleta ꝛ viuria merlēgo macrello plaicia quarello lucio perchia vendosia cancro. Dic si vis ꝙ eos intellexit sub rebus dulcibus cōuenientis complexionis. Vel dic et melius ꝙ in regimine sanitatis pure cōseruatiuo pisces non cōueniunt: quia oīs piscis frigidus est et humidus et recētes generāt phlegma aquosum ꝛ mollificant neruos: vt ait pnceps secūdo canonis caplo de piscibus. Veruꝫ inter eos eligibiliores sunt iam nominati. Sed parum veteres ante legem christi moderate viuētes piscibus vsi sunt. Lex autēꝫ christi vel ritus illius legis interdicēs carnes pluribus āni diebus impulit homines ad vsum piscium. Et quosdā impellit leccacitas potius ꝙ eorū bonitas: videlicet eos quoꝝ palatum piscium sapor delectat amplius ꝙ sapor carnium. ¶ Tertio queriꝭ quare prefert ceteris hedinas carnes cum galien' medicoꝝ princeps preferat porcinas. Ait em̄ octauo de ingenio sanitatꝭ capitulo secūdo. Ceteris carnibus porcina laudabilior est si porcus mōtana incoluerit post porcuꝫ hedus. Et tertio de alimētis capitulo pmo. Oīꝫ quidē igiꝭ eduliorū caro porcorum est maxime nutritiua. Et huius experientiam euidētissimam athlete habent. In exercitijs em̄ equalibus alterius alimenti equalē molē in die inferentes ꝭm posteriores mox debiliores fiūt. Pluribus aūt cōsequēter diebus hoc agentes nō debiliores solum: sed et magis sine cibo plane videntur. Et paulo post ait. Porcine autem carnis similitudineꝫ ad homines addiscere est ex eo ꝙ quidā comederūt humanas carnes vt porcinas nullam suspitionē habentes ꝭm gustum ipꝫarum ꝛ odorē. Compertum em̄ est iā hoc factū a malignis receptoribus hospitum. Et pnceps secūdo huius capitulo de sanguine ait. Sanguis hominis et sanguis porci sunt similes in omni re: ꝛ similiter carnes amborū sunt similes in omni re: ita vt quidaꝫ fuerint qui videbant carneꝫ hominis ac si esset caro porci: et occultatum fuit illud vsqꝫ quo inuenti fuerunt in ea digiti homīs. Et auerroys ꝗnto colliget capitulo de carne ait. Et auicenna dicit ꝙ melior caro est porcina caro et quasi sentit ꝙ caro ista sit naturalior hominibus ꝙ aliqua alia caro animaliū ambulantiū ꝛ hoc docet experiētia. Dic p° ꝙ iuuenibus fortibus sanis laborātibus non dispositis ad oppilatiōes ꝛ his qui impinguari querūt caro porci ceteris melior est. Primo ꝑpter maximā similitudinē eius cuꝫ humanis carnibus. Secūdo q: valde nutritiua est. Tertio quia generat alimentū stabile fortiꝭ resistēs resolutiōi. Quarto q: vertiꝭ in partes corporis tales loco deperditarū. Hanc conclusionē ꝓbant allegata iaꝫ ex galieno et pncipe ꝛ auerroy. Et galienus tertio de alimentis. caplo.17. ait. Porcoꝝ carne nullū aliud āplioris nutrimēti habebis sumere. Et rasis quarto almāsoris caplo.4. inquit. Multo pterea vtētes exercitio et multū laborātes maiori et grossiori indigēt nutrimēto. Dic secūdo ꝙ sicut inter carnes domesticoꝝ animaliū domestici porci caro melior est prefatis hominib': sic inter carnes siluestriū animalium caro apri. Juxta illō pncipis secūdo canoñ. caplo de carne. Christiani vo dixeꝛt et qui eos imitanꝭ ꝙ melior caro siluestris est caro porci siluestris. Nā cum hoc ꝙ est leuior carnibus domestici porci est fortis nutrimenti et plurimi ꝛ est velocis digestionis ꝛ est melior ꝙ esse pōt in hyeme. Dic tertio ꝙ iuuenibus tempatis exercitio mediocri vtētibus hedine carnes sunt ceteris meliores. Juxta illud rasis tertio almāsoris caplo de vtutibus carniū. Hedulia caro est tempata nullā in se habēs malitiā vel malitie admixtionē: que lꝫ tempatū generet sanguinē laborātibus tamen nō congruit. Et nō opꝫ vt sup eam eligant meliorē quoꝝ dispositio huic dispositioni est cōtraria. Non em̄ adeo debilis est vt ex ea destruaꝭ vtus. neqꝫ eius nutrimentū adeo multū ꝛ grossum vt ex ea i corpore ꝑueniat repletio ꝛ grossus genereꝭ sanguis. Sanguis ꝙ ꝗ ex ea

generaꝭ iter subtilē et grossum aut inter calidū ꝛ frigidū existit. Arietina aūt caro hedulina carne grossior est: viresqꝫ pl' augmentat ꝛ plures efficit supfluitates ꝙ in bonitate hedulinā sequitur carnē: hec ille. ¶ Quarto ꝗriꝭ ꝗre lactēs vitul' laudaꝭ et non crescens agnus: sed ānualis. Dic ꝙ carnes animaliū sicce cōplexionis meliores sunt in adolescētia ꝙ in iuuentute vt hedi et vituli

si ꝭm modum fuerint medicationis

li sunt meliores hircis ꝛ bobus: q: sua siccitas pme etatis humiditate corrigiꝭ. Sꝫ carnes animaliū humide cōplexionis sunt meliores in iuuētute ꝛ in adolescētia deteriores: q: sua nimia humiditas siccitate iuuētutis tolliꝭ aut saltem repꝛimiꝭ ꝛ ab humiditate pme etatis crescit. Jdeo iuuenes castrati arietes sūt meliores ꝛ minus viscosi lactentibus agnis: ꝛ iuuenes porci lactentibus porcellis. Juxta illud ga. tertio de alimētis caplo primo. Sicut aūt in porcis qui ꝭm statum etatē idonei cuecrasia .i. bene complexionatis iuuenibus sunt sic bouinarū que ante statum. Siccior em̄ complexione mlto bos porco sicut et vir i statu puero. Merito ꝗdem igiꝭ quecūqꝫ animalia natura sicciorē habent complexionē a iuuētute in cōmensuratione ipsius remediatur. Humidoꝝ aūt natura ab augmestica etate assumit quod deficit ad conuenientē eucrasiam. Non soluꝫ aūt vituli ꝑfectis bobus meliores ad digestionē habent carnes: sed ꝛ hedi capris. hec ga. Et intelligit hic per iuuentutē etatem pmaꝫ qua lactet animal. Et per augmasticā etatem illam qua crementū eius vel est perfectum vel ꝑpinquū perfectioni. ¶ Quito queriꝭ. Sub qua forma triticum est electus cibus verū frixū vel elixū vel in forma panis assumi. Dic pmo ꝙ oīa que fiūt ex faria tritica frixa tarde a stomacho descendūt grossos generāt humores: oppilāt vias epatis: augmentant splenem ꝛ generant calculum: tamen multum nutriūt si digeranꝭ. Juxta illud gaꝭ. pmo alimentoꝝ caplo scdo. Omnia igiꝭ quecūqꝫ per hec ꝛ semidaliū .i. similā tritica componunꝭ grossi chimi sunt ꝛ tardi descēsus ꝛ exituū alimenti ꝑ que obstructiua ꝛ splenis debilis augmētatiua ꝛ lapiduꝫ in renibus generatiua. Nutritiua aūt sufficiēter si bene digeranꝭ ꝛ bene in sanguinē cōuertanꝭ. Que aūt cū melle ꝑparanꝭ fiūt mixte virtutis tanꝙ vtiqꝫ melle habēte subtilē chimū ꝛ ꝗbuscūqꝫ applicatum fuerit oīa subtiliāte: hec ga. Dic scdo ꝙ triticū elixum est cibus grauis ꝛ indigestibilis. Sed si digeraꝭ fortiter nutrit ꝛ roborat vtentē. Juxta illud ga. pmo alimentoꝝ ca.4. Qm̄ aūt ꝛ ipse ego vadens aliqñ in villis nō ꝑpe ciuitatē existens cū duobus iuuenibus eādē mecum etatē ducētibus ꝑueni iam ad rusticos postꝙ cenauerant ꝛ mulieres facturas panem: deficiebat autem panis: continuo quidam inijciēs in patellā frumentū elixauit. deinde condiēs salibus mediocribus comedere nos ꝑcepit. Debebamus em̄ vt verisimile ꝑpter id facere fatigati ex itinere existiētes: comedimus igiꝭ illud auide. Sentiebaꝫ quoqꝫ in ventre grauedinē ita vt videreꝭ in ipo iacere lutum. Et sequēti die indigesti sine appetitu per totā diem eram' vt nihil possemus comedere ꝛ spū inflatiuo pleni. dolētes quidem capita et caliginantes: neqꝫ em̄ secesserat aliꝗd subtus quod solū remediū est indigestionis. Quo et nos tūc cōclusim' eē graue ꝛ indigestibile cibum sic ꝑparatum frumentum. Erat autem et hoc nō experientia promptum ratiocinari. vbi em̄ neqꝫ farina comesta vt dixi panum facile digestibilis est si non elaboretur per sales et fermentum: commassationem et tritionem et clibanū: quomodo quis nequaquam non intelligit nō elaborātes fortissimū esse. Virtutem attamen habet magnam si digeratur sic comestū frumentū ꝛ nutriēs est fortiter corpus et robur insigne exhibēs vtētibus ipo: hec galenus. Jdeꝫ iudiciū habe de ferculo dicto frumētaria quod fit ex frumēto elixo in lacte quo sepe gallici vtunꝭ ꝛ est cibus indigestibilis ꝛ de try ꝛ de macronibus italicorū. Dic tertio ꝙ triticum sb forma panis bñ fermētati ꝛ assati i clibano moderato igni est electus cibus. Juxta id gaꝭ. caplo.2. primi alimentoꝝ. Optimi autem panum pro digestione sunt qui maxime fermētati: et qui assationem habuerūt a cōmensurato igne in clibano. Et iterum eodē ca. ait. Optimus igiꝭ quidē panis ad sanitatē homini est neqꝫ iuueni neqꝫ laborāti ꝗ plurimū quidē fermēti hꝫ ꝛ plurimi salis ad plurimū aūt a pistore formari elaborat'. Coctus autem in clibano cōmēsurate calido: ꝗ vo penitus infermētatus nullo vtilis ē. ¶ In tertia parti' dicit pn. ꝙ alia a cibis iā noiaꝭ ꝛ his similibus non sunt respicienda neqꝫ assumēda pro cibis electis.

Sed cōueniēter aſſumi poſſunt dum caſus exigit cibi aliqui ex prohibitis via medicine: vt ſi venter conſtipatus fuerit pruna comedi poſſunt et poma cocta et borragines et blete. Et ſi nimium laxetur cytonia ⁊ pira cocta. Poſſunt etiam ſumi gratia preſeruationis vt in regionibus calidis et in eſtate ſepe ſumunt homines lactucas acedulam poma arēgie mala granata acetoſa vt preſeruenẜ ab immoderatis caloribꝰ ⁊ lapſu in febrem.

¶ In quarta dicit primo ꝙ inter fructus:

aut ſm preſeruationē ¶ Fructus tamen nutrimenti magis ſimiles ſunt ficus et vue valde mature et dactili ī regionibus et ciuitatibus ī quibus eſſe conſueuerūt. Verūtamen cum aliquis hec comederit ſi ſupfluitas inde prouenerit ad ipſam feſtinet

fructus magis nutritiui et ſimiliores ſeu propinquiores carnibus in nutriendo: ſunt ficus et vue valde mature et dactili in regionibus et ciuitatibus in quibus eſſe cōſueuerūt. De ficubus et vuis galienus teſtatur ſecundo alimentorum capitulo nono. dicens. Vue autem et ficus opore id eſt ſuccoſe quaſi capitales exiſtunt. Etenim nutriunt magis omnibus orarijs id eſt non cuſtodibilibꝰ fructibus hec: et minime ſunt cacochima: et maxime quādo fuerint bene matura. Eius quidē igitur quod eſt nutrire ipſa maximum ſignum eſt. quia qui cuſtodiunt fructus vinearum comedentes quidem in duobus menſibus quibus cuſtodiunt aut ſolas ſemper ficus cum vuis aut modicuʒ quid interponentes panis impinguantur ſatis: non tamen fortis et compacta eſt caro ex ipſis generata: ſicut que carnibus: ſed laxa ⁊ vacua propter quod et celeriter contrahitur ceſſante edulio. Minus autem ficubus vue nutriunt: et maximum bonum ineſt ipſis celeriter ſecedere propter quod ſi et retineantur aliquādo ledunt ſatis non habentibus hoc maturis ficubus. ſi enim non ſecedāt notabiliter digerantur autem in ventre bene non nociuum dat alimentum corpori. Palam autem ꝙ venter magis ſubmittitur ſola carne racemorum ſimul cum ſucco abſorpta ſine acinis et ſine tunica compoſita extrinſecus. De dactilis vero capitulo vigeſimoquinto dicti libri ait. Omnes autem dactili indigeſtibiles ſunt et leſiui capitis ampliores comeſti. Qui autem ab ipſis diſtribuitur in corpus chimus groſſus quidē ſemper eſt: habet autem aliquid et viſcoſum quando dactilus fuerit vnctuoſus. Quādo autem tali chimo dulcedo admiſcetur: celeriter quidem ab ipſo epar obſtruitur. Leditur autem et phlegmoniſans et turgeſcens ſumme ab edulio ipſorum: conſequēter autēʒ epati et ſplen oppilatur et leditur. Secundo dicit hic princeps ꝙ ſi ex vſu nunc dictorum fructuuʒ ſuperfluitas prouenerit feſtināter educenda eſt ne pariat egritudinem. De ficubus quidem dicit galienus capitulo octauo ſecūdi alimentorum ꝙ implēt ventoſitate ventrem et epar et ipſas pediculorum multitudo ſequitur: propterea neqꝫ multum ex eis aſſumendum eſt neqꝫ aſſidue vel poſtea eſt bibenda vno mane vncia .ẜ. dyacatholicon vel dyaprunis diſſoluti in quatuor vncijs ſeri caprini ad mundificandum ſanguinem genituʒ ex eis. De vuis vero capitulo nono ait Neqꝫ enim digeruntur bñ ſi retineantur et ſm eas que ad epar et venas diſtributiones crudum generant chimum non facile conuertibilem in ſanguinem. Purgetur igitur humor inde genitus prouocatione vel vrine vel ſudoris vel eductione crudi humoris cum dragmis tribus dyaſinicon. Sed de dactilo dicit in in aggregatore ſerapionis capitulo de eo. ꝙ calefit et generat ſanguinem groſſum et conuertitur cito ad choleram: ⁊ eſt maluʒ illis quorum complexio eſt calida et epar calidum et cui cito aduenit colla et ſquinantia et bothor. Et colla eſt oppilatio in epate et in ſplene. et deteriores ex eis ſunt magni et qui ſunt dulciores ⁊ non ſunt conuenientes aliquo modo illis qui ſunt calide cōplexionis. Illi autem qui non ſunt calide complexionis et nō ſunt debilis nature ſi vtunẜ eis inpinguātur ab eis: hec ibi. Or ſi oppilauerint vel multiplicauerit cholerā detur. ʒ. vna et .ẜ. reubarbari et ſcrupulꝰ vnꝰ ſpice nardi conquaſſati et temperati per noctem in aqua endiuie cum tantillo vini albi. deinde expreſſi fortiſſime per ſtaminū in vncijs tribus ſeri caprini et mane bibatur tepidum hora quarta.

b Oportet preterea ne aliquis comedat ⁊c. In hac ſecunda parte primo agit de hora abſtinendi a cibo vel ſumēdi cibum ex abſentia vel preſentia deſiderij. Secūdo de qualitate ciborum ſm anni tempa ibi [In hyeme preterea nutriens actu calidum] Tertio de malicia famis in ſterilitate poſt ſaturitatem in fertilitate ⁊ ecōtra ibi [Scias autem ꝙ nihil eſt deterius ſaturitate in tempe fertilitatis]

euacuandam. Oportet[b] preterea ne aliquis comedat niſi poſt deſiderium: neqꝫ in hoc tardetur cum deſideriuʒ ebullierit niſi fuerit mēdoſuʒ vt ebriorum deſideriū ⁊ habentium faſtidium: quoniā tolerare famē ſtomachū putridis replet humoribus.

¶ In pᷓma peiª dat duas regłas. Pria eſt ꝙ nullus vnꝗ̄ cōedat ſine appetitu ſiue vera fame: quia ſequitur ex hoc immoderata repletio que eſt pregnās mater egritudinū materialium niſi ventris beneficio natura aut ars prouideat aut abſtinētia corrigens hunc defectuʒ ſubſequaẜ. His eñ adiuti multi crapuloſi ſine fame ſepe ſe cibo replentes perſeuerāt ſani. Secūda ē. nullus tardet aut differat comeſtioneʒ cum deſideriū ebullierit id eſt appetitus cibi manifeſte inſurrexerit: niſi mēdoſum ſit illud deſiderium: ſicut in ebrijs et patientibus faſtidiuʒ: quia pati famem replet ſtomachū putridis humoribus. Eiuſdem ſententie meminit raſis quarto almanſoris capitulo quarto dicēs. Et preterea cauendū ne cōeſtio poſtꝗ̄ appetitꝰ fuerit tardeẜ: niſi appetitus mendax fuerit: ſicut ebrijs vel faſtiditis accidere ſolet. Sed poſtꝗ̄ homo qui ebrioſus nō eſt appetere incepit et nutrimentū quod pceſſit nec multū nec groſſum fuerit ipa hora debet comedere ſine dilatione aliqua. Sed hec precepta videnẜ prohibere omnino ieiuniū quod in lege chriſti multū commendaẜ. et de eo dicitur ꝙ mentem eleuat: vitia comprimit: ṽtutes largitur et premia. ꝙ qꝫ ſalubriter inſtitutū eſt animis corꝑibuſqꝫ curādis. Verū ars medicine legi chriſti ſe conformat in hoc ꝙ laudat ſobrietateʒ et cibi potuſqꝫ parſimoniam: ſed non vſqꝫ ad macerationē corporuʒ et tolerantiaʒ famis acerbe: que choleram acuit: pronificat ad iram caput dolere facit: et angit: vires debilitat ac robur corporis ⁊ ſtomachū replet putridis humoribus. Quia dū ſibi eſurienti deneganẜ cibus attrahit humores a meſeraicis et venis epatis. Iuxta illud ga. tertio virtutū naturaliū. caplo. 23. Si vero ieiunus cogitur manere venter in hoc tempore a venis que in meſenterio et epate habebit cibum. Et paulo poſt ait. Ita igitur et venter in quo tempore indiget quidem ipe cibo. comedit añt nōdum animal in hoc a venis que ſm epar rapit. Et cum epar hac hora ſit inanitum non ſinit abire: ſed ſibi retinet laudabilē ſanguinem. Tranſit igiẜ ad ſtomachū quod inutile aut corruptū ē. Propterea ſua detur vomitus ante comeſtionē poſt tolerantiam famis diuturnam: ne cibus receptus in ſtomacho ſordido putreſcat et corrumpaẜ ꝑ malos humores attractos ad ipm tempore famis. ¶ Attende primo circa hoc ꝙ dicit. Niſi mendoſum fuerit. ꝙ duplex eſt fames. Vna vera eſt: alia mēdoſa. Verā ga. ita deſcribit ampho. 2ª commēto illius cañ. Vbi indigētia nō oportet laborare. Certa fames eſt cū homo cibo indiget vnde immēſus ſequiẜ appetitus. Sed mēdoſa fames eſt cibi appetitus corpore non indigente. Et ſicut vera fames ſit ex conſtrictione ⁊ corrugatione venarum orificij ſtomachi ꝓcedente a ſuctōe membrorū inanitoruʒ cibo indigentiū: ſic mendoſa fames ſolet ab his fieri q̄ conſtringunt et corrugant orificium ſtomachi mēbris cibo nō indigētibꝰ vt ab actu frigidis ſtipticis ponticis aut acetoſis. ¶ Attende ſecūdo ꝙ ebrij frequenter in nocte ⁊ mane fameſcūt fame mendoſa: vel quia vinū quod in ſuis ſtomachis pre multitudine digeri nō pōt in ſtōcho acetoſaẜ: vẜ qꝛ ↄuertiẜ in humores crudos. Iuẍ illō ga. 3. coploñū. c. 8. Ex potatiōe ſuperflui vini fiunt apoplexie paralyſes et ſubeth ⁊ epilētie et ſpaſmi et tetani. Et he omnes egritudines frigide ſunt. Et mendoſa fames excitari ſolet vt modo dictum eſt ex frigidis ⁊ acetoſis orificio ſtōachi occurrētibus. ¶ Attēde ẜtio ꝙ faſtidiū ꝓpe eſt defectꝰ appetitus cibi qñ ⁊ vbicqꝫ opꝫ vt clare innuiẜ ſcdo ꝓnoſticoꝝ cañ. illo. Ex ſignis huiꝰ q̄ putribilia ſunt cōiecturabis. Vbi eñ ſcribiẜ in trāſlatōe a greco faſtidiū patiunẜ in trāſlatōe ab arabico ſcribiẜ nō deſiderant cibū. Et iſtud accidēs orificij ſtomacho dꝛ ab alexādro greco inſigni 2° practice ſue anorexia: quā fieri dicit aut ex diſtēperantia aut aliq humore in ſtomacho reſidēte. ¶ Sed queret aliquis ex quo faſtidiū eſt defectus appetitus quō in faſtidioſis eſt mendoſum deſideriū. Dic ꝙ dupłr. Vno modo quia nō appetunt qñ ⁊ vbi opꝫ vt inanito corpore propterea ꝙ os ſtomachi fumis vaporibus vel aliquo humore quaſi

plenū apparet. Sed instabit aliquis ꝙ in talibus non est tunc desiderium ergo nec mēdosum desideriū. Nega cōsequentiã: quia locus a toto i modo ad suã partez inualidus est cum determinatiōe distrahente vt non sequit̄ de aliquo qui interijt nō est homo ergo nō est homo mortuus. Alio modo quia appetunt quãdo non oportet scz neqꝫ mēbris inanitis nec corpore egente cibo sicut crapulosi multi pleni vsqꝫ ad guttur vel cacochimia infecti circa os stōachi iãctari querunt postqꝫ surrexerunt nō inopia alimenti: sz vt ab orificijs suorum stomachorũ humores excutiantur inferius depressi per assumptū cibū qui cor ⁊ os stomachi laritate quadam prius afficiebant.

¶ In hyeme preterea nutriēs actu calidum comedat ⁊ in estate frigidū aut quod parue sit caliditatis: ⁊ neqꝫ caliditas neqꝫ frigiditas ad rem perueniãt quã sustinere non possit. ¶ Scias autem ꝙ nil est deterius saturitate in tempore fertilitatis quã fames sequit̄ in tempore sterilitatis et econuerso. Sed tamē cōuersio est

¶ In secūda dicit p̄mo ꝙ in hyeme cibus actu calidus est comedēdus et in estate frigidus actu vel remisse caliditatis. Cuius ratio triplex est. Prima est quia cōmuniter delectabilius suscipitur frigidus estate ⁊ calidus hyeme. Secunda est quia corrigit sua actuali qualitate lapsum stomachi illatū a tempe. Tertia ē quia trãsiens iuxta pectoralia mitigat impressum frigus ab aere eis attracto tempore hyemali. et calorem impressum tempore estiuo. Secundo dicit ꝙ frigus cibi in estate ⁊ calor in hyeme non sint ita intensi ꝙ stomachus eos tolerare non possit sine dispendio seu nocumento. Nam vehemens frigus adinstar niuis estiuo tempe facile penetrans particulas ⁊ poros rarificatos calorem deijcit digestiue nocet et magnum detrimentum ori stomachi infert quod est neruosum: ⁊ quãdoqꝫ inducit spasmum: vt contigit aristoteli primatum tenenti in paripatetica theoria qui persuasus a medicis sui temporis aquam frigidam in febre bibere contra propriã opinionē bibit et cito post spasmatus interijt: vt memorat galienus libro de virtute cōsuetudinis capitulo p̄mo Sed calor nimius vrit et vesicat partes per quas trãsit. Idem scripsit rasis quarto almãsoris caplo quarto dicens. Oportet p̄terea vt i hyeme sit cibus actualiter calidus: ⁊ in estate actualiter frigidus. Est eniz abstinēdum a cibis calidissimis q̄les sunt tunc cū ab igne remouētur Et ab his qui super niuem infrigidantur quibus nullus vti debet. cibo enim super niuem infrigidato nullo modo vtendum est nisi in tempore magni caloris corpore quasi inflammato existēte. Deinde subdit instruens nos qua hora et quo loco cibum in estate debemus sumere dicens. Obseruãdum quoqꝫ est vt cibus in horis edatur frigidis. Vel si frigide nō possint esse hore mansiones saltem sint frigide. ¶ In tertia dat p̄n. 4. regl̄as. Pria ē. i gn̄e repletōis saturitas seu repletio ad saturitatē diu frequētata tpe fertilitat̄ ē pessima quã seq̄t̄ fames tpe sterilitat̄. Cui⁹ cã est duplex. Vna est debilitas v̄tut̄ ex mutatōe cōsuetunis de extremo in extremū. Alia est debilitas viriuz tam ex repletione saturatiua corpus aggrauãte ⁊ pene suffocante innatum calorem q̄ ex subsequente penuria cibi qua corpus deficit precordia dolent viscera videntur veluti suspensa calor innatus primum incenditur: deinde se resoluit radicale humidum abunde depascitur et pene deperit totum corpus tabescit mortis imago adest. Damnabilis ergo est consuetudo plurium qui ante ieiunium quadragesimale crebra et copiosa ciborum ingluuie suos ventres farciunt credētes inde melius tolerare dictum ieiunium. Quibus esset melius paulatim assuescere parsimoniam cibi q̄ saltare repente de crapulosa plenitudine ad sobriam refectionem. Sed contra ex plenitudine quecūqꝫ egritudines fiunt euacuatio sanat. amphorismorum secūda. Fames ergo sequens saturitatem sibi esse videtur apta medicina. Dic id verum esse si gradatim subsequeretur et modesta foret: sed repente veniens et ad extremum inanitōis deducta vires corpeas penit⁹ eneruat nature iimica. Scd̄a regula est. in gn̄e vacuitat̄ vel ianitōis pessima ē diuturna fames tpe sterilitat̄ quã sequit̄ vehemēs saturitas tpe fertilitat̄. Cui⁹ rō est triplex. Prima ē mutatio q̄si subita de extremo ianitōis ad extremū repletionis. Nam tabida fame attriti venientes ad tempus aut locum fertilitatis nesciunt seruare modum. Secunda est quia virtus digestiua diuturna fame valde debilitata digerere non potest cibum copiosum voraciter assumptū. Tertia est q2 ianita mēbra sibi trahunt auide indigestum nutriens quod calor eorū fame resolutus et debilitatus digerere non potest. Vel ergo succumbit et extinguitur vel in membris crescunt et multiplicant̄ superfluitates quas regere nō valet: corrumpuntur igitur et tandem corrumpunt. Tertia regula est. conuersio est deterior id est peior est diuturna fames tempore sterilitatis quam sequitur vehemens saturitas tempore fertilitatis q̄ saturitas hora fertilitatis quã sequit̄ fames hora sterilitatis. Hãc regulaz probat princeps experimento dicens se vidisse multos quibus defecit cibus tempore sterilitatis post hoc abundante cibo tempore fertilitatis auide se eo replentes suffocati mortui sunt.

deterior. Vidim⁹ enī mltos q̄b⁹ in tēpore sterilitatis cib⁹ defecit: postea cum in tēpore fertilitatis abūdauit repletos fuisse ⁊ mortuos: licz vehemens repletio in qualibz dispositione sit pernecabilis siue ex comestiōe sit siue ex potu. Quot nãqꝫ homies superflue se repleuerunt ⁊ suffocati interierūt. Cū autem error cecide

¶ Sed instabit aliquis quia statiz dixit ꝙ nil deterius est saturitate quam fames sequitur: et modo dicit ꝙ fames quam sequitur saturitas est peior: et sic sermo eius implicare videtur contradictionem. Item omne peccatum quodcunqꝫ sit magnum fit maius in tenuibus q̄ in grossioribus dictis: vt ait hypocras amphorismorum prima. Sed fames post saturitatem est velut attenuatio diete et saturitas post famem est vt eius ingrossatio: ergo fames post saturitatez est peior. Item saturitas post famem potest faciliter pharmacijs corrigi educēdo humores ex saturitate multiplicatos: sed ex fame forti cōtinuata post saturitatem prouenit damnum irreparabile: scilicet superflua consumptio humidi radicalis quod ita purum nunq̄ restauratur. ¶ Ad primum dic ꝙ saturitas quam sequitur fames est pessima in genere repletionis. Sed fames quam sequitur nimia saturitas est pessima in genere vacuitatis. Et ita non implicat quod vtraqꝫ sit in suo genere pessima et vna peior alia simpliciter. Vel si non a termino a quo: sed a termino ad quē denominationem facere mauis: dic transmutationez a saturitate in famē fore pessimam in genere vacuitatis. Et a fame in saturitatem pessimam in genere repletōis. Ad secundū dic ꝙ vbi excessus non est vehemens et ad mortem pronus minor error est in igrossatione q̄ in subtiliatione diete: quia per subtiliationem nimiam debilitatur virtus et per ingrossationem confortatur. Sed in vehementi casu inclinante ad mortez citius perimit ingrossatio nimia q̄ subtiliatio: sicut vides in tendentibus ad mortem virtute iam penitus resoluta dum astantes nitūtur eos confortare vi cibi ... pediuntur et protinus suffocãtur egri. Simile videmus in lampade cuius ignis debilis paratus extinctioni citius deperit multitudine olei superfusa q̄ paucitate. Ad tertium dic sic. Nam saturitas vehemens ꝯtinuata post longã famem subito occidit. Fames vero post replecionem longo tractu temporis. Quarta regula est. oīs vehemens repletio siue ex cibo siue ex potu sit est perniciosa siue pernecabilis in q̄cūqꝫ dispositione temporis et corporis scilz et tempore fertilitatis ⁊ tpe sterilitatis ⁊ temporibus medijs et in corpe pingui ⁊ macro ⁊ i medio. Quot namqꝫ homines supflue se repleuerunt et suffocati interierūt: quasi dicat ... fuisse ꝙ eorū nō est numerus. Nam calor innatus sub oi excessiua multitudine siue cibi siue potus siue humoꝝ siue superfluitum de facili extinguit̄: sicut ignis lampadis sibi supfuso copiosuo oleo vel viuo vel aqua vel alio liquore.

c Cum autem error ceciderit in comedendo ⁊c. In hac tertia parte primo agit de correctione malorum ciborum assumptorum. Secundo iterum agit de hora comedendi ibi [Et neqꝫ ipse neqꝫ omnes qui sanitatem volunt] Tertio de malitia fastidij ibi [Et preterea nil est deterius q̄ fastidium et proprie] Quarto de correctione vnius cibi per alium sibi superassumptuz ibi [Sed tamen quandoqꝫ necesse est aliquem cibum]

¶ In prima particula dat q̄nqꝫ regulas. Prima est. si quis errauerit in assumptione cibi aut potus medicinalis intēdere debz digestioni eius et maturationi: vt per digestionē spolietur a virtute medicinali qua corpus alterat et partes ipsius apte nutriat

fiāt bonus sanguis. Et ad illud cōferunt manere in q̄ete ⁊ nil supmittere qd̄ eius digestionem possit impedire nisi fuerit illi sicut medicina. Solet enī meli⁹ digestio fieri tp̄e quietis q̄ tēp̄e mot⁹ ꝓpter fixionē ⁊ adherētiā maioris digerētis ad digestibile ⁊ natura soli illi intenta citi⁹ superat ⁊ digerit ip̄m. Scd̄a est ille qui erravit ī sumē docibū aut potuꝫ medicinalēꝫ excessiue q̄litatis p̄seruādus est a malitia cōplexiōis q̄ timetur ex h̄ sumēdo aliq̄d sibi ꝯtrium donec digerat᷑ vt si cōederit carnes salsas ⁊ sinapiuꝫ de q̄b⁹ timet᷑ sup̄flue calefieri vł ypocrateꝫ biberit sup̄bibat ptisanā vel sugat de granis granati acetosi v de granis berberis. Tertia ē cib⁹ frigid⁹ medicinalis vt cucumer cucurbita corrigēd⁹ ⁊ tēperād⁹ ē cibo medicīali calido sicut alliis ⁊ porris. Ista nāq̃ sese prohibēt ab īpressione q̄litatis excessiue ⁊ ex horū ꝯmixtiōe q̄si q̄dā tēperies ꝓuenit. Sꝫ ꝯtra cucurbita cōiter gn̄at hūorē silēm hūori q̄ fit ex eo qd̄ ei miscet᷑. Juxta illud p̄nci. scd̄o hui⁹ ca. de cucurbita. Et ō ꝓprietate q̄dem ei⁹ est ꝙ gn̄at᷑ ex ea nutrimentū homogeneū ei qd̄ associat᷑. Naꝫ si cōedit᷑ cū sinapi gn̄atur ex ea hūor mal⁹ acris. Aut cuꝫ sale gn̄atur ex ea hūor salsus. Aut cū stipticis gn̄atur ex ea hūor stiptic⁹. Et est oīno nocitiua q̄bus dominātur melācholia ⁊ phlegma ⁊ bona cholericis. hec ille. Si ergo misceat᷑ cū alliis ⁊ porris gn̄abit sanguiēꝫ acutū cholericū. Cōcede illō: ⁊ dic ꝙ allia et porri cucurbite mixti nō faciūt vt sanguis bone sb̄e gn̄etur ex his: sed reprimūt earum frigiditatē ⁊ hūiditatem ⁊ vehementiā nocumēti qd̄ inferre solēt stomacho ⁊ colon. Teste p̄n. capitulo prefato de cucurbita dicēte Et ē ex eis q̄ gn̄ant egritudinē stomachi valde ⁊ ipsa vehemēter nocet itestinis ⁊ colon etiā ꝓp̄e. Quarta ē cibus medicinalis calidus vt allia cepe porri corrigēdus ⁊ tēperād⁹ ē cibo frigido medicinali sicut cucumerib⁹ lactucis aut portulaca q̄tin⁹ prohibeat᷑ ab īpressione sup̄flue caliditatis. Quita est si cibus medicinalis fuerit oppilatiu⁹ vt panis azimus caseus citonia escula sumatur post eos illud qd̄ aperit vias oppilatas ⁊ qd̄ euacuat oppilantē hūorem vel per vrinā vł per secessum. Cōsequēter diu famē sustineat scꝫ tā diu donec hūor genit⁹ ex cibo grosso oppilatiuo fuerit vnitus mēbris ⁊ oppilatio p̄fecte soluta. Sed cōtra tolerare famē stomachū putridis replet humoribus. Concede id de fame vera cum iauitione venarū et mēbrorum ⁊ nō de fame que est cuꝫ oppilatione ⁊ repletione venarū ex grossis humoribus. ¶ Attēde circa hoc ꝙ non est tutuꝫ miscere diurectica subtiliantia ⁊ aperitiua cum oppilantibus quia faciunt ea penetrare in vias strictas. Juxta illud prin. scd̄o cañ. capitulo de caseo. Subtiliatiua quidē augmentant malitiā eius qm̄ faciunt ipsum penetrare et impellunt euꝫ. Sed post digestionē ⁊ penetrationē oppilatiuoꝝ aperitiua cōueniūt sicut aqua cicerū semē anisi carui vel feniculi vel euacuatio ex reuberbaro vel agorico quibus inest vehemens virtus deoppilādi vias et educendi humores oppilantes eas cuꝫ incolumitate sine grauamine. Adde sextā regulā si vis ꝙ si cibus medicinalis sit nimis aperitiu⁹ sicut grana iuniperi orobi et milii solis que quādoq̄ cogunt fortitudine sue apertionis nimis sepe migere cum his miscēda sunt vel danda post eos aliqua stiptica sicut rose sumach th⁹ ⁊ sił'ia. Et hec sat᷑ innuit᷑ in precedenti quā ideo forte prin. non expressit quia cibi medicinales frequētius ledunt oppilatione q̄ apertione.

rit in comedendo aut bibendo aliqd̄ medicinaliū nutrientiū regendū erit quō digerat᷑ et maturescat: ⁊ ipse est custodiēdus a malitia complexiōis que ex eo timetur accipiēdo post ipsum qd̄ sit ei contrarium donec digeratur. Qd̄ ergo frigidum fuerit sicut cucumer ⁊ cucurbita tēperetur ab eo qd̄ ei existit cōtrariū sicut allia ⁊ porri. Et si fuerit calidū tēperetur cuꝫ eo etiā qd̄ ei existit contrariū sicut cucumeres ⁊ portulaca. Et si oppilatiuuꝫ fuerit sumat᷑ qd̄ apiat et euacuet deinde famē diu toleret. ¶ Et neq̄ ipse neq̄ omnes qui sanitateꝫ habere volunt aliquid comedāt nisi desideriuꝫ fuerit certū ⁊ stomachus ⁊ sup̄iora itestina a p̄io nutriēte euacuata fuerint. Qd̄ eniꝫ in corpore est deterius est nutriens sup̄ nutriens qd̄ non est digestū mittere. ¶ Et preterea nihil est deterius q̄ fastidiū et proprie cuꝫ fuerit fastidiū ex malis nutriētibus qm̄ cum fastidiū prouenerit ex grossis nutriētibus hereditare faciet iuncturarum dolores et renū ⁊ dismiaꝫ ⁊ podagrā ⁊ splenis ⁊ epatis grossitiem et phlegmaticas egritudines et melancholicas. Sed cum ex subtilibus acciderit nutrientibus prouenient ex ipso febres acute et maligne ⁊ apostemata acuta mala. ¶ Veruntamen quandoq̄ necesse est aliquem cibum aut rem cibo similem mittere super alium cibum que sit ei sicut medicina. verbi gratia. sicut illi

¶ In secūda particula resumit vnum quod premiserat in initio scd̄e partis tanq̄ regulaꝫ valde conferentem in custodia sanitatis vt fortius imprimat mētibus audientiū scꝫ ꝙ neq̄ ille qui sumpsit cibum oppilatiuū nec aliquis qui cunq̄ custodire volens suam sanitatē debet cōedere aliquid nisi desideriū ei certū fuerit id ē vera fames ⁊ stomachus et tria gracilia intestina euacuata sint a preassumpto cibo. Cuius rōnem reddit q2 nil est deterius in hūano corp̄e q̄ intromittere cibū super aliū. qui nō est digestus sꝫ digeri incepit. Nam sup̄assumptus cib⁹ prioris digestionem inchoatā īpedit ⁊ digestio prioris ante cōplebitur qui transiēs ad epar p̄ meseraicas ducet secū cibū sup̄assumptum indigestuꝫ vñ crudi humores multiplicabūtur. ¶ Attēde ꝙ hora comedēdi nō est statim post euacuationeꝫ stomachi ⁊ intestinorū graciliū a priori cibo sed post cōplementū oīum digestionū. Juxᷓ illud auerroys sexto colliget capi. septio. Hora v̄o cibandi est cum oēs digestiones fuerit celebrate. Sꝫ id nō obseruāt hoīm plurimi q̄bus mos est bis comedere in die ⁊ inter prandiū et cenam interuallꝫ faciunt octo horarū ad longi⁹ quo interuallo vix cōpleri pōt vel nō completur digestio prima q̄ fit in stomacho. Juxta illud pri. tertii. 13. tractatu tertio ca. 8. Et q̄ꝫtitas q̄dē eq̄lis remanētie cibi in stomacho ⁊ egressionis eius est illud quod inter. 12. horas vsq̄ ad. 22. horas.

¶ In tertia dicit ꝙ nil deteri⁹ est fastidio in regimīe sanitatis maxie cū ꝓcesserit ex malis nutrientibus. Et intellige per fastidiū defectū appetitus horis comedendi quo nō obstāte fastidiosus cōedit horis suis solitis q̄ꝫtū solebat diu p̄seuerās in isto errore. Nā si hoc fastidium ꝓcesserit ex grossis nutrientibus vt porcinis carnibus anguillis aut tencis possidere faciet velut hereditarē arteticos dolores ⁊ dolores renū et respirādi difficultatē q̄ dispnia dr̄ ⁊ podogrā q̄ est gutta peduꝫ sub artetica cadens ⁊ ingrossationē splenis ⁊ epatis ⁊ phlegmaticos alios ac melancholicos morbos sicut q̄tidianas q̄rtanas scliroses ⁊ vdimias. Nā si grossi hūores ex nutrientib⁹ grossis gn̄ari soliti paulatim in venis aceruati vel accumulati fuerit ⁊ nā non sufficiat p̄ solitas vias eos foras pellere mittit ad iuncturas ad quas solet mittere quasdam humiditates ne tempore motuū nimiū exiccentur. q̄ quia superfluunt inducunt dolorem. Et si ad renes vrina ducente tendant eos oppilabunt et distēdent et dolere facient. Et si ad pectus fluxerint vel de cerebro descenderint asma vł dispniā illic generabūt. Or si sua grauitate fluxerint ad pedes coadiuuātibus latitudine viarum et debilitate pedum facient podagrā. Si vero fuerint in epate et splene fortiter incuneati timorē efficient ⁊ grossiciē in eis. Et si putruerint in paruis venis vel porositatibus membrorum q̄tidianam inducent phlegmatici et quartanā melancholici. Et si membrū vnicum sua multitudine distenderint inde ꝓuenient sclirosis vel vdimia. Sclirosis quidem ex melancholicis. Vdimia vero ex phlegmaticis. Et si fastidium introductum fuerit ex subtilibus cibis vt piperatis ⁊ alliatꝭ euenient inde febres acute ⁊ maligne sicut causon et tertiane continue putrescentibus in venis humoribus ex talibus cibis genitis et apostemata acuta maligna sicut herisipila formica herpes resudantibus humoribus acutis in aliquod mēbruꝫ ⁊ facientibus ipsum intumescere.

¶ In quarta particula dat exceptiones ab illa regula scd̄e particule. Qd̄ in corpore existit deterius est nutriens sup̄ nutriens qd̄ non est digestum mittere: dicens. Veruntamen quandoq̄ necesse est id est vtile et conueniens vt cibus aliquis vel res cibo similis virtute et opere postea mittatur supra alium cibum velut medicina corrigens malitiam cibi preassumpti. Et istud declarat duobus exemplis. Primum est de illis qui comederunt nutrientia acuta sicut alliata vel piperata vel nutrientia salsa puta carnes q̄ diu iacuerunt in sale vel propter delectationem vel propter verecundiā quia cōedebant cum maioribus se vescentibus talibus. Vel ex necessitate non

habentes aliud postea tempore lapso quo sua digestio nondū perfecta est cibos insipidos τ humectatiuos supassumūt sicut cucurbitas melones aut cucumeres vel eorū succos vel ipsorū aquas. Hi nāq; reprimūt calorē et acumē salsorum τ acutorū τ preseruāt epar τ sanguinē ab inflāmatione τ incēdio. Et istō regimē seu ista correctio sufficit eis. Nec indigēt exercitio: imo nocet eis concitans calores τ coadiuuans ad incendiū. In hoc casu puto tuti' supbibere bonū haustū ptisane vl' syrupū aliquē infrigidatiuū vl' aquas dictoꝝ insipidorū q̄ sumere eorum totā sbam in cuius digestione natura laboret iā aliūde sat occupata. Scđz exēplū est de illis q̄rū dispositio ɔtraria est dispositioni nūc dictorum scz qui sūpserunt cibos grossos vt caules carnes porcinas τ caseū plurimū τ post aliquod tēpus eis et imiscuerunt acutum cibum velociter digestibilē vt feniculum anisum carui vel cinamomū, vel superbiberūt nectar aut ypocratem. Ex his enim grossa preassumpta subtiliantur τ phibentur oppilare vias transitus eorum si conuenientib' tēpore et mensura sup accipiantur.

qui nutrientia comedunt acuta aut salsa. Deinde post tempus in quo nōdum completa fuit digestio cōsequēter eis adiungunt res humectantes ex nutrientibus saporem non habētibus. Et istis quidem hoc sufficit regimen τ exercitium non eis necessarium. Et horum contraria dispositioni est dispositio eorum qui grossis cibarijs post aliquod tempus consequēter admiscent quod velociter digeritur et est acutum. Amplius ꝑuus motus post comestionez ipsam cibum in stomacho quiescere facit τ proprie cum dormiēdi post ipsam voluntas affuerit. Accidentia preterea anime horribilia et motus corporei fortes digestionem fieri prohibent

d Amplius puus motus post cōestionem ipsam
In hac parte quarta primo agit de effectibus motuū τ accidentiū anime post comestionē. Scđo de q̄titate nutritionis ciborū hyeme τ estate ibi [Et in hyeme quidē] Tertio de quātitate ciborū et potuū fm comprehēsionem stomachi ibi [Ex cibo etiam] Quarto de mō decubitus τ cooperimentorum post comestionem ibi [Oportet preterea]

¶ In prima pticula dat duas regulas. Prima est q̄ paruus motus vt suauis incessus post comestionē facit quiescere cibū in stomacho id est descendere ad fundū stomachi vbi celebratur digestio melior. quia carnosus est et maxime conuenit talis paruus motus dum voluntas adest bene dormiendi post comestionem. Per hūc em̃ clauditur orificium stomachi τ prohibetur ascensus plurim' vaporū et fumorū ab eo ad cerebrū cōturbantiū somnū. Scđa est q̄ passiones horribiles animi sicut terror timor ira furia rancor tristicia et mot' corporis fortes perhibent digestionem fieri. quia diuertunt calorem τ spiritus a loco digestionis et cibos in stomacho receptos exagitant et non sinunt stomachum super eos figi donec digerantur.

¶ In scđa dat duas regulas. Prima est. cibi pauce nutritionis sicut blete caules atriplices spinargia borragines et alia olera nō sunt comedendi tempore hyemali: sed potius cibi multi nutrimēti fortis soliditatis scilicet compacte et spisse substantie vt risuz panicū milium triticum et grana similia. Cuius ratio est quia innatus calor tunc est fortissimus et somni longissimi non paruz iuuantes digestionem assumptorum. Teste hypo. amphō. prima cañ. illo. Vētres hyeme τ vere calidissimi sunt nā et somni longissimi. Et gal. in cōmento dicente. Virtus naturalis actionis si cibū in stomacho bene digerit testatur corpus in hyeme fm naturalem cursum bene se habere: quia hoc tempore augmentatur calor in interiori corpore et somn' fit longissimus superfluitas tertie digestionis expellitur q̄uis non sentiatur. Fumosa enim cum anhelitu grossa cum vrina egreditur. Hypostasis quoq; vrine feculentior est q̄ in estate et quātitas minoratur vrine corpus magis nutritur caro augetur sanguis multiplicatur ordinatione modum non excedente. hec ille. Et libro de virtute cibariorū capitulo tertio de cibarijs grossis ait. Et melius est q̄ sumantur hec cibaria in hyeme ꝓpter aggregationem caloris in īterioribus corporis τ lōgitudinē somni. Scđa est in estate contrarium huius conuenit scz cibi multi nutrimenti fortis soliditatis sicut grana non sunt comedendi: sz potius cibi pauce nutritōis vt spinargia lactuce acedula portulaca blete borrago atriplices et similia. Ab his em̃ calor ex tempore illatus corpori reprimitur τ sanguis modicus generari solet cuius custodie natura debilis et resoluta vacat attentius. Non em̃ sufficeret sanguinē plurimū regere et protegere a corruptione et qđ ex his remanet superfluū purgandū leue existens facile labitur ad inferiora. Auic. in tractatu primo pticule scđe cantice canticorū regimē ciborū estatis latius descripsit dicens. Tempe quidem estiuo est cibi q̄titas minuenda: estq; tunc ad subtiliter nutrientia declinādum vñ vitande sunt carnes grosse τ vitādum ē oleribus et lacticiniis spēbus et piscibus recentib' hedo et agno mediocris etatis pullus galliaceis carnib' quoq; caponum idē alaudarum τ coturnicum. ¶ Instabit aliquis primo in estate maxima fit resolutio quod ostendunt debilitas virtutis macredo corporis sed cibus datur ad reparationem resolutorum q̄titas ipsius horum q̄titati respondere debet. et substantia eius vix resolubilis τ cōpacta fore. Item dixit prius pn. primi scđa doctrina scđa sūma prima capi. sexto q̄ hyems est magis cōstringēs materias τ in ipsa ē plus necessariū sumere ea q̄ incidūt τ subtiliant τ q̄ egritudinū hyemaliū plurime sunt phlegmatice. et ipsa phlegma fit multū. Nō ergo ɔuenit hyemali tēpore nutriens ex granis fortis soliditatis cū tale sit oppilatiuū. ¶ Ad primū dic q̄ licet estate maior fiat resolutio vñ maior cibus τ nutritiuus et resolutioni resistentior ɔpetere deberet. virtus tñ digestiua plurimū debilitata ferre nō sufficit tm̃ τ talem cibum: quare oportet paucū et subtilē dari qui digeri possit. Sed frequētius dandus ē vt resoluta reparet τ resolutōi resistat. Ad scđm dic q̄ licet hyeme propter robur īnati caloris et virtutis digestiue cibus nutritiuior τ magis solid' ɔueniat expedit tamen in ea sepe vti subtiliatiuis τ aperitiuis sicut petroselino nasturcio feniculo aniso et similibus vt oppilationes τ multiplicatio phlegmatis ꝓhibeantur.

¶ Et in hyeme q̄dez cibi pauci nutrimēti nō sūt edēdi sicut olera sed nutriens magis ē edēdū qđ ē ex granis et fortis soliditatis: τ in estate hui' cōtrarium. ¶ Ex cibo etiam nullus ita est replendus vt non sit ibi locus superfluus: sed ab eo est retinendus reliquijs desiderij adhuc in anima manentibus: he em̃ famis reliquie post horam vnam destruuntur. Et in hoc vsus est conseruandus. quoniam deterior comestio est que stomachi facit grauitatem. et deterior potus est qui temperamentum egreditur et in stomacho natat. Et si aliquo die superfluxerit sequenti die famelic' maneat τ sōno vtat̄ ꝓlixiore ī loco tēpato ī quo neq; calor sit neq; frigiditas

¶ In tertia dat tres regulas. Prima est. null' sic ex cibo est replēdus vt in eius stomacho non sit locus vacuus adhuc capax cibi imo quisq; a cibo cessare debet ipo adhuc aliquid appetitus habente. Nam post horam vnam reliquie famis id est appetitus relictus cessabunt. Causam regule dat quia deterior comestionū est quo ad mensurā cibi que stomachū aggrauat sicut illa que totam eius īplet concauitatem. Et peior potus est q̄ excedens tēperamentum natat in stomacho. Nam per vtrūq; digestio ledit τ caput grauatur fumis τ vaporibus: cū nec os stomachi bene claudi possit nec cibus et potus ad ipsius fundū libere descendere qui digestioni deputatus est sicut os ipsius appetitui. Scđa causa cessationis appetitus relicti post horum vnā est q: fund' stomachi cessat trahere ab ipsi' ore τ epar stomacho sanguinē trāsmittit p proprias venas et vapores cibi quos digerens calor eleuat os stomachi replent vnde cessat fames. Et in hac regula prin. interserit vnū documentū scilicet Q: vsus in hoc est conseruādus scilicet consuetudo circa moduz repletionis ex cibo et potu conseruari debet omni tempore si bona fuerit. si vero mala sicut in multis more brutorū vitam agentibus q̄ non cessant edere donec saturi sint et saccus repletus non subito relinquenda est. Omnis namq; consuetudo subito et sine gradatione ablata illuz cui' est offendit vt ait pn. tractatu pro scđe particule cātice cāticorum. Scđa regula est. si q̄s ex cibo superflue sumpserit vno die abstineat a cibo die sequenti saltem donec prior digest' fuerit et longius dormiat loco non calido neq; frigido sed teperato: quatinus melior digestio fiat vnito calore circa interiora et non vigilijs necnon ris disperso. Tertia est. si nimis replet' dormire nequiuerit

cõtinue suauiter incedat sine quiescẽdo a motu vel requiescẽdo ab operibus vigiliarū: vt p motū suauē cibus deprimat calor excitet fumi et vapores a cerebro ad cutē tracti diuertātur: et bibat modicū boni vini puri qd cibū deprimit calorē excitat et digestiuā confortat. Et sup incessu suaui post cibū vba ruffi allegat famosi medici quorū hec ē series. Incessus hic .i. post cibū maxie p⁹ prandiū mihi placet: q2 ppa rat bonitatez opatiōis cene idē coadiuuat ad digestionez perficiendā q̄ pfecta stomachus disposit⁹ redditur ad cenā suscipiēdaz cõmodose cuz appetitu.

¶ In quarta dat tres regulas. Prima est ꝙ dormiturus post cõestionē prio paucotpe

Quod si somnus ei non aduenerit multo vtatur incessu suauiter et continuo in quo nō sit quies neqꝫ requies et parum puri vini bibat. Ruffus inquit. Incessus hic mihi placet et ꝓprie post prandiū qm̄ bonitatez operationis cene preparat. ¶ Oportet preterea vt post comestionem primo super dextrum latus dormiat pauco tempore: deinde super sinistrum reuoluat: postea reuoluat se super dextruz. Et debes scire ꝙ multis cooperiri pannis et ceruical eleuare ex illis existūt que in digerēdo iuuāt. Et ad vltimū quidem vt mēbroruz situs ad inferiora sint declinantes. Et cibi[e]

sup̄ lat⁹ dextruz dormire dz vt ab ore stomachi qd tunc erit sursuz q2 declinat ad sinistrū lat⁹ cibus liberius ad fundū descēdat sua grauitate. Post sup sinistrū latus se reuoluat vt epar accubās foris sup stomachū veluti gallina sup pullos suos ad digestionez cibi coadiuuet. Deinde se reuoluat sup dextrū latus vt stomach⁹ epati superponat sicut lebes igni: quo plurimū iuuat in digerendo. ¶ Attēde ꝙ dormire solitis vno somno integro sine interruptiōe fere totā nocte vt pueris mos est decubit⁹ melior ē supra dextrū. Tū q2 cibus ab ore stomachi p hūc decubitū liberius descēdit ad ipius fundū. Tū q2 forti⁹ epar influit stomacho calorez qn̄ subest ei. Nā calidū prompti⁹ est ad ascendendū q̄ ad descendendū. Id docuit hypo. prio ꝓnosticorꝫ. Bonuz inquit est inuenire egrum iacentem in latere dextro aut sinistro: meli⁹ tn̄ i dextro. q̄ habitudo sanis est familiaris. Etē iacere in modū sani melius Verūtamen in hoc consuetudo attendenda est sicut notat galienus in cõmento. Scda ē. digestio iuuatur bona coopertura capitis corporis et extremitatū et eleuatione capitis et spatularꝫ supra ceruical vel supra puluinar. Nā p coopertura conseruatur calor innatus mēbroruz: et exteriora que tempore somni frigida redduntur calore reuocato ad interiora prohibentur per coopertu ram a percussione et penetratione frigoris nocturni. Sed eleuatio capitis et spatularū supra ceruical confert ad tenendū stomachū erectuz videlz os sursuz et fundū deorsū quo descēsus cibi plurimū iuuat et cerebrū min⁹ ascēsu fumoruz et vaporꝫ turbat et somnus ꝓfundior fit his nō interrupt⁹. Tertia ē ad vltimuz .i. sūmarie loquendo bonū est ꝓ cõfortatiōe digestiōis vt situs mēbrorū ad inferiora dclinēt hora sōni ita: vt caput collū et hūeri sint altiores trūco corporis et trūcus corporis tibijs et pedibus ꝓpter causas dictas in eleuatione ceruicalis.

e Et cibi quidē mēsuratio. In hac pte q̄nta prio agit de mensura cibi fm cõsuetudinē et virtutē. Scdo de signis cibi moderate q̄titatis ibi [Declarat aūt] Tertio de ptitione cõestionū in his q̄ ex cibo sūpto supcalefiūt et q̄ ferre nequeūt vna vice tm̄ q̄tum eis sufficit ibi [Ille preterea] Quarto de nutrimentis ꝓprijs melancholicis cholericis sanguineis et phlegmaticis ibi [Melācholic⁹] ¶ In pria ptic̄la dicit prio ꝙ mēsura cibi debite q̄ti (p̄terea] tatis principaliter attendit penes cõsuetudinē et vtutez. Penes cõsuetudinē quidē quia cõsuetudo ē altera natura. Cuius rei signū est. ꝙ assuescētes intēpate dietari egrotant cū non intēperate dietātur. vt ait ari. 28. pticula ꝓbleumatū. Penes vtutē vo digestiuā et nutritiuā. Nō enim pl⁹ cibi dari dz vnq̄z q̄ vis digestiua digerere pōt. et nutritiua vis assimilare. Neqꝫ min⁹ dandum est q̄z ꝙ virtus nutritiua ꝓ restauratiōe deperditi exigit. Scdo dicit ꝙ in hoie cui⁹ naturalis virtus sana ē mensura cibi dz esse talis ꝙ in ei⁹ receptore .n. obseruētur ꝯditiones sequētes. Pria est ꝙ cib⁹ nō afferat ei grauamē aliqd. q2 cib⁹ grauās stomachū non amplexatur ab eo delectabiliter: sed quodāmō refugit ab eo velut a contristāte quare nō bene digerit neqꝫ tandē bn̄ nutrit. Scda est ꝙ post cibū assumptū hypocōdria id ē ptes laterales q̄ sub costis sunt minime tendātur. q2 ex horū tēsione seu dolore extēsiuo significat tant⁹ cibi excessus ꝙ nō solū grauat stomachū sz epar et spenem quare refugiūt ab eo cui poti⁹ deberēt assistere ꝓ cõfortāda stomachi digestione Tertia ē ꝙ dictus cibus nō inflet id ē sua multitudie generet in stomacho vētositatē inflatiuaz q̄ digestiōez pturbat et stomachū ꝓhibet ab āplexu stabili cibi. Quarta ē ꝙ non faciat rugitū .i. vētositatē mobilem in visceribus q̄ si nō inueni at liberz exitū ibi aut sup̄ q̄nqꝫ iducit passionē cholicā vel dolorosissimā yliacam. Quita ē ꝙ nō natet

quidem mensuratio existit fm vsum et virtutem et vt mensura eius in eo q̄ sane est virtutis sit talis cum ipsuz recipit ꝙ ei grauamen non afferat et vt hypocōdria non tendantur neqꝫ inflet et rugitum non faciat neqꝫ natet. Et non accidat ex eo nausea neqꝫ caninum desiderium neqꝫ casus neqꝫ ingenij pigritia neqꝫ insomnietas neqꝫ ipius sapor in ructibus post tempus reperiatur: quoniā cum post lõgum tempus sapor eius repertus fuerit erit deterius. ¶ Declaratur autem ꝙ cibus sit temperatus cum ex ipo non prouenit magnitudo in pulsu et in anhelitu paruitas. hoc nāqꝫ

in stomacho. q2 cib⁹ natās a fundo stomachi elongat⁹ est vbi viget digestio potior et ad os eius declinās effumat ad cerebrū. Sexta est ꝙ non accidat ex eo volūtas vomēdi q̄ nausea dr. Ex hac ei significat ꝙ grauat stomachū q̄re fugit ab eo et potius q̄rit foras expellere q̄z ipm amplecti ꝓ digestione. Septia ē ꝙ nō iducat appetitū caninū. Qd dupliciter facere pōt scz vel sua q̄litate. q2 frigidus de se est vel stipticus vel ponticus vel acetosus. Vel q̄litate acquisita ex diminutiōe digestiōis ꝓpter multitudinē sue quātitat. vn̄ acetat in stomacho vel in aquositatē frigidam phlegmati salē ꝯuertit. Et hec est causa quare multi pigues plurimū repleti sunt magis famelici siccis cholericis et inanitis. Octaua ē ꝙ nō accidat ex eo casus appetit⁹ seu desiderij. Ex hoc eī significatur ingurgitasse tā abūde cibum ꝙ orificiū stomachi quasi plenū diu apparet vel ꝙ remollitū fuerit mltitudine hūiditatum ex cibo supfluo derelictarū Nona ē ꝙ ex eo nō eueniat pigricia ingenij ꝓpter multitudinē fumorū et vaporū petētiū cerebruz vel ꝓpter diuersionem caloris et spirituuz ad loca digestionis. Decima ē ꝙ nō accidat ex eo insomnietas seu reuolutio plurima in lecto hora somni. q̄ tūc euenire solet cū cibus ad os stomachi quodāmō declinās nō pmittit ipm claudi: sed effumat abunde ad cerebrū dolere faciēs et inquietans ipm. Undecia est ꝙ in eructuationibus emissis diu post assumptū cibū non sentiatur sapor cibi assumpti. q2 dictus sapor post longū tēpus repertus est deterius signū q̄z dū sentit statim post assumptū cibū significās ꝙ stomach⁹ longo tpe quasi nil egit in cibū nec potuit ei preualere seu digerere ipsum.

¶ In scda dicit ꝙ cibus declaratur esse tēpatus q̄litate et q̄ztitate duobus signis. Primū ē cū non ꝓuenit ex eo magnitudo in pulsu. Scdz ē cū nō ꝓuenit ex eo puitas in anhelitu. ¶ Sz instabit aliq̄s prio auctoritate gal. libro de introducēdis in pulsu ca. 30. dicētis: ꝙ cibaria cõmoderata magnos et vehemētes et citos et spissos faciūt pulsus. Scdo per p̄n. primi scda doctrina tertia sūma prima ca. 11. dicentem. Qz si cibaria eq̄lia fuerint fiet pulsus in magnitudine augmētatus et velocitatis maioris et spissitudinis ꝓpter augmētuz virtutis et caloris. Tertio p prin. in fine pticule p̄ntis dicētē. Magnificat ergo pulsus qm̄ in virtute nō existit debilitas. ¶ Dic ꝙ ga. et prin. loquunt ibidz de magnitudine moderata solita ꝯtingere post refectionem. Prin. vero hic intendit de magnitudine excessiua pulsus fm tres dimensiones vltra cursum nature solitū quā cibus excedens operari solet. Qz si valde excesserit pulsum efficit diuersum et inordinatum. Iuxta illud prin. capitu. iam allegato Et si plurime magnitudinis valde fuerit erit pulsus diuersus absqꝫ ordine propter grauitatem nutrientis super virtutem. quoniam ex omni grauitate prouenit in pulsu diuersitas. Aut dic hunc textum fuisse corruptum vel a scriptoribus vel a translatore: et ipsum taliter debere scribi. Declaratur autem ꝙ cibus sit temperatus cuz ex ipso prouenit magnitudo i pulsu et nō in anhelitu paruitas. Et hoc declarat sequēti sermone vbi primo reddit rōnem de non paruitate anhelitus ex cibo temperato. Hoc nanqꝫ inquit scz paruitas anhelitus ex cibo nō accidit nisi

propterea ꝙ stomach⁹ nimiū repletus cōprimit diafragma. Et ꝓpṫ hoc fit anhelitus ꝑuus ⁊ frequēs post cibū nimium ⁊ necessitas cordis id ē euentatiōis caloris ei⁹ ꝑbet ei scꝫ anhelitui augmētum frequētie quia adaucto calore cordis ex cibo cū oppressione virtutis motiue pectoris necessario fit anhelitus frequēs vt frequētia suppleat qḋ deest in magnitudine ⁊ velocitate. Scḋo reddit rationē q̄re ex cibo pulsus magnificatur dicēs. Magnificatur ergo pulsus q̄m ī virtute pulsatili nō existit ḋbilitas. Pōt tn̄ id intelligi taꝫ de cibo tēperato ꝙ̄ de nimio nō ꝑueniēte vsqꝫ ad hoc ꝙ diuersū et inordinatū efficiat pulsum q² vterqꝫ pulsum magnificat. ¶ In tertia ꝑticula dat duas regulas. Prima ē ꝙ ille non debet cōedere cibuꝫ suum totū vna ⁊ eadem hora sꝫ diuersis vicibus ⁊ ꝑ interualla cui post comestionē accidit caliditas extranea ⁊ interiorum calefactio ne tremor aūt horripilatio sibi supueniat ex repletione cibi quē sequaṫ supfluus calor velut fortis febris calefacto cibo calore extraneo. Sub ista regula cadūt cholerici ⁊ rari macri debiles maxie in estiuo tēpe ⁊ in regionib⁹ calidis in quoꝝ stomachis venis ⁊ epate superfluit cholera: q̄ cedens assumpto plurimo cibo supra mēbra spargiṫ tremorē faciens: ⁊ cū natura neqꝫ cholerā illā neqꝫ cibū multū regere sufficiat putrefiēt ambo febrē generātes. Scḋa est ille debet multiplicare vices cōedendi seu numerū comestionū et minuere ꝙ̄titatē scꝫ min⁹ sumere de cibo quaqꝫ vice ꝙ̄ si totū vnica vice cōederet cui⁹ stomachus tn̄ cibū digerere nō pōt vna vice ꝙ̄tus sibi cibus necessarius est. Sub hac regula cadūt senes a senio ⁊ pregnantes ille quarū fetus est iam magnificatus ꝓpter debilitatē suarum virtutuꝫ et pueri ⁊ illi quorū stomachus ex creatione nimis ꝑuus est propter diminutionē capacitatis suorū stomachorū. ¶ In quarta ꝑticula dicit primo ꝙ melancholicus indiget cibo qui vehementer hūectet ⁊ parū calefaciat vt ꝑ vehementiā hūiditatis sue mēbra humectētur ⁊ resolutō sui radicalis hūidi qḋ exile est ꝓhibeatur ⁊ melāncholie siccitas in qua abūdat reprimatur ⁊ impediatur a desiccatione. Et ꝑ caliditatē suam moderatā calor melāncholici modicus existens suscitetur ⁊ viuificetur ⁊ melancholie ipsius frigiditas minuaṫ. Signāter dicit parū calefaciēte q̄a si multū calefaceret cibus eius desiccaret ipm ꝓpter resolutionē a forti calore desiccatio ꝟo sibi ꝑnecabilis est. Eiusdē snīe meminit ga. sexto ḋ regimine sanitatis dicens. Humectare igitur eos scꝫ melancholicos oꝫ ⁊ calefacere erit aūt hoc exercitijs cōmoderat⁊ et cibis hūidis et calidis ⁊ vini calidioris potatione et amplioribus somnis. Scḋo dicit ꝙ cholericus eget cibis humectātibus ⁊ infrigidantib⁹ vt per eos corrigaṫ lapsus sue caliditatis ⁊ siccitatis ⁊ prohibeātur vlteri⁹ labi. Sꝫ cōtra calidiora calidioribus indigent adiutorijs frigidiora frigidioribus et sicciora siccioribus ⁊ calidiora ⁊ sicciora calidioribus ⁊ siccioribus vt ait ga. tertio tegni. Dic id verum esse in regimine pure conseruatiuo quo nō est securum vti in cholericis quia ꝓni sunt de facili labi ad deterius sed reductiuū regimē vel preseruatiuū est eis tuti⁹ qḋ ꝯtrarijs fit moderato vsu. Iuxta illud galieni tertio tegni. Calidiorē ⁊ sicciorem crasim nō calide ⁊ sicce diete faciunt eucratam perfecte: sed que tantū eucrata crasi frigidiora ⁊ humidiora ꝙ̄tuꝫ et natura erat calidior ⁊ siccior. Tertio dicit ꝙ sanguineus lapsus in calido et humido in quo sanguis bonus calidus generatur id est plus debito multiplicatur eget cibis frigidis pauce nutritionis vt spinargijs lactucis acedula violarijs. Frigidis quidem gratia repressionis caloris. Pauci vero nutrimēti pro diminutione sanguinis. Iuxta illud galieni sexto de regimine sanitatis capitulo sexto. Hūidiores et natura calidiores si quis subalterare velit eorum complexioneꝫ ad sicciorem et frigidiorem specieꝫ oportet per cōtrariam dietam ducere si vero custodire per similia. Quarto dicit ꝙ frigidus et humidus complexione in quo sanguis phlegmaticus multiplicatur indiget nutrientibus pauci nutrimenti in quibus caliditas sit et subtilitas substantie sicut auiculis assatis et vino albo antiquo. Caliditas quidem ad repressionem sue frigiditatis. Substantie vero subtilitas ad prohibitiones oppilationuꝫ. De complexionibus talibus dicit galienus sexto de regimine sanitatis capitulo septimo. Laboriose et que cū hūiditate frigide complexiones sunt maxie he reumatis occupātur egritudinibus. Prosunt aūt eis balneatio et exercitia et dieta subtilior ⁊ vnctiōes moderate calefacientes.

nō accidit nisi ꝓpterea ꝙ stomach⁹ cōprimit diafragma. et propter hoc fit anhelitus paruus et inspissatur ⁊ cordis necessitas ei prebet augmentuꝫ. Magnificatur ergo pulsus quoniam in virtute non existit debilitas ¶ Ille preterea cui post comestionē accidit caliditas ⁊ calefactio nō vna totum comedat hora sed paulatiꝫ ꝑ interualla propterea ne ei ex repletione dispositio accidat q̄ sit sicut tremor quā postea sequatur calor sicut fortis febris cū calefit cib⁹. Ampli⁹ q̄ ꝙ̄tū ei sufficit digerere nō pōt cōedendi nūerū multiplicet et ꝙ̄titatē minuat. ¶ Melancholic⁹ ꝑterea nutrimēto īdiget vehemēter hūectāte ⁊ parū calefaciēte. Choleric⁹ ꝟo eo qḋ hūectat ⁊ infrigidat. Et ille q̄dē in q̄ sanguis calidus generatur ⁊ bonus nutrientibus indiget frigidis et pauci nutrimēti. Et ille in quo sanguis generatur phlegmaticus nutrientib⁹ pauci nutrimenti indiget in quibus caliditas sit et subtilitas. Nutriētia [f] preterea ordinem in sui receptione habent in quo sanitatis conseruator sollicitus eē debet ne illud quod subtile est et cito digeritur post forte nutriens quod sit eo durius in cibo sumat. q² prius digeretur ꝙ̄ ipsuꝫ ⁊ suꝑ illud natabit non hn̄s viā qua penetret: putrefiet ergo ⁊ corrūpeṫ ⁊ corrūpet illud quod ei admiscebaṫ.

[f] Nutrientia preterea ordinem habēt. In hac ꝑte sexta primo prohibet sumere cibum subtilē suꝑ cibū grossum. Scḋo labilem super fortem ꝟ durum ibi [Iste etiam] Tertio pisces et similes cibos post forte exercitium ibi [Pisces quoqꝫ] Quarto docet quibus stiptica conueniūt ante cibuꝫ ibi [Nominum preterea] Quinto quibus conuenit grossus fortis cibus et quibus subtilis ibi [Et est etiaꝫ] ¶ In prima particula dicit primo ꝙ cibaria inter se habent ordinem prepositionis ⁊ postpositionis circa cuius obseruantiā conseruator sanitatis debꝫ esse attētus. quia quedam prosunt ordine seruato q̄ prepostero ordine ministrata nocent. Secundo dicit ꝙ sanitatis conseruator debet esse attentus ne cibum subtilem cito digestibilem superponat duro qui tarde digeritur. quia subtilis prius digeretur et obstaculo grossi transire non poterit sed super grossum natare. quare corrumpetur superflua decoctione et corrumpet illud cui cōmiscebitur. Idem cōmemorat quarti prima capi. primo dicens. Et nos quidem a nutriente terremur quod cito digeritur cum accidit vt nutriens precedat quod tarde digeritur. Et timemus ne cum eo misceatur ⁊ fiat ꝯm modū quem iam declarauimus. Contrarium autem huius regule cōmuniter et vt in pluribus obseruant gallici preponentes carnes bouinas ⁊ mutoninas pullis perdicibus caponibus fasianis et alijs volatilibus facilis digestionis. Nec etiam eis videtur deesse ratio. quia fundus stomachi carnosior existens et calidior ceteris ipsius partibus ita cito digerit cibum preassumptum grosse substantie sicut partes alie cibum subtilem. Item si subtilis grosso premittatur prius digeretur. tum quia subtilis. tum quia receptus in fundo stomachi et predigestus superfluet et effluet ad epar per meseraicas ducens grossum secum. quia aperto fundo stomachi cibus statim effluit et grossus citius sua grauitate tēdit inferius. oppilabit ergo vias et multiplicabit humores grossos et indigestos. Item delectabilius et sapidius recipimus vtrosqꝫ preferēdo cibos grossos subtilibus. Nam grossi preassumpti tēpore famis plurimū delectant et subtiles postea delicati sapidi demulcent gustū. Pro solutione dic primo ꝙ si distantia cibi subtilis a cibo grosso modica fuerit ⁊ ꝑportionata distantie fundi stomachi ab alijs ei⁹ partibus in virtute digerendi qualis est distantia pulli ab hedo et hedi a mutone cibus grossus preferri debet subtili propter rationes nunc allegatas. Dic secundo ꝙ si distantia vehemens fuerit cibi subtilis a grosso et improportionata partibus stomachi adinuicem sicut lactis a carnibus bouinis cibus subtilis nō illico post grossum recipiendus est propter cām que in littera tangitur. Nam subtilis prius digeretur et corrumpetur ⁊ corrūpet grossum. Dic tertio ꝙ cibus subtilis vehementer distās a cibo grosso post hūc sumi potest sine magno errore tanto interuallo ꝙ grossus cibus premissus ita cito fuerit complete digestus sicut subtilius post

ipsum receptus maxie si grossus nutritioni nõ suffecerit. Tũc enĩ pariter sine offendiculo sui chili libere per meseraicas transibũt ad epar.

¶ Iste etiam nõ primo comedere debet cibũ labilẽ: ita vt post ipsum cibũ fortẽ ⁊ durũ in cibo sumat. quoniam cũ ipso labetur cũ ad intestina penetrabit eo nõdum taꝫ integre digesto q̃ntũ debebat. ¶ Pisces quoq̃ ⁊ que eis similãtur post laboriosum exercitiũ cõedẽdi nõ sũt. corrũpentur enĩ ⁊ corrũpent humores ¶ Hoĩum p̃terea sũt q̃dã q̃bꝰ cõceditur cõedere illd' in quo virtꝰ existit stiptica ãteq̃ suũ cõedãt cibũ. Et isti q̃dẽ sunt stomachi laxitatẽ hñtes ex quorũ stomachis cibi descẽsus fit velociter. ⁊ non in eis moratur neq̃ digeritꝰ. Quapropter stõachi dispositio ⁊ eiꝰ cõplexio semper est cõsideranda. ¶ Et est etiã aliquis hominũ in cuiꝰ stomacho cibꝰ corrumpitur subtilis qui cito digeri solet et fortis qui tarde solet digeri in ipso digeritur. Et hic quidem est cuiꝰ stomachus est igneus. Et ex eis

¶ In scd'a particula dicit primo ꝙ sanitatis ꝯseruator post cibũ labilẽ nõ debet comedere cibũ fortem durum vt post aquã pulli vel aquã pisorum carnes cerui aut bouis. qꝛ cibus labilis velociter descendẽs secum ducet grossum nondũ digestũ q̃ vias epatis strictas oppilabit ⁊ humores crudos multiplicabit. Contrariũ istiꝰ practicant gallici pferentes labiles fructꝰ vt ficus ⁊ vuas cerasa ⁊ pruna porretas borraginũ bletarũ atriplicuꝫ et spinargioꝝ ⁊ puretas pisoꝝ et aquas carniũ carnibꝰ et piscibus tã elixis q̃ assatis. Et sic fore agenduꝫ videtꝰ iubere pri. tractatu pmo pticule scd'e cãtice dicẽs. Est autem humidũ ⁊ lubricũ stiptico preponendũ. Et auerroys in ꝯmẽto ait. Qꝛ preponatꝰ humidũ liquidũ stiptico est canõ ⁊ preceptũ in regimine ⁊ ordine cibi. Et ad id ẽ rõ qꝛ si cibus fortis ⁊ durus labilẽ precedat digeretꝰ prius labilis cibus ⁊ transire nequiẽs cito corrũpetur ⁊ corrũpet aliũ. Itẽ preferendo labilẽ beneficiũ ventris intertenetꝰ qd' est cã maxima custodie sanitatis. ¶ Attende ꝙ ga. libro de virtute cibarioꝝ capitulo pmo tractat materiã pticule presentis ⁊ precedẽtis sub q̃ttuor regulis. Prima ẽ. aliqñ aggregat hõi in comestione sua cibos leniẽtes corpꝰ et cibos stipticãtes ipm ꝙ si pmiserit leniẽtes ⁊ sequãtur alij leuiter descendẽt cibi post digestionẽ suã. Et in his verbis approbare videtꝰ preassumptionẽ labiliũ ciboꝝ imaginãs forte ꝙ cũ labilis cibꝰ digestus fuerit labetur inferius: ⁊ tũc natura optime docta q̃liter ⁊ qñ debeat operari claudet fundũ stomachi sup cibũ duruꝫ donec sit digestus vel ꝙ epar sugет chilũ cibi labilꝭ cũ q̃busdã ptibꝰ cibi fortis duri residuum vero cũ fecibꝰ effluet p intestina. Scd'a ẽ. qñ pmiserit stipticũ ⁊ seq̃tur leniẽs nõ descẽdũt sed corrũpitur totũ. Et hoc ideo quia stipticus separat inter stomachũ ⁊ dscensum cibi lenitiui ⁊ remanet in stomacho post digestionẽ suã ⁊ corrũpitur ⁊ corrũpit corruptione sua aliũ cibuꝫ. Et his clare innuit cibos stipticos et duros nõ debere assumi stati ante lenitiuos. Tertia ẽ. qñ cibus leniẽs accipitur quando stipticus descendit lenitiuus post digestionem suam ⁊ stipticus per vias leuiter descendunt. In his verbis innuit cibos duros grossos posse satis apte preferri lenibꝰ interuallo tanto ꝙ iã pene grossi digesti fuerint ⁊ descensui apti. Tũc eniꝫ iuuabunt ad eorũ descensuꝫ ⁊ breui tpe digeri poterũt lapsuri cũ eis. Quarta est. et idem est si aggregat aliq̃s in comestione sua cibos velocis digestionis ⁊ alios dure vel tarde digestionis in fundo stomachi ꝓpterea qꝛ fundus stomachi est calidior ⁊ potentior super digestionem propter multitudinẽ cõpositionis eius que ẽ in eo de partibus carnis. et os stomachi superius est neruosum frigidum debilis digestionis. Et intellige ꝙ idem est quo ad hoc ꝙ sicut durꝰ labili cõmode preferri potest interuallo tanto ꝙ vterq̃ quasi simul digeratur sic grossus subtili tanto interuallo vel sine interuallo si subtilis cibus ad grossum se habeat in posse digeri sub hac proportiõe qua pars supior stomachi se habet ad fundum ipsius in posse digerere: ⁊ sicut labilis statiꝫ post durum in stomacho receptus prius digeritur postea corrũpitur ⁊ corrũpit durum: sic subtilis sumptus statim post grossum sine ꝓportione modo p̃narrata.

¶ In tertia pticula dicit ꝙ pisces ⁊ alij cibi similes eis in velocitate corruptiõis sicut lac oua persica melones mora racemi non sunt cõedendi post laboriosuꝫ exercitiũ: q̃a calor stomachi labore inflammatus corrumpit eos ⁊ ipi corrupti corrũpunt humores. ¶ Contrarium huiꝰ asserit prin. tractatu primo pticule scd'e cantice sue dicens. Piscis notus habitans in rupibꝰ ẽ cibꝰ ꝯgruꝰ vexato ab exercitio ⁊ labore. Et auerroys in cõmento huiꝰ cantici ait. Piscis petrosus habitãs in rupibus est ille qui natat in aquis super montes et rupes transeũtibus ⁊ currentibus. Et intellexit per hos pisces squamosos. Et paulopost subdit. Melior autẽ ex eis est petrosus mõtuosus rõne magni motus ⁊ subtiliatis aquarũ inter rupẽ ⁊ montes existentiũ. Item dicit prin. scd'o can. capitulo de piscibus. Et nõ sunt conueniẽtes nisi stomacho calido valde. ¶ Ad primũ dic ꝙ prin. in cãticis ⁊ auerroys laudãt pisces in vexato ab exercitio et labore non eadem die qua se vexauerunt cuꝫ tunc afficiãtur calore extraneo quo corrũpũtur de facili pisces sed alijs sequentibus diebus post remissionẽ huiusmõi caloris vt humiditate sua cõtemperent siccitatẽ corpis ⁊ iũcturaruꝫ quã labor induxit. Ad secũdũ dic ꝙ prin. laudãs pisces in stomacho calido valde de calido loq̃tur calore innato non aduenticio. Pisces eniꝫ suis frigiditate ⁊ humiditate cõtemperant ipsum.

¶ In quarta pticula dic primo ꝙ comedere stiptica ante cibũ quibusdaꝫ conceditur videlicet patientibus relaxationẽ stomachi de quoꝝ stomachis cibus labi solet ãte eius digestionẽ. vt citonia cocta vel dyacitonitẽ damꝰ patiẽtibus lubricitatẽ stomachi vel fluxũ ventris in pncipio mẽse quatinus sua stipticitate claudãt fundũ stomachi cibus quoq̃ retineatur donec sit digestꝰ. ¶ Attẽde primo ꝙ nõ solum preferẽda sunt stiptica cibis patiẽtiũ lubricitatem stomachi sed ⁊ cibis stipticis ⁊ restrictiuis sunt nutriẽdi. Iuxta illd' ga. libro de virtute cibarioꝝ capi. 30. Si cõtingat cibũ descẽdere de stomacho ante sui digestionẽ debẽt administrari cibi stiptici stringentes qui sunt quibus dominatur aut ponticitas aut grossities. ¶ Attende scd'o ꝙ ciboꝝ constringentiũ quidã stringunt stipticitate vel ponticitate. alij siccitate. alij grossitie. Iuxta illud ga. ibi. Qui sunt citonia grana myrti fructꝰ spine albe ⁊ substantie lentium castanee glandes vinũ ponticũ q̃ stringũt ventrẽ cũ stipticitate ⁊ ponticitate eorũ. Risum panicũ miliũ sanich hordei id est hordeũ tostũ fractum stringunt ventrem cũ siccitate ipsorum. Carnes etiam leporis ⁊ caules cocti post effusionem aque prime ab eis cum eorum scd'a et lac coctum stringunt ventrem sua grossitie. ¶ Attende tertio ꝙ sicut in lubricitate stomachi ministrantur stiptica sic in mora nimia superfluitatum ciborum in stomacho et intestinis ꝯueniunt lenitiua. Iuxta illud galieni ibi vigesimonono capitulo. Cum superfluitates tarde descendunt de stomacho et intestinis debent sumi cibi lenientes ⁊ mordicati in quibus sunt aut dulcedo aut acuitas aut salsedo vt ius aut aq̃ lentium aut caulium que leniunt ventrem et brodium galli et panis multũ furfurcus et oliue condite sumpte ante cibum ⁊ lac subtile multe aquositatis et bleta et atriplex et cucurbita et melo ⁊ ficus et passule et nuces ⁊ mora et pruna. Secũdo dicit hic princeps ꝙ propter causas dictas conseruator sanitatis semper diligentꝰ attendere debet ordinando dictam ad dispositionem stomachi si fuerit lubricus strictus vel medius et ad eius complexionem si calida vel frigida fuerit humida vel sicca vt lapsus corrigat oblatione contrariorum scilicet calida frigidis humidã siccis lubrica stipticis et stiptica lubricis.

¶ In quinta pticula dicit primo ꝙ cibus subtilis facilis digestiõis sicut pullus oua petrosi pisces in stomachis quorundam vsti corrumpuntur ⁊ grossi duri difficiles digeri sicut panis azimus caules bos porcus ceruus digeruntur. Huiusmodi sunt hi quorum stomachi sunt vehementer calidi et velut ignei. Tales regi ꝯuenit cibis grossis duris et vitare leues ⁊ subtiles cibos. Iuxta illud galieni capi. primo libri de virute cibariorum. Et q̃dem necessarium est ꝙ homo cui dominium est complexionis calide ⁊ cuius stomachus calefit velociter propter generationem cholere citrine ⁊ ꝙ ille in cuius stomacho generatur multa cholera citrina aut aliunde sibi effunditur nutriatur cibis grossis dure digestionis. Et eniꝫ eos digerit ⁊ non digerit eos leues subtiles facilis digestionis. quia cholera est potentior super lenibus cibis et corrumpit eos et non potest corrũpere grossos. Et ideo inuenimus homines qui non digerũt carnes pullinas et que assimilantur eis ex cibis leuibus. hec galienus. Secundo dicit hic princeps ꝙ ex eis est q̃ huic existit cõtrarius id est aliqui hominum sunt in quorũ stomachis cibi duri fortes digeri non pñt et leues ⁊ subtiles bñ digerũtꝰ. ¶ Attende ꝙ galienus libro de virtute cibarioꝝ capitulo scd'o primo describit hos subtiles cibos secundo declarat quibus conuenit dicens. Ciborum enim quidaꝫ sunt ex quibus genera-

tur sanguis purus ⁊ subtilis. Et dicuntur ipī subtiliātes. quia sanguis qui generatur ex eis qn̄ cōmiscetur sanguini q̄ est in venis reddit eum totum subtiliorem ꝙ̄ prius esset sicut medulla panis frumenti lota pluribus lotionibus et carnes pullorum ⁊ aduragi id est turturis et fascani ⁊ ascelle omniū auiū ⁊ carnes paruorū pisciū in quibus non est viscositas et cucurbita ⁊ almesci id est aqua pisorū et que assimilantur eis. ⁊ hm̄oi genera ciborum conferūt ei qui non mouetur et illi in cuius corpore calor naturalis ē debil' ⁊ q̄ nō potest vitare qui generetur in epate aut splene oppilatio aut in renibus aut in pectore aut in cerebro aut in iuncturis suis aliquid superfluitatis: hec galien᷒.

est qui huic existit contrarius quorū quisq̄ ſm suum stomachum est regē dus. Regiones quoq̄ naturas habent proprias ⁊ vsus sunt res extra rationē. Et hoc q̄dem obseruanduz est: ⁊ oportet vt expimentum in hoc rationem vincat. Est enim cibus qui

Tertio dicit hic prin. ꝙ vterq̄ predictorū regendus est ſm suum stomachū scʒ habens stomachum igneum cum grossis duris: et hn̄s debilē frigidum cū subtilibus cibis g Regiones quoq̄ naturas habēt. In hac parte septima primo agit de regimine corporum penes regionem ⁊ vsum. Scdō penes figuraʒ et complexionē ibi [Unaqueq̄ preterea] Tertio de dimissiōe cibi de se boni nocentis alicui ibi [Ex hoibus] Quarto de fiducia non habenda in malis cibis licet bene digerantur ibi [Ille vero in quo] Quinto de casu in quo larga comestio ciborum bonoꝝ corporibus impuris concedi solet ibi [Et sepe etiam. Sexto de regimine rari corporis ibi [Cum vero alicuius] Septimo de frequenti minutione cōedentium multam carnem ibi [Amplius qui] Octauo de remedijs quibusdam conferentib᷒ frigidis ibi [Et ille cuius.

¶ In prima particula dicit primo ꝙ regiones habent proprias naturas ſm quas variatur regimen incolentium eas. vt incole trium primorū climatū ex forti calore cum siccitate suarum regionū sunt debiles rari macri resoluti quare frequenti egent refetione ex cibis subtilibus frigidis et humidis. Et contrarium est ꝺ incolis triū vltimorū climatuʒ. Illi vero de quarto climate veluti medij medie se habent. Secundo dicit ꝙ̄ vsus id est cōsuetudo habita circa cibos et potus est res extra rationem id est extra regulas artis medicine. quia consuetudines sunt singularium: ⁊ regule medicine sunt vniuersales: sed singularia sub arte non cadunt propter eorum innumerabilitatem et instabilitatem. Uel expone ꝙ vsus sunt res extra rationem id est ꝯ canonē artis medicine. vt ꝙ malus cib᷒ preferat̄ bono quasi sit melior: quia consuetus vel quia incōsuetus humana ratio cedit experimēto: vt humana ratio dictat ꝙ hedine carnes vel mutonine facilius bouinis digestibiles sunt. ⁊ experimentum docet ꝙ aliqui ex consuetudie melius digerūt carnes bouinas ꝙ̄ hedinas. In quo cāu statur experimento ⁊ nō rōni. quia consuetudo est altera natura. Et hec consuetudo fundatur in familiaritate substātie que solo experimento cognoscitur ⁊ maxime confert ad bonam digestionē ciborum ⁊ potuum. Iuxta illud galieni sexto ꝺ regimine sanitatis capitulo quarto. Familiaritas vero que est ſm totam substantiam experimento solo cognoscitur. Maximam igitur virtutem in digestione eorum que comeduntur ⁊ bibuntur non ſm ventrem solum sed ⁊ ſm totum corpus et epar ea q̄ ſm totam substantiam familiaritas habet. Tertio dicit et hoc quidem obseruandū est videlicʒ vsus seu consuetudo. Et oportet vt experimentuʒ in hoc scilicet vsu vincat rationem puta quia cibus aliquid mali habēs comedi solitus conuenientior est cibo bono non vsitato neq̄ consuetudo consilio medici subito mutanda est licet mala fuerit in cibis et potibus. Iuxta illud galieni capitulo primo de virtute cibariorum. Et nō debes ipsam immutare consuetudinem cum est longa et ampla et si sit illaudabilis vel nō bona quādonō inducit aliquid necessitatis ad mutationem suam. Nam consuetudo est natura secunda sicut memorat sapiens hypo. Or si emineat aliquid inducens ꝙ mutetur ab ea cōuenientior rerum in eis est ꝙ̄ mutetur ab ea paulatim. hec ille. ¶ Attende ꝙ licet consuetudines alique quibus mali cibi: quia consueti preferuntur bonis: videantur prima facie ratione carere non tamen penitus ratione carent vt declarat galienus libro de virtute consuetudinis caplo tertio sub aliquibus propositionibus. Prima propositio est. sicut panis paratus dicitur post immixtionem farine cum aqua fermentationem et decoctionem sic cibus in stomacho post digestionem. Ait enim ibi. Queadmoduʒ panis frumentarij id est pistores dicuntur coquere non cuʒ molentes ⁊ diuidentes in tenues particulas comminuunt frumenta: sed cuʒ super hoc madefacientes aqua ⁊ fermento miscentes

deinde cooperientes aliquo fouentiū dimiserint donec vt ipsi vocant fermententur et post hoc per clibanum aut caminum assent: ita in eis que in ventreʒ transglutiuntur non cum in cū transglutita fuerint digesta eē aimus: sed cum sicut que coquūtur frumenta ſm qualitatem transmutationem habuerint. Secunda

solet comedi in quo aliquod existit nocumentum: ⁊ est cōuenientior bono non vsitato. ¶ Unaqueq̄ preterea figura ⁊ complexio cibum habʒ conuenientem ⁊ consimilem ad quē mutandum si voluntas affuerit nocumētum ei faciet ⁊ impedimentū.

est. sicut oportet triticum in panem bene preparatum conuerterit per artificiū ad qualitateʒ nobis propriā: sic in stomacho cibū ad qualitatem nobis magis propriaʒ

Ait em̄ ibi. Queadmodū aūt in panibus in pprlam nobis cōcedentib᷒ duci opʒ q̄litatē qd̄ coquit̄ triticū: ita ⁊ in ventre adhuc magis i ppriorē. Nomīo aūt ppriorē alterā altera ſm similitudinē futuri ex ea nutrituri corpis. Tertia ē. diuersis corpib᷒ diuersa nutrientia sunt ppria. Ait em̄ ibi. Aliud alij corpi nutrimētū ppriū est. Et ppter hoc aīalia ad ppria veniūt nutrimēta idocte a natura ducta. Subiugalia q̄dē ad herbas paleā ⁊ fenū ⁊ bordeū: leones vero ad carnes sicut ⁊ leopdi ⁊ lupi. Quarta ē. sicut ppria nutrientia diuersificātur in gn̄ibus ⁊ spēbus aīaliū: sic in idiuiduis vt qd̄ est ppriū nutriens vni homi nō sit pprium sed contrarium alteri. Ait em̄ ibi. Queadmodū aūt in aīalib᷒ ſm genus nō parua differētia ppriorū vnicuiq̄ nutrimentorū ē: ita ⁊ ſm spēʒ ꝯtracta scʒ ad indiuidua in generib᷒ inueniūtur differentie magne. His quidē neq̄ gustare potētib᷒ vinū ꝙ̄ multū āt alijs intristanter bibētib᷒. ⁊ his quidem bouʒ ⁊ hircorū ⁊ arietum carnes cum delectatione cōedentib᷒: digerētibus aūt intristāter his vo neq̄ odorē carū sustinētibus neq̄ esum. Quīta ppō est. hoīes delectabili᷒ q̄sdā cibos alijs recipiūt ppter familiaritatē nature cū eis: quidenē eis bn̄ digestibiles. Ait em̄ ibi. Om̄ aūt hoc ita habere videt̄ pmū q̄dē ill᷒ opʒ memorari. s. afferre hoīes delectabil᷒ aliqua alia ſm familiaritatē nature venireq̄ ad eorū esum magis quēmodū ⁊ bn̄ digestibiliū eis eē visoꝝ: auertere aūt ⁊ fugere ab indelectabilib᷒ ⁊ idigestibilib᷒. Sexta est. consuetudo est signū ⁊ causa pprietatis naturalis qua cibus aliq̄s ē delectabilis ⁊ bn̄ digestibilis. Signū q̄deʒ q: cōsueta delectabiliter recipiūtur. ⁊ bn̄ digerūtur. sicut docet experimētuʒ. Cā vo q: volentib᷒ aliquē cibū sibi assuefacere indelectabiliter ⁊ cū nocumento a principio recipiūt ipm: post ꝯsuetudinē vo delectabiliter ⁊ sine nocumēto. Consuetudo ergo effecit vt cib᷒ pm᷒ indelectabilis et nociu᷒ factus sit delectabilis familiaris ⁊ iuuatiu᷒. Ait em̄ ibi. Itaq̄ ⁊ signū ē hec assuetudo pprietatis naturalis. Om̄ aūt ⁊ vt causa fit multotiens manifestū est ex dispositis q̄deʒ indelectabiliter vel cuʒ nocumento ab aliq̄bus in pncipio. Si aūt paulatiʒ cā q̄ ad ipa assuetudinē sustineāt neq̄ indelectabiliter adhuc disponit̄ neq̄ cuʒ nocumēto. Septia est. cā propt̄ quā consuetudo facit de cibo prius indelectabili ⁊ nociuo delectabilē ⁊ iuuatiuū ē q: sicut q̄sq̄ hominum cibum suuʒ alterat ad sui naturam sic alteratur ab eo quodāmodo trahit ad similitudinem eius. Ait enim ibi. Cā autem hui᷒ talis ē quēadmodū alteratur ſm qualitatē cōestorum ⁊ bibitorum singulum: ita id disponit aliqualiter id quod alterat. Octaua est. quia non solum id quod nutritur alterat nutriens sed etiā nutriens alterat nutritum quadam modica alteratione quaq̄ vice necesse est in pcessu tpis alteratōes modicas iteratas puenire tandē ad magnā ⁊ notabilē alterationē hui᷒ qd̄ nutrit̄ a nutriente taliter ꝙ alteratio facta a lōgis ꝯsuetudinib᷒ ad similitudinē accedit ppetat̄ nālis. Ait em̄ ibi. Om̄ igit̄ nō solū alteratur qd̄ nutrit ab eo qd̄ nutrit̄: sed ⁊ id aliq̄lit̄ alterat breui q̄dā alteratione necessariū ē breuē quādā hāc dignā rōne i tpe fieri vt i equitatē accedat ppetat̄ natural̄ ea q̄ a diuturnis assuetudinib᷒ Igitur in eis q̄ comedunt̄ ⁊ bibunt̄ iuenta eē mihi videt̄ cā assuetudinis virtutis. hec gal.

¶ In scd̄a dicit ꝙ vnaq̄q̄ figura. i. habitudo corpis in carnositate pinguedine macie ⁊ mediocritate et q̄q̄ complexio cibum propriū habet sibi conuenientē ⁊ ꝯsimilem. quē si quis pmutet nocebit ⁊ impediet maxime si subito illō fiat. quia fundamētum delectationis digestibilitatis ⁊ nutritionis consistit in ꝯuenientia q̄daʒ ⁊ similitudine occulta nutrientis ad nutritum

¶ Ex hoibus quoq̄ȝ est cui aliquod nutrientium bonorum ⁊ laudabiliū nocet. ipsum ergo relinquere ē ei cōueniens. ¶ Ille vero in quo mala digeruntur nutrientia ob hoc non decipiatur. quoniā post dies in ip̄o mali generabuntur humores egritudines facientes et pernecantes. ¶ Et sepe etiaꝫ conceditur ei in cuius corpore mali habētur humores vt rem bonam largiter comedat. ⁊ proprie cum non patitur ventrem sibi solui propterea ꝙ est debilis. ¶ Cum vero alicuius corpus rarum fuerit ⁊ ad resoluendum facile nutriendus erit ex nutriente humido qđ cito digeratur: licet rara corpora magis tolerare possint nutrientia grossa ⁊ diuersa: ⁊ sint longinquiora ab hoc vt cause intrinsece ea ledāt ⁊ magis apta recipere extrinsecarum causaruꝫ īpedimēta. ¶ Ampli⁹ qui multā ꝯsueuit cōedere carnem si ociosus fuerit se frequēter minuere dꝫ. ¶ Et ille cu-

¶ In tertia dicit ꝙ aliqui laudabiles ⁊ boni cibi quibusdaꝫ hominib⁹ nocent: vel naturaliter ex quadam ꝓprietate singulari occulta qua videmus quosdam ita abominari vinum: alios carnes alios pisces alios fructus alios zuccaruꝫ. Quoꝝ si ex eis gustēt cōmouentur vehementer vel ad vomitum vel ad nauseam: aut accidentaliter sicut cū quis se repleuerit abundāter ⁊ excessiue aliq̄ bono cibo vt ouis aut lacte q̄nq̄ȝ abominatur illū longo tpe vel cū cibū aliquē sordide parari viderit a coco memor⁹ odio hꝫ: vel ꝓpter hūores corruptos i stomacho facientes abominari aliq̄s ex bonis cibis ꝑus ꝯsuetis ⁊ bñ dilectis ⁊ appetere carbones aut lutū aut cretā sicut cōiter contingit ꝑgnātibus primo vel scđo mense sue īpgnatōis. Et cōueniēs est vt oēs isti relinquāt hos cibos q̄s abominātur ⁊ q̄ nocēt eis vel tota vita si naturaliter oderit vel tē(pore quo eos abominātur ⁊ nocent eis.

¶ In q̄rta ꝑticula consulit ꝙ si in aliquo mali cibi bñ digerātur nō ideo decipiat̄ neq̄ȝ cōfidat ꝙ imunis erit a nocumēto: q2 post dies seu ꝓcessu tēporis isti mali cibi gñabunt in eo malos hūores ex q̄bus fient ꝑniciose egritudines vt ex melācholicis cācri ⁊ lepre. Ex phlegmaticis apoplexie ⁊ paralyses. Ex cholericis causones ⁊ herpetes. Huic ꝯsonat qđ i ꝓuerbio dici solꝫ. Nō gaudeāt malis cibis vtētes q̄m si in p̄nti nocumentū nō sentiāt: futuꝝ tñ ꝑiculū non euadēt. Et hoc ꝯsiliū inseruit hic p̄n. ne credat aliq̄s consuetudines i malis semꝑ obseruādas: imo meli⁹ est ⁊ securi⁹ paulati ab eis ad laudabiles ⁊ bonas ꝯsuetudines se trāsferre: licet predictū sit sta(tim ꝙ vsus est obseruādus.

¶ In quinta ꝑticula dicit ꝙ se de cacochimo corꝑi conceditur abunde sumere de aliquo bono cibo maxie cum fuerit adeo debilis ꝙ pharmaciā sustinere nō pōt ꝑ quā purgētur eius mali hūores. Per hūc em̄ cibū cōfortata virtus interdū malos expellit hūores ⁊ cibo sūpto laudabiles gñat Sed ꝯtra. nō pura corꝑa q̄ntuncūq̄ȝ magis nutries tanto magis ledes vt ait hypo. āpho. scđa. Et ga. in cōmento ait. Cibi subeūtes corpora nō prius mūdificata a malis hūoribus corrūpunt̄: quoꝝ q̄ntitas necesse est vt augmētetur ⁊ q̄litas non mutetur. Hoc plurimū patiūtur quoꝝ stomach⁹ malis redūdat hūoribus. Iteꝫ debilis nō pōt multuꝫ sustinere cibū ⁊ bñ digerere. nō igitur debꝫ aliquā rem bonā largiter comedere. Dic primo ꝙ si virtus cacochimi tolerare possit purgationē maloꝝ hūorum tuti⁹ est ⁊ melius eos festine purgare q̄ replere cibis vt nunc allegatū est ex hypo. ⁊ gali. Dic scđo ꝙ si debilitas cacochimi fuerit in ꝟtute digestiua nō est dandus large cibus ꝓpter rōnem dictā. Dic tertio ꝙ corpori cacochimo debili ⁊ inepto purgationi ꝓpter etatem pueritie vel infantie vel ꝓpter ipregnationem cibus pōt dari abūde nō quidem similis: imo cōtrarius cacochimie quatinus ꝑ euꝫ cōfortetur virtus ⁊ humores peccātes rectificent̄. ⁊ plus potest large datus dūmodo digeri possit q̄ sub pauca q̄ntitate: quia plus ꝯfortat ⁊ magis resistit sue corruptioni et fortius reprimit malaꝫ (q̄litatem cacochimie.

¶ In sexta ꝑticula inuit q̄ttuor propositiones. Prima est ꝙ corpus rarum faciliter resolubile cibo humido qui cito digeritur nutrienduꝫ est. Humido quidem vt sua humiditate resoluta reparet et resolutioni resistat tam ab extrinseco q̄ȝ intrinseco calore. Cito digestibi vero quatinus velociter repet quod resolutum est sicut velociter resoluitur humidū in tali corpore. Et quia etiā cibus cito digestibis cōiter rarus est et ita similior in substantia nutriendo corpori. Sed ga. libro de virtute cibarioꝝ capi. primo ꝯtrariū huius affirmat dicens. Et q̄ñ corpus rarum fuerit oportet ꝙ corpus nutriatur cibis multis grossis siccis ⁊ viscosis propter multitudinē eius qđ dissoluitur de corpore. Et hoc regimen est conueniens de necessitate nisi sit in aliquo membrorum corporis lesio vel dolor. Dic primo ꝙ in regimine conseruatiuo rarum corpus nutriēdū est cibis humidis cito digestibilibus ꝓpter causas dictas. et id voluit hic prin. Dic scđo ꝙ in regimine reductiuo vel preseruatiuo a lapsu nimio in raritatē ⁊ resolutioneꝫ īmoderatā corpus rarum nutriendū est cibis multis grossis siccis ⁊ viscosis vt ꝑtes corporis succed ites loco resolutarū densiores fiāt ⁊ pl⁹ resistentes resolutioni ⁊ ꝯtemperātes raritatem corporis maxime si corpus in raritate multum lapsū fuerit. et id ga. intendit in verbis nunc allegatis. Scđa ꝓpositio est corꝑa rara melius q̄ densa tolerare possunt nutrientia grossa et diuersa: quia non sunt ad oppilationes disposita sicut densa corpora: sed latarum viarum et apertorum pororum. Et quod plus timetur ex grossis cibis est oppilatio et morbi qui ex ea fiunt. Sed contra. corpora densa sunt robustiora ⁊ calor est in eis magis fortis et magis vnitus. Cuius rei signum est ꝙ habentes stomachū spissum melius digerūt habentibus ipsum tenueꝫ et rarum. Proptera dixit hypo. amphorismorum scđa. In omnibus egritudinibus ea que circa vmbilicum et pectinem spissitudinē habere melius est nimis vero tenue et tabefactum malum. Et galien⁹ in cōmento ait. Sub hypocondria locos nō oportet esse dolorosos: sꝫ molles equales et teneros: qui aliquando grossi aliquando subtiles sunt. Grossi tamen sunt meliores: tabefacti ⁊ tenues mali sunt et malū significant. Significant enim defectionem locorum coꝝ ⁊ cibum in stomacho nō bene digestum nec sanguinem in epate bene creatuꝫ. Dic primo ꝙ densa corpora ceteris paribus habēt digestiuam fortiorem ⁊ calorem innatuꝫ. Nam virtus vnita fortior est seipsa dispersa et calor fixus in denso corpore fortius agit q̄ fixus in raro sicut ferrum candens fortius comburit ardente stipula. Dic secundo ꝙ rara corpora melius tolerant grossos et diuersos cibos quos digerere possunt densis corporibus propter causam dictam. Facilius enim superfluitates talium ciborum labuntur ab eis propter latitudinem viarum et pororum maiorem in eis. Tertia propositio est. corpora rara plus elongata sunt corporibus densis a nocumentis ab intrinsecovenientibus. Quia bene transpirabilia sunt ⁊ ab eis liberius prodeunt fumi et vapores et humores eorum minus conculcantur facilius penetrant libere euentantur et superflua queq̄ȝ per meatus proprios promptius effluuut. Quarta propositio est. corpora rara facilius ledūtur corporibus densis a causis deforis corpori occurrentibus vt a ventis validis magnis caumatibus et intenso frigore et corrupto aere. Penetrantur enim faciliter ab his propter apertionem suorum pororum et viarum nimiam. Simile iudicium fac de corporibus mollibus ⁊ duris vt de raris ⁊ densis. Iuxta illud galieni libro de optima constructōne corporis capitulo octauo. Confestim autem ⁊ quod est durius temperato corpus difficile passibile est ab omnibus que extrorsum quod vero mollius eis que introrsuꝫ: ita autem ⁊ quod quideꝫ densius eis que extrorsum quod vero rarius eis que introrsum. ¶ Attende tamen ꝙ raritas corporis est salubrior in abunde nutritis et nocibilior cum tenui dieta. Iuxta illud ga ibi. Raritas corꝑis in transpirationeꝫ quib⁹ plus (fertur sanatiuior est: quib⁹ vero minus egrotatiuior.

¶ In septima ꝑticula dicit ꝙ ille sepe phlebotomād⁹ est qui viuit in ocio ⁊ carnib⁹ abunde consueuit vti. Quia ex esu carnium multarum multus generatur in eo sanguis. Et propter ocium pauca fit ab eo resolutio. manet ergo sanguis et multiplicatur in venis ipsius ita vt non possit a natura regi sed tandem suffocat aut phlegmones efficit aut sinocham generat Ad cuius euacuationem nullum securius promptius et facilius reme(diū inuenit̄ q̄ȝ phlebotomia.

¶ In octaua dicit ꝙ homines frigide complexionis debent bibere langueris et triferas et alias medicicinas que mundificare consueuerunt stomachum et intestina ⁊ venas eis propinquas. ¶ Attende primo ꝙ langueris sunt electuaria stomacho conuenientia que fiunt de citoniis vel pomis vel prunis vt dycitoniten poma condita dyaprunis. ¶ Attende secundo ꝙ trifere sunt confectiones quarum bases sunt myrabolani. Et earum virtus seu proprietas est manutenere hominem in iuuentute et sanitate et retardare ca

nicicm ⁊ senectutem ⁊ confortare omnes sensus ⁊ rationem. Et due earum descriptiones scilicet magne et parue tradūtur a principe tractatu tertio sum̄me prime quinti canonis: ⁊ a mesue parte scd̄a prime distinctionis summe prime sui antidotarij. ¶ Attende tertio ꝙ medicine alie que mundificant stomachum et intestina cum venis sibi propinq̄s sunt hiere ex aloe et dyacyminū ⁊ dyanisum ⁊ dyatrion pipe on ⁊ stomaticon ⁊ similia.

b Et nihil quidez deteri' est q̄z. ⁊c. In hac parte octaua primo agit princeps de malitia coniunctionis diuersorum nutrientium ⁊ diuturnitatis mense. Secundo de bonitate et malitia nutrientis sapidi ibi [Oportet preterea te scire ꝙ nutriens]

ius complexio ad frigiditatem declinat lāgueris bibere debet et trife ras et ex eis que stomachū et intestina et venas que sunt iuxta ea mūdificare consueuerunt. Et nihil [b] quidem deterius est q̄ꝙ diuersa nutrientia simul adiungere. Et post hoc in comedendo tempus prolongare.

¶ In prima particula dicit ꝙ pessimuz est coniungere simul diuersos cibos vt carnes pisces vel pullos et porcum in eadem refectione et post ea prolongare tempus in comedendo. q2 primus cibus iam incepit digeri cum aduenit vltim': ⁊ sic partes cibi dissimiles fiunt in digerendo sic ꝙ preassumpte digeste sunt prius q̄ꝙ postremo sumpte sue digestiōis medium attigerint: vnde fit ꝙ quedā corrumpunt alias. ¶ Sed instabit aliquis mēbra hominis sunt multum diuersa in complexione ⁊ natura quedam melācholica sicut ossa quedam phlegmatica sicut cerebrū ⁊ nucha quedaz sanguinea sicut carniformia: cōueniens ergo est ꝙ eorum cibus non sit simplex sed multiplex ⁊ multum etherogeneus. Itē sapidius et delectabilius sumūtur plures cibi q̄ꝙ vnus vt docet experimentum: sed quod melius sapit: melius nutrit vt statim dicet. Item cō plexio stomachi qua digerit cibos est plurimū etherogenea alia in fundo alia in medio alia in supremo quare penes eius diuersitatē cibus variandus est. Item videmus bruta que natura aguntur ⁊ dirigūtur ab intelligentia infallibili sicut oues et boues equos ⁊ mulos herbas diuersas calidas cum frigidas humidas cum siccis tenues cū grossis frequēter comedere. cur igitur homo non itidē aget. Item sepe indigem' superius stringi ⁊ inferius laxari: quādo videlicet constipati' sumus et cibus receptus natat in stomacho quo casu debemus in principio mense lenitiua sumere ⁊ in fine stiptica. Item festine comedere sine bōa masticatione graue preiudiciū stomacho affert. non enī supplere potest cū dentibus careat masticationis defectum: ergo expedit prolongare tempus in comedendo quatinus optime masticetur cibus. Item nemo hodie comedit carnes sine pane cibos sine sale ⁊ paucissimi comedunt cibos suos solidos sine potagijs. ¶ Attende hic primo pro solutione ꝙ diuersorum nutrientium. Quedā distant plurimū ab inuicem in subtilitate ⁊ grossitie facilitate digestionis et difficultate sicut pulli pdices alaude distant a porcinis ⁊ bouinis carnibus. Alia sunt inuicem propinqua cum quadam gradatione sicut perdix capo fascianus. ¶ Attende secūdo ꝙ nutrientia diuersa simul adiūgi possunt dupliciter. Uno modo via simplicis et pure cibationis. Alio modo via medicine vel alterum vel ambo. ¶ Attende tertio ꝙ prolongatio temporis in comedendo dupliciter fieri potest scilicet vel moderate gratia masticationis bone et transglutionis non quidem voracis sed paulatiue vel immoderate duabus vel tribus horis pausando inter bolos ⁊ confabulando. Iuxta hec dic primo ꝙ adiungere diuersa nutrientia plurimum ab inuicē distantia via pure cibationis detestabile est ⁊ nociuū corpori. q2 oportet cibos in stomacho receptos ad vnam substātiam homogeneam reduci que est chilus: et in epate chilum ad aliam homogeneneam que est sanguis et in venis capillaribus sanguinez ad humiditatem homogeneaz innoīataz. natura igitur in diuersis cibis plurimū laborat in hac reductione neq3 bene plene dominari potest diuersis cibis ⁊ perfecte eos regere et est ac si mitteres in eandā ollaz pisces pullos et carnes bouinas ac simul coqueres. Nunq̄d pisces prius dissoluti essent ⁊ pulli similit' q̄ꝙ bos bene coctus. Dic secundo ꝙ nutrientia diuersa pauce et gradate diuersitatis satis apte possunt simul commisceri: quia satis leuiter simul digeruntur. et fiunt ex eis chilus et sanguis satis vniformes: licet melius sit ⁊ nature leuius vnico laudabili contentari ferculo: maxime vna carnis vel piscis specie. Et hoc enim redditur digestio melior breuior et facilior sanguis magis purus et spiritus splendidior ⁊ vita sobria que nutrix est sanitatis: quia cōmuniter minus comedimus de eodē

ferculo q̄ꝙ de diuersis. eo ꝙ appetit' renouatur et q̄si reuiuiscit q̄n pene satur est ex vnico ferculo sibi presentatis alijs ferculis vt experientia docet. Dic tertio ꝙ nutrientia plurimū distātia ab inuicem simul admisceri possunt via medicine cuz cibatione vel alterū vel ambo vt in constipatis et nimium laxis sepe cōmiscem' in cadē mensa lenitiua fercula cū puris cibis vel stipticis p ferendo lenitiua in cōstipatis et stiptica in laxis. Idem etiam faciunt alii qui compescentes prius suos appetitus cibis pauce nu

Cum enim postremum nutriens aduenit primum iam incipit digeri: nutrientis ergo partes in digerendo non similantur. ¶ Oportet preterea te scire ꝙ nutriens melius est qd melius sapit propterea ꝙ stomach' et virtus retentiua vehementer ipsi applicantur cū bone fuerit substātie

tritionis q̃z carnes comedant sicut italici ne sanguis in eis nimium multiplicatus carbunculos antraces et febres sanguineas male putredinis generet sicut fit in gallicis et teutonicis in italia morantibus et se occidentibus esu superfluo carnium potu vini ⁊ venereis: vnde iam prouerbialiter dicitur ꝙ italia est sepultura gallicorum. Dic quarto ꝙ prolongatio in comedendo moderate facta fere vna hora gratia bone masticationis et transglutionis est laudabilis et plurimum conferens ad conseruationem sanitatis. quia perfecta cibi masticatio cum morosa transglutione sine ingluuie est veluti media digestio. Sed mala masticatio vel digestionem cibi impedit vel vehementer retardat. Cui' rei signum est ꝙ sepe in egestis apparēt pecie cibi male masticati. Sed ingluuiosa transglutio plurimum acrem immiscet cibo et inde est ꝙ ingluuiose comedentes citius et ex minori saturātur partim cibo partim aere pleni qui separans inter stomachū et cibum digestionez cibi impedit. Dic quinto ꝙ prolongatio in comedendo cum interlocutionibus ⁊ pausis duabus vel tribus horis est plurimum nociua: quia cōmuniter plus comeditur ⁊ bibitur digestio interturbatur superposito vltimo cibo primo qui iam diu digeri incepit tempus perditur in voluptatibus et animus grauatur q̄si sepultus vino cibo et somno vel somnolētia et fit vita hominis more sardinapali vita porcorum. ¶ Ad primuz obiectum dic ꝙ massa sanguinis sufficienter diuersa est in suis partibus ad alendum quodlibet membrum. Ad secundum dic ꝙ licz cibi diuersi delectabilius vnico sumantur et quo ad hoc melius digerantur multa tamen prestant ipedimenta neq3 simpliciter melius digeruntur. propter causas tactas in primo dicto. Ad tertium dic q̄ꝙ digestio fit vt plurimum in fundo neq3 stomachus est implendus cibo et maior est differentia ciborum vehementer diuersorum q̃z partium stomachi ab inuicem.

Ad quartū dic ꝙ bruta non sunt ita delicate nature neq3 temperate complexionis sicut homo. ideo melius sustinent diuersitatem herbarum ⁊ nihilominus vnam preferunt multis si separate sint et ex ea satis habeant. Hacq3 contentantur sobrie ea vtentes. Or si irrationalia in cibis et potibus mensuram seruant q̃z turpe est homini ratione functo modum negligere. Ad quintum dic q̄ꝙ probat tertium dictum. Ad sextum dic ꝙ probat quartum. Ad septimum dic ꝙ quia sine pane et sale plurimi ciborum non sapiunt vtilis est horum comestio cum carnibus piscibus ouis et alijs. ⁊ dum prohibetur adiunctio ciborum multorum diuersorum de carnibus piscibus fructibus aut herbis intelligi debet et qui potagia preferunt alijs in eadem mensa gratia lenitionis. vt plurimum faciunt vel vt minus de alijs comedant et famez cum eis frangant.

¶ In secunda particula dat tres regulas. Prima est illud ex nutrientibus est melius quod ē sapidius seu delectabilius gustui duabus conditionibus obseruatis. Prima est ꝙ hoc nutriēs sit bōe sbe scz non corrupte nec vehemēter disposite ad corruptionē sed familiare nutriendo corpori. Scd̄a est ꝙ oia mēbra principalia nutriendi corporis sint adinuicē ꝯuenientia in sua proportione debita et sana. His conditionibus concurrentib' qd melius sapit melius nutrit: q2 stomachus suis virtutib' retentiua et digestiua vehemēter sibi applicatur. quo fit vt optie digerat ipm cū omne agens naturale fortius agat in ꝓpinquū q̃z in distans.

Hanc regulam prememinit hypocras amphorismoꝝ secunda dicens. Parum deterior cibus et potus detestabilior quidem melioribus magis delectabilis est appetendus: id est appetenti dandus. Et galienus in commento ait. Omnis cibus sapidus in quo quisq̄ delectatur cum accipitur a stomacho complexus retinetur ⁊ cum magna delectatione digeritur plusq̄ quilibz alius. qui si sit abominabilis fugit. vnde vomitus fastidium inflatio ⁊ rugitus generantur. Et primo de virtute cibariorum capitulo primo ait. Et quando sunt duo cibi equales in bonitate ⁊ est voluntas appetitus decliuis ad vnum eorum ex his magis debemus dare rem appetitaz pre alia. quia conuenientior est nature sue ⁊ habilior seu facilior ad digerenduz. Et quando sunt duo cibi quoꝝ vnus est altero melior ⁊ appetitus in eis est declinans ad peiorem eligim⁹ eum super meliorem dum tamen non timeamus ex eo nocumentum maius q̄ ex eo eueniat iuuamentum ꝓpter delectabilem sumere stomacho ex quo melius digerit ipsuz. hec galienus. Et hypocras iterum secundo regimenti acutorum ait. Mala nanq̄ dicta cibi vel potus que ꝑm simile id est consuetum sit securior est in omni tempore sanitatez tueri q̄ ea que melior est si in ea subita mutatio fiat. Et iterum ibi paulopost. Cibos solitos etsi illaudabiles sint leuius ferunt ⁊ potus similiter insolitos autez egrius etsi non sint mali ⁊ potus similiter. ¶ Attende ꝙ non solum cibi delectabiliores ⁊ magis sapidi sunt alijs preferendi sed etiam medicine dummodo virtutem habeant ad illud quod ex eis queritur. Juxta illud galieni quarto de regimine sanitatis capitulo duodecimo. Una communis debet esse intentio facere pharmacū delectabilissimum inquantum possumus dummodo ad eius vtilitatem virtus custodiatur. Non enī hec dissoluenda est gratia delectationis. Secunda regula est. si complexiones membrorum nutriendi corporis non fuerint sane sed membra fuerint in suis complexionibus contraria preter naturam sicut epar calidū ⁊ stomachus frigidus non erit istud considerandum id est intendendum ꝙ ex cibis delectabilior ⁊ q̄ melius sapit offeratur: sed qui magis prodest corrigendis lapsibus ⁊ maxime lapsui periculosiori. Contra quam regulam multi gallicorum ⁊ teutonicorum quibus ex crapula venter est frigidus ⁊ epar calidum natura frequenter errant appetentes ⁊ accipientes pro calefactione stomachi calida acuta sicut fortes species ⁊ salsas ex eis allia cepe porros ⁊ fortia vina. nectar et ypocratem ⁊ sinapium ⁊ sale condita quibus delectatur. ⁊ etiam calesit eorum stomachus sed ipsorum epar ex his supercalefit ⁊ sanguis vritur: vnde disponuntur ad lepram ⁊ maniā ⁊ hydropisim de calida causa. ⁊ quia eoꝝ epar in substantia sua quasi nullius est sensibilitatis surrepunt hi morbi latenter ⁊ insperate. Tertia regula est. cibi delectabiles ⁊ saporosi vehemēter grossi vt tarte rastones ⁊ alia azima foderata caseo. frumentaria murene anguille cum suis salsis id malicie habent ⁊ impedimenti ꝙ possibile est id est facile homini vt ex eis multuz comedat propter sapiditatem suaz. quapropter nō bn̄ digeri possunt ⁊ vias oppilāt ⁊ corpus aggrauant grossis ⁊ viscosis humoribus venas ⁊ mēbra replentes. Nemo ergo cōfidat ꝓpt sapiditatem ꝙ hi abūde sūpti bn̄ nutriāt. imo lāguorib⁹ ⁊ chronicis morbis vtētes adaptāt i Ex vicibus ⁊c̄. In hac parte nona primo docet quotiens in die sanis comedere conuenit. Secundo in hoc obseruare consuetudinem. ibi [Ueruntamen in hoc] Tertio quotiens debilis cōedere debet. ibi [Sed qui digerēdi] Quarto quid accidit solito comedere semel in die dum redibit ad bis comedendum: ⁊ quid si nocte illa non comederit. ibi [Et qui semel] Quinto specialiter accidentia contingere solita nō ↄsueto cenare si cenauerit ibi [Et si cenauerit] Sexto cōtīgē solita ↄsuet cenare si nō cenauerit ibi. [Et si non cenauerit] ¶ In prima ꝑticula dicit ꝙ comestio melior ex saciantibus comestionibus quo ad vices comedēdi est vt hō semel vna die cōedat ⁊ altera die bis: puta mane semel ⁊ semel vespere. Et capitulo tertio tractatus primi secunde particule cantice canticorum ait. Debet autem ad minus comedere semel inter diem ⁊ noctē ⁊ ad plus bis: medium autem inter hec est si comedatur ter in duobus diebus. Et auerroys in commento illius cantici ait. Magis quidem tēperatus modus comedendi est vt quis comedat ter in duobus diebus. Et hoc qm̄ opinati sunt ꝙ actus digestiue perficitur ī tribus digestionibus. in sedecim horis. Et constat ꝙ laudabilior modus reficiendi est cuz reficitur quis iaz perfecta digestione cibi preassūpti. Et sexto colliget capitlo septimo ait. Noui medici sentiunt q̄ conuenientia in tempore comedendi temperatis complexionib⁹ est vt tribus vicibus duobus celebretur diebus: ⁊ similiter exercitium ⁊ balneum debent fieri tribus vicibus duobus diebus. Et isti videntur mihi magis veritati appropinquare: ⁊ etiam mirabilis auenzoar huic assentire videtur. hec auerroys. ¶ Sed instabit aliquis primo quia cōtinue resoluimur et cibus datur ad prohibendum resolutionem et reparationem resolutorum quantum possibile est. ergo cōtinue cibis egemus ⁊ per consequens comestione continua. sicut flumen ad manutenentiam eius indiget continuo influxu aque. Item de decem millibus hominum non est vnus qui seruet hanc regulam: vt ter in duobus diebus comedat. ⁊ non est verisimile genus hominum vniuersuz a vera regula sic deuiare. Item ter in duobus diebus comedere modo hic tacto a principe videlicet vna die semel ⁊ altera die bis scz mane ⁊ vespe est de die in diem vsum seu consuetudinem permutare. Itez infantibus quia crescunt oportet ad minus bis vel ter in die cibum ministrare: ⁊ similiter senibus a senio. quia calor horum est sicut lucerna ad extinguenduz parata que modico ⁊ frequenti oleo indiget. Item princeps in hac littera saciantem comestionem approbare videtur quam superius reprobauit parte quarta capituli istius paragrapho illo. Ex cibo etiā nullus est ita replendus vt non sit ibi locus superfluus. Item in estate bis ad minus in die comedendum est propter resolutionis fortitudinez: quod faciunt religiosi vite austere ⁊ arcte sicut celestini ⁊ cartusienses. Juxta illud galieni primo amphorismorum commento illius canonis. Et quibus semel aut bis in estate cibus multotiēs erit dandus ⁊ parū. Multotiens quia indiget propter sepissimam dissolutionem. Parū propter virtutis defectionē. Simili ratione pluries in die comedendū est in regionibus calidis ⁊ cōplexionibus cholericis ⁊ artificijs laboriosis. maxime circa ignē vt fabrilibus. ¶ Pro solutione istarū obiectionū attende primo ꝙ comestio saciens dupliciter dicitur. Uno modo de comestione sufficienti pro vna refectione in qua tantū cibi sumitur ⁊ non plus quantū stomach⁹ ⁊ epar vna vice bene ⁊ ꝑfecte digerere possunt. Et dr̄ hec comestio saciās vt prandiū vel cena cōꝑatiōe ad iāctaculū vel recenaculū vbi pauci boli accipiunt: ⁊ semel bibit ad refocillationez nature ⁊ ↄfortationē spirituū in hyeme ↄ̄ pruinas ⁊ frig⁹: in estate vero ↄ̄ calores. Alio mō de comestiōe satisfaciēte penit⁹ appetitui ꝓ vna hora nulla desiderij ꝑte reseruata: de qua lr̄a ꝑ̄sens nō intelligit ita vt approbet velut laudabilis: sz de pore. ¶ Attēde scd̄o ꝙ si comestiones q̄ ter fieri debēt in duobus diebus fuerint equales ⁊ saciantes conuenientius est vt fiant de sedecim horis in sedecim horas vt auerroys innuit in verbis preallegat ex libro cantice q̄ vno die bis ⁊ altero semel vt dicit hic princeps quia cibus vnus post aliū non est accipiendus donec ꝑfecta sit digestio prioris que magis presumitur in sedecim horis facta fuisse q̄ bis eadez die. ¶ Attende tertio ꝙ regula comedendi ter in duobus diebus non est generalis omni homini neq̄ omni tp̄i neq̄ omni regioni: sed specialr̄ homini tēꝑato in etate iuuentutis vel prime senectutis in climate tēꝑato ⁊ in vere vel in hyeme nō occupato seclarib⁹ negocijs exercitāti se mediocribus exercitijs sic solito refici. Propterea dixit hypo. āpho. ꝑma. Et quib⁹ semel aut bis aut ampli⁹ aut min⁹ aut ꝑm partē dandū vero aliq̄d tp̄i ⁊ regioni etati ⁊ ↄsuetudini. ¶ Attēde q̄rto ꝙ in vicib⁹ comestionū rl̄a rasis. 4. almāꝛ. aptissima videt: scz vt cholerici bis in die comedant: phlegmatici semel: tēꝑati ⁊ sanguinei ter in duob⁹ dieb⁹. sic enī seruant ab īmoderat repletiōe ⁊ ianitōe. ¶ Ad ꝑmū obiectū dic ꝙ licz cib⁹ actu cibans vltima digestione digestus ↄtinue sit necessarius ꝓpter reꝑationē ꝑtiū resolutarū: nō tn̄ cib⁹ q̄ ab extra sumit. q: bona q̄titas eius vna vice sumpta sufficit ꝓ mltis horis. Ad scd̄m dic ꝙ fere oēs sum⁹ filij cō

⁊ fuerint oīa principalia membra ꝑm cōparationem sibi adinuicem cōuenientia ⁊ sana. ⁊ ista quidem est cōditio. Qd̄ si complexiones sane non fuerint ⁊ membra in suis complexionibus diuersificentur: fueritq̄ epar a stomacho diuersum ꝑm diuersitatem que sit supra naturalem non erit istud considerandum. Ex impedimentis vero nutrientis multotiens bene saporosi vehementer grossi est ꝙ possibile est vt homo ex eo multuz comedat. Ex vicibus preterea saciantis comestionis melior est vt homo vna die semel et altera die bis. mane et vespere comedat.

cupiscentie ⁊ crapule preferentes bonum vt nunc voluptuosum bono simpliciter delectabili: vel ex casu nature humane vt theologi asserūt: vl̄ passionibus innatis vt medici. Ad tertium dic ꝙ in dissimilitudine quo ad vices comedendi sm̄ diuersos dies potest introduci consuetudo sicut in similitudine. vel responde per secundū attēde. Ad quartum ⁊ sextum respō det satis tertium attende. Ad quintū primū respondet attende.

¶ Veruntamen in hoc vsus vehemēter est conseruandus. quoniam si ille qui bis in die comedere consueuit semel comedat debilitabitur ⁊ laxabitur eius virtus. ¶ Sed qui digerēdi debilitatem habet etiam bis comedere debet ⁊ raro comedat semel in die. ¶ Et qui semel in die comedere consueuit si ad bis comedendum redibit accidet ei debilitas ⁊ pigritia ⁊ laxitas. Et si sine comestione permāserit nocte illa debilitabitur. ¶ Et si cenauerit non digeretur. Et accidet ei ruct᷒ acidi ⁊ malicia anime: ⁊ nausea ⁊ oris amaritudo: ⁊ lenitas ventris propterea ꝙ stomacho immisit rem quam non consueuit. ⁊ accidet

¶ In secunda particula dicit princeps ꝙ in vicibus cō edendi consuetudo vehemēter obseruāda est quasi preponderans omnibus alijs que super his iudicant vel attestantur. Et hoc probat in toto residuo huius partis none tangēs inconuenientia que sequuntur ex mutatione consuetudinis in vicibus ⁊ horis cō estionum. Et primo dicit hic ꝙ si ille qui bis in die comedere consueuit solum semel comedat virtus eius debilitabitur ⁊ laxabitur. Et per virtutem potest intelligi corporeum robur vel virtus motiua voluntarie: vel virtus vitalis ⁊ naturalis que omnes laxantur diminutis calore ⁊ spiritibus ex penuria vel defectu consuete comestionis. Propterea dixit hypocras secundo regiminis acutorum. Qui semel vel bis in die comedere consueuerunt si a solito vsu in alium subito mutentur: nocumentum eis generat ⁊ defectionem. Et galienus libro de virtute cibariorum capitulo primo. Qui consueuit prandere ⁊ remouetur ab eo ⁊ est contentus cena magnificat nocumentum sibi. Et qui consueuit accipere cibum aliqua hora determinata ⁊ mutatur ad aliam preter istam horam declarabitur sibi hec nociua. ¶ In tertia particula dicit ꝙ homines debilis digestiue debent comedere bis in die ⁊ raro contentari semel in die comedere. Tales sunt melancholici naturales ⁊ senes a senio: ⁊ cholerici rare contexture maxime in stomacho ⁊ conualescentes qui ferre nequeunt vna vice tantum cibi quantuꝫ est eis necessarium pro die naturali. quapropter indigent bina vice pasci. Et licꝫ phlegmatici debiliter digerant de his tamen non intelligitur littera presens. quia plus alijs absq̧ nocumento ferunt ieiunium propter multitudinem suarum humiditatū circa quas innatus calor occupari solet horis ieiunij. Iuxta illud hypocratis secundo regiminis acutorum. Quorum autem phlegma est dominans eis maxime si ieiunant contra consuetudinem suaꝫ facilius ferunt ieiunium: quare semel in die comedere preter vsum facile sustinēt. Et galienus in commento ait. Causa autem tolerantie eius super queꝫ vincit phlegma ieiunij ⁊ susceptionis cibi semel iam ostensa est in eis q̄ premissa sunt in sermone meo. In eo super quem vincit cholera quod ē quia ieiunium facit os amarum vehemētius q̄ fuit. Humor aūt phlegmaticus quando digeritur in illo spacio conuertitur ⁊ mutatur ad sanguinem. ¶ Sed queret aliquis quare dicit hic princeps de habente digestiuam debilem. ⁊ raro comedat semel in die. videtur enim ꝙ quaq̧ die bis comedere debet: cum virtus eius vna vice non sufficiat tantum digerere quantum est eis necessarium pro vno die. Dic si vis ꝙ per hoc intendit eximere quosdam scilicet phlegmaticos. Vel dic q̄ homies digestiue debilis cum superfluxerint in comedendo vel senserint in ventre grauitatem aliquā conuenit eis vt die sequenti contententur vnica cō estione. ¶ In quarta particula dicit primo ꝙ si consuetus semel comedere in die si se reducat ad bis comedendum superueniēt ei debilitas ⁊ pigritia ⁊ laxitas. vt si non consueuerit prandere sed comedere solū vespertina hora: tunc si prandeat aggrauatus cibo debilitabitur ⁊ piger fiet in toto corpore: ⁊ laxabuntur iūcture ⁊ chorde eius. Iuxta illud hypocratis secundo regiminis acutorum. Quibus autem non est consuetudo prandere ⁊ prandent: mox deficiunt corpora eoꝝ ⁊ aggrauantur ⁊ torpent atq̧ mollescunt. ¶ Attende ꝙ plus solito comedere non inducit debilitatem virtutis proprie ⁊ per se sicut minus solito comedere: sed per accidens: quia non minuit causas fortitudinis virtutis scilicet sanguinem calorem ⁊ spiritum. sed aggrauat virtutē superfluo ponderē cibi. Iuxta illud galieni super illo verbo hypocratis nūc allegato. Et non accidunt eis accidentia ista nisi quando fit cibus super virtutē eoꝝ in loco ponderis. quod est quia debilitas virtutis in eis non est ex eis que proprie sunt ei: sicut quod de cōsuetudine eius ē vt accidat apō p[...] uationē cibo[...]

ei aliquod accidentiuꝫ que accidunt ei cuius nutriens non bene fuit digestum que nunc scies ex accidētibus. ¶ Etsi nō cenauerit accidet ei dolor oris stomachi ⁊ mordicatio: ⁊ videbitur sibi ꝙ omnia eius interiora et intestina sint suspensa propter vacuitateꝫ stomachi ⁊ ꝓpterea ꝙ in seipso colligit̄ ⁊ ꝯtrahit̄. Et minget vrinam ardentē: ⁊ egeret rem ardenteꝫ. Et ē cū in extremitatib᷒ accidit frig᷒ ꝓpterea ꝙ cholera rubea stomachum influit. Et hoc quidē est magis in cholericas habentib᷒ cōplexiones. ⁊ fit in eis q̄ habent in stomacho cholerā rubeā ⁊ nō in toto corꝑe. ⁊ corrūpet̄ somn᷒ ⁊ de latere in lat᷒ reuoluetur.

Secūdo dicit hic prin. ꝙ si ille qui prandere consuetus est vl̄ redijt ad bis cōedendū contra consuetudineꝫ nocte illa non comederit sicut consueuit debilitabitur ex mutatione cōsuetudinis ⁊ diminutione comestionis hora sua. ¶ In quinta particula tangit septē accidentia que super ueniūt nō solito cenare q̄n cenat. Primū ē ꝙ cib᷒ quē recipit i cena nō bn̄ digerit̄: q: sup̄ ei stōach᷒ nō ꝯstrigit̄ nec delectabil̄r āplexat̄ ipm sꝫ ab eo refugit velut ab insueto. Secūdū est eructuatio acetosa. Iux̄ illō hypo. 2. regi. acu. Et si cenāt cū illo. s. prādio eructuāt acide. Sup̄ quo vbi gal. i cōmēto ait. Q: si cenauerit cū illo eructuāt eructuatiōe acetosa. Et nos q̄dē scim᷒ ꝙ eructuatio acetosa fit ex frigore stomachi: ⁊ fit mltotiēs ex phlegmate qō aggregat̄ i eo ex mltitudine boꝝ. ⁊ q̄nq̧ fit ex cibis tēpat̄ i q̄titate sua ⁊ vtutes eoꝝ sīt frigide. Tertiū ē malicia seu sbuersio aīe ⁊ ē īsepabil̄ nausea vl̄ cas᷒ appetit᷒. Iux̄ illō pn. tertij. 13. trac. 5. c. 8. Et sbuersio aīe dr̄ nausea īsepabil̄. ⁊ q̄nq̧ dr̄ destructio appetit᷒. cui᷒ cā ē grauamē stōacho illatū ex cibi mltitudie ꝯ ꝯsuetudinē. Q̄rtū ē nausea ꝓpt̄ eādē causam. Quītū ē oris amaritudo. ⁊ istō accidēs cholericis euenit. vel his q̄ꝝ stōach᷒ cholera ꝓfundit̄ dū cholera ecdēs sua lenitate mltitudini cibi petit os stōachi. Istō tn̄ accidēs mag̃ ꝓpriū ē ⁊ sepi᷒ euenit his q̄ nō cenāt. Sextū ē lenitas seu lubricitas vētris. Iux̄ illud hypo. 2. regi. acu. Alij sūt q̄ nāe mollicīē patiunt̄ ꝓpterea q̄ stomach᷒ eoꝝ ꝯ cursum nāe sue agg̃uat̄. cui videlꝫ ianitio fuerit assueta. Nō enī bis īpleri ⁊ bis digerere possunt. Septimū ē aliqō accidētiū eueniētiū ei cui᷒ cib᷒ nō fuit digest᷒ bn̄ scꝫ āgustia ⁊ inq̄tudo ⁊ reuolutio de latere in lat᷒ ⁊ corruptio somni ꝓpt̄ effumatione cibi indigesti ad caput q̄ nūc scies ex accidentib᷒ videlꝫ particula seq̄nti. q: hec etiā cenāti accidūt vt ibi dicet̄. ¶ In sexta cōmemorat octo accidētia q̄ ꝯtigere solēt solito cenare q̄n nō cenat. Primū est dolor oris stōachi ꝓpt̄ cholerā vel hūores putridos q̄ trahunt̄ ad ipm tp̄e famis. Secūdū ē mordicatio dicti orificij vel stomachi toti᷒ vel intestinoꝝ ꝓpt̄ cholerā q̄ ex ieiunio acuit̄ ⁊ illuc effuudit̄. Tertiū ē ꝙ oīa mēbra ei᷒ īteriora ⁊ ītestina vident̄ q̄si sibi esse suspēsa. q: ꝓpt̄ vacuitatē in se colligunt̄ ⁊ ꝯhunt̄. Quartū eo emissio ardent̄ vrine ꝓpt̄ cholerā sibi īmixtā q̄ ex ieiunio acuitur ⁊ multiplicat̄ ⁊ ꝑtim cū vrina euacuat̄. Quītū est egestio rei ardent̄ vt fecū cholericarū vel adustarū ex ꝑmixtione cholere vel supfluitate decoctionis tp̄e ieiunij. Sextū est frig᷒ q̄nq̧ cōtīgēs in extremitatib᷒ ꝓpt̄ effusionē cholere ad stomachū. ⁊ id cholericis euenire solꝫ ⁊ his quoꝝ stomach᷒ cholera replet̄ ⁊ nō totū corpus. sicut fit in tipis tertiane interpolate ꝙ extrema frigent ꝓpt̄ reuocationē caloris ad interiora. Septimū est corruptio somni ꝓpt̄ effumationē cholere ⁊ putridoꝝ humoꝝ attractoꝝ ad os stomachi tp̄e famis. Octauū ē reuolutio i lecto de latere i lat᷒ ꝓpt̄ eādē cāꝫ. ¶ Attēde ꝙ hypo. 2. regimīti acu. plīma hoꝝ euenire asserit his qui prandiū preter solitū relinquunt dicens. Sil̄r autē qui bis in die comedere consueuerunt sed post prandiū dimiserīt corpora eorum in se deficiunt: atq̧ ab opere omni exeunt. id est cessant. Et precordia dolent: adeo vt eorum viscera sibi esse

suspensa videantur: vrina cholerica viridisq; coloris id est citrini. stercus incensum. Quidam autem oris habent amaritudinem. oculos obductos id est submersos: timpora formicātia id est salientia: frigidos sentiunt articulos. Plurimi quidem qui prandium omiserunt cenā nequeunt explere. Qui si cenāt stomachus eorum grauatur. Somnuz vero molestiorem q̃ si pransi fuerint ducunt. hec hypocras. Et nō intelligas ꝙ omnia accidentia contingere ex vnica dimissione cene vel prandij contra consuetudinē: sed ex dimissionibus plurimis cōtinuatis vel sepe iteratis.

Corpora [k] preterea habentibus in quibus cholera rubea magis adunatur est necesse separatim comedere ⁊ vt tam velociter sit quatinus sit anteq̃ balneētur. ¶ Alia vero ab eis exercitari debent ⁊ etiaz balneari. deinde cibari. sed comestio balneationem nō p̄cedat. Qđ si alicui necessarium fuerit comedere ante exercitiū solum panem tali sumere debet mēsura vt digeri possit anteq̃ suum incipiat motum. ¶ Et quemadmodum oportet motum qui est ante comesti

k Corpora preterea habentibus ⁊c. In hac parte decima primo agit de ordine comestionis ad balneum in cholericis. Secundo de ordine exercitij ⁊ balnei ad esum in alijs ibi [Alia vero] Tertio de modo motus ante cibos ⁊ post. ibi [Et quemadmoduz] Quarto de signis ⁊ cura corruptionis appetitus ibi [Corrupto preterea] Quinto de hora ⁊ vicibus comestionis hominum pinguiuz. ibi [Qui autem ex hominibus] ¶ In prima particula dicit ꝙ necesse est illos separatim id est modo proprio ab alijs distincto vel pluries in die comedere in quibus cholera rubea magis adunatur id est abundātius aggregatur: ⁊ tam cito comedere debēt ꝙ sue cōmestiones suis exercitijs p̄ferant. ¶ Attēde p̄mo ꝙ comestio cholericorum ante balneationem ideo fit vt eorum cholera nō ebulliat versus os stomachi dolorem faciens vel sincopim inducens ex acutissimo sensu particule illius. Et propterea comestio talis balneum precedens debet esse modica. Juxta illud principis capitulo quinto doctrine presentis. Et si timet ne cholera ebulliat rubea si hoc fecerit ⁊ se ieiunus balneauerit ante balneationem rem debet sumere subtilem quam comedat. Et qui calide existit complexionis cholera abundans rubea hoc ei necessariū est. Ex eis autez quibus isti cibantur melius est panis in succo fructuū infusus aut in aqua rosacea. hec princeps. ¶ Attende secūdo ꝙ homines vehementer calidi paucis vel nullis indigēt exercitijs sed sufficiunt eis cibus balneum ⁊ fricatio cum oleo suauis. Juxta illud galieni sexto de reginine sanitatis capitulo quarto. Quidam autem ⁊ eoruz qui vehementer calidi sunt complexione nequaq̃ indigēt exercitijs: sed sufficit eis oblatio id est cibus ⁊ balneum fricatis oleo mollibus fricationibus. Aere enim id est acutum ⁊ calidum mordax quod transpiratur in eis non vaporosum neq; delectabile sed mordax humor: ⁊ his que post cibū letantur balneis. Et quidam eorum incredibile qualiter impinguati sunt in tali dieta. hec ille. ¶ In secunda particula dicit primo ꝙ alij a cholericis debent prius exercitari vt superfluitates tertie et quarte digestionum purgentur ⁊ calor naturalis viuificetur ⁊ pori aptentur receptioni nutrimenti: deinde balneari vt reliquie superfluitatum ab exercitio derelicte purgentur et puluis ⁊ sordes cuti adherentes balneo abstergantur postea cibari vt resolutio nimia substantialis humiditatis membrorum prohibeatur: ⁊ partes deperdite cibo reparentur. Sed comestio non debet precedere balneum. quia si precederet cibus indigest⁹ calore balnei traheretur ad membra. Secundo dicit ꝙ si fuerit necessarium alicui sumere cibum ante exercitium vel quia debilis est vel quia fortiter ⁊ diu est exercitādus vel quia in loco aut tempore vehementer calido: panem solum comedat tali mensura ꝙ digeri possit priusq̃ incipiat exercitari. Aliter traheretur indigestus ad membra causaturus in eis oppilationes. ¶ In tertia particula dicit ꝙ sicut exercitiū ante comestionez debet esse forte quatinus afferat vtilitates nunc dictas: ita debet esse post cōmestionem debile molle suaue: quatinus conferat descensui cibi

versus fundum stomachi vbi celebratur digestio melior: ⁊ non agitet aut concutiat cibum in stomacho quo digestio eius impediatur vel penetret āte eius digestionē. ¶ In quarta particula dicit ꝙ nihil est meli⁹ appetitui seu desiderio corrupto q̃ prouocare vomitum cum aliquo tali quale est oximel cum raphano post esum piscium. Signa vero corruptionis desiderij sūt ꝙ appetit⁹ declinat ad res acutas ⁊ non diligit dulces nec vnctuosas ¶ Attende primo ꝙ appetitus corruptus dupliciter dicitur. Uno modo de desiderio nimio superexcedente propriam speciem. Juxta illud galieni quarto morbi capitulo duodecio. Corruptio autem desiderij si fuerit in vltimitate quantitatis fit illa species que desiderium caninuz

onem non esse debilem: ita necesse ē ne motus qui est post ipsam sit nisi molliter ⁊ suauiter. ¶ Corrupto preterea desiderio quod ad res decliat acutas ⁊ neq; dulces diligit neq; vnctuosas nihil est melius q̃ vomitū cum aliquo tali quale est oximel cuz raphano ꝓuocare p⁹ pisces. ¶ Qui autem ex hominibus pinguis existit oportet ne ilico cum egreditur balneum comedat: sed expectet ⁊ paruū dormiat somnū. Et huic quidem semel comedere in die est conueniens

nuncupatur. Causa eius vel erit pessimus humor acetosus pūgens stomachum vel quia corpus vltima dissoluitur dissolutione vnde cibus cōtinue fit necessarius. Alio modo de desiderio malorum ciborum vel rerum improportionatarum nutritioni propter humores corruptos inficientes stomachum. Juxta illud galieni ibi. Desiderium autem maloꝝ ciborum esse dico cum mali humores infusi fiut in pelliculis stomachi ⁊ diuncti. Sed hoc desiderium habent pregnantes cuz habent malos humores in stomacho. quandoq; enim amant acetosa ⁊ pontica. quandoq; acuta: quādoq; chimoleam carbones ⁊ testas olle ⁊ similia. Et de isto corrupto desiderio textus presens intelligitur. De quo dicit princeps tertij decimatertia tractatu secundo capitulo decimo Quando in stomacho humor aggregatur malus diuersus a consueto in qualitate sua natura tunc requirit aliquid ei contrarium: quapropter accidit quibusdam appetitus luti: immo carbonum ⁊ terre ⁊ gypsi ⁊ rerum huius generis propter qualitatem que in eis est exiccantē aut incidentem cōtrariuz qualitati humoris. Et rectius ad quod alteratur iste appetitus est vt sit decliuis ad acetosum ⁊ acutum. Et illud quod est magis corruptum est vt sit decliuis ad exiccandum ⁊ siccum sicut est lutum ⁊ carbones ⁊ teste. ¶ Attende secundo ꝙ in hoc desiderio non diliguntur dulcia nec vnctuosa: quia non habent virtutē incisiuā ⁊ abrasiuā corruptorum humorum a superficie stomachi sicut acuta: sed potius substantiā leuiter ab his corruptibilē. ¶ Attēde tertio ꝙ salsi pisces ante vomitū comesti dupliciter conferūt desiderio corrupto. Prio abstergēdo sua nitrositate corruptos hūores a superficie stomachi. Scdo stimulādo sua acuitate stomachū ad vomitū. ¶ Attēde q̄rto ꝙ radix raphani oximelli incorporata siue simplici siue diuretico siue squillitico vehement conferet in isto casu ꝓpter virtutes incisiuā abstersiuā ⁊ ꝓuocatiuā vomitus que est in vtrisq;. Juxta illud p̄n. tertij. 13. trac. 2. c. 11. Et ex regimine exp̄to ad hoc est vt sumat pisces salitos ⁊ raphanum infusum in oximelle. ¶ Attende quinto ꝙ non solum in isto casu ꝯfert hoc remediū: sed etiā plurimū valet quoq; mense datū ad expurgationē phlegmatū multiplicatoꝝ in stomacho ex debilitate digestionis q̃ non hꝫ quod ipsuz expurget sicut intestina cholerā. Juxta illud galieni quarto de vtilitate particularū. c. 28. Ego deniq; vidi aliquando quēdā ita dispositū in raphanidibus que per oximel multitudinem quidem incredibilem quandaz grossissimi phlegmatis vomētem confestim aūt sanū corporaliter factū ⁊ nimiꝝ tribus mensibus anterioribus neq; aliud quid bene habebat ei eorum que fin ventrem neq; digestiones. Quoniaz igitur necessariū est in ventre ⁊ intestinis generari talez superfluitatē per alia demonstratū ē. Una aūt ipsoꝝ ē sanatio solū oblatio coꝝ q̃ grossa ⁊ viscosa diuidere ⁊ incidere ⁊ expurgare possunt. hec galienus. ¶ In quinta particula dicit primo ꝙ homines pingues non statim post balneum comedere debent: sed tardare comestionem ⁊ paruz dormire priusq̃ comedant: vt calor eorum tunc occupetur in diminutione sue pinguedinis ⁊ humiditatis superflue que pinguedinis causa est. Secundo dicit ꝙ pinguib⁹ cōuenit soluz semel in die comedere: quatinus ieiunio sue tollantur repletio pinguedo ⁊ superflua humiditas: quibus disponūtur ad subitaneā ⁊ improuisam mortem suffocationis vel apoplexie.

l Amplius non ilico ⁊c̄. In hac parte vndecima primo prohibet somnū statim post comestionē. Secundo fortē motū ibi [Et a forti] Tertio (potum aque plurime ibi [Necꝫ post ip̄m] ¶ In prima particl'a dicit ꝙ non est bonum dormire statim post comestionem dum cibus nonduꝫ descendit ad fundum stomachi sed adhuc natat in eo. quia si tunc dormiatur calor interi' fortificatus operās in cibum facit cum abunde effumare ad caput vnde somnus somnijs turbatur ⁊ cerebrum repletur ⁊ caput dolet. Sed hui' contrariuꝫ determinat p̄n. capl'o quīto tractatus primi partis secunde cātici dicens. Est quocꝫ immediate post comestionem dormiendū accumbēdo donec ad

Amplius[l] non ilico post comestionem est dormiendum cibo natante. ¶ Et a forti motu quanto plus ē possibile est abstinendum ne cibus antecꝙ̄ digeratur penetret aut sine digestione labatur aut propter inūdationem corrumpatur. ¶ Necꝫ post ip̄m multa bibēda est aqua que inter ip̄ꝫ ⁊ corpus stomachi separationem faciat ⁊ ipsum faciat natare. Sed expectandum est ⁊ non est bibendum donec de stomacho descendat. Et hoc quidē declarat sup̄ioruꝫ ventris lenitas. Q̄ᵈ si sitis ei necessitatē fecerit modicū aq̄ frigide sugendo sumat ⁊ q̄ꝫto pl' fuerit frigida: tāto min' ex ea sufficiet. Et hec q̄dē q̄ꝫtitas stōachuꝫ alleuiat ⁊ colligit. Ad summū vero oꝫ vt post cōestionē bibat q̇s ⁊ nō oī hora cōedēdi q̄ꝫtitatē aliquaꝫ q̄ cibo ꝯferat. Sitim[m] aūt tolerare ⁊ cū ea dormire infrigidatis ⁊ hūectatis cō

locum digestionis peruenerit cibus sumptus. Dic ꝙ illud dictum principis conditionaliter intelligitur: scilicet si aliquis dormiat immediate post comestionem dormiat accumbendo: scilicet non prostratus, sed capite ⁊ spatulis eleuatis. Iuxta illud auerroys in commento dicti cantici. Congruit quidem vt cum quis dormit immediate post comestionē ꝙ dormiat accumbendo capite scilicet erecto donec cibus ad inferiora corporis descenderit ⁊ hoc vt repletio capitis a fumis ⁊ vaporibus minuatur. Nam somnus immediate post comestionē factus replet caput fumis ⁊ vaporibus. hec ille. ¶ In secunda dicit ꝙ quilibet fortis motus statim post comestionē posse tenus est vitandus vt cibus non penetret ante sui digestionem nec inferius descendat a stomacho ad intestina sine digestione propter apertionem viarū a motu ⁊ a caliditate que a motu fit nec in ventre corrūpatur agitationibus ⁊ inundationibus ipsius in eo. Hec enim accidentia fortis motus post comestionem operari solet. Iuxta illud galieni libro de virtute cibariorum capitulo primo. Et in quo motus sequitur cibum descendit cibus de stomacho preter digestionem suam ⁊ intrat venas sine mutatione ⁊ adducit in epate ⁊ renibus oppilationem ⁊ morbū in reliquis membris: ⁊ aliquando est mēbrum debile vt stomachus: ⁊ natat in eo cibus cui non inijgas somnū donec descendat cibus de stomacho. ¶ Sed instabit aliquis: quia videmus laboratores grossis vti cibarijs sicut fabis caulibus lardo bene salso caseo ⁊ tartis: ⁊ super his fortibus moueri motibus: nec conqueri solitos de indigestione vel oppilatione: immo videntur istos grossos cibos melius digerere q̄ꝫ post cibū quiescentes. Ad id galien' primo de alimentis capitulo secundo ait. Carnes vacue id est membra inanita tota die laborantium eripiunt ex ventre non soluꝫ semidigestū: sed etiā penitus indigestum aliquando humorem quando post cibos laborant Et propter hoc egritudinibus grauissimis posterius isti egrotant ⁊ ante senectutem moriuntur. Et hoc ignorantes multi beatificant ipsoruꝫ robur corporis videntes comedentes ⁊ digerentes que nullus nostrum potest inducere ⁊ digerere. Quoniam autem in his qui multum laborant somni profundiores fiunt ⁊ hoc multum ipsis ad digestionem confert propter hoc minus a prauis edulijs leduntur. Si auteꝫ cogas eos vigilare pluribus consequenter noctibus mox egrotabunt. Illi quideꝫ igitur vnum hoc solum bonum scilicet somnum profundum habent ad digestionem malorum ciborum. hec galienus. ¶ In tertia dicit primo ꝙ aqua plurima non est bibenda post comestionē ne defluens inter stomachum ⁊ cibum a stomacho separet ⁊ ipsuꝫ in eo natare faciat: immo potus differendus est donec cibus descenderit de stomacho. Et secunda cantice tractatu primo capitulo quarto ait. Est etiam vitandus potus aque in mensa nisi rōne adherentie ⁊ tardi descensus buccelle. Nō est etiam sumenda aqua cum cibo nec in egressu a balneo. Et auerroys in cōmento ait. Causa quideꝫ huius est. quoniaꝫ cum sumitur aqua super cibum priusq̄ꝫ stomachus calefecerit ipsum infrigidat ipsuꝫ ⁊ incrudat. Est etiā causa quare supernatet cibus sumptus in stomacho: ⁊ quare etiam non adhereat et vniatur eidem vt conterat ipsum sicut exigit. Actio nancꝫ stomachi super cibum sumptum fit conterendo ⁊ coquendo simul. vnde sicut cuꝫ infunditur simul ⁊ in magna quantitate aqua in olla; propter hoc tardatur cibi decoctio in eadem. sic quidem contingit inde ipsi stomacho. hec auerroys. Secundo dicit ꝙ cibus a stomacho cognoscitur descendisse per alleuiationeꝫ superioris partis ventris que est regio stomachi. ita ꝙ pars illa leuis ⁊ vt vacua manifeste appa-

ret. Tertio dicit ꝙ si sitis infestauerit ⁊ coegerit bibere ante cibi descensum sumatur tunc modicū aque quasi sugendo. Et quanto frigidior hec aqua fuerit: tanto minus ex ea sufficit. quia suo frigore sitim extinguit sicut humiditate. Quarto dicit ꝙ hec modica quantitas aque stomachum alleuiat ⁊ colligit. Alleuiat quidem a siti. Alleuiat etiaꝫ cooperādo ad descensuꝫ cibi. Colligit auteꝫ sua frigiditate coadunans partes stomachi. Et secūda cantice tractatu p̄mo capl'o quarto ait. Si tamen q̇s ex modica potentia tolerandi sitiꝫ vrgeatur: sumat ex ea parum tm̄ scilicet ꝙ declinatio ⁊ impulsio cibi ad inferius stomachi compleatur quatinus ibidem digeratur. Sed cōtra dicit hypocras tertio regiminis acutorum. Aque vero nullū inueni vsum nisi quia in acutis bibitur morbis. Et paulo infra dicit. Rugitum facit in stomacho natat. quia transire moratur eo ꝙ frigiditati pertinet ⁊ indigestibilis est: nec vrinam prouocat. non nutrit: quia naturaliter non habet fecem. Et galien' in cōmento ait. Hanc ergo aquā quāuis sit melior aquarū: tamen inuenim' eā morari in stomacho tp̄e lōgo quare facit accidere in eo s̄m plurimū rugitū. Et libello de aq̄s ait. Oīm aūt nō nutrit aqua: sꝫ solū ē vehiculū cibi hypocrati ⁊ crisippo ⁊ herasistrato videt. Et p̄pterea necꝫ vitalē v'tutē putāt eā ꝯferre. Et hec ē cā quare iubēt mellicratū ⁊ oximel ⁊ vinū dare in egrotātib' abscedēdo ab aqua. Ad primū dic ꝙ hypocras voluit aque non inesse virtutē aliquā confortandi ac nutriendi vt alijs potib'. necꝫ subtiliare aut ap̄ire virtute aliqua actiua. ꝙ si penetret ⁊ cibū cui cōmiscetur penetrare faciat hoc sibi inesse ex subtilitate substātie. Ad secundū dic ꝙ aqua modica sugēdo bibita necꝫ natat necꝫ rugitū facit: sꝫ plurima bibita. Ad tertiū cōcede ꝙ aq̄ nō nutrit ⁊ ꝙ vinū meli' est aqua tā in sanis q̄ꝫ i egris nō vehementer febricitātib'. ¶ Attēde tm̄ ꝙ sicut cū cibo non ꝯuenit aq̄ plurima: sic nec vinū plurimū. Iuxta illud gal'. libro de virtute cibariorū capl'o p̄mo. Nec oꝫ vnq̄ꝫ ꝙ recipiat ex vino multū in p̄ncipio receptiōis cibi ne descēdat cib' cū vino ⁊ p̄hibeat digestionem propterea ꝙ separat inter substantiam ⁊ primum cibum. quia quādo non tangit stomachus cibum non mutat ipsum in similitudinem ⁊ conuenientiam corporis: sed remanet in eo indigestus. Quinto dicit ꝙ ad summum id est breuiter ⁊ summarie loquendo nō oī hora comedēdi: sꝫ post comestionē dꝫ sumi q̄ꝫtitas pot' q̄ cibo ꝯferat scꝫ p̄mit' modica q̄ꝫtitas q̄si sugendo q̄ cibo p̄mixt' reddat ip̄m plus passibilē ⁊ capacē digestionis. ⁊ is pot' permixtiuus dicitur. Postea quantitas maior dꝫ cibus in stomacho digestus fuerit vt ducat ⁊ faciat penetrare cibū. ⁊ is pot' dicit conductiuus. Eiusdē s̄nie meminit gal'. libro de virtute cibarioꝝ capl'o primo dicens. Et debent isti tales qui accipiunt cibuꝫ cum eo sumere de vino quod tm̄ sedet sitim ⁊ abstineant se cum quantitate qua possunt ⁊ quiescant donec digestio fiat. postea sumant de vino post ista prout optant. Nam ipsum adiuuat ad descensum cibi ⁊ subtiliat vt penetret ⁊ ingrediatur in venas subtiles. Sed hodie non practicatur nec a sapientibus nec a simplicibus: sed horis prandij ⁊ cene bibunt satis ⁊ vltra satis pro potibus permixtiuo ⁊ conductiuo.

m Sitim autem tolerare ⁊c̄. In hac parte duodecima primo agit de vtilitate tolerantie famis ⁊ sitis ⁊ sup̄dormit' de in phlegmaticis ⁊ nocumento in cholericis. Secundo de inconuenientibus q̄ cholericis accidūt ex tolerātia famis ⁊ de remedio eorundem priusq̄ꝫ cōedāt ibi [Cholera preterea] Tertio r̄ndet tacite q̄stioni ¶ In p̄ma p̄ticl'a dat tres regl'as. P̄ria ē tolerantia sitis ⁊ somn' super eā ꝯferūt frigidis ⁊ humidis scꝫ phlegmaticis siue a natura siue ab accidenti fuerint tales: q̄ꝛ tā ex siti q̄ꝫ ex somno super hanc calor acuitur in interioribus ⁊ fortificatur ⁊ cuꝫ rep̄iat illic hūiditates indigestas pl'imas p̄tim eas digerit

ꝛ in sanguinē vertit partim resoluit. corrigit igitur vtrūq; lapsuz frigiditatis scilicet ꝛ humiditatis. Secunda regula est. tolerare sitim ꝛ superdormire nocent patientib' cholericas febres. q2 calorem acuunt: choleram multiplicant: ꝛ omnia membra superflue siccant ꝛ ad ethicam disponunt. ¶ Sed contra. dicit hypocras vniuersaliter neminem excipiēdo amphorismorum quinta. Quibuscunq; ē desideriuz noctu bibere valde sitientibus si super hoc dormierint bonū est. Dic ꝙ hypocras ibi loquitur de siti mendosa qualis fieri solz ex vino forti sine aqua bibito vl' ex aliquo acuto āt salso comesto: vl' ex phlegmate salso quod iniacet stomacho.

fert ꝛ febres ex cholera rubea hn̄tib' nocet. ꝛ silr̄ tolerare famem. ¶ Cholera preterea rubea abundantib' ex tolerantia famis accidit: vt cholera rubea ad ipsorum descendat stomachos. Cūq; aliquid comederit ipsoꝝ corrumpetur cibus. Et in somno ꝛ in vigilijs accidet eis illud quod nominauimus ex eis que ei accidunt: cui' corrumpitur cibus. Eis quoq; accidit vt comedendi voluntatem amittant. Quibus tūc dandū est aliquid quod hoc deponat ꝛ eoruz resoluat naturam cum eo quod est lene ꝛ nō fastidiēs sicut pruna ꝛ parū xirascet.

Talia enim tolerantia sitis ꝛ somni auxilio vel digeruntur vel resoluuntur ꝛ post expergefactionem absq; siti se reperit tolerans. Sed in siti vera que ex penuria humidi roridi membroꝝ prouenit expedit bibere non superdormire. Iuxta illud galieni cōmēto dicti amphorismi. Sanitas ergo custoditur hoc modo. Si hūiditas parua ē compleatur cōpetenter ne calor augmentatus extinguatur. Si autē sitis parua est non est necesse bibendi detur licentia. Sed si ex parua sit humiditate: licentiam oportet dare. Si ex multo vino: non indiget potu dando. Si enim dormierit quiescit sitis. Tertia regula est tolerare famē similiter iuuat phlegmaticos ꝛ nocet cholericis. Iuuat equidem phlegmaticos: quia tempore famis calor naturalis digerit humores crudos ꝛ in sanguinem conuertit pinguedinem minuit ꝛ aliquid remittit de lapsu corporis in frigiditate ꝛ humiditate. Nocet autem cholericis plurimum: quia choleram acuit corpus demacrat ꝛ ipsius caliditatem ꝛ siccitatē ad vlteriorē lapsum perducit. ¶ In secunda primo tangit nocumenta quattuor euenientia cholericis ex tolerantia famis. Primum est deriuatio cholere ad stomachos eorum. Naz fames facit ebullire choleram: que quia leuis est de facili stomachum petit ꝛ precipue os eius. Secundum est corruptio cibi super famē accepti post deriuationem cholere ad stomachum tam ex permixtione cholere cum cibo q̄ ex calore extraneo inducto per choleram ꝛ famem. Tertium accidens euenire solitum ex corruptione ciboruz in stomacho tam in somno q̄ in vigilijs. In somno quidem turbatio cerebri cum fantasijs ꝛ somnijs horrendis ꝛ reuolutione de latere in latus. In vigilijs autē dolores capitis ꝛ stomachi fetor oris ꝛ eructuationes fetide. Quartum est deperditio appetitus propter infectionem oris stomachi ex humoribus corruptis ꝛ eorum fuliginibus ꝛ extraneo calore. Secundo dat remedia contra ista nocumenta. et dicit ꝙ dandum est medicamen quod deponat hoc id est euacuet a stomacho tam cibuz corruptum q̄ choleram sibi infusam: ꝛ resoluat eorum naturam id est soluat ventrez patientium hoc: ꝛ sit illud medicamen lene seu lenitiuum vt totum inferius lubricare faciat ad intestina: ꝛ non sit fastidiens sicut casiafistula vel manna ne natet in stomacho longo tempore: sed potius appetitum excitans. sicut pruna: aliquid acetositatis habentia. ꝛ parum xirascet. id est rob de succis fructuum solubilium laxantium ventrem. vt thamarindorum ꝛ granorum vtriusq; maligranati dulcis videlicet ꝛ acetosi simul expressorum cum suis pulpis. Tales enim succi siue per se inspissati in forma rob seu nō īspissati cū sua vi solutiua q̄dā acetositate participant qua appetitum excitant ꝛ stomachum ad cibum delectabiliter suscipienduz preparant. Tertio dicit ꝙ quando redierit eis appetitus post purgationem corrupti cibi et cholere: tunc statim comedant ne rursus ex fame noua deriuetur cholera in stomachum que cibū corrūpat. ¶ In tertia particl'a rn̄dz huic tacite questioni: quis leuius famē tolerat vel hūid' humiditate naturali vel sicc' pauce humiditatis. Et rn̄det dicens: ꝙ habentes corpora humida humiditate naturali sunt apti veloci resolutiōi: nec tantum famis tolerant quātū sicci corpe. nisi pleni fuerīt hūiditatib' alijs ab his que sunt in sb̄a suoꝝ mēbroꝝ bonis ꝯueniētibus ꝛ aptis vt per act' nutritionis a natura fiant nutrimentū cōpletū in effectu: scilz cambiū. ꝛ tandē ꝑs mēbri ꝑ assimilationem integrā. Cuius rei signū est ꝙ pueri ꝑ naturā hūidi difficili' ferūt ieiuniū q̄ iuuenes ꝛ senes per naturā sicci. Et infātes natura hūidissimi minime oīum ferūt ieiuniū vt ait hypocras āpho. ꝑma. canone illo. Senes facillime ferūt ieiunium. Et huius reddit rationē galienus cōmēto huius canonis primo particule amphorismoꝝ.

Cūq; desiderium reuersum fuerit cōedant. ¶ Licet corpora humida cum humiditate naturali habentes veloci resolutioni sint apti. neq; tantum famis tolerent quantuz corpora sicca pauce humiditatis habentes nisi hūiditatib' plena fuerīt alijs ab eis q̄ sūt ī substātia mēbroꝝ eoꝝ cum bone fuerit ꝛ ꝯueniētes ꝛ recipiētes vt natura eas ī nutrimētū ī effectu ꝯpletū ꝯuertat. Vinū quoq; post cibū ē ex reb' magis īpediētib'. qm̄ digeritur velocit' ꝛ penetrat ꝛ fac̄ penetrar̄ cibū cū nondū sit digest' ꝛ facit hereditare oppilatiōes ꝛ putrefactionē.

Et q̄ crescūt: dicēs. Substantia aūt infantuli est paruz terrestris. Ex parte eni maxima aerea est ꝛ aquosa iuuent' ꝑfecta his cōtraria est. quicquid aūt d' substantia humida dissoluit multo magis est q̄ qd̄ de sicca etsi in calore sint paria vel equalia. Et ad id est ratio. quia sicca corpora sunt humidis duriora. Durū vero pl' molli resistit resolutione sui humidi radicalis sicut clare apparet in candenti ferro ꝛ lignis incensis ¶ Sed instabit aliquis ꝙ simili rōne hoīes sanguinei minus tolerare possent ieiuniū q̄ cholerici ꝯtra id gal'. 8. megategni. c. 8. Sed tn̄ hec corpa q̄ calida sunt ꝛ humida tolerabiliora sunt cholericis ī patiēda fame ꝛ siti. Et propter hoc cū iussum erit triduanū ieiuniū sustinere non nocet eis sicut cholericis. Dic ꝙ sanguinei melius cholericis propt' tria sustinent famem. Primo quia amplius habent de substātifico humido. Secundo quia plus habent de humido nutrimentali. Tertio ꝓpterea ꝙ calor eoꝝ naturalis est remissior ꝛ minus acutus quia īūctus humido. sed si sanguineus ꝛ cholericus essent eiusdē etatis ꝛ similes in gradu caloris ꝛ equaliter prouisi humido nutrimentali sanguine' mollis minus famem tolerar et cholerico duro sicut puer iuuene.

n Vinū quoq; post cibū ꝛc̄. In hac decimatertia parte ꝑmo agit de nocumentis vini post cibū. Secūdo de nocumentis rerū dulciū ꝛ oppilationū ibi [Res preterea] Tertio de nocumentis grossiciei aeris ꝛ aque ꝛ remedijs eoꝝ ibi [Grossicies preterea] Quarto de nocumentis grossorū ciboꝝ in habentibus intestina calida ibi [Ei preterea] Quīto de nocumentis cibi grossi assumpti post cibū subtilē in stomacho vacuo iam (prius receptū ibi] Qui aūt stomachū] ¶ In prima parte prohibet vinū dari statim post cibū dicens: ꝙ vinū post cibū est ex reb' magis impedientibus id est nociuis: quia facile digeritur ꝛ penetrat propter ꝓpinquitatē eius ad sanguinē ꝛ conuenientiā eius cū humano corpore ꝛ subtilitatē substātie ipi'. Et ex veloci penetratiōe eius tripliciter nocet. Primo quidē q2 penetrare facit ꝛ secū ducit cibū cui īmiscet' nōdū digestū. Secundo quia hereditare facit id est diu permanere oppilatiōes in vijs strictis: vt ī venis capillaribus epatis ad quas perducit partes cibi grossas nondum digestas. Tertio quia est causa putredinis propter cōculcationem humorum ꝛ prohibitionem libere euentationis eorum in partib' oppilatis. ¶ Attende ꝑ° ꝙ nec statim āte cibū nec hora cibationis nec statim post cibū est plurimū vini dandū per modū ductiui pot' sed paruz ex eo tute dari potest his qui consueuerunt hora comestionis modo permixtiui potus. Iuxta illud principis capitulo sequenti. Super cibū tamen duas brialas aut tres bibere nō nocet ei q̄ ꝯsueuit. Et ē briala pond'. ʒ. ℥. ¶ Attēde scd̄o ꝙ hoc vinū qd̄ cū cibo sumitur non est accipiendū in principio comestionis ne statī labatur indigestū ad epar nec in fine ipsius ne supernatando cibo libere ꝛ abunde effumet ad caput: sed quasi in medio comestionis. ¶ Attende tertio ꝙ huius contrarium practicant hodie nobiles ꝛ clerici maxime in gallijs post gratias bibentes vt cibi vias a micis abluant ꝛ cibi reliquias inferi' deducant vel potius vt fauces irrigent ꝛ crapulosa voluptate demulceant. contra id galieni septimo de ingenio capitulo septimo. Opz tn̄ nihil post cenā bibi vt cibus digeratur. Cū enim bibitur cib' natat in stomacho nō ad-

herens se ad substantiā stomachi propter hūiditatē inter ipm ⁊ cibum existentē. Sed gal'. visus quodāmō leccatorib' cōpati statim subiungit Sed cū sitim habentes nō bibāt pena erit sine iuuamine: vnde oꝫ tantū pot' dari quantū in siti mitigāda sufficiat. cibo aūt digesto quantū necesse est accipiāt. hec gal'. ¶ In scd̄a dicit p̄mo ꝙ res dulces sicut musca dellū ⁊ lac sunt apte de leui facere oppilationes. quia membra maxime epar delectantur in eis plurimū. quare trahūt ea priusq̄ cōplete fuerint digesta. Ad id etiā iuuat ꝙ dulcis sapor fundat̄ in substantia grossa sic ait princeps scd̄o huius tractatu primo. c. 3. ¶ Attende ꝙ dulcia oppilant epar et splenē: quia trahuntur ab eis cū fece sua ꝑpter delectationeꝫ anteq̄ digerantur sꝫ deoppilāt pulmonē qꝛ ab eis in suo trāsitu per mery nihil nisi subtile ad ipsuꝫ resudat. ⁊ sanguis genitus ex rebus dulcibus ad pulmoneꝫ venit iam purificatus in epate prius ⁊ in corde subtiliat'. De epate quidem ⁊ splene ꝙ per dulcia oppilētur fidē facit hypocras tertio regiminis acutoꝝ dicēs. Dulcis pot' viscera inflat splenē videlꝫ ⁊ epar. Et gal'. 13. megategni. c. 9. ait. Omne dulce cā est apostemat̄ in epate ⁊ splene. Sed ꝙ pulmone ꝙ per dulcia deoppiletur ⁊ epar ⁊ splen nō. gal'. testat̄ tertio regiminis acutoꝝ cōmēto illi' canonis. Dulcis pot'. dicens. Membrū cui aduenit nocumentū post epar ex vino dulci est splen. Res aūt non ē ita in egritudinib' pulmonis qn̄ est retent' in cannis que sunt in eo humoꝛ grossus. Qd̄ est qꝛ penetratio eius in epate est ex venis que dicuntur porta ampla ad venas strictas que sunt in latere eius concauo. In pulmone autem accidit ꝯtrariū illi': qd̄ est quia qd̄ peruenit ad cannas ei' est post penetrationē ei' in venis m'tis ⁊ digestionē ei' in eis. Secūdo dicit ꝙ oppilationes perseuerātes tandē perducūt ad tales morbos qualis est hydropisis. Nā si oppilatio ī epate fuerit ipm debilitat nec ꝑ cū sinit libere transire chilū: si in poro fellis cholera redit ad epar: si ī poro splenis melancholia. si in vijs vrine sanguis aquositas. vnde multuꝫ leditur ⁊ debilitatur sanguifica virtus ⁊ sup̄fluitas vel chimus aut chilus a suo prohibitus naturali cursu circa epar ⁊ ventrē paulatim aggregatur ⁊ in tumoreꝫ eleuat que sunt cause proprie ⁊ potiores hydropisis. ¶ In tertia dicit primo ꝙ grossicies aeris ⁊ aque est de corrumpentib' cibum: maxime in estate. quia communiter aer ingrossatur ex vaporum commixtione qui calore estiuo vel de leui corrumpuntur: vel ad corruptionem proni fiunt. Grossus igitur aer immixtus cibo quando masticatur ⁊ cum eo transiens vsq̄ in stomachum sua grossicie digestionem turbat ⁊ disponit cibum ad corruptionem suis vaporibus. Idem efficit aqua grossa: ⁊ preterea moratur ⁊ morari facit cibum in stomacho sua grossicie ⁊ indigestibilitate. Secundo dicit ꝙ non est malū contra grossiciem aeris ⁊ aque bibere super cibum vinum temperatum: vel aquaꝫ decoctionis ligni aloes ⁊ masticis: vt per alterum horū confortatus stomachus melius digerat ⁊ cibus qui in eo est a corruptione custodiatur ¶ In quarta dicit ꝙ frequenter accidit habenti intestina calida ⁊ fortia dum comederit cibum grossum precipue melācholicum sicut caules fabas bouem vel ceruum: vt cibus ipsius generet ventositates extendentes stomachuꝫ ⁊ partes eius ex difficultate sue digestionis propter ipsius grossiciem ⁊ adustione quadā propter caliditatem viscerum. ita ꝙ conuertitur in melancholiam adustaꝫ quam plurima concomitatur ventositas. ⁊ inde procedit egritudo dicta melancholia mirachia: que est alienatio mentis prouenien ex fumis melancholicis ascēdentibus ex mirach vel partibus ei proximis ad medium cerebri ventriculuꝫ. Et huius morbi quadruplicem causam assignat princeps tertij prima tractatu quarto capitulo decimooctauo. Primo quidem suam: dicens. ꝙ mirach est causa eius cum in ipso adunantur superfluitates nutrimenti ⁊ vapores intestinorum ⁊ aduruntur humores ipsius ⁊ cōuertuntur ad genus melancholicum ⁊ faciunt euenire apostemata aut non faciūt euenire ⁊ eleuatur ex eis vapor tenebrosus ad caput: ⁊ nominatur hec inflatio mirachia ⁊ melancholia mirachia Secundo assignat causam Galieni dicens. Et ipsa multotiens eleuatur ab apostemate potanariorū epatis. et ē illud qd̄ galienus posuit causam i melancholia mirachia. Tertio causam theophili: dicens. Et theophilo quidem videt ꝙ eius causa ē vehemētia caliditatis epatis ⁊ intestinoꝝ Quarto causam quorūdaꝫ aliorum quos non nomiauit dicens. Et quidaꝫ alij ponūt causaꝫ i ea oppilatōnes que fiunt in meseraicis etsi non fit apa. Galien' vo q̄nto ð iterioꝛib'. c. 10. sic describit cās melācholie mirachie. Sꝫ m'ti ꝑpt malos hūores in stōacho coadunatos vidēt pessima somnia: quoꝝ somni disturbati sunt. ⁊ nō solū hoꝝ etiā fit alienatio mētis. Itē passio q̄ dicit̄ inflatiua ⁊ hypocondriata null' pōt negare ꝙ non faciat infirmū tristē ⁊ ab oi bono desperatū: nec̄ minora his eueniunt q̄ maniosis. Item videm' hos suscepta crapula duri' hac passione vexari q̄rū plurimi sunt splenetici q̄circa necesse ē iuestigari. Nā ð splene mali hūores cragiosi ad os stōachi fluūt. p̄terea cā passiōis cerebro' l' ocul' ab ore stōachi ꝯtingent̄ sunt caprinosi fumi ab illis hūorib' ascendētes. hec gal'. ¶ In q̄nta dicit p̄mo ꝙ qn̄ cib' subtilis in alicuius stomacho vacuo recipit̄ stomach' se sup eū stringit amplectens hūc ⁊ retinēs auide: qꝛ famelic' ⁊ vacu' existēs hūc ipm recipit. Scd̄o dicit ꝙ si cib' grossus supmittat̄ cibo subtili taliter recepto refutabit eū stomach': nec bene digeret ipsum. quia iaꝫ sibi de bono subtili prouisum fuit cuius digestio ⁊ distributio ad membra grosso supmisso impedit̄. corrūpetur ergo grossus velut derelict' a regimīe nature: nisi int̄ assumptiōes grossi ⁊ subtil' tantū interuenerit spaciū ꝙ subtilis fit quasi digestus ante aduentū grossi. Tertio dicit ꝙ in tali casu vacuitatis stomachi meli' est vt grossioꝛ ex cibis leui p̄ferat̄. qꝛ tūc a leui non terrebit̄ stomachus eo ꝙ grossioꝛ cib' in fundo stomachi recipit̄ auide ꝑpt famē vbi celebratur digestio melioꝛ: ⁊ illic tam cito digeri potens sicut cib' leuis superius receptus. ¶ In hac parte o Cū aūt in aliquo ⁊c̄. decimaquarta primo agit de remedijs quibusdam contra comestionem nimiam ⁊ inundationē cibi in stomacho ⁊ potum superfluum immixtū cibo. Secundo de repletiōe potus ⁊ repletione cibi que harū est melioꝛ. ibi [Et potu quidē] Tertio de remedijs alijs contra repletionē ibi [Et ex eo quod]. ¶ In prima p̄ti cula dat quattuoꝛ remedia ꝯ repletionē sup̄fluā ex cibo mō accepto vel ꝯtra inundationē mot' cibi in stomacho illius q̄ sumpsit eū aut ꝯtra aliquē potū īmixtū cibo nimis abundant̄. Primum est festinanter prouocare vomitū vel per impulsionē satis profundam digiti in oꝛe: vel per īmittere in os pennā oleo intinctam ⁊ titillare cū ea radicē lingue: vel ꝑ bibere oximel cui fuerit immixta virtus raphani. Secundum est bibere paulatim aquam calidā si vomitus ei defecerit aut vomere nō potuerit: qꝛ faciēdo descēdere cibū repletionē stomachi deponet ⁊ afferet somnū elōgando cibū ab orificio ⁊ ꝓhibēdo m'titudinē ascēs' vapoꝝ a cibo ad cerebrū. adueniēte q̄ desiderio somni stati se ꝓsternat ad dormiendū vt somno iuuetur digestio cibi: ⁊ dormiat fortit̄ q̄tū voluerit. Aqua eni calida cū raro bibit̄ stomachū lauat ⁊ ventrē soluit.

¶ Res preterea dulces ad faciēdas oppilationes sunt veloces. quoniaꝫ natura eas trahit anteq̄ digerantur Et oppilationes quidem ad multas perducūt egritudines tales qualis est hydropisis. ¶ Grossicies preterea aeris ⁊ aque ⁊ q̄ maxime in estate est ex eis que cibū corrumpūt. Ideo qꝫ non est malum vt super ipsuꝫ vinū temperatum bibant aut aquam calidam in qua cocta fuerint xiloaloes ⁊ mastix. ¶ Ei preterea cuius intestina calida sunt et fortia cum grossum comederit cibum: frequenter accidet vt ipsius nutriens ventositates efficiat stomachum et partes eius tendentes: ⁊ egritudo mirachia inde etiam procedet. ¶ Qui autem stomachum habet vacuum cum rem comedit subtilē stomach' post ipsam stringitur. Et si postea rem comedere volverit grossaꝫ refugiet ab ea stomachus nec̄ eaꝫ digeret. quare corrumpitur nisi inter ea tempus positum fuerit. Et in huiusmodi quidem dispositione melius est vt grossus cibus paulatim premittatur. quoniaꝫ stomachus tunc a subtili nō terrebitur. Cum autem in aliquo comedēte repletio superfluxerit: aut quod ē in eius stomacho aliquis inundauerit motus aut aliquis miscetur pot' ad vomendum erit properandum. Quod si hoc ei defecerit aut vomere non potuerit aquaꝫ calidā paulatim bibat. q̄m repletionē deponet ⁊ somnū afferet. Ad dormiendum ergo se ꝓsternat ⁊ quantū voluerit dormiat

Quod si hoc non suffecerit aut ei nō aduenerit cōsidera si te natura excusabit expulsione bonū erit. Et si non iuua ipsum cū eo quod ventrē suauiter soluit. Et calefactū quidez cū tali qualis est trifera ⁊ zuccaruz rosꝫ. egestionem faciens aut mixtū cum pauco origano murabato. Et infrigidatū quidē cuz tali quale est cyminum murabatum ⁊ seriezē ⁊ cambri. ¶ Et potu quidē impleri melius est ꝙ repleri cibo. ¶ Et ex eo quod est cōueniens sumere est aloe post talē qualis est cibus hic ad magnitudinē trium cicerū aut mediam. ʒ. aloes ⁊ mediam. ʒ. masticis. ⁊ sextaz. ʒ. baurach. Et ex eo quod ē leue est sumere ex terebinthina ſm quantitatē duoꝝ cicerum aut triū. ⁊ est cuz ei admiscetur quātū ip̄a est aut minus ex baurach Et ex eo qd̄ est cōueniens ⁊ vehemēter laudatū est parū epithymi cuz vino. Quod si nihil hoꝝ suffecerit dormiat somnū longū ⁊ die vna a comestione abstineat. Et si alleuiatus fuerit balneet se ⁊ pannū caliduz ventri superponat ⁊ nutriens subtiliet. Et si cū hoc toto non digestus fuerit: et grauitatē ⁊ tensionē ⁊ pigriciaz fecerit scias ꝙ iam vene replete sūt ex suis superfluitatibus. quoniam nutrimento multo ⁊ superfluo licet accidat vt ī stomacho digeratur: raro tamen digeritur ī venis immo in ipsis remanet crudū ⁊ extendit eas ⁊ quādoqꝫ finduntur ⁊ generat pigritiam ⁊ laborē ⁊ alices ⁊ oscitationes. Ip̄e igitur medicandus est cum eo quod ex venis expellit. Qd̄ si neqꝫ hoc senserit: immo fatigationem tm̄ aliquo tempore quiescat: deinde fatigationis speciem medicetur cuz eo quod modo nominabimus. Si vero p aliquis in annis multum processerit: neqꝫ ipsum corpus ex nutrimento tantum receperit quantum suscipiebat dum esset iuuenis ⁊ eius nutrientia fiant tantum superfluitates: non tantum debet comedere quantum solebat: immo minus.

vt ait princeps capitulo sequenti. Tertium est casu quo aqua calida non suffecerit vel somnus non aduenerit considerare ⁊ attēdere si natura expulsione id est sua spontanea purgatione excusabit medicum ab administratione medicine. quod si fecerit bonū erit nec opus est alio remedio. Quartū est casu quo natura non expulerit iuuare repletum cū suaui aliq̄ solutiuo ventris Et hoc solutiuum diuersificatur ſm complexiones patientum. vt si patiens calefactus fuerit soluatur ipsi' vēt cuz trifera vel cuz zuccaro rosato laxatiuo. scilicet electuario d̄ succo rosarum solo vel mixto cū pauco origano murabato. id ē cōdito cum melle aut zuccaro. Et si īfrigidat' fuēit purget cū cymino murabato. i. condito cum zuccaro aut melle Et cū seriesem id est affodillo ⁊ cum cambri. id est caule seu aqua caulis.

¶ In secunda dicit ꝙ melius est id est minus malum repleri potu ꝙ repleri cibo. quia potus facilius descendit aut resoluitur. nec ita oppilat nec adeo stomachum suo pondere grauat. Et hypocras amphorismoruz secunda ait: ꝙ facile est id est facilius est repleri potu ꝙ cibo. Et galienus quīto de regimine sanitatis capitulo sexto ait. ꝙ oppilationes que sunt a vino sunt moderate. Eas vero que a cibis quicunqꝫ viscosum vel grossum operantur humorem non facile est sanare. ¶ Attende tamen ꝙ continuare excessum in potu vini periculosum est: ⁊ ad mortiferas perducit egritudines. Iuxta illud galieni tertio complexionuz capitulo octauo. Ex potatione superflui vini fiunt apoplexie ⁊ paralyses ⁊ subeth ⁊ alisturchay. id est lithargie ⁊ epilentie ⁊ spasmi et tetani. ¶ In tertia tangit primo quattuor solutiua conuenientia his qui se nimis cibo repleuerunt. Primū est sumere ex aloe cicotrino ad magnitudinem trium ciceruz. De quo dicit mesue primo simplicium capitulo primo. Aloe est de melioribus ⁊ sublimioribus medicinis habens prerogatiuam super alias medicinas. ꝙꝙ enim intentio solutiui ſm plurimum sit debilitare virtutes ⁊ membra que sunt minere virtutum ⁊ afferre illis nocumentum propter illud quod diximus cadit hec intentio ab aloe Non enim solum non nocet: immo inuenitur ad confortationē membrorum debilium addere ⁊ ad reditionem eorum in proprias virtutes conferre. Secundum est sumere. ʒ. ß. aloes cicotrini ⁊ . ʒ. ß. masticis. ⁊. 6. partem. ʒ. vnius baurach. id ē spume nitri. Et hoc medicamen est melius primo scilicet aloe simplici. qnia aloe solum ministratum est de tarde soluentibus ⁊ operatio eius vir pertransit epar ⁊ aperit orificia venarum apertione sanguinem spargente. Mastix vero prohibet ipsum ab apertione venarum ⁊ baurach acquirit ei solutionem facilez ⁊ protensionez sue virtutis ad longinquas partes. Tertium est accipere de terebinthina quantitatem duorum aut trium ciceruz. De qua dicit princeps secundo huius capitulo de grano viridi. Et prouocat ⁊ lenit ventrem cū accipitur ex ea auellana vna aut nux in ieiunio absqꝫ nocumento ⁊ mundificat viscera ⁊ abstergit renes. Et galien' q̄nto de regimine sanitatis capitulo octauo ait. Accipiunt aūt ex ea quandoqꝫ quidem nucis muschate magnitudinem. quandoqꝫ vero duarum vel trium. Nec solum innocue ducere apta nata est: sed ⁊ viscera omnia expurgare epar ⁊ splenem ⁊ renes ⁊ pulmonem. Quartum est conueniens ⁊ vehementer laudatum scilicet bibere parum epithymi cum vino. De quo dicit mesue in simplicibus capitulo d̄ eo ꝙ prerogatiuam habet sup oībus solutionez facientibus educere melancholiam. Educit eniz facile sine molestia. Secundo tangit alia quattuor remedia casu quo predicta non cōtulerit. Primuz est diu dormire sup sumpto cibo ⁊ tota vna die abstinere a cibo: vt attentius natura occupetur in digestione cibi p̄assumpti ⁊ ad caz longo somno iuuetur. Secundū est si replet' per hoc alleuiatus fuerit tunc balneetur ī aqua calida vt per balneum superfluitatum eductio fiat. ⁊ cibus digest' penetrationem acquirat. Deinde superponat statim vētri suo pannum calidum cuius calore cōfortetur stomachus p̄grauat' cibo. postea vtatur cibo subtili quem stomachus grauatus faciliter toleret ⁊ bene digerat. Tertiū est assumptio fortis medicaminis trahentis a venis ⁊ educentis ab eis humores. sicut dyagredij vel pulpe colloquintide. vel lapidis lazuli si cum suffragijs omnibus predictis cibus nonduz fuerit digestus immo induxerit grauitatez in hypocondrijs: ⁊ tensionem in venis ⁊ pigriciam in toto corpore. Per hec enim scitur ꝙ vene iam replete sunt superfluitatibus illius cibi. quia licet cibus multus superfluus in stomacho capiat digestionem: raro tamen bene digeritur in venis propter sui multitudinem ⁊ paruitatem venarū. ⁊ quia non eis assistunt tot membra digestionem earum coadiuuantia sicuti stomacho: immo manet in eis crudus indigestus extendens ea quandoqꝫ intantum vt ipse findantur ⁊ in toto corpore pigriciam inducit sua grauitate ⁊ laborem id est lassitudinem extensiuam aut apostemosaz opprimendo lacertos ⁊ extendendo sua multitndine, ⁊ alices id est extensiones brachiorum ⁊ aliorum membrorum motiuorum: ⁊ oscitationes multitudine ventositatis associantis ipsum ex opere caloris debilis in eum. Quartum est casu quo non senserit hec scilicet grauitatem tensionem pigriciam allices oscitationes: sed solum fatigationem ꝙ quiescat aliquanto tempore. Deinde succurrat fatigationi sue spontanee cum remedijs eius inferius dicendis scilicet capitulo decimosexto doctrine presentis.

p Si vero aliquis in annis multum processerit: neqꝫ ipsum corp' ⁊c̄.

In hac parte decimasexta primo agit de subtiliatione regiminis senuz a senio. Secundo de illo quod sequitur ad ingrossationem regiminis. ibi [Et cū ille qui regimen ingrossare consueuerat regimē subtiliauerit] Tertio de malo quod sequitur ad subtiliationez regiminis. ibi [In subtiliante vero regimen cum ⁊c̄.]

¶ In prima particula dicit ꝙ si quis multum in annis processerit vt senex a senio neqꝫ nutrimentum tantum receperit seu sustinuerit quantum recipiebat ⁊ bene ferebat dum iuuenis erat ⁊ cibus quem recipit fiat superfluitas ⁊ non bonus sanguis non tantum sed minus comedere debet ꝙ solitus erat: vt calor ipsius debilis claudicans extinctioni aptus id modicum cibi quod ipse assumit digerere valeat ⁊ ex eo aliquid sanguinis generet.

¶ Attēde ꝙ senes a senio dn̄t paꝝ ⁊ sepe cōedē ⁊ cibis euchimis ⁊ facillie

digestionis vti sicut vitellis ouorū aqua carnis colaticĳs carniū caponibus perdicibus pullis fascanis. Parū quidem propter debilitatē sui caloris in digerendo. Sepe vero ad succurrendū virtuti cadēti. Uti autem cibis euchimis facillime digestionis vt natura nō vexetur aut laboret in coꝝ digestione. De regimine hoꝝ dicit galienus primo amphorismoꝝ cōmento illius canonis. Senes facilime ferūt ieiuniū Decrepiti neq̄ faciliter ieiunia ferunt: neq̄ ciborū multam quantitatē accipiūt quoniam senex est sicut lucerna ad extinguendū parata: que cū fere extinguatur paruꝫ olei debet administrari. quoniaꝫ si plus nimio abundauerit citissime eaꝫ

¶ Et cū ille qui regimen ingrossare cōsueuerat regimen subtiliauerit ingreditur ex aere in foramina ⁊ hoc ē quod regiminis grossitudo impediebat. sed iam nulla regiminis grossitudo impedit ea. ¶ In subtiliāte vero regimen cū ad ipsuꝫ ingrossandū redit accidunt oppilationes. Et calidoꝝ nutriētiū impedimenta emēdentur cum sirupo acetoso ⁊ q̄maxi

extinguet. Ideo hec etas parū ⁊ tantillū cibi sibi postulat: neq̄ ad capiendū multū indurat id est tolerat. ¶ In secunda dicit ꝙ consuet⁹ vti regimine grosso dū subtiliauerit suum regimen perueniet ad hoc ꝙ aer ingredietur poros et venas ipsius loco cibi. Et istud fieri prius prohibuit grossa dieta replens alimento venas ⁊ poros. Sed iam cū viuitur dieta tenui nulla regiminis grossicies prohibet poros ⁊ venas aere repleri. ¶ Attende ꝙ aer tripliciter potest se habere ad foramina ⁊ venas nostri corporis. Uno modo sic ꝙ intret ad eas sub tali mensura ꝙ euentet sufficienter humiditates quas continent ⁊ non sinat eas putrefieri: neq̄ locū occupet qui debetur humori. ⁊ id valde prodest in custodia sanitatis. Alio modo sic ꝙ repleat eas repletione fantastica locuꝫ tenens nutrimenti quod fieri solet venis ⁊ poris carentibus cibo ne vacuū fiat Et istud est causa debilitationis viriuꝫ corporis ⁊ demacrationis eius. Tertio mō sic ꝙ ꝓpter repletionē nimiā venarū ⁊ poroꝝ ex hūiditatib⁹ aer non libere possit eas ingredi ⁊ euentare humiditates contentas in eis. ⁊ iste modus est causa potissima putrefactionis humiditatuꝫ quas continent. ¶ In tertia dicit ꝙ si consuetus vti regimine subtili transferat seipsum ad regimen grossum: accident in eo oppilatiōes. Cuius ratio est duplex. Una ꝙ grossum regimen de se oppilatiuum est precipue viarū que ex tenui dieta p̄cedente quodāmodo constricte fuerūt. Secūdo propter multiplicationē phlegmatis ex diminutione digestionis diq (ete grosse insolite.

¶ Et calidoꝝ nutrientiū impedimenta ⁊c̄. In hac parte decimasexta primo agit de correctione calidoꝝ nutrientium. Secundo frigidoꝝ. ibi [Et frigidoꝝ] Tertio grossoꝝ. ibi [Et que ex eis] Quarto de comparatione subtilium ad grossa ibi [Nutrientia vero] Quinto de his qui magis tolerant nutrientia grossa: ⁊ de nocumento qd̄ ex eis tandeꝫ assequunt̄. ibi [Exercitati preterea] ¶ In p̄ma ꝑticula dicit ꝙ nocumenta calidoꝝ ciboꝝ debēt corrigi cū sirupo acetoso: ⁊ maxime cū illo qui fit de seminibus. Talis enim plus ceteris sirupis acetosis confert si de zuccaro cōpositus fuerit. sed si ex melle fiat simplex sufficit sine seminib⁹. ¶ Attende p̄mo ꝙ sirup⁹ acetosus simplex est duorū modoꝝ. Unus quidē qui fit ex aceto ⁊ aqua cū zuccaro mixtis: ⁊ ipse infrigidat reprimens cholerā que ex cibis calidis oriri solet ⁊ multiplicari. Alius vero fit ex aceto ⁊ aqua cū melle mixtis. ⁊ iste infrigidat si mel paucū fuerit. minus tamen primo. ⁊ choleram rubeā cum vrina educit. ¶ Attende secundo ꝙ sirupus acetosus cū seminibus fit ex aliquo istorum duoꝝ simpliciū decoctis in eo quibusdaꝫ seminibus. Et iste est duplex. Unus est in quo semina calida decocta fuerunt. sicut semen apĳ ⁊ feniculi quem describit princeps capitulo secundo sexti tractat⁹ summe prime quinti canonis. Et ipse calefacit maxime cuꝫ melle factus: ⁊ non tollit nocumentū calidoꝝ nutrientiū nisi per accidens educendo choleram genitā ex eis cū fece aut vrina. Alius est in quo semina frigida decocta fuerūt. vt lactuce portulace scariole ⁊ endiuie vel cucurbite melonis cucumeris ⁊ citruli. Et iste q̄optime nocumenta calidoruꝫ ciboꝝ reprimit. maxime si fuerit cū zuccaro factus tā sua frigiditate q̄ sua apertione qua cholerā educit. ¶ Attende tertio ꝙ nutrientia calida galienus libro de virtute cibarioꝝ sic summatim recollegit. Que sunt frumentū coctū ⁊ panis de eo factus acera fenugrecū dactili sisamū canabis vue ⁊ passule dulces apiū ruta raphanus rape pastinace allia ⁊ cepe porrū antiquus caseus vinū dulce. ⁊ calidius est vinū dulce citrinū antiquum. ¶ In secunda dicit ꝙ frigidorū nutrientiū nocumenta que ex eis sunt seu derelinquuntur in corporibus vtentibus eis debent emendari cum hydromelle ⁊ sirupo ipsius scilicꝫ oximelle ⁊ diacymino. Per hec enī tol

litur frigiditas coꝝ ⁊ incidunt̄ phlegmata que generant ⁊ aperiuntur oppilationes quas inducere solēt. licet eniꝫ non sint ex grossa: sepe tamen generant grossas ⁊ viscosas humiditates. Iuxta illud galieni libro de v̄tute cibarioꝝ capitulo tertio. Nōnūq̄ etiam generatur accidentaliter ex cibis frigidis chymus grossus propter debilitatem caloris corporis ⁊ inobedientiā digestionis ⁊ subtiliationis sue. sic acciditer comestione fructuum āte maturitatē: ⁊ ex comestione citrulloꝝ cucumerū carnis citri et lactis acetosi. ¶ Attēde primo ꝙ hydromellis ex aqua ⁊ melle facti tres sunt modi. Unus ē

me de seminibus. quoniā ipse est magis iuuans q̄ omnes species sirupi acetosi si fuerit de zuccaro. sed si fuerit de melle simplex sufficit. ¶ Et frigidorū que ex eis sūt cū hydromelle ⁊ sirupo ipi⁹ ⁊ diacymino. ¶ Et q̄ ex eis sūt grossa ꝯplōnē hn̄s calidā cuꝫ sirupo acetoso de fortib⁹ semib⁹ ⁊ cō plexionē hn̄s frigidā ea corrigat cū pauco diatriōpipeō āt diacalamītis.

hydromel multe commixtiōis quod ex quattuor aque partibus ⁊ vna mellis fit: ⁊ hoc calefacit ⁊ plurimū reprimit frigus impressuꝫ ꝑ calidos cibos. Alter ē hydromel medie cōmixtionis ex parte vna mellis ⁊ octo aque constans. De quo dicit mesue in antidotario distinctione sexta capitulo de aqua mellis ꝙ sedat sitim ⁊ valet ad egritudines frigidas: ⁊ proprie que sunt in cerebro et neruis. ⁊ confert ad tussim humidam ⁊ mundificat pectus a sanie ⁊ humore grosso: ⁊ confert vĳs vrine ⁊ non permittit lapides in eis generari ⁊ mundificat per vrinaꝫ ⁊ confert cholice ⁊ lauat ⁊ abstergit viscera ⁊ soluit ⁊ mundificat ventrē a fecibus ⁊ bibetur loco vini in egritudinibus neruoꝝ ⁊ iuncturarū ⁊ est bonus potus. valet ergo ad reprimendū nocumenta facta ex nutrientibus frigidis. Tertius modus est hydromel modice cōmixtiōis ex sedecim aque partibus vel pluribus constans ⁊ vna mellis. ⁊ is modus non reprimit sufficienter nocumenta frigidoꝝ ciborū nisi cū speciebus calidis aromatisetur. vt cū pipere gariofilis cinamomo vel zinzibere. ¶ Attende secundo q̄ oximel diureticū vel squilliticū multomagis reprimit nocumenta ciborum infrigidantiū q̄ simplex oximel ex aqua cuꝫ melle ⁊ aceto factū. quia calefacit incidit ⁊ aperit multoplus simplici. ¶ Attende tertio ꝙ cibos frigidos sic breuiter recollegit galien⁹ capitulo decimo sexto de virtute cibariorum. Ordeū ⁊ omne quod de eo fit milium panicum batheca id est melo cucurbita citrulli pruna persice et que declinant ad acetositatē ⁊ ponticitatē sicut vue passule fructus dicti palme ⁊ radix eius lactuca endiuia portulaca papauer poma pira mala pontica sunt frigida. Serasa vero que sunt acetosa sunt frigida subtilia: sed acetuꝫ est frigidum subtile nocens neruis. hec ille. ¶ In tertia dicit ꝙ nocumenta orta ex cibariis grossis homo calide complexionis corrigere debet cū sirupo acetoso de seminibus fortibus. vt seminibus apĳ ⁊ feniculi. Talis enim prohibet oppilationes que leuiter ex grossis contingunt cibis: ⁊ incidit humores grossos ⁊ viscosos ab eis genitos: ⁊ subtiliat eos absq̄ vehementi calefactione. Sed homo frigide complexionis maliciam grossorum corrigere debꝫ cū modico dyatrionpiperon vel cum tantillo diacalamenti. ¶ Attende primo q̄ dyatrionpiperon ex tribus piperibus albo lōgo ⁊ nigro factū potest dari satis cito post assumptionē grossi nutrientis vt cooperetur ad eius digestionē. Sed dyacalamētis seu dyalamenti non debꝫ dari post cibos grossos donec in stomacho digesti fuerint ne sua virtute subtiliatiua ⁊ aperitiua forti cibos penetrare faciat ante sui digestionē. Iuxta illud galieni quarto de regimine sanitatis capitulo vndecimo. Pharmacuꝫ diacalamenti mane est vtendū ſm matutinalē fricationē ante exercitia ⁊ balneum. Et post cibum non est vtendum dyacalamentis neq̄ aliquo alio pharmaco quod fortiorē redditionem id est penetrationem facit. Non enim reddi tunc melius est sed digeri que assumpta sunt. Melius igitur eis est que auxilio aliquo ad digestionem indigēt in hoc tempore dari pharmacuꝫ diatrionpiperon simplex: sed ⁊ ipsum piper soluꝫ vtile nunc si maior est necessitas ⁊ pharm̄acum ex succo citonioꝝ factū. hec galien⁹. ¶ Attende secundo ꝙ galienus capitulo sequenti miro modo extollit dyacalamentum in oppilatione membrorum solidorum dicens: ꝙ ca

in solidis ⁊ nō invenis fuerint humores crudi cū vlceroso labore oīm optimū pharmacoꝝ est que cognosco qđ dyacalament̄ dicit̄. Subtiliat enī grossa ⁊ viscosa ⁊ euaporat ⁊ vrinā mouet ⁊ menstrua mulierib᷒. ¶ Attende tertio ꝙ cibi grossi noīati a galieno libro de virtute cibarioꝝ capl̄o tertio sunt lenticule lepores glandes fūgi fabe epata oua dura ⁊ frixa lac đ coctōne inspissatū vbera musti coctū expssū ex vua grossa īmatura caro ceruina vrsina bouina vētres ⁊ intestīa lupini: grana pini rape faseoli: panis azimus dactili fūgi sisamum lagana cerebella omīa crispule melongie pisces duri viscosi caseus aures ⁊ labia ⁊ extremitates musculoꝝ.

¶ Nutriētia vero subtilia magis sūt sanitati ꝯuēientia ⁊ ꝯsuātia ⁊ ꝟtutē min᷒ iuuāt ⁊ fortitudinē ⁊ grossa sūt istis contraria. Ei igitur qui confortatione indiget nutriētia fortis cibi mi sunt necessaria ⁊ vehementis famis contrariū. Ueruntamen ex eis non multū comedat ideo vt digerantur. ¶ Exercitati preterea ⁊ multi laboris magis sunt tolerantes nutriētia grossa quos forsitan in digerendo ea iuuat fortis somnus ⁊ quia in ipso fiunt profundi. Sed accidit eis

¶ In quarta dicit p̄mo ꝙ cibi subtiles magis conueniunt sanitati seruande ⁊ eā magis conseruant sed min᷒ iuuant virtutē corporis id est robur eius ⁊ fortitudinē mēbroꝝ presertim motiuorū. Et cibi grossi cōtrariū faciunt. Ratio primi est: quia subtiles facilius feruntur ⁊ digeruntur leuius ꝗ̄ grossi: ⁊ sunt minus superflui non oppilatiui ⁊ liberius transeunt per venas strictas similes capillis. Et secūdi cause sunt his cōtrarie scʒ ꝙ grossi sunt difficilioris digestiōis grauiores stomacho magis superflui sepe oppilantes difficilis transit᷒ per vias strictas. Et causa potissima custodie sanitatis est ꝙ vie ciboꝝ ⁊ superfluitatū maneant aperte quatin᷒ libere penetret cibus ad mēbroꝝ nutritionē ⁊ superfluitates sine impedimēto transeant ad expulsionū vias. Sʒ causa quare grossi fortificant ⁊ subtiles nō sic est: quia grossi vertuntur in ptes corporis cōpactas stabiles ⁊ firmas. subtiles autem fiunt rare corporis partes subtiles tenere cito resolubiles: ⁊ iterū sanguis ⁊ spirit᷒ ex grossis geniti sunt plus corpulēti ⁊ magis resistunt resolutioni. Et ista sunt intelligenda quando vterqꝫ grossus ⁊ subtilis bene digeritur: quia nec subtilis sanitatem seruat nec grossus fortificat nisi digeratur. Secundo dicit ꝙ nutrientia grossa fortis humoris ⁊ stabilis nutritionis sunt illi necessaria qui confortatione id est corroboratiōe corporis indiget sicut illi quē preparare volum᷒ fortibus exercitijs ⁊ sunt contrariū vehementis famis: id est magis sedant rabiosaʒ famē ꝗ̄ cibi subtiles. quia diutius in stomacho permanent ⁊ forti᷒ resistunt resolutioni que est causa rabide famis. Sed famelic᷒ ex his quaqꝫ vice modicū non multū comedat vt ea meli᷒ digerere valeat iā ex fame debilitat᷒. Iuxta illud galieni libro de virtute cibarioꝝ. capitulo tertio. Oportʒ illū qui comedit cibos grossos propter necessitatē dominij appetit᷒ in eis vt paucos ex eis accipiat non incōmixtos id est non solos sed cū subtilibus neqꝫ assuescat eis. Et paulo ante eodē capitulo docet quando ⁊ quib᷒ grossi conueniunt dicens. Cibaria grossa cū inueniūt corp᷒ calidū multi laboris ante cibū ⁊ multi somni post cibuʒ digeruntur ⁊ nutriunt corp᷒ nutrimento plurimo adherente: ⁊ confortant confortatione plurima. Et meli᷒ est ꝙ sumantur hec cibaria in hyeme propt̄ aggregationē caloris in interiorib᷒ corporis ⁊ lōgitudinem somni. hec ille. ¶ In quinta dicit primo ꝙ homīes qui se fortiter exercitant ⁊ multū laborant grossos cibos pl᷒ tolerant ꝗ̄ ociosi: et forsitan iuuantur in digerendo eos a forti somno: quia cōmuniter somni laboratoꝝ sunt multū profundi. Naʒ natura satagēs fatigationi laborū succurrere ⁊ spirit᷒ abunde quos labor resoluit somno repare ꝓrogat hūc quātū potest q̄daʒ inducta necessitate. Dicit tamē forsitan: quia aliqui laboratoꝝ sicci cerebri male dormiunt. Eiusdē sententie meminit galienus primo de alimentis capitulo secundo. Quoniā aūt inquit in his qui multū laborant somni profundiores fiūt: ⁊ hoc multū ipis ad digestionem confert propter hoc min᷒ a prauis edulijs leduntur. Si autem cogas ipsos vigilare pluribus consequenter noctib᷒ mox egrotabunt. Illi quidē igitur hoc vnū solū bonū habent ad digestioneʒ maloꝝ ciboꝝ. Secūdo dicit ꝙ accidit hominibus multi exercitij ⁊ plurimi laboris ꝙ epata sua rapiunt ex cibo aliquid a stomacho priusqꝫ fuerit ibidē digest᷒: quia multū sudant ⁊ plurima quantitas tam substātifici ꝗ̄ nutrimentalis humidi ab his resoluitur. vnde fit ꝙ mēbra plurimum inanita sugūt a venis: vene ab epate: epar a stomacho res indigestas. Iuxta illud galieni capitulo nūc allegato. Carnes enim vacue eripiunt ex ventre non solū semidigestū: sed etiā penit᷒ indigestū aliquādo humorē quādo post cibos laborāt. Tum ꝓpter necessitatē reparationis resolutorū. Tum ex forti calore per motū acquisito vehementer trahente. Tertio dicit ꝙ raptus vehemens indigesti cibi per epata laboratoruʒ disponit eos ad morbos perniciosos vt paralyses hydropises arteticas apoplexias spasmos in fine vite vel in principio senij quod est initiuʒ finis vite maxime quia confidunt in fortitudine sue digestiue quam consequi solent ex suis somnis ꝓfundis. sed hec fortitudo digestiue cessat ⁊ deficit eis qn̄ vigilie sepe eis accidūt. quod cōmuniter euenit in etate senij vel senectutis propter desiccationē naturalis humiditatis suoꝝ cerebroꝝ. Et propter abundantiā humoris nitrosi in corporibus senū cuius vapores excitant vigilias ⁊ impediunt somnū. De istis dicit galienus capitulo predicto. Et propter hoc scʒ propter attractionē cibi indigesti egritudinib᷒ grauissimis posteri᷒ isti egrotant ⁊ ante senectutem moriuntur.

propterea qđ multuʒ sudant ⁊ ex eorum corporibus multa resoluitur q̄ꝫtitas ꝗ̄ ipsorū epata ex nutriente rapiūt illud quod nondū fuit digestū ⁊ preparat eos ad egritudīes perniciosas ī fine vite aut ī ei᷒ p̄ncipio ⁊ ꝓpe qꝛ sūt ī sua ꝯfidētes digestiua: qđ ex sua hn̄t dormitōe qđ destruitur cū eis freq̄ntes accidūt vigilie ꝓprie cū senescūt. Fruct᷒ r p̄terea recētes nō sunt boni nisi laboriosis exercitatis cholera rubea abundantibus ⁊ in estate. Et eos ante cōestionē cōedāt.

r Fructus preterea recentes ⁊c̄. In hac parte decimaseptima primo agit de recentibus fructib᷒ quib᷒ ⁊ quando cōpetunt: ⁊ de suis effectib᷒. Secundo de effectu nutrientiū generantiū aquositates ⁊ viscosos humores ⁊ cholericos ibi | Nutrientia vero | ¶ In prima particula dat nouem regulas circa vsum fructuū ⁊ effect᷒ suos ⁊ repressionem sue malicie. Prima est. fruct᷒ recentes non conueniunt nisi laboriosis hominibus: ⁊ exercitatis ⁊ abundantib᷒ in cholera rubea ⁊ tempore estiuo. Et intelligitur hec regula de fructib᷒ frigidis ⁊ humidis: vt cerasis prunis persicis. De quibus secundo de alimentis capitulo secundo dicit galienus. Sunt autem omnia hec mali chimi. Et solummodo vtiqꝫ quis ipsis in profectum vtitur fatigatus ex prolixioribus itineribus ⁊ suffocatione vehementi. Tunc enim prosunt mitigantia quidem ariditateʒ corporis infrigidantia auteʒ mediocriter quando quis ipsa frigida assumit. Humectare quidem igitur semper habent: infrigidare auteʒ non habebūt calida dispositis vt dictum est. Non enim tm̄ frigida proprijs complexionib᷒ sunt vt etsi calida offerantur infrigident ventreʒ. Indigent igitur superadiecta frigiditate contrariante caliditati earum que sunt fm̄ ventrem ⁊ epar partium. hec galienus. Secunda est. fructus recentes comedendi sunt ante cibos alios. Et hanc intellige de fructibus accipiendis gratia refrigerij ⁊ humectatōis ⁊ de lenitiuis vētris: ⁊ de fructib᷒ stipticis cū sumunt̄ gratia restringendi ventrem: vt piris ⁊ citonijs. Nā premissi cibi sua stipticitate ventrē stringunt ⁊ postpositi eis deprimūt alios ad inferiora conferentes ad digestionem ⁊ secessum facilem: licet sint stiptici. Causa vero quare refrigeratiui ⁊ humectatiui preferuntur cibis est vt appetitum comedendi exciten t: choleram reprimant: sanguinem temperent: ⁊ ne corrumpantur si vel postponantur vel immisceantur alijs ferculis tardioris digestionis. Et vt efficacius predicta operentur expedit vt interuallo aliquo ante cibos alios accipiantur: ⁊ modicū vini subrubei aut albi fortiter limphati superbibatur vt leuius transeant sue roride partes ad epar ⁊ venas ⁊ feruorem temperent cholere et sanguinis. Et licet regulariter ⁊ vt in pluribus dicti fructus precomedi debeant: quandoqꝫ tamen post alios cibos accipiuntur: vt salsuginem horum vel acumen mitigent: vel feruorem pectoris aut cerebri temperent in dispositis ad maniam vel ad frenesim vel ad cauma pectoralium sicut notatum est parte tertia capituli presentis paragrapho illo. Uerū tamen quandoqꝫ necesse est aliquem cibum aut rem similem cibo super alium mittere cibum qui sit ei sicut medicina. verbi gratia. sicut illi qui nutrientia acuta comedūt aut salsa: deinde post tempus in quo nondū

completa fuit digestio consequenter eis adiungunt res humectantes. ⁊ Tertia regula gratia exẽpli noiat hos fruct⁹ de quibus dicte regule intelliguntur. Primus est chrysomila. Secũdus mora. Tertius melones Quartus persica. Quĩtus pruna. De chrysomilis quidem dicit galienus secundo de alimentis capitulo vigesimo. In persicorũ genere ⁊ hec sunt differentiã quãdam habẽtia ad melius. Nec enĩ similiter corrumpuntur fm ventrem neq; acetosantur. videnẗ autem multis delectabiliora: ⁊ propẗ hoc meliora stomacho. Et in aggregatorio serapionis capitulo de eis scribitur ꝙ laxant choleram ⁊ generant humores grossos. Et iterum ibi auctoritate rasis. Quidam patiebatur fumositates ab aliquo humore existente in stomacho suo ⁊ dedi sibi in cibis de chrysomilis recentibus: ⁊ sedatus est fumus ille. quare post hoc vsus est in fusione eorum assidue. Et ego nõ credo ꝙ reperiatur cibus aliquis frigidior stomacho ⁊ magis lucratiuus stomachi q̃ ipsa ⁊ sunt meliora stomacho q̃ persica: ⁊ auferunt fastidiũ cibi. Et qui vult ea comedere sine nocumento sumat post illa anisum ⁊ masticem de vnoquoq; ʒ.i. vel ʒ.ii. ⁊ bibat postea vinum purum bonum: aut vinum dulce coctum vel mel. De moris autem scribit serapion in aggregatore auctoritate galieni. ꝙ maturi mori sapor est dulcis stipticus ⁊ virtus eius tertia est que mollit ventrem ⁊ succus eius cõfert multum in medicinis oris: ⁊ rob eius iuuat in multis in quibus est necessaria stipticitas pauca. Sed immaturorum sapor est stipticus acetosus. Et virtus eorum secunda est que retinet. Et virtus tertia est virtus que retinet ventrẽ. Et quando desiccantur retinent ventrem retentione forti: ⁊ conferunt vlceribus intestinorum ⁊ fluxui in omnibus egritudinibus que fiunt a fluxibus humorum ⁊ admiscentur postq̃ teruntur cũ cibis sicut sumach. Et qui vult ex eis sumere in potu potest cum aqua aut cũ vino. Et mora quando inueniũt stomachuz purum ⁊ comeduntur ante cibum egrediuntur a stomacho cito ⁊ properare faciunt exitum aliorum ciborum. Quando vero comeduntur post cibum ⁊ in stomacho sunt humores: cito accelerant ad corruptionem. ⁊ corruptio eorum est multum nociua. Et quando mora non corrũpuntur in stomacho sine dubio hũectãt ⁊ non infrigidant nisi quando comeduntur sola. Et quod euenit ex cõestione eorum corpori est nutrimentum paucum sicut ex cibo melonum nisi q: mora nõ sunt ita nociua stomacho nec ita prouocatiua vomitus sicut melones. hec ille. Et de moris est regula cõmunis: ꝙ sola inter fructus comedi debent ante plenam maturitatem scilicet media inter rubea ⁊ nigra. Et dum comeduntur integre matura generant febres putridas antraces ⁊ carbunculos ⁊ multiplicari solent tempore pestilentie. De melonibus autem scribit serapion auctoritate galieni capitulo de eis. Melonis maturi substantia est subtilis: ⁊ non perfecte maturi substantia est grossa. Et virt⁹ prima est virt⁹ que infrigidat ⁊ hũectat in tertio gradu. Et secunda virtus est que incidit ⁊ abstergit. ⁊ tertia virtus est que prouocat vrinam ⁊ mundificat cutem: ⁊ proprie semen eius quando desiccatur ⁊ teritur ⁊ cribratur ⁊ administraẗ in lauaturis corporis. Et galienus secundo alimentorum capitulo quarto melones pepones vocat ⁊ de ipsis ait. Tota quidem igitur natura ipsorum est frigidior cum humiditate copiosa. Abstersiuum autem aliquid habent propter quod ⁊ mouent vrinas ⁊ secedunt subtus id ẽ ventrẽ laxant magis cucurbitis ⁊ melopeponibus id est longis melonibus. Q: autem abstergunt potes addiscere refricando sordidam cutez propter quod ⁊ si morpheam quis habeat siue lentigines in facie: vel alphos id est maculas superficiales abstergunt ⁊ hos. Eo autem q̃d velut caro ipsorum semen abstergit magis quare ad arenosos renes congruit. Paruum aũt operatur chimum in corpore ⁊ magis quando non bene digeritur: tunc autem ⁊ cholicos facere consueuit. Etenim ante corrumpi ad vomitũ idoneus est ampliusq; comestus nisi aliquis super ipsuz aliquod euchimorum eduliorum comederit mouebit omnino ad vomitum. Sed de persicis ait galienus secundo de alimentis capitulo decimonono. ꝙ ⁊ horum succus ⁊ q̃d velut caro facile corruptibilis est ⁊ omni quidẽ prau⁹. Quare non oportet sicut quedam post aliud alimentum offerre. corrumpuntur enim supernatantia. Meminisse autem oportet huius quod est cõmune in omnibus quecũq; cacochima humidaq; ⁊ lubrica ⁊ facile subl're potentia propter hoc oportet comedere ipsa priora aliis. Sic enĩ ipsa celeriter subeunt ⁊ illis viam faciunt. vltima autẽ sumpta simul corrumpũt ⁊ alia. Sed serapion in aggregatore capitulo de cucho auctoritate dyascoridis ait. Matura ex persicis sũt bona stomacho et molliunt ventrem. immatura vero stringunt. et quando desiccantur stringunt fortius. Et decoctio siccorum quando se licet bibitur p bibet fluxum hũiditatuz ad stomachum ⁊ vẽtrẽ. Et quã do sicca trita puluerisantur super locũ vnde fluit sãguis abscindunt eũ. De prunis vero dicit galien⁹ capitulo trigesimo secundi alimentorum. Alimentũ quidẽ igiẗ paucissimũ ex fructu isto corpus accipit. Utilis aũt est humectare ⁊ infrigidare mediocriter ventrem volentibus. Subducunt autem ipsum ⁊ hec propter humiditatem ⁊ viscositatem sicut ⁊ alia quedam predictorum. Inest autem ipsis exiccatis esse vtiles sicut ficubus. Et opinionẽ habent multi optima aliorũ esse que apud syriam in damasco nascũtur. Secũda autem post hec que apud yberiam hyspaniam nominatam. Optima autem ipsoruz sunt quecumq; mediocriter stipticantia magnaq; sunt ⁊ lata. Que autem parua ⁊ dura ⁊ pontica praua ad edulium sunt ⁊ ad ventris subductionem. Decocta autem in mellicrato habente plus mellis sufficienter laxant. Et si sola quis comedat ipsa ⁊ multo magis si supersorbeat mellicratum. Palam autẽ ꝙ confert subductioni ventris post oblationem ipsorum superbibere dulce vinum ⁊ interrumpere aliquod tempus ⁊ non mox prandere post ipsa: sed ⁊ hoc commune oĩum quicunq; laxant ventrẽ in memoria habeatur.

Et ipsi quidez sunt sicut chrysomila ⁊ mora ⁊ melones ⁊ persica ⁊ pruna Quod si aliis regantur rebus ⁊ non istis erit melius. quoniam omĩs res que sanguinem aquositate implet q̃ ĩ corpore ebullit sicut succ⁹ fructuum extra: licet ea hora iuuamentum prestet: tamen ipsum ad putrefactionez parat. Et similiter illd quod sanguinem humore ĩplet crudo: licet quandoq; conferat sicut cucumeres ⁊ alcheted. Et ꝓpter hoc qui his nutriẽtibus multum vtuntur febribus fiunt apti licet prius infrigidẽt. Et tu quidem scire debes ꝙ humori aquoso plerumq; accidit vt fiat pus. ⁊ hoc

Quarta regula est. melius est ad conseruationẽ sanitatis regi cibis aliis vt carnibus electis ⁊ non dictis fructibus. Cuius ratio est: quia omne quod implet sanguinem aquositate ebulliente in corpore sicut mustum ⁊ alij succi fructuũ bulliunt exterius in vase preparant sanguinem ad putrefactionem licet pro hora qua sumitur iuuamentum prestet humectationis ⁊ refrigerij vel lenitiõis. Hac de causa princeps febricitantibus prohibuit fructus quarti prima tractatu secundo capitulo septimo dicens. Et omnes fructus nocent febricitanti cum ebullitione sua ⁊ corruptione sua in stomacho. Inest autem hec ebullitionis proprietas succis fructuum tam interius in humano corpore q̃ exterius in vegete ex calore solis derelicto in eis cum maturabantur. Relinquantur ergo pro securiori recentium fructuum vsus: ⁊ maxime remollitorum quos vulgus bletos vocat. Sũt enim semiputridi ⁊ immaturorum ⁊ vermes habentium ⁊ tempore suspecto de pestilẽtia. Et cum comeditur de melioribus aliquid sit illud modicum ⁊ de vno tm̃ in vna refectione. Quinta regula est. sicut illud quod replet sanguinez aquositate preparat ipsum ad putrefactionem: sic q̃d implet ipsuz humore crudo phlegmate scilicet viscoso indigesto sicut cucumeres alcheted id est citruli: disponunt ipsum ad putrefactionem. Replens quidẽ aquositate sanguinem preparat putrefactioni propter ebullitionem contingere solitam illi aquositati. Sed replens humore crudo seu phlegmate viscoso preparat sanguinem ad putrefactionẽ oppilando sibi vias ⁊ prohibendo cum ab euentatione qua indiget. Oppilatio vero potissima causa est febrium putridinis. Sexta regula est. illi fiunt apti febribus qui multum vtuntur his nutrientibus scilicet implentibus sanguinem aquositate vel humore crudo. quia ꝓparant sanguinez ad putrefactionẽ. Putrefactio vero est causa quasi immediata ⁊ coniuncta putride febris: licet a principio conferant infrigidando ⁊ humectando. Septima regula est. humor aquosus relictus ĩ venis ... dum fit sanies. Et istud fit cum non resoluitur sed remanet ... nis: vbi si non putrefiat conuertitur in hypostasim que cum ... na exit. ⁊ si putrefiat putredine forti effumante ad cor tunc generat febrem. sed si putrefiat putredine modica nõ effumãte ... cor in saniem vertitur. Nam natura faciens de possibilib⁹ quod melius est temptat primo ex eo facere alimentum dealbando ipsum. quod si non possit in hypostasim albam ipsum conuertit

Et si id non possit facit inde saniem quam cum vrina expellit. Iuxta illud principis primi secunda doctrina tertia summa secunda capitulo tertio. Et est cum sanus euacuatus qui exercitium reliquit mingit vrinam sic pus ⁊ virus tenue quo ipsius purgatur corpus ⁊ eius aufertur laxitas quam exercitij dimissione consecutus est

erit cum non resoluetur ⁊ in venis remanserit. Et cum isti exercitijs vti ceperint anteꝙ huiusmodi aggregentur aquositates: ⁊ ilico cum fructus comederint etiam exercitentur resoluentur aquositates iste ⁊ minuetur impedimentũ quod per eas habent. Oportet preterea vt qui fructus cõedit post ipsos incedat: deinde super eos comedat aliquid ad hoc vt labantur. ¶ Nutriẽtia vero que aquositatem generant ⁊ humorem crudũ ⁊ choleraz generant febres propterea ꝙ ea quẽ ex ipsis sunt aquosa faciunt sanguinem putrefieri. et que ex eis sũt viscosa ⁊ grossa propterea ꝙ foramina claudunt: ⁊ ex eis cholerica ideo ꝙ corpus calefaciunt ⁊ propter sanguinis acuitatez que per ea generatur. Olera[s] vero cholerica quandoꝙ multum conferunt in hyeme quemadmodum que ex eis sunt insipida quandoꝙ multuz conferũt in estate. ¶ Nõ si alicui necessarium fuerit nutriẽtia comedere mala paucis vicibus ⁊ non frequentibus eis vtatur ⁊ cum eis misceat quod sit eis contrarium. ¶ Et cui quidez res dulcis nocumentum prebet acetosa bibat sicut acetum ⁊ granata ⁊ sirupuz acetosum factum ex vino acri ⁊ cytonijs et his similia: et vsum habeat euacuandi. ¶ Et cui acetosum nocuerit post ipsum mel sumat aut vinum antiquum: et hoc quidem faciat ante maturationem et digestionem.

Octaua regula est. Cum post vsum fructuum replentiuz sanguinẽ aquositatibus vsi eis ceperit exercitijs vti ꝑ usꝙ i venis aggregate fuerit ⁊ multiplicate dicte aquositates ⁊ etiaz statim post eoruz esum se exercitauerint resoluentur aquositates hmõi ꝑ exercitiuz ⁊ diminuentur incommoda que ex eis ventura erant. Quorũ primuz est dispositio sanguinis ad putrefactionem. Secũdum prohibitio cõuenientis inuiscationis ⁊ adherentie nutrimenti ad membra. Et tertium conuersio dictarum aquositatum ad saniem qua cõtenta in venis inficiuntur ⁊ vrine vie quãdoꝙ assiduo suo transitu per eas excoriantur: cum sanies ex se sit acuta mordax et vlceratiua. Nona est. statim post fructus comestos est deambulandum. deinde super eos aliquid edendum: vt partim per motum partim per cibum superassumptum labantur inferius ⁊ cito digesti transeant ad membra refrigerij causa vel humectationis. ¶ Attende ꝙ duplex exercitiuz post fructus conuenit. Unũ suaue deambulatiuum statim post eorum assumptionem vt leuius descendant ad fundum stomachi. Aliud fortius ilico post suam secundam digestionem vt aquositates ex eis genite statim resoluantur priusꝙ in venis accumulentur. ¶ In secũda dicit ꝙ tria sunt genera nutrientium generantium febres. Primum est nutriens quod sanguinẽ implet aquositate sicut dicti fructus. Secundum est illud quod generat humorem crudum viscosum. vt caseus recens: porcus: anguille: citrulli: cucumeres. Tertium est nutriens multiplicans choleraz: vt allia: cepe: porri. Primũ quidẽ febrẽ generat: quia ebullitiõe sue aquositatis sanguinẽ perducit ad putrefactionem. Secundũ vero propterea ꝙ humor grossus viscosus ab eo genitus oppilat poros ⁊ venulas strictas quare retinentur fumi caprinosi nec humores bene possunt euentari. Sed tertium ideo generat febrem quia corpus ⁊ cor supercalefacit calore extraneo ⁊ sanguinem acuit atꝙ cholerisat efficiens ipsum pronum inflammari.

s Olera vero cholerica ⁊c. In hac parte decimaoctaua primo agit de vtilitate olerum tam cholericorum ꝙ insipidorũ. Secundo de remedijs contra malos cibos cum necesse est eis vti. ibi [Nõ si alicui] Tertio de remedijs contra nocumenta dulcium. ibi [Et cui quidem] Quarto de remedijs contra nocumenta acetosoruz ibi [Et cui acetosum] Quinto de remedijs contra nocumẽta vnctuosorum ⁊ aliorum saporum ibi [Et similiter vnctuosi] Sexto de modo regẽdi repletos malis humoribus subtilibus ibi [Cuz vero alicuius] Septimo de regimine corporis facile resolubilis. ibi [Et illũ cui'] ¶ In ꝑma ꝑticł'a dicit primo ꝙ olera cholerica sicut allia cepe porri petrosilinum nasturtium quandoꝙ plurimum in hyeme conferunt. Primo quidem quia armant corpora contra frigus. Secundo quia resistunt malicijs aquarum ⁊ pruinarum que tunc inualescunt propter solis impotentiam ad purificandum aerem ⁊ aquas. Tertio quia resistunt multiplicationi phlegmatis ⁊ frigori ipsius quod communiter in hyeme abundat ⁊ incidunt viscosos humores. Quarto quia aperiunt oppilationes quas suo frigore sepe inducit hyems. Secũdo dicit ꝙ sicut olera cholerica quandoꝙ conferunt multum in hyme sic insipida olera: sicut spinargia lactuce violarie portulace multũ prosunt i estate: quia cõtra estus corpora nostra armant: choleram reprimunt: sanguinem temperant: resolutionibus plurimis que tunc fiũt obstant: neꝙ putredini sunt ita dispositi vt fruct' recẽtes. ¶ In secunda dat duo remedia generalia cõtra malos cibos cuz coactus fuerit aliꝙs vti eis vel quia non habet bonos aut satis de bonis vł quia erubescit alijs comedentibus malos expectare bonos relicꝭ malis: vel quia notari timet de singularitate ⁊ leccacitate: cũ non cõtentatur aliorum cibis. vel per intemperantiam cogitur friandula ligua ipsius malos preferre bonis vel assumere malos relictis bonis. Primum remedium est raro nõ frequenter malis cibis vti. Nam qui raro malis vtitur maxime cum delectatione natura corrigit eorum maliciam neꝙ perdurat: sed qui frequenter malis cibis vescitur acquirit ab eis habitum malicie ⁊ inde alteratur natura eius iteratis vicibus sicut gutta cauat lapidem. Secundum est ꝙ admisceat eis suum contrarium. vt si peccent in caliditate commisceat frigida. Si in frigiditate calida. Si in oppilatione aperitiua. Adde tertium ꝙ paruz ex eis quaꝙ vice sumat. Iuxta prouerbium. Modicum non nocet nisi modicum vt natura potentior fiat ad corrigendum maliciam eorum. ¶ In tertia dicit primo ꝙ ille cui dulcia nocent bibat aut comedat aliquid acetosum vt bibat acetum vel comedat grana granatorum acriuz vel syrupum bibat acetosum factum ex vino acetoso ⁊ citonijs ⁊ similia his: sicut succum vue acerbe vel succum berberis. ¶ Attende ꝙ ex vsu dulcium tria nocumenta timentur in his qui ad ea proni sunt. Primũ est fastidiũ ꝓpterea ꝙ dulcia suis caliditate ⁊ hũiditate leniũt ⁊ applanant orificium stomachi inducentes illic dispositionem contrariam inanitioni ⁊ corrugationi partis illius que sunt causa famis. Secunduz est velocitas inflammationis eorum ⁊ conuersionis in choleram. Tertium est oppilatio epatis. Contra hec tria valent acetosa: quia appetituz sua acetositate prouocãt ⁊ sua frigiditate inflammationem prohibent ⁊ subtilitate sue substantie oppilationes aperiunt. Secundo consulit vt ille cui dulce nocumentum prebet vsum habeat euacuandi post continuationem dulcium. vt per euacuationem fastidium tollatur ⁊ cholericus humor ex dulci genitus euacuetur ⁊ epar oppilatum aperiatur. Et ad hec opera sublime pharmacum est reubarbarum cum endiuia ⁊ spica ⁊ pauco vino albo. ¶ In quarta particula dicit ꝙ ille cui nocent acetosa postea sumat mel aut vinum antiquum ante digestionem: aut maturationem acetosoruz. ¶ Attende primo ꝙ nocumenta aceti ⁊ acetosorum prouenire solita in dispositis ad hec sunt. Primum quidem infrigidatio ⁊ desiccatio quibus nocet plurimum naturalibus melancholicis. Secundum exasperatio gutturis. Tertium punctio orificij stomachi si vehemens fuerit acetositas eius. Quartuz constrictio pectoraliuz ⁊ excitatio tussis. Quintum nocere generaliter omnibus membris neruosis ⁊ iuncturalibus sua veloci penetratione qua ducunt eis superfluitates ⁊ perueniunt ad ea cum suis nocentibus infrigidatione ⁊ exiccatione. Et his fere omnibus obuiant mel ⁊ vinum vetus precipue dulce quia guttur leniunt: os stomachi mulcent: pectus dilatant: tussim non commouent ⁊ compescunt: ⁊ sua caliditate membra neruosa ⁊ iuncturalia confortant. ¶ Attende secundo ꝙ ad obuiandum nocumentis acetosorum iubet princeps post hec ꝙ mel assumatur aut vinuz antiquuz priusꝙ compleatur digestio acetosorum in partibus aptis nutritioni vł maturatio in superfluitatibus eorum: quia plurima suorum nocumentorum proueniunt ab eis ante complementum sue digestiõis in stomacho sicut exasperatio gutturis infrigidatio ⁊ exiccatio stomachi: constri

ctio pectoraliū: prouocatio tussis: mordicatio oris stomachi. ¶ In quinta particula dicit primo ꝙ nocumenta vnctuosorum vt butyri axungie medullarum ossium cerebrorum ⁊ oleorum corriguntur quattuor modis. Primo per pontica desuper accepta: sicut sūt castanee ⁊ grana myrti ⁊ silique de syria: id est grana xilocaracte de regione syrie. ⁊ anabad: id est mespila vel fruct' similis eis. ⁊ zarore id est sorbe. ⁊ est fructus similis piro in figura. De quo dicunt quidam ꝙ non est sorba: sed similis sorbe. Secundo per amara vt sunt absinthiū amigdale amare nuclei prunorum ⁊ persicorum. enula muraba: id est radix enule campane condita. Tertio per salsa sicut sunt salis species ⁊ pisces ⁊ carnes in salmuria diu custoditi: vel sale plurimo prius conspersi: ⁊ caugamach id est cibaria simplicia ⁊ cōposita que comeduntur post cibū sicut cappares ⁊ oliue. Sic eniz exponitur in synonymis auicenne. ⁊ in marginali glosa littere presentis. Et sub nomine caugamach cadunt etiam acuta que post cibuz comeduntur vt composta quadragesimalis: anisum conditum: cynamomum conditum: ⁊ similia. Quarto per acuta. vt per allia ⁊ cepas zinziber ⁊ piper: gariofilos ⁊ sinapium. ¶ Attende ꝙ nocumenta vnctuosorum sunt fedare appetitum: inducere nauseam aut fastidiuz: aut natare in stomacho ⁊ esse causa natationis aliorum ciboruz tarde descendere cito inflammari. Istis incommodis primo obstant pontica. quia sua ponticitate deprimūt inferius cibos vnctuosos ⁊ orificium stomachi relaxatuz per eos rugant ⁊ inaniunt per viam expressionis ⁊ sua frigiditate ⁊ terrestreitate prohibēt eos inflammari. Amara vero vehementer abstergunt crassiciem vnctuosorum a superficie stomachi. Salsa ⁊ acuta incidunt ⁊ vias reserant vnctuosis cibis ⁊ reprimunt horum vnctuositatem: sicut clare apparet dum lingue offeruntur vnctuosa mixta salsis. Tunc enim tollitur abominatio vnctuositatis ⁊ sapor eorum fit gratus gustui. Secūdo dicit ⁊ econuerso id est sicut sapor vnctuosus emendatur pontico ⁊ amaro salso ⁊ acuto: sic ponticum amarum salsum ⁊ acutum emendari solent vnctuoso cibo. quia cibus vnctuosus reprimit austeritatem pontici ⁊ fortitudinem sue contractionis ⁊ expressionis ⁊ vehementiam abstersionis ⁊ exasperationis amari ⁊ fortitudinem abstersionis ⁊ ablutionis ⁊ desiccationis salsi: et superabundantiam acuminis ⁊ resolutionis ⁊ incisionis acutorum. ¶ In sexta particula resumit vnum quod equiualenter premisit paragrapho illo septime partis capituli presentis. Et sepe etiam conceditur ei in cuius corpore mali habentur humores vt rem bonam largiter comedat ⁊ proprie cum non patitur ventrē sibi solui propterea ꝙ est debilis. Resumit inquā vt addat quibus humoribus corpus repletuz copiosam exigit ⁊ sustinet refectionem. Et dicit. refice copiose cibis laudabilibus corpus repletuz malis humoribus subtilibus ⁊ cholericis. Cuius ratio tacta est super paragrapho predicto. ¶ In septima particula dicit primo ꝙ homo de facili resolubilis est nutriend' nutriente humido facilis digestionis. Humido quidem ad reparationez vberem resolutorum ⁊ facilis digestionis: quia rarum corpus est debile ⁊ debilis digestiue impos digerere grossa difficilia. Vel quod verius est quia nutrientia subtilia facilis digestionis sunt conformiora raris corporibus. Et intellige sub hominibus raris pueros ⁊ molles delicatos teneros medij caloris: ⁊ cholericos vehementer extenuatos. Secūdo declarat auctoritate galieni quid est hoc humiduz nutriens quo isti debent refici dicens. Or humidum nutriens scdm galienum est id quod est separatum seu elongatuz ab omni excellenti sapore: ita ꝙ nec est dulce magne dulcedinis neqꝫ acetosum neqꝫ amarum neqꝫ acutū neqꝫ ponticum neqꝫ salsum: sed quasi insipidū vel dulcedinis remisse. Nam qualitas excellens plus attinet medicine ꝙ̄ nutribili humido. Tertio dicit ꝙ homo rarus melius tolerat nutriens grossum ꝙ̄ solidus compactus. Et hoc tertium dictum cum primo dicto particule presentis fuit pri' tactum paragrapho illo particule septime capituli istius. Cum vero alicuius corpus rarum fuerit ⁊ ad resoluendum facile nutriendus erit ex nutriente humido quod cito digeratur. licet rara corpora magis tolerare possint nutrientia grossa ⁊ diuersa. Sed hic ea repetit vt addat secundum dictum declarans auctoritate galieni quid est hoc nutriens humidum.

¶ Et similiter vnctuosi nocumentuz pontico emendatur: sicut sunt castanee ⁊ grana myrti ⁊ silique de syria. et anabat et zarore ⁊ amaro sic enula muraba ⁊ salso ⁊ acuto sicut caugamach ⁊ allijs ⁊ cepis ⁊ econuerso ¶ Cum vero alicuius corpus malis fuerit repletum humoribus cuz subtilitate ipsum nutrientibus laudabilibus copiose ipsum refice. ¶ Et illū cuius corpus ad resoluendum facile fuerit nutri humido quod velociter digeritur. Galien' inquit humidum nutriens est quod ab omnibus qualitatibus est separatuz: ⁊ est quasi insipidum. quoniam neqꝫ est dulce neqꝫ acetosum neqꝫ amarum neqꝫ acutum neqꝫ ponticum neqꝫ salsuz. Nutrientia [a] quoqꝫ sicca assidue comedere fortitudinem cadere facit ⁊ colorem corrumpit ⁊ naturam siccat. Et ex vnctuoso fit ociositas et aufertur desideriū. Et ex frigido fit ociositas ⁊ subtilitas. ⁊ ex acetoso fit senium. ⁊ silr ex acuto ⁊ ex salso fit stomacho nocumētū ⁊ salsum etiā ipedit oculū

a Nutrientia quoqꝫ sicca ⁊c. In hac parte decimanona primo agit de nocumentis assidue comestionis siccorum ⁊ vnctuosoruz et frigidorum et acetosorum acutorum ⁊ salsorum. Secūdo de cibis tarde aut velociter descendentibus. ibi [Nutriens quoqꝫ] Tertio de necessitate phlebotomie laboriosorū grosse dictatorū post subtile regimen ⁊ iratorum. ibi. [Laboriosi preterea] Quarto de nocumēto dulciū ibi [Scias preterea] ¶ In prima particula dicit primo ꝙ assidua cōestio ciborum siccorum primo facit cadere fortitudinē virtutū vel robur corporis maxime virtutū naturalis ⁊ vitalis. quia vegetatio ⁊ vita in calido ⁊ humido cōsistunt. quibus debilitatis per assiduationem siccorum impossibile est non debilitari virtutem animataz que ab eis recipit sanguinem calorem ⁊ spiritus vitales ac naturales. Secundo corrumpit calorem corporis eis naturalem: quia floridus calor viuificus cutis vel superficiei corporis procedit ex affluentia sanguinis exterius ⁊ leuitate cutis quas minuit aut tollit assiduatio siccorum. ¶ Attende ꝙ cibaria sicca ⁊ his quibus competūt sic describūtur a galieno libro de virtute cibariorum. Cibaria sicca conueniūt ei in cuius corpore tempore ⁊ regione ⁊ loco dominatur humiditas. Quorum sunt lentes caules sanich id est hordeum nouum tostum ante maturitatem. cicera ⁊ omne quod assatur ⁊ quod frigitur. ⁊ omne illud in quo est plurimum vini almuri aceti ⁊ sinapij ⁊ caro omis animalis antiqui. Secūdo dicit ꝙ ex nutriente vnctuoso sicut pinguedine ⁊ oleo fit ociositas id est pigricies corporis ⁊ laxitas motuum. quia per assiduationem vnctuosoruz relaxantur ⁊ remolliuntur nerui chorde ⁊ ligamenta. Et per tale nutriens aufertur desiderium: quia ⁊ natat in stomacho ⁊ natare facit que cū eo ibi sunt. ¶ Attende ꝙ princeps capitulo tertio tractat' primi secundi canonis sic describit opera vnctuosi. Et operationes vnctuositatis sunt lenificatio ⁊ lubrificatio ⁊ decoctio parua. Tertio dicit ꝙ ex cibis frigidis fit ociositas id est pigricies ⁊ tarditas ad motum ⁊ subtilitas id est multiplicatio aquose humiditatis per viam indigestionis. Sicut eni motuū perfectio ⁊ agilitas a calore procedit: sic torpor et segnicies a frigiditate. Et sicut digestio que calore iuuatur inspissando procedit: sic indigestio que fit a frigore sepe sibi sociat subtilē aquositatē. ¶ Attende ꝙ galien' libro de virtute cibariorū capitulo. 16. cibaria frigida concedit calidis dicēs. Cibaria frigida debent ministrari ei qui calidi est corporis in tempore regione ⁊ loco calidis. Deinde tangit hec dicens. Quorum est hordeū ⁊ omne quod de eo fit miliū paniciuz bateca id est melo cucurbita: citruli pruna persica ⁊ cetera. Quarto dicit ꝙ ex acetoso fit seniū id est assidua comestio aceti ⁊ acetosorum facit accelerare seniū ⁊ mortē. quia suis frigiditate ⁊ siccitate diminuūt radicale hūidū ⁊ calorē innatū que sunt principia vite: ⁊ introducūt paulatim propriā senij cōplexionē. Et de operib' acetosorum dicit princeps secūdo huius tractatu primo. c. 3. Operationes acetositatis sunt infrigidatio ⁊ incisio. Quinto dicit. ⁊ ex acuto silr id est sicut ex assidua cōestione acetosorum fit seniū: sic ex assidua comestione ciborum acutorum quia cibi acuti sicut piperata alliata ⁊ species coquine vehementer calide violētia sue caliditatis calorē innatū superflue resoluūt ⁊ humidū substantificū tā suo calore ꝙ̄ sua siccitate excessiue cōsumūt. licet ergo acuta primo occursu calefaciant tandē tn̄ infrigidant ⁊ siccāt. Sexto dicit ꝙ assidua comestio salsorum nocet stomacho ⁊ oculis. Stomacho quidē superfluitate sue abstersionis ⁊ desiccationis ⁊ punctionib' quas infert orificio ei'. Oculis vero ra-

Amplius cum vnctuosum nutriens ⁊ conueniens comeditur post malū nutriens corrumpet ipsum. ¶ Nutriens quoqꝫ viscosuꝫ est tardius ad descendendum: ⁊ similiter citrulli cum suis corticibus velocius descendunt ꝙ̃ excorticati. ⁊ similiter panis cum suo furfure velocius descendit ꝙ̃ cribellatus. ¶ Laboriosi preterea regimen cum subtiliatur ⁊ post rem comedit grossam sicut risuꝫ cū lacte post famem acuit sanguinem ⁊ fit vt ipse ebulliat vnde minutionis prouenit necessitas: licet parum sit ex quo fu-

poribus ⁊ fumis acutis nitrosis quibus minuuntur humiditates eoꝝ ⁊ tunice siccantur ⁊ corrugantur. vnde perdunt peruietatem visioni vtilē ⁊ veluti necessariā. Et de operationibus salsoꝝ dicit princeps secundo huius capitulo tertio. Operationes salsedinis sunt abstersio ⁊ ablutio ⁊ exiccatio: ⁊ ꝓhibet putrefactionē. Septimo dicit ꝙ cib' vnctuos' ex se laudabilis ⁊ conueniens quando comeditur post malū nutriens corrumpunt ipsuꝫ. q꞉ ⁊ natat in stomacho ⁊ malū premissuꝫ quodāmodo subleuat quo fit vt vterqꝫ male digeraꝛ ¶ Sꝫ contra. dictuꝫ est parte decia octaua capituli presentis nocumentū vnctuosi emendari pontico amaro salso ⁊ acuto ⁊ econuerso. ergo cū his nutriētibus que sunt mala: quia distēꝑata cōueniunt vnctuosa quatinus corrigant sue qualitatis excessum.

Dic primo ꝙ per malū nutriens potest hic intelligi nutriens paratū putrefactioni: sicut lac malū: oua ⁊ pisces non bene recētes. Dic secundo ꝙ si sub nomine mali nutrientis comprehendantur ponticū amarū salsum ⁊ acutū: adhuc verificatur ꝙ vnctuosum super aliquod hoꝝ ilico receptū corrumpit ipsum propter rationē dictā: sed preassumptū vel decenter ei admixtū cum moderamine corrigit ipsum propter contrarietatē eius cū pontico amaro salso vel acuto tā in qualitatibus ꝙ̃ in operib'. ¶ In secunda dicit primo ꝙ nutriens viscosum vt carnes porcine case' anguille tardius descendit in stomacho ⁊ a stomacho ꝙ̃ nō viscosum. Cuius ratio est duplex. Una est tarditas ⁊ difficultas digestionis eius: quia sua viscositate fortiter resistit diuisioni ei' a calore digestiuo. Altera est: quia sua viscositate adheret lateribus vasis continentis. ⁊ sicut nutriens viscosum est tardi descensus a stomacho: sic chilus eius tarde penetratiōis ad epar ⁊ humor eius tarde penetrationis ad membra. Secundo dicit ꝙ citrulli cū suis corticibus comesti sunt velocioris descensus ꝙ̃ excorticati. Cuius ratio est: quia in corticibus citrulloꝝ ē quedā vis abstersiua cooperans ad descensum facilē ⁊ penetrationeꝫ. Cuius rei signū est: ꝙ si cū corticibus citrulloꝝ fricueris maculas cutis eaꝝ feditas minuetur. Tertio dicit ꝙ panis comestus cum furfure suo velocius descendit ꝙ̃ cribellatus: id est confectus ex tenui farina a suo furfure per cribrū mūdata. Huius rationē reddit galienus primo de alimentis capitulo secundo dicens. Et si quis frumentis molitis sequestrauerit subtilissimā farinaꝫ ⁊ ex reliquo fecerit panes qui nominantur furfurei: paucitatē nutritionis ipsoꝝ experietur. Superfluū aūt facient in ventre multū ⁊ ꝓpter h̄ secedunt de facili. simul autē ⁊ quia abstersiua virtute participat furfur: merito segregatio ipsoꝝ fit velox intestinis ꝓuocatis ad egestionē. ¶ In tertia dicit primo ꝙ quando homo laboriosus fortis exercitij subtiliat in primis suū regimen ita vt sepe famescat: postea comedit suꝑ famē eius grossum nutriēs vt rizū cū lacte: generatur inde sanguis acutus ⁊ ebulliens in se ꝓpter caloris acumen tam a fame ꝙ̃ a labore. Et huic est necessaria minutio sanguinis dato ꝙ ex proximo fuerit phlebotomat'. quia quando sanguis ebulliens acutus in corpore incipit multiplicari nisi minuatur ⁊ euentetur cito febrē generat. Secundo dicit ꝙ sicut laboriosus grosse dietatus post subtile regimen indiget phlebotomia: sic homo iratus. quia ira est ebullitio sanguinis circa cor leuissime perducens ad febrē. nisi aliquid inflāmati sanguinis minutiōe detrahatur. ¶ In quarta dicit ꝙ natura rapit auide dulces cibos a stomacho ad epar priusꝙ̃ digeratur. quod in eis est vtile chilificationi ⁊ anteꝙ̃ maturetur eoꝝ superfluitas propter delectationē ei' maximā in cōnaturalitate dulciū. ⁊ ideo dulce nutriens corrūpit sanguinē: quia replet ip̄m

it minutus ⁊ similiter iram habens. ¶ Scire preterea debes ꝙ dulce nutriens rapit natura anteꝙ̃ maturescat ⁊ digeratur ⁊ corrumpit sanguinem

Nutrientium[b] quoqꝫ iudicia quandoqꝫ fiunt ex parte compositiōis ipsorum. Experimentatores nanqꝫ indi ⁊ alij dixerunt ꝙ lac cum rebus acetosis edenduꝫ non est: neqꝫ pisces cum lacte. quoniam inde ad egritudines peruenitur permanētes sicut lepra. neqꝫ comedi debet mest cuꝫ raphanis neqꝫ carnibus volatiliuꝫ: neqꝫ sanich post rizum cū lacte. neqꝫ in

aquositate indigesta ex qua redditur aptus ebullitioni ⁊ putrefactiōi. ¶ Attende ꝑmo ꝙ opera dulcis sic meminit ꝑnceps secūdo hui' caplo tertio. Operationes aūt dulcis sunt digestio ⁊ lenificatio ⁊ multiplicatio nutrimenti. ⁊ natura diligit ipsum ⁊ virtus attractiua attrahit ipsum. ¶ Attende secūdo ꝙ dū dicitur hic ꝙ dulce nutriēs corrūpit sanguinē intelligiꝛ id de dulci in summo: q̄lia sunt congelatū vue ꝑnature ⁊ mel: ⁊ vinum quod vulgo muscadellū dicitur. Nam dulces cibi moderate dulcedinis ceteris sunt aptiores ad generationē boni sanguinis. [b] Nutrientiū quoqꝫ. In hac parte vigesima ꝑmo agit de iudicijs nutrientiū ex parte cōpositionis vel coassumptionis vni' cuꝫ altero ⁊ modoꝝ preparationū suarum. Secundo de duob' modis nocumētoꝝ diuersoꝝ ciboꝝ ⁊ q̄liter veteres circa hoc se habuerꝛ. ibi [Cibaria quoqꝫ] Tertio de meliori hora comedendi in estate. ibi [Et in estate] Quarto de nocumento tolerātie famis. ibi [Famē quoqꝫ] ¶ In ꝑma particula dicit ꝑmo ꝙ iudicia nutriētiū q̄nqꝫ trahunꝛ ex parte cōpositionis vel ꝑparationis ipoꝝ. Et circa hoc dat sex regulas. Prima ē. lac non est comedenduꝫ cū rebus acetosis sicut experimentatores indie et alij experientijs edocti certificant. Et id nobis sensibiliter apparet. Nā modicū aceti lacti intromissum velociter dissoluit ⁊ coagulat ipsuꝫ

Secunda regula est. pisces non debent comedi cū lacte: quia generantur inde mansiue egritudines scꝫ habituate ⁊ insanabiles sicut lepra. q꞉ se inuicem corrumpunt. ita vt ad quartā digestioneꝫ peruenientes non sint imunes ab omni corruptiōe. sed paulatim alterent colorem ⁊ s̄bam cutis ⁊ mēbroꝝ. Et hac de cā multiplicanꝛ leprosi in partib' flandrie zelandie ⁊ hollādie coopātib' ad id salsis ⁊ acutis balneis ⁊ stuphis post comestionē: quibus sepe vtuntur. Tertia regula est. mest id est lac acetosum coagulatū non est comedendū cū raphanis. Neqꝫ mest est comedendū cū carnibus volatiliū. Ratio primi est. quia lac acetosum coagulatū est grossum oppilatiuū difficilis digestionis: tardi descensus. sꝫ raphani virtus est calida subtiliatiua aperitiua ꝑūgitiua. Iuxta illud galieni secūdo de alimentis capitulo. 67. Radix vero est eoꝝ que comeduntur quotidie vt obsoꝝ: id est salsamentū magis ꝙ̃ alimētū subtiliatiue virtutis ens ⁊ ip̄a videlicꝫ cū hoc ꝙ calefacit manifeste. preualet eni pūgitiua qualitas in ipsa. Si igitur raphani cum lacte acetoso coagulato edanꝛ faciēt ip̄m descēdere ante sui digestionē: ⁊ penetrare in vias capillares q̄b' sua viscositate adherebit ⁊ vehemenꝛ oppilabit eas ita vt vix possit oppilatio solui vnde forte sequetur ictericia vel hydropisis. Est ⁊ aliud in raphano malū scilicet ꝙ in eo est substantia q̄ est velox ad putrefaciendū vt dicit ꝑnceps secūdo can̄. c. de eo. ¶ Sed instabit aliquis q꞉ de raphano cōiter diciꝛ ꝙ nō digeritur sed digerere facit. cuꝫ igitur mest sit valde difficilis digestionis raphan' ei ꝑmixt' subtiliādo ⁊ incidendo ip̄m cooperabiꝛ ad digestionē eius. Item mos est apud plurimos comedere raphanos post cibos grossos vt digestio eoꝝ inde iuuetur. ¶ Ad primū dic ꝙ lꝫ raphani cū mest comesti subtiliēt aliqualiter ⁊ incidant ip̄m: nō tn̄ sufficienter ⁊ preter hoc ingerunt mala superi' tacta. Ad secundū dic ꝙ mos ille reprobaꝛ a gal. 2. de alimētis. c. 68. dicente. Admirari aūt est ⁊ medicoꝝ ⁊ ydeotarū illos qui post cenā crudas comedunt ipsas bone digestionis gratia. Ipsi quidē eni aiunt habuisse sufficienꝛ hui' experientiā. Qui aūt imitati sunt ipsos oēs lesi sunt. Sed rō quare mest nō est edendū cū carnibus volatilium est: quia carnes volatiliū sua subtilitate ꝑrius digeste sunt ꝙ̃ mest incipiat digeri. Aut igitur penetrabunt ⁊ tunc ducēt aliquid ex mest indigestū: aut ꝓhibebuntur penetrare per obstaculuꝫ mest: ⁊ tunc corrumpentur ⁊ corrumpent mest.

Quarta est ꝙ sanich id est hordeatū non est cōedendū post rizū coctū cū lacte. Cui' rō est: q꞉ rizū in lacte coctū est grossuꝫ oppilatiuū difficilis digestionis. Hordeatū vero subtile lubricū cito digestibile. Qd̄ cuꝫ ita sit hordeatū multo citi' rizo digestū ꝓhibeꝛ trāsire per rizū cū lacte: quare corrūpitur ⁊ corrūpit ipsum. ¶ Attende primo ꝙ sanich generali nomine dicitur de quolibet grano panico ⁊ fructu comestibili fracto ⁊ ma

ex aqua plurima. Iuxta id inuenies in pluribus locis can. istius ⁊ aliorum librorum medicine sanich tritici sanich hordei: sanich rizi: sanich milij: sanich pomorum: sanich pirorum. Sed sanich secundum almansorem caplo de fluxu ventris fit quando hordeū fractū operitur aqua ⁊ bullit vsq ad spissitudinē aque: deinde colatur. ⁊ quod descendit est sanich. Et istud est hordeatū seu hordeum mundatū. quod valde laudatur in acutis passionibus. ianuen. vero sup illo vbo sanich ait. Vez vt accepi a peritissimis orientalibus sanich vocatur cū accipitur hordeū nouū anteq̄ plena maturitate induretur ⁊ ponitur in vase encoveτ terreo ⁊ super ignez leuiter torrefit: deinde tusum ventilatur donec totus cortex abscedat: deinde frangitur in frusta sicut id quod far dicim⁹. ¶ Attēde secūdo ꝙ cōmuniter vbi in libris translatis ab arabico sanich scribitur: in translatis a greco loco eius scribitur polenta: que etiam grece alphita dicitur.

pulmento ponatur oleuz aut res vnctuosa que ī eneo stetit vase. neq cōedatur assatura que fuit assata sup prunas resin. ¶ Cibaria quoq diuersa a duabus impediunt partibus. vna earum est propter diuersitatem eorum in digerendo. ⁊ quoniaz quod ex eis est digestum ei admiscetur quod non est digestum. Et secunda quoniam aliquis plus potest ex eis cōedere q̄ ex vno cibario. In tēpore quoq antiquo qui exercitabantur iā fugerunt ab hoc. Contenti enī erant soli⁹ carnis comestione in mane ⁊ solius panis in cena. ¶ Et ī esta

Quinta est ꝙ oleū vel alia res vnctuosa sicut axungia vel butyrū que stetit in eneo vase non ponatur in pulmento nec īmisceatur cibis gratia frixure vel aliter. Hui⁹ rationē reddit pnceps secundo hui⁹ caplo de ere dicens. Oportet quidē vt caueatur vsus dimittēdi illud in quo est salsedo aut amaritudo aut pinguedo: sicut sunt olea ⁊ carnes aut acetositas aut dulcedo in vasis eris ⁊ bibēdi ex eis. Ipsa eniz scz vasa eris trāsmittunt proculdubio zinzariā: id est diffundunt in ea que continent ex dictis eruginē eris. ⁊ zinzar id est erugo eris est venenū. Sexta est. assature non sunt comedende neq ex carnibus neq ex piscibus que fuerūt assate super prunas resin: id est pētadactili seu cathapucie maioris que ⁊ kerua dicitur. Et est arbor in magnitudine fic⁹ parue habens folia similia folijs dulli: id est platani. vt ait serapion caplo de ea. Hec arbor ē de genere medicinarū laxatiuarū venenosarū: cuius prune diffundunt aliquid sue venenositatis in carnes aut pisces qui super eos assantur. ¶ In secūda dicit primo ꝙ diuersitas ciborū in eadē mensa vt plurimi carniū differentiū multū vel plurium pisciū vel plurium fructuū nocet duob⁹ modis. Vno quidē propter diuersitatē masse cibalis ex qua duo surgunt. Primū est difficultas maior in digestione ipsi⁹. Secunduz est digestio quarundā partiū eius longe ante alias vnde sese mutuo impediunt. Alio modo quia cōiter plus comedūt homines ex diuersis cibarijs q̄ ex vno. reuiuiscit enī quodāmō appetit⁹ nouis sibi presentatis ferculis. Secundo dicit ꝙ tēpore antiquo homines exercitijs dediti ita attente fugerunt a diuersitate cibariorum q̄ contentabantur comestione solius carnis in mane scz hora prandij. ⁊ comestione solius panis in cena. Sed mos inoleuit istis tēporibus cū singlis ferculis comedere panem: nec sapere videtur cibus sine pane. immo quisq cib⁹ cū pane censetur velut vnū ferculū. ⁊ in his maxime consuetudo attendenda est ⁊ obseruanda. ¶ In tertia dicit ꝙ hora melior comedendi tēpore estiuo est hora magis recens seu min⁹ calida. videlicz anteq̄ super nostrū hemisphe riū sol multū eleuetur. Tali nāq hora magis viget appetit⁹ virt⁹ digestiua validior est nondū resoluta calore solis. Et per cibū tunc sumptū aptius occurritur calorib⁹ venturis supposito ꝙ temp⁹ hesterne comestionis sic fuerit ordinatū ꝙ hora diei recentiori digestio cibi hesterni completa fuerit ⁊ iā instet temp⁹ noue cibationis. ¶ In quarta dicit ꝙ tolerare famē quandoq replet stomachū malis purib⁹ id est saniosis humoribus vel putridis aut aliter corruptis: quia stomach⁹ denegato sibi cibo ab extra trahit a mēbris que cibo egentia sicut stōach⁹ non sinūt abire bonos humores sed malas putridas superfluitates. Idē memoratū est parte secunda presentis capituli sub istis verbis. Tolerare famem stomachū putridis replet humorib⁹. Et hic repetitur vt altius mēti herecat. Et additur quandoq ppterea ꝙ sepe tolerantia famis phlegmatic cis prodest: ⁊ causa huius supra tacta est.

Amplius scire debes ⁊c.

In hac parte vigesimaprima primo agit de alcubeb. Secundo de furabes. ibi [Et furabes] Tertio de prohibitione vuarū ⁊ permissione granorū granatorum post capita assata. ibi [Ex hominibus] Quarto de tanz et

pullo eius. ibi [Scire quoq debes] Quinto de meliori modo assationis gallinarū. ibi [Ex gallinis] Sexto de iurib⁹ pulli ⁊ galline. ibi [Et etiā scire debes] Septimo de hedo. ibi [Hed⁹ preterea] Octauo de agno. ibi [Et agn⁹] Nono de zebrabegi. ibi [Zebrabegi quoq] Decimo de allues. ibi [Allues quoq] Undecimo

te quidē melior comedendi hora existit que est frigidior. ¶ Famem quoq tolerare stomachum quādoq malis replet puribus. Amplius scire debes ꝙ alcubeb cū digerit multi existit nutrimenti: sed tarde descēdit ⁊ in monoculo moram facit. ¶ Et furabez est nutriens bonum. cunq in ipa fuerit cepe ventositates expellet ⁊ cū cepe non fuerit ī ipa cōmouebit ventositates. ¶ Ex hominibus preterea sunt qui putant vuas post capita assata vtiles existere: sed non est quemadmodum existimant: immo vehementer sunt male: et silr nabit.

comparatione nocumenti panis ad nocumentū carnis. ibi [Ampli⁹ scire debes.] ¶ In prima particula dicit ꝙ alcubeb ē multe nutritionis dum bene digerit. sed descensus ipsius est tardus et protrahit morā in intestino monoculo. Et est alcubeb nomen arabicū significans carnem super prunas assam. Et est cib⁹ plurimū vsitat⁹ in his bassis regiōib⁹ apud caupones ⁊ tabernarios ad quos affluentes mane leccatores vt desideriuz bibendi excitent laminas tenues porcine carnis dictas carboneas prunis superponūt: quas non bene coctas cū pane comedūt ⁊ vino sepeliūt. Et tarde descendūt. tū quia grosse. tum quia viscose. tum qr difficiles digeri. Et quia morātur in monoculo scz in primo grossorum intestinorum: quod ⁊ sacc⁹ dr̄ manicatis: bus: non cōpetunt constipatis neq dispositis ad cholicā. Vnde dicit rasis quarto almāsoris. Caro super prunas assata multū nutrit: corp⁹ nāq corroborat atq velociter nutrit. Hec etiā eis qui multū sanguinis fluxū perpessi sunt confert. Tarde tamen digeritur atq vix vnq̄ tota omnino digeritur. Que neq post aliū sumenda est cibū neq cū ea ali⁹ sumi debet cib⁹: sed sola omnino est sumenda. Et donec digesta sit nullus ali⁹ sumatur cib⁹. Potus autē post comestionē pot⁹ sumendus non est nisi in parua quantitate maxima tamen cogente necessitate. ¶ In secunda dicit primo ꝙ furabes est cib⁹ boni nutrimenti. ⁊ dicit aliter taphea. ⁊ est ius carniū aut pisciū conditū sine zuccaro ⁊ alio dulcore anetor: salem missis cū oleo pauco. quod a galieno quarto de regimine sanitatis caplo. 15. ius albū dicitur. Secundo dicit ꝙ si isti brodio cepe fuerit īmixtū educet ventositates. si non: cōmouebit ⁊ suscitabit eas. Et scdo hui⁹ caplo de cepe ait. Et zicubiza cū cepe min⁹ est inflatiuū eo qd est sine cepe. Et per zicubiza itelligit furabes. Cuius ratio est quia cepe lenit ventrē ⁊ comestū expellit nocumentū ventositatis venenorum vt ait pnceps dicto caplo. ¶ Sz contra. cepe generat ventositates vt ait serapion in aggregatore capitulo de cepe auctoritatib⁹ galieni ⁊ dyascoridis. ergo mixtum furabes reddet ipm magis multiplicatiuū ventositatū. Dic primo ꝙ cepe coctū in furabes est min⁹ ventosum multo q̄ sit crudū. Dic secundo ꝙ licet cepe etiā in furabes generet ventositates aliquas ipas tn̄ laxando educit. ¶ In tertia primo dicit aliquos putasse ꝙ vue comeste post capita assata vt vituli aut hedi sunt bone vtiles: sed nō est ita. īmo vehementer nocent. quia capita animaliū scz cerebrū ⁊ carnes circūuicine ei assata ⁊ comesta sunt phlegmatica ⁊ viscosa difficilis digestionis ⁊ tardi descensus. Et vue supercomeste cito digeruntur ⁊ nequeūtes transire ppter capita precomesta supernatant alijs ⁊ corrūpuntur ⁊ corrumpunt alia ⁊ effumant ad caput suscitantes dolorem capitis ⁊ inquietudinem. Et si aliquando fuerint inuente contulisse per accidens fuit scilicet dum sibi viam inuenientes inter parietes stomachi ⁊ capita comesta lubricabant inferius cum capitibus ⁊ per fluxum ventris alleuiabantur stomachus ⁊ viscera. Secundo dicit ꝙ nabit similiter est malum post capita assata sicut vue. Et est nabit potus qui fit ex dactilis vel ficubus vel ex alijs ab vuis. Talis autem pot⁹ sua vnctuositate natat in stomacho ⁊ natare facit capita comesta quibus superbibitur: ⁊ sua dulcedine oppilat epar sicut ⁊ chilus ex capitibus genitus: ⁊ sic addit in maliciam.

Sed comedenda sunt talia qlia sunt grana mali granati absq; suis ossib' ¶ Scire quoq; debes ꝙ tanz est sicca ⁊ constringit ventrem. sed pullus est humidus ⁊ ventrē soluens. ¶ Ex gallinis vero assatis melior est que ī ventre hedi aut agni assatur. quoniā eius cōseruatur hūiditas. ¶ Et etiā scire debes ꝙ ius pulli vehementer temperat humores: ⁊ plus etiam q̄ ius gallinarum. sed tamen ius gallinarum est magis nutriēs. ¶ Hedus preterea cuz fuerit frigidus erit melior propterea ꝙ eius quiescit vapor ¶ Et agnus cum est calidus est melior: propterea ꝙ ipsius malus odor

Tertio dicit ꝙ post capita assata comedenda sunt siue sugenda grana granatorum acetosorum sine transglutione suorum ossium seu lapillorum: quia cerebra comesta cum carnibus mollibus que sunt iuxta ea faciunt nauseaz ⁊ delent appetitum. ⁊ succus granorum granatorum acrium tollit vtrumq; horum os stomachi roborat fumos a capite ꝓhibet ⁊ cooperat ad descensum cibi. Preterea iest ei mirabil' proprietas in prohibendo corruptiones ciborum ⁊ humorꝝ in stomacho. ¶ Sed cōtra. iste succus est substātie subtilis facilis digestiōis. digeret ergo prius q̄ capita ⁊ cuz trāsire nō possit corrumpet et corrūpet alia. Dic ꝙ h non sumitur via cibi sed in pauca quantitate via medicine ⁊ cuz expleuerit iuuamenta sua vel faciliter resoluetur vel immiscebitur alijs absq; corruptione propter ineptitudinem eius ad eam ¶ In quarta particula dicit primo ꝙ tanz est sicce complexiōis comparatione ad hominem qui pro cibo ea vtitur et constringit ventrez. Et est tanz auis in palato habens dentes scilicet anser aut auca. ⁊ est de genere auium aquaticaꝝ cuius carnes grosse superfluice sunt difficilis digestionis declinātes ad melancholiam. Secundo dicit ꝙ pullus tanz scilicet anserulus est humide complexionis ⁊ soluens ventrem: ⁊ hec humiditas ⁊ solutiua vis insunt ei ex humiditate cōnaturali adolescētie seu prime etati. sicut enim boue vitulus ⁊ hirco hedus humidiores sunt ⁊ labiliores: sic anseruli aucis. hoc excepto ꝙ anseruli quadam maiori viscositate participant propter naturam sue aquacitatis. ¶ In quinta particula dicit ꝙ meliores ex gallinis assatis sunt he que assantur in ventre hedi aut in ventre agni: quia per hunc modum prohibentur a desiccatione superflua ignis: ⁊ conseruatur in eis sua naturalis humiditas. Sed attendere oportet ꝙ venter agni vel hedi sit optime mūdatus. Et id maxime fieri cōuenit in macris gallinis non habentibus pinguedinem ⁊ humiditatem sufficientes protegere eas a penetratione violenta ⁊ arefactione ignei caloris. Et sub gallinis intellige si vis femellas ꝑdicum ⁊ fasçanorum que sunt galline deserti. ¶ In sexta particula dicit primo ꝙ ius pulli id est colaticium vel aqua decoctionis eius vehemēter temperat humores sic ꝙ calefacit infrigidatos: ⁊ infrigidat calefactos: ⁊ ex se generat temperatum sanguinem bonum clarum mundum. Secundo dicit ꝙ ius pulli pl' temperat humores q̄ ius galline: quia minus habet de inflammabili pinguedine. ⁊ calor pullorum est minus acutus propter humiditatem etatis hebetantem eum. Et ideo ius pulli magis conceditur in acutis febribus q̄ ius galline. Tertio dic̄ ꝙ ius gallinarum est nutritiuius q̄ sit ius pulli: quia est carnosius spissius ⁊ pinguius sicut docet experimentum. ¶ In septima particula dicit ꝙ hedine carnes sunt meliores esui frigide q̄ calide: propterea ꝙ in frigidis iam vapor quiescit ⁊ resolutus est. ¶ Attende ꝙ hoc totum genus animalis abundat in fumis aut vaporibus fetidis. ⁊ id maxime manifestatur in hirco ⁊ sanguine eius. postea in capra. minus vero in hedo. Et talis vapor se plus manifestat in carnibus horum quando calide sunt ⁊ pori aperti ¶ In octaua particula dicit ꝙ carnes agni sunt meliores esui calide q̄ frigide: quia calor ignis relictus in eis tollit ⁊ resoluit odorem malum proprie substantie similem pinguedini refrigerate repertum in eis ex abundantia humiditatis ⁊ vnctuositatis sanguinis. Et talis odor non inuenitur in substantia carniuz hedi que sicce sunt de se: sed in humiditatibus fluentibus earum. propterea calor detegit fetorem harum. frigus vero tollit vel occultat. ⁊ econuerso fit in mutoninis seu agninis carnibus. ¶ In nona particula dicit ꝙ in zebrabegi non debet misceri crocus quando datur supercalefactis vel febricitantibus. augmentaret enim discrasiam ipsorum. Sz non calefactis cum croco dandum est: quia crocus cordialis est ⁊ hominem hilarem reddit Sed sub pauca q̄ntitate debet immitti cibis vel per se assumi: quia multum ex eo est venenuz. Iuxta illud principis secundo huius capitulo de eo. dicit ꝙ tres aurei de ipso interficiunt letificādo. Et ē aure' pond'. ʒ. i. ⁊ ß. Et est zebrabegi caro cocta cū aqua cui postea admiscentur acetum ⁊ crocus. Et est frigida q̄ sanguinem ⁊ choleram reꝑmit rubeaz. Atq; calidū habentib' epar necnon his qui in epate oppilationem atq; ictericiam ⁊ febres patiuntur confert. phlebotomatis quoq; auxilium prestat. His vero qui catarticum hauserunt vel qui in neruis lesionem patiuntur. siue qui corpora habentes macra ⁊ debilia necesse habēt ea corroborare atq; impinguare nocumentum tribuit. desiccat enim ⁊ subtiliat. Carnium vero ⁊ sanguinis habentibus multitudinem atq; his quibus sanguis ⁊ cholere rubee multitudo nocet cōgruit: ventrē stringit: teste rasi quarto almansoris capitulo de virtutibus carniū ex artificio. ¶ In decima particula dicit ꝙ allues sunt male propter oppilationes quas faciunt: ⁊ sitim quam inducunt. licet ex zuccaro fiant sicut pheludes id est penidie que conficiuntur ex zuccaro cocto multum elaborato cum flore amidi donec sit ꝓtēsuz ad instar chorde tracto eo ex clauo parieti affixo Tunc quidem inciditur cuz forcipibus per pecias paruas similes glandibus: ⁊ sic reseruatur ⁊ pecie tales penidie dicuntur. que multum valēt in asꝑitate gutturis ⁊ tussi ⁊ pleuresi ⁊ peripneumonia maturātes materias pectoralium ⁊ facilitantes sputum. Sed allues sunt confectiones ex pasta azima ⁊ zuccaro aut melle sicut nebule oblate crispule que ex pasta sua azima vias oppilant: ⁊ ex facili conuersione earum ad choleram propter suam nimiam dulcedinem sitim efficiunt. ¶ In vndecima particula dicit primo ꝙ nocumentuz ex pane prouenicns quando non digeritur est plurimum. vnde dici solet. Omis repletio mala: panis autem pessima. quia stomacho diu iniacet grauans ipsum plurimuz: ⁊ opprimit pectoralia. Or si descenderit tādē de stomacho non bene digest' oppilabit epar ⁊ meseraicas. Secundo dicit ꝙ nocumentum ex carne prouenicns cū non digeritur est multo minus nocumento panis: quia carnes plus proportionantur humano corpori ⁊ minus premunt pectoralia. Et si transeant indigeste ad epar vel meseraicas minus stabiles ⁊ magis curabiles oppilationes inducent q̄ panis trahētibus membris auidius succum carnis propter similitudinem q̄ succum panis.

resoluitur. ¶ zebrabegi quoq; cū calefactis datur nō oportet vt sit in eo crocus: sed cum non calefactis in eo esse debet crocus. ¶ Allues quoq; licet ex zuccaro fiant sic̄ pheludez: male tamen sunt propterea ꝙ oppilationes faciunt ⁊ sitim. ¶ Amplius scire debes ꝙ impedimētum panis cū non digeritur est multum. Sed carnis impedimentum cum non digeritur est minus hoc.

¶ De regimine aque ⁊ vini. Ca. VIII

c Omplexionibus tē-peratis aqua conuenientior est que in frigiditatis fortitu

¶ De regimine aque ⁊ vini. Capitulum VIII

c Omplexionibus temperatis ⁊c̄. In hoc capitulo primo agit d̄ regimine aque. Secundo de regimine vini. ibi [Vinum vero album] Prima pars est presens textus.

a In prima parte agit de aqua que conuenit complexionibus temperatis. Secundo tangit opinionem quamdam circa mixtionem aquarum remittens nos ad priora super electione ⁊ correctiōe aquarum. ibi [Empericorum autez.] Tertio de nocumento aque bibite quando non conuenit. ⁊ de modo succurrendi necessitati eius ⁊ occurrēdi suis nocumentis. ibi [Scias autem ꝙ bibere] Quarto de remedijs contra mendosam sitim ⁊ malo quod sequitur obediendo ei. ibi [Et siti quidē mēdosa] Quinto de effectibus aque ſm qualitates eius primas actiuas. ibi [Multam quoq; aquaz] ¶ In prima particula dicit primo ꝙ aqua plus conueniens tēꝑate complexioni est que temperata est in fortitudine frigiditatis id est non frigida vehementer vt nix: nec veluti tepida sed sensibilis frigiditatis: et illa cuius infrigidatio facta est cum niue non aque immixta: sed adhibita deforis per medium vasis. maxime

si mala est huiusmodi nix: vel quia fit ex vaporibus corruptis. vel quia cecidit supra malas plantas vel in locis infectis. Secundo dicit ꝙ in niue etiaꝫ bona talis est dispositio vel proprietas ꝙ aqua resoluta ex ea nocet neruis ⁊ membris anhelitus ⁊ omnibus interiorib⁹: nec sustinet aliquis intristanter sine nocumento talis aque potum nisi vehementer sanguineus fuerit. Et si cui alteri vtentium nunc nō nocuerit ī processu tpis nocebit plurimū. De talibus aquis dicit galienus libello de aquis capitulo quinto. Quecunqꝫ vero sunt a glacie et niue dissolute male sunt. Nam quando congelantur exprimitur ab eis id quod ē subtilissimuꝫ: ⁊ sunt dure ⁊ in frigiditate excedentes. Dura autem aqua et frigida neqꝫ ad digestionem neqꝫ ad vrinationeꝫ ē idonea. mala vero est pectori ⁊ laterib⁹ ⁊ spasmos suscitat: ⁊ tetanos et ruptiones in storace ⁊ sputiones sanguineas ⁊ empimata ⁊ permanet ſm ventrem multo tempore gurgulationes ibi operans. ¶ In secunda particula dicit primo aliquos empericorum dixisse ꝙ aqua putei non est permiscenda aque fluminis in eadem refectione. Neqꝫ vna alteri superbibenda donec altera earum descenderit a stomacho scilicet. nec videtur hoc empericum penitus carere ratione: quia sicut diuersitas ciborum est stomacho grauis conturbans ipsum: sic diuersitas aquarum de quibus altera velociter descendit altera tarde. ¶ Attende ꝙ emperici dicuntur qui relictis causis ⁊ essentijs morborum signis ⁊ curis intendunt vel per proprias experientias vel per experientiam suorum predecessorum vel argumento a simili. Iuxta illud galieni libro de introductione medicoruꝫ capitulo tertio. Emperica vero secta que ad concursus sinthomatum. id est accidentium incidentium in egrotantibus aspicit. Et attendens ad sinthomata conferentem curam obseruat: neqꝫ passioneꝫ scit neqꝫ causas inquirit: sed est contenta eorum que in sinthomatibus ſm experientiaꝫ afferuntur. vsu vtitur autem ⁊ hystoria preexpertorum ⁊ simili transitione ab experto ad inexpertum. hec galien⁹ ibi. Deinde subdit principales intentiones emperice secte dicens. Caracterisant igitur id est insigniunt vel constituunt ⁊ empericam heresim. hec galienus. Primū quidem ad concursus aspicere sinthomatuꝫ. ⁊ neqꝫ ad passionem neqꝫ ad causam. Secundum vero in concursibus obseruatio eoruꝫ que ꝑ experientiā congruunt. Tertium hystoria preexpertorum. Quartum autem similis transitio. vt si quis concedat alicui speltam quam non expertus est propter similitudinem eius cum frumento per experientiam sibi cognito. Secundo dicit hic princeps iam se prius demonstrasse electioneꝫ ⁊ correctionē aquarum scilicet primi secunda doctrina secunda summa prima capitulo decimosexto. Tertio dicit ꝙ si aliqua mala aqua cum aceto permisceatur rectificatur inde: quia frequentius aqua potabilis vel est mala propter grossiciem ⁊ tarditatem descensus eius a stomacho: vel quia disposita ē ad putrefactionem. Acetum vero subtiliat plurimum ⁊ a putredine vehementer preseruat. ¶ In tertia particula primo tangit quinqꝫ casus in quibus potus aque est vehementer impediens ⁊ nociuus. Primus est in homine ieiuno. tunc eniꝫ libere penetrat aqua bibita nullo impedita retinaculo vsqꝫ ad intima membrorum principalium mortificans suuꝫ calorem innatum. Secundus est in exercitato forti exercitio ⁊ similiter statim post coitum. Nam tunc pori corporis sunt multum aperti: quare penetrat aqua in profundo membrorum. Tertius est post balneationē maxime quando fit hec balneatio ventre vacuo. tunc enim vie sunt vehementer aperte. quare ledens penetrat aqua vt dictum est. De tali potu aque dicit princeps q̄rti sexta summa secūda capitulo vltimo. Ex potu illius in ieiuno ⁊ post balneum ⁊ coitum timetur corruptio complexionis ⁊ hydropisis. Quartus est bibere aquam frigidam obediendo siti nocturne mendose. Nam per eius potum prohibetur resolutio ⁊ digestio humoris salsi vel vini fortis vel alterius acuti facientis sitim. ⁊ cito post potum reuertitur sitis ita fortis vt ante. Quintus est potus aque dum natura studet in digerendo cibum. et hoc si precesserit sacietas aque sufficiens ad bonam cibi permixtioneꝫ. tunc enim digestionem inchoatā impedit, sicut si in olla plena carnium bullientium aquaꝫ frigidam superfunderes. ⁊ calorem innatum q̊ digestio fit plurimum debilitat. Secundo dicit ꝙ si multa fuerit necessitas mitigandi sitim: puta quia nimis vexat ⁊ inquietat oportebit vt tēperetur in aere frigido: id est mitigetur sitis per infrigidationem aeris qui inspirandus est: ⁊ per frequentes ablutiones oris cum aqua frigida. vt siti pacificata superueniat somnus digerens materiam que est sitis causa. Tertio dicit ꝙ si ad mitigationem sitis non sufficiāt infrigidatio aeris inspirandi ⁊ ablutio oris cum aqua frigida bibat sitibundus aquam frigidam cum vase stricti orificij sicut est fiala vel aquaria gracilis rostri. quatenus aqua prolixiori decursu supra orificium stomachi fortius sitim mitiget ⁊ de ea minus sumatur ne digerendorum digestionem penitus impediat. Quarto dat exceptionē a primo casu quo prohibebatur aque potus in ieiuno dicens ꝙ ebrio quandoqꝫ proficit nec leditur ipse si ieiunus bibat ⁊ copula hanc litteram sic cum priore. Scias autem ꝙ bibere aquam cum aliquis est ieiunus vehemēter est impediens: licet hoc quandoqꝫ ebrio conferat ⁊ non impediatur a potu aque ieiunus. Cuius ratio est: quia ieiunus ebrius non est omnino ieiunus neqꝫ in stomacho vacuus: sed adhuc ibi habet reliquias aliquas hesterne crapule quarum nitrositas aqua mitigatur ⁊ stomachus per aquam ab illis abluitur: ⁊ repressis vaporibus et fumis preparatur stomachus ad receptionem noui nutrientis. Quinto dicit ꝙ si q̇s ieiunus abstinere non possit ab aque potu: maxime post exercitiū. quia vehemēter inquietatur quasi sincopisans ex rabie sitis bibat prius vinū aqua calida limphatū: post hoc superbibat satis aque frigide. ¶ Attēde ꝙ p̄n. q̄rti 6ª. que ē de venenis numerat inter venena aquā frigidā in ieiuno bibitā: ⁊ etiā vinū purū in ieiuno bibitū. Aquā quidē frigidā: q꞉ q̄nqꝫ cōplexionē corrumpit ⁊ hydropisim inducit. Vinū vero purū: quia sepe facit accidere prefocationē ⁊ dolores ⁊ inflāmationē. ⁊ proprie post exercitiū ⁊ laborē sicut ait ibi p̄n. vt igitur vtrūqꝫ ꝓhibeatur ab impressione sue venenositatꝭ suadet hic p̄n. ꝙ ꝑmisceantur vt sese cōtēperent ⁊ sit aqua calida ne vinū ⁊ aqua penetrātes subito corrūpāt calorem suis frigorib⁹ actualib⁹ ¶ In quarta dicit primo ꝙ si ipeditus mēdosa siti suꝑ hāc dormierit ⁊ nō bibēs cā tolerauerit sedabit ꝑ hoc sitis mēdosa ei⁹. Propterea dixit hypo. aph̄o. q̄nta. Quibuscūqꝫ ē desideriū noctu bibere valde sitientib⁹ si super hoc dormierint bonū est. Causa aūt hic reddit꞉ q꞉ natura per somnū reuocantē calorē ad interiora resoluit materiā faciētē sitim ꝓcipue dū ꝯiūctio fit int̄ tolerātiā sitꝭ ⁊ sōnū sic ꝙ tolerātia sitꝭ sōnū nō ꝓbibeat sꝫ sit hūc secū ꝯpatiat. Et hui⁹ signū ē ꝙ stati post somnū

dine temperata existit. ⁊ cuius infrigidatio cum niue deforis fit: ⁊ precipue si nix mala fuerit. Et in niue etiā bona huiusmodi extat dispositio. quoniam quod ex ea resoluitur neruis ⁊ membris anhelitus nocumentum facit ⁊ omnibus interioribus ⁊ neqꝫ tolerat eaꝫ nisi vehementer sanguineus. Quod si non ilico nocumentum alicui fecerit ſm longitudinem dierum faciet cum in annis processerit. ¶ Empericorum autem quidam dixerunt ꝙ inter aquam putei ⁊ fluminis non est facienda coniūctio nisi dum vna earum descenderit. Et aq̄ quidem electionem iam demonstrauimus ⁊ similiter emendationē eius que ex ea mala est. sed tamē si aceto admisceatur rectificat̄. ¶ Scias autem ꝙ bibere aquam cuꝫ aliquis est ieiunus ⁊ post exercitium et balneationem ⁊ proprie ventre vacuo: ⁊ similiter siti mēdose nocturne obedire quemadmodum crapulatis accidit ⁊ ebrijs: ⁊ cum natura ī digerēdo nutriēs studet sacietate aq̄ iā sufficiēter precedente vehementer est impediens. Et si multa quidem fuerit necessitas oportebit vt in aere frigido tēperetur ⁊ collutione oris cū aqua frigida. Deinde si hoc non suffecerit cuꝫ vase bibat stricti orificij licet hoc quandoqꝫ ebrio conferat ⁊ nō impediatur a potu aque ieiun⁹. Quod si q̇s ieiunus abstinere non poterit quin aquam bibat ⁊ proprie post exercitium: bibat pri⁹ vinū cū aqua calida tēperatū. ¶ Et siti quidē mendosa ipeditus scire debꝫ ꝙ dormire ⁊ sitim tolerare ipaꝫ sedat. Natura eni tūc materiā sitim faciētē resoluit: ⁊ ꝓprie cū inter tolerantiā ⁊ somnū cōiunctio

reperitur sitis euanuisse. Secundo dicit ꝙ cuꝫ invexatis siti mē dosa nocturna natura digestiua id est calor naturalis digestiuus extinguetur propter potuꝫ aque frigide et propter obedire appe titui eius mēdosa sitis non ideo cessabit: sed cito redibit ꝓpter ea ꝙ hūor qui est cā ipsius salsus aut acut⁹ suscitabit cādilapsa in ferius aq̄ frigi da bibita. Ex potu igitur a que digestio ī pedictur ⁊ sitꝭ non extinguetur. Tertio dicit ꝙ habēs si tim mendosaꝫ si pro sedatiōe ipsius biberit aquaꝫ frigidā nō debet eā sumere ingurgitando seu trās gluttiendo cuꝫ magnis haustibus sꝫ sugē do paulatim ⁊ quasi lābendo

fit. Cumqꝫ natura digestiua extinguetur propter potum et obedientiam eius redibit sitis mendosa propterea ꝙ humor sitim faciens eleuat eam. Oportet preterea ne sitim habens mendosam aquā ingurgitādo sumat īmo sugēdo. ¶ Multam quoqꝫ aquam frigidam bibere est maluꝫ Qđ si vehementer necessariuꝫ fuerit sit post sufficientem comestionem. Amplius aqua tepida nauseaꝫ facit. et que magis calefacta est q̄ͥ ista cuꝫ frequenter bibitur infirmat stomachum sed cuꝫ raro bibitur stomachū

¶ Sed instabit aliquis ꝙ aqua frigida sugendo sumpta videt potius incendere ardorem et augere sitim q̄ͥ eam mitigare: sicut fabri fortius incendunt ignem superaspersione aque frigide: q̄ͣ modica aqua non sufficit vincere suum contrarium: immo quadem antiparistasi fortificat. Dic ꝙ si humor extinguēdus aqua vt cholera aut salsum phlegma cōgregatus esset in fundo stomachi ad quem statiꝫ labitur aqua frigida bibita magis expediret ingurgitare eam cuꝫ magno haustu q̄ͥ sugendo sumere. Sed causa cōiuncta mēdose sitis est infiltrata circa os stomachi vbi aqua plurima figi non potest: quare melius est vt lento transitu continue irriget orificium stomachi mitigando sitim non extinguendo digestiuum calorem nec incrudando cibum vel humorē in stomacho contentum.

¶ In quinta dicit primo ꝙ generalr malum est sanis bibere multam aquā frigidaꝫ. quia extinguit innatum calorem ⁊ pectus offendit ⁊ stomachum deijcit et mēbris omnibus neruosis obest. Secundo dicit ꝙ si necessitas vehemēs induxerit ad bibendum simul aquam frigidam multā sicut sitis aliter implacabilis et veluti furiosa: tunc bibenda erit post comestionem sufficientem vt permixta cibo non libere labatur sꝫ corrigatur ⁊ contemperetur ipsius malitia. Tertio dicit ꝙ aqua tepida bibita nauseam inducit: quia stomachum remollit et laxat. Omne nanq̄ͥ tepidum est remollitiuuꝫ ⁊ relaxatiuum ex propria natura. Quarto dicit ꝙ aqua calidior tepida frequenter in potu sumpta stomachum infirmat: sed raro sumpta lauat hunc ⁊ ventrem laxat. quia sepe sumpta stomachum remollit et appetitum fedat ⁊ calorē dispgit: sed raro sumpta reperit hūores stomacho adherētes quos lauādo educit ⁊ inām fecū q̄ ē intestinis remolliens ⁊ viā dilatās suis caliditate et humiditate iferi⁹ iducit.

b Vinū vero album. In hac parte scđa q̄ est de regimine vini. primo agit de colore substātia sapore etate hora potus ordine et quātitate vini. Scđo de iuuamētis vini ⁊ tolerātia ipius ⁊ remedio ꝯtra multitudinem sui potus ibi [Vinuꝫ preterea] Tertio de nocumētis vini ⁊ remedijs ꝯtra ea ⁊ diuersitate suoruꝫ effectuuꝫ penes eorum etatē et de vinis abluto ⁊ mixto ⁊ prohibitione vini in ieiuno ⁊ post motū forteꝫ ibi [Quod si ex cibo] Quarto de nocumentis frequētis ebrietatis ⁊ de cholerisatione vini in stomachis quorūdam ⁊ acetositate eius in alijs et ꝙ semel vel bis quolibet mense inebriari ꝺm quosdam conuenit et quibus etatibus aut regionibus plus aut minus cōuenit vinū ibi [Frequēs quoqꝫ ebrietas] Quito de obseruandis ab illo q̄ vult vino ipleri sine graui nocumento ibi [Qui aūt vino] Sexto de causis velocitatꝭ inebriationis ⁊ remedijs ꝯtra eam ibi [Ebrietatis aūt velocitas] Septimo de modis ꝓcuratiōis ebrietatis velocis et ebrietatis fortis in volentibus ibi [Et si quis cito]

¶ In prima particula que est presens textus primo agit de vino albo subtili ⁊ sibi ꝓportionali. Scđo de grosso dulci ibi [Vinum vero] Tertio de veteri rubeo ibi [Vetus aūt] Quarto de hora potus vini ibi [Et vinū q̄dē] Quito ꝙ nulla hora potus vini ꝯpetit post malū cibū ibi [Sup cibū vo] Sexto de ordīe vinoꝝ ibi [Et a puis] Septīo de mēsura pot⁹ sup cibo bibendi ibi [Super cibum tñ]

In pria pte dic̄ prio ꝙ vinū albū subtile plusq̄ͥ alia vina ꝯuenit calefactis siue a nā sicut cholericis ⁊ sanguineis nālibus siue ab accidēti sicut calefactis ex ira vł mora ī sole vł exercitio. Cui⁹ rōes duas assignat. Prima ē ꝙ nō facit capitis dolorē q2 nō ē vaporosū ⁊ fumosū sic alia. Scđa ē ꝙ fortasse hūctabit ⁊ alleuiabit dolorē capitꝭ ꝓuenietē ex ardore stōachi q2 sua subtiliatōne ⁊ apitōe ⁊ veloci penetratiōe cholericos hūores ꝑ vrinaꝫ vel sudorē vł secessuꝫ educet ⁊ sic ꝑ accidēs īfrigidabit ⁊ hūectabit auferēdo cāꝫ caliditatꝭ ⁊ siccitatꝭ et doloris capitis. ¶ Attēde ꝙ ꝑ vinū albuꝫ subtile intelligit aq̊sum qđ aque silē est ī substātia ⁊ colore. De quo dicit galien⁹. Vinū aquosū nomināt hoīes illud qđ assilatur ꝺm coloreꝫ ⁊ ꝯsistentiā aq̄. dyaphanū eñ est ⁊ luciduꝫ ⁊ puꝝ ⁊ cōsistētia subtile apparet ⁊ tibi gustāti videbit nullū saporē hr̄e fortē. Et cū miscetur cū aqua nō tolerat aque multe mixtioneꝫ. vñ ⁊ ab antiq̄s paucifeꝝ vocatū ē. Dino vo instipticādo h̄ vinū nō excedit sed est oiphariā exolutā hñs stipticitatē ꝟtute etiaꝫ silē ē aq̄ neqꝫ caput debile tāgens neqꝫ neruos debiles neqꝫ calefaciēs māifeste. Idoneū autē est hoc vinū ad eductionē q̄ ex pulmone virtutē roborās ⁊ hūores hūectās ⁊ incidēs moderate. Hoc auteꝫ et febricitātibus impiculosius datur alijs vinis: ⁊ etiaꝫ malicias aque et vini effugit. multotiens autem et capitis dolores sedat propter fluentes in ventre humores: hec galie. Scđo dicit hic prin. ꝙ loco vini albi subtilꝭ si nō habeatꝭ sumi pōt vinū qđ clarificatꝭ tortellis aut pane p̄cipue cū fuerit fctm̄ ꝑ duas horas añq̄ͥ potetur. Et sic hoc mō. Decoquuntꝭ passule in aq̄ fontis clara mūda limpida: deinde colatur et ī hanc intromittūtur tortelle vel panis attrahentes sibi quod hanc aquam perturbat. ⁊ ita redditur hec aqua subtilis ⁊ clara vt vinum album subtile aquosum.

lauat et ventrem resoluit. Vinum[b] vero albū ⁊ subtile calefactis est melius non enim capitis efficit dolorē sed fortasse humectabit et dolorem capitis alleuiabit qui ex stomachi ardore prouenit. Et loco quideꝫ ipsius ponitur illud quod tortellis aut pane clarificatur ⁊ ꝓprie cum factū fuerit duabus horis anteq̄ͥ bibatur. Vinū vo grossum quod ē dulce est meli⁹ illi qui pinguis vult eē ⁊ fortis Ab oppilationib⁹ tñ ei⁹ sibi caueat. Vetus autem rubeum melius est cōplexionē hñti frigidā ⁊ phlegmatico

In secunda dicit primo ꝙ vinum grossuꝫ dulce est melius alijs vinis his qui querunt impiguationem et fortificationem corporis. quia plus nutrit et eius nutrimentum est solidum grossum fortiter restistens resolutioni. Iuxta illud galieni tertio alimentorū. Et quidem igitur grossa vina sunt magis nutritiua subtilibus et natura ipsorum insinuat et experientia testatur. digeruntur autem ꝺm ventrem ⁊ distribuuntur magis que dulcia austeris tanq̄ꝫ vtiqꝫ ⁊ calidiora ꝺm ꝟtutem entia. Scđo dicit ꝙ volens vti vino grosso dulci cauere debet ne per vsum eius oppilationes incurrat sumendo scilicet vel cum eo vel post illud aliqua aperitiua sicut aquā cicerum cicorce vel endiuie. ¶ Attende ꝙ nullum vinum intense dulcedinis inuenitur vnq̄ꝫ subtile aut lucidum: sed omne tale est calefaciens grossum ita tardi exitus et tātum oppilans epar et splenem q̄ꝫtum habet de grossitie. Iuxta illud galieni libello de venis capitulo secundo. Dulce vero vinuꝫ nec subtile certitudinaliter nec lucidum inuenies vnq̄ꝫ. Calefacit autem omne vinum dulce et grossuꝫ ē consistentia. Quantum autem participat grossitie tantum est tardi transitus. Vnde non solum non deobstruit aliquam obstructarum particularum sed etiam adijciet obstructioni. Et propterea nociuum fit epati patienti et maxime quando adhuc phlegminat: immoderatius vero nocumentum operabitur quando a grossis humoribus obstructū fuerit hoc viscus vel quando propter imbecillitatē patitur sicut in epaticis passionibus deinceps vero epati nocetur splen a dulcibus vinis: non tamen pulmo quando in brāchijs habet grossum humorem: hec galienus.

In tertia dicit ꝙ vinum rubeum antiquū est melius alijs vinis hominibus frigide complexionis et phlegmaticis. Et intelligit de rubeo remisse rubedinis subtilis substantie quale est in gallijs vinum belne. Tale nanqꝫ corrigit lapsum sue frigiditatis et aperit oppilationes euenire solitas frigidis phlematicis et digerit phlegmata cooperans ad conuersionem eorum in sanguinem et digeritur faciliter et cito penetrat et eis prebet alimentum mundum et spiritus plurimos et suas vetustas addit in caliditatem eius. Teste serapione

in aggregatorio capitulo de vite auctoritate galieni dicēte. Vinū est in scdo gradu caliditatis ⁊ vetus ex eo ē in tertio ⁊ mustū est in prio gradu
In quarta dicit ꝙ bibere super quecūqꝫ cibū siue grossus fuerit siue subtilis siue calidus siue frigidus siue bonus siue malus priusꝙ̃ fuerit digestus est malum. Cuius cām superius declarauit in parte.13. capituli precedentis pagrapho illo. Vinū quoqꝫ post cibū ē ex reb' magis impediētib' qm̄ digeritur velocit ⁊ penetrat ⁊ facit penetrarē cibū cū nōdū sit digest' et facit hereditare oppilatiōnes ⁊ putrefactōez.
In quinta dicit ꝙ malum est bibere vinum super cibum generatiuuz mali hūoris qn̄ cōedit̄ et ante ip̄m et postꝙ̃ fuerit digestus. quia penetrare facit humorez malum ex hoc cibo genitum vsqꝫ ad extrema corporis ad q̄ forte penetrare non sufficeret sine vini auxilio ⁊ conductu.

Et vinum quidem post quodlibet omnium cibariorum bibere est maluz queādmodum huius causam iam integre declarauimus. Non ergo bibatur nisi postꝙ̃ ipsum fuerit digestum et descenderit. Super cibum vero mali chimi bibere vinum dum comeditur aut ante aut postꝙ̃ digeritur ē malum. quoniā facit malum chimuz in extrema corporis penetrare. Et a paruis quidem incipere melius est ꝙ̃ a magnis. Super cibum tamen duas briales aut tres bibere non nocet ei qui consueuit. et similiter sano post minutionem. ¶ Vinum preterea cholera abundantibus rubea cōfert propterea ꝙ choleram rubeam vrinam prouocando expellit. Et humidis propterea ꝙ hūiditates maturat. Et q̃tomagis ei' odor fuerit bonus et ipsum fuerit meli' et saporis melioris erit magis conferens. Vinū quoqꝫ est cibo bonus penetrator in toto corpore et incidit phlegma et resoluit ipsum et choleram rubeam in vrina et aliīs extrahit et cholerā nigram labi facit et facile exire et ei' flectit nocumentum propter contrarietatem et omnes resoluit lassitudinis modos sine multa caliditate extranea. Et ipsius quidem species in suo loco nominabimus.

Et intellige p cibum̄ mali chimi cibum qui multiplicat humorem alium a sanguine. Iuxta illud galieni libro de virtute cibariorum capitulo.13. Cibariorū mali chimi tres sunt species. Eorum sunt que se mutāt in phlegma: ⁊ quedā que se mutant in cholerā nigrā. ⁊ quedaz que se mutant in cholerā rubeam. Item intellige ꝙ vinuz super cibum mali chimi non est dandum via potus conductiui: sed quandoqꝫ conuenit via medicine vt post fructus et herbas frigidas ⁊ ad digerendum phlegmaticos humores ⁊ melāchollicos ⁊ ad eductionē cho (lericorum cum vrina.
In sexta dicit ꝙ meli' est incipere a paruis vinis in fortitudine ꝙ̃ a magnis si in eadem mensa diuersa vina bibantur. Quia quod resudat ex debili ad epar ante complementū digestionis nō sic incendit epar ⁊ sanguinē sicut quod resudat ex vino forti. Sz contrarium huius sepe practicatur in magnis cōuiuiīs vbi primuz ferculum vinum est maluaticū vel vvarnatia vel romania vl' vinum coctū vel muscadellū vel vinum ausonie vel anulatum vulgariter dictum galand cū tostis tenuib' panis albi assati. Itez maius nocumentorū vini nō est nisi in cerebro sicut ait prin. in hoc capi. q2 replet cerebrum fumis ⁊ vaporibus: sed certū est ꝙ vina fortia non in principio sed in fine sumpta liberius effumant ⁊ euaporant ad caput. Itez vina fortia dātur ad cōfortādū stomachū ⁊ virtutē digestiuā ipsius q̄ viget in fundo q2 carnosior. igitur debent prius administrari. Item os stomachi leditur a vino forti quia fedat appetitū ⁊ pungit os stomachi nocet ergo in fine mense. Dic primo ꝙ habentibus regionem membrorūz animatorum vt cerebri et oculorum raram ⁊ debilem vina fortia non competunt et si dentur debent potius dari circa principium aut medium ꝙ̃ circa finem ꝑpter rationez scdam pretactaz. Et plurimū errant qui in fine mense dāt his ypocratem vel nectar ex melle cum nebulis intinctis seu oblatis azimis ad modū viparum. Effumant enim hec ad cerebrum abunde et diutius ex tardo descensu panis azimi perfusi vino. Dic secundo ꝙ habentibus epar superflue calidū sicut frequēter ē in dispositis ad hydropisim de calida causa ⁊ ad morbos de melancholia adusta vt ad lepram cancrum fortia vina non congruūt. Et si dentur melius est vt circa finē mense dentur ꝙ̃ circa principium: q2 cibo imixta nec tam velociter nec tam abunde nec ita effreniter transeunt ad epar. Dic tertio ꝙ habentibus membra naturalia et animata sana tempore frigido tolerabile est preassumere in prandio vipā ab aliquo vinorum aromaticorum prenominatorūz maxime habentibus in stomacho phlegma ex complexione vel crapula congestum ad confortationem digestionis ⁊ subductionem ac maturationē phlegmatis. Dic quarto ꝙ abūdantibus i eructuationibus ⁊ ventositatibus circa orificium stomachi vel in aquositatibus effluentibus ad os imoderate cum saliua vel infrigidatis circa dictum orificium vel habentibus appetitum imoderatum ⁊ quasi caninum tolerabile est circa finem prandiī parum ypocratis vel nectaris sumere cū paucis nebulis seu oblatis intictis vt suo calore predicta corrigat. Dic quinto ꝙ perfecte sanis volentibus in eadem mensa diuersis vti vinis

melius est preferre debilia fortibus. Tuz quia delectabilius capiuntur ⁊ auidius ea venter amplexatur. Tum quia sic tunc minus ledunt epar in cuius custodia valde post cor attendendum est cū necessariīssime sunt operationes eius ⁊ ipsuz est facillime dissolubile a calido: quia non est nisi sanguis male coagulatus. Nocumentum vero quod cerebro inferūt fortia vina leuius poterit resolutis fumis ⁊ vaporib' ab his deuatis imo lapsus cerebri frigido et humido qn̄qꝫ corrigit̄ potu boni vini. Solutiones obiectorum trahūtur ex hic dictis.
In septima dat exceptiōez ab illa regula quam p̄misit. Et vinū quidē post quodlibet oium cibariorum bibere est malum: dicens. Non nocet ei q̄ consueuit bibere super cibum duas aut tres brialas vini. Necqꝫ etiam nocet sano post phlebotomiā bibere hanc vini mensuram. Super cibū quidem vt sit capacior digestionis vino remollitus et bene permixtus. Post phlebotomiam aūt vt confortet corpus ⁊ reparet sp̄s ex phlebotomia resolutos. ¶ Attende ꝙ briala est idem qd̄ cadus. cadus vero sm̄ papiā vas vinaciū est tres vncias continens.
¶ Vinū preterea. In hac particula scda primo agit de vtilitatibus vini in cholericis et humidis. Scdo in penetratiōe cibi ⁊ incisione phlegmatis ⁊ eductiōe cholere ⁊ facilitatione lapsus ⁊ repressiōe malitie melācholie ⁊ resolutione lassitudinū ibi [Vinuz quoqꝫ] Tertio de habitudine cibi ad cerebrū forte ⁊ ad cerebrum debile ibi [Ille autē cuius] Quarto de intolerātia vini in homie debilis pectoris ibi [Et ille quidē] Quito de remediīs in multo (potu vini ibi [Amplius qui]
In prima parte dicit primo ꝙ vinū bibituz proficit abundāt: h' in cholera rubea: q2 ꝓuocat vrinam ⁊ cū ea choleram rubeā educit. Et id intellige de vino subtili subrubeo vel albo quod vel debile sit ex sui natura vel fortiter limphetur. Alioquin multiplicaret choleram per conuersionem ipsius in eam ⁊ supcalefactionē epatis ab eo. Secūdo dicit ꝙ vinū bibituz proficit humidis puta phlegmaticis. q2 maturat humiditates eoꝝ. Nā suo calore ⁊ subtilitate substātie subtiliat incidit ⁊ digerit phlegma ⁊ hūiditates crudas aq̄sas vl' resoluit vel expulsioni coaptat apiens vias ⁊ naturā confortans ad expulsionē. Tertio dicit ꝙ q̃zto vinū fuerit meli' ⁊ meliorū saporis ⁊ odoris tanto magis hūidis confert ad maturationē suaꝝ hūiditatū et confortationem virtutis in expulsione earum.
In secunda tangit quinqꝫ iuuamenta vini. Primum est ꝙ est bonus cibo penetrator in toto corpore id est facilem efficit penetrationem cibi cui imiscetur ad omnia mēbra suis calore subtilitate et conuenientia in proprietate occulta. Scdm est ꝙ incidit phlegma ⁊ resoluit ip̄m modo pretacto. Tertiū est ꝙ educit cholerā rubeā in vrina ⁊ aliīs vt sudore ⁊ egestione ⁊ resolutōe insensibili. Quartū ē ꝙ facit melāncholiā q̄ grossa ē ⁊ tardi mot' facilit labi p cannales ꝓpos ab epate ad splenē ⁊ a splene ad os stōachi ⁊ tandē a corpe cū fecib' exire ⁊ flectit seu reprimit nocumētū melāncholie ꝓpt̄ ꝯrietatē in cōplexiōe ⁊ mō ib̄e ⁊ in effectib'. Nā melāncholia tristiciā tiorē pusillanimitatē ⁊ auariciā parit. vinū vero gaudiū audaciā magnanimitatē ⁊ liberalitatē. Qui^m ē ꝙ resoluit oēs modos seu sp̄es lassitudinis n̄ associatos mltā caliditate extranea vt lassitudinē vlcerosaz extēsiuā apostaz ⁊ arefactiuā. Et istas sp̄es ifra noiabit ⁊ declarabit ca.12. p̄ntis doctrine: q2 vinū resolutos sp̄ūs abūde repat virtutē cōfortat hūiditates relictas in musculis neruis chordis ⁊ iūctur' tollit aut minuit. Et si fuerit op' hūctatiōe vt in arefactiua velociter hūectat dūmodo limphetur.

Ille autem cuius cerebrum fuerit forte non cito inebriatur neqꝫ eius cerebrum malos vapores ascendentes suscipit neqꝫ ad ipsuz peruenit ex vino nisi eius cōueniēs calor. Et ipsius tantum clarificatur ingenium q̄ꝫtum ante alijs vicibus nō clarificaretur. Qui vero ab isto diuersus fuerit erit ei diuersuz. Et ille quidē qui in pectore debilitatem habuerit q̄ eius anhelitus in hyeme coangustatur vinum multum bibere non pōt. Amplius qui multum vinum bibere voluerit cōestione non repleatur ⁊ diuretica in suo epulo ponat. ¶ Quod si ex cibo aut vino repletio acciderit ipsū euomat et hydromel bibat ⁊ post ea ipsum etiaz euomat deinde os suum aceto et melle abluat ⁊ faciem aqua frigida. Et cui quidem vinū nocumentum fecerit per calefactionez in corpore et ignitum fuerit epar sit eius nutriens: verbigratia illud qđ fit cum succo vue acerbe et que eis similantur: ⁊ sint ea quibus post comestionem vtitur dum bibit talia qualia sunt granata et citri acetositas.

Et ille quem ex parte sui capitis impedierit minuat ex ipso: ⁊ quod est tēperatum et clarificatum bibat: et ea quibus post comestionē vtitur dum bibit sint talia qualia sunt cytonia.

Qđ in stomacho nocumentuz fecerit ⁊ ipsum calefecerit comedat semina myrti torrefacta ⁊ parum ex trociscis de cāfora sugat ⁊ illđ in quo ē stipticitas ⁊ acredo. Et ille q̇dē q̄ ī stomacho patit̄ dolorem ex frigiditate vtatur p' cōestionez duz bibit cipero et gariofilis et corticib' citri. Et tu quidez scias ꝙ vinum vetus est quasi medicina ⁊ pauci existit nutrimēti.

In tertia dicit primo ꝙ vir cerebri fortis nō facile icbriatur nec cerebrū ipsius cito suscipit malos vapores eleuatos ad ip̄m: ⁊ nō sibi ꝓuenit calor ex vino nisi ꝯueniens ⁊ moderatus. Et intellige ꝙ nō ꝓuenit ad id malus calor vini: ita vt figatur illic cum vapore aut fumo eius dolorem ingerens et ingenium perturbans: sed fortitudine cerebri; statiz dissoluitur aut resoluitur et expellitur per cōmissuras ⁊ poros cranei. Secundo dicit ꝙ ingenium hominis fort̄ cerebri tantuz ex vino clarificatur et acuit̄ q̄ꝫtum non clarificaretur et nō acueretur alijs vicibus quib' non biberet vinum. Iuxta h̄ prouerbiū. Vinum bonuz acuit ingenium. Cuius ratio ē. quia ex bono vino plusq̄ꝫ ex q̊cūqꝫ alio potu generantur ⁊ multiplicantur spirit' subtiles clari ⁊ peruij. Et inde est ꝙ theologi contemplari soliti circa altissima bona vina diligunt. Tertio dicit ꝙ illi q̄ diuersus fuerit ab isto diuersuz erit ei .i. illi hoi cui cerebrū debile fuerit ꝯ̄ria ꝯtingūt. s. cito iebriari a vino ⁊ cito recipe malos vapores ascēdētes ad cerebrū ipsi' ⁊ imoderate calefieri cerebrū calore vini ⁊ igeniuz ei' facile ex vino puro turbari: ꝓpt̄ea tales vel vti dn̄t vinis debilib' nā et aquosis vl' limphare fortiter vina fortia si vtātur eis: ita vt ꝑdant fumum vel vaporem malum quo nocent cerebro.

In quarta dicit ꝙ homo debilis pectoris debilitate coangustāte anhelitum eius in hyeme non potest bibere m̄ltū vinū. Tales sunt hoies stricti pectoris dispositi ad ptisim. quoꝝ stomachi si vino impleātur cōprimūt dyafragmata ⁊ coangustāt anhelitū. Et vinuz plurimū natās in eis effumat ad caput: cui' vapores frigore cerebri sursuz inspissati recidūt in pect' coaugentes eius coartationem vel suo acumine pulmonē vlcerantes.

In quinta dat duo documenta volentibus vti multo vino sine magno eius nocumento vel ipedimēto. Primū est ꝙ non se repleat multo cibo vt et vinum facilius labatur et stomachus sup digestione ipsius fortior fiat non vexatus simul duplici repletione. Secundū est vt misceat diuretica cū cibis eius sicut nasturtiū carui feniculum et aquam cicerum: vt per hec descensus vini acceleretur et euacuatio per vias vrine sine multa ipsius effumatione (ad caput.

¶ Qđ si ex cibo aut vino. In hac particula tertia primo agit de remedijs contra repletionem ex cibo aut vino. Secundo contra nocumentū calefactionis vini ibi [Et cui quidem] Tertio contra nocumentū ex debilitate capitis ibi [Et ille quem] Quarto contra nocumentū vini in stomacho ex calefactione ibi [Qđ si in stomacho] Quinto contra nocumentū in eo ex infrigidatione ibi [Et ille quidem] Sexto de conditionibus vinorum veteris et noui ibi [Et tu quidez scias ꝙ vinū] Septimo de conditionibus optimi vini ibi [Et scias etiam] Octauo de modo faciendi vinum ablutum ibi [Et bonum quidem] Nono de remedijs contra mordicationem vini ibi [Qđ si alicui] Decimo de velociori inebriatione ex vino limphato et causa eius ibi [Scias preterea] Undecimo de prohibitione vini in ieiuno et post balneum ⁊ post motū fortem et causa huius ibi [Amplius sapiens]

In prima parte dicit ꝙ si alicui contingat repletio ex cibo aut vino prouocet eius vomitum duz repletio recens est grauās ⁊ distendens, aut pungens stomachum per inpositionē digiti in ore vel penne intincte in oleo. Deinde ad abluendū stomachuz et iteruz excitādum vomitum bibat hydromel tepidum et post etiam euomat illud. Consequenter lauet os aceto et melle ad abstergendum reliquias cibi aut vini aut humorum euomitorum. Post lauet faciem aqua frigida pro viuificatione virtutis a vomitu lassate et prohibitione inflāmationis ex cōmotione vomitus et erectione appetitus quas lotio nunc dicta operatur. Iuxta illđ p̄n. primi secūda doctrina scđa summa scđa capitulo vltimo. Faciem vero madefacere et super ip̄az aquā rorare virtutem viuificat et est etiam cuz desiderio medicatur ⁊ erigit ipsum.

In secūda dat duo remedia contra calefactionem corporis ex vino ⁊ inflāmationem epatis ab eo. Primum est vt cib' illius in quo hec cōtingunt sit sicut illđ quod fit cū succo vue acerbe id est sit infrigidatus cuz agresta et sibi similib' vt succo pomorum arēgie vel succo limonum vel succo acetose. Ponat ergo de istis in aqua carnium vel pureta pisorum et comedat suas carnes ⁊ suos pisces cum predictis succis vt contraoperentur supercalefactioni vini. Scđm est vt ea quibus post cōestionem vtitur quando bibit vinum sint malagranata acetosa et acetositas citri: et similia sicut grana berberis vel rhāna. Per hec em̄ frangitur vini fumositas (⁊ multum reprimitur caliditas eius.

In tertia dat tria remedia contra nocumentū vini ex debilitate cerebri puta contra ebrietatez vel dolorez capitis. Primū ē vt hō debilis cerebri minuat ex vino scꝫ tā parum bibat ꝙ natura posset ip̄m digerere et fumositatē eius reprimere et cito ad iferiora deducere sine hoc ꝙ natet circa os stōachi effumās ad caput. Scđm est vt vinū qđ bibit sit limphatū ⁊ clarificatū vt ab aqua imixta sua reprimatur ledēs fumositas ⁊ nō ei ꝯmisceat̄ aliq̄d terrestre conturbās ip̄m vinuz qđ sit causa more eius in stomacho. Tertiū ē vt ea q̄bus post cōestionē ⁊ vini potū vtit̄ sint vt citonia vel dyacitonitē vl' auellane assate: q̄b' inest v̄tus reprimēdi fumos sursuz ascēdentes ⁊ ꝯpri

In quarta dat tria (mendi cibos iferi' ⁊ claudendi os stomachi.

remedia ꝯ̄ nocumentū supcalefactiōis stomachi ex vino. Primū ē vt ille cui istud cōtingit cōedat semina myrti torrefacta. Ipsa em̄ stomachum sua stipticitate corroborant et complexionez infrigidant. Secundum ē vt sugat modicū ex trociscis cāfore. Quorum multas descriptōes recitat p̄n. tractatu. 8. sūme p̄me q̇nti can̄. Et de eis dicit ꝙ cōferunt ad iflāmatiōez q̄ fit in stōacho ⁊ epate. Tertiū est vt sugat illđ in q̊ sūt stipticitas ⁊ acetositas vt capolos seu turiones vitiū grana granatoꝝ acetosoruz sumach vl' berberis quibus confortatur ⁊ frigefit stomachus.

In quinta dicit ꝙ ille cui' stōachus nocumētū frigoris patit̄ ex potu vini post comestionem dum bibit vtatur radicibus ciperi gariofilis et corticibus citri: qui suo calore reprimunt frigus illatum a vino. et sua aromaticitae stomachum confortant ⁊ digestionem coadiuuant. ¶ Attende ꝙ vinum in stomacho frigido leuiter acetosatur et tunc nocet plurimum suo frigore stomacho ⁊ neruis: quare prohibetur in paralyticis Iuxta illud principis tertij secunda capitulo quarto. Et scias ꝙ aqua melior est paralitico q̄ꝫ vinum. Vinum enim materias in neruis penetrare facit. Et plurimum quidem ipsius quandoqꝫ acescit in corporib' eoruz et fit acetum. Acetū vero ē ex rebus que neruis sunt nocibiliores

In sexta dicit primo ꝙ vinum vetus est quasi medicina id est magis inest ei virtus alteratiua corporis ad caliditatem et siccitatem q̄ꝫ virtus alterabilitatis a corpore per opus nutritionis: et est pauci nutrimenti quia est spoliatum a fece et viriditate quam prehabuit et pene igneum factum. Propter quod in aggregatore scribit serapion capitulo de

vite auctoritate ga. q̄ ē calidū ꝛ siccū in tertio gdu. Scdo dicit q̄ nouū vinū impedit epar. quia oppilat ipm propter imixtionē plurimā sue fecis ꝛ perducit ad dissinteriā epaticaz propter inflationem eius qua debilitat epar ꝛ propterea q̄ facit ventrē id ē inducit solutionē vētris abstergēdo viscera nitrositate sue fecꝭ ꝛ stimulādo ea ad expulsionē mltitudine vētositatis ꝛ lubricando cito iferi' pviam idigestibilitatis et grauamis stomachi q̄re se relaxat ꝛ portanariū oppressus aperit. De nouo vino dicit serapion i aggregatore capitulo d vite auctoritate dyascoridis. Sz nouū vinum gnat inflationem et est difficilis digestionis et inducit somnia mala et prouocat vrinā.

In septia dic̄ q̄ melī' ex vinis ē mediū interuect' ꝛ nouū clar̄ i substantia trahens ad rubediez bōi odoris dlectabilis saporis. s. eq̄lis seu mediī inf acutum et dulce.

Nouum vero vinum impedit epar et ad epaticaz perducit dysenteriā propter inflationem suam ꝛ propterea q̄ facit ventrem. Et scias etiā q̄ ex vinis illud est melius qd̄ inter vetustatem ꝛ nouitatē est equale et est clarum quod ad rubedinez trahit bonū habens odorē equalis saporis. Qd̄ neq̄ ē acre neq̄ dulce. Et bonū quidem vinum quod ablutuz vocant est quod ita fit. Tres vini sumuntur partes et aque vna et cōmiscentur et coquūtur quousq̄ quarta pars minuatur. Quod si alicui ex vini potatiōe mordicatio acciderit mala granata post ipm sugat et aquā frigidam ꝛ sirupum absinthij in mane. Et balneū ingrediatur postq̄ iā aliq̄d paruz comedit. Scias preterea q̄ mixtuz velocius iebriat quoniā aquositas velocius penetrat. Ampli' sapiens sibi prohibere debet ne ieiunus vinuz bibat aut anteq̄ membra in humectatis aqua reficiantur: aut post motuz fortem. quoniā hec duo magnum cerebro faciunt nocumentuz ꝛ neruis ꝛ ad spasmum perducunt ꝛ ad amentiā aut in egritudīe aut in tpe calido. Frequēs quoq̄ ebrietas ē res mala que epatis ꝛ cerebri cōplexionem corrumpit et neruos debilitat et ad neruorum egritudinem perducit et ad apoplexiaz ꝛ mortē subitaneam.

Vinū preterea multū in quorūdaz

nō ex toto acutū nec ex toto dulce. De quo serapiō scripsit capi. nūc dicto. Sed mediocre inter nouum ꝛ vetus est sine malitijs horum scilicet noui ꝛ veteris: quapropter oportet vt eligatur potus ei' pre alijs sanis et egris.

In octaua dicit q̄ vinū ablutum sic fit. Partes vini tres et pars vna aque simul cōmiscentur ꝛ bulliūtur vsq̄ ad consumptionē quarte partis totius cōmixti et id quod remanet dr̄ vinū ablutuz propter aque permixtionem que quasi lauit ipm ꝛ partē sue fortitudinis abstulit. Unde neq̄ epati suo calore nec cerebro sua euaporatiōe sic nocet vt purum. ¶ Attende q̄ plurima ex vinis francie quādo decoquuntur nisi noua fuerint cito conuertūtur ad acetositatem: sed vina hyspanie ꝛ arabie propter sui fortitudinem sustinent decoctionem sine acetosatione extra tempus nouitatis: ideo in francia non fiūt vina abluta sicut in arabia. Sed in aliquibus eius ptibus tempore mustorū fiunt vina cocta sine aque permixtione.

In nona dat quattuor remedia cōtra mordicationē ꝯtingentē ex potu vini siue circa orificiuz stomachi que sepius accidit siue alibi. Primū est sugere grana granatorum acetosorum quibus reprimitur acumen vini seu pūctura eius et stomachus corroboratur. Scdm̄ est sugere vel superbibere modicū aque frigide q̄ vinū reprimat ꝛ eius acumen frangat. Tertium est mane sumere paruz sirupi absinthij. De quo dicit mesue distinctione sexta antidotarij ipsius. q̄ confert ad casum appetitus et debilitatem stomachi ꝛ mollificationem viscerum. Quartum est ingressio balnei mane post modicam cōestionē vt per ipsum resoluātur fumi ꝛ vapores derelicti a vino ꝛ per comestionē modicam preuiam vt vnius boli panis in aqua rosacea intincti prohibeantur dolor ꝛ debilitas precordiorū ꝛ afflux' cholere versus os stomachi.

In decia dicit q̄ vinū limphatū seu aque pmixtū citius inebriat q̄ vinuz purum. q2 aqueitas seu aq̄ substātia veloci' penetrat substātia vini quare vino imixta penetrationez ei' accelerat. Et iuxta hoc q̄rit aristoteles tertia pticula problematuz ppter q̄dem magis crapulantur bibentes quidē bene tēpatum q̄ intēpatū. Et respondet aut ppter subtilitatē in plura loca tēpatum ingreditur quēadmodū in indumētis ꝛ ē difficulter educibile: aq̄ autez subtilis ptis est sz bn̄ egressibilis aut ppter hoc q̄ min' bibunt intēpatuz. ¶ Attēde primo q̄ oē vinū grossius est aq̄ pura vl' aqua vicina pure: q2 quadā terrestreitate pticipat q̄ mixtū censet ꝛ aptum nutrire aqua vero nō. Ex pte ergo substātie aq̄ penetratiuior est vino: sz vinū est penetratiuius aq̄ sua caliditate ꝛ familiaritate occulta cuz corpore humano. ¶ Attende scdo q̄ ad verificationem hui' q̄ vinum limphatū citius inebriat duo requirūtur. Primū ē q̄ vinū sit forte multā aquā sustinēs non debile aquosuz. Nā cuz tale purū pre sui debilitate inebriare non sufficiat quō inebriabit aqua fractū et debilitatū. Scdm̄ ē q̄ aqua vino ꝯmixta sit modica Nam plurima tolleret a vino virtutem inebriandi. ¶ Attende tertio q̄ istud dictum de vino limphato q̄ citius iebriat maxime intelligendum est de vinis grossis que quādoq̄ pre sui grossitie in vtribus coagulantur et contra parietē proiecta coherent. Nam talia per aquā manifeste subtiliantur et penetrationem acquirunt. Sed vina subtilia sicut maluisia vina belne parum vel nihil penetrationis ab aqua acquirūt: sed sunt ex seipsis facillime penetratiua: itaq̄ statim post eorū sumptionē sentiatur sua caliditas per totū corpus diffundi.

In vndecima dicit q̄ vir sapiens id est bene instruct' in cōseruatiōe sanitatis cauere debet ne bibat vinum ieiunus aut anteq̄ mēbra reficiātur aqua in humectatis id est balneatis aut post motū fortem q̄a hec duo scilicet bibere vinū post balneum et bibere ipsū p' motū fortē nocumentum magnum inferūt cerebro et neruis. Neruis quidem quia spasmuz generāt. Cerebro aūt q2 ad amentiam perducunt in egritudine calida vt febre cholerica vl' in tempore calido scz estate. ¶ Attende primo circa hoc q̄ dicit. ante anq̄ mēbra in humectatis reficiātur aq̄. q̄ aqua nō ꝯuenit humectatis vel balneatis sicut nec vinū nisi p̄assumpto cibo aliquo modico sz post modicū cibū sumptū tuti' est aquā bibere q̄ vinū: q2 mēbra sitibūda ex calore balnei nō ita repētē neq̄ ita auide cibi attrahūt aquā sicut traheret vinū neq̄ aqua sic facit ad neruos ꝛ cerebruz penetrare hūores sicut facit vinū. ¶ Attende scdo q̄ cū vinum de se facile percutiat neruos et cerebrum velocitate sue penetrationis et multitudine sue euaporationis multo magis facit illud preapertis vijs et aucto calore per balneum precedens aut exercitium ꝛ adhuc amplius in egritudine calida vel tempore calido conferente iterum ad apertionem viarum.

¶ Frequēs quoq̄. In hac pticula q̄rta prio agit de nocumentis frequētis ebrietatis. Scdo de ꝯuersionibus vini in cholerā ꝛ in acetū f̄m diuersitates stomachorū ibi [Uinū pterea] Tertio de opinione circa semel aut bis iebriari in mēse ibi [Quibusdā vo vtile est] Quarto cui ptiū corpis vinū magꝭ nocet ibi [Scias q̄ max'] Quito de remedijs ꝯ repletionē vini ibi [Et ei q̄dem] Sexto de vsu vel nō vsu vini f̄m etates ibi [Et pueris] Septimo f̄m regiones ibi [Regio pterea]

In pria pte tangit. 6. incōmoda corporis ad q̄ perducit freq̄ns ebrietas. Primū est corruptio ꝯplexionis epatis: q2 vinū sup̄flue bibitū ad epar veniēs vel superflue resoluit calorē ipsius vn̄ amittit virtutē sanguificā ꝛ loco sanguis gnat aq̄sitates efficiētes hydropisim vel incendit epar et hūores eius vnde generat lepra vel mania. Scdz ē corruptio cōplexiōis cerebri ppt assiduā eleuationē fumorū vini ad ipm disponētium calidū cerebrū manie ꝛ frenesi ꝛ frigidū epilentie lithargie apoplexie ꝛ subeth. Tertiū ē debilitas neruorū. Uidem' eī bibulos inebriari solitos tremere caput ꝛ mēbrū non solū in senio: sed etiā senectute ꝛ iuuētute quādoq̄. Quartū ē egritudines neruorū sicut spasm' ꝛ palisis: q2 vinū sup̄flue acceptū sepe in stomacho acetum efficitur. qd̄ valde nocet neruis: sepe cōuertit ex defectu digestionis in aquositates indigestas q̄ neruos remolliūt. sepe ducit hūores grossos ad neruos q̄bus distēdūtur vl' ꝯhuntur. Quītū est apoplexia ppter hūiditates cerebri mltiplicatas a vino ita vt totalit oppilēt vias spūuz aīaliū a cerebro i mēbra. Sextū ē mors subitanea dū. s. stertendo ꝛ dormiēdo vie anhelitus mltitudine vini vl' hūiditatū ex eo gnatarū claudūtur ꝛ ebri' suffocatur.

In scda dicit prio q̄ vinū ꝯuertitur in quorūdaz stomachis in cholerā rubeā malā. s. in stomachis calidis cholericꝭ ꝛ i stōachis q̄rūdā ꝯuertit i acetū puz. s. i stōachis frigidꝭ plegmaticꝭ. Scdo dic̄ q̄ vtrūq3 affert nocumentuz magnū. Primū q̄dē q2 cholera

in stomacho ex vino genita tollit appetitū pungit stomachū pectoralia ignit ad febrem disponit ad caput effumat ⁊ ip̄m dolere facit. Scd̄m vero quia acetum suis frigiditate et siccitate digestionē stomachi ip̄edit ac epatis pect⁹ coartat et tussire facit os stomachi mordet et ad neruos ac iuncturas penetrans vehemēter eos ledit.

stomachis in malam choleram rubeam conuertitur: ⁊ in aliorum stomachis in acetum purum et eorum amborum nocumentuз est magnum.

Quibusdam vero visum ē ꝙ semel in mense aut bis inebriari confert ꝓpterea ꝙ virtutes alleuiat animales ⁊ requiescere facit et vrinam prouocat et sudorez et superfluitates resoluit. Et scias ꝙ maius nocumētorū vini non est nisi in cerebro. Ex ip̄o igi

In tertia parte dicit ꝙ quidam opinati sūt homini cōferre ꝙ se semel aut bis in mēse iebriet. Primo propterea ꝙ iebriatio talis alleuiat animales virtutes et requiescere facit ligādo fortiter sensum cōmunez cum virtute voluntarij motus ita vt quiescant et reficiantur somno profundo nihil transmittentes ad organa sensuum nec ad instrumenta voluntarij motus. Secūdo propterea ꝙ sudorez ⁊ vrinam prouocat transeuntibus abunde subtilibus partibus vini tam per vias vrinales q̄ per venas quasi abstergendo ac lauādo vtrasqз. Tertio quia superfluitates resoluit tertie ⁊ quarte digestionum. Tum calore vini. Tum transitu ipsius veloci per vias et poros corporis impellendo ante se has quibus obuiat. Tum calore innato per somnum profundum a vino inductum fortificato. Adde quartuз si vis ꝙ interdum stomachum vomitu mundificat ex punctura vini vel distensione vel aggrauatione. ¶ Attende ꝙ de opinantibus ebrietatem semel vel bis in mense conferre fuit rasis. Ait enim quarto almansoris capitulo de regimine bibitionis. Frequenti quoqз ebrietate nullo mō est vtendum malas enim generat egritudines vna autem ebrietas vel due in mense auxilium prebent. Et ei videtur consentire princeps q̄rto capitulo tractatus primi particule secunde cantice dicens. Estqз omni tempore vite nisi semel in mense ebrietas euitanda. Sed auerroys in cōmento illius huic dissentit dicens. Assensus autem ebrietatis semel in mense est erroneus. Et non concedit hoc nisi rasis. Quoniā licet vinuз teste gal. sit ex magis conuenientibus calori naturali ⁊ sit respectu ei⁹ in gradu in quo est oleuз ad lumē ⁊ ignem. Tamē sicut multum ⁊ superfluum oleum extingit lumē sic etiam multum vinū extinguit calorem innatum pro tanto ꝙ ⁊ si ipsum sit ex magis cōuenientibus calori naturali ipsum nihilomin⁹ est ex magis nocentibus calori animali ⁊ sensibili ⁊ organis eius scilicet cerebro ⁊ neruis: hec auerroys. Et serapion in aggregatore capitulo de vite ait. Et omnis inebriatio est mala ⁊ nociua ⁊ maxime si sepe contingat: quoniā inebriatio assidua debilitat cop⁹ ⁊ mollificat neruos. ¶ Attende scd̄o ꝙ inebriatio proprie est turbatio mētis ⁊ iudicij rationis ex vino ebibito vel potu altero vaporoso vel ex fumis vini per nares intrantibus vsqз ad cerebrum sicut interdum fit ꝙ in caueis vasa plena vinorum ita exuberanter hinc inde effumant ꝙ introeuntes absqз potu aliquo statim iebriantur adeo vt cancellent ⁊ se regere nesciant. Et dicitur ab e quod est sine ⁊ brios quod est mēsura quia tollit mentis seu rationis mensurā q̄diu perdurat. ¶ Attende tertio ꝙ duplex est ebrietas q̄dam leuis que non tollit vsum ratōis sed linguam in sermone vacillare facit ⁊ in gressu pedes cancellare ⁊ mores imutat vel ad leticiā vel ad iram ſm dispositionē subiecti ⁊ iudiciū peruertit ⁊ somnolentū reddit. Alia est fortis ⁊ vehemens qua mens sopitur ⁊ tollitur pro tunc vsus rationis et ꝓ ma petenti peccant sed scd̄a non teste aristotele tertia particula ꝓbleumatū probleumate secūdo querente propter quid vehemēter ebrij non peccant sed parum ebrij maxime. Et respondet ita. Quia non sic paꝝ biberūt ꝙ silr se habeant sobrijs neqз sic ꝙ dissoluātur qd̄ patiuntur q̄ multum biberunt. Amplius parū ebrij quidem magis recte iudicant ebrij autez vehementer neqз conātur iudicare. Parum aūt ebrij iudicāt quidē propter nō vehemēter inebriari. Male aūt ꝓpter id qd̄ non sunt sobrij ⁊ cito hos q̄dem contemnunt ab his autē ꝑuipendi putant. hec aristoteles.

¶ Attende quarto ꝙ ebrietas leuis semel in mense tolerabilis est et conferens corpori propter causas dictas precipue in illis qui nō rixantur quādo sunt ebrij. Sed potius querunt ludere et iocari vinum simie non canis gerentes vt ait vulgus. ¶ Attende quinto ꝙ ebrietas fortis et vehemens est homini periculosa detestabilis inutilis et multuз

tur nemo debile cerebruз habens bibat nisi parum et mixtuз. Et ei quidem qui vino impletur melius est vt ad vomenduз festinet si facile fuerit ꝙ si nō aquā solam multā super ip̄m bibat aut cū melle. Et post vomitū in tina balneetur deinde ex oleo multū inūgatur ⁊ dormiat. Et pueris q̇dē vinū ad bibēdū dare ē sicut ignē igni addere i lignis d̄bilib⁹. Sз seni q̄tuз tolerare p̄t da ⁊ iuuēib⁹ da ip̄з tēꝑate

damnosa. Periculosa quidem quia quādoqз infert spasmuз et mortē. Iuxta illō hypocratis amphorismoruз quinta. Si inebriatus aliquis repente sine voce fiat spasmo inato morit. Periculosa iteꝝ qꝛ ebrius se regere nesciens q̄nqз cespitat q̄nqз cadit vel supra lapides vel in cellarium vel in puteum vel in foueam vel fluuiū vel se ab alto precipitat vnde contonditur mutilatur aut occiditur. Et iterū periculosa: qꝛ ebrius discretione carens et vsu rōnis q̄nqз rixatur q̄nqз pugnat his q̇b⁹ obuiat q̄nqз vulnerat q̄nqз occidit sicut canis rabid⁹ q̄nqз domui ip̄ellit ignē. Detestabilis aūt. quia cū rex regū et dn̄s dn̄antiū minuerit hoiem paulomin⁹ ab angelis gl̄ia et honore coronauerit eum et constituerit euз super opera manuum suarum omnia subijciens sub pedibus eius infamis abiectis detestabilis est inferior bestijs duз leccacitate vini perdit vsuз rationis minus se regere et conducere sciens animalibus brutis. Inutilis vero quia hec ebrietas nec quiescere facit nec alleuiat animales virtutes teste aristotele tertia particula probleumatum querente propter quid ebrijs non fit somnus. Damnosa quidem quia superfluitatibus replet cerebrū ⁊ neruos neqз aliud bonum facit nisi ꝙ interdum vomitum prouocat.

In quarta parte dicit ꝙ maius nocumentorum quod ex vino euenire solet non est nisi in cerebro scilicet repletio cerebri ex vaporibus et fumis et humiditatibus inde genitis et turbatio mentis et obtenebratio spirituum animaliuз et dolor capitis. Et ideo nemo debilis cerebri sumere debet ex vino nisi parum quaqз vice multa aqua permixtū vel

In quinta parte dat quinqз re (naturaliter debile et aquosum. media contra nimiam repletionez ex vino. Primum et potissimum est ad vomitum festinare. per hunc enim statim causa mali tollitur si facile fuerit patienti vomere. Secundum est superbibere vino multam aquam solam vel cuз melle mixtam si patiens facile vomere non possit vt et aqua vini reprimat vapores et effumationes vel cum melle vinuз inferi⁹ deducat subtilitate aque et abstersione mellis. Tertiū est balneum in tina post vomitum vini quo resoluantur reliquie ipsius ⁊ stomachus vomitu lassus mulceatur ⁊ ad cibum nouum sumenduз paretur. Quartū est inunctio totius corporis cuз oleo oliue mediocriter calido statim post balneum propter eandem cām. Quintum est somnus quo

In sexta pte (quietetur turbatio cerebri ⁊ digestio vini cōpleatur. dat tres regulas circa vsuз vini in etatib⁹. Pria ē. dare pueris vinū i potu ē sic addere ignē igni i lignis debilib⁹: eo ꝙ pueri vehemēter sūt rari ⁊ de facili iflāmabiles ꝓpť abundātiā sui caloris inati debiliū neruorū ⁊ debil' cerebri q̄re ledit eos mltiplicit' vinū ⁊ iflāmatōe facili ⁊ ꝑcussiōe cerebri ⁊ neruoꝝ sua penetratione facillima ⁊ effumatione copiosa. Cū igiť puerꝭ vinū in potu dať calor ei⁹ iflāmabilis calori pueri iflāmabili additur in corꝑe pueri qd̄ ē pauce resistētie sicut d̄bile lignū siue arūdo sicca vel stipula arida an̄ faciē ignis. Scd̄a ē seni dare vinū in potu quātū tolerare pōt sine nocumēto. s. quātū appetit appetitu v̇o nāli ⁊ regulato. sicut em̄ veteres ocree aride ⁊ rugate renouātur oleo liniūtur et applanātur sic corꝑa senū potu vini electi. Senes ei frigidi sūt ⁊ a vino calesiūt hn̄t sp̄m tristē ⁊ abūdant in melācholijs sз vinū exhilarat eos et melācholias rep̄mit. cōiť male dormiūt vinū v̇o ꝓuocat i eis somnū ad oppillatiōes ꝓni sūt q̄s vinū aperit ⁊ ab eis ꝓhibet ꝓpterea diē gal. 5°. de r̄gimie sanitatꝭ ca. 5. Sicut vinū puerꝭ d̄nijssimū ita senib⁹ ē vtilissimū Tertia ē dare tpate vinū bibere iuuenib⁹. tpate q̇dē ſm mēsurā q̄titatiuā: tpate ēt ſm decētē liphatōēз. lз eniз iuuenes sint calidi sicut pueri: tn̄ habēt mēbra solidiora neruos ⁊ cerebꝝ fortes q̇bus potēter resistūt nocumētꝭ pot⁹ vini. Cōsequūť aūt ⁊ ex potu vini sobrie sūpti iuuamēta p̄lima vз eductio cholere corꝑale robi.. igenij acumē abūdātia sp̄ūз sbtiliū ⁊ ꝑuioꝝ. Auerroys v̇o partiori manu ꝯcessit hoib⁹ vsum vini veteꝝ

mores super hoc allegans capitulo quarto tractatus primi partis scōe cantice cōmento illius cantici. Non est curandum de assumptiōe multi vini. Scribit enim ibi. Priores autem nequaꝙ̄ concesserunt vinū iuuenibus ratione fortitudinis caloris ipsorum. Concesserunt tamen ex eo parum senibus ⁊ decrepitis. Et bibebant vinū aromaticū adiuncta sibi acetositate mali granati aut succo citoniorum ⁊ cucumeris.

Regio preterea frigida vinuȝ tolerat sed calida minime. ¶ Qui aūt vino repleri voluerit cibo non repleatur neqȝ rem dulcem comedat sed bibat tafeaȝ vnctuosam ⁊ micas vnctuosas comedat ⁊ carnem pinguedini mixtam ⁊ inungatur et non laboret: ⁊ post cibum cum bibere voluerit vtatur amigdalis et lentibus salitis et caugaumich de capparibus. Et si cōederit caules coctos cum carne ⁊ oliuas de aqua et eis similia conferet ei et iuuabit ipsum in bibendo vinum. Et similiter omne quod vaporē alleuiat sicut semen cauliuȝ de syria et cyminum ⁊ ruta sicca ⁊ calamentum et sal napticus et ameos. Nutrientia p̄terea in quibus est viscositas et glutinatio vaporem ingrossant. Et hec quidem sunt velut res vnctuose dulces viscose quoniā ebrietatem prohibent licet non multū recipiant vinū ꝓpterea ꝙ tarde penetrāt. ¶ Ebrietatis aūt velocitas ē aut ꝓpter cerebri debilitatē aut ꝓpter multos hūores q̇ sūt i eo aut ꝓpᷣ vini fortitudinē aut ꝓpᷣ cibi paucitatē aut ꝓpᷣ regis malitiā in ip̄o aut i eo qd̕ cū ip̄o ꝯtinuaᷣ.

In septima parte dicit ꝙ incole frigide regionis vt septimi climatis bene tolerant vinū: sed incole calide regionis vt primi ⁊ secūdi climatum non tolerāt vinum nisi modicuȝ et debile vel fortissime limphatum. Cuius ratio est. quia incole frigide regiōis sunt densi compacti fortis cerebri ⁊ fortium neruorum propter fortificationem sui caloris innati et indurationem ac constrictionem suorum membrorū a frigido circunstanti. Sed incole calide regionis sunt rari tenues debilium cerebri ⁊ neruoꝝ propter resolutionē superfluam innati caloris ⁊ rarificationem et apertionem pororū ⁊ liquefactionē ab excessu caloris continentis eos aeris.

¶ Qui autem vino repleri. In hac quinta particula dat decem remedia volentibus vino impleri quibus preseruētur ab ipsius nocumentis ⁊ excitentur ad multum bibendum. Primum est ꝙ ille qui vult vino impleri non repleatur cibo ne grauamine geminato repletōis vtriusqȝ natura nimiū debilitetur et neutrum ipsorū regere sufficiat. et ne cibꝰ sua grauitate petens fundū stomachi vinū leue subleuet et natare faciat. Unde affluētius effumet ad cerebrum et ne preoccupās stomachum multi vini susceptionem prohibeat quam bibens intendit querit et affectat ⁊ ne vinum mixtum replēti se cibo diutius maneat in stomacho effumans. Secundū est ꝙ non comedat rem dulcem: quia res dulces sunt oppilatiue grosse. Nam sapor dulcis in grossa fundaᷣ substantia sepius. Uinuȝ ergo secum sua subtilitate penetrare facit eas ad anfractus splenis et epatis ante sui digestionem. vnde splen et epar quandoqȝ oppilātur vel intumescunt vel indurantur. Tertium est ꝙ bibat taphcam vnctuosam id est brodium carnis pingue ⁊ vnctuosum. Licet enim per hoc vinum diutius natet in stomacho et tardus descendat: reprimitur tamen acuitas ipsius vini ⁊ suorū fumorum: nec tantū effumat vnctuoso īmixtum propter eius tenacitatem ⁊ viscositatem. Quartum est ꝙ comedat micas vnctuosas id est offas pingues propᷣ eandem causam et carnes īmixtas pīguedini plurime. Quintū est ꝙ inungatur oleo oliuarum ad confortanduȝ neruos et stomachum contra malas impressiones vini superflui scilicet neruoruȝ debilitates spasmos et paralises. Sextuȝ est ꝙ non laboret seu fortiter exercitetur ne nerui ⁊ iuncture motu calefacti vinum indigestū auidius attrahant et ne vinum forti motu in stomacho exagitatum multo abundantius ad cerebrum effumet. ¶ Attende ꝙ rasis quinto almansoris quinqȝ ex remedijs nunc dictis contra ebrietatem sic cōmemorauit. Si quis in potu multo vult vti vino oportuit eadem die ne multo repleatur cibo nec dulcia comedat. Taphcam autem vnctuosam sorbeat ⁊ micas in iure molles ⁊ vnctuosas comedat ⁊ carnem pinguedini admixtam temperate edat: nec eadem die ante comestionē laboret. Septimū est vt cū voluerit superflue bibere vinum post assumptuȝ cibum comedat amigdalas vel lentes salitas vel caugamich de capparibus id est cappares in salmora conditos seu in sale seruatos. De amigdalis quideȝ dicit princeps scōo caū. capitulo de amigdalis. Et cum amigdaᷣ amare cōeduntur ante vinum prohibent ebrietatem et proprie quinquaginta numero. Sed salse lentes et cappares salsi sua salsugine mouent appetitum potus vini plurimi ⁊ cōsumunt aliquid de vaporibus prohibentes ꝑ hoc ab ebrietate. Et iterum lentes sua grauitate vinuȝ et vapores inferius deponūt. et cappares ipsum sua apertōe descēdere faciūt. Octauum est comedere caules cum carne coctos et oliuas aque et his similia. hec enim conferunt: quia fumos reprimunt et vapores vini quibus preseruant ab ebrietate et iuuant bibentem in bibendo vinum quia generant sitim. Illud de caule testatur aristoteles tertia particula problematum querens propter quid caulis soluit crapulam. Et rasis quinto almansoris hoc remediuȝ ⁊ precedens sic cōmemorauit. De his pretera que adiuuant valde ad potandum aut a cerebro diuertit cuiusmodi sunt semen caulīū de regione syrie. cyminū cui proprie est virtus carminandi ventositates vapores et fumos ruta sicca de qua dicit serapion capitulo de ea ꝙ est de rebus magis conferentibus inflationibus et ventositatibus. Sed in humida ruta est inflatio. Et calamentum de quo serapion capitulo de eo dicit ꝙ abstergit incidit et subtiliat et sal napticus id est niger qui cum napta siue aspalto inueniri solet ⁊ semen ameos de quo serapion capitulo de eo ait. ꝙ calefacit subtiliat et resoluit. Et omnia predicta bibere faciunt et vino impleri suis caliditate et siccitate. Attamen preseruant ab ebrietate vaporum consumptione. ¶ Attende ꝙ rasis quinto almansoris de quibusdam horum alijs adiunctis dictat hoc conditum contra ebrietatem. ℞. caulium semina cyminum amigdalas excorticatas mentastrum salem absinthium rutam siccam ameos ex his omnibus simul tritis. ʒ. 2. pondus cum aqua frigida in ieiunio sumatur si ille qui sumere debet calorem non habeat. Decimum est nutrientia in quibus est viscositas et glutinatio cuiusmodi sunt res vnctuose dulces viscose sicut caseus pinguis liquefactus lardum pigues anguille vel carpe aut tenche. Ista namqȝ vapores ingrossant ita vt non valeant sursum penetrare et ebrietate cerebrum turbare. Sed quia tarde penetrant et diu remanent in stomacho non sinunt stomachum recipere plurimū vini. His ergo inest virtus prohibendi hominem ab ebrietate. sed non conferunt ei adimpleri vino et abunde potare: quia cuȝ repleant stomachi capacitatem et tarde descendant nec vino imbibantur propter sui viscositatem non sinentē vinuȝ in ea penetrare prohibetur ipsis stomachus a plurima vini susceptione. Et istud intendit ibi: licet non multum recipiant vinum propterea ꝙ tarde penetrant. Et hoc remedium quasi coincidit cū tertio iaȝ dicto.

¶ Ebrietatᷣ aūt velocitas. In hac sexta ꝑticula p̄mo agit de causis velocitatis inebriationis. Secundo de remedijs inebriationis ex debilitate cerebri ibi [Et eius quidē] Tertio de remedijs ebrietatis a quacūqȝ causa fiat ibi [Sirupus qui] Quarto remittit nos ad sequentia super cura ebrietatis ibi [Ebrietatis vero]

In prima ꝑticula dat q̇nqȝ cās velocitatis iebriationis. Prima debilitas cerebri qua facile recipit vini vapores ⁊ turbaᷣ ab his nec breui tp̄e supare sufficit ⁊ resoluere eos. Scōa est multitudo humoꝝ comprehensorū in cerebro q̇s cū exagitauerit vapores et fumi vini vehementer turbatur ab vtrisqȝ cerebrum ⁊ mens sibi incidens. Tertia est fortitudo vini vnde vehementius et copiosius effumat ad cerebrum. Quarta est cibi paucitas cū plurimo vino ebibito sic enim vinum per stomachum defluens et in eo natans liberē et abunde effumat ad caput. Quinta est malitia regiminis in cibo: qr puta ē vaporosus et fumosus sicut vinū velud ti sunt cepe porri grosse nuces allia: vel in eo quod continuatur cum cibo scȝ in brodijs aut salsis aut condimentis fumosis et vaporosis sicut cepulato vel salsa de musto vel galentina.

est caro cū caulibus ⁊ cū canamita id est cū caule imperiali et cum lentibus. Ad hoc preterea iuuamentum prestat vt q̇ vult bibere amigdalas salitas aut oliuas cōditas aut cappares cōedat.

Nonū est generale scilicet omne quod vaporē vini alleuiat id est consumit minuit

Et eius quidem que propter cerebri debilitatem est: medicatio est reumatismi ātiqui sanatio ex epithimatibus in capitulo illo nominatis et ne ex eo bibatur nisi paucum. Sirupus qui ebrietatē tardat succi alborum caulium pars vna et succi granatorum acrium pars vna ⁊ aceti pars media sumātur ⁊ ferueant ebullitionibus aliquibus ⁊ sumatur inde antequam vinum bibatur. ℥.i. Sumantur etiam grana sal' ⁊ rute ⁊ cymini nigri ⁊ siccentur ⁊ comedatur inde granū post granum. Sumatur etiam semen caulium de syria ⁊ cyminū ⁊ amigdale amare excorticate ⁊ rhamn' ⁊ absinthiū ⁊ sal napticus et ameos ⁊ ruta sicca: ⁊ sumat inde in potu q̄ calidi tatis nocumentū non timet duarum ʒ.pondus cum aqua frigida ieiunus.

Ex eis preterea que ebrij remouent ebrietatem est vt ei ad bibendū dentur aqua et acetū multis vicibus aut aqua almasal aut raib acetosum. Et fiat vt ipse odoret canforam ⁊ sandalum ⁊ super ipsius caput ponātur infrigidantia repercussiua sicut oleum rosaceum cum aceto de vino. Ebrietatis vero sanationem in particularibus nominabimus. ¶ Qd' si quis cito absq̄ aliquo impedimento inebriari voluerit in suo vino infundat vsnee aut lignū aloes indum. Et q̄ fortē vult ebrietatem incurrere ideo vt mēbrum medicatione dolorem faciente sanetur in suo vino aquam lolij ponat: aut sumat fumi terre ⁊ opij ⁊ iusquiami añ.ʒ.ß. ⁊ nucis muschate ⁊ gallie muschate ⁊ ligni aloes crudi añ.ʒ.i. sextā ⁊ inde ad bibendū det cū vino q̄tū est ei necessariū: aut iusquiamū nigrū cū corticib' mādragore in aq̄ coquatur donec rubea fiat ⁊ ea vino admisceatur.

In secūda dat duo remedia cōtra facilitatē inebriatiōis ex debilitate cerebri. Primū ē sanatio reumatismi antiq̄ ex epithīatib' noīatis in capl'o illo sc̄ tertij q̄nta tractatu p̄mo capitulo de cura corise ⁊ catarri. Et capit hic epithīa large vt se extendit ad embrocas ⁊ sacellatiōes ⁊ applicatiōes pānorū calidorum. q2 capl'o hoc nullum describit epithima proprie dictū. Scd'm ē vt debile habens cerebrum nō bibat ex vino nisi modicū ⁊ sit debile aut limphatum.

In tertia parte dat sex remedia generalia contra ebrietatem. Primum est sirup' q̄ recipit succi caulium succi granatorum acetosorū añ.lib.ß. aceti q̄rt.i. bulliātur simul aliq̄bus ebullitiōibus. Et d' isto potu detur ℥.i. añ potum vini. corroborat enim stomachum ⁊ potentem efficit in digestione vini et prohibet vinum effumare ad caput. Secundum est dragea que recipit granorum salis seminis rute cymini nigri añ.℥.i. misceātur ⁊ siccent' seu torrefiāt ⁊ de ipsis paulatim sumatur post potū vini vel statī āte potū medietas vnius parui coclearis granū post granū. cōsumit enim vehementer fumos et vapores vini. Tertium est conditum quod recipit seminis caulium de siria cymini amigdalarum amararū excorticatarū rhānorum seu grousellarum vel foliorum rhamni si fructus non habeatur absinthij salis naptici id ē nigri seminis ameos rute sicce añ.ʒ.2. terantur ⁊ misceantur. Et de isto condito dentur.ʒ.2. dissolute in ℥.4. aq̄ frigide ieiuno stomacho si non timeatur ex hoc nocumentum supercalefactionis. Hoc em̄ potenter fumos et vapores vini consumit et stomachum confortat. ¶ Attende ꝙ rasis quinto almāsoris capitulo de his q̄ multum faciunt bibere scribens hanc receptam loco rhamni posuit mentastrum. et in glosa marginali littere p̄sentis super verbo rhānus scribitur in alijs calamentum. Quartū est dare in potu multis vicibus post potum vini aquam aceto mixtam vel aquam almasal que fit ex lacte acetoso et farina hordei vel raib id est lac acetosum scilicet lac a quo extractum est butyrū. Nam quodlibet horum fortiter prohibet effumare vinum confortans et claudēs orificium stomachi. Quintum est frequens olfactio canfore et sandalorum qua cerebrum confortatur et suauiter refrigeratur vnde minus leditur ⁊ conturbatur a vaporibus vini. Sextum est supponere capiti infrigidantia repercussiua sicut oleum rosatum diu agitatum cum aceto facto ex vino vt per illud confortetur cerebrum et repellantur ab eo vapores et fumi vini. ¶ Sed instabit aliquis quia prohibentur per hec resolui vapores clausis poris et suturis cerebri quare diutius permanent in cerebro conculcati. Dic ꝙ expedit ista ministrare ante ebrietatem vt per ea confortetur cerebrum ⁊ dum fumi vini ascendere incipiunt et impetere cerebrum. ⁊ situanda sunt super frontem et timpora et suturam coronalem vt eorum virtus vsq̄ ad cerebrum liberius penetret. ¶ Attende ꝙ rasis quinto almansoris tria vltima remedia sic cōmemorauit capitulo de his que auferunt ebrietatem. Aqua et acetum multotiens danda sunt ei: aut aqua mixta cū lacte multum acetoso vel cum sero multum acetoso danda sunt. Acetum quoq̄ et oleum rosatum super caput sunt fundēda. Et canfora et aqua rosata naribus applicande sunt vt ea odoret: hec ille.

In quarta parte dicit ꝙ curam ebrietatis in particularibus nominabit scilicet tertij prima tractatu secūdo capitulo vigesimoquarto de cura soda ex ebrietate.

¶ Qd' si quis cito absq̄ ⁊c̄. In hac septima particula primo dat modos inebriationis facilis absq̄ impedimēto et periculo. Secūdo inebriationis fortis cum impedimento ⁊ periculo ibi [Et qui fortem]

In prima parte dat duos modos quibus facile quis inebriatur absq̄ impedimento. Primus est infundere vsnee in vino quod bibit. Et est vsnee cortices subtiles tenues circūuolute super arborem ferentē glandes et pinum et nuces: ⁊ habet odorem bonū vt ait prin. secundo huius capitulo de eo. Et cum infunditur in vino facit dormire potantem ipsum vt ait ibi. Secundus est infundere lignum aloes contusum in vino quod bibit. Et rasis quinto almansoris capitulo de his que inebriant ait. Vinum in quo xiloaloes madefactum fuerit tribuatur. Sed contra dicit princ. secundo cañ. capitulo de xiloaloe ꝙ xiloaloes confert cerebro valde ⁊ confortat sensus: non ergo inebriat cum ebrietas sit passio cerebri turbans rationem. Dic ꝙ non inebriat malitia vaporum sed multitudine eorum prouocante somnum ⁊ derelinquente vestigium confortationis ex aromaticitate.

In secunda parte dat tres modos prouocandi fortem ebrietatem ei qui vult eam incurrere vt non sentiat dolorem dum curatur aliquod ex suis membris medicatione faciente dolorem sicut cauterio actuali vel potentiali vel incisione magni apostematis in parte acuti sensus vel amputatione membri putridi vt manus vel pedis. Plures enim delicati ⁊ sensibiles multum ac pusillanimes expectare nō audent has medicationes ipsis vigilantibus. Quare querunt inebriari et profunde dormire quando cure tales exercentur in eis. Primus modus est vt in vino quod bibit aquam lolij ponat. et est herba crescens in segetibus et prosternens eas dicta aliter zizania: que cerebrum replet abundantissime fumis ⁊ vaporibus. Et aqua ipsius distallata vel aqua decoctionis eius vino imposita reddit ipsum vehementer inebriatiuum. Scd's ē dare in potu cum vino parum medicaminis qd' recipit fumi terre opij iusq̄ami añ.ʒ.ß. nucis muschate gallie muschate ligni aloes crudi añ.6. ptem ʒ.i. terātur ⁊ misceātur ⁊ de hoc cōdito det' in potu cū vino q̄tum est ei necessarium scilicet a ℈.ß. vsq̄ ad ℈.i. s'm fortitudinem vel debilitatē patiētis. ipm em̄ fortiter ⁊ velociter inebriat ⁊ somnum p̄uocat adeo p̄fundū vt sit sic'is subeth ⁊ vix excitari possit ille q̄ bibit etiā si aliqd' ex suis mēbris incidat' vel amputet'. ¶ Attēde ꝙ sic'e cōditum describit rasis q̄nto almāsoris capl'o de his q̄ multū iebriāt nisi ꝙ loco fumi terre posuit mādragorā ⁊ pondus mutauit dicēs. Mādragore opij seminis iusquiami añ.ʒ.3. sumantur nucis muschate.ʒ.ß. gallie xiloaloes añ. ptem tertiam.ʒ.1. Ex his omibus tritis trocisci in formētur quorum vn' cū in vino dissolutus fuerit vehemēter inebriabit. hec ille. Et isti trocisci sunt multo fortiores medicamine principis propter mandragoram et pondus adauctum stupefactiuorum. Tertius est vt misceatur cum vino aqua in qua decocti fuerint iusquiamum nigrum ⁊ cortex mandragore donec rubea fiat. Et hunc modum meminit rasis capitulo statim allegato dicens. De his quoq̄ que inebriant est vt iusquiami nigri et cortices mandragore in aqua donec rubea fiat coquantur que post ea vino misceri debet.

¶ De somno ⁊ vigilia. Capitulum.IX.

De sermone cause naturalis somni. In hoc capitulo primo remittit nos ad precedentia ⁊ sequentia super causa ⁊ cura somni et vigilie describēs hic iuuamēta somni. Secundo declarat quis somnus bonus est ⁊ quis somn⁹ malus ibi [Melior quoq; somnus est ille] Tertio agit de figuris somni ibi [Sed que ex figuris]

a Prima pars est p̄sens textus in quo primo nos remittit ad precedentia et sequentia super causa ⁊ cura somni ⁊ vigiliaruz. Secundo declarat vtilitates somni tēperati ibi [Sed qd̄ i hoc loco] Tertio qualiter gal. sibi prouocauit somnum in senectute. quomodo potest etiam ꝓuocari alijs qui nō bene dormiunt ibi [Et ꝓpter h̄ dixit] Quarto concludit principale intētū ibi [Sani ergo de re] Quinto dat exceptionem ab illo ibi [Homo p̄terea]

¶ In prima particula dicit ꝙ iam premisit parumper id ē sub breuitate sermones de causis somni naturalis et subeth ⁊ de causis suoꝝ contrariorum scilicet vigiliarum que somno contrariantur et insomnietatis que contrariaṫ subeth contrarietate large captavt se extendit ad priuatiuam oppositionē: ⁊ premisit parump̄ id est modicum scʒ quo ad infantes sermonem de eo quod faciendum est in medicatione cuiusq; horum: et sermonē reliquorū ab eis videlicet effectum somni. De causis q̄dem somni parump̄ egit primi secūda doctrina tertia capitulo tertio: ⁊ de effectibus ipsius ⁊ vigiliarū primi scd̄a doctrina scd̄a summa prima capitulo decimotertio. ⁊ de cura vigiliarum ⁊ insomnietatis infantiuʒ primi tertia doctrina prima capitulo quarto. Et aget iterum de causis signis et curis subeth ⁊ insomnietatis capitulis p̄mis tractatus quar(ti fen prime tertij.

¶ In secūda particula tangit sex vtilitates somni temperati. Prima est fortem efficere virtutem naturalem ad perficiē dum suas operationes: propterea ꝙ in somno naturalis calor ad interiora reuocatur cessante eius occupatione in operibus vigiliarum ⁊ tot⁹ aptatur et applicatur ad perficiendū digestiones. Secunda est facere quiescere virtutem animalem sensitiuā et motiuam intus et extra: ita ꝙ nihil vel parum transmittit ad organa sensuuʒ et organa motus nec intus exercet opera virtutum interiorum: et prebere augm̄entū in substantia virtutum animaliū id est multiplicare spūs animales vt sufficiant ad oꝑa sequētiū vigiātib⁹ q̄ sunt vt substātia dicti subiecta virtutib⁹ deferens eas ad organa propria. Tertia est digerere cibum ꝑm quattuor digestiones nominatas primi prima doctrina quarta capitulo scd̄o. Iuxta illud galieni quarto morbi capitulo decimoquinto. In somno cibus melius digeritur non solum in stomacho sed in toto corpore propter hoc monstratur nobis ꝙ membrum in quo habitat anima rationalis in somno quiescit. Quarta est succurrere debilitati que prouenit ex superflua resolutione caloris ⁊ spirituuʒ in fatigationibus corporis ⁊ coitibus superfluis ⁊ ira vehementi ⁊ reliquis ab istis vt stuphis balneis gaudio nimio. Nam per somnū reuocantur intus calor ⁊ spiritus vbi fortificantur. Quinta est calefacere ⁊ humectare corpus dum reperit equalitatem humoꝝ in quātitate et qualitate. Calefacere quidem propter reuocationem caloris ⁊ spirituū ad interiora ⁊ coadunationeʒ ipsius in eis. Humectare vero propter prohibitionem resolutionis et generationē nouarū humiditatū nutrimentalium ex bonitate digestionis. Sexta est multum proficere senibus confortando suum debilem calorem ⁊ seruando in eis humiditatem cōnaturalem ⁊ reducendo eā ipsis. i. reparādo resolutas humiditates bonitate digestionis.

¶ De somno ⁊ vigilia. Cap.IX.

De sermōe[a] cause somni natural' ⁊ subeth ⁊ cōtrariorum ipoꝝ scʒ vigiliarū ⁊ insomnietatis ⁊ q̇d faciēdū fit in medicādo vnūquodq; eoꝝ ⁊ reliqua ab eis iaʒ in loco suo parūper premisimus: ⁊ in medicatioue ꝑticulari adhuc dicemus. ¶ Sed qd̄ in hoc loco dicemus ē ꝙ somn⁹ tēperat⁹ virtuteʒ naturalē potēteʒ efficit ꝑficiēdi suas oꝑationes. Et est aīalem ṽtutem q̇escere faciēs ⁊ in ei⁹ substantiā augm̄tum p̄bens: ita vt fortasse redeat ꝓpterea q: laxat ad ꝓhibēdū spūs q̄liscunq; fuerit resolutionem. Et ꝓpter hoc digerit cibum ꝑm digestiōes nominatas. Et succurritur cuʒ eo debilitati que accidit ex speciebus resolutionis que est ex fatigatione aut coitu aut ira aut reliquis ab istis. Somnus preterea temperatus cuʒ humorum inuenit equalitatem in q̄titate ⁊ qualitate est humectans ⁊ calefaciens. Et est res magis proficiēs senibus quia in eis humiditateʒ conseruat et ipsaʒ eis reducit. ¶ Et propter hoc dixit Gal. Comedo quaq; nocte olera ex lactucis facta cum aromatibus. Et de lactucis quidem propter ea ꝙ dormire faciunt. Et cū aromatibus ad emendandā earum frigiditatem. Et dixit quia ego nunc sum diligens somnum nam ego nunc sum senex ⁊ confert mihi humiditas quaʒ somnus mihi facit. Et hoc quideʒ regimen conueniens ei est cui rebellat somn⁹. Et si premittatur vt ipē an̄ balneetur post q̄ cibi queʒ sumpsit complebitur digestio. Et super ipsius caput multa aqua calida proijciaṫ erit hoc conueniens adiutorium. Regimen ṽo hoc forti⁹ in medicationib⁹ noīabim⁹. ¶ Sani ergo de re sōni cogitare debēt vt ipsis tēperate exhibeatur et in sua hora et nō sup̄flue ⁊ ab impedimento sibi caueant qd̄ cerebro ipsorū et oībus suis virtutib⁹ aferūt vigilie. ¶ Hō p̄terea mltoties

¶ In tertia particula dicit primo propterea ꝙ somnus maxime proficit senibus galienuʒ dixisse. Comedo quaq; nocte olera ex lactucis facta cuʒ aromatibus videlicet porretam ex lactucis elixis cū puluere cinamomi. De lactucis quidem quia somnum prouocāt. Cum aromatib⁹ aūt vt reprimāt lactucaruʒ frigiditatem [illegible]bus nocum[illegible]. Scd̄o dicit [illegible] lienuʒ dixisse. Ego nunc sum diligens somnum nam ego nūc sum senex et mihi ꝓficit hūiditas quā mihi somnus affert. Ista scripsit ga. scd̄o de alimētis capi. de lactucis dicens. Vtebar aūt lactucis in iuuentute cholerisante mihi cōtinue superiori ventre infrigidationis gratia. Cum autem ad prouectam etatem veni remedium erat mihi solum olus hoc vigilie. econtra [illegible] quādo iuuenis eram studenti circa somnum. Consuetus enim voluntarie vigilare in iuuentute simulq; et prouectorum etate [illegible]latiua ente inuoluntarie vigilans grauabar, et mihi solum [illegible]xum pharmacū vigiliarum erat de sero comesta lactuca. [illegible] Tertio dicit ꝙ istud regimen scilicet sero comedere olus de lactucis conuenit omnibus cui rebellat somnus. id est male et difficulter de nocte dormientibus quales sunt cholerici et melancholici et generaliter omnes vehementer sicci cerebri propterea quia se somnum prouocat et quasi temperatum ex contraoperatione frigiditatis lactucarum cum caliditate aromatum. Quarto dicit ꝙ si balneum dulcis aque mediocriter calidum premittatur sumptioni lactucarum post complementum digestionis cibi pre assumpti et multa aqua balnei super caput eius proijciatur erit vtile adiutorium ad fortius prouocandum: quia tale balneum cerebrum humectat et eius dolorem si quem habuerit mulcet. Quīto dicit ꝙ noīabit in medicationibus .i. libro tertio vbi principaliter agitur ⁊ specialiter de curis morboruʒ: regimen fortius isto ad prouocationem somni scilicet tertij prima tractatu quarto capitulo sexto. ⁊ quarti prima tractatu secūdo capitulo [illegible]mo de inquietudine febricitantium ⁊ non febricitantium.

¶ In quarta ꝑticl'a concludit p̄io ꝙ sani cogitare debent [illegible]liciti esse de re somni vt exhibeatur eis temperate videlicet non minus sex horis nec plus octo horis in die naturali ⁊ in hora sua scilicet de nocte et nō superflue propter vtilitates multas ⁊ magnas quas confert somn⁹ modo declaratas. Secundo concludit [illegible]sulit ꝙ sani sibi caueant ab impedimento quod vigilie afferunt cerebris ipsorum et omnibus etiam suis virtutibus. Cerebro quidem superflue siccando ipsum. Virtutibus vero omnibus resolutione superflua spirituum omnis generis qui sunt instrumenta principalia virtutum.

¶ In quinta particula dat exceptionem ab hoc vltimo consilio de vigilijs superfluis vitandis dicens ꝙ homo sepe cogitur vigilare ⁊ repellere a se somnum propter [illegible]

morē sincopis ⁊ casus ṽtutis vt in dispōnib' ad sincopi ex p̄focati
one sp̄s in corde quare nō iuenit spiraculuꝫ ⁊ in p̄ncipio sincopaꝛ
febris h̄ūorose ⁊ in p̄ncipio apostematū venenosoꝝ exterioꝝ et in
p̄ncipio magnoꝝ apātū interiorū ⁊ in p̄ncipio suffocatiōis matri
cis ⁊ in apoplexijs. In his nanq̄ oībus aggrauescit malū tempe
dormitiōis sō
no ꝛuocāte no
ciuos h̄ūores
ad interiora.
b Melior q̄.
In hac parte
scd̄a agit p̄mo
ð meliori sōno
Scd̄o ð malo
ibi[Ampli' su
per vacuitatē]
Tertio addit
sōno bono ꝯdi
tōeꝫ bonā vnā
quā pri' omisit
ibi[Ex sōni]
¶ In pria pti
cula dicit p̄mo
ꝙ melior ex sō
nis ē ille q̄ ē ꝓ
fund' videlꝫ a
quo dormiēs
nō faciliter ex-
citaꝛ nec a leui
cā q̄lis est pue
rorū ⁊ labora-
torū. In hoc eī

vigilare cogitur ⁊ somnuꝫ a se repel-
lere timore sincopis ⁊ casus virtutis

Melior[b] quoq̄ somnus est ille qui
ē profundus. Et melior silr somn' est
ille qui prouenit postq̄ cibus a supe
riori ventre descendit et post quieteꝫ
eius qd̄ forsitan sequitur ipsum ex in
flationibus ⁊ rugitibus quoniā dor
mire super hoc multis īpedit modis
imo non sapit neq̄ cōtinuatur ab in
stabilitate ⁊ reuolutōe de latere in la
tus et est impediens ⁊ cum suo impe
dimēto nocet dormienti. Quapropꝛ
si descensus tardauerit parūper ince
dere debet postea dormiat. ¶ Ampli
us super vacuitatē dormire est malū
⁊ virtutem deijciens ⁊ super repletio
nem anteq̄ a superiori ventre fiat de
scensio est malū. quoniā non erit pro

maxime virtus naturaꝛ fortificaꝛ ⁊ aīalis integre q̄escit ꝓpꝛ reuo
cationē fortē ⁊ stabilē naturaꝛ caloris ⁊ sp̄ūuꝫ ad iteriora mēbra
⁊ breuiꝛ iuuamēta oīa p̄stat q̄ recitata sūt in pte p̄ori. Sꝫ ꝯ̄ dicit
p̄n.2.cātice tractatu p̄mo ca 5. Nō ꝓlōgeꝛ sōn' qm̄ hoc obest aīe
Et auerroys in ꝯmēto ait. Prolōgatio q̄dē sōni ⁊ ipi' ꝓfundatio
nocet aīe. Nā ⁊ si sōn' sit aīe necessari' ad calefaciendū ⁊ aīa agat
⁊ opetur tpe vigiliaꝝ tn̄ cū ꝓlōgaꝛ sōn' sup eā lētescit q̄dē vita ei'
⁊ tenebrosa efficiꝛ extinguiturq̄ ide calor ei' sicut extiguiꝛ ignis ci
nerib' multꝭ cooptus. Dic ꝙ loquūtur de sōno supflue duratiōis
⁊ ꝓfūditaꝭ. Scd̄o dicit ꝙ iteꝝ melior sōn' ē ille q̄ ꝓuenit postq̄
cib' iaꝫ descēdit a supiori ventre videlꝫ ab orificio stōachi seu pte
ei' supiori ad ipius fundū. Tūc em̄ clauditꝛ orificiū stōachi ⁊ ꝓhi-
beꝛ euaporatio plima ciboꝝ ad cerebrū q̄ turbaꝛ mltitudie sōnio
rū ⁊ inq̄etatiōe reuolutionū. Tertio dicit ꝙ melior rursus ex som
nis ē ille cui' euētus ē post q̄eteꝫ ei' qd̄ forsitā seq̄tur ipꝫ ex iflatio
nib' ⁊ rugitib'. Signāter dicit forsitan qꝛ in hoib' bone ⁊ fortꝭ di
gestiue sepe post cibū nulla fit iflatio vꝭ rugit' nociu'. Sꝫ in hoi-
bus digestiue debilꝭ vꝭ in vtētib' cibis vētosis vt fabis ⁊ napis se
pe gn̄anꝛ i p̄ncipio digestiōis iflatōes ⁊ rugit' q̄s tādē ꝯsumit ca
lor digestiu'. Et dormire sup his multꝭ nocet mōis. Nā sōnus taꝭ
nō sapit. i. nec nature ē grat' nec bn̄ se sentit dormiēs dū expgeſit
Nō etiā ꝯtinuaꝛ sꝫ iterrūpiꝛ ab istabilitate ⁊ reuolutiōe de latere
in lat' ꝓpꝛ dolores illatos a vētositatib'. Et ē ipediēs digestiōeꝫ
ꝓpꝛ motū agitatiuū caloris ⁊ sp̄ūuꝫ ex interruptiōib' sōni ⁊ cum
suo ipedimēto nocet dormiēti sic ꝙ post eū sentit se grauē ⁊ pōde
rosuꝫ. ¶ Sꝫ istabit aliq̄s ꝙ ꝓpꝛ fortificationē caloris in sōno re-
soluenꝛ citi' inflatiōes ⁊ rugitus q̄ in vigilijs. Dic ꝙ illd̄ veꝝ est
habito respectu p̄cise ad calorē iteri' retractū. Sꝫ in vigilijs alia
ꝯcurrūt ad eoꝝ faclē resolutionē videlicet mot' resoluētes eructu
ationes ⁊ aptio poroꝝ q̄ vētositates facili' euolant. ¶ Attēde ꝙ
inflatio differt a rugitu. qꝛ rugit' fit ex vētositate mota. Sꝫ ifla-
tio ex quieta. Quarto dicit ꝙ ꝓpꝛ ea q̄ dicta sūt si cib' nimis post
cenā tardauerit ad fundū stōachi plene descēdere suauiꝛ ē incedē
dū vt citi' descēdat postea dormiat. Juxta qd̄ ꝓuerbialiꝛ dꝛ ꝙ am
¶ In scd̄a dicit p̄mo ꝙ dormi- (bulatio post cenā ē cā sanitaꝭ.
re sup vacuitatē. s. vētre ⁊ venis ianiꝭ ē malū ⁊ ꝓsternit ṽtutē: q̄a
calor ad iteriora reuocat' ⁊ fortificat' in sōno nō iueniēs pabulū
in qd̄ opeꝛ. ꝯsumit h̄ūiduꝫ substātificū ⁊ ex ꝯn̄ti seip̄m resoluit cū
ꝓp̄o subiecto. Scd̄o dicit ꝙ dormire sup repletiōeꝫ p̄usq̄ cib' de-
scēderit ad fundū stōachi ē malū. Reddēs rōneꝫ. Prio qꝛ sōn' taꝭ
nō est ꝓfund': imo cum reuolutiōe de latere in lat'. Scd̄o qꝛ cuꝫ

natura in tali sōno sollicitaꝛ. i. attēte occupaꝛ cū eo in q̄ sollicitari solet i
hora sōni. i. circa illd̄ circa qd̄ in sōno solet occupari scꝫ circa digestionē ci
bi expgefactio subita vꝭ añ tēp' debitū deterrēs ⁊ turbās eā retroducit
ip̄aꝫ. i. diuertit ab ope intēto ⁊ fit natura stupida. i. q̄si attonita nesciēs
cui intēdere ex motu agitatiuo caloris ⁊ sp̄ūuꝫ nūc int' nūc ex̄ ⁊ corrūpi
tur digestio propꝛ di
spsiōeꝫ calorꝭ. Tertio
dicit q̄ dormiꝛ ð die
ē malū. Prio qꝛ gn̄at
egritudies h̄ūidaꝭ vt
guttas ⁊ palises ex
retētōib' h̄ūiditatū
q̄ ð die magꝭ resolui
solēt. Scd̄o qꝛ gn̄at
reumata ꝓptcrea q̄
vapores ⁊ fumi q̄ vn
diq̄ p cutē hora vigi
liarū resolui solēt in
somno diurno ad ca
put tendūt vbi ispis-
sati recidūt iferi' reu
matisātes. Tertio qꝛ
corrūpit colorē ꝓpꝛ
h̄ūiditates aq̄sas vri
nesiles in sāguie mlꝭ
tiplicatas ex sōno di
urno resolui solitas
hora vigiliaꝝ q̄ ad fa
ciei cutē cū sāguie ex
pulse reddunt eā tūi
dā ⁊ ðclinātē ad citri
nitateꝫ. Quarto qꝛ

fundus imo erit cuꝫ reuolutione de
latere in latus. Cū enim natura in ip
so sollicitatur cum eo quo sollicitari
solet in hora somni ex digestione de
terrens expergefactio ⁊ disturbans
eam retroducit et fit natura stupida
⁊ corrūpiꝛ digestō. In die quoq̄ dor
mire ē malū: gn̄at ei egritudies h̄ūe-
ctantes ⁊ rheumatismos et corrūpit
colorē et gn̄at splenē ⁊ laxat neruos
et effic̄ pigritiā et debilitat desideriū
⁊ gn̄at apostemata et febres frequē
ter. Et ex causis suorū nocumentorū
est vt cito interrumpatur et naturam
ab eo in quo erat stupidam reddat.
¶ Ex somni autem nocturni bonita
tibus est ꝙ est somn' continuus ⁊ ꝓ-
fund': licet q̄ in die dormire cōsueuit
ipꝫ subito iterrūpe nō dꝫ absq̄ ordie

gn̄at splenē. i. spleneticā passionē in dispositis ad eā ex h̄ūore grosso me
lancholico in splene retēto ex somno diurno. sicut em̄ vigilie iuuāt motū
⁊ liberū trāsitū hui' grossi h̄ūoris p canales strictos cū calore diei vias a
periente. sic somn' ipedit maxie diurn'. cū tunc instet hora fm plurimuꝫ
trāsitus melāc̄holie p canales suos: maxiē p illū q̄ a splene trāsit ad ori-
ficiū stomachi gr̄a ꝓuocationis appetit' p quē splenis supfluitas emū
dari solet: nō em̄ ꝯuenit vt de nocte ꝓuocet: sꝫ de die poti' appetitū cibi.
Quito qꝛ relaxat neruos seu remollit eos qm̄ ꝓhibꝫ resolutōeꝫ h̄ūidita
tū quā facere solēt vigilie diurne q̄ iteri' retēte neruos ibibunt. Sexto
qꝛ pigriciā efficit ꝓpꝛ h̄ūiditates p ip̄m retētas circa musculos chordas
⁊ iūcturas q̄bus torpescūt ⁊ tarde reddūtur ad solitos mot'. Septimo
qꝛ debilitat appetitū. Prio qꝛ resolutionē ꝓhibet q̄ est prima cā famis.
Scd̄o qꝛ replet stomachū fumis vaporib' ⁊ h̄ūiditatib' remolliētibus
⁊ saturātibus orificiuꝫ stomachi. Octauo qꝛ frequēter gn̄at apāta ⁊ fe-
bres. Apostemata quidē cuꝫ supfluitates p ip̄m mltiplicate colliguntꝛ
in aliquo mēbrorū ⁊ ip̄m intumescere faciūt. Febres vero q̄nq̄ ephime
ras ex retētione fuligiuū in diurno sōno: q̄nq̄ putridas ex putrefactio
ne h̄ūiditatū multiplicataꝝ effumantiū ad cor. Quarto dicit ꝙ due de
potioribus causis ꝓpꝛ q̄s nocet sōnus diurn' sūt. Pria quideꝫ qꝛ cito in
terrūpiꝛ ꝓpterea ꝙ calor diei trahit ṽsus exteriora calorē corpis eē ad
somnū: vn̄ ꝓuenit motus agitatiu'. Ideo cōsulitur tūc volentibus dor
mire ꝙ in vmbra dormiāt ⁊ in tenebroso loco. Scd̄a ṽo ꝓptea ꝙ reddit
naturā stupidā ⁊ quasi pterritā ac se retrahēteꝫ ab eo in quo erat. s. a di
gestiōe cibi. ¶ Attēde ꝙ licet somn' diurn' gn̄aliter vitupereꝛ ⁊ noctur
n' ꝯmendeꝛ: ex diurnis tn̄ ille min' vituperaꝛ q̄ a mane vsq̄ ad tertiam
s. ab ortu solis vsq̄ ad horā tertiā post ipꝫ tenuerit. Juxta illd̄ hypo. ꝓno
sticoꝝ prima. Sōnus vt moris est cōueniēs ⁊ naturalis vt noctē non ef
fugiat ⁊ diē nō impediat est laudabilis ꝯrius ṽo iproband' min' tn̄ si
¶ In tertia dicit prio ꝙ ex bōitatib' (a mane vsq̄ ad tertiā tenuerit.
somni nocturni est ꝙ ē ꝯtinuus et ꝓfund' ⁊ ꝓpter hoc fit optima dige-
stio in eo. qꝛ calor naturalis fere tot' in eo circa digestionē ciborū ⁊ matu
rationē superfluitatū occupaꝛ aīalibus ṽtutib' pfecte q̄escentib': nisi cir
ca motū pectoris ꝓpter necessitatē euētatiōis cordis. Scd̄o dicit ꝙ licꝫ
ex bonitatib' sōni nocturni sit ꝙ sit ꝯtinuus ⁊ ꝓfund'. Et ex ꝓprietate
diurni ꝙ p̄dicta p̄stet nocumēta. Ille tn̄ q̄ de die dormire cōsueuit nō su
bito sine ordine seu gradatiōe sꝫ paulatī dꝫ interrūpere somnū suū diur
nū. qꝛ ex multo tpe consueta et si fuerint deteriora insuetis minus mole
stare cōsueuerūt. Opꝫ igitur ad non cōsueta trāsmittere: paulatiꝫ vero
certum est debere fieri. ⁊ aliter nō opꝫ transire ex vno ad aliud: vt ait hy-
po. amphorismorū scd̄a: qꝛ cōsuetudo ē altera natura ⁊ natura nō bn̄ su
stinet repentinas mutationes.

c Sed q̄ ex. In hac tertia pte p̄rio agit de figura meliori sōni. Scd̄o d̄ peiori ibi[Resupine aūt] Tertio de cāis q̄re d̄biles īfirmi resupine iacēt ¶ In p̄ria pticula dicit ꝙ forma decubit' in (ibi[Et sōnū q̄ resupine] sōno meliorē vt icipiat hō dormire sup̄ dextrū lat' deinde sup̄ sinistrū re uoluat. Idē p̄ri' meminit ca.7.doctrine p̄nt de regimie ei' qd̄ cōedit et bibit pagrapho illo

Op3 p̄terea vt post cōestionē p̄rio sup d̄extrum lat' dormiat pauco tpe deinde reuoluat sup sinistru3 Et ibi addit vnū qd̄ h̄ omisit.s. postca reuoluat se sup̄ dextrū ꝛ cāe istorū sunt illic exp̄sse. Scd̄o dic̄ hic ꝙ si somn' icipiat reuoluto corpe toto sup ventrē pueniet inde magnū adiutoriū in digestiōe cibi ꝓpt̄ea ꝙ talis decubit' retinet interi' naturalē calorē: ꝛ hunc coadunās ibi ꝯprehēdit q̄ propt̄ auget̄ seu fortificat̄ ꝛ potētior fit in digestione. Nā iacente toto corpe sup vētrē pori supficici vētris pōdere corpis compressi claudūtur vñ calor corroborat̄ velut in fornace clausa. Calor etiā plume qn̄q3 coadiuuat ad fortificationem caloris innati.

Sedc q̄ ex figuris somni ē: melior ē vt supra dextrū incipiat lat' ꝛ deinde ad sinistrū reuoluat̄. Qd̄ si ei' iceptio sup ventrē fiat auxiliū feret satis magnū in digerēdo ꝓpterea ꝙ calorē retinet naturalē ꝛ ip̄m cōprehēdit q̄re augetur. ¶ Resupine autē dormire ē malū ad malas p̄parās egritudies sicut apoplexiam ꝛ frenesim ꝛ incubū. qm̄ supfluitates ad posteriora declinare facit ꝛ retinētur: ꝛ p suos nō incedunt cannales qui sunt ab anterioribus sicut nares ꝛ palatu3. ¶ Et somnum qui resupine fit solēt incurrere īfirmi d̄biles ꝓpter illud qd̄ musculis corū accidit ex debilitate ꝛ corū mēbris ꝛ q2 vnū lat' alteru3 ferre nō pōt: īmo cito resupine voluūt̄. q2 dorsu3 latere forti' existit. Et ꝓpt̄ hoc apto ore dormiūt ꝓpt̄ debilitatē musculorū q̄bus mādibule stringūtur. Et hoc quidem in libris particularibus capitulū habet proprium.

¶ In scd̄a dicit ꝙ resupine dormire.s. dorso īferi' ꝛ vētre supius ē malū. q2 preparat corp' ad malas egritudines sicut apoplexiā et frenesi3 ꝛ incubum ꝓpter hoc ꝙ facit supfluitates cerebri declinare ad posteriorē partē eius vbi retinētur ꝛ incumeant̄ nō h̄ntes ibi canales p q̄s purgentur vel emūctoria ad q̄ defluāt ꝛ n̄ icedūt neq3 expurgātur. p canales ꝓpos quos anri' h̄nt q̄b' fluere solēt et expurgari ad nares ꝛ ad palatū. remanēt igit̄ ꝯstricte in cerebro gn̄antes aliquē ex morbis p̄dictis. ¶ S3 instabit aliq̄s q2 apoplexia ē morbus toti' cerebri ꝓueniēs ex oppilatiōe oīm vētriculorū eius. Iux̄ illd̄ p̄n. tertij p̄ria tractatu .5.ca.11. Apoplexia ē ociositas mēbro2 a sensu ꝛ motu ꝓpt̄ oppilatiōe3 ꝯtingētē in ventriculis cerebri ꝛ incursib' sp̄ūs sensibil' ꝛ motiui. Supfluitates g̃ cerebri retro diriuate ex decubitu supino n̄ apoplexiā s3 lithargiā gn̄ant q̄ ē apostema frigidū posterioris vētris cerebri. Itē frenesis ē apostēa anterioris pt̄ cerebri. Itē incubus est passio fantasie. Iux̄ illd̄ p̄n. tertij p̄ria tractatu.5.cap.5. Incub' ē egritudo in q̄ hō sentit cū in sōnu3 igreditur fantasma graue sup se cadēs ꝛ ꝯprimēs ip̄m ꝛ āgustat̄ ei' sp̄ūs ꝛ intersecat̄ vox ip̄ius ꝛ mot' ei' ꝛ fortasse p̄focat̄ ꝓpter pororū oppilationē ꝛ cū ab ip̄o sepat̄ excitat eū subito ꝛ ē an̄cessor vni' triū egritudinū aut apoplexie aut epilētie aut manie. Dic ꝙ supfluitates paulati3 cōgeste ꝛ mltiplicate circa occipitiū p̄nt subito diffūdi p oēs vētriculos cerebri vl' ad anriorē vētriculū. ¶ In tertia dicit p̄mo ꝙ infirmi debiles solēt resupine iacere ꝓpter debilitatē musculo2 suo2 ꝛ alio2 mēbro2 ꝛ q2 neutrū suorū laterū diu pōt alterū lat' sustinere: īmo velocit̄ supra suū dorsum resupine se voluūt eo ꝙ dorsu3 est forti' latere ꝛ velut carina totius corpis. Scd̄o dicit ꝙ īfirmi debiles ꝓpter hoc.i. propt̄ debilitatē suorū mēbro2 maxie musculo2 q̄bus mādibule claudi ꝛ stringi solēt dormiūt ore apto. Iux̄ illd̄ ga. p̄rio pronosticorū ꝯmēto illi' cañ. Eger si iacuerit reiecta ceruice apto ore. Qñ dormit infirm' suo ore apto semp ꝛ non accidit illd̄ ex cā extrinseca aut ex solutōe aut ex medicina solutiua aut re alia cui' v̇tus sit hec v̇tus: tūc illud ē ex debilitate v̇tut̄ mouentis lacertos q̄ aperiūt os ꝛ claudūt ip̄m sicut dixi ante in lacert̄ q̄ mouent palpebras. ¶ Attēde ꝙ resupine iacere accidit plr̄ibus a mala ꝯsuetudine et q̄busdā piguib' ex corpis grauitate ꝛ alij̄s q̄busda3 ex doloribus late2 q̄ non sinūt eos sup ea iacere. Et resupinatio talis nō est timorosa neq3 nota magne debilitat̄. Iuxta illd̄ p̄n. q̄rti scd̄a tractatu p̄rio ca. 41. Et op3 vt tu attendas in hoc etiā rē vnam. Fortasse eñ hō ē̇t pinguis grauis corpis velocis mollificatiōis diligens in dispōne sanitat̄ vt iaceat oī hora fm hāc formā aut ē prohibēs dolor oē3 decubitū preter resupinationē. Illd̄ eñ iteru3 est ex eo cu3 q̄ nō magnificat̄ timor. Tertio dicit ꝙ hoc sc3 sermo de resupinatiōe et signis eius habet propriū capitulu3 in libris pticularib' sc3 capl'm. 41. tractat' primi fen scd̄e q̄rti qd̄ intitulatur de signis sumptis a forma ꝛ figura iacēdi. Et icipit. Resupinatio

super lectum ꝛc̄.

¶ De eo quod relinquendum est vsq3 ad alium locum. Ca.X.

q Vod ab hoc loco. In hoc capl'o primo remittit nos ad sequentia de sermone coitus. Scd̄o de sermone medicinarū soluentiū ꝛ remotione suorū impedimētorū ibi[Et hoc etiam qd̄ hic] Tertio declarat q̄bus euacuationib' conseruatores sanitatis vti d[ebent] ibi[Veruntamen di]cemus]

¶ De eo qd̄ relinquēdū est vsq3 ad alium locum. Capitulum.X.

Voda ab hoc loco ad posteriora reseruare debem' ex eo qd̄ hic dici sol3 ē res coit' ꝛ ip̄i' tēpamētū ꝛ emdatō ipedimēti ei'. Et nos q̇dē ad posteriora reseruabim' loq̇ de eo in libris pticularibus

a In prima parte dicit primo ꝙ ea q̄ debet ab hoc lo[co] id ē ab ista fen de regimine sanitat' ad posteriora reseruare de his q̄ dici solēt ab a[lijs] lijs hic sc3 tra[ctatu] suo de regimine sanitatis sunt res coitus videlicet [ve]nereus actus

ꝛ temp̄amentū ip̄ius id ē moderatus vsus: et emēdatio ipedimēti eius sc3 impotentie ad cocundū ꝛ generandū vel emendatio nocumēti ex supfluo desiderio eius ꝛ nimia spermatis emissione. Scd̄o dicit ꝙ reseruabit ad posteriora loqui de coitu in libris pticularib' sc3 tractatu p̄rio. fen. 20. tertij in cuius capi. nono agit de iuuamētis coitus ꝛ capi. decimo de nocumētis eius ꝛ capi. vndecimo de horis ei' ꝛ capl'o decimoseprio de cura diminutionis coitus. ¶ Sed q̄ret aliquis quare debet p̄in. transferre sermonē de coitu ad alios libros pticulares sc3 ad libros de curis egritudinum cū de eo gal. medicorū princeps agat tertio tegni inter causas cōseruatiuas corporis optime sani. Et rasis q̄rto almansoris q̄ est de regimie sanitatis propriū facit capitulū de iuuamēto coitus ꝛ eius nocumēto ꝛ quō debeat fieri. Et auerroys sexto colliget q̄ est de regimine sanitat̄ facit octauū capitulū de vsu coitus in cōplexione tēpata. Item coitus conuenit in regimine sanitatis vt affirmat ga. ꝯ epicurū tertio tegni dicēs. Veneream to[llit] fm epicurū null' vsus salubris fm vo2 ex īteruallis tātis [in] vsibus coitus neq3 dissolutionē sentiat ꝛ leuior ip̄se scip̄o videat̄ factus ꝛ melius dormiens. Et haly in cōmento ait. Coitus [est ex] accidētib' aie. Et ga. quidē in hoc loco fecit ei capl'm singulare in quo docuit illud qd̄ ꝯuenit in sanitate ex eo. Dic ꝙ p̄in. volens diffusi' ꝛ cōpletius alij̄s tractare de coitu fecit sp̄alem ꝛ amplum tractatū de eo.s. tractatū p̄mū. 20. fen tertij in quo ꝓpter affinitatē ꝛ ꝯnexionē materie2 de iuuamētis coitus ꝛ nocumētis ei' curis nocumentorū simul de his oīb' agere voluit. Et licet hic p̄n. cipi sermonē de coitu preterire placeat p ꝯplemēto tractat' de regimine sanitatis sermonē rasis expertissimi oīm medico2 post co[rpora] pora ga. hic inserere libet sub decē ꝓpōnibus. Prima ē. coitus corpus repletū alleuiat ꝛ aīam hilarē atq3 letā efficit ꝛ eius angustitatē irā quoq3 sedat ac sollicitudinē remouet qd̄ adeo q̄nq3 fit donec melācholia ei' occasione sanetur. Scd̄a ē. si q̄s amore mulieris intm̄ coartet̄ vt q̄si ad mortē deueniat ꝛ mltoties vtat̄ coitu l3 ea nō potiat̄ quā diligit sedat̄ tñ eius furiosus amor. Tertia est. coitus alleuiat oēs sensus ꝛ ad vltimū si q̄s mlto vsus fuerit coitu repletōis malū euacuādo euadet. Quarta ē. valde obseruādū ē ne q̄s coitu sepe vtat̄ cito eñ ex eo incurret debilitatē ꝛ appetitus destructionē ꝯsequet̄ ꝛ oculorū cōcauitatē habebit. Quinta ē. a coitu etiā corpa h̄ntes sicca vt ab inimico interficiente sibi cauere debēt quo etiā si q̄s multū vsus fuerit ethicā icurret. Sexta ē. cōualescētes ꝛ debiles atq3 macri necnō quo2 v[as]a cerebri gracilia sunt ꝛ macri atq3 quo2 nerui debiles sūt coitū oīno vitare dn̄t. Septia ē. coit' mult' ꝛ frequēs multū infert neruis nocumētū ꝛ oculos fortiter ledit ꝛ vires corpis destruit ꝛ corp' corrūpit ac debilitat ad seniū v̇o adducit. Octaua ē. iuuamēta coitus p̄dicta corpa habētib' fortia ꝛ grossa ꝛ multū sanguinē ꝛ venas

amplas ⁊ colorē rubeū et pilos mltos accidūt. Corpa aūt hñtib' ɔtraria predictis malū affert magnū ⁊ manifestum. Nona ē. coitu nullus vti dz duz est famelic' necq cū multo cibo et potu est replet' nec cū a balneo exierit nec postq vomuerit nec post ventris solutionē nec post minutionē vel laborē. Decima est. si qs multo vsus fuerit coitu a labore et minutione abstinere debet ⁊ cauere dz ne ī balneo sudet nutriētib' etiā augmētātib' spermavti dz ⁊ vinū grossū et dulce bibere rebus q odorifexis faciez ⁊ totū corpus sepe debet inficere ⁊ suffumigationibus odoriferis vti ⁊ augere somnū: hec rasis qnto almāsoris.

Et ex[b] hoc etiam qd hic dicitur est res medicinarum ventrem soluentiū ⁊ ablationis impedimenti earuz. Et nos quidē in quibusdā earum reseruabimus sermonē ad nostras dictiones de medicationibus ⁊ in quibusdam earum ad sermones nostros de medicinis ventrem soluētibus. Veruntamen[c] dicemus q sanitatis conseruator vti debet euacuatione q fit cuz solutiuis et diureticis et sudorez prouocantibus ⁊ sputum pducentibus. Et mulieres quidē cuz mēstrua prouocantibus ex eo quod modo declarabimus ⁊ te scire faciemus.

b In scda pte dicit prio q res. i. vsus medicinaz soluētiū vētrē ⁊ res. i. mod' ablatiōis ipedimēti seu nocumenti caz sunt etiā ex his q hic dici solēt. i. a medicis aliis describi in suo tractatu de regimine sanitat(vt a ga. 5. de regimie sanitatis cap. 8. ⁊ a rasi qrto almāsoris capi. de iuuamēto purgatiōis ⁊ ei' nocumento ⁊ quō debeat fieri. et ab auerroy sexto colliget ca. 13. Scdo dicit q in aliquib' medicinaz soluentiū vētrē reseruabit fmonē ad dictiones de medicationib' scz ad quartā fen pmi vbi agit in gnali de re medicatōis ⁊ ad alias fen tertii ⁊ qrti libroz vbi ī spāli agit de re medicatōis cuiuscq morboz. Et in qbusdā caz reseruabit fmonē ad suos fmones de medicinis ventrē soluētib' de quarū simplicib' agit scdo hui' capitulis pprijs: ⁊ de ɔpositis qnto hui' tractatu scdo q est de hieris ⁊ tractatu tertio q est ptiz de electuarijs solutiuis et tractatu nono q est de decoctionib' ⁊ pillulis. ¶ Attende q rōnabili' pn. trāstulit ab hoc loco ad sequētia fmonē de solutiuis q de venereis actib': q2 solutiua nō cōpetūt in regimine pure cōseruatiuo sanitat(optime sicut coitus. Teste galieno scdo de regimie sanitatis ca. nono dicēte q mot' q est a pharmacijs nō sanatiue ē artis. Sz q2 valde pficit post bonū regimē ad ɔseruationē sanitat sanorū lapsoz bñficiū vētris qd a solutiuis pcurari solet gfa doctrine pfectioris hic inserere volum' sub ppōnibus certis dicta rasis quarto almansoris capitulo de iuuamēto purgationis et nocumento eius ⁊ quō fieri debēt, cui nullū in experientijs anteponimus preter hypo. et galie. Prima ppositio est. solutione ventris vti prout oportet sūma est medicina ad conseruationem sanitatis magnū tribuēs adiutoriuz. Est eñ possibile vt hui' operis cā ab hūore corpus qui ppter errorē nutriētiū vel ex diete negligētia vel qetis corpis intēperantia gnari solet mūdificetur. Ob hoc igitur esse potest vt corpus semp mūduz existat et necq in eo superfluitates ad egritudinum generationē apte retineantur. Scda ppositio. medicina ventris solutiua quisq vti debet que humorem qui ei nocere solet vel qui in eo ex sui corporis dispositiōe plurimū generari solitus est. aut causa erroris sui regiminis expellere cōsueuit. Opz etiā vt a medicina que humorez predicto hūori ɔriū educere cōsueuit sibi caueat. Huius eñ actionis nocumentū maximū existit. Tertia propositio. qui ventris solutione plus indiget est qui corpus magnū habet et pingue et q est gulosus ⁊ qui multos cōedens cibos ⁊ fructus parū mouetur ⁊ exercitatur. Qui aūt ventrē leniter solubilē et cuius venter solutionē sepe icurrit ⁊ cui dissinteria cito accidit ⁊ q maxime si forfortis fuerit a vētris solutione abstinere debz. Quarta ppō est. medicinas vētris solutiuas sepe sumere corpus debilitat et ethicā ⁊ ptisim adducit precipue si fuerit corpus habēs siccū. Quinta ppō est. est etiam sūmopere obseruandū ne quis medicinaz ventris solutiuā sumat nisi prius ventrem cū iuribus vnctuosis mollificauerit ⁊ balneū per duos dies ante acceptionē intrauerit et corpus in balneo multa aqua tepida infuderit ⁊ in ipsa sederit ⁊ sirupum acetosum biberit. Sexta propō est. hoc quocq est intuendū ne medicinas vehemēter ventrē soluentes in dieb' calidissimis vel frigidissimis sumat. Septima ppositio est. a somno quo q omnino postq solui ceperit est abstinendum necq cibo aliquo donec. i. q diu medicīe saporē eructuādo senserit erit vtēdū. Octaua ē. solutio ēt nō strīgēda ē nec minuēda donec medicine expleat opatio. Nona. si vt decz purgād' solut' fuerit cibo facto ex aq et carne vt capone elixo cibari dz. Ex q nō auide sz mediocrit sūere dz. Nēo ei in die q soluit saturari dz: sed mediocriter est reficiendus. Decima est. si aliquem contigerit supflue solui cibaria cū sumach vl cum succo malorum granatorū acetosoz vel cum succo vue acerbe facta sumere debet per multuz tēporis tamen anteq cōedat puluerem de seminibus factum in potu sumere debet. Undecima est. si alicui' corp' ex haustu medicīe fortit calefactū fuerit vl medicinā cholāz rubeā purgātē sūpserit nccariū ē vt ei' pot' sit iuleb nisi vehemt sit purgat'. Duodecia ē. si fortit solut' fuerit succū pomorū vscq ad spissitudinē decoctū vl citoniorū vel malorū gnatoz bibere dz. Tertiadecia ē. necesse ē vt q mltū solut' fuerit absticat a iuleb ⁊ sirupo acetoso ⁊ hydromelle. Deciaqrta ē. si accidat vt ex medicia corp' n calefiat nec e corpe aliud qcq pter phlegma vl choleram educat aqua vino temperata in potu erit sumenda. q si fuerit possibile cū melle tēpāda erit. Deciaqnta ē. si ɔtigat medicinā solutiuā pl' mlto opari q debeat in balneo ponēd' erit q eam sumpsit. Deciasexta ē. si h mō restrict' nō fuerit puluere d semie seu lapillis maloz granatorū fcō vti dz: q si sufficerit qescēdū erit. Deciaseptia ē. si nō suffecerit h puluis dād' erit q rcipit tortellaz d siria. ʒ. 100. thur(boli armenici gūmi arabici glādiū xilocataractaz de romania arilorū seminuz granatoz oiz subtilissime tritoz aā. ʒ. 10. seminis iusqami albi ʒ. 5. Huius aūt pulueris tm bibere dz trib' vicib' qtū pugno teneri pōt. Deciaoctaua ē. si istō nō ɔtulerit trociscos de balaustijs ⁊ his silia q in caplo de vētris solutiōe noiabūtur dabis. Decianona ē. si īfirmuz debilitari ɔtingat ⁊ ad īmobilitatē ac sincopiz puenire subueniēdū erit sicut in capitulo colice passiōis dicturi sumus: hec rasis ibi.

c In tertia dicit q ɔseruator sanitat vti dz euacuatiōe cū solutiuis si vēter fuerit ɔstipatus vt ℥. 1. casie fistule vl māne vl thamaridoz vl mirabolanoz cū ℥. 4. seri caprini vl ℥. ß. catholicō qd oēz hūorē sine molestia ⁊ piculo euacuat vel clisteri lenitiuo de decoctiōe qttuor remollitiuoz ⁊ ℥. 1. casie fistule vl ℥. ß. bñdicte ⁊ qrt ß. olei oliuaz ⁊. ʒ. 2. salis cōis. Itē vti dz diureticis duz timet de oppilatiōe miseraicarū vel venaz capillarīū epat vel viaz vrine vt pureta cicerū vl carui vel feniculo vl aniso vl petroselino vl apio vel aq decoctiōis hoz vl aq floruz geneste vl aq alkekengi vl aq saxifrage. Itē vti dz pucātib' sudorē dū sāguis abūdat ī aqsitate vl sb cute sentitur qsi prurit' vl formicatio ex aqsitatib' nitrosis sub ea cōprehēsis vt balneis calidis dulcis aq aut stuphis aut applicatōib' lagenaz aut vesicaz repletaz aq calida ad plātas pedū aut vētrē aut fricatōib' mediocrib' ɔtinuat cū manib' calidis suauib' ⁊ coopcrimēt adauct ⁊ retētōe sui āhelit' in lecto sub pānis ⁊ qete mēbroz ⁊ cū medicinis apitiuis iut' ⁊ cē. Itē dz vti medicinis educētib' sputū cū repletio fuerit in pectoralibus sicut vuis passis dactilis aut ficubus granis pini nouis cū zuccaro ɔdit(zizibere viridi hysopo enula cāpana liqricia hydromelle penidijs dyadragagāto dyairis ɔfuis ⁊ syrupis violaz ⁊ d capill vener(. Itē dñt vti mulieres menstrua pucātib' cū tpe debito ea nō hūerit vl nō satis ex eis vt artemesia calamento pulegio regali sauina leuistico rubea tinctorū bibendo ex eis tritis cū vino albo vel cū aq cicerū vel bibēdo aqs decoctōis aut distillatiōis carū vel sedēdo in balneis ex eis. Et has medicinas mō declarabit ⁊ scire nos faciet. s. scdo hui'. ¶ De cōfortatōe mēbroz debiliū ⁊ ipiguatiōe et magnificatōe carniū ipsorū. Capi. XI.

¶ De confortatione mēbrorum debilium ⁊ impinguatione ⁊ magnificatione carnium ipsorum. Capi. XI.

Membra[a] debilia ⁊ parua confortantur ⁊ augmētantur in eo quidē qui adhuc in

m Embra debilia. In hoc ca. pmo declarat in q tēpe ⁊ qbus mōis mēbra debilia ⁊ pua ɔfortātur ⁊ augmētant. Scdo agit de remedijs erroris ɔmissi in supfluis exercitio ⁊ fricatiōe dictoz mēbrorū ibi[Cū igit aliqd] Tertio de ɔfortatōe ⁊ augmētatōe mēbroz anhelit' vl ppiquoz eis ibi[Cū si voluerimus] Quarto remittit nos ad sequētia sup his ibi[In libris pterea]

a Pria ps ē pñs text'. In quo pmo dat modos ɔfortādi ⁊ augēdi mēbra pua ⁊ debilia. Scdo exēplificat d eis ibi[Uerbi gfa pcipiem'] Tertio agit de augmētatōe exercitij in dicto casu ⁊ signis qb' supfluere cognoscat ibi[Et augmētabim'].

¶ In pria pticula dicit q mēbra debilia ⁊ minora debito cōfortantur.

tempore existit augmēti ⁊ in tp̄e vltimo augmēti fricatiōe tēꝑata. ⁊ exercitio assiduo qd̕ sit eis ꝓpriū deinde ēplastratiōe cū pice. Retentio quoqꝫ anhelit⁹ in hunc ingreditur moduz. ⁊ proprie cū mēbrū pectori ⁊ pulmoni fuerit vicinū. ¶ Verbigratia precipiem⁹ illum parūper currereq̇ crura habuerit gracilia postea tēꝑatam ei adhibebimus fricationē Deinde ex pice emplastrū apponem⁹: postea secūda die fricationē custodiem⁹ sicut erat ⁊ tertia die silr̄. ¶ Et augmentabimus exercitiū nisi amplitudinis venarum apparuerit significatio ⁊ descensiōis materieruz. qm̄ timor tunc erit ī vnoquoqꝫ mēbro ne apostema accidat: ⁊ nocumētū ex repletiōe ve-

et augentur in etate crementi et in fine eius quattuor modis. Primus est cum temperata fricatione mēbri debilis ⁊ parui quatinus per eam trahatur abunde sanguis ad membrū fortificandum atqꝫ incrassandū. ¶ Attende q̄ mēbra carniformia nedum in adolescentia sed etiam in iuuentute et senectute possunt augmentari quia materia sue nutritionis et augmenti scilicet sanguis potest in his ml̕tiplicari. Sz membra spermatica non augmentantur nisi in adolescentia propter abundantiam sue humiditatis ⁊ fortitudiēz augmētatiue virtutis. Secūdus est. cum exercitio assiduo tali membro appropriato: vt cum vociferatione ⁊ insufflattione si fuerit ex mēbris anhelitus. Et cuz ambulatiōe aut cursu si fuerit ex membris gressus. Et cum motib⁹ brachij et manus si magnificatione indiguerint. Naz per exercitium dilatanł pori et capaciores fiunt amplioris alimenti et calor innatus membri parui roboratur ⁊ ad ipsum nutrimentum copiosius trahitur. Tertius est emplastratio mēbri debilis et parui cum pice statim post fricationem vt per oppilationē pororum factam a glutinositate picis sanguinis ad membrum tracti per exercitium et fricationem resolutio prohibeatur. et calor innat⁹ mēbri super assimilatione sanguinis tracti ad membrum corroboretur.
¶ Attende q̄ hos tres modos gal̄. sic prememinit sexto de regimine sanitatis capitulo duodecimo. Est autem nullum quidem piccationi virtutem habens parem: prodesse tamen possunt et hec talia. Ante balneum manibus non valde mollibus sicut rursus neqꝫ asperis refricare corpus vsqꝫquo ruborem accipiat. Deinde fricatione dura non multa oppilante cutem densaz ⁊ duram operari. Et postea exercitijs cōmoderatis vtentem. Deinde balneatum ita vt non prolixe moretur scd̕m balneū abstergere similiter predicta fricatione sicca. et postea vnctum oleo breui offerre cibaria. Intentio vero talium est ad carnosum gen⁹ trahētes sanguinem bonum roborare eam que in eis est virtutem nutritiuā vt non euaporetur quod attractum est sanguinis. Hec galienus ibi. q̄ licet dicta sint pro toto corpore incrassando non minus seruiunt vni soli membro. Et.14. de ingenio sanitatis capitulo vltimo loquens de macris incrassandis ait. Si tertio die super eos applicetur pix ⁊ suauia exercitia et suaues fricationis eis inducantur. Idem si vnum membruz augmentare et ingrossare volueris erit faciendum. Nam calefacit ⁊ humefacit et multū sanguinem attrahit ad membrum in quo applicatur non tamē semper fiat sed bis in die in vere et semel in estate. Deīde subdit remedium aliud dicens. Quibus autē ex membris vnū macruz existit temperate percutiatur fustē igitur ereū lenissimum ex oleo vnge ⁊ cum eo membrū temperate percutiatur donec ceperit inflari quo sic apparente a percussione cessabis. Quartus modus est. cuz retentione anhelitus maxime cum mēbruz cuius fortificatio et impinguatio q̄ritur ꝓpinquuz fuerit mēbris anhelitus. vt cliban⁹ pectoris si debilis fuerit et nimis strictus fortificatur et latior reddił retentione frequēti anhelit⁹ ⁊ nō solum pectori sed mēbris alijs roborandis auxiliatur: q2 calor fortificał in eis ex diffusione retēti spūs et caloris innati ꝑ venas ⁊ arterias.
¶ In scd̕a ꝑticula declarat prio exemplo tres ꝑmos modos. Verbigr̄a sint alicui crura ĝcilia nimis atqꝫ debilia. Nos illi ꝑcipiem⁹ prio q̄ modicū currat. Scd̕o vt vtał fricatōe cruriū suaui. Tertio vt ex pice ēplastrꝫ cruri ꝯ⁹adhibeał d̕ q̄ dicit pri.2. cān. ca. d̕ pice q̄ attrahit sāguinē ad mēbra et īpinguat ea ꝓprie cū iteratur ei⁹ adherentia et euulsio subito cuz violentia. Scd̕o dicit q̄ his peractis vna die secunda die fricationē custodiemus vt erat id est exercebimus eam sub tali mensura suauitatis vt in prima die. Et consimiliter in die tertia ⁊ diebus consequentibus. semper enim debet esse tanta q̄ sanguinem ad membrū trahere sufficiat ⁊ non resoluere. idem intellige de piccatione.

niēs qd̕ est ipī ꝓpriū queadmodū timētur hic varices ⁊ elephātia. Cū igitur aliquid hui⁹ generis apparuerit minuemus ex exercitio qd̕ prius iniunctuz fuit et ex fricatione. Deīde faciem⁹ ipm̄ quiescere ⁊ resupinum iacere et eleuabim⁹ mēbrū illud. verbi gratia. vt in illo qui habet crus sicum per pedem suum ⁊ fricationem faciemus prime conuersam scz a postremo ad radicem. Qd̕ si voluerimus hoc efficere ī membro quod sit iuxta mēbra āhelit⁹ sitqꝫ vbigr̄a pect⁹ ligabim⁹ qd̕ est sub eo ligatura q̄ in strigēdo sit media ⁊ ī latitudīe eq̄lis. Postea ꝑcipiem⁹ ei vt vtał exercitio manuū ⁊ fortis āhelit⁹ emittēdo voces ⁊ clamorē magnū ⁊ fricatōe leui.

¶ In tertia particula dicit q̄ exercitium mēbri magnificādi gradatim per dies augmentari debet scd̕m q̄ mēbrum ad motus abilitatur nisi signū amplitudinis sup̄flue venarū apparuerit ⁊ confluxus excessiuus materierū peccātiuz ad mēbrum augmentandū quibus apꝑ̄tibus exercitiū mēbri illius non vltra augendū est: q2 tūc timetur ī omni mēbro quod ita apostema futurum ⁊ nocumentū illi mēbro ꝓpriū vt hoc cāu de gracilibus tibijs magnificandis timentur varuces vel elephātia. Et sūt varices dilatatio venarum in crure ⁊ pede ꝓpter multitudinē eius qui descendit ad eas ex sanguine et plurimum sanguis est melancholicū ⁊ quādoqꝫ ē sanguis mundus non melancholicus: et quandoqꝫ est sanguis grossus phlegmaticus vt ait prin. tertij.22. tractatu primo capitulo.15. Et elephantia ē additio in pedibus scd̕m modū qui accidit in venis varicum quare ingrossat pedem cum qualitate sua ⁊ quandoqꝫ fit propter humorem melancholicum et est illud qd̕ est plurimuz vt ait idem ibi capitulo decimosexto.

b Cum igitur aliquid. In hac parte secunda dat tria remedia contra tumorem venarum et descensum superfluū humorum ad mēbrum cuius augmentatio queritur. Primum est minuere de exercitio ⁊ fricatōe preiniunctis. ⁊ vult vt incipiam⁹ a diminutione gradata nō a cessatōe totali fricationis et exercitij ne fiat transitus de extremo ad extremum sine medio. Scd̕m est facere quiescere infirmum et iacere supinum et eleuare illud membrū altius q̄ alia mēbra cuius vene intumuerunt. et ad quod fluxerunt superflui humores vt in habente crus gracile et siccum eleuamus ipm̄ per pedem suum. Tertium est vti fricatione contraria prime scz a postremo ad radicem. Nam primam faciebamus a superiorib⁹ ad inferiora quatinus inferius ad gracile membrum traherem⁹ alimentum. Sed hec facienda est ab inferioribus ad superiora vt sursum trahantur humores superflui grauantes gracile membrum et replentes venas eius. Et vocat hic prin hanc fricationē a postremo ad radicem: quia licet in via situs membra inferiora sint vt fundamentum superioribus via tamen diriuationis nutrimenti superiora priora sunt. et veluti radix inferioribus. Inferiora vero sunt postrema superiorum.

c Qd̕ si voluerimus. In hac parte tertia dat tres modos fortificandi et augendi membrum debile et paruum anhelitus vīs in situ proximū cuiusmōi: est pectus debile et strictū. Primus est ligare membra supposita membris anhelitus id est mēbra naturalia media ligatura inter fortem ⁊ larā cuz instita seu binda equali in latitudīe vt hac lagatura spūs ⁊ aer ⁊ dyafragma descēdere ꝓhibeanł ⁊ in pectore ꝯpressi paulatī dilatēt ipm̄. Et oz hec ligatura media eē. q2 nimis fort ꝯprimēdo lederet epar stōachū ⁊ splenē ⁊ nimis strigeret vias eoꝝ. Et laxa nimis inutił eēt non satis resistēs descēsui aeris. Oz etiam eē in latitudine equalis vt mēbra nālia equaliter cōpressa vniformi⁹ resistāt dicto descēsui. Scd̕s mod⁹ ē p⁹ ligaturā nūc dictā vti exercitio manuū ⁊ exercitio fortis āhelit⁹ emittēdo voces ⁊ clamorē magnū. Exercitio q̄dē manuū ⁊ brachiorū q̄ ex ꝯnti pect⁹ ꝯmoueł calefit ⁊ dilatał. Exercitio vo fortis āhelitus cū emissione vocū ⁊ clamoꝝ quo pectus mouetur ꝑ se ⁊ directe calefit ⁊ augmentatur. Tertius est vti fricatione pectoris leui maxime cum manu snam prius vncta oleo dulciū amigdalarum quod cōfortat pectus ⁊ dilatabilius efficit.

d In libris p̄terea. In hac q̄rta pte remittit nos ad seq̄ntia super hac materia dicēs ꝙ in libris pticularib'. s. q̄rto can̄. pueniet ad te q̄liter hec sūma. i. snīa sūmati hic recollecta de mēbris debilibus ⁊ puis fortificādis ⁊ augēdis exq̄site diuidat̃. i. plene ⁊ cōplete ptractata practicet̃. Illō ergo cōsiderabis si de' voluerit. i. sua gr̄a ⁊ clemētia hoc op' pficere cōcesserit in libro decoratio-nis. i. fen septima q̄rti q̄ ē de decoratiōe tractata q̄rto ca. tertio.

In libris[o] preterea particularibus perueniet ad te qualiter hec summa exquisite diuidatur. Illud igitur in libro decorationis considerabis si deus voluerit.

¶ De lassitudine exercitiali. Ca. XII.

¶ De lassitudine exercitiali. Ca. XII.

L Assitudinis[a] species sūt tres quib' addit̃ quarta. Et modi quibus accidit sunt duo. Eius vero species sunt tres vlcerosa extensiua ⁊ ap̄osa. Et illa quidē que hic additur est lassitudo que vocatur desiccatiua ⁊ arefactiua. ¶ Vlcerosa igitur est lassitudo ex qua qui eas incurrunt in superficie corporis tactus vlcerum similitudinem sentiunt ⁊ in cutis profunditate ⁊ in orificijs profunditatis ipsius. Et est cum hoc sentit quādo ipse tangitur: ⁊ est cum hoc habens sentit illud in suo motu. Et est cum sentit quasi puncturam spinarum ⁊ abhorret motus ita vt extensiones alarum et extendatur cū debilitate. Cūq̄ fortior fit accidit ei horripilatio. Et cū augmētatur accidit ei tremor ⁊ febris. Et ipi' quidem cā est multitudo superfluitatum subtiliū et acutarū et liquefactio carnis ⁊ adipis pp̄ter mot' fortitudinē.

L Assitu dinis species In hoc caplo primo agit de simplicib' spē bus lassitudinis. Scdo de modis ipi' ibi [Modi aūt q̄bus accidit] Tertio de spēbus lassitudinis ɔposit̃ ibi [Et est etiam cum vna]

a In pr̄a p̄mit' enumerat spēs ⁊ modos lassitudinis. Scdo exseq̄tur de vlcerosa ibi [Vlcerosa igitur est] Tertio de extēsiua ibi [Extēsiuā vero habēs] Quarto de ap̄osa ibi [Ap̄osa aūt] Quinto de arefactiua ibi [Lassitudo aūt]

¶ In pr̄a pticula dicit pr̄o ꝙ spēs lassitudinis sūt tres q̄b' q̄rta addi solz. Scdo dicit ꝙ duo sunt modi q̄b' lassitudo cōiter accidit. Vn' ē ex motu siue exercitio: alter spontanee. Tertio dicit ꝙ tres spēs lassitudinis simplicis sunt vlcerosa extēsiua ⁊ ap̄osa: ⁊ q̄rta his addita est d̄siccatiua vel arefactiua. ¶ Attēde pr̄o ꝙ lz lassitudines sint dispōnes cōtra naturam: de his tn̄ agit̃ in tractatib' de regimine sanitat̃ ca. tertio: q2 nemo scit ita se regere vel aliū quecunq̄ qui q̄nq̄ aliquā ex spēbus lassitudinis incurrat. Iuxta illō ga. tertio de regimine sanitat̃ dicēt̃. Nā si q̄dē maxie q̄s sit bōe ɔstitutōis corpis ⁊ a negocijs secularib' sit liber ⁊ sibi viuat tn̄ īpossibile ē oīo ip̄z vel ei p̄stātem nūq̄ peccare. Sed decēs est iuuenē exercitabilē sepe peccatū incidere qō labor nūcupat̃ seu lassitudo. ¶ Attēde scdo ꝙ lassitudinis spēs distingūtur penes modos dolorosi' sensus ⁊ intelligentiā eoꝝ. quibusdā eñ videt̃ oīa mēbra sua ac si serrarētur vl' tenderent̃ ⁊ horū lassitudo extēsiua d̄r. Quidā v̄o sustinēt in suis motibus quēdam difficilē ⁊ angustiosuz sensuz ac si vlcerarētur quorū lassitudo fertur vlcerosa. Alij autē sentiūt vt quassata ⁊ īflāmata mēbra sua quoꝝ lassitudo vocat̃ ap̄osa. Iuxta illō ga. ibi. Intelligentiā habēt quidā laboꝝ in hoc ꝙ videtur eis serrari vel tendi vl' oīa mēbra corpis vel q̄ laborauerūt solū. Quidā v̄o in hoc ꝙ difficilē quēdam ⁊ angustiosuz sensuz suīj p̄ius in motib' accipiunt quē quidē inenarrabilē dicūt. Alij v̄o vlcerosuz noīant. Quidaz v̄o in hoc ꝙ velut q̄ssata ⁊ inflāmata sentiunt mēbra. Et scdo amphorismoꝝ ɔmēto illi' can̄. Labores spōtanei narrāt morbos ait Labor tripliciter diuidit̃. Vn' ē sicut dolor vulneris. Scds ē dolor q̄si tetani. Terti' q̄si apostemat̃ dolor. Cā primi mali sūt chimi. Scdi ipoꝝ abūdantia. Tertij vtrūq̄: hec ga. Et q̄nto morbi capi. octauo ait. Tres sunt laboris spēs. In quarū vna infirm' mēbra sua q̄si cōtusa cēnt sentit. In alia v̄o q̄si extēsionē in corpe. In alia q̄si vulnera cogitat in toto corpe disptita. ¶ Attēde tertio ꝙ lassitudo arefactiua nō enumerat̃ inter spēs pn̄cipales lassitudinis s̄z supadditur eis: q2 nō est lassitudo pp̄rie dicta teste ga. tertio de regimie sanitat̃ ca. q̄rto dicēte ꝙ est q̄rta q̄dam dispō q̄ silis est labori. i. lassitudini nō aūt est labor: q2 neq̄ vlcerosaz neq̄ tēsam neq̄ inflāmatā h̄z dispōnez neq̄ horrorē aliquē neq̄ dolorē neq̄ ad motiones pigriciā ⁊ grauitatē: sed attenuationē solā cū siccitate. ⁊ fit in euchimis ⁊ exercitat̃ imoderate corpibus. euaporātur eñ sic supfluitates ⁊ remittūtur tensa ⁊ nihil relinq̄tur in corpe nisi siccitas ex immoderato motu: hec ille.

¶ Vlcerosa igitur. In hac pticula scd̄a p̄mo describit vlcerosam lassitudinē. Scdo assignat cās eius ibi [Et ipsius quidem]

In prima pticula dicit pr̄o ꝙ lassitudo vlcerosa ē ex qua h̄ns eā sentit in supficie corpis sui ⁊ in pfunditate cutis ⁊ in orificijs pfunditatis ipsius silitudinem tactus vlcerū id ē acutū dolorem silem dolori q̄ puenit ex vlcerib'. De hoc dicit ga. q̄rto de regimine sanitatis ca. p̄mo ꝙ vlcerosus labor motū ⁊ sensuz tristē q̄si vulnerato corpe facit. vel s̄m cutez solū cuz moderatior fuerit vel s̄m subiectas sibi carnes cū vehementior fuerit vel s̄m vtraq̄ cū fortior fuerit. Scdo dicit ꝙ patiēs vlcerosā lassitudinē q̄nq̄ sentit h̄ s. silitudinē tact' vlcerū q̄n ip̄e tangit̃. ita ꝙ vix sustinet se tāgi ⁊ interduz sentit huiusmōi dolorē in suo motu q̄re abhorret: sed dū nō tangit̃ nec mouet seip̄m modicum vel nullū sentit dolorem: q2 humor acutus q̄ est cā ipsius tūc quiet' manet nō irritat' q̄propter nō pūgit mēbra sensibilia. Iux̃ illud ga. ibi. Nō m̄ltitudo hūorū cā est vlcerosi laboris sed acredo hūoris q̄ cuz q̄escit circūiacēs latet sensum: si vero moueatur mox cognoscit̃. Tertio dicit ꝙ patiēs vlcerosaz lassitudinē q̄nq̄ sentit q̄si pūcturā spinarū videlicet ac si spinis pungeretur: ⁊ tunc vehemēter abhorret motus: ita etiā vt abhorreat extensiones brachiorum ⁊ cū debilitate seipsum extendat non audēs ad plenū pp̄ter dolores ad motus extēsionis brachia vl' crura libere porrigere. q2 tunc hūores acuti mordaces et motu irritati acerbius pungūt. Quarto dicit ꝙ cum in h̄ntibus hāc lassitudinē fortior fit mot' ⁊ etiā pūctura supuenit eis horripilatio. Et cū adhuc ampli' augmētat̃ mot' vna cū pūctura supuēiūt eis tremor ⁊ febris. ¶ Circa hec attende primo ꝙ humor acutus efficiens lassitudinem vlcerosam q̄nq̄ sub cute sola locat' est quādoq̄ penetrut ⁊ profundatur in quibusdā musculis. cuti supposit̃ ⁊ quādoqz peruenit vsqz ad orificia venaꝝ puarum a quibus resudat sanguis in poros mēbrorum exteriorum. Item talis humor mordax ⁊ acutus quādoqz est grossus quandoqz est subtilis. Iuxta illud auerroys sexto colligz cā. deciooctauo. Incipiam' nunc a labore vlceratiuo et dicamus ꝙ causa efficiens istum est hūor acutus mordicatiu'. Et tu scis ꝙ humor mordicatiuus est cholericus aut melācholicus aut phlegmaticus salsus. q̄a vnusquisq̄ istorū ē mordicatiu'. Et hic cadūt alique distinctiones qō est q2 isti hūores nō effugiunt qui aut sub cute solū sint locati aut profundati in musculo aut sint in musculis et venis ex via que inuenitur ī sanguine porositati pp̄inqua: hec auerroys. ¶ Attēde scdo ꝙ penes diuersitatē loci tal' hūoris acuti ⁊ subtilitat̃ aut grossitiei ipsius dolor et punctura in hac lassitudinis specie diuersificantur ⁊ sil'r ɔuersio ipsius ad horipilationem ⁊ febrē. Nam si cholericus ⁊ subtilis fuerit ⁊ se profundans vsq̄ ad musculū ⁊ venulas ei' puncturā efficiet silem puncture acuū ⁊ horripilationē quādo mouebit̃ velociter adducet sua acuitate stimulando cutē. et ex effusione eius supra membra sensibilia faciet tremorē. Et ex effumatione ei' p poros venarū si putrescat faciet febrez Si v̄o fuerit phlegmaticus salsus vl' melācholicus non pfundat' ⁊ pūctura et dolor erunt minores ⁊ in horis solum tactus ⁊ motus. neq̄ eto adducet horripilationē tremorem ⁊ febrē. ¶ Attende tertio ꝙ horripilatio causat̃ ex mordicatione cutis q̄ se ɔtrahit ⁊ rugat et pili eius cōstricti erigūtur vt apparet in his qui se exponunt nudos vehementi frigori. Sed tremor ⁊ rigor efficiūtur ex effusione mā̄e mordacis vel penetratiōe frigoris supra musculos ip̄is se excutiētib' ⁊ conantibus expellere quod cōtristat.

In scd̄a p̄mo assignat tres cās lassitudinis vlcerose. Pr̄a est multitudo supfluitatū subtiliū acutarū. Scd̄a ē liquefactio carnis ⁊ adipis pueniēs ex fortitudine motuū seu p̄cedentiū exercitiorū. Tertia ē sūmaria ⁊ gn̄alis s. hūores mali pūgitiui seu caçochimia nō bon' sanguis. Et ga. q̄rto de regimine sanitatis capi. p̄mo ait. Cā v̄o pp̄ter quā fit hoc sinthoma ē acredo. i. acuitas hūorum subtiliū ⁊ calidoꝝ vt ⁊ rodant ⁊ stimulēt ⁊ pūgāt corpa. Huius aūt cause causa effectiua ē duplex quādoq̄ q̄dē est ex imoderatis motibus et vocatur pcatartica id est primitiua q2 nequaq̄ est s̄m ip̄m aīalis corpus. quandoq̄ autem fit cacochimia quadam latenter subducta. Et vocatur hui'

Et ad vltimuz hūores mali qui si per
venas discurrerent bon' sanguis qui
est in venis corrūperetur. Et propter
ea quia ad partē cutis declinauerūt
minutum fuit nocumentū. Minus
nāqꝫ malum qđ efficere possunt ⁊ vt
hoc lassitudinis genus accidat et si
parumper moti fuerint accidet hor-
ripilatio. et si plus moti fuerint acci-
det tremor. Et est etiam cū humores
acuti ab istis separantur et crudi re-
manent in venis. Et est etiam cū cru-
di in carne existent. ¶ Extensiuaz ve-
ro habens sentit suum corpus quasi
fractum et sentit calorem et extensio-
nez ⁊ abhorret motū vsqꝫquo abhor-
reat resupinādo ad posteriora flecti
⁊ proprie si ex labore fuerit. Et ipsa
quidem est ex superfluitatibus retē-
tis in musculis que tamen bone exi-
stunt substantie: ⁊ non est in eis mor-
dicatio: aut ex ventositate. Inter eas
vero existit separatio cum dispositio-
ne leuitatis et grauitatis. Et ipsa
multotiens accidit ex somno non cō-
pleto. Cum enim post somnum ac-
cidit completum alia est ibi diuersi-
tas que specierum peior est. Et que
ex ea peior est: ē cum musculorum vil-
li ƀm rectitudinem tenduntur.

cā ppingimena. i. spontanea vel intrinseca q: ƀm ipm aīalis corpus cō
tinetur. Scđo dicit ꝙ si mali humores q̄ sunt cā lassitudinis istius ꝑ ve
nas discurrerēt corrūperent bonū sanguinē contentū in eis: sed quia de
clināt ad ptes cut' minus nociui sunt. nec pūt minus nocere manēdo i
corpe ꝙ̄ introducēdo lassitudinē vlcerosaz. sic eñ recedūt a mēbris mo-
bilib' ⁊ ad vilissimū
oīm qđ est cutis con
fluūt. Tertō resumit
vnū quod pmiserat
scꝫ ꝙ si hñtes hāc las
situdinē parūꝑ mo-
ti fuerint supueniet
eis horripilatio ppt
ea ꝙ tūc materia cō-
mota stimulabit cu-
tē. Et si vehemētius
rursus moueātur in
currēt tremorē ppt
ꝑsionē materie mo-
te sup mēbra sensibi
lia. Vel dic ne noteƚ
pri. ꝺ superflua repe
titōe ꝙ superius ibi
Cūqꝫ fortior fit acci-
dit ei horripilatio et
cum augmētatur ac
cidit tremor ⁊ febris
loquebaƚ de punctura. sed hic loquitur de motu parū prius aucto post
ea fortius. Quarto dicit ꝙ humores acuti hanc lassitudinem efficiētes
quandoqꝫ separantur ab istis scilicet ab interioribus partibus patien-
tium eam: ⁊ humores crudi remanent in venis: et tunc caute proceden
dum est in cura propter necessitatem remediorum contrariorum intus
⁊ extra. Et quandoqꝫ crudi humores non solum manent in venis: sꝫ di-
sperguntur in carne cum acutis vel prope ipsos. Iuxta illud auerroys
sexto colliget ca. decīooctauo. Non est loginquū qui sint cum istis hu-
moribus alij humores muscilaginosi et forte non sunt. et si sunt non ef
fugiūt qui aut sint in spongiositate carnis aut in venis. Et si sint in ve
nis aut sunt cum paucitate sanguinis aut cuꝫ eius multitudine. ¶ At
tende ꝙ galie. tertio de regimine sanitatis capitulo tertio sic descripsit
cās lassitudinis vlcerose. Vlcerosus labor fit ex multitudine superflui-
tatum subtilium et acrium que in exercitando generantur duplici ex
causa vel grossioribus superfluitatibus effusis et subtiliatis et nō om-
nibus expulsis vel liquata quadam pinguedine vel carne molli. Neces
se enim a talibus humiditatibus subtilibus ⁊ acribus pungi et velut
perforari cutem ⁊ carneꝫ: vt horror ⁊ frigus quādoqꝫ innascautur cū for
titer acres et multe fuerint superfluitates. Et quinto morbi capi. octa-
uo ait. Aliquando tamen quasi dolorem vulnerum sentit quod fit duꝫ
mouetur cum enim quiescit nō sentit infirmus dolorem cuius totū cor
pus quasi spinis infixum pungitur quia causa eius sunt pungitiui hu
(mores: hec ille.
¶ Extensiuam vero habens. In hac particula ter
tia primo describit extensiuam lassitudinem. Scđo dat causas eius ibi
|Et ipsa quidem| Tertio innuit quādam eius diuisionē ibi |Et ipa mul
totiens accidit| Quarto aliam ibi |Et que ex ea peior|

In prima parte describit extensiuam lassitudinē per tria. Primuꝫ ē
ꝙ habens eam sentit corpus suū quasi fractum. Secundū est ꝙ sentit
calorem et extensionem. Tertium est ꝙ abhorret motū adeo ⁊ intantuꝫ
vt ipe etiā abhorreat ipse ad posteriora flecti cū resupinatione: maxie si
hec lassitudo fuerit exercitialis ex motu proueniens et non spontanea.
¶ Attende ꝙ gal. longe aliter hanc lassitudinis speciē ꝺscripsit tertio
de regimine sanitatis capitulo tertio dicens. Et in quo labore tendi vi-
dentur solum membra vlcerosus vero non inest sensus in hoc labore. su
perfluitas quidem non multa continetur in corporibus. In musculis
vero et neruis dispositio quedā in vehementioribus tensionibus quas
fecerunt in exercitijs consistit cāe que id fecit virtutē ostendens. Cōtin
git enim fortioribus tensionibus omēs quidem musculorum tendi vil
los non similiter vero laborare vniuersos: sed quicunqꝫ ƀm rectitudinē
tensionis sunt: quia obliqui minus tendūtur. Ideoqꝫ in his nullus la
bor: sed qui āplius tendūtur vt ppe ad cuulsionē veniāt relinquiƚ que-
dam dispositio que est similis ei que est ƀm actus sic vt videātur adhuc
tendi. et si nequaqꝫ tendantur: hec galienus. Ex quibus verbis mani-
feste apparet ꝙ lassitudo extensiua ƀm ipsum est dispositio quedā reli-
cta in musculis ex vehementi tensione villorū suoꝝ in fortibus motib'
qua videtur lasso ꝙ adhuc tendantur villi musculorum eius ex impres-
sione forti cause facientis eam ꝙ̄uis cessent motus ⁊ non plus tē
dātur. In hac ergo lassitudine non est tensio realis: sed fantasti
ca: quia villi musculorum quos tendi adhuc iudicat lassus nō re
re tenduntur: sed imagnarie vel apparenter iudicio lassi. ¶ Sed
instabit aliquis quia tunc nulla esset extensiua lassitudo sponta
nea cum lassi
tudinem spon
taneam non p
cedat vehemē
motus sed spō
te adueniat si
ne causa appa
rente. Dic q
galie. ibidē lo
quitur de lassi
tudine exerci-
tiali que fieri
potest sine rea
li extensione.
Sed in exten
siua lassitudi
ne spontanea
semper est ten
sio vera cum re
pletione. Iux
illud galie. quin
to morbi capi
tulo octauo post assignationeꝫ specierum lassitudinis seu labo-
ris dicencis. Qui vero sentit in suo corpore extensionem et hoc si
ne manifesta causa ex plenitudine esse credendum est: que sint in
corpora replet vt illa magis continere nō valeāt. Et quarto de re
gimine sanitatis capitulo primo ait ꝙ tensiuus labor casualis ro
catus plectoriam sequitur. Tenduntur enim in his solide anima
lis particule. et maxime he in quibus humores continentur. Ac
cidit autē eis grauedo virtutis naturalis et animalis et zodiace
id est vitalis quecunqꝫ harum fuerint plures id est maiores et dif
ficultas motus. ¶ Attende tamen secundo ꝙ frequēter affluūt
hūores in lassitudine extensiua exercitiali ad musculos causa do-
loris quibus vera extensione tenduntur musculi cum extensione
imaginaria sed istud non est de ratione extensiue exercitialis.
¶ Attende tertio ꝙ sentire corpus quasi fractum plus conuenit
apose ꝙ̄ extensiue lassitudini teste galie. quinto morbi capitulo
octauo describente lassitudinem aposam per sentire membra sua
quasi contusa essent. Et paulopost dicit ꝙ in ea corpus quasi ossi
um fracturam sentit. Verum in spontanea lassitudine extensiua
quandoqꝫ sentitur confractio membrorum scilicet tam fortis et
vehemens tensio ꝙ villi neruorum seu musculorum frangi vel rū
pi videntur. ¶ Attende quarto ꝙ in lassitudine apostemosa pl'
abhorretur motus ꝙ̄ in vlcerosa et in vlcerosa magis ꝙ̄ in exten
siua. Iuxta illud galieni quinto morbi capitulo octauo. Tertiam ve
ro quam diximus ꝙ corpus quasi ossium fracturam sentit non
motum sustinet vllum et expandidare non audent. Due vero su
pradicte species aliquando motum expādidationis pati possunt
maxime si eorum causa est inflatiua et fumosa. In illa vero qua
quasi vulnera sentiunt si est vehemens dolor nullomodo motum
tolerant: si autem mouentur tremor atqꝫ rigor eis contingit.

In scđa pte prīo assignat duas cās extēsiue lassitudis. Vna ē su
pfluitates bōe sbe nō mordicatiue retēte in muscul. alia est vētosi
tas. Scđo dicit ꝙ inter has cās lassitudinis discernitur cū dispo
ne grauitaƚ ⁊ leuitatis. q: in humorali ē gͣuitas ⁊ in vētosa leui
tas. Sed gal. scđo āphorismoꝝ cōmēto illi' cañ. labores spōtanei
⁊c. abundantiā chimorū dicit esse cāꝫ lassitudinis istius. Et auer
roys sexto colliget ca. 17 ait. Scđa spēs ꝺr extensiu' labor et ex san
guinis multitudine fit et ƀm aliquos diciƚ vētosus.

In tertia inuit hāc diuisionē extēsiue lassitudis. q̄daꝫ ex somno
nō cōpleto puenit. vt in his qui oscitāt ⁊ brachia extēdūt ⁊ se gra
ues ⁊ lassos sentiūt dū expgesiunt incompleto somno. Alia pue
nit post sōnū cōpletū: ⁊ ista ē peior pnosticās egritudinē futuraꝫ.
Prima vo ƀm primū ventosa est leuiter preteriens.

In q̄rta inuit hāc aliā diuisionē lassitudinū extēsiuaꝝ. q̄dā est i
q̄ villi musculoꝝ ƀꝫ rectitudinē tēdūƚ ita vt nusq̄ flecti possint sic
in tetano. Alia ē in q̄ tendūtur cū aliq̄ icuruatōe ⁊ ista est minus
mala quia minus motum prohibet et minus dolere facit.

¶ Apostemosa aūt. In hac q̄rta pticula d̄scribit lassitudinē apostemosā p quattuor. Primo q̄dem p corp⁹ appere calidius solito ⁊ q̄si inflāmatū ac si veniret de balneo aut stuphis. Scd̄o p eē sic inflato in magnitudine ⁊ colore sic ꝙ totū corp⁹ tūescit exteri⁹ ⁊ cutis mutat colorē f̄m materiā q̄ est cā tumoris. Tertio p incurrere nocumentū ex tactu corporis deforis ⁊ motu ip̄ius Nam tota corpis supficies ē q̄si phlegmoni sans. Quarto p sentire extensionē ꝓpt multitudinē materie distēdēt̃ cutē sicut i phlegmone sentiū-tur extēsio tumor iflāmatio et dolor ex tactu ⁊ motu De hac lassitudie dicit ga. tertio de regimie sanitatis ca. q̄rto. ꝙ terti⁹ labor quassans ⁊ inflāmās in vehemētissimis fit motib⁹. Ideoq̄ nō assuet̃ exercitiorū sepi⁹ ɔtigit assuet̃ exercitari rari⁹ ivehemētissimis ⁊ m̃ltis motib⁹. Et hic sol⁹ labor eleuat musc̃los sup nāz vt videat̃ phleg̃mō dispō corꝝ ⁊ iō tacti dolēt. Et si tūc conēt̃ scip̄os mouere dolēt ⁊ calidiores appent qd̄ cōe est oīm laborū. Sz hui⁹ ꝓprium neruos velut q̄ssatos vsq̄ ad ossa sentire. hec ille. De hac ēt dicit auerroys. 6. colliget ca. 17. Tertia spēs d̄r labor apostemosus ⁊ ex vlceratiuo ⁊ extēsiuo ē ɔposit⁹. Et de ꝓp̄etate ei⁹ est vt supueniat oībus mēbris apparitio cremēti erca oīa extrema. Cām vo istius lassitudinis ⁊ aliaꝝ lassitudinū tāgit ga. 2. āphoꝝ cōmēto illi⁹ cañ. Labores spōtanei narrāt morbos: dicens. Cā p̄mi. s. laboris vlcerosi sūt chimi mali. Scd̄i. s. tēsiui ip̄oꝝ abūdātia chimorū. Tertij. s. apostemosi vtrūq̄.

¶ Apostemosa autem lassitudo ē vt corpus sit solito calidius: ⁊ sit inflato simile in magnitudine sui ⁊ colore. Et accidit ei nocumentum cum tāgitur ⁊ mouetur. Et sentit etiam extēsionem. ¶ Lassitudo autem desiccatiua ⁊ arefactiua est dispositio p̄ quā sentit hō in suo corpore ac si siccaretur ariditate superflua. Et ip̄a quidez accidit aut ex multo exercitio cū bono chimo: aut ex reditiōe aspera. Et quādoq̄ etiaz accidit ex siccitate aeris ⁊ ex diminutione nutrimenti ⁊ ex multo ieiunio. Modi[b] autem quibus accidit lassitudo. sunt duo. Et ip̄i quidē sunt: quia lassitudo aut accidit propter exercitium: ⁊ hec est magis secura: cui⁹ sanationis via modum habet q̄ ei est ꝓp̄us. Aut accidit ex se ⁊ hec q̄dem egritudinis est antecessio: cuius medicatiōis via hz modum q̄ sibi ꝓp̄us est. Et[c] est ēt cuz vna alij ɔiūgit̃ f̄m suaꝝ materieꝝ cōpositiōz: aut p seip̄as: aut p exercitiū

¶ Lassitudo aūt. In hac q̄nta pticula p̄mo describit lassitudinē arefactiuā. Scd̄o dat cās eius ibi [Et ip̄a quidē]

In p̄ria pte dicit ꝙ lassitudo arefactiua ē dispō q̄ hō lassus in suo corpe sentit ꝙ d̄siccat̃ ariditate supflua sicut icipiēs ethicari. De hac lassitudie dicit ga. tertio de regimie sanitat̃ ca. tertio. Et ē q̄dā dispō q̄ videt̃ cē labor cui⁹ gn̄atio ē in eo ꝙ musculi sūt siccati āpli⁹ q̄z oporteat vt totū corp⁹ aridū ⁊ depressuz appeat sit ⁊ ad motiōes pigrū: differēs ab vlceroso labore in tumore maiori ipso q̄ f̄m naturā.

In scd̄a dat q̄ttuor cās huius lassitudinis. P̄ria ē exercitiū supfluū cū bono chimo licz modico. Cū bono chimo dicit. q̄r si hūor mal⁹ acut⁹ cū ea foret cēt vlcerosa lassitudo vl̃ mixta ex vlcerosa ⁊ arefactiua. Scd̄a ē reditio aspa. i. fricatio reditiua post exercitiū fieri solita qñ supfluit in aspitate. Tertia ē siccitas aeris supexcedēs sicut in ardore vehemēti estat̃. Quarta ē diminutio nutrimēti excedēs absq̄ gradatiōe ⁊ ieiuniū plimū. Ab oīb⁹ ei nūc dict̃ cāis hūiditates corpis tā ībales mēbris q̄ nutrimētales et irroratiue passim resoluūtur vñ corpus arefit.

b Modi aūt q̄bus. In hac pte scd̄a p̄ncipali primo diuidit modos q̄bus lassitudo accidit in duos. s. in modū lassitudinis exercitialis: ⁊ in modū lassitudinis spōtanee. Secūdo innuit ꝙ lassitudo primi modi est q̄ accidit ꝓpter exercitium ⁊ est magis secura. s. minus ɔminās de futura egritudine q̄ spōtanea q̄r cā ip̄ius ē extrīseca quā ꝑ libito tollere possum⁹: ⁊ tunc de facili tollit̃ sua ip̄ressio nō hñs interi⁹ cām ɔseruātē caz ⁊ ꝓhibentem mēbra fatigata se reducere ad suaz naturalitatē. Et hec lassitudo modū hz ꝓpriuz sue sanatiōis scz quiescere. Iuxta illud hypo. amphorismoꝝ scd̄a. In oī motione corporis cū ceperit q̄s dolere quiescere statim remediū est. Tertio innuit ꝙ lassitudo scd̄i modi dicta spontanea est que accidit ex se scz sponte sine cā manifesta. Et hec lassitudo ē añcessio id ē signū ꝓnosticum future egritudinis. Iuxta illud hypo. amphorismoꝝ scd̄a. Labores spōtanei narrāt morbos. Et habet modū medicatiōis sibi ꝓpriū. s. euacuationez hūoralis cāe facientis cā qui diuersificatur f̄m diuersitates hūorum a quibus fit vt postea declarabit̃. Hos duos labores seu lassitudinis modos meminit ga. amphorismoꝝ scd̄a cōmento illius cañ. Labores spōtanee narrāt morbos: dicēs. Nomē labor modū non nimiū ostēdit: sed qd̄ nimius motus cōficit. si aūt aliquid tale sine motu contigerit non labor absolute: sed potius labor sine causa appellandus erit.

c Et est etiam cū vna. In hac tertia pte p̄mo agit de cōpositiōe lassitudinū. Scd̄o de regimine ɔpositarū ibi [Cūq̄ simpliciū] Tertio de trib⁹ penes q̄ necessariū ē plus intēdere vni pti lassitudinis ɔposite q̄ alteri ibi [Et fortasse] Quarto de his q̄ p̄ferenda sunt ex his trib⁹ velut magis terrefaciētia ibi [Cūq̄ in eo]

¶ In p̄ria pti[a] dicit ꝙ vna lassitudinum q̄ñq̄ ɔiungitur alteri f̄z vnū duoꝝ modorū. s. vel ꝓpt cōpōnē materierū suaꝝ ex se ip̄sis vt materia ɔposita ex superfluo sanguie ⁊ cholera gn̄at lassitudinē ɔpositaz ex vlceratiua ꝓpter cholerā et apostemosa ꝓpter sanguinem vel ꝓpter ɔpositionē suarū materierū p exercitiuz vehemēs exagitās ⁊ miscēs hūores adiuicē. ¶ Attēde p̄mo ꝙ f̄m aliq̄s septē sūt spēs lassitudinis. s. tres simplices ⁊ q̄ttuor ex his cōposite. Iuxta illud ga. tertio de regimine sanitatis capi. tertio. Sunt autē q̄ emiscent has simplices dispositōes vt sint differentie laborū septē tres simplices tensiua: vlcerosa: inflāmatiua: ⁊ q̄ttuor cōposite tensiua vlcerosa tēsiua inflāmatiua: vlcerosa inflāmatiua. ⁊ cum oēs tres simul ɔueniūt ⁊ hec quarta species est lassitudo extensiua vlceratiua apostemosa.

¶ Attēde scd̄o ꝙ cōnumerādo lassitudinē arefactiuā cum tribus alijs simplicibus ⁊ componendo eas. u. inueniuntur lassitudines composite scz sex composite bine ⁊ bine ⁊ quattuor cōposite trine ⁊ trine ⁊ vna cōposita et omibus quattuor. Iuxta illud ga. scd̄o de regimine sanitatis capitulo sexto. Existentibus laboribus dualiter eis mixtis sex fiunt cōiunctiones: trinaliter vero quattuor: si vero omēs quattuor misceantur vna fit coniunctio. Et vt he species clarius appareant describantur in hac figura.

Spēs lassitudinuz cōpositarum

- Dualiter ɔmixte
  - Extensiua vlcerosa
  - Extensiua phlemonosa
  - Extensiua arefactiua
  - Vlcerosa phlegmonosa
  - Vlcerosa arefactiua
  - Phlegmonosa arefactiua
- Trinalit̃ ɔmixte
  - Extēsiua vlcerosa phlegmonosa.
  - Extēsiua phlegmonosa arefactia
  - Vlcerosa phlegmonosa arefactia
  - Vlcerosa extensiua arefactiua
- Oēs q̄ttuor ɔmixte
  - Extensiua vlcerosa phlegmonosa arefactiua.

¶ Sed instabit aliquis primo. quia phlegmonosa arefactiua que posita est sexta species inter dualiter commixtas videtur impossibilis eo ꝙ corpus in phlegmonosa est humidum tumidum plenum. et in arefactiua siccum inanitum et sine tumore. Et similiter probaretur ꝙ secunda et tertia species trinaliter commixtaruz sunt impossibiles: scilicet extensiua phlegmonosa arefactiua et vlcerosa phlegmonosa arefactiua. Item dicit auerroys sexto colliget capitulo octauo ꝙ labor apostemosus est compositus ex vlceratiuo et extensiuo. Et ad id est ratio quia lassitudo extensiua est similis phlegmoni: sed in phlegmone sentitur extēsio et punctio similis vlcerationi propter solutionem continui que ibi est ⁊ cholerisationem sanguinis et inflāmatione. Item lassitudines cōponuntur adinuicem f̄m suarum materierum compositionem vt dicit hic princeps: sed materia lassitudinis apostemose est composita ex materia lassitudinis vlcerose et materia lassitudinis extēsiue vt innuit ga

lienus aphorismorum secunda cōmento illius cano. Labores spōtanei narrāt morbos &c. Itē lassitudīes exercitiales pñt cōponi cū spōtaneis.
¶ Ad primū & scḋz dic pmo q̄ in codē mēbra supiora vt brachia & man⁹ pñt arefieri & īferiora intumescere & inflāmari lassitudine phlegmonosa Dic scḋo q̄ in eisdē membris carnes & vene pñt intūescere phlegmonose & nerui et chorde siccari & cōsumi arēfactiue et sic cōplicant atq̄ cōponūt lassitudines iste. Ad tertiū & q̄rtuz dic q̄ lassitudo plegmonosa pōt fieri ex solo sanguine sine hūore pūgitiuo q̄cunq̄. licet frequēter qñ ipa pdurat ꝑ hūoris ei⁹ cholerisēt et acuta fiat. Et id voluerūt gal. & auerroys ī locis pallegatis Pōt etiā fieri ex sola vētositate sine punctiōe. Iuxta illud pn cipis pmi scḋa doctrina scḋa sūma. 2ª. ca. 20. Fatigatiui autē doloris cā est aut labor & vocat dolor iste fatigatio laboriosa. Aut humor extendens et vocat quod ex eo accidit fatigatio extensiua. Aut ventositas & vocatur quod ex ea accidit fatigatio inflatiua. Aut humor mordicans & vocatur illud quod ex eo accidit fatigatio vlcerosa. Ad quintū dic q̄ raro vel nūq̄ exercitiat lassitudo cū spōtanea componitur: quia in spontaneis abhorretur mot⁹: et si compoñatur vna celat alterā. & ppterea de cōpositione tali siletur hic.

¶ Cumq̄ simplicium noueris regimen ad compositarum regimen illd mouebis fm regulam quam tibi dicam. Et hec est q̄ in primis oportet te maiorem habere sollicitudinez de re q̄ maiorem incutit terrorem regēdo illud etiam qd est sub ea. ¶ Et fortasse quod magis terrefacit magis ē terrefaciens propter tres res. aut propter fortitudinem: aut propter nobilitatem: aut ppter substātiaz. ¶ Cumq̄ in eo quod oportet ex istis conditionibus due aut tres coniungētur erit hoc magis terrefaciens nisi vna que remanserit duabus fortior fuerit adeo vt ipsis resistat: verbigratia lassitudo nanq̄ apostemosa fortior est et nobilior vlcerosa: sed si vlcerose substantia a temperamento et cursu naturali etiaz valde fuerit remota duob⁹ apostemose modis ppter nobilitatem et fortitudinē resistet & premittet sup illā. Si vero nō valde remota fuerit apostēosa sup ipaz pmittet

¶ In scḋa dicit q̄ dum cognoueris regimen simpliciū lassitudinuz mouebis id est applicabis illud ad regimen cōpositarum fm hanc regulaz. Sollicitudo seu diligentia semp maior adhibenda est in lassitudine cōposita de re id est partiali lassitudine q̄ maiorem terrorez incutit seu periculosior est. Iuxta prouerbium. Ars prius insurgit in causam que magis vrget. non negligendo penitus sed etiam regendo et dirigendo illd quod est sub ea in periculo id est partem lassitudinis minus periculosā
¶ In tertia dicit q̄ magis terrefaciens in lassitudine composita mag⁹ terrefacit propter alteram triū rerum. scilicet vel propter magnitudinez seu vehemētiā sue fortitudis. Vel nobilitatē ptis in qua ē vt q̄ est in collo vel in humeris periculosior est q̄ que in manibus. Aut propter substantiaz id est materiā ex qua fit vel que ad eam confluit. vt humoralis periculosior est vētosa. Et spontanea periculosior exercitiali.
¶ In quarta dicit q̄ cū due vel tres ex his rebus terrefacientibus coniungētur in eadē pte lassitudinis cōposite pars illa periculosior erit nisi res terrefaciēs q̄ remansit sola periculosior sit aliīs duab⁹. Verbigratia ī lassitudīe cōposita ex phlegmonosa & vlcerosa cōmuniter & vt in plurib⁹ periculosior ē phlegmonosa et premedicāda. q̄ fortior est totum corpus superficietenus inflāmās & quasi apostemās & nobilior etiam: q̄ membris principalibus magis approximat cū sit diffusa p totuz. Sz sba seu mā lassitudīs vlcerose pōt ēē tā maligna & tā remota a tēpamēto & cursu nāli q̄ ipa resistet duob⁹ mōis terroris lassitudīs apose. s. mō ppt nobilitatē & mō ppt fortitudinē et pmittet eidē in cura & sollicitudīe curationis vt si mā vlcerose fuerit cholera pssima vel eruginosa vł melācholia adusta q̄lis ē mā cācri. Sz si mā vlcerose nō valde fuerit elōgata a cursu nāli lassitudo apostemosa pmittet ei in diligentia & sollicitudine cure.

¶ De alicibus & oscitationibus. Capitulum. XIII.

Lices sunt ppter. In hoc ca. prīo agit de alicibus. Scḋo de oscitationib⁹ ibi [Oscitatio vo] Tertio de causis vtriusq̄ ibi [Et est cū alices] Quarto de remedio ibi [Vinum vero]

a In pria pte dicit prīo q̄ alices fiunt ex supfluitatibus coaceruat⁹ in musculis. Et q̄rti scḋa tractatu pmo ca. 55. ait. Salt⁹ & alices fiūt ppter ea q̄ natura mouet mēbra lacertosa vt expellat ex eis supfluitatem. Et dū mēbruz pmanet rarū & materia ē pauca obediēs nō indiget illo. s. saltu & alicib⁹: īmo illud ē necessariū ppter ꝯriū eius. s. q̄ mēbrū est densuz & materia multa cōparatione ad illā quā natura solet insensibiliter resoluere. ¶ Attēde pmo q̄ alices in sinonymis ianuēsis sic describū tur. Alices sunt extēsiones oīm mēbroꝝ q̄ volūtarie fiūt post somnū maxie vt q̄busdaz placet ex graui fumositate. ¶ Attēde scḋo q̄ gal. āphorismoꝝ. 7. cōmēto illi⁹ cañ. Brachioꝝ extēsiōes. duplicē distinguit alicē: dicēs. Alices dicim⁹ ēē in sanis cū tedeat eos presentis qualitatis id ē corporee dispositionis ac si eos grauant. Mouent autem se post aliquas horas de actionibus ad actiones alias. Sūt etiaz alices in infirmis cum non in vno situ maneant iacendi: sed de vno situ in aliū mutantur. Hoc enī idem contingit quo a quosdam humores in ore stomachi habent nō in spaciositate sui sz in suis iclusos pelliculis. Et b videtur accipe alit proprie dicta

¶ De alicibus et oscitationibus. Capitulum. XIII.

Lices[a] sunt propter
a supfluitates q̄ ī muscul⁹ cōgregantur. Et propter hoc multum accidunt post somnuz. Cūq̄ humores illi pl⁹ abūdauerint fiet horripilatio et tremor. Et cum plus excreuerint facient febrem. Oscitatio[b] vero modus est alicis que accidit in mandibularuz musculis et thoracis Cūq̄ sano ī pmis absq̄ cā acciderit & nō ī hora cū multa fuerit erit malū

alices proprie pro īquietudine. ¶ Attēde tertio q̄ alit proprie dicta quā ga. 5. de morbo spādidatiōez & expādidatōez vocat et oscitatio numerāt inter malos mot⁹ a vtute factos irritata tñ per aliquid nociuum. Ait eñi ibi ca. pmo. Spasm⁹ tremor titillatio rigor singult⁹ tussis eructuatio sternutatio spādidatio oscitatio et dentiū cōgelatio oīa vni generi supponūtur. i. malo motui: diuersa tñ sunt abinuicē. Et paulopost subdit. Dico q̄ actio vtutū regētiuz & custodictiū corp⁹ sit sternutatio & tussis spādidatio singult⁹. Actio vo q̄ a solo morbo fit ē iectigatio & spasm⁹. Ab vtrisq̄ aūt: tremor. Et ca. 13. eiusdē libri ait. Dico q̄ tussis sternutatio singultus & rigor sunt fortes et īpetuosi expulsiue vtutis motus spādidatio et alit⁹. i. oscitatio eiusdez vtut modici motus. Scḋo dicit hic pn. q̄ q̄ alices fiūt ppter supfluitates in musculis retentas iō post sōnū vt plurimū accidūt. q̄ tpe sōni pori clausi & itra calor ad intra reuocat⁹ erat q̄re remanebāt supfluitates retēte in musculis q̄ resolui solēt redeūte calore & poris aptis. Idē ga. quinto morbi ca. 8. pmeminit: dicēs. Lacerti q̄ atq̄ caro extēsiōe extēdunt pua & mēbra coꝝ oīa expādidant. maxie dū a sōno surgunt q̄ calidā materiā in lacertis suis coadunatā sentiūt ppt cibi digestionē & mot⁹ q̄etez. Frequēter in puer⁹ h̄ fieri videm⁹ sine doctrina. Nā eñ aialis ad talē cogit motū vt dissoluat atq̄ expellat fumosaz māi. Tertio dicit q̄ cū hūores retēti in muscul⁹ abūdātes fuerit iducēt horripilationē et tremorē. Horripilationē quidem ppt pūctionē cutis q̄ se recolligit rugat & hirsutat. Tremorē vo ppter mltitudinē māe grauātis musculos & chordas pōdere vł pūctiōe vł distēsiōe. Quarto dicit q̄ si mag⁹ supabūdauerit iducit febrē. q̄ cū nā ppt multitudinē nō sufficiat eā regere destituta regimie ei⁹ putrefit & effumās ad cor opat febrē.
b In scḋa dicit prīo q̄ oscitatio ē mod⁹ vł spēs alicis eueniēs muscul⁹ mādibulaꝝ & thoracis. De q̄ dicit ga. āph. septia cōmēto illi⁹ cañ. Brachioꝝ extēsiōes. Oscitatio ē cū mā hūida fit & fumosa vētositas. Et de ipa puerbialit dr. null⁹ oscitat q̄n aliq̄d ei desit. Nā si serotinū oscitet p⁹ assūptū cibū signū ē q̄ sōno idiget & dormire cupit. Si vo oscitet dū surgit a sōno signū ē q̄ nō satis dormiuit. Et si multū oscitet horis aliīs significat grauitatē corpis et replecōe solitā pcedere poxisinū putride febris sic videm⁹ ī tertianis maxie nō tñ in q̄rtanis ac q̄tidianis oscitatōes & alices mltiplicari & tal⁹ indiget purgatiōe. Scḋo dicit q̄ oscitatio ē mala cū acciderit ī pmis i. nō pcedēte aliq̄ ifirmitate vł ī pmis. i. stati añ horā poxismi. et ī hora sua. s. p⁹ sōnū icōpletū vł p⁹ vigilias nimias aggrauātes corpus & excitātes desideriū vehemēs somni q̄bus horis sanis cō-

tingere solet ⁊ cū multa fuerit: quia significat exuberantiā materie ⁊ dispositionē proximā corporis ad febricitāndū. Tertio dicit ꝙ melior oscitationū est illa que euenit post finem digestionis. quia est propter expulsionē superfluitatū in musculis aggregatarum hora somni significans dominiū nature super eā. nō quidē cōpletū ita vt insensibilit resoluat eā sicut in perfecte sanis: sed sufficiens cū oscitationibus excutere eam.

Et que quidem ex ea est melior est illa que est post finem digestionis. quoniam est propter superfluitatuz expulsionem. Et est[c] cū alices ⁊ oscitationes efficiunt frigus ⁊ cutis spissitudo ⁊ pauca resolutio ⁊ expergefactio a somno anteꝙ compleatur: ⁊ ē expulsio comprimens. Vinum[d] vero ad medium temperatuz alicibus ⁊ oscitationibus est conueniens. cū non est ibi alia prohibens causa.

¶ De medicatione lassitudinis exercitialis. Capitulum. XIIII.

c In tertia tangit quinqꝫ causas effectiuas alicum et oscitationum. Prima est frigus extrisecuz claudens poros cutis quare retinenē fumi ⁊ vapores sub cute in musculis quos a se satagunt interdum excutere per motus alicū ⁊ oscitationū. Secunda est spissitudo cutis non sinens abire vapores ⁊ fumos: sed ad musculos pellēs vnde sunt hi motus. Tertia est pauca resolutio vel propter quietem vel debilitatē innati caloris vel caloris aeris nos continentꝫ quare multiplicantur superfluitates non solū in musculis sed in toto corpore. que cū grauent musculos alices excitant ⁊ oscitationes. Quarta est expergefactio a somno ante somni complemētum. ex hac enī prohibētur perfectio digestiōis ⁊ resolutio insensibilis superfluitatū tertie digestiōis quā calor in somno prefortificatus ad extrema rediens in sanis efficit. Superfluitates ergo indigeste ⁊ non satis subtiliate musculos opprimūt ⁊ ad motus alicū ⁊ oscitationū excitāt. Quinta est expulsio comprimēs vt in magnis vocibus ⁊ in partu infantis ⁊ in conatib' vehemētibus assellationis ⁊ vrinationis quandoqꝫ contingit propter anhelitus retentionē quo retento per membra diffunditur retent' aer cum fumis ⁊ vaporibus abundantibus in pulmone: qui in musculis recepti mouent eos ad alices ⁊ oscitationes. Vel expone ꝙ expulsio comprimens id est repellens vel coartans hūiditates ad interiora vel in interioribus est causa effectiua dictoꝝ motuū vndecūqꝫ procedat siue a balneo stiptico vt aluminoso: siue a medicinis stipticis repercussiuis. Vel expone ꝙ oscitatio est expulsio comprimens ⁊ similiter alix id est motus expressionis lacertorum ad excutiendū id quod eos opprimit siue sit fumus siue ventositas siue humor aliquis vel eius vapor.

d In q̄rta dicit ꝙ vinū ad mediū temperatū id est cuius vna medietas ē aqua ⁊ alia vinū: vel quod habet medietatē sui aque sibi īmixtā est conueniens alicibus ⁊ oscitationibus si nō fuerit ibi causa aliqua vinū dari prohibens: sicut febris vel dispositio proxima ad eā. vel paralysis inchoans vel arteticus dolor ex materia que adhuc fluit: vel etas infantie que lacte fouetur. In his enī non competit vinū, neqꝫ ad sedandū alices ⁊ oscitationes: neqꝫ propter aliud. Sed nullo istoꝝ vel similiū presente vinū confert his motibus sedandis. Teste hypocrate amphorismoꝝ septima dicente. Brachioꝝ extensiones alices oscitationes ⁊ rigores vinū moderate bibitū soluit. Et galien' in cōmento illius canonis causam reddit dicens. Vinū enī temperatū totū corpus calefacit membra perforans: humores temperatos faciens: calorē naturalē excitans. Credo tamen ꝙ vinū purū moderate bibitū citius pacificat predictos motus ꝙ̄ fortiter limphatū: nisi quid affuerit quod ipsum purū dari prohibeat. quia veloci' penetrat magis calefacit plus digerere facit: frigus repellit: cutis spissitudinem tollit: amplius resoluit. Aqua vero vino admixta ventositates multiplicat nisi fiat sermo de vinis grossissimis penetrationem quorum aqua coadiuuat.

¶ De medicatione lassitudinis exercitialis. Capl'm. XIIII.

Dicemus ꝙ studiū ⁊c. In hoc capitulo primo agit de vtilitate intendendi cure lassitudinis. Secundo de cura lassitudinis vlcerose exercitialis ibi [Oportet aūt] Tertio extensiue ibi [In lassitudis aūt extensiue] Quarto apostemose ibi [Intentio aūt] Quīto arefactiue ibi [In arefactiua vero] Sexto de cura lassitudinis cuius causa est motus in generali ibi [Amplius omnez] Septimo de cura lassitudinis exercitialis cū in venis lassi crudi fuerit humores ibi [Cū aūt in eius]

a In prima parte dicit primo ꝙ studiose intendere circa medicatōnē lassitudinis assecurat lassos a multis egritudinibus de q̄ruz numero sunt febres. Nā motus nimij qui sūt causa lassitudis exercitial' supercalefaciunt spiritus vnde de leui nascitē ephimera. Et supcalefaciūt hūores vnde leuiter putrescunt ⁊ generant febres putridas et resoluūt humiditates tam substātiales ꝙ̄ nutritiuas membrorum: quare generāt interdū in siccis dispositis ethicā. Assecurat etiā lassos ab egritudinib' iuncturarū ⁊ neruoꝝ: vt guttis: paralysibus: tremorib' ⁊ spasmis. quia superflui mot' vnde lassitudines nascūtur derelinquūt in neruis chordis ⁊ iūcturis debilitates in pcessu tpis si ɔtinuenē. quib' disponunē ad has egritudīes nisi puideaē ⁊ occurraē dū dicte lassitudīes accidūt. Prudenē ergo agūt qui post hastiludia fortia ⁊ cursus ⁊ luctas ⁊ ludos palme longos ⁊ fortes se nudos spoliant ⁊ fricari faciunt parū corā igne: postea se inuoluūt ī lintheo calido ⁊ lecto cooꝑti ponūt q̄escētes illic bn̄

Dicemus[a] ꝙ studium impendere in medicando lassitudinem est a multis securari egritudinibus ex quibus sūt febres. Opz aūt[b] vt cū lassitudo vlcerosa apparuerit ex exercitio minuatur si ipsum fuerit cā. Et si cū ea multitudo fuerit hūoꝝ expellāē. ¶ Q̄d si breuis tpis fastidia affuerint ipꝛoruz nocumēto succurrēdū erit cū fame ⁊

b Opz āt ⁊c. In hac 2ª pte p° agit d cura lassitudis vlcerose ⁊ exercitio ⁊ cū repletiōe hūoꝝ. Scōo de cura ei' cū fastidio breuis tpis ibi [Q̄ si breuis] Tertio de cura ei' cū phlegmate herente pinguedini intestinorū ⁊ venis mundis ibi [Et si vene fuerint] Quarto de remedijs localibus ibi [Oleū preterea] ¶ In prima particula dicit primo ꝙ exercitiū minuendū est in lassitudine vlcerosa si causata fuerit ab exercitio. ¶ Contra. dicit galien' tertio de regimine sanitatis capl'o q̄nto ꝙ laboris labor curator est in supfluitates habentib' ⁊ maxime circa musc'os ⁊ equalia hesternis ⁊ hodie oportꝫ adhibere exercitia. ⁊ non intelligit de alio labore ꝙ̄ de vlceroso: quia statiꝫ subdit ꝙ quiete sanatur labor tensiuus ⁊ phlegmonosus. Itē dicit hypocras amphorismoꝝ scōa ꝙ in omni motione corporis cū ceperit quis dolere q̄escere statim remediū est. nō ergo solū minuendū est exercitiū sed tollēdū penitus. ¶ Ad primū dic ꝙ si labor vlcerosus debilis fuerit ⁊ nō sit in corpore cacochimia sed in musculis solū pauci pungitiui humores ⁊ lassus sit durus robusti corporis cura ipsius est tantū exercitiuꝫ vel fere tantū in die sequenti q̄ātū illud quod laborē induxit: quia hoc exercitium secure ⁊ leuiter causam laboris resoluit. Secundo dic ꝙ si labor vlcerosus vehemens fuerit ⁊ cū multa cacochimia tam int' ꝙ̄ extra nullum exercitiū ɔuenit: sed quies ⁊ somn'. Teste gal'. 4. de regi. sani. c. 2. dicente. Si quis euchim' necessitatib' plurib' inciderit ⁊ vlcerosus sensus ei fuerit. nō solū sm cutē: sꝫ etiā pfūdū vt intelligam' totū plenū esse cacochimia corp' nō vltra hūc talē ad exercitia vel motū vl'r aliquē ducem' quiescere vero ⁊ dormire iubentes in ieiunio custodiem' per totā diem.

Ad secundū dic ꝙ hypo. voluit dicere ꝙ lassus exercitio debet quiescere p illa hora vel p illo die. sꝫ nō negat q̄n ī crastino ɔueniat exercitiū: immo nisi vehemēs nimis eēt lassitudo suauis mot' dū sentiri incipit competere posset: vt in equis magni precij practicari solet qui fatigati venīētes ad hospiciuꝫ nō ilico calidi ponunē in stabulo: sꝫ suauiē ⁊ passim manu ducūē ne mortifundāē rigeāt ⁊ tremāt. Scōo dic ꝙ si ī lassitudīe vlcerosa exercitiali fuerit m'titudo hūoꝝ ē expellēdi sūt nisi cū alteratione ⁊ digestiōe reduci valeāt ad benignū. Iuxē illō gal'. 4. de regi. sani. c. 2. Sanatio vlcerosi laboris ē ꝙ oꝫ siue calida siue frigida superfluitas fuerit euacuare vel alterare eā: sꝫ si nō alterabiē ad benignū scꝫ neqꝫ vllo mō q: oīno aliena eē: nec suscipit digestionē. tūc euacuare eā velociter temptandum. Et si quidem in ventre fuerint he superfluitates corrupte finaliter vel vomitu vel egestione. Et auerroys sexto colliget capitulo. 17. dicit. Euacuatio fit cū medicinis que prouocant sudorem ⁊ vrinā ⁊ ventrem et cum exercitio et phlebotomia. ¶ In secunda dat quinqꝫ remedia lassitudinis vlcerose exercitialis complicate cū fastidijs breuis tpis. Primū est tolerantia famis ad auferenduꝫ fastidia. Nam tēpore famis natura occupatur ad digerendū ⁊ resoluendū cām fastidioꝝ. Secundū est euacuatio stomachi p vomitū vel intestinoꝝ p secessuꝫ ad eua

cuationē in āc faſtidienť. Tertiū ē reſolutio ſupfluitatū q̄ pueneřt ad cu tē cū fricatiōe pl'ima ſuaui ex oleo oliue dulci vł alio ſilī in q̄ nō ſit pon ticitas vł ſtipticitas ad mitigationē doloris laſſitudiaľ ⁊ digeſtionē vel reſolutionē māc facienť laſſitudinē ⁊ ꝯfortationē neruoꝝ ⁊ lenitionē cu tis, Juxͣ illud gaľ.3.de regi.ſani.c.4. Sanatio vlceroſi laboris ē ex ꝯrio

diſpoſitiōis. euapo rarc eni oꝫ ſupfluita tē: ⁊ ſic q̄ceſcet paſſio. Euaporabiť aūt fri catiōe multa: ⁊ mul ta cum oleo dulciſſi mo vt ſiſamīo ⁊ nul lā ſtipticitatē hñti. Quartū ē exercitiū reditiuū ſeu redire ad exercitiū die ter tio: vt p̄ h̄ exercitiū tollať reſiduū māc laſſitudīs vlceroſe re tente in muſculľ reſo luta pri' p̄ fricatiōes magna p̄te ipſi' ⁊ fa ſtidijs breuib' pacifi catis. Juxͣ illud gaľ. ibi. Si v͂o pl' ſupflu itatū ī muſculľ ē col lectum: q2 ſola frica tio nō ſuffic̄ ad eua porādū oꝫ purioꝛib' ex ſeip̄o vti motibus

euacuatione ⁊ reſolutiōe eius quod peruenit ad partem cutis cum fricatione multa ⁊ leni cū oleo in quo nō ſit ponticitas vł ſtipticitas. Et in die tertio reditionis fiat exercitium. Et nutriatur ipſe in die p̄mo ex eo quod conſueuerat in qualitate ſed ex quātitate minuatur. Et in die ſecūdo humectantibus nutriatur. ❡ Et ſi vene fuerint mūde: ⁊ phlegma crudum in adipe fuerit inteſtinorū fricatio ipſum quandoq̄ maturat ⁊ proprie cū calefacientium medicinarum ad ipſum peruenerit virtus. ❡ Oleum preterea de ſalicibus in hoc multum cōfert. ⁊ oleum de aneto ⁊ camomilla ⁊ his ſimilibus. ⁊ apozima radicis ſicle. ⁊ eius oleum in inſtrumento du-

Jndigēt eni nō ſolū vt ab aliq̄ attrahanť: ſꝫ vt ab aliq̄ interiori ipellanť Jmpellit v͂o accēſus in motib' caloꝛ ⁊ ſp̄us q̄ ſimľ expellunť. ⁊ ip̄oꝝ mu ſculoꝝ tenſio inſup expulſiua vniuſcuiuſq̄ mēbri vt'. Quintū ē nutrire laſſum die p̄mo ex cibis āte a ſibi ꝯſueť ciuſdē q̄litať ſꝫ minoris q̄̄titatis. Eiuſdē q̄dē q̄litať ne mutatio ſubita cibi cū ꝗuamine laſſitudis nimis dep̄mat nām. Et minoris q̄̄titať ne faſtidiū augeat ⁊ nō bñ digerať. Juxͣ illud gaľ.3.de regi.ſani.c.5. Ulceroſus laboꝛ ſi ſufficienť apotherapia.i. vltima p̄te exercitij vtať aſſueto indiget cibo: vel parū minoꝛi adhuc v͂o hūidioꝛi ⁊ paucioꝛi. Et die ſcd̄o nutrianť hūectātib' ad mitigationē ſic citatis derelicte ex ſupfluis exercitijs. ❡ Jn tertia dicit q̄ ſi in laſſitudīe vlceroſa exercitiali vene fuerīt mūde ⁊ phlegma crudū adheſerit pigue dini q̄ velut loꝛica coopit inteſtina fricatio interdū maturat ⁊ digerit il lud phlegma ꝯfoꝛtādo ſcꝫ caloꝛē innatū ⁊ reſoluēdo ſupfluitates q̄ ip̄m hebetabāt: maxie cū virt' calefaciētiū mediciaꝝ puenerit ad h̄ phlegma vel ab intra p̄ os ex comeſtione allioꝛū vel aniſi vel feniculi vel carui: vel abextra cū epithymatib' vel vnctiōib' vel emplaſtris vel oleis ex camo milla vel aneto vel melliloto vel ſpica vel abſinthio. Sꝫ remediū breui' eſſet educere illud cū potiōe hierepigre galieni vł cliſteri ex ea q̄ eſt tuta ⁊ bñdicta medicia. ❡ Jn q̄rta dat nouē remedia applicanda abextra ꝯ laſſitudinē vlceroſam exercitialē. Primū ē oleū de ſalicib' multū in hac ꝯferens dū cauſať ex ſubtili cholera moꝛdaci ⁊ acuta. Nā caloꝛē rep̄mit cholerā maturat ⁊ neruos ꝯfoꝛtat caloꝛe ꝗuatos. Secūdū ē oleū de ane to ⁊ de camomilla ⁊ de ſilib': vt de melliloto vel de ſiſamis vł de amigda lis. Oia eni hec inūcta calida doloꝛes mitigāt neruos ꝯfoꝛtāt fumos ⁊ vapoꝛes ſuauiť reſoluūt ⁊ hūiditates ſubtiles nitroſas. Tertiū eſt apo zima radicis cicle.i.aq̄ calida in q̄ cocta fuerit radix blete defoꝛis cum fri catione adhibita. Jn ſicla eni eſt virt' ſubtiliatiua reſolutiua ⁊ apitiua vt ait p̄n.2.cañ.c.de ea. Quartū ē oleū radic̄ ei' in vaſe duplici factū q̄ꝝ vnū ē vas magnū plenū feruēti aq̄. Aliud ē min' q̄d ſituatū eſt i medio maioꝛis: ⁊ ſunt in eo radices ſicle ꝯtuſe cū oleo oliue q̄s ſimľ decoq̄t ⁊ p̄ miſcet aq̄ ferueñs ⁊ fit oleū ſicle. q̄d ē mitigatiuū ⁊ reſolutiuū. Quītū ē vnguētū ex radicib' malue q̄d recipit radicū malue.ʒ.i.teranť optime ⁊ miſceanť ad ignē cū.ʒ.3.olei oliuarū dulc̄. Deinde exp̄manť p̄ ſtaminū foꝛtiť. Jſtud ē maturatiuū cholerici hūoꝛis: mitigatiuū caloꝛis ⁊ leniti uū. Sextū ē oleū de radicib' cucumeris aſinini tritis ⁊ incoꝛpať cū oleo oliue dulci. Nā dict' cucumer ē ſubtiľ reſolutiu': ⁊ radix ⁊ folia ei' ⁊ fru ct' ipſi' abſtergūt ⁊ reſoluūt vt ait p̄n.2.cañ.c.de eo. Septimū ē oleū de radicib' bꝛionie q̄d ē foꝛť reſolutiōis ⁊ abſterſiōis: ita vt auferat occulta tiōes ſanguīs ſub cute ꝯgelati q̄̄to magis aufert ⁊ reſoluit hūoꝛes acu tos laſſitudis vlceroſe. Octauū ē oleū d̄ vſnee: q̄d ē coꝛtices ſubtiles cir cūuolute ſup arboꝛē ferentē glandes ⁊ pinū ⁊ nuces: vt ait p̄n.2.hui'.c. de eo. Et eſt in eo virt' ſtiptica p̄ quā ꝯfoꝛtat neruos ⁊ reſolutio ⁊ lenifi catio q̄b' curat laſſitudinē. Et fit oleū ei' terēdo.ʒ.i.ex eo cū.ʒ.3.olei oli-

ue: ⁊ miſcēdo ad ignē. Nonū ē oē oleū anodinū in q̄ recipiť vſnee ſicͭ oleū camomille vel anetinū vel ſiſaminū vel amigdalarū dul-c Jn laſſitudis aūt extēſiue ⁊c. (ciū in q̄ bullitū fuerit vſnee Jn hac tertia p̄te p̄mo agit de cura laſſitudis vlceroſe p̄ fricatio nē. Scd̄o p̄ balneū ibi [Et aq̄ tepida] Tertio p̄ inūctionē. ibi [Et p' vnāquāq̄] Quarto p̄ die taꝫ ibi [Et nu triente] Quito p̄ exercitiū ibi [Et hanc q̄ dē] Sexto de cura laſſitudi nis extenſiue ſpontanee ex groſſis ſupflui tatib' ibi [Qd ſi p̄ ſe] Septio d̄ cura ei' fcē ex vētoſitate. ibi [Qd ſi fuerit p̄ pter] ❡ Jn p̄ p̄ticula dicit q̄ in cura laſſitu dis extēſiue ex ercitiaľ inten tio medici oꝫ eē laxare illud q̄d induruit.i. relaxare villos

plici: ⁊ vnguentum ex radicibus malue. ⁊ oleuꝫ de radicibus cucumeris aſinini ⁊ bꝛionie. ⁊ oleum de vſnee ⁊ omne oleum in quo vſnee recipitur.

Jn laſſitudinis autē extenſiue medicatione intētio eſt laxare illud q̄d induruit fricatōne leni calefaciente in ſole. ❡ Et aqua tepida balneari ⁊ in ipſa longo moꝛari tempoꝛe. Qd̄ ſi in ſolium vna vice aut duabus deſcē derit in die erit ꝯueniens. ❡ Et poſt vnamquamq̄ inungatur balneati onē. Qd̄ ſi neceſſe fuerit propter venarū abſterſionē ⁊ propterea q̄ oleū in eis ſiccatur ad inungendū oleo re dire fiat. ❡ Et nutriente humido nu triatur ⁊ pauce quātitatis. q̄m plus idigꝫ nutrimēti paucitate q̄̄ vlceroſa.

muſculoꝝ ſupflue tēſos ⁊ iduratos ex ſupabūdātib' exercitijs fri catiōe ſuaui calefaciēte ī ſole. ❡ Sꝫ ꝯ. lenis fricatio cū manib' vł pānis lenib' ſanguinē ꝯiūgit ⁊ in mēbꝛo cōtinet vt affirmat p̄n. p̄mi ſcd̄a doctrīa ſcd̄a.c.4. Sꝫ laſſitudo extēſiua ex ſanguis mul titudīe fit vt ait auerroys.6.colliget.c.17. Nō ḡ ei ꝯfert fricatio lenis cū in cām ipſi' addat. Jtē ſol nos calefacit ſiccat ⁊ indurat. nō ergo in ſole fricatio calefaciēs huic laſſitudini cōpetere videť. ❡ Ad p̄mū dic q̄ laſſitudo extēſiua ſpōtanea fit et ſanguis mul titudīe: ſꝫ exercitiaľ nō. vt p̄allegatū ē ex gaľ. imo ē cū duricie ſic citate ac tēſione villoꝝ q̄ fricatiōe molli tolliť. Ad ſecūdū dic q̄ caloꝛ ſolis eſt aliq̄ mō viuific' ⁊ mitioꝛ ac magis p̄poꝛtionat' no bis q̄̄ caloꝛ igne' ⁊ fricari in eo reſoluit vētoſitates ex q̄b' ſepe fit laboꝛ extēſiu'. Juxͣ illd̄ p̄n. p̄mi ſcd̄a doctrīa ſcd̄a ſūma p̄ma.c.10. Et ī ſole calido fricari ⁊ p̄cipue ſe mouēdo ē ex eo q̄d ſupfluitates vehementť reſoluit ⁊ ſudoꝛē efficit ⁊ inflationē egredi fac. ❡ Jn ſcd̄a dicit q̄ in cura dicte laſſitudis ꝯfert balneari in aq̄ tepida ⁊ in ea diu moꝛari. Et ſi ſemel in die aut bis laſſus deſcēderit in ſo liū.i. balneū aq̄ calide dulcis erit ei ꝯferens: q2 balneuꝫ tale dura remollit: tēſa relaxat: doloꝛē mitigat: vētoſitates reſoluit. ❡ Jn tertia dicit q̄ in dicta laſſitudīe laſſus poſt quālibet balneatio nē eſt inūgend' oleo cōi dulci calido q̄d remollit ⁊ laxat ⁊ mitigat doloꝛē terſo bñ pri' ſuo toto coꝛpe cū lintheo calido. Et ſi oportu erit iterare inūctionē cū oleo p̄pť abſterſionē venarū ⁊ apitionē nimiā oꝛificioꝝ ſuoꝝ ⁊ poꝛoꝝ cuť ab exercitio nimio fricatione ⁊ balneo p̄cedētib'. Et p̄pterea q̄ oleū prioꝛis inūctiōis cito ſiccať in eis fiat iterū atq̄ iterū inūctio: quatin' oleū viſcoſitate ſubſtā tie poꝛos oppilet ⁊ humiditate ſua ſiccitatē auferat ⁊ tenſa rela xet. Hec oia nos p̄docuit patron' nř.3.de regimīe ſanitaťc.4. di cens. q̄ tēſiu' laboꝛ curať ꝯria remiſſiōe.ſ. que fit fricatione pau ca ⁊ molli p̄ oleū dulce tepidū ⁊ ſtati q̄eſcit vel q̄ete ⁊ balneis cu ratis ⁊ moꝛa āplioꝛi in calida aq̄. Sꝫ ſi bis vł ter cū balneauer maioꝛē inferes vtilitatē. Et poſt balneū inungať anteq̄ induat. Et ſi ſudoꝛe abſtergatur pinguedo olei rurſus vngatur. Et in po ſtera die ſurgentes a lectulo poſtea vngantur non ſumme frigi do oleo non dure conſtricti id eſt manib' compreſſi. ❡ Jn quarta dicit q̄ laſſus hac laſſitudīe nutriať cibis humidis pauce q̄̄titat q2 minoꝛatio cibi pl' cōuenit huic laſſitudini q̄̄ vlceroſe. Teſte gaľ. tertio de regi.ſanita.c.5. dicente. q̄ tenſiu' laboꝛ pauciſſimo indi get cibo. Sed id intelligendū eſſe puto de ſpontaneo tēſiuo qui fieri ſolet ex ſanguinis multitudine vbi paucus conuenit cib' q2 mēbꝛis p̄uiſum eſt de ſufficienti ⁊ idoneo alimento. ⁊ ſi detur hu midus erit illud propter ſiccitatē quā reliquit exercitiū in mem bꝛis motiuis. vel quia leuius digeritur; vel quia familiarioꝛ

¶ Et hanc quidem lassitudinē resoluit exercitiũ ⁊ rarificat. ¶ Quod si ꝑ se acciderit propter grossas suꝑfluitates necesse erit eas euacuare. ¶ Quod si fuerit propter causaꝫ ventositatis extendentis resoluet eam tale quale est cyminum ⁊ carui ⁊ anisum. Intentioꝰ autem in apostemosam lassitudinem regendo est tres res laxare quod extēsuꝫ fuit: ⁊ quod calefactũ ē infrigidare: ⁊ superfluitateꝫ euacuare. ¶ Et hoc quideꝫ completur oleo multo tepido ⁊ fricatione vehementer leni ⁊ prolixa mora in aqua q̄ parumper ad caliditatē declinat ⁊ quiete. In arefactiōe vero nil de regimine sanorum mutetur nisi q̄ꝛ oportet vt aqua in qua balneatur sit maioris caliditatis. quoniaꝫ in aqua vehementer calida est ꝙ inspissat cutē: ⁊ non est eius impedimentum sicut impedimentum aquarum frigidaꝝ. quoniam cum eo ꝙ inspissant est in eis ambiguitas mala ⁊ frigiditatis ipsaruꝫ penetratio in corpore quod iam siccatum fuit. Et est cum sue maciei causa est cutis ipsius raritas: immo hoc est ꝺm plurimum. ¶ In die autem secundo reditionis exercitio leuiter ⁊ subtiliter vtaꝛ ⁊ balneo ꝺm dispositioneꝫ diei prime. deinde precipiatur ei vt aquam frigidam subito ingrediatur ⁊ egrediaꝛ: quatinus cutis eius inspissetur: ⁊ sit eius resolutio pauca: ⁊ cum hoc conseruetur ipsius humiditas. Obuiabit namq̄ꝫ aqua corpori in quo est tantũ caliditatis ꝙ resistat ipso corpore iã inspissato. Et iste q̄deꝫ due cãe adinuicē se iuuãt in remouēdo nocumētũ frigoris ipsiꝰ. ⁊ hoc ꝓprie cũ submergitur subito ⁊ egrediꝛ ⁊ nō moraꝛ: q̄m cuꝫ mora nlla ē securitas. ¶ Ipse p̄terea nutriaꝛ mane in fine p̄me hore cibo hũectãte pauco. iō vt ip̄e alia vice iuxta noctē fricari possit: ⁊ tũc cenã tar.

est lasso. ¶ In q̄rta dicit ꝙ exercitiũ resoluit ⁊ rarificat hãc lassitudinē. i. resoluit ventositatē ex q̄ fit vł hũores ꝯfluētes ad eã cã doloris ⁊ rarificat cutē vna cũ mēbris sibi supposiꝛ. ¶ Contra. dicit gaꝉ. 3. de regi. sanitat. c. 5. ꝙ q̄ete sanaꝛ labor tēsiuꝰ. Ad h̄ dic ꝙ in p̄ncipio cure eiꝰ ꝯuenit q̄es: sꝫ in fine post fricatiões balnea ⁊ inũctiones ⁊ dietã sobriã ꝯuenit exercitiũ ad consumptionē residui materie ipsiꝰ. ¶ In sexta dic̄ ꝙ si lassitudo extensiua spontanea fuerit ꝑ se accidēs ex grossis suꝑfluitatibus quasi spasmãtibꝰ vel tetanisantibꝰ villos musculoꝝ necesse est euacuare eas vel cuꝫ phlebotomia: si superfluxerit sanguis vel cũ pharmacia: si phꝉmatice sint aut melãcholice dicte suꝑfluitates. ¶ In septima dic̄ ꝙ si cã lassitudis extēsiue fuerit ventositas curabitur facile cũ resolutiõe vel resolutiuo tali vētositatũ q̄le est cyminũ carui ⁊ anisum. Nã q̄dlibet horuꝫ siue comedaꝛ siue fractũ calidũ foras applicēꝛ in decoctiõe vini vel aq̄ ꝑ modũ embroce vel sacellationis poteñꝛ carminat ⁊ resoluit vētositates in corꝑe coãgustatas ꝺ Intentio aũt ⁊c̄. In hac ꝑte q̄rta p̄mo (q̄ mēbra distēdũt. dat intētiones curãdi lassitudinē apostemosam. Scđo remedia q̄bꝰ cõplenꝛ ibi [Et hoc q̄dē] ¶ In p̄ma ꝑticꝉa dicit ꝙ tres sunt intentiões in cura lassitudis apostemose. P̄ria ē laxare illud qđ extensum fuit: scilꝫ tollere tensionē ex inflatione quasi phlegmonosa in tota suꝑficie corꝑis reptã in hac lassitudīe. Scđa ē infrigidare illud qđ calefactũ est. s. inflãmationē tollere totiꝰ corꝑis in hac lassitudīe siꝉem inflãmationi sinoche inflatiue. Tertia ē euacuare suꝑfluitatē. s. multitudinē sanguis cũ phlebotomia ⁊ suꝑabundantiã alioꝝ hũoꝝ cũ pharmacia. ¶ In scđa dat q̄ttuor remedia ꝯ hanc lassitudinē q̄bꝰ cõplenꝛ intētiones p̄dicte. P̄rimũ est inungi multo oleo tepido. Nã dolorē mitigat: calorē minuit: somnũ ꝓuocat: tēsionē laxat ex tũore ortã paulisꝑ resoluēs. Secundũ est fricatio vehemeñ lenis siꝉia oꝑans. Vehemeñ lenis dicit: q̄ꝛ asꝑa ⁊ forꝛ calorē dolorē ⁊ tensionē augeret plectoria presente trahens nouũ sanguinē ad suꝑficiē cutis. Tertiũ ē diu morari in balneo dulcis aque q̄ parũ declinet ad caliditatē: nã dolorem lenit: ⁊ somnũ ꝓuocat: ⁊ tumorē minuit suo calore q̄ nõ ē tãtus vt trahere valeat a ꝓfundo corꝑis: sꝫ suauiꝛ resoluit suꝑficietenꝰ ⁊ poros aꝑit. Quartũ est q̄es aīe ⁊ corꝑis: q̄ꝛ motꝰ auget tensionē dolorē ⁊ caliditatē dilatans sanguinē ⁊ educens ip̄m ad suꝑficiē corꝑis. Has intētiones ⁊ hec remedia p̄meminit gaꝉ. 3. de regi. sani. c. 4. dicēs. ꝙ ꝯquassaꝛ ⁊ inflãmaꝛ doloribꝰ cura ē ꝺm tres intētiões oĩm inflãmatoꝝ: euacuare suꝑflua ⁊ requies tensi ⁊ infrigidatio inflãmati. Oleũ ḡ tepidũ ⁊ mollissime fricatuꝫ ⁊ longissima in aq̄s eucratis mora sanat hos labores: ⁊ maxime si tepidior parũ fuerit. Siꝉr ⁊ quies multa ⁊ inunctiones ꝯtinue. Et oĩa q̄cũq̄ꝫ fatigatũ requiescere faciũt ⁊ mitigãt ⁊ suꝑfluũ euacuant. hec ille.

In arefactiõe vo ⁊c̄. In hac ꝑte q̄nta p̄mo (porant. agit de regimīe ⁊ balneo ꝯueniētibꝰ in lassitudīe arefactiua. Secundo de exercitio reditiuo scđa die ⁊ iteratiõe balnei siꝉis p̄mo ⁊ submersiõe corꝑis in aquã frigidã statim post ip̄m. ibi [In die aũt scđo] Tertio de horis comestiõis ⁊ q̄litate ac mēsura cibi ⁊ diligētia expulsiõis suꝑfluitatũ. ibi [Ip̄e p̄terea] ¶ In p̄ma ꝑticꝉa dicit ꝙ in medicatione lassitudis arefactiue p̄ma die nihil est īmutãdũ de regimīe sanoꝝ hoc excepto ꝙ aq̄ sui balnei dꝫ esse magis calida ꝓpꝛ tres cãs. P̄rima est. q̄ꝛ in aq̄ vehemeñ calida est ꝓprietas ꝙ inspissat cutē ꝓpterea ꝙ siccat ⁊ corrugat eã. Scđa est q̄ꝛ in inspissatiõe cutꝛ ꝑ aquam feruentē nõ est tale impedimentũ vel talis timor sicut in inspissatiõe eiꝰ ꝑ aquas frigidas. q̄m cũ eo ꝙ inspissant est in eis ambiguitas mala seu timor mali quo timeꝛ ꝑcussio neruoꝝ suis frigoribꝰ ⁊ penetratio frigiditaꝛ ipsarũ ad intima corꝑis iaꝫ desiccati nec vestiti carne qua frigori resistat. Tertia cã ē. ꝙ cã maciei talis lassi ꝺm plurimũ est raritas cutis ꝓpꝛ quã si balneũ aque frigide grã inspissatiõis cutꝛ eius sibi applicareꝛ penetraret ilico frigus eius corpus percutiens neruos ⁊ interiora. Magis ergo conuenit inspissatio cutis per balneũ aq̄ fortis caliditatis: sꝫ non est ī ea mora facienda nisi breuissima scilicet dumtaxat quousq̄ꝫ cutis crispetur ⁊ seipsam contrahat. siccaretur enim corpus ⁊ supercalefieret ampliori mora. Eiusdē sententie meminit galienus tertio de regimine sanitatis capꝉo quarto dicens. Judigꝫ aũt in p̄mo die nullo alio p̄ter ea q̄ dicta sunt nisi aqua calidiori vt lēte aggregeꝛ ⁊ calefiat ⁊ roboreꝛ cutꝛ. Et. c. 5. eiusdeꝫ libri ait. ꝙ q̄ hñt dispositionē siꝉem labori calidiori curãtur balneo: q̄ꝛ indigent nutrimento cutis. ergo cõstringenda est: quod fit aqua feruenti tutiꝰ q̄ aq̄ frigida. ¶ In scđa dicit p̄mo ꝙ lassus hac lassitudine die scđo vtaꝛ exercitio reditiuo suaui ⁊ subtili. i. nõ laborioso q̄tiꝰ si q̄ sint superfluitates in musculis ꝛetēte vel alijs mēbris per h̄ resoluanꝛ ⁊ ad arida mēbra sanguis attrahaꝛ. Scđo dicit ꝙ vtaꝛ balneo die scđo ꝺm dispositionē p̄me diei. s. in aq̄ fortis caliditaꝛ corruganꝛ cutē. Tertio dicit ꝙ in exitu a balneo feruentis aque subito se īmergat in aquã frigidã ⁊ egrediatur statī. P̄rio vt suo frigore ꝯdēset cutē. Scđo vt resolutio fieri solita ꝑ poros cutꝛ paucior fiat. Tertio vt resolutione minorata sua ꝯseruēꝛ hũiditas ꝓpria seu naturaꝉ. Naꝫ sic aq̄ frigida corꝑi occurret in quo est tantũ caliditaꝛ ꝙ resistere sufficit nocumeñ aque frigide corꝑe iã inspissato a calore balnei prioris corrugãte cutē. Quarto dicit ꝙ iste due cause scꝫ inspissatio corꝑis ⁊ caliditas eiꝰ ad inuicē se iuuãt in resistēdo nocumeñ frigoris aq̄: maxīe cuꝫ lassus post balneũ aq̄ calide subito īmergiꝛ in aquã frigidã ⁊ statim egrediꝛ nõ ꝯtrahēs in ea morã. q̄m in mora corporis in ea nulla securitas īmo periculũ. ne frigꝰ vincēs tandē corpꝰ penetret offensurũ neruos ⁊ interiora. Hec nos gaꝉ. 3. de regi. sani. capitulo quarto predocuit dicens. Secunda vero die indigent apotherapico id est reditiuo exercitio breui ⁊ molli ⁊ tardo. Insiliãt vo ꝯfestim in frigidã vt maneat eis in cute calor ⁊ robur ⁊ nõ euaporeꝛ ⁊ facile in carneꝫ ⁊ cutē nutrimentũ suscipiant quod maximũ est eis proficuũ. vtanꝛ etiã humida dieta. hec ille. ¶ In tertia dicit primo ꝙ lassus hac lassitudine mane nutriatur hora prima diei post ortuꝫ solis cibo humido pauco sicut aqua pulli vel colaticio ipsius cum micis pauculis subalbidi panis vt nocte instante alia vice fricari possit. Et tunc cenam tardet vt cibus assumptus hora matutina sit plene digestus. Nam stomachus eius debiliter digerit propter siccitatē. Juxta illud gaꝉ. 3. de regimine sani. c. 5. Et quia desiccati sunt intendēdũ deinde hũide diete. Et. c. 9. eiusdē ait Cũ igiꝛ bone crasi vel labor vehemēs vel siccitas īmoderata extiterit ꝺm corpus prandiũ quidē minꝰ sit. mediũ vo tp̄us vsq̄ꝫ ad cenã sit amplius

det. Studiū quoqȝ adhibeaꝰ ī expellendo superfluitates ab eo fricatione olei de salicibus: cum quo ventrē suum nō tangat nisi lassitudinem in musculis sui ventris senserit. quoniam tunc illos leniter inūgere conuenit. Et eius nutriens sit largius: ⁊ in eo procedat cauendo ne eius nutrimentum sit multe caliditatis. Amplius^f omnem lassitudinem cuiꝰ causa est motus ipsum dimittere cuȝ eiꝰ signuȝ inceperit prohibet ne accidat ¶ Postea reuersionis exercitio vtaꝰ vt motus temperatus ad cutem materias expellat: et eas fricatio resoluat que sit inter illos motus in ipso-

⁊ in eo tpe multū sit in quiete. parū vero incedat vt subdescendant cibaria rectis motibꝰ ꝯtusa. meliꝰ vero si ⁊ egerere poterit. his itaqȝ bn̄ gestis sine piculo erit. Scd̄o dicit ꝙ studiose intendaꝰ in expulsiōe supfluitatū ab hoc lasso p fricationē sui corpis cū oleo de salicibꝰ: cū quo venꝰ nō est inūgendꝰ ne suo frigore digestioni eiꝰ det īpedimentū: nisi iste lassus lassitudinē senserit i musculꝭ ventris. Tūc enī leniter huic musculos ventris inūgi ꝯuenit. Hāc fricationē cū oleo dulci laudat gal. 10. c. dicens Fricandū ē oleo dulci nō oīno tangendo ventreȝ ne ⁊ cibaria deteriꝰ digerantur ⁊ reddatur etiā ex eis humor semidigestꝰ ⁊ turbeꝰ caput ⁊ euertatur stomachꝰ. Optimū est igiꝰ nō tangere ventrē. Si aūt quādoqȝ musculoꝝ qui secꝰ ipm sunt vel laboriosus quidē sensus vel amplior siccitas appuerit vngendi sūt moderate mite tangēdo. hec ille. ¶ Contra dicit gal. 3. de regimine sanitaꝰ. c. 4. ꝙ ista lassitudo neqȝ vlcerosam neqȝ tensaȝ nec inflāmatā hȝ dispositionē: neqȝ horrorē aliquē neqȝ dolorē neqȝ ad motiōes pigriciā vt reliqui labores: sed attenuationē solā cū siccitate. ⁊ fit in euchimis ⁊ exercitatis immoderate corporibꝰ. Euaporanꝰ enī sic superfluitates ⁊ remittunꝰ tensa ⁊ nihil relinquiꝰ in corpe nisi siccitas ex īmoderato motu. Nō est ergo studiū adhibēdū in expellendo supfluitates a tali lasso fricatiōe. Itē oleū de salicibꝰ est stipticū. nā fructꝰ ⁊ folia salicis sunt stiptici sine mordicatione vt ait pnceps scd̄o can̄. c. de salice. non ergo expellit supfluitates: sȝ potiꝰ cōpingit. ¶ Ad primū dic ꝙ ꝯcesso ꝙ statim post introductionem lassitudinis arefactiue supfluitates euaporate sint ⁊ nihil relinquatur nisi sola siccitas cito tn̄ iterū redeūt alique supfluitates ex debilitate digestionis. Ad secūdū dic ꝙ fricatio cū oleo de salicibꝰ aliquid virtutis resoluendi obtinet. Primo ex motu fricatiōis. Scd̄o ex oleo oliuaꝝ vnde fit oleū de salicibꝰ ⁊ ex salicibꝰ hȝ ꝙ repmit raritatē nimiā ⁊ membra ꝯfortat ⁊ calorē innatuȝ in eis retinet. Tertio dic ꝙ huiꝰ lassi sit nutriēs largius. Et per illō intellige ꝙ ipsiꝰ cena sit maior prandio. quia digestiua debilis in eo somno nocturno plurimū iuuaꝰ. Uel intellige ꝙ pcessu tpis paulatiue augeat cibū vt per hoc tollatur eiꝰ ariditas ⁊ corpꝰ nutritū abunde fortificetur. Et in eo pcedat scȝ augmēto cibi puidendo ne cibꝰ ipsiꝰ sit multe caliditatis. vnde calor corporis adaucꝰ siccitatē eius ⁊ arefactionē augmentet. f Ampliꝰ oēm lassitudinē ⁊c̄. In hac pte sexta pmo agit de cura oīs lassitudīs exercitialis p quietē. Scd̄o p exercitiū reuersiuū ⁊ fricationē ibi [Postea reuersiōis] Tertio de temptatione dispositiōis eiꝰ ex balneo. ibi [Dispositio pterea] ¶ In pma pticula dicit ꝙ dimittere motū exercitialē dū īceperit apparere signū lassitudinis ex eo prohibet aduentū oīs lassitudīs: cuiꝰ causa est motꝰ. Teste hypocrate āphorismoꝝ scd̄a dicente. In omī motione corpis cū ceperit q̄s dolere: q̄escere statim remediū est. Et in cōmento galienꝰ ait. Si moueat se hō quousqȝ mēbra doleant ex nimio motu: ⁊ inde ita fatigeꝰ vt nō sine magno labore cadē mēbra moueanꝰ: q̄es cū incepit dolere remediabitur. ¶ Queret aliq̄s qd̄ est illud signū inceptiōis lassitudīs quo apparente cessandū est a motu. Dic ꝙ illud est cū mēbra motꝰ nō vt priꝰ obediūt motui: sȝ rebellāt ei. ⁊ exercitatꝰ incipit q̄rere ⁊ desiderare q̄etē. ¶ Queret iterum aliquis cū generalia debeant pferri specialibꝰ in ordine doctrīe: quare non premisit hāc generalē curā oīs lassitudīs exercitialis speciali cure specierū lassitudis. vt fecit auerroys sexto colliget capl̄o sexto dicens. Et voluimꝰ incipere a cura oīs istas species ꝯtinente post modū vero de vnaquaqȝ specie loquemur per se. Dic si vis ꝙ fm̄ modū doctrine cōpositiue ⁊ demonstratiōis ppter quid generalia preferūtur specialibꝰ: sed fm̄ modū doctrine dissolutiue ⁊ demonstratiōis q̄r ē: specialia pferuntur generalibꝰ. Uel cōcede cū auerroy ꝙ cōuenientiꝰ fuisset incepisse hoc capl̄m ab hac parte velut generaliori. sed de hoc nō est vis nec impedimentū in execucione nature. ¶ In scd̄a particula dicit ꝙ postq̄ corpꝰ incipiens lassari sufficienter quieuerit vti debet exercitio re-

rum cōsistētia. ¶ Dispositio preterea ipsius balneatione experiatur. nam si ex balneo acciderit ei tremor: tunc res terminum pertransiuit. ⁊ quāto magis si febrem generauerit. quoniam tunc non est balneandus: immo euacuandus ⁊ eius complexio rectificanda. Qd̄ si nihil eoꝝ ex balneo acciderit erit conferens cuȝ eius aqua fuerit temperata. Cum^g autē in eiꝰ venis crudi fuerīt hūores ī pmis lassitudo erit regenda ex eo qd̄ opȝ. Et postea studēdū erit in eo qd̄ crudos maturat ⁊ subtiliat ⁊ expellit hūores ¶ Et si multi fuerīt: tūc q̄es erit iniūgenda ⁊ exercitiū dimittenduȝ. quo

uersionis qd̄ galienꝰ libro de regimie sanitatis vocare solet apotherapicū: sic describens ipm tertio de regimie sanitaꝰ capl̄o octauo. A molliorib' aūt fricationibꝰ sananꝰ aridiores cū oleo plurimo ⁊ balneis eucratis ⁊ motibꝰ tardioribꝰ ⁊ sine vehementione ⁊ requies plures habentibꝰ qd̄ apotherapicū est exercitiū. Debȝ ergo vti eis exercitio pꝰ quietē vt motꝰ exercitij pellat materias ad cutē ⁊ fricatio eas resoluat q̄ fit inꝰ illos motus in ipsoꝝ consistentia. i. q̄ motibꝰ exercitij fit imitādū in esse consistunt non solū precedens aut subsequens eos. Uel expone in eoꝝ consistentia id est simili suauitate ⁊ vigore vel fine ⁊ vtilitate ¶ In tertia dicit pᵒ ꝙ dispositio lassi balneatiōe expiaꝰ q̄lis ⁊ q̄nta sit. Et vtrum balneū sibi ꝯueniat. Nā si ipe tremorē ex balneo icurrat: tūc res trāsiuit terminū lassitudīs simplicis cōis exercitiaꝰ ⁊ cure ipius: nec balneū ei ꝯuēit ⁊ mꝰtoāpliꝰ res ptrāsiuit terminū si lassus ex balneo incurrerit febrē: nec tūc vltra balneādꝰ ē: sȝ euacuādꝰ ⁊ cōplexio eiꝰ ē rectificāda. Per tremorē enī significaꝰ mā multa musculos opprimēs. p febrē vero supfluitas multa cū putrefactione Et q̄r ex balneo materie rigoris ⁊ etiā febris magis cōmouenꝰ ⁊ cōmiscenꝰ bonis humoribꝰ plꝰ tremere faciūt ⁊ febreȝ augmētāt quare non cōuenit. Sȝ primo opꝰ est digestione peccātiū humorū. scd̄o purgatiōe. tertio alteratōe male qualitatis relicte ex eis ¶ Attēde ꝙ auerroys sexto colliget capl̄o. 17. curā lassitudis in gn̄ali sic breuiter scripsit. Et dicimus ꝙ cā efficiens est mala complexio materialis. g̊ medicia cōicās istis speciebꝰ erit āte euacuatiua aut alteratiua ⁊ alterationē ⁊ digestionē facit nā cū cibis ⁊ medicinis q̄ habent disponere humores ad hunc fineȝ. Et aliq̄n adiuuant hanc somnꝰ quies ⁊ fames. Et euacuatio fit cū medicinis que prouocant vrinā ⁊ sudorē ⁊ ventrē ⁊ cū exercitio ⁊ phlebotomia. Et hec fiunt quia ars cursuȝ nature sequitur. Iste sūt medicine cōicantes oībꝰ speciebꝰ supradictis. hec auerroys. Scd̄o dic ꝙ si nihil hoꝝ lasso supuenerit ex balneo scȝ neqȝ tremor neqȝ rigor neqȝ febris ꝯueniet ei balneū aq̄ tēpate calide: q̄r somnum prouocat: dolorem mitigat: ⁊ materiā lassitudinis resoluit g Cum autem in eius venis ⁊c̄. In hac parte septima primo agit de ordine tenendo in cura lassitudinis cum crudis humoribus existentibus in venis. Secūdo de dimissione exercitij in ca ⁊ phlebotomie ⁊ pharmacie ante maturationem crudorum humorum plurimoꝝ ibi [Et si multi] Tertio de prouocatione vrine ibi [Urinam vero] Quarto de medicinis quibusdam immiscendis suis cibis ad digestionē crudoꝝ humoꝝ ibi [In ciꝰ preterea] Quinto de vinis dādis eis post digestionē ibi [Post maturationē aūt] ¶ In pma pticl̄a dic ꝙ cū in lassitudie aliq̄ crudi fuerīt hūores in venis: pmo regēda est ⁊ tollēda lassitudo cū remediis oportunis non commouentibus humores crudos: neqȝ eos trahentibꝰ ad membra lassa. Consequēter intendēdū est maturationi ⁊ subtiliationi crudoꝝ humoꝝ: ⁊ post maturationē eoꝝ sue expulsioni nisi ipsi fuerint ad benignū redacti ⁊ in sanguinē ꝯuersi ¶ Contra. grauior ⁊ periculosior est repletio venarum ex crudis humoribus lassitudine cum calorem innatū suffocet aut hebetet digestioni obsit: et transitum liberum nutrimenti ad membra vetet ⁊ prohibeat. Dic ꝙ lassitudini preintenditur veluti passioni breui leui transitorie que sola quiete frequenter curatur: et post attentius absqȝ impedimento vacetur digestioni ⁊ euacuationi crudoꝝ humoꝝ. ¶ In scd̄a dicit pmo ꝙ si crudi hūores cōcurrentes in venis cū lassitudie fuerīt multi: q̄es lasso iniungen-

da est: propter hoc q̄ digestio melior fit in quiete. quia tunc dige rens firmius figitur circa digestibile τ vehemēti⁹ influit in ipm. Et exercitiū ei prohibendū est: quia permiscet malū cū benigno τ trahit ad membra crudos humores. Secundo dicit q̄ in dicto casu phlebotomia non conuenit: quia bonū sanguinem a corpo- re tollit vt faci le labilē τ exire promptuz: cru dos vero hūo- res in venis re linquit suo fre no ablato scilȝ sanguine. qua re acri⁹ ledunt neq̄ȝ digerunt deiecta v̄tute que sanguinē perdidit thesau rum ipsi⁹. Ter- tio dicit q̄ i ta li casu vēter fa tigati āte ma- turationē cru- doꝝ humoruȝ non est laxan- dus: q: phar- macia nō ei cō fert: sed nocet plurimū. non enī educit peccantes humores propter ineptitudi nem ipsoꝝ ad motū. τ quia etiā venas adeo oppilant q̄ pharma cie vis non penetrat ad eos. cōmouent igitur τ non educunt: τ si quid educant educunt benignū. Hec nos predocuit patron⁹ no- ster quarto de regimine sanitatis capitulo septimo sub quattu- or propositōnibus. Prima est, si sit in laborioso corpore sanguis bonus paucus: crudi vero humores multi: neq̄ȝ phlebotomād⁹ neq̄ȝ exercitandus neq̄ȝ mouendus omnino est: neq̄ȝ balneand⁹. Secunda est. phlebotomie bonū sanguinē euacuant: malū vero qui in primis manet venis que fm cpar sunt τ meseraicas cōgre gatū ad totū corpus attrahunt. Tertia est. q̄ purgatio in haben tibus humores crudos plures torsiones τ mordicationes opera tur τ defectiones spiritus: neq̄ȝ digestū recte euacuat. Crudi enī humores oēs ignaui τ difficile mobiles sunt propter grossiciē τ frigiditatē sil'r. igitur oppilant oēs strictas vias per quas opor- tet illud quod euacuatur in purgationibus ad ventrē peruenire τ propter hanc causam neq̄ȝ ipsi euacuantur τ alios impediunt. vnde hypocras materiā purgare nō crudam iussit. Quarta est. qui in primis venis multitudinē crudoꝝ humoꝝ habent neq̄ȝ ex ercitandi neq̄ȝ mouendi v'r neq̄ȝ balneandi sunt. Oēs enī hi ta- les motus ad totū corpus porrigunt hoꝝ hūores. hec ille. ¶ Sȝ quereret aliquis quomodo noscuntur habentes in venis crudos humores. Respondet ibi galien⁹ dicens. q̄ crudos habentes hu mores ferunt tenuē dietaȝ super oēs alios vtentes multitudine crudoꝝ humoꝝ in escā totius corporis paulatim digerendo eos Et q̄ hypocondriū oībus crudos humores habētibus eleuatū τ inflatū est: τ facile quicquid acceperint ventus efficitur. ¶ In tertia dicit q̄ non nocet lassis abūdātibus in crudis hūorib⁹ fm venas vti prouocatiuis vrine crudis humoribus nōdū digestis vt aqua cicerū dulcorata liquiricia: vel decoctione brusci sparagi capilloꝝ veneris τ similiū. quia talia partim digerūt partim eua cuant cū suauitate crudos humores. Sed due regule circa illud sunt obseruande. Prima est. q̄ prouocatio nō fiat cū medicinis vehementis caliditatis: quia faceret diffundi crudos humores per totū corpus. Secunda est. q̄ operatio prouocatiui sit dulcis τ quantitas ipsius equalis seu moderata: ne cum violentia cru- dos humores ad vias vrine strictas precipitet vbi fiant lapis vel oppilent eas τ cursum vrine liberū prohibeant. Hec comme morat galien⁹ quarto de regimine sanitatis capitulo sexto dicēs Vrinatiua vero nunc non laudo: τ maxime quecūq̄ȝ vehementi⁹ calefaciūt τ liquāt sanguinē τ ei quod bene est digerendū tanta turbatione nequaq̄ opus est. ¶ In quarta nūerat octo que po ni connenit in cibarijs lassi, p digestione crudoꝝ hūoꝝ ɔtentoruȝ in venis. Primū est piper: τ melius ad id est piper longū. deinde piper albū: postea nigrū. Teste galieno quarto de regimīe sanita

niam q̄es est magis digerens. Et mi nutionem relinquat. quoniā fm plu rimum mundum expellit et crudum dimittit. Vēter quoq̄ȝ eius ante ma- turationem non est soluendus: quo niam hoc non cōfert immo damnuȝ infert. ¶ Vrinā vero prouocare non nocet ei. Sed res multum calefaci- ens nō est ei danda. quoniam crudū humorem in corpe diffundi faciet. Sitq̄ȝ eius operatio leuiter τ cū quā titate equali. ¶ In eius preterea nu trientibus ponēda sunt piper τ cap- paris τ zinziber. τ acetum de cappa- ribus: τ acetum de allijs: τ acetuȝ de starguar. et corpora etiam ipsorum

τ languiris scita fm mēsurā. ¶ Post maturationem autem τ apparitionē hypostasis in vrina τ maturationeȝ plurimum da ei vinum vt maturatio compleatur τ fiat vrine prouocatio. Sitq̄ȝ eius vinum quod subtile est τ clarum τ vomitum non faciat.

¶ De alijs dispositionib⁹ que sequū- tur exercitium τ alia ab eo. Cap. XV

P[a]Ri⁹ loquemur de istis dispositōib⁹. Postea mutabi m⁹ nos ad regēdā lassitudieȝ q̄ vēit p se. Et[b] ex istis q̄dē ē raritas que corpi accidit. Et accidit multo- tiens ex fricatione pauca et balneo.

tis caplo septimo dicente. Meli⁹ vtiq̄ȝ est dare eis cū cibo piper longuȝ Dissoluit eni hoc grossiciē ventosi spirit⁹ τ impellit in inferiora ventris ea que fm hypocondriū inaniter ɔsistūt: τ digestioni acceptoꝝ ɔfert sic τ alia pipa. Si vero non affuerit hoc: albo vtendū est. est enī cōfortans stomachū sup alia duo pipa. Si vero neq̄ȝ hoc aderit vtēdū optimo ni- gro. hoc aūt est qd ē ḡuis pōder'. ¶ Sȝ d. pip est calidū τ sic- cū declinās ad q̄rtū gradum vt ait p̄n. 2. cañ. c. de eo. τ in pti- cula p̄ori phibita fu it res multū calefaci ens. Dic q̄ pip so- lū sub sua dosi non ē cōueniens in isto ca su. sȝ parū ex eo cum aqua pulli potest da ri tute: neq̄ȝ sic datū multū calefacit. Se cundū est capparis. de qua dic̄ p̄n. 2. hu- ius caplo de ea q̄ est resolutiua: apitiua: abstersiua: τ solutio ne educit humorem crudū grossum. Ter tium est zinziber. de quo dicit princeps scdo cañ. c. de eo. q̄ digerit τ conuenit frigiditati cpa tis τ stomachi: τ exiccat humorositatē stomachi: τ quod accidit in eo d̄ humiditatibus ex comestione fructuū. Quartū est acetū de capparib⁹. videlicet in quo cappares cocti sunt τ diu temperati. quod est incisiuuȝ subtiliatiuū τ aperitiuū. Quintū est acetū de allijs. scȝ in quo contrita sunt allia cocta τ temperata. quod est incisiuū subtiliatiuū τ maturati- uū grossoꝝ humoꝝ. Sextū est acetū de starguar. Et est starguar herba propinqua āiudē. id est herbe cuius asa est gummi: vt ait princeps scdo cañ. capitulo de alistirguar. τ dicit ibi. Rectius est vt eius acetū admini stretur. τ eius acetū est bonū stomacho. τ purgat ipm τ confortat eum. Verū in glosa margīali exponitur a translatore q̄ starguar est aniudē. sed princeps dicit q̄ est deterior ea. Septimū est corpa ipoꝝ absq̄ȝ aceto scilicet allia τ starguar cibis imposita: sit tamen eoꝝ quantitas modi- ca τ caliditas fracta cū aqua pulloꝝ vel alio simili: ne sua caliditate sup flua crudos humores eliquent: et ad singula membra currere faciant. Octauum est languiris scita fm mensuram. id est electuaria stomacho conuenientia boni saporis vt stomaticon confortatiuum aromaticum rosatum dyatrionpipercon sub modica quātitate: que cibos susceptos digeri coadiuuant τ humores crudos in venis digerunt. ¶ In quinta dicit primo q̄ vinū plurimū dandū est lasso post maturationē crudorū humoꝝ in venis eius τ post apparitionē hypostasis in vrina τ matura tionē vrine. Primo vt per ipm maturatio cōpleatur. Secundo vt ipm prouocet vrinā. Secūdo dicit q̄ vinū sibi idoneū ē vinū subtile clarū de lectabilis saporis: non prouocatiuum vomitus. Vel refer hec verba. Et vomitum non faciat ad lassum cui non competit vomitus ne cum vio- lentia retrahat superfluitates ad interiora. Ideȝ nos predocuit galien⁹ quarto de regimine sanitatis caplo. 9. dicens. Postq̄ sciueris sufficien ter iam attenuatos crudos humores vinū est offerendū subtilis substā tie subrubeū vel albū colore. hoc enī ad euchimiā τ digestionē, pdest val de. Illud aūt ad vrinandū. fugienda vo sunt grossa τ nigra vina vt caco chima τ tarde incedētia.

¶ De alijs dispositionibus que sequuntur exercitium τ alia ab eo. Capitulum. XV.

PRius loquemur de istis dispositōibus τc. In hoc capitulo pri mo premittit intentum. Secundo agit de raritate corpis τ cau sa τ cura ei⁹ ibi [Et ex ist' q̄dē] Tertio de spissitudic τ cā τ cura ei⁹ ibi [Et ex eis ē spissitudo] Q̄rto de debilitate τ cura ei⁹. ibi [Est q̄q̄ȝ cū] Quito de hūiditate supflua mēbroꝝ τ cā τ cura ei⁹. ibi [Est p̄terea cū] Sexto d̄ supflua siccitate mēbroꝝ τ cura ei⁹ ibi [Supflua aūt]

a In p̄ᵃ pte dic̄ q̄ p⁹ loq̄t. s. i h̄. c. de dispositōib⁹ ist'. s. raritate: spissitudic: hūidi tate supflua: τ ariditate q̄ sequūt exercitiū. Et alia ab eo. s. ociū: fricatio nes: vnctiōes: balnea: m'titudinē τ paucitatē cibi τ pot⁹.

b In scda dic̄ p̄mo q̄ ex dispositōib⁹ istis de q̄b⁹ h̄ agēdū ē: ē raritas cut' τ alioꝝ mē broꝝ supueniens ei accidentaliter ex vsu indecenti alicui⁹ rerū nō nāliū Scdo dicit q̄ ista raritas freq̄n' euenit ex fricatiōe panca. s. molli τ sua- ui τ balneo. Iuxta illud gal'. 3. de regimie sanitat'. c. 9. Mollis fricatio

Ipsa vero est medicanda fricatione sicca ad duriciem parum declinante τ cū oleo stiptico. Et ex^c eis est spissitudo que ex frigiditate accidit aut ex re stiptica aut ex multitudine sup⸗fluitatuꝫ: aut ex earum grossicie aut earuꝫ viscositate vnde prouenit vt in poris cutis retineatur. Aut erit spissitudo cā exercitij qđ ip̄os hūores ex profundo extrahit non existentibus ibi causis antecedentib⁹: aut erit ei⁹ causa locus puluerulētus aut fricatio fortis τ dura. ¶ Illius autē que est ex frigiditate τ stipticitate signū est coloris albedo τ calefactiōis tarditas τ sudor τ corporis reuersio ad rubedinem cum adest exercitiuꝫ. Et hi quidē in balneis calidis sunt balneandi in quibus de latere in latus τ super ventrem τ supini voluantur super pauimentum equalis caliditatis donec sudent τ inungantur oleis subtilib⁹ calidis resoluentibus. ¶ Illorum autem qui ad hoc deueniunt ex exercitio signum est ꝙ non habēt hoc signum τ resudat cutis. Et ipsi q̄dem medicandi sunt expulsiōe si ibi affuerit sup̱fluitas: postea regimen adhibeatur quod resoluit ex balneo τ inūctione. ¶ Qui vero in hoc incidunt ex puluere aut ex forti fricatione magis est eis balneuꝫ necessariū ꝙ inunctio ex oleis. Et ipsi quidem fricatione molli vti debent ante balneum τ post ipsum. Est quoq᷒^d cuꝫ accidit eis post superfluuꝫ exercitiū cum pauca fricatione debilitas cum raritate. Et est cū accidit etiā ex sup⸗fluo coitu τ ex balneo freq̄nt̄. ¶ Ipsi igitur medicandi sunt cum exercitio reuersionis τ fricatione sicca que ad duriciem trahat cum oleo stiptico.

euaporat τ alterat quia rarum τ molle operatur corpus. Tertio dicit ꝙ hec raritas curatur fricatōne sicca declinante modicū ad duriciē. Talis enim indurat τ inspissat. Iuxta illud galieni ibi. Dura fricatio alterat: quia inspissat τ indurat cutē. Curatur etiā inunctione alicuius olei stiptici: sicut olei oliuarū immaturarū: τ olei rosati: nec est procedendū ad vehementer stipticane clausis omino poris resolutio fuliginū τ vapoꝝ prohibeatur τ euaporatio sāguinis vnde putredines τ febres fieri solēt. Hos medele modos tangit galienus capitulo stati allegato dicens. Raritatē vero curaturi que vl̄ ex balneis pluribus vel fricationib⁹ mollibus vel ex venereis vsib⁹ innata est paucis quidē siccis fricationibus paucis: vero deinceps coruꝫ q̄ cū oleo quodā stiptico sanabimus.

c Et ex eis est τc̄. In hac parte tertia primo numerat causas spissitudis. Secundo agit đ signis τ cura lassitudis ex frigiditate τ stipticitate. ibi [Illi⁹ autē] Tertio de signis τ cura spissitudinis ex exercitio. ibi [Illoꝝ aūt] Quarto de cura spissitudinis ex puluere τ forti fricatione. ibi [Qui vero in h̄] ¶ In p̄ma particula narrat octo causas superflue spissitudinis cutis τ pororū. Prima est frigiditas superueniens corpori que sua natura congregat τ inspissat. Secunda est res stiptica siue calida siue frigida: sicut balneū aq̄ aluminose vel aque ferrate. Tertia est multitudo superfluitatū claudentiū poros: ita vt neq᷒ ab eis fumi τ vapores exire valeant nec aer ingredi propter euentare sanguinē τ spiritus. Quarta est grossicies superfluitatū. licet non sint plurime qua remanent sub cute nequeūtes exire. Quinta est viscositas carū qua poris adherent ad instar visci. Sexta est exercitiū trahens humores abunde ex profundo corporis ad sup̱ficiē eius non preexistentibus ibi causis antecedentibus: scꝫ repletionibus superfluitatū sicut in tertia τ in quarta τ quinta causis. vel antecedentibus id est prenarratis. Septima est loc⁹ puluerulent⁹: vt cū quis luctatur vel nud⁹ incedit in loco puluerulento puluis commixtus suis sudorib⁹ adherens cuti poros ipsius claudit τ oppilat. Octaua est fricatio fortis τ dura. talis enī cutē spissat τ indurat: vt allegabatur ex galieno particula priori. ¶ Attende ꝙ licet hic enumeret octo causas superflue spissitudinis: non tn̄ prosequit̄ in hoc loco de signis τ medicatione spissitudinū inductarū a tertia quarta τ quinta causis. q: sola euacuatione peccantis hūoris curari solent. de qua aget̄ satis capitulo sequēti. ¶ In secūda dat p̄mo tria signa quib⁹ cognoscit̄ spissitudo cutis ex frigiditate vel ex stipticitate. Primū ē albedo cutis: quia frig⁹ superueniēs ei vel res stiptica repellit sanguinem ad interiora q̊ solet tingi cutis. manet ergo cutis in ꝓprio colore mēbri spermatici videlicet albo: nisi frig⁹ fuerit tantū ꝙ sub cute sanguinē congelet. tunc enī nigrescit aut liuescit cutis. Secūdū est tarditas calefactionis ꝓpterea ꝙ calor non facile penetrat in cutē inspissatā: τ cū hoc repellit̄ a frigore inducto. Tertiū est sudor τ reuersio corporis ad rubedinē p̄sente exercitio. ip̄m nāq᷒ calorem perducit ad exteriora cū vaporali humiditate poros aperiens τ frig⁹ repellens. Secūdo dat duo remedia contra hanc cutis spissitudinē. Primū est balneari in balneis calidis scꝫ stuphis: τ ibi se voluere supra pauimentū mediocris caliditatis de latere in lat⁹ τ supra ventrē. deinde supra dorsum quousq᷒ sudet. hoc enī calore pori aperiuntur τ cutis rarificatur. Secundū est inūgi oleis subtilib⁹ calidis resoluētib⁹: vt anetino camomillino: τ oleis de spica τ de iunipo. ¶ Attende ꝙ galien⁹ tractās medicationē huius spissitudinis tertio de regimine sanitatis capitulo p̄ono loco balnei fricationē siccā adhibere iussit dicens. Si vero ex frigiditate fuerit primū quidē siccis τ velocibus fricationibus. secūdo vero fricationibus que ex oleo calido: in id quod s̄m naturā est reducemus. ¶ In tertia dat primo duo signa spissitudinis cutis ꝓpter exercitiū. Primū ꝙ habentes hanc spissitudinē non habēt hoc signū scꝫ albedinē coloris cutis: τ tarditatē calefactionis. sicut in spissitudine ex frigiditate τ stipticitate. Secundū est resudatio cutis ꝓpter humiditates quas trahit exercitium ad eam. Secūdo dat tria remedia contra hāc spissitudinē. Primū est expulsio superfluitatis cum euacuatione si que superfluitas illic affuerit. vel cū secessu vel cū vrinatione q̊ ad causam antecedētem. Secūdū est balneuꝫ resoluens humiditates q̄ sub cute sūt: quas exercitiuꝫ ꝑduxit illuc: et cāe coniuncte spissitudinis sunt. Tertium est inunctio cū oleis subtilibus calidis: sicut anetino coadiuuās balneū ad resolutionem perficiendā. ¶ In quarta dicit primo ꝙ balneū conuenientius est inunctione ex oleis in spissitudine cutis proueniente ex puluere vel forti fricatōe: q: balneū meli⁹ abstergit τ lauat puluerē a sup̱ficie cut̄ nō adherēs cuti: nec se imiscēs puluerī sicut oleū. Et intellige illud de balneo aque calide dulcis. Secundo dicit ꝙ habentes hanc spissitudinē cutis debent vti fricatione molli ante balneū τ post: vt cutis exasperata puluere vel forti fricatiōe mollescat τ rarefiat p̱ dulcē fricationē. Iuxta illud gal. 3. de regimine sanitat̄. c. 9. Spissitudineꝫ vero cutis corrigere volentes si quidem ex duris fricationibus τ lesionibus τ vehementi exercitio τ puluere multo fuerit oleo abundanti τ dulci vtentes molli ter fricabim⁹.

d Est q̊q᷒ cū eis accidit τc̄. In hac p̱te q̄rta p̄mo narrat q̄sdā cās debilitat̄ corp̱is cū raritate. Scđo modos sue medicatiōis ibi [Ipi igit̄] Tertio modū medicatiōis similem debilitat̄ sine raritate vel vigiliarū vel tristitie vel siccitat̄ neruorū ibi [Et sil̄r] Q̄rto negat exercitiū male digerētib⁹ cibū ibi [Q̄ si ist̄] ¶ In p̄ma p̱tic̄la dat tres cās debilitat̄ corp̱is cū raritate sine p̄uia egritudie. Prima ē exercitiū sup̱fluū cū pauca fricatione. Nā superfluū exercitiū immoderate resoluit calorē naturalē τ humiditates corporis tā substātiales q̄ nutrimētales. Et pauca fricatio mollificat τ rarificat cutē. vnde fit ab ea copiosior resolutio. Scđa est superflu⁹ coit⁹. Iux̄ illud p̄ncipis tertij vigesima tractatu p̄mo. c. 10. Coit⁹ euacuat de sb̄a cibi postremi: quare debilitatē affert cui⁹ similē alie non afferunt euacuationes. τ euacuat de substantia sp̄ūs rem plurimā ꝓpter delectationē τ ꝓpter illud qui plus delectantur plus sunt cadentes in debilitatē. Et coitus quidē velociter facit peruenire illū qui plurimū coitur ad infrigidationē sui corporis causa sui: τ resolutōne caliditatis innate τ mortificatione virtutis. hec ille. Tertia est balneum frequens teste hypocra. amphо. 5. dicente. Calidū nocet hoc frequēter vtentib⁹. Facit enim carniū effeminationē: neruorū incontinentiā: mentis stuporē: sanguinis fluxū: defectiones spirituū: quibusdaꝫ mors sequitur. ¶ In secūda dat tria remedia contra hūc debilitatē. Primū est exercitiū reuersionis scꝫ lentuꝫ sine tensiōe vehementi plurimis requiebus intermixtuꝫ: vt per ipsum naturalis calor corroboretur et nutrimentum ducatur ad membra. Secundum est fricatio sicca trahens ad duriciem cū oleo stiptico: sicut rosacco vel onfancino: quatin⁹ raritas cutis corrigatur τ

resolutio vires deijciens prohibeatur. Tertiũ est assumptio cibo rũ humectantiũ pau ce quantitatis tẽperatoꝝ in caliditate ⁊ fri giditate: vel declinan tiũ modicũ ad caliditatẽ. Humectantiũ q̈ dem ad reprimendũ siccitatẽ nimiã introductã ab aliqua trium causarũ modo narrat arũ. Pauce vero quantitatis vt debilitata virtus eos di- gerere possit. Tẽperatis au teʒ in calidita- te ⁊ frigiditate vel calidis pa- rum ad regene rationeʒ boni sanguinis ⁊ re staurationem spirituuʒ dep- ditoruʒ. ¶ In tertia dic̃ ꝙ si- milibus reme dijs vtendum est si debilitas acciderit ex di ctis causis si- ne nimia rari- tate supple. vl̃ acciderint vigi lie superflue vl̃ tristicia vel ex- cedẽs siccitas in neruis vt p exercitiũ ⁊ fri- catiões dictas cõfortent̃ ⁊ re- tineãtur intra calor et humi-

Et nutrientia comedant humectan- tia pauce quantitatis in caliditate ⁊ frigiditate temperata: aut que parũ per ad caliditatẽ trahant. ¶ Et simi- liter fiet si debilitas acciderit aut vi- gilie aut tristicia: aut acciderit sicci- tas in neruis. ¶ Qđ si istis accide- rit malicia digerendi cibũ non ꝯfert eis reuersionis exercitiũ: neq̄ aliq̇d exercitioꝝ vllo modo. Est preterea[e] cũ accidit ex superfluitate balnean- di ⁊ multitudine comedendi ⁊ bibẽ- di ⁊ ociandi vt homo in suis mẽbris humiditatis sentiat superfluitatem ⁊ proprie in lingua: ita vt operatões membroꝝ ledat. ¶ Qđ si hoc ex cau- sa fuerit antecedente in pticulari me dicatione ꝯtinebitur. Et si ex aliquo eoꝝ fuerit que nũc ex proximo nomi nauimus sicut vino aut multa ocio- sitate aut multa balnei humiditate: erit ei iniungendũ vt forti vtatur ex-

ditas naturales ⁊ p cibos hũidos tẽpatos ĩ actiuis corp᷒ desicca tũ ⁊ debilitatũ fortificet̃ ⁊ humectet̃: ⁊ consimilit̃ nerui desiccati ac etiã cerebrũ. cui᷒ hũctatiõe ꝓuocat̃ somn᷒ ⁊ generatione mũdi sanguĩs ⁊ spũum claroruʒ ex dictis cibis tristicie tollunt̃. ¶ In q̄rta dicit ꝙ si malicia digerendi cibos acciderit debilitat̃ ab ali- qua triũ dictarũ causarũ: tũc nõ confert eis exercitiuʒ reuersiõis vllo modo: nec aliud quodcunq̄ exercitium. quia cibos in stoma cho agitat ⁊ calorem iam debilitatũ spargit ⁊ disgregat non suf ficiẽtẽ digestioni. e Est preterea cũ accidit ⁊c̃. In hac parte quinta primo dat causas superflue humiditatis sine preuia egri tudine. Secundo remedia ibi [Qđ si hoc] ¶ In prima particula tangit quattuor causas humiditatis supflue mẽbroꝝ ⁊ ꝓprie lin gue qua debilitant̃ opationes mẽbrorũ. Prima est vsus supflu᷒ balneoꝝ dulcis aque mediocris caliditatis que vehementer hu mectãt. Scđa est comestio nimia: maxime humidoꝝ ciboꝝ q̄s cũ perfecte digerere nequeat digestiu᷒ calor in humiditates aquo- sas ꝯuertit. Tertia est superflu᷒ potus qui calorẽ hebetans ⁊ pe- ne suffocans resoluere prohibet supfluitates ⁊ ex semetipso mul tiplicat eas. Quarta est viuere in ocio quo calor sopitur ⁊ humi ditates solite resolui per exercitium paulatim in membris mul- tiplicantur: ⁊ maxime in lingua. quia cõmuniter ad ipsam afflu- unt humiditates a cerebro per viã stillicidij: ⁊ a stomacho ⁊ hau sorijs salive. ⁊ a pectore per viam colligantie ⁊ propinquitatis.
¶ In secunda particula dicit primo ꝙ si hec humiditas supflua membroꝝ a causis venerit antecedentibus scʒ humoribus iã cor pori inclusis ⁊ non immediate ab aliqua quattuor causarum pri mitiuarũ nunc nominatarũ modus sue curationis cõtinebitur in particulari medicatione scilicet in .22. fen tertij can̄. in quibus agitur de cura male complexionis cuiusq̄ membri et aliorum morboꝝ. Secũdo dat duo remedia contra supfluã humiditateʒ cui᷒ causa est aliqua predictarũ quattuor p̄mitiuarũ: puta vinuʒ ociositas crapula aut multa balnei hũiditas. Primũ est exerci- tiũ forte quo calor fortificatur: pori aperiuntur ⁊ super uitates partim resoluuntur: partim diriuantur ad propria receptacula. Secundũ est fricatio membroꝝ aspera ⁊ sicca sine oleo. vel frica- tio talis cũ oleo pauco calefaciente gratia resolutiõis supfluita tũ. De hac fricatiõe dicit galien᷒ tertio de regimine sanitatis ca pitulo nono. Humiditates vero que ex potib᷒ sicce solũ fricatio

nes curant per lintheos vel man᷒ facte solas siue pinguedine aliqua: vl̃ cũ paucissimo oleo aliq̈ dulci vt sit euaporatiuũ. f Sr̃flua ãt siccitas ⁊c̃. In hac parte sexta dicit p̄mo ꝙ siccitas excedẽs ab exercitio supfluo vel ali qua tali p̄mitiua cã derelicta in mẽbris quã ꝓprijs manib᷒ plene sen tit habẽs cã est de genere lassitudis arefactiue. Scđo dicit ꝙ sanatio di cte siccitatis est me- dicatõ arefactiue las situdis que iã descri pta est parte quinta capituli prioris. Et gal̃. tertio de regimi ne sanitatis capitu- lo nono curam dicte siccitatis ita descri- psit. Et si siccius eis ãpli᷒ ꝙ oʒ fuerit cor- pus vngendũ quidẽ cũ oleo dulci q꞉ hũe- ctat corp᷒ ⁊ fricandũ est parũ ⁊ non dura nec molli fricatõne. preparare eñ solũ red ditiõi id est distribu tiõi nutrimẽti indi- gem᷒. nõ aũt altera- re cutim neq̄ cut̃ ha bitũ sʒ neq̄ euapora re q̇d eoꝝ q̄ in his cõ tinentur.
¶ De lassitudĩe q̄ p se accidit. Ca. XVI.
V[a]lcerose q̇dẽ dispositõ ⁊c̃. In h̃ capl̃o p̄mo agit de cura las situdis vlcerose spõtanee. Scđo de cura extẽsiue ibi [Lassitudis aũt ex- tẽsiue] Tertio de cura apostemose ibi [Apostemose aũt] In p̄ma pte p̄mo agit de mõ noscẽdi si hũor faciẽs lassitudinẽ vlcerosã sit ĩ venis aut ex̃. Scđo de cura lassitudis vlcerose ex supfluitatib᷒ extrĩsecꝭ venis mundis exñtib᷒ ibi [Qđ si lassitudo] Tertio de cura tal̃ lassitudis ex sup- fluitatib᷒ intrĩsecꝭ ibi [Sʒ si alia diuisio] Q̄rto de cura lassitudis vlcero se cũ paucitate sãguis ĩ corpe ⁊ mltitudĩe crudoꝝ hũoꝝ. ibi [Qđ si cogue ris] Quĩto de cura lassitudis vlcerose cũ mltitudĩe crudoꝝ hũoꝝ nõ ĩ ve nis: sʒ ĩ mẽbris radicalib᷒ ꝯtẽtoꝝ ibi [Si aũt sciuerꝭ] Sexto de cura las situdis vlcerose cũ mltitudĩe hũoꝝ tã ĩ venis ꝙ ex̃ ibi [Cũ aũt sciueris] Pria ps ẽ p̄sens text᷒: in q̄ textu dicit p̄° ꝙ dispositio lassitudis vlcerose ſm modũ depẽdẽtie a sua cã cognoscẽda ẽ pri᷒ ⁊ añ oĩa. s. si hũor efficiẽs cã sit int᷒ in venis vel ex̃ venas. Alioq̄n ei᷒ cura nõ p̄ot artificial̃r practi cari cũ p euacuationẽ cãe ei᷒ fieri debeat ⁊ ꝓcurãda sit. Scđo dat q̄nq̄ si gna q̇b᷒ cognoscit̃ ꝙ materia est in venis. Primũ ẽ fetor vrine. q꞉ tã sba ꝙ hypostasis ei᷒ a venis ꝓcedit: q̄ si plene fuerit hũorib᷒ corrupt̃ q̄les se- pi᷒ sunt inducẽ soliti dictã lassitudinẽ ꝯhit ab eis vrina fetorẽ. Secũdũ est dispositio p̄teritoꝝ vl̃ in vsu pl̃imo ciboꝝ cacochimoꝝ vel ĩ freq̄ntib᷒ corruptiõib᷒ digestionũ in stõacho aut epate q̇b᷒ ꝯcludit̃ cacochimia eẽ in venis. Tertiũ ẽ ꝯsuetudo gñatiõis mltitudis supfluitatũ in venis las si q̄ significat̃ cã lassitudis eẽ in venis. vel ꝯsuetudo ꝯria scʒ generatiõis paucarũ aut nullaruʒ superfluitatũ in venis qua significat̃ ꝙ cã lassitu dis est extra venas. Quartũ ẽ velocitas venarũ seu ꝓmptitudo depel- lendi a se supfluitates q̄ significat̃ materia lassitudis nõ esse ĩ venis: vel tarditas venarũ ⁊ inhertia talis in expulsiõe supfluitatũ ꝙ tandem pas sim congeste lasso necessitatem faciebant medicandi eas cum euacuati- uis proprijs: quia natura nõ sufficiebat eas expellere. Et a tali tardita- te designatur materia lassitudis in venis esse si non ex p̄ximo purgatio aliqua ministrata fuerit. Quĩtũ est dispositio vini prebibiti. Nam si clarũ fuerit presumitur ꝙ egredi fecit superfluitates a venis ĩ membra Si vero turbidũ ꝙ ⁊ genuit ⁊ retinuit superfluitates in venis oppilãs eas sua terrestreitate. Tertio dicit ꝙ si iste significationes apparuerint que dicte sunt attestari super venaruʒ superfluitatibus declarabitur ꝙ cause lassitudinis vlcerose sũt in venis. Et si he non apparuerint. immo contrarie significabunt causas dicte lassitudinis esse extra venas.
¶ Attende p̄° ꝙ galien᷒ traditurus curã lassitudinis vlcerose iubet pre scrutari locũ continentẽ superfluitates ex quib᷒ causat̃ dicẽs. ꝙ cũ vlce- rosus labor sit ex cacochimia acutaruʒ superfluitatum scrutandum vbi

ercitio ⁊ fricatiõe aspera ⁊ sicca sine oleo: aut fricatiõe cũ pauco oleo ca- lefaciẽte. Superflua[f] aũt siccitas quã qui habet sentit sua manu est ex genere lassitudinis arefactiue. Et ip sius sanatio est eius medicatio.

¶ De lassitudĩe q̄ p se accidit. C. XVI

V[a]lcerose quidem dis- positio cognoscẽda est si hu- mor eaʒ efficiens sit intus in venis aut extra venas. Qđ aũt sit in venis ex fetore declarat̃ vrine et dis- positionibus preteritorũ: ⁊ ex hoc ꝙ superfluitatũ multitudo in venis ge nerari solebat: aut eaꝝ paucitas aut velocitas expellendi eas a se aut cui necessitatẽ medicandi eas faciebãt. Et ex dispositiõe vini eius si erat cla rũ aut turbidũ. Et si he q̇dẽ significa tiones apparuerint declarabitur ꝙ in venis existunt. ⁊ si non: sunt extra.

supfluitas hec an in solidis solis corpib' an ꝛ in vētricul' venarū. ¶ Attende.2.ꝙ p duo signa docet cognoscere si sint in venis supfluitates vlcerose lassitudis. Primū ē vrina scʒ si fetida fuerit vel grossa aut turbida. Secūdū ē supfluitas q̄titat' cacochimie. Ait enī ibi. Sʒ an in venis ex vrina solū ppendim' ꝛ ex supfluitate q̄titat' cacochimie. ¶ Attēde.3.q q̄ttuor modis superfluitas q̄titat' cacochimie cognoscitur. Primus trahitur a dicta pori. Iux' illud gal'.ibi. Quantitas cacochimie cōicitur pmū ex dicta q̄ vsus est q̄ laborat scrutando si indigestiōes p̄cesserint multo plures ꝛ maiores assuet' aut ꝛ cacochimiorꝫ cibo ꝫ intulit multitudinē aut vinū p'vetę ri mustuʒ: pro tenui grossum: aut aq̄ marina mixtū aut ꝛ oino ad aq̄ potū ex vino transijt nō semel vel bis: in vnoquoqꝫ p̄dictorꝫ peccās. sʒ ꝯtinue simil' ꝛ lōgo tpe. Scd's trahit' ex ꝯsuetudie veteri facilit' icurrēdi cacochimiā. Iux' illō gal'.ibi. Scd'o vero scrutādū an is ex ꝯsuetudie sit nā talis vtpote q̄ cacochimiā ꝯgreget Inuenies aūt hoc interrogās eos an scabiosa dispositio vel leprosa vel allopitia vel alphosa.i.maculosa vel pruriēs multū eis inciderit. Terti' trahit' ex retētiōe alicui' euacuatiōis p̄cōsuete a nā. Iux' illō gal'.ibi. Tertio vero scrutādū an assueta q̄dā euacuatio naturalis retēta ē vl' p vomitū vel p emorroidas vel p dissenteriā vl' p mēstrua. Quart' trahit' ex dimissiōe purgatiōis artificial' p̄cōsuete. Iux' illud gal'.ibi. Quarto scrutandū an is q̄ laborat assuet' fuerat expurgare seipm semp ꝛ nūc dimisit. Quidā enī ypilatis.i.deorsum habilit' purgātib' pharmacijs. Alij vero puocātib' vel vrinā vel sudorē: vel vtēdo aq̄s p se calidis vel sulphureis vel nitrosis euacuantes suas supfluitates in (vnoq̄qꝫ vere ꝛ autūno postea ꝯtēpsert. hec gal'.

¶ Qd' si lassitudo ex superfluitatib' ē extrinsecis ꝛ sint vene interius munde sufficit exercitium reuersionis et augmentum regiminis quod in capitulo vlcerose diximus que accidit propter exercitium. ¶ Sed si alia diuisio fuerit non cogites exercitare: ipsum: immo fac eum ociari ꝛ dormire ꝛ esse famelicum. Et inunge ipsuʒ semper quacūqꝫ die circa noctem ex oleo. Et balneetur cum aqua temperata si balneum tolerare poterit fm conditionem quam diximus. Et nutriatur ex eo quod diximus: cuius tamē chimus sit bonus quod sit ex genere eorum que sorbentur. ꝛ sit illud in quo non est viscositas neqꝫ multū nutrimentum. Et hoc quidem est sicut hordeū ꝛ spelta ꝛ ex carne volatiliuʒ Et ex sirupis sit sirupus acetosus de melle ꝛ hydromel: ꝛ vinū albū ꝛ subtile. ꝛ hmōi vinū ne ei phibeas. qm̄ est maturans ꝛ prouocans: veruntamē ipsi in primis dare debes illd' in quo sit parum acetositatis. Postea ex eo mutetur ad album et subtile.

¶ Qd' si lassitudo ꝛc. In hac pticula scd'a dat duo remedia ꝯ lassitudinē vlcerosam spōtaneā pueniente ex supfluitatib' extrinsecis scʒ extra venas ppe cutē existētib' cū mūdicie venarū. Primū ē exercitiū reuersiōis: scʒ vt lassus postq̄ aliq̄diu q̄euerit reuertat' ad exercitiū lentū facile m'tis q̄etib' intermixtū vt p ipm natural' calor ad exteriora mot' ptim ꝯsumat ptim depellat superfluitates q̄ sunt cā lassitudis. Secūdū est augmētū regimis supdicti in cura lassitudis vlcerose exercitial': scʒ pte scd'a capl'i.14.doctrine p̄sentis. Et intellige hic si vis p augmētū regiminis attētiorē sollicitudinē circa regimē hui' lassi: q2 cā sue lassitudis est interior: ꝛ lassitudis exercitialis cā est exterior. Vel intellige p augmētū regiminis ꝙ pl' cibi detur i hac lassitudie q̄ in exercitiali. q2 virt' digestiua nō est in hac debilitata: neqꝫ calor resolut' sicut in exercitiali. imo interiora sunt fortia munda. ¶ Attēde pmo ꝙ fm q̄titatē cacochimie lassitudis vlcerose spontanee ꝛ pfundationē ipsi' maiorē aut minorē cōmensurāda est curatio ipsius. Iux' illud gal'.4.de regi.sani.c.2. In mēsura pportionalis q̄titatis inuenienda est curatio. vt si quidē pauca fuerit oīno ꝛ circa cutē solū est ꝛ coaceruata q2 mitis est moderata erit ꝛ curatio. Si vero in pfundo carnibus repletis fortior erit ꝛ curatio. Si vero tot' imūd' ꝛ supfluitate plenus erit sanguis adhuc maior erit curatio ad eijciēda. ¶ Attende.2.ꝙ gal'.ibi sub quodā exēplo sic descpsit curā lassitudis vlcerose spōtanee leuis supficial'. Si q̄s euchimis natura ē q̄ antea q̄dē sanatiue p oīa dietat' est nūc aūt p quandā necessitatē in itinerib' multo tpe ꝯuersat' est ꝛ nō assuet' vsus est exercitijs neqꝫ balneis: sʒ vsus est cibis ꝛ potib' malis ꝛ post prādiū vl' cenā vl' etiā p totū diē eq̄tauit: nec cenā m'totiēs bn̄ accipiens. in nullo vero peccauit circa q̄titatē oblatorꝫ ꝛ ideo indigestionē aliquā nō incidit. Hic nō multā conicit' incidisse cacochimiā neqꝫ longa idigebit correctiōe: sʒ solo exercitio apoterapico ꝛ leui dieta ꝛ euacuatōe (solū supfluitatū q̄ circa cutē solū sūt. hec ille

¶ Sed si alia diuisio ꝛc. In hac tertia pticl'a pmo agit de cura lassitudis vlcerose spōtanee q̄ fit ex supfluitatib' interiorib' nō indigētib' phlebotomia aut pharmacia Scd'o de cura illi' q̄ phlebotomia vel pharmacia indiget. ibi | Qd' si hoc

In pma pte dat modū medicatiōis dicte lassitudis sine (regimen| euacuatione sub sex regulis. Prima est. si alia diuisio fuerit id ē aliō mēbrū diuisionis scʒ ꝙ hec lassitudo puenerit a supfluitatib' intrinsecis lassus nō exercitet': sed vacet ocio ꝛ somno ꝛ abstineat a cibo. Nō quidē exercitet' ne p exercitiū supfluitates intrinsece cōmote pmisceātur bonis humorib' ꝛ corrumpāt eos. Vacet aūt quieti ꝛ somno: vt vtroqꝫ natura iuuet' in digestione supfluitatū. Et ieiunet: vt natura reddat' attētior circa digestionē materie peccātis in interiorib'. Scd'a est. inungat' lassus hac lassitudine quaqꝫ die circa noctē ex oleo oliue dulci vt partim resoluat partim maturet ꝛ reprimat acumen humorꝫ. Tertia est. balneetur aq̄ dulci tēpate caliditat' si possit tolerare balneum fm ꝯditionē p̄dictam. s. capitulo.14.doctrine p̄sentis pagrapho illo Dispositio p̄terea ipsi' balneatione experiatur. Nā si ex balneo acciderit ei tremor: tūc res terminū ptransiuit ꝛ q̄to magis si febrē generauerit: qm̄ tūc nō est balneandus Si vero neqꝫ rigorē neqꝫ tremorē neqꝫ febrē ex balneo patit': tūc proficit ei pūctiōes mitigās: somnū puocās: ꝛ aliq̄d supfluitatū euacuās. Quarta est. nutriat' lassus cibis boni chimi: sorbilib' nō viscosis: neqꝫ multi nutrimēti: sicut aqua pulli vel lacte amigdalarꝫ: vel hordeo mūdato sicut tāgebat' cap'lo de medicatiōe lassitudis exercitialis ibi. Et in die secūdo humectantib' nutriatur Sint ergo cibi ei' euchimi ne ꝯuertant' in humores acutos ꝛ malū adaugeāt. Sint sorbiles vt facili' digerant' ꝛ natura tempus habeat vacandi circa digestionē supfluitatū acutarū. Non sint viscosi ne vias oppilent ꝛ resolutionē malorꝫ humorꝫ phibeant. Non sint multe nutritionis: vt natura plus sollicita sit ne sanguis genit' ex his acutis pmisceat' humorib' ꝛ ab eis corrūpat': ne natura munita copioso sanguie negligat intēdere digestioni supfluitatū acutarū. Quinta est. cib' huic lasso idoneus est sicut hordeū ꝛ spelta ꝛ ex carne volatiliū. De hordeo quidē dicit galienus primo de alimentis capitulo sexto. Hordeū aūt subtilem et abstersiuū aliquid habentē generat chimū. Et intelligit hic princips hordeū tritū distemperatū cū aqua sua vel lacte amigdalarū ꝛ colatū. quod hordeū mūdatū cōiter vocamus. De spelta vero dicit galienus dicto libro capitulo nono. Post hordea autē ꝛ frumenta consequentes vtilitatibus sunt maxime aliorꝫ spelta: siligo: panicū miliū. Et ex carne quidē volatiliū intelligit iuscula facta que colaticia nominare solemus. Sexta est. tres sunt pot' huic lasso conuenientes. Primus est sirupus acetosus de melle ex aqua ꝛ melle ꝛ aceto factus. cuius virtus abstersiua est subtiliatiua ꝛ aperitiua educēs ab interiorib' humiditates corruptas ꝛ precipue conferens in materijs grossis tenacibus viscosis. sed si cholera in hoc lasso superabundauerit conuenientior erit ei sirupus acetosus de zuccaro q̄ de melle. Secundus est hydromel vel aqua mellis. De qua dicit mesue distinctiōe sexta sui antidotarij capitulo de ea. ꝙ lauat ꝛ abstergit viscera ꝛ soluit ꝛ mundificat ventrē a fecibus ꝛ bibitur loco vini in egritudinib' neruorum ꝛ iuncturarū. ꝛ est bonus potus. Tertius est vinū albū ꝛ subtile quod in hac lassitudine nō est prohibendū: quia maturat superfluitates ꝛ educit eas prouocando sudorē ꝛ vrinā. Sed in principio lassitudinis huius debet dari potus quadam participans acetositate: siue vinū fuerit siue aliud vt materias peccātes a putredine prohibeat ꝛ corpus a febre. Post hoc fiat permutatio de hoc potu ad albū vinū subtile quod roboret virtutē: digerat materiam lassitudinis: vias aperiat: ꝛ vrinam cum sudore prouocet. ¶ Attende ꝙ galienus predocuit nos predictas regulas quarto de regimine sanitatis capitulo secūdo dicens. Si quis euchimus necessitatibus pluribus inciderit ꝛ vlcerosus sensus ei fuerit non solū fm cutē: sed etiā fm profundū vt intelligamus totū plenū esse cacochimia corpus non vltra hunc talē ad exercitia vel motū aliquē vniuersaliter ducem'. Quiescere vero ꝛ dormire habentes in ieiunio custodiemus per totā diē. Deinde in vespere

vngentes pinguiter ⁊ balneantes eucrata calida aqua euchimū cibū ⁊ sorbilē puissimū dabim⁹ nō abstinentes eū a vino. vinum enī sup oēs alios pot⁹ digerit semicrudos hūores ⁊ vrinā ꝓuocat ⁊ somno cōfert. ¶ Attende scđo ꝙ in cura dicte lassitudinis due sunt intentiōes ꝑncipales. Prima est euacuare per sudores ⁊ vrinā partē illam cacochimie q̄ ꝑ digestionem non est reducibilis ad benignū. Secūda est cōplere digestionē semicocti ⁊ i bonuz ꝯuertere hūorem. Juxta illud galieni ibi Indigem⁹ autem in his qui ita se hn̄t qđ q̄dē iā certissime malū ē cacochimie digeri neq̄ꝙ vltra valēs sudorib⁹ ⁊ vrinis euacuare. Qđ aūt velut semicoctū adhuc digerere ac bonū facere: qđ optime ꝑ somnū ⁊ quietē perficitur. hec ille.

Quod si hoc regimen ei nō profuerit humor ibi adest: superantez ergo euacua. Et si superās fuerit sanguis aut cuz eo fuerit sanguis minues eū ⁊ si non: ventrez solues. ⁊ facies hoc ⁊ hoc ſm ꝙ tibi videbitur de sanguine. Tibi tamen caue ne aliquid horū facias si cognoueris ꝙ virtus sit debilis. Genus autez humoris cognosces per vrinam ⁊ sudorem ⁊ dispositionem somni ⁊ vigiliarum. Cumq̄ somnus se remouerit te regente euz regimine bono erit significatio mala. ¶ Qđ si cognoueris ꝙ bonus sanguis in corpore sit paucus et ꝙ humores crudi in corpore sint superantes fac euz quiescere. Et da ei ad comedēdū ⁊ bibendū rē q̄ subtiliet.

In scđa dicit ꝑmo ꝙ si regimen nūc dictū non ꝓfuerit huic lasso signū est ꝙ in interioribus est humor fouens hoc malū. Debz ergo euacuari supans inꝛ hūores de quo ꝑsumiꝛ ꝙ sit cā dicte lassitudīs. Juxta illud gal. vbi supra. Si quidez igiꝛ ꝑdictis restaurabiꝛ syntoma. i. curabiꝛ lassitudo ad assueta paulatim oz reducere hoiem. Si vero ⁊ ſm vnū deinceps diē adhuc idē syntoma permanserit scrutādum est de fortiori auxilio: ⁊ maxime si per noctē illā laboriosus magis vel cōmot⁹ vel in somnis vel in quibusdaz fantasmaticis ⁊ turbulentis somnijs effect⁹ est. Hos enī tales cū forti virtute duoꝝ alterū vel phlebotomandū vel purgandū. Secūdo dicit ꝙ si sanguis supauerit vel ali⁹ humor cū quo sanguis mixt⁹ fuerit phlebotomand⁹ est lassus: quia phlebotomia est euacuatio vr̄is que multitudinē humoꝝ euacuat. vt ait ꝑn. ꝑmi q̄rta. c. 20. ¶ Attende hic ꝙ semp sanguis superat alios hūores in q̄titate: sed loquiꝛ hic de supatione que ē excessus alicui⁹ hūoris vltra ꝓportionē quā naturalr habere dz cōparatione ad alios hūores. Tertio dicit ꝙ si superās humor nō fuerit sanguis neq̄ vehementer sanguini īmixt⁹ venter pharmacia soluend⁹ erit. quia sicut magnes a tota ꝓprietate trahit ferrū sic pharmacia sibi attrahit electiue peccantē humorē. Quarto dicit. ⁊ facies hoc scilicet phlebotomiam ⁊ solutionez ventris ſm ꝙ tibi videbitur de sanguie. Nā si postq̄ phlebotomaueris adhuc tibi videaꝛ infect⁹ cacochimia: pharmaciam post hoc dabis. Et si pharmaciaz premiseris ꝓpter cacochimiā purgandaz. deinde sanguis tibi visus fuerit excedere postea phlebotomabis. Juxta illud gal. ibi. Et si q̄dē cacochimia q̄ laborē opaꝛ cū mltitudine fuerit sanguis vel phlebotomādū vel q̄d minutiōi ꝓportionali faciendū. scz vel emorroidas ꝑclusas aperire vel mulierib⁹ per matricē euacuationē mouere. vel quib⁹ nihil hoꝝ fuerit scarificare crura. Si vero cum multitudine crudoꝝ ⁊ indigestoꝝ humoꝝ cacochimia fuerit pharmaco purganduz: qđ maxime ꝓprium cacochimie. Si vero cacochimia sola fuerit sine multitudie sanguinis ad ꝓpriā tristantis supfluitatis purgationē veniendū. Quinto dicit ꝙ si virt⁹ lassi debilis fuerit medic⁹ cauere dz ne faciat aliquid hoꝝ scz neq̄ phlebotomiā neq̄ pharmaciā. qꝛ oī euacuatiōi āne⁹ est casus virtuꝛ ꝓpꝛ supfluā resolutionē spūuz. Sz gal. vbi supra negat in h̄ casu phlebotomiā: sz pharmaciā ꝯcedit. Ait enī Cū imbecilli ṽo virtute nunq̄ minuendū: moderate ṽo purgandū. Sexto dat tria signa quib⁹ cognosciꝛ in hac lassitudie peccās humor. Primū ē vrina. Juxta illud gal. 4. de regi. sani. caplo. 3. Urina est cognitio solū illarū supfluitatū que in vasis continentur cū encoreumate ⁊ hypostasi. significat enīz qualis in vasis est sanguis. Si enī fuerit choleric⁹ necesse est ⁊ serū ei⁹ cholericū ſm alterutrā cholere speciē apparere. Silr aūt ⁊ si phlegmatic⁹ fuerit. Cū igitur certissime indigest⁹ fuerit tenuis ⁊ aquosa vrina est neq̄ hypostasim neq̄ encoreuma hn̄s. Digeste autē vrine si sint apparent hec: ⁊ quedam desuper stant nebule tenues sicut ⁊ coagulatio que supra infrigidata videtur. Si autez vrina fuerit turbida velut subiugaliū significabit quidem impletas esse crudis humoribus venas. non aūt quiescere hos: sed a natura digeri robuste. Si aūt residet velociter hypostasis alba ⁊ lenis ⁊ equalis mox superaturā oēs hos naturā significat. Si aūt mingētib⁹ nobis vrina fuerit pura turbabiꝛ vero ꝯfestim inijcere se in digestionē crudorum humoꝝ ostendit naturā. Si vero post ampli⁹ tp̄s non statim sed postea se iniecturā. Cōmunis aūt in oib⁹ vrinis turbulentis sit tibi cognitio recessio vel velociter vel tarde vel nequaq̄ facta. si enī velociter fiat ⁊ hypostasis fuerit alba lenis ⁊ equal fortiorē ostēdit lōge naturaz his quos digerit humorib⁹. Si aūt bona q̄dē hypostasis in tēpore vero fiat āplior ⁊ naturā ī tp̄e ampliori supaturaz esse humores adnūciat. Si aūt vel oīno non residet vel cum mala hypostasi infirma ē natura ⁊ indiget auxilio aliquo ad digerendum humores. hec galienus. Secundum est sudor. De quo dicit gal. ibi. Qr labores qui sūt cū multis sudorib⁹ grossiorem faciunt superfluitatem. qui vero sine his tenuiorem. vt si in hyeme ⁊ in frigidis fuerint constitutionibus. Item dicit ibi ꝙ sudor est cognitio humorum superabundantium per totum corpus. Hic enī est gustu acetosus. alius vero salsus. alius vero veluti a limo vel fetore aliquo est redolēs. alius vero amar⁹ vt eoꝝ qui balneanꝛ cū a tela linea vel ab aliq̄ aspero abstergunt a corpe sudorē vel a casu cadentē a fronte in os gustatū ⁊ os ei⁹ saporē inuenit. Tertiū est dispositio somni ⁊ vigiliarū. Juxꝛ illud gal. 4. de regi. sani. c. 6. Ad multū nimirū ⁊ supabūdantiū hūoꝝ ex somno ⁊ vigilijs ꝑsumim⁹ sumere cognitiōes. In frigidis enī comata ⁊ longiores somni. In calidis vero ⁊ mordacib⁹ insomnolētia. ⁊ si dormierint vnq̄ fantastici ⁊ turbidi somni incidūt vt cito exurgāt. Et intellige hic ꝑ comata subeth seu somnos ꝓfundos. Nam cathaphora ⁊ coma sunt noīa cōia ad subeth simplex ⁊ subeth vigilatiuū vt ait gal. libro de comate. c. 4. ¶ Attēde ꝙ gal. 4. de regi. sani. dat alia plurima signa q̄bus cognosciꝛ peccās hūor lassi. Unū est ex ꝑcedēti regimie. De quo dicit gal. c. 3. ꝙ in laboriosa dispositiōe scrutāda est species supfluitaꝛ ex ꝑcedenti. vt si desidiose vixit phlegmatic⁹ cōgregaꝛ humor. In laboriosis vero plurimis in estate quidē amara cholera. in autūno vero melācholicus ⁊ magis si ꝓlixius laborauit. Aliud est ex vomitib⁹ ⁊ egestiōib⁹. De quib⁹ ibi ait. Simul vero ⁊ in vomitib⁹ ⁊ in egestionib⁹ qualis est intus talꝛ ⁊ apparet. Aliud est ex his que circa habitū vniuersum hois exteri⁹ apparēt. De q̄b⁹ dicit. c. 4. ꝙ que apparēt circa vniuersum habitū animalis eoꝝ que intra ip̄m sunt demonstratiua: vt caliditaꝛ sensus mansuet⁹ in ip̄o fit calidis dn̄antib⁹ hūorib⁹. frigiditaꝛ vero frigidis. Et corpus albi⁹ sei̇p̄o effectū phlegmaticū dn̄ari oñdit hūorē. qđ aūt ochiri⁹. i. citrini⁹ vl̄ xancti⁹ cholericū. qđ aūt ad rubicūdi⁹ eo qđ ſm naturā ꝯuersū est sanguinē abūdare designat. qđ vero ad nigri⁹ cholerā nigrā. qđ autē ad liuidū solū vt plūbū vel ad liuidū mixtū cū albo crudū hūorez dn̄ari portendit. Septimo dicit ꝙ cum somnus se remouerit a lasso sic ꝙ ip̄e dormire non poterit: licet rectus fuerit regimine bono erit mala significatio: qua scilicet significatur superabundans in corpore cacochimia cuius vapores ⁊ fumi cerebrum conturbant ⁊ lassuz inquietant. maxime si post balneum quod est somni prouocatiuuz dormire non poterit. Juxta illud galieni quarto de regimine sanitaꝛ capitulo sexto. Cōfert autē eis ad somnum non minus ipsum balneum. somnolentiores quidē qui loti sunt fiunt omnes nisi maius aliud prohibuerit. Quare somnus et causa ⁊ signum bonum erit tibi sperate vtilitatis sicut si nō poterit dormire post balneum non bona causa vel signū. ¶ Qr si cognoueris ⁊c. In hac quarta particula dat modos cure lassitudinis vlcerose spontanee cum paucitate boni sanguinis ⁊ multitudine crudorum humoruz in corpore sub sex regulis. Prima est ꝙ lassus hac lassitudine quiescat vitans exercitium: ne per ipsum crudi humores trahantur ad membra corrupturi complexiones eorum. Juxta illud galieni quarto de regimine sanitatis capitulo septimo. Qui in primis venis multitudinem crudorum humorum habent neq̄ exercitandi neq̄ mouendi vniuersaliter neq̄ balneandi. Omnes enim hi tales motus ad totum corpus porrigunt haruz humores. Secunda est. dandi sunt illi lasso cibi ⁊ pot⁹ subtiliatiui. Juxta illud galieni quarto de regimine sanitatis capitulo septimo. Cibaria ⁊ potus ⁊ pharmaca attenuatiua ⁊ incidētia ⁊ digerentia grossiciem humorum sine manifesta calefactione danda sunt eis. Humores enim fortius calefacti per totum corpus incedunt. Dietandi igitur sunt oximelle: maxime pauco ptisane. quandoq̄ succo ⁊ mellicrato.

Tertia est. non est dandus illi lasso potus multe caliditatis: sicut nectar ypocras: ne faciat penetrare crudos hūores ad mēbra. sʒ dand' est ei potus īcisiu' vt hūores crudos īcidat ⁊ digerat sic ē sirup' acetosus ex melle. oximel dici solit'. Iuxᵃ illō gal. 4. de regi. sani. c. 9. Oximel ꝓdest crudos hūores hñtib'. Qō sic ꝯficit. mel optimū sup prunas expumātes ī mittim' cū tāto aceti vt gustāti neqʒ nimis acidū videat neqʒ dulce. Et hec rursus coq̄ supra carbones vt vniāt q̄litates eorū certissime. ita vt nō appeat gustātib' crudū acetū. Deinde recondito ꝯ miscent' aquā in vin sic tempantes vt viuū. hec gal. Quarta est. si ncc̄ria fuerit subtiliatio vehemēs crudoꝝ hūoꝝ ꝑpt vehemētiaʒ sue grossiciei tūc parū pipis ponatur in cibis ei' ⁊ ī ptisana quā bibit. Paꝝ quidē vt coadiuuet in digestiōe crudoꝝ

Et non des ei ad bibendum rez que multam habeat caliditatem: sed da ei a bibendum aliquid in quo sit incisio: sicut sirup' acetosus de melle. Qō si tibi necesse fuerit ī virtute subtiliantium augmentum prebere pone in illud quod comedit ⁊ in aquaʒ hordei quam bibit parū piperis. Et si necessaria fuerint diacyminum et diatrionpipereon propter humoruʒ cruditatem. da ei sicut tibi videbitur ante comestionē aut post ipsam: aut in tempore dormitionis: ⁊ sit ei' mēsura cocliarium paruum. Et diacalamentum quidem non est bonū: quoniam pertransit terminum in calefaciendo.

hūoꝝ ⁊ nō sufficiat eis dare penetrationē in porositates mēbroꝝ. Et in hoc casu gal. 4. de regi. sani. c. 7. iubet poni longū piper quo minime inuento iubet albū pip mitti. qō si non inueniat iubet sumi nigrū graue. Quinta est: si diacyminū ⁊ diatrionpipeon fuerint necessaria ꝑpt hūorū cruditatē. scʒ vt ꝑ ea crudi hūores subtilient ⁊ digerant da lasso ex aliquo hoꝝ hora q̄ tibi videbit aptior. scʒ ante vel post esum: vel ilico ante somnū q̄titatē pui coclear. ¶ Attēde pᵒ q gal. 4. d regi. sani. c. 8. vocat electuariū hic dictū diacyminū diaspolicon. ⁊ de eo dicit. Meli' vero est eis ⁊ diaspolico pharmacovti. Qō diaspoliticon dupl' conficit. qñqʒ q̄dem ex oib' equalib' cymino ⁊ pipere ⁊ ruta ⁊ nitro. ⁊ ē magis subductiuū ventris. qñqʒ vero alioꝝ quidē ex his equale miscent nitri vero feminis. His quattuor qñqʒ miscet mel dispumatū: qñqʒ vero nil: sʒ sola sine melle disposita ptisane imittunt succo ⁊ cuicūqʒ aliĳ ciboꝝ maxime conuenire vident. ¶ Attēde scdō q hoc electuariū qñqʒ dat in ꝑncipio cōestionis vt excitet calorē fundi stomachi ad bonā digestionē. qñqʒ in fine vt ꝯsumat hūiditates aquosas circa orificiū stomachi ⁊ ipm ꝯfortet iuxta illud gal. ibi. Accipit aūt ⁊ ꝯm seipm pharmacum hoc ⁊ ante cibū ⁊ post: ⁊ est optimū in tali vsu mixtū diligent dispumatū. Hoc enim maxime nō ventosum ⁊ maxime incisiuū dʒ esse hoc pharmacū. ¶ Attēde. 3. q diatrionpipeō huic ꝯueniēs casui ē diatrionpipeon simplex. Iuxta illud gal. ibi. Diatrionpipeon simplex oʒ dare in his q̄ indigestiōeʒ passi sunt: ⁊ recentē frigiditatē ꝯm ventrē habēt ⁊ phlegmaticuʒ hūorē. Aliud vero qō pharmacosum est maxime in reumatib' a capite in thorace dam'. Et simplex diatrionpipeon qō ⁊ ad multitudineʒ crudorum hūoꝝ qui ꝯm ꝑinas venas dam' tale est. In. 50. 3. diatrionpipeon. i. puluerís triū pipeꝝ sufficit miscere anisi ⁊ cymini ⁊ zinziberis vniuscuiusqʒ dragmas octo. qō quidē simplicissimū hoc ē. ⁊ adhuc magis qō sine zinzibere est. Hoc aūt pharmacū dandū nō semel sʒ bis ⁊ sepi' in die. vnaq̄qʒ eteni mane ⁊ ante cibū ⁊ cū dʒ ire dormitū. Datio vero fit coclearium vnū qō in maximis quidē corpib' magnū: paruū in paruis: ꝓportionale vero in medĳs. hec gal. ¶ Attende. 4. q coclear magnū exponitur cōmuniter in glosa margiali littere ꝓsentis q ē. ʒ. f. Et paruū coclear. ʒ. 2. Sed ianuensis in synonimis in acceptiōe hui' nois mltas refert diuersitates penes diuersos auctores. Sexta est. diacalamentū non est bonū nec ꝯueniens lasso hac lassitudine: qr ꝑtransit terminū in calefaciendo. i. adeo vehement calefacit vt hūores crudos liquefaciat ⁊ ad mēbra penetrare faciat absqʒ digestione. ¶ Attende q electuariū diacalamentū non tantū nocet sua caliditate q̄tū sua diureticitate. Cōponit eni de fortib' diureticis. Propterea ꝓhibet gal. dari ipm cibū q̄rto de regimie sanitat. c. 11. dicens. q post cibū nō est vtendū diacalament neqʒ aliquo alio pharmaco qō fortiorē redditionē. i. distributionē vel trāsitū humorū ad mēbra facit. Nō eni reddi tūc meli' sed digeri que assumpta sunt. Meli' igitur est eis qui auxilio aliquo ad digestionē indigent in hoc tēpore dari pharmacuʒ diatrionpipeon simplex. hec galienus.

¶ Si aūt sciueris ⁊c. In hac quinta particula dat modū medicatōnis lassitudinis vlcerose spontanee cū multitudine crudoꝝ humorū non in venis sed in membris radicalib' sub septē regulis. Et intelligit ꝑ humores cōtineri in mēbris radicalib' q sunt i porositatibus mēbroꝝ non in vĳs amplis aut receptaculis. Prima regula est. cognito certitudinaliter q in lassitudine vlcerosa spontanea humores crudi sunt inbibiti membris non in venis clausi fricatio adhibenda est. Hora ꝑpē matutina cū oleis laxantib'. i. rarificantib' ⁊ resolutiuis qualia sunt olea d aneto ⁊ de sauina ⁊ de iunipero ⁊ de maiorana. ¶ Attende q galienus quarto de regimine sanitatis. c. 12. ad hanc intentionē dictat duo vnguēta. Primū vocat dialatis seu elatiuū quod fit de semine abietis ꝯtuso per. 40. dies ad min' infuso in aliquo resolutiuo oleo quale est sabinū deinde expresso. Secundū vero fit ex florib' populi nōdū apertis parū confractis ⁊ diu infusis in oleo sabino deinde expressis.

Si autem pro certo sciueris humores crudos in venis non esse sed in radicalibus contineri membris fricationem adhibe: ⁊ proprie i matutinis cum oleis laxantibus. Et da ei ad bibendum ex calefacientib' vt ipsorum calefactio ad cutem perueniat: ⁊ iniunge ei quietem longaʒ Postea fac eum aqua temperate caliditatis balneari. Et da ei ex diacalamento absqʒ tiore. sed tamen oportet vt sit āteqū comedat ⁊ exercitetur Qō si post comestionem necessariuʒ fuerit ei qō stomachū iuuet non des ei quod sit vehementer penetratiuū sicut diacalamentum: sed sicut diacy

Secūda regula est. dandi sunt in hac lassitudine potus calefactiui: sicut romania vel maluisia: quoꝝ calor ad cutem perueniat vt in suo transitu poros aperiat ⁊ humores crudos ꝑtim subtiliet: partim maturet ⁊ partim resoluat. Tertia est. diuturna quies iniungenda est in hac lassitudine: quia digestio crudoꝝ humoꝝ in quiete ⁊ somno meli' cōpletur. nec quies infert malū cū benigno sicut fortis mot'. Quarta est. balnectur lassus hac lassitudine in aqua tēperate caliditatis vt poros aperiat ⁊ suo calore digestionem crudoꝝ humoꝝ iuuet ⁊ aliquid resoluat ex humorib' acutis: vel saltē coꝝ acumen reprimat. Quinta est. detur huic lasso de diacalamento sine timore: quia vehementer subtiliat incidit ⁊ digerit crudos humores: ⁊ ante se poros aperit virtuose ꝑtingēs vsqʒ ad extremā corpis supficiē. Debet tamē dari priusq̄ comedat ⁊ anteqū exercitet. Nā datū post cibuʒ facit ipsum crudū vel semidigestū penetrare in venas. Et post exercitiū datū nimis inflāmat calorē innatū iā exercitio fortificatum. Hui' electuarĳ laudes sic memorat gal. quarto de regi. sanitat. caplo. 12. Cū in solidis ⁊ nō in venis fuerint humores crudi cum vlceroso labore oīm optimū pharmacoꝝ est que cognosco quod diacalamentis dicitur. Subtiliat enim grossa ⁊ viscosa ⁊ euaporat ⁊ vrinā mouet ⁊ menstrua mulieribus. Est aūt ⁊ delectabilissimū in vsu: ⁊ maxime cū amplius mel susceperit. Et i vndecimo capitulo libri illius sic describit ipsum. Diacalamentis pharmacū sic conficitur. Calamenti ⁊ pulegĳ ⁊ petrosilini ⁊ siseleos. i. sileris montani vniuscuiusqʒ. ʒ. 12. selini. i. seminis apĳ seminis corimbri id ē baccaruʒ hedere thymi ana. ʒ. 4. vniuscuiusqʒ ⁊ cū his adhuc leuistici. ʒ. 15. piperis. ʒ. 48. lignea vero ⁊ durahard herbarum ꝓĳciant. assumant vero ad hoc pharmacum folia ⁊ maxime subtilissima ⁊ florida ⁊ que in summitate herbarū ⁊ cū eis ⁊ flores ⁊ subtilissime fustice ⁊ terantur simul vniuersa ⁊ cribrentur ꝑ subtilissimum cribrum. hec galien'. Et paulopost dicit q in diacalamentis mel optimum certissime dispumatum speciebus sic preparatis est miscendum. Deinde dicit q pharmacum diacalamentis mane est vtendum ꝯm matutinalem fricationeʒ ante exercitia ⁊ balneuʒ. Conseqūnt dicit q possum' vti ⁊ diacalamentis sine commixtione mellis siccum custodientes pharmacum sicut vtimur sale in pulmentis. Sexta est. si necessariuʒ fuerit dare aliquid post comestioneʒ quo stomachus iuuetur in digerendo nō est dandum aliquid vehementer penetratiuum sicut diacalamētum sed dandum est quod est vt diacyminum vel diatrionpipereon sub modica quantitate postq̄ consideraueris ne corpus sit vehementis caloris accidentalis te dante ista id est postq̄ diligēter attenderis q corpus lassi nō superexcedat in extranea calidi

minum ꝛ diatrionpipereon: sitq̄ qd̄ ex quolibet eoꝛuʒ dabis res modica aut dyacitoniten. Et possibile quidē est vt quod ex diacytoniten dabis sit pl'eo quod dabis ex illis postq̄ consideraueris ne coꝛpus sit vehementis caloꝛis accidentalis te dante ista Istis preterea confert oleo inungi camomillino ꝛ anetino ꝛ amaricino ꝛ reliquis ab istis. Aut confoꝛtetur cū resina aut cū resina ꝛ duodecuplo ipsius olei. ¶ Cū aūt sciueris humores in venis ꝛ foꝛas simul esse esto d̄ maioꝛi sollicitus ꝛ tamen minus nō dimittas. Qd̄ si hec duo equalia fuerint prius intende ad digestioneʒ cū diatrionpipereon in quo si volueris adiunge petroselinum cū folijs anisi ad hoc vt sit magis diureticum. Et

tate quando das ista. Uel quia das ista que sunt excessiue caliditatis. Potes etiam tūc dare de diacitonitē in maioꝛi quantitate q̄ de predictis: quia minus calefacit ꝛ stomachū cōfoꝛtat ꝛ vnit ꝛ cibū deprimit ad ipsius fundū vbi celebꝛatur digestio melioꝛ ꝛ perfectioꝛ. ¶ Attende q̄ auerroys sexto colliget cap'lo.18. prohibet in sua regione dare diacyminū ꝛ dyatrionpipereō in isto casu dicēs Et quia in coꝛpoꝛibus istoꝝ vētositas grossa et inflatiua generatur precepit galienus dari diatrionpipereō ꝛ diacyminū: sʒ ī nostro climate h̄ est vitandū. q2 posset febꝛem incitare. Et ipse galien' his nō vtebat̄ nisi in tempoꝛe frigido ꝛ in frigida complexione. h̄ auerroys Septima est. cōfert lasso lassitudine hac iungi oleo camomillino ꝛ anetino ꝛ amaritino. id ē de maioꝛana vt ait plinius. vel de adianthos: vt ait ianueñ. ꝛ alijs ab istis vt oleis de iunipero ꝛ de sauina ꝛ de floꝛibus geneste. Et potest qd̄uis ex oleis dictis confoꝛtari ꝛ inspissari cum resina qua foꝛtius adheret: vel fiat inuncto cū resina ꝛ duodecuplo ipsius olei simul incoꝛpoꝛatis ad ignē. De hac inunctiōe dicit galien' q̄rto de regimīe sanitatis. c.12. Oleū camomilliñ prodest eis ip̄ʒ s̄m se solū ꝛ īmissis cera ꝛ resina: sufficit aūt ꝛ hic cere quarta pars: resine vero duodecima. Q2 si nullū predictoꝛuʒ oleoꝝ inuenietur facile est facere anetinū oleū. Est aūt hoc euapoꝛatiuū pharmacuʒ siue singulariter siue cū cera vtantur. Et sambucinū oleū aptū ē his in tp̄e hyemali in regione ꝛ constitutione frigida. Accipiat aūt ꝛ hoc cerā ꝛ resinaʒ si p̄manere adhuc ampli' id vis vnctis ab eo coꝛp̄ib'. Silr̄ aūt ꝛ herbā libanotidē id est roꝛē marinū decoque in oleo. Et si hanc non habueris radiceʒ bleti albi. Et radix cucumeris siluestris ꝛ altee ꝛ bꝛionie sufficienter euapoꝛāt deponentes ꝛ ipse suā qualitatē ꝛ virtutē in aliquo oleo dyafoꝛetico. ¶ Cū autē sciueris ꝛc̄. In hac particula sexta (hec galienus. dat modos curandi lassitudinē vlcerosam spontaneā cū repletione totius coꝛpoꝛis ex crudis humoꝛibus tam intus q̄ extra sub sex regulis. Prima est. scito q̄ in lassitudine vlcerosa coꝛp' est repletū crudis humoꝛibus in venis ꝛ extra venas debes esse plus sollicitus de maioꝛi repletione non negligēdo minoꝛē. vt si repletio vehementioꝛ ꝛ periculosioꝛ fuerit in venis plus attendes curationi eius non omittens curā repletionis solidoꝝ membꝛoꝝ. Sic nos predocuit patronus noster quarto de regimine sanitatis. c.13. dicens. Et cū vlcerosus sensus fuerit cū multitudīe crudoꝝ humoꝝ qui in coꝛpoꝛe toto cōtinentur tā in primis q̄ in vltimis venis si quideʒ equaliter molestabūt equaliter ambobus prouidebis. Si vero magis alteꝝ ad foꝛti' quidē referes totius cure studiū non contemnens alterū quod paruius est. Secunda est. si vtraq̄ repletio molestet equaliter dyatrionpipereon cū petroselino ꝛ folijs anisi vt sit magis diureticū dandum est ad digestionē materie peccātis tam interioꝛis q̄ exterioꝛis. Incidit eni ꝛ subtiliat ꝛ digerit vtranq̄ penetrationē acquirens ad exterioꝛa per anisi folia ꝛ petroselinū. Et si volueris vt foꝛtius penetret adde sibi parum calamenti postq̄ diminueris de quantitate diacymini ꝛ dyatrionpipereon quā prius sumebat lassus ne tātis calidis vtēs ipse supercalefiat. Et procede in hoc scilicet in diminutione diacymini ꝛ dyatrionpipereon ꝛ augmentatione diacalamenti s̄m oꝛdinē donec peruenias ad dandū diacalamentū

si volueris admisce ei parum diacalamenti postq̄ minueris ex eo qd̄ accipit de diacymino ꝛ diatriōpip̄eon ꝛ processeris in hoc s̄m oꝛdinem donec ad vltimum puruʒ remaneat diacalamētum. Cum autem illud quod est in venis digeretur ꝛ egredietur remanebit sollicitudo eius quod est extra venas diacalamentum quemadmodum scis erit ad hoc conferēs ꝛ impediens primum. Istos vero in quibus res due coniunguntur ab omni re vehementer attrahente ad exterioꝛa aut interioꝛa custodire debes. Quapropter non cito vomituʒ eis dare debes neq̄ quod ventreʒ inferius deponat nisi ante premiseris q̄ subtilient et incidant ꝛ maturēt neq̄ etiaʒ exercites eos. Cūq̄ lassitudo

purū. Id prememinit galienus vbi supꝛa dicens. Cū multitudo crudoꝛū humoꝝ fuerit per totū coꝛpus ꝛ in primis ꝛ in vltimis venis ꝛ iā s̄m carnes in principio quidē cure pharmaco diatrionpipereon vtendū habenti petroselini tantū quantūcūq̄ habebit anisi ꝛ thymi ꝛ zinziberis. Post primū vero dic̄ ꝛ magis post secundū miscendū ei de diacalament̄ ꝛ oīa equaliter sunt miscēda. Deinde tēpoꝛe procedēte plus de diacalament̄. deinde in fine ꝛ id solū ¶ Attende q̄ sicut ī hac lassitudīe plus datur in principio d̄ diatriōpipereon qd̄ magis ꝯuenit repletioni primarū venarū ꝛ minus de diacalamento qd̄ magis conuenit repletioni vltimaruʒ venaruʒ ꝛ poꝛoꝝ membꝛoꝝ. ꝛ in fine plus de diacalamento. ꝛ in medio equaliter de ambobus. Ita faciēdū est ī singulis alijs remedijs huic lassitudini cōuenientibus Iuxta illud galieni ibi. Scd̄m vero eundem modum ꝛ ī alia vniuersa dicta cū eq̄les fuerint dispositiones miscere quidem earum coꝛrectionis intentiones. Sed in primis quidem superent que in primis venis curationes. in fine vero eoꝝ que in carne. in medio tempoꝛe misceantur vtraq̄ equaliter. Tertia est. postq̄ digesti fuerint humoꝛes crudi primarum venarū ꝛ in sanguinem conuersi ꝛ restabit solum intendere digestioni eoꝛū qui sunt extra venas diacalamentum multum confert ad hoc sicut presciuisti ex his que dicta sunt particula quinta prime principalis partis capituli istius. Est enim velociter in membꝛa penetrans ꝛ humoꝛes crudos quos illic reperit subtilians incidens ꝛ cito maturans ꝛ poꝛos aperiēs Quarta est. lassi in quibus due res iungūtur scilicet repletio intus ꝛ repletio extra preseruandi sunt ab omni re vehementer trahente peccantes humoꝛes ad interioꝛa vel exterioꝛa: ne nimium grauētur ille partes ad quas fiet hoꝛum tractus ꝛ caloꝛ earum tanta multitudine humoꝛū suffocetur. ideo non ꝯuenit in principio huius lassitudinis dare medicinam foꝛtem vomicam vel secessiuam: ne trahantur ad venas iam plenas humoꝛibus humoꝛes partium exterioꝛum ꝛ pre nimia multitudine humoꝛum vene crepentur vel caloꝛ innatus earum extinguatur. Nō conuenit etiam tunc exercitium vel foꝛtis motus: ne trahat humoꝛes tam exuberanter ad exterioꝛa iam plena humoꝛibus q̄ eoꝛuʒ caloꝛ suffocetur ab his. ꝛ humoꝛes illi tandem coꝛrumpantur ꝛ coꝛrumpant mēbꝛa. Sed ante purgationem ꝛ exercitiuʒ dare conuenit medicinas que subtilient ꝛ incidant ꝛ maturent. vt diatrionpipereon ꝛ diacyminū modis predictis. ¶ Attende primo q̄ galienus hec nos predocuit quarto de regimine sanitatis capitulo decimo dicens. q̄ cum homo senserit exterius laboꝛiosam dispositionem ꝛ venas plenas crudis humoꝛibus neq̄ exterioꝛes humoꝛes intus sunt attrahendi neq̄ interioꝛes extra. Sed exterioꝛes euapoꝛandi leuiter. que enim foꝛtius hoc agunt et quid interioꝛum attrahunt. Interioꝛes vero attrahendi sunt ꝛ coquendi. Si vero vel per vomitum vel per subductionem ventris conaberis eos euacuare vehementius res quasdam exterioꝛes vtiq̄ reuerti facies ¶ Attende secundo q̄ vt nos latius instruat sic describit ibi res attrahentes superfluitates ad exterioꝛa. Exterius attrahunt superfluitates exercitia fricationes balnea estus vnctiones calefacientes ꝛ anime passiones: vt ira ꝛ omnia quecunq̄ humoꝛes qui sunt in profundo animalis cum impetu moueri vbicunq̄ faciunt. ¶ Attende tertio q̄ trahentia interius sic describit ibi. Interius attrahunt superfluitates que auertunt ab exterioꝛi. Sunt autem hec que copulantur cuti infrigidantia vel stiptica: ꝛ quecunq̄ attrahunt humoꝛes. Uel aliter qualitercunq̄ erigunt interioꝛē motū coꝝ: vt tristicia ꝛ frigus ꝛ rigoꝛ siue a caloꝛe siue a frigoꝛe hec duo fiant. Et quecunq̄ percutiunt ꝛ turbant animam vel per auditum vel per visum. Quinta regula est. cum in dicta disposi-

tione repletionali int' ⁊ extra lassitudo cessabit vel iaʒ quieuerit ⁊ color lassi meliorabitur ⁊ vrina digesta apparebit multa fricatione fricabis corp' ⁊ exercitari ip̄m facies exercitio pauco gratia resolutiōis materie peccantis considerans si p has fricationē ⁊ exercitiū aliq̄d lassitudis reuersum fuerit: quo dato dimittes eas. Sʒ si nihil lassitudis aut alteri' mali reuersuʒ fuerit reduces ḡdatim corpus ad suos solitos vsus donec perueniat ad balneationem inunctionē fricationē ⁊ exercitiū tales ⁊ tantas q̄lib' ⁊ quantis vti ꝯsueuerat qū san' erat ⁊ tandē fortificabis virtutes vnguentoꝝ: quatin' resolutō per ea fortior fiat. Jd memit gal. quarto de regi. sani. capitulo. 10. dicens. Postq̄ aūt primum hypostasim habuerit vrina ⁊ fricatiōes augēde sunt ⁊ ad assueta exercitia paulatim reducēdus est ⁊ diaphoreticꝫ .i. euaporatiuis vnctiōib' tunc vtendū. Et eodē libro. c. 6. ait. Ad huc aūt si mitigabit his laboriosus sensus bn̄ coloratū vo efficiet corp' ⁊ somni benigni ⁊ vrina digesta efficiet. Fricabis quidē ampli' eū ⁊ exercebis parū. faciēte vero sic si quidē null' laboriosus sensus superit ad assueta exercitia reducendus cito est. Sexta regula est trimembris. Cui' primū membruʒ est. Si alicui dictoꝝ lassorū post medicationē ⁊ reditionē ad balneationes inunctiōes fricatiōes ⁊ exercitia solitas lassitudo reuersa fuerit cū vlceroso sensu redeundū est statim ad p̄fatū regimē lassitudis ⁊ cessandū ab his q̄ eā reduxerūt. Secūdū mēbrū ē. Si lassitudo p mō dicta reuersa fuerit cū q̄dā corꝑis grauitate sine vlceroso sensu regat lassus cū reuersiōe. i. exercitio reditiuo debili mult̄ q̄etib' intermixto cū fricatiōe ⁊ inūctiōe vt subtiliet ⁊ euaporet illud grossum qd̄ remāsit post resolutionē ꝑtiū subtiliū acutoꝝ hūoꝝ p̄' iferentiū vlcerosuʒ sensuʒ. Tertiū mēbrū ē. Si tibi aduenerit significatōes mixte. s. diuersaꝝ lassitudinū vl hūoꝝ diuersoꝝ penes eē int' ⁊ ex̄: vel ex signis repletiōis exuberāt ⁊ signis lassitudis ⁊ fort̄ lassitudo sensu ꝑcepta non appuerit ꝑmitte lassum q̄escere vt natura digerat ⁊ tandē detegat peccantes hūores. ¶ Attēde ꝙ lr̄a galieni q̄rto de regi. sani. c. 6. vnde p̄nceps hāc traxit regulā non penit' cōsonat littere p̄senti. Scribit eni sic ibi. Faciēte vero sic si quidē null' laboriosus sensus superit ad assueta exercitia cito reducēd' est. Si vero supappuerit aliqd̄ anteriorum vel sintomatum vel signoruʒ rursus ⁊ tu ad illud respiciēs alterare tēpta ꝑticularia. Si quidē igit laboriosi sensus rememoratio fuerit soli' aliis signis oib' bonis ꝑmanētib' apothe rapicis. i. dulcib' exercitiis ⁊ fricatiōib' cū q̄etib' interposit corrigemus laborem. Si autem turbata quidem fuerint signa ⁊ velut confusa non adherebit vero labor in quiete ampliori custodire hominē. Si vero ambo per eandē diligentiā ducens qua antea vtens in tantū vtilitatis deduxisti cū vt audeat exercere securabis eū. hec galienus.

quieuerit ⁊ color meliorabitur ⁊ vrina maturabitur fricabis eos multū ⁊ pauco exercitabis exercitio ⁊ considerabis si aliquid egritudis reuersum fuerit: quoniam tunc dimittes ⁊ si nihil reuersum fuerit duces eos ad suos vsus ordinate donec peruenias ad illud quo solebant vti ex balneatione ⁊ inunctione ⁊ fricatione ⁊ exercitio ⁊ ad vltimū tandem vnguē torum quibus vtuntur virtutem cōforta. Qd̄ si alicui istorum lassitudo reuersa fuerit cum sensu vlceroso redi ad tuum regimen. ⁊ si absq̄ vlceroso sensu reuertitur ipsum cum reuersione rege. Et si mixte tibi aduenerint significatiōes ⁊ fortis lassitudo sensu percepta non apparuerit permitte eum quiescere. Lassitudinis[b] au

b Lassitudinis aūt extensiue ⁊c. Jn hac scd̄a ꝑte p̄ncipali isti' capl'i p̄mo dat cām lassitudis extēsiue spōtanee. Scd̄o curā ei' in corꝑib' male cōplexionat̄ ¶ Jn p̄ma ꝑti ibi [Et ei' q̄dē] Tertio i corꝑe tēꝑato ibi [Jn corꝑe vo] cula dic̄ ꝙ cā lassitudis extēsiue h̄r̄. i ħ passu vbi agit de extēsiua nō exercitiali sʒ spōtanea ē repletio sine malicia hūoris solita vocari plectoria. Teste gal. 4. de regi. sani. c. 14. dicēte ꝙ tēsiu' labor cum hic exercitio ꝯsistat multitudinē ostēdit tendentē solidas ꝑtes aīalis. ¶ Jn scd̄a dic̄ ꝙ curatio hui' lassitudis in corꝑib' male cōplexionat̄ est p̄mo quidē minutio sanguis ꝑ phlebotomiā aut per vētosas q̄ cā ꝯiūcta lassitudinis aufertur. Secundo vero subtiliatio regiminis qua sanguis prohibet multiplicari. Juxta illud gal. vbi supra. Et oʒ cū sanguis fuerit multitudo vel venā incidere vel scarificare crura. Sʒ si praue fuerit nature. i. cōplexiōis in q̄b' supfluitas ad cerebrū vel respiratiōis organa fert maximū malū ē alio mō euacuatōis vti derelinq̄ntes phlebotomiā. Et auerroys sexto colliget. c. 19. de hac phlebotomia dic̄. Et sunt distiguenda mēbra i euacuatiōe isti' laboris ita ꝙ si i capite ḡuitas affuerit cephalicā phlebotomare oꝫ. Et si i mēbris mediis basilicā. Et si ambas ꝯtinuerit ꝑtes mediana erit phlebotomāda. ¶ Jn tertia dicit p̄mo ꝙ hui' lassitudis medicatio in corꝑe de q̄ loq̄mur. s. i tēperato cui' regimē tradit doctrina p̄sens ē subtiliatio regimis ⁊ incisio tm̄ sufficientis ʒm moduʒ scarificatōnis ad tollendum cām hui' lassitudinis. Naʒ virt' fortis existens i tali corpore q̄nq̄ sola abstinētia curat h̄ accidens ʒ cit' curat cū scarificatōe iuuat. Vel intellige hic p subtiliationē ⁊ incisionē tm̄ subtiliationē ⁊ incisionez masse sanguinarie vl grosse ventositatis extēdent q̄ subtiliata calor nālis vigorosus existēs facile resoluit eā. Scd̄o dic̄. postea adiuuet cū q̄b' dʒ. i. p' subtiliationē ⁊ icisionē iuuet nā fricatōib' balneis ⁊ exercitiis ad ꝯsumēdū r̄siduū māe lassitudis. Gal. āt postq̄ vbi. s. dixit. oportere cū sanguis fuerit mltitudo vl venā icidere vl scarificare crura subdit. Sʒ si sanissime fuerit bō nāe de q̄ nobis h̄ ē ſmo possum' vt dixim' sup' ⁊ alio mō euacuare hāc solā multitudinē. Modū tm̄ aliū euacuatiōis nō illic exp̄mit: sʒ credit itellexisse vel icisionē cut̄ cū scarificatione vel resolutionē p abstinētiā ⁊ exercitiū ⁊ stuphas.

c Apostemose āt. Jn hac ꝑte tertia p̄ncipali q̄ ē de cura lassitudis apostemose spōtanee p̄mo agit de minutiōe sanguis in ea. Scd̄o de cibis ei' ibi [Oʒ p̄terea] Tertio de potib' ei' ibi [Et i hac] Quarto de cautela q̄dā circa mēsurā cibi eius ibi [Et caue ne post has euacuatiōes] ¶ Jn p̄ma ꝑticl'a dic̄ p̄mo ꝙ medicatio lassitudis apostemose spōtanee ē succurrere lasso cū phlebotomia ex vena ꝑtinēte mēbro qd̄ pl' lassitudie ḡuat ⁊ cui p̄' lassitudo ꝯtigit vel in q̄ p̄mo se manifestauit vt ex cephalica si illud membrū fuerit caput aut collū. Vel ex basilica si illd̄ mēbrū fuerit aliqd̄ ex inferiorib' q2 p̄sumit ꝙ ibi ē radix ⁊ cā ꝯiūcta hui' lassitudis. s. excessus ⁊ ꝯculcatō sanguis i illo loco cui nō est ꝓmpti' ⁊ efficaci' remediū phlebotomia. Scd̄o dic̄. Et ex matrice si nō int̄ mēbra fuerit inegl'itas. i. si lassitudo ḡuet eq̄lit ⁊ eq̄ cito mēbra supiora ⁊ inferiora ex media fiat phlebotomia de vena mediana q̄ dr̄ alit vena matricis ⁊ vena cordis ⁊ vena nigra ⁊ vena cōis: q2 simul euacuat a supiorib' ⁊ inferiorib'. Tertio dicit ꝙ fortasse necessariū erit hūc lassum secunda die iterū phlebotomare: imo adhuc etiā die tertia. q2 tanta est sanguis supabūdantia ꝙ facit intumescere totū corp' ad instar phlegmonis vl'is. Et adeo inflāmat vniuersum corpus ꝙ pene febrire facit. Op' igit est plurima sanguis euacuatiōe q2 si virt' nequeat vna vice tolerare timore sincopis iteret phlebotomia die scd̄a: ⁊ iterū tertia si op' fuerit. Quarto ꝯcludēs dic̄. minue ergo hūc lassum p̄ma die q̄ cito appet hec lassitudis spēcies ⁊ nō differas phlebotomiā ne in ip̄o infundat. i. ne sanguis venis tunc adhuc existēs ⁊ de facili educibil' ꝑ phlebotomiā infundat porositatib' mēbroꝝ: ⁊ sic ibibat vt postea ꝑ phlebotomiam extrahi non possit ⁊ illic putrescat inducens pustulas malas vel sinochum de putredine. Quinto dicit ꝙ iste lassus diebus secundo ⁊ tertio phlebotomandus est in occasu solis vt per somnū noctis magna spirituum deperditio facta in phlebotomiis abundantius restauretur. ¶ Attende primo ꝙ galienus quarto de regimine sanitatis capitulo decimoquinto sup phlebotomia las

tem extensiue causa hic est repletio sine humoris malicia. ¶ Et eius quidem medicatio in corporibus male complexionis est minutio ⁊ regiminis subtiliatio. ¶ Jn corpore vero de quo loquimur ē subtiliatio ⁊ incisio tm̄: postea adiuuetur cum quib' debet. Apostemose[c] autez medicatio est succurrere cum minutiōe ex vena que pertinet membro in quo est plurimum lassitudinis ⁊ in quo lassitudinis apparuerit principiuʒ ⁊ ex matrice si non inter membra fuerit inequalitas. Et fortasse necesse erit ip̄ʒ scd̄a die minuere: imo adhuc etiā in tertia. Ergo ip̄m in prima die minue ilico cum apparet ⁊ non tardes illud ne in ipso infundat. Et in secūda die et tertia minue eum in solis occasu.

¶ Oportet preterea vt sit eius nutriens in die p̄mo aqua hordei aut succus spelte simplex nisi acciderit febris. Sed si febris supuenerit aqua hordei sola. Et in die secundo illud cum oleo infrigidante aut temperato scilicet cum oleo amigdalino. Et in die tertio sit sicut caro cum lactucis aut maluis hortolanis āt acedula. Et ex piscibus petrosi in taphea ¶ Et in hac die quantū possibile fuerit a potu aque prohibeatur. Cū autem in die tertio iam non poterit tolerare neqꝫ poterit cibum bene appetere ⁊ digerere dabitur ei hydromel aut vinum album subtile aut temperatū. ¶ Et caue ne post has euacuationes ei tribuas quantum est necessariū ex cibo subito: qm̄ cib⁹ indigestus ad venas trahet̄ tribus modis. Un⁹ eorū est qm̄ cū cib⁹ fuerit pauc⁹ stomach⁹ erit auar⁹ ⁊ cōtraria erit ei⁹ virt⁹ retentiua virtutis epatis attractiue. sed cum multus fuerit nō erit ex eo stomachus auar⁹: imo forte attractiuam epatis iuuabit sua virtute expulsiua ⁊ similiter om̄e receptaculum quod est ibi precedens comparatione eius quod est post ipsum. Et secundus est quoniam multus non bene digeritur in stomacho. Et tertius quoniam multus multum venis transmittit nutrimentum quod vene etiam digerere non valent.

for hac lassitudine dat quinqꝫ regulas. Prima est. labor hic non dicaz duobus diebus: sed nec paucis horis adheret nobis quin confestim febrē inferat vehementissimā nisi quis preueniens effuderit sanguinē. Et quia calidissimus est taliū labor sanguis ⁊ multa eius indiget euacuatione. Secunda est. vniuersi fere qui ab hoc labore occupantur et multi eoruz febriunt. et si effuderit sanguinez vnde neqꝫ blandiri neqꝫ paruz auferri oportet: sed velociter euacuare ⁊ vsqꝫ ad defectionē ducere si nihil aliō prohibet. Tertia est. melius autez si potest esse bis auferre i die vno p⁹ quidē ita euacuantes vt nō deficiat homo secundo vero nec defectionē timere oportz si eni priori euacuatione dissolueretur homo non vtiqꝫ ferret secūdam. Hic autē si quidē grauatur talis facile restaurabit̄. Quarta est. nō phlebotomati vero hi qui sic sunt dispositi fortuna bonavt saluentur indigent ⁊ non saluabuntur nisi ꝑm aliū aliquez modū sanguinez emittentes e naribus vel largis sudoribus eis effusis. Quinta est. scrutari vero opz phlebotomandos vtrū ꝑm thoracē ⁊ dorsum ⁊ lūbos insistunt tensiones ⁊ pungitiui dolores. vel ꝑm caput ⁊ collū magis. ita eni superiorē venam incides ⁊ maxime si plenū ⁊ calidū senserint caput. Si vo senserint illa plena calida basilicā. Si vero vniuersaliter equaliter possideantur a labore mediam ambarum incides. hec galienus. ¶ Attende scōo ꝙ licet laudauerit in tertia regula bis auferre sanguinez vno die se postea corrigens suadet hūc auferri diuersis diebus dicens. Melius aūt est in prima euacuatione tm̄ tp̄is dimittere vt transmittatur quid in venas ex humoribus qui sunt ꝑm corpus. Hoc aūt non concedendū est remanere seminalū existēs sed plurimū eius est euacuandū. Ideoqꝫ ⁊ secunda die subauferim⁹ sanguinē. Q̄n̄qꝫ vero ⁊ secūda ⁊ tertia cū antipasim. id est diuersionem facere ⁊ transducere ex alijs in alia ꝯferre videbitur. ¶ In secunda dicit primo ꝙ cibus isti⁹ lassi debet esse primo die aqua hordei: quia refrigerat lenit ⁊ modicū nutrit. vel succ⁹ spelte simplex scꝫ cū sola aqua expressus si febris non affuerit. Talis enim succus est grossior cibus min⁹ refrigerans ꝙ̄ sit aqua hordei. quare non conuenit presente febre. Secūdo dicit ꝙ si febris huic lasso superuenerit sit cib⁹ ipsi⁹ die primo aqua hordei tm̄. Tertio dicit ꝙ in die secundo sit cib⁹ ipsi⁹ aqua hordei cū oleo aliquo infrigidatiuo: sicut rosaceo vel violaceo: aut cū oleo tēperato quale ē oleū amigdalarū dulciū. Uel lege sic hanc litterā. Et in die secūdo illud scꝫ aqua hordei sit cib⁹ eius. Et frica eū scꝫ lassuz cū oleo infrigidāte aut tēperato: scꝫ cuz oleo amigdalino. Quarto dicit ꝙ die tertio sit cib⁹ ipsi⁹ caro cū lactuc vl' cū acetosa vel cū maluis hortolanis vt post phlebotomiā ⁊ mitigationē vehementie lassitudinis virt⁹ confortetur ⁊ sanguis subtilis recens loco grossi inflammati euacuati restauretur. Quinto dicit ꝙ cibi ipsi⁹ ex piscibus die tertio ⁊ diebus alijs sequētibus sint pisces petrosi seu nutriti inter lapides cū taphea. Et est taphea ius pisciū vel carniū conditū sine zuccaro ⁊ alio dulcore aneto ⁊ sale immissis cuz oleo pauco quod a galieno quarto de regimine sanitatis cap̄lo decimoquinto passu illo vnde trahitur hec littera ius album dicitur. ¶ Attende ꝙ galienus ibi sic describit cibos istoruz lassorum. Si autem sine febre permanserint in prima dierum post phlebotomiam ptisane succum vel ex condro sorbitionem dari oportet solum. In secunda vero ⁊ balneare iam poteris cuz oleo copioso: dietandus autem est. Et si balneaueris moderatissime lactucas des ⁊ cucurbitas si habueris ⁊ ptisanam. Bonus autem est ⁊ condrus siue dulcoremus eū vt ptisanam cum aceto siue demus sine eo. Si vero non habueris cucurbita malua ⁊ bleta ⁊ lapata id est atriplice ⁊ portulaca est vtendum. Si vero carnes noluerit gustare petrinorum piscium carnes vel oua eorum in albo iure bene cocta da. Appello autem album ius cum sine zuccaro et alio dulcore construetur aneto et sale īmissis cum oleo pauco. hec galienus. ¶ In tertia particula dicit ꝙ lassus prohibeat̄ ꝙ̄tuz possibile est a potu aque i hac die scilicꝫ tertia: ne indigesta trahat̄ ad venas phlebotomijs inanitas ⁊ calorem suffocet innatum. Et cuz iam non poterit tertia die sustiere sitim nec sine potu bn̄ poterit cibum appetere ⁊ digerere detur sibi hydromel pauci mellis aut vinum album subtile aquosum vel vinum aliud temperatum fortiter. Nam hi potus omnes vias aperiunt: vrinam prouocant: modicum nutriunt: virtutem confortant: neqꝫ calefaciunt. ¶ Attende ꝙ galienus capitulo decimoquinto quarti de regimine sanitatis paulo aliter ordinat potus huius lassi dicens. Melius autem est si ⁊ secundo die vino pepercerit. Tertio vero die si quidem facile feret aque potum tunc abstineat a vino. Non ferente vero maxime quidem apomel dandum. Etenim infrigidat qualitercunqꝫ hic pot⁹ quo ⁊ indigēt inflammatiui labores. Non existente autem hoc scilicet apomelle vinū tenue ⁊ album dandū. hec galienus. Fit autez apomel ita. Fauus mellis in aqua lauatur: ⁊ aqua illa mellita apomel dicitur. Fauus est mel in cera. ¶ In quarta particula dicit esse cauendum ne post has euacuatiōes phlebotomie ⁊ abstinentie lassus repleatur cibo multo subito: qr per hoc cibus indigestus trahitur ad venas ⁊ membra ꝑm tres modos. Primus eorum est. quia stomachus super cibo pauco redditur auarus ⁊ resistit attractiue epatis sua retentiua quare bene digerit cibum paucum datum. Sed si multus detur stomachus nō erit super eo auarus: immo fortassis grauatus ab eo sua vi expulsiua coadiuuabit attractiuā epatis quare sibi attrahet cibum indigestum. Et sicut stomachus cibo amplo grauatus sua vi expulsiua iuuat attractiuam epatis similiter omne receptaculum precedens quod est ibi scilicet in vijs cibi comparatione eius quod est post ipsum iuuat attractiuaz membri posterioris ad attrahendum cibum indigestum sicut epar venas magnas ⁊ vene maiores venas capillares ⁊ capillares poros membrorum ⁊ ita trahitur cibus indigestus per omnia loca digestionum. Secundus modus est: quia cibus plurimus non bene digeritur in stomacho talis lassi propterea ꝙ depauperatus est calore ⁊ spiritu. transit ergo non bene digestus ad epar ⁊ venas. Tertius est: quia multus cibus plurimum transmittit venis nutrimentum quod vene ipse calore ⁊ spiritu depauperate digerere non valent. trahetur igitur indigestum ad membra. Hac cautela galienus nos prius instruxit capitulo decimoquinto quarti de regimine sanitatis dicens. Necesse est igitur cum ampliora ꝑm hoc tempus acceperit homo cibaria rapi simul plurimum crudum humorez in tumorem totius corporis propter multas causas. Et quia quod plus deterius in ventre ⁊ in venis digeritur. Et quia quod plus in tumorem totius corporis reducitur seu ad totū corpus eo ꝙ plus: propterea quia concedit venter venis. vene vero omnib⁹ alijs animalis particulis euellere quod nondū digestū est. Quod non cōcederēt similiter si parū esset ostensum. est ꝙ ipsa priora membra accipiunt propriū nutrimentuz: deinde ita alijs mittunt. Ultima vero ⁊ maxima causa huius nocumenti his qui ita dispositi sunt hec est ꝙ cū multū ⁊ semicoctū nutrimentū attraxerint particule totius corporis multitudo non pauca ex eo generabitur superfluitatū neqꝫ coquere id omne sicut quod bonum possibile est eis neqꝫ adiuuare neqꝫ assimilare: imo infortunabitur vnūquodqꝫ mēbrū a suis appositionib⁹ ꝓprijs in malo ⁊ multo nutrimēto. hec gal.

¶ De regimie corpoꝝ quoꝝ cōplexiones nō sunt bone. Capl'm.XVII.

Corpora ista ⁊c̄. Acto de regimie tēpati hoīs: hic agere incipit de c regiminib' hoīm lassoꝝ. Et est hoc capl'm veluti pambulū sequētiū doctrinarū tertie ⁊ q̄rte. In quo pmo diuidit corpa malarū cōplexionū. Scdo describit male cplexionata ex errore ibi [Et illa q̄dē] Tertio male complexionata ex creatōne ibi [Male ḡ] Quarto agit de p̄sciēdis ⁊ cura ⁊ mō cognitionis in mala cōplexione ex errore ibi [Eoꝝ aūt] Quinto subdiuidit male ipedita ex creatōe sub his cōphendēs senes ⁊ ab his icipiēs ibi [Impedita vero]

a In pma pte innuit hanc diuisionē q corpoꝝ male complexionatoꝝ quedā sūt talia ex errore superueniente post natiuitatē: alia sunt talia naturalit̄ seu ex pma creatiōe. ¶ Attende q gal'.5. de regi.sani.c.3. huic diuisiōi addit tertiū mēbrū dicēs. Corp' deficiēs ab optima cōplexiōe trib' de causis deficit. vel q2 male ab initio cōstruct' fct' est. vel q2 postea ex aliqua cā ad pter naturā deuenit dispositionē: vel etatis rōne. Et loquit̄ ibi tā de cōpositiōe q̄litatū que est cōplexio: q̄ de cōpositiōe mēbroꝝ que est organisatio. Princeps vero hic sub corporib' male ipeditis in creatiōe cōprehendit senes: q2 mala cōplexio senū non inest eis a superueniente erro re: sed a natura etatis.

b In scda dicit q corpa male cōplexionata ex errore superueniente sunt illa quoꝝ cōplexiones naturales sunt bone: sed acquisiuerūt malas cōplexiones in hora id est pcessu tpis pter longū errorē in regimie donec in eis quieuerūt. id est quousq3 dicte male cōplexiones in his habituate sunt ⁊ cōsuetudinarie effecte. Nō enī hic agitur de regimie male cōplexiōis q̄ mobilit̄ inest p modū dispositiōis. q2 regimē talis nō subest tractatui de regimie sanitat̄: imo tractatib' de curis egritudinū. Sed hic agit̄ de regimie male cōplexiōis acq̄site: q̄ longitudine more facta ē vt naturalis nō attrahēs hoīem extra latitudinem sanitatis. vt si tēpat' a natiuitate crapula ⁊ ocio diu cōtinuat̄ phlegmaticus tot' effect' fuerit.

c In tertia dicit q corpa male ipedita sunt quoꝝ cōplexiones a radice id est pma seminū cōmixtiōe sunt incōueniētes id est lapse ab optima cōtēpantia debita hoī s'm naturā: sicut naturaliter cholerica phlegmatica vel melācholica. Et l3 senes ab origie sua nō habeant actu tpe origis malā cōplexionē: cōtrahūt tñ ab hora natiuitatis ex cōtrietate cōponentiū naturalē aptitudinē male cōplexionis ineuitabilis in senectute.

d In quarta dicit pmo q in corpib' male cōplexionatis ex errore superueniēte pars erroris id est pars cōplexionis qua errat ⁊ exit a sua pma naturalitate in q̄titate id est mēsura gradus vel extēsione sui in plures corpis ptes ⁊ qualitate sciēda est. Hoc est dictu q volēti debite regere corp' male cōplexionatū ex errore superueniente necesse est scire qualitatem in qua errat vtrum sit caliditas aut frigiditas hūiditas aut siccitas. ⁊ q̄titatē sc3 q̄tū eleuata est in gradu dicta q̄litas vltra naturā: vel q̄t partes corpis occupat. Scdo dicit q pars erroris cū cōtrio medicāda est sic q regimē vel medicamē huic corpi dandū sit cōtriū in q̄litate ⁊ gradu lapsui erroneo vt reducat cōplexionē lapsam ad suū pprium nālē tēpamētū. Tertio dicit q hoc id ē ps erroris cognoscet̄ ex dispositōe figure corpis. vt si corp' fuerit pingue lene molle significat̄ eē phlegmaticū. si macrū asperū durū: cholericū. si molle carnosū lene: sanguineū. si durū macrū fuscū: melancholicū.

e In q̄nta pmo innuit hāc diuisionē. Corpoꝝ male ipeditoꝝ a creatiōe q̄dā sunt male ipedita ī cōplexiōe sua pmeua. Alia sunt male ipedita in cōpositiōe id ē organisatiōe: vt hñtia caput nimis puū: collū nimis breue: pect' nimis strictū. Scdo dicit incipiendū esse ab eis sc3 male ipeditis naturalr̄ nominando id est connumerando inter ea senes.

¶ De regimine corporum quoruz cōplexiones nō sunt bone. Cap̄.XVII

Corpora [a] ista aut sūt c quibus superuenit error aut in creatione male fuerūt impedita. Et illa [b] quidem quibus superuenit error sunt quorum complexiones naturales sunt cōuenientes sed acquisiuerūt complexiones malas in hora propter longum errorez in regimine donec in eis quieuerūt. Male [c] ergo impedita sunt quoruz complexiones a radice sunt non cōuenientes. Eorum [d] autem quibus superuenit error erroris pars in quantitate ⁊ qualitate scienda est: ⁊ cū cōtrario medicanda. ⁊ hoc fortasse cognoscetur ex dispositione figure corporis. Impedita [e] vero male sunt dispositionibus quorum cecidit corruptio ex complexione eoruz prima: aut ex eorum compositione. Ab eis igitur incipiem' nominando senes.

¶ Doctrina tertia de regimine senum: cuius sunt sex capitula.

¶ Sermo vniuersalis in regendo senes. Capitulum.I.

Summa regimis coꝝ ⁊c̄. In h̄ capl'o pmo agit de modis f calefaciēdi ⁊ hūectādi senes. Scdo d' fricatōe ⁊ exercitio senū ibi [Eis pretcrea] Tertio de odoramentis coꝝ ibi [Ex aromatib' preterea] Quarto de inunctione coꝝ p' somnū ⁊ eq̄tatōne et incessu: ibi [Et oꝝ vt post]

a In prima pte dicit q summa id ē recollectio summaria regimis senuz est opari. i. ministrare id qd calefacit ⁊ humectat eos alterο sex modorū sequētium. Prim' est cum cibis calidis ⁊ hūidis: vt pane triticeo sub albido: colatiōis ⁊ aq̄s carniū carnib' electis: ouis sorbilib' vuis passis ⁊ amigdal' dulcib'. Scds ē cū freq̄ntib' balneis aq̄ dulc' mediocris caliditatis. Terti' ē cū potib' calidis ⁊ hūidis: vt potu lact̄ dulc': ⁊ potu vini nō m'ltū fort̄ modicū lipbati mediocris etat̄. Quart' ē somn' plix' ⁊ mora ipoꝝ ī lecto pl'ima dato q nō dormiāt. ⁊ amplior mora in eo q̄ in iuuētute: vt q̄ete ⁊ somno calor senū claudicans iuuet̄ ī digerēdo. Quīt' ē puocatio assidua vrine: q̄ si cū sanguis curreāt ad mēbra ppt̄ oppilationē viaꝝ ips̄' ad q̄s pui sūt phibēt corp' a nutritiōe ⁊ siccaret ipm. Sext' ē expulsio phlegmat̄ a stomachis senū p viā itestioꝝ ⁊ vesice ⁊ ad id intēderet lenitas nāe seu bñficiū vētris semp duret eis: ne phlegma multiplicatū p viā īdigestiōis ī eis ex calore claudicāte vel supfluitates retētu caloꝛe ipoꝝ suffocēt inatū. De trib' pmis p̄istructi sum' a gal'.5. de regi. sani.c.1. dicente. Cū senect' sit frigida ⁊ sicca p oppositā imoderationē eā corriges. s. per hūidā ⁊ calidā vt balneū dulciū aq̄ꝝ ⁊ vini potū ⁊ p escas calefaciētes ⁊ hūectātes q̄ nō itegre oīa s3 ex pte dicta sūt a poeta. s. homero. Cū balneati fuerit ⁊ cōederit dormiant mollit̄ senes. Et de q̄nto ⁊ sexto nos p̄instruxit. c. 8. libri illi' dicēs. q q2 phlegmatice ⁊ serose supfluitates i senū cōgregant̄ corpore assidue vrina puocāda ē nō p pharmacola s3 apio ⁊ melle et vino diuretico. et vent̄ subducend' ē p oleū: maxime obsorbentes illud ante cibū ⁊ p olera oīa añ alios cibos cōcta cū oleo ⁊ garo.

b In scda dic̄ pmo q fricatio cū oleo oliuaꝝ dulci tēpata i q̄titate ⁊ q̄litate ita q nec nimia sit nec nimis modica neq3 nimis aspa vel fort̄ neq3 nimis suauis vel debil' multū cōfert senib': q2 mediocrit̄ calefacit ⁊ hū ectat eoꝝ corpa: supfluitates resoluit: calorē innatū excitat: ⁊ ad mēbra nutriēda alimentū attrabit. Iux̄ illō gal'.5. de regi.sani.c.3. Oēs senes post somnū mane indigēt fricatiōe. Que cū oleo fctā duasb3 itētiōes. vl' laboriosā dispositionē sanare añ q̄ aucta accēdat febrē vel infirmā redditionē. i. distributionē cibi erigere. Multos eni nō nutritos lōgo tpe facile ī paucis dieb' carnosos reddidim' fricatiōe tali. S3 qd aliq̄ ī tpe aliq̄ fit h̄ semp senib' existit. Frigidū eni vniuersum ē eoꝝ corpus ⁊ nō pōt trahere cibū ad seipm: neq3 digerere bñ neq3 nutriri a seipō. s3 fricatio erigēs zoticū. i. vitale robur eoꝝ ⁊ moderate calefaciēs redditionē velociorē ⁊ nutricationē patiorē operatur. hec gal'. Scdo dicit q post fricationē cū oleo eq̄tatio cōfert senibus loco exercitij vel ābulatio moderata si p eq̄tationē3 debiles fiāt. Iux̄ illud gal'. vbi.s. Igit̄ mane cū oleo fricent̄ senes. Deinde incessiōes ⁊ appēsiōes illaboriose sint eis respiciēdo ad vtutē senis. Tertio dicit q semel vel bis redeūdū est ad fricandū illū senē

Summa [a] regimis f coꝝ est opari quod calefaciat ⁊ hūectet simul ex nutriētib' ⁊ balneis ⁊ potib' ⁊ somno plixo et mora multa ī lecto et maiore q̄ iuuenuz ⁊ ex assidua vrine eoꝝ puocatione ⁊ expulsione phlegmatis ex eoꝝ stomachis per viā intestinoruz ⁊ vesice: ⁊ vt nature lenitas eis duret. Eis [b] preterea multū confert fricatio temperata in quantitate ⁊ qualitate cum oleo. deinde equitatio aut incessio si debiles fuerit ab equitatione. Ad illum aūt qui ex eis

qui debilis factus fuerit ex eis scʒ equitatione ⁊ incessione vt he fricationes vices exercitij suppleant: ⁊ suis interpolationib⁹ vires senis non fatigent sicut faciunt longe fricationes ꝯtinuate.

c In tertia dicit ꝙ assidue senes odorare debent aliquid bene redolens: sicut ambram grisiā vl' muschū vl' maiorana vel gariofilos ⁊ nucē muschataʒ vel rorem marinum vel aliptaʒ aut galiā muschatā vel iuniperꝝ vel auiculas cipri quibus misceātur sandali vel rose nenufar aut viole: gratia cōtemperādi caloreʒ eorū. Et precipue conferunt eis odoramēta temperate caliditatis. q2 sua caliditate reprimunt frigiditatē cerebrorꝝ senū. Iuxta illud aristotelis libro de sensu ⁊ sensato tractatu scd̄o.c.6. Causa auteʒ est ꝓpriū esse hoīs talē odorē propter frigus quod circa cerebruʒ. Frigido enī natura existēte cerebro ⁊ sanguine q̄ circa illud ē in angustis venis existente subtili ⁊ puro de facili aūt infrigidabili propť qd̄ ⁊ cibi fumositas infrigidata ꝓpter locū infirmantia reumata facit hoībus: facta est ista species odoris. Et paulopost dicit. Ascendentibus nāqꝫ odorib⁹ ad cerebrū ꝓpter leuitatē caloris que in ipsis sanius habent circa locū hunc. odoris nanqꝫ virtus natura calida est. Et paulopost iterū dicit. ꝙ solū aīaliū homo gaudet florꝝ ⁊ taliū odorib⁹. Cōmensurāť enī corꝝ calor ⁊ mot⁹ ad hyperboleʒ id est super excessum ei⁹ que in loco frigiditatis ⁊ humiditatis ē. Itē odores aromatici cōfortāt aīales spūs. Iuxta illud galieni duodecimo de ingenio sanitatis.c.6. Nos ostendim⁹ fundamētū animati spūs esse cerebrū qui spūs augmentať ⁊ nutriť odorando. ❡ Sed arguet aliquis ꝙ odor aromatū non ꝯuenit senibus ꝑ galienū q̊nto amphorismorꝝ cōmento illi⁹ canonis. Mulebria educit ex aromatib⁹ calefactio dicentē. Experimentū aūt testatur ꝙ ex oībus aromatib⁹ dolor capitis generatur. Dic id verū esse in cerebris raris ⁊ effumationib⁹ fortib⁹ aromatū vehementium virtute caloris ignis ⁊ in cerebris repletis.

d In quarta parte resumit fere illud quod in secunda dixerat aliquid adijciens. Et dicit primo ꝙ post somnū senes inungi debent oleo cōi. Nā per id in eis animalis virt⁹ excitari solet ꝯfortato calore ⁊ spiritib⁹ tractis ad organa sensuū cū fricatione. Et intellige hic per animalē virtutē tā vitalē ꝙ̄ illā que animalis ꝓprie dicitur a cerebro sumens origineʒ. Scd̄o dicit ꝙ senes post inunctionē equitent aut incedant. Equitent quidē si consueuerit ⁊ eis facile fuerit. Incedāt vo si nec eis facile nec ꝯsuetū fuerit equitare.

debilis fuerit fricādū semel aut bis redeundum erit. Ex aromatib⁹ᶜ preterea aliquid bene redolens assidue odorare debent ⁊ proprie quod calidum temperate existit. Etᵈ oportet vt post dormitionem cum oleo inungantur: quoniam hoc virtutem excitat aīalē: deinde equitent aut icedāt

❡ De nutrimentis senum. Caplm. II

Nutriensᵃ senum paulatim est partiendum ⁊ paulatim aut bis aut ter nutriendi sunt ſm digestionem eorum ⁊ fortitudinē ⁊ debilitatem. Et comedāt in hora secunda paneʒ bene factū cū melle: ⁊ in hora septima post balneationeʒ quod ventrē leniat ex eis que post illud noīabim⁹. Et iuxta nocteʒ cibū laudabil' nutrimēti. Qd̄ si fuerit fortes in cena sua augmentū paruū faciant ⁊ ab oī nutriente sibi caueāt ex quo melācholia gn̄ať āt phlegma. Etᵇ ab oī calido acuto ⁊ desiccatiuo sic caugamich ⁊ tāguebil nisi ſm modū medicatōis adhibeať. ❡ Qd̄ si ex

❡ De nutrimentis senum. Capitulum. II

n Nutriens senū ⁊c̄. In hoc caplo p̄mo agit de vicib⁹ comestionis ⁊ cibis ꝯuenientib⁹ senib⁹. Scd̄o de cibis nocentibus senib⁹ ⁊ correctione sui nutrimenti dū comesti fuerint ibi. [Et ab oī nutriente] Tertio de lacte qd̄ confert quibusdā senib⁹ ibi [Lac vero ei] Quarto de olerib⁹ ⁊ fructib⁹ conuenientib⁹ senibus ibi [Olera aūt] Quinto de somno senū ⁊ conditis que ꝯueniunt eis ibi [Eis quoqꝫ confert] Sexto de solutiuis ventris senū ibi [Ex eis vero quib⁹]

a In prima pte dicit p̄mo ꝙ cib⁹ senū paulatim partiend⁹ est. id est nō vna vice sumend⁹ ꝑ die naturali: sed diuersis vicib⁹ quaqꝫ vice modicuʒ. puta bis aut ter in die ſm digestionē eorꝝ breuiori tp̄e vel lōgiori cōpleri solitā ⁊ ſm fortitudinē ⁊ debilitatē eorꝝ in bene ferendo ⁊ bn̄ digerendo pl⁹ vel minus cibi. Nam quāto fuerint imbecilliores: tanto frequētius comedere debent quaqꝫ vice modicū veluti decrepiti q̄ sunt vt lucerna parata extingui: cui si non frequēter applicatur oleū statim se consumit. ⁊ si multū applices ilico extinguetur. Ter igiť in die cibentur tales. Senib⁹ vero a senectute quibus non sunt debilia viscera nec corpora rara nimis sufficit in die bis offerri cibū cū interuallo octo vel nouē horarū. Scd̄o iubet ꝙ senes comedant hora secunda post solis ortū panē bene factuʒ: scʒ de electo tritico bene pistū fermentatū ⁊ coctū cū melle. Nā vti melle vtile est senibus. ⁊ cocto ⁊ antequā coquať cū pane accipientes: vt ait galienus quinto de regimine sanitatis.c.6. Et hora septima ab ortu solis balneenť: ⁊ post balneationē comedant aliquid lenitiuū ventris de his que dicentur. Et ꝓpe noctē iterū comedāt cibū laudabilis nutrimēti vt pullos perdices gallinas capones hedūʒ ⁊ silia. Tertio dicit ꝙ si senes fuerit fortes augeant in cena cibuʒ modico augmento. quia virtus digestiua senū plurimū iuuatur quiete noctis ⁊ somno. ❡ Attende ꝙ galien⁹ q̊nto de regimine sanitatis capitulo quarto regimen cibationis senū maxie quo ad vices comedendi percurrit sub exemplis duorꝝ senū qui diu vixerunt. Et primo dicit ꝙ senes si cibū quidē vltra ꝙ̄ oporteat transgredianť in q̄titate ⁊ qualitate cibariorꝝ non parū leduntur iuuenib⁹ in maximis peccatis breuiter id est modicū lesis. Secundo dicit ꝙ tuti⁹ est imbecillib⁹ senib⁹ pauca dari ter in die: sicut anthiocus medic⁹ seipsum dictabat: qui vixit annorꝝ quidem plus octoginta. Ibat auteʒ assidue ad forū vbi contio erat ciuiuʒ quandoqꝫ longā ambiens viā vt visitaret infirmos. lōgius autē si quādoqꝫ cogeretur ire: quandoqꝫ portabať sedili: quandoqꝫ equitabat. Habebat autē iuxta domū cellulaʒ que a camino calefiebat hyeme. Estate aūt erat eucrata habēs aerē sine igne: in qua semper fricabatur hyeme ⁊ estate postꝙ̄ egesserat. In foro vero circa tertiā horā vel longissime circa quartā comedebat panē cū melle antiquo sepissime q̄dē cocto rarius vero crudo. Et postea quandoqꝫ confabulans alijs: quandoqꝫ secum legens septimā horam pertrahebat: postea fricabatur in publico balneo ⁊ exercitabatur exercitijs que dicemus decere senibus. Deinde balneatus prandebat moderatū. Primū quidē queqꝫ oblata deducunt ventreʒ. Deinceps pisciū plurimū quicūqꝫ petrini ⁊ pelagei. Deide rursus in cena a pisciū quidē cibo abstinebat. De euchimissimis vero ⁊ de difficili corruptibilibus. vel condrū id est genus frumenti sufficienter nutritiuum cū vino mellito vel ptisanaʒ ex simplici iure. Ita igitur dictās seipsum anthiocus vsqꝫ in finē permansit illesus sensibus ⁊ membris integer oībus. Tertio dicit ibi ꝙ tilesus grāmatic⁹ fere centuʒ annis vixit balneans se in mense: bis quidē in hyeme: quater vero in estate. ter vero medijs harū horis. in quibus vero dieb⁹ non balneabatur circa tertiaʒ horā vngebatur cū breui fricatione. Deinde condrū coctū in aqua melli miscens crudo optimo comedebat. Et hoc solū sufficiebat ei prima hora. Prandebat aūt ⁊ iste septima hora vel aliquātulū citi⁹. Olera q̄deʒ prius. deinde vero de piscibus vel gallinis gustans. ad vesperā vero solū panem comedebat infundens in vino mixto. hec galienus.

b Et ab omni nutriente ⁊c̄. In hac parte secunda primo prohibet senibus melancholica queuis ⁊ acuta calida. Secundo dat remedia contra hec si his vsi fuerint ibi [Q2 si ex hoc aliquid] Tertio docet quādo subtilia conueniunt senibus: ⁊ quando humectantia ibi [Sʒ tamē ex eis] ❡ In prima particula dicit senes debere abstinere generaliter a duob⁹ Primo quidē ab omnibus generantibus melancholiā vel phlegma: q2 generantia melancholiā sicut panis niger. fabe: caules: carnes leporine bouine: ceruine: pisces indurati tristificant senes: infrigidant ⁊ siccant: nec ab eis digeri perfecte possunt. Et generantia phlegma vias senum obstruunt: calorem minuunt ⁊ quasi suffocant: nec digestioni parent. vt limosi pisces: caseus recens: persica cerebra. Secundo abstinere debent ab omni calido acuto ac desiccatiuo: nisi ministretur via medicine gratia subtiliationis grossorum humorum senum vel incisionis viscosorū vel apertionis oppilationum: vt a caugamich ⁊ tanguebil. Et intellige per caugamich omnia que aceto ⁊ sale condita sunt: vt cappares: oliue: ⁊ ex quib⁹ fiūt salse. vt sinapis: eruca. Et ꝑ tangebil itellige oēs species acutas que in cibarijs ponuntur: vt piper: cynamomuʒ. Ab his enī senum siccitas augetur: ⁊ horum mors acceleratur ipsis resoluentibus radicale humidum ⁊ calorem innatum. ❡ In secūda particula dicit primo ꝙ si senes comederint aliq̄d ex prohibitis que comedere non debēt

via cibi: puta si comederint ex eis que sunt prime speciei videlꝫ ex cibis melãcholicis aut phlegmatic(: sicut cibos salsos ꝛ melõgias ꝛ carnes siccas salitas: ꝛ carnes siluestriũ aialiũ. vt ceruorũ leporũ. ꝛ pisces dure carnis: vt capricornos ꝛ siccas: vti debent ad repſſionẽ malicie istoꝝ melonib' arethijs ꝛ cucumerib' quib' p̃dictoꝝ desiccatiõib' obuiat ꝛ oppilationib' q̃s intulerũt. Et sunt melõgie genus oleris melãcholicũ sicut caules. Et melones arethij sũt melones lõgi colli sic dicti a loco sue origis. Scd̃o dic ꝙ si senes cõmiserint secũdum errorẽ ꝛ comederint caugamich ꝛ tãguebil et schene et bun: medicentur ex 9rijs vt ex lactucis vel hordeo mũdato cũ multa aqua cocto: vel aq̃ pulli infrigidata cũ lactuc(ꝛ agresta. Et sũt schene ꝛ bun salse egyptie calide ꝛ sicce: q̃les apd̃ nos sũt sinapiũ ꝛ galentina vel cepulatũ multuꝫ piperatũ cũ quo gallici comedũt lepores anates ꝛ ostreas maris.

hoc aliquid fecerint quod non debebant ꝛ ex eis que sunt prime speciei comederint: sicut quod salitum est ꝛ melongias ꝛ carnem siccam salitam ꝛ siluestrium animalium ꝛ pisces dure carnis: tunc vtantur melonibus arethijs ꝛ cucumeribus. Et si secundum cõmiserint errorem ꝛ comederint caugamich ꝛ sehene ꝛ bun medicentur ex contrarijs. ¶ Sed tamẽ eis non sunt danda nisi subtiliatiua cum scitum fuerit ꝙ in eis sint superfluitates. Cum autem mundati fuerint nutriantur ex humectantibus: deinde paucis ex subtiliatiuis cum cibo vtant̃ sicut in ip̃o dicem'. Lac[c] vero ei qui ex ipsis bene appetit ꝛ digerit bene confert ꝛ post ipsum extẽsionem in parte epatis ꝛ ventris nõ sentit: neqꝫ pruritum neqꝫ dolorem. quoniaꝫ lac nutrit ꝛ humectat: verũ tamen quod ex eo melius est: est lac caprinum ꝛ asininum. Et ex proprietatibus quidem lactis asini est ꝙ nõ fit caseus ꝛ descẽdit cito: ꝛ precipue si fuerit cum eo sal ꝛ mel. Oportet tamen vt locus in quo pascunt obseruetur: ne herbe que ibi nascũtur sint pontice neqꝫ acute neqꝫ acetose neqꝫ multum salse. Olera[d] autem ꝛ fructus quibus senes vesci debent sunt sicut sicla ꝛ apium ꝛ parum porrorũ que comedere debent condita cum almuri ꝛ oleo. ꝛ proprie in principio comestionis ipsorum: ideo vt eorum naturam mollificando iuuẽt. Eis quoqꝫ[e] confert si in horis quibus consueuerunt dormire: dormiant.

¶ In tertia dic̃ p̃mo ꝙ ex eis. s. acut̃ calidis desiccatiuis nõ sunt dãda nisi subtiliatiua cũ scitũ fuerit in senũ corpib' supfluitates abũdare. Nã cũ dant̃ talia via medicine q̃ritur ex eis subtiliatio grossoꝝ hũoruꝫ senũ: incisio viscosoꝝ ꝛ apertio oppilationũ q̃s nõ faciũt acuta ingrossantia: sꝫ subtiliãtia. Vel sic expone hũc passum. Sꝫ tñ ex eis. s. 9rijs acutorũ calidoꝝ nõ sunt dãda nisi subtiliatiua. Nõ eñi cõpetũt in dicto errore case' recens anguille ꝛ psica: licet sint 9ria calidis acutis. q2 vias oppilarent ꝛ hũores ex acut̃ genitos mẽbris inuiscarent cũ scitũ fuerit ꝙ in eis sint superfluitates. Secundo dicit ꝙ cum senes mundi fuerint a superfluitatib' nutriendi sunt cibis hũectatiuis vt carnib' electis ꝛ ouis sorbilib' q̃tin' p eos siccitas mẽbroꝝ senũ corrigat̃ ꝛ retardet̃ marcedo q̃ est semita mortis. Tertio dicit. deinde. i. postq̃ senes mũdati fuerit vtantur aliq̃b' paucis subtiliatiuis cũ cibis suis: sicut infra dicet̃ narrãdo cibos coꝝ vt p ea cibi facili' penetrent ꝛ oppilatiões viarũ prohibeantur.

c Lac vero ei qui ꝛc̃. In hac parte tertia primo docet cui senũ conuenit lac. Secundo qd̃ lac senibus cõuenit ibi [Verũtamen quod] Tertio quo loco pascẽdũ ẽ aial a quo sumit̃ lac ibi [Opꝫ tñ] ¶ In p̃ma ptic̃la dic̃ ꝙ lac 9fert illis senib' q̃ lac appetũt ꝛ bñ digerũt ꝛ non sentiũt ex eo post assumptionẽ ei' extẽsionẽ in ptib' epat̃ ꝛ vẽtris: nec pruritũ nec dolorẽ aliquẽ. q2 multũ nutrit ꝛ hũectat senes. Per h̃ enim ꝙ ꝛ appetunt ꝛ bene digerũt lac significat̃ ꝙ ip̃m 9forme est naturis ipsoꝝ. Et per hoc ꝙ non sentiunt extensionẽ ab eo circa epar ꝛ ventrẽ significat̃ ꝙ lac non 9uertit̃ in stomachis coꝝ ad vẽtositates vt plerũqꝫ solet q̃ distẽdũt viscera. Et p h̃ ꝙ ex eo nõ sentiũt pruritũ neqꝫ dolorẽ significat̃ ꝙ lac nõ cholerisat̃ neqꝫ corrũpit̃ in stõachis coꝝ. ¶ Attẽde ꝙ gal. 5. d̃ regi. sani. c. 7. circa vsum lact̃ in senib' primo refert ꝙ cognouit quẽdã senẽ agricolam q̃ vixit in agris pl' centũ annis: cui ãplior dieta caprinũ erat lac qñqꝫ q̃dẽ mox sumebat panis micas in eo infusas. qñqꝫ vero ꝛ mel miscebat: qñqꝫ vero ꝛ coquebat. Secũdo refert ꝙ quidã hunc sequens existimãs lac cãm longeuitatis ei fuisse semp ledebat̃ ꝛ fm oẽm modũ oblationis lactis grauabatur ei os ventris: ꝛ postea dextrũ hypocondriũ tendebat̃ ei. Tertio refert ꝙ quidaꝫ conat' vti sir̃r vt p̃dict' agricola lacte de nullo alio quidẽ cõquerebat̃. eteniꝫ digerebat bene id: ꝛ neqꝫ oxiremia aliqua vel eructuatio ĩ emittẽdis vel vẽtositas vel q̃uedo fiebat ĩ hypocõdrio. Dic v̊o septio p' p̃ncipiũ manifeste dicebat epar sentirẽ g̃uatũ. videbat̃ eñi sibi in dextro hypocõdrio iniacere q̃d velut lapis vel subcuelli supiecta. i. p̃tes supiores ꝛ vsqꝫ ad clauũ. i. furculã ascẽdere tensionẽ. Manifestũ igit̃ q̃m huic quidem oppilatum erat epar: vento v̊o plenũ erat senis alteri' epar. Quarto refert ꝙ ĩ lõgeuo vsu lact̃ lapidẽ vidit g̃natũ in renib'. Aliũ vero lesum ꝛ p dẽtes oẽs q̃ lõge lacte dictat' est. Quinto refert ꝙ alij illesi semp vsi sunt lacte ꝛ cũ vtilitate maria. Et aliq̃ longius centũ ãnis vixerũt. Cũ eñi q̃litas lact̃ nature vtent̃ nihil hꝫ 9riũ ꝛ viscerũ faciles sunt decursiones ꝓpter venarũ latitudinẽ vtilitate lactis potiunt̃ hi ꝛ malũ nullũ expiunt̃. Et bona lactis sunt moderata subductio ventris ꝛ euchima nutritio. ¶ In scd̃a dicit primo ꝙ lac 9ueniẽs senib' est caprinũ ꝛ asininũ: q2 vtrũqꝫ istoꝝ est subtile nõ oppilatiuũ sat̃ nutritiuũ in sero abũdans q̃ viscera lauat. subtili' est tñ asininũ caprino. Scd̃o dic̃ ꝙ de ppꝛietatib' asinini lact̃ est ꝙ nõ caseat' seu coagulatur in stomacho. et ꝙ descendit velocit' ab eo maxime si sibi cõmisceatur modicum salis ꝛ mellis. ¶ Attẽde ꝙ 9ueniẽti' est seni vti vicissiꝫ nunc lacte caprino nunc asinino q̃ altero ipsoꝝ tm̃. q2 per caprinũ mag' nutrit̃ eo ꝙ est spissius. Et p asininuꝫ laxat̃ ãpli'. q2 ẽ serosius. vñ tuti' viuit vẽtris bñficio ꝛ absterfiõe 9ductuũ adiutus. Iux̃ illd̊ gal. 5. de regi. sani. c. 7. Meli' ẽ cuꝫ vsuri sum' lacte qñqꝫ eẽ id caprinũ qñqꝫ asininũ. Tenui' eñi ẽ ꝛ seri' lac asininũ. Moderatũ v̊o grossicie est caprinũ. Quare hui' q̃dẽ ad nutrimentuꝫ magis si eo op' est: asininũ v̊o min' fallax oino. Etenim si solũ qñqꝫ sumat̃ sine pane ꝛ subducit citi' ꝛ mĩme est vẽtosuꝫ: neqꝫ caseat̃ fm ventreꝫ: ꝛ maxime si de sale ꝛ melle assumpserit. ¶ In tertia dic̃ ꝙ in electiõe lactis dãdi senib' 9siderãd' est loc' pascue aialiũ a quib' lac sumit̃: scꝫ ꝙ herbe que crescunt ibi quas hec animalia comedunt non sint pontice neqꝫ acute neqꝫ acetose neqꝫ salse plurimũ. Quia lac cõcipit al'quid de natura herbarũ quib' nutriũtur. Teste gal. 5. de regi. sani. c. 7. dicẽte ꝙ nõ parũ 9fert in h̃ pascua animalis cui' vsuri sum' lacte. Veꝝ quidã cõtemnũt pascuã vt nihil proficiẽtẽ lactis virtuti. Sed aperte videm' aialia pascẽtia scamoneã vel titimalloꝝ aliquod purgatiuũ habere lac si illud sumpserim'. Manifestũ igit̃ ꝙ ꝛ grauiter olens ꝛ acidũ ꝛ austerũ in malis pascuis erit. assimilat̃ eñi semp nature herbe quã comedit. Et neqꝫ grauit̃ olẽtes neqꝫ acidos neqꝫ austeros multũ oꝫ esse cibos aialiũ: quoꝝ lacte vsuri sum' vt valde euchimo. Ad vero ꝛ quoniã fm etatẽ iuuenescens esse opꝫ ꝛ fm habitũ corporis inculpabile animal manifestum est. hec galienus.

d Olera vero ꝛc̃. In hac parte quarta dicit ꝙ olera conueniẽtia senibus sunt sicla id est bleta ꝛ apiũ ꝛ parũ porroꝝ q̃ comedẽda sunt cũ oleo ꝛ almuri 9dita: ꝛ maxĩe ĩ p̃ncipio comestiõis coꝝ gratia lenificatiõis vẽtris. Nã p siclã cũ adiutorio almuri ꝛ olei laxatur venter. Et per apiũ ꝛ parũ porroꝝ ꝓuocat̃ vrina ꝛ prohibentur oppilationes ꝛ confortatur digestiuus calor. Et intellige per almuri liquorẽ salsum quo multi pro salsamento vtuntur. Et est duoꝝ modorum. Vnũ quod fit ex piscibus salitis. Aliud ex farina hordei ꝛ sale facto pane. Et dicitur arabice muri ꝛ almuri: ꝛ grece obsomagaruꝫ ab obsomo quod est salsamentum ꝛ garo quod est muria. ¶ Attende ꝙ galienus quarto de regimine sanitatis capitulo. 8. sic breuiter scripsit olera legumina fructus ꝛ carnes cõuenientes senibus. In oleribus malua ꝛ bleta ꝛ amplices ꝛ scariola ꝛ non caules. In leguminibus ptisana ꝛ nõ lenticula milium ꝛ non faba. zea id est milium ꝛ non panicum. In fructibus vero amigdala ꝛ malagranata: sed ꝛ mora ꝛ mala magis q̃ cucumeres ꝛ cucurbite ꝛ pepones id est melones. In carnibus vero domesticorum animalium ꝛ non siluestriuꝫ ꝛ recentes ꝛ non sicce senibus dande sunt. hec galienus.

e Eis quoqꝫ confert si in ꝛc̃. In hac parte quinta dicit primo ꝙ confert senib' his horis dormire quib' consueuerunt p̃cipue si

nocturnis horis dormire sint assueti. Si v̓o diurnis adhuc confert' eis. Et cum iuuenibus graue ⁊ molestū sit assueta relinquere q̄nto magis senibus debilib' ⁊ inueteratis magis in ꝯsuetudinib' suis: quas velle mutare est incipere discere cū receditur a scholis ⁊ veterem canem in laqueo de nouo ducere. Juxta illud ga. q̄nto d̓ regimine sanitatis capi. vltimo. Senex autem etsi poterit tempore continuo paulatim transmeare a malis consuetudinib' tamē nō habebit tēpus in quo vtatur melioribus ⁊ laborabit inaniter ac si artē īcipiat discere cedi continu' existēs. Scḋo dicit ꝙ ziziber muraba id est cōditum qḋ viride zinziber solet appellari ē ex medicinis cōuenientib' senibus q2 cōfortat eoruȝ caloreȝ iuuat digestionem mūdificat pect'. Et similiter conferunt eis plurima ex muraba id est conditis calidis vt anisum conditū feniculū carui cinamomū conditū. Tertio dicit ꝙ predicta cōdita debēt ministrari sub tali mensura qua solūmō calefaciāt mediocriter ⁊ digerāt ⁊ nō q̄ corp' deficcent: q2 cibi senū debent esse hūectatiui q̄ non suscipiant a predictis conditis nisi virtutē qua calefiant ⁊ facilius digerātur ⁊ non qua desiccent. ¶ Sed queret aliquis cum v̓tus siccandi sicut calefaciendi p̓dictis insit q̄mō calefaciēt sine desiccatione. Dic ꝙ cū aq̄ pulli vel aliquo tali pōt obtundi siccitas eoruȝ remanente sibi sua caliditate. Itē parum ex eis pōt leuiter trāscundo calefacere sine h̓ ꝙ desiccet: quia calor est agentior ceteris q̄litatibus primis ⁊ breuius explicans suam actionem.

zinziber preterea muraba est ex medicinis que eis ꝯferūt. Et similiter plurima eorum que sunt ex muraba calidis: sintq; cū q̄titate qua tantū calefaciant ⁊ digerant et nō qua corpus siccent. qm̄ oportet vt eorū nutrimenta sint humectātia que nō patiantur ab istis nisi f̓m viā calefaciendi ⁊ digerendi ⁊ nō f̓m viaȝ siccandi. Ex[f] eis vero quibus vescūtur ad suas leniendū naturas ⁊ conueniunt corporibus eorū est volubilis cocta cum aq̄ et sale: et vt boni sit saporis cuȝ oleo ⁊ almuri cōdita. Et radix polypodij cuȝ in iure galline posita fuerit aut ī iure sicle aut in iure cauliuȝ. Et ex eis quidē quibus in cibo vtūtur ad suas mollificandas naturas ⁊ ipsorū corporibus cōferūt sunt ex fructibus ficus ⁊ pruna ī estate. ⁊ ficus sicce cocte in aq̄ ⁊ melle si tp̄s fuerit hyēs. Veruntamen oportet vt hoc totuȝ sit ante cōestionem ꝑpter a vt eoruȝ leniat ventres. Qḋ si horum nature taliter

f Ex eis vero quibus. In hac p̓te sexta dat noueȝ regulas sup laxatione ventris senū. Primū ē volubilis cocta cū aqua ⁊ sale et condita cū almuri ⁊ oleo vt sit boni saporis est ex eis q̄bus nutriuntur senes ad laxationem ventris ⁊ que cōueniunt corporibus eorū. ¶ Attēde ꝙ volubilis multas hȝ spēs f̓m quas nomē multis plantis attribuit̄. Nam large sumpta p̓ omni planta q̄ circūuoluitur cuicunq; arbori vel herbe dici potest. Et arabice dicitur lubleb ⁊ alubleb ⁊ leblеb ⁊ alebleb. Sed l̓ra presens de volubili minori itelligit̄ q̄ nascitur vbiq; tam in cultis q̄ nō cultis locis et habet lac ⁊ est de faciliorib' laxatiuis ita ꝙ datur in febre acuta. Et almuri est liquor salsus quo multi pro salsamento vtūtur. Et est duorū modorū. Vnum quod fit ex piscibus salsis. Aliud ex farina hordei et sale facto pane. Scḋa regula est. radix polipodij posita ⁊ decocta in iure galline vel galli veteris vel in iure blete vel in iure cauliū valȝ similiter ad laxandū senes. Et est polipodium radix plante cuius ortus est super arbores et super lapides. Et vocauit eā grecus philicē arboris. Et qḋ nascitur in lapidibus humiditatē habet superfluam indigestam causam ad vētositateȝ et nauseam. Verum melius ex eo est arborum ⁊ proprie quod nascitur super arbores ferētes glandes. De quo dicit mesue in simplicibus capitulo de eo auctoritate hamech. Coquitur cum iure gallorum ac gallinarum et fit solutiuum bonum. Et est dosis eius a dragmis duabus vsq; ad aureos quattuor q̄ sunt dragme sex ⁊ s̓. Tertia est ficus et pruna t̄pe estatis sunt ex fructibus quibus via

se habuerint vt vna die leniātur alia die non excusatur solutiuū et lubricatio tartiana. Qḋ si fuerint nature eoruȝ lenite die vno ⁊ cōstringatur duobus dieb' sufficiet eis aliquid tale vt volubilis ⁊ aqua cauliuȝ ⁊ illud qḋ ē intra semē carthami cum kist hordei ⁊ terebinthina ad magnitudinē vnius auellane aut duarum ⁊ vt multuȝ triū. qm̄ ipsoꝝ naturā sua mollificat ꝑprietate ⁊ abstergit īteriora sine lesione. Medicina quoq; cōposita ex medulla carthami ⁊ decuplo ipsius siccarum ꝯfert eis. Sitq; illud qḋ ex ea in potu sumitur vt magnitudo nucis. Enema quoq; cū oleo eis confert: quoniam in ipso cum euacuatione est virtus mollificandi intestina et proprie cuȝ ex oleo fuerit dulci. Ab acuto autem clisteri sibi caueant qm̄ ipsorum secabit intestina. Humidum vero clistere et vnctuosum ē ex reb' magis eis ꝯferētibus cū ipoꝝ vētres aliquot dieb' ꝯstricti fuerint.

cibi senes vtuntur ad laxandum ventrē et conferunt etiam suis corporibus humectando ea. Et si tempus fuerit hyems conueniunt eis ficus sicce cocte in aqua et melle. Opȝ tamē vt om̄ia predicta laxatiua dētur ante comestioneȝ quatinus libere transeant leniendo ventrē. Et ex prunis meliora sunt nigra damascena v̓l armena vt ait mesue. Et ex ficub' recentes mature vel carice pigues q̄ mollificādo laxāt atq; leniēdo. ⁊ ad id coadiuuāt lacticiniū quoddaȝ occultatū in eis qḋ maxime apparet in caudis recentium qn̄ rūpuntur. Quarta est. si nature id est ventres senū sic se habuerit ꝙ vna die laxētur alia non ita ꝙ ex cōsuetudine assellēt de tertio in tertiū diē excusatur solutiuum ⁊ lubricatio terṫiana. hoc ē dicere ꝙ nō est corp' dare solutiuū aliqḋ vel lubricatiuū tertio die cuȝ natura ex se solutionē faciat. Quinta est. si nāe seu vētres ipoꝝ senū vna die lenificētur ⁊ cōstricti maneāt duob' dieb' sic ꝙ coiter ipsi nō assellēt nisi de q̄rto in q̄rtuȝ sufficiet eis ad frequēti' assellāduȝ aliqḋ q̄ttuor solutiuoꝝ sequētiū. Primū aut volubilis data modo tacto in p̓ma regula. Scḋȝ ē aq̄ cauliū. Et sumenda ē p̓ma aq̄ decoctiōis eorū. Nā in folijs cauliū est v̓tus q̄dam nitrosa abstersiua debiliter inherens ⁊ facile separabilis per decoctionem que sparsa per aquā reddit ipam laxatiuā. Tertiuȝ est medulla seminis carthami cum kist hordei. Et est carthamus crocus ortolanus cuius semē inter laxatiua ponitur. De quo dicit mesue cap. de eo. Et dixit gal̓. De coquat̄ medulla in iure galli vel gallinarū cū spēbus ⁊ ꝑpinctur vbi oȝ. Et dixit ibi ꝙ dosis ei' ē a. 3. 4. vsq; ad aur̄. 5. Et kist hordei ē farina hordei macerata aut cocta ī lacte acetoso. Quartū ē terebinthina data ad magnitudinē vnius auellane vel duarū ⁊ vt multū. i. ad plus triū. quia mollificat sua ꝑprietate vētres senū ⁊ sine lesione abstergit mēbra eorū īteriora. Et est terebithina resina terebinthi arboris que arabice dicit̄ gluten albotin. Et illa q̄ vtūtur arabes est dure s̓bē terribilis vt innuit prin. in pluribus locis sui magni canonis. Sed que huc defertur est viscosa mollis similis glutini: que ori iposita sic palato adheret vt vix trās glutiri possit: ideo dum per os alicui eā dare volo cōsulo ꝙ inuoluatur ī oblata vel in nebula itincta in vino. Sexta est. medicina composita ex medulla carthami incorpata cum decuplo ipsius ficuuȝ siccarum cum longa tritura cōfert senibus laxando his ventrē dum datur in potu cū iure galline vel cum iure cauliuȝ vel cum hydromelle. Et sit dosis eius q̄titas vnius nucis ex grossioribus. Septima est. enema id est clistere cū oleo confert senibus ad laxationem sui vētris. Quia cū hoc ꝙ euacuat feces ab itestinis remolliēdo eas mollificat ⁊ lenit superficietenus itestina: q̄re feces facile lubricāt ab eis: maxie si oleū clisterisatum sit oleuȝ dulce ex oliuis maturis ⁊ domesticis. Tale nāq; oleū caret stipticitate ⁊ remollitiuū ac lenitiuū ē. Pōt aūt et oleū h̓ solū sub q̄titate libre s̓. clisterisari mediocrit̄ calidū ⁊ īmixtū cū libra. i. ⁊ s̓. alicui' liq̄ris vt aq̄ omasoꝝ v̓l aq̄ hordei v̓l iuris galli vel iuris vituli v̓l iuris caulium v̓l iuris maluaruȝ et pauco sale. Et hoc remediū clisteris hūidi ⁊ pinguis ad laxādum senes est tutius et conferentius et efficatius ceteris cū sola q̄rit̄ lenitio vētris ⁊ eductio fecū absq; attractiōe hūoꝝ a longinq̄s partib' ⁊ cū sua lenificatōe humectat senes. Sed senes vitare d̄nt clisteria acuta. q2 frequēs talium vsus siccat vel secat horum intestina sicut illa que recipiunt pulpam colloquintide vel esulam vel scamoneam vel elleboruȝ vel laureolā vel euforbiū: vel etiam acuta non laxatiua sicut piper pire-

trũ. Octaua ẽ. alie sũt medicine leniẽtes vẽtres senum q̃ dicentur q̃nto hui' scʒ in antidotario sũma ꝑma tractatu scd̃o q̃ est de hieris ⁊ tertio q̃ ẽ de electuarijs solutiuis ⁊ non solutiuis ⁊. 9. q̃ est de decoctionib' ⁊ pillulis. Nona ẽ senes ⁊ decrepiti euacuãdi sũt lenitiuis medicinis absq; minutõe sãguinis seu phlebotomia q̃tuʒ possibile fuerit. q: sanguis ẽ thesaur' nature quẽ cũ ꝑdiderit senes difficult recuperãt meliorẽ ꝓpt magnã debilitatẽ suaꝝ nãrũ. Et phlebotomia plus alijs euacuatiõib' debilitat ꝓpt multam spũum resolutioneʒ ꝯcomitantiũ sanguinẽ. Et tẽꝑate soluere vẽtres eoꝝ mai' prestat iuuamentum q̃ phlebotomia: q: suꝑfluitates educit ⁊ bonũ relinquit ⁊ corꝑa humectat dũ ꝑ lenitiuas medicinas id fit vel per cibos lubricos. ¶ Attẽde q: hec materia ẽ perutilis in practica q̃ ga. q̃nto de regimine sanitaṫ ca. 8. modos purgatiõis senũ sub. 11. regulis ꝑtractat. Pria ẽ. q: phlegmatice ⁊ serose suꝑfluitates in senũ cõgregãtur corpore assidue vrina ꝓuocãda est nõ ꝑ pharmacosa sed apio ⁊ melle ⁊ vino diuretico. Scd̃a est. venter subducẽdus ẽ eis ꝑ oleuʒ maxie obsorbẽtes ⁊ illd̃ ante cibũ ⁊ per olerosa oĩa ante alios cibos cõcsta cũ oleo et garo. vẽter senũ assidue mouend' est ad assellationẽ et assidue sufficienter id facit oleũ ante cibuʒ sorbtum ⁊ omnia olera ante cibuʒ siłr sumpta. Tertia est. ficus cum fuerĩt mixte cum carthamo ⁊ quecũq; alia id ẽ alij fructus lenitiui estate et autũno vegetantur ventres senuʒ leniunt. Quarta est. hyeme venter mouẽdus est caricis ⁊ damascenis prunis vel coctis vł simpliciṫ infusis ⁊ mellicrato plurimũ habente mellis. accipiãt et oliuas ex aq̃ salita. Et ea pruna q̃ ab hispania deferũtur magis subducũt ventrem q̃ damascena. Quinta ẽ. si quãdoq; senes habuerint siccũ ventrẽ nõ sumere dñt aloen: vt faciunt q̃daʒ ex succo caulium faciẽtes inde pillulas. alij ipsum solum seminantes humido alicui vel aque vel mellicrato. alij vero diuites faciunt inde hieram quã quidem habent siccam et aspergunt potui. quidam vero conficiunt cum melle moderate cocto Sed nullo horuʒ est opus senibus nisi magna necessitate adueniẽte ⁊ si obedierit predictis. Sexta ẽ. si senes nõ quotidie: sʒ die post diẽ egresserĩt nullũ vniuersaliter pharmacosuʒ offerre opʒ. Septia ẽ. si vẽter nõ tertia die eijciet iam duob' diebus retẽta tũc ⁊ mercurialis senib' sufficiens ẽ: ⁊ q̃ vocatur thalassotinib'. i. marina brassica seu marin' caulis ⁊ cruto. i. cartham' cũ ptisana datus ⁊ q̃cũq; alia moderate pharmacosa sicut terebinthi ꝑma resina. Accipiũt aũt q̃nq; ex ea q̃dã nucis muschate magnitudinẽ q̃nq; vo duaꝝ vel triuʒ. Nec solũ inocue ducere apta nata est sed ⁊ viscera omĩa expurgare epar ⁊ splenẽ ⁊ renes et pulmonem. Octaua ẽ. varie opʒ vti pharmacis q̃ dixim' subducere aluũ senũ. s. nũc vno nunc alio ⁊ nõ vnũ eligẽtes illud solũ offerre. Assuefctã em̃ eis tꝑe ꝓcedente accipiẽtis natura ꝯtẽnit pharmaci vᷣtuteʒ subalterari igiṫ opʒ pharmaca. Nona ẽ. pharmacũ qd̃ ꝯstruiṫ ex caricis purgat senes. sint autẽ pingues ⁊ auferaṫ que circũiacet exteri' eis cutis. siłr ⁊ croc' id est semen ei' qd̃ cartam' diciṫ. Deĩde ãbo mixta iungãtur. põdere vo sit multiplex croco carica. Possumus autem ⁊ hoc temptãtes pharmacũ qualiter habet ad accipiẽtis naturã q̃nq; min' quãdoq; vero plus miscere de croco. Accipiendũ aũt magnitudinẽ duarũ caricarũ vel triũ. Ex ipso igiṫ experimento sibijpsi inuenit quis mẽsurã in talibus oĩbus. In quibusdã enim magis in quibusdaʒ vero minus obediet pharmaco vẽter. Decia ẽ. sufficiẽter copiosuʒ. i. ex q̃site euacuãs nulluʒ vnq̃ʒ oʒ predictoꝝ accipere pharmacum: ⁊ siquidem tunc cum multum euacuantur letẽtur: sed q̃tuncunq; amplius euacuantur in tantũ magis eis venter cõtinebitur in his qui deinceps sunt diebus. Undecima ẽ. nihil prohibet sanis senibus infundere oleũ cum clisteri quãdoq; ventre detento. etem̃ infunduntur dure superfluitatum. ⁊ quedam lubricitas in exitibus fit et ipsum corpus senum mollitur duris similiter corrigijs induratum: Hec galienus.

Sunt preterea eis alie medicine ventrẽ leniẽtes quas in antidotario nominabimus. Opʒ etiã vt in senib' et decrepitis fiãt euacuatiões absq; minutione q̃tum plus possibile fuerit quoniam ipoꝝum ventrẽ temperate soluere in eis est maius prestans iuuamentum.

¶ De vino senum. Capitulũ. III.

Vinum[a] eis melius est vet' rubeũ vt vrinã ꝓuocet ⁊ calefaciat simul. A nouo[b] autem ⁊ albo vino sibi caueant nisi se post cõestionẽ balneauerint et sitim habuerint. Tunc enĩ dabiṫ eis vinuʒ albũ ⁊ subtile pauci nutrimenti ideo vt sit loco aque. Ab[c] illo vero qd̃ ex vinis est dulce ⁊ oppilatiuũ sibi caueant.

¶ De vino senum. Capitulum. III.

Vinum eis melius est vetus. In hoc capitulo primo agit de vino quod semper cõuenit senibus vel vt in pluribus. Secũdo de illo quod quandoq; cõuenit eis ⁊ q̃nq; non ibi | A nouo autem | Tertio de illo quod nũq̃ eis conuenit ibi | Ab illo vero |

a In prima parte dicit q̃ antiquũ vinũ rubeũ est melius senib' vt vrinam ꝓuocet ⁊ calefaciat simul. Nã q: vetus ẽ a fece penit' ẽ depuratũ ⁊ viride ipsius ṽsuʒ est in vinũ. q̃re cito penetrans vrinã ꝓuocat. Et q: rubeũ ẽ calefacit nutriẽs ⁊ ꝯfortãs corp'. De vino dicit ga. 5. de regimiñe sanitaṫ cap. 5. q̃ sicut vinũ pueris ꝯtrꝭssimũ ita senib' est vtilissimũ. Et iteꝝ diciṫ ibi q̃ vinũ cũ substãtia q̃dem subtilissimũ colore subrubeũ ⁊ ochrũ bonuʒ est senib'. Et q̃ ochrũ colorem subcitrinũ ice dit. Et rursus ibi ait. Vinũ ꝓdest senibus q: calefacit oĩa mẽbra corꝑ ⁊ vrinaʒ purgat serũ sãguinis. Ido optimũ est eis vinũ subtile: q: vrinã mouet ⁊ xantũ. i. rubeũ colore q: h̃ color calidi vini ꝓ

b In scd̃a ĩuuit duas regulas cũ vna exceptiõe. Pria ẽ (pñs ẽ) q̃ senes abstiere dñt a vino nouo. q: neq; ĩ distributõe facili nutrimẽti adiuuat nec vrinam ꝓuocat sʒ ĩ vẽtre diu ꝑmanet ⁊ torsiões ĩducit. Iuxͣ illd̃ ga. ca. nũc dicto. Noua exñtia neq; in redditiõe ĩcedũt neq; vrinã mouẽt: sʒ mł tũ ĩ vẽtre moraṫ torsiões faciẽtia. Et id p̃cipue d̃ musto verificaṫ cui fex grossa pł ima terrestris ꝑmixta manet. Et paulopost diẽ q̃ vinũ ãpli' morãs ĩ vẽtre nullũ vnq̃ familiare ẽ senib'. Scd̃a regula ẽ senes dñt sibi cauere a vino albo q: mĩme nutrit ⁊ ẽt mĩme calefacit ĩter vina. Iuxͣ illd̃ ga. ca. nũc dicto. Calidissimũ q̃ʒtũ ad colorẽ xantũ. i. rubeũ mĩme vo calidũ albũ. Et id ĩtelligiṫ d̃ vino albo subtili aq̃so. ¶ Sʒ ꝯ dic gal. ca. nũc allegato q̃ senes ad multũ op' hñt diuretico vino. q: supabũdat ĩ eis aquosa suꝑfluitas ⁊ vinũ albũ ẽ ceteris diureticius. Teste hypo. tertio regiminis acutoꝝ dicẽte. q̃ trãsit' albi vini in vesicã facilior ẽ q̃ʒ cuiuslibet alteri' potus cũ q̃ ⁊ vim aperitiuã hẽre dignosciṫ. Dic q̃ vinũ albũ ꝯfert senib' vt diureticũ. Nec voluit ga. ꝑcit' ĩterdicere senibus vinũ albũ: ꝑñt em̃ interdũ semel d̃ eo bibere aũ alia vina grã aptiõis viaꝝ ⁊ venarũ: sʒ coĩter ⁊ vt in plurib' vinuʒ rubeũ vetus ẽ eis meli' vt pl' calefaciẽs ⁊ magis ꝯfortãs et nutriens eos. Exceptio vo quã facit hic ꝑn. a scd̃a regula ẽ q̃ si senes se balneauerĩt p' cõestionẽ ⁊ sitiʒ hũerint tũc vinũ albũ subtile pauci nutrimẽti exhibendũ ẽ eis. Id̃ vt sit loco aq̃ ꝓ siti pacificãda ⁊ ꝓhibeat ab oppilatiõibus q̃ ex balneo post cõestionẽ euenire timenṫ. Iuxͣ illud ga. ca. nũc allegato. Si vo cõcederit añq̃ʒ balneet ⁊ vẽter ei' nulla potiõe ĩdiget albo ⁊ leui vino p' balneũ vtẽdum.

c In tertia dicit senes sibi debere cauere a vino dulci ⁊ oppilatiuo. Et galie. vbi supra dicit. Grossum vero et dulce et nigrũ et oppilans viscera fugiendũ. Et rursus ibi ait q̃ vinũ nigrũ grossum non est vtile senibus neq; ante cibũ neq; multomagis alio tꝑore. q: nullũ pãchimerũ id ẽ grossuʒ in substãtia ẽ vtile senib'. Oppilantur em̃ ex eis ⁊ epar ⁊ renes ⁊ splen vñ alij quidẽ hydropici fiunt. alij lapidẽ patiũtur si eis amplius senes vtantur. ¶ Attẽde p̃rĩo q̃ ga. capi. predicto cõcedere videṫ senibus claretũ seu nectar: dicens. Non ꝓhibeo neq; vino ꝑ mel facto vti senes ⁊ maxime quib' suspicio est lapidis in renibus gñatio vel podagre vł artetice molestatio. Uinum aũt in tali mellis cõpositiõe optimuʒ est sabinũ vł ei simile. Immittiṫ autẽ ei petroselinũ ⁊ solũ sufficit hoc artetici. In lapidẽ vero hñtibus betonicã miscemus ⁊ saxifragã. quidã imittunt spicã nardi. alij alia q̃dam vrinã mouẽtia. Sʒ simplicẽ potũ ex vino ⁊ melle multi cõponũt rute ⁊ piperis hñtẽ parũ. Hec ga. q̃ si nectar concedit senib' non dʒ eis negare potuʒ q̃ d̃r ypocras. ¶ Attẽde scd̃o q̃ auerroys. 6. colliget ca. 11. cõcedit senib' in potu aquã mellis vinũ ⁊ ceruisiã de passulis: dicẽs. Et aqua mellis existit vtilis senib' ⁊ maxime istis q̃ neq; vinũ neq; ceruisiam bibũt. Sʒ vinũ vtilius põt existere inter alios potus. Et ceruisiarũ q̃ fiũt ex passuł meliores ille existũt q̃ ex passulis carentibus nucleis fiũt. Et hoc ideo q: res q̃ nobiliores sũt senibus sunt ille in q̃b' vᷣtus stiptica nõ reꝑiṫ. eo q̃ resistũt ambab' suis q̃litatibus ei qd̃ q̃riṫ in eis. Et dʒ eẽ vet' ceruisia vsq; ad finẽ sue ꝯfectionis ⁊ color su' sicut color vini. Et ceruisia q̃ in terra nr̃a fit vet' nõ appellaṫ nisi spaciũ sex mẽsium transcẽdat ⁊ in minori tꝑe non ẽ conueniens conseruationi sanitatis. hec ille.

¶ De aperiendis oppilationibus senum. Capitulum.V.

S

I eis acciderint. In hoc capitulo primo agit de apertione oppilationum. Secũdo de balneo oleo ⁊ nutrientib⁹ conuenientibus post apertiones earum ibi [Ipsi vero] Tertio de iuuamento quod prestat eis hydromel:et de medicinis miscẽdis cum eo ſm diuersitates oppilationũ ibi [Q si biberint]

a In prima parte dicit primo ꝙ si senib⁹ superuenerint oppilationes inter quas facilior est que ex vino prouenit aperiri debent cũ diacalamẽta mane sumpto ieiuno stomacho vel cũ diatrionpipeon vel cum pipere puluerisato sparso sup vino et bibito. Huius sententie ꝑmeminit galie. q̇nto de regimine sanitatis capitulo sexto dicẽs. ꝙ oppilatiões que sunt a vino sunt moderate:eas vero que a cibis quicunq̧ viscosũ aut grossum operantur humorem non facile est sanare. Et paulopost ait. Oportet quidẽ maxime senes abstinere ab oppilantibus cibis. Si autem contigerit quãdoq̧ ex necessitate vti amplioribus illis mox offeratur diacalamentũ vel si hoc non inuenietur diatrionpipeon pharmaco vtendum. Sed si neq̧ hoc aderit teratur et cribelletur diligenter vt puluis fiat piper albũ ⁊ cum pulmentis cõedatur ⁊ superseminetur et aspergatur potui. Secundo dicit ꝙ si senes comedere consueuerint allia ⁊ cepas comedant eas ad apertionem suarum oppilationum. Et galie. vbi supra dicit. Et cepe tunc comedere confert ⁊ allia si his assuetus fuerit. Tertio dicit ꝙ tyriaca plurimum confert senibus precipue cũ iam oppilati fuerint ⁊ similiter athanasia ⁊ homorusia q̃ sunt ex cõfectionibus magnis ⁊ describuntur a prin. q̇nto hui⁹ summa prima tractatu pri̊o capitulis ꝓpriis. Et ga. vbi supra ait. Et tyriacã nõ inconueniẽt senib⁹ dabim⁹. ⁊ maxĩe cũ de oppilãtib⁹ cibis rursus ⁊ a pitiuis ꝯuenit offerre. Optimũ eñ tũc ẽ tyriace auxiliũ. Et vẽtre a talib⁹ subducto vtilimũ erit in crastino dare tyriacã nõ min⁹ ea ⁊ athanasiã ⁊ homorusiaз ⁊ q̃cũq̧ alia ãtidota ex talib⁹ fiũt aromatib⁹.

b In scd̃a dicit ꝙ post eas scз tyriacã ⁊ athanasiam et homorusiã ⁊ diacalamẽtũ ⁊ diatriũpipeõ ⁊ allia ⁊ cepas senes mollificandi sunt id est humectandi et leniendi cum tribus. Primo quidez cum balneo dulcis aque mediocris caliditatis. Scd̃o cũ inunctiõe totius corporis ex oleo oliuarum dulci. Tertio cum aqua carnis puta caponis vel vituli et spelta que est genus frumẽti ⁊ hordeo mũdato comestis. Quia medicine aperitiue oppilationũ modo dicte siccant corpora senum quibus nocet plurimũ excedens siccitas:quapropter expedit obuiare sibi cum dictis humectantib⁹. Teste gali. quinto de regimine sanitatis capi. octauo dicente. ꝙ oleum ⁊ balneum calidum dulcium aquarum et vinũ quia humectant sunt vtilia senibus sicut et moderate moueri et somnus. Et paulopost dicit. Q si ob suppositionez oppilationis transiuerimus ad aperientia cibariorum vel pharmacorum non oportet oĩno neq̧ illo die neq̧ posteriori abstinere ab humidis cibis condrũ id est genus frumenti simł cũ melle dantes vel cũ aceto id miscentes sicut ptisanã construimus vł vinũ mellicratũ vł vinum falernum id offerentes vel lac vt diximus dantes vel ptisanam bene coctã de pipere diligenter trito immittes.

c In tertia dicit primo ꝙ hydromel bibitũ confert senibus et securos reddit eos ab oppilationib⁹ ⁊ doloribus iũcturarũ dummõ sibi fuerit additũ quid appropriatũ oppilationi mẽbri illius in quo seutiũ oppilationez vel dispositionẽ ad eam. vt si fuerit in viis vrine hydromelli addantur semen et radix apii. Secũdo dicit ꝙ si oppilatio non solum fuerit humoralis sed etiam petrosa scilicet ex lapide in viis vrinalibus comprehenso tunc aperienda est cum fortiori medicamine q̃ sit semen aut radix apii scilicet cũ petroselino maxime macedonico. ipsum enim frangit et educit lapidem. Tertio dicit ꝙ si oppilatio fuerit ĩ pulmone scilicet in arteriis duris aut mollibus disseminatis per ipsum vel in venis nõ pulsatilibus aut porositatibus eius aperiẽda est cũ hysopo vel capillo veneris vł casia lignea vel similibus vt prassio liquiricia enula cãpana yreos calamento miscendo aliquid horum cũ hydromelle vel conficiendo cum zuccaro sub⁹ forma electuarii vel sirupi vel cũ melle sub forma lohoc. ¶ Attende ꝙ galienus quinto de regimine sanitatis capitulo quinto post descriptionẽ vinorum conuenientiũ senibus permittit eis vinũ mellis: dicens. Non ꝓhibeo neq̧ vino per mel facto vti senes:⁊ maxime quibus suspicio est lapidis in renibus generacio vel podagre vel artetice molestatio. Vinũ autẽ in tali mellis cõpositione optimũ est sabinũ vel ei simile scз subrubeũ subtile. Immittiť aũt ei petroselinũ ⁊ solũ sufficit hoc arteticis. In lapidẽ vero hñtibus betonicã miscemus ⁊ saxifragam. q̇dam ĩmittunt spicã nardi: alii alia quedaз vrinam mouentia: sed simplicem potum ex vino ⁊ melle multi cõponunt rute ⁊ mellis habentem parum.

¶ De aperiendis oppilationibus senum. Capitulum.IIII.

S

I eis[a] acciderint oppilationes quarũ facilior est ea que ex vini ꝓuenit potatione erunt aperiende cũ diacalamento ⁊ diatrionpipeon ⁊ puluerisatiõe piperis super vinũ. Et si allia ⁊ cepas comedere cõsueuerit comedant. Tyriaca quoq̧ multũ eis confert ⁊ proprie cũ oppilationes acciderint ⁊ siłr athanasia ⁊ homorusia. Ipsi[b] vero post eas mollificandi sunt cum balneo ⁊ oleo et nutriẽtibus sicut aqua carnis ⁊ spelta ⁊ hordeo. Q[c] si biberint hydromel confert eis et securos eos faciet ne accidant oppilationes ⁊ dolor iuncturarum postq̃ in ipso additum fuerit si oppilationez in aliquo senserit mẽbro aut preparationẽ ad ipam illud qd̓ sit ei ꝓpriũ sicut semen apii et eius radix mẽbris vrine. Qd̓ si oppilatio petrosa fuerit aperiatur ex eo qd̓ est forti⁹ istis sicut est petroselinum. Et si oppilatio fuerit in pulmone aperiatur cũ aliquo quod sit sicut hysop⁹ ⁊ capillus veneris ⁊ casia lignea et his similia.

¶ De fricationibus senum. Ca.V.

O

Portet[a] vt in quãtitate et qualitate sit temperata. Et ne vllo modo mẽbra debilia cum ea tangantur neq̧ dolentia. Et[b] si fricatio vices habuerit interpositas in vicibus pannis grossis aut manibus asperis fricentur. hoc

¶ De fricationibus senum. Capitulum.V.

O

Portet vt in q̃titate et q̃litate. In hoc capitulo ꝑmo agit de fricatione senum continua. Secundo de intercepta ibi [Et si fricatio vices habuerit]

a In prima pte dicit ꝙ fricatio senum ꝑmo dз eẽ tempata in q̃titate scз multitudine ⁊ paucitate ⁊ etiã tẽperata in qualitate scз duricie mollicie asperitate ⁊ lenitate. Quia tanta et talis calorez confortat supflui tates resoluit et ad membra nutrimentum trahit. Secundo non debet vllo modo tangere membra debilia neq̧ dolentia:quia debilitatem ipsorum augeret et dolorem augeri seu excandescere faceret. Eiusdem sententie meminit galienus quinto de regimine sanitatis capitulo tertio dicens. ꝙ fricationes imbecillium particularum in quo quidẽ tempore egrotant obseruare oportet id est cauere ne fiant. In quibus vero temporibus sunt sane afferri magis q̃ in aliis et maxime siccas plurimum fricando et per lintea et solis manibus. et hoc commune est omni etati. ¶ Sed cõtra. membra pene arida multum demacrata et extenuata fricare solemus vt humectẽtur ⁊ ingrossentur ac fortificentur nutrimento ad ea per fricationem attracto hec tamen debilia sunt. Item dolores plurimi fricationibus mitigantur vt docet experiẽtia. Nec de est ratio quia causas eorũ sepe tollunt fricationes vt humores pungentes vel ventositates distẽdentes. Iuxta illud gał. tertio de regimie sanitatis ca. nono. Karitatẽ vo curaturi que vł ex balneis pluribus vł fricationibus mollibus vel ex venereis vsibus innata paucis quidem siccis fricationibus paucis vero deinceps eorum que cũ oleo quodaз stiptico sanabimus. Humiditates vero que ex potibus sicce solum fricationes curant per linteos vel manus facte solas sine pinguedine aliqua vel cum paucissimo oleo aliquo dulci vt sit vaporatiuum. Et vespertina fricatio valde vtilis est laboriosis et desiccatis ⁊ non nutritis. ¶ Ad ꝑmũ dicitur ꝙ prin. hic loquitur de membris debilitatis ex cursu humorum ad eam quibus adhuc defluentibus nulla ꝯuenit fricatio: ne fluxuз adaugeat. Ad secundum dic similiter ꝙ in dolentibus membris ex fluxu humorum ad eam fricatio nocet adaugendo fluxum.

b In secunda parte dicit ꝙ si fricatio vices interpositas habuerit id est non continua sed intercepta fuerit in vicibus fricationum senes fricandi sunt in membris eorum debilibus aptis ad dolores suscipiẽdos

pānis grossis aut manibus asperis. Hoc nāq eis cōfert cōfortando et indurādo mēbra eoꝝ: & ꝓhibet interpolationes egritudinū suorum mēbroꝝ id ē preseruat mēbra eorū debilia ab egritudinibus & dolorib' interpolatis superuenientibus ipis ex cursu hūorū ad ea. Juxta illō ga. q̄nto de regimie sanitat ca. tertio. Fricatio & maxie sicca dolores ꝓhibet q̄ per periodos ī q̄busdam mēbris gn̄antur fricatis scz in medio tēpore assumpta & maxie ante duas horas potissimi. Confortantur enī ab ea mēbra & min' suscipiunt ea q̄ assuete influūt reumata: & hoc cōmune est oim etatū. ¶ Attende q valde difficile est obseruare mēsurā in fricatōe senū Juxta illud gal. ibi. Decent fricare senes difficillimū est. si eni paꝝ durior fuerit fricatō erit laboriosa si vero mollis nihil vtile operabit sicut necq breuis oino: multa vo euaporat plus q̄ nutriat. Et regio in qua spoliatur senis corpus frigidior quidem existens nō solum nihil opabitur bonū sed inspissabit & infrigidabit. Calidior aūt si eq̄dem fuerit vltra q̄ oporteat in hyeme q̄dem āplius q̄ oz corp' senis rari' pficiens facile frigescibile facit. Estate vo dissoluit vtutē ei'. Hec ga. Quorū cām stati subdit ibi: dicēs. His qui fm habituz totius corporis sani sunt nulla fortiū cārū alterat corpus. senibus vero puissima opatur maximā transmutationem.

nanq eis confert & interpolationes egritudinum membrorum eorum ꝓ prohibet.

¶ De exercitio senum. Capi. VI.

e Xercitium[a] senū diuersificatur fm dispositionū corporū eoꝝ diuersitatē: & fm illud qđ eis ex egritudinibus accidere solet & fm vsus ipsorum in exercitio. Nam[b] si eorū corpa in vltima fuerint equalitate posita cōueniētia eis erunt exercita tēperata. Et si fuerit in eis mēbruz qđ non in sua meliori cōsistat dispōne sit eius exercitiū alia sequēs exercitia. Verbigrā[c] si alicui consueuit in capite accidere vertigo aut epilētia & materie ad collū descēderint & frequēter consueuerint ascēdere vapores ad caput & cerebrū nō cōfert eis exercitiuz in quo caput curuatur aut declinat sed exercitio vti debebit qđ fit incedēdo et currendo et equitando & omni exercitio qđ fit ad subtiliāda inferiora. Qđ si egritudo in ptibus pedū fuerit exercitijs vtet que fiunt ex supioribus sicut manus māibus trahere & proijcere lapides et eleuare. Qđ si egritudo fuerit ī medio sicut splene et epate & stomacho & ītestinis erūt eis vtilia exercitia duarum extremitatuz nisi sit aliquid qđ ꝓhibeat. Qđ si egritudo in pte pectoris fuerit exercitiū inferioꝝ erit ei necessariū. Et si in rene aut vesica fuerit n̄ ɔferet ei nisi supioꝝ exercitium: et si hec mēbra in exercitio penit' nō ordinent ad hoc vt ex eo fortiora fiant.

¶ De exercitio senum. Capitulum. VI.

e Xercitium senū. In hoc capi. primo distinguit tres diuersitates exercitioꝝ senū. Scđo agit de diuersitatibus exercitioꝝ senū fm diuersitatez dispōnū corporis ibi[Nā si eorum] Tertio declarat exēplis q̄lia exercitia debētur mēbris lesis ibi[Verbigrā] Quarto dat differentiā exercitiorū mēbroꝝ debiliū in senectute & etatibus alijs ibi[Et hoc quidē] Quito docet qñ dñt exercitari mēbra ifirma et quādo non ibi[Mēbra vero infirma]

a In prima parte dicit q exercitia senum tripliciter diuersificantur. Primo quidem penes diuersitates dispositionū suorum corporuz scilicet sanitatis cōplete vel diminute. Secūdo penes egritudines suorum mēbrorum. Tertio penes vsus. i. consuetudines senum in suis exercitijs Teste ga. quinto de regimine sanitatis capitulo tertio dicente q exercitiorum species quecūq senibus nocent vel prosunt diiudicātur totius corpis dispōne et cōsuetudinib' et molestātib' passionib'. Et iteꝝ codē ca. ait. Oēs senes indigēt motu ne natiu' calor eoꝝ extinguat & nullus eorū oimoda quiete op' habet: sicut necq exercitio vehemēti: flabellari enim eorū indiget calidum: redarguitur aūt fm vehementiores motus.

b In secunda dicit primo q si corpora senū posita fuerint in vltimata equalitate id est optima contemperantia conueniunt eis tēpata exercitia. Juxta illud galie. vbi supra. Totius corporis dispōne diiudicantur exercitia nocentia vl' obeuntia senibus. ita optimū enim constructione corp' vt ad vniuersos vehementissimos labores aptissimum est ita & in senectute ad omnes moderatos. Secundo dicit q si in senibus sit aliquod membrum non existēs in sua meliori dispōne sed aliqua ex parte debilitatum exercitium mēbri illius sequi debet exercitia aliorum mēbrorū ita q non dz motu propo moueri: sed motu alterius ex ɔsequenti vt debilitatis capite & collo pedes mouendi sunt: ad quorum motū mēbra que sursum sunt debiliter mouentur. Juxta illud galieni vbi supra In exercitijs enim que fiunt per vocem ineptus est male construct' thorax. In exercitijs vo que per āmbulatiōes crura nocent male constructa. Similiter autem in manibus & collo & dorso & lumbis & vertebro dici intelligendum est. quodcunq enim fuerit male a principio extructum redarguitur magis q̄ roboratur exercitatum. Sed que ad sanitatē cōferunt seni exercitia fortiores oportet facere particulas. mouent enim cum illis cum exercitantur reliqua. hec ille. Et per ista patet declaratio diuersitatis exercitiorum senum penes diuersitates dispositionuz suorum corporum. ¶ Attende primo q priu. hic pretermittit declaratiōez diuersitatis exercitiorū senū penes consuetudines eorum quā sic prosequit vbi supra ga. Cōsuetudo maximā hz ptez in electione speciei exercitioꝝ. illaboriosi enim eis assueti sunt motus & delectātur fm eos operātes sicut econuerso in nō assuetis anxiant & laboriosi fiūt. Artificiales vo actiões necq tangere eos possibile ē puta organisare buccinare vl citharisare sic nec eas que s palestraz tangere pñt q̄cumq luctātiū sūt indociles. vnū quēcq igitur senem in consuetis opz exercitare remittētes eoꝝ vehementiā. ¶ Attēde. 2°. q exercitiū manuū pl' ɔducit debiliorib' senib': q̄ leui' ē q̄ exercitiū pedū & frequēti' cibo egēt & miori q̄cq vice. Jux illō ga. 5. de regimie sanitat ca. 3. Senū ībecilliores q̄dē apphensionū motib' mag' q̄z āmbulatiōib' exercebis. Et duces ad scđaz fricatōez citi'. Et nutries corp' spissis. i. frequētib' & breuib'. i. paucis cibis. Fortiores vo senū & p apphēsiōes & p āmbulatiōes exercebis & duces ad scđaz fricatiōez tardi' et nutries raris & mltis cibis: hec ga.

c In tertia pte declarat exēplis q̄ncq q mēbra lesa nō sūt exercitāda motib' eis ppis sz motib' alioꝝ mēbroꝝ & ex ɔñti. Primū exm ē de his q̄b' ɔsueuit accidere vtigo vl' epilētia. Et đ his q̄b' māe ad collū declinare ɔsueuerit & de his ad q̄rū capita & cerebra multi solēt vapores ascēdere. Nō ei his cōpetūt iclinatiōes capit ad añriora nec declinatiōes ei' ad latera dxtrorsuz & sinistrorsuz q2 p hos mot' māe tñūt ad supiora q̄b' aggrauāt dicte egritudies. Sz his ɔfert exercitiū pedū & tibiarū āmbulādo currēdo vl' eq̄tādo & oē exercitiū qđ fit ad sbtiliāda iferiora. i. ad resolutionē supfluitatū iferioꝝ vt p h exercitiū diuertāt hūores vapores & fumi a supiorib' & đclinēt ad iferiora. Scđz ē de his q̄ i pedib' egrotāt q̄b' ɔpetit exercitiū supioꝝ ptiū vt trahere man' māibus vel leuare manib' lapidē grossū vl' a scpo pp diuersionē māeꝝ ab iferiorib'. Tertiū ē de egrotātib' i medio corpis vt i epate splene stōacho vl' itestinis q̄b' ɔpetūt exercitia duarū extremitatū vt manuū & pedū pp diuersiōez māeꝝ a medio corpis ad ei' extremitates. Quartū ē de egrotātib' i ptib' pectoralib' q̄b' ɔpetūt exercitia ptiū iferioꝝ sic gressus cursus & n brachiorū. q2 sūt alligata pectori: q̄re nimiū & cu terēt mās ipi' & ad ipz nouas traherēt. Quītū ē đ egrotātib' i renib' aut vesica q̄b' ɔpetit exercitiū supioꝝ puta manuū & colli & nō pedū q2 nimis ex agitarēt eoꝝ māe ꝓpt ꝓxīmitatē coxaꝝ ad eos q̄zuis ista mēbra nō ordinēt penit' i exercitio ad h vt ex eo fortiora fiāt. i. ista mēbra non hñt mot' ꝓpos volūtarios p q̄s augeri valeāt si miora đbito fuerit sic man' & pedes đbito miores auct mediocrit suis ppiis motib' grossiores fiūt & corpulētiores tracto ad eos per motū plani nutrmēto: q2 nec in iba renū nec vesice muscul' isenit q̄ moueat: nisi dūtaxat i collo vesice muscul' vn' retinēs vrinā donec volūtas vrinādi assit & tūc se laxat. ¶ Attēde q ga. 5. de regimie sanitat ca. 3. postq̄z đclarauit diuersitatē exercitiorū senū penes dispōnes suoꝝ corporꝝ & penes ɔsuetudies ɔñr declarat diuersitates exercitioꝝ senū penes diuersitates egritudinū mēbroꝝ suoꝝ dicēs q tertia ītētio spēi exercitioꝝ a passiōib' accipit: cois q̄dē etatib' cūctis n tñ equalē vtutē i oib' hñs. q2 nocumētū n eq̄le opat ɔfcsti. Et h q̄dez mlt đclarat exēplis. Prio q̄dē đ patiētib' i capite aut collo: dicēs. Quicūq pate capiūt scotomia epilētia vl' ophthalmia vehemēti vl' auriū dolorib' nō oz hos ītuētes vl' iclināntes vl' reuoluētes se deorsū exerceri āmbulatiōib' vo mltotiēs & cursibus mo

deratis ⁊ apprehēsionibus super vehiculis et subiugalibus sine labore vti. Simili vero mō quib' parithimia .i. apostema guttu-ris ⁊ anchiases, vel squināces fiūt ⁊ q̇bus gargareō parate reuma tisat ⁊ quibus gingiue ⁊ dentes vel vniuersaliter q̇dem corū que ſm collū ⁊ caput mēbrorū quorū nullus sustinet exercitiū replēs caput. Secundo de patientibus in cruribus: dicēs. Imbecillib' natura cruribus meliora que p superiores ptes exercitia echirea noīe .i. manuum mot' et conatus atarchirisim id est sūmis manib' et pile missiones et altitorū id est saltātiuz vsus ⁊ q̄cunq̧ ſm palestrā exercētur decorsū oīa. Tertio de patiētibus in medio corpis dicēs. Quib' ea que media manuū ⁊ cruri

Et hoc quidem in senibus diuersum est ab eo quod est in alijs etatibus et in primis senibus quibus cōfert plurimum eius quod confert senioribus. Isti nāq̧ membra debilia fortiora facere debent ordinate ſm modū exercitij quod est eis conueniens ⁊ in quo sunt. Membra vero infirma est quando exercitantur et ē quando hoc non conceditur scilicet cum fuerit calida aut sicca aut fuerit in eis materia aut ad putrefationem declinauerit et nou fuerit in eis maturatio.

¶ Doctrina quarta est de regimine corporū quorum cōplexio non ē bona neq̧ conueniens: cui' sunt quinq̧ capitula.

¶ De rectificatione ꝯplexionis eius

riuz sunt mēbra facile patiuntur. oīs quidē spēs apta est exercitiorū nisi aliqua prohibeat ianitionum. Quarto de patiētibus in thorace: dicens. Que ſm thoracē quidem inferiorib' magis letātur. Quito de patiētibus in vesica aut renib': dicens. Que vero ſm vesicā vel renes supiorib'. Splen aūt ⁊ venter ⁊ epar ⁊ intestina ⁊ colon sicut in medio supiorum ⁊ inferiorū sunt particularum: ita ⁊ exercitijs silr letantur. Hec igit coīa omnia senum et aliorum quālibet etatem habentium: hec galienus.

d In quarta dicit ꝙ hoc scz exercitiū debiliū mēbrorū in senib' a senio est diuersum ab eo qd est in alijs etatibus scz adolescentia iuuētute ⁊ prima senectute cui plurimū horum ꝯuenit q̄ senioribus conferūt in cibis ⁊ potibus somnis et balneis ⁊ fricatōibus ex oleis. Isti nāq̧ .s. adolescētes ⁊ iuuenes et primi senes debent facere mēbra debilia gradatim ⁊ ordinate fortiora ſm modū exercitij qd conuenit eis ⁊ in quo sunt ordinata vel ad qd sunt instituta vt si pedes ⁊ tibias debiles ⁊ graciles habuerint debent eos fortificare ⁊ ingrossare gressibus aut cursibus gradatim adauctꝭ ⁊ manus silr apprehēsionibus paulatiz fortificatis quibus abūde trahitur alimentū ad mēbra debilia. Sed senes a senio mouere nō dn̄t mēbra ībecilia quatinus hec fiāt fortia vel grossa. quia corū virt' nō sufficit ad hoc Teste ga. q̇nto de regimie sanitat ca. tertio: dicēte. Or nō exercitari ībecillib' pticulis in senib' solū cōsulo. Aliorū aūt q̄to quis vtiq̧ fuerit a senectute lōgi' in tm̄ magis exercitādū ē qd est ībecille vt in hoc exēplo si alicuius corp' adhuc crescētis subtile fuerit cruribus huic ꝯfert pungi pice crura ⁊ fricari moderate ⁊ cursu vti magis q̄ alio exercitio. Op; aūt ꝑfigere ei aliquā moderatiōez ⁊ ꝯmēsuritatē motuū determiare vt neq̧ decēte deficiēti' exerceat neq̧ excedat in tm̄ vt a labore capiat.

e In q̇nta dicit ꝙ qn̄q̧ ꝯuenit exercitare mēbra īfir (hec gal.)ma ⁊ qn̄q̧ nō cōcedit eis exercitiū. Cōuenit q̇dē ꝙ exercitētur cuz hn̄t viin sustinēdi exercitiū ⁊ onerant hūorib' aut vētositatib' aut aquositatib' aptis p exercitiū resolui: ⁊ residuū corpis ē mūdū ita ꝙ nō est suspicio ne traducātur ad ea supfluitates aliq̄ mote p exercitiū nec ꝑest dolor vehemēs q̇ exercitio augeat. Nō ꝯuenit aūt exercitiū mēbris egris in q̄ttuor casib' hic a pn. tactis. Prim' est cū mēbra illa supflue calida fuerit. Nā p exeritiū su' calor augmētaret cū q̇sq̇s mot' localis sit calefactiu'. Cōtra multi febricitātes curātur a febre p exercitiū .s. vehemēti motu cursus vł eq̄tatiōis vt docet expiētia. Dic ꝙ mot' de se nociu' ē febri: ſ; p accn̄s iuuat resoluēdo cāz vł māz ei' vn̄ sanat febrē. Scd̄s ē cum mēbra egra sūt vehemēt arida ⁊ q̄si ethicata: tūc ei āpli' exercitio siccāt cū resoluat aliq̇d de suis hūiditatib' inat. Cōtra mēbra sicca ḡcilia ⁊ de-

bilia iussa sunt exercitari q̄tinus trahat ad hec alimētum q̊ fortificētur ⁊ ingrossent. Dic ꝙ h̄ itelligendū ē de mēbris siccis in latitudie sanitat remanētib'. ⁊ qd hic dr de egris vt nūc itelligit. Terti' ē cū ī mēbris egris fuerit materia plurima: q̄ dum quiescit non multū molestat ⁊ qn̄ mouet mēbra distēdit ⁊ dolere facit: vł discurrēs furit si fuerit acuta. Quartus est cum humiditates mēbrorū egrorū declinauerint ad putredinē nec in eis vlla fuerit digestio tūc enī mot' putrefactionem in eis auget et dilatat commiscēdo malum cum benigno. Contra dicit aristoteles quarto metheororū ꝙ id quod mouetur ⁊ fluit minus putrescit q̄ nō motuz. Debilior em̄ fit motus qui ab ea que in aere caliditate q̄ q̇ in re preexistit quare nihil facit permutari. Dic ꝙ aristoteles loquitur ibi de motu rei putrescibilis in aere libero n̄ d motu permixtiuo humorum iam putrescere incipientiuz cum bonis humoribus in corpore reclusis.

cuius caliditas ē supflua. Ca. I.

Dicemus ꝙ malitia cōplexionis calide aut ē cū eq̄litate ambarū passiuarū aut cuz victoria siccitatis aut humiditatis. Cū autē ambe passiue fuerint equales sciem' ꝙ caliditatis augmentū erit ſm terminū ⁊ nō erit superfluum: quoniam si non: siccaret

Cum autem calidum existit cum siccitate possibile est vt complexio ista in sua dispositione longo remaneat tempore. Calidi vero cum humiditate societas nō durat. quoniā humiditas quandoq̧ superat caliditatem et extinguit ipsam. Et quādoq̧ caliditas superat humiditatē ⁊ siccat eā

¶ Doctrina quarta est de regimine corpoꝝ quorum cōplexio nō est bona neq̧ conueniens: cui' sunt capitula quinq̧.

¶ De rectificatōe ꝯplexiōis ei' cui' caliditas est superflua. Capi. I.

d Dicemus ꝙ malicia. In hoc capitulo primo agit de triplici mō calide cōplexōis et diuersis habitudinibus eius ad q̄litates passiuas. Scd̄o de duplici intētione circa regimen calide complexionis ibi [Ergo dicemus] Tertio de regimine calide complexionis cum temperamento in passiuis et cum siccitate ibi [Quicunq̧ autem] Quarto de regimine calide et hūide cōplexiōis ibi [Quiꝰo calidā cōplexionē]

a In pria parte ꝑmittit hāc diuisionē. Malarū ꝯplexionū calidaꝝ q̇dā tēpata ē in hūiditate et siccitate alia ē sicca a dn̄io. alia hūida a dn̄io. ¶ Attēde primo ꝙ gal. sexto de regimine sanitatis capitulo scd̄o de regimine malarū cōplexionū tractare incipiēs. primo diuidit malā complexionē in omalaz id est equalem in omibus ptibus corpis: ⁊ onomalā id ē iequalē dicēs. Duplicit aūt caꝝ ē gn̄alis dr̄a q̇busdā q̇dē i silr discrasia hn̄tib' oēs particulas q̇busdā ꝟo in differētijs. ¶ Attēde. 2°. ꝙ iter omalas peiores ille sr̄ q̄ magꝭ excedūt ⁊ marie frigide ⁊ sicce. Iux illō ga. ibi. Igit coꝝ q̇dē q̄ silrz hn̄t discrasiā māifestū ē ꝙ pessima sr̄ ea q̄ vehemētes hn̄t has ⁊ marie frigidas silr ⁊ siccas. ¶ Attēde. 3°. ꝙ iter onomalas ille sūt peiores q̄ mēbris ꝑncipalib' ſm modū ꝯrietat insūt. Iux illō ga. ibi. Coꝝ aūt q̄ onomalas .i. ieq̄les hn̄t ꝯstructōes corpoꝝ egrotatissima q̇dē ea sūt q̄cū q̧ ꝯrijs crasi ꝑncipalissimas pticulas hn̄t supabūdatas. moderatior ꝟo ē in q̇b' ita disponūtur he q̄ nō sūt ꝑncipales. Cōsequēter dat q̄ttuor regulas circa hitudies male ꝯplōnis calide ad passiuas i augm̄to ⁊ duratiōe ⁊ melioratiōe vł peioratōe ſm etates. Pria regula ē qn̄ cū mala cōplone calida ābe q̄litates passiue .s. hūiditas ⁊ siccitas fuerint eq̄les seu tēpate certi erim' ⁊ sciem' ꝙ augmētū caliditat vltra tēpamētū erit ſm terminū eleuatiōis pauce ⁊ nō erit plurimū supfluū. q: si non eēt ſm terminū eleuatōis pauce: ſ; supfluū dsiccaret corp' nec sineret h̄ manere tēperatū in passiuis cū calor mltū excedēs ꝯtinue resoluat ex hūiditatib' corpis plimū. Iux illō ꝑn. ꝑmi ꝑma doc. 3. ca. 1. Caliditas maior q̄ dz reddit corp' sicci' q̄z dz. Scd̄a ē mala ꝯplō calida ꝯiūcta siccati pōt diu ꝑmanere i sua dispōne sine notabili dīnutōe. q: siccitas ē lima caloris ⁊ calor ē cā factrix siccitat ⁊ ꝯꝟuatrix resoluendo hūidū. ⁊ sic se mutuo manutenēt calor ⁊ siccitas. Tertia ē societas calidi cū hūiditate nō diu durat: q: dū hūiditas superat caliditatē extiguit ipam: sicut in lāpade suffocatur ignis nimio oleo apposito ⁊ dū calor supat hūiditatē desiccat eā sicut i lāpade plurim' ignis velocit cōsūit oleū modicū. ¶ Attēde ꝙ hac rōne moti quidā posuerūt tm̄ duas cōplexiones scz frigidā ⁊ hūidam et calidam ⁊ siccā. Iuxta illud ga ꝑmo de cōplexionib' ca. scd̄o. Et estimaue-

runt quidam φ est complexio frigida τ hūida τ cōplexio alia calida et sicca τ φ nō est cōplexio calida τ hūida necʒ cōplexio frigida τ sicca. Et illud qm̄ nō est possibile ſm ſmonē illoꝝ vt sit hūiditas cū calido domināte necʒ siccitas cū frigiditate. Caliditatis nāqʒ cuʒ vincit proprietas est vt destruat hūiditatem τ eā consumat. tūc ergo corpus reuertitur τ fit calidū τ siccū. Et caliditatis quidē diminutio in corporibus augmētat superfluitates crudas τ indigestas. Necessariū igitur ē cū caliditas vincit in corpe vt seqͣtur ipam siccitas et cuʒ frigiditas in corpore dn̄atur vt ipaʒ seqͣtur hūiditas. Hi ergo oēs ſm hūc modū ɔtenti sunt vt oēs cōplexionuʒ spēs nō sint nisi due. hec ille. Sed hāc positioneʒ corripit gal. ca. 16. dicti libri: dicēs. Oēs cōplexionū spēs sūt nouē. quaruʒ vna est

Dispositio autem habentis cōplexionem in qua humiditas superat melioꝛabitur in cōplemēto iuuētutis τ fiet equalis in eis. Cū autē a iuuētute in senectutē descenderit hūiditas extranea augmētari īcipiet τ caliditas minui. Ergo[b] dicem' φ sūma regendi cōplexionē habētes calidā in duabus ē collecta intētiōib'. Una quaꝝ est ſm quā est volūtas reducendi ad equalitatē. Et altera est ſm quā ē voluntas conseruandi sanitatem sicut ē. ¶ Primā vero habere possunt ocio si qui suas domuerunt aīas ſm prolixā tolerātiā in tpe quo oꝛdinate ad

equalis τ octo inequales. Quarū q̄ttuoꝛ sunt simplices quarum vna ē calida τ alia frigida τ alia sicca τ alia hūida. Quattuoꝛ cōposite quarū vna ē calida τ sicca. alia calida τ hūida. alia frigida τ humida. τ alia frigida τ sicca. Videt igitur φ hic prin. erret p̄dictos imitās. Itē si calidi cū humido societas nō duret nulla erit complexio sanguinea lapsa durabilis. cui' ɔtrariū sensibiliter experimur. Itē sicut in cōplexione calida τ humida caliditas calefacit τ se conseruat sic τ hūiditas hūcfacit τ se custodit. Itē ad q̄d ponit in fine capituli istius regimē cōplexionis calide τ humide si calidi cum humiditate societas nō durat. Ad hec oīa dic φ si caliditas iuncta hūiditati vehemēter ei disproportionata fuerit ita vt facillime vincat aut vincat nō diu durat cū ea. Sed si ꝓportionata fuerit actiuitas caliditatis resistētie hūiditatis sine notabili excessu possunt ābe simul diu ꝑmanere. Quarta regula. ē dispō corpis ɔplexionis hūide supflue ē in optimo sui eē circa finē iuuētut τ tūc fiet cōplexio ipius eq̄lis in eis. i. temperata in qualitatib' passiuis. Erat enim in adolescētia plurima humiditas. tū propter crementū: tū propter lapsū cōnaturalē ad eā. Et in principio iuuentutis manet adhuc lapsus naturalis in humiditate saluo caloꝛe qui ꝑ iuuētutem cōtinue siccat eam ita vt in fine eius sit tēꝑata humiditas. Sed cū descenderit de iuuētute in senectutē augeri incipiet extranea hūiditas per viā indigestionis. et caloꝛ innatus incipiet minui ꝓpter cōsumptiōnē radicalis hūidi in quo fundatur τ multiplicationē extranee hūiditatis qua obtunditur hebetatur τ tandeʒ suffocatur.

b Ergo dicemus. In hac ꝑte scd̄a prio diuidit sūmaʒ regiminis cōplexiōis calide ī duas ītētōes. Scd̄o exeq̄t d̄ p̄ma ibi [Pria vo] Tertio d̄ se ¶ In pria ꝑticula dicit φ sūma. i. recollectio sū (cūda ibi [Sʒ τ scd̄aʒ] maria regimīs corpoꝝ lapsoꝝ in caliditate duas hñt intētiōes. Una ē qua q̄rit τ vult ad tēperantiaʒ reduci. qd̄ quidē fit ꝑ administrationem ɔtrioꝝ. Altera ē qua q̄rit τ vult in sua ɔplexione τ sanitate sicut ē conseruari. Et hoc q̄deʒ ꝑ silia fit sue lapse cōplexiōi. Eiusdeʒ snīe meminit ga. tertio tegni: dicēs. Crasi igit permutatū corpus duplicē hʒ formam causaꝝ salubriū. Alterā quidē seruātium eius crasim. Alterā vo caruʒ q̄ ad optimā ducūt. Seruātes vo ei' crasiʒ. tm̄ ꝑmutātur ab eucrata nā cāe q̄ntum τ totius corpis crasis ab illa ꝑfecta mutatur. Sʒ in cōseruatione sue cōplexionis calidioꝛa corpa calidioꝛib' indigēt adiutorijs fri (gidioꝛa frigidioꝛibus.
¶ In scd̄a dicit φ hoīes ociosi. i. nō distracti curis secularib' a regimine sui corpis qui domuerunt suas aīas. i. obedicunt medico subiecerūt ſm ꝓlixā tolerātiā. s. tanto tpe q̄nto gradatiʒ et oꝛdinate reduci valeāt ad tēperamētuʒ pñt cōuenienter τ vtiliter hr̄e p̄mā intentionē qua tēꝑiem ɔplexionis assequātur. Notāter d̄r oꝛdinate qꝛ regere corpa lapsa cū ɔtrarijs absqʒ oꝛdine τ gradatōe ꝑducit ea leuiter ad egritudīes ꝓpterea φ natura nō sustinet subitas mutatiōes. Hec prememoꝛauit ga. sexto de regimīe sanitat capi. q̄rto. dicēs. Cibarioꝝ vo spēs si quidē supalterare ad meli' vis crasim. i. complexionē eorum q̄ ita habēt cōtraria esto discrasie. paulatim aūt fit hoc sine lesione preexistēte quidē medico. eo vero q̄ adiuuat vacatiōem. i. cessationem a negocijs secularib' agente tantā vt oīa faciat in cōpetenti tempoꝛe.

¶ In 3° dic φ ēt possibile ē obſuare scd̄aʒ ītētōeʒ q̄ corpa lapsa custodiūt in sua nāli ɔplexiōe sine lapsu vlterioꝛi si sit coꝝ regimē ex cibarijs ɔuenietib' suis ɔplexionib': ita φ ꝑ ea fuet sanitas i eis repta lʒ ñ sit optia. Et hāc itētionē obſuare suadet p̄ion' nr̄ ca. p̄dicto multū occupat in ciuilib' negocijs: dicēs. Seretivo boi ciuilia τ mult occupatōib' seruāti necʒ tēprandūʒ subalterare crasim: sed ꝓpria crasi cibaria dāda. Propa ciberia sūt hūida q̄dē hūidis. sicca vo siccis ɔplexiōib' nutrica' vo sic vo assikato q̄ nutrit cibo ei quod nutrit corpori. Cui' aūt assikantur sicca quidē siccis hūida vero hūidis. In hi aūt q omalāi.

equalitatē redeāt: ipos nāqʒ absqʒ oꝛdine regere ꝑducet eoꝛuʒ coꝛpoꝛa ad egritudinē. ¶ Sed τ scd̄aʒ possibile est si sit eoꝝ regimē ex nutriētib' q̄ ipsoꝝ sint ɔueniētia cōplexionib' ita vt cōseruetur sanitas q̄ ē in eis reperta
Quicūqʒ[c] aūt cōplexionē hñtium calidaʒ in duabus passiuis temperati fuerit sanitati in pricipio rei ipoꝝ ꝓpinq̄oꝛes erūt τ faciet ipoꝝ cōplexio dētes τ pilos veloci' nasci τ erūt facūdi τ clari in v̄bis τ veloces in incessu. Cū aūt in ānis ꝓcesserit vincet ī eis caliditas: τ augmētabit siccitas et accidet eis cōplexio moꝛdicatiua.

eq̄lē crasiʒ hñt q̄ tūcūqʒ ꝓꝑa fuerit esca tāto nutribilioꝛ fit. hec ga.
¶ Attēde p̄mo φ qꝛ corpa lapsa sūt ꝓna labi ī deteri'a q̄cūqʒ lenicā nō ē tutū ea regere ꝑ silia in gradu: imo tuti' ē etiaʒ si nō q̄rat eoꝝ reductio ad tēꝑieʒ sʒ ɔseruatio sola miscere silib' aliq̄ ɔtria gra refrenatiōis τ p̄seruatiōis ab vlterioꝛi lapsu. Iux illd̄ ga. 6. de regimine sanitat ca. 4. In euersiōe vo q̄ ē in discrasia q̄ ē ſm calidā τ frigidū ɔtrioꝝ oblatio semꝑ ɔuenit. efficacissime enī sūt. et vt ita dicā v̄tuosioꝛes his q̄ ſm hūiditatē τ siccitatē discrasijs. Hec eteꝛ facili' deniqʒ τ silib' cibis ī moꝛbosā discrasiam deueniūt. Sicciorē vo oꝑans quācūqʒ ꝑticularuʒ nullo māifesto nocebit. sic necʒ custodiēs hūidā: hec ille. ¶ Attēde 2° φ lʒ calida actu cōseruēt et nō alterent corpa sibi silia in q̄litate τ gradu: calida tn̄ virtute seu potētia alterāt corpa sibi silia in gradu: vt aer nos circūdās actu calid' ī prio ḡdu vl aq̄ calida actu ī prio nō calefacit actu calidū ī p̄mo. sʒ vinū τ mel v̄tute calida in scd̄o supcalefaciūt τ iflāmāt corpus cholericū calidū ī scd̄o sic doceʒ expiētia. Nō itelligas q̄ ga. dicēte. Calidioꝛa corpa calidioꝛib' idigēt adiutorijs. φ corpib' calidis dent eq̄ calida ī potētia τ v̄tute ꝓ ɔseruatiōe sue sanitat sed φ calidioꝛa ɔueniūt eis ī regimīe ɔseruatiuo q̄ ī reductiuo. Uel intellige φ calidioꝛa ɔueniūt eis tali v̄tute φ postq̄ passa fuerit a corpe τ corp' ab eis ɔseruabūt corp' in ꝓꝑo gradu sue caliditat nihil supaddēdo vl diminuēdo. Qualia vo sint q̄ sic ipm fuant mltis expiment discere opʒ ſm diuersitatē copoꝝ hūanoꝝ in facili aut difficili passibilitate. Nec est simplicit credēduʒ hali tertio tegni cōmento illi' cano. Calidioꝛa vo corpa calidioꝛib' indigent adiutorijs dicenti. φ ɔseruatio corpis seꝑati ab eq̄litate ad caliditatē duob' gradib' fit cū regimīe qd̄ infrigidat in prio gradu τ ꝑmutatio eius ad equalitatem cū regimīe qd̄ infrigidat in secūdo (gradu.
c Quicūqʒ autē. In hac parte tertia prio tāgit ꝓprietates corpis lapsi in caloꝛe τ tēꝑati in passiuis. Scd̄o regimē ei' ī pria etate ibi [Ipoꝝ vo] Tertio regimē ei' in etatib' alijs ibi [Et cū mutabuntur] Quarto regimē corpis calidi τ sicci ibi [E (illi quidē.
¶ In pria ꝑticula tāgit. 6. ꝓprietates corpoꝝ lapso in caloꝛe τ tēꝑatoꝝ in passiuis. Pria ē φ sūt ꝓpinq̄oꝛes sanitati optie in p̄ncipio rei ipoꝝ. s. ī p̄ma etate qꝛ caliditat augmētū tēꝑamēto ī passiuis ñ p̄t eē magnū vt p̄us dcm̄ ē τ cū h hūiditas plīma p̄oꝛis etat obtūdit caloꝛē q̄re fere tēꝑat' ē ī opib' τ v̄tute. Scd̄a ē φ ɔplo taliū citi' fac oꝛiri dētes τ pilos q̄ʒ ɔplōnes alie ꝓpt augmētatōeʒ sui caloꝛis cū hūiditate sufficiēti q̄ fit essuma' velocioꝛ ad gn̄atōeʒ piloꝝ τ ꝑfoꝛa° mādibularū citioꝛ ad oꝛtū dētiū. Tertia ē φ sīt facūdi τ clari ī v̄bis pp dilatatōeʒ τ emūdatōeʒ oꝛganoꝝ voc a caloꝛe dilatāte q̄ ñ sinit supfluitates ī eis multiplicari. Quarta ē φ sīt veloces ī icessu qꝛ cito solidāt oꝛgana gress' ꝑ pt caloꝛē desiccatē ea. Quīta ē φ cū tales ꝓcesserīt ī ānis vltra adolescētiā caliditas ī eis vicere icipiet τ dn̄ari ac siccitas augeri ꝑ ꝑterea φ caloꝛ ab hūiditate adolescētie solut' acuit τ mag' exiccat τ tūc eis accidet ɔplo moꝛdicatia. s. calida τ sicca gn̄atia cholerica

humoris mordicatiui. Sexta ē. q in multis eoꝝ multa generat cholera rubea post adolescētiam maxie in tpe ꝛ regione calidis et in vtētibus calida dieta, ppter caloris augmētuȝ ꝯiuncti siccitati. Eadē pmeminit ga. sexto de regimie sanitat capi. q̄rto: dicēs. Pri cipiū igit ab his q̄ omolā. i. equalē discrasiam in vniuersis ptibus corpis habēt faciētes dicaȝ iam de calidiori crasi id ē cōplexione nō tm̄ in ea q̄ ſm hūiditatē ꝛ siccitatem ꝯmoderatiōe culpabili. Igitur mox q̄ dē a principio hec talis natura corporis sanior appet ea q̄ ſm vtrasq; dispositiones districta. Dico aūt vtrasq; oppositiōes ꝛ eaȝ q̄ ſm caliditateȝ ꝛ frigiditatem ꝛ eā q̄ ſm hūiditatē ꝛ siccitatē hic ꝛ dētes educet velocius. Et loquetur articulatā vocē ꝛ āmbulabit velocī ꝛ augebitur q̄tidie ſm proportionē annoꝝ. Cū aūt pueroꝝ etatē pertrāsiuerit mediū oē vsq; ad declinationē manifeste plus apparet caliduȝ vt his q̄ a xanta i. rubea cholera egritudinib ꝛ syntomatib facile culpabile existat. Mult eī calor ꝯsumēs hūiditatē sicciorē opat crasim id ē (cōplexionē.

Et in multis quidem eoꝝ multa cholera rubea generatur. ¶ Ipsoruȝ vo regimen in prima etate debet esse sicut tēperatorū regimen. ¶ Et cū mutabuntur suū mutabunt regimen ad illius regimen in quo elaboratur vt ipsius prouocet vrina et cholera euacuetur rubea ſm vnā duarū partium ad quā declinant supfluitates. i. partis fluxus ventris aut ptis vomitus. Qḋ si sola natura ad deponendū humorē ꝛ euacuandū nō sufficiat: in vomitū q̄dem adiuuetur ex reb leuib sicut potu mlte aque calide soli aut cum nabit. Et in solutione quidē ventris fit cuȝ aliquo qḋ ē sicut violaceū muraba ꝛ thamarindi ꝛ xiraffet quasi māna ꝛ tereniabin Ipoꝝ preterea exercitium erit alleuiandū. Et oportebit vt cibus detur eis q̄ sit boni chimi. Et fortasse necesse erit vt balneationē in die sequantur. Et oportebit etiā vt ab oī re calefaciente prohibeantur. Qḋ si ex balneatiōe post comestionē nō senserint tēsionem et grauitatē in parte epatis et ventris secure ea vtantur. Et si aliqḋ hoꝝ acciderit apientia eis dent, sic apozima absinthij ꝛ medicīa ex aloe et aniso ꝛ amigdalis amaris cū oxymelle et balneationē post cōestionem dimittant Hec aūt aperitiua eis dāda sūt post q̄ prim cib digestus fuerit ꝛ anq̄ secūdū sumāt. In hora tm̄ inter quā et cōestionē scdi spatiū iteruenlat tpis ꝛ hoc q̄dē ē inter exercitationē matutinalem ꝛ horā in q̄ balneātur. Ipi p̄terea sunt oleis semper vngendi.

¶ In scda dicit q regimē lapsorū in caliditate ꝛ tpatorū in passiuis eē dȝ in etate pria scȝ adolescētia tale q̄le est in tempatis. Iuxta illud ga. vbi supra. Eos igit q̄ ita nati sunt vsq; quidē ad pueroꝝ etatē silr his q̄ optime nati sunt oportet dietare de q̄bus dictū est ſm anteriorē ſmonē. Sȝ cōtra sunt calidiores opportuno ergo mag idigēt repssiōe caliditat q̄ tēpati. Dic q in prima etate hūiditas vehemēs satis eā reprimit.

¶ In tertia dat regimē istorū post adolescētiam sub. 12. regulis. Pria ē. cū hi mutātur ab adolescētia in iuuētutē tūc mutare dn̄t eoꝝ regimē ad regimē cholericoꝝ in q̄ laboratur ad puocationeȝ vrine secū deferētis aliq̄d cholere ꝛ ad euacuationem cholere p ptes ad q̄s āplius declinat. s. p supiores cū vomitu vl p iferiores cū secessu. Et si natura eā sufficiēter educat p inferiora nō op est adiutorio. Iuxta illud ga. vbi supra. Cū aūt eoꝝ pfectū fuerit corp pscrutari opȝ vtrū subducit supfluū cholere eis siml cū egestionibus vel ad supiorē ventrē ipetū facit. inferi subeūte ipso, manifestū ē q nihil opȝ opari. Scda ē. q si nā p se sola nō sufficiat expellere cholerā in expulsione p vomitū dȝ iuuari euȝ reb leuib sicut cū potu multe aq̄ calide vel soli vl mixte cū nabit. Et est nabit potꝰ q̄libet factꝰ cuȝ quolibet fructu. Sed nebedh arabice ē vinū latine. De tali iuuamine dicit ga. vbi supra. Ad supiorē vo ventreȝ delato hūore cholerico p vomituȝ euacuare opȝ repudiātes illos pbos q̄cūq; phibent pter exercitia ān cibuȝ ab aq̄ tepida vomere vino eīn neq; ego cōsilior tunc vti preter q si difficulter vomuerit ab aq̄. Sūt eīn q̄dā ꝛ tales nāe corpoꝝ q̄b cōcedendū vinuȝ dulce afferri ppināte eo pus aquā. Adhuc aūt ꝛ mag cū pulmo a pncipio fuerit calidior et siccior ad vomitum venire oportet. etenim magis sunt bene cholerici in augmastica etate. hec ille. Et in euacuatione per secessum natura iuuanda est cum aliquo quod sit sicut violatū muraba id ē conditū ex violis vt mel violatū zuccarū violatū vl sicut thamarindi. i. dactili acetosi. ꝛ sūt ex fructib palmarū siluestriū in india. Ipsi q; sūt ex medicinis nobilibus in q̄bus nō est excessus ꝛ solutiōe educūt cholerā ꝛ reprimūt feruoreȝ eius ꝛ feruorē sanguinis vt ait mesue in suis simplicibus cap. de eis. vel sicut xeraffet. i. rob de succo fructuum solubilium vt prunoꝝ. Uel lege xiracost qḋ est quasi manna ꝛ silr teraniabin: imo sunt spēs māne teste ianuensi in suis sinonymis: dicente. Manna vt ait auic. est ros cadēs sup lapides ꝛ plantas ꝛ hȝ plures spēs ꝛ denomiatū ē teraniabin et xiracost. Et de māna dicit mesue q educit cholerā cū facilitate. Et ipa q̄dē lenit guttur ꝛ pectus ꝛ ventrē ꝛ est sedatiua sitis. Tertia est q exercitiū taliū est alleuiāduȝ id est debet esse suaue debile facile. Teste ga. ca. 4. 6. de regimine sanitat: dicēte. Et cum vtiq; eos exercitari oportet melius nō acutū ꝛ ptensum exercitiū sȝ vacātius ꝛ mollius. Quidā aūt et eoruȝ q̄ vehementer calidi sunt ꝯplexiōe nequaq̄ indigēt exercitijs. Quarta ē. opȝ vt dētur istis cibi ḡnatiui sunt boni sanguis q̄ solēt euchimi dici sicut aq̄ carnis amigdalatū hordeatū colatici a pullorum ꝛ cancrorum pulli galline capones pdices faseani vitulꝰ hedus muto cuniculi iuuenes oua sorbilia vue passe amigdale recētes solete rougeti lucij vēdosie pele cācri. Quinta ē. forte erit necessariū. i. vtile vt balneationē in die sequant id ē vt exercitiū leue ꝛ cōestio ciboꝝ euchimorū sequātur balneuȝ ꝛ post ipm in die fiant. Et hoc ē cū corpa dicte ꝯplexiōis multuȝ macra fuerit ꝛ ipoꝛuȝ queritur velox impinguatio ꝛ eoꝝ vie ꝛ vene satis late sunt: q̄re non timetur vt oppilentur cibatōe ꝛ exercitio post balneū. Iuxta illud galieni sexto de regimine sanitatis capitulo q̄rto. Et his que post cibū letantur balneis. et quidaȝ eorū incredidibile qualiter impinguati sūt in tali dieta. Sexta est. tales sunt preseruandi diligenter ab omni re supercalefaciente vt ab estu solis et approximatione ignis ꝛ stuphis et exercitijs superfluis et speciebus acutis et salsis et acruminib calidis: vt cepis porris et vino forti. Ab his enim facile labuntur in discrasiaȝ febrilem propter aptitudinem ad eam ex proprio lapsu eorum ad caliditatem. Septima est. vtantur hi secure balneatione post comestioneȝ si nō senserint post eam tensionē ꝛ grauitateȝ in parte epatis ꝛ ventris. Per hanc enim pingues fiunt ꝛ oppilationes non inde assequuntur ex quo non sentiunt in dictis partibus tensionem et grauitatem et id cum diligentia attendendum est. Iuxta illud galieni vbi supra. Superinspiciendum vero est in omnibus his que post cibum balneantur non equaliter in omnibus membris sed dextrum hypocondrium vbi iacet epar si inueniat aliquē dolorem vel grauedinē vel tensionem. tales eniȝ constructiones corporum epaticis capiuntur egritudinibus si postq̄ comederint balneentur. Octaua est. si aliquod horum acciderit scilicet tensio vel grauitas in parte epatis aut ventris ex balneatione post comestionem talibus danda sunt aperientia vias meseraicaruȝ et venulas epatis sicut apozima. i. decoctio absinthij. Et medicina q̄ fit ex aloe et aniso ꝛ amigdalis tritis ꝛ incorpatis cū oximelle vel in forma pillulaꝝ vel ī forma trociscorū vel ad modū opiate ꝛ derelinq̄tur balneatio post cōestionem. Iuxta illud galieni vbi supra. Sentiēti autem quandoq; tale quoddaȝ syntoma. s. tēsionē aut ḡuitatē stati dandū q̄d eoꝝ q̄ affractūt. i. expurgāt epar ꝛ abstinēduȝ a pāchimeris. i. grossis cibarijs ꝛ maxie ab his q̄cūq; sūt viscosa. Optimū aūt ē ꝛ come absinthij decoctū. i. decoctionē afferri. Et eā q̄ p hāc ꝛ asarū ꝛ amaras amigdalas ꝯposita ē q̄ oximel meliꝰ est bibere in medio tpe resurrectōis ex sōno et balnei. Digest eīn his q̄ reddūtur ad epar ex vētre melius afferri hec talia ꝛ actu q̄ ex ipsis scȝ deoppilationi tempꝰ aliqḋ dari. Optimuȝ aūt est diacalamentis pharmacum. Nona est. hec aperitiua seu deoppilatiua sumenda sunt inter duas comestiones: scilicet post digestionem primi cibi in stomacho ꝛ intestinis ꝛ ān assumptionē scdi cibi. in hora tm̄ inter quā ꝛ cōestioneȝ scdi cibi spaciū tpis interueniat tm̄ q medicina apitiua libere transire possit ipmixta cibo ꝛ apire oppilationes ān scdaȝ cōestionē. Decia ē. tales semp. i. q̄tidie sūt vngēdi oleis hūectatiuis q̄lia sunt oleū oliuarum dulcium domesticarum et maturarum et oleum violatum. Per hec enim mēbra eorum exteriora humectantur et abundantius

eis atq; facili⁹ incorpat alimētū. Undecima ē. tales bibere debēt vinuꝫ albū subtile aquosum. qꝛ minus ceterꝭ calefactiuū est et ē apitiuū oppilationuꝫ ꝛ eductiuū cholere per vias vrine. Sed vinum vetus maxime forte rubeum est eis cōtrariū. Juxta illud ga. sexto de regimine sanitatꝭ capi. q̄rto. Uet⁹ aūt vinū cōtrariū est eis. ꝓprium aūt est vinū eis qd̄ albū ꝛ subtile. Duodecima ē. aq̄ frigida debilitat eos siue in potu detꝭ siue ministretꝭ i forma balnei quia cōiter sūt rari macri cito penetrati a frigore. Contra ga. ca. q̄nto libri nunc dicti recolligēs horū regimē laudat eis aq̄ potū: dicēs. Indigēt ḡ hi maxie ſm augmasticā etateq; humida dicta cui⁹ tipū. i. formā nunc scripsi p humida cibaria et balnea ꝛ abstinētiaꝫ exercitiorū vehementium ꝛ multorum ꝛ vt estatis hora citi⁹ balneentur ꝛ post cibuꝫ rursus. Scdo prodest eis frigide aque potus. Dic ꝙ in ꝯsuetis bibere aquā competere pōt aqua mediocris frigiditatis maxie tpe estiuo ꝛ in calida regione sed nō fortis frigiditatꝭ neq; plurima vno haustu. ¶ Attende ꝙ ga. ibi dissuadet his coitū: dicens. Cōtrarijssimi vo siccis cōplexionib⁹ sunt venerei actus: parcere vero eis opꝫ maxime in ascensionib⁹ solis ꝛ laboribus ꝛ sollicitudinib⁹ ꝛ vigilijs ꝛ motibus vniuersis acutꝭ. ¶ In q̄rta dicit ꝙ hn̄tes a p̄ncipio natiuitatꝭ ꝯplexiōeꝫ calidā ꝛ siccam sūt digniores hoc toto. i. magis indigēt obseruatiōe duodecī regularuꝫ nūc dictaꝝ ꝙ calidi ꝛ sicci a iuuētute q̄ nati fuerūt in passiuis q̄litatib⁹ tēꝑati cū lapsu in calore. Juxta illud ga. vbi supra. Quecunq; igitꝭ denegantur dietatiōes in statu his qui calidi sunt cōplexione ꝛ cuꝫ moderatione a principio habēt hūiditatē. hoc magis ꝯuenit his qui natura calidi et sicci sunt.

Et vinū album et subtile in potu eis tribuendū est. Et debilitat eos aqua frigida. ¶ Et illi quidem qui a principio rei cōplexionē habent calidam ꝛ siccā hoc toto sūt digniores. Qui vero ᵈꝯplexionē habent calidā ꝛ hūidā et ad putrefactionē sunt apti et vt materie ad membra descendant exercitio vti debent quod multe sit resolutionis et leui ne calefaciat cauēdo a motu qui in humoribus ebullitioneꝫ apparere faciat. Qui vero ex eis plurimuꝫ ab exercitio sibi cauere debet est ille qui non consueuit. Et melius quidem est vt exercitentur post

d Qui vo cōplexionē. In hac q̄rta pte dat regimen corpis calidi ꝛ hūidi lapsi sub q̄ttuor regulis. Prīa est ꝙ illi q̄ hn̄t ꝯplexionem calidiorem ꝛ hūidiorem opportuno ꝛ p hoc sunt apti ad putrefactionē ꝛ decursuꝫ materieꝝ hūoraliū de pte in ptem: debēt vti exercitio multū resolutiuo ꝛ leni. Multū q̄dēꝫ resolutiuo ad repssionē ꝛ resolutionē supfluaꝝ hūiditatū tā mēbroꝝ ꝙ vasoꝝ. Leni vo sine fortitudine ꝛ vehemētia ne supcalefaciat mēbra iā debito calidiora. Dꝫ igitꝭ hoꝝ exercitium ꝓlixum eē q̄tin⁹ mltū resoluat: ſꝫ lētū debile ne supcalefaciat: tales sūt ābulationes ꝛ eq̄tatōes ꝓlixe suaues. Et cauere dn̄t sibi sic ꝯplexionati ne motib⁹ vtātꝭ facientib⁹ appere ebullitionē in hūorib⁹ quales sunt mot⁹ subiti fortes ꝛ ipetuosi sic hastiludia cursus ad brauiū torneamēta. Per hos eñ mot⁹ nascūtur interdū febres male putride phlegmones claui carbunculi ātraces rupture venaꝝ p̄ nimia hūoꝝ distēsione: maxime dū fiunt nō p̄mundificatꝭ corpibus horū. Scda ē. ille ex calidis ꝛ hūidis lapsis plus ab exercitio cauere dꝫ q̄ nō ꝯsueuit exercitijs vti: sed q̄ete viuere. talꝭ eñ facillime incurrit ex exercitio vl lassitudinē extēsiuā vel aposaꝫ sicut videm⁹ in dissuetꝭ ludere ad palmā vl peregrinari qn̄ diu ludunt vl pedites peregrinātur. sentiūt eñ postq̄ refriguerīt a calore mot⁹ cōfractionē mēbroꝝ ac si fuissent baculꝭ pcussi ꝛ qn̄q; inflāmationē ꝛ tumorē in toto corpe ꝓpꝭ distēsionē ꝛ inflāmationē mltitudinis hūoꝝ q̄s ex q̄ete acq̄sierūt. Tertia ē. meli⁹ ꝛ expediēti⁹ ē vt calidiores ꝛ hūidiores debito exercitētur post euacuatiōeꝫ hūoꝝ in q̄b⁹ abūdāt cū phlebothomia aut pharmacia ne lassitudinē incurrāt aut ebullitionem hūoꝝ ex exercitio ꝛ vt balneētur an̄ cōcestionē ne p balneationē cib⁹ trahatꝭ idigest⁹ ad mēbra: ꝛ vt attēdāt in diligēti expulsione supfluitatū ꝙm vt vrine fecū mūci sputi aq̄sitatū sudoraliū ꝛ vaporaliū ꝛ terrestriū ꝛ fumosaꝝ an̄ cōcestionē vt dēt nutrimēto locū ꝛ nō hebetēt aut suffocēt inatū calorē ꝛ n̄ putrescāt neq; effumēt ad mēbra p̄ncipalia suis fuliginib⁹. Quarta est. calidiores ꝛ hūidiores opportuno se tēꝑate cōseruare dn̄t in principio veris cū minutione sanguis ꝛ euacuatiōe peccātiuꝫ hūorū. qꝛ tūc incipiunt hūores in hyeme geniti ꝛ ꝯstricti dilatari ꝛ noui copiosissime gn̄ari ḡre vehemēter ad egritudines repletionales disponūtur vt sinocham apoplexiā squinātiā suffocationē crepaturā venaꝝ: nisi phlebotomia ꝛ

purgatiōe occurratꝭ. ¶ Attēde ꝙ ga. 6. de regimie sanitatꝭ ca. 6. p currit regimē calidiorū ꝛ hūidioꝝ debito sub. 7. ꝓpōnib⁹. Prīa ē hūidiores ꝛ natura calidiores si q̄s subalterare seu ꝑmutare velit coꝝ ꝯplexionē ad frigidiorē ꝛ sicciorē spēm opꝫ p ꝯriā dietā ducere: si vero custodire p silia. Scda ē. tales nature in puerili etate reumaticis et plectoricis occupantꝭ egritudinib⁹ ꝛ cū his dn̄ū putridis. Indigent igitur exercitijs āpliorib⁹ ꝛ diligēti ea q̄ in vētre est egestiōe. Tertia ē. q̄cunq; in hac ꝯplexione corrūpitꝭ egritudis putride materia fiūt toti corp. Jdeoq; an̄ cibuꝫ bis vel ter bi balneati ꝛ ꝑle natis calidis aq̄s vtētes maxie hn̄t ꝓficuū

euacuationē ꝛ vt balneentur anteq̄ comedant ꝛ vt studeant in expellēdo superfluitates omnes. Cunq; ver intrauerit temperate se conseruent minutione et euacuatione.

¶ De rectificatione complexionis in qua est frigiditas cum augmento. Capitulum. .II.

b Vius^a quidem species tres sunt. In illa^b ergo que ex eis in duabus passiuis equalis fuerit elaboranduꝫ erit vt eius innatus calor ſm augmentū procedat cum nutriētibus calidis inter humi-

Quarta ē. in tētio mea ē ipas quidē pticulas aīalis custodire humidas. cōe exn̄s hoc oīs cōplexionis si demū ꝛ cōtrariū ei⁹. s. desiccare citius ad senectutē ducit corpa animaliuꝫ omīa: et ipm mortale esse genitū corpus cām habet desiccationē. Et si demū possibile esset semp custodire hūidam cōplexionē corporis sophiste sermo quē in initio pertrāsiui imortalē enūcians facere cum qui sibi credet verus esset. Sed quia naturalē viam cā que ad desiccādum corpus fugere non est vt monstratum est propterea senescere necessariū est nobis ꝛ corrūpi. longeuissimus aūt vtiq; est q̄ minime desiccat⁹ fuerit. Quinta est. qꝛ humida dieta supfluitates ꝛ multitudines hūorum gn̄at difficile est ſuare ꝯmoderationem vt neq; ab egritudinib⁹ occupetꝭ neq; cito senescat. Sexta ē. longeuissimi oīum sunt qui hūidissimi in cōplexione sunt ꝙtuncūq; et nimirū sani sunt cum solidatuꝫ fuerit corpus magis alijs siunt ꝛ fortiores vsq; ad senectutem vltimā. hi q̄ eandem etatem habēt sunt. Et ſm hoc laudatur fere ab omnib⁹ medicis ꝛ philosophis q̄ elementa corporis diligēter cognouerunt cōplexio hec. ꝛ nimirū ꝓpter hoc sola quibusdā visa est ſm naturā esse. Septima est. hec cōplexio post tēpus crementi melior alijs cōplexionibus fit: et si ſm principia fuerit deterior vt his q̄ presistunt huic corpori medicis effluxionum eius prouidentiā habere oporteat p gimnasia id est exercitia vt dixi et per plurima balnea ante cibum et per excretiones id est expulsiones q̄ per vrinā ꝛ p vētrē fiunt. nihil aūt prohibet et apophlegmatismis id ē purgātibus phlegma p nares et os purgationib⁹ qn̄q; vti: ꝛ euchimis an̄ oīa cibarijs ꝛ vini potu quod vrinā prouocet vel moueat. hec galienus.

¶ De rectificatione cōplexionis in qua est frigiditas cū augmēto. Capitulum. II.

Vius quidem species tres sunt. In hoc capitulo primo b enumerat species complexionis frigidioris debito. Secundo assignat regimen ipsius cū temperamento in passiuis ibi [In illa ergo] Tertio regimen eius cum siccitate ibi [Illorum autem]

a In prima pte dicit ꝙ tres sunt species cōplexionis frigidioris debito. Una est tempata in passiuis. Alia humida. Alia sicca sicut de calida prius dicebatꝭ. Juxta illud gal. sexto de regimine sanitatis capi. septimo. De frigidis vero deinceps vtiq; erit dicendū. Sūt autē horū maxime differentie tres. Aut eñ euerati ſm alteram opponem sunt vt nullo magis humidi et sicci existant. Aut humidum aut siccum eis dominatur. Et inter has complexiones pessima omnium est frigida et sicca. Juxta illud ga. Pessima vero decenter est sicca complexio. quod enim a tempore procedente senibus fit hoc confestiꝫ ex principio existit.

b In secūda dat intentionem generaleꝫ regiminis corporis frigidioris cum temperie in passiuis scilicet eniti seu laborare vt calor innatus huiusmodi corporis augendo procedat gradualiter et decenti ordine cum sex remedijs. Primo quidem cum cibis ca

lidis tẽperatꝫ in passiuis sicut sunt pulli capones fascani galline perdices becquacie plouueri alaude carnes hedi vituli et annualis agni. Scdo cũ vnguẽtis calefaciẽtibꝰ ex oleis camomillino ⁊ oliuaꝝ dulciũ ⁊ amigdalaꝝ dulciũ ⁊ axũgijs gallie aut caponis ⁊ medullis cerui vel vituli vel muscilagine lini. Tertio cum electuarijs magnis vt est electuarium de ligno aloes electuarium de cinamomo electuarium de zizibere electuarium de citro q̃ describit prin. quinto canõ. sũma prima tertio tractatu. Quarto cum euacuatõibus approꝑatꝭ humoribus peccantibus que sunt causa manutenendi corpus in frigiditate vel augendi frigꝰ eiꝰ vt si phlegma peccauerit purgetur cum agarico vel turbich si melancholia purgetur cum sene vl' polipodio. Quinto cum balneationibus ⁊ stuphis prouocãtibus sudorem vt educant aquositates que calorẽ hebetãt ⁊ suscitent innatũ calorẽ. Sexto cũ exercitijs iuuãtibꝰ eos id est cõferentibus ad prouocationẽ sudoꝝ. Quãuis enĩ aliquo tempore corpora predicta tẽperata maneant in frigido ⁊ sicco tandẽ tamen in his multiplicabũtur hũiditates ꝑ viaꝫ indigestionis ꝑpter suam frigiditatẽ ⁊ fiet cõplexio frigida ⁊ humida.

ditatem ⁊ siccitatẽ temperatis: ⁊ vnguẽtis calefaciẽtibus: ⁊ electuarijs magnis: ⁊ euacuatõibus hũoribus ꝓprijs: ⁊ balneationibus sudorẽ faciẽtibus: ⁊ exercitijs iuuãtibus eos. Licet enim aliquo tẽpe in hũiditate sint tẽperati accidet tñ eis vt hũiditates in ipsis ꝑpter frigiditatẽ generẽtur. Illorũ[c] aũt in q̃bus cum hoc est siccitas regimẽ opꝫ vt sit ipsũmet regimen senum.

¶ De regimine corporuꝫ q̃ velociter egritudines incurrunt. Capi. III.

Sti autẽ[a] ad hoc sũt

i preparati ꝑpter repletionẽ sui. ⁊ tunc quidem in ipsis tẽperãda est hũoruꝫ ipsoꝝ q̃titas. Aut ꝑpter crudos hũores qui in eis existunt. ⁊ tunc quidẽ tempanda est humorũ ipsorũ qualitas: ⁊ eligendum est eis ex nutriẽtibus illud quod nutrimentũ prebet mediũ inter multũ ⁊ paucũ. Et humorum[b] q̃titas est cuꝫ equalitate q̃titatis nutrimenti. Et augmẽto exercitij ⁊ fricatiõis anteqũ balneẽtur: si exercitij et fricationis vsum habuerint: aut leuiore eoꝝ si non consueuerint. Et vt cibus eis partiatur. ⁊ non vna vice suã cõpleãnt satietatem. Qd̃ si in ipsorum corporibus sudor fuerit facilis ⁊ cõsueuerint fiat vt ipsi aliquibꝰ sudent vicibus. Et si tarditas cõestionis ipsorũ non fecerit vt cholera in eorum fundatur stomachis retardetur ipsa vsq̃ post balneũ. Quod si fecerit pmittatur anteqũ balneẽtur. Et hora qui-

c In tertia dicit q̃ regimẽ cõplexionis frigide cũ siccitate senuꝫ regimen est qd̃ iã premissuꝫ est. quia qd̃ senibus accidit in ꝑcessu tpis mox habentibus hanc inest nascentibus. ¶ Attẽde q̃ gal. sexto de regimine sanitatꝭ ca. septimo tractãs de regimine corpoꝝ frigidorũ pmo dat regimẽ frigidorũ ⁊ siccorũ hoĩm dicẽs. Humectare igitur eos opꝫ ⁊ calefacere. Erit aũt hoc exercitijs cõmoderatis ⁊ cibis hũidis ⁊ calidis ⁊ vini calidioris potatiõe ⁊ sõnis amplioribus ꝓuidentibꝰ nobis vt he que fm vnãquãq̃ diẽ in corpe generãtur superfluitates cibi ⁊ potꝰ euacuẽtur oẽs. De venereis vero actibꝰ dictũ est quidẽ antea q̃ vniuersos q̃dem sicciores complexione nocent. Nũc autẽ dicimus quoniã horũ ipsorum maxime ledũt eos q̃ ⁊ sicci ⁊ frigidi sunt. Innoxia enĩ venerea solũ humidis ⁊ calidis sunt ⁊ oĩbus que natura polispermi id est natura multispermi. Scdo dat ibi regimẽ frigidorũ ⁊ humidoꝝ dicẽs Laboriose. i. languorose ⁊ q̃ cum hũiditate frigide cõplexõis sunt ⁊ marie he reumatis occupãtur egritudinibꝰ. Prosunt autẽ eis balneatio ⁊ exercitia ⁊ dicta subtilior ⁊ vnctiones moderate calefaciẽtes. Tertio dat regimẽ frigidorũ tẽꝑatorũ in passiuis dicẽs. Quicũq̃ vero frigidiores quidem sunt natura cõmoderate vero habent eam que fm siccum ⁊ humidũ est complexionem minus hi his que fm hec sunt discrasi sunt laboriosi id ẽ languorosi ⁊ ad sanitatem ⁊ ad robur corporis validiores. Erigere eorum igitur opꝫ ⁊ roborare caliditatẽ. In ea vero q̃ fm hũiditatẽ ⁊ siccitatẽ totius diete est spẽs quod medium seruandum.

¶ De regimĩe corpoꝝ q̃ velociter egritudines ĩcurrũt. Ca. III

i Sti aũt ad hoc sunt. In hoc capi. primo assignat cãs preparationũ corporũ ad velociter incurrendũ egritudines ⁊ remedia gñalia cõtra eas. Scdo in speciali dat remedia cõtra repletionẽ ibi [Et humorũ q̃titas] Tertio contra corruptionem cibi in stomacho ibi [Et si eius cibus]

a In prima pte innuit prin. q̃ttuor propositiões. Pria propõ sub forma diuisiõis hec ẽ. Corporũ velociter incurrentiũ egritudines q̃dam velociter incurrũt ꝑpter repletionẽ nimiã: alia ꝑpter repletionem crudoꝝ humorum. Scda ꝓpositio. quãtitas hũoꝝ moderãda est seu minorãda in incurrẽtibus velociter egritudines ꝑpter repletionẽ. q2 cõtraria cõtrarijs curãtur. Tertia est. q̃litas hũoruꝫ corrigenda est in velociter egrotãtibus ꝑpter hũorum maliciã: vt si nimis viscosi fuerint incidẽdi sunt. si nimis grossi subtiliãdi: si nimis subtiles ingrossandi sunt. Quarta est. eligendꝰ est eis cibus prebens nutrimẽtũ mediũ inter multuꝫ ⁊ paucuꝫ tam in cito egrotãtibus ex multitudine q̃ ex hũorũ malicia. Qr si dederꝫ cibũ pluris nutrimẽti q̃ corpus egeat pmo augmentabitur multitudo hũorum q̃ calor oppressus cibos assumendos diminute digeret vnd̃ crudi hũores multiplicabuntur. Et si cibos dederis paucioris nutrimenti q̃ sit opus eleuabitur calor supra suũ hũiduꝫ quo acutior fiet ⁊ humores cholerisabit. De his duabꝰ causis cito egrotandi dicit gal. sexto de regimĩe sanitatis capi. 9. Si vo cõtinue q̃s egrotauerit scrutãda est in eo cã melemeris id ẽ morbositatis principiũ q̃stionis nobis ab egritudinis spẽ facientibus. Quecũq̃ enĩ ex ea q̃ in ipsis est malitia egrotãt corpa duplicẽ hñt occasionem vel multitudinẽ vel cacochimiã. i. malos hũores. Si quidẽ vtiq̃ plectoricã egritudinẽ habere videãtur intentio sit fm totã sanatiuã dietaꝫ eius vt cõmoderatos hẽant hũores rectos. pticularis vo prouidentia eius q̃dem que in quãtitate cõmoderationis dicetur prius: eius vero que in qualitate secundo.

b In scda dat nouẽ regulas circa moderatõeꝫ q̃titatꝭ hũoꝝ ⁊ correctionẽ plectorie. Pria ẽ q̃ detur cibus mediocris q̃titatꝭ moderate nutriẽs vt neq̃ q̃ztitas hũoruꝫ supaugeatur neq̃ plus debito decrescat. Ga. vo vi. de regimine sanitatꝭ ca. nono circa cõmoderationẽ suorum ciboruꝫ et potuũ ait. Obseruanda est igitur cõmoderatio eorũ q̃ cõeduntur ⁊ bibuntur ad ea que euacuãtur. Auferre vo opꝫ ⁊ de cibis vel de qualitate vel de quãtitate vel de vtraq̃. Nã hi quideꝫ qui cito coaceruant magnã multitudinẽ vtraq̃ minuant. Quicũq̃ vo nõ cito vel nõ magnam mltitudinẽ cõgregãt sufficiet alterutrũ auferre. Cognitũ aũt est auferre qdcunq̃ ipe hõ eligerit. Igitꝭ de q̃ztitate q̃dem auferre cognitũ est. Auferre de q̃litate in oblatiõe eligotrophoꝝ. i. paꝝ nutrimentũ ciboruꝫ fit. Multi enĩ porcinis carnibꝰ dictati mltitudinẽ coaceruãt citissime indigẽte tali cibo fricatõibꝰ ⁊ exercitijs fortibꝰ. Ad olera igitꝭ ipi ducẽdi sũt ⁊ legumina q̃ nõ politropha. i. nõ mltũ nutrientia ⁊ ad pisces silr ⁊ volucres q̃cũq̃ nõ politrophi. hec ga. Scda ẽ augmentẽtur exercitiũ ⁊ fricatio añ balneatõeꝫ vltra illd̃ qd̃ ex his tẽpato cõuenit si plectoricꝰ cõsueuerit exercitijs ⁊ fricatiõibꝰ vti. Si vo nõ his vti cõsueuerit vtatꝭ leuiore horũ. s. fricatiõe q̃tinꝰ hũoꝝ resolutiõe ptiꝫ ꝑ hec facta plectoria decrescat. Tertia ẽ q̃ in plectoricis cibꝰ ptiatꝭ ꝑ diuersas vices puta duas vl' tres ĩ die nãli eũ tribuẽdo q̃q̃ vice modicũ ⁊ ñ vna vice plene satiẽt. Tali nãq̃ ptitiõe moderatiꝰ absq̃ voracitate cõedũt ⁊ melꝰ digerũt ⁊ frequentiꝰ egerũt. Quarta ẽ si de facili sudẽt ⁊ sudare cõsueuerint ꝓuocetur in eis sudor aliq̃bus vicibus vt bis aut ter in septiana: q̃tinꝰ plectorie ps sudoribus resoluatur. Quita ẽ. tardẽt plectorici suã cõestionẽ vsq̃ post balneũ nisi hac tarditate cholera rubea effundatꝭ ad horũ stomachos sicut plerũq̃ fit in acute famescentibꝰ ⁊ hñtibus porũ delatiuũ cholere a cisti in stõachũ nãliter latũ. Nã balneũ precipue siccũ vl' desiccatiuũ in ieiuno factũ plectoriã minuit ⁊ corpꝰ demacrat. Sexta ẽ. si tardare cõestionẽ vsq̃ post balneũ cã fuerit effusionis cholere in stomachũ pmittatur cõestio balneo saltem preassumatur buccella panis in aq̃ intincta vl' in aqua rosarum vel in vino malorũ granatorũ vt stomachus fortificatus choleram non recipiat neq̃ attrahat: imo ad intestina naturali suo cursu diriuctur. Septima est. hora temperata cõedendi est pro prima vice diei post quartam horarũ naturaliũ diei incipiendo diem ab ortu solis

dem temperata si prohibitor ibi non affuerit est post q̄rtā horarū diei eq̄li um. Simaut propterea ꝙ cholera ru bea in eorum funditur stomachis ci bus fuerit sumendus priusq̄ balneē tur: ⁊ oppilationum significationes in epate senserint: cum apertiuis pre nominatis suis conuenientibus cō plexionibus medicentur. Q̄d si cum hoc nocumentum in capite senserit cū ambulatione succurratur. Et si eius cibus in stomacho corrupt' fue rit ⁊ postea descēderit per se erit hoc lucru. ꝙ si nō deponatur cum diacy mino aut ficubus cuz semine cartha mi conspersis. Cuius confectio est nominata.

nisi q̄d prohibuerit hac hora comedere sicut occupatio in secularibus negocijs vel quia nondum descendit a stomacho hesternus cibus. Et tunc gal. cibo simplicissimo sicut solo pane contētari suadet vsq̧ ad de cimā horā tali q̄ntitate qua tunc fit digest'. Aut ēm sexto de regimie sa nitatis capitulo vndecio. Uisum est mihi circa quartā horam offerre ci bum simplicissimuz qui est panis solus. Ego q̄dē ipse ita gessi. Quidam vero nō sustinent panem cō edere solum sine pul mento aliquo. Sed aut cum glādib' aut dactilis vel cum mel le vel sale. Deinde bi bunt quidam coꝝ ego autem nunq̄ bi bi in tali cibo ⁊ solū comedebam panez. Sit autem multitu do tanta vnicuiq̧ q̄ ta vsq̧ ad decimā ho ram digesta esse pōt. Etenī si exercitari vo luerint matutine vti q̧ ita innocui exerci tantur: hec ga. O q̄ tū elongati sum': a sobrietate ga. ⁊ suoꝝ contēporaneorum nō solo pane contenti sed ferculis plurimis nostros farcientes ventres. Octaua est. si cibus fuerit sumendus ante balneati onem propter ꝙ cholera rubea stomachis eorum infunditur dum bal neātur ieiuni ⁊ ex hac sumptione cibi ante balneationez senserint signi ficatiōes oppilationum in epate puta tensionem vel grauitatem dextri hypocondrij medicentur oppilationes eorum cum medicinis aperiti uis conuenientibus suis complexionibus iam prenoīatis capi. quarto summe precedentis precipue cū hydromelle decoctiōis radicis vel semi nis apij. ¶ Attende primo ꝙ quidam libri sic habent hanc litterā. Et si infusio cholere rubee in eorum stomachis nocumentū fecerit q̄d dixi mus premittatur cibus. Deinde si senserint significatiōes oppilationū in epate cum apertiuis prenoīatis suis conuenietibus cōplexionibus medicentur. Et in littera prius exposita non capitur sinautem pro sed si nō immo solum pro sed si. ¶ Attende secūdo ꝙ sicut ex balneo post cōesti onem quādoq̧ contingūt oppilationes epatis ⁊ dolores capitis sic ex exercitio post balneationem ⁊ cōsimilibus auxilijs indigent. Teste gal. sexto de regimine sanitatis capi. vndecimo dicēte. Nocumentū quibus dam nō paruum fit exercitantibus in multitudine cibariorum. quibusdā ēm caput repletur ⁊ s̄m epar sensus fit tensionis vel grauedinis vel vtri usq̧. q̄n igitur q̄d taliter contigerit curandum id cōfestim. Nona ppō est. si plectorici ex balneo vel exercitio post cibum senserint in capite no cumentū cū hoc scz cū oppilatiōe in epate succuratur eis cū ambulatio ne. Iuxta illud gal. vbi supra. Enfraxes quidē id est oppilationes que sunt s̄m epar per ea que exfractant id ē expurgant curentur. Repletio nes vero capitis p ambulationes maxime quidē ante cibum. Nihil ta men prohibet ⁊ post cibum. Sed has quidem ambulationes q̄ post ci bū vltime tardas facere decet. Eas aūt q̄ ante cibum robustiores q̄dez his. non tamen tales quales properantes ad aliquā digestionē agim'. hec ga. Prodest aūt ambulatio dolori capitis ex balneo post cōestionez quia descendere facit ad fundū stomachi cibum q̄ prius balneo motus effumabat ad caput dolere faciens ipsum

c In tertia parte que videtur esse de velociter egrotantibus ex parte qualitatis dicit p̄io ꝙ si cibus in stomacho velociter egrotantiū corru ptus fuerit ⁊ per se descenderit ad intestina statim expellendus cū ege stione: hoc erit lucrum .i. magnuz cōmodum excusans eos ab assumpti one pharmaciarū quarum nulla sine lesione aliqua est iuuatiua. Secū do dicit ꝙ si cibus iste corruptus in stomacho nō per se descenderit de ponatur. id est inferius deducatur cū diacymino aut ficubus consper sis vel incorporatis cum semine carthami. Cuius confectio prenoīata ē ca. scdō summe prioris paragrapho illo. Medicina quoq̧ ɔposita ex me dulla carthami et decuplo ipsius ficuum siccarū cōfert eis. Sitq̧ illud quod ex ea in potu sumitur vt nucis magnitudo. De hac materia dicit ga. sexto de regimine sanitat. capi. xi. Correctiones vero eorum q̄ in ven tre sunt ciborum pharmaca quibus quidez subducuntur ea que sūt cor rupta maximū matriculū. i. iuuamentū ad sanitatē habēt. Qui vero nō subducūtur p ea q̄ sine tristicia subducūt puocandi sunt hoc pharmaco q̄d vocat diaspoliticū id ē diacyminuz quādo pu alijs sumpserit nitrū ⁊ electuariū quod p caricas. i. ficus siccas et gnicū. i. carthamū. et quēcunq̧ alia per crocū. i. carthamū vel ep thimū ɔponā tur. His autē q̄ ita dispositi sunt hoīb' conferunt et q̄ an te cibum vomitus. Uomitus aūt qui p vinū potum dulcis fiunt. Consili ari vo opz eis nullum grosso des id ē fectoē hūs vel putri duz vel vlter facile corrupti bile cibariorū offerre. Qui vo vocantur a medicis cachi ma hec elige. Apta vo ē his q̄ ita habēt ho minibus pri terualla moderati tpis ventris subductio per ea q̄ moderate pur gant qualis est aloes pigra. hec ga.

¶ De incrassatiōe macri. Ca. IIII.

c Ausarum[a] macici for tior sicut noīabimus est sicci tas cōplexionis ⁊ meseraice et siccitas aeris. Meseraice ēm cum siccantur nutrimētum nō recipiunt ⁊ augentur siccitas ⁊ macies. Fri catio[b] igitur ipsi adhibenda est ante q̄ balneet̄ q̄ sit media inter asperā et lenē donec rubeat cutis. deide frica tio fortior fiat: postea emplastruz de pice supponatur. deinde tēpate exer citet̄ post absq̧ tarditate balneetur. deinde siccis mandilibus extergatur. postea pauco inungatur oleo. deide cibum sumat sibi conuenientem.

¶ De incrassatione macri. Capitulum. IIII.

Ausarum macici. In hoc ca. primo dat cās macici. Scdō

c remedia ibi [Fricatio igitur] Tertio cōtinuat dicta h ad prius dicta ⁊ postea dicēda ibi [Et hoc quidem]

a In prima parte assignat tres cās macici. Prima ⁊ fortior cete ris est siccitas cōplexionis totius corporis vt infra dicetur quar ti septia tractatu. 4. ca. p̄mo. Nā siccitas plurima nutrimētum phibet vniri mēbris ⁊ calorē acuit: quare resoluit abūdanter hu midū ⁊ restauratio sui modica fit. Scd̄a est siccitas meseraicarū qua cōtrahuntur et nō trahunt chilū sufficienter neq̧ recipiūt su tis alimenti vnde siccitas ⁊ macies augētur. Tertia est siccitas a eris nos cōtinētis qua fit cōsumptio nr̄arum humiditatū tā sub stātialiū q̄ nutrimētaliū. Multo plures macici cās assignat p̄n. q̄rti septia ca. nūc allegato q̄d incipit. Extenuatio aut fit pp̄ter priuatiouē materiei piguedinis cibi. Aut fit pp̄ter multitudinē vsus cibi subtiliātis ⁊c. Ga. vo sexto de regimine sanitatis ca. duo decimo causas macici sic signauit. Fit autez hec tenuitas quibus dam q̄dem in ea q̄ s̄m totum corpus discrasia s̄m eam q̄ ad sicū ⁊ frigidum est superabundantiā: quibusdā autē fit propter ana doricam. i. redditiuā virtutem seu distributiuā vel nutritiuaz vel s̄m vtrāq̧ imbecilliores ambas existentes natura.

b In scd̄a dat octo remedia ɔtra maciē. Primū est fricatio toti us corporis ante balneum media inter asperam et lenē donec cutis rebificetur. Deinde fiat fricatio fortior vt per eā suscitetur calor ⁊ abunde trahatur alimentū ad membra. Scd̄m est superpositio emplastri de pice in toto corpore q̄d suo calore sanguinē attrahit ⁊ calorem suscitat ⁊ sua viscositate retinet in mēbris sanguinem attractū donec inuiscetur ⁊ assimilet̄ ptib' corpis. Tertiū est tēpa tū exercitiū post dictā ēplastratiōez ex pice p q̄d diffundūt̄ sāguis ⁊ spūs v̄sus exteriora. Quartū ē balneatio in aq̄ dulci mediocris caliditatis p' exercitiū sine mora q̄ mēbra hūectētur ⁊ nutrimē tis abūdāti' adhereat ⁊ assimilet̄. Quitū est extersio toti' corpis ab aq̄sitate balnei adherēti cuti cū mādilib' siccis vt meli' oleū q̄d inungit̄ ībibat̄ ei ⁊ diuti' hereat. Et sūt mādilia ī pposito pānī de lana vel lino q̄b' pudibūda coopiunt̄ ī balneo. Sextū ē inūctio toti' corpis cū oleo oliuarū dulci tepido stati p' extersionē vt mē bra hūectētur ⁊ a lassitudine phibeātur ⁊ sanguis ac spūs p fri catiōes exercitia ⁊ balneatiōes ad mēbra deducti retineātur ibi. Et ad hāc intētionē onfantinū oleum vel rosatū eēt efficati' oleo dulci ppt̄ suā stipticitatē. Septimū ē assūptio cibi sibi ɔuenīēt p' inunctionē vt colaticiorū ex cācris aut pullis aut aq̄ carniū cū vi tellis ouorū aut lactis azine aut capre aut mulieris aut caponū

pinguiū aut gallinaꝝ vł ꝑdicum vł faſcanorum vł vituli vł hedi vł ānualꝰ agni vł ānualꝰ porci ſi ṽtus affuerit q̄ digeratꝰ. Octauū ē effuſio aq̄ frigide mediocris frigiditatꝭ ſup totū trūcū corpis in exitu a balneo aq̄ calide ſi tp̄s etas ꝛ ꝯſuetudo tolerauerit. aquā frigidā. ſ. ſi tp̄s fuerit eſtas ꝛ etas iuuēt' ꝛ vir īpinguād' de more habuerit in aq̄ſ frigidis ſepe balneari vt ſanguis ꝛ ſp̄s ad mēbra tracti ī eis retineanꝰ ab aq̄ frigore clauſiſ poris cutꝭ. Nonū ē cōmēſuratio fricatiōis p̄cedētis ēplaſtratiōez cū pice talis ꝙ finis fricatiōis p̄us fiat ꝙ̄ incipiat minui tumor mēbrorū ꝑ fricatiōez īduct'. Nō em̄ q̄ritur ex fricatiōe reſolutō ſꝫ attractio nutrimēti ꝛ ſpūum ad mēbra īpiguāda ꝛ viuificanda. Hec remedia p̄us nobis dedit ga. 6. ð regimīe ſanitatꝭ ca. °12. dicēs. Eſt aūt nullū q̄dez auxiliū ēplaſtratiōi cū pice ṽtutē hn̄s parē. Prodeſſe tn̄ pn̄t ꝛ hec talia añ balneū māib' nō valde mollib' ſicut rurſus neq̄ aſperis refricare corp' vſq̄ quo ruborē accipiat. Deide fricatiōe dura nō mł ta oppilāte cutē denſaꝫ ꝛ durā opari ꝛ poſtea exercitijs ꝯmēſuratꝭ vtēteꝫ. Deide balneatū ita vt nō ꝓlixe moreꝰ ſm balneū abſtergere ſilr p̄dicta fricatiōe ſicca ꝛ poſtea vnctū oleo breui offerre cibaria. Intētio ṽo taliū ē ad carnoſuꝫ gen' trahētes ſanguinē bonū roborare eā q̄ in eis ē nutritiuā ṽtutē vt nō euaporeꝰ qd̄ attractū eſt ſanguis. Igiꝰ roboraꝰ q̄deꝫ ṽtus nutritiua ex eo qd̄ calefacit carnes ꝛ nō euaporaꝰ is q̄ deduct' eſt ad eas ſanguis. Vnguētib' eas oleo ṽtutē hn̄te emplaſticā. i. adheſiuā. Si ṽo ꝛ q̄ etatis ꝯceſſerint frigidis balneatiōibus idē hō ſimł vtens cū predictis proficiet multū: hec galienus.

Et ſi ipi' etas ꝛ tp̄s ꝛ ꝯſuetudo aquā tolerauerit frigidā ex ea ſup ſe fūdat Finis aūt fricatiōis q̄ añ picis ēplaſtrum premittitur eſt vt inflatio non incipiat conſumi. Et hoc quidem ē ꝓpinquū ei qd̄ in augmentando mēbrum ꝑuum diximus. Cōplementuꝫ vero locutōis de hoc inuenietur in libro de pulcritudine quarti libri.

De extenuatione groſſi ꝛ craſſi. Capitulum. V.

Ipſius regimen eſt vt deſcenſus cibi a ſtomacho ei' et inteſtinis ſit velox: ne cōpleatur meſeraicarū ſuctio in ipſo: et vt cibū ſumat qui ſit magne q̄ntitatis ꝛ pauci nutrimēti. Et frequēter balneetur anteq̄ cōedat: ꝛ exercitiū feſtinū ꝛ olea reſoluentia. Et de electuarijs trifera minor: ꝛ electuariū de lacca ꝛ tyriaca: ꝛ vt ieiunus bibat acetum et almuri. Et nos quidē noīabim' hoc in dictione decorationis.

c In tertia dicit ꝙ remedia iā dicta ꝯ maciē toti' ſunt illis ꝓpinqua q̄ dicta ſūt p̄us ꝯ ꝑuitatē ꝛ debilitatē alicui' mēbri ca. 11°. doctrine ſcđe hui' tertie fen. ꝛ ſmo ꝯplet' de ipinguatiōe macroꝝ inueniꝰ in libro de pulchritudine q̄rti libri. ſ. ca. p̄mo tractat' q̄rti fen ſeptime libri q̄rti q̄ eſt de decoratione corporis.

De extenuatione groſſi ꝛ craſſi. Capitulum. V.

i Ipſius regimē. In hoc ca. dat nouē remedia ꝯ groſſiciē et craſſiciē corpis nimias remittēs nos ad ſequētia ſup ampliori ſmone de his. Primū ē ꝙ ꝓcureꝰ velox cibi deſcenſus a ſtōacho ꝛ itcſtinis: ne meſeraice ſpaciū h̄eant ſugēdi ꝯplete totū chilū a cibo. Procuraꝰ aūt deſcēſus ei' p̄mittēdo cibos lenitiuos alijs vt p̄mā aquā ðcoctiōis cauliū vł decoctiōis cōchaꝝ vł decoctōis piſorū vł porctā factā ex bletꝭ violarijs boraginib' ꝛ mercuriali vł poma cocta vł panē ſubnigrū mł ti furfuris. Scđm ē aſſumptio ciboꝝ q̄ ſub magna q̄ntitate ſumpti modicū nutriant vt olerū radicū leguminū ſalſoꝝ induratoꝝ panis furfure'. de q̄bus q̄ ſumūt magnā q̄ntitatē ita vt ſaturētur paꝝ nutriūtur: q2 pauc' ex his gn̄atur ſanguis. Tertiū eſt frequēs hoꝝ balneatio añ commeſtionē tūc em̄ facta reſoluēdo hūidū tā nutrimētale ꝙ̄ ībale corporis demacrat maxie balneū ſiccū qd̄ ſtupha d2 vł balneū ī aq̄s deſiccatiuis nālꝰ aut artificialiter calidis vt ſulphureis vł aluminoſis. Quartū ē exercitiū velox propter multā ſui reſolutionem maxime ſi cū velocitate fuerit forte vel longū. Quintū eſt inunctio frequēter facta ieiuno ſtomacho cū reſoluentibus oleis vt anetino iuniperino rutaceo laurino de lateribus de caſtoreo vel ð enforbio. Sextū eſt de electuarioꝝ numero eſt trifera mior quā deſcribit prin. quinto canonis ſumma prima tractatu tertio. Septimū ē electuariū de lacca quod dialacca dicitur. ꝛ ē duplex magna ſcꝫ et mior. quas deſcribit prin. tractatu primo ſumme prime quinti. Octauū eſt opiata famoſiſſima tyriaca maior. quā deſcribit ibi que deſiccat humiditates impinguātes corpus. quia medicine deſiccatiue predominātur in cōpoſitione ipſius vt in trifera minore et in dialacca. Nonū eſt potus aceti ꝛ almuri ieiuno ſtomacho. q2 acetum vehementer ſiccat ꝛ almuri etiā qd̄ quādoq̄ fit ex piſcibus ſalitis quādoq̄ ex farina hordei ꝛ ſale facto pane: ꝛ vtrūq̄ ſiccat propter dn̄ium ſalis ī eo. Sed aſſidu' vſus aceti maxie ī ieiuno mł ta inducit ī cōmoda viſum debilitat pectus offendit tuſſim cōmouet ſtomachuꝫ ꝛ epar ledit neruos ꝛ iuncturas vehementer opp̄mit hos artetic' illos tremoribus ꝛ paralyſibus vexans. Sal vero ꝛ almuri ðbilitāt viſum ſupcalefaciūt epar ſanguineꝫ adurunt ſerpigines ipetigines ſcabiē pruritum morpheā lepraꝫ in diſpoſitis īducūt vias vrine excoriant cum diu continuantur. Attēde ꝙ galienus ſexto de regimine ſanitatis capi. duodecimo artē demacrandi pingues ꝛ ſubtiliandi groſſos ſub quattuor regulis et exēplo vni' demacrati per ipſum nobis reliquit. Pria regula eſt. In his q̄ ſunt īmoderate ingroſſati exoluere quidē opꝫ anadoſim id eſt minuere redditionē cibi ad membra augere vero oportet effluxiones id eſt reſolutiones corporis. Scđa eſt. anadoſis quidem exoluitur id eſt redditio cibi minuitur continuis ſubductionibus ventris aſſuefacientibus nobis ſibi organa inferius cito impellere quecunq̄ continētur ſm ea. Tertia eſt. effluxiōes corporis augebimus acutis id eſt velocibus exercitijs quorum eſt ꝛ curſus vnctionibuſq̄ diaforeticis id eſt euaporatiuis fricantes q̄plurimum. Quarta eſt. Eſſe autē oportet fricationem mollē ſcilicet ꝛ rarificatiuā: q2 dura poros cutis claudit et reſolutionem prohibet. Exemplū vero ē hoc Ego deniq̄ quendā craſſum ſufficiēter id eſt nimis paruo tempore cōmoderate cuſarcum id eſt bene carnoſum feci acuto curſu vti cogēs. deinde quidem abſtergens ei ſudorem ſyndonibus id eſt linteis nec valde mollibus nec valde aſperis. Deinceps vero fricās q̄plurimū vnctionibus diaforeticis. Et poſt talem fricationem ad balneum ducens in quo balneo cibum quidem confeſtiꝫ non offerebam. Quieſcere vero iubens et quid aſſuctorum ſibi gerere rurſus ad ſcđm ducebam balneum deinde tumores id eſt ſubſtantias cibariorum oligatrophos id eſt parum nutrientes dabam vt implerentur. parum vero ex eis in totum adderetur corpus. Hec galienus. De hac materia remittit nos pri. ad dictionem decorationis id eſt ad fen ſeptimam quarti que de pulchritudine ſeu decoratione intitulatur In cuius tractatu quarto ca. 5. diffuſe determinatur de extenuatione pinguium.

Doctrina q̄nta fen tertie p̄mi q̄ eſt de mutatiōib' cui' eſt ca. i. ꝛ ſumma. i.

De regimine temporum cum rectificatione aeris. Capi. ſingulare.

Aueris quidē principio ſuccurrenduꝫ eſt ad minuendum ꝛ ad bibendum cathartica ſm ꝙ neceſſe eſt et ſm conſuetudinem.

Doctrina q̄nta fen tertie p̄mi q̄ eſt de mutationibus ꝛ eius eſt capitulū vnū et ſumma vna. De regimine temporum cum rectificatione aeris. Capitulum ſingulare.

i Aueris quidem. In hoc capitulo primo agit de regimie obſeruādo in vere. Scđo in eſtate ibi [In eſtate vero] Tertio in autūno ibi [In autūno autē] Quarto in hyeme ibi [In hyeme vero] Quīto de rectificatione aeris corrupti ibi [Aeri ṽo cū corrūpitur]

a In p̄ma pte dat octo regulas regiminis ṽnalis. Pria ē. ſuccurrenduꝫ ē in principio veris hūano corpi cū minutiōe ſanguis ꝑ phlebotomiam ventoſas aut ſanguiſugas et cum catartici ſeu pharmacie potu ſm neceſſitatē plectorie tollēde ꝑ minutiōeꝫ vł alteri' hūoris a ſanguie electiue euacuādi ꝑ pharmaciā ꝛ ſm ꝯſuetudinē corpis in vſu phlebotomie vł pharmacie. Iuxꝰ illud hypo. āphoꝝ 6. Quibuſcūq̄ phlebotomia aut pharmacia cōfert hos vere phlebotomare aut pharmaciā dare cōuenit. Et galie. in ꝯmēto ait. Oportet ergo in veris initio purgare hos cū phlebotomia ſi de plenitudine timeaꝰ cū ſolutione et vomitu ſi de corruptis humoribus. Diu em̄ mł tos hm̄ōi cuſtodiui cū in ſingulis egrotarēt annis multꝭ q̄ podagricis artcticis nō tn̄ adeo fortiter vt petrificerent digiti hoc mō ſubuenimus et venturas paſſiones diſtulim'. Silr ꝓtelauim' q̄buſdā empima et epilentiā cum

In ipso quoqꝫ ꝓprie vomitus prouocandus est. Et omnis res multū calefaciēs ⁊ humectās est dimittenda ex carnibus et potibꝰ. Et nutriens subtiliandū. Et exercitio vtendū est temperato quod sit maius exercitio estatis. Cibo quoqꝫ nō repleaꝛ quis īmo ipsum ꝑtiatur. Et in potu sumat sirupos ⁊ rob extiguētes: Et a rebus abstineat calidis ⁊ ab omībus amaris aut salsis aut acutis. In estate[b] vero minuaꝛ ex cibis ⁊ potibꝰ et exercitio ⁊ maneat quietus. et extinguētia bibat. Et si poterit vomat. ⁊ semper in vmbra moretur et in loco cooperto. In autumno[c] autem ⁊ proprie in eo qui ē diuersi aeris conseruatio facienda est cum regimine meliore.

hoc mō purgationis. Phlebotomia aūt vniuersaliter ē medicina oīum passionū de plenitudine. purgatio cū solutiōe ⁊ vomitu si gnāliter attēdaꝛ vna eē videꝛ. Qꝛ si spāliter nō est vna: qꝛ cū quibusdā hoībus cholericos humores purgare ꝯueniat. alijs alios quilibet fm naturas morboꝝ diu assuetoꝝ diuersiformiꝰ sunt purgādi: hec ga. Addit aūt illic exēpla plīma ꝙ ꝓseruaꝛ ab eo ꝑ purgatiōes in tēpe veris a grauibꝰ morbis. Scđa regula ē. vomitꝰ in vere ꝓprie ꝓuocandꝰ est vt cholera quā frigꝰ hyemis latē fecit in vere commota vomitu purgetur. Et portio phlegmatis paulatim in stomacho hyeme ꝯgesta simul educaꝛ. Gal. tñ plus suadet vomitu vernali tpe purgationē ꝑ inferiora q̄rto āphorismoꝝ cōmento huiꝰ cañ. Purgare quidem estate supiora hyeme vō inferiora: dicēs. Cholera nāqꝫ in estate regnat q̄ qm̄ ignea ⁊ leuis ē semꝑ supiora petit. Purgeꝛ ergo ī estate ⁊ autūno ꝑ supiora ne forte ab hac dissipentur mēbra. Phlegma vō in hyeme abūdat qđ qm̄ graue est inferiora petit. purgeꝛ ergo hyeme ⁊ vere ne hoc supabundās distēperantiā faciat. Tertia est. in vere dimittēde sunt res multū calefacientes ⁊ humectātes ex carnibus ⁊ potibus sicut carnes ꝯdite cum spēbus et vina rubea dulcia vinosa. qꝛ cito faciunt exuberare sanguinem quē ver de se satis multiplicat. Quarta ē. nutriens est in vere subtiliandū: qꝛ tempus veris pre ceteris repletionale est propter hūiditates in hyeme genitas ⁊ cōculcatas que in vere erūpunt. Contra dicit hypo. āphorismoꝝ prima. Uentres hyeme ⁊ vere calidissimi sunt natura ⁊ somni longissimi. In his igitur tpibus ⁊ oblatōes plures dande sunt. Etenim innatus est calor multꝰ: multo igitur indiget nutrimento. Signū sunt etates ⁊ athlete: nō ergo in vere regimen subtiliandū ē. Dic ꝙ si ver corpꝰ inuenit temꝑatum in humoribus cibus in eo dādus est fm mensuram caloris innati ⁊ resolutionē q̄ fit a corꝑe qꝛ ver conseruat corpus vt inuenit ⁊ de se sanissimū est ⁊ minime mortiferum. Juxta illđ ga. amphorismoꝝ tertia cōmento illius cañ. Uere siquidē manie. Uer eñ si corpꝰ eq̄liter tēperatum hūoribus inuenerit in eadē ꝑfectione custodit nec ex sui ꝑte aliq̄d mali infert. Autūnus estas hyems faciūt ecōuerso. Quodlibet eñ horū cum corpus īueniat mūdificatū: ex sui tñ parte generat morbū. Estas eñ choleram rubeā: hyems phlegma: autūnꝰ cholerā nigrā. Sꝫ qꝛ ver vt plurimū reperit corpꝰ repletū parti hūoribꝰ ex hyeme natꝫ ꝑtī ex crapula assidua hoīꝫ iniūgit hic ꝓri. subtile regimē tpe vernali. Quita ē. i vere vtēdū ē exercitō tēꝑato inť lōgū ⁊ breue velox ⁊ tardū forte ⁊ debile magnū ⁊ ꝑuū sit tñ maius tempore veris ꝙ tpe estatis ⁊ fiat corꝑe premūdificato. Juxta illud ga. cōmento nunc allegato. Uer idē facit in corpore qđ exercitia videntur facere que corporibus sunt sana: si tamē exerceantur plena phlegmate vel quolibet alio hūore generātur in eis epilētic ⁊ apoplectic ex eorum exercitatione. Aliquādo crepantur vene in pulmone vel febres nascuntur acute. Sexta ē. in vere nemo repleaꝛ cibis ad saturitatē: īmo suum diuidat cibum parum ex eo sumens vnaquaqꝫ vice longis interuallis. Juxta illđ ga āphorismoꝝ ꝑma ꝯmento illiꝰ cano. Et quibꝰ semel aut bis ⁊c. Medio vō vere ⁊ appropiquāte iā estate paꝝ cibi ⁊ lōgis īteruallis debemꝰ dare. Hoc eñ tps morbo de plenitudine assimilatur. qm̄ chimi in hyeme coagulati dissoluūtur effluētes ꝑ totū corpꝰ. Idē qđ diximꝰ ꝺ tpe in morbo faciēdū ē de plenitudine. paꝝ eñ cibi si vtus sit fortis longis damꝰ interuallis. hoc etiā in vere faciendū est. Septima est. bibantur in vere sirupi ꝺ rob id est succi fructuū per se inspissati extinguentes feruorem sanguinis ⁊ cholere sicut sirupi rosatus et violatus ⁊ de acetosa maxie oxizaccara. Rob vue acerbe vel de berberis vel de ribes vł de limonibus vel de acetositate citri precipue circa finē veris q̄ augeri icipit ⁊ inualescere in hūoribꝰ ebullitio. Octaua ē. abstineat hō tpe veris a rebus calidis que sanguinē ⁊ corpus supercalefaciunt ⁊ ab omībus amaris salsis ⁊ acutis. Nam cū sapores hi fundentur omnes sm substantia calida supercalefaciunt epar ⁊ sanguinem. Et ebullitionem hūorū quā ver efficiꝰ augēt q̄re ꝑducunt ad scabiē pruritū serpiginē leprā maxie in medio ⁊ fine veris. Plures ex his regulis ꝑnotauit rasis q̄rto almāsoris ca. de regimie corporis fm tpa dicēs. Opꝫ vt in vere minutiōe ⁊ ventris solutione ꝑueniēdo succuratur añq̄ calor irritetur. Et minꝰ vinum in ipo est bibendū ⁊ caro cōcedenda ⁊ oīa dulcia minꝰ sumēda. Et ꝙmaxime hoc obseruare debēt q̄bus egritudines ex repletōe accidere cōsueuerunt. Decet etiā vt nutriētibus subtilibus ⁊ infrigidantibꝰ in eo nutriātur. quibus in estate vti consueuerunt: hec ille.

b In estate vō. In hac pte scđa dat quattuor regulas regiminis hoīs tpe estiuo. Prima ē. diminuāꝛ estiuo tpe cibus potꝰ ⁊ exercitiū hoī ⁊ quiete vtaꝛ. Cibꝰ quidem: qꝛ tunc tpis digestiua virtus et calor inatꝰ sunt multū debiles sparsi ⁊ resoluti ꝑ caloris violentiā extrinseci. Potꝰ vō nō quilibet minuēdꝰ est. cū tūc resolutio maxia fiat: et desiccatio corꝑis ⁊ eleuatio caloris supꝑ hūiditaꝫ et plus sitiat hō q̄ꝫ alio tpe. Sed potꝰ vini tunc minuēdꝰ est ꝓcipue vini vinosi pari: qꝛ ⁊ faciliter inflāmabile est ⁊ calorē iā auctum estu violēto excādescere facit. Per potū quidē solent veteres itelligere vinū. Teste ga. amphoꝝ scđa ꝯmēto illiꝰ cañ. Potꝰ indigentiā soluit: dicente. Dicēdo potū intelligere ꝯsueuit vinū. Exercitiū aūt tūc minuendū est: qꝛ supcalefactionē resolutionē ⁊ exiccatiōē ab estate iducetas auget. Et ē quiescēdū i vmbra. s. qꝛ quies semꝑ ē īfrigidās ⁊ hūectat ꝓpter defectū resolutiōis vt ait ꝑn. ꝑmi scđa doctrina scđa summa ꝑma ca. 12. Scđa ē. estiuo tpe bibat hō potꝰ extinguētes sicut aquā hordei. syrupū rosatū oxizaccarā simplicē syrupū endiuie vł acetose. Per hos eñ cholera estate ebulliēs saꝛ repmiꝛ sāguis tēpatur mēbra ꝯfortātur ⁊ īfrigidāꝛ cū moderamine. Tertia ē. vomat hō tpe estiuo si possit. i. si facile fuerit sibi maxie si senserit os amaꝝ ⁊ siccū. Nā tūc tpis abūdat cholera q̄ ꝯueniēꝛ vomitu purgaꝛ. Propterea suasit hypo. āphoꝝ. 4. Purgare quidē estate supiora. Hyeme vō iferiora. Et ga. i ꝯmēto ait. Cholera nāqꝫ in estate regnat: que qm̄ ignea ⁊ leuis ē sꝑ supiora petit. purgeꝛ ergo estate ⁊ autūno ꝑ supiora. Quarta ē moreꝛ hō sꝑ tpe estiuo ī vmbra ⁊ in loco q̄ sit coopertꝰ aduersus radios solꝭ vt minꝰ tāgaꝛ siccēꝛ ⁊ resoluaꝛ a calore solꝭ. ¶ Attēde ꝑo ꝙ ras. 4 almāsoris ca. ꝑdicto paulo latiꝰ sic describit regimē tpe estiuo ꝯueniens hoī. Cū venerit estas motꝰ minuaꝛ ⁊ labor: soliqꝫ minꝰ obuiādū erit. et nutriētia calida ⁊ grossa relinquēda: vēter ēt nō semel cito repleri dꝫ: sꝫ multꝭ vicibꝰ cibꝰ diuersus ē sumēdꝰ. Et aq̄ frigida ē bibēda ⁊ ī ablutōe vtēda. Simila quoqꝫ. i. farina frumēti vł hordei cū aq̄ cocta et zuccaro ē potāda ⁊ syrupꝰ acetosus ⁊ iuleb ⁊ rob de fructibꝰ acetosis. In potu ꝑterea īmanem cipi dꝫ nix cū zuccaro. Res aūt frigide ⁊ cibi cū aceto ⁊ sumach cōpositi ⁊ tharces ⁊ hulē ⁊ res acetose commedi debent. A dulcibus aūt ⁊ vnctuosis ⁊ acutis ⁊ salsis abstinēdū est. Sed acetosis et insipidis ad tēperiē conseruandam vtendum est. Uino quoqꝫ tanta admiscenda est aqua vt quasi aqua sentiaꝛ. Uetus autē et forte dimittatur. hec ille. Et per tharcs ⁊ hulen intellige brodia acetosa. ¶ Attēde scđo ꝙ ꝓpter vehementiā resolutionis humiditatū tā substātialiū ꝙ nutrimētaliū corporis in estiuo tēpore grossior ⁊ maior cibꝰ exhibendus esset si virtus sufficeret ad digerendum talē ⁊ tantū: sed quia non sufficit vna vice multum digerere cibū paꝝ ⁊ sepe de eo dandū est. Juxta illud gal. amphorismoꝝ ꝑma cōmento illius cano. Et quibus semel aut bis. In estate cibꝰ multotiēs erit dādus ⁊ parū. Multotiens qꝛ indiget propter scipissimā dissolutionē. Paruū ꝓpter virtutis defectionem.

c In autūno autem. In hac pte tertia dat regimē homini ꝑ tempore autūni sub vndecim regulis. Pria est. conseruatio sanitatis corporis faciēda ē in autūno cū regimie meliori et attentiori cura q̄ꝫ in quocūqꝫ alio tēpore maxime in autūno diuersi aeris in calore forti dierū suorū ⁊ frigore forti suarū noctium. qꝛ tempus autūni ceteris egritudinalius est ⁊ magꝭ mortiferū. Juxta illud hypo. āphorismoꝝ tertia. In autūno acutissime egritudines fiūt ⁊ maxime mortifere. Et ga. in ꝯmēto ait. Autūnꝰ acutoꝝ morborū est gñatiuꝰ et pestilētior alijs tpibus. Et statim subiūgit cām huiꝰ dicēs. Autūnꝰ in multꝭ illaudabilis est rebꝰ. Primo qꝛ aliquñ cadē die fit frigus aliquñ fit estus. Scđo qꝛ cū sit post estatē iuenit in multis corꝑibus chimos incēsos ⁊ in quibusdā vtutē defectā. Nec tñ hoc ēt solū: sꝫ añq̄ꝫ chimi veniāt ad cutē mouētur et dissoluātur. Sed iste veniēs ꝓpter frigiditatē suā in interioribus corꝑis cos

recludit: hec ille. Scđa ē. in autūno desiccātia q̄cq̃ relinquēda sūt qꝛ prior estas corpa siccauit plꝰ opportuno quoꝝ siccitatē nō corrigit autūnꝰ: sed potius auget sicus extrīs. Sicca ergo oblata nocerēt plurimū. Tertia ē. abstinendū est a coitu tempe autūni ꝛ ab aque frigide plurime potu ꝛ ab effusione aq̄ frigide sup caput.

Et omia siccantia sunt dimittēda. Et cauendum est a coitu ꝛ a potu multe aque frigide ꝛ ipsius fusione sup caput. Necq̃ in loco frigido dormiat in quo eius cutis horripilet neq̃ repletus dormiat. Et caueat sibi a calore estiuo ꝛ frigiditate matutinorū: ꝛ suū custodiat caput ne frigiditati obuiet. A fructibꝰ quoq̃ q̄ sunt in tempore illo sibi caueat ne ex illis multum comedat: neq̃ balneet nisi cū tepida. Cūq̃ dies cum nocte fuerit equalis euacuetur ne supfluitates in hyeme cōstringant licȝ in multis corporibꝰ sit melius ne in autūno aliq̄d faciāt: vnde humores ferueāt: ꝛ moueant imo melius est eis vt ipsi q̄eti permaneant. Quidā etiam vetuerūt ne vomitus in autūno fiat: quoniaȝ ad febres pducit. Vinū p̄terea vehementer debet eē aquatuȝ ꝛ nō sit supflue. Scias quoq̃ ꝙ in multis pluuijs in ipo ꝯsistit sepatio ꝛ securatio ab ipiꝰ malitia. In hyeme vero multum

A coitu q̄deȝ maxime excessiuo qꝛ corpꝰ siccat vires dbilitat spiritus resoluit caloreȝ minuit senium accelerat. Teste ga. 6. de regimine sanitatis capi. quīto dicēte. Contrarijssimi vero sic eis cōplexioni bus sunt venerei actꝰ. A potu vo aq̄ multe frigide. q̄a penetrat cito ad intima corpis iā rarificata p calorē p̄uie estatis. q̄re mortificat calorē inatū: pectus ꝛ stomachū ledit: neruos debilitat: ꝛ cōplexionē epatis destruit: colicā iducit ꝛ hydropisim gn̄at. Ab effusiōe q̄dem frigide aq̄ sup caput: qꝛ frigꝰ eius velociter penetrans cerebrum debilitat et quasi extinguit aīalem spm̄ cui cōpatiuntur vt sue radici vniuersa organa sensus ꝛ motꝰ: et miringas cerebri suo frigore vehemēter ledit: reuma generat ꝛ hūores acutos ad pectus excutit. Vnō q̄nq̃ gn̄atur ptisis. Quarta ē. tpe autūni nō dormiat hō in loco frigido sicut supra terraȝ vel supra herbā ꝓpter cuius frigus cutis horripilet: qꝛ prior estas repleuit corpus hūoribꝰ acutis quoꝝ fuligines interiꝰ retente ꝓpter clausionē poroꝝ cutis a frigore loci putridas febres leuiter generant Nā tp̄s autūni cacochimius est ceteris tpibus ꝛ ꝓpter ipsius inēq̄litatē ꝛ ꝓpter vsum copiosuȝ fructuū. Nec in autūno dormiat repletꝰ scȝ priusq̄ cibus descēderit ad fundū stomachi: qꝛ somnus ventre pleno cerebrū fumis ꝛ vaporibus implet: inq̄etudine somnioꝝ vexat: digestionem turbat ꝛ reuma parit. q̄d in autūno pluris periculi est ꝓpter acumen hūorum corpis ex quo timet ne pulmo vlceretur ꝛ fiat ptisis. Quīta est. ꝙ tpe autūni vitet calor estiuꝰ circa meridiē suorū dierum dn̄ari solitus ꝛ matutinorū vel auroraꝝ ac noctiū frigus ꝛ frigus capitꝭ. Supius pluries determinatū est ꝙ autūni tp̄s est multū ineq̄le qꝛ dies eiꝰ sunt velut estiui ꝛ noctes hyemales. nō exponat ergo se hō caloribus estiuis dierū autūnaliū ne siccetur resoluat ꝛ debilitetur corpus iam siccatum ꝛ resolutuȝ debilitatū estate priore neq̃ cōburant ꝛ inflāmētur hūores ipsius. Non se etiā exponat frigori nocturno vel matutinali ne cutis ipsius horripiletur vel membra rigeant ꝛ fuligo humorū interiꝰ reclusa tali frigore putredine febrili corpus inficiat. Obseruetur etiā ne frigus hoc caput tāgat cerebrū debilitās ꝛ omnia orta ab eo reuma gn̄ans miringas pcutiens et quasi extinguēs aīales spiritus. Sexta est. in autūno sibi caueat hō a fructibꝰ illius tēpis. vt vuis psicis ficubꝰ et siliꝗbus vel saltē nō multum de eis cōedat: qꝛ tales gn̄ant sanguinem dispositum ad putrefactioneȝ maxime si fuerint in stomacho imundo vel i cacochimico corpe recepti q̄le in autūno sepius occurrit. Septima est. in autūno non balneet se homo nisi in aqua tepida vel mediocris caloris. Aqua nāq̃ frigida tunc obuians corpori multum nocet ei sicut premissum est. Et multū calida debilitat ipsum siccat ꝛ inanit. Sed tepida humectat ꝛ calorē temperat ꝛ cutem lenit ꝛ acumen reprimit peccantiū humoꝝ ꝛ maturationem horum coadiuuat. Octaua est in autūno corpus euacuetur a malis humoribꝰ tam derelictis ab estiuo tempore q̄ generatis in eo quando in eo noctes equātur diebus ne cōstringantur a frigore hyemis in poris membrorum ꝛ illic corrupti corrūpant membra q̄uis sit melius in multis corporibus tēpore autūni nihil efficere quo ferueāt humores ꝛ cōmoueantur quasi irritati vel ebullientes: imo melius sit vt quieti maneant paulatim repressi tam frigore hyemis q̄ crudi humoris pmixtione cuius multitudinem ꝓcreat hyems.

¶ Attende ꝙ prima autūni pars est similis estati calida et sicca debilitās vires corporis: quare non competit in ea pharmacum nisi vrgente necessitate. Sed postrema eiꝰ pars est hyemi similis declinans ad frigus ꝛ humiditatem: que qꝛ constringit humores in mēbris non sinit eos leuiter educi: quare tunc non conuenit pharmacia nisi in casu magne necessitatis. Sed autūni medium q̄d est circa autūnale eq̄noctium est temperatius ceteris eius ꝑtibus ꝛ similius veri: quare tunc maxime facienda videtur euacuatio peccantium humorum.

¶ Attēde scđo ꝙ frequēter peccantes humores tēpore autūni sunt acuti adusti qui q̄diu latitāt in membris quieti modicum offendunt: et dum cōmouentur acriter seuiunt ꝛ p mēbra furiunt. quod attendens hypo. āphorismorum sexta ait. Quibuscūq̃ abscōditi cācri fiunt nō curare melius est. Curati enim citius pereunt. Nō curatiuo multuȝ tēpus perficiūt. Et hos melius est relinquere quietos q̄ mouere pharmacis ꝛ facere furere sperando ꝙ hyems refrenabit eoȝ et virtus tunc fortis paulatim resoluet. Nona est. quidam ꝓhibuerūt in autūno vomitū fieri: qꝛ febreȝ de leui prouocat. Id verificat in difficulter vomētibus ꝛ abūdantibus in hūoribus grossis melancholicis q̄ nequeunt educi p vomitū nisi fortis eis medicina detur. vt elleborus albus vl̄ azarabaccara qua debile corpus fortiter cōmotum febrit ꝛ estuat. Sed in cholericis facile vomentibus in autūno vomitus secure fieri potest cum digito aut penna titillando liguam in radice ipsius: hec nos hyp. docuit amphorismoꝝ quarta. Gracíles inquit et facile vomentes superius purgare timentes hyemē difficile vero vomentes ꝛ medie carnosos inferius timentes estatem. Melancholicos vero inferius vehementius eadem ratione cōtraria apponentes. Decima est. vinū quod bibitur tempore autūni vehementer est limphandū vt corpus humectet ꝛ calorem reprimat. sȝ nō supflue debet limphari scȝ non tantum q̄ȝtum in estate: neq̃ superflue debet tūc bibi. quia natura tunc debilitata nō sufficeret ipm̄ regere ꝛ dirigere: ꝛ nimis limphatum calorem obtunderet ꝛ multiplicaret vētositates q̄bus colica generari posset. Vndecima est. multe pluuie veniētes in autūno corrigunt ꝛ reprimunt maliciam ipsius ꝛ separant nos siue assecurāt a nocumento ipsius. Primo qꝛ reprimunt eius siccitatem. Scđo qꝛ inspissant aerē vnde fit ineptior mutari nūc ad estū nunc ad frigus. Tertio qꝛ reprimūt acumē hūoruȝ. ¶ Attēde ꝙ rasis plures ex his regulꝭ q̄rto almāsoris p̄notauit: dicēs. In autūno vo fructuū cōestio minuēda est q̄ȝtū possibile fuerit. Et obseruādū ē ne in meridie aliq̄s se soli opponat Caput q̄ȝ i nocte ꝛ mane a frigore custodiri dȝ. Caueāt ēt ne bibāt aquā frigidā vl̄ lauent in ea. ꝛ a labore siꝯr et sollicitudine abstinere dn̄t. Aq̄ vero tepida se lauent. Et obseruent ne in locis dormiant frigidis. aqua etiam frigida non lauentur ex qua corpus horripiletur. quod ideo fieri nō debet: qꝛ in eadeȝ hora febrire faciūt. Caueāt p̄terea ne famē vel siti patiāt vel cibo vna hora ipleant vel aqua. Vinū aūt talit̄ tēpatū bibāt vt delectari aīaȝ faciat. stomacho tn̄ nec grauedinē nec tensionē afferat In ipo q̄ȝ corpus ſm plures res sine itermissiōe custodiat. Et regatur sicut in estate gubernari cōsueuit vsq̃ ad pluuiarū aduētū q̄ postq̄ȝ aduenerit a multo malo nocumēto securos reddēt. Si aūt ꝯtigat autūnū logū ꝛ estiualē fore custodia maior erit obseruāda. Tota aūt intētio i custodia autūni eē dȝ in hūoꝝ repressiōe ꝛ tēpamento maior q̄ȝ in ipoꝝ euacuatiōe cum vētris solutione atq̃ minutōe. Q̃ si in autūno aliq̄ cōtingat egritudo cito ei cū medicina an̄q̄ augmentet subueniendū est. Huius em̄ tpis egritudines male sunt et pessime. Ad vltimū autē tota intentio sit in corporis humectatione. In hoc enim tēpore hoc est plus necessarium q̄ in estate. Hoc em̄ tēpus ꝓ malignitate sue complexiōis errorem nō patitur regiminis nec largis vti permittit nutrientibus neq̃ dietam despicere: hec rasis.

b In hyeme vero. In hac parte quarta primo dat regimē seruandū in hyeme. Scđo declarat ꝙ raro in hyeme sanū corpꝰ egrotat ibi. | Amplius corporibus | Tertio que euacuationū est hyeme melior ꝛ que vitāda est ibi | Hypocrati quoq̃ visuȝ est |

¶ In prima particula dat quattuor regulas regiminis hyemis. Pria est. exercitiū plurimū in hyeme ꝯuenit ꝛ copiosior cibus nisi fuerit hyēs

meridionalis. tūc cui ꝯuenit exercitiū maius ⁊ minoꝛ cibus. Causa vero augēdi exercitiū in hyeme est vt caloꝛ intra reclusus ad membꝛa exterioꝛa viuificāda ⁊ calēda cū sanguie trahaꝛ. vie ⁊ poꝛi frigoꝛe ꝯstricti motu ⁊ caloꝛe exercitij apianꝛ. ⁊ supfluitates q̄ plus hyeme ꝓpꝛ clausionē poroꝝ supabūdant liberę expellanꝛ. Sꝫ cā copiosioꝛis cibi tūc tp̄is dandi

laboꝛare debēt ⁊ copiosius comedere nisi fuerit meridionalis. quoniā si sic fuerit exercitiū erit augmentādū et cibus minuēdus. Opꝫ pꝛeterea vt triticum panis hyemis sit foꝛtius et foꝛtioꝛis soliditatis ꝙ̄ panis estatis Et similiter est illud quod est in carnibus ⁊ in eis que sunt sicut ipse. Et vt sint olera quibus vescūtur sicut caules ⁊ sicla et apium ⁊ non atriplices neqꝫ blitis neqꝫ poꝛtulaca neqꝫ scari-

est: qꝛ vētres hyeme sūt calidissimi nā et lōgissimi somni. In hoc ergo tp̄e plꝛes ob latiōes sunt dande. Etem̄ caloꝛ innatus ē mult⁹ multo igitur indiget nutrimēto sicut sunt etates adolescentie ⁊ iuuentutꝭ et athlete se foꝛtiter ⁊ frequēter exercitātes q̄bus daꝛ cibus mult⁹ ꝓpter foꝛtitudinē sue caliditatꝭ: vt ait hypo. amphoꝛuꝫ pꝛima. Ga. v̾o ꝑticula eadem ꝯmento illius cano. Et quibus semel aut bis ⁊c. ait. In hyeme multus cibus ⁊ paulatim est dādus. Plurim⁹ ꝓpter virtutis multitudinē. Paulatī qꝛ sepissima nō indiget refectione. Sanos autē iam dixi in hyeme meli⁹ posse digerere cibos ꝓpter caloꝛē latētem interi⁹. Cā v̾o q̄re in meridionali hyeme dꝫ augeri exercitiū est qꝛ vēti australes ex quoꝝ flatu frequēti in hyeme meridionalꝭ hyems reddiꝛ aerē nos ꝯtinētē calidū ⁊ hūiduꝫ spissuꝫ ⁊ turbidū reddūt: q̄ sensus hebetat: coꝛp⁹ hūectat replet ⁊ aggrauat hūiditatib⁹ plurimis. ad resolutionē igiꝛ hūiditatū tūc multiplicataꝝ tā ex natura hyemis ꝙ̄ ex meridionalitate ipsius ꝯueniēs ē foꝛte exercitiū. Sꝫ cā minoꝛatiōis cibi tūc est qꝛ pauca fit a coꝛpibus nostris resolutio ⁊ ip̄a plena sunt hūiditatibus extraneis p̄ꝛimis in quaꝝ resolutiōe vt attēti⁹ natura occupeꝛ ⁊ a cibo plurimo nō distrahatur paꝝ cibi dari ꝯuenit. Scd̄a ē frumētuꝫ ex quo fit in hyeme pānis dꝫ esse foꝛtius. i. spissius ⁊ magis solidū frumēto vn̄ fit in estate panis. qꝛ foꝛtioꝛ est digestiua v̾tus ⁊ caloꝛ innat⁹ hyemali tp̄e: quare meli⁹ fert ⁊ melius digerit foꝛtē solidū cibū: tale aūt frumētum plus alijs nutrit. Iuxta illud ga. p̄mo de alimētis ca. scd̄o. Sūt aūt frumētoꝝ maxie qui dē nutritiua q̄ valde spissaꝫ ⁊ ꝯmassatā hn̄t totā suā substātiā: ita vt vix a dētibus diuidātur. Plurimū em̄ alimentū dant hmōi coꝛpoꝛibus ex mole minoꝛi sicut ꝯⁱa his q̄ de facili quidē a dētib⁹ ꝯminuūtur. Post cōminutionē v̾o rara vidētur ⁊ laxa modicū exhibent alimentum ex mole multa. Si aūt ꝯpōderare volueris vtroꝝūqꝫ molē equalē: inuenies grauioꝛa mlꝛtoqꝫ spissioꝛa. Hec aūt sunt coloꝛe rubicūdioꝛa laxis. Hec gaꝛ. Tertia est, id qd̄ in hyeme daꝛ ex carnibus ⁊ eis silibus scꝫ piscib⁹ debet esse foꝛtius id est magis spissuꝫ ⁊ magis solidū ꝙ̄ alio tempe ꝓpter cām modo dictaꝫ de tritico. ¶ Attende ꝙ licet cōsideratione habita ad foꝛtitudinem caloꝛis ⁊ digestiue virtutis in hyeme grossioꝛes et densioꝛes cibi conueniāt; qꝛ tn̄ coꝛpa tunc disposita sunt ad oppilationes ⁊ repletiōes ex phlegmate p̄ꝛimo: nec ab eis multa resolutio fit a ꝯtinēte: tutius est vti tunc mediocribus inter solidum ⁊ rarum grossum ⁊ subtile: sicut carnibus hedi vituli mutonis lucijs becqueꝛ perchijs ⁊ cancris. Et vtentibus grossioꝛibus vt boue poꝛco ceruo conchis ostreis tenchis carpis rays siccis expedit vt vnica cōestione in die contētentur: vel vtantur sepe rebus diureticis ⁊ aperitiuis: vt aqua cicerum petroselino nasturtio apio: et foꝛtibus vtātur exercitijs. Quarta ē. olera q̄ conueniunt in hyeme sunt caules sicla id est bleta seu beta ⁊ apiū. Caules quidē vt sua grossitie famē compescāt: ⁊ sua pꝛima aqua ventrē lubꝛicēt: et paucitate sue nutritiōis nō multū venas īpleant: ⁊ sua siccitate coꝛpis humiditates superfluas repꝛimāt. Bleta vero silibus causis. Sed apiū quatin⁹ ab oppilatiōibus pꝛohibeat ⁊ iā factas tollat: ⁊ frigus hyemis suo vigoroso caloꝛe depellat. Et tunc nō ꝯueniunt atriplices neqꝫ blitis id est atriplex siluestris: qꝛ aquosissima olerū sunt ista vt ait ga. scd̄o de alimētis capi. de eis. neqꝫ poꝛtulaca. qꝛ alimentū dat humidū frigidū et viscosum vt ait ga. libꝛo nunc dicto ca. de ea. quare nō ꝯuenit hyemali tēpe. Neqꝫ scariola q̄ est velut lactuca agrestis: nisi qꝛ in doꝛso costaruꝫ habet paruas spinas pꝛo endiuia ponitur. Et quia infrigidat in hyeme nocet ¶ In scd̄a ꝑticula dicit pꝛimo ꝙ egritudines raro sanis accidunt tēpe hyemali. Scd̄o dicit ꝙ si egritudines alique tunc sanis accidant medicande sunt per sua contraria. ⁊ cum euacuatione materie peccantis si fuerit opus: vt frigide calidis et humide siccis. Tertio dicit ꝙ impossibile est egritudinem maxime calidam contingere sanis hyemali tempoꝛe si-

ne magna causa. Quarto reddit duas causas pꝛimi ⁊ tertij dictorum. Pꝛima est ꝙ caloꝛ coꝛpis innatus qui est regitiuus id ē potissimū ⁊ generale instrumentuꝫ oīum virtutū naturalium est in hyeme foꝛtissimus: quia pꝛeseruatur a resolutione per extrinsecū frigus: ⁊ foꝛtiter vnitur seu coadunatur in interioꝛibus: quare potenter repellit

ola. ¶ Amplius coꝛpoꝛibus sanis raro accidunt egritudines in hyeme: q̄bus si acciderint medicando succurrendū est ⁊ euacuando si opoꝛtuerit. Impossibile em̄ ē vt ip̄a accidat egritudo nisi ꝓpter magnā cām ⁊ ꝓp̄e si calida fuerit. Caloꝛ em̄ īnat⁹ q̄ ē regitiuus in hyeme vehemēter fit foꝛtis ꝓpterea ꝙ a resolutiōe saluaꝛ ⁊ ꝯstrictiōe cōiūgiꝛ. Oēs p̄terea nāles v̾tutes suas meli⁹ efficiunt opationes.

omēs cāꝭ egrotandi nisi foꝛtissime fuerint ita vt ipsuꝫ vincant. Scd̄a est ꝙ omēs virtutes naturales melius efficiunt opationes suas in hyeme ꝙ̄ tēpoꝛibus alijs: vt vidēt⁹ homines magis appetē melius digerere ⁊ retinere alimētum. ¶ Instabit quis pꝛimo de attractiua mēbꝛoꝛum exterioꝛū cuius operatio videtur estate debere foꝛtificari. Tum quia iuuatur extrinseco caloꝛe. Tum quia tunc vie sunt latioꝛes et liberius ab attrahibili pertransibiles. Hyems vero frigoꝛe contraoperatur attractioni cibi ⁊ vias coartat. Scd̄o de digestiua. quia phlegma multiplicatur in hyeme teste prin. pꝛimi scd̄a doctrina scd̄a summa pꝛima capi. sexto dicente. Egritudinū vero hyemaliū plurime sunt phlegmatice ⁊ in ip̄a phlegma fit multuꝫ: sed phlegma attestatur diminute digestioni: quia non est nisi sanguis diminute coctus: cuius causa efficiēs est caliditas abbꝛeuiata vt ait prin. pꝛimi pꝛima doctrina quarta capi. scd̄o. Tertio de retentiua q̄ frequēter frigoꝛe debilitaꝛ. ita vt sepe fiat fluxus vētris et fluxus vrine frequētioꝛ solito per frigus hyemis pellēs materias versus intestina ⁊ cōpꝛimens vesicam. Quarto de expulsiua. Nam tp̄e hyemis frigoꝛis constrictiōe materie cōpingūtur ⁊ inspissanꝛ vn̄ minus motui obediūt: et vie earū coartanꝛ. Dic pꝛimo ꝙ nihil ꝓhibet ex hyemis frigoꝛe quasdā operationes naturalium v̾tutuꝫ in exterioꝛibus partibus coꝛpis debilitari sicut arguebatur de attractiua in pꝛīa rōne: qꝛ lꝫ caloꝛ interioꝛū mēbꝛoꝛū fit hyeme foꝛtioꝛ: non tamen exterioꝛū oīm maxime superficialiū. qd̄ ergo hic dicitur a prin. de v̾tutibus naturalib⁹ interioꝛū mēbꝛoꝛū intelligitur. Dic scd̄o ꝙ digestiua ē foꝛtissima in hyeme ꝓpꝛ foꝛtitudinē caloris īnati: nec in ea multiplicāꝛ phlegmata ⁊ egritudies phlegmatice ex debilitate digestionis vꝉ abbꝛeuiatione caloꝛis: sed ꝓpter hoim crapulā ⁊ vsuꝫ grossoꝛū ⁊ viscosoꝛū ⁊ negligentiam exercitij ⁊ superfluitatē somni ⁊ reuerberationē vapoꝛū ad interioꝛa. Dic tertio ꝙ bene vestitis ⁊ nō penetratis a frigoꝛe hyemis retētiua virtus non debilitatur: sed foꝛtissima ē: pōt tamē debilitari p frigus penetrans. Dic quarto ꝙ virtutes expulsiue nāles interioꝝ mēbꝛoꝝ sunt in hyeme foꝛtissime attendēdo foꝛtitudinē eaꝝ ꝓpter fortitudinē īnati caloꝛis ⁊ lōgitudinaliuꝫ villoꝝ q̄ sunt eius instꝛa: sed nihil ꝓhibet opatiōes eaꝝ tūc minui vel retardari strictura viaꝝ ⁊ cōdensatiōe rerū expellendarū: maxime si frigus fuerit penetrans ad interioꝛa coꝛpis. Et per hec soluūtur obiecta. ¶ Queriꝛ an sanis raro accidant egritudines in hyeme ⁊ nō nisi a foꝛti cā. Videꝛ ꝙ nō auctoꝛitate hypo. āphoꝝ tertia: dicētis. Hyeme v̾o pleuretides pipneumonie bꝛāchi choꝛise tusses doloꝛes pectoꝛuꝫ laterū ⁊ lūboꝝ capitꝭ vertigines ⁊ apoplexie. Et ga. in cōmento ait. Pleuresis ⁊ pipneumonie ex instrumētoꝝ spūalium sunt passione. cū em̄ omnia mēbꝛa a frigiditate aeris p̄nt offendi: hoc nullatenus in instrumentis spūs fieri potest: vnde et doloꝛes laterum et tusses fiunt. Item dicit hypo. ꝓnosticoꝝ tertia. Omne apostema magis in hyeme ꝙ̄ in ceteris tp̄ibus euenit ⁊ amplius moꝛatur. Itē hyems suo frigoꝛe est contraria vite: qꝛ vita consistit in calido ⁊ humido: nec tunc coꝛpus excusatur a penetratione frigoꝛis saltem cum anhelitu. Non enim viuere p̄t sine attractione frigidi aeris inspirati pꝛo refrigerio coꝛdis. Item constitutiones anni omnino quidem sicce pluuialibus sunt saniores et minus moꝛtifere amphoꝛismoꝛum tertia. sed hyems est tempus humidissimū omnium. ergo non sanuꝫ. Et galienus in cōmento ait. Et bene dicitur constitutiones omnino sicce ⁊c.

in siccis temporibus hūiditates desiccētur: in pluuialibus vero adunētur ⁊ putrescentes augeātur si nō quibuslibet exercitijs de his corpora mūdificentur. balneis enī non cōsumuntur nisi q̄ cuti vicināutur. Interiora enī in solidis mēbris contenta exteriorib⁹ balneis nō emittūtur. Nec enī pharmacia vel vomitu sunt purganda que ex magna necessitate ⁊ raro sūt expectāda. Itē sanitas custoditur a suo silr sicut morb⁹ curatur a suo cōtrario⁹: sȝ hyēs non est similis imo ꝯria hūane cōplexioni

Hypocrati quoqȝ visuȝ est ꝙ meli⁹ est in ipso vētrē soluere q̄ minutiōeȝ facere. Et abhorret vomitū ī ipso ⁊ videt ei ꝙ in estate sit bon⁹ qm̄ hūores in estate sunt natātes ⁊ in hyeme ad subsistēdū declinātes. Ipsȝ ergo imitent. Aeri vo cū corrumpit aut fit

Oppositū ꝯtermiat hic p̄n. Et ꝓbat p̄mo ex fortitudine caloris īnati. Calor nāqȝ īnat⁹ cū est fortis pōt nā ip̄o mediāte in hūorib⁹ mīstrare ſm modū maturādi ⁊ digerendi ⁊ custodire eos ſm sanitatē. ⁊ mouētur hūores ſm modū ministratiōis ip̄ius. ⁊ ꝓhibentur moueri ſm modū ministratiōis caloris extranei: q̄re non putrefiūt vt ait pri. p̄mi scd̄a doctrina .3ª. ca. 3º. Scd̄o ꝓbat ex fortitudine naturaliū virtutū in opationib⁹ suis quaꝝ officiū est sanitatē tueri ⁊ corpus ab egritudinib⁹ p̄seruare ⁊ egritudines duȝ venerit curare. Dic p̄io ꝙ in hyeme facilit̄ supueniūt egritudies senibus ⁊ debilibus raris carne denudatis ⁊ dispositis ad ptisiȝ ex debilitate pectoraliū ⁊ apt⁊ ad reumata. Iō dicit hic p̄n. sanis corpibus. et intelligit de sanis simpliciter ⁊ nō de sanis vt nūc: q̄lia sunt ea q̄ mō dicta sunt q̄ frigori hyemis nō satis resistūt. Dic scd̄o ꝙ sanis simpliciter male se regentib⁹ ⁊ non ꝓtegentibus vt decet a frigore faciliter accidūt hyemali tēpe morbi ex reumate sicut pleureses ꝑipneumonie ⁊ apostemata: q̄r malū regimē supfluitates auget ⁊ mltiplicat: q̄s frigus hyemis a capite excutit ad inferiora: ⁊ eiusdē frigus cū hūiditate ꝓhibet resolui supfluitates ⁊ cōculcat eas in quibusdā mēbris: vnde apostemata gn̄ari solēt Et id pretēdebāt due p̄me rōnes. Dic tertio ꝙ sanis simpliciter se bene regētibus ⁊ ꝓtegentibus vt decet a frigore raro accidunt egritudines in hyeme maxime calide. ⁊ non nisi a forti cā: puta si hyems fuerit valde effrenis in frigore. Istud docet expimentū et ꝓbant rōnes post oppositū. Ad tertiā aūt oppositū dic ꝙ frigus hyemis nō est ꝯriū in effectu vite nec calori naturali nisi fuerit penetrās: imo ꝑ antiꝑistasim fortificat ip̄m. Et cū dr̄ ꝙ corp⁹ nō excusatur a penetratōe frigoris saltē in anhelitu. Dic ꝙ aer frigid⁹ inspiratus mltiplicit̄ corrigit āūq̄ ꝑueniat ad fontē vite scilȝ in ore ⁊ naribus vua trachea arteria pulmone ⁊ cānulis eius et ramis arterie venalis q̄bus ad cor fertur. Ad q̄rtam dic ꝙ hypo. ibi loq̄tur de cōstitutionib⁹ anni non seruātis ꝓpriaȝ naturā. Et vult ꝙ ex illis oīno sicce pluuialibus sunt saniores ⁊ min⁹ mortifere. Nō sic aūt fit de hyeme naturalit̄ humida ꝯpatione ad estatem ⁊ autūnū naturaliter siccos: q̄r talis non est hūorum putrefactiua. Ad q̄ntam dic ꝙ frigus hyemis non est ꝯtrariū cōplexioni hoīs in effectu nisi fuerit penetrās ⁊ vincens: imo circūstando fortificat vnit et conseruat eam.

In tertia dicit p̄io visum hypocrati ꝙ melius est in hyeme soluere ventrem q̄ minuere sanguinē: q̄r vt in pluribus phlegma suꝑabūdat hyemali tēpore aucto appetitu cui satisfacere solēt plurimi replentes seipsos ad saturitatē: qua graues effecti dormire querunt exercitia negligunt: vnde modica fit ab his resolutio: et calor innatus sub humiditatib⁹ sepultus tenetur. Ait enī hypo. amphorismorū quarta. Purgare q̄deȝ estate superiora: hyeme vero inferiora. Scd̄o dicit hypo. in hyeme horruisse vomitū. ipsum vero apte fieri in estate. Quia cōmuniter in hyeme abūdant humores viscosi grossi sua grauitate tendētes inferius. Estate vero cholerici subtiles tendentes superius. Pro faciliori igitur educatur quisqȝ peccantiū hūorum per ꝑtem sue declinatiōis. Ait enī hypo. amphorismorum quarta. Graciles ⁊ facile vomētes superius purgare timentes hyemē. Difficile vero vomētes ⁊ medie carnosos inferius timentes estatē. Tertio dicit. ipsuȝ ergo imitētur id est querentes se custodire incolumes sequātur hypocratē vl̄ sequātur humorē peccātem educentes eum per ꝑtem ad quā declinat. Attende ꝙ regimen hyeme seruandum sic meminit rasis quarto almāsoris. Hyems autem regiminis errorem ⁊ nutrientium largitatem tolerat: ⁊ postremo corporū conseruat sanitatem: vnde homines in ea egritudinē nō incurrunt absqȝ magna erroris causa. In qua a magna ventris solutione caueri oportet. Opȝ quoqȝ vt si quādo qȝ febres in hyeme contingāt cito subueniatur cum medicina eis: ⁊ ꝓprie cū euacuatione. He nāqȝ febres plerūqȝ ex repletione accidunt. iōqȝ crescunt et fortiores fiunt si in principio non euacuent̄. Qui autem frigide est cōplexionis calidis nutriētibus nutriri poterit sicut sunt allia ⁊ cepe et alia calida que causa condiendi cibos ⁊ saporē tribuendi admiscētur: vt piper cyminuȝ sinapis eruca ⁊ similia his. Sed si iuuenis fuerit ⁊ calide cōplexionis conuenientius est vt ex eis parum accipiat vel ea omnia omittat. Ista enī si eum in hyeme egrotare non fecerint in veris principio vel in eius fine facient: nisi ei cum minutione aut ventris solutione subueniatur. Ille preterea qui in tempore hyemis multa et auide ⁊ simul in stomacho recipit ⁊ qui bonarum nutritionū multitudinē cum vino suscepit sibi cum minutione subueniri debet. Qui autē nutrientibus grossis ⁊ malis vtitur: ventris solutione sibi succurratur. Hec rasis.

pestilētialis obuiādū ē exiccādo corpus ⁊ tēperādo domū cū rebus que suis virtutibus infrigidant ⁊ humectant. Et hoc quidē est qd̄ magis est faciendum in pestilentia. Aut calefaciant ⁊ faciant ꝙ sit cōtrarium ei quod ex aeris corruptione prouenit.

e Aeri vero cum. In hac ꝑte quinta primo dat regulas gn̄ales ꝯtra pestilentiā. Scd̄o agit de pestilētia q̄ ꝓuenit a terra ibi [A terra preterea] Tertio de illa q̄ ꝓuenit ab aere vl̄ celo ibi [Multotiens q̄ȝ] Quarto de suffumigatiōibus ⁊ aceto ministrādis in pestilētia remittēs nos ad sequētia sup āpliori determinatione de ea ibi [Suffumigatiōes autē]

In p̄ia ꝑticula dat tres regulas. Prima ē. obuiandū est aeri dū corrūpitur vel fit pestilentialis: ⁊ prohibendum ne noceat hoī desiccando corpus eius ⁊ tēperādo domū h̄itatōis sue cū infrigidātibus ⁊ hūectātib⁹. Et hoc q̄dē ē qd̄ frq̄ēti⁹ ꝯuenit in pestilētia: q̄r pestilentia ꝯtingit vt plurimū vl̄ ex putredine aer⁊: ⁊ tūc corp⁹ ē siccādū q̄tin⁹ hūores ei⁹ ꝓhibeātur a putredie. vl̄ ex supercedēti caliditate ꝯburēt hūores vn̄ carbūculi ⁊ antraces fiūt: ⁊ tūc dom⁹ h̄itatiōis est infrigidanda ⁊ humectanda. Aut calefaciāt hoīes domū habitationis sue si pestilentia ꝓcedat a frigiditate qd̄ rari⁹ ꝯtingit. Et breuiter faciāt id in domo sua ⁊ corpib⁹ suis qd̄ sit ꝯriū ei qd̄ ꝓuenit ex corruptiōe aeris. Attēde p̄mo circa h̄ ꝙ triplicit̄ ꝯtingit aerē corrūpi. s. ex sui putredine ⁊ rabiositate caloris ⁊ frigore mortificāte. Iux̄ illd̄ p̄n. p̄mi. 2ª. doctrina. 2ª. sūma p̄ma capi. 9. Mutatōes v̄o aer⁊ nām egrediētes sunt aut ꝓpt̄ ꝯuersionē in sb̄a aer⁊ factā: aut ꝓpt̄ ꝯuersionē in q̄litatib⁹ ip̄ius. Que v̄o existit in ei⁹ sb̄ā est vt ei⁹ sb̄a ad maliciā ꝯuertat̄. nō ideo ꝙ aliq̄ suaꝝ q̄litatū valde fortior facta fuerit ſm augmentū vl̄ diminutionem ⁊ hoc ē pestilentia. Et est putrefactio q̄ accidit aeri silr̄ putrefactioni aque ⁊ emollitiōis fetide. Qd̄ v̄o existit in ip̄i⁹ q̄litatib⁹ est vt ſm caliditatē aut frigiditatē ad q̄litatē ꝑueniat intolerabilē intm̄ vt ꝑ ip̄m messes ⁊ gn̄atio corrūpant̄. Et hec q̄dē ē aut ꝯuersio homogenea sic rabiositas estat̄ cū fortior fit: aut ꝯuersio ꝯria sicut frigoris malicia in estate q̄ ꝓpt̄ aliqd̄ euenit accidens

Attēde scd̄o ꝙ due sunt cāe p̄ncipales corruptiōis pestilētialis in aere. P̄ia est supior ex ꝑte celi. Scd̄a inferior ex ꝑte elemētoꝝ ⁊ elemētatorū ad corruptionē dispositoꝝ. P̄ia ē efficiēs. Scd̄a patiēs respectu celi qd̄ īprimit in eā vim putrefactiuā vel adustiuaȝ. agens vero cōꝑatione ad hoīes quoꝝ hūores putrefactiōe vel adustione inficit. Iux̄ illd̄ p̄n. q̄rti p̄ma tractatu q̄rto ca. p̄mo. Et p̄ncipiū oīum horū est forme ex formis celi faciētes: ⁊ ē necessariū illd̄ cui⁹ aduētus ignorat̄. lȝ sint q̄daȝ hoīȝ q̄ dixerūt in eo aliq̄d nō ꝓportionatū ad cām ei⁹: imo opȝ vt scias ꝙ prima cā ad illud lōginq̄ sunt figure celestes: ⁊ ꝓpinq̄ dispōnes terrestres. Et q̄n faciūt necessario v̄tutes agētes celestes ⁊ v̄tutes patientes terrestres hūectationē vehementem aeri expellūtur vapores ⁊ fumi ad ip̄m ⁊ spargūtur in ipso et putrefaciunt ip̄m caliditate debili. Attēde tertio ꝙ circa superiorē cām pestilentie diuersi diuersimode senserunt quibusdam dicētib⁹ ꝙ est flagellū quoddā secretū quo diuina ꝓuidētia castigat hoīes. Alijs dicētib⁹ ꝙ hec causa hominibus incognita est vt innuit p̄n. in his v̄bis p̄allegat̄. cui⁹ aduēt⁹ ignoratur. Et in hoc textu dū dicit. Aut ꝓpter rē celestē cuius qualitas nō est hoībus cognita. Alijs dicentibus ꝙ est cōiunctio supiorū planetarū duoꝝ vel triū: maxie in signo hūano fixo vt āno dn̄i. M. ccc. xlv. xxiiij. die marcij fuit cōiūctio saturni iouis ⁊ martis q̄ est vna de maximis ꝯiunctionibus in .19. gradu aquarij qui est signum hūanum fixuȝ: cui successit maxima mortalitas ⁊ generalissima quinqȝ durās ānis per omnia climata gradatim diffu-

Odores p̄terea boni sunt in hoc magis cōferentes ⁊ p̄prie cum putauerint ꝙ sint cōplexioni aeris cōtrarij. In pestilentia quoq̄ necessitas multū aerē attrahēdi est minuēda: ⁊ hoc quidē fit cū otio ⁊ euētatiōe. ¶ A terra p̄terea multotiēs eleuat̄ aeris corruptio. Et tūc quidē cōuenit in lectis sedere ⁊ hospitia q̄rere vehemēter alta q̄ a vētis rumpunt̄. ¶ Multotiēs quoq̄ est principiū corruptōis aeris ab ipso aere p̄pt̄ illud qđ ei aduenit ex corruptione vicinātiū aer̄. Aut propter rē celestē cuius q̄litas nō est hoibus cognita. In hmōi ergo ad domos subterraneas est fugiendū aut ad domos q̄ parietibus vndiq̄ sunt circūdate ⁊ ad cameras. ¶ Suffumigatiōes autē que aeris putrefactiones sunt rectificantes sunt sicut cipi et thuris et myrti ⁊ rose et sandali. Aceto preterea in cibo ⁊ potu vti in pestilentia est nocumenti ipsius securatio. Et nos quidem in libris particularibus nominabimus cōplemētum eius quod est dicendū de hoc.

sa de memoria hoīm nō habēs parem in gn̄alitate malitia ⁊ senitate sicut audiuim' a multis veterib' nostri tēpis qui viderūt eam. ¶ Attende q̄rto ꝙ pestilētie aeris .15. sunt signa. Primū ē. aliqua magna cōiunctio sup̄iorū planetarū maxīe in signo hūano. Scōm est. multiplicatio stellarū cadentiū ⁊ aliarū ip̄ressionū ignitar̄ ⁊ fulgurū ⁊ tonitruorū et apparitio vni' comete vel pluriū. Tertiū est. mlt̄iplicatio ventor̄ australiū maxīe in estate ⁊ in septembri. Quartū ē. turbiditas ⁊ nebulositas frequēs aeris vn̄ pluuia sperat̄ ⁊ nō pluit ⁊ color aer̄ ictericie silis. Quītū est paucitas pluuie cum frigore in vere cui succedit mlt̄iplicatio australiū vētorū ⁊ conturbatio aeris aliq̄t dieb' post clarificatio ipi' p̄ hebdomadā ⁊ nō vltra. Et frigus in nocte cū p̄focatiōe ⁊ cōturbatōe deinde caliditas. Sextū est. estas nō fortis caloris sed plurime turbiditatis cuius aurore turbātur ⁊ plurime p̄cesserūt imp̄ssiones methcorologice ignite. Septimū ē. alteratio aeris multotiēs in eadē die ⁊ clarificatio aeris die aliquo sic ꝙ ī eo sol clar' orit̄ ⁊ cōturbatio die alio sic ꝙ sol orit̄ in velaminib' nebule. Octauū est multiplicatio arancarū v̇miū ranarū ⁊ reptiliū alior̄ nascētium ex putrefactione. Nonū est exitus plurim' muriū talparū ⁊ aliorum subterraneorū aīaliū a suis antris ad sup̄ficiē terre. Decimū ē. ꝙ animalia male nature relinquūt nidos ⁊ interdū oua p̄pria sicut cuculi. Undecimū ē. multiplicatio morbillor̄ ⁊ variolarū vltra solitū. Duodecimū est. cū multi pisces mortui apparent in sup̄ficie aque vel aīalia plurima moriuntur q̄bus vesci solent hoīes vt boues arietes pulli vel capones. Tertiūdecimū est. multiplicatio vermiū in fructibus comedi solitis. Quartūdecimū est. fetor quādoq̄ sensatus in aere vel in anhelitibs hominū preter solitum. Quintūdecimū est. cursus egritudinū insidiosarum male determinationis plus solito super homines. Scōa regula est. odores boni ⁊ aromatici sunt in pestilentia aeris multū conferentes precipue cū putauerint hi q̄ eis vtūtur ꝙ tales odores sint contrarij cōplexioni aer̄ pestilentiati. Ut si pestilētia fuerit ex putredine aeris cum lento calore conferūt aromata sua flagrantia cōtraria fetori pestilentis aeris. Nam sicut fetor mortificat spiritus et cordi inimicatur sic odores boni spiritus viuificant ⁊ cor confortant. Et si pestilentia aeris fuerit adustiua conferunt aromata frigida sicut odor violarum nenufaris rosarum sandalorū cāfore. Et si fuerit pestilentia aeris ex frigiditate vel cum frigiditate intolerabili conferunt aromata calida vt muschi ābre ligni aloes cinamomi gariosilor̄. ¶ Attēde ꝙ mlt̄i in pestilētia vituperauerunt aromata propter duo. Primum quidē est. q2 bonus odor est causa attractionis pluris aeris ⁊ quasi vehiculū corrupti aeris ad cerebrū. Scōm est: q2 odor vel est fumalis euaporatio vel non est sine fumali euaporatione. sed fumalis euaporatio faciliter inflāmatur ⁊ faciliter putrefit p̄pter subtilitatem sue substātie. Sed horū positio deuiat a v̇itate p̄pterea ꝙ aromata putredinē aeris corrigūt spūs ꝯfortant ⁊ mēbra p̄ncipalia ꝯfortāt ⁊ reddūt potentia resistere pestilentie. Tertia regula est. cauenda vel minuēda est necessitas attrahendi multum aerē in pestilentia. Et istud fit viuendo in ocio et euētādo faciem sepe cū flabellis vt recens aer trahatur cum aspiratione ⁊ paucior satis sit euentationi cordis: p̄pterea tunc vitari dz oē forte exercitiū stuphe balnea mlt̄e caliditatis ira frequēs coitus: q2 per hec omnia magnificatur et velocitatur ⁊ frequēs fit anhelitus ⁊ multa aeris attractio est necessaria.

¶ In scōa dicit ꝙ corruptio aeris sepe eleuatur a terra sic ꝙ in subterraneis cauernis quedam putredines fiunt: que peruenientes ad superficiem terre vegetabilia corrumpūt ⁊ aerem qui nos continet putrescere faciunt. Et tunc hominibus cōuenit sedere in lectis eleuatis a terra et nō super terram neq̄ super herbas sedere aut iacere conuenit. Et tūc querenda sunt hospicia alta in montibus et alte camere que a ventis rumpuntur .i. ab impetuosis flatibus boree purificantur ⁊ p̄seruātur a putrefactione: q2 magis distant a radice corruptionis

¶ In tertia dicit ꝙ principium corruptionis pestilentialis multotiēs est ex aere nos continente recipiente putrefactionem: vel propter illđ qđ ei superuenit ex corruptione putrefacti aeris sibi propinqui sicut ex vicinitate fetentium paludū vel lacunarum vel fossarum vel cadauerum. vel propter rem celestem cuius qualitas id est mod' impressionis in aerem primo occursu non ē hominibus cognita. Et in tali corruptione fugiendum est a montibus et locis altis ⁊ habitandū in locis bassis terraneis et domibus ac cameris vndiq̄ parietibus circūclusis: quarū aer purificetur assiduo igne siccorū lignorum electorū vt quercus iuniperi sarmentorum vitium quatinus corruptus aer nō habeat ad hec loca liberū ingressum

¶ In quarta dicit primo ꝙ suffumigatiōes in cameris faciende que rectificant putrefactionem aeris sunt ex cipero id est radice iunci triangularis minutim incisa et in prunas missa que sint in medio camere. quatinus ipsius fumus per totam cameram liberius dilatetur: vel ex thure in ignem misso vel ex folijs et lignis ⁊ grauis myrti siccis vel ex rosis. aut ex sandalis inter quos muscelini vel citrini sunt magis aromatici. Secundo dicit ꝙ vti aceto in potibus ⁊ cibis assecurat homines in pestilentia et preseruat eos a nocument̄ ipsius. Quia suis frigiditate et siccitate vehementer preseruat sanguinem ⁊ humores a putrefactione ⁊ sua penetratione ⁊ incisione tollit oppilationes: quare et superflua libere expurgantur et vtilia nutritura sine impedimēto transeunt ad membra. Et audeo dicere pluries expertus ⁊ auctoritatib' veterum subnixus ⁊ iam tactis rationibus ꝙ est de maxime preseruantibus a morbis pestilentialibus conueniēs ad illud oi cōplexioni omni etati omni sexui ⁊ in omni regione non solum in cibis ⁊ potibus: sed ad lotionem oris matutinam cum aqua rosata vel simplici munda ⁊ ad adoramentū cum aqua rosata equaliter mixta intingendo in eis pannum de serico vel de lino mundo gestandum coram naribus vel sepe applicandum eis. Tertio dicit ꝙ in libris particularibus nominabit complemētum eius quod est dicendū de preseruatione corporū a pestilentia et de causis et significationibus pestilentie et de causis et signis et curis morborum pestilentialium scz quarti prima tractatu quarto capitulis quattuor primis. Et quia preseruatio a pestilētia cadit sub regimine sanitatis ⁊ est nobis valde necessaria: q2 prohdolor multo frequētius inuadit hoīes q̄ solebat hic inserere placu documenta rasis sup̄ hoc in certis propōnibus sūmi et expertissimi medici post hypocratē ⁊ ga. quarto almansoris scriptis capi. de mortalitate et eius cautela. Pria p̄pō ē. mortalitas plerūq̄ i fine estatis ⁊ autūno accidere solet. Quaprop̄t si in estate mlt̄e euenerit pluuie nubes quoq̄ ⁊ pluuiarū multitudo nocte ⁊ die p̄maserint et meridionales venti plurimi p̄flauerit. et aer etiā ita quietus sit ꝙ non moueatur ⁊ cum hoc etiam meridionalis ventus turbid' existit a carne ⁊ vino et confectionibus de melle factis et a fructibus recentibus et dulcibus et balneo ⁊ lauatione aque calide cito abstinendum erit. Secūda est. in omni autē comestione aceto vtendum erit et omnia in quibus acetum ponitur comedenda. Tertia est. rob quoq̄ fructuum acetosorum valde et ponticorum sicut rob succi vue acerbe et succi ribes et granatorum acetosum atq̄ succi sumach et rob acetosatis citri sumenda erunt. Quarta est. syrupi preterea acetosi multa quantitas semper bibenda erit. Quinta est. si maxima necessitas carnem comedere galli et danraz id est turtur masculini sexus hedus quoq̄ ⁊ vitulus cum aceto et vue acerbe succo et sumach et his similibus conditi edi debent. Sexta est. si autem in corpore sanguinis aliqua appareat motio minutioni absq̄ mora statim erit insistēdum. Septima est. mansiones in quibus est sedendum frigide debēt esse: quarum porte ⁊ foramina a parte septētrionis sint aperta. Et

enī possibile vt hoc regimīe vtētes aeris pestiferi dispositionē et variolas ⁊ morbillos necnō antracē ⁊ mala apostem ata ⁊ febrē sinochā deo auxiliāte euadāt. Octaua ē. cū talis tpis dispositio fuerit infantes ⁊ iuuenes ⁊ corpa grossa habētes ⁊ colorē rubeū pl' alijs custodiēdi sunt. Nona est. cū aūt ī fine estatis mult' fuerit calor autūnus quoqꝫ valde sicc' ⁊ multū puluerulēt' extiterit: atqꝫ frig' ⁊ pluuia tardauerit venire mansiones tūc infrigidāde sunt ⁊ humectāde pannis grossis de canabe vł lino

¶ Summa singularis doctrine q̇nte fen tertie p̄mi de regimīe iter agētium continet octo capitula.

¶ Ad succurrendum ei quod pronosticat egritudines. Cap̄. I.

i Ille cui tremor cordis assidue acciderit de se

aqua aspersis atqꝫ apphensis. Et aque in pauimēto rorāde erūt A labore quoqꝫ ⁊ sollicitudine abstinēdū erit. Corp' preterea aq̄ calida lauādū: ⁊ aqua niuis in potu sumēda. Simila etiā cocta in mane cū aqua multa ⁊ pauco zuccaro bibenda erit. ⁊ aq̄ in niue infrigidata potāda. A nutrientib' vero calefaciētib' ⁊ a vino nisi multa tēpatū fuerit aqua cauendū. De cucumerib' aūt ⁊ citrullis ⁊ cucurbita ⁊ portulaca ⁊ his sił'ib' multū erit comedēdū Sūmo quoqꝫ ope cauendū erit ne in sole sedeat. nec ieiunēt nec comestio tardet. Sitis etiā nullo mō est tolerāda. Si q̇s vero ī meridie dormire voluerit: in locis quiescat frigidis. Nutrientia quoqꝫ edant que dixim'. Pisces aūt si comedere voluerint super carbones assatos edāt. vuas quoqꝫ in quib' est adhuc acetositas sumāt. In tali vero tpe singulis dieb' aquā hordei bibere multū ɔfert: ⁊ p̄cipue corpa calida ⁊ sicca hn̄tib'. Hi eniꝫ hoc regimīe p̄ oīb' alijs indigēt. ⁊ per hoc possibile ē febres acutas ⁊ pessimas ⁊ calidas in tali tpe euadere. Decima est. qn̄ in nocte mł'te apparuerint aeris aptiones chorusca tiōibus sił'es ⁊ aeris color icterície sił'is est ⁊ venti flauerint post quoꝝ aduentū multi homines ⁊ aīalia egrotent. in nocte quoqꝫ videant in aere radij ⁊ splēdor atqꝫ egrotātes cito incurrāt mortē. aer etiā difficulter attrahat ⁊ ora egrotātiū fetidū emittūt odorē. ipi quoqꝫ infirmi multū angustiant ⁊ ardorē habēt magnū ⁊ sitim patiunt vehementē ⁊ ipsoruꝫ infrigidant extremitates: ⁊ vomuerint ⁊ egesserint hūores fetidos ⁊ diuersos qn̄ talia affuerit. fruct' ⁊ olera que in tali nascuntur tpe dimittēda sunt: ⁊ aqua que in supficie terre manifesta est: bibenda est. In māsionib' quoqꝫ est morandū ⁊ aer calid' est fugiend'. dom' preterea quaqꝫ die aqua ⁊ aceto mixtis roranda est. Undecima est. si cū hoc in aere putridi odoris ⁊ fetent fuerit sił'itudo: hoīes cū sandalis ⁊ canfora suffumigandi sunt ⁊ aq̄ rosacea rorandi. Dom' aūt cū costo ⁊ thure ⁊ storace ⁊ sandalis ⁊ canfora suffumigari debēt. Nutrientia quoqꝫ sint lentes acetuꝫ ⁊ sumach ⁊ hulen id est gelatina ⁊ succ' vue acerbe. Acetū quoqꝫ cū aqua temperatū bibendū est ⁊ vinū dimittēdū. Duodecima est. ī hac quoqꝫ dispositiōe sumere ī potu vnū de trocisc' cāfore sepe confert. est etiā aqua cū niue bibenda. ⁊ ablutiōe aque frigide vtendū. Decimatertia est. vn' preterea antiquoꝝ phisicoꝝ dixit q si due ptes sumant aloes ⁊ croci orientalis ⁊ myrrhe vnius cuiusqꝫ ana pars vna: ⁊ det ex eis in principio mortalitatis pondus. 12. achilat cuiqꝫ singulis dieb' cū. ℥. i. vini tempati maximū affert remediū. Dixit eni hic nemīnē vidisse hāc medicinā in p̄ncipio mortalitatis bibentē qui non euasisset. Et est achilat pondus triū granorū hordei. Decimaquarta est. galien' quoqꝫ dixit q bolū armenicū cū aceto ⁊ aqua bibitū huic dispositioni conueniens est. Et tyriaca viperarū eidem valde congruit. Confert preterea predicte dispositiōi si in tempore aeris putrefacti suffumigatio cū thure ⁊ costo ⁊ storace ⁊ xiloaloes ⁊ sandalis ⁊ canfora ⁊ myrrha fiat. Decimaq̇nta est. accidit quoqꝫ vt in aliquib' annis in vere squināntia multos inuadat que mala ⁊ perniciosa existit. Oportet itaqꝫ in hoc tempore preuenire egritudinē cū inunctione ⁊ sanguinis extractione ventosis in crurib' positis ⁊ ventris solutione ⁊ gargarismis que singulis dieb' ⁊ noctib' cū aqua rosata fieri debent: in qua sumach madefactū fuerit. ⁊ cuꝫ rob moroꝝ ⁊ nucū id ē diamoroꝝ ⁊ dianucū. Decimasexta est. ɔtingit etiā vt in aliqua hyeme multotiens apoplexia ⁊ paralysis ⁊ egritudines his similes eueniant. Est ergo necesse vt cū talis fuerit ann' frequenter purgetur corpus cū pillulis quas in harū egritudinū capitulis nominabimus ⁊ gargarismis ⁊ sternutationibus ⁊ inunctionib' totius corporis. Nutrimentū quoqꝫ erit subtiliandū ⁊ minuendū. hec rasis. ¶ Attende q auerroys hanc pertractās materiā sexto colliget capitulo vltimo prohibet omnes pisces ⁊ omnes carnes preterq̄ volatiliū Et consulit lenitiua ventris dicēs. Et necessariū est vt omēs pisces tūc temporis sint nociui penit' ob h̄ q̄ sanguis ex istis rebus generatus est cite corruptionis. et similiter omnes carnes exceptis volucribus montanis sicut sunt perdices ⁊ similes istis Et vniuersaliter res ventreꝫ lenificantes hoc tempore optime sunt quemadmoduꝫ thamarindi viole ⁊ cassiafistula ⁊ manna. hec ille.

ipso sit sollicitus ne subita intercipiatur morte. Ille cui frequenter acciderit īcubus ⁊ scotomia de seipō sollicitus existat: ⁊ hūorē euacuet grossum ne ad epilentiā perueniat ⁊ apoplexiā. Qn̄ mult' in toto corpe fuerit salt' regat phlegmatis euacuatione iō ne hoc hn̄s ī spasmū īcidat ⁊ apo-

¶ Summa singularis doctrine quinte fen tertie primi de regimie iter agentium: cuius sunt octo capitula.

¶ Ad succurrendum ei quod pronosticat egritudines. Capitulum. I.

i Lle cui tremor cordis ⁊c̄. In hoc capit'o dat signa pronosticātia futuras egritudīes sub viginti sex regulis addens in aliquibus harū modos preseruādi corpus ab illis. Prima regula est Ille dꝫ esse attent' ne subita morte moriat cui tremor cordis assidue accidit. Quia frequens tremor cordis debilitatem magnaꝫ virtutis vitalis significat: ita vt non sufficiat regere spiritus vitales ⁊ cor in suis motib' qui sunt radix vite. A leui ergo causa mali sibi occurrente victa succūbit: maxime si cordi sine medio vł ori stomachi quod precordiū dicitur cū punctione vel suffocatiua repletione occurrerit. Hanc regulā prememinit rasis quarto almāsoris. c. de pronosticatōne maloꝝ anteq̄ preualeant dicens. Cordis tremor fortis ⁊ frequens mortē portendit subitaneā. Ideoqꝫ cū medicinis ventrē leuiter soluentib' ⁊ minutiōe succurrere oꝫ. Et hoc cap'm valde extollit p̄n. in custodia sanitat vbi supra dicens. Cap'm istud oīb' alijs clementis cōseruandi sanitatē nobilius est. Scōa r'a est. ille dꝫ esse de se sollicit' cui frequenter accidunt incub' ⁊ scotomia ⁊ a grosso humore se purgare attente: ne pueniat ad epilentiā ⁊ apoplexiā. Incub' a p̄ncipe num erat inter egritudīes capitis: ⁊ sic describit ab eo tertij prima tractatu q̇nto cap'o q̇nto. Incub' est egritudo in qua homo sentit cū in somnū ingredit fantasma graue sup se cadens ⁊ cōprimens ipm: ⁊ angustiat ei' sp̄us ⁊ intersecant vox ipsi' ⁊ motus ei' ⁊ fortasse p̄focat ppt poroꝝ oppilatiōes: ⁊ cū ab ipo sepat excitat eū subito ⁊ est antecessor vni' triū egritudinū aut apoplexie aut epilētie aut manie. Sꝫ scotomia est subita visus obtenebratio. Et dicit a scotos grece quod est tenebra latine. Generant autē passiones iste per grossos humores in cerebro reclusos. Qui cū ita creuerint vt spasmū inducant vniuersalem cum tortura oris ⁊ spuma ipsi' ⁊ agitatione membroꝝ cuꝫ irrigidatione ⁊ casu: tunc faciunt epilentiam. Et cuꝫ adhuc amplius excreuerint ita vt oppilent complete ventriculos cerebri singulos faciunt apoplexiam cum priuatione sensus ⁊ motus in toto corpore. Hanc regulam sic scripsit rasis vbi supra. Incubus vertigo ⁊ scotomia si diu perseuerauerint forteqꝫ extiterint epilentiam portendunt. Nō est ergo negligendum quin succurramus taliter laborantibus cū his que in epilētie capitulo dicturi sum'. Tertia est. ille regatur euacuatione phlegmat in cui' corpore toto plurim' fuerit salt': ne cadat in spasmū vł apoplexiā Et est salt' seu iectigatio mot' ex toto genere ɔ naturā f̄m dilatationem ⁊ constrictionē accidens membris mollib' dilatari ⁊ constringi apt maxime musculis ex grossa ventositate reclusa in eis trahēte originē ex humorib' frigidis grossis. Cui' rei signū est q mł'tiplicatur in corporib' frigidis ⁊ etatib' ⁊ tempori'b' ⁊ regionib' frigidis ⁊ in hoīb' ociosis: ⁊ a calidis dissoluit. Iuxta illud gal. libro de rigore tremore iectigatiōe ⁊ spasmo capitulo quinto. Et propterea q̄ ventositas grossa nebulosa aut vaporosa aut extensiua vel inflatiua est causa iectigationis. ideo iectigatio maxime inuenitur in corporib' frigide etatis aut frigide complexionis. ⁊ mag' mł'tiplicat ī tpib' sił'ib' hyemi ⁊ hītationib' frigidis ⁊ his q̇ longa torpent quiete ⁊ multitudini vacant ciboꝝ ⁊ potuū: aut vtuntur infrigidantibus cibis aut inflatiuis. Res autem contrarie supradictis vniuersaliter dissoluunt ⁊ auferunt iectigationem. Et hoc quia calefaciunt ⁊ subtiliant ventositatē ⁊ rarificant ⁊ relaxant corp'. hec galien'. Cū igit in toto corpe salt' plurim' abūdātiā grossoꝝ ⁊ viscosoꝝ hūoꝝ q̇ ventosant significet pronosticat spasmum esse venturum de repletione

plexiã. Et siĺr cuz perdurauerit vt sensus sint turbidi ⁊ motionuz adsit debilitas cum repletiõe. Cum in membris multotiens acciderit vt sensum amittãt regatur cui hoc acciderit cũ euacuatiõe phlegmatis ne ad paralysim perueniat. Cum facies multuz salierit cui hoc acciderit regatur purgatorio cerebri anteq̃ ad torturã deueniat. Cũ facies vehementer rubuerit ⁊ ex oculis lachrymẽ fluxerint et lumen effugerint ⁊ capitis dolorem habuerint minutione regendus erit ⁊ solutione ventris ⁊ his similib' ne incidat in frenesim. Cum multa absq̃ causa fuerit tristicia ⁊ mult' timor regendus erit adusti humoris euacuatione ne ad melancholiam deueniat. Facies quoq̃ cũ rubet ⁊ tumet ⁊ fuscitati attinet ⁊ fit hoc perdurãs portendit lepram. Cum corpus fuerit graue ⁊ lassum fit ⁊ vene apparuerint minuendũ erit anteq̃ vene scissura accidat aut apoplexia aut mors subitanea. Cum in facie paruz tumoris apparet ⁊ in palpebris ⁊ in extremitatibus dispositiõi epatis est succurrendũ ne incidat in hydropisim. Cuz stercoris fetor mult' fuerit regimine vtendum erit remouendo a venis putrefactionẽ anteq̃ ad febres perueniat. vrine tñ significatio ẽ i hoc deterior. Cũq̃ lassitudinem ⁊ fracturam videris time ne febris accidat. Cum comedẽdi appetitus cadit aut augmentatur significat egritudinẽ:

cũ dicti hũores neruos repleuerint ⁊ coegerint eos v'sus suũ ortũ seipos retrahere. Aut apoplexiã cũ vẽtres cerebri cũctos oppilauerint. Hanc regulã sic rasis ꝑmemorauit vbi supra. Toti' vo corpis salt' mult' ⁊ diu ꝑmanens spasmũ ꝓnosticat. Expedit igit cũ acciderit fortiter euacuare ⁊ fricare corp' cũ medicinis acutis ⁊ ipsi' regimẽ subtiliare. Quarta est. cũ sensus diu ꝑmanserint turbidi ⁊ motus voluntarij debiles cũ repletõne: siĺr corp' tũc erit regẽdũ phlegmatis purgatione ne spasmũ incidat vel apoplexiã. Juxta illõ rasis vbi sup̃. Si sensuuz turbatio ⁊ motnũ debilitatio cũ repletione affuerit ne superueniat apoplexia timẽdũ est. succurrenduz igit erit cũ minutõe ⁊ gargarismo. Causa nãq̃ turbationis sensuũ ⁊ debilitatis motuũ ẽ repletio ex grossis humorib' obnubilãtib' aĩales spirit' ⁊ ꝓhibentib' ne libere transeãt ad organa sensuũ ⁊ organa motuũ volũtarioꝝ. q̃b' adauctis ita vt ventriculos oẽs cerebri perfecte oppilẽt apoplexia erit. Et si ceciderint supra ip̃os neruos ⁊ eos distendant spasm' subsequet. Quinta est. cũ acciderit alicui vt mẽbra ipi' frequent sensum tact' amittant ⁊ sint quasi stupida ⁊ obdormientia. regatur talis cũ euacuatione phlegmatis ne ꝑueniat ad palysim magnã qua cõplete perdit sensus ⁊ mot' in vno toto latere vel in aliqua sui p̃te. Nã stupor membroꝝ ꝑua paralysis est vel medietas magne ⁊ via ad eã. Juxta illud rasis vbi supra. Stupor vel paralysis ꝑua magnaz portendit palysim. Quapropter cũ acciderit subtiliandũ erit regimen ⁊ corp' cũ medicinis acutis quas i magne palysis dicem' caplo euacuãdũ erit. Sexta est. ille cui salt' plurim' in facie accidit regat purgatorio cerebri priusq̃ perueniat ad oris torturã. Nã salt' facici ex grossa vẽtositate ortus indicat grossos hũores vnde dissoluit hec ventositas vel in muscul' facici ꝯtineri vel in partib' alijs ꝓximis illis qui cũ aucti fuerint ⁊ repleuerint musculos oris motiuos palyticabunt vel spasmabunt eos inducentes ilico torturã oris. Juxta illud rasis vbi supra. Saltus facici diu permanens si multus fuerit ⁊ fortis oris torturã adeo portendit vicinã vt statim inuadere debeat. Postq̃ igitur istud sentiri poterit medicine vehementer soluentes ⁊ vomitus dari debẽt. Facies quoq̃ cũ forti aceto quod de vino factũ fuit in quo mentastrũ sit coctuz fricari conuenit. Et comestio parua danda erit. A vino preterea omnino abstinere debz. fortibus euacuationibus ⁊ fricationibus ⁊ gargarismis ⁊ sternutamẽtis vtendũ erit. hec ille. Septima est. ille regendus est minutiõe sanguinis ⁊ solutiõe ventris cui facies vehemẽter rubet ⁊ oculi lachrymantur ⁊ lumen effugiunt ⁊ caput dolet ne frenesim incurrat. Juxta illud rasis vbi supra. Facici ⁊ oculoꝝ rubedo ⁊ manifestatio venarũ in ip̃is ⁊ descẽsus lachrymarũ ⁊ claritatẽ luminis pati non posse oĩa hec si cũ forti capitis dolore affuerint future frenesis erunt pronostica. Succurrendũ igitur erit cũ minutione ⁊ ventris solutione. caput quoq̃ oleo rosato cum aceto mixto infundendũ erit ⁊ totũ corpus infrigidandũ. Nã signa predicta significant superabũdantiã sanguis calidi cholerici in priori parte cerebri qui nisi ꝑmo per phlebotomiã cephalice educat ⁊ postea cholera electiue purgetur colliget illic de facili ad apostema qd̃ frenesis di. Octaua est. ille cui accidunt tristicia ⁊ timor multi sine cã manifesta regend' est euacuatiõe hũoris adusti ne incurrat melãcholiã seu melãcholicã passionẽ. Nã timor ⁊ tristicia sunt signa ⁊ cãe melãcholice passiõis. Juxta illud hypo. amphο. sexta. Si timor ⁊ pusillanimitas multũ tp̃s habent ꝑficit hmõi melancholicũ. Et illud gal. 3. interioꝝ. c. 12. Timor ⁊ tristicia ⁊ vitupatio hu' vite ⁊ odire hoĩes oĩb' melancholicis pertinet. Et illud rasis q̃rto almãsoris. Tristicia absq̃ manifesta cã diu ꝑmanẽs ⁊ cordis malignitas atq̃ desperatio melãcholiã significãt. quapropter succurrendũ est ei vt dicturi sum'. Nona est. rubor tumor ⁊ fuscitas facici perseuerãtes portẽdũt leprã. Rasis aũt q̃rto almãso. ait. Mult' facici rubor cũ offuscatiõe ⁊ anhelit' vel attrahendi aerez angustia ⁊ vocis raucedo leprã aduẽtare q̃ iã icipit accedere timere faciũt. Cui' rõ est: q: tumor faciei cũ rubore inordinato declinãte ad fuscedinẽ significat initiũ erroris assimilatiue virtutis non ꝑfecte assimilant nutriẽs nutrito. Talis aũt error est ꝓpria cã lepre vel ipamet lepra. vt ait gal. 6. morbi. c. 7. Lepram mutatiue virtut nimiuz errorez dicim' esse. Succurrendũ vero est id patiẽtibus cũ euacuatiõe hũoꝝ adustoꝝ ⁊ rectificatiõe regimis ⁊ temperamento caloris epatis vt nõ ampli' humores adurat. Decima ẽ. cuz corp' fuerit grauius solito ⁊ lassitudinẽ habuerit vel spontaneaz vel a ꝑuo motu ⁊ vene eius fuerit eminentiores q̃ ꝯsueuerit sanguis minuend' erit priusq̃ vene findãtur aut apoplexia accidat vel mors subitanea. Nã corpis grauitas ⁊ lassitudo cũ tumore venarũ sunt signa ꝓpria ꝑdominantis plectorie: cui nisi ꝑ phlebotomiã succurrat timor erit ne vene crepent mltitudĩe sanguis distẽse vl' vẽtriculi cerebri sanguie repleti faciãt apoplexiã: vel sanguis nimi' vias spũs claudẽs suffocet hoiez. Jux illud rasis vbi. s̃. Repletio supflua timorẽ emoptoice passiõis future ⁊ apoplexie ⁊ subitance mort affert. vñ statim cũ minutiõe oz succurrere. Undecima ẽ. modic' tumor in facie ⁊ in palpebris ⁊ in extremitatib' corpis appẽs significat succurredũ esse dispositõi epat ne supueniat hydropisis. Jux illõ ras. vbi s̃. Facies ẽt ⁊ palpebre ⁊ extremitates si fuerit inflate ꝓnosticabũt hydropisim. Nã cũ sanguis ex debilitate epat icipit aq̃sus fieri mẽbra refutãt cũ nec eis apponit ⁊ iuiscat ꝯplete. Sz paulatim accumulat' ⁊ expulsus ad faciẽ palpebras man' ⁊ pedes iflat hec mẽbra. Et h̃ signũ cõe ẽ oĩb' speciẽb' hydropisis. Juxta illud ꝑn. tertij. 14. tractatu. 4. c. 8. Oẽs species hydropisis sequit corruptio coloris: ⁊ in oĩb' eis accidit inflatio pedũ ꝓpter debilitatez caloris ĩnati: ⁊ ꝓpt hũiditatẽ sanguis ⁊ ei' vaporẽ. ⁊ inflatio ãborũ oculoꝝ erit ĩflatio extremitatũ aliaꝝ. Duodecia ẽ. cũ fetor plurim' ĩ egestiõib' appuerit vtendũ erit regimie remouẽte putrefactionẽ a venis anq̃ putrida supueniat febris. Verũ significatio fetoris vrine deterior ẽ in h̃ scz pl' significãs febrẽ putridã primã. Fetor nãq̃ fecũ nisi ꝓuenerit ex natura ciboꝝ significat q̃ in stomacho vel in intestinis dñat aliq̃s extrane' calor: qui si venis cõmunicet putrefaciet humores ab eis contentos. vnde fiet putrida febris. Sed fetor vrine iã putrefactos in venis humores adesse significat: qui si effument ad cor actu faciũt febrẽ. Juxta illõ rasis vbi. s̃. Fetor q̃ est in vrina putrefactionẽ sanguis significat ⁊ q̃ febres euenire debẽt. Et pauloañ dicit. Egestiõis fetores fastidiũ ⁊ ꝑuedinẽ q̃ in venis fit innuũt. Decimatertia est. cũ lassitudo maxime spõtanea in corpe sentit ⁊ fractura in mẽbris quasi fuissent baculis ꝑcussa: tunc est timendũ de aduẽtu febris. Jd voluit hypo. ãpho. 2. dicẽs. Labores spontanei narrant morbos. Et rasis vbi. s̃. ait. Fatigatio ⁊ dissolutio cũ destructiõe appetit' febrẽ significãt. Nã lassitudo cũ ꝯfractione ꝑcedit rigorẽ ⁊ horripilationẽ ⁊ rigor febrẽ i interpolat cõiter ⁊ vt in pluribus. Decimaq̃rta est. casus appetit' cõedẽdi vel augmẽtatio vehemẽs appetit' vl' solitũ significat egritudiez. Casus qd̃ appetit' cibi significat vl' mortificationẽ sensus orificij stõachi q̃re nõ sentit iantionẽ ei' vl' q̃ mẽbra nõ sugũt ab orificio stõachi vl' q̃ a corpe nõ fit resolu°. Jux illõ gal. 6. morbi. c. 12. Si hec actio fuerit ablata cã erit ãt q: sensus sentiẽs suctionẽ nõ existit vl' q: nõ ẽ suctio: vel q:

corp⁹non inanit̄. Sed augmentatio appetit⁹ita vt canin⁹fiat significat acetosum humorē exprimentē fortiter humiditates ab orificio stomachi vel resolutionē vehemētē corpis qua cib⁹ est cōtinuo necessari⁹. Iux̄ illud gal'. c.nūc allegato. Corruptio aūt desiderij si fuerit in vltimitate ꝗ̄titat̄ fit illa species que desideriū

Et ad summū omnes res que de suo mutātur vsu scilicet desiderium aut egestio aut vrina aut coeundi voluntas aut somn⁹ aut sudor aut corporis pruritus aut ingenij acuitas aut sapor gustatus: aut somniorū vsus cum augmentantur aut diminuuntur aut suam mutant qualitatez pronosticant egritudinem. Et similiter vsus non naturales sicut emorroidarum sanguis aut menstruorū aut vomitus aut ex naribus sanguinis fluxus: aut cōsuetudo desiderandi rem aliquam siue mala sit siue nō sit mala. quoniam vsus est sicut natura. Et propter hoc non debet abstinere ꝗs nisi a multū malis. Qd̄ tamen ex his dimittere debet ordinate dimittat.

caninū nuncupatur. Cā eius vł erit pessim⁹ hūor acetosus pūgēs stomachū: vel q꞉ corpus vltima dissoluit̄ dissolutione vn̄ cibus cōtinue fit necessari⁹. q꞉ mali hūores frigidi stōachi puncturā i stomacho faciunt: vt suctio venaruz ⁊ excitant desideriū. Deciaqnta regła est gn̄alis ⁊ sūmaria: ⁊ est ꝗ̄druplex vel ꝗ̄drimembris. Primū mēbrū est. Oīs res ꝯsuetudinaria corpi ꝗ̄ subito mutat̄ a ꝯsueto vsu ꝑnosticat egritudinem siue fuerit appetitus siue egestio siue vrina siue desiderium coit⁹ siue somn⁹ siue sudor siue prurit⁹ siue acumē ingenij: siue sapor gustat⁹ vel somnioꝝ vsus qualitercūqꜫ mutet̄: siue sit ꝙ augeatur vt appetit⁹ canin⁹ siue sit ꝙ minuat̄ vt appetit⁹ diminutus siue mutet qualitatē taliter ꝙ corrūpat̄ vt appetit⁹ corrupt⁹ carbonū ⁊ crete. Secūdū mēbrū est. ꝙ sicut res naturales a suo cursu mutate ꝑnosticant egritudines: sic res nō naturales lōgo vsu introducte dū mutant̄ a suo cursu ꝑnosticant egritudies sicē sanguis emorroidarū fluere solit⁹ duz auget̄ vel minuit̄ cursus eius aut sanguis menstru⁹ qui nō naturalis est qn̄ fluit an̄ decimūq̄rtū annū vel post ꝗnꝗ̄gesimū annū. aut vomit⁹ aut flux⁹ sanguis nariū aut ꝯsuetudo desiderādi rem aliquā vel malā vel nō malā Et rō coꝝ est. q꞉ vsus seu ꝯsuetudo tā in reb⁹ naturalib⁹ ꝗ̄ in nō naturalib⁹ est velut natura ꝗ̄ mutatiōes subitas nō sustinet absqꜫ aliq̊ grauamine. Tertiū mēbrū est. ꝙ q꞉ ꝯsuetudo est altera natura ⁊ ei⁹mutatio ꝑnosticat egritudines nō dz se quisꝗ̄ abstinere nisi a multū malis. ita vt se restringat ad vtendū soluz cibis ⁊ potib⁹ ⁊ alijs reb⁹nō naturalib⁹bonis ⁊ elect̄ sub equilibra fugiēdo penit⁹ab oīb⁹alijs. q꞉ cū se aliꝗs sic restrīxerit ⁊ ꝑ viā trāsiens ꝯsueta non inuenerit coact⁹insuet̄ vti male disponet̄ ab his. Id docuit hypocras ampho. scda dicēs. Opz igit̄ ad nō ꝯsueta trāsmittere. Et gal'. in cōmento ait. Si hō vnā ꝯsuetudinē habuerit ī dubio morat̄. q꞉ null⁹ est ꝗn aliqn̄ aliquo incōsueto moueatur. Vn̄ iniūxit hypocras bonū esse ad oīa ꝓbanda se trāsferre ne si forte sibi euenerit qd̄ nō ꝯsueuit an̄ sibi maxime noceat. hoc vero facere poterit si nō in vna ꝯsuetudine ꝑmanēs ad ꝯ̄ria se trāstulerit. Quartū membrū est. si quis ex consuetis aliquid dimittere velit ordinate dimittat scz paulatim cū gradatōne. quia fm multū ⁊ repente euacuare aut replere aut calefacere aut infrigidare aut quomodolibet aliter corpus mouere fallax ē ⁊ oīno nature inimicū. Paulatim vero certū est ⁊ aliter non oportz ex vno transire ad aliud ampho. scda. Prima duo mēbra hui⁹ regule ꝗ̄drimembris ꝑmeminit rasis quarto almāso. dicens. Si aūt aliqua dispositionū corpis sani ꝑter solitū ꝑmutata fuerit: vt. s. appetitiua fortior vel debilior existat vel execūtia a corpe plura sint vel pauciora vł somn⁹longior fit vel breuior vel etiā insomnietas assit vel sudor preter solitū e corpore decurrat. vel ea que a corpore manare solent retineant̄. vt emorroydarū ⁊ menstruorum sanguis qui statutis dieb⁹ venire solit⁹ erat: vel sanguis ꝗ̄ ex narib⁹ fluere ꝯsuet⁹erat: vel si toti⁹corpis dissolutio fiat vel ingenij hebetudo aut in ore extrane⁹ sentiat̄ sapor: aut que nō ꝯsueuerit delectationē afferant vel e cōtrario. vel coeūdi desiderium sentiat aliquis augmentari vel diminui vel in somno occurrat somniū quod non consueuit euenire: vel corporis color conuertat̄ ⁊ mutet̄: aut tact⁹ preter solitū: ⁊ ad vltimū cū aliquid nō cōsuetū acciderit ⁊ ꝑmanserit ⁊ augmētari inceperit futurā ꝑnosticabit egritudinē. Quāobrē cuiuslibet preteritoꝝ cā subtiliter est inuestiganda ⁊ ad eius sanationē festinandū. hec ille. Decimasexta regula est. Res particulares id est signa specialia sunt demōstratiue id est pronosticatiue rerū particulariū scilicz specialiū egritudinū. vt ꝑseuerantia seu lōga duratio doloris capitis vel doloris occupantis medietatem capitis ꝗ̄ dicit̄ emigrane⁹ ꝑnosticat dilatationez pupille ⁊ descensum aꝗ̄ in oculum. Teste rasi quarto almāsoris dicēte. Cū capitis dolor fortis ⁊ permanens fuerit vel emigranea timendū est ne ad oculos aqua descendat ⁊ dilatetur pupilla. ¶ Attende ꝙ descēsus aque ad oculum est egritudo oppilatiua: ⁊ est humiditas extranea stans in foramine vuee inter humorem albugineum ⁊ siphac id est tunicam vueā ⁊ corneam quare prohibet penetrare formas ad visum vt ait princeps tertij tertia tractatu vltimo capitulo decimoseptimo. Talem vero humiditatē quandoqꜫ excutit a cerebro ad oculū dolor vehemens ⁊ mansiuus capitis que sub vuea compressa foramen eius dilatat vnde visus debilitatur. Et hec cataracta nuncupari solet. Decimaseptima est apparitio cimicū vel muscarū vel alioꝝ taliū minutoꝝ corā oculis sine existentia diu perseuerans cū assidua debilitatione visus portendit seu pronosticat descensum aque in oculū. Teste rasi quarto almāsoris dicente. Cū aliꝗs ante oculos quasi muscas volare vel quasi pilos stare aspexerit vel per circuitū eoꝝ que asperit quasi fumū vel vaporē viderit principiū descensus aque innuitur. Hoc igitur diligenter considerandū est vt in loco suo dicturi sumus. Et auerroys quarto colliget capitulo de signis significantibus egritudines futuras ait. Apparitio corpusculoꝝ velut muscarum vel capillorum ante oculos denunciat decursum aque ad oculos nisi a stomacho hoc accidens proueniat. quia talis apparitō fit propter fumos aut̄ vapores vel humiditates descendentes a cerebro ad oculos: qui cum inspissantur vertuntur in cataractam. Decimaoctaua est. grauitas ⁊ punctio perseuerantes in hypocondrio dextro pronosticant egritudinem epatis. Iuxta illud rasis vbi supra. Grauitas si in dextro fuerit latere vbi carnes diminute inueniuntur scilicet apud costas posteriores ⁊ punctura ⁊ tensio epatis lesionez significant. Per hec enim significatur superexcedens humorum quantitas in regione epatis que nisi purgetur apostema vel oppilationem illic generabit. Decimanona est. grauitas ⁊ tensio in inferioribus partibus dorsi ⁊ in ylio id est inferiori parte ventris prope inguina cum transmutatione dispositionis vrine a suo naturali cursu pronosticant nocumentum in renib⁹ scilicet lapidem vel oppilationem humoralem. Teste rasi vbi supra dicēte. Grauitas ⁊ tensio in inferioribus ventris scilicet vbi sunt coste ⁊ yliorum cum vrine solite dispositionis permutatione nocumentum in renibus inceptum demonstrat. Ideoqꜫ succurrendum erit dando scilicet in potu diuretica vel frangitiua lapidis post euacuationem cum pharmacia vel clisteri. Vigesima est. egestiones carentes tinctura solita videlicz non subcitrine sed albe significant ictericiā. Significāt enī porū cistis fellis oppilatū esse quo deferri solet hūor coleric⁹ ad intestina. regurgitans igit̄ cum sanguine ad membra tingit cutem totam citrino colore. Id sepe vidimus in illis ictericis qui tendebant ad hydropisim. Vigesimaprima est. ardor vrine diu perseuerans pronosticat vlcera vesice vel virge. quia significat acutos humores vesicam pungentes cuz vrina fluere qui suo acumine et abrasiua vi tandem excoriant. Iuxta illud rasis vbi supra. Vrine ardor diu perseuerans vesicam ⁊ virgam pustulis hereditabit. Signanter dicit hereditabit: quia pustule vesice cum v-

Est preterea cū res particulares particularium rerum sunt demonstratiue. preseruantia nanqꜫ doloris capitis ⁊ emigranei dilatationem pronosticat pupille ⁊ descensum aꝗ̄ in oculum. Imaginari coram facie sicut cimices ⁊ reliqua cum mansiuum fit ⁊ stabile ⁊ visus cum hoc assidue debilitatur portendit descensum aque in oculum. Cum grauitas ⁊ pūctura in parte dextra ꝑseuerauerit epatis significabit egritudinem. Grauitas ⁊ tēsio ī inferiorib⁹ dorsi ⁊ ilio cū mutatione dispōnis vrine abvsu nocumētū in renib⁹ ꝑnosticat. Sterc⁹ nō habēs tincturā sicut solebat significat ictericiā. Cū ardor vrine ꝑseuerat vlcera ꝑnosticat ꝗ̄ ī vesica accidēt ⁊ vga

coriatiōe vix vnꝗ̄ sanant̄. Uigesimascđa ē. feces in suo trāsitu quasi vrē-tes anū pronosticant dissinteriā seu fluxū ventris cū excoriatiōe ⁊ emanatione sanguis: quia significāt acutos humores cū fecib⁹ fluere qui suis vehementib⁹ mordicatiōe ⁊ abrasione tandē intestina sufficietenus vlcerant. Juxta illud rasis q̄rto almāsoris. Mollis egestio ani adustionē ⁊ pūcturaȝ faciēs dissinteriā futuram demonstrat. Uigesimatertia ē. casus appetitus cū vomitu ⁊ tumore invētre ⁊ dolor extremitatū pronosticāt colicā. Hec eni oīa numerat p̄nceps inter signa colice tertij decimaquarta tractatu tertio capitlo septimo dicēs. Et minorat̄ appetitus imo remouetur oīno. Et frequēs fit vomit⁹ cholericus ⁊ phlegmatic⁹. Et vomit⁹ quidē nō fit frequens nisi ꝓpter cōitatē stōachi ad intestina ⁊ ꝓpter multitudinē materiei ⁊ penuriā vie ad inferiora. Et q̄m via cholere ad intestina fm plurimū ↄstrigit̄ quare expellit̄ ad sup̄iora ⁊ inde tollit̄ appetit⁹. Intumescit aūt q̄nꝗ̄ venter ꝓpter ventositates in intestinis retētas nō inueniētes exitū. Et dolēt extremitates scȝ crura ꝑviā cōpassionis. vel q2 aliq̄d de hūiditatib⁹ retētis nō habētib⁹ exitū ab intestinis mediantib⁹ venis cōicat̄ eis. Cui⁹ regule partē sic tetigit rasis. 4. almansoris. Appetitiue aūt destructio ⁊ fastidiū innuūt colicā. Subueniendū est igit̄ in longo somno ⁊ cibi abstinentia ⁊ medicinis quas noīabim⁹. Uigesimaq̄rta ē. prurit⁹ in ano diu ꝑseuerans ꝓnosticat emoroidas nisi ꝑui vermes illic affuerint a quib⁹ ꝓcedat dict⁹ prurit⁹. Juxta illud rasis. 4. almansoris. Prurit⁹ ani emoroidas vēturas significat si nō cā vermium paruoꝝ ⁊ multoꝝ ibi existētiū ↄtingat. Nā talis prurit⁹ acutos hūores ano adesse significat: qui suo acumie tandē ap̄ient ora venarū ei⁹ ⁊ inde sanguinē manare faciēt. Uigesimaq̄nta ē. appītio carbūculoꝝ multoꝝ vel pluriū nodoꝝ in exteriorib⁹ partib⁹ corꝑis ꝓnosticat magnū apostema. scȝ magnū carbūculum vel magnū nodū. Juxta illud rasis. 4. almāso. Ex multitudie ademenil. i. carbūculoꝝ vel apostematū ꝑuoꝝ magni apostematis vel exiture aduent⁹ timet̄. Et ex multis nodis vel glādulis magne collectiōis suspitio exorit̄. Carbūcul⁹ est pustula vesicās ⁊ adurens faciēȝ accidere escarā seu crustā vstā qualē facit accidere cōbustio ⁊ cauteriū ⁊ nascit̄ ex sanguie grosso adusto declinante ad nigredinē. Sȝ nodi sunt pustule phlegmatice cōprehendētes hūores phlegmaticos aut gn̄atos ex phlegmate q̄ sunt facti sicut caro aut sicut puls aut sicut mel aut aliud: ⁊ proprie qui eueniūt in curuaturis iuncturarum. At res dura nō est longinquū q̄n necessariū faciat obuiationē ei⁹ esse melācholicā. Uerū nos posuim⁹ eā phlegmaticā: q̄m radix illi⁹ duri est phlegma cui accidit vt desiccaret̄ grosse. sicut ait p̄n. q̄rti tertia tracta. 2. c. 4. Quēad modū igit̄ ex multis scaturionib⁹ exsipentib⁹ a terra resultat frequenter vn⁹ magn⁹ fons sic ex mult̄ ꝑuulis carbūcul̄ aut nodis vn⁹ magn⁹ carbūcul⁹ aut nod⁹. Uigesimasexta rl̄a ē trimēbris Primū mēbrū ei⁹ ē. serpigo in cute apparēs ꝓnosticat albaras nigrā. Et est serpigo īpetigo āmbulans que serpigo dicit̄: eo ꝙ serpit de ꝑte in partē. Impetigines vero greci lichines dicūt: latini zeruas. Nascunt̄ ex melācholico humore rotūdo scemate in sup̄ficie cutis cū ingēti pruritu ⁊ asp̄itate: vt ait cassi⁹ felix. ⁊ vulgariter dicunt̄ in gallijs dertrez. Sȝ albaras nigra est illud q̄ nomīat̄ impetigo excoriatiua. ⁊ est scabiositas accidēs cuti aspera vehemēs. Et facit squamas sicut sunt pisciū cū pruritu. ⁊ est ꝓpter humorē melancholicū imbibentē cutē de eo q̄ est iuxta eā imbibitione fortiore ꝗ̄ vt in colorē imprimat tantū: et est de antecedentib⁹ leprā vt ait princeps quarti septima tractatu secūdo capitulo decimoquarto. Serpigo ergo est prenuncia nigre albaras. Secūdū membrū est morphea alba pronosticat albaras albā. ¶ Attende ꝙ morphea alba est albedo feda maculosa cutis parū vel nihil ꝑtrāsiens eā penetrādo in corp⁹. Sed albaras alba est albedo feda in cute apparens ⁊ in carnē penetrās vsꝗ̄ ad os. Juxta illō p̄ncipis quarti septima tractatu scđo. c. 14. Differētia inter duas morpheas ⁊ albaras albā verā est ꝙ vtraꝗ̄ morphea est in cute: ⁊ si est ꝓfunda est parū valde. Et albaras est i cute ⁊ carne vsꝗ̄ ad os. Et causa cōis oīb⁹ est debilitas oꝑationis alteratiue q̄n nō assimilat assimilatiōe integra nutriēs nutrito. Uerū materia est in vtraꝗ̄ morphea subtilior ⁊ virt⁹ expulsiua fortior. quare expellit ad superficiē. Et materia in albaras est grossior ⁊ virt⁹ expulsiua debilior fixa in interiori parte: ⁊ corrūpit cōplexionē ei⁹ quod penetrat in ea. Morphea ergo alba quando malignatur ⁊ penetrat in carnē quod de leui accidit fit albaras alba. bn̄ ergo dicit̄ ꝙ alba morphea p̄nunciatrix est albaras albe. Tertiū membrum est ꝙ morphea nigra pronosticat albaras nigram. ¶ Attende ꝙ albaras alba non sic se habet ad albaras nigram sicut morphea alba ad morpheam nigram: ita ꝙ sicut morphea alba est albedo feda non pertransiēs cutē. ⁊ morphea nigra nigredo cutis similit̄ nō pertransiens eā. sic albaras nigra sit nigredo cutis penetrans in carnes vsꝗ̄ ad ossa sicut albaras alba est albedo cutis penetrans in carneȝ vsꝗ̄ ad os. Nā de rōne nigre albaras non est vt penetret vsꝗ̄ ad ossa sed ꝙ sit impetigo excoriatiua ⁊ scabiositas aspera ⁊ squamosa sicut premissum est. Juxta illud principis capitulo nūc dicto. Rei vero que nominat̄ albaras nigra proportio ad albaras albā nō est proportio morphee nigre ad morpheā albā: imo est genus diuersum in intentione ad albaras albā. Et illud ideo quoniā albaras nigra est illō quod nominat̄ impetigo excoriatiua ⁊c. Ex hoc tamen stat ꝙ morphea nigra pronosticat albaras nigrā. precipue cū dicta morphea generata fuerit ex melancholia adusta q̄ parūper adaucta de leui exasp̄at ⁊ excoriat cutē ⁊ reddit eā squamosam sicut sepe apparet in tibijs pauperū querentiū elemosynas monstratis tibijs in valuis ecclesiarum.

Egestio in ano adustionem faciens pronosticat dysenteriaȝ. Desiderij casus cum vomitu ⁊ inflatione ⁊ extremitatum dolor portendit cholicam. Pruritus in ano cum parui vermes ibi non affuerint pronosticat emoroidas. Multa carbunculorum natiuitas ⁊ nodorum magnum pronosticat apostema. Serpigo albaras ꝓnosticat nigram. Et morphea alba ꝓnosticat albaras albaȝ. Et morphea nigra pronosticat albaras nigram.

¶ Sermo vniuersalis de regimine iter agentium. Capitulum. II.

Ter agens a reb⁹ abstineat quibus vti consueuerat cum esset cum suis familiaribus. labores nanꝗ̄ ⁊ dolores ei accidunt: quapropter studium impēdere dȝ ad hoc vt de se sit sollicit⁹ ne ad magnas ꝑueniat egritudies. Et illō de quo magis sollicit⁹ eē dȝ ē nutriēs ⁊ lassitudo. Suuȝ ergo nutriēs meliorare dȝ ⁊ facere vt sit bone substantie ⁊ ꝓpinque mēsure ⁊ non multe ideo

¶ Sermo vniuersalis de regimine iter agentiū. Capitulum. II. Ter agens ⁊c. In hoc capitulo primo instruit iter agentem in abstinentia a consuetis ⁊ speciali cautela circa nutriens ⁊ lassitudinē. Secundo circa mundificationē sui corporis ⁊ abstinētiā priusꝗ̄ iter arripiat ibi [Oportet preterea] Tertio circa gradationē seruandā in itineratōne ⁊ assuefacienda ante eā ibi [Opȝ quoꝗ̄ vt qui] Quarto circa qualitatē ⁊ quantitatē ciboꝝ ipsius ibi [Et debet constituere] Quinto dat cautelam circa tolerantiā famis in via ibi [Et fortasse iter] Sexto circa tolerantiā sitis ibi [Et similiter cōtingit] In prima parte que est presens textus dat sex regulas. Prima est. itinerās abstinere debet ab illis rebus quibus solitus est vti dū conuersabatur cū familiaribus suis: scȝ a comessationibus ⁊ ebrietatibus ⁊ vigilijs superfluis ⁊ excessibus invenereis quibus hodie scinuicē festinant amplius socij ꝗ̄ morosis actibus: quia sepe accidunt itinerantibus laboriose lassitudines ⁊ dolores: quare diligēter circa bonū regimen attendere debent ne graues in via morbos incurrant ad quos disponuntur multiplicibus modis. Primo quidem ex mutatione consuetudinis in aere in aquis in cibis ⁊ potibus ⁊ decubitib⁹. Scđo ī labore ⁊ dolorib⁹. Tertio i accidētib⁹ animi sicut timore latronū vl̄ submersiōis vl̄ deuiatiōis vl̄ casus i via vl̄ occursus fere vl̄ defect⁹ aut penurie alicui⁹ necessarij. Ideo rl̄am scp̄sit raf. 6. almāso. c. 11. Usuȝ aūt inq̄t dicte quē i terra sua habuit dimittat aut ex his q̄b⁹ solit⁹ erat vesci nullo mō cōedat. Scđa est. itinerās maxime dȝ esse sollicit⁹ circa suū nutriens ⁊ circa lassitudinē: q2 forti⁹ ⁊ frequenti⁹ ⁊ ineuitabili⁹ imutat̄ ab his. A nutriēte quidē vt a discurrēte ꝑ oēs ꝑtes corꝑis ⁊ imutāte eas suis ꝗ̄titate ⁊ q̄litate tꝑe ⁊ ordine. A lassitudie vo q2 cōmouet ⁊ alterat oēs hūiditates tā vitales ꝗ̄ superfluas: ⁊ oīa mēbra corporis disponēs corpus ad horripilatiōes rigores tremores ⁊ febres. Tertia est. itinerans meliorare debet suum nutriens: id est facere ꝙ sit ↄueniens ⁊ familiare sue nature. ⁊ dȝ facere vt sit bone substātie scȝ mediocris inter grossam ⁊ subtilem ⁊ propinque

vt bene digeratur ⁊ superfluitates in venis ipsius nō congregentur. Amplius equitare non debet plenus cibo: ne eius cibus corrumpatur ⁊ necessitatem habeat bibendi aquam ⁊ augeatur sonitus ⁊ dilatatio sui: immo expectare cibuz debet vsq₃ ad horā hospitādi nisi fuerit propter causam quam postea dicem⁹. Qđ si multum ei necessarium fuerit rem modicam comedat ſm modum temperamenti ⁊ tm̄ ne per ipam bibēdi aquā necessitatem habeat siue sit eius iter nocturnum siue diurnum. Lassitudo quoq₃ eius regēda est ex eo quod in capitulo đ lassitudie dictū ē. Oportet[b] preterea ne eat in vias replet⁹ sanguine aut alio humore: sed corp⁹ suū prius mūdificet: deinde incedat. Et si fastiditus fuerit famelicus fiat et

mensure id est mediocris quantitatis ⁊ non multe: quatinus in eo bene digeratur ⁊ nō reliquat in venis supfluitates plurimas vt faciūt cibi grossi ⁊ viscosi: nec etiā dz esse nimis subtilis vel velociter corruptibilis vel nimis modic⁹ ne partim calore corporis partim calore exercitij corrūpat ⁊ in fumū cōuertat. Quarta est. iter agēs non equite ventre pleno cibis ꝓpter tria. Primo quidē ne cibus in stomacho motib⁹ exercitij agitat⁹ corrūpat. Secūdo ne fumis acutis ad orificiū stomachi a cibo eleuat ne cessitas bibendi aquā augeatur: quaz bibere periculosuz ē supcalefacto ꝑ exercitiuz neruis aptis ad intiā penetret ⁊ calorē suffocꝫ in ꝑncipalib⁹: ⁊ neruos ꝑcutiat vna cū iuncturis sua frigiditate. Tertio ne sonitus seu rugit⁹ induct⁹ in ventre ⁊ in intestinis ex potu aque vel agitatione cibi in eis vel calore ventosante hūiditates augeant ⁊ materia ei⁹ scꝫ vētositas torsiones ⁊ dolores inducat. imo expedit vt iter agens comestionē differat donec venerit ad hospitiū in quo ꝑnoctare intēdit: nisi cā aliqua obstiterit que postea dicet. vt debilitas virtutis vel necessitas obuiandi resolutionib⁹ nimijs ex supfluis calorib⁹: vel necessitas muniendi corpus aduersus mortificantia frigora: vel ꝯsuetudo mane comedendi ⁊ male tolerādi famē. Quinta est. si multū fuerit necessariuz itineranti ꝓpter aliquas ex nunc dictis causis sumere aliqđ cibi priusq₃ ad hospitiū sue ꝑnoctationis adueniat sumat cibū modicū cū tali temperamēto seu mediocritate qualitatis ⁊ q̄titatis q₃ sufficiat in via ⁊ non sit oneri viatori nec īpedimēto: sed etiā in motu bene digeri possit ⁊ sustentare naturā: nec inducat necessitatē superbibendi aquā siue de die siue de nocte iter agat. Et ꝓpter diuersitatem naturarū hominū designari nequit certa q̄titas cibi tūc tpis cūctis ꝯueniens. Sexta est. lassitudo viatoris regenda est ⁊ curāda modis dictis primi tertia doctrina scđa. c. 14. qđ est de medicatione lassitudinis exercitialis ſm quattuor ipsi⁹ species scꝫ vlcerosam extēsiuā apostemosam ⁊ arefactiuā. Et qui cōmode pōt seruet illud documentū hypocratis āpho. scđa. In oī motione corporis cum ceperit quis dolere quiescere statim remedium est.

b Oportet preterea ⁊c. In hac parte secūda dat duas reglas. Prima est. q₃ iter actur⁹ superabundans in sanguine vel alio humore non arripiat viā donec sanguis ei⁹ minut⁹ fuerit per phlebotomiā vel humor educt⁹ qui peccat in eo per pharmaciā. Iuxͣ illud rasis. 6. almāsoris. c. de aptatōe corpis ad ābulandū. Qui longū vult ꝑagere iter añ ipsi⁹ inceptionē minui ⁊ medicinā ventris solutiuā sumere dz: ⁊ ꝓcipue si longū fuerit tempus ex quo neutruz corꝑ ꝑegerit. Qui eni iter agere corpe nō mūdificato voluerit: vix febres euadere poterit. Et si eas aliqñ euaserit qr corp⁹ ei⁹ dissolutū est ⁊ cutis rara: non euadet apostemata magna nec minuta: nec alias apostematū species neq₃ catarrū. hec ille. Cui⁹ rō est: qr natura nō sufficit regere supfluos hūores labore cōmotos ⁊ vndiq₃ distensos. occupant igit ab extraneo calore q̄re facile putrescūt ⁊ febres īducūt vel apostema aliqđ. Scđa est. si iter agere volēs fastidiū cibi patit priusq₃ iter arripiat ieiunet ⁊ dormiat donec fastidiū sibi sublatū sit: deinde ꝑ viā ꝑgat. Nā ꝑ ieiuniū natura occupat circa resolutōnē cause fastidij q̄ coadiuuatur ꝑ calorē interi⁹ coadunatū hora somni. Si vero q̄s fastidit⁹ iter agat trahent ad venas hūiditates indigeste q̄ fastidiū causabant. ⁊ si grosse fuerint oppilatiōes inducēt. si cholerice subtiles inflāmabunt ⁊ febrire faciēt. Sup hoc ꝑdixit rasis caplo ꝑfato. A fastidio quoq₃ et potu vētre pleno oīno abstinere dz. Hec nāq₃ phlegmones ⁊ magna generāt apata.

dormiat ⁊ fastidiuz resoluat: postea in viam pergat. Oportet[c] quoq₃ vt qui iter aggreditur vtatur ordine et paruz plus solito exercitetur. Et si in suo itinere necessarium fuerit ei vigilare assuescat vigilare paruz. Et similiter si timet ne fames ei accidat aut sitis aut aliud ab istis debet eam assuescere. Et debet vti cibo quo in itinere vult nutriri. Et debet[d] constituere vt eius cibus sit in quantitate paucus ⁊ multi nutrimenti. Olera ꝑterea dimittat ⁊ fructus ⁊ quicquid humorē generat crudū nisi fuerit ꝓpter necessitatem vt ex eo medicetur.

Et fortasse[e] iter agēti necessitas superueniet tolerandi famē donec desiderium ei minuatur. Ex eis autem que ipsuz iuuāt in hoc sunt cibi facti ex epatibus assatis ⁊ his similibus.

c Oportz quoq₃ ⁊c. In hac tertia ꝑte dat q̄nq₃ reglas volēti iter agē. Pria est q₃ vtat ordie sic q₃ nō subito seipm trāsferat a q̄ete in mot⁹ fortes ⁊ longos. sed ꝑmo faciat ꝑuas dietas ⁊ paulatim augeat. Et nō solū in h̄ vtat ordie: sꝫ in oīi alia mutatōe sibi occursura i via de re cōsueta ad nō ꝯsuetaz. Scđa est. q₃ priusq₃ iter arripiat magis se exercitet q̄ ꝯsueuit vt paulatī discat ferre fortes mot⁹ habilitans musc̄los ⁊ iūcturas ei⁹ ad itinerādū. Tertia ē. q₃ si itinerans estimet se oportere vigilare ī via ⁊ iter agere in nocte pri⁹ assuescat vigilijs vti q̄ iter arripiat ne labore ⁊ vigilijs preter solituz subito attrit⁹ deficiat in via vl' grauiter egrotet. Quarta est si timet iter acturus ne sibi superueniat in via fames aut sitis aut aliquid aliud tale sicut algor aut estus assuescat priusq₃ itineret esurire sitire algere vl' estuari vt hec preassueta minus ledant. Quinta est. itineraturus priusq₃ se vie exponat pluribus diebus vti debet cibis ⁊ potibus quibus in via vti intendit: vt assuefact⁹ in eis eos melius digerat. Has regulas prememinit rasis sexto almāsoris capitulo vndecimo dicens. Ei quoq₃ studendū vt consuetudinē suā in eā transmutet consuetudinē qua in itinere eū vti conueniet in dieta aut in somno aut in motu. Si eni eū in itinere vigilare necesse fuerit añ itiner⁊ inceptionē vt vigilet niti debet. Similiter comestionis horā ad horam in qua in itinere se posse quiescere sciuerit ꝑmutare debet. Exercitio q̄q₃ ⁊ motu plus solito vti conueniet ⁊ niti vt absq₃ vsu balnei esse possit.

d Et dz constituere ⁊c. In hac parte quarta dat duas reglas. Pria ē cibus iter agentis debet esse pauce quantitat ⁊ multi nutrimenti. Pauce quantitatis quidē vt melius digeratur ⁊ pauciores relinquat superfluitates. Multi vero nutrimenti gr̄a amplioris restaurationis. Multa nanq₃ resolutio fit in itinerantibus quare plurima opus est restauratione. Iuxta illud rasis sexto almāsoris caplo vndecimo. Cibo multi nutrimēti ⁊ pauce q̄titat vtat: nec anteq₃ hospitet ⁊ q̄escat cōedat. Si aūt comestiōe multū indiguerit lꝫ parū sumat non tm̄ totū cibū sibi necessariū nec totū vinū priusq₃ quieuerit accipe presumat. Scđa est. dimittat itinerās olera ⁊ fruct⁹ ⁊ oē qđ generat aquosum hūorē nisi hos sumpserit via medicine: sicut lactucā vel portulacā vel acetosam gr̄a refrigerij: vel pruna aut poma ꝓ laxatiōe vētris: vl' mala ḡnata acria vl' poma arēgie vel ḡna berberis ad extīctionē sitꝭ ⁊ reuocationē appetit⁹. Iuxͣ illud rasis vbi. s. Olera vo ꝑterea ⁊ ꝑcipue fruct⁹ nullo mō cōedat. Hec eniꝫ vētrē absq₃ magno nutrimēto replēt: ⁊ i corpe malos hūores ⁊ crudos generāt. Si aūt in calido tpe eis īdiguerit cōedat ex eis sic iā ꝯstituim⁹.

e Et fortasse ⁊c. In hac ꝑte q̄nta ꝑmittit ꝑn. q₃ itinerāti supuenit iter dū necessitas tāta tolerādi famē q₃ tāde decrescit appetit⁹ ei⁹ ⁊ q̄si annullat: qr tolerare famē stomachū putridis replet hūorib⁹. vt ait ꝑn. c. 7. doctrie scđe hui⁹ tertie fen. q̄ repleto cessat appetit⁹ vl' sensibil'r diminuit lꝫ mēbra cibo vehement egeāt. Conseq̄nt ad obuiādū huic incōmodo vic dat tria remedia q̄b⁹ ꝓhibet vl' ad min⁹ retardat fames. Primū ē. cib⁹ factus ex epatibus assatis introducta virgula veluti veru per mediū eorꝫ ⁊ interpositis lardi laminis valde tenuibus aut pinguedīe aliqua que ea prohibeat ab assatura nimiū siccari. Cib⁹ huiusmodi vulgariter dicitur a gallis hastule seu hastelete q̄ longam in stomacho ꝯhit morā. tū ex grossicie. tum ex pinguedine que subleuat eū: ⁊ ex grossi chimi multum resistent resolutiōi. Humor eni ab epatib⁹ ḡnat⁹ ē grossus. Teste ꝑncipe

Et est cum eis fiunt pile cum viscositatibus ⁊ adipibus liquefactis fortibus ⁊ amigdalis ⁊ oleo amigdalino sintq̄ȝ adipes sicut adeps vaccinus: quarum vnam cum comederit famē longo tempore tolerabit. Quidam quoq̄ȝ rettulerūt ꝙ vnus homo librā vnam olei violacei in quo adeps resolutus fuit donec in emplastri similitudinem cōuersa fuerunt comedit. ⁊ decē diebus postea comedere non desiderauit. Et similiter[f] contingit cum necesse est tolerare sitim. Secū ergo deferre debȝ ex medicinis sitim extinguentibus quas in libro tertio in capitulo de siti dicemus ⁊ proprie ex semie portulace. ʒ. ȝ. cum aceto bibat. Et dimittat nutriētia sitim faciētia sicut pisces ⁊ cappares ⁊ salsa et dulcia ⁊ minuat loquelaȝ ⁊ molliter incedat. Cunq̄ȝ aquam cum aceto biberit parum ex ea ei sufficiet in sedādo sitim vbi nō multa iuenieꝛ aqua.

¶ De cautela contra calorem in itineribus ⁊ quomodo regēdi sunt in horis caloris. Capitulum. III.

[e] Os[a] etiam nisi seipsos regant res in suo fine ad hoc perducet ꝙ debilitabuntur ⁊ eorum resoluentur virtutes ita ꝙ se mouere non poterunt ⁊ superabit sitis: ⁊ fortasse sol eoꝝ ipediet cerebra. Quapropꝛ studere debēt vt vehemēti cooꝑtura a sole sua tegāt capita. Et silr̄ debēt iter agentes pectora sua custodire ex epithymate tali q̄le est muscilago psilij ⁊ succ⁹ portu-

scđo hui⁹ capl'o de epate. Scđ͞ȝ est pile grossitudis vni⁹ magne nucis facte ex viscositatib⁹ scȝ muscilaginib⁹ ⁊ adipib⁹ liquefactꝭ fortib⁹ id ē grossis densis vt vacce vel bouis ⁊ amigdalis dulcib⁹ ⁊ oleo amigdalarū dulciū fm hūc modū. ℞. amigdalarū dulciū excorticarū lib. i. adipis vacce liquefacti lib. ß. muscilaginis lini vel radicis bismalue. ʒ. i. olei amigdalarū dulciū q̄rtꝭ. ß. terātur oīa simul in mortario donec bn̄ misceātur. postea dimittātur infrigidari ⁊ formenꝛ inde pile grosse sicut stophi vel magna nux. Ex quib⁹ viator cuȝ comederit vnā diu sine fame stabit. vel si famē incurrat lōgo tp̄e sine grauamine pt̄imo tolerabit eā. q: dicte pile sua vnctuositate diu ꝑmanent in stomacho q̄si natantes: ⁊ in ore stomachi faciūt impressionē cōtrariam succioni que famem inducit leniēdo ⁊ remolliendo ip̄m. Tertiū est lib. i. olei violati in quo tanta q̄ntitas adipis vaccini resoluta fuerit ꝙ ad spissitudinē emplastri ꝑueniat: de quo rettulerūt quidā ꝙ vn⁹ ip̄ȝ comedit ⁊ decē dieb⁹ sequētib⁹ nō esurijt.

f Et silr̄ ꝯtingit ⁊c̄. In hac ꝑte sexta ꝑmittit ꝙ itinerāti qn̄q̄ȝ necesse est tolerare sitim sicut ambulantibus ꝑ deserta arabie sepe ꝯtingit cū nō sibi sufficienꝛ de potu ꝓuiderūt. Consequenꝛ dat tria remedia ꝯtra sitim in via. Primū est deferre secū medicinas extinguētes sitim. quas describit tertij deciotertio tractatu secundo. c. de cura sitis. Et specialr̄ in hoc casu ꝯfert bibere. ʒ. ȝ. semis portulace cū aceto limphato. ¶ Attēde p̄° ꝙ rasis sexto almāsoris. c. de minuenda siti sic cōmemorauit extinctiua sitis. De his preterea que sitim sedant ⁊ diu remouent sunt lac valde acetosum ⁊ portulaca ⁊ cucurbita ⁊ citrulli ⁊ melones nō dulces: ⁊ pira valde humorosa ⁊ paꝝ stiptica nō multū dulcia. poma q̄q̄ȝ ⁊ malagranata ⁊ q̄ de fructib⁹ acetosis eis sūt similia: ⁊ acetositas citri ⁊ vue acerbe succ⁹ ⁊ ribes ⁊ pruna. Hec eni si quis antecꝙ̄ cat comederit sitim non patietur. De his quoq̄ȝ que in ore tenta in hora eūdi tēperiē adducūt in sitis ablatōe sunt pira sicca acetosa cuȝ vnū post vnū sumitur: aut thamarindi aut grana granati acetosi: aut ex lacte acetoso semper paruȝ sumere ⁊ in ore donec dissoluaꝛ tenere. Huic aūt licet parū confert frustū cristalli in ore tenere aut oscratū postq̄ exterior cortex fricando ablatus fuerit. Et similiter margarite aut argentum merū tersuȝ. Labia preterea fortiter stringere ⁊ aerem per os nullo modo attrahere confert si q̄ maxime poterit hoc agere studuerit. Aliquā quoq̄ȝ de rebus frigidis odorē reddentibus semꝑ odoret. hec rasis. ¶ Attende secundo ꝙ rasis illic ordinat trociscos valde vtiles contra sitim ⁊ ardorē dicens. Nominatio trociscoꝝ qui calorē extinguūt ⁊ sitim sedant ⁊ febribus acutis ignitis in vltimitate ꝯferūt. ℞. seminū citrulli ⁊ cucurbite ana. ʒ. ß. seminū portulace ⁊ lactuce ana. ʒ. 2. succi liquiricie puri. ʒ. i. terantur hec omnia ⁊ cū succo portulace aut muscilagīe psilij conficiantur: ex quibus trocisci parui ad lupinoꝝ similitudinē informentur atq̄ȝ ex eis dū incedit vnū post vnū in ore teneat quē non masticet: sed sinat donec paulatim dissoluatur: ⁊ quod ab eo dissoluitur traijciatur. Secūdū remediū est trimēbre. Cui⁹ primū mēbrū ē vitare nutrientia suscitantia sitim: sicut pisces omnes tam salsos q̄ dulces. ⁊ cappares in salmuria seruatas: ⁊ omnia salsa. maxime illa que diu iacuerunt in sale. ⁊ dulcia sicut mel ⁊ muschadellū: quia cito cholerisantur. Secundum membrū est minuere loquelā. quia multū loqui fauces ⁊ linguam desiccat aere calido cū voce emisso ⁊ super eis deducto. Tertiū membruȝ est dulciter incedere non impetuose neq̄ȝ vehementer: ne per hoc anhelitus magnificetur aut frequens aut velox fiat: ⁊ aer calidus cuȝ multis fumis emissus guttur ⁊ linguā cū palato siccet ⁊ sitim adaugeat. Hec ⁊ alia rasis sexto almansoris capitulo prefato vitare iubet dicens. Oportet quemlibet sitim in itinere timentē a cibi saturitate abstinere antecꝙ̄ cat: ⁊ a rei salse ⁊ dulcis vel acute comestione abstineat. ⁊ proprie a piscibus tā recentibus q̄ salsis. ⁊ salmuria conditis: ⁊ omnino ab omnibus eoꝝ speciebus. Cappares aūt ⁊ oliue proprie sunt sitim facientes. Ip̄m etiā obseruare oportet ne cito incedat sȝ suauiter tm̄. citus eni incessus hominē frequenter ⁊ vehementer anhelare facitq̄ȝ in sitis prouocatione omnibus deteri⁹ existit. A multa etiā locutione abstiere debet. Multa enim locutio siti creat. Si autem ipsuȝ loqui necesse fuerit: submisse vocem emittendo loquatur. clamorē enī calorē ⁊ sitim multuȝ afferre consueuit. Tertiū remedium ē. cū sitis adest et penuria aq̄ non sufficienꝛ per se sitim sedare. tūc enim parū aque cuȝ aceto bibatur ⁊ sufficiēter sitim sedabit. quia acetū refrigerat ⁊ humiditatē aque penetrare facit ad intima membroꝝ. Iuxta illō rasis vbi supra. Et si aque paucitatē habuerit acetū ei misceat. parua enim quantitas eius tunc sumpta vehementer remouebit sitim.

¶ De cautela contra calorē in itineribus: ⁊ quomodo regendi sunt in horis caloris. Capitulum. III.

Os etiam ⁊c̄.

e In hoc capitulo primo agit de malis prouenientibus ex caloribus itinerantibus in calore: ⁊ de custodia capitis ⁊ pectoris ab eis. Secundo de sumendis per os ante arreptionē vie in caloribus ibi [Iter preterea] Tertio de inunctione ⁊ natatione in aq̄ frigida itinerantiū in caloribus ibi [In via preterea] Quarto de prouisione ne venena noceant itineranti per calores ibi [Qui autē venena] Quinto de remedijs in venena iam impressa itineranti per calores ibi [Cū aūt venenū] Sexto de regimine summario illius cui calor nocet in via ibi [Et ad summuȝ]

a In prima parte primo tangit tria nocumenta ad que perueniunt itinerantes in caloribus nisi diligenter ⁊ attente se custodiant. Primū est debilitas ⁊ resolutio suarū virtutū talis ⁊ tanta ꝙ se finaliter mouere non possunt. Resoluūtur eni sanguis ⁊ spiritus ⁊ humiditates tā substantiales q̄ nutrimentales a calore innato ⁊ a calore per motū inducto ⁊ a calore aeris nos continentis. Secundū est sitis damosa superans vix tolerabilis propter superfluā resolutionē roraliū humiditatū ⁊ eleuationem nimiā caloris supra suū humidū ⁊ occursum cholere vel fumorum eius ad orificiū stomachi. Tertiū est impedimentū cerebri: videlicet dolor capitis. tum a solari calore. tū a fumis ⁊ vaporibus sibi abunde cōmunicatis ab inferioribus ex ebullitione humorum propter motū ⁊ calorē. Secundo dat duo remedia cōtra hec nocumenta. Primū est diligenter ⁊ fortiter tegere caput aduersus radios solis. Iuxta illō rasis. 6. almāsoris. c. 2. Caput quoq̄ȝ ⁊ faciē cū panno lineo subtil cooperiat quē patienter ferat. Et si spē aliquo modo molestauerit faciē a solis obuiatione vel vēto faciē auertat ⁊ in aliā declinet partē si potuerit: aut quantū plus poterit eis se occultet. Os quoq̄ȝ aqua semper madefiat quā non traijciat nisi cū fuerit frigida. Calor autem si multuȝ ei nocuerit caput semper sub pannis teneat ⁊ oleum de cucurbitis aut de amigdalis dulcibus semper odoret: ⁊ ex eo parum traijciat. Secundū remediū est epithymare pectus cū muscilagine psilij ⁊ succo portulace ⁊ similibus. Ab his eni pectus pulmo ⁊ cor refrigerantur ⁊ humectātur. Anhelitus tēperatur ⁊ spirituū resolutio diminuitur. Iux illud rasis vbi. s. Pect⁹ q̄q̄ȝ ac vētrē aū itineris

lace. Iter[b] p̃terea agentes ĩ calore quãdoq̧ necesse est aliquid comedere anteq̃ eant sicut ius hordei ⁊ sirupuz de fructib' ⁊ reliqua ab eis. quoniam cum equitant ⁊ in eorum interioribus nihil existit: multum debilitat eos resolutio ⁊ non erit in eis restauratio. Sumere ergo debẽt ex eo quod diximus aliquantuluz: ⁊ deinde morentur donec de stomacho descendat ⁊ non inundet. In via[c] preterea deferre debet oleũ rosaceũ ⁊ violaceũ ex quo hora post horam in suis dorsis inungãtur. Multoꝝ preterea quibus in via ex calore accidit nocumentuz redeunt dispositiones propter natationez in aqua frigida: verũtamen melius est ne hoc cito fiat: sed parum expectent deinde ordinate ad ipsam accedant. Qui aũt[d] venena timuerit nares ⁊ os instita sibi ligare debet ⁊ toleret laborem in hoc. Debet etiam prius cuz lacte absq̧ butyro cepas comedere: ⁊ proprie cum cepe in ipso fuerit muraba aut nocte vna infuse cõedat cepas ⁊ sorbeat lac. Et oportet vt sint cepe anteq̃ in adoc mittantur fortis incisiõis. Sitq̧ preterea illud qd' odorat oleũ rosaceũ ⁊ oleũ de seminibus curcubite. Et sorbeat oleũ de seib' cucurbite: qm̃ maliciã venenoꝝ remouet quaz timet. Cũ aũt[e] venenũ ei nocumẽtũ fecerit sup extremitates ipi' aqua p̲iciat̃ frigida ⁊ facies ea lauet̃. Sitq̧ eius cibariũ ex oleribus frigidis.

inceptionem ex psilij muscilagie aut ex succo portulace cum oleo de cucurbitis ⁊ albumine oui mixtis epithymetur.

b Iter preterea agentes ⁊c̃. In hac parte secunda dicit primo quandoq̧ esse necessarium itinerantibus in caloribus aliquid comedere aut bibere anteq̃ itinerent; videlicet in magnis caloribus ⁊ debilib' personis. sicut ius hordei: qd' hordeum mũdatuz vocatur ĩ gallijs. vel bibere vnũ haustum sirupi de fructibus quẽ tractatu sexto summe prime q̇nti sic describit princeps. Sumatur succus citoniorũ et malorum et pirorum ⁊ granatorum musorũ ⁊ sumach ⁊ sorbarum: et decoquãtur leui igne donec inspissent̃. Si autem vis dulcorare ipsum: proiice super ipsum zuccari quantum vis: ⁊ bulli ipsum ⁊ cola et vtere. Et reliqua ab eis vt sirupum rosatum vel violatum vel oxizaccaram simplicem: vel sirupum de acetosa. Secundo dat causam huius. Nam resolutio hos vehementer debilitat qui visceribus vacuis equitãt in caloribus. Nihil eniz qd' perdita restauret interius gerunt: vel si quid gerunt id parum est ⁊ non sufficit. Tertio concludens dicit. Sumant ergo aliquid ex iaz dictis sub modica quantitate vel ex similibus priusq̃ itinerẽt. Quarto dicit ꝙ post huius sumptionem non statim itinerẽt: sed quieti maneant donec illud ad fundum stomachi descenderit quatinus in stomacho non inundet itinerando conturbans ipsum. Eadem nos cum pluribus alijs predocuit rasis sexto almansoris capitulo primo dicẽs. Oportet vt qui magne caliditatis tempore iter agit cibo non sit repletus: nec sit ebrius nec etiam ea hora vinum biberit: nec tamen sit inanitus nec a cibo vel vino omnino vacu' nisi fastidium patiatur. Quod si passus fuerit omnino ab itinere abstinere melius est ⁊ quiescere ⁊ tandiu dormire donec fastidium remoueatur. Quod si fastiditus non fuerit immo appetitus in ipso aliquantulũ viguerit: mediocriter cibo reficiatur qui tamẽ paucitati attineat. Quod si nullo modo comedere desiderauerit ⁊ calorem superfluum atq̧ sitim senserit: triticum fractum cum multa aqua coctum cuz zuccaro ⁊ aqua frigida bibat. Post cuius haustum nõ statim eat sed parũ moretur. ⁊ precipue si multum aque biberit. Si enim statim motus fuerit cibus in stomacho existẽs de vno latere ad aliud transiens stomachum inflat ⁊ male digeritur. hec rasis.

c In via preterea deferre ⁊c̃. In hac tertia parte dicit primo ꝙ itinerantes in magnis caloribus secum deportare debent oleum rosatum ⁊ violatum: ⁊ cum illis sua inungere dorsa de hora in horam vt nerui ⁊ nucha ⁊ tota concathenatio spine dorsi prohibeantur ab arefactione ex labore mot' ⁊ estu superfluo: ⁊ vt ab his reprimãtur extranei calores his partibus impressi. ⁊ vt sua viscositate prohibeatur resolutio superflua taz spirituum q̃ humiditatum naturalium. Talibus vnctionibus vtuntur arabes ⁊ indi propter vehementiam caliditatis ⁊ siccitatis suarum regionum ⁊ suorum corporum. Galli vero non soluz refugiunt his inungi: sed plurimi eorum odio habent ⁊ abominantur odores oleorum ⁊ vnguentoruz. Secundo dicit ꝙ multi itinerantium quibus calor vie nocuit redeunt ad suas dispositiones naturales balneando se ⁊ natando in aq̃ frigida. tollit enĩ vel saltem remittit calorem extraneum ⁊ ariditatem membris ĩpressos a laboribus ⁊ estu naturalem calorem ⁊ spiritus dispersos congregat ⁊ vnit. delectationem non modicaz sensibus ingerit: sitim compescit: appetitum cibi prouocat. ¶ Attende primo ꝙ aqua in qua natat is qui per calores itinerauit nõ debet esse vehemẽtis frigoris qualis est illa que trahitur in estate a profundis puteis: sed velut tepida qualis est in fluuijs expositis soli circa finem diei tempore estiuo. Nam frigus prime aque penetrans ad intima propter vehementem pororum apertionem neruos ⁊ viscera non modicum ledit. In secũda aqua que ẽ velut tepida non ilico natet post iter actũ: sed parum expectet donec rarificatio corporis ⁊ aptio vehemẽs pororum parum minuantur. vt aque frigiditas nõ libere penetret ad intima corporis: postea gradatim ⁊ ordinate aquã frigidaz intret. Primo imponẽs pedes deinde coxas: postea truncũ corporis. vel primo minus frigidam: deinde frigidiorem intret. Iuxta illud rasis sexto almãsoris capitulo p̃mo. Postq̃ autez is qui iter agere inceperit suum perfecerit iter aliquantulum prius quiescere ⁊ deinde in aqua tepida ⁊ dulci balneari debet. ¶ Attende secundo ꝙ corpora carnosa sanguinea munda iuuenilis etatis fortiũ neruorum ⁊ viscerum melius alijs sustinẽt balneum ⁊ natationem in aqua frigida. Sed cholerica rara macra cacochima frequentius leduntur et incurrunt febrem a tali balneo.

d Qui autem venena ⁊c̃. In hac parte quarta dat quattuor cautelas quibus iter agens in caloribus magnis seipsum preseruat a venenis aeris de quibus timet. Prima cautela est. ꝙ sibi liget os ⁊ nares simul instita seu binda de pãno lineo vt aer in eum non habeat amplum ⁊ liberum ingressum ⁊ toleret laborem in hac ligatura quantum cõmode potest. Secunda est: vt comedat cepas cum lacte sine butyro quod lac acetosum dicitur: seu ebutyratum. ⁊ precipue comedat cepas muraba: id est conditas vna nocte infusas in dicto lacte. deinde bibat hoc lac in quo iacuerunt. Iuxta illud rasis sexto almansoris capitulo secundo. De his etiam que ipsum nocumentum in vltimitate remouent est vt cepe incise in lacte acetoso per vnum diez vel plus iacere permittãtur. De quibus anteq̃ incedat comedat post quarum acceptionez de lacte illo bibat. Tertia cautela est. ꝙ itinerans odoret assidue oleum rosatum vel oleum de seminibus cucurbite. Rasis vero dicit vbi supra. Et oleũ de cucurbitis aut de amigdalis dulcibus semper odoret ⁊ ex eis parum traijciat: quia per hec olea cõfortatur cerebrũ ⁊ temperantur spiritus aĩales. Et capitulo primo dicti libri ait. Oleuz preterea violatum aut de cucurbite seminibus aut de floribus salicis factum olfaciat. Quarta cautela est. sorbeat iter acturus oleum de seminibus cucurbite: quia preseruat hunc a nocumentis veneni qd' timet presertim ab adustione humorum ex rabiosa caliditate ⁊ a clamosa siti ⁊ arsura gutturis infrigidans corpus ⁊ humectans interiora. Iuxta illud rasis vbi supra. Si quis anteq̃ iter incipiat de oleo cucurbitarum magnam sumpserit quantitatem canicularium ab eo remouebitur nocumentum.

e Cum autem venenum ⁊c̃. In hac parte quinta dat remedia sub vndecim regulis contra nocumentum quod impressit iam venenosus aer itinerãti. Prima ẽ. effundatur aq̃ frigida sup extremitates vt manus ⁊ pedes itinerãtis ⁊ ex ea lauetur facies eius. Iuxta id rasis sexto almansoris capitulo tertio. In aquam etiam suas mittat extremitates ⁊ faciem suam ex ea lauet. Per hec enim calor innatus vnitur et virtus vitalis viuificatur ⁊ redditur fortior ad repellendum venenum. Teste principe primi secunda doctrina secũda summa prima capitulo de cimonono dicẽte. Faciez vero madefacere ⁊ super ipam aquã rorare virtutem viuificat que lassata est a nocumento ⁊ inflammatione febrium ⁊ cum adest sincopis ⁊ proprie ex aqua rosata ⁊ aceto. ⁊ est etiam cum desiderio medicatur ⁊ ipsum erigit. Scd̃a regula est. sint cibi ipsi' olera frigida sic̃ lactuca portulaca acetosa endiuia. Iuxt̃ illd̃ rasis. 6. almãso. c. 1. Nutriẽtia etiã oĩa q̇b' vtik frigiditati ⁊ hũiditati attineãt. Per hec enĩ p̃rimũ reprimit̃ furia feruoꝝ ⁊ venenũ vires vel putrefaciẽs hũores cordis.

Et super ipsius caput ex oleis fundatur frigidis sicut oleo rosaceo z ex salicibus z succis frigidis sicut vermicularis succo deīde lauetur. Et a coitu sibi caueat. Saliti quoqʒ pisces ei conferunt cuʒ quieuerit quod habet Uinum etiam temperatū ei confert Lac preterea est ei melior cibus si febrem non habuerit. Et si habuerit febrem que non sit ex febribus putridis: immo ex diurnis bibat doch acetosum. Cūqʒ sitim habuerit post venena succurretur ex collutione oris cū aq̄ frigida: sʒ nō bibat ex ea donec satietur: quia tunc subito morietur. sed tēperand' est ex collutiōe oris cū aq̄ frigda. Qd̄ si multa ei necessitas bibēdi ingruerit semel ex ea glutiat parum z secūdo z tertio z deinceps. Cumqʒ quieuerit illud quod ex siti ei

Tertia est. olea frigida cū succis frigidis effundanẜ super caput eius: vt oleū rosatū vel de salicib' cū succo vermicularis vel sempuiue: q̄tin' temperent ebullitionē humoꝝ in cerebro z reprimāt fumos z vapores acutos elatos ad cerebrum z somnū prouocent. Et cuʒ ista fecerint lauetur eis caput cuʒ ptisana vel sero vel aqua decoctionis capitis mutonis: ne pori z future capitis maneant oppilati. Quarta est. vitet coitū: quia vires iā deiectas ampli' deijcit z īducit necessitatē attractōis aeris plurimi reddens anhelitū valde frequentē. Quinta est. salsi pisces ei conferunt cōtra vestigia venenositatis nō a qualitate sed a ꝓprietate cū quieuerit quod habet de siti scʒ z estuatione. Nā ius omis piscis cōfert in venenis bibitis z puncturis vt ait princeps secundo canonis capitulo de piscib'. Possunt etiā conferre desiccando humiditates extraneas. Sexta est. vinuʒ temperatū seu limphatum fortiter ei confert. qr est valde spiritnosum z vehementer cōfortat z infrigidat z humectat vt ait prin. quarti p̄ma tractatu scd̄o. c. de cura tertiane. Septima est. lac ē sibi cib' melior si febre caruerit z viscera ipi' a putredie mūda sint: quia multū nutrit cito digeritur vehemēter humectat z sitim tollit. Sed qr de leui vel corrūpitur vel in fumū conuertitur tuti' est ei lac acetosum q̄ꝫ lac integrum. Juxta illud rasis sexto almāsoris. c. 1. Cū aūt quieuerit cibo z fructib' infrigidantib' z lacte si nondū febris eū inuasit nutriatur. A qua si lesus fuerit nec lac nec butirū nec aliq̄d ex lacte factuʒ attingere p̄sumat: nisi multū sit acre. lac eni acetosum huic nō nocet dispositioni. Octaua est. si iter agēs talis febrē patiẜ non putridā sʒ ephimerā q̄ diurna diciẜ: qr durat vnico die bibat doch acetosuʒ. Et p doch ītelligit lac sine butiro qd̄ z adoc diciẜ. Naʒ lac hmōi nec cito corrūpiẜ vel in fumū ꝯuertiẜ sicut lac integrū z magis refrigerat z dat appetitū z magis cōpescit sitim: z sua acetositate plus p̄seruat a putredie. Nona est. cum itinerans p' venena. i. vapores z calores venenosos interi' susceptos habuerit sitim lauet sepe os suū cū aqua frigida: nec de ea bibat ad saturitatē. qr repente moreretẜ inde ꝓpter penetrationē subitā frigoris ad intima principaliū mēbroꝝ ex aptione supflua viarū. sed sitim mitiget z calorē tēperet ablutiōe oris frequēti cū ipa. Juxta illud rasis. 6. almāsoris. c. 2. Cū aūt aliq̄s in itinere sitim patiẜ vehementē: os ne statim aq̄ satietẜ cū eā īuenerit: sed ex ea diu colluat os suū z ex ea paꝝ traijciat nec ex ea bibat nisi parū. de qua etiā min' q̄ꝫ poterit sumat paulatim. Post hoc aūt ex nutrientib' que noīauim' comedat paulatim z paulatī augmentando: ex aqua tn̄ non satietẜ. z q̄ꝫtomagis sitim minutā esse p̄senserit: potū si voluerit augmētet donec satietẜ. ¶ Jnstabit aliq̄s aduersus hāc regulaʒ ex hoc dicto p̄ncipis q̄rti p̄ma tractatu q̄rto caplo de cura febris pestilentialẜ. Et aqua frigida plurima subito est iuuatiua valde. pauca aūt ꝯtinuater exhibita fortasse excitat caliditatē. Dic q̄ꝫ pestilētiatus in q̄ete non sic est aptus in vijs z poris sicut itinerās tpe feruoris. deo si bibat aquaʒ donec saturetẜ inde nō ilico transit ad p̄ncipalia nec currit mortē. Decima est. si necessitas bibēdi vehemēs affuerit ita vt vri videatẜ z resolui penit' z virt' deficere: p̄mo bibat modicū: z secundo iteruʒ z tertio z q̄rto: z sic ꝯtinuater donec rabies sitis pacificetẜ. Et cū q̄euerit illud qd̄ ex siti ei admixtū fuit vt forte incēdiū: siccitas faucīū: angustia cordis: casus virtutis: bibat tūc satis: quia tunc virt' iam ꝯfortata est z mēbra irrorata z correcta supfluitas aptiōis viarū. Undecima est. in tali clamosa siti meli' est itinerāti priusq̄ꝫ aquā bibat bibere oleū rosatū aq̄ p̄mixtū vt vnctuositate sua natās ī stōacho ꝓhibeat aquā frigidā subito penetrarẜ z extīguē calorē īnatū postea supbibat aquā frigidā

f Et ad summū zc̄. Jn hac parte sexta assūmat regimen itinerantis

admixtum fuit bibat. Et si anteq̄ꝫ bibat inceperit bibere oleum rosaceuʒ cū aqua mixtuʒ z postea bibat aquā erit melius. Et ad summuʒ ille quē calor impedit in loco debet manere frigido z pedes abluere ex aqua frigida. Et si fuerit sitiens aquam frigidam paulatim bibat. Ex cibo qui cito digeritur nutriatur.

¶ De regimine eius qui iter agit in frigore forti. Capitulum. IIII.

d Jco q̄ꝫ iter agere ī forti frigore est res magni timoris: licʒ multum custodiat se z muniat se omnibus que sunt necessaria. z quantomagis cum non totū q̄uod necessarium est preparauit. Quamplures nanqʒ iter agentes oibus que necessaria erant se rexerūt.

per magnos calores sub quattuor p̄ceptis. Primū ē. ad summū id est summarie loquēdo ille itinerās quē calor ipedit scʒ q̄ a calore vie supflue calefit resoluiẜ arefit z debilitatẜ dum venerit ad hospitiū māsionē eligat in loco frigido cui' aere refocilletur z tēperetur cor. Secūdū est q̄ꝫ suos abluat pedes in aqua frigida: vt p hoc calor dispersus iterum adunetur: z virtus viuificetẜ: depulso sensu tristicie scʒ' delectationis ingeratẜ. Tertiuʒ est. q̄ꝫ si sitiuerit paulatim bibat aquam frigidā que sitim cōpescat: calorē reprimat ariditatē phibeat: choleraʒ refrenet: sāguinem temperet sensum demulceat cordi z pulmoni refrigeriū det. Quartum est. q̄ꝫ nutriatẜ cibis velociter z faciliter digestibilibus: quia virtus digestiua est in ipso multū debilis ꝓpter dispersionē z resolutioné innati caloris. ¶ Attende q̄ꝫ princeps in scd̄a pte cantice canticoꝝ tractatu p̄° regimen iter agētis ī calore forti sic recollegit. Jter agēs tpe estiuo z calido sic est regend' scʒ vt ꝓhibeatẜ ei ne aggrediatur iter suū hora est' z feruoris in meridie. Estqʒ p̄mo minuēdus ne supercalefiat ex labore itineris pro tanto extrahatur sanguis ab eo in magna q̄ꝫtitate z sic efficietẜ secur' ab apostemate. Uerum si cholera dominetẜ in eo educatẜ ab eodē: z sic sitis malicia alleuiabitur aut tolletẜ. Estqʒ ante aggressum itineris succis ꝯuenientibus extinguēda: alẜs verendū est ne calore ipsi' periculo exponatẜ Et fiat vt comedat aliquantulum ex herbis frigidis z simul cū mel saturetur aqua. Et q̄ꝫ quiescat cū poterit nec irascatur fortiter. Et aliquantulū moretur in locis vmbrosis z vitet seu diminuat clamorē z sermonē: necnō etiā bellū z iurgiuʒ. nec moretur diu in loco nimis calido. Et sumat in potu syrupuʒ ex succo vue acerbe cum succo portulace z aqua. Et si sitiat in meridie teneat in ore suo pillulā vnā ad quātitatē lupini factaʒ ex trociscis camfore. Et si timeat q̄ꝫ ei' facies alteretẜ a sole z q̄ꝫ nigrescat cutis eius dissoluat seu liq̄faciat rector ei' oleū cū cera simul iūctaʒ z p̄cipue tim in mulieribus. hec princeps

¶ De regimine eius qui iter agit in frigore forti. Capitulum. IIII.

d Jco q̄ꝫ iter agere zc̄. Jn hoc capitulo primo agit de periculis z incōmodis itinerātiōis in frigore. Scd̄o de remedijs cōtra frig' in via ibi [Et res quidē melior] Tertio de modo se habendi ad calorē in hospitio ibi [Cunqʒ agens iter] Quarto de cibis iter agentiū in frigore ibi [Cūqʒ iter agens] Quinto de p̄munitiōe cibi z pot' iter agentiū priusq̄ꝫ itinerent ibi [Oportet preterea] Sexto de medicaminibus contra frigus ibi [Alia q̄ꝫ

a Jn p̄ma pte dicit p̄mo q̄ꝫ multū piculosum ē iter agere ī forti frigore dato q̄ꝫ itinerās p̄munit' sit oib' necessarijs: q̄ꝫto magis si nō his fuerit p̄munit'. Qd̄ sic ꝓbat. qr multi itinerātes in forti frigore necessarijs oib' se p̄munierūt z debite rexerūt: z nihilomin' ex frigore postea mortē incurrerūt. Scd̄o dicit q̄ꝫ illos interfecerūt frig' z pruina. Frig' quidē mortificādo: pruina vo que vapor est congelatus suffocando z extinguendo calorē innatū pulmonis z cordis assidue attracta cū aspirato aere. Jnterfecerunt inq̄ꝫ inducendo spasmū vel eleuzes id est tetanū vel congelationē vel apoplexiam. Spasmū quidē dum frigore nimio nerui penetrati coguntur retrahi versus suū ortū. Tetanū vero duꝫ frigore nerui sic irrigidantẜ vt flecti non possint. Cōgelationē aūt dū vel

et postea frigore mortui sunt. quos frigus interfecit ⁊ pruina cum spasmo aut alcuzez aut congelatiōe aut apoplexia. Et moriūtur quidez morte eorum qui opiū biberunt aut mādragoram. Qđ si eoruz dispositio ad mortem non peruenerit multotiens in famem incident que vocatur bolismus. In qua quid sit faciendū ⁊ in alijs egritudinibus iam in suo loco diximus. Et res[b] quidem eis melior est vt poros claudant et os ⁊ nares custodiant: ne in ea aer frigidus subito ingrediatur. ⁊ vt extrema custodiant cum eo quod nominabim⁹. Cunq̄z[c] agens iter in frigore hospitaȓ non ilico se calefacere debet immo in hoc paulatim ordinetur in calore pauco: ⁊ ad fortem calorem non cito accedat: immo si ad ipsum non accesserit erit melius. Qđ si vehemēter ei fuerit necessarium ꝺm ordinez ad ipsum accedat. Et ille quidem cui conuenientius est ab eo separari est qui cito vult ire ⁊ ad frig⁹ egreditur. hoc est cum frigus non ad hoc peruenerit vt iter agentem debilitet ⁊ ei⁹ deijciat fortitudinez. Sed si congelatio in ipso operetur necesse ē vt festinet ad se calefaciendū ⁊ leniēdū ex oleis calefaciētib⁹. ⁊ ꝓpe ill' in q̇b⁹ tyriace ꝓprietas existit: sicut oleum de lilio.

posterior cerebri particula frigore opprimitur vel substantia neruor̄. Interdū enī congelatio dicitur de passione posterioris partis cerebri prouenien te ex frigore vel siccitate nimia: vel ex grosso humore melancholico in qua stat patiens velut congelatus ⁊ irrigidatus oculis apertis: ⁊ de passione neruorū. De qua dicit galien⁹ quarto morbi capitulo sexto. Absoluta vero congelatō toti corpori accidit: et maxime pedibus ⁊ manib⁹. Est autē composita ex duricia sensus et motus. sed palam est causaz eius esse frigiditatē aeris et constrictionez neruosorū corporū. Apoplexiā vero dum frigiditas aeris cerebrū penetrans omēs ei⁹ oppilat ventriculos: ⁊ a toto corpore aufert integre sensum ⁊ motū. Tertio dicit ꝙ morientes ex frigore vie moriuntur tali morte quali moriūtur hi q̇ biberunt opiū vel mandragorā que sunt medicine mortificantes frigore. Accidūt aūt huic qui bibit opiū stupor extremitatū ⁊ frigus earū ⁊ pruritus ⁊ vertigo ⁊ singultus ⁊ tenebrositas oculor̄ ⁊ strictura gutturis ⁊ anhelitus ⁊ offuscatio extremitatū: ⁊ citrinitas labior̄ ⁊ faciei ⁊ difficultas sensata ⁊ profunditas somni ⁊ submersio oculor̄. Deinde perducit ad spasmum prefocantē ⁊ sudorē frigidū ⁊ anhelitū frigidū ⁊ mortē vt ait ꝓnceps quarti sexta tractatu primo summa quarta capitulo primo. Accidentia vero eius qui bibit mādragorā sunt dispositio sicut lithargia ⁊ pruritus ⁊ tetanus ⁊ surditas vt ait princeps ibi capitulo tertio. Quarto dicit ꝙ si mala dispositio itinerātiū in forti frigore non peruenerit vsq̄z ad mortē plerunq̄z famē incurrent que bolismus appellatur ⁊ vaccina fames. Et est fames mēbrorū cū sacietate stomachi. Sūt ergo membra famelica valde ⁊ indigentia nutrimento ⁊ stomachus respuens ipsum sic ꝙ saturatur ex primo bolo ꝙ̄obrē bolismus solet appellari. Et causa eius est malicia complexionis mortificans virtutē sensibilē ⁊ virtutē attractiuā vt ait princeps tertij decimatertia tractatu secūdo capitulo decimoquinto. Quinto dicit ꝙ in sequentib⁹ dicetur q̇d faciendū sit in cura bolismi ⁊ in curis aliarū egritudinū prouenientiū ex frigore vie scꝫ spasmi tetani congelationis ⁊ apoplexie. dicetur inq̄ꝫ tertio canonis in suis proprijs capitulis. ¶ Attende ꝙ rasis sexto almāsoris caplo quarto sic predescripsit egritudines itinerātiū in forti frigore. Queādmodū ex multo itinere ī tp̄e multi caloris siccitas corporis ⁊ ptisis ⁊ dolor capitis: necnon febres ⁊ his similia accidunt: ita ex itinere in tēpe multe frigiditatis alie eueniunt egritudines. quarū est congelatio ⁊ sincopis ⁊ apoplexia ⁊ paralysis ⁊ exolutio ac elcuzez ⁊ extremitatū putrefactio ⁊ hor̄ similia. He tamen egritudines nō accidunt nisi his qui ad has egritudines naturaliter sunt dispositi. Illis enī quorū complexiones his repugnant egritudinib⁹ ⁊ quorum corpora frigori vehementer exponi consueta sunt huiusmodi egritudines nō accidūt nisi raro ⁊ cum cā fuerit vehementissima. hec ille.
b Et res quidē melior ⁊c̄. In hac secunda parte dat tres cautelas itineraturis in frigore quib⁹ se protegant a nocumentis frigoris. Prima est ꝙ claudāt cor̄ poros qui sunt in supꝼicie corporis dissemīati: vl' inuiscādo corp⁹ cū pice vel īuiscādo cū terebinthina vel cū glutine cōi vel habeāt iuponē optime eis iūctū de pellib⁹ densis impenetrabilib⁹ a vento ⁊ frigore. Secūda est. ꝙ claudāt os ⁊ nares ⁊ sic eas caute custodiant ꝙ vent⁹ ⁊ aer non habeant in eas liberū ingressum. vel circūligando narib⁹ ⁊ ori cornetā capucij: vel sublenādo partē inferiorem capucij informati que sub mento iacet vsq̄z supra nasum. vel tenendo cū manu ante os ⁊ nares peciam scarleti vel penne calide vulpine aut agnine. Tertia est. ꝙ custodiant extrema scꝫ man⁹ ⁊ pedes brachia ⁊ crura sicut dicetur in capitulo sequenti. Secūdam cautelam sic innuit rasis sexto almāsoris capitulo quarto. Faciem etiā fortiter subtili panno cooperiat: ⁊ precipue si sue faciei obui⁹ perflauerit vent⁹. Ab his aūt ille precipue custodiēd⁹ est qui in pectore asperitatem sentit vel tussim patiȓ: vel ei⁹ pulmo aut pect⁹ debilis est. Hi enim si aerez attraxerint frigidum ad tussim vel sanguinem spuēduz cito peruenient.
c Cūq̄z agēs iter ⁊c̄. In hac parte tertia dicit primo ꝙ cū itinerans in frigore ad hospitiū peruēit: nō debet se statim calefacē ⁊ exponere igni de prope: īmo paulatim cuz debito ordīe accedat ad paruum ignem: ⁊ non cito ad fortē. Et si per seipꝫ calefieri posset calore proprio preunito ad exteriora redeunte meli⁹ esset. ¶ Cōtra. dicit hypocras amphorismorū quinta. Quecūq̄z infrigidata sunt recalefacere oportet: exceptis quibus sanguinem manare futurū est. Dicid verū esse per se vel per aliud si natura nō sufficiat. sed cū per se calefit infrigidat⁹ non aduenit dolor: quia paulatim fit ⁊ per naturam. neq̄z superflue rarificatur ⁊ tenerior fit aduersus frigora sicut cū calefit igneo calore. tunc enim dolore vehementi quatitur si subito fiat ⁊ multo tenerior passibilior ⁊ penetrabilior a frigore fit per igneū calorē rarificat⁹. Iuxta illud rasis sexto almansoris capitulo quarto. Hic autē nō statim post itineris perfectionem ⁊ quietē ad ignē se calefacere nec balneū intrare nec dormire debet: sed ꝑ vnam horam locū calidū in quo sit ignis alonge circueat. Deinde vero igni paulatim appropinquare incipiat ordinem seruando. Secūdo dicit ꝙ si vehementer necessarium fuerit itineranti se calefacere: quia scilꝫ sentit sua membra stupida ⁊ veluti mortua: tunc paulatiue se calefaciat cum gradatione se igni approximans. Aliter possent aliqua ex mēbris mortificata putrefieri. Iuxta illud galieni secundo de interioribus capitulo secundo. Ego cognoui homines quorum calcanei nimia frigiditate infrigidati sunt ⁊ sensum amiserunt: postea ducti fuerūt in stuporem, veluti si mortui essent ⁊ putrefacti sunt. Tertio dicit ꝙ is itinerantium conuenientius separatur ab igne ⁊ prohibetur ab approximatione eius qui statim rediturus est ad itinerandū: quia si se calefaceret igni approximans rarificaretur ⁊ tenerior fieret ac passibilior a frigore vie. Hoc tamen intellige cum frigus se separantis a calore non ad hoc peruenit vt itinerantem debilitet ⁊ deijciat eius fortitudinem. Hoc enim dato conuenit vt calefiat priusq̄ iterum itineret. Quarto dicit ꝙ si cōgelatio operetur id est augendo procedat in humoribus ⁊ membris itinerantis oportet vt se festinet calefacere ⁊ inungere seu linire cū calidis oleis: precipue cū illis in quibus est proprietas tyriacalis id est virt⁹ cōferens a proprietate cōtra frig⁹ pernecās ⁊ venena frigida ad instar tyriace: sicut oleū de lilio. ¶ Attēde ꝙ rasis sexto almāsoris caplo q̇nto sub quinq̄z regulis dat regimē ei⁹ cui ꝯgelatio ex frigore accidit. Prima est. cui congelatio ex frigore accidit de quo nondū sit desperandū preparandus est ei loc⁹ calefact⁹ igne qui ventis non sit exposit⁹ in quo cū fuerit fortiter ⁊ cito calidissimis manib⁹ est fricand⁹. quod ideo fieri conuenit vt totū corp⁹ simul calefiat capite excepto: quod pānis calefactis oportet calefieri. Secūda est. cū aūt totū corp⁹ fricatū fuerit hoīes corpa calida ⁊ lenia habētes in ei⁹ lecto iacere debēt quor̄ corpa ipi⁹ corp⁹ tangere ⁊ q̄ maxime vētrē ⁊ costas ⁊ pect⁹ ꝯuenit. Tertia ē. ei postea parū asc feti de myrrhe ⁊ piperis cū vino forti necnō aqua carnis dari dꝫ. Quarta ē postq̄ ei⁹ anhelit⁹ aliquātulū reuersus fuerit nutriaȓ tasca alba. vinum quoq̄z in magna q̄titate ei deȓ atq̄z lect⁹ mollis ei ꝑpeȓ in q̇ intꝰ cooperiaȓ pānis ⁊ vt diu dormiat ꝑcipiaȓ. Quīta ē. postq̄ expgefact⁹ fuerit ⁊ conualescere inceperit balneū ingrediaȓ calidū. in quo longā faciēs moram multū fricetȓ: atq̄z ex oleo liliaceo vl' narcisceo vel q̇bus cost⁹ ⁊ castoreū ⁊ muschus ⁊ euforbium admixta fuerint inungatur. hec rasis.

d Cũq iter agens in frigore ꝛc. In hac parte quarta dicit primo ꝙ itinerãs i frigore forti si postꝙ venit ad hospitiũ famē habeat fortē ꝛ cibũ comederit vehementer calidũ vt piperata ꝛ alliata: statim calefit calore mirabili veluti febricitans. quia innatus calor per frigus extrinsecum vehementer intus coadunatus est: ꝛ fames attrahit cholericos humores versus stomachũ ꝛ stomachus famescens cibũ calidũ datũ complectitur auide: quare inflammatur. Expedit igitur i tali casu ꝙ preferantur cibi temperati vł remisse frigidi dōcc calor int⁹ nimis adunatus diffundi incipiat ad exteriora: fames quoq minui. Secũdo dicit ꝙ itinerantes in forti frigore preterꝙ i dicto casu nutriētia habeant que frig⁹ repellant ꝛ tolerantiā frigoris eis facilē faciant. Cuiusmodi sũt volatilia electa vt capones fascani perdices: carnes mutonis vituli vł hedi cũ plurimis allijs nucib⁹ sinapi vel asa parate. Quibus interdum permiscētur cepe cũ allijs simul ꝛ nucib⁹ condite gratia saporis delectabilioris. Asa vero in cibis non vtunť galli nostri temporis: quia fetida est. ꝛ cibis immixta reddit eos ipsis abominabiles. Tertio dicit ꝙ butyꝝ ꝯuenit eis: maxime quãdo post ipsum forte vinũ biberint. quia mediocriter calefacit pectoralia ꝛ ventrē lenit: ꝛ a canino desiderio ac bolismo preseruat. Ista prelaudauit rasis sexto almansoris capitulo quarto dicens. Ea vero que cũ aliquis in tempore vehementis frigoris ambulaturus est comedere debet. sunt cibaria cũ nucibus ꝛ allijs facta aut cepe aut butyrũ aut allia. Nuces etiã proficiendi ad hoc vehementē proprietatē habent: totũ nanq corpus calefaciũt. ꝛ calorē naturalē cousq augmentant donec per totũ corpus diffundať.

c Oportꝫ preterea ꝛc. In hac parte quinta dat tres cautelas prius exequendas ꝙ iter agens in frigore se vie exponat. Prima est. ꝙ se cibo repleat priusꝙ itineret: nec vnꝙ ieiunus vel ventre vacuo se vie exponat. quia dũ plenus est ꝛ cibo munitus sanguis ꝛ spiritus abunde transeunt ad exteriora quib⁹ resistunt occurrenti frigori. sed viscera vacua hos retinent auide parũ vel nihil membris delegantes exterioribus: quare facilius frigore vincuntur ꝛ mortificantur. Secunda est. ꝙ bibat vinũ vinosum loco potus aque. calefacit enim cito totũ corpus ꝛ est sanguificuꝫ ꝛ plus omni alio potu confortans ꝛ spirituosum. Tertia est. ꝙ iter acturus domi maneat donec descenderint ꝛ quieuerīt cibus ꝛ potus in fundo stomachi ne sursum natantes ꝛ os stomachi motu titillantes cõturbent ipsum prouocantes vomitũ. Eorũdē meminit rasis sexto almãsoris capitulo quarto dicens. Dicemus igitur ꝙ si queꝫ in vehementis frigoris tempore incedere oportuerit cibis prius repleri ꝛ vini magnaꝫ quantitatē bibere debet: post quoꝝ acceptionē aliquantisper abstineat ab itinere donec cib⁹ calefiat ꝛ motio que in corpore facta fuerit sedeť.

f Asa quoq ꝛc. In hac parte sexta dat tria genera remediorũ contra frigus vie. Primuꝫ est. asa fetida calefaciens potēter in frigore gelatos precipue cũ vino bibita. Cuius dosis est. ʒ. i. ase cũ lib. i. vini. Iuxta illō rasis sexto almansoris capitulo quarto. Asa quoq fetida similiter operatur seꝫ calorē per totũ corpus diffundit si dragma vna ex ea cuꝫ fortis vini libra vna: vel cũ hydromelle sumpta fuerit. piper etiã si ex eo multũ imponatur cibo vel cũ hydromelle bibatur eiusdem iuuaminis est. Cepe preterea crude ꝛ porri ad ideꝫ conferunt. ¶ Attende ꝙ asa est gũmi cuiusdã plante dicte almaruth. Et est duarũ specierũ: quarũ vna est fetida ꝛ altera odorifera. Sed calidior earũ est fetida: ꝛ est vehemētis exiccationis ꝛ igneitatis in se tota incidit ꝛ resoluit sanguinē congelatũ in ventre. vt ait princeps secundo huius capitulo de ea. Secundũ genus remediũ est epithyma vel inunctio vel emplastratio aliqua deforis adhibita premuniens corpus aduersus frigus tam suo calore ꝙ poroꝝ clausione: vt pix inuiscata cuti vel terebinthina vł resina aut viscus. Et id adhibendũ est ante itinerationē. Tertium est alliũ comestũ ꝛ ante iter ꝛ post. hoc etiã epithymatuꝫ. ipsum nanq est de rebus conuenientiorib⁹ illis ꝙ veniunt ab aere frigido vł ꝙ ad cũ vadunt. Iuxta illō metricuꝫ. Allia q mane ieiuno sumpserit ore. Hunc ignotarũ nō ledit potus aquarum Nec diuersoꝝ mutatio facta locorum.

Cũq iter agens in frigore hospitatus fuerit ꝛ fuerit famelic⁹ ꝛ rem cõederit calidã: accidet ei calor sicut ex febre mirabilis. Iter agētes preterea nutrientia habeāt que rem frigoris eis facilē faciant. Et hec quidem sunt nutrientia in quibus multũ ponuntur allia ꝛ nuces ꝛ sinapis ꝛ asa. Et est cũ in eis mittuntur cepe vt boni sint saporis condite cũ allijs ꝛ nucibus. Butyrũ quoq est eis bonum ꝛ proprie cũ post ipsum forte hauserint vinũ. Oportet preterea vt iter agens in frigore non ambulet dum est vacuus: imo impleatur nutrientibus. Et vinũ loco aque bibat ꝛ moretur donec istud in suo vētre quiescat ꝛ calefiat ꝛ postea eqtet. Asa quoq est ex eis que in frigore cõgelatũꝫ calefaciunt: ꝛ proprie cũ ipsa in vino ei ad potandũ datur. cuius integra dosis est. ʒ. i. ase ꝛ vini lib. i. Amplius iter agentes in frigore habent vnde fiat epithyma quod eorum muniat corpora ne a frigore patiantur ex ꝗbus est pix ꝛ alia ab ea. Allia quoq sunt ex rebus eis vtilioribus qui ab aere veniunt frigido.

¶ De custodiendis extremitatibus a frigore. Capitulum. V.

Iter agens extrema in primis fricare debꝫ donec calefiant. Deinde ex oleo calido ea liniat quod sit ex oleis bene redolentibus sicut oleũ de lilio ꝛ oleũ de ben. Miseos quoq est epithyma eis ꝯueniens: ꝛ si ipsum non habuerit oleũ sumat. ꝛ ꝓprie cũ in ipo posuerit pip aut pirectrũ aut euforbiũ aut asam fetidã aut castoreũ. Ex epithymatib⁹ ꝑterea extremitates custodiētib⁹ ē vt suppōať eis galbanũ ꝛ allia quia est securatio aut sicut alkitran.

¶ De custodiendis extremitatib⁹ a frigore. Capitulum. V.

i Iter agēs ꝛc. In h capitulo primo agit de fricationib⁹ oleis ꝛ epithymatib⁹ preseruantib⁹ itinerantis extremitates a nocumento frigoris. Secũdo dat cautelã circa subsellares ꝛ calciamenta ibi [Et nō oꝫ] Tertio dat signa inceptiōis destructiōis sensus manuũ vel pedũ cũ modis cure ei⁹ ibi [Cũ aũt man⁹] Quarto dat cautelã ꝯtra suspensionē ꝛ quietē extremitatũ in frigore. ibi [Et scito] Quinto agit de impositione extremitatuꝫ in aqua frigida qua quidã vsi sunt ꝛ senserunt vtilitatē ibi [Sũt ꝑterea] Sexto de remedijs contra offuscationē alicui⁹ extremitatũ a frigore ibi [Cũ aũt vna] Septimo de remedijs cũ aliqua extremitatũ iã ex frigore ꝑuenit ad nigredinē ibi [Cũq res ad nigredineꝫ]

a In prima ꝑte dicit primo ꝙ itinerãs in ꝑmis fricare dꝫ suas extremitates quousq calefiant. Per hanc enim fricationem sanguis ꝛ spũs ad exteriora trahunť quos impulerat frig⁹ ad interiora. ꝛ extrema ifrigidata motu fricatiōis calefiũt. Ideꝫ docuit rasis sexto almãso. c. 7. dicens. Pedũ digiti pri⁹ manib⁹ absq vllo liquore vehementť sunt fricãdi. Secõdo dicit ꝙ post dictã fricationē extremitatũ cũ manu ipe inũgende sunt ex aliquo oleo calido bene redolēti siue aromatico quale est oleũ de lilio ꝛ oleũ de ben: qō multi moderni muscelinũ vocãt. Sed ꝑ oleũ de lilio intelligere hic oleũ de lilio celesti qō est yreos. Idē docuit rasis vbi supra dicens. Deinceps vero ex oleo veteri inũgendo fricatio faciẽda est. Post pannis cooperiendi sunt digiti pedũ inť ipsos ꝛ sub ipsis ꝛ super ipsos interponendo pãnos. sub pectine aũt toto pedis ꝛ super ipm lana mollis mittenda est. Deinde aũt caligis subtilibus ꝛ mollib⁹ calciandi. Iterũ paulopost dicit. De his quoq quibus extremitates fricate nocumētũ ex frigore aduenies repellũt olea calida sicut sambacinũ ꝛ oleũ de ben ꝛ liliaceũ ꝛ laurinũ. Tertio dič ꝙ miseos ē epithyma ꝯueniēs extremitatib⁹ ifrigidat. Et ē vitreolũ rubeũ qō ꝛ zagũ dr ꝛ ēt ꝫcgi. Et ē min⁹ mordicatiũ ceterꝭ attramēť vt ait ꝑn. 2. hui⁹. c. de attramēto vocãs h asfuric. Et si miseos ñ habeať ad epithymãdũ sumať oleũ vet⁹: maxime cũ sibi fuerit admixtũ pip aut pirectrũ aut euforbiũ vł asa fetida vł castoreũ. Tũc eni fortiť calefač extrema calefactiōe subtili multũ penetratiua. Qrto dič ꝙ galbanũ ꝛ allia sũt ex epithymatib⁹ vehemēť ꝓtegētib⁹ extremitates a frigore dũ trita vel dissoluta cũ vino forti maturo supponunť eis. assecurãt eni eas a nocumento frigoris. Idē facit alkitrã. i. pix cedrina seu gũmi cedri punctatũ obtinēs i h iuuamic. Iuť illō rasis. vbi. s. Alkitrã vo vehemēti⁹ opať i h ꝙ suꝑdictoꝝ aliqō. Ipm eni nō solũ frig⁹ extrem

tates destruere nō ꝑmittit. verū etiā ne id qḋ cepit destrui putre fiat ꝓhibet: qꝛ de se calefacit ⁊ calorē innatū ad mēbrū trahit cui b Et nō oꝫ ⁊c̃. In hac scḋa (supponit̃ ⁊ attractū illic retinet. ꝑte p̄mo instruit itinerātē in frigore ne strictos habeat subsellares ⁊ sotulares q̇bꝰ pedes cooperiunt̃: ita vt in eis pedes moueri nō possint. Et ꝑ subsellares i̇tellige strepas vel ocreas que subsellares dicuntur. qꝛ eq̇tando sub sellis equoꝝ pendēt. Et dat duas cās. Pria ē ꝙ motꝰ extremitatū est vna ex rebꝰ q̄ ꝓhibent eas a frigore nocente. qꝛ q̇ſcꝫ motꝰ ē calefactiuus. Sotulares igitur nō sinentes in eis moueri pedes ob nimiā stricturā i frigore nocēt. Scḋa est: qꝛ mēbrū suffocatuꝫ videlꝫ illud qḋ fortit̃ stringit̃ ita vt nec sāguis nec spūs ad ipsuꝫ

Etᵇ nō oꝫ vt subsellaris āt calciamētū quo pes tegit̃ sit strictū: ita vt pes i eo moueri n̄ possit. qm̄ motꝰ mēbri est vna ex rebꝰ ꝓhibentibꝰ ab eo frigꝰ membrum quocꝫ suffocatuꝫ duriter inuenit frigus. Et cum ipsum quidē pargameno cooperitur ⁊ aliquid ei supponitur ⁊ nihil superponitur est magis ipsum custodiens. Cumᶜ autem manus aut pes frigus non senserit ⁊ ex frigore nihil diminutuꝫ fuerit nec sollicitudo vlla fuerit custodiendi ipsum regimine conuenienti scias ꝙ sensus iā est in itinere destructionis ⁊ ꝙ frigus iam effecit in ip̄o operationem suam. Nunc igitur excogitare debemus quid in ip̄o sit faciendū. ¶ Qḋ si frigus in membro operabit̃ ⁊ innatum qui in ipso erat extinxerit calorem ⁊ constrinxerit illud quod resoluebatur ex eo in eiuꝫ

libere accedat: ⁊ q̇ p̄fuit in hoc suffocet̃ nō habēs respiraculū duriter inuenit frigꝰ. i. aspe ⁊ vehement̃ a frigore ledit̃. ⁊ qn̄cꝫ intantuꝫ ꝙ mortificat̃ ⁊ corrūpit̃ putredie cadauerali q̄ dr̄ estiomenꝰ ⁊ a vulgo morbꝰ sc̄ti anthonij: sicut interdū fit in mēbris fract̄ duꝫ restaurata strictissime ligant̃. Scḋo dicit ꝙ cū pedes iter agētiū in frigore coop̄iunt̃ ꝑgameno sub quo libere se ꝑlcant ⁊ extēdūt ⁊ aliq̇d eis calidū supponit̃ qḋ ꝓtegit eos a duris occurrentibꝰ ⁊ nihil eis supponit̃ nisi dictū ꝑgamenuꝫ hoc magis custodit eos ⁊ p̄seruat a frigore q̄ꝫ calcei duri rudes in q̇bꝰ vix mouent̃. Rasis vero sexto almāso. c. 7. cauere iubet ne sotulares itinerātis in frigore madefiāt dicēs. Qꝛ si fact̄ sotularibꝰ se calciauerit sūmope cauere oꝫ ne sotulares madefiāt aut ex aliq̄ re sibi accidēte hūectēt̃ c Cū aūt manꝰ ⁊ pes ⁊c̃. In hac ꝑte tertia p̄mo dat signa iceptionis destructiōis sensus mēbri ⁊ mortificatōis eiꝰ ex frigore. Secūdo dat curā dū frigꝰ iā extinguit calorē innatū ⁊ putrefactioni coaptauit mēbrū ibi [Qꝛ si frigꝰ] Tertio dū frigꝰ mēbrū ipedit sed nōdū extinguit innatū calorē nec plene aptauit mēbrū putredini ibi [Sꝫ cū frigꝰ] ¶ In p̄ma ꝑtic̄la p̄mo assignat duo signa q̇bꝰ scit̃ ꝙ mēbrū infrigidatū est in via ꝑditiōis sensus tactꝰ: ⁊ ꝙ opatio frigoris in eo p̄ualuit vel p̄ualere incipit mortificās ip̄ꝫ. Primū ē. cū pes vel manꝰ vel membrū aliud vehemēti frigori expositū nō sentit frigꝰ qḋ presentiebat: ⁊ tm̄ nec frigꝰ illiꝰ mēbri nec frigꝰ aeris sibi occurrent̃ est in quocꝫ diminutū. Secūdū est. dū non curat nec sollicitat̃ ille cuiꝰ mēbrū infrigidatū est quomodo coop̄iet ip̄m vel taliter reget ꝙ nō infrigidet̃: qꝛ nō sentit ex infrigidatiōe dolorē q̄ ip̄m cōpellat ad occurrendū ei. Sil̄r huiꝰ innuit hypo. ampho. scḋa. dicēs. Quicūcꝫ dolētes aliq̇d corꝑis plurimū dolorē nō sentiūt his mēs egrotat. Et rasis sexto almā. c. 7. ait. Viator p̄terea sibi cauere oꝫ ne sitim pati nitat̃ aut frigꝰ ex q̊ extrema ledant̃. Fortassis cui ex hoc cito corrūpent̃. Huiꝰ aūt signū est ꝙ frigꝰ qḋ ei nocebat iā minui sentit̃. lꝫ eoꝝ op̄imentū nō sit mutatū nec augmentatū nec ab aere sit remotuꝫ frigus. Hoc enī tūc nō euenit nisi ex sensus minoratiōe. Scḋo dicit. nūc ergo scꝫ cū talia signa destructiōis sensus appent in aliqua extremitatū debemꝰ excogitare quid in ipsa faciendū sit ⁊ attente ꝓuidere priusq̄ꝫ putrescat ⁊ mortificet̃. ¶ In scḋa dicit ꝙ qn̄cꝫ necessariū est in membro frigore mortificato totū illud facere qḋ infra dicetur. c. de vlceribꝰ. ⁊ ꝓprie de herpetibꝰ estiomenis malis. f. q̄rti tertia tractatu p̄mo. c. de cura cancrenarū ⁊ estiomeni. Et illud est qn̄ frigꝰ opabit̃ ⁊ dn̄abit̃ in mēbro illo ⁊ qn̄ extinxerit calorē naturalē q̇ p̄erat in eo: ⁊ qn̄ ɔstrinxerit in sb̄a illiꝰ mēbri vapores ⁊ fumos q̇ priꝰ ab eo resolui solebāt: ⁊ qn̄ aptauerit ad putrefactionē mēbrū qḋ mortificauit. Tūc enī ɔuenit vt scapellationē ꝓfundā facias diuersoꝝ modoꝝ in locꝭ ⁊ ponas sanguisugas ⁊ phlebotomes venas ꝓximas ei ꝑuas: vt accipiat̃ sanguis malus cū cautela eiꝰ qḋ circūdat locū: sic cuꝫ epithymatibꝰ de bolo armeno ⁊ terra sigillata cuꝫ aceto. Et ponat̃ sup̄ ip̄m locū scapellatū qḋ ꝓhibeat putrefactioneꝫ: ⁊ sit ei ɔriū de illis q̇bꝰ inest ꝓfundatio fortior sicut farina orobi cū sirupo acetoso: aut farina fabarum ⁊ ꝓprie ꝑmixta cū sale: vt ait p̄n. c. nūc dicto. ¶ In tertia ꝑticula dat q̄ttuor ɔsilia p̄ncipalia dū frigus ip̄edit mēbrum aliq̇ḋ viatoris: ⁊ mēbrū illud nōdū cōputruit sꝫ in illo ꝓcessu cōsistit videlꝫ in via ad putrefactionem. Primū ē. ꝙ extremitates nimis infrigidate sint manꝰ aut pedes ponant̃ in aliq̄ octo aq̄ꝝ hic noīatarū mediocriter calida actu. Pria ē aq̄ napoꝝ seu rapaꝝ q̄ vapores ⁊ fumos a frigore cōstrictos dulcit̃ resoluit ⁊ doloreꝫ lenit. Vn̄ de ea scripsit serapion in aggregatorio. c. de rapa. Et qn̄ decoctio eiꝰ in[illegible]dit̃ sup̄ podagrā ⁊ sup̄ scissuras q̄ fiūt a frigore: ɔfert eis. Scḋa est aq̄ decoctiōis ficuū q̄ nimis ɔstricta ꝑ frigꝰ laxat ⁊ resoluit fumos ac vapores malos ꝑ virtutē lacticinij qḋ in ficubꝰ latēs in aq̄ resoluit̃ ꝑ decoctionē. Tertia est aq̄ cauliū q̄ nitrosa est abstersiua ⁊ resolutiua. Quarta ē aq̄ myrti q̄ desiccat hūiditates q̄ sunt sub cute. vt ait p̄n. 2. huiꝰ. c. de myrto. ⁊ ꝓhibet mēbrū a putrefactiōe. Quīta ē aq̄ aneti que frigꝰ tollit poros ap̄it: ⁊ dulciter resoluit. Sexta ē aq̄ camomille q̄ sil̄r agit: ⁊ totū hoc ad supponendū est cōueniens. i. oēs aq̄ dicte ⁊ decocta in eis sunt ɔueniētes ad supponendū mēbro infrigidato: de q̇bꝰ oībꝰ nullū est frigidū nisi myrtꝰ in qua etiā est caliditas subtil̄. vt ait p̄n. 2. huiꝰ. c. de ea. Septima ē aq̄ scebe: q̄ resoluit incidit ⁊ cōfortat mēbrū sua stipticitate ⁊ ꝓhibet herpetē estiomenū: vt scribit p̄n. 2. can̄. c. de sceba. Et est sceba species absinthij vt pꝫ in serapione. c. de absinthio. sꝫ in synonimis huiꝰ libri dr̄ ꝙ est sticados arabicum. Octaua ē aqua naamē seu nemē: de q̄ scribit̃. 2. huiꝰ. c. de nemē. ꝙ ē zizibriū ⁊ ꝙ ē calidū ⁊ siccū in scḋo ḡdu resistēs putrefactōibꝰ. Et ianuen̄. in synonimis ait. Nemē arabice exposuit vbicꝫ trāslator auicēne ꝙ ē zizibriū. veritas aūt est ꝙ ip̄m ē serpillū. Vide capl̄ꝫ de nemē in auicen̄. cū capl̄o de serpillo apud dyascoridē. ⁊ videbis ꝙ idē dicunt. qḋ etiā ꝑ serapionē appet. Sil̄r fere ɔsiliū de ipositiōe extremitatū infrigidatarū in q̇busdā aq̄s dedit rasis. 6. almāso. c. 7. dicēs. Si aūt acciderit pedes inflari ⁊ eoꝝ sensus minui adhuc curari poterūt nisi virides ⁊ nigri fiant si in aq̄ mittant̃ in q̄ frumēti palea cocta fuerit. aut in q̄ napi vel caules bullierit aut anetū aut camomilla aut sticados arabicū: aut namē aut moiorana aut mellilotū aut semē lini aut fenugrecū. vnūquodcꝫ sep̄ati aut oīa sil̄. hec ille. Secūdū ɔsiliū ē. ꝙ emplastrū ex napis ɔtrit̃ cū melle tāq̄ꝫ huic casui ɔueniēs ⁊ aptū mēbro ɔgelato supponat̃ qḋ lenit ⁊ mulcet eiꝰ duriciē ⁊ ɔp̄ssionē a frigore illatā. Tertiū ē ꝙ p̄s ɔgelata n̄ approximet̃ igni: qꝛ calor eiꝰ extraneꝰ fort̄ ingerit dolorē ⁊ adaptat eā putrefactiōi sic̄ facit ignis i gelat̄ fructibꝰ. Quartū ɔsiliū ē q̄drimēbre. cuiꝰ primū mēbrū ē ꝙ exercitet̃ p̄s ip̄edita ɔgelatiōe. q̄ si fuerit pes velocit̃ incedat. si v̊o manꝰ eā sepe moueat. Scḋꝫ ē. ꝙ fricet̃ dilig̃ēt̃ cū manu cal̄a p̄s icipiēs gelari: q̄tinꝰ fricatiōe p̄s ɔstricta dilatet̃: pori eiꝰ ap̄iant̃: sup̄fluitates retēte educant̃: ⁊ ad eā spūs ⁊ sanguis trahat̃ coop̄āte ad hec exercitio p̄cedēte. Tertiū ē ꝙ manꝰ vl̄ pes post hec inūgat̃ oleo liliaceo vl̄ lauri

substantia ⁊ ipsuꝫ ad putrefactioneꝫ aptum reddiderit erit quandocꝫ necessarium facere ei totuꝫ quod in capitulo de vlceribus est dictum: ⁊ proprie de herpetibꝰ estiomenis malis. ¶ Sed cum frigus ipsum impedierit ⁊ nondum computruerit: sed in illo consistit processu melius erit vt extremitates ponantur in aquā naporū ꝓp̄e aut in aquā i qua ficus cocte fuerint: ⁊ in aquā caulium ⁊ in aquā myrti ⁊ in aquam aneti ⁊ in aquā camomille: totum hoc ad superponendum est conueniens: ⁊ aqua scebe et aqua naamen. Ex napis quocꝫ emplastrum apponere est medicamen ei conueniens. Ab igne preterea sibi cauere debet ne ad ipsuꝫ accedat. Et oportet quidem vt velociter incedat ⁊ pedem moueat aut extrema ⁊ exercitet ipsum: ⁊ fricet. Postea inungat

no vel camomillino p ɔfortatiõe dilatatiõe τ tẽpata calefactiõe ptis le
se. Quartũ est ꝙ embrocet pars ɔgelata vel ɔgelari incipiẽs effunden-
do ab alto sup hanc aquã calidã cũ eo qȝ dictũ est scȝ in qua decocta fue
rit aliq̃ ex medicinis noĩatis in octo aquis p̃mi ɔsilij ad easdẽ intẽtiões
d Et scito ꝙ dimittere τc. In hac parte quarta dicit ꝙ vna de maiori-
bus causis supfluc ĩ frigidationis extre-
mitatũ in via est di-
mittẽ extremitates
suspensas τ q̃etas in
frigore taliter vt non
moueanẽ ppriis mo
tib' nec exercitentur
Cui' rei signa sunt ꝙ
eq̃tantes tpe fortĩ fri
goris dum pedes ex
trahunt a strepis in
quibus suspẽsi quie
scebant τ agitãt eos
hincinde mouentes
cito calefiũt. Et pedi
tantes in aere frigi-
do dũ brachia τ ma-
nus fortiẽ deducũt
sup sua latera fortiẽ
pcutiendo calefiunt
statim τ vehemẽtiaȝ
frigoris repellũt. q̃a
mot' q̃lisq̃ localis cõ-
fricatiu' est calefacti
u' τ q̃nq̃ intãtũ ꝙ ignis exilit a cõfricatiõe: sicẽ clare appet ex fusilib' la-
pide pcussis. Id meminit rasis. 6. almãsoris caplo. 7. dicens. Nihil est
deterius in ablatione citi nocumenti frigoris q̃ vt pedes sint suspensi.
e Sut p̃terea hoĩm q̃dã τc. In hac parte q̃nta tangit quendã moduȝ
p̃ma facie extraneũ quo quidã curãt ɔgelationẽ alicui' extremitatũ de-
clarãs ipsi' possibilitatẽ τ appentiã p simẽ inuẽtũ in gelatis fructib'. Et
dicit p̃mo ꝙ aliq̃ ponũt extremitates iã ɔgelatas a frigore aeris ĩ aquã
frigidã magnũ inde sentientes iuuamentũ ac si penit' ab his nocumen
tũ frigoris remoueret. Secũdo declarãs id exẽplo dicit. ꝙ p talẽ modũ
vtilitas accidit τ melioratio ɔgelatis fructib': qui cũ piiciunẽ in aquaȝ
frigidã ad naturã redeũt τ fiũt ac si extraheret ab his sua ɔgelatio τ ipa
reuera cito defluit τ elabiẽ ab his. Et ipsi fruct' qui pri' erãt asperi rugo
si ɔgelatõe lenes τ equales seu plani fiũt in supficie. Et si ea scȝ extrema
iã ɔgelata vel eos etiã fruct' cõgelatos igni applicueris corrũpentur ca
lore ignis. Tertio dicit ꝙ nõ est necessariuȝ medico scire quõ fit istud seu
pptcr quã cãm. scito eni qr ita est ꝙ extremitates ɔgelate frigore iuuan
tur: scit ilico q̃d agere debeat dato ꝙ ignoret ppẽ q̃d iuuanẽ aq̃ frigida
¶ Et circa hoc attende ꝙ sicut tetan' qui est morb' frigid' q̃nq̃ sanatur
multa aque frigide infusiõe. Iuxẽ illud hypo. ampho. 5. Est aũt vbi ĩ te-
tano sine vulnere in iuuene bñ carnoso estate media aque frigide multa
infusio caloris reuocationẽ facit. calor vero hoc liberat. Sic aque frigi-
de infusio sanare põt extremitates ɔgelatas τ meliorare cõgelatos fru-
ctus vniendo scȝ τ fortificando calorẽ innatũ qui postea rediens ad mẽ
brũ gelatũ vel fructũ gelatũ viuificat ipm depellens frig' quo ɔgelabaẽ
In hoc tñ casu p̃requiriẽ sanitas interiorꝝ cũ fortitudiẽ caloris innati re
dire potentis cũ magno vigore ad exteriora. ¶ Sed instabit aliq̃s pri-
mo qr ꝙ ɔgelatio frigore cureẽ repugnare videẽ illi p̃ncipio p̃ctice medi-
cinaẽ. Qis cura fit p ɔ̃riũ. Scdo frig' aeris nõ sanat: imo inducit ɔgela
tionẽ in extremis. g̃ nec frig' aque. ¶ Ad primũ dic ꝙ ɔgelatio nõ pro-
prie τ p se frigore sanaẽ: sȝ calore fortificato p frig'. Ad scdȝ dic ꝙ frig'
aeris est penetranti' q̃ sit frig' aq̃ tã p anhelitũ q̃ p poros corpis. quare
plus cõgelat τ min' sinit calorẽ interi' fortificari: nec extremitates iam
cõgelate per frig' aeris impellende sunt in aqua frigida donec corp' fue
rit in domo calida τ per os traxerit aerem calidum cum inspiratione.
f Cũ aũt vna extremitas τc. In hac parte sexta dat tria remedia con
tra mortificationeȝ alicui' extremitatũ cũ iã offuscari aut liuescere ĩcipit
τ declinare ad plũbeũ colorẽ. Primũ est scarpellare vẽ scarificare satis p
funde membrũ qȝ offuscari incipit incidendo plurib' incisionib' cutem
ei' cũ rasorio vel lanceola: quatin' sanguis corrupt' a membro illo extra-
hatur ne putrefaciat ipm. τ vt liberius effluat ab eo corrupt' sanguis τ
nil de eo cõgeleẽ in orificiis plagarũ sic ꝙ egredi nõ possit. ponaẽ hoc mẽ
brũ sic scarificatuȝ in aqua calida que teneat poros aptos τ plagas ap-
tas. τ dimittaẽ sanguis effluere donec restringaẽ per semetipm. Secun
dũ est q̃ pars offuscari incipiens sic scarificata epithymeẽ ex bo-
lo armeno τ aceto pmittis tẽperate caliditatis: vel tempatis cum
aqua. qm̃ hoc remouet ei' lesionẽ tollendo ab ea calorẽ extraneũ
τ siccando humiditates putrefactiuas τ preseruãdo eã a putre-
dine cadauerali: que simul faciũt bolus τ acetũ suis frigiditate
scarpellanda etiaȝ erit: τ sanguis ab
ea extrahendus membro in aqua ca
lida posito: propterea ne aliquid san
guinis in orificiis plagarum conge
letur τ non egrediatur sed egredi di
mittatur donec per se restringatur.
Postea ipsa epithymetur ex bolo ar
meno τ aceto temperatis: quoniam
hoc eius remouet lesionem. Alkitrã
quoq̃ in principio τ fine iuuamẽtuȝ
p̃bet. Cũq̃ [g] res ad nigredinẽ trãsi
erit aut viriditatẽ τ cõsequenẽ ipam
ipsa ſm putrefactionẽ procedẽte nõ
laboret nisi vt auferat illud qȝ cõpu
truit: ne etiã sanũ quod in ei' ɔsistit vi
cinitate putrefiat τ putrefactio pau
latim ad interiora procedat: sed faci
at illud quod in suo diximus caplo.

siccitate. pp̃-
ea valde laudã
tur in peste.
Tertiũ est alki
tran. i. cedrina
pix seu gũmi ce
dri qȝ huic cõ
fert casui tam
in p̃ncipio q̃ ĩ
fine. In p̃nci-
pio quidẽ pre-
seruãdo extre-
ma a ɔgelatio
ne. In fine ve-
ro protegendo
mẽbruȝ qȝ of-
fuscari incipit
a putrefactiõe
Hec preme-
minit rasis se-
xto almãsoris
caplo. 7. dicẽs
Virides autẽ
vel nigri si fiãt
pedes cito sit
scarpellandi τ adeo pfunde vt ad carnẽ pueniãt: τ sanguis fluere
ab eis pmittatur donec per se restringatur. Ipi quoq̃ interim in
aqua calida sint: qȝ ideo fit ne in ore venarũ aut in vulnerib' san
guis ɔgeletur τ exire phibeaẽ. Postq̃ aũt sanguis restrict' fuerit
τ ei' minuiẽ flux' epithyma de bolo armeno in aqua τ pauco ace
to dissoluto supponendũ est τ ibi per diẽ vnũ τ noctẽ dimittẽdũ
Deinde ex vino calefacto aut ex aqua τ aceto lauãdũ. Post hoc
quoq̃ siẽr bis vel ter epithymandũ τ ad vltimũ predicto epithy-
mate vsq̃ vtendũ donec loca denigrata videas iã esse facta du
ra τ frigida. Alkitrã vero vehementi' opatur in hoc q̃ supradi-
ctorꝝ aliquod. ipm eni non solũ frig' extremitates destruere non
pmittit: verũ etiã ne id qȝ cepit destrui putrefiat phibet. hec ille.
g Cũq̃ res ad nigredinẽ τc. In hac pte septima dicit p̃mo ꝙ
cũ res. i. pars frigore mortificata vel dispositio ipsi' intantũ pcẽ
serit ꝙ peruenerit ad nigredinẽ vẽ viriditatẽ τ ɔsequeẽ. i. plene ade
pta fuerit ipsam nigredinẽ parte illa continue procedente ad de
terius ſm putrefactionẽ non est laborandũ nisi ad ablationem
huius quod putrefactũ est ne eius cõtagio pars proxima putre-
fiat τ putrefactio paulatiue serpat ad interiora facta tãdẽ estio-
menus. Secũdo dicit ꝙ in dicto casu fiat illud quod dicetur in
suo capitulo scȝ quarti tertia tractatu p̃mo capitulo de cura can-
crenarꝝ τ estiomeni. Ubi scribit princeps. Si pars carnis incipit
corrumpi incide eã aut fac eã cadere cũ eis que sunt sicut trocisci
andaron descripti quinto huius summa prima tractatu octauo
Et fortius est eis calcadicon id est trocisci de arsenico. Cũq̃ fece-
ris cadere ordinẽ vnũ succurre cũ butyro ponendo desuper. De-
inde fac cadere secundũ donec peruenias ad carnẽ sanã. Et dra-
gantũ id est vitreolũ rubeũ est puluerisatio bona super mollicie
τ putrefactionẽ. Et cũ apparet putrefactio nõ cesses quin expel-
las cũ incisiõe τ consumptione qm̃ magnificatur malum. Rasis
vero sexto almansoris capitulo septimo non sic imo aliter τ sua-
uius procedere docȝ in hoc casu dicens. Cr si ante scarpellationẽ
ad hoc peruentũ fuerit vt locorꝝ duricies soluatur τ malũ reddat
odorẽ τ in putredinẽ versa fuerit scarpellatio iam tunc nullo mo
do proficiet. Est eni necesse omnia que in illis locis sunt cadere.
quapropter auxiliũ prebendũ est vt cadant. quod cito fieri cõue-
nit ne lesio vsq̃ ad sanã carnẽ illi loco vicinaȝ perueniat. Multi
tamen medici minus astuti a predictis locis cutẽ remouent: atq̃
quod in eis putrefactũ est cũ ferro euellunt: licet ibi magna non
reperiatur cõcauitas si sit locus tenuis. quapropter multos ner
uos aut musculos valde necessarios taliter operando distendũt
aut incidunt vnde male generantur egritudines. Caro nãq̃ pu
trida cũ ferro a membro remouenda non est: immo emplastrum

ex folijs blete aut caulibus coctis ⁊ calido butyro admixtis fieri conuenit ⁊ calidũ superponendũ est quod in die sepe mutandũ erit. Et postꝙ quod putridũ erat ab eo ceciderit ⁊ nigredo vel viriditas nullo modo remanserit ꝯsiderandũ erit an putrefactio os ingressa fuerit vel non. Qꝫ si ipsũ ingressa non fuerit ex his q̄ carnē creāt locus erit medicandus. Sin autē ipa os fuerit igressa tũc erit necesse aut ipꝫ radere aut aliquam eius partem serrando auferre: āt totũ os a iunctura remouere. hec rasis.

¶ De facie custodienda ⁊ epithymanda in itineribus. Capitulum. VI.

¶ De facie custodienda ⁊ epithymanda in itineribus. Capitulum. VI.

f Facies[a] est epithimāda ex rebus viscosis in quib' existit cõglutinatio: sicut muscilagine psilij ⁊ muscilagine portulace. ⁊ sicut dragaganto in aqua resoluto ⁊ sic gũmi arabico in aq̄ resoluto: ⁊ sicut albumine oui ⁊ sicut tortellis de simila ĩ aqua resolutis ⁊ trociscis quos caritan nomiauit. Cũ[b] autem ventus eam sciderit aut frig' aut sol regimē eius queres in sermone de decoratione.

f Facies est epithymanda ⁊c̄. In hoc capitulo primo agit de epithymatib' custodientib' faciē in itinere. Secundo remittit nos ad sequentia super remedijs fissurarum

a In prima parte primo dat remediũ generale ꝙ facies epithymetur quibusdā viscosis ⁊ glutinosis. (eius ibi [Cũ autē] Cõsequenter dat septeꝫ remedia specialia quibus custoditur facies in via ab alteratione coloris ex sole ⁊ ventis. Primum est ꝙ facies liniatur cum muscilagine psilij que tenet cutem humidam: ⁊ suis viscositate ⁊ aherentia claudit poros cutis prohibēs in eos subintrare libere calorem solis ⁊ adurere humores qui sunt sub cute denigrando cutem. Secundum est linire faciem cum muscilagine seminis portulace que suis frigiditate ⁊ humiditate intensis multum resistit caloribus solis. et viscositate sua poros tenet clausos ne libere subītret estuosus aer. Tertiũ ē gũmi dragaganti dissolutum in aqua deinde linitum super faciem. Quartum est gummi arabicum similiter dissolutum in aqua ⁊ linitũ. Quintum est albumen oui crudum super faciem linitum. Sextum est tortelle de simila vel farina tritici dissolute in aqua ⁊ linite super faciem. Septimum est trocisci quos caritan medicus descripsit ⁊ nominauit vice quorum. ℞. farine frumenti gummi arabici dragaganti ana ʒ. ß. incorporeutur cum tantillo muscilaginis seminis lini ⁊ formentur trocisci ad quantitatem vnius lupini magni: quorum vnus qualibet vice dissoluatur in aqua: ⁊ facies itinerantis liniatur inde. ¶ Attende primo ꝙ princeps quarti septima tractatu secundo facit capitulum de conseruatione cutis a sole ⁊ vento ⁊ frigore: vbi ait. Oportet vt liniatur cũ albumine oui aut cum aqua gummi aut cum cera: aut sumatur grossum simile id est farine infuse in aqua colate: ⁊ misceatur cuꝫ equali mensura albuminis oui ⁊ inungatur cũ eo facies. ¶ Attende secundo ꝙ hanc materiam pertractat rasis sexto almansoris capitulo de prohibitione mutationis coloris que fit in facie a vento vel sole sub quinqꝫ regulis. Prima est. ex horum numero est vmbram facere cum capello scꝫ vel aliquo tali: ⁊ faciem ex panno cooperire. Secunda est. si id fieri non poterit sumatur dragagantum ⁊ amilum ⁊ gummi arabicum ⁊ psilij muscilago ⁊ seminis citoniorum ⁊ cuꝫ albumine oui aut cũ succo portulace misceantur ⁊ facies in itinere epithymetur. cum auteꝫ quieuerit lauetur. Et si hoc fiat aut ex vno per se aut ex omnibus simul ad hoc valebit. Tertia est. ad hoc etiam confert tortellas in aquam diffundere donec dissoluantur: ex quibus facies epithymetur cũ albumine oui ⁊ dragaganto. Quarta est. si faciei color mutatus fuerit epithymand' erit ex ceroto quod fit ex cera ⁊ oleo: que ad solem per omnes dies caniculares morautur. ⁊ cum adipe galline ⁊ farina cicerꝰ. Quita est. si mutatio coloris faciei fuerit multa ex simpasmatibus que in tractatu de pulchritudine nominauimus curanda erit. hec rasis. Simpasma in libris antiquis de greco translatis inuenitur. ⁊ est puluis vel medicamen in forma pulueris qui corpi toti vel mēbro alicui vbi extenuare desiccare vel resoluere oportet in balneo prelinito oleo vel aliquo liquore aspergitur vel ipso fricatur corp'. Hoc aliquando sinapisma corrupte dicitur.

b In secunda parte dicit ꝙ regimen seu curatio fissurarum faciei cuꝫ ventus aut frigus aut sol sciderit eam querendum est in sermone de decoratione. scilicet quarti septima tractatu tertio capitulo duodecimo de cura fissurarum vbi scribit princeps. Si sunt ex frigore: tunc confert eis accatia. Et iterũ decoctio naporum ⁊ napi ⁊ folia sicle ⁊ decoctio eius ⁊ proprie cerotis factis ex eis cũ adipib' notis ⁊ medullis ⁊ pice humida ⁊ alkitran. Et si fuerint ex calore: tũc cum cerotis frigidis ⁊ humidis conquassatis cum succis frigidis ⁊ humidis ⁊ rectificatõ cibi ⁊ administratio balnei cum aqua tepida. Rasis vero quinto almansoris capitulum scripsit de scissuris labiorum ⁊ faciei sic. Sumantur cera citrina: oleum rosatum: hysopuꝫ: cerotum: adeps anatis colata: amilum dragagantum: semen citoniorum. ⁊ ex eis hoc modo cerotuꝫ efficiatur. cera: adeps: oleũ dissoluantur quibus alia addantur ⁊ in mortario tamdiu moueantur: donec in vnum transeant corpus ⁊ fiat ex eis fricatio: post quam fricationem patiens balneum intret. Et postꝙ locus mollificatus fuerit dragagantum tritum super cuꝫ spergatur ⁊ deinde lauetur. Medicina ad labiorum fissuras. Si fissure magne fuerint terantur galle cum melle ⁊ fiat ex eis epithyma. Et ex fecibus olei ⁊ terebinthina ⁊ adipe anatis simul mixtis epithyma fiat. Aut galle trite in oleo terebinthine dissolute admisceantur ⁊ fiat ex eis epithyma. vel fiat epithyma ex terebinthina ⁊ mastice hysopo ceroto ⁊ melle. Si autem fissuraꝫ habuerint labia que cum ab aliqua re tangitur lesionem affert fiat super eam ex oleo ouorum epithyma. hec rasis.

¶ De custodia iter agētis ab impedimento diuersarũ aquarũ. Cap. VII.

a Aquarum[a] diuersitas iter agentē ad egritudinē magis ꝑducit q̄ꝫ nutriētiũ diuersitas. Et ex hac sollicitudo ē habēda et res aque corrigenda. De eius[b] autem emendatione est vt vehementer coletur ⁊ fiat vt a resudante corpore multũ ꝑ resudationē egrediat̃.

¶ De custodia iter agentis ab ĩpedimento diuersarũ aquarũ. Ca. VII

a Aquarũ diuersitas ⁊c̄. In hoc capitulo primo dat causam habende sollicitudinis in aquis iter agentium. Secundo agit de correctionibus aquarum per colationem decoctionem vel sublimationem solam: aut cum impositione luti. ibi [De eius autem emendatione] Tertio per admixtionem alicuius cum ea ibi [Aquam quoqꝫ cum vino] Quarto per ea que post eam vel ante eam sumuntur ibi [Et post aluminosam] Quinto per deferre secum aquam proprie terre aut lutum ipsius ad imponendum aquis extraneis ibi [Amplius ex regimine] Sexto per bibere eas interposito panno ibi [Aqua preterea] Septimo per admixtionem rob acetosorum ibi [Ex rob]

a In prima parte dicit primo ꝙ diuersitas aquarum plus generat egritudinem in iter agentibus q̄ꝫ diuersitas ciboruꝫ. Primo quia citius ⁊ profundius penetrat ad epar ⁊ alia membra propter sui subtilitatem q̄ꝫ solidi cibi. Secundo quia plurimum substantie malorum ciborũ per intestina effluit que sunt membra vilia dura. aque vero nõ. Tertio quia aqua nullam habet familiaritatem cum humano corpore qua cõfortet ⁊ nutriat ipsum sicut habet cibus. Quarto quia aqua per propriaꝫ naturam est inimica naturali calori ⁊ digestionibus omnibus. Quinto qr frequentius contingit itinerantibus in quibusdam locis nullam bonā reperire aquam q̄ꝫ nullum reperire bonum cibum. Secundo dicit ꝙ ꝓpter hoc ꝙ diuersitas aquarum est nocentior itinerantibus diuersitate ciborum maior de aqua sollicitudo est habenda ⁊ res aque id est malicia ipsius diligenter corrigenda modis infra scriptis.

b De eius autem emendatione ⁊c̄. In hac parte secunda dat ses modos emendationis seu correctiõis malarũ aquarũ maxime peccantium in grossicie sbe vel turbulētia. Prim' est vt aqua corrigēda colet̃ ⁊ fiat ꝙ a corpe aque resudāte ꝑ colatoriũ multũ ex terrestreitatib' suis per resudationē egrediat̃ ab aqua remanēs in colatorio. Iuxta illud rasis. 6. almanso. c. 12. Aqua grossa ⁊ turbulenta clarificanda est ipam multotiēs de vno vase ad aliud mutādo. Qꝫ si fieri nõ poterit per colatoriũ quod ex farina tortellarũ madefacta sit coopertum coletur. Et galienus in libello de aquis capitulo vltimo ait. Si vero exercitui oportet preparare bonā aquā ex mala: foueas decet fodere ab alt̃ locꝰ ad deorsales ⁊ ꝑ has ducere aquas immittendo ad foueas in quibus sit dulcis terra ⁊ porosa. Exinde autem ad lagenam transfluat: semper enim in foueis rema-

Ipsam quoqʒ coquere quemadmodum iam in hoc demonstrauim⁹ causam eam quandoqʒ colat: ⁊ inter pure aque substantiā ⁊ id quod ei admiscetur separationeʒ facit. Et maius hoc toto est ipsaʒ sublimando distillare in instrumento aque rosate. Est etiā cū ex lana retorta fit lichiniū cuius vna extremitas in vas plenū mittitur ⁊ altera in vas vacuuʒ: ⁊ guttatim aqua ad vacuum dilabitur. ⁊ est clarificandi modus idoneus. ⁊ proprie cū multotiēs factū fuerit. Similiter quoqʒ cū aqua amara ⁊ mlta coquetur ⁊ proiicietur in ipsam dū ipsa bullit lutū liberū ⁊ guttatim distillabitur cū lana ad modum prime. Et similiter etiam cū aque pure admiscebitur lutuʒ liberuʒ in quo non existit mali qualitas ⁊ proprie quod in sole

nebit aque malicia. Secundus modus est per decoctionem seu bullitionem aque. Nam ipam decoquere quandoqʒ eā colat ⁊ separat substantiam pure aque ab eo quod permiscetur ei de terrestreitatibus vt prius causa in hoc iam demonstrata est primi secunda doctrina secunda summa pma capitulo decimosexto paragrapho illo. Decoctio ergo non subtiliat aquam nisi propter hoc q aufert spissitudineʒ frigoris. ⁊ quia facit qd ei commixtuʒ est descendere. De hoc modo dicit galien⁹ libello de aquis capitulo vltimo. Cōuersantes āt vbi ē praua aqua ingeniari oportet facere eā potabilē. Optimum est igitur coquere eaʒ in lagenis figularibus ⁊ infrigidando per nocteʒ rursus calefaciendo bibere. Tertius modus maior id est efficacior hoc toto scilicet vtroqʒ predictorʒ modoruʒ est per sublimationeʒ: sic q aq̄ cuius correctio queritur ponatur in alēbico seu distillatorio instrumento in quo fieri solet aqua rosata: ⁊ effluēs aqua per rostrum alembici recipiatur in fiala vitrea vel alio vase nitido. Et quia tale vas distillatorium cum suo furnello raro reperitur in via paratum: rasis sexto almansoris capitulo duodecimo descripsit sic alium sublimationis moduʒ. Or si aqua valde insipida id est mali saporis fuerit ⁊ oportuerit viatorem vti ea: eam in ollam mundā ⁊ vitreatā ponat: cuius ori ex transuerso ligna superponat super que lanaʒ carpinatā mittat. quibus ita peractis ignem sub olla accendat: ⁊ quod in lana colligitur comprimēdo colligat: ⁊ quod ab ea manauerit bibat. Quartus modus est per distillationem cum lichinio lane retorte quale est lichinium vnde fiunt candele fm hunc modum. Sit vas plenum aqua cuius correctio queritur in loco superiori cui imponatur vna extremitas lichinij: ⁊ sit sub eo vas aliō vacuū super quod pendeat alia extremitas lichinij. Et inclinetur paulatim vas superius in parte lichinij sic q per lichinium ⁊ non aliter effluat aqua a vase superiori in vas inferi⁹ Et is modus clarificandi aquam multū idoneus est si distillatio multotiens fiat per dictum lichinium in quo quidem remanent terrestreitates aque manente tandem aqua quasi pura. Quintus modus est p decoctionem ⁊ impositionem luti ⁊ distillationē hoc modo. Bulliatur ad ignem aqua amara multa: ⁊ dum bullit proiiciatur in eam lutum liberum ab omni corruptione fetore ⁊ extranea qualitate. deinde distilletur de vase in vas cum lichinio lane retorte sicut nunc dictuʒ est. Vel distilletur super lanam positam in colatorio que sibi retineat terrestreitates aque distillande. Sextus modus est per admixtionem luti ⁊ colationē hoc modo. Sumatur aqua pura id est cruda nulli alteri rei sicut vino vel aceto artificialiter permixta sed sicut reperta est: ⁊ imponatur ei lutū liberū ab omni extranea qualitate. ⁊ maxime lutū quod ab estu solis fuit adustū: postea coletur aqua per colatoriū mūduʒ: sicut colantur nectar ⁊ ypocras. ⁊ sic frangetur aque illius malicia tam per lutū quod sibi retinet p terrestreitates eius q̄ p colationē ⁊ motū quib⁹ subtiliat.

c Aquam quoqʒ cū vino ⁊c̄. In hac parte tertia primo docet corrigere maliciam aque ex defectu penetrationis. Secundo ex paucitate ibi. [Aqua etiam] Tertio ex salsedine ibi [Aqua preterea] ¶ In prima particula dicit q bibere aquā cū vino remouet maliciā aque prouenietē ex difficili ⁊ tarda penetratione propter grossiciē sue substantie. quia vinū maxime albū vel subrubeū claꝝ est velociter penetratiuū a modo substātie ⁊ a qualitate ⁊ a familiaritate maxima cū humano corpore: quare facit aquā cui cōmiscetur cito penetrare. ¶ In secūda dicit q cū pauca fuerit aqua neqʒ inuenitur ex ea satis ad tollendā sitim erit bibenda temperata cū aceto maxime in estate. quia ipsa excusat a multo potu vehemēter sedans sitim: propterea q acetū facit aquā ad intima membrorū cito penetrare: ⁊ prohibet eleuationē nimiā caloris supra humiditates corporis vnde causatur sitis. ¶ In tertia dat tres modos corrigendi aquā salsam ⁊ reddendi eā potabilē. Prim⁹ est vt permisceatur aceto quod ipam subtiliet ⁊ sal ab ea descendere faciat ⁊ supercalefactionē prohibeat que ex sale timet. Secūd⁹ est

fuit adustū ⁊ postea colabitur erit ex eo qd eius frangit maliciā. Aquā quoqʒ cuʒ vino bibere est ex eo quod eius remouet maliciā cū ipsius malicia fuerit ex genere pauce penetrationis. ¶ Aqua etiā cū pauca fuerit ⁊ non inuenietur temperata cū aceto erit bibenda ⁊ proprie in estate. qm̄ hoc a multo excusat potu. ¶ Aqua p̄terea salsa cuʒ aceto est bibenda ⁊ sirupo acetoso in quaʒ silique ⁊ myrti grana sunt proiicienda ⁊ sorbe. Et post⁹ aluminosaʒ quidē aquā ⁊ ponticam bibēdū est totū illud quod naturā soluit. Vinū quoqʒ est ex eo qd post ipsam potatum confert. ¶ Super amaram quoqʒ aquam exhibenda sunt dulcia vnctuosa: ⁊ ipsa cum iuleb est miscēda. ⁊ ante ipsam aqua cicerum est bibenda: ⁊ anteq̄ volun

vt permisceatur sirupo acetoso propter easdeʒ causas ⁊ secuʒ bibat. Terti⁹ ē q proiiciant in eā silique ⁊ grana myrti ⁊ sorbe. Et sunt silique grana tilo cataracte in vagina reclusa sicut alia legumina que cum granis myrti aq̄ salse imissa sua grauitate salsuginē aq̄ deprimunt ⁊ deducunt ad inferiora. idē faciūt sorbe. Similes modos cōmēdatiōis aq̄ salse prememinit rasis sexto almansoris capitulo duodecimo dicens. Salsa aūt si fuerit aqua cū aceto erit bibenda ⁊ pilocataracte de romania in ipam mittende erūt aut semen myrti vel sorbe aut lutū corasceni. Aut q̇ ea vti volūt citonia comedāt. Citonia eni ab aqua salsa remouent nocumentū. Et paulopost iterū dicit. Acetū quoqʒ aque salse saporē cōprimit. Et sirup⁹ acetosus ad hoc vtilis est. ¶ Attende q aristo. 2. metheororū docet aquā maris salsaʒ reddere dulcē ac potabilē faciendo q resudet in vas cereū tenue per poros cere. Ait eni illic. Si quis vas cereū formans posuerit in mare circūligans os taliter vt non per rimā aliquā intret mare qd ingredit̄ p parietes cereos fit potabil̄ aq̄.

d Et post aluminosam ⁊c̄. In hac parte quarta primo agit de correctione aque aluminose. Secūdo amare: ibi [Sup amaraꝫ] Tertio stantis paludestris ibi [Añ aquā] Quarto grosse ⁊ turbide ibi [Super aquas] Quinto diuersarū aquarū in generali ibi [Ex eis quoqʒ] ¶ In prima particula dat duos modos reprimendi maliciā aque aluminose iā bibite ⁊ aque pontice. Prim⁹ est sumere aliquid post eā quod ventrē soluit: vt mannā cassiāfistulam thamarindos dyaprunis. quia aqua aluminosa fortiter restrictiua est ⁊ pontica. etiam qualis est aqua expressa a citonijs immaturis. Secund⁹ est post eam bibere vinū subtile subrubeū vel albū. quia aqua aluminosa multū oppilatiua est restringens menstrua ⁊ emorroidas ⁊ sputū ⁊ inducēs febres oppilādo poros borū qui se balneant in ea. sicut scribit pn. primi scda doctrina scda summa pma. c. 16. Vinū vero substantie subtilis oppilationes fieri prohibet ⁊ factas aperit sua penetratione. ¶ In scda dat q̄tuor remedia cōtra ipedimenta aque amare. Primū est q super eā exhibeāt̄ dulcia ⁊ vnctuosa. dulcia q̄dē sic fic⁹ vue passe dactili. vnctuosa vero vt butyrū oleū ⁊ carnes pingues. quia virt⁹ aque amare vehementer abstergit ⁊ abradit superficiē membrorū per que transit. sed dulcia ⁊ vnctuosa mulcent ⁊ leniūt. Secundū est q aqua amara bibenda cū iuleb permisceatur. Iuleb arabice est sirup⁹ simplex ex sola aqua ⁊ zuccaro. Vel adbibita aliqua parte aque rosate vt ait iohannes serapionis in septimo sui breuiarii. Et dicitur grece iulen. Istud sua lenitate reprimit vim abrasiuā aque amare: ⁊ sua frigiditate obuiat virtuti ipsi⁹ supercalefactiue. Iuxta illud rasis sexto almāso. c. 12. Si in aqua fuerit amaritudo ei dū bibitur iuleb admisceatur vel zuccara ⁊ comedat dulcia. Tertiū est q ante potū aque amare ⁊ anteq̄ voluntas assit bibendi bibatur aqua cicerū ⁊ remouebitur ab hac impedimentū aque amare: quia aqua cicerū est aperitiua vehementer faciens

aquam amarā ei superbibitam que grossissima est velociter pertransire: quare nō figitur circa superficiem membrorum tempore quo sufficiat eam abradere. Qr autem aqua amara sit grossissima galienus affirmat quarto simplicis medicine capitulo vigesimotertio. vbi loquens de aqua stagni palestine que amara est dic̄. Et ppter illō fit ista aq̄ grauior omni aqua ex marium aquis. Et propter illō si steteris in hac aqua deīde volucris submergi in ea nō poteris. Et si accipis hominem ⁊ ligas manus ⁊ pedes ⁊ proijcis eum in illō stagnum non submergit: neq̄ descēdit ad īferiora. Qr̄ tum est comedere cicera ante potuz aque amare quia in substantia eorū est lenitiua virtus per quā prohibent abrasionē aque amare ⁊ virtus aperitiua qua faciunt eā cito penetrare non sinentes eā figi super membri superficiē. ¶ In tertia particula dicit primo ꝙ nutrientia calida non sunt comedēda ante potū aque stantis ⁊ paludestris in qua est putrefactio: quia cibi calidi putrefactionem aque augmentant ⁊ dilatari faciunt ⁊ ab ea putrefiūt. Secundo dicit ꝙ supra aquam stantem ⁊ paludosam siue post eam stiptica danda sunt ex fructibus frigidis vt citonijs ⁊ maciams id est pomis stipticis sicut sunt poma de capendūto ⁊ ex acedula seu acetosa ⁊ ex micla. Et est micla cibus factus cum pane azimo ⁊ aliquando ei miscetur oleum: ⁊ tunc preparat ad vomitum. vt ait princeps primi quarta capitulo vndecimo. Nā predicta omnia festinant descensum aque paludose sua stipticitate comprimendo eā ad inferiora. Et stiptici fructus in frigidatiui sua frigiditate reprimunt putrefactionez ⁊ resistunt ei. ⁊ similiter acedula. De correctione huius aque dicit rasis sexto almāsoris capitulo duodecimo. Aqua vero si fuerit stans in se putrefactionez habens admixtam cum arob de succo vue acerbe ⁊ maloruz granatorum ⁊ pomorum bibat. Cum autem aquam illam in potu sumit omnes calidos cibos dimittat ⁊ vinum nullomodo bibat nisi fuerit albuz subtile. Hec enim aqua stans est id quod plus potest generare febres q̄ aliqua alia res. ¶ In quarta particula dicit primo ꝙ allia comedenda sunt super aquas grossas ⁊ turbidas. quia subtiliant eas ⁊ calefaciunt: ⁊ eas cito descendere faciunt: ⁊ prohibēt ne stomacho noceāt ⁊ intestinis: ⁊ ne venas oppilent. Secundo dicit ꝙ alumen iameni qd̄ scissum dicitur ⁊ alumen plume clarificat aquas turbidas dū proijciturˀ ī eas. Istud alumen est valde stipticum: ⁊ ideo stipterea dicitur. qd̄ cum proijcitur in aquam turbidam inferius exprimit terrestreitates eiˀ ⁊ ad fundum vasis descendere cogit. ¶ In quinta dat tria remedia communia contra maliciam aquarum. Primum est cepe qd̄ est vt tyriaca malarum aquarum. ⁊ maxime cepe cuz aceto: quia est subtiliatiuum incisiuum abstersiuum cum stipticitate ⁊ aperit fortiter: vt ait princeps secundo huius capitulo de eo. ⁊ est calidum in tertio: quare calefacit malas aquas prohibens ne sua frigiditate noceant stomacho: ⁊ subtiliat grossas faciens eas cito penetrare. ⁊ expellit nocumentum ventositatis venenorū. Et acetum huic permixtum vigorat eius virtutem in subtiliatione ⁊ penetratione aquarum: ⁊ prohibet a siti quam inducere solet cepe comestum. Secundum est alliuz. de quo serapion in aggregatorio capitulo de eo scribit. Quando sumitur alliuz ⁊ post bibitur aqua corrupta non nocet aqua illa potanti. cuius cause similes sunt causis de cepe nunc dictis. Tertiuz ex frigidis rebus est lactuca: de qua scribitur in aggregatorio serapionis capitulo

tas assit et remouebitur eius impedimentuz. ⁊ similiť comedere cicera. ¶ Ante aquā vero stantem ⁊ paludestrem in qua existit putrefactio non sunt gustanda nutrientia calida supra quam stiptica sunt exhibenda ex fructibus frigidis ⁊ micla sicut citonia ⁊ maciana ⁊ acetula. ¶ Super aquas quoq̄ grossas ⁊ turbidas vtē dum est allijs. Et ex eo quidez quod eas clarificat ē alumē iameni. ¶ Ex eis quoq̄ que diuersarum aquaruz remouent maliciam sunt cepe. quoniam sunt vt tyriaca huius: ⁊ proprie cepe cum aceto ⁊ allia etiam. Et ex rebus frigidis sunt lactuce. Ampliˀ [e] ex regimine viatori cōueniente in diuersitate aquarum est vt ex aqua sue terre ferat ⁊ cum aqua misceat terre in qua prius hospitabitur ⁊ ferat ex aqua cuiusq̄ hospitij ad hospitium quod est post ipsum: ⁊ admisceat eaz cum sua aqua ⁊ ita faciat donec perueniat vbi vult. Et similiter si ex luto sue terre sumpserit ⁊ cuz omni aqua ad quā peruenerit admiscuerit ⁊ ipz ī ea cōquassauerit ⁊ eā dimiserit quousq̄ clarificeť. Aqua [f] preterea panno interposito bibēda est ne sanguisuga cū errore ingrediať: ⁊ ne qd̄ ex malˀ ꝑmixtiōibˀ vehementˀ ē minutū trāsglutiat. Ex rob [g] quoq̄ acetosis secū deferre vt ea cū vnaq̄q̄ diuersaꝝ aquarū misceat est regimē ꝯueniēs.

de ea ꝙ confert mutationi aquarum ignotarum. ⁊ id vt puto est a proprietate: sed a suis frigiditate ⁊ humiditate cum subtilitate substantie reprimit acumen ⁊ supercalefactionem aquarum salsarum ⁊ amararuz ⁊ sulfurearum ⁊ corruptionē putridaruz. Ista remedia prememorat rasis vbi supra dicens. Impedimentuz preterea diuersitatis aquarum remouet cepas vel allia vel lactucam cuz aceto comedere.

e Amplius ex regimine ⁊c̄. In hac parte quinta dat viatori duo remedia generalia contra mutationes ⁊ malicias aq̄rum. Primum est ꝙ portet secum vel in lagenis vel in barillo vel in alio vase de aqua sue terre ⁊ cum peruenerit ad hospitium primum quo vult hospitari permisceat hanc cuz meliori aqua quam inueniet in illo loco et ex ea bibat ac vtatur in cibis. Et dum recedet ab illo hospitō secum ferat aquam illius hospitij vsq̄ ad aliud hospitium proximum: quam commisceat aque meliori istius hospitij qua decoquat cibos. ⁊ in potu vtatur. Et similiter ferat ex aqua cuiusq̄ prioris hospitij ad proximum sequens: ⁊ misceat ipsam cum aqua loci sequentis hospitij quatinus gradatim assuescat aquas plurimum distantes ab aquis illius territorij quibˀ consueuit vti. Et ita faciat donec peruenerit ad terminum quo tendit. Iuxta illud rasis sexto almansoris capitulo duodecimo. De his que nocumentum ex aquarum diuersitate remouent est vt non bibantur simplices sed vt cuiuslibet mansionis aqua cuz precedentis mansionis aqua temperetur ipsam ei immiscendo. Secundum remedium conueniens est. Si viator secum deportauerit de luto libero sue terre bonam quantitatem ⁊ aliquid de eo permiscuerit cum omni aqua qua vsurus est in hospitijs suis comminuendo ipsum in ea ⁊ postea dimiserit ipsum residere in fundo donec aqua clarificetur. Iuxta illud rasis vbi supra. Ad hoc quoq̄ confert lutuz terre sue secum deferre de quo cuz quieuerit parum accipiat ⁊ cum aqua misceat quam sic dimittat donec lutum descēdat ⁊ aqua clarificetur ex qua postea bibat.

f Aqua preterea panno ⁊c̄. In hac parte sexta instruit iter agentez ꝙ dum bibit aquam bibat eam interposito panno tenui lineo mundo colando scilicet aquam per talem pannum priusq̄ eam bibat: vel superponendo hunc pannum rostro aquarie vel orificio tenuis cannalis ⁊ ꝑ eius mediū sugendo illā aquā. Primo vt si ī illa aqua sint alique paruule sanguisuge latentes visum retineantur in panno nec cum aqua trāsglutiantur sicut interdū fit vnde sanguis per os effluere solet ipsis adherentibus ⁊ vulnerantibus mery. Secundo ne cum dicta aqua transglutiantur corpuscula aliqua mala secum permixta pre paruitate latentia visum sicut terrestreitates corrupte vel aliqua mala mineralia vel alique herbule acute. Iuxta illud rasis sexto almansoris capitulo duodecimo. Et si in aqua fuerint herbe in quibus est acuitas ⁊ malicia cibos vnctuosos semper comedat. Et in eius colatura studeat: aquam quoq̄ non bibat nisi per alifen id est per pannum medium.

g Ex rob quoq̄ acetosis ⁊c̄. In hac parte septima instruit iter agentem ꝙ secum deferat succos acetosos rob vocari solitos duz sunt inspissati: vt rob de agresta. rob de berberis. rob de acetositate citri. rob de limonibus vel de arengijs vel de granatis acidis. ⁊ aliquod ex istis cum aquis misceat quas bibere intendit. Et hi succi maxime seruiunt quādo aque bibende sunt calide acute vt salse nitrose sulfuree amare. ⁊ duz putride sunt vel ad putredinem declinant vel fastidium generant. Teste rasi vbi supra dicente. Aqua vero si fuerit stans in se putredinē habens admixtam cum arob de succo vue acerbe ⁊ malorum granatorum ⁊ pomorum misceatur. Et paulopost dicit. Aqua quoq̄ si fastidium fecerit cum arob malorum granatorum erit bibenda.

¶ De regimine iter agentis in mari. Capitulum. VIII.

Jatori in mari plerunqꝫ ⁊c. In hoc capitulo primo agit de his que sepe contingunt viatori in mari. Secundo de modis se habendi ad hec dum superueniunt ibi [Et oportet] Tertio de modis quibus a vomitu preseruantur. ibi [Preparatio tamen]

a In prima parte dicit primo ꝙ vertigo frequenter accidit viatori in mari ⁊ reuoluitur cū ea id est ei videtur ꝙ omnia que coraꝫ eo sunt voluātur in gyrum: quapropter nō pōt se tenere rectum Causa vero huius ē agitatio vehemens humorum ⁊ spirituum ex motu nauigationis. Juxta illud hypocratis amphorismorū quarta. Declarat auteꝫ nauigatio quoniam motio corpora perturbat. Uel lege resoluitur loco de reuoluit. Et intellige ꝙ viator in mari quasi sincopisat cum sua vertigine propter agitationem humorum circa orificium stomachi. Secundo dicit ꝙ nausea ⁊ vomitus frequenter accidunt in primis diebus viatori in mari: sed postea residet id est placatur ⁊ quiescit stomachus vel ipse viator ab his accidētibus. quia dum mare intrat quicquid in stomacho est vel prope stomachum vehementer exagitatur ⁊ commouet ipsum. sed postꝙ totū illud vomitu reiecit ⁊ mare didicit cessant accidentia prius enarrata vel saltem decrescunt.

De rĕgimĭe itĕ agĕtis ĭ mari. C. VIII

Jatori[a] in mari plerunqꝫ accidit vertigo ⁊ reuoluitur cum ea ⁊ commouetur in eo nausea ⁊ vomitus. Et hoc quidem in primis diebus: sed postea residet ⁊ quiescit. Et[b] oportet ne fortiter retineātur nausea ⁊ vomitus: sꝫ dimittatur donec per ipsum mundetur. Et si superfluus fuerit retinebitur tunc. Preparatio[c] tamen ne vomitus accidat non est mala. Et hoc est vt ex fructib' comedat: sicut citonia ⁊ maciana ⁊ granata. Semen quoqꝫ apij cum bibitum fuerit prohibebit nauseaꝫ ne commoueatur ⁊ sedabit eam cum cōmouebitur. ⁊ absinthiū similiter. Ex eis etiam que id prohibent ē vt ex acetosis os stomachi cōfortantibus ⁊ vaporem ne ad caput ascendat prohibentibus nutriatur. Et hec quidem sunt lentes in aceto ⁊ in succo vue acerbe: ⁊ parum calamenti ⁊ hasce ⁊ panis fractus in vino bene redolente aut in aqua frigida. Et est quando in ea ponitur hasce. Nares quoqꝫ eius interius cum cerusa sunt epithymande.

¶ Explicit fen tertia p̄mi cañ. auicē.

b In secunda parte dicit primo ꝙ viator in mari nō debet multum conari retinere vel compescere a principio nauseam aut vomitū: sed dimittatur vomitus ipsius continuari donec per ipsum fuerit bene purgatus. Hoc enim preseruat a multis egritudinibus ⁊ nedū preseruat: immo etiam curat vel alleuiat graues ⁊ malignas egritudines. Juxta illud principis primi tertia doctrina secunda capitulo secūdo. In paruis vero nauibus ⁊ magnis ferri confert lepre ⁊ hydropisi et apoplexie ⁊ stomachi frigiditati ⁊ eius inflationi: quoniam cum coram littoribus maris fuerit commouebitur ei vomitus. Deinde quiescet et conferet stomacho. Sed nauibus ferri in mare altum est fortius in remouendo egritudines quas nominauimus propterea ꝙ ſm animā leticia ⁊ tristicia diuersificantur ⁊ ſm membra nutriendi. Secundo dicit ꝙ si vomitus viatoris in mari superfluxerit sic ꝙ vehementer debilitet ipsum: tunc est restringendus modis postea dicendis. Hec eadē meminit rasis sexto almansoris capitulo decimotertio dicens. Si stomachi subuersio acciderit ⁊ vomuerit permittendus vomere aliquibus vicib' erit hoc nanqꝫ ei non nocebit. Si autem hoc plusꝙ necesse fuerit acciderit ei de rob fructuum quasi sorbendo sumat: atqꝫ sumach ⁊ granatorū grana ⁊ his similia tribuantur ei. ꝙ si superfluus grauiter cum sinuaserit vomitus cum medicinis cholerice passionis curetur.

c In tertia parte dicit primo ꝙ preparatio viatoris in mari preseruatiua ne vomitus ei superueniat non est mala. ⁊ illud intellige si stomachus ei' mundus ex se fuerit vel mundificat' purgatione vel abstinentia Consequenter dat octo remedia contra nauseam ⁊ vomitum. Primum est ꝙ viator in mari comedat ex fructibus stipticis ⁊ acetosis: sicut sunt citonia ⁊ maciana acetosa velut poma de capēduto ⁊ malagranata acetosa quibus orificium stomachi confortatū depellit inferius humores. Et stomachus etiaꝫ confortatus ab his humores repellit ad eū effluentes ex agitatione ab vndis. Secundum est semen apij tritum ⁊ bibituꝫ cū vino quod nauseam commoueri prohibet ⁊ commotam sedat. ¶ Cōtra dicit princeps secundo huius capitulo de apio. In semine quidem apij est aliquid quod facit nauseam ⁊ vomitum nisi assetur. Item dicit ruffus ꝙ apium quandoqꝫ attrahit ad stomachuꝫ humiditates malas acutas. ⁊ crudum de eo in stomacho prolongatur ⁊ facit nauseam. Item in aggregatorio serapionis scribitur ꝙ apiuꝫ prouocat vomitū. ¶ Dic ꝙ semen apij per assationem perdit vim vomicam ⁊ nauseatiuā ⁊ fit bonum stomacho. Juxta illud serapionis in aggregatorio capitulo de eo. Et gal. in libro de dieta. Apiū est magis ꝯferēs stomacho alijs speciebus: ⁊ magis sibi delectabile. Tertium est absinthium comestum aut bibitū: de quo scribitur in aggregatorio serapionis capitulo de eo ꝙ virtus eius prima est calida in primo gradu: ⁊ sicca in secundo Et virtus eius secūda est que abstergit ⁊ fortificat. Et virt' eius tertia est que facit descendere qđ est in stomacho de humoribus cholericis: ⁊ expellit eos per secessum. Quartum est generale scilicet nutritio viatoris in mari ex cibis acetosis cōfortantibus os stomachi ⁊ prohibentibus fumos ⁊ vapores ascēdere ad caput: sicut sunt lentes cocte in aceto vel ĭ succo vue acerbe. Quintum est parū calamenti comestuꝫ. de quo scribit secundo huius capitulo de eo. Et est vehementer ꝯferens tremori cordis stomacho ⁊ ꝯturbationi ⁊ nausee. Sextum ē hasce. de q̄ scribitur secundo huius capitulo de eo. ꝙ adiuuat digestionem ⁊ eius sirupus remouet maliciaꝫ digestionis ⁊ paucitatem appetitus. Et in synonimis ianuensis ⁊ mesue dicitur ꝙ hasce est tymus. Et in synonimis auicenne ⁊ glosis marginalibus ipsius exponitur ꝙ est hysopus hortolana. Septimum est panis fractus in vino aromatico vel in aqua frigida cui interdum modicum hasce commiscetur. Panis enim fractus de se confortat: ⁊ vinum tam sua vinositate ꝙ aromaticitate plurimū amicat stomacho ⁊ cordi. Octauum est epithymare seu linire nares interius cum cerusa. Et est cerusa sicut cinis plumbi. Et quandoqꝫ fiunt omnes cerusecum aceto vt ait princeps secundo huius capitulo de ea. Sicut ergo odor aceti quandoqꝫ compescit nauseam ⁊ vomitum: sic cerusa a fortiori naribus intus linita. ¶ Attende hic ꝙ rasis sexto almansoris capitulo decimotertio quasdam tradidit alias cautelas viatori in mari dicēs. Oportet vt qui per mare vult incedere a rob fructuum ⁊ de medicinis quibus vti consueuit secū deferat. Ante tamen ꝙ mare ingrediatur per aliquot dies comestiones quibus vti cōsueuit debet minuere quo tempore ipso vtatur cibo quidē his sit q̄ stōachū faciūt rigidū. Ea quoqꝫ die qua primū ingreditur mare aquā nō intueatur: sed ea odorare ⁊ comedere paulatim incipiat que vomitum reprimunt.

¶ Explicit commentū super tertia fen primi canonis auicenne.

¶ Sequitꝛ fen quarta p̄mi q̄ est de diuisione modoꝝ medicationū ꝑm egritudines vniuersales cuius sunt capitula. 31.

¶ Capitulū primū est sermo vniuersalis in medicando.

Dicemus ꝙ res medicatōis. In hoc capl'o diuidit p̄mo modū medicatiōis in tres. Scd̄o exequitꝛ de p̄mo ibi| Per regimē| Tertio de scd̄o ibi| Medicatio autē| De tertio vero mō. s. opatiōe manuali nō exequitꝛ i hoc capl'o sed inferiꝰ i capl'is d̄ phlebotomia ⁊ d̄ ventosis ⁊ d̄ sāguisugis: ⁊ d̄ sectione ⁊ de cauterisatione.

¶ Sequitꝛ fen q̄rta p̄mi q̄ est de diuisiōe modoꝝ medicationū ꝑm egritudines vniuersales. cuiꝰ sunt capl'a. 31.

¶ Capitulū primū est sermo vniuersalis in medicando.

D Icemus[a] ꝙ res medicatiōis ex vna triū rerū cōplectꝛ. vna eaꝝ est regimē et nutriētia: ⁊ alia est medicinarum exhibitio: ⁊ tertia est operatio manualis. Per regimē[b] autem intelligimus admīstrationē que fit in causis necessarijs numeratis que ꝑm vsum sunt currētes ex q̄bus est nutriens. ¶ Et iudicia quidem regiminis ex parte qualitatum earum sunt ꝓportionalia iudicijs medicinarum.

a In prima pte dicit ꝙ res medicatiōis. i. modus curatōis egritudinū cōplectꝛ seu ꝑficitꝛ ex vna triū reꝝ. s. ex vno triū instrumētoꝝ medicinaliū. Et suppleas hic vel ex duobꝰ eoꝝ vel ex tribꝰ simul. Qn̄q̧ eñ simul oībus opus est vel successiue: vt in mēbro putrido amputādo. Primo regimie opus est. Scd̄o pharmacijs ⁊ medicaminibus ɔfortatiuis. Tertio manuali opatiōe qua amputetꝛ mēbꝝ putridū. Prima istaꝝ reꝝ ē regimē ɔueniēs. i. admīstratio sex reꝝ nō naturaliū p̄noīataꝝ ⁊ p̄cipue nutrientia. i. cibi ⁊ potus ɔueniētes q̄ sunt de numero dietaꝝ ⁊ sub regimine cōprehēduntꝛ. Et nihilominus hic ea explicuit. q: plurima de his vtilia multū hic dicere intēdit. Vel dic si vis ꝙ ꝑ regimen hic solū intendit res nō naturales alias a cibis ⁊ potibus. Iuxta illud. Equiualēs geminis haꝝ si iungitꝛ vni. Dictio ꝓ reliqua tantūmodo dꝫ haberi. Sic visu cecū visu dicit esse carentē. Et res ista est p̄mū p̄ncipale et potissimū instr̄m tā seruāde sanitatis q̄ egritudinis curāde solū inter alia carēs fallacia: nocumēto ⁊ ꝑiculo. De medicinis aūt scribitꝛ a galieno .11°. de ingenio sanitatis. c. 5. ꝙ nihil inuenitꝛ p̄ter aliq̄d lesionis iuuatiuū. Et ideo cuicūq̧ ꝑ alimēta pōt restitui sanitas fugiēdus est penitus vsus medicinaꝝ. Et qui ꝑ dietā curat ꝓspera inueniet. Scd̄a est medicinaꝝ exhibitio vel intus vel extra q̄ntitate vel qualitate ⁊ hora ɔueniētibus. Et hoc instrumēto solū tūc expedit vti qñ dicta nō sufficit ad curā morbi: nūq̧ vero aliter. Natura eñ medicationū auxilio nō indiget nisi cū morbo nimis magnificato dn̄ari nequiuerit: vt ait gal. primo interioꝝ. ca. 9. Tertia est manualis opatio dicta chirurgia: a chiros qd̄ est manꝰ ⁊ gyros qd̄ est opatio. Cuius tres sūt spēs. Una ɔtinuū soluit vt phlebotomia scarificatio incisio apostematū. Alia soluta iungit vt ligatura sutura cōsolidatio restauratio iuncture. Alia sup̄flua amputat: vt incisio putride carnis vel adustio cū cauterio vł extirpatio cancri manifesti radicitus cū ferro: vel amputatio putridi mēbri totalis vt manus vel pedis. ¶ Sed arguet aliq̄s ꝙ res medicatiōis sunt plures tribus. Naꝫ carmia sanant egritudines. Uidemus eñ tp̄ibus istis plures egrotantiū cōfugere ad incantatores ⁊ ad incantatrices sortilegos ⁊ sortilegas q̄ ad medicos gr̄a recupande sanitatis. ⁊ inde redire quosdā cōsolatos alios sanatos v̄bis aut mēsuris aut phisicis ligaturꝭ aut breuiculis gestatis sine dieta medicia aut chirurgia. Itē venena sanāt multos: vt vitreolū ipositū vulneri sistit fluxū sanguis eius et arsenicū cuperosa viride eris: argentū viuū sublimatū corrodūt vel vrūt excrescētias malas: nec cōprehēduntꝛ sub dieta cū nulla sint reꝝ nō naturaliū: nec sub ope manuali. q: nō sunt opationes: nec sub medicina: q: medicina nō opatꝛ in corpus humanum nisi prius corpus opetꝛ in eā. Sed de venenis secus est: vt declarat princeps primi scd̄a doctrina scd̄a sūma prima capl'o de his q̄ accidūt ex his q̄ comeduntꝛ ⁊ bibuntꝛ. Itē bona imaginatio sanat multos: vt docet expientia: ⁊ nō est dieta neq̧ medicina neq̧ chirurgia. Itē calor naturalis est instrumētū potissimū oīs medicationis naturalis sine quo factū est nihil. Iuxta illud p̄ncipis primi scd̄a doctrina tertia. c. 3. Calor nāq̧ innatus nature est instr̄m qd̄ caloris aduenīētis expellit nocumētum: ꝓpterea ꝙ spiritum mouet ad ipsum expellendū ⁊ resoluendū: ⁊ ipsius materiā adurendū. Et frigidi etiā aduenīētis nocumētū ꝑ ɔ̄rium expellit: et tñ nō est dieta aut medicia aut chirurgia igitꝛ. Itē apothecariꝰ et ministri egrotoꝝ sunt de rebus medicationis ⁊ nō sunt dieta chirurgia aut medicina. ¶ Attēde primo ꝙ princeps ꝑ rē medicatiōis hic intelligit instr̄m curatiōis egritudinis necessario occurrens: vel libere applicabile corpori hūano intus vel extra ꝑ industriā medici vel chirurgici. Et oē tale seruit virtuti q̄ curat morbos. Vel ergo seruit necessario occursu cū directiōe tñ vel moderatiōe medici: et sic est dieta sub se cōprehendens oēs res non naturales: vł vt libere applicabile corpi hūano: et hoc dupliciter: q: vł seruit dicte v̄tuti ꝓpria v̄tute: ⁊ est medicina: vel ope manꝰ et ē chirurgia. ¶ Attēde scd̄o ꝙ d̄ his tribus rebus medicationis due p̄me sole medicis attinēt. tertia v̄o mīstris coꝝ puta chirurgicis. Teste auēzoar in suo theysir tractatu. 22. c. 2. dicente. Exercitiū autē opatiōis manꝰ est officij mīstroꝝ medicoꝝ. Silr̄ phlebotomia ⁊ cauteriū ⁊ incisio arterie: ⁊ qd̄ nobilius est his curatio oculoꝝ: ⁊ carpsura sebel. i. ablatio venaꝝ rubeaꝝ i ocl'is apparētiū. Et adhuc his nobiliꝰ opꝰ cataracte. s. ablatio eius cū acu. Oia eñ hec sunt opa mīstroꝝ medicoꝝ. Opꝰ v̄o medici est regere egꝝ medicia ⁊ cibo: ⁊ nihil ꝓpria manu opari sicut nec eiꝰ officij est facere ɔfectōes nisi hora necessitatis. hec ille. ¶ Ad p̄mū obiectū dic ꝙ carmia nō sanāt sua v̄tute: sꝫ spe ɔfidētia ⁊ imaginatiōe erroneis: vel diabolico ɔcursu. Et vt sanāt spe vł ɔfidētia sub dieta cōprehēduntꝛ. s. sub accn̄tibꝰ animi q̄ sūt d̄ numero sex reꝝ nō naturaliū. Ad scd̄ꝫ dic ꝙ venena ꝑm ꝙ sanāt extēso noīe medicine sub medicina cadūt. Iux̄ illd̄ gal. p̄mo simplicis medicie. c. 1. Nolo ꝑ ꝑmonē meū medicia nisi oē d̄ cniꝰ ꝓpetate ē vt alteret naturas nr̄as. Ad tertiū dic ꝙ bōa imagiatio nō sanat nisi spe ɔfidētia ⁊ ɔsolatōe ɔseq̄ntibꝰ ad eā q̄ sūt ex accn̄tibꝰ animi. Ad q̄rtū ⁊ q̄ntū dic ꝙ calor naturałł apothecariꝰ ⁊ alij mīstri nō sunt ex rebus medicatiōis d̄ q̄bus hic agitꝛ.

b Per regimē aūt intellectꝰ. In hac pte scd̄a declarat p̄mo quid ꝑ regimē intēdit. Scd̄o q̄lia sūt iudicia ipsiꝰ ex pte q̄litatꝭ ibi| Et iudicia q̄dē| Tertio q̄lia sūt ex pte q̄ntitatꝭ ibi| Nutriēs v̄o| Septimo qñ ⁊ q̄re ꝓhibetꝛ: ⁊ qñ ⁊ q̄re minuitꝛ ibi| Sꝫ nō ꝓhibetꝛ| Quito de q̄ plꝰ ē sollicitādū ibi| Ipse q̧| Sexto subdiuidit dimīutōꝫ nutrimēti dās iudicia penes mēbra diuidētia ibi| Nutriēs q̧| Ex septio docꝫ in q̄bꝰ morbis ⁊ tp̄ibꝰ morboꝝ plꝰ ɔuenit minui vł auferri nutriēs: ⁊ i q̄bus minꝰ ibi| Plurimū aūt| Octauo diuidit nutriēs penes cito aut tarde penetrare: ⁊ penes ispissare vł subtiliare sanguinē dās iudicia sup istis ibi| Nutriēs p̄terea ꝑm hoc| Qui ꝙ aūt p̄me ptic'le sūt p̄ns textꝰ.

¶ In p̄ma dic ꝙ ꝑ regimē hic itelligitꝛ admīstratio d̄bita q̄ fit i causꝭ necessarijs nūeratꝭ. s. i sex rebꝰ n̄ naturalibꝰ āntea descriptꝭ p̄mi 2ª doctria 2° sūma p̄ma capl'is p̄ximis: q̄ ꝑꝫ vsū sūt currētes. i. q̄tidie nobis occurrūt i vsibꝰ nr̄is ⁊ necessario nos imutāt velut cāe ieuitabiles sanitatꝭ egritudis aut neutralitatꝭ nr̄oꝝ corpoꝝ ex q̄bꝰ ē cibus aut nutrimētū. Et p̄ma q̄dē ē aer q̄ nos circūdat. scd̄a motꝰ ⁊ q̄es tertia cibꝰ ⁊ potꝰ. q̄rta somnꝰ ⁊ vigilei. q̄nta inanitio ⁊ repletio. sexta accidētia ai seu passiōes aie. Qui vult igitꝛ egꝭ ɔueniēs dare vł scribē regimē q̄ntū q̄le qñ de q̄libet haꝝ huic ɔuenit ordiet. ¶ In scd̄a dic ꝙ iudicia regimis ex pte q̄litatū eaꝝ. s. cāꝝ necessariaꝝ seu sex reꝝ nō naturaliū sūt ꝓportiōalia seu sīl'ia iudicijs medicinaꝝ. Ut sicut i causone q: ē morbꝰ calidꝰ cōpetūt frigide medicie: sic frigidꝰ aer ⁊ frigidi cibi ⁊ potꝰ. Et vt in palysi q̄ frigida ē ⁊ hūida cōpetūt calide ⁊ sicce medicie: sic aer calidꝰ ⁊ siccus ⁊ cibꝰ ⁊ potꝰ calidi ⁊ sicci. ¶ Cōtra. In febre putrida cōpetūt cibi frigidi ⁊ tñ nō ɔpetūt medicine frigide Teste auēzoar in suo theysir tractatu nono. c. 12. dicēte. Et etiā si tu esses sicut esculapiꝰ i sciētia medicie nō potis diminuere vehemētiā febris putride cū re ifrigidatiua: ⁊ offēdet calorē naturalē qñ opabitꝛ illa res p̄ma sui opatiōe ⁊ ꝑ se. Itē i pleuresi et i peripnemonia ɔueniūt medicie frigide sicut dyadragagātū frigidū sirupꝰ violatꝰ: ⁊ tñ i ipsis n̄ cōpetit frigidꝰ aer: q: tussim excitat: materiā incrudat sputū difficultat. Itē i morbillis ⁊ variolis cōpetūt i p̄ncipio medicie ifrigadatiue. Iux̄ illd̄ p̄ncipis q̄rti p̄ma tractatu q̄rto. c. 7. Medicine aūt ingrossantes sanguinē ifrigidātes ⁊ ꝓhibētes ipsū ab ebullitiōe q̄ i initio p̄cipiuntꝛ sūt sicut rob de ribes ⁊ agresta ⁊ aq̄ fructuū frigidoꝝ: ⁊ tñ nō cōpetit aer frigidꝰ. Iux̄ illd̄ p̄ncipis ibi. Opꝫ vt regatꝛ et e lōgetꝛ ab aere frigido ⁊ ꝓpē i hyeme: ⁊ fiat cū illo qd̄ fit cū sudante: frigus enim oppilat poros ⁊ redire facit materias retro. Item in ephimera vel putrida febre ꝓueniente ex oppilatione poroꝝ cutis a frigore

cōueniunt medicine calide deoppilatiue cutis: ⁊ tamen nō cōpetunt ci bi calidi. qꝛ febrē augerēt ⁊ cor ac epar magis inflammarēt. Itē in teta no de repletiōe ꝯueniūt cibi calidi: qꝛ est morbus frigidus ex materia frigida: ⁊ tn̄ in eo cōfert medicina frigida sicut multa effusio aq̄ frigide sup corpus. Iuxta illud hypo. amphorismoꝝ .5. Est aūt in tetano vbi si ne vulnere in iuuene bn̄ carnoso estate me dia aque frigide mꝉ ta infusio caloris re uocatiōez facit calor vo h liberat. ¶ Pro solutione istoꝝ obie ctoꝝ attēde primo ꝙ frequēter in eodē morbo cōpetūt remedia ꝯria diuersis respectibus: vt calida gr̄a cause auferēde: ⁊ frigida ꝓ mala cōplexione quā inducit tollē da. Istud verificaꝉ in febribus putridis ex oppilatiōe forti in interiori bus vbi danꝉ calide medicine sicut apiū petroselinuz feniculus ad tol lendū oppilationē q̄ est cā febris lꝫ febrē augeant: verūetiā tūc cōpetere pn̄t cibi aperitiui aliq̄d caliditatis hn̄tes. Et ꝑ hoc soluiꝉ pma rō. ¶ At tēde scd̄o ꝙ in pluribus morbis cōpetūt calida deforis ad eductionem materieꝝ malaꝝ vt fuliguū fumoꝝ ⁊ vapoꝝ. Et interius frigida ad re primendū putredines ⁊ ebulliones ⁊ adustiōes in hūoribus ⁊ malas di scrasias illatas ab eis vel inferētes eas vt in variolis morbillis scabie pruritu ⁊ febribus illatis ex clausura poroꝝ ab exteriori frigore. ¶ At tēde tertio ꝙ actu frigida sepe ledūt aliquos egros quos ṽtute frigida. iuuāt vt ptisicos empicos tussiculosos peripneumonicos pleureticos His em̄ oībus aer frigidus nocet cōmouēdo tussim ⁊ cibi frigidi nō a ctualiter sed virtute cōferūt. ¶ Attende q̄rto ꝙ qn̄q3 cura egritudinis a suo simili incipit ⁊ ꝑficiꝉ a ꝯtrario vt tetani cura interdū incipit ab in fusiōe aq̄ frigide supra corp⁹ et ꝑficiꝉ a calore innato fortificato ꝑ eam ẛm viā antipharistasis. ¶ Attēde quinto ꝙ cū dr̄ in lr̄a ꝙ iudicia regi minis ex parte qualitatis sunt ꝓportionalia iudicijs medicinaꝝ intel ligiꝉ ordinando qualitatē tam regiminis q̄ medicinaꝝ habito respectu solū ad malā cōplexionē introductā cuius curatio queriꝉ nō ad cām ei⁹ nec ad mēbꝝ in quo est nec ad accidēs. Et ꝑ hoc soluunꝉ obiecta p̄addu cta. ¶ In tertia dicit ꝙ nutriens qd̄ est vnū ex his oībus scꝫ ex tribus rebus medicatōis p̄fatis vel ex sex rebus nō naturalibus p̄noīatis sub dieta cōprehēsis hꝫ iudicia q̄ sunt sibi ꝓpria ex pte q̄titatis. Qd̄ sic de clarat quadrimēbri diuisiōe. Nā nutriēs egroꝝ qn̄q3 auferꝉ sic ꝙ nihil penitus egro de eo daꝉ: qn̄q3 minuitur sic ꝙ daꝉ aliq̄d sed minus q̄ pri us: qn̄q3 equaꝉ sic ꝙ daꝉ ei tm̄ q̄tū prius: qn̄q3 augeꝉ sic ꝙ daꝉ ei plus q̄ dabaꝉ prius. ¶ Attende pmo ꝙ nutriēs in egris dupliciter intelligiꝉ minui equari aut augeri. s. vel ẛm relationē ad tpa egritudinū diuersa sic ꝙ minus vel plus vel eq̄le deꝉ vno tēpe egritudinis q̄ alio tpe. Vel ẛm relationē ad tp̄s quo sanū erat sic ꝙ minus vel plus vel equale deꝉ sibi egro q̄ sano. ¶ Attēde scd̄o ꝙ nihil ꝓhibet in eadē egritudine nu triēs auferri ⁊ minui equari ⁊ augeri in tpibus diuersis vt in augmēto materialis egritudinis nutriēs minuiꝉ: in statu auferꝉ: in pncipio egri tudinis ⁊ in pncipio declinatiōis equaꝉ. et in fine declinationis augeꝉ. ¶ Attēde tertio ꝙ cōparando q̄titatē nutriētis egroꝝ ad q̄titatē nu triētis sanoꝝ nutrienti egroꝝ ꝓprie et vt in pluribus cōuenit diminu tio vel ablatio. et nutriēti sanorum frequēter equatio ⁊ qn̄q3 augmen tū. Iuxta illud gal. pmo amphoꝝ cōmēto illius can̄. Tenues ⁊ certe di ete. In q̄busdā aūt acutis vltimata dāda est tenuitas sicut cum totus cibus auferꝉ. solū aūt mellicratū vsq3 in diē creticā dabiꝉ. Subtilis au tē dieta nō in vltimate in cibi est ꝑuit ate aut in cibo vtpote ptisana pa rū nutriēte. Dāda est aūt subtilis dieta cā defectionis virtutis ad quā sustētandā p̄cipimus dari aliq̄tulū. Sanis dabiꝉ dieta duob⁹ modis Aut vt custodianꝉ sicut eoꝝ fuit vsus. Aut vt augmētenꝉ ⁊ virtus eoꝝ cōfortetꝉ. ¶ Attēde quarto ꝙ lꝫ vt in pluribus nutriēs egroꝝ minus es se debeat nutriēte suo qn̄ sani sunt: tū qꝛ debiliores in digerendo sunt. tū qꝛ oportet naturā occupari in digestiōe materie egritudinis ⁊ reso lutiōe eius. Dabiles sunt tn̄ casus in q̄bus tm̄ nutriēs est dādū egrotā tibus q̄tū ipsis sanis. et in q̄bus mai⁹. Verbi gr̄a. Signeꝉ egritudo im materialis sicut claudicatio cecitas ex fulgure vel ꝓlixo aspectu solis vel surditas ex tonitruo siue decursu humoꝝ ad locū lesum q̄ sit in cor ꝑe cui⁹ digestiua nō est debilitata, a quo tāta fit resolutio q̄ta olim fie bat ante egritudinē: certū est huic tm̄ nutriēs deberi q̄tum sibi sano. Itē3 signo corpus lassitudine arefactiua desiccatū vel ieiunijs nimijs diuturnis tabefactū interioribus suis mūdis existibus ⁊ calore inna to adhuc bone fortitudinis. Notoriū videꝉ huic deberi maius nutriēs q̄ sibi sano. qꝛ qn̄ sanus erat sufficiebat nutriēs dietim restaurās tm̄ q̄ tū resoluebaꝉ. Nunc aūt vltra illd̄ req̄riꝉ nutriens qd̄ veterez repet re solutōez cū quotidiana tollēdo maciē et ariditatē mēbroꝝ. ¶ At tende q̄nto ꝙ pnceps nō ꝓsequiꝉ hic sermonē de equatiōe nutri entis ⁊ eius augmēto. qꝛ de regimie egroꝝ est hic eius sermo: qui bus vt in pluribus potius cōuenit ablatio nutrientis vel dimi nutio eius q̄ equatio aut augmentū.

¶ Nutriēs vo ex eis oīb⁹ iudicia hꝫ q̄ sunt eis ꝓpria ex mō q̄titatis. Nutriens em̄ qn̄q3 ꝓhibeꝉ qn̄q3 minuiꝉ qn̄q3 equaꝉ qn̄q3 augeꝉ. ¶ Sed non ꝓhibetur nisi cū medicus vult vt natura occupetur in maturatione humorum. Et non minuitur nisi cum vult virtutem cum hoc custodire.

¶ In quarta dicit primo ꝙ nutriens egro nō ꝓhibeꝉ seu ex toto auferꝉ nisi cū medic⁹ vult vt natura totaliter occupeꝉ in maturatione seu digestione humoꝝ peccantiū vel eorum expulsione supple. Nam cibus tunc datus eam occuparet in di gestione sui ⁊ distraheret a digestione resolutione ⁊ expulsione materie peccantis. ¶ Attende ꝙ tres sunt casus principales in quibus nutriens prohibetur. Primus est in perperacutis egri dinibus que a sui principio iam videntur assecute maliciam et vehementiam sui status. Iuxta illud Hypocratis ampho rismorum prima. Ad vltimas egritudines vltime curationes ad ꝑfectionez sunt potentes. Et Galienus in cōmento ait. Vlti mas egritudines intellexit vltimas habentes vltimitates in vi olentia, scilicet: vnde precepit subtilissimam dietam dari. Conse quenter dicit illic Hypocras. Vbi ergo ẛm acumen egritudo cō tinuos labores et vltimos habet et vltima necessarium est et te nuissima dieta vti. Secundus casus est in statu morbi. Iuxta il lud Hypocratis ibi. Quando in statu est egritudo tunc tenuissi ma dieta necessarium est vti. Et Galienus in cōmento ait. In statu enim morbi subtilissima dieta iubetur dari tunc cum mul ta accidentia succedunt morbum digerentia. Non est ergo im pedienda natura ab humoribus digerendis qui sunt materia morbi tunc cum tota illi soli rei intēdat vix q3 superest hora quin humores vincat. Non ergo impediatur in ciborum digerendo rum digestionibus. Tertius casus est in paroxismis et exacerba tionibus. Iuxta illud Hypocratis ibi. In paroxismis vero cibū subtrahere oportet. apponere enim lesio est. Et illud iterum ibi Quicunq3 autem ẛm circuitus exacuuntur in exacerbationi bus subtrahere oportet. Et illud rursus ibi. His qui in circuiti bus exercebantur nihil dare neq3 cogere: sed auferre ex appositio nibus omnibus ante crisim. Et Galienus in cōmento ait. Pre cepit ergo nobis neq3 incipientibus neq3 presentibus neq3 ad ca piendum appropinquantibus morbis cibū dari debere. Quod dixit ante crisim dicit vel ante horam accessionis vel ante statuz vel ante veram crisim intelligi. quodlibet autem horum intelli gas satis esse ꝯstat. Secūdo dicit hic princeps ꝙ cibus in egris nō minuitur nisi cum medicus vult custodire virtutem cum hoc scilicet cū occupatione aliquali ipsius circa digestionem materie peccantis. ¶ Sed cōtra minuitur etiam ꝓpter debilitatem dige stiue. Alioquin supfluitates crude multiplicarenꝉ in corpore ci bo pluri dato q̄ digerere possit. Itē minuiꝉ in plectoria ⁊ in sino cha vbi nō est opus naturam occupari circa digestioné materie cū materia peccans sit sanguis bene digestus. Itē3 minuiꝉ in iti neraturis vel equitaturis vel negociaturis attente vehementi studio: dato ꝙ nō sit egritudo materialis: ne cibus inundans et agitatus in stomacho si multus fuerit in viatoribus nō digeraꝉ sed dolorē excitet: ⁊ i negociaturis vehemēti studio remaneat cru dus distractis spiritibus ⁊ innato calore a nutritiuis ⁊ occupa tis in seruitijs superioꝝ virtutū. Item minuiꝉ cibus dum nō in ueniꝉ bonus vel patiens vehementer appetit de cibo non bono: tunc em̄ ex eo modicum daꝉ vt nā meli⁹ digerat ipsum reprimatq3 magis ipsius maliciā. ¶ Ad primum dic ꝙ ꝓpter debilitatem virtutis nisi vehementissima fuerit nō omnino diminuiꝉ cibi q̄ti tas: sed qd̄ vna vice digerere nō valet pluribus vicibus ⁊ magis frequēter ei administraꝉ. Ad scd̄m dic ꝙ lꝫ i plectoria ⁊ sinocha materia peccans sit bn̄ digesta scd̄a digestiōe: nō tn̄ tertia neq3 q̄r ta. Ad tertiū dic ꝙ pnceps h loquiꝉ de regimine egroꝝ egritudi nibus materialib⁹ faciētibus corpus desistere ab opatiōibus so litis itinerādi eq̄tādi ⁊ attēte negociādi. Ad q̄rtū dic ꝙ pn. hic loquiꝉ de nutriēte qd̄ ꝯuenit talibus egris. Vel rn̄de gn̄aliter ad oīa ꝙ pn. h dicere voluit ꝙ cā potior ⁊ sepi⁹ ocurrēs ⁊ q̄si semp q̄ re egri nutriēs minuiꝉ est vt natura i pte occupeꝉ circa digestiōez materie peccātis: nolēs negare q̄n cū ista cā possint alie ꝯcurrere.

Ergo inq̄tū nutrit custodit ptē vtutis: ⁊ inq̄tū minuit custodit ptē materiei ne natura tūc occupet̄ ī digerēdo multū cibū. ¶ Ipse q̄z semp sit sollicit' de eo qd̄ magis suspectū est. Et est vtus si fuerit valde debil̄: aut egritudo si fuerit multū fortis. ¶ Nutriens q̄z ex duab' minuit̄ ptib'. vna earū est ex pte q̄titatis: ⁊ altera est ex pte q̄litatis. Et tibi q̄dē possibile est ponere ɔiunctionē duarū ptiū diuisionē tertiā. Differētia aūt int̄ duas diuisiões q̄titatis ⁊ q̄litatis est q̄m nutriens q̄n̄q̄z est m̄lte q̄titatis ⁊ pauci nutrimēti: sicut olera ⁊ fructus. q̄m qui ex eis multū comedit ex q̄titate nutrientis multum recipit absq̄z eius qualitate. Et quandoq̄z est nutriens pauce q̄titatis et multi nutrimenti sicut oua et gallorum testiculi.

Tertio princeps infert ex scd̄o dicto correlariū. s. q̄ medicus inq̄tū nutrit egrū dādo sibi modicū cibi custodit ptē vtutis: q2 cibus sanguinē gn̄at: pdita restaurat: spūs multiplicat: ⁊ innatum roborat calorē: q̄ sūt potissima instrumēta vtutis. Vel expone custodit partē vtutis. i. occupat ⁊ detinet eā in digestiōe cibi. Et in q̄tū minuit custodit ptē vtutis materiei digerēde seu ad materiā morbi maturandā ne tūc natura totaliter occupata sit ī digestiōe cibi pluri mi. ¶ Cōtra vtus nō est ptibilis cū sit forma. Nā forma est cōpositioni ɔtingens in simplici ⁊ inuariabili ɔsistēs essentia: vt ait auctor sex pncipiorū. Itē diminutio nutriētis nō custodit sed minuit vtutē Iuxta illud gal̄. amphorismorū p̄ma. Grossus ergo cibus augmētabit moderatus custodiet: subtilis virtutem minuet. Item diminutio nutriētis nō videt̄ aliud q̄ nō dare satis de eo ad restaurationē depditi: sed illud nō ɔfortat imo debilitat notorie vtutē. ¶ Ad primū dic q̄ vtus de se nō est ptibilis ptitiōe totius integralis in suas ptes: sed totius potestatiui in suas ptes.

Ad scd̄m dic q̄ diminutio nutriētis custodit ptē vtutis cōparatiōe ad nihil dare: sed minuit vtutē cōparatiōe ad id qd̄ d̄ eo dat̄ in sanitate. Ad tertiū nega q̄ diminutio nutrimēti nō sit aliud q̄ nō dare satis de eo ad restauratōē depditi: imo pōt esse q̄ nutriēs m̄lto minus sufficiat egris ad restauratiōez deperditi q̄ qd̄ ipsis sanis sufficiebat. Egritudines eñ vt vulgariter dici solet pascunt hoies. q2 calor innatus circa digestionē materie peccātis occupatus minus resoluit de naturalibus ⁊ radicabilibus humiditatibus: imo diminutio nutrimēti est cū d̄ eo minus multo datur q̄ dabat̄ p̄us hora sanitatis vl̄ alia hora priori egritudinis: vl̄ minus q̄ vtus digestiua possit cōplete digerere. ¶ In quinta instruit medicū q̄ diligētius inuigilet ⁊ amplius sit sollicitus in curis morborū circa id qd̄ sibi est magis suspectū scz circa virtutez si valde debilis fuerit: aut circa morbū si multū fuerit fortis. Nam vtus debilis valde: vt in egritudinibus pestilētialibus ⁊ in fine ptisis ⁊ hydropisis leuissime succumbit ⁊ morit̄ eger: nisi diligēter et attētissime suauiter cōfortet̄. Et morbus plurimū fortis vt apoplexia. frenesis. squinantia maligna velociter perimit nisi diligēter obuiet̄. ¶ Sed videt̄ q̄ dexter oculus medici semp dirigendus est ad virtutē seu naturā q̄tuscūq̄z fuerit morbus. Iuxta illud galieni. ii. megategni. c. 2. Sed ante oīa vtus inquirēda est: q2 oim natura opatrix: medicus vo minister. Itē morbus nunq̄ est multū fortis q̄n virtus etiā sit multū debilis: cū fortitudo morbi maxime attēdat̄ penes vehemēter ledere vtutē: ergo nunq̄ magis est de morbo sollicitandū. Itē morbus q̄tūcūq̄z fortis fuerit nunq̄ occidit nisi prius vtutē debilitet: nihil ergo melius ad egrū saluandū q̄ intēdere virtuti q̄ nō debilitet̄. Itē calor viuificus cordis est de quo medicus summe dz sollicitari. Ipse eñ est sine q̄ factū est nihil in curis morborū: ⁊ eo extincto statim perit hō. Et fortius qd̄ est in corpe est caliditas: vt ait gal̄. tertio de crisi. c. 9. ¶ Attēde q̄ pnceps hic intendit instruere medicū ad quid potius inspicere dz dū regimē ordinat cōueniēs egris ⁊ purgatiōes. Et q2 q̄dā egritudines grauissime multi piculi sicut apoplexia tetanus de repletiōe lithargia q̄n̄q̄z sanos inuadūt bene nutritos ⁊ fortes sed nimis repletos: in talib' nihil vel parū attēdēdū est ad ɔfortationē vtutis cū cibis ⁊ medicinis. immo ad grauitatē ⁊ violentiā egritudinis satagēdo toto posse a pncipio: vt dieta tenui et ɔueniētibus pharmacis cā morbi minuat̄ nō timēdo de debilitate vtutis q̄ raro magna est in p̄mis dieb'. Iuxt̄ illud gal̄. 10. megategni. c. 2. Si vtus pmaneat ne dimittas q̄n purges in febribus q̄ paucorū dierū sunt. Raro etiā in p̄ma vel scd̄a die vtutē defectā inuenim'. Alie sunt egritudies in q̄bus virtus plurimū est debilis ⁊ velut defecta sicut alchites de calida causa febris pestilētialis ptisis marasm'. In quibus medic' sūmope attēdere dz ⁊ sollicitari circa vtutē vt cibo freq̄nti ⁊ cordialib' medicinis q̄tū possibile est ɔfortet̄: ⁊ illd̄ voluit hic pnceps. ¶ Ad primū obiectū dic q̄ dexter ocul' medici sp esse dz ad vtutē ne deficiat dū defect' ei' iminet: sz in aliq̄bus morbis etiā grauib' nō timet̄ illd̄ maxie in pncipio. Ad scd̄z nega q̄ morb' nūq̄ est m̄ltū fortis q̄n vtus sit multū debilis: imo pōt morb' esse vtute fortior absq̄z h̄ q̄ vtus sit plurimū debilis. Iuxt̄ illd̄ gal̄. 3. d̄ crisi. c. 12. Et ondi ī libro alio ab isto q̄ nō oz pculdubio cū egritudo ē fortior vtute vt sit vtus necessario debilis: neq̄z fortitudo morbi sp ɔsistit in debilitare vtutē vehemēter in radice: sed q̄n̄q̄z in sup abūdātia matie peccātis: q̄n̄q̄z ī ipsi' malignitate vl̄ ī filtratione nimia ī pfunditate mēbrorū vl̄ ī ledere opatōez necessariā toti corpi. Ad t̄tiū ɔcede q̄ morb' nō occidit nisi debilitet aliq̄mō vtutē: cū h̄ tñ stat q̄ freq̄nter ī morbo grauissimo maxie ni pncipio pl' intēdēdū ē ad repulsionē ei' ⁊ diminutōez sue materie q̄ ad ɔfortare vtutē cibo ⁊ medicīa. Ad q̄rtū dicit q̄ calor viuific' sub ɔsideratiōe vtut̄ cadit velut pncipale ei' instr̄m q̄ fortificato ipsa fortificat̄ et q̄ debilitato ipsa debilitat̄.

¶ Nutriēs q̄z. In hac pticula sexta sequēde ptis pncipal̄ hui' capl̄i. P̄rio diuidit modū diminutiōis nutriēt̄ in duos vl̄ tres. Scd̄o declarat differētiā int̄ illos ibi [Differētia autē] Tertio q̄n minuēda ē nutriētis q̄litas ⁊ augēda q̄titas ibi [Nobis q̄z] Quarto q̄n ecōtra ibi [Et q̄n̄q̄z ē]

In p̄ma pte dic̄ p̄mo q̄ nutriēs diminuit̄ ex duab' ptib'. i. duob' modis. Uno mō ī q̄ntitate: sic q̄ d̄ eo dat̄ q̄titas mior solito. Alio mō ī q̄litate videlz nutritiuitate: sic q̄ min' de eo fit sanguis ⁊ ps corpis. Scd̄o dicit q̄ potes si vis pōere ɔiūctiōez duarū ptiū. s. iūgere diminutōez q̄ntitat̄ cū diminutōe q̄litat̄: ⁊ inde facē diuisiōez tertiā. i. membrū tertiū diuisiōis q̄ t̄ris erit. Diminutiōis nutriētis: alia ē ī q̄ntitate tm̄: alia ē ī q̄litate tm̄: alia ī q̄ntitate ⁊ q̄litate sil̄.

In scd̄a dicit q̄ dr̄ia int̄ duas diuisiōes q̄ntitat̄ ⁊ q̄litat̄. i. int̄ duo mēbra diuidētia p̄dicta quorū primū penes q̄titatē. scd̄m penes qualitatē attēdit̄ ē q2 cib' ē interdū magne q̄ntitat̄ ⁊ pauce nutritōis. Magne q̄dē q̄ntitat̄: q2 multū d̄ eo dat̄. Pauce vo nutritiōis q2 parū vtit̄ ex eo nihil̄ore aptū nutrire cuiusmodi sūt olera ⁊ fruct': q2 q̄ comedit ex eis abūde puta magnā cauliū scutellā vl̄ cētū cerasa magnā nutriētis q̄ntitatē accipit absq̄z ipsi' q̄litate. i. multa nutritiōe. Et q̄n̄q̄z est cibus q̄ntitate paucus ⁊ multū nutriēs vt oua recētia maxie vitella ⁊ testiculi gallorū q̄ nōdū coierūt. ¶ Attēde p̄mo q̄ trib' de causis nutriēs effecit̄ multi nutrimēti. P̄rimo ex grossicie substātie ipsi' cū bñ digerit̄. Iuxta illud gal̄. libro de vtute cibariorū. c. 9. Cibi multi nutrimēti sūt oēs cibi grossi q̄n bñ digerunt̄ in m̄ltitudine. Et hi cibi grauāt stomachū p eorū multitudinē in corpe etiā indigēti multo nutrimēto. q̄ sunt caro vaccina cerebella medulle ⁊ interiora ⁊ vētriculi oim auiū ⁊ pisces grosse ⁊ viscose carnis ⁊ silīa: fabe cicera fasceoli lupini lentes dactili glādes castanee rape nutriūt illū q̄ digerit ea nutrimēto multo ⁊ grosso. Scd̄o ppt paucitatē superfluitatū eius sic q̄ pene totū vl̄ maior sui ps ī humorē vtit̄ aptū nutritioni. Tertio ex ɔueniētia ei' plurima ad corp' qd̄ nutrit. Iuxt̄ illud gal̄. vbi supra. Et oē qd̄ est paucarū superfluitatū est plurimi nutrimēti: si sumat̄ ab eo q̄ indiget cibis paucis ipsum nutriētibus nutrimēto multo sicut est cōualescens. Et paulopost subdit ascelle pullorū anserū et ascelle gallinarū ⁊ panis ex simila vue passe dulces plene ficus mature lac recenter mulsum vinū nutriūt bene ⁊ multū ppter paucitatē superfluitatum eorū ⁊ plurimam eorum cōuenientiā ad corpus. ¶ Attende secundo q̄ cibus reddit̄ pauci nutrimenti quattuor de causis. Primo ppter subtilitatē substantie ipsius. Iuxta illud gal̄. libro de virtute cibariorū. c. 10. Omnes cibi subtiles sunt pauci nutrimēti. Et paulo post ait. Medulla panis bene lota ⁊ amidum sunt nutrimenti pauci propter subtilitatem eorū. Secundo ppter nimiam eius siccitatem. Iuxta illud galieni ibi. Et omnes in quibus est nimia siccitas sunt minoris nutrimenti: sicut pedes ventres intestina aures ⁊ caro omniū auium ⁊ animalium antiquorū: que parum nutriunt ppter siccitatem que in eis est. Panicū etiam ⁊ miliū papaueres oliue fistici nuces amigdale auellane ⁊ sorbe caules capparis succus lentisci vue passe pontice pira pontica: omnia parū nutriunt propter siccitatem ipsorum. Tertio propter nimiam eius humiditatem aquosam. Iuxta illud galieni ibi. Sed pisces curbite granatā mora pira et chrysolocanna idest atriplex

paꝝ nutriunt ꝓpter multitudinem humiditatis coꝝ: neq̄ coꝝ nutrimentū remanet in corpe: sed cito dissoluit̄. Quarto ꝓpter plurimā eius superfluitatē. Juxta illō gal. ibi. Ceꝝ panis hordei furfur fabe humide et omnia hec olera velut caules sicla. i. bleta acetosa portulaca raphan' sinapis mentastrū ⁊ pastinace paꝝ nutriūt ꝓpter multitudinē supfluitatū caꝝ. ¶ Attēde tertio q̄ licet fructus sint pauci nutrimenti cōparatiōe ad carnes ⁊ grana panica: quidā tn̄ ex his multo plus aliis nutrimēti p̄stant vt fic' ⁊ vue mature. Juxt̄ illud gal. Sed ficus ⁊ vue sūt inter ea que min' nutriūt ⁊ plurimū nutriūt ⁊ carū nutrimentū est multū teneꝝ. ¶ Attēde q̄rto q̄ inter oēs testiculos testiculi galloꝝ adolescentiū impinguatoꝝ habēt p̄rogatiuā in bonitate ⁊ multitudine boni nutrimēti. Juxta illud principis scđo can̄. c. de testiculis. Et nō est sicut testiculus galloꝝ p̄cipue impinguatoꝝ. Nam ipse est bonus valde et nō hꝫ ꝓprietatē nutrimenti mamillaꝝ nisi testiculus galloꝝ impinguatoꝝ. Nā ipse est bonus valde. Ipse nanq̄ est boni nutrimenti plurimū. ¶ Attende q̄nto q̄ melius ex ouis est ouum galline ⁊ melius ex eo est vitellū eius. Et dura ex eis coagulata per decoctionē sunt tardioris digestionis ⁊ plurimi nutrimēti. Et meliora coꝝ sunt sorbilia cocta in aqua ⁊ sunt velocioris penetratiōis. Et que ex eis sunt assata permutant̄ ad fumositatē: vt ait princeps scđo can̄. c. de ouis.

Nobis quoq̄: qn̄q̄ est necessariū q̄litatē minuere ⁊ in q̄titate augmētū facere. Et hoc q̄dē est cū desideriū fuerit supans ⁊ in venis crudi fuerint humores et voluerimus desiderium sopire ꝑ stomachi ipletiōeꝫ ⁊ a venis multā ꝓhibere materiā: iō vt ꝑus maturet̄ illud qđ est in venis: aut ꝓpter intētiōes alias ab istis. Et qn̄q̄ est necessariū nobis in q̄litate augmētū facere: ⁊ minuere q̄titatē. Et hoc q̄dē est cū volumus ỽtutē ꝯfortare: ⁊ stomachi natura rē multā digerere non valet. ¶ Plurimū aūt qđ nos laboramus in minuēdo cibū aut ꝓhibēdo

In tertia dicit q̄ qn̄q̄ oportet vt medici augeant q̄titatē cibi ⁊ diminuant eius qualitatē his quatuor simul cōcurrentibus in hoīe cibando. Primū est q̄ vehemens ⁊ quasi caninus sit ei appetitus ad cibum plurimū. Scđm q̄ humores crudi multi sint in venis eius. Tertium q̄ nobis assit voluntas satisfaciendi desiderio eius ⁊ sopiendi appetitū ꝑ ventris impletionē. Quartū q̄ velimus a venis ipsius multā ꝓhibere nouā materiā vt ꝑdigerat̄ qđ in eis est ex crudis chimis. Sunt ⁊ alii casus in q̄bus cōuenit cibus multe q̄titatis ⁊ pauci nutrimenti: sicut cū volumus aliquos voraces impinguari aptos vel incrassari ꝓhibere a vehementi incrassatiōe et impinguatiōe satisfaciendo sue voracitati cū exhibitione cibi plurimi: vel cū timemus ne vene rumpant̄ aut suffocet̄ caꝝ calor ex repletione. ꝑ hos em̄ cibos satisfit appetitui ⁊ venaꝝ repletio decrescit.

In quarta dicit q̄ qn̄q̄ oportet vt medici augeant qualitatē ciboꝝ ⁊ minuant q̄titatē scꝫ dū volunt egri virtutē cibo cōfortare ⁊ stomachus eius debilis existēs nō sufficit plurimū cibū digerere. Id ꝓprie cōuenit cōualescētibus ⁊ egrotantibus egritudine cōsumptiua sicut ptisi ethica fluxibus liq̄factiuis spasmo de inanitiōe. In his em̄ oībus virtus digestiua vētris debilis est ꝓpter resolutioneꝫ caloris ⁊ spirituum que p̄cessit ⁊ opus est pluri nutrimēto ad obuiandū cōsumptiōi ⁊ restituēdū deꝑdita. ¶ Plurimū aūt qđ. In hac ꝑti cula septima scđe ꝑtis huius capituli p̄mo agit de diminutiōe cibi pluri vel minori penes morbum esse acutū aut chronicū. scđo penes tempa morboꝝ ibi [Et q̄to plus egritudo]

In prima ꝑte dicit primo q̄ plurimus medicoꝝ labor ⁊ sollicitudo circa diminutionē vel ablationē cibi est cū medicant̄ egritudines acutas. Cuius cām reddit: q̄ crisis in acutis egritudinibus est p̄ncipio ꝓpinqua sic q̄ breui tpe terminabunt̄. Et cōfidūt medici q̄ ante statū nō deficiet ỽtus neq̄ resoluet̄. q̄ si timuerint ne resoluat̄ vt in egritudinibus pestilētie ⁊ in febribus sincopalibus nō debebūt plurimū minuere cibū: sed satagere cōfortare virtutē. ¶ Attēde primo q̄ egritudines acute sunt egritudines timorose quaꝝ status est principio ꝓximus. Ad egritudinē ergo esse acutā duo requirunt̄. Primū q̄ status eius sit ꝓximus seu q̄ ipsa sit pauce durationis. ideo palsis ⁊ quartana febris nō sunt egritudines acute. Scđo q̄ aliq̄d timoris habeat. Ideo ephimera lꝫ sit breuis nō đr acuta. Juxta illō p̄ncipis quarti p̄ma tractatu p̄mo. c. 3. Et febres ephimere n̄ numerant̄ acute q̄m nō sufficit in acutate egritudinis vt sit status eius ꝓximus: imo sit de egritudinibus hn̄tibus timorē. ¶ Attende scđo q̄ egritudinū acutaꝝ. Quedā sunt ꝑacute quaꝝ terminus est q̄rta die vel ante. Juxta illud principis ibi. Et status quidē diuersificat̄ in egritudinibus. Egritudinū em̄ valde acutaꝝ lōginquior status est vsq̄ ad quattuor dies cuius sunt tetan' ⁊ spanchilon. Juxta illud hy po. amphorismoꝝ. 5. Quicūq̄ a tetano apprehēdunt̄ in quattuor diebus pereūt: si vero hos effugerit sani fiūt. Et illud eiusdē amphorismoꝝ. Quicūq̄ spanchilon in cerebro patiunt̄ in tribus diebus pereūt: si vero hos effugerint sani fiūt. Alie sunt ꝑacute q̄ nō ꝑtranscunt septimū diē vt sinocha ⁊ causon. Alie sunt acute absolute q̄ nō ꝑtrāseūt decimūquartū diē vt terciana cōtinua et vera pleuresis. Alie sunt acute cōuersiue q̄ qn̄q̄ ꝓtendunt̄ vsq̄ ad vicesimum ⁊ qn̄q̄ vsq̄ ad. 40. diem sicut pleureses nōve vel nō bn̄ recte. Aliter em̄ ꝑ ꝑyodos diuisit hypo. egritudies acutas tertio ꝓnosticoꝝ dicens. Primus ꝑyodus hoc nūero ꝯtinet̄ scꝫ q̄ternario. Scđs in septio. Tertius in. 11°. Quartus in. 14. Quītus in. 17. Sextus in. 20. q̄ numerus ꝑ q̄ternariū augmētādo decurrit in acuta egritudine vsq̄ ad. 40. diē: neq̄ est cōputari in cōpleto numero dieꝝ queadmodū neq̄ anni neq̄ mēses ad quoꝝ formā septimanas tres in viginti dieꝝ spacio terminamus.

est cū egritudies medicamur acutas In egritudinib' q̄ꝫ chronicis minuimus sꝫ min' q̄ i acutis. In chronicis nāq̄ egritudib' plus đ ỽtute solliciti sum' q̄ scim' q̄ caꝝ crisis est lōginq̄: et ipsaꝝ stat' est remot'. Quapropter nisi ỽtus custodiat̄ vsq̄ ad horā crisis stare nō poterit neq̄ illō qđ in lōgo digerit̄ tpe digerere valebit. In acutis ỽo egritudinib' crisis ē ꝓpinq̄ ⁊ ꝯfidim' q̄ ỽt' an̄ statū n̄ resoluet̄. q̄ si hoc timuerim' nutriēs n̄ plurie minuem'. Et q̄to plus egritudo p̄ncipio ꝓpinq̄or fuerit ⁊ accidentia magis q̄eta nutriem' ỽtutē cōfortātes.

¶ Attēde tertio q̄ antiq̄ medici dietā subtilissimā in ꝑacutis obseruabāt ⁊ multū subtilē in ꝑacutis. Juxta illō gal. amphorismoꝝ p̄ma cōmēto illius can̄. Tenues ⁊ certe diete ỽtute exn̄te forti i statu morbi si infirmi morbus in q̄rta die vel ārea terminari đeat oīs cibus auferat̄ qđ tenuissima ⁊ certa dieta đr. Si aūt in statu bn̄ se hēat ⁊ termin' septimū diē nō trāscat dandū est solū mellicratū qđ subtilis dieta est nō tn̄ i vltimitate. Et lꝫ id ꝑceperit hypo. ⁊ gal. tn̄ hodie nō obſuamus. Tū q̄ hoīes nr̄i tpis sūt crapule dediti nō assueti magnis vti abstinētiis. Tū q̄ mīstri maxīe femine nunq̄ credūt satis ipleuisse cibis vētres egrotantiū et lingua insiliūt clā vel manifeste iniūgētes his dietas tenues.

Scđo dicit q̄ in chronicis morbis vt in palisi q̄rtana vel quotidiana minuim' etiā cibū cōparatione ad illū q̄ dat̄ in sanitate: sꝫ min' q̄ in acutis minuim' ipsuꝫ. Minuim' q̄dē q̄ oꝫ naturā in ꝑte occupari circa digestionē materie morbi. Sꝫ min' minuim' q̄ in acutis. q̄ crisis ⁊ status morboꝝ chronicoꝝ multū distanta p̄ncipio. Quare nisi ỽtus cibo sustētet̄ nō sufficiet vsq̄ ad statum ꝑseuerare: neq̄ digerē posit materiā peccātē cū digeri n̄ possit nisi lōgo tpe. ¶ Attēde p̄mo q̄ dies q̄dragesim' est finis morboꝝ acutoꝝ ad chronicos ꝯuersoꝝ ⁊ ē initiū seu p̄mus termin' chronicoꝝ morboꝝ. Jux̄ illō gal. amphoꝝ tertia cōmēto illi' can̄. Plurime aūt pueꝝ termiant̄ passiōes. Dies aūt q̄dragesimi sūt diuturni morbi initiū finis ỽo acutoꝝ morboꝝ i diuturnos mutatoꝝ. ¶ Attēde scđo q̄ sicut ꝑyodi acutoꝝ morboꝝ ꝑ q̄ternarios dieꝝ cōputant̄. sic ꝑyodi chronicoꝝ ꝑ septenarios nō solū dieꝝ sꝫ et mēsiū ⁊ annoꝝ: vt ait gal. cōmēto p̄dicto.

In scđa dicit p̄mo q̄ tāto pl' nutrire đem' egros ⁊ ꝯfortare eos cibis q̄to sue egritudinis p̄ncipio vel ichoatiōi fuerit ꝓpinq̄ores. q̄ oꝫ ꝯfortare ỽtutē vt sufficiat resistē morbo i hora crisis. Jux̄ illō hyp. āphoꝝ p̄ma. Prius ỽo vberi' reficiēdū vt sufficiat egrotās. ¶ Attēde q̄ mos fuit apd' veteres aliq̄s an̄ tpa hyp. ⁊ p' oīb' egrꝭ egritudie māli iiūgē ieiuniū triduanū. s. nihil comedē trib' p̄mis dieb' quē recitat hyp. 2° regimīs acutoꝝ dicēs. Scio nāq̄ multos q̄ ꝯ qđ opportunū ē opātes ab oīb' in p̄ncipio duob' vel trib' vel plurib' custodiūt dieb'. postea iuss ⁊ potū ill' sumē ꝑmittūt qđ ⁊ ꝑuipēdūt. Cū ei corp' maria mutatōe mutat̄ ei maximū mutatōis ꝯriū op' eē dicūt. q̄ positiōꝫ hyp. illic r̄probat ⁊ p' eū ga. 10. đ igenio sanitat̄. c. 3. Mr ỽt' eget vt sustētet̄ q̄ten' sufficiat expugnare egritudinē. Et i p̄ncipio meli' sustinet ꝓptea cibū q̄ accn̄tia egritudis ꝯuātia ỽtutē tūc sūt miora

Juxta illō hypo. amphorismoꝝ scđa. Circa pncipia ⁊ fines oīa imbecilliora: circa vō status fortiora. ¶ Sed ꝯ vtus est fortior in pncipio egritudinis ꝙ in quocūq alio tpe eius: qꝛ tūc primo exit de sanitate vl̄ neutralitate q̄ nō ledit sensibiliter nec passa est adhuc resolutōēꝫ a duello in morbū: ergo tūc minus eget ꝯfortari cibo.

Et ꝙtū egritudo fm augmētū ꝓcesserit ⁊ accidētia etiā augmētata fuerit minuem⁹ dietā ꝓpt fiduciā ei⁹ qđ iaꝫ dedim⁹: ⁊ ꝓpterea ꝙ vtus alleuiet̄ ī hora luctaminis. Jn tpe q̄ꝫ status regimē vehemēter subtiliamus. Et ꝙ tomagis egritudo fuerit acuta ⁊ crisis ꝓpinquior erit nr̄a regimīs subtiliatio maior nisi cāe acciderint q̄ nos ab eo ꝓhibeāt: quēadmodū in libris noīabim⁹ ꝑticularibus. ¶ Nutriēs ꝓterea fm hoc ꝙ ex eo fit nutrimentū duas alias hꝫ opatiōes. Que sūt velocitas penetratiōis sicut dispō vini et tarditas penetratiōis sicut assatorum dispō ⁊ frixoꝝ. Et etiā spissitudo substātie ei⁹ qđ ex ipso generat̄ ī sanguine ⁊ ei⁹ retētio sicut est dispō nutrimēti carnis porcine ⁊ vituline aut ipsius subtilitas ⁊ resolutionis eius velocitas sicut est dispō nutrientis quod fit ex vino ⁊ ex ficubus.

Jtē pncipium ē hora q̄ calor inatus ꝓfocat̄ a materia submersa ī mēbro tādiu dōec appareat maturationi aut diuersitati ei⁹ ꝯrie maturatiōi vestigiū vt ait pnceps q̄rti pma tractatu pmo. c. 3. Sꝫ qn̄ calor inatus ꝓfocat̄ a materia tunc nō bn̄ pōt digerere cibū. Jtē sicut se hꝫ principiū totius morbi ad totū morbū: sic principiū ꝑoxismi vnius ad totū ꝑoxismū. Sꝫ certū est expientia ⁊ rōne ꝙ cibus in pncipio ꝑoxismi datus vehemēter nocet sicut in statu. quia prohibet naturam ab expulsione materie ⁊ incrudat materiam peccantem: ergo ⁊ in principio totius morbi.

Ad primū dic ꝙ nō dat̄ cibus in pncipio egritudīs vt solū ꝓ tūc cōfortet virtutē: sed vt eā sustentet vsq ad statū: ⁊ vt in tali seruet fortitudine ꝙ ipsa sufficiat ad cōplendū crisim. Ad scđm dic ꝙ in egritudinibus ꝯtinuis raro calor ꝓfocat̄ a materia nisi in apostematibus mēbroꝝ interioꝝ ī q̄buscalor mēbri apostemosi suffocat̄ a materia apostematis. Sed hec ꝓfocatio fieri solet in principio ꝑoxismi febris interpolate: ⁊ tūc nō ꝯuenit cibus. Ad tertiū dic ꝙ nō est sil̄e quo ad cibationem de principio ꝯtinue egritudinis ⁊ pncipio ꝑoxismi. qꝛ cōtinua nō hꝫ tp̄s aptius ad cibationē et magis quietū ꝙ tp̄s principij. Sed morbus interpolatus hꝫ tp̄s aptius ꝙ principiū ꝑoxismi scꝫ tp̄s quietis: qn̄q tn̄ in principio ꝑoxismi dat̄ cibus in cholericis debilibus ī q̄bus timet̄ de syncopi vel ethicatiōe. Juxta illud gal. 10°. de ingenio sanitatis. c. 4. His in pncipio periodi cibū donaui ꝓdictis accidentibus notificatis panē videlꝫ in initio cū aqua calida mixtū: vnde tremore cito mitigato ne febricitarēt ꝓhibendo custodiui. Quāto enī his cibus citius dat̄ tāto melius erit vt accidētia minuant̄. Et paulo post ait Jnuidi medici noluerūt mihi credere: ⁊ lꝫ abscōse ratiōi acquieuissent illud tn̄ minime manifestauerūt. Cūq monstrarē eis ꝙ quibusdā cibus esset dandus ante accessionē ⁊ alijs in accessione nōnullis in declinatiōe iuro quoq ⁊ vtiq nō mentior ꝙ in ipso statu cibus aliq̄ntus sit dādus. Scđo dicit ꝙ ꝙto plus morbus augēdo ꝓcedit ⁊ accidētia ipsi⁹ magis augmentant̄ tāto magis nutriēs est diminuendū. Primo ꝓpter fiduciā eius qđ iā dedimus: videlꝫ qꝛ cōfidimus ꝙ vtus vsq ad statū ⁊ crisim ꝑficiendā sufficiet: cū status tūc sit primus. Scđo vt virtus alleuiet̄ in hora luctaminis: scꝫ tpe crisis: que est velox ⁊ vehemēs motus morbi cū infirmus vel ad mortē vel ad sanitatē deducit̄. vt ait galie. amphorismoꝝ scđa cōmento illius cañ. Quibuscūq crisis fit Tūc enī oportet vt natura tota occupet̄ in expulsiōe materie morbi: nō in digestiōe cibi nec in attēta custodia bonoꝝ humoꝝ ꝓpter status horā multiplicatoꝝ ex recenti cibo. ¶ Attēde ꝙ accidētia morbi q̄ morbo ꝓcedente in augmēto augent̄: ⁊ sunt in statu fortissima sūt accessiōes febriū vigilie ⁊ angustie dolores sitis vt ait gal. scđo amphorismoꝝ cōmēto illius cañ. Circa principia ⁊ fines oīa imbecilliora. Tertio dicit ꝙ in hora status egritudinis regimē est vehemēter subtiliandū sic ꝙ nihil cibi det̄. Cuius cām reddit gal. amphorismoꝝ pma cōmēto illius cañ. Qn̄ in statu est egritudo tūc tenuissima dieta necesse est vti: dicēs. Nō est ergo impediēda natura ab hūoribus digerēdis q̄ sūt materia morbi: tūc cū tota illi soli rei intendat vixq supsit hora q̄n humores vincat. nō ergo impediat̄ in ciboꝝ digerēdoꝝ digestiōibus. ¶ Attēde pmo ꝙ in statu mortalis egritudinis ī quo expectat̄ crisis ad mortē dieta tenuissima nō est iniungēda. Primo qꝛ citi⁹ moreret̄. Secūdo qꝛ lingue detrahentiū medicis q̄ hodie multi sunt iponerēt forsan mortē egri medico dicētes ꝙ nimis eius dietā attenuauit

Juxta illō gal. cōmēto iā dicto. Hec oīa hypocratica statui cui succedit declinatio sunt attinētia. Morituri vō signis ꝓnosticis sunt dimittēdi in q̄bus futura ꝓnunciant̄. ¶ Attēde scđo ꝙ tanta debilitas apparere pōt in statu egritudinis salue ꝙ tūc erit cibus dādus ad cōfortationeꝫ vtutis. Juxta illud gal. amphorismoꝝ pma cōmēto illius cañ. Cōtēplari ergo oꝫ. Cibus ergo illico in statu ē dādus accidētibus virtutē dissoluētibus.

Quarto dicit ꝙ ꝙto morbus fuerit acutior ⁊ ipsius crisis suo pncipio magis ꝓpinqua tāto vehemētius regimē eius subtiliare dēmus: vt natura fere tota diligētius ⁊ attētius occupet̄ circa digestioneꝫ materie morbi ꝯfidētes ꝙ humores boni generati in tali egro sufficiēter sustentabūt eū vsq ad ꝑfectionē crisis: cū natura modico fouicat̄. maxime dū vehemēter occupata est circa accidētia morbi ⁊ hūores peccātes: nisi cāe affuerint q̄ tantā regiminis subtiliatōēꝫ ꝓhibeāt vt timor mortis vel vēture sincopis vel ꝯuersiōis egritudinis ad arefactōēꝫ et ethicā. Et he cause dicent̄ in libris ꝑticularibus: vt q̄rti pma tractatu q̄rto. c. 3. đ cura febris pestilētialis q̄ ꝑacuta est scribit̄. Et qn̄ cadit appetitus restaurent̄ ad cōmestionē. Nā plurimi coꝝ q̄ viriliter agūt sup illud ⁊ comedūt violēter absoluunt̄ ⁊ viuūt: ⁊ necesse ē eos restaurare sup cibū. Et. c. 57. tractatus scđi huius fen de cura febris sincopalis minute subtilis q̄ ꝑacuta est ait. Et viuificet̄ cū cibo paulatim. Et sit cibus eius sicut panis de simila in aqua granatorum infrigidata.

¶ Nutriens ꝓterea fm hoc. Jn hac ꝑticula octaua scđe ꝑtis hui⁹ capl̄i. primo tāgit duas alias diuisiones nutrientis. Scđo dat iudicia pe(nes eas ibi [Et nobis quidē]

Jn prima pte dicit pmo ꝙ nutriēs vel cibus vltra eius diuisionē ꝓmissam duas alias opatiōes .i. opationū diuisiones bimēbres hꝫ fm ꝙ fit nutrimentū ex eo scꝫ nutritio toti⁹ corpis vel humor aptus nutrire cito vel tarde fixe aut mobiliter. Scđo īnuit hāc pmā sup his diuisionē. Nutrientiū q̄dā sunt velocis penetratiōis vt vinū ⁊ aqua carnis: alia tarde sicut assa ⁊ frixa. Tertio īnuit hāc scđam diuisionē. Nutrientiū q̄dā generant humorē spissum stabilē ingrossantē massam sanguis vt porcine carnes ⁊ vituline. Alia generant humorē subtilē cito resolubilē vt vinū ⁊ ficus. ¶ Attēde pmo ꝙ trib⁹ modis nutriētia reddunt̄ facilis digestiōis ⁊ velocis penetratiōis. Primo q̄dē ex natura nutrientiū Juxta illud gal. libro de vtute cibarioꝝ. c. 5°. Cibaria velocis digestiōis sunt vno triū modoꝝ. Primus modus est qn̄ nō sunt nature sicce sicut sunt lenticule: nec sunt dura sic lupini: nec sūt viscosa nimis sicut triticū: nec aspera multū sicut miliū ⁊ panicū: nec multū vnctuosa sicut sagimē: nec abomīabilia sicut vinū pōticū nimis: nec sunt pluriū superfluitatū sicut caro pulloꝝ anseris: nec dn̄at̄ eis frigiditas vehemēs sicut lac acetosum: nec caliditas vehemens sicut mel. Scđo ex natura corpoꝝ vtentiū eis. Et hoc dupl̄r. s. vel ex naturali ꝯuenientia corpoꝝ ad ea: vel ex vehemētia desiderij ⁊ cōplacētie in eis. Jux̄ illud gal. ibi. Et modus scđs est fm naturā digerētiū ea. Et hoc vno duoꝝ modoꝝ. Primus modus est ꝯuenientia cibarioꝝ ⁊ sil̄itudo cōplexionis corpis. Scđs est desideriū sicut q̄ appetunt̄ ⁊ sapiūt cuiq bōa sunt. Et ideo inuenimus hoīes diuersos in appetitu coꝝ: q̄libet tn̄ coꝝ digerit qđ appetit ⁊ ad qđ multū declinat ei⁹ appetit⁹ magis ꝙ qđ nō appetit ⁊ ad qđ nō declinat. Tertio qꝛ ꝯriant̄ male cōplexioni accidētali q̄ corpus ledit ⁊ alterāt eā. Jux̄ illud gal. ibi. Et modus terti⁹ est q̄ ꝯuenit cōplexiōi accidētali corpis in accipiēdo cibos ꝯrios ei sicut appet ꝙ q̄b⁹ dn̄at̄ caliditas ex aliq̄ cā sunt cibos frigidos forti⁹ digerētes: qꝛ extigūt caliditatē extraneā corpis ⁊ tēꝑant eā nec calidos digerūt. Et cui dn̄at̄ frigiditas digerit calidos ⁊ nō digerit ita bn̄ frigidos. ¶ Attēde scđo ꝙ ceteris ꝑib⁹ nutriētia subtilia citi⁹ penetrāt grossis: ⁊ iuuenilia senilib⁹: et rara dēsis: ⁊ facile masticabilia vix masticabilib⁹ ⁊ sapida aboīabilib⁹ vt ait gal. ibi. ¶ Attēde tertio ꝙ vinū subtile subrubeū maturū pncipatū obtinet in velocitate penetratiōis ⁊ in dādo penetrationē his q̄bus miscet̄: ꝓpterea. 12. de ingenio sanitatis iussit gal. in oī sincopi mīstrare vinū ¶ Attēde quarto ꝙ nutriētia tarde digerunt̄ ⁊ tarde penetrāt modis oppositis his qui dicti sunt. Juxta illud Galieni capitulo sexto libri de virtute cibariorum. Que tarde digeruntur tarditatem habent

aut qꝛ in natura sunt dura aut viscosa aut spissa aut cōpacta aut multe vnctuositatis aut multe supfluitatis aut abominabilis saporis: aut qꝛ est caliditas nimia: aut frigiditas: aut est ꝯtrariū cōplexioni naturali quare nō appetit̄ ⁊ qō est incōueniens actualiter diminuēdo corpus aut addēdo in ipsum. ¶ Attēde q̇nto ꝙ caro assata sup prunas est multū difficilis ad digerēdū ⁊ penetrādū. Juxta illud rasis. 3. almāsoꝛ c. 12. Caro super prunas assata multū nutrit tarde tn̄ digerit̄ atq̧ vix vnq̄ oīno tota digerit̄: q̄ neq̧ pꝰ aliū sumēda est cibū neq̧ cum ea alius sumi dꝫ cibus. Sꝫ assata in veru lꝫ tarde penetret nō tn̄ adeo sicut p̄dicta. Nō em̄ intātū siccat̄ ab igne et indurat̄ ꝓpt̄ motū ipsius. Sed assa in patellis in furno positis est etiā mala difficulter penetrās

Et nobis quidē est necessariū nutriens qō cito penetret cū casui ꝟtutis aīalis succurrere volumꝰ ⁊ eius resolutioni: ⁊ nō pōt stomachus ⁊ ꝟtus tanto tp̱e tolerare vt nutriēs digerat̄ qō tarō digerit̄. et nos q̇dē a nutriēte terremur qō cito digerit̄ cū accidit vt nutriēs p̄cedat qō tarde digerit̄ ⁊ timeꝰ ne cū eo misceat̄ ⁊ fiat ꝑm modū quē iā declarauimꝰ. Et terremur ēt a nutriēte grosso cū ꝓ certo scimꝰ ꝙ accidūt oppilatōes. sꝫ eligimꝰ cibū fortis nutrimēti ⁊ tarde digestiōis ꝓpt̄ eum quē confortare volumus et exercitijs fortibus preꝑare. Rarū quoq̧ nutriens eligimꝰ ꝓpter illū cui velociter accidit pororum spissitudo.

Medicatio autem q̄ fit medicinis tres habet regulas. Una earum est regula eligendi eius qualitatem scilicet eligendi ipsam calidam aut frigidam aut humidam aut siccam. Et secūda ē regula ipsius eligendi quātitatem. Et hec quidem regula diuiditur in regulam mensurādi pōdus eius. ⁊ in regulam mēsurandi ipsius qualitatem scꝫ sue caliditatis gradū aut frigiditatis et reliquaꝝ ab istis.

¶ Attende sexto ꝙ frixa tarde penetrāt qꝛ fastidium inducunt ⁊ natāt in stomacho sua vnctuositate vix descendētia. Juxta illud rasis ibi. Caro aūt cū piguedine frixa fastidiū facit atq̧ de stomacho tarde descēdit. cuius nutrimētū validū est: grauioꝛ tn̄ est ea q̄ sup prunas assatur. Que aūt frigit̄ in oleo leuioꝛ est atq̧ digestibilioꝛ. ¶ Attēde septimo ꝙ nutrientiū q̄dā sunt grossa ꝓpter siccitatē sue nature. Juxta illud gal. libro d̄ ꝟtute cibarioꝝ. c. 3. Lenticule lepores glādes fungi fabe asse sunt grossa. qꝛ siccitas dn̄at̄ in coꝝ natura. Alia sunt grossa qꝛ per artificiū decoctōis desiccata sūt. Juxta illō gal. ibi. Epata ⁊ oua dura elixa aut assa. ⁊ oē qō frigit̄ ex eis: ⁊ lac etiā pluribus coctiōibus coctū ⁊ vbera: ⁊ mustū coctū ⁊ spāliter exp̄ssum ex vua grossa inatura oīa hec sunt grossa. qꝛ caliditas acq̇siuit eis ꝑ coctionē siccitatē ⁊ coagulatōez. Alia sunt grossa ꝓpt̄ duriciē coꝝ. Juxta illō gal. ibi. Caro ceruina vrsina ⁊ bouina ⁊ vētres ⁊ intestina hec sunt grossa ꝓpt̄ duriciē coꝝ nature: ⁊ codē mō lupini grana pini rape ⁊ faseoli. Alia sūt grossa spissa ꝓpt̄ suā viscositatē vt panis azimus dactili cerebella oīa caseus. ¶ Attende octauo ꝙ nutrientia subtilia cito resolubilia sunt illa ꝓprie ex q̇bꝰ nascit̄ sanguis subtilis q̇ masse sanguis mixtus reddit eā subtilioꝛē. Juxta illud gal. libro de ꝟtute cibarioꝝ. c. 2. Quidā sunt ex q̇bus generat̄ sanguis purꝰ et subtilis. Et dicunt̄ hi cibi subtiliātes. qꝛ sanguis q̇ generat̄ ex eis qn̄ cōmiscet̄ sanguini q̇ est in venis reddit cū totū subtilioꝛē q̄ prius esset sicut medulla panis frumēti lota pluribus lotionibꝰ ⁊ carnes pulloꝝ ⁊ ꝑdicis ⁊ faseani. Illa ꝟo nutrientia q̄ subtiliāt sanguinē ꝓpter suā acuitatē ⁊ incisionē vl̄ suā salsedinē vl̄ suā acetositatē magꝭ debēt dici subtiliatiua ex ꝟtute q̄ subtilia resolubilia ex mō substātie. ¶ Attēde nono circa exemplū de vino ⁊ ficubus ꝓ substātia subtili ꝙ ficus ⁊ vue velociter impinguāt vt apparet in custodibus vineaꝝ q̇ in duobus mēsibus quibus custodiūt a furibus ⁊ feris vuas nutriti eis ⁊ ficubus impinguātur multū: sed caro ex eis genita nō est stabilis neq̧ firma. Juxta illud gal. 2°. de alimētis. c. 9. Qui custodiūt fructus vineaꝝ comedētes quidē i duobus mēsibus q̇bus custodiūt aut solas semꝑ ficus cū vuis aut modicū q̇d interponentes panis impinguant̄ satis: nō tn̄ fortis ⁊ cōpacta est caro ex ipsis generata sicut q̄ ex carnibus: sed laxa ⁊ vacua ꝓpter qō ⁊ celeriter cōtrahit̄ cessante edulio. Minus aūt ficubꝰ vue nutriūt ⁊ maximū bonū inest ipsis celerit̄ secedere.

In scḋa p̱te dat q̇nq̧ regulas sup vsu nūc dictoꝝ nutrientiū. Prima est. tūc necessariū est nobis nutriēs velociū digestiōis ⁊ penetratiōis dū casui ꝟtutis aīalis occurrere volumus ⁊ succurrere ꝟtuti cadēti ⁊ stomachus nō pōt satis breui tp̱e digerere cibū nec ꝟtꝰ sufficit suā tātō tp̱e tolerare debilitatē donec digerat̄ cibus q̇ tarde ⁊ vix digerit̄. ¶ Attēde p̄mo ꝙ ꝑ ꝟtutē aīalē hic intelligit vitalē. quā p̄mi p̄ma doctrina sexta. c. 4°. vocat aīalē vt hic. qꝛ in solꝭ aīalibus inuenit̄ sicut aīalis app̄hensiua. ¶ Attēde scḋo ꝙ nutrientia subtilia in multis alijs casibus ꝯferūt. Juxta illud gal. libro de ꝟtute cibarioꝝ. c. 2. de cibis subtilibus. Et hmōi genera ciboꝝ ꝯferūt ei qui nō mouet̄: et illi in cuius corꝑe caloꝛ naturalis est debilis ⁊ q̇ nō pōt vitare q̇n generet̄ in epate aut splene oppilatio aut in renibus aut in pectore aut in cerebro aut in iūcturis suis aliq̇d supfluitatis. Scḋa regula est nutriēs qō cito digerit̄ nos terret. i. de malo futuro nos timere facit cuꝫ nutriēs grossum tarde digestiōis p̄cessit ipsum ⁊ tunc timemus ne nutriēs subtile cito digestū grosso admisceat̄ nōdū digesto. ⁊ ꝯt at ꝑm modū priꝰ declaratū p̄mi tertia doctrina scḋa. c. 7. d̄ regimine huius qō comedit̄ ⁊ bibit̄ ꝑagrapho illo. Nutrientia p̄terea ordinē in sui receptione hn̄t in quo ꝯseruatoꝛ sanitat̄ sollicitꝰ esse oꝛ: nec illō q̄ subtile est cito digerit̄ post forte nutriens qō sit eo durꝰ in cibo sumat: qꝛ pꝰ digeret q̄ ipsum ⁊ sup illō natabit nō hn̄s viā qua penetret. Putrefiet ergo ⁊ corrūpet̄ ⁊ corrūpet illud qō ei admiscebitur. Et qꝛ ibi sup illud disputatū est hic supsedemus adijcientes hꝰ ꝑ modū exceptiōis vnū qō scribit̄ p̄dicto capl̄o videlꝫ istud. Qui aūt stomachū hꝫ vacuū cū rē comedit subtilē stomachꝰ post ipsam stringit̄: ⁊ si pꝰ ea rē voluerit comedere grossaꝫ refugiet ab ea stomachꝰ neq̧ eā digeret: q̄re corrūpit̄ nisi inter ea tp̄us positū fuerit. Et in hmōi q̇dē dispōne meliꝰ est vt cibꝰ grossus paulatim p̄mittat̄. q̄m stomachus tūc a subtili nō terrebit̄. Tertia regula est. nutrientia grossa nos terrēt seu timere faciūt cū certificati sumus ꝙ in corꝑibus vtētibus eis d̄ facili accidūt oppilatōes vt in yctericis hydropicis asmaticis spleneticis ꝑaliticis epilenticis apoplecticis cataracticis ⁊ calculosis. qꝛ ex eis fiūt hūores grossi oppilatiui. ¶ Attēde ꝙ aliqui cibi grossi q̇nq̧ cōferūt in oppilatōibus dū suis caliditate ⁊ acuitate incidūt ⁊ subtiliāt hūores grossos viscosos. Juxta illud gal. libro de ꝟtute cibarioꝝ. c. 2°. Et ciboꝝ subtiliū genꝰ aliō est qō subtiliat illud qō iuenit d̄ re grossa ꝓpt̄ illud qō hꝫ in se d̄ caliditate ⁊ acuitate. Et cū hoc ipsi sunt i sua substātia grossi generatiui humoꝝ grossoꝝ sicut pastinaca cepa raphanus vl̄ radix rape. Quarta regula est. cibus grossi nutrimēti solidi stabilis et tarde digestiōis ꝓ illis eligēdus est quos corroborare volumus et fortibus exercitijs p̄parare. In hoc autē opere carnes porcine principatū obtinent. Juxta illud gal. 3. de alimētis. c. 1. Omniū quidē igit̄ edulioꝝ caro porcoꝝ est maxime nutritiua. Et huius experientiā euidentissimā athlete habent. In exercitijs em̄ equalibus alterius alimenti equalē molem in vna die inferentes ꝑm posteriores dies mox debiliores fiunt. Pluribus autem diebus hoc cōsequenter agentes nō debiliores solum sed ⁊ magis sine cibo plane vident̄. Eaudē autē rationis discussionē potes ⁊ in his qui in palestris laborant pueris facere: ⁊ in facientibus aliā quācunq̧ operationē fortem ⁊ validam qualis ⁊ que fodientiū est. hec ille. Quinta regula est. nutriens raꝝ faciliter resolubile ꝓ his eligendū est qui dispositi sunt ad oppilationes poroꝝ ⁊ viaꝝ strictarum: quia cōmuniter tales sunt viri dense carnis a quibus fit modica resolutio. Talibus autem cōuenit nutriens humidū subtile pauce q̄titatis Teste Gal. c. 1. libri de virtute cibarioꝝ dicēte. Et cuꝫ corpus est spissum tarde dissolutionis oportet ꝙ nutriat̄ cibis paucis subtilibus hūidis. qꝛ paucū est qō dissoluit̄ a corꝑe.

Medicatio que fit medicis ⁊c̄. In hac tertia parte principali huius capituli que est de medicatione. Primo diuidit canonem seu modū medicationis in tres generales regulas. Secūdo exequit̄ de prima ibi [In electione autē] Tertio de scḋa ibi [Quātitatis autē ipsiꝰ] Quarto de tertia ibi [Ex regulis p̄terea]. Due p̄me p̱tes sunt p̄ns tertius.

In p̄ma dicit p̄mo ꝙ tres sunt generales regl̄e medicatiōis cū medicinis seu ꝯsideratiōes hn̄de circa vsum medicinaꝝ. Prima est circa electōez sue q̄litatis vt caliditatis frigiditatis hūiditatis vl̄ siccitat̄ q̄ vel ꝯseruat̄ vl̄ alterat egri cōplexio. Scḋa est circa ꝯmēsuratōez debitā q̄titat̄ medicīe. Et hoc dupl̄r vel penes pōdus ipsiꝰ seu mēsurā eius artificialē vt ꝙ d̄ ea det̄ vna dragma vel vncia vel ciphꝰ. Uel penes ipsius gradū vt ꝙ sit calida in p̄mo scḋo tertio vel in q̄rto gradu q̄ ꝓ summo

Capitulum .I.

habet in medicina. Tertia est circa ordinationem tēporis vel hore qua ipsa medicina exhiberi dꝫ sicut vel in vere vel in autūno vel in aurora vel in crepusculo. Sed arguet aliquis ꝙ alia plura cōsiderāda sunt in medicatiōe cū medicinis puta materie vel spēs medicinaꝝ ⁊ virtutes ⁊ modus ⁊ vsus oblatiōis eaꝝ: vt ꝙ exterius vel intra dent supius vel inferi⁹: ⁊ ordo sue exhibitiōis: vt ꝙ digestiua medicina ꝓcedat laxatiuaꝫ: ⁊ ꝙ nō sit vehemēter abominabilis egro nisi ꝗrat ex ea vomitus. Dic ꝙ medicine spēs

Et tertia ē regula ordinādi suā horā. ¶ In electiōe aūt q̄litatis medicine absolute nō hētur cognitio nisi per cognitionē spēi egritudinis. Qm̄ cū egritudīs q̄litas scita fuerit erit medicina eligēda q̄ ei in sua q̄litate fuerit ꝯria. qm̄ egritudo suo medicatur cōtrario: et conseruatur sanitas suo

et materia ꝓsupponunt hic iam esse cognite dū tractat de cōsiderationibus habēdis circa eā. Uirtus vero medicine sub qualitate cōprehendit. ⁊ modus sue oblatiōis intus aut extra vel sub aut supra magis se tenet ex pte corpis curandi ꝙ medicine. ⁊ ordo sue exhibitiōis nō est cōsideratio vni⁹ medicine sed pluriū. Pōt etiā sb tpe itelligi. q: qd offert debito tpe offert etiā debito ordie. ⁊ tū abomiabilitas ei⁹ sub q̄litate cōprehēdit. ¶ In electōe aūt. In scda dicit ꝙ cognitio i electiōe q̄litatis medicie absolute. i. simpliciter ⁊ ex se nō habet nisi p cognitōꝫ speciei egritudinis. Qd sic ꝓbat. q: scita qualitate egritudinis vt ꝙ est frigida vel calida medicina ꝯrie qualitatis eligēda est. q: egritudo suo ꝯrio curat: ⁊ sanitas suo silī cōseruat. Iuxta illud Hypo. amphorismoꝝ. 2ª. Ex plenitudine quecūqꝫ egritudines fiūt euacuatio sanat. Et quecūqꝫ ex euacuatōe plenitudo: ⁊ alioꝝ ꝯrietas. Et ga. 3°. tegni ait. Curatio vero vnū quidē modū hꝫ. Et maxime cōem intentionē scꝫ ꝙ ei offerendū est ꝯrium. Huius eīn generis sunt oēs pficiētes salutē cause. Scdm vero pte ex singlis causis ꝯrijs. Calide igit dispositioni frigida cā ꝯria est: frigide vero calida. ⁊ sic in alijs ꝓportionalit. Si eīn imoderatū omne pter naturā: moderatū vero fꝫ naturā: necesse est omne imoderatū ab imoderato fm cōtrariū ad moderatū adduci. hec ille. Et. 11. de ingenio sanitatis. c. 6. ait. Nō est mō veꝝ mō falsum ꝙ cōtraria ꝯrijs curant. sed erit semp veꝝ cū nihil ex naturā existēs possit curari nisi p suū ꝯrium. ¶ Sed ꝯ dicit pri n. in fine huius capli. Amplius scire debes ꝙ non ois repletio neqꝫ ois cōplexionis malicia suo medicat cōtrario ex euacuatiōe et oppositiōe. Itē sextus digitus in manu lapis in vesica vermes in ventre lapides in cōcauitate articuloꝝ sunt morbi: vt ait Gal. primo morbi. c. 9. Et nō suo curant cōtrario: q: sunt substātie: substātie vero nihil est cōtrariū. vt ait aristoteles in ꝓdicamētis. Itē imoderata magnitudo lingue vel vue vel tibiaꝝ vel testiculoꝝ est morbus ⁊ nō sanat suo cōtrario: q: quātitati nihil est ꝯtrariū: vt ait aristoteles in ꝓdicamētis. Itē tetanus existēs frigidus morbus qñqꝫ frigido curat. vt ait hypo. amphorismoꝝ. 5. cañ. illo. Est aūt vbi in tetano ⁊c. Itē multi curant a febre p balneū aq̄ calide vt ephymere facte ex oppilatiōe poroꝝ. Itē vinū qd est calidū sepe sanat febres: vt videmus in paupibus laboratoribus: q̄ dū febricitāt bibūt egregie de bono vino ⁊ sepe sanant a fortibus febribus cōfortata p vinū natura ⁊ purgāte hūores q̄ sunt cā illius febris: vel p vomitū vel p secessum vel p vrinā vel p sudorē. Itē multe egritudines curant p manualē opationē: ⁊ manualis operatio nō ꝯtrariat eis cū sit alterius generis generalissimi. Cōtraria vero sunt q̄ sub eodē genere posita sunt: ⁊ maxime a seinuicē distāt et innata sunt fieri circa idē subiectū successiue et nō simul. Itē multe egritudines de se sanant nullo adhibito remedio. ¶ Attēde p̄mo ꝙ cū dr ois morbus suo ꝯrio curat noīe ꝯrij intelligit discōueniēs corruptiuū morbi quocūqꝫ mō fuerit. Et istd est qd cōiter dr Cōtrariū in effectu. i. sanatiua cā cuius effectus est egritudini ꝯrius. sed ꝯrioꝝ in forma descriptio iam ꝓmissa est i penultima obiectiōe. ¶ Attēde scdo ꝙ istud dictū sanitas seruat suo silī: vel intelligit de sano simpliciter vel de silī in effectu. Nā sana lapsa tutius seruant in sanitate suis ꝯrijs moderato vsu q̄ꝫ suis silibus ꝓpter sui ꝓmptitudinē ad lapsum vlteriorē. ¶ Ad oia obiecta ꝓ adducta dic ꝙ arguūt de ꝯrijs i forma ꝯrietate ꝓprie dicta. d qb⁹ illud dictū nō intelligit. Ois cura fit p ꝯriū: sed de ꝯrio in effectu. Tale aūt est oē qd curat morbū siue sit natura siue imaginatio siue aliud qdcūqꝫ. Et hoc cōtrariū reperibile est in substātia et quātitate ⁊ alijs ꝓdicamētis vna cū morbo quē curat.

simili. ¶ Quātitatis aūt ipi⁹ mēsura ex duabus cognoscit ptibus fm modū mēsure artificialis. Ex natura mēbri: ⁊ ex q̄titate egritudinis: et ex rebus q̄ sup illud sua significant cōuenientia ⁊ aptitudine ipsarū. que sunt genus et etas et consuetudo et tempus ⁊ regio et ars et virtus ⁊ forma.

¶ Quātitatis aūt ipsius. Hic exequit de scda regula medicatiōis q̄ attēdit penes electionē q̄ntitatis medicine fm modū mēsure artificialis. Et primo diuidit cōsideratiōnē q̄titatis hui⁹ in tres scꝫ in ꝯsideratiōeꝫ sūptā ex natura mēbri et cōsideratiōem sūptā ex q̄titate morbi ⁊ ꝯsideratiōeꝫ reꝝ ꝯsignificātiū sup dcā q̄titate. Scdo exeq̄t de p̄ma ibi Nature vero. Tertio de secūda ibi Scdm egritudinis q̄ntitatē. Quarto de tertia ibi Cognitio aūt reꝝ. In prima pte dicit ꝙ artificialis mēsura q̄ntatis medicie p g̃na scruplos dragmas vncias libras maniplos pintas sextarios ⁊ cōsilia ꝓncipalr cognoscit ex duab⁹ ptib⁹ seu ptialibus ꝯsideratōib⁹. quaꝝ prima trahit ex natura mēbri cui medicina adhibet. scda ex q̄ntitate egritudinis. Et his addit tertiā ꝯsiderationē minus principalē tractā ex ꝯsideratiōe reꝝ q̄ significāt sup illd. s. sup q̄ntitatē medicine sua ꝯueniētia ⁊ aptitudie. Ex natura q̄dē mēbri sic cognoscit medicine q̄ntitas ꝙ si mēbꝝ fuerit fortis cōplexiōis ⁊ bōe cōpositiōis audacter dabim⁹ magnā medicine dosim seu q̄ntitatē si casus exegerit. Si debile fuerit vel ab exhibitōe medicie desistēdū erit vel dāda pua erit debile sepi⁹. Ex q̄titate vero egritudis vel in natura ei⁹ vel fm eius tpa. Ut si fuerit egritudo calidissima sicut causon in natura sua magna ē dāda medicina in infrigidādo fortissima: si pua fuerit pua sufficiet ei medicina. Sꝫ fm tpa egritudis dū mā est digesta tūc ē tps dādi medicinā magnā eradicatiuā. In ꝓncipio vero vel pharmacia nō ꝯuenit vel pua dāda est solū materie minoratiua. ¶ Attēde ꝙ intētio curatiua sumpta a morbo est p̄ma et ꝓncipalissima oīm añcedēs illā q̄ a nā mēbri sumit. Iuxta illd gal. 4. de ingenio sanitatis. c. 4. Dico q̄ ꝙ essentia morbi p̄mā nobis intētōꝫ insinuet: ⁊ cetera posteriora p eā intelligant. Et sexto libro eiusdē caplo p̄mo ait. Sꝫ nos artificialē viā curādi ⁊ ingeniū fm significatōes ab essentia morbi sumptas vniuersalit diximꝰ hēri. A mēbro tñ diuerse significatōes apparēt. Nā si morbus in mēbro carnoso fuerit vuln⁹ appellat. Et p̄mo interioꝝ. c. 13. ait. Sꝫ vtilius ē scire ifirmitates q̄ꝫ loca infirma. Nō eīn studēdū ē i loco infirmo velut i cura passionū. Uerbi grā. Ignea passio in quocūqꝫ loco sit oꝫ vt studiose refrigeret. Quātitas tñ refrigeratiōis ⁊ quō ⁊ cū q̄bus adiutorijs dēat refrigerari ex loco ifirmo denotat. Et lꝫ p̄ma intētio curatiua morbi sumat a morbo: pria tñ vite ꝯuatiua a vtute sumit. Iux illd gal. 9. d ingenio sanitat. c. 11. Ois p̄ma intētio sumit a vtute. Nō tñ dr p̄ma in curādo morbo: sed p̄ma q: vitā custodit. Nō eīn hec significatio sumit ad sanādū morbū: sed vt vitā nō amittat. Res aūt q̄ significāt sua ꝯueniētia ⁊ aptitudie sup q̄ntitate medicine designant hic octo. Pria est gen⁹. i. sex⁹ vt masclis ceteris pibus tāq̄ꝫ fortiorib⁹ medicie debent maiores ⁊ fortiores. Scda est etas. nā iuuēt⁹ sustinet ꝓpt suā fortitudinē maiores ⁊ fortiores medicias. Tertia est cōsuetudo. Nā ꝯsueti fortibus vti medicinis meli⁹ tolerāt eas. Quarta ē tps anni: vt in vere egri meli⁹ sustinent magnas ⁊ fortes euacuatiōes q̄ꝫ alijs tpibus. Quinta est regio: vt in regiōibus frigidis regularit egri maiorib⁹ ⁊ fortiorib⁹ egēt medicis euacuatiuis q̄ꝫ in regiōibus calidis. Tū q: corpa sunt robustiora. Tū q: abūdāt i grossiorib⁹ hūorib⁹. Sexta est ars seu artificiū qd exercuit eger: vt ars piscatoria significat egꝝ pl⁹ indigere magnis ⁊ fortib⁹ euacuatiōib⁹ ⁊ calefactiuis q̄ꝫ fabrilis ars vel fossoria vel aratoria. Septia est vtus. i. robur corpis quo significat egꝝ posse facile tolerare magnas ⁊ multū fortes tā alteratiuas q̄ꝫ euacuatiuas medicias. Uirtus vero aie q̄ sanat morbos sb natura mēbri cōprehēdit. Octaua ē forma. i. habitudo corpis i carnositate pinguedie ⁊ macie ⁊ medioeri hitudine. Nā carnosos pingues ⁊ habitudie medios audaci⁹ alteram⁹ ⁊ purgam⁹ magnis medicis ⁊ vigorosis q̄ꝫ extenuatos. Forma vero fm ꝙ d creatura seu plasmatōe mēbri dr sub natura mēbri cadit vt postea declabit. Dicunt aūt octo ꝓdicta significare sup q̄ntitate medicine sua cōueniētia ⁊ aptitudie. Q: qñqꝫ ꝯueniūt cū natura mēbri seu totius corpis fortificādo eā. sicut sexus masculi: iuuētutis etas: mos sepe sumēdi ⁊ bene ferendi medicinas magnas: vernale tēpus: regio frigida: ars circa aquas: corporeum robur: carnosa forma. Et omnia ista sua cōuenientia cum natura membri vel totius corporis significant aptitudinem ipsius ad tolerandum magnas medicinas. Et quandoqꝫ predicta octo vel aliqua ex eis conueniunt cum magnitudine

egritudinis in debilitando naturaꝫ mēbri vel totius corpis: vt femine sexus etas senij dissuetudo medicinarū tēpus estatis regio feruida ars fabri aut coq̄ vehemēter laboriosa ⁊ assidua exilitas corpulētie macies extenuata sua ꝯueniētia cū magnitudine egritudinis in debilitādo naturā mēbri vel corpis significāt ineptitudinē ei⁹ ad tolerātiaꝫ magnaꝝ ⁊ fortiū medicinarū ⁊ aptitudinē ad non vsuꝫ eaꝝ vl' ad vsum paruarū ꝯfortatiuaꝝ. Talib⁹ ergo modis sua ꝯuenientia ⁊ aptitudine significāt hec octo sup q̄titate medicine. Querere hic aliquis quare nō agit hic de q̄titate graduali medicine q̄ penes intentionē qualitatū eius attendit̃ sicut de q̄titate eius fm̄ modū mensure artificialis. Dic primo ꝙ satis innuit eā ibi. Cū egritudinis qualitas scita fuerit erit medicina eligēda q̄ ei ī sua qualitate fuerit ꝯria. ꝯria inq̄ ne dū in qualitate: sed etiā in gradu pari. Iuxta illud gal'. 3. tegni. Si decē quidē numeris fm calidius excedat aliquis ab eo quod fm naturā: septē vero fm siccius oportet esse salubrē cām in talibus dispōnibus frigidiorē. Decē q̄dē numeris: septē vo humidiorē. Dic scdo ꝙ in' ꝓsecutione declaratiōis q̄titatis artificialis medicine sufficiēter ꝯdeclarat gradualē q̄titatē. Dic tertio ꝙ adaucto pōdere medicine sepe coaugel̃ gradus ipsius ⁊ vigor impssionis in membꝝ aut corpus.

Nature vero mēbri cognitio quatuor rerum cōtinet cognitioneꝫ. Cōplexionis mēbri: et creationis eius: ⁊ eius situs: ⁊ ipsius virtutis. Et cōplexionis quidem mēbri quoniā cuꝫ eius naturalis ꝯplexio scita fuerit et ipsius complexio in egris scietur per mensurā existimatiuā q̄tum eius cōplexio naturalis elōgata fuerit. Scietur ergo mensura q̄titatis qua ipa reduci possit ad tēpiē. Verbigrā qm̄ si sanatiua ꝯplo fuerit frigida ⁊ egritudinal' calida tūc ei⁹ ꝯplo multū erit elōgata a ꝯplone sui: ⁊ tūc multa idigebit īfrigidatōe. Qd̄ si ābe fuerit calide sufficit ei parua infrigidatio.

Nature vero mēbri cognitio quatuor. Hic exequit̃ de cognitōe q̄titatis medicine ex natura mēbri. Et primo diuidit cognitōeꝫ nature mēbri in quattuor reꝝ cognitōes. scꝫ cōplexionis eius: creatiōis: situs ⁊ virtutis. Scdo exequit̃ d primo ibi [Et cōplexiōis] Tertio de scda ibi [Et creatōis] Quarto de tertia ibi [Et sit⁹ q̄dē] Quito de q̄rta ibi [Et vtilitas quidē q̄ sequit̃ ex pte vtutis] In prima pte dicit ꝙ cognitio nature mēbri cōprehēdit cognitionē quatuor reꝝ: ita ꝙ hic sub noie nature he quatuor res veniūt intelligēde. Prima est cōplexio mēbri tam innata q̄ acquisita ex veteri ꝯsuetudine ⁊ cōplexio tam fluēs q̄ radicata. Secūda est creatio mēbri vl' plasmatio fm figurā ⁊ supficiē ⁊ meatus eius ac receptacula siue magna fuerint vt stomachus vesica: siue pua vt pori Tertia est situs scilicꝫ positio mēbri in certo loco distanti: aut ꝓpinquo a pte p quā medicina sumit̃ ⁊ colligātia mēbri īfirmi cū quibusdā alijs membris. Quarta est vtus mēbri p̄cipue vitalis ⁊ naturalis sine quarum opificio ⁊ directione medicine nihil pn̄t in curatione egritudinum Iuxta illud gal'. 7. de ingenio sanitatis. c. 16. Curā morbi principaliter a cōplexione mēbri cōsiderare oportet cū p'cā calefaciēdi refrigerādi humectādi ⁊ desiccandi q̄titas ostēdat̃. Secūdarie aūt curā ꝯsiderandi necessitas est fm actionē ⁊ virtutē. vtꝝ actio mēbri curādi ceteroꝝ vicina extiterit an vtus ab eo ad totū corpus mandet̃. Tertio qualiter creatum extitit agnoscat̃. Quarto cōpositio eius inspiciat̃ necnō ⁊ eoꝝ etiā cū q̇bus colligatū est. qꝛ q̄dā q̄si ps eius est. Quinto q̄titas sensus. hec gal'. Et libro d apostematib⁹ ⁊ glauconē. c. 12. ait. Exalterant̃ aūt passionū sanatiōes iuxta patientiū organoꝝ naturas. Quatuor em̄ sunt que ab eis indicatiōes ex cōplexiōe coꝝ: ex positiōe: ex vtute: ex plasmatiōe.

Et cōplexionis quidē. In hac scda pte declarat qualiter cognitio cōplexionis cōfert ad sciēdū q̄titatē medicine: ⁊ primo dicit. Et cōplexionis q̄dē mēbri cognitio indicat q̄titatē medicie. Quia p̄scita cōplexiōe naturali mēbri egri ⁊ egritudiali cōplexiōe ipsi⁹ p tactū cognita si fuerit ex extrinsecis ⁊ palpabilibus: vel p alia signa. si fuerit ex intrinsecis sicut p pulsum feces ⁊ vrinā statim noscit medicus estimatiōe quadā mēsuratiua vel mēsura quadā estimatiua q̄tū distat vel elōgata est egritudinalis cōplexio a naturali. Sciet ergo ilico mēsurā quātitatis medicine qua cōplexio mēbri egri reduci poterit ad tēperamētū: vt si membꝝ cuius cōplexio scit̃ esse frigida sicut neruus os aūt ligamentū morbum calidū incurrerit sciet̃ ꝙ multa indigebit īfrigidatōe ⁊ medicina magne quātitatis ⁊ fortis vtutis in infrigidādo: qꝛ multū elōgatū est a sua naturali cōplexione cuius reductioni nō sufficeret debile infrigidās. Sed si cōplexio naturalis mēbri infirmi calida fuerit ⁊ ipsius egritudinalis cōplexio fuerit etiā calida pua erit elongatio a cōplexione naturali: q̄re pua sufficiet ei in infrigidando medicina. Nō em̄ reducenda est ad verū cōplexionis temperamentū pticula egrotans: sed ad suā naturalem cōplexionē qua perficit operationes suas cū incolumitate. Iuxta illud gal'. 7. de ingenio sanitatis caplo. 3. At qm̄ ꝓpria vnicuiq̄ membro corporis est actio in alijs nō existens. ⁊ hec fit: vel qꝛ membꝝ illud calidius est alijs ⁊ humidius ⁊ frigidius ⁊ siccius seu cōpositum ex his necessario quicūq̄ actionem ipsaꝫ in ipso mēbro custodire voluerit oportet vt eius cōplexionē diligēter custodiat. Cōplexio autē custodit̃ hoc mō. Si calefit vltra modū refrigeret̃: ⁊ econuerso. Si aūt desiccet̃ humefiat: ⁊ ecōuerso. Similiter fiat ⁊ si cōposite patiatur. Et caplo vltimo eiusdē libri ait. Oportet vnumq̄dq̄ membꝝ infirmū ad suā naturaꝫ reddi ex ea quātitate q̄ exierit. Sed si calidū mēbꝝ infirmet̃ ex calido paꝝ refrigerari necesse est. Idez ⁊ de alijs qualitatibus intelligēdū est. ideoq̄ morbus similis nature infirmantis minus erit molestus cōtrario. ¶ Sed instabit aliq̄s. qꝛ mēbꝝ naturaliter calidū sicut cor qn̄ egrotat calida egritudine duplici refrigerio indiget. Vno vt p̄seruet̃ ab ulteriori lapsu ad quē ꝓnum est. Alio vt curet̃ a mala caliditate introducta: pluri ergo indiget ⁊ fortiori refrigeratiuo. Itē sic se hꝫ calor extraneus in mēbro calido sicut calor ignis in lignis siccis et in mēbro frigido sicut calor ignis in lignis viridibus. sed calor igneus in lignis siccis ex semet auget̃ nō valēs extingui nisi a multa aqua. In viridibus autē vix se custodit ⁊ a modica aqua de leui extinguit̃. imo sine aq̄ freq̄nt̃ deperit ex semetipso. Itē sicut aq̄ frigida quando violenter ab igne calefit remoto calefaciente sua habituali frigiditate se reducit ad pristinam frigiditatem sic membrum frigidum. sed calidum non sic: cum sua caliditas sit homogena non cōtraria aduentitie caliditati: fortiori ergo medicina indiget ad expulsionem sui. ¶ Pro solutione harum obiectionum p̄supponere oportet ꝙ dum dicitur membrum naturaliter frigidum quod supercalefit pluri indigere infrigidatione q̄ mēbꝝ naturaliter calidū dum supcalefit. id est intelligendū qn̄ mēbꝝ frigidū ad tm̄ puenit gradū caliditatis ⁊ ita stabilē ex pte cause calefaciētis sicut mēbꝝ calidū aliter nō oportet. Verbi grā. si cor calefiat vsq̄ ad quartū gradū ⁊ neruus vel os vsq̄ ad pmū nō est dubiū quin cor indigeat pluri refrigerio. Itē si cor calefiat caliditate stabili ⁊ pmanēte ꝓpter cām intrinsecā q̄ est in corde vel ꝓpe ipsum. ⁊ cerebꝝ supcalefiat caliditate instabili pcedēte a cā primitiua vt sole vel igne sil'r intēsa cor maiori egebit ⁊ fortiori medicina cerebro: qꝛ cerebꝝ statim se reducit ad naturā suā remoto calefaciēte: qd̄ facile tollit̃ ꝑ libito nostro: cor aūt nō sic. ¶ Ad primū obiectū dic ꝙ membꝝ naturaliter calidū nō indiget refrigerio ex pte caliditatis innate qd̄ remittat aliquid de calore eius nisi incipiat cōculcari in fumis ⁊ vaporibus aut supfluere in caliditate. Et quo ad cor nō est opus tali refrigerio per medicinā: sed sufficit ad hoc aer inspiratus. Sed si aliqd̄ mēbꝝ esset naturaliter calidius debito ⁊ vltra illud egrotaret egritudine calida: ante egritudinē fuisset incepta pmutatio sui lapsus naturalis ꝯtinuanda erit tpe egritudinis aliter nō. Iuxta illud gal'. 8. de ingenio sanitatis caplo. 8. Si in eis qui malā cōplexionem habent priusq̄ infirment̃ ea mutare cepérimus: ipsis infirmātibus similiter est faciendū. ⁊ hoc per cōtrarium. Si autem nō eā mutauerimus ipsis nōdum infirmantibus nec ī infirmitate mutetur: sed similia sunt danda. Bene ergo cognouit Hypocras illud quod dixit in amphorismis. Liquide dicte cōueniunt febricitantibus maxime pueris ⁊ sic assuetis: quoniā febricitantibus vnde febrium frigida dari fm oppositionem intelligimus: vt pueris vero fm similitudinem. hec Galienus. Ad secundum dic ꝙ ignis accensus in lignis viridibus tam fortiter ꝓfunde et intense sicut in siccis seipsum dilatat et difficilius extinguitur q̄ in siccis lignis. quia fundatur in solidiori subiecto minus penetrabili a contrario. Ad tertium dic ꝙ sicut membrum frigidum supercalefactū remoto supercalefaciente se reducit ad suam naturalem frigiditatem: sic calidum supercalefactum ad suam temperatam caliditatem: quia calor membri ꝓut naturalis est: est contrarius calori non naturali. Iuxta illud principis primi secunda doctrina tertia capitulo tertio. Calor nanq̄ innatus nature est instrumentum quod caloris aduenientis expellit nocumentum.

Et creatōis quidē membri iam dixim⁹ ꝙ creatura mēbri ī quattuor diuidit̄ modos: et tu quidē eam ibi cōsiderare debes. Post hoc scire debes ꝙ membrorū quedā sunt que in foraminibus suis sunt facilia ⁊ sūt ī eis intus aut exterius loca vacua ꝑ que expellit̄ supfluitas medicīa subtili ⁊ tempata. Et eorū sunt alia que nō sunt ita: sed medicīa indigēt fortiore. Et silr̄ eorū est quod est raruꝫ et eorū est quod est minus rarum: et eorū est quod est spissum. Et raro q̇dē medicina sufficit subtilis. Et spisso ē medicina fortis necessaria. Q̄d autē forti medicina magis indiget ē illud quod in nulla duarū partiū vētriculum habet neq̧ receptaculū. Et post ipm est illud quod habꝫ ab vna parte ⁊ post ipm est illud qd̄ a duab⁹ partib⁹ hꝫ receptaculū: ſꝫ est soliduꝫ et spissum sicut rigno. postea est illd̄ quod ea habet a duab⁹ partib⁹ ⁊ ē rarum sicut pulmo. Et situs q̇dē mēbri quoniā per situm cognoscit̄ quēadmoduꝫ tu scis aut locus aut societas aut cōmunitas. Utilitas vero que ex societatis ꝓuenit cognitione

Et creationis quidē membri ⁊c. In hac tertia parte ꝑmo diuidit creaturā membri. Scd̄o diuidit mēbra penes esse plus vel minus in suis foraminib⁹ penetrabilia ⁊ ide indigere debiliori aut fortiori medicina ibi [Post hoc scire] Tertio diuidit mēbra in rara et spissa docens qualis cuiq̧ medicina cōuenit ibi [Et similr̄] Quarto docꝫ ex diuersitate membrorū penes nō habere receptaculū vel habere vnum aut plura solida vel rara diuersificare medicinas in fortitudīe ibi [Quod autem forti]

In ꝑma pte dicit ꝙ iā predixit species ⁊ modos creatōnis mēbri scꝫ ꝙ creatura seu plasmatio mēbri diuiditur ī quattuor modos. ⁊ ibi vidēda est ac cōsideranda videlꝫ ꝑmi scd̄a doctrina ꝑma capl̄o tertio paragrapho illo. Et creature quidem egritudines quattuor cōprehendunt̄ generibus. Primū genus sunt egritudines figure: ⁊ scd̄m est egritudines viarū. ⁊ tertiū est egritudines receptaculorū: ⁊ quartū est egritudines supficieruꝫ membrorū. Creatura igit̄ mēbri sub se cōprehendit mēbri figurā et ipsius vias tam strictas ꝙ̄ amplas ⁊ eius receptacula tam magna ⁊ manifesta ꝙ̄ parua porosa ⁊ mēbri supficiē tā intrinsecam ꝙ̄ extrinsecā.

In scd̄a dicit ꝙ mēbrorū hois q̄dā sunt facilia id est facile delatabilia et penetrabilia in foraminib⁹ suis āplis aut paruis. et sunt in eis interi⁹ aut exterius loca vacua ꝑ q̄ faciliter medicine v̇tus intrat ad ea: ⁊ supflua ei⁹ ab eo expellūt̄ leui medicina tempati vigoris vt stomach⁹ ⁊ epar. Iuxt̄ illd̄ auerroys septimo colliget ca. 4. Forma v̇o membri ⁊ creatio ipius demōstrant iterū sup euacuatione ipsius. Uerbi grā. nos scim⁹ de creatione stomachi ꝙ possumus ipꝫ euacuare ꝑ vomitū ⁊ solutionē Et scimus etiā de creatōne epatis ꝙ euacuamus ex gibbositate ꝑ ꝓuocationē vrine ⁊ ex cōcauitate ꝑ egestionē. Et ꝓpterea figura mēbri est cōsiderāda in trāsitu medicine. Alia sunt q̄ nō ita se hn̄t ſꝫ ꝯrio modo sicut cartilagines ligamēta ⁊ ossa. ⁊ hec fortiori egēt medicīa q̄ penetrari valeāt ⁊ ab eis extrahi sue supfluitates

In tertia dicit ꝑmo ꝙ mēbrorū q̄dā sūt rara vt pulmo: quedā minus rara vt splen: quedā spissa sicut renes. Et intellige ꝑ rarū idem ꝙ porosum seu diuisum in suis partibus multitudine pororū acre plenorū. Iuxta illud gal. ꝑmo simplicis medicine ca°. 8. Et cū dico sb̄am rarā significo ꝑ illud sb̄am inter cuius partes sunt loca vacua. Et spissum ⁊ dēsum cōtrarie se habēt. Secundo dicit ꝙ medicina subtilis. i. debilis et ꝑua sufficit membro raro quia v̇tus eius cito ꝓfundat̄ ad eius interiora. Et illud itelligas de mēbro raro ad quod medicina liberū hꝫ aditū cum breui via corporeo ꝯtactu. lꝫ em̄ pulmo sit de mēbris rariorib⁹: fortis tn̄ sibi medicina cōgruit: qꝛ ꝓpter multitudinē anfractuū ⁊ lōgitudinē viarū medicina pulmonaris ore sumpta magnā ꝑdit partēꝫ sue v̇tutis ꝑusq̄ ad pulmonē ꝑuenire valeat. Tertio dicit ꝙ medicina fortis ē necessaria mēbro spisso: qꝛ v̇tus debilis penetrare nō posset in membrū cōpactū: nec ab hoc educere supflua ipsi⁹. Similia his dictis ꝑmemit ga. tertio tegni dicēs. Ipsorū autēꝫ que patiunt̄ in q̄bus est supfluitas reumatis q̄dā q̄dē rara et laxa et mollia ſm naturā sunt: quedā v̇o sūt spissa ⁊ stricta ⁊ dura. Priora igit̄ facile euacuant̄. Altera v̇o acrioribus indigēt medicamētis euacuātibus ea ⁊ his q̄ sunt leptomera id ē subtilis sb̄stātie. Si v̇o ⁊ ſm multā sunt posita ꝓfunditatē ampli⁹ aut magis indigent acribus ⁊ leptomeris.

In q̄rta dicit ꝙ inter oīa mēbra membrū illud fortiori medicina indiget ceteris parib⁹ quod in nulla sui parte ventriculū habet aut receptaculū: vt os solidū cartilago: qꝛ v̇tus medicine vix penetrat tale membrū. ⁊ supfluitas qua ipm imbibit̄ vix inuenit exitū. ¶ Sed instabit aliquis quia nullū est membrū quod nō hēat receptaculū aliquod saltē ꝓprij alimēti et qua via in ipm supfluitas penetrat sine labore ⁊ pena hac exire poterit. Dic ꝙ loquit̄ de receptaculis manifestis ⁊ ꝙ facilius est supfluitatē aliquā cum ꝓprio nutrimēto in hoc membrū paulatim introire ꝙ̄ ipam iam accumulatā sub notabili quātitate ab eo expelli Et post mēbrum illud quod nusq̄ habꝫ receptaculū membrum fortiori medicina indigēs est illud qd̄ ab vna sola pte receptaclm̄ habet: vt intestinuꝫ quod monoculū dr̄ vnicū hꝫ introitum quo intrāt ⁊ exeunt feces ⁊ hūores. Ideo qn̄ colica torquetur fortiori indiget medicamēto. Et post illud fortiori indiget medicina quod receptaculū habet a duabus eius partib⁹ ⁊ est solidū spissum sicut rigno seu ren. Renes em̄ receptaculū habent supius venā kilim ⁊ inferi⁹ poros vritides: ⁊ facti sunt densi solidi vt sint fortis substātie nō velociter patiētes ab eo a quo implent̄ ī omni hora ex aquositate acuta cui associant̄ humores acuti in pluribus horis: vt ait ꝑn. tertij. 18. c. ꝑmo. Et post illd̄ fortiori medicīa īdigēs est mēbrū qd̄ receptaculū hꝫ a duab⁹ suis partib⁹ ⁊ est rarū: sicut pulmo supius hn̄s arteriā vocalē ⁊ īferi⁹ arteriā venalē ex modo sb̄e nō īdiget forti medicina: sed ex parte loci ī quo est: ad queꝫ nō ꝑuenit aliquid de sb̄a medicine nisi via lōga et per lōgos āfractus ꝑ quos trāsiens cōtinue debilitat̄ medicina fortis pulmoni cōuenit: nisi diligēter practica obseruet̄ in deglutione ipius quā docuit ꝑn. tertij decima trac. ꝑ°. c. 4. dicēs. Et administratōi medicinarum pectoris inest ꝓpria forma. Opꝫ em̄ vt administrent̄ pillle et electuaria in pulueribus retinēdo ea in ore ⁊ deglutiēdo quod resoluitur ex eis paulatim vt ꝓlonget̄ spaciū eorū in ore in pertranseūdo cannam. et reuertant̄ et ꝑueniant ad cannā ⁊ pulmonē ⁊ ꝓprie cum dormit resupinus. ¶ Attende ꝑmo ꝙ ex creatione mēbri nobis ꝑncipalr̄ ondit̄ quomodo sit purgāduꝫ. Iuxta illd̄ galieni septimo de ingenio sanitat̄ capl̄o vltimo. Porro creatio membrorū ostendit quō sit purgandum. Uerbi grā. stomachus purgari debet ꝑ egestionē ⁊ vomituꝫ: intestina soluꝫ egestione. concauū epatis similr̄. Renes et vesica et gibbus epatis si malos humores habeāt ⁊ multos q̄bus impleant̄ mūdificentur cum dissolutiuis et mūdificatiuis. Si aūt nō multi fuerint cū diureticis. Cerebrū mundat̄ per palatū ⁊ nares ⁊ pectus ⁊ pulmo per eoruꝫ cannales ⁊ gulā: hec galienus. ¶ Attende scd̄o ꝙ diuisionē plasmatis membrorū penes habere vel nō habere receptacula. ga. lib. de apatib⁹ ad glauconē capl̄o. 12. sic ꝑnotauit. Ex plasmatōe ita q̄liter q̄dā quidē eorum intra se spaciositatē habent: quedā v̇o exterius: quedam autēꝫ vtrinq̧: quedam vero neutrinq̧.

Et situs quidē mēbri qm̄ ⁊c. In hac q̄rta parte q̄ est de cognitione ꝙ̄titatis medicine ex situ membri ꝑmo tāgit tria que sub cōsideratiōe situs cadūt. Scd̄o agit de vtilitate cognitōis societatis ibi [Utilitas vero] Tertio de vtilitate cognitōis loci ibi [Sed ei⁹ vtilitas] Quarto de vtilitatibus cognitionis loci et societatis simul ibi [Quinq̧ etiam]

In ꝑma parte dicit ꝙ ꝑ situm cognoscit̄ loc⁹ aut societas aut cōitas id est sub cognitione situs cadit cognitio loci membri infirmi: ⁊ cognitio colligātie eius cū alijs membris: ⁊ cognitio cōmunitatis id est loci et colligātie simul: queādmodū tu scis ex his q̄ dicta sunt ꝑmi secūda doctrina ꝑma capl̄o tertio paragrapho illo. Et situs quidē ſm gal. dr̄ ꝑ loco ⁊ dicit̄ ꝑ societate.

In scd̄a dicit ꝙ vtilitas ꝓueniēs ex cognitione societatis seu colligātie mēbri infirmi cum membris alijs est magis ꝓpria id est plus proficiēs recte applicationi medicine ꝙ̄ vtilitas loci sola: ꝓpterea ꝙ cognitio societat̄ eligit id est eligere docet partem ad quā medicina trahit supfluitates membri egri que sunt causa morbi: et partem ad quā declinare facit medicus medicinā cū materia quam attrahit. Exempli gratia si materia peccās in gibbositate epat̄ contineat̄ euacuabit̄ per vias vrine: ⁊ medicina danda erit q̄ declinet et declinare faciat ad has vias materiā peccantē: quia gibbositas epatis colligantiā habet cū vijs vrinalibus per mediuꝫ vene concaue excūtis ab ea ex qua ramificat̄ vena kilis que bifurcata ꝑtrāsit ad renes.

Et si materia peccaus contineatur in concauitate epatis euacuabitur per ventrem et danda erit medicina laxatiua que ad ventrē declinet ⁊ materiā peccantē illuc declinare cogat: quia ꝯcauitas epatꝭ vētri colligaꝶ per venā portā cuius rami transeūt ad stomachū et intestina. Juxta illud galieni.13.megategni capꝉo decimo. Sicut concauū epatis cum temperatis catarticis purgari oꝫ sic gibbo epatis que tempate vrinaꝫ ꝓuocent conueniunt sicut apij semen.

In tertia tangit tres modos vtilitatꝭ que ꝓuenit ex sciētia seu cognitiōe loci mēbri egri. Prim' ē ei' lōgitudo ⁊ ipi' ꝓpinquitas id ē cognitio distantie vel ꝓpinqtatis mēbri ifirmi a parte corporis per quam medicina itroduciꝶ. Naꝫ si membrū egrum ꝓpinquū fuerit parti per quaꝫ medicina offertur vt stōachus ori medicine tempe rate seu mediocris ṽtutis ꝑuenient ad ipm in suo vigore et agent in ipm sufficienter. Si vero ħ mēbrum multū distās fuerit a parte qua itrat medicina corp' sicut pulmo ab ore multis anfractibus ṽtutes medicinarū tempate fortitudinis ꝑus corrumpenꝶ ꝙ ꝑueniant ad illud quare necesse est fortificare ṽtutes earum. Ex istis infert duo correlaria. Primum est ꝙ oportet medicinā quācꝫ que ex proximo obuiat egrotanti mēbro sub equali gradu vel mēsura dari ꝯriā morbo: vt si morbus fuerit calidus in tertio medicina deꝶ in tertio calida. Scdm est ꝙ plusꝙ ꝑus opꝫ augere medicine ṽtutē que ꝑ partē daꝶ distantē plurimū a loco membri egri ⁊ cui necesse est aliquid addere quod eā ꝑducat ad mēbrum infirmū: vt acetū addiꝶ in emplastro qādo cōtr'a sciaticā: non qa conferat ex se sciatice: imo nocet plurimū neruis et iūcturis: sed vt sua subtilitate ⁊ penetratiuitate ꝑuenire faciat ṽtutes medicinarū appropriatarū huic morbo vsqꝫ ad profunditatē iūcture vertebri cuꝫ scia. Et similr hac de causa sepe acetū addiꝶ medicinis ore dandis vt eas penetrare faciat ⁊ in deoppilādo iuuet. Hec nos p̄docuit galien' ṫtio tegni dicens. Si igiꝶ ipsi parti patiēti adducas huius medicamentū intm̄ sit frigidius ⁊ humidius inquātū manifestatio p̄cedit. In ꝓfundo ṽo posita que patiꝶ parte cōsiderare opꝫ huius efficere salubre vt nō contingat exolui ꝼm viam. Cōsequēter ibi specificat modū augmētatiōis ṽtutis medicinarū tam in calidis ꝙ in frigidis dicens. Si igiꝶ calidi' esse oportet moderato nō tanto solū sit calidius ꝙto indiget passio. sꝫ super modū apponaꝶ propter positionē necessario aduenies. Si vero frigidius nō simplr oportet facere tm̄ illud frigidius: sed materiā considerare ꝑus. Si em̄ panchimeres est id est grosse substātie nō ꝑueniet vsqꝫ ad ꝓfundū multū: contrariū vero aliquādo operaꝶ spissam scꝫ reddendo supficiē. Si ṽo leptomeres id est subtilis substātie sit possibile est ꝑuenire iam ad ꝓfundū plurimū. Ita ṽo ⁊ in humectātibus ⁊ desiccantibus studijs ⁊ pāchimeres ⁊ leptomeres substātie cōsiderāde sūt. Secundus modus vtilitatis cognitionis loci mēbri infirmi est vt eo cognito sciamus qd miscere cōuenit medicinis appropatis mēbris distantibus quod eas ꝑducat ad membrū infirmū: vt si cognouerimus locū egritudinis in corde esse cū medicinis ꝑncipalibus miscebimus crocū dato ꝙ passio calida fuerit: qꝛ de ꝓꝑetate croci est facere penetrare ad cor medicinas cordiales. Ideo vituperat ꝑn. tertij vndecima tractatu ꝑmo capꝉo septimo illos qui abstulerūt a trociscis cāfore crocū: qꝛ calefacit: ⁊ illi trocisci danꝶ ad infrigidationē cordis: dicēs. Et illi q̄

est magis propria ꝓpterea ꝙ partem eligit ad quam medicina trahit ⁊ ad quam eam declinare facis. Verbi gratia. cum fuerit materia in gibbo epatis euacuabis eā ꝑ vrinā. Et si in epatis cōcauitate fuerit euacuabis eam ꝑ ventrē: qm̄ epatis gibbositas mēbris vrine est associata: ⁊ eius cōcauitas est associata intestis. Sed eius vtilitas q̄ ex ꝑte sciendi locū ꝓuenit est triū modorū. Unus eorꝫ est ei' lōgitudo ⁊ ipius ꝓpinqtas: qm̄ si fuerit ꝓpinquū sicut stomachus perueniēt ad ipm medicine tempate et opabunꝶ in ipo. Et si lōginquū fuerit sicut pulmo mediciarū tempatarū virtutes corrūpenꝶ anteꝙ ad ipꝫ perueniāt. Quapropter erit necessariū vt in earū virtutib' augmentum fiat. Opꝫ itaqꝫ vt cū membrū est propinquū cui obuiat medicia sit ṽtus ipius medicie ꝼm mensurā que egritudini sit opposita: et si iter ea fuerit lōgitudo ⁊ spaciū ⁊ est egritudo cui est medicina necessaria quā virt' pe-

abstulerūt crocū ex trociscis cāfore ⁊ blasphemauerūt ꝑmos ... runt trociscos canfore pauci iuuamenti. Et iterum super hoc ... qnto canon. capꝉo ꝑmo. Et quādoqꝫ est intētio ꝑmixtiōis ... medicine cū altera penetratio: sicut proijcimus crocū i trocis... canfore donec faciat eas ꝑuenire ad cor. Uerūtamen cū ipsi ꝑe... nūt ad cor ... surgit ṽtus ... scretiua et ... nudat et ... dit ab eis ... cum et ... it ipsum ... rantur ... dantia ... guētia ... dc. Itē ... scemus ... tica medic... membror... ne: ꝫ non co... ueniant: im... de se obs... re egritud... que est in ... vt i vlcerib... renum ... sime laudat ... rasis in antido... tario suo et ... lij post ipsum ... trociscos scḋm ... tes. R. semi... nuꝫ citrulli. ʒ. decē boli gummi arabici ... ris sanguinis draconis sem... nis papaueris albi amig-

netrās ꝓfundare faciat: tūc necessariū est in virtute medicine plus addere ꝙ ꝑus erat ei necessariū sicut acetū in emplastro sciatice et reliqs. Et secūdus modus est vt sciaꝶ qd medicinis sit admiscendū vt ꝑ illud velociter ad membrū ꝑueniāt: quēadmodum medicinis membrorū vrine admisceꝶ diuretica: ⁊ medicis cordis sicut crocus. Et terti' quidē mod' est vt sciam' qua parte medicinā ad ipꝫ trāsire faciamus. Verbi grā. si sciuerimus ꝙ vlcera in inferiorib' intestinis existāt ꝑ clistere iījciem' ⁊ si sciuerimus ꝙ sint in supiorib' intestinis ꝑ illud quod bibūt offerem'. Quādoqꝫ etiā cōfert loci ⁊ societatis simꝉ sollicitudinē habere. Et hoc quidem est in eo quod facere debemus cum materia tota in mēbro iā fuerit euacuata ⁊ in eo qḋ facere debemus cū materia adhuc euacuaꝶ: qm̄ cuꝫ fuerit scitū ꝙ materia sit adhuc i d'scēsu a suo loco materiā extrahem'. postꝙ qttuor cōditionum curā habuerim'

dalarum dulciū excorticatarū succi liqritie dragagāti amidi aā. ʒ. decē semis apij. ʒ. 2. granorꝫ alkekengi. ʒ. tres opij. ʒ. 1. fiāt trocisci ponderis. ʒ. triū: ⁊ deꝶ in potu vnus. Et in his trociscis ponit semen apij ꝓ diuretico ducēte ṽtutes aliorꝫ ad vias vrine. Terti' modus vtilitatis cognitōis loci mēbri egri est vt loco cognito cognoscamus ꝑ quā partē corꝑis intromittēda est medicia dāda: vt si sciuerim' ꝙ vlcera sint in supiorib' intestinis medicinas per os ministrabim'. Et si in inferiorib' fuerit cū clisteris instrumento has ꝑ anū iniījciemus. Cognoscunꝶ aūt in supiorib' intestinis vlcera esse ꝑ cortices tenues cū sanie egestos et ex ꝑmixtione excrementi saniose materie cū fecibus egestis et ex dolore ac punctione diu p̄cedente tempus egestionis: ⁊ in inferioribus ꝑ signa cōtraria. Juxta illud ga. sexto interiorꝫ capꝉo ꝑmo. Si cum sanguine rasura fuerit oꝫ te ꝑquirere an cū ea aliqd piguedinis egrediaꝶ quo sic exn̄te vulnera in grossis intestinis esse denotanꝶ. Si aūt rasura illa cū sanguine exierit opꝫ te videre an vtraqꝫ sint mixta vel supius existat. Nam si cōmixta sunt significāt vulnera in quibus inferioribus intestinis. Si aūt natauerit vulnera in quibus inferioribus sunt. Similr ⁊ de rasura inuestigandū est: sed tm̄ nō est adeo in apto velut sanguis. Itē si exierint cū egestione cortices illius vulneris ostēdent vulnera in quocūqꝫ intestino fuerint hoc ꝼm eorꝫ sbam. Similr si sint cōmixti aut supius existentes: hec ga. Cōsequēter dicit. Sed scia loci vulnerū in intestinis existētiū nō est minū iuuamētū in curatione. Uulnerib' cm̄ supius existētib' opꝫ ꝑ supiorē ꝑtē dare medicinā. Si ṽo inferi' ꝑ inferiorē

In. 4ª. dicit ꝑ° ꝙ aliqn̄ etiā vtile ē (ꝑtē cū clisterib' dāda cura) siꝶ curā gerere seu sollicitari de loco mēbri egri ⁊ de colligātia ipsius cū alijs mēbris: vt ꝑ hos sciamus qd facere debemus cum materia peccās adhuc euacuaꝶ. i. trāsit et fluit adhuc de mēbris alijs ad mēbrū infirmū: et etiā qd facere debemus cum materia egritudinis iā tota fluxa fuerit ⁊ incuneata in membro ifirmo. Scdo dicit ꝙ si scitū fuerit materiā peccantē adhuc esse in fluxu sine descēsu de mēbro mādāte ad mēbrū infirmū tūc euacuanda est. i. diuertēda a mēbro infirmo cōsideratiōe ꝑhabita ad qttuor

cōditiones obseruādas in ta li diuersione. Prima est diuersitas partis .i. ꝙ ps ad quā materia ꝑ diuerrsionē trahit sit ꝯtraria ƒꝫ sitū pti ad quā fluebat: vt si fluebat ad dexterā diuertat ad sinistrā: si ad supiora diuerta t ad iferiora: si ad posteriora trahat ad āteriora. Iuxͣ illō hyp. āph. 5. Posteriora capit̄ dolētia ī frōte rcā

Una est partis diuersitas: quemadmodum a dextra ad sinistram trahimus ⁊ a superioribus ad iferiora. Et secūda est vt societatis curam habeamus: sicut mēstrua ventosis retinemus quas etiam mamillis superponim᷒ socio attrahentes. Et tertia est rectitudinū curā habere: queādmodum in egritudinib᷒ epatis ī dextra minutionē facimus de basilica: ⁊ in egritudinibus splenis in basilica sinistra. Et q̄rta quidē est cū sollicitudine elōgatōis: ne quod extrahitur valde sit propīquū ei a quo extrahit.

vena incisa iuuat. Et gal. in commento ait Non solū hic intēdit purgationē de locis ifirmis ƒꝫ materiā ꝑ opposita eis extͪhere satagit qḋ fit ecōtrario. Si ergo in latitudie fuerit a dextra in sinistrā vel a sinistra ī dextrā innuit fieri. Qꝫ si in ꝓfunditate fuerit āteriora retro posteriora ante opꝫ medicari. Nam si materia v̇sus illā traheret partez ad quā declinabat augeret ṗmus fluxus ⁊ pars egra aggrauaretur Secūda cōditio est habere curā societatis .i. attēdere diligenter vt pars ad quā materia peccās ꝑ diuersionē trahit societatē seu colligantiā habeat cū membro infirmo: q̄tinus aptius ⁊ facilius et cum minori corꝑis cōmotione diuersio fiat: vt restringere volentes mēstrua que suꝑfluūt vētosas mamillis suꝑponim᷒ attrahentes socio .i. societate seu colligātia mamillarū cū ip̄a matrice vnde fluit sanguis. Iuxta illud hyp. ampho. q̇nta. Mulieri mēstrua si vis retinere sitiam .i. vētosa maior est ad mamillas appone. Et ga. in cōmento ait. Ad mamillas vētosas maiores iubet apponere: nec tn̄ apponēde sunt nisi subtus eas super venas de vulua ascendētes ad ip̄as. Maiores esse iussit vt magis ⁊ forti᷒ attraherēt. Tertia cōditio est habere curā rectitudinū .i. attente obseruare ꝙ pars ad quā trahit materia peccās per diuersionez nō solum colligata sit cū mēbro infirmo: sed directū habeat aspectum ad ip̄m: vt phlebotomiā facimus de basilica dextri brachij in egritudinib᷒ epatis: qꝛ directius respicit epar. Et in egritudinib᷒ splenis ḋ basilica brachij sinistri: qꝛ directi᷒ respicit splenē. lꝫ ambe exeāt ab eodē trūco vene ascendētis. ⁊ inde cū epate colligate sint. Idem intellige de saluatellis dextra ⁊ sinistra phlebotomādis in dictis casibus intromissa in aquā manu phlebotomanda. Et in passionib᷒ matricis phlebotomia sophene magis cōfert q̄ꝫ phlebotomia vene sciatice ꝓpter rectitudinē aspectus sophene ad matricē: ⁊ phlebotomia vene sciatice plus cōfert in gutta sciatica ꝓpter similē cām. ¶ Sed dicet q̇s hec exēpla non ꝑtinere ꝓposito: qꝛ dicte phlebotomie nō sunt ꝓprie diuersiue: cum ꝑ partē eādē fiant. Dic ꝙ inter epar ⁊ basilicā dextraꝫ est dimēsio sufficiēs ad diuersionē accipiēs aliq̇d de oppositōne superioris ad inferius ⁊ aliq̇d de oppositōe ƒm latū. ⁊ inter matricem et venam sophenā ⁊ iuncturā anche et sciaticā est dimensio cōtrarietatis a suꝑiori ad inferius. Ueruꝫ vbi essent in toto corpore plectoria vel repletio plurima melius esset ad longinq̇ora diuertere. Quarta cōditio est cū sollicitudine .i. attētione diligēti ne materia q̄ diuertit valde ꝓpinqua sit illi parti corꝑis a qua diuertitur vel extrahit: vt si materia aliqua fluat ad dextram capitis nō est ꝑ diuersionē trahenda ad sinistrā partē capitis: nec si fluat ad exteriorē cauillā pedis attrahēda est ad interiorez ei᷒. quia distātia de dextro ad sinistrū in capite ⁊ pede nō ē sufficiēs ad diuersionē. ¶ Attēde ṗ° ꝙ tres sūt modi simplices q̇bus mā diuertit a membro egro seu retrocedit vel vnde ꝓcessit vl̄ ad aliū locum. Un᷒ est ꝑ viaꝫ reꝑcussionis applicatis frigidis aut stipticis parti que repleta egrotat vel parti medie inter mēbruꝫ mandans et membrū infirmū. Secūdus modus est ꝑ attractionē versus contrariū partis egrotātis aut ꝑ phlebotomiā aut ꝑ vētosas aut ꝑ medicinas attractiue v̇tutis. Inanitis em̄ partibus medijs inter membrū egrū ⁊ membrū mandās per attractionez ad contrariū materia recurrit que ṗus fluebat ne fiat vacuum.

Tertius modus est ꝑ transmissionē materie peccātis ad aliū locum que quādoqꝫ fit v̇tute membri egri cōfortata aliquo vel coadiuta per situationē membri infirmi in alto loco cum deꝑssione mēbri mādātis Possunt et hi modi duo vel om̄s tres simul cōcurrere ad diuersionem materie. Iuxta illud ga. tertio tegni. Rursus igit curret aut ꝑ ipulsuꝫ

Sed cū acciderit vt tota materia iaꝫ sit euacuata vtreqꝫ res ei conferūt ex parte. Quoniā si voluerimus accipiemus eaꝫ ex ipso mēbro: ⁊ si voluerimus trahemus ip̄am ad membrum propinquū quod associatū est: ⁊ eaꝫ ab eo extrahemus: queādmodū duas minuimus sophenas in matricū egritudinibus: ⁊ venā q̄ ē sub ligua cū medicari volum᷒ apostema duaꝝ amigdalarū. Cūqꝫ ad diuersum protrahere volueris membri a quo protrahis dolorē prius seda. Et caue tibi ne transitus super ṗncipale fiat.

aut per tractū aut ꝑ transmissuꝫ aut ƒm aliqua eorū aut ƒm hec oīa. Repellem᷒ vero ex patiēte si infrigidemus ⁊ stiptica apponam᷒. Sed euacuata ad seipsa vasa quod repellit attrahūt ⁊ trāsmittunt: si quidē ad alias regiones vasa cōfortata stipticis pharmacis. ¶ Attende scḋo ꝙ in corporib᷒ repletis vel plectoricis diuersio cuꝫ reꝑcussiuis nō ē practicanda donec ꝓcesserit diuersio alia cuꝫ attractione ad contrariū per euacuatōnē: quia corpus plenū materiā nō recipet a stipticis reꝑcussam. Iuxta illud gal. tertio tegni. Si vero velimus recurrere coge quod est influxū nō recipiet plenū exn̄s corp᷒

Tertio dicit h̄ ṗnceps ꝙ cū tota materia peccās que fluxura erat ad membrū infirmū iam euacuata est .i. fluxa ⁊ incuneata in hoc membro vtreqꝫ ei res cōferunt ex parte: scꝫ ⁊ diuersio materie peccantis ex parte infirma ad aliaꝫ partē ꝓximā ⁊ euacuatio materie peccātis ex ip̄amet parte infirma: quia si velimus educemus eam ꝑ infirmā partem sine diuersione ad aliā. Et si velimus materiā trahemus ad partē ꝓximā ⁊ colligatā parti egrotāti. Et ꝑ hanc ꝓximā educemus eaꝫ. Exempli grā si materia peccās iam tota ad matricē fluxerit trahemus eaꝫ ad pedes et a pedibus educemus ꝑ phlebotomiā sophenarū q̄ sunt vene iuxta posite cauillis pedū interioribus. Et si tota fluxerit ad duas amigdalas q̄ sunt in radice lingue trahemus hāc v̇sus linguā ⁊ euacuabimus per phlebotomiā vene q̄ sub lingua apparet. ¶ Attende ṗmo ꝙ materia tota fluxa ⁊ incuneata in aliquo mēbro dupl̄r educi ꝑ ip̄mmet pōt Uno modo latēter ⁊ insensibil̄r ꝑ viā resolutōis applicādo suꝑ ipsum medicinas resolutiuas. Alio modo ꝑ sensibilē euacuationē facta in coaptura cū lanceola vel rasorio vel cauterio potētiali vel actuali vel aliq̄ corrosiuo. Iuxta illud ga. 3. tegni. Per ip̄aꝫ v̇o q̄ patit ꝑtē euacuabit: hoc quidē māifeste ⁊ sensibil̄r: hoc aūt ī euaporatōes extenuatū ¶ Attende secūdo ꝙ neutro istoꝝ modoꝝ mā iā fluxa dꝫ educi ꝑ membrū infirmū corꝑe repleto seu plectorico toto: qꝛ si incidat dolor suscitabit et fluere faciet ad infirmā partē nouos humores. Et si resoluētia suꝑ ip̄ꝫ applices plus de humorib᷒ attrahent ad ip̄m q̄ꝫ ab eo resoluāt. Iuxta illud ga. ibi. Si igit fuerit totū corp᷒ plectoricū nō oꝫ ꝑ ip̄am patiētez partē euacuare. Si em̄ caraxatiōibus et incisionibus sensibil̄r euacuauerimus ad ꝑtes dolentes attrahemus ꝓpter dolorē āplius. Si v̇o calefaciētib᷒ dyaphoresiꝫ .i. resolutōeꝫ face aggressi fuerim᷒ t̄hem᷒ calorē āpli᷒ ī ꝑtē q̄ꝫ diaphoresim faciam᷒: hec ille. Quarto dat duas regulas circa diuersionē materie peccātis obseruādas. Prima est ꝙ dolor part̄ infirme ṗus sedet q̄ꝫ materia peccās diuertat ab ea ꝑ attractionē qꝛ dolor est de maximis causis attractōis humoꝝ ad locū part̄ dolēt. Prohibebit igit diuersionē cōtraoꝑādo: vel agitabit materia peccās ⁊ vexabit corpus nūc dolore tracta v̇sus mēbrū egrū nūc ad oppositū ꝑ diuersionē ip̄ius deducta. ¶ Attende ꝙ sicut in diuersione dolor ṗus pacificādus est: sic in resolutione materie fluxe ꝑ membrū infirmū nec aliquid mordax ad resolutionē huic est applicandū. Iuxta illud galieni tertio tegni. Sed qm̄ diaforetica id est resolutiua oīa calida virtutibus sunt. Eius v̇o craseos id est cōplexionis est opus mordere quādo immoderate sunt calida obseruandū in eis ne oīa nimis calida sint et maxime si in suꝑficie fuerit calidū quod patit. Dolebit em̄ nō paruꝫ si siml̄ patit et mordet: ⁊ oīs dolor exacuit reuma. Mediocrit igit anodinum calidum in his vtendū est ⁊ magis tamē si humiduꝫ est. Scḋa regula est vt caueat in diuersiōe materie peccātis de parte infirma in partē oppositā ne faciat transitū in suo recursu suꝑ ṗncipale membrū quo ipsum alteret ⁊ inficiat. ¶ Contra nos purgamus posteriora capitis per anteriora. Iuxta illud hypocratis amphorismorum quinta

Posteriora capitis dolẽtia in fronte recta vena icisa iuuat. Sz id fieri nequit sine transitu sanguis peccãtis p mediũ cerebri. Itez frequẽter purgamus venas a malis humoribus cũ pharmacijs attrahẽtib' eos p mediũ epatis ad intestina que p epar transeũt. Itẽ in pleuresi dextri lateris phlebotomamus basilicã sinistrã vel medianã. Et cũ cor locet in medio laterũ dextri ⁊ sinistri videtur trãsire p h' sanguis peccans phlebotomia tollẽdus ¶ Attende q in diuersione materie duplicit potest fieri transit' ipsius sup pncipale membrũ. Vno modo intrãdo sbam ipsius ⁊ poros eius illic residẽdo velut in termio. Alio modo fluendo p cãnale vene quo pforat mem brum pncipale sine hoc q tangat sbam ipsius aut figatur illic: imo cursorie p venaz trãsit. Et de his trãsitibus pmus est vitãdus pter dignitatẽ membrorũ pncipalium et necessitatẽ custodie suarũ ṽtutum. Scds ṽo nõ de necessitate: lz esset melius si cõmode fieri posset p mẽbra pucipalia nõ deducere aliquos peccãtes humores. Rões padducte pbant transitũ licite posse fieri sup pncipale membrũ scdo modo scz p viam vene cursorie fluendo: nisi materia esset venenosa vel magne malitie. Talis enim semper qtum possibile est ad exteriora tota trahenda est et exertice expulsa et in emunctorijs incuneata.

Et vtilitas quidẽ que sequitur ex parte virtutis membri est triũ semitarũ. Vna est dignitatis ⁊ pncipatus curã habere: quoniã sup mẽbra principalia cuz fortibus medicinis nõ faciemus aliquid ĩ quo sit ambigendum qto magis poterimus: ne nocumentũ toti corpori cõmune faciamus. Quapropt ex cerebro ⁊ epate nõ euacuabim' illud quod ab eis euacuare debemus in vna hora: neq; vllo modo vehemẽti infrigidabimus infrigidatõe. Et cum epati emplastruz supponemus ex medicinis resoluentibus non relinquem' quin in eo res retentiuas et boni odoris ponamus propter virtutẽ custodiẽdam. Et similiter in eis que propter eam ad bibendũ damus. Quod autem inter omnia membra hac tota custodia digni' existit est cor: ⁊ postea cerebrum: et post ipsum epar.

Et vtilitas quidẽ ⁊c. In hac parte qnta docet eligere medicinas et earũ qtitates cõsideratõe habita ad virtutẽ sub triplici semita seu via aut regula. Prima incipit ibi [Vna est dignitat] Scda ibi [Et scda qdem] Tertia ibi [Et semita tertia] Et pmittit q vtilitas ex cognitõne ṽtutis mẽbri infirmi pueniẽs in electõe medicinarũ est triũ semitarũ id est cõsistit in triplici cõsideratõe. Cõsequẽter circa pmã semitã dicit pmo q vna harũ triũ est habere curã dignitatis ⁊ pncipatus. i. diligẽt et attẽte sollicitari circa custodiã membroz pncipaliũ q pcellũt cetera mẽbra dignitate et pucipatu. Nihil g sup hec ex fortib' medicinis applicabimus in quo sit ambigendũ. i. in cuius admistratione timor immineat ⁊ notoriũ periculũ qto plus poterim' ne nocẽdo pncipalib' nocumentũ faciamus toti corpi cõe. Cito nãq; pncipaliũ nocumẽta trãseunt in totũ corpus cerebri p neruos: cordis p arterias: epatis p vẽas. Signãter dicit qto plus poterim': q interdũ necessitas vrget fortes adhibere medicinas cerebro: vt in apoplexia qñq; immittit narib' pirettrum vel elleborus albus vel staphisagria vel euforbrũ vñ vehemẽter cõmouet cerebrũ. Scdo qttuor infert ex dictis velut correlaria. Primũ est q materia euacuãda a cerebro vel ab epate nõ est tota euacuanda vna hora et vna vice: maxime si pluria fuerit aut vehemẽt ĩfiltrata et euacuatiua medicina fuerit ex gñe violentarũ: q omni euacuationi exquisite annex' est casus ṽtutis pter nimiã resolutionẽ spũuz cuz eo quod euacuat. Et in plurimis violẽtarũ medicinarũ existit aliq venenositas ⁊ solutionẽ ventris efficiũt fm modũ quo nature violẽtia ĩfert vt ait pn. in pñti seu ca. 9. Scdm est nullũ pncipaliũ mẽbroz est infrigidandũ vehemẽti infrigidatõe: sicut cũ glacie niue vel opio vel mandragora vel iusqamo: ne spũs cui' est fons extingat ⁊ su' innatus calor Iux illud pn. tertij. n. trac. i. c. 7. Cũ aũt volum' vt pmutem' cõplonez calidã cordis nõ sum' ausi eẽ cõtẽti infrigidatiuis. Nã sba ppter quaz cor creatũ est: ⁊ est spũs effusus in ipo: est sba calida caliditate ĩnata nõ caliditatib' nociuis corpi: et accidit ei ex malitia cõplonis cordis qñ ẽ calida vt minoret ⁊ resoluat ⁊ vt cõuertat in fumũ ⁊ cturbet. Cũ ergo supuenit corpi cordis qd extinguit ipm ⁊ nõ est pmixtũ cũ medicinis calidis quarũ ppetas est vt cfortẽt calorẽ innatũ nõ tm ppt caliditatẽ earũ: imo cũ ppetate iparũ associata caliditati earũ possibile est vt noceat radici scz spũi qui sramo cõferat: et est corpus cordis pterea qa adiuuat ad tempandã caliditatẽ cordis. Quapropt nõ inuenim' sapientes antiquos euacuasse curationẽ malitie cõplonis calide q ẽ in corde a pmixtione medicinarũ frigidarũ cũ cordialib' calidis cfidẽtes q natura si fuerit fortis discernet inter infrigidatiuũ ⁊ calefactiuũ: ⁊ afferet infrigidatiuũ cordi: et afferet calidũ cordiale spũi: hec pn. Tertiuz est dũ supponemus epati emplastrũ de resolutiuis nõ ptermittem' qn eis iungamus res stipticas odoriferas p custodia ṽtutis vt absinthiũ spicam squinãtũ cyperũ rosas et sandalos. Ex hui' defectu refert ga. 13. de ingenio sanitat. ca. 7. dyogenẽ interijsse dicẽs. Licet stulta secta thesili credat sola vlia sufficere, glosam tñ coz medicinaz quã fecerũt dyogeni pbo manifestabo. Est em diffamata p oẽs. Is em magn' extitit eo q quotidie orator traiani ipatoris erat. medicus autẽ qui medebat ei discipulus erat suriãi tal liusq; vocabat. Is vo cathaplasmabat q dyogenis omni die ex pane et melle ignorãs q huic mẽbro que parũ sũt stiptica cõueniãt eo q ẽ fundamentũ nutritiue virtis. Sed curabat apa veluti si eẽt in carne. i. cũ cataplasmate qd fit ex melle et pane infundẽs illud cũ oleo ⁊ nutriẽs cũ candaruso. Et multa interposita sup correctiõe tallij p ga. ⁊ supba rñsione tallij sequentia ṽba ga. subdit ga. ibi. Vnde quod ipi tallio ctigit dicam. Cum iusiurãdũ fecisset q in tertio die dyogenẽ sanitati restituisset cepit epar mag' oleo calido cataplasmare arbitrãs p istd freqnt appositũ citius sanitati appropinqri. Vnde cõtigit eum subito mori queadmodũ nũciauerã. Is aũt cõuocauit amicos ei' vt ondere eis secũ eũtibus dyogenẽ sanitati restitutũ ⁊ in balneo mittẽdũ. Ingrediẽtes aũt domũ eum mortuũ inuenerũt. lauabatur em a suiẽtibus: null' aũt ibi plorabat eo q pbi erãt: hec ga. Quartuz est. nos silr debem' miscere stiptica aromatica cũ resolutiuis in eis q dam' ad bibendũ pter eã scz ṽtutẽ custodiẽdã vel resolutionem faciendã. Cui' rõ est q epar est debilis coagulatõis ⁊ facile induratur resolut ptib' eius subtilioribus p resoluẽtia si non fuerit repssa stipticis cõfortatiuis. Iuxta illud ga. 13. de igenio sanitat ca. 8. Dico sbam epat facile tumefieri ⁊ indurari: q natura ei' sicut quidã medic' ludẽdo dixit: est qsi lutũ. Tertio tãgit ordinẽ in dignitate custodie pncipaliũ mẽbroz. Et dicit q cor inter oia pncipalia mẽbra digni' est hac tota custodia scz vt nõ euacuet exquisite nec infrigidet ĩmoderate nec resoluat cũ pure resolutiuis q est radix vite fons viuifici caloris ⁊ velut rex microcosmi. Et post cor digni' vt attẽte custodiat est cerebrũ pter necessitatem motus anhelit' q ab eo pcedit. Et post cerebrũ epar: q est fons sanguis et radix vegetatiõis fm ga. ⁊ seqces ei'. Hoc ordine posuit mẽbra pncipalia ga. 7. de ingenio sanitat. c. vltio dicẽs At qm mẽbra nõ sunt eqlia in dignitate vel nobilitate ⁊ ĩfirmis nõ sunt eq necessaria: cũ quedã magis q alia iuuẽt: sit necesse vt vniuscuiusq; custodiam' actionẽ fm eoz dignitatẽ ⁊ iuuamentũ. Cor g dignioris actõis est in toto corpe: eo q infirmi magis hñt ea opus q ceteroz actione. Cerebrũ q necessariũ est corpi sicut ⁊ cor: sed tñ in infirmitate nõ est eodẽ modo necessariũ: q ĩfirmis nõ est opus lacertos ⁊ oia mẽbra moueri: cũ sufficiat eis tm ṽtutis qtum in custodiẽdo cõpetit anhelitu. Actio aũt epatis ⁊ stomachi nccria ẽ toti corpi: nõ tñ semp vt actio cordis: hec galien'. ¶ Instabit aliqs q cerebrũ est sedes ⁊ fundamentũ nobilioris ṽtutis scz rõnis vel cogitationis. Iuxta illud ga. 3. interioz. c. 4. Dicit Ois homo certificat cogitatõis fundamẽtũ esse cerebrũ. Dicit em stultos nõ habere cerebrũ. Hui' rei signũ est q ipm positum est in eminẽtiori loco corpis ⁊ organa sensuũ sunt ei iuxtaposita veluti fenestre rõnis ⁊ intellect'. Item sba cerebri est hũida mollis facile resolubilis. Cordis ṽo dura solida villosa: qre cerebrum videt pl' egẽs custodia q cor. Itez epar ẽ necessarijssimũ oĩm membroz cũ sit radix vegetatõis ⁊ naturalis ṽtutis sine q nullũ animal esse potest. Naz q diu viuimus tãdiu nutrimur. Et vegetatiuũ est in sensitiuo nõ sicut trigonũ in tetragono. 2. de aia. Et sine spũ ⁊ respiratiõe ait aristo. Alias quidẽ igit ṽtutes aie impossibile existere sine nutritiua. Item epar est debilissime coagulationis inter cetera membra pncipalia. Nõ em est durum solidum sicut cor: nec viscosuz sicut cerebrũ. Maxima igit indiget custodia cum sit valde principale. Iuxta illud auẽzoar in suo theisir trac.

Et secūda quidē semita est curam habere opatiōis membro associate licz nō sit p̄ncipale sicut stomachus et pulmo. Quapropter in febribus cū stomachi debilitate aquā frigidā in potu que sit vehemētis frigiditatis nō damus. Et scias q̄ dare ea pura que laxa faciūt p̄ncipalibus mēbris et eis que sunt corā ip̄is est valde timorosum in re vite. Et semita tertia est habere sollicitudinez acuitatis sensus τ eius hebetudinis. Debet nāq3 sibi cauere ne mēbris acuti sensus neruosis det medicinas malarū qualitatū τ mordicatiuas τ nociuas: sicut sunt titimalli et relique ab eis. Medicinarum quoq3 a quarum datione nobis cauemus tres sunt sp̄ēs resoluentes: et vehemēter infrigidantes: et contrarias habentes qualitates sicut flos eris τ cerusa τ calcacecaumenon τ eis similia.

terti odecimo caplo p̄mo. Medici vo dicūt q̄ epar p se est mēbrū valde p̄ncipale maximos obtinēs effectus τ p̄ncipales opatōes de seip̄o nō ab alio recipiēs membro. Et ꝓpter hoc dixit hyp. q̄ si cōtingat nos bona vita viuere hoc p sanitatē epatꝭ est. ¶ Pro solutione harū obiectionū attēde q̄ duplr dignitas p̄ncipaliuz membroꝝ attendit. Uno mō penes esse sedē p̄maz nobilioris vtutꝭ. hoc modo cerebruz s̄m medicos ē digni⁹ ceterꝫ vt arguit p̄ma ratio. Alio mō penes necessitatez ad esse τ viuere: sic cor est digni⁹ ceteris. cuius opatio nullā opatōez alterius mēbri p̄supponit: τ om̄s opatōnes alioꝝ membroꝝ presupponūt suā. Iuxta illud ga. q̄nto interioꝝ caplo p̄mo. Mors semp imitatꝭ pessimitatē cōplonis cordis. Nam oīa membra copatiēte compatiunꝭ. Item mōstrauimus mēbra corpis actōnez suam facere ꝓpter moderatā ꝓpriāq3 cordis cōplonē. Itez actio cerebri ablato sui tempamēto mōstratꝭ auferri: silr intelligimus de epate. Uerūtamē nō est necessariū actōez cordis auferri ablatis illoꝝ tempamēti τ actionis ꝓp̄etatibus. Nam etsi sensibilis et motus actio nō inueniatꝭ in corpe aīalis eo cibū nō accipiente sicut cōtingit aīalibus in hyeme in foraminib⁹ accubatꝭ: necesse ē tñ eum mīme mori quousq3 cor patitꝭ: hec galꝭ. ¶ Ad rōnes p̄adductas iam p̄ma soluta est. Ad scd̄am dic q̄ l3 sb̄a cerebri sit humida mollis viscosa: tñ est circūtecta vel tecta vndiq3 pānis τ ossibus his multū resistēs resolutiōibus. Ad tertiaz nega q̄ epar sit necessarijssimū: imo cor ē eo magis ncēriū ad vitā. Ad ꝓbationē dic q̄ cōcesso q̄ sit radix vegetatiōis τ nālis vtutis: non tñ pōt exire in actū vegetatōis τ nutritiōis sine viuifico calore cordis. Ad quartā cōcede q̄ epar est debilissime coagulatōis: τ iō medicīe aliq̄ sup regionē epatis posite sūt resolutiue sue vtutꝭ: q̄ posite supra regionē cordis nō sufficerēt vtutē resoluere ipsius: quecūq3 tñ vtutē cordis resoluūt plus nocēt corpi q̄ q̄ resoluunt vtutē epatis. Ad cōfirmationē p dictū auēzoar q̄ epar ē mēbrū valde principale. Dic id vificari inter membra nutritionis.

In scd̄a pte dicit p̄mo q̄ scd̄a semita pendēs ex ꝯsideratōe virtutis mēbri est habere curā opatōis associate mēbro p̄ncipali. s. diligēter attēdere q̄ opatio mēbri ꝓxīni τ colligati cū mēbro p̄ncipali nō vehemēter ledatꝭ: l3 tale mēbrū nō sit p̄ncipale sicut stomachus p̄cipue os ei⁹ τ etiā pulmo: q̄ l3 nō sint ex p̄ncipalib⁹ ip̄is tñ patiētib⁹ cor ilico patitꝭ. De orificio stōachi satꝭ expiētia docemur q̄ ei⁹ passio syncopī leuitꝭ affert: inde p̄cordiū ab antiq̄s dr. Et leso pulmone vel cor suffocatꝭ vel male euentatꝭ ꝓpter īpediri aspiratōnē aeris frigidi. Scd̄o p modū correlarij infert q̄ aqua frigida fortꝭ frigiditatꝭ nō datꝭ in potu febricitātib⁹ ad extinctōez sue febris ip̄is patiētib⁹ debilitatē stōachi: q2 valde debilitat et deijcit vtutē eius: τ interdū spasmū inducit vt ꝯtigit aristo. qui inde mortu⁹ est. Iuxta illud ga. lib. de vtute ꝯsuetudis. Arist. deniq3 vir militinēsis p̄matū tenēs in ꝑipatetica theoria egritudinē incidēs a frigidi potione iuuari potentē ꝓpter id qd̄ hui⁹ nūq̄ attulit potū ꝓhibuit cōsulētes bibere scire apte aiens quoniā spasmabitꝭ gustās frigidū. Etem̄ ī alio hoc dicebat vidisse corpis habitu τ cōplone silꝭ sibi τ calide potiōis assuetudinē hn̄te. Si vo eēt ꝯsuetudo queadmodū alijs potōis hui⁹ maxīe q̄dez neq3 ip̄e timeret ei⁹ oblationē. hic vo τ hoc spasmū scz passus est. Coegerūt em̄ assistētes medici oīno eū: ille quidē ita mortu⁹ est vt dixi. Introgātib⁹ vo me aduenietib⁹ ei morēti vtrū sicut ī alijs ausus fui: his quidē p totā egritudinē. his vo ī aliq̄ tpe dare frigidū verentib⁹ medicis. ita vtiq3 ausus fuissem facere τ in illo: vlꝭ bn̄ ꝯsiderauit sui ip̄ius cōplonē homo. Rn̄di eis bn̄ ꝯsiderauisse valde em̄ erat ḡcilis et os vētris frigidissimū hēbat a p̄ncipio vt singultuaret cōfestim si q̄nq3 breuitꝭ infrigidaretꝭ: hec ga. Et sicut febricitāti cū debilitate stomachi nō cōuenit potus vehementis frigiditatis: sic nec cū debilitate pulmōis τ pectoraliū: q2 frigida sicut nix vel cristall⁹ sunt pectori inimica tussim commouētia sanguinē fluere catarros facietia. amph. q̄nta. Tertio dicit q̄ valde piculosum est in re vite scz in vita custodiēda dare mēbris p̄ncipalib⁹ τ his q̄ sunt coraz ip̄is cōfederata cū eis ea pura sine freno q̄ laxa faciūt. i. relaxāt atq3 debilitant sb̄as coꝝ et q̄ resoluūt īmoderate suas hūiditates τ suos sp̄ūs cuz calore innato. Per hoc em̄ deijciunꝭ sue vtutes sine q̄bus vita diu stare nō pōt. Iuxta illud ga. 12. de ingenio sanitatꝭ ca. sexto Uirtutꝭ vo defectio in qua nos intendimus fit ꝓpter dissolutionē fundamētorū mēbrorū: τ hoc ꝓpter diuturnos morbos. Aliq̄n propter acutos τ ꝓpter febrē cōsumētē corp⁹. Itē ꝓpter mutatōnē complonis fundamētorum illorum cum vltime calefiūt aut infrigidantur desicanꝭ aut hūectanꝭ. Sp̄ūs aūt mutanꝭ vlꝭ ꝓpter corruptos et pessimos hūores aut ꝓpter corruptionē aeris vel mortiferam medicinam.

In tertia pte dicit p̄mo q̄ semita tētia pēdēs a ꝯsideratiōe vtutis est sollicitari vel curā gerere de acuitate sensus mēbri vel obtusione ip̄ius Nā si mēbrū fuerit acuti sensus τ multū neruosuz nō dabim⁹ ei medicinas aliq̄s male q̄litatꝭ puta corrosiuas vlꝭ adustiuas vel excoriatiuas vel pūgitiuas vlꝭ mordicatiuas τ nociuas vt sūt titimalli τ reliq̄ ab eis medicine acute sicut euforbiū vrtica ellebor⁹. Et est titimall⁹ lacticiniū acutū. Cui⁹ septē sp̄ēs nūerat dyascorides: τ tres in gallijs famose sp̄ēs currūt in vsu s̄m diuersas coꝝ ptes scz esula cathapucia τ anabula. Iuxta illud metricū. Esula radices p̄bet: cathapucia semē. Et lac τ fustes medicis anabula mistrat. Et cū aliq̄ ex istis vel eis silꝭes in acumine et mordacitate sup mēbra acuti sensus pura applicanꝭ vehementē in eis suscitāt dolorē. dolor aūt maxīe ꝓsternit vtutē. Hāc cōsiderationē acuminis sensus τ hebetudis ei⁹ habēdā p̄memit ga. 7. de ingenio sani. c. vltio dicēs. Itē fortitudo τ grossities sensus mēbroꝝ oñdūt quō dāda sit medicina: q2 mēbra parū sensibilia facile sustinēt acutā medicinaz. Sensibiliū aūt vtus ex acumine medicine dissoluitꝭ τ debilitatꝭ. Iōq3 cū fortib⁹ subito nō sunt curāda: s3 a minoribus ad maiora ḡdatī lōgo tpe ascendēdo. Quib⁹ aūt pu⁹ est sensus poteris medicinā cito dare q̄cūq3 modo volueris absq3 timore. ¶ Attēde q̄ mēbroꝝ q̄dā sunt valde sensibilia s̄m totū gen⁹ in patiēdo leuissime τ dolēdo plurimū ab excellēti sensibili vt orificiū stomachi τ ocul⁹: alia sunt valde sensibilia in ꝑcipiēdo τ discernēdo optime inter tāgibilia vt pulpe digitoꝝ: alia sunt multū sensibilia in q̄busdā nō in toto gn̄e: s3 ex modo sue cōplonis: q̄a calida τ hūida reddēs mēbra sensitiua mollia tenera: vel ex pte sue cōpositionis puta q2 neruos eminētes hn̄t nō ꝓfundatos neq3 sepultos in multitudine carnis τ adipis. Prima maxīe custodiēda sunt a tactu acutoꝝ: τ post hec tētia deinde scd̄a. Scd̄o dicit q̄ tres sunt sp̄ēs medicinarū a q̄rū exhibitōe nobis maxīe cauere debem⁹. Prime sūt medicine resoluētes. p q̄s intellige nō anodinas τ suauitꝭ educētes materias peccātes sub forma vaporis vt camomillā mellilotū pitariā furfur: sed resoluētes sb̄am corpis τ sp̄ūs ip̄ius ac vtutes ei⁹ vt calida in q̄rto continuata vel int⁹ vel extra. Scd̄e sūt medicine vehemēter infrigidantes q2 calorē nālē suffocāt τ extingūt sp̄ūs ac imobilitāt vt opiū nix mādragora torpedo iusq̄amus glacies. Tertie sunt medicine hn̄tes vtutes ꝯrias vel q̄litates. ꝯrias inquā hūane nature sua nāli ꝓp̄etate tanq̄ venenose cordi iimice vel adinuicē ꝯrias in semetipsis τ nature hūane in cōturbādo eā sb̄ τ sup̄ ꝯrijs motib⁹ p vomitū scz τ secessum silꝭ sicut flos eris cerusa calcucecaumenon τ silꝭia puta azarabaccara elleborus alb⁹ laureola. Et est flos eris silꝭis res squame q̄ spōte cadit a panibus eris flatu frequēti in fornacib⁹ vbi funditꝭ es. s3 sq̄ma eris vi excutitꝭ cū malleo ab ere. Et est flos eris stiptic⁹ corrosiu⁹ mordicatiu⁹ solutōe educēs hūorē grossum τ aquā citrinā hydropicoꝝ vt ait p̄n. 2. hui⁹ caplo de eo S3 cerusa est cinis plūbi: τ est ex venenis interi⁹ sumpta. Nam accidit bibēti eā vt albificetꝭ ligua ei⁹ τ mollificenꝭ mēbra ip̄i⁹ τ vehemētes fiāt tussis τ singult⁹ τ pmisceatꝭ ei⁹ rō τ infrigidetꝭ corp⁹ τ supueniat ei syncopis: vt ait p̄n. q̄rti sexta sum. p̄ma ca. 4. S3 calcucecaumenō ē es vstū. Et dr̄ a calcos qd̄ est es τ caumenō qd̄ est vstū. Et q̄n sumitur in potu

cū hydromelle aut fit cum eo lohoc cū melle ꝓuocat vomitum et laxat ventrē et euacuat aquam ⁊ prouocat vrinam: vt ait serapion capitulo de ere. Ultimo dicit ꝙ hoc totū quod predictū est ab illo passu. Nature vero membri cognitio vsqȝ huc est diuidere.i.doctrina diuisiua docere electionem medicine ſm naturam membri.

Hoc quidē est electionem medicine diuidere ſm mēbri naturā. Secūdum egritudinis quātitatē quoniam illi. verbi gratia cuius corpis caliditas egrotatiua est fortis: necessariū est ipsam extinguere cum medicina que sit in infrigidādo fortissima: ⁊ illi cuius accidētalis frigiditas est fortis est necessariū eam calefacere cū medicina fortis calefactōis. Si vero nō fuerint fortes medicine debilioris qualitatis vl' minoris ꝟtutis nobis sufficiēt. Ex tempe aūt egritudinis est vt sciamus in quo suorū tempoꝝ

Secūm egritudis ⁊c. In hac pte tertia p̄mo docet noscere quātitatē medicine ⁊ dicte ex quātitate egritudis. Secūdo ex tpe eius ibi [Ex tpe] Terᵒ ex acuitate ipsius vel plixitate sil'cuȝ tēpe ibi [Et si egritudo] Quarᵒ ex mḱ titudine ⁊ furiositate sue marie vel paucitate et quiete ibi [Egritudo quoqȝ]

In p̄ma dicit ſm egritudis ꝗtitatem electionez medicine attendi: qꝛ si caliditas egrotatiua vehement fortis in aliꝗ fuerit vt in causonisante medicina egebit in infrigidando fortissima citra mortiferas supple. Non enī dabimꝰ ei opium vel mādragorā vel iusquiamū nigrū: sȝ lactucā portulacā aut papauer albū. Et ille cuiꝰ egrotatiua frigiditas est fortis vt ꝯgelatio stupor medicina īdiget calefactiōis vehemēt vt asa pipe castoreo ⁊ balsamo. Sȝ si nec caliditas egrotatiua vehemens fuerit neqȝ frigiditas sufficient nobis medicine debiles remissarū q̄litatū. Juxta illud ga.7.de īgenio sanitat ca.15. In maguitudine morbi studendū fateor vt medicamen morbo ſm ꝗtitatē sil'ez existat. ¶ Attēde p̄mo ꝙ morbus tripl'r dicit magnꝰ seu fortis. Juxͭ illud ga.ibi. Morbi tn̄ inq̄rat magnitudo q̄ tribus modis ꝯsideratur. Uno modo ſm mēbri nobilitatez: alio modo ſm essentiā ⁊ naturā morbi. tertio ſm ꝟtutē infirmi. Et qđ nūc dictū est ꝙ necessariū est extinguere caliditatē egrotatiuā fortē cū medicina q̄ sit in infrigidādo fortissima dȝ intelligi de fortitudine ſm essentiaȝ morbi et nō ſm p̄ncipalitatē mēbri vel debilitatē ꝟtutis: qꝛ neqȝ sup p̄ncipale membrū nec ꝟtute debili exn̄te cōpetit medicina in infrigidādo fortissima. ¶ Attēde scđo ꝙ ꝗtitas egritudis q̄drupl'r variatur. Uno mō penes intensionē vel remissionē ipsius in ꝓpa natura sic causon dr̄ egritudo magna et ephimera pua. Scđo penes tēpa ipsius vt egritudo est in p̄ncipio ⁊ declinatōe pua in augmēto fort' i statu fortissima. Tertio penes acumē ⁊ chronicitatē. Nā acute ceteris paribꝰ fortiores reputātur qꝛ acerbiꝰ affligūt ⁊ citiꝰ occidūt. Quarto penes multitudinē ⁊ furiositatē vel paucitatē ⁊ quietē materie morbi. Et hos.4.modos innuit h̄ (p̄n.i.4.ptibus lr̄e p̄ntis.

In scđa dicit ꝙ ex tpe egritudis est vt sciamus in quo tēpoꝝ est eiꝰ egritudo. et p hoc sciemꝰ q̄lis ⁊ ꝗta medicina sibi cōuenit: vt scito ꝙ morbꝰ est apa sup ipm in p̄ncipio sui sola applicabunt repcussiua. et in statu sola resolutiua: ⁊ in augmēto repcussiua cū resolutiuis. ¶ Attēde p̄mo ꝙ apatū q̄dā ṫminant p resolutionem: alia p suppurationē seu exiturā saniosam: alia ꝟtunt in duritiē scliroticam vel lapideitatē. ¶ Attende scđo ꝙ in apatibꝰ q̄ via resolutiōis incedūt ⁊ p diriuationē materie de pte in ptē fiunt p̄ncipiū dr̄ dū materia fluere ⁊ colligi incipit ad apa. Et augmētū dr̄ dū timor auget ⁊ ps notabilis materie iā fluxit: alia flutura est. Statꝰ vero apat' ē dū tumor apatis maximꝰ est ⁊ mā tota fluxa. sȝ declinatio est cū tumor decrescit nec mā affluit ad locū ipsius. Et qꝛ apata q̄ via suppuratiōis incedunt nō attinēt huic ꝓposito nō distinguūtur hic eoꝝ tpa q̄ attendunt penes opus digestionis materie ⁊ ꝯuersionis eiꝰ ad saniē. ¶ Attēde tertio ꝙ tres sunt casus p̄ncipaliores in q̄bus repcussiua nullo tpe apat' ꝯuēiūt Primꝰ est qn̄ mā apat' est venenosa vt maligni antracis: tūc enī exteriꝰ attrahēda est ⁊ p particulā q̄ patitur eijciēda. Scđs est dū apa est creticum Nā tūc repellere est nature regularis ⁊ bn̄ opanti repūgnare. Tertiꝰ est dū apa est in emūctorio mēbri p̄ncipalis vel adeo ꝓximū p̄ncipali mēbro ꝙ si mā repcutiatur visib'le est ꝙ ad ipm ps eiꝰ effluet. Sūt ⁊ alij plurimi casus minꝰ p̄ncipales vt cū mā est grossa plurima vel mēbro apostēato vehemēter infiltrata repelli inhabilis. Et cuȝ corpus est plectoricū nō recipiēs ꝓpter repletionē mām repulsaȝ vel cū corpꝰ est vehemēt debile nō sufficiēs regere ⁊ cōsumere mām repulsam vt in senio: vel cū apa fit a cā p̄mitiua sine corpali repletōe sicut a casu vel pcussione: vel dum ex pellitur ab interioribꝰ ad exteriora via purgatōis in sanitate sicut fit in clauis: vl' dū materia q̄ fluxit est adeo pauca ꝙ facil'r salubriter a mēbro in q̊ est educi pōt sicut in vesicis: vel cū apa est vehemēter dolorosuȝ. tūc enī repcussiua dolorē augmētāt. ¶ Attēde.4.ꝙ p̄n. videtur i curis apatū quo ad horā status variasse ⁊ fuisse dubiꝰ an i statu ꝯpetant pura resolutiua vel ipsa mixta cū repcussiuis. Sit enī.c. p̄mo huius totius libri quꝰ statū repellentia cū resolutiuis tēpabimꝰ ꝗto magis ... in statu. Jtem ca.25. p̄nt' sen ait. Cū autem maturare volueris minues retētiuū ⁊ admiscebis ei qđ sit resolutiuū

sit egritudo. Uerbi gratia cū apostema in p̄ncipio fuerit sup ipm ponemus quod solū repcutiat: ⁊ cū in statu fuerit ponemꝰ illud quod solūmodo resoluat: in medio autē miscebimꝰ vtraqȝ. Et si egritudo fuerit acuta ipsa in principio existēte temperate regimē subtiliabimus. Et si in statu fuerit in subtiliando studebimus Et si fuerit prolixa nō tantū in principio subtiliabimus: sed i statu temperata vtemur subtiliatione: lȝ multas prolixarū egritudinuȝ preter febres subtiliatiuū resoluat regimen.

donec ad statū perueniat. Tūc enī ipsa admiscēda erit eq̄l'r. Oppositū dicit hic. Et cū in statu fuerit ponemꝰ illud qđ solūmodo resoluat. Itē q̄rti tertia trac.1.c.3.ait. Et apud statū ⁊ vltimitatē magnitudinis ⁊ additionē sue vltimitatis fac vincere mollificātia et fac ea pura. ¶ Pro ꝯcordia dictoꝝ p̄n. adiuicē. Dicꝰ ꝙ si haberi posset a medico certa notitia status apat' q̄ attēditur penes totā māȝ iā eē fluxā ad locū apat' nō deberet i eo mistrare repcussiua i intētione repcutiēdi. qꝛ ꝓpa repcussionis intētio ē repulsio marie fluētis ad apa q̄lis nulla est in statu. Dic scđo ꝙ i statu apat' p̄ntrōabil'r aliꝗ repcussiua cū resolutiuis misceri intētiōe ꝓhibēdi ne resolutiua pura māȝ apat' nimiū dilatēt: vñ dolorē exaugeant q̄etos hūores ad fluxū excitet ⁊ de nouo attrahat. Inest eī vl' repcussiuis refrenādi excessuȝ resolutiuoꝝ. Dic tertio ꝙ qꝛ vix ꝯstare pōt medico de p̄ncipio statꝰ ⁊ ꝙ nihil ā pl'ꝰ fluxurū restat tuciꝰ est in statu ⁊ p̄stim in p̄ncipio mistrare resolutiua cū q̄busdā paucis repcussiuis: qꝛ p hoc habetur securitas ꝙ nō augebunt apat' dolor et gdatio cōueniētior fiet in resolutiōe marie ⁊ ꝯfortabit ꝟtꝰ ptis egrotātis ac dissolui ꝓhibebitur: maxīe cū resolutiua facta fuerit. ¶ Sȝ queret aliq̄s vtrū eq̄l'r misceri debeāt vt ait p̄n.c.25. h'sen Dic ꝙ nō equal'r i ꝗtitate aut ꝟtute: sȝ eq̄l'r.i.tpate ⁊ debito mō sic ꝙ resolutiua supēt ⁊ ab ope resoluēdi mediocrit nō ꝓhibeant.

In tertia dicit p̄mo ꝙ in p̄ncipio egritudis acute regimē est mediocriter sbtiliandū. ⁊ ꝗto fuerit acutior tāto dȝ eē regiminis sbtiliatio maior vt nā minꝰ occupetur in digestiōe cibi ⁊ attētiꝰ intēdat in digerēdo vel resoluendo māstory morbi. Scđo dicit ꝙ cū egritudo acuta fuerit i statu studebimꝰ i sbtiliādo regimē: qꝛ qn̄ i statu est egritudo tūc tenuissima dieta necessariū est vti vt nā tūc tota occupet' i expulsione marie morbi. Terᵒ dicit ꝙ si morbꝰ plixꝰ fuerit in eiꝰ p̄ncipio nō tm̄ sbtiliabitur dieta sicut in p̄ncipio acuti: qꝛ ꝟtꝰ vsqȝ ad statū plimū distātē a p̄ncipio morbi cū tenui dieta sustētari nō posset: sȝ in statu vtemur tēpata sbtiliatōe vel sbtilissima dieta: hac istructi doctrīa hyp. aph̄. p̄ma. Quibꝰ vero posterior statꝰ rehictus ad illud ⁊ añ illud parū est auferendū. p̄us vero vberꝰ reficiendū vt sufficiat egrotās. Et ga. i cōmēto. Quibꝰ inq̄t statꝰ p̄cedit eos in statu ⁊ parū añ statū abstinere ꝯuenit. Interi aūt dū p̄cul sunt a statu reficiantur vt ad statū venire sufficiāt. i statu vero abstineāt vt ad dimicādū nā sit ꝓpata ⁊ nō oīno digestiōi cibi intēta. ¶ Attēde ꝙ p̄n. i statu chronicarū nō videtur penitꝰ abnegasse cibū sicut hyp. sȝ dicit tēpata vtemur sbtiliatōe: vl' qꝛ hoīes sui tpis ⁊ sui climat' crapulosi erāt nō dediti abstinētie ⁊ sobrietati sicut tpe ⁊ climate hyp. vel qꝛ statꝰ chronicarū egritudinū qnqȝ biduo vel triduo durat ꝓpter grossitiē ⁊ ꝗuitatē materie morbi: ⁊ tūc nō expedit toto tpe statꝰ abnegare penitꝰ cibū maxīe cū ꝟtus longa morbi duratōe sit plurimū debilitata. Quarto dicit p modū exceptōis a tertio dicto. ꝙ regimē sbtiliatiuū resoluit multas plixarū egritudinū p̄ter febres. Et excipit febres ꝓpter duas cās. Prīa ē qꝛ febris ē morbꝰ vl'is totū corpꝰ debilitās: q̄re i ea opꝰ ē multa cōfortatōe q̄ ꝓpe cibo fit. Scđo qꝛ febris plꝰ alijs egritudinibꝰ ...

mit de humido radicali ⁊ s̃bali mẽbroꝝ qð sine cibo restaurari ñ potest. Causa v̇o q̃re multe egritudines ꝓlixe s̃btili regimine re- soluunt̃ est q2 v̇tus ⁊ calor innat' a ṗncipio taliũ vigorosi sũt. Et cũ cibus denegat̃ eis vehemẽter se applicãt ad digestionẽ mate- rie. Que si sit phlegma cõuertũt in sanguinẽ quo corp' alit̃. Si

Egritudo q̃z si m̃lte ebulliẽtis m̃ae fuerit ĩ ṗncipio eã euacuabim' ñ expectãtes maturatõez ⁊ si mediocrẽs fuerit maturabim' eã ⁊ postea eũabim'

meͩria paulati q̃nq̃ȝ s̃btiliant cam passim re soluẽtes ac edu cẽtes sine mo- tu crisis. Ad id iuuant regio calida tp̃s estat̃ raritas corꝑis etas pueritie vl' iuuẽtut̃. Hac eã impulsi quidã medicoꝝ in principio aliquarũ egritudinũ chronicarũ iniũgit regimẽ subtiliatiuũ: vt ait ṗn. tertij .2. ca. 4. de cura paralysis dicẽs. In regimine aũt ci bãdi eos o3 vt in paralytico in ṗmis cũ appet sis ꝯtẽt' aq̃ hordei ⁊ aq̃ mellis duob' dieb' aut trib' si tolerauerit v̇t' vsq̄ȝ ad .14. diẽ Et si ñ tolerauerit ciba cũ carnib' auiũ leuib' ⁊ stude vt facias cũ pati famen. Et q̃rti ṗma trac. 2. c. 160. qð est de regimie patiẽtiũ quartanã: ait. Recti' est vt inclinet̃ regimẽ coꝝ in ṗmis septima- nis vsq̄ȝ ad tres septimanas ad subtiliationẽ quãdam ṗterq̄ȝ de struat v̇tutẽ. Et illud est vt absticat a carne ⁊ vnctuosis. Hoc ei minorat coꝝ materias ⁊ alleuiat ⁊ abbreuiat spaciũ egritudinũ coꝝ. Et l3 quartana sit de gñe febriũ chronicarũ: q2 tñ suus calor nõ est multe intẽsionis ⁊ magna h3 interualla q̇etis nõ dimisit ṗn. eo ꝙ febris est subtiliatiuũ iiũgere regimẽ. Et is practicãdi mod' tẽtatiuus ð2 ¶ Attẽde tñ ꝙ si medico cõstaret de egritudi ne chronica ꝙ ꝑ crisim et nõ ꝑ resolutionẽ paulatiuã finẽ hitura esset lõge a ṗncipio more morbi chronici cõueniẽti' eẽt incipere regimẽ a dicta mediocris grossitiei cõparatõe ad regimen acuti morbi: ⁊ ꝯtinue ꝓcedere attenuãdo vsq̄ȝ ad statũ: hac mẽsura ꝙ v̇ tus sustineat̃ vt sufficere possit ad ꝑficiẽdũ crisim: ⁊ corp' ab are factõe ꝓhibeat̃ vt nos docuerũt hyp. ⁊ ga. ṗmo ãpho. ⁊ tertio re- gimẽti acutoꝝ. Et ĩ acut̃ sil'r dieta ꝓcedere o3 s̃btiliãdo a princiº vsq̄ȝ ad statũ. Iux̃ illud ga. ṗmo de febrib' ad glauconẽ capl'o. 12 Acutas v̇o ⁊ cito veniẽtes ad statũ egritudines et si valde tenue dietare volueris nihil magnũ ledes. Quecũq̄ȝ v̇o ꝓlixiores sunt has nisi s̃m ṗncipiũ grossius dictaueris cũ egritudine sil' hoiem ꝑimes vel nõ in tꝑe dietã mutabis. Nõ eñ op3 adueniẽte statu g̊ssi' q̃ añ dietare: s3 ꝯ̃riũ tenuissimũ diete toti' passiõis ad statũ reponere o3: hoc aũt cõmune est oim egritudinũ: hec galienus.

In q̃rta dicit ṗmo ꝙ si materia alicui' egritudis fuerit multa ⁊ ebulliẽs euacuãda est in ṗncipio nõ expectata digestiõe: ne sua multitudine v̇tutẽ supet ⁊ calorẽ innatũ vel sua furiosa ebullitõ ne currat ad aliqð ṗncipaliũ mẽbroꝝ illatura mortẽ. ¶ Sed ꝯ̃ mã egritudis hora ṗncipij est indigesta cruda. talez v̇o ꝑmas nr̃ hyp. amph. ṗma nõ mouẽdã eẽ docuit. Digesta inquit medica- ri ⁊ mouere nõ cruda neq̄ȝ in ṗncipijs. Itẽ dicit ṗn. quarti ṗma trac. 2. ca. 7. Et nõ euacues mãm indigestã in calido aut frigido nisi ꝓpter necess'tatẽ. Fortasse eñ multiplicat̃ euacuatio hũoris nõ ꝑueniẽtis ad statũ ꝓpt̃ digestionẽ vt euacuet̃. Et fortasse no- cet euacuatio maturatiõi. Et fortasse ꝑmiscet̃ malignũ cũ bono ꝓpterea ꝙ mouet̃ malignũ absq̄ȝ digestione sua. Et infra code3 ca. dicit. Si aũt nature nõ est possibile expellere illã supfluitatẽ nisi post horã in qua sit ṗpata ad expellendũ in vrina: tũc sil'r o3 vt sciat̃ ꝙ arti euacuare hũorẽ añ illã horã in q̃ apparet digestio in vrina est incõueniẽs aut difficile aut malũ. Et fortasse mouet et nõ opat̃ vltime. Et fortasse miscet malignũ cũ bono. Itẽ dicit ga. amph. 2. cõmẽto illi' cañ. In acutis passionib' raro ⁊ in ṗnci- pijs pharmacijs vti. Caueudũ est nobis in purgatõib' hui': si ei quid nõ s̃m ꝙ o3 det̃ in febrib' acut̃ ꝑiculosum est valde: oĩe eñ laxatiuũ s̃m multũ calidũ est ⁊ siccũ: ⁊ febris sil'r ¶ Attẽde ṗmo ꝓ solutõe hoꝝ ꝙ duplex est euacuatio. Quedã minoratiua qua ꝑs materie peccãt̃ euacuat̃ vt natura citi' residuũ supet ⁊ ei ṗdo- minet̃. Alia eradicatiua q̃ materiã peccãtẽ vel maiorẽ eius ꝑtem radicitus euellit. ¶ Attende scðo ꝙ hũoꝝ euacuãdoꝝ q̇dam in aliq̃ ꝑte q̇eti manẽt: alij sunt ebulliẽtes ⁊ furiosi se mouentes de parte in ꝑtẽ. Itẽ quidã multi: alij pauci: alij medij. ¶ Attende tertio ꝙ corpoꝝ purgãdoꝝ quedã sunt ex se apta et appata pur- gationib': alia nõ. Iux̃ illud gal'. amph. ṗma cõmẽto illius cañ. In acut̃ passiõib' raro. Perq̇rẽdũ est si corpus pharmacie sit ap paratũ. quoꝝ eñ morbi ex nimietate sũt pinguedinis vl' ex m'lt̃ cibarijs grossis ⁊ viscosis vel ex tumore vel extẽsione sub diafra gmate vel ex nimio calore vel alicui' mẽbri aṗate hyp. ĩ lib. de re gimie acutoꝝ: nulli inq̇t hoꝝ ad purgatõnẽ parati sunt. Ubi g̊ purga- tio cõgruit a ṗncipijs nullũ hoꝝ o3 iuueniri. Cõuenit ei chimos subti les ⁊ faciles esse ⁊ sine viscositate. ⁊ viã exeũtiũ aptã esse ⁊ sine cõstipa- tione. ¶ Attẽde. 4. ꝙ egritudinũ q̇bus cõpetit euacuatio q̇dã sufficiẽ tes dãt inducias ad digestionẽ sue materie ṗusq̄ȝ euacuet̃ vt quartana podagra: alie nõ vt apoplexia colica de- phlegmate vitreo q̃ ṗus occiderẽt q̃ di- geste forẽt eorũ ma- terie si purgatões vsq̄ȝ hoc deferrent̃. ¶ His ṗmissis dic ṗmo ꝙ eua cuatio minoratiua cõuenit in ṗncipio egritudis materie m'lte vel non dãtis ĩducias medico ṗdigerẽdi eã vt natura potẽtior fiat sup residuo Iuxta illud ga. amph. 2. cõmẽto illi' cañ. Inchoãtib' morbis si q̇d vide tur mouendũ moue. Sed in initio o3 facere hoc vt de mã minuamus quo nã ad digerendũ alleuiet̃ ⁊ corpus fiat facilius. Et com. illi' cañ. ṗme ꝑticule. In acut̃ passionib' raro: ait. In egritudine aũt acuta nõ nisi ab initio pharmacia est dãda die ṗma vel ad min' scða die: q2 nõ ẽ tñ spaciũ vt corpus ad hoc apparet̃ suscipiẽdũ. Dic scðo ꝙ si mã egri- tudinis furiosa fuerit ⁊ corp' ex se aptũ ad purgationẽ tuti' est mã3 a ṗncipio etiã eradicatiue euacuare q̃ digestionẽ ei' expectare: quia sua furia inq̇etat egrũ vires debilitat spũs resoluit sue rebellis est digestio ni. Et de ea timet̃ ne colligat̃ ad aṗa vel currat ad aliquod ṗncipaliu3 mẽbroꝝ: ⁊ ꝓpter impetũ sue malitiei nã conat̃ eã expellere añ digestio nẽ iuuãs pharmaciã ad eius expulsionẽ. Id voluit hyp. amph. prima vbi postq̄ȝ iussit digesta medicari ⁊ mouere nõ cruda neq̄ȝ in ṗncipio: s̃bdit ꝑ modũ exceptõis: nisi expediat vel nisi fuerit furiosa vt alij libri hñt. Et ga. ĩ com. ait. Aliq̃ñ se mouẽt hũores ð mẽbro currẽtes ad mẽ brũ et infirmo nocẽt neq̄ȝ egrũ ꝑmittunt q̇escere. actionẽq̄ȝ nature per turbãt: q̊ q2 sunt hmõi o3 eos purgari. Et ṗn. q̃rti ṗma trac. 2. ca. 7. ait Cũ aũt materia est plurima mobilis ꝑmutabilis de mẽbro ad mẽbrũ et estimas ꝙ nõ est spaciũ in digestiõe ei' aut fortasse accidet ex ea aṗa pleureticũ. et aliud. ⁊ si dimittat̃ faciet cadere in timorẽ añ tp̃s in quo expectat̃ digestio ei'. ꝓculdubio tũc necessaria est ei' euacuatio. Timor eñ in hoc ẽ minor q̃ timor in illa. Et cũ hoc nã mouet̃ ad expellẽdũ eã ꝓpter multitudinẽ sui nocumẽti. Cũ g̊ adiuuat̃ a nã cõueñt ei adiuto- riũ vltimũ q̃re nõ est excusatio ei': hec ṗn. Sed q̇d dicem' ad rõnes ṗn cipis ṗallegatas sc3 ꝙ fortasse multiplicabit̃ euacuatõ humoris: ita ꝙ supueniet flux' ĩmoderat' ꝓhibẽs egritudinẽ ꝑuenire ad statũ. Et for tasse nocet euacuatõ maturatõi ⁊ fortasse ꝑmiscebit̃ malignũ cũ bono Dic ꝙ ꝓpter cõcursum nature cũ pharmacia in expulsione materie fu riose et ṗparationẽ corꝑis ad expulsionẽ nã ĩ ṗncipio adhuc fort̃ exñs tã attẽte regulat opus expulsionis ꝙ hec nõ cõtingũt. vel si aliq̇d mo- dicũ ex istis cõtingat min' malũ est q̃ diu dimittere hũores furẽ. Dic tertio ṗncipal'r ꝙ si mã egritudis furiosa fuerit ⁊ corp' ineptũ ad pur- gationẽ tuti' ẽ paulatiue minuere mãm vel a purgatiõe desistẽ ⁊ persi stere in alteratiuis ⁊ cõfortatiuis q̃ in ṗncipio eradicare eã. Id voluit hyp. amph. ṗma cañ. illo. In acut̃ passionib' raro et in ṗncipiis phar- macijs vti ⁊ hoc ṗus bñ dijudicãtes facere. Et ga. in cõmẽto. Nec de- est rõ: q2 ꝓpter ineptitudinẽ corꝑis ad purgationẽ mã hec furẽs educi nõ põt sine forti medicina. talis v̇o vim nature infert materie furiam auget calorẽ febris incẽdit. vñ formidandũ est ne natura tot molestijs oppssa tandẽ succũbat. Dic. 4. ꝙ si mã egritudis pauca fuerit vel me- diocris quãtitat̃ ⁊ q̇eta mãserit in aliq̃ corꝑis ꝑte ṗus digerẽda ẽ post euacuãda. Sic eñ nã regl'arit̃ opans facit quã o3 ars imitari. Et hoc modo fit euacuatio facilis ⁊ tuta ꝓpter obediẽtiã materie ⁊ adiutoriũ nature ⁊ q2 digestio iã sepauerit malũ a bẽigno. Id voluit hyp. ãph. ṗª ṗcipiẽs medico digesta medicari ⁊ mouere nõ cruda. Et ga. ĩ cõmento ait. Si aũt quiescãt in q̇busdã mẽbris habitãtes ⁊ se nõ moueãt non medicamẽt̃ mouẽdi sunt quousq̄ȝ ad maturitatẽ ꝑuenerit: q̇bus ma- turat̃ natura nos adiuuat in expellẽdis. Et ṗn. hic ait. Et si mediocris fuerit q̃titat̃ mã peccãs maturabim' eã ⁊ postea euacuabim'. Id etiã ṗtẽdũt rõnes ṗadducte ¶ S3 instabit aliq̇s ꝑ hyp. amphorismorũ. 2ª dicẽte. Inchoãtib' morbis si q̇d videt̃ mouẽdũ moue. In statu v̇o silẽ- tium habere melius est. Et galienus in cõmento ait. Sed in initio o3 facere hoc vt de materia minuamus. Et hypocras reddens rationem huius statim subiũgit. Circa ṗncipia ⁊ fines omnia imbecilliora circa status v̇o fortiora. Quia ergo natura fortior est in ṗncipio et minus grauata malis accidẽtibus melius sustinet purgationẽ. Itez materia nõ est complete digesta donec morbus ad statum peruenerit: sed tunc pharmacia nullo modo competit cũ sit hora crisis. Iuxta illud hypo- cratis amphorismoꝝ prima. Ea quorũ crisis fit et quoꝝ facta est equa liter nõ mouere neq̄ȝ nouũ facere neq̄ȝ pharmacijs neq̄ȝ alijs ꝓuocatio

nibus vti sed sinere. Item scripsit ga. libro de vsu pharmacoꝝ. Quicūq̧ qdē a febribus vehemētibus occupanꝰ nō oꝫ his medicinas purgatiuas tradere: sed est vtiq̧ post febrē vel in ꝑncipio. Calide eniꝫ carnes ipsoꝝ et ventres accipiūt pharmaciā ꝛ nil purgat ꝛ febris fit calidior ꝛ color mutaꝰ: ꝛ yctericí fiunt mota cholera ꝛ nō purgata: neq̧ comedere volūt neq̧ bibere sed oīa horrent et vt frequēter pereunt.

Cognitio aūt rerum que sua significant cōuenientia est ad sciendū tibi facilis. Et aer quidē qui ex earū existit summa est dignior cuius rem custodiri oportet: et an sit medicine iuuamentū prestans an egritudini.

Et dicemus ꝙ in egritudinibus in quibus est timor ꝛ nō sumus securi ex defectu ꝟtutis si quod facere debemus tardauerimꝰ: aut ex eo aliqd alleuiauerimus a forti medicamine īcipe debemꝰ. Ille ꝟo ī qbꝰ nō existit timor ſꝫ ordinē ad fortiorē ꝓcedēt si nō suffecerit eis debilis. Preꝰ hoc q̧ tibi caue ne a rectitudine recedas: lꝫ videris ꝙ ipsarū medicinaruꝫ tardeꝰ iuuamētū. Neq̧ ī errore moreris. etsi videris ꝙ eiꝰ nō appeat ipedimētuꝫ.

¶ Ad ꝑmū ꝛ scōꝫ ꝛ q̄rtuꝫ dic ꝙ auctes hypo. et gaꝰ. ibi pre allegate intelligunꝰ de acutis morbis ī qbus nō sunt induciē sufficiētes ad expectationē digestionis: sicut de febribꝰ cōtinuis acutis vel de egritudibꝰ materie furiose: vel de egritudinibus materie plurime qbus cōuenit a ꝑncipio purgatio minoratiua. Ad tertiū dic ꝙ in hora statꝰ ꝛ qn̄ crisis fit vel iam completa est integre ꝛ ꝑfecte nulla competit artificialis purgatio. Sed in declinatione et post imperfectā crisim purgatio conuenit. Iuxta illud galieni amphorismoꝝ prima commento illius canonis. Ea quoruꝫ crisis. Si natura ad crisim moueaꝰ imꝑfecte oportet nos quod de motu suo minuiꝰ intromittamus complere.

Cognitio aūt rerū que ꝛc. Egit ꝑus de cognitiōe q̄ntitatis medicine ex natura mēbri et ex q̄ntitate egritudinis: ꝛ h̄ ꝯn̄ter agit de cognitiōe eius ex his q̄ significāt sup eā sua cōueniētia ꝛ aptitudīe. Et n̄ exequiꝰ de his octo q̄ ꝑus enūerauit: nisi q2 dicit hic ꝙ cognitio eoꝝ est nobis facilis ad sciendū. Sꝫ hic agit de qbusdā alijs sua cōuenientia significātibus sup eam: ꝛ ꝑmo de aere quō indicat ipam ibi [Et aer quidem] Scōo de picꝉo vel nō ꝑiculo egritudīs in dilatōe medicine ibi [Et dicemus] Tertio de ignorātia medici sup casu egri ibi [Cū aūt ignoras] Quarto de ꝯiūctione egritudinis cū dolore ibi [Cūq̧ egritudo] Quinto de cōiūctione eius cū vehemēti calore vel acumine sensus ibi [Cūq̧ vehemētia] Sexto de inferētibꝰ leticiā vel verecūdiaꝫ egro ibi [Scias ꝑterea] Septimo de mutatiōe egri de terra in terrā ꝛ aere in aerem et formis ad formas ꝛ effectibꝰ, formarū ꝛ motuū dirigentiū mebruꝫ ibi [Ex eis preterea] Nam predicta omnia vel sup quātitate medicine vel super modo medicationis aliquid indicant.

In ꝑma pte dicit ꝙ aer nos cōtinēs q̄ est de summa rerū significantiū sup q̄ntitate medicine ꝛ modo medicatōis ꝑ cōuenientiā eiꝰ cū egritudine vel medicina est dignior inter eas ꝯsideratōne cuiꝰ rē custodiri opꝫ. i. imꝑssionē diligēter attendere: ꝛ vtrū iuuamē ꝑstet medicine aut morbo. Qr si medicine iuuamentū afferat sine timore mistramꝰ eaꝫ minus de ea dātes ꝓpter coopatione aeris: si ꝟo morbo cautiꝰ attēdēduꝫ est: q2 natura duos habet hostes morbū ꝛ aerē: que si fortis fuerit tūc fortior medicina ei cōpetit ad expugnandū vtrūq̧ inimicū: si ꝟo debilꝰ fortis medicina maꝰie laxatiua oīno viteꝰ: ꝛ alteratiua nō nisi ḡdatī ei admistreꝰ. ¶ Attēde ꝙ ga. nono de ingenio sanitaꝰ ca. 12. multiplꝰr cōmēdat ꝯsiderationē aeris in curatōibus morboꝝ: sub q̄ cadit ꝯsideratio regionis ꝛ tempoꝝ ꝛ mutationū suarū ex imꝑssionibus celi ꝛ alijs. Ait em̄ ibi. Intētio morbi curādi ꝑmo sumiꝰ a morbo ꝛ a corꝑis cōplexiōe. deīde ab aere nos circūdāte. Et paulo pꝰ ait. In tractāda morbi medicina iuuamentū siꝉr accommodant nobis etas ꝛ consuetudo. Iteꝫ aeris mutatio cuius compꝉo aut mutaꝰ ꝓpter regionē aut ꝓpter tempa anni vel ꝓpter mutationē in eisdem tempibus. Et iterum ait. Aer ꝟo q2 nec morbus dissolui nec sanitas sine eo pōt custodiri monstrat sine eo nihil actōis fieri posse. Corpus aūt infirmū mutare nescimus ab vna q̄litate ad aliā nisi tp̄s in quo fieri cōueniat agnoscaꝰ. Et iterū ait. Aer ꝟo tpis si nature morbi ꝯrius fuerit vnū ex eiꝰ curatiōibꝰ erit. Si aūt est siꝉis quoddā fiet ex eis qbus morbus fit. At q2 de ceteris ꝑter aerē fieri pōt qō volumus: aerē ꝟo velimus nolimus infirmo cōcedimus: opꝫ in eo studiū induci. Nam si frigida ꝛ humida morbo cōueniant ꝛ aer idem impēdit fiet aer vnū ex curatōibus. Si aūt calefiat ꝛ desiccet erit cōfirmās morbū. ꝓpter hoc si incōueniēs erit nostre intētioni. et neq̧ possumꝰ egrū ab eo mouere oꝫ curā tāto frigidiorem et humidiorē fieri q̄nto ꝛ aer ab eis q̄ cōueniūt frigiditati et hūiditati in calorē ꝛ siccitatē cognosciꝰ esse mutatus. Si aūt morbus ē frigidus et humidus. similꝰr ꝛ aer medicina magis calida ꝛ sicca fiat q̄ si aer calidus factus extiterit ꝛ humidus: studeamus igiꝰ in aere ꝓut possumꝰ. Verbi gratia si morbus calidus est ꝛ siccus tp̄s aūt estas calida et sicca extīs camerā terrestrē ꝑparemus: porte sint septētrionali plage opposite: ꝛ eam sepe ex aqua frigida irroremus ponentes in ea flores frigidos: hec galienus.

In secūda dat sex regulas circa modū medicatōnis in egritudinibꝰ timorosis ꝛ nō timorosis. Prima est, medicus incipe debꝫ a forti medicatione sic phlebotomia magna vel forti purgatōe aut alteratione in egritudinibus in quibus ē timor ne deficiat ꝟtus si tardauerit facere quod debet vel aliquid ex eo alleuiauerit. i. minus fecerit q̄ facere debuit vel euacuādo vel alterando vt in synocha ꝛ sq̄nācia sanguinea dꝫ a ꝑnciº magna fieri phꝉotōia: ne in synocha sanguis putrefiat ꝛ in squinātia suffocet. Et in apoplexia sanguinea iubꝫ rasis nono almāsoris ilico a ꝑncipio phlebotomare ex duabus guideꝫ q̄ sunt retro aures aut ex duabus cephalicis. ꝛ in alijs apoplexijs ꝑcipit a principio clistrisare clister i hoc fortissimo. Rꝰ. coloq̄ntide buchormanē. i. ciclamis centauree minoris ellebori albi aā. M. i. coquanꝰ oīa in tribus lib. aque donec redeāt ad vnaꝫ. deinde colenꝰ et ex media lib. huius apozimatis fiat clistere. Et quidā versificator sic metrice colligit egritudines in quarū curis a forti medicatiōe incipe debemus. Sinocha cuꝫ colica frenesis squinātis ꝛ antrax. Materias crudas euacuare iubēt. Secūda regula est, in egritudinibꝰ nō timorosis ḡdatim ꝓcedenduꝫ est a debilibus medicinis ad fortiores si debiles nō suffecerint tam in laxatiuis q̄ in alteratiuis. Talis processus gratus nature est ꝛ sine periculo. Teste hypocrate amphorismorum secūda dicente. Paulatim vero certuꝫ est et aliter non oportet ex alio transire ad aliud. Tertia regula est, caueat sibi medicus in processu cure ne recedat a via recta cure inchoate: licet tardeꝰ apparentia iuuamēti remediorum exhibitorum: quia medicine debiles paulatim quasi insensibiliter quaq̧ die aliquid boni faciūt: vnde tandē apparet laudabilis effectus: sicut gutta cauat lapidem non vi sed sepe cadendo. Verbi gratia si in tertiana interpolata dederis pluribus vicibus post primū parotismum sirupū endiuie vel de acetosa pro digestione cholere et pro cordis refrigerio vel dederis vnciā vnaꝫ cassiefistule mundate cum dragma vna reubarbari in sero caprino pro diminutione materie peccātis: et nihilominus secundus accessus succedat fortior ꝑmo et tertius secūdo et quartus tertio non relinquas ob hoc sirupos prefatos: neq̧ ꝯfugias ad remedia altera: sed persiste tutus in inceptis predicēs amicis ꝙ oportet egritudines saluas saluare cursum per sua tempora: et ꝙ tutius est cum suauibus medicinis iuuare naturā q̄ precipiti opere ꝛ medicamine violento querere a principio extirpationē egritudinis. Id nos predocuit hypocras amphorismoꝝ secūda dicens. Omnia fm rationem faciētibus et non veniētibus fm ratonē non oportet transire ad aliud manēte eo quod visum est a principio. Et Galienus in commēto ait. Sapientem non debemus infamare si non ilico in quolibet bene successerit ei etsi actio nō appareat ad quam intenderit. sicut enim aqua guttatim effluens dure petre effectum suauis penetrationis solet quandoq̧ ostendere: sic et in morbis duris ad digerendum si rationabiliꝰ ꝛ bona via se exercuerit sapiens: et tamen nondum apparuerit a tamen non desistat rationali. Quarta regula est. si perapiat medicus se errasse in cura morbi non permaneat in errore, licet adhuc nullum ex errore suo appareat impedimentum. Quia nocentia debilis virtutis primo latenter nocumentum inferunt: et tandem patenter et aperte nocent. vt si applicueris supra guttam calidam remedia calida credens ꝙ sit frigida: quia patiens est frigidus phlegmaticus et ipsa non nocuerunt immo forte visa fuerint conferre: quia aliquid materie morbi resoluerunt non perseueres in applicatione calidorum: ne complexionē malam calidā ī iunctura relinquas vel dolorē augeas vel materiaꝫ dilates ꝛ furere facias aut nouum excites fluxum.

Quinta regula est. medicus in vna ⁊ eadem cura q̄nqȝ debet ꝑmutare medicinas ⁊ nō diu ꝑsistere in vno ⁊ eodeȝ medicamine maxime in chronicis egritudinibꝰ. Quia medicina dat̄ vt alteret corpus ⁊ remoueat ab eo qđ ei nocet: ſȝ postq̄ ex frequēti vsu ↄsuetudinaria ē facta corpi nō ampliꝰ mouet neqȝ alterat ip̄ȝ: qꝛ ab eo qđ ↄsuetum est nō fit passio. Sunt etiā alique ꝓportiones īdiuiduales occult̄e inter aliq̄s medicinas et aliqua indiuidua ꝓpter q̄s alique medicine iuuāt aliq̄s egros ⁊ nō iuuant alios ſꝫ in morbo vexatos que solo noscunt̄ expimento: quare

Et cum hoc non ſm vnaȝ medicationem cū vna tibi standū est medicina ῑmo in vna medicatione medicinas ꝑmuta: q̄m ab ip̄o qđ ↄsuetuȝ est nō fit passio. Et vnicuiqȝ quidem corpori: ῑmo vni membrorum: ῑmo vni corpori ⁊ vni membro in vna hora ⁊ nō in altera inest ꝓprietas ab vna medicina pati ⁊ nō ab altera. Cum autē ignoras q̄ sit egritudo relinque eam nature ⁊ nō ꝓperes: q̄m aut natura superabit egritudineȝ aut ip̄am manifestabit.

medicinas ꝑmutare iuuat vt cognosci valeat que iuuantior est. Iuxta illud p̄n. tertij. 10ª. tractatu p̄mo ca. 41. de cura asmatis. In reliquis v̄o medicinis oȝ vt ꝑmutatio fiat ⁊ nō ↄtinuet̄ vna medicina ex eis assidue: ⁊ amplectat̄ eam nā. Et iterū inter medicinam ⁊ corpa sunt ꝓportiones q̄ nō cōprehēdunt̄ nisi cū experimēto. cū ergo expieris ↄsequeris qđ magꝭ iuuatiuū sit. Sexta regula ↄfirmatoria quinte est. ꝓprium est vni corpi: ῑmo etiā vni mēbro: ῑmo vni corpi ⁊ vni mēbro pati ab vna medicina ⁊ nō ab altera in vna hora ⁊ nō in altera. Et illud intellige taȝ de hora egritudinis q̄ de hora seu tpe anni: ⁊ de passione tam ꝑfectiua curatiua morbi q̄ corruptiua vl' auctiua egritudinis. Cuiꝰ rō ē triplex. Una est ex ꝓprietate occulta singl'ari indiuiduali inter hāc medicinā ⁊ hoc corpus vl' hoc mēbrum ꝓpter quā hoc corpꝰ vel istud membrū iuuari p̄sto est vl' ledi pate ista medicina. Nonne videmꝰ quosdā odire caseū alios vinū ⁊ alios fructus sicut venenum: ⁊ quosdā vna etate ⁊ alia nō. Et qꝛ tales ꝓprietates sunt infinite sicut indiuidua nō cadunt sub arte: neqȝ sciri p̄nt nisi expimento ꝓprio in vnoq̄ȝ. Qua de cā motus auerroys. 6°. colliget. ca. p̄mo. notat artem nostrā de impfectiōe dicēs. Ars aliquādo deficit in īdiuiduis ꝓpter mltas p̄parationes q̄ sunt in eis. Qđ est qꝛ nō est impossibile vt sint duo hoīes vniꝰ ⁊ eiusdē cōplexionis tēperate equal'r ⁊ vno regimine vtent̄ ⁊ vnus istoꝝ deueniet ad meliorem finē quē ↄsequi poterit ꝑ ip̄ius naturā. In alio v̄o eodē regimine exn̄te generabunt̄ mali humores q̄ ip̄m in mortē inducent. Et cā eius est: qꝛ in eius cōplexione est mala p̄paratio fixa q̄ est cā vt in ip̄o hec malicia generet̄ q̄uis hanc p̄parationē ignoremus. Et cā huiꝰ ignorātie est: qꝛ in naturꝭ tot sūt p̄parationes fixe q̄ cas ꝑ signa cognoscere nō possumꝰ. Et hoc accidit ꝓpter p̄parationū infinitatē: sicut in nāli p̄hia est declaratum: qꝛ ibi dicit̄ q̄ quelibet mā hȝ accidentia ꝓpria ⁊ fixa in ip̄a sine accidentibus que manāt a forma: hec auerroys. Scđa rō pendet ex dispositione celi q̄nqȝ iuuantis: q̄nqȝ impediētis opus medicine vt pharmacia data hora ↄiunctiōis solis ⁊ lune sepe impedit̄ a bono ope: q̄ si data fuisset in tertia quadra lune multū ꝓfecisset. Tertia ratio dependet a dispositione passi: vt pharmacia in principio egritudinis data nō inueniens materiā euacuationi paratam cōmouet ⁊ turbat corpus nō euacuans qđ cōuenit: q̄ si det̄ digesta materia ꝓut oportet euacuat eā vtiliter ⁊ modeste. Propter has diuersitates ⁊ sil'es operum medicinarū diuersis horis p̄cepit p̄n. tertij. 22. tractatu. 2°. capl'o. 7. permutare medicinas in vna ⁊ eadem cura morbi dicēs. Et scias q̄ rectius est vt ꝑmutatio fiat cū medicinis. Quādoqȝ enī est medicina cōferens vni mēbro ⁊ nō alij membro: ⁊ q̄nqȝ cōfert in hora deinde post illud nocet ⁊ mouet dolorē: sicut enī corpori vni ꝓprietates multe insunt sequētes mām sic vni mēbro

In tertia pte medicos instruit vt egritudinē nature relinquāt dū ignorant eam neqȝ festinent dare medicinas: qꝛ vl' natura morbuȝ superabit: ⁊ sic nulla erit opus medicina: vel ip̄m deteget seu manifestabit: ⁊ tunc eo cognito vna cum cā eius artificialiter ⁊ secure succurrent egro. Nam qui sanat morbum eo non cognito neqȝ causa ip̄ius nō sui muneris est: sed fortune. Et qꝛ humana natura fragilis ⁊ tenera est ceteris mortalibus temperatior ⁊ multum passibilis ab occurrentibus modestus medicus nunq̄ ꝓperare debet ad vsum medicinarum. que licet sint debiles cū corpus nō indiget sunt nociue. Qꝛ si medicus vt celet suam ignorantiaȝ ⁊ aliquid facere videatur incognito morbo velit aliqua ministrare ordinationi dicte p̄ncipaliter insistat: ⁊ si quas exhibeat egro medicinas applic: ⁊ deforis ⁊ sint tēperate vel temperatis proxime sicut camomilla mellilotuȝ furfur.

Cumqȝ egritudo dolori ↄiuncta fuerit aut cause doloris aut a quo ꝓuenit dolor: sicut est percussio aut casus incipies sedare dolorē Et si tibi necesse fuerit stuporem inducere non transcendas tale quale est papauer album: quoniam cum suo stupore: est etiam domesticum. Cumqȝ vehementia caloris membri tibi nocumentū fecerit nutri ex eo quod sanguinem vehementer ingrossat sicut frumentum coctum.

In quarta dicit primo q̄ si egritudo cuius cure medicus innititur cum dolore coniuncta fuerit: vl' cū causa ip̄ius immediata .s. solutiōe continui vl' mala cōplexione inequali: aut cum illo a quo ꝓuenit dolor .s. cum cā primitiua doloris vt sunt ꝑcussio ⁊ casus suā debet incipere curā a sedatione doloris. Primo qꝛ ars magis insurgit in cām que magis vrget: dolor v̄o est de maxime ꝓsternētibus v̄tutē. Scđo: qꝛ dolor ad locū egritudinis fluere facit hūores copiosissime. Tertio qꝛ egritudo sanari non p̄ot ꝑseuerante dolore: tum qꝛ disturbat opꝰ nāe: tum qꝛ mēbro egro affert nouum reuma. Et id intellige dū dolor est vehemēs ꝓsternens virtutem vt in panaricio colica yliaca vl' nerui aut chorde perforatione. Nam si ꝑuus fuerit ⁊ accidēs morbi sicut est in febre dolor capit̄ ex effumatione materie eius p̄us studendū est in correctione vl' euacuatione māe. Scđo dicit q̄ si in sedando dolore necessariū fuerit inducere stuporem i. diminuere vl' auferre sensuȝ membri dolētis nō est transcendendum tale stupefaciēs quale est papauer albuȝ: eo q̄ est domesticū. i. familiare nature cū sua stupefactiōe nō ita mortificans vt opium aut iusquiamus aut nigrū papauer aut mandragora. ¶ Attende p̄mo q̄ medicinarum sedantium dolorem. Quedā vere sedant auferendo aut minuendo suam causam. Alie non vere sed mortificando sensum. Iuxta illud galieni quinto simplicis medicine capl'o. 20. Medicina sedās dolorem. Alia est que est sedans vere. Et alia est que dicit̄ q̄ est ita tantū sicut si hō dicat in mortuo q̄ dolor eiꝰ iaȝ sedatus est. Et illa q̄ sedat dolorem vere est cuiꝰ virtus calefacit in p̄mo gradu. Et est s'ba in q̄ est hec v̄tus s'ba subtilis. Illa aūt que dicit̄ sedatiua ⁊ nō est ita: est illa cuius virtus est virtus multe infrigidationis: ⁊ ita q̄ ip̄sa stupefacit membrum ⁊ stupor fortasse erit priuans sensum. ¶ Attende secundo q̄ si medicus possit assequi sedationem doloris quam intendit cum medicinis vere sedatiuis sicut camomilla vl' melliloto vel oleo aneti: nunq̄ debet vti stupefacientibus medicinis: qꝛ sunt hostes innati caloris: et quandoqȝ occidūt. Iuxta illud galieni ibi. Medicinarum autem que quando bibunt̄ faciunt accidere ꝓfunditatem somni ⁊ noīant eas ꝓpter hanc cām multi hominū sedatiuas ⁊ facientes somnū: complexio est ſm vltimū ↄ̄ria medicinis que vere sunt sedatiue doloris. Et illud ē quoniā ip̄e infrigidāt totum corpus ⁊ consequunt̄ q̄ stupefaciunt sensum. Qꝛ si vltimet̄ homo ⁊ sumat ex eis superfluum interficiunt ipsum. ¶ Attēde tertio circa hoc. Et si tibi necesse fuerit stuporē inducere nō transcendas tale quale est papauer albuȝ: q̄ medici sepe vtuntur in curis morborum fortioribus stupefactiuis albo papauere tam intus q̄ extra vt p̄n. 2°. huius capl'o de opio ait q̄ est sedatiuum oīs doloris siue sit bibitū siue linitum: ⁊ potio ip̄ius sit q̄titas lenticule magne. Et capl'o de mandragora dicit q̄ semen mandragore mundificat matricē quando bibitur. Et capitulo de iusquiamo ait. Cum bibuntur ex eius semine duo anuluset cōferunt sputo sanguis superfluo: ⁊ fit ex folijs eius emplastrum in apostematibus mamille. Et est anuluset pondus duodecim granoꝝ. Sed voluit hic prin. tutius esse papauere albo vti regulariter: ⁊ vt in pluribus q̄ fortioribꝰ alijs stupefactiuis: ⁊ q̄ ad fortiora non est ꝓcedendum nisi in necessitate ⁊ cum magna cautela: maxime si pura interius sumantur. correcta v̄o modo artificiali tute dari possunt vt opium inopiata que requies dicitur ⁊ in philonio.

In q̄nta dicit p̄mo q̄ si vehemētia caloris īpediuerit curā egritudīs aut doloris nutriēdus ē eger cū cibis fortit̄ ingrossantibꝰ sanguinē sic cū frumēto in aq̄ decocto. ¶ Instabit aliq̄s q̄ in causone ē vehemētia

caloris mēbri nocumētuȝ faciens ⁊ in tertiana ꝯtinua ⁊ in ethica: ⁊ tñ in eis nō competit cibus vehemēter grossus. Itē in herisipila cancro ⁊ carbūculo est calor membri vehemēs prestans nocumentum ⁊ cibus ingrossans vehementer sanguinem nō cōuenit in his: sed dieta tenuis ¶ Ad primum dic ꝙ littera presens nō intelligitur de calore forti totius corporis qualis est calor dictaruȝ febrium: sed de calore vnius membri sine febre debilitante. Ad secundum dic ꝙ non intelligitur etiam hec lr̄a de calore mēbri apostemosi siue intrinseci siue extrinseci. Dic tertio ꝙ intelligitur de calore vehementi alicuius membrorū nutritiuorum cum incolumitate nutritiue virtutis. ꝓpter quē vł attrahuntur abunde ad ipsum cholerici humores: vel humores eius ꝓprij cholerisantur vł cibus assumptus si subtilis fuerit in choleram vertitur: sicut contigit tribus infirmis quos galienus se curasse refert duodecimo megategni capitulo octauo. Primus fuit quadragenarius credens pati cholicam. Cui cum nocerent remedia calida adhibita Galienus arbitratus est pungitiuos humores ⁊ acutos intrinsecus in intestinis latere: vnde cibis superius ⁊ clisteri inferius ingredientibus ad eos mutatis dolor augmentabatur. dedit ergo ei cibum conuerti difficillimuȝ. Cumq̄ dolorem ex eo mitigari vidisset quod arbitratus est certificauit quare cepit illam materiam mundificare ⁊ expellere. At quia ex omnibus medicinis huic loco conuenientibus pigram elegit cum ea dolorem illum curauit. Secundus fuit infirmus solitus pati cholicam qui bibita scamonea laxabatur aliquantulum. Cui precepit galienus sumere ius viscosi frumenti cum malis granatis: tunc in illo die nihil doloris sensit. Item in crastino die dedit ei sumach: vt curaret ⁊ solidaret intestina si vulnera haberent ⁊ materiam eis confortatis fluere ꝓhiberet. Tertius fuit vir quidā hac vexatus passione cui galienus in potu contulit aquam frigidam. Secundo dicit hic princeps ꝙ si nocumentum vehementie caloris membri non alleuietur regimine vehementer ingrossante sanguinem nutriatur eger cum infrigidantibus: sicut lactucis. ⁊ alijs similibus frigidis vt portulaca: endiuia: acetosa: malis granatis acribus ⁊ agresta: quatinus per hec materia acuta cholerica digeratur ⁊ mala complexio calida extinguatur. ¶ Attende ꝙ iste passus sic scribiť in multis libris. Cumq̄ vehementia sensus membri tibi nocumentuȝ fecerit nutri ex eo quod sanguinem vehementer ingrossat. Et tunc intellige per vehementiam sensus membri sensum acutissimum orificij stomachi lesi a cholera defluente ad ipsum vel a cibo vł potu cholerisato in stomacho pre nimio calore.

In sexta dicit primo ꝙ confortantia virtutes animales ⁊ vitales sicut leticia ⁊ occursus reꝝ placentium ⁊ ꝯuersari assidue cum ꝑsonis sibi gratis sunt ex congruis ⁊ conferentibus egro medicationibus: qr animus gaudens facit etatem floridam ⁊ virtutes anime omnes cōfortat ⁊ calorem innatum ac spiritum seruat: quibus facilius egritudo vincitur. Non enim spiritus superflue resoluit vt gaudium nimium subito occurrens: nec ipos conculcat ⁊ quasi suffocat sicut tristicia vł terror subitus: sed cum moderamine singulis partitur spiritum membris. Et intellige hic per obuiare ei quod sibi placet auditum melodiarum intuitum gemmarum pratorum virentium fontium clarorum spectaculorum ⁊ confabulationes ⁊ similia. Secundo dicit ꝙ sedere cum eo quem timet eger: ⁊ de quo erubescit nolens contristare nec offendere eum quandoq̄ egro confert: quia egrum prohibet a rebus nociuis: vt a potu nimio vel discoopertura vel agitatione in lecto vel nimia loquela vel ira vel impatientia vel refutatione remediorum sibi ordinatorum. Signanter dicit quandoq̄: quia interdum nocet egro sedere cum eo a quo verecundatur: vel quia retinet propter verecundiā ructus trullas peditos feces sputa muncos vrinam sudores quos melius esset a corpore educi: vel quia conatur seruare gestus stando vł sedendo aut colloquēdo: quos egro debili seruare graue est

Et si hoc quidem regimine non alleuiabitur nutri cū infrigidātibus sicut lactucis ⁊ eis similibus. Scias ꝑterea ꝙ ex cōgruis medicatiōibus q̄ ꝯferunt est iuuamē qđ fit ex eo qđ ꝟtutes cōfortat aīales ⁊ vitales: sicut leticia ⁊ obuiare ei qđ sibi placet: et assidue sedere cū eo cū quo gradulatur: qñq̄ etiā cōfert sedere cū eo a q̄ verecūdať ⁊ quē erubescit: qm̄ egruȝ ꝓhibet a rebus q̄ ei nocēt. Ex eis ꝑterea q̄ huic modo medicatiōis sunt ꝓpinq̄ est mutatio de terra ad terraȝ ⁊ de aere ad aerē: ⁊ de formis ad formas: ⁊ ꝑcipere eū formas efficere ⁊ motus q̇ mēbrum dirigāt aut cōplexionē mutent: queādmodū puero lusco ꝑcipitur vt scintillaȝ intueať aut rem q̄ ei apparet: aut sicut ꝑcipitur torturā patienti vt speculum intueatur angustū: qm̄ hoc perducit eum ad hoc vt laboret in rectificando faciem suam ⁊ frontē ⁊ oculū ⁊ fortasse inuit⁹ redibit ad hoc vt melioreť.

In septima parte narrat quattuor modos medicationis propinquos illis quos ipe descripsit in parte priori: quia sicut illi exhilarant animum vel ipsum reprimunt ⁊ in bonum commouent redundans in corpus sic faciunt isti. Primus est mutatio de terra ad terram: quā sepe iniungimus languentibus chronicis morbis procul a patria suadentes eis vt ipsi repatrient. Amor enim patrie ⁊ naturalitas ipsius quadam dulcedine fouet ⁊ allicit suos. Iuxta illud. Nescio qua natale solum dulcedine cunctos. Ducit ⁊ immemores nō sinit esse sui.

Secundus est mutatio de aere ad aerem: vt de aere frigido humido ad calidū ⁊ sic cum in paralysi ⁊ spasmo de repletione ⁊ hydropisi de frigida cā: ⁊ mutatio de aere calido ad aerem frigidum in ethica ⁊ cancro et ardenti febre. Tertius est mutatio de formis ad formas: vt de forma vnius decubitus vel sessionis vel ambulationis vł equitationis: vel vectionis in curru aut naui in aliam formam. Vel mutatio de formis picturalibus aut sculpturalibus in alias formas eiusdem generis: sed gratiores: quia natura gaudet diuersis ⁊ noua ei placent: ⁊ sepe ex mutatione decubitus dolores acerbi vel sedantur vel alleuiantur. Quartus est vt eger precepto medici formas efficiat vel gestus varios suorum membrorum ⁊ motiones quibus dirigantur seu corrigantur membra deformia vel male plasmata: vel transmutetur sua cōplexio si mala fuerit. Et de isto modo dat duo exempla. Primum est de puero lusco vł straboso: cui precipit medicus inspicere scintillā vł rem que ei apparet in pte opposita lusci oculi sitā: q̄tinus flectendo assidue oculos in ptem ꝯtrariam declinatōi strabositať intuitus eius rectificeť vt virgula curua mollis plicabilis deflexa frequēter in oppositū sue flexionis tandem erigiť ⁊ recta reddiť. ¶ Attēde pmo ꝙ luscitas vł strabositas fit vł ꝓpť mollificationē quorūdam lacertoꝝ mouentiū illud qđ apparet de oculo: ⁊ tunc declinat ocul⁹ ab aspectu illius ptis ad ptem oppositam ei: ⁊ quādoq̄ fit a spasmo alicuius coruȝ ⁊ declinat oculus ad partē eius. ¶ Attende secundo ꝙ qr nerui infantiuȝ sunt molles teneri facile plicabiles strabositas in eis flexionibus aspectus assiduis in contrarium declinationis luscitatis poteſt sanari: sed non in prouectis. Ideo dicitur in littera. puero lusco precipitur. Iuxta illud principis tertij tertia tractatu secūdo capitulo. 29°. de cura strabositatis. Infans vero nō sanatur in dispositione infantie valde humide: quandoq̄ enim speratur vt sanetur ⁊ proprie cum est recens. In hmōi enim oportet vt equetur cuna ⁊ ponatur candela in parte opposita strabositati vt laboret semper aspectus ad eam. Et similiter oportet vt ligeť filuȝ rubeum cum re rubea oppositum parti strabositatis aut suspendatur aliq̄d rubeū ante timp⁹ oppositū aut aurē: ⁊ totuȝ illud fiat ita vt eius aspect⁹ sequať ipm ⁊ videat illud cum puo labore: quādoq̄ eni cōfert ille labor in equando oculū: hec ille. Scdm exemplū est de patiente torturam faciei cui precipitur vt inspiciat angustum speculum vt percepta in eo deformitate sue faciei laboret in rectificando faciem ipsius frontem ⁊ oculum. Et forte inuitus vel quasi coactus ab imaginatione vehementi redibit ad hoc vt melioretur scilicet vt recta fiat eius facies. ¶ Attēde primo ꝙ tortura de qua princeps hic intendit est morbus officialis in facie ꝓpter quē trahiť pars faciei ad situȝ nō nālem ⁊ alterať forma nālis eius ⁊ remoueť bonitas obuiatōis vtrorūq̄ labiorum ⁊ ambaꝝ palpebraꝝ ex pte. Et eius quidem cā aut est mollificatio aut spasmus lacertorum palpebrarum ⁊ faciei.

¶ Attende secundo ꝙ speculum angustum magis idoneum ad id reputatur: quia reflexio radiorum visualium magis vnite

fit in speculo angusto: quare difformitas clarius apparet. Prin. vero tertij scda capito. 17°. magis laudat speculum calibis dicens Et qñ𝔷 pcipiūt intueri specula vt sit semp intētio in rectificatio ne faciei. Et specula cōuenientiora eis sunt que sunt ppria in vi dendo faciem: ⁊ sunt illa que de calibe facta sunt.

Ex regulis preterea. Superi⁹ dixit in medicationes cū medicis tres hic regulas. Unā i electione qualitatis Aliā in electione qtitatis medicine. Alteram in electione hore q dari d𝔷. Et iā declarat duab⁹ pmis h tertiam declarat

¶ Ex regulis pterea qs tu obseruare debes est fortes dimittere medicationes in tpibus etiam fortib⁹ qto plus poteris: sicut ventrem vehemē ter soluere: aut puocare vomitū aut aperire ⁊ adurere in estate ⁊ hyeme.

Et rebus quo𝔷 in quar medicatione subtile est adhibēdū studiū est cū in vna cōiungunt egritudine duo q fieri debent cōtraria: qr oportet: verbi gratia: vt egritudo calefiat ⁊ eius cā infrigidet aut ecōtrario sicut materia cholice indiget incisione ⁊ calefactiōe ⁊ subtiliatione: ⁊ oportet vt fortitudo doloris ei⁹ infrigidet ⁊ stupefiat: ⁊ ecōuerso. Amplius scire debes q nō omnis repletio ne𝔷 omnis cōplexionis malicia suo medicatur contrario ex euacuatiōe ⁊ oppositione: imo multotiens sufficit multa regiminis bonitas in repletione ⁊ malicia complexionis.

Et primo tangit quibus temporibus dimittende sunt fortes medicine. Secundo in quibus casibus subtile studium est adhibēdum ibi [Ex rebus quo𝔷] Tertio respondet tacite questioni ibi [Amplius scire debes]

In pma parte dicit pmo q vitare fortes medicationes in tpibus fortibus qtum possibile est: ē ex regulis quas debet medic⁹ obseruare. s. tertia regularū prius ibi narratarum in hoc capito. Medicatio aūt que fit medicinis tres habet regulas. Hanc eādem regulā predocuit hypocras amphorismorū quarta amphorismo illo. Sub cane ⁊ ante canē moleste sunt pharmacie. Et galienus in cōmento ait id ideo esse: qr hoc tpe est calidissima natura tpis nō valens sustinere purgationē vomitus vl solutōis. plurimi enim incidunt in febrem. Item qr virtus deficit ex nimietate caloris que datis potionibus multomagis debilitaret. Item cū calor extraneus vires potionū extrahat exterius. balneu𝔷 enī calide aque repugnat solutiōi ⁊ nititur aufferre: silr et caliditas aeris cum maxime sit fortis: hec galie. Item dicit hypocras ampho. 6. Quibuscun𝔷 phlebotomia aut pharmatia cōfert. hos vere phlebotomare aut pharmaciam dare conuenit: innuens ex hoc has euacuatiōes alijs temporibus nō conuenire. Sed ↄtra purgare quidē estate superiora. Hyeme vo inferiora cōuenit. Teste hypo. ampho. 4. Dic cum galie. in cōmento q hyems ⁊ estas ibi capiunt vt diuidunt totum anū continentes in se ver ⁊ autūnum. Nā si pprie accipiant vt cōdistinguntur veri ⁊ autūno supaddatur his verbis hypo. hyeme vo inferiora. Illud ide𝔷 fiat in vere ⁊ autūno: qm graues humores abundant: ⁊ sic soluit obiectio de eo q videtur esse contrarius sibi inferius. cu𝔷 dicit. Quibuscun𝔷 phlebotomia aut pharmacia cōfert: hos vere phlebotomare aut pharmaciā dare cōuenit. Uel dic q hypocras ibi loquitur de purgatiōibus necessarijs seu coactis ex nimio pdominio humoris fm qualitatem tpis: sed amphorismorum. 6ª. cañ. illo. Quibuscun𝔷 phlebotomia aut pharmacia cōfert ⁊c. loquitur de euacuationibus electis in tpibus magis ydoneis Secundo declarat quid intelligit p medicationes ⁊ tempora fortia dicens q medicatiōes fortes sunt sicut solutio vehemēs ventris vl vehemens prouocatio vomitus vl apertio cum ferro vl adustio cum cauterio. ¶ Attende pmo q medicationes fortes non phibentur in hyeme ppter debilitatem virtutis ⁊ resolutione𝔷 eius sicut in estate: sed qr in hyeme humores sunt quieti ⁊ coagulati in interiorib⁹: vt ait ga. ampho. 4. cōmento illius cañ. Graciles ⁊ facile vomētes supi⁹ purgare timētes hyemē. Uie etiā corporis tunc coartate sunt per frigus hyemis: quare vix peruenit ad humores peccantes medicine virtus: ⁊ hi nō obediunt medicine trahenti: qr cōstricti sunt: ⁊ a forti frigore coartati in membris: ⁊ interdū vincit ⁊ dissoluit ear virtus ab innato calore per frig⁹ circūstās vehemēter itra fortificato. ¶ Attēde scdo q sepe in hyeme sunt dies plurimi quasi vernales: imo qñ𝔷 tota hyēs talis est sicut fuit hyems anni. 1435. ⁊ etiam estas: ⁊ tūc dari possunt medicine fortes: sed nō in diebus estus aut fortis frigoris. ¶ Attēde tertio q pn. nō intendit hic phibere vomitus q leuiter fiunt in estiuo tpe vt cū aque calide potu vl olei cōis vel syrupi acetosi vl impulsione digiti vl pēne in os: ne𝔷 solutionē ventris cū lenitiuis: vt casiafistula māna thamarindis vl mirabolanis: sed vomitus magne violētie cum azarabaccara vl elleboro albo ⁊ pharmacias fortes vt coloquintidā scamoneā ezulam. ¶ Attende quarto q apertio quam prohibet hic estate fieri nō est apertio oppilationum venar vl pororum corporis vl intestinorum cu𝔷 medicinis ydoneis vl mediocrium apostematum saniosoru𝔷: sed apertio cū ferro de morte suspecta sicut apertio facta sb vmbilico cū nouacula vl lanceola ad eductionem aque hydropicorum: vel incisio velice ad eductione𝔷 lapidis vl incisio canne pulmonis in curatione fortis squināntie. De qua ait magnus auēzoar in thesir tractatu. 10. ca. 13. Et cū esse𝔷 illo tpe cū studebā in huius tractatibus incidi quādam cāna𝔷 pulmonis post incisionē corij ⁊ pellicule incidi de substātia ipius cāne incisione manifesta minus qtitate vnius lupini. deinde laui vulnus cū aq ⁊ melle donec solidatū ⁊ sanatum est pfecte ⁊ vixit vir ille longo tempore. ¶ Attende quinto q per adurere intelligit hic pn. applicationē cauteriorū tam actualiū cū ferro aut auro ardenti q potentialium cum calce ⁊ sapone gallico vl arsenico vl auripigmento: quorū escara facilius ⁊ breuius cadit ⁊ loco ipius bona caro citius regenerat tpe vernali q estiuo vl hyemali.

In scda dicit q studiū vehemēs ⁊ subtile est adhibendum in medicatōe egritudinis in qua duo ↄria iungunt q fieri debent in cura ipius. Uerbi gra qñ egritudo indiget vt calefiat ⁊ cā eius indiget vt infrigidet, vt in mala cōplexione frigida cordis ex supflua resolutiōe sanguis ⁊ spirituū egritudo indiget vt calefiat: ⁊ raritas corporis ac resolutio q sunt cā eius indigēt frigidis foris adhibitis. Et in hydropisi de calida causa frigida competunt rōne cause que reprimi indiget. Et calida cōpetunt rōne morbi q frigidus est. Aut ecōtra. s. qñ egritudo indiget vt infrigidetur ⁊ causa eius calefiat. Uerbi gratia. In dolore vehemēti cholice pene pducēti vs𝔷 ad syncopim ex phlegmate grosso clauso in intestinis cōueniunt interdu𝔷 frigida stupefactiua q dolorē sedent ne supueniat syncopis ⁊ finalr mors. Et cā eius indiget calefactiōe cum subtiliatiōe ⁊ incisione. Et qrtane febres ac qtidiane frigidis indigēt rōne febris. et calidis indigent pter suas cās vt subtilient ⁊ maturent. Oportet igit in casib⁹ talibus solerti igenio ⁊ subtili studio sic attēdere q piculosiori pus occurrat nō negligendo reliquū: vl medicina exhibeatur cōtrariarum virtutum sicut philoniū in colica: cui inest virtus stupefactiua ex iusquiamo ⁊ opio quos in se recipit: ⁊ incisiua subtiliatiua resolutiua ex piretro ⁊ castoreo quibus cōficitur. Nā si cā ⁊ morbus equalis fuerint periculi: prius cause occurrendum est cum digestione ⁊ euacuatione ppterea q remota cā remouetur effectus ⁊ nō ecōuerso. Et sicut opus est solerti ingenio ⁊ subtili studio dum cā ⁊ morb⁹ ↄria exigunt sic in cōplicatiōe contrariorū morborum sicut febris ⁊ paralysis vl febris ⁊ hydropisis. Et silr cum morbus ⁊ accidens ad sui remotionē contraria requirunt.

In tertia rñdet huic tacite qōni. An oīs repletio ⁊ mala complexio semp indigeāt administratiōe ↄrij: vt repletio euacuatiōe ⁊ mala complexio oppositiōe seu alteratiōe ad ↄrium. Et dicit q nō. Et id intellige de euacuatōe ⁊ oppositiōe artificialr aut volūtarie admīstratis: immo nature qñ𝔷 sufficit sola regiminis bonitas in repletiōe ⁊ malicia cōplexiōis auferēdis sine medicinis. Et illō est cū nā est fort. Nā nāe forti nhil repugnare pōt in expellēdis nociuis: l𝔷 mā sit grossa ⁊ vie stricte sint: vt ait gal. ampho. 7. cōmento illius canoñ. Quibuscun𝔷 iter frenes ⁊ ventrē. Et si quis obiecerit ex illo pncipio cōi ⁊ famoso curatiue artis. Cōtraria cōtrarijs sanant. Dic vt supradictū est sup illo passu capituli presentis. Egritudo suo medicatur cōtrario. q natura corporis humani cōtraria est in effectu morbis illius. Et sanitas etiā que fm habitū inest ⁊ nō extinguit p egritudine𝔷 ⁊ nunc q mobiliter inheret p modu𝔷 dispositionis est cōtraria formaliter aliquo modo egritudini. Et ↄcurrit ad curā vl extirpationē ipius sicut habitualis frigiditas aque feruētis ↄcurrit ad expulsione𝔷 caloris ⁊ reductionē aque ad naturā suam remoto calefaciente. Et sic saluatur dictum principium.

¶ De medicatōibus egritudinū malicie cōplexionis. Capl'm.II.
q Ue ex eis quidē. In hoc ca. pmo agit de medicatiōe male cō-plexionis penes eē cum mā̄ vl' sine mā̄. Scdo penes esse infusam vl' ꝓpe infundi ibi[Dicemus ḡ] Tertio de mō ꝓbandi si cā male cōplexionis calida vl' frigida fuerit ibi[Cum aūt] Quarto de cōparatiōe ifrigidationis ad calefactionez ꝛ humectatiōis ad desiccationez penes tp̄s ī quo fiūt ꝛ piculū qd̄ ī eis ē ibi [Et debes scire ꝙ] Quito de causis cōseruatiuis ꝛ pmutatiuis qualitatū pmarum ibi[Unaqueq; ꝑterea] Sexto d' modo medicatiōis sup̄flue caliditat̄ cū opilatione ibi[Qui aūt] Septimo de ꝓhibitione sup̄flue extinctiōis in humoribus acutis ibi[Et est etiā] Octauo de difficultate cure cōplexionis frigide iam facte ꝛ facilitate cure eius dum fit: ꝛ cōparatiōe frigide que fit ad calidā q̄ fit: ꝛ calide iam facte ad frigidā iam factā in facilitate vl' difficultate cure ibi[Cōplexionem vo] Nono de habitudine frigiditatis ad q̄litates passiuas ꝛ passiuaꝝ ad actiuas in ɔ̄iūctiōe ꝛ pmanentia: ꝛ de causis exiccatiōis ꝛ humectatiōis ibi[Et debes scire ꝙ infrigidatio] Decimo de mō infrigidatiōis senum supcalefactoꝝ ibi[Amplius scire debes] Undecimo de pmixtione medicinaꝝ nō cōtrariaꝝ male cōplexioni cū medicinis sibi ɔ̄rijs in cura eius ibi[Scire quoq; dz]

a In pma pte dat q̄ttuor regulas. Prima est. mala cōplexio sine mā̄ sola pmutatione indiget p ɔ̄rium eius: vt si calida sit infrigidet̄: si sicca humectet̄: ꝛ ecōuerso. Nam ɔ̄ria ɔ̄rijs curant̄. Scda est. si mala cōplexio cum mā̄ fuerit a qua depēdeat in fieri ꝛ conseruari mā̄ ip̄ius primo euacuet̄ vt cholera in tertiana: melācholia in q̄rtana: ꝛ phlegma ī q̄tidiana post digestionē vt remota cā remoueat̄ effectus. Tertia est. in cura male cōplexionis cū mā̄ frequēter sufficit euacuatio sola si mā̄ nō reliq̄t maliciā cōplexionis infuse q̄ p̄terita est. i. iam facta q̄si habituata: sicut eni ferrū vl' lapis candēs ad suā ex semet se reducit frigiditatē remoto calefaciēte: sic corp' febricitātis remota mā̄ q̄ est cā febris. Quarta est. in cura male cōpl'onis cuz mā̄ nō sufficit euacuatio ip̄ius si mā̄ illa maliciā cōplexionis q̄si habituatam ibi reliquerit: imo oz post euacuationē mā̄e pmutare malā cōplexionē derelictā ab ea p modū habit': vt si post sufficientē euacuationē cholere in tertiana derelinquatur caliditas extnea cū ariditate q̄ est velut pncipiū ethice sic sepe ɔ̄tingit in cholericis vehemēter macris ꝛ ardētibus: necessariū est p infrigidātia ꝛ humectātia tollere caliditatē ꝛ siccitatē a cholera relictas alioquin corp' ethicabit̄. ¶ Attēde ꝙ mā̄ male cōpl'onis triplici de cā post euacuatiouē ei' relinq̄t habitū male cōplexionis. Primo q̄dem ex violētia cause fortit̄ imp̄ment̄ vt calor materie causonisant̄ aliquando ethicat ꝛ arefacit. Secundo ex diuturna pmanētia ꝛ forti infiltratiōe mā̄e peccātis in mēbris q̄bus paulatim radicit' alterat complexionē mēbroꝝ sicut gutta cauat lapidē. Tertio ex dispōne vehemēti mēbroꝝ ad recipiēdū habitū male cōplexionis vt quidā sunt adeo apti ethicari vt ex triduana ephimera incurrant ethicam.

b Dicem' ergo. In hac pte scda pmo dicit ꝙ multi sunt mōi medicationis male cōplexionis. Scdo declarat illd̄: q2 mala cōpl'o vl' iaz ē infusa seu ip̄ressa corpi: ꝛ tūc mod' sue medicatiōis est ex ɔ̄rio absolute sine pluri. Et is mod' medicationis appellat̄ curatio p ɔ̄riuz absolute. Uel mala cōpl'o ē in termīo a q̊ vt ip̄a gn̄et̄. Et hoc dupl'r: q2 vl' exclusiue sic ꝙ de ea nihil penit' incepit s3 statim īcipiet. Et tūc mod' sue curatiōis est cū p̄missione seruatiōis. i. ptim p̄seruatiu' ꝛ ptim ɔ̄seruatiu'. Ul' est in termino a q̊ inclusiue sic ꝙ d' ea aliq̄d iam incepit fieri ꝛ plurimū restat adhuc faciēdū: ꝛ tūc modus sue curatiōis ē ptim curatiu' ꝛ ptim p̄seruatiu'. Curatiuus quidē hui' qd̄ factū est. Et p̄seruatiu' ab eo qd̄ futurū est. Iuxͣ illud ga. 3. tegni de salubrib' causis egroꝝ loquētis. Alie quidē sunt salubres iaz facte discrasie. Alie vo eius q̄ adhuc fit quēadmodū ꝛ future. Et hui' quidē vltime hec quidē in p̄seruāte pte sunt artis: hec vo in salubri. Prime vo oium in curāte pte sola. Utrarūq; vo medic dicte sunt in p̄seruante ꝛ curante. Iā siquidē factā ꝛ existentē egritudinē medicari oz. nōdū vo exn̄tē. futurā vo ex dispōne q̄ est ꝼm corp' oz ꝓhibere fieri. Ei' vo q̄ adhuc fit iam quidem factā sanare: futurā vo ꝓhibere fieri. ꝓhibebit̄ igit̄ dispōne in q̄ nata est fieri ablata. noiat̄ aūt huius dispō cā p̄cedens: facta vo egritudo iam curabit̄ dispōne a q̄ pncipaliter q̄ ꝼm nāz opatio ledit̄ soluta. s. cā cōiuncta quaz ꝛ ip̄am dicimus eē egritudinis cām. Et haly in commento ait Curatio egritudinis fit aut cū trib' rebus aut cum duab' ex eis: aut cū vna. Et vna q̄dē traz est pmutatio cause añcedētis ꝛ ɔ̄structio eius sicut euacuatio humoris. Et scda ē mutatio cāe ɔtinue seu ɔiuncte ꝛ pmutatio ei'. s. destructio ei' sicut destructio putredis in febrib'. Et tertia ē mutatio cōpl'onis sicut īfrigidatio corpis ꝛ hūectatio ei' ī dispōne febris. Tertio dat h' pn. exēpla cuiusq; mōi medicationū dictaꝝ. Et p̊ dat duo exēpla curatōis absolute p ɔ̄riū. Prim̄ est. exhibitio tyriace in q̄rtana febre pp remotionez putrefactōis q̄ cū ca ē: ꝛ est cā ɔiūcta ei'. Scdz ē. exhibitio aq̄ frigide in tertiana pp extinctionē febris. Medicatio ḡ p ɔ̄riū absolute debet̄ tā morbo q̄ sue cāe ɔiūcte: q2 vtrq; ledit pncipalr opationem: s3 morb' imediate: ꝛ ei' cā ɔiūcta mediāte morbo. Iuxͣ illd̄ haly. 3. tegni cōmēto illi' cañ. Facta vo egritudo. dispō a q̄ accidit nocumētū opatiōis ē duob' modis. Un' coꝝ ē absq; medio ꝛ ē egritudo ꝛ alt' ē p mediū ꝛ ē cā egritudis. ¶ Attēde p̊ circa p̄m ex̄m ꝙ tyriaca nō cōpetit in pn̊ q̄rtane: s3 p' digestionē ꝛ euacuatōez mā̄e: nec in q̄libet q̄rtana: s3 solū in phlegmatica ꝛ melācholica. Iuxͣ illd̄ pn. 4ͥ. p̊ᵃ. trac. 2°. c. 59. Et da in potu phlegmatice ꝛ melācholice ex ea tyriacā ꝛ methridatū: ꝛ nō festines cū aliq̄ harum añ digestionē. Nā si tu dederī ī potu tyriacā ꝛ silia illi ī pmis cōpones q̄rtanā cū q̄rtana. Et fortasse attrahes egritudies alias ꝛ ꝓprie in hyeme. Inq̄t ga. Sanaui gētē plurimā a q̄rtana: ita ꝙ dedi eis in potu p' digestionē solutiuū: deinde dedi ī potu succū absinthij: deīde dedi eis ī potu tyriacā. ¶ Attēde 2° ꝙ tyriaca q̄ dat̄ in q̄rtana febre gr̄a rep̄ssionis putredis dari dz ī initio paroxismi. Iuxͣ illd̄ pn. 5°. cañ. sūma p̊ᵃ ca. p̊°. de tyriaca. In rigore autez periodico ꝛ frigore ꝛ vomitu ꝛ initio piodi det̄ in potu lupin' vnus tyriace cū aq̄ mellis aut cū vino qd̄ nō sit min' triū. ℥. neq; pl' .4. ℥. ¶ Attēde 3° circa 2ᵐ exēplū ꝙ plura sunt ɔ̄sideranda priusq̄ aq̄ frigida det̄ in tertiana. Iuxͣ illd̄ pn. 4ͥ. p̊ᵃ. trac. 2°. c. 7. Humoris aūt cholerici digestio ē vt ɔuersus a sui sb̄tilitate fiat spissus. Et aq̄ q̄dem frigida facit illud nisi sit stomach' aut epar debile aut frigidum aut sit in viscerib' ap̄a aut in visceribus dolor aut sit cōpl'o eius pauci sanguis aut caliditas ei' innata debilis: q̄re debiliat̄ post potū aq̄ frigide: aut non sit ɔsuetus potare aquā frigidā sicut illi q̄ sunt de regione calida. Isti eni spasmant̄ velociter ꝛ associatur eis singultus ꝛ extenuatus est de hac summa: hec pun. Deinde subdit ibi. Ubi autē materia calida aut grossa iam digesta est ꝛ corpus est carnosum ꝛ caliditas innata exuberans et virtus est fortis ꝛ viscera sana nō frigida eorum cōplexio radicalis nō insueta aqua frigida: immo est assueta aqua frigida valde: tunc frigida aqua est melior res. Secūdo dat duo exempla curationis male cōplexionis q̄ iam incepit ita ꝙ ex ea aliquid factuz est ꝛ aliquid futurū. Primū est euacuatio in quartana cum elleboro nigro. Scdz est euacuatio cum scamonea in tertiana q̄n volumus ꝓhibere tam in ista q̄ in illa pncipium interpolatiōis id est interpolate febris q̄ iam accidit. ¶ Attēde p̄mo circa prim̄ exēplum ꝙ ellebor' niger nō ɔuenit nisi robustis corpib' ꝛ carnosis ꝛ tempore veris ꝓprie. Et datus quidē quādo ꝛ cui conuenit

¶ De medicatōibus egritudinū malicie cōplexionis. Capitulum.II.

Que ex eis quidem si

ne materia existit complexio tm̄ pmutat̄. S3 si cū materia fuerit ip̄a euacuabit̄. Et plerūq; quidem ei sola sufficit euacuatio si complexiōis infuse q̄ p̄terita est maliciā non ibi reliquit. Et q̄nq; non sufficit nobis illud si cōplexionis dimiserit maliciā: imo erit nobis necesse complexionē pmutare cū in euacuando finē fecerim'. Dicem' ergo b ꝙ male complexionis medicatio multis fit modis. Cōplexionis nanq; malicia aut erit infusa ꝛ erit ip̄ius medicatō ex ɔtrario absolute: ꝛ hec est medicatio p ɔtrariuz absolute. Aut erit ī termino vt ip̄a generet̄: ꝛ erit eius sanatio: sanatio q̄ fit cum p̄missione seruationis: queādmodū putrefactionem q̄ est cū febre quartana medicamur cuz tyriaca: ꝛ aquam frigidam in tertiana damus vt extinguat. Et exempluz premissionis seruationis est euacuatio in quartana que fit cū elleboro: et in tertiana cum scamonea cum principiuz interpolationis que accidit prohibere volumus.

Et exemplũ p̄missionis seruatõis solũmodo est euacuatio ĩ quartana apta ꝓpter melãcholie supationem q̃ fit cũ elleboro ⁊ febre tertiana propter cholere dñium cum scamonea.

Cum aũt in aliq̃ egritudine dubitaueris an sit ei⁹ cã caliditas aut frigiditas: ⁊ experiri volueris nõ experiaris cũ supfluo. Et caue tibi ne te decipiat impssio q̃ erit accidẽtalis. Et debes⁹ scire ꝙ infrigidatiõis ⁊ calefactionis tp̄s est vnum: ſ; in infrigidãdo est plus timoris: q̃m caliditas est amica nature. Et in humectando quidem ⁊ exiccando est timor equalis: sed humectandi tp̄s est longius.

facit acquirere resiuuenescẽtiã ⁊ incolumitatẽ ⁊ mores laudabiles ⁊ cõplexiones bonas. Et ip̄e quidez mundificat totũ corpus a supfluitatib⁹ materieꝝ corruptis ⁊ solutione educit cũ facilitate cholerã pmixtã grossam ⁊ phlegma ⁊ cholerã nigram cum virtute ⁊ sine molestia ⁊ mũdificat sanguinẽ ⁊ attrahit a venis supfluitates sanguini adminitas: imo a toto corpe ⁊ a cõcauitatib⁹ mẽbrorum ⁊ ptibus remotis ⁊ acute ⁊ cõfert egritudinib⁹ splenis ⁊ febribus longis et quartane cholerice ⁊ melancholice: vt ait mesue caplo de eo. Et reuera est violẽta medicina: cuius ſbam p os sumere timorosuz est: ſ; virtus ip̄ius in iure galli vl' in aqua mellis tute sumi põt. ¶ Attẽde scdo circa scdm exẽplũ ꝙ scamonea est solutiuũ magnũ: ⁊ dixit democrit⁹ ꝙ est solutiuũ anthonomasice seu p excellentiã ⁊ ꝙ est fortius sup oia solutiua. Et dicit mesue ca. de ea ꝙ educit cholerã cum fortitudine ⁊ attrahit eã a sanguine ⁊ venis vehemẽter ⁊ eius opatio est sicut opatio furiosi: ⁊ est inimica cordi ⁊ stomacho epati ⁊ intestinis ⁊ dosis eius est a grauis .5. vsq; ad .12. Tertio dat duo exẽpla curationis male cõplexionis future fieri q̃ nondum incepit dicẽs. Et exemplũ p̄missionis seruationis solũmodo .i. medicatiõis p̄seruatiue tm̃ a mala cõplexione ne fiat est euacuatio melãcholie cũ elleboro nigro in quartana febre que nondũ incepit: sed apta est supuenire ꝓpter supationẽ vl' supabundãtiã melãcholie. Et euacuatio cholere cuz scamonea in tertiana apta fieri ꝓpter dñium cholere que cum putrefit tertianam generat.

c Cum aũt. In hac pte tertia dat duas regulas sup experiẽtia male cõplexionis incognite. Prima est cuz dubitat medicus de egritudine aliq̃ si sit eius cã calida aut frigida ⁊ tentare q̃rit aut experiri illud nõ expiat cũ medicina supflue virtutis vl' qualitatis superexcedẽtis: vt habito dubio de hydropisi aliq̃ vl' dolore viscerum vl' morbo artetico si fiat a cã calida aut a frigida: debet p̄mo vti medicina debili paꝝ eleuata supra tẽperamentũ donec ei cõstet qualis est cã eius nã demõstrãte ꝓcessu tpis vl' ip̄amet cã se detegente dũ mota fuerit ⁊ irritata medicina debili. Nam sic ꝓcedendo dato ꝙ erret applicãdo morbo sibi silia cui ministrari ꝯria cõuenit error ip̄ius nõ erit vehemẽs sicut si daret medicinas fortes: que qñq; graue nocumentũ ingerũt suo p̄mo occursu faciẽtes furere morbũ aut cãm ei⁹. Scdа regula ẽ. caueat medic⁹ in expiẽdo si cã morbi calida vl' frigida ẽ ne decipiat ab ĩpssionibus accidẽtalib⁹ vt si viderit ꝙ calida ꝯferãt in gutt calidis vl' in dolorib⁹ vẽtris cholericis vl' i dolorib⁹ oculi aut cerebri p̄° suo occursu nõ iõ iudicet ꝙ a cã frigida sint ⁊ depẽdeãt: q; nõ p se vt calida sũt ſ; q; resoluunt his casibus ꝯferunt: sicut aqua frigida sanat tetanũ coadunans calorẽ in visceribus. Et scamonea calida existens in tertio gradu qñq; refrigerat educẽdo cholerã. ¶ Attende ꝙ impssio accidẽtalis dupl'r põt decipere medicũ sup iudicio de cã morbi ꝙ frigida vl' calida est. Uno modo ex pte medicine: que q; calida est ⁊ cõfert credit ꝙ morbus sit de cã frigida ⁊ non est ita: vl' q; frigida est ⁊ cõfert credit ꝙ morbus sit de calida causa ⁊ nõ est ita. ꝓpterea ꝙ medicina nõ ꝯfert vt calida vl' vt frigida: ſ; aliunde. Juxta illud p̄n. tertij. 22ª. tractatu. 2°. ca. 6. Et nõ accidit estimationi medici vt erret nisi ꝓpter additionẽ doloris apud infrigidationẽ inspissantẽ estimans ꝙ materia inspissata sit frigida. aut errat p sedationẽ doloris apud resolutionez ⁊ estimat ꝙ materia sit frigida ⁊ est calida que resoluit. Scdo ex parte egritudinis vl' cause ip̄ius vl' accidentiũ eius que ꝓpter vehementiam suam qñq; cõmouẽt calorem extraneuz vl' in membro egro vl' in pte ꝓxima: licet materia morbi sit frigida sicut in sciatica vl' cholica vl' yliaca. Decipitur ergo medicus si ex tactu caloris materiam morbi iudicet esse calidam.

d Et debes scire. In hac parte quarta dat duas regulas super tpe ⁊ periculo impssionis qualitatũ p̄marum. Prima est. vna ⁊ eadem est mensura tẽporis infrigidatõis ⁊ calefactõis: sed mai⁹ eminet periculũ in ĩfrigidando q̃ in calefaciẽdo eo ꝙ frigiditas est inimica nature caliditas vero amica. Juxta illud ga. 7°. de ingenio sanitatis. ca. 6. In caliditate ⁊ frigiditate equã temporis q̃titatez curatio expostulat. Spes tamẽ in vtroq; nõ eadez est: q; in curando mẽbri cuiuslibet calorem nisi mẽbra vicina sint fortiora dubium est quin quãdoq; magnũ frigidis illatis oriatur nocumẽtum. ¶ Instabit aliquis p̄° ꝙ nõ est idez tempus infrigidationis ⁊ calefactiõis. q; caliditas est agentior ceteris qualitatibus p̄mis. Juxta illud gal'. 6°. morbi. caplo. 15. Nulla actiua qualitas sibi rez vicinaz adeo mutat sicut calor. Item calefaciẽs in humano corpe plurimũ iuuatur a calore innato qui p̄dominat in illo corpe. Infrigidans vo nõ sic iuuat quare nõ infrigidat ita velociter. Item calefaciẽs aperit sibi viã ⁊ rarificat ptes humani corporis quibus occurrit: frigidũ vo sibi claudit viã ⁊ ptes ꝯdensat vnde reddunt minus passibiles. Naz calidi est apire ⁊ rarificare frigidi oppilare ⁊ ꝯdensare. ¶ Cõsequẽter arguet aliquis ꝙ mai⁹ est piculũ in calefaciẽdo q̃ in infrigidãdo. Prima: q; morbi calidi sunt piculosiores frigidis ꝓpter ignei mot⁹ velocitatez: vt ait damascen⁹. Et ga. 10. de ingenio sanitat ait. Tu scis ꝙ frigidus morb⁹ nõ est formidandus velut calidus: nec ei⁹ medicina adeo molesta excedens. Scdo: q; fortia calefaciẽtia tripli mõ nocent. Primo quidẽ sup calefaciẽdo suo p̄mo occursu. Scdo exiccãdo ⁊ ꝯsumendo radicale humidũ cũ nutrimẽtali. Tertio tandẽ supflue infrigidãdo resolutõe caloris infrigidãtia vo nõ sic. Tertio caliditas peiores in corpe gñat humores frigiditate sicut choleras prassinã ⁊ eruginosam ⁊ melãcholiã adustam acrẽ ebulliẽtez q̃ sunt d gñe venenoꝝ. ¶ Ad p̄mũ dic ꝙ q̃tũ calefaciens excedit infrigidãs in actiuitate tm̃ frigidũ in qd agit est maioris resistẽtie. Ad scdm dic ꝙ sicut calor innat⁹ iuuat calefaciẽs cibale vl' medicinale ad expulsionẽ extranee frigiditat: sic iuuat infrigidans ad expulsionẽ extranee caliditat nõ inq̃tum calor: ſ; vt nãlis. Ad tertium ꝯcede ꝙ calefaciẽs aperit sibi vias ⁊ rarificat ptes in q̃s agit p̄cipue si subtile fuerit: sed dic ꝙ infrigidãs datũ calefact vias repit aptas ⁊ ptes rarificatas ab extraneo calore p cuius extinctione dat vnd satis penetrat nisi sit stipticũ. ¶ Ad argumẽta ꝙ piculuz est maius in calefaciẽdo. Ad primũ dic ꝙ morbi calidi sunt piculosiores frigidis piculo qd attendit penes furiam ⁊ raptum mãe de pte in ptem ꝓpter ignei mot⁹ velocitatẽ: sed morbi frigidi sunt piculosiores piculo qd attendit penes vite plus ꝯriari ⁊ innato calori ⁊ oĩbus opationib⁹ virtutum. Cuius rei signuz est ꝙ aliq̃ calida in quarto gradu vt allia piper sunt tolerabiliora minusq; nocẽtia corpibus humanis aliq̃bus frigidis in quarto gradu vt mãdragora opio. Ad scdm dic ꝙ sicut fortia calefacientia tripliciter nocent: sic etiã fortia infrigidantia. Nam sanguinem cõgelant spiritus extingunt vl' immobilitãt ⁊ omniũ virtutũ opera impediunt innatũ calorez debilitando q̇ cõmune est instrumentum omniũ virtutum anime. Ad tertiũ dic ꝙ nõ agit h̄ de calefaciẽte excessiuo quod generat venenosos humores: sed de calefaciente qd ministratur in cura male complexionis frigide. Dic secundo ꝙ extinctio viuifici caloris ab excellenti frigore nõ est minus mala generatione venenosorũ humorũ ab excellenti calore. Secunda regula est. equalis est timor in humectando ⁊ desiccando corpus humanũ: sed tẽpus humectatiõis eius est longius tpe sue desiccationis. Juxta illud galieni septimo de ingenio sanitatis. caplo sexto. In mutatione autẽ aliarum qualitatum scilicet humiditatis ⁊ siccitatis equalis spes est securitatis: dispar tamẽ erit tempus in curatione cum in mutatiõe siccitatis lõgius tp̄s sit cõcedendum: q; hec mala complexio est sicut siccitas sani senioris: ideoq; dura ⁊ incurabilis est maxime si bene sit firma quod fit cum essentia solidi membri desiccata est. ¶ Instabit aliquis ꝙ nõ sit equalis timor: sed maior in desiccando. Primo q; siccitas est contraria vite. Nam vita consistit in calido ⁊ humido. Secundo: q; siccitas nocet digestioni ⁊ nutritioni que sunt opationes maxime necessarie corpi. Utraq; eni viget p calidum ⁊ humidũ a dñio. Tertio siccitas est cã multiplicatõis cholere ⁊ melãcholie q̇ sunt mali humores inepti nutritioni. Juxta illud auerroys. 2°. colligz. ca. 16. Iste due supfluitates nõ habent aptitudinẽ vt possit ex eis eẽ aliqua ps mẽbri aliquo modo qd in phlegmate bñ esse põt: ſ; humiditas est cã generatõis sanguinis ⁊ phlegmat q̇ sunt humores benigni. ¶ Deinde arguit ꝙ tp̄s

deſiccationis ſit maius tpe humectationis: qꝛ videmus egritudines humidas vt apoplexiā lithargiā ſubeth paralyſim ſpaſmū de repletione repente fieri. morbos vͦo ſiccos vt maraſmū ethicam ſpaſmos ⁊ tetanos de inanitōe longo tractu tpis paſſim generari. Item videm' in exterioribus pānos lanas herbas ⁊ arbores expoſitos pluuie ſubito humectari: deſiccari vͦo nō niſi paulatim. Itē cōpl'o hoīs q̄ humida eſt a domi-nio iuuat in hume-ctatiōe: qꝛ ſil'e addi-tum ſuo ſil'i facit ipz furere ⁊ augeri: re-pugnat aūt deſicca-tioni: ſicut cōtrariū contrario repugnat quare difficilius et moroſius humecta-tur corpus ꝙ deſic-cetur. ¶ Attende p̄mo ꝓ ſolutione ob-iectoꝝ ꝙ duplex eſt humectatio. Que-dam ſubſtātifica qua humiditas ipa ſubſtantialiter incorꝑatur rei q̄ humefit. Alia eſt madefactiua penetrās in poros vl' adherens ſupfi-ciei rei humectate abſqꝫ hoc ꝙ ei ſubſtātialiter incorꝑetur. Hāc diſtin-ctionē meminit p̄n. p̄mi p̄ma doctri. 3ª. c. 2. dicens. Epar eſt multo ma-gis humidū pulmone humiditate nāli: ⁊ pulmo m'tomagis eſt made-factus ⁊ diſpōnes phlegmatis ⁊ ſanguis ita intelligēde ſunt. Phleg-matis nanqꝫ humectatio eſt ſm modum madefaciendi. Et ſanguinis humectatio ē ſm modū augmētū faciēdi in ſubſtātia. ¶ Attēde ſcđo ꝙ cū dicit p̄n. equalē eſſe timorē in humectādo ⁊ deſiccādo intelligit đ humectatiōe ⁊ deſiccatiōe nō quibuſcūqꝫ: ſed de modeſte ⁊ medicinaliter adhibitis ꝯ diſcraſias corꝑis ⁊ quo ad modū oꝑis. Nam ſiccitas ⁊ humiditas ſūt q̄litates paſſiue modice actiuitatis iō nō velociter alterant vt caliditas ⁊ frigiditas nec naturā terrent p̄cipiti mutatiōe cuz ſint lenti oꝑis: iō timor cenſet equalis ⁊ q̄ſi null' in ſiccādo ⁊ humectādo. Iuxta illđ ga. 7. de ingenio ſanitat ca. 6. Cōuerſionē igit ſtomachi ad calidū vl' frigidū facilius poſſe curari. dico: cuz repugnatio hui' vel illius fiat cū fortiori ⁊ manifeſta q̄litate. Mutatio vͦo ad humiduz vl' ſiccū difficilis curatiōis eſt cū ꝑ debiles qualitates efficiat: qm̄ q̄ſi paſſiue ſunt ⁊ nō actiue maxime ſi velim' humectare. ¶ Iuxta hec dic primo ꝙ eq̄lis eſt timor humectatiōis ⁊ deſiccatiōis modeſte actaꝝ ꝑ medicinas quo ad modū oꝑis: ſʒ maior eſt timor in īmoderata deſiccatōe ꝙ in īmoderata humectatiōe ceteris ꝑibus ſicut ꝓbant tria p̄ma obiecta. Dic ſcđo ꝙ tp̄s humectatōis ſubſtātifice lōgius eſt tpe deſiccationis: lʒ tp̄s humectatiōis madefactiue ſit breuius tpe deſiccatiōis ſicut ꝓbant tres vltime obiectiones.

Unaqueqꝫ e p̄terea. ſ. humiditas ⁊ ſiccitas cōſeruat ꝓpter ſuarū cauſarum confortationē: ⁊ ꝑmutat ꝓpter cauſaruz cōtrariꝫ ipius fortitudinis augmentū. ¶ Et caliditas quidē fit fortior cauſis quarū iam expleuim' ſermonē: deinde ꝑ mūdificātia: ⁊ eſt ſupfluitates expellere ⁊ repletionez ⁊ oppilatiōes apire: deinde ex eo qđ ipam ꝯſeruat ⁊ hec eſt humiditas tēperata. ¶ Frigiditas vͦo fit fortior ex eo qđ ipius ꝯfortat cās: ⁊ qđ caliditatē ſuffocat ⁊ ex eo qđ ipaz ſupflue reſoluit. ⁊ eſt ſiccitas ſm eſſentiam ⁊ caliditas ſm accidēs. Qui aūt f caliditatis ſupfluitatē cū oppilatōibus medicat ſibi cauere debet ab infrigidatione ſupflua ne in ꝯuertendo oppilationē in lapidē augmentuz faciat: ⁊ ne calide cōplexionis maliciam augmētet. Immo paulatiz p̄mo medicari debʒ cū eo quod abſtergit. Et ſi qđ infrigidat ei ſuffecerit ſicut aq̄ hordei ⁊ ſucc' ſcariole erit ꝯueniēs.

e Unaqueqꝫ p̄terea. In hac ꝑte quinta p̄mo agit de cōſeruantibus ⁊ ꝑmutantibus humiditatē ⁊ ſiccitatē. Scđo de cauſis fortificatiōis caliditatis ibi [Et caliditas quidem] Tertio frigiditatis ibi [Frigiditas vͦo] ¶ In p̄ma ꝑticula dicit p̄mo ꝙ humiditas ⁊ ſiccitas membrorum hoīs cōfortant ex ꝯfortatiōe ſuaꝝ cauſaꝝ: vt humiditas ex q̄ete et ſomno ⁊ cibo pl'imo: p̄cipue humido ⁊ medicia humida ⁊ balneo ex dulci aqua maxime poſt eſum ⁊ aere humido ⁊ gaudio frequēti ⁊ ſiccitas ex ꝯrijs horū. Contra. ledunt quedā a ſil'ibus ſue craſi facile. Iuuantur aūt a cōtrarijs moderato vſu. ſcđo tegni. Item ſil'e additū ſuo ſil'i facit ipm furere ⁊ augeri. Dic hec intelligi đ ſil'ibus nō quidem in gradu: ſed in q̄litate que ſupexcedit actu vl' virtute ⁊ delapſo corpore.

Scđo dicit ꝙ humiditas ⁊ ſiccitas ꝑmutationē ſeu corruptionē recipiunt ex augmentatiōe cauſaꝝ ſuorū contrariorum: vt ſiccitas ex augmentatione cauſaꝝ humiditatis corrūpitur: ⁊ humiditas ex augmētatione cauſaꝝ ſiccitatis: qꝛ cauſis naturalibus contrarij poſitis auctis ⁊ ſufficiēter applicatis neceſſario introducit effectus contrarius. ¶ In ſcđa tangit tres modos quibus naturalis calor humani corporis fortificat. Prim' eſt ꝑ cauſas caliditatis ſupius exp̄ſſas p̄mi ſcđa doctrina ſcđa ſumma ſcđa ca. primo. qđ incipit. Calefacientium multe ſunt ſpēs. Secūdus eſt ꝑ mundificātia. Et hoc tripliciter. Primo ꝑ expulſionē ſupfluitatum hebetantiū calorē innatum. Scđo ꝑ tollere repletionē que calorē innatū obtūdit ⁊ pene ſuffocat. Tertio ꝑ aperire oppilatiōes que ꝓhibent liberū tranſitū ſeu diffuſionē caloris ⁊ ſpirituum ꝑ membra. Tertius modus eſt ꝑ id quod cōſeruat naturalē caliditatem: ⁊ eſt humiditas tēperata nutrimentalis: vt oleuz lampadis moderate infuſum cōſeruat ⁊ auget ignem ſeu flammā ipius lāpadis. ¶ In tertia aſſignat tres modos quibus frigiditas fortificat. Primus eſt ex cōfortatiōe vl' augmēto cauſaꝝ frigiditatis. Quaꝝ ſupius meminit p̄mi ſcđa doctrina ſcđa ſumma ſecunda ca. 2º. quod incipit. Infrigidantiū etiā m'te ſunt ſpecies Secūdus eſt ex eo qđ ſuffocat caliditatē: vt phlegma plurimū nimius cibus pot' ſupfluus ſanguinis exceſſus. Terti' ē ex eo qđ ſupflue reſoluit ſeu cōſumit caliditatem: ⁊ illud ē duplex. Unū ē ſiccitas que r'ſoluit ꝑ eſſentiaz. i. ꝯſumit ꝑ ꝓpriam naturam radicale humiduz in quo fundat naturalis calor. Aliud eſt caliditas que reſoluens humidum in quo fundatur per accidens ſemet etiam reſoluit.

f Qui aūt caliditatis. In hac ꝑte ſexta dat quinqꝫ regl'as ſup medicatione caliditatis exceſſiue cū oppilatiōe. Prima eſt. cauēdum eſt in medicatiōe ſupflue caliditatis cū oppilatiōe ab infrigidatiōe ſupflua ꝓpter duo. Primū eſt ne ſupflua infrigidatio faciat augmentū in oppilatiōe ꝯuertēdo oppilationē. i. materiā oppilantē in lapidē. Nā dū forte frigidū māe occurrit q̄ oppilat vias ſtringit eaz fortiter ⁊ ab ea exp̄mit ſubtile aq̄ſum vl' aereuz ⁊ groſſum terreſtre manet induratū ad inſtar lapidis: forti' oppilans ⁊ min' mobile ꝙ p̄us erat. Scđm eſt ne forte infrigidās augmētet maliciā calide cōplexionis ꝓhibēdo. ſ. euentatiōez caloris ſpirituū ⁊ humorū corꝑis: vl' ꝯſtringendo calorē interius ⁊ inducēdo vl' augmētando putrefactionē ſicut ſepe accidit ex indiſcreta applicatiōe epythimatū infrigidantiū ſup regionē epatis in febrib' putridis nō p̄cedente ſufficiēti purgatione. Scđa eſt. mala complexio ſuperflue calida p̄mo paulatim cuz his que abſtergunt eſt medicanda quibus ſeparetur materia adherens a ſupficie ꝑtis oppilate. ¶ Attēde primo ꝙ medicina abſterſiua eſt cuius proprietas eſt vt moueat humiditates viſcoſas et cōgelatas ab orificijs poroꝝ in ſupficie mēbri: ita vt elonget eas ab eo ſicut aqua mellis. Oīs aūt medicina abſterſiua eſſentialiter lenit naturā: lʒ nō ſit in ea virtus ſolutiua. Et oē amarum eſt abſterſiuū: at ait p̄n. 2º. hui'. c. 4. ¶ Attēde ſcđo ꝙ medicine aperitiue ⁊ medicie abſterſiue ſ'r eiuſdē gn̄is differētes penes magis ⁊ min'. Iux' illud ſerapiōis ſermone. 4. ca. 6º ſui aggregatoris. Et eſt differētia int' medicinas q̄ apiunt poros ⁊ medicinas q̄ abſtergunt nō in diuerſitate in gn̄e ſ'be: ſed in additiōe ⁊ diminutione ſolū. Et h' qꝛ medicine que auferūt ſordiciē a ſupficie corꝑis egredientē a poris: ſiue faciāt hoc in vlcere ſiue in cute noīantur abſterſiue ſicut ſunt res dulces ſubtiles ſicut mel ⁊ orobus ⁊ fabe ⁊ hordeum ⁊ lupini. Et farina fabaꝝ ⁊ hordei abſtergūt ſoluz. Et farina orobi ⁊ lupinorū ⁊ ꝓprie amarorū ſunt ex illis que aperiunt ⁊ abſtergunt. Et amigdale abſtergunt ⁊ aperiunt etiā vias. Medicine vero que mundificāt poros ⁊ foramina ſunt ille que iuuant ad exiccanduz ſaniem: ⁊ ſunt ſubtiliores iſtis ⁊ ſunt contrarie medicinis glutinatiuis: quēadmodum medicine que abſtergunt ſunt contrarie medicinis que ſordidant. Et iſte medicine nominātur aperitiue ⁊ mundificatiue pororum ⁊ foraminum: hec ille. Tertia eſt. ſi in medicatione caliditatis ſupflue cuz oppilatione ſuffecerit qđ infrigidat ſicut aqua hordei ⁊ ſuccus ſcariole: talis medicationis modus conueniēs erit: ⁊ abſqꝫ fallacia: qꝛ ⁊ ꝑ ipm oppilatōes aperient ⁊ rep̄metur caloris exceſſus. De aqua quidem hordei fidem facit hypocras p̄mo regiminis acutorū dicens. Ptiſana vͦo hordeacea ſup oē de grano factuz cibarium in his acutis paſſionibus excellentiſſimū habet eiqꝫ q̄ illam primū ac p̄cipuū oībus alijs p̄tulit collaudādo aſſentio. Sʒ de ſcariole ſucco ſcribit p̄n. 2º. cano capitulo de taraxacon quod eſt endiuia ſilueſtris ſeu ſcariola. Eius ſuccus confert hydropiſi

valde ⁊ aperit oppilationes epatis. Quarta est. si in cura calidi tatis sup̄flue cū oppilatione frigida deoppilātia nō sufficiāt ad hibeant̄ aperitiua tēperata sicut speragus amigdale dulces ca pillus veneris liquiricia: lȝ enim nō sufficiāt ex se caliditatē sup̄fluaȝ tollere: tollūt tñ oppilatōes a quibus causat̄ ⁊ manutenet̄

Et si nō suffecerit illud tunc cum illo qđ temperatū existit. Qđ si hoc non suffecerit tunc cū illo in quo subtilis existit calor: neqꝫ ex hoc sis sollicitus qm̄ iuuamentū eius diaphoresis in infrigidādo plus confert ꝙ̄ sit nocu mentū qđ facit ei calor qui ad extin guendū est facilis post aptionē. Et est etiam cū acutorū humorū dige stio extinguendi sup̄fluitatē ꝓhibet Licet quidā hominū sint qui ꝓterui ant ad hāc destruendā sniam ⁊ igno rent ꝙ fortis extinctio deijcit virtutē

extraneus ca lor q̇bus sub latis mēbra se reducūt ad suā ꝓpriaȝ cō plexionem. Quinta est. si temperata ap peritiua non suffecerint in curatiōe sup̄ flue caliditat̄ cū oppilatiōe tunc curet̄ cuȝ his in quibus existit calor sb tilᷓ vt cū spice nardi vel cū sq̄ nanto vel cum carui vel cum absinthio: vel amigdalis amaris vel radicibus vel se minibus feniculi apij vel petroselini. Neqꝫ verendū est aut sollici tandum ne hec suo calore vehementer noceant adaugendo mor bum: q2 iuuamentū sue dyaphoresis. i. adiutoriū qđ prestant in resolutione ⁊ aptione est maius ⁊ magis cōferens in infrigidan do ꝙ̄ sit nocumentū qđ corpi p̄stat calor. sibi imp̄ssus ab his me dicinis: ⁊ ip̄e est facilis ad extinguēdum post aptiones oppila tionum: q2 tunc humores calor ⁊ sp̄ūs libere euentant̄ sup̄flua purgant̄ membra se reducūt ad suā naturam oppilatiōe subla ta que hec ꝓhibebat. Hac imaginatiōe motus auēzoar ait ī suo theisir tractatu. 9. ca. 12. Et etiā si tu esses sicut esculapius in sciē tia medicine nō poteris diminuere vehementiaȝ febris putride cū re infrigidatiua ⁊ offendet calorē nālem qñ operabit̄ illa res p̄ ma sui opatiōe ⁊ ꝑ se. Et si operet̄ illud mediante alio possibile est nō offendere calorem nālem ⁊ vehementiam febris frangere. Opationes vero que fiunt mediāte alio est euaporatio oppilatio nis ⁊ incisio humoris ⁊ eius decoctio. Nam hmōi opationes fa cientia sunt res calide: qm̄ calidus effectus cōseruat calorem nā lem ⁊ nutrit ip̄m ⁊ radicē putredinis destruit. Uerūtamē nō fa ciet hunc effectū ꝑ se ⁊ sua p̄ma opatione: sed incisione ⁊ aptione mediātibus. Non enī ꝑ caliditatē que est in ip̄a re vigorat̄ calor nālis: q2 calor nālis iam calefact9 ē ꝑ putredinē: sed ꝓpter hoc ꝙ remouet cām putredinis sua aptione oppilationis ⁊ humoris i (cisione: hec ille. g Et est etiam. In hac parte septima dicit p̄ mo ꝙ sicut oppilatio cōplicata cum sup̄fluo calore ꝓhibet infri gidationē sup̄fluam: sic etiā qñqꝫ digestio humorū acutorū inci piens. s. ⁊ nōdum facta ꝓhibet sup̄fluitatē extinguendi: nc ꝑ ex tinctionē sup̄fluam dictorum humorꝝ digestio ꝓhibeat̄ calore in nato plurimū ꝑ eam debilitato cuius est digerere dictos humo res. Et intelligit hic ꝑ sup̄fluitatē extinguēdi vehementē ⁊ velu ti subitam infrigidationē cū magno haustu frigide aque vel alte rius talis potus actu frigidi aut virtute. Et dicit notanter. Et est etiā cum ⁊c. ad denotandū ꝙ nō semꝑ digestio acutorꝝ humo rum ꝓhibet sup̄fluitatem extinctionis: sed qñqꝫ. s. in debilibus raris quales sunt cholerici. Iuxta illud gal. 7. de ingenio sanita tis ca. 11. Concedam9 igit̄ malam calidā stomacho dn̄ari cum hu miditate vel siccitate. Que si fit cū hūiditate dico sine timore a quam frigidā esse cōcedēdā cū membris stomacho vicinis nocu mentū nō inferat̄: eo ꝙ in suo ꝑmaneāt tēperamēto: sed si stoma chi mala cōplexio fuerit cū siccitate necessario mēbra vicina defi ciunt ⁊ totū corpus. Et paulopost iterꝝ ait. Calore aūt cū siccita te existēte aquam frigidā dari securū nō erit. ¶ Attende p̄mo ꝙ in febre acuta virtute existēte forti ⁊ mā digesta aqua frigida da ri pōt ⁊ intus ⁊ extra ad extinctionē caloris. Iuxta illud gal. 12. de ingenio sanitatis. Si oēs virtutes fortes extiterint ⁊ febris fuerit acuta ⁊ signū digestionis apparuerit dabit̄ aquā frigidaȝ secur9. Sȝ eos q̇bus oīa ista fuerint īpossibile est esse decrepitos Si aūt eger sit carnosus ⁊ aer calidus est ⁊ sicc9 mittat̄ in aqua frigida neqꝫ ei nocet. Plurimū enī videm9 in hoc tp̄e iuuenes in frigida aqua mersos sudare ⁊ alios cholericā egestionē habere: hec il le. ¶ Attēde scđo ꝙ nō solū aque frigide potu vel balneo vel alijs poti bus fortis frigoris: sed etiā euacuatione vsqꝫ ad syncopim fit extinctio vehemēs: ⁊ q̄si subita. Teste ga. cōmēto hu9 p̄me ꝑticle. Que egerūt̄ ⁊c dicēte. Cū enī phlebotomamus vsqꝫ ad dfectionē in ꝑacutis febribus

⁊ ꝙ̄tomagis in corꝑib9 q̄ ab egritu dine debilitata fuerunt: licet aliquo directionis modo materiā rectificet Qđ est cū post ip̄am extinctionē alie ꝓueniunt egritudines: aut ex mali cia cōplexionis simplicis: aut ex ma terijs frigidis cōplexioni cōtrarijs quam rectificauit. Complexionem vero frigidaȝ calefacere ꝙ̄ difficile est cum iam est infusa: ⁊ multum facile in principio. Et ad vltimū calefacere frigidum in principio rei est facili us ꝙ̄ calidū in p̄ncipio infrigidare.

refrigerat̄ statim cor ⁊ febris extinguitur Plurimi vētres sol uunt̄ sudores patiū tur ⁊ multi ꝑfecte sa nant̄. In dolore igi tur maxio nulla me dicina hac defectiōe est ꝑfectior: hec ille. Scđo dicit ꝙ qui daȝ ꝓteruiētes dictā sniam infringere co nant̄ ignorantes vel nō attēdētes ꝙ for tis extinctio deijcit virtutē etiā in sanis ꝙ̄tomagis in egris iaȝ debilitatis forti egritudie: lȝ aliquo modo directionis extinctio talis materiā subtilē acutā rectificet ꝓhi bendo. s. ab ebullitōe ⁊ furia seu motu de ꝑte in ꝑtē: q2 refrigerat ⁊ īspis sat eā. Mouēt̄ aūt p̄dicti ꝓteruiētes duplici motiuo. Primū est ꝙ cali ditas sup̄flua statiȝ extinguit̄. Scđm ē ꝙ humores acuti dictis modis rectificant̄. Sȝ nō attendūt ꝙ calor innat9 in debilib9 raris vehemēter debilitat9 hac extinctiōe fit impos regere ⁊ tandē expellere īspissatos humores: ⁊ interdū relinq̇t accidētia mala: sicut gal. de quodaȝ refert 7°. de ingenio sanitat̄. ca. 10. qui siti longa vexatus bibit aquam pluri mā vna vice frigidā ⁊ sitis cessauit. Sȝ inde orta fuit difficultas trāsglu tiendi a qua nunꝙ̄ ip̄e sanari potuit ⁊ durauit vsqꝫ ad mortē. Tertio d clarat qñ digestio acutorꝝ humorū ꝓhibet sup̄fluitatē extinguendi di cens. ꝙ illud ē cū post talē extinctionē inde ꝓueniūt alij morbi vel de ge nere male cōplexionis simplicis sine mā sicut cū d ethica febrili fit ethica se nectutis ex vehemēti refrigerio penetrāte: vel de gn̄e male cōplexionis ex humoribus frigidis contrarijs complexioni quam sup̄fluitas extin guendi rectificauit vt cum de sinocha fortis inflammatonis per super fluitatem extinctionis incrudantis massam sanguinis fit quotidia na febris vel mala complexio frigida materialis. Tales enim cure nō st vere cure: q2 lȝ auferāt p̄ores morbos alios generāt de q̇b9 lāguet̄ q̄ tñ (tardius alijs occidūt. h Complexionē vero. In hac ꝑte 8a. dat tres re gulas circa facilitatē ⁊ difficultatē ꝑmutatiōis caliditat̄ ⁊ frigiditatis Prima ē multū difficile est malā cōplexionē frigidā iam īfusam ⁊ habi tuatā calefacere ⁊ multū facile est calefacere eā qñ ē in fieri siue in p̄nci pio. Cui9 rō est: q2 dū infusa ē ⁊ habituata facta est eq̄lis ⁊ vt nālis: ita ꝙ īformat oēs ꝑticulas tā formales ꝙ̄ māles subiecti i q̊ est ⁊ extinxit habitū sane cōplexionis sibi ꝯtriū q̊ se reducebat ad suā nām dictū subie ctū p̄us ꝙ̄ īfusa eēt hec mala cōplexio. Sȝ in p̄n° qñ est ī fieri nō oēs ībibit sbiecti ꝑtes: nec extiguit habitū nālitat̄: q̄re mltū facile tā ꝑ sanas ꝑtes ꝙ̄ ꝑ istū habitū reducit̄ sbiectū ad ꝓp̄ā nāȝ maxie dū iuuāt ip̄ȝ medicie calide adhibite. Scđa rl'a ē ad vltimū. i. sūmarie ⁊ breuiter loquēdo fa cili9 est calefacē frigidū in p̄n° rei videlȝ qñ ē in fieri ⁊ ꝑ modū dispōnis nō habit9 īest ꝙ̄ calidū silr exn̄s in p̄n° ei9 īfrigidare. q2 ad calefaciendū frigidū ꝯcurrit calor hūani corpis ⁊ inꝙ̄tū calor ⁊ inꝙ̄tū nālis: sȝ ad ī frigidādū calidū ꝯcurrit solū vt nālis. Itē caliditas q̄ īprimit̄ ꝑ medi cinā corpi vel mēbro ꝑ frig9 opp̄sso ꝯnālior ē ei cū sit nālr a dn̄io calidū ꝙ̄ frigiditas q̄ īprimit̄ corpi vel mēbro sup̄calefacto. Sȝ ꝯ idē est tp̄s ca lefaciēdi ⁊ īfrigidādi: g̊ eadē facilitas. Nā difficltas ⁊ resistētia maior ex ꝑte passi sūt cā retardatōis ⁊ ꝓlixitat̄ īpressiōis ab agēte. Dic ꝙ faci li9 ē calefacē frigidū ⁊ ꝯnaturali9 ex ꝑte agēt̄. Et fieret istd breuiori tp̄e nisi eēt ꝙ corp9 vel mēbrū frigore opp̄ssū magis resistit calefaciēti: ꝓpter ea ꝙ frig9 clausit poros ei9 ⁊ ip̄ȝ cōpegit. ꝙ̄tū igit̄ calor ē agētior frigore tm̄ frigidū in qđ agit ē resistēti9 calido in qđ agit frig9: vn̄ fit vt fere idē tp̄s sit in opē vtriusqꝫ. Tertia rl'a ē. ꝙ̄uis mltū difficile sit calidū ī fine idē iā īfusū ⁊ habituatū īfrigidare vt corp9 ethicū vel marasmatū sanat̄: facili9 tñ ē ꝙ̄ frigidū ī fine rei. s. iā frigore ꝑēit9 ītime ꝑfusū ⁊ habituatū calefa cere: q2 frigiditas sic ꝑfusa ⁊ habituata ē ip̄a mors īnati calor' vel ei ꝓpī q̄ velut finis senꝭ. Ethica g̊ senectut̄ ē īsanabilior ethica febrili ⁊ penit9 īsanabil' qñ iā fctā ē. Iuxta id. ga. lib. d marasmo. c. 15. Si vero efficiat̄ sene ct9 ex egritudie iā q̇dē factā īpossibile ē curare. Cui9 rō ē: q2 calor inatus

pene extinctus est nullas habens vires ad opera vite ⁊ vegetationis ⁊ cure morborum. ¶ Attende tamē p̄mo ꝙ si patientes ethicā febrilē vehementer infrigidenť priusq̄ veniant ad p̱fectam cōsumptionē: ita vt ethiceť ethica senectutis: diutius viuunt q̄ si p̱manerent in febrili ethica. Teste gal. 10. de ingenio sanitatis. ca. 9. dicente. Festinādum est vt infrigidentur p̄usq̄ in ptisim incidant ⁊ moriantť. Sz si ptisim habeant extremam cōsumptionez caue ne p̄sumas eos medicari. Nam etsi calorem eorum refrigerabis siccitas tamen que in solidis membris remanet eos occidit. Qꝛ si parentes eorum vel ipi voluerint aliquātuluz plus viuere sicut decrepiti ad mortem festinare nolentes oportet eos conseruarī medicinis necessarium tamen ꝙ

Sed calidū in fine infrigidare licet sit difficile: est tamē facilius q̄ frigidum in fine calefacere: qm̄ sup̱flua frigiditas est ip̄a mors inati caloris aut ei p̱pinqua. Et debes scire ꝙ infrigidatio quādoq̧ siccitati coniungitur: ⁊ quādoq̧ humiditati: ⁊ quandoq̧ ab vtrisq̧ separať. Verūtamen siccitas magis fit mansiua cum frigiditate que senuit. Et humiditas ē magis adducēs frigiditatē q̄ accidit Et iam quidē oēs caloris cause cū superfluunt in exiccādo iuuāt. Et quādoq̧ etiā oēs frigiditatis cause cum

veniant in illam speciem ptisis. i. cōsumptionis que decrepita vocatur qua possunt dies ⁊ menses viuere. Scio nanq̧ quēdam iuuenē hanc habentē infirmitatē quem cum hac medicina curaui regens eum postea quēadmodum exeuntes egritudinem ⁊ vixit nō solum mēses: sz etiam annos: hec ille. ¶ Attende secūdo ꝙ facile est dispositionaliter et trāsitorie calefacere infrigidatos in vltimo vľ p̱ ignis approximatōem vľ p̱ balneum calidum vľ per cibos ⁊ potus calidos: vľ per medicinas sed nō p̱manenter ⁊ habitualiter innato calore. Talis eniz nascitur ex cibo cuchimo cōuerso ad sanguinē nutriturum corpus. vnde ip̄m calefit substantialiter ⁊ stabiliter: sed hec conuersio cibi in sanguinem et sanguinis in mēbra fieri nō potest in infrigidatis vltime. Idem intellige de calefactis vltime ꝙ dispositionaliter ⁊ transitorie de leui infrigidanť: sed vix p̱manenter ⁊ sm̄ habitū cum moderamine.

i Et debes scire. In hac parte nona dat sex regulas circa cōiunctionē ⁊ p̱manentiam ⁊ cōcausationē qualitatum primaruz adinuicem. Prima est. infrigidatio copulať interdū cū siccitate sicut in melancholicis interdū cum humiditate sicut in phlegmaticis: interdum vō separať ab his. s. humiditate ⁊ siccitate ⁊ coniungiť medio inter has vt in complexionibus frigidis tēperatis in passiuis. Scd̄a est. siccitas est stabilior seu p̱manētior cuz frigiditate que senuit. i. que iam fixa ⁊ habituata est. Cuius rō est: qꝛ siccitas fixa cum frigiditate habituata summe inimicať generationi sanguis ⁊ nutritiōi que a calore fiunt ⁊ humiditate predominātibus: quare totū corpus marcidum p̱manet ⁊ velut aridum nequiēs nutriri neq̧ humectari substātialiter ⁊ p̱manenter. Tertia est. humiditas est magis adducens frigiditatē accidentalem q̄ p̱uenit ex multiplicatōne phlegmatis ⁊ humiditatū aquosarum obtundentiū: ⁊ quasi suffocantiū innatuz calorem. Cuius rō est: qꝛ vehemens humiditas calorem hebetat: vnde diminute cibaria coquit: ⁊ vapores sanguinis nō satis resoluit quare phlegma multiplicať qd̄ membris imp̄mit frigiditatē que accidit. i. nō fixam nec habituatā: sed leuiter remouibilē euacuatiōe phlegmatis. Quarta est. oēs cause caloris qn̄ sup̱fluunt iuuant seu cooperanť ad exiccationē corp̱is: qꝛ resoluūt humiditates corp̱is taz nutrimētales q̄ substātiales. Quinta est. oēs cause frigiditatis cum sup̱fluxerint qn̄q̧ etiam iuuāt in humectando qꝛ sunt cause multiplicatiōis phlegmatis ⁊ aquositatū p̱ viam indigestionis ex diminutiōe caloris innati. ¶ Queret aliquis cur dicit qn̄q̧ nunquid semp̱ cause frigiditatis cum sup̱fluxerint auxilianť in humectando cum semp̱ minuāt atq̧ debilitēt innatū calorem. Dic ꝙ interdum mansiua siccitas est adeo fortis vt in tabefactis ⁊ ethicatis ethica senili ꝙ nō sinit phlegmata cū humiditatibus multiplicari. Sexta est tres sunt cause fortes in humectādo: quarum due prime p̱ueniunt ad summū humectationis: ⁊ tertia harum est simpľr fortis. Prima est ociositas. i. assidua requies corp̱is ⁊ anime qua p̱hibenť siccitas ⁊ resolutio solite cōtingere p̱ motus ⁊ exercitia ⁊ multiplicanť humiditates in oī digestione. Scd̄a est assidua balneatio facilis. i. modesta nō laboriosa in tina seu cuna plena aqua dulci mediocris caliditatis. Et has duas cās humectationis predixit prin. p̄mi scd̄a doctrina scd̄a summa scd̄a ca. 3°. vbi ait. Humectantiū multe sunt cause. Ex eis nanq̧ est sicut quies ⁊ somnus ⁊ humectantibus obuiare ⁊ precipue balneo et post comestionē p̱prie. Et summa p̄ma doctrine eiusdē ca. 12. ait Quies vō semp̱ est infrigidās p̱pter p̄uationē viuificatiōis caloris: ⁊ p̱pter cōstrictionē que est suffocās ⁊ humectat p̱pter defectum resolutiōis sup̱fluitatum. Et de balneo dicit p̄mi scd̄a doctrina secūda summa p̄ma. ca. 19. Debes aūt scire ꝙ operatio naturalis ē calefacere suo aere ⁊ humectať sua aqua. Et p̄mi tertia doctrina tertia capi. 5°. ait Qui vō impinguare desiderat balneū p⁹ comestionē ingrediať ¶ Attende tm̄ ꝙ nō semp̱ ociositas humectat. immo qn̄q̧ desiccat ⁊ ethicam inducit. Iuxta illud p̄n. p̄mi tertia doctrina scd̄a capl̄o p̄mo. Exercitiū aūt derelinquens ethicā frequenter incurrit: qm̄ mēbrorum debilitanť virtutes p̱pterea ꝙ motum dimittunt q̄ innatū eis defert sp̄m qui vite cuiusq̧ membri instr̄m existit. Tertia cā fortis in humectādo est tēperatuz seu bn̄ limphatum bibere vinū: nō quidē albū ⁊ aquosum: sed rubeum grossuz vinosum maturū dulce nouū defecatū vľ mediū veteris ⁊ noui. Tale quidē ex se plurimū nutrit digestiones ciborum adiuuat ⁊ nutrimētū cito ⁊ abūde penetrare facit. Teste p̄n. primi scd̄a doctrina tertia summa p̄ma. ca. 11. Vinū p̄terea cū in corp⁹ penetrauerit ⁊ fuerit calidū nō elongabiť multū a nā ⁊ accidet velox resolutio ⁊ sua eēntia fortes effiē sanos debiles cōfortat viuificās vīrtutē. Cōtra dicit auerroys. 5°. colliget ꝙ vinū ē calidū ⁊ siccū in secūdo gradu. Dic ꝙ intelligit de vino veteri hyspanie. vnde fuit qd̄ cōiter est vehemēter fumosuz ⁊ forte ⁊ de tali p̄n. nō loquiť.

sup̱flue fuerint in humectādo iuuāt Et nulla quidē res ad hoc tm̄ p̱uenit q̄tum ociositas ⁊ assidua balneatio q̄ est facilis in tina. Et nos quidez iā te fecimus scire hoc in eo quod est p̄missum. Vinum p̄terea tēperatū bibere in humectando est forte. Amplius scire debes[k] ꝙ cū senex infrigidatione indiget ⁊ humectatione nō sufficit ad hoc illud quod ip̄m ad equalitatez reducit: immo quod ip̄m transire facit ad cōplexionē frigidā ⁊ humidā q̄ ei debetur: qm̄ licet ipsa sit accidētalis est tm̄ ei q̄si naturalis.

k Amplius scire debes. In hac p̱te decima q̄ est de modo īfrigidationis senū sup̱calefactoꝝ dicit p̄mo ꝙ nō sufficit senibus indigentib⁹ infrigidatiōe ⁊ humectatione ꝙ reducanť ad equalitatem vľ tēperamentū iusticie debitū homini sanissimo: imo indigent reductiōe ad cōplexionē frigidā ⁊ humidā senibus p̱priaz: qꝛ lz hec cōplexio sit eis accidentalis. i. nō innata sed aduenticia in decursu etatuz. ip̄a tm̄ eis ē vt nālis: qꝛ ex suis p̱prijs p̄ncipijs elementarib⁹ debeť eis hoc tp̱e sue etatis. Et sub hac cōplexione sanissimi degunt sanitate optima reperibili in senibus videlicet q̄tum sua etas patiť. ¶ Solet queri si senes causonizantes ampliori egeant infrigidatiōe iuuenib⁹ causonantibus. Hanc materiam tractans auerroys. 7°. colliget. capi. 2°. primo recitat opiniones suoꝝ predecessorum: vt hypo. ⁊ ga. ⁊ raš. dicens. A medicis dictum est ꝙ qn̄ cōplexio aer tp̄s anni ⁊ siľia cōueniunt cum egritudine tunc nō est egressa cōplexio a nā p̱pria nimio exitu. Verbi grā. Iuuenis calide cōplexionis in regione calida ⁊ tp̱e calido ⁊ dieta calida cui sup̱uenit causon nō erit ille a suo naturali ordine multū p̱mutatus: curandus tm̄ erit cū rebus in frigiditate remissis. Et qn̄ huius cōtriuz accidit tūc multa facta est elōgatio: ⁊ ideo huic resistendū erit maiori cōtrietate. Verbi gratia Sit hic senex frigide cōplexionis in regione frigida cui sup̱ueniat causon sm̄ illos indigebit multū infrigidatōe distēp̱ata. Cōsequēť reprobat hāc solēniū veterū sniaz dicēs. Et ego dico ꝙ manifeste apparet ꝙ nō veꝝ dicūt qd̄ manifeste videmus p̱ sensibile argumētuz: qꝛ iuuenis supradict⁹ q̄ causon patiť curari nō poterit nisi cū rebus hn̄tibus intēsam frigiditatem: sicut est aqua cucumerū ⁊ canfore. Et seni supradicto q̄ causon habuit si talia p̱pinenť calor nālis ip̄ius extingueť ⁊ morieť. Deinde tāgit motiuum veteꝝ qd̄ eos errare fecit: ⁊ reprobat illud dicens. Et dico ꝙ illud qd̄ eos ad hunc duxit errorē est vna regula generalis quā posuerunt sine distinctione p̄uisa in gradu elongationis senis a suo calore nāli ad extraneū calorem cū equalez p̱portionē posuerint cum elongatione caloris iuuenis a suo calore nāli ad extra-

neum: ⁊ maxime quando dixerunt ꝙ maior est elongatio. Nam hoc est ĩpossibile. Nã tu scis ꝙ calor extraneus a nãli ramificatꝰ est. Et si possibile eẽt vt elõgatio eẽt equalis tunc nature necessaria ẽm viã curatiõis ꝑ ꝯ̃triũ essent refrigerantia multũ fortiora in corꝑe senis q̃ ad scðm gradum. Sꝫ hoc in seipõ veritatem nõ hꝫ ob hoc ponamus iuuenẽ cholericũ calide cõplexionis in primo gradu ⁊ supueniat ei febris q̃ ipm transferat ad scðm gradum caloris. tunc iste nõ elongatᷣ a ꝓpria cõplexione nisi ad vnũ gradum. Et tunc cũ rebus in scðo gradu frigidis curari nõ poterit: ⁊ hoc est ꝓpter fortẽ ꝑmutationẽ quã medicine recipiunt in corꝑe iuuenis ad ꝯ̃bam igneã: eo ꝙ elõgatus est a suo tẽperamẽto ꝓpter fortitudinẽ caloris ex̃nei. Sed si seni supradicto frigido in ꝑmo gradu supueneri egritudo ipm ꝑducẽs ad scðm gradum caloris iam elongatꝰ est a sua cõplexione nãli magis q̃ iuuenis ꝑnarratus: q2 iuuenis est elõgatus ꝑ vnũ gradum: sed senis elõgatio est duoꝝ g̃duũ vl' pluriũ. Et ꝓpter h̃ si possibile eẽt cõcederemꝰ ẽm elongationẽ curã fieri ꝑ ꝯ̃triũ: sed reperitᷣ aliud ꝯ̃triũ nociuũ rõne ꝯ̃siderationis finis ẽm diuersitatẽ subiecti ꝓptera q2 quasi ĩpossibile ẽ senẽ ad illũ gradũ ꝑuenire. Et si ꝑueniare inchoaret anteq̃ ad illũ ꝑueniret moreretᷣ. Et si sanaretᷣ ẽm elongationẽ supradictã bonũ finẽ nõ cõsequeretᷣ q̃uis aliquãtulum viuere possit: q2 medicine eidẽ ꝯ̃uenientes cõplexionẽ suoꝝ membroꝝ radicaliũ ꝓpter ipam frigiditatẽ lederẽt: ⁊ sic a tẽperantia magis elongaretᷣ: ⁊ mltã elongatio tẽperantie cã est mortis aut egritudinis. Preterea ẽm eorum dictũ medicine iuuenes ⁊ senis frigide debẽt esse in eodẽ gradu: q2 si vnũ corpus calidũ est calefactũ vsq3 ad scðm gradũ: ⁊ aliud corpꝰ frigidũ est supcalefactum vsq3 ad scðm gradũ: etiã vnum corpus alio calidiꝰ nõ est. Sed scire debes ꝙ si iuueni medicine frigide adhibeãtur vltra suã cõplexionẽ nãlem ꝙ ei nõ nocent: imo ꝓsunt. eo ꝙ ipius virtus fortis existit ad ipas ꝑmutandas: ⁊ ob hoc ad graduꝫ corrũpendi naturam nõ ꝑueniũt: sed ipam ad tẽperantiã reducũt. qd̃ seni nõ accidit ꝓpter mẽbrorum ipius radicaliũ frigiditatẽ: propter hoc sufficit seni qui febrẽ calidissimã hꝫ medicina frigida in scðo gradu ꝓpter rõnes supradictas: ⁊ etiã q2 corpus senis potẽtiam nõ hꝫ ꝯ̃uertendi medicinas ad ꝯ̃bam igneã: queadmodum corpus iuuenis. Postea dicit. Et si queratᷣ q̃mõ possit seni tanta caliditas febris aduenire. Respõdemus ꝙ fieri põt ꝓpter dicte sue inordinationẽ. Nam si dieta ꝯ̃uenienti vteretᷣ ĩpossibile esset vt talẽ incideret febrẽ ob h̃ q2 egritudĩes ẽm ꝙ dictũ est in libro egritudinũ nõ nisi duabꝰ fiunt causis: aut a ꝓpria cõplexiõe mẽbri mala: aut a rebus venientibus ab extrinseco. Et qñ cõplexio ⁊ aer ⁊ regio ⁊ etas ꝯ̃tria erũt egritudini senis: tũc nõ remanebit eius cã nisi regimẽ ⁊ dieta. Hec est determinatio auerroys in ꝓprijs ṽbis sup questione ꝑmota: q̃bus more suo q̃tum põt ꝯ̃dicit medicis errãs in mltis. Primo quidẽ in hoc ꝙ dicit ĩpossibile esse elongationẽ senis a suo nãli calore ad ex̃neum esse maiorꝫ elongatiõe iuuenis: sensus enĩ mõstrat oppositũ. Nã senes ꝑñt regiminis errore sicut ex vsu piperis vl' aque vite vl' allioꝝ: vl' etiam vinorũ fortiũ vehemẽter incẽdi ⁊ causonẽ vl' herisipilã ardẽtem aut carbũculuꝫ incurrere: neq3 valet auerroys ratio ꝙ calor ex̃neus ramificatꝰ est a nãli. iõ si nãlis est debilis vt in sene non põt ab eo plurimꝰ extraneus ramificari: naꝫ falsum assumit. Nõ enĩ ex̃neus causonicus calor in sene prorumpit a nãli velut ramꝰ a trũco: sꝫ ab ex̃ ꝑuenit ⁊ imprimitᷣ vi sicut nomen sonat: ob hoc nanq3 dicitᷣ ex̃neus. Scðo errat in hoc ꝙ dicit ꝙ iuuenis nãliter calidꝰ in ꝑmo gradu lapsus vltra calore febrili iterum vno gradu sanari nõ põt frigida medicina in scðo gradu ꝓpter fortẽ ꝑmutationẽ quã recipiũt medicine in corꝑe iuuenis ad ꝯ̃bam igneam. Nã medicine frigide in scðo gradu qñ dantᷣ iuueni causonisanti dari ei debẽt sub tali dosi ⁊ tali ꝯ̃ba ꝙ nõ inflãmentᷣ neq3 vincantᷣ ex̃neo calore: sꝫ vincant ipm in toto vl' in ꝑte. Tertio errat in hoc ꝙ dicit q̃si impossibile eẽ senẽ ꝑuenire ad scðm gradũ caliditatis vltra tẽperamentũ. Et si ꝑuenire inchoaret anteq̃ ad illũ ꝑueniret moreretᷣ. Põt enĩ senex lepra cãcro carbũculo antrace dissipãtibus mẽbra fortiter incẽdi atq3 inflãmari causone aut ethica sicut frequenter ꝯ̃tingere videmus quorũ calor ad scðm gradũ vl' vltra ꝑtingit. Quarto errat in hoc qd̃ dicit ꝙ si senex causonizãs in scðo gradu vltra tẽperamentũ: ⁊ in tertio vltra gradũ caloris ꝓprij sanaretᷣ ẽm elõgationẽ supdictã. s. ꝑ medicinã frigidã in tertio gradu nõ ꝯ̃sequeretᷣ bonũ finẽ q̃uis aliquãtulũ viuere posset: q2 medicine eidẽ ꝯ̃ueniẽtes cõplexionẽ suoꝝ mẽbrorum radicaliũ ꝓpter ipam frigiditateꝫ lederẽt: ⁊ sic a tẽperantia magis elongaretᷣ: ⁊ multa elongatio tẽperãtie cã ẽ mortis aut egritudinis. Nã falsum supponit. s. ꝙ medicine frigide date seni causonisanti alterẽt fortiter complexionẽ eius radicalẽ: imo potiꝰ alterãt suã cõplexionẽ extraneã febrilem cui directe ꝯ̃triantᷣ ⁊ nõ fixe sꝫ mobiliter inest ⁊ ad eam eijciendam nã senis adiuuat. Itẽ videmꝰ senes vexatos ardentibꝰ febribꝰ salubritᷣ vti sine nocumẽto lactucis ⁊ portulacis ⁊ interdũ papauere albo cum dormire nequeũt q̃ frigida sunt in tertio gradu. Quinto errat in h̃ ꝙ dicit ꝙ ẽm dictũ medicoꝝ medicine frigide iuuenis ⁊ senis causonisantium debẽt esse frigide in eodem gradu: q2 si vnum corpus calidũ ẽ calefactũ vsq3 ad scðm gradũ: ⁊ aliud corpus frigidũ est supcalefactũ vsq3 ad scðm gradũ. etiã vnũ corpus alio calidiꝰ nõ est. lꝫ enĩ ambo sint ĩ eodem gradu caliditatᷣ. nõ tñ reducẽdi sunt ad eundẽ gradũ: sed senex reduci dꝫ sub tẽperamẽto ꝑ vnũ gradũ caloris ⁊ iuuenis supra tẽperamẽtum etiam vno gradu. Sexto errat in h̃ ꝙ dicit seni sufficere q̃ febrem calidissimã hꝫ medicinã frigidã in scðo gradu ꝓpter rõnes supdictas. Et etiã q2 corpus senis potentiaꝫ nõ hꝫ ꝯ̃uertẽdi medicinas ad ꝯ̃bam igneã queadmodũ corpꝰ iuuenis: nisi intelligat ꝙ medicina frigida in scðo gradu totiẽs iteretᷣ vl' detᷣ in tanta dosi ꝙ delere sufficiat tres gradus ex̃nee caliditatis acq̃site seni vltra ꝓpriũ calorẽ vl' ꝑ se vl' cũ adiutorio nãe supplẽtis defectũ medicine in reductione senis ad ꝓpriã cõplexionẽ. Et lꝫ corpꝰ senis ꝯ̃uertere nõ sufficiat medicinas ad ꝯ̃bam igneam sicut corpꝰ iuuenis: sufficit tñ eas reducere de potẽtia ad actũ dato ꝙ frigide fuerint in tertio gradu sicut lactuca ⁊ portulaca. Dicamus g̃ ꝑmo cũ patribꝰ nostris hypo. ⁊ ga. ꝙ senex põt ita intẽse causonisare sicut iuuenis: lꝫ nõ sit adeo aptus ad extraneos calores sicut ẽ iuuenis q2 põt vt ꝑmissum est abũde vti allijs piꝑe aq̃ vite vinis fortissimis ⁊ silibus: iuuene nõ vtẽte his: sꝫ alia leuiori cã causonisante. Dicamus scðo ꝙ senex causonisans ita intẽse vl' plus q̃ iuuenis ampliori indigꝫ infrigidatiõe q̃ iuuenis: q2 magis elongatᷣ a ꝓprio tẽperamẽto cui reduci dꝫ. Dicamꝰ tertio ꝙ error infrigidatõis nimie ꝑiculosior est in sene causonisante q̃ sit ĩ iuuene silr causonisante ꝓpter debilitatẽ suaruꝫ virtutũ ⁊ sui innati caloris. Idcirco cautiꝰ circa eoꝝ infrigidationem mẽsura seruãda est: maxime cum actu infrigidãtibus q̃ fortiter imprimunt ꝑmo occursu nõ expectata directione neq3 reductiõe vl' repressione nature vt nix glacies aq̃ frigidissima.

Scire quoq3 debes[l] ꝙ sepe est nobis necessariũ in ꝑmutãdo cõplexionem dare illud qd̃ hmõi cõfortat cõplexionem admixtũ ei qd̃ ipsi sit contrarium. Queadmodũ est nobis necessariũ dare acetum cum medicinis calidis alicui membro: ideo vt ipsorũ penetrent virtutes. Et sicut est nobis necessariũ dare crocũ cũ medicis ĩfrigidãtibꝰ cor: ꝓpter eã vt eas ad ipꝫ ferat

l Scire q3 debes. In hac ꝑte. ii. ꝑmo agit de necessitate ꝑmixtionis medicine silis male cõplexioni ꝑmutãde cũ medicina sibi ꝯ̃tria ꝓpter facere magis ipam penetrare vl' deferre eã mẽbro qd̃ hac indiget. Scðo ꝓpter facere eã diutius figi circa mẽbrum in qd̃ dꝫ oꝑari ibi [Et multotiens quidem]

In ꝑma ꝑticula dicit ꝙ qñq3 dꝫ in ꝑmutatiõe male cõplexionis miscere aliq̃d sibi silẽ aut ꝯ̃fortans eã cũ medicina sibi ꝯ̃tria: q̃tinus ꝑ eam ꝓfundiꝰ penetret vl' deferatᷣ ꝑti egrotãti medicina ṽe sibi ꝯ̃tria. Istud declarat duobꝰ exẽplis. Primũ ẽ d̃ necessitate ꝑmixtiõis aceti cũ medicinis calidis ꝯ̃ueniẽtibus alicui mẽbro infrigidato vt sua vehementi penetratiõe penetrare faciat ad ꝓfundũ illiꝰ medicinas calidas. Et nõ solũ penetratõe iuuat in morbis frigidis: sꝫ etiã incisione: ꝓpterea laudatᷣ ipm ꝑn. in oĩ mã sive frigida sit siue calida. Scribit enĩ tertij ꝑma tractatu ꝑ°. c. 29. Dico aũt ꝙ acetũ est cõe oĩbus materijs. Eius enĩ infrigidatio possibile ẽ vt leui cã frangatᷣ. Ampliꝰ remanet ꝓfundatio eiꝰ cũ medicinis ⁊ ipius incisio. hoc quidẽ est cuꝫ administratᷣ in materijs frigidis. In maturatõe aũt materierum calidaꝝ nõ eligatᷣ sup ipsum.

Attẽde ꝙ q2 iũctura anche ẽ maxie ꝓfunditatᷣ. iõ solet acetũ medicinis ĩponi sciatice passionis vt eas ad ĩtima iuncture illiꝰ penetrare faciat. Iuxᷣ hoc dicit ꝑn. tertij. 22. tractatu. 2. c 10. Et emplm̃ ex cinere ciclaminis ⁊ aceto ⁊ melle est mirabile valde. Et aliud ꝯ̃ferẽs in hora ad sciaticã ⁊ dolorẽ manꝰ ⁊ pedis ⁊ dolorẽ reliquaꝝ iuncturaꝝ. sumatᷣ fenugrecũ ⁊ ꝓijciatᷣ in vase testeo: ⁊ ꝓijce desup aceti cõmixti q̃tum sufficit ⁊ coquatᷣ sup prunas vsqueq̃ dissoluatᷣ in decoctõe. Deinde ꝓijciatur desup mel q̃tuꝫ sufficit ⁊ bulliat scðo ⁊ reseruetᷣ. Et iterũ ca. 26. tractatꝰ illiꝰ ait. Et si liniatᷣ sciatica ex stercore capno ⁊ aceto forti erit sicut

medicamen de sinapi ⁊ melius eo. Scdm exẽplum est d croco qui licet sit calidus in scdo gradu:miscet tñ cuꝫ medicinis qñ dant p refrigerio cordis:vt in trociscis cãfore:quatinus deferat ad coꝛ virtutes medici-
¶ In scda dicit q scpe medicina aliq̃ est ve- (narum infrigidãtium. hementioris virtutis q̃ sit necessariũ ad alterandũ malã cõplexioneꝫ vl ad efficiendũ ali- quaꝫ aliã opatione circa ptem egrã: sed nõ figit tpe sufficiẽ- ti circa ptem illã pro pter subtilitateꝫ sue sbe q̃ cito labit aut euapoꝛat. Et tũc oꝫ vt ei cõmisceam⁹ ali q̇d ĩspissans ipaꝫ ⁊ fi xe retinẽs sup mẽbꝝ egruꝫ dato q fuerit ꝯ̃ꝛe virtutis medici ne pncipali. Verbi gratia d balsamo di cit 2°.canoñ.ca.ppo q mũdificat vlcera ⁊ pprie cuꝫ yreos ⁊ extrahit fracturas ossiũ ⁊ abstergit pãnuꝫ oculi:sed cuꝫ solus exhibet cito euanescit ppter subtilitatem sue substantie.admiscet ergo sibi ce-ra pauca q̃ ipm retineat circa ptem lesam donec cõpleuerit op⁹ qd q̃rit

¶ Et multotiens quidẽ ẽ medicina vehemẽtioris opatiõis in pmutãdo cõplexionẽ:ꝫ ppter sui subtilitatem nõ pmanet donec suã pficiat opatio neꝫ. Est ergo nobis necessariũ ei ali q̇d admiscere qd ipam ĩspisset ⁊ reti neat: lꝫ ex eo sue opationis pueniat ꝯ̃ꝛium:sicut balsamo admiscem⁹ ce ram ⁊ reliq̃ ad hoc vt ipm tãto tpe re tineat in quo suã pficiat opationẽ.

¶ De qualitate euacuãdi ⁊ quãdo sit euacuandum. Caplm.III.

¶ De qualitate euacuandi ⁊ qñ sit euacuandum Caplm.III.

r Es q̃ demonstrãt. In hoc ca.pmo enumerat.10.res indicati-uas rectitudinis iudicij in euacuãdo. Scdo exequit de illis d clarando qño indicãt ibi[Vacuitas itaq;] Tertio agit de qui-bꝫ intẽtionibus habendis in oi euacuatione ibi[Scias ptere a]

a In pma pte dicit q.10.res indicant medico rectitudinẽ iudicij in euacuãdo sic q ex diligẽti ꝯsideratiõe circa eas medic⁹ scit qñ qualiter ⁊ q̃tum est euacuandũ ⁊ qñ abstinendũ est ab euacuatiõe. Prima ẽ re pletio vl plectoꝛica ex mltitudine sanguis vl cacochimica ex supabũdã tia alicui⁹ humoꝛis ali⁹a sanguine vl vacuitas ipi ꝯ̃ria. Scda est vtus egri maxime vitalis ⁊ nãlis a quibus plus pendẽt custodia vite ⁊ cura moꝛboꝝ ⁊ opus euacuatiõis. Tertia est.cõplexio coꝛpis euacuãdi vel nãlis vl acq̇sita ⁊ habituata:ac si nãlis eẽt. Quarta est accidẽtia cõue nientia.i.ꝯcurrẽtia cum alijs in ostẽsione rectitudinis iudicij si sit vel nõ sit euacuandũ:vt si medicus egro pponat soluere ventrẽ ⁊ ei supue niat spõte fluxus vẽtris retrahit a pposito:q: soluere ventrẽ cũ exhibi tione pharmacie supra vẽtris solutionẽ spontaneã ⁊ nãlem est timoꝛo sum:timet eni ne pharmacie op⁹ supfluat ⁊ effrenitet ppter pparatio-neꝫ vehementẽ ad fluxũ ventris eũ nã p se iam eũ cõmouerit. ¶ Cõtra vomit⁹ vomitu sanat. Iuxta illud pn.tertij.13.tractatu.5.ca.12°. Et vo-mitus abscindit vomitũ,cũ est a nã.sanarit eni ex vomitu cũ euomis il laꝫ nãm.ergo a sili flux⁹ vẽtris spõtanee veniẽs a fluxu vẽtris artificia li sanat. Itẽ laudat pn.tertij.16.tractatu.2°.ca.3.in fluxu vẽtris ppter cholerã effusam ad stomachũ et ad intestina euacuationẽ cholere cum fluxu vẽtris si nõ fuerit in vtute debilitas ⁊ nõ timet vt accidãt vlcera aut q sint facta. Et mltotiẽs inq̇t sanat hãc lesionẽ sumere in potu mi rabolanos citrinos. Ipi eni educũt cholerã ⁊ faciũt succedere virtutẽ infrigidatiuã facientẽ stipticitatẽ. Iteꝫ dicit mesue in simplicib⁹ suis ca.de reubarbaro q reubarbarũ est bona medicina disynterie ⁊ pprie qd ex eo est bibitũ cũ succo plãtaginis ⁊ pauco vino stiptico:⁊ tñ ipm ẽ solutiuũ. Itẽ fluxus vẽtris frequẽter ꝯtingit ex oppilatõe meseraicaꝝ vl sime epatis phibẽte transitũ chili ad epar: ꝫ meseraice ⁊ sima epatꝫ aptissime purgant p intestina q̇bus alligant vt pus dictũ est sicut gib bositas ei⁹ p vrinã. Itẽ flux⁹ sanguis fluxu sanguis curat vt emoꝛꝛoide puocatõe mẽstruoꝝ ⁊ flux⁹ sanguis nariũ phlebotomia cephalice.g a sili flux⁹ vẽtris fluxu vẽtris cessat. ¶ Pro solutõe obiectoꝝ ⁊ dclaratõe mãc pñtis attẽde q multiplr põt itelligi q soluat vẽter sup solutõe vẽ tris pui°. Vno mõ sup solutiõe veteri. Alio mõ sup noua. Et vno mõ sup solutiõe debili lẽta impfecta. Alio mõ sup solutõe forti cita violen ta. Et vno mõ sup solutiõe cũ forti vtute. Alio mõ cum debili. Et vno mõ sup solutõe cuius cã est humoꝛ vl oppilãs vl lubꝛicũ faciẽs aptissi-mus purgari p intestina sicut phlegma oppilãs venas meseraicas vel simam epatis vl intestinis adherens ⁊ reddens ea lubꝛica. Alio modo sup solutiõe cuius cã nõ est talis. Et vno mõ p medicinã pure laxatiuã Alio mõ p medicinam aliq̇d stipticitatis habentẽ qua relinquit vesti-giũ stipticitatis post op⁹ laxatiõis vt reubarbaꝝ assum ⁊ mirabola ni. Et vno modo sup solutiõe acutoꝝ humoꝝ paratoꝝ excoꝛiare. Alio modo sup solutione humoꝝ non acutoꝝ. Et vno modo sup solu tione artificiali.alio mõ sup naturali. Iuxta quas distinctiones dic pmo q sup solutione ventris noua spontanea non est danda pharmacia solutiua vẽtris:q: talis fluxus vl fit via syntomatis ⁊ tunc nõ cõpetit:q: virtus facile succũberet tot hostibus oppssa.scilicet moꝛ bo syntomate fluxu ⁊ phar-macia vl vi na ture regularis operãtis:⁊ tũc nõ est ꝑcipitã da cũ pharma cia ne fluxus effrenitet ⁊ nã ꝺbilitet:ac di sturbet i redu ctione medici ne de potẽtia ad actũ ⁊ dire ctiõe sui opis donec apparu erit si nã ex se

r Es que demõstrãt re ctitudinẽ iudicij i euacuãdo sunt decẽ.s.repletio:⁊ virt⁹: ⁊ cõplexio:⁊ accidẽtia ꝯueniẽtia sicut si ꝯtingeret q nãm soluere vellem⁹: deinde accideret vẽtris solutio:q̃m vẽtrẽ soluere sup vẽtris solutionẽ ẽ ti moꝛosũ:⁊ figura ⁊ etas ⁊ tps ⁊ aeris ⁊ regionis dispõ ⁊ ꝯsuetudo euacuã di ⁊ ars. hec nanq; cum fuerint ꝯ̃ꝛia significationi ppter quã euacuatio faciẽda erit phibebũt euacuationẽ.

sufficiẽter purgabit:q̃ si nõ poterit eũ pharmacia iuuari. Dic se-cundo q sup solutõe vẽtris veteri debili lenta impfecta cũ forti-tudine virtutis põt dari pharmacia de genere benedictaꝝ derelin quentium vestigiũ stipticitatis. Eligibilius eni ẽ sufficiẽter vna vice purgare q̃diu lãguere fedo fluxu vẽtris. Sed si vtus pluri-muꝫ debilis fuerit pharmacia oĩno relinquẽda est ne victa succũ bat sicut pluries vidi in ope quoꝛũdaꝫ temerarioꝝ. Dic tertio q sup solutiõe vẽtris noua artificiali impfecta non est tutum dare pharmaciã p os durãte adhuc ope pme pharmacie. Sepe enim visũ ẽ q inde ꝯtigit flux⁹ effrenitãs:ꝫ tũc dari põt suppositoꝛiuꝫ aut lene clistere ad accelerãdũ ⁊ coadiuuãdũ op⁹ medicie. Dic 4° q sup solutõe forti cita violẽta siue noua siue veti siue nãli vl arti ficiali nlla medicina ꝯuenit vẽtris solutiua:q: h solutio nãm de bilitat ⁊ pharmacia supaddita deijceret ipam. Dic.5°.q in solu tione vẽtris ex oppilatiõe sime epatis vl meseraicaꝝ vl ex lubꝛici tate intestinoꝝ ppter phlegma tegẽs ea cũ foꝛtitudine vtutis cõ petit pharmacia q̃ tollat oppilationẽ vl ab intestinis abstergat phlegma.nã remota hac cã remouet fluxus. Dic 6°.q in solutõi bus vẽtris in q̇bus cõpetit pharmacia dãde sunt ille q̃ post se re linquũt vestigiuꝫ stipticitatis ne fluxus effrenitet. Dic.7°.q sup solutiõe vẽtris acutoꝝ humoꝝ paratoꝝ excoꝛiare verẽdũ ẽ phar macare:imo nõ est pharmacandũ pharmacijs acutis ⁊ attracti-uis ne intestina excoꝛient ⁊ virtus deficiat tam ex fluẽtibus acu-tis humoꝛib⁹ q̃ ex pharmacia. ¶ Ad primũ obiectũ dic q nõ est sile de vomitu ⁊ fluxu vẽtris:q: fluxus vẽtris citius acq̇rit impe tuꝫ violẽtie q̃ vomit⁹:tum q: pꝛõptius sua grauitate descẽdunt humoꝛes p fluxũ:tum q: vomit⁹ est motus ꝯ̃ naturã. Ad scdz dic q arguit p scdo dicto. Ad tertiũ dic q mesue nõ laudat reu barbarũ solũ in dissynteria:sed cũ succo plãtaginis mixtũ q̇ foꝛ-titer stringit ⁊ cholerã repmit ⁊ rasurã phibet intestinoꝝ ⁊ rasũ incoꝛiat p ipm succũ:nec; laudat gr̃a solius solutiõis:ꝫ q: relin-quit post euacuationẽ acutoꝝ humoꝝ vestigiũ stipticitat. Ad quartũ dic q pbat quintũ dictũ. Ad 5m.dic q fluxus sanguis nõ curat fluxu sanguis p eãdem viã:ꝫ p oppositã:iõ nõ est sile d eo ⁊ fluxu vẽtris. Quinta ẽ figura coꝛpis i macie ⁊ raritate cras sicie carnositate dẽsitate ⁊ mediocri habitudine inter maciem ⁊ crassiciẽ raritatẽ ⁊ densitatẽ. Sexta est etas cremẽti status se nectus ⁊ finalis senij vl nãlis vel abbꝛeuiata. Septima est tps anni.s.ver estas autũnus ⁊ hyems nãm seruãs aut innãle. Oc taua est dispõ aeris ex influẽtijs celi ⁊ impssionib⁹ metheoꝛolo-cis vt vẽtis pluuijs grãdinib⁹ ymbrib⁹ niuib⁹ gelib⁹ pꝛuinis toni truis fulgure vapoꝛib⁹ fumis ⁊ cõsilib⁹ ⁊ dispõ regiõis penes distinctiões climatũ ⁊ diuersitates terraꝝ in altitudine pfundi-tate ⁊ planicie vicinitate ⁊ distãtia montiũ ⁊ mariũ paludũ cada uerum ⁊ i naturis terraꝝ pprijs ⁊ semetipis. Et ex ista re q̇dam duas faciũt.alij vnicã. Nona est cõsuetudo euacuandi se tpib⁹ certis minutiõe sanguis vomitu vl pharmacia vl aliq̇ altero mõ artificialr puocato:aut egisse vitã sub solis euacuatiõibus nãe. Decima ẽ ars.i.artificiũ cũ quo q̇s vixit vl exercitiũ quo se cõ sueuit q̇s exercitare vt venãdi:luctãdi:fabꝛicãdi:⁊ piscãdi. Nam

cum hec oīa vł plurima ex ipis vł ꝑncipaliora ꝯtraria fuerint signis indicantibus ꝙ euacuatio faciēda sic ꝓhibebūt eā. ¶ Attende ꝙ quidā.10.res ꝑnoīatas sic metrice collegit. Ars etas virtus regio complexio forma. Mos ⁊ syntoma repletio tēpus ⁊ aer. Hec sunt pensanda medico purgare volenti.

Vacuitas itaq;[b] sine dubio euacuationē fieri ꝓhibet. ¶ Et similiter debilitas cuiuscūq; trium virtutū fuerit: verūtñ qñq; plus eligim' alicui' virtutis debilitatē ꝙ̄ ipedimentū relinquēdi euacuationē. Et hoc q̄dē est ī virtutib' sensibilib' ⁊ motiuis cū fiduciā habuerim' succurrēdi rei timorose si acciderit: ⁊ silr in oībus virtutib'. ¶ Cōplexio q̄ calida ⁊ sicca ab hoc ꝓhibet. Et frigida ⁊ hūida caliditatē non hñs aut debilem habens ab ea etiam ꝓhibet In calida aūt ⁊ humida facile faciemus illud ⁊ fortiter.

b Vacuitas itaq;. In hac scda pte declarat pn. qualiter decē res q̄ expresse demonstrant rectitudinem iudicij in euacuando Et primo declarat illud de vacuitate ⁊ repletōe. Scdo de virtute ibi[Et silr debilitas]Tertio de cōplexione ibi[Complexio q̄]Quarto de figura ibi[Figura aūt]Quinto de accidētib' ibi[Accidentia q̄]Sexto d' etate ibi[Preterea etas]Septimo d' tpe anni ibi[Hora q̄ multū] Octauo de regione ibi[Et regio quidē] Nono de cōsuetudine ibi[Parua quoq;]Decimo de arte ibi[Ars etiam qua multū] ¶ In pma pticula dicit ꝙ vacuitas seu inanitio corpis indubitanter ꝓhibet euacuationē fieri: ⁊ nō solū inanitio: sed etiā defectus repletiōis. Nam euacuatio ꝑncipalr fit ad repletionem tollendā: ⁊ cū inanit' euacuat deficit virtus ⁊ ꝯturbant humores ipius: ⁊ interdū tollit vł corrumpit laudabilis humor quo opus hꝫ corpus p pharmaciā. Cum etiā sanus nō replet' recipit medicinā laxatiuā nō apte purgat: nec vtilr: imo cōsumit ⁊ deficit ipius virtus. Iuxta illō ga.ampho.2ª.cōmento illi' cañ. Sana hñtes corpa pharmacijs purgati celeri' exoluūt ꝙ̄ malo cibo vtētes. Sana hñtes corpa pharmacijs ñ purgāt: sꝫ poti' ꝯsumūt cū deficiat vtus ⁊ ɩ̄balis hūiditas minuit vł ꝯsumit: vñ necesse ē vt dissoluant. Et intelligas hic p vacuitatē tam inanitionē stomachi ⁊ intestinoꝝ tpe famis ꝙ̄ inanitionē epatis venaꝝ ⁊ aliorum mēbroꝝ. Nā cū sup famē medicina sumit nā satagit eā conuertere ī chilū ⁊ ea loco cibi vti. ꝙ si purget eū deijcit virtus. Iuxta illud ga.ampho.2ª.cōmento illi' cañ. Ubi indigentia nō oꝫ laborare. Neq; pharmacia neq; phlebotomia ieiunātibus ē necessaria: qꝛ his motib' deficit corp' siue virtus ⁊ dissoluit siue q̄s sanus fuerit siue infirm'. Et cum ipa sumit a nō repletis: vt a sanis mundis mala inducit accidētia. Multi eni vtiginē ⁊ torturam vētris inde patiunt cū magna angustia ⁊ duricie expellēdi nocitura: vñ ⁊ dissoluunt: qꝛ laxatiua potio cū sit sibi silia attractura ⁊ nō inueniat cholerā rubeā phlegma ⁊ cholerā nigrā ⁊ aq̊sos humores vertit se ad sanguinē ⁊ carnē silem. s. cū magna angustia inde trahēs: vt ait ga.ampho.2ª.cōmento illius cañ. Sana hñtes corpa pharmacijs vti difficile est. ¶ In scda dicit p° ꝙ debilitas cuiuslibet triū virtutū. s. vitalis nālis ⁊ aīalis silr ꝓhibet euacuationē fieri sicut vacuitas. Id testat gal.9.megategni.ca.vltimo dicēs. Ulr dico euacuationē etsi multū sit necessaria nō debere fieri si virtus deficiat. Uerbi grā. si accidat putrida cū virtute defecta dico esse necessariū vt curet febris cū purgatione illoꝝ humoꝝ putrefactoꝝ: sed tñ nō audemus fortē pharmaciā dare vł phlebotomo occurrere si vtus defecta est. Oportꝫ ergo taliter fieri vt tolerabilis sit ⁊ magis sit intētio tua ī mutāda cōplexione. Et aliqñ oꝫ nos ꝯfortare virtutē cū rebus morbo nocētibus: ⁊ ꝯfortata virtute vł ad purgādos illos humores malos ⁊ putridos ꝯuertamur vł ad mutandā cōplexionē. ¶ Attēde pmo ꝙ debilitas virtutis q̄ ꝓprie ꝓhibet euacuationē est ei' debilitas in radice sua: vt vitalis in corde nālis in epate aīalis ī cerebro. Aliqua eni haꝝ ī manu vł in pede debilitata nō ꝓhibetur inde corpus euacuari. ¶ Attende scdo ꝙ debilitas virtutis triplici de cā ꝓhibet euacuationē fieri. Prima est qꝛ virtus iam debilitata euacuatione deijcit vnde mortis piculū īminet. Secunda est: qꝛ debilis virtus nō sufficit regere ⁊ reducere medicinam de potētia ad actū in euacuatione p pharmacias. Tertia est qꝛ virtus p euacuationē debilitata citius morbo succumbit et minus pōt resistere ei. ¶ Attēde tertio ꝙ debilitas vtutis plus ꝓhibet phlebotomiā ꝙ̄ alias euacuatiōes eo ꝙ amplius virtutem debilitat. Teste ga.9.megategni.ca.6.dicente. Porro minutio sanguinis magis ceteris imutatiōibus virtuti defectionem impēdit. Scdo dicit ꝙ interduꝫ medici potius eligunt virtutis debilitatē ꝙ̄ nocumentum quod ꝓueniret si dimitteret euacuatio Et hoc precipue est in virtutibus sensibilibus ⁊ motiuis quando confidimus posse succurrere rei timorose si supuenerit: vt in apoplexia in qua cessant opationes virtutū sensibilis ⁊ motiue quādoq; plurimuꝫ sanguinē extrahim' ex cephalicis vtriusq; brachij: ⁊ qñq; damus acuta pharmaca mltū violenta ꝯfidētes ꝙ de oppilatis vētriculis cebri bñ succurrem' malis accidētib' īde ꝓuenientibus vt excoriationibus viscerum vł debilitatiōi epatis. Nam virtutes sensibiles ⁊ motiue non ita necessarie sunt ad vitam sicut alie solo motu anhelitus excepto. Tertio dicit ꝙ similiter in omnibus virtutibus: lꝫ nō intantum nec tam confidēter eligimus interdū plus earum debilitatē ꝙ̄ impedimentū relinquēdi euacuationē. Et illud nobis innuit hypo.ampho.pma dicens. Et vbi oportet vsq; ad defectionē ducere ⁊ hoc facere si sufficiat egrotans. Et gal.in cōmento dicens. Cum eni phlebotomamus vsq; ad defectionē in peracutis febribus refrigeratur statim cor ⁊ febris extinguitur: plurimi vētres soluunt sudores patiunt ⁊ multi pfecte sanant. In dolore igit maximo nlla medicina hac defectiōe est pfectior. Sed hypo. ⁊ ga. in locis nunc dictis loquunt de defectione virtutis nō p̄cedente: sꝫ lꝫ sequente ad euacuationē. In pleuresi vo vł peripneumonia vł squinātia ex sanguine supueniente in debili corpe cum debili vtute nō tamē extreme ita vt penitus euacuationem nō sustineat: potius eligim' debilitatem omniuꝫ virtutum ꝙ̄ relinquere euacuationem: quia vix hi morbi curari vnq̄ possunt sine phlebotomia vł euacuatōe aliqua alia ⁊ silr synocha inflatiua. Concludamus ergo cum gal.ampho.pma cōmento illius canoñ. In exercitātibus ad summū. In oī purgatiōe virtus cōsideret: ⁊ sic tandē p posse suo purget abundantia: si enim vtus deficiat purgatio est ꝓhibenda etiā si nō tota exierit abundantia. Et 11.megategni.ca.2° ait. Sed ante oīa virtus inquirenda est: que si sit fortis ⁊ expedit intrepidus purga. si autem defecta fuerit aut nequaꝙ̄ purges aut modicū qō virtus ferre valeat: aut pus virtus cōfortet deinde purganda purgent ¶ In tertia pticula dat tres reglas circa tertiaꝫ rem. s. cōplexionē. Prima est. cōplexio calida ⁊ sicca ꝓhibꝫ ab euacuatione, cuius rō triplex est. Prima est ex parte virtutis. Naꝫ corpora calide ⁊ sicce cōplexionis vehemēter lapse sunt cōiter rare cōtextu re ⁊ debiliū virtutū passibilia facile ab oī occurrente. Scda est: qꝛ maxima resolutio fit in eis taꝫ a caliditate ꝙ̄ a siccitate quare sistinēt male aliud genus euacuationis. Tertia est ex parte instrumenti euacuationis. Omne enim laxatiuum fm multum calidum est ⁊ siccū: vt ait gal.ampho.pma cōmento illius canoñ. In acutis passionibus raro. Fit ergo cā maioris lapsus in calido ⁊ sicco corpus inflāmans ⁊ febreꝫ generans. ¶ Attende ꝙ pn. nō intendit hic ꝓhibere penitus in cholericis euacuationē omnē artificialē: sed magnas phlebotomias ⁊ fortes pharmacias. Potest enim in his dum cholera ex vētre vł cum vrina nō satis purgatur ꝓuocari vomitus cū aqua calida vł laxari vēter cum lenitiuis. Teste pn.caplo pmo doctrine quarte fen.tertie pmi. Et cholera inquit euacuet rubea fm vnam duaruꝫ partium ad quam declinant supfluitates. i. ptis fluxus ventris aut partis vomitus. Et si sola natura ad deponēdum humorē ⁊ euacuādum nō sufficiat in vomitu quidem iuuetur ex rebus lenibus: sicut potu aque multe calide solius vł cū nabit. i potu facto ex succo fructuū. Et in solutione quidem ventris cum aliquo quod est sicut violatum cōditum ⁊ thamarindi et manna. Secūda regula est. cōplexio frigida ⁊ humida caliditatem nō habens vł habens eam debilem modicam ꝓhibet etiam ab euacuatione. Primo qꝛ virtus in tali cōplexione ex debilitate caloris ⁊ paucitate sanguinis ⁊ spirituū est valde debilis in radice. Secundo: qꝛ vie sic cōplexionatorū sunt parue cōstricte: quare nec facile pharmacie virtus ꝓuenit ad eas: neq; humor pecans faciliter ab his effluere potest Tertio: qꝛ humores hac complexione multiplicatus est grossus viscosus inobediens tot' euacuatōi. Talis cōplexionis sunt crassi valde fm naturam: De quibus hypo. ait ampho. scda ꝙ cito moriunt magis gracilibus. Et gal.in cōmento dicit. Crassorū corporū vene sunt anguste: vnde neq; spiritu abundant neq; sanguine: ⁊ idcirco cum etas eorum ꝓteletur paucis ⁊ paruis accidentib' extinguunt. Tertia est. in calida ⁊ humida cōplexione facilē ⁊ fortiter faciēda est euacuatio. Facile i. a leui causa vł facile ex dispositione subiecti quod est aptissimū ad su

ſcipiendum purgationem. Fortiter vo ꝓpter fortitudinē virtutis in corpe calido ⁊ hūido ad tolerādū pfectā euacuationē vnica vice. Et ad reducendum de potentia ad actū medicinam: ⁊ ad regulandum operationem eius: ⁊ ad educendum humores attractos cum medicina poſt opus ipſius. ¶ Cōtra dicit ga. 9. megategni caplo vltimo. Et pueri qꝛ humidi ſunt corporis ⁊ res humide ſui ipſarum ſunt diſſolutiue nō debeſ eos velut alias etates habentes purgare. Similiter ⁊ humide cōplexiōis exiſtētes intelligimus. Dic ꝙ loquiꝛ de humidis teneris raris faciliter reſolubilibuſ ad inſtar puerorū. Princeps vero hic itēdit de calida ⁊ humida cōplexione in corpore ſolido muſculoſo forti.

¶ In quarta particula dat quattuor regulas circa figuram. Prima eſt. ſupflua macies ⁊ raritas corporis prohibent euacuationem fieri ꝓpter timorem que iminet ne ſpiritus in euacuatione reſoluāꝛ vn̄ virtuſ cadat. Solet enī reſolutio ſpirituū plurima fieri in macris ⁊ raris ſine purgatione: ꝙto magis ergo cum purgatione. Id voluit hypo. ſpecialiter de macie ⁊ raritate circa vmbilicū ⁊ pectinē amphor. ſcda dicens. In omibus egritudinibus ea que circa vmbilicum ⁊ pectinem ſpiſſitudinē habere melius: nimis vero tenue ⁊ tabefactum malū: aptum vero huius ad inferiorem purgationē. Secunda eſt. oportet tractare in ſuo regimine blande ⁊ ſuauiter macrum ⁊ debilē in cuius ſanguine plurima abundat cholera rubea ⁊ nō euacuetur ſꝫ nutriaꝛ cibis generantibꝰ bonū ſanguinem declinantē modicum ad frigiditatem ⁊ humiditatem. Per hoc enim forte corrigetur cholera que peccat in eo: vl ipe patiēs fortificabiꝛ: ita vt tolerare pharmaciam poſſit cholere eductiuam. Qui ſi purgareꝛ ante hec vl ſyncopiſaret vl ſuperueniret ei debilitas vehemens. Tertia eſt. nō attēptes euacuare illum qui ſobrie viuit ⁊ ex more parum comedit: immo abſtine ꝙtum poteris ab eius euacuatiōe: qꝛ cōiter talis debilis eſt ⁊ raro abūdat in ſupfluitatibus euacuatione artificiali indigētibus: ideo ſi detur ei pharmacia cōtingent incōmoda que contingere dicta ſunt ex receptione pharmacie ſup vacuitate. Quarta eſt. ſuperflua pinguedo ꝓhibet ab artificiali euacuatione ꝓpter tria. Primo quidē pre timore ne frigiditas inde corpori preualeat ſeu predomineꝛ reſoluto per euacuationem exiguo calore reperto in pinguibus vl cōmoto in eis phlegmate plurimo quod venarū ſuarum calorem ſuffocet. Secūdo ne caro pinguedine reſperſa ⁊ aggrauata venas ſtatim cōprimat quas inuenit vacuas: ⁊ calorem earum innatum extinguat: ⁊ ſpūs harum modicos ſuffocet. Tertio ne dicta caro vl pinguedo ipſius ſuperfluitates in venis cōmotas vl derelictas a purgatione exprimendo impellat ad interiora puta verſus epar: ⁊ cor que calorem ſuffocent interiorum. nā latior multo eſt venarum via verſus interiora ꝙ verſus exteriora.

¶ In quinta dicit ꝙ accidentia que ꝓhibent ab euacuatione ſunt vt aptitudo ſeu diſpoſitio corporis ad incurrendum cholericam paſſionem aut ſpaſmum leuiter ex modica cauſa. Et eſt cholerica paſſio motus materierū corruptarū nō digeſtarum ad ſeparationem ex via inteſtini redeuntium ad ipm a corpore ſm acuitatem ⁊ laborem expulſiue. Cibi nāqꝫ cum nō digeruntur cōuertuntur in humores nō conuenientes corpori ⁊ moueꝛ natura ad expellendum eos a corpore cum grauant ſuper ipm ex partibus cum ſpeciebus vomitus. ſ. cholerici ⁊ aquoſi ⁊ eruginoſi quādoqꝫ ⁊ ſpeciebus fluxus ventris: ⁊ ſm plurimū ſunt fluxus ventris ⁊ vomitus ſimul: vt ait princeps tertij. 16a. tractatu primo caplo ſcdo. Et qꝛ hec paſſio eſt periculoſa: quandoqꝫ perducens ad mollificationem pulſus ⁊ ſpaſmum ⁊ ſudorē frigidum ⁊ ad mortem: vt ait princeps ibi. Et de leui excitaꝛ a pharmacia in diſpoſitis ad eam nō debet talibus dari pharmacia niſi magna vrgēte neceſſitate. Quidam etiam hominum debilium neruorum ſunt apti ſpaſmari ex leui cauſa veluti pharmacia quibꝰ prohibenda eſt: ne ſpaſmum incurrant qꝛ in pharmacie potione ſpaſmus mortalis: vt ait hypo. amphoriſmorum ſeptima. Sunt ⁊ alia multa mala accidentia que euacuationem prohibent vt aptitudo ad ſyncopiſ ⁊ ſubuerſionē animi ⁊ lienteriam ⁊ diſſynteriam ⁊ dyarriam longam cui apti ſunt trauli.

¶ In ſexta dicit ꝙ ſunt due etates que ꝓhibent euacuationem fieri. Prima eſt etas crementi qua nōdum corpꝰ puenit ad cōplementum crementi ipſius. Secūda eſt etas ſenij tendens ſeu trāſiens ad terminum conſumptionis humidi radicalis. Etaſ quidem cremēti ab ea ꝓhibet: qꝛ tenera eſt mollis reſolubiliſ vnde cito cadit in ea vtus euacuatione: ⁊ purgaꝛ ſatiſ reſolutiōibus aſſiduis naturalibꝰ: ⁊ idigꝫ ſuperflua humiditate qua pficiatur crementum ipſius ⁊ ſpecialr ante quartūdecimū annū quā pharmacia minuit ⁊ phlebotomia. Iuxta illud ga. 11. megategni. caplo. 3°. Cū ſi eger nōdum fuerit. 14. annorum nequaqꝫ phlebotometur. Puerilia enim corpora ⁊ multum ⁊ cito vnaquaqꝫ die diſſoluuꝛ. Ideoqꝫ ſufficit qd ex eorum corporibus a natura diſſoluiꝛ. Etas vero ſenij ꝓpterea ꝓhibet ab euacuatione: qꝛ decrepiti ſunt velut lucerna ad extinguēdum parata ⁊ vix cibos ſuſtinent: ꝙto minus igitur euacuationem artificialem cum pharmacia vl phlebotomia ſuſtinere poterunt.

¶ In ſeptima dicit ꝙ duo anni tempora ab euacuatione ꝓhibent. Primū eſt tempus vehementer calidū vt tempus eſtatis. Secūdum eſt tempus vehementer frigidū vt tempus hyemis. In eſtate quidem ꝓpter tria maxime ꝓhiberi ſolet euacuatio. Primo quidē ꝓpter debilitatem virtutis ex reſolutione ſpūs aſſidua. Secūdo ꝓpter euacuationem maximam ⁊ cōtinuam humiditatū corpis tam ſubſtātialium ꝙ nutrimentalium ac ſupfluitatum quā vix ſolā natura ſuſtinet ꝙto minus cum ea ſuſtinere valebit euacuationem artificialem. Tertio qꝛ medicina euacuans trahit humores ad interiora. feruor vero aeris nos cōtinentis ad exteriora: fit ergo in corpore motus agitationis humorum vehementer vexans et conturbans corpus. Adde his quartam cauſam. ſ. ꝙ euacuatiua medicina ſm plurimum eſt calida ⁊ ſicca augens diſcraſiam quam intulit eſtas: et maxime diſponens corpus ad febres. Iſtarum cauſarum galienus meminit amphor. quarta cōmento illiꝰ canon. Sub cane ⁊ ante canem moleſte ſunt pharmacie. ſicut ſupra allegauimus caplo primo huius fen ſup illo paragrapho. Ex reguliſ preterea quas tu obſeruare debeſ eſt fortes dimittere medicationes in tēporibus fortibus ꝙto plus poteris ſicut ventrem vehementer ſoluere aut vomitum ꝓuocare. In tempore vero hyemis non fit euacuatio ꝓpter tria. Primum eſt cōſtrictio viarꝫ vehemens ex fortitudine frigoris. Scdm eſt inſpiſſatio humorum fortis ⁊ veluti congelatio qua redduntur inhabiles fluere ⁊ inobedientes medicine. Tertium eſt: qꝛ medicina tunc tpis diu manet in viſceribus priuſqꝫ influat humoribꝰ purgādis ſuā virtutē ex ſtrictura viarꝫ: ⁊ qꝛ viſcera tunc natura calidiſſima ſunt ⁊ fortiſſima eſt digeſtiua virtus medicinā alterant ⁊ corrūpunt ipſius vires. ¶ Attende primo ꝙ nō eſt intētio pn. ꝓhibere penitus euacuatiōes in eſtiuo tpe. Poſſunt enim ꝓuocari vomitus cū aqua calida bibita vl cū impoſitione digiti in ore vl impulſione pēne in oleo intincte vſqꝫ ad gargareonē ⁊ leniri ventrem cum caſia fiſtula vl manna vl ſimplici dyaprunis vl thamarindis vl mirabolanis. Sed intendit ꝙ eſtiuo tpe neqꝫ magna fiat phlebotomia neqꝫ detur aliqua pharmacia fortis via electiōis hore melioris: ſed ſolū dū magna neceſſitas vrget ⁊ cōfidit medicus de vtute infirmi ꝙ nō deficiet. ¶ Attende ſecūdo ꝙ minoris piculi eſt in hyeme phlebotomare ⁊ pharmacare egrū magniſ ⁊ fortibus phlebotomijs ⁊ pharmacijs pparatis vijs ⁊ humoribus ad expulſionē ⁊ locato corpe in calida camera mediocris caliditatis ꝙ eſtiuo tēpe p-

¶ Figura aūt. ſ. ſuperfluitas maciei ⁊ raritatis ab ea ꝓhibet ppꝛ timorē ne ſpūs reſoluaꝛ. Et ſilr oꝫ ī regēdo debilē ⁊ macrū multā cholerā rubeā in ſanguine habentē vt ei blādiaris ⁊ nō ipm euacues: ⁊ vt eū nutrias ex eo qd bonū generat ſanguinē ad frigiditatē ⁊ hūiditatē dclinātē: qm fortaſſe ex hoc ēt ſui hūoris cōplexio rectificabiꝛ: aut fortaſſe ipꝫ fortē efficies ⁊ euacuatiōes tolerabit. Et ſilr oꝫ ne illū euacuare ſis auſus qui ex cōſuetudine parū comedit ꝙdiu ab eiꝰ euacuatiōe abſtinere poteris. Superflua quoqꝫ pinguedo ab ea ꝓhibet ꝓpter timorē ne frigiditas domineꝛ: ⁊ ne caro venas comprimat ⁊ eas extinguat cū vacuas inuenerit: ⁊ calorem ſuffocet innatū: aut ſupfluitateſ exprimendo ad interiora expellat. ¶ Accidētia quoqꝫ mala ſicut aptitudo cholerice paſſioni ⁊ ſpaſmo ab ea ꝓhibent. ¶ Preterea etas etiam que nōdum ad augmēti complementum peruenit aut ad cōſumptionis terminum eſt tranſiens ab ea prohibet. ¶ Hora quoqꝫ multum calida: aut multum frigida ab ea prohibet.

ꝑterea ꝙ in hyeme fortior est virtus ⁊ corpus ineptius vt estuet ⁊ aut febricitet calore ⁊ cōmotiōe pharmacie. Et humores euacuandi tūc sunt ꝓniores ad interiora fluere ⁊ obedire medicine trahenti post eorū digestionē ⁊ ꝑparationē viarū: qꝛ frig⁹ aeris iam impulit eos versus interiora. ¶ Attēde tertio ꝙ hyems in

¶ Et regio quidem meridionalis vehementer calida ab ea prohibet: qm̄ plurima eorū que ventrē soluunt sūt calida ⁊ duarū acuitatum cōiunctio tolerari nō pōt: qm̄ virtutes in eis debiles erunt ⁊ dissolute: ⁊ qꝛ exterior calor materiā ad exteriora trahit: et medicina ipsam trahit ad interiora: quare inde ꝓuenit in diuersas ꝑtes ꝓtractio: ⁊ ad resistentiā ꝑducit. Et septētrionalis multū frigida ab ea

tribus primis climatibus est ita remissa cōiter ⁊ vt in pluribus in frigore ipsius ꝙ in mꝉtis diebus ipsius nō est ꝓhibenda phlebotomia aut pharmacia ex qualitate tꝑis ⁊ in fine septimi climatis et regionib⁹ que sub eo sunt estas in plurimis suis diebus est ita remisse caliditatis ꝙ in eis tute ministrari possunt phlebotomia ⁊ pharmacia: ꝓpterea plurimi dies electōis in almanach signant̄ ꝓ phlebotomijs ⁊ pharmacijs in mensibus estiuis ⁊ hyemalib⁹. Ideo dicit hic ꝑnceps Hora multū calida aut multū frigida ab ea ꝓhibet nō noians estatē aut hyemē. ¶ In octaua ꝑticula dat duas regulas circa regionē. Prima est. regio meridionalis vehemēter calida qualis est ethiopia: ⁊ generaꝉr primum ⁊ scōm climata ꝓhibet ab euacuatiōe ꝓpter tria. Primo quidē qꝛ plurime medicinarū que ventrē soluunt sunt calide ⁊ sicce: ⁊ corpa rara macra dicte regionis sustinere nequeūt ꝯiunctionē duarū acuitatū vꝉ acutarum caliditatū. s. caliditatis regionis ⁊ caliditatis medicine. Scđo qꝛ virtutes inhabitantiū has regiones sunt multū debiles ⁊ resolute ꝓpter maximā spirituū resolutionē i eis ex ardore nimio radiorū solis: vnde fit vt cadāt vꝉ syncopisent ex pharmacia vel phlebotomia. Tertio qꝛ calor exterior huius regionis trahit materias ad exteriora: pharmacia vō trahit eas intus: ⁊ inde ꝓuenit ꝓtractio humorū in diuersas ꝑtes. i. motus horum agitatiu⁹ nunc intus nūc extra. ⁊ ad resistentiā ꝑduxit qua calor aeris exterius trahēs resistit tractui medicine intus. Scđa regula ē. regio septētrionalis multū frigida ꝓhibet ab euacuatiōe. Et id itelligas de regione declināte versus polū articū: cui⁹ frigiditas tāta est ꝙ fortiter ꝯstringit vias ⁊ venas ⁊ cōpingit humores ⁊ q̄si ꝯgelat sicut hyems fortis si que talis ab hoībus habitata inueniat̄. Qđ ideo dico qm̄ hibernici qui se dicūt esse de culo mundi ⁊ in extremitate plage regionis septētrionalis sunt hoīes robusti latarū venarum multum voraces bene digerētes cibaria grossa sustinentes optime magnas phlebotomias ⁊ vehementes euacuationes vomicas ⁊ secessiuas.

¶ In nona dicit ꝙ ꝯsuetudo ꝑua euacuādi. i. rarus vsus vꝉ nullus phlebotomie ⁊ pharmacie ꝓhibet euacuationē fieri. Nō q̄dem oīno sed nō ita leniter neq; ita audacter ꝑsertim in egris g̃ui egritudine ⁊ ꝑiculosa. Primo quidē: qꝛ assueti assuetos ferre labores siue euacuationis siue alterius modi: ⁊ si fuerint imbecilles aut senes insuetis ⁊ fortibus ⁊ iuuenibus facilius ferunt. Scđo qꝛ pharmacie sunt vt in pluribus abominabiles et natura solet ab eis terreri ꝑmo suo occursu: quare frequēter prius euomunt̄ q̄ reducte fuerint sufficienter de potentia ad actū. Et a phlebotomia multi terrent̄ tam facta in eis q̄ visa in alijs ꝑ viam cōpassionis: qꝛ thesaurū nature educit. Tertio qꝛ sunt in hoībus quedā ꝓprietates indiuiduales sequētes mixturā elementorum cōparatione ad pharmacias solo experimēto cognoscibiles: quibus aliqui purgantur faciliter ⁊ a leui medicina: ꝙ si fortis eis detur vehementer effrenitabit ⁊ virtutem deijciet ⁊ dissynteriam fortassis inducet. Alij sunt vix purgabiles etiam a pharmacijs fortibus ⁊ violentis: quibus si debiles dentur cōmouebunt humores ⁊ forte corrūpent ⁊ nō educent. Propterea expedit ꝙ dispositi ad repletiones ex modo viuendi dum iuuenes sunt fortes ⁊ incolumes vt assuescant interdū purgari: quatinus melius purgationes ferant quando egrotabunt ⁊ indigebunt. Item expedit medico dum purgat aliquem sanum ꝓ prima vice ꝙ inquirat ab eo de more suo si cōmuniter ⁊ vt in pluribus constipatus fuerit vꝉ sit solitus habere beneficium ventris ⁊ a leui causa sponte laxari. Si primum det ei medicinā aliquā mediocris fortitudinis sicut reubarbarū agaricum vꝉ sene: que si nō satis eum laxauerit acuat eam quando alias dabit cum modico dyagredij vꝉ pulpe coloquintide vel lapidis lazuli. Si secundum ꝓ tutiori incipiat a

ꝓhibet. ¶ Parua q̄; euacuandi ꝯsuetudo ab ea ꝓhibet. ¶ Ars etiā q̄ mꝉta fit euacuatio sicut fuiēdi i balneo: ⁊ onera dorso deferētiū ab ea ꝓhibet. ⁊ ad vltimū oīs ars laboriosa. Scias ꝑterea ꝙ intētio i oī euacuatōe ē vna quinq; rerū. Aut euacuatio ei⁹ qđ ē euacuādū. Et sequit̄ ipm̄ ꝓculdubio trāqllitas: nisi ꝙ receptaculorū lassitudo ipm̄ seq̄t̄: aut caliditatis ebullitio: aut febris ephimera. aut alie egritudines

medicinis debilib⁹ lenientibus aut cōprimentibus vt casiafistula māna thamarindis aut mirabolanis: que si non sufficiant alias addant̄ eis alique mediocrium. Item consideret medicus si ille quem purgare intendit sit tener delicatus consuetus vti subtilibus cibis Uel grossus compactus cibis enutritus grossis aut viscosis. Si primum purget hunc cum benedictis. Si secundum purget cum fortioribus. Item si medicus egrū visitet periculose egrotantem vt febre continua squinantia pleuresi vꝉ peripneumonia qui purgatione vel phlebotomia indiguerit et nunq̄ purgatus nec minutus fuerit si purget aut minuat hunc faciat illud cum timore ⁊ cautela ⁊ predicat amicis periculi magnitudinem: neq; faciat illđ sine eorum cōsensu.

¶ In decima dicit ꝙ ars seu mechania in qua fit assidue multa euacuatio ꝑ resolutionē humiditatū corpis ex forti motu vꝉ statiōe in sole vꝉ ꝓpe ignē sicut ars cōtinue seruientium in stuphis ⁊ ars deferentiū onera grauia sup humeros suos ꝓhibet ab euacuatione. Et ad vltimū. i. generaliter ⁊ summarie loquendo oīs ars laboriosa sicut fabrorum coquorū aratorum fossorum ꝓhibet ab euacuatione: qꝛ neq; magna necessitas ingruit cōiter ⁊ vt in pluribus propter quā purgent̄ cum supfluitates labore assiduo forti satis resoluātur: neq; virtus debilis ⁊ resoluta multis laboribus debilitationē iterum que ex medicina ꝯtingere solet bene ferre poterit: sed potius eget cōfortatione ꝓpter qđ plurimi laboratorū quando infirmant̄ mittūt ꝓ nectare vꝉ ꝓ bono vino vꝉ ꝓ pane specierū dato ꝙ egrotent egritudine repletionali calida a natura instructi vꝉ estimatiua querere ex talibus cōfortationē: ⁊ sepe eis bene succedit inde fortificata virtute per talium vsum quapropter insurgit vigorosius in morbū ⁊ expellit ipm. Qđ si facerent diuites delicati repleti crapula ⁊ requie morbus horū aggrauaretur forte vsq; ad mortem.

c Scias ꝑterea. In hac ꝑte tertia que est de quinq; intētionibus seu cōsideratiōibus quas medicus habere debet in oī euacuatione. Primo agit de cōsideratione huius qđ debet euacuari. Scđo de cōsideratione ꝑtis sue declinationis ibi [Et scđa est] Tertio de cōsideratiōe mēbri egressionis materie euacuande a ꝑte declinationis eius ibi [Et tertia est mēbrum] Quarto de ꝯsideratiōe hore euacuatiōis eius ibi [Et quarta quidē est hora] Quinto de mēsura aut q̄titate euacuationis ibi [Omnis preterea]

¶ In ꝑma ꝑticula dicit ꝑmo sciēdum esse a medico vltra hec que dicta sunt ꝙ intentio seu cōsideratio habenda a medico in oī euacuatione est vna quinq; rerum. Prima est euacuatio huius qđ debet euacuari. Scđa est pars declinationis materie euacuande. Tertia est membrum ꝑ quod hec materia educenda est. Quarta est hora sue euacuationis. Quinta est q̄titas euacuandorum. Secūdo dicit ꝙ prima consideratio habenda a medico in euacuatione est vt euacuetur id quod est euacuandum: videlicet materia peccans. Et ad huius euacuationem sequitur indubie tranquillitas euacuati. scilicet alleuiatio ⁊ quies demptis quattuor casibus. Prim⁹ est cum lassitudo receptaculorū sicut relaxatio stomachi ⁊ intestinorum derelinquitur ex euacuatione seu sequitur ipam: tunc enim patiens sentit se debilem atq; fatigatum: ꝓpterea ꝙ cibus effluit a stomacho ⁊ intestinis priusq̄ membra sumpserint ex eo refocillationem. Secundus est ebullitio caliditatis in humoribus per euacuationē: tum ex motu humorum ꝑ pharmaciam: tum ex pharmacie caliditate. Tertius est. febris ephimera post euacuationē ex vehementi commotione ⁊ inflāmatione spirituum naturalium in venis vnde extrahunt̄ humores per medicinam. Quartus est morbus alius concomitans fluxum vꝉ euacuationem ꝑm speciem eius: vt excoriatio intestinorum quem fluxus ventris inducit: vꝉ vlceratio vesice ex prouocatiōe vrine cum fortibus diureticis. His casibus ⁊ similibus demptis alleuiatio corporis cōmuni

que comitanť sicut excoriatio quam vētris solutio in ītestinis efficit: aut vlcera q̄ vrine ꝓuocatio in vesica facit. Et hoc quidem licet iuuamentū cōferat: eius tamē vtilitas nō sentiť īmo quandoqꝫ p̄sentialiter dolet do nec accidēs remoueať. ¶ Et scđa est consideratio ꝑtis sue declinationis sicut nausea que per vomitū mundatur: ⁊ mordicatio in ventre que ventris solutione remoueť. ¶ Et tertia est mēbrum egressionis eius a parte declinationis eius: sicut basilica dextra in egritudine epatis ⁊ nō cephalica dextra: qm̄ si error ꝓuenerit in tali quale est istud qñqꝫ sequeť inde timor. Et oportet quidē vt sit mēbrum egressionis ignobilius illo a quo fit euacuatio: ne materia ad illud declinet qđ est nobilius. Oportet p̄terea vt sit eius exit⁹ naturalis sicut membra vrine gibbositati epatis ⁊ intestina concauitati ip̄ius. Est tñ cum mēbrum ex quo expelliť est ip̄m mēbrū ꝑ quod euacuatio faciēda est: ꝫ est ī ip̄o egritudo vetus aut recēs ꝓpter quā est timendū de cursu humorum suꝑ ip̄m. Ipsi ergo ad aliđ qđ sit melius trāsponēdi sunt. Et est etiā cum ex suꝑatione humoꝝ timeť suꝑ ip̄m egritudo sicut cū tractus fit ab oculo ad gulam: qm̄ timetur quandoqꝫ ne illi suꝑueniat suffocatō: iō q̄le est hmōi suauiter ⁊ molliter fieri debet

ter sequiť euacuationē huius qđ debꝫ euacuari. Iuxta illud hypo. ampho. p̄ma. Si qualia oꝫ purgari purgenť ⁊ confert ⁊ bene ferunt. Et nō soluꝫ verificať id in artificiali euacuatōe ꝑ medicinā: sed etiā in euacuationib⁹ spontaneis ꝑ naturā. Iuxta illud hypo. ibi. In ꝑturbationibus v̓o vētris ⁊ vomitibus qui spōte fiunt si quidē qualia oꝫ purgari purgētur: ⁊ ɔfert ⁊ bene ferunt. Confert quideꝫ hec purgatio: qm̄ naturā a graui sarcina exonerat. Bene ferunt aūt hi qui purganť qꝛ subtrahiť ꝑ purgationē hostis corū s. nociuus humor illatur⁹ egritudinē si ī corꝑe manereꝫ. Tertio dicit. Et hoc quidem. s. euacuatio huius qđ debꝫ euacuari: lꝫ iuuamētum cōferat tollendo a corpore materiā peccātem illaturā egritudinem: non tñ interdum statim sentitur ei⁹ vtilitas ab eo qui fuit euacuatus: imo qñqꝫ p̄ñtialiter seu ꝑ hora dolet magis q̄ ante donec cessauerit accidēs lesiuū quod inde exortuꝫ est. Hac de cā medici modesti ⁊ prudentes frequēter exꝑti detractiones honoris ⁊ fame tam in purgationib⁹ sanorum q̄ infirmoꝝ rarius ꝙ p̄ñt pharmacias exhibent maxime timidis ⁊ delicatis. Naꝫ mos hodie est vt quisqꝫ facile detrahat medicis īproperās eis si modicum accidēs relaxatōis vł estuatiōis vł ephimere febris cito cessaturuꝫ ex purgatione incurrerit nō attēdens neqꝫ cōsiderās vtilitatē nō ꝑuam quā ɔsequiť ex euacuatiōe materie peccātis ex qua fortasse diu lāguisset vł mortuus fuisset. Propterea ɔsulo iuuenibus ⁊ nouis practicis ꝙ summe caueāt ab exhibitione frequenti pharmaciaꝝ: ⁊ ꝙ in ꝑiculis tarde ⁊ caute ꝓnosticent ⁊ circa inspectiōes vrinaꝝ parum loquantur. In his enim sepe decipiunť ⁊ diffamanť vnde quandoqꝫ tota vita habentur in modica reputatione ⁊ reuerentia.

¶ Et scđa. In hac ꝑticula scđa dicit ꝙ scđa cōsideratio habenda in oī euacuatione est ɔsideratio partis ad quā declinat illud qđ debet euacuari. Per hanc enī ꝑtem euacuandū est: vt nausea significat materiaꝫ purgandā ad orificiū stomachi declinare: quare ꝑ vomitum expurganda est. Et mordicatio in vētre significat materiā purgandaꝫ declinare ad intestina: quare solutiōe ventris educēda est. Id voluit hypo. dicēs ampho. prima. Que oꝫ ducere vndecunqꝫ repit natura inde ducere oꝫ ⁊ ꝑ ɔuenientes regiones seu ꝑ cōuenientia loca. Sunt aūt cōueniētes regiones membra naturaliter deputata expulsioni. Iuxta illud galie. in cōmento nunc dicti amphorismi. Loca vero per que apte sunt purgationes sunt hec intestina stomachus vesica vulua cutis. Item fauces aures ⁊ nares. Cum enim cerebrum debet purgari purgabitur fluxu sanguinis qui ex naribus fit maxime morbo oppositis. ¶ Attēde tamen ꝙ si materia peccans ad loca declinet nō conuenientia euacuationi potius diuertenda est ab illis locis q̄ per ea purganda. Et declinare dicitur ad talia loca dum declinat ad mēbrum nobilius vł suspectius ad patiendum. Iuxta illud galieni ibi. Currere auteꝫ chimos ꝑ loca sibi nō ɔueniētia est cū mēbrū nobilius sit ⁊ subtilius ⁊ ad patiēdum suspectius. Verbi gratia si in epate sint chimi morborum generatiui quos purgare necesse sit ⁊ ad pectus ⁊ ad pulmonem currāt seu ad cor ꝑueniāt nō signū laudabile erit: vnde ⁊ medicū maxime oportebit īuestigare vbi natura humores destinare velit: ꝙ si ad apta loca miserit preparet viam ip̄is ⁊ succurrat eis: si autem quoquo modo possit repugnet eis: ⁊ ad apta loca eos mittat.

¶ Et tertia est. In hac particula tertia dicit primo ꝙ tertia res consideranda in omni euacuatiōe est mēbrum egressionis eius a parte declinationis eius. i. mēbrum per quod materia peccans a corpore debꝫ egredi ſm ꝑtem versus quaꝫ declinat: vt vena basilica dextri brachij est mēbrū ꝑ qđ sanguis extrahēdus ē in egritudinib⁹ epať. qꝛ ad ꝑtem dextraꝫ v̓sus venā illā declinat sanguis qui minuendus ē: ⁊ in dicto casu nō est minuēda cephalica dextra seu vena capiť in dextro brachio: qꝛ basilica dextra directius respicit epar q̄ cephalica dextra: ⁊ procedit ab eo rectiori via ⁊ breuiori semita. Qꝛ si fuerit erratum in dicto casu vł in casu tali qualis est iste sic. s. ꝙ pro basilica phlebotomeť vena cephalica timor aliquando consequeť inde: qꝛ p̄mo exibit plurimum ex sanguine nō euacuando: videlicet de regione capitis a qua principaliť cephalica euacuat. Et si dimittatur sanguis ea fluere donec etiam malus ab epate effluat eger vehementer debilitabiť et forte syncopisabit.

Consequenter dat sex reglas circa mēbrum egressionis hui⁹ quod debet euacuari. Prima est. membrum egressionis materie peccantis debet esse ignobilius illo a quo materia peccans extrahitur ⁊ euacuatur: vt materia nō declinet ab ignobiliori ad nobilius veluti ad terminum. Qđ significanter dicitur: qꝛ plerunqꝫ per pharmacias materie peccantes de venis ad epar vel ad stomachum pharmacia trahuntur: sed nō vt ad terminum neqꝫ vt illic resideant: sed sicut per viam magis idoneam. Secunda est. in progressu materie peccantis de membro a quo euacuatur ad membrum per quod exit oportet vt eius exitus sit naturalis. id est nature bene regulate non symptomaticus: vt exitus fecum per os in yliaca: vł ſm modum colligantie naturalis horum mēbrorum ad inuiceꝫ: vt membra per que vrina exit gibbositati epatis naturaliter colligata sunt per venas emulgētes diuisas a vena kilis ⁊ cōcauitati epať intestina naturaliter alligantur per meseraicas. Tertia regula est. interdū membrum ex quo expellitur. id est naturaliter editum ⁊ ordinatum ad expulsionem peccantium materierum est ip̄mmet membrum per quod expellitur ⁊ ad quod declinat materia peccans. Veruntamen in illo membro est egritudo recens aut antiqua ꝓpter quā timetur de cursu humoꝝ suꝑ illud membruꝫ ne morbum adaugeat vł dolorem suscitet: vt si vlcera sint in intestinis inferioribus aut in vesica ⁊ cholera plurima decurrat ad ea potius diuertenda est ab eis q̄ medicine ope conuertenda ad ea. Id idem intelligas de polipis ⁊ de fluxu sanici ad aures intus vlceratas: ⁊ de lippis que oculis affluunt. maxime si curas coruꝫ queris vł de eis plurimum times. Ip̄i ergo humores qui super hec membra de se sponte effluunt ⁊ ad hec declinant transponendi sunt ad aliud membrum quod sit eius melius id est magis aptum sustinere humores absqꝫ detrimēto vł graui periculo currentes per ipsum: vt si intestina sint vlcerata declinetur cholera currens ad ea sursum cum vomitu. Et si in vesica fuerint vlcera declinetur cholera versus intestina. Si vero lippa vł sanies currat ad angulum oculi trahatur ad nares q̄tum possibile est. Et ista regula quasi exceptio est a regula priore. Quarta est. interdum timetur aduentus egritudinis ex superatione humorum super illud membrum ad quod hi trahuntur per diuersionem: sicut cum humores fluentes ad oculos diuertuntur ad gulam cuꝫ gargarismatibus ex sinapio vł alijs acutis aut ex masticatione staphisagrie aut masticis quādoqꝫ ad gulam tanta timetur effluxio humorum ꝙ inde sequatur suffocatio vel strangulatio propterea ꝙ gula directe satis oculis supposita est ⁊ vie aperte sunt inter eos ⁊ eam ⁊ humores de se sunt proni descendere sua grauitate. Ideo in hoc casu ⁊ consimilibus diuersio ⁊ attractio facienda est molliter ⁊ suauiter. Molliter quidem scilicet cum dulci ⁊ debili medicamine. Suauiter autem. scilicet absqꝫ vehementi impetu vel agitatione ⁊ cum lento motu. Et hec regula

est vt modificatio regule ꝑoris. Quinta regula est. natura quoqꝫ plerunqꝫ aliter operaẜ. i. nō ars solum interduꝫ diuertit ⁊ trahit humores ad cōtrarium declinationis ꝓprie ipsorum ꝓpter supportare ꝑtem ad quam fluunt iam morbo oppssam: sed etiā quādoqꝫ natura operaẜ aliter ꝙ̄ iudicet humoruꝫ cursus vl' declinatio: ⁊ per partem aliaꝫ purgat humores ꝙ̄ per ꝯsuctaꝫ vt supportet partem solite purgationis alicūde infirmaꝫ vl' debilitatam. Exempli gratia vidi semel iuuenem empimate oppressum ꝙ iaꝫ pertrāsiuerat diem q̄dragesimuꝫ nec adhuc erat a sanie purgatus: licet cū sputis vix credibilem nisi videntibus iam ꝓiecisset eius q̄titatem quem demacratum iam ptisi ⁊ ethica credidi firmiter inde moriturum: sed natura in eo mirabile fecit. Nam saniē diuertit a pulmone ⁊ cāna iam debilitatis. ⁊ spōte sua facto foramine inter duas costas ꝑ id salubriter sanieꝫ depulit ⁊ sanus factus est ille pauper iuuenis de quo desperabat omnis qui videbat eum. Et opus huius artis huic simile in facto: sed nō in successu tetigit hypo. ampho. sexta. amphorismo illo. Quicunqꝫ empici aut hydropici vrunẜ aut incidunẜ his effluente sanie aut aqua multa repente pereunt. Debent ergo ista paulatiue educi sicut eduxit in dicto iuuene natura saniē. Simile huic vidi in quodaꝫ ꝑsbytero nisi ꝙ foramē inter duas costas a natura factum mansit fistulosum. Et ista regula est vt confirmatio regule tertie. Nam si natura salubriter operans quādoqꝫ diuertit humores peccantes a mēbris ad q̄ spōte declinant imitatrix eius ars itideꝫ recte efficere poterit. Iuxta illud hypo. ampho. quarta. In pharmacijs talia educere oportet ex corpore qualia ⁊ spōte venientia vtilia sunt: que vero cōtrarie veniētia vtilia quiescere. Et galienus in cōmento ait. Hypo. innuit medicū actionē nature semper debere sequi. Sexta regula est. frequēter contingit ꝙ illud mēbrū per quod humores euacuat natura sit ꝑtis longinque seu multum distantis ⁊ opposite fm̄ situm ꝑti siue membro a quo educuntur vl' eradicanẜ: ita ꝙ natura quandoqꝫ transmittit materias peccantes nō ad vias proximas ad quas frequentius declinare solent: sed ad partes plurimum distantes a membro: vnde euacuanẜ ⁊ remanet dubium vl' ambiguitas cum ipso medico vl' cum ipso infirmo: vl' cum ipso membro: vl' super ipso: sic ꝙ pro certo nō bene scitur adequate locus ex quo educiẜ materia peccās sicut cum natura humores euacuat a capite ad anum vl' crus vl' pedem. Non enim scitur ꝓ certo a medico si huiusmodi humores a toto cerebro vl' aliquo suorum ventrium descendāt. Talis purgatio ad distantia loca interdum cōtingit in morbo manie dum natura mittit humores adustos ad venas ani cum emoroidibus eos educens: vl' ad venas que sunt in crure vl' pede varices generans aut elephantiam. Et per istos modos sanaẜ mania. Iuxta illud hypocratis amphorismorum sexta. Maniacis varicibus aut emoroidibus innatis manie fit solutio. Hoc etiam modo sanatur caluicium nō naturale sed accidentale. Teste hypocrate parte illa dicente. Quicunqꝫ calui fiunt his varices nō innascunẜ. Quibus caluis existentibus varices magne innascuntur rursus capillati fiunt.

¶ Et quarta quidem est. In hac quarta particula tertie partis capituli istius primo agit ꝑnceps de hora euacuationis tam in chronicis morbis ꝙ̄ in acutis. Scd̄o de modis ⁊ hora euacuatōnis ⁊ eradicatōis materieꝝ de suo loco ibi [Et scias ꝙ] Tertio de facilitate ⁊ difficultate euacuationis materieꝝ ibi [Ex materijs aūt] Quarto de regimīe euacuati ibi [Euacuatio ꝑterea] Quinto de differētia minutionis a pharmacia ibi [Minutio ꝙ̄] Prime particule que est presens textus sunt quinqꝫ partes. In ꝑma declarat q̄ est quarta rerum ꝯsiderandaꝝ in oī euacuatiōe. Scd̄o horā euacuatiōis in chronicis ⁊ quid ꝑmittendū est euacuationi ibi [Dixit nāqꝫ] Tertio horā euacuatōis in acutꝭ ibi [Sed in acutꝭ] Quarto horā euacuatiōis humoris com̄prehēsi in vno mēbro ibi [Cum aūt humor] Quinto horā euacuationis vbi timeẜ casus virtutis ante maturitateꝫ ibi [Et similiter]

Natura quoqꝫ plerunqꝫ aliter operatur: ⁊ euacuat nō per partem qua cōsueuit ideo vt mēbrum custodiat cuꝫ debile fuerit. Et plerūqꝫ etiam est vt sit illud ꝑ quod natura euacuat ꝑtis lōginque ⁊ opposite. ⁊ remaneat cuꝫ ipso ambiguitas: sicut cū a capite ad anum aut crus aut pedem euacuat. Non eniꝫ ꝓ certo scitur si ex toto sit cerebro aut ex vno ventriculo. ¶ Et quarta quidē est hora euacuationis ipsius. Dixit nanqꝫ galienus penit' ꝙ in chronicis egritudinib' maturatio tm̄ ⁊ nihil plus expectāda est. Et tu quidē iam sciuisti quid sit maturatio. Et anteꝙ̄ euacues ⁊ post maturationē ex subtiliatiuis in potu tribuere debes sicut aquaꝫ hysopi ⁊ hasce.

Sed in acutis etiam egritudinib' maturationē expectare melius est: ⁊ ꝑcipue cuꝫ quiete fuerint. Qd̄ si mobiles fuerint tunc ad euacuandam materiā festinare erit melius: qm̄ impedimentū mot' ei' est mai' ꝙ̄ sue euacuatōis anꝙ̄ ipsa sit maturata. ⁊ ꝓprie cū humores fuerīt subtiles: ⁊ ꝑcipue cum in cōcauitatib' venarum fiūt ⁊ non in membris egredientes.

In prima dicit ꝙ quarta rerū ꝯsiderādarum in oī euacuatione est hora q̄ fieri dꝫ euacuatio. Et lꝫ hic sub hora possꝫ intelligi tꝑs anni aptī' euacuatiōi: spāliter tm̄ hic intendit ꝑn. horā egritudinis seu tꝑs eius. s. ꝑncipium augmētuꝫ statum ⁊ declinationē cōsideratiōe habita ad digestionē vl' indigestionē materie. In scd̄a dicit ꝑmo gal'. dixisse penitus ⁊ determinasse ꝙ maturatio sola m̄e peccantis sine pluri expectāda est in egritudinib' chronicis. Inquit gal'. ampho. 2ª. cōmento illius cañ. Corpa vbi q̄s vult purgare oꝫ flura facere. Subtiliādi sunt humores grossi ⁊ viscosi ⁊ pori aperiendi quib' valeant currere ⁊ medicaminibus expelli ⁊ extrahi facile medicina tēperata qua nō conturbeẜ natura qd̄ qui neglexerit ⁊ ad medicinā tm̄ intēderit humores dissolutos ⁊ angustiosos reddit: ⁊ cū nimijs torturis defectiōibus ꝙ̄ ⁊ vertiginibus multis ⁊ pulsib' inordinatis. Scd̄o dicit ꝙ ex ꝑcedentib' edocti sumus q̄d sit maturatio materie peccātis. s. ꝑmi ꝑma doctrina. 6ª. ca. 3. ꝑagrapho illo. Digestiua vo est illa que qd̄ attractiua attraxit ⁊ retētiua retinuit in essentiā ꝯuertit aptā operationi virtutū in ea ꝑmutationē facientiuꝫ ⁊ cōplexionē que ꝯuersioni nutrientis in effectu est cōpetens. Hec est eius operatio in nutritiuo q̄ vocaẜ digestio. Eius vo operatio in superfluitatibus ē vt si possibile fuerit eas in hāc mutet dispōnē q̄ etiā vocaẜ digestio: aut vt eaꝝ egressionē a mēbro in q̄ sit retēte facilē efficiat cū expulsiue expulsione eaꝝ attenuādo essentiā si qd̄ ꝓhibet fuerit grossicies: aut ingrossando si qd̄ vetat fuerit tenuitas: aut incidēdo si qd̄ ꝓhibet fuerit viscositas. Et hec quidē operatio vocaẜ maturatio: ē tm̄ cū digestio ⁊ maturatio synonyme dicunẜ: hec ꝑn. Tertio dicit ꝙ medicine subtiliatiue sicut aqua hysopi ⁊ hasce debēt dari in potu post maturationeꝫ ⁊ ante euacuationē. Cōtra. statim dictū est auctoritate ga. ꝙ in chronicis egritudinib' maturatio tm̄ ⁊ nihil plus expectāda est. Dic ꝙ tribuere in potu subtilia subtiliatiua ad aꝑiendū vias taꝫ pharmacie ꝙ̄ m̄e purgāde est quodā modo ꝑs maturatiōis cū maturatio sit habilitatio ꝓprie peccātis humoris ad expulsionē. Et medicine aꝑitiue nūc dicte: ⁊ sil'es nō solū aꝑiant vias hūorib' ⁊ medicie: sꝫ etiā subtiliēt grossas m̄as ⁊ viscosas euacuādas. ¶ Attēde ꝙ hasce alhasce haxe asse sūt noīa synonyma. Et in synonymis ianueñ. ⁊ mesue dicunẜ significare thymū: sꝫ in synonymis auicē. exponiẜ ꝙ hasce ē hysop' q̄ nasciẜ in ortꝭ. Et ī glosis margialib' auic. trāslator sepe expōit ꝙ hasce ē hysop' ortolana. Et nō ē magna vis de his ꝯtrouersijs: qꝛ thym' hysop' ⁊ satureya.

In tertia dicit ꝑº ꝙ melius (fere siles hn̄t cōplones ꝟtutes ⁊ opatōes.) etiā est expectare maturatōeꝫ m̄e peccātis in egritudinib' acutꝭ: maxime cū q̄ete fuerit ⁊ nō furiose. Cui' rō est: qꝛ tūc obedit m̄a peccās pl' expulsioni sue ꝑ nām ⁊ attractōi ꝑ medicinā ⁊ facili' fert isto mō patiēs euacuatiōem. Scd̄o dicit ꝙ si m̄a peccās ī egritudinib' acutꝭ fuerit instabilis mobil' ⁊ furiosa: tūc erit meli' festinare ad euacuatōeꝫ ei' añ digestionē. Cui' rōnem reddit: qꝛ nocumētū sui furiosi mot' q̄ corp' inq̄etat ꝟtutē deijcit ⁊ timorē incutit ne fluat ad aliqd̄ ꝑncipaliū mēbrorū: est mai' nocumēto sue euacuatiōis añ eius maturitatē marie cū fuerit in ꝯcauitatib' venaꝝ ⁊ nō egrediens a venis in mēbra. Nā nocumētū qd̄ timeri solet ex euacuatiōe m̄e ante digestionem est difficultas sue euacuatiōis ⁊ cōturbatio corꝑis ⁊ ꝑmixtio humoꝝ maloꝝ cū bonis: ⁊ ꝙ interdū boni euacuanẜ relictꝭ malis: qꝛ ꝑus ꝑꝑati nō sunt ad euacuationē: sꝫ a dictꝭ nocumētis in h̄ casu multa ꝓhibēt. Primū est vehemēs conatus nāe ad expulsionē furiosi hūoris irritātis eā. Scd̄m ē ꝓmptitudo furiosi humoris ad motū. Tertiū est pharmacia trahēs nō indif-

fer eu ter ſed electiue humorē peccantē coadiuta plurimum ab expulſi ua virtute. Quartum eſt. idonea via ꝛ patens tranſitui medicine ꝛ ex pulſioni mãe peccantis cū in venis cōtineatˀ nōdum ingreſſa membra

Cum aūt humor in vno fuerit mē bro cōprehēſus nullo modo moueatur donec matureˀ ꝛ eſſentiā habeat tēperatam quā tu sciuiſti in ſuo loco Et ſilr cum nō fuerimus ſecuri ꝙ ꝟtus vſqꝫ ad maturitatis horā ꝑduret euacuabimˀ eā poſtꝙ nobis cauerimus vt eius ſubtilitatē aut groſſiciē ſciamus: qm̄ ſi ſpiſſa fuerit ꝛ groſſa ipſam mouere nō debemˀ niſi poſt ſubtiliationē. Eius ꝟo groſſicieꝫ cognoſcemus: ꝓpterea ꝙ faſtidiū preteritū iam p̄ceſſit: aut ſub hypocondrijs dolor extenſiuus: aut aduētus apatuꝫ in interioribus. Qđ aūt magis cuſtodire debemus in huiuſmodi diſpoſitione eſt habitudo cānalium ne ipſi ſint clauſi. Et poſt hoc quidem totum poſſibile tibi erit vt ante maturationē ventrē ſoluas. Et ſcias ꝙ materiei euacuatio ꝛ ipſius de ſuo loco eradicatio ē ſm vnū duorū

In quarta dicit ꝙ cū peccās humor cōprehēſus fuerit ꝛ coartatus fixe ꝛ ſtabiliter in vno mēbro nullo modo moueri debet motu euacuationis donec maturatus ſeu digeſtˀ fuerit ꝛ ſbam habeat ſatis tēperatā. ſ. mediam in ſubtilitate et groſſicie ꝑtiuꝫ equalium bene ꝑmixtaꝝ. Quaꝫ quidē ſbam ſciuiſti in ſuo loco. ſ. paragrapho allegato ꝑte ſecunda littere p̄ntis ꝑ quem declaraˀ qđ ſit maturatio p̄mi prima doctrina ſexta. c. tertio ¶ Contra in pleureſi peccans humor cōprehenditur in vno membro: ꝛ tamen a principio p̄uſꝙ maturatus ſit iubetur euacuari ab hypo. ſcđo regiminis acutorū dicente. Quādo ergo dolor ad ſpatulas aſcendēdo iam ſaltū cōpleuerit ſi grauitas quoqꝫ in brachio vl̄ circa pectus vl̄ diafragma ꝯtigerit de baſilica vena eſt phlebotomandū. Phlebotomo ergo adhibito nullatenus reuoces q̄n tantam minuas ꝙtitatem ſanguinis vſqꝫ dum videlicet illū in ſplendidum colorem vel ex ſplendido in rubeum aut ex rubore in nigredinem videas cōuerti. Porro ſi paſſio ſub diafragmate fuerit dolorqꝫ vſqꝫ ad furculas deſcenderit naturā cū elleboro nigro vl̄ fellicino lenias Item ſi in forti ſquinātia maturationē expectaremus eger p̄us ſtrangularetur vl̄ fame decederet ꝙ tp̄s adeſſet euacuandi. Iteꝫ in bochijs peſtilētialibus ꝯſuli ſolet ꝙ aperiantˀ ante maturitatē vt materia q̄ venenoſa eſt ſpiraculū foris habeat ꝛ minus ad cor effumet. Item in heriſipila humor cōprehenditˀ in vno mēbro ꝛ non expectatˀ in ea digeſtio ante maturationē: imo ꝯbitur maturationi cuꝫ extinctione: qꝛ in heriſipila putredo aut ſanies malum. 7ᵃ. amphο. Item ſi in colica ex phlegmate vitreo infiltrato inter tunicas inteſtinorū maturatio expectaretˀ ante euacuationē dolor prius ad mortē ꝑduceret. Idē argui poteſt de phlegmate groſſo fixo ꝛ coartato in ventriculis cerebri inducente apoplexiā. ¶ Pro ſolutione harū obiectionū ꝛ ſimiliū attēde primo ꝙ humoris cōprehenſi in vno membro duplex eſt maturatō. Una ꝑfecta videlicet cōuerſio ipſius in ſaniem albā ſubſtātie equalis nō mali odoris Alia impꝑfecta. ſ. habilitatio quedā eius ad expulſionē: ſic equando ſbſtantiam ipſius vt facile abeat a loco in quo eſt. ¶ Attende ſcđo ꝙ mēbrorū in quibus cōprehenſi ſunt mali humores: quedā ſunt in quibus dicti mali humores ſine ꝑiculo paulatim p̄nt in saniē cōuerti: vt inguina crura clunes ſubaſcelle. Alia in quibus ſanici generatio magni ꝑiculi eſt, vt diafragma pulmo ꝛ pellicula que interius tegit coſtas quoꝝ ſanies valde ſuſpecta eſt ne ptiſim inducat. ¶ Attende tertio ꝙ egritudinum dependētium ab humoribus clauſis in aliquo mēbro quedaꝫ cōpetentes dant inducias ad maturationē materie cōpletam ſine euacuatione vt phlegmones mēbrorum exteriorum. Alie precipitant ꝛ cogunt ante maturationē euacuare ſicut ſquinātia bochiū epidimiale ꝛ alia apoſtemata de materia venenoſa colica ꝛ apoplexia. ¶ Attende quarto ꝙ materiaꝝ clauſarum in membris quedā magis indigent extinctione ꝙ maturatione ꝛ euacuatiōe vt materia heriſipile. Alie magis maturatiōe ꝛ euacuatōe vt materia phlegmonis. Iuxta illud p̄n. quarti tertia tractatu p̄mo caplo 5°. Et ad vltimum infrigidatio in heriſipila eſt magꝭ neceſſaria ꝙ phlebotomia ꝛ dolor inflāmationis plus in ea eſt. Et euacuatio in phlegmone eſt magiſ neceſſaria: qm̄ materia in ea eſt magis inobediens ꝛ groſſior. ¶ His premiſſis. Dic primo ꝙ maturatio ꝑfecta humorum cōprehenſorum in vno mēbro nō eſt expectanda ante euacuationē vbi timor euidens imminet ex ꝯuerſione eorum in ſanieꝫ ſicut clare apꝑet in pleureſi ꝛ ꝑipneumonia. Dic ſcđo ꝙ maturatio q̄ eſt habilitatio quedā ad expulſionē dꝫ expectari in pleureſi ꝑipneumonia ꝛ ſil̄ibus ante euacuationē eradicatiuā cū pharmacia: ſed nō ante minoratiuā nec ante phlebotomiā. Cauſa p̄mi qꝛ facilius ꝑfectius ꝛ portabiliˀ nature ſine eſtuatione ꝛ ſupinflāmatiōe febris eradicatˀ humor p̄paratus. Cauſa ſcđi eſt. qꝛ p̄minorata mā natura potentior reddiˀ ſup reſiduo maturando ꝛ expellendo: ꝛ in minoratione ſanguinis nō eſt opus expectare digeſtionē. Iuxta illud gal̄. u. mega tegni ca. 4°. Dico quoqꝫ phlebotomiā membris apatis eſſe vtiliſſimam ꝛ nō fallacē ꝛ nō ſolū in cōtinuis: verū etiaꝫ in ꝑiodicis febribˀ cōueniens eſt maxime ſi de putredine humoꝝ ſint ꝛ tp̄s ꝟtus ꝯueniūt. Nā enīꝫ expulſa ꝑte ſanguis q̄ grauabaˀ putredine ad ſuā ꝓpriā actionē leuigata ꝛ ꝯfortata ꝯuertiˀ ad excoquēdū ꝛ digerēdū q̄ coqui et digeri ꝯgruūt ꝛ excludēdū q̄ nec coqui nec digeri neceſſaria ſūt Materia. n. q̄ grauabaˀ ꝛ a ſua actōē cohibebaˀ excluſa eſt. Dic. 3°. ꝙ humores clauſi in vno membro nō dātes inducias ad maturationē ante euacuatōēꝫ debent p̄minui ſicut in ſquinantia colica ꝛ apoplexia p̄us argutum eſt. Sꝫ dantes inducias ad ſui maturitatē debēt p̄us maturari poſtea euacuari vt facilius cōpletiˀ ꝛ tolerabiliˀ euacuētur Dic quarto ꝙ mãe clauſe in vno mēbro: q̄bus magis opus eſt infrigidari ꝙ maturari p̄us ſunt euacuāde poſt infrigidāde. Iuꝫ illō p̄n. q̄rti tertia tractatu p̄mo ca. 3. ſic curā heriſipile incipictis Oportet vt euacues corpˀ ab ea cū ſolutione cholere: ꝛ ſi indiget phlebotomia phlebotomia etiam. Et ſi indigueris reiteratione ſolutiōis vētris poſt phlebotomiā fac illud: deinde ꝑmuta te ad infrigidandū eā cū infrigidatiuis fortibˀ ꝛ cū effuſione aque frigide: ꝛ fac illō donec altereˀ color: ꝛ nō queriˀ in ea ſanatō: ne mā eius fiat acutior ꝛ corroſiua vl̄ ambulatiua. Dic 5° ꝙ mãe clauſe in vno mēbro iam tote fluxe q̄bus magis opˀ eſt maturari ꝛ euacuari ꝙ infrigidari maturatio p̄cedere dꝫ euacuationem niſi he materie venenoſe fuerint. Id clare apꝑet in apatibus extrinſecꝭ que cū aꝑiunˀ āte maturitatē dolor augmētatur: nā grauaˀ: vir maturanˀ: ab his ſolū effluit virˀ aquoſum: ꝛ qđ ibi remanet eſt durū crudū groſſum rebelle digeſtioni. Per hec dicta clare appa ret ſolutio obiectionū.

In quinta dicit p̄° ꝙ ſicut in acutis mobilibus ꝛ furioſis meliˀ eſt feſtinare euacuationē: ſilr cum nō fuerimˀ ſecuri ꝙ virtus ꝑduret vſqꝫ ad horā maturitatis euacuabimˀ mām peccātē an̄ maturitatē dato ꝙ q̄eta fuerit ꝛ in vno mēbro clauſa poſtꝙ nobis cauerimˀ. i. caute attēderimˀ vt ſciamˀ ſi mā peccās ſit ſbtilis aut groſſa: qꝛ ſi groſſa ꝛ ſpiſſa ſit nō dꝫ educi donec ſit ſubtiliata. ¶ Sꝫ inſtabit q̄s ꝙ hˀ eſt euacuare eā nō an̄ maturatōēꝫ: ſꝫ pˀ eā cum mãe groſſe maturatio ſit ſbtiliatio ipſiuſ Dic ꝙ loquiˀ hˀ de quadā ſbtiliatōe leui ꝛ incōpleta q̄ nō mereˀ dici maturatio: ꝛ ď euacuatōe nō eradicatiua mãe totiˀ ſꝫ minoratiua. Scđo dicit ꝙ mā aliq̄ cognoſciˀ eē groſſa aliq̄. triū modoꝝ Priˀ q̄dē ex faſtidio p̄terito qđ iā p̄ceſſit ꝛ diu durauit. Tale nanqꝫ iduci ſolꝫ a groſſis hūoribˀ q̄ replēdo ſtomachū tollūt ab eo appetitū. Scđo ex ꝑſeuerātia extēſiui doloris ſb hypocōdrijs q̄ cōtingē ſolꝫ ex hūoribˀ ĝſſis oppilātibˀ has ꝑtes: q̄ꝝ ꝑtē calor agēs in hos i ventuꝫ ꝯuertit. Terˀ ex aduētu apatis in iterioribˀ marie mollis vđimici vl̄ duri ſcliroticí. Ter° dicit ꝙ illō qđ diligētiˀ eſt obſuādū i hmōi diſpōne. ſ. euacuatōe mãe peccātis an̄ maturitatē ē habitudo cānaliuꝫ. i. modˀ ſe hn̄di talˀ ad purgatōēꝫ ꝙ n̄ ſint clauſi neqꝫ oppilati: qꝛ tūc nō poſſꝫ medicine ꝟtˀ ꝑ eos trāſire: neqꝫ peccās hūor libere effluē ꝟſus loca expulſiōis. apianˀ ĝ ſi clauſi fuerit an̄ euacuationē. Quar° dic ꝙ pˀ hˀ totū. ſ. pˀ ſbtiliationeꝫ mãe groſſe ꝛ aptionē cānaliū poſſibile tibi erit. i. vtile ꝛ expediēs vt vētrē ſoluas an̄ maturatōēꝫ cū timuerꝭ ꝙ virtˀ nō ꝑduret vſqꝫ ad horā maturitatˀ.

Et ſcias ꝙ. In hac ꝑte ſcđa p̄mo diuidit modū diuerſionis ꝛ eradicatiōis materie de ſuo loco declarans mēbra diuidētia ꝛ horam aptiorē ad ſcđm modū ꝛ dans exēpla ſup his. Scđo dat cautelā circa longitudinē dyametroꝝ obſeruandam in diuerſione ibi [Et nō oportet] Tertio circa ſedationē doloris an̄ diuerſionē ibi [Cūqꝫ mām] Quarto circa rebellioneꝫ materie in diuerſione ſui ibi [Cumqꝫ ad locum] Quinto agit de diuerſione mãe ſine, euacuatōe ibi [Et forſitā]

In pˀ ꝑte dicit primo duos eſſe modos euacuationis ꝛ eradicatiōis materie

peccantis ex suo loco. Prim⁹ eo⁊ fit vt materia trahaꝭ ad lõginquã diuersitatẽ.i.ad ptẽ oppositã pti ĩ q̃ est multũ distãtẽ ab ea. Iuxta quẽ modũ p̃cipit p̃n.tertij p̃ma trac.p̃mo ca.29°.in diuersione sanguis a capite phlebotomare sophenã dicẽs. Et si vis vt exẽhas plus illo phlebotoma sophenã ⁊ cruribus vẽtosas appone supra calcaneum parũ et phlebotõa venã pedis. Talis diuersio cõpetit plectorico pcusso in capite. Secũd⁹ modus ẽ ppꝭ attractionẽ vꝭ rõne attractionis ad partez ppinquã parti illi vñ extrahiꝭ vꝭ a q̃ diuertiꝭ. Iuxͣ quez modũ laudat p̃n.tertij.17.ca.2. prouocationẽ menstruo⁊ in mulierib⁹ patientib⁹ emorroidas dicẽs. Et cũ ĩ mulieribus dediãt sanguis emorroidarum ad matricẽ ⁊ egreditur in menstruis iuuatur eo. Et oz etiaz vt fiant illa arte ⁊ puocẽtur mẽstrua earũ.

modorũ. Unus eorũ est ppter attractionẽ que fit ad longinquã diuersitatẽ. Et alter ppter eam q̃ est ad propinquã. Et suarũ quidẽ horarum dignior est cũ in corpe nullo modo est alicui⁹ materiei repletio. Ponamus itaq; q ab ore viri supius mult⁹ fluat sanguis ⁊ ab emorroidib⁹ mulieris supflue fluat sanguis. Unũ itaq; ex duob⁹ faciem⁹ aut attrahemus p̃ declinationẽ que fit ad ppinquã diuersitatẽ: ⁊ oportebit tũc vt materiã ad nares declinem⁹ faciẽdo sanguinez ex naribus fluere: ⁊ in altero ad matricem puocãdo menstrua. Aut si voluerimus ad longinquã diuersitatẽ attrahere euacuabimus in p̃mo sanguinẽ a venis ⁊ locis q̃ sunt in iferiori parte corpis. Et in scdo a venis et locis q̃ sunt in sup̃ma parte corpis.

Et nõ opz quidẽ vt in duas diametros plongationẽ facias: sed in vna tñ q̃ sit diameter magis longinqua. Nam si materia fuerit in sup̃mo dextre partis nõ erit trahẽda ad ĩfimũ

Scdo dicit q dignior horarũ suarũ.i.cõuenĩẽtius ⁊ aptius tẽpus euacuatõis seu diuersionis ad ptẽ ppinquã est tps in q̊ nullo modo est repletio alicui⁹ materie in corpe. Ut si q̃s pcussus ãt cõtusus fuerit in capite suo vel casualꝭr sup̃ hoc ceciderit ⁊ ĩ toto corpe nlla repletio p̃extiterit: sed ppter dolorẽ timeꝭ accursus sãguinis ad caput sufficiet fluxus sanguis nariũ ad diuertẽdũ vel phlebotomia ex vena cephalica later⁊ pcussi. Qr si plectoria foret in toto sophena potius minuẽda esset ⁊ sanguis trahẽdus ad lõgiquã diuersitatẽ. Ter° p declaratõe exẽplari euacuatõis vtriusq;.s.tã ad ppĩquã q lõgĩquã diuersitatẽ p̃suppõit q ab ore viri alicui⁹ supflu⁹ sãguis effluat supi⁹ ⁊ ab emorroidib⁹ mulier⁊ decorsũ õcurrat supflu⁹ sãguis: q̊ dato si diuertẽ volucrim⁹ ad ppiquã diuersitatẽ sãguinẽ q̃ fluit ab ore viri diuertem⁹ ad nares ⁊ sãguinẽ q̃ fluit ab emorroidib⁹ mlier⁊ ad matricẽ ꝭhem⁹ puocãdo mẽstrua. Si v̊o velim⁹ ad lõgiquã trahẽ diuersitatẽ sanguinẽ q̃ manat ab ore viri euacuabim⁹ a vẽis ⁊ loc⁊ q̃ sꝭ ĩ iferiori pte corpis videlz p phlotõiã sophene vꝭ vẽtosa tõez cruriũ: ⁊ sãguinẽ manãtẽ ab emorroidib⁹ mlier⁊ euacuabim⁹ a vẽis ⁊ loc⁊ q̃ sũt ĩ sup̃ma pte corpis phlotomãdo ex cephalica vꝭ puocãdo fluxũ sãguis nariũ vꝭ p vẽtosas collo adhibitas. ¶ Attẽde q si p̃dicti flux⁹ sãguis iã diu supfluxerĩt et corp⁹ plurimũ debilitauerint ⁊ inaniuerĩt sanguine nõ est euacuatio facienda ad longinquã diuersitatẽ: sed si cum vehemẽtia incepint ⁊ verisilꝭr supfluxuri credanꝭ in plectorico corpe tũc eos diuertere expedit ad longinquã diuersitatez: vt et plectoria tollatur et fluxus pacificetur

In scda dicit q in attrahẽdo materiã ad lõgĩquã diuersitatem plõgatio ptis vnde trahiꝭ vsq; ad ptem p quã educiꝭ a corpore nõ ẽ faciẽda fm duas ĩtegras diametros vt fm lõgitudinẽ ⁊ latitudinẽ cõpletas simul. Quia facta aptõe in pte opposita dyametro duplici necessario materia plurima p̃us euacuabitur q pueniaꝭ ad materiã cui⁹ extractio queriꝭ seu diuersio: q̃re v̊tus eijcieꝭ ⁊ tota turbabiꝭ humo⁊ massa: corpus quoq; perducetur inde ad estuationẽ. Istud sic declarat p̃nceps. Nam si materia fuerit in sup̃mo dextre ptis vt in aure dextra vel in parte dextra

cerebri: tũc trahenda nõ est ad infimũ sinistre: vt ad pedem sinistruz pter causas dictas: imo trahẽda ẽ ad alterã duarũ partiũ corpore existẽte plectorico scz vꝭ ad ĩfimũ dextre ptis phlebotomãdo sophenã vel venam sciaticã. Et hoc quidẽ est illud quod est magis necessarium. id est cõueniẽtius ⁊ vtilius in hoc casu ppter aspectũ directũ sup̃me ptis ad infimaz partem eiusdẽ lateris ⁊ pnitatẽ descẽsus hũorũ grauiũ directe ad infima. Uel trahẽda est ad sinistrã a sup̃mo.i.a sup̃ma parte dextri lateris ad sinistrã partẽ dũmodo dyameꝭ tante sit lõgitudis quãta est lõgitudo humeri vꝭ brachij vni⁹ ad brachiũ vel humerũ alterũ vbi est integra dyameter: ⁊ nõ fuerit dispõ distãtie dextri ad sinistrũ talis qualis ẽ dextri timporis ad sinistrũ tipus vbi dyameter ẽ nimis breuis pro diuersiõe ad lõgĩquã diuersitatẽ. Propꝭ ea si materia sit ĩ dextra capitꝭ ñ erit trahenda ad sinistram capitis: sz ad inferiora: ⁊ hoc altero duorum modorũ: quia vel traheꝭ ad ĩfimũ dextre vel ad mediũ sinistre vt si sanguis supfluxerit ĩ dextra

sinistre ptis: immo ad infimũ ip̃ius dextre. Et hoc quidẽ est illud quod ẽ magis necessariũ. Aut ad sinistraz a sup̃mo si fuerit tñ lõginqua quãtũ est ab humero ad humerũ ⁊ non fuerit dispositio ei⁹ sicut dispõ duorũ laterũ capitis. Materia nãq; si in dextra capitis fuerit eã ad iferiora ⁊ nõ ad sinistrã trahes capitis. Cũq; materiã ad longinquã partẽ trahere volueris loci dolorẽ p̃us sedabis: vt ip̃sius minuaꝭ cõpressio p attractionẽ qm̃ dolor est trahẽs. Cũq; ad locũ nõ obedit ad quẽ ip̃am trahis nõ velociter nec violenter agas: quoniaz quãdoq; violentia illa ipsam mouebit et subtiliabit: et non traheꝭ ⁊ fiet velocius declinãs ad dolẽtẽ locum.

Et forsitan tibi sufficiet vt trahas lz nõ euacues: qm̃ ip̃a attractio eius iter ad membrũ prohibet: licz nõ extrahatur. Per ip̃am ergo attractionem ad intentionẽ p̃ueniemus lz cũ ip̃a attractione non euacuaueris: sz declinatiõe contẽtus fueris: que fit

cerebri parte phlebotoma si volueris sophenã dextrã: vel si malueris aut si patiẽs plus elegerit in brachio phlebotõari phlebotoma cephalicam sinistram: quia quasi tãta est distãtia dextre partis capitis a cephalica sinistra quãta est a dextra capitꝭ ad sophenã dextraz et vtraq; ꝯparaꝭ vni integre dyametro.

In tertia talẽ dat medico cautelã q cũ voluerit trahere mãz ad lõgiquã ptẽ p̃us pacificet dolorẽ ptis vñ ip̃a trahiꝭ vt minuaꝭ cõpssio ip̃ius.i. cõculcatio hũo⁊ in ea p attractõnem quã facit dolor. Nã dolor attrahit hũores ad suũ locũ sicut vẽtosa: q̃obrẽ est vna d̃ potiorib⁹ causis apatũ: nisi ḡ medicus sedet dolorẽ p̃usq; trahat ad partẽ lõginquã materiã peccantẽ dolor p̃extñs in particula ex qua trahere satagit impedit medicũ trahẽs ad ꝯ̃riũ ⁊ inq̃etat ac debilitat egrũ motu agitatiuo nũc hinc nũc illic fluentiũ humorũ.

In quarta medico dat hanc cautelã q cũ trahere vult ad lõgin quã partẽ materiã aliquã ⁊ nõ obedit: imo rebellis ẽ tractioni ipsi⁹ ad illaz partẽ hãc nõ debet trahere nimis velociꝭ ac violẽte: sz paulatĩ ⁊ suauiꝭ qr violẽtia tractiõis ei⁹ q̃nq; commouet ⁊ subtiliat eã: ⁊ tũc nõ traheꝭ ad partẽ oppositã nec educeꝭ a loco ipi⁹: sed potius ꝯflueꝭ ⁊ declinabit ad locũ dolentẽ scz ad partẽ in qua cũ moueꝭ ĩmoderate suscitat dolorem. ¶ Attende p̃mo q duo p̃ncipalꝭr reddũt mãm inobediẽtẽ tractui matie ad ꝯ̃riũ. Pri^m ẽ indispositio materie trahẽde: vt qr est nimis ĝssa vel viscosa vehemẽter adherẽs: ⁊ tũc priusq; trahaꝭ est subtilianda vel incidenda. Scdm est obstructio viarũ inter locum vnde trahiꝭ ⁊ locuz ad quem trahiꝭ: ⁊ tũc sunt apiende p̃usq; tractio fiat. ¶ Attende scdo q p̃nceps nõ intẽdit hic phibere actum velocẽ et violentũ in parte ad quam queriꝭ tractus materie: sed in pte a qua trahiꝭ vel prope ip̃am: imo violenter ⁊ velociꝭ agere circa ptẽ ad quã trahiꝭ vt applicare vẽtosas vel dolorose ligare frequenter pficit ad attractionem.

In q̃nta dicit p̃mo q fortassis in diuersiõe materie de pte aliq̃ in ptẽ oppositã sufficiet vt ꝭhaꝭ ip̃a q̃uis a corpe ñ educaꝭ: qr q̃nq; sola ip̃i⁹ attractio phibet eã fluere v̊sus illã ptẽ a q̃ q̃riꝭ diuerti: lz a corpe ñ exꝭhaꝭ. Assecq̃ꝭ ḡ medic⁹ ĩtẽtũ: lz nõ euacuet sz sola ꝯtẽt⁹ diuersiõe vꝭ declinatõe materie ad ꝯ̃riũ fuerit. Scdo tãgit.4.modos tres sp̃ales ⁊ vnũ generalẽ q̃bus materia trahiꝭ ad oppositã ptẽ sine euacuatõe. Prim⁹ ẽ sꝭz ligatura forti ⁊ dolorosa ĩ pte opposita illi pti vñ q̃riꝭ diuersio. Et hũc

modũ ſepe practicaui in pueris ſub anno q̃rtodecimo patiẽtibus ſquinantiã vel pleureſim vel epidimiale apoſtema vel q̃ ꝯ̃uiter ex caſu vel ꝑcuſſione cõtuſi erãt: ligari faciẽs doloroſe ſatis coꝝ extrẽa loco phlebotomie. Poteſt etiã in ꝑgnãtibus ⁊ decrepitis q̃bus phlebotomia ꝓhibet vice phlebotomie practicari. Et debet hec ligatura fieri cũ inſtitis aut corrigijs ãt chordulis talit̃ conſtringẽtib' ꝙ veſtigia relinquãt ⁊ dolere faciãt vt ꝓpter dolorẽ fortificet̃ attractio. Scđs mod' fit cum applicatõe vẽtoſarũ i ꝑte oppoſita. Iſtũ modũ ꝑcticari iubꝫ hypo. aph. q̃nta i ſuꝑfluis mẽſtruis applicãdo mamillis vẽtoſas dicens. Mulieri menſtrua ſi vis retinere ſitiaꝫ maiorem ad mamillas appone. Tertius modus fit cũ medicinis rubificantibus. Et eſt medicina rubificatiua medicina cuius ꝓꝓ̃etas eſt vt calefaciat mẽbrũ cui obuiat fortiter: ita vt ad ip̃m vehementi attractione ſanguinẽ trahat ꝑuenientẽ ad eius exteriora ⁊ rubificat ip̃m: ⁊ hec eſt ſicut ſinapis ⁊ calamentũ. Et medicine rubificãtes efficiũt oꝑationeꝫ cauteriſationi ꝓpinquã vt ait ꝓ̃n. 2. cañ. ca. 4. Iſtũ modũ practicare ſolent mulieres alique in rubore nimio ſuoꝝ vultuũ ſub mẽto applicantes cãtarides imixtas fermẽto forti. Quart' v° mod' gñalis eſt cuꝫ oi quod dolorẽ efficit: q̃a ois dolor exacuit reuma: vt ait ga. tertio tegni. Hoc modo ſanant̃ epilẽtie cõicate cerebro ab exteriorib' membris vt a digitis manuũ vel pedũ cauterio adhibito ſuꝑ mẽbro cõicãte. Sanant̃ etiã rubores vultus ꝑ adhibitionẽ ſetonuꝫ in radice colli. Et lepra occultatur ꝑ vlcera illata ſub plantis pedum.

ligando mẽbra oppoſita: aut ventoſis ⁊ mediciuis rubificãtibus. Et ad ſummũ cũ omni quod dolorẽ efficit

Ex materijs autẽ que ad euacuanduꝫ ſunt faciliores ſunt ille q̃ ſunt in venis: deinde ille que in mẽbris ⁊ iũcturis: quoniã q̃nqꜫ eſt difficile eas extrahere ⁊ euacuare: ideo ꝙ neceſſarium eſt vt cũ euacuabunt̃ alie cum eis egrediant̃. Euacuato preterea eſt neceſſariũ ne properet comedere

Ex materijs aũt ⁊c. In hac ꝑte tertia dicit ꝓ̃mo ꝙ int̃ materias euacuandas ille facilius euacuat̃ q̃ ſunt in venis. ¶ Cõtra. q̃ in ore ſunt ⁊ in palato ⁊ in naribus ⁊ in auribus facili' educunt̃. Ab ore quidem et palato cũ raſcatione. A naribus aũt cũ emũctõe vel caputpurgio. Ab auribus v° cũ curella vel mĩmo digito. Item materie q̃ ſunt in ſtomacho vel in inteſtinis facilius euacuant̃ his q̃ ſunt in venis. A ſtõacho quidẽ vomitu. Ab inteſtinis v° ſeceſſu facili: q꜡ pharmacie cũ ſb̃a ſua et plenitudine v̇tutis obuiãt eis. Et inde eſt ꝙ medicine bñdicte lenitiue ⁊ cõpreſſiue: ſicut mãna caſiafiſtula thamaridi ⁊ myrabolani materias educũt a ſtomacho ⁊ inteſtinis: a venis v° nõ. Item materie aq̊ſe ⁊ humoroſe ſubtiles in poris carnis cont̃ẽte facilius euacuant̃ ſub forma vaporis vel cũ ſudorib' q̃ꝫ materie tales cõtẽte i venis eo ꝙ caro eſt poroſior ⁊ rarior venis. ¶ Ad ꝓ̃mũ ⁊ ſcđm dic ꝙ ꝓ̃nceps h̃ intendit cõparare materias q̃ cõtinent̃ in venis ad eas q̃ iam fluxerũt a venis ĩ iũcturas vel in poroſitates occultas mẽbroꝝ ⁊ nõ ad eas que in ore ſũt vel in palato vel in naribus vel in aurib' vel in ſtomacho aut ĩteſtinis

Ad tertiũ dic ꝙ hic loquit̃ de euacuatione q̃ fit ꝑ attractõeꝫ ad vias expulſionis interiores ꝑ pharmaciã vomicã vel ſeceſſiuã ⁊ nõ de ſudorali. Scđo dicit ꝙ poſt materias q̃ ſunt ĩ venis ſunt materie comprehenſe in mẽbris et ĩ iũcturis. i. ĩ poroſitatib' membrorũ ⁊ vacuitatib' iuncturarũ quo ad facilitatẽ vel difficultatẽ euacuatõis: q꜡ quandoqꜫ difficile eſt eas ext̃here de ſuis locis ⁊ euacuare ꝑ pharmaciã ſcꝫ q̃ñ ſunt groſſe et viſcoſe vel infiltrate vehemẽter in mẽbris vel in corꝑib' ꝯ̊ſſis et cõpactis. Et vna de cauſis difficultatis ſue euacuatõis eſt q꜡ opꝫ cũ euacuabunt̃ vt plures alie materie q̃ nõ ſunt euacuãde egrediant̃ cum eis vel ante eas. lꝫ em̃ aliq̃ pharmaciarũ ad iũcturas ꝓprie reſpectũ habeant ⁊ ad partes lõginquas ac ab his educãt materias earuꝫ vt hermodactili pulpa colloq̇ntide ſcamonea: ꝓ̃us tñ attrahũt hũores proximos vijs expulſionis ſuꝑ quos fortius ⁊ libere influũt. Et q꜡ lepra et hypoſarca ex materijs fiũt cõprehẽſis in poris mẽbroꝝ vix vnq̃ꝫ ſanãt Et ſilr̃ gutte ſeu paſſiones artetice vix ſanari pñt vt docet experimentũ q꜡ fiũt ex materijs compħenſis in vacuitatibus iũcturarum.

Euacuato ꝓ̃terea ⁊c. In hac ꝑte quarta dicit ꝓ̃mo ꝙ opꝫ vt euacuatus ſiue a pharmacia ſiue a natura nõ feſtinet ſumere cibos multos ⁊ malos: quos natura q̃ famelica eſt ⁊ inanita trahat indigeſtos. Ex mlt̃titudine em̃ ciboꝝ poſt euacuationeꝫ vel noua plectoria ſubſequit̃ vel multiplicatio crudoꝝ humoꝝ. Plectoria quidẽ ſi euacuatus fortis et bone digeſtiue fuerit. Multiplicatio v° crudoꝝ hũoꝝ ſi vis digeſtiua euacuati debilitata ſit ſiue a pharmacia ſiue a natura. Sed ex malitia ciborum poſt euacuationẽ cito renouat̃ cacochimia ꝓpter quaꝫ opus erit noua pharmacia. Cuius frequens vſus frangit vires corꝑis accelerãs ſeniũ. Scđo dicit ꝙ ſi neceſſe ſit euacuato fieri aliquid ex hoc ſcilꝫ comedere nutriẽtia mala: q꜡ caret bonis nec ea ꝓ ſuis inuenire põt tũc oportebit vt paulatim fiat et ſuauiter Paulatiꝫ quidem dando ꝓ̃mo modicum ex dictis cibis poſtea parum plus: deĩde iteruꝫ plus. et ſic cõſequent̃ cuꝫ gradatõe: ſuauiter vero preparando ip̃os delectabilius ad appetituꝫ euacuati quo commode fieri põt: et bene maſticãdo: ⁊ dulciter nõ voracit̃ tranſglutiẽdo donec ſit ꝯ̇m ordineꝫ. i. donec ꝯ̇m ordinẽ ſeruatũ in gradatõe ſue miniſtratõis natura aſſueſcat delectabilr̃ vti eis: ⁊ vt ſit quod corpus ĩgreditur digeſtũ ⁊ ꝯueniẽs. i. ſic paulatim ⁊ ſuauiter miniſtret̃ cib' malus vt ꝑtes ip̃ius q̃ cedũt in ſb̃am corꝑis ꝓ reſtauratõe deꝑditi competenter ꝑfecte corpori aſſimilent̃. Et illud eſt eſſe digeſtũ ⁊ conueniens, quod fit cum natura ſuper malo cibo potens ſeparat partes nociuas veluti ſuperfluas et a corpore reſecat: bonas autem nutritioni vtiles in bonum ſanguinem vertit.

nutriẽtia multa et mala: que natura indigeſta trahat. Q꜡ ſi aliquid ex hoc fieri neceſſe fuerit: oportebit vt paulatim et ſuauiter fiat donec ſit ꝯ̇m ordinem: ⁊ vt ſit quod corpus ingreditur digeſtum et conueniens.

Minutio quoqꜫ eſt euacuatio humoribus equaliter augmẽtatis propria. Euacuatio vero humori qui in quãtitate ſolus augmentat̃ aut corrumpit̃ propria eſt a minutõne alia.

Minutio qꜫ ⁊c. In hac ꝑte q̃nta dicit ꝓ̃mo ꝙ minutio eſt euacuatio ꝓpria humoribus equaliter augmẽtatis ſcꝫ plectorie que eſt repletio humoꝝ peccãtiũ in quãto. Et ca. 20. fen preſent. ait. Phlebotomia eſt euacuatio vlis q̃ multitudinẽ humoꝝ euacuat. Multitudo vero eſt augmentuꝫ humorum ſuꝑ equalitatem ip̃oꝝ in venis. ¶ Attende ꝓ̃mo ꝙ minutio int̃dũ ꝓ ſola artificiali vene vel arterie inciſione accipit̃: q̃nqꜫ latius vt ſub ſe cõtineat ſanguis extractionẽ cuꝫ ventoſis ⁊ ſanguiſugis. ¶ Attẽde ſcđo ꝙ minutio nõ dicit̃ euacuatio ꝓpria humoribus equalr̃ augmẽtatis: quia ſolũ cõpetat repletioni in qua q̃libet humoꝝ vniformiter ꝓpriam menſurã comparatione ad alios et ad totum corpus ſuperexcedit: immo ſi ſolus ſanguis excedat competit phlebotomia: ⁊ quãdoqꜫ etiã ip̃o ſanguine nõ excedẽte: neqꜫ diminuto cõuenit phlebotomia ſi peccãtes humores vehementer mixti cũ ſanguine fuerint. Iux̃ illud ꝓ̃n. tertij ꝓ̃ma trac. ꝓ̃mo. c. vltimo Cũ materiã euacuare volumus cõtemplamur tũc ſi ſignificatio oſtẽdit ſanguinẽ cũ ip̃a abundantẽ eſſe ⁊ in ſanguĩe nõ eſt diminutio quecũqꜫ ſit materia. Incipimus a phlebotomia cephalice ⁊ venarũ capitis. Sed ꝓpria đr humoribus equalr̃ augmẽtatis quia nõ educit electiue aliquẽ hũorẽ determinatũ: ſed oẽm indifferenter ex parte ſui qui fluere aptus eſt ꝑ vene foramẽ. Dicit̃ etiã ꝓpria: q꜡ nulla medicinalis euacuatio educit indifferẽter omnẽ humorẽ niſi effrenitet excepta phlebotomia. Dicit̃ etiã ꝓpria q꜡ ſibi ꝓp̃e et ꝑ ſe cõuenit ſanguinẽ educere in q̊ cõtinent̃ humores actu aut potẽtia. Dicit̃ etiã ꝓp̃a q꜡ prõpte ſine adiutorio ⁊ mora educit oms̃ humores ſicut eſt videre in ſanguine extracto. Secũdo dicit ꝙ euacuatio propria humori vni ſoli ſuꝑabũdanti in quãto aut corrupto eſt alia a minutione: quia determinate ⁊ electiue educit hũorẽ cui propria eſt. ꝙ ſi alium educat maxime non ſuperfluũ effrenitare cenſet̃. ¶ Hic queri poteſt ſi ſit aliqua medicina ſanguis eductiua ꝓprie ⁊ electiue. Hãc queſtionẽ mouet gal'. libro pharmacoꝝ capl'o ſexto dicens. Forte igit̃ queres ſi eſt aliq̃ medicia mox a ꝓ̃ncipio ſanguis eductiua. cũ vtiqꜫ vteret̃ ante ip̃ſa nullus. Quod ꝓpter hoc dices forte: q꜡ hoc eſſet inficere hominẽ nõ purgare. Nam purgãtia ꝓpter hoc ip̃m ab oib' nominant̃ purgãtia: q꜡ purũ relinquũt ſanguinẽ a dict̃ ſuꝑfluitatibus. Neqꜫ etiã eſt ſic ſapiẽs medic' vt velit euacuare totũ ſanguinẽ et relinquere in corꝑe alios hũores. Vñ int̃ venena oia talia dinumerant quecũqꜫ euacuationẽ ſanguis oꝑant̃ ꝑ eas que ꝯ̇m ventrẽ ⁊ inteſtina venas. Noĩa aũt taliũ medicinarũ neqꜫ ſi firmiter ſcirem notificarẽ vtiqꜫ in libris. Cõſequẽter ibi refert quẽdam caſum circa illud dicẽs. Inuenit quidã homo talem herbã vt qui aſſumeret ip̃am emitteret ſanguineꝫ et ſic ꝑiret. Multis

igit̃ morientibus simili modo inq̃sitione diligẽtiori facta inuẽtꝰ est medicator ⁊ ad p̄sidem gẽtis duxerũt ip̄m. Opus autem illi fuit nõ solum ip̄m hoiem punire: sed et si q̃s alius aut docuissꝫ ip̄m aut didicisset ab eo. Didicisse quidẽ a nullo inquit herbaꝫ sed cũ aliquãdo porcellũ ad quoddã suburbiũ duceret applicato ventre reposuisse penes herbaꝫ ip̄m et cũ post remouisset vidisse liquores sanguineos ex toto epate ad herbaꝫ defluẽtes Et hinc coniecturatus verisimileq̃ herba attraheret sanguĩeꝫ õdit alicui superuenientiũ hoim experientie grã vt aũt que sperauerat inuenit ad malũ vsus est in aliquo. Dixit aũt ꝙ nũq̃ ondisset alicui alteri homini herbam. hec dixit medicator ille ad plurimũ tortus. Preses aũt gentiꝫ qm̃ ẜm narrationẽ quã fecerat de herba valde mirtã inq̃t nasci vbiq̃ ligatũ oculos iussit ip̄m adduci moriturũ ne alicui intermedio ostenderet. Deinde galienus ibi sic soluit motũ dubium. Itaq̃ multa quidẽ optime visibile inueniri medicamina talẽ vtutẽ habẽtia vt mox a p̄ncipio attrahãt sanguinẽ: ſꝫ tacere rõnabile ip̄a sicut alia venenosa tacẽtur ab hoibus habẽtibus intellectũ.

¶ Omnis p̄terea euacuatio que est superflua ẜm plurimũ febrẽ generat. Cũq̃ vẽtris cõstrictio qui fluere solebat aliquã egritudinẽ possidere fecerit illius euacuatiõis reuersio ẜm plurimũ ip̄m medicabitur: sicut ab eo quem cõstrictio saniei auriũ aut mũcorum nariũ vertiginẽ possidere fecerit eiꝰ, reuersio ip̄am remouebit. Et scito ꝙ residuũ materiei dimittere qõ nccẽ erat euacuare minꝰ nocumẽtũ ẽ q̃ exq̃sitissime euacuare et ꝑuenire ĩ ip̄a ad hoc vt vtꝰ terreat̃: qm̃ multotiẽs nã hoc resoluit residuum.

¶ Ois p̄terea euacuatio ⁊c. Superius in initio scd̃e ptis capl'i p̄ntis dixit ꝙ intẽtio in oi euacuatõe ẽ vna q̃nq̃ rerũ: ⁊ iã declarauit q̃ttuor p̄mas ex eis. Nũc q̃ntã declarat in hac q̃nta ꝑticula que est de quãtitate euacuatõis. Et p̄mo agit de nocumẽto euacuationis supflue. Scd̃o de iuuamẽto reuersionis euacuatõnis que fluere solebat ⁊ restricta est ibi [Cũq̃ vẽtris] Tertio de cõparatione diminute euacuatiõis ad exquisitã ibi [Et scito] Quarto de casu in quo cõpetit euacuatio exquisita ibi. [Cũq̃ humor illius] Quĩto in q̃bus casibus competit euacuatio paulatiua ibi [Cũqꝫ alicuius] Sexto d̃ modis quibus euacuãt secessus vomitus ⁊ phlebotomia ibi [Et debes scire] Septimo de hoibꝰ quibꝰ minus competit euacuatio ibi [Minus itaq̃]

In p̄ma ꝑte dicit ꝙ q̃libet euacuatio supflua gñat febreꝫ ẜm plurimũ: q: cõmouet ⁊ exagitat spũs ⁊ hũores ⁊ deiicit virtuteꝫ taliter ꝙ eos regere nõ sufficit vñ inflãmãt spũs ⁊ fit ephimera vel putrescũt humores ⁊ gñant putridã. Et id potissime verificat d̃ euacuatõe supflua repẽtia ex pharmacia ꝓpterea ꝙ oẽ laxatiuũ ẜm plurimũ est calidũ et siccũ: vt ait ga. amph. p̄ma cõmẽto illiꝰ canoñ. In acutis passiõibꝰ raro ⁊ i p̄ncipiis pharmaciis vti. Et haly. 3. tegni cõmẽto illius cañ. Euacuatiões vo: ait. Plures medicine solutiue st̃ calide ⁊ sicce: q̃re addũt ⁊ inflãmat caliditas febris. Sed fluxus antiq̃ paulatiue facti sicut dyarie vel emorroydes: lꝫ supfluant raro febrẽ gñant. Signãter dicit ẜm plurimũ: quia q̃dam hoim sunt ita robusti ꝙ neq̃ febriũt neq̃ deiiciuntur sue virtutes vnica superflua euacuatione.

In scd̃a dicit ꝙ dũ cõstrictio fluxus vẽtris soliti genuerit aliquem morbũ reuersio talis fluxus sanat ip̄m vt in pluribus. Id ꝑ simile declarat in retẽtione fluxus saniei ab aure vel munci a naribus que cũ vtiginẽ possidere fecerit ꝓpter retentionẽ saniei vel materie mũcose corrupte in cerebro vel ꝓpe ip̄ꝫ reuersio talis fluxus vtiginẽ remouet. ¶ Attẽde ꝙ fluxus inueteratus ⁊ iam ꝯsuetudinarius effectꝰ siue vẽtris siue mẽstruorũ siue emorroidũ siue nariũ vl' auriũ vel oris vl' vlcerũ veterũ aut fistularũ corpus mũdificat a supfluitatibꝰ plurimis. Et lꝫ tandẽ debilitet ip̄ꝫ diu tñ p̄seruat a pluribꝰ egritudinibꝰ p̄cipue vtẽtes malo regimie. Et si cito restringat̃ sine rectificatiõe regimis ⁊ purgatõe corpis aliunde corpus inde egrotat. Iuxta illud hypo. ãpho. sexta. Emorroidas sanãti antiquas si nõ vna relicta fuerit ꝑiculũ est hydropisim fieri aut ptisim aut maniã. Videmꝰ etiã expimẽtal'r ꝙ sanati de fistulis antiq̃s vel cito intereũt vel grauius incurrũt incõmodũ. Retento igit̃ indiscrete aliquo tali fluxu inueterato ⁊ inde orto morbo reuocet̃ fluxus ⁊ sanabit̃ morbus si nondũ fuerit habituatus. Nam remota causa effectus remouetur.

In tertia dicit ꝙ in euacuatõe artificiali minus malũ ẽ aliq̃d relinq̃re de materia peccãte q̃ exq̃sitissime hanc euacuare: ⁊ i ip̄a euacuatione ꝑuenire ad hoc vt vtus terreat̃ q̃si deficiẽs vel sincopisans ex multa spũum resolutõe cũ eductione peccantiũ materierum. q: natura frequẽter resoluit supfluũ modicũ in corpe relictum post pharmaciã. ¶ Contra nõ pura corpa quãtũcunq̃ magis nutries magis ledes. amph. 2. Nihil g̃ impurũ in corpe relinquẽdũ est ne cibũ aduenientẽ inficiat ⁊ corrũpat. Iuxta illud ga. cõmento dicti cañ. Cibi subeũtes corpa nõ p̄us mũdificata a malis hũoribus corrũpunt̃ q̃ruꝫ q̃titas necesse ẽ vt augmentet̃ ⁊ qualitas nõ mutet̃. Iteꝫ amph. 2ª. Que relinquunt̃ in morbis pꝰ crisim subuersiones facere cõsueuerũt: g̃ a sit q̃ relinquũtur post purgatões subuersionẽ faciẽt. Iux̃ illud ga. in cõmento dicti cañ. Ois humor extraneus q̃ nõ de natura corporũ esse cõprobat̃ impossibile est vt nutriat ea: sed potiꝰ in putredinẽ mutat̃. Item natura nõ debet terreri ab euacuatõe exq̃sitissima materie peccãtis: imo alleuiari ⁊ bene ferre eam: cũ ꝑ hanc tollat̃ integre eius hostis. In his eñ que egerunt̃ nõ multitudinẽ cõsiderare opꝫ: sed quõ egerunt̃ et si q̃lia oꝫ purgari purgent̃: ⁊ confert ⁊ bene ferũt. amphorismorũ p̄ma. Et ga. in commẽto ait. Si tñ materia et causa egritudinis purget̃ infirmus quiescit leuius: sed si cum re naturali purgandũ admisceatur grauat̃ ⁊ angustiat̃ infirmus cũ sua deficit vtus: vnde nõ sua ex quantitate purganda mã ꝯsiderat̃: ſꝫ ex dicẽdis significatiõibꝰ. i. lenitate infirmi ⁊ q̃ete ⁊ nociuorũ excũtiũ q̃litate. Item modica materia corrupta putredine vel adustione cito se dilatat ⁊ inficit ꝓximas ꝓpterea iubẽt medici cãcros nõ incidi nisi radicitus et ex toto euelli possint. expedit igitur vt tota educat̃ materia corrupta q̃tum possibile est. ¶ Pro solutõe harũ obiectionũ dic p̄mo ꝙ si materia peccãs cõp̄hẽsa fuerit in viis expulsionis vel ꝓpe eas vt in intestinis vel in stomacho vl' in meseraicis ⁊ digesta fuerit atq̃ sequestrata a materiis vtilibus potest secure tota euacuari si vtus sit fortis tolerare potẽs euacuationẽ exquisitã. Nã cum materia sit paratissima ad exitũ ⁊ pharmacia sibi ꝓpte occurrẽs cuꝫ substãtia et vtute: ⁊ vtus fortis ad regulandũ euacuationeꝫ faciliter effluet cũ pharmacia materia peccãs. ⁊ h' ꝑsuadet tertia obiectio. Dic secũdo ꝙ si medico constaret materiã peccantẽ esse penitus irreducibilem ad benignũ et esse digestam ac separatã a bonis humoribus et in venis ip̄aꝫ cõtineri vnde facile educi possit ip̄a tota est exquisite euacuanda si virtus sit adeo fortis vt euacuationẽ talem faciliter toleret. Iuxta illud ga. 11. megategni ca. 2. Sicut in carne videmꝰ fieri ⁊ in pinguedine extrinsecus putrefactis quod putridũ est incidũt: reliquũ vo ne putrefiat ad frigidũ aerem suspendũt. Sil'r opꝫ nos intrinsecꝰ facere vt purgemus cõuenienter quod putrefactũ est siue cũ egestione vel vomitu vel cum sudore vel vrina ⁊ sil'ibꝰ. qõ aũt purgare nõ possumus coaptemus illud cũ refrigeratiõe quã impẽdere valemꝰ cũ cibis videlꝫ et potibus ⁊ tempato flamine. Et haly. 3. tegni commẽto illius canonis Quecũq̃ vo non toto gñe p̄ter naturã sunt: ait. Supfluitas est tribꝰ modis. Vna earũ est supfluitas ledẽs qualitate sua scꝫ qualitas cuiꝰ tñ egrediẽs est a natura: sicut sanguis quãdo calefit ⁊ facit febrẽ ephimeram: tũc intẽtio in medicatõe eius est reducere ip̄am ad compl'onẽ suam. Et secũda est supfluitas ledens quãtitate ⁊ qualitate sua simul Et hoc genus est egrediẽs a natura sicut sanies que generat̃ et aggregatur in quibusdã membris ⁊ spẽs oppilatiõis. Intentio ergo in hac est extrahere eã totã a corpe. Et ttia ẽ supfluitas ledẽs q̃titate sua tñ scꝫ q̃titas cuius est egrediẽs tñ a natura: et ẽ q̃litas eius ꝯueniẽs: tũc intẽtio in hac est extractio ꝑtis eiꝰ. Et id ꝑsuadẽt p̄ma scd̃a ⁊ q̃rta ratões p̄inducte. Dic tertio ꝙ si materia peccãs ẜm aliq̃d sui sit reducibilis ad benigum nõ est exquisite euacuãda. Iuxta illud ga. vndecimo megategni cap̄. 2. Rursus oportet te scire nõ sic putredinẽ esse in corpe viuo velut in mortuo. In viuo eñ corpore natura existit putredinem ad melius cõmouens: quare nõ est necesse totam putredinem auferri: sicut in exteriori carne facimus: vtus eñ digestionis actõe nature cõfortata q̃cq̃d de putredine remãsit optime coaptat. Item dicit haly ttio tegni cõmento illius cañ. Euacuatões vo. Quãdo euacuamus chimũ quod remanet ex eo expirat: qm̃ vtus tolerat illud qõ remanet ex chimo ⁊ incipit regere ip̄m. Dic quarto ꝙ cõiter ⁊ vt in pluribꝰ siue materia peccãs sit incorrigibilis siue reducibilis ad benignum tutius est infra subsistere q̃ simul ⁊ semel eam totam exquisite euacuare. maxime si multa fuerit et virtus non sit vehementer fortis. Impossibile est enim magnam fieri euacuationem velociter et vna vice etiam de materiis nociuis penitus inutilibus corpori q̃n magna cũ eis spirituum

multitudo reſoluaꝛ: vn̄ ꝟtus debilitaꝛ ac deijciꝛ ſincopi appꝛopiquās aut ꝑueniēs ad eam. Iſtud clare videmus in inciſione magnoꝝ apoſtematū cū ſanies tota ſimul educiꝛ ⁊ ī extractiōe ſaniei a pectoꝛe ēpici vꝉ aq̄ avētre hydropici ꝑ iciſionē aut cauteriū. Iuxta illud hyp. āpho. ſexta. Quicūq; empici aut hydropici vꝛunꝛ aut incidunꝛ his effluēte ſanie aut aqua multa repēte pereūt. Et ga. in comnēto ait. ꝙ de ceteris mēbꝛis ſicut ⁊ de pectoꝛe poteſt intelligi. Magno eīn apate innato et inciſo: ſanie ꝟo affluēte ſbito moleſtū eſt: qꝛ ſubito incidūt debilitates ⁊ ꝟtutis defectiones ⁊ vix poſtea ad ſe redeūt. Dic q̄nto ꝙ ī q̄buſdā ſed paucis caſibus a medico ꝓuido ⁊ expertiſſimo fieri poſſūt euacuatōes exq̄ſite ꝑducētes vſq; ad ſincopim in viris robuſtis fortiū ꝟtutum ſicut ſtatim declarabitur Et ex his ſoluuntur obiectiones prīnducte.

> Cūq; hūoꝛ illiꝰ fuerit generiſ cuiꝰ eē opꝫ ⁊ eger tolerare pōt nō terreri de

In quarta dicit ꝑmo ꝙ medicus nō debet terreri ex ſuꝑfluitate euacuationis cū humoꝛ fuerit illiꝰ gn̄is cuius eſſe opꝫ ſcꝫ vel ſanguis nimiꝰ īflāmatus vt in ſinocha vel hūoꝛ alius malus incoꝛrigibilis digeſtus et ſeparatꝰ a bonis humoꝛibꝰ ⁊ vie apte vꝉ faciꝉr apibiles ad ipius exitū et eger eſt fortis tolerare potēs hanc euacuationē. Et intellige ꝑ ſuꝑfluitatē euacuatiōis euacuationē exquiſitā materie peccātꝪ vel euacuationē ꝑducentē ꝓpe defectionē ꝟtutis: ⁊ nō euacuationē illā que benignos ⁊ vtiles educit hūoꝛes poſt eductionē maloꝝ. Scōo diē ꝙ qn̄q; eſt oppoꝛtunū euacuare vſq; ad lippotomiā. Et dicūt quidā ꝙ lippotomia eſt vehemēs ꝟtutum debilitas maxime vitalis et via in ſincopim ſeu diſpoſitio ꝓxima ſincopi nō ꝑueniens ad hoc: ſed ꝓpe hoc vt ꝟtus vitalis deſerat regimen integre mēbꝛoꝝ exterioꝝ. Sed ianuēſis in ſynonymis ait. Lippotomia grece ſincopis eſt. Et caſſius felix. Defectio inq̄t animi quā greci lippotomiā vocāt. ſꝫ grecꝰ lippotomia dicit. Eſt ergo lippotomia deſtructio plurimū maioꝛis ꝑtis ꝟtutuꝫ motiue ⁊ ſenſibilis ꝓpꝉ debilitatē coꝛdis ⁊ aggregationeꝫ ſpūs totiꝰ ad ipm ꝓpter cauſam mouentē eū ad interioꝛa aut ꝓpter cām ꝑfocantē ipm interiꝰ q̄re nō īuenit ſpiraculū: aut ꝓpter paruitatē ⁊ ſubtilitatē ſuā q̄re nō ſuꝑfluit ſuꝑ illū q̄ repiꝛ in minera. ſic eīn ſincopim deſcribit ꝑn. tertij. u. trac. 2. ca. 6. ¶ Attende ꝙ euacuatōeꝫ vſq; ad ſincopim ꝑmus oīꝫ hyp. auctoꝛiſauit ampꝉ. ꝑma cañ. illo. Que egerunꝛ: dicēs. Et vbi opꝫ vſq; ad defectionē ducere ⁊ hoc facere ſi ſufficiat egrotās. Et ga. in illiꝰ commento dogmatiſat hāc cōpetere in acutiſſimo apate ⁊ febꝛibus ꝑacutꝪ et in maximo doloꝛe. Non tn̄ temere nos intromittamꝰ niſi cū ꝟiꝰ cuſtodiaꝛ: hoc in q̄t īnumerabiꝉr experti ſumꝰ ⁊ maximū iuuamētū inuenimus. Cū eīn phlebotomamus vſq; ad defectionē in ꝑacutis febꝛibus refrigeraꝛ ſtatim coꝛ ⁊ febꝛis extinguiꝛ plurimi vētres ſoluunꝛ ſudoꝛes patiunꝛ ⁊ multi ꝑfecte ſananꝛ. Et nono megategni caꝑ. tertio ait. Dico in hac febꝛe ſcꝫ ſinocha nihil vtilius eē phlebotomia ⁊ extractōe ſanguīs ſi etas ꝟtuſq; ſuſtinēt vſq; ad defectionē ſit. Sꝫ moꝛdax auerroys medicoꝝ emulus magis inſiſtēs argumētis dyalecticis q̄ experimentis tātoꝝ viroꝝ ꝯdicit eis. 7. colliget ca. nono quod eſt de cura ſanguinee febꝛis. Et ꝑmo ſic refert opinionē ga. Et ga. hoc dixit ꝙ qn̄ natura foꝛtis eſt trahamus vſq; ad lipptomiā. Et dicit ꝙ ꝓpter hoc coꝛpus refrigerationē habebit. Et poſſibile eſt vt cholera abijciaꝛ ꝑ ꝑteꝫ ſuꝑioꝛē aut inferioꝛē. Et dicit hanc medicationē in hanc. Cōſequēter repꝛobat hanc opinionē q̄druplici rōne. Prima rō eſt. phlebotomia vſq; ad lippotomiā eſt īartificialis ⁊ erronea. ꝓpꝉea ꝙ ars in hac nō imitatur naturā: qꝛ natura in criſibꝰ q̄s facit cū euacuatiōe ſanguīs nūq̄ perducit vſq; ad ſincopim. Et ſunt ꝟba eiꝰ hec. Et ego dico ꝙ hec q̄titas euacuatōis artificialis nō exiſtit: imo eſt erronea eo ꝙ hic ars non imitaꝛ naturaꝫ. et nunq̄ ſit criſis laudabilis ꝑ euacuatōeꝫ ſanguis ad ſincopiꝫ ꝑducētē: imo hoc euenit a criſibus malis in q̄bus ꝟtus expulſiua plus q̄ ſit cōueniēs expellit. Scōa rō eſt. intētio euacuatōis ſanguinis in ſinocha nō eſt niſi ad remouēdū ſuꝑfluū ſanguinē peccantē quātitate ⁊ ad cōſeruationē q̄titatis naturalis. ſed ſanguis nō poteſt vſq; ad ſincopim euacuari ſine diminutiōe nālis quātitatis ſanguīs. Et ſunt ꝟba eius hec. Adhuc nō eſt intētio euacuatiōis inq̄tū eſt euacuatio niſi ad remouendū ſuꝑfluū ſanguinē peccantē q̄titate ⁊ ad cōſeruationeꝫ naturalis quātitatis: ḡ quō poteſt ſanguis euacuari vſq; ad ſincopim niſi cū detrimēto quātitatꝪ ſanguīs naturalis hoc impoſſibile eſſe videꝛ. Tertia rō. medicatio ꝑ ſe nocēs fortiter ⁊ euidēter ⁊ ſolū conferens accidētaꝉr ⁊ ꝑiculoſe eſt inartificialis ⁊ a bono medico non pꝛacticāda: ſed talis eſt euacuatio ꝑducēs ad ſincopim q̄ ex ſe tam fortiter ⁊ euidēter debilitat ꝟtutes. vitalē ⁊ animalē ꝙ cogit eas penitus relinq̄re regimē mēbꝛoꝝ exterioꝝ. Et in ſinocha nō cōfert niſi ꝑ accn̄s infrigidādo ſcꝫ ꝑ remotionē ſanguīs q̄ eſt theſaurus nature ⁊ cā caloris. Hanc rōnē inuit ſub his ꝟbis. Et galienus nō intellexit per hoc niſi ſubitā coꝛꝑis refrigerationē. ḡ hec medicina eſt accn̄talis et ꝑiculoſa: vnde melius eſt vt aliq̄tulū ex caloꝛe remaneat extraneo q̄ caloꝛ naturalis diminuaꝛ. Quarta rō. nō eſt credendum q̄n in coꝛꝑe patiēte ſinochā ſit humoꝛ aliq̄s ꝑparatus ad putrefactionē: ſi ergo phlebotometur vſq; ad ſincopiꝫ debilitabiꝛ caloꝛ

> bes ex ſuꝑfluitate. Qn̄q; ēt ꝯtigit cū te euacuare opꝫ vſq; ad lippotomiā.

naturalis: nec regere valebit ac coꝛrigere hmōi humoꝛē: ſed coꝛrumpeꝛ atq; putrefiet. Hanc rōnem tāgit ſub his ꝟbis. Adhuc nō eſt credendū vt in tali coꝛꝑe quale eſt iſtud nō ſit alicuius humoꝛis putrefactōis ꝑparatio. ḡ ſi diminuerimus caloꝛ naturaꝉ coꝛrumpeꝛ ⁊ humoꝛis ꝟtus diminueꝛ: ⁊ non erit q̄ hmōi erroꝛis faciat coꝛrectōnē. ¶ Pro declaratōe huius materie attēde ꝑmo ꝙ duplex ē lippotomia. Quedā leuis trāſitoꝛia cito reparabiꝉ. vt illa q̄ fit ꝟtute forti exn̄te: ⁊ in tali nō eſt timoꝛ. Iuxꝉ illud ꝑn. tertij vndecima trac. 2. c. 6. Et qn̄ accidit ſincopis ab euacuatōe humoꝝ ꝟtute vitali adhuc forti nō eſt adhuc timendum. Et illa eſt ſicut ſincopis q̄ accidit poſt phlebotomiam. Alia eſt ſincopis fortis cōfirmata ꝑſeuerās ⁊ iſta eſt moꝛtalis. Iuxta illud ꝑn. ibi Et ſcias ꝙ ſincopis cōfirmata curationē nō hꝫ ⁊ ꝓpꝛie qn̄ ꝑducit ad viriditatē faciei ⁊ ꝯuerſionē colli. ¶ Attēde ſcōo ꝙ euacuare vſq; ad lippotomiā dupꝉr ē. Uno mō vſq; ad lippotomiā iclu ſiue ſic ꝙ ꝟtutes vitaꝉ ⁊ aīaꝉ retrahanꝛ ad coꝛ ⁊ deſerāt regimē exterioꝝ. Alio modo excluſiue ſic ꝙ he ꝟtutes retrahi incipiant ad interioꝛa ⁊ dimittere regimen interioꝝ: quod ꝑpendiꝛ ex palloꝛe vultus ⁊ dimiſſione palpebꝛarū ⁊ liuiditate vtriuſq; labij ⁊ decidentia pulſus ⁊ debilitate ac anxietate anhelitus cum ſuſpirijs. et tunc phlebotomans vel medicus ſi aſſit vel alter miniſter obuiat defectioni ⁊ ꝟtutes reuocat ad exterioꝛa: vel ꝓiectione aque frigide in faciem: vel applicatione ad nares aque roſacee ⁊ aceti imbibitarū in pane leuato toſto: vel dando in potu vinū ſubꝛubeum clarū vinoſum quod citius ceteris ſuccurrit virtuti vitali cadenti. ¶ Attende tertio ꝙ longe grauius periculū imminet in euacuatione vſq; ad ſincopim cū pharmacia q̄ cū phlebotomia. Primo qꝛ ſiſtimus quādocūq; volumꝰ euacuatōnē cū phlebotomia. nō ſic aūt illam que eſt ex pharmacia: imo nō ē ampliꝰ ſub noſtro poſſe poſtq̄ diffuſa eſt ꝑ ipm coꝛpus. Scōo q̄a pharmacia debilitat duplici via ſcꝫ veneuoſitate qua participat oīs pharmacia vehemēter purgās: ⁊ ſuꝑfluitate purgatiōis. Tertio qꝛ oīs pharmacia talis ſuis caliditate ⁊ ſiccitate et vehemēti cōmotione diſponit ad febꝛē: et nedū diſponit ſed ſepe eam infert. Quarto qꝛ talis pharmacia ſua ferroſitate ⁊ tractōe forti hūoꝝ acutoꝝ ad inteſtina quādoq; ea excoꝛiat ⁊ doloꝛem ventris acerbiſſimū parit cum vehemēti anguſtia. ¶ His ꝑmiſſis dic ꝑmo ꝙ euacuatio vſq; ad ſincopim fortē ꝯfirmatā ꝑſeuerantēꝫ nullo modo cōpetit ſiue ꝟtus fortꝪ ſiue debilis ſit: qꝛ talē vt plurimum ſequiꝛ moꝛs vel debilitas viriū vehemēs et irreꝑabilis aut inſanabilis vel vix ſanabilis moꝛbꝰ. Iuxta illud ga. 9. de ingenio ſanitatꝪ. c. 9. Nōne vides id qꝺ ſuꝑiꝰ diximꝰ ſanguinē videlꝫ in ſinocha q̄ fit ꝓpꝉ oppilationē vſq; ad defectionē minuere vt ⁊ febꝛis extinguaꝛ ⁊ incēſio minuaꝛ nō parū nocere ſi pluſq̄ opoꝛteat vꝉ nō ſm ꝙ conuenit extrahaꝛ. Noui nāq; duos hoīes moꝛtuos eē in manus ſtultoꝝ medicoꝝ: qm̄ ſanguinē minuerūt ad eaꝫ defectionem q̄ nō vltra poterat recuꝑari q̄uis non ea die: ſed poſtea moꝛtui ſunt: quia ꝟtus eoꝝ defecit: quibus ſi ꝟtus adeo nō eſſet ſoluta nō vtiq; moꝛerenꝛ. Alij in diuturnū moꝛbū inciderunt ex ꝟtutis defectione. Quibuſdā cōplōne facta frigidiſſima nunq̄ potuerunt ad pꝛimū eſſe redire. Ex paruo q̄ infirmitatem incidunt ⁊ coloꝛ eoꝝ mutatus eſt. Alij in hydropiſiꝫ moꝛtalē inciderunt. alij anhelitū. i. aſma epatis et ſtomachi defectionē apoplexiam epilentiā mollitiē ⁊ ſimilia: hec ga. Dic ſcōo ꝙ euacuatō cū phlebotōia vſq; ad lippotomiā excluſiue ꝟtute forti exn̄te tute fieri poteſt in q̄buſdā caſibus qui taleꝫ requirūt vt in ſinocha inflatiua ⁊ in laſſitudīe īflāmatiua ſpōtanea: imo etiā icluſiue vſq; ad lippotomiā leuem trāſitoꝛiā. De ſinocha quidē dicit ga. nono de ingenio ſanitatis. c. 4. Qꝛ ſi ꝟtus et etas non pꝛohibeāt ſanguis eſt detrahendus vſq; ad defectionem. Et de laſſitudine inflammatiua ſpontanea dicit ipſe quarto de regimine ſanitatis capitulo decimoquinto. Uniuerſi fere qui ab hoc laboꝛe occupantur et multi eoꝝum febꝛiunt et ſi effuderis ſanguinem

vnde nec blādiri nec parū auferri opz:sed velociter euacuare et vsq ad defectionē ducere si nihil aliud ꝓhibet. ¶ Sed instabit aliqs q si v̓tus fortis eēt lipotomia non accideret:cū sit casus et defectio v̓tutis. Dic q esse pōt fortis in radice scz in corde et deiecta in ramis velut in ptibus exterioribus:sed si deiecta eēt int⁹ et extra ferre n̄ posset euacuationez vsq ad sincopi. ¶ Attende tamē q tutius et honorabilius ē medicis in dictis casib⁹ et silibus euacuare vsq ad sincopiz exclusiue q̄ inclusiue:cuz sincopis sit mortis imago terrēs patiētes et assistētes. Juxta illud ga.12.de ingenio sanitat̄ ca. 4. Tu v̓o qui sapiēs es in arte medicie magnā verecūdiā habebis si sincopis eis fiat.semꝑ ḡ stude vt nō eueniat. p̄parabis igit̄ ea quibus ipsi ne eueniat repugnes. Uerū ibi loquit̄ de sincopi in febricitāte febre pestilētiali nō de illa que venit a phlebotomia. Sed qꝛ hodie magis vt credo q̄ vnq̄ lingue detractrices medicos et medicinā diffamare solēt sepe sine causa:ꝯsulo practicis vt q̄tum poterint resistāt sincopi ne cōpleat̄ et velut mortuus eger appareat et clamor insurgat aduersus medicos. Etiā si bn̄ sciant q patiens ilico redibit ad vires et sibi ex sincopi sal⁹ adueīet:q̄a nedū a malo:sed etiā a specie mali cauendū est. presertiz medico cuius bona fama dat egris cōfidentiā et is plures sanat in quo plures cōfidūt. Juxta illud gal̄.p̄mo ꝓnosticoꝝ cōmēto illi⁹ cañ. Ut ī singulis valitudinib⁹. Et de quo ꝯfidūt infirmi et in cuius manibus se cōmittūt ip̄e plures sanat egritudīes. Dic tertio q etsi liceat in aliquo casu humorē peccantē aliū a sanguine exquisite et total̄r euacuare sicut p̄us declaratū est:nō tn̄ medico lz vsq ad sincopim cū pharmacia euacuare ꝓpter ꝑicula predicta in tertio attēde. ¶ Ad rōnes auerroys p̄adductas pōt dici q arguūt ꝑ dictis p̄mo et tertio. Sed qꝛ p̄sumptuose tātos viros corripit ipsis sigillatim respōdeat̄. ¶ Ad p̄muz nega q euacuatio vsq ad sincopim sit inartificialis et erronea. Et dū assumit̄ q ars imitat̄ naturā et q natura nullā talē facit. Dic q nō semper sicut apparet in cauterijs et incisionibus corruptarū carniū pororū et verrucarū et suturis vulnerū et applicatiōe setonū q̄bus ars vtit̄ et natura nunq̄. Ad scd̄az dic q lz intētio euacuatōis inq̄tū euacuatio est in plectoria sine febre nō sit nisi ad remouendum suꝑfluū sanguinē peccātē et ad cōseruationē nālis q̄titatis:sanguis: in plectoria tn̄ cū ardēti febre:sicut in sinocha querit̄ cum euacuatōe sanguis refrigeratio velox inflāmati caloris et p̄ſua° a putredie q̄ proptissime fit cū eductōe sanguis vsq ad sincopiz v̓tute forti exn̄te. Et licz minuat de q̄titate nāli sanguis et inde debilitet:facil̄r tn̄ reparat̄ istud ꝑ cibos euchimos multiplicatiuos sanguis:vt testiculos galloꝝ et vitella ouoꝝ cū v̓tus sit fortis.

Ad tertiā cōcede q ga.intellexit et intēdit subitā corꝑis refrigerationē ex euacuatōe ad sincopim. Et dū subdit q hec medicina est accn̄talis et ꝑiculosa: cōcede q est accidētalis sic q ꝑ accidens talis phlebotomia refrigerat:qꝛ tn̄ sꝑ ita facit idē est me dico ac si ꝑ se faceret ex quo semꝑ ex hac assequit̄ intentū. Sz nega q sit ꝑiculosa si modeste fiat v̓tute forti exn̄te. Ad quartaz dic q lz in patiēte sinochā sine putredine sit p̄paratio aliqua ad putrefactionē ex febrili calore ip̄a remouet̄ ꝑ phlebotomiā vsq ad sincopim q̄ statim infrigidat et tollit febrem.

Jn q̄nta pte tāgit duos casus in q̄bus paulatim ꝑ diuersas vices materia peccās euacuāda est. Prim⁹ casus est cū v̓tus corporis qd̄ purgari dz fuerit fort̄ et materia suoꝝ hūoꝝ plurima simul et mala fuerit. Nam si v̓tus eius imbecilis foret ferre non posset euacuatōes iteratas pluries. Et si tota simul̄ materia peccās euacuaret̄ v̓tus deficeret nullis ꝓuisa bonis humoribus. ¶ Queret hic aliq̄s q̄d agendū esset si v̓tus debilis foret et hūores multi mali:nōne purgādi essent successiue et passim sicut virtute exn̄te forti. Dic q nō:sed nutriēdi cibis bonis plurimis vt v̓t⁹ ꝑ eos corroborata v̓l de se expellat hūores peccantes vel ferre valeat pharmaciā aliquā qua ip̄i purgent̄. Juxta illud p̄n.p̄mi tertia doctrina scd̄a ca.de regimine eius quod comedit̄ et bibit̄. Et sepe etiaz cōcedit̄ ei in cuius corꝑe mali habent̄ humores vt rem bonaz largiter cōcedat:et ꝓp̄e cū n̄ patit̄ vētrē sibi solui ꝓpt̄ea q debil̄ ē. Et iterū eodē ca.ait. Cū v̓o alicuius corpus malis repletū fuerit hūorib⁹ cū subtilitate ip̄m nutriētib⁹ laudabilib⁹ copiose refice. Jstud ꝯsucui practicare in p̄gnantibus cacochimijs in q̄bus iam fetus est magnificatus:et in pueris quoꝝ corpora nō sustinēt medicinas ꝓpter suam facilē resolubilitatē et teneritatez. Sed in his obseruanduz ē vt in cibo q̄ eis dat̄ sit aliq̄ v̓tus repressiua cacochimie que in corꝑe preest. Secūdus casus est cū materia peccans vehementer penetrauerit in partē corꝑis quam occupat et ledit vel multū fuerit immixta sanguini. Nam cum vehemēter penetrans fuerit sicut in passione sciatica et alijs arteticis seu guttosis passionib⁹ inueteratis et cancro et scabie antiqua et carbūculis veteribus nō potest tota vnica vice euacuari:propterea q non obedit pharmacie trahenti nec nature expellenti nimis infiltrata membro cui insidet. Et si multum fuerit immixta sanguini non potest aliter q̄ paulatim extrahi quin vehementer sanguinem perturbet et totum corpus cōmoueat fortiter et ad febrem preparet.

Jn sexta pte notat tria circa modos euacuatōis secessus vomitus et phlebotomie. Primū est q secessus seu solutio vētris a suꝑiorib⁹ trahit id est trahēdo diuertit ad inferiora materias fluentes ad suꝑiora. Et ab inferioribus eradicat.i.extrahit a locis vbi sunt:materias peccantes inferius educens. Et ex hoc infert duo correlaria. Primum est q solutio ventris siue ex pharmacia siue ex clisteri siue ex suppositorio acuto siue ex natura est apta duabus attractionibus scilicet attractioni cōuenienti et attractioni diuerse. Et intellige per attractionē conuenientem attractionē que fit versus partem ad quā materia peccās de se pronior est et aptior educi. Et per attractionē diuersam intellige illam que trahit et diuertit materiam fluentem ad aliquam partem v̓sus contrarium partis illius: vt si declinet ad superiora trahit inferius et ecōuerso. Scd̄m correlariū est q cum materie fluūt id est educuntur vel educi aptant̄ a suꝑioribus vt a stomacho cum vomitu solutio ventris trahet eas ad diuersum id est diuertet eas ad inferiora:et ipsas etiam eradicabit a locis illis vbi detinentur. Et hac de causa ministrari solent clisteria acuta fortis attractionis in vomitibus superfluis colicis et yliacis in quibus materie tendunt ad superiora vt per ventris solutionem ad inferiora deducant̄. Secundū notabile est q ꝑ vomitum fiunt ecōuerso materierū attractio et eradicatio sic q vomitus ab inferiorib⁹ diuertēdo trahit et a superioribus eradicat educēs materias in stomacho ꝯtentas. Et qꝛ ab inferiorib⁹ diuertēdo trahit vomitum consulit p̄n.tertij decimasexta tractatu scd̄o capl̄o tertio in cura fluxus vētris vlcerosi ex cholera:dicēs. Et cū causa cholerica illic est:illa que effundit̄ et vlcerat tunc melius est vt ipsa euacuet̄ in estate cū vomitu:et nō euacues eam ex via vlcerū. Et qꝛ a suꝑiorib⁹ eradicat laudat cum p̄n.tertij.13.tractatu sexto capl̄o.12.in sedatione vomitus a materia:dicens. Et vomitus abscindit vomitū cum est a materia.sanaris eīn ex vomitu cum euomis illam materiā ꝓpter egressionē eius cuz vomitu.aut verbi gratia cum aq̄ sola aut cū sirupo acetoso aut cū aneto aut cū aqua raphani et melle et que sunt illis similia. Tertiū est vltra hec q dispositio phlebotomie seu minutionis sanguis diuersificatur s̓m loca ex quibus extrahit̄ sanguis:ita q trahit et eradicat proportionaliter sicut vomit⁹ et solutio vētris. Nā si fiat phlebotomia in suꝑioribus ꝑtibus corꝑis:vt de venis capit̄ aut colli trahit seu diuertit sanguinē fluentem ab inferioribus et eradicat sanguinē in suꝑioribus cōtentū. Et si fiat in inferioribus vt de vena poplitis v̓l de sophena vel sciatica eradicat ab inferioribus et diuertit a suꝑioribus. Et ista sciuisti scz quō phlebotomia trahit seu diuertit et eradicat ca.p̄° istius q̄rte fen ibi. Cū fuerit scitū q materia adhuc sit in descensu a suo loco materiā extrahemus postq̄ q̄ttuor cōditionū curā habuerimus. vna est partis diuersitas queādmodū a dextra ad sinistram trahimus:et a superioribus ad inferiora ꝛc.

Cūq alicuius v̓tus fortis fuerit et humorū ipsius materia multa et mala ip̄am paulatim euacua. Et similit̄ cum materia vehemēter fuerit penetratiua aut cum sanguine multum mixta nō poteris ip̄am vna vice euacuare: sicut est in sciatica et artetica longi temꝑis: et cancro et scabie antiqua et carbūculis veteribus. Et debes scire q vētris solutio a superioribus trahit: et ab inferioribus eradicat. Duabus ergo attractōnibus est apta cōuenienti et diuerse que etiam p⁹ materierū q̄etē ē ꝯueniēs. Cū ergo materie fluūt a suꝑioribus ad diuersum trahet eas: et ip̄as etiā eradicabit a locis vbi sūt. v̓ōitu v̓o fit attractio et eradicatio ecōuerso. Minutōis p̄terea dispō diuersificat̄ s̓m loca a q̄b⁹ sanguis accipit̄ sicut sciuisti

In septima dicit pͥmo ꝙ ille qui cōsueuit vti bonis cibis ⁊ eos bene digerere est minus dignus seu minus indigēs cūctis hoibus alijs euacuatione maxime si dictis cibis horis debitis vtaꝛ sub modesta q̄titate. Talis nāq̃ est sanus. Et sana hñtes corpa pharmacijs purgari difficile est vt ait hyp. amph. 2ª. Et ga. in cōmēto ait. Multi em̄ ỽtiginē et torturā vētris patiuntur inde cuꝫ magna angustia ⁊ duritie expellēdi nocitura. vnde ⁊ dissoluūꝛ qꝛ laxatiua potō cū sit sibi similiū attractiua ⁊ nō inueniat cholerā rubeā phlegma ⁊ cholerā nigrā et aq̄sos hūores vertit se ad sanguinem et carnē sibi similez cū magna angustia ide trahēs. Et iterū ibidē hypocras ait.

Minus itaq̃ cunctis hominibus euacuatione dignus est ille cuius cibus bon' fuerit ⁊ digestio bona. In regionibus q̄z calidis morātes euacuatione parū indigent.

¶ De reglis cōib' vomitui ⁊ solutiōi vētris ⁊ q̄liter trahat id quod vētrez soluit ⁊ vomere facit. Cap̄. IIII

Portet[a] vt illius cibꝰ cuiꝰ soluendꝰ est ventraut
o

Sana habentes corpora pharmacijs purgati celerius exoluūꝛ q̄ malo cibo vtētes. Et ga. in cōmento ait. Ex his ỽbis intendiꝛ ꝙ sana habētes corpa pharmacijs nō purganꝛ sed potius cōsumunꝛ. Ǘsi igitur bonis cibis ⁊ bene digestis nō indigēt euacuatiōe cū pharmacijs: neq̃ phlebotomia nisi se nimis eis repleuerint vl' dereliq̄rīt exercitij mēsuram q̄ cōuenit eis ⁊ inde plectoriā affecuti fuerint. Scd̄o dicit ꝙ hi qui moranꝛ in regionib' calidis sicut habitātes in pͥmo climate vel in scd̄o parū indigēt euacuatiōe: lꝫ ex eis multi cacohimi sint. Primo q̄a cōiꝛ modicū appetūt ⁊ parū cōedūt. Scd̄o qꝛ sꝛ valde debiles ⁊ resoluti ꝑpꝛ vehementiā caloꝝ sue regionis. Tertio qꝛ satis ⁊ supra satis purganꝛ resolutionib' assiduis. Quarto qꝛ si pharmacia eis dareꝛ turbarenꝛ plurimū humores ipoꝝ motibus agitatiuis pharmacia trahente humores iteriꝰ ⁊ feruore aeris trahēte eos exteriꝰ. ¶ Attēde tñ ꝙ si vehemēter cōstipati forent ⁊ feces eoꝝ plurimū indurate in intestinis tute sumere possent ex casiafistula manna aut thamarindis vel dyaprunis paruam quātitatem puta. ℥. ß. ad lenitionem suorum intestinoruꝫ et remollitionem fecum.

¶ De regulis cōibus vomitui ⁊ solutioni ventris ⁊ qualiter trahat id quod ventrem soluit et vomere facit. Cap̄. IIII

Portet vt ⁊c. In hoc ca. pͥmo dat pn̄. regulas cōes vomitui ⁊ solutioni vētris. Scd̄o modos q̄bus trahit illud qd̄ ventreꝫ soluit ⁊ vomere facit ibi [Scito etiā ꝙ medicina]
o

a Prime ꝑtis sunt octo ꝑticule. Prima agit de regimine purgādorū secessu aut vomitu. Scd̄a de nō egētibus his euacuatōnibus ꝑ artem ibi [Et scias] Tertia de ordine phlebotomie ad pharmaciā cū q̄babus opus est ibi [Cū aūt minutio] Quarta de causis ꝑpꝛ q̄s euacuatōnes sunt necarie et de modo ꝓuidēdi cū aliq̄d ꝓhibet ab eis vel cū medicīa daꝛ sīkis in q̄litate cū hūore purgādo ibi [Nō oēs p̄terea] Quīta de ineptis pharmacie vomice ⁊ secessiue et de aptioribus ad secessiuā et de modis p̄paratōnū ad vtrasq̃ ibi [Habētiū q̄z] Sexta de causis quare medicina vomica fit solutiua ⁊ ecōtra ⁊ de nocumētꝭ solutiue nō soluētis aut soluētꝭ imaturū ibi [Medicina q̄z] Septima de obediētia ⁊ rebellione hūoꝝ vomitui ⁊ secessui: ⁊ q̄bus vomitꝰ magis vtilis est ⁊ q̄bꝰ secessus ibi [Ex humorib' q̄z] Octaua de nocumētis pharmacie ex multitudine cōponētiū diuersoꝝ: vl' qꝛ exhibeꝛ corpi mūdo: ⁊ de signis noscēdi si moderate vel imoderate purgat ibi [Medicina preterea]

¶ In pͥma ꝑticula q̄ est pn̄s textꝰ dat duas regulas. Pria ē bimēbris Cuius pͥmū mēbrū est. Diuidere oꝫ cibos illiꝰ cuiꝰ vēter est soluendus aut vomitus ꝓuocādus: ita ꝙ cibos q̄ sibi sufficiebāt vna die ⁊ vna vice comedat multis vicibus ⁊ horis diuersis eadē die: sic ꝙ vnus cibus sup aliū intret nōdum digestum. Scd̄ꝫ membrū est. ꝙ sint cibi ipsius et potus diuersi in sb̄a ⁊ natura: nō diuersitate cōsona appetitui q̄ stomachū delectēt: sed dissona qua fastidiāt. Ǘtriusq̃ cā est. qꝛ ꝑ hec stomachus quasi nauseās vel fastiditus expellere cupit subtus vel supra secessu vel vomitu quod in se cōtinet. Sed qn̄ stomacho daꝛ cibus vnicus nō plures diuersi vnus sup aliū reddiꝛ auarus in retinēdo eum et retinet ipm vehemēti amplexu maxime si ipe sit pauce q̄titatꝭ et bene sapidus seu delectabilis. Pharmacia igiꝛ nō coadiuuaꝛ desiderio stomachi in eijciēdo peccātes humores: imo stomachꝰ sepe retinet auide sumptā pharmaciā dissoluere satagēs ipius virtutē ⁊ hac vt cibo vti. Similē regulaꝫ p̄meminit hyp. amphorismoꝝ. 5ª. Ad elleboros inq̄t his qui nō facile purganꝛ sursum p̄humectare oꝫ corpa plurimo nutrimento et requie. ¶ Sed cōtra medici iubere solent ꝙ accepturi pillulas de nocte nō cenēt ⁊ ꝙ bibituri pharmacias liquidas in aurora bibāt ieiuno stomacho ⁊ ꝙ sup eas nō comedant nec bibant. Item cibus multiplex diuersis vicibus sumptus añ pharmaciam occupat naturā: quare diuertiꝛ ab oꝑe reductionis medicie ō potētia ad actū: nec satꝭ reglat operationeꝫ pharmacie. Iꝫ dixit pn̄. pͥmi tertia doc. secūda ca. 7. Qd̄ cm̄i corpe existit ō teriꝰ ē nutriēs super nutriēs qd̄ ñ ē digestū imittē. Et ibi iterū ait. Qui semel i die cōedere cōsueuit

vomitus prouocādus partiatur ⁊ vt quod ei ī vna die sufficiebat multis comedat vicibus: ⁊ vt sint cibi diuersi: et potus etiam diuersi. Ex hac nāq̃ dispositione accidit stomacho vt expellere desideret quod est in eo superius, aut inferius. Ex cibo auteꝫ non diuerso neq̃ super alium cibum ingrediente stomachus est auarus. et ipsum forti retinet retentione: et proprie si fuerit eiꝰ quātitas parua.

si ad bis comedendū redibit accidet ei debilitas ⁊ pigricia ⁊ laxitas. Item dicit ibi. Et nil quidē est deterius q̄ diuersa nutrientia simꝛ adiūgere ⁊ post hoc in comedēdo tp̄s ꝓlōgare: quō ḡ pn̄. hic iubet vt ista fiāt q̄ tm̄ vituꝑauit. Item cibi plures in stomacho recepti vnus sup aliū ꝓhibent transitū pharmacie liberū et simul imixti cū pharmacia se mutuo corrūpūt. ¶ Pro solutōe attende pͥmo ꝙ pharmaciarum quedam sunt fortes et violente serrose ỽtutis seu excoriatiue venenositatis aliquid habentes: sicut elleborus: scamonea: pulpa coloq̄ntide: euforbiū esula: alie sunt benedicte de se debilis ỽtutis: vt casiafistula: māna: thamarindi. alie medie sicut reubarbarum: agaricus sene. ¶ Attende secūdo ꝙ sumere cibos plurimos diuersis vicibus ante pharmaciam vel potus plurimos in eodē die tripl'r fieri pōt. Primo mō sic ꝙ longo tēꝑe ante sumptionē pharmacie pharmacādus vtaꝛ isto regimine. Scd̄o modo ꝙ eo vtaꝛ duobus vel trib' dieb' ante. Tertio mō ꝙ eadē die q̄ pharmaciā sumē itēdit. ¶ His p̄missis dic pͥmo ꝙ sumpturus medicinā violentā sicut elleborum debet p̄humectare corpꝰ plurib' dieb' āte. puta q̄nq̃ vel sex plurio nutrimenro et requie: vt preseruet corpus a spasmo ⁊ vie medicine ab excoriatione. Et membra p̄ncipalia a nocumēto sue venenositatis labēte facil'r pharmacia per vias eius prius humectatas.

Dic secūdo ꝙ expedit illi q̄ sumpturus est pharmaciā benedictam debilē: vt vno die ante plures cibos comedat ⁊ diuersis vicibus: vel saltē accipiat ex vno tm̄: vt nō sit famelicus hora sumptionis dicte medicine: alioq̄n stomachus eā auide amplexabiꝛ et digeret ipam vtens ea veluti cibo non vt medicina. Dic tertio ꝙ pharmaciā sumpturus ex mediocrib' vt reubarbarum aut agaricū debet p̄accipe duobus aut tribus aut quattuor diebus plura cibaria diuersis vicib': ⁊ potus diuersos p̄paratiuos ⁊ apitiuos vt medicina leuius labaꝛ ⁊ hūores purgandi plus ei obediant. Dic quarto ꝙ nulla pharmacia secessiua sumi debꝫ sup cibos plurimos vicissim sibiīuicem superinductos adhuc in stomacho exn̄tes ⁊ nōdū digestos: nisi maxima iminēte necessitate sicut si subito sꝑueniret cholica vel yliaca grauissima: vel apoplexia vel suffocatōnis periculū ex nimia repletione. Tunc enim subito foret occurrendū cum clisteribus fortibus aut suppositorijs acutꝭ vel pharmacia ore sumpta añ inuasionē istoꝝ morboꝝ. Causas istiꝰ dicti tāgit q̄nta rō. Dic q̄nto ꝙ pharmacia secessiua dari oꝫ reliquijs chili remanētib' in stōacho tātis ⁊ talibus ꝙ ꝓhibeāt famē ⁊ stomachū lubricū reddāt. Ex h̄ em̄ euenit vt pharmacia sil' cū hūorib' tractꝭ ꝑ eā facil'r effluāt ⁊ stomachus nō sit auidus in eoꝝ retētione. Dic sexto ꝙ medicia vomica super stomachi repletōe est accipiēda. Iuxta illud rasis. 4°. almāsoris ca. de vomitu. Ǘomitu ỽo semel in mēse vel bis vtēdū est: quod etiā post cibi saturitatē fieri oꝫ. Ǘomere ei sine stōachi repletōe durū est: neq̃ absq̃ magno labore ⁊ studio fieri pōt. ¶ Ad rōes p̄adductas dic ꝙ due pͥme sunt ꝓ q̄rto dicto ⁊ etiā quinta. Ad tertiā ⁊ q̄rtā dic ꝙ lꝫ in regimie ꝯseruatiuo sanitatꝭ ad bōas digestionē ⁊ nutritionē nō ꝓsunt: imo noceāt ciboꝝ varietas in eodē pastu ⁊ mittere nutriēs sup̄ nutriēs qd̄ nō ē digestū: ꝓsunt tñ in p̄paratōne corpis ad receptionē pharmacie reddēdo stōachū lubricū ⁊ ñ auidū sup retētōe pharmacie. Et si corpꝰ ꝯseq̄ꝛ ide aliq̄d

indigestiōis vel crudi humoris pharmacia corrigit illō. Scōa regula est. habēs mollē ventrē nā ꝯsuetudine vel aliūde nihil facere ex hoc scꝫ vt diuidat cibū suū et comedat multis vicibꝰ ī die: et sint cibi ⁊ potus eiꝰ diuersi: qꝛ talis satis ꝑparatꝰ ē q̄ ad dispositionē viarū ad receptionē pharmacie. ¶ Attēde ꝙ ꝑcognosce-

Mollem vero habens ventrē nihil ex hoc facere dꝫ. ¶ Et scias ꝙ vomitus et ventris solutio et que eis similantur nō attinēt ei qui bono vtitur regimine: quoniā ille qui bene regit non indiget nisi eo quod sit istis leuius. Et fortasse excusabūt ea exercitium et fricatio et balneū. Amplius si eius corpꝰ repletū fuerit plurimuꝫ talis repletiōis qualis est ipsius erit

re dispositiōeꝫ patiētis q̄ad mollē vel durū habere ventrē vel inter hos mediū: non solum cōfert ad debitā ordinationē regiminis euacuandorū sed etiā mirabiliter ꝓdest ad electōnē medicine fortis vel debilis ⁊ ponderis eius ac ꝙtitatis. Iuxta illud ga. libello de vsu pharmacoꝝ. Qn̄ igit debes alicui tradere medicinā siue supius siue inferius purgatiuā interrogari ipm opꝫ si vtiq̄ alias biberit medicinaꝫ et vtrū vēter ipsius cito molescat. Et tūc inferioribꝰ pharmacijs suauibus indiget. Si vo durus fuerit fortioribus. Idem auteꝫ modus et ad supiora. Si vo nūꝙ dicat nec supius nec inferius se purgatū fuisse aut potasse pharmaciā scire oꝫ si ad īgrediētia sano existēte bn̄ solubilis erat vēter ad inferiora: aut bn̄ veniens ad supiora. et si ad repletionē quādā factā diaria superuenerit: hec oīa opꝫ inquiri quomodo possis recte cōsulere.

¶ Et scias ꝙ vomitꝰ ⁊c. In hac scōa pticula dat hanc regulā ꝙ vōitꝰ ⁊ solutio vētris ꝓuocati a pharmacijs vomicis aut secessiuis nō attinēt. i. nō cōueniūt vtenti bono regimine scꝫ debita administratione sex rerū nō nāliū sꝫ ꝯueniētibꝰ qualitate ꝙtitate tpe et ordine ꝓpter tres causas. Prima est qꝛ bene se regēti sufficit leuius auxiliū pharmacia vomica vel secessiua: puta abstinentia modica si quod sentiat repletōis initium: vel cibaria leniētia: sicut poma cocta: poreta de borragine vel aq̄ vituli vel poreta pisoruꝫ sine sale bibita si q̄d affuerit cōstipatōis vētris. Scōa est. q̄a bn̄ se regens forte excusabit ab oī pharmacia tā vomica ꝙ secessiua exercitijs fricatiōibus ⁊ balneis. Ab his em̄ calor nālis ꝯfortat pori apiunt supfluitates resoluunt. Tertia est. si corpus se bn̄ regens aliqō repletiōis genꝰ incurrerit plurimū talis repletionis erit ex sanguie q̄ int humores melior existit. Ex quo cōcludit ꝙ phlebotomia necessaria est ad ipm mūdificādū ⁊ nō pharmacia solutiua vētris aut ꝓuocatiua vomitus. Hāc regulā ga. inuit. 2. de regimine sani. c. 9. dicēs. Qꝛ motus q̄ est a pharmacijs non sanatiue est artis. i. nō comphendit sub pte illa medicine q̄ ē custoditiua sanitat sed sꝫ curatiua egritudis. ¶ Attēde ꝙ q̄daꝫ sunt adeo male cōplonati vel debiles corpe ꝙ lꝫ se optime regāt multiplicant in eis mali hūores q̄ euacuatōe indigēt cū vomitu aut pharmacia sicut vehemēter etherogenei in cōplonibus suoꝝ mēbroꝝ pncipaliū. Debet g̊ regula pn̄s de bn̄ se regētibꝰ intelligi q̄ sunt sani corpe semp aut vt multū et hn̄t necessaria vite sibi bn̄ cōmēsurata ⁊ ꝓportionata nec distrahunt p curas aut sollicitudines hūanas ab attētione circa custodiā sue sanitat. ¶ Sed instabit aliq̄s de vomitu ꝙ cōpetit in regimine sanitat. qꝛ hypo. ꝑcepit fieri vomitū in vnoq̄ mēse duobus diebus ꝯtinuis vt in scōo emūdet illud qō in pmo die fuit difficile: ⁊ vt expellat illud qō aduenit stomacho. hyp. nāq̄ securitatē facit ꝙ cū eo cōseruat sanitas: vt scribit pnceps pmi. 4. c. 13. Itē dicit ga. 4. de vtili. pt. ca. 28. Bene igit antiq̄ medicoꝝ sil cū alijs pmissiōibꝰ sanatiuis eos q̄ a cibarijs vomitus singulo mēse facere cōsulebāt. hi q̄dēꝫ semel sufficere estimātes: hi aūt ⁊ bis facere significātes. Cuiꝰ rō est: qꝛ stomachus nō hꝫ quod ipm mūdet a supfluitatibus phlegmaticis q̄ paulatim necrio ꝯgerunt in eo ꝓpter sui debilitatē i digerēdo maxime in hūano corpe: nō em̄ ad ipm vt ad intestina ꝓfluit cholera q̄ ipm mūdificet: qꝛ ipꝫ cogeret expellere cibos añ tps: oꝫ igit vt arte iuuet. Itē dicit rasis. 4. almansoris. Vomitu vo semel in mēse vl bis vtēdū est. Dic ꝙ hyp. ga. ⁊ ras. loquunt de vomitu ꝓuocato leuiter cum cibarijs ⁊ impositione digiti in ore vel penne intincte in oleo. Princeps vo hic de vomitu loquit q̄ ꝓuocat cū pharmacia. Vel dic ꝙ pn. hic. loquit d sanis simplr inculpate sanis: alij vero de sanis vtcunq̄.

¶ Cum aūt minutio ⁊c. In hac pticula tertia dat octo regulas de ordine phlebotomie ad pharmaciā cū ambabꝰ opus ē docēs q̄ earū premitti debeat. Prima est. si phlebotomia ⁊ solutio vētris ex elleboro vl alia forti ⁊ violēta medicina fuerint eidē necrie pus faciēda ē phlebo-

ex eo qui humorū melior est scilicet ex sanguine. Minutio igit est illud quod ad ipsum mūdificandum erit necessarium et non ventris solutio. ¶ Cum autē minutio necessaria fuerit et ventris solutio ex aliquo quod sit vt elleborus et violente medicine a minutione incipe debes: quoniaꝫ hoc est de preceptis hypocratis in libro epidimiarum: et hec est veritas.

tomia. Qua pmo ꝓbat aucte hyp. libro epidimiarum sic fieri ꝑcipiētis. Scōo qꝛ hec est vitas. i. in expientia sic repitur ꝙ phlebotomia premissa iuuat. Et si ꝑmittat fortis medicina nocet: q̄a facit ebullitionē fortē in massa sanguis: que multitudine peccās nō bn̄ regi poterit a natura circa regulationē medicine occupata ⁊ distracta ac debilitata violētia medicine et forti euacuatōe. Destituta igit sanguiaria massa iā ebulliēs a regimie nature forte putrefiet putridā gn̄ans cōtiuuā febrē nō parū piculosaꝫ. ¶ Sed ꝯtra. si phlebotomia medicie pmittat loco sanguis educti succedēt hūores mali ptim a vacuo ptiꝫ a nā tracti. replebunt g̊ vene malis humoribꝰ q̄ forte corrumpēt totā massam sanguis. Itē qō āplꝰ nocet pus videt tollendū: sed hūores educēdi medicina plus sanguie nocent cū sanguis sit hūoruꝫ melior vt stati dictū est. Itē phlebotomia īdifferēter euacuat bonū et malū: pharmacia vo electiue extrahit hūores peccātes: sed rectius videt vt malū a bono pmo seq̄stret ⁊ euacuet post si bonū remanēs in quāto excesserit p phlebotomiā diminuatur. Itē phlebotomia plus ceteris euacuatōibꝰ debilitat naturā qꝛ aufert sanguinē q̄ est thesaurus eius: ⁊ multa cū eo spūum copia semp cū cōcomitantiū euacuat. Iuxta illud ga. 9. megategni. ca. sexto. Porro minutio sanguis magis ceteris mihi mutatōibus defectōnē vtuti īpēdit. Si igit phlebotomiā pferas nā reddet ipos ad reductōeꝫ pharmacie de potētia ad actū ⁊ ad regulationē opis eiꝰ: nec eiꝰ violentiā bn̄ tolerare poterit. Item pn. ꝓhibet ca. 20. huiꝰ fen phlebotomiā fieri sup cibi repletōeꝫ: ⁊ in repletōe stomachi ⁊ intestinoꝝ ⁊ in hn̄tibus fastidiū: ne loco sanguis educti trahat ad venas cibus indigestus vel hūores mali: ꝙto magis ergo ꝓhiberi dꝫ in cacochimis corpibꝰ euacuatōibꝰ violentis indigētibus. Item ibi asserit aucte ga. ꝙ potionādus dꝫ multū habere fastidiū ⁊ paucum vel nullū comedēdi appetitū: sed phlebotomādus debet habere magnū comedēdi appetitū ⁊ nullum fastidium. Et quasi impossibile videt ꝙ repletus nimio sanguie ⁊ malis hūoribꝰ indigētibus ꝓ sua euacuatōe violēta medicina careat omino fastidio et magnū habeat comedēdi appetitum donec prius fuerit pharmacia purgatus. ¶ Attende pmo pro solutōe ꝙ casus indigētes phlebotomia ⁊ pharmacijs violētis sunt velut apoplexia lethargia squinancia partim sanguinee ptim phlegmatice vel melice ⁊ alij morbi g̃ues ex similibus materijs. ¶ Attende scōo ꝙ q̄ttuor sunt cause pncipales propter quas reddit corpus indigēs pharmacia forti seu violēta. Pria est fortitudo viscerū in resistendo laxationi. Quidā em̄ hoim vix solubiles sunt ita vt suus vēter nec a debilibus nec a mediocribus pharmacijs soluat. Secūda ē grossities aut viscositas euacuandoꝝ humoruꝫ. Tertia est fortis eoꝝ infiltratio in mēbro in quo sūt. Quarta ē magna eoꝝ distātia a vijs expulsionis. ¶ Attēde tertio ꝙ indigētes phlebotomia et pharmacia violēta nō debent his vti neq̄ eodem die neq̄ continuis duobus diebus: sed interuallo pluriū dierum vt trium vl quattuor vel duorū ad minus. ne vtus deijciatur: sed tempe medio int has duas euacuationes resocillet cibarijs electis preterq̄ in casu maxime necessitatis: vt in apoplexia possūt pma die fieri phlebotomia ⁊ pharmacia dari vel clistere acutum. quia non dantur inducie medico more amplioris: sed imminet timor subitanee mortis. ¶ His premissis dic primo ꝙ si ī īdigēte phlebotomia et pharmacia fuerit in stomacho vel meseraicis vel intestinis repletio humorum qui educi valeant medicina bn̄dicta: vt māna: casiafistula: thamaridis: aut reubarbaro pauco talis medicīa ē phlebotōie pferenda: ne dicti hūores trahant ad vēas loco sanguinis educti p phlebotomiā: si phlebotomia pmitteret: ⁊ id ꝓbabāt pma et q̄nta rōnes. Dic scōo ꝙ si in intestinis indigēt phlebotomia ⁊ pharmacia repletio fuerit ex fecibus retentis et induratis ante phlebotomiā feces educēde sunt suppositorio vel clisteri leui vel pharmacia lenitiua: ne vene inanite p phlebotomiā si pmittat sugāt

malas humiditates a fecibus retētis vñ indurent̄ veluti lapides ⁊ vix postea educi valeāt. Dic tertio ꝙ si stomachus egētis phlebotomia et pharmacia fastidiū patit̄ ex recēti cibo phlebotomia nō est faciēda sine magna necessitate donec cibus ille digestus fuerit vl' vomitu eiectꝰ ne crudꝰ trahat̄ ad epar ⁊ venas i locū sanguis si phl'otomia premissa fuerit. Dic. 4. ꝙ i indigentibus phlebotomia ⁊ pharmacia forti ⁊ violēta ꝑpter eductionē hūorum cōtentoꝝ in venis: vel iam effluxoruꝫ a venis i mēbra phlebotomia p̄ferēda ē forti pharmacie ꝓpter causas dictas: vt si in lepra incipiēte cum supabūdantia sanguis dare voluerꝭ elleboꝝ p̄mittere expedit phlebotomiā q̄ supabūdātiā sanguis auferat cū pte aliqua melie peccātis.

Et similiter si humores fuerint phlegmatici cū sanguine mixti. Qđ si viscosi ⁊ frigidi fuerint fortasse minutio grossitudinē et viscositatem eis augmentabit. Incipiendū igit̄ erit a solutione vētris ⁊ ad summū si humores fuerint equales premitte minutionē: ꝙ si postea superabūdauerint euacua. Qđ si equales nō fuerit

Consequēter ei dabis elleboꝝ nigrum. De quo dicit mesue in simplicibꝰ caplo de eo. ꝙ est sicut tyriaca et medicina anthonomasice ad leprā cancrū et spēs herpetꝭ ⁊ bothor q̄ se comedūt. ¶ Ad rōnes dic ꝙ pᵃ ⁊ q̄nta sunt ꝓ p̄mo dicto. Ad scdāꝫ dic ꝙ ceteris paribus id qđ plus nocet p̄us est tollendū: sed cetera nō sunt paria in p̄mittēdo vel postponēdo phlebotomiā. sanguis etiam plꝰ nocere pōt alijs hūoribꝰ: lꝫ bonꝰ sit melior ceteris. Ad tertiā dic ꝙ lꝫ phlebotomia nō eligat malū reliquēs bonū: natura tm̄ đ bono humore sollicita custodit eū ⁊ coadiuuat in expulsione maloꝝ. Ad quartā dic ꝙ phlebotomia mali sanguis eductiua nō tm̄ debilitat vt violēta medicina que totū corpus cōturbat ⁊ ꝑticipatōe cuiusdā venenositatꝭ p̄ncipalia mēbra ledit, ⁊ debilitat. ⁊ id expimētal'r videmus nisi phlebotomia supfluat. Ad sextā dic ꝙ lꝫ in sanis phlebotomādus debeat habere nō fastidiū: sed comedēdi appetitū. Istud non est semper in egris obseruandū. Multe em̄ sunt egritudines q̄ appetitū deijciunt. in q̄bus tm̄ phlebotomia cōpetit. Scđa regula est. si hūores euacuādi phlegmatici fuerit cuꝫ sanguie mixti: sil'r phlebotomia pharmacie p̄ferenda est. Et intellige de phlegmaticis humoribus bene digestis ⁊ aptis fluere ⁊ euacuari cū sanguie ꝑ phlebotomiā. Huiꝰ rō est. quia iā educta pte phlegmatꝭ ꝑ phlebotomiā: pharmacia leuiꝰ et faciliꝰ trahet residuuꝫ. Et natura etiā potētior erit sup expulsiōe residui: ⁊ attētior erit in cōseruatōe residui sanguis vt thesauri eius: ⁊ ꝑ venas liberius effluet phlegma euacuandū minuto sanguie: nec tanta sanguis ebullitio fiet q̄ta fieret si phlebotomia nō p̄cessisset. Tertia regl'a est. si humores euacuādi frigidi grossi ⁊ viscosi fuerint cū supabūdātia sanguinis incipiendū erit a solutōne vētris cū pharmacia: q2 si phlebotomia pharmacie p̄mittat̄ fortasse augmētabit grossitiē et viscositatē peccantiū humoꝝ: q2 sanguis qui ꝑ phlebotomiā educit̄ erat velut frenū crudoꝝ hūoꝝ vna cū spiritibꝰ siml' eductꝭ ⁊ ml'tū coadiuuās ad calefactiōeꝫ subtiliationē ⁊ incisionē coꝝ. ¶ Attēde ꝙ sicut hūoribꝰ frigidis g̊ssis viscosis supabūdātibus cū sanguie in venis ꝓhibet̄ phlebotomia āte purgationē coꝝ cū pharmacia: ne cruditas coꝝ ꝑmāeat aut crescat: sic humoribꝰ acutis sb'tilibꝰ paratissimis ebullitioni supabūdātibus cuꝫ sanguine in venis ꝓhibēda est phlebotomia añ purgationē coruꝫ: ne remoto sanguine qui est hoꝝ frenū ad ebullitionē ꝑueniāt ⁊ furiositatem. Iuxta illud pn. ca. 20. huius fen. Et summope tibi caue ne egruꝫ ad vnam duarū rerū ꝑducas scꝫ humoꝝ cholericoꝝ ebullitionē ⁊ frigidoꝝ cruditatē. ¶ Instabit aliq̄s cōtra hanc tertiā regulā. Primo auctoritate ga. vndecimo megategni ca. 2. dicētis. Si multitudo sanguinis fuerit ⁊ viscositas humoꝝ ⁊ angustia: ⁊ oppilatio corꝑis: primum phlebotomo occurrimus: deinde humores attenuamus: ⁊ postea poros apimus ⁊ dilatamus sm̄ ordinē medicine. Scđo q2 digesta medicari opꝫ ⁊ mouere nō cruda amphꝫ. p̄ma. Item in sanguis euacuatōe ꝑ phlebotomiā nō est expectāda digestio. Iux' illđ ga. 9. megategni. c. 3. Si tūc phlebotomiā suspēdimus scꝫ dū est plenitudo sanguis ī venis cū calore: oīs ordo medicine penitus destruit̄. Sed in eductiōe viscosorum humoꝝ p̄requirit̄ digestio ꝑ incisionē: q2 adherēt parietibꝰ vasoꝝ sua viscositate nō obediētes pharmacie trahēti neq3 nature expellēti: donec fuerint digesti. phlebotomia g̊ p̄ferēda est illorum purgationi. ¶ Pro solutiōe attende p̄mo ꝙ humores frigidi viscosi supabūdātes in venis cum sanguine vel sunt valde plurimi vl' pauci aut mediocres in quātitate. Item vel sunt in corꝑe calide complexionis q̄ ex crapula et quiete cōtinuatis acq̄siuit eos: vel in corꝑe frigido phlegmatico pingui. ¶ Attende scđo ꝙ p̄nceps hic iubēs a solutione ventris incipere si humores fuerint frigidi viscosi nō intēdit ꝙ ꝑ pharmaciam crudi euacuent̄: sed ꝙ p̄us digerant̄ ⁊ vie aperiant̄ post euacuentur. deinde fiat phlebotomia. ¶ Hoc p̄misso dic p̄mo ꝙ si humores frigidi grossi viscosi fuerint plurimi cū aliquo sanguis excessu i corꝑe frigido phlegmatico pigui: purgari debēt āte phlebotomiā in toto vl' in ꝑte: quia si p̄us phlebotomarent̄ frenū fue frigiditatꝭ et cruditatꝭ: videlicꝫ sanguis q̄ est fomes caloris educeret̄ et timor insurgeret: ne calor innatus in radice debilis sub eis suffocaret̄. Id voluit hic pn.

in primis superabūdantem euacua hūorem donec equentur postea minue. Et is qui ante minutionem premiserit medicinam cum minutionē premittere debebat postponat minutioneꝫ diebus paucis. Et cui paruum intercessit spaciū ex quo minutus fuit et euacuatione indiget medicinam sumere est ei conueniens.

¶ Sed dicet aliq̄s ꝙ in frigidis phlegmaticis piguibus nō cōiter est supabūdātia sanguis vñ phlebotomia indigeāt. Dic ꝙ potest esse ꝙ habeāt aliquē sanguinis excessuꝫ ex vsu plurimo cibarioꝝ ml'tiplicantiū sanguinē: vt vitelloruꝫ ouoꝝ vel colaticioꝝ carniū vel lactis electi: sicut mulieris asine vel capre. Dic scđo ꝙ si humores frigidi grossi viscosi pauci fuerint aut mediocris q̄titatis cum supabūdantia sanguinis plurima: sicut in sinocha maxime in corꝑe calido ex radicali compl'one phlebotomia est pharmacie p̄ferenda. Id voluit ga. in passu allegato in p̄ma rōne. ⁊ ideꝫ ꝑsuadēt scđa ⁊ tertia rōnes p̄inducte. Neq3 verendū est in dicto casu ꝙ phlebotomia p̄missa pharmacie grossitudinē humorū ⁊ viscositatē augmentet quia calor innatus ⁊ calor sanguis in corꝑe relicti sufficiēt id fieri ꝓhibent maxime si phlebotomia moderata fuerit nō ꝑducēs vsq3 ad sincopim neq3 ꝓpe eā q̄lis debet fieri qñ cū sanguie crudi et viscosi fuerint hūores. Quarta regula est. summarie loquēdo. si humores fuerint equales. i. equal'r augmētati vltra mēsuras ⁊ ꝓportiones q̄s inuicē habere debēt phlebotomia pharmacie p̄ferenda est: q2 phlebotomie ꝓpriū est humoꝝ multitudinē euacuare. Et si post phlebotomiā aliq̄s humorū alter a sanguie excreuerit euacuādus est pharmacia sibi ꝓpria. Quīta est. si humores nō fuerint eq̄les. i. vniformit' vltra mensurā ꝓpriā adaucti. sꝫ aliquis coꝝ alter a sanguine supexcreuerit alios purget̄ ille pharmacia ꝓpria donec sibiīuicē oēs equent̄ s'uata inter eos ꝓportione sibi debita. Postea fiat phlebotomia si fuerit opꝰ puta si excesserint mensurā que conuenit corꝑori alendo. Et intellige hanc regulā de euacuatōe mioratiua cū pharmacia debilis aut mediocris v̊tutis: nō de eradicatiua cū medicina forti ⁊ violēta quia tūc esset ꝯ̄ria p̄me. Intellige etiā ꝙ humor excedēs pre alijs euacuādus nō sit phlegma grossum viscosum plurimū i frigido corꝑe: q2 si esset talis hec regula q̄nta repugnaret tertie. Sexta regula est. si q̄s phlebotomia ⁊ pharmacia indigēs p̄assumpserit pharmaciā qui phlebotomiā p̄mittē debuit: postpōat phlebotomiā paucis diebus. scꝫ trāsactis duobus vel tribus diebus a die pharmacie recepte faciat se phlebotomari. Nam medicia cōmouit sanguinē ꝯturbās iflāmās: ⁊ ad putrefactōeꝫ coaptās ip̄m. q̄propter cōuenit vt festinet̄ phlebotomia postq̄ nā fatigata a medicina biduo aut triduo cibis electꝭ cōfortata fuerit. q̄tiꝰ nā diminuto sanguie sit potētior ⁊ diligētior sup custodia remanētis sanguis. ¶ Queret aliq̄s quō sciet̄ ꝙ phlebotomiā p̄mittere debuit. Dic ꝙ sciet̄ ex regulis datis. et q2 patiēs moleste tulit opus pharmacie cōsecutꝰ ex hoc inflāmatōeꝫ ⁊ ꝯturbatōeꝫ in toto corꝑe. Septima regl'a est. cōuenit illi sumere pharmaciā q̄ euacuatōne indiget ⁊ nuꝑ fuit phlebotomatꝰ. q2 p̄sumit̄ ꝙ repletio cuiꝰ grā euacuatōe indiget nō sit ex sanguie: q2 nuꝑ minuit ip̄m: sꝫ sit ex aliq̄ alioꝝ hūoꝝ q̄bus ꝓp̄e pharmacia cōuenit. Et si cōstaret ex ꝓprijs signis significātibꝰ dñium sanguis ꝙ hūor supexcrescēs indigēs euacuatōe esset sanguis: phlebotomia facienda ē: nec ē attētāda purgatio ip̄ius cū pharmacia. Iuxta illđ ga. 9. megategni ca. tertio. Plenitudinē aūt ex sanguine scꝫ opꝫ minui ⁊ calorē refrigerari. Et si stultus medicus cogitet cum minuere cum laxatiuo ⁊ diuretico: necessario calorem augmentat. hec em̄ medicina calida est. Item q2 īpossibile est plenitudinem

Multotiēs p̄terea ex haustu medicine ille qui minui debebat ꝑuenit ad febrem et adustionē. Et si ex eis que quiescere faciunt nō quieuerit scias ꝙ minutionem premittere debebat. ¶ Non oēs preterea euacuationes sunt necessarie ꝓpter superfluitatē repletōnis: imo quādoqꝫ sunt necessarie ꝓpter egritudinū magnitudinem ⁊ ꝓpter repletionē ſm q̄litatem et nō ſm quātitatē. Et multotiens quidē est euacuatio necessaria: sꝫ superuenit aliq̄d qđ ꝓhibet eā: ⁊ nō ē ibi ingeniū nisi in ieiunādo ⁊ dormiendo et in emēdando cōplexionis malitiam que ex repletione prouenit.

Amplius euacuatiōis quedā est q̄ est ſm modū preseruatōis sicut indiget ille cui podagra euenire solet et epilētia ⁊ reliqua ab his in hora cognita ⁊ ꝓpe in vere. Ei igit̃ nccāriuꝫ est vt p̄ſuatōe vtat̃ añ suā horā ⁊ euacuet ea que proprie in ipsius egritudine sunt euacuāda siue sit minutio siue sit ventris solutio. Et fortasse desiccātia exteri⁹ apponere ⁊ medicinas abstergētes ē euacuare: quēadmodū hydropisiꝫ patiētes faciunt.

in venis existē laxatiuo purgari. ¶ Queret aliq̄s quō nuꝑ minutus potest in sanguine abūdare: ⁊ phlebotomia iterū īdigē. Dic ꝙ facile est homini sanguineo viuēti in ocio: ⁊ enutrito carnibus plurimis ⁊ vino rubeo dulci. Talis em̄ sepe phlebotomādus est. Iux̃ id ꝑn. ꝑmi tertia doc. 2. ca. 7. Amplius qui mltā cōsueuit comedere carnem si ociosus fuerit frequenter se minuere debꝫ. Octaua regula est: ille q̄ est phlebotomādus ⁊ non phlebotomat̃ sꝫ pharmaciā recipit: sepe ꝑuēit ex haustu pharmacie ad febrem et adustionem. Et si nō facile talis quieuerit ab adustione ⁊ febre per ea q̄ solent facere quiescere adustionē ⁊ febrē sequētes pharmaciā teneas ꝓ certo ꝙ ip̄e debuit p̄mittere phlebotomiā. ¶ Attende p̄° ꝙ pharmacia violēta facile ꝑducit ad febrē ⁊ adustionē. maxie cuꝫ reꝑit in venis sanguinē plurimū minutōe egētē. Primo ꝓpt̃ fortitudinē sue caliditatis ⁊ siccitat̃: q̄b⁹ massaꝫ sanguis inflāmat ⁊ acuit. Scđo ꝓpter vehementiā sue attractōis q̄ cōmouet humores ⁊ totū corpus. Tertio ꝓpter nature conatū in regulatōe operis et expulsione humoꝝ q̄s pharmacia trahit. His em̄ motib⁹ agitati sp̄ūs ⁊ adaptati suꝑcalefiūt vnde febris orit̃ ⁊ comburi incipit humoꝝ massa. ¶ Attende scđo ꝙ ea q̄ solēt facere q̄escere febres ⁊ adustiones ex pharmacia ortas sic describit mesue ca° p̄mo quarte intētionis suoꝝ simpliciū. Si febres multe fuerint inflāmatōis cura est cū eis q̄ inflāmationē sedāt: ⁊ cū p̄paratiōe aeris ⁊ administratōe refrigerantiū ex cibis ⁊ potib⁹ ⁊ vnctōib⁹ et emplastratōibus circa cor ⁊ epar: ⁊ admīstratōe redolentium frigidoꝝ ⁊ medicinarū cordialiū frigidarū. ⁊ vltimo cuꝫ balneis humidis temꝑatis. ¶ Attende tertio ꝙ nō obstātibus febre et adustione ex pharmacia phlebotomādus est eger paucis diebus post pharmaciā assumptā si v̇t⁹ ei⁹ ferre sufficiat: vt nā fiat attētior ⁊ potētior suꝑ residuo sanguis regendo ⁊ ꝓtegendo.

¶ Non oēs p̄terea ⁊c. In hac ꝑticula quarta p̄mo agit de causis euacuatōis. Scđo de modis ꝓuidēdi euacuatōi necessarie quā ꝓhibꝫ aliquid ibi [Et multotiēs] Tertio de euacuatōe p̄ſuatiua a futura egritudine ibi [Ampli⁹ euacuatōis] Quarto de modis euacuationū ꝑ exteri⁹ adhibita ibi [Et fortasse] Quito đ modo ꝓuidendi cū nccē est dare pharmaciā morbo similē in q̄litate ibi [Q̄nqꝫ etiā]

In p̄ma ꝑte dicit ꝙ nō oīs euacuatio necessaria est ꝓpter suꝑfluitatē repletōis seu ꝓpter excessum alicui⁹ hūoris vel plurimū in quāto: sed etiā q̄nqꝫ nccīria est ꝓpt̃ alterā duarū causarū. Una est magnitudo egritudis: altera est repletio ſm q̄litatē ⁊ nō ſm q̄titatē scꝫ pctm̄ alicui⁹ hūoꝝ vł plurimū in q̄lit̃ non in quāto. Exemplū p̄me est casus g̃uissim⁹ tēꝑati corꝑis ab alto ad imū: vł ꝑcussio ei⁹ fortiter ꝯtūdens cui cōpetit ilico phlebotomia: dato ꝙ nō habeat vllā plectoriā neqꝫ cacochimiā. Aliud exemplū est in dolore maximo ꝓ cuius doloris sedatōe ga. cōsulit phlebotomiā vsqꝫ ad sincopiꝫ. amph. p̄ma cōmēto illi⁹ cañ. Que egerunt̃. Exemplū scđe est humores putridi in febribus ī quali peccātes ⁊ non in quāto: q꞉ nō nocent sua quātitate quos euacuamus pharmacia propria si sint incorrigibiles.

In scđa dat tria remedia q̄n necessaria est euacuatio: sꝫ ē aliq̄d quod eā ꝓhibet vt etas īfantie vel senij vel imp̄gnatio: vel debilitas v̇tut̃. Primū est ieiuniū vel abstinētia aliq̄lis cibi: q̄tinus oꝑet̃ circa diminutōnēꝫ repletōis ⁊ rectificationē ei⁹ in absentia cibi: ⁊ totus calor innat⁹ suꝑ ip̄am occupet̃. Scđm est ꝓlongatō somni: q̄tinus calor innatus in eo coadunat⁹ ⁊ nusq̄ dispsus ad oꝑa vigiliarū in hūores agat ⁊ coruꝫ minuat repletionē rectificans eos. Et hec duo remedia plus cōueniūt in repletōe ex frigidis humorib⁹ maxime phlegmaticis q̄ in repletōe ex calidis maxime cholericis: eo ꝙ ieiuniū ⁊ lōgus somnus acuūt cholerā ⁊ digerūt phlegma cōuertētes ip̄m ad nāꝫ sanguis: nisi plus debito ꝓlōget̃ somnus. Tertiū ē emēdatio cōplōnis male ꝓuenient̃ ex repletōe q̄ si calida sit cū cibis potibus ⁊ medicinis frigidis curet̃ ⁊ ecōuerso.

In tertia dicit p̄mo ꝙ euacuatōes aliq̄ ministrant̃ interdū non gr̃a cure p̄sentis egritudinis: sed ſm modū p̄seruatōis a futura egritudie. Tali euacuatōne indiget ille cui ꝑ ꝑiodos podagricus morbus euenire solet aut epilentia: vel reliq̄ ab his vt mania ⁊ melēa in hora cognita: videlꝫ in certa quadra āni patiēti cognita per experimentū: ⁊ precipue in q̄dra v̇nali vel autūnali. Nam podagra ⁊ mania vere ⁊ autūno mouent̃ vt ī pluribus. Teste hypo. ampho. sexta Et ga. in cōmento ait. Passio podagrica maniaca ⁊ artetica mouētur vt plurimū in vere: humores em̄ liquefiūt in corꝑe in vere ⁊ ad debilia currūt loca de fortiorib⁹ locis. Aliq̄n etiā in autūno mouent̃ ī corꝑib⁹ quoꝝ mali humores ꝓpter fructus ī estate comestos adunant̃. Scđo dicit esse necessariū illi cui sic egritudo ꝑ ꝑiodos ꝯtingere solet vt se preseruet ante horā aduētus egritudinis ⁊ purget humores ex q̄bus consueuit talis nasci morbus: siue minutio sibi cōgrua sit ꝓpt̃ sanguis abundantiā: siue solutio vētris ꝓpter excessum alterius hūorū. His euacuationibus p̄seruatiuis ga. nos vti docuit amph. sexta cōmēto illius cañ. Quibuscūqꝫ phłotomia aut pharmacia cōfert ꝑ exēpla. 4. dicēs. Ego aūt cognosco quēdā cui ānuatiꝫ solet euenire mania si nō purget corpus. de quo mirat⁹ sum: q꞉ cū venire mania incipiat ab initio eā futurā cognoscit: ⁊ cū me vocauerit data purgatione q̄escit: si aūt tp̄s purgationis neglexerit manie future signa sentit. Silr̃ ⁊ q̄dā mulier cancrū habuit quā forti medicina purgaui cholerā nigrā expellēte. Et dei de singulis ānis cū pharmacia in vere: quā si neglexerit intus in loco cācri dolebat. Noui etiā quēdā cui leꝑ īiciauerat quā tñ cū phlebotomia ⁊ pharmacia curaui: cui postea suffecit in vere phlebotōia ānuatim et p̄termittēti signa apparebāt passionis. Semꝑ ḡ indigebat purgatione necessaria cholere nigre. Epilentie asmati minoratio est necessaria phlegmat̃: artetica calida de gn̄e cholere est: frigida đ phlegmatico. Noui aūt quēdā cui ꝑ singulas estates tertiana veniebat data ē huic pharmacia cholere purgatiua: ⁊ sic ꝑ multos annos cessauit tertiana. Medicabat̃ aūt in fine veris sibi sicut etiā cōueniebat huic hūori. In epilentia artetica et melācholica aliisqꝫ egritudinibus de humoribus grossis in initio veris pharmacia conuenit: hec galienus.

In quarta dicit ꝙ fortassis applicare corꝑi deforis medicinas desiccatiuas ⁊ abstergētes est euacuare seu euacuatōis mod⁹ ꝑ poros exteriores: sicut hydropici faciūt se balneātes in aq̄s marinis salsis vel sulphureis calidis vł se volutātes in arenis maris soli exposit̃ vł faciētes se fricari sale: vel intrātes furnū tolerabilis caliditat̃. ¶ Attēde p̄mo ꝙ ꝑn. ꝓ fortasse loquit̃. Primo q꞉ q̄dā ex desiccātib⁹ deforis adhibita magis replēt q̄ euacuēt: vt balneari in aq̄s aluminosis vł in aq̄s ferrat̃. Scđo q꞉ aliq̄ ex hūorib⁹ euacuādis nō sunt apta euacuari ꝑ exteri⁹ adhibita: vt hūiditates grosse viscose. Tertio q꞉ aliq̄ corꝑoꝝ vt ꝯtura compacta tali euacuationi ꝑ exteriora mīme sunt apta. ¶ Attende scđo ꝙ euacuantiū foras adhibitoꝝ quedā euacuāt sua actuali caliditate: sicut stuphe balnea aq̄ calide dulcis: calor solaris vel calor igneus. Alia sua vi subtiliatiua ⁊ aꝑitiua: vt auetū camomilla paritaria q̄ foris adhibita in decoctōe vini albi aut aq̄ subtiliāt hūores ⁊ educūt subtiliatos sub forma vaporis p̄aꝑtis ꝑ ea poris. Alia sua vi abstersiua: vt lixiuia vel vrina hoīs deforis adhibita ꝑ modū loture. Talia siq̄dē acute abstergūt terrestreitates q̄ claudebāt poros cut̃ ⁊ extrahūt ab eis humiditates: ⁊ aliq̄s siccāt sua siccitate potētiali. ¶ Atende 3° ꝙ huiusmodi euacuationes ꝑ exterius adhibita miro modo ꝓsunt in declinationibus totius morbi ꝑiodicaliū febriū: ⁊ in rigoribus ⁊ horripilatōibus ⁊ frigorib⁹ intercutaneis sine febre. Sepe em̄ vidi quartanas et tertianas declinare incipientes curari sola dorsi fricatione ex albo

vino calido decoctionis camomille.

In q̄nta dicit ṗmo ꝙ interdū necessariū est medico dare pharmaciā que sit sil'is ī q̄litate purgādo humori ⁊ curāde egritudini: sicut scamonea necessaria est in cura tertiane interpolate ad euacuationē cholere q̄ñ nō habet̄ pharmacia alia cholere eductiua frigide cōpl'onis q̄ peccantē cholerā euacuare sufficiat. Secūdo dicit ꝙ in isto casu misceri deb; cū pharmaco aliq̄d qđ diuersificet ipm ī q̄litate sic ꝙ ipm rep̄mat veluti ꝯtrariū suo calori ſ; nō ipediat imo coadiuuet in soluēdo ventrē et purgādo humorem euacuandū: vt in casu dicto citrinos addim' myrabolanos qui frigidi sunt ī p° ḡdu: scamonee calide in tertio gradu. Ordinet̄ ergo pharmacia taliter. ℞. myrabolanoꝝ citrinoꝝ. ʒ. ß. dissoluant̄ in. ʒ. 4. seri capni: deinde addant̄ dyagredij masticis tritoꝝ aā. grana. septē. ß. dosis Nam ex tali mixtura ꝓhibet̄ pharmacū ne cholerā inflāmet ⁊ febrem incēdat. Tertio dicit. si malitia cōpl'onis acciderit ex admistratōne talis pharmacie: q: post mixturā declinat adhuc ad caliditatē: ⁊ cholera ꝓna est incēsioni: ⁊ calor innat' inflāmationi ꝓpter febrē ⁊ putredinē; emendet̄ hec malitia complexionis cum sirupis ⁊ electuarijs infrigidatiuis: ⁊ cibis ⁊ potibus: vt lactucis ptisana.

Quādoq; etiā necesse ē te dare medicinam que sit ex genere euacuādi humoris in qualitate sicut ē scamonea que ē tibi necessaria ad euacuādum cholerā rubeā. Ei igit̄ admiscēdum est illud quod ipā; in qualitate diuersificet: ⁊ in ventrē soluendo cū ea cōueniat: ⁊ ipām ab euacuatōne non prohibeat sicut myrabolani. Et emēdet̄ cōplexionis malitia si post acciderit. ¶ Habentiū quoq; in interioribus apostema ventrē soluere est difficile ⁊ facere vt vomāt. Quod

¶ Habentiū ꝗ̄c. In hac ꝑticl'a q̄nta ṗmo agit de difficultate solutōnis tam ꝑ secessum q̄ ꝑ vomitū si sit in interioribus apa. Scōo de euacuatiōibus ministrādis f'm habitudinē corꝑis auc̄te hyp. ibi [Hypocras] Tertio de ṗparatiōib' faciēdis ante solutionē ventris ⁊ vomitu; ibi [Verūtñ anteq̄] Quarto de difficultate solutōis ventris et vomitus ex macredie ventris ibi [Amplius vētris]

In ꝑte ṗma dicit ꝙ difficile est soluere ventre; habentiū apostēa in interioribus corꝑis sc; in regione vitaliū ⁊ naturaliū mēbroꝝ: ⁊ maxie in regione nāliū. Et etiā difficile est facere vt ipi vomāt. maxie si illud apa fuerit ex calidis: vt phlegmō herisipila vl' cācer. Primo: q: omē tale apa cōcomitat̄ cōtinua febris debilitās nā;: ita vt vix sustinere possit ⁊ regulare pharmacie opus. Scōo q: pharmacia suis caliditate ⁊ siccitate attractiua cōmotione febrē auget: ⁊ apa vehemēter irritat. Tertio q: in solutōe ventris postq̄ pharmacia traxit hūores ad intestina musculi vētris: ⁊ dyafragma totū ventrē cōprimūt: sicut due man' ad expulsionē humoru; vnde comṗmit̄ locus apat̄ ⁊ dolor auget̄. In vomitu vō mēbra pectoralia multū laborāt agitatōe stomachi ysophagi ⁊ dyaphragmat̄: ⁊ sil'r mēbra nālia cōpssione musculoꝝ vētris. Scōo dicit ꝙ si fuerit necc̄riū hn̄ti apa in interiorib' soluere ventrē danda est sibi pharmacia suauis sc; vna. 4. h narratarū: aut alia sibi sil'is. Prima ē volubilis. de q̄ dicit iañ. suꝑ v̄bo lebleb. Lebleb arabice volubilis latine: q̄ mlt'as h; sp̄ēs. Verū in syria ⁊ egypto vocāt hoc noīe quādā volubilē quā minorē dicimus: q̄ nascit̄ vbiq; ⁊ in vineis ⁊ in locis cultis habēs lac: ⁊ est de facilioribus laxatiuis: ita ꝙ dat̄ in febre acuta. Et mesue in simplicibus ait ꝙ volubilis asꝑa est lupul': ⁊ educit de cholera citrina aliquā rē et mūdificat sanguinē ab ea: ⁊ clarificat ipm ⁊ sedat inflāmatiōe; eius. ⁊ affert ei iuuamentū magnū infusio ipius in aq̄ casei: ⁊ sirupus eius remouet icteritiā. Et o q̄ parū vtunt̄ admistratōe eius medici nr̄i tēꝑis cū sit medicina bōa. Et ipa quidē ⁊ succus eius cū sanich hordei sanat dolorē capitis calidū ⁊ cōfert calefactioni stomachi ⁊ epat̄. Et sirupus eius etiā confert febrib' cholericis ⁊ sanguineis valde. Et potio infusionis eius in aq̄ casei est circit̄ lib. i. hec ille. Scōa est semē croci hortēsis quod cartam' dr̄. de quo dicit mesue ca. de eo ꝙ est calidus in ṗmo ḡdu siccus in scōo: ⁊ est tarde ⁊ debilis solutiōis. Et dixit ga. decoquat̄ medulla eius in iure galli vel gallinarū cū sp̄ēbus ⁊ ꝓpinet̄ vbi o;. Ter' ē apozima. i. decoctio radic; polipodij. de quo dicit mesue capl'o de eo ꝙ eius oꝑatio est debilis ⁊ tarda: ⁊ ꝙ solutōe educit cholerā nigrā cū facilitate ⁊ phlegma grossum ⁊ muscilaginosum: ⁊ coquit̄ cu; iure galloꝝ vel gallinarū ⁊ fit solutiuū bonū. Quarta est medulla casiefistule. cui' dari pōt. ʒ. i. in potu. dissoluta in tribus vel. 4. ʒ. seri capni: ⁊ ista ē suauior ceteris. Pharmacie vō q̄ similant̄ his sunt dyaprunis māna tamarindi. ¶ Sed q̄ret aliq̄s ad quid dant̄ pharmacie in apatib' interioꝝ: cū materia hoꝝ iā icuneata mēbro nō possit ab his euelli. Dic ꝙ propter tria. Primo vt materia adhuc fluens ad apa pharmacia purget̄. Scōo vt aliq̄d ex materia cōtinue febris cōcomitātis apa euacuet̄. Tertio vt educāt vir' qđ cōtinue refudat ab apate interioꝝ. Iux' illđ ga. 13. megategni capl'o. 12°. Si interiora mēbra apa habuerit quida; sudor veluti colamētū ab eis excludit̄ q̄ aliq̄ñ palā habēt viā vel cōcauitatē q̄bus ab eis egredit̄: sic stomachus et ꝯcauū epatis ⁊ splen. Nam colamentū horum mēbroꝝ fluit ad intestina. Et gibbus epatis mādat colamentū suum ad renes: ⁊ renes ad vesicā ⁊ purgat̄ cū vrina. Pectus aūt nō habet viā q̄ fluat suū colamentū: ꝓpter hoc cū intrinsecus in eo apostema habuerit ⁊ sudauerit in pectoris spacio: sudor ille coadunabit̄: et vsq; ad pulmonē veniēs sua subtilitate vsq; ad pulmonis suorūq; cannaliū penetrat interiora ⁊ cū screatib' excluditur.

si necessariū fuerit da eis quod sit sicut volubilis ⁊ semē croci hortensis et apozima polipodij et casiafistula et his sil'ia. Hypocras quoq; inq̇t Qui fuerit macer ⁊ fuerit nature cui vomere sit facile melius erit in mundando ipsum vt ad vomitum adducatur: et vt sit hoc in estate aut vere aut autumno et non in hyeme. Ei vero qui mediocris fuerit figure cōuenientior est ventris solutio. Qđ si sibi euacuatio que fit vomitu necessaria fuerit vsq; ad estate; expectet.

In scōa dat. 4. regulas auc̄te hypo. circa euacuatōnes ministrādas circa habitudinē corꝑis. Prima ē. melius ē ad mūdificationē macroꝝ facile vomentiū ꝓuocare vomitū q̄ dare pharmacum solutiuū vētris. Et ꝓuocatio vomit' in talib' fieri d; ī estate vere vel autūno: ⁊ nō in hyeme. Hec nos ṗdocuit ṗmas nr̄ hyp. ampho. 4. Graciles (inq̇t) ⁊ facile vomētes suꝑius purgare timētes hyemē. Vtriusq; cām reddit ga. in cōmēto dicēs. Macillentis cholera rubea dn̄at̄. si aūt facile vomāt fit certius. his in hyeme hūores s't coagulati ī iteriorib' corꝑis. Et paulo añ docet hyp. purgare q̇dē estate suꝑiora: hyeme vō iferiora. Et ga. i cōm̄to ait. Cholera nāq; ī estate regnat: q̄ qm̄ ignea ⁊ leuis ē sp̄ suꝑiora petit. purget̄ ḡ in estate ⁊ autūno ꝑ suꝑiora: ne forte ab hac diffi pēt̄ mēbra. In hyeme vō nō: quia tūc cholera min' abūdat ⁊ frigore hyemis vie cōstringunt̄: ⁊ hūores inspissant̄ magis ⁊ inhabilitat̄ ad motū. ¶ Attēde ꝙ facile vomentes sunt hi q̇ habent nāl'r orificiū stomachi debile ⁊ fundū fortē ⁊ hysophagū latu; ⁊ pectoralia fortia. vel q̇ ista acq̄siuerūt in ꝓcessu tp̄is. vel q̇ sibi cōsuetudinē fecerūt facile vomendi ex frequētia vomit'. Et hi q̇b' cholera vel ali' humor mordax ⁊ acutus ad os sui stomachi frequēter affluit. Scōa regl'a est. solutio vētris plus vomitu conuenit hoī figure vl' hītudinis de se mediocris: q̄ sc; neq; ē crassus neq; macer cū forti excessu. Id mēorat hyp. ampho. 4. sed addit ꝙ talis difficile vomat: ⁊ ꝙ sibi caueat a solutōe vētris in estate. Ait ei ibi. Difficile vō vomētes et medie carnosos iferi' timētes estatē. Et ga. in cōmento ait. Si facile vomētes ⁊ macillētos o; purgari a suꝑioribus ⁊ hoc in vere: estate q̄; ⁊ autūno fit: solā aūt hyemē est caueri. tūc ⁊ medie carnosos ⁊ difficile vomētes ab inferiori necesse est purgari. Prohibet̄ aūt tp̄e estiuo vēter ei solui q: sub cane est: ⁊ añ canē moleste sunt pharmacie: vt ait hyp. ibi. Tum ꝓpter debilitatē v̄tutis: tū q: calor aeris nos ꝯtinētis trahens hūores ad exteriora pharmacie opus impedit: tu; q: facile solutio vētris tūc cōuertit̄ ad dysinteriam: eo ꝙ tūc tp̄is cholera abundat cuius acumīe vna cū acumine medicine intestina leuit̄ excoriant̄. Tertia regl'a est. si vomit' necessari' fuerit homini mediocris habitudinis differat sumere medicinā vomicam vsq; ad estatem. Iuxta illud ga. quarto amph. cōmento illius canonis: Difficile vero vomētes ⁊ medie carnosos inferius. Et si indigēt a superiori soli estati erit attribuendū: ⁊ alia tēꝑa sunt cauenda ¶ Contra dicit galienus cōmento illius canoñ. Sub cane ⁊ āte canē moleste sunt pharmacie hoc tp̄e est calidissima natura temporis non valens sustinere purgationē vomitus vel solutionis. plurimi enim inde incidunt i febre;. Item quia virtus deficit ex nimietate caloris que datis potionib' multo magis debilitaret

Ab ipō tamen sibi caueat cū eo non indiget. Uerūtamen anteꝗ̄ ventris fiat solutio aut vomitus p̄mittenda est humoris subtiliatio q̄ est euacuā dus ꝛ amplificatio canaliū, ꝛ ipsorū apertio: qm̄ hoc est ex eo quod corpus a pena securū reddit. Et scito ꝙ facere nature cōsuetudinē lenitatis et obediētie ei quod vis ex solutōne vētris ꝛ vomitu facili anteꝗ̄ medicina detur: aut vomitus est ex regiminibus aperiētibus. Ampli' vētris solutio ꝛ vomitus cū macredine ventris est difficilis ꝛ laboriosus ꝛ timorosus. ¶ Medicina quoqꝫ vomitū faciēs quādoqꝫ fit vētris solutiua cū stomachus fuerit fortis: aut bibita fuerit sup forte famē: aut q̄ eā bibit habuerit passionē cholericā ꝛ nature lenitatē: aut si vomere nō cōsueuerūt: aut si medicina in sua substātia grauis fuerit ꝛ velocis descēsionis.

Dic p̄mo ꝙ ga. ibi loquit̄ de vomitu ꝓuocato cū vomico forti et violento q̄lis est ille qui ꝓuocat̄ ex elleb oro albo: et de vomitu q̄ fit hora electōnis nō hora necessitat̄. Et p̄nceps hic nō de tali loquit̄. Dic scōo ꝙ homini mediocris habitudinis sola estate sua detur vomitus; q2 tūc tp̄is abūdat in eo cholericus hūor aptus vomitui. Nō sic ī ātpibus aliis: sed sanguis vel phlegma. Dic t̄tio ꝙ euacuatō p vomitū pōt eē necessaria homini mediocris habitudinis: q2 abūdat in cholera vel ꝑpter regimē calidū ꝛ siccū vel ꝑpter tp̄s vl' ꝑpter regionē in q̄ hitat: ꝛ disposit' ē ad dysinteriā ex debilitate suoꝝ itestiorum: vel ex multa cholere ꝓfluxione ad ip̄ius itestina: quare nō potest sine piclo deduci cholera p inferiora: vel q2 ḡuat̄ emorroidib' aut tenasmone. Quarta regl'a est. caueat sibi homo mediocris habitudinis a vomitu cū nō indiget eo: q2 stomachū debilitat pectus opp̄mit ꝛ visui nocet. ¶ Attēde ꝙ p̄n. nō intēdit hic ꝓhibere vomitū leuiter cōmotū p cibos aut potus quoqꝫ mēsebis quē suadēt hypo. ꝛ ga. sed ꝓuocatū cū vomico forti: sicut elleboro non egente corpe: p̄cipue tp̄e estiuo dū virtus plurimū debilitata est et resoluta vehementi estu.

In tertia tāgit tria q̄ p̄mittēda sunt exhibitōi pharmacie vomice vel secessiue. Primum est subtiliatio humoris euacuādi si grossus fuerit: ꝛ eius incisio si fuerit viscosus: ꝛ ingrossatio si fuerit subtilis imoderate. Per hoc ei cedit apte ꝛ facil'r pharmacie trahenti ꝛ v̄tuti nitenti ip̄m expellere. Scōm est aptio ꝛ dilatatio canaliū p quos hūores transituri sunt ꝛ expellēdi. Per hos enī libere defluūt hūores ad loca p que debēt foras eiici. Tertiū est ante exhibitionē pharmacie facere nature cōsuetudinē lenitat̄ et obediētie. i. ventrē reddere lenē mollē ꝛ obedientē facili vomitui: vel facili solutioni vētris quā intēdis. Et hoc est ex regiminibus apiētibus siue aptātibus vias expulsionis ad faciles expulsiones. Nam vie lenificate facil'r extendunt̄ ꝛ p eas velocit' lubricant hūores purgādi ꝛ tam v̄tus pharmaci ꝙ l̄ba libere ꝑtrāsit. Hui' snie memīt hypo. amph. scōa dicēs. Corpa vbi q̄s vult purgare oꝫ fluxa facere. Et gal. in cōmēto ait. Multi medicoꝝ fluxa facere arbitrati sūt vt vomitu purgādos ātea vomitui p̄parem' cū aq̄ calida ꝛ hūidis ꝛ fastidiosis cibariis: ꝛ sic tādē medicinā dare. Quib' vo pharmacia dāda ē vētres mollianc̄: vt veni̇t ad laxatōeꝫ p̄pet̄. Sꝫ tn̄ h̄ nō vult itētio hyp. sꝫ hic magis aliud necessarium posuit: quod mult̄ multotiēs ꝓbauim' expimēt̄. Sub[illegible]iliandi em̄ sunt hūores grossi ꝛ viscosi pori apiēdi quibus valeant currere ꝛ medicamibus expelli: ꝛ extrahi facile tēpata medicina qua nō ꝯturbet̄ natura: hec ga. Cōsequēter subdit incōueniētia ꝯtingētia ex omissione harū p̄parationū: dicens. ꝙ q̄ neglexerit et ad medicinā tm̄ intēderit humores dissolutos ꝛ angustiosos reddit: ꝛ cū nimiis torturis defectōibus q̄ꝫ et v̄tiginibus mult̄ ꝛ ꝯpulsibus inordinat̄.

In q̄rta dicit ꝙ in habētibus ventrē macrū seu multū tenuē solutio vētris et vomitus cū pharmacia sunt difficiles laboriosi ꝛ timorosi. Difficiles quidē: quia venter macer et extenuatus est plurimū debilis exāguis ꝛ excarnat' vix sufficiēs expellere hūores quos ad eū traxit pharmacia abūde. Laboriosi vo: q2 vēter macer nō est armatus sufficiēti pinguedine cōtra acumē medicie. ꝛ nerui ip̄i' sunt discoopti: vn̄ facillime patit̄ dolores ꝛ torsiones tā ex acumine pharmacie ꝙ ex acumie humoꝝ ad ip̄m tractoꝝ. Timorosi aūt. q2 si ex acumine medicine sibi supueniat excoriatio aliq̄ vix sanabit̄ ꝑpter debilitatē v̄tutū naturaliū in macro vētre p̄cipue nutritiue v̄tut̄. Hanc sentētiā quo'ad solutionē vētris p̄meminit hyp. ampho. 2. dicēs. In omnibus egritudinibus ea q̄ sunt circa vmbilicū ꝛ pectinē spissitudinē habere melius est: nimis vo tenue ꝛ tabefactū malū. aptū vo huius scꝫ vēter spissus ad inferiorē purgationē. Et per ꝯ̄riū cōcludi potest ꝙ vēter tenuis ꝛ tabefactus est ineptus ad hanc. Uel legat̄ in ampho. hyp. Ineptū vo huius ad inferiorē purgationē et referat̄ ad tenue ꝛ tabefactū: vt ga. in cōmento inuit: dicens. Si em̄ macri sunt vētres refrigerari necesse est ꝛ nō bene digeri q̄bus inferiorem purgationē difficilē esse dixit ꝛ bene. Sub pectore em̄ membra si nō fuerint fortia vt sunt purgādoꝝ adiuuamēta magna faciūt nocumēta. Sed querendū est inq̄t quare inferiorē dixit ꝛ vomitus purgationē reticuit cū sil'r piculosus sit vomitus. In oībus em̄ vomitū piclosū esse pꝫ. inferior autē occultatior atqꝫ minor. Cū ergo sit hec cauenda multo magis altera: q̄si dicat si solutionē ventris in vētre tenui ꝛ tabefacto hypocras prohibuerit a fortiori vomitum qui violentior motus est prohibere voluit.

¶ Medicina quoqꝫ ꝛc. In hac particula sexta p̄mo agit de causis ob quas pharmacia vomica fit secessiua. Secūdo de causis ob quas secessiuum pharmacū fit vomicū ibi [Et vētris solutiua] Tertio de nocumētis prouenietibus ex pharmaco solutiuo recepto quod non soluit: vel soluit immaturū ibi [Omnis preterea medicina]

In p̄ma parte dat q̄nqꝫ causas ob quas pharmacia vomica fit secessiua. Prima est fortitudo stomachi in quo recipitur. Nam medicina vomica vomitum prouocat debilitādo: conturbando: et subuertendo stomachum et trahendo ad ipsum superfluitates. Iuxta illud mesue capitulo secundo prime intētionis suorum simplicium. Educūt autē per vomitum quecūqꝫ de proprietate habent: vt stomachum superius debilitent. Deinde morātes in ipso attrahunt ad ipsum ab epate ꝛ intestinis et membris aliis: et generant in ipō agitationem cum subuersione. Deinde contra motum v̄tutis naturalis continuatur eius motus expellendi per os. Sed stomachus fortis non leuiter patitur hec sibi ingeri a pharmaco vomico: immo inq̄nātū potest deorsum expellit et hoc et humores per ipsum attractos qui proniores sunt deorsum repere ꝙ sursum ascendere. Iuxta illud mesue ibi. Et repere ad intestina est illud quod ē ſm plurimū. Et illud est propter sex res. Prima est. quoniā declinatio materierū plus est ad inferiora. Secunda est. quoniā ductus ꝛ vie in quibus membra superfluitates expellūt plus ad intestina ꝙ ad stomachū redūdant. Tertia. quia intestina fecit natura esse membra expulsionis et nō stomachum. Quarta. qm̄ melius est vt natura ad ignobiliora ꝙ ad nobilia mēbra trāsmittat. Quīta. quoniā melius est vt ex propinquioribus ducantur viis. Sexta. quoniam si ad stomachum repat materia: decentius est illam ad intestina descendere ꝙ ad mery. Uirtus enim naturalis inferiorem stomachi portam expulsioni: attractioni vero meri decreuit non expulsioni: hec ille. Secūda causa est cum medicina vomica bibita fuerit super fortem famem: tunc enim stomachus se claudit super eam et conatur eā digerere et vti ea veluti cibo: et membra famelica trahunt ip̄am ad inferiora que veniens ad intestina trahit illic humores et conturbat: pūgit ac stimulat ea mouens ad secessum. Per hunc enim modum fit medicina ventris solutiua. Teste mesue vbi supra dicente. Per ventrem autem educunt medicine quecūqꝫ in stomacho manentes: attrahunt ab epate et membris humorem quē attrahere est eis proprium ad intestina: faciuntqꝫ in ventre perturbationem. Deinde iuxta modum exigentie virtutis naturalis continuatur eius motus expellendi ad inferiora per anum. Tertia est. cum bibens medicinam vomicam habuerit vel habere consueuerit passionem colyricam: vel lenitatem nature id est ventris. Et est colyrica passio motus materierum corruptarum non digestarum ad separationem ex via intestini redeuntium ad ipsum a corpore ſm acuitatem ꝛ laborem expulsiue: vt ait princeps tertii decimasexta tractatu primo capitulo secundo. Habens enī vel habere solitus hanc passionem est debilium intestinorum facile recipientium superfluitates: quare ad ea confluunt humores attracti per pharmacū vomicū: vna cū pharmaco natura nitēte et plus assueta eo cētia mittere ad inferiora. Quarta est cū dat̄ nō ꝯsueto vomere. In talib' em̄ nā abhorret vt os efficiat officiū ani qđ deputauit itroductiōiciboꝝ nō eductioni supfluitatū. Quīta ē. si medicina vomica grauis ī l̄ba fuerit ꝛ cito labat̄ ḡuitate ip̄ius ad inferiora: sicut es vstum quod

illinitū palato ꝓuocat vomitū:⁊ bibitū cū oximelle sua ꝗuitate velocit̄ descēdit ad inferiora:⁊ soluit aquā citrinā extrahēs ipam absq; nocumento:vt ait ꝑn.2°.huius ca.de ere. ¶ Attēde ꝙ ebemesue capl'o scđo ꝑme intētiōis suoꝝ simpliciū fere easdē causas sub alia serie reddidit: q̄re pharmacia vomica fit secessiua dicēs.Et vomitiuā quoq; inuenim⁹ ventris solutiuā ꝓpter tria.Primū est si medicina ipa in se sit velocis descensionis aut sit cum admixtione nō facientis delectationem. Scđm vo est. si fuerit medicina exhibita ei qui stomachuꝫ habet fortē: aut q̄a suscipit eā sup famē vehemētē qñ stomachus est inanit⁹:aut

Et ventris solutiua facit vomituꝫ propter debilitatē stomachi aut propter multā fecis siccitatē:aut ꝓpterea ꝙ medicina abhorret̄:aut ꝓpterea ꝙ bibitor fastidium habere solet.

Omnis p̄terea medicina q̄ ventris est solutiua que nō ipsum soluit:aut soluit sed nō id quod est maturū mouet humorē queꝫ deberet soluere: et

quia lenitatē nature hꝫ.Tertiū ꝗ est intētionis distractio ad alia ꝓpt̄ res delectātes exteriores:⁊ q2 natura oīa regulās facere decreuit sapientius de re vomitiua solutiuā:hec ille.

In scđa dat.4.causas ecōtrario ꝓpter quas pharmacū vētris solutiuū fit vomitiuū.Prima est debilitas stomachi maxime oris eius:ob quā nō sufficit pharmacū assumptū vna cū hūoribus ꝑ ipm attract̄ inferius pellere:sꝫ irritatus ab vtrisq; simul cogit̄ vomere p̄cipue si fundus eius sit fortis ⁊ plurimum cōstrictus. Scđa est multa fecū siccitas q̄bus oppilant̄ intestina ꝗssa q̄re neq; pharmacū neq; mali hūores ꝑ ipm attracti descēdere possunt ad inferiora:sed regurgitātes tēdūt supius v̄sus stomachū ꝓuocātes vomitū.Tertia est ꝓpterea ꝙ assumēs medicinā secessiuā abhorret eā. Tūc ei stomach⁹ eā nō amplectit̄:sed toto posse reijcere q̄rit:ꝙto ꝑus ⁊ breuius pōt sua v̄tute nāli expulsiua etiā si nō dictet ꝯriū.Quarta est cū bibitor fastidio freq̄nter affici solet.Nam fastidiū media semita ē ad vomitū cibo2:quāto magis ad pharmacie vomitū q̄ plus cibo irritat.Adde si vis q̄ntā scꝫ cōsuetudinē facile vomēdi.Et adhuc sextā puta leuitatē pharmacie accepte:⁊ vnctuositatē q̄ natat in stomacho superius tendēs. ¶ Attēde ꝙ ebemesue altero ordine ⁊ altero nūero vbi supra reddit causas quare secessiuū pharmacū vomicū fit:dicēs.Causa aūt huius qñq; est ꝓpter dispōnē medicine:qñq; ꝓpter dispositiōeꝫ que est in suscipiēte:qñq; ꝓpter dispōnē cōtingentē sup vtrisq;.Horuꝫ aūt ꝑmū est.si medicina ē earū q̄ supnatāt stomacho:aut earū q̄ nimis abhorrēt̄: aut q2 est earū ē q̄ ꝑturbationē ⁊ agitationem faciūt nimiā. Scđm est exhibitio pharmacie sup stomachū debilē:aut exhibitio ei⁹ ei qui siccitatē fecū adherētiū intestinis patit̄:aut hꝫ canaliū ⁊ ductuū expulsionis coartationē.Et qñq; ē cā ei⁹ ipet⁹ vētositat̄ sublimāt̄ corp⁹ medicine.Tertiū vo est cōmotio corꝑca aut aīalis sup pharmaciam et fetor ⁊ aspectus rei abominabilis et similia:hec ille.

In tertia dicit ꝙ oīs pharmacia solutiua vētris interius sumpta q̄ nō laxat ventrē vel si laxet eū nō soluit maturū seu digestū humorē cōmouet humorē quē deberet soluere ⁊ sibi attrahere dilatans ipm siue dispgens hincinde in corꝑe:q̄re corpus supat ⁊ naturā vincit qua regi deberet.et alij hūores cōuertunt̄ ad ipm q̄re hūor iste multiplicatur in corꝑe adauctus. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ sex sunt cause p̄ncipales ꝓpt̄ quas pharmacia exhibita nō soluit:vt ait mesue ca.ꝑmo tertie intētōis suorū simpliciū dicēs.Si medicina solutionē nō fecerit aut fecerit tardā fit illud ꝓpter debilitatē v̄tutis nō valētis opari in medicinā:q̄re nec ea in ipam:aut ꝓpter ventositatē grossam subleuantē corp⁹ medicine: aut cōculcantē in occult̄ vacuitatib⁹ ⁊ poris:⁊ fit cā ad febris putrefactionē ⁊ sincopim ⁊ mortē festinā:aut q2 expulsiua debilitat̄:aut ꝓpter oppilationē ⁊ cōstipationē in vno ex canalib⁹ expulsionis:aut propter materie inobedientiā ad expulsionē q̄re fit cōmotio ⁊ agitatio in ea ⁊ nō expellit̄:imo dilatat̄ ⁊ multiplicat̄ in corꝑe:aut q2 medicina debilis est in se ⁊ remissa in oꝑe suo.Et remedia ꝯtra hec refert ibi mesue: ⁊ dabit ꝑn.c.8.istius quarte fen. ¶ Attēde scđo ꝙ pharmacia assūpta soluens ventrē:sed nō soluēs illud quod est maturū difficult̄ soluit ⁊ laboriose:necnō diminute magis cōturbās hūores peccātes ⁊ totū corpus ꝗ eos euacuās: ꝓpterea ꝙ p̄paramēta ad eam nō p̄cesserūt q̄ ꝼm veritatem corpus a pena securū reddūt ⁊ sunt ꝓprie.4.Primū est adeq̄tio materie euacuāde. Scđm est canaliū ⁊ ductuū necessariorū p̄paratio Tertiū est facilis nature obediētia. Quartū est cōsuetudo lenitat̄: vt ait mesue in ꝓemio tertie intētionis suoꝝ simpliciū.Adde si vis alias causas:vt celū sinistrū seu horā nō electā:neq; ꝓpiciā ad euacuationeꝫ vel diminutionē dosis vel diuersionem nature ad alia:vel alia de foris

occurrētia:sicut terror:ira:frigus aut vētus intima penetrās:calor dissoluēs:sepelire pharmacū in cibo ⁊ potu ⁊ his silia. ¶ Attende t̄tio ꝙ pharmaciarū nō soluentiū quedā parū nocēt:imo quasi nihil:q2 vincunt̄ a v̄tute corꝑis ⁊ fiūt cibus:alie nocēt nocumēto plurimo:quas nec v̄tus vincere sufficit nec eas regere:sꝫ succumbit eis Iuxta illđ ga. tertio simplicis medicie.c.20. Et ꝓpter illud quod iā narraui fit ꝙ de medicis solutiuis qñ nō soluūt sunt q̄dam q̄ cū hoc ꝙ non nocent corpori fiūt cibus:⁊ quedaꝫ

dilatat ipm in corpore.superat ergo corpus et cōuertunt̄ ad ipsuꝫ humores alij:quare humor iste in corpore multiplicat̄. ¶ Ex humorib⁹ quoq; ē qui est velocioris obediētie vomitui ꝼm plurimum sicut cholera:et ex eis est qui vomitui rebellis existit: sicut melancholia:⁊ ex eis est qui int̄ hoc et hoc est medius sicut phlegma.

que alterant̄ ⁊ cōuertunt̄ ad dispōnē que corrumpit ⁊ interficit Et de istis secūdis loquit̄ hic ꝑn.dicens.ꝙ mouēt humorē queꝫ deberēt soluere ⁊ dilatāt ipꝫ in corꝑe:supant ergo corpus.Lꝫ em̄ possint humores mouere ꝯturbando ⁊ agitādo nō tm̄ valēt hos foras educere ꝓpter defectū directōis v̄tutis ab eis ꝓstrate.Istius modi sunt turbich nigrū ⁊ agaricus niger ⁊ durus ⁊ coloq̄ntida singularis in plāta sua. ¶ Attēde quarto circa hoc ꝙ dicit p̄nceps.Et cōuertunt̄ ad ipm humores alij. ꝙ dupl'r illud intelligi potest.Uno modo sic ꝙ humor cōmotus ꝑ pharmaciā ⁊ nō eductus alios humores in sui naturā trāsmutans cōuertat:vt si cholericus vel adustus fuerit cholerā fiet sanguinē vel adurat ipꝫ Alio modo sic ꝙ sibi imisceat alios hūores ⁊ ināliset nō trāsmutans eos s̄bal'r:vt si phlegma fuerit cōmotus humor sibi imisceat cholericos hūores vel sanguieos inspissando eos ⁊ ꝓhibendo ab vlteriori digestione.Et ꝑ istos modos maxime ꝑ ꝑmū crescit in corpore seu multiplicatur commotus humor.

¶ Ex humoribꝯ ꝗ ⁊c. In hac ꝑticl'a septima ꝑmo agit de obediētia ⁊ rebelliōe hūoꝝ secessui ⁊ vomitui.Scđo de corꝑib⁹ dispositioribus ad fluxum ventris ibi [Et febrē quidē] Tertio de ieptitudine vomitui ibi [Et cui⁹ humor]

In ꝑma ꝑte tangit hanc diuisionē. humoꝝ quidā sunt obediētie velocis vomitui ꝼm plimuꝫ sic cholera:alij sūt iobediētissimi sibi sicut mel'ia:alij medij iobediētia ⁊ rebellione sicut phlegma. Hac de cā iussit hyp.amphor. quarta purgare estate supiora ⁊ graciles ac facile vomētes purgare supius:q2 dñat̄ et supabūdat i istis cholera.⁊ melacholicos inferius purgare:q2 abūdat in his mel'ia. ¶ Sed ꝯtra.in pharmacijs talia oꝫ educere a corꝑe qualia ⁊ spōte veniētia vtilia sunt que vo cōtrarie veniētia vtilia quiescere: vt affirmat illic hypo. Sed spōte ⁊ natural'r mel'ia sursuꝫ defluit ad orificiū stomachi suscitās ibi appetitū ⁊ cholera deorsum ad intestina ꝑ eis abluēdis.Iuxta illud ꝑn.ꝑmi ꝑma doc.quarta ca.1.Et quēadmoduꝫ illa cholera rubea postrema v̄tutē euigilat expulsiuā inferius: sic et ista cholera nigra postrema v̄tutem appetitiuā euigilat superius.Uidet̄ ergo mel'ia aptior vomitui:cholera autē secessui. Item phlegma videt̄ ineptissimuꝫ vomitui:tum q2 inferius sua grauitate tendit.tum q2 adheret sua viscositate vijs ꝑ q̄s trāsit. Item cholera sua subtilitate ⁊ acuitate facile imbibit̄ ⁊ infiltrat̄ substātie stomachi: ⁊ ñ ibibita facile spgit̄:ita vt expulsiua nō valeat satis circa eam figi:quare nō facile vomitui obedit. ¶ Ad primū dic ꝙ lꝫ cholera naturalis ex destinato ⁊ ordinatione nature inferiora petat ⁊ melāc̄holia naturalis superiora ꝓpter causas dictas:cholera tamen nō naturalis pharmacia purgāda q̄a ignea ⁊ leuis est semꝑ superiora petit:vt ait ga.4.ampho.commento illius canoñ.Purgare si quidē estate.Purgetur ergo in estate ⁊ autūno ꝑ superiora ne forte ab hac dissipentur membra Melancholia vero excedēs inferius quidē educēda est:quia humor grauis est:vehemētius quidē:quoniā et glutinosior est.Est em̄ fex aliorum humoꝝ:vnde solus portat corruptionē omniuꝫ aliorum humoꝝ:vt ait gal'.amphorismoꝝ quarta cōmēto illius canoñ.Melāc̄holicos vo inferius. Ad secūdū dic ꝙ arguit de phlegmate viscoso vel glutinoso vehementer herente. princeps vero de crudo aquoso hic loquitur. Ad tertiū dic ꝙ p̄nceps nō intēdit hic de cholera infiltrata stomacho neq; de multū subtili et quasi furiosa.Et ad excipiendū tales modos cholere nō obe-

dientes vomitui dicit in littera.ſm plurimum.

In secūda dicit ꝙ melius est febricitāti soluere ventrē secessiuo pharmaco ꝙ̄ facere vt vomat medicina vomica. Cuius rō est quadruplex. Prima est. qꝛ motus vomitus est cōturbātioꝛ ⁊ magis cōtra naturā: quare plus inflāmat ⁊ incēdit febrē. Scda est qꝛ in motu vomitus pectoralia membra magis laborāt ꝙ̄ in motu secessus quibus compatiṫ subiectū febris: videlꝫ coꝛ ⁊ inde inflammatur.

Et febrē quidē habentis ventrem soluere melius est ꝙ̄ facere vt ip̄e vomat. Et cuius humoꝛ descendens fuerit sicut lyenteriā habentis facere vt vomat est incōueniens. ¶ Medicinarū preterea vētris solutionem

Tertia est qꝛ in vomitu materie defluūt sup̱ os stomachi qd̄ precordiū ab ātiq̄s dr̄: qꝛ sibi ilico coꝛ cōpatiṫ ⁊ sua vehementissima sensibilitate facillime dolet vnde febrilis caloꝛ aggrauaṫ. Quarta est. qꝛ medicina vomica manet in stomacho cōturbās ip̄z ⁊ ad ip̄m trahens humores purgādos: secessiua vō deoꝛsum labiṫ ad itestina q̄ sunt vilia mēbra trahēs ibi hūores euacuādos. ¶ Cōtra dicit p̄n. quarti p̄ma trac. 2. ca. de curatōe vl'i febriū putridarum. Qꝛ si inuenis hūorē in p̄mis declinare ad stomachū fac vomere. Item dicit gal'. primo de febrib' ad glauconē cap̄. de cura tertiane vere. Rubee vō cholere humoꝛ oīm eoꝝ q̄ in coꝛp̱e sunt humoꝝ siccissimus ⁊ calidissimus sil' existit. cōcedere igitur opꝫ eum qui ad ventrē fluit humorē euacuari p̱ vomitū. illū vero q̄ de subtus subduciṫ eodē modo p̱ eam q̄ de subtus excretionem. Itē dicit ibi ca. de cura q̄rtane. Et si digestiōis signa appareāt purgare cōfestim cū melancholicū humorē purgantibus pharmacis nō solū semel: sed multotiēs si sic opoꝛtuerit: vti vō ⁊ his q̄ a cibis vomitibus tūc frequēter: ⁊ nullo p̱hibēte elleboꝝ albū dare p̱mixtum raphano. etsi nihil p̱fuerit ip̄m elleboꝛuꝫ. Item dicit ibi ca. de cura q̄tidiane. Circa statū vō p̱uidere opꝫ de vētre maxie aūt de oꝛe ei': ⁊ deinde vomere a raphanis ⁊ cibarijs: et p̄cipue phlegma euacuātibus subductiuis vti. Itē dicit q̄rti prima trac. 2. ca. de cura tertiane. Cura cū eo quo iuuaṫ natura ex p̱uocatione vrine aut solutione vētris aut vomitu. Item dicit ibi cap̄l'o de cura febris phlegmatice. Et vomitus quidē cū eo qd̄ ē in eo de debilitate stomachi est vehemētis iuuamēti valde et est vltimus huic egritudini. Item dicit ibi ca. de cura q̄rtane. Et vomit' iterū et p̱p̄e ante cibū ⁊ post cibū etiā est cōueniētioꝛ ⁊ p̱p̄e in die paroxismi an̄ paroxismū. ⁊ p̱p̄e qn̄ med'ia est phlegmatica est de rebus iuuātibus in ea ⁊ nō in p̄ncipio tm̄: imo in omni hoꝛa. His testimonijs clarū videṫ ꝙ in multꝭ febribus multū ꝯfert vomitus. ¶ Ad hec obiecta dic ꝙ ſmo p̄n. ħ intelligiṫ de febribus acutis maxie de arsiuis ⁊ continuis ⁊ de vomitibus q̄ p̱uocanṫ cū foꝛtib' vomicis: vt azarabaccara vel elleboꝛo albo.

In tertia dicit ꝙ incōueniēs est p̱uocare vomitū in illo cuius humoꝛ est descendēs vt in lyētrico maxime in hyeme. Iuxͣ illō hyp. amph̄o. 4. Quibus vō vētres lyētrici: hyeme sup̱ius medicari malū est. ¶ Attēde p̄mo ꝙ lyēteria est quādo illud quod cōediṫ in eisdē q̄litatibus q̄b' p̄us cito fuit egrediṫ. vt ait gal'. in cōmento dicti canonis. ¶ Attende scd̄o ꝙ gn̄alis causa lyēterie est defectus v̄tutis retētiue stomachi vl' intestinoꝝ. Et ip̄ius cause sp̄ales sunt tres. Prima est malitia cōpl'onis in aliq̊ hoꝝ membroꝝ. Scd̄a est pustule aut vlcera in aliquo eoꝝ. Tertia ē phl'ma sup̱ficietenus eis adherēs ⁊ lubrica reddēs. Iuxta illud ga. ibi. Est aūt ex defectōe v̄tutis cōtētiue q̄ fit ex mala stomachi et intestinoꝝ cōpl'one. Et aliq̄n p̱pter vulnera seu pustulas in stomachi vel intestinoꝝ sup̱ficie: vel ex phlegmate crudo vel acetoso ī stomacho vel in intestinis incluso. ¶ Attende tertio ꝙ si lyenteria p̱cesserit ex vulnerib' stomachi plus valꝫ in ea vomit' secessu. Iuxta illud ga. ibi. Vulnera aūt ex hūoꝛibus sunt calidis quos necesse est a sup̱ioꝛibus purgari: qꝛ leuius est eos ita emitti: sꝫ tm̄ nō in hyeme. ¶ Attēde q̄rto ꝙ si lyēteria p̱cedat ex mala cōplexione p̄dn̄ante stomacho sine materia nō cōpetit in ea vomitus necꝫ secessus: sed si a phlegmate fuerit inducta pharmacia cōpetit educens phlegma illud p̱ inferioꝛa. Iuxta illud gal'. ibi. Humores vō phlegmatici si sunt in intestinis inuiscati nō cū vomitu sunt purgādi: qꝛ nihil cū vomitu erit: nisi quod in stomacho solū fuerit: ⁊ qꝛ phlegma solū inferioꝛa petit quod fuit cā huius moꝛbi melius p̱ inferioꝛa purgaṫ ꝙ̄ p̱ sup̱ioꝛa: hec ga. Et id intē dit hic p̄nceps. ¶ Attende q̄nto ꝙ ī lyēteria ex phlegmate si debeat dari secessiuū pharmacū debet dari in p̄ncipio dū v̄tus est foꝛtis: q̄a soluere ventrē sup̱ vētris solutionē v̄tute iam debilitata est timoꝛosum. Et in illo pharmaco debet esse aliquid qd̄ post eductōnē phlegmatis derelinquat aliquid stipticitatis aut myrabolani kebuli.

facientium deterioꝛ est que ex medicinis est composita multe diuersitatis in temp̱e quo soluēdus est vēter. quoniā vētris solutio cōturbatur: ⁊ prima ventrē soluit anteꝙ̄ secūda: et quādoqꝫ p̄ma ip̄am scd̄am expellit.

¶ Mediciarū p̄terla ⁊c. In hac p̱ticula octaua p̄mo agit de malitia pharmaciarū ex m'ltitudine cōponentiū. Scd̄o ex hoc ꝙ bibunṫ coꝛpore mūdo ibi [Amplius q̄ biberit] Tertio de signis quādo pharmacia nō sup̱fluit et qn̄ sup̱fluit ibi [Et ad vltimū] Quarto de signis bone ⁊ cōplete euacuationis ibi [Somnus quoqꝫ]

In p̄ma parte dicit ꝙ medicine solutiue vētris deterioꝛes sunt ille q̄ cōposite sunt ex medicinis plurime diuersitaṫ in hoꝛa qua soluēdus ē vēter. Cuius rōnem reddit hic triplicē. Prima est. qꝛ p̱ has medicinas solutio vētris nō oꝛdinate fit sed ꝯturbaṫ sicut attractio currus vl' nauis p̱ plures equos nō simul trahētes: sed successiue ad diuersa latera et natura etiā ip̄a cōturbaṫ in reductiōe harū de potētia ad actū. Secūda est. qꝛ p̄ma ip̄arū p̄us ventrē soluit ꝙ̄ scd̄a soluat: vnde fatigatur amplius natura magis durante seu p̱seuerāte cōturbatōe p̱ pharmaciam: ⁊ qn̄qꝫ scd̄a effrenitat p̱pter p̄parationē ad fluxus excessum quā p̄ma induxit. Et p̄mā ħ vocat q̄ foꝛtius laxat vel citius attrahit humorem p̱p̱riū. Tertia est. qꝛ p̄ma interdū festinās opus laxatōis ei' scd̄am educit secū: ⁊ hūoꝛes quos ip̄a attraxit p̄usꝙ̄ 2ª op̱ari cep̱it: ⁊ sic scd̄a nihil operaṫ nec in aliquo p̱dest: imo magis nocet ¶ Attēde p̄mo ꝙ p̄n. nō intēdit hic p̱hibere vsum pharmaciarū cōpositarū ex medicinis laxatiuis pluribus multū diuersis: necꝫ eas vitup̱are general'r et ī toto. Nam hiere' magne q̄s describit q̄nto hui': ⁊ pil'le plurime sunt istius modi. Multꝭ tn̄ laudibus eas extollit. Et rasis ⁊ p̄n. frequēter iubent pharmacias debiles cū foꝛtibus acui. Rasis quidē sepe addendo dyagredij dragme vnius q̄rtam. Princeps vō dragme vnius sextam scilꝫ ʒ. ſ. Et in ista terra sufficit addere ʒ. vnius duodecimā vt in pluribus scꝫ grana q̄nqꝫ cum granis totidē electi masticis ad sui repressionem. Item dicit mesue can̄. p̄mo cap̄l'i p̄mi scd̄e intentionis suoꝛum simplicium. Addere aūt opꝫ in v̄tutē medicinarū quarū op̱atio debilis est per aliquod eis adiūctū. quod quidē faciat earū operationem virtuosam sigillatione p̱p̱rietatis sue cum ip̄is ⁊ cōmensuratione p̱p̄e vnius ad alterā. Et cap̄l'o tertio eiusdē intētionis ait. Subtil'r operatus est qui scamonee aloen miscuit. Nam se in idip̄m rectificant. Et iterū infra de v̄tute tractans pharmaciarū debiliū fere quolibet earuꝫ cap̄l'o iubet eis foꝛtioꝛes addi. Sed intēdit hic p̄nceps vitup̱are pharmacias que componunṫ ex laxatiuis plurimis diuersificatis multū in tempoꝛe solutionis cum cōturbatione ⁊ sine oꝛdine. Que quidē cōturbāt et inoꝛdinate soluūt: vel quia nōdum sunt bene fermētate seu reducte ad vnā laxādi foꝛmā. vel quia dissident ⁊ nō seiuicem idonee sigillant suis p̱p̱rietatibus. Quod solo noscitur experimēto vel iam habito p̱ prioꝛes nostros: vel habituro per nos ⁊ sequaces. Attentos ergo nos reddere intendit: ne leuiter vtamur laxatiuis pharmacis plurime compositionis nisi iaꝫ p̱batis. ¶ Attēde secūdo ꝙ due potissime cause p̱pter quas egent pharmacie adiuncto quod iuuet eas in opere laxandi sunt debilitas ⁊ tarditas earum in opere suo. De debilitate quidem earum dicit mesue canon̄. p̄mo capituli p̄mi intētionis scd̄e. Si aūt medicina debil'r op̱aṫ ⁊ efficit operationē incompletā: aut minus operaṫ ꝙ̄ opoꝛtet: sicut turbith: quod ſm veritatē educit de phlegmate quod est subtile tm̄. Et sicut epithymū de quo nisi quātitas magna exhibeaṫ nō soluit nisi parum: aut nō soluit: ⁊ sicut manna que debiliter soluit: et hermodactili cōuenit confoꝛtare virtutes eoꝛum cum eis que patiuntur sese: vt sigillatim ex eis resultet virtus completam faciens op̱ationē. De tarditate autē dicit idē ibi. Si autē medicia tarde operatur ⁊ efficit operationē suā post tempus extensuꝫ: sicut agaric' ⁊ aloe ⁊ hermodactili ⁊ turbith ⁊ similia erit ei admiscendū aliq̄d quod ip̄am facilem reddat ⁊ festinare faciat. Sicut v̄bi gratia confoꝛtatur agaricus cum manna et sale gemma: et aloe cuꝫ speciebus alefangine seu coquine: et hermodactili cum squilla et raphano: et turbith cum zinzibere precipue: hec ille. ¶ Attende tertio ꝙ princeps hic solum loquitur de pharmacijs solutiuis ventris et non de vomicis: quia vomice suum complent opus conturbatione stomachi: ad quam coadiuuat medicinarum diuersitas.

In scđa dicit p̄mo ꝙ si quis corp̄e suo limpido existente.i.mundo a cacochimia sumpserit pharmaciā siue vomicā siue secessiuā supueniet sibi necessario vtigo vel mordicatio in ventre ⁊ angustia: et quod educetur a corp̄e ip̄ius p̄ pharmaciā vix egredieꝛ cum difficultate multa. Id voluit hyp. amph. scđa dicēs. Sana habētes corpa a pharmacijs purgari difficile est.

Ampli' qui biberit aliquid vētris solutionē aut vomitū sibi faciēs corpore ipsius limpido necesse erit vt ei vertigo accidat aut mordicatio i vētre et angustia: et quod ab eo expelletur egredieꝛ cū difficultate multa. Et ad vltimū quidē dum medicia superfluitates euacuat nō erit cū ea estuatio. Cūq̄ medicinā qui biberit estuationē habere ceperit iam euacuat quod superfluū nō est. Humor preterea qui vomitu aut vētris solutione euacuaꝛ cum ad aliū mutabiꝛ

Et ga. in commēto reddēs causam ait. Multi em̄ vtiginē et torturā vētris inde patiunꝛ cum magna angustia ⁊ duritie expellēdi nocitura: quia laxatiua potio cū sit sibi sitiū attractiua et nō inueniat cholerā rubeā phlegma ⁊ cholerā nigrā ⁊ aquosos humores vtit se ad sanguinē ⁊ carnē sitiēs sibi cū angustia magna īde trahēs. Cā vo vtiginis est vehemens humoꝝ cōturbatio pharmacia trahēte et natura sibi resistente: vnde magna fit effumatio ad caput cōturbās spūs: q̄re videnꝛ omnia circūmoueri q̄ sunt corā oculis. Sed cā mordicatōis ventris et angustie est: quia pharmacia nō inueniēs superfluū humorē in quē opereꝛ suis acumine ⁊ mordacitate torquet ventrem ⁊ intestina.

In tertia dat.4.regulas. Prima est. estuatio nō supuenit illi q̄ purgaꝛ cum pharmacia q̄diu ip̄a supfluitates euacuat. Id voluit hypo. ampho. p̄ma cañ. illo. In pturbationibus vo vētris. Et adhuc in illo. Que egerunꝛ. Et iterū in illo. Si qualia opꝫ purgari purgenꝛ ⁊ ꝯfert purgatio ⁊ bene ferūt hi qui purganꝛ. Et id intelligendum est si purgatio fiat materia digesta ⁊ vijs aptis ⁊ lenificat ⁊ in corp̄ibus ⁊ tēporibus aptis ⁊ cū pharmacia debite correcta ⁊ sub dosi ꝓpa recte ministrata circūstātijs extrinsecis debite obuiaꝛ. Scđa est. cū ille qui pharmaciā sumpsit incepit estuationē pati iam pharmacia euacuat illud quod nō est supfluū nec euacuandū si a pharmacia non ab alio ꝓcesserit estuatio. Tūc em̄ significaꝛ resistētia seu pugna nature vehemens ꝯtra pharmaciā retinere conātis vtiles humores quos pharmacia attrahere nitiꝛ ⁊ euacuare. q̄re vehemēter sanguis ⁊ spūs agitati moueꝛ et corpus estuat. Juxta illud mesue ca.2. intētionis tertie suoꝝ simplicium. Si aūt nō corruptū sed bonū educat humorē: estuationē in corpore gn̄at. Nāq̄ dum medicina supfluitates euacuat nō erit cum ea estuatio. Cū em̄ qui eā sumpsit estuabit ⁊ vexabiꝛ ⁊ debilitabiꝛ debilitatione supflua: scito qm̄ euacuaꝛ necessariū quod natura refugit expellere. Festinandū igiꝛ tūc talē medicinā a corp̄e expellere ilico ⁊ eius vires frāgere. Et illud quod aggregat has duas intētiones est potus aque calide ex qua hora post horā bibat: eius em̄ potus medicinā cito lubrificare facit ⁊ ipsius vtutē frangit: hec ille. Tertia est qn̄ humor q̄ per pharmaciā vomicā aut secessiuā euacuaꝛ: pmutaꝛ ad aliū humorē ab illo qui peccat ⁊ cuius euacuationē queris: signū est ꝙ corpus iam mundū factū est et euacuatū ab illo hūore cuius querebaꝛ euacuatio. ¶ Cōtra. in vētris fluxibus mutatōes egestionū iuuāt si nō ad maluꝫ transmutenꝛ. ampho.2. Et ga. in cōmēto ait. Diuersitates egestionū et mutatōes earū significāt purgatōes multoꝝ ⁊ diuersoꝝ humorum fiduciāq̄ sanitatis ⁊ mūdificatōis corporuꝫ. Item amphorismorū q̄rta laudat hypo. mutatōes coloruꝫ in egestionib' cū pharmacia: dicēs. Cum pharmacijs vo melius est ⁊ quātocūq̄ plures colores fuerit nō malū est. Dic ꝙ si corpus pharmacia purgandū fuerit repletū varijs humoribus a corp̄e purgādis velut inutilibus mutatio humorum in egestionibus de vno ad aliū iuuat: ⁊ est bonū signū. Sed si peccet vnicus humor: et post eius eductionē pharmacia se cōuertat ad aliuꝫ humorem euacuandū: tūc supflue purgare incipit: ⁊ est malū signū vt notat hic p̄nceps. Quarta est. si purgatio cū pharmacia sit adeo fortis ꝙ p̄ueniat vsq̄ ad rasuram intestinoꝝ ⁊ ad rem nigrā fetidi odoris illud erit malū: quia ex rasura significaꝛ ꝙ euacuatio iam supfluit: et ꝙ intestina p̄dunt suam tunicā ⁊ disponunꝛ ad disynteriā. Sed per rem nigram fetidi odoris significaꝛ cancer vlcerosus in visceribus. Juxta illud gal. amphorismoꝝ quarta cōmento illius canoñ. Disynteria si a felle nigro inchoauerit mortale est. Sed si fit ex cholera nigra impossibile est vt succedat sanitas cū huius morbus ab vulneroso cancere nō differat. Et p̄nceps tertij.16. tractatu p̄°. ca.2. ait. Quecūq̄ excoriatio melācholica est eueniēs s̄m semitā inceptōis est mortalis qm̄ significat cancrū putrefactū. ¶ Attēde ꝙ nigre egestiones i p̄ncipio morbi sem̄p significāt malū: sed qn̄q̄ post digestionem materie morbi significāt bonū. Juxta illud ga. amphorismoruꝫ

humorē significabit ꝙ iā corpus est mundificatū a superfluo hūore quē euacuare volumus. Quod si mūdificatio vsq̄ ad intestinorum rasuram peruenerit: et ad rem nigrā fetidum habentē odorē erit malū. Somn' quoq̄ cum post vētris solutionē aut vomitū fuerit multus demōstrabit ꝙ euacuatio perfecte mundauit corpus ⁊ contulit. Et scias ꝙ cum sitis post ventris solutionē aut vomituꝫ fuerit fortis maximam et vltimam purgationis bonitatē significabit.

quarta cōmēto illi' canoñ. Egestiōes nigre. Egestiōes aūt cum nigre appareant in morbi initio nō bonū significāt cum magnā passionē cpatis portendant. Sed si post statū aliquādo bonuꝫ fit signū: quia naturam mōstrat humoribus p̄ualere ⁊ eos posse a corpore expellere: sꝫ egestiōes hm̄oi: nec sūt cū rasura nec cū vehemēti fetore.

In quarta dat duo signa cōplete purgatiōis tā vomitu q̄ secessu. Primū est somnus plurimus post solutionem ventris vel post vomitū. Significat em̄ ꝙ euacuatio p̄fecte mūdauit corpus et ꝓfecit ei. Nam corpus exoneratuꝫ malis hūoribus ⁊ inanitū suis spiritibus hora euacuatōis sedatis humoribus et spiritibus moꝛ querit se reficere ꝓfundo somno velut fatigatus labore plurimo. Istud signū memorat gal. amph. p̄ma cōmento illius cañ. Que egerunꝛ: dicens. Si tm̄ materia et cā egritudinis purgenꝛ infirmus q̄escit leuius. Sed si cuꝫ re naturali purgandū admisceaꝛ grauaꝛ ⁊ angustiaꝛ infirmus cum sua deficit vtus: vnde nō sua ex quātitate materia purgāda ꝯsideratur: sed ex dicēdis significatōib': ⁊ leuitate infirmiq̄ q̄ete ⁊ nociuoꝝ excūtiū q̄litate. Scđm signū est sitis fortis post solutioneꝫ vētris aut vomitū: q̄ q̄dē significat bonitatē vltimā purgatiōis ip̄a em̄ denotat ꝙ pharmacia siꝛ cū natura supfluitates cōplete purgauit: ⁊ ꝙ iaꝫ incipit aliq̄d purgare de rorali humido. cuius officiū est ab incēdio ꝓhibere calorē p̄seruando a siti. Propterea iussit hyp. ampho.4. ꝙ quicūq̄ in pharmacijs nō sitiunt cū purgantur nō quiescāt p̄usq̄ sitiant. ¶ Attende p̄mo ꝙ sitis i pharmacato qn̄q̄ p̄ueīt euacuatiōeꝫ moderatā: qn̄q̄ succedit euacuationi modeste: qn̄q̄ sequiꝛ euacuatōis excessum. Juxta illud mesue ca. sexto q̄rte intētionis suoꝝ simpliciū. Quādoq̄ sitis supoccupat purgationē āteqū euacuet. ⁊ qn̄q̄ succedit ei: et quādoq̄ succedit supfluitati opationis eius. ¶ Attende scđo ꝙ tres sunt cause sitis que p̄uenit euacuationē sufficiētē. Juxta illud galie. cōmento amphorismi nūc allegati. Quidam cū pharmaciā accipiunt sitiūt statim. Quidam vero nō ilico: sed aliquātulum morantur. Qđ cōtingit ex stomachi natura vel ip̄ius potionis vel humorum qui inde debēt purgari. Ex natura stomachi si siccus vel calidus vel vtrūq̄ sit. Ex natura potionis vt si acuta ⁊ pūgitiua fuerit. Ex humoribus purgādis: vt si cholera rubea affuerit: his oībus sitiūt vtētes potionibus. Si cōtraria assunt id est non caliditas nō siccitas nō sitiunt. Si aūt nimie purgationes sunt similiꝛ sequiꝛ sitis: hec ga. ¶ Attende tertio ꝙ mesue capl̄o p̄allegato diffuse declarat has tres causas sitis p̄occupanꝛ opus completū pharmacie: dicens. Supoccupatio sitis fit: aut ꝓpter aliquid quod est ex parte medicine: aut ꝓpter aliquid quod est ex parte stomachi: aut ꝓpter aliquid quod est ex parte ei' quod ē euacuandū. Dispositio vo medicine fit causa sitis si cholerica fit aut acuta: aut amara: aut salsa: aut quoquo modo desiccatiua. Et dispositio receptoris fit causa huius si positus sit ꝓprie sb dominio caliditatis aut siccitatis aut amboꝝ. Euacuande autem materie dispositio est causa huius quādo receptor posit' est sub dominio humoꝝ calidoꝝ ⁊ acutorū: sicut cholere rubee proprie aut humoris salsi. Qui si cū bonitate opationis medicine educuntur sitis reprimiꝛ nisi forsitan malitiā cōplexionis dereliquerint. ¶ Attende quarto ꝙ humores phlegmatici pingues visco si nō inducunt ex se sitim: sed si sitis supueniat post horuꝫ purga

tionē significat complementū bone purgatiōis. Juxta illud mesue ibi. Si aūt stomachus positus fuerit sub dominio humorū pinguiū viscosoꝝ ⁊ phlegmaticoꝝ sitis nō fit. Sꝫ si tūc cum bonitate opationis pharmacie succedat sitis bonitatē acquisitā p eam significat. Et hoc est illud quod hyp. verificauit cum dixit. Non sitientē ꝓpter plenitudinem suaꝫ: et iteruꝫ sumpto pharmaco nō sitientē opꝫ denuo ac denuo sumat vsqꝫ dū sitiat. Sic exponit ibi mesue amphorismū illū. Quicūqꝫ in pharmacijs non sitiūt cum purganṫ nō quiescāt ꝑusqꝫ sitiant. ¶ Attende quinto ꝙ sitis succedēs excessui euacuatiōis nō est bonū signū: nec ē illa vsqꝫ ad quā ꝑcipit hyp. euacuare. Juxͣ illud mesue ibi. Supfluitati aūt opationis catartici succedēs sitis nō est quā hyp. cōsiderauit. supflua eñ inanitio i extenuationē ⁊ ethicā et sitim ⁊ asperitatē cadere facit vnde plus terroris q̄ꝫ bonitatꝭ signū est. ¶ Attende sexto ꝙ illa sitis quā ibidem hyp. ⁊ hic pn. cōsiderauerunt nō est compescēda potu: sed potius somno tolerando sitim. Juxͣ illud mesue ibi. Dico aūt ꝙ in siti quā hyp. cōsiderauit obuiandum nō est nisi cū tolerātia ⁊ somno ad hoc vt cōforteṫ digestio: sedāt eñ eam: neqꝫ cōfidas in exhibitiōe multi potus subito. destruit eñ v̓tutem ⁊ addit potius ad sitim q̄ꝫ minuat eam ⁊ facit cadere in oppilationes malas ⁊ cām ad hydropisim. ¶ Attēde septimo ꝙ siti ꝑuenienti completā purgationeꝫ cōuenit blandiri cum aliquo humido retēto in ore donec pharmacia suā cōpleuerit opationē. Juxta illud mesue ibi. In siti aūt facta ꝓpter calorem stomachi cura est blandiri ei vsqꝫ dū catartici ꝑficiaṫ operatio: ⁊ post illud si malā cōplexionē dereliq̄rit cāꝫ ad siti cureṫ cū eo quod cōuenit. ¶ Attēde octauo ꝙ cura sitis succedētis euacuationi supflue est omne regimē addēs ad humectationē cū rōne ⁊ digestionis confortatione: vt ait ibi mesue.

Sciasᵇ etiam ꝙ medicina vētris solutiua expellit illud quod euacuat cum virtute attractiua que attrahit hunc eundem humorem. Et fortasse attrahit grossum et relinq̄t subtile: quemadmodum facit illa que melancholiā expellit. ¶ Illius preterea verbū qui dicit ꝙ ipsa generat illud quod attrahit: aut ꝙ in primis attrahit illudē qd̓ subtile nō ē aliq̄d.

b Scias etiā ⁊c. In hac scd̓a pte ꝑncipali capl'i istius q̄ est de modis q̄bus pharmacia tam vomica q̄ꝫ secessiua attrahit sibi humores ꝑmo agit d̓ virtute qua euacuat p quā q̄nqꝫ sibi attrahit grossum relicto subtili vel ante subtile. Scd̓o corripit duas opiniones circa modū opis pharmacie ibi [Illius ꝑterea] Tertō tāgit terminos a quo ⁊ ad quē tractōnis pharmacie ibi [Et debes scire] Quarto agit de loco ad quē tendūt humores attracti p secessiuū pharmacū: ⁊ quare ad hūc tendūt ibi [Et raro q̄dē] Quinto de loco ad quē tendūt humores attracti per pharmacū vomicum et cur illuc tendūt ibi [Medicine v̓o] Sexto iterū de terminis attractionis pharmacie ibi [Et scias ꝙ plurimū] Septimo de excussione materierū a trūco corpis p attractōeꝫ medicinaruꝫ siccarum a naribus ibi [Et debes scire ꝙ humorū attractio]

¶ In ꝑma pticula dicit ꝑmo ꝙ pharmacia solutiua vētris educit id quod euacuat a loco in quo est p v̓tutem attractiuā humoris ꝓprij qua sibi attrahit ⁊ ad vias expulsionis declinare facit hunc eundē humorē: vt reubarbarū euacuat choleram educēdo eam a venis p v̓tutem cholere attractiuā qua sibi cholerā trahit et ad intestina declinare facit: ⁊ tūc expulsiua v̓tus intestinoruꝫ irritata tam ab humorib' attractꝭ q̄ꝫ ab attrahēte medicina satagit vtrosqꝫ foras expellere. Juxta illud mesue ca. 2. intētionis ꝑme suoꝝ simpliciū. Medicina laxatiua ꝑueniēs ad stomachum nō adit humorē quē euacuare debet penetrādo ad ip̄m: sꝫ v̓tute attractōis sigillata in ip̄a attrahit eligēs quē ex hūorib' attrahē est ei ꝓpriū. Et est eius opatōis cōparatio ad materias cōparatio magnetꝭ ad ferrū. Stomachi v̓o ⁊ intestinoꝝ natura grauata (mouet vt eos expellat. ¶ In scd̓a dicit ꝑmo ꝙ v̓bū illius nō est aliquid. i. ꝟmo illius nō ē verus q̄ dicit ꝙ pharmacia generat illud quod attrahit: neqꝫ etiā ꝟmo illius ē verus q̄ dicit ꝙ pharmacia attrahit in ꝑmis id qd̓ est subtile: postea grossum: ꝯñter grossi'. ¶ Attēde ꝑ° ꝙ asclepiades ⁊ herasistratus medici famosi tpe ga. affirmauerūt ꝙ pharmacie attractiue humoꝝ ꝯuertūt humorē quecūqꝫ attigūt in ꝓpriā spēꝫ humoris illi' cui' dicunṫ euacuatiue Teste ga. libro pharmacoꝝ ca. 2. de ip̄is dicēte. Sermo itaqꝫ ip̄oꝝ talis est. Medicina purgās quecūqꝫ attingit humorem hūc in ꝓpriā spēm alterat. cholerā quidē rubeā opās quod q̄dē noiant colagogū. i. cholē ductiuū sicut ⁊ phlegma qd̓ fuerit

vocatū phlegmatis eductiuū: aquosam aūt quādā naturā faciens qd̓ vocant hydragogū. i. aq̄ ductiuū. Aliud aūt quēadmodū choleram nigram faciēs quecūqꝫ vtiqꝫ tetigerit hoc. Et iterū cap. sequēti refert de eis hunc ꝟmonē. Quod quidē aquosorū eductiuū humida ⁊ subtilia facit oia q̄ ꝟm venas q̄ꝫuis forte ꝑus oia extiterint grossissima. Quod aūt cholē nigre ductiuū ecōuerso omnia grossa ⁊ nō fluida q̄ꝫuis ꝑus fuerit liq̄dissima. ¶ Attēde scd̓o ꝙ q̄dā de secta herasistraticorū cū ga. publice disputans dixit vnāquāque speciem humoꝝ trahi ab vnaq̄qꝫ medicina ⁊ simplr' vnāquāqꝫ ipsarum attrahere: sicut sanguisuge. Attractōi aūt ꝑus assequi vel obedire qd̓ subtilius in humoribus: deīde quod grossius: postea qd̓ grossissimū. Et a quibus quidē medicinis robur soluiṫ. i. debile est citi' in aquosis stare euacuationē. Quarū aūt ad plus sufficit robur euacuari his cholerā rubeā. Quecūqꝫ aūt robustissima his ⁊ melr'iaꝫ attrahi. Mox quidē igiṫ ⁊ supficialr' videbaṫ talis bene dicere ⁊ valde acclamabant ipsi ⁊ cursu derelinquēs nos secedebat cognoscēs: vt estimo firmiṫ ꝙ si maneret redargueret: hec ga. ca. q̄nto dicti libelli. ¶ Attende tertio ꝙ ꝟm ꝑmos phlebotomia nō differt a pharmacia: nisi q2 educit sanguinē a venis taleꝫ q̄lis in eis erat: pharmacia v̓o sanguinē educit alteratū ab ea in colore et sb̄a. Juxta illud ga. ibi. Et in hoc igiṫ solum differūt purgare aliquē tali medicina ab eo quod incidentē venā euacuare sanguineꝫ in quātū. in phlebotomijs quidē q̄le quod erat ꝑus secerniṫ: ꝟm purgatōes aūt alteratū est nō solū colore: sed etiā sb̄stātia et cōsistentia. ¶ Attēde q̄rto q̄ꝫ asclepiadici differunt in hoc ab herasistraticis ꝙ in phlebotomijs ꝟm asclepiadicos euacuanṫ eq̄lr' oēs humores: sed in purgationib' p pharmacias solū alij a sanguine euacuātur: vt sanguis maneat pur'. Scd̓m herasistraticos v̓o euacuanṫ oēs hūores equalr' tā i phlebotomijs q̄ꝫ in purgatōib' p pharmacias. Juxͣ illud ga. ibi. ca. 4. Scd̓m asclepiadicos quidē oīm hūoꝝ q̄ in venis eq̄lis est: que in phlebotomijs euacuatio: nō equalis aūt in purgatōib' sed alioꝝ ablatio vt purus appareat sanguis. Scd̓m herasistraticos aūt eq̄lis oīm est: sicut in phlebotomijs ⁊ in purgationib' euacuatio. Hoꝝ aūt assertōes sunt velut hereses in doctrina medicinali cōtrarie sensibus ꝓ vanis habētes ⁊ irritꝭ penit' opatōes pharmaciarū q̄ sunt de instrumētis efficacioribus tam ꝟuādē sanitatꝭ q̄ꝫ curāde egritudis. Ex quo eñ gñant humores illos quos hñt euacuare naturā grauant absqꝫ vtilitate. Nam meli' esset hos nō gñari ⁊ sic nō egere purgatōe. Item clare apparet in ictericis añ exhibitionē pharmacie cholerā excedere: ⁊ in hydropicis aq̄sitates. Item in alijs egritudinib' plurimis p ꝓpria signa dñij humoꝝ cognosciṫ facile q̄s humoꝝ abūdat añ pharmaciā. Et docet nos experimentū multas ex eis curari peccātꝭ humoris euacuatōe. Juxta illud ga. lib. pharmacoꝝ ca. 8. Audiēs igiṫ aliq̄s medicoꝝ qui a tali demētatione seu amētia forte teneṫ quō ego valde mltos curaui sola purgatōe hoꝝ. dico scꝫ habētiū vocatas alopicias mox incepit odire me. Et aliq̄s alius: q2 curaui tales dispōnes inchoantes et eas q̄ vocanṫ elephātiales ⁊ lupales. aliaqꝫ multa venenosoꝝ vlcerū similr' odiuit. Alius etiā q2 curaui scotomias purgatōib' solis. Alius etiā q2 epilēticos maniosos ⁊ melr'icos. Adhuc patiētes cephaleā non paucos curaui purgatōib' solū sicut ⁊ sciaticos. sic aūt ⁊ dolores chronicos p multa diuersa loca ⁊ etiā herisipila. Et q̄d opꝫ dicere qm̄ nullū est efficacius adiutoriū medicamine colagogo: sicut cōtrarijssimū ipsi aliquod phlegmatis ductiuū. Tota die ⁊ alia habeo dicere mirabilia opa purgatōib' assequētia: hec ga. ¶ Attēde q̄nto ꝙ ga. ibi ca. 7. sic inuehit in hos q̄ pharmacias ꝑus purgare sb̄tiles hūores: deide grossos aiūt. Si eñ vera esset hec hypothesis plurima quidē simul tota fieret euacuatio in eductiuis melr'ie. Mima aūt in eductiuis aquosarū supfluitatū. Et ostendā tibi millesies si volueris. o sophista aspicere artis opa. medicinis quidē aq̄ ductiuis assequētē plurimā euacuationem. Ex purgātibus aūt melr'iam mimā. ostendā aūt ⁊ ꝟm ꝑncipia mox euacuari melr'iam. Qui quidē igiṫ dicit attrahi equalr' oēs hūores intm̄ insensatus ⁊ indoctus est. ¶ Attēde sexto ꝙ auerroys septio colliget fauere videṫ ⁊ ꝯsentire his q̄ dicūt pharmacias citius humores subtiles educere. Ait eñ ca. decimo. Medicine laxatiue citius expellunt et facilius humores subtiles q̄ꝫ grossos. Et ꝓpter hoc aliqui medici dixerunt ꝙ nunq̄ꝫ medicinā laxatiuā ad purgandū aliquem humorē dederunt quin cholera prius purgareṫ ꝓpter suam leuitatem ⁊ subtilitatē Adhuc magis qñ medicie laxatiue danṫ que trahere ⁊ purgare debēt

Et galien' quidē lȝ hoc sentiat: penitus tamen dicit ꝙ medicina ventris solutiua in qua nō est venēositas cū ventrem nō soluerit ⁊ digeref generabit humorē quem attrahere solebat. Sed huiusmodi dicta non n sunt conueniētia. Et videtur quidē ꝙ galien' sex hoc quod certificat sentiat ꝙ inter attrahētē medicinā ⁊ humorem attractū sit cōueniētia in substātia: ⁊ ꝓpter hoc attrahit ipȝ. Sȝ hoc nō est verū: qm̄ si attractio fieret cuȝ cōueniētia ferrū attraheret ferrū cū ipm̄ superaret: ⁊ aurū attraheret aurū cum ipsum superaret quātitate sua: hoc tamē certificare non est medici.

melancholiā aut phlegma grossum et viscosum a ꝓprietate ⁊ sui natura ille p̄us cedem trahūt cholerā ⁊ expellūt. Et hoc idem manifestat intellectus: q2 subtiles hūores abiliores sunt ad purgandū ⁊ expellēduȝ grossis: ꝙuis hoc nō sit ex ope nature: hec ille. Scd̄o dicit hic p̄nceps ꝙ lȝ ga. sentiat hoc penitus scȝ ꝙ v̓bum illius q̄ dicit ꝙ pharmacia in p̄mis euacuat id qd̄ est subtile nō est verum. galien' tm̄ sentit ꝙ pharmacū laxatiuū in quo nō est venenositas cū assūptū fuerit et ventrē nō soluerit ⁊ digeretur. tūc cōuertef in illū humorē quē trahere solebat vt phlegmatis ductiuuȝ in phlegma: cholē ductiuum in cholerā: ⁊ melīc ductiuū in melīam. Ait em̄ ga. tertio simplicis medicine ca.20. Et ꝓpter illud quod iam narraui fit ꝙ de medicis solutiuis qn̄ nō soluūt sunt quedā que cū h ꝙ nō nocēt corpori fiunt cibus: et quedā sunt que alteranf ⁊ cōuertunf ad dispōnē que corrūpit et interficit. Et illud est: qm̄ inter vnāquāq3 medicinarū soluentiū ⁊ inter vnū humor ꝓculdubio est assimilatio: sed nō ꝯsequif eā necessario vt sit ei ꝑmixtū alquid de v̓tute interficiēte. Et ꝓpter illud fit qd̄ non est cōsequens vt noceat ꝓculdubio qn̄ nō soluit: imo digerif ⁊ generaf ex ea ille humor de ꝓp̄etate cuius est vt attrahat eū: hec ga. Ter° dicit ꝙ hmōi dicta nō sunt cōueniētia scȝ neq3 dicentiū ꝙ pharmacia generat illud quod attrahit: neq3 dicētium ꝙ p̄us attrahit illud quod est subtile: neq3 galieni dicētis ꝙ cōuertif in illum humorē quē solebat attrahere. Quarto dicit ꝙ ga. id afferēs sentire videf ꝙ ꝯuenientia sit in sba inter pharmaciā attrahentē ⁊ humorē attractū. Et ꝙ ꝓpter huiusmodi cōuenientiā pharmacia attrahit ipm̄. Scribit em̄ gal. tertio simplicis medicine ca.20. Unaqueq3 medicinarū solutiuarū iterū est ꝯueniens humori quē ipa attrahit: verūtamē medicina est fortior humore: sicut lapis magnes est fortior ferro: qm̄ hic lapis est silis: et ipse nō inuenif nisi in minera eius: ⁊ ei' aspectus est silis aspectui ferri valde: sed est fortior ferro: qm̄ ipe attrahit ferrū et ferrū nō attrahit ipm̄. Et iterū ca.21. eiusdē libri ait. Et iam ostēsum est multotiēs ꝙ in hora solutōis medicine solutiue nō attrahūt nisi humores cōueniētes eis ꝓprios sibi: et nō est attractio oīm humor simul: tūc opȝ necessario vt sit inter duas sbas aliquid silitudinis scȝ inter sbaȝ attrahentē ⁊ sbaȝ attractā. Quito rep̄hendēs ga. dicit ꝙ h nō est verū scȝ ꝙ int attrahentē medicinā ⁊ humorē attractū sit cōueniētia in sba ꝓpter quā attrahit ipm̄: q2 si attractio fieret cū cōueniētia seu ꝓpter cōueniētiaȝ in sba ferrū attraheret ferruȝ qn̄ superaret ipm̄ quātitate aut mole sua et aurū aurū: ⁊ turbich traberet turbich: ⁊ phlegma phlegma: cui' ꝯriū insinuat sensus. Et certificatio hui' scȝ ꝓpter quid. et ꝑ q̄d trahit pharmacia humorē nō attinet medico: imo phis naturalibus. ¶ Attende p̄mo ꝙ ga. tertio simplicis medicine ca.21. soluere nitif hāc obiectionē dicēs. Et res quidē quā soluūt cartamū et semē vrtice nō est nisi phlegma. Oportet ergo necessario vt attractio hui' phlegmatis iterū non sit nisi res phlegmatica ꝓculdubio. Et ego nō dixi ꝙ oȝ vt sit res phlegmatica ipamet: q2 nō dixi iterū nisi q2 inter vtraq3 est silitudo: non ꝙ vtraq3 sit res vna et eadē. Et illud est qm̄ nō ferrū attrahit ferrū: neq3 caro attrahit carnē: sed lapis attrahit ferrū: ⁊ caro attrahit sanguinē. Et inter hoc ꝙ sit ipamet ⁊ inter hoc ꝙ sit silis ei: est seiūctio inquātū estimo et differētia. qm̄ phlegma ⁊ phlegma ⁊ cartamuȝ et cartamum est vna ⁊ eadem res: sed cartamū ⁊ phlegma ambo sūt silia nō res vna ⁊ eadē. Et illud est q2 qn̄ nos dicim' ꝙ iste sapor ē sapor choleric' aut sapor phlegmaticus nō volumus ꝙ in illo sapore sit cholera actu īuēta: aut phlegma actu inuentū. ¶ Attende scd̄o ꝙ gal. sentire videf ꝙ int medicinā humorē trahentē ⁊ humorē attractū sit duplex silitudo seu cōueniētia. Una formalis q̄ medicina est apta nata trahere et humor attrahi ꝑ ꝓprias v̓tutes inuētas in eis actu aut potētia. Alia materialis qua pharmacie inest ex cōpositōne suor elementor: vt sit apta fieri humor quē solet attrahere qn̄ vincif a calore innato ⁊ spoliaf sua vi attractiua. Prima silitudo est vt magnef ad ferrū. Scd̄a ē. vt cibi ad corpus alendū. Sicut em̄ cōtrarietas est causa fuge ⁊ elōgatōis vni' contrarior ab alio: sic silitudo vel cōueniētia patēs aut occulta causa esse videf approximationis vnius similis ad suū simile: vel ꝑ attractū vni' ab altero: vel per accessum vnius ad alter. Per attractū quidē a pharmacijs dicit ga. humores attractos ad eas moueri. Per accessum vero rei ꝑfectibilis ad suū ꝑficiēs dicit auerroys septimo phisicorum ferrum ad magnetē: ⁊ cibū ad membra seipos mouere vt ꝑficiāf et ꝓtegant nō trahēte magnete ferrū: neq3 mēbris cibū trahentibus. ¶ Attende tertio ꝙ ebemesue reprobās opinionē ꝙ pharmacia rōne silitudinis attrahit vel alia v̓tute ab inferiorib' sibi insita ca. p̄mo suor simplicium. asserit ꝙ ipa attrahit v̓tute celesti seu v̓tute celi sibi d̓ sup ipressa regulāte mixtionē ipi'. Ait em̄ ibi. Dicim' ꝙ medicina laxatiua n̄ est a re cōplexionali sic: sed q2 talis. Et neq3 vt ꝯriū in cōtrariū q̄a ꝯriū. sed q2 tale. Et neq3 q2 silr attractiuū hmōi vel eradicatiuum aut cōtrariū: sed q2 tale. Et neq3 q2 leue aut graue: aut agitatiuū superius aut inferius: sȝ q2 tale. Deide declarās hāc caliditatē sb iūgit. Dotatū aūt om̄e duplr est: vt aiūt v̓tute scȝ elemētaria ⁊ celesti: huic quidē cōmuni: huic v̓o ꝓp̄a. Etem̄ est calefactiuū ⁊ infrigidatiuū calidū ⁊ frigidū omne. Solutiuū aūt nō q2 calidū nec q2 frigidū. sed q2 v̓tute celesti dotatū sit ipius regulāte mixtionē. Et ob hoc quidē solutiuū hoc: illud v̓o ꝓuocatiuū: aliud v̓o alif et aliter. Et hoc quidē vt a celesti tale supra complōnē fieret. Cōsequēter adducit platonē in testē dicēs. Inq̄t plato dotauit nos quidē natura ꝓp̄etatibus. Ois em̄ medicina sm̄ ꝙ meref a specie sua agit qd̄ ꝓpriū est. vtiq3 em̄ nō est actio ꝓp̄a nisi quaȝ spēs regulat: hoc aūt certificare nō est medici: sed eius q̄ se altius agit. Deide ꝓbat ꝙ nō a sili nec a ꝯrio pharmacia soluit dicēs. Opinari aūt incōueniēs est q2 silr: nimirū etem̄ vtiq3 fit ecōtrario: q̄a simile a suo sili nō patif: sed et ꝯria seinuicē fugāt nō attrahūt: ⁊ sic pharmacia n̄ trahit hūorē q2 ꝯria. ¶ Attēde. 4°. ꝙ auerroys sup hac materia veluti dubius vacillare videf. Ait em̄. 5. colliget ca.24. Or modū opatōis medicinarū quē medici vocāt a ꝓp̄etate seu tota sba approp̄are n̄ possum' p̄mis v̓tutib' elemētor sbalif. Uerbi grā. attractio quā facit adamas i ferrū: ꝓpterea q2 attractio inquātū est attractio ꝙuis sit approp̄ata calori nō ꝓpterea vt trahit absolute accidit vt trahat ferrū: sȝ ꝓpterea q2 trahit tali attractōe ꝓp̄a. Et hoc accidit ꝓpter ꝓportionē ⁊ ꝯueniētiā q̄ est inter ipm̄ et ferrū. Et hec ꝓportio nō est nisi in mēsuris mixtiōis elemētor in eis: h est in trahēte et attracto. Et iō possibile est inueniri in vna re ꝓp̄etates infinitas: ⁊ hoc est cōparādo entib' q̄ sunt infinita. Scd̄o dicit ibi. Et hec opatio ē q̄si sic accns in ipis p̄mis v̓tutib' elementor q̄ sunt infusa in re q̄ hȝ hanc ꝓp̄etatē ⁊ nō insūt sbalr. Et iō est impossibile scire ꝑ arbitriū mēsurā mixtōnis ꝓpter quā fit hec opatio in ipo ente: sicut sciunf opatōes q̄ ꝓueniūt a materia q̄ nō sciunf nisi ꝑ arbitriū. Tertio dicit. Istud est esse ꝓp̄etaf siue toti' sbe: sed cōplo nō querif neq3 arbitraf in hac specie sed in alijs. Quarto dicit. Et q̄ petunt in q̄ spē harū opationū operf medicine laxatiue. Rn̄dendū eis est. q2 hn̄t hāc opationē ꝑ modū attractōis inꝙtū est attractio ⁊ ꝑ ꝓp̄etatē: ꝓpterea q2 nos videm' ꝙ qn̄ recipif vna ex istis medicis purgātibus: ipa attrahit hūorē ei ꝓpriū a quacūq3 sit corꝑis ꝑte: sicut scamonea curat egritudinē formice pedis eo ꝙ mouet hūc hūorē cholericū qui est in pede ad exeūdū extra: ⁊ hoc nō fit nisi ꝑ viā accidentis attractōis. Quito dicit ꝙ medicine purgatiue nō hn̄t hāc solaȝ v̓tutem: hoc est attrahēdi humorē ꝓpriū eis: sicut trahit turbich phlegma scamonea cholerā: ⁊ lapis lazuli melīaȝ: sȝ etiā trahunt ꝓpriū humorē et ex ꝓp̄o mēbro: sicut faciūt gūmi ⁊ ꝓprie serapinū quod attrahit a neruis ⁊ iūcturis humores phlegmaticos. Sexto dicit. Et appet ꝙ medicina cū hac opatōe attractōis habeat opatōnes cognoscēdi hūores iō q2 hūores sicut scif sunt in maiori ꝑte in sanguine in potentia: ⁊ ipa cognoscit eos: ⁊ ipa attrahit ipos. Et quādo trahunf humores ab instrumētis ciborū ad intestina et ventrē: tūc mouef v̓tus expulsiua ad expellendū eos. Neq3 est remotū vt v̓tus expulsiua que est in hoc mēbro in quo est humor sit adiutrix opationi medicine. In illo humores est quia medicina incipit attrahere ⁊ natura īcipit expellere. Et ideo quādo v̓tus expulsiua est multū fortis: ꝓpf hoc fit magna

¶ Et debes scire q̄ humoꝝ attractio q̄ fit potu medicinarū soluentiū ventrem aut vomitū facientiū nō est nisi in venis in q̄bus venerūt donec ad intestina ꝑueniāt ⁊ stomachū: ⁊ hic natura mouet̄ ad hoc vt eos expellat extra. ¶ Et raro quidē accidit vt cū vētris solutiuū bibit̄ ad stomachū ascendāt: ⁊ si ascēderint ad vomitū declinabūt. Qd̄ aūt ad stomachū ascēdere dimittūt nō est nisi ꝓpter duas cās. Una quaꝝ est: q̄m medicina vētris solutiua velociter penetrat ad intestina. Et altera est q̄m cū medicina vētris solutiua bibit̄ natura ꝓperat ad hoc vt ex venis meseraicis ad inferiora expellat ⁊ non ad supiora: q̄m hoc ꝓpinquus est ⁊ facili᷒: ⁊ q̄ illud qd̄ est post eas nō ip̄as etiā comprimit. Et hoc quidē est ex eo qd̄ naturā mouet vt ex ꝓpinq̄oribus expellat viīs. Qd̄ si medicina ꝟtutē hr̄et attractiuā que humorē comitaret̄ eēt natura virtutis expulsiue magis digna vt in sano ⁊ forti superaret: ꝫ medicina nō attrahat nisi ad viā signatā.

euacuatio q̄uis medicina nō fuerit multū fortis. Septimo dicit. Et ꝓpter hoc totū apparet q̄ medicine purgatiue nō operāt̄ nisi ꝑ vnū ꝓprium calorē qui est in eis q̄ habet ꝓprietatē trahendi talē humorē: hec auerroys. In q̄bus sibimet diffidere videt̄. Dicit enī .7°. ꝑhice cōmento .7°. Attractio aūt in q̄ attrahēs est q̄escēs ⁊ attractū motū nō ē attractio in rei veritate Sꝫ attractū mouetur ex se ad attrahens vt ꝑficiat se vt lapis mouet̄ ad inferius et ignis ad supi᷒ Et sil̄r oꝫ hoc intelligere de motu ferri ad magnetē ⁊ nutrimēti ad mēbra. Et .5°. colliget. cap̄ .24. ait q̄ adamas facit attrationē in ferrū. Item dicit ibi q̄ modū operationis medicinarū a ꝓprietate seu tota substātia approbare nō possumus ꝑmis ꝟtutibus elementorū sbaliter. Et paulopost dicit. Et hoc accidit .s. q̄ magnes attrahit ferrū ꝓpter ꝓportionē ⁊ ꝯueniētiā q̄ est inter ip̄m ⁊ ferrū: ⁊ hec ꝓportio nō est nisi in mēsuris mixtionis elementorū in eis: hoc est in trahēte ⁊ attracto: sed mensura mixtionis elementoꝝ a ꝑmis q̄litatibus resultat sese ꝯtēperātibus i mixto. Et etiā forma mixti cū nālibus potētiīs actiuis ⁊ ꝓprietatib᷒ totius. Itē deliratio videt̄ dicere q̄ operatio a ꝓprietate est q̄si sicut accidēs in ip̄is ꝑmis ꝟtutibus elementoꝝ q̄ sūt infusa in re que hꝫ hāc ꝓprietatē ⁊ nō insunt sbaliter. Nulla enī sūt elemēta accidētalia i mixto: sꝫ ꝯsubstālia sunt oīa. Et si q̄ elementa forent accidentalia ꝺlatiua totius ꝓprietatis vl̄ operationis ei᷒: talis ꝓprietas eēt mere accidētalis rei: cuius est: nec dici deberet tota sb̄a vl̄ tota ꝓp̄etas: cū ꝓp̄etates fluāt a ꝑncipiīs intrinsec͂ sp̄ei. Itē q̄rta deliratō ē dicere q̄ medicina cū hac operatione attractiōis hꝫ operationes cognoscēdi humores: ⁊ q̄ ip̄a cognoscit eos. Ex hoc enī sequit̄ q̄ medicina arida vegetatiōe carēs sit aīal nisi sermo ip̄ius metaphoricus sit. Itē ex dicto eius .7°. seq̄t̄ q̄ tota sb̄a seu ꝓprietas q̄ medicina attrahit est: calor ip̄ius. Ait enim q̄ medicine purgatiue nō operant̄ nisi ꝑ vnum ꝓprium calorem q̄ est in eis q̄ habet ꝓprietatē trahendi talē humorē: ⁊ talis calor nō videt̄ alius eē substātialiter q̄ elemētaris: sicut idē calor est in sb̄a quo mēbra corporis trahunt alimentū ⁊ vegetant̄ et quo ꝯsumit̄ eoꝝ humidū. ¶ Attēde quinto q̄ tota sb̄a seu ꝓprietas q̄ pharmacia sibi trahit humores est nālis potētia fluēs a ꝑncipiīs intrinsecis specificis pharmacie sicut risibilitas vl̄ susceptiuitas disciplinē a ꝑncipiīs intrinsec͂ hoīs fundata radicit᷒ in di(ctis ꝑncipiīs.

¶ In tertia ꝑticula dicit q̄ attractio humorū quā faciūt pharmacie vomice vl̄ secessiue nō ē nisi i venis vt .i. via q̄ fit trāsitus humorū: vl̄ i termino ad quē ꝟtus pharmacie ꝑtingere solet: vl̄ in termino a quo moueri incipit humor q̄ trahit̄: et venit ad venas missus ab epate vel aliīs mēbris donec ꝑueniat vsq̄ ad stomachū aut itestina. Tūc illic irritat ꝟtutem expulsiuā vl̄ suo pondere vl̄ suo acumine ⁊ natura mouet̄ ad hoc: vt ipsum a corpore educat. ¶ Attende primo q̄ licet vt in pluribus attractio humorū ꝑ pharmacias nō fit nisi a venis: interdum tn̄ pertransit vsq̄ ad membra remota plurimum a viīs expulsionis: imo vsq̄ ad cutē. Iuxta illud mesue capitulo .2°. ꝑme intentionis suorum simpliciū. Et sunt q̄ mās educunt ab instr̄is iuncturarū ⁊ ꝑtib᷒ remotis: sicut hermodactili ⁊ sarcocolla ⁊ coloquintida ⁊ turbich ⁊ oppoponacū ⁊ sal gēma ⁊ sal indus ⁊ serapinū ⁊ cuforbiū ⁊ cētaurea ⁊ cucumer asininus ⁊ elleborus niger ⁊ polipodium ⁊ sikia. Et sunt q̄ mās a cute educūt: ⁊ ip̄am q̄ mūdificant sicut aqua casei ⁊ fumusterre ⁊ coloquintida ⁊ epithymū ⁊ agaricus ⁊ polipodiū ⁊ mirabolani indi ⁊ volubilis ⁊ sikia. ¶ Attēde secundo q̄ ab oī membro totius corpis medicina trahere pōt: sꝫ diuersificat̄ in facilitate ⁊ in infacilitate attractionis s̄m membrorum diuersitatē. Iuxta illud mesue ibi. Scire debes q̄ euacuandarum materierū facilius educunt̄ quecunq̄ in stomacho ⁊ intestinis fixe sunt. Minus aūt quecunq̄ in meseraicis: ⁊ adhuc minus q̄cunq̄ in syma sunt epatis. Difficile ꝟo quecunq̄ in venis subtilibus. Magis ꝟo quecunq̄ in ꝓtelatione venaꝝ membroꝝ sunt. Difficillime ꝟo omniū quecunq̄ in membris ⁊ iuncturis sunt ⁊ ꝓprie dum diuturnantur ⁊ figuntur in eis.

¶ In quarta dicit ꝑmo q̄ raro ꝯtingit post assumptionem secessiui pharmaci q̄ attracti humores ad stomachū ascendāt q̄ si illuc ascēderint ad vomitum tendēt ⁊ vomitu eiīcientur maxime si ascenderint versus os eius ⁊ subtiles fuerint acuti mordaces: quia conturbāt vehemēter stomachum ⁊ sb̄uertunt eum. Iuxta illud mesue capitulo scd̄o ꝑme intentōis Repere aūt ad stomachū rarius est: ⁊ si repat faciens agitationē superius ad vomitum declinabit. Secūdo dat duas causas cur humores illi quos pharmacum secessiuum attrahit ad stomachum ascendere dimittunt ⁊ dicit illud nō esse nisi ꝓpter duas causas. Prima est. q̄ medicina ventris solutiua velociter trāsit ad intestina illuc sibi attrahens humores peccātes. ¶ Contra. dicit mesue capitulo secundo prime intētionis suorū simpliciuum. Per ventrem autē educunt medicine quecunq̄ in stomacho manentes attrahunt ab epate ⁊ membris humorem quem attrahere est eis ꝓprium ad intestina: faciuntq̄ in ventre perturbationem. Deinde iuxta modum exigentie virtutis naturalis cōtinuatur eius motus ad inferiora per anū. Dic q̄ pharmacie secessiue manēt in stomacho donec reducte sint de potentia ad actum ⁊ modicum postea: sed nō toto tempore sue attractionis vt pharmaca vomica: neq̄ parte magna temporis illius: sed cito labuntur ad intestina. Secunda causa est: quia post potum pharmaci secessiui natura festinat expellere humores per meseraicas ad inferiora non ad superiora propter duo. Primo quidem: quia hoc est propinquius ⁊ facilius nature. Propinquius quidem eo q̄ plurime meseraicarum sunt intestinis inserte. Facilius autem: tum quia humores sua grauitate petunt inferiora: tum quia intestina deputata sunt sup̄fluis recipiendis et vilia membra: stomachus vero non: quare natura plus diriuat ad eos peccantes humores. Secundo: q̄ illud quod est post meseraicas nō ip̄as comprimit id est intestina que post meseraicas sunt in via expulsionis: non se comprimunt resistendo meseraicis trāsmittētibus eis superfluos humores. Primo quidem: quia intestina sunt ordinata a natura ad recipiendum eos ab eis. Secundo: q̄ expulsiua intestinorum nō comprimit regulariter intestina ab inferioribus ad superiora: sed econuerso. stomachus vero se exprimit contra meseraicas transmittentes eis superfluos humores: quia non est horum aptum receptaculum. Et hec est causa que naturam incitat vt humores peccantes ex propinquioribus expellat viīs: puta ex intestinis quibus inplantantur vene meseraice. Tertio dicit q̄ si medicina laxatiua virtutem haberet attractiuam: si pro quia que humorem comitaretur .i. assidue coniungeretur humori attrahendo sicut agens passo natura virtutis expulsiue tam membri in quo est humor q̄ membri ad quod trahitur esset magis digna in sano ⁊ forti homine vt superaret ⁊ vinceret humorem attrahendum educendo eum per quācunq̄ partem vellet: q̄uis medicina laxatiua nō attrahat nisi ad viā signatam: vt vomica ad stomachum ⁊ secessiua ad intestina. ¶ Attende q̄ hec coniunctio si. posita in principio clausule istius potest dupliciter capi. Uno modo ꝓ q̄: naꝫ pharmacia nō sua substantia: sꝫ virtute ip̄ius transit ad humorem quem solet attrahere. Iuxta illud mesue capitulo secundo prime intentionis suorum simplicium. Medicina laxatiua perueniens ad stomachum non adit humorem quem euacuare debet penetrando ad ipsum: sed virtute attractionis sigillata in ipsa attrahit eligens quem ex humoribus attrahere est ei proprium. Et tunc est sensus q̄ quia medicina virtutem habet attractiuam que concomitatur humorem ad purgandum: natura virtutis expulsiue magis digna est: vt in sano ⁊ forti homine super ⁊ humorem eiīciendo

quorſum vult. Primo qꝫ tractu medicine iuuat᷑. Scđo qꝫ ex ſe fortis ꝛ
ſalua eſt: ꝛ nãe forti nihil eſt īpoſſibile in expellēdis nociuis: facit ergo
cōpletū opus euacuatiōis dato ꝙ pharmacia fuerit debilis. Juxta il-
lud auerroys. 5. colliget. c. 24. Nec ē eſt remotū vt v̇tus expulſiua q̄ eſt
in hoc mēbro in q̄ eſt humor ſit adiutrix oꝑationi medicine in illo hu-
more: hoc eſt qꝫ me-
dicina incipit attra-
here: ꝛ nā incipit ex-
pellere. Et ideo qm̄
expulſiua v̇tus ē mł-
tum fortis ꝓpter h̄
ſit mag̃ euacuatō ꝙ̄
nis medicina n̄ fue-
rit multū fortis: hec
ille. Alio mō pōt ac-
cipi ſi ꝓ ꝙ̄uis vt ſit
ſenſus. ꝙ̄uis medici
na v̇tutē habeat at-
tractiuā q̄ cōcomita
tur humorē euacuā-
dum nā virtutis ex-
pulſiue mag̃ digna
eſt: vt in ſano ꝛ forti
corꝑe ſuperet. i. plus

¶ Medicine v̇o vomitū facientis di-
ſpoſitio eſt diuerſa ab hoc: qm̄ cū in
ſtomacho fuerit in eo morabit᷑ ꝛ hu-
morē ab inteſtinis ad ſeipām attra-
het. ꝛ ſua virtute ſuperat ad reſiſten-
dū virtuti naturali. ¶ Et ſcias ꝙ plu-
rimuꝫ attractiōis humorū quos me-
dicine attrahūt nō eſt niſi ex venis ꝛ
ex eo qđ eſt multe ꝓpinquitatis: qm̄
attractio fit in venis ꝛ in eis q̄ nō ſūt
vene ſicut humores q̄ ſunt in pulmo-
ne qui ꝓpter vicinitatē ad ſtomachū
ꝛ inteſtina trahunt᷑: ſꝫ in venis nō va-

ꝙ pharmacia poſſit in faciēdo declinare humorē attractum vł ſuꝑius
ad vomitū vł inferi⁹ ad ſeceſſum: ſꝫ medicina nō attrahat niſi ad viā ſi-
gnatam. ſ. ſuꝑius ad ſtomachū: vł inferi⁹ ad inteſtina. Dato igitur ꝙ
pharmacia tardās in ſtomacho trahat humores ad eū in forti ꝛ ſano v̇-
tus expulſiua, ſua fortitudine deducere tandē poterit humores ad in-
feriora ſeceſſum ꝓuocās. Et ſi pharmacia traxerit humores ad inteſti-
na: nā potēs in ſano ꝛ forti poterit humores deducere ſurſum ꝛ eijcere
vomitu caſu quo abhorruerit ꝑ anū educere ꝓpter emorroides vł con-
(dilomata q̄ ſunt in eo.
¶ Jn quinta dicit ꝙ diſpō medicine ꝓuo-
cantis vomitū eſt diuerſa ab hoc. i. differēs a ꝓuocante ſeceſſum in tri-
bus. Primo qꝫ recepta in ſtomacho moram trahit in eo nec labit᷑ ad ī-
teſtina ſicut ſeceſſiua. Scđo: qꝫ ſibi attrahit humores ab inteſtinis et
epate ad ſtomachum: ſeceſſiua v̇o trahit hos ad inteſtina. Tertio qꝫ ſu-
perat v̇tute ſua ad reſiſtendū virtuti nāli. i. ſua fortitudine ꝛ īpetuoſa
agitatiōe vincit virtutē expulſiuā nālem ſtomachi: cui⁹ officiū ē mitte-
re ſuꝑflua ad īteſtina velut ad lacunā ꝛ ꝓpriuꝫ receptaculū eis nāliter
ordinatū. ꝛ cogit humores ſurſuꝫ erūpere ꝑ viā yſophagi q̄ nō expulſio-
nis: ſꝫ attractiōis eſt inſtr̄m ꝛ vomitu eijci. Jux᷑ illud meſue ca. 2°. ṗme
intētionis ſuoꝝ ſimpliciū. Educūt aūt ꝑ vomitū quecūꝫ de ꝓprieta-
te hñt vt ſtomachū ſuꝑius debilitēt: deinde morātes in ip̄o attrahunt
ip̄m ab epate ꝛ inteſtinis ꝛ mēbris alijs: ꝛ gn̄ant in ip̄o agitationem
cū ſubuerſione: deinde ꝯ̇ motū virtutis nālis ꝯtinuat᷑ eius mot⁹ expel-
(lendi ꝑ os.
¶ Jn ſexta reſumit vnum qđ ṗdixit in tertia ꝑticula vt
modificet ꝛ addat. Dixit enī ibi ꝙ attractio humoꝝ q̄ fit potu ſoluen-
tium ventrē aut vomitū facientiū nō eſt niſi in venis in q̄bus venerūt
donec ad īteſtina ꝑueniāt ꝛ ſtomachū. Et in hac ꝑticula nō dī gn̄aliter
attractio humoꝝ ſicut ibi: ſꝫ plurimū attractōis humorum. Et ibi ſcri-
bitur. Jn venis: hic ex venis. Et ꝑ ex notat᷑ termin⁹ a quo ſubtrahitur
humor. Et hic ſuꝑaddit᷑ ꝛ ex eo qđ eſt multe ꝓpinquitat᷑. ſ. ex mēbro mł-
tum ꝓpinquo ſtomacho vł inteſtinis. ibi v̇o nō. Et cā hui⁹ eſt: qꝫ attra-
ctio ꝑ pharmaciā fit nedum ex venis: ſꝫ etiā ex mēbris q̄ nō ſunt vene.
Uerbi gr̄a humores incluſi in carne pulmonis ꝓpter ſuā vicinitatem
ad ſtomachū ꝛ inteſtina ꝑ pharmaciā trahunt᷑ ad ea ſꝫ nō vadāt in ve-
nis. i. nō ſubintrēt venas q̄bus ad hec deferant᷑. ¶ Cōtra dixit ṗn. ca.
ṗmo hui⁹ fen ꝙ pulmo eſt mēbrū lōginquū: iō oꝫ vt augmētū fiat in v̇-
tute ſuaꝝ medicinaꝝ. Jtē tertij. 10. tractatu. 4. c. 18. reddit cāꝫ difficul-
tatis ſanatiōis ptiſis ꝓpter longitudinē inter introitū medicine bibi-
te ꝛ pulmonē. Jtē dicit ga. 2°. de aꝑatibus ad glauconē ꝙ oīa pharma-
ca viſceꝝ paſſionib⁹ auxiliatiua acriora ꝛ fortiora v̇tutibus ſunt ꝛ ma-
xime quecūꝫ renū vł pulmonis gr̄a dant᷑. Cōſidera igit᷑ ꝙ̄tum numeꝝ
ꝑticulaꝝ ꝑtranſit qđ oꝫ ad pulmonē ferri. Primū q̄dē ad os ꝛ fauceꝫ ꝛ
ſtomachū: deinde v̇o ad ip̄m ventrē ꝛ quedā ſubtiliū inteſtinoꝝ: dein-
de ad eas q̄ ī meſenterio. i. ꝯgregatōe meſeraicaꝝ venas: deinde ad eas
q̄ in ſymis epatis ex q̄bus ad eas q̄ in gibbis trāſumptū: exinde ad cō-
cauā venit: poſtea ad cor: deinde ſic ad pulmonē: hec ga. ¶ Pro ſolutōe
haꝝ obiectionū attēde ꝙ hūores peccātes pñt dupł̄r a pulmone educi
ꝑ pharmaciā. Uno mō ꝑ viā reſudatōis ſubtiliū ꝑtium ex poris occul-
tis: ꝛ tali mō loquit᷑ hic ṗn. Alio mō ꝑ viā tranſit⁹ lib̄e totius ſubintrā-
do venas: ꝛ de tali arguunt obiecta ṗtacta. ¶ Jn. 7ª. dicit ꝙ attractio
medicinaꝝ ſiccarum facta per nares eſt cā euacuādi humores a corꝑe

ſicut eſt in hydropiſi. ¶ Attēde ṗ° ꝙ medicine ſicce ꝑ nares at-
tracte, dupł̄r in hydropiſi ꝯferre pñt. Uno mō excutiendo ꝑtem
mãe peccātis: vt in hypoſarca puluis ellebori albi vł euforbij vł
ſtaphiſagrie ꝑ nares attract⁹ phlegma copioſuꝫ a cerebro excutit.
Alio mō cōmouēdo ſternutationē fortē q̄ ſuo īpetu mouet hu-
miditates: ne-
duꝫ ſuꝑius: ſꝫ
etiam in vētre
cōſtrictas ſeu
coartatas ꝛ ex-
pulſiōi appa-
rat. Jux᷑ illud
ṗn. tertij. 14ª.
trac. 4. c. 13. de
cura alchitis.
Et ſternutatō
cū medicinis
ꝛ inſufflatōes
ꝛ alia ꝯferunt
eis ex illis q̄ d̄
ponunt aquo-
ſitatē ꝛ extra-
hunt eā ad vi-
as euacuati-
uas ſicut puluis yreos vł ſucc⁹ cucumeꝝ azinini ꝑ nares attract⁹.

dant. ¶ Et debes ſcire ꝙ attractio q̄
fit ꝑ nares ex medicinis ſiccis eſt cā
euacuandi humores a corpore ſicut
eſt in hydropiſi.

¶ De inanitione ventris ꝛ regulis
eius. Capitulum. V.

Jam in ª precedentib⁹
1 ſermonem oſtendimus q̄uo
fit corpus ṗparandū ad reci-
piēdū id qđ vētrē purgat anteꝙ̄ pur-
get᷑. ſ. cū āplificatōe poroꝝ ꝛ lenifica-
tione nãe ꝛ ꝓp̄e ī egritudib⁹ frigidis

¶ Attēde ſcđo ꝙ medicinaꝝ ſiccaꝝ attractio ꝑ nares nō ſolū cō-
uenit in hydropiſi: ſꝫ etiā in aſmate ꝛ ptiſi. De aſmate quidē di-
cit ṗn. tertij. 10. trac. ṗ° ca. 41. Suffumigatio aūt ſit ſicut arſeni-
cuꝫ ꝛ ſulphur ex q̄bus fiat ſuffumigatio cū adipe renū. De ptiſi
v̇o dicit tertij. 10. trac. 5. c. de cura ptiſis. Et qñꝫ admiſtrant᷑ in
hac egritudie gn̄a ſuffumigationū exiccantiū ꝛ mūdificātium: q̄-
bus fit ſuffumigatio cū traiectorio. Et ex eis ſunt illa q̄ recipiūt
arſenicū ꝛ pip. Fiāt ex eis ſilitudines auellane cū albumine oui.

¶ De inanitione ventris ꝛ regulis eius. Capłm. V.

Jam in ṗcedētibus. Jn hoc ca. ṗ° agit de ṗparatiōibus
corꝑis ad pharmaciā ſuſcipiēdā. Scđo de purgatōe nō
aſſuetoꝝ pharmacijs vti: ꝛ de correctiōe ꝓhibētiū phar-
macias: ꝛ de indigentib⁹ medicinis fortib⁹ ibi [Cum aūt] Tertio
de eis q̄ ꝯueniūt ei q̄ ſūpſit ſolutiuū pharmacū: ꝛ de mōis occul-
tādi saporē aboīabilē pillulaꝝ ibi [Cūꝫ aliq̄s] Quarto de potu
pharmacie in corꝑe calido debili ꝛ in eſtate: ꝛ de ꝓhibitiōe cibi
pot⁹ ſomni ꝛ lotiōis ani cum aq̄ frigida p⁹ pharmaciā ibi [Qui
aūt] Quinto đ apozimatib⁹ dādis cū pilłis ꝛ ṗparatōe corꝑis ſic-
ci duri ad pharmacias fortes. et correctiōe nocumētoꝝ pharma-
corū fortiuꝫ: ꝛ remotiōe odoris medicine in ſtomacho relicte ibi
[Quidā aūt] Sex° de agēdis dū nimis tardat op⁹ pharmacie: ꝛ
de cāis tardatōis ei⁹ ꝛ ꝓhibitōe ꝯiunctōis duaꝝ pharmaciaꝝ ea-
dē die ibi [Cūꝫ tp̄s] Septi° đ nocumētis pharmacie nō īuenien-
tis hūorē ſibi ꝓpriū vł inuenient᷑ ip̄m infuſuꝫ in ſuo ꝯ̇rio. et de or-
dine q° medicina trahit humores ꝛ ꝙ a lōginq° difficulter trahit
ibi [Dis quoqꝫ] Octauo đ ꝓuiſiōe ꝯ̇ mala accidētia ex pharma-
cia ṗuſꝙ̄ ꝯtingāt ꝛ poſtꝙ̄ ꝯtigerint ibi [Multotiēs qꝫ] Nono đ
balneo p⁹ pharmaciā ꝛ de nocumētis pharmaciaꝝ in debilib⁹ in-
teſtinis ꝛ in ſenib⁹ ꝛ ex potu nabit p⁹ pharmacias ꝛ de remedio
doloris epat᷑ ex pharmacia ibi [Jlle qꝫ] Decimo de tꝑib⁹ ineptis
ꝛ apt᷑ ad pharmacias: ꝛ de ꝓhibitiōe ꝯſuetudinis pharmacādi:
ꝛ dandis ſiccis medicinas fortes ꝛ motus pł̄imi ſuꝑ debiles ꝛ đ
obſeruatiōe venti ꝓpicij in hyeme ꝛ eſtate ad pharmacias: ꝛ ꝙ ſu-
per pharmacia debili nō operāte nihil eſt agendū: ꝛ de cura mor-
bi cōmouētis fluxū vētris cum febre ibi [Et ſcito ꝙ tempus]

a Jn ṗma ꝑte q̄ eſt pn̄s text⁹ ṗ° ꝯtinuat dicta dicēdis. Scđo a-
git de mollificatōe vētris añ pharmacie ſumptionē ibi [Et ad ſū-
mum] Tertio de timore pharmacādi fecib⁹ ſiccatis in inteſtinis
ꝛ ꝓuiſione ſuꝑ hoc ibi [Ex cā ṗterea] Quarto de vtilitate balnei
ꝛ tꝑe miſtratiōis ei⁹ añ pharmaciā ꝛ ꝓhibitiōe ip̄ius ſūpta phar-
macia niſi ad reſtringēdū ibi [Balneū qꝫ] Quinto đ calore aeris
q̄ potionādo ꝯuenit ibi [Et ad vltimū] Sexto đ fricatiōib⁹ ꝛ in-
(unctōib⁹ ꝯueniētib⁹ ei ibi [Fricatio qꝫ]
¶ Jn ṗª ꝑticula dicit
ꝯſuim fuiſſe ṗus q̄bus mōis corp⁹ ṗparandū ē ad receptōeꝫ phar-
macie: videlꝫ ampliādo poros ꝛ meat⁹ vt libere ꝑ eos medicine
v̇tus ꝛ purgādi humores trāſitū habeāt ꝛ leniēdo nām. i. molli-
ficando ſtomachum ꝛ inteſtina: quatinus citius ꝛ facilius phar-
macia per eos inferius effluat vna cum humoribus per ip̄am at-
tractis. Et iſta facere maxime ꝯuenit in egritudinibus frigidis:

qꝛ vt in pluribus ex grossis humoribus ineptis motui genera-ri solēt. Ista ꝑtracta sunt caplo ꝑori pagrapho illo. Uerūtamen anteꝗ̄ vētris fiat solutio aut vomitꝰ ꝑmittenda est humoris sub tiliatio q̄ est euacuādus ⁊ amplificatio canaliū ⁊ ipoꝝ apꝫtio ⁊c̄. ¶ In scd̄a dicit ꝑ° ꝙ regula cōpetens in q̄ est securitas bibētis pharmacum a nocumēto eiꝰ est mollificare ventrē ꝑusꝗ̄ soluat. Idem ipse meminit ca. ꝑori pagra pho illo. Et scito ꝙ facē na ture ꝯsuetudi nem leuitatis ⁊ obediētie eiꝰ qd̄ vis ex solu tione vētris ⁊ vomitu facili anteꝗ̄ medici na dēt: aut vo mituſ est ex re giminibus a-perientibus. Ab hac regula excipiunt hi qui colyrice passioni sunt apti: q̄bus ex hoc nil faciendū est: qꝛ id cēt cā ꝯueniēs ⁊ ido nea supfluī fluxus vn̄ v̄tus deijceret: ꝑpterea ꝙ tales sunt ex se satis imo nimiſ apti laxatiōi vētris siue auxilio vl̄ artificiali ꝑpa ratione. Iuxͣ illd̄ ꝑn. tertij. 16. tractatu ꝑ°. c. 2°. Et colyrica quidē passio mala incipit in ꝑmis cū lenitate: deinde accidit dolor ⁊ pū ctura in vētre ⁊ intestinis ⁊ dilatat ⁊ ascendit ad stomachū pro-pter multitudinē eius qd̄ nocet ei ex humoribus crudis venien tibus ad ip̄m: ⁊ ſm plurimū sunt fluxus ventris ⁊ vomitus simꝉ. Incipit ergo cum fluxu ventris colyico: deinde aquoso molli pu ro fetido: deinde quādoꝗ̄ ꝑducit ad fluxum ventris que est sicut lotura carnis recentis habentē odorem pinguedinis ⁊ ad cura-chium. i. abrasiuum fluxū: deinde ꝑducit ad mollificationē pul-sus ⁊ spasmum ⁊ sudorē frigidum ⁊ mortē: hec ꝑn. Scd̄o dicit ꝙ res in qua fit v̄tus vomica ꝑmisceri debet pharmacie illiꝰ q̄ coly-rice passioni aptus est: ne pharmacia descēdere festinet ante sui cōplementum opis ꝓpter aptitudinē visceꝝ ip̄ius ad lubricita-tem: imo sunt equāde in pharmaco illius vomitiua virtus ⁊ se-cessiua: sic ꝙ ambe sꝉ opus suū peragant: illa quidē vomituz: hec vero secessum. ¶ Cōtra. scriptū est in ꝑcedenti caplo. Medicina rum ꝑterea vētris solutionē facientiū deterior est q̄ ex medicinis est cōposita multe diuersitatis in tp̄e quo soluēdus est vēter: qm̄ vētris solutio ꝯturbat. sed quid plus cōturbat cā ꝗ̄ motus agi-tatiuus materieꝝ peccantiū sub ⁊ supra sꝉ. Item dare tale phar macuz colyrice passioni aptis nō videt aliud ꝗ̄ inducere actu di-ctam passionē q̄ periculosa est vt nunc allegatuz fuit auctoritate ꝑn. Item si vni soli euacuatiōi in debilibus quales sunt apti co lyrice passioni sit annexus casus v̄tutis: ꝗ̄to magis duabus na-turā adeo ꝯturbantibus vt nesciat cui intēdere. Itē in estate ꝓ-hibent pharmaca: q̄ tinꝰ vitet motꝰ agitatiuus agentiū ꝯriorū vt estus trahētis ad extiora: ⁊ pharmaci trahētis ad interiora. q̄uo ergo hic suadet ꝑn. motuz agitatiuū sub ⁊ supra ꝓpe precordia. ¶ Pro solutiōe hoꝝ obiectionuz attēde ꝑmo ꝙ duplex est coly-rica passio: quedaz cibalis: ⁊ est incolumior: alia humoralis que fit vt in pluribus ex crebra ciborum corruptione. Iuxta illud ꝑn cipis tertij. 16. tractatu ꝑmo caplo scd̄o. Cibi nanꝗ̄ cum nō dige runtur valde cōuertunt in humores nō conuenientes corpori ⁊ mouet natura ad expellendū eos a corp̄e cū grauant sup ip̄m ex ꝑtibus cuz speciebus vomitus. s. colyrici ⁊ aquosi ⁊ eruginosi: qn̄ ꝗ̄ ⁊ sp̄ebus fluxus ventris. Et illa colyrica passio cuius causa est corruptio cibi incolumior est ea cuius cā est frequētia corruptio-nis post corruptionē. ¶ Attende scd̄o ꝙ in dispositis ad hāc pas sionez ⁊ detētis ea nō cōuenit aliqua fortis pharmacia neꝗ̄ seces siua neꝗ̄ vomica: sed solū debiles ⁊ benedicte. Iuxͣ illd̄ ꝑn. tertij 16. tractatu ca. 2°. de cura passionis huiꝰ. Primū igit qd̄ oꝫ fieri ē vt expulsio fiat ꝑ vomitū si fuerit cibus adhuc ꝓximus supiori-bus. Et si nō fuerit ita ꝯsequēter adhibeat aliquid qd̄ ip̄m depo nit ex eis q̄ leniūt nām. Et sit illud qd̄ facit vomitū lenificatiuū cū mensura q̄ extrahat illā ꝗ̄titatē ꝑter ꝙ extrahat supfluitatez sup illud aut rem extraneā ab ea. Et paulopost iubet vomitū fieri cuz eo qd̄ est sicut aqua calida sola aut cum pauco baurache. i. spuma nitri aut cū sale naptico aut cū aq̄ calida cū pauco cymino. Cōsequēt dic̄ de secessu coꝝ. Et coꝝ fluxus oꝫ vt fiat cū suppositorio leni ex terāiabin. i. māna ⁊ zuccaro ⁊ sale: aut clisteri leni ex aq̄ cicle ꝗ̄titate. 60. ʒ. ⁊ baura cis pauci sup eaz ꝗ̄titate aurei vnius ⁊ zuccari rubei ꝗ̄tita-te. ʒ. 10. ⁊ olei roſ. ⁊ si samini ꝗ̄titate. ʒ. 7. Aut cū aliquo qd̄ bi bat sicut cyminum. Ip̄m nāꝗ̄ est iuua-tiuum valde in hoc: hec ꝑn. ¶ Ad ꝑmuz obiectoꝝ dic ꝙ phar macia composita ex medicinis multe di uersitatis in hora so lutōis est deterior a lijs si fuerit ex violē tis ⁊ data vbi nō oꝫ. Ad scd̄m dic ꝙ lꝫ pharmacū ꝑtim vo-micum ⁊ ꝑtim secessiuū sꝉ es excitet motus motibus huius passionis ip̄am tn̄ sanat ⁊ ab ea ꝑseruat. Iuxta illd̄ ꝑn. ca. nūc dicto. Hypo. dixit ꝙ vomitus qn̄ꝗ̄ ꝓhibet vomitu: ⁊ fluxus qn̄ꝗ̄ ꝓhibet fluxu ⁊ vomitꝰ ꝓhibet fluxu ⁊ fluxus vomitu. Ad tertiū dic ꝙ euacuatiōibus factꝭ a debilibꝰ pharmacis nō est annexus casus virtutꝭ vt factis a violētis. Ad quartū dic ꝙ a medicinis benedictꝭ ꝯriorum motuū nō ꝓcedit a gitatio vehemēs: ⁊ si ꝓcederet magis eligit illud malū transitoriuz ꝗ̄ malum ꝑmanens diuturni fluxus. Nā tibi ꝓpositis q̄ sunt fugienda duobus. Elige mobilius: fuge qd̄ ꝯstantiuſ extat. Tertio declarat qui sunt apti colyrice passioni dicens ꝙ trauli sunt ex eis q̄ sunt apparati colyrice passioni: ꝓpterea nō sunt apti: nec sustinēt pharmacias: qꝛ de leui occupant a dyarijs lōgis. Iuxͣ illud hypo. ampho. 6ͣ. Trauli a dya ria maxime capiūt lōga. Et ga. declarare intēdēs hoc nomē trauli ait. Balbucies in greca lingua diuersa est ſm balbos lr̄as corrūpentes. R ergo corrumpētes vocant trauli si suo loco vtant. L. Qui v̄o corrūpunt S. ⁊ sua vice. L. ponūt appellāt phisos ⁊ phiſꝭ ⁊ latine blesi. ¶ Attē de ꝙ ꝑn. in ꝑnti pasu ⁊ hypo. in dicto ampho. lꝫ solos noiēnt traulos: omnes tn̄ ballos intelligi volūt. Iuxta illud gal. ibi. Sꝫ hypo. in hoc ampho. solos posuit traulos: cum aūt longā lyenteriā vocasset oīs no-tata est balbucies: qꝛ mollicie lingue ꝓpter humiditatez intendit que oīa attinent balbucientī testant h̄ īfantes R S L. aliasꝗ̄ lr̄as corrūpē-tes. sed ad etatez ꝑueniētes linguasꝗ̄ ꝑfecte solidātes amittunt suas balbucies. Causa ḡ oīs balbucici est mollicies humiditatis. Quar to ꝑn. reddēs cām cur trauli sunt apti colyrice passioni ait. Plurimis id ꝯtingere solet ex reumatismis suoꝝ capituz ad stomachū ⁊ intestina frequēter descendētiū. Iuxta illud ga. cōmento amphorismi nunc alle gati. Naturaliter aūt balbutiētes vl̄ ꝓpter cerebri nimias balbutiūt humiditates: vl̄ ꝓpter nimiā ligue humiditatē vl̄ ꝓpter vtrūꝗ̄. Cuz ḡ cerebrū sit humidissimū necesse ē illā humiditatē descendere ad stoma chuz: vn̄ cā est lōge dyarie. Or si lingua nāl̄r sit hūidissima ⁊ stomachi subseqt hūiditas cū pelliculis stomachi ligua coop̄ta sit: dyaria aūt lōga stomachi ē ꝓpria passio ex hūiditate nimia. ¶ In 3ͣ ꝑticula dicit ꝑ° ꝙ sumere laxatiuū pharmacū fece exn̄te sicca ⁊ dura in itestinis est ex cāis timorosis vl̄ ꝑiculosis rebꝰ. Et id ē intelligēdū de pharmacia at tractiua notabilis fortitudis q̄ postꝗ̄ attrahit hūoꝝ mltitudinē v̄sus intestina ⁊ fecibꝰ obuiat iā scibalatis ⁊ indurat in itestinis nō valens trāsire ꝓpter eas deorsū ⁊ foras expelli regurgitat sursuz cū hūoribus malis ꝑ cā attractis turbās totum corpꝰ ⁊ subuertēs stomachū ⁊ ꝯtor quens viscera: ⁊ interdū g̃ñans in his ap̄a ⁊ effumans ad caput. Scd̄o dicit ꝙ ad obuiandū tantis incōmodis ante pharmacie receptionem sicca ⁊ dura fex est eijciēda vl̄ ꝑ clistere mollificatiuū ex maluis bismal uis ⁊ violaria: vl̄ ꝑ ius aliqd̄ mollificatiuuz oretenꝰ sūptū vt ius pruno rum vl̄ medulla casie vl̄ muscilago seminis psillij vl̄ ius galli veteris vl̄ ius caulium vl̄ ius concharum. ¶ In quarta dicit primo ꝙ ex bonis preparatiuis ad receptionem pharmacie est ingredi balneum ante so lutionē ventris aliquātis diebus nisi aliquid fuerit quod ip̄m ꝓhibe-at. ¶ Attende ꝑmo ꝙ noīe balnei pōt hic intelligi tam balneū siccum qd̄ stupha dicitur ꝗ̄ humidū aque calide dulcis noīatuz tina: qd̄ ꝯue-nit esse mediocris caliditatis non ꝓuocantis sudorem neꝗ̄ trahentis

¶ Et ad summū naturā mollificare anteꝗ̄ venter soluat est cōpetens re-gula in q̄ existit securitas: nisi in eo q̄ colyrice passioni valde est aptus: ex hoc nanꝗ̄ nihil isti est faciendū: qm̄ esset cā. s. ꝯueniēs supfluitati q̄ ei ac cidet. Solutorio nāꝗ̄ vētris alicuiꝰ talis qualis est iste res admiscēda ē in qua sit virtus vomica: ne ꝓperet descēdere de stomacho anteꝗ̄ suaz ꝑ ficiat operationez: imo equent in ip̄o duaꝝ medicinarū virtutes ⁊ ꝑficiat vētris solutiua operationem suā ⁊ vo-mica suā econtrario illius. Trauli ꝗ̄ sunt ex eis q̄ colyrice passioni sunt apparati forte igit nō tolerant medici nam. Ip̄orum tn̄ plurimi cholyricaz incurrūt passionem ex reumatismis suorū capitum. ¶ Ex cā ꝑterea timo rosa est vt medicina vētris solutiua sumat fece in intestinis existēte sicca imo expellenda est saltem cum cliste ri aut iure mollificatiuo. ¶ Balneuz quoꝗ̄ ingredi anteꝗ̄ ventris solu-tio fiat aliquātis diebus est ex eis q̄ bene ꝑparāt: nisi aliquid ꝓhibuerit.

humores ad exteriora. Tale nanq; digerit humores ⁊ liquefacit ac fluidos reddit ac vias aperit. Et si sit aqueuz lenit ⁊ humectat corpus purgandum quibus adaptat' vt optime ferat opus pharmacie sine molestia. ¶ Attẽde scd̃o ꝙ ꝓhibentia balneũ añ pharmaciã sunt mollicies neruoꝝ catarr' incipiens dispõ ad apã oppilatio in visceribus: qm̃ hec oĩa balneo aggrauãtur. Scd̃o dicit oportunum esse ꝙ inter balneum et medicine haustum paruuz interueniat spaciuz tp̃is vt dici vnius ad omne minus vl' duoꝝ aut trium vt reparent' resoluti spiritus ⁊ sedet' motus humoralis massе ꝑ balneum concitus ad exteriora quo dãmõ motui pharmacie obuius. Tertio dicit ꝙ post sumptũ pharmacuz q̃diu opatur nemo intret balneũ. Nam attrahit humores ad exteriora pharmacie resistens ⁊ eam impediẽs ab ope suo: ⁊ conturbat corpus motu agitatiuo. Iuxta illd̃ mesue tertia intẽtione suoꝝ simplicium ca. tertio. Vulgares aũt ⁊ qui nõ sunt familiares artis cõiter hos ⁊ illos p' medicinã balneant ignorãtes ꝙ balneum ad exteriora trahit: queẽadmodum galienus dixit: ⁊ ignorãtes qm̃ opponunt motui residue materie q̃ iam in necessitate posita est cũ virtute pharmacie repere ad viam expulsionis reuocãdo illã ṽtute balnei ad mẽbra. ergo indifferẽter balneantes post sumptũ pharmacum faciũt cadere in oppilatiões ⁊ egritudines cutis: hec ille. Quarto tangit duos casus in quibus balneũ cõpetere põt durante adhuc ope pharmacie. Primus est: vbi est opus cõstrictione ventris: ꝓpterea ꝙ pharmacie opus sup̃fluit: tunc enĩ balneum cõfert diuertẽdo humores ab intestinis ⁊ attrahendo eos ad sup̃ficiẽ cutis. Iuxta illud mesue tertia intentione suoꝝ simpliciũ cap'lo de cõuersione materie ad ꝯ̃triũ sui fluxus. Et s̃m veritatẽ quidẽ nõ est congruum balneũ post medicinã: nisi cũ purgatio sup̃fluit. cõfert enim tũc ad ventrem cõstringendũ. ¶ Attende p̃mo ꝙ balnea que cõueniunt in retentione sup̃flui fluxus ex pharmacia sunt balnea aque dulcis calide vigorata cũ resolutiuis. Iuxta illud mesue ibi. Balnea autẽ ⁊ fricationes in eis s' ad hoc. s. ad restringendũ fluxum cã magna ⁊ beneficium efficax sp̃ale ⁊ ꝓprie facta ex aquis dulcibus vigoratis cuz rebus que poros dilatant ⁊ corpus ꝯfortant: qualia sunt camomilla ⁊ absinthium sansucus ⁊ folia citri. ¶ Attende scd̃o ꝙ in illo casu balnea pl' obsunt q̃ ꝓsunt. Iuxta illud mesue ibi. Debiles aũt in arte cũ stipticis balneant: ignorantes: qm̃ poros coartant ⁊ materias ⁊ fumos interius cõuertunt: ⁊ hoc fit causa maior ad fluxum: imo sit tua magnifica intentio dilatare poros ⁊ attrahere ad exteriora q̃tum est possibile sic enĩ fiet materierum euacuatio: et ꝯcutorum fumorum exclusio. Fac igitur egrum sudare in balneo aut vapore aque calide ⁊ vtere fricatione prius leni: deinde acriori: vt pati poterit vsq; dum multum sudet. Sudor aũt sepe ⁊ sepius abstergat' vt nõ obstet egressiõi sudoris alterius aut vapori pato excludi. Opponit' enim poris diu retẽtus sudor: abstersus ṽo facilẽ facit sudoris alterius egressionem. Scd̃s casus in quo balneum cõfert durante ope pharmacie est dũ pharmacia sumit' in hyeme: tunc enĩ nõ nocet: imo cõfert plurimuz primã casam balnei tali modo ingredi ꝙ calor ipsius sit tẽperatus in nullo impediẽs opus pharmacie sua attractiõe ad exteriora: sz solũ mollificet humores ⁊ mẽbra frigore cõstrictos ⁊ vias reseret. Sic enĩ parebunt promptius humores pharmacie trahẽti. ¶ In quinta dicit ad summũ. i. summarie loquẽdo cõuenit vt aer potionati sit remisse caliditatis nõ ꝓuocãs sudorem neq; turbans corp' cõtraoperãdo pharmacie trahenti: qm̃ illud est ex p̃paratorijs ad bonã ⁊ facilem purgationẽ. Et q2 aer veris solet esse talis: ideo ver est aptissimũ tẽporũ ad pharmacandũ. Et si ꝯtingat estiuo tp̃e pharmaciã dari infrigidandus est aer pharmacãdi vsq; ad tẽperiẽ. Et tp̃e hyemis est mediocriter calefaciẽdus: ne suo frigore cõpingat humores ⁊ vias ꝯstringat. ¶ In sexta dicit ꝙ fricatio corporis ⁊ eius inunctio ex oleis calidis sil'r sunt ex p̃paratorijs ad bonã ⁊ facilem purgationẽ. Et id intelligas de fricatiõibus ⁊ inunctionib' nõ fortiter attrahẽtibus neq; multũ resolutiuis. Tales enĩ potius restringunt ⁊ opus impediunt laxãdi ventrem q̃ ad id coadiuuent sz de fricatiõibus ⁊ inunctiõibus tẽperatis quibus excitatur calor naturalis ⁊ humores fiunt fluxibiliores ⁊ vie ac meatus aperiunt'. ¶ Attende q̃ dupliciter modesta fricatio valet ⁊ ꝓficit ad felicitandum opus pharmacie. Una vniuersalis in toto corpe ante pharmacum vno vl' duobus vl' tribus diebus: sicut de balneo nuper tactum fuit ꝓpter easdẽ causas quibus datur balneũ. Alia est ꝑticularis post sumptũ pharmacũ vt fricatio vẽtris cũ manu calida vl' panno calido trahẽdo inferius vt ꝑ hãc iuuet' descẽsus fecum sit' cum pharmaco et hũorib' malis ꝑ ipsũ attractis ⁊ ide excitent' musculi vẽtris ⁊ vẽter seruet' a torsionibus.

Et oportet quidẽ vt inter balneum ⁊ haustũ medicine paruũ interueniat tp̃s. Post medicinã quoq; nõ ingrediatur q̇s balneũ qm̃ trahit materiã ad exteriora. Et neq; est bonũ nisi ad ventrẽ ꝯstringendum p̃ter in hyeme q2 nõ est timendũ p̃maz balnei casaz igredi tali modo ne calor sit vllo mõ impediẽs ad attrahendũ: sed sit ad mollificandũ. ¶ Et ad vltimũ oportet vt aer illius q̇ pharmaciã bibit sit caliditatis pauce ne sudorem faciat neq; ꝯturbationẽ: qm̃ hoc est ex p̃paratorijs. ¶ Fricatio quoq; ⁊ ex oleis inungi sil'r est ex p̃paratorijs. Cum aũt[b] aliquis medicine assuetus non est neq; eã bibit meli' est medico vt sibi caueat ne vẽtris solutiua violentas virtutes hñtia ei tribuat. ¶ Fastidiũ ṽo hñtibus ⁊ humores viscosos

b Cum aũt. In hac parte secunda p° agit prin. de purgatione nõ assuetorũ pharmacijs vti. Secũdo de correctione accidẽtium ꝓhibentium pharmacias ibi [Fastidiũ ṽo] Tertio de his qui fortibus pharmacijs indigent ibi [Illis ṽo] ¶ In p̃ma ꝑticula p̃cipit ꝙ medicus caueat dare solutiua fortium virtutũ seu violentarũ nõ cõsuetis pharmacias bibere ⁊ his qui nunq̃ pharmacis vsi sunt. Cuius cã est triplex. Prima est, quia medico constare nõ potest a qualibus ⁊ q̃tis est aptus moueri cũ moderamine ⁊ sine excessu: cũ illud dependeat a ꝓprietatibus singularibus inter hãc pharmaciã: ⁊ illud corpus que nõ cognoscunt' nisi experimento. Nam videmus aliquos debiles ⁊ macros qui laxari nequeunt nisi cũ pharmaco forti ⁊ violento: ⁊ videmus alios fortes carnosos interdum laxari suauib' pharmacis ⁊ benedictis. Et quidaz sumũt libenter pillulas: alijs eas horrent ⁊ abominant' veluti venenum. Tutius ergo est modo tẽtatiuo non a violentis: sed a dulcibus pharmacis incipere purgare in nõ assuetis. Secunda causa est: q2 cũ leuia nõ assueta tristanter ferantur q̃to magis pharmaca violẽta ⁊ fortia nõ assueta ꝑticipantia venenositate que laxant corpus modo quo inferunt ei violẽtiam. Tertia causa est: q2 dum medicus incipit purgare nõ consuetos cũ violentis ⁊ fortibus pharmacis interdum ab eis adeo terrent' ⁊ abhorrent ipa ꝙ nõ solum alias bibere nõ possunt: sed neq; gustare neq; odorare: imo nauseant audientes de eis loqui. ¶ In scd̃a tangit quinq; accidentia ꝓhibentia pharmaciaz dari donec ipa rectificata fuerint: ⁊ quinq; modos rectificationis eorũ. Primũ accidentiũ est fastidium. Nam fastiditus sumens solutiuũ ventris cõiter euomit id quare ꝓhibetur ab ope laxandi: nec illud est mirũ si fastiditus horret ⁊ eijcit assũptum pharmacũ cuz cibos electos nature amicos abominetur. ¶ Contra. fastidiũ est vnũ de signis indicãtibus purgationẽ eẽ necessariam. Iuxta illud hypo. amp ho. 4ª. Non febricitãtibus fastidiũ abstinẽtia ⁊ cordis morsus ⁊ tenebrositas oculorũ ⁊ os amaricatũ sursum pharmacia indigere significant. Item p̃n. in p̃ncipio cap'li p̃cedẽtis iussit potionãdos multis comedere vicibus ⁊ diuersos sumere pot' ⁊ cibos dicẽs ex hoc accidere stomacho vt desideret expellere illd̃ qd̃ in eo est sup̃ius aut inferius. Et hoc est fastidiũ vl' inducere fastidij modũ. Itẽ in quibusdã aui. ca. 20. hui' fen inuenit' scriptũ post pagraphuz illũ. Caue p̃terea tibi ne ad fastidiũ phlebotomes: sz ꝓlonga ipsũ ad hoc: vt eius fastidium digerat'. Unde ga. Potionandus d3 multum habere fastidium ⁊ paucũ vl' nullũ habere comedẽdi appetitũ. Sed phlebotomãdus d3 habere magnũ comedendi appetitũ ⁊ nullũ fastidium. ¶ Pro solutiõe hoꝝ attende p̃mo ꝙ fastidiũ capit' dupl'r. Uno mõ ꝑ abominatõe cibi. Alio mõ ꝑ carẽtia appetit' vt. 2°. ꝓnosticoꝝ cañ. illo. Et ex signis ei' q̃ putribilia sunt ꝯiecturabis vbi scribit' in trãslatiõe a greco fastidiũ patiunt': in translatione ab arabico scribit' ⁊ nõ desiderãt cibũ. Et in hoc passu p̃n. primo modo accipit fastidiũ. ¶ Attẽde scd̃o ꝙ nõ intẽdit hic pharmacum vomicũ: sz secessiuuz ꝓhibere dari sup̃ fastidiũ. Nã vomicũ solet fastidio iuuari: secessiuũ ṽo ꝑ hoc impedit' a laxatione: q2 cõmuniter vomitu reijcit'. Scd̃m accidẽs est viscositas humoꝝ euacuandoꝝ q̃ vijs adherent nõ obediẽtes pharmaco trahenti neq; expulsiue ipm̃ coadiuuanti. Dans igit' pharmacuz ipa nõ correcta per incisiua totum corpus turbat viscera contorquet:

Capitulum. v.

⁊ nō euacuat euacuāda. Tertiū accidēs est tensio in hypocōdrijs videlicet in locis sub costis. Talis enī fit vł ex grossa inflatiua vētositate: vł ex ventositate cū humiditate mixta: vt ait ga. 4ª. ampho. cōmento illius cañ. Quibus hypocōdria. Et hec vētositas dupłr ꝓhibet opꝰ pharmatie laxatiue ventris. Primo: qꝛ subleuat pharmaciā sursuꝫ ⁊ nō finit eā inferiꝰ labi ad intestina. Scđo: qꝛ ꝯtorquet vias seu meatꝰ hypocōdrioꝝ: q̄re ñ pōt pharmacie vꝰtus libere transire: nec humores trahēdi ꝑ eaꝫ. Quartū est īflāmatio interiorū: qꝛ ꝑ eaꝫ pharmacie vꝰtus hincinde ſꝑgiť atq̄ dissoluiť ⁊ inflāmatio pharmacia augeť.

et in hypocondrijs tensionē: aut qui in suis interiorībꝰ habet inflāmationem aut oppilatōes nō est dandum aliq̄d donec ista rectificenť nutriētibus ⁊ mollificātibus ⁊ balneo ⁊ requie ⁊ dimissione eiꝰ qđ mouet ⁊ eiꝰ qđ inflāmat. ¶ Illis v̄o q̄ stātes bibunt aquas ⁊ hñtibus splenes fortes medicine sunt necessarie. Cūq̄ aliquisᶜ medicinā ventris solutiuaꝫ biberit meliꝰ erit ei si medicina fuerit fortis vt suꝑ eā dormiat anteq̄ opetur: qm̄ oꝑabiť melius. Et si debilis fuerit meliꝰ erit ei ne suꝑ eā dormiat qm̄ natura digereret medicinaꝫ. Cū aūt nedicina oꝑari ceperit meliꝰ erit

Juxta illud ga. libro de vsu pharmacoꝝ. Quicūq̄ quidē a febribus vehementibus occupanť nō oꝫ his medicinas purgatiuas tradere: ſꝫ ē vtiq̄ post febrē vł in ꝑncipio. Calide enī carnes ipoꝝ ⁊ vētres accipiūt pharmaciā ⁊ nihil purgat ⁊ febris fit calidior ⁊ color mutať ⁊ icterici fiūt mota cholera ⁊ nō purgata neq̄ comedere volūt neq̄ bibere: ſꝫ oīa horrēt ⁊ vt frequēter pereūt. Quītum est oppilatōes in interiorībꝰ: qꝛ ꝑ has ꝓhibeť medicine virtus ad humores trāsire q̄ purgādi sunt: ⁊ trāsitus illoꝝ ad vias expulsionis. Oportꝫ igiť his accidētibus ꝑus ꝓuidere q̄ pharmacū detur. Modi v̄o q̄bus ꝓuideť tanguntť hic. 5. Primus est cū nutriētibus medicinalibꝰ oppositis eis. Ut si fastidiū affuerit denť cibi ⁊ potus stiptici vł acetosi. Si viscosi humores denť incisiui. Si tēsio in hypocōdrijs denť carminatiui vētositatū. Si īflāmatio interioꝝ infrigidatiui: si oppilatio apitiui. Scđs modus est cū mollificātibus. i. laxātibus tēsionē hypocōdrioꝝ. Tertius est cū balneo liquefaciēte ⁊ digerēte viscosos hūores. Quartus est cū reqꝛe q̄ ꝓhibet ab inflāmatōe ⁊ lassitudine. Quintꝰ ē cū dimissione eiꝰ qđ mouet ⁊ qđ iflāmat sanguinē ſpūs ⁊ totū corpꝰ ¶ In tertia tāgit duos modos hoīum indigentiū fortibꝰ medicinis. Primꝰ est eoꝝ q̄ de more bibūt aquas iacētes vt lacuū paludum ⁊ foueaꝝ. Ex illis enī solēt generari humores grossi: qꝛ cōiter grosse ⁊ graues sunt. Juxͣ illud ꝑn. ꝑmi 2ª. doctrina. 2ª. sūma ꝑma ca. 16. Et aque stātes lacuales ꝑcipue discooꝑte male sunt ⁊ graues. Et ꝓpter spissitudinē quidē ipaꝝ ⁊ cōmixtionē terrestrium cū eis: ⁊ ꝓpter resolutionē subtilis eaꝝ generanť in eis q̄ eas bibūt splenes. Scđs modꝰ est hñtium splenes. i. spleueticas passiones. Tales enī abundare solent in melancholicis ⁊ grossis humoribꝰ q̄ purgari nequeūt nisi pharmacijs fortibꝰ ⁊ violētis. Juxta illud hypo. ampho. 4. Melācholicos v̄o inferius vehemētiꝰ eadem rōne contraria apponentes. Et ga. in cōmento ait. Inferius quidē qꝛ humor grauis: vehemētiꝰ aūt qm̄ neq̄or ⁊ glutinosior est. Est enī fex alioꝝ humoꝝ. ¶ Cūq̄ aliquis. In hac ꝑte tertia ꝑmo agit de habitudine potionati ad somnū. Scđo ad motū ibi [Ampliꝰ cū aliquis] Tertio ad odores ibi [Odores q̄ꝫ] Quarto ad sapores ibi [Et q̄ medicinā] Quinto ſꝑāliter de mōoccultādi saporē pillulaꝝ ibi [Medici ꝑterea] Sexto de calefactione vētris ⁊ pedum ibi [Frigidi ꝑterea] Septimo đ motu pꝰ quietē animi ibi [Cūq̄ ipius] Octauo de potu aque calide suꝑ pharmaciā ibi [Et interpositiōe] ¶ In ꝑma ꝑticula dantur tres regule. Prima est. expedit dormire post sumptū pharmacū si forte fuerit sicut elleborus dyagrediū pulpa coloquintide ꝑusq̄ oꝑari incipiat: qꝛ ꝑ hoc ipm meliꝰ oꝑabitur. Naꝫ calor innatꝰ ꝑ somnū reductꝰ ad interiora fortificať: ⁊ inde citius ⁊ efficacius reducit ad actū virtutē pharmaci: neq̄ est timenduꝫ q̄ ipm digerat ⁊ in chilū vertat: qꝛ fortitudo pharmaci talis id fieri ꝓhibet. Scđa est. si pharmacū assumptū debile fuerit vt cassafistula mānna thamarindi melius erit nō dormire suꝑ hoc. Nā calor innatus somno roboratꝰ digereret ipm ⁊ in chilū verteret cū nō multū distet a natura cibi. Tertia est. suꝑ sumptū pharmacū nō est dormiendū postq̄ inceperit oꝑari quocūq̄ mō fuerit. i. siue forte siue debile sit siue mediocre. Nā somnꝰ retinet euacuatōes fortes q̄to magis ergo debiles. ¶ Attēdeq̄ q̄ fortitudo pharmaci dupłr attendi pōt. Uno mō penes modū ſbe ipius. s. qꝛ est solida ⁊ cōpacta: sicut pillulaꝝ ⁊ lozēgiaꝝ: quare plus resistit īnato calori reducēti ipm. Et ꝑ oppositū diciť debile: cuius ſba liq̄da est ⁊ potabilis: qꝛ de faciłi recipit imꝑssioneꝫ caloris īnati reducētis ipm de potētia ad actū. Alio modo penes virtutē eius ī attrahēdo fortiť humores et inferendo nature violētiaꝫ. Et vtroq̄ modo fortitudinis super pharmacum forte est dormiendū priusq̄ oꝑetur. Propterea pillule sero dari solēt ꝓpe ingressum lecti. lozengie v̄o post primū somnum: ⁊ potiōes in aurora dantur. ¶ In secūda dicit q̄ ille qui bibit secessiuū pharmacum nō debet ilico se mouere suꝑ id: sed quiescere tanto tēpore suꝑple donec descenderit ad fundum stomachi ⁊ reductum sit de potētia ad actum. Nam tēpore quietis natura stomachi circundat ipm fixe ⁊ stabiliter operans in illud ⁊ actuans ipm: nec aliter posset exire in opus laxationis: nisi peregisset in ipm natura per reductionem potentie ipius in actuꝫ laxandi. Est ⁊ alia causa quiescendi super id vt non agitetur circa os stomachi: ⁊ inde euomatur opere priuatum quod q̄ritur ex eo. Et intellige q̄ suꝑ pharmacū statim post sumptionē est q̄escendum tam quiete corporis q̄ quiete anime: qꝛ motus anime sic distrahunt naturam a reductiōe pharmacie ad actum sicut motus corporis. Qualiter aūt reducit natura pharmacum laxatiuū de potentia ad actum: vtrum diuidendo vł calefaciendo vł subtiliando vt magis penetret vł imprimendo ei virtutem occultam difficile est bene determinare. Uideť tamē q̄ vt virtus ambre qua paleas attrahit calefactione quadam ⁊ tersione reduciť ad actum: ⁊ virtus magnetis allio ligata quando eo fricať abstersione allij ⁊ calefactione simłr soluiť ⁊ redit in actum: sic calor innatus reducit pharmacū soluens virtutē eius que ligata ꝑerat. ¶ In tertia dicit ꝑᵒ q̄ his qui assumpsit solutiuū pharmacum olfacere debet odores qui solent ꝓhibere nauseaꝫ ne pharmacum euomat vł nimiū tardet in descensu suo: maxime si ipm sit odoris fetidi vł abominabilis eructuans ad os suum fetorē. Juxta illud mesue capło scđo intētionis tertie suorū simplicium. Tunc aūt bene redolentia ex floribus ⁊ plantis ⁊ alijs ei apponātur qualia sunt menta et sansucus. i. maiorana ⁊ folia citri ⁊ fructus eius ⁊ apium ⁊ absinthiuꝫ ⁊ rosa ⁊ cytonia ⁊ maciana ⁊ bolus aspersus: aqua rosarum ⁊ aceto illinitus qui abluatur mixtis rosis recentibus ⁊ aqua rosacea. Odores vero prohibentes nauseam sunt vt odor myrte ⁊ rute ⁊ apij ⁊ cytoniorum ⁊ terre cuiusdam similis bolo armeno abundantis in regione corasceni superasperse aqua rosacea ⁊ pauco aceto apud illos qui consueuerunt his odoribus vti: ⁊ in eis delectari. Nam quidam eorum sua stipticitate effumationes pharmacie reprimunt: vt odor myrte: boli corasceni ⁊ cytoniorum. Alij resoluunt pharmacie odorem vel attenuant subtiliatiuo suo calore vel tegunt ipsum sua fortitudine: sicut odores aneti ⁊ rute. Secundo dicit q̄ si quis terretur odore pharmaci hora qua ipsum sumit constringat nares quando sumit ipsum: sic q̄ nihil sentiat de odore ipius ne tantam incurrat abominationem ex eius odore q̄ cam nō bene transglutire possit vł q̄ transglutitā statim reijciat ⁊ horror tantus sibi imprimatur q̄ nunq̄ alias induci possit ad sumendum pharmacum.

¶ In quarta particula dicit q̄ qui abhorret medicinam id est medicine saporem debet masticare parum ex tharcon: vt virtus sui oris gustatiua. scilicet stupida fiat et velut sopita non sentiens gustum: vel saporem. Et est tharcon planta cuius piretrum est radix: vt aiunt

ei ne suꝑ eā dormiat quocūq̄ modo fuerit. ¶ Ampliꝰ cū aliq̄s medicinaꝫ biberit nō ilico suꝑ eā se mouere debet: ſꝫ debet suꝑ eā q̄escere vt ipaꝫ natura circūdet ⁊ in eā oꝑetur: qm̄ nisi natura in ipam oꝑata fuerit nō oꝑabitur ipa in naturā. ¶ Odores quoq̄ nauseā ꝓhibētes olfacere oꝫ sicut est odor myrte ⁊ rute ⁊ apij ⁊ cytoniorum et boli corasceni aqua rosata ⁊ pauco aceto aſꝑsi. Et si ex odore medicine quis exterretur cum medicinam bibit nares constringat. ¶ Et qui medicinam abhorret oꝫ masticare parum ex tarchon ideo vt sibi oris virtus stupida fiat. Qđ si vomere ti-

quidam:que cū sit calida τ sicca in scdo gradu:in ipa tm̄ est vis stupefa- ctiua:vt ait pn̄.scdo hui' caplo d tharcon. Scdo dicit q si is q̄ pharma ciam secessiuam bibit timuerit eaz vomere cōstringat extremitates.i. dolorose liget cum fune vl' binda tibias τ pedes vt purgādi humores τ pharmatia diuertātur ob hoc a supiorib' τ declinēt vl'us inferiora τ dolor illatus inferioribus obliuisci faciat subuersionis et conturbationis q̄ est in stomacho. Item ne vomat accipiat illico p' haustū pharmaci rem aliquam stipticam qua comp matur ad inferiora sicut succuz cytoniorum vel succum sumach vl' succum berberis. Per hos eniz succos τ eis cōsiles os stomachi ɔstrigitur τ cōfortat vomitui resistens. Attendenduz est tamē ne res illa stiptica sit tāte virtutis vl' q̄titatis q opus pharmaci rumpere valeat. aut impedire. τ passiz sumat quasi lambendo. Iuxta illud mesue ca. scdo intentionis tertie. Super medicinā autem stiptica mordeant τ bibant quasi lambendo.

muerit extremitates constringat: τ cum ipam biberit desuper rem stipticam bibat. ¶ Medici pretcrea pil- lulas q̄s ei daturi sunt q̄nq3 in melle voluunt: τ q̄nq3 sup eas pijciunt mel coctū:aut zuccarū coctū donec ex eis inde faciāt tunicam. Ex eo quoq3 qd est ingeniū vtile est vt sup eas ponat cera cum pauco oleo mollificata. Et ex eo qd est magis ɔueniens ingenium est:vt os aqua aut alia re impleatur:donec pillule sicut sunt bibātur sup ipam:aut que aliquo horū ingeniorum aptate fuerūt. Trāsglutientur ergo oēs ita q medicine operatio nō cognoscet. ¶ Frigidi pterea stomachus τ pedes calefaciendi sunt. ¶ Cūq3 ipi' aīa sedata fuerit ambu-

¶ In quinta particula dat quattuor modos quibus medici possunt occultare saporem amarū qui pillulis inest ex aloe quod eas cōmuniter intrat. Et per istos modos transglutiri possunt a delicatis abominantibus earū saporem sine hoc q gustent aut earum sapor pcipiatur Primus modus est q melli imergantur crudo sicut est:post transglutiātur sine masticando. Secūdus est q super eas mel pfecte coctuz vl' zuccarū coctū ad perfectionē ab alto effundat continue mouendo eas donec vestiant melle vl' zuccaro:sicut vestiunt pluribus tunicis semina in dragetis. Tertius modus est q vndiq3 vestiant cera cū oleo pauco mollificata. Quartus modus conuenientior ceteris est:vt os sumētis impleat aliquo grato loquore:puta vino vl' hydromelle vl' sero vel ptisana vl' aqua zuccarata:τ cum auxilio liquoris illius transglutiant vl' nude sicut sunt vl' cooperte aliquo dictorum modorum. Et p istos modos taliter transglutient q medicine operatio.s. impressio amaritudinis in linguam nō sentietur. Sunt τ alij modi plures inuēti:quibus pillule facile trāsglutiūt. Quidā eas inugluūt in medulla pomi cocti:alij in vitello sorbili:alij in tunica cerasi:alij in tunica pruni:alij in focillo grani vue:alij in oblatis madefactis:alij in hostijs remollitis in vino vl' alio liquore.

¶ In sexta dicit q vltra predicta stomachus τ pedes frigidi calefaciendi sunt in eo qui bibit secessiuum pharmacum τ timetur de eo ne vomitu emittat. Stomachus quidez quatinus innatus calor ipius inde suscitet reducens ad actum velociter pharmacū τ ipm deducens ad inferiora. Pedes aūt vt suo calore trahant inferius τ nō reuerberent humores sursum sua frigiditate. Iux illud mesue caplo scdo intētionis tertie suorum simpliciū. Fricatio autem extremitatum est ex eis que eos iuuant τ cōstrictio earum dolorosa. Interdum aūt manus τ pedes in aqua calida vere mordicationis ponere est similiter ex eis que ad hoc iuuant.

¶ In septima dicit q cuz aīa eius qui bibit pharmacum sedata fuerit id est appetitus vomendi pharmacū pacificatus deambulet paulatiz τ moueat:nō quidem aeri aut vēto se exponens: sed in camera clausa suauiter incedat:q2 talis motus iuuatiuus ei est. Primo quidē cooperando descensui facili pharmaci a stomacho. Secūdo cōmouendo humores τ habilitando ad exitum. Tertio aperiendo eis vias. Id predocuit nos pmas noster hypocras amphorismorū quarta. Cum biberit inquit quis elleboruz ad motiones quidē corpus magis ducere oportet ad somnum τ imobilitatem minus. Declarat autē nauigatio: qm̄ motio corpora pturbat. Et iterum ibi ait. Cum volueris magis ducere elleborum moue corpus. cum vero statuere somnuz fac τ noli mouere. Et mesue caplo scdo intentionis tertie suoruz simplicium ait. Cuz autē iporum anime sedate fuerint ambulent τ moueantur paulatim. est eni motus hic iuuatiuus.

¶ In octaua dicit q post sumptū pharmacuz pharmacatus bibat horis interpositis vt hora post horam tm̄ aque calide q pharmaciam nō liquefaciat: hincinde dispergens neq3 eam expellat neq3 debilitet ipius virtutem nisi iam sint hora restringendi ventrez:q2 solutus est q̄tum expediebat. Ex potu nanq3 dulcis aq̄ calide paulatiue sumpte debilitat malicia pharmaci. Primo quidem siccitas τ caloris acumē quas derelinquit i vijs ipius. Secundo serrositas qua abradit interduz τ torquet viscera. Tertō adherētia ei' villis stomachi τ itestinorum. ¶ Attē de pmo q mesue capitulo secundo tertie intentionis suorum simpliciū laudat post pharmacū potum aque calide quādo supfluit opus pharmacie nō q̄diu educit solū supfluum. ait eniz ibidē. Si aūt nō corruptū sed bonū educat humorē estuationez in corpe generat. Nāq3 dū medicina supfluitates euacuat nō erit cū ea estuatio. Cū enim q̄ eā sumpsit estuabit τ vexabit τ debilitabit debilitatiōe supflua scito qm̄ euacuat necessariū qd nā refugit expellere. festinandū igit tūc medicinā talē a corpe expellere ilico τ ei' vires frangere. Et illud qd aggregat has duas intētiones est potus aque calide:ex q̄ hora post horā bibat. eius eni potus medicinam cito lubricare facit τ ipius virtutē frangit:hec ille. ¶ Attē de scdo q plus aque calide potionato dandū est ad intētiones mesue q̄ ad intentōes pn. q2 mesue intēdit pcipitare q̄to citius pōt pharmacū inferius τ frangere penitus virtutes ipius ad q̄ necessaria est aqua plurima. Princeps vo intendit obtundere solum pharmacie acumen nō frangere omnino.

let τ moueat paulatim:qm̄ mot' hic est iuuatiu'. ¶ Et iterpositiōe horaz ex aqua calida tm̄ bibat q medicinā nō liquefaciat τ expellat ipam τ ei' debilitet virtutē:nisi si fuerit in hora qn̄ necesse est:vt vētris stringat solutio. In potu q3 aque calide malicie medicine existit debilitatio. Qui aūt medicinā bibere voluerit calide extīs cōplexiōis τ debilis cōpositionis τ debilis stomachi erit ei melius vt eaz bibat postq̄ pus biberit aliq̄d qd sit sicut aq̄ hordei aut succ' granati:aut vt vl' dicā cū stomach' recepit nutriēs sbtile τ leue:sz q̄ n̄ ita fuerit erit ei meli' vt eā ieiun' bibat. ¶ Plimi pterea q̄b' dat medicīa vētris solutiua i estate ex ea pueniūt ad febrē

d Qui autē medicinā bibere voluerit. In hac parte quarta pmo docet quibus post cibum autem potuz pharmacia danda est τ quib' ante. Secundo maluz quod facit pharmacum in estate datum ibi [Plurimi preterea] Tertio quādo post pharmacuz cōpetunt cibus τ potus ac etiam somnus ibi [Oportet ergo ne] Quarto q̄li aqua lauādus ē an' post pharmacū ibi [Oz pterea]

¶ In pma pticula dicit pmo q meli' est hoi calide cōplexionis rare ɔtexture τ debilis stomachi bibet pharmacū nō ieiuno stomacho:sz postq̄ sumpsit aliq̄d cibale sicut aquā hordei vl' succuz gnati vl' gn̄liter aliqd nutriēs subtile τ lene velut aquaz pulli vl' aquā pisoꝝ vl' amigdalatū. Nā leuiter tales syncopim incurrūt vl' mordacitate pharmacie assūpte vl' materieꝝ p eā motaꝝ circa os stomachi:qd in talib' est valde sensibile raꝝ τ detectū. Itē de facili supcalefiūt τ desiccant hi p pharmaciaz:q2 calidi sunt nāt valde passibiles ppter raritatē. Itē de facili pharmacie ptes sbtiliores villis ibibunt suorū stomachi τ intestinoꝝ:τ q̄nq3 abradunt suas supficies teneras τ raras. Et ɔ hec oīa munit eos cibus leuis τ subtilis maxime declinās ad frigiditatē τ humiditatez:pauloante pharmacū ipis ministrat'. Nā mulcet stomachū tēperat calorez siccari phibet pharmacū lubricat τ vires repmit acuminis ei'. Scdo dicit q si pharmacād' nō fuerit calide cōplexionis neq3 debilis cōpositiōis neq3 debilis stomachi meli' est ei q pharmaciā ieiun' assumat:q̄tin' nā n̄ occupata circa cibū aut potū liberi' intēdat reductiōi pharmacie ad actum τ regulatiōi opis ipi':τ ipz pharmacū libē attrahat peccātes humores τ libē descēdat ad iferiora nulla impeditum cibi vl' potus cōmixtione.

¶ In 2a. dicit q pl'es icurrūt febrē ppt assūptionē pharmacie i estiuo tpe. Et intellige istud τ reglas pdictas de pharmaco forti

laxante attrahendo quale est elleborus vl' scamonea vl' coloquintida. Propterea dixit hypo. ampho. quarta. Sub caue ⁊ ante canē moleste sunt pharmacie. Et gal. in cōmēto ait. Hoc tpe est calidissima natura tpis nō valens sustinere purgationē vomitus vl' solutiōis. Plurimi enī inde incidūt in febrē. Cuius rō est triplex. Prima ē supcalefactio et rarificatio cum debilitate virtutis ab estiuo calore. Scōa est supcalefactio corpis a pharmacia que vt in pluribus est calida ⁊ sicca. Tertia est supcalefactio sanguīs ⁊ spirituū ex agitatiuo motu horū. Nā calor aeris cū ipetu trahit ad extiora ⁊ pharmaci vtus ad interiora.

¶ Oportet ergo ne medicīe potator comedat vl' bibat donec medicina suam pfecerit opationē. Neqꝫ etiā q̄diu medicia opatur dormiat nisi volūtas affuerit vt restringat. Qd̄ si ipius stomachus nō tolerauerit ne cōedat ꝓpterea ꝙ stomachus ei' est cholericus ⁊ cito descendit ad ipm cholera: aut ꝓpterea ꝙ a comestione vehementer abstinuit ⁊ famē tolerauit detur ei par panis infusi in pauco vino sup medicinā anteq̄ venter soluatur: qm̄ hoc est ex eo qd̄ medicinam fortasse adiuuat. ¶ Oportet p̄terea ne anus aq̄ frigida lauet: sed cū calida. Quidā autē dixerunt ꝙ pillule q̄ sunt cū apozimatib' dande sunt dāde cum apozimatibus q̄ sunt cū eis homogenea. Pillule nāqꝫ que cholera expellunt rubeā cū aposimate dande sunt alicui' qd̄ sit verbigratia sicut fumusterre. Et q̄ melācholiā euacuāt cū apozimate alicui' qd̄ sit vt epithymū aut polipodiū aut his sil'e. Et q̄ phlegma expellūt cū apozimate alicuius qd̄ sit sicut cētaurea. ¶ Cū aūt euacuare volueris corp' siccū carnem hñs durā medicina forti sicut elleboro ⁊ sibi silib' vehemēter stude in hūectādo ipꝫ nutriētib' vnctuosis.

¶ In tertia dicit p̄mo ꝙ post assumptionē pharmacie nō est bibendum neqꝫ comedendū donec ipa suum cōpleuerit opus. Primo ne cibus ⁊ potus naturam diuertāt a regulatiōe opis pharmacie ⁊ permisceant cū pharmacia disturbantes eam. Scōo ne indigesti de stomacho descēdant ducente pharmaco ⁊ vias oppilent vl' ventosent ⁊ vias torqueant. Tertio ne misceant cū humoribus tractis p pharmaciā: ⁊ ab eis trahant corruptionē. Scōo dicit ꝙ post sumptū pharmacum ⁊ inceptionē sui ꝓprij operis nō est dormiendū q̄diu opatur: nisi assit voluntas vt restringatur laxatus vēter: ⁊ ex toto cesset opus pharmacie. Primo quia somnus innatū calorē fortificat intus p quē dissoluit virt' pharmacie. Scōo qꝛ tpe somni quiescūt humores vl' min' mouent q̄ ī vigilijs. Tertio qꝛ vis expulsiua volūtarie ligata est in somno q̄ nō puum solet virtuti expulsiue nāli ventris ⁊ intestinoꝝ prebere auxiliū in expulsione peccantiū humorū. Tertio dat tres casus exceptionis a primo dicto in quibus. s. comedere conuenit post sumptū pharmacū. Prim' casus est qñ stomachus sumētis pharmacū est cholericus. Nam tūc vix sustinet pharmacie acumen ⁊ inanitionē famis q̄ humores acuit ⁊ ad os stomachi confluere facit. Scōs est abundātia cholere in stomacho qua mordicatur ⁊ nauseosus fit. Supueniēte igitur punctōe pharmaci laxatiui vētris vix cōtinebit quin totū euomat: ⁊ sic frustrabit ope laxationis qd̄ ex pharmacia querit. Tertius est vbi pharmacat' vehemēter a comestiōe abstinuit ⁊ lōgo tpe famē tolerauit. Primo qꝛ talis iam debilitatus est: ⁊ ex fame q̄si resolutus: q̄re pharmaciam tolerare nō sufficiet. Secūdo qꝛ longa tolerātia famis replet stomachū putridis humorib' qui cum acumine pharmaci mordendo os stomachi forte pducent ipm ad syncopim vl' cogēt vomitu reijcere pharmacū vl' stomach' auid' circūdabit pharmacum ⁊ amplexabit ⁊ nitet de eo facere chilū necessitate coactus. Dicit ergo p̄n. ꝙ si stomach' nō tolerauerit carere cibo post sumptum pharmacū donec cōpleuerit suū ꝓprium opus ꝓpter aliquem hoꝝ triū casuum: tunc ei detur par panis infusi in pauco vino p̄usq̄ pharmacū opari incepit ⁊ venter solui: qꝛ forte p hoc iuuabit pharmacū ⁊ meli' soluet sine molestia. Primo: qꝛ virtus fortificabit ⁊ reddet potēs ad reducendū pharmacū ad actum: ⁊ regulādū id in ope suo: ⁊ expellendū id qd̄ ipm attrahebat. Secundo: qꝛ rep̄met aliq̄d malicie pharmaci. Tertio stomachus nō fiet auid' in retētione ⁊ chilificatiōe pharmaci neqꝫ humoꝝ cholericorū vl' putridoꝝ quos attraxit ei fames: ꝫ labi dimittet: imo depellet eos ⁊ pharmacū ad iferiora.

¶ In q̄rta dicit ꝙ an' eius q̄ sumpsit pharmacū nō est lauādus postq̄ assellauit cū aq̄ frigida ꝫ calida. Primo qꝛ oē actu frigidū inimicat ano ⁊ actu calidū sibi amicat. Teste hypo. ampho. 5. Ano pudēdo inquit vesice ⁊ matrici calidū quidē amicū ⁊ determinās: frigidum vo aduersum ⁊ occidens. Et gal. in cōmento ait. Calida ano sunt amica: frigida inimica. Anus enim neruosus est ⁊ frigidū inimicū est neruis ossibus dentibus cerebro spinali medulle: calidū vo vtile ⁊ amicū. Secundo qꝛ actu frigidū occurrens ano sursum velociter ad ventrem ascendit vbi recipiens humorē attractū: p pharmaciā compingit eos ⁊ inhabilitat ad facilē fluxum. Tertio qꝛ anū stringit ⁊ cōpingit quo minus obedit sue apertioni. ¶ Attēde ꝙ tēpore p̄n. post assellationes ex sūpto pharmaco mos plurimū erat maxime nobilium anū lauari cum aqua calida. Primo vt mundaret a reliquijs sordidarū materierum p ipm trāseuntiū. Scōo vt ꝓhiberet dulcedine a que ab expssionib' tenasmonicis et acumine taꝫ pharmaci q̄ humoꝝ p anū transeuntiū. Tertio vt actuali calore aq̄ confortet an': ⁊ sua hūiditate facile obediat apertioni eius. Sed mos iste nō hodie seruat: imo stupis mundis vl' bombace tergit.

c Quidam aūt dixerunt. In hac parte quinta p̄mo agit de apozimatibus cū pillulis dādis. Scōo de p̄paratōe corpis sicci duri ad recipiēdum medicinas fortes ibi [Cum aūt] Tertio de correctione nocumenti fortium pharmaciaꝝ vt ellebori meserion esule ibi [Et ad vltimum] Quarto de ablatiōe odoris pharmaci in stomacho relicti ibi [Amplius medicina]

¶ In p̄ma pticula dicit quosdam dixisse pillulas debere dari cum apozimate eis homogeneo. id est: ꝯsimili in vtute trahēdi ⁊ educendi ꝓprium humorē. Et istud declarat exemplo triplici. Primum est de pillulis que cholerā purgant sicut ille de reubarbaro q̄ cū apozimate fumiterre dant. De quo dicit mesue ca. d' eo ꝙ solutionē facit facilē ⁊ educit cholerā ⁊ humores adustos. Scōꝫ est de pillulis euacuantibus melācholiā vt sunt pillule de lapide lasuli que cū apozimate polipodij vl' epthymi vl' alterius talis sicut sene dant. Tertium est d' euacuantibus phlegma: sicut sunt pillule de agarico: que cum apozimate centauree dantur. De qua dicit mesue ca. de ea ꝙ solutione educit phlegma crudum ⁊ ꝓprie minor. ¶ Attende primo ꝙ apozima est decoctio diuersaꝝ medicinarum: videlicet aqua vl' alius liquor in quo decoquunt. Et de apozimatib' ptractat mesue. 7. distinctiōe antidotarij ipius. Et p̄n. 5°. huius tractatu. 9. summe p̄me sil' tractat d' apozimatibus ⁊ pillulis. ¶ Attēde scōo ꝙ quibusdā medicoꝝ mos olim fuit dare pillulas cū apozimatibus vt citius ⁊ facilius ad inferiora descenderent nō replētes stomachū malis humoribus. Alijs fuit mos dare eas sine his vt diutius in stomacho morantes forti' traherent ⁊ meli' purgarent a superioribus. ¶ Attēde tertio ꝙ apozimata quadrupl'r pñt rōnabiliter cū pillulis dari. Primo vt per ipa ꝯfortet vtus solutiua earum: ⁊ fortius laxent ope apozimatū. Et tunc apozimata sint homogenea: seu eiusdem virtutis in eductione peccantis humoris. Scōo vt reprimant acumē earum: ⁊ tunc debent esse contrarie virtutis non homogenea cum pillulis dandis. Tertio vt iuuent ad transglutiendū leuiter pillulas ⁊ accelerandum descensum earū versus fundū stomachi ⁊ intestina: ⁊ talia debēt esse lenitiua. Quarto vt deferāt ad membra longinqua in quibus latent humores peccātes vires pillulaꝝ: vt si in neruis fuerint sint apozimata ducētia ad neruos: si vero in iūcturis ducant ad iuncturas. ¶ Attēde quarto ꝙ in euacuationibus supiorum mēbrorū vt cerebri aurium ⁊ oculorū cōuenientius est dare pillulas sine apozimate: q̄tinus longius in stomacho stātes fortius attrahant humores ab eis maxime cum grossi aut viscosi fuerint.

¶ In 2a pticula dicit ꝙ cū medic' purgare ꝓponit corp' ex se siccū durum carnē hñs q̄lia ex more sunt corpa hyspanoꝝ ⁊ portugalēsiū medicina forti multū violēta: veluti elleboro ⁊ sibi similibus: sicut sunt esula: cataputia: scamonea: coloquintida: attente studeat in prehumectando h' corpus nutrientib' vnctuosis vt offis pinguib' butyro ⁊ oleo carnibus crassis ⁊ mollibus piscibus. Per hoc enim tale corpus preseruatur a desiccatione ellebori nimia: ⁊ adaptatur facili purgationi: et prohibetur a spasmo: quem de leui incurrit corpus tale ex elleboro.

Jd predocuit hypo.ampo.quarta.Ad elleboros inquit his qui non facile purgant̃ sursum ante bibitionem ꝓhumectare oportet corpa plurimo nutrimẽto ⁊ requie.Et ga.in ↄmento ait.Naturã illius cui elleborus dãdus est si facilis sit eductiõis ante tẽtare oꝫ.Cuius rei ꝓbatio ẽ cũ vomitiua re ⁊ humectatõe.Qꝺ duobus mõis fit aut assuefactione vomitꝰ:ad quam tñ hic nõ intendit̃. vile enĩ est ⁊ ab oĩbus scitur:aut ex humectatione corpis:⁊ h̃ melius est:que cũ plurimo nutrimẽto ⁊ requie efficit̃.⁊ in fine cõmenti ait.Ellebori duo sunt gña.Alterũ quidẽ albũ:alterum nigrũ.Albũ ꝟo:qꝛ leuiꝰ est supiora purgat.Nigrum qꝛ grauiꝰ.ẽ iferiora:⁊ vtrunqꝫ nimis desiccat.Prin.ꝟo hic manifestat q̃ nõ de facili p elleboꝝ purgantur dicens.Corpus siccũ carnem hñs durã.

¶ Et ad vltimũ cuꝫ fortes medicine multi sint timoris: tales videlicet q̃lis est elleborus:qm̃ in corpe mũdo efficit spasmũ:⁊ repleti corpis cõmouet humiditatẽ motu turbido: ⁊ ad ĩtestina trahit illꝺ qꝺ eis difficile est expellere: ⁊ titimalli venenosi:sicut mezerion ⁊ sebran:earũ impedimentum cũ superãt remouet raib. ¶ Amplius medicina mltotiẽs suũ odorẽ in stomacho dimittit:est ergo sicut si medicĩa ibi remaneat. Cuiꝰ medicamen est aq̃ hordei q̃ ipm lauat:q̃ q̇dẽ melior existit eorũ q̃ in potu sumũt̃.

¶ Attende ꝙ ellebori albi assumptio p os iã recessit ab hoĩum vsu ꝓpter sui violentiã.Juxͣ illud mesue.ca.de eo.Albus tpe nostro corpibus molestus est:imo est eis sicut venenũ ꝓprie ꝑ focatiuꝰ.Nigri aũt vsqꝫ ad tpa nr̃a virtꝰ tolerabilis

¶ Jn tertia innuit duo.Primũ est ꝙ fortes (est:lꝫ adhuc difficilis. ⁊ violẽte pharmacie sicut elleborus meserion ⁊ sebran sunt multi timoris.Elleborus quidẽ ꝑmo:qꝛ spasmũ in sanis inducit ⁊ mundis corpibus.Juxͣ illud hypo.ampho.4ͣ.Elleborus piculosus est sanas carnes hñtibus:spasmũ enĩ facit.Scꝺo iꝺ:qꝛ cõmouet humores ⁊ humiditates totius corpis motu cõturbante vehemẽter ipos.Tertio qꝛ tot ⁊ tãtas attrahit ad intestina supfluitates ꝙ ipa vix pñt eas expellere.De meserion ꝟo dicit ebemesue ca. de eo ꝙ est plãta vocata apud psas rapiens vitã.Et a quibuſdã faciens viduas.Et a pluribus leo terre dicitur.Est plurimo veneno nocẽs mẽbris que sunt minera virtutũ debilitans ⁊ dissoluens ea.Sed de sebran que est esula dicit ca.de alsebran ꝙ nocet cordi ⁊ epati ⁊ stomacho ⁊ disrũpit venas ⁊ excoriat viscera et derelinquit inflãmationes faciẽs cadere in febres.Scꝺo innuit h̃ pn. ꝙ raib.i.lac acetosum bibitũ remouet ĩpedimẽta dictaꝝ fortiũ medicinarum cũ superant.i.effrenitãt inducẽdo dicta accidẽtia vl' laxãdo immoderate.Nam lac acetosuꝫ sua serositate lauat ⁊ abstergit stomachũ ⁊ ĩtestina a reliquijs horũ pharmacoꝝ ⁊ supfluitatibus quas illuc traxerũt:⁊ sua caseitate ĩtestina armat ⁊ cõpescit fluxũ.Dicit ergo pn.Et ad vltimũ.i.summarie loquẽdo cum fortes medicine tales: qualis est elleborus sint multi timoris:qꝛ elleborus in corpe mũdo spasmũ opatur ⁊ cõmouet humiditateꝫ repleti corpis motu turbatiuo ⁊ ad intestina trahit supfluitates plurimas:q̃s difficile ẽ eis expellere:⁊ tales etiã quales sunt titimalli venenosi sicut meseriõ ⁊ sebrã sint multi timoris raib tamen remouet earum impedimentum cum superant.

¶ Jn quarta dicit ꝑmo ꝙ pharmacia frequenter relinq̃t in stomacho ipius odorẽ:qꝛ videlicet aliquid ipius pmansit adherens parietibus eius:cuiꝰ fumalis euaporatio petẽs nares ⁊ os saporẽ impꝑmit: ⁊ odorem ipius:sentit̃ igitur ac si pharmacia pñs illic esset.Scꝺo dicit ꝙ aqua hordei que stomachũ lauat ⁊ ab eo abstergit reliquias pharmaci est in isto casu medicamẽ aptum ⁊ melius coꝝ q̃ in potu sumunt̃. De hac dicit hypo.primo ꝓnosticoꝝ cañ.illo.Ptisana ꝟo hordeacea. ꝙ sitim extinguit atqꝫ si opus fuerit abluit facilius.

¶ Cunqꝫ tp̃s.Jn hac pte sexta ꝑmo agit de agendis dũ nimis tardat opus pharmacie. Scꝺo de causis q̃re pharmacia nõ agit ibi[Ex causis ꝟo]Tertio de ꝓhibitiõe ↄiunctõis duaꝝ pharmaciaꝝ eadem die ibi[Duas preterea]

¶ Jn ꝑma pticula dicit ꝑͦ ꝙ cũ tp̃s opatõis medicine ꝓlongabit̃.i.deferet̃ ⁊ plus debito tardabit:⁊ medicina suã nõ incepit opationẽ si alleuiatio illiꝰ fieri poterit q̃ sumpsit eã:ita vt nihil moueat̃.s.neqꝫ estuet neqꝫ doleat neqꝫ ↄturbet̃:ſꝫ resoluat̃ medicine ꝟtus ⁊ grossum ipius fiat chilus aut fex in noĩe dñi fiat.Sic enĩ nullũ ↄtingit incõmoduꝫ ex pharmaco assumpto.¶ Attẽde ꝙ sepe practicãt aliter medici hodierni.Nam dum vident pharmacũ qꝺ ministrauerũt tpe debito nihil fecisse ne sua frustrent̃ intẽtione neqꝫ q̃ assumpsit turbetur aĩo timẽs ne pharmacũ remanẽs in eo debilitet ⁊ ledat ipm plurimũ :dant aquam pulli vl' aquã caponis vl' aquã pisoꝝ cum pauco zuccaro:in quo oculte ponũt vl' poni faciunt dyagredij masticis añ.grana.4.vl' grana.5.vl' electuarij ꝺ succo roſ.quasi.ʒ.1.⁊ frequẽter inde bñ succedit ad nutũ bibentis ⁊ honorẽ medici.Sed qñqꝫ accidit ꝙ inde sequit̃ fluxus effrenitãs.ideo pn.hic pro tutiori iubet quiescere.

Scꝺo assignat quinqꝫ remedia si affuerit timor ex hoc ꝙ pharmacuꝫ tardat opari:puta si timeat̃ ꝙ humores moueat ⁊ nõ educat vel ꝙ inducat estuationẽ vl' ꝙ stomachuꝫ dolere faciat ⁊ adherẽs ei superfluitates q̃ plurimas sibi trahẽs coacervet vl' ꝙ itestinis herens et affixa doloribus torqueat vl' ꝙ vexet caput motu ꝟtiginis vl' nimio dolore.

Cunqꝫ tp̃s ꝓlongabit̃ et medicina opari nõ ceperit si alleuiatio fieri poterit vt nihil moueatur fiat.Qꝺ si aliq̇d affuerit timoris meliꝰ erit vt hydromel traijciat̃:aut eius sirupꝰ:aut aqua ĩ qua nitrũ resolutũ fuerit: aut subijciat̃ ei collyriũ:aut fiat ei clistere.¶ Ex causis ꝟo ꝓpter quas medina nõ opatur est canalium coangustatio de natura aut ꝓpter cõplexionem aut ꝓpter egritudinis vicinitatem. Jn habẽtibus enĩ paralysiꝫ aut

Primũ est ꝙ ille q̃ sumpsit pharmacũ traijciat hydromel siue aquã mellis.De qua dicit mesue.6.distinctione antidotarij ca.de eo ꝙ lauat ⁊ abstergit viscera ⁊ soluit ⁊ mundificat ventrẽ a fecibꝰ.Scꝺm est sirupus aque mellis.s.oximel simplex. De q̃ͦ dicit ibi mesue ꝙ est illud cuius mã sunt tres res.s.mel:acetũ:⁊ aqua:et ꝙ ꝟtute aquositatis citius currere facit virtutẽ medicine.Tertiũ est aqua in qua nitruꝫ resolutũ fuit De sale ⁊ nitro dicit mesue in simplicibꝰ ꝙ nõ sunt sicut radices in re medicine q̃ꝙ ex se solutiua sint:ſꝫ ponunt̃ vt res dantes vigorem radici.Confortant enĩ medicinas oẽs tarde ⁊ debiliter solutionẽ facientes.Quartũ est collyriũ.i.suppositoriũ vl' simplex de melle ⁊ sale:vl' acutũ cum coloquintida vl' dyagredio ⁊ salegẽma puluerisatis ⁊ cũ melle mixtis.Jllud enĩ longaonem stimulans totũ ventrẽ se exprimere cogit ⁊ pharmacie descẽsum accelerat vna cũ humoribus p eã attractis. Quintũ est clistere qꝺ ceteris efficaciꝰ est ad prõpte ⁊ secure ꝑcipitandũ pharmacie descẽsum. Juxta illud mesue.ca.ꝑmo tertie intentionis suoꝝ simplicium.At si medicina est earũ que conceduntur ⁊ solutionem nõ fecerit:sed fecerit angustiam ⁊ mordicationem in ventre:generauitqꝫ in corpore ⁊ in capite dolorem vertiginosum cũ scotomia ⁊ in oculis tenebrositatem ⁊ alices ⁊ oscitatiões festinabimus succurrere cum collyrijs ⁊ clisteribus trahentibus eam ad inferiora post administrationem rerum compressiuarum deponentium eam:sicut sunt cytonia ⁊ mastix.Et paulopost dicit. Uerumtamen in his omnibus cõfide ⁊ expecta beneficia magis ex clisteribus:⁊ proprie ſm ꝙ exigit dispositio.Hec enim a magnis terroribus securos faciunt. ¶ Sed queret aliquis quale clistere in hoc casu conuenit.Dic ꝙ lenitiuuꝫ vl' lauatiuũ ex decoctione remollitiuorũ ⁊ casiafistula vl' manna vl' thamarindis ⁊ oleo communi vl' violato ⁊ modico sale:quod viã aperit feces educit ⁊ stimulat ventrem:⁊ hoc pharmacum cogens inferius labi.Et si volueris fac hoc attractiuum cum suauitate ſm exigentiam purgandi humoris: vt si volueris choleram educere:adde reubarbarum:si phlegma turbith:si melancholiam sene vl' epithymum.

¶ Jn secunda dicit ꝙ vna ex causis impedientibus opus pharmacie est coangustatio canalium per quos virtus pharmacie transit ad humores quos attrahere debet:⁊ p quos effluunt humores attracti virtute pharmaci. Et coangustatio talis est triplex. Una ex natura seu naturali compositione: vt in frigidis phlegmaticis pinguibus vene ⁊ arterie sunt multuꝫ stricte.Secunda est ꝓpter complexionem vl' naturalem: vt in melancholicis vene sunt stricte propter defectum dilatantis caloris ⁊ dilatabilis humiditatis in prima plasmatione: vl' accidentalem: vt in hyeme vene coãgustant̃ ex frigore aeris.Tertia est vicinitas vl' ꝑsentia egritudinis oppilatiue in parte vnde purgãdus est humor: vt in apoplexia est coangustatio vel clausula omnium ventriculorum cerebri:⁊ in paralysi oppilatio vnius partis nuce in radice sua.Et ideo vie pharmaciarum ad materias suas.s.ad humores euacuandos per eas in habentibus paralysim vl' apople-

xiam coangustanť. Accidit igiť ex coangustatiōe earum qđ diffi
cile est laxare eis ventres educendo .s. a cerebro ⁊ nucha peccātes
humores. ¶ Attēde p̄mo ꝙ sex sunt cause p̄ncipales ꝓpť quas
assumpta pharmacia nō opatur vľ tarde opatur. Prima est debi
litas illius virtutis q̄ reduci debet de potētia ad actū. Scđa est
vētositas sub
leuās ⁊ descē
dere ꝓhibens
assūptū phar
macuʒ. Tertia
ē debilitas ex
pulsiue virtu
tis nō sufficiē
tis attractos
humores fo
ras expellere.
Quarta ē op
pilatio ⁊ ꝯstri
ctio in vijs ⁊ canalibus expulsionis. Quinta est inobediētia ma
terie ad expulsionē. Juxta illud mesue ca. p̄mo tertie intētionis
suorum simpliciuʒ. Si medicina solutionē nō fecerit aut fecerit
tardā fit illud ꝓpter debilitatē virtutis nō valētis opari in me
dicinā: quare nec ea in ipam aut ꝓpter ventositatē grossam sub
leuantē corpus medicine aut cōculcantē in occultis vacuitatib᷒
⁊ poris: ⁊ fit cā ad febris putrefactionē ⁊ syncopi ⁊ mortē festinā:
aut q᷑ expulsiua debilitať: aut ꝓpter oppilationē ⁊ ꝯstipationē
in vijs ⁊ canalibus expulsionis: aut ꝓpter m̄ae inobedientiā ad
expulsionē: quare fit cōmotio ⁊ agitatio in ea ⁊ nō expelliť: imo
dilatať ⁊ multiplicať in corpe: aut q᷑ medicina debilis est in se ⁊
remissa in ope suo. ¶ Attende scđo ꝙ his sex causis sunt ꝓpria si
gna q̄bus cognoscunť ⁊ ꝓprij modi: q̄bus ꝓuideť aduersus eas
De p̄ma quidē dicit ibi mesue. Si hoc fuerit ꝓpter nature debi
litatē. Et huius signū est res q̄ cadit in sensum sicut cōualescētia
aut silr̄ ⁊ fuerint medicine eaꝝ que faciunt opationē suaʒ labifi
cando ⁊ lubricū faciendo exhibitio rei cibalis ꝯfortantis ilico et
vigorātis naturā post pot᷒ aque nō veri frigoris medicinā in ef
fectu suo adiuuat. Et de scđa ait. Si aūt fuerit cā huius vētosi
tas aut qualitas mala significať ex vestigijs ventositatis que p̄
cesserunt: aut male cōplexionis silr̄s vľ diuerse: ⁊ cura est vt cliste
ribus aut vomitu expellať: deinde redi ad ea que vētositatis dis
solutionē: aut male qualitatis pmutationē faciant ex eis q̄ scis.
Et de tertia ⁊ sexta simul tractans ait. Si aūt expulsiua debili
tatur aut medicina est debilis in opatione sua ⁊ remissa damus
aquā frigidā nō veri frigoris. Et post horā res pontica cōpressi
ua deť sicut cytonia ⁊ pira. Hec enī medicinā cū virtute ad infe
riora deponūt. De quarta v̄o ait. Si aūt ꝓpter ꝯstipationeʒ in
vijs ⁊ canalibus hoc ꝯtingit clisteria sm̄ ꝙ exigit dispō sunt me
lior cura: ⁊ oē quod remouet ꝯstipationeʒ ex eis q̄ dicemus. In
quinta v̄o colyria comedat ⁊ clisteria post res cōpressiuas vt sūt
cytonia mastix ⁊ similia vt allegatum est particula prima.

apoplexiam medicinaꝝ vie ad suas materias coangustanť. Accidit ergo vt difficile sit facere quaten᷒ venter eis currat. ¶ Duas p̄terea medicias ventrem soluentes in vna die cōiungere est timorosum: ⁊ est extra rectitudineʒ. Omis quoq̄ medicina que alicui humori est ꝓpria cum ipm nō

¶ In tertia dicit ꝙ timorosuʒ est ⁊ extra rectitudinē opis artis
duas ꝯiungē pharmacias iuicē solutiuas vētris i eadē die. Et nō
itelligas ꝙ p̄n. itēdat ꝓhibere poni duas pharmacias in vno an
tidoto ⁊ sic silr̄ dari. Nam due frequēter ⁊ plures duabus simul
cōponunť: vt clare apparet in pillulis cochijs ⁊ pillulis aureis ⁊
⁊ in catholicon ⁊ in bn̄dicta. Sed ꝓhibere vult ne medicus vi
dens pharmacū qđ dedit nihil aut modicū opatum eē p̄sumat
aliud sup illud dare in eadē die. Nā sepe visum est ex scđo phar
maco fluxum violentū ⁊ multum effrenē suscitatū esse: ꝓpterea
ꝙ primū ad hunc vehemēter p̄disposuerat: ⁊ nōdum suavis erat
resoluta: sʒ iuncta virtuti scđi pharmaci facit eā furere ⁊ excāde
scere. Item intellige istud dictū p̄n. de duobus pharmacijs per
os exhibitis. Nā rectū ⁊ tutum est post datū pharmacuʒ nō sol
uens ventrē vľ nō satis soluēs dare eadē die clistere aliqđ vľ sup
g Omnis quoq̄. In hac parte (positoriū vt p̄notatum est.
septima p̄mo agit de nocumētis q̄ pharmacia infert qn̄ nō inue
nit humorē cui ꝓpria est vľ ipm repit cōtrario infusum. Scđo d̄
ordine quo pharmacia sibi trahit humores ibi [Ois preterea]
Tertio de difficultate attractiōis a lōginquo ibi [Humore v̄o]
Quarto d̄ ꝓuisione ꝙ post sumptū pharmacū nō accidat alicui
nausea aut syncopis ibi [Amplius cū timor] Quinto de ꝓhibi
tione saliēdi fortiter cibos potionādi ibi [Oportet preterea]
¶ In p̄ma pticula dicit ꝙ oē pharmacū interi᷒ assumptū qđ si

bi ꝓpriuin nō reperit humorē vľ reperit ipm vehemēter mixtum ⁊ in
fusum fortiter in suo ꝯrio: pturbat corp᷒ ⁊ humores eius ⁊ laxat ventrē
cū difficultate si laxet ipm. Et id intellige de pharmaco forti qđ trahē
do laxat: non de lenitiuo vel lubricatiuo qđ vel faciliter a nā vincitur
vľ educit feces absq̄ molestia. Cuius rō est: q᷑ pharmacia que nō repe
rit ꝓpriū humorem
quē solet attrahere
cōmouet oēs indiffe
renter bonos ⁊ ma
los quos repit hūo
res ⁊ sibi singlos at
trahere nitiť. Unde
tota humorū massa
turbať ⁊ totū corp᷒.
Et si reperiat ꝯrio i
fusum ꝓpriū humo
rem nō est possibile
ꝙ extrahat ipm nisi
silr̄ agitet turbet ⁊ cōmoueat sibi ꝯriū. ¶ In scđa dicit ꝙ ois medicina
laxatiua repiens humorē sibi ꝓprium p̄mo attrahit ipm: deinde post
ipm trahit illū humorē qui plu abūdat ⁊ subtilior est ⁊ ordine tali reli
quos humores excepto sanguine quē nā retinet vsq̄ ad vltimū. Prop
um quidē p̄mitus attrahit: q᷑ est ꝓprium passum seu passibile coapta
tum valde v̄tuti actiue medicine trahētis: ⁊ actiuoꝝ actus fortiores fi
unt in passo disposito: maxime in agētibus nālibus q̄ solent agere sm̄
extremū sue potētie: plus v̄o abūdantē ⁊ subtiliorē dēpto sanguine p᷒
ꝓpriuʒ trahit: q᷑ talis prōptius pharmacie trahēti cedit ⁊ obedit ⁊ nā
leuius hūc abire sinit de eo satis hn̄s ⁊ bene ꝓuisa. ¶ Attēde p̄mo ꝙ
tres sunt cause ꝓpter q̄s pharmacia supflue attrahit ⁊ se ꝯuertit ad a
lios humores postq̄ sibi ꝓpriū humorē attraxit. Juxta illud ga. 3° sim
plicis medicine ca. vltimo. Et cause in euacuatiōe eius qđ euacuať in
vno ex humorib᷒ q̄ nō sunt ꝓprij medicine neq̄ ꝯuenientes ei cū ꝯside
ratur in ea cōprehēsio est in tribus rebus. Quarū vna est debilitas ve
naruʒ. Et scđa est amplitudo orificioꝝ eaꝝ. Et tertia ē mordicatio me
dicine solutiue. Et illud est qm̄ qn̄ vene nō pn̄t retinere qđ in eis est de
humorib᷒ ⁊ sunt eaꝝ orificia apta ⁊ medicina remanet sm̄ mordicatio
nem suā: ⁊ suā festinationē ⁊ motū: deinde nō inuenit humorē quē de
ꝓprietate ei᷒ est soluere vt soluat eū: oʒ necessario vt egrediaňť cuʒ solu
tione illi humores alij. Et iam quidē esset in mordicatiōe sola inq̄tum
estimo sufficiētia qn̄ ipa remanet semp sm̄ dispōnem suā vt moueret ⁊
stimularet venas ad expellendū qđ est in eis. Cū ergo aggregaňť cum
mordicatione medicine debilitas venaꝝ ⁊ aptio orificioꝝ earū est illđ
maius ⁊ plus: hec ga. ¶ Attēde scđo ꝙ tertia haꝝ causaꝝ .s. mordicatio
medicine solutiue est cā scđe .s. aptionis nimie orificioꝝ venarū. Juxť il
lud ga. ibi [Et aptio orificioꝝ venaꝝ est ꝓpter virtutē medicine a qua
accidit mordicatio. ¶ Attēde tertio ꝙ due sunt cause debilitaťi venaꝝ
que est p̄ma cā supflui opis medicine. Prima est vehementia attractio
nis pharmacie suctiōi silr̄s. Scđa est mala cōplexio calida quā vene a
quirunt tam ex supflua solutione q̄ ex pharmacie cōplexione. Juxta
illud ga. ibi. Sed debilitas venaꝝ est ꝓpter vehementiā eius qđ cōse
quitur eas ⁊ fatigat ipas p illud qđ attrahit de eo qđ est in eis quasi
ipa fugat eas. Et ꝓpter illud qđ pueniť ad eas iterum cuʒ solutio sup
fluit de malicia cōplexionis. Et illud est qm̄ oʒ necessario qn̄ euacuať
ex corpore vnus ex humoribus oībus oīno vt succedat euacuationi ei᷒
ex corpore malicia cōplexionis. Tandē cōcludit. Iste ergo sunt cause ꝓ
pter quas euacuaňť ⁊ egrediuňť p medicinā solutiuaʒ humores quos
nō est de ꝓprietate eius soluere. ¶ Attēde quarto ꝙ ordines humoꝝ
in attractiōe p pharmaciaʒ qn̄ effrenitat ⁊ nimis soluit ga. nunc dicto
caplo sic cōmemorauit. Primo quidē auctoritate eius dicēs. Quādo
supfluit solutio est primuʒ qđ egrediť cholera rubea vľ citrina: et scđm
phlegma: et tertium cholera nigra. Deinde egrediť in fine rei totius
sanguis. Et non egreditur iste postremus ois rei: nisi q᷑ est ꝓprior hu
moruʒ p naturā. Et egrediuňť ante ipm subtiliores humores ⁊ tenui
ores eorū: ⁊ in fine rei grossiores iporuʒ. Scđo auctoritate hypo. dicēs
Et hypo. quidē dixit ordines iporum humorū in solutiōe in libro na
ture hois. Et dicem᷒ nos iterū illud hic ne in sermone nostro sit defect᷒
vľ diminutio. Dico ergo ꝙ si in potu dederis medicinā soluentē phleg
ma erit p̄mū quod egrediť in solutōe cū supfluit opatio medicine cho
lera citrina: et scđm cholera nigra: deinde egrediť in fine rei totius san
guis. Et si in potu dederis medicinā q̄ soluat cholerā citrinā erit p̄mū
qđ egrediť p successionē cholere phlegma: deinde erit tertium de eo qđ
egrediť cholera nigra: ⁊ quartū sanguis. Et silr̄ si dederis in potu me
dicinam soluētem cholerā nigrā erit primū qđ solueť: ⁊ qđ egredietur

inuenit pturbat: ⁊ vētrē cū difficultate facit. Et silr̄ si ipm in suo cōtrario infusuʒ inuenerit. ¶ Ois p̄terea medicina humorē in p̄mis extrahit qui est ei ꝓpri᷒: deinde illū q̄ ē post ipm i multitudine ⁊ subtilitate ⁊ reliquos sm̄ hūc ordinē p̄ter sanguinē: qm̄ natura vsq̄ ad postremuʒ eum retinet.

cholera nigra: deinde post eam cholera rubea ⁊ post choleram rubeam phlegma: deinde solutione egredit᷑ post hoc totū sanguis. Et nō egreditur sanguis in hmōi dispōne: nisi qꝛ currit in venis sicut currit aliquid ⁊ egredit᷑ ex corꝑibus quibus nō est aīa. Et illud quidem accidit cū debilitant᷑ vene debilitate vehemēti ⁊ dilatant᷑ eaꝝ orificia vltima dilatatione: hec ille.

¶ Humorez vo ex longinquo attrahere est difficile. ¶ Ampli⁹ cuz timor affuerit ne nausea aut syncopis alicui accidat postꝙ̄ medicinaz biberit oportebit fieri vt anteꝙ̄ medicinam bibat tribus dieb⁹ aut duobus cum

¶ Attende quinto ꝙ due sūt cause nūc dicti ordinis in euacuatione humoꝝ ꝑ effrene pharmacum. Prima est tenuitas ⁊ grossicies humoꝝ. Nā ceteꝝ ꝑibus p⁹ subtilior p⁹ grossior trahit᷑. eo ꝙ subtilior est ad motū ꝓportior. Scd̄a est ꝯueniētia minor vł maior humoris cū corꝑe in ꝓprietate occulta. Nā ceteris ꝑibus minus cōueniens ꝑ⁹ educit᷑ ⁊ tardius effluit ꝯuenientiori: qꝛ nā retinet auidius ꝯuenientiorez. Ideo sanguis nouissimus oīum a pharmaco trahit᷑. Iuxta illud ga. in fine cap̄. nunc allegati. Et cause ꝓpter q̄s isti humores qn̄ euacuant᷑ est coꝝ euacuatio ſm ordinē quē diximus sunt tenuitas humoꝝ ⁊ eoꝝ grossitudo ⁊ diminutio in ꝓprietate cuiuscꝫ eoꝝ cuz corꝑe ⁊ ꝯuenientia ad ip̄m. Princeps vo hic reddit duas cās cur ꝑ⁹ trahit᷑ vnus humor altero ꝑ pharmaciā post humorē ꝓprium. Prima cā est multitudo ip̄ius. Nam ceteris paribus plus suꝑabundans leuius educit᷑ nā iuuante pharmaciā trahentē. Scd̄a est subtilitas seu tenuitas eius. ¶ Queret hic aliquis vtrū pharmacia d̄ cuius ꝓprietate est vnū solum humorē euacuare si sumat᷑ vltra suā dosim ꝓpriā alios euacuet. Istaz q̄ōnem mouet auerroys. 5°. colliget tracta. ꝑ mo. ca. 24. dicēs. Sed q̄rendum est: dicamus ꝑ exēplum ⁊ ponamus ꝙ scamonea habeat a ꝓprietate sua trahere cholerā solū: sicut hꝫ adamas trahere ferrū solū. ergo qn̄ bibit᷑ ex ea plusꝙ̄ sit eius dosis nō dꝫ alium trahere humorē. Et iā certificatū est ꝑ oēs medicos: ⁊ ex exꝑientia scit᷑ ꝙ si sumatur q̄titas maior debito purgata cholera fortiter postea purgabitur phlegma melācholia ⁊ sanguis. ⁊ sic videt᷑ ꝙ illa virtus hoc faciat a ꝓprietate. Et illic subiungit duas solutiōes. Primā sꝫ his vbis. Ad hoc responderi debet ꝙ iste calor ꝓprius quez habet medicina purgatiua ꝑ quā attrahit nō hꝫ ip̄m solū ꝑ se vł in se: ⁊ in actu sicut hꝫ adamas q̄ trahit ferrū ꝓpter solā formā specificaz: qꝛ medicina acq̄rit ip̄m calorē a corꝑe: ⁊ calor nō dat illū calorez nisi in q̄titate determinata in illa. Et ꝓpterea qn̄ recipit᷑ aliqua q̄titas indeterminate non stabit in hac ꝓprietate. ergo attractio medicine nō est ꝓpria alicui humori: nisi ꝑ viā cōparationis ⁊ ꝓportionis determinate in illa medicina ⁊ nō in oī q̄titate accidēte. qꝛ qn̄ egredit᷑ ab illa q̄titate tunc trahit illud solū qd̄ trahit ꝑ attractionē a calido supple nō a ꝓprietate. Et nō oꝫ vt hec oīa dicant᷑ nisi in medicina q̄ inuēta est ꝑ exꝑientiā. ⁊ nō trahit nisi vnū humorem ꝓpriū: eo ꝙ inueniunt᷑ medicine q̄ trahunt diuersos humores sicut dicit᷑ de agarico: hec ille. Scd̄am solutionē tāgit ibi dicēs. Et nō est remotū quin humores oēs habeāt ꝓprietatē in vno genere. Et hec est etiā cā si duplicaret᷑ q̄titas medicine q̄ ē vni humori ꝓp̄a vt purget altū humorē: sicut dicit᷑ ꝙ medicine q̄ trahunt melancholiā trahūt humores phlegmaticos: qꝛ ꝯueniunt cū ea in vna qualitate: hec ille. Et in p̄ma quidē solutione p̄mo vult dicere ꝙ pharmacia approp̄ata vni soli humori nō hꝫ ꝓprietatē qua trahat illū: nisi qn̄ datur sub sua ꝓpria dosi. Secūdo vult dicere ꝙ si ip̄a det᷑ sub maiori dosi q̄ sit sua ꝓpria: tūc trahit illud qd̄ trahit nō a ꝓprietate specifica: sꝫ ꝑ attractionem q̄ fit a calore quē sibi imp̄ssit innat⁹ calor humani corꝑis reducēdo eā de posse ad actū. In secūda vo solutiōe intēdit ꝙ humores vltra ꝓprietates specificas eis ꝓprias hn̄t vnā ꝓprietatē generalē in qua cōicant seu cōueniunt oēs. Et silr̄ habēt pharmacie vltra suas ꝓprietates specificas q̄bus respiciūt determinate ꝓprios humores vnā generalē ꝓprietatē q̄ respiciūt oēs ꝑ quaz cū effrenitent attrahere pn̄t post propriū humorem alios humores. ¶ In tertia ꝑticula dicit p̄n. ꝙ difficile est pharmacie trahere humorē ex lōginquo. s. ex ꝑtibus corꝑis multū distantibus a vijs ꝑ quas pharmacia incedit ſm sbam. Primo qꝛ pharmacie virtus ad humorē transiēs euacuandū cōtinue decrescit ⁊ debilitatur q̄to plus recedit a fonte suo. Scd̄o: qꝛ multa obstacula inuenit in vijs medijs sui trāsitus. s. humores in venis contētos. Tertio: qꝛ humor ꝑ hanc attrahēdus multa silr̄ obstacula inuenit qn̄ multuz distat a vijs expulsionis. Et ī hoc assignat ga. differentiā inter attractionē a propetate qualis ē attractio pharmaciaꝝ: ⁊ attractionē a vacuo qualis est attractio syringaꝝ tertio virtutū nālīū. c. 27. dicēs. Sed submemorātes ꝙ due sunt attractiōis spēs his quidē latis vijs in distrahēdo ꝯsequē

tia que ad qd̄ euacuat᷑ attractionē faciētibus: his aūt familiaribus. Deinceps dicere oꝫ ꝙ q̄ quidē p̄ora ⁊ a lōge quidē attrahere pn̄t: scd̄a vo ex his que ꝓxime solum. Nam cyphonē quidē. i. vas q̄ pueri trahunt aquā q̄lōgissimū in aquā lꝫ imittentē facile euellere ad os ꝑ cū qd̄ humidū: nō tn̄ si demuz amplius abdu-

aqua raphani vomat: ⁊ vt raphanuz comedat. ¶ Oportet p̄terea ne multuz salis sit in cibis eius qui medicinam vult bibere. Multotiēs quoqꝫ ex haustu medicie peruenitur ad nauseam et angustiam: et syncopim

cēs ab eraclio lapide. i. magnete ferꝝ potuerit vticꝫ adhuc fieri aliq̄ attractio. ¶ Attende tn̄ ꝙ quibusdam pharmacis plusꝙ̄ alijs inest proprietas trahēdi a longinq̄s ꝑtibus. Iuxta illud mesue ꝑ⁹ allegatū ex ca. 2°. p̄me intētionis simpliciū. Et sunt q̄ mās educunt ab intr̄is iūcturaꝝ ⁊ ꝑtibus remotis sicut hermodactili ⁊ sarcocolla ⁊ coloquintida ⁊ turbich ⁊ oppoponacū ⁊ sal gēma ⁊ sal indus ⁊ serapinū ⁊ euforbiū ⁊ cētaurea ⁊ cucumer asinin⁹ ⁊ ellebo-rus niger ⁊ polipodiuz. ¶ In quarta dicit ꝙ qn̄ timet᷑ ne potionādus p⁹ sumptū pharmacū nausea vexet᷑ aut syncopim icurrat ꝓuocet vomitū cū aqua raphani quā calidā bibat an̄ potuz pharmaci duob⁹ dieb⁹ vł tribus cōpletis ⁊ comedat raphanū. Timetur aūt ne potionādo nausea ꝯtingat vł syncopis ex h̄ ꝙ ꝯsuetus ē ex pharmaco hec pati: vł qꝛ leuit᷑ incurrit ista ꝑꝑ hr̄e debile os stomachi ⁊ nauseosuz: vł qꝛ actu dolet in p̄cordijs ⁊ iam ꝯqueritur an̄ sumptū pharmacū d̄ fastidio vł aboīatiōe cibi. Prodest vo vomit⁹ in istis casib⁹: qꝛ mūdat stomachū ab his humorib⁹ q̄ a pharmaco moti nauseā inducerēt ⁊ forte syncopi pungēdo os stomachi. Et d̄ raphano q̄dē dicit serapiō ī aggregatore auctoritate dyascoridis ꝙ qn̄ comedit᷑ p⁹ cibū mollit ventrē ⁊ iuuat cibū ad descendēdū. Et cū sumit᷑ an̄ cibū ip̄ellit cibū ad suꝑiora ⁊ nō sinit ip̄m descēdere ad fundū stomachi. Et ꝑꝑ hāc cām qn̄ cōedit᷑ ante cibū ꝓuocat vomitū. Et p̄n. 2°. hui⁹ ca. de eo ait. Et an̄ cibū facit natare cibū ⁊ nō quiescere: ⁊ ꝓpter hoc facile efficit vomitū. ¶ In 5ª dicit ꝙ nō dꝫ esse plurimū salis in cibis illi⁹ qui sumere vult secessiuū pharmacū. ¶ Cōtra. sal oē facilem efficit suꝑfluitatis egressionē ⁊ descensionē cibi a stomacho: vt ait p̄n. 2°. hui⁹ ca. de eo. Itē sal adiuuat medicīas solutiuas ad eradicādū melācholiam ⁊ hūiditates viscosas de ꝑtibus mēbri ibi. Itē sal est disruptiuū ventositatū ibi. Tollit ergo cām ꝓhibētē pharmacū ad inferiora descēdere. Itē sal est incisiuū absterſiuuz p̄parās humores ad expulsionē: imo de se ē laxatiuū. ¶ Dic p̄° ꝑ solutōe ꝙ frequēter expedit īmiscere in cōpōne pharmaciaꝝ vt vigoret eas: sicut tāgebat obiectō scd̄a. Dic scd̄o ꝙ multū sal nō est īmiscendū cibis potionādi pharmacia forti. Pri°: qꝛ an̄ sūptionē pharmacie p̄humectare oꝫ corp⁹: ⁊ sal fortiter desiccat. Scd̄o: qꝛ an̄ pharmaciam vie sunt aꝑiende: sal vo relinq̄t vestigiū stipticitat᷑. Iō ait p̄n. ca. de eo ꝙ est vltimū ad dissinteriā. Et iterū ibi inq̄t ꝙ ē ꝯstrictiuū exiccatiuū: cui⁹ fortitudo oꝑationū est ꝑꝑ resolutionē ⁊ siccitatē suā. Tertio qꝛ sal est mordicatiuū abrasiuū ad excoriationē disponēs: q̄re verendū est ne pharmacia successione salis copiosi in cibis sua vi serratiua ītestina radat ⁊ ip̄a excoriet. Quarto: qꝛ sal cū plurimū sumit᷑ fortē sitim excitat quā pharmacia post ip̄m assumpta vehementer auget ⁊ clamosam efficit vix tolerabilem.

h Multotiēs. In hac ꝑte. 8⁹. p̄° agit de malis accidētibus infdum a pharmaco ꝓuenientibus. Scd̄o de remedijs gnālib⁹ aduersus ea ibi [Multotiēs p̄terea] Tertio de remedijs spālib⁹ ſm cōplexiones potionatoꝝ ibi [Ille vo] Quarto de remedijs ꝯ excoriationē ex pharmaco ibi [Ei aūt] Quinto de remedio febris ꝯtingentis p⁹ pharmacū ibi [Si p̄terea] ¶ In p̄ma ꝑticula enumerat. 5. mala accidētia q̄ sepe ꝯtingūt ex assumptiōe pharmacie: ⁊ si nō oīa saltē aliq̄ hoꝝ. Primū est nausea q̄ ꝯtingit vł ex aboīatione saporis pharmaci vł odoris ei⁹ vł odio nāe ex inimicicia occulta: vł imaginatiōe mali cōcepti vł alias exꝑti. Aut ex agitatione humoꝝ quā facit in stomacho vł ex punctōe quaꝫ stomacho infert. Scd̄m est angustia vehemēs maxime in p̄cordijs ita vt videant᷑ rumpi vł discerpi: vł qꝛ mordet pūgit ⁊ stimulat acerbe os stomachi qd̄ est valde acuti sensus: vł qꝛ cordi cōicat aliquid sue maliciei seu venenositatis sub forma vaporis: vł corrupti humores attracti ꝑ eam. Tertium est syncopis vł defect⁹ cordis ꝓpter istas cās vehemēter auctas: vł qꝛ terret᷑ taꝫ a pharma-

cia ꝙ a motibus eius ꝛ motibus humorū p eam tractorū: vnde sibi retrahit virtutē suam relinquēs regimen exteriorū. Quartum est tremor cordis ex cōicatione eius cum stomacho propter cās dictas in syncopi. Nā tremor cordis aliqn̄ fit ꝓpterea ꝙ in stomacho ē viscosus humor vitreus aut mordicatiu⁹ cholericus aut corrūpit i eo cib⁹. Et qn̄ supfluit pfflu tat ad syncopi vt ait prin. tertij. 11. tractatu 2°. c. p°. Quintuz est mordicatio in vētre seu punctura in itestinis ex acumie pharmacie vel humorū p eaz attractorum vel grosse vētositatis quā pharmacū opans in grossos humores ꝛ viscosos suscitat: maxime si pharmacuꝫ nō fecerit solutionē vētris aut sudorē. Nam tūc remanent in intestinis pharmacū stimulās humores attracti fumi ꝛ vapores ꝛ vētositates: q̄ si foras egererent vel sbtile eoꝝ cū sudore exiret nō torquerēt adeo vl mordcrēt ventrem nec alia accidētia nūc dicta iducerēt. ¶ Attēde p̄mo ꝙ hec verba ꝛ ꝓprie cū solutionē nō fecerit: pn̄t referri ad mordicationez ventris solius vl ad oīa p̄dicta quinq̄ accidētia: q: tūc amplius ex pharmacia ꝯtingere solent dū nō soluit ventrē nec ꝓuocat sudorem. Itē illud verbū. aut sudorē pōt cū his copulari cū nō solutionē fecerit: aut cū illis. et vētris mordicationē: ꝛ tunc noīat sextū accidēs ex pharmacia ꝯtingere solitū. s. sudorē ex anxietate ¶ Attēde scd̄o ꝙ tria sunt mala accidentia in gn̄e q̄ ex vsu pharmaciarū ꝯtingere solent: vt ait mesue can̄. 2°. ca. p̄mi scd̄e intētionis simpliciū. Cōis aūt medicinaꝝ ſm plurimū malicia est facere senescere corp⁹: ꝛ frequētantiū illas afferre lesionē p̄ncipalib⁹ mēbris: ꝛ q̄ sunt ꝓprie minere virtutuz. et eaꝝ motores debilitare qui sunt spūs ꝛ calor nālis. ¶ Attēde tertio ꝙ mlti sunt timorosi effectus spāles pharmacorū deterrentes nām. Et sunt subuersio aīe ꝛ humoris ꝯturbatio mordicatio stomachi gn̄atio vētositatis acuitas ꝛ inflāmatio serrositas ꝛ excoriatio: aptio orificiorum venaꝝ: attractio supflua: lubricitas visceꝝ: cōgelatio: desiccatio: corrugatio: inuiscatō vl adherētia oppilatio: ꝛ coartatio ¶ In 2ª dat tria re- (ꝛ sikia: vt ait mesue. 3°. c. dicte intētionis. media gn̄alia hoībus cuiuscūq̄ cōplexionis sint ꝯ accidētia qn̄ ꝙ p̄dicta ꝓcedentia a pharmacia. Primū est ꝓuocatio vomitus maxime cū pharmacia cordis morsum facit aut nauseā ꝓuocat vl syncopim inducit pungēdo os stomachi. Iux illud mesue ca. p° tertie intētionis simpliciū. Uomitus aūt magis ꝓuocādi sūt qn̄ pharmacia cordis gn̄at morsum ꝛ nauseam. Scd̄m est dare retētiua. i. stiptica q̄ pharmaciā descendere faciāt ꝛ humores ab hac motos ꝛ attractos ꝛ cor ac os stomachi firmēt ꝛ ꝯfortēt. Iuxta illud mesue ca. 2°. dicte intētionis. Sup medicinā aūt stipticam mordeāt ꝛ bibant quasi lābendo. Mordeāt quidē cytonia aut pira. lābant minā vl succū sumach: vl succū berberis vl sirupum de cytonijs. Tertiū est facere vt potionat⁹ bibat aquā hordei. Primo vt p eā sua lubricitate venter soluat. Scd̄o vt reprimat pharmacie acumē ꝛ maliciā sua lenitate ꝛ tēperata humiditate. Tertio vt abluat id quod retentum est sua absterſione.

¶ In tertia dat tria spālia remedia ꝯ dicta accidentia. Primuz ꝓ cōplexione frigida. Scd̄m ꝓ calida. Tertiū ꝓ tempata. Et p̄mo dicit ꝙ si potionat⁹ fuerit frigide cōplexionis in phlegmate supabundās post pharmacū assumptū ꝛ opationē ipius dꝫ accipere nasturciū ablutū cū aqua calida ꝛ oleo. De quo dicit p̄n. 2° huius ca. de eo. ꝙ est resolutiuū: maturatiuū: cū lenitate ꝛ exiccat putredinē vacuitatis vētris ꝛ soluēdo educit vermes: ꝛ cum bibunt ex eo. 4. dragme trite aut. 5. cū aqua calida soluūt nām ꝛ resoluūt ventositatē intestinorū: ꝛ qd̄ ex eo frixuꝫ ē retinet vētrē hec prin. Ualet ergo frigidis phlegmaticis purgatis corrigendo eorū malā cōplexionē incidēdo phlegmata ꝛ coadiuuādo vētris solutionē. Sed q: est malū stomacho ꝓpt vehementiā mordicationis sue: iubet hic p̄n. vt ablutuz detur cum oleo ꝛ aqua ꝓ repressione acuminis ipius. Scd̄o dicit ꝙ si potionatus sit calide cōplexionis post pharmacū assumptū bibat psiliū cum aqua frigida ꝛ oleo violaceo: vl bibat zuccarum tabarzet. i. album cuz dicta aqua: vl iuleb simplex quod fit ex aqua cōi ꝛ zuccaro pauca aqua ros. cuz eis pmixta Nam hec tria reprimūt lapsum cōplexionis potionati tam ex nā ꝙ ex pharmacia ꝛ acumē pharmacie ꝛ humorum quos traxit ac viscera lauāt ꝛ sitim cōpescunt. ¶ Attende ꝙ semē psilij compositū est ex duabus substātijs q̄ possunt separari: inter quas cortex est sepatiuus Est eni in eo sba medullaris interior: et est in eo sba muscilaginosa expansa sup corticez ipius. Substantia aūt interior medullaris calida est ꝛ sicca in quarto gradu ꝛ est acuta vehemēter incisiua rubificatiua ꝛ vlceratiua: ꝛ est de genere veneni. Substantia autem exterior expansa supra corticē ē ex multum infrigidātibus. Et iō debet in presenti casu dari muscilago: vl si detur totū detur conquassatum sed nō contritum. Iuxta illud mesue caplō de eo. Qd̄ ex eo conquassatum est cum aqua fontium frigida sit muscilaginosum. ꝛ bibitur illa muscilago cum aqua casei vl sirupo violato ꝛ soluit ventrem. Contritum autē nullo modo potui propinandū est. deoccultat enim contritio substātiam medullarem vlceratiuaꝫ ꝛ excoriatiuā. Et paulo post subdit. Frixum vero ꝛ cōquassatum cōfert fluxui cholerico ꝛ dissynterie ꝛ fluxui medicinali ꝛ ꝓprie post potum scamonee ꝛ medicinarum acutarum. Tertio dicit ꝙ potionatus temperate complexionis post sumptum pharmacū sumat semen lini. De quo dicit prin. scd̄o huius caplō de eo ꝙ est maturatiuū ꝛ abstersiuum ꝛ sedatiuū doloris: et quod ex eo frixū est ꝯstringit vētrem ꝛ nō frixum est cōmensuratū. Iuuat ergo post sumptū pharmacum suis humectatione lenitate abster (sione ꝛ sedatione doloris.

¶ In quarta dicit p̄mo ꝙ si pharmacatus timuerit de excoriatione intestinorum vl ex acumine pharmaci vl ex acumine aut nitrositate humorū attractorū ab eo post purgationē sufficientem: debet sumere in potu bolum armenicum cū succo granati. Bolum quidem quatinus fluxum restringat ꝛ intestina confortet Cum succo vero granati quatinus p eum reprimatur acumen pharmaci ꝛ humorum per eū tractorum. Nam de bolo dicitur scd̄o huius caplō de luto armenico ꝙ est bonum vlceribus intestinorū ꝛ solutioni Et de malo granato scribitur ibi caplō de eo ꝙ acetosum reprimit choleram ꝛ ꝓhibet cursum supfluitatum ad viscera ꝛ ꝓprie vinum eius: ꝛ in omnibus spēbus suis vsq̄ ad acetosum est abstersio cum stipticitate: sed acetosum nocet stomacho ꝛ intestinis. Musum vero confert inflammationi stomachi: ꝛ dulce est cōueniens stomacho propter illud quod est in ipo de stipticitate subtili. Eligatur igitur ad opus obuiādi excoriationi intestinorum succus granati dulcis aut musi quod est medium acetosi ꝛ dulcis. Secundo dicit ꝙ si bolus armenicus non retinuerit fluxum potionati ex quo timetur excoriatio intestinorū: tunc sumere debet quicquid ipe dixit post fluxuz ventris. s. remedia que necessaria sunt ad restringēdum postq̄ superuenerit ꝛ supfluxerit: ꝛ de excoriatione timorē ingesserit que descripta sunt caplō septimo q̄rti isti⁹ fen ꝛ tertij. 16ª. tractatu scd̄o caplō de regimine fluxus medicinalis.

¶ In quinta dicit ꝙ aqua hordei est melior res omni illi cui febris aduenit post sumptum pharmacum. ¶ Attende p̄mo ꝙ septez sunt cause speciales ꝛ vna generalis aduentus febris post sumptum pharmacum. Iuxta illud mesue caplō p̄mo quarte intentionis suorum simplicium. Febris euentus post pharmaciam est. qnoniam aut solutiuum fuit multe caliditatis ꝛ acuitatis ꝛ dereliquit malam complexionem in corpore. aut ꝓpter conculcationez materie que debebat expelli: sed nō fuit expulsa quare putrefit ꝛ est causa ad febrem. aut ꝓpter occursum motuū corporeoꝝ aut animaliuz super eum qui soluit fortitudine: aut ꝓpter occursum frigoris coartantis poros ꝛ prohibentis respirationem vaporum: aut propter occursuz caliditatis inflammātis medicinam ꝛ humores iam notos: aut propter festinam comestionem super eā qua aliquid de re medicinali cum re cibali penetrat ad venas ꝛ fit causa aut multi fluxus aut cōculcatiōis ꝛ putrefactiōis alicui⁹ materie: aut q: que debebāt p̄cedere medicinā nō p̄cesserūt ꝛ fecit opatio-

ꝛ tremorē cordis ꝛ vētris mordicatōnē ꝛ ꝓpe cū n̄ solutōez fecerit aut sudorē. ¶ Mltotiēs p̄fea ē nob necessariū vt eū faciam⁹ vomere: ꝛ mltotiēs excusat nos ab hoc dari ei retētiua ꝛ facē vt aquā hordei bibat: q̄tin⁹ vēter soluat ꝛ medicīe malicia rmoueat ꝛ qd̄ i itestinis retētū fuit lauet. ¶ Ille vo cui⁹ ꝯplō fuerit frigida ꝛ sup alios hūores fuerit phl̄a supabūdās dꝫ sumē p⁹ medicinā ꝛ ipi⁹ opationē nasturtiū cū oleo ꝛ aq̄ calida ablutū Et q̄ calide fuerit cōplōnis psiliū bibat cū aqua frigida ꝛ oleo violaceo ꝛ zuccarū tabarzet aut iuleb. Et ille q̇dē q̄ tēperate est ꝯplexionis semen lini. ¶ Ei aūt qui itestinorū timuerit excoriatōez bolū armenicū cū succo granati det. Sumere etiā dꝫ q̇cquid dixim⁹ p⁹ fluxū vētris si nō ipꝫ retinebit. ¶ Si p̄fea pharmaciā bibēti cui post aduēit febris melior ē aq̄ hordi

nem eius in crudū: quare fit interdū dissolutio ⁊ nō euacuatio: sed cō-
culcatio ⁊ putrefactio. Et vł quidem oē malū regimē in medicina pōt
esse cā huius: hec ille. ¶ Attēde scdo ꝙ febris orte ex pharmacia cura
cōsistit vł in remotiōe causarū febris vł in febris extinctiōe: vł in vtris-
ꝗ ꝑus obuiando ei qd magis vrget ⁊ plus infestat. Juxta illud mesue
ibi. Auxiliabimur
aūt postꝙ̄ sciuerim'
cām febrium ꝑ testi-
moniū rerum q̄ pre-
cesserunt inducētiū
eam. Nunc cū eis q̄
opponunt causis fa-
cientibus ⁊ abscin-
dunt eas. Nūc cum
eis q̄ incensionem fe-
bris curāt. Sed ple-
runꝗ maior est ne-
cessitas resistere cau-
sis faciētibus plerū-
ꝗ curandi febrē ⁊ ꝓ-
prie qn̄ febris ē ma-
lignior ⁊ tibi supest
discernere ista. ¶ Attende tertio ꝙ̄ ſm diuersitates causaruȝ febris ex
pharmaco ꝓuenientis cure ipius diuerse sunt. Juxta illud mesue ibi.
Uerū si fuerit cā febris frigus cōcludens poros: cura eius est admini-
strare q̄ aperiāt poros ⁊ faciāt vaporū exclusionē: ⁊ sudoris ꝓuocatio
ad h̄ multū est vtilis. Et si fuerit q2 obuiauit ei calor inflāmās: aut q2
medicina multe fuerit acuitatis ⁊ inflammationis cura ei' est cū infri-
gidātibus ⁊ acuitatē ⁊ inflāmationeȝ extinguētibus ex eis q̄ dicemus
Si aūt est ꝑpter materiā q̄ debeat expelli ⁊ nō expellit: sed occultat et
putrefit: cura eius est expulsio illius materie cū p̄cessione adequatiōis
⁊ p̄parationis eius ad expulsionē. Si aūt fuerit ꝑpter occursum motu-
um corporeoꝝ aut aīaliuȝ supra medicinā cura est cura febris facte ab
his. Si aūt ꝑpter festinā comestionē fuerit cura est abstinere sup eam
¶ Attēde quarto ꝙ si febris ex pharmaco nascēs vehemētis fuerit in-
flammatiōis. Primo attendēdū est sedationi eius. Et si febris remissa
fuerit: nunc febri nūc cause conuenit attendere. Juxta illud mesue ibi.
Preterea si febres multe fuerint inflāmationis cura est cū eis q̄ inflā-
mationē sedant: ⁊ cū p̄paratione aeris ⁊ administratiōe refrigerantiū
ex cibis ⁊ potib' ⁊ vnctiōibus ⁊ emplastratiōibus circa cor ⁊ epar. Et
administratiōe redolētium frigidorū ⁊ medicinarū cordialiuȝ frigida-
rum: ⁊ vltimo cū balneis humidis tēperatis: ⁊ oībus que febribus ca-
lidis opponunt. Si autē febris fuerit pigra cura est qn̄ꝗ versari circa
ipius cām vt adequet ⁊ resoluat ⁊ abstrahat: ⁊ interduȝ circa febreȝ vt
expellat. ¶ Attēde quinto ꝙ ptisana hordeacea hȝ in hoc casu p̄roga-
tiuam ꝙ ⁊ febri obuiat quā pharmacū genuit. Et fere oībus dicte fe-
bris causis. Teste hypo. p̄mo de regimine acutoꝝ dicente. Ptisana vo
hordeacea merito me iudice sup oē de grano factū cibarium in his acu-
tis passionibus excellētissimum habet: eiꝗ qui illam primū ac p̄cipu-
um oībus aliis p̄tulit collaudādo assentio. Primū quippe q2 vtilis vi-
scosa est ⁊ lenis. Juncta quoꝗ ⁊ mollis necnō ⁊ lubrica tēperatāꝗ ha-
bens humiditatē: sitimꝗ extinguit atꝗ si opus fuerit abluit facilius
⁊c. Jdeo ait hic p̄n. ꝙ aqua hordei est melior res. Scdo dicit ꝙ sirupus
acetosus est excoriatiu': ⁊ ideo nō est ministrādus in febre ex pharma-
co p̄mo die febris: maxime si timor excoriationis affuerit: sed tardāda
est exhibitio eius vsꝗ ad duos vł tres dies donec intestinis virtus sua
redeat. ¶ Attende ꝙ sirupus acetosus simplex fit ex quinꝗ partibus
zuccari: ⁊ quattuor ꝑtibus aque fontis ⁊ duabus vł tribus vł quattu-
or ꝑtibus aceti. Juxta illud mesue distinctiōe sexta sui antidotarii ca-
pitulo de eo. Et modus opationis eius est. Accipe zuccari albi boni ꝑ-
tes quinꝗ ⁊ funde sup illud in vase lapideo aque fontis clare ꝑtes. 4.
⁊ decoquat semp abiiciendo spumā eius ⁊ sit ignis sine fumo ⁊ flāma
donec clarificet ⁊ aq̄ medietas ꝯsumat: deinde funde sup ipȝ aceti vini
albi ꝑtes duas ī leui ⁊ in forti ꝑtes. 4. ⁊ in mediocri ꝑtes. 3. ⁊ coque do-
nec ꝑficiat: ⁊ sit dosis eius ab. ℥. 1. vsꝗ ad. ℥. 4. cum aqua frigida: hec il-
le. Et q2 sirupus acetosus est excoriatiu' rōne aceti si detur in febre ex
pharmaco post primū diem debet dari lenis minus aceti hn̄s. ¶ Attē-
de secundo ꝙ nostra intestina vestita esse debent naturaliter quodam
grosso phlegmate ⁊ quadā crassicie: quibus resistunt substātiis acutis
que per ea transeūt ⁊ forte pharmacū has quandoꝗ excutit spolians
intestina: vnde faciliter excoriant occurrēte eis aliquo acuto. Propter
ea hic p̄n. dare ꝓhibuit sirupum acetosum in febre ex pharmaco donec
intestinis sua virtus redeat qua resistunt substantiis acutis latis ꝑ ea

Sirupus vo acetosus est excoriati-
uus: ⁊ ideo tardādus ē vsꝗ ad duos
dies aut tres donec intestinis virtus
sua redeat. Jlle quoꝗ q̄ medicinaȝ
bibit scda die balneū est intraturus.
Et si ex humorib' ipius aliq̄d fuerit
relictum balneū ipm mundare pote-
rit. Nam si videris ꝙ balneū sit ei sa-
pidū ⁊ i ipo delectet erit hoc signū ꝙ
balneū ipm ab eo qd ē relictuȝ mun-
dificat. Jpm ergo in eo dimitte. Qd

que breuiter redit cessante fluxu: q2 natura cito eis prouidet de
i Jlle quoꝗ. Jn hac parte nona p̄mo agit de (noua tunica.
balneo potionati. Secūdo de nocumento pharmacie in debili-
bus intestinis ibi[Scias preterea] Tertio de nocumento eius
in senibus ibi[Jn senibus etiam] Quarto de nocumēto potus
nabit p' phar-
maciaȝ ibi[Et
scito] Quin-
to d dolore e-
patis p' phar-
maciam ⁊ mi-
nutionem ibi
[Post solutio-
nem quoꝗ]
¶ Jn p̄ma ꝑ-
ticula dicit ꝙ
potiōatus se-
cūda die post
pharmacū sū-
ptum debet i-
trare balneuȝ
vt si cepit die
lune pharmacuȝ: die mercurii mane ieiuno stomacho balneam-
dus est in aqua calida dulci: quatinus humores a pharmaco reli-
cti balneo educant cū resolutione. Nam prius dictū est ca. tertio
istius quarte fen. Qr residuum materie dimittere qd necesse erat
euacuare minus nocumentuȝ est ꝙ̄ exquisitissime euacuare. Ad
eductionē igit illius residui ꝯpetit balneuȝ. Scdo dicit ꝙ si po-
tionato videris balneū fore sapidum. i. dulce ⁊ gratum: ⁊ ꝙ in eo
delectat: illud erit signū ꝙ balneum ꝑficit educendo ab eo ma-
los humores a pharmaco relictos. Dimittatur ergo tandiu in
balneo ꝙ̄diu sentiet ipm sibi sapidum ⁊ delectabile: q2 balneare
nō nocet amātibus: ⁊ si bis in die preceperis: vt ait hypo. 3°. regi-
minis acutorū. Tertio dicit ꝙ si potionatus nō delectet i balneo
sed ex eo patit estuationē statim a balneo debet educi. Nā ꝑ hoc
significat ꝙ corpus cōmouet vna cū spiritubus ⁊ humoribus ei'
⁊ ab eo educit id qd nō oportet. Expectat aūt scda dies post sum-
ptum pharmacū vt medio tꝑe pharmaci virtus reficiat cōpeten-
ti cibo: ⁊ spūs ac sanguis pharmaco ꝯmoti quiete residcant. Nō
enim ꝯuenit vt debilitati q̄ fit a pharmaco statim succedat illa
¶ Jn scda dicit ꝙ ille qui pa- (debilitas quā balneū inducit.
tit in intestinis debilitatē frequēter incurrit ex pharmaciis solu-
tiuis vētris forte ventris fluxū ⁊ diuturnū vix sanabilē sine mul-
titudine medicinaꝝ. ¶ Attende ꝙ quintuplex est debilitas in-
testinorū. Una est debilitas siue obtusio sensus eorū. alia est de-
bilitas sue attractiue. alia expulsiue. alia digestiue. Et omnes
he quattuor debilitates frequēter occurrūt ⁊ inueniunt in pas-
sionibus colicis ⁊ yliacis: ⁊ non ꝓhibent dari patientibus phar-
macias fortes: imo sunt eis quasi necessarie: q2 nō mouet a debi-
libus. Alia est debilitas retētiue v̄tutis intestinoꝝ ꝑpter quam
leuiter a quacūꝗ cā ꝙ̄uis debilis sit fluxus vētris orit: vt a pedū
frigore vł modico reumate vł dissueto cibo vł potu ampliori vel
cibo nimio vł comestione alicuius acuti. De hac debilitate loq̄-
tur hic p̄n. ꝓ qua cognoscēda patiens a medico est interrogādus
si venter ipius leuiter ⁊ sepe laxari soleat a causis modicis. Cau-
sa vo durationis ⁊ vix sanabilitatis huius fluxus est fortis im-
pressio quaȝ pharmacū facit in debilibus intestinis ⁊ attractio
fortis humorū ad ea cum dispositiōe vehemēti ad fluxum vētris
¶ Jn tertia dicit ꝙ silr etiam nocumēta timent pharmaci in se-
nibus ex solutione vētris sui. Nocumenta quidē sup̄flui fluxus
multum duraturi ⁊ vix sanabilis ⁊ debilitationis viriū: maxime
si pharmacū ex fortibus fuerit ⁊ senes a senio susceperint illud.
Non enim possunt eoꝝ virtutes que multū declināt ⁊ facile vin-
cuntur a forti causa regulare pharmacum vt nō superfluat neꝗ
reparare spiritus exhaustos ex laxatiōe. Non des igitur eis for-
tia pharmaca nisi necessitas vehemens affuerit: vt in apoplexia
¶ Jn quarta dicit ꝙ pot' nabit post pharmaci- (⁊ lithargia.
am solutiuā ventris ꝑducit ad febrem ⁊ estuationē. Et est nabit
potus quilibet fact' ex quolibet fructu p̄terꝙ̄ ex vuis: vt cicera ce-
raseriuȝ ⁊ sikia. Talis nāꝗ potus de leui putrefit: maxime in no-
uitate dum adhuc ebullit ⁊ nōdum resedit. Jdeo ꝓhibet p̄n. q̄r-
ti p̄ma tractatu scdo ca. 7. de cura febriū putridarū in gn̄ali dare
aquam fructuū ⁊ etiā fructus in p̄ncipio febris dicens. Et oīno

si iueneris ꝙ in ipo n̄ delectet: imo ī
eo estuationē patiatur expelle eum.
¶ Scias p̄terea ꝙ ei q̄ intestinorum
patit debilitatē plerūꝗ ex medicinis
ventrē soluētibus aduenit fortis vē-
tris solutio: ⁊ ꝓlongabit ei res ⁊ mul-
tis indigebit medicinis donec reti-
neat. ¶ Jn senib' etiā silr timēt ex vē-
tris solutōe ipi' nocumēta. ¶ Et scito
ꝙ ex potu nabit p' mediciās vētris so-
lutiuas ad febres ꝑueīt ⁊ ad estuatōȝ

ſollicitudo ſit vt poſtponaṫ aqua fructuū vſqꝫ ad hedomadā ⁊ ſit ꝯtentus aqua hordei. Et oēs fructus nocēt febricitāti cū ebulli-(tione ſua ⁊ corruptione in ſtomacho.
¶ In quinta dicit ṗmo ꝙ frequēter dolor accidit in epate poſt ſolutionē ventris ⁊ poſt minutionē ſeu phlebotomiā. Poſt ſolutionē quidē vētris: vł qꝛ aliquid ex humoribus a venis tractis ꝑ pharmaciam tranſeundo ꝑ epar illic relinquitur ⁊ dolorez ingerit: vł qꝛ epar humoribus ꝓuatuz ex purgatiōe poſt ſumptuz cibū trahit auide aliquid nōdum digeſtum quo oppilatū dolet vł intumeſcit Poſt minutionē ṽo ꝓpter ſiłes cās. Scđo dicit ꝙ aqua calida bibita tollit hunc dolorē: qꝛ lauat ſtomahū ⁊ vias epatis ⁊ lenit ventrē. Iuxta illud ṗn. ṗmi tertia doctrina. 2ª. c. 8. Aq̄ calefacta cū raro bibiṫ ſtomachū lauat ⁊ ventrē ſoluit. ¶ Attēde ꝙ epar interdum dolet ⁊ debilitaṫ plurimuz poſt pharmaca fortia ⁊ poſt magnas phlebotomias: vñ digeſtiua ipius ⁊ ſtomachi debilitātur: ⁊ inde in eis multiplicaṫ groſſa vētoſitas qua diſtendūtur. Et in hoc dolore laudat hypo. febrē ampho. 7. dicēs. Quibuſcūqꝫ epar circūdolet his febris ſuꝑueniēs ſoluit egritudinē. Et intellige illud de febre ephymera ꝓuocata leuiter ex cibis ⁊ potibꝰ ſubtilibus calidis. Et gał. in cōmento ait. Magnus ṽo dolor ſine febre ex ventoſitate groſſa erit: cui ſi febris ſuꝑueniat ſine dubio erit cura ſua. Et ī hoc dolore nō ꝯuenit aqua calida in potu.

¶ Poſt ſolutionē quoqꝫ vētris ⁊ minutionē multotiēs in epate aduenit dolor quē aque calide potꝰ remouet Et ſcito ꝙ tp̄s[k] quo maior canis aſcendit: ⁊ hora q̄ nix ſuꝑ mōtes quieſcit ⁊ hora frigoris fortis nō eſt tp̄s ſumēdi medicinā. Medicina enī in vere aut autūno eſt bibēda. Et ver q̄dem eſt cū niues de mōtibus cadūt. Et poſt ver quidē venit eſtas in q̄ nō eſt ſumēda niſi res ſubtiles. Autūnꝰ aūt eſt tp̄s. ¶ Amplius nature nō eſt faciēda cōſuetudo bibēdi medicinā cum qua neceſſe ſit mollificare ventrez: qꝛ fiet ꝯſuetudinaria: ⁊ hoc hñs ad impedimentū mali finis ꝑueniet

k Et ſcito ꝙ tp̄s. In hac ꝑte decima ṗmo agit de tꝑibus ineptꝭ ⁊ de aptis ad phamacias. Scđo de ꝯſuetudine pharmacādi vitanda ibi [Amplius nature] Tertio de nocumento pharmacie fortis in ſiccis ibi [Vnūquēqꝫ etiā] Quarto de motu vitādo ſuꝑ medicina debili ⁊ exemplo medicine talis ibi [Oportet p̄terea] Quinto de vētis in pharmacia attendēdis penes anni tꝑa ibi [Et ille cui] Sexto ꝺ dimiſſione debilis quē pharmacia nō mouit ibi [Eger cū debili] Septimo de ſolutiōe ventris quē morbꝰ aliquis ebullire facit vnde accidit febris ⁊ de cura eius ibi [Egritudo quoqꝫ]
¶ In ṗma ꝑticula dicit ṗmo ꝙ tria ſunt tꝑa in quibus nō eſt ſumēda medicina laxatiua: p̄cipue fortis ⁊ violēta niſi magꝭ vrgēte neceſſitate. Primū eſt tp̄s q̄ maior canis aſcēdit. ¶ Attēde ꝙ canis maior ē ſtella fixa inter ſignū geminoꝝ ⁊ ſignuz cancri: q̄ canis diciṫ: vł qꝛ apparet ſub figura canis: vł qꝛ ſub dñio eius calor mordax viget aduſtiuus humoꝝ. Et videtur eſſe maior ſtellaꝝ fixarum: ⁊ videṫ eſſe quaſi magnitudinis veneris in auge poſite ſui epicicli. Et ip̄a eſt de. 15. maioribus ſtellis ab alfragano noīatiſ. Et iſta poſita eſt ad pedes figure humane q̄ eſt gemini quaſi ſequēs ip̄am a ꝑte retro velut ad obediendūz eidez. Et dicunt quidam ꝙ hec eſt cā quare canis eſt fidelis hoi ⁊ obediēs ei plus q̄ qđcūqꝫ aliđ aīal. Ab hac ſtella denoīanṫ dies caniculares: de quibus diciṫ. Iulius a nonis īducit caniculares. Septēber gaudet deca ſexto fine kalendas. Sub hac ſtella hypo. pharmacias vetuit ampho. 4. dicens. Sub cane ⁊ añ canem moleſte ſunt pharmacie. Et ṗn. hic. Et cauſe dicte ſunt ſuꝑ illo ꝑagrapho capłi ṗmi huiꝰ fen. Ex regulis p̄terea quas tu obſeruare debes eſt fortes dimittere medicatiōes in tꝑibus fortibus q̄to plus poteris: ſicut ventrē vehemēter ſoluere aut vomitum ꝓuocare. Scđm eſt tp̄s q̊ nix ſuꝑ mōtes abſqꝫ liq̄factiōe quieſcit: qꝛ tūc humores ſunt frigore cōpacti: ⁊ vie cōſtricte quare nō obediūt pharmacie trahēti. Et id intelligas de mōtibus illis ad quos ꝑtingit ſol cū vigore aliquo tꝑe vernali. Nam quidā mōtiū ſeꝑ tecti manēt niue quieſcenti: vt eſt videre in ſabaudia. Tertium eſt tp̄s vehemētis frigoris ob ſiłes cās. Scđo dicit ꝙ medicine ſolutiue vere ⁊ autūno ſunt aſſumēde. De vere quidē teſtaṫ hypo. ampho. 6. Quibuſcunqꝫ inquit phlebotomia aut pharmacia ꝯfert hos vere phlebotōare aut pharmaciā daṫ ꝯuenit. Cuiꝰ rō ē: qꝛ ver eſt tp̄s repletionaliſſimū in q̊ liquefiūt ⁊ dilatanṫ humiditates ꝯgeſte in hyeme ⁊ v̇tus eſt fortis ad tolerandum euacuationē. De autūno ṽo dicit. raſ. 4. almāſ. ca. de regimine corꝑis ẜm tꝑa. Tota aūt intētio in cuſtodia autūni eſſe dꝫ in humoꝝ reꝑſſione ⁊ tēperamēto maior q̄ in ip̄oꝝ euacuatiōe cū ventris ſolutiōe atqꝫ minutiōe. Qꝛ ſi in autūno aliq̄ ꝯtingat egritudo cito ei cū medicina ante q̄ augmēteṫ ſubueniendū eſt. huiꝰ enī tꝑis egritudines male ſunt ⁊ peſſime. ¶ Attēde ꝙ ꝯſideratōe habita ad cacochimiam corꝑis in autūno pharmacie ſunt magꝭ neceſſarie q̄ in quocūqꝫ alio tꝑe. Tunc enim plꝰ viget cacochimia ꝓpter ineq̄litatē autūni ⁊ humoreſ aduſtos q̊s ei reliquit eſtas: ⁊ ꝓpter vſū fructuū: vt ait gał. ampho. 3. cōmento illꝰ cañ. In autūno acutiſſime egritudies ſiūt ⁊ maxie mortifere Verū qꝛ v̇tus eſt in eo plurimuz deiecta ⁊ debilis nō ꝯuenit in eo pharmacia fortis ⁊ violēta niſi magna vrgente neceſſitate. Tertio dicit ꝙ ver eſt tp̄s in q̊ niues cadūt de mōtibus liquate vł liq̄facte calore ſolis. Signāter addiṫ calore ſolis: qꝛ frequēter hyemali tꝑe flatu īportuno fortiū ventoꝝ cadūt ꝺ mōtibus ⁊ p̄cipitanṫ ſubito ad valles. Aliter deſcribiṫ ver ṗmi. 2ª. doc. 2ª. ſumma ṗma ca. 3. ſic. Ver ẜm medicos in terris tēperatis eſt tp̄s ī quo nō tm̄ veſtes ſunt neceſſarie ꝓpter frigus: vt inde ſit multū curandū: neqꝫ euētatio ꝓpter calorē: ⁊ in ip̄o quidē eſt ṗncipiū frōdēdi arbores: ⁊ eſt tp̄s reuolutionis ſolis qđ eſt a medio aq̄rij vſqꝫ ad mediū tauri Quarto dicit ꝙ poſt ver eſt eſtas: ⁊ eſt tp̄s reuolutiōis ſolis in zodiaco a medio tauri vſqꝫ ad mediū leonis in qua nō eſt ſumēda niſi res ſubtilis. i. in eſtate nō ꝯuenit pharmacia niſi lenis ꝺ gñe benedictaꝝ: vt caſia fiſtula: mānadyaprunis: thamarindi: myrabolani. Quinto dicit ꝙ autūnus eſt tp̄s ſupple in q̊ ꝯueniunt medicine ſolutiue rōne cacochimie plus ī eo cōiter inuēte q̄ in ceteris tꝑibus.
¶ In ſcđa dicit ꝙ ꝯſuetudo bibendi medicinā cū qua ſeu ꝑ quā neceſſe ſit mollificare ſeu ſoluere ventrem nō eſt facienda nāe. Primo: qꝛ nā ex hoc ꝯſuetudinaria fieret: ita ꝙ ſe expectaret ad pharmaciā neglecto oꝑe nāli ⁊ ꝑmitteret ſuꝑfluitates coaceruari ſine expulſione: ſi quo caſu vł obliuionis vł alterius īpedimēti nō dareṫ ei pharmacia ſolita. Scđo qꝛ hñs ꝓ ꝯſuetudine cū pharmacia laxari ꝑueniet īde ad īpedimētū mali finis. ſ. debilitatiōis viriū ⁊ exiccatōis ſuꝑflue ⁊ acceleratiōis ſenij ⁊ mortis. Iuxta illud raſis. 4. almāſ. ca. de iuuamēto ⁊ nocumēto purgatiōis. Medicinas q̄ vētris ſolutiuas ſepe ſumere corpꝰ debilitat ⁊ ethicā ⁊ ptiſim adducit p̄cipue ſi fuerit corpus hñs ſiccū. Et iō modeſtus ⁊ ſapiēs medicus nū q̄ ꝓperabit ad pharmacias niſi cogēte neceſſitate: q̄ lꝫ ſint debiles cuꝫ corpꝰ nō indiget ſunt nociue: qꝛ q̄cunqꝫ in iuuētute ſepiꝰ pharmacāṫ cito deflebunt incommoda ſenectuṫ. ¶ Cōtra dicit ṗn. tertij. 3ª. trac. 4. ca. 10. de cura imaginationū corā oculis apꝑꝑntiuz. Et oꝫ vt ſit mūdificatio ꝑ hyerāpigrā ⁊ pillłas aureas ẜm ſemitā mūdificationū frequentiuz valde. Itē tertij. 14. trac. 4. c. de cura aſclitis refert modū quo ga. quēdā ſenē curauit ex aſcliti de calida cā ꝑ purgatiōes. ⁊ cōcludens dicit. Et ad vltimū nō dimiſi eū die vno abſqꝫ expulſiōe. Itē dicit meſue ca. de aloe. Et q̄ aſſiduant acceptionē eius diebꝰ ꝯtinuis nō vident in corꝑe ſuo ex inſtrīs ſenſuū ip̄oꝝ egritudinē q̄ nō ſit habilis ſanari. Et p̄ſeruat a putrefactione. ita etiā ꝙ cadauera ⁊ ꝓprie mixtū cū myrrha Itē dicit raſ. 4. almanſ. ca. de mortalitate: ⁊ eius cautela. Vnus p̄terea antiquoꝝ phiſicoꝝ dixit. Qꝛ ſi due ꝑtes ſumanṫ aloes ⁊ croci orietalis ⁊ myrrhe vnuſcuiuſqꝫ añ ꝑs vna. Et detur ex eis in principio mortalitatis pōdus. 12. achilat cuiqꝫ ſingulis diebꝰ cū. 3. vna tēperati vini maximū affert remediū. Dixit enī hic ſe neminem vidiſſe hāc medicinam in ṗncipio mortalitatꝭ bibentē q̄ nō euaſiſſet. Et eſt achilat pōduſ triū granoꝝ hordei. Itē auerroys. 6º. colliget ca. vltimo dicit. Et diciṫ ꝙ ex aloe ꝑtes due croci ⁊ myrrhe ꝑs vna: de q̊ ſumaṫ quotidie pondꝰ dimidij exagij cū modico vini aq̄ mixto multū cōfert: ⁊ nō eſt inuētus adhuc aliq̄s qui hoc medicamine ſit vſus q̇ a peſtilētia nō ſecureṫ. Ecce q̄ño tam famoſi medici laudant pharmaciā oī die ſumptam. Item dicit gał. 5. de regimine ſanitatis ca. 8. ꝙ vēter ſenuz aſſidue mouēdus eſt ad aſſellationē. Item nā nunq̄ fit ꝯſuetudinaria alicui pharmacie qꝛ ſi facta eēt ꝯſuetudinaria pharmacia illa nō moueret eaz. Nam ab aſſueto nō fit paſſio. Propterea iuſſit gał. ibi ꝑmutare pharmaca ḣas in ſenibꝰ dicens. Qꝛ varie oꝫ vti pharmacis q̄ diximus ſubducere aluū ſenū: ⁊ nō vnū eligētes illꝺ ſolū. aſſuefacta enī tꝑe ꝓcedēte accipiētꝭ nā contēnit pharmaci virtutē. ſubalterare igiṫ oꝫ pharmaca. Itē quidam ſemꝑ ꝯſtipati manerēt ſi nō aſſidue eis ꝓuidereṫ de remedio opportu

no. Cum igiť solutione ventris vti ꝓut oportet summa sit medicina ad ꝯseruationē sanitatis magnū tribuens adiutoriuz: vt ait raſ. 4. almāſ. ca. ƌ iuuamēto et nocumēto purgatōis: cōueniēs videť vt assidue ꝯstipati assidue pharmacēť. Nō enī sufficit ꝙ semel in mēse vľ in q̄nde na vľ in septimana pharmaciā sumāt fortiter purgantē cū statim post eā plus ꝯstipati sint ꝙ̄ erāt ante. Itē si q̄lia oꝫ purgari purgenť ꝛ cōfert ꝛ bene ferūt. ampho. ꝑma. Et in pharmacijs talia educere oꝫ ex corpore q̄lia ꝛ spōte venientia vtilia sunt.

¶ Unūquēqꝫ etiā qui sicce fuerit cōplexionis deijcit fortis medicina. ¶ Oportet ꝑterea vt sup debilē medicinā ex motu minuať ne eius ꝟtus resoluať. Ex medicinis ꝙ̄ debilibus

Sed vtile est stercꝰ ſm q̄titatē assumptoꝝ ciboꝝ euenire aut bis aut ter in die. Si igiť nã negligens ꝛ pigra non faciat illud expedit vt ars pharmaco suppleat eiꝰ defectū. ¶ Pro solutōe istoꝝ obiectoꝝ dic p̊° ꝙ nullo modo expedit in regimine sanitatis introducere ꝯsuetudinē sumendi frequēter pharmacias fortes: qꝛ tales vim nãe inferunt ꝛ quadam ꝑticipant venenositate. Iuxta illud mesue ca. 2°. ꝑme intētionis suoꝝ simplicium. Opatio medicine solutiue cū hoc ꝙ agit ſm regulationem quā sortita est: fit ꝑ modū violētie: neqꝫ enī hanc materiā educit nisi qꝛ nature vim infert. Et paulopost subdit. Omnis fere medicina laxatiua est de genere rerū venenosarum: cuius excessum nã nō patitur. id voluit hic ꝑn. Dic scđo ꝙ in q̄busdā egritudinibus expedit interdū frequēter vti fortibus pharmacis: qꝛ plus eligiť debilitatio aliqua nature ex pharmacis ꝙ̄ ꝯtinuatio morbi mortalis vľ mutilatiui: vt gaľ. alchiticū senē de lacte esule vľ de lacte ficus cū zuccaro mixto sepe purgauit: q̄tinus a morte liberaret eū. Et ꝑn. iussit in cura imaginum valde frequēter ventrē laxari cū pillulis aureis vľ hierapigra vt viteť cecitas. Et ꝑ hoc soluunť due ꝑme obiectōes. Dic tertio ꝙ expedit interdū sanis corꝑibus ꝑ aliqđ tꝑs frequentissime vti pharmacijs quibusdā de genere benedictaꝝ ꝛ debiliū vt aloe gratia ꝑseruatiōis a peste dū viget vľ gratia ꝯseruationis alicuius sensuū q̄ debilis est ei a natura aut casu vt ꝓbant obiecta 3^m. 4^m. ꝛ. 5^m. Ad sextū cōcede ꝙ vēter senū assidue mouēdus est: sed nō forti pharmaco: imo modis illis quos ga. vbi allegabať in hac obiectōe tāgit ita scribēs. Et assidue sufficienter id facit oleū ante cibū sorptum ꝛ olera oīa ante cibum similiť sumpta. Et ficus cū fuerint mixte cū cartamo. Ad septimū dic ꝙ concesso ꝙ natura fieri nō valeat cōsuetudinaria vni ꝛ eidē medicine ipsa manēte sub potestate pharmacie laxātis. pōt tñ fieri sic ꝯsuetudinaria pharmacie ꝙ negligēs reddať de se expellere sine pharmacia peccātes humores. Ad octauū dic ꝙ tutius est sanis cōstipatis frequenter sumere lauamēta ꝑ anum sub forma clisteris ex aqua hordei vľ aqua vituli vľ aqua omasoꝝ vľ aqua pisorum vľ aqua galloꝝ gallinaꝝ aut caponum vľ sero lactis cū pauco oleo ꝛ sale vľ in anū intromittere cum canali oblongo parū butyri vľ axungie porci vľ olei cōis cum pauco sale ꝙ̄ frequēter vti laxatiuis pharmacis ꝑ os assumēdis: q̄ relinquūt viscera cōstipatiora ꝙ̄ ꝑus erant: ꝛ magis alterāt stomachū ꝛ epar dictis lauamētis vľ crassiciebꝰ ano intromissis: ꝛ gustū plus fedant ꝛ nauseā cōmouēt in multis qui sumūt ꝛ tardiꝰ agunt. Ad nonū concede ꝙ si q̄lia oꝫ purgari purgenť ꝛ cōfert ꝛ bene ferūt: sed in frequēti vsu fortium pharmaciaꝝ nō solū purganť que oꝫ sꝫ mľta ꝑdunť aut diminuūtur vtilia corpori veluti spiritus calor innatus radicale humidum.
¶ In tertia dicit ꝙ pharmacia fortis deijcit virtutez in quolibet hoīe sicce cōplexionis vt in cholericiſ ꝛ melācholicis. Cuius rō est: qꝛ oē laxatiuum ſm multū calidū est ꝛ siccū: vt ait ga. ampho. ꝑma. cōmento illius cañ. In acutis passionibꝰ raro ꝛ in ꝑncipijs pharmacijs vti. Nocēt ergo pharmaca siccis augentia triplici mō lapsum sue siccitatis. Primo sua intēsa caliditate. Scđo sua siccitate. Tertio sua euacuatōe qua semꝑ aliquid de benigno humido cū corrupto educūt. ¶ Instabit aliq̄s ƌ melācholicis: quibus ꝯueniunt fortia pharmaca lꝫ sint sicci. Iuxta illud hypo. ampho. 4. Melancholicos vo inferius vehemētius cōtraria apponētes. Et gaľ. in cōmento ait. Inferius quidē: qꝛ humor grauis est: vehemētiꝰ aūt qm̄ nequior ꝛ glutinosior ē. est enī fex alioꝝ humorum: vñ solus portat corruptionē oīum humorum. Item sicci sunt cōiter duriores in mēbris coꝝ: quare minus passibiles videť humidis mollibus. Cuius rei signū est ꝙ iuuenes melius sustinent pueris pharmacias fortes: qꝛ sicciores ꝛ duriores sunt. ¶ Attēde ꝙ duplex est melancholicus: quidā a natura: alter a regimine: ꝛ vterqꝫ abundat in grosso humore. Sed naturalis de more est macer ꝛ extenuatus non ferens pharmaca de genere fortiū: sicut elleborū sine magno ꝛ graui nocumēto ipsius: imo vix sufficit cum electis cibis seipum nutrire ꝑncipijs vite exigue munitus. Qui vo talis est ex regimine acto si carnosus fuerit ꝛ solide carnis ꝛ vix laxabilis cōueniunt ei pharmacie fortes. Et ꝑ id soluunť obiecta ꝑmissa que fulciebanť auctoritatibꝰ hypo. ꝛ gaľ. Ad scđm dic ꝙ siccorū quidam sunt rari porosi sicut cholerici: ꝛ tales sunt plurimū passibiles. Alij duri terrestres magis cōpacti sicut melācholici. Et tales ex mō sue compositiōis sunt minꝰ passibiles: sꝫ sunt debilium virtutum paucorum spirituū diminuti caloris: quare de facili ledunť ꝛ dissoluūtur a fortibus pharmacis ꝛ exile eorum radicale humidum cito deperit.

benedictis sunt viole cū zuccaro. ¶ Et ille cui in hyeme necessarium fuerit medicinā bibere ventū obseruet meridionalē. Et in estate dixerūt quidā eoꝝ ecōuerso. Et h° q̄dē diuisionē hꝫ.

¶ In quarta dicit ꝑmo ꝙ motus corꝑis est minuendus sup pharmaciā debilē vt nō dissoluať ex motu forti pharmacie virtus. Motus enī fortis dupliciter cā est resolutionis virtutis pharmaci. Primo fortificādo innatum calorē quo facile vincitur medicine debilis virtus: ꝛ eius materia fit fex aut chilus. Scđo qꝛ fortis motus trahit exteriꝰ ꝑtes subtiles medicine debilis: ꝛ humores illos quos pharmacia debebat attrahere. Uerum suauis motus post debile pharmacū quale est māna vel cassiafistula vľ thamarindi iuuat ad facilē pharmaci descēsuz. vnde velocius ꝛ facilius laxat. Ideo nō iubet ꝑn. hic motū dimitti sed ipm minui. Scđo dicit ꝙ viole cuz zuccaro cōdite sunt ex medicinis debilibus ꝛ benedictis. Iuxta illud mesue distinctione 4. antidotarij eius zuccaꝝ violatuz inflāmatioem cholere: ꝛ sitiz extinguit ventrē lubricat. Huiusmodi etiā sunt mirabolani oēs aqua lactis rosarū succus absinthiū sticados fumusterre pruna ius gallorum ꝛ gallinarum: vt ait mesue capitulis de eis.
¶ In quinta dicit ꝙ necessitatus ad sumendū pharmacum hyemali tꝑe ventū obseruet meridionalē: sic ꝙ flante austro seu meridionali vento accipiat illud. Necessitať aūt quis ad pharmacum sumendū in hyeme: ꝓpter suꝑabundantiā alicuius humorum: alius a sanguine vnde timeť egritudo grauis nisi cito purgeť vt febris acuta vľ herisipila si cholera fuerit: splenetica passio vľ melācholica vľ q̄rtana febris si melācholia: ꝑalysis spasmꝰ aut apoplexia si fuerit phlegma. Causa vo q̄re ventus obseruať meridionalis ꝓ pharmaco sumēdo hyemali tꝑe triplex assignatur. Prima est: qꝛ auster calidꝰ est ꝛ humid°: quicq̄d enī facit sola humectatiōe ꝛ calore agit: vt ga. asserit ampho. 3. cōmento illiꝰ cañ. Cōstitutōes vo q̄tidiane. Resistit igiť hyemali frigori ꝯtinētiæ aeris: nec sinit ipm cōpingere humores euacuādos. Scđa est qꝛ auster dissoluit humores ꝛ humectat corꝑa: vt ait hypo. nunc dicto cañ. Et ga. in cōmēto ipsius. Uias ĝ corꝑis frigore ꝯstrictas hyemali laxat corpus attenerat ꝛ cito passibile a pharmaco reddit. Et hūores ꝓnos ac obediētes tractui pharmaci quos ipe dissoluit. Tertia cā est: qꝛ ventus iste de se laxat ventrē: vt ait hypo. predicto cañ. dicens. Et vētres humectāt. Et ga. in cōmento ait. In nullo aūt ꝓdest austrinus nisi ꝙ tm̄ humectat vētres. Et intelli ge ꝙ ex se in nullo alio corꝑi ꝓdest: verum ipe cōfert accidentaliter ad opus pharmaci modis ꝑtactis. Scđo dicit quosdā medicoruz dixisse ꝙ in estate fiat ecōuerso. s. ꝙ volens sumere pharmacum caueat a vento meridionali vľ eligat ventuz septētrionalē. Caueat quidē a meridionali: qꝛ in estate corꝑa sunt rara laxa resoluta debilia plurimū ardore caloris ꝛ resolutione excessiua ipsius. Et auster amplius laxat debilitat ꝛ deijcit corpora ac vires eorum: dein de pharmacum sup his exhibitum amplius deijcit ita vt de morte sit dubitandū si ex violentis sit. Eligat aūt septētrionalem: qꝛ reꝑmit feruorē estatis ꝛ fortificat humanū corpus ꝛ vires ipius vt leuius ꝑferat: ꝛ melius regulet opus pharmacie Iuxta illud hypo. ampho. 3. Constitutiōes vo quotidiane ꝛ boreales corꝑa quidē cōstituunt fortia. Et ga. in cōmento ait. Boreas vo cum frigidus ꝛ siccus sit: necesse est in eo suꝑfluitates corporis desiccenť: mēbra confortenť: actiōes naturales ꝛ aīales ex eo vegetenť. Tertio dicit. Et hoc. s. ecōtra facere in estate diuisionem habet. i. diuersitatē opinionū quibusdam dicentibus ꝙ nō eligať boreas: qꝛ ventrē stringit ꝛ humores cōpingit: vñ impeditur opus pharmacie: alijs dicētibus ꝙ eligať: qꝛ plus boni opatur cōfortando ꝟtutes ꝛ reuerberādo humores ad interiora versus intestina: ꝛ resistēdo forti attractiōi aeris ad exteriora impe

tu sui estus q̄ mali ſtringēdo ventrem. Uel expone ſic. Et hoc diuiſionem hꝫ.i.diſtinctōem. Quia ſi borcas ꝑflauerit fortis ⁊ impetuoſus ⁊ corp⁹ purgandū ſit rarū ⁊ extenuatū nō eſt eligēduꝫ ad purgationē tp̄s flat⁹ boree cui purgandū corpus libere exponat. Sed ſi debilis ſit ⁊ remiſſus borcas ⁊ corp⁹ purgandū ſatis carnoſum eligat tp̄s q̃ boreas efflat. Uel expone q̄ hoc ſ.eligit borea ꝓ purgatione eſtiuali diuiſionem hꝫ.i.ptionem iuuat ⁊ ptim nocet. Iuuat quidē remittendo eſtuꝫ et tractionē eius ad exteriora ⁊ ꝯfortādo ſingulas ṽtutes. Nocet aūt q2 ventreꝫ ſiccat vias ꝯſtringit ⁊ humores cōpingit. ¶ Attende q̄ ſuper pharmacijs q̄buſdā aſſumptis ꝓhibetur auſter ſicut ſuꝑ turbich. Iuxta illud meſue cap. de eo.

¶ Eger cū debili indiguerit ſolutōe ⁊ nō operabitur nō magis moueat: ſꝫ dimittat. ¶ Egritudo q̄ꝫ multotiens ebullire facit ventris ſolutioneꝫ. Et accidit febris ⁊ ē cū minutio ſufficit.

¶ De ſuperfluitate medicine vētrem ſoluentis et de hora conſtringendi eum. Capitulum .VI.

Ex ſignificatiōibus [a] q̄bus cognoſcit hora q̄ eſt catharticū cōſtringendū eſt ſitis. Cū ergo vētris ſolutio ꝑſeuerauerit ⁊ ſitis nō acciderit nō erit timēdum q̄ ſuperfluitas ꝑuenerit. ¶ Uerū tamē ſitis q̄n̄qꝫ accidit ⁊ nō ꝓpt multitudinē ſolutiōis vētris neqꝫ ꝓpter ipſius ſuperfluitatē: imo ꝓpter cām diſpoſitiōis ſtomachi. Quoniā ſi fuerit calidus aut ſiccus aut vtrūqꝫ: aut in talibus q̄les ſunt cauſe hmōi non erit longe q̄n faciet cito ſitim: aut ꝓpter diſpōnis medicine cū fuerit calida pungitiua: aut ꝓpt cāꝫ materiei in ſeipa: q̄m cū fuerit calida ſic cholera: aut in talibus q̄les ſunt cāe huiuſmōi nō erit longe q̄n feſtina veniat ſitis. ¶ Et ſi cū hoc harū rerū acciderit ꝯtrariū nō erit lōge q̄n penit⁹ ſitis cū tarditate veniat. ¶ Cuꝫ ergo videris q̄ ſitis iam ſuperfluit ⁊ q̄ ventris ſolutio nō ſit pauca cōſtringe: ⁊ p̄cipue cū cauſe feſtinatiōis ſitis ⁊ velocitatis ipſius nō fuerint inuente: q̄m in hmōi nō debes tardare ꝯſtrictionem cū ſitis apparuerit. Q̄n̄qꝫ etiā exitus [b] eius q̄d egredit eſt demōſtratiuus hore ꝯſtringēdi. Qui eni cholerā expellit rubeam cum viderit q̄ iam peruenit ad phlegma ſciat q̄ iaꝫ medicina ſuperflue operatur q̄nto magis ſi ad choleram ꝑuenit nigrā.

Ex ſignificatiōibus. In hoc ca. q̄d eſt de ſignis noſcēdi q̄n ſolutio ex pharmacia ſuperfluere icipit ⁊ reſtringēda eſt. p̄° agit de ſigno q̄d ſumit a ſiti. Scd̄o de ſigno q̄d ſumit ab exeūtibus a corpe ibi [Q̄n̄qꝫ etiā] Tertio remittit ad ſequētia ſermonem de mordicatione poſt pharmacum ibi [Et ſi cui poſt medicinam]

a In p̄ma pte que eſt p̄ns textus p̄mo dat ſignū q̄n p⁹ pharmacū ſtringēdus eſt venter acceptū a ſiti. Scd̄o dat cās ſitis p̄euntis debitā purgationē ibi [Uerun tamē ſit] Tertio dat cās tardatiōis ſitis poſt debitaꝫ purgationem ibi [Et ſi cū h haꝝ reꝝ] Quarto iubet ꝯſtringere ventrem q̄n p⁹ pharmacū ſuperfluit ſitis ſine dictiſ cauſis ibi [Cū ergo videris]

¶ In p̄ma pticula dicit p̄° q̄ ſitis ē vna ſignificationū q̄buſ cognoſcit q̄ ſolutio vētris a carthartico ſeu pharmaco inducta reſtringēda ē: q2 ſignificat q̄ catharticū iā aliq̄d purgat ex humido rorali q̄d mēbriſ ꝯuenit vt ſui caloris exceſſum ꝓhibeat cum vera ſitis ex ꝓuatione hui⁹ humidi fiat. Scd̄o dicit q̄ cū flux⁹ ventris ex pharmaco induct⁹ ꝑſeuerauerit ⁊ nō aduenerit ex eo ſitis nō erit timendū q̄ tūc ſuperfluat. Et q2 hec mā cuꝫ materijs ſequētiū pticularū ſuperius ptractata ē ſuꝑ paragrapho illo. capitl'i. 4ⁱ. hui⁹ fen. Et ſcias q̄ cū ſitis p⁹ vētris ſolutionē aut vomitū fuerit fort' maximā ⁊ vltimā purgatōis bōitatē ſignificabit h breuit' trāſeo

¶ In ſcd̄a dicit ſitim q̄n̄qꝫ ꝯtingere in euacuatiōe ꝑ pharmaciā nō ex multitudie neqꝫ ſuperfluitate ſolutōis vētris: ſꝫ ex trib⁹ alijs cāis. Quarū p̄ª dep̄edet ex diſpōne ſtōachi: q̄ ſi poſit⁹ ſit ſb dn̄io caliditat' vl' ſiccitat' vl' caliditat' ⁊ ſiccitat' ſiue nālibus ſiue aduēticijſ vl' ſb dn̄io alicui⁹ ſilis diſpōis: puta ſucciōis vl' expſſiōis vl' reſolutōis ſue hūiditat' nō erit lōge q̄n faciet cito ſiti.i. ſitis ꝑueniet ī eo d̄bitā purgationē. Scd̄a pēdet ex diſpōe pharmacie. ſ. ſi ipa ſit calida pūgitiua vt iris euforbiū ſcamonea eſula: tunc eni frequēter p̄us ſitim facit q̄ cōpleat op⁹ debite purgationis. Tertia pēdet ex diſpōne mācei euacuande in ſeipa: vt ſi fuerit calida ſicut cholera: diſpoſitōnis ſil'is in ꝓuocatōe ſitis vl' phlegma ſalſum ⁊ melācholia aduſta tunc ſitire faciet p̄uſq̄ perfecte ſit euacuata.

¶ In tertia dicit. ⁊ ſi cū hoc. ſ. ſtomacho vl' pharmaco aſſumpto ꝯtrariuꝫ veniat iſtaꝝ cauſaꝝ: vt q̄ ſtomach⁹ ſit frigidus ⁊ humid⁹: ⁊ pharmacia talis vt viole ꝯdite muſcilago pſilij pruna: ⁊ mā peccās ſit etiā talis vt phlegma crudū: vl' phlegma vitreū nō erit lōge q̄n penit⁹ ſit cū tarditate veniat: imo tardabit venire poſt debitā purgationē: quare purgatō nō erit ꝯtinuāda donec aduenerit.

¶ In quarta dicit. q̄ cuꝫ apparuerit in pharmaco ſuperflua ſitis ⁊ iam nō modica ſꝫ plurima facta ſit ſolutio vētris: tunc ꝯſtringēd⁹ eſt: p̄cipue cū nulla affuerit ex trib⁹ cauſis euētus ſitis ante cōplementū bone purgatiōis p̄narratis pticula ſcd̄a. In tali eni ſiti nō eſt tardāda reſtrictio ventris: ſꝫ ilico agenda: q2 iam educit humiditas vtilis nō educēda: ſed cuſtodiēda cū diligētia.

b Q̄uādoqꝫ etiaꝫ. In hac ſcd̄a pte dicit p̄mo p̄n. q̄ exeūtia a corpe ꝑ fluxū ventris nobis indicāt horaꝫ q̄ fluxus reſtringēdus eſt: vt ſi quis cholerā expulit rubeā poſt potū pharmaci cholere eductiuū: deinde ꝑuenit ad phlegma expellendū ſciat q̄ pharmacū excedit in ope ſuperflue laxans: ⁊ multo ampli⁹ ſuperfluit pharmacū ſi cholera nigra ſeu melancholia poſtea educat. Iuxta illud meſue ca. 2°. p̄me intētionis ſuorum ſimpliciū. Dicim⁹ aūt q̄ medicina ois p̄mo humorē in quem agere ei eſt ꝓprium educit: deinde illū q̄ eſt in habilitate poſt ipm. Sed quē p̄mo educit ꝓprie ⁊ ſuo iure regulata educit. alios vero ſicut degenerās ꝓpter ſuperfluitatē operationis ſue: ⁊ ꝓprie q̄n effrenis ſtat ſicut diximus Et accidit illud proprie ſicut ſi facile iraſcens incitetur vt furiat. Silr

Is aūt q̄ ſumpſit turbich timeat auſtrum ⁊ abhorreat piſces.

¶ In ſexta dicit q̄ cū aliq̄s eger pharmaco debili indiget ⁊ ſumit illud ⁊ nō laxat ipꝫ nō moueat ꝑ aliō pharmacū: ſꝫ ſic dimittatur: q2 ſepe euenit q̄ illud pharmacuꝫ ſecunda die vl' tertia laxat: p̄ma vō nō. Et ſi aliō pharmacū ſuꝑmitteret ſuperflue laxaret ⁊ effrenit: ꝓpterea q̄ primū ad id p̄parauit. Or ſi primum pharmacū nihil operet nō eſt ambigendū ne malū ſequat: q2 debile eſt q̄propter nā cito vincet ipm ꝯuertens in chilū vl' ipm deducens cū groſſis fecib⁹ ad īferiora. ¶ Attēde q̄ nō fuit intētionis p̄n. h ſuꝑ pharmaciā debilē nō opātē ꝓhibē cliſtere vl' ſuppoſitoriū q̄d pharmacie acceleret deſcēſum. Ex hoc eni medici cuſtodit honor ⁊ patiētis cōtentat animus timēs ne pharmacū intra ſe relictū quid mali inducat. Et reuera etiā tutius ⁊ melius eſt vt mota ꝑ ipm inferi⁹ deſcēdant ⁊ educant. Sed intētionis ei⁹ fuit q̄ ſuꝑ pharmacū ꝑ os introductū q̄d nō operatur nulluꝫ aliud pharma cum eodē die ꝑ os īmittat ꝓpter cām dictā.

¶ In 7ª. dicit p̄° q̄ morbus frequēter ebullire facit ſolutionē vētris vt acutū reuma deſcēdens ad inteſtina pungēs ⁊ ſtimulans ea: vl' mala cōplexio mālis in venis ex furioſis humorib⁹ irritātibus nām ⁊ quaſi cogētibus ad inteſtina expellere breuiori ac tutiori via. Et interdum fit id ex vehemēti plectoria cogēte venas ⁊ epar ꝑ meſeraicas ad inteſtina ſanguinē effundere ꝑ modū diſſinterie epatice Et q̄n̄qꝫ ex oppilatione epatis ⁊ meſeraicaꝝ cogente hūiditates ad inteſtina deſcēdere: ex quaꝝ impetu q̄n̄qꝫ naſcit febris ꝓpter cōmotionē vehementē ſanguis ⁊ ſpirituū in tribus p̄mis caſib⁹ et in q̄rto ꝓpter oppilationeꝫ ꝑducentē ad putredineꝫ ex ꝓhibitione tranſpirationis ⁊ euentationis humorum ⁊ ex motu agitatiuo chili nūc īpulſi ad epar: nūc repulſi ad inteſtina. Scd̄o dicit q̄ phlebotomia q̄n̄qꝫ ſufficit ſanare febrē quā ebullitio flux⁹ vētris ab egritudine aliq̄ introduxit: q2 ꝑ phlebotomiam ps extranei caloris aufertur ⁊ nā reddit attentior ſuꝑ cuſtodia reſidui humorū ⁊ pacificatiōe mot⁹ ipoꝝ. ¶ Attēde q̄ meſue ca. p̄mo tertie intētionis ſimpliciū in ebullitōe humoꝝ a pharmacia cōmouēte ⁊ nō ſoluēte ſuaſit phlebotomiā poſt ſuppoſitoria ⁊ cliſteria ⁊ ſtiptica deſuꝑ data nō ꝓficientia dicēs. Si aūt talia nō proſunt ⁊ accidentia mala multiplicant ⁊ mā leuigata fuerit ſurſum: neceſſaria erit tūc phlebotomia ⁊ ꝓprie de baſilica ⁊ p⁹ de ſophena. Eſt eni virtuoſa ad hoc

¶ De ſuperfluitate medicine vētrem ſoluentis ⁊ de hora ꝯſtringendi eum. Ca. VI.

nēpe tunc transgredit͛ rectitudinē opationis vltra ritū intētionis sue Consequēter subdit vt nos edoceat qn̄ supfluit ⁊ q̄ntum excedit opus pharmacie. Distinguendū aūt est in posse medicicinaꝝ in mōs hoc modo. Medicia eni cui ꝓpriū cholerā p̄mo educere p̄mo ipaz educet post ipam phlegma: ⁊ post hoc cholerā nigram: ⁊ vltimo agit in sanguinē.

Sanguis v̄o maioris ē timoris ⁊ deterioris piculi. Et si cui post medicinā mordicatio supuenerit ꝯsiderādum erit illud qd̄ in capitulo de mordicatione diximus.

Ad succurrēdū dispositoni ei' in quo v̄t' cathartici supfluit. C.VII.

Inanitio ᵃ superfluit i **aut propter venarum debili-**

Sz arguet aliq̄s ꝙ laudabilis sit diuersitas humorū in fluxu vētris p illud hypocratis. amphο. scd̄a. In vētris fluxibus mutatiōes egestionū iuuant si nō ad malū trāsmutentur. Et ga. in cōmento ait. Diuersitates egestionū ⁊ mutatiōnes earū significant purgatiōes multoꝝ ⁊ diuersoꝝ humorū fiduciāq̃ sanitatū ⁊ mundificatiōes corporum. Item diuersitas colorum exeuntiū significat diuersitates humoꝝ colorantiū ea: sed talis diuersitas in vētris fluxu ex pharmacia est laudabilis. Iuxta illd̄ hypo. amphο. 4. Cū pharmacijs v̄o meli' est ⁊ q̄tocunq̃ plures colores fuerint nō malū est. Et ga. in cōmento ait. Similiter ergo diuersi coloris bone sunt egestiones. Itē q̄ egerunt͛ nō multitudinē ꝯsiderare oz: sed q̄ūo egerūt͛. Et si qualia oz purgari purgent͛: ⁊ confert a bene ferūt. Sz certū est plurimos hoīum in diuersis spē humoribus supabundare q̄re egent pharmacis euacuātibus diuersos humores. Ad hec ⁊ silia dic ꝙ p̄n. nō intendit hec generalr̄ detestari pluralitatē humoꝝ vicissim eductoꝝ ex eodem pharmaco: sed vult ꝙ si medicus in aliquo viderit p ꝓpria signa solū vnum humorū supabundare ⁊ dederit pharmacum euacuatiuū illius solius ⁊ illo educto ꝯsequēter purget alium humorē nō excedentē supflue purgat: ⁊ tūc cohercēda est opatio ei'. Secundo dicit ꝙ sanguis exiens cū fluxu ventris v̄tute pharmaci est maioris timoris ⁊ grauioris piculi q̄ alij humores: qꝛ significat magnam violentiā vincētem naturā ⁊ surripientem ei thesauꝝ ipius quo nutrit corpus ⁊ reparat spūs. Et qꝛ sanguis est thesaurus nature nulli pharmaco ꝓprie ⁊ ex p̄ma intētione inest educere sanguinē. Iuxta illud mesue ca. scd̄o p̄ine intētionis suoꝝ simpliciū. Neq̃ mirandū nulli medicinarum ꝓpriū eē de p̄ma intētione esse sanguīs eductiuā. Custodit eni eū natura ⁊ vsq̃ in postremū nō deserit nisi coacta. Et si arguat͛ de sanguine in quē cecidit corruptio ⁊ putrefactio. Dicendū est iā desijsse sanguinem esse. Inquid eni ga. de sanguine cui accidit vt putrefiat. Scire debes qm̄ subtile eius trāsit in cholerā citrinā ⁊ grossum ei' in melāncholiā. Hos aūt educi posse nō est dubiū: hec ille. Attēde ꝙ pharmacie q̄ sanguinē educūt id faciūt: vl' qꝛ sunt excoriatiue sicut euforbiū ⁊ lac cataputie: vl' qꝛ aperiūt orificia venaꝝ aptiōne sanguinem manare faciēte sicut aloe: aut qꝛ vltime euacuāt vt coloquintida ⁊ scamonea vltra ꝓpriā dosim date. Iuxta illud mesue ibi. Educunt aūt sanguinē oīa soluentia vltime ⁊ effreniter nō ꝓprie. Et hoc trib' modis: aut. s. qꝛ medicina est eaꝝ que excoriāt venas: aut qꝛ est eaꝝ que venaꝝ orificia aperiunt aptione sanguinē fluere faciente: aut qꝛ p eam puenit͛ ad vltimum euacuatiōis. Et ex rebus hoc faciētibus est aloes malus: ⁊ similiter cucumer asinin' ⁊ centaurea ⁊ coloquintida que sola in plāta sua nascit͛: ⁊ euforbiū ⁊ mezerion ⁊ p̄p̄e prauū ⁊ scamonea corasceni: hec ille

c Et si cui post. In hac pte vltima remittit nos ad scripta in sequētibus de mordicatiōe ꝓueniēte ex pharmacia ⁊ remedijs ei': de q̄bus agitur ca. 8. huius fen. ⁊ tertij. 16. tractatu. 3. c. 3. qd̄ est d̄ cura punctiōis intestinorū. Attēde ꝙ ex altera triū causaꝝ mordicatio stomachi vl' intestinorū post pharmacum sumptū cōtingere solet. Prima est: qꝛ pharmacū ex se est mordax ⁊ acutū: sicut euforbium ⁊ semē vrtice. Scd̄a est acumē illorū humorum quos pharmacū traxit: vt si cholerici vl' adusti fuerint. Tertia est acuties seu vehementia sensus stomachi: aut intestinorum: ꝓpterea ꝙ coꝝ nerui sunt teneri molles in supficie positi libere expositi transeuntibus p eos tam pharmacis q̄ humoribus: quare a leui causa mordicationem ⁊ dolorem sentiunt.

Ad succurendū dispositioni eius in quo virtus cathartici supfluit Capitulum. .VII.

i Inanitio supfluit. In hoc caplo p̄mo dat causas supflui flux' ex pharmacia. Scd̄o remedia cōia ibi [Cū ergo vētris] Tertio fortiora ibi [Et si hoc totū] Quarto tutiorē viā ꝯtra hunc fluxum ibi [Medico vo]

a In p̄ma pte reddit cās quinq̃ supflui fluxus ex pharmacia. Prima est debilitas virtutis venaꝝ tam in resistendo pharmacie trahenti ⁊ violētie ac impetui eius q̄ in retinendo ꝓprium contētum ⁊ se refirmādo fixe sup ipm post eductionē purgādi humoris. Scd̄a causa est amplitudo nimia orificiorum venaꝝ interi': q̄ libere transit pharmacie virtus ad contēta in eis: ⁊ ipa contenta sine retinaculo libere effluūt ⁊ effundunt͛ in intestinoꝝ cōcauitatē. Tertia est punctio q̄ pharmacū stimulat ora venarum cogēs vt excutiāt qd̄ in se ꝯtinēt: sicut acuta res os stomachi stimulans cogit ad vomitum: ⁊ stimulans anū cogit ad secessū. Quarta est malicia cōplexionis corpis a pharmaco inducta p̄cipue calida cholerisans sanguinē ⁊ furere faciēs humores subtiles: quare irritāt venas ⁊ expellere cogunt ea q̄ ꝯtinēt. Quinta est ea cā q̄ est sicut ipa. s. vt quarta vl' vna priorū sicut flatus borei depellentis humores ad intestina vl' flatus austri relaxātis corpus ⁊ vires eius: vl' cōpositio nō nālis vt nimia fundi stomachi dilatatio: vl' intestinorū: vl' solutio cōtinuitatis sue: vl' adherētia pharmaci villis itestinoꝝ. Attende ꝙ mesue reducit has cās ad tres gn̄ales ca. 3°. tertie intētionis suoꝝ simpliciū dicens. Si inanitio supfluit vltra q̄ oz ex potu medicine: tribus ex causis potest esse. Quādoq̃ eni in cā est ꝯditio ⁊ dispositio medicine: qn̄q̃ dispō suscipiētis cā: qn̄q̃ dispō accidentiū supueniētiū vtrisq̃. Deinde declarat ⁊ subdiuidit istas cās dicēs. Ex dispōne aūt suscipiētis fit illud. Aut qꝛ multū habuit de mā posita iaz in necessitate ad fluxū: aut ꝓpter venaꝝ eius debilitatē: aut ꝓpter orificiorum ipaꝝ amplitudinē: aut ꝓpter debilitatē mēbrorum expulsionis ipius: aut qꝛ est eoꝝ q̄ ꝓhibēt͛ a pharmacia. Ex pte aūt dispōnis pharmacie pōt ꝯtingere illd̄: qm̄ aut est eaꝝ que pungūt orificia venarū ⁊ mordicāt ⁊ apiunt: aut qꝛ ex ea malicia cōplexionis acquirit͛ corpori: aut qꝛ de sb̄a eius remāsit in stomachi villis ⁊ intestinoꝝ: aut ꝓpter multiplicationē ipi' in q̄titate sua: aut ꝓpter maliciā i qualitate ei' ⁊ venenositatē ipius. Res quoq̃ q̄ sunt extra supuenictes vtrisq̃ faciūt etiā ad illd̄. Inquit eni ga. Dispositio australis multiplicata apit ⁊ rarificat ⁊ obedientiā facit ad fluxum. Borealis v̄o multiplicata cōprimēdo ⁊ exprimendo silr̄ ad fluxū p̄parat: q̄re pharmaciā dari ꝓhibet ⁊ ꝓprie ledi ab ipis paratis. Potus etiā aque frigide multe sup eaz facit silr̄. Et vlr̄ quidē oē regimē malū in sex gn̄ibus rerū quas scis. s. nō nāliū facit silr̄: hec mesue ibi. Ex his apparet ꝙ. 14. sunt cause flux' superflui pharmaci cū ex tribus dictis p̄ma sit quintuplex: ⁊ scd̄a quintuplex: ⁊ tertia q̄druplex.

Cum ergo ᵇ ventris purgatio superfluit liga extrema superi' ⁊ inferi' incipiēs ab ascellis ⁊ inguinib' descendēdo ab eis. Et i potu paruz tyriace aut philonij tribue.

b Cum ergo vētris. In hac pte secunda dat remedia. 16. cōtra vētris fluxū ex pharmacia. Primū est cū superexcedit solutio vētris ex pharmacia ligent͛ extrema supius ⁊ inferius. Superius quidem ligentur brachia incipiendo a subascellis ⁊ procedendo vsq̃ ad manus continue stringendo fortius cum instita aut chorda tali fortitudine ꝙ brachia doleant: ⁊ ꝙ appareant vestigia stricture post solutionem ligaturarū. Inferius aūt ligētur tibie incipiendo ab inguinibus ꝓcedendo ab his inferius vsq̃ ad pedes augendo stricturam tolerabiliter sic ꝙ inde doleant tibie ligate. Et dimittantur hec extrema ligata plus vl' minus s̄m tolerantiā patientis: vt illatus dolor humores diuertat ab intestinis ⁊ versus extrema declinare faciat. Secundum est parum tyriace vl' philonij datum illi in potu qui nimis laxatur. Tyriaca vero debet eligi recens ad istud opus: immo per hoc opus discernitur recens ab antiqua debili. Iuxta illud prin. 5°. canon. summa p̄ma tractatu p̄mo ca. p̄mo. Et ex eis q̄bus distinguit͛ inter illā que est recens ⁊ fortis ⁊ inter antiquā ⁊ debilē ⁊ malā. De experimentis quidem est vt in potu sumat hō catharticū: ⁊ ꝯsideret͛ tunc si soluerit sumat in potu tyriacā: ⁊ si retinet eā est recens bona: ⁊ si nō est mala ⁊ antiq̄. Prodest aūt tyriaca. Primo quidē: qꝛ reprimit venenositatem pharmacie et maliciam humorum cōmotoꝝ p eam. Secundo v̄o ꝓuocatione

sōni rōne opiȷ̄ q̄ fortes retinet euacuatōes. Ter° fortificatōe caloris innati. Iuxta illud auerroys ca. 4. tractatꝰ sui de tyriaca auctoritate auicēne. Dixit abohali ꝙ tyriaca cōfortat a tota specie calorē naturalē ⁊ dat ei multitudinē v̓tutis illoꝝ ꝑ q̄ curāt oīs egritudines ⁊ dat sanitatē oībus mēbris. Philoniū autē simil̓r somnū prouocat ab opio qḋ in eo est et sedat oēm dolorem accidētez in intestinis ⁊ visceribus: vt ait ꝑn. 5°. cañ. trac. ꝑmo. c. de eo. Tertiuz est facere vt is sudet i quo sup̄fluit opꝰ pharmacie vł ī balneo aque calide dulcis: vel ī

Et si poteris fac ip̄m sudare in balneo aut vapore aque calide sub pannis suis capite exteriꝰ tracto. Cūqꝫ multū sudauerit ꝯstrictiua ei ad potandum da. Et vtat̄ alachalic. Et fricetur cum stipticis. Et fiāt ei epithymata ex rebꝰ bene redolētibꝰ ex aqua myrtorū ⁊ sandali ⁊ cāfora et succo fructuū. Membra p̄terea ipsius extrinseca fricare debes: et calefacere vētosis cū igne sub hypocōdriȷ̄s pri

vapore aq̄ calide retēto sub pānis: vt calore aq̄ vel vaporū ip̄ius pori aꝑiant̄ ⁊ humores trahant̄ ab interiorībꝰ versus exteriora. Et sic cesset fluxus diuersione humoꝝ ad ꝯ̄rium. Debet autem exᵗ̄hi caput vt melius ⁊ diutius sudor tolerek: ⁊ ne caput doleat vaporibus repletū. Quartū est ꝙ post multos sudores donent̄ restrictiua vētris: vt bolus armenꝰ terra sigillata: sanguis draconis: semen rose rubee. da de quo istorū vis trito. ʒ. 1. cū tribꝰ vnciȷ̄s aque plātaginis vel caudarū rosarū patiēti bibere. Quintū est vsus alachalic. ¶ Attēde p̄mo ꝙ in mult̄ textibus nō inuenit̄: neqꝫ clausula p̄ns neqꝫ clausula seq̄ns. Sꝫ in margine q̄rūdam sic inscribunt̄ iste due clausule. Exiccet̄ ⁊ fricet̄ cū stipticis: ⁊ vtat̄ alachalic. ¶ Attēde scḋo ꝙ alachalic sūt puluere odoriferi mixti cū liquore sil̓r odorifero: ⁊ linit̄ inde cutis: ⁊ dicunt̄ arabice lichalic. Et g̃ra exempli describat̄ hic alachalic vnū. ℞. rosarū rubearuz sandaloꝝ oīm añ. ʒ. 2. cāfore. ʒ. ß. ambre grisie. scrupulū. ß. terantur et fiat puluis qui incorporet̄ cum vnciȷ̄s. 4. aq̄ rosate ⁊ ℥. 2. maluisie vel vuarnacie ⁊ fiat alachalic seu linimentū. ¶ Attēde 3° ꝙ alachalic tale liniri pōt sup̄ regionē cordis ⁊ epatis ⁊ supra stomachū frontē et timpora: q2 sua aromaticitate confortat oīa membra p̄ncipalia ⁊ eis annexa: q̄ pharmacia effrenitās maxime debilitat. Sextū est fricatio illius in quo pharmacia sup̄flue purgat cū rebus stipticis vel cū rebus siccis: vt quidaz libri habēt. Cuz stipticis quidē q̄tinus ꝑ ea cōfortent̄ mēbra: sic ꝙ nō sinant suas hūiditates q̄bus ꝗli debēt a pharmacia trahi ⁊ foras educi. Cum siccis aūt q̄tinus cōsumāt partē humiditatū ꝓnarum labi v̓sus intestina ⁊ augere fluxū. ⁊ indurēt mēbra relaxata nimiū violētia pharmaci. ¶ Attende ꝙ in multis textibus remediū fricatiōis cū p̄ori ⁊ posteriori clausulis sic scriptū īuenit̄ Cūqꝫ multū sudauerit constrictiua ei ad potandū da: et fricet̄: ⁊ fiāt ei epithymata ex rebus bene redolētibus. Et hec lr̄a verisimilior est aliȷ̄s ⁊ veritati ꝯsonātior: q2 laudat fricatōes absolute in effrenitāte fluxu velut diuersiuas humoꝝ fluentiū ad ꝯtrariū sui fluxus: et in his cōcordant oīs ꝙ cōueniūt in hoc casu. Sed fricatōes cū stipticis: ⁊ stiptica deforis adhibita quidā medicorum vituꝑauerūt: sicut ebemesue ca. 3. tertie intētionis suoꝝ simpliciū dicens. Debiles aūt in arte cū stipticis balneāt ignorantes: q̄m poros coartāt ⁊ materias et fumos interius cōuertunt. Et hoc fit causa maior ad fluxū: immo sit tua magnifica intētio dilatare poros: et attrahere ad exteriora q̄ņtū est possibile. ¶ Attende tñ circa hoc ꝙ lꝫ in hoc casu stiptica foris adhibita toti trūco corpis vt balneū aluminosum: vel aq̄ ferrate: vel inūctōnes ex oleis stipticis: vel linimēta stiptica nō sint cōueniētia nec multū vtilia: sicut ait mesue: possunt tñ rōnabil̓r hec exterius adhiberi supra regionē stomachi: q̄tinus ip̄m cōstringāt ⁊ ꝯfortēt v̓tutes ip̄ius digestiuā ⁊ retentiuā ꝑ pharmacuz debilitatas. Et ꝑ istuz modū multotiēs vidi fluxꝰ pharmacosos ip̄etuosissimos sola inunctōe stomachi deforis ex oleo masticis cito sanatos. Septiᵐ est adhibere eis epithymata fcā ex rebꝰ aromaticis vt ex aq̄ decoctionis myrtoꝝ: et sandali: ⁊ ex canfora ⁊ succis fructuū s̓m hunc modū. ℞. granoꝝ myrti sandaloꝝ oīm ana. ʒ. 2. cōquassent̄ ⁊ bulliantur in lib. 2. aq̄ ros. vel aq̄ simplicis: deinde exp̄mat̄ aqua illa et addant̄ ei cāfore trite. ʒ. ß. succi cytonioꝝ vel mali ĝnati acetosi ℥. 2. fiat epithyma in quo intingat̄ pānꝰ lineꝰ subtilis vel pānꝰ de serico et bene exp̄ssus mediocrit̄ calidus supponatur epati aut stomacho vel vtrisqꝫ sil̓r: pōt etiā cordi supponi tepidus. Nā suis flagrātia ⁊ stipticitate mēbra hec cōfortat ⁊ vias coꝝ vi pharmacie sup̄flue aꝑtas moderate stringit ⁊ malā cōpl̓onē calidā a pharmaco inductā tollit aut remittit.

us positis et inter spatulas ipsius. Mō si tibi necesse fuerit stomacho ip̄ius ⁊ intestinis supponere emplastra ex hordeo fracto ⁊ aq̄s stipticis fac. Et similiter ex oleis oleo de cytoniȷ̄s et oleo de mastice. Ipse preterea ab aere frigido est separandus: quoniā premit eū et ipsius soluit vētrem ⁊ ab aere calido etiā: quoniam eius laxat virtutez. Confortari quoqꝫ debet ex rebus bene redolētibus.

Octauū ē fricare mēbra exteriora ⁊ ea calefacere ꝓpter causam dictā: scilꝫ vt pori aꝑiant̄ ⁊ cōmoti humores ad ꝯ̄riū sue effluxionis diriuent̄ ⁊ adhibere eis ventosas cum igne. Primo quidē s̓b hypocōdriȷ̄s: post hoc vero inter spatulas. De q̄bus scribit̄ tertiȷ̄ sextadecima. tra. p̄mo ca. 4. Et ex retinētibus fluxū ventris est positio ventosarū sup̄ ventrē. Iā eñ exꝑtū est ꝙ ventose posite supra ventrē coꝝ qui hn̄t fluxū ventris ⁊ excoriationē cuz dimittūtur quattuor horis restrigūt: ⁊ nos iā exꝑti sumꝰ illud. ¶ Attende ꝙ ventose huic casui proprie ministrari debēt sine scarificatōe ⁊ sanguinis eductione: q2 nulla ꝑ has euacuatio querit̄: sed diuersio vel arrestatio hūorum inferius decurrentiū. Et que ponunt̄ sub hypocōdriȷ̄s arrestant humores ab epate fluentes: ⁊ que inter spatulas arrestant fluentes a suꝑioribus ad inferiora: ⁊ ambe diuertūt a lōgaone ⁊ ano. ¶ Sꝫ ꝯtra in hoc casu ꝓhibet̄ aer calidus vt statim dicet̄: quia laxat vires huius qui soluit̄: quāto magis igit̄ ꝓhiberi dꝫ vētosarū calor igneus existens ⁊ violētior aeris calore. Dic ꝙ aer calidꝰ magis laxat vires vniuersi corporis q̄ vētose sole sine scarificatione. Primo q2 totū circūdat corpus. Scḋo quoniā calor suꝰ iūgit̄ hūiditati q̄ de se relaxat. Tertio q̄m penetrās in corpus cū pulsu ⁊ anhelitu relaxat ip̄m tam intꝰ q̄ ex. Nonū est adhibere emplastra si necesse fuerit stomacho ip̄ius ⁊ intestinis ex hordeo fracto ⁊ aq̄s stiptitis: vł emplastra facta ex oleis stipticis īmixt̄ cere: sicut ex oleo cytonioꝝ vel oleo masticis s̓m has formas. ℞. hordei collecti parum ante maturitatē torrefacti modicū quart̄. 1. decoquat̄ in aqua cytonioꝝ: vel in aqua myrti: vel in aqua caudarū rosarū: vel i aq̄ foliorum quercus donec mollescat: deinde terat̄ ⁊ more emplastri sup̄ telam extēsum stomacho vel intestinis calidū supponat̄. Aliud emplastrum ex oleis. ℞. olei cytonioꝝ vel myrti vel masticis. ℥. 2. incorporent̄ cū. ʒ. 4. cere albe ad modū ceroti: quod supra coriū extēsum stōacho vel ventri supmittat̄: vt retētiua eius ꝑ ip̄m fortificet̄. Decimū ꝙ superflue laxatꝰ a pharmacia custodiat̄ ab aere mł̄tū calido ⁊ a mł̄tū frigido vt si fuerit estas mitiget̄ calor habitatōis eius roratōibus ⁊ stramentis si hyems reprimat̄ frigiditas eius cū igne de lignis siccis aromaticis. A frigido quidē preseruet̄ aere ne suo frigore depellat humores ad interiora v̓sus intestina ⁊ sic fluxum augeat. A calido vero ne vires corporis et mēbra relaxet ac fluxū augmētet. ¶ Sed ꝯ̄ balneū cōmendat̄ plurimū in p̄nti casu: quod sic relaxat sicut aer calidus. Item aer calidus diuertit humores ab interioribus ad exteriora quod ħ summe q̄ritur vt venter stringatur. Item sudor in vapore aque calide iam ātea cōmendabat̄ in remedio tertio: sed vapor aque calide similis est aeri in substātia et opere. Item aer frigidus hūores cōpingit: vias ꝯstringit et retentiuā roborat: quare fluxū sistit. ¶ Ad p̄mū dic ꝙ nō est sil̓e de balneo ⁊ de aere calido. Primo q2 aer calidꝰ cōtinue ⁊ incessant̄ corpus relaxat: balneū v̓o sola hora qua fit. Item quia aer calidus relaxat corpus intus et extra: quare debilitat cōtentiuā viscerū: balneū vero nō.

Ad scḋm dic ꝙ aer calidus interius assidue penetrans magis obest debilitando virtutes et relaxādo villos retentiuos et aperiendo vias interiores q̄ ꝓficiat diuertēdo hūores ad exteriora. Ad tertiū dic ꝙ suꝑius laudabat̄ sudor in vapore aque calide sub pannis: sed capite extracto: ne vapor attractus ꝑ os ad interiora viscera relaxet ⁊ debilitet vires retētiuas. Ab aere v̓o nō sic caput et os exᵗ̄hi p̄nt cū necessaria sit assidua ip̄ius aspiratio. Ad q̄rtū dic ꝙ aer frigidus paulatim occurrēs intus ⁊ extra facit q̄ dicta sunt veluti i hyeme contingere solet: sed subito occurrēs corpori exterius cum violētia reuerberat humores ad interiora ꝑ vias aꝑtas tam a pharmacia q̄ ab humoribus q̄ iam sunt in fluxu. Undecimū est exhibere pharmacato odoramēta rerum bñ redolentium: vt rosarum violarū florum nenufaris sandaloꝝ canfore ligni aloes ambre grisie. ex quibꝰ incorꝑatis cuz lapdano fieri possunt

poma ambre. Nam ꝑ aromata cōfortanṫ oīa mēbra ꝓncipalia vna cū ſpiritibus q̄ ſubſeruiūt his. ¶ Cōtra calefactio ex aromatibꝰ ꝓuocat mēſtrua. Iuxta illud hypo. ampho. 5. Muliebria educit ex aromatibꝰ calefactio. Videṫ ḡ a ſimili laxare ventrē vel augere ipius fluxū. Item experimentū teſtaṫ ꝙ ex oībus aromatibus dolor capitꝭ generěṫ: vt ait ga. in cōmento dicti cañ. Nocet igiṫ non modicū pharmacatꝭ iā debilitatꝭ ſupfluo fluxu ¶ Ad primᵐ dic ꝙ calefactio ex aromatibꝰ matrici ſuppoſita ꝓuocat menſtrua. primo ſua caliditate. ſecundo ſua arōaticitate cui matrix cōgaudet ꝛ ſe ſibi apit: et ſic calefactio ex aromatibus ano ſuppoſita potiꝰ augeret ꝙ̄ ſiſteret fluxū vētris exceſſiuū: ſed adhibita naribꝰ: nec menſtrua ꝓuocat nec fluxū vētris. Ad ſcōm dic ꝙ aromata fortia magne caliditatis ꝛ vaporoſitatꝭ diu cōtinuata ſicut odor muſchi vel lauendule dolere faciūt caput: ſ3 ſuauia frigida modeſte adhibita: ſicut roſarū violarum ſandali modicū vel nihil dolere faciūt. Duodecimū ē quadrimēbre. Cuius ꝑmū membrum eſt dare pharmacato aliq̄d ex ſtipticis ad traiiciendū ſeu tranſglutiēdū: ſicut minam cytonioꝝ vel ſirupu3 de cytoniis: vel ſirupū myrtinū: vel carnes cytonioꝝ: vel reſtrictiuos pulueres ex bolo armeno: terra ſigillata: balauſtiis: corallis: margaritis: ꝛ accatia ſubtiliſſime pulueriſatis cū zuccaro roſato. Scōm mēbru3 eſt exhibitio tortellarū in vino aromatico: ſicut in vuarnatia duobus preſuppoſitis. Primū eſt ꝙ tortelle ſint actu calide. Scōm eſt ꝙ ante eas exhibitus fuerit panis cū ſucco granati. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ ꝑ tortellas intelligit panes platos ſeu placētulas abſq3 fermēto ꝛ furfure ex farina tenui alba ꝛ aq̄ cōpoſitos. Et ſi aq̄ ex q̄ diſtēpaṫ hec farina eēt aliq̄ ex ſtipticis: vt aq̄ plātaginis vel caudarū roſarū: tortelle ide eſſent magis reſtrictiue. ¶ Attēde ſcdo ꝙ iubenṫ dari cū vino ſuauiter redolēte: ſicut cū ypocrate ꝓpter duo. Primo quidē vt magis cōfortēt. Scdo vt ex vino quod imbibiṫ eis earū digeſtio faciliteṫ. ſunt em̄ de ſe difficilis digeſtionis. ¶ Attēde tertio ꝙ iubenṫ dari calide ꝓpter tria. Primo quia vino meliꝰ ꝑbibunṫ qñ ſūt calide. Scdo qꝛ q̄dā participāt arōaticitate qñ calide ſunt quā ꝑdūt frigide. Tertio qꝛ velociṫ dureſcūt ꝛ fiūt terreſtres qñ ꝑdiderūt igneū calorē. ¶ Attēde. 4. ꝙ iubenṫ dari poſt panem intictū in ſucco granati: vt panis ille reꝑmat calorē relictū a pharmaco ꝛ ꝑſeruet a febre. Tertiū membrū eſt exhibitio aſanguice. i. tritici in aqua bene cocti. De quo dicit ga. ꝑmo de alimētꝭ ca. 3. ꝙ ē graue et indigeſtibile eduliū ſic ꝑparatū frumentū: ṽtutē atñ h3 magnam ſi digeraṫ ſic comeſtū frumentū: ꝛ nutriēs eſt fortiter corpus ꝛ robur inſigne exhibēs vtētibus ipo. Et cōmendaṫ in p̄nti caſu: qꝛ diu vētri inſidet: nec cito deſcēdit nec cito corrumpiṫ. Quartū membrū eſt exhibitio corticū papaueris albi tritorū. q̄ humores ingroſſant: ſomnū ꝓuocant: calorē reꝑmūt a pharmaco illatū: ꝛ acumē humoꝝ ſtimulātiū inteſtina. Tertiūdecimū remediū eſt tale. ℞. ſeminis naſturtii torrefacti. 3. tres decoquanṫ in adoch id eſt lacte acetoſo donec coagulenṫ ſiue inſpiſſenṫ ꝛ in potu denṫ. Hoc remediū eſt vltimū in efficacia ꝛ bonitate ad ſtrīgēdū ventrē ſupflue laxū per pharmaciā. ¶ Cōtra. dicit raſis tertio almāſoris. c. de eo ꝙ naſturtiū calidiſſimū exñs ſtomachū ꝛ epar calefacit et ventrē mollificat. Item in aggregatorio ſerapionis caº. de eo ſcribiṫ aucte ga. ꝙ ſemē naſturtii h3 ṽtutem q̄ calefacit ꝛ deſiccat ſicut ſinapis: et ſcda ṽtus eius eſt que incidit inciſione forti ꝛ adurit. Et paulo poſt ibi ſcribiṫ auctoritate diaſcoridis. ſemē naſturtii eſt calefactiuū acutū malū ſtomacho lenit ventrē. Videṫ ergo in hoc caſu potiꝰ laxare ꝛ inducere febrē ꝛ excoriationē inteſtinoꝝ ad q̄s ia3 pharmacū ꝑdiſpoſuit corpus ꝙ̄ ſtringere ventrē. Item dicit ꝓnceps ſcdo cañ. ca. de eo ꝙ ſoluēdo educit ṽmes. ¶ Ad oīa iſta dic ꝑmo ꝙ grana naſturtii ſola nō competūt in fluxu exceſſiuo vētris ex pharmaco. Dic ſcdo ꝙ grana naſturtii frixa nō trita cū lacte acetoſo valde cōueniūt in dicto fluxu. Primo quidē quia ex ſe reſtringunt ventrē. Iuxta illud ꝑu. ſcdo canoñ caplo de naſturtio. Et quod ex eo frixū eſt retinet ꝛ ꝓprie cū nō teriṫ. deſtruiṫ em̄ eius viſcoſitas cōtritione. Secūdo quia acetoſu3 lac conſtringit fluxum maxime cholericum: vt ait ꝓnceps ſcdo huius cap. de lacte. Tertio quia lac acetoſum reꝑmit acumen naſturtii: et naſturtiu3 ſuo calore adiuuat ad digeſtionē lactis acetoſi. Quarto quia ḡna

Et ex ſtipticis ad traiiciendū ei dandum: et ex tortellis in vino ſuauiter redolēte. Oportet tamē vt ſit calida et vt panis cū ſucco granati iam preceſſerit. Et ſimilr aſanguica ꝛ cortices papaueriſ albi triti. Ex eo quoq3 quod expertū eſt eſt vt grana naſturtii pondere triu3 dragmarū ſumanṫ et torrefiāt: deinde in adoch coquāṫ donec coagulenṫ ꝛ ad bibēdū tribuantur: eſt nāq3 in bonitate vltimum. Op3 ꝑterea vt eius nutriēs ſit ſtipticum infrigidatū cū niue. q̄le ē quod fit ex ſucco vue acerbe et ſimilibus. Ex eo etiā quod in retinēdo ſolutionem iuuat eſt vt vomitus ei ꝓuoceṫ cum aqua calida: et eius etia3 extrema in eā mittanṫ et non infrigides ea. Cum autē alicui eorum ſincopis ſuꝑuenerit da ei vinū ad potandu3.

naſturtii ꝓuocant vrinam quare minuūt ſeceſſum diuertēdo humiditates a viis iteſtinoꝝ. Quartūdecimū eſt adminiſtratio nutriētis ſtiptici infrigidati cum niue: ſicut eſt nutriēs factū ex ſucco vue acerbe: et ex ſilibus vt ex ſucco ſumach vel ſucco berberis; vel ſucco acetoſitate citri. Et ex hoc genere nutrientiu3 ſunt gelatine nō excedentes i aceto et ſpeciebꝰ. Hec quidem nutrientia fluxum ex pharmacia ſtrigūt. Primo quidē ſua ſtipticitate. Scdo actuali frigore q̄ vias cōſtringūt et hūores fluētes cōpingūt. Tertio reprimūt caliditatē quā pharmacū intulit ꝛ dant appetitū quē pharmacum abſtulit. Et potus frigidi actu ſimilr competūt in dicto caſu. Iuxta illud ꝑn. tertii decimaſexta tractatu ꝑmo caplo. 4. Et oportet vt nō ſumāt in potu niſi frigidū qualecūq3 ſit. Frigidum em̄ ꝯſtringit: ꝛ calidū vel tepidū reſoluit. Quītūdecimū eſt adminiſtratio aque calide ſub duplici forma. Primo quide3 in potu ad ꝓuocationē vomitus: vt ꝑ ipm diuertanṫ hūores ab inferioribus ꝛ trahanṫ verſus ſupiora. Scdo ad mittēdū extremitates in eam ſc3 manus ꝛ pedes: ſicut em̄ frigus extrinſecꝰ eis obuians fluxū vētris auget: repellendo humorē ṽſus inteſtina ſic calor occurrens cōſtringit hunc fluxū diuertēdo humores ab iteſtis ꝛ attrahēdo eos ad extiora. Decimūſextū ē exhibitio vini in potu ſuperflue laxato ex pharmacia dum accidit ei ſincopis: quia pre ceteris citiſſime ſuccurit ṽtuti cadēti. Propterea duodecimo de ingenio ſanitatis caplo q̄nto iuſſit galienus in omni ſincopi dari vinū dicens. In omni ſincopi dandū eſt vinum calide nature ꝛ penetrabilis: quatinus cibus cito penetret ꝛ in ſtomacho nō remaneat. Citrinū igitur eligaṫ vel aureum clariſſimū et ſubtile vetus. Cuius ratio eſt: quia tale vinū citiſſime vertitur i ſubtilem ſanguinē ꝛ ſpirituoſum reparās abūde deꝑditos ſpūs ¶ Attende ꝑmo ꝙ meſue caplo tertio tertie intētionis ſuorum ſimplicium ordinatiſſime proſequiṫ curā fluxus vētris ex pharmacia ſextuplici via. Prima quidē cu3 debilitātibus pharmaci ṽtutem. Secūda cū coadunātibus et cōſtringētibus membra dilatata. Tertia cū diuertētibus materiā fluentem ad contrariū. Quarta cū ſedātibus agitationē laborioſam ꝛ motꝰ medicinaꝝ in corꝑe. Quinta cū dilatātibus ꝛ cōfortātibus cor. Sexta cu3 ingroſſantibus ꝛ cōpingētibus materias fluētes. Ait enim ibi. Auxiliabimur quoq3 his ne ṽtus ꝓſternaṫ ꝛ cadat poſtꝙ̄ ſenſerimus cauſam fluxus ex facto rerū que preceſſerūt. Nūc quidem cum eis que medicine ṽtutem debilitāt vel frangunt cāq3 a corpore expellunt. nunc cum eis que canalium et membrorū expulſionis et orificioꝝ venarū virtutes et partes earu3 cōſtrigūt. nūc cum eis que mouēt et cōuertūt materiā ad contrariū fluxus ventris: nunc ṽo cum eis que ſedāt agitationē laborioſam ꝛ motus medicinarū in corpore: nunc aūt cū eis que dilatāt animā et cōfortant cor: nunc quādoq3 cum eis que ingroſſant ꝛ cōpingunt ſic em̄ aggregas omnē intentionem in cura. ¶ Attende ſecūdo ꝙ primā via3 ſic ibi proſequiṫ. Si ergo cauſa huius eſt propter tranſgreſſionem in medicina ex his que dicta ſunt: frangere virtutem medicine: et facere vt cito expellatur a corpore eſt melior cura. Citam autem expulſionem a corpore a tribus verificatores dixerunt. A rebus proprie que virtutem habent aut lauatiuam: aut abſterſiuam: aut compreſſiuam. Et ex lauatiuis quidem ſciuiſti ꝙ aqua calida quidem abſtergit et tranſmutat malitiam medicine: et ex eis eſt aqua hordei et muſcilago pſilii: et ſemen cytoniorum. Et ex abſtergentibus eſt zuccarum rubeum cum aqua calida et mel ꝛ aqua paſſularum: et ſecaniabin id eſt ſirupus acetoſus et ſimilia. Et ex comprimētibus quidem ſunt cytonia et maciana: et pira: ꝛ maſtix: et myrabolani: et ſimilia. ¶ Attende tertio ꝙ in proſequēdo ſecūdā viam primo extollit tria remedia. Primū eſt dragme due maſticis cū ſucco cytonioꝝ. Secundum eſt. dragaganti accatie ana dragme tres decocte

cum lacte dulci aut acetoso ⁊ bibite: illud est eñ mirabile. Terᵐ ē ʒ.2. granorū nasturtij torrefactoꝝ ⁊ impinguatorū decoquendo ea cum succo cytonioꝝ aut myrtoꝝ ⁊ deť in potu. Est eñ vltimū ad h̄. Scđo specialisat ibi remedia ƒm diuersitates casuū dicēs. Coriandro aūt vtere qñ queris ingrossare materias ⁊ cōpingere Et luto sigillato ⁊ sanguie draconis quā do excoriatōes esse credis. Et spodio quādo dolores pūgitiuos sedare ītēdis. Et accatia ⁊ sanguie dracōis et cacabre cū sedare volueris fluxum sanguineū. Et succo barbe hircine scz licio qñ vene ⁊ ductus lati refundūt materias ad intestina. Et adipibus in punctur is ⁊ mordicationibus intestinoꝝ ⁊ excoriationibus eoꝝ. Et muscilagine psilij in expellēdo residuū medicine. Et rebus narcoticis qñ queriť stupefactio ⁊ somnꝰ ⁊ materierū ingrossaº. Sz h̄ in fine rei tm̄ qñ iaz oia nō cōtulerint ⁊ in magnis causis et in cur timoris ꝓꝑe. Tertio sūmati medicias simplices ꝯstipatiuas coadunatiuas ꝯfortatiuas ⁊ retētiuas sic ibi colligit. Mrēs aūt medicinarū aggregantiū in se v̇tutem cōstipatōis ⁊ coadunatōnis ⁊ cōfortatōis et retētionis sunt mastix ⁊ rosa ⁊ semen eius: ⁊ xiloaloes crudū et balaustia: ⁊ succus barbe hircine: ⁊ galle: ⁊ gūmi: et lutū sigillatuz: et spodiū: ⁊ grana granatoꝝ: ⁊ ossa eorum: et sumach: ⁊ ameos: ⁊ semē portulace: ⁊ fructus thamarisci: ⁊ coriandrū: ⁊ semē arnoglosse: et folia myrti: ⁊ grana: ⁊ cyminū infusum in aceto: ⁊ torrefactū: ⁊ anisum silr̄ infusum: et cortices thuris: ⁊ coagulū leporis: ⁊ sanguis draconis: ⁊ grana nasturtij assata: et galla: ⁊ fructus rubi. Quarto describit ibi medicinas cōpositas ad has intētōes. Quarū duas hic referā. Prima est trocisci ex inuētione eius: quos vltimos dicit in intētōe hac ⁊ in fluxu vētris chronico. ℞. balaustiarū corticū glandiū infusoruz in aceto: et torrefactoꝝ: et sumach: et granoꝝ myrti: et hypoquistidos añ. ʒ.2. cymini gallarū infusarū in aceto ⁊ torrefactarū: ⁊ capitum granatoꝝ: ⁊ fructus thamarisci ⁊ macis ⁊ xiloaloes: ⁊ gallie aromatice ⁊ masticis ⁊ spice nardi añ. ʒ.1. semis acetose ⁊ gummi arabici: ⁊ boli armenici ⁊ granoꝝ passularū torrefactoꝝ añ. ʒ. ß. granoꝝ coriandri infusoꝝ in aceto ⁊ assatoruz. ʒ.2. fac trociscos ʒ.1. cum vino pōtico. Et sit dosis trociscus vnꝰ cū sirupo cytonioꝝ vel aliquo ex succis stipticis. Scđa est clistere iuuatiuum valde ℞. butyri. ʒ.30. sanguis draconis. ʒ.3. plus vel minus ƒm ꝙ tibi necesse erit. ¶ Attende. 4. ꝙ tertiā viā sic ibidē specificauit. Cōuertimus ꝗꝫ materias ad ꝯtrium fluxus vētris cū balneis ⁊ fricationibus ⁊ sudorē ꝓuocātibus, ⁊ cū diureticis ⁊ vomitū inducentibus: ⁊ cū vētosis ⁊ ligatōe ⁊ cōstrictiōe extremitatū dolorosa. Et silr̄ cū oibus q̄ mouēt materiā ad exteriora ⁊ faciūt diuertē a vijs p̄me expulsionis. qm̄ hec est res magis necessaria. ¶ Attēde quinto ꝙ quartā viā sic declarat ibi. Laboriosaz aūt agitationem ⁊ fluctuationē in corꝑe sedamus cū q̇ete ⁊ somno. Dico q̇etem corporeā scz et aialē cū administratōe celebritať seu delectactionis obiectoꝝ sensuū. Somnꝰ etiaz inducēdus est mulcebris cū cāticis somniferis ⁊ melodijs ⁊ omni arte organorū et rebus odoriferis ⁊ omni cā q̄ curat sahara. i. vigilias suꝑfluas. Et scito ꝙ somnus ⁊ ꝓfundatio in eo est ex maxime sedātibꝰ agitatōnes oms̄ et silr̄ quies. Cibi aūt ⁊ potus in dispōne hac oimode rescidendi sunt: nisi sincopim ⁊ casum v̇tutis timeas. Addunt eñ ad agitationē ⁊ nō minuūt. ¶ Attēde sexto ꝙ q̇ntā viā sic ibi declarat. Principiū ois intētionis est regimē dilatās aiam ⁊ cōfortās cor ƒm oēm administrationē sex rerū nō naturaliū. Loceť ergo ī domo temꝑati aeris nō frigidi. frigus nāqꝫ obcludit hūores ad interiora cum sit trahere eos ad exteriora res magis necessaria: nec calidi: resoluit eñ ⁊ debilitat. Et elige ex cibis ⁊ potibꝰ ⁊ alijs om̄e quod ꝯfortat cor ⁊ aiam dilatat. Notificatio specialis sexte vie ƒm ipsum describetur in parte sequenti.

Et si hoc totuz nō cōtulerit tribue ei in fine rei narcotica: ⁊ medicamēta fortia nota q̄ sūt in caplo de ꝓhibitione fluxꝰ vētris. Medicoᵒ v̇o est vtilius vt ꝓuisor existat in preparando trociscos ⁊ puluueres pōticos āteq̄ ad horā veniat: ⁊ vt sit ꝓuisor ī enematibus et ipsorum instrumentis.

c Et si hoc totum ⁊c. In hac ꝑte tertia dat duo refugia vltia ꝯ fluxū ventris ex pharmacia vbi oia p̄dicta nō ꝯtulerint. Primū ex exhibitio narcoticoꝝ: vt papaueris opij mādragore vel iusq̇ami ꝯueniēter repressoꝝ: vt ꝑ ea somnus ꝓuoceť dolor cesset: ⁊ humores moti spissiores fiāt ⁊ quasi imobiles. Scđm est exhibitō fortiū medicaminū notoꝝ q̄ infra describunť tertij decimasexta trac. 1. c. 4. de cura fluxꝰ vētr absolute. Ubi de narcoticis ait. In narcoticis v̇o est timor: lz qñqꝫ accidat vt sint nec̄aria. Nam ipsa qñqꝫ cōferūt inq̄ntū ingrossant materiā ⁊ inquātū faciūt dormire ⁊ ꝓlōgant necessitatē surgēdi ad sellā ꝓpter sensuz mordicatiōis. Et q̇cūqꝫ modo sit nō oz vt admīstreť q̄diu ab eis excusatio pōt eē. Or si nec̄aria fuerit eoꝝ administratio nō exhibeanť ei cuiꝰ infrigidať corpꝰ ⁊ debilitať vtꝰ ⁊ appet illud in pulsu. Si v̇o necessariū fuerit misceanť cuz eis q̄ sūt sicut castoreū ⁊ crocus et silia. Et iā testati sumus nos vidisse qui supposuit sibi collyriuz ex opio ⁊ mortuus fuit. Et cum possibile est vt admīstretur in collyrio nō admīstreť in potu. Et qñ est possibile vt admīstreť in ēplastris non administreť suppositū ⁊ factū collyriū. Iste sunt cautele q̄s dat ibi p̄n. in vsu narcoticoꝝ. ¶ Attende ꝙ mesue ca. 3. tertie intētiōis simpliciū de narcoticis tractās in hoc casu dādis. Primo docet tp̄s quo sunt exhibenda dicēs. Cōpingere aūt et stupefacere est vltimū ad quod initi debes et ꝓpe tūc qñ iam oia nō ꝯtulerūt ⁊ res posita est sicut ī desperatione: tūc quoqꝫ suꝑ narcoticis p̄sumendū est ⁊ medicamētꝭ fortibꝰ: sicut est tyriaca ⁊ philoniū. Componūt aūt rē magni erroris a p̄ncipio curātes huius cū narcoticis. Est enim cum eis curatio mēdosa ꝓpterea quia ingrossant vel cōgelant materias ⁊ fit retētio innaturalis ⁊ redit fluxus et ꝓrumpit post tempꝰ nō diu extēsum disruptior q̄ fuerat p̄us. immo sicut cōcomitās cum vestigijs ꝯgelatōis ⁊ mortis. Scđo indicat nocumēta q̄ ex eis timenť: ⁊ ait. Timenť aūt ex narcotitis nocumēta plura. Sunt eñ oimode ꝯtraria rei vite cōgelātia ac stupefacientia ⁊ mortificātia. Et nuda quidē. i. pura magis ⁊ adhuc magis recentia. Tertio dat modos quibus corriguntť dicēs. Ars vero ⁊ societas tegit eoꝝ nocumēta ⁊ remouet. Uerū triū intentionū res admixte eis īparū oꝑationes bonificāt. Primo v̇o socienť eis que resoluūt auferuntqꝫ ex narcoticis cōuenienter cōgelationē: sicut verbi gratia recte misceť eis castoreuz vel piper ⁊ crocus ⁊ maratrū. sunt eñ hec tyriaca narcoticoꝝ. Secūdo v̇o cum eis que v̇tutes cōfortēt et spiritus repēt: sicut spica ꝓprie ⁊ doronici ⁊ zedoariū. Tertio oprzvt socienť eis q̄ sistūt et sedant et cōstringūt agitationes ⁊ reumaticas materias fluentes de parte in ꝑtes: sicut est myrrha ꝓprie ⁊ olibanū ⁊ sandaraca. i. vernix: sic enim narcoticorū iniquitas reprimiť. Uerum si excusari potest non ꝓpinare melius est. Quarto dat cautelas et circūstantias obseruādas in administratione narcoticoꝝ et ait. Et si excusari nō potes a narcoticis melius est vt nō potui denť: sed administrare in emplastris tm̄ est melior cura: vel saltez in suppositorijs et enematibus id est clisteribus si parum in emplastris cōtulerint. Et si cogeris ꝓpinare potui fac cum timore et cautela. Et dare ea antiquiora est minoris nocumēti. Et dare ante somnū sero est melius horarum qua dari possint. Et omnino caue ne dederis super cibū: et caue ne dederis ea corporibꝰ humectatꝭ. Et silr̄ ne dederis ea corporibus impuris: sed post mūdificationem potius. Et vita exhibitionē eorum diebus cōtinuis: immo interueniat inter tempus et tempus exhibitio rerū confortantium vt saluetur thesaurus. Et scito ꝙ nocent oculis et sensibus: et tibi suꝑest ministrare cautelam ne noceāt. Et fac exhibitionē eorū quātitatis parue qua virtus nō ledatur. Melior eñ est iteratio q̄ mltiplicatio. Quīto describit narcotica quattuor ex magis electis ad sistendū fluxum medicinalez. Primū est. ℞. olibani dragmā vnā coaguli leporis. ʒ.2. opij. ʒ. ß. gallaruz. ʒ.3. fiāt ex eis trocisci. ʒ. ß. et sit potio eoꝝ vnus. Scđm est. ℞. bdellij sandarace. id ē vnic opij thur minuti myrrhe croci añ. ʒ. ß. fiāt pille sicut cicer da in sero tres vel q̇nqꝫ. Tertiū est. ℞. ciperi thuris minuti ameos: galle: croci: gallie muschate: gariofiloꝝ: balaustie: carmezich. i. fructꝰ thamarisci corticis ĝnatoruz myrrhe spice añ. ʒ.2. iusq̇ami opij añ. ʒ.1. et. ß. et fac trociscos auř. 1. et sit doř. eoꝝ trociscꝰ vnꝰ. Quarᵐ est. ℞. spodij semis rosarū accatie hypoq̇stidos balaustie sanguis draconis galle croci añ. ʒ.2. boli. ʒ.2. et. ß. opij. iusq̇ami añ. ʒ.1. fac troc. ʒ. ß. ⁊ sit dosis eoꝝ vnꝰ cū aq̄ roř. Et isti sūt vltimi in intētōe hac ⁊ ad oēm fluxum vētris et vomitū cum significatiōibus caliditatis.

d Medico v̇o est vtilius ⁊c. In hac quarta parte dicit vtilius eē medico et pro honore suo et ꝓ bono illius qui pharmacū sumit vt sit prouisus de trociscis ⁊ puluerib ꝰ restrictiuis ⁊ clisteribus ⁊ instrumētis ꝑ que inijciunť anteq̄ ad horā veniat qua indiget illis vel qua indiget narcoticis. Primo q: medicine p̄us facte et fermētate sūt efficaciores non fermētatis. Secūdo q: citius et promptius occurrit fluxui ventris dum superfluere incipit p̄usq̄ excādescat quādo prouisus est. Sit ĝ ꝓuisus trociscis descriptꝭ in ꝑte p̄ori ⁊ puluerib ꝰ factꝭ ex materialibꝰ.

succis eoꝝ. Clisteria vero quibus in hoc casu puideri debet sunt triū modoꝝ: quedā lauatiua vt ex aqua hordei sola: quedā restrictiua ꝛ loricatiua intestinoꝝ cōtra acumē pharmacie ꝛ humoꝝ sup ea decurrentiū: vt ex aq̄ plātaginis ꝛ cepo hircino liq̄facto: quedā mitigatiua ꝛ restrictiua: sicut ex butyro ꝛ sanguine draconis vel muscilaginib' psilij vel lini vel semis cytonioꝝ.

¶ De eo q̄ bibit catharticū ꝛ nō mouetur ab eo. Ca. VIII

Um pharmacia ꝛc. In hoc ca. pmo agit de puisiōe cōtra pharmacū nō soluēs: sed ɔturbās corpus p clisteria et suppositoria. Scdo p stiptica ibi [Et ipse quidē bibat] Ter° per phlebotomiam in defectu adiutorij per clistere ibi [Qꝫ si enema]

¶ De eo eo qui bibit catharticū ꝛ nō mouetur ab eo. Cap. VIII.

Um pharmacia[a] solutionē nō fecerit et fecerit mordicationē ventris ꝛ angustiam in ipo et qui sumpsit ipsam extuauerit ꝛ scotomabitur ꝛ dolebit caput ꝛ patie̾ alices ꝛ oscitationes succurrere debebis cū enemate ꝛ collyrijs siccis. Et ipe[b] quidem bibat masticis. ʒ. tres in aqua tepida. Medicina quoqꝫ quandoqꝫ opera̾ propter stipticorū bibitionem et comestionē taliū q̄lia sunt cytonia et maciana ppterea q̄ os stōachi cōpmūt ꝛ qd̄ sub eo existit: ꝛ pptea q̄ nauseā sedāt et medicinā a suo motu q̄ ē ad supiora violēter ad partē mouent inferiorē. ꝛ ppterea q̄ nature vim inferūt. Qd̄ si enema[c] nō iuuerit et mala supuenerit accn̄tia extēsionis corporis ꝛ ocli exierit extra ꝛ fuerit motꝰ ad supiora necessaria erit minutō.

a In pma parte dicit q̄ cū pharmacia nō soluerit ventrē: sꝫ fecerit in eo mordicationē ꝛ angustiā: ꝛ estuationē in corpe ꝛ scotomiā ꝛ doloreꝫ capitis: ꝛ alices. i. extēsiones brachioꝝ vel alioꝝ membroꝝ ꝛ oscitationes. tūc succurrendū est cū enemate. i. clisteri aut collyrijs siccis. i. suppositorijs solidis de sale ꝛ melle cocto ad pfectionē: q̄tinus p ista pharmacū traha̾ ad inferiora simul cū hūoribus ab eo cōmotis: deinde expella̾ ꝛ ptinus cessabūt: aut minuen̾ dicta accidētia: q2 remota ē ipsoꝝ causa. Idē cōsuluit mesue. c. pmo tertie intētionis simpliciū. Sed ante clisteria ꝛ suppositoria iubet dari p os cōpressiua stiptica: dicens. At si medicina est earū q̄ cōcedun̾ ꝛ solutionē nō fecerit: sꝫ fecerit angustiā et mordicationē in ventre gn̄aueritqꝫ in corpe ꝛ in capite dolorē vtiginosum cū scotomia ꝛ in oculis tenebrositatē ꝛ alices ꝛ oscitatōes festinabimꝰ succurrere cū collyrijs ꝛ clisteribus trahētibꝰ eā ad iferiora post administrationē rerū cōpressiuarū deponētiū eā: sicut sūt cytonia et mastix ꝛ sikia. Plurima em̄ taliū medicinarū ad inferiora cuꝫ vtute expellūt. ¶ Attende pmo q̄ clisteria ꝛ suppositoria tūc maxie cōpetūt cum pharmacia nō soluit ppter grossam ventositatē q̄ subleuat eā ad supiora descēdere phibēs: vel ppter debilitatē vtutis expulsiue: vel propter oppilationē in vijs expulsionis vt in colica: vel ppter inobediētiā materie ad expulsionē. Nam clisteria ꝛ collyria vētositatibus et pharmacie viā parāt ad inferiora: vtutē expulsiuā sopitā euigilant: oppilationes in vijs expulsionis apiūt: ꝛ inobediētes materias vi pharmaci cōmotas vna cū pharmaco inferius trahūt. ¶ Attēde scdo q̄ i isto casu tutiꝰ est incipe a suppositorio acuto cuiꝰ acumē sit cū pharmacia appropata hūori educēdo: vt si cholerā q̄rꝭ educere adde i cōfectōe suppositorij mellis ꝛ sali dyagredij. ℈. 1. si phlegma pulpe coloq̄ntide. ℈. 1. si melancholiā ellebori nigri vel lapidis lazuli. ℈. 1. Nam clistere interdum propter agitationem vehementem a pharmacia sursum attrahi̾ causa doloris angustiā adaugēs. ita vt tandē euoma̾: suppositoriū vero nū q̄. ¶ Attende tertio q̄ q̄nqꝫ sufficit in casu pn̄ti clistere leuitiuū ꝛ mollificatiuū: vt cū pharmacia nō soluit ventrē ppter indurationē sq̄balosam fecū in intestinis nō pmittentiū pharmacū descēdere: nec hūores attractos p ipm: vt decoctio. 4. remollitiuoꝝ cū. ℥. 1. cassiefistule et. ℥. 3. olei violati ꝛ. ʒ. 2. salis. Et quādoqꝫ sufficit clistere carminatiuū grossarum ventositatū ex decoctōe seminū anisi: aneti: carui: cymini cū. q̄rt. 1. olei anetini et. ʒ. 2. salis cū pharmacia non soluit cā grosse ventositatis subleuātis eā. Et q̄nqꝫ sufficit clistere mordicatiuū ex aq̄ marꝭ vel ex aq̄ decoctiōis pisciū salsoꝝ cū pharmacia nō laxat ex debilitate ꝛ pigritia expulsiue: et debilitate sensus intestinoꝝ. ¶ Attēde. 4. q̄ in dicto casu clistere attractiuū ꝛ laxatiuū est necessariū dū suppositoria acuta non sufficiūt ꝛ pharmacia nō sufficit materias q̄s mouit ꝛ agitauit educere: vel q2 nō est sufficiētis fortitudinis: vel q2 data nō fuit in sufficienti dosi: vel q2 pna est sursum ascēdere ex abominatōe vel alias ꝛ ɔuenientius est vt deorsum tendat. Et in isto casu clistere cōuenit qd̄ sit homogeneū cū pharmaco dato in vtute laxādi ꝛ educēdi similē humoreꝫ vt si pharmacū sit ex educētibus cholerā fiat clistere ex talibꝰ. Verbi gr̄a tale. ℞. seri caprini quart. 5. in quo expme. ʒ. tres reubarbari tempati in aqua endiuie cū pauca spica ꝛ pauco vino albo: ꝛ in eo dissolue olei violati quart. ß. salis cōis. ʒ. 1. et. ß. fiat clistere. Et si fortius facere volueris adde dyagredij masticis añ. ℈. ß. Et si pharmacū sit ex educētibꝰ phlegma fiat clistere tale. ℞. cētauree minoris. M. 1. turbith albi et bene gūmosi cōquassati. ʒ. 2. zinziberis. ʒ. 1. fiat decoctio pro vno clisteri. in qua expme fortissime agarici tempati in aq̄ hysopi cū ℈. ß. salis gēme. ʒ. 2. olei de spica quart. ß. salis cōis. ʒ. 2. ß. clistere. qd̄ si fortius facere volueris adde in decoctōe pulpe coloq̄ntide. ℈. 1. Si vero fuerit ex educētibus melācholiā fit clistere tale. ℞. polipodij q̄rcini folickoꝝ sene añ. ℥. 1. epithymi. ℥. ß. seminū feniculi carui añ. ʒ. 2. fiat decoctō pro vno clisteri. in qua dissolue pillularū de lapide lazuli. ʒ. 2. vel dyasene. ℥. ß. olei cōmunis quart. ß. salis. ʒ. 2. fiat clistere. Et si fortius facere volueris adde in decoctione ellebori nigri. ℈. 1.

b Et ipe quidē bibat ꝛc. In hac pte scda pmo iubet illum qui pharmacū bibit qd̄ nō soluit eū tpe debito: sꝫ itulit ei syntōata dicta q̄ supbibat. ʒ. tres masticis in aq̄ tepida: q2 p masticē comprimi̾ pharmacū ad inferiora vna cū hūoribus p ipm attractis et corrobora̾ orificiū stomachi sua stipticitate ꝛ p aquā tepidaꝫ laua̾ stomachus tā a pharmacia q̄ ab hūoribꝰ ꝛ amboꝝ acumē ab hac repmi̾ ꝛ estuatio a pharmaco illata. Secūdo dicit q̄ pharmacia q̄ sola nō laxat tpe debito: sed p̄fata inducit mala sintomata q̄nqꝫ opa̾ ppter potū stipticoꝝ sup eā: sicut ex potu mine de cytonijs vel sirupi cytoniorum vel sirupi myrtini. Et q̄nqꝫ opera̾ ppter comestionē stipticoꝝ sup eam: vt cytonioꝝ ꝛ macianoꝝ. i. pomoꝝ cōmuniū aliq̄d stipticitatꝭ ꝛ acetositatꝭ habentiuꝫ vt sunt poma apud nos vulgariter dicta de capēduto. Sꝫ potꝰ stiptici magis cōueniūt in isto casu q̄ cibi stiptici: q2 minꝰ occupant ꝛ distrahūt naturā a regulatōe pharmaci ꝛ faciliꝰ digerun̾ et sua fluiditate iuuāt ad descēsum pharmaci ꝛ humoruꝫ quos ipm cōmouit. Opa̾ aūt p hec pharmacia q̄druplici de cā. Prima est. q2 stiptica stringūt et cōprimūt os stomachi ꝛ id qd̄ sb eo est quare cōpellunt q̄ in stōacho sunt inferiꝰ labi. Scda est. q2 sedāt nauseā cōpressis inferiꝰ his q̄ eā ɔcitāt. Tertia ē. q2 pharmaciā violen̾ repentē supiꝰ ad ptē depmūt inferiorē. Quarta ē. q2 inferūt vim. i. fortitudinē nature cōfortādo ac roborādo vtuteꝫ expulsiuā. Istis de causis stiptica cōesta post alios cibos sepe inueniun̾ laxare ventrē q̄ pus assumpta cōiter stringunt.

c Qꝫ si enema ꝛc. In hac pte tertia dicit pmo q̄ si clistere ministratū illi q̄ pharmacū bibit ꝛ nō soluit cū nō iuuerit ipm sedādo sintomata vel laxādo ventrē: sed supuenerint accn̄tia mala: vt extēsio corpis exitus oculoꝝ motus pharmaci ꝛ humoruꝫ ad superiora tūc necessaria est phlebotomia: vt massa sanguis cōmota fortiꝰ et inflāmata violētia pharmaci p phlebotomiā minuta tepescat libere euente̾ ꝛ a putredine custodia̾ natura adhibēte plus sollicitudinis circa illud quod remanet ꝛ plus potēte sup regimie ipius. Ideꝫ iubet mesue ca. pmo intētōis tertie simpliciū: dicēs. Si aūt talia nō psunt scꝫ suppositoria ꝛ clisteria inferiꝰ ꝛ supiꝰ stiptica ꝛ accidētia mala multiplican̾: ꝛ materia leuigata fuerit sursum necessaria erit tūc phlebotomia ꝛ ppe de basilica: ꝛ post de sophena. est em̄ vtuosa ad hoc. Cōsequēter subdit. Verūtn̄ in his oībus cōfide et expecta beneficia magis ex clisteribus ꝛ proprie fm̄ q̄ exigit dispositio scꝫ ex his que appropata sunt humoribus purgādis a pharmaco motis. hec em̄ a magnis terroribꝰ securos faciūt. ¶ Attende q̄ in hoc casu pharmacie nō laxantis immo cōmouentis accidētis mala: q̄nqꝫ vomitus cōfert: quādoqꝫ clistere magis vt specificat mesue dicto caplo dicens. Vomitus autē magis puocādi sunt quādo pharmacia cordis generat morsum ꝛ nauseaꝫ. Et ē de genere strāgulantium et facit singultum prefocatiuum aude tūc super vomitum. Et ne contemnas clisteria: sed fiducialiter confide in eis: et pprie q̄n medicina circa ventreꝫ angustiā gn̄at: aut in hypocōdrijs aut torsioneꝫ i cis

et estuationē facit. Scđo dicit ꝙ cū sumptū pharmacū non soluerit vētrē hora opportuna dato ꝙ nulla fuerint inde exorta mala accidētia de p̄noīatis adhuc erit melius phlebotomare saltez duobus vel tribus diebus post sumptionē ei⁹. Et id itelligas de pharmaco forti laxāte attrahēdo nō de bn̄dicto parato fieri cibus. Nam tale forte cōmouet humores et dispōit eos ad putredinez calore extraneo quē inducit in eis. phlebotomia vo q̄dā modo euētat ꝛ tempat eos.

Et cum medicina ventrē nō soluerit et mala eam nō secuta fuerint accidentia: melius etiā erit vt ip̄am consequatur minutio saltem post duos dies aut tres. Nam nisi hoc factum fuerit timendū erit ne in ip̄o humores ad vnum principaliū membroꝝ moueantur.

¶ De dispositionibus medicinaruz ventrem soluentium Cap̄.IX.

¶ De disposi tionib⁹ medicinarū ventrē soluentium. Cap̄m IX.

Medicinarū ventrez soluentiū quedā sunt quaruz malignitas magna est: sicut elleborus niger: ꝛ turbich cum nō fuerit bonū imo fuerit ex genere ipsius quod est citrinū: ꝛ agaricum cum nō fuerit albū et purum: immo nigredini attinuerit: ꝛ sicut laureola. ¶ Et quia res iste male sunt tunc

In hoc cap̄lo p̄° agit de malignitate q̄rūdam pharmaciarū et remedijs cōtra eas Scđo de proportōnalitate q̄rūdam pharmaciarū ad aliq̄s hoim cōplōnes penes quā de eis pl⁹ vł minus daꝛ ꝛ rep̄miꝛ malitia ip̄arū ibi[Quedā etiā] Tertio de correctōe medicīe tarde soluētis iūcte cū cito soluēte ꝛ ꝯsideratōe p̄ncipioꝝ in pharmacijs ibi[Due p̄terea] Quarto de modis q̄b⁹ pharmacia soluit ibi[Medicīarū p̄terea] Quito d̄ venēositate pharmaciarū ꝛ correctōe eius ibi[In pluris q̄z] Sexto de p̄hibitiōe ꝯiūctionis medicīe labificatiue cū cōpressiua ibi[Ampli⁹ qđ labi]

a In p̄ᵃ pte q̄ est pn̄s text⁹ p̄mo refert q̄sdā malignarū pharmaciaꝝ. Scđo dat remedia ꝫ eas qn̄ bibite fuerit ibi[Et qꝛ res iste] ¶ In p̄ma pticula dicit ꝙ aliq̄ pharmaciarū soluētiū ventrem sunt magne malignitaꝛ. Et exēplicat de.4. Prima est elleborus niger: nō ꝙ niger sit malignior albo: imo niger ē incolumior: q̄m albus minaꝛ accidētia frōris: imo est sicut venenū p̄pe p̄focatiu⁹ niger vo acquirit corpori iuuenescentiaz ꝛ incolumitatem: vt ait mesue ca°. de eis: sed qꝛ niger ē solutiu⁹ vētris: alb⁹ vo p̄uocatiu⁹ vomit⁹: iō dicit hic. Ellebor⁹ niger. Agiꝛ em̄ hic de secessiuis. Elleborus aūt piculosus est ꝛ violētus in toto gn̄e suo: cui⁹ laxatio difficulter toleraꝛ. Juxta illud mesue ca. d̄ eo. Nigri aūt vsq̄ ad tpa nr̄a virtus tolerabilis est: lꝫ adhuc difficilis. Inq̄t em̄ hypo. Molestus est elleborus quoꝝ corpa sunt sana: ꝛ nō cōuenit nisi robustis corpibus ꝛ carnosis ꝛ tpe veris p̄pe. Et de eodem dicit p̄n. quarti sexta trac.1. sum.3. ca°.17. Accidūt ex eo solutio vētris vehemēs et p̄focatio. Et cū danꝛ in potu ex eo.ʒ.2. spasmat ꝛ inficit. Et antecedūt illud pulsus cordis ꝛ adustio lingue ꝛ strictura sup eam: ꝛ eructuatio plurima ꝛ inflatio: deinde spasmaꝛ ꝛ tremit et moriꝛ. Scđa est turbich nō bonū citrinū. De q̄ dicit mesue ca. de eo. Citrinū vo malū: ꝛ nigrū est peius. Et de h̄ dicit p̄n. sūma nūc dctā.c.27. Accidūt ex eo sicut sūt accn̄tia ellebori nigri Tertia est agaricū nō albū ꝛ purū: sed nigredini attinēs. de q̄ dič mesue ca. de eo. Mascul⁹ vo ē mal⁹: ꝛ ille p̄pe q̄ est lōg⁹ niger. Et q̄rti sexta trac.1. sum.3. c.16. de eo ait p̄n. Ellebor⁹ alb⁹ ꝛ agaric⁹ niger sunt siłis imp̄ssionis. Et ellebor⁹ albus facit nauseaz et facit vomere: et q̄n̄q̄ aggregat qđ nō expelliꝛ: imo p̄focat: ꝛ q̄n̄q̄ mouet solutionē vētris ꝛ oīa pueniūt cū hoīe ad sincopim ꝛ ca sum ṽtutis ꝛ sudorē frigidū ꝛ spasmū. Quarta ē laureola. de q̄ lꝫ iaꝛ. afferat ꝙ nō est mezerion: sꝫ camelea: cui⁹ semē cocognidiū diciꝛ. Credo tn̄ p̄n. h̄ intelligere p laureolā meserion. de q̄ dicit mesue ca°. p̄po ꝙ est plāta vocata apud psas rapiēs vitā: ꝛ a q̄busdam faciēs viduas: ꝛ a pluribus leo terre dr̄. Est plurimo veneno nocens mēbris q̄ sunt minera ṽtutū debilitās ꝛ dissoluens ea solutione educit aquā citrinā cum fortitudine vehemēti. ¶ Attēde ꝙ medicinarū malignarū ventrē soluentiū: q̄dā maligne sunt in toto genere suo: sicut ellebor⁹: esula: laureola: alie vo fm̄ sp̄ēs vel modos aliq̄s sui generis: vt turbich citrinū: agaric⁹ niger: coloq̄ntida q̄ sola crescit. Juxꝛ illud mesue p̄mo simpliciū ca.1. Sūt malignarū quedā gn̄a sup q̄b⁹ nō ambigiꝛ de effrenitate: sicut mezeriō ꝛ euforbiū ꝛ in gn̄ib⁹ pluriū siłr: sicut turbich nigrū et agaricū nigrū: ꝛ coloquintida singłaris ī plāta sua a q̄b⁹ elōgarioꝫ: nisi forsitā cōgruant q̄dā ex eis ī magnis causis: ꝛ tūc sup eis p̄sumēdū ē cuz tiore ꝛ cautela: post fractionē tn̄ malitie sue vltimā si possibilis est: vel saltem q̄ melius fieri pōt: hec ille.

si bibite fuerint ꝛ mala inde accidētia p̄uenerint melius erit vt medicīa a corpe expellaꝛ quāto plus possibile fuerit vomitu aut purgatiōe ꝛ medicetur cū tyriaca. Multarū p̄terea earuz remouebiꝛ malitia ꝛ cōturbatio quā faciunt anime dādo in potu aquā vehemēter frigidā: et sedendo in ipsa sicut turbich citrini putridi. Omnis quoq̄ res que acuitatē frāgit glutinatione ꝛ lenificatiōe et vnctuositate in qua sit dulcedo vel suauitas ad hoc confert. Quedāᵇ etiā medicinarū quādoq̄ aliquibus proportionales existūt cōplexionibus et alijs nō conueniunt. Scamonea nāq̄ in eos qui in frigidis morātur regiōibus nō operaꝛ nisi debiliter: nisi magna inde deꝛ quātitas: sicut est mos eius in terra turchorum.

¶ In scđa dat.4. genera remedioꝝ ꝫ mala accidētia p̄uenītia ex assumptōe alicui⁹ dictarū medicinarū. Primuz est eductio ip̄ius a corpore breuis et totaꝛ q̄ tomagis possibile fuerit per vomitum aut purgationē. i. solutionē ventris. Per vomitū q̄dē si pharmacia sursum declinet vna cū hūorib⁹ p ip̄am attracꝛ: ꝛ accidētib⁹ ab ea cōmoꝛ. Per solutionē vo vētris si hec oīa declināt ṽsus inferiora ꝛ torsio sentitur in intestinis. Debet aūt p̄uocari vomitus nō cū violēto pharmaco ne malū aggrauet: sed cū impositōe digiti in ore: vel pēne intincte ī oleo: vel cū potu aq̄ calide ꝛ modici olei. Solutio vo vētris p̄uocāda ē. cum supposi torio vel leni clisteri vel potu māne vel casiefistule: vel muscilaginis psilij cū aqua hordei vel sero capno. Scđm est exhibitio tyriace: nō quidē recētis sed fermētate: q̄tinus rep̄mat a forma specifica venenositatē dictarū medicinarū. Nam tyriaca est sublimior medicinarū compositarū: ꝛ melior earū p̄pter multitudinē sui iuuamēti: et p̄prie in venenis q̄ sunt ex pūcturis: sicut serpentū et scorpionuz ꝛ canis rabiosi ꝛ venenis bibiꝛ interficiētibus: ꝛ nō efficit has opationes nisi p̄pter p̄prietatē forme eius sequentē complexionē simplicium ipsius vt ait p̄n. 5. huius ca. deca. Et auerroys cap̄lo tertio libelli sui de tyriaca ait. Et p̄ma causa p̄pter quam fuit inuēta tyriaca fuit vt curenꝛ per illam nocumēta venenosoꝝ que sunt in aīalibus: sicut in lacerta et cane rabioso: et venenosoꝝ que sunt in plātis inuēta. Tertiū est exhibitōe aque vehemēter frigide in potu ꝛ sedere in ipsa per modū balnei. Ipsa nāq̄ remouet malitiam multarum ex eis: veluti turbich citrini putridi: quia tam sua frigiditate actuali q̄ habituali venenositatez caloris medicine extinguit ꝛ membra inhabilitat ad receptionē impressionis eius et sua fluiditate pharmaciā inferius deducit. Quartum est generale scilicet exhibitio cuiusq̄ rei dulcis ꝛ suauis frangentis acuitatem medicine violēte accepte: vel per suā glutinationē: vt muscilagines lini vel psilij faciunt: vel per suam lenificationem vt faciunt casiafistula et manna: vel per suam vnctuositatē vt oleum cōmune vel violatū vel butyrum recens vel iura pinguia. ¶ Attēde ꝙ vltra hec quattuor generalia remedia contra malignitatē pharmaciarū violentarū vnaqueq̄ ex eis hꝫ remedia specialia sibi p̄pria que ptractat p̄nceps quarti sexta summa tertia p̄mi tractatus que est de venenis sumptis ex plantis calidis et curis eorum.

b Quedam etiā medicinarum ꝛc. In hac parte secunda dicit primo ꝙ alique pharmaciarū quibusdā hominū ꝛ regionum proportionanꝛ sic ꝙ eis competūt ad suos ventres laxādos: ꝛ hominibus alijs aliarum regionū nō cōueniūt. Exempli gratia. scamonea cōuenit h̄itātib⁹ in regionibus frigidis: immo in illis parum operatur: nisi magna quātitas ex ea detur: vt habitantibus in regione turchoꝝ: vel in regione anglie: scotie: aut hibernie. Tales em̄ vt in plurib⁹ sunt solidi robusti vix passibiles ab occurrentibus eis intus et extra: suntq̄ eis viscera

calida fortia q̃ debile pharmacū cito dissiparēt. Sed habitātibus ī regionibus estuosis feruidis: vt in p̄mo vel scḋo climate neq; scamonee neq; alterius pharmacie fortis sba cōuenit: imo necesse est si solutōne ventris indigeāt: vt nō deꝫ eis corpus pharmacie: sed sola eius ṽtus vt aqua vel serū vel liquor alius in quo reubarbarū turbich aut agaricus

Et quādoq; est necessariū q̇busdam corporibus in aliq̇bus regionibus ne medicinarū corpora denꝫ: sed virtutes earū tm̄. Necesse est etiā vt medicinis ventrē soluētibus bene redolentes medicine misceanꝫ: ꝓpterea vt membrorū ṽtutes eis cōseruenꝫ. Medicie quoq; cordis ad hoc iuuamentū conferūt ꝓpterea ꝙ spm̄ animalē in vnoquoq; mēbro confortāt. Plurime quoq; earū subtilitate sua et facilitate iuuāt. Due ꝑterea medicine quādoq; cōiunguntꝫ: quarum vna suū humorē cito expellit: ⁊ altera tarde. Una ergo suā operationem efficiet postq̄ ipa iam alteraꝫ in suo etiā humore cōpressit. ⁊ opabitur in ipaꝫ: ⁊ eius debilitabit virtutē. Cūq;

vel aliud pharmacū fuerit infusum vl' intro bullitū. ¶ Attē de p̄mo ꝙ quidā incolētiū regiones frigidas facile solubiles sunt: imo de leui incurrūt fluxus ventris diuturnos: q̇a laute viuūt ⁊ paruꝫ laborāt ⁊ balnea frequētant: et abunde vtunꝫ rebus vnctuosis: vt butyro plurimo remollictibus ītestina corꝫ: sicut flamigi q̇bus nō cōueniūt pharmacie fortes. ¶ Attēde scḋo ꝙ lꝫ incole regni frācie ⁊ regionū sibi vicinarū bene sustineant corp' scamonee nō tn̄ sustinent ipsi' mltā quātitatē imo ʒ. f. magna est dosis vt in plurib'. Et mesue. c. de ea dicit. ꝙ dosis ei' ē a g̃nis q̇nq; vsq; ad. 12. Et de ea dicit democrit' ꝙ est solutiuū antonomasice ⁊ ꝙ est gen' solutiuorꝫ ⁊ fortius sup oia solutiua. Scḋo dicit necessariū esse ꝙ medicie aromatice ꝑmisceanꝫ cū medicinis solutiuis vētr[is]: q2 solutiue vim nature īferūt: accelerāt seniū: mineras ṽtutū oēs debilitant. Aromatice ṽo cōtraria faciunt. Juxta illud mesue capl'o tertio intētionis secūde suorꝫ simpliciū. Et sciuisti ꝙ boni odores incolumitant medicinam. sedant eni̅ agitationē ⁊ nauseam: et confortant cor et cerebrum: et dilatāt animū: et gaudium generāt. ¶ Attende ꝙ he medicine aromatice sunt sicut viole: rose: sandali: canfora: spica: lignum aloes: macis: cinamomū: gariofilus: ambra: muschus: cortex citri quibus vti potes modo frigidis modo calidis ꝫm exigentiā casuū.

Tertio dicit ꝙ medicine cordiales ꝑstant ad id iuuamentū scꝫ ad reꝑssionē malitie mediciarū solutiuarū ⁊ ꝯseruatōeꝫ ṽtutū mēbrorꝫ: q2 cōfortāt spm̄ aialē ī q̇libꝫ mēbrorꝫ. Et itellige h' ꝑ spm̄ aialē spm̄ vitalem. Nā sic vitalis ṽtus: quādoq; aialis ḋr ab aiali vt sup̄ patuit primi p̄a doctrina sexta ca. 4. sic vitalis spūs quādoq; animalis ab aiali. ¶ Attende ꝙ medicinarū cordialiū conferentiū in hoc casu: quedā cōfortāt tm̄: alie confortāt et alterant: alie cōfortant ⁊ addūt in solutioneꝫ: alie ꝯfortant et diminuūt de solutione. Juxta illud mesue capitulo primo secūde intētionis suorꝫ simpliciū canone scḋo. Medicinarum autē cordialium ṽtutes quattuor modis eligēde sunt. Sunt eni̅ que ꝯfortant tm̄: sicut poma dulcia ⁊ aromatica ⁊ xiloaloes et doronigi: alie que cōplexioneꝫ alterant aut calidā sicut iungiꝫ scamonee rosa ⁊ sandali: aut frigidam sicut iungiꝫ thamarindis macis ⁊ similia: alie vero cum hoc ꝙ cōfortant etiam ad solutionē iuuant: sicut succus rosarum ⁊ viole ⁊ emblicus ⁊ similia: et alie sunt que minuūt de medicina laxatiua excessum in solutionem ⁊ acumē: sicut spodium camphre ⁊ similia. Quarto dicit ꝙ plurime medicinarū bene redolentiū ⁊ cordialiū subtilitate sue substantie ⁊ facilitate sue penetratiōis iuuāt vel ad cōseruationeꝫ ṽtutum membrorū: vel ad felicitandū operationem pharmacie aperiendo vias virtuti pharmaci ad hūores purgādos: ⁊ ab humorib' ad intestina: ⁊ habilitādo materias expulsioni ꝑ subtiliationē earū. Et notanter dicit plurime: q2 aliq̄ ex cordialib' medicis sunt grosse sbe: sicut margarite granati rubini: os de corde cerui: corallus: cristallus.

c Due ꝑterea medicine ⁊c. Jn hac parte tertia p̄mo agit de inconuenientibus ex ꝑmixtione pharmaci cito soluentis cum tarde soluente. Scḋo de remedijs ibi |Quare aliquid ei erit admiscendum| Tertio remittit nos ad considerandum principia virtutum pharmaciarum ibi |Amplius considerare debes principia|

¶ Jn p̄ma particula dicit ꝙ in vna dosi laxatiua iunguntꝫ interdum due pharmacie: quarum vna cito: alia tarde agit: vt in dyafinicon turbich tarde soluēs scamonee iungiꝫ que cito laxat. Et ad hoc sequitur

duplex incōueniēs nisi ꝓuideaꝫ. Primū ē ꝙ pharmacia cito operans efficiet operationē suā attrahendo sibi ꝓpriū humorem et educendo a corꝑe postq̄ cōpresserit iā ī suo hūore quā sibi attraxit pharmaciā aliā tarde soluentē: et opabiꝫ in tarde soluentem alterādo eam ⁊ debilitādo ṽtutem ipius ꝓpter dissonantiam et contrarietatē iter medicias que sibi attrahunt diuersis temꝑibus cōtrarios humores. Scḋm est ꝙ cum postea medicina alia que tarde operaꝫ opari incepit erit debilis ṽtutis: q2 re sibi ꝓpriū mouebit humorē et nō perficiet attractōꝫ ei' ⁊ eductōeꝫ vnde īsurget timor ne cōmot' humor ebulliēs putrescat vel ad aliq̇d currat p̄ncipaliū membrorū.

secunda post opari ceperit erit debilis ṽtutis mouēs et nō perficiens. ¶ Quare aliq̇d ei erit admiscēdū q̇d ipam facilē reddat ⁊ festinare faciat sicut ꝫiꝫiber turbich: qm̄ ipꝫ stupefieri non permittit. Et simil'r fiet si eas bene scíueris ꝑmiscere. ¶ Ampli' cōsiderare debes p̄ncipia q̄ in virtutibus medicinarū ventris solutiuarū declarauimus cuꝫ locuti fuimus de principijs vniuersalibus medicinarum simpliciū. Medicina' ꝑterea solutionē faciens plerūq; operatur illud soluendo proprietate sui sicut turbich. et plerunq; efficit illud exprimēdo proprietate sui: sicut myrabolani. et quādoq; operaꝫ illud lenificando proprietate sui sicut xiraset.

¶ Jn secūda dat duo remedia cōtra hec duo incōueniētia. Primū est ꝙ admisceaꝫ pharmacie tarde operāti aliq̇d quod ipsam facilem reddat. i. cito reducibilē a calore nostri corꝑis ⁊ cito influentem suam ṽtutem attrahēdo humori ⁊ festinare faciat opus actractionis ⁊ solutionis ipsius: sicut cōiungimus ꝫinꝫiber turbich: quia nō ꝑmittit ipm stupefieri. i. torpescere et diu morari ī visceribus absq; solutione vētris. Juxta illud mesue ca°. de turbich. Turbich est opationis debilis ⁊ tarde ⁊ ex maxime cōfortātibus ipm ē ꝫinꝫiber: et cōfortatū cū ꝫiꝫibere educit hūores phlegmaticos grossos et viscosos ⁊ a remotis et iūcturis proprie. Et ipsum quidem mūdificat stomachum ⁊ expellit ab eo superfluitates adherentes villis eius: et mundificat pectus a phlegmate grosso ⁊ putrido. Solꝫ aūt sub forma pulueris tal' exhiberi. R. turbich albi ⁊ gūmosi. ʒ. i. ꝫinꝫiberis. ʒ. f. ꝫuccari albi. ʒ. i. et. f. terantur ⁊ fiat puluis qui ꝓ vna dosi detur. Scḋm remedium est. ꝙ debite misceaꝫ pharmacia cito soluēs cum tarde soluente tali hora scꝫ et tali mora ꝙ pharmacia facta ex his iā fermētata sit ⁊ reducta ad vnam formā laxationis q̄n ministrabiꝫ. Nam si bn̄ scíueris eas ꝑmiscere sil'r fiet: scꝫ ꝙ sil' opabūtur tarde ⁊ cito soluens: nec vna impediet vel debilitabit alteram.

¶ Jn tertia p̄nceps hortaꝫ medicū vt in cōpositiōe pharmaciarum consideret p̄ncipia q̄ declarata sunt in ṽtutibus medicinarum soluentiū ventrē cum ꝫmo habitus est de p̄ncipijs vl'ibus simpliciū medicinarū tractatu p̄mo scḋi canonis. Et maxime attēdat ⁊ cōsideret iudicia ꝑmixtionis medicinarū q̄ tradidit p̄n. in vltima ꝑte capl'i q̇nti decī trac. sic icipiēte. Judicia ṽo ꝑmixtiōis sunt: qm̄ medicinarū opatōnes q̄nq; fiunt fortes ꝓpter ꝑmixtionem: et q̄nq; destruunꝫ ipsarū opationes ꝓpter admixtionem: et q̄nq; rectificaꝫ ⁊ remoueꝫ ipsarū malitia. vt ibi declarat plib' exēplis. ¶ Attende ꝙ p̄ncipiorꝫ ꝯsiderandorꝫ in cōpositōe pharmaciarū quedā cōsistūt in electōe bonorꝫ simpliciū nō adulteratorꝫ nec inueteratorꝫ: alia in artificiali ꝑparatōe decēti ꝑ decoctionē vel lotionē vel infusionē vl' triturationē: alia in festinatōe tarde operantium: alia in correctōe malignarū: alia in ꝯueniēti sigillatione bone ꝓprietatis cuiuslibet q̄ felicitaꝫ eius operatio.

d Medicina preterea solutiōeꝫ ⁊c. Jn hac parte quarta diuidit pharmaciā solutiuā ventris in quattuor membra ꝫm q̄ttuor modos quibus laxat ventrē. Nam plerūq; laxat sua ꝓprietate dissoluendo et eligēdo sibi ꝓprium humorē: sicut turbich phlegma scamonea cholerā. Et quādoq; laxat sua proprietate cōprimendo id cui obuiat: vt myrabolani. Et quādoq; laxat lenificādo seu lenē reddēdo vl' applanādo superficiē stōachi ⁊ intestinorum: quare cito labiꝫ et facil'r quod per eos transit: sicut xirasct

id est rob de succis fructuū solubiliū. Et interdū laxat labifican do.i. labile reddēdo seu facil͛r fluxibile id quod euacuat: vt musci lago psilij ⁊ pruna q̄ feces remolliūt ⁊ labiles reddūt. Ad idem capl'o scd̄o simpliciū inq̇t ebemesue. Mediciarū educētiū ꝑ ven trem opatio fit.4.modis a ꝓp̄etate quodā modo inata eis.

Et plerūq̨ operatur labificando sicut muscilago psilij et pruna. In^e plurimis quoq̨ violentarū medicinarū existit aliqua venenositas: ⁊ solutionē ventris efficiūt ſm modum quo nature violentia infert. ¶ Ipse igit͛ aptāde sunt medicinis in quib' existat bezariū. Plerūq̨ etiam adiuuant amaritudo et acuitas et ponticitas ⁊ stipticitas ⁊ acetositas ī operationibus medicine cum proprietas ei presens affuerit. Amaritudo nāq̨ et acuitas in resoluēdo iuuant et ponticitas et stipticitas in premēdo: et acetositas in incisionem faciēdam que ad labendum preparat.

Aut enim educunt dissoluēdo ꝓprietate sua: sicut scamonea ⁊ turbich: aut cōprimēdo ꝓprietate sua et exp̄mendo: sicut myrabolani: aut lenificādo ꝓp̄etate sua: sic̄ casiafistula ⁊ thamarindi: aut lubrificādo ꝓp̄etate sua: sicut muscilago psilij. ¶ Attēde p̄mo ꝙ quidā addiderūt his.4. modis modū q̇ntū laxatōis videlȝ eliquādo cōgelatos humores vel coagulatos: ⁊ hoc modo dicūt euforbiū laxare. ¶ Attende scd̄o ꝙ in laxatiuis p̄mi modi est ṽtus eliciēs ⁊ notorie trahēs ac eradicās sibi ꝓpriū humorē. Juxta illud mesue ibi. Et dico ꝙ medicina q̄ de ꝓp̄etate educit dissoluēdo ſm plurimū sigillata est ṽtute attractiōis ⁊ eradicationis. ¶ Attēde tertio ꝙ in laxātibus comp̄mēdo vel lenificādo vel lubrificādo est aliq̇d de attractiua ṽtute a ꝓp̄etate: sed debile remissum nō multū apparēs: imo sua obuiatiōe corꝑali potius q̄ꝫ attractōe educūt hec quib' obuiāt. Juxta illō mesue ibi. In reliq̇s aūt nō sic est ṽtus attractiōis. debiliter em̄ hec ṽt' eis est insita: neq̨ agūt hoc apparēter nisi parū: imo poti' materias q̇bus obuiāt educūt. Et membrū ad plus remotū ad quod cū ṽtus ꝑtingere pōt: est ep̄ar ⁊ caput. Et vix ꝑtingūt alit͛ ad caput nisi forsitan q: materias ad ip̄m saliētes educūt. ¶ Sed queret aliq̇s quō scit͛ ꝙ aliq̄ ṽtus attractiua his inest. Dic ꝙ ꝑ hoc scit͛ q: plus educūt vnū humorē q̄ꝫ aliū electiue ⁊ determinate: vt myrabolani citrini electiue cholerā educūt. kebuli phl'ma. idi melā ⁊ māna ⁊ viola ⁊ pruna ⁊ psiliū ⁊ thamarīdi solutōe educūt cholerā. ⁊ casiafistula cholerā ⁊ phl'ma: vt ait mesue ca. d' eis. ¶ Attēde q̇rto ꝙ nihil ꝓhibet eandē medicinā euacuare lenificando et labificādo sil͛: sed lenificatiua d͛ cōparatōe ad sup̄ficiē intestiorū quā lenificat. Et labificatiua cōparatōe ad materiam expellendam quā lubricā reddit ⁊ facile labilē: vt casiafistula māna pruna thamarindi lenificant et labificant. ¶ Attende quinto ꝙ medicine que soluunt lauando ⁊ abstergendo: sicut serum ⁊ absinthium reducunt͛ ad labificatiuas: quia soluūt operatiōe quā faciunt in superficie membrorum.

e In plurimis q̨ꝫ ⁊c. In hac ꝑte q̇nta p̄tāgit nocumēta iūcta ī plurimis pharmaciarū. Scd̄o remedia ꝯ hec ibi [Ipse igit͛]

¶ In p̄ma ꝑticl'a dicit duo inesse nocumēta plurimis violētarū pharmaciarū. Primū est venenositas aliq̄ qua īmutant͛ a tota specie mēbris vniuersis ⁊ maxie p̄ncipalibus. Scd̄m est ī modo sue solutōis: q: ip̄e soluūt modo q̄ inferūt nature violentiā irritando mēbra pūctiōe distēsione cō motōe humorū alteratōe sue complexionis ⁊ debilitatōe retētiue ṽtut͛. ¶ In scd̄a dat duo remedia cōtra hec nocumenta. Primū est vt aptent͛ pharmacie taliter ante sui exhibitionē ꝙ sit in eis bezariū.i. ṽtus besar. Et exponit͛ cōiter in glosa marginali auicēne q̄ est trāslatoris. ꝙ bezar est lapis viridis in quo existit ṽtus vt oē expellat venenum. Sed in synonymis iañ. scribit͛. bezard arabice est oīs medicina liberatiua a veneno. Nos aūt ꝓ pō vocabulo hoc significāte carētes vocamus tyriacā. Bezard etiā vocāt interdū galbanū ꝓpter excellentē ṽtutē eius cōtra venenū. quod pȝ ꝑ auicennā in descriptione tyriace. Vocat͛ etiā bezard vel bezahar quidā lapis m'ltū charus regibus dictus vulgarit͛ lapis serpētinus. Et aliq̇ putāt hunc lapidē esse qui generat͛ in oculis ceruorū in oriēte qui cum serpētes comedūt: vt deponētes seniū ferociores fiāt intrant flumen: ibiq̨ morant͛ immersi vsq̨ ad caput tādiu quousq̨ sentiūt veneni ṽtutem supatā. interea lachrymā emittūt q̄ coagulata in oculis interdū vsq̨ ad magnitudinē nucis desiccat͛ donec cadat et cū sic flumē exeūt inuenit͛. Et hic dicit͛ oīm venenorū tyriaca. ¶ Attēde ꝙ bezariū in hoc passu capit͛ gn̄al'r ꝑ virtute rei medicinalis q̄ pharmaco admixta malignitatē ei' corrigit. Et hec res est triplex: quedā est magni iuuamēti: alia parui: alia mediocris. Et q̇dam iuuat obuiādo medicie solutiue ne sup̄fluat vt mastix scamonee admixtus ꝓhibet eā a sup̄fluitate solutiōis. Et admixtus aloe ꝓhibet ip̄m ne venas apiat aptione sanguinē manare faciēte: alia iuuat ꝯfortando ṽtutem: vt flores borraginis ⁊ buglosse solite dosib' addi laxatiuis: alia iuuat corrigendo malā cōplexionē quā inducere solet: vt succus rosarū in electuario de succo rosarū ꝓhibet scamoneā sup̄calefacere. Juxta illō mesue ca.4. summe p̄me intentionis scd̄e simplicium. Adhuc aūt oīs res que est sicut betzahar in emēdatione medicinarū solutōnē facientiū: aut est magni iuuamenti aut parui aut mediocris. Voco aūt iuuamentū om̄e id quod medicine solutiue obuiat: aut quo ṽtus corꝑis regit͛: aut mala cōpl'o remouetur. Magni iuuamēti rem dico in qua intentiones oēs cōgregant͛ q̄s diximus: cū hoc etiā ꝙ pōt effici nutrimentū corꝑis nostri: sicut res dulcis. Parui aūt iuuamēti rem dico in qua vnā vel duas ex intētōnibus q̄s diximus inuenies: preter hoc ꝙ possit esse nutrimentū nr̄i corꝑis: imo est ad alterandū ⁊ ꝑmutandū tm̄: sic̄ res acuta: res amara: res salsa: res stiptica ⁊ sil'ia. Voco aūt rem mediocris iuuamēti in qua plures ex intētionibus quas diximus inuenies: cum hoc etiā ꝙ ſm aliq̇d pōt effici nutrimētū nostri corꝑis: sicut res vnctuosa aut res insipida. ⁊ res in qua simul dulcedinē ⁊ pōticitatē est inuenire: sicut sunt dactili ⁊ cytonia: aut dulcedinē cū acumine sicut mel: aut dulcedinē cū acetositate sicut musa: aut dulcedinē cū insipiditate sicut poma. Scd̄m remediū cōtra venenositatē ⁊ violentiā pharmaciarū est adiutoriū quod pharmaco p̄stat in oꝑibus eius amaritudo vel acuitas vel pōticitas vel stipticitas aut acetositas rei addite cū ꝓprietas affuerit ei q̄ felicitet opationē pharmacie ex quadā occulta cōsonātia ⁊ ꝓportōe int͛ eas. Juxta illud mesue capl'o tertio summe p̄me intētionis scd̄e simpliciū. Auxiliatur aūt adhuc nobis in emēdatōe res ſm differētias saporū cōsiderare que sunt sapor acutus amarus salsus dulcis vnctuosus insipidus acetosus ⁊ stipticus. frangit em̄ quod timet͛ ex multiformibus medicinarum excessibus. Nam amaritudo et acuitas iuuāt in resolutōe vētositatum quas interdū pharmacia suscitat. Et stipticitas ⁊ pōticitas iuuant in dep̄mendo materias euacuādas ṽsus inferiora. Et acetositas iuuat in incidēdo materias viscosas ⁊ reddēdo eas labiles et obedientes pharmacie trahēti. ¶ Attēde p̄mo ꝙ res acuti saporis iuuat in rep̄ssione pharmaciarū sex modis. Primo quidē carminādo ⁊ resoluendo ventositates. Scd̄o incidēdo humores grossos ⁊ viscosos. Tertio p̄parādo vt a rēotiorib' trahat. Quarto accelerādo opatōnē pharmacie. Quinto tollēdo cōgelationes humorū. Sexto aperiēdo oppilationes et acquirēdo pharmacis ṽtutē facil'ē penetrandi. Juxta illud mesue ibi. Res em̄ acuta adiuuat ī carminādo et resoluēdo ventositate quod ꝑ medicinas acquirit͛. Et hac intētione species acute alefangine miscent͛ eis. subtiliāt em̄ ⁊ resoluūt ventositates: sicut ꝓprie daucus et piper longū ⁊ feniculus miscent͛ scamonee: ⁊ feniculus ⁊ anisum polipodio. Et plurimū adiuuat in incidēdo corpus humoris grossi ⁊ viscosi ⁊ facilitat ad expellendū: in quē forsitan medicina opari nō poterat: sicut recte qui squillā hieris magnis admiscuit operatus est vt ex hoc materias difficilis eradicatiōis euacuet. Et plerūq̨ res acuta preparat vt a remotioribus medicina trahat: sicut tapsia. i. nasturciū agreste ꝓprie in pillulis fetidis ⁊ piꝑ in hieris. Et medicinā q̄nq̨ tarde opationis aut debilis facilē reddit ⁊ festinantē facit. His em̄ intētionibus felicitat͛ ṽtus turbich in ꝑmiscēndo cū ip̄o zinziber: ⁊ cū hermodactilis raphanū: ⁊ cū cartamo carui agreste: necnō ꝯgelatōnes remouet oppilationes apit ⁊ acquirit medicinis ṽtutem facilē penetrandi: q̄nis ꝑ se nō faceret sicut cordumeni id ē carui aggreste vel scordeō id ē alliū aggreste in magnis medicinis ⁊ diuretica sil'r in eis acuta. ¶ Attende scd̄o ꝙ res amara pharmacie admixta q̇druplr͛ confert. Primo resoluēdo aliq̇d de fumis ⁊ vaporib' ei'. Scd̄o ꝯfortādo stōachū. Tertio carminādo vētositatē. Quarto p̄fuādo a putrefactōe. Jux͛ illō mesue ibi. Res aūt amara adiuuat ī resoluēdo: ⁊ ē de bonis miscibilib' cū medicinis q̄ soluūt acuitate: etem̄ opponunt͛ sibi ex parte substātiarū et rep̄mūt sese et cū hoc seinuicē in soluēdo iuuāt. Et ꝓpter hoc subtil'r opatus est qui scamonee aloen miscuit. Nam se in idipsuȝ rectificant.

Adiuuat etiã res amara in confortãdo stomachũ ⁊ ventositatẽ carminãdo. Acq̃rit etiã medicinis eẽ pseruatiuas a putrefactiõe: imo remouet eam vtute ⁊ ꝯfortat corpa. ¶ Attẽde tertio ꝙ res salsa pharmacie admixta cõfert. Primo fortificãdo eam in opere. Scd̃o in quibusdam sedãdo cõturbationẽ. Tertio dissoluẽdo vẽtositates. Quarto acq̃rendo eis subtilitatez ⁊ facilitatẽ penetratõnis ⁊ vim incisiuaz. Quĩto pseruando a putrefactõe. Sexto exiccãdo superfluitates. Septimo remouendo oppilationes. Iuxta illud mesue ibi. Res vero salsa oim debiliter ⁊ tarde soluentiũ confortatiua est. Propter hoc prudens opatus est qui salgẽmã cũ agarico misceri docuit: aut alias spẽs salis: et similiter cũ epithymo ⁊ cũ alijs multis. Vigorãt em̃ opatiões earum et facilitãt: lz acquirere faciãt exiccationẽ ⁊ cadere in sitim. Et in q̃busdã cõturbationẽ faciũt ⁊ in quibusdã sedãt. Res quidẽ salsa ventositates dissoluit ⁊ acq̃rit medicinis subtilitatẽ ⁊ facilitatẽ ⁊ facit eẽ incisiuas necnõ a putrefactõe pseruatiuas: imo remouet eam: ⁊ exiccat supfluitates sbmersas imbibitasq̃ ⁊ in vasis adherẽtes viscosas et grossas. Et hec est eius ppetas ⁊ remouet oppilatões. ¶ Attẽde. 4. ꝙ res vnctuosa pharmacie mixta. primo iuuat ad lubricationẽ citaz eius. Secũdo frangẽdo acuitatẽ ⁊ serrositatẽ. Tertio leniẽdo aspitatẽ. Quarto accelerando opationẽ pharmaci tardãtis. Iuxta illud mesue ibi. Res q̃ vnctuosa adiuuat ĩ lubricũ faciẽdo. lubrica em̃ magis lubricaz reddit. Adherentẽ vero vel aptã adherere sitr lubricare facit: acuitatẽ frangit et serrositatẽ ⁊ asperitatẽ lenit. Medicine quoq̃ tarde opatõis habilitatem acquirit faciẽs cito descẽdere: q̃uis in q̃busdã sit ex faciẽtibus nauseã et debilitãtibus stomachũ. ¶ Attẽde q̃nto ꝙ res dulcis pharmacie admixta primo reddit eam delectabilem: et est fundamentum rerũ miscibiliũ. Scd̃o reddit hãc lauatiuã abstersiuã ⁊ mũdificatiuaz. Tertio remouet horribilitatẽ medicine. Quarto sedat cõturbationez ⁊ frangit acuitatẽ ⁊ serrositatẽ. Quĩto ꝯfortat opus pharmacie remouendo adherentiã ⁊ faciẽdo lubricare. Sexto cõfortat corpus nisi inflamet in eo. Iuxta illud mesue ibi. Res aũt dulcis medicinas delectabiles esse facit. Et est sicut fundamentũ ⁊ materia rerũ miscibiliũ: ⁊ facit medicinas esse lauatiuas ⁊ abstersiuas ⁊ mũdificatiuas. Horribilitatem aũt medicinarũ remouet cõturbationẽ sedat. acuitatẽ vo ⁊ serrositatẽ frangit. Sed etiã medicinã tarde opationis cõfortat: lz adherentiã remoueat: ⁊ lubricare facit. Corpus quoq̃ cõfortat lz in q̃busdam inflammationẽ generet et ventositatẽ. ¶ Attẽde sexto ꝙ res insipida pharmacie mixta iuuat lubricũ faciẽdo extinguẽdo inflãmationez et frangendo acumẽ et remouẽdo serrositatẽ ⁊ mordicationẽ: vt ait ibi. ¶ Attẽde septimo ꝙ res acetosa pharmacie mixta adiuuat in incidẽdo: ⁊ etiã frãgit inflãmationẽ medicine: ⁊ sedat mordicationẽ ⁊ acuitatem: et facit eã acq̃rere subtilitatẽ ⁊ penetrationẽ: ⁊ sedat ꝯturbatõem et nauseã: ⁊ cõfortat stomachũ calidũ ⁊ corpus: et sedat inflãmationẽ cordis p medicinã acquisitã: vt ait ibi mesue. ¶ Attẽde octauo ꝙ res stiptica oim medicinarũ vtutes ⁊ opatões felicitat. Cõfortat em̃ cor ⁊ stomachũ et corpus: ⁊ sedat aiam a subuersione ⁊ nausea: acuitatẽ frãgit ⁊ inflãmationẽ: ⁊ opponit medicine cuius ppetas est apire venas apertione sanguinẽ manare faciẽte: ⁊ excoriare viscera: ⁊ ei q̃ est supflue attractõis: ⁊ ei q̃ in visceribus lenitatẽ multiplicat. Et est de melioribus miscibilib' in medicina q̃ soluit cũ acuitate. Et hoc tribus modis Primo quidẽ q: opponunt sibi ex pte sbarũ ⁊ fm aliq̃d ex parte qualitatũ. frangit em̃ res stiptica acuitatẽ sicut diximus ⁊ inflãmatõez. ppt quod laudauerũt vificatores scamoneã q̃ assat in cytonijs ⁊ cõmixtionem in eis. Scd̃o q: ex cõmixtione eius fit impssio ⁊ facilior medicine a corpe expulsio. ppter qd̃ mirificauerũt effectũ scamonee q̃ caz cũ myrabolanis miscuerũt. Tertio q: nõ fit impssio nocumentoꝝ cordi ⁊ mẽbris nutritiuis ex admixtione stipticoꝝ cũ medicina: sicut supi' diximus hec ille. ¶ Attẽde nono ꝙ in pmixtionib' medicinarũ saporẽ habentiũ cũ pharmacijs quidã sapoꝝ cũ alijs ꝯsonant: et quidã dissidẽt. nec est cõueniens coꝝ cõmixtio. Et circa illud dat ibi mesue septẽ regulas multũ vtiles practicis. Prima est. res stiptica vitr medicinis oib' associata earũ opatiões incolumitat. Scd̃a est. res quidẽ dulcis omni medicine iuuamentũ pstat pterq̃ salse. Tertia est. vnctuosi q̃dẽ cuz acuto bona est pmixtio: ⁊ cũ amaro ⁊ omni quod serrositatẽ facit: et excoriationẽ ⁊ qd̃ nõ facile lubricat ⁊ qd̃ mordicatõez gñat. inutilis vo cũ re dulci ⁊ insipida: sed cũ re acetosa est peior ad vomitũ ⁊ subuersionẽ. Quarta est. rei aũt acetose cũ medicina acuta vtilis est pmixtio. et cũ dulci et oĩ re inflãmabili et mordicatiua. Inutilis vo est cuz amara ⁊ salsa et stiptica ⁊ excoriatiua ⁊ serrosa. Quinta est. rei vo insipide cũ acuta et amara ⁊ salsa vtilis est pmixtio: ⁊ cum serrosa ⁊ inflãmatiua ⁊ excoriatiua ⁊ mordicatiua. Inutilis vo est cũ stiptica. Sexta ẽ. rei q̃ salse cũ acuta et amara et dulci et vnctuosa inutilis est pmixtio: nisi cũ his ppe quoꝝ opatio debilis est: indiget tñ cõfortatõe. Sũt em̃ acutũ et salsum cõfortatiua oim debilr ⁊ tarde soluentiũ. Septima est. rei autem amare ⁊ acute fm aliq̃d vtilis est pmixtio: inutilis cũ re salsa et oĩ faciẽte excoriationẽ ⁊ serrositatẽ ⁊ desiccatiõez. ¶ Attẽde decimo ꝙ aliq̃ res ex mõ sbe cõferũt ad remouendũ malitiã pharmaciarũ. Iuxta illud mesue ibi. Sũt etiã ex rebus q̃ fm ꝯditiones substãtiarũ adiuuãt ad remouendũ malitiã medicine: sicut res cõglutinatiue ⁊ hñtes viscositates. He em̃ opponunt medicinis quarũ ppetas est excoriare viscera ⁊ apire venarũ orificia: sicut retẽ misceri diximus dragagãtũ ⁊ masticẽ aut bdelliũ cũ aloe et coloq̃ntida ⁊ cucumere asinino. Et dixit q̃dã ꝙ lapdanũ est ad ista mirabile ⁊ ppe pmixtũ cũ coloq̃ntida ⁊ pauco oleo ros.

f Amplius ⁊c. In hac pte sexta pmo dicit ꝙ medicina labificatiua nõ pmiscenda est in eadẽ dosi cũ cõpressiua: vt pruna et myrabolani cũ eq̃potentia vel eq̃li vtute in suo modo laxãdi: q: sese mutuo impedirẽt ppter quãdã alias q̃si ꝯrietatẽ suarũ vtutuz ⁊ opatõnũ. Nam cõpressiue est coadiuuare mẽbrũ sup expellẽdis et cõfortare expulsiuã ⁊ cõprimere expellẽda. Sed labificatiua dura remollit: supficiẽ lenit: et villos relaxat. Iuxta illud pn. 2°. hui'. c. 5. Ille aũt q̃ destruunt ppter cõmixtionẽ sunt sicut si sint due medicine vnã efficiẽtes opationem: sed duab' potẽtijs ꝯrijs aut quasi ꝯrijs. Tũc qñ aggregant si cõtingat ꝙ vna earũ antecedat ad opationẽ suã efficiet opationẽ: ⁊ si nõ añcedat vna caruz aliã phibent se: sicut viola et myrabolani. Viola enim soluit leniendo: ⁊ myrabolani soluũt expmẽdo et inspissando. Cũ g° supueniũt materie amboꝝ: opatões destruunt. Signãter dr taliter vt sint vtutes coꝝ eq̃les. Nam in electuario catholicõ: ⁊ in tryferã sarracenica q̃ sunt electuaria artificiose cõposita ⁊ magne vtilitat miscent myrabolani cũ plurib' lenitiuis: sed lenitiua pcellunt. Scd̃o dicit ꝙ si administrent eadẽ die medicine labificatiua et cõpressiua meli' est vnã post aliã tardari. sic vbi gratia ꝙ lenificatiua pus suũ opus expleat. postea sequat opus cõpssiue q̃ lenificatũ inferius deprimat. Nam si lenitiuã cõpressiua pcat nihil ambe faciẽt de eo qd̃ querit. Iuxta illud pn. ibi. Et si myrabolani añcedũt: deinde supuenit viola nõ inest alicui ipoꝝ opatio. Et si añcedat viola ⁊ leniat: deinde supueniãt myrabolani ⁊ expmãt erit operatio fortior. Tertio dicit ꝙ in reliquis compositionibus pharmaciarũ fm hanc consideratiõnẽ pcedẽdum est scz ꝙ nõ componant doses ex medicinis contrariarũ virtutum sub equipotentia ambarum.

¶ De eo qd̃ ex hoc capitulo inq̃rendũ alibi est Cap. X.

m Edicine vẽtris ⁊c. In hoc ca. qd̃ est de inq̃rendis alibi ex hoc caplo scz ex medicinis ventrẽ soluẽtib' tã cõpositis q̃ simplicib'. pmo remittit nos ad sequẽtia p medicis cõposit. Scd̃o p simplicib' ibi [Et fm etates] Tertio docet q̃les pille vitãde sunt et q̃les sumẽde ibi [Pille preterea]

a In pma pte dicit ꝙ medicine cõposite solutiue vẽtris et medicine lenificatiue q̃ bibite leniũt ventrẽ: ⁊ q̃ deforis epithymate leniũt cutem: et alie medicine cõposite oim modoꝝ vsualium sunt req̃rende in antidotario scz in lib. q̃nto canoñ. auicẽne qui est de medicinis cõpositis sub duabus summis. Quarũ prima est de compositis nõ determinatis ad aliquod mẽbrũ. In cu'

Amplius f quod labi facit nõ est cõiungendũ ei quod in premendo iuuat taliter vt sint eorũ virtutes equales: imo melius est in huiusmodi vt vnuz post aliud tardetur: vt sit verbi gratia vna duarũ medicinarum que lenificat pus suã pficiens operationez q̃ ea que premit: deinde adueniat expressiua ⁊ expellat quod lenificatum fuit ⁊ in reliquis fm hac considerationem.

¶ De eo quod ex hoc caplo alibi inquirẽdum est. Cap. X.

Medicine a ventris solutiue ⁊ lenificãtes que bibunt ⁊ epithymant ⁊ reliq̃ ab eis ĩ nr̃o ãtidotario sũt req̃rẽde.

Et fm etates[b] vniuscuiusq3 etiā medicinarum simpliciū melioratio: τ q̃liter sit ei succurendū et quādo ei in potu sit tribuēda in medicinis īquirak simplicibus. Pillule[c] pterea ad bibendū dande nō sunt postq̃ desiccate fuerint vel facte vt lapides: neq3 etiā cu3 sunt molles ne penetrent et retineank: sed sint sicut q̃ modo siccari ceperint et que digitis cedant si comprimantur.

¶ De vomitu. Capitulū.XI.

Homines[a] qui sunt remotiores ab hoc vt medicus eos vomere faciat leuiter: aut pp̃ter naturā sunt homines qui pectus habēt strictū: τ qui male anhelant: τ qui ad sanguinē spuēdū sunt apti: et omnes colla habentes gracilia: τ apostematib9 q̃ in ipso3u3 nascunk gulis apti: τ stomachos habentes debiles: et multu3 pingues q̃m istis cōueniētius est vt vēter soluatur. Et macris melior ē vomitus cholere ipsorū aptus. Aut pp̃ter vsu3 omnes quibus difficile ē vomere neq3 vomēdi consuetudinē habēt. Q̃m si istis puocat9 fuerit fortib9 vomitiuis nō remanebit q̄n ipso3u3 vene in mēbris āhelitus findank τ perueniant ad ptisim. Cū aūt[b] alicui9 res q̃lis sit ignorabik vomitib9 leuib9 pri9 erit experiend9. Qui si ei fuerint faciles erimus ausi fortes ei dare: sicut illu3 qui fit ex elleboro et sibi similes.

tractatu secūdo agik de hieris q̃ ventrē soluūt. Et in tertio de aliq̃bus electuarijs solutiuis. Et in nono de pillulis τ decoctionibus
b In scda dicit ꝙ īquiri d3 in medicinis simplicib9 videl3 in 2° canō. q̃ est de medicinis simplicib9. Primo quidē melioratio cuiusq3 medicinarū simpliciū fm etates. i. electio melioris earū fm recentiā et vetustatē vel dispositionē mediā et nō solu3 fm etates: s3 etia3 fm loca in quibus inueniūk τ tpa sue collectionis τ spēs earū. Scdo q̃lik sit ei succurrendū. i. malitia ipius corrigenda. Tertio q̄n sit in potu tribuēda sc3 q̃ tēpe āni q̃bus etatib9 et qua hora diei.
c In tertia dicit pmo ꝙ pillule nō sūt dāde dū desiccate fuerint τ indurate: vt lapides: q2 vix reduci possunt de potentia ad actū sic indurate: τ diutius iniacent stomacho q̃ deberent vel labunk integre sine opatione. ¶ Sed q̃ret aliq̃s q̃re dicit ꝙ nō sūt dāde ad bibēdū sic īdurate cū potus adiuuet ad remollitionē earū. Dic ꝙ hic phibet eas duras dari cū liquore aliquo facilitāte suā transglutionem aut apozimate volēs innuere a fortiori ꝙ nō sunt dāde sicce solitarie: quia si date cū aliquo liquore vel apozimate nō sufficienter remolliunk: q̃to minus sole sicce date remollieuk: nisi dissoluank i liquore aliquo p modū bibule dosis qd nō intēdit hic. Scdo dicit ꝙ neq3 etiā dāde sunt nimis molles ita ꝙ defluāt a forma sua rotūda sine cōpressiōe. Tertio reddit cām vtriusq3. Et pmo dat cām quare nō sunt dāde molles sc3 ne penetrēt citi9 debito. Scdo quare nō debent dure dari sc3 ne retineank diuti9 q̃ cōueniat. Quarto dicit ꝙ pillle du3 dank debēt esse tales ꝙ modo siccari incipiāt: sic ꝙ psistant ex semetipsis in figura sua et cedant digitis comprimētibus eas ilico dum comprimentur: sic em̄ morank tempe debito in stomacho donec attraxerint a longinquo humores quod ab eis queritur. Nam ideo dank in substantia solida et figura rotunda: et iubentur transglutiri integre sine masticatione.

¶ De vomitu. Capitulum.XI.

Homines qui sunt τc. In hoc caplo pmo agit de ineptis vomitui. Scdo de via tenēda cu3 ignorak dispositio alicuius ad vomitu3: τ de modis pparationis ad eum ibi [Cum aūt alicuius res] Tertio de regimine post eum tenēdo ibi [Cūq3 post cibum quē comedit] Quarto de faciēdis in hora vomitus τ de medicinis pparatorijs ad eū ibi [In hora aūt vomēdi] Quinto de hora accipiendi vomitiuum forte τ auxilijs eius in executione operis: et de faciēdis cū vomitus festinauerit ibi [Cūq3 aliquis] Sexto de terminis ad quos ptingit vomitus: τ de signis vomitus vtilis: et de signis et remedijs nociui vomitus ibi [Et finiū vomitus] Septimo de egritudinib9 q̃bus cōfert τ q̃s infert vomitus τ de phibitione minutionis statim post vomitū et alleuiatione vomitus difficilis ex subtilitate humorum et de significatione assellationis post vomitū et vomitus post assellationem et hora vomendi in estate et prohibitione vomit9 in pregnante ibi [Et egritudines]
a In pma parte que est psens textus pmo innuit hanc diuisionem. Hominū ineptorū ad vomitum facilē quida3 per naturam sunt ad hunc inepti: alij per vsum: quia raro aut nunq̃ vomere cōsueuerunt. Secūdo per modū alterius diuisionis tāgit septē genera hominū per naturam vomere ineptorū sine detrimento. Primi generis sunt hi quib9 pectus est strictū. Nam pectoralia in vomitu laborāt et coartank ex dilatatione hysophagi: τ transitu humorum violēto p eum que debilia sunt in stricto pectore. Secundi generis sunt qui male anhelāt seu qui malitiā anhelitus habent sub q̃ continenk difficultas: cōstrictio: duplatio: τ intercisio anhelitus: τ anhelitus pparatus qui nō aduenit habēti ipm nisi preparek et equetur et extendat collū suu3 ad superiora. Iuxta illud pncipis tertij decima tractatu primo caplo. 23. Malitia anhelitus cōmunicat dispositōibus egredientibus a natura in āhelitu quā non cōsequuuk accidentia sana: imo accidentia egra impedientia: τ illa sunt sicut difficultas āhelitus: τ duplatio anhelitus: τ intercisio anhelitus: et anhelitus pparatus. Horum em̄ omniū malitiam aggrauat vomitus fortis. Tertij tūc sunt apti ad spuendum sanguinem ex passiōe emoptoica. De qua dicit alexander in secūdo practice sue caplo de emoptoicis. Nescio si est alia peior passio ista id est qui sanguinem expuūt non ob hoc solum: quia ipsa p se euacuādo occidere potest hominē: sed quia pessima τ diuturna cum terribili mentis turbatione passio generatur. Talis autem prompte vomitu excitak. Quarti sunt omnes graciliū collorum: quia tales habēt hysophagum debilem τ cito vexank brāchis: τ sunt dispositi ad ptisim quam vomitu interdū vexati incurrunt: vel rumpik aliquid in hysophago vel prope ipsum violētia vomitus. Quinti sunt apti incurrere apostemata gule sc3 squinātias et paritimia quibus innascuntur hec apostemata: vel a materijs a cerebro fluxis: vel ab his que sursum a stomacho ascendūt quas vomitus cōmouet et fluere facit: et vexans gulam proniorem efficit ad has recipiēdas. Sexti sunt habentes stomachos debiles quos plus debilitat violentus vomitus cum sit malus motus ex toto genere contra naturā. Septimi sunt multum pingues: quia abūdāt in grossis humoribus ineptis ascēdere quare plus expedit ꝙ eis soluatur venter: vt macris cholericis plus conuenit vomitus aptus sue cholere pronē ad ascendendū sua leuitate. Tertio dicit ꝙ causa huius vsus seu cōsuetudinis nunq̃ vel raro vomēdi omes illi sunt remotiores ab hoc vt medicus eos vomere faciat quibus difficile est vomere: et qui nō habent consuetudinē vomēdi: quia assueti assuetos ferre labores. etsi fuerint imbecilles aut senes insuetis τ fortibus τ iuuenibus facilius ferūt. amphorismorū secūda. Quarto reddit generalē causam quare oms predicti sunt remoti ab hoc vt medicus eos vomere faciat. Quia si eis dek pharmacia vomica fortis: vt elleborus albus nō euadēt a ptisi ex fissura vene in membris anhelitus propter violentiā motus pharmaci circa pectoralia et ineptitudinem passi seu rebellionem et inobedientiā aduersus pharmaciam qua perdurat motus diutius atterēs pectoralia. Propterea ptisicis et parati ad eam quales sunt pdicti prohibek vomitus. Iuxta illud Hypocratis amphorismo3 sexta. Ptisicos vero metuētes ad supiores pharmacias Et ga. in cōmento ait. In ptisicis quidē cauēdū ē ne supiores denk aliq̄n potiones pp̃ter defectū instrumēti spūalis ptisici. hi sunt intelligēdi: aut qui iam sunt: aut qui ad hoc sunt dispositi.
c Cum autem alicuius res qualis sit ignorabik τc. In hac parte secunda dicit primo ꝙ quando dispositio alicuius ad faciliter vel difficulter vomendum nobis incognita est. primo experiri et tentare debemus cum vomitiuis leuibus vt cum aqua calida: aceto: et oleo: vel cum aqua decoctionis raphani. Et si inuenerimus eum facile vomētē audebimus dare ei vomitiuum forte: velut elleborum azarabaccaram et sibi similia. maxime si fortis et robustus fuerit. Et hac via incede in purgationibus omniū quorum natura tibi incognita est incipiendo a debilibus quantum tuum diligis honorem et patientum salutem: malisq3 semper defecisse in minus q̃ excessisse in plus.

Scḋo dicit. Et si nō oportuerit vt fiat q̄tinus vomāt. i. q̄uis nō oporteat vt p̄parent ad vomitū fortem p̄mittēdo vomitus leues: puta q̄a de se sunt apti ad vomitū. aut fuerit vnus de ineptis ad vomitū cui necessarium fuerit dare vomicū forte ipm̄ p̄para ꝛ induc in eo consuetudinem vomēdi p vomitus faciles cum aqua calida ꝛ oleo sepe ꝓuocatos. Primos quidē p̄para: quia lȝ preparatio non sit eis necessaria: multo tn̄ facilius ferent vomitiuū forte: ꝛ breuius ꝛ leuius operabitur Et scḋm p̄para diligentius ꝛ attētius: tuȝ quia ineptus ē ꝛ preparatōe plurimū indiget: tum q꞉ ex hoc a malis p̄seruaꝛ accidētibus solitis oriri ex vōitu forti. ¶ Attende q̄ vomitui inepti q̄nq̄ vomitu indigent: quia repleti sunt malis humoribus quos nō lȝ p inferiora educere: vel ꝓpter aliquā egritudinem in intestinis aut ano cuius inde timereꝛ aggrauatio vel quia materia venenosa ꝛ corrosiua est vt cholera prassina vel eruginosa: que si educereꝛ p inferiora vulneraret intestina. Tertio tangit tria preparatoria ad vomitū post que debet dari vomit᷒. Primū est dare ei nutriētia mollificatiua vnctuosa ꝛ solutiua: vt butyrū oleū brodia carniū vel piscium pinguia carnes multū pingues aut pisces frixos multe pinguedinis. ¶ Cōtra. solutiua diuertūt hūores a via vomitus q̄re nō p̄parant: immo inhabilitāt eos ad vomitū. Dic q̄ p solutiua h̄ intelligit᷒ relaxatiua membroꝝ ꝛ p̄cipue stomachi ꝛ hysophagi. Vel dic q̄ solutiua labificādo et leniendo nō attrahēdo plus ꝓficiūt sua mollificatione ad p̄parationē vomitus q̄ noceant subductione. Scḋm est facere quiescere ab exercitio vomiturū ne p exercitiū purgādi humores ad exteriora tracti diuertanꝛ a vijs vomitus et vt per diminissionē exercitij appetitus cibi diminuaꝛ ꝛ stomachus fastidiaꝛ. Tertium est dare ei in potu vnctuosa vt ceruisiā cum butyro modo frizonum ꝛ zelandrinorū q̄ sic eā bibunt: ꝛ dare ei in potu olea sicut oleum oliuarū vel sisaminū cum aqua calida vel hydromelle. Naȝ talis potus in stomacho natās nauseam inducit ꝛ vomitū apparat. Quarto iubet p̄nceps dare vomituro nutrientia bona p̄usq̄ vomitū sumat: maxime si vomitus difficilis fuerit: q꞉ fortasse nō euomet cibū: immo natura retinebit ipȝ: meli᷒ autem est bonū retineri vt bene p ipm̄ corpus nutriaꝛ. Et loquitur h̄ p̄nceps de cibo sup quem pharmacia vomica est exhibēda. Nā dictuȝ est prius q̄ post sumptū cibum leuius ꝛ facilius vomitus fit. Et p bona nutriētia hic intelligit nutriētia euchima: sicut brodia pinguiū caponū. ¶ Contra: malū nutriēs plus excitat vomitū nutriēte bono. q꞉ nā est auidior in retētione boni. Dic q̄ nō semp: immo plus appetit stomach᷒ ꝛ auidius retinet male nutriētia: sicut placētulas: āguillas: murenas q̄ cibos euchimos vt pullos perdices.

Et si nō oportuerit vt fiat quatinus vomāt: aut fuerit vnus cui necessarium erit dare vomicū prepara ipsum et fac ei cōsuetudinē. Et mollifica ipsius nutriētia: ꝛ fac ea vnctuosa ꝛ solutiua: ꝛ fac eum quiescere ab exercitijs: et postea da ipm̄ ei ꝛ da in potu vnctuosa ꝛ olea. Et ad comedendū da ei anteq̄ vomicū nutriētia bona: et ꝓprie si vomitus fuerit difficilis: qm̄ fortasse non vomet ipm̄: imo natura ipm̄ retinebit: ꝛ meli᷒ est vt bonum retineat q̄ malū. Cūq̄ post cibum quē comedit causa vomēdi vomuerit tardet comestionē donec fames sit fortis. Et seda sitim eius cuȝ aliquo quod sit sicut sirupus matianorū sine aqua: ꝛ nō cū iuleb neq̄ sirupo acetoso: qm̄ vomere faciūt. Cibus aūt qui est ei vtilis est pullus in cardabeȝ et tres phiale vini post ipȝ ¶ Et ille quidē qui acetosum vomuerit et nō cōsueuerit ꝛ i pulsu aliquod signū febris habuerit comestionē vsq̄ ad mediū diem tardet. Et āte ipsam aquaȝ rosaceā calidā bibat. Cui aūt acciderit vt choleram vomat nigram ipsius stomacho spōgia aceto calido infusa supponaꝛ. ¶ Et meli᷒ quidē est vt sit cibus q̄ ad vomendū sumiꝛ diuersus: quoniā natura cuȝ est vnus ipm̄ amplectiꝛ stomachus et in dimittēdo ipȝ fit auar᷒. ¶ Post vomitū autē ipsius superfluum conferunt aues parue et pulli cū ambulare incipiūt: ossa tamen suarū extremitatum

c Cūq̄ post cibum ꝛc. In hac parte tertia p̄mo agit de regimine hui᷒ in cibo ꝛ potu qui post cibū vomuit. Secūdo in sp̄ali de regimine huius q̄ vomuit acetosuȝ: ꝛ hui᷒ q̄ vomuit cholerā nigrā ibi [Et ille q̄dē] Tertio de cibis ante vomituȝ sumēdis ibi [Et meli᷒ quidē] Quarto de regimine post sup̄fluum vomitū ibi [Post vomitū autem]

¶ In prima particula dicit p̄mo q̄ cū q̄s vomuerit post cibum assumptum gratia vomitus inde ꝓuocādi differat comedere donec fortiꝛ famescat. Ex quo em̄ post cibum vomuit nullo p̄sumiꝛ indigere cibo: et vexatus stomachus vomitu p̄uio male ferret cibū si nō aliquādiu q̄escere dimitteret. Scḋo dicit q̄ sitis illius qui post cibū vomuit pacificanda est cū potu sirupi matianoꝝ puri sine aq̄: non cū simplici iuleb quod ex aq̄ mūda et zuccaro cōstat: neq̄ cū sirupo acetoso qui ex aqua cōstat zuccaro ꝛ aceto: q꞉ ꝓuocaꝛ his ambob᷒ vomit᷒. Est autē sirupus macianoꝝ sirupus de pomis. De q̄ dicit mesue in ātidotario distictōe sexta. Sirupus de pomis cōfortat cor debile ꝛ sanat sincopiȝ: ꝛ tremorē cordis. Et fit hoc modo. R. succi pomoꝝ dulciū ꝛ acetosoꝝ aā. lib

q̄nq̄ coquaꝛ succus vsq̄ ad cōsumptionē medietatis ꝛ dimittatur p duos dies vsq̄ dum clarescat. deinde coleꝛ ꝛ cū trib᷒ lib. zuccari fiat sirupus. Solet aūt sitis post forte vomicū ꝓpter tria excādescere. Primo quidē rōne pharmaci vomici calefaciētis ꝛ desiccātis orificiū stomachi. Scḋo ex motu vehemēti stōachi quo etiā calefit ꝛ desiccatur. Tertio ex humoribus cholericis q̄s pharmacū vomicum trahit ad stomachū ꝛ in eo cōmouet. Tertio dicit q̄ cibus cōueniēs ei qui vomuit post assūptū cibum est pull᷒ in cardabeȝ. i. brodio aliquo cōfortante stōachuȝ: vt est gelatina vel frida saluia q̄ cōiꝛ vtūꝛ galli cī velut edulio multū delectabili excitante appetitū ꝛ corroborante stomachū. Nam cito digeriꝛ leuiꝛ ꝛ bn̄ nutrit ꝛ stomachū fatigatū releuat. Quarto dicit q̄ potus ei cōueniēs post dictū pulluȝ est phiale tres vini subrubei electi. p hoc em̄ cōfortanꝛ stomachus ꝛ oia p̄ncipalia mēbra reparanꝛ sp̄us ꝛ nutriꝛ corp᷒ laudabili sanguine. Et itellige p phialā brialā seu cadū vas vinariū tres. ℥. cōtinēs quale est puū vitrū q̄ solem᷒ bibere maluaticū. sūt g̊ phiale tres. ℥. 9.

¶ In scḋa dicit p̄mo q̄ ille differre dȝ cōestionē suā vsq̄ ad mediū diē scȝ p. 12. horas a tp̄e vomit᷒ vel vsq̄ ad horā meridiei q̄ vomuit acetosum p̄ter cōsuetudinē ꝛ aliq̄d signū febris habuerit in pulsu: aut aliꝛ vt horripilationē vel rigorē vel confractionē mēbroꝝ: vel dolorē capitis: vel alices ꝛ oscitatōes. Notāꝛ dicit ꝛ nō cōsueuerit: q꞉ cōsueti vomere acetosuȝ facile illō ferūt n̄ indigētes magna ꝓuisione diete: sȝ sola oris lotiōe. ¶ Attēde q̄ res acetosa q̄ euomiꝛ q̄nq̄ est cib᷒ aut potus ex se acetosus vel acetosat᷒ in stōacho vt lac ꝛ vinū q̄ i stōacho frigido freq̄nꝛ acetosāt Et aliq̄n est acetosum phlegma vel in se acetosatū ex ebullitōe: sicut succi fructuū post ebullitionē acetosanꝛ: vel ex p̄mixtione melācholie acetose. Et aliq̄n est melīa vel nālis q̄ quadā acetositate remissa pticipat: vel adusta genita ex nāli: q̄ si subtilis sit ē acris valde sicut acetū. vt ait p̄n. p̄mi p̄ma doc. 4. ca. 1. Et quocūq̄ hoꝝ modoꝝ res euomita acetosa fuerit: ꝛ aliq̄d signū febris affuerit cibus differēdus est p̄mo vt stōach᷒ g̃uatus q̄escat. Scḋo vt nā reddaꝛ attētior in occursu febris ꝛ ꝓhibitōe ei᷒. Scḋo dicit q̄ is q̄ acetosum vomuit ꝛ in pulsu signū febris hȝ puta frequētiā vel velocitatē imoderatā bibat añ cōestionē aquā calidā rosatā q̄ stomach᷒ vomitu debilitat᷒ cōfortari valeat ꝛ febris extingui: p̄cipue si acetosum euomitū fuerit melīa adusta sbtilis acris q̄ sup terre faciē ꝓiecta ebullit. Tertio dicit q̄ spōgia infusa in aceto calido supponaꝛ stomacho illi᷒ cui vomit᷒ accidit cholere nigre. ¶ Attēde q̄ vomit᷒ cholere nigre est difficilis ꝛ laboriosus i nō cōsuetis ꝓpter grossitiē ꝛ g̃uitatē ei᷒. Propterea iussit hyp. āph. 4. melīcos vehemēti᷒ inferi᷒ purgari. stomachus ergo plurimū laborat ꝛ opp̄ssus estuat i tali vomitu: cōfortaꝛ aūt atq̄ coadunaꝛ p acetū calidū foris adhibitū ꝛ cōtēpaꝛ calor extraneus.

¶ In t̄tia dicit q̄ expediēs est vt cib᷒ sūpt᷒ ad ꝓuocatōeȝ vōit᷒ n̄ sit vn᷒ sol᷒: sȝ diuersus m̄tiplex. Nā dū p nāȝ simplex ꝛ vnus est amplexaꝛ euȝ fortiꝛ stōach᷒ ꝛ auide retinet. Istud p̄meminit p̄n. pag̃pho p̄mo capl̄i q̄rti p̄n̄t fen: dicēs. Oȝ vt illi᷒ cib᷒ cui᷒ soluēdus est vēter aut vomit᷒ ꝓuocādus partiaꝛ et vt quod ei in vna die sufficiebat multꝭ comedat vicib᷒: ꝛ vt sint cibi diuersi: et pot᷒ etiā diuersi. Ex hac nanq̄ dispōne accidit stomacho vt expellere desideret quod est in eo superius aut inferius.

¶ In q̄rta dicit p̄mo q̄ aues p̄ue sicut alaude ꝛ pulli incipiētes

ambulare sunt vtiles cibi post supfluū vomitū: q͛ sunt facilis di gestiōis velocis penetratōis ⁊ boni nutrimēti. ⁊ tales decet sto machū attritū ac debilitatū supfluo vomitu ⁊ nedū stomachū sed totū corpus. Scdo dicit ꝙ ossa suarū extremitatū vt alaꝝ et pedū comedere nō debēt. Et idē intellige de extremitatib᷒ car tilaginosis su

oꝝū ossium: q͛a gͣuāt stōachū ⁊ vix digerunt sua grossitie ⁊ pōderositate. Tertio ꝑcipit vt is in q̊ sup fluit vomitus balneū introe at aq̄ dulcis ca lide vl̄ balneū siccū quod stu pha d͛ vt ad ex teriora diuer tat hūores q̄ stōacho accur runt ⁊ vomitū excitāt atq; cō tinuant.

mitatū nō comedant: quia sunt gra uia ⁊ in stomacho tardant. Et faceū ingredi balneū. In hora° autē vo mendi currat ⁊ exerciteṫ et fiat vt la boret ⁊ post vomat: sitq; hoc ī media die. ¶ In hora ꝑterea vomēdi opoꝛ tet vt oculi ligenṫ superpositis pilis duabus: deinde vēter leni fascia tem perate fascieṫ. ¶ Res quoq; q̄ vomi tus sunt ꝑparatorie sunt eruca: et ra phanus: et carica: et calamentū mō tanam recēs: ⁊ cepe: ⁊ porri: et aqua hordei cū fece sua ⁊ melle: ⁊ fabarū pultes cū dulcedine: et vinū dulce:

d In hora aūt ⁊c. In hac pte q͛rta ꝑmo agit de motu ī hora vo mēdi ⁊ de hora apta vomitui. Scdo de ligatōe oculoꝝ ⁊ fascia tione vētris illa hora ibi [In hora ꝑterea] Tertio d͛ reb᷒ ore sumē dis ꝑparātib᷒ ad vomitū ibi [Res q̄q;] Quarto de masticatiōe di minuta cibi in volente vomere ibi [Amplius qui]

¶ In ꝑma ꝑticula dicit pmo ꝙ vomiturus currat ⁊ exerciteṫ et laboret corpal͛r in hora vomēdi: deinde vomat. Id nos ꝑdocuit hyp. āpho. q͛nta. Cū biberit inq͛t q͛s ellebo͛ꝝ ad motiōes q̄dē cor pus magis ducere opꝫ ad somnū ⁊ īmobilitatē minus. Declarat aūt nauigatio qm̄ motio corpa ꝑturbat. Et hac aūt ꝑturbatiōe cōmouet humores ⁊ vomitui apparat. Sed ꝯtra. exercitiū ⁊ cur sus trahūt humores ab interiorib᷒ ad exteriora: queadmodum balneū: quare potius videnṫ restringere vomitū ꝙ̄ excitare. Dic ꝙ exercitiū ⁊ cursus ꝑmo occursu cōmouēt hūores in interiorib᷒ et liquefaciūt ⁊ pharmacū vomicū hos stomacho attrahit: sed si diu cōtinuarēṫ exercitiū ⁊ cursus ⁊ pharmacia cessaret ab attra ctione possent esse cā sedatōis vomit᷒ ꝑ viā diuersionis. Scdo dicit ꝙ hora cōueniēs ad ꝓuocādū vōitū est meridies: q͛a tūc sol vigore sui caloris liq̄facit ⁊ s͛btiliat humores et amplificat vias. Item tūc est hora potioꝛ mot᷒ cholere gr͞a cuius fit vomit᷒ vt in pluribus. ¶ Cōtra. v͛tus est tūc resoluta debilis vigore caloris solis resoluētis spūs ⁊ trahētis hūores ad exteriora: quare plus inceptat ꝙ̄ ꝑparet stomachū ad facilē vomitū. Item infra d͛ ꝙ forte vomicū est exhibendū post duas horas diei sꝫ ꝓpe ortū solꝭ. Item siłr videṫ de secessiuo pharmaco ⁊ vomico quo ad horam dādi: sed nunq̄ daṫ secessiuū pharmacū hora meridiei. ¶ Ad ꝑm dic ꝙ in estate vehementer estuosa tutius eēt ꝓuocare vomitū ꝑ tres aut. 4. horas ante meridiē ꝙ̄ in meridie: ꝑcipue cū forti vo mico ꝓpter causas dictas. Sꝫ in vere vomit᷒ circa meridiē plus ꝓuocādus est: ⁊ in autūno si cū debilibus vel mediocrib᷒ vomi cis ꝓuocari debeat: ⁊ ita in estate nō multū estuosa. Et id voluit hic ꝑn. Ad scdm dic ꝙ ꝑn. nō intēdit hic loq̄ de vomitu violen to vel violēti pharmaci. Ad tertiū dic ꝙ nō est siłr de vomitu ⁊ secessu in hora ꝓuocationis: q͛ vomit᷒ iuuaṫ leuigatōe humorū quā calor solis efficit ⁊ tempe breui fit: secessus non sic.

¶ In scda dicit ꝙ ī hora vomit᷒ due pile suaues sūt ocl̄is clausis supponēde et cū bindis illic supligāde donec cōplet᷒ sit omnino vomit᷒. Illud idē rasis nos ꝑdocuit. 4. almāsoris. c. de vomitu: dicēs. Est etiā obfuādū vt cū aliq͛s voluerit vomere duos pāni culos ꝑus in rotūditatē circūuoluat atq; sup oculos ponat. Et cū pāno alio optime liget: nec tn̄ auferat donec vomit᷒ sit explet᷒. Cui᷒ rō est: q͛ in vomitu oculi laborāt: ita vt q̄nq; videanṫ exire a suis foueis seu cōcauitatib᷒. Propterea dicit ꝑn. circa finem capłi isti᷒ ꝙ vōit᷒ corpi cōfert: sꝫ visui nocumētū facit: ꝑfuanṫ aūt ꝑ di ctas pilas ⁊ ligaturas ab his nocumētis. Scdo ꝑcipit hora vo tus moderate fasciari vētrē suaui fascia vt cōstrictos teneat stōa chū ⁊ intestina ac pāniculos eius: ⁊ nō sinat eos violētia vomit᷒ supextēdi vl̄ rūpi: sꝫ auxiliū ferat cōꝑmēdo modicū ad expulsio

uem huius quod euomiṫ. q̄nq; em̄ violēter vomēs absq; fasciatōe ven tris herniā incurrit.

¶ In tertia numerat res. 20. q̄ ꝑ os accepte ad vomitū ꝑparāt. Prima est eruca. Que dupl͛r ad vōitū ꝑparat. Pri mo q̄dē mlṫiplicādo vētositates q̄ cibū subleuāt. Scdo īcidēdo humo res. Nam semē eruce loco sinapis poniṫ in decoctiōe: vt ait ꝑn. 2. hui᷒ ca. de ca. Scda ē ra

et nuces cū melle ⁊ q̄ sūt eis similia: et nucla q̄ facta est ex pane azimo cū oleo: ⁊ melones: ⁊ cucumeres: et eo rū semina: aut aliquid ex eoꝝ radici bus tritis ⁊ in aqua infusis cum dul cedine: et hermodactili: et rapha nus. Qui autem vinum biberit ine briās ad hoc vt vomat nō īcipiat vo mere dum adhuc parum bibit: sed bibat multum. Fuca quoq; cum bi bita fuerit post balneum faciet vo mere et soluet ventrem. ¶ Ampli us qui vomere voluerit non forti ter masticare debet prope ipsum.

phan᷒. De quo diē ꝑn. 2. huius. c. de eo. Et ante cibū facit natare cū ⁊ nō quie scit: ⁊ ꝓpter h̄ facilē efficit vomitū ⁊ ꝓꝑe cortex ei᷒ cū oximel le. Tertia est, carica id est fic᷒ sicca. De q̄ dicit ꝑn. 2. hui᷒. c. de ea. Oīs q̄dē spēs ficus sunt incōueni entes cursui materi erū ad stomachū: et hoc est: q͛ stomachū remolliūt ⁊ vētosita tes in eo mlṫiplicāt et dulcedine sua fa stidium inducunt.

Quarta ē calamētū mōtanū recēs. Nā īcidit ⁊ s͛btiliat hūores g͛ssos i cisione ⁊ s͛btiliatōe forti: vt ait serapiō ī aggregatorio. c. de eo. Quīta ē cepe. De q̊ dicit ꝑn. 2. hui᷒. c. de eo. Et q̄dā spēs ei᷒ cōmouet vomitū. Et serapiō ī aggregatore. c. de eo dicit. ꝙ ꝓpter hūiditatē q̄ ē in cepe q̄n cō ediṫ gn̄at vētositatē ⁊ inflatōnē q̄ pōt eē cā ad vomitū ⁊ est incīsiuum grossoꝝ hūoꝝ. Sexta ē porri. De q̄b᷒ scribiṫ. 2. hui᷒. c. de eis. Porrū ē malū stomacho. Et siluestre ē deteri᷒ domestico: qm̄ est amari᷒ ⁊ acuti᷒ ⁊ magis mordicatiuū ipo. Et porrū q̄dē totū est īflatiuū ꝑpat g͛ ad vo mitū: tū inflatōe: tū mordicatōe. Septia est aq̄ hordei cū fece sua. s. cū s͛ba hordei it᷒ macerata ⁊ melle q̄ dulcedie nimia fastidiū parit ⁊ diuer sitate cōponētiū stōachū ꝑturbat. Octaua ē pultes fabarū cū dulcedi ne mell͛ vł alteri᷒ ꝓpṫ easdē cās. Nona ē vinū dulce sić muscadellū qd̄ sua dulcedie ē fastidiosū ꝑcipue si mlṫū ex eo bibaṫ. De vino ēt cū oleo bibito dicit serapiō in aggregatore. c. de vite ꝙ ꝓuocat vomitū. Decia ē nuces cum melle. De nuce ait ꝑn. 2. canoñ. c. de ea ꝙ facit vomitū ⁊ se dat dolorē vētris ꝑūgitiuū. Et iterū ait. Nux q̄dē cū melle nutrita cō fert stōacho frigido. Et puto ꝙ loq͛ṫ d͛ nucib᷒ ill͛ q̄ ꝯfuate ī melle intrāt ī cōposita q̄dragesimali. Undecia ē siłia ꝑdicṫ: vt semē aneti: semē atri plicis: semē rape. Duodecia ē micla q̄ ē cib᷒ ex pane nō fermētato ⁊ olo fact᷒ q̄les sunt tortelle frixe in patella q̄bus nutriūṫ paupes in gallijs tpe q̄dragesime. Micla nāq; grossitie sue s͛be diu insidet stōacho ⁊ sua vnctuositate nauseā ꝓuocat et etiā vomitū. Tertiadecia ē melones q̄ arabice batecha dicunṫ. De q̄ dicit ꝑn. 2. hui᷒. c. de ea ꝙ ē vomifera ⁊ ꝓ prie radix ei᷒. Nā. 2. ʒ. ei᷒ cū vino mouēt vōitū sine labore. Quartade cima ē cucūeres. De q̄b᷒ ait. 2. hui᷒. c. de cucūere. Qñ bibunṫ de radice ei᷒ duo anuluset in hydromelle facit vomere hūorē s͛btilē. Quītadecia est semīa coꝝ sꝫ cucūerū ⁊ melonū ꝓpṫ vnctuositatē suā: maxie dū ve tera sunt: tūc em̄ declināt ad oleagiositatē: ⁊ recētia remolliūt stōachū. Decimasexta ē aliq͛d ex radicib᷒ cucumerū aut melonū trit͛ ⁊ infusis ī aq̄ cū dulcedie sꝫ in aq̄ mell͛. Deciaseptia ē hermodactili. De q̄b᷒ dicit mesue. c. de hermodactilo. ꝙ in ipo ē hūiditas supflua cā ad inflatiōeꝫ et vētositatē ⁊ nauseā q͛re ē mal᷒ stōacho reumatisans ad ipꝫ supfluita tes ex mēbris. Deciaoctaua ē raphan᷒. De q̊ añ dictū ē ꝓ scda re: sꝫ ibi intēdebat de radice loq̄. hꝫ ꝓo de semie. De q̊ dicit ꝑn. 2. hui᷒. c. d͛ rapha no: ꝙ semē ei᷒ cū aceto facit nauseā valde. Decianona ē vinū inebriās qd̄ cū bibit aliq͛s vt ꝑ ipm vomat dꝫ mlṫū bibere ex eo ꝑusq̄ vomere ī cipiat: ita vt in stōacho natās et effluēs stimulet os ei᷒ ⁊ ipm distēdat et ad caput effumet. Tūc em̄ vomere mlṫū facile est: imo sepe cogiṫ velit nolit bibitoꝛ abūde vomere. Uigesima est fuca q̄ post balneū bibita ⁊ vomere facit ⁊ soluit vētrē. Et exponiṫ in synonymis serapionis fuca ꝙ ē pot᷒ q̄ fit ex hordeo ⁊ aq̄. Et ꝑn. 2. hui᷒. c. d͛ fuca ait. Est ꝯueniēs illd̄ qd̄ ē de pane adamarcino. i. d͛ similaꝛ mēta ⁊ apio: ⁊ gn̄at hūorē malū et ē mali nutrimēti. Qñq; etiā fuca capiṫ ꝓ aq̄ hordei acetosa cū spēb᷒ vt ʒiʒ. ⁊ ē in vasis ꝑuis freis q̄ bñ oppilata sūt: ⁊ cū apiunṫ salit in altū q̄ in synonymis auicēne vocaṫ foca. Uel ꝓ potu q̄ cū hordeo ⁊ aqua cū melle mixtus vomitum ꝓuocat q̄ d͛ ibi fiscaha vel fizulza.

¶ In q͛rta dicit ꝙ volens vomere nō dꝫ fortiṫ masticare cibum quem sumit vt vomat: vt ipe diutius descendere differat ⁊ stomachū grauet

atq; fastidiat difficulter ab eo elaborabilis.

e Cũq; aliquis fortẽ. In hac pte q̃nta p̃mo agit de hora diei qua forte vomicũ est accipiẽdũ. Scõo de iuuãtibus ad opus vomit' ibi[Et si cũ pẽna] Tertio de remedijs nocumẽtoꝝ vomit' ibi[Qñ incisio] Quarto de agẽdis cũ festinat opus vomici ibi[Cũq; medicina] Quito de cooperatione motus ad vomitum ꝛ hora anni aptiori ad eũ ibi [Et scito]

Cũq; aliquis fortẽ sumere vult vomitũ sicut qui fit ex elleboro ip̃m bibere debet ieiunus: nisi fuerit quod prohibeat: ꝛ post duas horas diei: ꝛ postq̃ sterc' ab itestis descẽderit. Et si cum pẽna vomuerit bene erit. Et si nõ moueat parũper. Et si nõ in balneũ mittat. Pẽna quoq; qua fit vomitus inũgenda est ex aliquo quod sit sicut oleũ sisaminũ. Qñ si icisio acciderit ꝛ angustia stomachi det in potu aqua ei aut oleũ: q̃m aut võitũ faciet aut ventrẽ. Et eo p̃terea qd ad hoc iuuat est stomachi ꝛ extremorũ calefactio: quoniã hoc nauseã facit. Cũq; medicia vomere faciẽs properauerit ꝛ suã cito inceperit operationem vomitor quiescere debet: et odores bonos olfacere: ꝛ eius extrema cõprimẽdo sunt fricãda: ꝛ paruz aceti est ei in potu tribuendũ ꝛ comedat matiana ꝛ cytonia cũ pauco mastice. Et scito q̃ mot' facit magis vomere ꝛ quies min'. Et estas est tẽpus quod ẽ digni' vt in ipso fiat vomit'. Qñ si alicui necessarius fuerit vomit' et nõ fuerit figure ipi' ↄueniẽs estas erit dignior hora vti i ea ↄcedatur. Et finiũ vomit' lõginq̃or ſm modũ purgatõis p̃me ẽ stõachi soli' et nõ itestinoꝝ. Et ad modũ q̃dẽ purgatõis scõe capitis ꝛ totius corpis.

In p̃ma pticula tria cõmẽorat debẽtia fuari i assũptiõe medicine võice fort' q̃lis est ellebor' alb' ꝛ azarabaccara. Primũ est q̃ accipiatur ieiuno stõacho: non tñ famelico: q̃tinus natura nulli cibo intenta attẽtius vacet reductõi hui' de potẽtia ad actũ ꝛ directõi sui violẽti opis et pharmacia ipa liberius attrahat purgãdos hũores ꝛ stomachũ irritet ac vomere cogat nullo imixta cibo nisi fuerit quod p̃hib; a ieiuno hãc sumi sicut ṽtus debilitas corpis: raritas stomachi: ꝛ vehemẽs ipius sensibilitas. Scõz est q̃ assumat post duas horas diei cõputãdo horas ab ortu solis scil; postq̃ sol iam duab' horis supra nostrũ steterit hemisphériũ. Tũc eniz satis cõmouit hũores nr̃i corpis: ꝛ nõdũ traxit hos ad exteriora nec vires deiecit ṽtute ipius resolutiua ꝛ a somno noct' nãlis ṽtus iam confortata est. Tertiũ est q̃ sumat postq̃ feces descẽderunt ab intestis: ne pharmacũ vomicũ sua violẽtia trahat has ad stomachũ ꝛ p os exeant exitu fedo ꝛ abomĩabili facto de ore ano: sicẽ intdũ fit in malis yliacis.

In scõa dat p̃mo tria adiutoria vomitui forti q̃bus festinat eiectio vomici ꝛ hũorũ exitus quos ip̃m cõmouit. Primũ est titillatio radicis ligue cũ pẽna i os itromissa postq̃ pharmacia cõturbare cepit ꝛ anxiũ reddẽ vehemẽt stõachũ. Et si cũ ea vel ei' auxilio tũc vomuerit bñ erit ꝛ sufficiet. et si nõ vomuerit cũ adiutorio penne. Scõm adhibeat auxilium videl; motus corpore' fortis ambulatiõis aut cursus: aut nauigationis: aut vectionis in curru: vt p ip̃m stomach' ꝛ totũ qd in eo est ilico adeo turbent ꝛ exagitent q̃ cogat stomach' totũ quod est in eo ilico eijcere. Et si nõ p hec vomit' p̃uocet auxiliũ tertium adhibeat puta vomiturus in balneũ mittat quod vias elarget ꝛ suo calore commoueat hũores ꝛ liq̃faciat ꝛ stomachũ replcat fumis ꝛ vaporib' augẽtib' nauseam. Scõo docet aptare pẽnã q̃ vomit' p̃uocãdus est vt citi' ꝛ facilius p̃uocet ip̃m. ꝛ dicit q̃ inũgat ex aliq̃ oleo tali q̃le est sisaminũ. De q̃ serapiõ in aggregatore ca. de eo ait. Oleũ sisaminũ est malũ stomacho ꝛ destruit eũ. Et p̃n. 2. hui' ca. d sisamo dicit. Est malũ stomacho faciẽs nauseã p̃sternẽs desideriũ. Iuuat aũt i p̃uocatõe vomit' ex forti pharmaco. Primo quidẽ abomiatõne saporis ꝛ odoris ei'. Scõo sua vehemẽti lenificatõe q̃ lenit gargareonẽ ꝛ p̃hibet ip̃m ab excoriatõne ex decursu pharmacie acute ꝛ humoris acuti sup eum.

In tertia dicit primo q̃ si incisio id est punctio seu mordicatio vel abrasio ꝛ angustia stomachi vehemẽs acciderint ex violẽtia pharmaci vel hũoꝝ attractoꝝ ab eo dãda est in potu aq̃ calida vel oleũ oliuarum dulce vel ambe sil': q2 vel statim natãdo in stõacho ꝛ nauseã augẽdo p̃uocabũt vomitũ. vñ cessabũt dicta accidẽtia: vel soluẽt ventrẽ labendo inferius ꝛ secũ ducẽdo pharmacũ ꝛ hũores p ip̃m attractos ꝛ lauãdo viscera. Scõo dicit q̃ ex iuuãtibus ad hoc. i. p̃uocationẽ vomitus et mitigationẽ nũc dictoꝝ accidentiũ est calefactio stõachi ꝛ extremoꝝ vt manuum ꝛ pedũ. Et cãm reddit q2 hec calefactio nauseã p̃uocat. Calefactio quidẽ stomachi: q2 ip̃m relaxat atq; rarificat ꝛ fumis iplet. Calefactio vero extremitatũ q2 stõacho ꝛ viscerib' fumos ꝛ vapores mãdat inducẽtes nauseã.

In q̃rta tãgit q̃nq; faciẽda cũ pharmacũ vomicũ festinauerit agere ꝛ cito incepit opationẽ ei'. Primũ est q̃ vomitor q̃escat a corpeis motib' vt nã tota intẽdat regulatõi vomici ꝛ non effrenitet opatio ei' concita p motũ. Scõm est bonos olfacere odores: vt gariophiloꝝ vel ãbre grisie: vl' sandaloꝝ: vel aq̃ rosate: vel vini aromatici q̃bus ↄfortant cor ꝛ cerebrũ cũ suis spiritib'. Tertiũ est vomitoris extremitates vt man' ꝛ pedes cõprimẽdo fricare: q̃tin' humores stõacho accurrere sup̃flue p̃hibeant tracti seu diuersi ṽsus extremitates. Quartũ est dare in potu modicũ aceti. Nã p̃hibet effusiones materierũ ad interiora: vt ait p̃n. 2. hui' ca. de eo. Et reprimit malitiã pharmaci et strĩgit stõachũ calefactũ võico cõfortat et vuit. Quintuz est cõedere maciana. i. poma cõia aliq̃d acetositat' ꝛ stipticitat' hñtia q̃lia sũt poma de capẽduto ꝛ cytonia cũ puluere masticis post sufficiẽtiam vomit' maxime cũ timor adest ne ip̃e supfluat. Nam stomachũ vomitu debilitatũ plurimũ cõfortãt sua stipticitate vomitũ cõpescũt p̃hibẽdo ne supfluat appetitũ suscitant ꝛ cor cõfortãt.

In q̃nta dicit p̃mo q̃ mot' coopat ad vomitũ cõmouendo sc; cõturbãdo stõachũ ꝛ hũores. Et q̃es minus ad vomitũ excitat. Et expone si vis min' p nõ: vel min' pro modico. Vel dic q̃ quies ad vomitũ facit: q2 nõ distrahit innatũ calorẽ ab interiorib' ꝛ figi pmittit pharmacũ vomicũ circa vomibile quo forti' imp̃mit: s; minus motu agit: q2 nec cõturbat stõachũ ꝛ hũores nec vias apit nec hũores leuigat queadmodũ mot'. Scõo dicit q̃ estas est apti' tp̃s ad vomitũ p̃uocãdũ: q̃a vias apit: hũores cõmouet ꝛ leuigat: cholerã multiplicat aptã võitui. Propt'ea iussit hyp. ãph. 4. Purgare q̃dẽ estate supiora: hyeme ṽo inferiora. Ter° dicit q̃ si võit' alicui fuerit necari': vl' q2 aliq̃d venenosum bibit: vl' q2 in stõacho mali sũt hũores aptiores per os q̃ deorsum educi ꝛ fuerit figure nõ cõueniẽtis seu apte ad vomitum: vt stricti pectoris ꝛ colli gcilis estas erit aptius tempus concedẽdi sibi vomitũ: quia tũc leuius breui' ꝛ facilius p̃uocat ei vomitus p̃pter causas modo dictas.

f Et finiũ ꝛc. In hac pte sexta p̃mo agit p̃n. d termis ad quos ptigit vomit' in euacuãdo. Scõo de signis vomit' vtilis ibi[Et tu q̃dẽ] Ter° de signis vomit' mali ꝛ remedijs ei' ibi[Mal' aũt]

In p̃ma pticula dicit p̃mo q̃ lõginq̃or finis seu finis' ad quẽ ptingit vomit' ſm modũ p̃me purgatõnis est stõachi solius ꝛ nõ intestinoꝝ. Et illud est verũ de vomitu q̃ fit absq; pharmaco attractiuo: vt cũ ipositõe digiti vel pẽne in ore: vel cũ potu aq̃ calide ꝛ olei: nisi q̃ intdũ violẽtia mot' vomit' excutiũt hũiditates aliq̃ a cerebro: sicut lachryme fluẽtes ad oculos ꝛ phlegmata descendẽtia ad nares palatũ ꝛ os. Et verificat etiã de vomitu pharmaci attractiui q̃ ad eradicationẽ ex p̃mo occursu corporeo pharmaci ad purgãda vomitu. Scõo dicit q̃ vomit' ptẽdit limites sue purgatõis vsq; ad caput ꝛ totũ corp' p modũ purgatõis scõe. Cui' rei signũ est q̃ inuenit plurimũ cõferre in epilẽtia: melia: lepra et podagra. Primo g° educit qd in stõacho est regularit' et vt plurimũ. Scõo id qd est in intestinis ꝛ meseraicis ex vicinitate. Tertio id qd est in alijs mẽbris multũ distãtib' p mediũ venarũ. Notãt' dicit regularit' ꝛ vt plurimũ: q2 hũores p̃nt adeo fortit' infiltrari stõacho ꝛ adherere ei q̃ p̃us vomitu purgent humores alioꝝ mẽbroꝝ q̃ hũores stõachi. S; nũq̃d põt pharmacũ võicũ electiue trahere ꝛ euacuare p̃ma purgatõe hũores cõtẽtos i alijs mẽbris relict' illis q̃ in stõacho sunt: supposito q̃ eis nõ appropetur: sicut secessiuũ pharmacũ interdũ attrahit hũores distãtes sibi appropiatos ꝛ reliquit p̃ximos nõ sibi p̃pos. Dic q̃ difficile esset: nisi mõ tacto p̃pter adherẽtiã ꝛ infiltrationẽ forte coꝝ q̃ in stõacho sunt: q2 pharmacie q̃ vomitu educũt de p̃pͤtate hñt q̃ stomachũ supius debilitãt. deinde morãtes in ipo attrahunt ad ip̃m ab epate ꝛ intestinis ꝛ mẽbris alijs: ꝛ gñant in ipo agitationem cum subuersione: deinde cõtra motũ ṽtutis naturalis

Ipsius vero attractio ⁊ eradicatio est ab inferiorib⁹. ¶ Et tu quidē cognosces vomitū conferentē ab eo q̇ non confert iuuamē ex eo ꝙ ip̄m sequit̃ alleuiationis ⁊ desiderij boni ⁊ ãhelitus ⁊ pulsus bõitas: ⁊ silr̃ ex dispositionibus aliarū virtutū. Eius autē inceptio est nausea. Et deteri⁹ quidē malū quod efficit est mordicatõ fortis in stomacho ⁊ adustio si medicīa fuerit fortis sicut ellebor⁹. Et quod ex eo fit qñqꝫ incipit a saliua que fluit: deinde sequit̃ ip̄am vomitus mlt̃i phlegmatis multotiēs post quē seq̇tur vomitus rei liq̇de tenacis. Mordicatio quoqꝫ ⁊ dolor erunt mãsiui: ita ꝙ ad alia accidētia nõ mutantur nisi in nauseam ⁊ angustiã. Et qñqꝫ etiã soluit̃ vēter postea in hora quarta incipit quiescere ⁊ ad requiē declinat. ¶ Malus aũt est vt vomit⁹ non ꝓueniat: ⁊ magnificet̃ angustia ⁊ accidat tēsio: ⁊ egressio oculorū ad exteriora: ⁊ fortis rubedo in eis vtrisqꝫ et sudor multus: ⁊ intersectio vocis Si ergo hoc alicui acciderit nisi ei subueniatur perueniet inde ad mortem. Illud autēꝫ quo ei succurritur est enema: ⁊ dosis mellis cum aqua calida in potu: et dare olea in quibus tyriace virtus existit sicut oleuꝫ de lilio. Et labora donec vomat: q2 si vomuerit nõ suffocabit̃. Et adhibe etiã enema qd̓ sit apud te p̄paratuꝫ.

continuat̃ eius motus expellēdi ꝑ os: vt ait mesue. Conturbat⁹ ergo excutit quod in se est differēter siue sit cibus siue stomachi humor seu aliunde tractus: ita ꝙ electio in hoc motu impetuoso contra naturã minus habet locū q̄ in secessiua purgatõe q̄ ⁊ morosior est ⁊ naturalior. Tertio dicit ꝙ attractio vomitus seu vomici pharmaci ⁊ eradicatio humoꝝ ꝑ ip̄m est ab inferioribus: q2 sunt vie apte manifeste ⁊ notorie a stõacho ad inferiora per q̄s transit libere pharmacie vomice v̓tus ad humores peccantes vomitu educendos Et nulle tales sunt a stomacho ad pectus sibi iuxtapositū: ⁊ a stõacho ad cerebrū lõga ē via ⁊ stricti meatus ac tortuosi: et defensoria plurima tam ossosa q̄ pãniculosa circūdantia cerebruꝫ non sinũt v̓tutem pharmaci attingere libere ad ip̄m. Sꝫ ꝯtra dictū est in fine capl̄i tertij huius fen ꝙ vētris solutio a sup̱ioribus trahit ⁊ ab inferioribus eradicat: vomitu v̓o fit attractio ⁊ eradicatio ecõtrario: ergo vomit⁹ ab inferiorib⁹ trahit et a sup̱ioribus eradicat. Cõcede ꝙ a sup̱iorib⁹ eradicat scꝫ ab orificio stõachi vl̃ a stõacho q̇ sup̱ior est cõparatiõe ad intestina ⁊ meseraicas cū hoc tamen stat ꝙ eradicat ab inferioribus sibi ꝓximis.

¶ In scd̓a p̄mo assignat quinqꝫ signa quibus vomitus vtilis a malo discernit̃ sequētia vomituꝫ. Primū est alleuiatio stomachi et totius corporis: quia ꝑ vomitū tollunt̃ humores quib⁹ aggrauabat̃. Scd̓m est bonitas desiderij seu appetitus cibi ꝓpter eductionem humiditatū que nasea ⁊ fastidio vexabant stomachū. Tertium est bonitas anhelitus scꝫ motus dilatationis ⁊ cõstrictionis eius bene regulatus ꝓpter euacuationē materierum stomachalium que pectoralia cõprimebant. Quartū est bonitas pulsus propter similē causam. Quintū est ex dispositiõibus aliarū v̓tutum scꝫ ex bonitate operationū sensuum exterioruꝫ et apprehensiuarum v̓tutum interioꝝ et voluntarie motiuarū: quia per vomitum educunt̃ humiditates que effumantes ad caput ꝑturbabant op̱ationes dictarum v̓tutum. Secūdo tangit modū inceptionis vomitus vtilis et accidētia deteriora que ip̄e efficit dicens. ꝙ vomitus vtilis incipit a nausea non irrumpens ilico in angustiam ⁊ subuersionē animi et vomitū effrenem et impetuosum. Et deteriora accidētia que ab eo procedūt sunt mordicatio fortis in stomacho ⁊ adustio si pharmacum vomicū fuerit forte: et nunq̄ inducit spasmū aut sincopim: aut suffocationem: aut intercisionem anhelitus. Nam qui ista inducit incõueniēs est et timorosus. Tertio tangit ordinem in rebus que in vomitu vtili eijciuntur dicens. ꝙ interdum incipit a saliua ad os decurrente: velut ab illo quod facilius effluit: et post ipsam sequitur multotiens vomitus phlegmatis plurimi paulatim congesti in stomacho ex debilitate digestionis: deinde egreditur res liquida tenax que prius herebat parietibus stomachi et vi motus vomitus excutitur ab eis. Et si in stomacho fuerit cholera prius eijcitur dictis phlegmatibus: quia leuior est ⁊ irritantior mordacitate eius: sed hic enumerat hūiditates sepius repertas quasi naturaliter in stomachis hominū. Melancholia vero raro vomitu erit: tum quia grauis est: tum quia particeps acetositatis ⁊ stipticitatis quibus os stomachi potius confortet q̄ ipsum stimulet ad vomitum excitans. Quarto dicit ꝙ in vomitu vtili mordicatio ⁊ dolor durante vomitu fiũt permansiui: sic ꝙ non mutant̃ nec conuertũtur ad accidētia deteriora sicut ad sincopim aut spasmum siccum vel suffocationem quibus occultentur sicut minor dolor a vehementiori: nisi ꝙ quãdoqꝫ ad nauseam mutantur et angustiam: vel has comitantur tam propter pharmacum os stomachi stimulans acutissimi sensus q̄ propter humores vehementer motos stimulantes ipsum. Quinto dicit ꝙ post vtilē vomitum quandoqꝫ etiam soluitur venter: sic ꝙ natura postq̄ per vomitum est alleuiata residuum humorum a vomico motorum motu naturali depellit iferius. Postea hora quarta ab ortu solis vel ab hora sumptionis vomici quiescere incipit ille qui vomuit: vel stomachus ꝑus dictis accidētibus dolēs ⁊ grauatus ⁊ ad requiem declinat. Et illõ de signis potioribus est ꝙ pharmacum contulit. ¶ Attende ꝙ hypocras secūdo pronosticorum sic descripsit conferētem vomituꝫ. Laudabilis est vomit⁹ cui phlegma aduixtum fuerit choleribus: neqꝫ nimis est viscosus: quãto vero a simplicitate remotior tanto suspectior.

¶ In tertia p̄mo dat sex signa quibus malus cognoscitur vomitus. Primū est vt post sumptū vomicum non veniat vomitus saltem non cito neqꝫ faciliter. Ex hoc eniꝫ significat̃ debilitas nature tam in reductiõe vomici de potētia ad actum ⁊ regulatiõe operis eius q̄ in expulsione superfluitatū per id commotarū et attractarum. Secūdum est magnificatio seu vehemētia angustie ex violētia p̄cordijs illata tam a pharmacia q̄ ab humoribus et vētositatibus quos ip̄a commouit et ex impotētia nature non valentis ab his se exonerare. Tertium est tēsio neruorū villorum et venarū stõachi quasi spasmosa ex forti conatu expellendi nociua. Quartū est egressio oculorum ad exteriora cum rubedine in vtrisqꝫ non consueta propter vehementem exagitationē cerebri et oculorum ex compassione eorū cum stomacho vehementer oppresso qui colligatur his per mediū neruorum a cerebro descendētiuꝫ: Quintū est sudor multus nõ laudabilis vi nature veniēs sed ex ãgustia vehementi excussus sicut in sincopi. Sextum est intersectio vocis ex compassione pectoraliū ad os stomachi et op̄ssione diaphragmatis in conatu expulsionis. ¶ Attēde ꝙ hypocras secūdo ꝓnosticorum diffiniuit ita malū vomitum. Vomitus sicut succus porri vel viridis vel plumbeus aut niger mal⁹ ē. Si oib⁹ istis infectus fuerit mortis nūcius est continuus. Omnis odor malus in quocunqꝫ vomitu malum est. Scd̓o dicit hic p̄n. ꝙ si hoc scꝫ malus vomitus cum dictis signis alicui acciderit ꝑueniet inde ad mortē nisi succurrat̃ ei de remedio opportuno. Nam vel tandem suffocabitur vel sincopizabit angustia victus et emittet spiritū. Tertio dat remedia quattuor succurrēdi illi. Primū est enema siue clistere quod bis hic tangit̃. Primo in verbis illis. Id aũt quo ei succurrit̃ est enema. Secūdo in illis. Et adhibe etiaꝫ enema quod sit apud te preparatū: vt per hoc ostendat ꝙ est efficacissimum remediū in presenti casu. Nam per ip̄m trahitur pharmacū vomicum ad inferiora cum malis humoribus ab eo cõmotis vnde nascebantur dicta syntomata. Debet aũt clistere hoc aliq̇d habere de fortibus pharmacis q̇bus sufficiat a sup̱ioribus trahere: vt de pulpa coloquintide et scamonea vel elleboro nigro. Et debet dari priusq̄ natura multum deiecta sit a dictis accidētibus et violentia vomici: ne vtrisqꝫ vexata succumbere cogatur. Secundū est dosis mellis seu certum põdus ip̄ius: puta. ℥.i. cū aqua calida in potu: que vel vomere facit: vel subducit vomicū vna cū humoribus quos ip̄m commouit. Tertiuꝫ est dare in potu olea in quibus est v̓tus tyriace qua reprimere possint venenositatē vomici pharmaci: sicut oleū de lilio celesti qd̓ primū d̓r: et fit de yreos vel ireos. De q̇ dicit p̄n. 2. hui⁹ scꝫ ca. de eo. ꝙ dū bibit̃ cū aceto cõfert venenis oĩbus. Quartum est laborare vt vomat cū digito ori ĩpulso vel cū pēna intincta in oleo sisamio: vel cū potu olei ⁊ aq̄ calide. Nam si vomuerit non suffocabitur: immo alleuiabitur.

g Et egritudines quidē ⁊c. In hac pte septima p̄mo agit de egritudi-nib' in quib' magis cōuenit vomitus. Scd̄o de nocumēto vomit' ibi [Vomitus p̄terea] Tertio de distātia q̄ esse dz inter vomitū ⁊ phlebotomiā ibi [Amplius minutio] Quarto de cā difficil' vomit' ⁊ modo alleuiandi eū ibi [Vomitus q̄z] Quīto de significatōe egestionis male re. post vomitū ⁊ vomitus post assellatōez ibi [Et scito] Sexto de hora aptiori vomitus estiui: ⁊ de iuuamēto ⁊ nocumento vomitus ibi [Hora p̄terea] Septio d̄ phibitōe vomit' in pgnante et cā ei' ibi [Amplius faciēdu; non est]

Et egritudines[s] quidez que sunt digniores vt in eis fiat vomitus sūt chronice sicut hydropisis ⁊ epilētia et melācholia et lepra et podagra et sciatica. ¶ Vomitus p̄terea cū suis iuuamētis plerūq; affert egritudines sicut generat surditatez. ¶ Amplius minutio nō est cum eo cōtinuanda: sed tardāda tribus diebus: et precipue si ī ore stomachi fuerit humor. ¶ Vomitus quoq; multotiēs

¶ In p̄ma pticula dicit q̄ egritudines chronice seu diuturne sunt digniores acutis: vt ī eis puocet' vomitus. Et exēplificat de chronicis sex. Primo q̄dē de hydropisi. De q̄ dic̄ ftij. 14. trac. 4. c. de cura alchit. Et ex eis q̄ cōferunt eis est vomitus ⁊ p̄p̄e ante cibū: ⁊ etiā post ip̄m de ftio in tertiū: aut de quarto in quartū: aut de q̄nto in q̄ntū: ip̄e em̄ iuuat eos valde. Item ibi ca. de cura hyposarce ait. Et cōfert vomitus. Scd̄o de epilentia seu morbo caduco. De q̄ dicit tertij p̄ma trac. 5. de cura eius. Et eos quidē iuuat vt qn̄q; euomāt cū aq̄ mellis. Et iterū ibi ait. Cū si epilēticis acciderit repletio cibi euomāt ⁊ subtilietur regimē post ip̄z. Et iterum ibi. Et si possibile fuerit ei vt euomat ante cibū ⁊ p̄p̄e ab eis q̄ sūt vt pisces saliti ⁊ allia erit iuuamentū. Tertio de melīa. De q̄ dic̄ p̄n. tertij p̄ma trac. 4. ca. de ea. q̄ est mutatio estimatiōis ⁊ cogitationū a cursu naturali ad corruptionē ⁊ timorē ⁊ ad malitiā ppter cōplōnē melancholicā facientē siluestrē sp̄m cerebri interius ⁊ facientē timidu; ppter tenebras ip̄ius: sicut tenebre extrinsece sollicitāt ⁊ timere faciunt fm̄ q̄ cōplo frigiditatis ⁊ siccitatis 3ria est sp̄ūi debilitās ip̄m: sicut caliditatis ⁊ humiditatis: vt cōplo vini est cōueniēs ⁊ cōfortās. Et ibidem ca. de cura eius ait. Et administra etiā vomitū pp̄rie si vides ī stomacho aliquid quod in egritudine augmentū faciat: etsi nō est egritudo vehemētis debilitat. Et oz vt fiat vomit' cū aq̄ ī q̄ cocta sint calamētum ⁊ raphani semē: ⁊ recipiat exp̄ssionē raphani in q̄ ifixus est ellebo rus: ⁊ dimissus aliq̄t diebus: donec currat in ip̄o v̇t' ei' cū oximelle. Et paulo post ait. Cū; ḡ antiquat' egritudo admistra vomitū cū elleboro Quarto de lepra. De qua dicit quarti tertia trac. 3. c. de cura eius. Et p̄paret' vomitui cū pēna. Et iterū ibi ait. Et alienent' ab acut' nisi ppt' vomitū. Quīto de podagra seu gutta pedū. De q̄ dicit ftij. 22. trac. 2. ca. de cura eius. Admistra vomitū ⁊ pp̄rie qn̄ dolor est in inferioribus. Vomitus em̄ magis iuuatiuus est ei q̄ vētris solutio. Sexto de sciatica. De q̄ dicit ca. de cura eius. Et iuuamentū fit ī eis p vomitū. vētris aūt solutio qn̄q; vsq; ad finē postponit'. Et est sufficiētia in vomitu forti: vt nō trahat solutio vētris materiā ad inferiora. ¶ Sz instabit aliquis. Egritudines acute vt plurimū fiūt a cholera q̄ q2 leuis est superiora petit ⁊ vomitu facile purgat': ḡ magis cōpetit ī eis vomitus. Itē egritudines chronice fiunt vt plurimū ex grossis hūorib': q̄ quia ḡues sunt petūt inferiora. Propterea iussit hyp. amph. 4. melicos inferi' vehemētius purgari. Item chronice egritudines oēs p̄nomiate excepta hydropisi cū hoc q̄ fiūt ex grossis hūoribus hn̄t earū materias plurim[us] distātes a vijs vomitus ⁊ infiltratas in mēbris elōgatissimis a stōcho nō ḡ poterūt ad ip̄m trahi sine magna violētia ⁊ turbatōe vehementi totius corpis. ¶ Ad p̄mū dic q̄ egritudines acute subtiliū hūoꝝ sunt febriles vt in pluribus: ppterea nō cōpetit in eis puocatio vomit' cu; forti vomico: ne violētia motōis vomit' ⁊ supcalefactōe pharmaci vomici febris incēdat': maxime in causonib' ⁊ tertianis cōtinuis: sz in expolatis pōt suauit' puocari vomit' cū pēna aut digito ori iposito: vel cum aq̄ calida ⁊ oleo cōi. Ad scd̄m dic q̄ lz hūores sua ḡuitate declinēt ad inferiora ⁊ quo ad hoc p ea facilius educant': pn̄t tn̄ ⁊ in supiorib' detineri ⁊ p ea purgari maxie cū bene digesti fuerint ⁊ habilitati ad expulsionē. Ad tertiū dic q̄ in chronicis egritudinib' p̄noiatis magis dat' vomit' ad eductionē ⁊ diuersionē cāe āncedēt' q̄ ad eradicatōe; 9iūcte ¶ In scd̄a dicit q̄ vomit' aliq̄s adducit egritudines cū suis vtilitatibus seu iuuamētis: vt surditatē efficit si frequēter cōtinuet' ⁊ cū violētia fiat: q2 cerebrū vehemēt' cōmouet p mediū neruoꝝ quos stomacho mittit. Et qn̄q; excutit a cerebro humores ad neruos auditus quibus oppilant'. Et interdū cōcutit aerē reclusum in organo audit' ad recipiendū inūdationē vocū ⁊ sonoꝝ tāta violētia q̄ disp̄git ip̄z sicut tonitruū impetuosissimū vel ictus fulminum.

fit difficilis ppter humoris subtilitatez. Ipse igit' est ingrossand' potu sanguich ex granis granati. ¶ Et scito q̄ exit' male rei per inferiora post vomitū est signū q̄ illud quod faciebat fastidiū descēdit iferi'. Et vomitus post assellationē est signū q̄ ē ex accidētibus assellādi. ¶ Hora p̄terea vomēdi in estate melior causa doloris est in meridie. Et vomit' corpori confert: sed visui nocumētū facit.

¶ In tertia dicit q̄ phlebotomia nō est cōtinuāda cū vomitu id est nō est facienda statim post vomitū nec eadē die q̄ fit vomitus ne natura nimis debilitetur duabus fortib' euacuatiōib' sine q̄te intermedia sibiīuicē iūct: et ne vene inanite ex phlebotomia reliq̄as humoꝝ quos ꝑxit pharmacum ab eis ad stomachū rursus sibi attrahāt. Sed differatur phlebotomia tribus diebus post pharmacū vomicum: maxime si in ore stomachi fuerint hūores a vomico relicti ne humores illi ibidem agitati p phlebotomiā sincopim inducāt vel ad inanitas retrahant' venas. Et id intellige de vomitu forti cū vomico cuius turbatio p totū corpus fere diffundit' ⁊ mouet humores motu quodāmodo 3rio motui phlebotomie scz ab exterioribus ad iteriora.

¶ In quarta dicit q̄ vomitus interdū difficilis reddit' ex nimia humoꝝ subtilitate: q2 nō r̄ndēt vniti ī pulsui stomachi conātis eos expellere: sed hincinde sparsi cedūt impellēti. Cui' remediū est vt igrossent' cū potu sanguich ex granis granati. ¶ Attende q̄ sanguich sanich ⁊ saoich sunt arabica noīa synonyma ḡnalia ad hordeū fractū ⁊ triticū fractū cū mixta aqua coctum ⁊ fructus contritos. Inuenit' em̄ qn̄q; in libris sanich hordei: sanich tritici: sanich pomoꝝ: sanich pirorum: sanich granatoꝝ. Intellige ergo h̄ p sanguich ex granis granatoꝝ scm̄ grana granatoꝝ cū aqua cōtusa ⁊ in potu data q̄ cholerā nimis subtilē inspissant. Vel intellige p sanguich triticū fractum pmixtum granis his aut succo eorum, quod inspissat cholerā. p̄mo a spissitudine sbē tritici. scd̄o a q̄litate succi mali granati.

¶ In q̄nta notat duo. Primū est q̄ qn̄ aliq̄ mala res vt humor corruptus vel cibus corruptus p inferiora post vomitum exit significat hāc rem fuisse cām fastidij illius quod vomitū precessit et ad ip̄m induxit. Nam natura interdū partim p vomitū d' humore nocēti exonerata supra residuū potētior fit: quare via sibi naturaliori p inferiora quod māsit deducit p̄cipue si illud ī fundo stomachi commotū fuerit. Scd̄m est si vomit' aliq̄s post fluxum vētris siue pharmacosum siue spōtaneū alicui acciderit significat q̄ est ex accidētib' assellatōis. i. q̄ ex tali materia puenit ex quali fieret huiusmodi fluxus: maxime si nulla causa alia vomitus tūc apparuerit. Interdū em̄ vel per restrictionem fluxus ventris ante sufficientem euacuationē humoꝝ qui per ipsu; exibant vel ppter exuberantiam materie peccantis redūdat aliq̄d versus os stomachi quod vomitum excitat.

¶ In sexta p̄mo resumit vt addat vnū quod p̄misit in q̄rta pte capituli istius. Dixit em̄ ibi. In hora aūt vomēdi currat ⁊ exercitetur et fiat vt laboret ⁊ post vomat sitq; in medio die. Et hic dicit q̄ hora vomēdi melior estiuo tempore causa doloris est hora meridiei. Superaddit autē hic causa doloris: quia dum vomit' in meridie fit estiuo tempore: tūc facile ⁊ leuiter fit ⁊ quasi sine dolore: quia humor purgādus tunc leuigatus est ab estu solis vie sunt aperte: stomachus laxatus ⁊ fastiditus vaporum et fumorum repletione et iam cibatus. Sed cōsideratiōe habita ad v̇tutem si vomitus fiat tempe estiuo p pharmacū forte fieri conuenit hora scd̄a post solis ortū: sicut dicebat' in pte q̄nta capituli istius paragrapho illo. Cūq; aliquis fortē sumere vult vomitu; sicut qui fit ex elleboro ip̄m debet bibere ieiun' et post duas horas diei. Secūdo dicit q̄ vomitus est vtilis corpori seu iuuatiuus: sed nociuus oculis. Vtilis quidē corpori: quia mūdat ip̄m precipue stomachū qui est coquus eius v̇lis quare bene digerit p toto corpe nutriēdo cibū. Sed nociu' oculis cōturbādo cerebrum sua violētia ⁊ excutiēdo ab eo ad oculos supfluos hūores. Et id intelligas de excessiuo vomitu vel nimis cōtinuato. Mo

derat⁹ cū̄ sensus alleuiat ⁊ visum acuit vt ait rasis.4 almāsoris.
¶ In septima dicit p̄mo ꝙ in p̄gnāte nō est ꝓuocādus vomitus ꝓpter duas causas. Prima est qꝛ supfluitates ipsius cuȝ vomitu nō exibūt eo ꝙ sunt elōgate nimis a vijs vomitus. Et hincinde ꝑ mēbra dispse maxie pars mēstrui sanguis iutiᷣ nutriēdo fetui vel cōtente in pānis quibus fetus tegitur. Scōa ē q̄a vomitus ⁊ labor vehemens ipetus ipsius perducent eaȝ ad estuationeȝ et forte ad febrē. Adde tertiaȝ ꝙ forte fetus mortu⁹ aut viuus aborticᷣ. ¶ Attēde p̄mo ꝙ p̄n. h̄ intendit loq̄ de vomitu forti cū pharmacia violenta vomica sicut ellebo ro. Nā p̄gnās sustiect sine detrimēto vomitus debiles: i mo cōiter hora matutina sibi spōte veniūt in p̄mis mēsib⁹ vomitus phlegmatis et aquositatum. ⁊ est vnuȝ ex signis imp̄gnationis. ¶ Attēde scōo ꝙ si vomitus ex aliq̄ cā sit p̄gnāti necessari⁹ puta qꝛ sumpsit aliqd venenū vl̄ qꝛ sursum abūdat i furiosis humoribus tutius sibi sit in medijs mēsibus imp̄gnatōis q̄rto q̄nto ⁊ sexto ꝙ̄ in trib⁹ p̄mis vel in trib⁹ vltimis: qꝛ cotilidones seu ligamēta q̄bus appēdunᷣ pāniculi fetus orificijs venarū matricis sunt fortiores in medijs mēsibus. Iuxta illud hyp. āph. 4ª. Pregnātes purgare si cōuenit a q̄ttuor mēsib⁹ vsq̄ȝ ad septē menses: minus ꝟo has: minora ꝟo ⁊ seniora vereri opȝ. Et ga. in commento ait. Cum aūt hypocras alibi dicat pharmaciam dariᷣ intelligit que a superioribus vomitu aut ab inferioribus solutiōe mūdificet. Secūdo dicit ꝙ alij a p̄gnātibus quibus superuenit vomitus aut est necessarius sunt iuuādi vt faciliter et quātum conuenit non amplius vomant.

¶ Amplius faciendum nō est vt pregnans vomat: qm̄ supfluitates corporis ipsius cū eo nō egredientur. Et vomitus et labor eam ad estuationem perducent. Faciendū est igitur vt quiescat. Alij ꝟo quibus accidit vomitus sunt iuuandi.

¶ De eo qd̄ oportet facere illum qui vomuit. Capitulū.XII

c Vm^a ille qui vomuit a suo vomitu euaserit os suū et faciē post vomitū abluere debet ex aceto aq̄ tempato: vt grauitas que quādoq̄ȝ capiti accidit remoueatᷣ. Et parū masticis cum aq̄ matianorum bibat. Et caueat sibi a cōestiōe ⁊ a potu aque. Et diu quiescat. Et ipsius inūganᷣ hypocōdria. Et ingrediaᷣ balneū et abluat se velociter ⁊ egrediaᷣ. Et si necessarium fuerit dare ei aliq̄d ad comedēdū sit res boni saporis ⁊ bone substātie et velocis digestionis.

¶ De eo qd̄ opȝ facere illū qui vomuit. Cap. XII.

c Um ille q̄ vomuit ⁊c. In hoc ca. dat septē regulas circa agēda post vomitū. Prima est. postq̄ is q̄ vomuit cessauerit vomere abluat os ⁊ faciē ipius cū aceto permixto aque. Abluat quidē os vt ꝑ ei⁹ lotionē ḡuitas q̄nq̄ȝ capiti cōtingens ex motu vomitus remoueaᷣ. Cōtingit aūt ꝑ vomitū grauitas: vel qꝛ facit effumare hūores abūde ad cerebrū: vl̄ qꝛ commouet liquat ⁊ extēdit humores cerebri. Sed ablutio oris cū aq̄ et aceto quasi gargarisando purgat ⁊ educit reliquias humorū: et etiā pharmaci quas reliq̄t vomitus in ore ⁊ mery q̄rū effumatio caput aggrauabat. Faciē ꝟo post vomitū lauamus cum aceto ⁊ aqua: vt spūs ⁊ calor hincinde dispsi violētia vomitus coaduneᷣ et ꝟtutes debilitate fortificenᷣ. Aquā ꝟo aceto ideo imiscemus in his lotionib⁹ ne suo acumine pūgat ⁊ penetret ⁊ dolorē ingerat p̄cipue in lingua ⁊ circa fauces quas iam abraserūt pharmacum vomicū vna cū humoribus vomitu eiectis. Scōa regula ē. bibat qui vomuerit parū masticis puta. ʒ. ß. cū aqua matianorū id ē pomoꝝ cōmuniū aliquid stipticitaᷣ vel acetositatis hn̄tiuȝ qualia sunt poma de capēduto vulgariter dicta. Et de hac aqua sumanᷣ. ℥. 4. ꝓ vno haustu q̄ quasi labēdo transglutianᷣ. Nam ꝑ istum potū confortaᷣ cor relaxat⁹ stomachus motu vomit⁹ irrigidaᷣ ⁊ recolligiᷣ in semet vnitus: appetitus perditus recuperatur: et si que reliquie pharmaci vomici vel humorū quos ad stomachū traxit sint illic relicti dep̄mit ⁊ pellit ad inferiora. Tertia ē. is qui vomuit a comestione caueat statim post vomitū ⁊ a potu aque. A cōestione q̄dē: qꝛ stomach⁹ vomitu lassatus et quasi cōfract⁹ tūc nō bene ferret: nec bene digereret assumptū cibū. A potu ꝟo aq̄: qꝛ stōachū iaȝ vōitu debilitatū sua frigiditate amplius debilitar: ⁊ sua humiditate remollit ⁊ laxat. Quarta ē. is q̄ vomuit diu quiescat vt corpus ⁊ stomachus vomitu cōmoti ⁊ debilitati quiete reficianᷣ: ⁊ natura sibi recolligat calorē et spūs hicinde dispsos violētia vomitus. Quīta est. eius q̄ vomuit inūganᷣ hypocōdria seu partes sub costis: nō quidē vnguētis vel oleis remollitiuis: sȝ stipticis cōfortatiuis: vt masticino vl̄ oleo de absinthio si stomachus naturalr̄ frigeat: āt ex accidenti vel oleo myrtino rosato: aut cytoniorū si stōach⁹ calcat. Sexta est. is qui vomuit subintret balneū aq̄ calide dulcis ⁊ ibi se totū velociᷣ abluat excepto capite. Postea ꝓtinus egrediaᷣ vt demulceanᷣ mēbra fatigata somn⁹ ꝓuoceᷣ gratus ⁊ suauis: ⁊ si hūores nimis ad interiora se ꝓfundauerit vomico trahente balneo repetāt exteriora vel si quid relictum superfluuȝ nocēs post vomitū fuerit calore balnei exteri⁹ trahaᷣ ⁊ resoluaᷣ. Sȝ cito se lauet ⁊ egrediaᷣ ne ꝟtus vomitu iam debilitata ex mora in balneo debilior fiat. Septima ē. si necesse fuerit ei q̄ vomuit statim post vomitū dare aliq̄d cibi ad comedēdum. vel qꝛ debilis ⁊ resolutus est cōfortatōe cito indigēs: vel qꝛ famescit: vel qꝛ cōsueuit frequēter refici sit ille cibus ḡtus in sapore bone sb̄stātie velocis digestiōis. Gratus quidē vt auidius se sup ipm stōach⁹ cōstringat ardēter amplexās. Bone sb̄e: vt bon⁹ sanguis fiat ⁊ bn̄ nutriat. Velocis digestionis: vt indigentiā velociᷣ repet ⁊ stomachus iā fatigatus vomitu nō multū laboret in eius digestione.

¶ De iuuamētis vomitus. Ca.XIII

h Ypocras^a precepit vomitum fieri in vnoquoq̄ȝ mense duobus diebus cōtinuis vt in scōo emūdetur illud quod in p̄mo die fuit difficile: ⁊ vt expellaᷣ illud quod aduēit stomacho. Hypocras nanq̄ȝ securitatē facit ꝙ cuȝ eo cōseruaᷣ sanitas: hoc aūt plus ē maluȝ. Et vomitus quidē qui est huiusmodi euacuat phlegma et cholerā.

¶ De iuuamētis vomitus. Cap. XIII.

h Ypocras precepit vomitum fieri ⁊c. In hoc capitulo primo docet quotiēs vomitus quoq̄ȝ mense competit. Secūdo q̄s prebet vtilitates ⁊ in quibus conuenit casibus ibi [Et vomitus quidem] Tertio quādo et qualiter fieri debet ibi [Ipse quoq̄ȝ fieri debet in mense] Quarto quibus complexioni ⁊ habitudini magis cōfert ibi [Et ille quidem cui maius iuuamentum]

a In p̄ma parte dicit p̄mo ꝙ hyp. p̄mas medicoꝝ p̄cepit in sanis q̄libet mense bis fieri vomitū nō eodē die ne stomachus inde nimiū grauetᷣ ⁊ debiliteᷣ digestiua ipius: sed duobus diebus primis vt secundo die mūdificeᷣ id quod p̄mo die cōmotū fuit: ⁊ tūc nō potuit facile purgari. et vt expellaᷣ quod stomacho affluit ab alijs mēbris hora p̄mi vomitus: vel quod ei aduenit paulatim cōgestū via diminute digestionis. Hypocras nāq̄ȝ secure affirmat hoc duplici vomitu quolibet mense ꝯseruari sanos in sanitate. Scōo dicit. hoc aūt plus est malū. i. vomitus qui frequētius fit ꝙ̄ bis in mēse malus est ⁊ incōueniēs sanitati custodiēde. Iuxta illud rasis. 4. almāsoris. Vomitus p̄terea non frequēter fieri debet. corrumpiᷣ eīn stomachus ⁊ destruiᷣ eius ꝟtus. Vel expone ꝙ vomitus plus hoc quo ꝟuaᷣ sanitas fact⁹ est incōueniēs ⁊ in idem redit. Hunc vomitū quouis mēse semel aut bis a veterib⁹ laudatum princeps medicoꝝ ga. approbat q̄rto de vtilitate ꝑticularuȝ cap. 27. dicēs. Bene igiᷣ antiqui medicoꝝ sil̄ cū alijs p̄missiōib⁹ sanatiuis eos qui a cibarijs vomitus singulo mense facere cōsulebāt: hi quidem semel sufficere existimātes: hi aūt ⁊ bis facere dignificātes. Et rasis sūmus experimētator quarto almāsoris capitulo de vomitu ait. Vomitu vero in mense semel vel bis vtendū est. Quod etiam post cibi saturitatem fieri oportet. Vomere eīn sine stomachi repletiōe durū est: neq̄ȝ absq̄ȝ magno labore et studio fieri potest.

b In scōa memorat. iȝ iuuamēta moderati vomitus. Primū ꝯsistit in euacuatōe phlegmatis ⁊ cholere vel aquositatis que supabundant frequēter in stomacho. Cholera quidē trāsmissa ab epate vel cisti fell̄. Phlegma vero genitū in stomacho via diminute digestionis. Educiᷣ etiam quādoq̄ȝ vomitu melia vi nature ⁊ vtiliter cū porus splenis ad orificium stomachi transiēs effundit illic superfluam melancholiam.

et mundificat stomachū. Ipe nanq̧ non habet quod ipm mūdet sicut intestina habēt cholerā rubeā que ad ea descēdit et mūdat ea. Et remouet grauitatē que accidit capiti: et clarificat visum: ⁊ aufert fastidiuʒ: ⁊ confert ei ad cuius stomachū descendit cholera que ipius confundit stomachum: quoniā cum ꝓcesserit vomit⁹ eius cibus sup mūdū veniet: ⁊ remouet abominationē que fit ꝓpter vnctuositatē. ⁊ casum desiderij ipsi⁹ vertet ⁊ quod facit desiderare acutuʒ et acetosum ⁊ ponticū: et confert lassitati corporis et vlceribus que sunt ī renibus ⁊ vesica: ⁊ est lepra forte medicamentū ⁊ malitie coloris ⁊ epilētie stomatice: et ictericie: et vesice: et asmati: et tremori ⁊ paralysi: et est ex curatiōibus que cōferūt habentib⁹ vlcera nigra magna. Ipe quoq̧ fieri debet in mēse semel aut bis post repletōeʒ: ita ꝙ nō obſuet revolutō scita neq̧ nūer⁹ dieꝝ not⁹. Et ille⁹ q̄dē cui mai⁹ iuuamtū affert vōit⁹ ē cui⁹ repletio p^a est cholerica ⁊ ē macer.

Secūduʒ consistit in mūdificatione stomachi ab omni materia q̄ grauat ipsum. Nihil em̄ stomachus ad intra recipit quod ipm emundet sicut intestina recipiūt cholerā a cisti fellis ꝑ canale ipius eis iplantatuʒ qua mūdificant̄ ⁊ abstergunt̄ tam a suis fecibus q̄ a phlegmatib⁹. ¶ Sed queret aliq̄s vnde eget stomachus mūdificatiuo si quod ipe ingerit bn̄ digerit: ⁊ quod vtile est ꝑ meseraicas ad epar trāsmittit. quod vero inutile ad intestina. sic em̄ deberet remanē vacuus ⁊ tūc nouuʒ repetere cibuʒ. Dicitur cū galiēo quarto de iuuamentis membrorum capitulo q̄rto ꝙ homo est debilissimum animalium in digestione: iō quasi necessariū ē in eo aliq̄d coaceruari sup̄fluitat̄ indigeste que paulatiʒ crescēs eget euacuatiōe. Teste galieno. c. decimo dicti libri. Dico ḡ inq̄t ꝙ necessariū est vt generet̄ in corꝑibus hoīm sup̄fluū viscosum phlegmaticū. Et iō fuit sollicitus creator circa correctionē illius quod accidit ex isto sup̄fluo phlegmatico: ita ꝙ in corꝑe etiā generet̄ sup̄fluū acutū abscindēs abstersiuū sciʒ cholera citrina. Et q2 necessariū est vt exeat a corꝑe p̄mū currit ad primū intestinoꝝ: vt adiuuet ad abstergendū istud phlegma ⁊ abscindendum ipm. ¶ Sed iterū queret aliq̄s quare nō ꝓuidit natura stōacho de purgatorio sicut intestinis puta de canali q̄ sibi ferret cholerā qua absterge ret̄ ⁊ emūdaret̄. Rn̄det illic ga. ita. Et nō fuit cursus cholere citrine ad stōachuʒ ad purgandū illud quod generat̄ in eo ex phlegmate ꝓpter illud quod timebat̄ aliq̄d de nocumēto ex tali cholera tali mō q̄m festinaret̄ exit⁹ cibi a stomacho anteq̄ digereret̄ cū indigeat remanētia in stomacho lōga quousq̧ digerat̄ paulatim ꝑ calorē naturalem. Tertiū est in remotōne ḡuitatis capit̄. nam vomitus suo impetu q̄nq̧ excutit a capite aliq̄s humores ⁊ educit materias peccātes in stōacho retentas que effumāt ad caput ⁊ ipm aggrauāt. Quartū est in clarificatiōe visus. vt plurimū em̄ visus obtenebrat̄ a fumis ⁊ vaporibus de stomacho latis ad cerebrū ⁊ sup oculos reuerberatis. Vomitus auteʒ tollit hos humores vnde eleuāt̄ fumi ⁊ vapores a stomacho ad caput. Quintū est. in ablatōe fastidij seu carētie appetitus: q2 ꝑ vomitū tollūtur humores qui replētes stomachū iducūt fastidiū. Sextū est in eductione cholere effuse ad stomachū cōfundētis ipm et impedientis in eo digestionē ⁊ appetitū. Ista em̄ cholera ꝑ vomitū educta cibus adueniet stomacho mūdo. digeret̄ ḡ ꝑfecta digestione. Talis aūt effusio cholere ad stomachū fit in q̄busdā ꝑ meseraicas ab epate. Et in alijs ꝑ poꝝ quēdā qui a cisti fellis in q̄busdā transit lʒ in paucis vsq̧ ad stomachū. Septimū est in remotiōe abominatōis ciboꝝ ꝓpter vnctuositatem et euersione seu extirpatōe casus desiderij ipius. i. ex ipa sc3 vnctuositate et in remotione eius quod facit desiderare acutū ⁊ acetosum ⁊ pōticū quales sunt corrupti hūores in stomacho cōtenti inducētes appetitū corruptū. Iuxta illud p̄n. tertij. 13. trac. 2. ca. 10. Quādo in stōacho humor aggregat̄ malus diuersus a cōsueto in q̄litate sua natura tūc req̄rit aliq̄d ei ɔ̄riuʒ et ɔ̄riū diuersum a cōsueto diuersum est nō cōsuetū. fugātia nāq̧ sunt extrema ⁊ ecōuerso. Quapropter accidit in q̄busdā appetitus luti: imo carbonū ⁊ terre ⁊ gypsi ⁊ rerū huius generis ꝓpt̄ qualitatē q̄ i eis ē exiccantē ⁊ incidentē cōtrariā q̄litati hūoris. Et q̄n q̧ accidit p̄gnātibus ꝓpter retentionē menstruoꝝ appetitus corrupt⁹. Et cum ꝑ vomitū stomachus mundet̄ ab vnctuositate q̄ natans in eo abominationē inducit ⁊ casum appetitus. Et ab hūoribus malis corruptis inducētibus ex̄nea desideria: cōsequēs est vt vomitus auxilient̄ ad hec acidentia tollēda. Octauū est in remotōe laxitat̄ corporis que frequēter ꝓuenit a diminuta digestione stomachi causa cui⁹ phlegma multiplicat̄ quod ad membra transiēs maxime ad iūcturas laxat ⁊ aggrauat eas. Confert aūt vomitus q2 et stomachū mūdat vnde melius digerit et phlegmat̄ fluxū a iūcturis diuertit. Nonū est in alleuiatiōe vlcerum renū ⁊ vesice: quia ꝑ vomitū diuertunt̄ humores et educūtur per sup̄iora qui facile fluerēt sua grauitate versus dicta vlcera sordidātes ea: non sinētes ipa cōsolidari. Decimū est in alleuiatione lepre: ita ꝙ est eius forte medicamē: quia primā digestionē rectificat emūdādo stomachū qui est velut fundamentū aliarū digestionū ex quarū errore p̄cipue vltime lepra generat̄. Undecimū est in ablatione malitie coloris: vt in cacexia in qua in p̄mis ꝑmutat̄ color corꝑis et faciei ad albedinē et citrinitatē ⁊ est dispositio antecedens hydropisim vt ait p̄nceps tertij. 14. trac. 4. ca. dcca. Cui cōpetit vomitus: q̄a per vomitum purgant̄ humores qui si ad cuteʒ spargerent̄ fedarent colorē. iuuat ḡ vomitus ⁊ diuertēdo peccantes humores a superficie corꝑoris ⁊ hos educēdo. Duodecimū est in curatōe epilētie stomatice que quideʒ a stōacho cōicat̄ cerebro ꝓpterea stomatica dicit̄. Nam vomitus tollit causam eius antecedentē. Tertiūdecimū est in cura icteritie. Nam vomitus purgat humores phlegmaticos qui sunt causa saltem antecedēs oppilatiōis pororum fellis ex qua venit icteritia ⁊ acute diuertit ⁊ foras educit retentam cholerā que si ad cutem diffunderet̄ icteritiā induceret. Quartūdecimū est iuuamentū qd̄ confert vesice lapide vel humoribus oppresse: quia ꝑ vomituʒ educunt̄ que si cum vrina fluerēt ad vesicam adderēt in lapidem vel eam oppilarēt. Quintumdecimū est in curatōe vel alleuiatōe asmatis. Iuxta illud p̄ncipis tertij decima tractatu p̄mo. c. 41. Et ex regimine in illa mūdificatione est admistratio vomitus cōtinui et proprie post cōmestionem raphani. Nam per vomitū causa antecedēs asmat̄ purgatur et causa cōiuncta que in pectore est cōcutit̄ ⁊ ad eductiōeʒ sui coaptatur. Decimūsextū est in ablatōe vel diminutōe tremoris membroꝝ. Et id itellige de tremore materiali ex humoribus ībibentib⁹ vel opp̄rimētibus musculos ⁊ chordas: quia per vomitum digestio rectificat̄: cuius diminutio est ex causis tremoris ⁊ phlegma purgat̄ qd̄ est ipius antecedēs cā. Decimūseptimū est in cura paralysis ob similes causas. Decimūoctauum est in curationibus habentium vlcera nigra magna qualia sunt illa que in tibijs veniunt ad instar lupi rodentis propter causas similes his q̄ dicte sunt de vomitu in lepra.

e In tertia dicit p̄mo vomitū debere fieri semel vel bis i mēse vt in p̄ma ꝑte capl̄i istius dixit. ⁊ cā illic reddita est. Scd̄o dicit ꝙ debet fieri post repletionē q2 facili⁹ tūc vomitus fit. Iux̄ illud rasis. 4. almāsoris. c. de vomitu. Vomitu vero semel in mense vel bis vtendū est: quod etiā post cibi saturitatē fieri opʒ. Vomere em̄ sine repletiōe stomachi durū ē: neq̧ absq̧ magno labore ⁊ studio fieri potest. Et id intellige de vomitu non egēte violēto pharmaco: sicut elleboro. egens em̄ tali ieiunus sumere debet. Iuxta illud p̄ncipis capl̄o vndecimo huius fen. Cūq̧ aliquis fortē sumere vult vomitum: sicut qui fit ex elleboro ipsum bibere debet ieiunus. Tertio dicit ꝙ in vomitu prouocādo quoq̧ mense semel aut bis non est obseruāda certa reuolutio neq̧ numer⁹ notus et adequatus dierū: vt natura obfuat in eductōe menstruorum. Cuius rō est ne natura pigra fiat in expulsiōe sup̄fluitatū ⁊ consuetudinaria vomitui dimittens coaceruari passim superfluitates vsq̧ ad horam vomitus: et si quo casu differat̄ hora vomitus corpus inde egrotet.

d In quarta dicit ꝙ vomit⁹ affert maius iuuamētū illi cuius p̄ma repletio ē cholerica ⁊ ē macer. Q2 cholera leuis ⁊ ignea existēs sup̄iora petit: vt ait ga. 4. āph. cōmēto illi⁹ cañ. Purgare q̄dē estate sup̄iora ⁊c. Et paulo post illic ait hyp. Graciles ⁊ facile vomētes sup̄i⁹ purgare timētes hyemē. Et itelligeb ꝑ p̄mā repletōnē potiorē in sup̄abūdātia peccāt̄ hūoris. ¶ Attēde ꝙ vomitus nō est macris vtilior generalr̄ ex ꝑte maciei: q2 macris melācholicis nō multū cōuenit: sed inquātū macies repletōi cholerice iūgitur ant ei attestat̄. ¶ Attende 2° ꝙ rasis. 4. almāsoris cap. de vomitu sic cōmemorauit iuuamēta ipius. Vomit⁹ si vt oportet

temperate fiat stomachum purgat ⁊ digestiuaꝫ meliorem efficit ⁊ corp⁹ renouat ⁊ mūdat caputq; ⁊ sensum alleuiat ⁊ visuꝫ acuit.

¶ De impedimento vomitus supflui. Ca.XIIII.

f a Uperfluus stomacho. In hoc ca. pͦmo narrat nocumenta vomitus. Scđo detestabileꝫ morem quorūdam cito se replentium ⁊ ad vomituꝫ preparantiuꝫ ⁊ nocumentū ac remedium ei⁹ ibi [Ex hoībus p̄terea]

a In pͥma parte tāgit decem nocumenta supflui vomitus. Primū est i stomacho cui tripliciter nocet. Primo quidem debilitando eū violento motu et cessiuo ipsius cōtra eius naturam. Secūdo resoluēdo ipm .s. humiditates nāles calorem ⁊ spirit⁹ eius. Tertio reddendo eū aptum vt materie ad eū fluant: q2 supfluus vomitus ab inferioribus trahit ⁊ superiora cōcutit ad reuma disponens. Scđm est in visu: nam cōturbat fortitudinē ⁊ frequentia sui motus ⁊ effumatiōe eorum que vomunt ad cerebruꝫ ⁊ oculos visibiles spūs: ⁊ interdum a cerebro excutit grossos humores ad neruos opticos vł ad oculos quibus oppilant vñ excecantur aut parum vident. Tertium est in pectore. Nam in motu vomitus dyafragma ⁊ musculi pectoris vehemēter laborant quibus dolentibus ⁊ fatigatis totū pectus cōdolet. Quartum est in dentibus ꝓpter illud qđ inter eos remanet de rebus euomitis qđ quandoq; imbibit radices eorum ⁊ dolere facit: ⁊ interdum putrefacit eas vł ipsosmet dentes aut colorem eorum fedat. Quintum est. in antiquis capitis doloribus preterq̄ in illis q̄ cerebro cōmunicant a stomacho. In talibus enim vomitus prodest educendo humores quorum vapores ⁊ fumi cōmunicati dolere id faciunt. Sed in doloribus alijs cōmouendo materias eorum exacerbat eos ⁊ quasi furere facit. Sextum est in epilentia a causa priuata latēte in cerebro nō cōmunicata ab inferioribus In cōicata enim ab inferioribus p̄sertim a stomacho vomit⁹ iuuat educendo cām antecedentem epilentiā illaturam. Sed in illa que fit a causa p̄uata qñq; vomitus ꝑrismum cōmouet dilatando ⁊ agitando materias que prius quiete erant. Septimum est in epate. Nam supfluitas que est in ipo vomitu nocet epati ꝑ viam compassionis ⁊ cōpressionis ipius a stomacho violenter moto qui supstat epati sicut lebes igni. Preterea stomachus excessiue vomens supflue sugit humiditates ab epate: vnde desiccatur ⁊ debilitat. Octauū est i pulmone. Nā cōpsso pectore violētia vomit⁹ opprimit pulmo: ⁊ ad ipm interdū descēdere facit vomitus humores a cerebro excussos. Ideo dicit hypo. amphoris. quarta. Ptisicos vero metuentes ad superiores pharmacias. Nonum est in oculo. propter causam dictam in nocumento visus. Decimum est in venis. Nam vomitus excedens interdum findit aliquam venarū: maxime in pectore vł epate. ¶ Attende q rasi. q̄rto almans. caplo de vomitu sic cōmemorauit nocumenta vomitus. Qz si multus fuerit vomitus corpus desiccabit atq; epati ⁊ corpori nec nō oculis ⁊ pulmōi nocebit venas quoq; findit qñq; ⁊ rumpit ex quo ⁊ passio accidit emoptoica.

b In scđa dicit pͥmo q aliqui hoīum cito volunt impleri vł ex malo more solite voracitatis vł ex appetitu quasi canino quo festinant cibos p̄us trāsglutire q̄ pfecte masticati fuerint: ⁊ plus de eis sumunt q̄ suus stomachus tolerare possit: ideo sic granatus ⁊ quasi coactus ꝓperat ad vomitū. Scđo dicit q actio talis se cito implēdi ⁊ statim vomendi ꝑducit actorē ad malas chronicas seu mansiuas egritudines: vt ad tympanitē ex debilitate digestiue stomachi: vł ad alchitem ex oppilatione epatis a cibo nō masticato vł ad hyposarcam ex errore inuiscatōis alimēti vltimi ꝓpter eius aquositatem ex diminutiōe p̄orum digestionū: vł ad spleneticā passioneꝫ ex oppilatione splenis: vł ad calculū ex oppilatiōe renum aut vesice: vł ad arteticas aut paralyses ex multitudine crudorum humorū. Tertio dicit q istiuoraces ꝓhibēdi sunt a cita repletione cogente vomere ne mā siuis morbis attriti langueāt. Et tu medice mensura potus ⁊ cibos eoruꝫ. Et vt tibi credant allegacis illđ ga. 5. de regimine sanitatis ca. pͥmo. Qualit igitur nō est turpe optima natura fortunatum portari quidem ab alijs propter podagram: liquari vō doloribus lapidem habentem ⁊ anum dolentem. Et fm vesicam vlcus ex cacochimia habentem. Qualiter aūt nō turpe ꝓpter admirabilem arteticam impotenteꝫ vti suis manibus alio indigere qui offerat cibū ori ⁊ anum abstergat in secretis. melius enim quicūq; nō fuerit mollis eligere vtiq; cēties mori q̄ talē sustinere vitā. Si aūt suam turpitudinē quis despicit ꝓpter inuerecundiā ⁊ mollicie: tñ labores nō oportet despicere quos die noctuq; hꝫ velut ab executoribus a passionibus euersus.

¶ De impedimento vomitus supflui. Capitulum .XIIII.

f Uperflu⁹ a stomacho nocet vomitus ⁊ ipm debilitat ⁊ resoluit ipm ⁊ facit eum aptū vt materie ad ipm ꝑueniant: et obest visui ⁊ pectori dētibus etiā. Et antiquis capitis doloribus nisi eis q̄ sunt ꝓpter societateꝫ stomachi. Et facit nocumentū epilētie capitis que nō est cā inferioꝝ membrorū. Supfluitas q̄ꝫ que est i ipo nocet epati: et pulmoni ⁊ oculo: ⁊ aliquā venaꝝ qñq; findit. Ex hoībus b p̄terea est q̄ vult cito ipleri: deinde nō tolerat: immo ꝓperat ad vomendū. Et actio huius ex eis est q̄ ꝑducit eum ad malas egritudines māsiuas. Ipe ergo a repletione ꝓhibēdus est: ⁊ tu ipius cibum ⁊ potum mensura.

¶ Ad succurrendū dispōnib⁹ q̄ accidunt vomenti. Caplm. XV.

d E prohibitione a aūt vomēdi iam diximus qđ oportebat. Tensioni vō b ⁊ dolori que sub hypocōdrijs fiunt conferunt panni aqua calida infusi ⁊ suppositi ⁊ oleis lenificātibus ⁊ ventosecum igne. Fortem autem c mordicationem in stomacho manentem remouet bibere iura vnctuosa que cito digerantur: ⁊ inungere locū ex aliquo quod sit sicut oleum violatum mixtum cuꝫ oleo keiri ⁊ pauca cera.

¶ Ad succurrendum dispōnibus q̄ accidūt vomenti. Ca.XV.

d E ꝓhibitione. In hoc ca. pͥmo remittit nos de ꝓhibitione vomitus ad p̄ora. Scđo agit de remedijs tensionis ⁊ doloris sub hypocondrijs ex vomitu ibi [Tensioni vō] Tertio de remedijs mordicatiōis stomachi manentis post vomitū ibi [Fortē aūt] Quarto de remedijs singultus ex vomitu ibi [Singultū vō] Quinto de remedijs sanguis qui cū vomitu exit remittit nos ad iā alibi dicta ibi [Et đ sanguie] Sexto de remedijs tetani subeth ⁊ intersectiōis voc ex vomi

a In pͣ pte dicit se dixisse sufficiēter đ ꝓhibitōe (tu ibi [Alcuzes vō] vomēdi .s. c. u. hui⁹ fen In cui⁹ pͥma pte agit de ꝓhibitōe vomēdi ꝓpter ieptitudinē corpis ad vomitū. Et in q̄nta ci⁹ pte đ ꝓhibitōe vomēdi cū medicina vomica festinaugit opari .s. ibi. Cūq; medicīa vomere faciēs ꝓperauerit ⁊ suam cito inceperit operationē vomitor quiescere debet ⁊ odores bonos olfacere ⁊ eius extrema cōprimendo sunt fricanda ⁊c. Et iterum caplo sequenti agit de ꝓhibitione superflui vomitus.

b In secunda dat tria remedia cōtra tensionem ⁊ dolorem sub hypocondrijs ex vomitu. Primū est suppositio pāni linei vł lanei ifusi in aqua calida ptibus tēsis atq; dolētibus. Scđm est suppositio dicti pāni infusi seu imbibiti in oleis lenificātibus siue anodinis qualia sunt olea de camomilla ⁊ de lilio ⁊ de aneto. Tertium est superpositio ventosarum cum igne partibus dolentibus. Ab his enim tribus remedijs resoluuntur ventositates fumi ⁊ vapores quos pharmacum vomicū in humores operans illic suscitauit: a quibus procedunt dolor ⁊ tensio sub hypocondrijs.

c In tertia dat duo remedia cōtra fortem mordicationem relictā in stomacho vł ex acumine pharmacie vomice vł ex acumine humoꝝ per hanc attractoꝝ. Primū est bibere iura vnctuosa facilis digestionis sicut ius galline pinguis vł ius caponis vł aquam pisorū cū butyro recenti vł oleo oliue. Ipa eni reꝑmūt pharmacie acumē ⁊ humoꝝ quos ipa attraxit ⁊ subducunt reliquias pharmaci ⁊ humoꝝ malorū. Propterea mesue caplo tertio secūde intentionis simplicium laudauit ꝑmixtionem vnctuosi cum acuto pungitiuo dicens. Et vnctuosi quideꝫ cum acuto bona est permixtio ⁊ cum amaro ⁊ omni quod serrositateꝫ facit ⁊ excoriationem: ⁊ quod non facile lubricat: ⁊ quod mordicationem generat. Secundum est inungere deforis locum mordicationis cum oleo violato aut aliquo tali mixto cum oleo de keiri: ⁊ pauca cera. Quia oleum violatum inflammationem sedat vbicunq;

sit ⁊ lenit asperitates. Et oleum de keiri est resolutiuum sedatiuum dolorum: vt ait mesue capitulis de eis distinctiõe vltima antidotarij ei⁹. Et est keiri herba abundãs in muris antiquis huius regionis: cuius flores habent odorem violarum: ⁊ inueniunt̃ ex eis citrini albi ⁊ purpurei. Cera vero dictis imiscetur oleis vt diutius hereant stomacho: ⁊ q̃ etiam de se lenitiua est.

Singultũ⁹ vo si cũ eo acciderit ⁊ ꝑmanserit sternutatio retinebit: ⁊ dare ei ex aqua calida ad traijciendum paulatim. Et de sanguine[e] quidez iam diximus in capitulo de impedimentis vomitus. Alcuzez vero[f] ⁊ egritudinibus frigidis esubeth ⁊ intersectioni vocis que accidunt post ipm cõfert ligare extrema ⁊ stringere ea ⁊ superponere stomacho pannum infusum oleo in quo cocta fuerint ruta ⁊ siccidis: ⁊ dare ei ad bibendũ mel cũ aqua calida. Et hñti quidem asubeth fiat hoc ⁊ in aurẽ eius mittatur.

d In quarta dat duo remedia cõtra singultũ qui cũ vomitu fit ⁊ post ipz ꝑmanet. Primuz est ꝓuocatio sternutationis cuz aliquo leui mordicante nares vł titillante vt cum setis porci vł spicis siliginis imissis naribus. Iuxta illud p̃n. tertij. 13. tractatu. 5°. ca. de cura singultus. Et sternutationi quidẽ in superando materiam facientem singultum inest impressio maxima. Id p̃cmeminit hypocras amphorismorum sexta dicens. A singultu habito sternutatio superueniens soluit egritudinem. Et galienus in cõmento ait Singultus de plenitudine ⁊ de inanitione fit ⁊ maxime de plenitudine: qui cum euenerit necessarius est motus fortis quo humiditas illa expelli possit. hic autem motus in sternutatiõe inuenitur. ¶ Attende primo ꝙ singultus est spasmus stomachi in initio pleni aut desiccati aut mordicatione aliqua incitati: vt ait galienus amphorismoꝝ q̇nta cõmento illius canoñ. In moderata purgatiõe spasmus aut singulgultus malum. ¶ Attende secundo ꝙ in singultu de inanitione post vomitum vł ex vomitu orto nõ competit sternutatio: q̃ violentia sui motus augeret desiccationem villorum. Talis aũt quandoq̃ superuenit ex vsu ellebori. Iuxta illud galieni amphorismorum quinta cõmento illius canonis. Spasmus ex elleboro superueniens mortale. Aliquando etiam singultus venit ꝓpter dolorem ⁊ puncturam stomachi ⁊ mery. Hoc autem ex elleboro genus spasmi nasci solet: nõ tamen hypocras nominauit: sed intelligere possumus hunc spasmum esse de inanitione: q̃ oĩs res mordicatiua vł pungitiua est desiccatiua. Secundum remedium est exhibitio paulatiua aque calide ad traijciendum seu transglutiendum. Ipsa nanq̃ lauat ⁊ abstergit stomachum. et os eius ab humiditatibus que singultum faciunt ⁊ acumen reprimit tam pharmaci vomici ꝙ matericrum quas ipm cõmouit.

e In quinta dicit se iam dixisse de sanguine id est de vomitu sanguinis ⁊ remedijs eius in capitulo de impedimentis vomitus. Et per illud nõ intelligas capitulũ precedens quod intitulatur de impedimento vomitus superflui: q̃ nusq̃ in eo de sanguine agit̃: sz potius capłm sequens quod dat remedia vomitus sanguinis: vł. 15. tractatus quinti fen. 13. tertij quod intitulatur de curatione vomitus sanguinis. Nec dimouearis ab hoc: q̃ dicit. iam diximus: cũ de his dicturus sit primo in sequentibus: q̃ forte fecit tertium libruz canoñ. ante primum vt medico practico magis necessarium: vł supponit iam scripsisse ⁊ compleuisse totum suum canonẽ. Ideo frequenter in libris prioribus allegat dixisse ea que scripta sunt in posterioribus.

f In sexta dat tria remedia cõtra tetanum arabice dictum cuzes et alcuzes ⁊ egritudines frigidas subethicas sibi copulantes somnum ꝓfundum arabice dictum subeth ⁊ esubeth ⁊ etiaz asubeth ⁊ intersectionem vocis sequentes vomitum. Primum est ligare ⁊ stingere extremitates corporis vt brachia ⁊ manus tibias ⁊ pedes cum fune aut institis satis dolorose vt humiditates quibus oppilantur cerebrum ⁊ nerui ⁊ partes pectoris diuertantur ab his ex dolore illato partibus extremis. Infert autem vomitus aliquando hos morbos cõmouendo humores replentes caput ⁊ liquefaciendo vł replendo caput neruos aut pectus ventositatibus fumis aut vaporibus grossis turbulentis: q̇ si ventrẽ cerebri anteriorẽ grauent ⁊ oppilent asubeth inducũt: si neruos tetanũ: si pectoralia vocẽ intersecãt. Scõz est supponere stomacho pannũ lineũ aut laneũ intinctũ in oleo oliuaꝝ dulci calido in quo ruta ꝑus ⁊ siccidis fuerint cocte. Et est siccidis cucumer asininus. Nam ex ruta acquirit ⁊ ex siccidis etiã ꝙ sit carminatiuũ resolutiuũ vẽtositatuz grossaꝝ ⁊ humiditatũ ex quibus fiũt. Tertiũ est dare mel in potu cũ aqua calida. Nã lauatiuũ est subductiuũ humoꝝ grauantiũ stomachũ ⁊ inducẽtiũ dicta accidẽtia. Et nõ solũ in potu ꝯueniens est mel patientibus subeth ex vomitu: sz etiã auri imissum vt suis calefactiõe ⁊ desiccatõe minuat aliquid de mã subeth.

¶ De eo in q̃ sup̃fluit vomit⁹ C.XVI.

Iat vt ipse dormiat
f ⁊ ingenieẗ q̃topl⁹ possibile fuerit q̃uo dormiat. Et ligeẗ ei⁹ extrema taliter q̃liter liganẗ cum fluxũ ventris retinere voluerim⁹. Et ip̃ius mediceẗ stomach⁹ emplastris põticis fortitudinem facientibus. Nõ si vomitus superfluxerit ⁊ incessanter egrediantur humores donec sanguis exeat da ei ad bibẽdũ lactis vino admixti quattuor cotilas: q̃m medicine vomitiue maliciã reprimit ⁊ sanguinẽ prohibet ⁊ naturã lenit.

¶ De eo in q̃ sup̃fluit vomitus. C.XVI. Iat vt ipse. In hoc ca. dat. 8. reglas de mõ occurrẽdi vomitui q̃ sup̃fluit. Prima est. in sup̃fluo vomitu diligẽter laborandũ est ad ꝓuocationẽ sõni vł ꝑ melodias vł ꝑ suaues fricationes extremitatũ vł ꝑ frontalia sõnifera ex papauere vł semine iusq̃ami albi vł ex oleo nenufarino vł oleo de salicib⁹: q̃ sõnus fortes retinet euacuatiões. Scõa regula est: ligenẗ extremitates sup̃flue vomẽtis cũ institis aut chordis satis dolorose sicut liganẗ in fluxu vẽtris quẽ stringere volum⁹ vt humores affluẽtes stomacho q̇ vomitũ ꝯcitant tracti ad extrema cã doloris diuertãtur a via vomit⁹. ¶ Attẽde ꝙ sicut in restrictiõe flux⁹ vẽtris magis cõpetit ligatura sup̃ioꝝ extremitatũ vt manuũ ⁊ pedũ: q̃ directi⁹ ad ꝯrium diuertit q̃ inferioꝝ: sic in restrictiõe vomit⁹ magẽ cõpetit ligatura ĩferioꝝ extremitatũ vt tibiaꝝ ⁊ pedũ tanq̃ directius ⁊ distãti⁹ diuertẽs a vijs vomit⁹. Tertia ẽ. mediceẗ stomach⁹ sup̃flue vomẽtis empłis põticis siue stipticis faciẽtibus fortitudinẽ. i. adunantibus ⁊ corroborãtibus ipz. vt emplo tali. Rx. oleorũ masticis ⁊ cytonioꝝ. añ. ℥. 1. cere. ℥. 3. incorpenẗ ad ignẽ donec ꝑueniant ad formã empłi: qd extẽsum supra alutã in forma scuti stomacho supponaẗ. Et si stiptici⁹ ⁊ ꝯfortãtius. facere volueris addeei puluerẽ q̇ recipit p̃sidie balaustie nucũ cyp̃ssi gallaꝝ sanguis draconis aluminis de pluma. añ. ʒ. ß. boli armenici. ʒ. 1. Quarta ẽ. si sup̃fluat vomit⁹ ⁊ humores incessanter exeãt vsq̃ ad sanguinẽ cõpetunt in potu cotile. 4. lactis vino admixti. Primo: q̃ istud lac sua vnctuositate ⁊ lenitate maliciã rep̃mit pharmacie vomitiue. Scõo: q̃ sua caseitate sanguinẽ fluere ꝑ vomitũ ꝓhibet. Tertio: q̃ sua serositate nãm lenit seu vẽtrẽ laxat. Et est cotila pond⁹ 9. ℥. fm p̃n. Ait eni tertij. 22. trac. 2. ca. 26. ꝙ kist est cotile. 2. kist vo est pondus. 18. ℥. Sed ga. 10. de ingenio sanitatis ca. 5. innuit ꝙ cotila est pondus. ℥. 4. ⁊ ß. dicens. Mensura duorum cotilorum id est nouem. ℥. ¶ Sed arguet aliquis ꝙ in dicto casu nõ conuenit lac immiscere vino: q̃ vinum lacti additum corrũpit ipm: imo dici solet ꝙ inducit leprã. Itez lac est de facillime corruptibilibus qñ recipiẗ in stomacho sordido q̃lis est stomach⁹ sup̃flue vomens vsq̃ ad sanguinẽ. Itẽ vinũ subtiliat humores ⁊ fluxui adaptat ⁊ vias aperit q̃re potius vomitũ augmẽtat q̃ cõpescat ipm. Item vinũ ⁊ lac facile inflãmanẗ ⁊ cholera fiunt maxime dum obuiãt extraneo calori: sicut in hoc casu sup̃calet stomachus: tum ex ꝑte pharmaci: tum ex violentia motus sup̃flui vomitus. ¶ Ad primum dic ꝙ in isto casu tam parũ vini debet addi lacti ꝙ nõ sufficiat ipm corrũpere. Et lz vsus frequẽs ⁊ assiduus vini cũ lacte ꝑducat ad lepram id facere nõ potest paucis datum vicibus ad cõpescendum vomitũ duntaxat. Ad scõm dic ꝙ in superfluo vomitu iaz stomachus expurgatus est ab humoribus tam cholericis q̃ putridis ꝑ q̇s corrumpiẗ lac in stomacho cũ ꝑuenerit vomit⁹ vsq̃ ad sanguis euacuationem. Ad tertium dic ꝙ lz vinum solum sumptũ sub q̃titate notabili subtiliet humores ⁊ fluxui adaptet ⁊ vias aperiat paꝝ ex eo lacti mixtuz ista facere non sufficit: sed stomachum confortat ⁊ facile digeritur ⁊ velocissime trahitur a membris preinanitis: velut eis amica

simum: vnde cessat motus inundationis humoꝝ ad stomachuz. Ad quartuz dic ꝙ nō quilibet extraneus caloꝛ est causa inflāmationis ꝛ cholerisatiōis vini ꝛ lactis in stomacho: sed ille soluz qui cum putredine cōplicatus est: vl' abundantia cholericorum humorū. Cuius rei signū est ꝙ in ethica febre plurimum cōfert lac ꝛ in cholericis in quorū stomachis nō abundat cholera. Quinta regula est. si ī vomitu supfluo vsq; ad sanguinem pectus ꝛ stomachum mūdificare voluerimus a sanguine violētia vomitus effuso a venis in eorum ꝯcauitates ꝛ ꝓhibere ne aliquid sanguinis hui' in eis coaguleꝛ: demus in potu paulatim sirupum acetosum in niue infrigidatū. Nam sirupus acetosus siue ex zuccara siue ex melle cū aqua ꝛ aceto cōpositus fuerit sua vi incisiua sanguinem ꝓhibet coagulari ꝛ sua vi abstersiua adherere parietibus pectoris ꝛ stomachi ꝛ sua intēsa actuali frigiditate claudit venas vnde sanguis manat. Debet autē paulatim accipi vt aliquid ex eo labaꝛ ad pectus quasi resudando ꝛ ne cito effluat ad inferiora sua facillima penetratione ꝑtransiens loca in quibus sanguis clauditur qui timeꝛ coagulari.

Nō si partem pectoris ꝛ stomachi a sanguine cū hoc mūdificare volueris ne ex eo aliq̄d coaguleꝛ da ei ad bibendū sirupū acetosum cū niue infrigidatū paulatī. Cū hoc quoq; qn̄ q; cōfert bibere succū portulace cuz bolo armeno. Cum aūt terrefactus fueris ꝓ aliquo in quo supfluit medicina fac ipm vomere. Et oportet q̄ dē te querere medicinas vomitiuas ſm suos gradus: ꝛ qūo queq; earuz ad bibendū sit danda: ꝛ ꝑcipue elleborum in antidotario ꝛ medicinis simplicibus.

Sexta est. in superfluo vomitu vsq; ad sanguinē quando q; cōfert cum hoc. s. cuz assumptione sirupi acetosi sumere in potu succum portulace cum bolo armenico puluerisato: puta. ℥. 3. succi predicti cū. ʒ. ß. pulueris boli. Nam in portulaca est stipticitas ꝛ ꝓhibet fluxum sanguinis ꝛ bolus armenus retinet sanguinem: qꝛ eius exiccatio est in vltimo: vt ait ꝑn. secundo huius capitulo de eis. Septima est. cum fueris terrefactus ꝛ de morte dubitans vl' graui incōmodo illi' in q̄ supfluit opus pharmacie vomice fac ipm vomere seu ꝓuoca vomitum: qꝛ vomitus abscindit vomitū cum est a materia. Sanaris enim ex vomitu cū euomis illam materiā ꝓpter egressionem eius cū vomitu. Aut verbi gratia: cum aqua sola aut cum sirupo acetoso: aut cum aneto: aut cū aqua raphani ꝛ melle: vt ait ꝑn. tertij. 13. tractatu q̄nto. caplo. 12. Octaua est. oportet nos querere scdo ꝛ quinto libris hui' totius canonis medicinas vomicas ſm gradus sue fortitudinis vt incipiamus a debilioribus. Et si fuerit opus inde ꝓcedamus ad fortiores: ꝛ quomodo in potu quelibet earū sit exhibenda maxime elleborus albus qui ex ꝑiculosioribus earum existit.

¶ De enemate id est clisteri. Capitulum. XVII.

[E]nema est medicamē. In hoc capitulo primo agit de iuuamentis clisteris ꝛ nocumentis eius dum acutum est. Secundo d' forma clisteris ꝛ modo clisterisandi remittit nos alibi ibi [Formā vo] Tertio agit de situ clisterisati ibi [Videtur quoq;] Quarto de hora aptiori ad clisterisandum ibi [Et clisterisandi hora] Quinto de ordine debito clisteris ad balneū ibi [Balneum ꝑterea] Sexto de remedio ne clistere datū retineatur ibi [Oꝛ si quis] In ꝑma ꝑte narrat quinq; iuuamēta enematis. Primū est in expellendo supfluitates ꝯtentas in intestinis siue grosse feces fuerint: siue mali humores: siue grosse ventositates. Et ad istud dicit ꝑn. enema esse medicamē nobile: nō quidē ex modo ministrationis cū sit verecūdosum ꝛ ꝓximuz turpitudini detegere alijs culuz ꝛ aperire clunes vt podex sordidus stercorum eiectoꝛ plane videaꝛ: qua de causa plures maxime mulieres anxios ꝑeligunt sustinere dolores q̄ clisterisari: imo clisteria velut tonitruum horrēt ꝛ abominanꝛ. Est tamē nobile multitudine iuuamentoꝝ suoꝝ ꝛ securitate sui operis si debito modo fuerit exhibituz: videlicet suauiter iniectum nō nimis calidū neq; nimis frigidum: neq; nimis forte salis acumine vl' pharmaciarum. Nec est modus aptioꝛ: neq; securioꝛ laxandi ventrem in omni tēpe: in oī regione: in omni etate: ꝛ in omni sexu q̄ per clistere vel suppositorium: qꝛ recipitur in membro vili bene loricato cōtra pungentia: nec trāsit ad stomachum fedans appetitum aut nauseam excitans: nec decurrit prope coꝛ: nec aliquid eius transit ad epar: nec effumat ad caput: quorum contraria pharmacijs insunt que per os sumuntur. Verum clisteria diffamata sunt hic ꝛ alibi apud plurimos: propterea ꝙ in egritudinibus periculosis ꝛ mortalibus egentibus laxatione ventris: vt ī apoplexia: lithargia: ꝛ squinantia perniciosa medici cōmuniter iuxta precepta sue artis dant clisteria velut securissima laxatiuorum omnium. Et si contingat patientem mori ex malicia egritudinis vulgares proni diffamare medicos clisteri imponunt ꝛ nō egritudini.

¶ De enemate id est clisteri. C. XVII

[E]nema est medicamē nobile in expellēdo supfluitates q̄ sūt ī itestis: ꝛ sedādo dolores renū ꝛ vesice ꝛ ipoꝝ aꝑata ꝛ egritudies colice ꝛ in trahēdo supfluitates a mēbris ꝑncipalib' supioꝛib'

¶ Attende primo ꝙ enema prope vocatur decoctio que per clistere iniicitur. Clistere vero ꝓprie dicitur instrumētuz per quod ipa intromittitur: licet frequentissime nomen clisteris medicine liquide inferius iniecte medici adaptent. ¶ Attende secundo ꝙ vsum clisteris nos ardea docuit. Juxta illud galieni libro de clisteribus ꝛ colica. Ascedanus retulit ꝙ quedam auis nominata ardea docuit nos facere clisteria pro tāto: qꝛ illa auis est multi cibi nō dimittens aliquod ex cadaueribus: qui comedat multum ex illis constipaturq; frequenter: ex quibus multiplicantur in corpore suo mali humores ab illa dieta. Et cum ex istis anxiatur multum vadiꝛ ad mare ꝛ implens rostrum suum aqua maris intromittit sibi per posteriora: ꝛ cum illa euacuat ventrem suum ab illis malis humoribus siue fecibus illic retentis. ¶ Attende tertio ꝙ clisteria apta ventri constipato sine alio morbo sunt ea que fiunt ex decoctione furfuris: aut blete. Juxta illud ga. libro de clisterib' caplo. 5. Et si feces ciboruz diu retente in intestinis induruerint et exiccate fuerint tunc patiens clisterisetur cum decoctione furfuris quam sic facias. ℞. furfuris quod sufficit vt. ℳ. 4. ꝛ ponatur in sufficienti q̄titate aque: ꝛ cum diu steterint bulliant simul ad consumptionez tertie partis aque tunc coletur ꝛ colature addatur salis nitri modicuz: puta. ʒ. 2. ꝛ clisterisetur cum eo. Aliud clistere quod fit ex decoctione bletarum conferens constipationi ventris: ꝛ maxime si assit febris: cuius modus est iste. ℞. ficle quod sufficit in aqua sufficienti coquatur bene: coletur ꝛ colature addatur paruin de oleo: vt quartum semis ꝛ iniiciatur. Secundum iuuamentum clisteris est in sedando dolores. ꝛ apostemata renum ꝛ vesice. Dolores quidem siue ex calculo: siue ex humoribus oppilantibus: siue ex fecum compressione: siue ex grossa ventositate. Nam vias dilatant humores ꝛ feces ad inferiora precipitant. Apostemata vero si calida fuerint anodina ex eis ꝛ lenientia dolores mitigāt. Sed si frigida sint ꝛ melancholica mollitiua conferunt anodinis mixta: sicut ex furfure malua et camomilla. Si vero phlegmatica incisiua prosunt et phlegmagoga ex benedicta ꝛ hierapigra ſm hanc formam. ℞. anisi aneti carui feniculi cymini cicerum rubeoruz. ana. ℳ. 1. fiat decoctio a qua in q̄ dissolue hierepigre bn̄dicte. ana. ʒ. 3. olei anetini. ℥. 2. salis. ʒ. 2. clisteriseꝛ. Tertium est in sedando colicā maxime fecalez ventosam vl' humoralem. Nam per clistere squibala educuntur ventositates compresse exeunt: ꝛ humores mali per clistere moti subtus expelluntur. Sed in apostemosa colica dictat galienus libro de clisteribus ꝛ colica clistere ex oleis laurino ꝛ cōmuni ꝛ auxungia anseris dicens. Oꝛ si cum colica haberet apostema in intestinis ℞. olei laurini partes duas olei cōmunis axungie anseris ana partem vnam: resoluatur auxungia in oleo cōmuni: quibus superaddatur oleum laurinum ꝛ clisterisa cū eis. Quartum iuuamētum est in trahendo superfluitates a membris ꝑncipalibus superioribus ꝛ educēdo per inferiora. Propterea iubet ꝑn. tertij ꝑma. tractatu. 5. caplo de cura apoplexie clisterisare in ea cū clisteribus fortib' sicut est clistere quod ex coloquintida componitur a capite trahente fortiter humores. Teste ga. libro de clisteribus ꝛ colica ca. 5. dicente. Coloquintida aūt ꝯfert dolori capitis ꝛ grauitati eius ꝛ emigrance ꝛ aꝑati pectoris. Vex si doloꝛ causeꝛ ab humorib' acutis sbtilibus nō clisterises cū ea: sz si doloꝛ ꝛ ꝯstipatio fiāt ab humoribus grossis ꝛ viscosis cū aꝑate ꝛ rubore faciei ꝛ oculoꝛuz ꝛ grauedine capitis tunc administretur clistere ex coloquintida maxime si patiens sit cōstipatus: qm̄ tunc sedabitur doloꝛ oculorum ꝛ curabiꝛ apostema

⁊ cessabunt lachryme ⁊ grauedo capitis: hec ille. Potest aūt de coloq̄ntida fieri clistere tale. ℞. pulpe coloquintide itegre. ℥. ß. decoquatur in 2. lib. aque quousq̄ redeat ad quart. ℥. deinde dissoluant in dicta aqua post fortem exp̄ssionē coloquintide in ea pillulaꝝ cochiarum. ʒ. 2. mellis rof. olei laurini. an. ℥. 1. salis. ʒ. 2. fiat clistere. Quintū iuuamentū est euacuatio maloruȝ humorū relictorum post inanientia. i. laxatiua pharmaca quos ipsa mouerūt sed non eduxerunt. Iuxta illud mesue. caplo p̄mo tertie intentionis suoꝝ simplicium. Confide et

Que vo ex eis sunt acuta debilitant epar ⁊ ꝑducunt ad febrē. Ex enematibus p̄terea fit iuuamē in expellendo reliquias q̄s inanietia relinquūt. Formā vo clisteris ⁊ quō clisterisatur iam rettulimus in caplo de colica. Videt quoq̄ ꝙ clisterisati situs melior sit vt supin' iaceat: deide r̄uoluat se ad lat' dolens. Et clisterisandi hora melior est cū est aeris frigiditas: qm̄ sequit inde ne augmentet grauitas ⁊ dolor ⁊ estuatō ⁊ nausea.

expecta beneficia magis ex clisteribus: ⁊ ꝓprie fm̄ ꝙ exigit dispositio: Hec enī a magnis terroribus securos faciunt: ⁊ ne contēnas clistera: ſȝ fiducialiter ɔfide in eis. Nocumēta vo duo sunt que clistera acuta cōtinuata inferre cōsueuerūt. Primū est debilitatio epatis. Epar eniȝ facile resoluit ⁊ indurātur ptes eius grosse: q2 est velut sanguis male coagulatus: ⁊ cum sit ꝓximum intestinis nostris: ⁊ his colligatū multis meseraicis de leui suscipit fortē imp̄ssionem ab acutis receptis in intestinis. Vocant aūt clisteria acuta que recipiunt medicinas acutas vt radicem iris coloquintidā euforbium lac ficus cataputiaȝ esulam scamoneam semē vrtice elleboꝝ vtrūq̄ laureolam asam fetidā. Scōm est ꝑductio ad febrē: tum ex vehemēti cōmotione humoruȝ ⁊ ebullitione ab acut pharmacis: tum ex effumatiōe acutorū ad cor ⁊ alia p̄ncipalia mēbra: tū etiā ex vehemēti agitatiōe ⁊ inflāmatōe spirituū ex caliditate acutorum ⁊ cōmotione violenta.

b In scōa pte dicit se iam rettulisse in caplo de colica. f. tertij. 16. tractatu. 4. ca. 10. formā clisteris ⁊ quō clisterisat. Ait eni ibi. Melior quidē cāne clisteris figura quā antiqui dixerunt est vt sit circulatio cāne eius diuisa ꝑ tertiā ⁊ duas tertias ⁊ sit positū inter vtrasq̄ velamē de corpore de quo facta est canna ⁊ sit ɔsolidatū cum cāna ɔsolidatiōe vehemēti. Sit ergo velamē eius duaꝝ ptium diuersaꝝ. Et sit vter decenter aptatus in pte que duarū ptium maior est ⁊ sit in pte minore aptus. Et qn̄ vter est decenter aptat' sup totam cannā stringat caput ptis minoris cuȝ ɔsolidatione forti vt nō ingrediat ip̄am aer. Et sit ei sub vtre in loco q̄ nō egredit anū meatus ꝑ quē egrediat vētositas. Cum eni administrat clistere ⁊ exprimit cū fortitudine vētositas. reuertit ventositas ⁊ egredit enema: hec prin. ibi de forma clisteris seu figura eius. Circa moduȝ vo clisterisandi dat ibi. 12. reglas. Prima ē. ex hoibus est cui rectius est vt intromittat anularem in anū suum multotiēs qui iam sit vnctus cū ceroto donec dilatetur ⁊ decenter aptet in eo cannā: et de hominibus est qui nō indiget hoc. f. ille cui satis anus aptus est ⁊ nō multum strictus. Cum ergo vis clisterisare fac qō tibi videt ex hoc. Scōa regula est. inunge cannā ⁊ anum cum ceroto ⁊ impelle cānam in eo taliter vt nō complete retineat in intestinis: imo nō pertrāseat intestinū rectum. Tertia regula est. cuȝ equatur canna in loco suo effunde enema in vterē: deinde exprime ip̄ȝ vtrisq̄ manibus tuis exp̄ssione bona continua que nō sit cum labore. Nam multotiens impellit enema in hmōi expressione laboriosa vltra vsq̄ ad longinquū q̄ est necessarium vl vltra locū necessitatis. Quarta ē. rectius est cū sit impulsio enematis ad supiora plusq̄ expediat vt extendāt capilli capitis versus latera ⁊ effundat aqua frigida sup faciem ⁊ adiuuet ad attrahendū enema ad inferiora. Quinta est. quādo administrat enema ⁊ nō descendit nō est excusatio: qui administrētur suppositoria vt deponant ip̄m cum egritudine. Sexta est. non oȝ vt sit impulsio enematis cū illa facilitate vt nō consequat enema locum necessitatis. Septima est. cum impellis enema ⁊ declinat ad egrediendū nō ꝓhibeas ab hoc: imo reitera ip̄m statim sicut est. Octaua est. oportet ne eger clisteriset cum sternutat aut tussit. Nona est. iuuamentum enematis equalis q̄titatis nō consequit intestina superiora. Decima est. quando enema est plurimū multiplicat nocumentum eius: ⁊ timetur ex nocumēto ip̄ius. Undecima est. enema spissum adheret ⁊ efficit nocumentū plurimum. Duodecima est. enema subtile nō confert ⁊ est in iudicio paucitatis. ¶ Attende circa formaȝ clisteris ꝙ hodie aliter fieri solet q̄ fiebat olim. Accipit enī instrm̄ ligneum vl osseum vl eburneum vl argenteū concauū anterius hn̄s canulā gracilē longitudinis sex aut septem digitoꝝ ex transuerso seu palme vnius ⁊ ß. ⁊ posterius quasi pixidem lataȝ fiem clepsedre qua vasa implent. Et isti pixidi alligatur fortiter gracilis extremitas calige cuiusdam longitudinis cubiti de corio vacce facte vl de corio capre vl de corio canis. Et per latiorem extremitatē calige isti' intromittit enema post claudit ⁊ cōprimit prius intromissa canula in anuȝ circundata stupis aut panno lineo ⁊ ibi stabiliter ꝑ aliquē tenta ne retrocedat vl plus ꝓfundet.

c In tertia dicit ꝙ situs aptior illi q̄ debet clisterisari est vt supinus iaceat: deinde se reuoluat sup latus dolens. Iaceat inquā supinus si dolor declinet ad ptem dorsi: deinde se reuoluat ad latus dolētius. Iuxta illud p̄n. tertij. 16. tracta. 4°. ca. 11. Amplius oȝ vt tu ɔsideres ⁊ si dolorē declinis ad partez dorsi clisterisa egro resupino: ⁊ hoc est melius ei cuius colica est cū ɔitate renum. Et si est decliuis ad anteriora clisterisa eo iacente super ventrem. Et omnino clistere quod fit iacenti super vētrem magis facit euenire enema ad inuolutiones intestinorū. Et quandoq̄ fit clistere alicui iacenti super sinistrū ⁊ eleuatur quandoq̄ ancha cum puluinari ⁊ subleuat pes dexter ponendo ip̄m super pectus ⁊ deponitur sinister in plano. Cuȝ ergo clisterisatus est redcat super dorsum suuȝ: ⁊ similiter oīs qui clisterisatur. ¶ Attende primo ꝙ galienus libro de clisteribus ⁊ colica caplo quarto sic docet situm clisterisandi. Et tibi quidem necessariuȝ est quando volueris inijcere clistere vt facias patientem decumbere super ventrem suum ⁊ faciem suam ⁊ teneat caput inclinatum ⁊ nates eleuatas ⁊ altiores ⁊ ꝙ stet in oppositum tibi. Et instrumentum sit tibi ꝓpinquum: ⁊ sint manus ⁊ digiti tui mundi ⁊ tonsis vnguibus: ne si forsan tangeres cum eis anum patientis offenderes seu lederes eum. ¶ Attende secundo ꝙ mos hodiernus apō medicos ⁊ apothecarios regularis ⁊ vsitatus est vt clisterisandus dum clistere sumit nō prostratus iaceat in longum corporis sed super genua quasi orare vellet seipsum sustineat. apertis clunibus ⁊ eleuatis anterius incumbens super cubitos: depressis capite collo ⁊ spatulis: nec quisq̄ situum humani corporis ad liberum ingressum promptum ⁊ facilem clisteris in ipsum aptior est isto. Non enim opprimit dorsum intestina superiacens eis: sed stabile manet nō intra defluxū forti colligantia suorum ossium. In alijs vo sitibus nō sic est: immo siue iaceat super ventreȝ eius siue sup latera clisterisandus zirbus: siphac: mirach: ⁊ musculi ventris ⁊ exterior cutis facile plicabiles super intestina suo pondere cadunt opprimentes ea: quapropter prohibent liberum ingressum clisteris in ip̄a. Sed clisteri impulso decumbat patiens super illam parteȝ in qua amplius dolet vt clisteris virtus parti egre cōiuncta fortius imprimat eius actionem.

d In quarta dicit ꝙ hora melior ad clisterisandum est hora in qua aer nos circundans friget: quia corpus per hoc preseruari solet ab augmento quattuor nocumentoꝝ. Quorum primum est grauitas seu laxitas corporis seu oppressio virtutis dum clistere datur tempore calido. Nam exterior calor corpus relaxat ⁊ vires debilitat: ⁊ clistere datum coadiuuat ad hec. Secunduȝ est dolor vl ex caliditate extranea tam in motu clisteris q̄ calore aeris: vel ex solutione continui occulta propter impressionem violentā operis clisteris in corpore prius aeris calore rarificato. Tertium est estuatio corporis ex motu agitatiuo humorum a clisteri dato tempore calido tractis humoribus ad interiora virtute clisteris ⁊ tractis eisdem versus exteriora aeris calore. Quartum est nausea ex effumatione vehementi humorum versus os stomachi quos clistere mouit ⁊ aeris calor. ¶ Contra. frigus cōpingit humores ⁊ coartat vias: quapropter redduntur inobedientes clisteri trahenti. Item quibuscunq̄ phlebotomia aut pharmacia confert hos vere phlebotomare aut pharmaciaȝ dare cōuenit. ampho. sexta. Cuȝ ergo clistere sit de genere pharmaciarum tēpus eius aptius est tēpus veris vl hora qua tepet aer. ¶ Ad primū dic ꝙ frigus aeris cōueniens hore clisterisandi nō est frigus penetrans qō claudere possit vias humoribus ⁊ compingere eos: sed frigus circunstans parumper depellens humores peccantes ad interiora. Ad scōm dic ꝙ nō fuit hic intētio prin. negare quin ver sit aptissima hora clisteribus sumendis et magis q̄ hyems. Sed voluit dicere ꝙ hora modicum declinās ad frigus clisteribus dandis est conuenientior q̄ sit hora calida diei vel anni.

c Jn quinta duo ꝑmittit vltra ꝑdicta ex quibus infert tertiū Primū est balneū tam siccū qḋ stupha dicit̃ ꝙ̄ humidū aqueum qḋ vocat̃ tina suo calore solet in humoribus ebullitionē efficere: ⁊ dispergere eos ab interiorib⁹ ad exteriora. Scḋm est. cōditio clisteris. i. virtus eius est qḋ sibi attrahit aerē ⁊ humores in mēbris retentos ad intestina: mouz ꝗ̊ hūores motu ꝯrio motui balnei. Ex his ifert 3m. s. ꝙ n̄ expedit ſ3 plurimum ꝑmittere balneum enemati: q2 ꝑ balneū diuertunt̃ humores ab interiorib⁹ ad exteriora: vn̄ indisponūtur ad obediēdū clisteri trahenti hos ad iriora. Signāter dic̃ ſm plurimum. Naz qn̄q3 ꝯuenit ꝑmittere balneum enemati dando: duz s. hūores sunt grossi compacti ⁊ vie constricte quatinus balneo liquescant humores ⁊ fluidi fiant ⁊ aperiantur vie coartate.

Balneum[c] ꝑterea solet facere vt ebulliāt humores ⁊ spergant̃. Clisteris quoq3 cōditio est vt aerē ⁊ humores retentos attrahat. Et ꝑpter hoc ſm plurimū nō est bonū vt balneū enemati premittas. Nō si quis[f] in intestinis pustulas hn̄s ipso indiguerit cā febris aut alicuius egritudinis ⁊ timuerit ne enema retineat̃ supponere debet ano suo ⁊ femori ⁊ locis que sunt in circuitu speltam calefactam cum panno.

¶ De epithymatibus ⁊ emplastris Capitulum. XVIII.

Pithymata sunt ex
e medicīs bonis q̄ ad ip̄az ꝑueniunt egritudinē. Et medicina[b] fortasse duas hēbit v̓tutes: vnā

f Jn sexta dicit ꝙ si clistere necessariū fuerit alicui habenti pustulas in intestinis ꝑpter febrē vł aliā egritudinez cui clistere cōuenit ⁊ timor affuerit ne clistere retineat̃ supponere d3 clisterizatus ano ⁊ femori ac locis vicinis speltaz calefactā inuolutam in pāno. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ spelta est genus frumēti quā quidā alicam dicunt: quidā v̊o candarusum. ¶ Attēde scḋo ꝙ in isto casu plusq̄ in alijs suspitio habet̃ de retentōe enematis: q2 neq3 sal neq3 acutū aliud expulsiuam stimulās imponi d3 enemati illius qui pustulas habet in intestinis ne ip̄as excoriet ⁊ dissynteriam vł lienteriā inducat. ¶ Attende tertio ꝙ spelta calefacta adhibita ano femori ⁊ locis q̄ sunt in circuitu trahit inferius enema retentum tam suo calore q̄ sibi insita virtute attractiua. Cuius rei signum est ꝙ spelta reposita in humido loco cito turgescit ⁊ germen emittit trahens sibi humorem.

¶ De epithymatibus ⁊ emplastris. Capłm. XVIII.

Pithymata sunt. Jn h̄ capło ꝑmo agit de vtilitate epi-
e thymatū. Scḋo de modo oꝑationis medicine ꝯrariarum virtutū ibi [Et medicina] Tertio de cōuenientia ⁊ differentia emplastroꝝ cuz epithymatibus ibi [Emplastrum ꝑterea] Quarto de modo epithymādi cum pannis ⁊ vtilitate ip̄ius ibi
a Jn ꝑma ꝑte dicit ꝙ epithymata sunt d̉ genere ([Est quoq3] re bonarū medicinaꝝ que ad ip̄az ꝑueniunt egritudinē. i. que de foris applicant̃ sup locum egritudinis. ¶ Attende ꝙ epithyma grece latine suppositio interꝑtatur: ⁊ dicit̃ ab epi qḋ est supra et thimos qḋ est mittere. Et est quasi emplastrū molle vł aquosum de quo ait cassius felix. Epithyma dicūt greci medicamentū qḋ stomacho ⁊ ꝑcordijs fit ⁊ ventri supponit̃ cū fuerit panno intinctum. Et metrice quidā sic descripsit ip̄m. Fert̃ epithyma cū succis vnctio pura. Et ꝑ exemplo referam⁹ hic aliqua epithymata q̄ serapiō dictauit in libro. 7°. sui breuiarij. Epithyma ad apostema faciei. Fenugrecū tritum ⁊ cribellatū ⁊ farina hordei equali mēsura sumāt̃ ⁊ ꝯficiant̃ cū aceto vini forti certū ē. Aliud quod dormire facit. Semē lactuce opiū semē iusquiami albi ⁊ mādragore terant̃ ⁊ cōficiant̃ cū aqua decoctionis papaueris ⁊ liniant̃ supcilia. Aliud ꝯtra lumbricos ⁊ ascarides in ventre infantiuz. Sumant̃ lupini ⁊ ꝯficiant̃ cuz felle tauri ⁊ liniant̃ sup vmbilicū Aliud ad podagrā calidam. Terant̃ opiū ⁊ crocus cū lacte rcēter mulso ⁊ misceant̃ cuz ceroto ꝯfecto cum oleo rosato ⁊ liniat̃ sup pannū lineū ⁊ ꝑonat̃ sup eā. Aliud ad podagrā ⁊ resoluit apata Licium teratur ⁊ conficiat̃ cum aqua caulis ⁊ liniatur: hec ille.

b Jn scḋa dicit ꝑmo ꝙ qn̄q3 in vna ⁊ eadē medicina siue simplici siue cōposita sicut in codē empło vł epithymate sunt contrarie virtutes: vt vna subtiliatiua ⁊ altera ingrossatiua: ⁊ erit interdū maior necessitas subtiliatiue ꝙ̄ ingrossatiue ꝑ cura morbi cuius grā adhibet̃. Scḋo dicit ꝙ cū ei⁹ inspissatio. i. v̓tus inspissatiua tēperauerit subtiliationē. i. virtutē subtiliatiuā ⁊ fiet emplastruz ex his penetrabit subtilitas. i. virtus subtiliatiue ⁊ retinebit spissitudo. i. virtus inspissatiue ꝯdensans cutē retinebit intus nec resolui sinet subtilitatiue virtutez q̄ iā penetrauit. Tertiō dicit ꝙ illa que penetrat cōfert. i. medicina subtiliatiua penetrans ꝑncipaliter operatur ad digestionem materie morbi ⁊ ad curaz eius ⁊ ingrossatiua coadiuuat retinendo subtiliatiuam interius. Quarto declarat ista ꝑ exemplum de emplastro facto ex coriandro cum hordeo fracto sup scrophulas adhibito quod virtutes habet subtiliatiuam ⁊ inspissatiuam tam ex parte coriandri ꝙ̄ ex parte hordei. Ex parte quidem coriandri. Nam in ip̄o est substantia subtilis profundans ⁊ substantia frigida que nō profundatur. Juxta illud ꝑncipis scḋo huius capitulo de co. Coriandrum cum farina fabarum aut sanich id est hordeo fracto aut farina ciceris aut tritici scrophulis confert quando permiscetur cum eis succus eius. Jnquit galienus cum resoluat scrophulas: quomodo ergo est frigidum. Et possibile quidem est vt dicatur ei propter ip̄ius ꝓprietatem: ⁊ quoniam in ip̄o est substantia subtilis ꝓfundans penetrans ⁊ ꝓfundatur: ⁊ nō ꝓfundatur substantia frigida: hec ꝑnceps De hordeo v̊o dicit galienus ꝑmo de alimentis capło sexto. Hordeuz autē subtilem ⁊ abstersiuum aliquid habentē generat chimum: ⁊ hoc ex partibus eius subtilibus ⁊ penetratiuis: ⁊ cum frigidum sit ⁊ siccuz in ꝑmo participat aliquid de vi inspissatiua. Et iteruz de hordeo dicit serapion in aggregatore capło de eo. Quādo miscetur cum pice humida ⁊ mum id est fececere ⁊ vrina infatium qui nōdum peruenerunt ad pollutionem ⁊ oleo maturat scrophulas.

subtiliatiuā: ⁊ alterā ingrossatiuā: et erit maior necessitas subtiliatiue ꝙ̄ inspissatiue. Cunq3 eius inspissatio fuerit tēperans subtiliationez cū ex ea fiet emplm̄ penetrabit subtilitas ⁊ retinebit spissitudo. Et illa quidez q̄ penetrat cōfert sicut facit coriādrū cū hordeo fracto cū ex eis fit emplastrum sup scrophulas. Emplastra[c] ꝑterea sunt talia q̄lia epithymata: ſ3 empła sunt dura: ⁊ epithymata sunt currētia. Est quoq3[d] cū epithymata fiunt cū pannis: cūq3 membris ꝑncipalibus superponuntur sicut epati ⁊ cordi ⁊ nō fuerit ibi quod ꝓhibeat conferūt panni suffumigati ex xilo aloe crudo ⁊ virtutibus epithymatum bonum tribuunt odorem quez principalia diligunt.

c Jn tertia dicit ꝙ emplastra sunt similia epithymatibus in virtute scilicet ⁊ in modo administrationis: sed differunt in modo substantie: q2 emplastra sunt dura ⁊ epithymata currentia fluida. ¶ Attēde ꝙ serapion parte septima breuiarij eius capitulo. 29. sic assignat differentiam inter emplastrum ⁊ epithyma. Differentia inter dimadh id est cathaplasma vł emplastrum ⁊ epithyma est. Q2 epithyma aggregataruz partium existens extenditur sub digitis preter ꝙ abscindatur id est separetur libere a digitis vel effluat hincinde. Et dimadh abscinditur quando nō admiscetur oleuz multū grossitudini eius. id est non adhe(ret digitis inuiscans eos.
d Jn quarta dicit ꝑmo ꝙ quando q3 fiunt epithymata cum pannis vt pannum de serico quem sindonez vocamus vł pannū lineum: quandoq3 intingimus in duabus partibus aque endiuie ⁊ parte vna aque rosate: ⁊ parte s. aceti: quez tepidū epati supercalefacto applicare solemus post purgationez: ⁊ interdum cordi nimis estuanti. Secundo dicit ꝙ panni suffumigati ex xilo aloe crudo. id est suspensi in fumo ligni aloes crudi quod est multuz aromaticum cōferunt ad meliorationem epithymatū dum supponunt̃ principalibus membris vt cordi ⁊ epati: ⁊ nō fuerit ibi quod ꝓhibeat sicut mala complexio calida cordis aut epatis que prohibet administrationem fumigij ligni aloes: q2 calefacit. Tertio dicit ꝙ hmōi panni sic suffumigati ⁊ facti aromatici bonū dant odorem virtutibus epithymatum quem ꝑncipalia diligunt membra: q2 recipiunt ab aromaticis robur ⁊ solamen. Q2 si discrasie cordis ⁊ epatis calide fuerint ob quas auferendas epithymata fiunt aromatizentur eoruz panni cum sandalis omnibus rosis ⁊ canfora.

¶ De nothulet id est embrocis. Capitulum.XIX.

Embroce sunt. In hoc ca. p̄mo agit de vtilitatibus embroca
e tionū. Scd̄o de ordine calidarū ad frigidas ex eis qn̄ ambe
a In p̄ma pte di (cōpetūt in codē casu ibi|In mēbris aūt]
cit ꝙ embroce sunt medicamēta ꝓpria ⁊ ꝯueniētia ad id resoluendū
qd̄ ex cerebro resolui

¶ De nothulet id est embrocis. Capitulum. XIX.

e Embroce[a] sunt medicamenta propria ⁊ congrua ei qd̄ ex capite ⁊ ex alijs mēbris oportz resolui: ⁊ illi cui complexionem necessarium est permutare.

In[b] membris autem que embrocare oportet ex calido ⁊ frigido si nō ī eis fuerint supfluitates q̄ descēdūt fiat p̄us embroca ex calefacto: deinde fiat ex aqua frigida vt ꝯstringant̄. Qd̄ si res diuersa fuerit a frigida incipiatur.

oꝫ ⁊ ex alijs mēbris. Et hec ē p̄ma carū vtilitas. Scd̄a ē ad alterandū ⁊ pmutādum malā cōplexionem illi' mēbri: cui' cōplexionē pmutare ꝯuēit. Nā embroce sua sb̄tilitate ꝓfūdant̄ in mēbro sup qd̄ cadūt ⁊ humores ibi inuētos sb̄tiliāt ⁊ attenuāt ac reponunt sub forma vaporis apte resolubilis ⁊ morā trahētes in poris mēbroꝝ cōplexionē alterāt. Et ad resoluēdū quidē ⁊ aperiendū cōmissuras cranei ⁊ porositates eius iubet p̄n. tertij p̄ma trac. p̄mo ca. vltimo. in cura doloris capitis ex oppilatiōe ministrare embrocas dicēs. Curatio aūt tua in oppilatiōibus sit cū embrocis apitiuis semp: ⁊ oꝫ vt sit infusio oīs embroce admīstrata in oī accidēte a loco alto vt v̇tus eius plurimū ꝓfundat̄ ⁊ caput p̄pareturvt cadat supra posteriorē ptem capitis ⁊ mēbra dura. Ad pmutandū aūt cōplexionē mēbri laudat p̄n. tertij p̄ª trac. 4. c. de cura vigiliaꝝ ⁊ sahare embrocas dicēs. Cumqꝫ hec spēs sahare accidit in etate senij ei' cura est pua. Verūtn̄ oꝫ vt hn̄s cā vtat̄ embroca ex aq̄ ī q̄ cocta sint hordeū ⁊ camōilla ⁊ alhocuen. Et ē herba sil̄is cotule fetide loco cui' sume mellilotū ⁊ nō aliud oī nocte: facit enī bene dormire. Et iteꝝ codē trac. ca. de cura manie ait. Et embroca eos etiā cū aqua in q̄ coctū sit papauer vt dormiāt. Verūtamē recti' est vt ponas ī ca paꝝ camomille. ¶ Attēde ꝙ embroca ꝓprie est effusio aq̄ vl' liquoris alteri' ab alto sup aliqd̄ mēbrū. Verū tamē ianueñ. ī suis synonymis largi' extēdit embroce nomē. Embroca inq̇t grece infusio dr̄ quā nos fomentū dicim': infusio aspsio embroca idē. Et metrice dicit̄. Embrocatio fit si fiat casus ab alto.

b In scd̄a dicit p̄° ꝙ embroca ex liquore calido p̄mitti dꝫ embroce ex frigido sup mēbris illis q̇bus ambe competūt si nō descēderint seu deriuent̄ vndecūqꝫ fuerit ad hm̄ōi mēbra supfluitates q̄ repcussione indigeāt. Verbi grā. mēbro extenuato puta brachio vl' cruri ꝯueniunt embroce tā ex calido q̄ ex frigido. Ex calido q̇dē ad attrahendū sibi nutrimentū p qd̄ ingrosset̄. Ex frigido v̇o p retētione nutrimēti attracti: et dꝫ p̄ferri embroca ex calido: q: nutrimētū ingrossatuꝝ illud mēbrū retineri nō valet p' embrocā frigidā: nisi p calidaꝫ p̄us attrahat̄: vt in cura ethice balneū calidū frigido p̄ferim' vt calidū trahat ad mēbra nutriens ⁊ ip̄m frigidū ibi retineat. Iux̄ illud ga. 10. de ingenio sanitat̄. c. 9. Eis v̇o q̇ in ethicā incidūt ꝓpter calidā ⁊ siccā cōplexionē: maxime ad ptisim pductis aq̄ frigida nō p̄cedēte calida molesta erit: sicut ambulāti in lōgo itinere in estiuo tpe ⁊ corpe desiccato: malū est balneū aq̄ frigide nisi calide p̄cedat. Hoc enim eis efficiet̄ qd̄ fit ferro cādenti si in aquā frigidā ponat̄: q: corp' tūc infrigidat̄ ⁊ ꝯfortat̄ ⁊ indurat̄ sicut ferro ꝯtingit. Scd̄o dicit hic p̄n. ꝙ si res diuersa fuerit a frigida īcipiat̄. i. si supfluitates descēderint ⁊ nimis abūde affluxerint ad mēbrū cui embroca frigida ⁊ calida ꝯuenit p̄mittat̄ frigida: vt si tibie gracili nimis ⁊ demacrate plusqꝫ oportcat affluāt hūores ⁊ vene intumescāt ad īstar varicū p̄us ministrāda est embroca frigida repcussiua q̄ ꝓhibeant̄ supfluitates tibie accurrere: postea calida cessante illo fluxu dꝫ ministrari q̇tin' attrahat sufficiēs nutriēs ad ingrossationē tibie. ¶ Attēde ꝙ qn̄qꝫ in cadē egritudine sup idē mēbrū ꝯueniunt embroce. Primo q̇deꝫ frigide post has tēperate deinde calide: sicut in frenesi. Iuxta illd̄ p̄n. tertij p̄ma tractatu. 3. ca. de cura eius. Administra fm plurimū embrocas infrigidātes nō cū stipticitate ⁊ pone in eis parū papaueris vt dormire faciat: ⁊ paꝝ camōille etiā vt resistat papaueri ⁊ r̄soluat resolutōe modica. Cumqꝫ egritudo finita fuerit his medicatiōibus ⁊ remanserit alienatio: tunc mulge sup caput lac ex vbere. Et oī melioni morāti sup ip̄m hora vna fac succedere ablutionē cum embrocis equalibus in quibus ponunt̄ viole ⁊ radices lilij ⁊ camomilla. Qꝫ si egritudo ꝓlongat̄

⁊ nō remouet̄ medicaminibus istis: aut est grauis faciēs subeth ⁊ ptransierit tēpus p̄ncipij ⁊ quies in ea maior fuerit motu: tūc aliena ei ea que vehemēter infrigidant: ⁊ ꝓprie papauer. Et adde eis in embrocis: tunc post septimanā balsamitā ⁊ mentastrū ⁊ rutam ⁊ exp̄ssionem mente ⁊ mellilotum: hec p̄n.

¶ De phlebotomia. Ca. XX.

p Phlebotomia[a] est euacuatio vl'is q̄ multitudinem humorū euacuat. Multitudo v̇o est augmentū humoꝝ sup eq̄litatē ip̄oꝝ in venis. ¶ Et nemo quidē est phlebotomādus nisi vn' duorum. Unus eorū est egritudinib' p̄parat': qui cum ip̄ius sanguis mltiplicatus fuerit cadet in eas. Et alter est cadens in eas. Unusquisqꝫ autē ip̄sorum aut phlebotomatur ꝓpter sanguinis multitudinem: aut ꝓpter ip̄ius maliciam: aut ꝓpter vtrunqꝫ.

¶ De phlebotomia. Capitulū. XX.

p Phlebotomia. In hoc capitulo p̄mo docet q̇d sit phlebotomia et q̇ sunt phlebotomandi. Secundo nocumēta phlebotomie ⁊ q̇bus non conuenit ibi|Amplius phlebotomia ꝓpterea|Tertio quib' fluxibus cōfert quando ⁊ quomodo ip̄a fieri debet ⁊ secundari ibi [Amplius vene|Quarto que vitāda ⁊ facienda sunt ante ⁊ post phlebotomiā ibi|Ex dormitione v̇o|Quinto que vene ⁊ arterie phlebotomari ꝯsueuerunt: ⁊ ꝓpter quas cās ⁊ cū q̇bus cautelis ibi|Et debes scire|Sexto horā duplicē phlebotomie ⁊ cautelas circa phl'omū ⁊ vsum ip̄i' ⁊ venā phlebotomādā ⁊ ꝯstrictionem ⁊ ligaturā ⁊ lotionē eius ibi|Scito p̄terea ꝙ phlebotomia|

a Prima ps diuidit̄ in. 4. pticulas. In p̄ma describit̄ phl'omia ⁊ multitudo grā cuius fit. Scd̄a docet q̄ sunt phlebotomādi ⁊ ꝓpter quid ibi|Et nemo quidē|Tertia exequit̄ d̄ phlebotomādis egrotare patis ibi|Et his q̇dē. Quarta d̄ phlebotomādis actu egrotātib' ⁊ cōpatiōe coꝝ ad egrotare patos ibi|Et debes scire|

¶ In p̄ma pticula dicit p̄° ꝙ phl'omia est euacuatio vl'is q̄ multitudinē humorū euacuat. Vl'is quidē. Primo q: educit indifferēter oēs hūores sanguini imixtos nullū ex his eligēs sicut pharmacia. Scd̄o q: educit a toto corpe ꝓpter colligantiā venaꝝ ad īnuicē. Tertio: q: in oī sanguis supabūdantia ꝯuenit nisi qd̄ phibeat affuerit vt debilitas v̇tutis. Et dr̄ phl'omia a fleps grece qd̄ est vena latine: ⁊ tomos grece qd̄ est diuisio latine vl' incisio q̄si vene incisio. Euacuat aūt multitudinē humoꝝ: q: massa sanguinaria ex oī ꝯstans hūore recludit̄ in venis ⁊ in suis ꝓprijs receptaculis. Apta ḡ vena p lanceolā seu phlebotomū oīs humor effluit q̇ p̄latitabat in apta vena. ¶ Attēde ꝙ declaratio phl'omie p̄missa nō ē diffinitio ꝓp̄e dicta: q: ꝯuenit alijs a phl'omia vt fluxibus sanguis p nares mēstrua vl' emorroidas vl' scarificatiōes vl' sanguisugas vl' plagas. Item ꝯuenit euacuationi facte p catholicon vl' p benedictā: q: est euacuatio vl'is multitudinē humorū euacuās: sꝫ est q̄dā supficial' notificatio quā sic potes si vis adeq̄re diffinito. Phlebotomia est euacuatio vl'is p aptionē vene cū lanceola certa intētione apiendi eā q̄ multitudinē humorum euacuat. Scd̄o dicit ꝙ multitudo grā cuius fit phl'omia ē augmētum. i. superexcrescentia humorum in venis sup equalitatem. i. vltra debitā cōmensurationē suaꝝ ꝓpriaꝝ qualitatū q̄s inter se inuicē hr̄e debent: ⁊ hec multitudo solet a medicis plectoria vocari (siue repletio fm vasa.

¶ Et nemo quidē. In hac scd̄a pticula dicit p̄mo ꝙ nemini cōuenit phlebotomia nisi alteri duoꝝ. Un' eorum est p̄paratus seu dispositus ad egritudinē aliquam repletionalē qui cadet in eā cum multiplicata fuerit massa sanguinis eius. Alter est actu decidens in eam vl' actualiter oppressus ea sicut squinantia vl' phlegmone aliquo: veluti pleuresi vl' peripneumonia vl' ophthalmia. Secundo dicit ꝙ cuicunqꝫ istorum phlebotomia conuenit ipsa conuenit ei vl' ꝓpter multitudinem sanguinis vt in synocha ⁊ emoptoica passione ⁊ apoplexia sanguinea vl' ꝓpter maliciam sanguis: vt in febre putrida carbunculis ⁊ ap̄atibus pestilētialib': vl' ꝓpter vtrunqꝫ. s. ꝓpter multitudinē ⁊ maliciā sanguis: vt in putredinali synocho squināntia pleuresi ⁊ pipneumonia sanguineis. Sed ꝯ. phl'omia ꝯuenit interdū penuriā sanguis hn̄tibus vt in supfluis fluxib' sanguis narium

vł menstruoꝝ vł emorroidaꝝ. Juxta illud ꝑn. pte tertia istius capituli. Amplius vene qñq; phlebotomant: ꝓpterea vt sanguis fluxus de naribus ⁊ matrice ⁊ ano ⁊ pectore ꝓhibeat: aut ex alijs exituris: id vt sanguis ad id qđ a pte illa est diuersum ꝓtrahat. Et hoc quidē medicamē est forte in iuuādo. Idem ꝑdocuit nos ga. lib. đ phlebotomia .c.11. dicēs. Nō autem oꝫ nos negligere phlebotomiā vt non antispasiuum i. diuersiuū auxiliū cū iaꝫ vidisti me plerūq; in ea que ex naribus emoragia .i. fluxu

¶ Et his quidez egritudinibus preparatus est sicut q est exposit⁹ sciatice ⁊ podagre fortibus ⁊ artetice sanguineis. Aut ille cui acciderit sputū sanguineū ex fissura vene q in ei⁹ pulmone existit tenuiter ꝯsolidata: qm̄ cū ipsius multiplicabit sanguis findet. Et apti epilētie ⁊ apoplexie ⁊ melācholie cū sanguinis multitudine. Et squināntie ⁊ apatibus interiorum ⁊ ophthalmie calide. Et eis qbus emorroidaꝝ sanguis q fluere solebat ē restrict⁹ ⁊ mulierib⁹ qb⁹ mēstru⁹ sanguis ē restrict⁹: hoꝝ tñ colores ñ đmōstrātq; phlebotomari đbeāt ꝑꝑ ipoꝝ obscuritatē āt albedinē āt viriditatē

sanguis qñ fuerit fortis vtentem hoc auxilio ⁊ sedantē fluxū confestim. Congruit aūt vt vidisti nō expectare ad vltimā deuenire ꝯcidentiaꝫ virtutē: sed cū videt iam euacuatū esse qđ cōmensuratum. ꝓruptio vero lationis sanguis fortis ꝓmouet incidere eam q in cubito venā dextra quidē emorosagiante nare i dextra manu: altera vo ꝭm sinistrā. Itē corp⁹ eucraton cōmēsuratissimū in q̄titate ⁊ qualitate suoꝝ humoꝝ si vehemēter ꝯtusuꝫ fuerit casu vł ꝑcussione in aliq latere statꝫ phlebotomādūꝫ est de ꝯrio latere Qꝫ si supius ꝯtusū fuerit oꝫ inferi⁹ phlebotomari ⁊ ecōtra ne sanguis affluēs ad locū ꝯtusuꝫ apostumet ipm: sꝫ ad ꝯrium sui flux⁹ tract⁹ statiꝫ diuertat. Itē phlebotomia interdū fit vsq; ad syncopim i ꝑacutis febrib⁹ ⁊ dolorib⁹ maximis ad extinctionē supflui caloris. Iuxͣ illud ga. ampho. ꝑma cōmento illi⁹ cañ. Que egerūt Cū phlebotomam⁹ vsq; ad defectionē i ꝑacutis febrib⁹ refrigerat statim cor ⁊ febris extinguit. Plurimi vētres soluunt ⁊ sudores patiunt ⁊ mlti ꝑfecte sanant. In dolore igit maximo nulla medicina hac defectione est ꝑfectior. Et tñ nec multitudo nec malicia humoꝝ nec am be exigūt vsq; ad syncopim phlebotomare. Item phlebotōia fit aliqñ gr̄a attractōis ⁊ accursus sanguis ad locū solitū ⁊ nō vt exeat sanguis educēdus ꝑ foramē vene phlebotomo aptum: vt sophenas phlebotomam⁹ ad ꝓuocationē mēstruoꝝ retentorū. Itē qñq; fit phlebotomia gr̄a ꝑseruatiōis sanguis a putrefactiōe nō peccāte sanguie neq; q̄litate neq; q̄titate q euacuatione idigeat: vt in ephimera ex oppilatōe. Iuxͣ illud ga. 9. de ingenio sanitat. c. 4. Nullus febricitās ex sola oppilatōe ad putredinem deueniet in initio phlebotomat⁹. Itē qñq; ꝯsulit phlebotomia tpe pestilētie nō peccāte massa humoꝝ nec in q̄to nec in q̄li: q̄tinus nā reddatur attētior in ꝯseruatōe residui. Itē plurimi gr̄a societat se faciūt phlebotomari vt dū ꝑnceps phlebotomat: assistētes ei siue egeāt siue nō silr agūt. ¶ Pro solutiōe haꝝ ⁊ silium obiectionum attēde ꝑ° ꝙ phlebotomia duplr ꝯsiderat. Uno mō ꝭm intētionē eius ꝑmariā vł esse ꝑmariū qđ est educere nociuum peccās quali vł q̄to vł vtroq; mō ꝑ aꝑtionē vene cū lāceola Alio mō ꝭm effect⁹ secundarios eius q sunt diuersio refrigeratio ꝑseruatio a putrefactōe vł apate alleuiatio nāe ⁊ silia. Et đ phlebotomia ꝑmo mō ꝯsiderata loquit hic ꝑn. Obiectiōes vo ꝑassū pte ꝓcedūt de phlebotomia ꝭm effect⁹ eius scđarios. Hāc distinctionē ga. inuit li. đ phlebotōia. c. 8. dicēs. Nō solū aūt mltitudine ente vł ea q apud virtutē: vł ea q ꝭm vocatā cuchimiā phlebotomia magne iuuat: sꝫ ⁊ sine multitudine incipiētcꝫ phlegmonē vł ꝓpter ꝑcussionē vł ꝓpter dolorē vł ibecillitatē ꝑticularū. Dolor eni ad seipm euellit sanguinē. Et plerūq; inbecillitas ꝑticularum opat phlegmonē absq; ea que ꝭm totum corp⁹ multitudine ¶ Attēde scđo ꝙ ga. duas ꝑmas ⁊ ꝑncipalissimas itētiōes phlebotomādi cap. 9. libelli ipius de phlebotomia sic cōmemorauit. Prie aūt sunt ⁊ ꝑncipalissime intētiōes phlebotōie magnitudo egritudinis ⁊ robur laborātis. Et hunc oꝫ primū dicere cē cōcursuꝫ nō plectoricū in q seruata ē phlōmia. Cōtinet eni in eo ⁊ ille magnitudinē augēs egritudis. Et paulopost dicit ꝙ tria sūt ꝯtinētia dinotōnē. i. signū necessitat phlebotōie: magnitudo egritudinis vł p̄ns vł expectata. Etas iuuenescētis robur virtutis. Et ibi deducit sub robore vtut ꝯtineri etatē ⁊ multitudinē crudoꝝ humoꝝ ꝓhibere phlebotomiā ex defectu roboris vtut. ¶ Attēde tertio ꝙ aliqui modernoꝝ ꝓpter sex intētiones phlebotomādū eē aiunt. Prima ē ad euacuandū. Scđa ad diuertēdū. Tertia ad attrahendū. Quarta ad alterandū. Quinta ad ꝑseruandū. Sexta ad alleuiandum. Et he declarate sunt in p̄allegatis rationibus.

¶ Et his. In hac pticla. 3. refert. 8. modos hoiuꝫ egētiū phlebotomia ꝓpter preꝑationē coꝝ ad egritudies quas ꝑ phlebotomiā euitare pñt vł alleuiare. Prim⁹ modus hoium est ꝑꝑatorū ad guttas seu arteticas passiōes ex sanguinis mltitudine ꝯtinget solitas. Que si anchas affligāt sciatice dicūt: qꝛ scie isidēt ⁊ torquēt iuncturaꝫ vtebri cum scia: si pedes podagre a pos qđ est pes: si manus chiragre a chiros qđ est man⁹. De sciatica quidē dicit ꝑn. tertij. 22. tract. 2°. ca. de cura sciatice. In illꝫ vo q đ eis sūt sāguinee đ reb⁹ magis ꝯferētib⁹ eis ē phlebotōia. Et iuuāt i dispōne ꝑ phlebotōiaꝫ i ꝑmis ex manu deide ex pede. Et nō fiat phlebotōia ex pede nisi p⁹ phlebotomiā ex manu. Et ras. lib. diuisionū ca. de podagra ⁊ dolorib⁹ iuncturarum. Cautela aūt inquit a dolorib⁹ iuncturaꝝ fit abstinēdo a repletiōe nauseatiua ⁊ dilatatōe in cōestiōe ⁊ potu ⁊ assiduare phlebotomiā ⁊ solutionē añ horaꝫ ꝑoxismi. Scđs ē mod⁹ hoiuꝫ em optoicoꝝ ꝑatoꝝ spuere sanguinē cū ex repletione supflua vena aliq pulmonis findet q ꝑ prius fissa fuit ⁊ exiliter aut tenuiter ꝯsolidata. Juxta illud ꝑn. tertij. 10. trac. 3. ca. 7. In exposito sputo sanguis oi hora oꝫ vt attendat solutio repletōis ei⁹: ⁊ quotienscunq; sentit in eo repletio succurrat cū phlebotomia: ⁊ ꝓprie cū pectus eius in creatiōe fuerit strictū ⁊ fuerit tussis i eo frequēs. Et recti⁹ est vt inclinet sanguis eoꝝ ad ptē iferiorē cū phlebotōia sophene. Et p⁹ ipam est phlia basilice. Tertius modus est hoium dispositoꝝ ad egritudines graues capit ex mltitudine sanguis vt ad epilentiā vł apoplexiā vł melancholiā. De epilētia quidē q est morbus caduc⁹, dicit ꝑn. tertij ꝑma trac. 5. c. de cura epilētie. Et si nō fuerit qđ ꝓhibeat ipꝫ a minutōe phlebotomet: ipi⁹ ei phlebotōia in vere ⁊ ꝓprie in pedib⁹ ē ex eis q ipi ꝯferunt si ꝑ eā nō ꝯsequat infrigidatio cerebri ipi⁹. Et iteꝝ ait ca. eodē Cūq; necessariū est vt phlebotomia fiat ex q̊cunq; hūore fit. Oꝫ vt ñ solū fiat phlebotōia: imo vt fiat saltē ex ambabus cephalicis silr ⁊ sequatur phlebotomia vene que est sub lingua. Et qñq; tibi necessariū est vt phlebotomiā multiplices. De apoplexia vo eodē tractatu ca. đ cura ei⁹ ait. Regimē vo illi⁹ q fit ex sanguie est phlebotōia in hora illa, ⁊ emissio mlti sanguis: sanat eni in dispōne. Et iteꝝ ibi. Si cum ea vo q facta est ex phlegmate inueniunt signa sanguis phlebotomet etiā: sꝫ đ melācholia tertij ꝑma trac. 4. c. de cura ei⁹ ait. Si vides venas plenas q̄litercūq; sint: tunc cholera nigra est sanguiea. phlebotoma g̊ ex nigra. i. vena mediana: imo oꝫ ꝭm oēm dispōeꝫ vt a phlebotōia icipias nisi timor vehementis debilitatis affuerit. Ampli⁹ si phlebotomas ⁊ inuenis sanguinem subtilē nō retineas sanguineꝫ ꝓpter hoc qm̄ multotiens precedit in ipa subtilis. Et silr oportet vt amplifices phlebotomiā vt non exeat qđ subtile est ⁊ retineat grossum ⁊ augmentetur malicia. Et considera qđ duoꝝ laterum capiti sit grauius ⁊ phlebotoma cephalicam q sequit ipꝫ. Et qñq; necessariū erit tibi vt phlebotomes basilicā. Quartus est modus hoiuꝫ ꝑparatoꝝ ad squinantiā vł ad apata mēbrorū interioꝝ vł ad apa ꝯiunctiue oculi qđ ophthalmia dr. De squināntia qdē dicit ꝑn. tertij. 9. c. de cura ei⁹. In calida qdē oꝫ vt incipiat cū phlebotomia ⁊ nō extrahat sanguis subito plurim⁹ ⁊ ꝓprie cū iam incepit virt⁹ debilitari: imo sumat in oi hora decia: ⁊ decima vsq; ad diē 3m cuꝫ sepationib⁹ cōtinuis: ⁊ nō postponat phlebotōia vene q est sub lingua: imo oꝫ vt incipiat illud saltē in eodē die. Et iterū ibi ait magis ad ꝓpositū Et illum quidē q ꝯsuctus est incurrere sinācēs: oꝫ vt phlebotomet anteq; accidāt cū videt repletio ⁊ cū est ver. De apatibus aūt mēbroꝝ interiorū vt pleuresi ⁊ ꝑipneumonia dicit. ꝑn. tertij. 10. trac. 5°. ca. primo. Ex reb⁹ cōibus est phlebotomia. sed in ꝑncipio ex latere diuerso ⁊ magis festina ad succurrēdū est de sophena opposita in lōgitudine ⁊ post ipaꝫ đ basilica opposita i latitudine. De ophthalmia vo dicit ꝑn. tertij. 3. trac. ꝑ°. c. đ cura ophthalmie. Et phlebotōia ex cephalica ē ꝯueniēs oib⁹ spēbus ei⁹. Quint⁹ est hoium mod⁹: qbus emorroides ꝯstricte existunt arte vł nā q fluere solebant vł mulieꝝ modus: qbus restricta sunt ꝯ nām mēstrua ilaꝝ. Hoꝝ tñ color ad fuscum vł album vł viride declinans nō hos phlebotomia idigere ondit. ¶ Attēde p° ꝙ flux⁹ emorroidalis cōsuet⁹ a multis ꝑseruat egritudinib⁹: ⁊ si restringat mltas parit egritudines. Juxta illud ꝑn. tertij. 17. caplo. 3. Et scias ꝙ in sanguine

qui currit ab emorroidibus ⁊ ex ano est securitas ab herpete estiomeno ⁊ mania ⁊ melācholia ⁊ epilētia ⁊ ab herisipila ⁊ ab illis q̄ sunt sicut miliū.i. formica miliaris ⁊ cancro ⁊ excoriatione ⁊ scabie ⁊ glabrie ⁊ lepra ⁊ pleuresi ⁊ pipnūmōia ⁊ pleuresi ⁊ frenesi. Et qñ retinet sanguis ex eis ↄsuetus timet aliqua harū egritudinū: ⁊ timet hydropisis ꝓpter

Et illi qui in interioribus mēbris cū cōplexione calida debilitatē patiuntur. Nā istis meli' est vt in vere minuantur: lʒ in has nōdū īciderint egritudīes. Et illi q̄dē q̄b' ꝑcussio accidit aut casus qñq̄ minuunt timendo ne eis accidat apā. Et q̄ hʒ apā minuendꝰ ē: qm̄ timet ne apiat anteq̄ maturet: licʒ nō indiguerit ⁊ nō fuerit ibi

illud qđ accidit in epate de apate malo ⁊ duro ⁊ corruptiōe cōplexionis. ¶ Attende scđo q̄ in retētione emorroidarū solitarū fluere si per phlebotomiā queramus effugere dictas egritudines sine reuocatiōe fluxus earū faciēda est phlebotomia de basilica sinistra cum lato foramine vt inde educat grossus sanguis melācholicus ⁊ ab ano diuertatur: qđ ꝑdiligunt aliqui ꝓpter honestatē ⁊ verecūdiam. Sed si reuocare fluxū harū querim' qđ tutius est ⁊ salu' corpi phlebotomet pes. Juxta illđ p̄n. ibi. Et euacuet sanguis mal' ita vt phlebotomet sophena ⁊ vena q̄ est in posteriori ꝑte calcanei: ⁊ vnea almabit id est poplitis est fortiter vtraq̄ earū. ¶ Attende tertio q̄ color illorū q̄bus restricte sunt emorroides p̄us ↄsuete fluere nō est rubeus floridus sanguinem abundare indicās. immo est citrinus tendēs ad viriditatē: vt ait p̄n. ca. p̄mo fen. 17. tertij. ideo dicit hic. Horum tñ colores non demonstrāt q̄ phlebotomari debeāt. Sext' est modus hoīum patientiū debilitatem in interiorib' mēbris cū cōplexiōe calida. Debilitatē quidē ex onere humorum vl' aggrauantiū vl' oppilantium. Cum cōplexione vo calida vl' naturali satis sanguifica vl' aduenticia ex ꝓhibitione trāspiratōnis sufficientis humorū: tunc enī ↄuenit phlebotomia: quatinus purgentur grauātes humores vl' oppilātes vt euentent calor ⁊ humores interiores: ⁊ a febre putrida ꝓseruet corpus. Et maxime in vere dʒ hec fieri: licet isti hoīes nōdum ceciderint in has egritudines: ne calor estiuus ebullire faciat retētos humores: ⁊ interiorū calorem adaugeat febrire faciēs. Septimus est modꝰ hoīum quib' superuenit ꝑcussio aut casus: q̄ phlebotomant ne apā accidat in loco ꝑcusso vl' casu contuso ꝓpter vehementiā illati doloris q̄ attrahit humores ad ꝓprium locum veluti vētosa. Juxta illud raſ. 6°. almanſ. ca. vltimo. Si ex casu de aīalis dorso aut ex alia cā capiti vl' alij parti corpis euenerit ꝑcussio optimum est vt patiēs ex ꝑte ↄria minuat. Octauus est hoīum modꝰ habentium apā magnū vt squinantiā in gula vl' in pectore pleuresim: de quo timet ne apiat ⁊ erumpat añ maturitatē ⁊ ad vias anhelitus defluens innatū calorē suffocās extingat. Phlebotomant ergo isti q̄uis in corpe nō sit repletio neq̄ multitudo phlebotomiā exigens vt tensio apostematis ꝑ phlebotomiā remittat eductis humoribus ꝑtim fluenbus: partim iā fluxis ad locū apostematis cā doloris: ⁊ vt natura potentior fiat sup residuo materie apātis. Hos hoīum modos gratia preseruationis phlebotomia egentiū meminit gal. libro de phlebotomia ca. 7°. dicens. Quicūq̄ aūt sanguinem spuētes curati quidē sunt cōfestim talem aūt habent cōstructionē in eis que ſm pulmonē ⁊ thoracē ꝑticulis: vt si modicū plus acreuet sanguis rursus eis vl' deobstruatur aliquod vasorum vl' rumpat. hos si nullū fuerit ſm corpus adhuc syntoma phlebotomare oportet ſm p̄ncipium veris. Silr aūt ad eos qui ad epilenticas passiones faciliter incidunt vl' apoplexias. Scđm eundem modū: ⁊ si aliquibus aliarū egritudinum facile capibilem sciuerimus esse hoīem peripneumonicis vl' squināticis meli' anticipare phlebotomātes nō expectātes apparere aliquod syntoma multitudinis euidens. Silr aūt ⁊ quibus emorroides detente sunt: ⁊ maxime si melancholitiores appareant. Et quicunq̄ aūt ſm singulū annum in estate egrotant plectoricis egritudinibus: ⁊ hos oportet euacuare imminente (vere. Silr aūt ⁊ quicunq̄ ſm ver occupant his: hec ga.

¶ Et debes sci

re. In hac ꝑticula quarta dat sex regulas sup phlebotomia vitāda vel facienda in actu egrotātibus. Prima plus ꝓori q̄ p̄nti parti attinens est. munitio seu phlebotomia tutius ↄcedit his qui in dictas egritudines nōdum ceciderūt: sed timet ne incidāt in eas: q̄ his qui actu detinent eis: q2 virtus fortior est ad ferendū phlebotomiā ⁊ ad regulandum eā: sic q̄ mal' sanguis exeat ⁊ bonus retineat in sanis vl' neutris q̄ in actu egrotātibus. Jux illud gal. lib. de phlebotomia. ca. 9. Non solū qñ iā affuerit magna egritudo phlebotomie ē tp̄s: sʒ ⁊ cū suspicabit debēs eē. Preuenit enī eruditio quā hypo. dixit docēs nos q̄cunq̄ p̄ntibus iam egritudinibus recte vtiq̄ agemus. Melius esset hec ſm p̄ncipia earū vl' debētib' incipe anticipare faciētes vt p̄dicte intētiones ad sanos adhuc trāsferant: eteni hos phlebota. bis suspicabiles factos capi magna egritudine ad etatē aspiciēs ⁊ robur. Nā si aptus fuerit q̄s in egritudie fieri magna: etsi nullum nōdū ſm corp' affuerit syntoma phlebotomare dignificabimus. Scđa est cū dispositi ad egritudines in p̄cedēti ꝑticula expressas actualiter has habuerit phlebotomia non cōpetit in ipsarum p̄ncipio ꝓpter quinq̄ cās. Prima est: q2 suo motu subtiliat humores ⁊ furie coaptat. Scđa cā est: q2 facit eos ꝑ corp' currere de ꝑte in ꝑtem terrendo nām q̄ iam cōturbata est ⁊ perterrita nouitate egritudinis. Tertia ē: q2 admiscet malignū benigno vt malos hūores benigno sanguini: q̄bus inficit ⁊ ↄturbat. Quarta est: q2 ex phlebotomia ī p̄n° egritudīs qñq̄ nihil ex euacuādis euacuat: sʒ bonū educit ⁊ malū remanet: ꝓpterea q̄ sepe peccantes humores sunt grossi viscosi interi' reclusi non apti effluere ꝑ phlebotomiā: ⁊ tūc bon' sanguis sbtilis exit ⁊ grossus remanet. Quinta est: q2 phlebotomia in p̄n° morbi qñq̄ facit vt necessaria sint medicamēta alleuiātia. i. medicine sedatiue dolorū ⁊ turbationū ꝑ phlebotomiā excitatorū. ¶ Cōtra. Inchoātibus morbis si q̄d videt mouendū moue. In statu vo silentiū hic meli' est ampho. 2ª. Et ga. in cōmento ait. Qđ hypo. intēdit hic fortis ē phlebotomia faciēda ⁊ aliqñ pharmacia. Et iterū ibi ait. In initio oʒ facere h̄ vt de mā minuam' quo nā ad digerendū alleuiet ⁊ corp' fiat facili'. Item dicit ga. lib. de phlebotomia ca. 9. Phlebotomabim' igit si magnā egritudinē expectabim' vl' p̄ntem iā viderim' vl' incipientē aspiciētes robur vtutis: excipiētes a sermone solos infantes. Itē virtus est fortior in p̄ncipio morbi cū nōdū eā debilitare suffecerit egritudo ⁊ accidētia egritudis tūc minora sunt. Juxta illud hypo. ampho. 2ª. Circa p̄ncipia ⁊ fines oīa ībecilliora. circa vo status fortiora: melius g° tunc nā plebotomiam sustinere poterit. Itē in egritudinib' sanguineis nō oʒ expectare digestionē ad phlebotomiā faciendā cū sanguis sit hūor bñ ex se digestus. Cui' rei sigm ē q̄ medici famosiores in synocha pleuresi ⁊ pipneumonia squinātia ⁊ apāte epatis sanguineis iubent a p̄ncipio phlebotomiā fieri. Itē si ī apoplexia sanguinea q̄ est vna de egritudinib' p̄noīatis nō fiat phlebotomia a p̄n° suffocabit eger augmētata egritudine ex defectu motus anhelitus.

multitudo. ¶ Et debes scire q̄ dum iste egritudines timent: ⁊ nōdum in eas ceciderūt plus secure eis ↄcedit minutō. Et cū ī eas īciderit ī earū p̄n° penit' phlebotomia dimittat: q2 humores sbtiliat ⁊ eos ꝑ corp' fluere fac⁊ sano sāguini eos admiscet. Et ēēt vt cū nihil euacuat ex eo qđ oʒ ⁊ fac vt necessaria sint medicamēta alleuiātia

¶ Pro solutiōe istarū obiectionū attēde p̄mo q̄ egritudinū quedā sunt salue dātes īducias sufficiētes ad hoc vt nā sepet hūores laudabiles a malis purgādis vt passiones artetice ⁊ tertiana febris: alie sunt periculose compellētes festine occurrere repletiōi: vt apoplexia squinātia pleuresis. ¶ Attēde scđo q̄ duplex ē phlebotomia. Quedā minoratiua ꝑtem mãe peccātis educēs vt nā potētior fiat sup residuo. Alia ē eradicatiua q̄ querit eradicatio totius mãe peccātis vl' maioris ꝑtis eius. Jux hec dico p̄mo q̄ in p̄ncipio egritudinū sanguinearū: vl' quarū mãe sanguini imixte sunt nō dantiū inducias medico donec nā seipam recolligat mām digerat ⁊ malū a bono separet phlebotomia cōpetit: nedū minoratiua: sed etiā interdū eradicatiua. Jux illud hypo. ampho. 4. Medicari in valde acutis si ↄuenit eadē die. Differre eni in talibus malū est. Et ga. in cōmento ait. Cū g° in hmōi corpib' nā mouet vt. s. mā morbi expellat: etsi nō in toto corpe in aliquibus tñ mēbris mouet nobilib'. Hmōi aūt motū hypo. vocat furiosum ꝑcipiēs purgare ipm añ defectū vtutis ⁊ caloris. s. febris augmētum. Hi enī furiose se mouētes ad mēbra nobilia currūt ⁊ ea implēt. Deinde dicit. Acutos morbos h̄ intelligim' ꝑacutos: q̄rū crisis ī p̄ma hebdomada venit Hypo. inq̄t. Si necessitas coegerit ⁊ cū tāta violētia ꝑacuta passio venerit. i. squinātia apoplexia q̄ in q̄rta die sepe terminant adiutoria ↄferre oʒ. Timendū enim ē ne ante terminū ꝑeant. Et ga. iterū ampho. p̄ma cōmento illi' canoñ. Que egerunt, iubet in acutissimo apāte ⁊ febrib' ꝑacutis

Capitulum.XX.

⁊ in maximo dolore a principio phlebotomare vsq; ad defectionẽ Dic scd̃o ꝙ in egritudinibus quietis materie plurime sanguinee vł sanguini ĩmixte phlebotomia minoratiua cõpetit a principio sicut in phlegmonib⁹ tam interioribus ꝙ̃ exterioribus: qꝛ ꝑ hanc ṽtus potẽtior reddit̃ suꝑ residuo materie morbus abbreuiat̃ ⁊ saluior finis eiꝰ expectatur. Dic tertio ꝙ ĩ morbis nõ ꝑiculosis pauce materie sanguinee immixte alijs humorib⁹: vt in guttis ⁊ tertianis.tutiꝰ est non phl'omare in principio dum natura perterrita est nouitate egritudinis ⁊ calor ĩnatꝰ suffocatus a mã ⁊ mali humores fortiter ĩmixti bonis ⁊ inobediẽtes fluxui ꝑ phlebotomiã ꝓpter cãs dictas. Et illud est qd̃ hic ꝑn. intendebat. Ad obiecta dic ꝙ ipa faciũt ꝓ duobus ꝑmis dictis

Cũq; maturatio apparuerit ⁊ egritudo principiũ aut statũ ꝑterierit: tunc si oportuerit vt minutio fiat si non fuerit quod ꝓhibeat fiat. Phlebotomia ꝗ̃ neq; euacuatio aliqua est facienda in die motꝰ egritudinis: qꝛ est dies requiescendi ⁊ inquirendi somnum ⁊ dies ebullitiõis egritudinis. Et cũ egritudo est hñs crisim in cuiꝰ tp̃e est longitudo nullo mõ sanguis multꝰ est minuẽdus: ſ; si possibile sit quies ẽ faciẽda. Qd̃ si nõ fuerit possibile vt quies fiat ex eo parũ minuatur: ⁊ in corꝑe sanguis thesaurus recondat̃ ad phlebotomiã faciendam si apparuerit ⁊ ṽtus cõseruet̃ ad resistendũ in crisib⁹. Qd̃ si multũ ꝑterierit tp̃is ex q̃ q̃s minutꝰ fuerit ⁊ ĩ hyeme fuerit cõq̃stus ꝙ se q̃si ꝯfractũ sẽtiat minuat̃: ⁊ in corꝑe sanguis ꝓ thesauro recõdat̃. Ampliꝰ phl'omia ꝓpterea ꝙ ad diuersuz trahit nãm ſm plimũ retinet. Cũq; ex mlta minutõe debilitat̃ ṽtꝰ mlti gñabũt̃ humores.

Tertia regula est. cũ in egritudine actuali maturatio mãe peccantis apparuerit ꝑ signa digestionis in vrina fecibus sputis ⁊ alijs exeũtibus ⁊ egritudo ꝑtrãsiuerit ꝑncipiũ aut statum ⁊ minutio necessaria fuerit: tunc phl'oma si nõ assit qd̃ ꝓhibeat. Et ĩ hac regula notat. 4. ꝯditiones obseruandas ꝑusq̃ minutio seu phl'omia fiat in egritudine actuali. Prima ẽ ꝙ signa digestiõis mãe egritudinis in exeũtibus appareãt. Iuxta illud hypo. ampho. 1. Digesta medicari ⁊ mouere nõ cruda. Scd̃a est ꝙ egritudo ꝑtransiuerit ꝑncipiũ aut statuz. Nã qñq; post ꝑncipiũ in augmento. s. morbi phl'omamus apparẽte digestiõe: vt nã alleuiet̃ in hora luctaminis seu tp̃e crisis ꝑ euacuationẽ ꝑcedentẽ. Et qñq; post statũ phl'omamus. s. in declinatiõe morbi cuz nã in statu non ꝑfecte creticauerit: qꝛ q̃ relinquunt̃ in morbis p⁹ crisim subuersiones facere ꝯsueuerunt. ampho. 2. Tertia est. cũ minutio necessaria fuerit ꝓpterea ꝙ mã peccãs ꝯtinet̃ in venis ⁊ est sanguis vł ipi sanguini vehemẽter ĩmixta. Quarta est. ꝙ ibi nõ fuerit aliquid ꝓhibẽs phl'omiã vt impꝑgnatio iam magni fetus: etas infantie vł vltimi senij deiectio ṽtutis ardẽtissima estas. Quarta regula est. nec phl'omia facienda est in die motꝰ egritudinis: nec euacuatio alia artificialis vomica vł secessiua: qꝛ dies motꝰ egritudinis est dies requiescẽdi: ne duplici motu morbi videlicet et euacuatiõis nã nimiũ oppꝛssa succũbat: ⁊ dies inquirẽdi somnuz vt nã somno ꝯfortata potẽtior fiat aduersus morbuz ⁊ mãm eiꝰ ⁊ dies ebullitiõis egritudinis qua. s. mã morbi feruẽs excãdescit aduersus nãm tota circa ipam penitꝰ occupata. Et ꝑ diẽ motus egritudinis intellige in ĩterpolatis diẽ ꝑoxismi: ⁊ in ꝯtinuis diẽ exacerbatiõis: ⁊ in vtrisq; diẽ crisis q̃ est velox ⁊ vehemẽs motus morbi cũ infirmꝰ vł ad mortẽ vł ad sanitatẽ deducit̃. Est aũt cuz nã a bonis diuidit nociua vt ad expellendũ faciat apparata. Teste ga. ampho. 2. cõmento illiꝰ cañ. Quibuscũq; crisis fit his nox difficilis añ acumẽ. In hac siquidez die ꝑcepit hypo. ampho. pª nõ mouere dicẽs. Ea ṽo quoꝝ crisis fit ⁊ quoꝝ facta est equalit̃ nõ mouere neq; nouũ facere neq; pharmacijs neq; alijs ꝓuocationib⁹ vti sed sinere. Quinta regula est bimẽbris. Primuz eius mẽbrum est. cũ egritudo est hñs crisim. i. habitura tandẽ terminationẽ sui: nõ ꝑ resolutionẽ paulatiuã: sed ꝑ motũ creticũ: ⁊ in eius tp̃e est longitudo sic ꝙ diu tardat aduẽtus crisis ⁊ chronica est egrtudo nullo mõ sanguis plurimꝰ minuẽdus est: ſ; si possibile sit vt nã de se suꝑet ⁊ vincat materiã egritudinis quies faciẽda est. i. abstinendũ ẽ a phl'omia ⁊ pharmacia: ⁊ nã dimittenda ẽ in q̃ete vacare circa digestionẽ mãe morbi. Cuius rõ est: qꝛ minutio plurimi sanguis in morbis chronicis añ cõplementuz ꝑfecte maturitatis multũ educit de benigno ⁊ nõ parũ virtutem debilitat: q̃re timendũ est ne victa succũbat cũ crisis aduenerit. Scd̃m mẽbrum est. si nõ fuerit possibile vt in dicta egritudine q̃es fiat. i. a phl'omia abstineat̃: puta qꝛ mã est tanta ꝙ eã natura suꝑare nõ posset minuat̃ ex hac modicũ et sanguis existens thesaurus nature seruet̃ in corꝑe reclusus interius ad phlebotomiam complete agendam si apparuerit necessitas phl'omie vł maturitas integra quã nõ ꝯsequit̃ ꝯpleta crisis: ſ; diminuta: cuiꝰ reliq̃e phl'omia educẽde sunt Et custodiat̃ ṽtus in vigore ipius cũ phl'omia modica vsq; ad horã crisis ad resistendũ crisibus. i. motib⁹ vehem̃tib⁹ ⁊ ĩpetuosis crisis. Sexta regl'a est. si q̃s diu a phl'omia abstinuẽit ⁊ ꝯq̃stꝰ in hyeme fuerit ꝙ se q̃si cõfractuz sentiat ac si baculis ꝑcussus fuiss; minoratio sanguinis cuz phl'omia mediocris ꝙ̃titatis faciẽda est ⁊ sanguis veluti thesaurus nãe in corꝑe ꝯseruãdus est in sufficiẽti ꝙ̃titate q̃ corpus alere sufficiat ⁊ resistere frigoribus hyemis tunc instãtibus ⁊ calorib⁹ ac resolutionibus venture estatis. ¶ Attende ꝙ cõfractiones spontanee membroꝝ non ꝓuenientes ab exercitijs morbos denunciãt esseventuros. Iuxta illud hypo. ampho. 2. Labores spõtanei narrãt morbos. Qui labores si tẽsiui fuerint significãt multitudinẽ humorũ. Iuxta illud ga. 4. de regimĩe sanitatis. ca. 14. Tẽsiuus labor cũ sine exercitio ꝯsistat multitudinem ostẽdit tẽdentẽ solidas ꝑtes aĩalis: ⁊ oz vt cuz sanguis fuerit multitudo vł venã incidere vł scarificare crura. Sed si isti labores inflãmatiui sint siue apostemosi necessario indigẽt phl'omia. Iuxta illud ga. ibi. c. 15. Inflãmatiuus spõtaneus labor est ꝓpter doloris magnitudinez: ⁊ qꝛ cũ caliditate manifesta ꝯsistit secũ eleuat in tumorẽ musculos: labor hic nõ dicã duobus diebus: sed nec horis paucis adheret nobis qui cõfestim febrẽ inferat vehementissimã nisi quis ꝑueniens effuderit sanguinem: ⁊ qꝛ calidissimꝰ est taliũ laboruz sanguis ⁊ eius multa indiget euacuatione.

b Amplius. In hac scd̃a ꝑte ꝑncipali istius capl'i ꝑmo agit de nocumẽtis phlebotomie. Scd̃o dat canones de phl'omia respectu habito ad repletionem humoꝝ ibi [Et debes scire] Tertio dat canones de ea respectu habito ad virtutẽ ibi [Cũ aũt phl'omia] Quarto respectu habito ad febres ibi [In febribus aũt] Quinto ad complexionẽ regionẽ dolorẽ balneũ coitum etatẽ habitudinẽ longitudinem morbi repletionẽ stomachi ⁊ intestinoꝝ ⁊ fastidium ibi [Tibi q; cauere debes] Sexto ad subtilitatẽ sensus orificij stomachi ⁊ debilitatẽ eius ⁊ generationem cholere in stomacho ibi [Et tibi etiam caue]

¶ In ꝑma ꝑticula q̃ est pñs textus dat sex regulas circa nocumẽta et incõueniẽtia phl'omie. Priª est. phl'omia vt ĩ plib⁹ nãm retinet. i. vẽtrez stringit: ꝓpterea ꝙ diuertit humores ab interiorib⁹ ṽsus exteriora: ⁊ a vijs fluxus vẽtris hos elõgat: ꝑcipue si fiat de venis brachij: sed facta ĩ pedibus qñq; auget fluxũ attrahẽdo humores a suꝑioribus ad ĩferiora. Signãter dicit̃ ſm plurimũ: qꝛ magne phl'omie qñq; debilitãt adeo naturaz ꝙ stomachus nõ valet digerere cibos in eo receptos: ꝑsertim cũ auide se replet eis ꝓpter venaꝝ inanitionẽ. Tunc enĩ stomachus eos inferius lubricare sinit ab eis grauatus: ⁊ ꝑ fluxũ ventris indigesti exeunt. Iuxta illd̃ hypo. ampho. 4. Quibuscũq; in febribus sanguis fluit multitudo vndecũq; in resumptiõibus vẽtres his humectantur. Et ga. in cõmento ait. Calor nãlis cũ ex sanguinis fluxu defecerit non ſm ꝙ oz cibũ digerit neq; in sanguinẽ transducit. Vnde h̃ fit cã humectãdi vẽtres plusq̃ oportuerit quousq; ad suã naturã redierint. Est ⁊ aliꝰ modus quo phl'omia ventrẽ interdũ laxat cũ ipa pauca fit: ⁊ tñ humores ꝑus quietos plurimos cõmouet in corꝑe: cuius iã fluit vẽter vł fluere ꝑsto est. Et qꝛ de more phl'omia fluxuz vẽtris retinet hanc fieri iubet ꝑn. tertij. 16. tractatu. 2º. ca. de cura fluxus sanguis absq; excoriatiõe dicens. Et si timet̃ ꝙ cursus eius qñq; faciat accidere excoriationem aut faciat accidere debilitatẽ fiat phl'omia ⁊ extrahat̃ ex cõtrario ꝑtis motus eius. Et iterũ capl'o de cura fluxus facti a spissitudine ait. Et meliꝰ quidẽ est vt extrahant̃ humores ꝑ phl'omiam. Phlebotomia ergo nocet ꝯstipatis addens in coꝝ ꝯstipationẽ: ⁊ quibusdã ꝯfert nimiũ laxatis restringendo eoꝝ fluxũ. Scd̃a regula est. cũ virtus debilitat̃ ex multa phl'omia multi generabunt̃ in corꝑe humores indigesti crudi. Et id verificat̃ nõ solũ de multa euacuatiõe sanguis ꝑ phl'omiam: ſ; etiam ꝑ quẽcunq; aliũ modũ: sicut ꝑ mẽstrua: ꝑ emorroidas: ꝑ fluxum sanguis nariũ: ꝑ fluxũ plagaꝝ tam veterũ ꝙ̃ recentiũ. Cuiꝰ rõ est triplex. Prima

Sincopis ꝑterea accidit in ꝓma minutione cū subito euenerit ei qui nō ꝯsueuit: sꝫ vomitū ꝓmittere est ex eo qđ eā ꝓhibet: ⁊ similr vomere hora qua accidit. Et debes scire ꝙ minutio est ꝑturbās donec quiescat. Phlebotomia ꝗꝫ ⁊ colica raro simr eueniunt. Pregnans ꝑterea ⁊ mēstruata nō minuantur nisi ꝓpter magnā necessitatez sicut est necessitas retinēdi forte sanguinis sputū cū virtus fuerit conueniens. ¶ Et debes scire ꝙ nō quotiēscunqꝫ noīata repletiōis signa appa

est: qꝛ mēbra trahūt cibū auide citi⁹ debito ꝓpter suā nimiā ianitiōem. Stomachus quidē ꝓus ꝙ̄ fuerit bene masticat⁹. Epar ante bonā chilificationē. Vene ⁊ mēbra ꝓusqꝫ sit bn̄ sanguificat⁹. Scđa est diminutio vehemēs nālis caloris q̊ fit digestio ex sup̱flua sanguis ablatiōe. Sanguis cui est pabulū caloris humani corꝑis: vt oleū lāpadis est pabulū flamme quo fouet̃ ⁊ crescit. Tertia est: qꝛ ī magnis phlebotomijs magna fit resolutio spirituū nālium cōcomitantiū sanguinē: q̄bus opatur digestiua ṽtus ⁊ tollit̃ sanguis ex quo noui spūs deberent regenerari. Ideo sepe videm⁹ post lōgos vl̃ excessiuos sanguineos flux⁹ ꝯcores mltiplicari loco bōi sāguis: q̄bus tumēt vēter ⁊ alchites nascit̃. Vnđ dicit ꝓn. tertij 14. trac. 4. c. 4. qđ ē de hydropisi. Et nocibilior euacuationū est euacuatio sanguis. Tertia rl̃a ē. syncopis cōiter accidit in ꝓ^a^ phlēomia: qꝛ nā terret̃ eo ꝙ sibi subito id euenit qđ nō ꝯsueuit. s. aꝑtio vene cū lāceola ⁊ emanatio sanguis q̄ est thesaur⁹ nāe: īmo interdū aliqui vidētes aliū phlēomari territi inde ⁊ cōpatiētes syncopisant: nō est ḡ mirū si ipe q̄ patit̃ syncopiset. Et ista syncopis nō multū verēda est si is qui phlēomat̃ fuerit fortis. Iux̃ illud ꝓn. tertij. 11. trac. 2. c. 6. Et qn̄ accidit syncopis ab euacuatiōe humorꝫ ṽtute vitali adhuc forti nō est adhuc timendū: ⁊ illa ē sicut syncopis q̄ accidit post phlēomiā. Et ꝯ syncopim q̄ ex phlēomia ꝓma ꝓuenit dat h̃ ꝓn. duo remedia. Primū est ꝓmittere vomitū an̄ dictā phlēomiā impellendo ori digitū vl̃ pēnaꝫ intinctā in oleo vt vomitu humores eijciant̃ q̄ circa os stomachi cōmoueri soliti ꝑ phlēomiam fiūt cā syncopis. Secundū est vomere hora q̄ syncopis accidit vt ꝑ vomitū eijciant̃ humores q̄ circa orificiū stomachi cōmoti sunt cā syncopis ⁊ vt ꝑ violētiā motus vomitus spūs tracti ad cor cā syncopis ad exteriora reuocent̃. Alia remedia cōmemorat ꝓn. tertij. 11. trac. 2. c. 8. cōtra syncopim ex euacuatione sanguis dicēs. Et scias ꝙ fricatio extremitatū ⁊ calefactio earꝫ ⁊ aromatisatio ipaꝝ cū vnguent̃ ⁊ aromatisatio oris stomachi cū vnctionib⁹ boni odoris sicut est oleū nardinū ⁊ calefaciētia sicut synapis ⁊ piretrum ꝯueniētia sunt valde ei: cui⁹ syncopisatio est ab euacuatiōe sanguinis. Quarta regula ē. phlēomia ꝑturbat in corꝑe ⁊ maxime in venis humores ⁊ spūs donec q̄escat exit⁹ sanguis ⁊ cōmotio in humorib⁹ et spiritib⁹ ꝑ phlēomiā illata. Quia vene oēs sunt sibiinuicē colligate vt plimi canales erūpētes ab eodē fonte. Euacuato igit̃ ꝑ phlēomiaꝫ sanguine vni⁹ vene portio sanguis vene sibi ꝓxime succedit ei. Et iterū illi portiōi succedit ali⁹ sanguis ⁊ sic ꝯsequēter: ita vt in magnis phlebotomijs tota massa humoꝝ ꝯtenta in venis cōmoueat̃ in q̄busdā magis i alijs ṽo minus. Cuꝫ igit̃ videris in phlēomia nām terreri ex humoꝝ cōmotione statim foramē obtura ne syncopis sup̱ueniat, etiaꝫ si nōdum tm̄ extraxeris sanguis ꝙ̄tum intēdebas. Quinta est. phlēomia ⁊ colica raro siml̃ eueniūt. i. raro ꝯuenit phlēomia in cura colice: qꝛ colica fit vt in plurib⁹ vl̃ ex frigidis humorib⁹ in intestinis retētis: vl̃ ex grossa vētositate eis interclusa: vl̃ ex grossis fecibus induratis in eis ⁊ in his oibus obest phlēomia. In illa quideꝫ q̄ est ex frigidis humoribus vl̃ ex grossa ventositate: qꝛ tollit sanguinē q̄ suo calore refrenat vtrosqꝫ. Et in illa q̄ est ex siccatis fecib⁹ phlēomia auget cām. Nā sanguine sublato ꝑ phlēomiam epar a fecib⁹ ꝑ meseraicas totā trahit succositatē. Signāter dicit hic raro. Nam phlēomia qn̄qꝫ ꝯfert in cura colice: vt si sit apostemosa. Iux̃ illud ꝓn. tertij. 16. trac. 4. c. de cura colice apostemose. In facta quidē ab apāte oꝫ vt euacuet̃ sāguis ꝑ phlēomiā basilice si etas ⁊ dispō ⁊ ṽtus ⁊ reliq̄ necessaria ꝯsentiant in ea aut faciāt eam necessariā. Et si fuerit apā vehemētis magnitudinis ⁊ ꝑuenit ad h̃ vt cōstringent eis renes ⁊ retineat̃ vrina oportebit vt fiat phlēomia ex sophena ⁊ p⁹ ex basilica. Sexta est. neqꝫ ꝑgnans neqꝫ mēstrua hn̄s oꝫ phlēomari nisi magna vrgente necessitate vt si vexaret̃ sputo sanguineo forti ⁊ violēto ⁊ ipi⁹ virtus ꝯueniēs esset. i. satis fort̃ ad ferendū phlēomiā deberet phlēomari. De ꝑgnante quidē dicit hypo. amphо. 5. Mulier in vtero hn̄s phlēomata abortit: sꝫ magis cui⁹ maior est fetus. Et gal̃. in cōmento ait. Fetus si nutrimēto careat necesse est ꝑeat. Cum ḡ sanguis q̊ nutriendus

ruerint oꝫ vt minuas: īmo qn̄qꝫ est repletio ex humorib⁹ crudis: ⁊ tunc est phlebotomia multuꝫ impediēs: qm̄ si minueris nō maturabis eos ⁊ timebitur ne eger ꝑdat̃. Non est aūt incōueniens vt ille in q̄ melācholia sup̱abūdat minuat̃ postea medicina solutiua euacuetur. Sed sollicitus esse debes ex dispositione coloris fm̄ cōditionem quam nunc dicemus. ⁊ cōsiderare tensionē: qm̄ ꝓpter tensionē ꝑ totum corpus incedentem magis eris ꝯfidēs ꝙ phlebotomare debes.

erat phlebotomia demat̃ ꝯsequit̃ vt periclitet̃. Quāto igit̃ maior erit tāto citi⁹ ꝑiclitabit̃: vt pote cū demat̃ ꝙ̄titas ciboꝝ cū pl⁹ comestur⁹ esset. ¶ Attēde ꝙ auerroys. 7. colliget. c. 4. ꝯtrarium huius videt̃ asserere dicēs. Dic hypo. Mulier ꝑgnās phlōmari nō oꝫ qn̄ embrionis ṽtus fortis fuerit: hoc ē a q̄rto mēse vsqꝫ ad. 7^m^. nisi humores fuerit furiosi ⁊ pharmaciaꝫ cōcedit. Ego autem dico ꝙ phlēomia quādo adest repletio q̄ embrion̄ indiget nō est mala: sꝫ pharmaciā nō credo ꝑuenire ad bonū finē: immo ledit embrionē eo ꝙ ipse sbam hꝫ venenosaꝫ. ⁊ fortasse faciet malos humores fluere ad embrionē ⁊ ipm ledēt. Preterea medicine purgantes sunt ꝓuocantes vrinā. et qđ ꝓuocat vrinā est de gñe ꝓuocātium menstrua: ⁊ qđ ꝓuocat mēstrua facit abortire: hec ille. Sed iniuste corripit hypo. ⁊ ga. ꝑonos nostros: qꝛ nō negarēt quin in pregnante plectorica plectoria sufficiēte nutritiōi fet⁹ ⁊ matris eius ⁊ phlēomie cōpetat phlēomia etiā in fetu q̄drimestri. Sed de mēstruata attēde ꝙ in trib⁹ casibus pōt rōnabiliter phlēomari. Primus est si diminute ⁊ nō ꝙ̄tuꝫ oꝫ: ⁊ cū dolore ⁊ angustia mēstrua habuerit. Tunc eni secure de sophena minui pōt minutiōe ꝑua vt abūdātius mēstrua trahant̃ ad vias sui nālis exit⁹. Scđs est. si ipa sup̱flue menstruet̃. nā tunc minuēda est de basilica ad sistēdum fluxū ꝑ viā diuersionis. Tertius est. si graui ⁊ ꝑiculosa detineatur egritudine phlēomia egente: vt squinantia pleuresi synocha aut bochio epidimiali. Tūc eni ilico phlēometur fm̄ exigentiam casus. Sed si tēperate menstrua habuerit ⁊ nulla vexet̃ egritudine phlēomiaꝫ exigēte nullo mō est phlebotomāda: qꝛ bonus sanguis phlēomia extraheret̃: ⁊ loco illius malus ꝑ mēstrua exiens interi⁹ retraheret̃ ⁊ nālis mēstruoꝝ cursus ꝑ viā diuersionis auferret̃. ¶ Et debes scire. In hac ꝑticula scđa dat sex regulas sup̱ phlēomia respectu habito ad repletionem. Prima ē. phlebotomia nō semꝑ est necessaria quotiēscunqꝫ ꝑdicta apparuerit repletiōis signa. Predicta inqꝫ ꝓmi scđa doctrina. 3^a^. c. 6. qđ est d̄ signis significātibus repletionē. Immo repletio qn̄qꝫ est ex crudis humiditatib⁹: ⁊ tūc si fieret phlēomia plurimū noceret: qꝛ frenum tolleret frigiditatis ⁊ cruditatis illorū humorū. s. sanguinē cuius calore digestio eoruꝫ iuuari pōt ⁊ frigus reprimi. Nam si phlēomia sanguinē abstuleris nō maturabunt̃ ꝑdicti humores imo suffocabunt innatū calorem ⁊ aderit timor ne ꝑdatur eger. Teste gal̃. 12. de ingenio sanitatis. ca. 3°. dicente. Multis contingit febris corꝑe pleno crudis humoribus existēte ⁊ ore stomachi d̄fecto ⁊ ꝑcusso ꝓpter crapulā: quibus si vena incidat̃ nō euadent sine magna molestia: etsi eis ꝯueniat: nō enim possunt sustinere pharmaciā vl̃ phlebotomiā. Scđa est. nō est inconueniēs vt ille phlebotomet̃ in quo sup̱abūdat melācholia postea purget̃ pharmaco eductiuo melācholie. Sed circa ei⁹ phlēomiaꝫ due ꝯsiderationes sunt habēde. Prima est circa dispositionē coloris exeūtis sanguinis q̄ si clarus fuerit albedini attinens substātie subtilis ilico restringēdus est: vt notat̃ infra ꝑagrapho illo. Ampli⁹ sanguinis qui egredit̃ attēde colorē: ⁊ si fuerit subtilis albedini attinens ipm ilico retine: sed si grossius fuerit ad nigrum declinans dimittat̃ fluere sufficienter. Scđa est circa tensionē venaꝝ in toto corpore: q̄ si tense apparuerint magis ꝯfidas ꝙ phlebotomia ꝯuenit. ¶ Contra. melācholia est humor frigidus ⁊ siccus cuius maliciā reꝓmit sanguis. tū suo calore: tuꝫ sua humiditate. ꝑ phlebotomiā igit̃ in dicto casu substrahit̃ frenuꝫ melancholie. Item abundātes in melācholia sunt: cōiter frigidi ⁊ sicci si melācholia sit naturalis ⁊ nō adusta: sed phlebotomia talibus nō cōfert: qꝛ discrasiam ipoꝛum augmētat. Item melācholia sup̱abundans hꝫ pharmacias sibi ꝓprias vt elleborū nigrū lapidē lazuli: q̄bus

electiue purgari solet nõ eductis secū alijs humoribus nõ peccātibus: phlẽomia vero malos cū bonis pariter educit. Aptius ergo pharmacia tollit superabūdantē melancholiā q̄ phlẽomia. Itē melancholia ē humor grossus terrestris ineptꝰ motui. apta ergo vena sanguis prius effluet melancholia remanēte in venis.

Cū vero sanguis alicuiꝰ fuerit bonus ⁊ paucꝰ ⁊ fuerint ī ipsiꝰ corpore multi mali hūores phlẽotomia tūc bonum rapiet ⁊ malū reliquet. Et cū alicuiꝰ malus sanguis fuerit paucꝰ ⁊ declinauerit ad mēbrū qd eius declinatio vehemēter īpedit ⁊ fuerit necessariū vt ipse minuat̄ ex eius sanguine parum erit assumēdū ⁊ cibo bono erit alendus: deinde minuēdus iterū post dies ꝓpterea vt malus sanguis ab eo

Pro solutione istorum obiectorum dic p̄o q̄ si melācholia nālis abūdet ī corpe macro graciliūve narum frigido ⁊ sicco diminuti sāguis phlebotomia non cōpetit. Et id ꝓbant duo p̄a obiecta. Dic scd̄o q̄ si in aliquo superabundauerit melācholia ex regiminis errore q̄ sanguini īmixta venas repleuerit phlẽomiam lati foraminis ante pharmaciā mistrare ꝯuenit vt pars melācholie cū sanguie exeat ⁊ nā fiat super residuo potētior ⁊ attētior in seruando humores ab ebullitiõe ⁊ febre cum eis aduenerit virtus fortis pharmaci sicut ellebori: nõ eni a debili melācholia ex venis educi pōt. Propterea pn. tertij p̄a trac. 4. c. d̄ cura melancholie iubet a phlẽomia īcipe dicēs. Si vides venas plenas q̄litercūq̄ sint tūc cholera nigra ē sanguinea: phlẽoma ergo ex nigra: imo oꝫ s̄m omnē dispõnem vt a phlẽomia īcipias nisi timor vehemētis debilitat̄ affuerit. Et iterum tertij. 15. trac. 2. c. de curatiõib' splenis ait. Cum scis q̄ cā in illo ē oppilatio ex sanguine p̄imo melācholico oꝫ vt phlẽomes basilicā ⁊ saluatellā ⁊ dimittas saluatellā ꝯstringi per se ipsam cū stringit̄ ante casum virtutis. Dic tertio q̄ qr melācholia nõ est humor crudꝰ nec adeo infrigidatiuꝰ vt phlegma phlẽomia in superabūdātia eiꝰ nõ sic pducit ad humorum cruditatē ⁊ periculum extinctiõis caloris innati sicut phlẽomia corpe repleto crudis humoribꝰ. ¶ Ad obiecta dic q̄ duo p̄ma sunt ꝓ p̄mo dicto. Ad secundū dic q̄ ex quo melācholia est sanguini īmixta nõ posset ab eo extrahi forti pharmaco sine vehemēti sanguis ebullitiõe: vnde febris facile oriri posset: ⁊ sanguis putrefactio nisi melācholia ⁊ sanguis per phlẽomiā p̄muniti fuissent. Ad quartū dic q̄ latitudo foraminis phlẽomie ⁊ fortis ūmixtio melācholie cū sanguine faciūt vt ipsa cū sanguie effluat. Tertia regula ē. cū sanguis alicuius bonꝰ ⁊ paucꝰ fuerit ⁊ in corpe eiꝰ multi mali fuerint humores si phlẽomet̄ phlẽomia bonū ex corpe sanguinē rapiet ⁊ malos in eo relinq̄t humores: qr apta vena sanguis q̄ in venis est bonꝰ effluit ⁊ vene inanite sibi superfluos attrahūt humores ne vacuū fiat vel vt ab eis taliter q̄liter refocillent̄. Idē ga. nos p̄docuit. 4. de regimine sanitat̄. ca. 7. dicēs. Si alia q̄dē eadē fuerint s̄m eundē hoiem. existat aūt in laborioso corpe sanguis bonꝰ paucꝰ: crudi vero humores multi: neq̄ phlẽomandꝰ: neq̄ exercitādus: neq̄ mouēdus oīno: neq̄ balneādus: qr phlẽomie bonū quidē sanguinē euacuāt: malū vero qui in p̄mis manet venis q̄ s̄m epar sunt ⁊ meseraicas ꝯgregatū ad totū corpus attrahūt. ¶ Sed q̄ret aliquis Quid igit̄ faciēdū est in dicto casu an pharmacia danda sit que purgat malos humores. Dic q̄ sic si illi mali hūores putridi fuerint vel superflue cocti nõ receptibiles correctiõis ⁊ reductiõis eorum ad benignū. Sed si crudi fuerint nõ ꝯuenit eis purgatiuū pharmacū. Iuxta illd ga. ibi. Purgatio in hn̄tibus crudos humores plures torsiones ⁊ mordicatiões operatur ⁊ defectiões spūs: neq̄ digestū recte euacuat. Crudi eni humores oēs ignaui. i. pigri et difficile mobiles sunt ꝓpter grossiciē ⁊ frigiditatem sim̄r. Igit̄ oppilant oēs strictas vias per quas oꝫ illud qd euacuat̄ in purgatõibus ad ventrē puenire. Et ꝓpter hanc cām neq̄ ipi euacuantur ⁊ alios īpediunt: hec ille. Consequēter docēs faciēda in isto casu ait q̄ cibaria ⁊ potꝰ ⁊ pharmaca attenuatiua ⁊ incidētia ⁊ digerentia grossiciē humorum sine manifesta calefactiõe dāda sunt eis. humores eni fortiꝰ calefacti per totū corpꝰ incedūt: dietādi sūt igit̄ oximelle maxime pauco ptisane q̄n̄q̄ succo ⁊ mellicrato. Et crudos hn̄tes humores ferūt tenuē dietā super oēs alios vtētes multitudine crudorum humorum in escā totiꝰ corpis paulatim digerēdo

cos. Quarta est. si alicuius sanguis fuerit malus ⁊ paucus ⁊ declinauerit ad aliq̄d mēbrū cui plurimū noceat: sicut ad gulā sq̄nantiā faciēs vel ad oculū ophthalmiā gn̄ans ⁊ necesse fuerit vt minuat̄. p̄o extrahat̄ parū sui sanguis per phlẽomiam: deinde cibet̄ cibis boni chimi: post per dies aliquot iterum modicum phlẽomet̄: vt duabus paruis phlẽomijs cū īteruallo bone refectionis īter eas sanguis malꝰ sine deiectiõe viriū extrahat̄ ⁊ illius loco per cibos electos generet̄ bonus. Nam in tali corpore virtus debilis necessario existit: tū ex penuria sanguis ad quē spirituum penuria sequit̄: tum ex malicia cōplexiõis quā solet inferre malicia sanguis. Quinta ē. si in aliq̄ mali humores cholerici abūdauerint triplici ingenio eis occurrendū est. Primo purgando eos pharmacia subtili subductiua vētris vt casiafistula māna aut reubarbaro si declinauerint ad īferiora vel ꝓni fuerint illuc declinare. Signāter dicit pharmacia subtili. i. leni ⁊ bn̄dicta: qr vt ī pluribꝰ cholerici humores sūt lenes mobiles cito obediētes tractui pharmaci. Scd̄o educēdo vomitu facili dictos humores si declinauerint ad superiora. Tertio sedādo eos. i. ꝓhibēdo multiplicationē eorū ⁊ reprimēdo maliciā ipsorum cibis ⁊ potibus frigidis ⁊ humidis q̄ete ⁊ ocio: sicut enim motibꝰ ⁊ diligētijs cholera excādescit ⁊ multiplicat̄: sic debilitat̄ ⁊ diminuit̄ quiete ⁊ ocio. ¶ Queret hic aliq̄s nūq̄d in cholera superabūdās ē phlẽomandꝰ vt superabundās in melācholia. Et si sic cur nõ iubet h̄ pn. eū phlẽomari: sicut p̄us iussit phlẽomari superabūdātes in melācholia. Dic p̄o q̄ superabundans in cholera q̄n̄q̄ ē phlẽomandꝰ dū in venis ipius sanguis subtilis aptissimꝰ cholerisari superabūdauerit. Ideo ꝯcedit pn. in tertiana pura q̄n̄ q̄ phlẽomiam q̄rti p̄ma trac. 2. c. de cura pure tertiane dicens. Et q̄n̄ est possibile vt phlẽomes vsq̄ ad tres periodos fac. Et iterum ca. de cura tertiane nothe ait. Et cū videris eorum grossas vrinas tūc phlẽoma. Et ca. d̄ cura causonis ait. Et phlebotomia fortasse iuuabit eos si fuerit ibi turbiditas ⁊ rubedo. Dic scd̄o q̄ tutiꝰ phlẽomant̄ superabūdātes in melācholia cū tēsione ⁊ repletiõe venarum q̄ superabūdātes in cholera. Primo qr cōiter plꝰ melācholie sanguini īmiscet̄ ī superabūdātibus in melācholia q̄ cholere in superabūdātibꝰ in cholera: ꝓptera q̄ cholerā refutāt fere oīa mēbra ꝓpter vehemētiā sue amaritudinis: melācholiā nõ. Cuiꝰ rei signū est q̄ in sanguie extracto a phlẽomia pauca vel nulla sentit̄ amaritudo: neq̄ spuma tāta est vt fex grossa residēs. Scd̄a cā est: qr nõ tam facile sanguis inflāmat̄ ex phlẽomia in abūdantibꝰ in melācholia sicut in cholera: tā ꝓpter grossiciē melācholie q̄ ꝓpter grossiciē sanguis cui cōmiscet̄. Tertia cā ē: qr cholera faciliꝰ obedit purgatiuo pharmacho suaui ⁊ bn̄dicto q̄ melācholia. Sexta rl'a est. si q̄s abūdauerit ī grossis humoribus triplici īgenio ꝯsuluntveteres subtiliare eos an̄ phlẽomiā. Pri° quidē balneo dulcis aq̄ calide qd grossos humores liq̄facit ⁊ subtiliat Scd̄o motu siue exercitio in suis misterijs vt ope fabrili vel aratorio: q̄ sicut balneū calefacit liquat ac subtiliat grossos hūores. Tertio syrupo subtiliatiuo acetoso cocto cū hysopo ⁊ hasce mistrato in potu an̄ p̄mā phlẽomiam: ⁊ inter p̄mā ⁊ scd̄am. Incidit enim is coq̄t ⁊ subtiliat grossos sim̄r ⁊ viscosos humores. Et intellige per syrupū subtiliatiuum acetosum oximel siue simplex fuerit siue diureticū siue squilliticū: verum squilliticū plus subtiliat ceteris: ⁊ post ipm diureticū. Dabis aūt in potu qd horum volueris mane ī ieiuno cū dicta decoctiõe s̄m hāc formā. ℞. hysopi hasce an̄. ℳ. 1. fiat decoctio in aq̄ fontis mūda ad pōdus. 2. lib. in q̄ dissolue oximellis q̄rt̄. 1. fiat potꝰ de quo sumat q̄libet mane. ℥. 4. ieiuno stomacho ipo p̄us parum calefacto. De oximelle quidē dicit mesue distinctiõe sexta antidotarij ca. de secaniabin qd est oximel q̄ meret̄ per mixtio eius vt fiat ꝯsecutio iuuamētorum multorum ꝓpriorum que fiūt ad mēbra q̄ sunt in iūcturis ꝓprie: q̄m resoluit eas: ⁊ q̄ sunt in corpe toto ⁊ diuidit ⁊ subtiliat humorem grossum q̄ est in stomacho ⁊ epate. De hysopo vero dicit mesue ca. de ea q̄ subtiliat sputū grossum saniosum faciēs ipm facile expulsioni. Et ꝯfert asmati ⁊ tussi ab humoribꝰ grossis. Et eiꝰ iuuamētū est magnum in egritudinibꝰ phlegmaticis cerebri ⁊ ꝓprie in epilētia. De hasce vero dicit mesue ca. de eo. Dicūt quidā q̄ ē hysopus hortēsis. Et postea dicit Et plāta eiꝰ vt dicit̄ est mater epithymi. Hasce ergo est thymus cuiꝰ virtus

extrahat̄ ⁊ bonꝰ restauret̄. Et si mali hūores cholerici ī eo fuerit īgeniet̄ q̄tinꝰ subtili pharmacia euacuentur aut vomitu: aut vt sedent̄: ⁊ stude in hoc vt eger q̄escat ⁊ ociet̄. Et si grossi fuerint hūores antiqui p̄cepunt vt balneet̄ ⁊ in suis ministerijs moueatur. Et dabāt ei ad bibendū an̄ phlebotomiā ⁊ post ipsam anteq̄ alia fieret minutio sirupum subtiliatiuū acetosum coctum cum hysopo ⁊ hasce.

est resolutiua incisiua aperitiua oppilationũ. Et trãslator auic. in pluribus locis exponit ꝙ est hysopus hortolana.

¶ Cũ aũt. In hac tertia ꝑticula dat. 5. regulas circa phlõmiã cõparatione habita ad virtutẽ. Prima est. dũ phlõmia necessaria est ṽtute existente debili vl' cã febris vl' cã alioꝝ oppmentiũ cã phlõmia ꝑtienda est i. nõ tota vna vice: ƺ diuersis vicib' faciẽda. Sicut eni debilis portitor facilius fert on' ꝑvices ꝑtitũ q̃ totũ sil': sic nã debilis phlõmiaʒ ꝑvices diuisam. Iux illud ga. lib. de phlõmia ca. 12. In q̃bus igit euacuatõis quidẽ est op' multe nõ fortis aũt ṽtus i his oʒ repeter euacuatõnem: quẽadmodum q̃ppe ꝛ in h̃ntib' mlt titudinẽ crudoꝝ humorũ vidisti me facientẽ. Euacuãs eniʒ modicũ sãguis mor do mellicratũ bñ coctum cum aliquo subtiliantiuʒ pharmacorũ: puta hysopo vl' origano: deinde rursus supaufero qñq quidẽ in eadem die: qñq aũs fm scdam: in q̃ vtiq sil'r danſ p̃dictoꝝ aliqd pharmacum iteꝝ supaufero: ꝛ fm tertiã sil'r. Scda regl'a est. phlõmia stricti foraminis magis ↄseruat ṽtuteʒ q̃ lati foraminis ꝛ minus debilitat vl' deijcit cã ceteris parib'. Qd signãter dico qꝛ si p phlõmiã stricti foraminis multus sanguis educeret vl' solũ bon' relicto malo interius: ꝛ p phlõmiaʒ lati foraminis pauc' effluceret vl' solũ malus: tunc phlõmia stricti foraminis pl' debilitaret. Cã ṽo quare ceteris ꝑibus phlõmia lati foraminis pl' debilitat est: qꝛ multo pl'es p latũ foramẽ exiliũt spũs in q̃bus ↄsistit robur ṽtutis. Sʒ phlõmia stricti foraminis qñq fit cã duplicis incõmodi. Primũ est eductio sanguis subtilis vtilis ꝛ clari: ꝓpterea ꝙ talis est fluid' magis ꝛ p strictũ foramẽ liberi' exit. Scdʒ ẽ retẽtio spissi ꝛ turbidi: q̃ nec facile fluit nec libere exit p paruũ foramẽ. Ex istis seq̃tur p̃mo ꝙ si sanguis peccãs phlõmia educẽdus subtilis fuerit: vt ĩ tertianis ꝛ in herisipilis ꝛ in causonib' ꝛ ṽtus debilis: tũc phlõmia stricti foraminis magis eis cõpetit: qꝛ talis sufficit eductioni peccãtis mãe ꝛ min' debilitat. Scdo sequit ꝙ si sanguis peccãs q̃ educi querit p phlõmiam fuerit turbid' grossus: vt in q̃rtanis febrib' ꝛ passionib' melancholicis ꝛ spleneticis: lʒ ṽtus sit in eis debilis: ĩpis tñ ↄuenit phlõmia lati foraminis: sed p vices facienda est quaq vice modica ꝓpter debilitatem ṽtutis. Nã si foret stricti foraminis relinq̃ret malũ ꝛ bonũ raperet vñ virtus ampli' deijceret ꝛ malũ excresceret. Tertia rl'a est q̃drimẽbris. Primũ membrũ ei' est. in phlõmia foraminis ampli veloci' ꝑducit hoiem ad syncopiʒ: qꝛ p cã maior spirituũ copia resoluit. Scdm ẽ. phlebotomia talis ẽ oꝑatiuior ꝛ efficatior in mũdificando: qꝛ p eã libere effluunt humores peccãtes grossi ꝛ subtiles. Tertiũ est. foramẽ amplũ vene phlõmate tardius ↄsolidat: qꝛ q̃to solutio ↄtinuitat vene maior est tanto nã diuti' laborat in cõsolidatiõe ei': ꝛ ideo phlõmia hec ibi plus ↄuenit vbi scdatio querit. Quartũ est. phlõmia foraminis ãpli pl' conuenit illis q̃ phlõmant gratia p̃seruationis a casu in egritudines: ꝛ illis q̃ abundãt in humorib' grossis: qꝛ ṽtus in p̃mis est fortis ad sustinendũ phlõmiam amplã: q̃ plus oꝑatur in mũdificãdo: ꝛ abũdantes in grossis humorib' p phlõmiã nõ mũdificãt nisi ampla fuerit. Quarta est bimẽbris. Primũ eius mẽbrũ ẽ ꝙ phlõmia lati foraminis pl' hyeme ↄuenit ne sanguis subtilis p foramẽ exiens ad silitudinẽ linee gracilis frigore deuict' corã foramine statim ↄgelet ꝛ exire nequeat. Non sic aũt vincit sanguis q̃ defluit p latuʒ foramẽ. Est ꝛ alia cã: qꝛ massa humorũ est hyeme grossior nõ apta fluere p strictũ foramẽ. Iuxta illd p̃n. p̃mi. 2ª. doctrina 2ª. summa p̃ma. c. 6. Et hyems est magis ↄstringens mãs: ꝛ in ĩpa plus necessariũ est sumere ea q̃ incidũt ꝛ subtiliãt. egritudinum ṽo hyemaliũ plurime fiũt phlegmatice: ꝛ in ĩpa phlegma fit multum. Scdm mẽbrũ est. digni' seu recti' est in estiuo tpe phlõmiaʒ fieri foraminis angusti si necessariũ fuerit tũc tpis phlõmare. Qd iõ dicit qꝛ regulariter ꝛ ordinate q̃buscunq phlõmia aut pharmacia confert. hos vere phlõmare aut pharmaciã dare ↄuenit: ãpho. 6. In estate nã q debilior est ṽtus ꝛ humoꝝ massa tũc subtilior est. Iuxta illud p̃n. vbi supra. In estate ṽo cholera auget rubea. Et estas quidem humores re

¶ Cum aũt phlõmia necessaria fuerit cũ debilitate ṽtutis cã febris aut alioꝝ humorũ ꝑtire phlõmiaʒ sicut diximus. Ampli' phlõmia stricta magis est virtutis ↄseruatiua. ſʒ tñ subtilẽ ꝛ clarũ interdũ sanguinẽ fluere fac spissuʒ aũt ꝛ turbidũ retinet. Ampla ṽo velocior ẽ ad syncopim ꝛ magis oꝑatiua in mũdificãdo ꝛ tardior ad ↄsolidandũ: ſʒ tñ est dignior ei q̃ fm p̃seruationẽ phlõmat ꝛ in grossis. Et amplã quidẽ ĩ hyeme ẽ dignius facere ne ↄgelet sanguis. Et angustam efficere in estate est digni' si necessariũ fuerit. Phlebotomãd' p̃terea supin' iacẽs phlõmet: qm̃ hoc est ↄueniẽtius ad hoc vt ĩpius cõseruetur ṽtus: ꝛ ne eis supueniat syncopis. ¶ In febrib' aũt a minutiõe cauendũ est. s. in his q̃ vehemẽtis sunt inflãmationis: ꝛ in oĩbus nõ acutis febrib' in sui p̃ncipio in die ꝑiodica. In febrib' p̃terea cuʒ q̃bus aduenit spasmus est a minutione cauẽduʒ: lʒ fuerit necessaria. quoniam cum spasmus accidit vigilare facit ꝛ sudare multum ꝛ deijcit virtutem: quapropter sanguis thesaur' est dimittẽd'.

soluit ꝛ virtutes debilitat. Quinta est. homo qui est phlebotomandus phlebotomet iacẽdo supinus puta vẽtre sursum ꝛ dorso deorsuʒ vt ĩpius ṽtus inde cõseruet ꝛ syncopis ei nõ supueniat. ¶ Attẽde p̃mo ꝙ in decubitu supino ṽtus latrix corporis minime laborat: qꝛ corpus hoĩs sua nãli grauitate ad hũc decubitũ est inclinatuʒ. Dorsum nãq ẽ vt carina corporis. Cui' rei signuʒ est ꝙ extreme debiles ꝛ morti ꝓpinqui cõiter declinãt ad hũc decubitũ: qꝛ q̃ nã vl' motiua ṽtus minime laborat i tali situ mag' ↄseruat ꝛ p̃seruat a casu i syncopiʒ. ¶ Attẽde. 2°. ꝙ sani de more ꝛ infirmi q̃ se sustinent p̃nt ꝛ ambulare corpe sedente phlebotomant cũ nõ adest timor vẽture syncopis. Nam sic liberi' brachiũ porrigunt vl' tibiã aut pedẽ ꝛ ad locũ luminis vestiti veniũt ꝛ phlõmator liberi' eos tractat ꝛ circũdat. Sed mltũ debiles ꝛ apti syncopi debẽt supini iacentes in lecto phlõmari vl' salteʒ statiʒ post phlõmiã lecto supponi. ¶ In febrib' aũt. In hac ꝑticula. 4. dat. 9. regulas circa phlõmiam respectu habito ad febres. Prima rl'a est trimẽbris. Primuʒ ei' mẽbrũ est. phlõmia vitãda est in febrib' arsiuis vehemẽtis inflãmationis vt in causonicis. Iux illud p̃n. quarti p̃ma trac. 2. c. d causone. Et nõ phlõmet. fortasse eni inflãmabit eos. Huĩ' cã ẽ triplex. qꝛ inflãmatio vehemẽs multũ de spiritib' ꝛ sanguie resoluit ꝛ phlõmia addit in resolutionẽ. Scda est. qꝛ inflãmatio vehemens cholerisat ex sanguine plurimũ ꝛ phlõmia sua agitatione supaddit in cholerisationẽ. Tertia est. qꝛ fortis inflãmatio deijcit virtutẽ: phlõmia ṽo nõ modicũ adauget deiectionẽ ei'. Et id mẽbrũ nõ intelligas de inflãmatiuis sanguineis: ſʒ cholericis febribus. Scdm mẽbrũ est. phlõmia vitãda est in oĩbus nõ acutis febrib' in sui p̃ncipio vt ĩ q̃rtanis ꝛ quotidianis. Istud mẽbrum ãtea cũ suis causis p̃memorauit ꝑticl'a. 4. p̃me ꝑtis isti' capl'i. paragrapho illo. In eaꝝ p̃ncipio phlõmia penit' dimittat: qꝛ humores sbtiliat ꝛ eos p totũ corp' fluere facit ꝛ sano sanguini eos admiscet. Et est etiã cuʒ nil euacuat ex eo qd oʒ ꝛ facit vt necessaria sint medicamẽta alleuiantia: nisi ꝙ ibi loquit de cuiuslibet p̃ncipio: ꝛ hic solũ de p̃ncipio febriũ nõ acutaꝝ. Tertiũ est. phlõmia vitanda est in die ꝑiodica febriũ. s. in die afflictõis. Et istud p̃dixit ꝑticula 4. nũc allegata paragrapho illo. Phlõmia q̃ neq euacuatio aliq̃ est faciẽda in die mot' egritudinis: qꝛ est dies requiescẽdi ꝛ inquirẽdi somnũ. Et rursus resumit vt fortius imp̃mat mẽtibus audientiũ q̃rti p̃ma tra. 2°. c. 7. paragrapho illo. Et nõ moueas in die ꝑoxismi aliq̃d q̃tum tibi possibile est neq cures febreʒ.

Scda regula est. in febre cui aduenit spasmus vitãda est phlõmia. Etiã si necessaria fuerit vl' eẽ videat ꝓpter signa repletiõis q̃ cũ ea apparent. Primo. qꝛ spasm' vigilare facit: eo ꝙ cõmouet vehemẽter cerebrũ vna cũ febre. Scdo. qꝛ sudores exuberanter ꝓuocat ex vehemẽtia doloris ꝛ angustie in ↄtione neruoꝝ cuʒ febrili calore poros aperiẽte. Tertio. qꝛ spasmus virtutem deijcit ex vigilijs sudorib' ꝛ dolorib' quos infert. Sanguis igit i corpe dimittẽdus est vt thesaur' nãe: quo ↄfortata febrib' ꝛ spasmo resistere valeat ꝛ syntomatib' ab eis illatis. ¶ Attẽde p̃mo ꝙ spasmus q̃ febrẽ sequit acutã vl' ꝑacutã sepi' fit ex inanitõe: q̃re mortalis est phlõmia nõ indigẽs. Iux illud ga. amphο. 2. Febrem in spasmo meli' ẽ q̃ spasmũ in febre fieri. Si aũt supuenerit febris acuta vl' ꝑ pauca totũ corp' desiccat: corpe desiccato si spasm' supueniat malũ magnũ ꝛ ꝑiculũ erit: qꝛ nemo ad sanãduʒ tardãte magnitudine morbi nõ breuiter finiẽte necesse est mors sequat ṽtute dissoluta. ¶ Attẽde. 2°. ꝙ qñq febris ĩducit spasmũ ꝺ repletione qui non tanti ꝑiculi est sicut nũc dictus. Iux illud p̃n. tertij. 2ª. c. 5. Et est alius spasm' qui accidit in febribus cũ hoc ꝛ nõ

est vehemēter malus:ꝛ est ille qui fit ꝓpterea ꝙ ipe febres faciūt currere mās in neruis ꝛ lacertis ꝛ ꝓprie cū corp' est plenū. Et qn̄ ꝙ accidit illud in eis ꝓpter cōitatē oris stomachi ꝛ remouet ipm vomit'. Et in tali spasmo non fiat phlomia ꝓpter cās dictas vł modica fiat ꝛ a pncipio pusq̄ vtus deijciat. ¶ Attēde tertio ꝙ si in spasmo ō repletione si ne febre signa dñij sanguis apparuerint cōuenit phlomia: sʒ mior ꝙ in egritudinib' alijs silis repletiōis. Iuxͣ illud pn. c. 7°. fen scōe tertij. Et si tu videris signa sanguis dñantia manifesta valde phlōma p° et ꝓprie si cā ei' est repletio ꝛ potatio vini plimi. Et nō exhas totū qd necessariū est ex sanguine: cuius exctio est pp spasmū aut egritudinē aliā significātē ei' exctionē: imo retine ex eo aliqd vt resistat spasmo ꝛ resoluat resolutiōe motuū spasmi. Tertia rła ē. oʒ vt minoratio seu diminutio fiat ex minutiōe seu phlomia febricitātis: cui' febris nō est ex putrefactōe: h̄ est dictu ꝙ si febricitās febre nō putrida phlomet añ statū egritudīs oʒ phlomari phlomia minoratiua nō eradicatiua: vt thesaur' nāe. s. sanguis sibi relinquat ad resolutionē febris. ¶ Attēde p° ꝙ duo sunt gña febriū nō putridarū: in qbus cōpetit phlomia. Primū ē ephimera ex oppilatiōe. Iuxͣ illud ga. 8. de ingenio sanitat. c. 4. Necesse ē vt adiuuem' nām vt illā pusq̄ putrefiat dissoluat: phlomare tñ nō audem' si puer ē infirm' aut senex. Si aūt medie etatis ꝛ vt' fortis incidim' venas: lʒ nulla significatio plenitudinē in venis demōstret. Et iterū eodē ca. ait. Or si febris nō sit ex manifesta cā cognoscas eā ex oppilatiōe gñari: vñ festināda ē in his minutio sanguis sm ꝙ vtus expostulat ꝛ sm oppilatōis q̄titatē. Scdm gen' est. synocha iflatiua quā de gñe ephimere reputat. ga. 9. de ingenio sanitat. c. 5. dicēs. Reuertor igit ad pmā intētionē synoche ei': videlicet q̄ est pp oppilationē. Dic ḡ si hec febris fuerit sine putredine de gñe erit ephimere. Si aūt hui' febricitantē vis sanare venā incidas. ¶ Attēde 2° ꝙ triplici exñte sinocha vna q̄ pmanet qsi in eodē statu a pn° vsq̄ ad finem: alia q̄ ꝯtinue descrescit alia q̄ ꝯtinuet auget in illa q̄ ꝯtinue auget maxime cōuenit minoratio phlomie cōpatione habita ad ꝯseruationē vtutis ꝓ futura crisi: sʒ cōparatōe ad necessitatē refrigerij maior ei ꝯuenit phlomia. Quarta rła ē trimēbris. Primū ei' mēbrum ē. Si febris nō fuerit multe iflāmationis ꝛ fuerit putrida: tūc si scire velis an in ea cōpetat phlomia. pmo attende. 10. res seu rłas. 10. q̄ demōstrāt rectitudinē iudicij in euacuādo: ꝛ sunt repletio: vtus: cōplo: accidētia ꝯueniētia: figura: etas: tps: dispō aeris ꝛ regionis ꝯsuetudo euacuādi: ꝛ ars vt declaratū ē in pn° tertij ca. hui' fen. Scdo attēde seu ispice vrinā febricitātis. Nā p decē res mōnoiatas scies si patiēs sit phlomie capax. Et p vrinā ei' scies si in eo sint hūores ꝓpt qs phlomia egeat. Scdm mēbrū est. si vrina hmōi febricitātis grossa fuerit ad rubeū declinans ꝛ pulsus magn' cū plenitudīe arterie ꝛ facies qsi inflata cū rubore ex sanguis abūdātia ꝛ febris nō ꝓperet in suo motu. i. nō festinet ad statuʒ accedere vł furere vł ipetuose cū iflāmatiōe ad extrema diffundi ꝛ ebullire: tūc phloma eū hora q̄ stomach' est a cibo vacu'. Hec signa iueiri solēt i synocho putrediali ꝛ i tertiana notha cū sāguis abūdātia: ꝛ in qrtana sanguinea. Et qꝛ attestant sup sanguis excessu phlomie idicāt necessitatē. Iuxͣ illud pn. qrti pma trac. 2°. c. 7. Si vtus fuerit fort ꝛ fuerit illd qd vincit sanguis tūc phlomia est magis ꝯueniēs res: ꝛ ꝓprie cū vrina ē rubea grossa nō citrina ignea ex q̄ timeat apud phlomiaʒ victoria cholere. Debet aūt fieri tpe q̄ stomach' ē a cibo vacu': qꝛ si fieret stomacho repleto cib' idigest' traheret ad venas augmētās in eis oppilationeʒ ꝛ aggrauās febrē. ¶ Sʒ instabit aliqs ꝙ idē ꝯtinget qn̄ sumet cibū post phlomiā vētre vacuo factā. oʒ igit vł ꝙ nō comedat vł ꝙ ipe subeat dictū incōueniēs attractionis cibi idigesti ad venas.

Et silr oportet vt ex minutiōe febricitantis cui' febris non est ex putrefactione minoratio fiat: ꝓpterea vt ad resoluendū febrē thesaur' relinquat. Et si fortis inflāmationis nō fuerit: ꝛ fuerit febris putrida attēde decem regulas ꝛ postea intuere vrinale. Et si vrina fuerit grossa ꝛ rubedini attinens: ꝛ pulsus eius fuerit magnus ꝛ facies tumida ꝛ febris in suo motu nō ꝓperet phloma in hora q̄ stomachus a cibo est vacu'. Et si vrina fuerit subtilis aut ignea et facies a principio egritudīs fuerit tornatilis caue tibi a phlomia. Et si in ea fuerit īterpolatō ꝛ qes febris in ipa fiat minutio. Dispōneʒ q̄ȝ tremoris ꝯsidera qm̄ cū tremor fuerit fortʒ a minutōe tibi cauēdū erit. Ampli' sanguinis q̄ egredit colorē attēde: ꝛ si fuerit sbtilis albedini attinēs ipm ilico retine. Et sūmoope tibi caue ne egꝝ advnā duarum pducas reꝝ. s. hūoꝝ choleri coꝝ ebullitōeʒ ꝛ frigidoꝝ cruditatē.

Dic ꝙ durāte inanitiōe venaꝝ ꝛ motu sanguis p phlomiaʒ fortiter attrahūt ꝛ ipetuose vene ab epate ꝛ epar a stomacho p meseraicas ne vacuū fiat a calore ꝛ a tota ꝓpetate vt fomētū habeāt q̄ reficiant. Sʒ sanguine recesso seu qescente p' phlomiā ꝛ venis replet ptim reliquijs sanguinis: ptim aere nō fit ita vehemēs attractio cibi: lʒ in h̄ casu forte ptes aliq̄ subtiliores ciboꝝ assumptoꝝ p' phlomiam ad epar trahant añ cōplemētuʒ digestionis pme. Tertiū mēbrū est. si in dictis febrib' vrina sbtilis aut ignea fuerit ꝛ egri facies a pn° morbi sit tornatilis: tūc erit cauēdū a phlomia. Nā sbtilis vrina citrini coloris seu ignei ad istar flāme significat idigestionē māe. Iuxͣ illud hipo. ꝓnosticoꝝ 2a. Cum vrina clara ꝛ citrina fuerit indigestā significat egritudinem. timend' est ḡ infirmi defect'. Et in trāslatiōe ab arabico scribit. Et dum vrina pmanet citrina ꝛ sbtilis sbe significat ꝙ egritudo adhuc est indigesta. Itē vrina ignea significat abundantiā cholere cui ꝓpe pharmacia ꝯuenit nō phlomia q̄ de leui' pduceret ad inflāmationē maxie in febrib': sʒ tornatilis facies in pn° egritudinis: videlicet illa q̄ multū elōgata ē a nāli in q̄ nares acute existūt oculi ꝯcaui timpora plana aures frigide ꝛ ꝯcte ꝛ pulpe caꝝ inuerse frōs arida ꝛ tēsa significat dñantem siccitatē ꝯsumptionē nāliū hūiditatū ꝛ vtutis debilitatē nō modicaʒ vñ phlomia penit' est vitāda. Quinta rła ē trimēbris. Primū mēbrū ei' est. si in febre fuerint intpolatio ꝛ qes phlomia facienda est in hora qetis si fieri debeat ꝛ nō hora accessiōis. Iuxͣ illd pn. qrti pma tra. 2. c. 7. Cū exerces euacuationē tunc ꝯsidera horā intpolatiōis aut horam tpis aut frigidiorē horā q̄ est. Et nō euacues p fluxū ventris in die pxiodi neq̄ phlomes. Et h̄ ꝓpter tria. Primo quidē qꝛ hora quietis vtus fortior est: ꝛ ad tolerantiā phlomie ꝛ ad regulationē ei': sic ꝙ malū exeat p phlomiā ꝛ bonū remaneat. Scdo qꝛ phlomia facta hora qetis nō sic pducit ad estuationē ꝛ ebullitioneʒ sicut si fieret hora pxismi. Tertio qꝛ difficile ꝛ piculosum ē sil' sustinere debilitationē q̄ a pxismo est: ꝛ q̄ a phlomia. Adde quartū si vis ꝙ in pxismo intpolate febris mā mouet a venis vbi ē ad minerā febris ꝛ phlomia si tūc facta fuerit hāc retrahet in venas: ꝛ de interpolata forte ꝯtinuā efficiet febrē. Scdm mēbrū est dispō tremoris in intpolata febre ꝯsiderāda ē. Nā si tremor fuerit fort phlomia vitāda ē. Et loquit hic pn. nō de tremore assiduo q̄ aliqbus inest ex debilitate vtutis motiue volūtarie vt in senib' a senio ꝛ in hñtib' neruos ꝛ musculos debiles: sʒ de tremore occurrēte in rigore febris. De q̄ ga. lib. de rigore. c. 10. ait. Tremor ḡ corpis ꝛ ꝯcussio seu cōmotio ꝛ agitatio oīs ꝛ mot' accidēs in rigore est ineqlis ꝛ inordinat' ꝛ inuolūtari' ꝓpter celeritatē saltus ꝛ mot' ineqlis ꝛ fort ꝛ angustiosi caloris nālis qn̄ vaporosus efficit. Talis aūt tremor designat humores mordaces aut crudos supra mēbra sensibilia velocit effundi ꝓhibētes liberū transituʒ nālis caloris ad exteriora p quoꝝ eductiōe nō cōpetit phlomia: imo ipa ampli' incrudaret eos ꝛ tolleret frenū sue mordacitatis aut cruditat. Sed cū tremor ex humoꝝ multitudine virtutē opprimentiū ꝓuenit maxime sanguis phlomia cōpetit. Iuxta illud gal. lib. de rigore ꝛ tremore ca. 5. Quib' vo accidit tremor ꝓpter supfluitatem humoꝝ virtutē ḡuantiū ꝯuenit medicatio p euacuationē: quēadmodū docuit hypo. qn̄ dixit ꝙ ancilla satomeriti q̄ nō fuerat emūdata a mēstruis in ptu filie sue eo ꝙ os matricis ꝯtortū extitit vsus anchaꝝ doluit in pedib' ꝛ icurrit tremorē in toto corpe. Cūq̄ phlomata fuisset de sophenis qeuit oīno pp pfectā ablatiōnē cāe cui intēdere oportuit i curatiōe: hec ille. Tertiū est cū phlomas in die qetis intpolataꝝ febriū attēde colorē sanguis egrediētis q̄ si sit sbtilis ad albū declinās statiʒ retine ipm ꝛ aptevene claude foramen. qꝛ p id significat vł ꝙ sanguis arterialis egredit q̄ venali subtiliorē ꝛ ad albedinē decliuior: vł ꝙ de venali bon' sanguis egredit clar' ꝛ subtilis ꝛ grossus turbid' vł sordidus tinct' calore febrili remanet in venis. Sexta ē. caue sūmoope ne per phlomiā egrū pducas ad alteꝝ duorū. s. vł ad ebullitionē hūoꝝ cholericorū sublato sanguie q̄ refrenat eos: vł ad incrudationē frigidoꝝ humorū: qꝛ frigiditas sanguine repmit ꝛ sua adiuuat maturatio. Quia p ebullitionē cholericoꝝ humoꝝ putredo augmētat ꝛ calor febrilis au

Cunctis in febre oportebit phlebotomare nō attendas qḋ quidā dicūt.s. ꝙ nō est bonū vt post quartū diē fiat qm̄ bonū est vt fiat etiam si sit post q̄draginta dies: ⁊ hoc ſm ſniam ga. ꝫ ꝑmittere ⁊ ꝓparare sit meliꝰ cū signi ficatōes certe fuerint. Et si in hoc erratum fuerit q̄cunqꝫ hora inueneris egrū ⁊ oportuerit phlōma ip̄m postq̄ decē rerū sollicitudines habueris

ctus excādescit ⁊ ꝟtus deijcit̄ his duobus hostibus ⁊ diminutione thesauri ip̄ius ꝑ phlōmiaꝫ. Et vt in lāpade aq̄ extinguit ignē oleo remoto sic crudi humores in humano corpore calorem innatum remoto sanguine. His de causis nec in causone de cholera subtili supabundante nec ī tertiana ḋ sili cholera phlōmia ꝯuenit: qꝛ ꝑduceret ad ebullitiōeꝫ cholere: nec ī q̄tidiana a ꝑn°. nec in apoplexia vł palysi phlegmatica: qꝛ ꝑduceꝛꝫ ad humoꝝ cruditateꝫ ⁊ augeret egritudinē ⁊ deijceret ꝟtutem. Septima est bimēbris. Primum eiꝰ mēbrū ē. cū phlebotomia in febre necessaria est nō attendas neqꝫ obserues illud qḋ quidaꝫ dicūt s. ꝙ phlōmia nō conuenit postq̄ febris quartum diem ꝑtrāsiuerit: immo expedit vt fiat etiam post q̄dragesimū dieꝫ si fuerit opꝰ: ꝫ meliꝰ sit vt ꝑmittat̄ ⁊ festinātius fiat cū significationes certe indicauerit ip̄ius necessitatē: q̄tinus nā ꝑ eā alleuiet̄ ⁊ abbreuiet̄ morbꝰ. Iux̄ illud ga. lib. de phlōmia. c. 19. Ulr igit̄ hoc sciendū qm̄ nō oꝫ attēdere dieꝝ numeꝝ primo in phlōmia queadmodū quidā scripserūt. Quidā ꝟo extremū tp̄s phlōmie determinauerūt esse 4m. diē: intra eū aūt cōcedunt phlōmare in ꝑoxismoꝝ interuallis q̄ncunqꝫ voluerimꝰ. Igit̄ qui quidē festinare querunt euacuare in q̇bus ē opus euacuatōis nisi vtiqꝫ q̄nqꝫ ꝑdigeri oporteat cibaria ⁊ semicoctos ſm ꝑmas venas humores optime dicūt: hec ga. Cā ꝟo q̄re festinare expedit ē: qꝛ ꝟtus ꝯtinue debilitat̄ in ꝓcessu febris vsqꝫ ad statū: tum subtiliatiōe diete: tum febris augmēto. Scḋm mēbrū est: si in dilatione phlōmie cōmissus fuerit error q̄cunqꝫ hora inueneꝛ egruꝫ phlōmia egentē phlōma ip̄m postq̄ sollicite ꝯsideraueris res. 10. cōsiderādas in euacuatōe ꝑmemoratas ī initio ca. tertij istiꝰ fen. Iux̄ illud ga. vbi supra. Sed qm̄ plerūqꝫ diē iam quintū vł sextū ducēte iam aliq̄ a ꝑncipio ad curā eius vocam ur bn̄ vtiqꝫ habebit tūc venā incidere si ꝑtermissum fuerit auxilij primū tp̄s. Nā in quo vtiqꝫ die indicationem phlōmie in egrotāte īuenies in eo adduces auxiliū: etsi vigesimū dieꝫ a ꝑn° ducat. he aūt erūt indicatiōes magna egritudo ⁊ robur ꝟtutis sbl ata etate īfantili ⁊ ꝯtinēte nos acre sufficiēter calido. Et iteꝝ. 9. ḋ igenio ca. 5. ait. Incide venā sōm in. 5°. die ꝫ ī q̄cūqꝫ die ad eū affueꝛ. ¶ Attē de tn̄ ꝙ ꝓcessu tp̄is ꝑit īterdū phlōmādi opportunitas n̄ ex ꝑte tp̄is: ꝫ ḋbilitatōis nimie ꝟtut̄. Iux̄ illḋ ga. ibi. Qm̄ aūt ꝑdissoluit̄ tp̄e ꝓcedēte ꝟtus in ꝑlimis egritudinū ꝓpter hoc phlōmie tp̄s perit in multitudine dieꝝ: nō ip̄is diebus ꝑncipalr̄ hoc agētibus: ꝫ ꝑ mediū dissolutionis ꝟtutis quocirca etsi vtiqꝫ 2°. post ꝑncipiū die videat̄ dissoluta q̄nqꝫ ꝟtus abstinebimꝰ a phlōmia. Octaua rl̄a est. phlōmia in febribꝰ multotiēs ꝯfert q̄uis nō sit necessaria. Quia minuēdo mā̄ꝫ febris facit vt nā sup residuo potentior fiat ⁊ ip̄m resoluat vł ꝑus maturet postea expellat: vt in tertiana febre: cuiꝰ antecedēs cā est cholera ꝑlima sanguini cōmixta in venis spissa aliq̄liter ⁊ in ꝑte digesta. Si phlōmet̄ basilica aut mediana multū ex cholera cū sanguine effluet: vn̄ ꝟtus fortior sup residuo peccātis cholere fiet: ⁊ tn̄ in ea nō est necessaria phlōmia: qꝛ tertiana febris ē salubris in toto gn̄e. Nā febres q̄cūqꝫ nō deficiūt in diatricis fortiores sunt ⁊ ꝑiculose: q̄cunqꝫ ꝟo sic defecerint signat qm̄ non sunt periculose. ampho. 4. Et ad hoc ꝙ fiat phlōmia talis nō necessaria: ꝫ vtilis requirit̄ ꝙ figura ꝑmittat vt habitudo carnosa satis. etas iuuētut: fortitudo ꝟtutis: ⁊ reliq̄ talia q̄ ga. sic ꝯmemorauit lib. ḋ phlebotomia. Si ꝟo ſm etatē neqꝫ infantes fuerint: neqꝫ iaꝫ senes ꝯsidera de phlōmia aspiciens maxime quidē ꝑmas intētiones has q̄titatem mltitudinis ⁊ qualitatē ꝟtutis robur vł imbecillitatē. Deinceps aūt nālem habitū corꝑis totiꝰ horā atqꝫ regionē ⁊ ꝑteritā vitaꝫ: si multitudinē ciboꝝ ⁊ potuū: ⁊ maxime multū nutrientiū q̄ ita hꝫ assumpsit motibusqꝫ aliq̇bus motꝰ est ſm ꝯsuetudinē: ⁊ ꝑter ꝯsuetudineꝫ excreationesqꝫ. i. euacuatiōes aliq̄s habuit vł detēte sunt ꝑter ꝯsuetudineꝫ. In his aūt oībus vtrū gracilior vł grossior factꝰ est. Nona ē trimembris Primū eiꝰ mēbrū est. in ꝑn° synoche seu sanguinee febris cōpetit phlōmia nō supflua: ꝫ minoratiua: q̄tinus nā sup regimē relicti sanguinis plus sollicitet̄ ne putrefiat ⁊ potētior fit ad ip̄m regenduꝫ ⁊ rectificandū. ¶ Contra. in ꝑn° synoche ꝯuenit phlōmia vsqꝫ ad syncopim. Iux̄ illud ga. lib. de phlōmia. c. 12. In q̇bus enī vtiqꝫ tibi videat̄ abundātis sanguīs esse multitudinē q̄citissime tēpta euacuare ip̄m anteq̄ in aliq̄ incurreet̄ ꝑncipaliū ꝑticulaꝝ: quocirca ⁊ ꝑ noctem nō pigritabis incide

Multotiēs ꝑterea phlōmia in febribus: ꝫ necessaria nō sit efficit vt natura sup materiā fortis fiat: ꝓpterea ꝙ eā efficit paucā: ⁊ hoc quideꝫ cum fuerint figura ⁊ etas ⁊ ꝟtus ⁊ reliq̄ talia vt ꝑmittāt. In febre aūt sāguinea necesse est vt euacuatio fiat minutione nō supflua in ꝑncipio ⁊ superflua cum affuerit maturatio que mltotiēs remouet̄ in hora phlōmie.

re q̄nqꝫ venam. Et paucis interpositis ait Igitur ita dispositos egros vt dixi decet vsqꝫ ad defectionē animi ducē. Quosdā enim eorū vidi infrigidatos quidē ex necessitate in defectiōe animi aduenietibꝰ humectatiōibus. i. sudoribꝰ in toto corꝑe: ⁊ ventre erupto. i. laxato cito cessare egritudinē. Idē refert. 9. de ingenio. c. 3. ꝙ quedā phlebotomauit synocha vexatū sine putredie die ſtio febris vsqꝫ ad syncopim dicēs. In tertia aūt die caloreꝫ: vt ita dicā: sensit impassibileꝫ ⁊ extensionē q̄si tetanū ⁊ dolorē in capite vigilias qꝫ ⁊ angustiam ⁊ mutationē de loco in locū habebat. Cunqꝫ nō vltra possꝫ angustiā pati ī octaua noct̄ hora mādauit vt irē ad eū: quē adiēs inueni nimiū febricitantē pulsus erat ⁊ cetera sicut dixi nihil putredinis oñdentia: tūc certificaui ꝙ vena eēt incidēda anteq̄ mā putrefieret. Eū ḡ minui extrahēs sanguinē vsqꝫ ad defectionē: qꝛ bene scio cū rōne ⁊ expimēto hmōi febri phlōmiā ꝯuenire cū virtus eā ferre potuerit. Primū aūt iuuamētū qḋ fit ex sanguis extractiōe mutatio corꝑis ē in ꝯ̄riaꝫ cōplexionē ex frigiditate q̄ fit ꝑꝑ defectionē. Aliud etiā orit̄ ex ea iuuamētū. Uētris eni solutō ⁊ vomitꝰ cholericꝰ defectionē a detractione sanguis imitat̄. Nōnulł etiā corpꝰ sudore madefiet. hec ille. Itē ca. sequēti refert gal. q̄uo phlōmauit quedā aliū patientē synochū ex putredine i die scḋo dicēs. In scḋa aūt nocte cū ad eū irē circūspexi significatōes eiusdē quas ꝑus habebat in isto exn̄tes: nisi qꝛ signū putredinis manifeste ī isto apꝑebat: tūc phlōmaui eū sanguinē vsqꝫ ad defectionē exhens. Itē dicit raſ. 10. almāſ. c. de synocha. Festinanduꝫ est ad egri minutionē faciendā in q̄ ex sanguie mltū est exhendū ex h̄ eni extinguet̄ hec febris. Itē dic̄ serapiō. 6. breuiarij sui. c. ḋ febre synocha. Incipimꝰ in eis cū phlōmia vene: ⁊ si adiuuat ꝟtus euacuamꝰ infirmū vsqꝫ q̄ supueniat ei syncopis. Itē auēzoar i suo theisir. tracta. 24. c. 4. ait. Et curatio ꝯsistit in forti phlōmia vsqꝫ ad infirmi syncopisationē. Hoc aūt q̄n penes te nullū fuerit dubium eē hāc febrē a sanguine: qm̄ si sic est tu phlōmās infirmum mox illum liberasti ab īfirmitate sua. Et vere dico tibi ꝙ anteq̄ suū brachiū ꝑficiat̄ ligari a phlōmia febris ab eo recesserit. His tātis auctoribꝰ clare ꝯstat ꝙ in synocha cōpetit phlōmia eradicatiua a ꝑn° nō solū minoratiua. Itē ad q̇d digestio expectaret̄ cū mā peccās sit sanguis bn̄ digestꝰ aptissimꝰ ꝑ phlōmiam effluere ¶ Pro solutiōe istaꝝ obiectionuꝫ dic ꝑ° ꝙ si synocha fiat ex sanguine peccāte sola mltitudine ⁊ īflāmatiōe cā mltitudinis q̄cunqꝫ hora medicꝰ aduenerit oꝫ ꝑcipere phlōmiā eradicatiuā vsqꝫ ad syncopim vł ꝓpe syncopī si ꝟtus toleret dūmodo stomachꝰ ⁊ meseraice sint a cibo vacui. Istud ꝓbant auctoritates ꝑadducte vna cū rōne. Dic 2°. ꝙ si synocha fiat ex massa sanguis mltitudine peccāte cū cacochimia crudoꝝ aut cholericoꝝ humoꝝ: vł peccāte subtilitate nimia aut grossicie expedit a ꝑn°. facere phlōmiam minoratiuā nō eradicatiuā. Minoratiuaꝫ quidē vt nā sup residuo potentior fiat. Nō eradicatiuā ꝟo ne ꝑlimū sanguis aptioris fluere ꝑ hanc educat̄ ⁊ cacochimia maneat in venis absqꝫ aliq̄ freno. Et id voluit hic ꝑn. vbi ait. In febre aūt sanguinea necesse est vt euacuatio fiat minutiōe nō supflua in ꝑn°. Dic 3°. ꝙ ꝫ in synocho putredinali explorat̄ oībus circūstātijs phlōmia cōpetat vsqꝫ ad syncopiꝫ etiā a ꝑn°. vt allegatū est ex ga. 9. ḋ igenio attamē cautiꝰ ⁊ timorosiꝰ est facienda q̄ in febre synocha sine putredine: ⁊ potiꝰ fiat vsqꝫ ad syncopī exclusiue q̄ inclusiue: tuꝫ qꝛ in ea debilior est ꝟtus ꝑꝑ putredinē dispsaꝫ in venis: tū qꝛ nō tollit ex toto febrē: sicut in synocha nō putredinali ꝑꝑ putredinē q̄ sanguinē efficit relictū in venis pꝰ phlōmiā. Scḋm mēbrū est. in febre sanguinea pꝰ digestionē māe cōpetit phlōmia supflua. i. eradicatiua ⁊ exq̇sita vsqꝫ ad syncopiꝫ moderatā tn̄ ⁊ incōpletā. Tāgat ḡ medicꝰ hora phlōmie sollicite pulsū ⁊ ꝑusq̄ ex toto deficiat sistat cursuꝫ sanguis. Iux̄ illḋ ga. lib. de phlōmia. c. 12. Attēdere aūt nimiꝝ bn̄ hꝫ destructōi pulsuū tangentē ip̄os adhuc fluente sanguine: queadmodū ⁊ in alijs q̄ phlōmant̄ assueui facere: ne

lateas teip̄m ꝓ defectione animi mortē op̄ans. Nō vidi tribus modicis fiens. Phl'omauit aūt vnus quidē ip̄orum mulierem febrientē. Altreuter v° alioꝝ virū vsq̄ ad defectionē animi tantam vt nō adhuc resumeret. Et ꝓpter hoc meliꝰ est cauere subitas euacuationes nisi aliqua necessitas magna iubeat. Tertium mēbrū est. febris sanguinea sepe remouet̄ in hora phl'omie: sicut sup̄ allegatū est ex auēzoar. Naꝫ phl'omia statim sil' aufert plectoriā ⁊ febreꝫ sine putredie: nisi iam aliquid cholerisatū sit ex forti calore: quo dato ꝓtinꝰ id cholerisatū vl' fluxu vētris sequēte syncopim ex phl'omia vl' sudo(re tollit̄.

¶ Tibi quoq̄. In hac ꝑticula q̇nta p̄mo agit de ꝓhi bitiōe phl'omie ꝯsideratiōe habita ad cōplexionē regionē dolorem balneū coitū ⁊ etatē. Scd̄o ad habitudinē corꝑis modū l'bc ⁊ colorē ibi [In corꝑibus ꝗ] Tertio ad ꝓlixitatē egritudinis ibi [Ampliꝰ in corꝑibꝰ] Quarto ad repletionē cibi ibi [A minutōe p̄terea] Quīto ad repletionē stomachi ex humoribꝰ ⁊ intestinoꝝ ex fecibꝰ ibi [Et oꝫ etiam] Sexto ad fastidium ibi [Caue p̄terea]

In p̄ma ꝑte huiꝰ ꝑticule dat. 6. r'las ⁊ modificat sextā. Prima ē. phl'omia vitāda ē i cōpl'one vehemēter frigida siue phlegmatica siue melācholica fuerit. Priº. q2 ꝑ phl'omiā lapsus sue frigiditatis auget̄ sblato sanguie q̄ est cā ⁊ fomētū nālis caloris. Scd̄o q2 penuria sanguis huic cōpl'oni est affinis: cā gn̄atōnis ⁊ multiplicatiōis cū sanguis sit tēperata caliditas. Tertio. q2 hec cōpl'o ꝑ viā indigestiōis abūdat in crudis humoribꝰ: quoꝝ incrudatio ꝑ phl'omiā auget̄. Scd̄a ē. phl'omia nō cōpetit in regionibꝰ fort̄ frigiditat̄. ¶ Cōtra. 9. de ingenio sanitat̄. c. 7. scribit ga. ꝙ frigiditas ⁊ hūiditas aeris est significatio ꝙ phl'omia ꝯueniat. Itē scribit p̄n. p̄i 2ª. doc. 2ª. c. 11. In locꝭ habitabilibꝰ frigidis morātes sunt fortiores ⁊ audatie maioris ⁊ meliꝰ digerētes. merito igit̄ i sanguie abūdare debēt ⁊ phl'omijs q̄nq̄ indigere ⁊ eas bn̄ ferre. Itē regiōes scocie: anglie: ⁊ hibernie sunt fort̄ frigiditat̄: cū sint vltra 7ᵐ clima declinātes v̇sus septētrionē: ⁊ eaꝝ incole sunt viri robusti calidi in īteriorībꝰ multi sanguīs audaces: voraces: digestiue fortis optime ferētes phl'omiā. Iteꝫ in regionibꝰ frigidis calor innatꝰ fortificatꝰ ⁊ intra reclusus ꝑ antiꝑistasim optime digerere oꝫ cibos assūptos ⁊ mlt'os appetere sicut in hyeme: ⁊ ꝑ cōsequēs sanguinē mlt'iplicare ⁊ necessitatē phl'omie īducere. Itē in regionibꝰ frigidis modica fit resolutio ꝓpter frigꝰ cōtinent̄: q̄re faciliter repletio in venis coaceruat̄ ⁊ v̇tus est fortis interiꝰ vnita circūstāti frigore potēs sustinere phl'omiā. ¶ Pro solutiōe attende ꝙ duplex ē regio fortis frigiditat̄. Una ē cuius frigꝰ inhabitantiū corꝑa penetrat fortit̄ remittēs vim innati caloris vias ꝯstringēs ⁊ humores cōpingēs. Et in hac nō cōpetit phl'omia regulariter ⁊ vt in pluribꝰ: q2 nec abūdat in ea sanguis ꝑꝑ obtusionem caloris: nec est p̄sto ꝑ phl'omiam effluere: q2 cōpactꝰ est ⁊ vie ciꝰ stricte. Alia est cuiꝰ frigus nō sic est penetrās: ſꝫ circūstās corꝑi fortificās intꝰ calorē īnatū. Et in hac phl'omia frequēter cōpetit sicut ꝓbāt rōnes p̄adducte. Tertia r'la est. phl'omia vitāda est in hora fortis doloris: q2 fort̄ dolor deijcit virtutē: ⁊ phl'omia etiam plꝰ ceteris euacuatiōibus ꝑꝑ multitudinē spirituū cū ea resolutorū. ¶ Contra. cū phl'omamus vsq̄ ad defectionem in ꝑacutis febribꝰ refrigerat̄ statiꝫ cor ⁊ febris extinguit̄ pl'imi vētres soluūtur sudores patiūt̄ ⁊ mlt'i ꝑfecte sanant̄. In dolore igit̄ maximo nulla medicina hac defectiōe est ꝑfectior: vt ait ga. in pho. p̄ma cōmento illiꝰ cañ. Que egerunt̄. Itē in ꝑcussionibꝰ ⁊ ꝯtusionibꝰ dolorosissimis ꝯsulit̄ phl'omia d̄ ꝑte opposita ꝓ p̄º ⁊ efficacissimo remedio: q̄tinus diuertat a mēbris ꝯtusis fluxū humoꝝ ⁊ ea preseruet ab ap̄ate. Itē dolor trahit humores ad se veluti vētosa q̄bus aggrauat̄ ⁊ ꝯtinuat̄. expedit igit̄ vt diuertant̄ a loco doloris qd̄ aptissime fit ꝑ phl'omiā ꝯtre ꝑtis. Itē ouū est soda seu dolor capitis cōprehēdēs totū caput māsiua fixa chronica: cuiꝰ p̄uitas excitat̄ oī hora etiaꝫ a ꝑua cā: vt ait p̄n. tertij p̄ª trac. 2. c. 35. ⁊ in eo cōpetit phl'omia: vt ait ibi ca. sequēti. Si sciueris inq̇t ꝙ illic est sanguis plurimꝰ: ⁊ ꝙ eiꝰ p̄ma cā: aut eiꝰ cā motiua ē sanguis phl'oma. Itē ibi ca. de cura emigranee: q̄ est dolor in vna medietate capitis excitatus ait. Eius cura est phl'omia s̄m ꝙ sciuisti in ouo. Itē in yliaca passiōe ē fortissimꝰ dolor: ⁊ tñ in ea ꝯpetit phl'omia. Iux̄ illd̄ p̄n. tertij. 16. trac. 4. c. de cura yliace. Et phl'omia h̄ ē magꝭ necessaria. Nā si fuerit ap̄a nō erit eiꝰ excusatio. Et si fuerit dolor fort̄ ex quo timet̄ ap̄a oportebit vti ea. Itē in panaricio qd̄ est ap̄a calidū exiturale accidens in latere vnguis difficile vehemētis doloris q̄nq̄ competit phl'omia: vt ait p̄n. quarti. 7. trac. 4. c. d̄ panaricio dicēs. Si necessaria est phl'omia ⁊ vētris solutio fiat. ¶ Pro solutōe harū obiectionū attēde ꝙ fortiū doloꝝ alius est incipiens cū virtutis fortitudine: alius iam ꝑdurauit vsq̄ ad v̇tutis deiectionē. Itē fortium doloꝝ quidā sunt immālcs vt dolor cremationis: alij mālcs vt dolor phlegmonis vl' herisipile. Item doloruꝫ fortiū mālium quidā sunt a sanguine vl' ab humoribꝰ sanguini īmixtis alij ab alijs. Iux̄ hoc dic p̄º ꝙ in dolore forti incipiēte vl' iaꝫ inueterato ex sanguine vl' humoribꝰ sanguini īmixtis cū cōstantia v̇tutis: vt in emigranea ⁊ ouo cōpetit phl'omia sicut ꝓbant p̄ª. 4ª. 5ª. 6ª. ⁊. 7ª. p̄adducte obiectōes. Dic scd̄o ꝙ in dolore forti mūdi corꝑis a repletiōe tam plectorica q̄ cacochimica nouiter illato vl' a graui casu vl' ꝑcussiōe sine vulnere cū fortitudine v̇tutis cōpetit phl'omia de ꝑte opposita: sicut ꝓbant obiectōes 2ª. ⁊. 3ª. Et multo magis phl'omia faciēda est in tali dolore si corpus ꝯtusum plectoricū fuerit aut cacochimicū cū sufficientia sanguīs. Dic tertio ꝙ in dolore forti diuturno māli ex vētositate vl' aquositate vl' ex calculo vl' ex humore alio a sanguie nō sanguini īmixto sine sanguīs abūdantia in corꝑe nō cōpetit phl'omia nisi ex vehemētia doloris eēt suspicio de futuro ap̄ate ꝓpter attractionē sanguīs ad locū doloris: q2 phl'omia in dict̄ doloribꝰ deijceret virtutē ⁊ educeret laudabiles humores relict̄ malis q̄ sunt cā doloris. Dic quarto ꝙ in forti dolore cū deiectōe v̇tutis nunq̄ phl'omia cōpetit: q2 ꝓsterneret irremediabiliter virtutē sine spe iam resurgēdi penꝭ ꝓstratā doloris acerbitate. Et h̄ est qd̄ p̄n. hic intēdebat. Quarta r'la est. cauēda est phl'omia post balneū resolutiuū siue balneū illud siccū fuerit qd̄ stupha dicit̄ siue aqueū humidū qd̄ tina dr̄. Nam ꝑ tale balneū pl'ima spirituū resolutio fit: ⁊ īnati caloris ac humiditatū nutrimētaliū ad quas ꝯsequit̄ debilitatio nō ꝑua v̇tutis q̄ phl'omiā ferre nō poterit resolutū corpus. Signāter dr̄ resolutiuū: q2 balneū aliud puta calefactiuū grossoꝝ humorum añ phl'omiā q̄nq̄ cōpetit vt supra tactū ē ꝑte scd̄a capl'i p̄ñtis ꝑagrapho illo. Et si grossi fuerint humores antiq̄ p̄ceperūt vt balneet̄. Quinta ē. phl'omia pꝰ coitū euitāda est. Quia coitꝰ euacuat de sb̄a cibi postremi: q̄re debilitatē affert: cuius sil' alie nō afferūt euacuatōes ⁊ euacuat de sb̄a sp̄ūs rē plurimā ꝓpter delectationeꝫ: ⁊ ꝓpter illud q̄ plꝰ delectant̄ plꝰ sunt cadētes in debilitatē. Et coitꝰ q̇dē velocit̄ facit ꝑuenire illū q̄ plurimū eo vtit̄ ad infrigidationē sui corꝑis cā sui ⁊ resolutione caliditat̄ innate ⁊ mortificatiōe v̇tutis: vt ait p̄n. tertij. 20. tracta. p̄mo. c. 10. Phl'omiā ḡ coitui suꝑadducere nō modicū nocet amplius exoluēdo ⁊ debilitādo virtutē. Sexta est. ꝯstituti sub etate. 14. annorū vl' in etate senij q̄to plus possibile est a phl'omia debēt abstinere. Sub etate quidē. 14. annoꝝ ꝓhibet̄ phl'omia: q2 ꝯstitutis in hac etate assidua ⁊ fortis resolutio fit ex fortitudine caloris īnati ⁊ teneritate ac mollicie suoꝝ mēbroꝝ: ⁊ cū hoc ip̄i indigent copia sanguīs q̄ sufficere possit nutritiōi eoꝝ ⁊ augmētatiōi. Iux̄ illud ga. lib. de phl'omia. c. 13. Scd̄m hāc aūt rōnem neq̄ infantes phl'omabis vsq̄ q̄ttuordecimalē etatē. In etate v° senij phl'omia ꝓhibet̄: q2 debilis est hoꝝ senū virtus ⁊ calor innatus veluti lucerna extingui parata. et complexio īnata frigida ⁊ sicca: quare potiꝰ eget munimēto sanguīs q̄ eius eductiōe. Adde ꝙ hi vt in pluribꝰ nō in sanguineo abūdant humore: ſꝫ in crudis potius ac phlegmaticꝭ humoribus. Iuxta illud raſ. 4. almanſ. c. de regimine oīum etatū. Qui aūt sunt in senio a labore ⁊ sollicitudine necnō minutiōe nisi magna īminēte necessitate sunt remouēdi. Ab hac autē regula nō phl'omandi pueros ⁊ senes excipit hic p̄n. illos ex senibꝰ ⁊ adolescentibus: quorū figura est v'li succi plena nō arida rugosa musculi solidi vene ample ⁊ plene color cutis rubeꝰ. Hos enī ex illis audacter phl'omabis. Iux̄ illud ga. lib. de phl'omia. c. 13. Si ergo credere semꝑ d̄ virtute forti opinemur ex suꝑabundāti ⁊ magno pulsu. igit̄ ⁊ septuagenarios phl'omabis: eis quos dixi pulsibꝰ p̄ñtibꝰ cū dispositio fuerit sunt eniꝫ s̄m etatē hanc multi sanguinei quidē sil' cum robore virtutis queādmodū alij sicci ⁊ pauci sanguīs ⁊ facile nigrescentis cum ꝑcussa

¶ Tibi quoq̄ cauere debes a minutione in cōpl'one vehemētis frigiditatis: ⁊ in regionibꝰ fortis frigiditatis: ⁊ in hora fortis doloris: ⁊ pꝰ balneū resolutiuū: ⁊ post coitū: ⁊ in etate q̄ est minor. 14. annis q̄toplus poteris: ⁊ in etate senū q̄to magis poteris: nisi in figura ꝯfisus fueris ⁊ in soliditate musculoꝝ ⁊ venaꝝ āplitudie ⁊ eaꝝ repletione ⁊ coloris rubedine. Hos nāq̄ ex adolescētibus ⁊ senibꝰ phl'omare audebis. Adolescētes tñ s̄m ordinē ad phl'omandū paulatim ꝑuehere debes cū minutiōe pauca.

est ꝑticula. Non attēdas igit̄ in numero solo queādmodum quidā attendunt: sed in corꝑis habitudine. Eteni sexagenarij quidā nō adhuc tolerant phl'otomiam: septuagenarij vo tolerant. ſ₃ minus auferes videlicet his etsi eandem habere videant̄ dispositionē iuuenescēti corꝑi. Consequēter notat vnū circa phl'omiam adolescentiu₃: videlicet ꝙ ad phl'omia₃ exigente dispositiōe repletionali sit paulati ꝓmouēdi sic ꝙ ꝑmo fiat parua phl'omia ne virtus ex magna territa succūbat nouitate casus ꝛ ꝑditiōe thesauri quo īdiget ad nutritione₃ ꝛ augmentationē ꝛ faciliꝰ ipsius resolubilitate ex tenerītate suorum mēbroꝝ cū forti calore. Na₃ si syncopiset in ꝑma phl'omia quod faciliter fit tota vita sua plus horrebit phl'omiam ac reformidabit: deinde gradati₃ necessitate exigēte ad maiores phl'omias accedere audeat. Iuxt̄ illō ga. lib. ō phl'omia. c. 14. Propter hoc igit̄ minus auferimꝰ ꝙ passio subenūciet ſm quidē etates in (infantibus.

In corꝑibus quoq₃ fortis macilentie ꝛ fortis grossiciei ꝛ raris ꝛ albis ꝛ laxis ꝛ citrinis sanguinē nō hn̄tibus a minutiōe ꝙto plus poteris tibi cauere debes. Ampliꝰ ī corꝑibꝰ q̄ ꝓlixas ꝑpessa sunt egritudines a phl'omia tibi caue: nisi sanguis affuerit corruptio q̄ te ad hoc ꝑducat: qm̄ tūc phlebotomabis ea. Et ꝯsidera sanguinē ꝛ si ipm̄ viderīs nigrū ꝛ spissum extrahe eū: ꝛ si ipm̄ videris albū ꝛ subtilē eū ilico ꝯstringe: qm̄ in ipo existit vehemēs timor. A minutione ꝑterea tibi cauere debes super cibi repletionem: ne materiam nō maturam ad venas trahas loco eius quod ab eis euacuasti. Et oportet etiā vt tibi ab ea caueas in repletōe stomachi ꝛ intestinorum facta ex fece iam ꝯsecuta ꝛ ꝓpinqua: imo ī eā euacuādo stude

In scōa dat. 4. r'las. Prima est. corꝑa vehemēter macra nō sunt phl'omanda. Quia macies frequēter ꝯtingit ex ariditate mēbrorum ꝛ defectu appositiōis ꝛ adherentie nutrimēti ꝓpter suā siccitatē: vl' ex penuria nutrimēti vl' ex fortitudine resolutiōis. Sanguis aūt his oībus obuiat suis humiditate ꝛ nutritiuitate: quare nō ē phl'omia exhendus in forti macie ꝑsertim in illa q̄ frigiditati annectit̄: vt in melācholicis nālibus. ¶ Attēde ꝙ in venis cholericoꝝ vehemēter macrorum sepe sanguis suꝑabundat ꝛ est coipiosior ꝙ in venis pinguium vt in porco vl' capone macro qn̄ occidit̄ plus sanguis ab eo cōiter effluit ꝙ in multū pingui. Cuius cā est duplex. Una est fortitudo caloris īnati sufficiētis digerere magnā cibi ꝙtitate₃: q̄ si nutritiuus ꝛ humidꝰ fuerit nō cholerisabilis [illegible]leui cā sanguinē in venis multiplicabit. Secunda est vehemēs mēbroꝝ siccitas ꝓhibens plurimū ex sanguine vniri ꝛ inuiscari mēbris macerrimis. manet ergo in venis ꝛ du₃ ꝯculcat̄ vl' suꝑabundat vl' vias oppilat diminuēdus est ꝑ phl'omia₃ nō obstante macie: maxime dū vene tēdunt̄ ꝛ īgrossant̄. Scōa r'la est. phl'omia nō cōpetit corꝑibus fortis grossiciei seu vehemētis pinguedinis. Nō eni vult ꝑn. hic innuere grossos carnosos nō debere phl'omari cum sanguinei sint ꝛ sepe plectorici: ſ₃ grossos pingues molles phlegmaticos. De quibus ras. 4°. almāsoris ca. de habitudine corꝑis. ait. Corpus qd̄ valde est grossum multis dispositū est egritudinibꝰ. hmōi eni hn̄s corpus cito mortē incurret subitaneā. Et ga. amphō. 2. cōmento illiꝰ can̄. Crassi valde ſm nām cito moriunt̄ magis gracilibus: ait. Crassoru₃ enī corporū vie sunt anguste: vn̄ neq₃ spū abundant neq₃ sanguine. Phl'omia ergo auferēs ab eis spiritū ꝛ sanguinē debilitat eos ꝛ adauget lapsum sue frigiditatis ꝛ incrudat ampliꝰ massam humoꝝ ꝛ facit vt suffocet calorem innatū remoto eius freno. s. sanguine ꝑ phl'omiam: īmo qn̄q₃ superflua pinguedo sola sufficit sine phl'omia suffocare calorē. Iuxta illō ꝑn. quarti septima tracta. 4. c. 4. Pinguedo supflua est cōpes corꝑis a motu ꝛ deambulatiōe ꝛ ꝯuersione coartans venas coartatiōe ꝯstringente eas: q̄re oppilat spm̄ sup vias suas quāobrem extinguit̄ multotiens. Et sil'r nō ꝑuenit ad eos spiraculū aeris: q̄re corrūpit̄ ꝓpter illō cōplexio spūs eoꝝ. ¶ Sed arguet aliq̄s ꝙ in valde crassis phl'omia cōpetit ꝑ ꝑn. q̄ ait ibi. Et sunt in timore ꝙ expellat̄ sanguis eoꝝ iteꝝ ad locū ꝯstrictum q̄re fortasse findit̄ vena subito scissione perniciosa. Et hmōi quidē dispōne ꝛ dispōne q̄ est an̄ ipam accidūt eis ꝯstrictio anhelitus ꝛ pulsus cordis: q̄re succurrat̄ tunc dispōni eoꝝ cū phl'omia. Itē eode₃ ca. ait. Et phl'omia eoꝝ est difficilis. Ex q̄bus v'bis innuit ꝙ non oīno est eis ꝓhibita. Dic ꝑmo ꝙ aliq̄bus vehemēter impinguatis nō ex nā: ſ₃ ocio balneo ꝛ suꝑabūdanti nutritōe qn̄q₃ phl'omia ꝯpetit: q₂ mlt̄i ex eis habēt latas venas: ꝛ de sanguine est satis cū phlegmate in eis. Et in his est timor crepature vene in fortibus motibus ꝛ vocibus magnis. Dic scōo ꝙ regulariter ꝛ ordinate in valde pinguibus nāliter nō cōpetit phl'omia: q₂ vene taliū sunt ꝑue graciles diminuti sanguis paucoꝝ spirituū frigide cōplexionis: que ꝑ phl'omiam plus aggrauarent̄ ꝙ iuuarent̄ in his incōmodis. Dic tertio ꝙ in aliquo casu vt in ꝑexpresso competere pōt phl'omia ꝑua ꝛ cū cautela vt ꝓhibeat̄ scissura vene ꝛ effusio sanguinis ad loca suffocationis. Et ꝑ illud soluunt̄ obiecta ex dictis ꝑrin. modo allegatis. Tertia regula est. phlebotomia nō competit in raris ꝛ albis ꝛ laxis corporibus. In raris quide₃ q₂ plurima fit ab his resolutio: quare syncopisant facile phl'omati. In albis vo ꝛ laxis: q₂ cōiter hn̄t venas strictas ꝛ modicum sanguinis ꝛ plurimū phlegmatis. Albus nāq₃ color phlegmati attestat̄: ꝛ laxitas carnis dn̄io phlegmat̄ hanc remollētis. ¶ Attēde ꝙ phlebotomia non penitus est istis interdicta siue prohibita in quocunq₃ casu: sed fieri non debet absq₃ necessitate ꝛ dum fit modica fiat. Iuxta illō galieni libro de phlebotomia capitl'o. 13. Et iam magnas quidem habentes venas gracilesq₃ mensurate ꝛ nō albos nec molles carnibus imparcenter euacuabis. contrarios vo parcenter: sanguinē enim modicum habent ꝛ facile dyaforabilem carnem. Et iterum ibi ca. 14. ait. Propter hoc igit̄ minus auferimus ꝙ passio subenunciet in mollibus carne ꝛ albis quales sunt celte. Quarta regula est. phl'omia ꝙto plus possibile fuerit vitanda est in corꝑibus sanguinē nō habentibus. i. paru₃ habentibus ex eo. Tales etenim in cholera abundant: sicut monstrat eorum citrinitas. Et id parum qd̄ ex sanguine habēt cholere ipsorum reꝑmit acumen. Et si tollatur ꝑ phlebotomiam ebulliet cholera ꝛ virtus deficiet sanguine ꝛ spiritibꝰ exinanite. Huiusmodi sūt cōiter epatici ꝛ caccrici. De epaticis q̄dē dicit ꝑn. tertij 14. tractatu. 2°. c. 2°. Color est ex rebus q̄ significant ſm plurimu₃ dispōnem epatis. Epaticus enī ſm plurimū est decliuis ad citrinitate₃. Et trac. 4. huius fen. ca. de caccxia: q̄ est dispō antecedēs hydropisim: ait. In ꝑmis itaq₃ ꝑmutat̄ color corꝑis ꝛ faciei ad albedinē ꝛ citrinitatē. Hoc colore solēt affici diu passi fluxus aliq̄s ꝑcipue sanguis ꝛ febres chronicas: q̄bus ꝑn. eodē trac. ca. ō cura caccrie phl'omiam ꝓhibet dicēs. Et cuitent phl'omiā ꝙtu₃ possibile est.

In tertia dicit ꝑ° ꝙ cauēda ē phl'omia in corꝑibus q̄ ꝑpessa. i. passa sunt ꝓlixas egritudines: vt quartanas: q̄tidianas palyses aut hydropises: nisi aliqua fuerit corruptio sanguis in eorū venis te ꝑducēs ad h̄ vt eos phl'omes vt in diuturno putredinali synocho vl' sanguinea quartana. tunc eni phl'oma. Causa vo nō phl'omandi alios est debilitatio plurima suaꝝ virtutu₃ ex diuturnitate egritudinis ꝛ multiplicatio maloꝝ humoꝝ non sanguineoꝝ ad quos educendos pharmacia ꝯpetit nō phl'omia. Iuxta illud ga. lib. de phl'omia. ca. 19. Quoniā aūt ꝑdissoluitur tp̄e ꝓcedente virtus in plurimis egritudinū ꝓpter hoc phl'omie tp̄s perit in multitudine dieꝝ. Scōo dicit ꝙ cū passi ꝓlixas egritudines phl'omant̄ cā corruptiōis sanguis eorum ꝯsiderandus est effluēs sanguis a foramie vene. Qui si niger ꝛ grossus fuerit dimittat̄ fluere sub debita ꝙtitate. Si vo albus ꝛ subtilis fluxerit statim restringat̄: q₂ in ipo existit vehemens timor. i. in eius eductione graue īminet ꝑiculum: puta periculū syncopis vel casus virtutis: q₂ sanguis bonꝰ effluit quo nā fouebatur: ꝛ malus intus remanet.

In quarta dicit ꝙ phl'omia facienda nō est hora q̄ stomachus est cibo repletꝰ. ne cibus trahat̄ indigestus ad venas loco sanguinis ab eis educti ꝑ phl'omiā. Ea propter in cura synoche q̄ maxime indiget phl'omia iussit. ga. 9. megategni ca. 5. tardare phl'omiam donec cibus sit digestus dicēs. Phlebotomia igitur suspendēda est donec cibi digerant̄. Posset tamen tanta ꝛ talis iminere necessitas ꝙ phl'otomia ilico fieri deberet stomacho repleto cibis: vt in bochijs epydimialibus ꝛ iminentibus periculis suffocationis vl' crepature venaꝝ vl' maligne putredinis sanguinis phlebotomia₃ acceleramus minus metuentes cibos indigestos ad venas attrahi ꝙ horum malorum expectare euentum. ꝛ ita in casibus subitis ab alto ꝛ contusionibus vehementissimis ilico conuenit phlebotomia: ne locus contusus apostemetur.

In quinta dicit ꝑ° ꝙ cauenda est phl'omia in repletione stomachi ex humoribus. s. q₂ in repletione cibi iam ꝓhibita est ꝛ in repletione intestinorum ex fece iam consecuta formā fecis vl' finem excoctionis chilositatis purioris eius ꝛ ꝓpin-

Et illud quidē qđ est in stomacho et corā eo vomitu. Et quod in intesti nis inferiorib⁹ quo poteris. ⁊ si non alio saltē clisteri. Caue p̄terea tibi ne ad fastidiū phlebotomes: sȝ pro longa ip̄m ad hoc vt eis fastidiuȝ di geraꝶ. ¶ Et tibi etiaȝ caue ne subtili tatem sensus oris stomachi habētē: aut ip̄ius debilitatē phlebotomes ⁊ infelicē ex generatiōe cholere rubee in ip̄o: huiusmōi nāq̄ȝ sibi cauere de bet: a nimia quoq̄ȝ audacia in minu endo sibi cauere debet ⁊ ꝓprie cū est ieiunus. Sensus vero subtilitatez

qua vt expellaꝶ: vel ꝓpinqua vt induretur ⁊ squibaleꝶ. Causa p̄mi est: ne loco sanguīs humores stomachi trahanꝶ ad venas. Causa secūdi est: ne vene inanite p̄ phlebotomiā sugāt humiditates sor didas fecū quibus se repleāt ⁊ feces siccenꝶ ac indurentur inepte expelli colicā inducētes: vel dolorē aliū saltem ꝯuatiuū. Scđo dicit q̄ si hn̄s stomachū hu morib⁹ reple pletū phlebo tomia indige at p̄us educaꝶ p̄ vomituȝ qđ in eo est ⁊ corā eo ex hūorib⁹ malis: postea phlebotomeꝶ. Tertio dicit q̄ si phleboto mād⁹ feces ha buerit in infe rioribus inte stinis retētas vł induratas educ eas p̄us illo q̄ poteris scȝ suppositorio simplici de melle ⁊ sale: vel suppositorio acuto cū dyagredio ⁊ sale gēma: vel pharmaco lenitiuo vel saltē clisteri li nitiuo scȝ ⁊ remollitiuo ex aqua decoctōis q̄ttuor remollitiuoꝝ: vel ex aqua omasoꝝ vel ex aqua vituli cū. ℥. tribus olei oliuaruȝ: vel violati vel. ℥. i. medulle casiefistule et. ℥. 2. salis.

In sexta dicit q̄ vitāda est phlebotomia ad fastidiū scȝ hora q̄ stomachus cibi fastidiū patiꝶ. Sed ꝓlōga ip̄m id est differ phle botomiā in eo ad hoc vt fastidiū eius id est cibus vel humor sto machi fastidiū inducēs digeraꝶ: ne vene inanite p̄ phlebotomiā cibū indigestū vel humorē malū q̄ fastidij causa est sibi statim at trahant loco educti sanguīs. ¶ Attēde q̄ in q̄busdā auicennis post illam particulā subiūgiꝶ ista clausula vel in serie text⁹ vel in margine libri. Vn̄ galienus. potionādus dȝ multū habere fasti dium et paucum vel nullū comedendi appetitū. Sed phleboto mandus debet habere magnū comedendi appetitū cū est de nu mero electoꝝ ad phlebotomiā. Non tn̄ intellige ex hoc q̄ super vehemēti fame ⁊ inanitiōe corp̄is sit phlebotomandū.

¶ Et tibi etiā ⁊c. In hac p̄ticula sexta p̄mo tāgit tres dispōnes stomachi ꝓhibētes phlebotomiā donec rectificate fuerīt. Scđo tres modos cognoscēdi eos ibi [Sēsus vo] Tertio mala q̄ veniūt ex phlebotomia ex eis nō rectificatꝭ ibi [Istis nāq̄ȝ] Quarto mo dos correctōis s̄btilitatis sensus ⁊ debilitatꝭ stōachi an̄ phlebo tomiā ibi [Subtilitatē vo] Quito modos correctōis aptitudīs ḡnatiōis cholere i stōacho an̄ phlebotomiā ibi [Aptitudinē vo] Sexto modū repatōis sanguis ex phl'otōia dep̄diti ibi [Propa (rādū p̄terea]

In p̄ma p̄te dicit q̄ cauēda est phlebotōia in triplici dispōne vel hītu stōachi nisi p̄us rectificeꝶ. Primo quidē in subtilitate nimia sensus oris stōachi. De q̄ ga. 4. morbi. c. 12. ait. Ex mēbris nullū tm̄ hȝ sensus q̄tū os stōachi. Nullū quoq̄ȝ mēbrū nocet toti corpi q̄tū os stōachi qđ ātiq̄ oēs p̄cordia voca uerūt: q: sincopis q̄ fit ꝓpter os stomachi nō est nisi ei⁹ accn̄s sic et dolor p̄cordioꝝ. Si ḡ os stōachi sensibilissimū ex se nāl'r est vn̄ ex leui sincopis oriꝶ moꝶ circa eū hūorib⁹ p̄ phlebotomiā vel aliꝶ q̄to magis sup̄aucta vtilitate sui sensus sincopis accidet ex phle botomia. Sup̄augeꝶ aūt s̄btilitas sui sensus: ꝓpterea q̄ nerui sen sitiui q̄ sibi a cerebro veniūt sūt molles teneri in sup̄ficie positi te nuiter tecti. Scđo vitāda est in debilitate stōachi. De q̄ dic̄ p̄n. ceps tertij. 3. trac. 2. c. 4. Debilitas stomachi est nomē dispōnis stomachi qn̄ nō bn̄ digerit ⁊ cōturbat eū cibus vehemēter absq̄ȝ cā q̄ sit ex cibo. Et mł'totiēs quidē associanꝶ ei defect⁹ i appetitu et p̄uitas. Verū illud nō est semp̄: imo qn̄q̄ȝ est appetit⁹ plurim⁹ et digestio pauca. Et scias q̄ debilitas stomachi fortasse ē cā oīȝ egritudinū corp̄is. Et hec q̄dē debilitas qn̄q̄ȝ est in iferiorib⁹ sto machi: ⁊ qn̄q̄ȝ ē in sup̄iorib⁹ eius: ⁊ qn̄q̄ȝ ē in vtrisq̄ȝ ip̄i⁹. Cūq̄ȝ ē in sup̄iorib⁹ stomachi est nocumētū eius qđ cōediꝶ in p̄ncipio cum cōediꝶ q̄diu est in sup̄iorib⁹ stomachi. Et si est in inferiorib⁹ sto machi ē nocumētū cū req̄escit cib⁹: ⁊ appet ei⁹ vestigiū i egestiōe hec p̄n. Tertio vitāda est in illo q̄ infelix est ex ḡnatōe cholere ru

oris stomachi habētem dignosces: ꝓpterea q̄ mordicatiua traijcere nō nocet. Et habentē oris stomachi de bilitatē cognosces ex desiderij ip̄ius debilitate ⁊ doloribus oris stōachi. Et habentē os stomachi aptuȝ rece ptioni cholere rubee in quo etiā ip̄a multū generaꝶ dignosces ex p̄seue rantia nausee ipsi⁹: ⁊ ꝓpterea q̄ chole ram q̄libet hora euomit. ⁊ ex oris ip sius amaritudine. Istis nāq̄ȝ cum phlebotomati fuerit oris stomachi cōseruatōe non p̄missa accidet inde timor magn⁹: et qn̄q̄ȝ moriunꝶ inde.

bee frequēti in stomacho vel effusione solita ip̄ius ad eū. De hac ḡnatione vel effusione cholere in stōacho dicit auerroys ꝟtio colliget. c. 22. Mala cōplo calida mālis fit ab humorib⁹ cholericis ḡnatis in ip̄o vel missis ab aliq̄ mēbro ⁊ mēbrū approp̄atū ad hoc est epar vel fel. Et q̄ busdā hoīb⁹ est fel tāgens stōachū. eo q̄ q̄dā sunt habētes meatū fellis ad stomachuȝ sicut splē hȝ. Et tales ho mies sūt q̄b⁹ cholera in stōacho generaꝶ. Et hec cholera non dr̄ cholera nisi equo ce: hec ille. Discerni tur aūt genita i stōa cho cholera ab illa q̄ sibi infundiꝶ ip̄sius colore. Iuxͣ illđ gaꝶ. 2° cōplonū. c. 18. Cū in alicui⁹ stōacho ge neraꝶ cholera super fluitate caliditatꝭ in ip̄o dn̄antꝭ tūc color illi⁹ cholere est color porri. Et cū cholera illa stomacho alicu ius nō ifluit nisi ab epate: tūc color illi⁹ cholē ē rube⁹ ⁊ est clara ⁊ pura: āt ꝓculdubio color ci trin⁹ valde. Cūq̄ȝ hui⁹ color cholē fuerit silis colori porri n̄ ḡnabiꝶ nisi i (stōcho.

In 2ͣ p̄te p̄° dat signū q̄ cognosciꝶ s̄btilitas sensus orificij stiōch seu ei⁹ acuitas. Et ē q̄ res mordicatiue vt acetū pip̄ semen vrtice cū ꝟijcit, eas nocēt sibi pł'imū, ⁊ dolorē iferūt sua acuitate. Sig̃ alia ad dit ꝟtij. 13. trac. 1. c. 16. dicēs. Et stōch⁹ q̄dē qn̄q̄ȝ p̄p̄aꝶ cā vehemētie sui sen sus passioni a cā p̄ua ⁊ p̄ducit illđ ad epilētiā aut spasmū. Et iste hō le ditur q̄libet ira ⁊ ieiunio ⁊ tristitia ⁊ cā mouēte hūores. Nā cū effūdiꝶ ad ip̄m ex eis ꝓpꝶ illđ hūor choleric⁹ mordicatiu⁹ ad os stōachi lediꝶ eo ꝓpꝶ vehemētiā sensus sui: q̄re patiꝶ epilētia ⁊ sincopis superuenit ei et spasm⁹ ꝓpꝶ cōitatē cerebri cū ore stōchi. Scđo dat duo signa debilitatꝭ oris stōachi. Pri^m ē debilitas desiderij seu appetit⁹ cibi: sic̄ em̄ fundus stōchi digestioni s̄buit: ⁊ iđ carnosus ē: sic os ei⁹ appetitui: q̄re fact⁹ est neruosus. Et sic̄ fund⁹ stōchi debil' dr̄: q: cibū dīnute digerit: sic os eius debile dr̄ dīnute appetit. Verū debilitas toti⁹ stōchi p̄ōt attēdi penes debilitatē vniuscuiusq̄ȝ suarū v̓tutū: sȝ poti⁹ penes digestiuā ei⁹. Iuxta illud p̄n. tertij. 13. trac. 2. ca. 4. Et scias q̄ fortitudo stōchi fita ē cū forti tudine oīm v̓tutū. 4. Quecūq̄ȝ ḡ debiliteꝶ: debilitat stōchū. Verū ho mies iā ꝯsueuerūt vt dicāt illđ s̄m digestiuā. Et vnaq̄q̄ȝ ip̄arū v̓tutum debilitaꝶ ꝓpꝶ oēm malitiā cōplonis. verū attractiua debilitaꝶ frigore et hūiditate s̄m pł'imū: hec p̄n. Scđo ē dolor orificij ei⁹ a leui cā. Et istđ signū maxie ꝯseq̄ꝶ debilitatē oris stōchi ex raritate sue ꝯtexture: que ē pessima debilitatū stōchi. Iuxͣ illđ p̄n. ibi. Et scias q̄ deterior debilitas stōchi est illa q̄ ꝯtigit i rarificatōe texture villoꝝ ei⁹. Et sig̃t illđ b̄. s. q̄ n̄ īueniꝶ illic signū malitie cōplonis neq̄ȝ apaꝶ neq̄ȝ ꝯfert reuolutio cibo rū illic: q̄si dicat quoscūq̄ȝ cibos obtuleris ei male eos sustinet ⁊ dolet ex eis. Or si pl⁹ doluerit in p̄ncipio sue assūptōis dū adhuc ē in sup̄iori bus stōchi sig̃t debilitatē orificij ei⁹. Et si plus doluerit post descēsum ad fundū ei⁹ sig̃t fundi debilitatē vt p̄allegatū est ex ca. nūc dcō. Ter° dat tria signa q̄b⁹ cognosciꝶ p̄ōptitudo effusiōis cholere rubee ad ori ficiū stōchi in q̄ ip̄a etiā sepe ḡnaꝶ. Pri^m ē p̄seuerātia nausee ꝓpꝶ chole rā q̄ stōachū stimulās sua mordacitate nauseā igerit. Scđo ē vomitus cholere q̄si q̄libȝ hora q̄ cholera ꝓfluit ad os stōachi: cui⁹ acumē sustinē neq̄ens i vomitū ꝓrūpit. Tertiū ē amaritudo oris assidua ꝓpꝶ fumos et vapores cholere ab ore stōachi ad os eleuatos ⁊ ei ꝯtinue cōicatos ex colligātia quā hn̄t adinnicē os stōachi ⁊ ligua. Nam pellis eadem tegit vtrāq̄ȝ ⁊ ꝓpꝶ cholerā ligue ībibitā ex freq̄nti transitu cholere p̄ cā (i vomitib⁹ eius.

In ꝟtia dicit q̄ si fiat phlebotomia in aliq̄ istoꝝ triū casuū scȝ in s̄btilitate sensus oris stōachi vel debilitate ip̄i⁹ vł apti tudine effusionis cholere ad ip̄sum os stomachi nō p̄missa vt decet cō seruatiōe oris stōachi modis q̄ dicenꝶ stati ꝓueniet inde vehemens ti mor acerbi doloris spasmi i sincopis aut epilētie et forte patiēs morieꝶ inde: q: ex ablatōe sanguis debilitabiꝶ. ⁊ ex cōmotōne humoꝝ p̄ phle botomiā circa os stōachi dolebit acerbe: vn̄ v̓t⁹ āplius deficieꝶ et p̄ viaȝ cōpassionis cordis ad ip̄m superueniet sincopis vł anxia mordacitate cholerici humoris nerui oris stomachi vehementer opp̄ssi statim spas mabuntur vel cholera effumans ad debile cerebrum epilentiam pari et precipue si porrina fuerit.

In q̄rta pte p° dat remediū cōmune cōtra subtilitatē sensus oris sto machi: ⁊ cōtra debilitatē ipius: quo pmisso phlebotomia cōpetere po- test. Et ē ꝙ buccelle panis triticei mūdati a furfure vel ab oi re cēnea i tincte in rob seu succo acetoso boni odoris dent: vt in succo maloꝝ gra natoꝝ vel berberis aut sumach vel vue acerbe vel citraguloꝝ vl' i aceto sitate citri. Per hoc enim corroborantur os stomachi et cor: cholera reprimit ⁊ hu moꝝ ascensus ad os stomachi impedit. Debēt aūt dari dcē buccelle pāgasi phle botōiā vt adhuc insi deāt circa os stoma chi hora phleboto- mie ¶ Attēde pmo ꝙ in vehemētia sub tilitatis sensus oris stomachi pn. pcipit ftij.13.trac.pmo. ca. de cura eius q̄ ledit fortitudine sensus orificij stomachi mi nistrare narcotica ⁊ ingrossantia sanguinē dicens. Cuz superfluit illud nō est excusatio q̄n administrent narcotica cum facilitate. Et opꝫ vt sint cibi eius illi q̄ in- grossant sanguinē: sicut illi qui fiūt de frumēto cocto cuz multa aqua et carnes vaccine: nō tn̄ statim ante phlebotomiā his cibis vtendū est ¶ Attende scdo ꝙ in vehemētia sensus oris stomachi vbi nocumentū a calidis timet purgatio cōuenit calidoꝝ humoꝝ, phibitio famis ⁊ cō fortatio cum cibis frigidis. Iuxta illud pn. ibi. Et si illud quod nocet fuerit calidū oportebit vt partes stomachi mūdificent cū hiera multo tiens ⁊ vt nō tardetur cibus eius: imo oꝫ in hmōi vt cibent in pncipio famis ipoꝝ pane cū rob fructuū: aut ifuso i aq̄ frigida ⁊ aqua rosata. ⁊ q̄nq; infundit in vino mirto infrigidato. illud eñ confortat os stoma chi. ¶ Attende tertio ꝙ si ledēs stomachum vehemētis sensus fuerit frigidū cōfortari debet cum vinis stipticis ⁊ cum spēbus aromaticis sicut cinamomo casialignea ⁊ gariophilis ⁊ ligno aloes: ⁊ indeꝫ pur- gari a pharmacis ppriis. Iuxta illud pn. ibi. Et si illud quod tēdit fu erit frigidum: tunc plurimū quod eis accidet nō accidet nisi tremor et spasmus. Quare oportebit vt eoꝝ stomachi confortent cū vino stipti co ⁊ cū medicis aromaticis stipticis sbtiliatiuis. Et euacuet humor q̄ ē i cis. Scdo dat hic tria remedia cōtra debilitatē stomachi ex mala cō plexione frigida. Primū est buccelle panis mūdi inctincte in aq̄ zucca rata cū affigenati in esuꝫ date. Et dicunt affigenati oms spēs boni sa- poris que cibariis admiscent: vt pip cinamomū. Et istud conditū in q̄ intingi debent buccelle panis est ypocras aqueū: Quod sic ɔficit. ℞ aque fontis mūdi lib.1. zuccari albi triti. ℥.1. cinamomi triti. ʒ.2. bulli- antur simul modicū: deinde colent ad modū ypocratis. Scdꝫ est. buc celle panis intincte in sirupo mēte muschato id est aromatisato cū mu scho intra ipm suspenso cum deponit ab igne. De quo dicit mesue di- stinctione sexta sui antidotarii ca. de eo. ꝙ frigidū stomachuꝫ cōfortat nauseam et vomitū et fluxū ventris ⁊ singultum sedat: et sic describit. ℞. succi mēte lib.1. et succi granatoꝝ dulcium et acetosoꝝ qui iaꝫ cocti sunt ad mediū lib.2. mellis despumati vel zuccari lib.1. decoquat et ad ministret. Tertiū est buccelle panis intincte in mina muschata id ē aro matisata cū muscho. De qua dicit mesue dicta distinctiōe caplo de ea. ꝙ confortat stomachū ⁊ epar ⁊ oia viscera digestionē procurat vomitū et ventris solutionē sedat. Et est medicina experta famosa, quaꝫ sic de scribit. ℞. succi cytonioꝝ acetosoꝝ lib.20. vini antiqui boni lib. deceꝫ coquant cū facilitate donec eius tertia consumat eius spumaꝫ semper auferendo: deinde colet ⁊ dimittat residere vt clarescat ⁊ proiice sup il- lud mellis boni dispumati vel zuccari lib. ß. iterūq; bulliat auferendo spumam ⁊ aromatizet cū spēbus alcfangine interius suspēsis in pāno Aliam minā composuit galienus sexto de regimine sanitatis ca. vltio ex succo cytoniorum melle et aceto equalr mixtis: nisi ꝙ de aceto tol- litur quarta pars: et adduntur eis zinziber et piper longuꝫ. Postq̄ sto machus confortatus fuerit aliquo hoꝝ triū remediorū fiat phlebo- tomia si oportuerit.

In q̄nta dat tria remedia cōtra aptitu- dinē generatōis cholere in stomacho vel effusionis eius ad eū, phiben tem phlebotomiā. Primū est dare in potu multitudinē aque calide cū sirupo acetoso sm hanc formā. ℞. aque calide. ℥. q̄nq; sirupi acetosi. ℥.

Subtilitatē vero sensus habenti ⁊ debilitatem habēti buccelle mundi panis in rob acetoso bonuꝫ habēte odorē infuse sūt dāde. Et si fuerit de- bilitas complexionis frigide sint in tincte in aliquo quod sit sicut aq̄ cuꝫ zuccaro cuꝫ affigenati aut in sirupo mēte muschato aut in mina muscha ta postea minuat. Aptitudinē vero generatiōis cholere habēs est mun dandus dando ei in potu multitudi nem aque calide cū sirupo acetoso: postea dent ei buccele panis ad mā- ducandū: deinde fiat vt parūper qe- scat: postea minuat. Properandum ppterea est vt de bono sanguie qd re- solutuꝫ fuit restauretur si fuerit for tis cuꝫ assatura carnis que fit supra prunas: quoniā si digerit nutrit mltum et bene. verūtamē oportet vt sit paucū: quoniā stomachus ppter de bilitatem et phlebotomiā ē debilis. Ampli' vene q̄nq; phlebotomant ppterea vt flux' sanguis d narib' ⁊ ma trice ⁊ ano ⁊ pectore phibeat: aut ex aliis exituris: ideo vt sanguis ad id qd a pte illa ē diuersuꝫ ptrahat. Et hoc quidē medicamē ē forte in iuuādo.

vnā bibat hoc vna vice. Nam choleram repmit ⁊ educit eā secessu aut vomitu ⁊ stomachi repmit caliditatē que est causa potior sue gñatōis. Scdm est vt post mūdificationē ei' ab aqua calida et sirupo acetoso dentur ei in cibum buccelle panis intincte in aliquo ex dictis succis vel in vino limphato: vt stomachus inde corroboret: et cōtemperet: nec ita leuiter cho lerā suscipiat. Tertiuꝫ est. vt post hec parū- per quiescat et si possit dormi at: q̄tin' natu ra q̄ete ⁊ somno refocilletur q̄ cōmota erat potu aq̄ calid cuꝫ sirupo ace- toso ⁊ eductōe cholere p eam Et premissis istis phleboto met si fuerit o pus.

In sexta dicit pmo ꝙ si phlebotomatus fuerit fortis festinan da est restauratio boni sanguis loco resoluti seu deperditi p phle- botomiā dando in eduliū assaturā carnis q̄ fit sup prunas: qr ē multi ⁊ boni nutrimēti si bene digerat. De hac dicit iasis. 4. al- māsoris ca. de vtutibus carniū ex artificio. Caro sup prunas assa ta mltū nutrit. Corpus nāq; ⁊ cor corroborat neq; velocit nutrit Hec etiā eis q̄ mltū sāguis fluxū ppessi sūt ɔfert: tarde tn̄ digerit atq; vix vnq̄ tota oino digerit. Que neq; p' aliū sumēda ē cibuꝫ neq; cū ea alius sumi dꝫ cibus. Sola oino est sumēda ⁊ donec di gesta sit null' alius sumat cibus. Post cui' comestionē pot' sumē dus nō est nisi in pua q̄titate: maxima tn̄ cogēte necessitate: hec ille. Scdo dic ꝙ oꝫ id modicū eē qd ex assatura carnis sumit post phlebotomiā. qr digerere nō possꝫ magnā ipius q̄titatē ppt ei' dbilitatē ⁊ debilitatōeꝫ iteꝝ quā ex phlotōia acq̄siuit. Tū ex reso lutōe pluria spūuꝫ nāliū cū sanguie emisso p phlotomiā: tum ex euacuatōe sāguis cui' calor coopabat ad digestionē cibi i stōcho Et pōt ista ps itelligi gñalr de regimie oiꝫ sanoꝝ phlotomatorū sufficiētiū digerere assaturā carnis vl' spālr de regimie hñtiū ap titudinē gñatiōis cholē i stōcho vl' effusiōis ei' ad eū. Talib' eñ g̃ssa cibaria vix corruptibilia q̄lia sūt assature carnis pl' aliis cō- petūt. Iux illō ga. 1. de alimēt. c. 1. Hoib' aliq̄b' q̄ est ex cpate ad intestia defluēs cholera ad vētrē reuertit. Merito igit q̄cūq; dif ficult corrūpūt magis q̄ de facili isti digerūt: qm̄ q̄ q̄dē facile di- gestibilia facile alterant ⁊ corrūpūt. Que aūt difficult digestibi lia sūt difficile alterabilia ⁊ difficilr corruptibilia. Hec igit qñ ap propinquāt mlte caliditati digerunt magis q̄ si appropinquerit vētri mediocrit se hñti. Scdꝫ igit hāc rōnē q̄dā bouinas carnes facili' digerūt q̄ petrinos pisces: hec ille. ¶ Sꝫ dicet aliq̄s i scdō p° hui' sexte pt̄ assatura carnis lꝫ ɔditōe hac solū cōcedit, si stōa chus fuerit fortis. Et in scdō dicto ex ea p cipit modicū dari: qr sto mach' ē debilis ppt debilitatē ⁊ phlotomiā. cōpetit igit i debili stōacho. Dic ꝙ cōpetit stōacho debili q̄dā debilitatōe accñtali ex phlotōia ⁊ effusiōe cholē ad ipm: sꝫ forti i radice ⁊ inato calore c Ampli'. In hac tertia pte pncipali capli isti' p° agit d phlotōia diuersiua fluxuū. Scdo de cautel circa scdationē phlebotōie ob fuādis ibi [Qui aūt secūdare] Tertio de electōe diei ad phlebo- tomiā ⁊ cautela circa phlebotomādos hora noct ⁊ semel soluꝫ ⁊ diuersitate tpis ⁊ icisiōis vene i scdatōe ibi [Recordare] Quarto de nocētib' in scdatiōe ⁊ iuuamēt ⁊ meliori tmio ei' ibi [Multa ¶ In pma ptic'a q̄est pñs text' dat tres reglas. Pri (ptercea] ma ē. vene intdū phlebotomant ad restringēdū supfluū fluxum sanguis nariū vel mēstruoꝝ. vel emorroidarū: vl' emoptoice pal sionis: q̄ est flux' sanguis a pectoralib' vl' alfius exiture scꝫ plage recentis vel veteris vlceris imoderate cruētātis. Et debet in his phlebotomia fieri d pte situalr opposita parti illi vñ sanguis ef fluit: vt sanguis trahat ad ɔtrium sui flux' immoderati. ⁊ p hoc is fluxus pacificet. Et hec quidē phlebotomia diuersiua est fortet efficax medicamē in restrictōe fluxuū sanguinis immoderatorū.

Capitulum.XX.

Oportet vero vt phlebotomus sit vehemēter strictus. ⁊ sint vices multe. que nō sint in vna die nisi magne necessitatis causa fuerit: sed in die post diem et qualibet vice minoratio fiat quātū possibile fuerit. Et ad summum melius est vt phlebotomie vices sint multe ꝙ vt ipsius quantitas sit multa. Et phlebotomia quidē cū non est necessaria choleram rubeaz ebullire facit: ⁊ post hoc aduenit lingue siccitas et que sibi sunt similia. Est igiť ei succurrēdū cum aqua hordei et zuccaro. ¶ Qui autē secūdare voluerit et nō acciderit ex prima minutione malitia paralysis aut quod sibi sit simile venā manus in lōgitudine phlebotomare debet: ꝓpterea vt iūcture motio ipsius ꝓhibeat cōsolidationem ⁊ vt amplificeť. Quod si cum hoc timor affuerit ꝙ cito consolidetur supponať ipsi pānus oleo cum pauco sale infusus ⁊ desuꝑ ligetur. Et si phlebotomus etiā oleo inunctus fuerit cuz fiet phlebotomia prohibebit cōsolidationis velocitatem et minueť dolor. Et hoc quidez est vt suꝑ ipm oleuz aut sibi simile leuiter inūgať: aut ipe phlebotom⁹ in oleo mittať postea cū pāno exicceť.

Juxta illud gal. libro de phlebotomia ca. 11. Antispasiare enī id est diuertere cōsueuit ꝗ ex cubitu phlebotomia mulieruz purgationes. Et iterū ibi. Non aūt opz nos negligere phlebotomiaz vt nō antispasiuū. i. diuersiuū auxiliū cū iam vidisti me plerunqꝫ in ea ꝗ ex naribus emoragia. i. fluxu sanguis qñ fuerit fortꝫ vtētē hoc auxilio et sedantē fluxuz ꝯfesti. ¶ Cōtra. oīs cura fit ꝑ ꝯtrariū ⁊ ex plenitudīe quecunqꝫ egritudines fiunt euacuatio sanat: ⁊ quecūqꝫ ex euacuatiōe plenitudo. am pho. 2ª. fluxus ergo sanguis nō sanať sanguinis fluxu. Jtem soluere ventrē suꝑ solutionē vētris est timorosuz: ergo a fortiori educere sāguinem suꝑ fluxum sanguis cū plus debilitet eductio sanguinis ꝙ alterius humoris. Jtem ex phlebotomia cōtrarie partꝭ in fluxu sanguis suꝑfluo iam deiecta ꝟtus amplius deijciť. tūc qꝛ nature residuū thesauri eius subtrahit: tū qꝛ fit inde mot⁹ agitatiu⁹ labente sanguine ad cōtrarias partes. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ minodoci medici fuit opinio phlebotomiā nō debere fieri in fluxib⁹ sanguis: sed solū in plectoria quā ga. recitat ⁊ reprobat libro de phlebotomia ca. vndecimo. vbi postꝙ exꝑssit sanguineos fluxus in ꝗbus cōpetit phlebotomia ait. Jtaqꝫ cū his ꝗ dicta sunt de phlebotomia ãntea et hoc ꝓsternit minodoci sermonē existimantis plectoricū vocatū cōcursum rememisse nobis auxilij phlebotōie scꝫ. Nam nūc dicta dispositio scꝫ emoragia ꝯria manifeste est plectorie. Assumimus aūt in ea phlebotomiā nō vt euacuatiuum: sed vt antispasiuū id est diuersiuū remediū. Et ex hoc soluiť ꝑma obiectionū. Nam in dicto casu fluxus vn⁹ sanguis fluxu cōtrario ꝟm finios a quo ⁊ ad quē freqñť curať ⁊ phlebotomia diuersiua aliquo modo replet aliqs venas que ꝑ fluxū sanguis imoderatū inaniebāť. ¶ Attende 2º ꝙ ꝑuius ꝑiculū imminet in soluēdo vētrem cū pharmacia suꝑ ventris solutionē spōtaneā ꝙ in phlebotomando supra fluxū sanguis spontaneū et suꝑfluū: quia dū volumus sistimus phlebotomiā: sed nō pharmaciā. Juxta illō ga. libro nūc dicto caplo duodecimo. Quod semel ad ventrē transglutitum est pharmacum nō est possibile nō esse transglutitum totum. Nec est possibile magis iam dum purgať homo partem auferre aliquā eius quod oblatū est. Jn phlebotomia ꝟo bonuz hoc maximum existit sistere quādocūqꝫ volueris euacuationez: deinde deinceps rursus in quocūqꝫ vtiqꝫ volueris tempore fluere concedere donec vtiqꝫ recte habeať. Et ꝑ hoc soluiť scđa obiectio ¶ Attende tertio ꝙ phlebotomia diuersiua in fluxu sanguinis excessiuo nō debet fieri ꝟtute deiecta: sed ꝑusqꝫ deijciatur. Juxta illud galieni caplo vndecimo libri de phlebotomia. Cōgruit autem nō expectare ad vltimā deuenire concidentiā ꝟtutem. Et ꝑ hoc soluiť tertia ratio. Secūda regula est ꝗntimēbris. Primū eius membrū est. ꝙ in phlebotomia diuersiua ꝓ restrictiōe flux⁹ sanguinis phlebotomus in sua cuspide debꝫ esse vehemēter strictus: vt per foramen quod ipe vene infert paucus sanguis exeat et pauci spūs et reseruetur virtus. Secundū membrū est. ꝙ vices multiplicenť in tali phlebotomia: et non fiat vna vice tota. Per hoc enim magis conseruať virtus que priori fluxu iam debilitata est. Tertium est. ꝙ he vices phlebotomie non eadem die fiant: sed die post diem: vt spacio intermedio quiete cibo et potu conueniētibus ad id corpus reficiať: et vices phlebotomie facilius tolerenť: nisi necessitas vehemēs compellat eadē die vices iterare: vel quia sanguis fluxus ꝑseuerat sine intermissione cum vehemētia: vel quia riuulose nō guttatim effluit multum debilitans. Quartū est. ꝙ quaqꝫ vice hec phlebotomia minoreť id est parua fiat quātum possibile est: vel gradatim minorādo ꝓcedat in suis vicibus: sic ꝙ ꝑma vice maior ꝙ secūda fiat ⁊ secūda ꝙ tertia: ⁊ sic deinceps: vt per hoc seruetur ꝟtus que ꝓcedit debilitando ꝓpter euacuationem sanguinis tam ab arte ꝙ a natura. Quintū est. ad summū id est summarie loquēdo melius est multiplicare vices dicte phlebotōie ꝙ multā sanguinis quātitatez vna vice educere. Juxta illō galieni libro ď phlebotomia. Et nimirꝫ et antispasis nō paruum existēs auxiliū Et per phlebotomiam fiens plerunqꝫ quāto vtiqꝫ ad numerum ampliorem eas que ꝟm partem ablatōes auxerit tāto opportunior fit. Tertia regula reddit causam duorum vltimorꝫ membrorū regule ꝑoris. Et est trimēbris. Primuz eius membrum est. Phlebotomia fctā vbi non oportet vel plus ꝙ oportet ebullire facit cholerā rubeam: quia suo motu violento et indecenti nature ꝯtrario cōmouet humores ⁊ cōmotos inflammat et plus illum qui magis aptus est cōmoueri ⁊ inflāmari scꝫ cholericū. et vltra illud aufert frenum cholere scilicet sanguinem qui cholere acumen sua humiditate solet reꝑmere. Secundū est. ꝙ post phlebotomiā non necessariā cōmuniter accidit ariditas lingue ⁊ que sunt similia: sicut sitis ⁊ amaritudo oris ꝓpter ebullitionē cholere. Tertiū est. succurrendum est his scꝫ inflāmationi cholere ⁊ siccitati oris dādo ī potu ptisanam zuccaratam que cholerā reprimit sitim tollit os siccū humectat maxime si zuccarata fuerit cum zuccara candi.

¶ Qui autem secūdare voluerit ⁊ nō acciderit ⁊c. Jn hac particula secunda dat quattuor cautelas circa secūdationem obseruādas. Prima est. volens secundare id est venam ꝑapertam per phlebotomiaz ꝑusqꝫ consolideť iterū aperire et extrahere inde sanguinē dꝫ phlebotōare venas manus in lōgitudine scꝫ foramīe ꝓtenso ꝟm lōgitudinē brachij si nō acciderit ex ꝑma phlebotomia paralysis vľ aliquid siľe sicut spasm⁹ apostema aut auērisma seu mater sanguis. Cui⁹ ratio est: quia motus iuncture brachij versus anteriora vel interiora qui frequēti⁹ fit ꝓhibꝫ consolidari foramen vene et amplificat ipsum: quare in secundatione nec nouo foramīe egebit nec ampliatione prioris: sed solutione ligature vene et apertione eius elongando modicum labia vulneris a seinuicem cum digitis: et statim effluet sanguis. Et vocat hic venaz manus venam que phlebotomatur circa curuaturam brachij intus in directo cubiti scilicet cephalicam basilicam nigram. solet enim sepe manus vocari seu magna manus illud totuz quod est ab osse spatule vsqꝫ ad digitorum extremitates. Signāter dicit. Et non acciderit ex prima minutione malitia paralysis: aut ꝙ sit sibi simile: quia si aliquid tale accideret secūdationem prohiberet ne per eam synthomatis huius malitia excandesceret. ¶ Attende ꝙ in phlebotomia paralysis interdum vel spasmus accidit ex punctura nerui vel chorde alicuius ꝑ phlebotomū. Et interdū apostema accidit ex ruptura cuspidis phlebotomi in scissura vene. Et quādoqꝫ accidit auenrisma quod et mater sanguinis diciť ex percussione arterie cū phlebotomo. Et quodcūqꝫ istorꝫ in prima phlebotomia cōtigerit secūdationē prohibebit: ne si fiat renouet errores. Secūda cautela est. ꝙ si cū hoc scilꝫ cum phlebotomia vene manus in longitudine adhuc timeatur consolidatio foraminis vene ante horam secūdationis superponatur et superligetur illi foramini pannus lineus infusus in oleo oliue cum panco sale: cuius pars resudans inter labia vulneris prohibet ea inuiscari ⁊ adherere tam ex lubricitate olei ꝙ ex salis mordacitate. Tertia cautela est. ꝙ phlebotomus hora phlebotomie oleo oliuarum dulci inūgatur. sic enim relinquet labia foraminis vncta lubrica lubricitate differente consolidationem vulneris et minorem efficiet dolorem in perforatione vene mitigante oleo. Modus aūt inūctionis phlebotomi est vt super ipsius cuspidem suauiter effundatur oleum: aut ipsa cuspis in oleo mergatur: deinde extergatur cū panno lineo, ne nimia ipsius vnctuositate

lubricet a vena dum ꝑcutiť: ⁊ sic cadat error in phlebotomia. Nec ita exiccetur qn crassa remaneat: vel ex oleo vel alio simili: sicut butyro vel adipe aliquo vel axūgia galline vel anseris. Quarta cautela est. ꝙ non dormiaꝛ inter phlebotomiam prima vice factam et secūdationem. qa dormire tūc cōsolidationē vulneris vene accelerat: quare erit opus vel noua plaga vel elargatione prioris.

Inter phlebotomiā quoqꝫ et secundationem dormire phlebotomie cōsolidationē facit festinare. ¶ Recordare preterea eius quod diximus de euacuatione in hyeme cū medicina ꝙ dies est eligēda austrina: quoniaꝫ similiter in phlebotomia. Et scire debes ꝙ cum minuūtur melācholici ⁊ epilentici et illi quos minuere oportet in nocte scilꝫ in hora dormiendi

¶ Recordare ꝑterea ⁊c. In hac ꝑticula tertia dat quoqꝫ regulas circa horā phlebotomādi ⁊ modos incisionis ⁊ dolorem in ea. Prima est. ad phlebotomiā faciēdaꝫ hyemali tꝑe eligēda est dies austrina vel meridionalis: scꝫ in qua flant austrini venti: sicut ad euacuationē cum pharmacia in hyeme dies austrina iussa est eligi caº. q̄nto huius fen in fine capli paragrapho illo. Et ille cui i hyeme necessarium fuerit medicinā bibere ventū obseruet meridionalē. Cuiꝰ rō est: qa in hyeme vene cōstricte sunt ⁊ sanguis cōpactꝰ a frigore hyemis. Quare vel sanguis difficulter effluit vel subtilis exit ⁊ grossus remanet. Sꝫ vētus australis suis caliditate ⁊ hūiditate humores dissoluit ⁊ venas relaxat. ¶ Cōtra. phlebotomia fit aptius in sereno tꝑe q̄ in turbido: vt aer attractus venas ingrediēs nō turbidet sanguinē ⁊ tristificet cor post phlebotomiā. Sed australis vētus est de more turbidꝰ ⁊ nebulosus. Item regio meridionalis vehemēter calida ꝓhibet ab euacuatōe sicut ait ꝑn. ca. 3. huius fen: ergo et auster q̄ est calidissimus ventorū. Item auster debilitat ꝟtutes naturalē ⁊ aīalē. Iuxta illud ga. 3. amph. commento illius cañ. Cōstitutiones ꝟo quotidiane. Sed tñ cū auster dissoluere ⁊ humectare cōsideraꝛ corpus naturali ⁊ aīali actōibus est magis nociuus. Cum ergo phlebotomia sit debilitātior ceteris euacuationibus fieri nō debet austro flante. Item in nullo ꝓdest austrinus vētus nisi ꝙ tm̄ humectat vētrem vt ait gal. in cōmento nūc allegato. nō ergo est idoneus ad phlebotomiā faciēdā: qꝛ vētris laxitas ⁊ phlebotomia cū debilitate viriū illata ab austro deijceret ꝟtutem. ¶ Attende ꝑmo pro solutione ꝙ ꝑn. nō ꝑcipit hic eligere austrinā diē ꝓ phlebotomia in q̄libet tꝑe anni: sed solū in hyeme. De hora ꝟo eligēda alijs tꝑibꝰ inferius aget parte sexta capli istius paragrapho illo. Hora ꝟo eius electa est q̄ est in lumine diei et post digestionis cōplementū ⁊ sup̄fluitatū expulsionē. ¶ Attende scdo ꝙ auster nō est illius malitie in hyeme cuius est in alijs tꝑibus: ꝓpterea ꝙ hyems suo vehemēti frigore oīa cōstringit coartat et oppꝛimit in q̄ penetrat: cuiꝰ austeritatē reꝑmit auster et ad veris naturā declinare facit. Cuius rei signū est ꝙ cū in hyeme frequenť flant austri vegetabilia festināt erumpe in sup̄ficie terre ⁊ herbe virescere. Ex his trahi pōt solutio obiectionū. ¶ Ad ꝑmā dic ꝙ in hyeme plꝰ ꝓficit auster ad phlebotomiā in laxādo venas ⁊ in reddēdo sanguineꝫ labilē q̄ sua obsit nebulositate. Ad scdaꝫ tertiā ⁊ quartā dic ꝙ auster hyemali tꝑe nō est ita calidus vt meridionalis regio vehemēter calida nec sic debilitat tūc oēs ꝟtutes vt alio tꝑe: neqꝫ laxat ventrē laxatōne de qua sit curandū. Scda regula est. phlebotomus debꝫ eē angustꝰ ⁊ strictꝰ ꝟm cuspidē in phlebotōia melācholicorū ⁊ epilēticorū et illorū quos opꝫ phlebotomare in nocte circa horā somni ⁊ phlebotomādoruꝫ vna vice tm̄ absqꝫ secūdatione vt paruū efficiat in vena foramen a quo nō nimius effluat sanguis. ¶ Cōtra dicit ꝑn. tertij ꝑma trac. 4. c. de cura melīe. Et opꝫ vt amplifices phlebotomiā vt nō exeat quod subtile est et retineaꝛ grossum et augmenteꝛ malitia. Iteꝫ in epilētia cōpetit euacuatio sanguinis plurima ⁊ frequētius fit ex grossis humoribꝰ: ergo vēa in ea cū lato phlebotomo aperiēda est: vt grossus ⁊ multus educaꝛ sanguis. Iuxta illud ꝑn. tertij ꝑma trac. 5. c. de cura epilētie. Cūqꝫ necessariū est vt phlebotomia fiat ex quocūqꝫ hūore sit oꝫ vt nō solū fiat phlebotomia: imo vt fiat saltē ex ambabꝰ cephalicis siť ⁊ sequaꝛ phlebotomia vene q̄ est sub lingua. Item multi ex phlebotomādis de nocte superabūdant in grossis humoribꝰ. Nam phlebotomandorū in nocte q̄dam phlebotomanť ad eductionē melīe grosse īmixte sanguini: cuius motus magis est in initio nocť scꝫ a nona hora diei vsqꝫ ad tertiā nocť: et tūc facilius melīa educiť: qꝛ est in motu. Alij phlebotomanť i nocte qꝛ nox est eis quietior horaruꝫ ⁊ affliguntur in die: sicut clare apparet in multis febribus: vt in duplicibꝰ tertianis nothis ex cholera grossa cū phlegmate admixto ⁊ sanguis abūdātia qn̄qꝫ veniūt paroxismi ī die.

Alij in nocte phlebotomanť: qꝛ casus tūc inuadit qui tūc dilatione phlebotomie nō patiť vsqꝫ ad crastinū: vt epidimiale bochiū vel sanguis fluxus fortis riuulosus: vel sinocha nō putredinalis paratissima ad putridā vel lassitudo phlegmonosa inflāmatiua q̄ ē in ꝓcinctu faciēdi febrē. Et i plurimis ex his cōfert phlebotomia lati foraminis: vt effluat grossus ⁊ plurimus sāguis cū humoribus grossis secū ꝑmixtis. Item multi ex phlebotomādis solū semel abundanti grossis humoribus vt dispositi ad arteticā vel squinantiā vel emoroicā passionē ex grosso sanguine ⁊ ex grossis humoribꝰ.

oportet vt sit phlebotomꝰ angustus et strictus. ideo ne sanguis multi nimius exitus accidat. Et similiter in omnibus qui secūdatione non indigent. Scire quoqꝫ debes ꝙ secundatio ꝟm debilitatis mensurā est tardāda. Et si debilitas quidē nō affuerit sit vltima eius tardatio vna hora. Qui autē eam facere voluerit vt sanguis ipsius trahatur sit dies vnus.

¶ Attende ꝑmo ꝙ in melīcis ⁊ epilēticis phlebotomādis iubꝫ hic ꝑnceps phlebotomū eligi angustū ⁊ strictū: q̄tinus foramen quod infert vene sit etiā strictū: ne si melīci mēte alienati vel epilentici motu ⁊ agitatione paroxismi dissoluant venā multꝰ cito ab eis effluat sanguis ꝑusqꝫ assistētes fluxū ꝑcipiant vel occurrere possint iterū ligando venā que apta est. debet tñ strictura foraminis tali moderatione fieri ꝙ sufficiat exitui sanguis grossi ⁊ grossorū hūorū educēdorū in sufficiēti q̄titate. Et ꝑ hoc soluunť duo ꝑma obiecta. ¶ Attende scdo ꝙ in phlebotomādis de nocte strictus phlebotomus ⁊ strictū foramen ideo ꝯsuluntur: ne si a casu patiēs in somno seipm̄ reuoluēs suam venā dissliget sanguis multus effluat ipo dormiēte vnde ꝑueniat ad sincopim aut mortē quod citiꝰ fieret si vene foramē magne esset amplitudinis: tante tamē fiat āplitudinis ꝙ libere ꝑ cuꝫ exire valeāt educēdi humores. Et per hoc soluiť tertia obiectio. ¶ Attēde tertio ꝙ phlebotomandis semel dūtaxat phlebotomus strictus ⁊ strictū foramē sunt cōuenientes nō simplr̄ sed cōparatiōe ad hos in qbꝰ cōpetit secūdatio vel vna vel plures. Nā in semel solū phlebotomādis sufficit foramen tāte q̄titatis ꝙ sufficiat exitui hūorū q̄ ꝑ ipꝫ q̄riť. Sꝫ in phlebotomādis iteratis vicibꝰ idē req̄riť in ꝑma phlebotōia ⁊ vltra illud ꝙ foramē factū sit adeo āplū ꝙ resistere possit sue ꝯsolidationi donec ꝑfecte sint secūdatōes q̄site. Et ꝑ hoc soluiť obiectio q̄rta. ¶ Sꝫ instabit aliq̄s qꝛ in phlebotomia diuersiua fluxuuꝫ sanguis sup̄fluentiū phlebotomꝰ dꝫ eē vehemēter strictꝰ et vices multe: sicut scriptū est in ꝑma ꝑticula huiꝰ tertie ꝑtis: nō ergo foramē est āplificādū ꝓpť vices multas phlebotomie. Dic ꝙ phlebotomia diuersiua nō fit gr̄a euacuatōis sanguis sꝫ attractōis eiꝰ ad ꝯtrariā ꝑtē. iō sufficit sibi foramē q̄tūcūqꝫ modicū dūmodo diuertat tā in ꝑma phlebotomia q̄ in secūdatiōe: sꝫ i phlebotōia q̄ fit gr̄a eductōis sanguis iteraťvicibꝰ ꝑ idē foramē āplitudie opꝰ est.

Tertia regl̄a est trimēbris. Primū eiꝰ mebrū ē. secūdatio phlebotomie tardāda est ꝟm mēsurā debilitatis ꝟtutis maxie vitalis ex ꝑma phlebotomia. Nā si ex ea ꝟtus mltū debilitata fuerit ⁊ q̄si defecerit tardāda ē scdatio donec ꝟtꝰ refecta sit potu q̄ete vel cibo. Scdꝫ est. si debilitas ꝟtutis nō affuerit magna neqꝫ ex ꝑª phlebotomia nec ex alia cā nō tardeť scdatio vltra vnā horā ab hora prime phlebotomie ad oē maiꝰ i phlebotōia q̄ fit gr̄a euacuatōis sāguinis nō diuersiōis soliꝰ. Qꝛ vltra vnā horā plaga vene icipit cōsolidari ⁊ foramē minui: q̄re vix exibit in secūdatōe sanguis et solū subtilis grosso remanēte q̄ forte peior est ⁊ magis euacuādꝰ. Tertiū est. q̄ voluerit facere secūdationē vt sanguis eiꝰ trahaꝛ. i. ꝯuertaꝛ ad ꝯtrariū ꝑtis vñ fluit: nō vt euacueť sit dies vnꝰ inť ꝑmaꝫ phlebotomiā ⁊ secūdatōeꝫ. Et h̄ itelligas de phlebotōia diuersiua fluxuū sanguis supexcedētiū. Qꝛ ꝟtꝰ i hac hꝫ tres cās debilitatōis. Primā ex fluxu sup̄fluo sanguis. Scdaꝫ ex ꝑª phlebotomia. Tertiā ex ꝑte secūdatōis. eget ergo q̄ete ⁊ refocillatiōe potꝰ ⁊ cibi inť phlebotomiā ⁊ secūdatōeꝫ. ¶ Cōtra. in h̄ casu faciēdū ē foramē vehemēť stri-tū. tale ꝟo velociť ꝯsolidaꝛ. cū foramē āplum breuiori tꝑe q̄ diei vniꝰ soleat ꝯsolidari. Dic ꝙ ad obuiādū nimis veloci ꝯsolidatōi eiꝰ vti ꝯueīt ꝑdicť cauteľ scꝫ vt phlebotomꝰ oleo inūgaꝛ ⁊ pāñꝰ ītictꝰ i oleo ⁊ sale vulneri vene desup ligeť. ¶ Attēde ꝙ in phlebotōia diuersiua sanguis curreť ad aliq̄d

apostema vel locū contusum si secūdatio fiat: nō opus ē dilatōe vnius diei. immo sufficit dilatio vnius hore vel paucarū horarū cum vtus sit fortis ⁊ casus idigeat acceleratōe: ne apostema fiēs magnificet et vt apostema futurū fieri in cōtusione phibeatur.

Amplius phlebotomia transuersa melior est ei qui secūdationem vult in eadē die. Et illa q̄ est sm latitudinem ei qui vult secūdationē in eadē hora. Et illa que est sm longitudinē ei qui nō vult vna esse cōtentus secūdatione: immo in corde tenet ꝙ eā per mltos faciet dies quaqꝫ die. Cūqꝫ phlebotomie dolor maior fuerit tanto erit eius cōsolidatio tardior. ¶ Multa preterea in secūdatōe euacuatio sincopiz affert nisi fuerit post ꝙ assature aquam sumpserit. Inter

Quarta regula est trimēbris penes modos incidendi venam sꝫ diuersas intētiones. Primū eius membrum est. incisio vene ex trāsuerso ipsius ē melior illi qui facere intēdit secūdationez in eadem die nō in eadez hora. Et id itellige maxime de venis q̄ in curuatura brachij site sunt ⁊ in ca vel prope eam phlebotomāt. In his em venis transuersalis plaga que de latitudine ⁊ lōgitudine aliquid obseruat neqꝫ tam cito consolidat vt latitudinalis: cuius labia frequentibus brachij sitibus ad intra velociter coherent: neqꝫ tā tarde vt longitudinalis cuius labia distare faciunt crebri motus brachij ad interiora. Cōuenit igitur secūdatiōi quaz nec eadez hora facere volumus q̄ phlebotomam⁹: nec tardare volum⁹ per integrum diem: sed medio tempe eam intēdimus. Secūdū membrum est. incisio vene latitudinalis in illa conuenit phlebotomia venarum brachij in qua secūdatio fieri intendit in eadem hora: quia aptissima est incisionū ad velocitatem consolidatōis propter frequētiam situs et motuum brachij ad interiora q̄bus coniūguntur labia vulneris. Tertium est. incisio vene longitudinalis huic cōuenit phlebotomie in qua queritur secūdatio non vna tantum: sed plures diuersis diebus quaqꝫ die vna. Nam incisio talis est omniū difficillima ad consolidādum: propterea ꝙ vene foramen in plicando brachium ad interiora quod sepissime fit vel aperit vel a consolidatione prohibetur: quare durat satis ad secūdationes faciendas sine renouatione vel ampliatōne primi foraminis. Quinta regula est. quāto maior dolor ī scissura vene cum phlebotomo ingeritur: tanto plus tardatur consolidatio vulneris illati. Quia dolor causa est attrahendi humores ad locum vulneris prohibentes ipsum ne cito consolidetur.

Contra. vena sensu caret cum sit membrū simplex ⁊ nulli insit membro sensus sine neruo: ergo non dolet in scissura ipsius: cum dolor sit sensus rei cōtrarie. Dic ꝙ concesso ꝙ ibi vene nō insit sensus ex parte sui: panniculo tamen in quo tegit inest: ⁊ etiā cuti ex villis neruorum dispersorum in eis.

¶ Multa preterea in secundatione ⁊c. In hac particula quarta dat quattuor regulas circa vtilitates et nocumēta et terminum aptum secūdationi. Prima est. multa sanguinis eductio in secūdatione sincopim iducit: quia prima phlebotomia vtutem debilitauit ⁊ excedens secundatio debilitat amplius: ita vt deijciat seu prosternat eam remouendo sibi proprium thesaurum sanguinem scꝫ et spiritus plurimos. Hec regula verificat in debilibus corporibus: et dum pma phlebotomia notabilem sanguis mensuram eduxit. Secūda est. medici cōmuniter somnū prohibent inter phlebotomiam et secūdationem si secūdatio pma die fiat ⁊ maxime si fiat in pma hora cum vtute forti. Et dant rationem. ne superfluitates que extrahunt id est sunt in via resolutionis et eductionis ab exterioribus corporis cuz sanguine incedāt interius retracte: ppterea ꝙ superfluitates hora somni retrahi solent ad interiora. Potest et alia ratio euidētior reddi. Ne somnus acceleret consolidationē foraminis vnde prohibeat secūdatio. ¶ Sed arguet aliquis ꝙ sicut post phlebotomiā ⁊ añ secundationem phibetur somnus ne supfluitates que sunt in exterioribus ad interiora cum sanguine trahant: sic post secundationē somnus videbit prohiberi debere a simili causa. Dic ꝙ postq̄ natura exonerata est superfluo sanguine tam phlebotomia q̄ secundatione naturalis calor liberius intēdit resolutioni supfluitatum et magis cōseruat residuū sanguinis ⁊ regulat cursum supfluitatum. Tertia est. vna ex vtilitatibus secūdationis est cōseruare virtutem phlebotomati cum pfectione et complemēto dicte euacuatiōis sanguinis. sicut em portitores onerum onere partito facilius deferūt singulas partes diuersis vicibus q̄ totū simul vna vice tantū: sic natura plures partiales sanguinis eductionis vna magna simul: quia vtuti dant inducie se reficiēdi medijs tempibus. Iuxta illud gal. lib. de phlebotomia ca. duodecimo. In quibus igit euacuationis quidez est opus multe: non fort aūt virtus in his opꝫ reponere seu repetere euacuationem: quē admodum quippe et in habentib⁹ multitudinem crudoruz humorꝫ vidistis me facientem. Euacuās em modicū sanguinis mox do mellicratū: deinde rursus superaufero quādoqꝫ quidem in eadem die: quādoqꝫ autē sm secūdam: in q̄ vtiqꝫ similiter dans aliquid predictorꝫ iteruz superaufero: et sm tertiam diem similiter. Sed quādo fuerit feruentis sanguinis multitudo accendens acutissimā febrem simultanee est euacuatōnis opus. Et hanc oportet tentare euacuare vsqꝫ ad defectionez animi superscrutantem robur vtutis: hec galienus. Quarta regula est. aptior terminus elongationis secūdatōis a pma phlebotomia est duorū vel trium dierum. Nō ꝙ semper differēda sit vsqꝫ ad scdm vel tertium diem. sed quia non vltra tertiuz differri solet: propterea ꝙ vulnus vix vltra permanet inconsolidatuz. Et si tardet vsqꝫ ad tertium virtus inde magis in suo robore custodietur.

phlebotomiā quoqꝫ et secūdationē dormire prohibēt: ne superfluitates que extrahunt cū sanguine incedāt propterea ꝙ supfluitates in somno ad corporis profunduz trahunt. Ex iuuamentis vero secūdationis est ꝙ phlebotomati virtutē cum pfectione sue euacuationis q̄ est necessaria conseruat. Et melior quidem secundationis terminus ē vt duobus aut trib⁹ tardet diebus. Ex dormitiōe vero phlebotomie propīqua plurimuz accidit in membris confractio.

d Ex dormitōe vo phlebotomie. In hac quarta pte pncipali isti⁹ capituli dat nouem regulas circa faciēda post et ante phlebotomiā ⁊ iudicia ⁊ effect⁹ phlebotomie. Pria est. cōfractio in mēbris ac si ipa cēnt baculis percussa frequenter prouenit ex dormitione cito post phlebotomiam. Huius causam reddūt aliqui: quia phlebotomia partes neruosas extrinsecas sanguine et spiritu depauperauit: et somnus reuocans ipsos interius rursus eas amplius his depauperat. Dominantur ergo superfluitates istorum membrorum calori innato vt in tipis febrium: quare sentiunt se veluti confracta expergefactione ab hoc somno facta: sed nō in omnibus saltez equaliter. immo in frigidis pl⁹ vel his q̄ in humoribus abūdant frigidis: ideo dicit hic princeps plurimum. Alij dicūt phlebotomiā trahere humores vna cum spiritib⁹ ad exteriora: ⁊ cito post eam dormitio facta statim retrahit hos ad interiora durante adhuc impetu motus phlebotomie: et sic mēbra motu grauantur agitatiuo vnde in dispositis confractio sentit in membris. Sꝫ reuera talis agitatio plus perducit ad estuationem q̄ ad confractionem: sicut somnus inter duos pastus prandij et cene. ¶ Attēde primo ꝙ licet statim post phlebotomiam non sit dormiendum: somnus tamen cōpetit tribus aut quattuor horis post ipam scilicet dum sanguis phlebotomia motus perfecte resedit: et non solum post tres vel quattuor horas: immo post duas horas somnus concedit a galieno nono de ingenio capitulo tertio vbi de quodam paciente sinocham ait. Eum ergo minui extrahens sanguinem vsqꝫ ad defectionem. post duas autem horas minutionis cibum aliquantulum ei dedi iubens vt quiesceret et dormiret. ¶ Attende secundo ꝙ in phlebotomia magna vsqꝫ ad sincopim et in phlebotomijs q̄ virtute debili fiūt somnus minus differendus est q̄ in moderatis fortium sanorum phlebotomijs. In his enim conuenit vsqꝫ ad horam noctis somnum differre que et somno naturaliter deputata est: et in ea factus somnus non sic inquietat motu agitatiuo sanguinem et spiritus vt in die factus: nec confractionem efficit in membris exterioribus cuz iam tota die munita manserint vitali calore: et cautius vena ligata tenetur hora vigiliarum q̄ hora somni. In alijs vero virt⁹ multū debilis ꝯfortari indigēs festinare cogit nutriēs et somnū quib⁹ resurgat et viuificetur. ¶ Attēde tertio ꝙ regulariter et ordinate ī phlebotomat cibatio dꝫ pcedere somnū. Quia phlebotomia fieri iubet vacuis stomacho meseraicis ⁊ intestis a cibor fecib⁹ et venas inanit. Sꝫ sup vacuitatē dormire ē malū vtutē

deficiēs: vt ait princeps pmi tertia doc.2.ca.9. Scda regula est. balneuʒ calidū siue siccū fuerit quod stupha dr siue humidū quod dicitur tina ante phlebotomiā ministratū aggrauat fm plurimū ꝛ nocet i ea. Qr vel balneū est fortis caliditatꝫ: aut diu statur in eo: ꝛ sic inspissat ꝛ corru gat cutē: quare phlebotomus vix in eā penetrat et cū dolore; vel est tē perate caliditatꝫ aut pauca in eo ꝯtrahit mora: ꝛ sic reddit cu tem leuē et lubricaʒ: quare phlebotom9 vix sup venā stabitur figit donec scissa fue rit: ꝛ de leui labitur ad latera vene tan gens arteriā neruuʒ vel chordaʒ. Ab hac autem regula ve nit excipiēdus is q̃ habet sanguinē ve hemēter grossuʒ vix educibilē p phlebo tomiā: cui9 sanguis balneo subtiliādus est ꝛ liq̄faciēdus añ phlebotomiā vt li bere p eaʒ effluē pos sit. Inter balneū tñ et phlebotomiā interueniat tps quo motus hūoꝝ a balneo induct9 ꝛ spūs cesset ꝛ cutis redeat ad mediocritatē sue spissi tudinis ꝛ lenitatis ꝛ lubricitatē que a balneo est illata pdat ꝛ sic phle botomiā nō aggrauabit. Fiat ergo balneū vel p vnū diē vel p plures horas ātc phlebotomiā. Tertia regula est. phlebotomatus nō se teme re ꝛ auide post phlebotomiā repleat: sed ḡdatim reficiatꝫ. primo sbtilio rib9 ꝛ minoribus cibis: deinde grossioribus et maioribus escis. Quia innatus calor et vis digestiua p phlebotomiā sunt debilitati: q̄re stati nequeūt grossuʒ et magnū digerere nutriēs: donec pulatiue sanguinē et spūs a cibis subtilibꝫ recupauerint. Idem inuit rasis.7.almanso ris ca. de phlebotomia dicēs. Minutus pterea in die minutiōis nec i scdo repleatꝫ cibo: imo se moderās leui cibo cholerā rubeā reprimēte et extinguēte nutriatꝫ sicut est zirabes fortis acetositatis si nō in pectore habuerit aspitatē que hoc phibeat: quā si patiatꝫ zirabes ex carne agni na factū comedat ꝛ oua mollia. Et est zirabes cibariuʒ quod ex carne cocta ꝛ ouis simul in frictis cōficitꝫ. Et galli vulgariter hoc cibariuʒ car piam appellāt. ¶ Attende q̄ quidaʒ sanguine recesso post phleboto miā p° dare iubēt torrefactū panē infusuʒ in vino subrubeo claro: alij duo oua recētia mollia: alij aquā carnis vt aquā caponis vel vituli vel bouis: alij in calidis sucuʒ granatorū vel q̄nqꝫ folia herbe acetose. In frigidis v° quattuor vꝫ q̄nqꝫ folia saluie. Et nil puto melius q̄ primo offerre carnes electas subtilis substātie digeri faciles: vt carnes pdicū pullorum caponū aut fascanoꝝ nō reclusoꝝ sed liberi pastus cū pane electo ꝛ vino vinoso sbrubeo claro bñ liphato lipha mūdissima: qꝛ hoc edulio vt9 ꝯfortatꝫ bon9 sanguis nascitꝫ ꝛ optime nutritꝫ vniuersuʒ corp9 sic solitū refici. Quarta regula est bimēbris. Primū eius mēbrū est. post phlebotomiā nō cōuenit exercitiū neqꝫ venatiōis neqꝫ lucte neqꝫ hastiludij neqꝫ equitationis neqꝫ cursus neqꝫ gressus fortis neqꝫ vexa tiui negocij vel mecanici opis: sed ad hoc declinet phlebotomatus vt supinus iaceat. Talis nāqꝫ situs est idoneus debili virtuti facillimus membris aptissimus sedare turbationes et agitationes sanguinis et spūs ex phlebotomia. Cuius ratio est quia phlebotomia totū corpus commouet ꝛ omnia que in eo sunt disponēs humores ad inflammatio nē et corpus ad febrē si pseueraret agitatio sua: quare nō conuenit ex ercitij motus qui commotōnē ꝛ inflammationē adaugeat: sed potius quies que ipas pacificet. Scdm membrū est. balneuʒ resolutiuū post phlebotomiā non cōuenit: quia vtutem iam ex phlebotomia debilita tam sua resolutione deijceret ꝛ suo calore commotionē ꝛ inflammatio nem adaugeret corporis sanguinis et spirituū. Siguāter dicit resolu tionem faciēte: quia balneare manus et faciem in aqua rosata medio cris frigiditatis vtutem viuificat. Quinta regula est trimēbris dās tria remedia cōtra apostema quod ex phlebotomia accidit. Primū est si brachium in quo phlebotomia facta ē apostemetꝫ fiat phlebotomia de cōtrario brachio in simili vena talis et tanta qualem et q̄taʒ vtus illius qui phlebotomatꝫ sustinere poterit: vt humoꝝ accursus ad locuʒ apostematis in cōtrarium diriuetꝫ et pars humorū iam ibidem deflu xorum inde retrahatꝫ. Sed si pes phlebotomatus apostemetur tuti9

Balneum quoqꝫ anteq̄ minutio fi at plerūqꝫ aggrauat minutionē pro pterea q̄ cutē ingrossat ꝛ eam lenifi cat et ad labendum aptaʒ efficit cu tem nisi phlebotomandus multam sanguinis grossitiē habuerit. Et opꝫ ne phlebotomatus in se replēdo sit audax: sed fm ordinē nutriatur et ci bū primitus subtiliet. Et similiter o portet ne post ipsam exercitetur sed declinet ad hoc vt supinus iaceat: ne qꝫ post eā balneo vtatur resolutionē faciente. Cum aūt aliquis phlebo to matur ꝛ postea eius brachiū aposte matur ex altero brachio minuatꝫ fm

est phlebotomiā in brachio lateris eiusdem de vena epatis fieri q̄ de simili vena in pede cōtrario: quia directius et tutius diuer tit. Secundū est q̄ emplastrū factum de cerusa superponatꝫ apo stemati quod ex phlebotomia nascitꝫ vel vnguentum ipsius. Cu ius descriptio hec a mesue datur vndecima distīctōe antidotarij eius. R. cerusse merdasengi id est litargi ri añ.3. sex plū bi vsti scorie ar genti añ.3. q̄t tuor masticis olibani añ.3. duas et. ß. olei rosarū et aceti albi q̄tuʒ suf ficit. fiat vn guentum aut emplastrū qd est refrigerati uum repercus siuuʒ fluentiū humorū et de siccatiuū hoꝝ qui fluxerūt ꝛ confortatiuuʒ partis patientis. Tertiū est administrare cataplasmata fortiter infrigidātia in circuitu apostematis ex semperuiua: aut solatro aut lactuca: aut portulaca ad tollendum inflammationē ꝛ dolo rem circa locū apostematis et phibendū accursum humoruʒ ad eum. ¶ Attende q̄ ex phlebotomia nascitꝫ apostema: vel pptr do lorem ex plaga vel ex nimis forti ligatura vene: vel pptr fractu ram cuspidis phlebotomi in vena plagata: vel quia pcutitꝫ pter intentum neruus aut chorda vel arteria aliqua: vel propter ac cursum et impetuosum plurimi sanguis: aut nimium grossi ad locum vulneris vnde exire nequit. Et vndecunqꝫ fit presumitur apostema hoc de sanguine esse et de genere phlegmonis. Cuius dissolutio potius q̄renda est cum diuersione et repercussione ac refrigeratione a principio et resolutione postea cuꝫ anodinis hu ius quod manserit q̄ cum suppuratione ex maturatiuis ꝛ aper tione artificiali propter venas ꝛ arterias neruos chordas ꝛ pā niculos que ibidem sunt. Sexta regula est bimēbris. Primum eius membrū est. Cum phlebotomatꝫ aliquis superabūdans in humoribus phlebotomia facit ebullire humores et eos currere de parte in partem ꝛ pmiscet eos scilicet vtiles cū inutilib9 et bo nos cum malis ebullire facit: quia eos commouet et ipsos natu ra regere non sufficit pre multitudine. Et currere cogit de parte in partem: quia motu et ebullitione dilatantꝫ et maiorem locum occupant. Et permiscet eos: quia hos exagitat qui ante quiesce bant et hos per ebullitionem eleuat qui ante residebant. Scdʒ est q̄ in tali homine phlebotomia frequēs est necessaria vꝫ mul tiplicatione secūdationum vel multiplicatione phlebotomiarū principaliū. Quia vtus mole humoꝝ precoppressa ac debilitata facilius tolerat plures paruas phlebotomias vel secūdationes vna magna. Et minor fit ebullitio et transcursus humorum de parte in partem et permixtio hoꝝ dedecēs inuicem. Septima regula est bimembris. Primū eius membrū est. sanguis melan cholicus in corpore abūdans facit indigere frequēti phleboto mia. Iuxta illud ga. libro de phlebotomia ca. decimo. Sed i me lancholica quidē copia phlebotomare meli9 est. Et iterū ibi cap. decimoq̄nto ait. Iuuat sufficiēter splenē malignatū euacuatio sanguinis ex sinistra manu. meli9 aūt ē nō semel euacuare qd cō mensuratū: sed in duos ptiēdū dies. Non tñ sciui ppꝫ quid me dicis neglectuʒ est phlebotomare spleneticos. Ego eñ semp ma gnū iuuamē noui fiens si et librā quis euacuauerit vnā: hec ille. Causa vero huius est: qꝛ sanguis talis est grossus oppilatiu9 vix resolubilis tristificans animā. disponēs ad splenis inflationem quartanā sclirosim et melancholiā qui nullo alio purgandi mo do aptius educitꝫ aut facilius q̄ phlebotomia lati foraminis: qꝛ nec adheret parietibus venarū: vt sanguis viscosus grossus phle gmaticus: nec furit hincinde sicut cholerecus: ꝛ p eius eductionē cū phlebotomia phlebotomatus nō pducitꝫ ad hūoꝝ cruditates vel ebullitionē. Secūdū est q̄ frequētes phlebotomie tpe q̄ fiūt

q̄ tolerauerit: ꝛ super ipsum empla strū de cerusa ponatꝫ ꝛ ex fortiter ifri gidātib9 in circuitu ei9 fiat cataplas ma. Cūqꝫ aliq̄s eorū phlebotomatꝫ i quorum corporibus superabundan tes sunt humores phlebotomia fit causa ebullitionis illorum humo rum ꝛ eorum cursus ꝛ ipsorum per mixtionis: fit ergo frequens phle botomia eis necessaria. Sanguis quoqꝫ melancholicus facit vt fre quens minutio sit necessaria. Que in presenti quidem alleuiat: sed in senio peruenitur idē ad malas egri tudines ex quibus est apoplexia.

Amplius phlebotomia multotiens cōmouet febres: ꝛ multotiens resoluit putrefactionem. Omnis quoqꝫ sanus q̇ phlebotomatur illud quod in capitulo de potu diximus accipere debꝫ. Et debesᵉ scire ꝙ venaꝝ que phlebotomāṫ alie sunt tm̄ vene alie vero sunt q̇ sunt vene et arterie. Arterie ꝟo min⁹ phlebotomanṫ propter terrorē ei⁹ quod in eis existit de timore cursus sanguis. Et earū q̇dē dispositionū timor est ꝙ ex ea prouenit amirsima. Et hoc quidem est cū fissura fuerit vehementer angusta.

alleuiāt corpus: sed in senio pducunt ad malas egritudies ex q̇bus est apopiexia. Juxta illud rasis. 4. almāsoris ca. de iuuamētis et nocumētis phlebotomie. Ex frequēti sanguis minutione malignitas complexionū atqꝫ hydropisis ꝛ festina senect⁹ ac appetitiue destructio: ꝛ pulsus paruitas ꝛ stomachi: ꝛ epatis ꝛ cordis debilitas tremorqꝫ ꝛ paralysis nec non apoplexia: et postremo omniū virtutum naturaliū imbecillitas sepissime eueninire solēt. Cuius ratio ē: q̇a in omni phlebotomia cum eductione mali sanguinis multū de benigno solet educi tam sub forma sanguinis ꝙ̄ sub forma spiritus. Unde cōsumptio radicalis humidi passim acceleratur ꝛ calor īnatus citius deperit: et digestionis vigor minuitur: et phlegma subrepit tādem ip̄m suffocans. Octaua regula est bimēbris. Primū eius membrū est. phlebotomia frequēter inducit febres ꝛ inductas iaꝫ commouet ꝛ auget. Jd maxime contingit illis q̇ sub dominio cholere positi sunt vel ex naturali cōplōne vł ex frequēti estu vel ex regionis ardore vel ex arte laboriosa vel ex frequēti ira. Naꝫ dum tales phlebotomātur: nō premissis digestione et euacuatione cholere statim vehemēter ebullit cholera: que si putrefiat tertianā generat vel in spiritibus inflāmatus calor ephimeram inducit. Secundū membrū est. phlebotomia frequēter remouet putrefationem et p̄seruat ab ea massaꝫ sanguineā. Primo quia tollit oppilationes que sunt causa potior putrefactōis Secundo quia aufert conculcationē sanguinis in venis ex multitudine vnde liberius euentaṫ sanguis. Tertio quia aufert partem hūorū iā putrefactorū. Quarto q2 reddit diminuto sanguine naturam sollicitā ꝛ attentam magis in cōseruatōne residui ꝛ prohibitione a putrefactione. Nona est. vnusquisqꝫ san⁹ postꝙ̄ phlebotomatus fuerit debet illud bibere quod prius dictū ē capitulo de potu. scꝫ primi tertia doctrina secūda capitulo octauo paragrapho illo. Super cibū tamen duas brialas aut tres bibere non nocet ei qui cōsueuit: ꝛ similiter sano post minutionē. Et est briala vas vinariū tres cōtinēs. ʒ. quod etiā cad⁹ dicitur. Debet autē vinū quod tūc datur esse subrubeū clarū delectabile gustu mediocriter aqua mūda limphatū. Jpsū nāqꝫ cor plurimum confortat: digestionē iuuat: spiritus restaurat. ꝛ fit mūdus sanguis. quibus opus habēt phlebotomati.

c Et debes scire ꝙ ꝛc. Jn hac parte quita pricipali istius capituli quod est de venis que phlebotomanṫ p̄mo diuidit venas ꝛ exequiṫ de phlebotomia arteriarū. Secūdo agit de venis man⁹ q̄ phlebotomāṫ. ibi [Uene p̄terea man⁹] Tertio de venis pedū q̄ phlebotomanṫ ibi [Dicamus ergo] Quarto de phlebotomia venarum capitis furcule est ventris ibi [Jn venis autem que phlebotomantur et sunt in parte capitis.

¶ Jn p̄ma particula que est pn̄s textus p̄mo diuidit venā. Secūdo dat causam cur arterie minus venis solis phlebotomanṫ ibi [Arterie vero] Tertio assignat vtilitatē phlebotomie arterie vñ non nimius emanat sanguis ibi [Cum autem]

Jn p̄ma pte diuidiṫ vena in venā tantū scilicet que est vnius simplicis tunice p totū corpus dēpta vena arteriali: ꝛ caret motu fm dyastolē et sistolen qui pulsus dr: et venā que est vena ꝛ arteria simul. Uena quidē a modo substātie. Arterie ꝟo quia pulsat et est duplicis tunice p totuꝫ corpus dēpta arteria venali q̇ pulsat vt alie: sed ex vna sola simpli tunica cōstat. Arterie nāqꝫ sub noīe vene cōprehenduntṫ. Juxta illud gal. ca. vltimo lib. de phlebotomia. Q2 et arterias vēas noiabāt ātiq̇ et nobis alibi demōstratū est ꝛ ante nos alijs in cōfessione deductū est. Propter hoc igiṫ et adhuc ppṫ familiaritatē doctrie ꝛ breuitatē fmonis meli⁹ visū ē mihi nō scribē aliū libruꝫ de arteriotomia: sꝫ phlebotomie copulare sermoni.

Jn scōa dicit ꝙ arterie minus illis venis que sunt vene tm̄ phlebotomanṫ ppṫ duas causas. Prima ē quia ex earū phlebotomia timeṫ supfluus sanguis fluxus vix restringibilis vsqꝫ ad mortē: tum q2 arteria assidue moueṫ q̄re non sinit vulnus solidari: tum q2 cōtinet substātias subtiles calidas aperitiuas exilire paratas vt spiritus vitales et sanguinem arterialem. tum q2 sunt sicce dure plus ꝙ̄ vene: quare vix adherēt labia vulneris arterie illati. ¶ Attende p̄mo ꝙ quorūdā veterū fuit opinio vulnera arterie solidari nō posse. Juxta illud ga. q̇nto de ingenio ca. 6. Uulnera ꝟo q̄ sunt in pulsantib⁹ dictū est a q̇busdā medicis ꝙ nō posse solidari credātur. Alij vero asserūt expimētū sibi in hmōi sufficere. Nōnulli sue credūt rōni dicentes ꝙ vna ex pellicłis pulsatiliū venarū dura sit cartilaginosa: et durū corpus nō posse solidari: eo ꝙ ꝯsolidatio nō fit nisi i teneris corpibus quod testaṫ lapis a lapide n̄ posse solidari: nec later a latere. Siłr mēbra corpis. Non em̄ videmus cartilaginē cuꝫ cartilagine cōsolidari: nec os cū osse. Ossa nāqꝫ non cōiunguntṫ fm solidationē: sed fm id quod sup eis fit et coagulaṫ quod a medicis vocaṫ ossiua coagulatio. Et fm istos arterie nō sunt phlebotomādē ppter insanabilitatē vulneris. ¶ Attēde scdo ꝙ ga. ꝯrie his sentit dicto ca°. dicēs. Dico ḡ me vidisse pulsantes venas esse solidatas ꝛ carnē circa eas generari. in pueris quidē et mulieribus in fronte oculis ꝛ plantaꝛ in rasceta manus. Quidā em̄ iuuenis rusticus dum vellet sanguinē minuere vere quidē exn̄te: sicut ꝯsuetudo multoꝝ est ligato humero pulsus. i. vena pulsatilis tumefact⁹ est quē vulnerauit putās eum venā esse. Erat em̄ iuuenis nō multū assuetus in medicina. vulnus autem non magnū extitit: sed mox sanguis egressus est clarus rubeus lucidus ꝛ calidus resiliēdo egrediens ī modum pulsus. Cunqꝫ talia viderem ego et quidam medicus senex medicū exn̄s mox preparauimus medicinā conglutinatiuam et viscosaꝫ et oppilantem: tenensqꝫ fortiter vtraqꝫ vulneris labra et desuper de hac medicina apponens super medicinam mollem spongiam imposui ligans eam. Quod minutor medicus aspiciens admiratus est: nequaqꝫ me interrogans. Cum foras exiremus dixi ad phlebotomatorē eam quam minuerat venam pulsatilem esse: precipiens ei ne vena dissolueretur ante quartum diem neqꝫ sine me. Post quartuꝫ autē diem soluto brachio venam perfecte solidatam inueni. Tunc medicinam superponens et spongiam superligans multis diebus ligatum dimisi: donec vulnus omnino sanum factum est: hec galienus ibi. Secunda causa quare arterie minus venis solum phlebotomantur est timor ex parte dispositionum suarum: vt quia pulsatiles sicce et dure sunt: ne ex earum phlebotomia amirsima accidat: quod maxime accidit cum vulnus arterie vehementer strictum fuerit. quia tūc cutis arteriam tegens velociter consolidatur et arteria non: sed effundit sanguinem suum abunde sub cute quare tumet cutis quasi apostemata. ¶ Attende primo ꝙ galienus libro de notitia tumorum preter naturam capitulo tertiodecimo vocat hanc passionem auenrisma sic describens eam. Arteria vero deobstructa auenrisma hec passio vocatur. fit autem diuisa ea cum iam in cicatricem accedit preiacens eis cutis. Solius vero arterie vlcus manet inconglutinatum neqꝫ cicatrizatum neqꝫ cum carne obstructum. Consequenter Galienus huius passionis dat ibi signa: dicens. Cognoscuntur autem huiusmodi passiones in pulsu operantium causarum. Sed exprimentibus abscedit totus tumor retro currente ad arterias substantia que tumorē operatur: quem ostendimus in alijs esse sanguinem subtilem et flauuꝫ spiritui multo et subtili commixtum: mox autem et calidior est sanguis hic eo q̄ fm venas et percusso auenrismate profluit incōtinenter. Deinde ponit conuenientias et differentias inter auenrisma et apostema phlegmaticum dicēs. Secedit em̄ et in ydematib⁹ materia prementibus digitis et profundatur particula: sed neqꝫ est pulsus in hac passione et color est albus et ydema magis latuꝫ est et magis molle auenrismate. Postea ostendit quale malum sequitur ad auenrisma quando trumbosatur sanguis eius dicens. Attamen si aliquādo trūbus aliquis superueniat auenrismati sfakelum operatur. Uoco autem sfakelum corruptionem solidorum corporuꝫ vniuersam vt et neruis innascatur nedum carnibus vel vasis: hec galienus. ¶ Attende secundo ꝙ rarissime vulnus magnarum arteriarum: ꝙ̄uis stricti foraminis fuerit cito solidatur: immo frequentius amirsima inducit dato ꝙ in manus peritissimi medici ceciderit is casus. Teste Galieno quinto de ingenio capitulo sexto confitente ꝙ non vidit vnꝙ̄ nisi in vno solo vulnus hoc sanari: quod ipse sanauit. Ait enim ibi. Jn

hoc tn̄ solo vulnus hm̄ōi sanare ꝓspexi. Sed reliq̄s oībus quibus vene pulsatiles fuerūt incise passio quedā q̄ eporisma vocat orta est: quaꝫ matrē sanguis medici appellāt: i q̄busdā tn̄ magna: in alijs vo parua erat. ¶ Attende tertio ꝙ lꝫ arterie plagate vix solidabiles sint propter earū duritiē: medicus tn̄ de earū solidatōe nō debet desꝑare maxime i humido ⁊ molli corpore. Juxta illō ga. ibi. Dico aūt naturā vene pulsant ostēdere pelliculas eius duras esse ⁊ difficiles ad solidandum. nō tn̄ est necessariuꝫ ꝙ nō possint solidari. Propter hoc non opꝫ te desꝑatuꝫ esse de sui solidatōe maxime si vuln⁹ paruū

Cū autē affuerit securitas ꝙ ex ea sanguis nō fluat tūc ē maxie iuuatiua in egritudinibus ꝓprijs propter quas ꝑhlebotomat. Maius tamen iuuamentū quod prouenit ex minutione arterie nō est nisi cum in membro sibivicino male sunt egritudies quarū causa est sanguis subtilis calidus. Cūq3 arteria phlebotomatur que est ei vicina in qua nō erit timor maximū afferet iuuamētū. ¶ Vene ꝑterea manus q̄ phlebotomant nō pulsantes quidē suut sex cephalica ⁊ nigra ⁊ basilica ⁊ funis brachij ⁊ sceilez et illa que ꝓprio nomie ascelaris vocatur: ⁊ ipa quidē ē ram⁹ basilice.

sit ⁊ corpus naturalr molle. Videmus em̄ multotiēs venas pulsatiles incisas in pueris ⁊ mulieribus ꝓpter eoꝝ mollitiē cōsolidari: hc tamē difficilius alijs venis cōsolidant: lꝫ medicine carū vnius spēi sint. nō ei diuerse sunt: nisi qꝛ medicinā pulsantiū esse opꝫ sicciorem ꝟm ꝙ pulsantes non pulsantibus venis sunt sicciores.

In tertia dicit primo ꝙ phlebotomia arterie est vtilissima in egritudinibus ꝓprijs ꝓpter quas phlebotomat dū securi sumus ꝙ ex ea sanguis nō effluat plurim⁹ vix restrigibilis. Talis aūt nobis securitas adest in phlebotomijs ꝑuularū arteriarū: q̄ etiā sponte sepe ex semetipis clause restringunt postq̄ moderatus effluxit sanguis sine ligatura vel pharmaco aliquo cōsolidatiuo. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ moderni raro vl nūq̄ ex arterijs phlebotomāt. Qꝛ ex eis magnas phlebotōare periclosū est. Paruas vo vix reꝑire sciūt phlebotomatores ⁊ modo decēti aꝑire eas. Et idē mos n̄ phlebotomādi arterias fuit apō veteres an̄ tp̄a ga. Juxta illud ga. lib. de phlebotomia ca. vltimo qō est de arteriotomia. Igit quidē dignas rōne ꝟm magnitudinē arterias ꝓpter hoc fugiunt medici: scꝫ ꝓpter periculū emoragie. Paruas vo vt nihil magnū perficere potētes. Sed quo ad ꝑuas ga. corripit eos ilico subiūgens. Et nimirū et hc pleruq3 nobis vise sunt nō paruū iuuamē inferentes cū eo ꝙ cōsolidant absq3 auērismate. ¶ Attēde scdo ꝙ cū aliqua ex magnis arterijs incidit: vel a ꝓposito vel ex errore in phlebotomia vene vbi ꝑter intentū tāgit arteria vl casualiter in vulnere illato: euitari pōt periculū auērismat et fluxus sanguis superexcedētis incidēdo ex toto totaꝫ arteriā ꝟꝫ trāsuersuꝫ. Jux illō ga. ibi. Et nimirū etsi magna fuerit aliq̄ arteria et hec absq3 auērismate cōsolidat diuisa tota. ⁊ multotiens hoc ip̄m id quod ex emorogia periculū sanauit. Apparet em̄ qn̄ tota ꝑ totam seip̄m transuersalr abscindit alterutra partiū retracta alterutriq3 hac quidē sursum ꝑticule: hac aūt deorsum. Scdo dicit hic ꝑn. ꝙ maior vtilitas que ex arteriotomia ꝓuenit est cū i mēbro arterie vicino vel colligato mala est egritudo ex sanguine subtili calido vel imbibito i ca vel collecto ad ap̄a: vt arterie timpoꝝ qn̄q3 incidunt vel phlebotomātur in reumatibus calidis sanguineis sp̄ūosis descēdētibus ad oculū Et in scotomijs ac antiquis doloribus capitis calidis spirituosis arterie post aures. Juxta illud ga. vbi supra. Que ꝟm timpora arterias adhuc que post aures assuetudo est medicis incidere. Eas quidē que i īn timporibus in reumatibus que in oculis quecūq3 calida ⁊ spirituosa. Eas vero que post aures in scotomaticis maxime ⁊ quicūq3 diuturnis dolorib⁹ capitis ⁊ sp̄ūosis laborāt. Tertio dicit ꝙ cū arteria phlebotomat vicina membro ex sanguine subtili calido egrotāti phlebotomia in q̄ nō ē timor: maxīa ꝓuenit ide vtilitas scꝫ extirpatio totalis cāe ꝯiūcte egritudis ⁊ ex ꝯn̄ti egritudinis ipsi⁹. Juxta illud ga. vbi supra. Vbi em̄ molestat calidus sanguis ⁊ spirituosus in arterijs accruatur ibi est opus cōmunibus patiēti particule incisis arterijs. ¶ Sꝫ arguet aliquis cōtra hoc ꝙ dicit. in qua nō erit timor: quia videt ꝙ semꝑ sit timor in incisione arterie: ꝑ id gal. caplo vltimo libri de phlebotomia. Sed ꝓpter difficilem detentionē fluxionis sanguinis nō audent medici incidere arterias: vbi demū et phlebotomātes quidā quādo arteriam ꝑcusserūt cōfestim difficiliter sistunt emoragiā: et quādo q̄ meliora sunt operant in cicatrisatione existēte diuisione auenrisma fit: et nimirū. et mortuos quosdā scimus ex supposita arteria ei que ꝟm cubitum vene que interius: quosdā quideꝫ cōfestim ꝓpter circūpositum laqueum volētibus medicis sistere emoragiā in cancrenā deuenientes quosdā vo postea in auērismatis chirurgia corryptos. Dic ꝙ galienus ibi loquitur de incisione magnarū arteriaruꝫ: sed in incisione paruaruꝫ quasi capillariū nullus est timor neq3 superflui fluxus neq3 auērismatis: immo post emissionem sui sanguinis sponte restringūtur nullo adhibito remedio: vel cum moderata ligatura vel cum (leui incarnatiuo.

¶ Vene preterea manus ⁊c. In hac secunda particula q̄nte partis ꝑncipalis capituli istius primo agit princeps de phlebotomia venarū manus. Secūdo de phlebotomia arteriarum eius ibi [Arteria vero manus q̄ phlebotomat] Tertio de cautelis plurimis obseruādis i phlebotomijs venaꝝ manus ante et post et i hora phlebotōie ibi [Qui autem venam manus phlebotomare voluerit et non potuerit] Quarto de quibus premuniri debꝫ phlebotemator ibi [Oportet preterea vt minutor phlebotomos multos] Prime particule sunt q̄nq3 partes. Prima narrat venas brachij que ꝓphlebotomant ⁊ saluiores ex eis et locum ac dimensionem suarum incisionū. Secūda agit de phlebotomia cephalice in speciali ibi [Et cum hoc etiā oportet vt in cephalica a capite] Tertio de phlebotomia vene nigre et funis brachij ibi [Et in vena quidem nigra est timor] Quarta de phlebotomia basilice ibi [Basilica quoq3 est magni est timoris] Quinta ostendit a quibus corꝑis partibus vene manus educunt sanguinem ibi [Preterea scire debes q̄ sanguis ꝟm plurimum]

Prima pars est presens textus in qua primo numerat venas manus que phlebotomari solēt. Secūdo ostendit que ex eis saluior et que minus salua est ad phlebotomandum ibi [Eis vero omnibus sanior est basilica] Tertio locum vbi incidēde sunt ibi [Oportet autē vt omnes tres supra iuncturā aperiant] Quarto dimensionem ꝟm quam debent incidi ibi [Earum vero phlebotomia que fit ꝟm longitudinem]

In prima dicit ꝙ sex sunt vene nō pulsatiles magne man⁹ que solent phlebotomari. Prima cephalica dicit seu vena capitis. qꝛ potissime a capite: quod grece cephas dicit: sanguinem educit. Secunda dicit vena nigra etiam purpurea ⁊ vena communis ⁊ vena cordis ⁊ mediana et vena matricis. Nigra quidem ⁊ purpurea: quia plus alijs color eius vergit ad istos colores. Cōmunis vero: quia educit sanguinem a superioribus ⁊ inferioribus. Cordis autēꝫ quia a corde et pectoralibus directe euacuat. Mediana vero quia inter cephalicam et basilicā sita est ⁊ cōflata de ramis ambarum. Matricis autem quia a matrice sanguinem diuertit. Tertia basilica dicitur: a basis grece quod est fundamētum latine: quia sicut fundamentum subest parietibus et tecto sic hec vena subest cephalice et nigre: ⁊ quia euacuat a partibus inferioribus corporis que sunt velut fundamentum. Et basilica dextra vena epatis dr̄: ⁊ sinistra splenis: quia de istis mēbris sanguinem educunt. Quarta funis brachij dicitur: quia tortuose incedit ad instar funis. Et est primus cephalice ramus qui super manifestum superioris focilis extenditur. deide ad siluestre inclinatur ad focilis inferioris gibbositatem declinans: ⁊ in eo quod in inferioribus partibus rasecte siluestribus est spargitur vt ait princeps primi prima doctrina quinta summa quita capitulo quarto. Quinta nominatur scilem seu saluatella. De qua dicit rasis primo almansoris capitulo de venis. Ascellate vero pars altera que est inferioris loci per partem brachij que ē in profundo transit: que vsq3 adeo protenditur quousq3 ad caput inferioris focilis peruenit: et fit ex vno suorum ramorum vena que est inter medicum et auricularēꝫ que saluatella vocatur. Princeps vero primi prima doctrina quinta summa quinta capitulo quarto de sceilem dicit: ꝙ est ramus vene nigre protēsus inf mediū digituꝫ et anularē. Ait em̄ ibi de ramis nigre loquēs Ramus vero ipsius secūdus: et ipse est sceilem: procedit et inter medium et anularem diuiditur et protenditur. Sexta proprio nomine vocatur ascellaris: et est ramus vnus vene basialice ꝓtēsus versus mediū anularis ⁊ minimi digiti. ¶ Et circa hanc attende ꝙ duplex est ascellaris vena. Vna est magna et principalis: que a vena magna ascendente per ascellam ad brachium

tendit: ⁊ basilica est ram' eius: vt ait pnceps caplo p̄dicto. Alia est pua nō pncipalis: sʒ ramus rami magne ascellaris. Et de hac parua hic intēdit. ¶ Attēde scdo q rasis.7.almā.caplo de phlebotomia nō numerat nisi qnqʒ venas in brachio solitas phlebotomari dicēs. Uene q ex more in minutōe incidi solēt sunt cephalica: et matrix vena: ⁊ vena q dr funis brachij: ⁊ basilica et saluatella.

Eis vero ominibus sanior est basilica: cephalica vo minus. Opʒ autē vt oēs tres supra iuncturam aperiātur ⁊ nō sub ea neqʒ i ea: ideo vt egrediatur sanguis bene. et taliter vt saliat: ⁊ vt sit securitas a nocumentis neruoꝝ ⁊ arteriarū: ⁊ similiter cephalica. Earuʒ vero phebotomia q fit ſm longitudinē ad consolidandum est tardior: qm ipse sunt ꝯiunctionales. In nō cōiunctionalibus vo res est ab hoc diuersa. Et in sciatica quidem ⁊ i sceilem ⁊ in alijs venis meli' est vt ſm lōgitudinē phlebotomenſ.

Uideſ q omittere venā q ꝓprie ascellaris dr. Uerū ꝺscriptio sceilcʒ seu saluatelle quā libro pˀo dat ascellari cōpetit ꝓprie dicte ¶ Attēde tertio q p̄ter ser venas q̄s dic hic pnceps in manu de more phebotōari est quedam alia q inter pollicē ⁊ indicem phebotomari solet loco cephalice: qꝛ est ramus ei' ⁊ sepius phebotomaſ q funis brachij. Est ⁊ alia in medio dorsi pue man' quā tpe meo barbitōsor cameracēsis loco vene cordis nō apparētis in brachio phlebotomauit ⁊ bn̄ successit. ¶ Attēde q̄rto q loca ⁊ ortus venaꝝ man' sic descripsit rasis.7.almā.caplo de phlebotomia. Cephalica vo ⁊ matrix ⁊ basilica in brachij curuatura ab interiorib' inueniunſ Basilica nāqʒ est vena q in ipsi' pte domestica ꝯspiciſ: q a loco q est sub ascella ꝓcedit. Cephalica aūt ē in pte siluestri ⁊ ex pte spatule descēdit. Sʒ matrix vena ex vno ramo cephalice ⁊ alio basilice admixtis cōponiſ q in medio haꝝ posita est. Uena aūt q brachij funis dr ossi qd i brachio alti' existit supponiſ. Saluatelle vo locus in dorso man' ē in loco q est inter auricularē digitū ⁊ medi- (cū. hec ille.

In secūda dicit q inſ venas brachij basilica ē sanissima oīʒ ad phlebotomādū: ⁊ cephalica min' sana ceteris: mediana vo neqʒ tam sana sicut basilica: neqʒ tā modicū sicut cephalica. ¶ Cōtra dic rasis.7.almā.caplo ꝺ phlebotomia. Qꝛ si cephalica vna tm̄ incisione apiatur: oībus alijs venis i minutione magis secura erit. Item dicit pnceps in pte seq̄nti q plurimū erroris q euenit i minuēdo cephalicā nō ꝓuenit ex pcussione vna: licʒ sit magna: imo nō accidit nocumētū nisi ꝓpter iterationē pcussionū: basilica q est magni timoris. ¶ Attende q in aliq̄bus auicēnis sic scribitur iste pagraph'. Eis vo omnibus sanior est cephalica. Et tūc expone sanior. i. securior ⁊ minus periculosa q ad incisionem. Non em̄ timetur in ea percussio nerui sicut in mediana: nec icisio arterie sic i basilica: qꝛ neqʒ neruo neqʒ arterie mltū ꝓpinqua est. Alij libri hn̄t. eis vo oībus sanior est basilica: cephalica vero minus. Et sic expone sanior. i. cōueniētior ⁊ vtilior in sanguīea repletione toti' corpis ceteris pibus: puta vt nō sit egritudo magis superi' q inferius: aut in medio corpis: sed repletio sola vlis Hui' rō est triplex. Qꝛ directi' ⁊ breuiori via sanguinē euacuat a fonte suo. s. epate. Scda est qꝛ plus tēpat calorē epatis q ex sanguinis repletione accidit ⁊ tollit directi' oppilationes a venis capillaribus epatis ex cōculcatione sanguīs in eis. Tertia est. quia grossum sanguinē nondū depuratū euacuat: phebotomia vo cephalice subtilē ⁊ depuratum. Per hec soluūtur obiecta.

In tertia dicit q tres vene principales brachij. s. cephalica: basilica: ⁊ nigra: debent incidi supra iuncturā: seu plicaturā cubiti: ⁊ nō in ea: neqʒ sub ea ꝓpter duas cās. Prima est vt sanguis libere exeat: ⁊ sic vt saliat nō quidē in altū sicut sanguis arteriaſ: sed in directo foraminis vene riuulose effluat vt vinū a dolio. Impedit em̄ curuatura brachij directū sanguīs saltū sicut curuitas riparū ⁊ alucoli directū fluminis cursum. Scda est assecuratio nō tangēdi neruos neqʒ arterias in phlebotomādo q sunt venis ꝓximiores in iunctura brachij: ⁊ sub ea q sup cā q̄re facili' errādo pūgunſ. Et lʒ cephalica sit vna ex his tribus: eam tn̄ repetit cum expressione dicens. Et silr cephalica dʒ supple phlebotomari supra iuncturā brachij: qꝛ sanguis inde liberi' salit: lʒ nō sit timor

de percussione nerui aut arterie in eius aptiōe: sed timor apostematis ex gemīa ipsius pcussione: qd plus in iunctura vel sub ea accidit q sup ipm̄ ꝓpter impedimētū liberi exit' sanguinis ex brachij plicatione.

In quarta dicit pˀo q phlebotomia triū venarū pˀcipaliū brachij que fit ſm longitudinē vene tardius ꝯsolidatur illa q fit transuersalit vel i latitudic.

Et cū hoc etiā opʒ vt in cephalica a capite musculi moueaſ ad locū lenē Et dilatetur phebotom'. Et phlebotomus phlebotomū nō sequaſ: qm̄ faceret apostema. Plurimū autē erroris qui euenit in minuēdo cephalicam non prouenit ex percussione vna licet sit magna: immo non accidit nocumentum: nisi propter iterationem percussionū. Et que ex ipsius phlebotomia plus tardatur est illa que fit in longitudine. Cuius quidem phlebotomi sunt dilatandi si voluntas affuerit vt secūdatio fiat.

Cui' rō est: qꝛ vene ille sūt cōiunctionales. Et dicunſ ille ꝯiunctionales q ſm longitudinē suam extendūtur supra iuncturaʒ plicabilē: vt basilica ⁊ nigra supra iūcturam cubiti: ⁊ cū mouetur iūctura labia vulneris vene elōgātur q̄re tardatur cōsolidatio vulneꝝ earum. Iuxta hoc dic rasis in toto ꝯtinente caplo de minutione vene. Que sunt i articulo: sicut basilica: cardiaca: cephalica: ⁊ vena q est sub genu debēt minui p latitudinē: sinaūt p trāsuersuʒ. Sed per longitudinē nō aperianſ qm̄ apiretur vulnus qn̄ colligiſ manus aut pes: ⁊ longa erit glutinatio ipsi'. Scdo dic q in venis nō ꝯiunctionalibus dū phlebotomanſ res est ab hoc diuersa: sic scʒ q icisio facta ſm longitudinē citius in eis ꝯsolidaſ. Cuius rō est: qꝛ latera plage ſm longitudinē corpis ⁊ longitudinē vene facte cū adiutorio ligature se tangunt q̄re cito ꝯsolidanſ. Sed latera plage illate ſm latitudinem a seinuicē elonganſ pte supiori trahente se sursum vsus ꝓpriā originēʒ ⁊ inferiori decidente deorsum sua grauitate. Tertio dicit q meli' ē phlebotomare ſm longitudinē venā sciaticā q iuxta cauillā pedis exteriorē incedit ⁊ sceilem. i. saluatellā. ⁊ alias venas nō ꝯiunctionales: qꝛ plage caꝝ lōgitudinales facilius sanāſ: ⁊ cōiſ in his nō q̄ritur secūdatio: imo etiā in incisionibus apostēatū p̄terq i fronte ꝯcipiſ i lōgū aptio fieri.

Et cū hoc etiā oportet. In hac scda pte dat septē regulas circa phlebotomiā vene cephalice. Pˀia ē. in phlebotomādo cephalicā opʒ attendere vt phlebotom' moueaſ. i. elongeſ a capite musculi qd durū sentiſ sub tactu digiti: ⁊ applicetur ad locū lenē mollē ⁊ venosum carne circūdatum parūper desuper brachij iuncturā. Id premonuit nos rasis.7. almāſ. ca. de phlebotomia dicēs. Oportet ne pcussio fiat in initio musculi: sed loc' inq̄ratur mollior ⁊ ibi pcussio fiat: qꝛ vuln' in capite musculi valde dolorosum est ⁊ ꝺ spasmo suspectū. Scda est. dilatetur phlebotomus. i. sit cuspis phlebotomi lata q phlebotomari dʒ cephalica vt vene impmat amplū foramē a q grossus sanguis libere effluat ⁊ inde ꝓhibeatur apostematis euētus. Tertia est. phlebotom' phlebotomuʒ nō seq̄tur. i. nō pluries: sed solū semel cū phlebotomo cephalica pcutiatur: qꝛ si pluries pcuteretur ꝓueniret inde apostema ex dolore illato vel accursu sanguīs descendere ꝓni ad locū vulneris. Quarta est. error vt plurimū contingens in phlebotomia cephalice nō prouenit ex percussione vna: lʒ magna fuerit ⁊ amplā intulerit plagā. imo nō supuenit in ea nocumentū nisi ex iteratione pcussionū. Signāter dicit plurimum qꝛ qn̄qʒ cōmittitur in ea error ⁊ supuenit apostema vel ex strictura foraminis vel ex strictura ligature vel ex forti motu man' post. Iux illd rasf septimo almā. caplo de phlebotomia. In cephalica nāqʒ cū nō vna tm̄ sed pluribus vulneraſ pcussionibus vel qn̄ foramē existens angustum cito clauditur vel cū vehemēter stringiſ ex ligatura vel cū fortiſ moueſ vel manu aliqd perficitur opus vel laborē pati cogitur apostema fieri consueuit. Que tn̄ si vna tm̄ incisione apiatur oībus alijs venis i minutione magis secura erit. Quinta est. illa phlebotomia cephalice pl' alijs tardatur. i. tardius ꝯsolidaſ: q fit in longitudie. Quia cephalica est ex cōiunctionalib' venis: q̄rū plage aperiūtur ex motu iuncture versus interiora ⁊ anteriora q frequētius fit. Sexta est. phlebotomi quibus aperiūtur cephalice sunt dilatandi id est esse debēt late cuspidis si voluntas assit secūdationis: qꝛ q̄to latius foramen inferūt tanto hoc tardius consolidaſ. ¶ Attende q in secūdatione q dr aliter apoforesis obseruandū est primo vt in fortibus citius: ⁊ in debilibus tardius fiat. Secundo q si ligatura soluta ⁊ labijs vulneris suauiter elongatis non effluat sanguis nō percutiatur vulnus cū digitis fortiter neqʒ cuʒ vnguibus vuln' aperiatur per violentiā. Sed sic dimittatur vel cū la-

tere lanceole sanguis coagulatus super vuln' dulciter remoueaꝛ. Iuxta illud rasis vbi supra. Si aūt apoforesis fuerit faciēda oportebit vt i forti citius ⁊ in debili tardi' fiat. Et si apoferisi facta sanguis exire nō possit locus tñ digito nō est cōprimēdus: sed vt añ sic dimittaꝛ oꝛ: cum nullum ex hoc seq̄tur malū. Aut qd̄ ex sanguine sup os vulneris cōgelatū fuerit cū latere lāceole remoueatur. hoc ei melius existit q̄ ip̄z torq̄ndo aut vngue feriendo mouere: vt stolidi facere consueuerunt.

Septima est. cum cephalica nō inueni tur supra curuaturā brachij vbi phlebotomari solet: vꝛ quia nimis gracilis est: vꝛ q: est in carne cāt adi pe plurimū sepulta: et expedit vt ex hac sanguis extrahatur phlebotometur aliquis ex suis ramis qui sunt in siluestri asseid. i. i exteriori p te arūdinis superioris brachij: puta funis brachij vel vena illa q̄ est inter pollicem ⁊ indicē. Equiualet eñ harum phlebotomia phlebotomie cephalice. ⁊ qñq3 magis proficit in diuersione ⁊ minus debilitat.

Cum aūt eaz nō inueneris quere aliquē ramoꝝ eius qui sunt in siluestri asseid. Et in vena quidē nigra est timoꝛ ꝓpter neruū qui est sub ea: ⁊ qñq3 est inter duos neruos. Tibi igitur cauere debes vt ip̄am in longitudine phlebotomes ⁊ ad inferiora. Et fortasse super eā erit neruus subtilis tensus sicut chorda. Et tunc quidez oportebit vt hoc cognoscatur: ⁊ caueatur ne percussio in eo cadat: ⁊ ꝑueniat inde stupoꝛ perseuerans. In eo autē cuius nerui sunt grossiores ramus iste magis manifestus ē. Et erroꝛ qui in ipso ē: est deterioris nocumenti: quare cū erroꝛ acciderit: et

Et in vena quidē. In hac tertia p̄te primo agit de phlebotomia vene nigre. Scd̄o de phlebotomia funis brachij ibi [Funis aūt] In p̄ma p̄ticula tangit q̄ttuoꝛ p̄icula circa phlebotomiā vene nigre. Primū est q regulariter sub ea est neru': qui si pungatur vehemēter dolet ⁊ de leui spasmatur. Scd̄m est. q qñq3 hec vena inter duos neruos sita est: ⁊ tunc phlebotom' de facili labiꝛ a corp̄e vene ad alterū laterū ⁊ pūgit neruū: vñ oritur doloꝛ ⁊ qñq3 spasmus. Cōtra hec p̄icula dat hāc cautelam: q hec vena phlebotomeꝛ in lōgitudine declinādo parū ad inferiora. In longitudine q̄dē: q: nō est p̄sumendū q adeo phlebotom' ꝓfundetur: vt totā penteret latitudinē vene sub ⁊ supra vsq3 ad neruū suppositū: ⁊ sic euitatur primū p̄iculū. Et incisio eius in longitudie maxime elongatur a neruis sibi lateraliter iuxpositis: vñ euitaꝛ scd̄m periculum. Ad inferiora vero parūper declinet: q: neruus q̄ supponitur ei vt plurimū decliāt parū superi' qñ est vnus tm̄ sibi supposit'. Tertiū p̄iculum nō regulariter neq3 vt in plurib' s3 qñq3 ꝯtingit: iō dicit fortasse tē q īterdū neru' subtiꝛ tēsus velut chorda sup venā nigrā directē īcedit Cui' remediū ē attēte euitare tactū nerui illi' pūctura phlebotōi: ne nascaꝛ ide stupoꝛ p̄seuerās. i. ablatio sensus hui' mēbri qd̄ recipiebat ab h̄ neruo sensum diu permāsura. Quartū est ceteris maꝛ': ⁊ est cu3 neru' venam nigrā equitans est grossus ⁊ manifest': qualis in corp̄ib' grossorum neruorum solet inueniri: in quo si erroꝛ cadat p̄cussionis seu punctiōis ꝓueniet inde nocumentū peius acerbi doloris: aut vēturi spasmi q̄ si neruus esset p̄uus ⁊ gracilis. Iuxꝛ illud principis q̄rti q̄rta tractatu. 4. caplo p̄io. Neruis ꝓpter vehemētiā sensus coꝝ ⁊ ꝯtinuitatē suā cum cerebro accidunt dolores ex vulneribus vehemētes valde ⁊ lesiones valde magne sicut spasmus ⁊ p̄mixtio rationis. Or si is erroꝛ iam acciderit ⁊ phlebotomo iste neruus iam p̄cussus fuerit dat remedia quattuoꝛ. Primū est q nō ꝯsolidetur phlebotomia. i. plaga illata neruo per phlebotomū. imo sup hanc ponaꝛ aliquid qd̄ prohibeat ip sam consolidari. Iuxta illud rasis. 7. almansoris caplo tertio. Vulnus preterea si iuxta neruū vel in neruo fuerit: ⁊ strictum extiterit nō consolideꝛ donec p̄tereāt dies ⁊ a phlegmone securū fuerit: imo medicamina desuper ponātur apitiua ⁊ locus sꝛ oleo tepido inungatur. Postq̄ autem duo dies vel tres preterierit ⁊ doloꝛ sedatus fuerit: ⁊ locus a phlegmone securus fuerit ꝯsolidatiuis vtendo: tūc vulnus cura. Scd̄m est q vulneri illius nerui adhibeaꝛ medicamentū adhiberi solitū vulneribus neruoꝝ. Qd̄ quarti q̄rta tractatu q̄rto caplo tertio sic ꝯscribit p̄nceps. Glutinū alboti. i. terebithina est de melioribus medicinis vulnerum neruoꝝ: verū illis q̄ sunt sicut infantes ⁊ mulieres ⁊ cui' est cōplexio vehemētis humiditatis sufficit qd̄ est sicut glutinū alboti solū. In illo aūt cuius cōplexio est siccioꝛ ⁊ caro durioꝛ: oportet vt misceatur cu3 eo euforbiu3. Tertiū est q vulneri nerui nō adhibeatur res infrigidās

sicut solatrū siue morella ⁊ sandalus. Quia frigidū inimicū est neruis ossibus dētibus cerebro spinali medulle calidu3 vero vtile ⁊ amicū ampho. q̄nta. Quartū est vt nerui vulnus ⁊ totū nerui corpus oleo calefactiuo fricetur ⁊ inungaꝛ. Iuxꝛ illud p̄ncipis caplo scd̄o tractatus quarti fen quarte q̄rti. Et qñ accidunt vulnera in neruis tūc non oportet vt propter ēt ad incarnationem: sed oportet vt incipiaꝛ a doloris sedatione vaporādo cum pānis calidis ⁊ cum oleis calefactiuis. ¶ Attende q rasis septimo alman. caplo de phlebotomia fere similia p̄icula ⁊ siles cautelas circa phlebotomiam vene nigre tradidit dicēs. Cu3 autem subvena matrice neruus consistat si lanceole extremitas vsq3 ad ip̄m p̄ueniat atq3 pungat post minutionem accidet mollicies permansiua que forsitā semp̄ manebit. Quapropter quisq3 cauere d3 vt lanceole extremitas nō ad eum locū vbi sentitur neruus: sed ad eam p̄tem ab eo remotā perducatur. Si autem apostema inter duos existat neruos vena in longitudine est incidenda: ⁊ hoc modo est cauendū a neruo qui vene vicinatur cū sensui occurrerit. Si aūt forte contingat neruū subtilissimū sub ea esse qui sensui manifestari non poterit ⁊ incidatur destruꝛ oīno si lanceola cū qua minutio fit ad fundū peruenerit: ⁊ in brachio fiet obdormitatio q̄ in longum durabit tēpus. Non igitur est in eius custodia melius q̄ vt minutionis vulnus ad profundū nō perueniat Si tamen aliquē paruum neruū quādoq3 incidi contingat non erit nocumentum vt nerui q̄ sensu comprehenditur.

neruus ille percussus fuerit nō consolides phlebotomiā: imo super ea3 pone qd̄ ipsius prohibeat cōsolidationē. Et eius quidē medicamentu3 est sicut medicamentū vulneris neruorum. Et nos iam locuti fuim' de ipso in libro quarto. Caue tibi p̄terea ne res infrigidās ad ip̄m ꝑueniat: verbigratia. sicut solatrū ⁊ sandalus: sed ip̄3 ⁊ totū corpus ei' oleo calefactiuo frica. Funis aūt brachij melius est vt trāsuerse phlebotometur nisi vtrinq3 fuerit flexuosa: cū tūc in longitudine phlebotometur. Basilica q̄3 magni ē timoris ꝓpter ea q arteria cadit sub ea: ⁊ q neru'

In secunda dicit q melius est vt vena que funis brachij diciꝛ transuerse phlebotometur nisi fuerit flexuosa vtrinq3 videlicet superius ⁊ inferius hic sursum tendens: hic deorsum declinās f'm situm: vt repens coluber: q: cum incedit non recte sed transuersupra focile superius brachij ⁊ sit de venis non cōiunctionalib': ⁊ sanguis libere effluat ex plaga transuersa: ⁊ plaga facile consolidabitur: nec ita facile superueniet erroꝛ trāsuerse incidendo f'm vene incessum. Or si vtrinq3 flexuosa fuerit: melius erit vt ipsa incidatur in longitudine: q: sanguis qui in ipsa inundat habens aliquid ex impetu ascensus: ⁊ aliquid ex impetu descensus melius effluet ex illata plaga f'm longitudinē brachij. comparatis cū eleuatis partibus vene ad p̄tes depressas fere simile est: ac si vena ista directe in longum protensa foret.

Basilica quoq3 magni est. In hac parte quarta q̄ est de phlebotomia basilice primo agit de periculis que sunt in minuendo basilicam. Secūdo de cautelis habendis circa inflationē ex ligatura basilice ibi [Cunq3 ligaueris f'm plurimū] Tertio de cautela habēda in cuiuslibet vene phlebotomia vbi ex ligatura superuenit tumoꝛ similis lenti aut ciceri ibi [Cunq3 quālib3 ligaueri'] Quarto de duplici cautela in phlebotomia basilice ⁊ reiteratione periculi vnius prius tacti in eius phlebotomia ibi [In basilica quoq3 phlebotomanda] Quinto de signis erroris ex percussiōe arterie in phlebotomia basilice ibi [Signum vero erroris] Sexto de remedijs ibi [Tunc ergo succurre] Septimo de malo fine ad quē peruenīꝛ ex fluxu sanguinis arterie ⁊ strictura nimia ad stringendum eum ibi [Amplius plurimi]

In prima parte dicit q in phlebotomādo basilica3 est magn' timoꝛ propter quattuoꝛ pericula in phlebotomia eius inuenta. Primū periculum est ne arteria q̄ sub ea est cū phlebotomo vulneraꝛ: vñ sanguis effluat vix restringibilis. Secundū est ne neruus pungaꝛ qui sub ea existit ad cuius pūcturam sequiꝛ doloꝛ

acerbus ⁊ interdū spasmus ⁊ alienatio mentis. Tertiū est. ne pū gatur musculus q̄ sub ea cadit maxime in ipsi' pte neruosa: vñ dolor fortis aut spasmus insurgat aut apostema. Quartum est nō sepe neq̄ vt in pluribus s3 raro ɔtingēs vt cū basilicā due cō comitant artie ⁊ altera eaꝝ signata fuerit vt cuitetur a phleboto matore altera vero nō percepta fuerit: tūc periculū est ne illam nō perceptam phlebotomus vulneret: ⁊ inde contingat vel flux' sanguis super excedēs vł mater sanguinis dicta auērisma. Oportet ergo vt medicus ⁊ phlebotōator hec picula ñ ignorent: sed ab eis attente caueant. Primum hoꝝ periculorū pmeminit rasis septimo almāsoris capitulo de phlebotomia dicēs Sub basilica aūt magna locatur arteria ei existens vicina: quapropter minutionē in ipsa cum magna fieri conuenit cautela oīa obseruando: ⁊ precipue si non grossa ⁊ manifesta ⁊ plena fuerit.

⁊ muscil' etiam sub ea cadunt. In ipsam ergo phlebotomādo tibi caue: qm̄ si pcussio fuerit ī arteria sanguis nō restringetur nisi difficillime. Hominū quoq̄ sunt quidā quoꝝ basilice due associantur arterie. quarum vna cū signata fuerit existimabitur iam q̄ sit securitas de altera: ⁊ fortasse pcutietur altera. hoc igiť scire debes. Cunq̄ ligaueris fm plurimu3 rei accidet ibi inflatio qñq̄ ex arteria qñq̄ ex basilica: ⁊ qñq̄ ex vtraq̄. Et qualitercunq̄ fuerit ligaturā soluere debes: ⁊ inflationē molliter inungere debes: deinde ad ligandū redi. ⁊ si inflatio reuersa fuerit reitera. Qđ si non iuuerit q̄d erit in hoc si basilicā dimiseris: ⁊ ad ramū qui ascellaris vocatur redibis: qui q̄dem est illa vena q̄ sup domesticū asseid ad īferiora existit. Inflatio nanq̄ multotiens errorē efficit. ⁊ ligatura sepe arterie pulsu3 quiescere facit: ⁊ ipā3

In secūda dicit primo q̄ cum brachiū ligatū fuerit pro phlebotomādo basilica3 accidit vt plurimū in parte phlebotomanda inflatio vel ex arteria iuxtaposita que inflatur: vel ex basilica vel ex ambabus. Et vndecunq̄ fuerit inflatio non illic fiat aptio aliqua cū phlebotomo: sed ligaturā ptinus dissolue ⁊ locum inflatū suauiter inunge oleo oliuarū dulci vel camonillino vel anetino: q̄tin' p illō tumor resoluať discernere phibēs artiā avēa. Quo resoluto redi ad ligādū: ⁊ si rursus īflatō redeat solue ligaturā ⁊ inūge vt pri'. Scđo īterrogat si p dictā inūctōe3 nō cesset inflatio ex ligatura sic q̄ apte discerni possit basilica ab artia q̄d erit in h̄ si basilicā dimiser' ñ phlebotomās eā ⁊ te applicueris ad phlebotomandū ramū basilice qui ascellaris dicitur. q̄si dicat. bonum erit ⁊ conueniēs vice basilice phlebotomare ascellarem in cuius phlebotomia de percussione maioris arterie nullum iminet periculum. Tertio dat cām quare inflatio ex ligatura in phlebotomia basilice prius resoluēda est per dissolutione3 ⁊ inunctionem q̄ apiatur. Quia hec inflatio sepe parit errorem ⁊ frequēter ligatura fortis quiescere facit pulsum arterie quo ipsa discernitur a vena sola: ⁊ arteriā erigit supra basilicam credere faciens q̄ sit vena sola: quare percutitur ⁊ vix restringitur sanguis inde effluens. Propterea rasis dixit septimo almāsoris capitulo de phlebotomia. Cum nō videris basilicā ⁊ erit necesse vt ex ea per tactum inuēta fiat minutio: melius est vt eam dimittas ⁊ ad aliam accedas: vnde oportet vt aliquē ex ramis perq̄ras: vt est vena ascellata ⁊ que ei sunt similes.

In tertia dicit q̄ cū vena aliqua phlebotomāda quecunq̄ fuerit stringendo ligatur ⁊ ex ligatura tumor lenti similis aut veluti cicer super eam apparet: illa facienda sunt que precōsultata sunt in inflatione basilice vt sc3 ligatura soluatur tumor inungatur donec sit dispersus: post iterū ligetur: ⁊ si insurgat tumor rursus inungatur: nec aperiatur vena donec tumor ex ligatura apparere desierit ne causa tumoris error cōmittatur in pcussione vł sanguis exire phibeať.

In quarta dat primo duas cautelas in phlebotomia basilice. Prima est q̄ q̄tomagis in phlebotomia eius descensus fiet versus arundines brachij tanto erit sanius id est securius ab arterie punctura: quia q̄toplus arteria descendit versus arundines. tanto amplius profundatur: ⁊ a basilica distantior redditur. Secūda cautela est vt basilica phlebotomo aperiatur in distantiori parte eius ab arteria q̄ incidi timeť. Has duas cautelas prememinit rasis septīo almāsoris capitulo de phlebotomia dicens. Qr si ex basilica tm̄ minutionem facere volueris loc' ante brachij ligationem est tangendus: et postq̄ pulsus cognitus fuerit erit signandus: ⁊ deinde ligeť: ⁊ summo opere obseruetur quatinus a loco signato q̄tomag' fuerit possibile percussio elongetur. ⁊ ad partē manus descendendo fiat. Arteria nanq̄ q̄toplus ad partē manus descendit tanto magis profundatur et a basilica separať que sepatio īcipit in cubiti curuatura. Scđo resumit duo media pericula predicta ī phlebotomia basilice dicēs. q̄ nō solum ex parte arterie contingit error in eius phlebotomia: sed etiā ex parte musculi ⁊ nerui qui sub ea sunt. Et si pungātur dolore3 maximū particule inferunt ⁊ fortasse spasmū. Et qr remedia puncture nerui tacta sunt in parte que de phlebotomia vene nigre agebat ⁊ similia competunt puncture musculi silet hic de ipsis.

eleuat ⁊ ponit ipām supremam ⁊ existimatur q̄ sit vena ⁊ phlebotomať. Cunq̄ quālibet ligaueris vena3 et ex ligatura super eam puenerit aliquid qđ sit simile lenti aut ciceri fac in ipso qđ in basilica diximus. In basilica quoq̄ phlebotomāda q̄toplus ad brachiū descenderis erit sanius. Phlebotomus pterea in venā pcedere d3 ad diuersitatē ptis artie. In basilica q̄3 nō solū ɔtigit error ex pte arterie: s3 muscul' sub ea ē ⁊ neru': p quos ēt puēit error: hoc q̄dē iā tibi diximus. Signū vero erroris in basilica ⁊ q̄ arteria iam est percussa est q̄ sanguis egrediť subtilis ruffus q̄ saliendo manat ⁊ lenificatur cū ea tact' ⁊ ipā fit īferior. Tūc ergo succurre: ⁊ ī vulneris orificio parū de pilis leporis appone cū pauco pulueris thuris ⁊ sanguis dracōis ⁊ aloes ⁊ mirrhe ⁊ pauco alcolcatar ⁊ azegi. Et super ipsa3 ex aq̄ frigida q̄

In quinta dat quinq̄ signa cōmissi erroris ex percussione arterie in phlebotomia basilice. Primū est q̄ sanguis a vulnere effluens est multum subtilis ⁊ spirituosus qualis esse solet sanguis arterialis respectu venalis. Secundū est color ruffus igneus quodāmodo splendēs exeuntis sanguinis ⁊ non purpureus ad obscurum vergens: vt sanguinis venalis. Tertium est. q̄ sanguis exiens saliendo effluit non recte ante se: sed tendendo sursum propter multitudinē immixti spiritus ⁊ subtilitatem substantie ipsius. Quartū est. q̄ tactus cu3 ea lenificatur id est digiti tangentes arteriam percussam nō plenam vel tensam: s3 mollem ⁊ vacua3 eam inueniūt propter effluxum contentorū in ea. Quintum est. q̄ ipsa arteria sit inferior sic q̄ non resistit prementibus digitis: sed cedit sub eis inanita contēto. Aliqua ex istis prememinit rasis septimo almansoris capitulo de phlebotomia dicens. Si venam incideris ⁊ sanguinē cum saltu exire comspexeris qui subtilis ⁊ rubeus sit scias ipsum ab arteria fluere.

In sexta dat quinq̄ remedia cōtra vulnerationem arterie in phlebotomia basilice. Primū est. īmittere vulneri arterie consolidatiuū puluere3 qui recipit pilorum leporis thuris sanguis dracōis: aloes myrrhe añ. ʒ. vnā alcolcatar azegi añ. ℈. vnū fiat puluis subtilis. Et ē alcolcatar species vitrioli citrini coloris. Azegi vero est vitriolum proprie dictu3. Iste quidem puluis valde consolidat a componentibus ipsius primis. Et ab vltimis vrit ⁊ escaram facit supra locum vulneris. Galienus vero quinto de ingenio capitulo quarto. Dictat medicamen contra fluxum sanguinis de thure et aloe puluerisatis ⁊ incorporatis cum albumine oui: quasi vsq̄ ad mellis spissitudinem quibus inmergitur vellus leporis seu pili ipsius in magna quātitate: ⁊ imponitur vulneri circumligando quater vel quinquies in loco vulneris. De quo ibidem ait. De hac medicina ideo prolixe disputaui: qm̄ meliorē īueīre nullaten' potui: miror q̄3 si meliorem aliq̄s īueniat: ideo q̄3 cū ea sanguinē de pellicul' cerebri fluentē sp curaui. Raś vo. 7. almā. cap. de phlebotomia in hoc casu ait. O3 igitur vt tūc lichinium ex coto cito facias: et albumine oui infusum puluere aloes et incensi id est thuris et sanguinis draconis inuoluas: ⁊ desuper pone. hoc nanq̄ medicamen vehementer stringit. Secundū est infusio aque frigide in circuitu vulneris: vt suo frigore sanguinem repellat: et

tum poteris irrora. Et super locū ipsius phlebotomatū ligaturā appone tenacem: quā si se tenuerit vsq ad tres dies nō soluas: ꝛ post tres etiā dies ꝙtoplus poteris tibi cauere debes. Et emplastrū de stipticis calefactum loco suppone. Multi preterea hominū arteriam illā penitus incidunt: vt ipsa contrahatur vena et caro desuper eā cooperiat ꝛ teneat

Amplius plurimi hominū ꝓpter sanguinis exitum moriuntur. Et quidam eorum sunt qui moriuntur propter fortitudinem doloris ligature quā voluerunt propter fortitudinē prohibitionis fluxus sanguinis arterie donec membrū factum est ſm

ipsum inspisset ꝛ fluxui ineptum reddat. Juxta illud hypocrāf. ampho. quinta. In his vero oꝫ frigido vti: vnde sanguis fluere futurus est: nō super ea sed circa ea loca iuuat frigidū. Et rasis vbi supra ait. Sup ipsū aquā rorādo assidue fundas ne locus calefiat. hoc tñ totū nequaꝙ facias nisi postꝙ ptem que super locū est fortiter ligaueris: qd ideo fieri cōuenit vt sanguis restringatur ꝛ refrenetur. Tertium est appositō ligature tenacis seu firme ꝛ stabilis supra locū vulneris arterie que nō dissoluatur vsq ad diem tertiū si se stabiliter ꝛ fixe tenuerit. Et post tres dies cauere debes ꝙtopl' poteris ne dissoluat ipā cū violentia: sed ipam relique: si fixe adheserit vl' tolle suauit si dissolui cepit: ꝛ itera pharmacū ꝯsolidatiuū: post iterū liga supfūdēs aquā frigidam. Quartum est superponere vulneri emplastrum ex stipticis mediocriter calefactum. Calefactum quidem qm̄ vlceribus frigidū mordax Ex stipticis vero vt vulnus ꝯsolident: fiat ergo tale emplastrū. ℞. aloes thuris sanguinis draconis. añ. ℥. i. terantur subtiliter ꝛ incorpentur cum quart. ℔. cere ꝛ. ℥. i. olei rosati ꝛ fiat emplastrum. Quintū remediū quod multi practicant est vt arteria phlebotomo aperta ex toto incidatur ſm transuersum: vt contrahatur ꝛ nascatur caro super extrema ei' que ipsa coopiat ꝛ clausa teneat. Istō remediū ga. scripsit libro de phlebotomia capitulo vltimo dicens. Si magna fuerit aliqua arteria ꝛ hec absq aueīsmate consolidatur diuisa tota. Et multotiens hoc ipm id qd ex emoragia periculū sanauit. Apparet eñ qm̄ tota per totam seipsam transuersaliter absciditur alterutra partium retracta alterutrinq: hec quidem sursum: hec aūt deorsum. ¶ Sꝫ instabit aliqs ꝙ incidere arteriam transuersaliter ex toto est tollere vitā membro qd ab ea recipiebat spiritum vitalem ꝛ sanguinē arterialē cum motu pulsus. Dic non ex toto imo aliquid resudat ex sanguine arteriali ꝛ viuifico calore qd sufficit vite ipsius. Juxta illud galieni libro de vtilitate pulsus capitulo primo. Sepe etem̄ pulsu priuātur multa membra corporis: nec

In septima primo tangit (tamen nocumentū incurrunt indecens. duos modos mortis quibus mori solent ex plaga arterie non bene curati. Primus est ex fluxu superfluo sanguinis cum vitali spiritu vsq ad sincopim irrepabilem. Secundus est ex vehemētia doloris causa ligature: quā quidā sibi fieri procurant sentiētes se inaniri sanguine ꝛ spiritu ac fortiter debilitari: volunt ergo vtrūq forti ligatura penitus restringi: qre moriūtur pre nimio dolore vel mortificatur ꝛ estiomenatur membrum ligatum qd cadauerali putredine infectum tantundē cōicat suam corruptionē vniuerso corpori ꝛ occidit ipsum. Secūdo respōdet cuidam tacite obiectioni. Nam forsan dicet quis ꝙ ex fluxu sanguinis ab arteria nemo debet mori: qꝛ vena talis vel arteria vene hꝫ in se satis sanguinis. Ideo notat hic ꝙ opꝫ id est expedit vt scias ꝙ cursus sanguis qñq prouenit ex venis sic ꝙ ex vulnere arterie nō solum educitur sanguis arterialis: sed etiam venalis: qꝛ arterie a venis sibi sugunt sanguinem quando dilatantur. Juxta illud galieni libro de vtilitate pulsus capitulo decimo. Postꝙ autem venas inuenimus non pulsatiles euacuari per euacuationem pulsatilium constitit nobis sentētia illius qui videt ꝙ vene ꝛ arterie sunt alie ad alias apte. Istis ergo meatibus ac vijs attrahunt arterie a venis quādo dilatantur ꝛ euomunt ad eas quando constringuntur.

Preterea scire debes ꝙ sanguis. In hac pte quinta primo ostendit a quibus partibus cephalica vena sanguinē educit. Secundo a quibus nigra ibi [Nigre vero] Tertio a qb' basilica ibi [Et basilica] Quarto a quibus funis brachij ibi [Funis vero] Quinto a quib' sceilē ibi [De sceilem vero] Sexto a quibus ascellaris ibi [Ascellaris vero]

In prima pte dicit primo ꝙ vena cephalica vt plurimū educit sanguinem ex collo ꝛ ex eo qd est parū super ipm ꝛ parum sub eo. Rasis vero

viam mortis. Et oportet vt scias ꝙ cursus sanguinis qñqꝫ prouenit ex venis. Preterea scire debes ꝙ sanguis q plurimū a cephalica euacuatur vena ē ille q ex collo ꝛ ex eo qd est supra ipsū parū ꝛ parū sub ipo egreditur. ꝛ terminū partis epatis nō ptransit: nec hypocondrioꝝ ꝛ inferiora non taliter mundificat vt inde sit curandū. Nigre vero iudiciū est inter cephalicā ꝛ basilicam medium.

Et basilica quidē euacuat qd est a parte suminis ventris inferioris.

Funis vero brachij similis est cephalice. De sceilem vero dicunt ꝙ que dextra est doloribus epatis confert: ꝛ que est sinistra doloribus splenis:

septimo almāsoris ait. Porro cum cephalica in minutione inciditur sanguis qui est super furcellas cito p eam egreditur. Quapropter cum in illis egritudo extiterit locis minutio ex ea erit facienda. Nam vena ascendens cū peruenerit ad locum mediū inter duas furculas duos profert ramos. vnū dextrum alium sinistrum: quorū dexter sup humerum transit ad brachiū dextrum cōstituēs cephalicam dextrā. Et sinister ad brachium sinistrum ꝯstituēs cephalicā sinistrā. rōabile est vt vena cephalica dicē ex collo: vñ dicitur sanguinē educat atq eradicet: et ab eo qd sub eo ē ꝛ supra ipsum parū. Sed qre dicit. ꝛ sup ipm parū. cū cephalica sanguinem euacuet a toto capite. ꝛ iō dicta sit vena capitis ꝛ vena cephalica. Dic ꝙ directius ꝛ prius a collo: postea a capite sanguinem educit p venas colli.

In secūda dicit ꝙ iudicium nigre (seu vene cordis est mediū inter cephalicā ꝛ basilicam. i. inter iudiciū cephalice ꝛ basilice. Mediū qdē ꝛ vtroq extrēo pticipans ꝛ neutro quodāmodo. Utroq quidē qꝛ ꝛ a superiorib' vt cephalica euacuat ꝛ ab inferiorib' vt basilica. eo ꝙ cōflata est ex ramo cephalice ꝛ ramo basilice. Neutro vero qꝛ nec tam bene nec tā perfecte sanguinē educit a superiorib' vt cephalica neq ab infimis vt basilica. Juxta illud rasis. 7: almansoris. Uena vo matrix sic ex his duabus componitur venis sic sanguinē ab his duobus locis simul trahit. Est igitur ex ipsa faciēda minutio cū egritudies his duobus accidunt locis: vel cum totum corpus est euacuandum ꝛ alleuiandū: vel cum due predicte vene inuestigate inueniri nō possunt. Differentia vero inter minutionē ex cephalica ꝛ minutionem ex basilica est maxima qñ egritudo fuerit in capite ꝛ ecōtrario. Matrix tñ vena ꝙuis sanguinē qui est in capite minus ꝙ cephalica trahat ꝛ qui est in ventre minus ꝙ basilica melius tñ est eam minuere cum egritudo fuerit in ventre ꝙ cephalicam. Itē cū in capite fuerit egritudo ipā melius est incidi ꝙ ba(silicā. hec rasis.

In tertia dicit ꝙ vena basilica que dicitur epatis euacuat sanguinē qui est a parte suminis ventris inferioris. i. a pte vmbilici q mediat inter ventrem inferiorem ꝛ supiorē ꝛ a ptibus ei' dextra ꝛ sinistra vt epate ꝛ splene ꝛ hypocondrijs ꝛ alijs ptib' sub his ꝯtentis. Qꝛ aūt p sumē vmbilicū intelligit ipē declarat tertij. 14. trac. 4. ca. 5. dicēs ꝙ infantes dū sunt i ventre nigūt ex sumie. Ra. vo. 7. almā. c. d phlebotōia de cephalica ait. Sꝫ ex basilice incisiōe sanguis q est in pectore ꝛ toto vētre cito p eam trāsit. Cū igit horū locoꝝ sanguis est euacuād' vena hec in minutione est incidēda. Que si inueniri nō pōt ex ipsi' ramis aliquis est incidendus. Et ga. 13. de ingenio ca. 6. ait. Sanguis q in epate adunat p phlebotomiā euacuet de dex manu i basilica vena: nā hec vena iūcta ē ꝯcaue recto itinere. Que si nō appuerit incide mediam: ꝛ cephalicā ista nō appente. Qꝛ si in splene sanguis aduneē basilica sinistra phlebotomāda erit

In qrta dicit ꝙ funis brachij ē cephalice silis i educēdo pri' ꝛ poti' sāguinē a collo ꝛ ptib' capit: vel qꝛ ram' est vene cephalice: vel qꝛ ambe pdeūt ex spatulari: raro tñ ex hac phlebotōam': sꝫ capit ꝛ colli supfluū sanguinē vel ex cephalica vel ex ramo ei' i loco medio pollicis ꝛ indi(cis i dorso man' educere solem'

In 5ª dic p° ꝙ aliq affirmāt ꝙ phlebotōia dextre sceilē i passiōib' epat ē ꝯferētior ꝛ i passiōib' splenis phlebotōia sinistre. Id asserit raf. 7. almā. ca. de phlebotōia dicēs. Saluatella vo dex p ifirmitate epat ē minuēda p splēis aūt egritudie sinistra. Et ga. añ cū li. d phlebotōia. c. 15. ait.

Et ꝙ sāguis fluere dimittaṫ donec ꝑ se restringaṫ. Manus quoqꝫ illius qui phlebotomatur in aquā calidaꝫ est ponenda: ne sanguis cito restringaṫ ⁊ vt facile egrediatur si ei' egressio debilis fuerit sicut est in plurib' eorum qui ex sceilem minuūtur. Et sceilem quidē phlebotomia melior est illa que fit in longitudīe. Ascellaris vero iudiciū est sicut iudicium basilice. Arteria vero man' q̄ phlebotomatur est arteria que inter pollicem existit ⁊ indicē. Cuius quidem iuuamētū in antiquis dolorib' epa-

Splene patiente eius q̄ ſm anularē digitum vene incisio iuuit ex sinistra manu vt et si eaꝫ q̄ in cubito venā incidas q̄ intus. Secundo dicit ꝙ in phlebotomia sceilem sanguis est ꝑmittendus fluere donec per se restringatur sine obturatiōe foraminis ex bōbace ⁊ ligatura: nisi sanguinis fluxus sup̱fluxurus appeat vel ex grossicie vene huius ⁊ amplitudīe foraminis vel ex subtilitate ⁊ caliditate sanguinis q̄bus ipse redditur aptior fluxui. Solēt tn̄ phlebotomatores p' exituꝫ sanguinis ex vēa sceilem q̄ntū oportuit vel q̄ntum potuit foramini ipsius bōbacē apponere et superligare ad cōsolidationeꝫ ⁊ prohibitionē ipsius a frigore aeris qđ est inimicū plagis. Tertio dicit ꝙ in phlebotomia sceilem manus ei' qui phlebotomaṫ in aquā calidā est intromittenda. Primo ne sanguinis fluxus ex plaga ipsius citius debito sponte restringatur: ſꝫ calore aque iuuctur effluere. Secūdo vt faciliteṫr egressus sanguinis p̄cipue grossi si fuerit ei debilis exitus siue difficilis sicut esse solet in his qui ex hac vena phebotomātur. Adde tertiū quo magis mouentur phlebotomatores vt sceilem infletur ⁊ ingrosseṫ per calorem aque magisqꝫ appeat. Et id tangit rasis. 7. almāsoris capitulo đ phlebotomia dicēs. Saluatelle aūt minutio sic ē faciēda vt manus in aqua calida teneaṫ donec locus minuēdus infletur ⁊ ingrossetur ⁊ multū fiat manifest': deīde minuaṫ ⁊ in aq̄ calida iterū mittatur: ideo ne sanguis more vene minute coaguleṫ ⁊ exire prohibeaṫ. Cum aūt ex ea manauerit qđ volueris parū olei ⁊ salis desup̱ pone in os ne vulnus cito claudaṫ: qđ etiaꝫ in oī debili ramo ⁊ minutōe stricta te facere oportebit. h̄ ille. Quarto dic̄ ꝙ melior phlebotomia vene sceilem est illa q̄ fit in lōgitudine. Cui' ratio est: q2 sceilem est iuxtaposita chordis mouētibus digitos: quaꝝ si vna pungereṫ vel inferret acerbum dolorē vł spasmum induceret. Apertio v̇o que in longitudine fit plus distat a chordis

In sexta dicit ꝙ iudiciū (ꝙ transuersalis vel latitudinalis: phlebotomie vene ascellaris i eductiōe sanguinis ab epate ⁊ splene ⁊ ꝑtibus aliis vmbilico proximis est sicut iudiciū basilice cui' ipsa est ramus inter ꝑuū digitum ⁊ medicum inuētus: sic ꝙ phlebotomia dextre ascellaris precipue confert in morbis epatis: ⁊ sinistre in morbis splenis.

Arteria vero manus. In hac scđa ꝑte secūde ꝑticule quinte ꝑtis principalis huius capituli q̄ est de arteriotomia arteriaꝝ manus primo agit de phlebotomia cuiusdā arterie inter pollicē ⁊ indicem exterius: ⁊ de iuuamento ipsius. Secundo vnde motus fuit galienus ad faciendum hanc in quodam infirmo ⁊ qualiter inde successit ei ibi [Et galienus quidē vidit hoc in somniis] Tertio de phlebotomia cuiusdam alterius arterie manus interius site ⁊ iuuamēto eius ibi [Plerunqꝫ etiam phlebotomatur alia]

In prima ꝑte dicit primo ꝙ de arteriis que in manu phlebotomantur vna inter pollicē ⁊ indicem existit in dorso manus. Secundo dicit ꝙ eius phlebotomia iuuamentū prestat magnum ⁊ mirabile in doloribus inueteratis diafragmatis ⁊ epatis quos parit aut nutrit subtilis calid' ⁊ spirituosus sanguis exire parat'

In secūda refert galieno (ex phlebotomia predicte arterie. apparuisse in somniis huius arterie phlebotomiā cōuenire plurimū in dicto casu. Et expgefactus precepit cuidā dolenti in epate dolore antiquo quē antea sanare nō poterat nec phlebotomia vene nō pulsatilis: nec dieta: nec purgatione: nec alteratiuis: nec alio modo: vt de hac arteria phlebotomareṫ qđ cuꝫ factum fuissꝫ cito sanatus est. ¶ Attende primo ꝙ galienus patronus noster se asserit monitū duobus somniis ad hāc parue man' arteriotomiam dicens. Ego quippe deinū vnde procedens ad diuidendū

tis ⁊ diafragmatis est mirabile. Et galienus quidē vidit hoc in somniis ⁊ precepit homini hanc facere phlebotomiā causa doloris quē in epate habebat ⁊ nullo modo poterat euꝫ galienus sanasse: qui cū fecisset eaꝫ sanus effectus ē. Plerūqꝫ etiā phlebotomatur alia arteria que ad interiorez partē palme decliuior hac existit cuius iuuamentū est propinquū iuuamento istius. Qui auteꝫ venā manus phlebotomare voluerit ⁊ nō potuerit non erret in ligando eā fortiter cū inuolutōe ⁊ iteratōꝫ faciēdo

arterias veni iaꝫ tibi dicam monit' a quibusdam somniis duobus manifeste mihi factis veni ad eam q̄ inter indicē ⁊ magnū digitum dextre manus arteriam iussiqꝫ fluere quousqꝫ vtiqꝫ sponte cessaret sanguis ꝑcipiēte ita somnio. Fluxit q̄dē igr̄ nec tota libra: confestim aūt cessauit diuturna egritudo ſm illam maxime partē firmata vbi cor mittit diafragmati. Igiṫ mihi quidē hoc accidit iuueni etate enti. Famul' aūt q̄dā in pergamo dei adiutorio lateris dolere liberatus est ꝑ arteriotomiaꝫ in extremo manus factam ex somno ad hoc deueniēs ⁊ ipse. hec galienus. ¶ Attende secundo ꝙ nedum arteriotomia arteriarū ꝑuaꝝ sed etiam totalis incisio magnarum q̄n̄qꝫ curat egritudīes chronicas. Iuxta illud galieni ibi. Alii autem vulnere in sura facto incisa arteria nō cessauit quidē latio sanguinis donec vocat' ego incidi totam ip̄am. Demū quod per aloem ⁊ myrrhā ⁊ albū ouis vsus sum pharmaco cū leporinis mollib' remixto pilis. et absqꝫ quidē aueurismate curatū est vulnus circūcarnato ore arterie. Hō v̇o annis iam quattuor ex interualis nō ꝑuis dolens vertebrū ab eo ꝑfecte sanus factus est. ¶ Attēde tertio ꝙ arteriotomia maxime cōuenit ī egritudinibus ex subtili sanguine calido acuto ⁊ spirituoso ⁊ p̄cipue in extremitatibus manuū ⁊ pedum vbi arterie sunt ita ꝑue ꝙ ex harū phlebotomia nō timentur emorrogia neqꝫ auērisma. Iuxta illud gał. vbi supra Hec igitur monuerūt me multotiēs in extremis colis ⁊ nimirū demū ⁊ ſm caput arterias diuidere in oīb' dolorib' q̄sqꝫ mihi ꝑpter calidaꝫ substantiā vel spirituosaꝫ generationē habere visi sunt: ⁊ maxime ſm membranas. i. panniculos q̄rum dolor pungitiuus est atqꝫ dilatatus paulatim. Sed mirū videtur ꝙ tantus vir sicut galien' somniis hesę rit aut fidem dederit p̄cipue in illis q̄ concernunt hominū salutem: cū sepe falsa sint ⁊ illusoria: ⁊ de his dictum sit a prouido catone. Somnia ne cures. Dic primo ꝙ nihil ꝓhibet amatores sapiētie ⁊ studiosos viros more vaticinii vel sollicitudine humana vel impressione celestive ritates aliquas in somniis videre quas ipsi postea vigiles nunciant. Dic secūdo ꝙ galienus in aꝑtione arterie nō soli somnio inhesit: ſꝫ occasione inde sumpta ratiocinatus est egritudines aliq̄s ex sanguine arteriali generari ⁊ confoueri: quarū cure phlebotomia arterie qua fouētur ⁊ imbibuntur aptissima videṫ prouiso ꝙ inde nō sequatur malum

In tertia dicit ꝙ altera arteria (sicut ipse optime prouidere sciuit. man' magis hac declinās ad interiora palme freq̄nter etiā arteriotomatur ⁊ sua aꝑtio prebet iuuamēta fere silia iuuamētis prime: q2 ambe prodeunt ab eodē stipite rami arterie qui sursum se erigit. Et sicut ī manibus sunt arterie ꝑue q̄ phlebotomātur ꝓpṫ casus dictos: sic sunt in pedibus ꝓpinque articulis: que phlebotomātur in morbis renuꝫ vesice ⁊ matricis ex acuto sanguine subtili calido ⁊ spirituoso: veruꝫ talis sanguis cōiter magis abundare solet superius q̄ inferius: tū, q2 leuior: tum q2 plus eo superiora egent.

Qui aūt venas manus. In hac ꝑte tertia scđe ꝑticule q̄nte ꝑtis ꝑncipalis istius capituli. Primo agit de ligatura brachii in phlebotomia Scđo de ingeniis tollendi dolorē ex ꝑcussiōe quē pusillanimes abhorrent ibi [Minutoꝝ ꝑterea] Tertio de phlebotomia ramoꝝ magnaꝝ venarū man' ip̄is magnis venis nō apparentib' ibi [Et si vene q̄dē] Quarto de lotiōe brachii circa locū vulneris ⁊ sup̱ ligatōe pāni eminētiā hn̄tis ⁊ repulsione adipis dū a plaga exit ⁊ ineptitudie secūdatōis in eis sine ꝑcussione ibi [Cunqꝫ lauādi] Quito de hora retētiōis sanguinis ⁊ ligature vulneris ac ꝯsideratōib' habēdis circa eā ibi [Amplius scire]

In p̄ma ꝑte dat. 7. r̄łas. Prima ē. ille q̄ voluerit phlebotoāre venaꝫ magne manus ⁊ non potuerit seu nesciuerit attingere eā non errat eaꝫ ligando cū inuolutōe vt magis appeat: neqꝫ erret iterando ꝑcussioneꝫ vel ligaturam: q2 ex prima percussione in qua errauit non attingens venam dolorem intulit ex quo suspitio est de apostemate: ligatura vero cū inuolutione superadducta ei dolorem augmētat ⁊ amplius preparat ad apostema. Similiter facit ꝑcussionis iteratio durāte dolore pri

me percussionis ⁊ dispositione ad apostema. Tutius ergo est vt vno die aut duobus brachiũ quiescere dimittat donec dolor pacificatus sit et sedata cõmotio sanguinis ex errore primi vulneris. Secunda est. si fue rit necessarium iterare ꝑcussionẽ vel ꝓpter supabundantiã sanguinis in corpe reqrentẽ minutionẽ vł ꝓpter affluxũ supfluũ sanguinis ad lo

ʒ vna die aut duobus dimittat. Veruntamen si percussionez iterare necessariuz fuerit a prima percussione se remoueat ⁊ nõ ab ea descendat. Ligatura preterea fortis apostema affert. Et infrigidatio panni ⁊ ipsi⁹ humectatio ex aq̃ rosacea aut aq̃ infrigidata est bona ⁊ conueniẽs. Oportet etiã ne ligatura cutem de suo loco ante phlebotomiã aut post eam remoueat. Et corporibus quidẽ macris ligature fortitudo ẽ causa euacuandi venas ⁊ retinendi sanguinez ex eis. In crassis autẽ corporibus ꝓpter laxitatẽ vene nõ apparẽt nisi strigantur. Minutorum preterea quidaz sunt q̃ ingeniant qualiter dolor regatur in stupẽfaciẽdo manũ ↄstrictõe brachij ⁊ dimissione hore vni⁹

cum vulneris vñ timeatur magnũ apostema discedat a loco primi⁹ ꝑcussionis in ꝑcussione secũda ⁊ nõ apiat venam sꝫ loco primi vulneris: ne istud vulnus ⁊ tumor ipsius sanguis exitum prohibeant: sed supra eius locuz vt sanguis libere effluat: ⁊ sic tollaẽ repletio corpis ⁊ tũor apostematis. Juxta illud rasis. 7. almansoris. Locus q̃ꝫ ꝑcussionis si apostemat⁹ fuerit phlebotomia in loco q̃ est superior eo si sanguinis extractio necessaria fuerit fieri conueniet. ꝙ si possibile fuerit p phlebotomiã ꝑ duos vel ꝑ vnũ diẽ intermittere a minutione interĩ cessanduz ⁊ postea minutione vtendũ: vel ↄtra accursuz sanguinis ad ipsum ꝑcussio vene ↄtrarij lateris magis cõueniret. Tertia est. ligatura fortis apostema gñat. Fortẽ vocat illam q̃ dolorosa est soluẽs cõtinuũ ⁊ ↄtundẽs mẽbrũ sua violentia ꝑsurã ingerẽs ⁊ relĩqns post se vestigiuz fouee. Nã dolor a tali ligatura illatus plurimos hũores affluere facit ad locũ doloris: qui dolorẽ augent ⁊ tumorẽ inferũt siue ligatura vulnus ꝑcesserit vt vena appꝫat: siue subseq̃tur vt ipm claudat. Teste rasi. 7. almã. dicente. Obseruandũ etiã est ne post minutionẽ locus stricte ligetur: hoc nãq̃ꝫ apostema afferre ↄsueuit. Quarta est. bonũ est ⁊ cõuenit infrigidare ⁊ humectare pannũ ex aq̃ rosata vel ex aq̃ cõi infrigidata q̃ vulnus vene circũdari dꝫ: vt sanguis affluxus ad locũ vulnerꝫ post clausionẽ eius ꝓhibeaẽ: dolor mitigetur si q̃s remãserit ⁊ ab apostemate loc⁹ ꝑseruetur: sꝫ vulneri bombax supponaẽ: nec labia vulnerꝫ tangat frigus aq̃: qꝛ vlceribus quidẽ frigidũ mordax amphoris. q̃nta. Hãc infrigidationẽ pannoꝝ cũ dissolutiõe ligature ↄsulit rasis. 7. almansoris in supcalefactõe loci phlebotomie dicẽs. Locus q̃ꝫ si calefact⁹ fuerit vna hora sic ligatus donec q̃escat est dimittẽdus. sꝫ vt infrigideẽ aqua rosata vł aq̃ dulci sup niuẽ infrigidata est rorand⁹. Quinta est. cauendũ est in phlebotomia ne ligatura cutẽ dimoueat vene suppositã a suo loco neq̃ꝫ añ phlebotomiã neq̃ꝫ post eã. ¶ Attẽde ꝙ i ligatura q̃ fit añ phlebotomiã vt vena appꝫat ⁊ sanguis cõpressus ꝓcul exiliat q̃daz erigunt cutẽ vene suppositã ⁊ cũ ligatura sursum tenẽt eã donec vena fuerit apta phlebotomo ⁊ sanguis ex ea sufficiẽs fluxerit postea relaxãt illã ligaturã: tunc cutis rediẽs ad ꝓpriũ sitũ foramẽ obturat vene ꝑ ꝑte: qꝛ ꝑs cutis sup ipm recidẽs nõ est ꝑforata. Sic fieri solet i incisione ventris hydropici ꝓ aq̃ educẽda vt aq̃ ꝑ vices educi possit ⁊ nõ fiẽ tota ↄtinue effluat vñ mors seq̃tur. Sed in phlebotomijs id quidã suadẽt vt vulnus claudatur cute supposita ⁊ sanguinis fluxus ex toto stringatur. Qd̓ hic ꝑnceps ꝓhibet qꝛ vulnus cecũ ex apto facit ⁊ timorẽ ingerit putrefactionis ⁊ estuationis ⁊ ꝓhibitõe euẽtationis. Alij id faciũt in ligatura post phlebotomiã vt sanguis exitũ postq̃ satis fluxerit ilico coherceant duplici auxilio: puta ligature ⁊ suppositionis cutis integre nõ vulnerate. Et hi sicut primi reprobandi veniũt ob easdem cãs. Sexta est. ligatura vene vehemẽs in macris corpibus est cã euacuãdi venas. i. ꝓhibendi sanguinis affluxum ad vulnus vene ⁊ exp̃imendi cũ versus interiora ⁊ retinendi fluxũ sanguinis ex eis. Cũ igitur in macris fit phlebotomia moderata opus est vene ligatura q̃ nõ claudat venaꝫ sed parump compꝛimat vt sanguis ex ea liberius saliat. Septima est. vene nõ appꝫent in crassis corpibus ꝓpter laxitatẽ substãtie carũ. Nam sunt laxe molles ⁊ de se graciles ⁊ sepulte in laxis multis ⁊ mollib⁹ carne ⁊ pinguedine. Et id intellige d̓ crassis natura nõ ex accidenti. Qñ igitur alicui tali detractio sanguinis per phlebotomiã est necessaria ligatura opus est aliqualiter forti qua vena intumescat et appꝫens fiat ⁊ percussa emittat riuulose sanguinem.

In scd̓a tangit ingenia duo q̃bus ingeniãt q̃dã minutores q̃liter dolor regatur. i. mitigetur vel ꝓhibeatur in aꝑtione vene: qui

Et sunt quidã qui phlebotomũ oleo inungunt: et hoc totũ sicut iam diximus dolorem lenit ⁊ consolidatiõez vene retardat quod multuz prodest. Et si vene quidẽ quas in manu nominauimus nõ apparuerit sꝫ apparuerint ipsaꝝ rami premaẽ ramus digito protrahẽdo inferius. Et si sanguis cito ad ipm fuerit reuersus cuz digit⁹ remouetur ⁊ intumuerit phlebotomeẽ ⁊ si nõ nõ minuaẽ. Cumq̃ꝫ lauãdi affuerit volũtas cutis trahatur: ideo vt ꝑcussio cooperiaẽ: ⁊ fiat ablutio: deinde ipsa ad suũ situm reducatur. Pannus quoq̃ꝫ eminentiã habẽs rectificetur: qui est melior cũ pilaꝫ hꝫ ⁊ desup ligeẽ. Cũ aũt in orificio ꝑcussiõis adeps egredieẽ mollit interi⁹ reducẽda erit: ⁊ ñ erit icidẽda.

lꝫ debilis ⁊ remissus multũ fieri soleat q̃daꝫ pusillanimes tñ ita reformidant vt phlebotomiã eis necessariã q̃ñq̃ꝫ reliquãt timore doloris. Primuꝫ ẽ ex constrictõe vehemẽti brachij ⁊ perseuerantia constrictionis ei⁹ spatio vnius hore q̃bus man⁹ stupefit ita vt non sentiat q̃ ad ptes q̃ sunt sub ligatura: qꝛ ipsa ꝓhibꝫ sensitiuos spirit⁹ ad has diffundi. Secundũ est inungere cuspidẽ phlebotomi oleo oliuarũ dulci quo dolor leniẽ ⁊ ↄsolidatio vene retardaẽ vt supradictũ est pte tertia capli isti⁹ pagrapho illo. Et si phlebotom⁹ etiã oleo inunct⁹ fuerit cũ fiat phlebotomia ꝓhibebit ↄsolidatõis velocitatẽ ⁊ minueẽ dolor. Et hoc multũ ꝓdest. i. inunctio phlebotomi in tẽũ ꝓdest ad diminutõez doloris. Vel expone h̓ multũ ꝓdest. i. retardatio ↄsolidatõis vene multũ vtiẽ est ⁊ ad secũdationẽ ⁊ ad ꝓhibẽdũ supcalefactiõez dolorẽ ⁊ apostema circa vuln⁹ vene: qꝛ vuln⁹ ꝑ h̓ hꝫ spiraculũ qd̓ ẽ ei optimũ. Vel expone hoc. s. ingeniari q̃liter dolor regaẽ in phlebotomijs multũ ꝓdest vt phlebotomãdi nõ terreanẽ ⁊ ꝑ timore nimij doloris nõ retrahãt brachiũ ⁊ ne i multũ sensibilib⁹ ex dolore illato fiat apostẽa circa locũ vulnerꝫ ex accursu hũoꝝ cã doloris.

In tertia dicit ꝙ si cephalica basilica ⁊ nigra q̃ in manu noĩate sunt ⁊ ꝓpe brachij curuaturã site nõ appꝫuerit sꝫ apparuerint earũ rami vt ramus cephalice inter pollicẽ ⁊ indicẽ ⁊ ramus basilice inter minimũ ⁊ medicũ ⁊ nigre ram⁹ in directo medij digiti premaẽ digito ram⁹ appꝫens v̓sus inferius deducẽdo sanguinem ⁊ si ad eũ cito redierit sanguis quo ipse intumescat remoto digito phlebotomãd⁹ est: qꝛ ꝑ ipm satis plenũ sanguine sufficiẽs sanguis educi poterit ac si p̃ncipalis vena apireẽ. Et si ad eũ cito post pressurã digiti non redeat sanguis nec ipe intumescat non phlebotomeẽ: qꝛ sterilis est ⁊ sanguie vacu⁹ a q̃ vel modic⁹ vel insufficiẽs vel solũ subtiẽ efflueret sanguis.

In q̃rta dat q̃ttuor regulas. Pꝛia est. cũ brachiũ sordidatũ sanguie lauare volueris in circuitu plage seu vulneris vene trahe cutẽ integrã sup vuln⁹ vene q̃ cooꝑiaẽ foramẽ vulnerꝫ ne ipꝫ aq̃ intret. Nã frigida mordet ⁊ calida aut tepẽs putredinẽ adducit: ⁊ sic tecto vulnere bñ laues brachiuꝫ ⁊ postq̃ laueris reduc cutẽ tractã ad ꝓpriũ situm. Scd̓a est. loto brachio pann⁹ hñs eminẽtiã in medio rectificeẽ. i. decẽter aptetur: q̃ si pilã habeat siue eminẽtiã siẽem pile q̃ accursum sanguinis ad vuln⁹ ꝓhibeat ⁊ ab eo repellat ⁊ labia vulnerꝫ cõprimẽdo modicũ vnita teneat ipse erit melior ⁊ vulneri vene d̓ super ligeẽ eminentia pile. Id nõ obseruatur ꝓ nũc in gallijs: sꝫ flosculus coti loco eminẽtie vulneri apponiẽ ⁊ cũ binda stricta desup ligatur ẽm figurã crucis sancti Andree. Et qñ timetur ne vena se exerepet aut dissoluaẽ: ⁊ tunc sanguis effluat ꝑ cotũ ⁊ bidam geminatur binda ⁊ cotũ augetur ⁊ super foramẽ densi⁹ ponitur ⁊ magis compressum. Tertia est. si adeps exierit ꝑ foramen vene nõ est incidendus: sed molliter ac suauiter cũ digitis intropellendus vel cũ pãno suaui sine tactu vnguiũ añ ligaturã: ne sanguis collectus loco eius putrescat ⁊ calor ⁊ spũs quo adeps adin

tra tenebat vnitos debilitentur. Quarta est. nō est confidendū sine noua percussione cū phlebotomo in secundatione coꝝ. s. ramorum magnaꝝ venarū vel coꝝ. s. a quorū plagis adeps egredit̃ ꝛ postea molliter intus reducitur. In ramis quidē: q꜡ velociter ꝓpter ꝑuitatem sui foraminis ꝯsolidant̃ ante tp̄s debitū secundationi. In his vero a quibus adeps egressa repulsa est intus: q꜡ repulsa adeps sup̄ foramē intus dilatata quodammodo obturat foramē vulneris sanguinē retinēs. Et de his materijs ligature ꝛ suppositōnis pāni ꝛ lotiōis remittit nos princeps ad vltimā partem istius capituli vbi de his loquit̃ sermone complete: hic vero incidenter de ipsis locutus est: vbi principaliter de venis manus q̄ phlebotomantur tractare intendit. Quere ergo de his a ꝑte illa Et scias ꝙ opꝫ ꝙ ꝯstrictio: vsq̄ ad illam ꝑtē. Et scito ꝙ q̄ multū suadet in fine hui⁹ capituli. Amplius scire debes.

Et in eoꝝ quidem secūdatione non est fiducia habēda sine percussione Et hoc quidē in fine capl'i vehementer perscrutabimur: nā sermo iste accidentaliter hic ingressus est. Amplius scire debes ꝙ sanguinis retentio ꝛ ꝑcussionis ligatio terminatam habent horam: lꝫ sit diuersa. Nā quidam sunt q̄ tolerare possunt etiaꝫ si sint febricitātes vt q̄nq̄ aut sex libre sanguinis auferantur. Et sunt alij q̄ nō possunt tolerare ipsis etiā sanis existētib⁹ vt vna sanguis libra ab eis auferatur. Veruntā tres in hoc considerande sunt dispositiones. Quarū vna est leuitas sanguinis ꝛ ipsius laxitas. Et alia ē color sanguinis. Nā in hoc multotiens accidit error: qm̄ in principio sui egredietur subtilis ꝛ albus: quare cū repletionis ibi fuerit significatio ꝛ oportuerit te phlebotomiam facere nō decipiaris propter hoc: nam color sanguinis ī eis qui repletionis signa habent permiscetur q̄nq̄: sed tā inde non est curādum. In eis q̄ꝫ qui apostema habēt color sanguis errorē facit: qm̄ apostema sanguinē ad se ip̄m trahit. Et tertia est pulsus a quo recedere non debes. Cū ergo ꝑtrāsierit pulchritudo coloris aut mutabit̃ color sanguinis aut mutabitur pulsus. ꝛ proprie ad debilitatē retine. Et similiter si euenerit oscitationis accidens:

In quīta ꝑte p̄io agit de hora restringēdi sanguinē ꝛ ligandi venā in phlebotomijs. Scd̄o de triplici ꝯsideratōe hn̄da in hac ibi [Veruntā in hoc] Tertio de signis cognoscēdi hāc horam ibi [Cū ergo ꝑtransierit] Quarto de aptiorib⁹ ꝛ minus aptis ad sincopisandū in phlebotomijs ibi [Qui vero magis preparati]

In prima ꝑticula dicit ꝙ retentio sanguinis in phlebotomijs ꝛ ligatio ꝑcussionis seu ꝑcusse vene hn̄t horā determinatā q̄ fieri debēt: q̄ diuersificat̃ ƒm diuersitates hoꝝ q̄ phlebotomant̃. Naꝫ aliqui sustinēt absq̄ incōueniēti aliq̄ etiā dū febricitant vt q̄nq̄ aut sex libre sanguinis ab eis vna vice tollant̃. Alij vix sustinent etiā tp̄e quo ipsi sani sunt vt vnica libra ab eis trahat̃ absq̄ detrimēto. Iuxta illud gal. libro de phlebotomia capi. 14. Nequaq̄ igitur possibile est ꝑ scriptorē in vnoq̄ p̄dictoꝝ vnā determinare euacuationis mēsuram. Vidi eñ in q̄busdā q̄dē sufficiēter auferens sex libras sanguīs vt ꝛ febris ꝯfestim extinguere t̃ ꝛ nulla assequeret̃ malignatio ꝟtutis. In quibusdaꝫ aūt ꝛ mediam non absq̄ h̄ ꝙ breui aliq̄ lederē ꝟtutem in q̄bus si duas quis euacuasset nocuisset vtiq̄ vltime. Propt̃ hoc igit̃ ꝛ noui vnā aufere librā q̄nq̄ proficue: ꝛ q̄nq̄ hac min⁹ a vena q̄ ƒm cubitum ꝛ inguuīē ꝛ (cauillam.

In scd̄a dicit verūtā in hoc. s. ī scienda hora restringendi sanguinē ꝛ ligandi apertā venam tres dispositōes sunt cōsiderande. Prima est leuitas sanguīs. i. agilitas ꝛ velocitas sui exitus riuulose ꝛ cū impetu ꝛ ipsi⁹ laxitas. i. lentus exitus ꝑuus et debilis. Nam q̄diu sanguis velociter exit ꝛ impetuose designat̃ adhuc eius abundātia ꝛ ꝟtutis robur. Et cū lente exit significat̃ vel sanguinis paucitas vel debilitatio vitalis ꝟtutis nisi id ꝓueniat: vel q꜡ foramē est nimis ꝑuū: vel q꜡ sanguis est nimis grossus viscosus ineptus fluere. Scd̄a est: color exeūtis sanguīs vsq̄ ad cuius mutationē deducere iussit hypo. 2. regiminis acutoꝝ in phlebotomādo pleureticos dicēs. Qn̄ ergo dolor ad spatulas ascendēdo iam saltū cōpleuerit si grauitas quoq̄ in brachio vel circa pectus vel diafragma ꝯtigerit de basilica vena est phlebotomandū. phlebotomo ergo adhibito nullaten⁹ reuoces qui tantam minuas q̄titatē sanguīs vsq̄ dum: videlꝫ illū in splendidū colorem: vel ex splendido in rubeū aut ex rubore in nigredinē videas ꝯuerti q̄ vtriq̄ colores in sanguie accidunt. hec ille. Temp⁹ ergo retinendi sanguinē ꝛ ligandi venā in phlebotomia pleureticoꝝ est dum sanguis mutat colorem a remissiori ad intensiorē Simile iudiciū haberi pōt in phlebotomia cuiuslibet phlegmonis intrinseci: q꜡ dū color effluētis sanguinis ad magis rubeū vel nigrum mutat̃ per hoc designat̃ ꝙ sanguis vstus q̄ in apostemate ē vel prope apostema iam euacuat̃. Iuxta illud gal. in cōmento dicti canōis Dico ergo ꝙ eius qd̄ colligit̃ d̄ sanguie in latere apostemoso mutatur color cā caliditat̃. Reliquū aūt qd̄ remanet ex eo q̄ est ī oīb⁹ mēbris remanet sil'e adinuicē: ita vt si accidat ꝙ sanguis q̄ est in toto corpore sit phlegmatic⁹: oporꝫ vt sit sanguis q̄ ē in latere apostematico rubeus. Et si fuerit sanguis q̄ est in toto corꝑe rube⁹: oportebit vt sanguis q̄ ē in latere infirmo sit decliuis ad nigredinē ꝓpter adustionē suā Color aūt medi⁹ inter alteratione a colore rubeo ad colorē nigrū est color rube⁹ clarus. Significatō ergo sup̄ euacuatōeꝫ ex locis apostematis est mutatio coloris hec ga. Princeps vero in horib⁹ sanguīs fluentis in phlebotomijs attēdere colorem nos ita monuit Ampli⁹ sanguis qui egreditur attende colorē. Qui si fuerit subtilis albedini attinēs ip̄ꝫ ilico retine. Et illud p̄ceptū hic moderat ip̄e. Et p̄io dicit ꝙ multotiens in hoc accidit error ita ꝙ sanguis in principio phlebotomie exiens subtilis est albedini attinens seu remisse tinctus: ꝛ tā adhuc ē ꝑmittēdus fluere. Nemo igr̄ ex h̄ se decipi sinat cū signa repletōis affuerit ꝛ phlebotomare largi⁹ oꝫ qui sanguinē fluere vlteri⁹ ꝑmittat. Scd̄o dat duas cās hui⁹ erroris vel deceptōis. Pr̄a est. ꝑmixtio sanguīs tā ī s̄ba q̄ in colore. Nā ī hn̄tib⁹ signa repletōis q̄nq̄ color sanguīs ē vari⁹ diuersus ꝑtī ad albedinē: ꝑtī ad rubedinē: ꝑtī ad nigredinē declināt: ꝛ s̄ba ei⁹ ꝑtī s̄btil' est: ꝛ ꝑtī grossa. Et hec diuersitas ī sanguie ꝓuēit vel ex diuersitate nutriētiū vl' ex diuersitate ꝯplexionū mēbroꝝ tā nāliū q̄ aduēticiarū vel ex diuersitate causaꝝ aliaꝝ ab intra: aut deforis mēbris occurrētiū q̄bus vnū calet aliud friget: vnū siccat̃ aliud hūectat̃: vnū oppilat̃ aliud apit̃. Scd̄a cā est apostema aliqd̄ in interiorib⁹. In hn̄tib⁹ ei tale apostema color sanguis efficit errorē: q꜡ sibi attrahit apostema sanguinē: vn̄ fit vt sepe ꝑ phlebotomiā p̄mo egrediat̃ sanguis laudabil'. Quē si iō medic⁹ effluere nō sinat ip̄e decipit̃ ꝛ fit cā augmēti hui⁹ apostematis. Vel si stati sistat sāguinē fluētē mutato colore p̄usq̄ tollat̃ ad sufficientiā sanguis educēd⁹ vel q꜡ corrupt⁹: vl' q꜡ decurrit ad apostema magnificās ip̄m errat nisi ꝟt⁹ nimiū debil' ad h̄ ip̄m cogat. Tertia ꝯsideratio hn̄da est circa pulsum illi⁹ q̄ phlebotomat̃ a q̄ recedere non debes: imo debes ip̄ꝫ ꝯtinue palpare q̄diu defluit sanguis a vena: q̄tin⁹ ꝑ eū tibi innotescat robur ꝟtutꝫ p̄cipue vital' vel debilitas ei⁹. Iux̄ id ga. At tendere aūt nimirū bn̄ hꝫ destructiōi pulsuū tāgenteꝫ ip̄os adhuc fluēte sanguie queādmodū ꝛ ī alijs q̄ phlebotomant̃ assueui facere ne lateas te ip̄m ꝓ defectōe animi mortē operans.

In tertia dat. 7. signa hore restringēdi sanguīs fluxū ex vena ꝛ vnam cau telā circa signū tractū ex colore sanguīs. Primū est appropriatū phlebotomie apostematū vl' alioꝝ morboꝝ calidoꝝ materialiū intrīsecoꝝ. s. cū pulchritudo coloris exeūtis sanguīs iam ꝑtransierit ꝛ mutari cepit ꝟsus fuscedinē aut pur pureitatē. Ex hoc ei significat̃ ꝙ iā educta ē cā antecedens apostemat̃ et ꝑs ꝯiuncte: q꜡ sanguis splendid⁹ nō infect⁹ neq̄ tinct⁹ incendio apostematis. primo exit. deīde sanguis arsus intrinseco caumate. Scd̄ꝫ ē mutatio coloris sanguīs ex malo in bonū supple: ita ꝙ tūc tp̄s claudende vene est dū p̄fluxit malus ꝛ corrupt⁹ sanguis ꝛ iā bon⁹ vtilis effluere incipit: nisi plectoria cacochimie īmisceat̃: vn̄ fuerit op⁹ aliq̄d educere d̄ bono sanguie. Aliter ꝛ apti⁹ pōt exponi p̄dicta lr̄a sic ꝙ primū signū intelligatur de pulchritudine coloris facici dū. s. splēdor ꝛ viuacitas eius in pallorē trāsit vel plūbeū colorē: ꝛ scd̄ꝫ signū de colore sanguīs vtriq̄ mutato. Tertiū est mutatio pulsus hora exit⁹ sanguīs vel de magno ad ꝑuum vel de alto ad imū: vel de ineq̄li ad equalē: vel de ordinato ad inordinatū: ꝛ precipue de forti ad debilē ex qua designat̃ casus ꝟtutis in proximo adesse nisi fluxus sanguis ilico stringat̃. Quartū est hyat⁹ vel oscitatio hora flux⁹ sanguīs superueniēs illi q̄ phlebotomat̃ ex q̄ signifi-

ant alicum aut singultus aut etiam nausee:aut si cito mutabit color aut pulchritudo innitere pulsui. Qui vero magis preparati sunt ad hoc vt sincopis eis velociter accidat sunt illi qui calidarū existunt cōplexionuz macri laxa habētes corpora. Et qui sunt preparati ad hoc vt istō eis eueniat tarde sunt corpora habētes tēperata z carnes duras. Oportet p̄terea vt minutor phlebotomos habeat multos. Quoꝝ quidā sint pilū habentes:z q̇dam pilo carentes. Et

eant diminui caloꝛ et m̄ā hūida cū fumosa vētositate muscul' ibibi mādibulaꝝ. Quia oscitatio est extensio musculoꝝ mādibularū ꝓpter expulsionē superfluitatū fumosarū:vt ait auerroys tertio colliget caplo 41. Et ipsa fit ex materia hūida z fumosa vētositate:vt ait ga.ampho. septima cōmento illi' cano. Brachioꝝ extensiōes. Quintū est euctus alicum seu extensionū brachioꝝ q̄ z spādidationes dicūtur De quibus auerro. caplo nunc dicto ait Alices fiūt ꝓpt motum v̇tutis expulsiue in mēbris ꝓpter expulsionem supflui tatis fumose q̄ est in mēbris. Et ga. in cōmento nūc dicto ait Alices dicim' esse in sanis cū tedeat eos p̄sentis q̄litatis:ac si eos grauātis:mouent aūt se post aliquas horas de actōnibus ad actiōes alias. Sunt etiā alices in infirmis cū nō in vno statu maneāt iacendi:sz de vno sito in alium mutātur. Hoc em̄ iō ɔtingit:qꝛ q̄sdam humores in ore stomachi hñt nō in spaciositate sui:sz ī suis inclusos pānicul'. hec galien'. Accidūt aūt hi motus oscitationū z alicū in phlebotomijs dū cor anxiari incipit:z debilitari ex sanguis z spirituū inanitōe z vitalis caloꝛ exterioꝛa deserere z ad cor retrahi:sunt ergo p̄sagia venture sincopis. Sextū est singult'. De quo dicit hypo.amph.5ª. Sanguine multo fluente spasmus aut singultus innatus malum. Et auer.tertio colliget caplo.25.ait. Singultus q̇dē accidit ꝓpter rem q̄ ledit propter q̄litatē malam calidā aut frigidā. Et q̄dam spēs fit ꝓpter malaz cōplexionē calidam z siccā in spacio stomachi. Cōmouet aūt hora phlebotomie ex agitatione humoꝝ circa os stomachi:q̄ si p̄seueret sincopim afferet. Septimū est nausea seu vomendi desideriū:q̄ etiā ɔtigit in phlebotomijs ex humoribus motis in stomacho ab eis. Et quia signum tractum a colore sanguinis exeūtis vel pulchritudine non est bene certum eo q̄ freq̄nter ꝑmutatur color vel pulchritudo ante tp̄s sufficientis ablationis sanguinis dat cautelaz. Qꝛ si citius debito permutetur color effluentis sanguinis vel viuida facies puchra pallidetur z terrestris fiat vel ꝓpter tiorē vel ꝓpter terrorē aut pusillanimitatē phlebotomati:non iō sistendus est effluens sanguis. Sed pulsui innitēdū est qui si fortis fuerit tm̄ ꝑmittatur abire ex sanguine q̄tum cōuenit:fide

In quarta ꝑticula dicit primo (bilis decidens statim claude venā. q̄ aptiores ad incurrendū velociter sincopim tā in phlebotomijs q̄ in alijs euacuationibus sunt hoīes macri calide cōplexionis corpoꝝ laxoruz.i.raroꝝ vel tenerorū. A talibus em̄ plurima fit resolutio ɔtinue et incessanter tā naturaliū humiditatū q̄ caloris z spirituū:tū ex aptitudine vehemēti taliū corpoꝝ ad resolutionē ꝓpter laxitatē suoꝝ mēbrorum:tū ex fortitudine sue caliditatis iuncte siccitati in siccādo z resoluendo. Cum igr̄ phlebotomia eis auferat sanguinē quo restaurari habēt z plurimū spiritū cito sincopisant. Et vltra id cholera dn̄ans ī eis circa os stomachi de facili mouetur z sincopī infert. Scd̄o dicit q̄ hi q̄ tardius sincopim incurrūt tam in phlebotomijs q̄ in euacuatōibus alijs sunt hoīes tēperate cōplexionis z durarū carniū:qꝛ sanguis ī his satis multiplicatur ex fortitudine suaꝝ virtutū z nō multa ab eis fit resolutio:tū ex temperamēto sui caloris:tū ex duricie suaꝝ carniū:tarde

Oportet preterea vt. In hac ꝑte q̄rta se (igit eis aduenit sincopis. cūde ꝑticule quinte ꝑtis p̄cipalis hui' capl'i primo narrat res octo q̄bus phlebotomatoꝛ dz esse munit' priusq̄ venā apiat. Scd̄o in quo casu z per quē modū ministrari dn̄t scd̄a tertia sexta septia z octaua ex dictis rebus ibi| Ideo vt si sincopis| Tertio ī q̄ casu ministrāde sunt z per quē modū q̄rta z q̄nta ex dictis reb' ibi| Et si acciderit| Quarto q̄ tpe sincopis magis ex phlebotomia accidit in q̄bus morbis nō timet sincopis ex phlebotomia ibi| Sincopis vō| Quinto excusat se de ꝓlixita

In prima ꝑticula innu (te sermonis in venis man' ibi| Et iā q̇dē| it q̄ phlebotomatoꝛ octo reb' dz esse munitus an̄ vene aptionē. Pria est phlebotomoꝝ multitudo. Quoꝝ q̇dā pilum habeāt:quidā pilo careant:vt ꝑ pilum hn̄tes venas phlebotomet q̄ sub phlebotomo de facili labunt:sicut venas guidez q̄ sunt ī collo leuiter cedētes ꝑcussiōi:tū propter glandulas molles z lubricas q̄ subsunt eis:tū qꝛ freq̄nter im

pilum quidē habētes sunt cōuenientiores venis labentibus sicut guidez z vt habeat glomerem ex cuculo aut serico:et instrumētū ex ligno aut pēna:z vt secū teneat pilos leporis:z medamītū ex aloe z thure:z folliculū muschi:z diamuschum:z trociscos de muscho. Ideo vt si sincopis acciderit que est vna ex rebus que ex minutione timentur:z fortasse habens hanc nō vomuerit succurrat:z glomerē in os eius mittat:z ipsum cum instrumento vomere faciat:

bibuntur reumate qd̄ ad eas defluit vel saltē ꝓpe eas. De phlebotomantur in principio lepre ɔtra raucedinē z difficultatē anhelitus. Et per phlebotomos pilo carentes vene nō lubrice:sed situ stabilis apiri solent. Itez sint aliq̄ ex suis phlebotomis late cuspidis ad phlebotomias in q̄bus cōuenit amplum foramē vt grossi humores emanare possint:vel vt vulnus tardet ɔsolidari cum fuerit opus secunda tōe vna vł plurib':alij cuspidis stricte ꝓ phlebotomijs in q̄b' cōpetit strictū foramē ꝓpter timorez casus virtutis vł sb tilitatē educēdi sanguinis:alij medie cuspidis iter latam z strictam ꝓ phlebotomijs in q̄bus q̄ritur eductio sanguinis inter grossum z subtilē medij. ¶ Attende q̄ albucasis distiguit tres modos phlebotomoꝝ. Nā q̇dā sunt cultellares:vt lanceole cōes q̄b' nūc vtunt barbitōsores:alij myrtini q̄ st lāceole late ad instar folij myrti:alij sūt frixoriales q̄b' equi phlebotomāt. Nā cuspis phlebotomi vene eq̄ suppōit z mareschall' cū baclo ꝑcutit dorsū phlebotōi. Et tn̄ phlōmo ī alta almāia solēt hoīes phlomiri:nisi q̄ ī eq̄s ꝑcutit baculo dict' phlom' vt venā apiat z ī hoīb' ꝑcutit vngue. Scd̄a res ē glomer ex cuculo āt serico. Et ē glomer circūuolutō filoꝝ āt ligaminū sb forma rotūda ad istar pomi. Cōuēit aūt q̄ phlebotomatoꝛ tres glomer modos secū sp h̄eat. Primo q̇dē glomerē ex ligaturis q̄b' liget mēbrū phlebotomādū et venā aptā cū fuerit op'. Scd̄o glomeres duos oculis supligādos si plebotomato vomit' aduenerit. Tertio glomeres filis asperis ori impellēdos ad ꝓuocationē vomit' vt ex cuculo aut serico. Et ē cucul' eq̄uocū tria signs.s.herbā q̄ solatrū dr̄:z auē vocātā vulgariter cucu:z setas vn̄ fit vestis monachoꝝ q̄ cucula dr̄.z etiā cula z hic accipit ꝓ hoc significato. Tertia res est instrumētū ex ligno vt bacul' gracilis ex liq̄ricia vel alio ligno:cuius extrēitati pānus alligat z ori impellit ꝓfunde satis vt ꝓuocet vomitū vel pēna pilosa cygni vel anseris q̄ oleo intīcta depellit in os ad eundē finem Quarta est pili leporis quoꝝ ꝓp̄etas est strīgere sanguinē. Quinta est medicamētū ex aloe z thure puluerizatis:quoꝝ albumini oui crudo ꝑmixt' z pilis leporis est remediū valde efficax ɔ̄ fluxū sanguis. Sexta est follicul' muschi.i.bursa ī q̄ musch' nasci solet plena suo muscho. Musch' eī nascit ꝑ modū apostemat in inguine cuiusdā aīalis qd̄ spica nardi alit:z assilat capolo siluestri:nisi q̄ hz duos dētes albos flexos ad iteriora sic duo cornua z fit ex superabūdātia sāguis aīalis hui' collecti ī bursa queadmodū glādula. Et ɔfortat tā cor q̄ cerebrū sua flagrātia seu aromaticitate:nedū int' sumpt':sz z odorat'. Septia ē dyamuschū seu electuariuz de muscho. Qd̄ ɔ̄scribit p̄n.trac.3.sum.p̄me q̄nti hui' dicēs. ℞ muschi aureū f.girbue.i.granoꝝ pini maioris z gariofiloꝝ z cardamonij z.33.z macropipis.an̄.ʒ.10.cinamomi.ʒ.3.xiloaloes idi ʒ.1.croci.ʒ.2.zucrari q̄tuz pond' medicinaꝝ oim ɔficiāt cū melle. Octaua est trocisci de muscho.q̄s describit rasis in antidotario suo cap. de trociscis dicēs. ℞ mastic xiloaloes crudi cinamomi gariof gallic spice nuc muschate cubebe cardāomi heilbāgue.i. cardamomi maioris electuarij de citro oiz an̄.aureūvnū muschi

In scd̄a dic q̄ phlebo (ambre.an̄.6.ꝑtem.3.vni' fiāt trocisci. tōatoꝛ iō dz muniri glomē z istrum̄to ligneo āt pēna z folliculo muschi z dyamuscho z trocisc dō muscho vt si sincopis phlebotōato acciderit q̄ ex phlōmia tiet veluti freq̄nt ex ea ɔtigēs stati ei occurrat. Et p̄º ꝓuocet ī eo vomitū intromittēdo sibi ī os vł int dētes glomerē ex cuculo āt serico q̄ sua aspitate titillās liguā ꝓuocz vomitū. Scd̄o īpellat ori ei' vsq̄ ad gargareonē baculū cui' extrēitati āteriori alliget pān' oleo ītict' vł pēnā pilosā oleo ītictā vt ꝓuocet vomitū. Nam fere oī sincopi cōuēit vōit' p̄terq̄ illi q̄ fit ex sudore vł motu spirituū. Iuxͭ illō principis tertij. n. tracta.scd̄o

et folliculum ei ad olfaciendū tribuat: ꝛ faciat ipsum traijcere aliquid ex electuario diamuscho: ꝛ ex trociscis eius propterea vt virtus eius restauretur. Et si acciderit vt ex arteria sanguis egrediatur succurat: ꝛ repleat vulnus pilis leporis: ꝛ cum medicamine ex aloe ipsum retineat. Syncopis vero raro accidit sanguie egrediente: imo ſm plurimū non accidit nisi ꝓpter retentōnē: nisi superfluus fuerit sanguis exitus:. licet in febribus sinochis nō curemus si vsq ad syncopim perueniat: et in principio apoplexie: ꝛ in sinācijs: ꝛ in magnis apostematib' perniciosis: ꝛ in fortibus doloribus. hoc tamē facere nō debemus nisi cum virtus fuerit multum fortis. Et iam quidē accidit nobis vt in venis manus sermonez amplificaremus ſm alioꝝ sententias: ꝛ obliuisceremur venis pedum ꝛ alijs venis. nos igitur in eis sermonē continuare oportet. ¶ Dicam' ergo q ex venis pedum est sciatica que phlebotomatur a parte siluestri alchahabi aut sub eo. aut supra ipsum. Et ligatur illud quod est supra ipsum a summitate coxe vsq ad cahab ꝛ inuoluit forti fascia fortiter aut īstita. Et melius quidem est vt āte balneetur. Et vt ipa etiā i lōgitudie phlebotomet.

capl'o octauo. Et fricatio extremitatū ꝛ ꝯstrictio caruz ꝛ similiter excitatio vomitus cōferūt oī syncopi nisi cū est a sudore ꝛ silibus eius ꝓpter que mouet spūs ad exterioꝛa. Tertio applicet ad nares syncopisant folliculū muschi vt sua aromaticitate vapor ei' tract' ad cor ꝛ cerebrū ipsa ambo cōfortet ꝛ spūs coꝝ. Quarto iponat ori syncopisantis parū ex diamuscho vel trociscis muschi faciens vt ex his parū trāsiciatur cū aqua carnis vel cum vino aut succo maligranati: vt vitalis virt' restauret inde. In tertia dicit q si ex arteria vel a casu tacta preter intētuz vel a ꝓposito superflue sanguis egrediat effreniter effluens succurat ei p'rio implendo vuln' pilis leporis: deinde retinēdo sanguinē fluentez cū medicamie et aloe ꝛ thure. Vel simil' practica duo hec auxilia sub vni' forma. Iuxta illud gal. q'nto megategni capl'o scdo. Supiora vulneris cū fortibus ligaminib' liga. ꝛ fit preparata de thure medicia: nulla ei vtilior est: q recipit thus masculinū ꝛ pinguosum ad pōdus vnum aloes semis fac puluerē ꝛ tēpa cū albumie oui ad mellis spissitudinē: deide accipe pilos leporis in q'b' inuoluēda ē medicia ꝛ foramini vulneris circūcirca applicāda. In q'rta dicit p'rio q syncopis nō cōiter cōtigit ex phlebotomia hoꝛa q exit sāguis: imo frequēti' euenire solet postq vena apta iā obturata ē ꝛ sanguis restrict' nisi exit' sanguis supflu' fuerit: tūc em syncopi eo durāte affert ꝓp' ianiri cor ꝛ epar sāguie caloꝛe ꝛ spū supflue hac hoꝛa sic q reginini ptiū exterioꝝ nō sufficiūt hec. Cā vo h' ē q: phl'omia q diu durat vsus ptes mouet exteriores sāguie ꝛ spūs: ꝛ syncopis vo mouet hos eō. Cui' rei signū ē q in phl'omia dū syncopis accidit freq'nt desistit effluere sāguis sine ligatura vl' obturatōe sanguis ꝛ foramis vene recurrente sanguie ad iteriora. Sz sanguis fluxu superexcedēte natura cogit ꝓuidere cordi ꝛ deserere ad tēp' regimē exterioꝝ: q're tūc tpis accidit syncopis durante etiā adhuc exitu sanguis. Scdo dat q'nq casus in q'b' medic' nō multū curat deducere phlebotomiam vsq ad syncopim. Prim' est i synochis febribus. Iuxta illud gal. 9. megategni capl'o tertio. Dico i hac febre nihil vtili' esse phlebotomia ꝛ extractiōe sanguis si etas vtus q sustinent vsq ad defectionē sit. Scds est. in p'ncipio apoplexie sanguiee. tūc em vtus ē fort' ferre potēs phlebotomiā vsq ad syncopim. Que si non fiat ꝛ vie capitis nō deoppilētur hac phlebotomia timenduz est plurimū de suffocatione ꝛ morte subita propter defectū motus volūtarij pectoris quo cessante cessat etiā ilico mot' pulmōis. Idē fere inuit p'n. tertij p'ria trac. 5. ca°. de cura apoplexie dicēs. Regimen vo illi' q fit ex sanguie est phlebotōia in hora illa ꝛ emissio multi sanguis. sanat em in dispōne id est in prōptu. Terti' est in squinātijs sanguineis ex q'b' timet strāgulatio vel strāgulatōis defect' nisi statim succuratur extractōne multi sanguis: sz vtute debili existēte sanguis ē extrahēdus mult' vicibus ꝛ diuersis quaq vice modicū de horis decē in decē horas vsq diē tertiū. Et si fort' fuerit ilico extrahat sanguis copiosus vsq ad syncopim. Iuxta illd p'n. tertij. 9a. ca°. vndecio. In calida q'dez oz vt incipiat cū phlebotomia ꝛ nō extrahat sanguis subito plurim' ꝛ ꝓpe cū iam incepit virt' debilitari: imo sumat oī hora decima ꝛ decia vsq ad diē tertiū cū separatōnib' cōtinuis. Si aūt debilitari nō incepit tūc oz vt sine cessatiōe extrahat vsq quo appareat syncopis in forti. Quart' ē in magnis apostematib' pniciosis. p q potes intelligere apostemata pestilētialia dicta a p'n. quarti tertia trac. p'rio cap. 17°. althoion: in q'b' aliq phlebotomare iubēt vsq ad syncopim: alij ꝓhibēt q: hec apostemata sua venenositate vtutē deijciūt ꝛ cū rursus phlebotomia deijcit nō resurgere pōt neq maturare aut resoluere apostema hoc. Et p ꝯcordia dic p'rio q si hoc apostema p'cesserit febrē in sui p'ncipio dū virt' ē fortis oz fieri phlebotomia de vena ꝓximiori vsq ꝓpe syncopiz: vt de materia venenosa q'tū possibile ē salua vita educat ꝛ febris aduēt' ꝓhibeat. Dic scdo q si hoc apostema sequat febrē pestilētialem vel simul cuz ea incipiat sufficit phlebotomia mediocris ꝛ cito faciēda ē ante deiectionez vtutis. alioquin pl' nocet q ꝓsit: neq pducēda est ꝓpe syncopi q: natura eā ferre nō valet iā duplici morbo pestifero oppressa ptigēte ad cor. Potes etiā si vis per magna apostemata pniciosa intelligere phlegmōes magnos cerebri pulmōis stomachi aut epatis. Quint' est in doloribus fortib'. Iuxta illō gal. amphoꝛ p'a. cōmento illius cāñ. Que egerunt. In dolore ē igit maxio nulla medicia hac defectōe ē pfectior. Hanc tñ phlebotomiā vsq ad syncopim pducētē facere nō debemus nec in dict casib' nec ī alijs. nisi cū vt' fuerit fort. In q'nta dic p'n. q iā diffuse egit de phl'omia venaꝝ man' āpliās i his ſmonē ſm sentētias alioꝝ q'dū p'cesserūt ita vt q'si obliuisci videret venas pedū ꝛ alioꝝ mēbroꝝ q'ñ vbi q'liter ꝛ ꝓpter q's cās phlebotomant. Oz igit ad doctrine pfectionē d' venis phlebotomādis ꝯtinuare ſmonē de istis vēis ¶ Dicamus g' ꝛc. In hac ptic'la tertia q'nte ſmonib' de alijs habit. part p'ncipal isti' capl'i agit de venis pedis q phlebotomant. Et p'rimo de sciatica. Scdo de sophena ibi [Et ex eis ē sophena] Tertio de vēa poplitis ibi [Et ex eis ē vena curuature] Quarto de vena sup calcaneū retro existente ibi [Et ex eis ē vena q est post] Quito de gñalib' vtilitatibus phlebotomie haꝝ venaꝝ ꝛ de cōpatiōe ei' ad phlebotomiā venaꝝ manu' in debilitando vtutem ibi [Ad summū q'dē] In p'ria pte hu ius particule dat septē regulas super phlebotomia vene sciatice. P'ria est. sciatica est ex venis pedum: ꝛ ipsa phlebotomat in pte siluestri. i. exteriori alchahabi aut sub eo parū aut sup ipsum. Et intellige p pedē totū qd ē a iūctura anche vsq ad extremitates digitoꝝ pedū: ꝛ dr magn' pes. sicut magna man' ē id totū qd ē a iunctura spatule vsq ad extremitates digitoꝝ. Sed cahab ꝛ alchahab cahabi ꝛ alchabi sunt dictiones arabice q latine sonāt idē qd calcane' seu tal' ſm expositionē marginalē translatoris. Et in synonymis serapionis scribitur alchahab id est calcanei nauicula: ꝛ i synonymis auicēne alchahab duo. i. cauille due. Sz p'n. p'mi p'a doc. 5a. suma p'a ca°. vltio ait. Cahab ē os pedis p qd iunctura ei' cū crure ꝯplet. Et de his dissonantijs nō ē curādū sz p certo hñdū q vena sciatica phlebotomāda ē in directo cauille exterioris pedis vl' parū sub ea vel sup eā. Scda ē. in phlebotomia sciatice ligādū ē totū illd qd est supra pedez a summitate coxe vsq ad cauillas incipiendo ligaturaz a supremo coxe ꝛ deducendo vsq ad pedem, inuoluendo fortiter coxā ꝛ tibiam cum forti fascia vel institā vel binda vt hec ligatura sanguinem deprimat ad iferiora q' vena ingrosset ꝛ apparēs fiat q pri' nō appebat: vel nō sat eminebat ad phlebotomiā faciēdā. Tertia ē. expedienti' est vt añ phlebotomiā sciatice pes in aq calida dulci balneet vt calorē aq dilatat' sanguis hūectatā venā lati' dilatet inflet ꝛ ingrosset. Has duas regulas p'nceminit rasis septio almāsoris capl'o de phlebotomia: dicens. In sciatica vo quicq'd ab anche est vsq ad ptes que super cauillam per spatium vnius manus existūt latitudinis ligari debet: aliter non manifestabitur. Q' si propter hoc non apparuerit in balneū mittatur ꝛ multum aque calide super pedē infundat donec manifestetur. Quarta est q vena sciatica phlebotomet in lōgitudine sic q plaga ei' in medio vene cadēs ptendat in lōgitudine ipsi'. Id p'dixit i pagrapho illo q'nte ptis capl'i isti'. Et in sciatica q'dez ꝛ in sceilem ꝛ in alijs venis melius vt ſm longitudinē phlebotomentur. Sz in sciatica spālis cā ē q'm interiacet musculis ꝛ chordis mouentib' pedes ꝛ articulos ei' a quorum punctura magis sibi cauet phlebotomator q'ñ venā aperit in medio sui ſm

longū phlebotomo ipsi’ non declinante ꝟsus vene latera. Rursus cum ipa sit de vix apparētib’ tuti’ percutiť in medio sui qđ est eminēti’ aliis partib’. Adde his causis si vis ꝙ oblōga plaga citi’ sanať. Quinta est si sciatica nō appeat ʒ occulta maneat post ligaturā ⁊ balneū ꝑdictas. tunc phlebotomeť aliqs ramoꝝ ei’ ⁊ precipue ille q̄ repitur inter pedis

Quod si ipsa fuerit occulta aliquis suorum ramoꝝ phlebotomeť qui inter minimū ⁊ secūdum ab eo existit. Et iuuamentū quidem in phlebotomia sciatice ē magnū in dolore scie. ⁊ similiter in podagra: ⁊ in varice: et in elephātia. Et sciatice secūdatio est difficilis. Et ex eis est sophena q̄ ē super partē domesticā alchahabi ⁊ ē manifestior sciatica. Et ipsa quidem

minimū digitum et sibi proximū. Juxta illud rasis septio almāsoris ca°. de phlebotomia. Si autē nec apparuerit sic locus ei’ scʒ post balneū ⁊ ligaturā aliquē ex ramis q̄ per pedū cratē id est pectinē ꝓtenduntur in pte siluestri minue: ille tū melior q̄ est inter mimū ⁊ scđm ab eo repitur Sexta est. phlebotomia sciatice specialr ⁊ magnifice iuuat in q̄ttuor casib’. Prīo q̄dē i sciatica passione: vnde trahit nomē. q: sanat cā. Verū i gutta anche dicta sciatica phlebotomia brachij ex basilica ꝑcedere dʒ phlebotomiaʒ vene sciatice gratia diuersiōis hūoꝝ a loco doloris maxīe in ꝑncipio. Aliter phlebotōia sciatice aggrauaret dolorē attrahēdo hūores ꝟsus locū ei’. Juxta illud ꝑn. tertij. 22ª. trac. scđo caplo de cura sciatice. In illis vero q̄ de eis sunt sanguinee de reb’ magis ꝯferētib’ eis est phlebotomia: ⁊ iuuanť in dispōne id ē statim per phlebotomiā in ꝑmis ex manu deinde ex pede: ⁊ nō fiat phlebotomia ex pede nisi post phlebotomiā ex manu. Scđo in podagra maxīe sanguinea pōst phlebotomiā basilice. q̄a tollit plurimū de cā an̄cedēte ⁊ ꝯiūcta podagre. ¶ Attēde p° ꝙ lʒ ꝑn. in sanguinea podagra cōcedat phlebotomiā de opposita pte: hēt tū hanc suspectā i ꝑncipio egritudinis. Ait em̄ tertij. 22ª. trac. scđo caplo de cura ei’. Et si fuerit sanguinea aut cū dn̄io sanguis oportebit vt administres phlebotomiā ex pte ꝯ̄ria. Et paulo post subdit. Licet tū meli’ sit vt blande tracteť in ꝑncipio ꝙ nō fiat phlebotomia. Phlebotomia em̄ accrescere facit humores ⁊ facit eos currere in corp’ ⁊ nō extrahit illđ qđ necesse ē vt extrahať. ¶ Attēde scđo ꝙ si in sanguinea podagra fiat phlebotomia ō sciatica lateris eiusdē tūc maxīe cōuenit cū tota materia est fluxa ⁊ residuū corpis tā a plectoria ꝙ̄ a cacochimia mūdū. Nā tūc eradicat ⁊ extrahit sanguinē q̄ conculcat’ in venulis pedū morbū manutenet ⁊ fouet dolorē. Tertio in varice. q̄ est dilatatio venaꝝ in crure ⁊ pede ꝓpter multitudinē ei’ qđ descēdit ad eas ex sanguīe ⁊ plurimū sanguinis ē melancholicū ⁊ plurimū accidit cursorib’ ⁊ viatoribus ⁊ portatoribus onerum. ¶ Attende ꝙ in varicibus phlebotomia de basilica ⁊ purgatio melācholie ⁊ debitū regimē ꝑcedere debēt phlebotomiaʒ sciatice vel sophene. Juxta illđ ꝑn. tertij. 22ª. trac. prīo caplo de cura varicū. Regimen ꝟo varicū est q: oʒ vt euacueť corpus ex venis manus et euacuenť melācholia ⁊ hūores grossi ⁊ rectificeť regimē ⁊ deuitet om̄e ingrossatiuū ⁊ motus laboriosos ⁊ statiōeʒ lōgā: deinde ꝑueni ad istas venas: q̄re phlebotoma eas ⁊ extrahe totū qđ in eis ē de sanguine melācholico ⁊ fac phlebotomiā in fine sophene. Quarto in elephātia q̄ ē additio in pedib’ ſm modū q̄ accidit in venis varicū. Et phlebotomiā sciatice in hac passione ꝑcedere debēt illa q̄ dicta sunt debere precedere (phlebotomiā sciatice in varicib’.

In scđa dat q̄ttuor regulas sup phlebotomia sophene. Prīa est. sophena ē illa ex venis pedis que ē sup partē domesticā alchahabi. i. sup partē interioreʒ calcanei vel nauicule ei’ vel cauille īterioris: ⁊ est manifestior sciatica seu grossior ⁊ magis apparens ex ꝓuidētia nature collocanť grossiores venas in tutioribus locis ⁊ min’ expositis ꝑiculis q̄lis ē pars interior pedis in cōparatōne ad exteriorē. Rasis ꝟo septio almāsoris sic designat loca sophene ⁊ sciatice. Sophene aūt locus est iuxta cauillā in parte domestica sicut sciatice loc’ ē sub cauilla in parte siluestri. Scđa est. due sūt vtilitates phlebotomie sophene. Prima ē euacuare sanguinē ex mēbris q̄ sub epate sunt sicut ex renib’ matrice ⁊ vesica virga ano ⁊ inguinib’. Hui’ phlebotōia cōmendať in dissuria amphoꝝ sexta canone illo. Dissuriaʒ phlebotōia soluit incisa ꝟo vena interi’ q̄ in talo. Et iterū amphoꝝ septīa canone illo. Stranguriā ⁊ dissuriā repletio vini ⁊ phlebotōia soluit. Incidere vero venam q̄ intus in talo est bonum. Et hi canones ꝟificantur in dissuria ⁊ stranguria ex repletione sanguinis vel ex apostemate in vesica aut prope eam. Sed si a lapide vel vlceribus antiquis vesice prouenerit nō conuenit phlebotomia sophene. Secūda est in trahēdo sanguinem a superioribus ad inferiora hac de cā menstrua vehementer prouocat et aperit orificia venarum ani quas emorroidas vocam’. In retentione ergo menstruoꝝ preter naturā aut emorroidarum solitarū fluere ex qua timenť accidentia mala remediū ē phlebotomia sophene. Tertia est bimēbris. Cuius primū mēbruʒ ē. ratio facit oportere id est q̄si cogit ⁊ cōpellit credere vt phlebotomia sciatice et phlebotōia sophene sint equalis iuuamenti cōpetētes in eisdē casibus. q: ex ꝓximo ꝓdeunt ab eodē trūco. Juxta illđ ga. amphoꝝ sexta cōmēto illi’ canonis. Dissuriaʒ phlebotomia soluit. parua ē differētia inter interiores ⁊ exteriores pedū venas cuʒ de vna eadē exeant. Ambe em̄ exeūt a vena grossa q̄ ad genu ꝑuenit. Et illud ras. primo almāsoris caplo de venis. Que iteꝝ cū ad genu ꝑuenit i tres diuidiť partes. Quarū vna ꝑ mediū transit cui’ rami oēs cruris nutriūt musculos q̄ interi’ ⁊ exteri’ reperiūtur. Alia ꝟo ad partē cruris domesticā trāsit q̄ vsq̄ adeo taliter incedit donec sup cauillā interiorē appere incipiat ⁊ tunc ex ea fit vena q̄ sophena vocať. Pars ꝟo tertia ad partē cruris siluestrē tēdit quousq̄ ad cauillā ꝑueniat exteriorē q̄ ēt vena dr̄ sciatica. Scđm mēbꝝ ē. experimentū facit id ē credere cogit q: ope mōstrat ꝙ opatio sciatice scʒ phlebotomia ei’ plurimū cōuenit dolori scie: ita ꝙ plus ꝓdest in pacificatione doloris isti’ ꝙ̄ phlebotomia sophene q̄si hoc sit debitū vel iure nature vel diuina ꝓuidētia. Id premmemorauit rasis i toto cōtinente caplo de podagra ⁊ sciatica dicēs. Laborās sciatica gaudet minutione vene sciatice vehemēter: ʒ minutōne vene sophene parū. Et paulo post dicit. Cōditio vene sciatice penes venam q̄ est in plica genu est sicut conditio vene saluatelle ad basilicam. vnde sicut per minutōnem saluatelle manifestatur supflua vtilitas super minutiōeʒ factam de basilica: licʒ ramificetur ex ea quod est forte ꝓpter longitudinē attractōis: sic ex parte vene sciatice respectu vene q̄ est in plica genu. Vn̄ in hoc hʒ prerogatiuam sup illaʒ ex illa attractione longa: ⁊ quia exterior est ⁊ attrahit de ancha: hec rasis ibi. Et iterū libro experimentoꝝ suorum vocans sciaticam venā anche ait. Et cura isti’ passionis scʒ sciatice est minuere sanguinē ex vena anche vbicūq̄ apparuerit ex pte siluestri si aūt non appuerit minue aliquē de ramis q̄ sunt sup dorsum pedis in medietate extrinseca scʒ in parte auricularis: ⁊ medici digitorum pedis. quoniam rami qui sunt in ista parte ramificantur ex ista vena. Illi aūt q̄ sunt in pte intrinseca ramificantur ex vena que dicitur sophena. Et iste due vene scʒ sophena ⁊ anche vena ꝙ̄uis deriuentur ex eadeʒ vena apud genu: tamen melius ē minuere ex anche vena aut ex ramis eius ꝙ̄ ex sophena: imo melius etiam ꝙ̄ ex vena que est in genu ex qua ista vena ⁊ sophena diuidūtur. ⁊ propter hoc medici vtuntur minutione istius per experientiam. Nos autem iam considerauimus ⁊ experti sumus multotiens ⁊ inuenimus eam esse sicut diximus superius. Et laborauimus multum in inueniendo rationem ⁊ credimus ꝙ iā inuenta est: sed non est locus dicendi eam. Et debemus minuere ex ista vena post minutionem ex basilica ex manu opposita pedi ⁊ maxime quando corpus fuerit plenum: hec rasis. Princeps vero tertij vigesima secūda tractatu secūdo capitulo de cura sciatice rasim imitās ait. Et scias ꝙ phlebotomia sciatice vene magis ē iuuatiua in sciatica ꝙ̄ sophene: ⁊ vene curuature poplitis magis iuuatiua est in sciatica ꝙ̄ sophene plurimum: nisi sit dolor leuior non extensus in siluestri: immo sit purus rubeus: cuius extensio est ex domestico: quare erit sophena magis conferens ei ꝙ̄ vena sciatica: ꝙ̄uis ipse ambe sint duo rami vene vnius sicut cephalica et basilica in manibus. Verum Galienus rememoratur sophene et vene curuature poplitis tantum. Et phlebotomia vene curuature poplitis magis iuuatiua est ꝙ̄ vene sciatice et sophene simul.

phlebotomať propterea vt euacueť sanguis ex mēbris que sunt sub epate: ⁊ vt sanguis a partib’ superiorib’ ad inferiores declinetur: quare menstrua vehementer ꝓuocat: ⁊ emorroidarū orificia aperit. Et rō q̄deʒ facit oportere vt sciatica et sophena siīs existāt iuuamēti: ʒ experimētū facit vt opatio sciatice plurimū cōueniat dolori scie sicut si hoc esset debitum.

Et ex eis que phlebotomantur est vena que est inter minimum et secundum pedis. Et phlebotometur post ipsam vena sciatica. Et dicitur ꝙ hec vena magis iuuatiua

Et sophene quidez phlebotomia melior est que fit trãsuerse latitudini attinens. Et ex eis est vena curuature poplitis. que tantũ efficit ꝙtum ⁊ sophena: sed est fortior sophena in prouocatione menstruorum ⁊ in doloribus ani et in emorroidis. Et ex eis est vena que est post alaurchob: que est quasi ramus sophene: et operatur quãtum ipsa. Ad summum quidem venarum pedis phlebotomia confert egritudinibus que fiunt ex materijs ad caput declinantibus: et egritudinibus melancholie. Et ipsa quidem magis debilitat virtutem ꝙ phlebotomia venarum manus.

est ꝙ vena sciatica: sicut saluatella magis iuuatiua ē ꝙ basilica in egritudinib' epatis ⁊ splenis: hec ꝑn. ibi. Ex p̄dictis a rasi ⁊ ꝑn. elicere potes q̄nq3 ꝓpositiões. Pria est. in sciatica passione cui' materia ⁊ dolor declinãtiores sunt ad siluestrē seu exteriorē ptez anche sicut cõiter ⁊ vt plurimũ euenit phlebotomia sciatice cõuenietior ē ꝙ sophene: lic3 ãbe exeant a vena poplitis velut a trũco. Cuius rõ ē q2 sciatica p phlebotõia3 inanita magis trahit sanguinē a siluestri' latere vene descēdētis p coxam ad genu ꝙ a domestico ꝓpter cõicationē maiorē ⁊ colligantiã directiorez sciatice vene site exteri' cũ siluestri latere qd ibibit sciam supfluo sanguine causante sciaticã: sicut si in canna erecta suauiter funderes aquã a dextris ⁊ a sinistris: ⁊ inferi' haberet vnã cãnulã dextram aliã sinistrã aq̄ fusa a dextris abundãti' flueret ad cãnã dextrã et ecõuerso. Scda ē. i. sciatica passiõe cui' materia ⁊ dolor sunt declinãtiores ad domesticã seu interiorē partez iũcture anche phlebotomia sophene pl' conuenit ꝙ sciatice. Jd voluit ꝑn. in v̄bis illis pri' allegat. Nisi sit dolor leuior nõ extēsus in siluestri: imo sit purus rube' id est ex sanguie puro rubeo cui' extēsio ē ex domestico. Cuius rõ est q2 sophena p phlebotomiã ĩanita magis trahit sanguinē a domestico seu interiori latere vene descēdētis: qd ab' itra imbibit iũcturã scie superfluo sanguie ꝓpter rectitudinē sit' ⁊ colligãtie sophene cũ latere illo. Adde ꝙ rami siluestres vene descendētis ꝓtēsi ad siluestre anche ꝓ sui nutritiõe refundũt plenius ⁊ abũdanti' superfluũ sanguinē vene descendēti aperta sciatica ꝙ aperta sophena dum dolor magis ē in siluestri anche: ⁊ ecõtrario dũ dolor magis ē in domestico ei' rami domestici refundũt ãpli' apta sophena ꝓpter affinitatē siluestris anche cũ siluestri pedis ⁊ domestici anche cũ domestico pedis. Sz arguet aliq̄s ꝙ ꝑn. facit' iniuriam dũ conamur reddere rationē de ꝓpositõib' p̄dictis cũ ipe asserat ꝙ ratio facit oportere vt sciatica ⁊ sophena silis existãt iuuamenti. Dic ꝙ loquit de rõne apparēti q̄ prima facie occurrit. non de rõne veritat exq̄site. talis em̃ nunꝙ repugnat experimēto: imo omne vez oĩ vero ꝯsonat. Tertia ē. in sciatica passione plus cõuenit phlebotomia sciatice ꝙ vene poplitis. Jn hoc cõueniũt rasis ⁊ ꝑn. q2 lz vena poplitis ex ꝓpinquiori educat supfluũ scie sanguinē: sophena tñ ad longi' diuertit ⁊ directi' ac magis a siluestri latere trahit. Quarta ē. in sciatica passione phlebotomia vene curuature poplitis magis iuuatiua ē ꝙ phlebotõia sciatice ⁊ sophene simul. Quia in phlebotomia sciatice ⁊ sophene simul maior est turbatio ꝓpter cursum sanguis ad contrarias ptes: ⁊ q2 sophena maior ē sciatica ⁊ directi' supposita pti iteriori vene poplit plus sanguis educit ex interiori pte vene poplit. Vnde min' educendũ ē in passione sciatica cui' mã ⁊ dolor a siluestre tendũt qd sepi' euenit. Sz ex phlebotomia vene poplit nõ plus educit ex interiori: sz vel eque vel plus ex exteriori ꝓpter supabundantiã sanguis in siluestri pte vene descēdētis vñ ꝓcedit sciatica passio. Quinta ē. phlebotomia vene pedis inter minimũ digitũ ⁊ sibi ꝓximũ site iuuantior est in sciatica ꝙ phlebotomia sciatice sicut phlebotomia saluatelle dextre in passionib' epat: ⁊ phlebotomia sinistre in passionib' splenis. q2 pl' diuertit a loco doloris ⁊ ad longi' trahit mãz peccantē: nisi dicta vena sit adeo gracil vt ē in quibusdã ꝙ ab ea sanguis grossus aut viscosus exire nõ possit q̄lis est ille q̄ varices generat ⁊ elephantiã. Quarta rl'a est. phlebotomia sophene melior ē que ex trãsuerso fit ⁊ attiet latitudini seu declinat ad eã. Hui' rõ est duplex. Prima ē. q2 ex plaga transuersa ad latitudinē declinante liberi' exit sanguis grossus mal': cuius vt in plurib' eductio q̄ritur vel diuersio p istius vene phlebotomiã. Nã talis vt plurimũ abundare solet in matrice ⁊ pudibundis vnde ipa euacuat. Secũda est. q2 hec vena frequent phlebotomatur gratia diuersionis malorũ humorũ a superioribus ad iferiora vt ad matricē vl' anũ ꝓ reuocatõe mēstruoz vl' emorroidarũ retētaz. Et ĩ tali diuersiõe secũdatões sũt plurimũ vtiles ad q̄s aptior ē plaga trãsuersal' latitudini attinēs velut aptior ad exitũ grossi sanguis: ⁊ ad cõsolidatõem tardior ꝓpter elongationem suoz labiorũ. vno se trahente sursum versus suũ ortũ: alio decidente inferi'.

Jn tertia dicit ꝙ vena grossa curuature poplitis est ex venis pedis q̄ phlebotomata tñ operatur ꝙtũ sophena: sz est ea fortior in ꝓuocatiõe menstruoz ⁊ in sedatiõe doloris ani sanguine oppressi ⁊ emorroidis vl' prouocãdis dũ retēte fuerint ꝯtra solitũ vel de inflandis dũ tumide fuerit ⁊ cece grosso replete sãguine. q2 vena poplit est sophena grossior et magis propinqua superioribus vñ abundanti' dum phlebotomat accurrere facit sanguinē inferi' ⁊ grossum ex eo foras educit. Modũ v̄o phlebotomãdi istas duas venas sic memorat rasis septio almãsoris caplo de phlebotomia. Cũ aũt de vena sophena ⁊ ea q̄ in ãteriori poplit curuatura existit minuendũ erit ligatura cũ chorda ĩ inferiori loco vt in brachio facienda ē: deinde pes sup frustulũ laterculi aut sup mortarij manicã est ponēdus ⁊ stringēdus ⁊ sic minutio facienda. Sed phlebotomatores istis tēporib' ĩ phlebotomia dictarũ venaz tibiã ĩponunt aque calide: q̄tinus inflent ⁊ plus apparcãt: deinde sup ligãt palme vnius spacio cũ binda stricta ptem suppositã vene minuende: ⁊ stabiliũt pedē super truncũ ligni vl' paruulã cathedrã ⁊ sic phlebotomant.

Jn quarta dicit ꝙ ex venis pedis q̄ phlebotomant ē etiã vena q̄ est post alaurchob. Et ē alaurchob loc' sup calcaneũ retro sicut exponũt glosa marginalis ⁊ synonyma auicēne. Et ista vena est vt ram' sophene cui' minutio eadē opatur sicut sophene. Hanc dieb' meis non vidi phlebotomari: sz vidi frequēter ĩ iteriori pte pedis in directo magni digiti et sui vicini quãdã venã phlebotomari ꝓ ramo sophene in ꝓuocatõib' mēstruoz ⁊ ĩ bochijs epidimialib' ĩguinalib': nec aliquã aliã pedis venã tã freq̄nt vidi phlebotõari.

Jn quĩta dicit p2io ꝙ sumarie loquēdo phlebotomia facta de venis pedis ꝯfert morbis accidētib' ex materijs hũoralib' declinãtib' ad capit: ⁊ morbis melancholic q̄ est mutatio estimatõnis ⁊ cogitationũ a cursu naturali ad corruptõez ⁊ ad timorē ⁊ ad maliciã ꝓpter cõplexionē melãcholicã faciētē siluestrē spm̃ cerebri interi' ⁊ facientē timidũ ꝓpt tenebras ipsi' sicut tenebre extrinsece sollicitãt ⁊ timere faciũt vt ait ꝑn. tertij pria trac. q̄rto caplo de melancholia. ❡ Cõtra cephalice ꝯuenit educere hũores a capite ⁊ collo vnde cephalica dicta est: ⁊ parũ basilica in hoc ꝯpat: q̄ tñ capiti ꝓximior multo est ꝙ vene pedũ. Jtē dicit ꝑn. tertij prima tractatu q̄rto caplo de cura melãcholie. Et considera quod duorum laterũ capitis sit grauius ⁊ phlebotoma cephalicã que sequitur ipsum. Jtez sanguis est vt frenũ melancholici humoris ergo nõ est educendus in melancholica passiõe. ❡ Attēde ꝙ melancholica passio q̄nq3 ex humore melancholico generatur per viam ꝯgestiõis: ⁊ tũc phlebotomãda ē cephalica si phlebotomia cõpetat puta si melãcholia est sanguinea: vel sanguini vehementer ĩmixta. Et q̄nq3 per viã deriuationis. ⁊ hoc dupliciter. quia vel iam deriuata ē ⁊ cerebro inclusa ⁊ tunc iterũ cõpetit phlebotomia de cephalica: vel in deriuari est aut in dispositiõe proxima vt deriuetur a partib' inferioribus ad superiores. ⁊ tũc phlebotomanda ē mediana vel basilica vel aliqua ex venis pedum amplo foramĩe: quatin' exeat grossus sanguis melãcholic' aptus descēsui sua grauedine maxĩe si melãcholia prouenia ex retētiõe menstruoz aut emorroidaz q̄ tali phlebotomia reuocantur. Juxta illud ꝑn. tertij prima tractatu primo caplo vltimo. Si sanguis quidem in toto est corpore ⁊ in capite materia exuberans cõtinetur phlebotometur cephalica. Sed si nõ dũ cõtinetur sed in hoc ē vt cõtineatur minuatur nigra. Et si timeatur cõprehēsio anteꝙ incipiat peruenire ad hoc vt cõtineatur phlebotometur basilica. Et si vis vt extrahas plus illo phlebotoma sophenam ⁊ cruribus ventosas appone supra calcaneum parum ⁊ phlebotoma venã pedis: hec ꝑn. Et per hec soluuntur duo prima obiecta. Ad tertiũ dic ꝙ si melancholia sit melãcholica cuz penuria sanguinis nõ cõpetit phlebotomia: sed si melãcholia sanguinea fuerit scilicet ex sanguine grosso nigro turbido tũc phlebotomia conuenit. Secundo dicit ꝙ phlebotomia venarum pedis plus debilitat virtutem siue vitalem siue regitiuam totius corporis ꝙ venarum manus. Et hac de causa dixerunt quidam ꝙ vene pedis debent post prandium phlebotomari dum scilicet virtus cibo confortata est. Sed credo potius ꝙ ipse post prandium phlebotomantur, quia tunc temporis sunt grossiores et magis apparent. Tũ quia

post cibū sanguis abūdanti’ venis distribuit. Tū q̄ per motū pedum progressiuū ⁊ stationes erecto corꝑe plus sanguis defluit ad inferiora ⁊ vene in eis motu calefacte tumēt seu turgescūt ⁊ magis apparēt. Nec ꝙ sole vene pedū post prandiū phlebotomant̄ ſ etiā vene dorsi ꝑue manus. ¶ Sꝫ arguet aliq̄s ꝙ phlebotomia venarū pedū mime debilitat ꝑmo q̄ valde distat a corde. Scđo quia sanguīeꝫ educit grossuꝫ terrestrē nō spirituosuꝫ. Tertio q̄ circa os stomachi non ꝯmouet humores q̄ cor debilitēt: imo ab eo sepi’ diuertit ꝑpos Dic ꝙ totū corp’ pl’ cōturbat̄ in phlebotomia venaꝝ peduꝫ q̄ venaruꝫ man’. q̄a apta vena ī imo corporis sanguis de se grauis tot’ ꝑceps irruit ex oī parte vsus īferiora cooperātib’ ad id balneo aq̄ calide fricatione forti ⁊ stricta ligatura. Adde ꝙ oꝫ ampliare vuln’ ī venis pedis ad eductionem grossioris sanguis vnde resolutio spirituū crescit ⁊ virtus deijcit̄. Ad obiecta dic ꝙ licꝫ phlebotomia venaꝝ pedis sit ꝓcul a corde: plus tñ cōmouet hūores cordis stōachi ⁊ cerebri q̄ phlebotomia venaꝝ man’. Et lꝫ educat prīo grossum sanguinē: omnē tñ cōmouet ⁊ repēte turbat.

¶ Invenis aūt que phlebotomātur ⁊ sunt ī parte capitis excepta guideꝫ melius est vt trāsuerse phlebotomētur. Et earū quidē q̄dā sunt que sunt vene: ⁊ quedā que sunt arterie. Vene ergo tantū sunt sicut vena frōtis que inter duo existit supcilia. Et ipsi’ quidē phlebotomia cōfert grauitati capitis ⁊ ꝓprie illi que ē in posteriore parte capitis: ⁊ grauitati oculorū ⁊ dolori: ⁊ stupori capitis ꝑseuerāti et antiquo. Et vena q̄ est sup caput phlebotomat̄ ꝓpter emigraneā ⁊ vlcera capitis. Et dūe vene timporuꝫ que flexuose incedūt: ⁊ due vene que sunt in angulis oculorū lachrymalibus. ⁊ fm plurimū nō apparent nisi propter cōstrictionem suffocantem. Et in ipsis quidē phlebotom’ nō est profundādus nobis. q̄ fortasse fiūt fistule: ⁊ ex eis nō egreditur sanguis nisi paucus. Juuamētuꝫ vo phlebotōie iꝑarū existit ī dolore capitis ⁊ ī dolore emigraneo ⁊ ophthalmia antiq̄: ⁊ lachrymis: ⁊ pāno: ⁊ scabie palpebraꝝ: ⁊ eaꝝ bothor: et noctilopis.

¶ In venis aūt ⁊c̄. In hac particula q̄rta q̄nte ꝑtis ꝑncipal̄ isti’ capl̄i prīo agit de mō phlebotomādi venas capit̄ ⁊ diuisione earū in venas ⁊ arterias. Scđo exequit̄ de venis tm̄ ibi [Vene ergo tm̄] Tertio de arterijs capitis ibi [Ex arterijs vo] Quarto de phlebotomia duarū venarum super ventrem existētiū ibi [Et ex venis]

In prīa ꝑte dicit ꝑmo ꝙ meli’ ē venas capitis oīs q̄ phlebotomari solēt except̄ guideꝫ trāsuerse phlebotomari. q̄ graciles sūt ⁊ mltū ꝑue ita vt vix ex eis sanguis sufficiēs extrahi possit ⁊ apta vena fm transuersum fit plaga aptior ⁊ difficilior seu tardātior ad ꝯsolidandū q̄ fm longū. ⁊ si aperiret̄ fm latuꝫ forte tota incideretur vel chorde aut nerui sibi ꝓximi inciderent̄. Ab his aūt venas guideꝫ excipit. q̄ sunt maiores bene sustinētes in latū aperiri. Scđo dicit ꝙ venarū capitis que phlebotomātur q̄dā sunt vene tm̄ scꝫ he q̄ non pulsant: alie sunt vene ⁊ arterie simul. Et pri’ exequit̄ de venis tm̄ q̄ frequētius ⁊ tuti’ phlebotomant̄.

Vene ergo ⁊c̄. In scđa ꝑte prīo agit de phlebotomia vene front̄ ⁊ vtilitatib’ ei’. Scđo vene q̄ est sup caput ibi [Et vene q̄ē] Tertio venarum timpoꝝ ⁊ āguloꝝ lachrymaliū oculoꝝ ibi [Et due vene timpoꝝ] Quarto triū venaꝝ loci illi’ quā auris extremitas tāgit dū ꝑuenit ad capillos ibi [Et tres vene] Quinto venarū q̄ sunt post aures ibi [Et gal̄. negat] Sexto vene q̄ est ī extremitate nasi ibi [Et ex eis ē vena] Septīo venarū q̄ sūt ī occipitio ibi [Et vene q̄ sunt sub a sese] Octauo venarū labioꝝ ibi [Ex eis sunt vene] Nono vene q̄ ē sup occultū mēti ibi [Et ex eis est] Decio venaꝝ sub ⁊ sup̄ liguā ibi [Et ex eis sūt vene q̄ sūt sub ligua] Undecimo vene q̄ est inter mentū ⁊ infer’ labiū ibi [Et ex eis ē vena] Duodecimo vene fureule ibi [Et ex eis ē vena fureule]

In prīa ꝑticl̄a dicit prīo ꝙ vena frōtis inter duo supcilia exñs est vna ex venis tm̄ q̄ ī capite phlebotomātur. De q̄ dicit rasis septīo almāsoris. Front̄ aūt vena est q̄ in medio frōtis existit. Scđo dicit ꝙ phlebotomia vene frōt̄ ꝯfert grauitati capitis ex repletione grossi sanguis. ⁊ grauitati oculoꝝ ex cadē cā’ ⁊ dolori amboꝝ ⁊ stupori capitis ꝑseuerāti ⁊ antiquo. i. ꝯgelatiōi ex grossis hūorib’ in occipitio cōtent̄. De phlebotomia huius vene ait hypo. amphoꝝ q̄nta. Posteriora capit̄ dolētia in frōte recta vena īcisa iuuat. Et gal̄. in cōmento ait. Nō solū intēdit hic purgatiōeꝫ de locis īfirmis: ſ materiā ꝑ opposita eis extrahere satagit. Et rasis septīo almāsoris capl̄o de phlebotomia ait. Vena q̄ front̄ minuēdo incidit̄ ꝓ īfirmitatib’ antiq̄s q̄ in facie vel in ocul̄ existūt: cephalica tñ pri’ minuta. Et hec vena in mult̄ satis apparet: quā si grossiorē efficere velis ⁊ pl’ apparentē circūstringe caput supra locū front̄ in initio capilloꝝ. ¶ Attēde ꝙ hec phlebotomia cōpetit nedū in antiquo: ſ etiā recēti dolore capitis in posteriori. Teste gal̄. libro de phlebotomia capl̄o. 18°. dicēte. Capitis grauedines ⁊ eos qui ꝓpter multitudinē dolores diuturnatos in eo alleuiare assueuit euidēter q̄ in frōte vena incisa. Scđm aūt eādeꝫ rationem posteriores capitis dolores incipiētes ⁊ iuuenescētes q̄ in fronte vena. iuuat diuisa. Nā antipases quidē id est diuersiones cū euacuatione fieri oportet magis incipiētibus reumatibus.

In scđa dicit ꝙ vena quedā sup caput existēs phlebotomat̄ cōtra emigraneā ⁊ vlcera capitis. Et est emigranea dolor et vna medietate capitis excitat’. Et gal̄. diffiniuit eā dicēs. ꝙ ipsa est ābulator medi’. Cui’ q̄dē cā q̄nq̄ ē intra crancū ⁊ q̄nq̄ ē in pāniculo crancū cooperiēte. Et plurimū q̄dē fit i lateris timpoꝝ vt ait ꝑn. tertij prīa trac. ꝑmo capitulo de ea. Phlebotomatur aūt hec vena cacuminis capitis ad eductionē mali sāguis vel ex paciēte particula vel ex loco sibi ꝓximo. Et iō phlebotomiaꝫ ei’ sicut ⁊ ceterarū venularū capitis āteceder oꝫ phlebotomia cephalice ne hec phlebotōia ꝑticularis abūdanti’ humores affluere faciat ad locū egritudinis. Et hec vena ē ram’ guideꝫ manifeste ascendētis q̄ sup crancū sparsus nutrit pericraneū seu panniculū ei’ exteriorē. Et raso capite quo magis appareat ⁊ circūstricto ꝑ modū capilli aperitur hec vena in medio capitis ꝓpe cōmissurā dictā sagittalē. De q̄ dicit rasis septīo almāsoris capl̄o de phlebotomia. Vene aūt q̄ sunt ī capite propter sahapha id est maculas rubeas cum pustulis ⁊ mas pustulas q̄ sunt in capite incidūtur.

In tertia dicit prīo ꝙ ē et ex venis capit̄ q̄ phlebotomant̄ ⁊ sunt tm̄ vene sunt due timpoꝝ vene nō recte incedētes ſ flexuose iuxta ossa paris in vtroq̄ timpore vna: ⁊ alie due in lachrymalib’ angulis oculoꝝ. Scđo dicit ꝙ he nō apparēt vt in plurib’ nisi ꝓpter ꝯstrictōem suffocāteꝫ id est nisi guttur ⁊ collū stringant̄ tāta violentia ꝙ his ī q̄b’ sunt pene suffocet̄. Qñ igit̄ debent phlebotomari vehemēti colli constrictiōe opus ē. Tertio dicit ꝙ si iste vene phlebotoment̄ nō ē ꝓfundādus ī his phlebotomus: ſ parua oꝫ eis inferri plaga q̄ velocissime ꝯsolidetur. Alioquin facile fistula fiet ꝓpter hūiditates q̄ frequēter ocul̄ a cerebro defluūt. Et q̄ vene anguloꝝ interiorū ꝓpe nasum facili’ infistulant̄ q̄ exterioꝝ ꝓpterea ꝙ anguli interiores pl’ abūdāt in lippis ⁊ lachrymis ⁊ alijs hūiditatib’ tuti’ ē phlebotomare venas anguloꝝ exteriorū ꝓpe genas q̄ interiorū. Teste rasi in toto cōtinēte capl̄o de phlebotomia dicēte. Et silr in apostemate calido oculi ad euacuādū ꝑtē remanētē fit iuuamentū ꝑ minutionē vtriusq̄ vene anguli exterioris oculoꝝ. Quarto cōmēdat phlebotomias haꝝ q̄ttuor venaꝝ ī septē casib’. Prīo quidem in dolore capitis sanguineo siue totum caput siue parteꝫ ei’ occupet eradicando inde materiam peccantē. Secundo in dolore emigraneo q̄ solum capitis medietatē opprimit. Tertio ī ophthalmia antiqua q̄ est apostema in cōiunctina oculi: in cui’ principio vel augmēto nō ꝯpetit phlebotomia ex nūc dict̄ venis. q̄ faceret sanguinē abūdanti’ fluere ad oculū lesuꝫ: ſ postq̄ matia iā tota fluxa est ⁊ passio inueterata. ideo dicit antiqua. Quarto ī lachrymis: ⁊ hec egritudo est vt sint oculi semꝑ humidi humiditate aquosa ⁊ q̄nq̄ currūt lachryme. Et lꝫ lachryme ꝑ phlebotomiam nō educant̄ per iꝑam q̄nq̄ sanguis educitur. vnde exprimuntur vt in sanguineis febribus lachryme multiplicātur quo ꝑ phlebotomiā educto vel cessant vel minuūtur. Et silr in dolore antiquo capitis ⁊ oculorum ex acuto sanguine cogente cerebrum seipsum constringere ⁊ excutere lachrymas vel sternutare. Quinto in pāno facici qui arabice dicit̄ calef: ⁊ fit ex humoribus acutis sanguini grosso immixtis suppositis cuti facici tingentib’ eā fedo rubore: quos in ꝑte extrahit phlebotomia ꝑdictarū venarū post phlebotomiam basilice. Sexto in scabie et bothor seu pustulis palpebrarum ex corrupto sanguine. Septimo in noctilopis: et est noctilopa passio oculi ex qua euanescit visus in nocte et videt de die et debilitatur in fine diei. Et causa eius est humores oculi: ⁊ grossicies eorum: et humiditas spiritus: et grossicies eius. Et si illic fuerit multitudo: phlebotoma cephalicam et angulos

lachrymales. Hec ṗn. tertij tertia trac. q̄nto capl'o de noctilopa.
In q̄rta dic̄ ṗº ꝙ tres etiā vene minute graciles retro aures site ī loco post illū vbi extremitas auris ꝑtingit q̄n ipa ꝑuenit vsq ad capillos sūt ex venis tm̄ q̄ ī capite solēt phlebotomari. Scd̄o dic̄ ꝙ vna har̄ triū ē manifestior: cui⁹ phlebotōia ṗº ꝯpetit ī ṗncipio aq̄ seu catara-cte: q̄ ē egritu do oppilatiua ⁊ est hūiditas extranea stās ī foramie vuee i ter hūorē albu gineū ⁊ siphac ⁊ cornea: q̄re ꝓ hibet penetra re formas ad visū. Et in ṗn cipio ipsi⁹ lau dat phl'omia nedū venar̄ q̄ sūt post aures sꝫ etiā arteria rū illic exn̄tiuꝫ vt humores di uertat fluētes ad oculos q̄ il lic ī grossati ca taractā ꝑariūt.

Et tres vene parue. quaruꝫ locus ē post illuꝫ vbi extremitas auris tāgit cū peruenit ad capillos. Et vna q̄deꝫ harum triuꝫ est magis manifesta: q̄ phebotomat̄ in ṗncipio aque: ⁊ cuꝫ caput stomachi recipit fumū. Et pro pter hoc cōferunt vlcerib⁹ aurium et colli ⁊ posteriorū capitis. Et galie nus negat qd̄ quidā dicunt scilicꝫ ꝙ due vene que sūt post aures phlebo tomātur vt qui filios gignunt ipsos nō gignant. Et ex venis istis sūt gui deꝫ que sunt due. Et minuūtur ī ṗn cipio lepre: ⁊ fortis sināntie: ⁊ ī coāgu statione anhelit⁹: ⁊ asmate antiquo acuto: ⁊ raucedine vocis: et in habē te apostema in pulmone: ⁊ in dismia q̄ ē ex multo sanguīe calido: ⁊ in egri tudinibus splenis ⁊ laterū. Et oꝫ vt ante diximus vt phlebotomo pilum habēte minuant̄. Modus v̄o ligan di eas ē ꝙ oportet trahere caput ad cōtrarium partis phlebotomie vt ve na extēdendo fiat sicut chorda: ⁊ ꝯsi deretur que pars sit magis declinās ⁊ fiat phlebotomia ex cōtrario ꝑtis illi⁹. Oꝫ p̄terea vt ei⁹ phlebotōia fiat ī latitudīe ⁊ nō ī lōgitudīe ⁊ sicut fit ī sophena ⁊ ī sciata. Et cū hoc toto oꝫ vt ipsi⁹ phlebotōia cadat ī lōgitudīe.

Iuxta illō ṗn. tertij. 3ª. trac. q̄nto caº. de cura ima ginationū ⁊ initij aq̄. Et ꝯfert in ṗncipio aq̄ phlebotōia arteriar̄ post aureꝫ: ver̄ freq̄ntiā phlebotōie ⁊ vētosar̄ ṗn. ibi ꝓhibet. Si gnāter dr̄ in ṗncipio aq̄: q2 q̄n ꝯfirmata ē nō recipit curā: nisi cuꝫ curua acu qua remouet̄ a directo pupille ⁊ dꝑmit̄ ad īferiora. Iu xta illō ṗn. tertij. 3ª. caꝑ. de cura aq̄. Illi aūt q̄ ꝯfirmata ē non est cōueniēs nisi cura cū instrumēto. Scd̄o phlebotomat̄ vena nūc dicta cū caput recipit plurimos a stomacho fumos ⁊ vapores vt ꝑ hui⁹ vene phlebotomiā vaporosus sanguis aut fumosus exeat ẜm partē ⁊ pars ei⁹ remanēs euētet̄ inde. Et si totaliter ipa īcide ret̄ in h̄ casu pl⁹ ꝓficeret. Tertio ꝓpt̄ hoc ꝙ phlebotōia alteri⁹ ha rū triū venar̄ ꝯfert fumo elato a stōacho ad caput, ꝯfert vlcerib⁹ auriū ⁊ colli ⁊ posterior̄ ꝑtiū capit̄. q2 a fumis acut̄ sursuꝫ eleuat̄ ⁊ recidētib⁹ suꝑ has ꝑtes ī forma acutar̄ hūiditatū īspissatar̄ dcā vlcera fiūt ⁊ aggrauāt̄. Vel lege loco de ⁊ ꝓpt̄ ⁊ p̄ter h̄ ꝙ he phle botomant̄ ī ṗncipio aq̄ ⁊ cū caput stōachi recipit fumū ꝯferunt etiam vlceribus aurium ⁊ colli ⁊ posteriorum capitis.

In q̄nta dicit ṗmo gal. negasse hoc quorūdā dictū. s. ꝙ vene q̄ sūt post aures phlebotomant̄ vt hi q̄ de more masculos generāt ab eor̄ gn̄atōe cessent. Et suꝑ hoc dicit tertij. 20ª. trac. p2io caꝑ. 3. Et hyp. q̄dē dixit ī suis intētiōib⁹ ꝙ plurimū materiei sꝑmat̄ ē ī cerebro ⁊ ꝙ descēdit ex duab⁹ venis q̄ sūt post ābas aures. Et ꝓpt̄ hoc abscidit phlebotōia ābar̄ gn̄atōeꝫ ⁊ facit īcurrere sterilitatē ⁊ est sanguis ei⁹ lenis aut lacte⁹: ⁊ ꝯtinuate sūt nuche vt nō elōgēt̄ a cerebro ⁊ q̄ ei sil̄ant̄ spacio lōgo q̄re alterarēt̄ ꝯplexio illi⁹ sāguīs ⁊ ꝯtereret̄: īmo ꝑueniūt ad nuchā deīde ad renes postea ad vēas q̄ veniūt ad testiculos. Et gal. q̄dē nesciuit an faciat incurrere in cisiō duar̄ har̄ sterilitatē an nō. Mihi v̄o videt̄ ꝙ nō oꝫ vt sit sꝑ ma ex cerebro solo ꝗuis ei⁹ fermētū sit ex cerebro. Et ē ver̄ qd̄ dixit hypo. de eē duar̄ venar̄: hec ṗn. ibi. Scd̄o dicit h̄ ꝙ ex venis istis scꝫ ex venis q̄ sunt post aures vel ex venis capit̄ q̄ phlebotomant̄ st̄ due guideꝫ ⁊ st̄ vene colli dicte arabice guideꝫ ⁊ guidegi ⁊ algui degi. Et ex eis sūt due manifeste ⁊ due occulte vtriq̄ʒ vna. ⁊ de ma nifestat̄ ē ẜmo p̄sens. Tertio dicit ꝙ phlebotomia venar̄ guideꝫ ī nouē casib⁹ ꝓdest. P2io q̄dē ī ṗnº lepre. Iuxta illō raſ. 7º. almāso. Sꝫ guideꝫ sūt minuēde cū anhelit⁹ in lepre ṗncipio maxie angu stiat̄. Scd̄o in ṗncipio fort̄ squināntie post phebotomiā cephalice ⁊ venar̄ sub ligua. Iuxta illō ṗn. tertij. 9ª. capl'o d̄ cura ei⁹. Et q̄n q̄ʒ est necessaria phlebotomia alguadegi videlicet ī squināntia tāte fortitudinis ꝙ pene strāgulat patientē. Tertio in coangustatiōe anhelit⁹ ex multitudine sanguis īpediēte liber̄ trāsitū aeris īspi rati vel expirati. Quarto in asmate ātiquo acuto ex sanguie adu sto vel permixto cholere vl' phlegmati salso quale ē asma leprosor̄. Quinto in raucedine vocis ex sanguieo humore vel cāne pulmo nis ībibito vel ipsi pulmōi. Qualis fuit illa gn̄alissima raucedo dieb⁹ nostris q̄ fere oēs vtriusq̄ʒ sexus pueros iuuenes ⁊ senes in uasit ⁊ fere ꝑ oīa climata trāsijt: ita vt in ecclesijs ⁊ capellis ṗncipū cessa ret cantus raucedine cantor̄. Et plurimis contigit sanguinis narium exuberās vn̄ ipsi plurimū alleuiabant̄. ⁊ paucissimi inde moriebantur: nisi decrepiti vel dissolutissimi in suo regimine. Hoc morbo detentos nō audebāt medici phlebotomare ꝓpter famā publicam ꝙ phlebotomia fcā in raucedine facit ꝑpetuo heredi tare eam. Quod fre quētissime falsum ī uenit̄. Et iō non ē re linquēda phlebotomia in casib⁹ exigen tib⁹ eā vt in squinan tia peripneumonia pleuresi ꝗuis cōpli cent̄ cū raucedīe. Se xto ī apostemate pul monis qd̄ peripneu mōia solet appellari maxīe si calidum sit. Iuxta illō ṗn. tertij decia trac. 4. caꝑ. 4. Peripneumonia est apa calidū in pulmo ne. Dicit tn̄ raſ. lib. diuisionū capl'o d̄ ea Peripneumonia est phlegmatica ẜm plurimū ⁊ q̄nq̄ʒ ē sanguīea ⁊ cholerica. In hac p⁹ phle botomiā basilice cōpetit phlebotomia venar̄ guideꝫ ad alleuiādū diffi cultatē anhelit⁹ pene suffocātē. Septio in dismia ex multo sanguie cali do. De q̄ dicit rasis libro diuisionū capl'o de ea. Dismia q̄dē plurimuꝫ fit ex phlegmate grosso īplēte cannā pulmonis. Et sūt cū ea ī aliq̄ spissi tudo. i. frequētia ī attrahēdo ⁊ emittēdo aerē ꝯusgmō magnus ī pecto re ⁊ ꝯstrictio anhelit⁹ scꝫ id qd̄ faciūt canes in anhelitu q̄n currunt. Sꝫ cassi⁹ felix capl'o de asmate ait. Dismia grece difficultas respirādi ē. Or thomia v̄o si recto quidē scemate iacētes ꝑ[illegible]cent̄ egroti. Asma aūt ē of fensio āhelit⁹ cū sonitu a greco asma qd̄ ē cant⁹. Et quidā v̄sificator suꝑ hor̄ dr̄ia ait. Dismia se celat: canit asma malumq̄ʒ reuelat. Orthomia quoq̄ʒ simul infestatur vtrinq̄ʒ. Octauo in egritudinibus splenis scili cet in apostemate ipsius calido cōprimente dyafragma ⁊ coartante an helitum. Nono in egritudinibus laterū vt apostematibus ⁊ oppilatio nibus sanguineis āhelitū opprimētib⁹. Hn̄t eīm guideꝫ ⁊ cū venis gut turis ⁊ cū venis pectoralib⁹ magnā colligātiam ⁊ affinitatem ꝓpter cō municationē ꝓpriā in vena ascendēte velut in trūco. Cuius rei signuꝫ est ꝙ oppresso gutture vel pectoralib⁹ superfluo sanguine vias anhelit⁹ coangustāte vt in squināntia ⁊ peripneumonia sanguineis ipe distēdūt̄ ⁊ ītumescūt. ⁊ sil'r in his q̄ alte cātāt vel anhelitū retinēt conamie forti. Quarto resumit vnū qd̄ predixit loquēs de phlebotomijs ꝑagrapho illo. Et pilū q̄dē hn̄tes sūt cōueniētiores labētib⁹ venis sic̄ guideꝫ dicēs Or oꝫ vt guideꝫ phlebotomēt̄ phlebotomo hn̄te pilū. i. retinaculā aliqd̄ ꝓhibens venā q̄n ꝑcutit̄ sub phlebotomo labi ⁊ ictū effugere. Ver̄ his dieb⁹ phlebotomatores ī gallijs solēt lāceolis vti cuspidib⁹ acut̄ q̄busdā pl⁹ alijs min⁹ vtriq̄ʒ scindētib⁹ veluti nouacula nec aliq̄s hn̄t cum pilo phlebotomos. Sꝫ venas labiles digit̄ retinēt sinistre man⁹ q̄n cum de xtra phlebotomāt eas. Quīto dicit ꝙ mod⁹ ligādi venas guideꝫ vt ma gis appeant ⁊ tēse respōdeant sub phlebotomo ē ꝙ caput fortit̄ tractū inclinet̄ in ꝯ̄triū ꝑtis in q̄ phlebotomia faciēda ē: q̄tin⁹ extēso collo gui deꝫ ibi exn̄s ēt tēdat̄ ad instar chorde: tūc ꝯsideret̄ q̄ ꝑs hui⁹ vene magis declinat: ⁊ phlebotomet̄ ex ꝯ̄rio ei⁹ videlicꝫ ī ꝑte q̄ magis īminet ⁊ plus eleuat̄ ⁊ sub tactu digiti tēsior appet. Iuuat etiā ad id circūstrigē fortit̄ cum manutergio radicē colli. Sexto dicit oportere phlebotomiā vena rum guideꝫ in latitudine ⁊ nō in longitudine ꝓtendi: ⁊ ꝙ ipa fiat sicut in sophena ⁊ vena sciatica. ⁊ cum hoc dicit oportere vt cadat in longitu dine. In quibus verbis a predictis dissidet ⁊ sibimetipsi contrarius vi detur. Dicit enim primo hic ꝙ oportet vt eius phlebotomia fiat in la titudine ⁊ nō in lōgitudine. Scd̄o dicit hic ꝙ fiat sicut fit in sophena ⁊ sciatica: ⁊ tamen predixit ꝙ melius est vt sciatica in longitudine phle botomet̄ ⁊ sophene phlebotomia melior est que fit transuerse. Et iterū p̄dixit ꝙ vene capitis excepta guideꝫ meli⁹ est vt trāsuerse phlebotomē tur. Tertio dic̄ h̄. Et cū hoc toto oꝫ vt ipsi⁹ phlebotomia cadat in lōgitu dine. Et in h̄ videt̄ manifeste ꝯ̄dicere p2io dcō. ¶ Pro ꝯcordia. attende ꝙ guideꝫ n̄ dēt directe ex toto phl'omari ī lōgitudīe ipi⁹. q2 labra vulne ris retracto phlebotomo sese ꝯtigerēt vn̄ grossius sāguis nō libē exiret.

Nec penitus dz in latitudine phlebotomari ne tota incidatur. qz parū lata est: ⁊ ne plaga ipsi' vix cōsolidet̄ vno ei' labio tendente deorsum et alio sursum. qz n̄ cōmode stricta ligatura ligari pōt ꝓpter piculū suffocatōis in strictura gutturis. Dz ergo in lato phlebotomari capiēdo aliquid de lōgitudine: sz non tm̄ q̄tum de latitudine. vn̄ nō meret̄ phlebotomia ei' transuersalis dici nec lōgitudinalis sz latitudinal'.

Et ex eis est vena que est in lepore. cuius phlebotomie locus est ipsius extremitas que digito pressa in duo partitur vbi quidez fit phlebotomia sz sanguis qui inde egreditur ē paucus. Et ipsius quidem phlebotomia confert casepb: ⁊ turbatōni coloris: ⁊ emorroidis: ⁊ bothor que in naribus nascūtur: ⁊ prurituī qui fit ī eis. Uerūtamen plerūqz accidit ex ea coloris rubedo perseuerās que similatur sahaf: ⁊ corrūpit faciē. ⁊ est ipius impedimētuz maius suo iuuamēto.

Et vene q̄ sunt sub asese a parte nocre. quaruz phlebotomia cōfert egritudini oculorum antique: que est ex sanguine subtili: ⁊ antiquis capitis doloribus. Et ex eis sunt vene que sunt in labijs: ⁊ sunt quattuor. ⁊ sup vnūquodqz eorꝫ existit vnū par. Que cōferunt vlceribus oris ⁊ alcola ⁊ doloribus gingiuarꝫ earū et apostematib' ⁊ ipsarum laxitati ⁊ vlceribus ⁊ fistulis ⁊ fissuris q̄ sunt in eis. Et ex eis est vena que est sub lingua super occultū menti: que minuit̄ in sinancijs ⁊ in apostematib' duarꝫ amigdalarꝫ.

Et ex eis sunt vene q̄ sunt sub ligua ⁊ vene existentes super ipsaz linguā. Et minuūtur ꝓpter lingue grauitatem q̄ est ex sanguine. Que quidez in lōgitudine sunt minuende. quia sanguinem ꝯstringere q̄ fluit ex phlebotomia in latitudine facta ē difficile.

In sexta dicit p̄io ꝙ ex venis capitis q̄ phlebotomant̄ est vena existens in extremo nasi quod lepus dr̄ ⁊ etiā pirula. Et hec non apparet: sz phlebotomatur directe ī medio extremi nasi vbi ei' extremū digito cōpressum in duo partit̄ inter que sentitur velut fouea: in quā phlebotomi cuspidis impellenda ē: ⁊ ab ei' vulnere paucus sanguis effluit qz gracilis est ⁊ adeo paruula ꝙ non videtur. De qua dicit rasis septio almāsoris caplo de phlebotomia. Nasi aūt vena manifesta nō est: sz fit ex ea minutio cū locus qui cū palpatur sentit̄ fissus lanceola vulnerat̄. Scōo dicit hic p̄n. ꝙ phlebotomia hui' vene primo cōfert calef id est panno faciei seu rubori ipsi' indecēti ⁊ pustuloso. Scōo turbationi coloris scz rubori fusco faciei qui cum tumore eius diu perseuerans portēdit leprā: vt ait p̄n. primi tertia doctrina q̄nta caplo primo sūme singularis d̄ regimie iter agentiū. Tertio emorroidib' nariū. De q̄bus p̄n. tertij q̄nta tractatu scōo caplo vndecio ait. Emorroides q̄dem sunt carnes addite nascentes: ⁊ q̄nqz sunt carnes molles albe ⁊ nō est in eis dolor: ⁊ iste sunt facilis cure. Et q̄nqz sunt rubee aut fusce vehemētis doloris. ⁊ iste sunt difficil' cure p̄cipue cuz ex eis currit sanies fetida. Et quādoqz est ex eis illō qd̄ est cancer corrūpens figurā nasi. In primis quidem nō est op' phlebotomia. In tertijs est inutilis irritās eas ⁊ furere faciens. In medijs v̄o maxime in rubeis nōdum fuscatis iuuare pōt. Quarto pustulis in narib' genitis quas arabes bothor appellare solent. Et phlebotomia tūc est eis vtilis cū sanguinee sunt. Quīto prurituī q̄ fit in narib' ex sāguine acuto titillante eas. Tertio dicit hic p̄n. ꝙ frequenter ex phlebotomia vene nasi accidit rubor faciei fed' perseuerās similis sahaf. Et hec phlebotomia corrumpit faciem. qz sibi attrahit corruptos hūores tollētes ab ea splendorem ipsius ⁊ viuacitatem. qz non permittunt sibi suū nutriens vere assimilari sicut in albaras morphea ⁊ lepra. Et breuiter loquēdo phlebotomia hec plus nocet q̄ prosit quare tutius est vt relinquatur velut īutilis in rubore vultus. Et id forte rasis innuere voluit septimo almāsoris caplo de phlebotomia. vbi postq̄ eā cōnumerauit int̄ venas capitis q̄ phlebotomant̄ nulla ibi exp̄mit phlebotomie ei' vtilitates sicut aliarū. ¶ Attēde p̄io ꝙ sahaf ⁊ sahafat ⁊ sahafati ⁊ asahafati sunt noīa arabica q̄ significāt idē. Et est sahafat incipiēs bothor id ē parue pustule fixe lenes diuise in numeratiōe locorꝫ. deinde exulcerant̄ vlcerib' crustosis ⁊ sūt ad rubedinē declines: vt ait p̄n. q̄rti septīa tractatu tertio caplo p̄io. ¶ Attēde scōo ꝙ phlebotomia vene nasi dū fit in p̄ncipio vel augmēto pāni faciei vel sahafati ⁊ etiā dū fit nō p̄mūdificato corpe p phlebotomiā magne vene ⁊ pharmaciā et debitā dietā plus nocet q̄ ꝓsit. qz fluere facit abūde ad faciē corruptos hūores ⁊ paucos educit q̄re morbū aggrauat. Sz cū materia iā tota fluxa est ⁊ corp' optime p̄mūdificatū phlebotōia cephalice pharmacia ꝓpter decēti dieta dicta phlebotomia ꝓdest ⁊ nō obest in dict̄ casib' tollendo a facie cāz cōiunctā vel ipsi' partē fede rubedinis. ¶ Attēde tertio ꝙ lz phlebotōia vene nasi sepe noceat in rubore faciei: valet tm̄ plurimū in alijs casib' vt in emigranea. Teste p̄n. tertij p̄ia trac. scōo caplo d̄ cura emigranee dicēte. Et in ipsa ꝯfert phlebotomia vene front̄ ⁊ vene nasi valde.

In septia dicit p̄io ꝙ vene ex̄ntes sub asese id est occipitio a pte nocre id ē summitat̄ colli sunt ex venis tm̄ q̄ phlebotomant̄ in capite. Scōo dicit ꝙ phlebotomia harꝫ venarꝫ ꝯfert antiq̄ egritudini oculorꝫ ex subtili sanguie vt rubori, corꝫ ⁊ palpebrarꝫ ⁊ antiq̄s dolorib' capitis quorꝫ materia vel ē malus sanguis vel ali' humor sanguini imixt'. Iuxta illud rasis in toto ꝯtinēte caplo de minutiōe. Minutio venarꝫ q̄ sunt in locis attinētib' cōcule occipitij capit̄ cōfert scotomie accidēti ex sanguie subtili ⁊ dolorib' antiq̄s capit̄. He vene ramificant̄ ab extremitate guidez occulte vbi appropinquat cōmissure lande et sunt due vna a dextris alia a sinistris q̄ phlebotomant̄ cōstricto collo cū manutergio.

In octaua dicit p̄io ꝙ ex venis capit̄ solitis phlebotomari sūt vene q̄tuor q̄ sūt ī labij. due q̄dē ī supiori labio relīq̄ vero due ī iferiori. Has vēas appellat rasis septio almansoris aliebericb dicens. Uenarꝫ iuidez loc' q̄ vocātur guidez ē in collo ⁊ carꝫ q̄ dicūtur aliebericb ē in labijs. Scōo dicit ꝙ phlebotomia harꝫ venarꝫ p̄io q̄dē ꝯfert vlcerib' oris ex corrupto vl' adusto sanguie. Scōo alcola: ⁊ ē vlc' ex̄ns in cute oris ⁊ ligue cū expāsiōe ⁊ dilatatōe vt ait p̄n. tertij sexta caplo de eo. Et ibidē caplo de cura ei' ait. Opz vt intēdat̄. p̄io hūor dominās faciēs cola ⁊ euacuetur et corpe toto si ē dominās: deinde ex venis q̄ sūt sub mēto et ex eis q̄ sūt in iabaricb id ē in iferiori pte labiorꝫ. Nā iabaricb ⁊ aliabaricb ē nomē cōe ad venas q̄tuor labiorꝫ ⁊ locuz vbi sūt. Tertio dolorib' ⁊ apostematib' gingiuarꝫ ex sanguieo hūore. Iuxta illō p̄n. tꝰij. 8ª. cap̄. 2. Si mā ē supfluitas calida tūc admistra euacuationē ⁊ phlebotomiā aliebericb. Quarto laxitati seu imoderate mollicici gigiuarꝫ ex phlegmatico sanguie q̄ pfuse relaxant̄. Iux̄ illō p̄n. tertij. 8ª. caº. de mollificatōe gigiue. Et phlebotomia aliebericb ꝯfert ei. Quīto vlcerib' ⁊ fistul' gigiuarꝫ. Iuxta illō p̄n. tertij. 8ª. caº. 6º. Et phlebotomia aliebericb ꝯfert ī eis. Sexto fissuris q̄ sūt in gigiuis ex mltitudie sanguis vel ei' acumie. De barū phlebotomia dicit rasis septio almāsoris. Uene itidē q̄ sūt i labijs icidūt̄ cū apā i ore ⁊ gigiuis sepe accidit cephalica tm̄ pri' minuta.

In nona dicit p̄io ꝙ ex venis capit̄ q̄ phlebotomant̄ ē vēa sub ligua. Nō q̄dē in ea neqz ps ei' vel de lba ipsi': sz intra os sita ē sup occultū mēti qd̄ ligue subiacet. Scōo dic ꝙ hec vēa phlotomatur p̄io in squināt̄ijs seu ꝯ eas. Iuxta illud p̄n. tertij nona caplo vndecio. Et nō postpōat̄ phlebotōia vene q̄ ē sub ligua: imo oz vt icipiat̄ illō saltē i codē die. Scōo i apātib' duarꝫ amigdalarꝫ: q̄ sūt due carnes nate i radice ligue tēdētes ad supiora ac si ipe sint due auricl'e pue ⁊ sūt carnose neruose sic due glādule vt sint fortiores ⁊ ābe sūt ex mō suo sic due radices duarꝫ auriū vt ait p̄n. tꝰij. 9. ca. 1. Et cū ipe apant̄ sāguieo apāte dcā vēa post phlebotomiā cephalice vl' eadē die vl' die seq̄nti phlebotomāda ē vt eradicet̄ hūor ex p̄rio causās apā.

In decia dic p̄º ꝙ ex vēis capit̄ q̄ phlebotomāt̄ sūt ēt vene q̄ sub ligua ⁊ i ligua sūt veluti ps ei': ⁊ sūt due nūero notabil' magnitudīs q̄ clare apparēt dū ligua iuersat̄. Et sunt alie due sup liguā site vna a dextris alia a sinistris. Scōo dicit ꝙ he vene minuūt̄ ad tollēdū grauitatē ligue q̄ ꝓueīt ex sanguis mltitudie. Iux̄ illō p̄n. tertij. 6ª. caplo de cura mollificatōis ⁊ grauitat̄ ligue. Et si existiat̄ ꝙ cū hūiditate dn̄et̄ sāguis phlebotomēt̄ vene ligue. Cōfert etiam phlebotōia dcārꝫ venarꝫ i imoderata magnificatōe ligue ita vt i ore capi n̄ possint. Iux̄ illō raf. 9. almāso. cap̄. de ca. Fiat minutio ex vtrisqz cephalicis pri' ⁊ postea ex vēis q̄ sūt sub ligua. Cōfert ēt i sq̄nātia. Iux̄ illō raf ibi caº. d̄ ca. Decis p̄terea q̄ sinācie valde ꝯfert̄ ē vt ex vēis q̄ sūt sb ligua fiat minutio. Terº dic ꝙ vene q̄ i ligua sūt sub ⁊ sup̄ phlotomāde sūt i lōgitudie q2 difficile ibi ē restrīgē sāguiez ex plaga q̄ fcā ē i latitudie eo ꝙ ꝯmode n̄ pt illic ligatura fieri, i plaga v̄o lōgitudiali retracto phleboto

mo labia vulneris ilico se tangūt ⁊ facile adherēt ⁊ ꝯsolidantur.

In vndecima dicit p̄rio ꝙ vena q̄ inter mētum sita ē ⁊ inferius labiū est etiā ex venis q̄ in capite solēt phlebotomari. Sc̄do dicit hui᷒ vene phlebotomiā ꝯ oris fetorē auxiliū ferre scꝫ duꝫ venit ex (sanguīe corrupto vł gingiuis vł circa labia.

In duodecia dic̄ p̄rio ꝙ ex vēis capitis q̄ phlebotomant̄ est etiā vēa furcule. Et ē ram᷒ vene ascēdent̄ bifurcatus ꝑpe furculā. De q̄ dicit p̄n. p̄mi prima doctrīa q̄nta sūma q̄nta capl'o tertio Postea apud furcule ꝑpinq̄tatem duo ab ea sepantur rami. quorum ambo ad partem furcule transuersi incedunt. Sc̄do dicit ꝙ hec vena phlebotomat̄ ī medicatōnib᷒ oris stomachi vt in cura apostemat̄ calidi et adubelati ⁊ vomit᷒ sanguis. In his em̄ passionib᷒ cōuenit phlebotomia vt ait p̄n. tertij. 13ᵃ. capl'is de eis. Et p᷒ phlebotomiā vniuersalē de vena cordis ꝯuenire pōt phlebotomia vene furcule qua extrahat̄ sanguis et ꝓxima colligātia cū grossa vena supposita gibbosiori parti stomachi. De q̄ tertij. 13ᵃ. capl'o p̄mo ait p̄n. Et loco stomachi vehemētioris gibbositatis superponitur vena magna procedens in longitudine ipsi᷒: ⁊ mandat ei ramos plurimos q̄ cuꝫ eo ligant̄: ⁊ diuidūtur in ramos subtiles cōstituti in ordine vno. Et lꝫ hec vena nō sit in capite numeratur tamē inter venas capit̄. qꝛ situata ē in radice colli qō pro parte capit̄ in hoc loco habetur.

Et ex eis est vena que inter mentuꝫ ⁊ labium inferi᷒ ē. que phlebotomat̄ propter fetorē oris. Et ex eis est vena furcule. que phlebotomat̄ in medicationib᷒ oris stomachi. Ex arteriꝫs vero que sunt in capite ē arteria tīporis. Que q̄n̄qꝫ phlebotomat̄ et q̄n̄qꝫ īciditur ⁊ q̄n̄qꝫ extrahitur ⁊ q̄n̄qꝫ aduritur Et hoc quidē fit propter ea vt acuti reumatismi ⁊ subtiles cōstringātur qui ad oculos descendūt ⁊ propter amplificationis p̄ncipiuꝫ. Et due arterie que sunt post aures q̄ phlebotomant̄ ꝑpt̄ spēs ophthalmie ⁊ p̄ncipiū aq̄ ⁊ pannū ⁊ noctilopas ⁊ antiquū dolorē capitis. In earū tamē phlebotomia semꝑ existit timor: ⁊ cū hoc tardatur cōsolidatio.

Ex arteriꝫs vero ⁊c̄. In hac tertia ꝑte postq̄ egit de phlebotomia venaꝝ capit̄ q̄ sunt tm̄ vene agit de phlebotomia arteriaruꝫ capit̄. Et p̄mo de phlebotomia arteriarum timporū. Secūdo de phlebotōia arteriaruꝫ post aures ibi [Et due arterie] Tertio de q̄dam sanato a gal. ex fluxu sanguinis arterie ⁊ de iuuamento illi᷒ (flux᷒ ibi [Gal. quoqꝫ]

In p̄ma ꝑte dicit p̄mo ꝙ arterie timpoꝝ sunt ex arteriꝫs capit̄ que phlebotomant̄. Et harū pulsatio manifeste sentitur sine appositione digitorum a neruis qui ꝑpe eas sunt in egritudinib᷒ calidis cerebri ⁊ in ardentib᷒ febrib᷒ et in supercalefact̄ ex balneo aut stuphis. Secūdo tangit q̄ttuor opa chirurgie que quādoqꝫ circa has exerceri solent. Primuꝫ est phlebotomia carū. De qua dicit p̄n. tertij tertia tractatu p̄mo capl'o de cura ophthalmie ⁊ effusionum fluxuuꝫ ad oculum. Et fortasse nō sufficit phlebotomia ex cephalica ⁊ ē necessaria phlebotomia arterie timporis ⁊ auris ad abscindendū viam per quā aduenit materia. ⁊ illud quādo materia aduenit oculo per arterias extrīsecas. Scōm est incisio totalis arterie illi᷒ in latitudine. De qua dicit p̄n. ibi. Et quandoqꝫ incidit̄ illa arteria que est super timp᷒ ⁊ oportet vt liget̄ in p̄mis deinde abscindat̄. ⁊ sit hoc post euacuatiōem ⁊ abscindatur maior minoꝝ ⁊ calidior caruꝫ. Et gal. 13°. de ingenio capl'o vltīo de hac incisiōe ait. Item aliq̄n contingit oculorum passio ꝑpter fumū ad caput salientē ⁊ arterias implenteꝫ cōtra quod bonā medicinā medici inueniunt. incidūt enim eas. Oportet igitur caput radas deinde tāge arterias q̄ sunt post auriculas ⁊ eas que sunt in fronte ⁊ timporib᷒ ⁊ calidioreꝫ ⁊ magis pulsantem incidas. Tertiū est extractio eaꝝ sic ꝙ non soluꝫ s̄m latū penitus inciditur sed notabilis pars ex toto extrahitur ⁊ a corpore tollitur. De qua dicit gal. ibi. Quidā medic᷒ athenis ex̄ns solit᷒ erat trahere arterias super lacertū timporis inuolutas magnam partem ex eis abscindens: vnde vtrisqꝫ extremitatibus corrugatis caro ī eo quo fuerat loco generabatur. Sꝫ hoc in paruis arteriꝫs parum pulsantib᷒ fieri potest. Nam si sint magne ⁊ fortiter pulsantes bonum erit si ligentur ⁊ pars magna ab eis abscindatur. eo tamen ligamento ligentur quod cito non putrefiat sed maneat donec caro generetur: hec gal. Quartum est adustio earum per actuale cauterium ex ferro ignito argento vel auro: vel ꝑ potentiale cauterium ex calce ⁊ sapone gallico vel ex vitreolo vel ex alio caustico medicinali. Verū cauteria potentialia sunt multū suspecta circa arterias precipue ex arsenico ⁊ argentouiuo sublimato ⁊ auripigmento: ne venenositatem earum per mediuꝫ arteriarum cordi cōmunicent: et cerebrum vehementer cōmouent arsura durante diutius in his q̄ in actualibus. ¶ Attende ꝙ adustio seu cauterisatio arteriarum timporū in casibus quib᷒ conuenit dupliciter fieri potest. Vno modo post incisionē earuꝫ: ita ꝙ incisa arteria cauterisentur extremitates eius ⁊ escara seu crusta super eas fiat: que ⁊ has prohibeat inuicē reiungi ⁊ sanguinis exitum immoderatum ac vitalis spūs. Alio modo sic ꝙ cum ferro ignito dicta arteria simł incidatur ⁊ cauterizet̄ vel solum cauterizet̄ cauterio diuidēte eā per medium ⁊ crustā te sua extrema. Iux̄ illud mesue capitulo tertio summe quīte particule prime sectionis p̄rie practice ipsius. Et modus īcidendi arteriā hui᷒ scꝫ timporalis ē postq̄ tibi īnotuerit illā esse aut ex paruis arteriꝫs aut ex magnis quod declarabitur. tibi ex eo ꝙ īuenitur aliqua ex eis eē maioris pulsationis q̄ reliqua ⁊ maioris plenitudinis ⁊ calidioris tactus tunc scinde cum incisorio cutem s̄m longitudinem arterie ⁊ excoria cutem vsqꝫdum peruenias ad arteriam. deinde ingeniare vt trahas eam cuꝫ vncinus separando eam ex omni parte a cute ⁊ carne. Et si est ex paruis incide ipsam omnino ⁊ extrahatur ex sanguine extractio cōpetens: deinde impleatur vulnus cum aliquo quod sit cauterisans extremitates arterie. Si autem fuerit ex magnis liga eam cum filo de serico forti in duobus locis vt sit inter duas ligaturas distātia sicut pollicis: deinde incide s̄m totum arteriam in medio duarum ligaturarum: vel cauterisa eam. hec est operatio s̄m sapientiam inquit mesue ibi. Tertio dicit ꝙ opera predicta phlebotomie incisionis extractionis ⁊ adustionis arteriarum timporum duo prestant iuuamenta. Primum est constrictio reumatum subtilium et acutorum ex arteriali sanguine super oculos recidentium a cerebro aut aliunde. Nam per phlebotomiam timporalis arterie post ꝑ phlebotomiam vniuersalem de cephalica ⁊ purgationem capitis tolluntur materie ruentes ad oculum. Et per incisionē dicte arterie intercipitur via inter mēbrum mādans ⁊ oculum recipiētem: sic ꝙ per hanc amplius fluere nō potest. Et similit̄ fit ꝑ extractōeꝫ ⁊ adustionem dictarum arteriarum. Secundum iuuamentum gratia cuius fiunt dicta opera est propt̄ amplificationis principium coherendum. Et intelligit hic ꝑ amplificationis principiū initium dilatatiōis superflue foraminis vuee tunice: que dilatatio d̄r arabice alintisar. De q̄ dicit p̄n. tertij tertia tractatu quarto capl'is de ea. Alintisar est vt fiat foramen vuee latius q̄ est in natura. Et illi que est ex humiditate confert phlebotomia si etiā in corpore est multitudo. Et etiā phlebotomia venaꝝ lachrimalium euacuat ex loco ⁊ confert ei. Et similit̄ phlebotomia venaꝝ timporis et incisio carum (

In secūda dicit̄ primo ꝙ arterie post aures sunt etiam ex arteriꝫs capitis que phlebotomantur. Inueniunt̄ autem retro aures duplices arterie. Quedam ꝑuule similes arteriꝫs timporum que concomitantur ramos vene guideꝫ manifeste. Alie maiores q̄ subethice dicunt̄ ⁊ apopletice ⁊ lithargice. quia scissę aut oppilate aut constricte subeth apoplexiam vel lithargiā inferūt. Secūdo tangit q̄nqꝫ iuuamenta phlebotomie arteriarum post aures. Primū est in cura specieꝝ ophthalmie ex sanguīe subtili acuto spirituoso vt nuꝑ allegatū ē ex tertia tertij. Scōꝫ ē in cura p̄ncipij aq̄: q̄ ē egritudo oppilatiua: ⁊ ē hūiditas extranea stans in foramīe vuee int̄ humorē albugineū ⁊ corneā. ⁊ a medicis solet cataracta vocari. Teste p̄n. t̄tij tertia tractatu quarto capl'o decimo dicēte. Et ꝯfert in p̄ncipio aque phlebotomia arteriaꝝ post aurē. Tertiū ē ī pāno faciei seu rubore īmoderato pustuloso ex acuto sanguīe ad eradicationē mãe peccāt̄ ex ꝓrio loco post euacuatiōes diuersiuas. Quartum ē ī cura noctilopaꝝ: q̄ ⁊ caligines ocloꝝ dicunt̄. Et ē noctilopa vt euanescat visus ī nocte ⁊ videat de die ⁊ debilitetur in fine diei. Quintū est in cura doloris capitis inueterati. De phlebotomia haꝝ arteriaꝝ scribit Gal. libro de phlebotomia capl'o vltimo. Que ꝑꝫ timpora arterias adhuc q̄ post aures assuetudo est medicis incidere. eas quidem q̄ in timporibus in reumatibus q̄ in oculis q̄cūqꝫ calida ⁊ spirituosa: eas v̄o que post aures in scotomaticis marie ⁊ q̄cūqꝫ diuturnis doloribus capit̄ ⁊ spirituosis laborāt. Iā aūt ⁊ s̄m aliq̄s passiones circa caput ꝯsistētes diuturnas vsi sunt quidam arteriotomia q̄ post aures. Tertio dicit hic p̄n. ꝙ semꝑ est timor in phlebotomia arteriaꝝ post aures: ⁊ ꝙ vix ⁊ tarde postq̄ apte sūt ꝯsolidātur. Et id p̄cipue verificatur de subethicis aut grossioribus ramis earum.

In tertia dicit primo gal. asseruisse quēdam suo tempore vulneratuʒ esse in gula: cuius ꝑcussio tetigit arteriam ita vt ab ea magna sanguis pars emanauerit. Scḋo dicit ꝙ is sanatus ē a gal. de fluxu sanguis arterie illius imposito vulneri medicamēto ex thure aloe sanguine draconis ꝛ myrrha contritis ꝛ incorporatis cū albumine oui ꝛ pilis leporis.

Galienus quoqꝫ dixit ꝙ cuiusdam in gula vulnerati arteriam percussio parūper tetigit ex qua magna pars sanguinis emanauit. Sed galienus ei subuenit cū medicamento thuris ꝛ aloes ꝛ sanguinis draconis ꝛ myrrhe. ꝛ constrictus fuit sanguis ꝛ dolor antiquus quē in anteriore parte corē posterius cōsueuerat habere recessit. Et ex venis q̄ in corpe phlebotomāt sūt due vene sup vētrē q̄rū vna sup epar ꝯsistit ꝛ altera sup splenez ē posita. ꝛ phlebotomat dextra in hydropisi: ꝛ sinistra ī egritudīb' splenis

Istud eniʒ est efficacissimū remediuʒ cōtra fluxū sanguinis tam ex vena q̄ ex arteria. Tertio dicit ꝙ propter effluxionem plurimi sanguinis a dicta arteria dolor antiqu' quē diu ante vir ille in posteriori parte core pati cōsueuerat plene sanatus est. Simile huic ex gal. caplo vltimo libri de phlebotomia prerecitatū est dicēte. Alij autem vulnere in sura facto incisa arteria nō cessauit quidē latio sanguinis donec vocatus ego incidi totā ip̄am. demum qd per aloem ꝛ myrrhā ꝛ album oui vsus sum pharmaco cū leporinis mollibus remitto pilis: ꝛ absqꝫ q̄dem auērisinate curatū est vulnus circun carnato ore arterie. Homo vero annis iaʒ quattuor ex interuallis non paruis dolens vertebrum ab eo perfecte sanus factus est.

Et ex venis ꝛc̄. In hac q̄rta parte que ē de venis que in trūco corpis phlebotomātur dicit primo ꝙ due vene q̄ sup vētrē sunt vna a dextris alia a sinistris sunt ex venis q̄ in corpore phlebotomātur ꝛ dextra harū superponit epati ꝛ sinistra spleni. Scḋo dicit ꝙ dextra harū phlebotomatur in hydropisi. ¶ Cōtra oīs hydropisis vel fit ex phlegmate ꝛ leucophlegmantia vel hyposarca solet appellari: vl ex aquositate sili vrine ꝛ dicitur alcites. ꝛ aliter asclites: vel ex ventositate grossa turbulenta q̄ de more dici solet tympanites: ſʒ phlebotomia sanguiēʒ educit nō phlegma nec aquā nec ventositatem: īmo ꝓprijs hee educūtur pharmacis. Assumptū est ꝑncipis tertij. 14ª. tractatu tractatu q̄rto caplo q̄rto dicētis. Hydropisis est egritudo materialis: cui' causa ē materia exuberās frigida ingrediēs mēbra. ꝛ crescūt quidē per eam mēbra manifesta omnia aut loca vacua partiū in quib' sunt regimen nutrimēti ꝛ humores. Et diuisiones eius sunt tres. sciłʒ hyposarca in qua cā est materia phlegmatica penetrās cū sanguine in mēbra: ꝛ alcites in qua est cā materia aquosa effusa in spatiū ventris inferioris: ꝛ tympanites in qua cā est vētositas sparsa in illas partes. Itē oīs hydropisis fit ex defectiōe vtutis generatiue sanguinis. Iuxta illud rasis in toto ꝯtinēte caplo de hydropisi. Sūmarie fit hydropisis ex debilitate vtutis generantis sanguinē qn̄ deficit. Phlebotomare ergo hydropicuʒ est auferre a mēbris ꝑgenitū sanguinē sine spe restaurationis ita boni. Itē aperire venā q̄ est sup epar in hydropisi est attrahere materiā peccantē abundantius vsus radicē egritudinis ꝛ inanire epar calore ꝛ spiritib'. Itē cuiuslibet hydropisis cā cōiuncta est frigiditas epatis. Iuxta illud alexandri libro scḋo practice ipsi' caplo ḋ hydropisi. Hydropicia chronica passio ē ꝛ ex frigdore epatis generatur ita vt non possit transmutare ꝛ coquere cibos in substantiā sanguis: ſʒ in qualitatē aque mutati aut in spiritū aut phlegma effecti hydropiciam generāt. De qua re tria sunt genera hydropicie. Itē besel seu icisio sub vmbilico ī hydropisi q̄ tollitur aquositas corrupta ē vt plurimū mortalis. Teste serapiōe libro q̄rto breuiarij sui caº. de hydropisi dicēte. Nos autem iā vidim' multos quib' factuʒ fuit besel ꝛ non euasisse ex eis nisi paucos. q̄to magis ergo phlebotomia benignū educens mortalis erit. Pro solutōe dictoꝝ obiectoꝝ dic pmo ꝙ in hydropisi dcā hyposarca cōpetit phlebotomia: ſʒ nō ī alchite et ī tympanite. Iuxta id alexādri vbi supra. Curari ergo oʒ omēs hydropicias ab initio euacuatōnib'. Sʒ alchitē ꝛ tympanitē ꝑ solas catarticas purgationes. Anasarcā id est hyposarcā ꝑ phlebotomū interdū oʒ curari. q̄a ex plenitudine sanguis frigidi fit. Nam q̄tū ad frigdorē non expediebat phlebotomari: ſʒ qm̄ sublata plenitudine natura leuior efficit ꝛ minorata cā facili' restauratur. Videm' autē qꝛ ignis sub viridib' lignis positus periclitatur: ꝛ iterū sublatis eis q̄b' periclitabat accendit. De qua re anasarca phlebotomāda etiā interdum est ꝛ catartico purgāda est. Et paulo post dicit. In primis igit phlebotomū ante oms alias curatiōes q̄s dicturi sum' adhiberi oʒ si virt' aut etas permittat. Et iteꝝ post dicit in cura hyposarce. Qꝛ si non solū epar sed ꝛ splen ꝛ stomach' tumorē cuʒ duricia habeat auferes modicū sanguis ꝛ maxime si vene fuerint plene malis humorib': ꝛ virt' ꝛ etas ipsi' permittat: ꝛ tēpus nō satis sit frigidū: ꝛ sic oportet euacuationē fieri. ꝛ hoc ipʒ paulatim vt enētetur natura que grauata est a plenitudine. qꝛ si de eo subito nimis auferatur deijcietur virtus ꝛ infrigidabitur epar. Propter quod diligēter oʒ ꝯsiderare si sit ꝑsumendū sanguinē auferre hydropico. Inferet enim periculū si non cōpetenter adhibeat phlebotomia. Nam negligēter adhibita interdū mors subseq̄tur. In quibus igitur viscerū cōstipatio nimia est ꝛ inflāmatio scyrodis ꝛ virtus fortis est: in his sanguinis euacuatōnem opʒ fieri āteq̄ alia adhibeāt adiutoria: ꝛ maxime si fortes fuerit. Hec ille grec' egregius q̄ diebus sui. tātū in phia floruit ꝙ ille nō reputabatur philosophus qui non erat alexandrinus vt refert auerroys tertio de anima. Dic secundo ꝙ in tribus casibus competit phlebotomia in principio hydropisis virtute existente forti. Primus est quando hydropisis prouenit ex retentione sanguinis prius fluere soliti vt menstruorum vel emorroidarum. Secundus est quando cum hydropisi est apostema precipue calidum in sui principio. Tertius est dum epatis venule vel splenis oppilate sunt multitudine sanguinis. In alijs vero casibus phlebotomia in hydropisi est vitanda. Iuxta illud ꝑn. tertij. 14ª. tractatu q̄rto caplo de cura asclitis. Phlebotomiā vo oʒ vt deuitet omis hydropisim habēs q̄tum potest: nisi illi q̄ patiunt hydropisiʒ ex retētione sanguinis. Phlebotomia enim prohibet membris eorum nutrimentū: cū ipsa sint pauci nutrimenti: ꝛ cuʒ hoc infrigidat epar ipsoꝝ. Phlebotomia igit ē nociua ī q̄plurimis dispositionib'. Et si fuerit illic apostema ꝑueniatur ad ip̄am in ꝑncipio rei. Cūqꝫ hydropicus ꝯquerit de latere sinistro multarū arteriaꝝ nō est ei' q̄rimonia ꝓpter tensionē que fit in ipso: nā ambo latera cōicant in hoc: īmo illḋ ē ꝓpter sanguinē. Phlebotomet ergo in primis deinde curet cura hydropisis: hec ꝑn. Et lʒ hec dicta de oī specie hydropisis intelligi possint: maxime tn̄ de hyposarca intelligūtur. Iuxta illud serapionis quarto breuiarij ipsi' caplo de hydropisi. In hydropisi aūt carnosa si inceptio ei' est ꝓpt abscisionē sanguinis q̄ currit ex emorroidib' aut ꝓhibitionē sanguis menstrui aut cā alia ex causis repletionis sanguiēe: tūc oʒ vt ꝓperem' statim cū extractiōe sanguis. Et sicut in igne qn̄ ꝓijciuntur sup ip̄m ligna multa humida ꝛ cooperiūt ꝛ extinguitur ē res magis iuuatiua remouere ab eo ligna. similiter in caliditate innata qn̄ appropinquat vt extinguat ꝓpter multitudinem sanguis vehemētis frigoris est maius iuuamētū extractio sanguis in q̄cunqꝫ fuerit hora anni quādo est possibile. Dic tertio ꝙ in dict casibus quibus in hydropisi phlebotomia competit phlebotomia vniuersalis de magna vena brachij vel pedis debet precedere particularem de vena predicta que super epar est: alioquin phlebotomia traheret abunde peccantes materias ad locum egritudinis vt innuit tertia obiectio. ¶ Ad primam dic ꝙ licʒ hydropisiū quedam a phlegmate quedam ab aqua quedam a ventositate ꝛ nulla a sanguine fiat: potest tamen cum his superabundare aliquis sanguis ꝛ cooperari ad extinctiōem innate caliditatis quo educto cum phlegmate aqua aut vento releuabitur calor. Ad secundam dic ꝙ debilitas digestiue epatis quandoqꝫ prouenit ex multitudine sanguinis vel phlegmatici vel alterius humoris opprimentis atqꝫ suffocantis calorem innatum quo fit digestio: ꝛ tunc phlebotomia vigoratur. Ad quartam dic ꝙ frigiditas epat quandoqꝫ procedit ex multitudine sanguinis pene suffocantis innatum calorem quo chilū sanguificat ꝛ sublato sanguine per phlebotomiam reuiuiscit eius calor. Ad quintam dic ꝙ probat in hydropisi confirmata virtute existente debili nō competere besel neqꝫ phlebotomiā. Tertio dicit hic princeps ꝙ ex venis que supra ventrem sunt sinistra que spleni superponitur phlebotomatur in egritudinibus splenis precedente tamē phlebotomia vniuersali de vena brachij aut pedis: vt in apostemate calido splenis vel oppilatione ex multitudine sanguinis vel duricie ipsius apostemosa. De his duabus venis nescio aliquem diebus meis fuisse phlebotomatum. Et vt clarius appareant vene que phlebotomari solent ẜm principem in hoc caplo describūtur in figura sequenti.

¶ Figura venarum non pulsatilium que phlebotomantur fm principem in hoc capitulo.

- Vene brachij τ man' sex a dextris τ sex a sinistris.
  - Cephalica. — Ex collo τ capite euacuat.
  - Nigra. — Partim a superioribus partim ab inferioribus.
  - Basilica. — A parte ventris et inferioribus.
  - Funis brachij. — Similis est cephalice.
  - Sceilen. — Dextra in dolore epatis. Sinistra in dolore splenis.
  - Ascellaris. — Similis est basilice.
- Vene tibie τ pedis q̈nq3 a dextrͣ τ q̈nq3 a sinistris
  - Sciatica et ramus eius.
    - In dolore scie τ podagra.
    - In varicibus τ elephantia.
  - Sophena.
    - A mēbris sub epate euacuat sanguinem a superioribus inferius trahit.
    - Menstrua vehementer prouocat.
    - Emorroidarum orificia aperit.
  - Vena curuature poplit̄. — Tantū facit vt sophena: sed est fortior in ꝓuocatōib' mēstruoꝝ τ dolorib'ani τ emorroidis.
  - Vena super calcaneum. — Est q̄si ram' sophene. Et opaꝛ q̄tū ipsa.

¶ Sūmarie phlebotomia venarum pedis confert egritudinibus ex materijs declinantibus ad caput et egritudinibus melancholie. Et plus debilitat q̄ venarum brachij.

- Vene capitis. 28.
  - Vena frontis. — In grauitate capitis τ oculoꝝ τ dolore τ stupore antiquo.
  - Vena super caput. — In emigranea τ vlceribus capitis.
  - Due vene tipoꝝ τ due in angulis oculoꝝ.
    - In dolore capitis in emigranea.
    - In ophthalmia antiq̄ τ lachrymis τ pāno τ scabie palpebraꝝ τ bothor et noctilopis.
  - Tres vene ex vtroq3 latere vbi extremitas auris tāgit capillos.
    - In principio cataracte cum caput recipit fumum stomachi.
    - In vlceribus aurium τ colli τ posterioꝝ capitis.
  - Due vene guidez.
    - In principio lepre τ fortis sinancie τ in coangustatione anhelitus.
    - Et asmate antiquo acuto.
    - Et raucedine vocis τ peripneumonia.
    - Et dismia et egritudinibus splenis τ laterum.
  - Vena leporis
    - In panno faciei τ turbatione coloris.
    - In emorroidis τ bothor narium τ pruritu qui est in eis.
  - Due vene occipitij.
    - In egritudine oculorum antiqua.
    - In antiquis capitis doloribus.
  - Quattuor vene labioꝝ
    - In vlceribus oris τ alcola.
    - In dolorib' gīgiuaꝝ τ ī apātib' caꝝ τ in laxitate sua τ ī vlcerib' τ fistur τ fissuris q̄ sunt in eis.
  - Vena sub lingua super occultum mēti. — In sinancijs τ apostematib' duarū amigdalarū.
  - Vene sub līgua due et super līguam due. — In grauitate lingue.
  - Vena inter mētum et inferius labium. — In fetore oris.
  - Vena furcule — In medicationibus oris stomachi.
- Vena trunci corporis.
  - Vena super epar. — In hydropisi phlebotomatur.
  - Vena super splenē. — In egritudinibus splenis.

¶ Ex dicta figura apparet q̄ in corpore humano sunt quinquaginta due vene non pulsatiles que phlebotomantur scilicet in brachijs τ manibus duodecim. In tibijs τ pedibus decem. In capite τ collo vigintiocto. In trunco corporis due. Apparet etiā in quib' casib' earū phlebotomia iuuat.

¶ Figura arteriarum que phlebotomātur fm principem in hoc capitulo cum duabus regulis.

Arteria inter pollicem τ indicem.	In antiquis doloribꝰ epatis τ dyafragmatis mirabiliter iuuat.
Arteria ad interiorē ptē palme declinior.	Cuius iuuamentum est propinquū iuuamento prioris.
Arteria timporis vtrinq; vna.	Ad constrictionem acutorum τ subtilium reumatum descendentium ad oculos τ ad principium dilatationis pupille.
Due arterie post aures.	In spēbus ophthalmie: in pncipio catharacte: in pāno τ noctilopis: in antiquo dolore capitis. In earum phlebotomia ē semp timor. Et tardat ꝯsolidatio carū.

¶ Arterie minus venis nō pulsatilibus phlebotomātur ppter timorem superflui fluxus sanguis τ auenrismatis.
¶ Cū arteria phlebotomatur absq; timore ppe mēbꝝ in quo ē egritudo cuius cā ē sanguis subtilis calidꝰ maximū affert iuuamētū.

f Scito pterea τc. In hac parte sexta principali istiꝰ capli primo agit de duplici hora phlebotomie. Secūdo de nocumentis phlebotomi obtusi τ modo impellēdi phlebotomū ibi [Scias etiā] Tertio de cautelis ne vena impleat τ vt appareat ibi [Tibi pterea] Quarto de mensura penetrationis phlebotomi τ modo tenendi eum τ cautelis contra remotiōem vene ab eo ibi [Et scito ꝙ] Quito de modis cōstrictionis τ ligature vene τ manifestationis eiꝰ quando occultatur ibi [Et scias ꝙ oportet] Sexto de lotiōe τ exiccatione vulneris vene τ suppositione pāni. τ addit duo notabilia superius omissa circa phlebotomiam ibi [Cunctq; lauare]

Scito[f] pterea ꝙ phlebotomia duas hꝫ horas scꝫ horā electōis τ horā necessariā. Hora vo eiꝰ electa est q̄ ē i lumīe diei τ post digestionis cōplementū τ superfluitatū expulsionem. Et hora necessaria est hora qua fieri oportet et que tardari non debet et in qua res phibitoria nō attēditur.

¶ In prima particula primo diuidit horam qua phlebotomia facienda est in horam electā in qua nihil phibet eam tūc fieri: τ in horam necessariam in qua licet alique circūstantie prohibeant eā: necessitas tamen gratia cuius fit omnes illas vincit. Secundo describit horam electam per tres circūstantias. Prima est ꝙ fiat in lumine diei. quia tunc sanguis vsus exteriora mouetur ad que phlebotomia trahit ipm et vena clarius phlebotomatori apparet τ aer qui corpus intrat locis sanguinis educti serenꝰ τ subtilis est vnde animū exhilarat. Secunda ē ꝙ fiat post digestionis complementum ne cibus vel chilus trahatur indigestus ad venas loco sanguinis educti per phlebotomiaꝫ. Tertia est ꝙ fiat post expulsioneꝫ superfluitatum: ne vene inanite sugant ab his aliquid sordiduꝫ: τ ne feces ex suctione nimia sue succositatis indurentur quasi lapides τ vix post expelli possint. Tertio describit horam phlebotomie necessariam per tres circūstantias. Prima est ꝙ hora necessaria phlebotomie est hora qua ipsam fieri oportet ad euitandum maius inconueniens puta mortis vel aggrauationis infirmi: licꝫ aliquid iudicet ꝙ in illa hora fieri non debeat. Secunda est ꝙ est illa hora que tardari non debet neq; differri propter quodcūq; cōtrarium iudicans. Tertia est ꝙ est hora illa in qua res prohibitoria nō attenditur id est non tanti penditur vt propter eam q̄uis iudicet tunc nō esse phlebotomandū phlebotomia dimittatur: vt si fuerit estas vl' infirmꝰ senex vel regio feruens vel eger nō assuetus phlebotomari. Has duas phlebotomie horas innuit gal. libro de phlebotomia caplo.20. Horam quidem electā sub his vbis. Nullo autem tali innuente vl' prohibente melius est mane phlebotomare non confestim simul consurgendo a somnis sꝫ preuigilantes tempore vnius hore. Horaꝫ vero necessariā sub his. Quoniā autem in ipso iterū illo die fm quem phlebotomamus obseruabimus declinationē febrium manifestū esse existimo. Enimirū quibusdaꝫ nō manifestū est quicunq; iubent mane solum phlebotomare vel longissime vsq; ad quintam vel sextā horam. Sed si dictoruꝫ ante in toto libro meminerit quis nullo tali falletur phlebotomans in omni quidē diei hora omni vero noctis. Et iterum capitulo duodecimo libri eiusdē ait. In quibus enim vtiq; tibi videtur abundantis sanguinis esse multitudinem q̄citissime tempta euacuare ipsum anteq̄ in aliqua incumbetur principalium particularum: quocirca τ per noctem non pigritabis incidere quandoq; venā. Rasis vero septimo almāsoris capitulo de phlebotomia expressius innuit istas horas dicens. Est etiam obseruanduꝫ ne ebrius vl' fastiditus minuatur donec hec oīno sint remota: nisi ex minutionis retardatione magnus immineat timor: sicut cuꝫ aeris est attractio angustissima: vel tremor cordis est fortis τ spissus: qui cum oculoꝝ τ faciei rubedine accidit vel apoplexia in qua facies rubescit vel ingrescit aut squinancia aut sanguinis fluxus vehemēs repētinus. talia nāq; cum affuerint minutio qualibet hora diei vel noctis est facienda. Cū autem nulla incubuerit necessitas vt in supradictis bonum est vt minutio fiat postq̄ secūda vel tertia hora diei preterierit τ postq̄ digestiua suā compleuerit operatiōem τ fecum superfluitas fuerit expulsa. Et incipe computationem horaꝝ ab ortu solis. ¶ Attēde primo ꝙ nulla est hora pprie electa ad phlebotomiaꝫ nisi vno tempe. Iuxta illō auerroys. 7°. colliget caplo tertio. Tēpus cōueniens phlebotomie est ver. Et tempus estatis phibet phlebotomiam ppter debilitatem vtutis in illo tēpore τ resolutionē spirituū: veruꝫ si requirat natura egritudinis facias eam: sꝫ in parua q̄titate. Tēpus vo hyemis phibet phlebotomiam ppter coagulatōem sanguis τ ppter grossiciem quam hꝫ in isto tempe. Tēpus autem autūni qō est propinquuꝫ estati in sua tēperantia siccitatis τ caliditatis nō est cōueniens ppter siccitatē ipsius τ ppter turbatōem ventoꝝ τ ppter debilitatem operationum τ propter tempus calidum quod precessit neq; ita priuatur phlebotomia oīno scꝫ quādo natura egritudinis requirit sed minuēdum ē de q̄titate: hec ille. ¶ Attende scdo ꝙ in electione hore phlebotomie quidā pceperunt diligenter attendere ad dispōneꝫ celi. Et ipoꝝ aliqui specialiter attendūt ad quadras lune. qꝛ dominatur sup humiditates corporis τ inter planetas proximior est nobis. Et de eis aliqui iusserunt phlebotomare in prima eius q̄dra. qꝛ calida est τ humida sanguini cōformis. Alij in medio tertie qꝛ tunc humores neq; coartati sunt neq; nimis ebulliunt. Alij insequūtur illud metricū. Luna vetus veteres: iuuenes noua luna requirit. Alij sollicite vitare studēt dies egyptios q̄ designāt in kalēdario quoq; mense duo. Alijs nō sufficiūt hec omnia sed considerare iubent ꝙ luna sit in signo propicio τ ꝙ non aspiciat alios planetas maliuolo aspectu neq; alij ipsam neq; sese inuicem. Et ideo sibi prouidēt de magno almanack quolibet anno per quod facile sciunt quolibet die de quolibꝫ planeta in quō signo est et quo aspectu sese respiciunt. Alij contentātur medio almanack in quo designātur introitus lune in signa coniunctiones τ oppositiones solis τ lune dies electi ad phlebotomiam dies τ noctes electi ad recipiendum medicinas laxatiuas. Alij cōtentantur solo paruo almanack vbi hec designantur preter introitus lune in signa. Sed gal. patronꝰ noster rasis auēzoar pn. τ auerroys de pdictis oībus in medicina parū curauerūt. Tum qꝛ celū remotissima cā est dispositionū humanarū τ medico sufficit ppiores causas cognoscere caruꝫ. Tum qꝛ astrologie iudicia plurimū icerta sunt varia τ ambigua sepe illudentia suos opifices τ cōfisos in eis ob diuersitatem mediarū causaꝝ τ dispositionū passi inumerabilium sepe differentium impedientium vel prohibētium impressiones celi. Sꝫ quia pncipibꝰ τ insignibꝰ viris: imo etiā plebi ꝯfidere placet in dictis iudicijs etsi sepe ab eis illusi fuerint concedamꝰ p magnificentia debere hec attendi i electōe hore p phlebotomia. Sꝫ cōsulo medicis ne ppter dispōnes celi phlomiā necessariā vl' relinquāt vl' nimis differāt: imo si hora ꝯiūctōis vl' oppositōis sol' τ lune tibi occurrat apopleticꝰ vl' squi

¶ Scias etiam q phlebotomus obtusus est magno impedimento. quoniã errat ⁊ non consequitur venas ⁊ apostemare facit ⁊ dolere. Cũ ergo phlebotomo operaberis non manu premendo impellas: sed suauiter impellendo ⁊ blandiẽdo ⁊ furtim agas vt phlebotomi extremitas ad iteriora vene perueniat. qm̃ si illud duriter feceris sepe caput phlebotomi ĩtus ĩ vena occulta rũpetur fractura ⁊ faciet vt vena refugiat ⁊ nõ vulnerabit venã. Et si perfidiose institeris vt cũ eo phlebotomes augmentabis maliciã: quapropter experiri debes qualiter phlebotomus ingrediatur cutem anteq̃ cũ eo phlebotomes: ⁊ cũ pcussionẽ secũdare volueris si tibi necessarium fuerit. ¶ Tibi p̃terea cauere debes ne venaꝫ impleas ⁊ sanguine infles. quoniã tũc lapsus ⁊ remotio

nanticus ex sanguinis multitudine vel plectoricus fortiter cõtusus ex casu aut pcussiõe vel sinocha aut lassitudo apostemosa spõtanea paratissima conuerti ad putredinem sanguis ilico phlebotomia. ¶ Attẽde tertio q nõ est eadẽ hora electa p phlebotomia apud oẽs hoies nec in venis oibus. qꝛ cõplemẽtũ digestionũ prime ⁊ scde quibusdam tardius: alijs citi⁹ euenire solet. Similiter ⁊ egestio fecũ ⁊ vrine post q̃s instat hora electe phlebotomie. Vene etiaꝫ magne maxime ĩ brachio solẽt in ieiuno phebotomari Parue v̇o p⁹ exercitiũ ⁊ cõestionẽ. qꝛ tũc inflant ⁊ clari⁹ apparent. ¶ In scda pticula dicit p͛io q phlebotom⁹ obtusus id est nõ satis acut⁹ sed hebetatus in cuspide ipsius magnũ prestat ĩpedimentuꝫ ĩ actu phlebotomie. Primo qꝛ errat nõ directe penetrãs ſꝫ hinc inde labẽs. Scdo qꝛ ip̃e non cõsequitur venas id est nõ diuidit ⁊ aperit eas aptione q̃ libere sanguis emanare possit. Tertio qꝛ doloreꝫ inducit opprimẽdo neruos chordas aut musclos vene iuxta positos. Quarto qꝛ parit apostema pper fluxũ humoꝝ ad locũ doloris nõ habentiũ exitũ. Scdo instruit phlebotomatorẽ vt dũ operabitur suo phlebotomo nõ manu premẽdo cum violentia ruditer impellat: imo furtim agat blande impellẽdo vt extremitas phlebotomi ad interiora vene directe pueniat. Furtim quideꝫ taliter q phlebotomãdus ictum phlebotomi quasi non percipiat neq̃ sciat qñ factũ fuerit vuln⁹. Blande vero sic q phlebotomat⁹ nec dolorẽ sentiat ante apertaꝫ venã nec in apertione vene neq̃ post apertionẽ de quo sit curandũ pper tres causas. Prima est q̃a si phlebotomũ eius ruditer impulerit forte cuspis in vena rumpetur occulta ruptura. Scdo faciet vt vena refugiat penetratiõem cuspidis phlebotomi vsq̃ ad vene cõcauitatem: imo rupta manebit in tunica vene vel hebetata ppe corpus vene. Tertio nõ vulnerabit venã vsq̃ ad eius cõcauitatem sic q inde sanguis libere effluat. Tertio dicit q si phlebotomator post cuspidis rupturaꝫ vel hebetatõem pfidiose institerit vt phlebotomandũ cũ eo phlebotomet id est astute tẽptando quesierit hincinde locuꝫ penetrationis phlebotomi in venaꝫ vel impetuose ⁊ quasi iracũde tanto violenti⁹ impulerit q̃to magis inuenit obstaculũ augmentabit malũ sꝫ dolores ⁊ apostema. Quarto dicit q pper ea q̃ modo dicta sunt phlebotomator tẽptare dꝫ ⁊ experiri qualiter phlebotomus ingreditur cuteꝫ p̃usq̃ phlebotomet. Et silr temptare dꝫ cũ secundare vult percussionẽ si fuerit opus secũdatione seu secũda percussione vel ad dilatatõnem foraminis qꝛ est nimis paruũ vel ad illatõem noue apertiõis si defectus fuerit ĩ ictu p͛io. Solẽt aũt hodie phlebotomatores postq̃ acuerũt ⁊ affilauerũt suos phlebotomos primo experiri ⁊ tẽptare eos suauiter tangendo cuspides eoꝝ pulpis digitoꝝ pollicis ⁊ indicis vt percipiant inde si sit obtusio vel hebetatio circa cuspidem. Scdo impellendo cuspidem suauiter in superficie cutis palme vel incidẽdo ex ea parum maxime in pte callosa. Tertio impellẽdo cuspideꝫ phlebotomi in pellẽ arietis. ¶ In tertia dicit p͛io q phlebotomator cauere dꝫ ne venam impleat ⁊ sanguine inflet quã phlebotomare q̃rit. Cuius cãm reddit qꝛ si vena nõ impleta nec inflata fuerit lapsus et remotio mi[nores] erunt id est phlebotom⁹ vel cuspis ei⁹ minus elabetur ab ip̃a vena lubricãs ad aliquod laterũ ipsius ⁊ a rectitudine vel recta obuiatione medij vene phlebotomãde min⁹ remouebitur. Cui⁹ ratio est duplex. Una q rotũdum dũ acuto tãgitur vix penetratur nisi recte tãgatur in medio sui: imo acutũ tangẽs facile elabitur ad alterũ lateruꝫ eius. Inde est q turres rotũde figure sunt robustiores ꝯ machinas q̃ turres plane. Alia ẽ q a vena plena ⁊ tensa q̃nq̃ resudat p poros ipsius rorida humiditas: que superficietenus adherens vene reddit eaꝫ labilẽ. ¶ Attẽde q non intẽdit hic phibere repletionem vene mediocrẽ q̃ vena melius appareat phlebotõatori: neq̃ moderatã eius tensiõem q̃ fixe respõdeat phlebotomo impulso: harum eñ gratia ligant venę phlebotomande: sed excessuꝫ in his pter causas dictas. Scdo dicit q cuꝫ vena phlebotomanda tibi rebellauerit id ẽ nõ obediuerit in apparendo ⁊ se manifestando p ligaturã et repletio ei⁹ nõ apparuerit sub ligatura sic q sufficient respõdeat phlebotomo impellendo solue ligaturã ⁊ postea pluries iterum liga: ⁊ inunge venã cum oleo calido dilatatiuo ⁊ camomillino: ⁊ vngendo cũ manu locum vene cõprime ⁊ cõprimendo descẽde ⁊ ascẽde donec tibi hec vena motu fricationis ⁊ iunctionis inflata manifestetur ⁊ appareat. Tertio dicit q tactũ hui⁹ vene expiri poteris tãgẽdo vnũquẽq̃ locoꝝ ipsius in q̇bus nosti venã hanc extẽdi cum duob⁹ digitis: ⁊ q̃nq̃ tangas amb ob⁹ simul q̃nq̃ vno tantũ ⁊ cũ alio digito deduc sanguinẽ versus illum digitũ q̃ cõprimis venã q̊usq̃ sentias sub eo inundare sanguineꝫ sub digito cadente seu premente venam ⁊ sentias ascẽsionem vł accessuꝫ sanguis dum sibi adducis ab alio digito: ⁊ recessum sanguinis dum adducere cessas. ¶ In quarta dicit primo q caput phlebotomi id est cuspis eius q̃ vene impellitur habet spatium in quo penetrat id est mẽsuram eius vsq̃ ad quã debet impelli vene: nec est multum longum ne pfunde penetrans venã pertranseat ex vtraq̃ parte ⁊ arteriam perforet vel aliquẽ neruuꝫ vene suppositum. ¶ Attẽde p͛io q phlebotomoꝝ quidã tm̃ capitis seu scindẽtis cuspidis hñt q̃tũ vene phlebotomande impellere cõuenit: vel si plus habeãt illud est modicũ sicut phlebotomi quib⁹ marescalli phlebotomãt equos ⁊ phlebotomi cõsimiles istis quib⁹ alemani phlebotomantur. Alij habẽt multo plus cuspidis vel scindentis capitis q̃ impellere liceat sicut lanceole nostroꝝ barbitõsoꝝ. verum hi mẽsurant sua discretiõe q̃tuꝫ sue cuspidis impelli deceat. Apprehẽdũt enim ita prope cuspidẽ phlebotomos suos vt nil plus debito vene impellatur ac si esset ibidẽ retinaculũ aliquod phibẽs cuspideꝫ nimis pfundari. ¶ Attẽde scdo q spatium capitis phlebotomi quod in venã penetrat nõ est idẽ oibus phlebotomãdis: imo breuius ẽ hominibus macris latarũ venarũ ⁊ eminẽntiũ: ⁊ mlto lõgius in corpib⁹ crassis paruarũ venarũ intus sepultarũ in adipe aut carne. Ideo lanceole quib⁹ phlebotomatores in frãcia vtũtur sunt oib⁹ phlebotomãdis ꝯuenictiores ⁊ adaptabiliores si discrete apprehẽdant vt cuiq̃ conuenit. Scdo dicit q phlebotomator plm̃ ĩpellere dꝫ caput phlomi seu cuspidẽ ipi⁹ cũ vena phlebotomãda fuerit subtilis magis. i. multũ gracilis pfundata ⁊ veluti sepulta ĩ carne aut adipe q̃lis ẽ ĩ crassis seu nãlit pinguib⁹ Et p oppositũ modicũ ĩpellat ⁊ nõ pfunde cũ vena grossa ẽ foras eminẽs ⁊ in supficie posita velut in cholericis nõ multũ lapsis in siccitate. Et medio modo ĩpellat in medijs horũ. Tertio dicit q phlebotomator app̃hẽdere dꝫ phlebotomũ suũ duob⁹ digitis videlꝫ pollice ⁊ medio quẽ vocat h̃ ĩpudicũ. qꝛ ceteris p̃eminet ⁊ se ostẽdit sup̃ alios sicut ĩpudicus ⁊ effrons hõ supra alios hoies. Index v̇o medi⁹ hoꝝ dimittatur ad palpãdum venã ⁊ nõ occupetur in app̃hẽsione phlebotomi nisi in actu feriẽdi.

minus erunt. Cũq̃ vena tibi rebellauerit ⁊ ipsi⁹ repletio sub ligatura nõ apparuerit solue ipsam ⁊ multotiẽs liga ⁊ inũge eã ⁊ cõprimendo descẽde ⁊ ascẽde donec eã mãifestes ⁊ apparere facias. Et hoc quideꝫ experieris cuꝫ duobus digitis vnũquẽq̃ locoꝝ tãgẽs ĩ q̇b⁹ scis venã extẽdi: ⁊ qñq̃ tangẽs vtrisq̃: ⁊ q̃nq̃ vno ĩ p̃oruꝫ. ⁊ cũ altero facies sanguinẽ incedere donec altero cadente sanguis ip̃ius sentias ascensionẽ cum ad ip̃m pducitur sanguis: ⁊ ei⁹ recessionẽ cum dimittitur. ¶ Et scito q caput phlebotomi hꝫ spatiuꝫ in quo penetrat: qd̉ tamen non est longum: ne ad arteriaꝫ aut ad neruuꝫ penetret. Et ip̃m quidem plurimuꝫ impellere debes cum vena fuerit magis subtilis. Oꝫ aũt vt pollice ⁊ ĩpudico fiat phlomi app̃hẽsio ⁊ dimittatur index ad palpãdũ.

Quarto dicit ꝙ phlebotomator apprehēdere oꝫ phlebotomū suum in medio ferri vel circa mediū vt firmi⁹ teneat nō superius ꝓpc manubrium ne infirme teneat et vacillāter ⁊ ꝓpterea erret in tangendo venam. Potest aūt rationabiliter paruꝫ supra mediū vel paꝝ infra tenere phlebotomū fm ꝙ opus est multa vel pauca ꝓfundatione. supra cū multa opus ē: infra cū pauca. Quīto dicit ꝙ cū vena phlebotomanda mutabit ad vnaꝫ partē id est labi ꝓna fuerit ad alterū lateruꝫ eius ⁊ ita euadere ictuꝫ phlebotomi oppones ei ligaturas ⁊ stricturas e cōtrario part illi⁹ id ē flectes eā ad ꝯtrariū part sue declinatōis cum stricturis ⁊ ligaturis vt vena stabiliter ꝓpectet ictū phlebotomator. Sexto dicit ꝙ cū vena phlebotomanda se remouendo ad duas ꝑtes eq̄liter mutabit id ē nutans ⁊ instabilis vtrinq fuerit prona ex equo labi nūc ad vnū nūc ad alterū latus nō oꝫ in lōgū phlebotomari. q2 difficile est vt recte tangat i medio sui nusq declinādo. ꝙ si tangat in altero laterū ilico labet ꝑua impulsione vsus aliud lat⁹ ꝓpter ꝓnitatem sue defluxionis ad vtrūq laterū. Debꝫ ergo incidi fm transuersuꝫ vel fm latū. Sic em̄ min⁹ euadere poterit ictū phlebotomi quin vsq tāgatur ⁊ ꝑforetur. Redditur aūt vena aliqua nutās siue vacillās ⁊ ꝓna labi vel excessiua mollicie ipsi⁹: vel q2 tegitur aut circūdatur lubricatiua aliq̄ humiditate: vel q2 vehitur sup mēbrū lubricū vel q2 impellitur ali‑ (quo tumore vel vētositate.

In q̄nta dicit p̄mo ꝙ oportet vt ꝯstrictio vene phlebotomāde ⁊ comprehensio eius cuꝫ ligatura diuersificentur fm mensurā dispositionis cutis venā tegentis in duricie ⁊ mollicie eius ⁊ in spissitudine ⁊ tenuitate sui ⁊ penes mēsurā carnis vene supposite in multitudine ⁊ abūdantia vel paucitate ⁊ diminutione. Juxta hec dari possunt quinq regule. Prima ē. si cutis contegens venā dura vel spissa sit vel dura ⁊ spissa simul ligatura vene oꝫ esse fortis vt clarius venā sub ea latentē apparere faciat. Scōa ē. si dicta cutis inuēta fuerit mollis aut tenuis vel sil mollis ⁊ tenuis existat tūc sufficiet ligatura debilis ad manifestandū venam q̄ querit. q2 talis cutis facillime cedit oī cōprimenti. Tertia est. si caro vel adeps venā cooperiēs plurima fuerit ligatura fortis est necessaria q̄ manifestatur vena sepulta in hac. Juxta illud p̄n. in priori ꝑte capli isti⁹. In crassis aūt corꝑib⁹ ꝓpter laxitatem vene nō appent nisi stringātur. Sꝫ ibi ꝑ cā dat laxitatem: nos vo h carnis vel adipis multitudinē. Quarta ē. si caro vel adeps dicta diminuta seu pauca sit ligatura debilis sufficiēs erit. Juxta illō p̄n. ibi. Et corporibus q̄dem macris ligature fortitudo est cā euacuandi venas ⁊ retinendi sanguinē ex eis. Quinta ē. si cutis cooperiēs venā mediocris fuerit in duricie ⁊ mollicie spissitudine ⁊ tenuitate ⁊ caro mediocris in multitudine ⁊ paucitate cōueniēs erit ligatura media fortis ⁊ debilis. Et has intellige de ligatura ante phlebotomiā: que fit vt vena plus manifestetur ⁊ vt liberi⁹ effundat sanguinē. De mēsura vero ligature que fit post phlebotomiā vt vuln⁹ claudat supius actū ē sup illo vbo. Ligatura preterea fort apostema affert. Scōo dicit h ꝙ oꝫ vt ligatura sit ꝓpinqua illi loco in quo oꝫ aperiri vena. sic em̄ ipsa plus venā manifestat et cogit sanguinē riuulose exire. distet ergo ab eo vel vno palmo vel paulo amplius: ꝙ si min⁹ distet est impedimēto phlebotomari vel cursui sanguinis. Tertio dicit ꝙ cum ligatura venā occultauerit q̄ ante ligaturaꝫ sat appebat ligatura soluta signāda cum creta ē aut carbone vl cū icausto: ⁊ cū volueris aperire venā taliter signatā caue tibi cum rursus ligabis ne vena labat a rectitudine signi qḋ fecisti sicut cōtingere de facili potest cum per ligaturam vel aliunde cōtorquetur cutis vene superposita ad aliquod laterum eius non imitante eam vena et cum hoc toto: id est dum hec omnia sic disposueris in dicto casu impelle phlebotomū in directo signi tui. Queret hic aliquis ex quo ligatura quādoq occultat aliquas ex venis phlebotomandis: quare non dimittitur ita vt vene ille sine ligatura phlebotomentur: cum he non ligate subiaceant

Et in medio ferri fiat apprehēsio: et non apprehēdatur superius: qm̄ nō bene tenebitur imo erit vacillās. Cū q2 vena remouēdo se ad partem vnaꝫ mutabitur oppones ei ligaturas et stricturas ecōtrario partis illius. Et cū remouēdo se ad duas ꝑtes equaliter mutabitur nō debebis eaꝫ in lōgitudine phlebotomare. Et scias ꝙ oportet ꝙ constrictio ⁊ cōprehensio sint fm quantitatem dispositionis cutis in duricie sui ⁊ in grossicie ⁊ in multitudine carnis ⁊ abundantia. Et oꝫ etiā vt ligatura sit ꝓpīqua. Cunq ligatura venam occultauerit fac signum super eā: ⁊ caue tibi ne a signi rectitudine remoueatur cum ligaturā facies: ⁊ cū hoc toto impelle phlebotomū. Cū autem vene ipsius eleuatio ⁊ declinatio tibi rebelles extiterint finde locū qui est super eā in corporibus macris ꝓprie ⁊ cum vncino operare Casus preterea ligationis ⁊ constrictionis in iunctura prohibet venarum impletionem. Cūq lauare volueris digito tuo cutem tēde vt a rectitudine remoueatur foraminis: deinde laua ⁊ exicca: ⁊ suppone pannū eminētiam habenteꝫ: ⁊ dimitte cutem vt ad locū suum redeat. Et scito ꝙ qui multū sudat causa repletionis ē phlebotomia indigēs.

visui phlebotomatoris ⁊ ligate non. Secūdo q̄ret quare alique vene per ligaturam plus manifestantur alie occultantur ⁊ delitescunt. Ad primū dic ꝙ per ligaturam vene stabilior ⁊ min⁹ vacillans sub phlebotomo fit ⁊ sanguinē eius liberius exire ⁊ riuulosius facit. Ad secundum dic ꝙ ligatura aliquas occultat venas vel q2 has inanit proprio sanguine sicut ex p̄n. nunc allegabatur p̄s⁹ dicēte. Et corporibus q̄deꝫ macris ligature fortitudo ē cā euacuādi venas: vel q2 prohibet ad has accedere aliud de sanguineꝫ: vel q2 venā gracilē exanguem in profunduꝫ ipellit vt i melancholicis naturalib⁹ quandoq cōtingit. Quarto dicit ꝙ cuꝫ eleuatio ⁊ declinatio vene phlebotomande vsus exteriora tibi rebellauerint ita ꝙ nec ligatura nec fricatione vena tibi foras satis appuerit finde cū nouacula vel cum lanceola cutem ⁊ carnem vene suppositas ⁊ cum vncino venam illaꝫ. eleua ⁊ phlebotomo api. Pauci his temporibus sustinere vellent hanc violentiam cum vix sustineant vene apertionem in communi forma. Quinto dicit vltra hec ꝙ casus seu euentus ligationis in loco iuncture prohibet venarum impletionem stringendo taliter venam in hoc loco ꝙ ab ea sanguinem comprimendo expellit ⁊ ad eam prohibet aliud accedere quo ipsa repleatur. Cuius ratio est quia loca iuncturalia sunt nuda carne neruosa panniculosa: quatinus ipsa sint aptiora motibus: cito ergo in eis vene sic stringūtur ꝙ ex toto penitus vel fere ex toto constricte oppilantur.

In sexta dicit primo ꝙ cum vulnus vene sanguine sordidum post sanguinis exitum lauare volueris quattuor vicissim seu debito ordine tibi facienda sunt. Primo tende cutem quatinus pars eius que perforata est remoueatur a rectitudine foraminis vene: ⁊ pars cutis integra tegat hoc foramen: ne subintret ipsum aqua qua lauatur. Secundo laua simul et exicca sordidatam cutem taliter protensam. Tertio pannum superpone vulneri: in cuius medio sit eminentia qua claudatur vulnus ⁊ super hoc incidat repellendo sanguinem qui ad ipsum ꝓfluit. Quarto quasi simul vel modicum prius sine cutem extēsam ad proprium ipsius redire locum. Dico quasi simul quia si prius notabili tempore laxares cutem q̄ superponeres vulneri pannum rursus efflueret ex vulnere sanguis quo cutis denuo sordidaretur relauari indigens. Et si prius pannum plage superponeres notabili tempore stringēs ipsum binda: cutem prohiberet ad propriū ipsi⁹ redire situm. Sed huius temporis phlebotomatores postq̄ extraxerunt quantum volunt sanguinis statim cutem tendunt vt vulnus claudant cum sinistra manu: et cum bombace quam in dextra tenent mundant vulnus totum in circuitu eius: ⁊ momento eodem vel tempore proximo cutem tensam laxant: et illam bombacem plage superponunt qua foramen claudunt: et fixe ibi ligant cum binda linea talis latitudinis qualis est pollex: iubentes non solui donec foramen consolidatum sit: nisi secundandi voluntas affuerit. Secundo dicit modo documenti ꝙ qui multum sudat quia repletus est phlebotomia indiget. Sed in non repletis sudores potius excusant ipsos a phlebotomia q̄ ipsius indicent necessitatem. De primo quidem scripsit hypo. amphoruꝫ quarto. Sudor multus ex somno sine aliq̄ causa manifesta fact⁹ significat qm̄ plurimo cibo vtitur corpus. Si vero cibū nō accipiēti hoc fiat scire debet qm̄ idiget euacuatiōe. Sed scōi causa est quoniā sudores in non repletis euacuāt plurimū ex humiditatibus nutrimentalibus ⁊ minuunt sanguinem.

Capitulum.xx.

Et multotiens q̇dē h̃nti febrē ⁊ h̃nti dolorē capitis q̇ ex ꝯsilio phlebotōia esset medicādus sup̱uenit fluxus vē̃tris naturaliter q̇ phl'omiaꝫ excusat.

Tertio dicit modo documēti ꝙ fluxus vē̃tris naturalis seu spontaneus sepe superuenit habēti febrem vł dolorē capitis: qui phlebotomia medicādus esset ꝯsilio medici nisi fluxus vē̃tris sup̱uenisset qui excusat ip̄m a phlebotomia. Primo quideꝫ qꝛ pars humorum ex q̇bus fit febris vel dolor capitis hoc fluxu educit̃. Secūdo qꝛ si phlebotomia sup̱ fluxu fieret loco sanguis per eā extracti corrupti humores qui fluxu exibāt trāsirēt ad venas ꝑ eas attracti. Tertio de casu v̇tutis timēdum foret si due euacuationes magne ⁊ manifeste simul agerent̃. Quarto fieret motꝰ agitatiuꝰ natura mouente hūores ad interiora v̇sus intestina: phlebotomia vero ad exteriora. Causas v̇o q̃ a phlebotomia excusant de quibꝰ ē fluxus vē̃tris gal. meminit q̄rto de ingenio caplo nono dicēs. Si in aliquo sano significatio plenitudinis app̱et nō necesse ē vt phlebotomet̃: cum aliquādo sibi abstinētia cibi sufficiat ⁊ aliq̃n cibi ꝑuitas: alijs vero mollicies vē̃tris: ⁊ aliquā̃t pharmacia: nōnullis vero assuefactio balnei: aliquātis exercitiū: ⁊ quibusdam fricatio phlebotomia ergo nō in oībus fit necessaria. ¶ Attēde primo ꝙ si febris vel dolor capitis ex sanguine fuerit ⁊ fluxus ventris dyaricus fuerit ex cholera phlegmate vel melācholia nō impetuosus nec diu durauerit sic ꝙ deiecerit plurimuꝫ v̇tutem ꝓpter talē fluxum nō est relinquēda phlebotomia. In sinocha igit̃ vel squināntia vel apoplexia que fit ex sanguie nō differas eā ꝓpter taleꝫ fluxum. ¶ Attēde scd̄o ꝙ p̄n. in hoc omisit aliq̃ circa sanguinis recollectionē in phlebotomijs ⁊ circa modū custodie ipsiꝰ ⁊ circa illa q̃ in eo ꝯsiderant̃ ⁊ circa significatiōes eius sup̱ dispositōibus corporis vñ emanauit ⁊ humoꝝ eius. Sup̱ q̇bꝰ ad ꝑfectiōem doctrine libet hic addere regulas. 17. Pria ē. sanguis phlebotomie recolligendus ē in vasis mūdis terreis plūbatis stagneis vel argēteis a quibꝰ nullā recipiat corruptōem in odore vel sb̃a vel alterātiōeꝫ in colore aut sapore: aliter fraudantur iudicia hinc tractata sup̱ dispōnibꝰ corp̱is. Male ergo faciūt qui eū recipiunt in vasis ereis a quibꝰ de leui trahit eruginē. Scd̄a ē. sanguis phlebotōie recolligendꝰ est in diuersis vasis tribus aut pluribꝰ signatis festucis aut virgulis ligneis vel aliquo tali. Primū festuca vna: scd̄m duabꝰ: tertiū tribꝰ vt inde notet̃ diuersitas eiꝰ: ⁊ cognoscat̃ q̄lis ē sanguis i corp̱e remanēs. Qꝫ si bonꝰ fuerit in oībus vasis dic phlebotomato ꝙ sit iocūdus q̇a adhuc melior est sanguis ille q̇ mā̃sit in venis nec dꝫ optare ꝙ remansisset in corp̱e suo. qꝛ sanguis peccās sola multitudine reddit corpus graue ⁊ hebetat sensus ⁊ frequenter parit egritudines graues. Sꝫ si malꝰ fuerit in oībus vasis ꝯsolare amp̄liꝰ plebotomatū ⁊ dicas ei ꝙ si mā̃sisset in suo corpore forte intulisset morbū vel mortē. ⁊ ꝙ multū indiget bono regimine vel purgatōe et denuo in breui phlebotomari. Qꝫ si in vasis sanguis diuersificet̃ sic ꝙ deterior sit primꝰ sanguis ⁊ melior vltimus. dic ꝙ phlebotomia bona ⁊ cōpleta est. qꝛ malū eduxit taꝫ sufficiēter vt bonū attigerit. Sꝫ si eꝯ̄ sit vt prior sanguis bonꝰ sit ⁊ posterior malus ⁊ i iteriorībꝰ apostema fuerit vel oppilatio fortis ⁊ magna: tūc significat ꝙ phlebotomia attigit vsq̄ ad eradicationē materie egritudinis ⁊ ꝙ ꝯfert ⁊ cōpleta est. Qꝫ si id cōtigerit absq̄ egritudine interioꝝ significat ꝙ in interioribus corp̱is est repletio ex malis humoribꝰ ⁊ ꝙ corpus indiget bono regimīe ⁊ purgationibꝰ vel phlebotomia iterū infra breue tēpus. Tertia est. sanguis recollectꝰ in dictis vasis suauiter deferēdus ē sine effusione ⁊ agitatione ⁊ reponēdus in loco mūdo extra vias canuꝫ ⁊ aliarū bestiarū ad quē nō pertingāt radij solis vētus fumꝰ puluis: ne ab his alteratꝰ fraudet iudicia q̃ per ip̄m fiūt. Quarta ē. si ille sanguis cito coagulet̃ grossus ē ⁊ spissus multas h̄ns ynas seu fila vł villos: si tarde subtilis: si nō coaguletur nec cito nec tarde vel ipse est aquosus ⁊ caret ynis vel ē tornatus sicut aliquādo tornari videnꝰ lac ⁊ vrinā. Et is significat in corpore turbari massam sanguinariā vel debilē partiū cōponentiū ip̄m coagulatōeꝫ. quare dissoluūtur a frigido facile. Grossus v̇o sanguis cito coagulatus significat similē in corpore mā̃sisse qno disponitur ad oppilationes ⁊ morbos solitos ex tali nasci. subtilis ecōtra. Nō coagulatus sanguinē aquosum. Teste aristotele q̄rto metheoroꝝ tractatu scd̄o caplo q̄rto. Quicūq̄ inq̇t ex sanguinibus nō coagulātur velut qui cerui tales aque magis ⁊ frigidi hi. propter qd̄ non habent ynas. Yne em̄ terree sunt ⁊ solide q̄re extractis nō coagulat̃. hoc aūt quia non desiccatur. aque enim qd̄ relinquitur vt lac ea scd̄o ablato. Signum aūt. lāguorosi enim sanguines nolunt coagulari velut ycor. Hoc autē phlegma ⁊ aqua ꝓpter indigestuꝫ esse ⁊ inseparatum a natura. Et iterū caplo q̄rto tractatus q̄rti libri eiusdē ait. Sanguis quidē habēs ynas magis terre ꝓpter qd̄ frigore coagulatur ⁊ humido liquescit: nō habentes aūt ynas aque ꝓpter qd̄ ⁊ non coagulant̃ Quinta est. aquositas vrine similis sup̱natans abunde sanguini coagulato vel se imiscens inter cuꝫ ⁊ superficiem patellarū a lateribus vel inferius ita vt videatur quodā mō natare in ea significat illū cuius est i potu excessisse: vel ꝙ epar eius non bene expurgat aquositatem a sanguine sicut in alchite: vel ꝙ vie vrine sunt oppilate vel debiles in attrahēdo aquositatem: q̄re redūdat aquositas sanguinis cum sanguie ad venas. Sexta est. spuma que apparet in superficie sanguinis extracti per phlebotomiā q̃nq̄ ꝓuenit ex aere imixto sanguini dū salit ꝓcul ⁊ cū impetu de vena in vas vbi recipitur sicut videmꝰ vinum ceruisiaꝫ ⁊ alios potus ab alto infusos superficietenus fortiter spumantes ex aere collecto. Verum spuma sanguinis est permanētior ideo ꝙ sanguis est magis viscosus. ⁊ quādoq̄ prouenit ex feruore sanguinis ebulliētis ⁊ tūc flammea est rubea clara vel ip̄a declinat ad citrinitatem significās ardorem sanguinis vel cholere rubee: ⁊ quādoq̄ prouenit ex viscoso humore quem calor aliquis ebullire facit: ⁊ tunc est alba vehementer tenax ⁊ permansiua vt vix rumpi possit: ⁊ significat phlegma viscosum sanguini imixtum ex calore aliquo spumosum factum. Septima est. sup̱ficies exterior sanguinis vniformis tenera rubei coloris significat sanguinē bonuꝫ ꝯtineri in venis: ⁊ si sit rubeus clarus tūc attestatur ardēti sanguini qualis est arterialis: si rubeus obscurus sanguini coloris remissioris qualis ē venalis. Octaua ē. si superficies sanguis fuerit tenuis pinguis ad album declinans vt tela aranee vel paulo spissior ⁊ quasi adiposa significat vł crassiciem sanguinis in venis contenti vel liquefactionem corporis. Crassiciem quidem corporis si corpus pinguescit. Consumptiōem vero si demacretur. Potest etiam significare ꝯgelatiōem adipis ex potu frigido vel frigore forti statim post supercalefactionem vehemētem: vt in mortifusis hoībus aut equis cōtigere solet. Nona ē. superficies sanguis spissa sicut cocna seu tunica lardi declinans ad album significat adustionem vel fortitudinem assimilatiue vel phlegma grossum abundare in venis. Adustionem quidem sicut in pleureticis in quibus talis vt plurimum apparet ⁊ vix findi potest. Fortitudinem vero assimilatiue in sanis qui multuꝫ comedunt ⁊ optime digerunt nedum subtilia sed etiam grossa. In his enim assimilatiua grossarum venarū incipit dealbare ⁊ ingrossare sanguinem earum. Nam digestiones ingrossando procedunt: ⁊ venule cōplent hanc dealbationem ⁊ ingrossationem. Supernatat autem vel quia participat vnctuositate subleuante eam: vel quia effunditur post rubeum sanguiem in quaq̄ patella. quia proximus est lateribus venarum ⁊ rubeus sanguis insidet medio cōcauitatis earum. Phlegma v̇o grossum cū hec sup̱ficies cū spissitudine mollis iuenit̃. Sup̱natat autē lꝫ sit graue: vel sua vnctuositate vł q̄dā interclusa vētositate: vel qꝛ suis viscositate ⁊ grossicie findere nō p̄ot id qd̄ sub eo est. Decima ē. si sup̱ficies sanguis multicolor fuerit vel i ea app̱uerit diuersi colores vt i collo colūbe significat magnā etherogeneitatē sanguis i venis q̇ depurādꝰ ē mūdo ⁊ homogeneo regimīe ⁊ pharmacijs extrahētibꝰ a massa sāguis peccātes hūores. Vndecia ē. si sup̱ficies exterior sanguis vniformis fuerit i colore tota significat illiꝰ hūoris dominiū i venis sup̱ quē attestat̃ hmōi color: vt si tota fuerit nigra vł liuida dñium melācholic: si viridis adustionē icōpletā i hūoribꝰ: si liuida plūbea frigꝰ mortificās: si citrina choleram: si alba mollis phlegma. Duodecia ē. p̄dict̃ in sanguine ꝯsiderat̃ ip̄e findēdꝰ ē cū tenui v̇gula vł forti festuca. Et si vix findit̃ designat̃ esse vł grossus adustꝰ si resplēduerit: vł grossus terrestris sine adustiōe si splendore careat: vel grossus viscosus si tenax fuerit ⁊ ad album v̇gat Sꝫ si cito findit̃ facillime cedēs rei diuidenti ip̄e ē subtilis: si mediocriter ad ista se hꝫ ipse mediꝰ est, subtilis ⁊ grossi. Tertiadecia est. si sanguis diuisus niger interiꝰ cū quadā appareat luteitate sicut pix nigra significat ifici sanguinē i venis melāchoia vsta: si sine luteitate melancholia nāli: ⁊ si viridis app̱eat significat icōpletā adustionē: si liuidꝰ plūbeꝰ imp̱fectā mortificatōeꝫ: si citrinꝰ cholerā: si albꝰ phlegma: si rubeꝰ clarꝰ sanguinē ardentē: si rubeꝰ obscurꝰ sanguinē venalē q̄si tēperatū: si multicolor sit nō coagulatꝰ tp̄e debito lꝫ q̄si discerptꝰ significat sanguinē fuisse tornatū: si coagulatꝰ etherogeneitatē sanguinis i venis. Quartadecia est. si i sanguie fisso granula appareāt vel resolutiones cinereęe aut arenose ⁊ tales remaneant in stamino aut panno q̃n ille sanguis in pelui ablutus per ip̄m colat̃ significāt leprā vel dispōneꝫ vehemēteꝫ ad eam.

Quintadecia est. si sanguis fetidus fuerit significat putrefactõem sanguis in venis sed si oĩ malo caruerit odore: naturalis in hꝰ ẽ. Deciasexta si sanguis dulcis sit in suo sapore quo ad hoc naturalis est: si amar' cholericus est: si insipidus phlegmatic' est: si acetosus stipticus aut ponticus vel melãcholic' est vel phlegmate tali ĩfect': si salsus phlegmate salso infect' est vl' ycore salso: si vnctuos' crassicie abũdat. Deciaseptima est. ex distillatione sanguis ĩ alẽbico sciri põt q̃ ptiũ sanguis ɔponẽtium ipƺ: alias excedit pl' opportuno. qꝛ ptes sãguis sequestrat ab inuicẽ. Iuxta illud p̃n. p̃mi pria doc. q̃rta capl'o p̃rio. Ip̃m nãq3 sanguinẽ inuenim' aliĳs admixtũ humorib' qui ab eo separantur. Cum enim extrahit̃ ⁊ ordinatim ponitur ĩ acinin id est ĩ instrumẽto distillatorio visu discernitur ꝙ separat̃ in ptẽ que est sicut spuma ⁊ est cholera rubea: ⁊ in partẽ que est sicut fex ⁊ res turbida ⁊ ẽ melancholia: ⁊ in partẽ que ẽ vt ouoꝝ albumẽ ⁊ est phlegma: et in partẽ aquosam que est aquositas.

¶ Attẽde tertio ꝙ ĩ phlebotomiĳs venaꝝ manuũ aut pedũ qui ĩ aquã mittuntur post apertionẽ vene vt sanguis liberi' effluat pauca iudicia trahi p̃nt a sanguie recepto in aqua. qꝛ in aqua dissoluit̃ ⁊ calore ipsius plurimũ alterat̃, ⁊ q̃n̄q3 appet vt flocculi lane vel vt muci plurimi in aq̃ discerpti. Et si ab hoc sanguine iudiciũ certuƺ extrahere velis educ bis aut ter mẽbrum illud ab aq̃ ⁊ parũ sanguis quaq3 vice extrahas in vase mũdo: ⁊ de illo iudica iuxta dictas regulas. Sed id aĩo tene ꝙ sanguis extract' a paruis venis melior est vt in plurib' ⁊ magis mund' subtilis ⁊ clar' q̃ a grossis extract'. qꝛ neq3 ad ipsas grossi hũores sic libere defluunt vt ad magnas venas ꝑpter harũ gracilitatẽ: neq3 si defluerẽt libere exirent ꝑpter plage paruitatẽ. Adde ꝙ fricatio ⁊ balneatio trahunt ad has venas sanguinẽ subtilẽ. qꝛ ꝓnior ẽ obedire tractui.

¶ De ventosis. Capitulũ. XXI.

v Entose cutis partez magis mũdificant q̃ phlebotomia. Et plus extrahũt sanguinem subtilẽ q̃ grossum. Et ipsaꝝ quidẽ iuuamẽtũ in corporibus grossis ⁊ crassis grossum habẽtibus sanguinẽ ẽ paruũ. qm̃ ex istis non extrahũt sanguinẽ sicut oƺ: imo q̇ ex eo vehemẽter ẽ subtilis ⁊ cũ difficultate ⁊ ĩ mẽbro vẽtosato debilitatẽ efficiũt.

¶ De ventosis. Capitulum. XXI

v Entose cutis ⁊c̃. In hoc capl'o p̃rio agit p̃n. de generalib' iuuament̃ ventosaꝝ ⁊ nocument̃ eaꝝ in corpib' crassis. Scd̃o de tp̃e ⁊ hora appositõis eaꝝ ibi [Quidã aũt p̃cipiũt] Tertio de specialib' nocument̃ ⁊ vtilitatib' earũ ꝺm loca q̇b' apponuntur ibi [Plurimi aũt hoĩn] Quarto ĩ spãli de vtilitatib' ventosarũ sine scarificatõne ibi [Ventose aũt] Quinto de vtilitatib' earũ cũ scarificatõne ibi [Et dicemus q̇dẽ] Sexto de remedio ɔ̃ apostema qd̾ q̃n̄q3 sub ventosa nascitur ibi [Locus p̃terea] Septĩo de mõ applicatõis vẽtosaꝝ ibi [Cũq3 locus] Octauo de hora cibatõis ventosati ⁊ etate q̃ ventosa ɔuenit ⁊ securitate quã dat ne mãe ad intra redeant ⁊ de cibo cholericoꝝ post vẽtosatio

a In prima parte q̃ est p̃sens text' primo dicit (vsq3 ibi [Et oƺ q̇dem] ꝙ ventose magis mũdificant ptes cut̃ ⁊ subcutaneas q̃ phlebotõia de sanguine subtili vel cholera tali vel aquositate vel fumo aut vento supple. Quia vẽtosa directe cuti coheret ꝺm ipsi' orificiũ totũ nõ euacuãs foramine vnico sicut phlebotomia: sƺ plurib' apert̃ vel poris occultis.

¶ Attende p̃mo ꝙ ventosa ẽ instrumẽtum chirurgicale silẽ pixidi stricti orificiĳ ⁊ ampli ventris qd̾ cuti adhibitum trahit ab ea cũ fortitudĩe Et dr̃ ab hypo. amphoꝝ q̇nta sitia. qꝛ velut sitiẽs violente attrahit qd̾ subtili' est. Dicitur etiã a q̇busdã cuffa ⁊ cucurbita chirurgicorũ ꝑpter similitudinẽ figure ipsi' cum figuris haꝝ. Sƺ famosi' nostris tp̃ib' ventosa appellatur vl' qꝛ euẽtat vel euaporat ptes subcutaneas poros aperiens ⁊ cutẽ subleuãs: vel qꝛ vento repleri q̃rit: vel q̇a ex defectu vẽti vel aeris quo repleatur attrahere cogit̃. ¶ Attende scd̃o ꝙ vẽtosaꝝ q̃dam ex argento vel cupro fiũt: alie ex vitro: alie ex cornu: alie fiunt ex terra figuli plumbata interi'. Sƺ ex stagno aut plũbo facte nõ adherẽt tanto tẽpore q̃to predicte neq3 tantũ attrahũt. ¶ Attende tertio ꝙ vẽtosarũ quedã fiunt magne vt fortiter attrahãt: alie minores ꝓ attractiõib' debilioribus: alie medie ꝓ mediocrib'. Et in dorso maiorũ vel in aliquo laterũ ordinant q̇dã fieri foramen qd̾ cera obturãt vel aliquo tali q̃n̄ eas applicant. qꝛ q̃n̄q3 tam fortiter herẽt ⁊ ꝓfundãt sua orificia in carne supposita ⁊ replentur carne ꝙ quãdo expedit amouere nõ p̄nt: imo dolores vehementem ingerũt. Et tunc deobturant dictũ foramen ⁊ aere intrãte cessat attractio detumescit caro ⁊ facile ab ea leuatur vẽtosa. ¶ Attẽde quarto ꝙ ventosarum q̃dam cũ igne: alie sine igne applicantur]. Cum igne dupliciter. Vno modo sic ꝙ candele parue curte cerce quattuor vl' plures super crustam panis vel super asserem fixe incenduntur ⁊ sic incense ventose imponuntur. ⁊ ipsa ꝓtinus mẽbro ventosando impressa appenditur. Alio modo sic ꝙ parum ex stupis raris dispersis ori ventose imponitur: ita vt pendeat aliquid ex eis vel protendatur extra ventosam ⁊ id cum candela incensa accenditur. ⁊ quasi subito ventosa adhibetur vbi cõuenit. Sine igne vero ventose applicãtur. sic ꝙ os ventose supra locum figitur taliter vt aer ingredi non possit concauum ventose per oris latera: ⁊ tunc homo aliquis ore sugit aerem cum fortitudine qui implebat ventosam per foramen aliquod vel canale strictum qd̾ est in ventosa: ⁊ tũc necesse ẽ aliquid ex corpore ventosaƺ igredi ne fiat vacuum. Potest ⁊ alter ventosa sine igne sub forma foll' cuti applicari: ita vt fiat follis lati ⁊ curti rostri tãte latitudinis sicut os ventose. Et fit follis vndiq3 perfecte clausus sic ꝙ aer nusq̃ possit cum ingredi nisi per os eius: tunc applicetur os ipsi' fixe parti ventosande: ita vt ĩ ipsum nil ingredi possit nisi de corpore. Et sint follis latera hora applicationis adinuicem iuncta ⁊ postq̃ adheserit os eius cuti latera elongentur ⁊ follis attrahet cum violẽtia aliquid a corpore ne vacuuƺ fiat. ¶ Attende quinto ꝙ ventosarum q̃dam applicantur cũ scarificatione vt extrahant aliquid fluidũ a corpore velut aquositatem vel aliquez ex humorib' aut humiditatibus aliĳs sensibili extractõe vel gratia diuersionis vel eradicationis a suo loco: alie sine scarificatione vt insensibiliter aliquid extrahant a corpore ventosum aut vaporosum: vel vt diuertãt aliquẽ ex fluxibus vel vt trahãt aliq̇d ad aliquẽ locũ vbi minus noceat: vt lapidem retentũ in poris vritidib' trahãt ad vesicã: vel vt mẽbrũ motũ de loco suo retrahãt ad ip̃m vt costam per vim interi' imp̃ssam vel matricẽ motaƺ de suo loco qd̾ sepe ɔ̃tingit: vel vt calefaciant aut doloreƺ mitigẽt. Scarificatõem voco cutis incisionẽ non multũ ꝓfundam cum aliquo acuto sicut lanceola vel tali instrumento quo equi minuuntur.

Scd̃o dicit ꝙ vẽtose extrahunt sanguinẽ subtilẽ magis q̃ grossum. Cui' ratio est qꝛ modus attractionis vẽtose ẽ per ɔsequẽtiã ad id quod euacuat̃ scƺ vt locus qui euacuatur repleatur ilico ne vacuũ fiat. Et in tali attractiõe p̃mo attrahitur qd̾ subtilius. Iuxta illud gal'. tertio naturaliũ v̾tutum capl'o. 25°. In ɔsequentia v̾o q̃ ad quod euacuatur qd̾ leuissimũ ⁊ subtilissimum prius grauiore ⁊ grossiore. Leuissimũ autem ⁊ subtissimũ omniũ q̃ ꝺm corpus primum q̇dem spũs. secũdum aũt camos id est vapor: in hoc aũt tertium q̃tũ quidẽ certissime fuerit digestũ scƺ subtiliat' sanguis. Et per hoc differt hec attractio ab attractiõe q̃ fit a tota ꝓprietate: in qua aliq̃n̄ qd̾ grossi' est prius attrahit̃. Iuxta illd̾ gal'. capl'o nunc dicto. Et inde ẽ ꝙ cõsequẽtia q̇dem q̃ ad qd̾ euacuat̃ qd̾ leui' p̃us trahitur: q̃ vero ꝺm ꝓprietatẽ q̃litat̃ multotiens qd̾ grauius si sue nature cognatius existit. ¶ Attende ꝙ aliq̇ opinati sunt vẽtosam q̃ fit cum igne trahere a calore nõ a ɔsequẽtia ad id qd̾ euacuat̃. qꝛ calor igne' ẽ de vehemẽter attrahẽtib'. Sƺ ɔ̃riũ est manifeste veꝝ. Nã vẽtosa cuti cũ igne adhibita forti' attrahit extincto penit' igne q̇ in ea ẽ q̃ eo vigẽte. Qꝛ primũ eñ fixe vẽtosa adheret flãma stupe q̇ in eo est aere carens ilico extinguit̃ ⁊ plurimũ decrescit calor q̇ p̃erat vt nec cutẽ ledat nec vicinas ptes ⁊ tũc ventosa vehemẽter attrahit ꝑpter hoc ꝙ flãma ⁊ aer vẽtose quos rarefacauit ignis subito inspissant̃ ⁊ minorẽ locũ occupãt: q̃re necesse ẽ ne vacuum fiat subintrare aliq̇d ex corpe attractũ. Tertio dicit ꝙ vtilitas vẽtosaꝝ ẽ modica in corpib' grossis ⁊ crassis h̄ntibus sanguinẽ grossuƺ ꝑpter tres cãs. Pria ẽ. qꝛ ventose nõ extrahũt ex istis corpib' sanguinẽ vt oƺ. s. grossum q̇ ĩ eis peccat ⁊ superabũdat: imo ex sanguĩe extrahũt illũ q̇ vehemẽter subtil' existit ⁊ vtilis eis ad tẽperandũ grossiorẽ sanguinẽ. Scd̃a ẽ. qꝛ attrahũt id qd̾ attrahũt cũ difficultate. Tũ q̇a sanguis subtilis quem trahũt grossis humorib' fortiter miscet̃ ⁊ ĩuiscatur. Tũ q̇a pori taliũ corpoꝝ cõiter sunt stricti ⁊ oppilati. Tũ q̇a sunt multe carnis aut adipis in quã vix penetrat hũor attrahẽdus. Tertia est. q̇a ventose debilitatẽ efficiunt in mẽbro ventosato grossoꝝ ⁊ pinguiuƺ corpoꝝ. Prĩo q̇a trahunt ad dictũ mẽbꝝ plures multo humores q̃ educere valeãt. Scd̃o q̇a dolores ingerũt graues illi mẽbro tam ex attractione violẽtissima q̃ ex agitatõe humorum q̇ in eo sunt. Propter istas cãs p̃n. hic innuit ꝙ nõ solũ paruũ iuuamentũ grossis ⁊ pinguib' ex ventosis aduenit: imo nocumẽtũ graue ⁊ multiplex. ¶ Attẽde p̃mo ꝙ alti alemani frequẽtissime vẽtosis vtũtur

et multo frequentius ꝙ phlebotomia: ⁊ tñ abũdãt in grossis hu
moribus. qr voraces sunt ⁊ grossis vescunt ⁊ multis offis ⁊ q̃ter
in die comedere solẽt. Sȝ hoc saluat eos a nocumẽt ventosatio
nis. que tangit hic p̃n. qr cõiter ventosas ĩ stuphis apponi faciũt
postq̃ eliquarẽt ⁊ subtiliauerẽt suos hũores balneo ⁊ stupha. Sȝ
hoc reprobañ-

Quidam[b] aũt precipiũt vt ventose in principio mensis nõ apponantur. quoniã humores nondum moti fuerunt neqȝ ebullierũt: neqȝ in fine mẽsis. quoniaȝ humores tunc sunt imminuti. Sed in medio mẽsis cũ humores sunt ebullientes ⁊ in sui augmẽto luminis in corpore lune augmentum sequẽtes: ⁊ augmẽtatur cerebꝝ in craneis: ⁊ aqua in fluminib' accessionem ⁊ recessionem habentibus. ¶ Ex suis vero horis in die melior ẽ hora secunda et tertia. ¶ Et oportet quidem vt a ventosis sibi quis caueat post balneum: nisi cuius sanguis fuerit grossus. quoniam ipse prius se balneare debet et vna hora imorari et postea ventosas apponere.

dū ē i facto ip
sorũ ꝙ plures
ex eis efficiunt
ista nõ ieiuno
stomacho ſȝ vẽ
tribus plenis.
¶ Attende se
cũdo ꝙ vẽtose
sine scarifica-
tione in certis
casib' sine no-
cumẽto mini-
strari possũt i
dictis corporib' vt in paralysi sup capita lacertoꝝ post euacuatio
nẽ ad calefaciendũ: ⁊ in violẽto vomitu sup stomachũ ad cõpescẽ
dum eũ: ⁊ in colica ⁊ yliaca ventosis ad resoluẽdum grossam vẽto
sitatem sup locũ doloris: ⁊ in p̃cipitatõe matricis ad ĩferiora gr̃a
subleuationis ei' sub vmbilico. Ideo fortassis dixit hic p̃n. ꝙ iu-
uamentũ ventosarũ est paruũ in grossis ⁊ crassis corpibus id est
non cõe oĩbus nec vniuersale: ſȝ q̃busdam p̃sunt sine scarificatõe
vel cũ scarificatõe p̃subtiliãt hũorib': alijs obsũt p̃pt̃ dc̃as cãs.
b Quidã aũt ⁊c̃. In hac scd̃a parte p̃io agit de parte mẽsis lu
naris in qua vẽtose magis cõueniunt. Scd̃o de hora diei aptiori
ad applicandũ eas ibi [Ex suis vo] Tertio de vitando post balneũ
ventosas nisi grossus fuerit sanguis vẽtosandi ibi [Et oȝ q̃dem]
¶ In prima p̃ticula dicit p̃mo ꝙ aliq̃ p̃ceperũt non apponere vẽ
tosas in p̃ncipio mẽsis lunaris scȝ dum luna post ꝯiunctõem ip̃i'
cũ sole rursus incipit illuminari ab eo s̃m partem qua ip̃a nos re
spicit. Quoꝝ ratio ẽ qm̃ humores hũani corporis q̃ se retraxerãt
⁊ iminuti erant in decliuio nonduȝ moti fuerunt neqȝ ebullie-
runt ad exteriora: imo sicut conche tempe isto lune repiuntur in
suis testis minute ⁊ cõtracte: sic humores corpis. vẽtose ergo que
mũdificant partes cutis tũc videbũtur modicũ ꝯferre dũ retracti
interi' humores nõ diffundũtur v̇sus illas partes. ¶ Attẽde pri
mo ꝙ ventosarũ alique adhibẽtur gr̃a euacuationis alicui' mali
sãnguis vel alioꝝ subtiliuȝ hũoꝝ sibi imixtoꝝ: alie ad alios fines
vt diuersionis aliquoꝝ fluxuũ vel calefactionis vel resolutõis vẽ
tositatum. ¶ Attẽde scd̃o ꝙ sicut phlebotomie duplex ẽ hora sic
ventosarũ. Una electõis: cũ nullus casus festinare cogit vt admi
nistrẽt ſȝ solũ q̃ritur electior hora. Alia necessitat̃ dũ casus aliq̃s
festinare cogit has admistrare. Iuxta hec dic p̃io ꝙ ventosarũ q̃
admistrant̃ gratia euacuationis sanguis vel alicui' alioꝝ humo
rum hora electa nõ est in nouilunio p̃pter dictã causaȝ. Dic scd̃o
ꝙ in hora necessitatis administrationis ventosaꝝ parũ vel nihil cu
ram' in q̃ statu luna est si v̇tus sit fortis ad tolerãdũ maxime in il
lis q̃ nõ ministrant̃ gratia educendi a corpe sanguinẽ. Scd̃o di
cit ꝙ in fine mẽsis lune qñ ipsa desinit paulatim videri p̃hibent
quidã ventosas apponere. qr tũc hũores sunt iminuti: nec diffun
dũtur abũde exterius: ſȝ retrahũtur ad interiora: q̃re min' parent
ventose trahẽti: sicut videm' mare tũc tp̃is in se plus retrahi ⁊ re
fluxus suos min' longe porrigi seu se diffundere. Tertio dicit ꝙ
ventose cõpetunt in medio mẽsis lune videlicet circa pleniluniũ
dũ nostri humores sunt ebulliẽtes: ⁊ in sui augmẽto sequunt̃ au
gmentũ lumis lune: sic ꝙ ipsi crescũt crescẽte lumie corpis lune ⁊
simul decrescũt eo decrescẽte. Qr aũt crescente lumie lune simĩ no-
stri corpis humores crescãt declarat hic p̃n. duob' exemplis. Pri
mũ est de cerebris: q̃ in suis craneis lumine lune aucto simul au-
gmentant̃. Secũdũ ẽ de aquis fluminũ habentiũ accessionẽ ⁊ re
cessionẽ sicuti fluminũ q̃ p̃pe mare s̃t fluẽs ⁊ refluẽs. Nã dũ mare
refluit aduersus has aquas currẽtes in ip̃m luie lune aucto ma-
gis intumescũt ⁊ distãti' relabi cogũt̃ ꝯ propriũ cursum. ¶ Attẽ
de p̃mo ꝙ lune s̃m papiam septẽ sunt figure. quarũ prima dicit̃
bicornis: scd̃a sextilis: tertia dimidia: quarta plena: quinta iteruȝ
dimidia: sexta iterum sextilis: septima iterum bicornis. ¶ Attẽ
de secundo ꝙ gal̃. tertio de creticis diebus cap̃lo scd̃o tãgit septẽ
habitudines lune ad solem s̃m quas diuersificatur virtus lune ⁊
influentie ipsius in hec inferiora. Prima est in qua luna nihil pe

nitus recipit de lumine a sole. ⁊ hoc est in hora eclipsis lune scȝ dum sol
⁊ luna sunt ĩ oppositõe ⁊ terra ẽ dyametraliter interposita inter solẽ et
lunã ⁊ sua opacitate p̃hibet radios solis vsq̃ ad lunã p̃uenire. Secun
da ẽ in qua luna tota implet̃ lumie vt dũ sine eclipsi eius opponitur so-
li. Tertia ẽ in qua luna est s̃m medietatem eius a sole illumiata videlicȝ
dum distat a sole per
tria signa que sũt q̃r
ta pars toti' zodiaci
Quarta est in q̃ ha-
bet duas gibbosita-
tes ⁊ distat a sole per
q̃ttuor signa que sũt
tertia p̃s toti' zodia
ci. Quinta est qñ fit
nouacularis ⁊ distat
a sole duob' signis q̃
sunt sexta pars circu
li zodiaci q̃ ⁊ signifer
dicitur. Sexta est dũ
noua apparet post ꝯiunctionẽ. Septima ẽ dũ occultatur penit' ita ꝙ
a nobis nullaten' videtur vt in cõiunctione ipsius cũ sole ⁊ paruȝ ante
eã ⁊ parũ post eam. Ait enim ibi. Et q̃titas que illuminat̃ ex luna sem
per est p̃ q̃titatem quã videt de ea sol. Et priuatur interdũ lumie toto
qñ distinguit inter eã ⁊ inter ip̃m cũ ẽ opposita terra. Oẽs ergo ei' mu
tationes nõ sunt nisi ex q̃titate longitudinis ei' a sole. Qñ est qr iplet̃
lumine qñ fit super dyametrum ita vt opponatur ei: ⁊ mediatur qñ fit
per quadraturã: ⁊ fit habens duas gibbositates qñ fit sup triplicitatẽ
et fit nouacularis qñ est super sextilitatẽ: ⁊ fit noua in p̃ncipio cũ videt̃
post cõiunctionẽ: ⁊ occultatur oĩno ita ꝙ nõ videtur quando vincit su
per eam lumẽ solis: hec gal̃. ¶ Attende tertio ꝙ tunc luna debilissima
est qñ eclipsatur ⁊ priuatur penitus lumine solis. qr indiget sole ⁊ illu-
minatõe ip̃i' in his q̃ ip̃sa agit. Iuxta illud gal̃. ibi. Iã ergo manifestũ
est ꝙ luna indiget sole in oĩbus que agit. ¶ Attẽde q̃rto ꝙ gal̃. ibi sic in
uicẽ cõparat disp̃õnes lune penes lumen eius. Oppositio igit̃ p̃pter
illud ẽ fortior reliq̃s disp̃õnib' lune. Deinde post oppositioneȝ sũt due
mediatiões. Nã vnaqueq̃ eaꝝ diuidit tẽpus ĩ duas medietates. Me
diatio q̃dem p̃ria diuidit tẽpus additõnis: ⁊ scd̃a quidẽ mediatio diui
dit tempus diminutõis. Debilior autẽ mutatio facta in aere p̃pter lu
nã est quãdo fit in figura nouaculari aut in figura habẽte duas gibbo
sitates. Et mutatio q̃dem q̃ accidit ex luna qñ fit habens duas gibbo-
sitates est debilior. qm̃ nõ mutat̃ luna multa mutatõne sicut mutatur
(qñ fit nouacularis: hec ille.
¶ In secũda dicit ꝙ hore diei secũda ⁊
tertia ab ortu solis sunt meliores inter diei horas ⁊ cõuenientiores ad
applicationẽ ventosarũ. P̃io q̃a tunc digestio hesterni cibi p̃sumit̃ cõ-
pleta esse: ⁊ sic nõ timetur ꝙ ventose attrahant ad exteriora cibum idi-
gestum. qd̃ quidẽ timetur in alijs horis ante digestionẽ. qr ventosa for-
tius ceteris attractiuis q̃ interi' sunt extra educit. Teste gal̃. 13°. mega-
tegni. ⁊. 13°. d̃ ingenio sanitatis cap̃lo nono ait. Uentosa forte q̃dã est.
in trahendo materiã ab interiorib' ad exteriora. ideoq̃ in initio nõ est
faciẽda: ſȝ purgato corpe si est necesse. Scd̃o qr tunc corp̃ale exercitium
vna cũ vigilijs ⁊ influentia solis iã mouerũt sanguinẽ ad exteriora qua
re plus obedit ventose trahenti. Tertio qr tũc feces ⁊ vrina in plurimis
hoim educte esse solent vnde non timet̃ ꝙ membra inanita quid ab eis
sugant. Quarto qr hec hora q̃si tẽperata est veluti medians inter estuȝ
meridiei ⁊ frigus noctis. Possunt tñ ventose oĩ hora diei ⁊ etiã noctis
in casu necessitatis corpori adhiberi: ſȝ dicte due hore sunt electiores cũ
(nihil p̃perat.
¶ In tertia primo dat hanc regulã ꝙ applicatio ven-
tosaꝝ post balneũ euitanda ẽ. Primo qr balneũ resoluit spiritus ⁊ calo
rem innatũ: quare de v̇tute diminuit aliquid ⁊ relaxat corpus vnde mo
lestius tolerat ventosas. Scd̃o q̃a balneũ bonuȝ sanguinem trahit ad
superficiem cutis. Cuius rei signum est ꝙ florido rubore cuteȝ colorat
etiam in pallidis ⁊ exanguibus. Talis autem sanguis per vẽtosas eua
cuationem non querimus: ſȝ mali subtilis sub cute latẽtis. Tertio quia
balneũ multum subtiliat ⁊ attenerat cutẽ ⁊ carnẽ lacertosam ab ea co-
opertam vñ plus doloris ⁊ molestie ventose his inferũt. Ab hac regu-
la p̃n. hic excipit illos quoꝝ sanguis grossus est: qui priusq̃ vẽtosis vtã
tur balneari debent vt sanguis eorum subtilietur et aptior fiat a ven-
tosis extrahi. et vna hora immorari id est spatio vnius hore in balneo
manere. Uel aliter et melius expone. Una hora immorari id est per
vnam horam quiescere post eius exitum a balneo et postea ventosas
apponere: ne sese mutuo tractio balnei ad omnem corporis circunfe-
rentiam ⁊ tractio ventose ad determinatam parteȝ impediant ⁊ simul
facte vel prope se inuicem virtutem deijciant.

c Plurimi autem &c. In hac parte tertia q̄ est de sp̄alibus vtilitatib' & nocumētis ventosarum s̄m loca q̇bus applicant primo agit de ventosis in anteriorib' partibus capitis appositis. Sc̄do super nocraz & sup alchel & super alchadam ibi[Et ventose sup nocram] Tertio super crura ibi[Et vētose que crurib'] Quarto sup occiput ibi [Quidē p̄terea] Quinto sub mento ibi[Vētose autē sub mēto] Sexto sup renes ibi [Et vētose renib'] Septimo i anteriori parte coxarū ibi [Vētose p̄terea i anteriori] Octauo sup posteriori p̄te coxarū ibi[Et ventose posteriori] Nono s̄b poplite ibi[Et s̄b poplite] Decio sup duas cauillas ibi[Et vētose super duas]

Plurimi[c] aūt hominū abhorrēt vētosas in anterioribus partibus capitis apponere q2 reperiunt in hoc sensum & intellectū impediri. ¶ Et ventose super nocram posite nigre vicarie existunt. Et conferunt superciliorum grauitati: & alleuiāt palpebras: & conferūnt scabiei oculoruz: & fetori oris. Et super alchel vicem tenent basilice. Et ꝯferūt doloribus humerorum & gule. Et super alchadā sunt vicarie cephalice vene. Et ꝯferūt tremori capitis: & mēbris que sūt in capite sicut facies & dentes & mole & aures & oculi & gula & nasus. Ventose autem que nocre superponuntur obliuionez hereditare faciūt veracit sic q̇dā dixerūt. q̄m posterior ps capitis ē locus cōseruatiōis quē ventose debilitant. Alcheile vero debilitant os stomachi & p̄pter albadachibatu quidez qn̄q3 accidit capitis tremor.

¶ In p̄ma partic'a dicit ꝙ plurimi hoīz abhorrēt vētosas apponere in anteriorib' partibus capitis. Quia experimētaliter inueniūt ꝙ sensus & intellect' inde ledunt & impediunt i operib' suis. Sensus q̇dem inde leditur. Primo q2 os qd̄ tegit anteriorē partem cerebri est rarū & meditulliū vt vapores liberi' inde exeāt qui sursum ferūtur & ne cerebro grauamē inferat vt ait p̄n. primi p̄ma doc. q̇nta summa p̄ma cap̄lo tertio. Ideo illic facilius penetrat vētose virt' cerebrū conturbās. Secūdo q2 anterior cerebri pars ē lenior & mollior eo ꝙ nerui sensus quos oz esse molles oriūtur inde: vt ait p̄n. tertij p̄ma cap̄lo sc̄do: quare ps illa vehemētius & facili' a ventosa leditur & cōturbat. Tertio q̇a pars anterior cerebri est sedes sensus cōis & vt fons oīm sensuum exterioꝝ quo turbato ventose violentia ꝓtinus turbātur oēs sensus exteriores. Quarto q̇a vēter anterior cerebri plen' sp̄ritib' sensitiuis est: quoꝝ est deferre cuiq3 organoꝝ sensuū exterioꝝ v̇tutem propriam: & hi vi ventose facile turbant & resoluūtur. Intellectus v̇o p ventosam leditur prore suppositaz nō q̇dē in se nec in ꝓprio organo. q2 tali caret: s3 lesione fantasie que ē thesaurus formarū a cōi sensu pceptarū & anteriori isidet vētriculo cerebri. turbat ergo per ventosam fantasmatibus cōturbat intellect'. q2 necesse est quēq3 intelligentē fantasmata speculari. ¶ Attende ꝙ p̄n. tertij p̄ia trac. q̇nto ca°. 3°. de cura v̇tiginis laudat ventosas suppositas capiti dicens. Ventose quidē cōferunt nucrati, id est nocre superposite & etiā sup caput. Et iteꝝ eodē cap̄lo ait. Cum ergo scitur ꝙ materia ē in capite tm̄ ponātur ventose super caput et nocrā. Et forte ꝙ intelligit ꝙ ponant non in anteriori s3 i posteriori parte capitis. Vel ꝙ fuit opinionis in q̇busdā casibus vētosas debere prore supponi. Ideo hic loq̇tur nō in v̇bo ꝓprio s3 in v̇o plurium dicēs. Plurimi aūt hoīn abhorrent &c. Sed reuera periculosum est eis vti sup dicto loco ꝓpter cās q̄ nunc allegate sunt saltem frequenter.

¶ Et ventose sup nocrā &c. Sc̄da pticula diuidit in q̇ttuor s̄bpticulas In p̄ma agit de iuuamentis ventosaꝝ q̄ nocre & alchel et achadaz supponūtur. Sc̄da de nocumētis earū ibi[Ventose aūt que nocre] Tertia de remedijs ꝯ̄ nocumēta applicatōis eaꝝ super nocrā & alcheil ibi [Parūper itaq3 mutemus] Quarta tangit alia a predictis iuuamenta & nocumenta applicationis ventosarum super alcheil & inter duas spatulas (ibi[Que quidē ventose]

In p̄ma subparticula tangit primo quinq3 iuuamenta ventosarū nocre superpositarū. Primū est. ꝙ vicarie sunt nigre id est quodāmodo vices gerūt phlebotomie q̄ fit in brachio de vena nigra seu mediana. Sicut em̄ nigra sanguinē educit a superiorib' et inferiorib': sic ventose iste sanguinē educūt a superiorib' capitis & inferioribus partibus colli. Et p nocram intellige posteriorem partem colli vt exponitur in synonymis serapionis & precipue medium hui' part posterioris inter sub & supra. Secūdum est. ꝙ cōferūt grauitati superciliorū. Non q̇dem illi q̄ ex debilitate maxima v̇tutis procedit vt in marasmo & in fine ptisis vbi supcilia vix eleuātur: s3 ꝓcedenti ex multitudine vaporū aut humorum illuc eleuatorū vel a cerebro reflexorum versus supcilia palpebras & oculos: quos dicte vētose diuertunt ab eis: & posterius ad collū deducūt vt sinochis putredinalib' & peripneumonijs qn̄q3 contingit. Tertium est. in alleuiatione palpebrarum: quarum grauitas quandoq3 fit propter inflationem: & quandoq3 propter debilitatez virtutis & casuz eius in ethicā: & quandoq3 fit propter grossiciez: & quādoq3 accidit grauitas in principio paroxismorum febrium: vt ait p̄n. tertij tertia tractatu tertio cap̄lo nono. Et in primo ac tertio casib' ventose, nocre adhibite prosunt diuertēdo humores. Quartū in scabie oculoꝝ. Cuius cā est materia salsa nitrosa ex sanguine calido aut hūore alio acuto faciēs puenire pruritū pri': deinde scabiē vt ait p̄n. tertij tertia trac. tertio cap̄lo. 23°. Et q2 ventose nocre suposite sibi attrahunt causam huius scabiei cōferunt plurimum. Quintū est, i fetore oris. Cuius cā ē putredo vel mollificatio in gingiua vel in radice dentiuz aut in ipsis dētib' vel mala cōplexio cutis oris corrūpens hūiditates ei' vel humor putridus in ore stomachi vl' ipul mōe sicut ipti si: vt ait p̄n. tertij sexta cap̄lo. 29°. Et in primo casu precipue cōpetit ventosa i nocra. Sc̄do tangit hic tria iuuamenta ventosaruz que superponūtur alchel vel alcheil qd̄ pro eodem habet p̄n. Et in glosa marginali a translatore Auicenne exponitur ꝙ est locus sub collo vbi iunguntur furcule dorso. Et in synonymis serapionis exponitur alcheil id est loc' vbi collū iūgitur dorso. Est ergo alcheil radix inferior colli. Primū iuuamētum est ꝙ dicte vētose super alcheil posite vicē basilice tenent: ita ꝙ educūt sanguinē ab inferiorib' capit & colli & partiū de prope subiacētiū eis sicut basilica brachij phlebotomata sanguinem educit ab inferioribus corporis. Secūdū est in mitigatione dolorum humerorum ex sanguine acuto post phlebotomiam de magna vena puta, nigra vel cephalica ad eradicādum sanguinem peccantem qui est cā doloris. Tertium ē in mitigatione dolorū gule dū materia est tota fluxa de gn̄e sanguinis vel cholerici humoris post purgationes vniuersales & regimē debitum. Alioquin plus attraherēt ad gulam malas materias q̄ꝙ eas educerent. Tertio tangit tres vtilitates ventosarum q̄ applicant super alchadam: & est alchadam locus vbi collum iungit capiti videlicet suprema pars colli. Prima est. ꝙ sunt vicarie seu vicem gerentes vene cephalice. q2 sicut cephalica in brachio aperta sanguinez extrahit a capite: sic ventose super alchadam posite. Secunda est in tremore capitis. nō quidem ex vltima debilitate virtutis vt in fine senij: neq3 ex terroribus subitis neq3 ex supfluo coitu neq3 in p̄ncipijs paroxismorum: sed in tremore qui accidit ex multitudine sanguinis in posteriori parte cerebri vel circa nuche initium opprimētis virtutem motiuā & impedientis trāsitū spirituum motiuorum ad musculos quib' caput mouetur. Naz post ph̄lomiā cephalice dictaꝝ ventosarū applicatio sanguinē extrahit vnde procedebat ipse tremor capit'. Tertia ē vtilitas quaz prebēt in egritudinibus mēbrorum que in capite sunt vt in apostematib' pustulis vel vlceribus aut scabie vel rubore fedo vl' doloribus facici dentium mandibularum aurium oculi gule & nasi diuertendo humores a partibus istis ad posteriora colli.

In secūda dicit primo ꝙ ventose superposite nocre veraciter hereditare faciunt id est fixe & habitualiter perseuerare obliuionez sic ꝙ vtens eis obliuiosus fit & male memoratiuus vt aiunt quidam. quia debilitant postremā cerebri partem que est locus conseruationis. id est memoratiue virtutis. Et id intelligas si frequenter administretur quoniam administratio rara vl' vnica nō habet tantam vim ꝙ obliuionem valeat inducere. Primo q2 os laude vehementer durum est quo tegitur postremuz cerebri. Secūdo q2 pars posterior cerebri est alijs durior & pati ineptior a dictis ventosis. Secūdo dicit ꝙ vētose alcheile id est alcheil supposite: qd̄ est pars infima colli debilitāt os stomachi si sepe applicētur suis violenta attractōe & resolutione caloris & spirituū ab ore stomachi ꝓpter ꝓximitatē & colligantiā dicti oris cū radice colli. Tertio dicit ꝙ ꝓpter albadachibatu id est vētosas appositas in supremo colli vbi capiti iungit qd̄ & alchadam dicitur quandoq3 contingit tremor. Et id dicit ad modificandum illud quod predixit scilicet ꝙ ventose super alchadam conferunt tremori capitis. Naz si magne fuerint et cum multo igne et cū scarificatione

plurima vel frequēter adhibeantur maxime in hoie rari ⁊ teneri cerebri ⁊ colli gracilis ⁊ debil' caput tremere faciūt debilitādo musculos mouētes caput ⁊ virtutē motiuā in sua radice. Et si nunc dicte res econtra se habeant ventose ille prosunt tremori capitis Ex dictis primo apparet tria esse in collo loca q̇bus ventose applicantur: scilz supremū colli nominatū alchadam: ⁊ medium eius qd̄ nocra dicitur: ⁊ ipsi' infimū nominatū alcheil. Secundo apparet q̄s vtilitates ⁊ q̄ nocumenta ventose adhibite his locis con-

Parumper itaq; mutemus nos a nocra. Et ab alcheil ascendamus nisi fuerint necessarie ꝓpter fluxuz sanguinis ex tussi: qm̄ tunc cū eis est descendendū ⁊ non ascendendū. Et he quidem ventose que alcheil supponūtur: ⁊ inter duas spatulas conferunt egritudinibus pectoris sanguineis: ⁊ spasmo etiam sanguineo

ferunt. Tertio qualiter ex ꝑtefitus iste ventose vicarie sunt ⁊ proportionales tribus magnis venis q̄ in brachio sunt: q̄ vt cephalica superior situ est ⁊ sanguinē educit a supremo corporis: sic alchadam in collo. Et vt vena nigra venarum brachij medium obtinet ⁊ a medio corpis sanguinē educit: sic nocra in collo. Et vt basilica in infimo sita est ⁊ sanguinē extrahit ab inferioribus corporis sic alcheil in collo. Rasis vero. 7. almāsoris capitulo de vētosis solum tangit duo loca in collo vel super ip̄m quibus ventose applicantur. Unus locus est inter duo cornua occipitij. Alius est ipa cornua occipitij dicēs. Loca vero in q̇bus ventose poni solēt hec sunt: scz locus q̄ ē inter cornua occipitij: ⁊ ipsius occipitij duo cornua. Uentosa aūt que in loco q̄ est inter predicta cornua ponitur grauedini ⁊ vanitati q̄ in capite existunt ꝯfert. Sed sanguis qui cum ventosis q̄ in duobus ponūtur cornib' extrahitur faciem ⁊ caput nec non oculos alleuiat ⁊ grauitati q̄ est in capite ⁊ doloribus qui in dentiū radicibus fiunt auxiliatur. Et fortasse ī actionibus predictis q̄tum minutio adiuuat. hec ille.

In tertia dicit primo. Parūper itaq; mutemus nos a nocra. i. q̄ ventose nocre supposite memoriam debilitant dum ventosas adhibebim' descendam' parūper a nocra vt elongent a sede memorie: sic prestabunt dictas vtilitates ⁊ minime memorie nocebunt. Scd̄o dicit: ⁊ ab alcheil ascendamus. i. q̄ ventose adhibite alcheil debilitant os stomachi nō eas directe super alcheil ponamus: sed paulo altius vt elongentur ab ore stomachi ⁊ inde min' ipsum cōmoueāt. Tertio excipit a dicto hoc scd̄o ventosas alcheil supponendas gratia diuersionis fluxus sanguinis ex tussi. Tūc em̄ ab alcheil nō est ascendendū in applicatiōe ventosarū: sed potius descendendū: vt fortius attrahāt ⁊ magis diuertant a pectore sanguinē qui vene ruptura vel aꝑtione violentia tussis per ꝑpectus diffusus ī saniē vertetur ⁊ empima faciet: vl' vlcerās pulmonem generabit ptisim nisi sanguis ille vel diuertatur vel expuat.

In quarta primo tangit duas vtilitates alias a dictis ventosarum sup alcheil applicataꝝ ⁊ inter duas spatulas. Prima est in egritudinibus pectoris sanguineis: vt in emoptoica passione ⁊ in sputo sanguinis ex tussi post phlebotomiaz de vena brachij ad diuertendū sanguinē effluentem vel effluxurū in clibanū pectoris. Scd̄a est ī spasmo sanguieo. Modū vero sue administrationis in hoc casu sic meminit princeps tertij scd̄a capl'o septimo de cura spasmi. Et ille quidē qui vtitur ventosis super locum ad quē partes chorde extenduntur opz vt vtatur sine scarificatōne si res est leuis. Et si nō est ita oz vt fiat scarificatio: est em̄ mortale si non scarificetur tunc: ⁊ nocent q̄n̄q; attrahendo materiam. Deinde subdit ventosarum aūt loca sunt in collo ⁊ spondilibus dorsi ab vtroq; latere ⁊ ꝑtes lacerti corporis. Postea dicit. Et oz vt ventosas non multotiens admistres: neq; subito sil': ⁊ loca vētosarum custodiantur ⁊ seruetur ne locus infrigidetur. Secundo tangit duo nocumenta harū ventosarum. Primū est debilitare stomachum exagitando eū ⁊ resoluendo spiritus ipsius ⁊ calorem innatū maxime si sepe ⁊ cum igne plurimo adhibeantur ⁊ sint ex maiorib'. Secūdum est generare tremorē cordis. Contra dicit rasis septimo almāsoris capl'o de ventosis. Illa aūt que inter spatulas locatur tremori cordis q̄ est cū calore ⁊ repletione valet. Dic q̄ si magna fit ⁊ frequenter adhibeatur multum nocet cordi ⁊ tremorē ipsius auget maxime adhibita cum scarificatiōe multiplici ⁊ igne plurimo: q̄ conturbat sanguinē contentum in vētribus cordis ⁊ spūs eius superflue resoluit. Sed semel adhibita p' phlebotomiā vene mediane cum modico igne in tremore q̄ fit ex superabūdanti sanguine in corde vel ꝓpe ipsum confert tremori eius.

¶ Et ventose q̄ cruribus. In tertia ꝑticula principali tertie ꝑtis hui' capituli dicit primo q̄ ventose cruribus ꝑpposite sunt ꝓpinque phlebotomie. i. fere ita efficaces in eductione sanguinis sicut phlebotomia: ⁊ sunt applicande in ꝑte carnosa q̄ forex tibie vl' ratus ei' vulgariter dicit'.

Sed stomachū debilitant ⁊ cordis tremorē generant. ¶ Et ventose que cruribus supponūtur sunt minutioni propinque: ⁊ mundificāt sanguinem: et prouocant menstrua. Et ei quidem que ex mulieribus alba existit: ⁊ laxa subtilem habens ventose in cruribus posite sunt meliores q̄ phlebotomia que fit in sophena.

¶ Attende q̄ crus a gal'. tertio de vtilitate ꝑticularū capl'o. 6. ꝓ coxa accipitur. ait em̄. Maximū igitur oīm q̄ fm̄ corpus ossiū factum est crus rationabiliter. Sed ab eodem tertio de iuuamentis in simili passu dicitur. Crus hec pars que a genu est vsq; ad pedem. Et sic a rasi primo almansoris capitulo de ossibus. Et a principe primi prima doctrina quinta summa prima capitulo decimooctauo. Causa vero fortitudinis sue euacuationis est. Primo quidem inferioritas loci: ratione cuius sanguis de se grauis naturaliter affluit facile ⁊ abūde loco vētosato. Scd̄o q̄ ibi sunt multe vene ⁊ arterie multos emitteutes ramos notabilis magnitudinis. Tertio q̄ loc' ille est magni exercitij tā in sustentatōe corpis q̄ in moti' cursus ⁊ ambulatiōis. Scd̄o dicit q̄ mūdificant sanguinē a sup̄fluitatib' putridis nitrosis acutis spumosis vel vaporalib'. iō laudant' in scabie feda. Iux' illud p̄n. q̄rti. 7. trac. tertio ca. 6. Et scias q̄ ventose in vtrisq; cruribus ꝯferunt scabiei fede. Tertio dicit q̄ he vētose ꝓuocant mēstrua: q̄ cum violētia ⁊ fortitudine attrahūt sanguinē suꝑius retentū versus inferiora q̄ fortitudīe sui accursus ⁊ subtilitate sua aꝑit orificia venaꝝ matricis. Iam em̄ dictū est q̄ ventose attrahūt subtilē sanguinē. Et in hoc casu sanguis subtilis facit viam grosso. ⁊ iste ventose debēt esse ex magnis. Quarto dicit q̄ in mulierib' albis ⁊ laxe seu mollis carnis ⁊ subtilis sanguis he vētose crurib' apposite sūt meliores. i. efficaciores in ꝓuocatiōe mēstruorum q̄ phlebotomia sophene. Sed in brunis mulierib' latarū venarū phlebotomia est vtilior. Teste ga. lib. de phlebotomia ca. 11. dicēte. Eas em̄ mulieres q̄ ex detentione mēstruoꝝ egrotant a crurib' oīno euacuabis siue venā oporteat aꝑire siue scarificare. Aceruant autē ⁊ haꝝ ipaꝝ quecunq; quidē albiores albiorē sanguinē. Et ꝓpter hoc his q̄ ex sur' scarificationibus iuuant' maxime. Nigriores v̄o venas incidens cura. Grossiorē em̄ aceruant sanguinē ⁊ melancholiciorē. Adhuc aūt mag' si magnas habere videāt' tibi venas. Inest aūt h' gracilioꝛib' ⁊ nigrioribus. Bene carnosis aūt ⁊ albis ꝑuitas venarum inest: in q̇bus scarificare melius est suras q̄ incidere venam. Etenim' ⁊ paruas he eas que in omnibus habent venas. Itaq; nō fluit qd̄ cōmensuratum ⁊ si bene incidantur. hec galienus ibi. Et est sura muscul' tibie posterior: scilz qd̄ ex ea apparet carnosius. De his ventosis dicit iterū princeps tertij. 21 tractatu tertio capitulo vltimo. Et ventosatio sup crus et calcaneum ⁊ proprie pinguis est magis cōueniens. Rasis vero septimo almansoris ca. de ventosis. Uentose adhibite cruribus sic meminit vtilitates ⁊ nocumenta. Sz illa q̄ in cruris pulpa ponit' repletionē vehementer minuit: ⁊ antiquis doloribus q̄ in matrice vel renibus vel vesica fiunt confert ⁊ ꝓuocat menstrua. corpus tamen plerūq; facit macrescere: ⁊ sincopis ex ea accidere consueuit. Quibus tamen apostemata magna siue parua accidere solent auxiliatur. ¶ Sed queret aliquis: si cum scarificatione vel sine ea applicari debeant. Uidetur q̄ cū scarificatione per gal'. qui loco nunc allegato has ventosas scarificatiōes noiat. Item ꝑ rasim qui de his dicit q̄ macrescere faciunt et sincopim generant que facere non possent sine scarificatione. Item de eis dicit princeps q̄ mūdificant sanguinem: ⁊ illud faciunt extrahendo ab eo malos humores quos sine scarificatione educere non possent. Item quomodo erūt minutioni propinque sicut dicit princeps nisi fere tātum educant sanguinem vt phlebotomia quod facere non possunt sine scarificando. Sed proopposito facit q̄ he ventose sepe applicantur vt ab alio loco sanguinē educant q̄ a ventosato puta a matrice reuocādo mēstrua vel a venis ani reuocādo emorroidas fluere solitas. Itē sanguis abūdare solitus in ꝑtibus illis et circunuicinis est grossus terrestris: sed ventose attrahūt sanguinem subtilē. Nō ergo euacuāt illud qd̄ ꝯuenit euacuari

si cum scarificatione adhibeantur. Item adhibendo eas sine scarificatione nec cutis crurium cicatricibus fedis aut asp̄itate deturpata manet: sꝫ suauis ⁊ lenis qd̄ femine exoptant q̄bus frequētius multo ꝙ viris adhiberi solent: neq̄ ventose iste sincopim afferunt nec maciem corporis. ¶ Attende ꝙ he ventose quandoq̄ applicantur gr̄a eductiōis malorum humorum vt ī scabie feda clunium ⁊ pudibundorum ⁊ in bochijs inguinū epidimialibus. Et tūc debēt administrari cū scarificatione plurima. Et quandoq̄ applicant gratia reductōnis aliquorum retētorum fluxuū q̄ vel ex natura vel ex ꝯsuetudie corpori incrant. Et hoc dupliciter.

¶ Quidā preterea dixerunt ꝙ vento se super occiput posite ⁊ summitatē capitis conferunt amentie ⁊ scotomie ⁊ tardāt canos queādmodū dixerūt. In hoc vero ꝯsideratio ē hñda. Nam istud in vnis corporib' opant ⁊ nō in alijs: qm̄ in plurimis corporum faciunt festinare canos: ⁊ impediūt intellectū. Et ꝯferūt egritudinib' oculorum. Et hec q̄dē ē maior earum vtilitas: quoniā conferunt corruꝫ scabiei ⁊ bothorꝫ egressioni vuee. Sꝫ intellectū impediunt ⁊ faciunt hereditare stupiditatē ⁊ obliuionē ⁊ maliciā cogitationū ⁊ egritudies pmanētes ⁊ nocēt hñtib' aquā in oculo: sed fortasse si hora se presentauerit qua illud fieri debet nō impedient.

Quia aūt iste flux' facile est reducibilis cū moderata attractōe: vel ex sbtilitate sanguinis retenti; vel q2 oppilatio q̄ retinetur leuis ⁊ modica ē. Et tūc debent administrari ventose sine scarificatōe presertiꝫ in mulieribus q̄ frequenter potius q̄runt seruari in decore ⁊ in lenitate cutis ꝙ in sanitate: q2 ventose ille sufficiunt ⁊ nō nocent corpi queādmodum alie. Et illud ꝓbant rationes post oppositū. Aut ille fluxus q̄ retentus nocet indiget attractione vehemēti ⁊ multū violenta a superiorib' ad inferiora. Et tunc adhibende sunt dicte ventose cū scarificatione q̄tin' violenta p̄cipitatione humorum ad inferiora orificia matricis vel ani statim aperiant. Et illud cū primo ꝓbāt rōes ante oppositum.

¶ Quidā preterea dixerunt. In quarta pticula primo refert vtilitates ventosarū s̄m quosdā super occiput applicatarū. Secūdo moderatur eorum sermonē ibi [In hoc vero] Tertio refert vera iuuamenta illarum vētosarū ibi [Et ꝯferūt] Quarto nocumēta earum ibi [Sꝫ itellectū]

In prima parte dicit quosdā dixisse ventosas adhibitas super occiput ⁊ capitis summitatē ꝯferre amentie ⁊ scotomie ⁊ retardare caniciē capillorum. ⁊ p amentiam intelligit actionē cogitatiue virtutis diminutā vel ablatam: q̄ est sil'is stoliditati infantuli ⁊ ꝓcedit a frigiditate. Iux illud prin. tertij prima tractatu. 4. ca. de stoliditate ⁊ amentia. Differētia inter pmixtionem rōnis ⁊ inter stoliditatē ⁊ amentiam: ꝙuis sint duo impedimēta rōnis ⁊ sit cā faciens ꝯtingere vtrasq̄ sil' cadens ī vētre medio cerebri: est ꝙ permixtio sensus est lesio ī opationibus cogitatiuis vel cogitationis s̄m mutationē. i. corruptionē stoliditas vero ⁊ amentia s̄m diminutionē aut destructionē ⁊ dispositio sil'is fatuitati et infantie. Huius aūt egritudinis cause aut sunt frigiditas pura aut cū siccitate cōprehendens sup ventrē mediū cerebri in longitudie dieruꝫ ⁊ spacij: aut frigiditas cū aliquo phlegmatico in vacuitatib' vasorum cerebri. hec princeps. Ex quib' innuere videt ꝙ ventosa sup v̄ticē capitis adhibita sine scarificatione deberet in amētia ꝓficere vt p̄dicti aiūt suscitatione caloris ⁊ frigoris expulsione: maxime in illa cui' causa est frig' cū phlegmatico hūore. Et id rursus approbare videt illō p̄ncipis ibi. Et causa in hoc nō est nocumentū ex frigiditate ⁊ nō ex caliditate: nisi qm̄ hoc nocumentū est destructio ⁊ diminutio: qm̄ caliditas est faciens cogitationē q̄ est vnus ex motibus sp̄ūs quo mouetur ab anteriori pte cerebri vsq̄ ad eius postremā ⁊ ecōuerso. Et caliditatē quideꝫ eleuat motus ⁊ iuuat ip̄m: ⁊ congelatio ꝓhibet ip̄am quapropter pota est cōplexio hui' ptis cerebri decliuis ad caliditatē. Et rursus ibi ait Hec aūt egritudo curatur calefactione cerebri. Sil'r aūt ⁊ in scotomia videntur vētose cōpetere sup occiput posite: q2 in vertigine. iubentur a principe sup caput poni tertij prima tractatu q̄nto ca. de cura eius. Sed scotomia vertigini assil'at in cāis ⁊ cura: iō de ambab' idē faciunt capl'm p̄n. mesue ⁊ serapion. Q2 si capiti supponi debeāt nō q̄dē prore vt supra ostensuꝫ est: ergo sup occiput vel cacumē capitis. Sꝫ ⁊ retardādi caniciei capiti adhibite sine scarificādo ꝓdesse videtur: q2 canicies aut a phlegmate fit vt asserit aristoteles vl' ab athacharugi. i. muscidita te hūorali vt prōnus noster gal'. asserit. Et quocunq̄ istorum modorum fiat ventose predicte ꝯferre videtur resoluēdo cām caniciei. Bene ḡ videnk

In scd̄a dicit ꝙ in dicto illorum consideratio est hāda (predicti dixisse. i. distinguendū est de corpib' q̄bus applicant. Nā istō. s. ꝯferre amentie ⁊ scotomie ⁊ tardare canos in vnis corpibus opant ⁊ nō ī alijs. Vnis dicit cōtra vsuꝫ grāmaticorum s̄m quē vn' plurali caret. Cōsideratō ergo circa vētosas occipitis ⁊ v̄ticis capit' habēda est: qm̄ in p'limis corporū faciunt festinare canos ⁊ impediūt intellectū. Faciūt q̄dē festinare canos debilitando virtutes partium quibus adhibent maxime in debili ⁊ raro cerebro frequēter apposite. Cui' rei signū est ꝙ morphea alba vel albaras alba quandoq̄ inficit ptes ventosatas vicibus plurimis. Intellectū vero ledunt ⁊ impediūt agitando sp̄ūs ⁊ resoluendo q̄ cogitatiue virtuti deseruiūt. Dicit aūt prin. in plurimis corporū ⁊ nō in oībus: q2 in certis casibus pue modici ignis raro adhibite cōpetere pñt propter dcās causas.

In tertia dicit ꝙ ventose sup occiput cōferunt egritudinibus oculorum. Et hec est earum potior vtilitas. Naꝫ hūores diuertūt ad oculos fluentes q̄bus ipsi egrotant ⁊ eos trahūt ad posteriora. Iux illō galie. 13. de ingenio ca. 9. Si ponak ventosa in occipitio attrahet sanguinē ad oculos descēdentē purgato p̄mit' capite ⁊ corpore. Nā si plenū fuerit ventosa apposita caput implebitur. Primo q̄dē he ventose ꝯferūt scabiei oculi ⁊ palpebrarum. Cui' cā est materia salsa nitrosa ex sanguine calido aut hūore alio acuto faciens prouērie pruritū prius: deinde scabiē: vt ait p̄n. tertij tertia trac. tertio ca. de ea. Scd̄o bothor seu pustilis oculi. Sub q̄b' intellige ophthalmias puas ⁊ vesicas aq̄as: de q̄b' pri. capl'm facit tertij tertia trac. 2. Tertio ꝯferūt egressioni tunice vuee q̄ fit vt plimū ex ruptura cornee. Nā vētose sup occiput posite trahūt hūores ad posteriora: q̄ vel sunt cā rupture cornee vl' impulsiōis vuee tunice ad anteriora. Et sicut ꝯferūt egressiōi vuee sic exitui ocl'i.

In q̄rta tangit sex nocumēta earū. Primū est ꝙ impediūt itellectū. i. iudiciū rōnis vt p̄missum est ꝯturbādo ⁊ agitando sp̄ūs aīales. Scd̄ꝫ est ꝙ faciūt hereditare. i. fixe ⁊ habitualiter pmanere stupiditatē. Et intellige hic p stupiditatē ꝯgelationē q̄ est passio posterioris pticule cerebri ꝓueīre solita ex frigiditate ⁊ siccitate in q̄ iacet hō velut imobilis oculis aptis. Nā ventose iste cum scarificatione siccant ⁊ infrigidant postremū cerebri ab hoc educentes sanguinē ⁊ sp̄ūs q̄bus humectant. Tertiū est ꝙ hereditare faciūt obliuionē debilitando v̄tutem memoratiuaꝫ. Cui' cā prima apud gal. est frigiditas aut pura aut cū siccitate: ⁊ non imprimitur in ea sil'e. i. simulacrū rei sensate vel estimate: aut cuꝫ humiditate ⁊ nō seruat qd̄ impressum est in ea: vt scribit p̄n. tertij prima tractatu. 4. cap. de corruptōe memorie. Siccādo vero ⁊ infrigidādo pmanere faciūt ventose iste obliuionē. Quartū est ꝙ hereditare faciunt maliciā cogitationū. Et id p̄cipue faciūt ille q̄ supponunt cacumini capit'. Et p maliciā cogitationū intelligas initia manie ⁊ melancholie de q̄bus sunt timor ⁊ tristitia sine cā ⁊ vituperatio hui' vite ⁊ odire homies ⁊ querere solitudines ⁊ cogitare de demonibus. Quintū est ꝙ hereditare faciunt egritudines pmanētes vt malā cōplexionē frigidā ⁊ siccam pupis sil'eꝫ senio debilitatē virtut' motiue in fonte suo ⁊ ex ꝯsequēti in nucha ⁊ neruis. Sextum est ꝙ nocēt his q̄ cataractā seu aquā in oculis habent: q̄ est humiditas extranea stās in foramie vuee inter humorē albugineū ⁊ siphac. i. tunicā vueā ⁊ corneā: quare prohibet penetrare formas ad visum. Et tertij tertia trac. q̄rto caplo de cura imaginationū ⁊ initij aq̄ ait prin. Et opꝫ vt vitet frequentiā phlebotomie ⁊ vētosarū: imo postponat illud q̄tū possibile est: nisi tactus necessitatis cogat ad illud ⁊ sit credulitas ꝙ sanguis sit calid' plurimū. Cā vero sui nocumēti est: q2 ipsaꝫ cōmouent turbant ⁊ irritant ⁊ nihil prorsus ex ea educūt eo ꝙ ipsa iā coagulata seu cōgelata est ⁊ ꝯstricta ī loco arcto. Et dū in fieri est ⁊ cā ipsi' adhuc est in fluxu raro diuertit a dictis ventosis: q2 viscosa est vt in plurib' parū obediēs diuersiōi: imo vētose ille materias cōmouēt in anteriori pte cerebri pri' q̄escentes ⁊ ad fluxum irritant v̄sus illam ptē q̄ debilior est nisi sanguis calid' acutus subtilis sit ipi' cā vel associās cā velut ductor eius ad intima oculi. Tunc eni͂ prosunt p̄dicte ventose cephalica prius phlebotomata. Id voluit hic princeps in verbis istis. Sed fortasse si hora se p̄sentauerit q̄ illō fieri dꝫ nō impediēt. Et in v̄bis illis statiꝫ allegatis ex tertij tertia. Nisi tactus necessitatis cogat ad illō ⁊ sit credulitas ꝙ sanguis sit calidus plurimum.

¶ Ventose autē sub mento posite prosunt dentibus ⁊ faciei: ⁊ gutturi ⁊ mundāt caput ⁊ mādibulas. ¶ Et ventose renibus superposite conferunt apostematibus coxarum ⁊ earum scabiei ⁊ bothoꝛ ⁊ podagre et emoꝛroidibus ⁊ elephantie ⁊ ventositatibus vesice ⁊ matricis ⁊ pꝛuritui doꝛsi. Cunqꝫ ventose iste fuerint cuȝ igne siue sint cum scapellatione siue absqꝫ ea iuuabunt etiā in hoc. Sed ille quidem q̄ sunt cum scapellatiōe sunt foꝛtioꝛes p̄terq̄ȝ in ventositate. Nam q̄ sine scapellatione sunt in remouendo vētositates frigidas ⁊ vt radicitus euellantur hic ⁊ vbiqꝫ sunt foꝛtioꝛes. ¶ Ventose preterea in anterioꝛe parte coxarū apostematibus testiculoꝛum conferunt ⁊ vulneribꝰ coxarū ⁊ crurium. ¶ Et vētose posteriori ꝑti coxarū supposite ꝓsunt apostematibꝰ: ⁊ exituris q̄ in natibꝰ fiunt. ¶ Et sub poplite ꝯferāt pulsatōi poplitis q̄ ex calidis generaꝛ hūoribꝰ:

¶ Ventose aūt sub mēto. In hac q̄nta ꝑticula pꝛīcipali tertie ꝑtis huius capituli tāgit .5. vtilitates vētosaꝝ sub mēto affixarū. Pꝛīa est in moꝛbis dentiū ex subtili sanguie vel acuto hūoꝛe radices dentiū opprimēte aut imbibēte vel coꝛrodēte quē sibi vētosa mēto supposita violēte extrahit ⁊ a radicibꝰ dētiū diuertit. Scda est in moꝛbis faciei vt h' erisipila q̄ freq̄ntius fit in lepoꝛe nasi in gutta rosacea pāno impetigie serpigine pustulis ⁊ ruboꝛe vultus imoderato diuertendo a vultu sanguinē coꝛruptum. Tertia est in moꝛbis gutturis vt in squinantia vel apostematibus amigdalarum vel tumoꝛe vuule ex subtili sanguine post phlebotomiā vene cephalice attrahēdo sibi materias coꝝ ⁊ educendo eas cū scarificatione. Quarta est in mūdificatōe capitꝭ ab humoꝛibꝰ acutis vel erūpentibꝰ exteriꝰ ⁊ inducētibꝰ alopiciaȝ tyriam tineam ⁊ alias cutis feditates siꝉes vel latētibꝰ in cerebri ꝑtibus q̄s attrahūt sibi vētose sub mēto. Quīta est in mūdificatōne mādibularū aut humoꝛibꝰ imbibētibꝰ aut oppꝛimētibꝰ pāniculos choꝛdas aut musculos suos vel harū iuncturas vñ ꝓhibentur a liberis motibus. De his vētosis dicit raſ. 7. almāsoꝛis. Vētosa vero q̄ sub mēto ponitur puis pustulis q̄ in oꝛe fiunt ⁊ dētibꝰ nocumētū p̄bent remediū affert ⁊ gingiuarū egritudini: nec nō similibus q̄cunqꝫ in oꝛe fiūt remediaꝛ. ¶ In sexta pꝛimo assignat sex vtilitates ventosaꝝ suppositaꝝ renibus defoꝛis. Pꝛima est in apostematibus ⁊ scabie ⁊ pustulis coxarū: qꝛ ⁊ diuertūt ꝑtē materie q̄ iam eis affluxit ⁊ sibi attrahentes educūt illaȝ q̄ adhuc fluxura est. Sed dicet aliquis inartificiale est extra rectitudinem ꝙ mali hūoꝛes vi nature depulsi ad extrema retrahanꝛ ad truncū coꝛꝑis ⁊ mēbrū dignius q̄les sunt renes respectu coxarū. Dic pꝛimo ꝙ he ventose adhibentur magis gr̄a eductionis cause antecedentis nondū coꝛrupte q̄ȝ cause ꝯiuncte. Dic scdo ꝙ nō trahunt ad renes vt ad terminū ſȝ ad exterioꝛa renū. Dic tertio ꝙ ꝑ ꝑtes exterioꝛes trahi possunt ad exterioꝛa renū sine subintrādo renes Secunda vtilitas est in cura podagre seu gutte pedū: q̄ si facta fuerit ex subtili sanguine vel ex cholera plurimū ꝓficiunt directe educendo cām eius antecedentē ⁊ ꝑtem ꝯiuncte. Sed si ex aliis constet humoꝛibus grossis aut viscosis non carent ductoꝛe: puta aliquo subtili humoꝛe eos ad pedes ferente q̄ saltē educitur ꝑ istas vētosas. ¶ Attende ꝙ duplices vētose cōpetunt in podagra. Quedam in p̄ncipio vel augmento ipsiꝰ vel in p̄seruatōe ab ea priusq̄ȝ accidat post phlebotomiā vel purgationē vlēm gr̄a diuersionis humoꝝ. Et de istis vētosis loq̄tur hic prin. Alie in declinatione egritudinis ad extrahendū versus supꝑficiē humoꝛes contentos in ꝓfundo iūcture. Et iste applicanꝛ ꝑti dolēti consilio pꝛīcipis tertij. 22. trac. 2. ca. 6. vbi ait. In fine vero eiꝰ oꝫ vt occuperis in eis q̄ resoluūt ⁊ subtiliant ⁊ extrahūt materiā ex ꝓfundo ad illd qd apparet saltē cū vētosis cū icisiōe. Tertia vtilitas ē in cura emoꝛroidū q̄ si surde fuerint interius tumide ⁊ nō fluentes auxilianꝛ post vlēm phlebotomiā euacuantes aliq̄d sanguinis conculcati in eis ⁊ inflantis eas. Et si sint fluentes fluxu supfluo tunc iste ventose cōferunt eis ad aliquā fluxus diuersionem. verū magis ꝯferunt spatulis affixe: qꝛ securiꝰ ⁊ ad longinquius diuertunt hūc fluxū. Nam dyameter ab ano ad renes nō est sufficiens cōplete diuersioni: imo verendū est ne vētose renibꝰ affixe sanguinē attrahāt a supioꝛibꝰ ad inferioꝛa ⁊ emoꝛroidalē fluxuȝ adaugeant ex vehemēti aptitudine sanguis ad exitū ꝑ istū locū. Id testaꝛ p̄n. tertij. 17. cap. de cura emoꝛroidū dicēs. Et vētosatō eius qd est inter duas spatulas ꝯfert ad eas ⁊ ad humoꝛes melācholicos. Quarta est in cura elephātie q̄ est additio in pedibꝰ fm modū q accidit in venis varicū. q̄re ingrossat pedē cū q̄litate sua ⁊ q̄nqꝫ fit ꝓpter humoꝛē melancholicū: ⁊ est illd qd ē plimū: ⁊ q̄nqꝫ fit ꝓpter humoꝛē phlegmaticū grossum: ⁊ q̄nqꝫ accidit ex causis ex q̄bus accidūt varices: ⁊ ex sanguie bono cū plimū descēdit aut nutritur coꝛꝑes nutrimēto aliq̄ ⁊ est in pꝛimis rubeꝰ: deinde niger vt ait pꝛi. tertij. 22. trac. pꝛio ca. de elephātia. Et maxie in ea ꝓsunt he vētose dū fit ex sanguie bono plurimo pꝰ vlēȝ phlebotomiā ⁊ ē i iitio vel augmēto sui nōdū ꝯfirmata neqꝫ habituata. Quīta ē in ventositatibꝰ seu doloꝛibus ventosis vesice ⁊ matricis. Et in isto casu sine scarificatione sunt adhibēde: tūc eī potēter has ventositates grossas subtiliāt trahūt ⁊ resoluūt. Et nisi eēt timoꝛ dislocatōnis vesice aut matricis ex violentia tractus vētosarum he plus ꝓficerēt his affixe mēbris q̄bꝰ icluditꝛ grossa vētositas q̄ȝ affixe renibꝰ. Sexta ē i cura pꝛuritꝰ doꝛsi. Nā vētose cū scarificatōe renibꝰ adhibite ꝛhūt ⁊ educūt hūoꝛes nitrosos itercutāeos vel acutos tenues de gn̄e cholere q̄bꝰ fit pꝛuritus ⁊ manutenetꝛ. Verū credo tutiꝰ i cura pꝛuritus doꝛsi has affigere natibꝰ q̄ȝ renibus supponere: ꝓpterea ꝙ renes de leui induranꝛ ⁊ sclirotici fiūt. Secūdo dicit ꝙ cū vētose iste renibus apposite cū igne fuerit siue cū scapellatiōe siue sine ea iuuabūt etiā in hoc. i. in pꝛuritu doꝛsi. Vel expone in hoc. i. in oībus sex casibus p̄dictis per diuersionē materie peccantis a loco moꝛbi. Tertio dicit ꝙ ventose cū scarificatione sunt foꝛtioꝛes ⁊ efficacioꝛes in nūc dictis casibꝰ his in quibꝰ nō fit scarificatio p̄terq̄ȝ in casu vētositatū vesice ⁊ matricis: quia nō solum diuertūt hūoꝛes a loco moꝛbi: ſȝ etiā ipsos a coꝛꝑe educūt. Et nō solum in nūc dictis casibꝰ sunt foꝛtioꝛes: ſȝ in oī casu in q̄ ꝑ ventosas eductio queriꝛ alicuiꝰ humoꝛis vel diuersio eiꝰ ad ꝯtrariū declinatōis ipsiꝰ Quarto dicit ꝙ vētose sine scarificatiōe affixe sunt foꝛtioꝛes hic. i. i vesica ⁊ matrice ⁊ vbiqꝫ. i. in oībꝰ aliis ꝑtibus coꝛꝑis ad remouendū ⁊ radicitus euellendū frigidas vētositates in eis ꝯtentas q̄ȝ ventose cum scarificatōe. Cuiꝰ rō est qꝛ ventosa sine scapellis calefacit: ſȝ alio mō nō. Teste gal. tertio interioꝝ ca. 5. Ventosa ḡ sine scarificatiōe sua calefactione excitat caloꝛē innatū ventositatē subtiliat grossam ⁊ frigidaȝ: ac resolui iuuat sanguinē ⁊ spūs interiꝰ retinet. Illa vero q̄ cū scarificatōne affigitur ꝯtraria efficit. Et scarificatio cum ea frustra fit: qꝛ poꝛi coꝛꝑis ⁊ mēbroꝝ raritas sufficiūt trāsitui ventositatū attenuatarū: ad q̄d ergo doloꝛ scarificatōis ingeriꝛ ⁊ sanguis educitur vna cū spiritibꝰ quoꝝ caloꝛe ventositas frigida repꝛimi deberet. ¶ In septia tāgit tres vtilitates ventosarū q̄ in anterioꝛi ꝑte coxarū affigūtur. Pꝛima est in cura apostematū testiculoꝝ maxie sanguineoꝝ postq̄ȝ materia est tota fluxa ⁊ iā p̄cessit phlebotomia basilice lateris eiusdē. Nā tunc ipe exhūt cāȝ ꝯiunctā dicti apostēatis a mēbꝛo nobili ad mēbrū ignobile ꝑ qd educitur facta siꝉ cū his scarificatōe. Scda ē in cura vulnerū coxarū nō quidem recentiū: ſȝ saniosoꝝ: q̄ ꝓpꝛie dicunꝛ vlcera q̄bꝰ cōpetunt predicte vētose post vlēm purgationē: q̄tinus educāt supfluos hūoꝛes q̄bꝰ imbibunꝛ ⁊ soꝛdidātur. Nō eī sananꝛ vlcera soꝛdida nisi desiccenꝛ ⁊ mūdificentur. Tertia ē in cura vulnerū cruriū: qꝛ sibi attrahunt malos humoꝛes q̄ sunt in descensu a coꝛꝑe in crura: ⁊ diuertūt illos ab vlceribus crurium q̄ iam ꝓximi sunt vt imbibant ipsa. ¶ In octaua tangit duas vtilitates ventosarū que posterioꝛi ꝑti coxarum affiguntur. Pꝛima est in apostematibus natiū curandis maxime si sanguinea vel cholerica fuerint ⁊ mundificatio totius coꝛꝑis pꝛecesserit ⁊ materia apostematis iam tota fluxa sit ⁊ cū scarificatione adhibeātur. Nam tunc eradicant violentia sui tractus partē materie talis apostematis: ⁊ naturam reddunt super residuo potentioꝛē. Secūda est in exituris natium id ē apostematibꝰ aꝑtis ⁊ saniosis vel vlceribus eaꝝ attrahendo siꝉ ⁊ educēdo coꝛruptos humoꝛes q̄bus imbibunꝛ ⁊ soꝛdidantur ⁊ nō permittūtur siccari emundari carne bona impleri ⁊ consolidari: ex parte enim situs i imo coꝛpoꝛis humoꝛes ad nates iam vlcere oppꝛessas facillime affluūt quas ⁊ clunes vocant ⁊ pigas medici. ¶ In nona assignat tres vtilitates quas p̄bent ventose sub poplite affixe. Pꝛīa est in cura pulsationis seu pulsatiui doloꝛis: que popliti euenit ex calido humoꝛe. puta ex sanguine vel ex cholera vel ex melancholia adusta: qui colectus ad apostema sentiri facit pulsationem insolitam seu pulsatiuum do-

⁊ exituris malis: ⁊ vlceribus putridis in crure ⁊ in pede. ¶ Et ventose super duas alcahab conferunt prohibitioni menstruoꝝ ⁊ sciatice ⁊ podagre. Ventose aūt sine scarificatione qñq; ponuntur ꝓpterea vt materia a parte sui motus ad oppositum distrahantur sicut cum mamillis superponuntur: ideo vt cursus sanguinis menstrui retineat͂. Et qñq; ponuntur vt apostema profundū ad exteriora trahatur: ideo vt medicamentum ad ip̄m facilius perueniat. Et qñq; requiruntur ꝓpterea vt apostema ad aliud mutetur mēbruz

lorem. Iuxta illud pricipis primi scd̄a summa scd̄a caplo.20. Causa vero doloris pulsatiui est apostema calidū ⁊ nō frigidū. Frigidū eñ quocunq; mō fuerit siue sit durū siue sit molle dolorē nō efficit: nisi in calidum cōuertatur: nec etiā dolor pulsatiu⁹ ex apostemate calido accidit nisi hoc modo. s. cū apostema ꝯtigerit ⁊ mēbrū quod ei est vicinū fuerit sentiens circa qd̄ existunt arterie q̄ semp pulsant. Cum enim membrū sanū fuerit mot⁹ arteriē ñ sentietur ꝓpter ipsius profunditatem: sȝ cum infirmatur et apostematur eius pulsatio dolorem efficit. Et in sedatione doloris istius dū materia iam fluxa ē ⁊ corpus purgatum conferunt vētose popliti supposite cū scarificatione extrahendo cām doloris illi⁹. Secūda est in exituris malis. i. apostēatibus saniosis apertis cruris et pedis diuertendo ab eis ⁊ educēdo malos hūores q̄ sꝫ in descēsu a corpe ad ea q̄b⁹ imbiberēt͂ ⁊ sordidarent͂ si libere ad ipsa crebro descēderēt. Et p exituras malas ītellige m̄ltū dolorosas saniē acute pate corroder͂ ptes vicinas. Tertia ē ī vlcerib⁹ mal̄ m̄ltū dolorosis ⁊ corrosiuis cruriū ⁊ pedū cuiusmodi est lup⁹: a q̄b⁹ ventose suo poplite posite diuertūt hūores calidos acutos ad ea tendētes de trunco corpis. ¶ In decima tāgit tres vtilitates vētosaꝝ sup duas alcahab appositaꝝ. Et intellige hic p duas alcahab duas cauillas. Vnā domesticam in interiori pte pedis. Aliā siluestrē in exteriori. Prima est in cura ꝓhibitōis seu retentōis indebite menstruorū. Nā dicte vētose trahūt sanguinē superius retentū versus matricē gerentes vicē in hoc phlebotomie sophene. Et sic hec phlebotomia in retentione ⁊ reuocatiōe magis ꝯfert q̄ phlebotomia sciatice: sic ventose cauille interiori supposite magis couferūt q̄ exteriori affixe. Scd̄a est in cura sciatice post phlebotomiā de basilica ⁊ purgationē corpis vlēm ⁊ in hoc vicarie sunt phlebotomie vene sciatice. Et sicut phlebotomia vene hui⁹ plus auxiliat͂ ī sciatica passiōe q̄ phlebotomia sophene: sic vētose cauille ext͂iori adhibite mag̾ ī hac ꝓsūt q̄ ī iteriori: Tertia est in cura podagre nō q̄dem in pricipio aut augmento: sȝ in declinatione ad extrahendū materiā incuneatā ī iūcturā vsus cutis supficiē: ne illic petrosef͂ ⁊ nodosam efficiat podagrā inhabilitantē iuncturam ad motuz ⁊ vix sanabilem. Iuxta illud ouidij. Soluere nodosam nequit medicina podagram.

d Ventose aūt sine scarificatōe. In hac q̄rta pte pricipali isti⁹ capituli p̄io recitat fines gr̄a quorū ventose sine scarificatōe adhibent͂. Secundo agit de vtilitatib⁹ vētosaꝝ inter anchas affixarū ibi [Et iter duas] Ter° d̄ vtilitatib⁹ vētosarū sup nates ibi [Vētose q̄] Et he due vltīe pticule magis attinēt tertie pti: sȝ vt neglecte illic huic īserūtur vel propter vicinitatē loci harū ventosarū cū loco illarū q̄ administrant͂ vt exitus ossis a iunctura anche ꝓhibeat͂. ¶ In prima pticula assignat. 6. fines gr̄a quoꝝ ventose affigūtur sine scarificatōe. Prim⁹ finis est vt materie fluentes preter naturā ad aliqd̄ mēbrū vel extra corpus diuertantur a suo fluxu ⁊ trahātur ad ꝯtrariū vt supponūtur mamillis vētose q̄tin⁹ mēstrua supfluētia retineāt͂. Iux̄ illd̄ hypo. āpho. 5. Mulieri menstrua si vis retinere sitiā maiorē ad mamillas appōe. Et gal̄. in cōmēto ait. Ad mamillas ventosas maiores iubet apponere: nec tñ apponēde sunt nisi subt⁹ eas ⁊ sup venas de vulua ascēdentes ad ip̄as. Maiores esse iussit vt magis ⁊ forti⁹ attraherēt. Et gal̄. lib. de phlebotomia ca. 15. iubet sup dextrū hypocondriū affigere vētosam in supfluo fluxu sāguinis ex nare dex̄: ⁊ sup sinistrū in supfluo sanguis fluxu ex nare sinistra dicēs. Dextra q̄dē igitur emorragizāte. i. cruētante nare q̄ ƀm dextrū hypocōdriū firmat͂ vētosa a pte sistit celeritur emorrogiaȝ. i. cruentationē: quēadmodū q̄ ƀm sinistrū emorragisante sinistra. Secund⁹ finis est vt trahat͂ apostema qd̄ est in interiori pte corpis ad ptē exteriorē: q̄tinus medicamēta q̄b⁹ resoluat͂ aut maturet͂ facil⁹ ⁊ ꝓximi⁹ ad ip̄ȝ ptingāt. Iux̄ illud raf͂ in toto ꝯtinēte. Vētose apponant͂ apostēati ad attrahendū ip̄m ad superficiem corpis. Et vētose interdū in squinan-

qd̄ ignobilius in vicinitate existit. Et quandoq; requirūtur propterea vt membrum calefiat ⁊ sanguis ad ipsum trahatur ⁊ ipsius resoluātur ventositates. Et quandoq; requirūtur ꝓpterea vt membrū ad suum naturalem locum reducatur a quo remotum fuit sicut fit in ruptura inguinis. Et quandoq; requiruntur: ideo vt dolor sedetur sicut cum superponuntur ilico vmbilico in dolore cholice vehementer cogēte: ⁊ ī vētositatib⁹ vētris ⁊ in doloribus matricis q̄ accidunt apud motus menstruoruȝ ⁊ ꝓprie in adolescentibus.

tia collo apponūtur vt p eas vie ciboꝝ ⁊ aer̾ aꝑiant͂ tractis hūorib⁹ ad exteriora. Et ad eūdē finē cū scarificatōe affigi pñt. Iux̄ illd̄ p̄n. tertij. 10. tra. 5. c. 1. Et qñq; ponunt͂ vētose sup pect⁹ cū scarificatōe etiā ita vt attrahat͂ materia ad exteriora ⁊ mioret͂ ⁊ p p̄e cū p̄missa fuerit phlebomia. Terti⁹ finis ē vt apostēa d̄ loco ipsius mutet͂ ad mēbrū sibi vicinū vl̄ colligatū quod est eo ignobili⁹ in vicinitate mēbri p̄ncipal̄ vt bochiū subascellarū epidimiale cū vētosa interduȝ trahit͂ ad brachiū vt a corde amplius distet min⁹ eī fumās ad ipsuȝ. Et bochiū inguinis epidimiale qñq; ventosis ad coxas trahit͂ vel tibias aut pedes vt distanti⁹ ab epate fiat ⁊ min⁹ opp̄mat fumis venenosis. Et ad hoc ꝓpositū qñq; vidi sanari aliq̄s de bochio inguinis ex radice herbe que pes corui dicitur contrita ⁊ ligata stricta super pedem que sicut ventosa vel vt cauteriū trahit ⁊ adurit. Quart⁹ finis est vt mēbrū illd̄ cui suppōit͂ ip̄a vētosa sine scapellis vel ei ꝓximū idē calefiat ⁊ bon⁹ ad ip̄m trahat͂ sanguis ⁊ vētositates ei⁹ resoluat͂. Nā vētose sine scarificatōe adhibite calefaciūt ⁊ desiccāt. Iux̄ illud raf͂ in toto ꝯtinēte cap̄. de plebotomia ⁊ vētosis. Vētose q̄ fiunt absq; scarificatōe calefaciūt ⁊ desiccāt: sȝ q̄ fiūt cū scarificatiōe īfrigidāt ⁊ desiccāt eo q̄ euacuāt sanguinē ⁊ sp̄m. Et ad itētionē calefaciēdi iubet p̄n. in palysi vētosas apponere tertij. 2. ca. 4. dicēs. Eis p̄terea. s. paliticis ꝯfert positio vētosaꝝ sup capita lacertoꝝ absq; īcisiōe: sȝ post euacuationē ꝓpterea q̄ calefac̄ lacertos. Et fortasse nec̄ia erit īcisio aliq̄. Et oȝ vt vētose stricta habeāt capita ⁊ suspēdant͂ cū igne m̄lto ⁊ forti ⁊ laboriosa suctiōe ⁊ remoueant͂ velocit͂. Cū g̊ vētose adhibēt͂ oȝ vt sepati ponant͂ sup loca pl̄ima si mollificatio ē pl̄imū sepata: ⁊ si nō ē pl̄ima ponāt͂ ꝯiunctim. hec p̄n. ibi. Quint⁹ finis ē vt mēbrū qd̄ remotū fuit a ꝓpo loco sibi nāli p vētosam affixā pti ꝯrie illi ad quā declinat ad suū ꝓpriū reducat͂ sitū: sic qñq; fit in ruptura īguinis: in q̄ itestini ps in osseū descēdit ⁊ nec ī somno nec ī vigilijs ad ꝓpriū sitū redire valet. Tūc ei vētosa sup illd̄ inguē cū igne adhibita suo forti tractu ptē intestini ab osseo ī suū reducit locū. Aliud exēplū ē d̄ matrice q̄ suffocationē patiēs relicto loco ei⁹ ad supiora tēdit: ⁊ tūc vētosa īferi⁹ ī fundo vētris sup pectinē posita reddit eā suo nāli loco: ⁊ qñq; īferi⁹ p̄cipitata p vētosaȝ fixā sub vmbilico supi⁹ trahit͂ ad ꝓpriū locum: ⁊ qñ declinat ad alterū laterū vētosa adhibita lateri opposito reducit eā. Aliō exēplū ē de ossib⁹ thorac̾: q̄ cū violētia casus vl̄ pcussiōis īteri⁹ depulsa tractu vētose redeūt ad suū locū nālē. Et coste silr̄ ⁊ ēt spōdiles. Sext⁹ finis ē vt p vētosā sine scarificatōe adhibitā dolor sedet͂. Et hūc finē q̄druplici ex° d̄clarat h̄ p̄n. Pri[m] ē ī dolore colice vehemt͂ cogēte. i. īfestāte egrū vel īpellēte ip̄ȝ ad cito occurrēdū quē vētose ilico vmbilico affixe mitigare solēt exhēdo vi sua grossas vētositates q̄ acerrio dolore intestīa torquēt. Iux̄ illd̄ p̄n. tertij. 16. trac. 4. c. de cura colice frigide. Et qñq; sufficit ponere vētosas cū igne sup locū dolor̾. Secūdū ē ī dolore īducto ex vētositatib⁹ vētr̾ vt ī tipanite. Iux̄ illd̄ p̄n. tertij. 14. trac. 4. ca. d̄ cura tipanit̾. Et qñq; necariū ē ponē vētosas euacuatiuas sup vētrē ei⁹ m̄ltoties. Et ga. 12. d̄ ingēio. c. vlt. ait. Dolor aūt q̄ fit ex vētositate ꝓp̄ā h̄ȝ medicinā. Vētosa ei sepe erit ponēda cū igne. m̄ltū eivalȝ. Vētositas eivbicūq; fuerit vētosa apposita sanitas r̄staurabit͂ si sit sola vētositas: si āt cū mā fuerit cōmixta q̄etē hēbit īfirm⁹ ex vētosa postea tñ dolor efficiet͂. Ter[m] ē ī dolorib⁹ eueniētib⁹ apd̄ mot⁹ seu eruptōes mēstruoꝝ ⁊ matrici ī adolescētib⁹ puell̄. ¶ Attēde q̄ sepe mulieres pigues grossoꝝ hūoꝝ ⁊ puaꝝ venaꝝ dolēt vehemēter renes ⁊ matricē qñ sibi

sua aduenĩũt menstrua: qꝛ sanguis menstruus pre grossicie sua erũpere nequẽs vel vix erũpens hec membra distendit. Et id ꝓci pue puellis ꝯtingit propter paruitatẽ suarum matricum ꝛ suarũ venarũ ac stricturam fortem tam orificioꝝ venarum matricis ꝙ colli ipsius. Et ad mitigandũ predictum dolorẽ conferunt vẽto-

Et super laxitatez partis exterioris coxe sicut fit in sciatica: ꝛ cum timet ossis exitus a iũctura. ¶ Et inter duas anchas prosunt duabus anchis: ꝛ duabus partibus interioribus coxarum: et emorroidibus: ꝛ habenti rupturam inguinis: ꝛ podagricis. ¶ Venose quoqꝫ super nates posite a toto corpore attrahũt. Et a capite ꝛ conferũt intestinis: ꝛ mẽstruorum sanant corruptionem: ꝛ alleuia

se sine scapell superposite pectini: quia trahunt sanguinem cum velocitate ad inferiora et suo calore subtiliant menstrua aperiẽtes ora illa venarum per que sanguis mẽstruꝰ erũpere solet. Quartũ exẽplum est ĩ sciatico dolore vbi precedentibus purgationibus totius corporis sufficientibus vẽtose adhibentur sup laxitatem exterioris partis coxe id est super locum vbi extremũ coxe qḋ vertebrum dicitur laxe collocatur et non firme figitur in pixide sua que vocatur scia: sicut ĩ sciatica talis fit laxitas vel appositio ventosarũ talium. Et similiter fit cuz timetur ne os egrediatur a propria iũctura ꝓpter muscilagines: aut humiditates imbibentes eam. Nam ventose affixe loco predicto trahunt humiditates ad superficiẽ ex profundo iuncture ꝛ resoluũt eas ꝛ firmant iuncturam sua siccitate. Juxta illud rasis in toto continẽte. Ventosa cum igne posita super ancham cõfert in sciatica. Ad hunc sextum finem reduci possunt ventose superposite auribus ad extrahendũ ab eis aliq̄d extraneum vel orificijs vlcerum ꝓfundorum ad extrahendũ ab his vel ferrum relictum vel squirlas ossium vel virus corruptũ. Et ventose sub renibus affixe vel vritidibus poris ad faciendũ descendere lapidem fixum vel coartatum in eis. Et ventose superposite morsui canis vel lupi rabidi ꝛ alijs morsibus vel puncturis animaliũ venenosorum ad sugendũ venenum ab eis ꝛ ad prohibendũ ne transeat ad cor. Vel reduc ad fines secunduz ꝛ tertium: vel statuas eis modo dictos fines vt principales. Est ꝛ alius finis vt mẽbruz occultum vel passio occulta manifestetur: vt vẽtosa ponitur super ani marginẽ: quatinus exeat ꝛ inuersetur ꝛ manifestẽtur surde emorroides vel vlcera ipsius q̄ priꝰ occultabanť: velvt ano educto cauterisentur aut stricte ligentur dicte emorroides ne fluant amplius. Quẽ reduc si vis ad sextum ex dictis: qꝛ fit hoc totum vt dolor sedetur: ꝫ ex quibusdam similitudinibus ad tertiuz modum reduci possit. ¶ In secũda assignat quinqꝫ vtilitates vẽtosis adhibitis inter duas anchas: scilicet in infimo dorsi super ossa caude que dicuntur albosos. Prima vtilitas est qua cõferũt anchis dolore oppressis siue ventositate siue humoribus post purgationes vniuersales trahendo ex profundo iuncturã ipsarũ quod ipsas molestat ad exteriora. Secunda est qua prosunt duabus ptibus interioribus coxarum vel dolorosis vel vlcerosis vel apostemosis attrahendo humores qui defluũt eis ex trunco corpis ꝛ extrahendo aliquid de iaz ad eas fluxis. Tertia est in cura emorroidarum maxime surdarum nõ fluidarum: ĩmo tumidarum extrahendo aliquid sanguinis quo tument post phlebotomiã de basilica. Quarta est in cura rupture inguinalis subleuando id vi sue attractionis quod in osseum descendit ex intestino vel zirbo Quinta est in cura podagre prohibendo descendere humores a corpore in pedes hos sibi attrahẽdo. Et in exhibitione haruz vtilitatum efficaciores sunt adhibite cũ scarificatione ꝑterqꝫ in quarta. ¶ In tertia refert quinqꝫ vtilitates vẽtosarum superpositaꝝ natibus. Prima est attrahere sibi ꝛ educere a toto corpore peccãtes hũores precipue subtiles sanguĩeos aut cholericos. Quia ad clunes in infimo corporis sitas naturali grauitate humores facile descendunt ꝙto magis cum violentia ventose trahuntur. Item clunes magnam habent colligãtiã cuz omnibus principalibus membris mediantibus ramis notabilis magnitudinis ab eis susceptis. Secunda est attrahere ꝛ educere humores a capite q̄ iam sunt in eo vel in via ad ipsum vel dispositi ascẽde-

tur per eas corpus. Et dicemus[e] quidem ꝙ in ventosis cũ scarificatione tria existunt iuuamenta. Primũ eoꝝ est euacuatiõis ex ipso membro. Et secundũ est repositionis substantie spiritus ne euacuationẽ humoris q̄ educitur sequẽdo euacuetur. Et tertium est qm̄ non curatur vt a principalibꝰ mẽbris fiat euacuatõ. ¶ Scarificatio ṽo est ꝓfundãda vt ex ꝓfundo sanguis trahať. Locꝰ ꝑterea[f] vbi

re ad caput: ideo cõferunt in mania ꝛ melancholia maxime dum fiunt a causa cerebro cõmunicata ab inferioribus vel ex retentione mẽstruorum aut emorroidum precõsuetarum. Tertia est qua intestinis conferunt frigore oppressis vel grosso vento vel humore aliquo tunicis eorũ arcte intercluso. Nam q̄ ministranť sine scapellis ventũ resoluunt ꝛ frigus depellunt. ꝛ que cum scapellis humores extrahunt: ꝛ deducunt eos ad inferiora. Quarta est q̄ sanant menstruoruz corruptionem: vł qꝛ educũt mẽstrua corrupta in matrice retenta vt in suffocatõne eius ex menstruo corrupto: vel quia aperiunt ora venaruz que menstrua effundunt: vel qꝛ dilatant collũ matricis. Quinta vtilitas ad primã sequitur. Nam qꝛ he ventose a toto corpore trahunt ꝛ educũt peccantes humores consequẽs est per has vniuersum corpus alleuiari si oppssum fuerit cõmuni repletione.

e Et dicemus quidem. In hac quinta pte principali istius capituli ꝑmo agit de vtilitatibus ventosarum cum scarificatione. Secundo de modo scarificandi ibi [Scarificatio vero] ¶ In prima pticula tangit tres vtilitates ventosaꝝ cum scarificatione. Prima est vtilitas euacuationis peccantium humoꝝ primo ex ipso mẽbro qḋ ventosatur ꝛ scarificatur: ꝛ ex ꝯsequenti ex membris vicinis. Et in hoc differunt a vẽtosis illis q̄ sine scapellis administranť q̄ nullum humorẽ a corpore educũt. Secũda est vtilitas repositionis. i. custodie seu conseruationis sbe spiritus: vt non sił euacuetur in sequẽdo euacuationẽ humoris q̄ per plagas scarificationis educitur: vt in phlebotomijs sba spiritus euacuať cum sanguine q̄ exit: ideo ventose non sic debilitant mẽbrorũ virtutes vt phlebotomia. Juxta illud rasis. 7. almanso. capło de ventosis. Ventose sanguinẽ non extrahũt nisi ex puis venis in carne dispersis: ideoqꝫ vt minutio virtutẽ non debilitant: licet corpis minuant repletionem. Reponiť aũt sub ventosis spũs vt loca repleat humore inanita: nec inťtus effluit sub ventose latebris vt in phlebotomia aeri congaudẽs et serenitati velut suo simili. Et si quis spũs cum ventosis effluat ille modicus est: qꝛ non a magnis vbi plus abundat sed a puis venis in carne dispersis tractus educitur vna cũ humoribus in eis contentis. Tertia est. qꝛ in administratione ventosaꝝ cum scarificatione nõ curatur. i. nõ habetur sollicitudo neqꝫ timor ꝙ a membris principalibus euacuatio fiat: videlꝫ tanta ꝛ talis depauperatio sanguinis ꝛ spirituũ vt inde deficiant queadmodũ timemꝰ in phlebotomia. Nam regulariter ꝛ vt in pluribus ventose euacuant a superficie corpis plusqꝫ a ꝓfundo. Dico vt in pluribus: qꝛ de ventosis cruribus appositis dicit rasis septio almansoris. Qꝛ plerumqꝫ sincopis ex eis accidere consueuit. ¶ In scda dicit ꝙ scarificatio q̄ fit in applicatione ventosaꝝ profunda faciẽda est vt trahatur sanguis ex profundo corporis maxime in locis multũ carnosis vt supra clunes vel intra coxas. ¶ Attende ꝙ ventose cuz scarificatione qñqꝫ adhibentur vt clausos humores sub cute euacuent sicut in scabie vel in pruritu vel in impetigine vel in serpigine. Aliquando vt vicem phlebotomie teneant ꝛ sicut ipsa sanguinẽ educant ex ꝓfundo corpis. vt vẽtose in collo vices gerũt phlebotomie cephalice: ꝛ inť spatulas phlebotomiꝫ mediane: ꝛ super renes phlebotomie basilice. Verbigra si tibi occurrat puer pleureticꝰ sub etate. 13. ãnoꝝ vel ꝑgnãs pleuretica scis ex iã dictis ꝙ istos nõ debes phlebotomare: ꝫ in his ventosis vice phlebotomie tute potes vti. Vẽtosas igiť adaucter adhibe super ptẽ interiorẽ oppositi brachij cũ scarificatõe satis ꝓfũda loco phlebotomie: sic egri ṽtutem saluã custodies ꝛ morbi cãm vehemenť minues. Et si dictis pueris inguinale bochiũ ꝛ epidimiale supuenerit ventosas adhibe cruribꝰ ipsius ꝓfundãs in eis scarificatões. In morbis igitur intercutaneis superficietenus solum scarifica dum ventosas adhibes in interioribus vero vt in apoplexia vel in pleuresi vel peripneumonia plus ꝓfundanda est scarificatio.

f Locus ꝑterea. In hac pte sexta pmo agit de q̄busdã incõuenietibus que vẽtose inferunt. Scdo de remedio ibi [Pannꝰ igiť] Tertio de loco cui frequtiꝰ hec ex vẽtosa accidunt ꝛ modo euitãdi ibi [Et hoc quidez] ¶ In pma pticula dič ꝙ locus vbi vẽtosa apparet. i. clare impmit suire

stigium ⁊ fixa adheret quãdoq; apostemat̃ id est intumescit sic ꝙ concauitas ventose repletur tumescente carne vltra orificium in lata parte eius. Et ad istud inconueniẽs sequitur aliud videlicet ꝙ difficile fit ad remouendum ipsam: ita ꝙ dum tempus leuandi affuerit: quia satis traxit leuari non poterit: ideo ꝙ caro que tumefacta est in concauo ipsi' per eius os strictum redire non potest. ¶ In secunda dic̃ ꝙ ad remouẽdũ istõ duplex incõueniens accipiendus est pannus lineus aut laneus ĩfusus in aq̃ tepida dulci declinãte modicum ad caliditatem vel spongia tenera taliter infusa: ⁊ cum altero horũ fiat embroca seu fomentatio circa os ventose qua resoluatur pars ventositatum ⁊ partes humorum subtiliores quibus caro tumet circa ventosas ⁊ intra ventosas vt ventosa libere leuari possit.

ventosa apparet ⁊ adheret q̃ñq; apostematur: ⁊ fit difficile ad ipsã remouẽdã. ¶ Pann' igit̃ aut spõgia ĩ aq̃ tepida infusus q̃ caliditati atticat sumat̃ ⁊ cũ eo in circuitu fiat embroca ¶ Et hoc quidem frequenter cõtingit cum super mamillarũ partes ventosas ponimus vt sanguis mẽstruorum fluxus ⁊ ex narib' arceatur: q̃propter super ipsas mamillas eas ponere non debemus. Cunq; locus[s] ventose inungetur propere ipsã suspende: ⁊ nõ tardes: sed ad scarificandũ festina: sitq; prima positio leuis

¶ Attende ꝙ sub ventosa fortitudine sui tractus quãdoq; nascitur verũ apostema stabile ⁊ fixũ qđ etiam permanet remota ventosa. Et tali non sufficit embroca nunc dicta: immo requiritur euacuatio de parte apposita: deinde resolutio vel maturatio. Et quãdoq; nascit̃ tumor q̃dã carnis siñis apostẽati: q2 caro rarefit ⁊ ipsius pori replẽtur fumis vento aut vaporibus. Et talis tumor per embrocam dictã non primo occursu: sed ꝯtinuatã passiõ resoluitur. ¶ In tertia dicit ꝙ frequenter accidit hoc apostema cum ventosas ponimus super mamillas vt arceatur seu retineat̃ flux' menstruorum vel sanguinis narium. Et hoc ideo est q2 caro mamillarum spongiosa est facile suscipiens dilatationem. Et hac de causa ventosa non debet directe affigi super mamillas: immo sub eis puta super venas a matrice ad eas directe ascendentes: sicut galienus nos predocuit amphorismoꝝ quinta cõmento illius canonis. Mulieri menstrua si vis retinere sitiam maiorem ad mamillas appone.

g Cunq; locus ventose inungetur. In hac parte septima primo agit đ modis seruandis in appositione ⁊ remotione ventosarum. Secũdo de hora cibandi ventosatum ibi [Et oportet quidem vt ventosatus] Tertio de etatibus in quibus ventose conuenire possunt ibi [Infans preterea in tertio anno] Quarto de generali vtilitate vẽtosarum ibi [In ventosis quoq; fit securitas] Quinto de regimine cholericoꝝ post ventosas ibi [Et cholericus quidem ventosatus] ¶ In prima particula pͥmo innuit locum ventosandum debere inungi vt lenis effectus ventosa oppressus minus doleat ⁊ tacta igne cutis nõ vesicetur neq; corrugetur neq; findatur. Secundo iubet inuncto loco proprie absq; mora ventosam appendere: sic ꝙ non valeat colligere aerẽ: sꝫ vndiq; ilico fortiter hereat vt fortius trahat. Tertio precipit ꝙ nõ tardetur applicatõ eius vt non tereatur ventosandi animus mora cogitandi circa dolores vehemẽtie tractus ⁊ scarificationis vel non tardetur eleuatio eius: sed id infra innuit sub verbis illis. ⁊ cito remoueatur ipsa. Quarto precipit leuata ventosa ꝙ festinetur ad scarificandũ dum tumet cutis ⁊ sub ea adhuc sunt attracti humores: sic minus dolebit scarificanda pars ex scarificatione ⁊ leuius effluent humores attract̃ vulnerata cute q̃ post residentiam tumoris cutis et reditum humorum ad interiora. Quinto precipit ꝙ prima appositio ventose sit leuis id facilis suauis scilicet cum pauco igne ⁊ remissa attractione: ne natura territa sustinere refutet iterationem: ⁊ ne violentia prime attractionis ante scarificationẽ apostumetur pars scarificanda vero apostemate prohibente liberum sanguinis exitum. Sexto precipit ꝙ ventosa cito remoueatur in prima appositione ipsius: ne naturã terreat dolorem exaugeat ⁊ locum apostumet tracto humore multo priusq̃ facta sit sibi via exitus scarificatione. Septimo precipit ꝙ sm ordinem gradatim tradetur remotio ventose ⁊ tolerantia: sic ꝙ diutius adherens maneat ⁊ toleretur secunda vice q̃ prima ⁊ tertia q̃ secũda. Nam sic facilius fert eam natura cui gradatio amica est. ¶ In secunda dicit ꝙ ventosatus est reficiendus cibo post vnam horam: scilicet lapsa vna hora a tempore ventosationis. Et illud intellige de ventosatis in hora electa: scilꝫ secunda

aut tertia post solis ortum digestione completa ⁊ superfluitatibus expulsis. Nam per vnam horã post ventosationẽ natura indiget refocillatione dolores cessarunt qui digestionem ciborum assumptorum impedire possent si preassumerentur ⁊ iam residerunt conturbati humores tractu ventose. Sed si aliqua necessitate vẽtre pleno alicui vẽtosa applicet̃ nõ debet refici p' vnam horam. ¶ In tertia particula dicit ꝙ infans ventosetur transact̃ duob' annis ab hora natiuitatis vt in tertio anno et post tertiũ vsq; prope finẽ etat̃ senij. Nõ enim ventose deijciunt virtutem neq; depauperãt mẽbra principalia spiritu ⁊ sanguine sicut phlebotomia propter dictas causas: ideo ventose cõceduntur ei post annũ secũdum vt in tertio ⁊ vltra phlebotomia vero nõ ei conuenit ante .14. licet auenzoar excellens medicus phlebotomauerit vnũ suorum filiorum triũ annorum. Iuxta illud auerroys septimo colliget capitulo tertio. Sꝫ non debemus minuere vsq; ad duas septimanas annoꝝ sm gal. q̃uis natura egritudinis requirat hoc manifeste. Et dixit auẽzoar. Ego vnum meũ filium trium annoꝝ phlebotomaui ⁊ euasit a morte. Sed infans vnius anni nõ debet ventosari: q2 tener valde est velocissime resolutionis: eo ꝙ creatus est in fine lunositatis et humiditatis: et non est diu ꝙ fuit sperma sanguis ⁊ spiritus vaporalis: vnde impos redditur tolerare dolores tractus ventosarum ⁊ scarificationẽ ⁊ euacuationẽ sanguinis ab eis.

⁊ cito remoueatur ipsa: deĩde sm ordinem tardetur ipsius remotio ⁊ tolerantia. ¶ Et oportet quidem vt vẽtosatus post vnam horam cibetur. ¶ Infans preterea ĩ tertio anno vẽtosetur ⁊ post trãsactis duobus annis: qm̃ prorsus non debet ventosari cũ est vnius anni. ¶ In ventosis quoq; fit securitas ne materie ad inferiora descendãt. ¶ Et cholericus quidem ventosatus post ventosam comedere debet grana mali granati et succum ipsorum et succũ scariole cũ zuccaro: aut luctucas cũ aceto.

¶ In quarta dicit ꝙ securitas ex ventosis fit ne materie descendant ad inferiora id est dum timetur ne materie peccantes ab exterioribus ad interiora procedant ventose adhibite nos securos reddunt ab isto incõmodo. Quia vehementer ⁊ impetuose trahunt materias ab interioribus ad exteriora vt in morsu canis vel lupi rabidi vel hominis rabidi vel aliorum membrorum venenosoꝝ ventosa affixa loco morsure non sinit venenum procedere ad coꝛ: ⁊ in antracibus ⁊ carbunculis malis venenosis prope cor affixa trahit exterius venenositatem que sua natura contendit ad coꝛ vt ipsum interimat. ¶ Attende ꝙ princeps hic interiora vocat inferiora comparatione ad cutem que eis superiacet ⁊ qua teguntur: ⁊ motum humorum acute interius descẽsum vocat eodem respectu. Possumus tñ hic intelligere per inferiora tibias ⁊ pedes ad quos materias descẽdere prohibent a superiorib' ventose affixe natibus aut coxis: sicut si riuum directe fluentẽ in medio cursus ad alterum laterũ eius diuerteres. ¶ In quinta commendat cibos quattuor cholericis ventosatis. Primo quidem grana granatoꝝ nõ quidem dulcium: sed acetosoꝝ vel musorum que choleram reprimũt ⁊ prohibent cursum superfluitatũ ad viscera vt ait princpes secundo huius capitulo de eis. Secundo sic cum dictoꝝ granatorum q̃ facilius q̃ grana labitur ad epar ⁊ venas repressurus cholerã. Tertio succum scariole cũ zuccaro. Et ẽ scariola sm modernos velut lactuca agrestis: nisi quia in dorso costarum habet paruas spinas ⁊ pro endiuia ponitur. Et sedat nauseã ⁊ excitationẽ cholere: vt ait princeps secũdo huius capitulo de endiuia. Quarto lactucas intictas in aceto. De quibus scribitur secũdo huius capitulo de eis. ꝙ cõferunt caliditati stomachi ⁊ inflamationi ei': ⁊ acceptio earũ cum aceto facit appetitum. ¶ Attende ꝙ isti cibi cholericis ventosatis magis ministrantur via medicine q̃ via cibi: q2 eorum sanguis inflãmari paratus ⁊ totũ corpus violẽtia tractus ventose inflãmant̃: ⁊ ad febres putridas vel ad ephimeras valde disponũtur. Ideo statim post ventosationem ministrari debent predicti cibi nõ post vnã horam sicut cibi puri.

Figura locorum quibus cõmuniter ventose affiguntur: ⁊ vtilitatum ac nocumentorum que corpori prestant fm hec loca.

- Vẽtose affixe
  - In anterioribus capitis
    - Sensum ⁊ intellectum impediunt.
  - Sup nocrã q̃ ẽ mediũ colli
    - Sunt vicarie vene nigre
    - Prosunt grauitati superciliorum
    - Alleuiant palpebras.
    - Prosunt scabici oculorum.
    - Prosunt fetori oris.
    - Obliuionem hereditare faciunt.
  - In ĩfimo colli qd̃ alcheil dr
    - Vicem tenent basilice.
    - Prosunt doloribus humorum ⁊ gule.
    - Prosunt egritudinibus pectoris sanguineis.
    - Prosunt spasmo sanguineo.
    - Debilitant os stomachi.
    - Generant tremorem cordis.
  - In supremo colli quod dicitur alchadam
    - Sunt vicarie cephalice.
    - Conferunt tremori capitis.
    - Et membris que sunt in capite.
    - Propter eas accidit capitis tremor.
  - Inter duas spatulas
    - Prosunt morbis pectoris sanguineis.
    - Prosunt spasmo sanguineo.
    - Debilitant stomachum.
    - Generant tremorem cordis.
  - Super crura
    - Sunt propinque phlebotomie.
    - Mundificant sanguinem.
    - Prouocant menstrua.
    - Sũt meliores phl'omia sophene mulierib' albis ⁊ laxis i ꝓuocatõe mẽstruorũ.

- Vẽtose affixe
  - Super occiput ⁊ summitatem capitis.
    - Conferunt amentie ⁊ scotomie.
    - Et tardant canos fm quosdam. Hec quibusdam faciunt in aliis non.
    - In plurimis accelerant canos: ⁊ impediunt intellectum.
    - Conferunt egritudinibus oculoꝝ vt scabiei pustulis ⁊ egressioni vuee.
    - Faciũt hereditare stupiditatẽ ⁊ obliuionẽ ⁊ maliciã cogitationũ ⁊ egritudines ꝑmanẽtes.
    - In cataracta nocent ⁊ quandoq; iuuant.
  - Sub mento
    - Prosunt dentibus faciei ⁊ gutturi.
    - Mundant caput ⁊ mandibulas.
  - Super renes
    - Conferunt apostematibus ⁊ pustulis coxarum.
    - Et scabiei ⁊ podagre ⁊ emoroidibus.
    - Et elephacie ⁊ vẽtositatib' vesice ⁊ matricis ⁊ prurituі dorsi
  - In anteriori pte coxarũ
    - Conferunt apostematibus testiculorum.
    - Et vulneribus coxarum ⁊ crurium.
  - Sup posteriorẽ ptẽ coxaꝝ
    - Apostematibus ⁊ exituris natium conferunt.
  - Sub poplite
    - Conferunt pulsationi poplitis ex calido humore.
    - Et exituris malis ⁊ vlceribus putridis in crure ⁊ in pede.
  - Sup cauillas q̃s vocat alchahab
    - Conferunt prohibitioni menstruorum
    - Et sciatice: ⁊ podagre.
  - Inter duas anchas
    - Prosunt duabus anchis ⁊ duab' ptibus interiorib' coxaꝝ
    - Et emoroidibus: ⁊ in ruptura inguinis ⁊ in podagra.
  - Super nates
    - Attrahunt a toto corpore ⁊ a capite: ⁊ cõferunt intestinis
    - Et mẽstruoꝝ sanãt corruptõez: ⁊ alleuiatur p eas corpus.

Figura finium propter quos ventose cum scarificatione et sine scarificatione applicantur.

- Vētose cū scarificatōe applicant
  - Ut euacuent materias ex particula patiente.
  - Ut custodiant substantiam spiritus ⁊ non educatur cum humoribus.
  - Ut assecurent nos ab inanitione principalium membroꝝ tam ex sanguine q̄ ex spiritibus.
  - Et sunt fortiores q̄ siue scapellis ī diuersiōe fluctiū hūoꝝ ⁊ eductōe cuiuscꝫ matie p̄terq̄ vētose.
- Vētose sine scarificatōe applicāt
  - Ut materie fluentes ad contrarium trahantur.
  - Ut apostema profundum trahatur ad exteriora.
  - Ut apostema mutetur ad aliud membrum ignobilius sibi vicinum.
  - Ut membrum qđ ventosatur calefiat ⁊ sanguis sibi attrahatur ⁊ ventositates eius resoluātur.
  - Ut membrum remotum de proprio loco ad ipsum reducatur.
  - Ut dolor sedetur.
  - Et sunt fortiores vbicꝫ locorum in remotione ⁊ eradicatione grossarum ventositatum.

¶ De sanguisugis. Caplm. XXII.

Adi dixerunt ꝙ in quarundaꝫ. In hoc capitulo primo agit đ sanguisugis vitandis. Secundo eligendis ibi Sed illas elige que in aquis colliguntur Tertio de comparatōne earuꝫ ad ventosas ibi Extractio preterea sanguinis Quarto de preparatione earum ⁊ loci sue applicatiōis ibi Et ipse quideꝫ anteq̄ ponantur Quinto de modis faciendi eas cadere cū satis suxerūt ibi Cūcꝫ plene Sexto de remotione malicie derelicte ab eis loco vñ suxerunt ibi Et melius quidem est Septimo de restrictiōe sanguinis si superfluxerit post earum casum ibi Or si sanguis non constringetur Octauo de iuuamētis sanguisugarū ibi Appositio preterea sanguisugaꝝ

¶ De sanguisugis. Caplm. XXII

Adi dixerunt ꝙ in q̄rundā sanguisugaꝝ natura existit venetositas. ¶ Ab eis igitur cauendum est q̄ sunt ex genere magna habentiū capita ⁊ quarum colores sunt antimoniales ⁊ nigri: ⁊ quaꝝ color ē viridis: aut q̄ sunt lanuginem habētes ⁊ similes mezameiꝫ: ⁊ sup quas existūt fila coloris azuli: ⁊ quarū color similatur madion. ¶ In omnibus eñ istis existit venenositas ⁊ pueniūt ex eis apostemata et sincopis et sanguinis fluxus ⁊ febris ⁊ laxitas ⁊ vlcera mala. ¶ Eas quocꝫ nō accipias ex aq̄s malis ī q̄b⁹ limus aluei est niger et cenosus

a In prima parte primo refert indorum sententiā circa sanguisugas Secundo signa quibus male ex eis cognoscūtur ibi Ab eis igitur cauendum Tertio causas malicie earuꝫ ibi In omnibus eñ istis existit Quarto vitandas ex malicia loci in quo degunt ibi Eas quocꝫ non accipias ¶ In prima particula dicit indos dixisse ꝙ in natura quarundam sanguisugarum est venenositas. Apud istos floruit experientia medicine ante dominiū grecoruꝫ: sicut notat hali tertio tegni commento penultimo. et specialiter experientia circa venena ⁊ antidota cōtra ea: quia valde abundant in venenosis animalibus pessimis: ⁊ habent corpora rara resoluta valde passibilia: quare coacti sunt medicinalibus experientijs insistere. ¶ Attende primo ꝙ sanguisuge sunt quidā vermes oblōgi similes lumbricis terre vel caude muris: qui nostrum sanguinem a natura sitiunt ⁊ cum nobis herent hunc non cessant sugere donec pleni fuerint ⁊ eo intumescant. ⁊ inde traxerunt sanguisuge nomen. Et hali abbas in nono sermōe ptis secūde vocat hyrundines ipsas sanguisugas ab hoc verbo hereo: quia nobis herēt donec sature sint ex sanguine nostro. Iuxta illud oratij. Nō missura cuteꝫ nisi plena cruoris hyrudo. Et differt ab hyrūdine ⁊ arūdine: q̄r hyrudo est vermis viuens in aq̄s. Et hyrūdo est auis parua garrula nidificans ex terra in tectis ⁊ muris. Et arundo est planta crescens in aquis que rosellus dicitur. Iuxta hoc metricum. Cantat hyrum: natat hyru flumine crescit arum. ¶ Attende secūdo ꝙ sanguisuge galliarum sunt lenes cōiter brune ⁊ vt plurimum ad nigredinem decliues cum participatiōe rubedinis fusce non lanuginose necꝫ venenose: immo sepe iuuenes se balneantes in aquis vbi sunt pro ludo tenent vt adhereant eis. Et aliqui ex eis scabie vexati circa suas tibias seriose querunt ⁊ sibi procurant has suis herere ⁊ appendi tibijs: vt sugentes inde corruptum sanguinem sanitatem afferant ⁊ a scabie mundent. Et hoc bonuꝫ incolis septentrionalibus generaliter inest ꝙ nō abundant vt meridionales in venenosis reptantium modis perniciosis: immo frequēter eadeꝫ species multum venenosa est in regione meridionali que in septētrionalibus pauca participat venenositate: q̄r ardore ⁊ siti regionis calide reptantium venenū exacui solet. ¶ Attende tertio ꝙ sanguisuge ex forma sui rostri loco cui adherent vulnus triangulare imprimere solent: ⁊ postq̄ sanguine se repleuerit auiditate sugēdi ⁊ cōplacentia quā in sugendo habent q̄ncꝫ iam suctum sanguinem euomunt ⁊ protinus alium recentiorem sugere satagunt. ¶ In secūda dat q̄tuor modos cognoscendi sanguisugas malas ab vsu quarum cauere debemus. Primus mod⁹ trahitur a magnitudine capitum suorum. Nam vitāde sūt he que habent magnuꝫ caput. Secundus trahitur a suo colore. vitande eñ sunt ille quarum colores sunt antimoniales id est similes antimonio quod est substantia plumbi mortui vt ait princeps secūdo huius capitulo de eo. Vitande etiaꝫ sunt nigre ⁊ virides. ⁊ he quarum color est similis madion. Et est madion auis diuersorum colorum. Tertius trahitur a modo sue cutis vel superficiei. Nam que pilose sunt seu lanuginose debent euitari ⁊ que mezameiꝫ assimilātur. Et est mezameiꝫ vermis oblongus lanuginosus nascens in arboribus ex putrefactione in tela simili aranee tele: que per ramos arborum ⁊ arbustorum hinc inde repēs flores eorum ⁊ folia vastat vrit ⁊ consumit: ⁊ a vulgo dicitur in hac terra hōnine. Quartus trahitur a quibusdam filis coloris azuli seu celestini super has inuentis. Et est azulus pictorum color dictus azuriū qui fit ex lapide quem medici vocant lapidem lazuli. ¶ In tertia assignat causas vitandi dictas sanguisugas. Que quidē sunt septem. Prima est venenositas in omnibus modis sanguisugarū nūc dictis inuenta qua contrariantur humane nature calori innato cordi ⁊ spiritibus. Secunda est q̄r ex applicatione earū vel adhesione corporibus nostris aduenīūt apostemata propter superfluum sanguinis accursum ad locuꝫ vbi herent quē ibi corrūpunt sua malicia. Tertia est. quia sincopim inferunt venenositate: quā cordi cōmunicant ⁊ spiritibus eius. Quarta est flux⁹ sanguinis immoderatus ex vehementia suctionis dictarū sanguisugarum ⁊ impotentia nature ad regendum hunc fluxum ⁊ moderandum: quia ex harum venenositate perterrita ⁊ deiecta est. Quinta est febris ex corruptione humorū ⁊ eorum conturbatione a venenositate dictaruꝫ sanguisugarum. Sexta est laxitas .i. debilitatio membrorum ⁊ suarum virtutum ex eadem causa: scilꝫ ex sua venenositate. Septiā est vlcera mala vel in loco morsure vel prope hunc locum ex corruptione sanguīs ⁊ venenositate earuꝫ. ¶ In quarta particula dicit ꝙ sanguisuge quibus vti intendimus nō sunt accipiēde ex mal' aq̄s q̄ ī suo alueo vel ī fundo aluei limū malū habeāt. Cui⁹ maliciā designat hic prīceps q̄druplici signo. Prīo nigredīe coloris ipsi⁹. Sc̄do cenositate seu repletione

ex ceno qḋ est lutuꝫ sordidũ. Tertio q: aquam ꝓtius conturbat qñ cõmonent. Quarto q: fetet maxie dũ cõmouetur.

b Sed illas elige q̃ rc̃. In hac scḋa pte p̃mo agit de electione sanguisugaꝝ penes aq̃s ex quib' sumũt. Scḋo penes eaꝝ colorẽ ibi [Sitq̃ earum color similis rei super] Tertio ex filis super eas tensis ibi [Et tendantur super eas duo colorꝫ arsenici] Quarto ex figura et colore simul ibi [Et ruffe rotunde que sũt] Quinto ex similitudine cum paruis locustis et cauda muris ibi [Et ille q̃ similantur parue locuste] Sexto ex paruitate corpis τ capitis ibi [Et omẽs iste] Septimo ex colore vẽtris τ dorsi et aq̃s vnde sunt ibi [Et nullas magis eligas q̃ habentes]

¶ In p̃ma pticula dicit p:io ꝙ sanguisuge ad op' suctionis sanguinis ex hũano corpe sunt eligẽde q̃ assumpte fuerũt ex aq̃s ocalib' vbi habitãt rane. Et intellige p aq̃s ocales has in quib' ocamultiplicant herba paludestris in flumib' nascẽs quã puto esse illam q̃ apud nos oritur in laterib' fluminũ τ est sil'is lappe maiori q̃ bardana d:. Scḋo dicit neq̃ attẽdas illud id est nõ cures de illo vel nõ credas illud qḋ quidã dicũt puta ꝙ sunt male si colligãtur ex aquis in q̃bus morant rane: q̃si dicat id esse mẽdacium. Cõtra rane venenose sunt. Juxta illud p̃n. scḋo hui' caplo ḋ rana Si q̃s comederit sanguinẽ ei' aut corpus ipsi' apostemant corp' eius τ fit color ei' plũbeus τ expellit sperma donec moritur. rane igitur aq̃s sue mãsionis poti' venenãt q̃ reddãt electas. Dic ꝙ i ranis fluuialib' de q̃bus ẽ s̃mo nõ est venenositas quã foras euomant τ aquis cõicent vt in bufonib'. Cui' rei signũ est ꝙ inocue pueri sepe palpãt eas nudis manib': τ ludunt cum eis ꝓiciẽtes has vnus super alium: imo ipse potius si qua malicia limo aut aque insit intra se attrahũt τ aquas emundant. τ ideo in eis nulla percipitur esse venenositas nisi comedantur.

¶ In scḋa dicit ꝙ color sanguisugarũ dꝫ esse sil'is rei super quam viriditas ẽ id est nõ ex toto virides. q: iã virides inter malas nũerate sunt: ſꝫ ad viriditatẽ parũper declinãs vel in dorso viridis τ nõ in ventre sicut post dicetur.

¶ In tertia dicit ꝙ ille ex sanguisugis sunt bone τ p̃ aliĳs eligẽde sup quarũ corpa duo fila in longũ ꝓtẽdunt colorẽ arsenici h̃ñtia.

¶ Attẽde ꝙ arsenicoꝝ aliud ẽ albũ aliḋ citrinũ τ aliud rubeũ vt ait p̃n. scḋo hui' caº. de arsenico. τ de citrino loq̃tur hic p̃n.

¶ In q̃rta dicit ꝙ ex sanguisugis he sunt eligende q̃rũ figura rotũda oblõga est nõ sicut stophus ſꝫ sicut v̇mis est: τ que sunt ruffe vel coloris epatis. Et reuera ille quas hic habem' ad colorem epatis satis declinãt: nisi ꝙ ipse sunt paulo bruniores.

¶ In q̇nta dicit ꝙ ille etiã sunt eligẽde q̃ in figura sua τ mole corporis τ ꝓtẽsione sue longitudinis assimilant pue locuste vel caude muris. Est aũt locusta v̇mis q̇dam gregatim gradiẽs: τ qñq̃ trãsiẽs de terra ad terrã ad pabulũ q̃rendum. Et dicitur locusta quasi longa hasta non quasi loco stans vt aiunt quidam de qua secundo huius capitulum habetur.

¶ In sexta dicit ꝙ ex sanguisugis prius laudatis velut eligẽdis he potius eligi debent que sunt parui corporis seu minute graciles τ parui capitis.

¶ In septima dicit ꝙ ex sanguisugis nulle magis eligende sunt q̃ que ventres rubeos habent τ dorsum viride nõ clara: sed bruna viriditate τ que assumpte sunt ex currentibus aquis. Causa vero quare nunc dicte iuuant τ alie nocẽt que narrabantur in parte priori est tota proprietas que sola experientia cognoscitur ab hoibus. Credamus ergo nostris priori-

τ motus statim turbat aquam et fetet. Sed illas[b] elige q̃ in aquis colligunt ocalibus τ in q̃bus morantur rane. Neq̃ attẽdas illud qḋ quidã dicunt ꝙ si sint ex aquis vbi morant rane sunt male. ¶ Sitq̃ earum color similis rei sup quã existit viriditas. ¶ Et tendãtur sup eas duo fila coloreꝫ arsenici habentia. ¶ Et ruffe rotunde que sunt coloris epatis. ¶ Et ille que similãtur parue locuste: τ que caude muris similes existũt. ¶ Et omẽs iste eligẽde sunt minute parua h̃ñtes capita. ¶ Et nullas magis eligas q̃ habentes ventres rubeos τ dorsum viride τ p̃cipue si ex aquis fuerint currẽtibus. Extractio[c] p̃terea sanguinis a sanguisugis facta profundior est extractione que fit cũ ventosis. Et ipse[d] quidem anteq̃ ponãtur quasi p vnã dieꝫ sunt colligẽde. Et cõstrictione faciendũ est vt euomãt donec qḋ in earum existit ventrib' egrediatur si hoc fieri potuerit. Et ipsis paꝝ sanguinis agni aut alteri' ꝓĳciant vt inde nutriant ãteq̃ ponãt. Deide sumant τ eaꝝ viscositas τ sordicies cũ aliq̃ qḋ sit vt spõgia mũdẽt deide apponant. Locus p̃terea vbi sũt apponẽde cuꝫ baurach lauet τ fricatiõe rubificet.

bus sapientibus indis qui plurimis experimentis has quidem nouerunt nobis esse vtiles τ eligendas τ illas fugiendas.

c Extractio p̃terea rc̃. In hac parte tertia que sanguisugas ad ventosas cõparat dicit p̃n. ꝙ sanguisuge magis ex ꝓfundo sanguinem attrahunt q̃ dicte vẽtose siue cũ scapellis siue sine eis adhibite fuerint. Cui' rei cã est q: sanguisuge sub acuto rostro venaꝫ sibi q̃runt pleniorẽ sanguie τ grossiorẽ i mẽbro cui adherent τ inferunt ei vulnus triangulum ad qḋ sanguis affluit a mẽbris remotis. Qḋ ex hoc appet q: frequenter post casũ earũ restrictiuis op' est: alioquin sanguis effreniter effluerct vsq̃ ad syncopim. Vẽtose v̇o sanguineꝫ sugunt a paruulis venis cuti ꝓximis non directe a magnis nisi per errorẽ vena aliqua magna in scarificãdo aperiretur: τ tunc esset poti' phlebotomia q̃ ventosa. Huius rei signũ est ꝙ ex fissuris scarificationis leuata ventosa nunq̃ imoderate sanguis effluit: imo frequẽtius per se restringitur. Et si aliquid effluat leuata vẽtosa illḋ nõ ẽ sanguis ſꝫ aquosum virus qḋ dicitur ycor. Ex dictis seq̃tur ꝙ sanguisuge magis q̃ ventose corpus debilitãt τ magis disponũt ad defectũ animi siue ad sincopim. q: euacuãdo de venis magnis ex ꝯsequẽti mẽbra p̃ncipalia sãguine inaniũt τ spiritib'. Scḋo seq̃tur ꝙ sanguisuge nõ ita secure possunt applicari in debili corpe sicut ventose vt in infantib' post tertiũ annũ τ in decrepitis τ in p̃gnãtibus. ¶ Sed q̃ret aliquis quomodo sanguisuge ad phlebotomiã se habent in mẽsura ꝓfunditatis extractõis sãguis τ in plus vel in minus debilitando v̇tutes. Dic primo ꝙ extractio sanguĩs a phlebotomia ꝓfundior ẽ extractione que fit a sanguisugis. q: p phlebotomũ breuissimo tẽpore aperit vena per cui' foramẽ riuulose defluit τ libere sanguis vna cũ spiritib'. Sanguisuga v̇o paulatim rodẽdo vene vulnus infert τ paulatim sanguinem ex vena sugit τ suo rostro vulnus vene occupat ꝓhibens sanguinẽ riuulose fluere q̃diu adheret. Dic scḋo ꝙ extractio sanguĩs a phlebotomia magis debilitat τ citius syncopim infert q̃ extractio ei' a sanguisugis ꝓpt cãs dcãs. Dic tertio ꝙ sanguisuge ꝯcedunt tuti' phlebotomia vl' min' piculose in debilib' vt in pueris vel i senib' a senio vel in pregnãtibus ꝓpter nunc dicta.

d Et ipse quidem rc̃. In hac quarta parte circa aptatiõem sanguisugarũ τ loci illi' cui adhesure sunt dat septẽ regulas. Prima est. sanguisuge colligende sunt id est extrahẽde ab aq̃s in quibus degũt priusq̃ adhibeãtur p vnum diẽ. Rasis v̇o septimo almãsoris caplo de eis ait. Est etiã obseruãdum vt cũ sanguisuge capiũtur p diem mediã sic dimittantur. Et id fit vt malicia ab eis resoluat τ euanescat quã ex lima aq̃ vl' ex ipa aq̃ sibi ꝯtraxerũt. Scḋa ẽ. postq̃ sanguisuge fuerit extracte de suis aquis tali fortitudine cõprimende sunt digitis aut alio ꝙ illḋ euomãt qḋ in suis clausuꝫ cõtinetur ventrib' si fieri possit absq̃ hoc ꝙ crepent aut ex cõtusione debilitẽtur ita vt postea sugere nõ possint abũde sanguinẽ. Ex hac em̃ forti cõstrictione quã sequitur vomit' fiũt magis auide sugere sanguinẽ τ plus de eo sugũt τ sugendo mẽbro minus malicie suo morsu inferunt. Tertia est. postq̃ sanguisuge qḋ in suo ventre ẽ euomuerint parũ sanguinis agni aut alterius aialis vt porci aut hedi coram ipsis proĳciatur vt priusq̃ hereant inde nutriantur τ nõ ita fame debilitentur τ deĳciantur ꝙ perdant vires sugendi sanguinẽ. Et signãter dicit parum sanguinis quoniaꝫ si multus eis daretur quo saturarẽtur nõ eis cura esset herere corpori τ sanguinẽ sugere. Quarta est. post euacuationem sanguisugarum ab eo quod in eis est τ refocillationem sobriam ex sanguine agni manibus assumende sunt τ cum spongia vel alio simili vt lineo panno suauiter mundẽtur τ abstergantur a suis sordicie τ viscositate: ne partẽ illaꝫ fedẽt τ inficiant cui applicabũtur τ adherebunt: postea apponãtur. Quinta est. lauetur cũ baurach pars cui sanguisuge sunt apponende τ fricetur taliter ꝙ rubificetur ex sanguine attracto per fricationem. Et per baurach hic intellige vel nitruꝫ vel

ſpumam nitri que grece effronitrum dicitur. Et eſt ſale fortius et magis abſtergens. Diſſoluatur igitur in aqua calida ⁊ inde fricetur pars cui ſanguiſuga debet adherere vt mordacitate et calore ipſius ſanguis cuti affluat quo ſanguiſuga libentius adhereat ⁊ ſanguinē quē ſitit ſugere querit promptuʒ inueniat. Et ſuper hoc raſis ſeptimo almanſoris ait. Deinde in membro poſtq̄ confricatum fuerit aut aq̄ calida ſuperfuſum donec rubeuʒ fiat ſunt ponende. Sed poſt fricationem ⁊ rubificationem cutis cum panno lineo abſtergatur ſtatim: ne propter amaritudinem baurach ſanguiſuga refutet adherere cuti. odit enī baurach. Cuius rei ſignuʒ eſt ꝙ ſi dum ſugit a corpore ſanguinē aſpergatur eo deſinit ſugere ⁊ ſtatim cadit. Sexta eſt. duʒ ſanguiſugas apponere volumus proijciamus has in aquam dulceʒ vt ibi lauentur ⁊ mūdificentur: ne cutem ſordident ⁊ ipſam inficiant. Deinde applicentur vel cum digitis vel cum cānula in quam nitro mittātur ore ſanguiſuge verſus os cāne idonee conuerſo. Sic enim non herent apponentium digitis ſicut ſepe ſolent. nec a cāna lubricāt aut opprimuntur ſicut a digitis. Septima eſt. linire locum cui ſanguiſuga adhibenda eſt luto vel ſanguine facit ipſam voluntariam ad ſe ſuſpendendum. Quia lutum diligit ⁊ in eo viuit ac ſanguinem ſitit. Iuxta illud raſis ſeptimo almāſoris capitulo de ſanguiſugis. Et ſi adherere noluerint locꝰ ex ſanguine recente liniatur.

e Cūq̄ plena fuerit ⁊c̄. In hac parte quinta tangit ſeptem modos faciendi cadere ſanguiſugas qn̄ plus debito ſugūt ⁊ adherent. Primꝰ eſt puluerisatiōe ⁊ aſperſione ſalis ſuper eas. Secūdus ſuperaſperſione cineris. Tertius ſuperaſperſiōe baurach id eſt nitri aut ſpume eiꝰ. Quartus ſupaſperſione ſete combuſte ſeu cineris ſerici. Quītus ſupaſperſione cineris lini arſi vel panni linei. Sextus ſuperaſperſione cineris ſpongie combuſte. Septimus ſuperaſperſione cineris lane combuſte vel pāni lanei cōbuſti maxime deſuper capita ſanguiſugarum. Nam omnia predicta vel ſalſa vel amara ſunt: ſanguiſuge vero dulcia querūt ⁊ amara refutant. Itē omnia predicta ſunt mordicatiua: ſanguiſuge vero lenes ⁊ tenere ⁊ tenuis cutis: quare citiſſime mordicatione horum ⁊ punctione leſe ſe retrahunt. ¶ Attende p̄mo ꝙ plurime ex ſanguiſugis huius regionis ſcilicʒ francie poſt ſaturitatem ſuctiōis ſanguinis ſponte ſua cadunt nullo inſtigante. ⁊ his non eſt opus aliquo ex predictis vt ipſe cadant. alie p̄ nimia delectatōe ⁊ auiditate ſuctionis ſanguinis dū ſature ſunt ⁊ replete ſanguine ſuctum ſanguinē paulatiue euomūt ⁊ recentem querunt ⁊ de nouo ſugūt: ⁊ ſic perſeuerunt vomendo ⁊ ſugendo donec laſſe fuerint: ⁊ ſic aliquando plus ſanguis ſugunt q̄ opportunū ſit. Et tunc opus eſt aliquo predictorum quo prouocetur caſus earum. Raſis vero ſeptīo almāſoris capl̄o de ſanguiſugis ſic nos edocuit caſum earū procurare. Poſtq̄ autem volueris vt a corpe cadāt locum in quo ſugūt ex ſale cinere vel puluerisa. ¶ Attende ſecūdo ꝙ plures ſunt alij modi prouocādi caſum ſanguiſugaruʒ. Unus eorum ē effuſio aceti ſup ſua capita: alius ē ſpargere puluerē aloes ſup eas ⁊ maxime ꝓpe roſtrū earū: alius eſt eas deprimere cū filo retorto vel pilis equoꝝ vel alio ſili.

f Et melius quidem eſt ⁊c̄. In hac parte ſexta conſulit p̄n. ventoſam apponere loco cui adheſit ⁊ vnde traxit ſanguiſuga ſanguinē: ⁊ a dicto loco per ventoſam modicum ſanguinis extrahi: vt a dicto loco remoueatur malicia inducta ex morſura ipſius. Iuxta illud raſis ſeptimo almāſoris capitulo de ſanguiſugis. Poſtq̄ vero ceciderint locus adhuc ſi vt ibi ponantur fuerit poſſibile ventoſis erit exuccandus aut multa aqua calida lauandus ⁊ fricandus et etiam comprimendus: ſi quod diximꝰ fuerit impoſſibile: hec ille. Loca vero quibus ventoſe bono modo adhiberi nō p̄nt ſunt gingiue labia naſus digiti ⁊ iuncture denudate carne: quibus ſi applicentur alique ſanguiſuge poſt caſum earum erunt lauanda cum multa aqua calida ſicut iubet raſis: vel cum aqua ⁊ ſale ſicut iubet princeps quarti ſexta tractatu quarto capitulo de cura morſuum dicens. Et de melioribus vnguentis ad morſum ⁊ ad infectiōes vnguium auium et ſpinarum et ſimilium eſt vnguentum nigrum adminiſtratum poſt extractionem malicie ſi ea indigetur et poſt ablutionem cum aqua ⁊ ſale. Et in iſto caſu vtilius videtur cum aqua et ſale lauare vulnus q̄ cum aqua ſola calida: propterea ꝙ ſal putredinem prohibet et a malo vlcere locum morſus ſeruat. ¶ Attende primo ꝙ ſanguiſuge huius regionis ſcilicet francie ſunt ita ſalubres ⁊ pauce malicie et patientes ita incurij multis ſuffragijs medicinarum ꝙ poſt ſanguiſugas medici non ſolebant adhibere ventoſas ſed lauare vulnus ſuperficialiter et pāno lineo madido abſtergere. ¶ Attende ſecundo ꝙ ſi in morſu ſanguiſuge vētoſa applicetur non ē opus ſcarificatione neq̄ vt iteretur applicatio eius neq̄ vt applicetur cum igne plurimo. qa non queritur niſi pauci ſanguinis qui circa morſuram eſt foras eductio ne putrefiat ⁊ vlcꝰ gn̄et. Cuius eductioni ſola plaga morſus ſanguiſuge ſufficit. ¶ Attende tertio ꝙ quidam conſulūt ſtatim poſt caſum ſanguiſugarū miniſtrare modicum tyriace electe: vt ſi ventoſitas relicta fuerit in ſuo vulnere vel interioribus mēbris cōmunicata a corde per eam ſtatim repleatur.

g Nō ſi ſanguis ⁊c̄. In hac parte ſeptima dat quattuor ſpecialia remedia ⁊ vnum generale contra fluxum ſanguinis immoderatum ex morſu ſanguiſuge. Primum eſt ſupponere vulneri vnde emanat ſanguis puluerem gallarum combuſtarum. De quibus ait p̄n. ſecundo huiꝰ capitulo de eis. ꝙ conſtrictio earum eſt vehemens ⁊ prohibent humiditates a curſu. Secundum eſt ſuppoſitio calcis puluerisate. De qua dicit p̄n. ſecundo huius. Per calcem ītelligimus cineritatem corporum lapidoſorum et oſtracoſorum ⁊ abſcindit fluxum ſanguinis. Abluta quidem deſiccando ⁊ conſolidando. Non abluta vero generando eſcaram ſuper locum vulneris ⁊ comburendo. Tertium eſt ſuperaſperſio cineris ⁊ maxime cineris lignorum ſtipticorum vt eſuli ⁊ quercus. Iuxta illud p̄n. ſecūdo huius capitulo de cinere. Et cinis lignoꝝ ſtipticorum ſicut quercus ⁊ reliquorum retinet ſanguinem. Cinis etiam lignorum non ſtipticorum ſi ablutus fuerit reſtringit ſanguinem. quia ablutione fit glutinatiuus et exiccatiuus ſine mordicatione. Iuxta illud p̄n. ibi. Et ablutio minuit eius abſterſionē ⁊ acquirit ei conglutinationem ⁊ exiccationem ſine mordicatione. Quartum eſt ſuperaſperſio pulueris tegule combuſte: cui ineſt cauterij virtus: vnde eſcaram facit qua vulnus clauditur. Iuxta illō ſerapionis in aggregatore capitulo de tegula. Tegula furni que eſt bene aduſta habet virtutem cauteriſatiuam. Et iſtud verum eſt de tegula non lota. Sed tegula lota ſicut lauatur calx eſt glutinatiua deſiccatiua. Teſte ſerapione dicto capitulo dicente. Et eſt vnguentuʒ in quod ingreditur hec teſta medicina bona ad cōſolidanda vulnera ⁊ incarnanda. Quintuʒ generale eſt. medicina queq̄ alia a predictis reſtringens ſanguinem vt bolus armenicus terra ſigillata lapis ſanguinarie ſanguis draconis vterq̄ corallus ſuccus arnogloſſe vel plantaginis vel burſe paſtoralis. Raſis vero ſeptimo almanſoris talia huic caſui remedia dedit capitulo de ſanguiſugis. Qꝫ ſi poſt ipſarum caſuʒ ſanguis ſudare ceperit pannus lineus aceto infuſus erit ſuperponendus. Et ſi taliter perſeuerauerit terra figulorum vel tegule recentes trite vt alcophol aut galle aut balauſtie combuſte ⁊ contrite deſuper erunt ponende. Secundo dicit hic princeps ꝙ remedia predicta reſtrictiua ſanguinis iam preparata eſſe debent apud illum qui ſanguiſugas apponit hora qua ſanguiſuge ſe appendunt. ¶ Attende ꝙ ſanguiſuge fluxum ſanguinis ſuperfluum inducunt vel quia ſunt de genere venenoſarum ex quibus dicti ſunt prouenire apoſtemata ſyncopis ⁊ ſanguinis fluxus: vel quia ſunt ex auidioribus que poſtq̄ ſanguine ſeſe repleuerint iā ſuctum euomunt ⁊ denuo ſugunt nec ſugere deſinūt donec laſſe fuerint: vel quia perforant aliquam ex venis groſſis et magnis et illi ſe appendunt.

Poſtea cū voluntas apponendi ſanguiſugas affuerit in aquā proijciantur dulcem ⁊ mundentur deinde apponātur. Ex eo autem quod eas efficit voluntarias ad ſe ſuſpendenduʒ eſt vt locus luto liniatur aut ſanguine. Cūq̄ᵉ plene fuerit ⁊ eas proijcere volueris puluerisa ſuper eas par ſalis aut cineris aut baurach aut ſete combuſte aut lini aut ſpongie cōbuſte aut lane cōbuſte ⁊ cadent. Et meliusᶠ quidem eſt vt poſtq̄ cadunt locus ventoſa ſugatur ⁊ ex ſanguine loci parūper accipiat vt morſure earuʒ malicia ab eo remoueatur. Nō ſi ſanguisᵍ non conſtringatur galle cōbuſte aut calx āt cinis aut tegula cōbuſta ⁊ ſubtilr̄ puluerizata ſupponatur: aut reliqua ab iſtis ex eis q̄ ſāguinē conſtringunt. Et hec quidē oʒ vt ſint apud eum prepata q̄ ſanguiſugas apponit cum ipſe ſe ſuſpēdunt.

Capitulum.XXII.

Appositio[b] preterea sanguisugarum confert egritudinibus intercutaneis sicut sahaf et alcahabe et eis similibus.

b Appositio preterea ⁊c̄. In hac parte octaua tangit duas vtilitates speciales ⁊ vnā generalē applicationis sanguisugarū. Prima est in egritudinib' subcutaneis vel intercutaneis sicut ē sahaf et macule rubee ⁊ pānus in facie ⁊ moꝛphea nigra de sanguīe fusco melācholico sub cute latenti. Et est sahaf nomē arabicuʒ ideʒ significans qd̄ sahaphati ⁊ as sahaphati scilʒ bothoꝛ seu pustulas paruas fixas lenes diuisas ī numeratōe locoꝝ. deinde vlcerant vlceribus crustosis vt ait ꝑn. quarti septima tractatu tertio caplo prio. Cōferunt autem his sanguisuge affixe post phlebotomiam ⁊ purgationem exuccando sanguinem malis ⁊ acutis permixtum humoribus qui est causa coniuncta dictoꝛum moꝛboꝛum subcutaneorum. Secunda vtilitas est in alcahabe id est in vlceribus nigris melancholicis que sunt ad sanandū difficilia sicut sunt vlcera mala tibiarum pauperum petentium elemosynas in honoꝛe sancti anthonij. Sugūt eniʒ ab his sangnisuge nigrum ⁊ coꝛruptū sanguinem. Tertia vtilitas generalis est in alijs casibus similibus illis qui mō dicti sunt vt in serpiginibus ⁊ impetiginibus ⁊ scabie feda ⁊ albaras nigra ⁊ varicibus ⁊ elephantia et tinea maligna ⁊ pruritu infesto ⁊ lepra ex sanguine melancholico vsto. Similes his vtilitates prememoꝛat Rasis septimo almansoꝛis capitulo de sanguisugis dicens. Sanguisuge cum in locis ponuntur vbi est impetigo aut sahapha vel vulnus malum et antiquum coꝛpoꝛe prius phlebotomia inanito auxilium prebent. ¶ Attende primo ꝙ aliquoꝛum fuit opinio ꝙ sanguisuge coꝛpoꝛi appense electiue attrahunt et sibi sugunt meliorē sanguinē peioꝛi relicto. Quod si verum foret non soluʒ inutilis: sed nociua plurimum in dictis casib' applicatio esset sanguisugarū nec conueniret nisi in plectoꝛia. Cuius contrarium nos edocuerunt medici solennes rasis ⁊ ꝑn. Et experimentum satis testatur. Nam videmus eas frequenter herere malis vlceribus ⁊ inde sugere coꝛruptum sanguinem. Et si postq̄ï suxerint statim crepentur sanguis ab his exiens apparebit fuscus soꝛdidus turbidus. Et quia talis confoꝛmioꝛ videtur ipsis sanguisugis et luto quo aluntur presumendum satis est ꝙ plus talem attrahunt cooperante ad id natura nostra que bonum retinet vt thesaurum ipsius et malum expellit. ¶ Attende secundo ꝙ non tantūmodo in predictis casibus sanguisugis vtimur: immo etiam interdum applicamus eas super emoꝛroides surdas doloꝛosas et super bochia epidimialia ⁊ super vel prope carbūculos malignos ⁊ antraces similes maxime cum timoꝛ vel suspicio est ne delitescant ⁊ ad intima redeant.

¶ Sequitur figura considerandoꝛum in vsu sanguisugarum.

Vitentur ille que sunt.
- Magnoꝛum capitum.
- Coloꝛis antimonij nigri vł viridis ⁊ multoꝛum coloꝝ
- Lanuginose.
- Super quas sunt fila coloꝛis azuli.
- Malarum aquarum.
- Limi nigri cenosi q̄ cū mouet statī turbat aquā ⁊ fetet

Eligantur.
- Ex aquis ocalibus vbi habitant rane.
- Similes rei super quam est viriditas.
- Habentes super se duo fila coloꝛis arsenici.
- Ruffe rotunde.
- Coloꝛis epatis.
- Similes parue locuste vel caude muris.
- Minute parua habentes capita.
- Habentes ventres rubeos ⁊ doꝛsum viride.
- Sumpte ex aquis currentibus.

Prepent sic
- Colligantur per diem anteq̄ applicentur.
- Cōstringant sui vētres donec vomant qd̄ in eis est.
- Tribuat eis parū sanguinis agni anteq̄ apponātur.
- Abstergātur earū soꝛdicies ⁊ viscositas cū spongia.
- Cūq3 apponere volueris mitte eas in aquā dulcē ⁊ laua eas ibidē ⁊ appone.

Aptet sic loc' vbi affigunt.
- Lauetur cum baurach.
- Fricetur donec rubeat.
- Lini locū vbi apponēde sunt luto vel sanguīe vt libentius illic adherāt.

Prouocetur casus si oʒ puluerisando sup eas.
- Parum salis.
- Vel parum cineris.
- Vel parum baurach.
- Vel setam combustam.
- Vel lignum combustum.
- Vel spongiam combustam.
- Vel lanam combustam.

Sugat locus postq̄ ceciderit
- Cum ventosa.

Si flux' sāguis ab his supfluxerit restringatur.
- Cum gallis combustis.
- Vel cum calce.
- Vel cum cinere.
- Vel cum tegula vsta.

Valent.
- In moꝛbis intercutaneis vt impetigine ⁊ serpigine.
- Et in vlceribus malis.

¶ De retentione euacuationis ⁊ euacuabiliū. Capl'm. XXIII
A que euacuātur ⁊c̄. In hoc capl'o p̄rio tangit modos quib⁹ reti
e nētur euacuatōes. Scd'o exequitur de eis ibi [Et retentio qui
dem euacuationis] Tertio agit de diuersitate fluxuum sangui-
nis s'm diuersitates suarum causarum ibi [Dicemus ergo]

¶ De retentione euacuatōnis ⁊ euacuabilium. Capitulum. XXIII

Aque euacuātur[a] re-
e tinentur: aut propter mate-
rie inclinationem absq̃ alia
euacuatione: aut propter inclinatio
nem cū alia euacuatione: aut ꝓpter-
ea ꝙ ipsamet euacuatio iuuatur: aut
medicinis infrigidantib⁹: aut stipti-
cis: aut viscosis: aut adurentib⁹: aut
strictura. Et retentio[b] q̄dē euacua-
tionis propter attractionē sine alia
euacuatōe est sicut appositio vētosa-
rum super mamillas facta ad hoc vt
sanguis fluxus ex matrice prohibea
tur. Sed melior attractio est cū qua
existit sedatio doloris illi⁹ a quo tra-
hitur. ¶ Et ea q̄dem q̄ fit ꝓpter attra
ctionē que est cum euacuatōe ē sicut
phlebotomia basilice facta propter
hoc: aut retētio vomit⁹ fluxu vētris:
aut fluxus vētris vomitu: aut vtrorū
q̃ retentio cū prouocatiōe sudoris.

a In prima pte tā
git octo modos qui
b⁹ euacuatio aliq̄ su
perflua restrigi pōt.
Prim⁹ fit ꝑ diuersi-
onē materie fluētis
a parte vñ fluit ad ꝯ
riā partē absq̃ hoc
ꝙ a corpore materia
ad contrariū tracta
educat̄ vt fluxus san
guinis nariū stringi
tur ꝯstrictis fortiter
⁊ dolorose brachijs ⁊
tibijs. Scd'o modus
fit per diuersionem
materie fluentis de
parte a qua fluit ad
cōtrariam partē ⁊ eductionem ei⁹ a corpore ex parte cōtraria. vt fluxus
sanguis emorroidalis phlebotomia basilice stringitur. Terti⁹ fit adiu-
uando ipsāmet euacuatōem scʒ augendo vel festinando eā: vt qd' fluxu
rum est citius effluat vel educatur per candē partem id quod est in cau
sa durationis seu perseuerātie huiusmodi fluxus. Sic iussit prin. tertij
16a. trac. scd'o capl'o quinto dare in cura fluxus melācholici laxatiuum
pharmacū dicens. Et si fuerit illic multitudo melancholie ⁊ exuberan-
tia virtutis euacuabis cū decoctione epithymi ⁊ similibus. Et si fuerit
grossa sicut fex ⁊ nō fuerit ab apostemate: imo propter multitudinem
melācholie ipsius tūc administrabis in ipsa hoc solutiuū si v'tus fuerit
fortis. R'. salis gēme partē vnam ⁊ spine egyptiace partes. 3. ⁊ ellebori
nigri partes. 2. decoquantur itaq̃ spuma ⁊ elleborus in aqua fortiter et
dissoluatur in ipsa sal ⁊ colletur. Et hec est via fluxus ei⁹ ⁊ purgationis
eius ab eo qd' fluit ex co. hec ille. Quartus fit per medicinas infrigidā
tes exterius aut interi⁹ adhibitas. Nam frigida inspissant hūores flu-
entes ⁊ vias eorum reddūt arctiores. Quintus efficitur ꝑ medicinas
stiptice virtutis vt per citonia sumach ⁊ berberis ⁊ eorum succos. q̄bus
coartantur vie seu meatus ⁊ orificia per quos superflue decurrunt hu
mores: ⁊ cōpingūtur humores fluētes. Sextus medicinis agitur visco
sis quibus oppilātur ora meatuum per que foras exeūt materie fluen-
tes. Sic retinent sanguinem recentiū vulnerum nostri chyrurgici cum
albuminibus ouoꝝ crudis optime percussis intinctis in eis stupis ca-
nabinis ⁊ superpositis plage cruentanti. Septim⁹ agitur ꝑ adurentia
vt per cauteria: vel actualia vt cū ferro ignito auro vel argēto: vel potē
tialia vt cū calce ⁊ arsenico. Octauus agitur per constrictionem vie vel
meatus vel orificij per quē fluit humor cū binda vel fune vel aliquo sim̄.
¶ Attende ꝙ p̄n. tertij q̄nta tractatu p̄mo capl'o octauo tangit sex mo
dos q̄b⁹ restringitur ꝑ medicinas flux⁹ sanguine⁹ dicēs. Medicine v'o
cōstringētes fluxū sanguinis nariū aut sunt vehemētis stipticitat̄: aut
sunt vehemētis infrigidationis ⁊ ingrossatōis ⁊ coagulatōis: aut sunt
vehemētis glutinationis: aut sunt acute cauterisatiue: aut sunt medici
ne habentes ꝓprietatē ei⁹: aut sunt medicine aggregātes duas intētio
nes aut tres id est duos vel tres modos ꝯstrigēdi. Cōseq̄nt̄ declarat il-
lic exēplis illos modos dicēs. Medicine v'o stiptice sūt sic barba hirci ⁊ si
cut accatia ⁊ sicut balaustie ⁊ lentes ⁊ galle ⁊ sicut succus folioꝝ senticis
id est rubi ⁊ folioꝝ pirorū ⁊ folioꝝ citonioꝝ ⁊ virge pastoris. Infrigidā
tes v'o sunt sicut opium ⁊ canfora ⁊ semen iusquiami albi ⁊ semen lactu
ce ⁊ succus lactuce ⁊ salicis ⁊ aqua folioꝝ palme ⁊ alkakile id est grana
ti siluestris ⁊ arnoglosse oīa non decocta. Glutinatiue v'o sunt sicut pul
uis molendini ⁊ farina thuris. Cauterisantes aūt sunt sicut attramen
ta ⁊ colcathar id est attramentū citrinū. Et cum iste cauterisatiue ad-
ministrant̄ oꝫ vt administrētur cum cautela. Ipe nāq̃ faciunt euenire
crustam q̄ cum cadit attrahit deterius q̄ prius. Ille autē quibus inest
proprietas sunt sicut est stercus asini ⁊ aqua albedarogi id est ozimi flu
uialis ⁊ aqua mēte. Istū restringendi modū subticuit hic prin. ⁊ modū
compositū ex modis diuersis restringēdi fluxū vt bursapastoris plāta-
go arnoglossa sumach berberis frigore cōstringūt ⁊ stipticitate.
b Et retentio quidē ⁊c̄. In hac secūda parte exequitur de octo modis
retētionum p̄dictis. ⁊ primo de primo modo. Secundo de secundo ibi
[Et ea quidē] Tertio de tertio ibi [Et euacuationis q̄dem] Quarto de
quarto ibi [Et medicine quidē] Quinto de quinto ibi [Et stiptice quidem] Sexto de sexto ibi [Et viscose quidem] Septio de se
ptimo ibi [Et adurentes] Octauo de octauo ibi [Et e⁹ quidem]
¶ In prima particula p̄mo declarat exēplo retētiōem euacuatio
nis ꝑ attractionē diuersiuā sine alia euacuatione dicēs. ꝙ ē sicut
appositio ven
tosarū sine sca
rificatione su
per mamillas
vel s'b mamill'
vbi magis cō-
uenit eas ap-
ponere ad retē
tionē flux⁹ sup
flui sanguis a
venis matric̄.
Et hunc reten
tionis moduꝫ
q̄nto d' igenio
capl'o tertio sic
declarat galie.
Dū nimis mē
strua abūdaue
rint aut de vulua sanguis nō s'm mēstrua exierit cū ab iferiori ad
supiora deriuam⁹ ponētes magnā ventosam sub mamillis qd' ab
hypo. inuētū est. Sil'r sanguine multo de narib⁹ exeūte vētosa in
latere iducēda est: verūtñ si de nare effluxerit dextra ponēda ē sup
epar: si v'o de sinistra super splenē inducat̄: si aūt d' vtrisq̃ in epate
et splene magne ventose imponātur. Scd'o circa hūc modū reten
tionis notat vnū scʒ ꝙ ex attractiōib⁹ diuersiuis melior ē illa in q̄
est sedatio doloris partis de q̄ attractio fit. qr omis dolor exacuit
reuma tertio tegni. Et humores sibi attrahit veluti vētosa. prohi
bet igitur diuersionem vel anxiā ⁊ difficilem reddit eam.
¶ In secūda ꝑ quattuor exēpla declarat scd'ꝫ modū retētōis eua-
cuatōis. s. ꝑ diuersionē ad ꝯriū cū euacuatōe. Primū exēplum est
phlebotomia basilice ꝓpt̄ hoc. s. vt sanguis ex matrice fluens reti
neat̄. Scd'ꝫ ē retētio vomit⁹ ꝑ fluxū vētris siue spōtaneū siue ꝓuo
catū v'l ꝑ supi⁹ secessiuo pharmaco vel ꝑ iferi⁹ clysteri acuto v'l sup
positorio. Diuertūt̄ em̄ ad iferiora ꝑ fluxū vētris materie vomit⁹
q̄b⁹ ꝑdurabat. Tertiū ē retētio flux⁹ vētris ꝑ vomitū fcā siue a na
tura siue ꝑ artē data ꝑ os aliq̄ medicīa vomica. ¶ Sʒ arguet ali-
q̄s ꝙ id ē indecēs ⁊ iartificiale ⁊ aliq̄ mō de ore facere anū. Dic
p̄rio ꝙ nō qr nō q̄rit̄ ꝑ os eductio grossarū fecū sed hūoꝝ solū irri
tantiū expulsiuā intestinoꝝ. Dic scd'o ꝙ lʒ apti⁹ ⁊ cōuenienti⁹ cete-
ris paribus corrupti humores secessu purgentur q̄ vomitu ꝑ os:
potest tamē fieri in certis casib⁹ ꝙ plus expediat sursum q̄ deor-
sum eos educi. vt si fluēs humor choleric⁹ fuerit ⁊ intestina plaga
ta fuerint aut excoriata vel anus oppressus emorroidibus aut v'l
cerib⁹ aut ragadijs aut apostemate. Quartū ē retētio vtrorūq̃. s.
vomit⁹ ⁊ fluxus vētris cū ꝓuocatione sudoris qua pati humores
sursum cū vomitu v'l deorsuꝫ cū secessu labi diuertunt̄ ad extrema
corporis ⁊ foras exeūt sub forma sudoris. ¶ Attēde ꝙ gal. q̄nto
de ingenio capl'o tertio sic diuidit hūc modum retinēdi fluxum.
Fluxus a loco solito ad alia mēbra duob⁹ modis diriuat̄. Quo
rū vnus d' neruchatosis id est mutatio purgationis. Alter vero
nūcupatur antiphelesis id est ꝑ oppositū purgatio q̄ ab hypo. in
uenta sunt. Hec aūt vniuersal'r oī nimio fluxui vndecunq̃ sit sub
uenire vident̄. Sʒ prim⁹ euacuatiōis mod⁹ id est motio flux⁹ fiat
ad vicina loca. Alter v'o fiat ad opposita. Verbi gratia si sanguis
ab ore fluat mutandus est ad loca vicina sicut nares: si aūt ad op
posita mutari ꝯuenit fiat ad inferiorem partem. Et si sanguis ab
ano exierit vertatur ad vuluam vel ad superiora mēbra trahatur
qd' natura q̄nq̃ per se facit: hec gal. Et rursus paulo post exempli
ficans de vtroq̃ modo retētionis hui⁹ ait. Sil'r est faciendū in oī
materia in q̄dā corpis loca fluēte. Mutāda em̄ ē v'l ad vicina vel
ad opposita loca. Itē v'l'r dico māʒ ad vētrē fluētē ⁊ cū egestionib⁹
exeūtē ad vrinalē aditū vel mēstrualē mutādā eē. Sil'r q̄ ꝑ vrinā
vel menstrua egredit̄ ad intestina ē mouēda. Et si materia ad au
res v'l ad oculos aut in supiores oris ptes occurrerit mutetur ad
nares ⁊ cū mutabili purgatōe purget̄. Opposita vero detractio
sic efficiatur. Si materia iferi⁹ descēdat ad supiorē partē trahat̄
⁊ ecōtra: si aūt ad dextraꝫ moueat̄ ad sinistrā ⁊ econuerso. Itē de
exteriorib⁹ ad interiora: et de interiorib⁹ ad exteriora: hec gal.

Capitulum.XXIII.

¶ In tertia duob' exemplis declarat tertiū modū retētionis euacuationis scz hunc qui fit q2 ipsamet euacuatio iuuaꝶ. Primū est de fluxu ventris ex lubricitate stomachi vel intestinoꝝ ꝓpter humores malos viscosos adherētes eis labifacientes ante tps debitum id quod eis aduenit ex cibis ⁊ potibus. Qui quidez fluxus quādoq3 sanatur cū hierapigra coadiuuāte fluxū ⁊ educente viscosos humores ꝑ inferiora. q2 tollit causaz. Secūdum ē de vomitu exorto a materia grossa viscosa māsiua infixa circa os stomachi. Qui interduz sanaꝶ prouocato vomitu ⁊ aucto priori cum aliquo icisiuo dicte masie vt succo squille vel oximelle squillitico dato in potu cū aqua calida. Iuxta illō ꝑn. tertij. 13ª. trac. qnto caplo. 12°. Et vomit' abscindit vomitū cū est a materia. Sanaris eīn ex vomitu cū euomis illaz materiā ꝓpter egressionē eius cū vomitu: aut verbi gra cū aqua calida sola aut cū syrupo acetoso aut cū aceto aut cū aqua raphani ⁊ melle ⁊ que sunt illis silia. Ad intentōnē retentōis hmōi laudat prin. tertij. 16ª. trac. scdo caplo tertio myrabolanos ad restrictionē fluxus vētris dicens. Et multotiēs quidē sanat hanc lesionem sumere in potu myrabolanos citrinos. Ipsi eīn educūt cholerā ⁊ faciunt succedere ꝟtutem infrigidatiuaz facientem stipticitatē. Et mesue in suis simplicib' caplo de reubarbaro laudat ipz in disynteria dicēs. Et ē bona medicina disynterie ⁊ ꝓprie qd ex eo est bibitū cū succo plātaginis ⁊ pauco vino stiptico.

¶ Et euacuationis quidē iuuamētū est sicut stomachi ⁊ intestinorū mundificatio ab humorib' viscosis malis labifacientib' cuz pigra: ⁊ sic studiū qd adhibeꝶ ad os stomachi mundificandū cuz vomitu ꝓpter incisionem materie vomitus mansiue. ¶ Et medicine quidē infrigidātes liquidum congelāt: ⁊ orificia constringūt ⁊ coangustant. ¶ Et stiptice quidē medicine materiā coartant ⁊ canales constringunt. ¶ Et viscose quidez medicine oppilationes in canalium orificijs efficiunt. Que si fuerint acute et ficcatiue plus operabunꝶ illud ¶ Et adurentes quidē cortices efficiūt vt super canalis orificiū maneāt ⁊ ipm claudant ⁊ cōfirment. Sed tamē earum timetur impedimentū. Et hoc ē quoniā possibile est vt cortex rūpaꝶ ⁊ eradicetur ⁊ amplificatio foraminis augmentetur. Et ex adurentib' qdaz sunt i qb' existit stipticitas sicut attramentū: ⁊ qdaz in qb' nō sicut calx nō extincta. Et adurētes qdē stiptice sūt necessarie vbi est voluntas vt cortex sit fixus. Et alie sunt necessarie vbi est voluntas vt cortex cito cadat.

¶ In qrta declarat duos modos qbus medicine infrigidantes restringere solēt materias fluētes. Prim' modus ē cōgelando liquidū id est inspissando ⁊ ꝯpingendo massas fluidas: vñ ineptātur ad facilem fluxū ⁊ in locis suis fixiores permanēt. Secūdus modus est ꝯstringendo ⁊ coartando orificia ꝑ que materie exeūt et nō solum ipsa orificia: sz etiā vias ⁊ meatus ꝑ quos ipe effluūt. Nam frigidi est cōpingere ⁊ cōstringere tam humiditates ꝙ mēbra ducēdo partes earū a circūferentia ꝟsus centrū. Ad hāc intētionē iubet ꝑn. tertij qnta trac. prio caplo nono administrare in forma caputpurgij aquā in qua dissolutū est opiū. Et iteruz ibi ait. Et oz vt administreꝶ embroca multum cum aqua frigida. Et qñq3 necessaria est infusio vt sedeat hō in aqua frigida infrigidata cum niue donec viridia fuerint eius membra.

¶ In quinta declarat qliter duplici via medicine stiptice restringūt fluxus. Una coartando siue cōpingēdo materias fluentes. Altera stringēdo siue coadunādo canales ⁊ vias ac orificia ꝑ qs ipse effluūt. Ad hanc intētōnem laudat gal. qnto de ingenio ca°. quīto medicinas stipticas in fluxu sanguīs ex fissura vene dicēs. Si fluxus sit ex fissura magne venē ⁊ fortiter emanet necesse ē vt curetur stipticis medicinis sicut balaustia hypoqstidos sumach succo acerbaꝝ vuaruz accatia galla immatura ⁊ corticibus malorum granatorum. Si autem de vena parua fuerit ⁊ sanguis paulatim exierit ꝯstringatur ex puluere thuris corticib' cypressi terra sigillata fructib' egyptie spine croco ematice ⁊ silib': hec ille.

¶ In sexta dicit primo ꝙ medicine viscose faciunt oppilationes in orificijs canalium per que materie exeunt ⁊ per istum modum restringūt fluxus. Secundo dicit ꝙ si iste medicine cuz sua viscositate acute fuerint ⁊ desiccatiue plus operabuntur illud videlicet fluxuum restrictionem. ¶ Et circa id attende ꝙ medicina viscosa glutinatiua est q inuiscatur in poris ⁊ foraminib' iuiscatione difficilis dissolutionis. Et sunt sine mordicatōne. ⁊ duarum specierū. Una eaꝝ est cui' substātia est terrea sicca actualiter sicut sunt medicine que sunt ablute ablutiōe superflua sicut amilum ⁊ tuthia ⁊ cerusa ⁊ calx ⁊ climia ⁊ bolus q apportatur de crete ⁊ chimolea ⁊ similiter candasurum: ⁊ est hordeum romanum: ⁊ terra stelle ⁊ cinis eorum qui lauant pannos. Et secunda est cōposita ex substātia aquosa ⁊ terrea ⁊ aerea simul ⁊ viscosa sine dubio sicut oleum dulce ⁊ albumē oui ⁊ pars cascata lactis ⁊ pinguedo porci vt ait serapion ꝑmone qrto suorum simpliciū caplo de medicina glutinatiua ⁊ oppilatiua. Et gal. qnto de ingenio caplo quarto ait. Si vena nō sit ex pulsatilibus poteris sanguinē absq3 ligamine retinere cuz quibusdā medicinis sāguinez stringentib': quibus laudabilior est viscosa ⁊ colatiua id est cōglutinatiua sicut gumme cocte ⁊ subtilissimus puluis molendini ⁊ gisasteron id est terra similis gipso.

¶ In septima dicit pⁱmo ꝙ medicine adurentes que caustice dicuntur ⁊ cauterisatiue faciunt cortices super orificia canalium per que materie exeunt fluxu immoderato. Et generatio talium corticū ad hos fines qritur vt dicti cortices super orificiū canalis maneant ⁊ ipm claudant ac etiam confirment taliter vt ab hoc nihil vltra effluat. Et istos cortices quos vrendo efficit ardor medicine vocant chyrurgi crustas ⁊ escaras. Secūdo dicit ꝙ magnum timetur ipedimētum seu nocumētum ex applicatōe medicinarum adurentium super os canalis ad sistendum fluxū. Quia possibile ē vt cortex rūpatur ⁊ eradicetur vel casualiter ex aliquo motu in somno aut vigilijs vel vt per se cadat priusꝙ foramen cōsolidetur ⁊ vt augmentetur amplificatio foramis prioris: quapropter redibit fluxus effrenior ꝙ pri' fuerat ⁊ frustra patiens sustinuerit dolores maximos inquietudines ⁊ debilitates quos intulit ei medicina caustica. Tertio dicit ꝙ adurentium medicinarum quedam sunt stiptice sicut attramentum: alie non stiptice vt calx non extincta. Quarto dicit ꝙ medicine adurentes stiptice necessarie sunt vbi queritur ꝙ cortex ab eis ardore inductus fixus permaneat diuturno tempore vt in fluxu sanguinis impetuoso. Quia hec medicine duplici virtute fluxum cohercent scz caustica qua corticem generant qui est velut ostiuz quo foramē vene clausum obseratur ⁊ stiptica etiam q solute partes vel coadunantur vel sibi approximant. Sed adurentib' nō stipticis vtimur vbi ē voluntas ꝙ cortex illatus ab his cito cadit vt in adustione carnis male vlcerum vel callositatuz oris fistularum vel apertione iam maturorum et saniosorum apostematum dum pusillanimis patiens non sinit illa ferro aperiri. ¶ Attende primo ꝙ in constringendis fluxibus imoderatis non est properandum ad cauterisatiuas medicinas: immo prius oms alie vie tēptande sunt velut tutiores. Huius causam reddit gal. quinto de ingenio capitulo quarto dicens. Eorum vero que cortices faciūt nullam carnem generabunt. Cumq3 cortices ceciderint fluxus sanguis maior ꝙ ante fuerat existet. quia cortices illi non sunt nisi quoddam corp' quod est super venam ⁊ versus illam que modice incense sunt sicut caro cuius ignis extinguitur ea nondum cocta existente. ideoq3 cuz caro vulneris eiusdem minuatur ꝛm ꝗtitatem illorum corticum locus quodāmodo inanitus erit vnde plurimum contingit incessabilis fluxus sanguinis corticibus abscisis. Igitur qui artificialiter vult operari primitus oia sanguinis fluxū sedātia inquirat: deinde eligat ea que secure et preter vllam molestiam sanguinem constringunt: hec gal. ibi. ¶ Attende secundo ꝙ raro vel nunꝙ medicus cogitur cauterijs vti nisi in fluxu sanguinis ex corrosione vel putrefactione. Teste gal. qui vbi supra ait. Uerum ignoro locum in quo coacti rem incensiuam vl' ignem imponamus nisi dum sanguis exierit propter rosuram vel putrefactiōem. Unde cum totum membrum in quo putrefactio est inciditur vtile est vt incidatur cum igne aut cum medicina incensiua. Propter hoc in virēdorum ⁊ ani passiōe coacti cū medicina incensiua vel foco festinam' co ꝙ putredo in his locis festinat. Causa est quia calor naturaliter eis dominatur ⁊ sunt vie superfluitatum exeuntium. ¶ Attēde tertio ꝙ medicine adurentes que administrantur pro retentōne sanguinei fluxus debent esse stiptice. Iuxta illud Galieni ibi. Incensiua tamen medicina non solum absolute sed calida. bonum enim est vt sit stiptica sicut est calcithcos vitreolum calcantum: hec etiam aliquando incenduntur

aliquādo non. Medicamen vero quod fit ex calce viua fortius ceteris est: non tamen stipticum est: vnde cortices quos generat sup vulnus cito cadēt. Hi vero quos illa alia generāt morātur super vulnus inuiscata. ideoq; laudabiliora. corticibus eñi super ora vulneris morantibus caro festinabit priusq̄ꝫ cadant. Idcirco non festines eos auferre eo ꝙ dubium ē quin sanguinis fluxus ipsis ante tempus ablatis reparetur. Non debent igitur situari nisi in illis locis ī quibus necessarium est ignem propter eorum putredineꝫ apponi quam passiōeꝫ omnes medici vocāt rependo māducās: hec galienus.

¶ Et eius quidem que fit strictura: alia est cū clausura foraminis ⁊ coartatione ad hoc vt ipsi⁹ partes in vnū conducātur sicut stringitur illud qđ est supra cubitum cum phlebotomator in basilica errans percutit arteriam: ⁊ alia est que fit oppilatione orificij vulneris ⁊ clausura vie euacuati sicut cum pilos leporis ī vulnus po-

¶ In octaua distinguit duos modos retentionis euacuationis per stricturam. Unus fit cum clausura et coartatione foraminis id est meatus canalis seu vie per quam materia fluit ⁊ ad exitum tendit. Coartatione inquam vsq; ad hoc ꝙ partes canalis conducantur in vnum ⁊ claudatur via. Sic stringitur fluxus sanguineus ex arteria in brachio percussa loco basilice minutoris errore forti ligatura supra cubitum taliter stringente corpus arterie ꝙ sanguis per eam fluere non potest. Iuxta illud gal. quinto de ingenio capitulo quarto. Si autem fissura fuerit in vena pulsante sanguis non poterit stringi nisi duobus modis: aut forti ligamento: aut cū incisione venam per mediū separante. Scđs mod⁹ retinendi euacuationem cum strictura est qui fit oppilatione orificij vulneris et clausura vie eius quod euacuatur: vel tenendo digitum super os vulneris donec sanguis illic coaguletur ⁊ foramen claudat: vel imponēdo ori vulneris ⁊ ligando desuper aliquid restringens ⁊ glutinatiuum vt pilos leporis prius infusos in albumine oui. Deinde inuolutos in subtili puluere thuris ⁊ aloes. Istos quidem modos retinendi fluxus ꝑ constrictionem gal. meminit quinto de ingenio capitulo tertio dicens. Dico ergo ꝙ ea quibus ora fissurarum continentur multa sunt: ligamēta videlicet quibus vene per quas sanguinis exit⁹ fit ligantur. digiti quoq; venam sustinentes ⁊ ligamentum in toto membro fissure existēs. Sꝫ tamen licet istud ligamentum non fit velut id quod venas circundat iūgit tamen vtrasq; extremitates fissure corporis etiā quod super eas est. Ideoq; dicimus istud esse vnum ex constringentibus sanguinem: hec ille. Et circa hos modos notat gal. capitulo nūc dicto ꝙ indolorose ligatura fiat ⁊ os vulneris superius maneat. Ait enim ibi. Preter hec etiā membrum vbi fit fissura opportuna compositione ponatur. Et hoc dupliciter. Uno modo videlicet vt dolor non generetur. Alio modo vt os fissure superius existere valeat. quia si fissura versus inferiora sit aut dolorem habeat sanguis ipso quoq; iam cessato ⁊ constricto manabit: vnde oportet vt hec duo in memoriaꝫ habeas. Cōsequenter ibidem fluxū restringere digito docet. Item inquit si sanguinem ab aliquo fluere videbis eo ꝙ vena est fissa. Primo digitus in loco fissure īponēdus est: deinde paulatim eam cum digitis constringe sic vt nihil doloris inferatur. Propter hoc enim tria efficiuntur. Unuꝫ quia fluxus cessabit ⁊ eo constricto pars quedam illius sanguinis coagulabitur ⁊ dura efficiet viā oppilans. ¶ Attende ꝙ gal. fere oēs modos restringendi fluxū hic a ꝑn. tactos quinto de ingenio capitulo quīto refert ad tres dicēs. Dico igitur sanguinem vene non posse constringi nisi aut materia ad eum veniens cesset: aut fissura vene claudatur ⁊ oppiletur: aut ⁊ materia cesset ⁊ fissura claudatur. Deinde declarat primum modum dicens. Fluxus autem materie cessat: aut veniente syncopi: aut cum materia ad opposita loca extrahitur: aut cum de vno loco ad alium mutatur: aut cum totū corpus refrigeratur maxime membrum fissure. Unde fm hanc rationem sanguis vna potatione aque frigide restringetur. Similiter si aceto mixto fissura infundatur vel ex aqua frigida: aut pontico vino: oībus etiam stipticis ⁊ oppilatiuis. Postea declarat scđm modū. Iteꝫ fissura oppilatur: aut per se cum partes eius restringentur: aut cum fissura corrugatur: aut cum refrigeratur. aut cum ex ligamine constringet. Ligamen autem fit in toto membro fissure aut in sola fissura. Oppilatur fissura aut ex aliquo interiori aut exteriori. De interiori vt sanguine in ore eius coagulato. De exteriori sicut excellere leporino lana lichinio ⁊ spongia atq; corticibus super vulnus existentibus ac medicina viscosa ⁊ oppilatiua. Itē aliqñ oppilat ex aliq̄ parte sui mēbri: hec gal.

c Dicemus ergo ⁊c̄. In hac parte tertia capl'i istius primo agit de cura fluxus sanguinis ex apertione nimia orificiorum venarū. Secundo ex ruptura vene ibi [Et si ex ruptura] Tertio ex vene corrosione ibi [Et si ex corrosione] Et ex hoc inuit tres esse species fluxus sanguinei. Quorum primus dicitur anastomasis: cum ora venarum virtute amissa apertiora effecta sanguinem effundunt.

nim⁹. Dicemus[c] ergo ꝙ si sanguinis cursus ex apertione orificiorum venaruꝫ fuerit stipticis medicabitur vt orificia ipsarum oppilentur. ¶ Et si ex ruptura fuerit stipticis glutinosis sicut terra sigillata. ¶ Et si ex corrosione fuerit eo ꝙ carnem nasci facit cum eo quod corrosionem abstergit.

Secūdus dicitur rixis id est eruptio seu scissura vene. Tertius vero dyabrosis dicitur id est corrosio aut comestio vene. Iuxta illud metricum Dyabrosis venas corrodit: rixis easdem Scindit: anastomasis has aperire facit. Gal. autem quinto de ingenio capl'o secūdo diuidit aliter fluxum sanguis: ⁊ modis iā dictis addit modum alium quo sanguis resudat plusq̄ꝫ oporteat a tunicis venarum. Ait enim ibi. Sanguis de venis ⁊ arterijs egreditur. aut quia extremitates earum aperiuntur: aut quia pellicule earum scinduntur: aut quia desudant sanguinem. Pellicule autem scinduntur vel per incisionem vel per fracturam vel per fissuram vel per rosuram. Extrema aperiuntur aut per venarum defectōnem aut quia multus sanguis ad ea subito manauerit aut quia aliquod acutum exterius ea tetigit. Sanguis autem ab eis desudando emittitur per raritatem suarum pelliculārum ⁊ sanguinis subtilitatem: ⁊ aliquando quia ora subtilium venarum aperiuntur: hec gal. Princeps vero plures alios modos sub dictis cōtentos ⁊ ad eos reducibiles refert quarti q̄rta trac. 2°. ca°. 13°. dicens. Iaꝫ scitum est in libro primo ꝙ sanguis egreditur a venis. Et nō egreditur nisi aut propter apertionem orificiorū earum: aut propter debilitatem in venis: aut ꝑpter vehemētiā repletōis: aut ꝑpter motum fortem vsq; ad vocem ⁊ saltum: aut propter vaporem accidentem venientem deforis: aut propter disruptionem earum et ipsarum incisionem per causam primitiuam incidentem contundentem: aut propter causam corrodentem interius: aut vehementiam motus cum repletione: aut propter resudationem ab eis ꝑpter raritatē accidentem corpori venarū ⁊ panniculo earū.

¶ In prima particula dicit ꝑn. ꝙ si fluxus sanguinis immoderatus prouenerit ex apertione orificiorum venarum stiptica ministranda sunt vt orificia venarum nimis aperta per ea oppilētur. Et iste medicine inquit serapion in aggregatore sermone quarto capl'o de medicina constrictiua orificiorum venaruꝫ sunt ille quarum substātia est terrea grossa: ⁊ virtus prima est frigida: ⁊ sapor stipticus sine admixtione mordicationis. Et sunt sicut balaustia galla psidia hypoquistidos solatrum accatia acetosa ⁊ secus sumach: hec ille.

¶ In secunda dicit ꝙ si fluxus sanguinis immoderatus sit ex ruptura vene vel fissura ipsius medicinis stipticis glutinosis medicandus est sicut terra sigillata. Stipticis quideꝫ gratia restrictionis. Glutinosis vero gratia reiunctionis partium vene ⁊ consolidationis. De istis medicinis ait ꝑn. quarti quarta tractatu secū do capitulo quartodecimo. Medicine vero retinentes cuꝫ glutinatione sunt sicut gipsum ablutum ⁊ glutinum decoctum ⁊ amilum ⁊ puluis molendini ⁊ gumme ⁊ thus ⁊ resina. ⁊ iterum passe de vuis ipsis.

¶ In tertia dicit ꝙ si fluxus sanguinis superfluus ex corrosiōe vene acciderit curandus est medicamine quod abstergit corrosiōeꝫ id est corrodentem materiam ⁊ carnem nasci facit. Ad hanc intē tionem ait ꝑn. quarti quarta tractatu tertio capl'o de curatiōe vlcerū corrodētiuꝫ. Amplius melior curatio eoꝝ est administratio stipticorum exiccātium infrigidātium sicut cortices granatorum ⁊ lētes ⁊ folia masticis ⁊ semē rosarum ⁊ spina egyptiaca ⁊ grana myrti. ⁊ embroce haruꝫ medicinarum: ⁊ cofortētur huiusmodi cū alumine ⁊ similibus. Et silr emplastratio cum folijs acetose et ramis eius bullitis cum vino. Et emplastratio cum bolo armeno cōfecto cum aceto: aut syrupo acetoso: aut cucurbita sicca adusta: aut arnoglossa cum sanich id est hordeo fracto: aut folijs oliuarum: hec ille.

¶ De medicatione oppilationis. Capitulum. XXIIII

O Ppilationes aūt ⁊c̄. In hoc capl'o primo agit de causis oppilationū. Scđo de curis earū penes diuersitatez suarū causarū ibi [Et multorū] Tertio de cautelis seruandis in subtiliatione grossi ibi [Oportet autē] Quarto cōparat oppilatiōes adinuicez in malicia ⁊ notat vnum circa curā earū ibi [Et ex oppilationibus]

a In prima pte īnuit q̄ tres sunt cause oppilationuz pororū viaruz canalium corporis ⁊ cōcauitatū. Pria ē humor grossus: qui sua grossicie fix' in his permanet. Et sub grosso humore intellige alia grossa sicut cibos grossos et chilos grossos et grossas feces ⁊ lapides aut porros aut excrescētias alias ab eis. Scđa ē viscosus hūor: q̄ sua viscositate meatuū ⁊ cōcauitatū parietib' heret ad instar glutinis seu tenacis cole. Tertia est multitudo hūorum: cui nō sufficit expulsiua vtus plene dn̄ari neq̄ digestiua vel assimilatiua sicut in plectoricis: qui qn̄q̄ subitanea morte intercipiunt multitudine humor͡ oppilati ⁊ suffocati. ¶ Attēde q̄ gal. decio de ingenio capl'o scđo facit diuisionē causarū oppilationis bimēbrem dicēs. Oppilatio aut fit ꝓpter q̄titatē humor͡ ⁊ materiei si sit multa: vel ꝓpter qualitatē si sit viscosa. Et hic sub viscosa grossā intelligit vel cōprehendi vult sub scđo mēbro qđ qualitate oppilat. Sed scđo morbi capl'o octauo multas specificat alias causas oppilationis vbi agit de accidētibus in cōcauitate ⁊ ī via dicens. Aliqn̄ fiunt vulnera in interiori sup̱ficie concauor͡ membror͡ quib' postea solidatis quedā pars ꝯcauitatis oppilat̄. Aliqn̄ quoq̄ cōtingit ex carne superflua illic nascēte aut ex duro apostemate vel calido. Silr̄ ꝯtingit ex humoribus grossis vel viscosis ⁊ ex lapide ⁊ sanguine coagulato aut ex mēbro eam oppilante vel cōprimente aut ex corpe extrinsec' accidēti. Idē fit si cū stipticis cōstringātur aut ex frigidis coadunētur aut ex siccis exiccent̄. Nam ex his oib' via ⁊ foramina mēbror͡ angusta efficiunt̄: hec ille. Nono vero de īgenio capl'o prīo sic assignat causas oppilationis vt hic assignātur dicens. Causa oppilationis sunt humores multi aut grossi vel viscosi.

b In scđa pte prīo agit de cura oppilationū penes suas causas Scđo de differētia inter grossum ⁊ viscosum ibi [Et tu q̄dem] Tertio de cā q̄re grossum eget subtiliatōe ⁊ viscosum incisiōe ibi [Et grosso q̄dez]

¶ In prīa particula dicit prīo q̄ malicia oppilationū ex multitudine sola humor͡ sine alia cā scz sine grossicie eorū ⁊ viscositate remouet̄ statim eductōe eor͡ a corpe per phlebotomiā vel p̱ fluxū ventris. Per phlebotomiā quidē si dicti hūores equaliter aucti fuerint vel solus sanguis multitudine peccet vel alij humores multitudine peccent ⁊ cū sanguie vehemēter mixti fuerint. Sed per fluxū vētris si multitudine alij hūores a sanguine peccēt ⁊ non fuerint sanguini p̱mixti. Gal. vero decio de ingenio capl'o scđo postq̄ sic diuisit oppilationē. Oppilatio aut fit ꝓpter q̄titatem humorū ⁊ materie si sit multa vel ꝓpter qualitatē si sit viscosa. subdit. In multa phlebotomia necessaria erit. Et de pharmacia vel fluxu vētris nihil ibi loquit̄. q2 p̱ multitudinē humor͡ solā forte ibi plectoriā intēdit cui ꝓprie debet̄ phlebotomia Scđo dicit q̄ si hūores oppilātes grossi fuerint indigebūt resolutiuis. i. subtiliatiuis priusq̄ educant̄ p̱ fluxū vētris vel vt nō āpli' sua grossicie meat' oppillēt. Nā male obediūt pharmaco trahenti neq̄ ipsi cessant ab oppilatōne donec mediocrit̄ subtiliati sint. Tertio dicit q̄ si hūores oppilantes fuerint viscosi indigebūt his que incidāt ⁊ separēt eos a sup̱ficie cui adherēt ⁊ inuiscātur. Et maxie si subtiles fuerint cū viscositate sua. q2 ꝓfundi' penetrāt ⁊ ītimi' oppilāt subtiles q̄ grossi. Hec eadē vndecio de ingenio capl'o septio gal. īnuit dicēs. Humor͡ multitudo s̄m q̄titatē ostēdit purgationē viscositas et grossicies s̄m qualitatē curationem eor͡ per cōtrarium indicat.

¶ In scđa dic̄ q̄ iaz scita ē differētia iter grossuz ⁊ viscosum in hūorib' corpis p̱ sitītudinē cor͡ cū reb' extriscis nobis manifestis. Nā grossū ē sicut lutū ⁊ viscosuz sicut glutē liq̄dū. Differētia ḡ in hūorib' nr̄is inter grossum ⁊ viscosuz ē sicut differētia iter lutū ⁊ gluten liq̄dū. Et ē triplex. Prima ē q̄ ptes glutinis vehemēter sibi cohe rēt ⁊ luti nō. Scđa ē q̄ glutē est ꝓtrahibile ad lōginquūz sine sui scissura: lutuz vo nō. Tertia ē. gluten fortiter inuiscat̄ illi qđ tāgit seu p̱ieti b' sui ꝯtinēt̄: lutū vo nō. ¶ Attēde q̄ aristo. q̄rto metheoror͡ trac. 3. ca. 10. sic declarat naturā viscosi. Viscosū aūt ē cū trahibile āt hūidū exn̄s molle fucit. tale aūt fit cōcathe natiōe. q̄cunq̄ velut cathene cōponunt̄ corpor͡: hec em̄ p̄nt ad multū extēdi ⁊ ꝯuenire: q̄cūq̄ aūt nō talia fragilia. Gal. vo vndecio de ingenio capl'o. 7. notificās differētiā grossi ⁊ viscosi p̱ sua ꝯ̄ria aliđ īponit arist. dicēs. Grossis hūorib' subtiles sunt ꝯ̄rij: ⁊ viscosis mūdificantes ⁊ lauātes ⁊ hoc s̄m me. Alij vo dicūt viscosos idē eē qđ duros: ⁊ subtiles eis eē ꝯ̄rios. Eodē mō arist. viscosum appellauit duruz: ⁊ ꝯ̄rium ei molle. Sz si naturā viscosi p̱scrutaueris videbis illud inuiscari ⁊ annecti rei in qua ponit̄ ⁊ ab ea non facile separari: hec galienus.

¶ Et grosso quidem resolutiuū est necessariuz ideo vt ipsuz attenuet: ⁊ ipsius expulsio fiat facilis. Et viscoso incisiuū est necessarium. ideo vt inter ipsum ⁊ id cui adhesit penetret: ⁊ inter ea separationem faciat: ⁊ vt ipsum in parua secet frusta. quoniā viscosuz oppilat propterea q̄ adheret: et propter suarum partiū cōtinuationem. Oportet autem vt in resolutione grossi a duabus cōtrarijs caueat̄ reb'. Quarū vna ē resolutio debilis q̄ ī raritate materiei augmētū efficit ⁊ ipsi' locū augmētat: ita q̄ ad resolutōem nō p̱ueniat q̄re oppilatōez augmētat. Et alt̄a ē resolutio fortissima a q̄ ei' subtile fit vapor: ⁊ spissum ipsi' fit lapis.

¶ In tertia dicit prīo q̄ resolutiuū id ē attenuatiuū seu subtiliatiuum pharmacum est necessariū grosso hūori oppilanti ꝓpter attenuare ip̄m ⁊ facilitare expulsionē ei'. Scđo dicit q̄ medicina incisiua iō necessaria est viscoso hūori oppilāti vt penetret ⁊ separatōez faciat iter illū hūorē ⁊ membri superficiem cui adheret. et vt ipsa incidat humorem viscosum in partes minutas. Nam viscosus hūor ꝓpter duo oppilat. Primū est fort̄ ei' inuiscatio cū mēbro in q̄ ē. Scđz ē fort̄ adhesio seu ꝯtinuitas p̱tiū ipsi' nō permittēs vnā sine alijs labi. Id nos p̄docuit gal. 3° . tegni dicēs. Est aūt enfraxis id ē oppilatio ex hoc gn̄e egritudinis. hec siq̄dez a glutinosis ⁊ pinguib' facta hūorib' vnā quidē ⁊ eandē intētionē hn̄s cōtrariā passioni enfraxis. Eāc vo salubres riptica. i. abstersiua ⁊ icidētia pharmaca. Et hali in cōmento ait. Sup̱fluitas grossa ⁊ viscosa inuiscat̄ ⁊ ꝯculcat̄ in meatib' ⁊ ꝯcauitatib' ⁊ oppilat eas ⁊ ꝓhibet illud qđ currit in eis. Et ꝓpt̄ illud ē tua ītentio ap̱tio meatuuz. Et ap̱tio meat' ex sup̱fluitate grossa ⁊ viscosa ē cū medicinis q̄ incidūt grossitudinē superfluitat̄ ⁊ subtiliāt eā: q̄re destruit̄ ei' viscositas. Et manifestū ē vt sit in eis sup̱fluitas abstersiōis vt abstergāt illđ qđ ꝯcultatū ē ex ea ī meatu: hec ille.

c In tertia pte p̄ncipali p̄mo nos īstruit vt ī resolutiōe materie grosse nobis caueam' a duob' incōuenientib' quodāmodo sibijnuicē ꝯ̄rijs. Primū ē resolutio debil̄ ⁊ incōpleta: q̄ materiā grossam rarificat ⁊ dilatat ⁊ maiorē locū occupare facit. vn̄ subseq̄tur oppilatōis augmentū ⁊ forsitā dolor extēsiu' qui nō erat ante faciēs accurrere nouos hūores. Scđm ē resolutio superexcedens seu fortissima q̄ p̱tes subtiles materie grosse sub forma vaporis resolute abeūt ⁊ spisse remanēt dure sicut lapis. Juxta id gal. libro de apostematib' ad glauconē capl'o. 5. Si q̄dē igit̄ q̄s fortiter dyaforātia squirrosim patiētib' corpib' afferat pharmaca manifestā diminutōez operās squirro tp̱e breui sperabit de totali curatōe: nō vo ignorās q̄m hui' mō curatōis reliq̄a passiōis insanabil̄ fit. Dyaforata em̄ ei' subtiliori p̱te humiditate reliq̄ exiccata lapidea p̱ficit̄. Igit̄ nō oz fortit̄ siccare sq̄rrosatā p̱ticulā debēs curare pharmacū: sz caliditatē q̄dē hr̄e tepidā: hūiditatē aūt nō mltā neq̄ omīfariā nimiā. Superexcellēs em̄ hūidū neq̄ oīno dyaforisat. Modicā aūt hn̄s hūiditatē exiccat forti' q̄ ꝯuenit: hec ille. Et ītelligas hec de grossis humorib' vbicūq̄ fuerit siue in īteriorib' corpis p̱tib' siue ī exteriorib' siue

collecti sint ad apostema siue nō collecti: ⁊ de medicinis resolutiuis tā int⁹ ꝙ̄ extra corpi adhibit. Scd̄o ex dictis īfert ꝙ cū fort resolutio necessaria ē vel q: materia in ꝓfūdo sita ē ⁊ ī mora ipsi⁹ īminet timor: vel q̄a infcta ⁊ rebellis ē inobediēs resolutōi: vel q: in dēso mēbro ē vix penetrabili: medicia resolutiua fortit resoluēs iuuāda ē cū medicia lenificatiua ṽbe subtil' sine grossicie: ne resolutōni per hāc obuict: imo sit ī ea tēpat⁹ calor resoluere adiuuās totaȝ māȝ q̄ fit oppilatio. Et id latius decla⸗rat q̄rti. 3ª. trac. 2. ca° de cura duri apat dicēs. Et fit icisio sup illud qd̄ resoluit ⁊ lenit sil' ⁊ nō curet aliq̄ materia cū eo qd̄ resoluit ⁊ exiccat. qm̄ illud ꝑducit ad vehementiā lapideitatis propter exiccatiōem grossi ⁊ resolutiōem subtilis. Et oȝ vt ponant curatōi ei⁹ due reuolutiōes scȝ reuolutio resolutiōis cuȝ lenitate cū eo qd̄ nō exiccat plurimū: ⁊ reuolutio alia lenificatōis: hec p̄n.

Cū ergo fortis resolutio est necessaria iuuetur lenificante subtili cū materia in qua nō sit grossicies: ſȝ sit in ea calor tēperatus qui iuuet in resoluendo totum illud quod est oppilatiuū. Et ex° oppilationibus quidē peiores sunt oppilationes venaruȝ. Et deteriores eis sunt ille que sunt ī arterijs. Et adhuc peiores eis sunt ille que in membris existunt principalibus. Ergo cum in aperitiuis stipticitas ⁊ subtilitas coniungentur erit meli⁹ qm̄ stipticitas remouebit a mēbro subtiliatiui grauamen.

¶ De medicationibus apostematum. Capitulum. XXV.

Applicent igit primo lenitiua q̄ remolliāt materiā: vt adeps anseris medulla cerui malue bismalue radices lilij faria lini bdelliū storax galbanū amoniacū. Deinde applicent resolutiua sicut camomilla mellilotum pitaria cucumer asinin⁹ oleū antiquū vel de kerua vel de raphano vel de vrtica vel origanū vel calcamētū ⁊ hysop⁹ ⁊ silia. aut admisceant ⁊ vna applicent resolutiua cū lenitiuis.

¶ In q̄rta dicit p̄io ꝙ oppilatiōes venaꝝ sunt peiores oppilatōib⁹ alioꝝ mēbroꝝ vt oppilatōib⁹ stomachi vel ītestinoꝝ vel nariū vel poroꝝ mēbroꝝ. P̄io q: ꝓhibēt in toto aut ī pte mēbra nutriri eo ꝙ nō sinūt sanguinē ad hec accedere. Scd̄o q: faciūt sanguineȝ eis missuȝ regurgitrare ad epar: vbi ꝯculcat ⁊ oppilat ip̄m sua multitudine aut putrefit aut adurit. Tertio q: sunt distātiores a loco medicinarū siue exteri⁹ siue interi⁹ admistrataꝝ. Scd̄o dicit ꝙ oppilatōes arteriarū sunt peiores oppilatōib⁹ venaꝝ nō pulsatiliū. P̄io q: ꝓhibēt spūs vitales ⁊ arrialeȝ sāguinē ad mēbra trāsire ī toto aut ī pte: sine q̇b⁹ nec viuificari nec nutriri p̄nt. Scd̄o q: ꝑ eas sāguis arterial' recurrere cogit ad cor aut v̇sus cor vbi ꝯculcat ⁊ putrefit aut adurit. Tertio q: vix sanari p̄nt ꝓpter difficultatem adit⁹ medicinaꝝ ad eas ratōne duplicitatis ⁊ densitatis suarū tunicaꝝ. Quarto q: vie medicinaꝝ aperitiuaruȝ ad eas interi⁹ sumptarū ē valde longinq̄ fitq; ad eas transit⁹ ꝑ mediuȝ cordis. Tertio dicit ꝙ pessime oīm oppilationuȝ sunt ille q̄ occupāt mēbra p̄icipalia videlȝ cor epar aut cerebrū. Primo q: nocumēta harū sūt mēbris vniuersis ⁊ toti corpi: eo ꝙ ꝓhibēt liberū influxū suoꝝ spirituum ⁊ suaꝝ v̇tutū ad ea regēda. Scd̄o q: aliq̄ ex eis ꝓhibēt accessuȝ nutrimenti ad ea vt q̄ sūt in venis ꝑ q̄s alunt. Tertio q: aliq̄ ex eis ꝯculcāt in ip̄is p̄icipalib⁹ mēbris sanguinē ⁊ spūs q̇s mittere deberent ad singula mēbra. Ut in corde sanguinē ⁊ spūs arteriales: ⁊ ī epate sanguinē ⁊ sp̄s venales: ⁊ ī cerebro etiā spūs aīales q̇b⁹ incēdunt hūores coꝝ vl' suffocat calor nālis ⁊ īpediunt ꝓp̄e opatōes mēbri p̄icipalis ⁊ spirituū transit⁹ de vētre in vētrē in corde ⁊ cerebro. Quarto q: retinēt aliq̄ ex eis superfluitates in principalib⁹ q̇bus sordidatur purū qd̄ in eis est ⁊ impediūtur eoꝝ opera vel putrefit sanguis. Quīto quia vix ad eas soluēdas in corde ⁊ cerebro pertingere potest medicine virtus subtiliatiue ⁊ aperitiue per os adhibite: tum ex vie lōgitudine: tum q: plurimis circūdantur vndiq; defensaculis ꝓprijs: ⁊ periculū est adhibere fortia principalibus mēbris. Quarto infert ex dict ꝙ quādo stipticitas id est stiptica virtus ⁊ subtilitas id est virtus subtiliatiua coniūgentur in medicinis aperitiuis oppilationū erit melius ꝙ̄ si medicia daret pure aperitiua ⁊ subtiliatiua sine stipticitate precipue si oppilatio fuerit in mēbris principalib⁹. Quia stipticitas remouebit a mēbro subtiliatiui grauamē id est probibebit ne medicina subtiliatiua ⁊ resolutiua sua resolutione dissoluat virtutem mēbri. ⁊ induret fortiter aut lapidificet oppilātes hūores aut subtiles partes ipsiusmet mēbri oppilati resoluat vt sepe cōtingit in epate ⁊ splene. Juxta illud mesue distinctōe secunda summa p̄ia capl'o tertio. Res vero stiptica medicinaꝝ oīm v̇tutes ⁊ operatōes felicitat. cōfortat eīm cor ⁊ stomachū ⁊ corp⁹: ⁊ sedat aīaȝ a subuersiōe ⁊ nausea: ⁊ acuitatē frangit ⁊ inflāmationē ⁊ opponit medicine cui⁹ ꝓprietas est ap̄ire venas ⁊ ei q̄ est superflue attractionis. Et vniuersaliter q̇dem medicinis oībus associata earum operationes incolumitat: hec ille.

a Postematuz a quedā sunt calida ⁊ quedā sūt frigida fluxa: ⁊ quedā sūt frigida dura. ⁊ ea iā diximus. Et ipsorū quidem cāe aut sunt primitiue: aut antecedētes. Et antecedētes quidē sunt sicut repletio. Et primitiue sunt sicut casus ⁊ percussio aut morsus. Quedam v̇o que sunt ex causis p̄mitiuis q̄nq; cum corporis repletōe se representant: ⁊ quādoq; eueniunt cuȝ eq̄litate humorū. Et ea que sunt propter causas antecedentes aut p̄mitiuas cū repletione corporis representata aut sunt ī mēbris q̄ p̄ncipalib⁹ vicina sūt eis sicut euacuatoria aut nō sūt.

¶ De medicationib⁹ apostematum. Capitulū. XXV. a Postematuȝ q̄dam sūt ⁊c. In hoc capitulo p̄mo diuidit apostemata penes suas complexiones causas ⁊ loca. Secundo agit de cura apostematū extrinsecorum non existentiū in emūctorijs principalium mēbrorum ibi [Et si nō sūt]. Tertio de cura existentiū in emunctorijs ibi [Si vero membrum] Quarto de cura apostematū durorū ibi [In apostemate aūt duro] Quinto de cura apostematum inflatorum ibi [Inflata vero] Sexto de cura apostematū vlcerosorum ibi [Ex apostematib⁹ preterea] Septimo de cura apostematū occultoꝝ ibi [Occultoꝝ aūt apatuȝ]

a In prima parte dat quattuor diuisiōes. Prima est hec. Apostematum q̄dam sunt calida vt herisipila ⁊ phlegmon: quedaȝ frigida fluxa id est facile cedentia prementib⁹ digitis vt apostemata phlegmatica que zimie dicuntur ⁊ vdimie ⁊ apostemata aquosa et ventosa: alia sunt frigida dura que squirri vocantur et etiam scliroses. Et hec iam dicta sunt primi secūda doctrina prima capitulo quinto paragrapho illo. Et apostema quidē aut erit calidū aut nō erit calidū. Scd̄a diuisio est. Causarū apostematū alie sūt primitiue: ⁊ alie antecedentes. Primitiue quidē sunt veluti casus percussio ⁊ morsus alicui⁹ bestie. Sȝ antecedens sunt vt repletio vl' plectorica ex bonis humorib⁹ superabundantibus: vel cacochimica ex aliquo malo humore aut ex aqua aut vento. Et sub causa antecedente vult intelligi causam coniunctam eo ꝙ est intrinseca ⁊ res corporalis velut antecedēs. Nam proprie loquendo ⁊ distinguendo causas apostematum tres sunt vel inueniuntur. Juxta illud p̄n. p̄mi secunda doctrina secunda capitulo primo. Cause dispositionum corporis quarum iam premisimus narratōem sunt tres. scȝ antecedentes: primitiue: ⁊ coniuncte. Antecedēs vero causa cōiuncte cōmunicat in hoc ꝙ ambe sunt res corporee scȝ humorales aut cōplexionales aut cōpositionales. Primitiue v̇o cause sunt que extra corpis existunt substantiam. Antecedentes v̇o cause a cōiunctis differunt. eo ꝙ cū causis antecedentibus nō aduenit dispositio: ſȝ iter eas alie existūt cause q̄ sunt dispōni antecedētibus ꝓpinq̇ores: hec p̄n. Hic v̇o nō curauit causam cōiunctā exp̄mere quia nō aliter diuersificatur cura apostematū ex parte ei⁹ ꝙ̄ ex parte antecedētis. Tertia diuisio est. Causarū p̄mitiuarū apostematū q̄dā se rep̄sentant id est in exteriorib⁹ corpis se manifestant vel corpi occurrūt cū repletione corpis: alie aduenīūt corpori cū equalitate ⁊ debita cōmensuratōe humoꝝ adinuicē. Eiusdē diuisionis meminit p̄n. quarti tertia trac. p̄mo capl'o tertio dicēs. Cū accidit phlegmon a causa primitiua tunc non deest quin aut cā primitiua ⁊ eius vestigium inueniat mundificatōnem corporis aut repletōem. Quarta diuisio ē. Apostematū se rep̄sentātiū exterius cū repletōe corpis siue a causis antecedētib⁹ siue a primitiuis q̄daȝ sunt in emunctorijs p̄ncipalium membrorum que vicina eis sunt et velut eoꝝ euacuatoria sicut inguina epati subascelle cordi ⁊ fauces cerebro: alia non sunt in emunctorijs. Has diuisiones hic inseruit princeps. quia penes eas diuersificantur apostematum cure tam generales in hoc capitulo tradite ꝙ̄ speciales tradite inferius quarti tertia.

b Et si nõ sunt. In hac scđa pte primo agit de cura apostematũ extrĩsecoꝝ calidoꝝ ⁊ frigidoꝝ fluxoꝝ nõ emũctoꝛaliũ a cã añcedente ꝓcedentiũ p rectificationẽ mẽbri mandãtis vel totius corporis. Scđo per attractionẽ materie fluentis ad ꝯ̃riũ sub quodam exẽplo ibi [Est enĩ cũ] Tertio docet q̃lia dñt esse stiptica repcussiua calidorum apostẽatũ ⁊ qualia frigidorum ibi [Oportet autem] Quarto agit de administrãdis i augmento statu et declinatione dictoꝝ apostematum ibi [Cũ aũt maturare] Quinto docet qualia debent esse resolutiua frigidoꝝ fluxorũ apostẽatũ ibi [Et opꝫ quidẽ] Sexto đ cura dictoꝝ apostematũ nõ emunctorialium a cã ꝑmitiua ꝓuenientiũ ibi [Ea aũt] ¶ In prima pticula dicit pͥo. et si nõ dicta apostẽata q̃ fiũt ex cãis antecedẽtib' in locis vicinis mẽbris ꝑncipalib' vel in suis emũctoꝛijs nullo modo applicãdũ est eis aliq̃d resoluẽs in tpe sui ꝑncipij: qꝛ augeret apostema ⁊ doloꝛẽ attrahẽdo abũde supfluos hũoꝛes in q̃li vel q̃to ad locũ ipsi'. Iux̃ id ga. tertio tegni. Si igr̃ fuerit totũ corp' plectoꝛicũ nõ oꝫ p ipaꝫ patientẽ ptem euacuare. Si enĩ caraxatõib' ⁊ incisionibus sensibiliter euacuauerim' ad ptes dolentes attrahemus ꝓpter doloꝛẽ ampli'. Si vo calefaciẽtib' dyafoꝛesim .i. resolutionẽ facere aggressi fuerim' trahem' caloꝛe ampli' in ptẽ q̃ dyafoꝛesim faciam'. Scđo dicit q̄ in ꝑnͦ cure dcõꝝ apatũ mẽbrũ mãdans seu mittẽs hũoꝛes ad locũ apatis est melioꝛãdũ si fuerit ibi tale aliqđ mẽbrũ expellẽs hũoꝛes ad apa: vel melioꝛet̃ vniuersum corp' si repletũ fuerit vltra mẽsurã sua repletõe apa fouens: nec ibi fuerit singulare aliqđ mẽbrũ apati mittens hũoꝛes. Modus vo melioꝛationis toti' corpis est vt euacuet̃ p phlebotomiã si plectoꝛicũ sit vel p pharmaciã si sit cacochimicũ. Et melioꝛatio mẽbri mãdant̃ silr̃ fit eo euacuato vel p phlebotomiã vel p pharmaciã aut diuersione suoꝝ hũoꝝ ad ꝯ̃riã ptẽ pti apatis. Iux̃ id gal̃. 13. de ingenio ca. 2. Si vo corpi fuerit plenitudo aut mali humoꝛes ⁊ loc' calefiat mox materia ad eũ đscẽdet cũ aliã medicinã nõ habuerim' quapꝛopter coacti phlebotomabim' aut scapellabimus sana mẽbra. Si vo in vno crure existat scapellatio fiat in also. Hec significatio a plenitudine sumit̃: sicut a malis hũoꝛib' monstrat̃ corp' ab eis eẽ purgandũ: vñ si medicus phlebotomare neglexerit aut eger sit pauidus apa augmentabitur saniesq̃ causabit̃. Tertio dat tres cãs quare melioꝛandũ est mẽbrũ mandans ⁊ totũ corpus euacuatione si repletũ fuerit ⁊ imbiberit apa. Primo q̃tinus ad ea ꝓueniat quicq̃d refrenat siue repellit medicina stiptica .s. humoꝛes q̃ fluũt ad apa: quos nõ recipet corpus si plenũ maneret. Iux̃ id gal̃. tertio tegni. Si vo velimus recurrere cogere qđ est influxũ non recipiet plenũ exñs corp'. Scđo vt ꝑmat ad membrũ mãdans ⁊ mẽbrũ apostemosuꝫ id qđ ad diuersum trahit .i. diuertit hũoꝛes ad ptẽ ꝯ̃riam apati. Repletio nãq̃ totius corpis talẽ diuersionẽ ꝓhibet maxĩe dũ fit sine euacuatione. Tertio vt ꝓueniat ⁊ ꝓfundet̃ in loco apat̃ ⁊ ptibus vicinis id qđ stipticũ effic̃ .s. ꝯfoꝛtatõ ⁊ r̃pulsio hũoꝝ ab eis q̃s i eis effic̃ medicia stiptica. Iux̃ id. g. 13. đ igẽio. c. 5. Veꝝ ẽt i curãdo calido apa textilioꝛ medicia erit supfluũ sãguinẽ purgari. Et h̃ purgatõ fit duob' mõis. Aut si mutet̃ ab eo i q̃ ẽ apa ad aliđ mẽbꝝ. Aut si ex̃ corp' expellit̃: ãt cũ he purgatões sigillati in duas diuidãt̃ necessario q̃ttuoꝛ fiũt. Quia mutatio sãguĩs a mẽbꝛo ĩfirmo ad aliđ aliqñ ꝯtigit eo q̄ ab ipo in q̃ est depellat̃ mẽbꝛo. Et aliqñ qꝛ ab aliquo qđ nõ est infirmũ attrahit̃: ⁊ ex̃ corp' expellit̃ sensualit̃ ⁊ nõnunq̃ intellectualit̃ .i. inuisibiliter. hec ille. ¶ In scđa pticula tãgit duos modos q̃bus trahunt̃ fluentes hũoꝛes ad apostema in ptem ꝯtrariã sine euacuatiõe. Primus modus est ꝓpter foꝛte exercitiũ ptis opposite pti apatis: vt si apostema sit in brachio sinistro ⁊ dextrũ brachium foꝛtiter exercitet̃ trahent̃ humoꝛes q̃ pri' fluebant ad apa v̄sus dextrũ brachiũ. Scđs modus est appendẽdo parti ꝯtrarie pti apatis aliqđ graue onus vñ fatiget̃ diuturna ipsi' sustẽtatione. Sic enĩ q̃nq̃ materia trahit̃ ⁊ diuertitur a manu apostemosa ad aliã manũ dum altera man' sustinere cogit̃ aliquã rẽ grauẽ spacio vni' hoꝛe. Sũt ⁊ alij modi diuertẽdi sanguinẽ ab apostemate sine eductiõe ei' a coꝛpoꝛe vt cũ ventosis sine scarificatõe in pte opposita vel cũ ligaturis satis doloꝛosis. Et hũc. 13. đ ingenio. c. 6. ga. nõt dicẽs. Scđꝫ hãc rõem medici man' ⁊ pedes ligauerũt cũ pectus ⁊ stomachus tumefieri incipiebãt aut quedã mẽbꝛa colliv̄t capitis. Nõ enĩ ligabant mẽbꝛa in q̃bus erat tumoꝛ: ſꝫ man' cum tumoꝛẽ pedes habebãt. Et cap̃. 4. libꝛi eiusdẽ ait. His vo q̃b' apostema in mẽbꝛis supioꝛib' fit deambulatio ꝯueniẽs erit. ¶ In tertia dicit pͥo q̄ si apata fuerint acuta .s. de calidis hũoꝛibus: vt phlegmõ medicine stiptice ꝯstrictiue repcussiue quas sup ea in sui pͥncipio applicari ꝯuenit: dñt eẽ frigide: vt sua frigiditate supfluũ caloꝛẽ ⁊ doloꝛẽ mitigent ⁊ auxilient̃ in repcutiendo. Iux̃ id gal̃. lib. de apatib' ad glauconeꝫ ca. 7. de cura phlegmonũ. Cathaplasmat̃ aũt pticula: illđ qđ p sempuiuã ⁊ coꝛtices granatoꝝ coctos in vino ⁊ sumach et farinã hoꝛdei cõponitur. Optimũ enĩ est h̃ in his talib' ⁊ oĩa q̃buscũq̃ egem' opari potẽs. Repcutit enĩ qđ supfluit: ⁊ desiccat qđ iam ꝯtinet̃: ⁊ robur etiã p̄bet eis q̃ in circuitu pticulis. hec ga. Adde q̄ refrigerat. Et qꝛ pͥnus noster intm̃ extollit istud cathaplasma ponat̃ in foꝛma recepte tal̃. ℞. sempuiue. ℥. 2. coꝛticũ granatoꝝ coctoꝝ in vino viridi grosso stiptico. ℥. 1 sumach farine hoꝛdei. añ. ℥. ß. terantur oĩa ⁊ incoꝛpoꝛent̃ sil̃ optime ⁊ fiat cathaplasma. Princeps vo q̃rti tertia trac. pͥmo ca. 3. medicinas cõgruas in pͥnͦ phlegmonũ sic cõmemoꝛauit. Medicĩe aũt repcussiue sũt sicut succus poꝛtulace ⁊ cucurbite ⁊ endiuie ⁊ v̄ge pastoꝛis ⁊ succ' solatri ꝓpͥe ⁊ coꝛpa coꝝ ꝯtricta ⁊ pꝛepata ad emplastrũ ⁊ succ' psilij ⁊ serotũ ex oleo rosato ⁊ cera cũ aq̃ frigida ⁊ spõgia ĩfusa in aceto ⁊ aq̃ frigida ⁊ alkekengi est foꝛt̃ in pͥnͦ: ⁊ coꝛtices granatoꝝ ⁊ sempuiua. Scđo dic̃ q̄ si apata frigida fuerĩt stiptica repcussiua admĩstrãda in sui pͥnͦ dñt esse mixta cũ aliq̃ in q̃ sit v̄tus calida cũ retentõe seu stipticitate sicut sq̃nantũ ⁊ blacte bisanchie: vt ipa repͥmãt materie frig' ⁊ nõ sinãt eã icrudari penit' a pure frigiditis: ⁊ caloꝛẽ ptis i q̃ est apa nõ ꝑmittãt suffocari oĩno a mã frigida coadiuta frigoꝛe medicine. Et est sq̃nantũ cameloꝛũ palca. De quo dic̃ pͥn. 2. hui' ca. de eo q̄ est calidũ ⁊ siccũ in scđo: ⁊ q̄ ẽ in ipo stipticitas. Sꝫ blacte bisanchie sunt frusta sil̃ia vnguibus boni odoꝛis aromatica ex gñe ostrachoꝝ calide ⁊ sicce cõplexiõis in scđo gradu: vt ait pͥn. 2. hui' ca. de eis. Et in aggregatoꝛe cap̃. de eis scribit serapion q̄ ẽ in eis subtilitas ⁊ stipticitas. ¶ Attẽde q̄ ga. curã apat̃ phlegmatici. 14. đ igẽio ca. 3. sic edocuit. Si apa fuerit ꝓpt̃ phlegma ad mẽbrũ decurrẽs spongiã in aceto ⁊ aq̃ ĩfusaꝫ applicabis sit tñ noua. Quã nõ inuẽta lauabis eã quã habes cũ nitro ⁊ lixiuia. Qꝛ si p h̃ apa nõ mitigetur ponet̃ ibi spõgia cũ nitro. Itẽ menithe cũ aceto tẽpatũ bonuꝫ erit. Princeps vo q̃rti tertia trac. 2. c. 3. de cura ei' tractãs ait. Euacuatio q̃dẽ sit cũ solatiõe vẽtris. Et abstinẽtia ab eo qđ gñat phlegma est res q̃ est necessaria. Et cũ factũ fuerit illđ: opꝫ vt sit repcussio ei' in pͥncipio cũ eo qđ aggregat exiccationẽ ⁊ resolutionẽ. Et oꝫ vt fricet̃ loc' cuꝫ mandili fricatione dura. Deinde administrent̃ supꝛa ipm exiccatiua: ⁊ nõ opꝫ vt ꝯtingat ipm aq̃. Et de illis q̃ bona sunt in pͥncipio ẽ vt administret̃ sup ipm spõgia noua infusa i aceto cõmixto aut infusa in aq̃ baurach .i. nitri aut spume nitri ⁊ cineris. In sba enĩ spõgie sunt exiccatio ⁊ resolutio. Et quotiẽs addit̃ egreditudo .i. auget̃ ponat̃ acetũ in q̃ infunditur spongia foꝛtius parũ. Et apud statũ ꝓueniat cum ipso finis in foꝛtitudine ⁊ administretur solum cũ spongia. ¶ In quarta dicit pͥo q̄ cũ maturare volueris id est festinare resolutionẽ materie apostematis: vel maturare .i. digerere dictã mãm minues retentiuũ .i. minus adhibebis sup apostema de medicina stiptica repercussiua quã in principio puram ministrabas, ⁊ ei admiscebis medicinam aliquam ex

Et si nõ[b] sunt nullo mõ aliquid ex resoluentibus est eis applicandum in principio: imo membrũ est melioꝛandũ si ibi fuerit mẽbꝛum expellẽs aut totum coꝛpus melioꝛetur si non fuerit ibi membrũ singulare quatinus ad ea perueniat quicquid refrenat ⁊ ad diuersum trahit ⁊ stipticuꝫ efficit. ¶ Est enĩ cum ꝺm diuersitatẽ illius mẽbꝛi fit attractio ad illud qđ in alio latere diuerso est posituꝫ pꝛopter exercitium illius: aut ꝓpter reꝫ ponderosam sup ipsum delataꝫ. Nã multotiens a manu apostemosa trahitur materia: qñ cum alia res defertur ponderosa ⁊ hoꝛa vna tenetur. ¶ Opꝫ aũt vt stiptica ꝯstrictiua repcussiua frigide ꝯplexiõis pure existãt si apostemata fuerint acuta. Et apostẽata frigida fuerit oꝫ vt alicui sint mixta in quo virtus existit calida cũ retentiõe sicut squinantũ ⁊ blacte bizanchie. ¶ Cũ ãt maturare volueris minues retẽtiuũ ⁊ admiscebis ei qđ sit resolutiuũ donec ad statũ ꝓueniat: tũc ei ipsa admiscẽda erũt eq̃liter.

resolutiuis sicut camomillam vel mellilotū. Et a p̄ncipio augmēti ap̄a tis vsq̃ ad statū paulatī minues medicinā stipticā ⁊ augmētabis illā q̄ resoluit q̄̄to ap̄a plus statui appropinquabit: ita vt ṽtutes stiptice et resolutiue medicinaꝝ equētur: tandē in fine augmēti q̄̄tiuus stiptica repellat hūores fluere paratos ad ap̄a ⁊ resolutiua in pte resoluat qḋ iā ī fluxū est. ¶ Attēde circa h̄ qḋ dic̄. cū aūt maturare volueris. ꝙ duplex est matu-

Cū aūtē declinatio fuerit nō fit ibi nisi quod resoluat ⁊ laxum efficiat.

ratio materie apostematis. Una est subtiliatio ipsius ⁊ preparatio ad resolutionē. Et de hac intēdit hic. Nā s̄mo ipsi' hic est de cura ap̄atis s̄m viam resolutionis nō saniatōis. Alia est inspissatio materie ⁊ conuersio ipsi' in saniē: q̄ fieri solet nō repcussiuis: sȝ lenitiuis mollificantib' vt maluis bismaluis radicib' lilij semie lini axungia porci. Et de isto mō nō intēdit h̄. Scḋo dic̄. tūc ei. s. in hora stat' ap̄at ip̄a repcussiua ⁊ resolutiua miscēda erūt eq̄lit̄ vt repcussiuis ifrigidatiuis dolor mitigetur calor tēperet̄ ⁊ dilatatio materie nimia a resolutiuis ꝓhibeat̄: ⁊ vt materie ps minuat̄ ⁊ subtiliet̄ ⁊ coaptet̄ resolutioni resolutiua adhibent̄. ¶ Attende p̄mo ꝙ tēpora in dcīs ap̄atib' dupl̄r attenduntur. Uno mō penes accidētia q̄ sunt dolor calor extēsio vehemēs ⁊ hūoꝝ afflux'. Alio mō penes digestōem mat̄ie ap̄at̄. Primo mō dr̄ p̄ncipiū dū scȝ mā incipit fluere ⁊ incuneari in loco ap̄atis. Augmentū ṽo dū flux' auget̄ ⁊ fit cū eo tumor ⁊ dolor ac inflatio. Stat' ṽo cū iā materia tota defluxit ⁊ incuneata ē in loco ap̄atis ⁊ vltimant̄ accidētia doloris caloris extranei ⁊ extēsionis. Declinatio ṽo cū tumor decrescit ⁊ accidētia dicta minorant̄. Sȝ attēdendo penes digestionē materie tempa ap̄at̄ principiū ei' est dū calor innat' mēbri ap̄atis suffocat̄ a mā ei' ⁊ nōdū apparet vestigiū aliqḋ digestōis in illa mā quā suppuratōez vel saniacionē medici appellāt. Augmētū ṽo est dū calor insurgit in hāc mām ⁊ maturarē incipit ⁊ ad saniei nām ꝯuertere donec in saniez conuerterit eā. Stat' ṽo ei' est cū iam mā tota saniata est ⁊ digesta integre: sȝ nondū decreuit. Declinatio aūt cū sanies ip̄a ꝑfecte matura paulatī decrescit vel foras effluit. ¶ Attende scḋo ꝙ deductio cure ap̄atū tā interiorū q̄̄ exterioꝝ ꝑ resolutionē est facilior breuior tutior ⁊ familiarior nature q̄̄ ꝑ suppurationē premissis euacuatōib' decētib' ⁊ cōuenīēti regimine. Quia ꝑ hāc viā natura paulatī exonerat̄ cor min' recipit desuliginib' materie peccātis: vñ min' febrit mēbrū apostēosuȝ ꝑmanet integrū absq̃ corrosione quā sanies. parit: neq̃ deturpat̄ feda cicatrice: nec in eo remanet debilitatis vestigiū sicut ex lōgo saniei cursu: vñ habituatur mēbrū apostemosuȝ ad suscipe facile suꝑfluitates alioꝝ mēbrorum. Uerū chirurgici plures hoc tpe ꝯtrariū practicāt q̇dā bñ moti. q2 pauci hodie sustinere volūt opportunas purgatōes ⁊ tenuez dictā gr̄a cure apostematis exterioris. Itē plurimi h̄ñtīū grossum ap̄a imaginatō est qñ resoluit̄ insensibilit̄ ꝑ diaforetica ꝙ ad iteriora redierit illic paritum grauī' incōmodū: q2 nō ꝑcipiūt ipsi' exitū. Et in hoc errore q̇dam chirurgicoꝝ eos enutriūt. Alij dolo ⁊ cupiditate moti nedū conant̄ ꝓuocare saniē cū maturatiuis in ap̄atib' bñ resolubilib': sȝ etiā adhibēt attractiua fortia dicētes in firmis sic debere fieri ꝙ ꝑ ap̄a mūdent̄ interiora: etiā si natura regulariter oꝑans īcipiat īsensibiliter resoluere. Et se iactant ꝙ mira faciēt in mūdādo corp': ⁊ sic astute prorogātes morbos ⁊ multiplicātes remedia eoꝝ pecunias extrahūt a suis īfirmis peiores effecti latronib' publicis ⁊ insidiatorib' itinerū hoim. ¶ Attende tertio ꝙ in statu apostematū q̄ attendit̄ penes accidētia p̄n. circa applicanda: tūc videt̄ sibimet ꝯrius esse. Ait em̄ ca. p̄rio hui' fen. Cū ap̄a in p̄ncipio fuerit sup ip̄m ponem' qḋ solū repcutiat: ⁊ cū in statu fuerit ponem' illḋ qḋ solūmodo resoluat: in medio aūt miscebim' vtraq̃. Et quarti tertia trac. p̄mo ca. tertio ait. Et incipe cū repcussiuis nisi in loc̄ que cōditionauim' in libro p̄mo. Deinde oppone augmēto cū intromissione mollificatiuoꝝ humectantiū cū refrenatiuis ⁊ q̄̄tū ꝓcedit in augmēto ꝓcedas in additione mollificatiuoꝝ paulatī. Et apud finez ⁊ apud statū ⁊ vltimitatē magnitudinis ⁊ additionē sue vltimitat̄ fac vincere mollificātia ⁊ fac ea pura. Et exiccantia sunt q̄ sanāt ī fine. Uerū humectātia ⁊ mollificātia sunt ad dilatandos poros ⁊ ad sedandū dolorem. Et exiccatiuū est illud qḋ sanat ⁊ ꝓhibet ramanere aliq̇d qḋ fiat sanies. In hac ṽo littera iubet in statu misceri eq̄lit̄er repcussiua cū resolutiuis dicēs. Tūc em̄ ip̄a admiscēda erūt equaliter. Et serapiō quinto breuiarij sui cap. de cura phlegmonis idē qḋ hic p̄n. sentire videtur dicēs. Et qñ huic egritudini sunt p̄ncipiū ⁊ augmentū ⁊ status ⁊ declinatio sicut reliq̄s egritudinib' opȝ vt incipiam' admistrare medicinas faciētes stipticitatē expellētes quas dixim'. Et in declinatione cū alleuiatur caliditas ⁊ resoluit̄ illud qḋ est in ap̄ate ex subtili ⁊ remanet res grossa tunc curam' ip̄m cū medicinis resolutiuis. Sȝ ī duabus horis medijs. s. in augmēto ⁊ statu opȝ vt administremus medicinas cōpositas ex duabus sp̄ēbus sit̄. s. ex stipticis ⁊ resolutiuis: verūtñ nos in p̄ncipio ⁊ augmēto multiplicam' ex medicinis facientibus stipticitatē: ⁊ in declinatione ⁊ statu cū resolutiuis pl'. hec ille. Auerroys aūt. 7. colliget ca. de cura apostematū in gñali ait. Et qñ fuerit in statu tūc medicari dȝ cū medicinis dissolutiuis solū. Et q̄ hanc materiā ꝯtrouersie super paragrapho illo capl̄i primi hui' fen. Ex tpe aūt egritudinis est vt sciamus in quo suoꝝ tēpoꝝ sit egritudo ⁊c. iam ꝑtractauim' sufficit nobis hic allegasse dicta auctoꝝ ꝓ ⁊ cōtra. et dare ꝯcordiam ꝙ in fine status q̄ est p̄ncipiū declinationis ꝯueniūt pure resolutiua sȝ in principio ⁊ medio status tuti' est īmiscere cū resolutiuis aliqua repcussiua: ne pure resolutiua mām apostematis suꝑflue dilatent dolorē exaugeant ⁊ hūores quietos in alijs membris ad cursum ꝓnocent. ¶ Attende q̄̄rto ꝙ nō oēs ꝯcordant in applicatione pure repcussiuoꝝ in p̄ncipio phlegmonū: imo q̇dā suadēt eis adiungere pauca lenitiua cū resolutiuis ad mitigationē doloris. Iuxta illud auenzoar trac. 23. capl̄o p̄rio theisir. Et cū tua repcussione nō soluas ip̄m ab eo cū cuius ṽtute est solutio cum equalitate: q2 aut addet ad dolorē apud principiū sue positōnis aut si nō addat in sui vehemētia nō tñ diminuet de ipsi' vehemētia. Et ꝓpter hoc iubeo tibi vt nō expolies tuas medicinas q̄̄uis sint repcussiue a rebus solutiuis ⁊ pauce lenitatis: q2 cā doloris humores fluunt ad locū doloris. Nō em̄ est res magis attrahēs materias ⁊ eas faciens fluere q̄̄ dolor. Et ꝓpter hoc opȝ te miscere cum repercussiuis semꝑ qḋ habeat in se aliquid solutionis et modicum lenificationis q̄bus dolor sedabitur ⁊ suā operationez operabitur repercussiuum. Compositio ad hoc est hec. ℞. rosarū farine hordei farine fabarum sandalorum añ. ʒ. i. floruȝ camomille ⁊ narges id ē narcisci. añ. ʒ. 4. seminis lini seminis malue croci añ. ʒ. i. ⁊ ß. terantur medicine per se ⁊ cribellent̄ ⁊ distemperētur cū aqua rosarū in qua misceatur tertia pars eius ḋ bono aceto ⁊ fiat de istis emplastrū. hec ille. Gal̄. vero libro de apostematibus ad glauconem capl̄o septimo primo iubet vt in principio suauiter tractentur hec apostemata. Secūdo corripit illos q̄ in cura ipsoꝝ de euacuatione corꝑis non curant: sed ꝑtez apostemosam calefaciunt ⁊ humectant. Tertio cōmendat illos qui in cura eoꝝ primo corpus euacuare consulūt secūdo embrocare ⁊ cathaplasmare repercussiuis potentib' repellere qḋ superinfluit parti apostemose: tertio euacuare qḋ iam ꝯtinetur in ꝑticula patiēte: quarto vigorare ac corroborare iam labores passas ꝑticulas vicinas. Ait em̄ ibi. Et oportet maxime in his talibus phlegmonibus principia sanationū benigna esse. Peccata em̄ que in eis dissanabiles vel omnipharíaz insanabiles operātur dispositiones. Maxima em̄ peccatoꝝ duo hec sunt. Neq̃ vllaȝ totius corporis prouidentiā facere: ⁊ calefacere ⁊ humectare particulam. Utroq̃ autem plures medicoꝝ delinquūt. Quidam em̄ vtiq̃ ex methodica heresi suasi phlegmones vniuersos constrictas passiones existimāt ⁊ etiā laxare eas oportere. Sunt aūt ⁊ qui irrationabiliter ⁊ indeliberate illos sequūtur vnā responsionē de eo ꝙ male faciunt habentes hanc: sȝ cū multis peccare. Sed neq̃ dogmaticoꝝ medicorum quis: neq̃ empꝑicorum ita cosgnocebat sed qḋ ⁊ ratio subinsinuat ⁊ experientia totū quidē corpus euacuare congruis euacuationib' consiliant. Ipsaȝ aūt phegminātem ꝑticulam embrocare ⁊ cathaplasmare repellere quidē qḋ superinfluit potentib': euacuare aūt qḋ iam continetur in patiēti loco: vigorem aūt ⁊ robur imponere laborē iam passis ꝑticulis. hec ille. Et auerroys septio colliget capl̄o. 32. ait. Manifestū est ꝙ si euacuatio fieret cuȝ rebus dissolutiuis cū est materia in cursu plus ad mēbrū ap̄atū traheret̄ q̄̄ possit euacuari: ꝓpterea necesse est vt post euacuationē opponant̄ medicie repcussiue mixte cū paucis resolutiuis eo ꝙ stiptice cōmutēt dolorē in deteri' supple. hec ille. Tertio dic̄. cū aūt declinatio fuerit. i. diminutio manifesta seu decidētia ap̄at̄ ⁊ accidētiū ipsi' nō fit ibi. s. in medicia q̄ suppont̄ ap̄ati nisi qḋ resoluat ⁊ laxū efficiat. i. cutē leniat attenuet mollificet ⁊ apiat vt facile ꝑ eā resolutio fiat hui' quod remansit. Quia nec tūc timor est de lapidificatiōe grosse materie: cū sufficiēter iā subtiliata sit ⁊ natura victrix ei dñetur: neq̃ dubitatio de fluxu materie ꝙ inde augeatur cum iam quieuerit et iam diu desierit fluere puta toto tempore status ⁊ in parte declinationis; neq̃ periculum augmenti doloris ob dilatatio-

nē materie cū iā tumor deferbuerit vel iā cum calore aduēticio τ ex cessiuo. ¶ In q̄nta dicit p̄mo q̄ opꝫ medicinas resolutiuas apo stematū frigidorū fluxorū esse abstergentes τ exiccātes. Abstergē tes q̄dē: q2 medicina abstersiua ē cuiꝰ ꝓprietas est vt moueat hu miditates viscosas τ coagulatas ab orificijs pororū vt in supficie membri: ita vt elōget eas ab eis sicut aq̄ mel lis. τ oē amarū est abstersiuū: vt ait ꝑn. scd̄o huiꝰ trac. p̄io capl̄o quarto

¶ Et oꝫ q̄dē vt illd̄ qd̄ frigida fluxa re soluit sit abstergēs τ exiccās. Et hᵒ q̄ dē plīmū iueīt ī calidis. ¶ Ea āt q̄ ꝑp cās accidūt p̄mitiuas vbi n̄ ē hūorū re pletio medicari debent in principio

Desiccātes aūt vt τ malā cōplexionē humidā mēbri apati recti ficēt: τ ptē materie apatis siccādo ɔ̄sumāt. Harū medicinarū sic meminit ꝑn. q̄rti tertia trac. 2. ca. de cura apatis mollis. Et de il lis q̄ bona sunt in p̄ncipio ē vt admistret sup ip̄ꝫ spongia noua ī fusa in aceto aut infusa in aq̄ baurach. i. nitri aut spume nitri et cineris. in l̄ba ci spōgie sunt exiccatio τ resolutio. Et q̄tiēs addit id ē auget egritudo ponat acetū in q̄ infundit spōgia fortiꝰ parū Et apud statū ꝑueniat cū ipso finis ī fortitudīe. Et admistretur solū cū spōgia: τ ꝑmixtū cū oleis vehement resolutiōis. Et in illa hora iterū administra spōgiā infusam in aq̄ cineris fici τ vitis et ꝑlicis. Et opꝫ vt comp̄hēdat spōgia oīa latera ne declinet mā ad latus aliqd̄. hec ꝑn. ibi. Scd̄o dicit h̄. Et hoc q̄dē. s. eē abstersiuū τ exiccatiuū plurimū inuenit in calidis medicis. Propterea ꝑn. scd̄o huiꝰ trac. p̄io ca. 4. inter mēbra diuidētia medicinā calefa ctiuā abstersiuā nūcrat dicēs. Dicit q̄ medicina calefactiua sub tiliatiua resolutiua abstersiua carminatiua exiccatiua vl̄ exucca tiuā τc. Signant dicit plimum. q2 aliq̄ ex frigidis inueniuntur abstersiue vt aq̄ hordei τ hordeū serū τ acetū. ¶ In sexta dicit p̄i mo q̄ apata exteriora ꝓcedētia a cāis p̄mitiuis vt a casu vel per cussione sine hūorū repletōe in corpe vel mēbro aliq̄ mādante dn̄t a p̄cipio sui curari cū medicaminibꝰ q̄ fluxa faciāt. i. mām apat fluxibile τ facile resolubilē reddāt poros apiant τ cutē relaxent/τ resoluāt sub forma vaporis māꝫ apat. Iux̄ illd̄ ga. 13. megategni capi. 2. Curatio aūt calidorū apostematū si abūdātia nō fuerit in corpe nec̄ mali hūores facilis ē: q2 nō cōueniūt mēbro illi nisi q̄ calefaciāt τ humefaciāt cū medicina mollitiua τ dissolutiua vt ī firmus dolorē nō patiat. Et ꝑn. q̄rti tertia trac. p̄mo ca. 3. ait. Cū accidit phlegmon a cā p̄mitiua nō deest quin aut cā p̄mitiua et eiꝰ vestigiū inueniat mūdificatōēꝫ corpis aut repletionē. Qr si ob uiet mūdificationi nō est necessariū nisi curatio apat incep̄tuꝫ est apostema. Et curatio apat incep̄tū ē apa ē extractio marie ex̄nee q̄ facit accidere apa. Et illd̄ fit ꝑ mollificatiua τ resolutiua lenia sicut emplastrū de farina tritici cocta cū aq̄ τ oleo. Idē affirmat serapion. 5ᵒ. breuiarij sui ca. de cura phlegmonis. ¶ Attende p̄i mo circa h̄ q̄ phlebotomia diuersiua in pte ɔ̄ria ē vtil in h̄ casu: lꝫ corpꝰ eucraton fuerit τ nulla repletiōe opp̄ssuꝫ marie si dolor et calor excedāt in pte apat. Tū q2 mēbra nō cōpassiōis aut aliter trāsmittere solēt sanguinē ad locū apat. Tuꝫ q2 dolor τ calor loci apostemat sibi trahūt hūores sic vētosa. Iux̄ id ga. 13. megategni ca. 3. Sꝫ aliq̄n calidū apa cohibet nos sanguinē minuere etsi corpꝰ nō sit plenū ꝓpter magnitudinē morbi τ fortitudinē pulsus apa tis. Et. 13. de ingenio ca. 2. ait. Et nō solū ī plenitudīe corpis verū etiā eo tēperato exn̄te purgatio ɔ̄fert ꝑꝑ magnitudinem morbi. Nā dolor τ calor mēbri tumefacti sunt cā attrahēdi māꝫ ad apa lꝫ corpi supfluitas hūorū nō sit. Corpꝰ igr̄ purget ꝓut poteris ca videlꝫ purgatione q̄ cōueniēs ē s̄m etatē τ naturā τ tp̄s τ regionē atq̄ ɔ̄suetudinē. Ita q̄ erit studēdū vt corpꝰ parū h̄eat hūor̄. h. g. ¶ Attende scd̄o q̄ in p̄nᵒ apatum calidorū exteriorū ꝓueniētiuꝫ a cā p̄mitiua vehement forti vt casu aut ꝑcussiōe tutiꝰ est durāte adhuc impetu cāe p̄mitiue τ vehemētia doloris τ caloris apatis ex distētione τ accursu sanguis cā doloris τ aucti caloris mīstra re cū medicaminibꝰ mollificatiuis τ resolutiuis aliq̄ repcussiua q̄ ea pura applicare. Ab his ei ꝓhibebit magnificatio apat: τ ex ɔ̄seq̄nti dolor excessiuus τ incendiū forte: q̄ de leui febrē afferunt lꝫ eīn nec̄ in corpe nec̄ ī mēbro aliq̄ mādāte repletio existat: mit tunt tn̄ loco apatis sanguis τ sp̄us plures opportuno vl̄ a v̄tute regitiua corpis vel ex cōpassiōe mēbrorū adinuicem nire n̄ali: q̄s repellere meliꝰ ē q̄ dimittere ɔ̄culcari dānose τ inutilit ī loco apo stematis. Propterea raſ. 6. almāso. ca. vlti. de casu τ ꝑcussura ape rire venā ex ɔ̄rio loco τ repcussiua adhibere pti oppresse iussit. Si

ex casu inquit de animalis dorso aut ex alia cā capiti vel alij pti corpis euenerit ꝑcussio optimū ē vt patiēs ex pte ɔ̄ria minuat τ a carne absti neat τ p̄cipue a vino: locꝰ q̄ epithymet vl̄ emplastrū ex apocrusticis ei su perponat. Itē ꝑn. q̄rti q̄rta trac. 2. cap. 2. de cura ɔ̄tusiōis τ attritionis ait. Nō repitur in plībꝰ harū dispositionū in hec accidētia excusatio a phlebotomia: immo opifices art ꝓperāt ad illd̄ q̄uis sit cor pus mūdū. Et q̄n fit phlebotōia τ festina tur ad emplastra ꝓ hibentia oppilatōēꝫ accidit illis illud qd̄

rei cum eis que fluxa faciant τ resol uant: etsi non cuꝫ eo quod sit sicut il lud quo primum medicatum fuit.

Si vero membrum apostemosum mēbri p̄ncipalis euacuatoriū fuerit

est necessariū ad curationē q̄ multū cōuenit. Et est horū ꝓhibitio cū in frigidatione τ stipticitate aut cū vno carū. Scd̄o dicit. τ si nō est ita sit q̄ apa, a cā p̄mitiua accidat vbi n̄q̄ est repletio: īmo accidat mēbro alicui extrinseco repleto corpe vel aliq̄ ex mēbris trāsmissuro hūores ad apo stema dꝫ medicari cū eo qd̄ sit sic illd̄ q̄ p̄mū medicatū fuit. s. cū euacua tione diuersiua vel cū repcussiuis puris in p̄nᵒ eiꝰ: τ cū repcussiuis mix tis cū resolutiuis in augmēto τ statu: τ cū puris resolutiuis in declina tione: vel cū vtrisq̄ sic apa extrīsecū a cā antecedēte ꝓcedēs de q̄ mō actū est. Iux̄ illd̄ ꝑn. q̄rti tertia trac. p̄mo. ca. 3. Cū aūt inuenis corpis reple tionē tūc opꝫ vt nō tāgas apa cū mollificatiuis: q̄m attraheret ad ip̄m supra qd̄ resoluit ab eo: īmo opꝫ vt euacuet mā ꝑ phlebotomiā: τ fortas se indiget solutiōe vētris. ¶ Attēde p̄io q̄ hec oīo. τ si nō: p̄t referri ad medicari dn̄t: vt sit sensus. Et si nō medicari debeāt in p̄nᵒ rei cū resolu tiuis medicet cū eo qd̄ sit sicut illd̄ q̄ primū medicatū est videlꝫ cū eua cuatione τ repcussiuis: τ sic poneret ī dubio qd̄ stati asseruit. Pōt etiā referri τ cōuenientibꝰ ad: vbi nō est humorū repletio: vt sit sensus eiꝰ q̄ iam p̄missus est. Et sic duo docet. Primo q̄d fieri ɔ̄gruit in apate extri seco a cā p̄mitiua sine repletione. Scd̄o q̄d in eo faciendū ē si repletō af fuerit. ¶ Attende scd̄o q̄ ꝑn. dubius fuisse q̄d sit faciendū in apate ex trinseco a cā p̄mitiua cū repletiōe post phlebotomiā vel euacuationeꝫ aliam opportunā. Nā q̄rti tertia trac. p̄ᵒ ca. 3. postq̄ iussit in apate ex trinseco a cā p̄mitiua cū repletōe corpis phlebotomiā fieri: τ si oꝫ ven trē etiā solui ɔ̄nr ait. Et cū feceris illud admistra mollificatiua. Et eius quidē curatio est ꝓxima curationi eius cuiꝰ cā p̄mitiua inuenit mūdi ficationem corpis. Et differt ab eo in h̄ q̄ nō indiget curatione cum re percussione plurima in principio sicut indiget illa. immo minus illa. In his ei verbis innuere videt tria. Primū est q̄ fere eadē est cura apa tis extrinseci a cā p̄mitiua cū repletōe post euacuatiōeꝫ diuersiuā: τ hu ius apostematis sine repletiōe. Scd̄m est q̄ in p̄cipio apatis extrīseci a cā primitiua cōpetunt repcussiua siue absq̄ repletiōe siue cū repletōe supuenerit. Tertiū est q̄ in hoc apostema cū repletiōe supueniēs pᵒ eua cuationē diuersiuā nō indiget repcussione plīma sicut indiget illud qd̄ sine repletione ɔ̄tingit: īmo sufficit ei repcussio minor illa. Et huiꝰ ter tij cā pōt assignari supposito q̄ euacuatio in illo qd̄ sine repletōne con tingit nulla fiat: q2 ꝑ euacuationē diuersiuā in eo qd̄ cū repletōe fit nō solū tollit humorū repletio: sꝫ cū hoc diuertit cursus a loco apat ad ɔ̄ri am ptē. Et in summa dicimꝰ q̄ in apatibꝰ calidis extrīsecis nō emūcto rialibꝰ siue a cā an̄cedēte siue a p̄mitiua cū repletōe vl̄ sine repletōe fiāt nō est tutū mīstrare pura resolutiua τ mollificatiua donec q̄euerit vel remissi fuerit ardor dolor τ cursus humorū v̄sus locū apatis. Id gal. te stificari videt. 13. megategni ca. 8. dicēs. Dico q̄ q̄ calida apata faciunt mēbra suā naturā bipharíaꝫ egredi. Vno mō q2 iplēt ea sanguie. Alio mō q2 calefaciūt ea magis q̄ fuerāt. vn̄ necesse est vt illius mēbri cura tio cū sanguineū apostema habuerit fiat cū infrigidatione τ purgatio ne. Sꝫ tn̄ multū refrigerari nō oꝫ sicut facimus in illis apatibꝰ q̄ heri sipile dicūtur. Nam illa calidiora sunt: q2 de cholera rubea: q̄re oꝫ ma gnā fieri refrigerationē. Que aūt de sanguie fiūt dn̄t adeo refrigerari q̄ in repugnādo sanguis fluxui sufficiat. Refrigerari aūt apata calida duobus modis valet. Vno modo quia prohibet alia membra sangui nis fluxum recipere. Alio mō q2 calorē illum refrigerat q̄ cā doloris est τ attrahēdi sanguinē ad mēbr. Huiꝰ iuuamis sit refrigeratiua τ repu c Si vo mēbrū. In hac pte tertia p̄ᵒ agit cura apatū (gnatiua. h̄ ga. emunctorū aliū priusq̄ ad sanīē ɔ̄uertant. Scd̄o de cura corū q̄n saniant ibi [Cūq̄ ad collectionē] Tercio de his q̄bus maturātur ibi [Matura tio vo] Quarto de remedijs ɔ̄tra membri corruptiones ex debilitate caloris in maturatōe apostemat ibi [Qui aūt maturatōēꝫ] Quinto d̄ tractione apatis interiꝰ latētis ad exteriora ibi [Multotiens p̄terea] ¶ In prima pticula dicit p̄io q̄ nullo mō applicāda est medicina re frenatiua seu repercussiua sup apostema si mēbrū apostemosuꝫ fuerit euacuatoriū siue emunctoriū membri principalis: sicut carnes glan-

duloſe q̄ in collo ſunt ⁊ circa aures ſunt emūctoriū cerebri: ⁊ aſcelle dex̄ ⁊ ſiniſtra emunctoriū cordis: ⁊ ambo inguina emūctoriū epatis: q2 cuꝫ vie manifeſte ⁊ apte ſint inter mēbra principalia ⁊ emūctoria ſua ſi repellerentur ab emūctorijs materie ꝓtinus refluerēt v̾ſus p̄ncipalia q̊rum opera impedirēt ⁊ cito nocerēt vniuerſo corpi. Scd̄o dicit ꝙ ī apoſtematib' emūctorialibus nō ideo ꝓhibētur medicine repcuſſiue: q2 nō ſint ꝓprie ⁊ valide in cura eorū marie ī pricipio poſt euacuatōes debitaſ ſi cure eoꝝ ſolū intēdatur: imo hoc ē eis efficax medicamē ab eis repellens ſupfluitates q̄b' augentur ⁊ manutenētur. Tertio dicit ꝙ iō nō adhibem' his apoſtēatib' repcuſſiua: quia nolum' ea medicari cū repcuſſione materie fluētis ad ea qua minorenť ⁊ alleuietur ipm emūctoriuꝫ imo ſtudemus vt ea augmētem' ⁊ materias ad ea fluentes eis attrahamꝰ de duobus malis minus eligētes. Nā minus malū ē in emūctorio cōculcari hūores corpori inutiles ꝙ̄ in interiorib' eos ꝑmanere marie ꝓpinq̊s mēbris pricipalib' vel in hiſmetipſis. Ad hoc eñ fcā ſunt ipa emūctoria: vt recipiant ſupfluitates q̄s tranſmittūt eis mēbra p̄ncipalia: iō facta ſunt glāduloſa mollia ſil'ia ſpongie pauce reſiſtentie. Quarto dicit ꝙ nō ē curandū ſi malicia ī mēbro emūctoriali augmētata fuerit videlꝫ tumor ꝑter naturā calor extrane' ⁊ dolor fortꝭ. Nō eñ intēdim' in caſu p̄nti niſi circa illud qd̄ meli' eſt mēbro p̄ncipali: ⁊ eſt vt hūores ab eo elongenť q̄b' nō indiget ⁊ fluētes ad emūctoriū illic maturenť ⁊ inde expurgenť aut reſoluanť. Quīto dic̄ ꝙ ſi refreneť ſeu repcutiať mā apoſtēaťemūctorialis timendū erit ne ad p̄ncipale mēbrū reuertať ⁊ inde ꝑueniatur ab irrepabile malū puta ad mortē vel ad grauē egritudinē p̄ncipal' mēbri q̄ toti corpi de leui cōis fiet. ¶ Sexto dic̄ ꝙ ꝓpter ea q̄ dcā ſunt magis eligendū eſt vt mā peccans ad ignobile mēbrū ⁊ emūctoriale fluat ⁊ ipm apoſtemet vel ei' apoſtema augeat cū flux' ipſi' illuc ꝯtulerit mēbro nobili ꝙ̄ ꝙ int' repcuſſa lateat: ita vt hac de cā nobis non ſufficiat expulſio nature: ſꝫ dam' operā tractui materie ad ignobile mēbrū ⁊ laboram' vt ipm apoſtemeť. Et ſi nō cū alijs ad id laboremus puta cum cauſticis vel actualib' vel potentialib' vel euulſione tal' apatis radicit' cū nouacula: ſaltē cū ventoſis ad id laborem': q̄ forti' attrahēt ſi cū ſcarificatōe adhibeanť: ⁊ cū ēplaſtris attractiuis acutꝭ vt. ill' q̄ ex fimo colūbino fiūt vel ex galbano vel ex fermēto acri cū ſordicie apuꝫ vel ex ouis formicaꝝ: vl' ex agripa ⁊ euforbio. niſi timeať ex ebulliōe materie nimia effumatio ad p̄ncipalia mēbra. ¶ Attende p̄rio ꝙ apata glanduloſa emūctoriū qn̄qꝫ accidūt via criſis: qn̄qꝫ via expulſiōis a mēbris p̄ncipalib': qn̄qꝫ ex repletōe: qn̄qꝫ ex malis vlcerib': q̊rū hūores ꝑ ipſoꝝ loca faciūt tranſitū. Iux̄ illō p̄n. q̄rti tertia trac. p̄mo ca. 19. Apoſtemata glāduloſa q̄ nō incedūt via atāganu. i. glādule ex hūorib' frigidis qn̄qꝫ accidūt in aliq̊ caſu in criſib': ⁊ qn̄qꝫ accidūt caſu expulſiōis a mēbris radicalibus: ⁊ fortaſſe attrahūt ea vlcera ⁊ apata alia ſup extrema ad que currūt materie in vijs q̄rū incedūt carnes ille q̄ īuoluūtur cū eis ſic accidūt inguini ⁊ ſubaſcellis ex apatiōe amboꝝ in eo q̄ hꝫ ſcabiē aut vlcera ſup pedes ⁊ man': ⁊ qn̄qꝫ ſunt cū repletōe corpis ⁊ qn̄qꝫ nō ē in corꝑe pl'ima repletio. ¶ Attēde ſcd̄o ꝙ cura hoꝝ apoſtematū ꝯuenit cum cura alioꝝ apatū in phlebotomia ⁊ ſolutione ventris a p̄ncipio ꝑterꝙ̄ in creticis: ⁊ differt ī applicatōe repcuſſiuoꝝ q̄ nō ꝯueniūt ī his vt ī alijſ. Iux̄ illud p̄n. ibi. Et coꝝ cura ē diuerſa a cura apoſtematū alioꝝ in p̄ncipio cū expulſiōe. i. repcuſſiōe: ⁊ nō adminiſtrať ī eis illō: īmo euacuatio ꝑ phlebotōiā ⁊ ſolutōꝫ vētrꝭ ē illō qd̄ ē neceſſariū. ¶ Attēde. 3°. ꝙ ſi hoc apa creticū fuerit vel a mēbro p̄ncipali expulſum nō ſolū oꝫ vt non repcutiať mā ipſi': ſꝫ vt attrahať cū fortitudie ad locū apatis etiā vētoſis. Iux̄ illō p̄n. ibi. Si fuerit ſm̄ ſemitā criſis aut ſm̄ ſemitā expulſionis a mēbro p̄ncipali tūc nō oꝫ vt ꝓhibeať oīno: īmo trahať ad mēbrū quacūqꝫ attractiōe eſt poſſibile ⁊ etiā cū vētoſis. ¶ Attēde q̄rto ꝙ ſi h̄ apoſtema ex repletiōe corpis ꝯtigerit cōueniūt ei ꝑmo q̄dē euacuatio

ſicut loca glāduloſa ī collo q̄ ſunt in circuitu auriū cerebri: aut aſcelle cordis: ⁊ inguina epatis: nullo mō erit ei applicanduꝫ aliquid qd̄ refrenet: nō ideo ꝙ hoc nō ſit medicamentuꝫ apoſtematū eorū: qm̄ hoc eſt ipſorū medicamentū. Sed q2 nolumus ipſorum medicari apoſtemata: immo ſtudiū ad hoc impēderē vt ea augmētemus: ⁊ materiā ad ipſa trahamus. Et nō curamus ſi malicia in mēbro augmentata fuerit: nō eñ curamus niſi de eo qd̄ membro principali eſt melius. Et timemus ꝙ ſi materiā refrenauerimus redibit ad membꝛuꝫ principale ⁊ perueniemus inde ad illud qd̄ emendare nō poterim'. Quapropter volumus vt malicia in membrum cadat ignobile cū p̄cipali cōtulerit mēbro: ita vt ſtudiū impendamus in trahendo materiaꝫ ad membrum ignobile et facere vt ipſuꝫ apoſtemetur. Et ſi non cum alijs ſaltem cum ventoſis et emplaſtris attractiuis acutis. ¶ Cunqꝫ ad collectionem peruenerit huiuſmodi apoſtema aut reliqua ab eis quandoqꝫ aperientur per ſe aut maturationis adiutorio: et quandoqꝫ indigebunt maturatione ⁊ ſectione ſimul.

diuerſiua cū minoratione cibi ⁊ ſubtili dieta: poſtea adminiſtratio remollitiuoꝝ ⁊ ñ añ euacuationē: ne mltitudie hūoꝝ calor ſuffoceť vñ mēbrū apoſtemoſum eſtiomeneť ſeu corrūpať cadauerali ꝑutredine. Iux̄ illō p̄n. ibi. Si aūt fuerit ꝓp repletōis mltitudinē. tūc euacuatio ē radix ⁊ miōratio cibi ⁊ ſubtiliatō. Et nō adminiſtres expulſiua. i. repcuſſiua: immo mollificatiua: ita tñ vt nō adminiſtres mollificātia abſqꝫ euacuatōe: fortaſſe' ei cueñet illō ſup membrum. ſ. corruptio ipſi' cum attractiōe materiei pl'imei: imo qñ adminiſtras mollificatiua euacua cū h̄ et trahe mām ad diuerſuꝫ. Timor eñ in expulſiuis ē reditus materie ad viſcera ⁊ mēbra p̄ncipalia. Et timor ī mollificatiuis eſt attractio materie pl'ime. Et euacuatio ⁊ declinatio materiei ſecurat ex nocumēto mollificantiū. ¶ Attēde q̄nto ꝙ ſi hec apoſtemata vehementer doloroſa fuerit op' ē mitigatiuis: q2 dolores ꝓſternūt v̾tutes ⁊ poſſēt fieri cā tāte attractōis ꝙ ꝑticl'a apoſtēſa eſtiomenareť. Iux̄ illō p̄n. ibi. Et qñ dolor ſit vehemēs tūc neceſſariū ē vt ſedes ipꝫ cū ipis q̄ ſſ ſic̄ lana ifuſa ī oleo calido. Deiñ adde ī eo ī fine ei' ſaltē donec ſedeť doloroſitatē. Et ipmis fortaſſe addit ī dolore. ¶ Attende ſexto ꝙ ī his apatib' p' euacuatōeꝫ reſolutiua ꝯueniūt vt farina tritici āt hordei: ſꝫ nō vehemētia niſi qñ op' ē vt a mēbrꝭ p̄ncipalib' fortiť trahāť peccātes hūores. Iux̄ illō p̄n. ibi. Et qñ corp' ē mūdū āt mūdificaſti ipꝫ tūc reſolucia ⁊ nō cures. Et qn̄qꝫ valꝫ ī r̄ſoluēdo illō qd̄ ē ſic̄ farina tritici ⁊ ſalui' illa ē farina hordei. Et fortaſſe magnificať ꝑ r̄ſolutōeꝫ fortē apa q̄re nō admiſtreť niſi qñ nccīa ē expulſio a mēbris p̄ncipalib' et attractio marie ab eis ad apa timēdo ſup illa p̄ncipalia. Et mltotiēs q̄dē ſanat ea ī p̄n° oleū calidū qd̄ effūdiť ſolū. h̄ p̄n. ¶ In. 2ª. ꝑticl'a dic̄ ꝙ cū hmōi apa. ſ. emūctoriale vl' alia apata ñ emūctorialia ꝑuenerīt ad collectōeꝫ ſanioſaꝫ īcedēdo via maturatōis et ſuppuratōis: ⁊ nō via reſolutōis tūc apieť altero triū modoꝝ. ſ. vl' ꝑ ſe ſine adiutorio medicie ꝑ h̄ ꝙ mā ꝯuertit in ſaniē mãꝫ coꝝ ⁊ hac q̄tñ ꝑt declinare fac̄ ad exterora ⁊ ipa ſanies corroſiua exñs fac̄ ſibi viā ⁊ diſrūpit cutē ſibi ſuppoſitā. Vel cū adiutorio maturatōis artificial': q2 medicie maturatiue māꝫ ſaniāt cutē r̄mollūt ⁊ ipaꝫ attenuāt q̄re facil' a ſanie rūpiť nā adiuuāte foras expellē maturatā ſaniē. Vel maturatōe ⁊ ſectōe ſil' artificialib': q̄b' ābab' aliqñ īdiget vl' dū mā nimis g̊ſſa fuerit: vl' nimiſ ꝓfūda vl' caro ⁊ cutꝭ tāte ſoliditatꝭ vt ſanies eas rūpē nō poſſit vl' nā pigra debil' āt lēta ī expulſiōe marie mature. ¶ Attēde p̄° ꝙ apa cognoſciť īcedē via collectōis ſaniei ⁊ ſuppuratōis ⁊ ſigt̄ fieri ſanies ꝑ. 4. ſig. Primū ē duricies cū tēſiōe ī loco apatꝭ ꝑſeuerās. Scd̄z ē augmētatio pl'ſatōis ī loco apatꝭ vl' ꝓpe ipꝫ. Terᵐ ē fortificatō dolorꝭ. Quarᵐ augm̄tā° calorꝭ extranei vl' aduēt' febrꝭ. Iux̄ illō hypo. āph. 2. Circa g̃natōeꝫ ſaniei dolores ⁊ febres magꝭ accidūt ꝙ̄ fcā ſanie. ¶ Attēde. 2°. ꝙ ſaniei iā fcē ⁊ pate erūpi ſſ ēt. 4. ſig. Priᵐ eſt qñ nūc dcā 4. accñtia. ſ. duricies pulſ' calor ⁊ dolor p' coꝝ augm̄tū icipiūt remitti. Scd̄z ē cū caput apatꝭ acuiť. Terᵐ ē cū īunda° ſentiť ſb̄ digitꝭ dū paulisꝑ ab his apa p̄miť. Quarᵐ ē ꝙ apatꝭ ſupficies albeſcē icipit ꝓp albedinē ſaniei. Iux̄ illō metricū. Duricies lōga pulſus dolor ⁊ calor aucti. Signāt p' fieri: ſꝫ fcm̄ dcā r̄miſſa. Sub digitꝭ vndās albeſcēs ꝑs ⁊ acuta. ¶ Attēde. 3°. ꝙ. g. 13. megategni. c. 4. fcā ſanie ī apatib' feſtiare ꝓhibꝫ iciſiōeꝫ: ⁊ r̄ſolutia ſaniei iubꝫ applicaꝛ dicēs. Si ī ſaniē calida diuertāt apata ne feſties cū iciſiōe occurrē: ſꝫ oꝫ vt diſſoluāť cū medicamīe h' actōis exñte. Et. 13 d' igēio. c. 3. ī ſil'i paſſu ait. Si ſanies ī illo tūore ſit collecta caue ne feſtināt eā īcidaſ: ſꝫ p̄mit' diſſoluať. Cōſtātin' vō q̄ trāſtulit mega

tegni multa de suo addens in serie textus ⁊ multa reijciēs sic inuehit in gal. cap̄. nūc dicto. Nos aūt dicim⁹ ꝙ miramur dicta ga. maxie q̄ꝛ ea absolute dixit. Sanies eñ si in hoc loco remāserit vulneris q̄ntitatē augmentat: ⁊ sanā carnē rodit: ⁊ loca circūdātia ꝓpter illius rosuram tumefiūt ⁊ putrida efficiūtur. Qꝛ si festinabimus in ea ex-cludēda sit superiori cāe cōtrariū: q̄ntitas ei vulneꝝ erit ꝑuior ⁊ oē qd̄ in eo vel circa illd̄ coadunatum est ad incisionis locuȝ fluit vn̄ cito ō tumescit. Iteȝ medicina saniei dissolutiua necesse est vt sit calida. Nihil eñ dissolutiuum inuenitur qd̄ non sit calidum. Quinimo qꝛ materia illa nō in paucis dieb⁹ dissoluitur inde necessario caloꝛ ī apostemate augmētaꝛ. Preterea dico me nunq̄ vidisse saniem dissolui nisi bis vel ter. Quare audacter dico ꝙ nō opȝ incisionē negligi vel retardari apostemate saniē hn̄te. sȝ festinātcr fieri maxie si mēbris nobilibus aut alicui cōcauitati fuerit vicinū. Nā magnus erroꝛ ꝯtingit si negligētia huic rei dabiꝛ. Hec ꝯstantin⁹ in serie textus capl̄i q̄rti. 13. megategni. Et reuera coloꝛate loq̄tur ⁊ hūc imitātur in hac maſia chirurgici famosi plusq̄ galienū. Sȝ gal. doctissim⁹ oīm ⁊ expertissimus forte aliq̄s sciuit modos idoneos breues ⁊ vtiles q̄b⁹ facile pōt resolui sanies ab apostematib⁹ exterioꝛib⁹: q̄ ꝯstantinū ⁊ chirurgicos nostros post hūc latuerūt: vel forte voluit ga. frenū dare chirurgicis ne temere ꝓcerēt humanas carnes sicut bestiales vrere aut incidere: vel in aliq̄ casu vt ī ophthalmia saniosa meli⁹ eē resoluere saniē q̄ eam educere ꝑ icisionē. ❡ Attēde q̄rto ꝙ si apostema saniosum fuerit in loco iuncture vel in mēbro p̄ncipali aut prope ip̄m vel ꝓpinquū ossi aut pāniculo q̄ tegit ip̄m tutius est festinare aꝑtionē: ne sanies latens pāniculos corrūpat iūcturas tegentes vel ossi ꝓximos vel chordas ⁊ villos: vel inficiat mēbrū principali mēbro ꝓximū. Iuxͣ illd̄ p̄n. q̄rti tertia trac. p̄mo ca. 29 Ubi fit exitura iuncturalis. i. mēbrū exiture iūcturale aut mēbꝝ nobile aut mēbrum ꝓpinquū ossi aut pāniculo festinabimus in ꝑforatōe ei⁹ anteq̄ ꝯfirmeꝛ eius maturatio: ne pus corrūpat de his mēbris. ❡ Attēde q̄nto ꝙ vbi spes est aꝑtionis apostemaꝛ ex semetipso in mēbris extrinsecis alijs a dictis nō est faciēda artificialis aꝑtio. Nā natura aꝑit tutiori via nō ꝑfoꝛans neruum chordā aut arteriā sicut interdū errans facit artifex. Iuxta illud ꝑn. ibi. Si aūt speraꝛ ꝙ rūpatur ꝑ se nō ꝑforabim⁹. Et silr̄ si speramus ꝙ rūpatur ip̄a ꝑ medicinas faciētes eruptionē: fortasse eñ inuenim⁹ in medicinis facientib⁹ eruptionē qd̄ stat loco ꝑforatōnis. hec p̄n. ❡ In tertia dicit ꝙ maturatio apostematū ꝑ conuersionē coꝝ ad laudabilē saniē videlȝ albam ꝯtinuā equaleȝ pauci fetoꝛis cōpletur cū medicamine calido in q̄ cū caloꝛe est v̄t⁹ oppilatiua ⁊ glutinatiua ꝑ quā retineꝛ naturalis caloꝛ in ꝑte apostēatis quo maturaꝛ vna cū caloꝛe medicine defoꝛis. Nā medicina maturatiua est cui⁹ ꝓprietas est vt acq̄rat humoꝛi digestionē q̄m calefacit cū equalitate ⁊ in ip̄a est v̄tus ꝯtractiua retinēs humoꝛeȝ vsquequo digeraꝛ ⁊ nō resoluaꝛ laborioſe ⁊ seꝑaꝛ hūidū ei⁹ ab ei⁹ sicco: vt ait p̄n. 2. h⁹ tra. 1. c. 4. G. aūt. 5. simplicꝭ medicie. c. 11. ō hac explicās ait. Et cū res sit fin h̄ tūc res magꝭ ꝯferētes ī gn̄atōe saniei ex ēbroc̄ q̄dē sꝛ aq̄ tepida ⁊ aq̄ ꝑmixta cū oleo. Et ex effusiōibus oleū tēperatū in caliditate sua. Et ex emplastris farina tritici cū aqua ⁊ oleo ⁊ mica panis. Serapiō v̄o ſmone q̄rto capl̄o ō medicina maturatiua ait. Opȝ ꝙ medicina maturatiua sit proportionalꝭ caloꝛi nāli coꝛpis. ⁊ cōplexio medicinaꝝ q̄ iuuāt ad generandū saniē ⁊ pus est cōplexio eq̄lis silꝭs in natura sua complexioni coꝛpis hois. Et ip̄sa nō hȝ facere istam oꝑationē cū q̄litate sui caloꝛis: sed poti⁹ cū q̄ntitate ipsi⁹: ita ꝙ si possibile eēt ꝙ man⁹ non seꝑarenꝛ ab applicatōe ꝯtinua mēbri in q̄ est necessaria gn̄atio saniei vel aliqd̄ aliud mēbrū applicareꝛ ei citius gn̄areꝛ sanies in eo q̄ alio mō. Et opȝ ꝙ medicina hui⁹ sit ꝯglutinosa decet in fine cōueniētie faciēdi saniē. s. faciēdo additionē sb̄e caloꝛis innati claudēdo poros coꝛpis ⁊ includēdo vapoꝛes iteri⁹. Et ne-

❡ Maturatio vero cōpletur ex eo in quo cū caloꝛe existit oppilatio ⁊ glutinatio vt per ipsuȝ caloꝛ retineatur ❡ Qui aūt maturationē efficit cum aliquo qd̄ est sicut hmōi maturatiuū attendere debet vt si viderit calorem innatū debilem ⁊ membrū iam declinat ad hoc vt corrūpatur remoueat ab eo glutinosa ⁊ oppilatiua. ⁊

cesse est q̄n volum⁹ ꝙ aliq̄d digeraꝛ ꝙ custodiam⁹ interius multitudinē spirituū. Et glutinatio q̄dē est magis ꝯtigēs reb⁹ viscosis sicut sunt axungia porcina ⁊ olibanuȝ ⁊ emplastrū qd̄ ꝯficiꝛ ex frumēto: qꝛ ista sꝛ tēperata in caliditate ⁊ hūiditate viscosa. hec ille. ❡ In q̄rta dicit p̄io ꝙ medic⁹ adhibēs suꝑ apostemata maturātia calida oppilatiua ⁊ glutinosa dȝ attēdere si caloꝛ innat⁹ membri apostemosi debilitetur ⁊ si mēbꝝ illd̄ ad corruptionē ⁊ putrefactionē suiipsi⁹ declinet. qd̄ ꝑpēdeꝛ poterit ex liuoꝛe ipsius seu fuscitate vel declinatione ad nigredinē ⁊ remollitiōe innaturali q̄lis inueniꝛ ī putrescētib⁹. Quibus appentib⁹ remoueat ꝓtinus dicta maturatiua: qꝛ ꝓhibēdo trāspirationē putredinem humoꝝ ⁊ mēbri augmētant. Et aꝑitiua adhibeat: q̄b⁹ resoluanꝛ fuligines putride ⁊ corrupti hūoꝛes ⁊ extrane⁹ caloꝛ q̄ sunt cā corruptōis mēbri. Et ꝓfundā faciat scarificationē. P̄io vt effluāt hūoꝛes corrupti q̄b⁹ mēbrū putrefit. Scd̄o vt euēteꝛ ꝑs apostemosa cū suis spiritib⁹ ⁊ innato caloꝛe. Tertio vt v̄t⁹ desiccātiū medicaminū ⁊ putrefactōeȝ ꝓhibētiū liberi⁹ penetret ad intima mēbri in q̄ ē apostēa. ❡ Attende p̄io ꝙ declinatio mēbri phlegmonosi ad suiipsi⁹ corruptōeȝ triplici de cā ꝓuenire solet. P̄ia ē suffocatio caloꝛis īnati a mltitudie ⁊ vehemēti īcuncatiōe materie ī ꝑticl̄a patiēti q̄ ꝓhibeꝛ hāc regere ⁊ digerere. Scd̄a ē putrefactio maligna talꝭ matie ex defectu regimīs nature ⁊ ꝓhibitōe trāspiratōis. Tertia ē extne⁹ caloꝛ ab his introduct⁹ nedū in hūoꝛib⁹: sȝ etiaȝ in sb̄a mēbri apostemosi. ❡ Attende scd̄o ꝙ hec declinatio mēbri apostemosi ad corruptionē solet a veterib⁹ cācrena appellari. Iuxͣ illd̄ ga. li. de aꝑatib⁹. ad glauconē cap. 26. Deinceps aūt erit vtiq̄ p̄dcās dicere cācrenas in phlegmonib⁹. Noiant aūt vt nosti cācrenas eas q̄ ꝑꝑ magnitudinē phlegmonis mortificatōes nō iā factas sȝ fiētes adhuc. ❡ Attende. 3. ꝙ cure initiū passiōis hui⁹ ē eductio sanguis corrupti ꝑfcā ⁊ cōpleta. Iuxͣ illd̄ ga. ibi. Cura aūt ei⁹ fit euacuātib⁹ nobis inq̄tū possibile ē incuneati hūoꝛis ꝑlimū fm ꝑticulā ꝑꝑ quē ⁊ mortificatio fit nequeuntib⁹ arterijs ab angustatōe dyastolasse. i. dilatari: reliq̄ vo trāspiratōnes ꝓbere. ❡ Attēde q̄rto ꝙ ad hui⁹ sanguis eductionē aptissima via ē cutē aꝑati suppositā incidere plurib⁹ ꝓfundis īcisiōibus vꝉ scarificare scissuꝭ ꝓfundis sb̄aȝ subiectā. Iuxͣ id ga. ibi. Uel igꝛ totā cutē incisiōib⁹ plurib⁹ ꝓfundis diuidere oȝ incidētes silꝭ cū ea subiectā sb̄aȝ vꝉ multis scissuꝭ ꝓfundis scarificare. ❡ Attende q̄nto ꝙ effluxo sanguie sufficienꝛ a dicꝭ scissuris admistrāda sꝛ suꝑ scissuras desiccatiua putredis ꝓhibitiua vt farina orobi vꝉ farina loliꝭ cū oximelle vꝉ farina fabaꝝ nō inuētis alijs. Iuxͣ id ga. ibi. Relinq̄ntes aūt effluere sanguinē de pharmacꝭ apponē oȝ ad putrescētia vtilib⁹. Sūt aūt h̄ ꝑ oximel faria orobo rū vel loliꝭ. Et si hec nō fuerit fabaꝝ ⁊ ip̄ȝ solū oximel: forti⁹ aūt vti volēs sal supimisce. ❡ Attēde. 6. ꝙ si ex dcō aꝑate iā corruptū fuerit mēbrū illd̄ totū sic ꝙ si pūgaꝛ vraꝛ āt icidaꝛ: nō sentiat doloꝛē dȝ radicit⁹ et ex toto euelli vsq̄ ad ꝑtes sanas si possibile sit. Iuxͣ id ga. ibi. Finaliter ei mortificata ꝑticula vt pūcta vꝉ incisa vꝉ vsta īsensibilꝭ existat coꝝ q̄ patiꝛ citissime oȝ circūincidē vbi tāgit ꝓximā sanā si q̄ ita disposita est magna fit. Scd̄o dic hic p̄n. ꝙ post scarificationē ꝓfundā mēbri declinantis ad putrefactionē adhibeanꝛ medicie resolutiue ac desiccatiue. De quibus ipse aget in ꝑticularibus libris. videlȝ q̄rti prima trac. p̄io capl̄o. 16. qd̄ intitulatur de curis cancrenarū vbi ait. Cum ergo vides mēbri caloꝛem alterari: ⁊ est in via putrefactōis tunc opȝ vt succurras leniendo ip̄m cum eo qd̄ ꝓhibet putrefactionē sicut est bolum armenum ⁊ terra sigillata cū aceto. Si aūt illd̄ nō valȝ nō inuenis excusatōnē q̄n scapellatōeȝ ꝓfūdā facias diuersoꝝ modoꝝ ī locꝭ ⁊ pōas sāguisugas ⁊ phlebotōes venas ꝓxias ei ꝑuas: vt accipiaꝛ sāguis mal⁹ cū cautela ei⁹ qd̄ circūdat locū sic cū epithymatib⁹ p̄dicꝭ. Et ponaꝛ suꝑ ip̄ȝ locū scapellatū qd̄ ꝓhibȝ putrefactōeȝ. ⁊ sit ei ꝯriū ō illis q̄b⁹ ī est ꝓfūdatō fortioꝛ sic faria herbi seu orobi cū syrupo acetoso āt farina fabaꝝ ⁊ ꝑꝑe mixta cū sale. ❡ In q̄nta dic ꝙ si q̄nꝛ emūctoriale apostēa ꝓfūdaꝛ ī emunctorio declinās ad intra: q̄re cōicat p̄ncipali mēbro magꝭ abūde fuligīes corruptas maxie si illd̄ sit ex epidimialib⁹ seu bochijs venenōꝭ. Et ꝑꝑea oȝ vt ip̄ȝ fortiꝭ ad cutē trahaꝛ. Et si nō cū alio ꝓmptiori ⁊ efficaciori remedio: saltē cū vētosis cū igne adhibiꝛ vt forti⁹ attrahāt. Nā vētose forti⁹ oī re ⁊ magꝭ repēte ⁊ magis secure istud oꝑantur. Signanter dicit

ponat aperitiua ⁊ scarificationē faciat profundā. Deinde adhibeat medicinas in quibus existit resolutio ⁊ desiccatio queādmodū de eis inuestigabimus in libris ꝑticularibus. ❡ Multotiēs p̄terea erit apostema profundū ⁊ erit nobis necessariū trahere ip̄m ad partē cutis: et si nō cum alio saltem cum ventosis ignitis.

cum vẽtosis ignitis: qꝛ nec honestũ ē rõnali creature: nec trahẽti tutuz ſugere apostema in loco emũctorij. vt diebus nostris rustic⁹ q̇dã patrie ſabaudie cupidine lucri ſuxit bochiũ epidimiale inguinis cardinalis de calaneo post ſcarificatõez: ⁊ die ſeq̃nti ſuctoꝛ ⁊ ſuct⁹ ambo mortui ſt.

In apoſtēate⁹ aũt duro qđ ſtat⁹ terminũ ꝑtrãſierit rł̃a ĩ eo ē vt mollificet̃ q̃nq₃ cũ eo ĩ quo existit caliditas ⁊ ſiccitas ꝑua. Jdõ ne qđ ex eo ſpiſſuz ē ꝑꝑ multaz resolutionem fiat lapis: imo totum ad resolutionem preparetur.

D In apostemate aũt duro. In hac pte q̃rta q̃ est de gñali cura durorũ apostematũ post coꝝ ſtatum. ſ. postq̃ coꝝ materia iã tota fluxa est ⁊ ſcuneata in mẽbro vno dicit ꝑmo ꝙ regła est ĩ apostemate duro p⁹ terminũ ſtatus ei⁹ vt q̃nq₃ mollificet̃ cũ medicamine in q̃ ſunt caliditas ⁊ ſiccitas ꝑua: ⁊ nulla ſibi ſunt adhibẽda resolutiua donec materia ipſi⁹ premollificata fuerit: ne ſubtile ipſi⁹ ꝑ hec resoluat̃ ⁊ ſpiſſum groſſuz re ſolutione pł̃ima ſue hũiditatis lapidificet̃: imo totũ ſit̃ humidũ cuz ſic eo ꝑmixtũ aptetur resolutioni. ¶ Attende ꝑmo ꝙ apostema durum a medicis vocat̃ illud qđ ad tactũ durũ ſentit̃ ⁊ indolorosum est. Juxta illud gał. 5. ſimplicis medicine ca. 12. Dico ꝙ medici intendũt ꝑ ſmonez ſuũ apostema durũ: ⁊ est illud qđ greci noĩant ſesiros: apostema accidens preter cursum naturalem cũ q̃ nõ est doloꝛ ⁊ est durũ. ¶ Attende ſcđo ꝙ dura apostema q̃nq₃ incipiũt a ſemetipſis nõ preuijs alijs apostematibus: ⁊ q̃nq₃ fiũt ex apostematib⁹ alijs ſicut phlegmonib⁹ vel herisipilis indiſcrete tractatis. Jux̃ illud gał. libro de apostematib⁹ ad glauconẽ cap̃. 15. quod de cura ſquirri ſeu ſclirosis intitulatur. Aliquãdo igr̃ mox a ꝑncipio paulatim ꝯstituit̃ ⁊ auget̃: pł̃ima vo a medicinis cõstituũtur ſtipticãtib⁹ ⁊ infrigidãtib⁹ fortiter herisipilata ⁊ phlegmones. ¶ Attẽde tertio ꝙ apostemata dura gñari ſolẽt ex humore groſſo frigido vel melancholico vel phlegmatico exiccato vel ex vtriſq₃. Juxta illud ga. 5. ſimplicis medicine cap̃. 12. Et ď iſtis apostematib⁹ ſunt apostemata q̃ q̃n multiplicat̃ coꝝ augmentũ ⁊ ipſoꝝ duricies nõ ſunt tñ abſq₃ dolorositate: imo ſunt ꝑuata ſensu ⁊ difficilis ſensus. Et coꝝ gñatio est ex humore groſſo frigido. Et hũores q̇dẽ q̃ ſunt ſm hũc moduz in corpe aĩalis ſunt duo hũores tm̃: quoꝝ vnus est cholera nigra ⁊ alter phlegma q̃n exiccatũ est multũ. Et ꝑpter illud apostemata dura oĩa ñ euacuant̃ quin ſint in natura ſua aut phlegmatica aut melancholica: aut ꝑmixta cõposita ex phlegmate ⁊ melãcholia. h̃ ille. ¶ Attẽde q̃rto ꝙ apostema durũ melãcholicũ qđ ꝓꝑe ſclirosis ď differt a duro phlegmatico in duob⁹. Primo q̇dẽ in hoc ꝙ est inſensibilis ſeu ꝑuans ſensum mẽbri hui⁹ in q̃ est. phlegmaticũ vo nõ penit⁹ inſensibile ſ₃ diminuti ſensus. Scđo in hoc ꝙ est ĩſanabile: ſ₃ phlegmaticũ nõ. l₃ difficulter ſanari poſſit. Jux̃ illđ ga. lib. de apatib⁹ ad glauconẽ. Cert⁹ q̇dã ſq̃rrus tumoꝛ ē ꝑter nãm inſensibilis ſit̃ ⁊ dur⁹. Qui vo nõ cert⁹ nõ inſensibilis q̇dẽ oĩphariã: diſſensibilis tñ demũ est oĩno. Jgit̃ inſensibił quidem ſquirr⁹ inſanabilis ē: diſſensibił vo nõ inſanabił quidẽ: nõ aũt facile ſanabilis. Fit eñ ex viſcoſo ⁊ groſſo hũore difficile ſolubilit̃ implastrato ſquirrosatis ꝑticulis. ¶ Attende q̇ntõ ꝙ medicine lenitiue ſanant apostemata dura q̃ ex phlegmate fiũt exiccato ł indurato: verum ipſe irritant apostemata dura melãcholica. Et iterum in hoc differunt apostemata dura melãcholica a phlegmatic₃ duris. Jux̃ illđ ga. 5. ſimplicis medicine ca. 12. Dico ꝙ ꝙ medici intendũt ꝑ ſmonẽ ſuũ medicinas lenitiuas medicĩas q̃ ſanãt apostẽata dura accidẽtia a phlegmate qđ exiccatũ est ⁊ ĩgroſſatũ. Et pł̃imũ q̇dẽ accidũt iſta apostemata ĩ capitibus lacertoꝝ ⁊ chordarũ naſcentiũ ex eis. Et illđ est qm̃ apostemata dura melancholica ſunt oĩa de gñe cancroꝝ ⁊ medicine lenitiue ſtimulant ea. Eiuſdẽ ſnie meminit ſerapion in aggregatorio ſmone q̃rto capł̃o de medicina mollificatiua dicẽs. Dico ꝙ medici approbant dictionẽ coꝝ medicina mollificatiua medicine q̃ opat̃ in vna hora duas opatõnes. Una est earũ ꝙ diſſoluũt illđ qđ est innodatũ: ⁊ alia ꝙ resoluunt prĩo. deinde curant apostemata dura q̃ ſunt ex phlegmate indurato ⁊ ingroſſato qđ ē ꝯdẽſatũ in poris. Et illud in q̃ magis accidũt apostemata illa ſunt nerui ⁊ chorde. Et oĩa apostemata groſſa dura ⁊ melãcholica ſunt de gñe cãcri. Et medicine mollificatiue ſtimulant ⁊ cõmouent ea. ¶ Sz h̃ est triplex dubitãdi loc⁹. Prĩo q̇dẽ in h̃ ꝙ gał. ⁊ ſerapion affirmãt ꝙ oĩa apostemata dura melãcholica ſunt de gñe cãcroꝝ cũ dicat ꝑn. ꝑmi. 2ª. doc. 1. c. 5. Et int̃ cancrũ ⁊ duriciẽ est ďr̃ia: qm̃ duricies ē apostema q̇etũ ſedatũ destruẽs ſensum ⁊ ꝑmanẽs in mẽbro in codẽ ſtatu cũ q̃ nõ est doloꝛ: ⁊ cãcer est mobił addens ledens: ⁊ h₃ radices innexas mẽbro: neq₃ oꝫ vt ꝑ ipm̃ destruat̃ ſensus niſi elongatũ fuerit ei⁹ tp̃s ⁊ mortificet mẽbrũ. Scđo in hoc ꝙ affirmãt apostemata dura melancholica ſtumulari a lenitiuis ſeu mollificatiuis ⁊ irritari: cũ mollificatiua ſint ꝓprie ꝯ̃ria duroꝝ: ꝯtraria vo ꝯ̃rijs curant̃. Item dicit ga. 14. de ingenio capł̃o. 4. Dura apostemata nõ iuuant̃ ex aliq̃ medicĩa calidiſſima ⁊ ſiccisſima: ſed ex mollitiua ⁊ diſſolutiua ſicut medulla ceruina ⁊ vitulina ⁊ bouina ⁊ vaccina ⁊ leonina: ſ₃ cũ eis admiſceãtur ammoniacũ bdelliũ ⁊ ſigia. Tertio in hoc ꝙ gał. affirmat certuz ſquirrũ. ſ. durũ apostema ex melãcholia nõ poſſe ſanari. Nũquid põt radicit⁹ euelli ſicut manifest⁹ cancer in exteriorib⁹. Jtẽ mirabile videtur ꝙ melancholica paſſio ⁊ quatarna febris in q̇bus exuberat humor melãcholicus ſanari poſſint ⁊ portiũcula melancholie collecta ad apostema nõ recipiat curã: nõne lapides in nobis frangũtur ⁊ educuntur ab interiorib⁹ nostris: nõne porri ⁊ nodi q̃ ſũt tenacioris materie ⁊ min⁹ diſpergibilis curã ſuſcipiũt. ¶ Ad primũ dic ꝙ oĩa apostemata dura melãcholica ſunt de gñe cãcroꝝ actu vel potentia ꝓpiqua actui. Nã q̃ ex eis ſunt inſensibilia frigida ſola acq̇ſitione extranee caliditatis fiũt actu cancri: ſicut innuit ꝑn. primi ſcđa doctrina prima ca. 5. Ubi postq̃ ďr̃ias aſſignauit ſclirosis ⁊ cãcri dicit. Neq₃ multũ distat quĩ ďr̃ia inter cãcrũ ⁊ duriciem exſtat ꝑpter accidẽtia inſeꝑabilia ⁊ nõ ꝑpter ďr̃ias ẜales. Ad ſcđm dic ꝙ l₃ medicine lenitiue ſeu mollificatiue aliq̇d ꝯtrarietatis hĩc videant̃ cũ ſclirosi melãcholica inſensibili: nunq̃ tñ ſanãt eã: imo potius ſtimulãt ⁊ irritãt. Tum qꝛ retinẽt in loco ſclirosis calorẽ ſpiritũ ⁊ fuligines acutas: q̇bus fit cãcer: nec resoluere valent: nec liq̇facere melancholiã aridã carentẽ hũido liq̇factibili. Nã ſi debiles fuerĩt in ſuo calore ſubtiliare nõ ſufficiũt groſſum hũorẽ ſic ꝙ fiat resolubił: ſi multũ calide lapidificãt cũ vł aduſtũ reddũt. Ad gał. 14. de ingenio cap. 4. Dic ꝙ cũ dicit ibi dura apostemata ex mollitiua ⁊ diſſolutiua medicina curari, intelligit de duris phlegmaticis nõ melãcholicis ex prĩa radice ꝑuatis ſensu ſicut declarat capł̃o codẽ dicẽs. Dura apostemata itẽdo q̃ nullum dolorẽ hñt: q̃ etſi dolorẽ nõ habeãt nõ ſunt tñ abſq₃ ſensu: cũ illa ſint ĩcurabilia. Ad tertiũ dico ꝙ l₃ ſclirosis melancholice extrĩſece chirurgico oꝑe radicit⁹ extirpabiles ſanari pñt: nũq̃ in curã ſuſcipere pñt a medicinis deforis adhibit̃. de q̃ mirat⁹ ſum. Sepe eñ tẽptaui ſclirosis curare q̃ q̃nq₃ accidũt mãmis mulierum melancholicarũ ſine dolore. De quib⁹ alique terreri ſolẽt timentes cancrũ quẽ pati viderũt vel audierũt mulieres aliquas ex ſimili cã: ſed nunq̃ potui: imo q̃nq₃ paruulas adauxi ⁊ quod peius fuit ad cancrũ aptaui nõ credulus illis q̇ has inſanabiles eſſe cenſuerũt. Simile q̃nq₃ mihi ꝯtigit dũ curare credidi ſclirosis ſtomachi ventris ⁊ matricis. Sepe eñ defeci ⁊ interdum magis auxi morbũ q̃ diminui. Nec est ſit̃ de febrib⁹ quartanis vel de melancholia ⁊ de ſclirosibus: qꝛ plurimũ materie ſclirosis ſubintrauit poros ⁊ exijt a venis tã magnis q̃ paruis: cui⁹ ꝯtrariuz est in dictis morbis. ¶ Attende ſexto ꝙ medicie ſeu lenitiue ſeu mollificatiue duroꝝ apostematũ ſanabiliũ. ſ. phlegmaticoꝝ induratorum debent eẽ calide circa ſcđm vel tertiũ gradũ ⁊ ſicce in primo. Jux̃ illud ga. 5. ſimplicis medicine cap̃. 12. Apostemata aũt dura q̃ fiunt ab humore viſcoſo groſſo q̃ congelatus est indigent medicinis q̃ calefaciũt ⁊ exiccant: ſed nõ op₃ vt ſint fortes ⁊ laborioſe. imo ſufficit eis vt ex caliditate ſint in gradu ſcđo aut in tertio: ⁊ ex ſiccitate in gradu ꝑmo. Et qm̃ additio ⁊ diminutio inuẽte in corpib⁹ q̃ indurata ſunt hac duricie ſunt latitudis mł̃te: op₃ neceſſario vt medicine q̃ ſanãt ſint latitudinis mł̃te. Et ꝑpter illud inuenim⁹ in q̇buſdã horis adipẽ capraꝝ ꝯferre mẽbris q̃ indurata ſunt hac duricie ⁊ adipẽ galline: veruntñ iſti duo adipes ſunt debiliores ⁊ nõ leniũt niſi duriciẽ ꝑuã. Et fortioꝛ adipe galloꝝ ⁊ adipe galline est adeps anatis. Et fortioꝛ adipe caprarum est adeps hyrcoꝝ. Adeps bouini iterũ ē fort̃: verũtñ ē fortitudis minoris q̃ adeps hircoꝝ. Et medulla cerui iterũ lenit lenitate mł̃ta. Et post ipaz medulla vituli. Qm̃ omnẽs iſte medicine ſunt calide tẽperate ſiccitat̃ ⁊ earũ calefactio est vehemẽtioꝛ multum q̃ ipſarũ ſiccitas. Et ꝑpter illđ ſi hõ dixerit ꝙ ſint calide ⁊ humide nos ꝯſentim⁹ ei: ⁊ ſanabim⁹ cũ: qm̃ ſunt ꝑue elongatõis a medicinis q̃ nõ exiccãt neq₃ hũectãt. hec gał. ¶ Attende ſeptio ꝙ medicina mollificatiua d₃ ſe hĩc ad ſanabilẽ ſclirosim ſicut ſol ad cerã glaciẽ vel picẽ q̃ a ſole fundunt̃. Jux̃ illđ gał. lib. de apatibus ad glauconẽ ca. 15. Decet igr̃ debens iuuare pharmacũ ſq̃rroſatum corp⁹ eis q̃ ĩ ſole fũdunt̃ ſit̃ q̇d pati. Noĩant̃ aũt hmõi pharmaca malagia. i. mollitiua. Et exempla coꝛum dicta ſunt ſimplicia

cerebella oīa esser pinguedines. Preponit aūt cerebellis q̄dē cer uinum deinde iumētinū. Adipibus aūt in volucrib⁹ quidez anserina: ni gressibilib⁹ aūt leonina. ¶ Queret h aliq̄s q̄d faciēdū sit duro apostemati in pricipio ei⁹ augmēto ⁊ statu. Nā solū dat hic ipsius cura post terminuz stat⁹. Dic ꝙ apostemata dura phlegmatica de q̄rum cura solum h agit: qr melācholica i sanabilia rputātur cōiter ñ fiūt sclirotica nisi postꝙ sua mā iā tota fluxa est ⁊ sbtiles eius ptes resolute: nō habēt igitur sui principiuz augmentū ⁊ statū penes materiā fluere vel fluxam eē nisi dum mollia sunt.

Postea super ipsum resolutio fortior fiat. Deinde si timetur ex resolutō ne eius qd resoluitur ne qd remāsit lapis fiat: iterum ad mollificanduz ipsum secūdo redeatur. Et incessanter fiat hoc donec totum finiatur inter mollificandi ⁊ resoluendi vires.

Inflata vero apostemata curētur

Et tūc eis cōpetunt in pncipio q̄dē repcussiua aliq̄d caliditatis habētia sicut pmissuz est. In augmento vo ⁊ statu repcussiua cū resolutiuis. Secundo dicit h pnceps: postea sup ipsum resolutio fortior fiat id est postꝙ materia sclirosis cuz applicatione remollitiuorū prepata fuerit ad resolutionē fortia adhibeātur super ipaz resolutiua. ¶ Attende prio ꝙ reuolutio lenificantiū seu remollientiū scliroses dz pcedere reuolutionem resoluentiū: qr aliter resoluētia subtile educerent ⁊ residuū eius durius efficerent. ¶ Attende scdo ꝙ reuolutio resoluentium dz ministrari tpe famis ⁊ vacuitat ⁊ sclirosim patiēs nutriend⁹ est hora reuolutionis lenificantiū. Iuxta illd pn. qrti tertia trac. 2. ca. 10. Et opz vt mēbrū famē pati cogat in reuolutione resolutionis: ⁊ trahatur nutrimētū ad ei⁹ oppositū cū motione illi⁹ oppositi ⁊ exercitio eius ⁊ ipsi⁹ famelicatiōe. Et cibet in reuolutōe lenificationis ⁊ fiat ei cā appetēdi nutrimentū cū fricatōne ⁊ q̄ sunt eis silia. ¶ Attende tertio ꝙ virtutes medicinaꝝ tam resoluentium ꝙ lenientiū scliroses in debilitate ⁊ fortitudine diuersificāde sunt penes raritatē vel spissitudinez sclirosate ptis ⁊ duriciei vehementiā aut debilitatē. Iux illud pn. ibi. Et diuersificat necessitas in virtute medicinarū resoluentiū ⁊ lenificātiū ⁊ debilitate earū sm raritatē mēbri ⁊ ipsius spissitudinē ⁊ vehemētiam duriciei ⁊ debilitatē eius. ¶ Attēde qrto ꝙ qr difficile est bn sine errore cōmensurare tps resolutiōis cū tpe lenitionis q̄dam chirurgicoꝝ pro tutiori consulūt in cura duricierū cōponere medicamina ex remollitiuis ⁊ resolutiuis sil vt ex adipib⁹ dictis cerebellis medullis ⁊ muscilaginib⁹ cū floribus camomille melliloti summitatib⁹ aneti. Id visus est innuisse pn. dicto caplo dicēs. Et iterū cōpositio medicinarū opz vt aggregeet inter duas vtutes. ¶ Attēde q̄nto ꝙ mollificatiui adipes hnt cū sua vi mollificatiua aliquid resolutiue vtutis. Iuxta illd pn. ibi. Et lenificātes q̄dē quibus est resolutio q̄dā sunt sicut adipes gallinarū ⁊ anserū ⁊ vitulorū ⁊ boum ⁊ ceruoꝝ ppter medulle eorū ⁊ adeps hirci: ⁊ adeps asini est bona eis ⁊ adeps leonū ⁊ rapaciū. ¶ Attēde sexto ꝙ qn queritur ex adipibus dictis mollificatio sole sufficiūt: sed cū fortꝫ ex his resolutio q̄rit misceri dnt cū fortiorib⁹ vt bedellio āmoniaco. Iux illud pn. ibi. Et opz vt admisceant cū eis q̄ sunt sicut ammoniacū ⁊ bdelliuz ⁊ galbanū ⁊ storax ⁊ mastix qn prepant ad resoluendū: ⁊ fiant singularia qn prepant ad leniendū. ¶ Attēde septimo ꝙ lz sal sit de multū resolutiuis nō tn applicandū ē in cura duricierū cum pdictis adipib⁹. Iux illd pn. ibi. Et oportet ne in istis adipib⁹ ⁊ earuz silibus de mollificantib⁹ sit sal oīno: qm sal indurat ⁊ exiccat: imo oz vt sit earū opatio opatō sol i cerā q̄ lenit ⁊ liq̄facit ⁊ nō pueit ad hoc vt exiccet. ¶ Attēde. 8. ꝙ lz balneum pruno suo occursu ⁊ resoluat ⁊ lenificet: freq̄ns tn vsus ei⁹ i cura sclirosis nō competit. Iux illd pn. ibi. Et oz ne multū vtat balneo: qm resoluit subtile ⁊ aggregat spissum ⁊ nō pueit ad hūc finem vt leniat ipm. Tertio dicit hic pn. ꝙ si post fortioꝝ resolutiuorum applicationē timor habeat ex resolutiōe hui⁹ qd resoluit ne illd qd remanet lapidificet: rursus redeūdū est ad remollitiua vt lapidificationi p hec obuiet. Quarto dicit ꝙ h fiat icessant videlz nūc remollitio: nūc resolutio materie sclirosis donec totuz finiat. i. tota materia sclirosis tā sm ptes subtiles ꝙ grossas resoluta abeat ⁊ ↄsumat inter vires aut vices mollificādi ⁊ resoluendi. Vel expone donec totū finiat. i. totū tps cure sclirosis i remollitione ⁊ resolutiōe ↄsumptū fuerit. ¶ Attende ꝙ ras. 7. almā. ca. de cura duri apostematis describit emplastrū vtile ⁊ efficax in remollitōe ⁊ resolutiōe duri apostēatis dicēs. Emplastrū qd durū resoluit apostema. Rx. bdellij mollis āmoniaci galbani ptes eq̄les q̄ cū oleo mollificate terant in mortario. Oleū aūt sit yrinuz vel de ben: deinde muscilagines fenugreci ⁊ seminis lini: q̄ eiusdē sint q̄titatis cui⁹ sunt oīa pdcā sumāt ⁊ oīa sil donec vniant terant Deide ex eis cū caricis. i. ficub⁹ siccis pinguib⁹ mixtis emplastrū duriciei vbicūꝫ fuerit i corpe supponatur. hec ille.

ex eo quod calefacit subtilitate sue substātie: propterea: vt ventositates resoluat et poros amplificet. Nam causa in apostematibus inflatis est ventositatis grossities et pororum clausura. ¶ Studium quoꝫ est adhibendum in prohibendo materiam ex qua vētosus prouenit vapor.

e Inflata vo apostemata. In hac parte quinta primo tangit curā apostematis vētosi p calida resoluētia vētositatē. Scdo p phibitionē vel eductionē materie ex q̄ vētositas gn̄ari solet ibi [Studiū qꝫ]. ¶ In pria pticula dicit pmo ꝙ inflata apostemata videlz illa q̄ ex vētositate fiūt sicut tipanites a medicis subtil sbe calefaciētib⁹ curari dnt. Cui⁹ cām reddit qr he medicine vētositates resoluūt ⁊ poros dilatāt: vn̄ liberius p eos exeūt psubtiliate ventositates a caliditate medicinarū. Et sic p has tollit duplex cā q̄ fit vētosuz apostema. Prima est grossicies vētositat q̄ retinet in mēbro aliq̄ ⁊ fit inhabilis resolutioni. Scda cā est clausura poroꝝ phibēs exitū grossarū ventositatū. Iux illd gal. 14. de ingenio caplo. 5. Cā vo tumoris vētositas est inflatiua in mēbro q̄libet adunata: q̄ aliqn̄ sub cute colligit ⁊ aliqn̄ sub pelliculis ossa ⁊ lacertos ⁊ alia mēbra coopiētib⁹. Itē multotiens coadunat in stomacho ⁊ intestinis atꝫ int intestina ⁊ pelliculas vētrꝫ Et libro de apostēatib⁹ ad glauconē ca. 19. ait. Cōfert aūt vt nō trāspiretur hui⁹ spūs. i. vētositas corpoꝝ dēsitas. Quocirca ⁊ sanatio passionis hui⁹ intētionē vnā cōez amboꝝ habebit: dēsoꝝ corpoꝝ rarefactōez ⁊ grossoꝝ spirituū subtiliationē. Calefaciēs em̄ sufficient vtraꝫ p sbaz subtilē ptib⁹ rarefacies quicq̄d ē dēsatū subtiliabis aūt qd ē igrossatū ¶ Attende primo ꝙ apostema vētosum qd a gal. ibi tumor: et h a pn. inflatū dr differt a molli apostemate: qr molle cedit pmētib⁹ digit: iflatū vo nō. Et inflatū sonat velut tipanū qn pcutit ⁊ ↄcludit in cōcauitatib⁹ manifestis: molle vo nō sic. Iux illd gal. ibi. Sz tn dria tumoruz ⁊ molliū apostematū hec ē. Nā si apostēa tāgat cedet digito vētositas vero nō cedit ei: q̄ pcussa sonū reddit q̄si tipani: cōcludit qꝫ in q̄busdā ↄcauitatib⁹ in manifesto exn̄tib⁹. ¶ Attende scdo ꝙ lz in cura vētosi apostematis intētio sit vna sm gen⁹ resolutio. s. vētositat grosse turbulēte: in specie tn diuersificat sm mēbroꝝ diuersitates in q̄b⁹ claudit. Iuxta illud ga. ibi. In oī tūore vnā habem⁹ intētionē. i. purgationē coꝝ q̄ sūt ↄtra nām in illo mēbro. Vn̄ si fuerit i vētre aut i viscerib⁹ oleū in q̄ decoq̄t ruta vl calida spinata. i. semīa sic cyminū apiū petrosilinū iuuat Valet q̄ vētosa sine scapellis bis aut ter iposita. Qr si tumor sit i manib⁹ vel pedib⁹ aut lacert sub cute exn̄tib⁹ aut in pellicul ossa coopiētib⁹ ⁊ fuerit sine dolore cinis valebit: si aūt si cū dolore epithyma mollitiuū valebit. Is ei tūor fit ex pcussiōe aut ↄtusiōe: vn̄ si ↄtusio fiat i pellicul ossa coopientib⁹ spōgia sicut pdixi valebit: ꝙ si sit in lacert dolor fiet, p inde mitigatiua ↄueniūt: sol⁹ igr cinis nō iponat: sz cū eo sapa misceatur. i. vinū coctuz vsꝫ ad ↄsumptionē duaꝝ ptiū ⁊ parū olei. Sz tn ab initio cinis nō erit imponēd⁹: sz sapa ⁊ ruta ⁊ parū aceti ⁊ olei ꝙtuz oz calefiāt: ⁊ vell⁹ nō lotum in eo infusum applicabis. q̄ nō inuēto hysopū humidā suppones. hec gal. ¶ Attēde tertio ꝙ si i vētoso apostēate dolor magn⁹ fuerit. Prio laborādū ē vt mitiget cū lenitiuis. ⁊ si nō sit dolor cū fortib⁹ cura. Iux illd gal. ibi. Si aūt dolor sit maxim⁹ stude i eo mitigādo. Qr si dolor nō sit morbū abijcies cū fortib⁹ medicis cinere. s. aceto ⁊ vino. ¶ Attēde. 4. ꝙ i vētoso apostēate qn̄qꝫ ↄueniūt repcussiua sic vinū pōticū: qn̄qꝫ resolutiua sic cinis: qn̄qꝫ vtraqꝫ vt acetū qd resoluit ⁊ repcutit. Iux illd ga. ibi. Si āt māz fluētē repellere volueris nigrū ⁊ pōticū vinū appones: si velis dissoluē cinerē induces: acetū vo vtriqꝫ valz. ¶ In scda dic ꝙ i cura vl regimie pseruatio vētosi apostēat medic⁹ studere dz ⁊ itēdē i phibēdo māz ex q̄ puenit vētosus vapor. Et h tripl. Prio q̄dē phibēdo ifirmo q̄qꝫ vētosa sic faba pisa rapas castaneas. Scdo i phibēdo q̄qꝫ viscosa phlegmatica vt limosos pisces carnes porcinas caseū piguē cebella aīaliū ⁊ azimos panes: qr inat⁹ calor i viscosa opans gn̄are solet ventū grossū turbidū. Ter⁹ i educēdo a corpe cū pharmaciꝫ ppis vt agarico turbith phlegma viscosū qd vētosat. ¶ Attēde ꝙ pn. p vētosā vaporē h grossā itelligit vētositatē. Et. ga. c. 19. li. d. apati. ad glauconē

Ex apostematibus [f] preterea sunt q̄ sunt vlcerosa sicut formica. Que sūt infrigidanda sicut phlegmon: sꝫ nō sunt mollificāda: imo sunt siccanda quoniam accidens hic iam superauit causam. Accidens nanqꝫ est vlcerositas ꝺ̄ qua timetur ꝙ accidat aut ꝙ iam acciderit. Et vlcerositatis quidem medicamentum est desiccatio: ⁊ res ei magis ꝯtraria ē mollificatō.

vocat spiritum ventosum docens differentiā inter hūc ⁊ spūs latores virtutū. Ait em̄ ibi. Transire aūt iam tp̄s ad aliqd̄ tumoris genus cuius gn̄ationis materia spūs ventosus est: noīant aūt vētositatē hāc talem spiritū grossum ⁊ vaporosuꝫ existentē non etherea ⁊ subtilē sb̄am. Considerato eiꝰ nāꝫ ex ꝯtinēte nos aere memorās q̄lis q̄dē in australibus ꝯstitutōibꝰ q̄lis vo in borealibus fit. Etem̄ ei q̄ in australibus ꝯstitutionibꝰ assimilatur vētosus spūs. Ei vo qui i borealibus is q̄ sm̄ naturam in nobis ē spiritus. Pṙiceps vero quarti tertia tractatu. 2. capi. 16. duos refert modos vētosi apostemat. Ait em̄ ibi. De apostematibꝰ vētosis aliud est qd̄ fit a vapore leni ⁊ similatur estuationi cū augmēto carnis ⁊ q̄ currūt cursu eius: ⁊ aliud est qd̄ fit a vapore ventoso ⁊ noīatur inflatio: ⁊ est ei impulsio ⁊ vicissitudinaria accessio: ⁊ fortasse ꝑcutit ꝑcussione manus ⁊ ꝓꝑe qn̄ inuenit spatium ad quod aggregatur.

f Ex apostematibus ꝑterea. In hac ꝑte sexta de vlcerosis apostematibus dicit primo. ꝙ vltra dicta apostemata q̄dam sunt alia que sunt vlcerosa sicut formica herpes cancer vlceratus ⁊ his similia. Inest autem eis vt vlcerosa sint ex acuitate ⁊ corrosione sue materie qua se dilatant in mēbris mollibus: ⁊ qn̄qꝫ ambulant de ꝑte in ꝑtem. ¶ Attēde primo ꝙ formica est pustula vel pustule q̄ egrediūtur ⁊ faciunt accidere apostema ꝑuū ⁊ ambulant ⁊ fortasse vlcerāt ⁊ fortasse resoluuntur. Et color q̄dem formice ad citrinitatē est decliuis: ⁊ est inflāmata cū sb̄a verrucali ⁊ rotunda: ⁊ sm̄ plurimū hꝫ radicem latam: vt ait prin. quarti tertia trac. primo capl'o. 6. ¶ Attende scd̄o ꝙ hoc apostema formica dr̄ vel qꝛ pungit ad instar formice: vel qꝛ est ꝑuulum sicut formica. Iuxͣ illud prin. ibi. Et sentitur in oī formica sicut pūcture formice. Et ad sūmum oē apostema in cute ambulatiuū qd̄ latitudinē non hꝫ est formica. ¶ Attende tertio ꝙ formica est duplex. Una corrosiua leuioris motus ex subtili cholera plurimū acuta. Alia miliaris a similitudine cuꝫ grano milij sic nuncupata: q̄ fit ex cholera tardioris motꝰ ⁊ magꝭ grossa cum ꝑmixtione modici phlegmatis. Iuxta illud ꝑ̇n. ibi. Uerūꝫ eius alia est miliaris alia corrosiua. Scd̄o dicit hic pṙiceps ꝙ vlcerosa apostemata sicut formica vel cancer sunt infrigidanda quēadmoduꝫ phlegmon: vt reprimātur dolor ardor ⁊ acuitas sue materie. Sed non sunt mollificanda neqꝫ humectanda: īmo desiccanda: qꝛ accidēs hic superat cām in malicia ⁊ periculo. Ulceratio nāqꝫ p̄ns aut futura in formica et cancro est hoꝝ accidens: ⁊ causaꝶ ab his: verū ip̄a peior est ⁊ ꝑiculosior his apostematibus: qm̄ dissipat sb̄am mēbroꝝ sua vi corrosiua. Apostēata vero distensiōe ledūt vt apostemata sunt. Et cū formica sit ꝑuuꝫ apostema sua distensiōe nō plurimū ledit. ¶ Attende ꝑ̇mo ꝙ vlcerosorum apostematū q̄dā vlcerosa sunt laudabili sanie sicut phlegmon decenter maturꝰ: alia sanie aq̄sa virulēta sicut fistulosa: alia sanie corrosiua aut adustiua sicut sunt herpes formica ⁊ cancer. Alia cadauerali putredine sicut cācrene ⁊ estiomeni. ¶ Attende scd̄o ꝙ cū in vulneribus vel in vlceribus accidūt apostemata cā doloꝝ vel ꝯtusionū: ita ꝙ apostemata ꝯsequūtur ad vulnꝰ ⁊ vlcus ⁊ nō ecōuerso ꝑ̇us occurrēdum est apostemati q̄ vulneri aut vlceri. Teste gal. 4. de ingenio cap. 7. dicente. Si contigerit carni vulneris calidū apostema aut nigredo aut sāguis de vena exiēs claudiꝶ infra cutim aut fit in eo herisipila aut vdimia nō nc opꝫ primū medicari hec. Oēs em̄ scimꝰ qꝛ vulnera in hoc tꝑe nō solū minꝰ q̄ oꝫ curanꝶ: sꝫ etiā in augmēto sui sunt. Sꝫ secꝰ ē dū ex apostemate nasciꝶ vlcus ꝓpterea ꝙ mā apostemaꝶ adepta est ꝟtutē vlceratiuam ⁊ corrosiuā ac deambulatiuā de mēbro in mēbrū: tūc ei occurrere opꝫ priꝰ vlcerationi deambulatiue ne dissipet sb̄aꝫ mēbroꝝ ꝑ q̄ ip̄a ambulat. ¶ Attēde tertio ꝙ in cura formice vlcerose euacuatio cholere ꝑ cedere dꝫ remedia localia vlceris: aliq̄qui sanata reuertiꝶ. Iuxͣ illō ꝑ̇n. quarti tertia trac. ꝑ̇mo. ca. 7. Cū nō incipis in ea cū euacuatiōe hūoris sm̄ ꝙ oꝫ: īmo medicaris vlcꝰ cū eo qd̄ sanat redit ex alio loco cū nocumēto ⁊ ex loco ip̄o: ⁊ nō cessat hūor facere corrosionē post corrosionē. Et aq̄ quidē casei cū scamonea iuuatiua ē i euacuatōe materie formice ⁊ ei similiū. ¶ Attēde q̄rto ꝙ remedia localia formice supponēda sunt: sicut lactuca nenufar semperuiua portulaca solatrū ⁊ ꝓꝑe siccū tritū arnoglossa rubus ⁊ lens ⁊ farina hordei ⁊ cortices granatoꝝ ⁊ rami vitis. Et cū timetur sup eā corrosio ⁊ vlcera administra cū istis infrigidatiuis aliq̄d mellis vt ait prin. ibi. ¶ Attende q̇nto ꝙ appētibꝰ corrosiōe ⁊ vlceratione in formica cōpetunt acuta vehemētis absterssionis. Iuxͣ illō pri. ibi. Cū ḡ appet corrosio ⁊ vlceratio tūc administra trociscos andarum

cum vino stiptico aut aceto cōmixto aut succo cucumeris asinini et sal ⁊ fel hyrci ⁊ rutam cuꝫ nitro ⁊ piper ⁊ nitrū cū vrina pueri. Et sunt trocisci andarō corrosiuiꝰ appet ex coꝝ descriptōe q̇nto huiꝰ trac. 8. sūme ꝑ̇me. ¶ Attende sexto ꝙ gal. formicā iussit radicitꝰ euelli instrumēto idoneo sibi cānule scindenti anterius. Iuxta illō pri. ibi. Et gal. q̄dem dixit eē ꝯueniens vt sumaꝶ aliq̄d sicut embula ex extremitate penne aut alteriꝰ rei cuius extremitas sit acuta quā possibile sit deglutire formicam: deinde penetret in circuitu eius vsqꝫ ad ꝓfundū cuꝫ acuitate sua: deinde eradicetur cū ea formica ex radice. hec ille. Tertio dicit hic ꝑ̇n. ꝙ vlcera siue formicalia siue alia curanꝶ desiccatiuis ꝯsumētibꝰ hūiditates supfluas q̄ nō sinūt ea ꝯsolidari. Et mollificatio cū hūectatiuis est res magis ꝯ̄ria in curis ip̄oꝝ vlcerū sordidās ea ⁊ putredinē coꝝ ac corruptionē adaugēs. Et gal. 4. de ingenio ca. 7. ait. Dixi ꝙ cura oīm vulnerū in hoc ꝙ sunt vulnera sit tēꝑata desiccatio. Et ꝑ̇n. q̄rti tertia trac. 1. ca. 7. ait. Uia aūt sm̄ quā curaꝶ formica est vt q̄ ex ip̄sa ē corrosiua alieneꝶ ab humectātibꝰ q̄ iam administrasti in herisipila. Humectatio ei nō est ꝯueniēs vlceribus. Et iterū q̄rti q̄rta trac. 3. ca. 2. ait. Scias ꝙ oīa vlcera indigent exiccatione q̄dā ꝑter facta ex attritōe lacertoꝝ ⁊ ip̄soꝝ cōtusione. Ista ei indigēt in ꝑ̇mis vt mollificētur ⁊ hūecteꝶ. Et cū h ꝙ indigēt vlcera i dn̄antiore dispositionū exiccatōe indigēt qn̄qꝫ dispōnibꝰ alijs mūdificatōis ⁊ absterssiōis ⁊ alioꝝ ꝯsequētibꝰ vlcera ꝑter ip̄sa vlcera. Et q̄to plus vlcꝰ est maiꝰ ⁊ ꝓfundꝰ tāto plꝰ indiget exiccatione vehemētiore. hec ꝑ̇n. ¶ Queret h aliq̄s de cācro vlceroso ⁊ nō vlceroso q̇d est faciendū. Dic ꝙ si fuerit notabilis magnitudinis ⁊ iā factꝰ in patenti loco vn̄ radicitꝰ euelli possit salua ꝟtute ferro resecādus ē ⁊ extripādꝰ radicitus oīno. Aliter em̄ sanari nō pōt. Iuxͣ illō gal. lib. de apostematibꝰ ad glauconem capl'o. 27. In magnitudie vo digna rōne eleuatū cancrū sine chirurgia nullꝰ sanauit. Igiꝶ oīno q̇dē chirurgia icidēte tūore q̄ preter naturā intentio ē in circuitu totū tumorē circūincidere. Et. 14. de ingenio cap̄. 7. ait. Si vis cancrū cū ferro curare primo corpꝰ ex cholera nigra purgeꝶ: deinde incidaꝶ vsqꝫ ad fundamentū: ita vt nulla radix eiꝰ ibi ꝑmaneat: ⁊ exꝑ̇me locū q̄tinꝰ ab alijs venis totus sanguis emanet: deinde cureꝶ sicut cetera vulnera. Item ampho. 6. cōmento illius can̄. Quibuscūqꝫ absconditi cancri fiunt: ait. Sꝫ cancros exteriores ꝓdest curare si quoq̊ nō radicitus p̄nt incidi. Radices em̄ cancri sunt vene circūdantes ip̄m plene sanguie melancholico. Uerū opus incisionis cancri est periculosum cā doloris ⁊ supflui fluxus sanguinis et incisione nec fieri dꝫ nisi instanter req̄rente egro. Iuxͣ illud gal. ibi. Huius incisionē multi ꝓhibuerūt ꝑcipientes tm̄ curari vulnerosum ⁊ adeo ꝑcussiuū vt infirmꝰ incidi ꝑcetur ip̄m. Qd̄ etiā multi medici chirurgici iterdixerūt. Et ꝑ̇n. q̄rti. 3ª. trac. 2. ca. 13. ait. Et fortasse suffecerunt cancri ꝑui sectionē. Nam si possibile est vt destruantur cū aliquo: tunc nō est possibile vt destruātur nisi post incisionē vehementē vt ex toto assumaꝶ mēbrū inuadens qd̄ est in circuitu eiꝰ: q̄uis incisio in pluribꝰ horis addit ei maliciā. Et iaꝫ narrauit q̇dā primoꝝ ꝙ medicus q̇dā incidit mamillā cancrosam radicitus ⁊ cancerata est altera. Dico ꝙ possibile fuit si illa fuerit in via cancerandi qm̄ inuenit illā egritudinē. Et possibile fuit vt esset sm̄ semitā ꝑmutationis ⁊ est magis apparēs. hec ille. Dic scd̄o ꝙ cancer incipiēs ⁊ adhuc ꝑuulus ex subtili genitꝰ melancholia dicta ⁊ pharmacis sanabilis est. Iuxͣ illud gal. lib. de apostematibꝰ ad glauconē cap. 27. Sꝫ incipientē sanari quēadmodū dixi sanauimus pluries hāc passionē: ⁊ maxime cū melancholicus humor appet nō valde grossus existens: obedit eniꝫ hic talis purgantibꝰ pharmacis parate ꝑ q̄ fit hec curatio. Manifestū autē ꝙ nigre opꝫ esse danda pharmaca cholere euacuatiua. Et h demū frequēter faciendū quousqꝫ vtiqꝫ ad id qd̄ sm̄ naturā certissime redeat ꝑticula existēte ⁊ dicta euchima. Dic tertio ꝙ absconditi cancri nulla chirurgia sanari p̄nt: īmo ferro tacti seuiores fiūt ⁊ citius occidūt. Iuxͣ illud hypo. ampho. 6. Quibuscunqꝫ abscōditi cancri fiunt nō curare melius est: curati em̄ citiꝰ pereunt: nō curati vo multū tp̄s ꝑficiūt. Idē intellige de exterio

ribus cancris iam magnificatis τ habituatis: quoꝝ radix euelli nõ põt penitus τ ex toto: vel qꝛ est vicinus mẽbris pͥncipalibus aut arterijs grossis aut nuche τ neruis vnde timetur mortale accidens sicut sincopis cinorosagia spasmus aut tetanus. Dic qͣrto ꝙ cancer iam fact⁹ põt ꝓhiberi ne magnificet. Iuxͣ illud pͥn. qͣrti tertia tractatu scdõ ca. 15. Ad illud vo qd ꝓhibet additionẽ puenit cuꝫ abscisione materie et rectificatione eius

Occultorum aũt apostematũ materia minoranda est phlebotomia et ventris solutiõe. Et opꝫ vt ea habẽs a balneo τ vino τ motibus corporeis τ animalibus superfluis sicut ira τ sibi similibus caueat. ❡ Postea in principio adhibeatur ei quod absq nimia superfluitate repercutit.

bi τ ꝯfortatione mẽbri τ cũ medicinis repcussiuis notis τ administratoẽ linimẽtoꝝ mineraliũ sicut linimentũ fricatiõis lapidis molendini τ lapidis cotis. Et sicut linimentũ fcm̃ ex fricatõe eius qd resoluitur inter tabulã τ manicã vel pistellũ de plũbo in hũiditate effusa sup tabulaꝫ q̃ est sicut oleũ rosatũ τ coriandri aqua Et iterũ emplastratio cũ agresta trita ẽ bona τ iuuatiua. hec pͥn. Dic qͣnto ꝙ nõ vlceratus cancer diu põt ab vlceratiõe ꝓseruari Iuxͣ illud pͥn. ibi. Et illa q̃bus qͥrit ꝓhibitio vlcerationis sunt linimenta p̃dicta ad ꝓhibendũ additionẽ cũ nõ fuerit in eis mordicatio: oĩa cm̃ ea iuuatiua sunt ꝓprie qñ miscẽtur cum fricatõe predicta q̃ fit ex pistello τ tabula plũbeis qñ est cũ fricatura terra sigillata aut bolũ armenũ aut oleũ antiquũ τ aqua sempuiue τ cerusa cũ succo lactuce aut muscilagine psillij: τ cerusa τ plumbũ qm̃ est cõpositio valde bona. Et de eis q̃ sunt iuuatiua est emplastratio cũ cancris fluuialib⁹ recentib⁹ τ ꝓprie cũ climia. hec ille. Multa ex his ꝓbaui ſꝫ in fide mea paucũ vel nullũ auxilium inueni: imo nocumentũ sepe τ sepi⁹: q̃re tandẽ in memetipo ꝯstitui solis suauibus purgationibus τ diete subtili mũde τ euchime declinantis ad frigiditatẽ τ humiditatẽ inniti τ remedia localia ex toto deserere. Dic sexto ꝙ cancri vlcerati palliari pñt τ ꝺmulceri cũ aq̃ solatri τ succo ipsi⁹ τ tuthia lota superpositis eis. Iuxͣ illd serapionis qͣnto breuiarij sui cap̃. de cancro. Et si vlcerãtur cancri ipsi: tũc ꝯfert eis absq falsitate qñ ponitur sup locũ lesum emplastrũ ex aqua solatri qñ infundit in ea pãnus lini duplicatus: τ opꝫ vt ponas cũ sup ipm. Et pone supra cũ lanã leneꝫ infusam cũ illo emplastro etiã: τ stude vt nõ exiccet ita vt fundas super ipm ex succo solatri cum ꝯtinuatione: τ iuuãtur etiã ex medicamine facto cum tuthia.

g Occultoꝝ aũt. In hac pte septima pͥmo agit de cura apͣtuꝫ interioꝝ p euacuatões τ regimẽ. Scdõ de applicandis sup ea in principio sui ibi [Postea in pͥncipio] Tertio de stipticis miscẽdis cuꝫ resolutiuis in tpib⁹ alijs in q̃b⁹ cõpetit resolutio materie ibi [Eunq3 hora resoluẽdi] Quarto de q̃litate τ ṽtute mollificantiũ subtiliũ tũc ꝯuenientiũ ibi [Oportet etiã] Quinto de cibis τ hora cibationis in eis ibi [Et ea quidẽ] Sexto de piculo saniatõis apostematũ interioꝝ τ ꝙ meli⁹ est ea resolui ibi [Cui aũt sintoma] Septio de remedijs apͣtũ ĩterioꝝ p⁹ coꝝ aptõeꝫ ibi [Qr si si aperta] Octauo de duab⁹ cautelis circa tumores q̃ sub ventre sunt ibi [Est preterea] ❡ In prima pticula dicit pͥmo ꝙ materia apostematũ interioꝝ occultoꝝ vt pleuresis frenes peripneumonie dꝫ pͥmo minui p phlebotomiã τ solutionẽ vẽtris. Per solutõnem qͥdẽ ventris si ꝯstipatus venter egri fuerit vel aliq̃s humorum ali⁹ a sanguine supexcreuerit vel apͣa auxerit vel genuerit. Per phlebotomiã ṽo nõ eiusdẽ ptis neq3 ꝓpinq̃ ad apͣa: ſꝫ ꝯtrarie grͣa diuersionis fluentiũ hũoꝝ ad apͣa. Nec p intestina soluẽdus est vẽter si tumida fuerit vel apostemosa. Iuxͣ illd ga. 13. ꝺ ingenio ca. 6. Ratio demõstrat materiam ab eis ad remota loca remoueri debere τ nõ vt mã aliunde attrahat ad ea. Silr solutio ventris inutilis erit intestinis tumefactis. ❡ Attende pͥmo ꝙ intrinseca apͣata vix cognoscunt nisi a subtili ingenio τ expto circa anatomias τ vtilitates pticulaꝝ. Iuxͣ illd ga. ca. 6. libri de apͣatibus ad glauconẽ. Eas q̃dẽ igr̃ q̃ in appentibus pticulis corpis phlegmones patũ est cognoscere. Eas ṽo q̃ in nõ appentib⁹ corporis pticul q̃ τ febres inferunt oĩno nõ adhuc silr. Sꝫ vt mihi videtur mẽte valde subtili hec tal eget dinotio expientiaq3 natu re pticularũ quã ex anatomia sil τ certa sciã actuũ .i. vtilitatũ adipiscunt. ❡ Attende scdõ ꝙ lꝫ mã apͣatũ interioꝝ p̃cipue calidoꝝ in sui pͥn° sit indigesta. cõuenit tñ tũc miorͣtio materie tã ꝯiũcte ꝙ antecedẽt vt nã alleuiet τ sup resolutiõe vel maturatõe residui potentior fiat. Iuxta id hypo. ampho. scda. Inchoãtib⁹ morbis si qͥd videt mouẽdũ moue ĩ statu ṽo silẽtiũ hr̃e melius est. Quia circa principia τ fines oĩa imbecilliora: circa ṽo status fortiora. Natura etiam tunc non est resoluta neq3 deiecta violẽtia morbi cũ pͥmũ incipiat: q̃re tũc meli⁹ suffert τ dirigit euacuationẽ. ❡ Attende tertio ꝙ in apͣatib⁹ acutissimis interioꝝ qñq3 a pͥncipio cõgruit phlebotõia exq̃sita vsq3 ad mutationẽ coloris sanguinis a vena effluẽtis τ vsq3 ad sincopi vel satis ꝓpe eam. Teste gal. ampho. pͥma sup illo ṽbo. Et vbi opꝫ vsq3 ad defectionẽ ducere τ h facere si sufficiat egrotãs. Scdõ dicit h pͥn. ꝙ hñs apͣa in interioribus dꝫ sibi cauere a q̃tuor. pͥo q̃dẽ a balneo: scdõ a vino: tertio a motib⁹ corporis fortib⁹: q̃rto a motib⁹ vehemẽtib⁹ aĩe vt ira τ terrore τ consilib⁹ Qm̃ hec oĩa cõmouẽt hũores τ fluere faciũt τ febrẽ augmẽtant q̃ concomitari solet apͣata interioꝝ. ❡ Cõtra. de balneo dicit hypo. i fine tertij regiminis acutoꝝ. Balneare in peripneumonia iuuãtius ẽ ꝙ i acutis febribus. In latere etiã tenere coste atq3 inter spatulas exñtẽ dolorem mitigat. Itẽ excoq̃tur qd p sputũ necesse est excreari τ adiuuat flatum etiã bonificat: τ screat⁹ aufert laborẽ: qꝛ art⁹ mollit: cutẽ hũidã fac: vrinã expellit: capitis releuat grauitatẽ: nares hũidas reddit. Et gal. in cõmento ait. Propter has g̃ res fit balneatio valde iuuatiua in peripneumonicis: qd est qꝛ pipneumonici euadunt ab egritudinibus suis qñ excreãt hũores retẽtos in pulmone p sputũ. Et sicut pipneumonic⁹ sic etiã pleuretic⁹ iuuat p ipam iuuamẽto magno: ꝓpterea qꝛ sedat dolorẽ quẽ hꝫ. hec hypo. τ gal. ibi. In pipneumonia igr̃ τ pleuresi q̃ sꝫ apͣata occulta in interiorib⁹ cõpetit balneũ. Itẽ balneũ trahit hũores versus exteriora: q̃re eos diuertit a loco apͣatis intrĩseci. Iteꝫ vinũ maxime albũ in peripneumonia τ pleuresi cõpetere videt: qꝛ ṽtutẽ ꝯfortat mãꝫ digerit: viã sputo apit: vrinã ꝓuocat: neq3 calefacit calore excessiuo si bene limphet. Iuxͣ illd hypo. tertio regiminis acutoꝝ de vino albo. Sꝫ trãsitus ei⁹ in vesicã facilior ẽ ꝙ cuiuslibet alteri⁹ potus. Cũ quo etiã vim apitiuã hr̃e dinoscit q̃ in his morbis sp iuuatiua est. Et gal. in cõmẽto ait. Nõ est possibile alicui ex vinis albis vt calefaciat calefactione vehementi. Et rursus ibi ait. Vinũ aũt albũ est minoris calefactiõis oĩbus vinis. Et ista intelligit de albis aq̃sis subtilis sbe silib⁹ aq̃. Item dicit pͥn. tertij. 10. trac. 5. ca. pͥmo de cura apͣatũ pectoraliũ. Sꝫ iuleb et aq̃ zuccari sunt ꝯueniẽtiores eis τ postea aq̃ hordei τ post ipam vinum dulce: τ est meli⁹ vinũ hñtib⁹ hãc egritudinẽ et ꝓprie illd qd est album Nã ipm ẽ magis adiuuãs ad spuẽdũ. Et p⁹ vinũ dulce ẽ vinũ aq̃sum τ ipꝫ ẽ ꝯfortãs ṽtutẽ plus ꝙ aq̃. ❡ Ad pͥmũ obiectũ de balneo dic p° ꝙ i pͥn° τ augmẽto apͣatũ interioꝝ nõ cõpetit balneũ: qꝛ mã q̃ ẽ in fluxu ad apͣa τ retrahit ab eo veluti a vẽtosa. Et ꝓpt dolorẽ τ pp calorẽ subtilior reddit τ fluxibilior ꝓpter balneũ: imo materie q̃ pͥus latebãt velut congelate balneo liq̃scũt τ fluxui aptant ad apͣa: q̃re dolor crescit τ febris auget: nec balneũ diuertere sufficit: qm̃ attractio p apͣa vincit τ supat attractionẽ q̃ fit a balneo. Dic scdõ ꝙ in statu etiã dcõꝝ apͣatũ balneũ nociuũ est: qꝛ accidẽtia sicut dolor febris feruor apͣatis tũc sunt fortiora q̃ vehemẽti⁹ balneo excandescent dilatãte mãm morbi τ ĩcitante ad furiaꝫ. Dic tertio ꝙ in declinatõe apͣatũ ĩterioꝝ p̃cipue pectoraliũ cõpetit balneũ: qꝛ vias apit ad expurgationẽ matie sputũ facilitat τ pteꝫ resoluit materie morbi sic ĩnuebãt auctoritates ga. τ hypo. pͥus allegate ex regimĩe acutoꝝ: τ auctoritas pͥn. tertij. 10. trac. 5. ca. 3. Et post declinationẽ inquit manifestam administra balneũ. Ad scdm obiectũ ꝺ vino dic silr sicut de balneo ꝙ in pͥn° augmẽto τ statu interioꝝ apͣatũ nõ cõpetit: ſꝫ in declinatõe tm̃. Iuxͣ illud pͥn. tertij. 10. trac. 5. ca. pͥmo. Veꝝ nõ opꝫ vt bibat vinũ in pleuresi τ pipneumonia nisi post maturatõeꝫ ❡ In scda dicit pͥmo ꝙ medicina repcussiua nõ supflue ſꝫ mediocriter exhibẽda ẽ in pͥn° apͣatũ interioꝝ post phlebotomiã diuersiuam τ euacuationẽ peccant hũoris vt p eã fluẽtes hũores ad apͣa repcutiãtur in cõtrariã ptẽ τ vt ꝯfortet ps apostemosa. Iuxͣ illd ga. 13. de ingenio ca. 5 Opꝫ g̃ apͣata hec sufficiẽt refrigerari. Qm̃ duob⁹ mõis augmẽtãt. vno qꝛ τ calor augmẽtat τ mã attrahit. sunt igr̃ refrigerãda cũ infrigidatiuis: ne apostema augmentet. Repugnatiua ṽo prohibent materiã ad ea descẽdere vñ sanãtur. Silr res tẽpate calida iuuat vtroq3 mõ. Vno qꝛ mitigat dolorẽ: alio qꝛ dissoluit id qd in mẽbro existit: qm̃ mitigato dolore apͣa non augmẽtabitur. Sanatur q3 si id qd est in eo dissoluat. hec gal. ❡ Attende ꝙ medicina repcussiua interioꝝ apostematũ debet esse moderate repercussiua absq3 nimia superfluitate. Primo ne virus

aquosum quod ab his resudat continue ⁊ incessanter in eis retineatur. Secūdo ne materia apostemat iam fluxa nimis coartetur aut incrudetur. Tertio ne expresso subtili ipsi⁹ ex violētia repcussiuoꝝ grossum scliroset. Scōo dicit hic ꝑn. ꝙ applicatio hec repcussiuoꝝ i apatib⁹ interiorū ꝓpue cōuenit ⁊ ꝑcipue si tale apa fuerit in mēbro qd sit sic epar vel sicut stomachus.

⁊ proprie si in mēbro fuerit qd sit sicut stomachus aut epar. ¶ Cūq; hora resoluendi affuerit non debes dimittere quin stipticas medicias bo-

Primo ꝓpter hoc ꝙ facile puenit ad ista mēbra v̇tus mediocris repcussiuoꝝ foris adhibitoꝝ: nec hꝫ obstaculum spissum ⁊ offosum veluti cerebrum ⁊ pectoralia. Scōo qꝛ epar plures hꝫ vias seu multos canales per quos expurgari facile pn̄t repercussi hūores: ⁊ stomachus vias sub ⁊ supra amplas ad suoꝝ humoꝝ expurgationē. Tertio qꝛ epar est ꝺputatum scōe digestioni ⁊ stomachus ꝑme ꝓ toto corpe: q̄ corroborant per mediocria repcussiua stiptice v̇tutis. Juxta id gal. 13. de ingenio ca pl̄o septio. Si aūt calidū apa in epate oriat subtilius inuestigari opꝫ. silr si fiat in stomacho. Qm̄ actio hoꝝ toti vniuersaliter corpi valꝫ. Nā si cibus nō vt oportuerit digerat: nec in bonū sanguinē mutet oīa mēbra nocumentū magnū habebūt. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ in apatib⁹ stomachi ⁊ epatis nō solum cōpetunt repcussiua dū materia eoꝝ est in fluxu sicut in apatibus alioꝝ mēbrorū: imo etiā dū materia est tota fluxa ꝓpter custodiā v̇tutū suarū digestiuarū toti cōium: sꝫ nō dn̄t pura ministrari neq; multū fortia: imo cū quibusdā resolutiuis: ne epar induret qd faciliter fit ⁊ a puris stipticis exꝑmentib⁹ humidū ⁊ a puris resolutiuis q̄ grosso relicto subtile ꝯsumūt. Jux id gal. 13. de ingenio capi. 8. Verūtn̄ dico sbaꝫ epatis facile tumefieri ⁊ indurari: qꝛ nā eius: sicut q̄dam medic⁹ ludēdo dixit: est q̄si lutū. Et paulopost dicit. Dico ḡ ꝙ ea q̄ sunt supponenda ei cū calidū apa hꝫ cōmixta in v̇tute eē opꝫ: ⁊ nō solum cū apa fieri incipit qd oī apati cōe ē: sꝫ etiā fluxu cessante: qm̄ si tūc reponatiua ponant nihil pcti feit. ¶ Attēde scōo ꝙ emplastra q̄ adhibent apati epatis dn̄t esse tepida nō frigida. Jux illd ꝑn. tertij. 14. tra. tertio ca. 12. Emplastra vo opꝫ vt nō administrent frigida sic sup apostēata alia imo tepida. ¶ Attēde tertio ꝙ remedia localia huic adhibēda apati in ei⁹ initio sic describit ibi. Et illa q̄dē a q̄bus oꝫ incipere cum estimas ꝙ apa est hn̄s initiū sunt succi frigidi stiptici sicut succ⁹ portulace ⁊ cucurbite ⁊ semꝑuiue ⁊ aq̄ rosata ⁊ sandali ⁊ cāfora ⁊ emplastra facta ex ꝑputijs vitiū ⁊ rosis siccis ⁊ atriplicib⁹. ¶ Attende q̄rto ꝙ cū apostema iā clare apparet epati inesse notabilis magnitudis nō ꝯueniūt hec: sꝫ alia minoris frigiditatis ⁊ stipticitat. Jux illd ꝑn. ibi. Et nō opꝫ vt sint hui⁹ cū verificat ꝙ apa iam ē. Meliora nāq; emplastra sunt illa q̄ facta sunt ex citonijs cū medicinis alijs. Et ex illis ē vt terant citonia cū farina hordei ⁊ aqua rosata ⁊ fiat ex eis emplastrū aut citonia decocta cū aceto ⁊ aq̄ donec decocta sint misceant cū sandal ⁊ ponat sup ea aliquātulum olei rosati ⁊ administrent. Et ex illis est vt decoquant citonia cū vino odorifero i q̄ sit stipticitas ⁊ addat eis virga pastoris: ⁊ confortent cū eis q̄ sunt sicut parū spice ⁊ absinthiū ⁊ cyperi. ¶ In tertia dicit ꝑmo ꝙ cū affuerit tp̄s resoluendi apostemata mēbroꝝ interioꝝ. s. p⁹ ꝙ materia eoꝝ tota fluxa fuerit ⁊ incuneata ꝗeuerit in loco apat medicus omittere nō dꝫ quin misceat cū resolutiuis medicinas stipticas fragrantis odoris sicut rosas sandalos squinantū vl spicam: sicut ꝑn. innuit i ꝑcedētib⁹ ca. ꝑmo hui⁹ fen pagrapho illo. Et cū epati emplastrū supponemus ex medicinis resoluētib⁹ nō relinq̄mus qui in eo res retētiuas ⁊ boni odoris ponam⁹ ꝓpter v̇tutē custodiēdā. Et silr in eis q̄ ꝓpter eā. s. resolutionē ad bibendū damus. Et rursus ibi ait. Et scias ꝙ dare ea pura q̄ laxa faciūt ꝑncipalib⁹ mēbris ⁊ eis q̄ sūt corā ipsis ē valde timorosum in re vite. Scōo dicit hic ꝑn. ꝙ hec pmixtio stipticorum aromaticoꝝ cū resolutiuis magis obseruāda est in apatib⁹ stomachi et epatis q̄ in apatibus pulmonis: qꝛ stomach⁹ ⁊ epar sunt deputati digestionibus prime ⁊ scōe quarum impedimēta cōia fiunt vniuerso corpori ⁊ singulis mēbris. ¶ Attēde ꝙ dyogenes pħs apostema epatis hn̄s ex eo interijt: qꝛ pure mollitiua sine permixtione stipticorū aromaticorum sibi adhibita sunt. Jux illud gal. 13. de ingenio ca. 7. Licet stulta secta thesili credat sola vniuersalia sufficere: gloriosam tn̄ eoꝝ medicinam quā fecerūt dyogeni pħo manifestabo: est eni diffamata p oēs. Is eni magn⁹ extitit eo ꝙ quotidie orator traiani impatoris erat. Medicus aūt q̄ medebat ei discipul⁹ erat suriani talliusq; vocabat. Is vo cathaplasmabat epar dyogenis oī die ex pane ⁊ melle: ignorans ꝙ huic mēbro q̄ parū sunt stiptica cōueniāt eo ꝙ est fundamentū nutritiue virtutis. Deinde dicit ibi. Cunq; talia viderē dixi ad tallium ꝑuatiꝫ ꝙ misceret cū eis stiptica. nolēs medicinā epatis sibi indicare. Nā si illud facerē similis essem ei q̄ sapientiā insinuat asino: verū illd ei indicaui putans ꝙ ipse auscultaret. Ei q̄ plura volui dicere: sꝫ pul usq̄ ea incipere dixit nisi vos honorarē: oīa q̄ dixistis nequaq̄ audirē: expectate trib⁹ vel q̄ttuor dieb⁹ vt dyogenē curem cū his q̄bus medicari oꝫ et mox cum sanū videbit. Cōsequenter ibi narrat gal. qd cōtigit tallio dicēs. Vn̄ qd ipsi tallio ꝯtigit dicam. Cum iusiurandū fecisset ꝙ in tertio die dyogenē sanitati restituisset cepit epar magis oleo calido cathaplasmare arbitrās p istd freq̄nter appositū sanitati citius appropiquari: vn̄ cōtigit cū subito mori queadmodū nūciauerā. Is āt ꝯuocauit amicos ei⁹ vt ondēret eis secū euntib⁹ dyogenē sanitati restitutū ⁊ in balneo mittēdū. Ingredientes aūt domū cū mortuū inuenerūt. lauabat ei a seruientib⁹: null⁹ aūt ibi plorabat eo ꝙ pħi erāt. hec gal. ¶ Attēde scōo ꝙ ministrāda in resolutiōe apatū calidorum epatis sic memorat ꝑn. tertij. 14. trac. 3. cap. 12. Et q̄nq; fit emplastrū ex citonijs decoctis cū decoctiōe absinthij. Et cū est volūtas vt eleuetur ad gradū resolutionis ponant in ipa mastix ⁊ camomilla ⁊ mellilotū ⁊ farina hordei ⁊ fenugrecū cū rebus in q̄bus sit stipticitas ⁊ semen lini ⁊ oleū ei⁹ ⁊ oleū fisticinū ⁊ oleū camomillinū. Et ibi dictat emplastrū tale qd dicit eē iuuatiuū valde. ℞. lilij amomi folij. an̄. ḡna. 12. storacis cere an̄. grana. 24. olei masticis q̄tū necesse est ad incorporāduꝫ fiat emplastrū. ¶ Querct hic aliq̄s vtrū in apatib⁹ cerebri ⁊ in pleuresi ⁊ peripneumonia cōpetant in ꝑncipio repcussiua ⁊ postea resolutiua cū stipticis aromaticis. Arguit ꝙ nō. qꝛ stiptica capiti supposita in frenesi clauderent cranei poros ⁊ cōmissuras ⁊ ꝓhiberēt liberum egressum fumorū ⁊ vapoꝝ a toto corpe latorum ad cerebrum et fuliginum apostematis quibus non parum cerebrum opprimetur ⁊ aggrauabitur apa ipsi⁹. Itē repcussiua coartant mām in sba medullari cerebri q̄re morbū aggrauāt. Item repcussiua pectori supposita ꝯstringūt pectus ⁊ vias anhelit⁹. qd pessimū est in apatibus pectoraliū mām incrudāt ⁊ sputū impediūt q̄ marie sauant hec apostemata. Itē repcussiua q̄ debent apatib⁹ calidis sunt frigida: sꝫ frigida sunt pectori ⁊ cerebro inimica tusses cōmouētia catarros facientia. Itē hypo. in principio pleuresis iubet adhibere pure resolutiua sine repcussione scōo regimis acutoꝝ dicens. In pleuresi vo accidente dolore siue ꝯtinuo siue post morā prio quidē calefactorium adhibendū cā doloris dissoluēdi intētio nō fit fm inutile. Est aūt iuuatiuū calefactoriū vt vitreū vas vel ereū seu terreū aq̄ calide plenū. Sꝫ antea qdlibet liquidoꝝ apponendū lateri est vt videlicet calefactoriū succedēs leui⁹ tolleret: quoꝝ vtiq; melius est spongia spaciosa aq̄ calida infusa ⁊ postea expssa. Et gal. in cōmento ait. Precepit ḡ hypo. vt sit medicatio ꝑma q̄ nos conari opꝫ in medicatōe illi⁹ doloris ⁊ sedatiōe ei⁹ vsus euaporationis. Qd est. qꝛ de nā euaporatiōis est vt rarificet cutem ⁊ sit facilis resolutio eius qd resoluit ex ea: ⁊ subtiliat sanguinē q̄ est in apate ⁊ resoluit eū. Itē ꝑn. tertij. 10. trac. 4. ca. ꝑ°. De cōi cura pectoraliū apatū post phlebotomiā laudat vētosam dicēs. Et q̄nq; ponunt vētose sup pectus cū scarificatiōe etiā: ita vt attrahat mā ad exteriora ⁊ minoret ⁊ ꝓprie cū ꝑmissa fuerit phlebotomia. Oppositū videt hic sentire ꝑn. q̄ in ꝑncipio occultorū apatū ḡnaliter laudat repcussiua. Dic ꝑmo ꝙ in ꝑncipio apatum cerebri tā calidoꝝ vt frenesis q̄ frigidoꝝ vt lethargie competūt repcussiua. De frenesi q̄dē testat ꝑn. tertij ꝑ° trac. 2. ca. 3. dicēs. Et pone sup caput frenetici in ꝑn° oleū rosatū cū aceto infrigidatū niue. De lethargia vo cap. 9. tractat⁹ eiusdē ait ꝑn. Et in ꝑncipio rei. s. lethargie repelle mām cū oleo rosato ⁊ aceto. Dic secūdo ꝙ in apatib⁹ interiorib⁹ pectoraliū nō cōpetūt repcussiua: neq; actu frigida: imo subtiliatiua vias anhelit⁹ apientia: qꝛ repercussiua ⁊ actu frigida pectoris musculos q̄b⁹ ꝑficit mot⁹ anhelitus ledūt ⁊ impediūt sputū difficultāt ⁊ anhelit⁹ vias stringunt ⁊ coartāt. Jux id gal. 13. de ingenio ca. 9. Silr si apa sit in interiori supficie pectoris eruginē eē mādabit: sꝫ sicut cōcauum epatis ⁊ splenē per egestionē purgamus: ⁊ renes ⁊ gibbū epatis p vrinā. silr pectus hn̄s apa interius intra pelliculas costaꝝ qm̄

num habentes odorem admisceas queadmodum in precedētibus tibi innuimus. Et epar quidem ⁊ stomachus plus indigent hoc q̄ pulmo.

materiā expellit in vacuitatē inter illud ⁊ pulmonē existē necesse est eaꝫ excludi ꝑ id vñ pulmo purgat̄: iō dabis subtiliatiua quatinus viā aperiāt ⁊ hũores expellēdos incidāt maxime si grossi sint ⁊ viscosi sicut facimus in sanie pectoris: medicinas tñ mollio res elige donec in statu fuerit. hec gal. Et ad hoc ꝓpositum dicit

¶ Oportet etiā vt mollificantia subtilia que ex istis adhibētur sint medicine in q̇bus existit maturatio ⁊ sint a̅p̅atib⁹ ꝯferētes sic solatrū ⁊ casiafistula solatrū nanq̧ ꝓp̄etatē hꝫ resoluendi apostemata calida q̄ sunt occulta. ¶ Et ea quideꝫ habenti nō est

princeps tertij. 10. trac. q̇nto ca. 3. Et primū qd̊ opꝫ administrare est cerotū factuꝫ ex oleo violato et cera colata. Deīde gradatiꝫ ꝑueniatur ad adipes ⁊ muscilagies ⁊ pulverem mollēdini. Deinde gradati ad illud qd̊ est forti⁹ sic emplastrū de camomilla ⁊ radice euisci. i. bismalue ⁊ radicib⁹ lilij ⁊ violis ⁊ decoctōe malue hortulane. ¶ Ad primū obiectū dic cū gal. 11. de ingenio ꝙ nihil inuenitur p̄ter aliq̇d lesionis iuuatiuū qd̊ fit ꝓpter ꝯpositionē morboꝝ cāe ⁊ accidētiū. Licet g̊ repcussiua frenesi supposita oppilādo quodāmō noceāt multū tñ ꝓsunt corroborando virtutē ⁊ repellēdo hũores q̄ sursum ferūt̄ ad a̅p̅a ⁊ rep̄mendo furiaꝫ materie. Ad scd̄m dic ꝙ repcussiua nō coartant hũores in sb̄a medullari cerebri: imo eos exp̄mūt potent̄ ab eo ꝯfortando cerebrū: ⁊ repellēdo qd̊ ad ipꝫ ascēdit. Ad tertiū dic ꝙ est ꝓ scd̄o dicto. Ad q̄rtū dic ꝙ frigida actu sunt inimica pectori ⁊ cerebro sano: sꝫ cerebro supcalefacto frenesi ꝓsūt. Ad quintū sextū ⁊ septimū dic ꝙ arguūt ꝓ scd̄o dicto. ¶ Sꝫ iterū instabit aliq̇s. q: dicit hic p̄n. ꝙ epar ⁊ stomach⁹ plus indigent hoc q̄ pulmo. pulmo g̊ indiget: q: ꝯpatiuus p̄supponit positiuum Dic p̄mo ꝙ nō oꝫ in ꝯpationib⁹ abusiuis. Dic scd̄o ꝙ ī ꝑipneumonia aliq̄ mediocriter stiptica vt cerotū simplex qd̊ ex cera fit ⁊ oleo rosato ꝯpetere p̄nt. Iuxta illud serapionis trac. scd̄o sui breuiarij cap̄. de peripneumonia. Et ponat̄ sup costas ⁊ pect⁹ in primis cerotū. Tunc aūt maxime stiptica ꝯpetunt cū virus aq̇sum qd̊ ab ea resudat p̄ subtilitate spgitur hinc inde nō foras exiens neq̧ obediēs v̇tuti impellenti: qd̊ si inspisset̄ tunc magis obedit. Possunt etiaꝫ hec magis rite adhiberi qñ timet̄ vlcerari pulmo ex reumate acuto de capite effuso sup pulmonē ꝑipneumonici. ¶ In quarta dicit p̄mo ꝙ oꝫ etiam ꝙ medicine mollificatiue sb̄tiles q̄ ex illis adhibētur. i. q̄ sunt de nūero resoluentiū adhibendorum his a̅p̅atibus sint medicie in q̇bus est maturatio ⁊ q̄ apostematibus occultis a natura vel ꝓp̄ietate ꝯferāt. Et intelligit hoc de maturatione illa q̄ est p̄paratio materie a̅p̅atis ad resolutionē ⁊ facilem expulsionē: ⁊ nō de illa q̄ est ꝑductio materie apostematis ad saniē ⁊ eruptionē: q: talis ꝑiculosa est ⁊ sepe mortal̄ presertim in epate pulmone ⁊ stomacho. Scd̄o exemplificat de istis medicinis dicēs. ꝙ sunt sicut solatrū seu morella ⁊ cassiafistula. De solatro quidē scd̄o cañ. p̄n. ca. de eo scribit. Est emplastruꝫ bonū apostematibus calidis oībus intrinsecis ⁊ extrīsecis: ⁊ bibitur aq̄ eius ad a̅p̅ata calida intrinseca. Et rursus ibi ait. ꝙ resoluit apostemata radicis auris ⁊ a̅p̅ata velaminis cerebri. Et ī hoc passu ait. ꝙ ꝓp̄ietatē hꝫ resoluendi a̅p̅ata calida q̄ sunt occulta. De casiafistula v̇o scribit p̄n. scd̄o cañ. cap̄. de ea. Q: confert apostematibus calidis in viscerib⁹ ⁊ ꝓp̄ie in gutture qñ ex ea fit gargarisma cū aqua solatri. ¶ In q̇nta dat duas r̄las circa regimen habentiū apostema occultū. Prima est. ꝙ nullus eis detur cibus nisi subtilis. vt mice panis ter lote in aq̄ pureta pisoꝝ aq̄ pulli lac amigdalarum hordeū mundatū collaticium pulli vel ꝑchiarum ale et pedes pulli vendosie p̄re. Gal̄. vero. 13. d̊ ingenio cap̄lo septimo. in apostemate epatis non concedit alium cibum q̄ ptisanam. Ait eñi ibi. Omne dulce tumefacit epar ⁊ splenem Ex cibis g̊ solum ptisanū inuenitur: q: mundificat sine punctione. Ex medicinis v̇o oxizaccara mixtū. Mala granata v̇o ⁊ mala alia stiptica q̄ claudūt ⁊ angustāt viā ꝑ quam cholera excluditur nocent calido apostemati qd̊ est in epate maxime si in eius fuerit ꝯcauitate: q: angustia ⁊ ꝯstrictio q̄ fiunt ex stipticis augmētant eam angustiā q̄ fit ex apostemate. Et. 13. megategni cap̄. 9. ait. Nullū g̊ cibum vtilē esse eis inuenim⁹ nisi ptisanū: q: mundificat ⁊ refrigerat sine morsione. Princeps v̇o tertij. 14. tractatu tertio ca. 12. In a̅p̅ate calido epat̄ aquā hordei ꝓhibet ⁊ solā ꝯcedit aquā simplicē dicēs. Et aq̄ q̇dē hordei q̄uis abstergat sine mordicatōe: tñ ē dulcis ⁊ dulce fac̄ icurrē oppilatōes. Propt̄ illō g̊ ī aq̄ ē sufficientia abundans: qm̄ abstergit sine mordicatiōe ⁊ nō facit accidere oppilationes. Uerum credo ad ꝯcordandū ꝙ p̄nceps hic ꝑ aquā hordei intelligit hordeatū qd̊ ex aq̄ ⁊ sb̄a hordei est ꝯpositū. Et per aquā itelligit decoctionē hordei solaꝫ sine substātie hordei ꝑmixtiōe. Causa v̇o q̄re subtil̄ cibus ⁊ nō ali⁹ his q̄ hn̄t occultuꝫ apostema ꝯuenit est vt sustentetur ꝑ cū v̇tus. Iux̄ illō ga. ampho. p̄ma ꝯmento illius cañ. Tenues ⁊ certe diete. Subtilis aūt

dandūs cibus nisi subtilis: ⁊ non in hora paroxismi si ibi fuerit: neq̧ in principio sui: nisi propter multam debilitatem fiat. ¶ Cui autem syntoma superuenerit propter collectōnem apostematis interiorū cum casu virtutis in itinere mortis existit.

dicta nō in vltimitate in cibi⁹ ꝑuitate aut in cibo vtpote ptisana parū nutriente. danda est aūt subtilis dieta cā defectionis v̇tutis ad quam sustentandā precipimus dari aliquātulū. Scd̄a regula est. ꝙ in occultis a̅p̅atibus nō detur cibus hora ꝑoxismi neq̧ in p̄ncipio ꝑoxismi ipsius nisi dare cogat hūc multa debilitas. ¶ Attende p̄mo ꝙ a̅p̅ata calida interiora cōit̄ comitatur febris ꝓpter effumationē materie a̅p̅atis ad cor. Iuxta illud p̄n. primi scd̄a doc. tertia ca. 10. de signis a̅p̅atuꝫ Occultoꝝ calida demonstrāt febris ꝯcomitans ca: ⁊ grauitas si mēbrum in quo existit caret sensu: ⁊ grauitas cū dolore pungitiuo si membrū a̅p̅osum sensum habuerit. ¶ Attende scd̄o ꝙ q̇dā apostēatū interiorum ꝯcomitatur febris ꝯtinua: q̇dā niterpolata. Cōtinua q̇deꝫ qñ materia a̅p̅atis ꝯtinue effumat ad cor vel ex ꝓpinquitate eius ad ipm vel ex vehemēti ⁊ assidua ebullitione materie ipsi⁹. Interpolata v̇o qñ materia vicibus interpolatis ebullit s̄m horas motus hũoꝝ ⁊ vicibus interpolatis effumat ad cor. ¶ Attēde tertio ꝙ lꝫ plurime febriū apostematū interioꝝ sint continue: hn̄t tñ exacerbationes aliq̇bus horis: ī quibus plus vexant ⁊ inq̇etant egrotantes s̄m motū humoꝝ p̄dominantiū in eis. ¶ Attende q̄rto ꝙ in ꝑoxismis ⁊ exacerbationib⁹ a̅p̅atum ⁊ in p̄ncipijs ꝑoxismoꝝ. s. hora tipi ꝓhibetur cibus vt natura tota intendat circa digestionē ⁊ resolutionē materie morbi: nec distrahatur per occupationē circa digestionē cibi. De ꝑoximis q̇deꝫ dicit hypocras ampho. p̄ma. In ꝑoxismis v̇o cibum subtrahere oꝫ: apponere eñi lesio est. De exacerbationib⁹ v̇o dicit ibi. Quicūq̧ s̄m circuit⁹ exacuūtur ī exacerbationibus subtrahere opꝫ. Signāter dicit hic p̄n. nisi ꝓpt̄ m̄ltā debilitatem fiat. i. nisi cibus detur in exacerbatōe vel ꝑoxismo vel ī p̄ncipio paroxismi ad occurrendū casui virtutis: q: etiā in statu febris q̄ ē nequior horarū daudus est cibus qñ iminent signa casus v̇tutis. Iux̄ illud gal̄. p̄mo ampho. ꝯmento illius cañ. Cōtemplari g̊ opꝫ ⁊c. Cib⁹ ergo in statu ilico est dandus accidentib⁹ virtutē dissoluentibus.
¶ In sexta dicit p̄mo ꝙ patiens a̅p̅a occultum est in via mortis seu in dispositione ꝓpinqua ad mortem cū syntoma superuenerit ei cuꝫ casu virtutis ꝓpter collectionē. i. saniationē aut eruptionē apostematis interiorum. Est aūt syntoma largo vsu nōis accidens morbi. Iux̄ illō cassij. Syntomata grece que nos accidētia dicimus. Sꝫ in libro d̊ doctrina greca exponitur strictius syntoma grece casus lapsus ruina ꝑiculū. Et hic ꝓp̄ijssime syntoma d̊r accidēs prauū qd̊ rectum medēdi modū interturbat: ⁊ perplexum reddit medicū expertuꝫ quid agere debeat an morbo intendere vel syntomati añ vt alienatio suffocatio deiectō viriuꝫ ¶ Attende p̄mo ꝙ collectio ad saniē ⁊ eruptio apostematū interioruꝫ diuersificantur in ꝑiculo s̄m diuersitatē mēbroꝝ in q̇bus fiunt. Nam que in mēbris fiūt quoꝝ solutio ꝯtinuitatis mortal̄ est nō recipiēs curam ꝑiculosiores sunt ⁊ mortales. Et q̄ sint hec mēbra manifestat hypo. ampho. 6. dicens. Uesicam incisam aut cerebrū aut cor aut dyafragma aut renes aut intestinoꝝ aliq̇d graciliuꝫ aut ventrē aut epar mortale est. Et cum eruptio apostematis in eis magnā ⁊ manifestam solutionem ꝯtinuitatis afferat sequitur ꝙ mortalis est. Caueat ergo medicus q̄tum poterit in apostematibus horū membroruꝫ prouocare saniem et eruptionē. ¶ Attende secūdo ꝙ saniationes ⁊ eruptiōes apostematum pectoraliū vt pleureticorum ⁊ apostematum grossorum intestinorum nō sunt tanti periculi sicut saniationes ⁊ eruptiones membrorum nunc dictorū: imo quedaꝫ ex eis salue ⁊ sanabiles breui tempore sunt: alie mortales. Quas sic discernere docuit hypocras pronosticorum secūda. Et quos febris in die rupture dimiserit eos euasuros pronunciabis: tunc cibos appetunt neq̧ sitiunt: ⁊ modicum atq̧ ꝯiunctū est qd̊ egerunt: pus qd̊ faciunt album est ⁊ lene ⁊ ꝑ totum equale ⁊ sine labore ⁊ cum modica tussi. Et hi in breui sanantur. Prope hos sunt q̄

quoniā virtus nō sustentatur nisi nutrimento: ⁊ nutrimentū est res magis timorosa: ergo si resolutū fuerit valde bonū erit. ¶ Mō si apta fuerit danda sunt eis q̄ ea lauēt sicut aqua mellis ⁊ aqua zuccari: postea dētur eis que suauiter maturēt cuz siccita-

proxima signa signis coꝝ habebunt. Quos aūt febris in apatibus ruptura nō desinit ⁊ q̄si furtiua postmodū inuaserit ⁊ afficiūtur siti ⁊ fastidio cibi: ⁊ egerunt molle: ⁊ pus qđ iactant viret ⁊ liuet ⁊ phlegmati ē admixtum ⁊ spumosum: his signis ptractatis pituros nō dubitabis. Qui vero q̄dā hoꝝ ⁊ non oīa habuerint coꝝ hi q̄dem morient: hi vero in vita manebunt: vtrisq̄ tñ difficilē exitum ɔseq̄ntur: hi tñ ꝓuidēti iudicio tuo discernentur. hec ille. Scđo reddit hic p̄n. cāz quare patiēs syntoma cū casu virtut ꝓpter apa interiorū est in via mortis dicens illud esse ꝓpter ea q̄ virtus q̄ cadere incipit nō sustentatur nisi nutrimento. Non eñ sufficit reducere ad actum neq̄ regulare v̄tutes medicinarū ɔfortatiuaꝝ. Et nutrimentū in hoc casu est res magis timorosa. Tum q̄ nā iaz morbo deiecta dirigere re nō valet ⁊ diuidere mēbris datum nutrimentū. Tum q̄ nā plurimū distrahitur ab attentione circa eruptionē ⁊ eductionē saniei erupte per cōuenientē sibi regionē. Tū q̄ alimentū pectoralia opprimit in suo trāsitu si fuerit apostema in eis: ⁊ naturalia si apa habeāt ⁊ aīalia sua effumatione trāsmissa ad cerebrū. Tertio ɔcludit. Ergo si resolutū fuerit valde bonum erit. i. si mā occulti apatis paulatiue resoluta fuerit valde bonū erit ꝓ salute infirmi ⁊ incōpabiliter melius q̄ si sanietur ⁊ intra rumpat. ¶ Attēde q̄ certi signis apa occultū maxime pectorale ac pleureticum ad saniē conuerti ⁊ non via resolutionis incedere dinoscitur. Iuxt id hypo. ꝓnosticoꝝ scđa. Et ex signis hui⁹ q̄ putribilia sunt cōiecturabis. Febris q̄dem erit indeficiēs: sz in die modica i nocte v̄o magis accensa: sudor multus: ⁊ i tussiēdo falsa quies: ⁊ occultoꝝ reductio vel submersio: atq̄ in coꝝ angulis rubor: ⁊ vnguiū constrictio: ⁊ digitoꝝ calefactio: amplius tñ in coꝝ summitatibus ⁊ in pedib⁹ fiūt ⁊ recedunt minuta apostēata ⁊ fastidium patiūtur ⁊ per corp⁹ vesice nascuntur ⁊ non morantur. ¶ In septima dat tres regulas circa curam apostematū occultorum iam saniatoꝝ ⁊ eruptorum. Prima est q̄ statī post apertionem coꝝ debent dari lauatiua q̄ supficiem vlceris lauent ⁊ abstergant ⁊ saniem educāt vel educi parent per viā aptiorem eductioni eius sicut aqua mellis ⁊ aq̄ zuccari. De aqua quidē mellis scribit mesue distinctione sexta sui antidotarij: q̄ mundificat pectus a sanie ⁊ humore grosso: ⁊ q̄ lauat ⁊ abstergit viscera. Modos v̄o varios faciendi eam illic inuenies. De zuccaro v̄o scribit serapion in aggregatore cap. d̄ eo gal. dixisse in ingenio sanitatis q̄ ingreditur in medicinis q̄ apiunt oppilationes ⁊ abstergūt ⁊ mundificāt vias ⁊ est longinquū a nocumēto stomachi: ⁊ ab eo qđ facit sitī sicut mel. Idē intellige d̄ aq̄ eius. ¶ Attende p̄mo q̄ eruptiones apostematū interioꝝ ad ventriculū cui ē via ad exteriora sunt alijs saluiores. Iuxta illud p̄ncipis q̄rti tertia tra. p̄° caplo. 20. Et laudabilior eruptio eius est ad ventriculū ꝓprium membro cui est via currens ad exteriora sicut exitura stomachi. Ut eñ erumpat exitura ei⁹ ad ipsi⁹ interiora ⁊ ad cōcauitatē melius est q̄ vt rumpatur ad exteriora eius ⁊ ad ventriculū ɔtinentē mirach: sicut eruptio ei⁹ que est in cerebro ad duos ventriculos anteriores laudabilior est: q̄m ambobus sunt meatus sicut nasus ⁊ aures. Et q̄ñ rumpitur ad spatiū continens cerebrū aut ad ventriculū posteriorē nō inuenit meatum ad exteriora ⁊ nocet nocumento vehemēti. ¶ Attēde scđo q̄ si eruptio apostematū interiorum fuerit in vijs cibi tūc maxime prosunt lauatiue per os medicine assumpte sicut aqua mellis zuccari aut hordei: q̄m per ipsas directe incedūt. Et si eruptio hec facta fuerit in pectoralibus prosunt lauatiua lambendo accepta: q̄m in suo transitu p mery resudat aliquid ipsoꝝ in cānam defluens ad pectus lauans ⁊ abstergens vlcera ipsi⁹. ¶ Attēde tertio q̄ si eruptio hec in cerebro fiat parū vel nihil aq̄ lauatiue dicte eis conferunt: q̄ ex eis nihil nisi vapor modicus fert ad cerebrum hoc dempto q̄ paruū ei nutrimentū ɔferre possunt post triplicem earum digestionē. Sed ad expurgandū in hoc casu saniem confert tenere caput inclinatum versus emunctoria: que cerebrum expurgant: ⁊ tenere vias nariū apertas: ⁊ imponere eis tentas attractiuas: quas caputpurgia vocare solem⁹ ex radice yreos vel gentiane vel ex succo blete vel semine staphisagrie si natura nō sufficienter saniem euacuet. Secūda regula est. q̄ post exhibitionē dictaꝝ aquarum lauatiuarum ⁊ eruptionib⁹ dictorum apostematū dent illa que suauiter maturant cū desiccatiōe q̄lia sunt farina fabarū vel hordei farina siue sola siue mixta cum melle qđ maturatiuū est ⁊ desiccatiuum vt dicte farine.

te: postea i fine rei nō adhibeātur nisi desiccātia. Et tu q̄dē scies hoc ex libro q̄ pticulares colligit egritudīes fm declaratōez. ¶ Est p̄terea cuz in apatib⁹ occultis q̄ sub ventre existūt contingit error. q̄m non sunt apata sz rupture ⁊ erit i pforādo ea timor.

Dētur q̄dē maturatiua q̄ hūiditates affluētes ad vlc⁹ digerēdo coaptent expulsioni. Desiccatiua autem que sordidas humiditates vlceris cōsumant. Ulcera nanq̄ sanari nō possunt nisi desicentur vt p̄rallegatum est ex galieno. Tertia regula est. postea i fine rei: scz cum vlcus erupti apostematis fuerit siccatū ⁊ mundificatuz nō adhibeantur nisi desiccātia q̄bus incarnet: ⁊ cicatrisef vlcus immūdatum. Naz medicine oēs q̄bus incarnantur vlcera concaua desiccatiue sunt: et adhuc amplius cicatrisatiue. Medicina ei carnis generatiua ē medicina cuius ꝓprietas est vt pmutet sanguinem superuenientez vulneri in carnem: ꝓ terea q̄ equat complexionē eius ⁊ coagulat ipsum cum exiccatione. Et sigillatiua seu cicatrisatiua est medicina exiccatiua que exiccat superficiem vulneris: ita vt fiat cortex sup ipsam custodiens ipsam ex nocumentis vsquequo generetur cutis naturalis: vt ait p̄nceps secūdo canonis tractatu primo: caplo quarto. Uerbi gratia medicine incarnatiue sicut aloes myrrha sarcocolla radix yreos bol⁹ armenicus terra sigillata psidie balaustie puluis molendini vinū grossum stipticum terebinthina cortex cypressi ⁊ pini lanceolata acetosa ⁊ arnoglossa. Sz cicatrisantes seu sigillantes sunt vt lithargirū spina egyptiaca album plumbi aut plumbū vstum chimolea psidie galle bolus armenicus centaurea minor aristologia cortex vlmi aut querc⁹ scoria ferri. Et alique ex corrosiuis stiptice virtutis per artem repssis cum adustione vel lotione vel permixtione medicinarū cōtrarie virtutis vt es ⁊ flos ei⁹ ⁊ ipsius squama ⁊ cuposa ⁊ alumen. ¶ Attende q̄ concauorum vlcerū qualia sunt illa que ex eruptōne apostematū oriri solent triplex via cure est. Prima est cum desiccatiuis ⁊ mūdificatiuis. Scđa est cū regeneratiuis carnis seu consolidatiuis replentibus vlcera carne loco deperdite. Tertia ē cum sigillatiuis seu cicatrisatiuis cooperientibus vlcera cute vel aliquo solido loco cutis perdite. ¶ Attende scđo q̄ in vlceribus intrinsecis eruptorū apostematū raro adhibent medici cicatrisatiua reliquentes opus cicatrisationis nature membri qđ vlceratum est: ⁊ omnino cauent interius dare cicatrisatiua corrosiue virtutis aut venenose sicut es vstum cuposam alumen cerusam vel lithargirum. Et super declaratione particuliariori cure apostematum interioꝝ eruptorum remittit nos ad librum pticularem scz tertium ⁊ quartū canonis. in cuius tertia fen agitur de curis apostematū: ⁊ in quarta de curis vlcerum. ¶ In octaua dat duas cautelas circa tumores sub ventre existētes. Prima est. error geminatus seu deceptio q̄ñq̄ contingit in apostematibus id est tumoribus preter naturā que sub ventre sunt ⁊ assimilantur apostematibus. Primus error est in ignorantia morbi fm speciem. Nam interdū creditur q̄ sunt apostemata: non tñ ita est: immo sunt rupture zirbi vel siphac vel mirach ventris. Rupto eñ zirbo intestina ꝓminēt ad anteriora. Et rupto siphac zirbus ante prominet. Et rupto mirach siphac declinat ad anteriora. In omnibus igitur istis rupturis venter intumescit vt apostemosus ipse tñ nullum apostema patitur. Secundus error est in chirurgico opere quādo perforantur hmōi tumores ac si proprie dicta apostēata essent sanie repleta. Quia in perforādo eos est vehemēs timor. Primo ꝓpter musculos. 8. nūero supra ventrem expansos: qui si perforent vel coruz chorde spasmi timor aderit. De quo dicit hypo. ampho. quinta. In vulnere spasmus supueniēs mortale. Secūdo q̄ panniculi vētris sunt substātie neruose modici sanguinis: quare sua vulnera vix consolidantur. Tertio q̄ sunt prope membra expulsionis fecum ⁊ vrine a quibus recipiūt malos vapores non siuētes ea mundificari: sed ad putredinē preparantes. Quarto propterea q̄ digestiones cōes impediunt: tum ꝓpt dolorem: tum propter aerem extrinsecum frigidū per eorum vlcera intra penetrantem. ¶ Attende primo q̄ tumores sub ventre ex ruptura ab apostematibus discernuntur. quia iacente egro sup dorsum tumor ex ruptura cum manu impulsus ⁊ fortiter pressus intus regreditur q̄ñq̄ cum sono: quādoq̄ absq̄ sono ⁊ apostema

nõ. Item tumor ex ruptura suscipit augmentū ⁊ nocumentuꝫ ex applicatione remollificantiū sicut balneoꝝ ⁊ inunctionū: q꜡ rupture dilatãtur ab his ⁊ apostema nõ. Itē in tumoribꝰ ex ruptura color cutis supposite nõ mutat̃ a naturalitate sua: sed ĩ tumore apostemoso qñq₃ mutatur fm colorē materie apostematis presertim si is tumor ad exteriora declinauerit. ¶ Attēde 2° ꝙ tũoris vētr̃ ex ruptura cura ē duplex. Una cū stiptícis. quam pluries ita ꝓ̃ctica ui. Resupinato egro suauiter digitis repelli feci id qd̉ ꝓminebat. deinde fomẽtari locum ꝓminentie cuꝫ decoctione hac. ℞. thur̃ masticis sanguis draconis gallaꝝ psidie. aã. ʒ. 2. conquassent̃ ⁊ bulliant̃ in lib. 3. grossi vini stiptici vsq₃ ad ꝯsumptionē medietatis ⁊ cū illo vino calido fomẽtetur locus. Postea adhibui sequẽs emplastrū. ℞. pulueris dictoꝝ restrictiuorū. ℥. 1. incorporent̃ cum. ℥. 3. cere ⁊. ℥. 2. olei masticis. ⁊. ℥. ß. terebẽthine fiat emplastrū qd̉ sup alutã spissum extẽdat̃ ⁊ stricte ligetur supra ꝓminentiã addendo cõpressas vt ꝓhibeatur illud erũpere qd̉ ꝓminebat. Et sicut braccale in ruptura inguinis bñ reposita nõ est dimittendū: sic ligatura hec cū cõpressis aptis ⁊ emplastro stiptico nõ est relinquẽda: ſ₃ fiat indolorose ꝙ̃tuꝫ possibile fuerit. Alia cura est ope chirurgie. Quã tertij. 22. trac. ꝓ̇mo ca. 11. sic describit ꝓ̇n. Curatio est vt facias egrū surgere ⁊ ꝓ̃cipias ei vt extendat ventrē suū ⁊ retineat anhelitū suū tãdiu donec appareat augmentū. Cum ergo appuerit fac in circuitu eius circuluꝫ vt sit distinctū: deinde resupina eū nõ super circulū post sepationeꝫ eius cū vncino posito sup mirach solū: ita vt nõ accipias qd̉ sb̃ ipso est. Et intromitte in eo acū cum filo taliter vt nõ obuiet corpi sub ipso: deinde ꝑfora tali ꝑforatõe vt discoopiat̃ ab eo qd̉ est sb̃ mirach solū. Si g̊ ē sb̃ eo itestinū expelle itestinū ad iferiora. Et si est zirbū extẽde ip̃m. Et incide lacertū: deinde sue locū disruptū cū filis oppositis duris extensis adinuicē. Et stringe ip̃m sup alchatin ⁊ sue eū. ⁊ dimitte sic̃ quattuor capita ꝯsiderãdo vt cadat ad lacertū. Et considera residuū: ⁊ stude vt ꝯsolides ita vt ꝓfunde remaneat ⁊ nõ ꝓcedens ad exteriora ita vt nõ sit feduꝫ. ¶ Attende tertio ꝙ hec manualis cura chirurgico subtili ⁊ exꝑto indiget ⁊ egro animoso bone patiẽtie ⁊ ministris opi idoneis ⁊ cum his oĩbus difficilis ⁊ ꝑiculosa est: quare tutius est eã dimittere ⁊ herere ꝓ̇me cū restrictiuis. Secũda cautela est ꝙ freq̃nter apostema occultū sub vẽtre existens nõ est in pãniculo mirach vel siphac sicut estimat̃: ſ₃ in intestino sub eo posito: ⁊ est timor in aptione ipsiꝰ siue cū lanceola siue cū caustico. Quia si ex subtilibꝰ intestinis fuerit ipsiꝰ vulnus nõ solum est penitus insanabile: sed etiã mortale. Si vero ex grossis vix vnq̃ sanat̃: q꜡ sordidatur assidue fecibus ꝑ hoc transeũtibus ⁊ feces excũt ꝑ vulnus eiꝰ versus pãniculos ei suppositos corrũpẽtes eos. ⁊ ĩ eo ē virtꝰ naturalis debilis carnosiꝰ tñ est ꝙ̃ sicut gracilia: q̃re plus sperat̃ in grossis de cura vulnerum suoꝝ ꝙ̃ in gracilibus. ¶ Attende ꝓ̇mo ꝙ eruptõ apatum grossoꝝ intestinoꝝ interiꝰ facta versus hoꝝ ꝯcauitatem saluior est facta. foris in tunica coꝝ exteriori. Quia sanies interius effusa libere defluit cū grossis fecibꝰ ad exteriora. Sꝫ erupta ad extra pãniculos vẽtr̃ rodit ⁊ corrũpit. ¶ Attende scd̉o ꝙ eruptio apostematū grossoꝝ intestinorū ad interiora potiꝰ ꝙ̃ ad exteriora ꝓuocari põt iniiciẽdo ꝑ clistere oĩ die decoctionē q̃ recipit ficus pingues. 10. cepas lilij. 3. malue bismalue seminū lini ⁊ fenugreci. aũ. M. 1. fiat decoctio ad q̃titatē lib. vniꝰ in q̃ dissolue fermẽti acris. ʒ. ß. medulle cassiefistule mũdate olei de lilio añ. ʒ. 1. fiat iniectio sine sale.

¶ De sectione. Capl̃m. XXVI.

Qui plagam secare. In hoc capl̃o qd̉ est de aptione apatū per incisionē ꝓ̇mo agit de mõ q̊ ꝓtrahi d꜡ ⁊ incedere aptio ipsiꝰ. Scd̉o de his q̃ chirurgicū ꝓ̃scire opꝫ ad recte incidendum ibi [Opꝫ g̊] Tertio d̉ his q̇bꝰ chirurgicꝰ ꝓ̃muniri d꜡ añ incisionē ibi [Et o꜡ etiam] Quarto de adhibendis post aptionem ibi [Cunq₃ exituram]

a In prima ꝑte dat vnã regulã ⁊ duas exceptiões ab ea. Primaꝫ ibi [Nisi mẽbrū fuerit] Scd̉aꝫ ibi [Et sic̃ in mẽbris] Regula est hec. chirurgicus volens secare plagã. i. apire cū ferro apã plagã iferẽdo ꝑ quã purgetur d꜡ ꝓtendere suã incisionē in loco apatis fm incessum ⁊ collectionē rugarum q̃ sunt interius in mẽbro apostemoso: vt si ruge incedãt ab alto ĩ bassum fm longitudinē corporis incisio fiat ab alto in bassum. Si ṽo a dextro ĩ sinistrū incedant incisio fiat fm latum: si trãsuersaliter transuerse fiat. Et intelligas ꝑ rugas plicas q̃ in cute appꝑent vel rimas mẽbroꝝ interiacentes lineationibꝰ villorum neruoꝝ chordarū venarū vel arteriarū. Cã r̃c est q꜡ ꝑ hũc modū incisionis rariꝰ tangit̃ neruus vel chorda vena aut arteria labẽte citiꝰ cuspide lancete interiꝰ in rimas ꝙ̃ in solida mẽbra hec. Et si findat̃ aliqd̉ coꝝ vel ex errore vel ex necessitate plaga eiꝰ incedet fm longū: q̃re et ipsa minꝰ ꝑiculosa erit ⁊ sanabilior nõ ꝑdens influxū vel delatõis eius officiū in mẽbra solita recipere ab eis. Eandē r̃aꝫ alijs ĩmixtaꝫ allegat ꝓ̇n. ex gal̃. q̃rti q̃rta trac. ꝓ̇mo ca. q̇nto. dicẽs. Dixit ga. opꝫ vt seces ex loco eius vehemẽtioris eminẽtie ⁊ vt inclines ipꝫ. Et nõ sit tractꝰ ꝑforationis nisi ad ꝑtem ex q̃ possibile est pus currere ad inferiora ⁊ vt obseruet̃ in ꝑforatiõe alsirati. i. rime ⁊ ruge fm modū quē diximꝰ in cap̃. vulnerū ⁊ dubelce. Et iterū scribit q̃rti tertia trac. ꝓ̇° cap̃. de curatiõibꝰ exiturarū apparentiū. Et opꝫ vt sint ꝑforatio ⁊ sectio incedẽtes in lõgitudine villoꝝ neruoꝝ mẽbri nisi sit volũtas vt destruat̃ opatio illiꝰ mẽbri timẽdo casum spasmi. Tũc em̃ incide villos in latitudine ⁊ saluabis ab eo qd̉ timebas. Et plurimū q̇dē lõgitudinis villoꝝ est cū lõgitudie corpis nisi in mẽbris appropꝛ̇iatis. Et sic̃ in venis ꝑ̇imū lõgitudis villorū cū ꝑ̇imo ligature ⁊ rugarū nisi in mẽbris apropꝛ̇iatis sicut fronte. Prima exceptio ꝓ̃ data est vbi apã fuerit in frõte vel in mẽbro tali qualis est frons. Nã si incisio in frõte fiat vel in mẽbro ei sic̃ fm incessum rugarū incidet̃ musculꝰ frõtis in cute eiꝰ siue chordis dispsus ꝑ quem mouet̃ frons ⁊ supcilia eleuant̃ ⁊ adiuuat clausionē oculi qñ relaxatur. Iux̃ illud ꝓ̇n. ꝓ̇mi pria doc. 5. sum. 2. ca. 3. Frons aũt ꝑ musculū tenuem dilatatū pãniculare mouet̃ q̃ sub cute frõtis dilatat̃ ⁊ cū ip̃a adeo miscetur donec sit q̃si essentie cutis ps ⁊ fiat impossibile ip̃aꝫ ab ea excoriari. Et mẽbro qd̉ ꝑ ip̃m mouet̃ absq₃ chorda obuiat. Qm̃ illud qd̉ ꝑ ipꝫ mouet̃ est cutis dilatata lenis ⁊ mouere tale q̃le ip̃m est ꝑ chordã non est bonū. Et huiꝰ q̇dē musculi motu eleuãtur supcilia. Et est etiã cum ad claudendū oculū iuuat ꝓpter suaꝝ virtutū dimissionē ⁊ sui laxitatē hec ꝓ̇n. ibi. Ex q̃ declarat̃ id qd̉ hic d꜡. s. ꝙ si incisio apatis ĩ frõte ꝓcesserit sicut incedũt rugarū ipsiꝰ collectiões incidetur musculꝰ frontis ⁊ cadet supciliuꝫ: q꜡ sustentat̃ ⁊ subleuat̃ ab eo. Scd̉a exceptio ꝓ̃ data est ꝙ sic̃ vt in fronte nõ d꜡ fieri incisio apatis fm incessuꝫ rugarū in mẽbris illis quoꝝ ruge diuersificant̃ in suo incessu ab incessu villoꝝ suoꝝ musculoꝝ sicut in sumie seu circa vmbilicū. Has exceptiões cū sua regula rursus ꝓ̇n. memorat q̃rti tertia trac. ꝓ̇mo ca. de regimie exiturarū apparentiū qñ mature sunt dicẽs. Opꝫ g̊ vt in sectione ꝯseq̃ris lineas naturales ligature: nisi q̃ sunt apud sumē. i. vmbilicū nisi apud necessitateꝫ ⁊ in mẽbris diuersificantibꝰ sitū villoꝝ in longitudine sua loco ligature. Nã si tu secutus fueris illud in ꝑforatiõe exiture q̃ est sup frontē. s. ligaturã cadet cutis frõtis sup faciē: imo opꝫ vt diuersifices ligaturaꝫ. In eis ṽo q̃ sunt sicut inguina: opꝫ vt vadas cū ligatura in latitudine cutis. ¶ Attende ꝓ̇mo ꝙ ꝓ̇n. in ꝓ̇ncipio capl̃i illiꝰ tãgit plura ꝯsiderãda añ aptionē exiture dicẽs. Cū inuenis exiturã grosse cutis cū maturatione cuiꝰ nõ sꝑatur ipsius eruptio ⁊ sunt illic vene ⁊ chorde ⁊ nerui: tunc opꝫ vt ꝑfores: qm̃ si dimiseris saniē corrũpetur ⁊ corrũpet ⁊ corrodet venas ⁊ villos neruoꝝ. Et illud q̇dē vehemẽtius erit cū fuerit ꝓpe iuncturas. Et tu q̇dem q̃re cū tua ꝑforatiõe locū saniei: ⁊ sis sollicitus vt cadat porta ꝑforatiõis inferius nisi vbi nõ est possibile. Et si illd̉ qd̉ est sup exiturã fuerit grossuꝫ ⁊ secueris tũc seca portã tm̃: qm̃ adherebit grossuꝫ cū eo qd̉ est post ip̃m. Et si fuerit extenuatū tũc seca eiꝰ totū in longū. Et scias ꝙ locꝰ in q̃ est sanies declarat̃ ꝑ tactū ⁊ qñ tangit̃ cū digito ꝓprie. Et locus q̇dē saniei ex declinatiõe coloris ad albedinem. Et q̇busdã interpositis rursus ait ibi. Et o꜡ vt obserues in ꝑforatõe illd̉ qd̉ diximꝰ de ꝯditionibꝰ. deinde ꝑfora in loco maturiore ⁊ ꝑte lõgiore a venis ⁊ arterijs et chordis. ¶ Attende scd̉o ꝙ quidam famosus chi-

rurgicus antiquus dat.12.regulas circa modos ꝑtractionis incisionū apꝑatum ſm diuersitatē mēbroꝝ q̄s recitat pn.cap.nūc dicto. Prima regula est.si exitura fuerit in capite:tūc sectio ei⁹ sit sectio eq̄lis ⁊ sit cū radice natiuitat̄ piloꝝ:nec sit transuersa in ea vt cooꝑiant eā pili ⁊ nō oñdatur cū sanabitur. Scd̄a est.qñ est locus ei⁹ oculus tūc eius ꝑforatio sit lata. Tertia est.si acciderit in naso ꝑforabim⁹ eā eq̄lem cū q̄titate lōgitudinis nasi. Quar^a ē.si fuerit ꝓpe oculū ꝑforabim⁹ eū ꝑforatione simili capiti lune nouē ⁊ faciem⁹ tortuositatē inferi⁹. Quinta est.si accidat in mandibulis secabim⁹ eā sectione eq̄li:qm̄ cōpositio hui⁹ loci est equalis:⁊ scitur illud ex corꝑibus senū. Sexta ē.post aures ꝑforamus illud equaliter. Septima est.si fuerit ꝓpe coxas ꝑforabimus eā ꝑforatione rotunda. Et ꝑforatio q̄dem rotūda est q̄ apprehēdit cū apprehēsione sua in lōgitudine corꝑis aliq̄d de latitudīe corꝑis. Cā rℓe est.q2 cū locus iste nō ꝑforatur rotunde possibile est vt aggregent̄ materie in eo ⁊ fiat fistula. Octaua est.silr̄ rotūde ꝑforatur qd̄ est ꝓpe anū ꝓpter locum hūiditatis q̄ aggregatur in eo. Nona est.in latere ⁊ in costis ꝑforatur aꝑiendo ex trāsuerso supple. Decima ē.in testiculis ⁊ virga aꝑitur equaliter.s.ſm longū. Undecia ē.sinus prompti semꝑ vt consutū id est consolidatum post curā apertionis sit seq̄ns figuram loci q̄to pl⁹ poterimus super ip̄m. Duodecima ē.coxe ⁊ adiutoria secautur in longitudine ⁊ ꝯserua vt nō ledas neruos ¶ Attēde tertio ꝙ q2 iste regule chirurgicis sunt ꝓutiles pn.rursus sic eas ibidem in summa recolligit. Et scias ꝙ ꝑforatio diuersificatur ſm loca. Qñ est apud oculum tūc ꝑforatio eius est lata similis situi oculi. Et in naso est cū longitudine nasi. Et in mandibula est cū longitudine mandibule. Et ꝓpe aurē secatur equaliter:qm̄ cōpositio hui⁹ loci est equalis vt cognoscitur illud ex corꝑibus senum. Post aures v͛o ꝑforat̄ eq̄liter:⁊ in brachijs ⁊ in crurib⁹ ⁊ coxa ⁊ virga totū equaliter fit.s.in longitudine.⁊ silr̄ in lacertis vētris ⁊ dorso. Et in inguinib⁹ ⁊ subascellis pones eā ꝑforationē accipientē ex latitudine etiā ne fiat in ea sinus q̄ fiat fistula. Et testiculi ⁊ v͛ga eq̄liter ⁊ in longitudine. Et in latere ⁊ costis accipe in latitudine etiam vt sit transuersa:qm̄ situs costarū est silr̄ ⁊ caro super eas. ¶ Attende q̄rto ꝙ perforatio apostematis debet fieri magna aut parua vna aut plures ſm magnitudinē apostematis. Juxta illd̄ pn.ibi. Et perforatio sit ſm magnitudinē exiture sicut si fuerit ꝑua ⁊ curret qd̄ est in ea ex loco vno tunc seca eam in vno loco. Et si fuerit magna tūc perfora eā ex principio:deinde intromitte digitum tuū indicē sinistrum in eo ⁊ ꝑfora eā vbi ꝑuenerit caput ei⁹. Deīde intromitte etiā in foramīe scd̄o. Et ſm h̄ donec venias suꝑ eam.i.sufficienter ꝑforaueris ad expurgationē eius. Et si exiture fuerit locus sufficiēs ex quo sit possibile exire qd̄ est in ea ꝑforabim⁹ ip̄am in illo loco. Et si fuerit rotūda aut fuerit ei figura ne egrediatur qd̄ est in ea ꝑforatiōe vna ꝑforabimus eā in inferiore parte sui ī duobus locis aut tribus ſm q̄titatē quā scis ꝙ oē qd̄ aggregatur ī ea currit in hora. ¶ Attende quinto ꝙ si exitura de maximis fuerit materia ipsius nō simul tota s3 per vices educenda est. Juxᵃ illud rasis septio almansoris capl̄o tertio. Et si apostema maximū fuerit totū eius virus nō semel:sed paulatim erit expellendū ⁊ precipue si eger debilis fuerit. ¶ Attēde sexto ꝙ si exitura fuerit in loco carnoso nō incidenda est ante maturitatē. Sed si in loco fuerit plurimū venoso vel circa iuncturas festinetur ante maturitatē eius incisio. Juxᵃ id rasis ibi. Op3 etiam vt cū apostema in loco est vbi venarū multitudo fuerit aut circa articulos festinanter incisio fiat. Si em̄ ī hmōi locis incisio cū tarditate fiat ⁊ nō cito qñq3 os extra ꝓsiliet ⁊ iuncture ligamentū discooꝑietur. Carnosa aūt loca bonū est vt sic dimittantur donec sint bn̄ matura. Si em̄ anteqū bene maturescant perforent̄ vir⁹ ab eis diu manabit ⁊ vulnus multa sordicie ⁊ putredine abundabit:labia q3 eius qñq3 ac ipsi⁹ ꝓfunditas dura fient:atq3 ip̄m vulnus pus ⁊ virus ꝯtinuo emittet.

Oportet ergo[b] vt sector ex anatomia sciat anatomiā neruorū ⁊ venarum ⁊ arteriarum:ne erret ⁊ incidat aliquid ex eis. Et op3 etiam[c] vt secū deferat m̄ltas ex medicinis sanguinem cōstringētibus:⁊ ex emplastris dolorem sedantibus:⁊ ex instrumētis q̄ ad hoc pertinēt. Habeat ergo secum qd̄ sit sicut medicina galieni:

b In scd̄a dicit necessarium esse chirurgico sectori aꝑatum vt sciat anatomiā neruoꝝ venarū nō pulsatiliū ⁊ arteriarū. Et sub neruis musculi ⁊ chorde sunt intelligendi q̄ constant ex eis:nam vitare d3 ne mēbra hec incidat. Juxᵃ illud pn.capl̄o preallegato. Et sit in oī dispositione studiū tuum ne incidas arteriā neq3 venā magnā aut neruū aut villos lacerti. Et quō vitabit incisionem hoꝝ nisi cognouerit ꝑ anatomiā eorum situm ⁊ progressum. Ex incisione quidem nerui aut chorde vel musculi timētur spasmus ⁊ diminutio vel ablatio sensus: aut motus in mēbris recipientibus ab eo vel ea sensū aut motū aut vtrūq3 sil̄. Ex incisione vero vene timetur sanguinis superflu⁹ fluxus ⁊ diminutio vel ablatio nutrimenti a mēbris q̄bus mittit sanguinem. Ex icisiōe aūt arterie timet̄ mors ex emorosagia vix sanabili ⁊ superflua resolutōe spirituū ⁊ diminutio vel ablatio viuificationis in mēbris recipiētibus ab ea sanguinem arterialem ⁊ vitales spūs. ¶ Attēde ꝙ sermo is de neruis venis ⁊ arterijs notabilis magnitudinis intelligit̄. Impossibile em̄ est maꝛ gna incidi aꝑata quin fila aliqua neruoꝝ sub cute latentiū ad dādum ei sensum sil̄ incidātur:⁊ etiā alique capillariū venarū ⁊ arteriarum dispꝑsarū fere ꝑ totum corpus maxime in carnosis membris in q̄bus vt plurimū apostemata fiunt.

⁊ sicut pili leporis ⁊ tela aranee ⁊ albumē oui.⁊ ferramēta quibus aduritur. Oīa aūt hec fluxū sanguinis ꝓhibent siue ex errore ipsius proueniat siue necessario ⁊ vt medicinas deferat que fluxa faciunt. Cūq3[d] exituram perforauerit ⁊ qd̄ in ea continetur extraxerit non debebit ei adhibere oleum neq3 aquā neq3 emplastrū

c In tertia ꝑte primo in genere tria commemorat quibus chirurgicus sector aꝑatum d3 premuniri. Primū est medicine ꝯstrictiue sanguinis: vt si eū ꝯtingat venā aut arteriā ex magnis incidere vel necessario vel ex errore mox prōpte occurrat fluxui sanguinis ex ea. Scd̄m est.medicine sedatiue doloris vt oleum rosatum rose camomilla mellilotum furfur ⁊ oleum cōmune: vt si dolor magnus ex incisione contigerit: q2 chorda neruus aut musculus tactus est dolorē mitiget ꝑ has medicinas: ne virtus succumbat ⁊ ꝓsternatur ex dolore nimio ⁊ humores affluant cā doloris ita exuberāter ad locū doloris ꝙ mēbrū corrumpant. Tertium est instrumēta que ꝑtinent ad h̄.i.ferramēta q̄ sint idonea ad opus incisionis sicut nouaculas optime scindentes ⁊ lanceolas diuersarum latitudinū bene affilatas ⁊ ita fortes ꝙ non rumpātur in actu incisionis neq3 hebetentur. Secundo specificat tria predicta quibus premuniri deb3 incisor. Primo quidē specificat primum dum dicit. Habeat ergo secū ⁊c. Ubi tangit quattuor q̄ sanguinis fluxū restringere solent. Primū est medicina galieni vel que est sicut ipsa. Quā ita describit q̄nto d͛ ingenio capitulo quarto. Laudabilior tn̄ his omnibus medicinis est illa quā operamur in sanguine de pelliculis cerebri fluente id ē thus cuiusdā ponderis existens ⁊ aloes medij que puluerizata ⁊ cū albumine oui temperata donec ad spissitudinē mellis veniant ⁊ in vellere leporino inducta super vulnus imponantur: ita tamē vt multe q̄titatis sint:deinde ligamentum quater vel quinquies in loco vulneris reuoluatur:⁊ sic iuxta initium vene inducatur. Secundum est pili leporis qui sua vehementi siccitate stringunt ⁊ adusti ⁊ non adusti. Tertium est tela aranee. De qua dicit pñceps secundo huius capl̄o de aranea. Tela eius stringit fluxum sanguinis qñ ponitur super vulnera. Et rursus ibi ait. Qñ ponitur tela eius super vlcera prohibet apostemari illa. Quartum est albumen oui qd̄ suis frigiditate ⁊ glutinositate excessiuū sanguinis fluxum compescit. Scd̄o specificat tertiū ⁊ primum simul sub istis verbis. Et ferramēta quibus aduritur ⁊ inciditur supple:qm̄ et per hec exiture mature aperiuntur ⁊ sanguinis fluxus superfluus stringitur dum vena cruentans cauterizatur. Et id notat pñceps dum statim subdit. Omnia autem hec:s3 medicina galieni pili leporis tela aranee ablumen oui et ferramenta fluxū sanguinis prohibent:siue ex errore ipsius sectoris proueniat a casu ⁊ preter intentū aliquas ex magnis venis aut arterijs aperiētis siue necessario:puta quia exitura est in loco venoso vel arterioso sic infiltrata ꝙ nō pōt cōmode scindi:nec vtiliter aperiri aptōe q̄ sufficiat ad expurgationē sanici:quin aliqua ex venis notabilis magnitudinis sim̄l incidatur. Tertio specificat secūdū quo p̄munit⁹ sector esse debet dicēs. Et vt medicinas deferat q̄ fluxa faciūt id est cutem molliunt humores attenuant ⁊ eos resoluūt sub forma vaporꝫ ⁊ ex ꝯñti dolores mitigāt.

d In 4ᵃ ꝑte post aꝑtionē apꝑatꝫ ⁊ extractionē sue sanici prio tria ꝓhibet in vulnere apponi. Primū ē oleū. Secūdū est aq̄:tertiū oleū in quo vl̄ emplastrū

in quo sit oleū neq̃ sepum superabū dans sicut basilicon: immo aliquid quod sit sicut emplastrum ex calcanto quod apponat cum eo indigebit Et desuper spongiam imponat in vino stiptico infusam.

in quo oleum aut sepum supabundet sicut basilicon. Non ergo īfundat̃ vlcus exiture oleo oliuarū precipue dulci calido: neq̃ ip̄z lauetur ex aq̃ simplici dulci: nec ei imponat̃ emplastrum aut vnguentū actualiter calidum in oleo abundās aut adipe aliquo. qm̄ hec omnia in vlcere putredinem augmentant: immo membrum aptant ad putrefactō nem. Iux̃ illō gal̃.3.de ingenio ca.2. Sed notum est vulnera concaua ex oleo infusa magis q̃ ab alijs nocumentū hn̄t eo q̃ putrefiūt ꝛ maxime si estas ē ꝛ corp⁹ malis abūdet hūorib⁹ ad vulnera fluētibus. Nō eñ sumus securi qui mēbrum vulneratū putrefiat et marcescat. Silr̃ ꝯtingit ex cera maxime si liq̃facta sit ī oleo. Naz hec oīa vulnera putrefaciūt. Et iterū ait.6.de ingenio cap̄.3. Uerum huius vuln⁹ nō op̄z infundi: qm̄ oleū ꝯ̃rium est huic. Item vulnus putrefacit ꝛ macu lat. Et rursus ibi ait. Aquā vō q̃tum potes fuge in curandis neruis si fissurā vel puncturā habeāt. similiter mollitiua cathaplasmata. Et q̃rti tertia trac. p̄mo cap̄. de curationibus exiturarū appentiū ait. Et nō oꝫ vt approximet pforato ꝛ secto aqua neq̃ oleū neq̃ aliq̃d in q̃ est pinguedo. Et si nō ē excusatio qui lauetur tūc fiat cū aq̃ ꝛ melle āt aq̃ cū vino aut aceto. ¶ Attende p̄mo q̃ sicut oleū ꝛ aq̃ ꝛ emplastra multi olei. aut sepi calida actu nō cōueniūt vlcerib⁹ exiturarū: q̄ putredinē augmentant: sic nec actu frigida: q̄ vlcerib⁹ quidē frigidū mordax cutem indurat dolorē sine sanie facit nigrores rigores febres spasmos ꝛ tetanos am pho. q̄nta. Et gal̃. in cōmento ait. Quod libꝫ ḡ frigidū mordet oē vlcerosum. Nā vlcerosum indurat̃ cum cutis ppter frigiditatē sui dēsa fit ꝛ dolor sine sanie fit ppter frigiditatē caloris nālis saniē sp̄ in vlcerib⁹ faciētis: ꝛ ita dolorē facientia dissolui nō pmittit. ¶ Attende scd̄o q̃ emplastrū siue vnguentū dcm̄ basilicon pp̄e offert̃ ad remolliendū dura ap̄ata: nihilomin⁹ tñ hꝫ v̓tutē mūdificandi saniē ꝛ regñandi carnē. Iux̃ illud serapionis.7. breuiarij sui cap̄.28. Unguentū basilicō maius noīatū tetrapharmacū ꝛ ei⁹ intētio est ex q̃ttuor medicīs faciens ad ap̄ata dura ꝛ mūdificat saniē ꝛ facit nasci carnē ꝛ resoluit ap̄ata bñ. Deinde subiungit ibi d̄scriptionē ei⁹ tā maioris q̃ minoris. ꝛ p̄mo maioris dicēs. ℞. cere albe resine picis ꝛ sepi vaccini ꝛ olei q̃tū necesse est. Deinde mīoris dicēs. ℞. resine picis croci oīm. añ. ptes eq̃les liq̃fiant cū oleo ꝛ colet̃ ꝛ administret̃. Sꝫ q̄ret aliq̃s cū sit mūdificatiuū saniei ꝛ carnis regeneratiuū q̄bus opus hn̄t vlcera exiturarū: quare prohibet h̄ in his basilicon. Dic q̃ lꝫ in vlcerib⁹ pauce saniei cōuenire possit: nō tñ in exituralibus q̄ sua pinguositate nimis ea sordidat ꝛ humefacit ꝛ sanie replet

Scd̄o hic declarat q̄d exiturarū vlcerib⁹ cōuenit dicēs: īmo debebit ei. s. exiture pforate ꝛ emūdate a sanie adhiber̃ aliq̃d q̄d sit sicut emplastrū ex calcanto qd̄ apponat cū eo indigebit. ¶ Attēde p̄mo q̃ calcantū seu calcitis vel calciteos grece dcm̄ arabice colcathar est sp̄s vitreoli. Quā dyascorides ita describit. Calcitis gleba est nālis q̄ in cypro insula in metallis inuenit̃ colore subauroso gramīs sil̃ans colori fragilis int⁹ venas hn̄s diffusas prout alumē scissum porrectas in lōgitudine hn̄s guttas implētes ꝛ in modū stellarū fulgētes. Et serapion in aggregatore ca. de vitreolo tres distinguit sp̄s calcāti dicēs. Calcantū ē triū sp̄erū. Una earū gñat̃ ex aq̃ q̄ emanat p distillatoria domorū ī q̄b⁹ fūdūt̃ metalla ꝛ h̄ qm̄ aq̃ illa ē d̄ superfluitatib⁹ metallorū. et p lōgā assiduatōēꝫ ptes coagulāt̃ i loc̄ a q̄b⁹ distillat ꝛ sic aggregat̃ ibi hec sp̄s Sꝫ alia reperitur ī miner̄ vñ fodiūt̃ metalla: q̄ colligit̃ ꝛ p̄parat̃ vt aggreget̃ ꝛ mūdet̃. Et alia sp̄s fit ī hyspania qñ accipit̃ aq̃ metallorū ꝛ coq̄t̃ cū alijs donec īspisset̃ ꝛ postea proijcit̃ i formul̄ ꝛ dimittit̃ donec coagulet̃ i frusta. ¶ Attende scd̄o q̃ meli⁹ ex his ē calcātū p̄me speciei maxīe id qd̄ est coloris velut nebulosi ꝛ est graue ꝛ solidū cū splendore non habens aliquid sordis vt ait ibi. ¶ Attēde tertio q̃ virtutes eius ita ibi describit. Et calcantū hꝫ virtutē stipticā ꝯstrictiuā ꝛ adustiuā: ꝛ qñ sumit̃ ex eo in potu .ʒ.1. cū hydromelle expellit lūbricos ꝛ ascarides: ꝛ sumitur in potu cum aq̃ ꝛ aufert nocumentuꝫ fungorū faciens euomere: ꝛ qñ ponit̃ ex eo in narib⁹ dissoluto in aq̃ mundificat caput: ꝛ qñ ponit̃ puluis ei⁹ in narib⁹ stringit sanguinē fluentē ab eis ꝛ mūdificat vlcera q̄ sunt in narib⁹ ꝛ in aure ꝛ sedat dolores auris ꝛ occidit vermes i eis ¶ Attende q̃rto q̃ gal̃. lib. de ap̄atib⁹ ad glauconē ca.22. in curatione ap̄atis iam suppurati p̄ laudauit emplastra ex calcāto dicens. Usus aūt fui ego multotiēs eo qd̄ p triticū ꝛ vsta ostrea adhuc aūt eo qd̄ per calcitē. Si vō q̄d eorū q̄ in circuitu incisionis phlegmiat id qd̄ p calcitē oleo liq̃faciens qñ q̄si infrigidabit̃ ducēs in olla mollifica cū manibus de viuo fundēs vt nosti. In multis aūt vtile est hoc pharmacū. Sed mirū videt̃ q̃ gal̃. et p̄nceps ī vlcere exiturali laudēt calcantū cū sit adustiuū ꝛ dolorem inferēs. Gal̃. eñ.13. de ingenio ca. tertio postq̄ iussit secari ap̄a iam maturū ait. Item facies illud mēbrū sic existere q̃ sanies tota ꝯtinuo fluere valeat. Deinde aliquā ex medicinis sine morsura d̄ siccatiuis appone. Et paulopost dicit. Deīde vuln⁹ ex puluere olibani impleat̃ ex eo videlꝫ qd̄ priusq̄ terat̃ ex cribello ceciderit. Iteꝫ desiccatiua sine mordicatōe ꝛ stipticitate dict̄ vlcerib⁹ dn̄t adhiberi. Iux̃ id gal̃. lib. de ap̄atib⁹ ad glauconē ca.22. Deīde apieus si q̄dē certe fuerint ea q̄ in circuitu icisiōis absq̃ phlegmiatione emplastricis pharmacis cura. Siccatiua vō eorū v̓tus ꝛ immordax sit nō p stipticantia pharmaca cōposita. Sꝫ aut intristāter dyaforātia solū aut ꝛ q̄d parū stipticitatis habētia. Calcantū vō neq̃ immordax ē cū sit adustiuū neq̃ caret stipticitate. Itē in vlcerib⁹ exiturarū cōiter fcā est dep̄ditio carnis: q̄re opus est in his medicina carnis gñatiua. Calcantū vō nō gñat carnē: sꝫ potius eā ꝯsumit ꝛ v̓rit. Dic p̄º q̃ stati p⁹ ap̄tionē ap̄atū nō est imponendū vulneri calcātū. Q̄r vltra dolorē q̄ ex incisiōe p̄uenit nouū iduceret cuius cā ad vlc⁹ hūores affluerēt putredinē aucturi vel tumorē renouaturi. Et id īnuere voluit p̄n. dū dicit in textu h̄. qd̄ apponat cū eo idigebit. Dic scd̄o q̃ vis calcanti adustiua cōbustiōe ei⁹ ꝛ lotione corrigi pōt vñ apti⁹ fiet vlcerib⁹ exiturarū. Iux̃ illud p̄n. scd̄o hui⁹ trac. p̄mo ca.5. Et oēs q̄dē medicine acute subtil̃ s̄be aut eq̄lis cū adurunt̃ minuit̃ earū caliditas ꝛ acuitas ī parū ppter illud qd̄ ex s̄ba ignea resoluit̃ infixa in eis sicut attramēta ꝛ colcathar. Et gal̃.3. de ingenio ca.7. ait. Si vitreolum ꝛ calcantū vrant̃ minoris acumis erūt. Eis etiā post incēsionē lotis tēperamētū p̄stabit̃. Dic tertio q̃ in vlceribus exiturarū nō oꝫ administrari calcantiū purū: sꝫ sub forma emplastri aut vnguēti alijs īmixtū q̄b⁹ corrigit̃ ipsi⁹ acumē vt cū dyapalma nō in corpe tenero q̄le est puerile: sꝫ in iuuene forti dēso musculoso. Iux̃ illō auēzoar trac.23 theisir ca. p̄º. Si vō fuerit in iuuētute aut vltra vl̃ fuerit caro ei⁹ musculosa iube intromitti in ap̄a lichiniū inuolutū in dyapalma adiūcta ī sui q̄titate d̄ colcathar sexta pte ei⁹: si vō fuerit puer sit ī dyapalma min⁹ q̄ sexta ps de colcathar. Si vō fuerit etatis.20. annorū aut vltra ꝛ nō habuerit carnē musculosam iube administrare dyapalma suo mō. hec ille. Describit̃ aūt sic dyapalma a disticēōe.11. antidotarij mesue. ℞. lithargiri auri lib. 3. vitreoli viridis. ʒ.4. piguedinis porcine min⁹ salse lib.3. teneritatum palme ad libitū ꝛ sp agita cū spatula palme. Et loco teneritatū palme pōt poni radix cāne. ¶ Attende q̄nto q̃ in vlcerib⁹ exituralib⁹ melius est statim post scissurā a debiliorib⁹ mūdificatiuis incipere ꝛ gradatim p̄cedere ad fortiora: ne dolor nou⁹ p̄ore grauior vlceri accrescat. Iux̃ id auēzoar capl̄o nūc dcō. Post ap̄tionē vō iube lauari cū melle dispumato ꝛ cū aq̃ ī q̄ decoctū sit de carsena. i. yringo ꝛ sit mel coctū cū aq̃ carsene donec inspisset̃ ꝛ misceat̃ cū q̄titate sui de aq̃ tepida: p⁹ea vō ītromittat̃ in locū lichiniū inuolutū i hoc melle p̄dicto donec mūdificet̃ ꝛ īnouet̃ lichiniū oī die. Et qñ fuerit mūdificatū ītromittat̃ i ip̄m lichiniū inuolutū in emplastro dyapalma. ¶ Attende sexto q̃ chirurgici nostri tp̄is ꝯsiderātes q̃ hodie hoīes delicatiores sunt q̄ dudū erāt ꝛ vlcera noue incisionis ap̄atū sunt tractāda indolorose q̄tū possibile est. p̄rio mīstrare iubēt mūdificatiuū suaue vt lichiniū intinctū in vitello oui crudo cōmixto cū pauca farina frumēti aut hordei: postea addūt mel vel simplex vl̃ rosaceū. Deīde admīstrāt mūdificatiuū forti⁹ qd̄ recipit mellis cocti lib. ß. thur̄.ʒ.2. myrrhe.ʒ.1. fiat ad modū vnguēti. Postea id qd̄ recipit succi apij q̄rt̃.1. mellis.ʒ.2.ꝛ.ʒ.1. farine frumēti aut hordei subtilissime.ʒ.6. misceant̃. Cōseq̄nt̃ si fuerit opus ampliori desiccatōe ꝛ leni corrosiōe alicui⁹ mal̃ carnis adhibēt vnguētū apostolorū: qd̄ describit p̄n.5. hui⁹ sum. p̄ma trac.11. vl̃ vnguētū egiptiacū qd̄ recipit mell̃ q̄rt̃.1. aceti q̄rt̃. ß. floris eris.ʒ.2. aluminis.ʒ.1. coquant̃ vsq̃ ad spissitudinem ꝛ donec rubescant. Et id efficacissimum est in corrodendo lenit̃ ꝛ optime mūdificādo. Tertio iubet hic p̄n. post adhibitionē emplastri ex calcāto in vlceribus exituralib⁹ supponere spōgiā infusam in vino stiptico. Primo q̄dē p ꝯfortatōe mēbri vlcerati: q̄tinus meli⁹ mūdificet vlc⁹ ꝛ ītristātius toleret emplastrū qd̄ fit ex calcāto. Scd̄o ad vlceris exiccationem. ¶ Attende p̄mo q̃ exiturarū ap̄tarū ꝛ a sanie euacuatarū. q̄dam in circuitu suo adhuc aliq̄d tumoris apostemosi hn̄t cui⁹ materia in ap̄tione

non effluxit:q₂ nondū matura erat. alie nil hn̄t residui tumoꝛis. In p̄mis q̄dem circūponere cōuenit adhuc maturatiuū vt dyaquilon aut basilicon ad maturationē residui ⁊ i vlcere mundificatiuū. In secūdis vero spongiā infusam in vino stiptico ¶ Attēde scd̄o ꝙ tutius est maxime in hyeme post eductionē saniei ab vlcere stuphare vlcus cum spōgia infusa in vino calido stiptico vel cum stupis canabis in h̄ vino intinctis bina aut trina vice: ꝯ(?)de statim imponere vlceri tentā intinctam i mūdificatiuo parū calefacto: postea superligare mūdificatiuū sup pānuʒ lineum vel coriū extēsuʒ ꝙ post appositioneʒ mūdificatiui supligare spongiam aut stupas in vino intinctas ⁊ ibi relinquere vsꝗ ad preparationem: q₂ cito refrigerantur ⁊ suo actuali frigoꝛe vlceri non parum nocent.

¶ Ad medendum putrefactioni membri. Caplm̄.XXVII.

Um membrum[a] propter malam cōplexionē cum materia aut sine materia corrumpitur ⁊ nō ꝓfecerit ei scarificatō necꝗ epithyma ex eo qd̄ ꝯferre cōsueuit de eis q̄ in libris particularib⁹ dicta sunt necesse est vt caro corrupta que est super ipsum remoueatur.

¶ Ad medendum putrefationi mēbri. Caplm̄.XXVII.

Um mēbrum ꝓpter. In hoc caplo p̄mo agit de cura mēbri corrupti ꝑ remotionē corrupte carnis. Scd̄o de mō cōuenietiori remouēdi hanc carnē ibi [Et meli⁹ q̄dem] Tertio de mō remouendi eā cū ferro ibi [Or si hoc] Quarto de modis amputādi os corruptum vel nō aptabile ibi [Qn̄ꝗ aūt ꝑforat] Quito a quaꝫ ossis corrupti amputatione medicus cauere debet ibi [Et si os fuerit]

a In prima pte dicit ꝙ necesse est auferre carnē corruptā a mēbro qd̄ corrūpitur aut putrefit ꝓpter malaʒ cōplexionē cū materia vel sine materia cū scarificatio nō ꝓfecerit ei: necꝗ epithyma putredinē repmēs applicari solitum ex his q̄ dicātur inferius in libris pticularibus: scʒ q̄rti tertia tractatu p̄mo caplo de cura cancrenarū. ¶ Attende p̄mo ꝙ mēbri qd̄ corrumpitur ⁊ putrefit triplex est dispositio. Una est in qua caro putrefieri incipit sensu adhuc vigente in illo mēbro: ⁊ d₂ cācrena maxime si fiat ex phlegmone corrupto. Alia est in q̄ cū carne corrupta vsꝗ ad os corrūpitur sensus ⁊ d₂ alkakilos. Alia ē in q̄ hec corruptio serpit ⁊ ambulat ⁊ aꝑatur qd̄ in circuitu est ⁊ d₂ estiomenus vt ait p̄n. q̄rti tertia tractatu p̄mo caplo. 15. ¶ Attende scd̄o ꝙ cāe istius mali in gn̄e sunt due vt innuit hic p̄n. Una ē mala cōplexio cū materia sicut i phlegmone: cui⁹ materia vel ex sui multitudine vel q₂ ꝓhibet eius trāspiratio ex applicatione indiscreta frigidoꝝ caloꝛeʒ extinguit innatū et putrefit mala putredine q̄ carnem corrumpit: ⁊ i(?) antracibus ⁊ in malis fistulis ossa corrumpentibus. Alia est mala cōplexio sine materia sicut frigus vehemēs mortificans extrema: quēadmodū apparet in ambulantibus per loca niuosa tēpoꝛe hyemali q̄bus aliqn̄ digiti manuū corrupti cadunt ⁊ frigus in mēbro ex forti ligatura nō sinente ad ip̄m spiritum accedere quo viuificetur ⁊ corruptio a veneno caloꝛis innati ⁊ vitalis spūs ¶ Attēde tertio ꝙ in p̄ncipio cancrenarum administrandū est epithyma seu linimentū putredinis repressiuū: ⁊ si non ꝯtulerit extrahendus est sanguis a mēbro infirmo cū scarificationib⁹ ꝓfundis āt sanguisugis aut phlebotomia venarū ꝓximarum ei circūponendo pti infirme defensiua ꝓhibentia morbū dilatari ex bolo ⁊ aceto ⁊ superponendo locis scarificatis ꝓhibitiua putredinis. Iuxta illud p̄n. quarti tertia tractatu p̄mo caplo de cura cancrenarum. Cum ergo vides membri coloꝛem alterari ⁊ est in via putrefactionis: tunc opꝫ vt succurras leniendo ip̄m cum eo qd̄ ꝓhibet putrefactionē sicut est bolum armenuʒ ⁊ terra sigillata cum aceto. Si aūt ill⁹d nō valet non inuenis excusatōnem quin scapellationē ꝓfundam facias diuersoꝝ modorum in locis. Et ponas sanguisugas ⁊ phlebotomes venas ꝓximas ei paruas vt accipiatur sanguis malus cum cautela eius qd̄ circundat locum sicut cū epithymatibus predictis. Et ponatur super ip̄m locum scapellatū qd̄ prohibeat putrefactionem ⁊ sit ei contrariū de illis quibus inest ꝓfundatio foꝛtioꝛ sicut farina herbi. i. orobi cum sirupo acetoso ⁊ farina fabarum: ⁊ ꝓprie permixta cū sale: hec p̄n. ibi. Et hic ea innuit dum dicit Et nō profecerit ei scarificatio: necꝗ epithyma ex eo qd̄ ꝯferre consueuit. ¶ Attēde q̄rto ꝙ cum ista nō contulerit corruptio in carne iā confirmata esse significatur ⁊ nō est remediū aliud nisi vt auferatur. Iuxta illud p̄n. ibi. De cancrenis q̄dem dū in p̄cipio ꝑseuerat speratur ꝙ sanetur. Cum aūt ꝯfirmatur corruptio in carne tūc necessariū est accipere totum ipsi⁹. i. remouere totam carnem corruptam.

b In scd̄a dicit ꝙ melius est carnē cancrenarū corruptā auferri sine incisione ipsi⁹ cum ferro si sit possibile sine ferro auferri. Cuius rōem reddit hic p̄n. q₂ ferrum scandens sicut nouacula plerūꝗ obuiat ꝑiculose musculoꝝ tunicis: vn̄ doloꝛ vehemēs aut spasmus oritur et interdū tunicis arteriaruʒ sic ꝙ inde accidit emoroꝛagia cū resolutione vitalis spūs ⁊ ex consequēti vel mors vel sincopis. ¶ Attende p̄mo ꝙ quattuor sunt modi quibus a cancrenis auferri pōt caro corrupta. Un⁹ est per corrosiua sicut per vnguentū egyptiacum predescriptuʒ post scarificationē adhibitum qd̄ malam carnē suauiter corrodit ⁊ ꝓtegit sanam. Secūdus est ꝑ cauteria potentialia vt ꝑ arsenicum sublimatū dissolutū in vino cū bombace immixtum malo suppositum qd̄ carnē corruptā leniter adurit. Et si inter carnē sanā ⁊ corruptam sepatio fiat ⁊ interponatꝛ ꝓhibet cācrenas a dilatatione necꝗ sinit ea vlteri⁹ serpere. Terti⁹ ē cū cauterio actuali ferri cādētis auri vel argenti qd̄ carnē corruptā cui supponitꝛ ꝓtin⁹ cōburit ⁊ escarā inducit cui⁹ casus postea cū butyro infūcto ꝓuocari pt̄. Quart⁹ est cū ferro puta nouacula optime sciudēte q̄ ꝓmpte inciditur tota caro corrupta vsꝗ ad viuā: ne si q̄d maneat viuā inficiat ⁊ malū renouet. ¶ Attende scd̄o ꝙ de istis mōis auferende carnis lenioꝛ est p̄m⁹ ⁊ tolerabilioꝛ ipsiꝗ insistendū est si sufficere possit. Et scd̄s est tertio lenioꝛ ⁊ minus perterrens egros pusillanimes. Et lʒ tertius sit doloꝛosioꝛ ⁊ plus terrens q̄rto securioꝛ tn̄ in egro aīoso videtꝛ esse. Doloꝛosioꝛ q̄dē est q₂ duplicē violētissime doloꝛē ingerit. Prīo q̄dē a mala cōplexione ignea. Scd̄o a solutōe ꝯtinui q̄si subita. Mag⁹ vō terrēs q₂ ꝑ martyrio grauioꝛi habetꝛ vri ꝙ incidi. Securioꝛ aūt q₂ magis putredinē repmit consumēdo hūiditates putrescibiles nedū i corrupta: sʒ etiā in sana carne ei vicina. Et cū hoc ꝙ ilico carnē ꝯsumit sitꝛ escarā facit ꝓhibentē fluxū sanguis nimium tā a grossa vena ꝙ ab arteria.

Et melius q̄dem[b] est vt sit sine ferro si possibile fuerit: qm̄ ferrum plerunꝗ inuenit tunicas musculoruʒ ⁊ venarum pulsatilium periculose. Quod si[c] hoc non contulerit et corruptio iam in carne processerit necesse erit vt ipsa incidatur. ¶ Et vt locus incisionis oleo feruente aduratur. Ex hoc nanꝗ prouenit securitas ab acuitate malicie ipsius: et restringitur sanguinis exitus:

c Or si hoc nō. In tertia pte p̄mo agit de incisiōe. Scd̄o de cauterisatione post eā ⁊ cāis ei⁹ ibi [Et vt locus] Tertio de mō ꝓbandi vsꝗ ad quē terminū putrefactio extenditꝛ ⁊ quousꝗ incidēduʒ est ibi [Cūꝗ incidēdi] ¶ In p̄ma pticula dicit ꝙ si hoc nō ꝯtulerit. s. necꝗ scarificatio necꝗ epithyma putredinis repssiuū necꝗ p̄mus mod⁹ auferēdo carnē putridā suffecerit auferre putredinē ⁊ corruptio iā ꝓcesserit ⁊ in carne ꝓfundata fuerit necesse erit vt corrupta caro tota incidatꝛ: ne putredo ipsi⁹ cadaueratꝛ ad itima serpat ⁊ infirmū occidat vꝉ aduratꝛ. Iux̄ illō p̄n. q̄rti tertia trac. 1. ca. de cura cācrenarū. Or si ps carnis incipit corrūpi incide eā aut fac eaʒ cadere cū eis q̄ sunt sicut trocisci andarō descripti. 5. hui⁹ sum. prima trac. 8. Et forti⁹ eis est calcadicō. i. vitreolū vꝉ spēs ei⁹. Uel lege calidicon ⁊ intellige arsenicū seu trociscos de arsenico. Cūꝗ fecerꝭ cadere ordinē vnū succurre cū butyro ponēdo desup: deinde fac cadere scd̄m donec ꝑuenias ad carnē sanā. Et dragagantū rubeum. i. vitreolum vel spēs ei⁹ est puluerisatio bona sup mollicīem ⁊ putrefactionē. Et cū apparet putrefactio nō cesses qui expellas cū incisione ⁊ ꝯsumptione qm̄ magnificatꝛ malū. ¶ In secunda pticula dicit ꝙ necesse ē vt loc⁹ incisionis vn̄ caro iā abscisa est ilico post abscisionē oleo feruēti aduratꝛ ꝓpter tria. Primo quidē q₂ ex hoc ꝓuēit securitas ab acuitate malicie ipsius putredinis seu putride carnis id est corruptio cadaueralis que multū velociter ⁊ acute serpit in sanam carnē prohibetur serpere ⁊ inficere eam per oleum ferue ns sibi superpositum maxime inter carnes sanam ⁊ corruptam: qd̄ sua vi caustica residuum adurit corrupte carnis: ⁊ super sanam generat escaram que nō sinit in caʒ putredinem serpere: ⁊ ꝯsumit eius humiditates quib⁹ apta redditur ad putrefactionē. Secūdo q₂ sanguinis exitus ex feruenti oleo statim restringitꝛ: de quo timebatur ne supflueret ꝓpter arte

et nascūtur super incisionis locuȝ caro ⁊ cutis extranea nō proportionalis: sed res que carni magis similis existit propter sui duriciem. ¶ Cunq̄ incidendi voluntas affuerit tēta prius erit imitenda et in circuitu ossis voluēda donec quod sanie teneatur reperiat ⁊ vbi dolor sit fortior cuȝ tēta ibi mittitur. quoniam ē terminus sanitatis. Et vbicunq̄ inuenit laxitatem ⁊ retentionis debilitatem totū erit ex collectione eius quod est incidendum. Quandoq̄ autem perforatur illud quod circundat os qd̄ vis incidere: ita vt foramina ipm circundent. Ergo rumpetur per ipsum et incidetur et quandoq̄ serratur. ¶ Cunq̄ hoc facere volueris separa inter incidentem et perforantem et inter carnem vt non redeat.

rias ⁊ venas incisas in carne corrupta: super quaruȝ extrema feruens oleuȝ missum escarā generat seu crustā densaȝ que prohibet ab his effluere sanguinē. Tertio qꝛ per feruens oleū dura caro nascitur sup locū incisionis seu incise carnis ⁊ extranea cutis nō proportionalis cuti ꝓprie dicte ꝓpter duriciem in ea repertā: q̄ in vera cute nō iuenitur: imo est ista cutis magis carni silis q̄ cuiq̄ alteri parti corporis Nā ipsa est veluti caro callosa. ¶ Attende primo q̄ cutis duo sūt modi. Una cutis est extrīseca q̄ corpus coopit et sensu caret et ē receptaculum supfluitatum ⁊ ex quadaȝ sanguinis vnctuositate terrestreitatib' permixta nascitur velut tunica super lac bullitū. Et hec deperdita restauri pōt in oī etate. Alia intrinseca cōtexta ex villis arteriarū venarum ⁊ neruoꝝ q̄ mēbrana dī. Et hec deperdita qꝛ ex spermate est nunq̄ renascitur nisi in pria etate. Ast loco ipsi' q̄dam dura caro ⁊ callosa nascitur de qua agit hic pn. ¶ Attende secūdo q̄ oleum oliue feruēs adhibet post amputatōeȝ putride carnis a quibusdā taliter q̄ spongia infusa in oleo ardēti loco supponitur ⁊ quando tepescit rursus īfundit in oleo ardenti ⁊ supponitur. Et hoc totiēs fit donec arsum fuerit ⁊ escaratū totuȝ quod vrendū est. Aliter sic fit q̄ ardens oleū in vulnere funditur ⁊ ꝓhibetur hincinde effluere retinaculo aliquo apposito circa labia vulneris. Alio mō sic q̄ feruēs oleū pāno lineo quadruplicato imbibit ⁊ imponit vulneri: deinde superponitur lamīa ferri cadētis ad tenēdum oleū in feruore suo vt citius adurat.

¶ In tertia particula pn. ait q̄ chirurgicus volens incidere carnē corruptā dȝ prius in hāc imittere tentā seu probā ipsi' ex argēto auro ferro vel cupero ac circūuoluere in circuitu ossis donec reperiat totum quod tenet ⁊ inficitur sanie. i. putredine cadauerali ⁊ donec reperiat vbi fit fortior dolor cū tenta imittitur ⁊ circunducit ossi. qꝛ pars vel locus vbi dolor fit fortior ē terminus sanitatis id est sane carnis cōiuncte parti egre. Et vbicūq̄ chirurgicus cū sua tenta inuenit laxitatē aut molliciem ⁊ debilitatem retentiōis id est resistentie ꝯtra impulsum tēte totum illud erit ex collectōne id est ex summa vel q̄titate ei' quod est incidēdum. Cui' ratio est qꝛ putrefactio cadaueralis estiomeni nō solum relaxat ⁊ remollit plurimū carnis sbam: sed etiā neruorum ⁊ ligamētoruȝ ⁊ panniculoꝝ ⁊ arteriarum ⁊ venarum omniū mēbri putrefacti: sic q̄ si a manu aut pede estiomenato ꝯplete ⁊ integre digitos traxeris eos tecum feres ac si cerei essent: imo sine tractu per se interdū cadūt vt satis nouerunt visuali experimēto q̄ in hyeme prope alpes habitāt niuib' coopertas. Debet ergo scissor mēbri putrefacti postq̄ per tētaȝ reppcrit terminū carnis putrefacte hūc ilico signare carbone aut incausto ⁊ statim incidere vsq̄ ad carnem viuam seu terminum signatum.

o Qñq̄ aūt perforat ⁊c. In q̄rta parte principali primo agit de triplici mō remotionis ossis. Scdō de sepatōne carnis a loco incisionis aut pforatiōis priusq̄ fiat ibi |Cūq̄ hoc facere| Tertio de causis remotiōis ossis ⁊ de modis subleuādi ab eo carnem ibi |Si ergo| Quarto de mō separandi inter ipm ⁊ mēbrum nobile si ibidem fuerit priusq̄ incidatur ibi |Et separabimus|

¶ In prima particula tangit tres modos extractionis ossis nocui ⁊ inutilis ab aliquo membro. Prim' modus fit cū perforatōe huius qd̄ circūdat os scȝ perforando os in circuitu toti' partis illius q̄ ab ipo remouenda est: sic q̄ foramia vndiq̄ circūdent ipaȝ ergo id est hac de cā rumpetur p ipm qd̄ perforatū est ⁊ incidetur os qd̄ tollere volum'. Et ista incisio est scd̄s modus remouēdi aliqd̄ os vl ptem ossis a suo loco. ¶ Attende primo q̄ hi duo modi practicari solent in remotionib' ossiū capitis qñq̄ ambo vicissim vnus post aliū in remotōe eiusdem ossis: ita q̄ pmo foramia fiūt cū terebello: deinde cū scoprello optie incidēte fit incisio de foramine in foramen donec separata sit tota ps ossis quā tollere volumus: qñq̄ vn' tm̄ vt incisio sola. Pōt etiā sola pforatiōe ps ossis auferri cōtinuando sibiinuicē foramina queq̄ nō relicta inter hec pte aliqua ossis. Sed istud raro fit ⁊ est tediosi' ⁊ penali' chirurgico ⁊ egro. Ideo cōmunit chirurgici practicāt vel pforatōnē ⁊ incisioneȝ vel incisionē tm̄ partis cranei cōtuse vel cōtaminate. Iuxta id gal. sexto de igenio caplo octauo. Si cōtusio in aliq̄ pte eiusdē loci scilȝ cranei fuerit opȝ vt eā expellas aut cum terebro eā circūcirca pforante: deinde incidas ⁊ extrahas eā. Aut ab initio abscidatur ⁊ euellatur cū instrumēto qd̄ dī colosifios ⁊ vulgariter scoprellus. ¶ Attende scd̄o q̄ scoprellus scindēs ē minus molestus ī ossib' cranei q̄ terebruȝ pforans: neut tm̄ hoꝝ caret suspitōe. Iuxta id ga. ibi. Instrumentū aūt quod colosifios dī licet min' terebro sit molestū nō est tm̄ liberū a suspitione: cū aliqñ craneum capitis ab eo moueat et caput tūc tēporis necesse est quietū esse. ¶ Attende tertio q̄ cuȝ cranei fractura hȝ multas partes hincinde mobiles cū colosifion. i. cū scoprello debēt auferri: ſȝ si fractura dura sit ⁊ firma pri' pforetur os ī circuitu cum terebello deinde incidat. Iuxta id ga. ibi. Proinde si fractura multas hȝ partes ⁊ moueantur laudo subueniri cum colosifion. qm̄ si ī initio fiat locum cuȝ incisiuo leuabis instrumēto: si fractura dura ⁊ firma sit prius pforetur. ¶ Attende q̄rto q̄ instrumenta incidendi ossa capitis diuersa esse debent, q̄dam lata q̄bus primo operanduȝ est: alia media quibus post lata opamur: alia stricta ⁊ subtilia q̄bus ī fine fit opus sicut videm' sculptores imaginū siue in lignis siue in lapidibus diuersarum latitudinū habere scoprellos q̄bus sua icidūt. Iuxta id gal. ibi Diuersa tamē fiant instrumēta vt in pmo a lato incipias deide a min' lato donec ad subtile puenias. ¶ Attēde q̄nto q̄ de instrumētis q̄bus ossa cranei perforari solent illa aptiora sunt ⁊ securiora quorū cuspides pertingere nō possunt vsq̄ ad duram matrem: ſȝ spissitudini ossis commēsurata sunt sic q̄ eā non pertrāseunt. Iuxta illd̄ gal. ibi. Quidā medici ꝓpter suspitionē foraminis talia fecerūt istrumēta que nō nisi solā ossis q̄titatē penetrarēt: q̄propt mlta ⁊ diuersa sūt faciēda fm q̄titatē grossiciei vniuscuiusq̄ part. ¶ Attēde sexto q̄ si totū craneū fractū fuerit totū auferēdū ē: si vo nō totū sola illa ei' ps ē auferēda q̄ cōmode ibidē manere nō pōt: imo nocitura ē. Iuxta illd̄ ga. ibi. Si vo os totū fractū sit necesse ē vt totū auferat donec ad sanū veniat locū. Si vo non sit fractū neq̄ ꝯtusum non totū auferat: ſȝ qd̄ scis eē nociuū ⁊ nō posse manere. qd̄ mlt totiēs ego feci ⁊ nō errorē icurri. Et paulo post ibi declarat illd̄ duplici exēplo dicēs. Scio naq̄ qm̄ caput cuiusdā vidi cui' craneuȝ fractū erat ⁊ os qd̄ timporis dī passuȝ ē: tūc timpora dimittēs qd̄ in craneo erat incidi ⁊ eger sanitati restitut' ē ⁊ adhuc viuit. Qr si craneū postponerē necessario pellicule que sub eo erant putrefierent priusq̄ os solidaret. qꝛ nisi sanie a superiori inferius scirem semper eē descensuram incisio ossis non esset vtilis. Preterea quēdam aliū vidi fracturam in capite sicut prior patientem: tūc arbitratus sum dimittere os qd̄ superius erat ⁊ incidere ea que iuxta illud erant vt sanies locum haberet fluēdi. Cūq̄ grossiciē hui' ⁊ duriciē ꝯsiderarē vidi magis esse vtile vt os qd̄ superius erat absciderctur q̄ vt in sanie studiuȝ imponeret. qm̄ timui ne cerebrū moueret. Itē recordat' sum qm̄ si latū foramē fieret in ossib' lateraliter existētib' cā hui' cerebrū ascēderet ⁊ foras exiret. Itē multe furcule id ē nerui fyrcati de nobili mēbro cerebri in loca illa sunt expanse: de superiori autem parte cranei null' neruus oritur. ideoq̄ ꝓhibui ne loca illa abscinderēt. Illd̄ aūt qd̄ scidi ꝯuenient solidaui: hec ga. Terti' modus amputādi os ē vt ipm serretur cū serra calibea acutorum dētiū Et iste modus practicari solet in arundinib' ⁊ focilib' brachij duꝫ cōputruerunt incorrigibiliter vsq̄ ad medullam. De quo gal. sexto de ingenio caplo septimo ait. Opȝ nos hypo. preceptū adimplere nō solum in hoc loco: ſȝ etiā in ossib' que cum serra secari oȝ et cum ptes alique sint

¶ In scd̄a pticula dic (auferēde ⁊ quō nā ī eis eijciēdis sit adiuuāda. Cūq̄ h̄ facere volueris. s. pforare vl incidere os sepa int incidēteȝ ⁊ pforantē ex vna pte ⁊ iter carnē vt nō redeat ex alia pte. Hoc ē dictu. Eleua carnē ab osse auferendo ⁊ elongando eam ab instrumentis et locis incidendi ⁊ perforandi: sic q̄ super ista non recidat hec caro: ne ipsa impediat operatiōes horum instrumentoꝝ ⁊ cā fiat maximi doloris vl apostemat. Et silr facdū serrare voles aliqd̄ ex ossib'. Istū modū sepatōis

carnis ab instrumētis ⁊ locis incidēdi ⁊ ꝑforandi sic specificat ꝑn. in ossibus cranei q̄rti q̄ītā trac. tertio cap̄lo p̄rio. Opꝫ in p̄mis vt radaꝫ caput vulnerati ⁊ fiāt in eo due fissure se secātes ortogonaliter ⁊ secet vna earū alterā ſm figurā crucis ⁊ oꝫ vt sit vna duarū sectionū sectio prima q̄ fuit ex ꝑcussione. Deīde oꝫ vt excorieꝫ sub angulis q̄ttuor vt discooperiatur os totū cuius cōcauatio debꝫ fieri. Qꝛ si accidat inde fluxus sanguis tūc opꝫ vt impleaꝫ pāno īfuso in aq̄ ⁊ aceto. Et si nō imple ip̄ꝫ panno sicco: deinde pone super ip̄m puluillū infusum in vino ⁊ oleo: ⁊ administra ligamentū qd̄ ꝯuenit ad illud: ita vt cū fuerit mane si nō acciderit aliqd̄ ex accidētibus malis tunc opꝫ vt incipias cōcauare os fractū: hec ꝑn.

Si ergo ip̄m os quod est necesse incidere fuerit frustū eminēs quod non possit aptari vt debet neq̄ sit in eius rectificatione fiducia et timeatur ne corrumpatur et corrumpat illud quod est coram ipso subleuabimus carnem ab eo: aut findendo: deinde ligando et ad diuersitatem partis illius extendendo: aut alijs ingenijs que sensus demonstrat.

Deīde oppila aures ei' cū lana aut coto vt nō ledaꝫ ex voce ꝑcussiōis: et solue ligamentum vulneris: et aufer pānū ex eo qui adhibitus fuerat dum caro secta est in forma crucis ⁊ eleuata ab eo: et absterge ipsum vuln': deinde p̄cipe duobus ministris vt teneant cum pānis subtilibus quattuor angulos cutis que iaꝫ scissa fuit ⁊ extendāt eam scilicꝫ cutem ad superiora que est super os fractū. Et si os fuerit debile ex natura sui aut ex fractura que accidit ei tunc oportebit vt auferas ip̄m cum incisorijs ponendo quedam contra alia ⁊ incipiendo ab eo quod ex eis est latius fiat permutatio ex eis ad incisoria subtilia: deinde peruenias ad capillaria. Et administra facilitatem in percussione parua ex malleo scilꝫ super extremitatem manubrij incisoriorum vt non ledat caput ⁊ inquietet ipsum. Et si caput fuerit forte tunc oportebit in primis vt perforetur cum tripanis que nominātur nō profundātia: ⁊ sunt perforatoria quibus est eminētia parua interius ex locis acutis eorū vt ꝓhibeat ea illa eminētia ꝓfundari ⁊ ꝑuenire ad siphac. i. duram matrē donec cōcaues cum eis os scissum ⁊ eradices ipsū ⁊ nō subito imo paulatim. Et si fuerit nobis possibile vt eradicemus ipsum cum digitis tunc illud ē ꝯueniens supple. Et si nō cū tenalijs aut cum forcipibus aut his silibus: hec ꝑn.

¶ In tertia particula p̄rio innuit tres cās ꝓpter quas ꝯuenit os aliqd̄ auferri. Prima ē dū particula aliqua ossis extra eminet nō aptabilis alijs partib' vel ꝓprio situi. Scd̄a est si nō sit fiducia in rectificatōne ossis. vel qꝛ putruit vt in estiomenis ⁊ fistulis malis ꝓfunde inossatis: vel qꝛ corrosuꝫ ē vt in cancris chronicis ꝑniciosis: vel ꝯtusum siue cōquassatū aut cōminutū ⁊ squirlosatū irreparabiliter. Tertia ē si timeatur ne corrūpatur perfecte ⁊ ꝯplete ⁊ corrūpat illud qd̄ est cū eo vel corā eo puta partes corꝑis que circūdāt ip̄ꝫ. Cognoscitur aūt corruptio in osse sequētib' signis q̄ tradit ꝑn. q̄rti q̄rta tractatu q̄rto cap̄lo decio. Cū ossi accidit corruptio vides carnē super ip̄m mollescere ⁊ mollem fieri ⁊ incipit ꝑuenire in viā fetoris ⁊ vir' ⁊ penetrat per eā tempta facillime ad os. Cūq̄ peruenit ad os tunc iuenit ip̄m lene ita vt lubricet ab eo: imo adheret parūper ⁊ q̄si iuenit rē nō firmā in seip̄aꝫ imo h̄ntē fracturā aut putrefactionē. Et fortasse destruiꝫ id est frangiꝫ ⁊ dissipaꝫ cū tactu valido tente. Et leniꝫ. i. lene sub tenta iueniꝫ ⁊ ꝓprie qn̄ corruptio nō ē in p̄ncipio. Nā in hora p̄ncipij nō apparet illud cū tenta. Et fortasse significat lubricitas eius suꝑflua corruptionē ei' ex hoc ꝙ qn̄ lubricat in eo tenta in oī latere significat sepationē pāniculi ab eo. Et illud ꝓpter corruptōnem ei' q̄ incipit ⁊ illā q̄ iminet cū corrūpeꝫ caro suꝑ ip̄m. Et cū discooꝑueris eā ab eo iuenies ipsuꝫ mali coloris. Et multotiēs quidē antecedit ip̄m apostema ⁊ corruptio carnis ⁊ mēbri in p̄mis ⁊ morꝰ deinde venit ad ip̄m os: hec ꝑn. Scd̄o īnuit hic ꝙ si os fuerit tale vt dictū ē subleuabimus carnē ab eo cū ꝑtib' alijs quib' ip̄m tegiꝫ vel findēdo carnē cū rasorio optīe incidēte: deide ligādo ⁊ extēdēdo eā ad diuersitatē siue ad ꝯriū ꝑtis illi' q̄ ꝑforāda ē vł incidēda: aut ingenijs alijs subleuabim' eā q̄ sensus demōstrat vt cum cauterijs potētialib' aut actualib' auferēdo eā vel cū corrosiuis medicaminib' vt erugine eris aut cuꝑosa. ¶ Attēde ꝙ caro p̄utrida cadauerali putredine tegēs os corruptū tota auferenda ē a corꝑe. Sed hoc non sufficit ad ꝑforatōem ꝯuenientē ossi vel incisionē: imo opꝫ cū hoc vt aliq̄d sane carnis ab osse eleueꝫ ⁊ subleuata teneaꝫ taliter vł cū ligatura vł cū manib' vel cū tenalijs vel cū vncinis ꝙ nō recidat qn̄ ꝑforabiꝫ aut icideꝫ os: ne ꝑforatōis aut incisiōis opus īpediat. Cā v̄o quare expedit ex sana carne aliquid eleuare ē: qꝛ nō sufficit ꝑforatōeꝫ vel incisionē facere in ꝑte ossis egra: imo in parte sana fieri debet vt nihil maneat ex corruptiōe qd̄ rursus īficiat vicinas ꝑtes. Vel intellige totā hāc ꝑticulam nō de osse corrupto: sꝫ de ꝑte ossis nō aptabili suo loco: q̄ remouēda est ne corrūpaꝫ ⁊ alia corrūpat: ⁊ vt apti' ⁊ indolorosi' remoueri possit caro ab eo subleuāda ē etiā si sana ē. Tertio hic inuit ꝙ carne eleuata a ꝑte ossis nō bene aptabili vel ab osse corrupto hoc os incidēdū ē aut ꝑforādū. Et illd̄ exp̄mit sub istis v̄bis ꝑticule sequētis. Et postea incidem'. Ita ꝙ hec verba ꝑticulis tertie ⁊ q̄rte subseruiūt. ⁊ ē q̄si ꝑs vt iterpositio q̄dā tertie. ¶ Attēde p̄rio ꝙ si corruptio fuerit in osse nō multū profunda sꝫ suꝑficiaꝫ ip̄a fricāda ē ⁊ abradēda cū ferro ab osse ⁊ cauterisanda vsq̄ ad ꝑtē sanā. Juxta illd̄ ꝑn. q̄rti q̄rta trac. q̄rto cap̄lo vndecimo. Curatio corruptōis ossis ē ei' fricatio ⁊ ipsi' destructio aut ei' abscisio ⁊ ei' serratura siue sit fistula aut nō sit. Nā necesse ē fricare ip̄ꝫ ⁊ radere et cauterizare ꝑueniendo ad vltimū corruptōis ei' vt cadāt cortices corrupti ⁊ remaneat sanū. ¶ Attēde scd̄o ꝙ si ossis corruptio ꝓfundior fuerit nō tn̄ incesserit vsq̄ ad medullā sufficit ꝯcauarē ip̄m vsq̄ ad ꝑtē sanā nec totū os auferendū ē. Juxta id ꝑn. ibi. Et si fuerit corruptio ossis ꝓfundior illa tūc necesse ē ꝯcauare ip̄m. ¶ Attende tertio ꝙ si corruptio ossis ꝑsecuta fuerit medullā ipsi' os illd̄ ex toto auferri opꝫ. Juxta illd̄ ꝑn. ibi. Qꝛ si corruptio iā ꝑsecuta ē medullā nō ē excusatio quin assumatur illud os cū medulla sua. Et si corruptio fuerit de illis q̄s non sanat nisi abscisio ⁊ serratura toti' ossis mēbri aut plurimi ei' qd̄ circūdat ip̄ꝫ tūc scias locū in quo oꝫ vt incidaꝫ: ita vt reuoluaꝫ tenta vsq̄ quo ꝯsequatur locū in quo inuenit adherētiā ossis vltimā q̄m illic ē termin'. ¶ Attēde q̄rto ꝙ modū ⁊ practicā remotōnis ꝑtis ossis nō aptabilis toti ⁊ minātis de pericl̄o corruptōis sic docuit ꝑn. q̄rti q̄rta trac. 3. cap̄lo p̄°. Tacto pri' mō subleuādi carnē oꝫ vt facias sedere īfirmū aut p̄cipias ei vt resupinetur ſm figurā q̄ cōuenit fracture. ¶ Attēde quīnto ꝙ malle' cū quo percutitur suꝑ scoprellos siue incisoria ossiū cranei dꝫ eē plūbe' ī suo capite. P̄rio vt plus ponderet sub ꝑua massa minusq̄ īpediat. Scd̄o vt ī ictu remissius sonet. Vł si ex ferro fuerit alligeꝫ filtrū vel pān' aliquis suꝑ extremitatē manubrij scoprelli supra quā ꝑcutitur vt bassi' sonet ⁊ vix audiaꝫ ꝑcussio ipsi'. ¶ Attēde sexto ꝙ modū serrandi os sic meminit ꝑn. quarti q̄rta trac. q̄rto cap̄lo. 12°. Eleueꝫ caro ab osse ita vt ponaꝫ in extremitate ei' filum cū quo tendaꝫ ad suꝑiora vitte tendaꝫ ergo cum eo mēbrū aut aliud ex illo loco ad inferiora vt nō associenꝫ ei dentes et serra ip̄m. ¶ Attende septio ꝙ si ꝑtes corupti ossis sint ꝓpe iūncture dꝫ os corruptuꝫ ex iūctura extrahi. Juxta illud ꝑn. ibi. Qꝛ si ꝑtes ossis corrupti fuerint ꝓpe iūcture tūc extrahe ip̄ꝫ ex iūctura. ¶ Attēde octauo ꝙ q̄dā moderni derelinquūt practicaꝫ serrandi os corruptum ⁊ mēbrum putridum estiomenatum vtentes alia honoribiliori vt aiunt minus terrente egrum ⁊ tollente ab eo suspitionem quā secti aut serrati ꝯtra chirurgicos habere solent. ꝙ si bene ⁊ diligenter intendissent eorum casui potuissent eis saluasse membrum quod amputauerunt. Et practica eorum est talis. Primo quidem profunde scarificant separantes vndiq̄ cum scarificatiōe partes sanas ab egris. Scd̄o imponūt arsenicū rubeū sublimatū vel ī puluere vel mixtū cū vino loco scarificato vt intercipiat ꝓgressuꝫ ⁊ dilatatōeꝫ putrefactōis suꝑ ꝑtes sanas ꝯsumēdo aliq̄d de eo qd̄ putruit ⁊ generādo escarā in extremitate bone ⁊ sane carnis q̄ ē vt obstaculū nō sinēs reꝑe putrefactōem in ꝑtes sanas. Tertio ad maiorē cautelā defensiuū adhibent suꝑ partem sanam ex bolo ⁊ aceto. Quarto mēbrū putridum spadadrapo inuoluūt multiplr̄ ⁊ suūt ip̄ꝫ vel desuper ligāt. Cui' spadadrapi recepta ē talis. ℞. picis nigre resine an̄. lib. ß. colofonie thuris masticis storacꝫ calamite gummi arabici dragagāti an̄. ʒ. i. aloes myrrhe accatie gallie muschate alipte muschate psidie nucꝫ cypssi nucis muschate sandaloꝝ citrinoꝝ ligni aloēs salis eymi alumis an̄ ʒ. ß. liq̄fiant pix nigra ⁊ resina ⁊ addanꝫ eis puluere aliorū optīe admiscēdo ⁊ totū extēdaꝫ suꝑ telā nouā optīe ꝯtextā ⁊ sat forteꝫ vel ibibaꝫ ⁊ fiat spadadrapū ad instar tele cerate qd̄ mēbrum putridū circūuoluatur vndiq̄ duplici aut triplici circūuolutōe: quatinus fetorem ⁊ corruptiōem ad nares astantiū ⁊ ad nares ifirmi porrigi ꝓhibeat ⁊ inficere aerem camere infirmi. Et sic sine ferro tandem per se cadet mēbrum putrefactum. ¶ Attēde nono ꝙ in serrationib' ⁊ incisionibus ossium ⁊ mēbrorum putridorum quidā patientib' narcotica exhibēt vel in potu qd̄ ꝑiculosi' ē vł naribus adhibent ad odorandū vt in somno forti sic ꝓfundenꝫ ꝙ nō

sentiant qñ incident vel pforabunt aliquē dolorē. In potu q̄dez qñq3 exhibent tria gña opij dissoluti invino cum tantillo croci vel ℈.i.corticis mādragore vel iusquiami. Et ad odorandū interduz exhibēt egro tale pomū vel aliq̄d sīle. ℞.lapdani.ʒ.i.remolliatur cum oleo mādragore aut papaueris ⁊ addatur ei opij corticū iusquiami ⁊ mandragore añ.ʒ.ß.croci.ʒ.ß.fiat pomuz veluti pomū ambre iuolutuz sindone qd̄ calefactuz in manu teneat ⁊ odoretur.

¶ In quarta pticula innuit

¶ Et separabimus inter ipsum ⁊ mēbrum nobile si ibi fuerit cum pannis qui ipsum ab eo elongabunt: ⁊ postea incidemus. Et si os fuerit tale quale est os coxe. et fuerit magnum et neruis et arterijs et venis propinquum et fuerit eius corruptio multa debebit medicus ab eo fugere.

q̄ si q̄ ppe os incidendū vł serrandū sit mēbrum nobile custodia indigēs separatōnez faciem⁹ inter ipm os ⁊ mēbrū nobile p pannos aliquos interpositos huic ossi ⁊ mēbro nobili qñ serrabitur vel incidet os vt pāni phibeant ne serra aut scoprellus mēbro nobili nocumentū inferat ⁊ post incidem⁹. Istud practicatur dum serrari dz aliq̄ costarū vel aliter incidi. Nā tunc supponēdus ē incidende coste pānus inuolut⁹ plicis multiplicib⁹ vel aliq̄ lamia q̄ cōseruet pann⁹ interi⁹ sub costa existens q̄ est nobile mēbrū custodia indigēs. Juxta illud p̄n.q̄rti quarta tractatu q̄rto capl̄o.12°. Et qñ est necessariū serrare costā aut os sub quo ē tunica aut aliq̄d nobile sicut costar̄ tunica ⁊ nuche pone sub serra laminā qua cōseruet mēbrū nobile.

e In q̄nta pte p̄ncipali hui⁹ capl̄i di cit q̄ chirurgicus fugere dz a remotiōe illi⁹ ossis p serraturā vł incisionē qd̄ est tale q̄le est os coxe ⁊ est ex magnis vt ossa ancharuz ⁊ propinquū neruis venis ⁊ arterijs vt ossa spondiliū ⁊ est corruptū vehemēti ⁊ irrepabili corruptione. Eiusdē sentētie meminit p̄n.quarti q̄rta tractatu q̄rto capl̄o vndecio dicēs. Uerū qñ ē corruptū os ex capite coxe ⁊ anche ⁊ sicut spōdilis dorsi tūc fugere ab ei⁹ curatōe est meli⁹ ppter nuchā. Et rursus ibi capl̄o.12°.ait. Et si corrūpitur os brachij totū aut cruris tūc auferatur totū: caput aūt coxe ⁊ anche ⁊ spondiles dorsi qñ corrūpuntur tunc fugiat ex curatione eor̄ ppter locū nuche: hec p̄n. Cā vero fugiēdi est q2 chirurgicus in remouēdo ossa hec non pōt ↄsequi nisi dedecus ⁊ notham cū breuiter ⁊ irremediabiliter mors subsequāt. Relinquat ergo deo ⁊ nature casus p̄dictos ↄsolās infirmū ⁊ pnosticans corā amicis ei⁹ eū moriturū nec posse euadere a dicto morbo nisi dei adiutorio fret⁹ hoc ↄsilio gal.āphor̄ pria ↄmento illi⁹ cañ. Qñ in statu est egritudo tūc tenuissima dieta necessariū ē vti. Morituri signis pnosticis sunt dimittēdi i quib⁹ futura pnūciantur.

¶ Ad medendū solutioni cōtinuitatis. Capl̄m. XXVIII

s 'Olutio ⁊c. In hoc capl̄o p̄mo agit de cura solutōis cōtinuitatis recētis tā in ossibus q̄ in mēbris mollib⁹. Scd̄o de cura vlcerum ibi [Et scito q̄ intētio] Tertio de cura al fasc'ibi [Loquantur ergo nūc] Quarto de cura ↄtorsionis ⁊ casus ⁊ percussionis ibi [In cōtorsione autem]

a In prima pte p̄mo agit de cura solutōis ↄtinuitatis in ossib⁹ Scd̄o in mēbris mollibus ibi [Intentio autem]

¶ Prima ps est p̄sens text⁹ in q̄ tangit p̄mo q̄ttuor vias sanationis solutōis cōtinui in magnis mēbris sc3 in ossib⁹. Prima via est vt os fractū vel dislocatū equet.i.reducat q̄tū possibile est ad propriū sitū sibi naturalē. ¶ Attende p̄mo q̄ duplex est solutio continuitatis in osse extēso noie ↄtinuitatis ad cōtiguitatē. Una est remotio ossis a iūctura sua ñ diuisa sba ipsi⁹: ⁊ dr̄ dislocatio. Alia est diuisio ossis in sba ⁊ depditio sue pprie ↄtinuitatis: q̄ dr̄ ruptura. ¶ Attende scd̄o q̄ dislocatio aut fractura ossi inesse cognoscit p hoc q̄ mēbri figura torquet ⁊ ex vna pte cutis gibbosa ē ex alia concaua aliter q̄ in mēbro sibi sīli sano: nec sufficit dolor ad iudicādum de ossis fractura vel dislocatōe sine dictis signis. Juxta illud rasis septimo almāsoris capl̄o prio. Istor̄ p̄terea medicor̄ sc3 stolidor̄ plerīq3 vulgus decipiūt. Cū em̄ in mēbro fuerit dolor q̄ fractura aut dislocatio i eo sit dicē p̄sumūt. S3 fracture ⁊ dislocatiōis adeo ē cā manifesta q̄ occultari nō pōt. Ex h̄ em̄ sequit q̄ figura mēbri ↄtorquet ⁊ cutis ex vna pte fit gibbosa ⁊ ab alia cōcaua. Quapropt si q̄s diligēt ↄsiderauerit ipossibile ē vt nō cognoscat nisi in iūctura adiutorij cū hūero aut anche cū coxa fuerit dislocatio. Caput em̄ adiutorij qñ dislocat ↄcauitatē q̄ ē sub ascella intrat. Caput itidē coxe carnē glādosam q̄ est in inguine a pte anche intrat: vñ cū multa sit ibi caro cōtorsio nō ē valde manifesta. Signū tñ q̄ iūcture hūeri dislocatōez semp comitat ē rotūda gibbositas q̄ sub ascella accidit: ⁊ cū tāgit digitis sentit dislocationis. Sīlr q̄ accidit anche signū ē carniū gibbositas exterior q̄ ē i inguine: ⁊ q̄ eger iūcturā q̄ ē inter crus ⁊ coxā extēdere non valet. Fractura aūt nisi mīma fuerit qñ cū diligētia cam manu inuestigauerit appebit ab vna pte gibbosa ⁊ ab alia cōcaua: atq3 crepitātis ossis sonū pcipies cū ipm manu tractaueris. Cū aūt i loco nō nota ↄtorsio nec gibbositas nec ↄcauitas fuerit: necq3 cū loc⁹ manu iuestigat ossis crepitatio pcipietur nō dislocatio nec ossis fractura q̄ extēsiōe vel forti ↄpressiōe indigeat ibi erit. nō enim ē ibi nisi aut carnis ↄtusio aut fractura mīma. Quapropter nullo mō distēdēdo ē motio faciēda. Distēsio em̄ maiorē angustiā loco gñat vñ i h̄ maior ↄtingit error: hec ille. ¶ Attēde tertio q̄ si ossis dislocatio cū graui vulnere aut vlcere aut apate ↄplicata fuerit ⁊ reduci nō possit os ad suū locū sine dolore intēsissimo: pri⁹ intēdat sedatiōi hor̄ q̄ reductōi. Juxta id p̄n.q̄rti q̄nta trac.prio ca.5. Nō euacuat q̄n dislocatio pueniat ad medicū singularis aut ↄposita cū egritudine alia ex vlcere ⁊ vulnere ⁊ apate ⁊ alijs. Or si fuerit cū alia tūc op3 vt tu ↄsideres. qm̄ si dislocatio fuerit ex illis q̄ redeūt cum tēsiōe leni nō faciente dolere vlcus dolore vehemēti q̄ pducit ad apa nō tolerabile facere dire dislocatōnē.i.dislocatū os. Et si res fuerit ecōtrario tūc oz vt curet in p̄mis vlc⁹ aut vuln⁹. Deide cura dislocatōez ⁊ pprie i iūcturis difficilib⁹: hec p̄n. ¶ Attēde q̄rto q̄ sīlr ē i dislocatōe cū apostēate. Juxt id p̄n. ibi. Et sīlr ē dispositio i apatib⁹. Naz si res fuerit facilis ⁊ nō cōmouet ex ea dolor necq3 reditio cū ea difficilis ē restauram⁹ dislocatōez ⁊ ñ curamus. Si aūt acciderit dolor tūc op3 vt nō p̄sumam⁹. Et si fecerim⁹ tunc oportebit vt destruam⁹ ligaturā. ¶ Attēde q̄nto q̄ i cura dislocatiōis simplicis os dislocatū fortiter trahendū ē vel cū manib⁹ vel cum idoneo instrumento donec parū elōgatū sit a loco iūcture. Deinde cuz manib⁹ per chirurgicū sic cōduci dz q̄ extremitas eius fit in directo ppe pixidis vel extremitatis illius ossis cui coniungi deb3: ⁊ tunc laxetur protinus attractio ⁊ reddetur sic os proprie iūcture. Juxta illō p̄n.ibi. In dislocatiōis aūt singularis ⁊ simplicis rectificatōe regimē ē vt tēdat ad lat⁹ ↄriū partis a qua sepatū est donec opponat extremitas ossis extremitati ossis alteri⁹: deinde reducat ad locū a quo exiuit ⁊ tūc redit. Et mł totiēs quidē significat illō vox q̄ audit. ¶ Attēde sexto q̄ l3 oporteat os dislocatum tali fortitudīe trahere q̄ possit equari cū suo compare in ppria iunctura: istud tñ cū modestia ⁊ sine acri dolore q̄tū possibile ē practicari dz. Juxta illō rasis.7.almāsoris capl̄o prio. Cū aūt distēdere ⁊ rectificare op⁹ fuerit oz vt ita i vltimitate lenitat fiat vt dolor q̄tominus possibile ē sentiat, nihil em̄ pl⁹ affert phlegmonē q̄ dolor. Hor̄ aūt stolidor̄ plerīq3 loca debilia distendūt ⁊ rectificant. vbi etiā magnū nitun tur facere sonitū q̄tinus vulgus eos bene opari putet. Et hec restauratio statim fieri dz priusq̄ nascat caro aliq̄ replens locū ossi pprīū qd̄ dislocatū est. Juxta illud rasis septio almāsoris capl̄o primo. Oport3 etiā vt dislocatōes cū acciderint ilico reducant ad locū ppriuz āteq̄ nascētia ibi icipiat fieri. Si em̄ dislocatio i p̄ncipio sui dimissa tā diu sic pmanserit donec nascētia ibi incipiat fieri nō erit igeniādū vt i toto h̄ tpe ad locū reducat suū. Nā si dū taliter fuerit distendat egroto plerūq3 accidet spasmus. ¶ Attende septimo q̄ qñ in parte aliqua nō est nisi carnis cōtusio vel fractura minima nō ē op⁹ distensione: s3 iunctio sufficit ex rosato oleo ⁊ puluerisare desuper grana myrti trita ⁊ suauiter ligare. Juxta illud rasis ibi. Si aliquis stolidor̄ in his locis distensiōe vel cōpressione vti voluerit cohibendus est. Sed precipiendū est vt locus palpando vngatur et post ligetur suauiter: ne inde dolor sequatur. Hoc enim nil ampli⁹ est faciendum. Ego vero vnius istorum deceptorum stoliditatē vidi ex qua multum miratus sum. Quidā nāq3 sup locuz q̄ ē in medio adiutorij forte cecidit ⁊ dolere cepit vñ pua phlegmō incepit oriri. Qō cū p̄dictus stolidus vidiss3 q̄ ipsi⁹ adiutoriū dislocatum fuisset dixit in quo etiam hoc tantillum sapiētie nō erat vt sciret dislocatiōem accidere nō posse nisi iūcture ⁊ nō i medietate ossis. vñ se p̄parauit ad os ab vtraq3 parte distendendū. Qō ipsum facere nō pmisi: imo locū ex oleo rosato punctum trita myrto pulueri sauí. Et post hoc suauiter ligaui et ex parte alterius brachij minui. Postq̄ autē quarta dies aduenit liga-

¶ Ad medendum solutioni cōtinuitatis. Capl̄m. XXVIII.

s Olutio cōtinuitatis i magnis mēbris medicat equatiōe.

turā remoui: ⁊ ꝙ non ampliori indigeret cura cognoui: hec rasis. ¶ Attēde octauo ꝙ in fractura oꝫ apponere ⁊ equare ꝑtes ⁊ ad ꝓpriū locum quāq; reducere q̄tuꝫ possibile ē. Juxta id ga. sexto de igenio caplo q̄nto. Cōcedaꝛ os fractū eē ⁊ ꝑtes ei' nō esse appositas. Nōne opꝫ ꝑmit' eas fieri rectas vt apposite sibimet sint: deinde reliq̄ faciēda sunt. Sꝫ tñ nō possum' h̄ facere nisi vnāquāq; ꝑteꝫ ad locū a quo exiȷt reducam'. Cui' rei doctri

⁊ ligatura ꝯueniēte q̄ ī doctria restau

nā ab altero sano mēbro possum' cognoscere scꝫ dū sile fuerit ī situ partiū mēbrū quod fractū ē suo sili sano. Nā aliqñ ꝑs ossis fracti moueꝛ ī anteriorē partē: aliqñ in posteriorē: aliqñ ī dextrā ⁊ ī sinistrā q̄ in suo loco reducēda est. ¶ Attēde nono ꝙ dū extremitates ossis fracti q̄si dētes hñt oꝫ vt distendanꝛ elōgando vnā ab altera: q̄tin' quisq; dens ad suum locū ꝓpriū reducaꝛ. Juxta id gal. ibi. Sꝫ tñ timeu' eo ꝙ extremitates ossis fracti hñt aliqñ quasi dētes quos etiā si amiserint nō pñt ꝑtes abscise bene ꝯiungi. eo ꝙ dentes abscisi in eis remāserūt. Jtē si forte emittātur locus eoꝝ vacuus erit: vñ qm̄ cōcauus fiet putredo coadunabiꝛ in eo: q̄ de re in longo tꝑe ⁊ ſpe ⁊ totū ei' mēbrū putrefiet: ꝑinde oꝫ partes abscisas extēdi vt vna ab alia differat id est distet: deinde vnūquēq; dentē ad suū locū reducam'. qꝺ nō pōt fieri nisi ante ꝑtes abscise nimiū retrahanꝛ. ¶ Attende decīo ꝙ fractura in mēbro ꝑuo cū manu reduci oꝫ: ⁊ in magno cū manu ⁊ fune ⁊ instrumēto ad id apto. Juxta illꝺ gal. ibi. Propterea si fractura in manu pedeue ꝯtigerit oꝫ si in paruo sit mēbro cū manu extendi: aut cū fune si sit ī magno: aut cū manu ⁊ fune et instrumēto. Qꝺ hypo. insinuauit. Partib' aūt sufficienter extensis ligamentū paulatim laxeꝛ donec dētes in suis locis aptentur ⁊ suauiter manu tangātur ne grossum quodlibet in eo sit. Scꝺa via ē cuꝫ ligatura apta seu ꝯueniēte q̄ in doctrina restauratōis dicta ē ⁊ tibi in suo loco adueniet scꝫ q̄rti q̄nta tractatu scꝺo caplīs scꝺo ⁊ q̄nto. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ ligatura apta fracto ossi post ei' equationē media eē oꝫ inter strictaꝫ ⁊ laxā. Juxta illud gal. sexto de ingenio caplo q̄nto. Ligamētū vo si strictū fiet dolorē generabit: si molle mēbrū a motu retinere nō valebit mediocre igitur fiat. ¶ Attende secūdo ꝙ ligamentū qꝺ ex lato pāno fit ē laudabilius q̄ factū ex stricto. qꝛ vtrāq; ꝑtē fracti ossis cōtinet: ⁊ vltra hoc aliq̄d de partib' sanis. Juxta id gal. ibi. Laudabilius aūt est qꝺ fit ex lato pāno. qm̄ vtrāq; partem cōtinebit. Sꝫ hoc in pectore poni pōt: in manib' aūt ⁊ furculis nō. Oportet igiꝛ in his locis subtilē pannum multis reuolutionib' inuolui sic ꝙ vsq; ad ꝑtes sanas ascendat. ¶ Attende tertio ꝙ hoc ligamētum incipe oꝫ a loco infirmo ⁊ tendere ad sanū vt humores exprimat a loco infirmo ⁊ ad sanum expellat. Juxta id gal. ibi. Uerum qꝛ omne ligamentū ideo fit vt carnē cōprimat ⁊ cōstringat fit necesse vt taliter ī fractura īducaꝛ quatin' humores ab ea ad sana loca eȷ̄ciaꝛ. Ligamentū igiꝛ ab infirmo loco fieri incipiat tendens vsq; ad sanū vt humores ligamēto expressi ab infirmo ad locū sanuꝫ expellanꝛ. Nam si aliter ligetur necessario a sano ad infirmū deueniēt humores. ¶ Attēde q̄rto ꝙ ligamentū hoc duob' modis ꝓfert. Uno modo qꝛ retinet bene ⁊ stabiliter sine nocumēto os qꝺ equatū ē. Alio quia apostema ꝓhibet. Juxta id gal. ibi. Jstud em̄ ligamentū duob' modis valꝫ. Uno qm̄ nocumētū nō infert. Alio qꝛ locū infirmū tueꝛ ne apostema genereꝛ in eo: ī quo maxie studēdum est. qm̄ nō sumus securi quin caro ex p̄cedenti nō esset ꝯtusa q̄ cā apostematis est. Jtē in fractura caro ꝑmitus ꝯtūditur. Cōsequēter ibi ga. ex dictis ita ꝯcludit. Jdeoq; festinādū est in expellēda hūiditate oim̄ mēbroꝝ q̄ circa fracturā sunt ne ad eā quomōlibet fluat. Qꝺ fiat cū ligamēto a fracture loco incipiēte ⁊ bis vel ter resoluaꝛ id est reuoluaꝛ: ⁊ vsq; ad locum sanū reducaꝛ. Hoc em̄ sanguinē a sano ad infirmū fluere nō desinit: ⁊ qꝺ in eo coadunatū est ab eo expellit. ¶ Attende. 5°. ꝙ in fracturis manuū ⁊ pedū ligatura sic ordināda est ꝙ fortius repellat humores fluentes superius q̄ inferius. Juxta id gal. ibi. Uerū quoniā ad duo loca defluere pōt repulsa humiditas fractura in manibus vel pedibus existente laudabili' erit si ad superiorē partē eȷ̄ciatur qm̄ multa ⁊ magna mēbra illic sunt. Nam extrema ei' nec multum habent quod mandāt nec multū recipiūt. Jdeoq; iussit hyp. fracture duo ligamenta ꝯuenire. Unū vt humor ab ea ad superi' expellatur ⁊ ne quid a supiori defluat prohibeaꝛ. Alterū duo impēdit. Unū qꝛ volutōes q̄ suauiter vsq; ad locū sanū ducūtur aliquātuluꝫ exprimūt humores eū inferi' emittentes. Aliud vt idē ligamē alia reuolutione sicut hypo. iussit ab inferiori ad superiorē vtatur: q̄tin' cuꝫ superiori ligamēto ligeꝛ. Nam hec duo ligamenta fracturaꝫ faciūt esse rectā ⁊ eam cōfirmant ⁊ ꝓhibent apostema: hec gal. ¶ Attende sexto ꝙ qꝛ duo predicta ligamenta nō sufficiūt fracturā equatā tenere rectaꝫ ⁊ firmā ⁊ ab apostemate ꝓhibere q̄dam plumaccoli forme triāgularis ex stupis canabis optime mūdatis supliganꝛ: ⁊ vltra os interdū cerotū

adhibetur ex oleo rosato ⁊ cera cōmixtis ad ꝓhibitionem apostematis ⁊ doloris sedationē. Juxta id gal. ibi. Jn tētioni tñ nostre nō sufficiūt dicta ligamēta. Jdeoq; igeniauit hypo. aliꝺ eis iferre subsidiū apponēs desuꝑ plumaceolū triāgule forme existentem ⁊ cum cū ligamento ligari. Jtē vt magis ꝓhibeaꝛ apostema p̄cepit cerotuꝫ molle apponi. ¶ Attende septīo ꝙ hypo. iussit de

ratōis dcā ē: ⁊ tibi ī suo loco aduēiet

triduo in triduū ligamēta fracturarū solui. Juxta id gal. ibi. Ligamēta aūt oī tertia die p̄cepit hypo. solui debere. qꝛ nō sum' securi q̄n eger angustia ⁊ ira cōmoueaꝛ aut ꝓpꝛ prudorē. i. pruritū ibi euenīētē eo ꝙ coopt' ē nō hñs in vsu hoc: aut ꝓpꝛea qm̄ ea q̄ illic sunt clausa aditū excūdi nō habēt: q̄b' rem an ꝯtib' prudor oriꝛ nocitiu': ⁊ aliqñ sanies eoꝝ rodit cutē ⁊ vulnera gñat. Propter hoꝫ fomentari cū aqua tepida sm̄ ꝙ in ip̄a materia digerēda sufficere cognoueris. Si autē idem alia vice facere velis fiat in septīa die. ¶ Attēde octauo ꝙ si die septīa loc' fracture liber īueniaꝛ ab apostemate ⁊ min' carnosus q̄ ꝯsueuit ascelle apponāꝛ dictꝫ ligamētꝫ ⁊ plumaceolis tenues ⁊ plane de ligno leuissimo sicut ē lignuꝫ de quo fieri solent ensium vagine q̄ in sui medio sint spissiores ⁊ magis tenues in extremitatib' ⁊ ꝓtēdāꝛ satis bono spacio supra carnem sanā: sic tñ ꝙ motū iuncture nō tollant: ⁊ distent ab inuicem spacio pollicis: postea ligētur cum cānulis ⁊ chordis: sic ꝙ ligatura per has stringi possit ⁊ etiam laxari nihil remouendo ad nutū opificis. Juxta id gal. ibi. Qꝛ si tunc scꝫ septima die locum ab apostemate liberū eē videbis eo ꝙ min' carnosuꝫ ē q̄ naturaliꝛ erat pone frusta ferule aut palme dolata ⁊ hoc oī tertia die semel. Nā in initio si studiū hoc habuerim' dū ap̄a gñabitur nō erit vtile vt locū cū ferula cōprimam'. Nūc aūt cū cā apostemaꝛ sit ablata et nihil nisi sola fractura remaneat necesse ē vt firmeꝛ cū ferula ⁊ lōgo tempore dimittatur. quoniā solidatio hui' mēbri nō fit nisi ex cibo q̄ ei similis ē. ¶ Attēde nono ꝙ rasis expertissimus omniū qui fuerunt post tēpora gal. taꝫ in chirurgia q̄ in medicina modum ligature fracturarum ossiū post equationē septio almāsoris cap̄. p̄rio sic clare edocuit. Ligatura aūt cū fit opꝫ vt loc' fracture trib' vel q̄ttuor cingaꝛ fasciīs. Quaꝝ p̄ia ad ꝑtē tēdat supiorē q̄ sit fortior cinctura suꝑ locū īfirmū existens: a q̄ cū separi cepit suauiter laxari incipiat: ⁊ q̄to magis elōgatur ab infirmo loco tanto magis fiat lenta. Hec aūt ligatura protendēda taliter ē donec partis sane maximā q̄titatem teneat. Post hoc autē alia sumaꝛ fascia q̄ prius loco supponaꝛ infirmo: ⁊ deinde descēdēdo ad ꝑteꝫ tendat inferioreꝫ: cui' strictura aut relaxatio vt in ꝑine fascie obuolutione dixim' fieri ꝯuenit. Jnter has vo ligaturas ⁊ sequēteꝫ eos supple ascelle sunt locāde: q̄tin' mēbrū per eas rectificetur ne gibbositas vel ꝯcauitas in eo remaneat. Deinde totum istꝺ alia inuoluendū est fascia ip̄m suauiter cingente cui' inuolutōes vbiq; eē equales cōuenit super quā etiaꝫ ascelle sunt ponende: ⁊ cum alia fascia sunt ligāde: cui' strictura vbiq; aliarū equeꝛ stricturis. Hec aūt oīa desuꝑ simul ligenꝛ ligature hic modus oꝫ eē. hec rasis. Et de plumaceolis lꝫ hic sileat paulopost innuit hos sub asceribus eē collocandos dicens. Oportet autem vt ascelle super aliquid qꝺ mollicie habeat ponanꝛ: ⁊ vt earum extremitates nil attingant vbi non sit res mollis atq; vt maior ex eis ⁊ grossior ī parte locetur ad quam os declinauit. ¶ Attende decimo ꝙ si fractura cum magno vulnere fuerit os vulneris cooperiendum est ceroto: ⁊ fascie ascendens ⁊ descendens non super vulnus sed prope ipsum ponende sunt. Juxta id rasis ibi. Cum aūt fractura carnem vulnerauit opꝫ vt fascia prima nō super ip̄m vuln': sꝫ iuxta ipsius os ponaꝛ: ⁊ duris fasciīs inuoluaꝛ: cuius īuolutio ascēdēdo ad ꝑtem tēdat supiorē. Aliaꝫ q̄ fasciam iuxta os vulneris a parte inferiori ponēdū est q̄ descēdendo inferi' tendat. Os vero vulneris discoopertū dimittaꝛ: etiā tota ligatura parū plus sit relaxata: q̄ quotidie est dissoluēda aut duobus intermissis diebus. Ori autem vulneris superponatur cerotū. Cū autem virus minui incipiet ⁊ locus a phlegmone securus fuerit ⁊ calor fuerit remotus cerotum carnis generatiuum vulneri superponatur: hec rasis. ¶ Attende vndecimo ꝙ fracture ossium in quib' sunt ꝑtes siles ascellꝫ q̄ squirle dicunꝛ fortiter pungentes ⁊ dolorosissime non debent ligari: sed si parum pungant rectificētur ⁊ inūgantur oleo rosato mediocriter calido ⁊ suauiter ligentur. Juxta illud rasis ibi. Fracture vero in quibus sunt ossium partes ascellis similes que cutem non fregerint nisi vehementer stimulent rectificande erunt

cas q̄tomagis possibile fuerit vngēdo ⁊ leniter ligando. Que si sti mulauerint ⁊ vehemēter dolorē intulerint ligāde nō erūt. Gene rabūt eni apostemata ⁊ putrefactionem in toto osse. Locus itaq̄ tūc findēdꝰ erit. Et si ascelle ab osse sepate fuerint extrahēde erūt Quarū si separate nō fuerint extremitas acuta stimulās cuꝫ fer ro erit secāda: et deinde cum medicinis fra cturarū rūpen tiū erūt curan de: hec rasis.

Tertia via ē cū quiete infir mi p̄cipue mē bri fracti. Ju xta id ga. sexto de ingenio caº q̄nto. Semp

Postea cum quiete: et comestione ci bi conglutinatiui in quo habeṫ fidu cia ꝙ ex ipso nutrimentuꝫ generetur cartilaginosum: qđ labia fracture claudat et invnū conducat: sicut cibꝰ q̇ fit de extremitatibꝰ animaliū. Im possibile nāq̄ est vt os restauretur et proprie in corporibꝰ consistentium:

etiā ad hoc intēde vt eger q̇escat. Sed dum vigilat obediēs i hoc fit dū dormit. qm̄ nullatenus idē obseruare valebit oꝫ ligamētuꝫ taliter aptari vt q̄uis in somno moueaṫ mēbrum tm̄ fractū a mo tione penitus obseruet. ¶ Attende p̄mo ꝙ vt mēbrū fractuꝫ me lius quiescat decēti indiget cōpositione siue situ apto circa quam due cōsideratōes sunt habende. Vna vt in dolorose loceṫ. Alia vt lacertus ⁊ neruꝰ vene ⁊ arterie decēter coaptati sint ꝫm suos mo dos. Juxta id gal. sexto de ingenio cap̄. 5. Preterea nō solū de his oibus ꝫm nostrā intentōem tractauimꝰ: sꝫ etiā ⁊ de cōpositōe qua mēbrū infirmū debeat cōponi: cū in hoc due significatōnes q̇deꝫ vniuersales sint ꝯsiderande. Vna vt mēbrū fractū taliter compo natur vt nō habeat dolorē: ne ꝓpter dolorē apostema fiat. Ea em̄ cōpositio cōuenit quā infirmꝰ lōgo tempe quiete sustinere potest Altera vt mēbrū ꝫm suā cōpositōem ⁊ naturā cōponatur scꝫ vt la certus neruus vena ⁊ arterie recte ⁊ ꝫm suos modos coaptata sint qm̄ hmōi cōpositio nihil doloris largitur cū in sua naturali cōpo sitōne sint. ¶ Attēde scđo ꝙ ꝯueniētior positio manꝰ fracte est vt palma ad pectꝰ aut ventrē ducatur ⁊ cū manutergio collo appen so vel tela ibi suta fixe sustentetur ⁊ appodietur. Pedis vero situs aptior est vt teneaṫ veluti extensus. Juxta id gal. ibi. Manꝰ vero cōuenienter suspēdaṫ sic vt plantā id est palmā ventri adhereas ⁊ sustētaculo quolibet regas. Pes vero q̄si extēsus maneat. ¶ At tēde tertio ꝙ nō solū situs naturalis ē ꝯsiderādus in decēti apta tione mēbri fracti: sꝫ etiā situs ꝯsuetudinarius ꝫm quē vnum mē brū inclinaṫ ad vnū sitū in vno ad quem sic mēbrū in alio nō in clinaṫ. Juxta illđ ga. ibi. Et nō solū nālē ꝯpositōeꝫ ꝯsiderari neces se ē verū ēt ꝯsuetudinē. ¶ Attende q̄rto ꝙ nālis sitꝰ ēt ꝯsiderādꝰ ē in extensiōe partiū ossis disiūctarum cū reducende sunt ad ꝓpriū situm. Juxta id gal. ibi. Itē cum partes disiūctas extēdis caue vt directe ꝫm naturalē mēbri cōpositōem extendātur. Quoniam si aliā in extēdendo ⁊ aliā in quiescēdo facies ꝯpositōem necessario mēbrū de vna i aliā v̇satur ꝯpositiōeꝫ cuiꝰ causa torq̄tur. Quar ta via ad sanatōem fracture ossis ē comestio cibi ꝯglutinatiui. de quo ꝯfidimꝰ ꝙ in glutinosum nutrimētū transeat ⁊ cartilagino sum qđ labia fracture claudat ⁊ inuiscet ⁊ in vnuꝫ cōducat sicut ē cibus q̇ fit de extremitatibus aīaliū vt pedibꝰ porci ⁊ auriculꝰ eiꝰ. ¶ Attēde p̄mo ꝙ in p̄ncipio fracture ossis ꝓpter periculū aposte matis ⁊ febris cā dolorꝫ nō ꝯpetūt cibi grossi glutinatiui: sꝫ dieta tenuis. Juxta id gal. sexto de ingenio caplo. 6º. Dicimꝰ ergo sub tilissimā in initio ꝯuenire dietā sicut dicturi sumꝰ i curis calidorū apatū. Ibi em̄ videbis ꝙ in initio phlebotōia ꝯueniat ⁊ pluries pharmacia. ¶ Attēde scđo ꝙ i fractura ossis eger nutriēdus ē ci bo gn̄atiuo boni sanguis multi nutrimēti parūꝑ viscosi dū fieri incipit porus sarcoides ligās sił ptes ossis disiūctas. Juxta illđ gal. ibi. Cūq̄ id qđ ossiū ē ligatoriū gn̄ari incipiet oꝫ egrū cibo bo nū sanguinē generāte ⁊ multū nutriēte nutriri necnō viscositatis nō indigeat. Subtilis em̄ ⁊ aquosus sanguis huiꝰ sbaꝫ nō gn̄at. Grossus v̇o ⁊ viscosus ⁊ vnctuosus eā gn̄at: si tm̄ in lōgo tpe desic cabitur frangeṫ. Et rasis septio almāsoris caplo p̄o ait. Fractu rā aūt si patieṫ viscositas ⁊ grossicies eiꝰ sanguini sūt addēde vt nā materiā hēat patā ex q̄ porꝰ fracturā ligās gn̄eṫ. Ex his aūt q̄ hec opanṫ ē frumētū adeo coctū vt q̄si puls videaṫ: capita q̄ ⁊ pedes aīaliū nec nō hedorꝫ agnorꝫ ⁊ vitulorꝫ coria ⁊ vaccarꝫ vētres ⁊ oua ⁊ risi ⁊ pisces recētes. Et horꝫ nutriētiū silia i q̇bus ē viscositas et grossicies: de q̇bꝰ in hoc tpe comedere oꝫ ⁊ post corꝫ acceptiōem vi nū bibere grossuꝫ. ¶ Attēde tertio ꝙ q̄titas ciborꝫ grossorꝫ ⁊ viscosorꝫ sic ē cōmēsurāda ꝙ sufficiat poro sarcoidi generādo ⁊ lacertos suis gros sicie ⁊ viscositate nō aggrauet ⁊ a motu libero ipediat. Juxᷓ illđ gal. vbi supra. Quātitas aūt eiꝰ tāta sit ꝙ sufficiat ligamēto ⁊ firmamento illiꝰ ossis: nullā lacertꝫ ꝯpressionē vł ꝯculcatōem inferēs: vñ sepe inq̇raṫ vt si

nisi ꝫm hunc modum: quoniam nul lo modo redibit ad continuitatem. Et nos quidem de restauratione ser monem exquisitū loquemur in libris particularibus. ¶ Intentio autem in medicando solutionem continui tatis que i membris accidit mollibꝰ est triū principiorꝫ curam habere.

minꝰ hēre videaṫ na tura in eo augendo subueniaṫ. Si v̇o sit plusq̄ oꝫ adiuua cā vt minuaṫ. Quorꝫ ꝯporꝫ ingeniū multꝫ modis ē ꝫm q̄titutē ⁊ q̄litatē fomētatio nis ⁊ ciborꝫ ac medi cinarū extrinsecus i ponendarū. Scđo dicit hic p̄n. reddēdo cāꝫ cur viscoso ⁊ gros so cibo in fracturis opus ē ꝙ impossibile ē vt os fractū restaureṫ ad ve rā cōtinuitatē sine medio extraneo qđ nō est os inter suas ptes. maxie in corꝑibꝰ ꝯsistentiū id est iuuenū ⁊ aliorꝫ post eos ⁊ senuꝫ a senectute et senū a senio ꝓpter vehemētem ossiū siccitatē ac duriciē: imo solū restau raṫ ⁊ redit ad cōtinutatē improprie dictā videlicet ad cōtiguitatē mō q̇ dictus ē puta ꝑ mediū pori sarcoides q̇ nō ē os nec de gn̄e ossis. Juxta id ga. tertio tegni. Fractura igiṫ ē q̇dē i osse solutio ꝯtinuitaṫ: isanabił v̇o q̄tū in p̄ma ꝯsideratōe. Juxta scđm v̇o quēdā modū curabilis quo dāmodo fit. Pria ꝯsideratio ē ꝯsolidatio impotens ꝓpter duriciē ptis fieri. Scđa v̇o ligamo ꝯtingēs fieri ꝑ porꝫ ligātē i circuitu fracturā. Et hali i ꝯmēto reddit ibi duas cās auctoritate gal. ꝓpter q̄s ꝯtinuari nō pn̄t ptes ossis fracti dicēs. Dixit gal. ꝙ os ⁊ reliq̄ mēbra quorꝫ gn̄atio ē ex spermate nō ꝯsolidanṫ. Et illđ ostēdiṫ q̄ ē ꝓpter p̄uatiōeꝫ materie ex qua gn̄aṫ. Et ipse in hoc ꝫmōe dicit ꝙ ossis ptes nō ꝯtinuanṫ ꝓpter du riciē suā. ¶ Attende p̄o ꝙ gn̄atio pori sarcoides est cōis ⁊ ꝯsilis gene ratiōi aliorꝫ mēbrorꝫ ꝫm effectiuū p̄ncipiū qđ ē natura ⁊ materiale qđ ē alimentū. Sed ꝫm ꝙ eiꝰ sba sbe ossis ꝓpinq̄ est fit ex ossis alimēto. Ju xta illđ gal. ibi. Gn̄atio v̇o pori in q̄tū ex materia ⁊ natura fit cōis ē ad alia. In q̄tū v̇o ꝓpe ē ossi forma vera ē ex illiꝰ alimento. Et hali in cōmē to ait. Si aūt gn̄etur porus ex nutrimēto ossis oꝫ vt medicꝰ det infirmo cibos ꝯueniētes nutrimēto ossis. Et os q̇dē nutritur ex sanguie grosso spisso. ¶ Attende scđo ꝙ ossa infantiū q̄r nōdū indurata sunt si fracta fuerint reuniri possunt ⁊ ꝯtinuari vera ⁊ ꝓpria ꝯtinuatōe. Juxta illud gal. ibi. Molle v̇o ⁊ puerile os ꝯsolidari possibile est. Et hali in cōmēto ait. Possibilis ē ꝯsolidatio ossis i corꝑibꝰ puerorꝫ ꝓpter duas res. Vna est ꝓpter ꝯueniētiā v̇tutis spermatis ex quo gn̄aṫ os. Scđa v̇o mollici es ossis in eis. Tertio dicit hic p̄n. ꝙ loq̄tur in libris ꝑticularibꝰ sermo nē exquisitum id est amplū ⁊ cōpletum de restauratione ossiū scꝫ quar ti quinta. In cuiꝰ primo tractatu agit de restauratōe ossiū dislocatoruꝫ ad ꝓpria loca. Et in tractatu scđo de curis fracturarū ossiū. ¶ Attēde tertio ꝙ si post curā dislocatōis aut fracture duricies ⁊ constrictio acci dant impedientes iuncture motum fricatio loci frequens cum mani bus ⁊ embrocatio cum aqua calida ⁊ oleo et inunctio cum adipibus et medullis leniunt eas. Et ad has plurimū confert hoc medicamē. Re cipe cere citrine adipis anatis resolute ⁊ colate an̄. ℥. 1. olei yrini. ℥. 6. me dulle cruris vaccace. ℥. 2. ex his commixtis fiat medicamen: hec rasis se ptimo almansoris.

¶ Intentio autem in medicando ⁊c̄. In hac particula secunda prime partis principalis capituli istius primo numerat ⁊ exprimit principia consideranda in curis vulneruꝫ membrorum mollium puta carnifor mium ⁊ aliorum ab osse ⁊ cartilagine. Secundo exequitur de his ibi. [Tu vero iam scis quomodo illud]

In prima subparticula dicit primo ꝙ intētio chirurgici in curatōne solutionis cōtinui vel continuitatis euenientis mēbris mollibus ē ha bere curaꝫ seu sollicitudinē triū p̄ncipiorꝫ seu p̄ceptorꝫ p̄ncipaliū. Primū eorum est. ꝙ si causa corꝫ fuerit fixa necesse est ad oīe minus id retinere qđ fluit ⁊ constringere seu cōpingere materiā eiꝰ si fuerit currens. ¶ At tende p̄mo ꝙ littera hec de causa effectiua vulneris potest intelligi vt sit sensus eius. Si causa efficiens fixa fuerit sic ꝙ vulnus iam intule rit. Potest etiam intelligi de causa formali vt sit sensus. Si causa for malis vulneris scilicet elongatio partium membri mollis que debent coniungi iam fuerit fixa. Potest etiam de causa materiali itelligi vt sit sensus. si causa materialis iam fuerit fixa id est fixe ⁊ stabiliter cōsecuta vulnꝰ. Vel lege sic litteraꝫ ⁊ erit clarior. Si caro fuerit fissa loco huiꝰ lit tere. si causa fuerit fixa. ¶ Attēde secūdo ꝙ retinere illđ ꝙ fluit ⁊ ꝯstrin

gere eius materiã dupl'r intelligi põt. Uno mõ de illo qḋ fluit ab aliȷ̃s mẽbris ad locũ vulneris. Alio mõ de illo qḋ a vulnere fluit ad exteriora vt si sanguis nimiꝰ a vulnere fluxerit restringendus ẽ ⁊ cõpingendus. Iuxta illḋ ꝑn. quarti quarta trac. p̄io capl'o tertio. Et cõicant oĩa vulnera in retentione sanguis currentꝭ. Et fortasse cursus sanguis q̃titate

Primuz eorum est quoniam si causa fuerit fixa minus quod oportet ẽ retinere illud quod fluit ⁊ constringere eius materiaz si ipsa fuerit currẽs. Et scdꝫ est fissuram consolidare cum medicinis ⁊ cibis conuenientibus. Et tertium est putrefactionem prohi

tẽperata ɔfert vulneribꝰ ⁊ ꝓhibet apostema ⁊ oppilatõem et febrẽ. Naz de melioribus cũ quibꝰ intendimꝰ in vulneribus est vt prohibeamꝰ eorum apostemationẽ.

Scdꝫ pꝛĩcipiũ seu scda principalis intẽtio in curis vulnerũ mẽbrorum molliũ ẽ cõsolidare fissurã cũ medicis ɔsolidatiuis ⁊ cibis ɔueniẽtibꝰ scꝫ aliq̃d glutinositatis habẽtibꝰ vt sunt pedes ⁊ aures porcorum. ¶ Attẽde ꝙ in vulnere simplici carnoso nõ multũ magno nõ est opus medicinis solidatiuis: neq̧ viscoso alimento: imo sufficit labia vulneris distãtia iũgere et iũcta tenere: tũc sola natura de seipsa vulnꝰ cõsolidabit nullo alio indigens adiutorio. Iuxta illud gal. tertio de ĩgenio capl'o q̃rto. Hic autez ostẽdere volumꝰ quõ simplicia vulnera curentꝛ nec morbũ aliquem nec aliqḋ aliud secũ habẽtia. Dicimꝰ ergo cũ hec vulnera nõ sint nisi sola ĩcisio vel scissura necesse ẽ vt ingeniemꝰ qualiter vtreq̧ extremitates cõiũgantꝛ ⁊ adeo ɔiũcte retineantꝛ ꝙ nõ possint separi: sꝫ sepata ɔiũgi duobꝰ modis est. Aut eñ ꝑ seipsa sunt ɔiuncta sicut mollia et viscosa: aut per aliud. Caro vͦ ⁊ oĩa carnosa naturalr mollia sunt ⁊ viscosa. ergo ꝑ seipsa nullis appositꝭ ɔsolidantꝛ. Uerũ dura ⁊ solida mẽbra cũ ꝑ se solidari nõ valeãt ɔueñt apponi mollia ⁊ viscosa q̃bꝰ retieri possint: ãt ligamẽtũ qḋ ea ɔstricta custodiat: hec gal. Si ergo in vulneribꝰ cõsolidatiua medicamina ⁊ cibi viscosi necessariȷ̃ sint h̄ ẽ ad ɔsolidatõez aliquorum mẽbrorum neruosorum ĩcisorum. Tertiũ ꝑnm ẽ ꝓhibere putrefactõnẽ ĩ vulnere q̃tũ possibile ẽ ne ex putrefactõe febris gñetꝛ ⁊ caro putrescat ac estiomenetꝛ ⁊ eã tãdẽ cũ mẽbris vicinis ĩcidi opteat vl' cauteriȷ̃s vri cũ dolore ingẽti. Scdo dicit ꝙ cũ te excusaueris ab vno horum triũ redire debes ad cogitãduz de aliȷ̃s duobꝰ. A p̄io q̃dẽ potes excusari si neq̧ ad vulnꝰ nimis abũdãter effluãt hũores neq̧ sanguis nimiꝰ a vulnere effluat. A scdo vͦ potes excusari si natura ꝑ se labia vulneris a te ɔiũcta ɔsolidauerit. Sꝫ a tertio satꝭ excusaberis si vulnꝰ a nullo supfluo hũore sordidatũ fuerit apto putrefieri. ¶ Attẽde p̄io ꝙ gal. patronꝰ noster tertio tegni curã simpliciũ carnosorum vulnerum ad q̃nq̧ reduxit intẽtiões. Quarum primã nãc attribuit et alias q̃ttuor attribuit medico dicẽs. Cõglutinat g° distãtia ⁊ ea q̃ ex ꝑncipio vnitõi reddit nã. Nostrũ vͦ opꝰ ꝑmũ q̃dẽ vt dictũ ẽ ɔducere ad id ipꝫ distãtia. Scdꝫ vͦ ɔuare in q̃ ɔducta sũt. Et tertiũ vt nihil ĩcidat inꝛ labia ꝓuidere. Et q̃rtũ ipaꝫ ꝑtis ĩbaꝫ sanã ɔuare. ¶ Attẽde scdo ꝙ nã ɔglutinãdo sil' labia vulneris seu ɔsolidãdo qḋ idẽ ẽ ꝑmã ɔplet itẽtõez. Iuxꝛ id gal. ibi. In carnosis ɔglutinatio sanatio ẽ: nõ differt vͦ si ɔsolidatiuũ noĩes opꝰ nature ɔglutinatiuũ supple. ¶ Attẽde tertio ꝙ ꝑma opationũ medici ꝓcedẽs opatõem nature q̃ ɔsolidatio dꝛ fit ɔducendo ꝑticulas distãtes ita vt se tãgãt. Iuxta id gal. ibi. Precedit aũt eã scꝫ cõsolidationẽ qñ magnuz fuerit magis vulnꝰ. adductio distãtiũ ꝑticularum ex plasmatõis existẽs gñe. ¶ Attẽde q̃rto ꝙ opꝰ scdꝫ medici cõpletꝛ ligaturis suturis plumaceolis ⁊ decẽti positõe ꝓhibẽtibus labia vulneris a se elõgari q̃ iã ɔiũcta sunt. Iuxta id gal. ibi. Ut vͦ ea fiat ꝑmanẽs. s. adductio distantiũ ꝑticularum supligatio ɔducẽs distãtia ⁊ ɔsuture vtiles sunt ad hoc. Et in textu trãslatõis ex arabico habetꝛ. Et vt firmentꝛ ille ꝑtes sup aggregatõez indigẽt ligamẽto qḋ ɔiũgat ꝑtes disruptas vt plumaceolis duplicatꝭ. quorum figura ⁊ sitꝰ exigũt illud ⁊ suturis. ¶ Attẽde q̃nto ꝙ tertiũ opꝰ medici ꝓhibẽs inꝛ labia vulneris aliq̃d incidere qḋ cõsolidatõez ꝓhibeat duplici actiõe ɔpletꝛ. Pria ẽ dũ sollicite intẽdit in reductõe labiorum vulneris ne pilꝰ aut oleũ vel hũiditas alia inꝛ labia cadat ꝓhibẽs eorum vnitõez. Scda ɔpletꝛ dũ ĩ imo vulneris relinq̃t foramẽ vel facit illud aut ampliat ꝑmũ ĩ ꝓcessu tꝑis cũ situ ⁊ figura ɔꝑtis ꝑ qḋ expurgentꝛ supfluitates q̃ currũt ad vulnꝰ. Et id ꝓcipue fieri ɔuenit ĩ replecto corpore vbi suspicio vehemẽs habetur de effluxu humorum ad locũ vulneris. Iuxta illud gal. ibi. Tertiũ vero in conducendo q̃dem distantia fiet si nihil intrinsecus incidere permittamus sic vt plerũq̧ pilus et oleum aut humiditas altera in medio cõstituta ɔglutinãdorum prohibeat eorum vnitionẽ. In posteriori vero tẽpore per effusiones tertie intentionis custodia est. Ad effluxionem vͦ ipsam et subdiuisione ⁊ contraria diuisione ⁊ figura apta accedendum est. ¶ Attẽde sexto ꝙ quarta operatio medici completur adhibendo mẽbro vulnerato medicinas desiccatiuas. Et inde vulgus a medicis accepit vt super scissuras aranee telas mundas applicarent: ⁊ quidam applicant panẽ masticatũ vt cito conglutinet labia vulneris: aliȷ̃ lanceolatã contritam: aliȷ̃ chelidoniam: aliȷ̃ herbam roberti. Iuxta illud ga. ibi. Substantia vͦ partis sana ɔuatur ꝑ medicamĩa siccantia. Deinde subdit. Hec q̃dem curatio ẽ solutõis continuitatis ĩ carnosa ꝑte facte eius s'm seipaꝫ solius.

bere q̃to plus possibile fuerit. Cũq̧ ab vno triũ te excusaueris redi ad cogitãduz de duobus remanentibus.

Tu vero iam scis quomõ illud qḋ fluit retineatur. Sed cõsolidatio fit adiungendo labia si adiungentur ⁊ exiccãdo ⁊ comedẽdo ɔglutinatiua.

In scda subparticula dicit ꝑmo ꝙ tu iam scis quomodo illud qḋ fluit a vulneribꝰ extra vel a mẽbris aliȷ̃s ad vulnera retineatꝛ ꝑ ea que dicta sunt capitulo. 23°. huiꝰ fen quod intitulatꝛ de retẽtione euacuatiõis ⁊ euacuabiliũ. Scdo dicit ꝙ ɔsolidatio vulneris fit triplici ope. Primo q̃dem adiungẽdo labia vulneris si adiungãtur seu adiungi possint. Scdo exiccãdo vulnꝰ ne hũiditates ĩtercluse labiȷ̃s vulneris ea simul herere ꝓhibeant. Tertio comedendo cibos cõglutinatiuos non eã inuiscatiõis ⁊ adherẽtie partiũ carniformiũ quibꝰ sua ꝓpria sufficit humiditas tam ĩnata q̃ nutrimẽtalis: sꝫ eã inuiscatõis ⁊ adherẽtie neruosarũ ꝑtiũ cuz carne incisarũ. Quomodo aũt putrefactio a loco vulneris ꝓhibeatꝛ non specificat hic. qꝛ satis docuit capl'o. 27. huius seu qḋ intitulatur ad medenduz putrefactioni mẽbri. Et hic etiã tangit aliquo modo qñ iubet vulnera exiccari. ¶ Attẽde ꝑmo ꝙ circa ligaturas vulnerũ obseruandũ ẽ ne ex veteri pãno sꝫ ex nouo fiãt: ⁊ ne pãnꝰ ille nimiũ sit asper etiã ne ligature sint multũ laxe vel nimis ɔstricte. Iuxta id gal. tertio de ingenio capl'o q̃rto. Itẽ oꝫ te studiũ habere ne ligamẽtũ sit ex veteri pãno ⁊ laxum aut ex aspero ⁊ valde constrictũ. moderatũ eñ oꝫ esse. Illḋ eñ scꝫ ex veteri pãno ⁊ laxuꝫ nõ bene sustinet vulnꝰ vt solidari possit. Hoc aũt scꝫ ex aspero pãno valde cõstrictum generat dolorem qui causa apostematis est. ¶ Attẽde scdo ꝙ ꝑn. q̃rti q̃rta trac. p̄io capl'o tertio tractans curã carnosorum vulnerum p̄io ꝓmittit hãc distinctõez. Ulnꝰ carnosuz nõ euacuatꝛ q̃n aut sit sectio plana recta aut rotũda aut habẽs latera: aut sectio cũ diminutõe aliquãtule carnis: ⁊ qñq̧ ẽ profũdũ penetrãs: ⁊ qñq̧ ẽ discooptũ. Scdo ꝓmittit ꝙ vnicuiq̧ eorum ẽ regimẽ. i. modus medẽdi ꝓpriꝰ ⁊ cõicãt oĩa ĩ retẽtõe sanguis currẽtis. Et fortasse cursus sanguis q̃titate tẽpata ɔfert vulneribꝰ ⁊ ꝓhibet apostema ⁊ oppilatõez ⁊ febrẽ. Tertio dicit ꝙ de melioribꝰ rebꝰ q̃bꝰ ĩtẽdimꝰ ĩ vulneribꝰ ẽ vt ꝓhibeamꝰ eorum apostematõnez. qm̄ q̃n nõ accidit apostema possibile ẽ vt eorum fiat curatio. Quarto dicit ꝙ cũ ĩ vulnere ẽ apostema aut attritio ãt ɔtusio aggregatꝛ in vacuitate eiꝰ ⁊ vulnere sanguis q̃ vult fieri apostema aut pus: ⁊ nõ ẽ possibilis curatio vulneris. Et dũ nõ ꝓpatꝛ illḋ. i. vulnꝰ nõ ẽ dispositũ sanari nisi ꝑus sanato apate tũc curetꝛ apa. Quito dicit ꝙ si retinetꝛ ĩ ɔstrictõe sanguis tũc nõ fit securitas ꝙ ipiꝰ resolutio festinet si fuerit ei q̃titas de q̃ sit curãdũ ⁊ tẽsio. Sexto dicit ꝙ illud. s. curatio apostematꝭ in vulnere fit cũ ɔuersiõe eiꝰ in pus et resolutõe ipsiꝰ. Et illud fit cũ oĩ calido leni de illis q̃ tu scis. Et propter hoc oꝫ vt adiuuetur cursus sanguis qñ abbreuiatur. His premissis ibi dat decẽ regulas curatõis vulnerũ. Prima est. cum sectio est plana recta qua nihil cecidit sufficit in regimie eius strictura ⁊ ligatura ⁊ prohibitio sanguinitatis ⁊ aquositatis ab ea ⁊ prohibere ꝙ aliqua rerũ cooperiat eã neq̧ pilus neq̧ aliq̃d aliud postq̃ tu cõseruaueris cõplexionem mẽbri ⁊ sollicitus fueris ĩ hoc ne attrahatꝛ ad mẽbrũ nisi sanguis nãlis. Scda ẽ. si sectio fuerit magna ita vt non cõcurrãt seu iũgi non possint extremitates quoniã sunt rotunde elõgate aut diuerse figure: aut iã destructa est ex ea caro pauca nõ plurima: tunc eiꝰ cura est futura ⁊ ꝓhibitio aggregationis humiditatis in ea cum administratione exiccantium repercussiuorum ⁊ administratione subtiliantium que dicemus. ¶ Attende ꝙ hec sutura fieri debet cum acu calibea longa lenꝭ cuspidis triangularis cauati capitis: vt in cõcauo eius occultetur filũ: quod dꝫ esse sericinũ forte planũ rotundum id est retortũ. Et quando acus vni labiorũ impellitur tenendum est firmum labium oppositum cum cannula cõcaua ne cedat alicui impellẽti.

Capitulum.XXVIII.

Et primū suture punctū sit ī medio vulneris duplici nodo nodatū: ꝛ alia duo sequētia sint in locis medijs inter primū punctū et extrema vulneris: ꝛ nodētur vnico nodo. Et ꝫm hāc seriem fiant alia pūcta cū nodo simplici donec cōpleta sit tota sutura: q̄ tūc cōpleta ē dū inter q̄libet duo pūcta ab vna extremitate vulneris ad aliā est sola distātia vni⁹ digiti trāsuersalis. Tertia ē. si sectio fuerit ꝓfūda tūc strictura facit eā adherere multotiēs scꝫ dum ipsa ꝯstringit vulnus sufficiēter a fundo ipsi⁹ vsqꝫ ad suprēmū: ꝛ nō est necesse detegere eā si ē possibile illud: ꝛ illud est qđ ꝯfert strictura ꝛ ligatura firmās eā. Quarta ē si sectio ꝓfunda fuerit forte necesse est detegere eā ꝛ ꝓprie vbi nō cadit strictura bona super radicē scꝫ supra fundū vulneris: quare effunduntur ad ipm materie ꝓpter debilitatē ei⁹ ꝛ dolorem q̄ est necessari⁹ id est inevitabilis. Quītā est. si est necessariū vt detegatur sectio ꝓfunda nō erit excusatio qui ponatur cotuꝫ ꝛ qđ currit cursu eius vt pānus line⁹ vel carpinata ei⁹ super ei⁹ orificiū exiccās ipꝫ ꝓprie vbi strictura nō cadit sup radicē aut est ei⁹ p̄paratio talis ꝙ nō est possibile materiā malā effundi ab ea aut ē in ea os ꝛ iā concauata ē ꝛ facta est fistula ꝛ fit in ea humiditas mala valde. ꝛ est tunc ī iudicio vlcerū non vulnerū. Sexta est trimēbris quaꝫ allegat ex ore cuiusdā sapiētis. Cui⁹ primū mēbrū est. vuln⁹ non indiget nisi ligatura aggregante qñ queritur adherentia ꝛ incarnatio. Scđm mēbrū est. si fuerit necessariū vt nascatur in eo caro tūc nō ē necessariū illđ scꝫ ligatura adherē faciēs: sꝫ ē necc̄ia aliqñ ligatura cum qua effundatur sordicies ex orificio ei⁹: ꝛ aliqñ ligatura tali mēsura que retineat medicamen desuꝑ. Tertium est. si vulnus indiget regeneratione carnis sufficit vt sit ex orificio vulneris loc⁹ ex q̄ effundatur sordicies semꝑ per naturā aut ita vt cadat perforatio illic aut vt tu figures ipm cū illa figura. Ego em̄ iaꝫ sanaui vuln⁹ cui⁹ ꝓfundū erat vbi ē genu. ꝛ ipsi⁹ orificiū in coxa p̄ter ꝙ fecerim ei orificiū aliud inferi⁹ apud genu. Sꝫ p̄paraui coxā tali p̄ꝑatiōe ꝙ ꝓfundū fuit supi⁹ ꝛ orificium inferi⁹: q̄re sanatū est absqꝫ perforatiōe in īferiori parte. Et silr̄ qñqꝫ suspendūtur brachiū ꝛ palma ꝛ alia taliter ꝙ orificiū sēꝑ est inferi⁹. Septima est. fortasse cadet vuln⁹ vbi tibi erit necessariū incidere ꝑfecte ꝛ secare mēbrū. Ut si q̄s ꝑcussus fuerit cū lancea aut daga in collo vl̄ dorso a superiori ad inferi⁹ ita vt non sit foramē extrinsecū nisi supi⁹ ꝛ repleatur. vuln⁹ extranea humiditate ꝑforatio faciēda erit vl̄ in fūdo vulneris vl̄ in toto vulnere eo ꝙ orificiū non pōt cōmode teneri deorsuꝫ. Octaua est. cū ex vulnere abscinditur caro plurima tūc necessaria sunt ea q̄ carnē faciunt nasci: ꝛ nō sufficit illud qđ exiccat ꝛ ꝓhibet humores ad vuln⁹ descēdere ꝛ apostemari vel putrefieri. Et fortasse nocet exiccatiuū ꝛ prohibitiuū ex parte qđ repellit materiaꝫ ex qua nascitur caro. Nona est. qñqꝫ est ꝓfunditas in vulnere ꝛ diminutio ossiū taliter ꝙ nō est possibile vt nascatur cōplete caro: q̄re remanet profundū sicut qñqꝫ accidit vt nascatur plusq̄ꝫ sit necesse q̄re est caro addita. Decīa est. oꝫ vt cibetur eger qui vult vt nascatur caro in vulnere suo cibo laudabili boni chimi. Et qñqꝫ est illđ qđ facit nasci ita ꝙ possibile ē ei vt faciat nasci carnē: cutē vero nō facit nasci cuꝫ iā abscissa est totaliter: īmo nō facit nasci loco ei⁹ nisi carnē durā suꝑ quā nō nascitur pil⁹. Uenarū aūt rami multotiēs eminēt ꝛ nascūtur sicut caro: hec p̄n. ibi. Et plures ex his regulis p̄mr eminit rasis (septimo almāsoris capitulo tertio.

b Et scito ꝙ ꝛc̄. In hac scđa pte p̄mo agit de curis vlcerū ꝫm ꝙ mūda vel sordida sūt. Secūdo de coꝝ curis vt sūt simplicia vel cōposita ibi [Et dicem⁹] Tertio de cōditionib⁹ attēdēdis in exiccatōib⁹ vlcerū ꝛ graduatōe desiccantiū ꝛ de ineptitudine sanatōis vlcerū nō carnosoꝝ rotūdorū ꝛ de medicinis occultoꝝ vlceꝝ đ q̄litate cicatrisantiū ibi [Ulcerū tamē he ꝯditōes] Quarto de his q̄ ꝓhibēt sanitatē vlceꝝ ibi [Et scito ꝙ q̄dā] Quito de nutritōe ꝛ balneo vlceratoꝝ ꝛ de signis cōuersionis vlcerum ad fistulas ibi [Ulcera quoqꝫ nutrimento]

¶ In p̄ria pticula dat q̄nqꝫ r̄las. Pria ē. gñalis itētio in curādo vlcera ē exiccatio. Iuxta illđ gal. 3°. de īgenio ca. 5. Oīa vulnera in eo ꝙ sunt vulnera debēt desiccari cū medicis desiccātib⁹ ꝛ ꝯstipātib⁹. Ab hac regula excipit p̄n. q̄rti q̄rta trac. 3°. ca°. 2. vlcera f̄cā ex attritiōe lacertoꝝ ꝛ ipoꝝ ꝯtusiōe. Ista em̄ indigēt in p̄mis vt mollificētur ꝛ humectentur. Et gal. tertio tegni similiter excipit vlcera in quib⁹ est phlegmon vel conquassatio vel sclirosis fixa vel alius tumor. Ait enim ibi. Et si quidem phlegmon aut quassatio aut scliros aut tumor in vlcere fuerit curandū illa pri⁹ per eas que dicte sunt rōnes Ita vō ꝛ si influat aliq̄d vlceri ꝫm influentiū curatōem. Silr̄ vero ꝛ si discrasia aliq̄ fiat ꝫm vlceratū locum ad discrasie ire prius oꝫ adiutoria Causa vō q̄re in oī vlcere simplici cōpetūt desiccatiua ē: q2 raro est quin ꝓpter dolorē aliqua hūiditas ad vlc⁹ defluat p̄sto putrefieri cōsolidatōeꝫ ꝓhibēs. Prefea ex nutrimento mēbri vlcerosi ꝑs supfluit īdigesta manēs ꝓpter debilitatē digestiue v̉tutis mēbri vlcerosi. Itē mos est vt fortia ꝛ sana mēbra mittāt egris ꝛ debilib⁹ suas supfluitates. Eapropter vlcera desiccatōe indigēt haꝝ humiditatū. Iuxta illud p̄n. quarti q̄rta trac. tertio capl̄o p̄io. Et vlcus nō facit pus nisi ꝓpterea ꝙ cib⁹ q̄ venit ad ipm ꝯuertitur ad corruptōeꝫ ꝓpter debilitatē mēbri: ꝛ qm̄ ꝓpter debilitatē suā resoluūtur ad ipm ꝛ attrahūtur v̉sus cū supfluitates mēbroꝝ vicinātiū ei: aut ꝓpter vnguēta mollificātia mēbrū ꝛ lenificātia ipꝫ cuꝫ humiditate sua ꝛ vnctuositate. Scđa ē. illud ex vlcerib⁹ qđ mūdū fuerit solū exiccetur. Et intellige ꝙ sit mundū a sanie plurima ꝛ a virulētia ꝛ a putredine ꝛ a squirlis ossiū ꝛ ab apostemate ꝛ ab oī alia egritudine impediēte sanatiōem ei⁹. Signāter dico a sanie plurima. q2 đ rōne vlceris ē vt habeat aut habuerit aliq̄d saniei aut extranee hūiditatis ꝓportōate ei. ꝛ in hoc a plaga differt. Iuxta illud p̄n. p̄mi scđa doc. p̄ria capl̄o q̄rto Et solutio cōtinuitatis plurimū accidit carni q̄ est cuti ꝓpinq̄ in q̄ nōdū factū est pus ꝛ vocatur plaga: sꝫ cū pus ibi fit vocatur vlcus. Et q̄rti q̄rta trac. tertio capl̄o p̄io ait. Et solutio ꝯtinuitatis in carne qñ facit sanieꝫ ꝛ pus noiatur vlcus. Sꝫ vlcus qđ ita paꝝ saniei hꝫ ꝙ desiccatio ꝯsolidatiui simplicis sufficit hanc cōsumere ꝛ ꝯsolidare vlcus dr̄ hic mundū. Eā regule est q2 non q̄rimus in vlcerib⁹ nisi ꝯsolidatōem. Desiccantia vō mediocriter sunt cōsolidatiua: ꝛ desiccantia fortius cicatrisatiua. Iuxta id gal. tertio de ingenio capl̄o sexto. Solidatiua sunt q̄ desiccant ea q̄ ad mēbrū vulneratū defluūt: quatin⁹ pura ꝛ munda sint ab oī supfluitate Ea vō que sunt cicatrisatiua ꝛ si necessario sint eoꝝ q̄ defluūt desiccatiua id est non naturaliū: opus ē tñ vt naturalē humiditatē q̄ in concauitate carnis ē desiccent: vñ multo magis debēt eē desiccatiua q̄ꝫ illa que sūt solidatiua. Sūt ergo iste virides galle cortex maloꝝ granatoꝝ ꝛ balaustie q̄ moderate vulnera desiccāt: hec g.a. Et p̄n. scđo hui⁹ trac. primo capl̄o q̄rto ait. Cōsolidatiua vō medicina ē q̄ exiccat ꝛ inspissat hūiditatem stantē inter duas supficies vulneris ꝓpinquas ita vt cōuertatur ad cōglutinatōem ꝛ viscositatem ꝛ vna earū adhereat alteri sicut sanguis draconis ꝛ aloes. Et gal. quinto simplicis medicine capl̄o. 17°. ait. Es vero vstum est ꝑmeli⁹ oībus medicinis ꝯsolidatiuis. qñ oꝫ vt medicina de qua volūtas est vt ꝯsolidet cōsolidatōe bona stipticet ꝛ exiccet cū eq̄litate. Et serapion in aggregatore ꝫmone quarto capl̄o de ꝯsolidatiua medicina ait. Es vstum est meli⁹ medicinarū ꝯsolidantiū oīm. quoniā oꝫ ꝙ medicina quā volum⁹ esse cicatrisatiuā fortiter stringat fortiter et desiccet tēꝑate. Et ideo ꝯtingit ꝙ balaustia ꝛ cortex granati succ⁹ ꝛ sil̄ia hoꝝ amboꝝ ingrediuntur in medicinis ꝯsolidatiuis vlcerum ꝯsolidatiōe p̄ria ꝛ ꝯsolidatione vera. Et medicine q̄dē q̄ desiccant desiccatione sine mordicatōne ꝛ sine stipticitate dicūtur ꝯsolidatiue ꝯsolidatiōe scđa ꝛ ꝑ viā accidētis sicut myrrha ꝛ lythargirū ꝛ limachie cōbuste ꝛ cornua cōbusta. q2 qñ pulnerisantur super vlcera sepe cōsolidant: hec ille. Ex his elicere ꝑpotes medicīas desiccatiuas q̄ mūdis vlceribus ad sui ꝯsolidationē ꝯueniūt. Tertia regula ē. medicine acute corrosiue sicut calcantum ꝛ azeꝫ ꝛ arsenicū ꝛ calx sunt īponende putridis vlcerib⁹. ¶ Attēde p̄io ꝙ per vlcera putrida intelligit hic p̄n. illa quoꝝ materia putrida iā putrefecit substantiā mēbroꝝ vlceratoꝝ ꝛ sunt illa mēbra iā estiomenata cadaucrali putredine vel in via ꝓxia vt estiomenētur: sꝫ saniosa ꝛ virulēta ꝛ repleta putridis hūorib⁹ sine putrefactione membri possint putrida vocari. ¶ Attēde. 2. ꝙ azeꝫ ē t̄ra de q̄ fit īcaustū quā q̄dā appellāt atramēta scriptoꝝ. sꝫ azegi ꝛ zegi ē vitreolū: ꝛ calcātū ē vitreoli spēs. his aūt v̉t⁹ corrosiua ē est: sꝫ arsenicū ꝛ calx sūt adustiue v̉tutis. ¶ Attēde. 3. ꝙ h̄ ipoñtur vlceri putrido q̄tin⁹ corrodāt carnē ei⁹ putridā vl̄ adurāt eā ꝛ vt suis vehemētib⁹ caliditate ꝛ siccitate corruptas vlceꝝ hūiditates q̄b⁹ mēbꝝ putrefit velociter ꝯsumāt. ¶ Attēde. 4. ꝙ p̄usq̄ꝫ hec exhibeātur corp⁹ ē mūdificādū si cacochimū āt plectoricū fuerit: ꝛ si nō saltē mēbrū vlcerosuꝫ mūdificetur. Iux̄ illđ p̄n. q̄rti. 4ª. trac. 3°. ca°. đ curatōe vlceꝝ putridoꝝ. Poꝝ maloꝝ vlceꝝ curatio melior ē mūdificatio corpis aut mēbri ipi⁹ si corp⁹ fuerit mūdū cū eo qđ mūdificat ipm solū ex vētosis ꝛ sanguisugis ꝛ epithymatib⁹ rectificantib⁹ complexiōem ꝛ cibo. Et nō oportꝫ vt sit dilatio in curatōe eorū. Nā ipsorū putrefactio addit in ipsorum maliciam.

Et scito ꝙ intentio in medicādo vlcera est exiccatio. Quod ergo ex eis mundum fuerit tātum exiccetur. Et in illud qđ ex eis putriduꝫ fuerit medicine acute corrosiue mittātur sicut calcantum ꝛ azeꝫ ꝛ arsenicum ꝛ calx.

Quarta regula est. si nō contulerit vlcerib' putridis immittere in ipsa calcantū aut azeȝ arsenicū aut calcē necessari' est ignis seu actuale cauteriū ex ferro candente. qḋ vlceri imissum ꝓtin' cōsumat malas ei' humiditates ⁊ carnē corruptā vrat ⁊ deuastet: ⁊ super sanā escaram faciat: q̄ serpere in eā putredinē vetet. Juxta id ꝑn. ibi. Et iterū cuȝ hui' vlcera superfluūt i corruptione fit necessarium vt euellant̄ cū cauterio cum igne aut cū medicamine acuto aut cum incisione vt nō remācat nisi caro sana cognita per bonitatem sanguis eius aut coloris ipsius et os sanum albū. mundum. Quita regula est. medicina etiaȝ cōposita ex flore eris cera ⁊ oleo est necessaria vel vtilis in vlceribus putridis curandis.

Quod si non contulerit necessarius est ignis. Et medicina q̄ est composita ex flore eris ⁊ cera ⁊ oleo. quoniaȝ ipsa flore eris mūdificat: ⁊ prohibet morsionis superfluitatem oleo et cera: ipsa ergo i hac re medicina existit temperata. ¶ Et dicemus ꝙ omnia vlcera aut sunt simplicia aut cōposita. Et simplicia quidem cū fuerint parua ⁊ nil ex eoruȝ humiditate corrodetur tunc cōiungenda erunt ipsorum labia ⁊ liganda custodiendo ne iter ipsa aliquid olei aut pulueris cadat quoniam ꝯsolidabūtur. Et similiter magnū vulnus de cuius substātia nil perditum fuit et cui' vna pars alij applicari potest. Magni vero cuius partes applicari non possunt siue sit fissura seu concauitas plena sanie et iam aliquid ex substantia membri perditum est vel diminutum curatio exiccatio est.

Nam per eris florem mundificat huiusmodi vlcera ⁊ corruptā horum carnē corrodit. Et cera ⁊ oleum mitigāt ⁊ frangūt superfluum acumē ⁊ mordacitatē dicti floris eris. Medicina igitur ex his cōposita quasi tēpa est ⁊ moderata multū cōueniens vlceribus putridis. Cuius recepta dȝ esse talis. ℞. floris eris. ℥. ß. olei oliuarū. ℥. 4. cere. ℥. 1. fiat vnguentū. ¶ Attende p° ꝙ q̄ttuor ex ere sumim' quoꝝ quodlibet virtutē corrosiuam hȝ ⁊ calidam acutā. scȝ eruginē eris q̄ aliter dr̄ viride eris: et es vstum: ⁊ florem eris: ⁊ squamā eris. Et inter hec erugo eris est corrosiuior: imo plus corrodit q̄ꝫ calcantū ⁊ vitreolū. Juxta illḋ ga. tertio de ingenio caplo septimo. Sed eris erugo magis rodit ⁊ carnē minuit q̄ꝫ vitreolū ⁊ calcātum. ¶ Attende secūdo ꝙ flos eris vt ait plinius fit ere fuso ⁊ in aliam fornacē translato ibi flatu crebriore excutiuntur velut similes squamis quas vocant florē eris. cadūt aūt cum panes erit aqua refrigerātur rubentq̄ꝫ. Differentia v̄o est inter florē ⁊ squamā eris quia siles videtur in ortu suo. q2 squama vi excutitur a panibus eris: ⁊ flos sponte cadit. ¶ Attēde tertio qm̄ apothece raro muniūtur flore ⁊ squama eris ⁊ de erugine eris satis ꝑenes se habēt pōt loco floris erugo assum i dicta medicina: imo validior est. Juxta id gal. ꝑmo megategni capitulo tertio. Gal. testatus est nō posse carnē in vulnerib' creari nisi sanies mūdificetur ⁊ sudor desiccetur. Jdeoq̄ꝫ gal. in hoc medicinam mūdificatiuā quandā desiccationē habētē quesiuit. His demū inuestigatis rationabiliter naturā morbi ⁊ medicine ꝓuidit ⁊ non solū ad hec verū etiam ad altiora rōne transcendēs nouit eris eruginem nō mūdificare: sȝ cum quadā arsura carnem rodere ⁊ comedere: ceram v̄o ⁊ oleuȝ nō solum vulnus nō mūdificare: sed in eo putredinem generare. Cōsiderauit ergo ꝙ his cōmixtis cera ⁊ oleum acumē eruginis eris obtundunt: vnde fit vt oȝ mundificatiuū. Quoꝝ simpliciter nullum carnem generare posse cōspicim': hec ille. Eiusdē snie ipe memit t̄tio de ingenio ca. 2. ¶ Attēde q̄rto ꝙ hoc medicamen in vlceribus putridis ministrari debet ante cauteriū ⁊ ante causticas ⁊ corrosiuas medicinas dictas in tertia regula velut securi' ⁊ tolerabilius. qḋ si non prosit ad alia accedēdū est. Et huic equiualet vnguētum egyptiacum predescriptū. ¶ Attēde quinto ꝙ cum sup vlcera putrida administrantur medicine oȝ vt dimittantur diebus aliquot ⁊ nō soluantur vt ait ꝑn. quarti quarta tractatu tertio caplo de cura putridoꝝ vlcerum. Et id ideo dicit vt medicine ille reducte de potentia ad actū mora ampliori vigorosius agāt. Plures tamen chirurgicoꝝ ꝯtrarium faciūt estimātes ꝙ euentatio est vtilis vlceribus putridis ⁊ frequēs decursus putredinis ab eis: ⁊ ꝙ medicine diuturna mora putredine infecte perdūt vires suas. Jdeo remutant oī die semel ⁊ quandoq̄ꝫ bis maxime in estatē. ¶ Attende sexto ꝙ medicine simplices vl' pauce cōpositōis in vlcerib' putridis ministrande sunt farina hordei ⁊ farina orobi cū aliquantulo aluminis: ⁊ caro piscium salita sicca cū aliquantulo medulle panis: ⁊ aristologia ⁊ radix caulis: ⁊ radix sicle: ⁊ radix cucumeris asinini: ⁊ semē lini contritum cū calcadis id est attramēto albo. et hasce cum vuis passis aut ficus cū melle.

¶ Et dicemus ꝙ omnia ⁊c̄. Jn hac particula scḋa secū de partis ꝑmo diuidit vlcera. Secundo exeq̄tur de cura simpliciū paruorum ⁊ magnoꝝ quorū labia applicari possunt ibi [Et simplicia] Tertio de cura magnorum cōpositorum cū deperditione substātie ibi [Magni vero] Quarto de cura cōpositorum cū sola deperditione cutis ibi [Si ergo] Quinto de cura compositorū cum perditione carnis ibi [Si autem illud]

Jn prima parte premittit hanc diuisionē. Vlcerum quedam sunt simplicia: alia cōposita. Simplia sunt q̄ non cōplicant̄ cum aliqua cā morbo aut accidēte requirēte propriū moduȝ ꝓuisiōis alium a cura vlceris vel diuersificāte aliter vlceris curā. Jutta id gal. tertio de ingenio caplo q̄rto. Sola quidē cē vulnera dico cū nec q̄libet morb' nec accidēs vel causa cum eis est. Exēplū de causa vt si vlcus fuerit a morsura canis rabidi eget ꝓpria cura ex ꝑte cause. quare nō est vlc' simplex. Exēpluȝ de morbo vt si fuerit vlcus cū apostemate eget ꝓpria cura ex ꝑte apostematis. Exempluȝ accidētis vt si fuerit vlcus cū intēso dolore eget vt primitus dolor mitiget̄. Et per oppositum dr̄ cōpo situȝ qḋ cāe morbo aut accidēti est cōplicatum indigenti ꝓpria cura vel impedienti curam vlceris. ¶ Attēde ꝙ plures sunt alie vlcerū diuisiones penes quas diuersificatur coꝝ cura. Juxta id ꝑn. quarti q̄rta tractatu tertio caplo prio. Et vlcera quidē diuidūtur specieb' diuisionū. Et dr̄ ꝙ vlcerū quedā sunt que sunt dolorosa: ⁊ quedam priuata dolore. Et q̄dā sunt apostemosa. Et quedā ꝓuata apostemate. Et q̄dā sunt mūda: ⁊ q̄dā sunt īmunda. Et īmunda q̄dem ꝓpterea ꝙ in eis superfluit humor plurim' ⁊ humiditas copiosa q̄uis nō sit mala. Et de eis sunt sordida: ⁊ de eis minorata a sordicie scȝ. Et de vlcerib' sūt putrida. ⁊ de rebus magis nociuis eis sunt meridies id est vent' meridionalis ⁊ humiditas aeris cuȝ caliditate ipsi'. Et de eis sunt corrosiua: ⁊ de eis sunt ambulatiua: ⁊ de eis sunt mollia: aut frigida: aut calida. Et mollia sunt de vlceribus facientib' cadere pilos ab eo qḋ sequitur ea. Et sunt etiā de vlcerib' q̄dā resudantia ex q̄b' resudat virus citrinū calidū. Et fortasse est calidū cōburēs qḋ ē in circuitu ⁊ ē malū mortificans.

Jn scḋa dicit primo cū vlcera parua fuerint ⁊ nil corrodet̄ ex eorum humiditate id est in se nō habuerint humiditateȝ corrosiuā que ex mollib' partib' aliq̄d corroserit tūc labia coꝝ ꝯiūgēda erūt ⁊ ligāda firmiter attēdēdo ꝙ i ꝯiunctōe coꝝ nihil cadat inter ipa neq̄ꝫ pilus neq̄ꝫ oleū neq̄ꝫ puluis ⁊ sic ipa breuiter cōsolidabūtur. Nō em̄ indigent mūdificatōe cū non sint sordida: neq̄ꝫ regeneratione carnis cū ex ea nihil deperdiderit: neq̄ꝫ cicatrisatōe cū nihil deperditū sit in eis ex cute: imo similant̄ vulneri simplici ex icisione. De quo gal. tertio megategni caplo q̄rto ait. Simplici' ceteris vulnerib' est illḋ quod cū re acuta sciūctū est: de quo neq̄ꝫ cutis neq̄ꝫ caro amputata est. Ad qḋ curādū nō ē alia intētio nisi vt solidetur. q2 nec carnē creari nec cutē restaurari ē necesse. vñ dicim' ꝙ si hmōi vuln' ꝑuissimū ē ꝑ se solidat̄: si modico tpe q̄n separ̄ aliq̄ mō teneat̄ cū manu scȝ. Scḋo dicit ꝙ sile ē q̄ ad modū curādi de magno vlcere simplici de cui' sb̄a nil deꝑditū ē ⁊ cui' vna ꝑs alteri opposite applicari ꝑt ab īfimo vlcer' vsq̄ꝫ ad supmū ⁊ applicata ei sic fixa teneri dōce adhereat et couniat̄ sic̄ ī ꝑuo: sic ꝙ bis āb ob' sufficit coꝝ ꝯiūgere labia ⁊ ꝯiūcta tenere. Jn h̄ tñ ponit gal. differentiā caplo nūc dcō ꝙ ī ꝑuo suffic̄ tenere sine ligatura labia ꝯiūcta: sȝ ī magno ligatura op' ē: ⁊ in maiori ligatura ēt ⁊ sutura sili. Ait em̄ ibi. Si aūt magnū ē dȝ ligari vt vtraq̄ꝫ ꝑs ei' ꝯiūgat̄ ⁊ solidet̄. Qz si mai' fuerit priusq̄ꝫ liget̄ dȝ sui: ne cā sue magnitudinis

Jn tertia dic̄ ꝙ magni vlceris cui' ꝑtes (ꝑtes diuise manēt. cōiūgi nō ꝑñt siue sit fissura siue sit ꝯcauitas repleta sanie ⁊ iā deꝑditū vl' diminutū ē aliq̄d ex mēbro curatio desiccatio ē hmōi vlceris ꝑ quā ꝯsumāt̄ ⁊ abstergāt̄ ac mūdificēt̄ ille hūiditates q̄ nō sinūt ipȝ ꝯsolidari ⁊ noua caro ibi loco deꝑdite regeneret̄. Medicinas autē ꝓpicias ad hec prio megategni caplo tertio sic memit gal. Methoici ꝓbauerūt ⁊ a magistris didicerūt thus ⁊ aloe et sarcocollā ⁊ sanguinē draconis cortices arboris opoponacis pollinem. i. farinā hordei ꝑigi radices aristologiaȝ carnē vulnerib' creare: sȝ cur ⁊ q̄ rōne h̄ faciāt ꝑuipēdūt. Ego aūt dico h̄ fieri iō. q2 mūdificatiua ⁊ desiccatiua sunt. ¶ Sȝ q̄ret aliq̄s q̄re opus ē in

vlceribus cū deperditione substātie medicinis exiccatiuis: nūq̄d natura se sola sufficit ex sanguine bono replere ea carne ⁊ ꝯsolidare si sanie carēāt ⁊ mūda fuerint. Dic ꝙ nō. q2 natura seu vtꝰ vlcerose ptis iā debilitata sola nō sufficit ꝺñari sanguiñ ⁊ vtriusq3 ipiꝰ superfluitati grosse ⁊ subtili. Et plerūq3 egri plus debito cibant vñ augmētant superfluitates q̄s cū medicīs desiccare op3. Juxta illō gal. 3°. megategni capitulo tertio. Uulnera in q̄busdam corpa sana hñtibꝰ inuenimꝰ: q̄bus nō aliō nisi vt carne repleant necessariū est.

Si ergo illud quod perditu3 est tātum fuit cutis necessariu3 erit quod cicatricem inducit. Et hoc quidem ꝑ essentiam cu3 stipticis: ⁊ per accidēs cum calidis cum ex eis parum quod sit adustum superponetur sicut a3e3 ⁊ calcantum. quoniam magis iuuāt in exiccando ⁊ magis producūt cru

Quocirca ꝯsiderari op3 carnē in mēbro vulnerato nō posse gñari nisi ex sanguie sibi mādato ⁊ ad suā naturā ꝯuerso ⁊ assimilato. Scire etiā o3 mēbrū illud oīno sanguie3 illū nō posse sibi assimilare ꝓpt vtrāq3 fecē grossa3 sc3 ⁊ subtilē ī eo existētes. S3 cā qua manēt duplex ē. Una q2 natura nō ē potēs ī eis sicut ignis in oleo ꝑualet. Alia q2 ipe nō sūt talis materie vt facile conuertant in sanguinē. Hoc em̄ naturale est ⁊ necessariū oī sano corpori. Porro alia etiā etsi incōsueta sint dicamꝰ. Quidā em̄ aliqñ vltra modū cibant vel exercitant: vñ vi naturali aliqñ in eis explēdis deficiēte necessario he due superfluitates in vulnere oriuntur ⁊ augmētantur. Medicina ergo mundificans ⁊ desiccans vulneri imponatur: hec galienus:

In q̄rta dicit ꝑmo ꝙ si s̄ba q̄ in vlcere deꝑdita ē solū fuerit cutis necessariū erit aliq̄d qō cicatricē inducat id ē quādā gñet loco carnis vel cutis deꝑdite duriciem solidam in superficie carnis non minorē duricie cutis īmo solidiorē. Cuiꝰ rei signū ē pilos non nasci sup cicatrices. Nō em̄ pōt in ꝯpleta etate renasci cutis. Jō opꝰ ē loco eiꝰ ꝑdite sigillare vlcera q̄dā duricie carnosa ⁊ callosa. Juxta id ga. 3. de ingenio caplo sexto. Dico ḡ cū intētio nr̄a sit vt cutim amissa3 restauremꝰ sit tñ īpossibile ipa rō cohibet. i. cogit nos carnē q̄ superficie tenꝰ ē imutare vt fiat q̄si cutis. Et tertio megategni ca. 3°. ait. Cutē velut carnē restaurari īpossibile ē. q2 materia carnis sanguis ē cuiꝰ q̄titas ī corpe ē multa. Materia vō cutis sꝑma ē qō est ꝑuissime q̄titatis. Quid ergo de cute facere debemꝰ o3 oīno superficietenꝰ vt carnē īduremꝰ vt fiat ī tegmīe q̄si cutis etsi durior fiat sicut in vulneribꝰ cū sanant fieri videmꝰ. locꝰ em̄ ille durꝰ ꝑmanet: vñ pilꝰ nō nascit. Scdo dicit ꝙ h. s. inducere cicatrices sup vlcera q̄bus sigillent fit ꝑ essentiā. i. ꝓpriā nā3 cū stipticis q̄ sua siccitate carnis huiditates quibꝰ mollescit ꝯsumūt: ⁊ sua stipticitate etia3 a carne hūiditates exprimūt: vñ ipam ꝯstringūt ⁊ in superficie cuius fortiꝰ obuiāt duriciē generāt. Tertio dicit ꝙ inducere cicatrices super vlcera fit ꝑ accidēs cū calidis vstiuis sicut a3e3 ⁊ calcāto qñ adurūtur ⁊ parū ex eis vlceribꝰ supponit. Nā suis vehemētibꝰ desiccatōibꝰ tā a caliditate q̄ a siccitate fortiter ꝯsumūt humiditates carnis ⁊ magis adiuuāt ī desiccādo q̄ stiptica frigida vel nō multū calida: ⁊ magis ꝓducūt crustā. i. carnis superficiē veluti crustosā siccā ⁊ callosam citiꝰ faciūt. Uocat aūt ꝑn. hanc opatōnem ꝑ accidēs q2 ꝓpria calidi opatio ē calefacere. desiccat aūt q̄si ꝑ accidens ex ꝯnti resoluēdo hūidū. Et ꝑ a3e3 hic ītellige fra3 ex q̄ fit icaustū vel intellige vitreolū qō a3egi dr̄: ⁊ ꝑ calcantum vitreoli sp̄ēm. Signāter dicit cū parū ex eis qō sit adustū supponet: q2 ꝑdūt aliq̄d acumis corꝫ sue v̄tutis excoriatiue adustiue ⁊ corrosiue ꝑ eorum adustionē: ⁊ parū ex eis nō sufficit vrere neq3 corrodere: īmo ꝯsolidat ⁊ cicatrisat. S3 si multū ex eis vlceribꝰ supponat corrodet ea ⁊ faciet augmētum vlceribꝰ maxime in corporibꝰ humidis. Juxta id ga. 3°. de ingenio caplo. 7°. Uitreolū ⁊ calcantū in humidis corporibus imposita magis minuūt ⁊ rodūt carnem q̄ cicatricē īducant. Ideoq3 si aliqua necessitate cōpellamur has medicinas iponere eo ꝙ alia nō habeamꝰ o3 vt ꝑuissime sint q̄titatis ⁊ subtilissime puluerisata si ꝓpter cicatricē sunt īponēda. Or si ꝓpter minuēdam carnē multa q̄titas donet. Et paulo post ait. Si vitreolū ⁊ calcantū vrant minoris acuminis erūt. Eis etiā post incēsionē lotis tēperamentū prestabit. ¶ Attēde prīo ꝙ medicina cicatrisatiua seu sigillatiua ē medicina exiccatiua q̄ exiccat superficiē vulneris ita vt fiat cortex sup ipa3 custodiēs ipa3 ex nocumētis vsquequo generetur cutis naturalis: vt ait ꝑn. scdo huiꝰ caplo q̄rto. Et dr̄ sigillatiua q2 claudit ⁊ sigillat orificiū vlceris sicut ꝑ sigillū sigillari solēt ⁊ claudi littere. Et hec eadē cicatrisatiua noīari solet. q2 cicatricē vlceribꝰ superimprimit q̄bꝰ obcecant ⁊ obstruūt horū orificia. Et serapiō ī aggregatore sermone q̄rto caplo de medicina cicatrisatiua ait. Or est medicina q̄ sua virtute aggregat carnē ⁊ stringit ⁊ siccat in vlceribꝰ q̄ sunt in corpe quousq3 faciat eā mutari vel alterari in cutē. q2 cutis ē caro indurata. Et sunt sic alumē galle virides ⁊ etiā es vstū ⁊ maxime ablutū ex eo. q2 ī eo qō nō ē ablutū est v̄tus minuēdi carnē. Et ita ē etiā de cortice eris: hec ille.

stam. nam si multum fuerit corrodet ⁊ in vlceribꝰ augmētū faciet. Si autem illud quod perditum fuit fuerit caro sicut est ī vlceribus profundis nō erit festinādū in cicatrisando ea: īmo primo erit studēdū vt caro ī eis nascat. Et caro ñ gñat nisi ex eo cuiꝰ siccitas ꝑmū gradū ñ mltū trāscēdit

¶ Attende scdo ꝙ cicatrisatiue medicine debēt eē sicciores ꝯsolidatiuis. Juxta illō gal. priꝰ allegatū ex tertio de īgenio cap. 6°. Solidatiua sunt q̄ desiccāt ea q̄ ad mēbrꝫ vulneratū defluūt: q̄tinꝰ pura ⁊ mūda sint ab oī superfluitate. Ea vō q̄ sunt cicatrisatiua etsi necessario sint, eorꝫ q̄ defluūt desiccatiua. i. nō naturaliū: opꝰ ē tñ vt naturalē hūiditatem q̄ in concauitate carnis desiccent vnde multomagis debent esse desiccatiua q̄ illa que sunt solidatiua.

In q̄nta dicit prīo ꝙ si id qō deꝑditū est in vlceribꝰ de s̄ba mēbri fuerit caro sicut necesse eē solet in vlceribꝰ ꝓfundis nō ē festinādū in cicatrisando ea neq3 in claudēdo sua orificia. q2 cōcauitas interiꝰ relicta cito repleret humiditatibꝰ: q̄ ibi putrefacte mēbrū putrefaceret vel foras erūperēt renouāte svlcus: īmo laborandū ē vt priꝰ in eis caro renascat post cicatrisent. ¶ Attēde ꝙ si in ꝓfundis vlceribꝰ cū deꝑditiōe carnis fuerit sanies sic sepiꝰ ē ꝑmo emūdet post regñet in eis caro post cōsolident deinde cicatrisent. Juxta illō ga. 3°. de ingenio caplo decio. Si q̄dā vulnera sint cōcaua nimiūq3 putredinis habeāt tria extra naturā ī mēbro vlcerato habēt. vulnꝰ videlicet: ⁊ ꝯcauitas: ⁊ putredo. Quorꝫ curatōes fm ordies tēpis faciēde sunt. Prīo em̄ putredinē mūdificamꝰ. q2 īpossibile est carnē vulnere nōdū mūdificato gñari. Scdo cōcauitatē īplemꝰ. Nā si ꝯsolidet vulnꝰ ꝯcauitate nōdum repleta certū est ꝯcauitatē illa3 repleri nullatenꝰ posse. Scdo dicit ꝙ in vlceribꝰ ꝯcauis caro non gñat nisi ex eo cuiꝰ siccitatis nō multū transcēdit ꝑmū desiccādi gradū. Ide3 gal. tertio de ingenio caplo tertio ꝑmeīt dicēs. Cūq3 necesse sit medicamina carnis in vulneribꝰ gñatiua ꝙ ī primo gradu debeāt eē siccitatis q2 tēperate sicut diximꝰ siccitatis ⁊ mūdificatōis o3 ea eē necessario ipis siccitatem vltra primū gradū habentibꝰ nō solū ea q̄ de ꝑdictis superfluitatibꝰ ad vulnera defluūt desiccabunt: sed etiā sanguis q̄ cā generande carnis ē minuet. Ex quibꝰ medicaminibꝰ ē thus farina hordei fabaru3 ⁊ orobi yreos q3 cadmia planta oppoponaci aristologia tuthia: hec ga. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ l3 hec oīa sint gñatiua carnis: in v̄tute tñ desiccādi differūt ⁊ etiā in gradu. Juxta id gal. ibi. Hec tñ vt dixi diuersa sunt in multa ⁊ parua desiccatōe. Quedā etiā habēt simplicē v̄tutē: alia ꝯpositam. Na3 aristologia ⁊ plāta oppoponaci sicciores ⁊ calidiores ceteris sunt. Farina orobi ⁊ fabarū ꝑuissime siccitatis sunt ⁊ nihil caloris eis dominat. Thus vō in calore tēperatū ē ⁊ minꝰ ceteris in siccitate. ideoq3 ī q̄busdā corporibꝰ nulliꝰ siccitatis apparet. Farina vō orobi ⁊ yreos iter aristologiā ⁊ oppoponacū sunt. ¶ Attēde scdo ꝙ aliq̄ ex istis in quorūdā corporꝫ vlceribꝰ carnem generāt ⁊ ī vlceribꝰ aliorꝫ non. Juxta illō ga. ibi. Itē dico possibile esse carnē in humidis corpibꝰ generari si cū thure medicabūtur. In siccis aūt nequaq̄. ¶ Attende tertio ꝙ fortitudo et debilitas desiccādi: medicinis carnē generātibꝰ cōmensurāda ē penes cōplexiones mēbri egri ⁊ morbi. Nā si cōplexio naturalis mēbri qō vlceratū ē fuerit humida sicut carnis debet cōseruari: q̄re medicina minꝰ sicca ꝯuenit ei. ⁊ ecōuerso si naturaliter mēbrū siccū fuerit sicut auris. Et si cōplexio vlceris aduenticia humidissima fuerit ex magno affluxu humiditatū ad ip3 medicina ipsiꝰ o3 eē in exiccādo fortissima: ⁊ econtra si siccū fuerit vlcꝰ. q2 hec cōplexio ñ ꝯseruāda ē s3 abījciēda vt ꝯ natura3. Juxta illō ga. ibi. Naturale custodiēdū ē ⁊ ꝯseruādū vñ silia sibi semꝑ sūt necessaria. Qō aūt ex naturā expellēdū ē ⁊ eījciendū vñ q̄ ꝯria sibi sūt cōueniūt. q̄cquid em̄ destruit necessario ꝑ id qō sibi ꝯriū ē mutat. Non em̄ hoc fieri pōt nisi cū suo ꝯrio. Igit q̄to magis vulnera humidissima fuerint tāto siccissīa debēt apponi. S3 nā corpis inq̄tū hūida extiterit itm̄ aimꝰ seu dicimꝰ humectatiuis adiuuari. Uerbi grā si duo vulnera sint in hūiditate equalia alterū tñ in humido ⁊ aliud in sicco corpore existat, qō in sicco corpe fit expedit vt sicciōribus adiuuetur: quod

autē in humido a minus desiccatiuis subueniatur. Hoc tñ oꝫ fieri fm diuersitatē siccitatis ꝛ humiditatis coꝝ. qm̄ caro q̄ creatur in vulnerib⁹ necesse ē vt sit silīs ei quā amisit. Ideo si sicca extitit ꝯuēit vt sicca gñet vñ necesse est vt vuln⁹ magis desiccem⁹. Qꝫ si ꝯplexio corpis humida fuerit necessariū ē vt medicina min⁹ sit desiccatiua: hec gal.

¶ Verūtamen hic conditiones attēduntur de quibus cura est habenda. Ex eis est consideratio dispositionis cōplexionis mēbri p̄ncipalis: et cōplexionis vlceris. Quoniam si mēbri cōplexio sit multe humiditatis et vlcus non fuerit multe humiditatis sufficiet siccitas pauca in gradu primo: quoniā egritudo non multū fuit elongata a natura membri. Sed si mēbrum fuerit siccū ꝛ vlcus humiditatis multe erit necessariuꝫ illud qḋ desiccat in gradu secundo ꝛ tertio vt reducat ipsum ad suā cōplexionem.

Sꝫ arguet aliqs ꝙ medicina gñatiua carnis dꝫ eē humida. qꝛ finis agentis naturalis est assimilare sibi passuꝫ. si ergo medicina gñatiua carnis sicca fuerit gñabit carneꝫ siccā que naturalit̄ humida eē debꝫ. Dic ꝙ medicina q̄ dī carnis generatiua nō gñat carnem vt p̄ncipale agens: sꝫ desiccat humiditates q̄ carnis regeneratōeꝫ ꝓhibebāt ꝛ sanguinē venientē ad vlcus inspissat ꝛ aptat vt fiat caro. Natura vō ē que carnē generat ex bono sanguie. Iuxta illud gal. tertio de ingenio caplo tertio. Igitur cū in ꝯcauis vulnerib⁹ carnē inuitę ablatā restitui ꝯuēiat intelligendū ē ꝙ materia carnis generāde bon⁹ sit sanguis. Generans aūt ꝛ q̄si artifex ē natura. ¶ Attēde q̄rto ꝙ medicinā carnis generatiuā sic describit p̄n. 2°. hui⁹ caplo. 4°. Carnis vō generatiua ē medicina cui⁹ ꝓprietas ē vt ꝑmutet sanguinē superuenientē vulneri in carnē: ppterea ꝙ equat ꝯplexionē ei⁹ ꝛ coagulat ipm cū exiccatōe. ¶ Attēde q̄nto ꝙ medicine carnis generatiua ꝛ ꝯsolidatiua ꝯueniūt in hoc ꝙ ambe desiccāt humiditates vlcerū supfluas. Sꝫ in duob⁹ abinuicē differunt. Prio q̄dem in hoc ꝙ ꝯsolidatiua dꝫ esse siccioꝛ. Scḋo ī hoc ꝙ carnis generatiuam oꝫ eē mūdificatiuā ꝛ excolatiuā: sꝫ ꝯsolidatiuā nō. Iuxta id ga. 3°. de ingenio caplo. 4°. Solidatiua vero cū necessario carnē gñare nō debeat nisi quid paruissimū necesse est vt p̄mā. s. carnis generatiuā in siccitate p̄cellat. Hec est differētia curatōis. Itē magis differūt curatōes Ea q̄ carnē gñant cū sui desiccatiōe necesse est vt sint mūdificatiua ꝛ excolatiua vt nihil putredinis in vulnere maneat. Solidatiua vō fm hāc ratiōnē his opposita sunt: cuꝫ nō oporteat ea mūdificare colare ꝛ apire sꝫ oꝫ coadunare cōstringere ꝛ desiccare: q̄ in stipticis ꝛ pōticis īueniunt̄ Hec tñ caueant̄ in carne generanda. qꝛ his appositis putredo coagulabitur ꝛ ꝯculcabit̄ vt egredi nullaten⁹ valeat: hec galienus.

¶ Verūtamen hic cōditōes ꝛc̄. In hac pticula tertia scḋe ptis p̄mittit ꝙ tres ꝯditiōes attendēde sunt in desiccatōib⁹ vlcerū. Prima ē ꝯsideratio cōplexionis p̄ncipal' seu nature mēbri vlcerati ꝛ ēt vlceris. Scḋa ē cōsideratio cōplexionis toti⁹ corpis. Tertia est consideratio v̇tutis medicinarū exiccātiū. Hoc p̄misso prio exeq̄tur de p̄ma ꝯsideratōe ibi [Ex eis est ꝯsideratio] Scḋo de scḋa ibi [Et ex eis ē ꝯsideratio ꝯplexiōis] Tertō de tertia ibi [Et ex eis ē ꝯsideratio v̇tutis] Quarto supaddit quattuoꝛ regulas his conditionibus ibi [Et omnes quidem]

In p̄ma subpticula dicit primo ꝙ ꝯsideratio dispositionis cōplexionis mēbri p̄ncipalis ꝛ cōplexionis vlceris ē vna triū ꝯditionū de q̄bus cura seu sollicitudo habēda ē ī desiccatōe vlcerū ꝛ regeneratōe carnis in eis. qꝛ mēsura desiccationis pluris aut minoris p̄ncipaliter attēdit̄ penes dispōnē cōplexionis p̄dictoꝝ. Et intellige hic p dispōnē ꝯplexiōis gradū sue siccitatis vel hūiditat̄ aut intēsionē vel remissionē harū qualitatū. Et refer hoc adiectiuū principalis ad hoc substātiuū ꝯplexionis nō mēbri. Et intellige p ꝯplexionē p̄ncipalē cōplexionē naturalē mēbri in quo est vlcus. Vel si ipm referas ad hoc substātiuū mēbri intellige p mēbrum p̄ncipale vlcerosum mēbrū. qḋ iō pōt p̄ncipale dici qꝛ ē illḋ cui⁹ cure p̄ncipaliter intēdit̄. Scḋo dat tres regulas circa hāc ꝯsideratione. Pria ē. si mēbri vlcerosi ꝯplexio sit plurimū hūida sicut ea q̄ carnis ꝛ vlcus non fuerit multū humidū ad regeneratōneꝫ carnis in vlcere et desiccatōeꝫ vlceris sufficiet ei medicina parū sicca. s. in p̄mo gradu sic̄ est thus seu olibanū: qḋ ē siccū in p̄mo calidū in scḋo vt ait p̄n. 2°. hui⁹ cap. de olibano. qꝛ egritudinalis ꝯplexio vlceris nō ē multū elōgata a naturali ꝯplexione mēbri egri. iō sufficit desiccatio pauca. Scḋa ē. si mēbrū vlceratū fuerit siccū sicut auris ꝛ vlc⁹ fuerit multe hūiditatis erit ei necessaria medicina desiccās in scḋo vel tertio gradu vt aristologia radix ireos farina orobi ꝛ oppoponacū. qꝛ medicina hec tante siccitatis dꝫ eē ꝙ sufficiat ꝯsumere totā humiditatē supfluam vlceris ꝛ reducere mēbrū vlceratū ad ꝯnālē sibi siccitatē. Tertia ē. in tēperatis dispositio erit equāda. i. si mēbꝝ vlceratū fuerit a natura q̄si tēpatū sic̄ muscul⁹ ꝛ vlceris dispositio q̄si media iter min⁹ humiduꝫ ꝛ remisse hūidū tūc ꝯuenit ei medicina tēpate desiccatōnis vt farina hordei vel farina fabarū. qꝛ sufficiet ꝛ siccare vlcus ꝛ reducere mēbrum ad tēperiē que sibi cōuenit.

Et ī temperatis quidē dispositio erit equanda. Et ex eis est consideratio complexionis totius corporis. Naꝫ cum corpus multe fuerit siccitatis ꝛ mēbrum augmētatum in humiditate fuerit in humiditate temperatum fm corpus eq̄le ex temperato exiccādum erit. Et similiter si corpus fuerit in humiditate augmentatū et membrū in siccitate. Et si ābo ad augmentum deuenerint: tunc si egressus fuerit ad humiditatem ampliori exiccabitur siccitate: et si fuerit ad siccitatem minori exiccabitur siccitate.

In scḋa dicit prio ꝙ ꝯsideratio cōplexiōis toti⁹ corpis est etiā ex cōditionib⁹ de quib⁹ sollicitudo habēda ē ī desiccationib⁹ vlcerū ꝛ regeneratōe carnis in eis. qꝛ fm ꝙ cōplexio toti⁹ ē siccioꝛ aut humidioꝛ vel inter has tēpata fm hoc vlceri medicamē cōuenit plus vel min⁹ siccū. Scḋo dat tres reglas circa hāc ꝯsiderationē. Pria est. si ꝯplexio corpis multū sicca fuerit vt in cholericis ꝛ melācholicis ꝛ mēbrū vlcerosuꝫ augmētatū in hūiditate rōne vlceris tēpatū in hūiditate fm corpus eq̄le. i. ac si eēt mēbrū tēpati corpis illud mēbrū exiccandum erit ex tēperato. i. reducēdū ex tēperata cōplexiōe quā ab hūiditate vlceris acq̄siuit ad cōplexionē ei⁹ nālē siccā. Et illḋ fit cū medicamīe tēpate desiccatōis vt cū thure vel cū farina fabaꝝ aut hordei. Verbi gr̄a sit muscul⁹ cholerici corpis siccus in p̄mo gradu respectu musculi tēpati corpis ꝛ sit in eo vlc⁹ cui⁹ humectatōe pdat siccitatē p̄mi gradus ꝛ fiat vt tēperatū inter humidū ꝛ siccū nō ē relinquēdus ille muscul⁹ ī ꝯplexione illa tēperata aduēticia quā ex vlcere acq̄siuit: imo reducēdus ad primū gradū siccitatis sibi ꝯnaturaleꝫ. Primo qꝛ hec tēperies nō est ei naturalis: nec ꝯsuetudinaria: sꝫ aduenticia supficialiter illata p modū dispōnis facile mobilis. Scḋo qꝛ nō ē cōmēsurata cōplexiōi alioꝝ mēbroꝝ in illoꝝ corpe. Desiccet̄ ḡ hoc vlc⁹ taliter vt ab extranea hūiditate mūdū remaneat ꝛ etiā mēbrū vlcerosuꝫ donec siccū fiat in p̄mo gradu sic̄ prius erat. Scḋa ē. si corpus fuerit augmētatū in humiditate sicut phlegmaticū vel sanguineū ꝛ mēbrū vlcerosum augmētatū fuerit in siccitate silr faciēdū est. i. mēbrū qḋ ī siccitate augmētatū ē dꝫ curari cū medicamīe reducēte ipm ad suā natiuā ꝯplexionē ꝛ vlc⁹ ipsi⁹ cū exiccatiuis q̄si tēpat̄. Pōt aūt mēbrū vlceratū esse augmētatū in siccitate vel ex nā vel ex sicco hūore ībibēte ipꝫ vel ex medicamīe supflue sibi sicco adhibito. ¶ Queret̄ h̄ aliq̄s si mēbrū vlceratū ī siccitate auctū dꝫ humectari. Videt̄ ꝙ nō. qꝛ oī vlceri fm ꝙ vlc⁹ ē ꝯpetit desiccatio sic̄ ante pluries ex gal. allegatū ē. Itē si alicui vlcerato mēbro ꝯueniret hūectatio maxime id videret̄ de cācerato ꝛ formicoso. qꝛ vlcera sua ex siccis acut̄ hūorib⁹ fiūt: sꝫ medici adhibēt ī vlcerosis cācro ꝛ formica nō hūida ne corruptōꝫ adaugeāt: sꝫ sicca vt tuthiā vel albū plūbi. Dic ꝙ mēbꝝ vlceratū augmētatū ī siccitate vltra ci⁹ nāꝫ dꝫ humectari nō ex pte vlceris ei⁹: sꝫ ex pte sui puta qꝛ lapsuꝫ ē a ꝓprio tēpamento v̇sus siccitatē. Fiat ergo sic vl' ꝙ humectet̄ fm hui⁹ ptes nō vlcerosas vel ꝙ ad min⁹ medicīe sui vlceris sint remissiores in siccitate ꝛ q̄si tēpate. Nec obstat ꝙ fiūt ex hūorib⁹ siccis acutis

Tertia regla ē de corpe ꝛ mēbro silr auctis vel in humiditate vl' in siccitate. Et ē bimēbris. Primū mēbrū ē. si corp⁹ ꝛ mēbrū qḋ vlceratū ē sint ābo hūida ampliori exiccabit̄ siccitate. i. ꝯueniet vlceri medicamē forti⁹ ī exiccādo sicut squama ferri vel es adustū. Cuius rō ē qm̄ hūiditas tā corpis q̄ mēbri faciūt vlc⁹ ī hūiditate supabūdare q̄re pluri idiget exiccatiōe. Scḋm ē. si corp⁹ ꝛ mēbrū qḋ vlceratū ē sint āmbo sicca mioꝛi exiccabit̄ vlc⁹ siccitate. qꝛ aucta siccitas corpis ꝛ mēbri qḋ vlceratū est ꝓhibet vlc⁹ plurimū humectari: q̄re sufficit ei medicia pauce desiccatōis cū paꝝ hūidū sit. ¶ Attēde prio ꝙ iste tres regule nūc dicte aliter exponi pñt de solis cōplexionib⁹ naturalib⁹ tā corpis q̄ mēbri qḋ vlceratū est fm ꝙ aggrauāt aut allcuiāt vlcus in humiditate ꝛ faciunt ipm indigere

pluri vel pauciori desiccatiõe. Erit ergo p̃ria regula. Si corp' naturaliter multe fuerit siccitatis ⁊ mẽbrũ vlcerosum ex sui natura multe humiditatis ita ꝙ humiditas mẽbri tẽpata fuerit ex corpis siccitate fm corpus eq̃le id est ac si totũ corp' equale esset ⁊ tẽpatũ respectu vlceris ex tẽpato. i. medicina tẽpata exiccãdũ erit vlc'. Qr siccitas naturalis corpis nõ sinit hũiditatẽ naturalez mẽbri vlcerosi ibibere vlc' sup excedẽti hũiditate: sz reprimit eã taliter vt corpus ⁊ mẽbruz sic se habeãt, i ordine ad vlc' ac si ambo tẽperata essent: quare pauca sufficit vlceri exiccatio. Scda ẽ. si corp' naturaliter fuerit in hũiditate augmẽtatũ ⁊ mẽbrũ vlceratum ex natura siccũ vlc' tẽperate desiccãdũ erit. Qr siccitas mẽbri vlcerati nõ sinit humiditatẽ corpis imbibere vlc' plurima humiditate. Tertia est. si corp' ⁊ mẽbrũ qd vlceratũ est sint ambo hũida de sua natura vlc' forti indiget desiccatiõe. qr sua nõ naturalis hũiditas cõfouet ⁊ auget humiditatib' corpis ⁊ mẽbri qd vlceratũ est. Sz si ex natura corpus ⁊ mẽbrũ in quo ẽ vlc' ambo sicca fuerint vlc' tẽpate desiccãdũ erit sola hac rõne q̃ in q̃ptũ vlc' est aliq̃ extranea efficitur humiditate quã siccare adiuuant corp' ⁊ mẽbrũ sua siccate: saltẽ nõ ibibũt multa humiditate. ¶ Attẽde scdo circa p̃mã ⁊ secundã regulas ꝙ possibile ẽ oplexionẽ infirmi hũidaz eẽ ⁊ mẽbri vlcerosi siccã etiã ex natura ⁊ ecõuerso ppter etherogeneitatẽ ⁊ diuersitatẽ mulicbris sanguis ⁊ spermatũ parẽtũ ex qb' formamur ⁊ influxũ variũ gignitiui spũs ⁊ superiorum ⁊ pprij loci. Juxta illud gal'. 3°. de igenio ca. decio. Dico ergo ꝙ possibile sit oplexionẽ infirmi humidã eẽ ⁊ mẽbrũ infirmũ siccũ q̃ Zria sunt sic intelligẽdũ est de caliditate ⁊ frigiditate. ¶ Attẽde tertio ꝙ si oplexio corporis ⁊ cõplexio etiã mẽbri vlcerosi sint tẽpate nõ ẽ habendus ad eas respect' in graduatõe siccitatis medicie vlceris: sz ad mẽsurã extrance hũiditatis q̃ in vlcere ẽ. Juxta illd ga. ibi. Cõplexiõe aũt mediocri existẽte nõ oz medicinã aliquo respectu osiderari eo ꝙ natura ĩfirmi tẽperata ẽ. Silr si cõplexio fuerit humidior vel siccior calidior vel frigidior q̃ oz medicina ẽ eadẽ q̃titate augẽda fm quaz illa mala cõplexio naturalis extiterit: vñ non debes ignorare q̃ cõplexio sit mala naturalis q̃ ue sit extra naturã. ¶ Attẽde q̃rto ꝙ p̃ria ⁊ scda regule sunt intellige de corpe ⁊ mẽbro lapsis equaliter seu in eodẽ gradu vno ĩ siccitate alio ĩ humiditate. Juxta illd gal'. ibi. Vñ ouenit vt inq̃ras vtrũ siccitas mẽbri sit extra tẽpamentũ ea q̃dẽ q̃titate q̃ corpis hũiditas moduz excessit. Nã vt h cognoueris nõ oz te medicinã vulneris q̃litatiue augmẽtare vel minuere cũ necessariũ sit medicinã tẽpatã apponi sicut si vuln' ĩ tẽpato corpe mẽbroq3 tẽperato fuisset. Qr si mẽbrũ vulneratũ modũ temperamẽti magis excesserit q̃ hũiditas corpis fit necesse vt medicamen adeo sicci' efficiatur fm ꝙ siccitas illi' mẽbri corpis hũiditatez pcellit. Vergi gr̃a si mẽbrũ vulneratũ sit siccũ extra tẽpamẽtuz in q̃rto nũero seu gradu ⁊ hũiditas corpis in scdo palã ẽ medicamĩa in p̃mo nũero vel gradu sicca vulneri oueniре: hec gal'. ¶ Attẽde q̃nto ꝙ cõmẽsurare hec pcise ⁊ adequate vel ĩpossibile ẽ vl' difficile valde: sz sufficit vt cõmẽsurentur arbitrio vitati vicino. Juxta illd gal'. ibi. Hec tñ nõ possum' scire: sz cũ maximo ingenio ad rei vitatẽ approximam'. Nam ad id qd certuz est puenire non possumus: sed q̃ laborat ⁊ exercet se in huius negocio magis q̃ quilibz alter ad id quod dixi appropinquabit: hec ille.

In tertia subparticula dicit p̃rio ꝙ tertia osideratio hũda ĩ desiccatõe vlcerũ ⁊ regeneratiõe carnis in eis ẽ osideratio vtutis medicinaꝝ desiccãtiũ. Et circa istã dat duas regulas. P̃ria ẽ. lz exiccatio fortis nõ q̃ratur in medicaminib' carnẽ generãtib' in vlcerib' sed tal' ⁊ tãta ꝙ phibeat carnẽ excessiuã ex affluxu sanguis in vlcere nasci: ipa tñ q̃ritur in medicaminib' cicatrisatiuis. Cã ptis p̃me est qr fortis exiccatio osumere possz materiã ex q̃ sãguis nasci debz. Sit g° modesta sz talis vigoris ꝙ ipsa osumat supfluitates carnez phibentes in vlcere nasci: ⁊ ꝙ phibeat illã mãz q̃ descẽdit ad mẽbrũ qd fit aptũ ad hoc vt ex ea plurima caro gñetur ⁊ supexcrescat: nõ q̃dẽ ex toto. qr sic caro q̃ necessaria ẽ ad replendũ vlc' nõ gñaretur sz fm ptẽ qua caro pna est supexcrescere. Sz scde partis regule cã est qr non sufficit ad cicatrisandũ medicina exiccãs extraneas vlceris hũiditates ⁊ carnis phibens supexcrescentiã: ĩmo req̃ritur ꝙ cũ his desiccet supficiẽ carnis ⁊ callosaz reddat ⁊ vice cutis suppositaz carnẽ ptegere valeat cutis. Scda regula ẽ. oz vt medicine ex qb' q̃runtur cicatrisatio ⁊ otinuatio ⁊ osolidatio ĩ vlcerib' sint pl' abstergentes ⁊ magis lauãtes ⁊ pl' desiccãtes q̃ medicine carnis gñatiue. Abstergẽtes q̃dem vt tollãt a supficie carnis humiditates qb' ĩbibitur ⁊ mollificatur. Nam medicina abstersiua est cui' pp̃etas ẽ vt moueat seu remoueat hũiditates viscosas ⁊ ogelatas ab orificijs poroꝝ in supficie mẽbri: ita vt elõget eas ab ea. Lauãtes vo q̃ti' sordiciem a supficie noue carnis tollãt vt forti' imp̃mat desiccatiuũ in eã ⁊ liberi' penetret ĩ poros ei'. Sed z medicina lauatiua ẽ ois medicina cui' pprietas ẽ vt abstergat nõ vtute agẽte sz vtute patiẽte quã iuuat mot' vt ait p̃n. 2°. hui' ca. 4. Et statim subiũgit. Et significo per vtutẽ patientẽ humiditatẽ ⁊ p motũ significo cursum. Currens eñ subtile cũ vadat sup orificia venarũ lenit hũiditate sua supfluitates ⁊ remouet eas suo cursu sic aq̃ hordei ⁊ aq̃ cucurbite: hec p̃n. Ex qb' videtur innuere ꝙ medicina lauatiua sit humectatiua q̃re pl' nocet q̃ pdest in cicatrisatiõe ⁊ osolidatõe vlcerum. Dic p̃mo ꝙ lz medicina lauatiua sit formaliter hũida qr liq̃da fluida: pot tñ esse desiccatiue vtutis sicut vinũ ⁊ lixiuiũ. Dic scdo ꝙ lz medicina aliq̃ lauatiua sit hũida vtute: pot tñ in cicatrisatõne pficere dũmodo abstergatur postq̃ lauerit cũ linteo calido sicco. qr p̃pauit medicine desiccatiue viã ĩ poros carnis. Desiccãtes aũt magis vt carnis supficiẽ ĩdurare possint ⁊ callosare: q̃tinus suppleat sua duricie vicẽ vere cutis in ptegẽdo quod sub ea sitũ est a nocumentis occurrentib' deforis. ¶ Attende circa h qd dicit in fine regule. cicatrisatio osolidatio ⁊ otinuatio. ꝙ isti tres mot' sibi vicissim succedere debẽt post gñatõem carnis in vlcerib'. Primo q̃dẽ fiat cõtinuatio labioꝝ vlceris ita ꝙ extrema coꝝ fiãt vnũ. Scdo fiat cõsolidatio. i. ofirmatio hui' vniõis seu otinuitatis. Tertio fiat cicatrisatio qua sigilletur ⁊ claudatur vlc'. Ex dictis elice ꝙ talis ẽ ordo vel habitudo medicinarũ vlceꝝ in gradu exiccãdi ꝙ cicatrisatiue debẽt esse sicciores ⁊ post eas osolidatiue ⁊ min' sicce istis carnis gñatiue vt ex gal'. p̃ri' alle(gatũ est.

Et ex eis est cõsideratio virtutis siccantiuz. Qm̃ licet ex siccantib' carnẽ nasci facientib' exiccatio fortis non queratur: sz exiccatio que sit talis q̃lis est illa que phibet materiã que descẽdit ad mẽbrũ quod fit aptũ ad hoc vt carnis generatio sit ex ea multum ea tamen queritur in siccantibus que nõ sũt ad hoc vt caro per ea gñetur: sz vt cicatrisatio p ea fiat. Ex eis nãq3 q̃ritur vt sint pl' abstergẽtia ⁊ magis lauantia plusq3 siccãtia ex qb' nõ q̃ritur nisi cicatrisatio ⁊ cõtinuatio ⁊ osolidatio.

Et oms quidẽ medicine q̃ sine mordicatiõe desiccãt sunt ingrediẽtes in genus earũ que carnẽ nasci faciunt.

In q̃rta subparticula dat q̃ttuor regulas circa medicias vlcerib' cõgruas ⁊ difficultatẽ curarũ ipsoꝝ. P̃rĩa est. oms medicine desiccantes sine mordicatõe sunt de genere medicinarũ carnẽ nasci facientiũ si fuerint cõmensurate fm oplexiones corpoꝝ mẽbroꝝ vlceratorũ et vlceꝝ ⁊ exhibite qñ ⁊ vbi oz. Et scdo hui' caplo q̃rto postq̃ descripsit medicinã sigillatiua ait. Et ẽ ois medicina equalis in duab' actiuis exsiccãs absq3 mordicatõne. Medicina igitur tam carnem generans q̃ cicatrisans debz esse immordax. quia medicine mordicatiue dolorez inferunt ⁊ fluere faciũt hũores ad vlcus cã doloris ⁊ vlc' pfundãt vñ phibetur curatio vlceris. Adde ꝙ interdũ per suũ acumen carnẽ liquefaciũt vnde pseuerat sordicies vlceris sicut qñ dantur medicine vlceri min' q̃ oz mũdificatiue. Juxta id gal'. 3°. de igenio ca. 7. Si vulnera cum qualibet haꝝ duarum medicinarũ sc3 nimis acute ⁊ minus q̃ opz mũdificatiue curare ceperim' ⁊ putredinẽ manere sicut fuerat videbim': intẽdim' ꝙ vna earũ min' mũdificet q̃ oz ⁊ alia vltra modũ. Differunt eñ inter se eo ꝙ ea q̃ fortior est ⁊ acutior vulnera magis solito cõcauat ⁊ labia eoꝝ indurat ⁊ superficies fit rubicũda ⁊ aliquando contingit infirmo morsura. Que vo minus opportuno mũdificatiua existit neq3 morsuraz neq3 aliqd horum generabit q̃ dixi. Et qr vinũ debile stipticũ sine hoc ꝙ mordeat est desiccatiuum vlcerib' plurimũ oferre videtur. Juxta illud ga. 3°. de ingenio caplo quarto. Unde vinũ optimã medicinã vulnerũ esse dico in hoc ꝙ vulnera sunt. Scda regula est bimembris. Primũ eius mẽbrũ est. omne vlcus existẽs in parte corpis nõ carnosa ẽ inobediens vt cito sanetur seu vix curabile. Primo qr vtus naturalis in his ⁊ calor ĩnatus subseruiẽs eis sunt plurimũ debiles. sunt eñ exanguia frigida ⁊ sicca de sui natura. Principalia vo opa in curis vlcerũ vt creare carnẽ vel rem deperditã ⁊ osolidare sunt opa nature plusq̃ medicaminũ. Juxta illud gal'. 3°. de ingenio caplo. 7. Carnem creare ⁊ solidare cũ actione nature fiunt. Medicine autem nihil in his agunt: nisi quia ea que naturam impediunt expellunt. Secundo quia labia horum vlcerum de sui natura sunt sicca dura: quare difficulter adherere possunt et inuiscari.

Tertio q2 materia restauratōis hui⁹ qḋ ex eis deꝑditū est nō abūdat in eis neqꝫ ꝓpe ipsa sicut abūdat ī carniformib⁹ partib⁹. Ab hac regula excipe venas nō pulsatiles quarū vulnera velociter sanant: sicut appet in phlebotomijs tā paruaꝝ ꝙ magnaꝝ ex eis ⁊ tā lati ꝙ stricti foraminis Silr vlcera q̄ fiunt in eis q2 simplices tunicas venarum assidue humectat rorat ⁊ ibibit sāguis quē ꝯtinent vn̄ appropinquāt nature mēbroꝝ carniformiū in facilitate ꝯsolidatōis suoꝝ vulnerū. Scdm mēbrū est: omē vlcus rotūdum silr ē inobediēs ad hᵒ vt cito sanetur. q2 labia ei⁹ vndiqꝫ abinuicē plurimū distāt ⁊ vix vniformiter adiūgi pn̄t. Et q̄rti q̄rta trac. 3°. caplo p2io

Omne ꝑterea vlcus quod in loco existit nō carnoso est inobediēs ad hoc vt cito medicetur. ⁊ similiter rotūdū Medicinis aūt siccantibus ⁊ stipticis que vlceribus occultis adhibentur sunt admiscende medicine mūdificantes sicᷓ mel: ⁊ medicine loco proprie sicut diuretica medicinis vlcera instrumētorum vrine curātibus. Cūqꝫ cicatrisare voluerimus ponemus

ait. Et vlcera q̄dem praue curatiōis sicut rotūda ⁊ similia sūt interficiētia infantes nō tolerātes vehementiā doloꝝ eoꝝ ⁊ difficultatē curationis eorum ⁊ ipsorum prauitatem. Tertia regula est. admiscende sunt medicinis desiccātib⁹ ⁊ stipticis occultoꝝ vlcerū medicīe mūdificantes sicut mel: ⁊ medicīe ꝓprie loco vlcerato q̄ ducāt ad ip̄z medicinas alias sicut diuretica debent admisceri medicinis vlcerū viarum vrine. ¶ Attende p2io ꝙ vlcera duob⁹ modis dicunt occulta. Uno q2 lꝫ habeāt orificiū exteri⁹: ꝓfunda tn̄ sunt ⁊ cauernosa sic ꝙ occult⁹ est fundus eoruꝫ. Alio mō q2 sunt in interiorib⁹ ⁊ fm fundū ⁊ fm orificiū. ¶ Attēde scdo ꝙ ī vtrisqꝫ medicis stipticis ⁊ desiccātib⁹ dēbēt admisceri vl eis ꝑmitti tā medicīe mūdificatiue ꝙ faciētes eas penetrare. Mūdificatiue q̄deꝫ ne stiptice ꝺsiccatiue lordiciē vlcerꝫ ī mēbro ꝯpmāt q̄ corrūpat. Faciētes vero penetrare eas q2 alr ī ꝑmis q̄ os hn̄t ex n̄ attigēt fūdū vlcerꝫ. In inferiorib⁹ vero māebūt ī stō suis grossicie ⁊ stipticitate: nec ibūt ad vlc⁹ fine duct ore nisi post morā lōgā in stō vbi alterabunt ⁊ diminuent earū vtutes. De primis quidē vlcerib⁹ ꝓfundis ait gal. 3°. de ingenio caplo. 5°.: Nō sufficit nobis noticia medicine fm hoc solū ꝙ est desiccatiua ⁊ stiptica cū et aliud iuestigare necesse sit id est vtrū medicina vsqꝫ ad ꝓfundū ꝯcauitatis possit imitti an non. Uerbi gr̄a cerusa ⁊ lythargirū tēꝑate sunt sicca ⁊ stiptica: eoꝝ tn̄ puluere suꝑ vuln⁹ asperso nihil ꝓficui impēdit eo ꝙ nequit interi⁹ penetrare. sicca em̄ sunt. Oportet ergo cū q̄busdā misceri vt ipsis in modū vnguēti redactꝫ penetratio vsqꝫ ad ꝯcauitatē existat. De scdis vero vlcerib⁹ ꝓfundis. s. interiorib⁹ ait gal. q̄rto de ingenio caplo vltimo. Mel misce in oib⁹ medicinis pulmōis ⁊ pectoris. q2 si hic sola stiptica dabim⁹ morā facient in stomacho neqꝫ poterunt penetrare. Mel etiā iuuat alio mō eo ꝙ nō nocet vulnerib⁹. Q2 si vuln⁹ sit in renib⁹ vel vesica mel cū eoꝝ medicinis miscendū ē ⁊ ea q̄ vrinaꝫ ꝓuocant: hec gal. ¶ Attēde tertio ꝙ tā in vlcerib⁹ ꝓfundis ꝙ in vlcerib⁹ interioꝝ mel admixtū medicinis stipticis ⁊ desiccantibus ē ꝯuenientissimū. q2 mūdificat penetrare facit alias ⁊ eas siccādo iuuat. Juxta id gal. ibi. Si antē mūdificare necesse sit dabim⁹ ea q̄ paꝝ sint colatiua. Nescio tn̄ quid horū meli⁹ sit melle nō cocto. ¶ Attēde q̄rto ꝙ q̄dā medicine vlcerū soluꝫ cōueniūt vlcerib⁹ exteriorib⁹, quedā tā exteriorib⁹ ꝙ interiorib⁹. Juxta illud gal. ibi. In vulnerib⁹ vero exteriorib⁹ possum⁹ dare ea q̄b⁹ nō sunt assueta nec cū eis quādā habent silitudinē sicut ē erugo eris es vstū cadimia lythargirū tuthia cerusa. hec em̄ nō cōueniūt vulnerib⁹ q̄ sunt in interiorib⁹. Et paulo post subdit. Que igit iuuāt interiora vulnera preter vllū nocumentū erūt hypoquistidos balaustia galla cortex malorū granatoꝝ terra sigillata semus. i. luth stella tū suecus sumach aq̄ rosata accatia ⁊ silia. hec aūt oia sunt iuuatiua vulnerū q̄ fiūt in ventre preter vllum nocumētum. Hec eadem conferunt in exterioribus. Quarta regula ē. cū voluerim⁹ cicatrisare tā exteriora ꝙ iteriora vlcera administrabimus medicinas desiccatiuas cū sua stipticitate viscosas sicut terrā sigillatā masticē cortices thuris ⁊ cortices pini. P2io q̄deꝫ vt loco cicatrisando forti⁹ hereant ⁊ diuti⁹ ibi maneāt. Scdo vt suꝑficiē carnis quā cicatrisando exiccāt sua viscositate quodāmodo applanēt ⁊ lenē reddāt. Tertio vt cicatricē pulchriorē reddāt nō rugosam neqꝫ asperā vel cortica ¶ Et scito ⁊c. In particula hac q̄rta scde (lē q̄si puluerulētā ⁊ effetā. part hui⁹ capli p2io ꝑmittit ꝙ sunt aliq̄ q̄b⁹ ꝓhibent vlcera sanari ꝑter ipm vlc⁹ ⁊ accidētia q̄ sunt ei ꝓpa. Scdo exeq̄tur de q̄ttuor ex eis q̄ pl⁹ ipediūt vlcera sanari ⁊ de remedijs aduersus ea. Et p2io de malicia ꝯplexionis mēbri vlcerati ibi [Ex q̄b⁹] Scdo de malicia ꝯplexionis sanguis veniētꝭ ad vlc⁹ ibi [Et malicia] Tertio de multitudīe sanguīs q̄ ad ipm fluit ibi [Et multitudo] Quarto de corruptiōe sub vlcere ibi [Et ossis corruptio] Quinto notat vnū circa q̄rtū ibi [Multotiens]

In ꝑma pte dicit p2io ꝙ malicia ꝯplexionis mēbri vlcerosi ē ex eis q̄ impediūt curā vlceris. q2 q̄libet mala ꝯplexio suꝑexcedēs debilitat vtutē naturalē mēbri: cui⁹ opa sunt carnē creare ī vlcerib⁹ ⁊ ca ꝯsolidare Scdo dicit ꝙ curator vlcerū studere oꝫ vt rectificꝫ malā complexioneꝫ mēbri vlcerati. ¶ Et circa hanc rectificatiōem attende p2io ꝙ si caro partis vlcerose sicca sit ⁊ dura fomētari oꝫ cū aq̄ calida ⁊ me

medicinas cum stipticitate sua viscosas sicut terra sigillata. ¶ Et scito ꝙ quedam sunt vlceribus sanitatē prohibentia. Ex quib⁹ est malicia complexionis membri: quare studere debes vt ipsam rectifices. Et malicia complexionis sanguinis qui ad ipsum venit: cui succurrere debes cū generatiōe boni chimi. Et multitudo sāguīs q̄ ad ip̄z fluit ⁊ humectat ip̄z:

dicina vlceri imponēda sit magis humida vel min⁹ sicca. Juxta illud gal. q̄rto de ingenio caplo scdo. Dico ergo corruptōe ꝯplexionis carnis existēte oꝫ medicū iuestigare vtrū sicca sit ⁊ dura. Que si taliter fuerit fomētet eā cū aq̄ calida ⁊ tēꝑata donec rubea fiat ⁊ tumefieri cepit. Nā si ampli⁹ fomētet magis eo qḋ adunatū est dissoluet. Medicinā qꝫ vulneris ꝯuenit hūidiorē eē ꝙ ea q̄ in sana carne ponunt. ¶ Attēde scdo ꝙ si caro in q̄ ē vlcus hūidior naturali fuerit ipa desiccāda ē ⁊ nō tāgēda aq̄: sꝫ vino aut aceto cuꝫ aq̄ ꝑmixto lauari pōt vel cū aqua decoctōis aliquoꝝ stipticorū: ⁊ vlceri iponēda ē medicina siccior. Juxta id gal. q̄rto de igenio ca. 2°. Q2 si caro hūidior nāli fuerit siccior medicina ⁊ ab aq̄ custodiat vino tn̄ si necesse fuerit lauet vel aceto cū aq̄ mixto aut cuꝫ aq̄ vbi stiptice herbe cocte sint. ¶ Attēde tertio ꝙ si caro in q̄ ē vlc⁹ in caliditate aut frigiditate excesserit qḋ cognoscit tactu medici ⁊ sensu egri ⁊ colore cutꝭ ⁊ ex ꝯferētib⁹ ⁊ nocentib⁹ curāda est ꝑ ꝯria vt frigida calidis ⁊ calida frigidis nō iposit is vlceri: qm̄ vlcerib⁹ frigidū mordar: sꝫ in circuitu. Juxta illḋ gal. ibi. Silr si caro calida fuerit refrigeret ⁊ frigida calefiat. Quoꝝ vniuscuiusqꝫ noticia ex calore carnis ppendit ex tactu quoqꝫ ⁊ ex eo qḋ infirm⁹ sentit. Nā aliq̄n manifestat nimiū calorem vel frigitudinē in eo sentire ⁊ q̄etem ex medicamīe frigido vel calido hn̄i. Nā si vulnus calidū fuerit color suꝑficiei rube⁹ erit: si aūt frigidū alb⁹ erit. ¶ Attende q̄rto ꝙ si labia vlceris indurata fuerint aut liuida aut nigra debent incidi vsqꝫ ad carnē sanā. Et si corruptio hec multū interi⁹ se ꝓfūdauerit vel totā abscindes si patiēs requisiuerit ⁊ cōmode tolerare poterit vel paulatim corrosiuo auferes vt vnguēto viridi ꝑnominato vl egyptiaco. Juxta illḋ ꝑn. ibi. Itē cū labia vulneris mutant aut ī colore aut in duricia ꝯuenit vt icidant donec ad sanam carnē icisio ꝑuenerit. Sꝫ si mutatio labioꝝ mltū iteri⁹ penetrauerit oꝫ vt ꝯstās sis ⁊ inq̄ras vtrū audeas eā totā abscidere. Sin autē curabis illā ī lōgo tpe: hoc tn̄ fm volūtatē infirmi faciēdum ē. Quidā em̄ carnis incisionē pati nolētes poti⁹ volūt lōgo tpe cu(rari: alij vero ecōtra

In scda dicit p2io ꝙ malicia sanguīs affluentis ad vlc⁹ tā in ꝯplexiōe ꝙ ī sbā ē etiā ex his q̄ ꝓhibēt vlcerꝫ curationē. P2io q2 mal⁹ sāguis malā ꝯplexionē iducit ī mēbro vlcerato. Scdo q2 iept⁹ ē regn̄atōni bone carnis ī loco vulneris. Ter° q2 auget vl parit ī vlcere corruptōeꝫ seu putrefactōeꝫ. Scdo dicit ꝙ huic ipedimēto malicie sanguīs occurrēdū ē dādo egro edere cibos euchimos vt pullos gallinas capōes ꝑdices fascanos turtures hedū vitulū ānualē agnū oua sorbilia bene recentia. Adde ꝙ pri⁹ fiat euacuatio corpis cū phlebotōia ⁊ pharmacia: q2 nō pura corpa ꝙtūcūqꝫ magꝭ nutries tāto magis ledes āpho. 2. Et rasis septio almāf. ca. 3. ait. Color vero corpis si fuerit mal⁹ ⁊ ei⁹ silitudo mala cā retardatōnis sanitat vulneris ē sanguis malicia. Minutione igitur ⁊ ventris solutione ē subueniendum prius.

In tertia dicit p̄mo ꝙ multitudo sanguīs defluētꝭ ad vlc⁹ et id humectātꝭ ē etiā de ipediētib⁹ vlcera sanari. q2 sanatio vlceꝝ ē eoꝝ desiccatio vt ostēdit hypo. libro ei⁹ quē de vulnerib⁹ ꝯstituit. Cui⁹ sermonē q̄rto de īgenio ca. 7. gal. ita refert. Dixit hyp. nō oꝫ omē vuln⁹ humefieri. Cū cām hui⁹ rei vellet declarare ait. siccū vicinū esse sano ⁊ humidū nō sano. Jdcoqꝫ itētio toti⁹ sui libri vna est. i. desiccare. Itē sanguis effluēs suꝑflue ad vlc⁹ carnē suꝑfluā in cogn̄at: cū ipse facillime vtatur in carnē qua ꝓhibet sanatio vlceris

Uel si nō possit p̄ multitudine a natura regi putrefit in vlcere et corrūpit mēbrū. Scd̄o dat tria remedia ꝯ̄ istud īpedimentū. Primū ē cū euacuatōe sanguis supple cū phlebotomia vel cū vētosis vel cū sanguisugis. Scd̄z ē cū subtiliatiōe diete seu diminutōe cibi vt natura ꝯuertat in ptes corpis p nutritionē supfluuz sanguinez qui affluit vlceri vel affluxurus est. Tertiū ē cuz exercitio resoluente partez supflui sanguinis nisi vlcus fuerit i tali loco qd̄ exercitiuz fieri prohibeat. vt vlc⁹ tibie gress⁹ exercitiū vel cursus ꝓhibet: et vlcus brachij exercitium manus.

cui succurrere debēs cū euacuatōne ⁊ subtiliatione cibi: ⁊ faciēdo vt exercitet̃ si possibile fuerit. Et ossis corruptio qd̄ est sub eo et quod ei transmittit saniem. Et huiusmodi quidez curatio non est nisi ossis illius medicatio: ⁊ ipsius fricatio si fricatio totā ipsi⁹ corruptōnem remouere poterit: ⁊ accipere ipsuz ⁊ īcidere. Multotiēs preterea est necessariū medicāti vlcera vt secū deferat emplastra attractiua vt eis frusta ossium ⁊ res extranee carni infixe euellant̃: ⁊ si non

In qrta dic̃ ꝙ corruptio ossis qd̄ sub vlcere ē ⁊ sibi saniē mittit silr̃ ē ex ꝓhibētib⁹ vlcera sanari q2 os corruptū mēbra mollia circa se corrūpit: ⁊ alimētū qd̄ ad ea venit in virus cōuertit: quib⁹ p̄sentibus impossibile ē vlcera sanari. Scd̄o dicit ꝙ sublatio huius impedimēti nō est nisi medicatio decens ossis illi⁹ vt si solūmodo supficieten⁹ putruerit fricatiōe alicui⁹ acuti seu abrasione curari oz si fricatio remouere poterit totā isti⁹ ossis corruptionē. Qz si os putruerit ita ꝓfunde ꝙ ei⁹ putredo fricatiōe remoueri nō possit tūc opus erit vel accipe ip̄m id est extrahere de suo loco vel id incidere quod ex eo putruit modis prius tactis capitulo vigesimoseptimo huius fen.

In q̇nta dicit ꝙ chirurgico medēti vlceribus sepe necesse est secū deferre emplastra aut vnguēta attractiue v̇tutis: q̇b⁹ ab vlceribus frusta ossiū extrahātur ⁊ res extraneas īfixas carni sicut spinas acus acutoꝝ cuspides ⁊ sagittarū ferra tota aut barbas. Nā nisi extrahant̃ ꝓhibebūt vlceris curatōnem. ¶ Attēde primo ꝙ p̄n. q̄rti q̄rta trac.2°.cap̄.9. multas medicinas extrahentes sagittas spinas ligna ⁊ ossa cōmemorauit. Pria ē amoniacū super os vlceris more emplastri suppositū dissolutum in vino aut aceto qd̄ est attractiuum forte. Secunda ē radix arundinis trita ⁊ emplastrata sola vl̃ cū melle. Tertia ē affodilli. Quarta folia papaueris nigri. Quīta folia arboris fici cū sanich.i.hordeo vl̃ tritico fracto. Sexta folia iusq̄ami albi cū calcadis.i.attramēto albo. Et est vitreoli spēs ⁊ fruct⁹ eiusdē. Septima ē alkeyri ⁊ ē viola citrina vel alba q̄ hic ī muris abundat. Octaua est aristologia. Nona cepe narcisci. Decia est rana excoriata: ⁊ ē valde mirabilis fixis in ossibus ⁊ silr̃ eradicat dētes. Undecia ē cācer ꝯtrit⁹. Duodecia ē v̇triq; lepores vt mas ⁊ femīa. Tertiadecia ē coagula omīa. Quartadecima lacerta. Quintadecia ē cōposita ex capite lacerte statiab sciso ⁊ aristologia lōga ⁊ radice cāne ⁊ cepe narcisci. ¶ Attēde.2°. ꝙ si aliquod vlcerū iā clausuz fuerit ⁊ in eo relicta squirla aliqua ossis nō est festinādū reaperire ip̄z cū violētia ⁊ extrahere squirlā cū festinatiōe. Iuxta illd̄ p̄n. q̄rti q̄rta trac.4°.caplo de eo qd̄ remanet de frustis ossiū ⁊ corticū eoꝝ. Illud qd̄ ē meli⁹ ē vt nō festinetur in extractōe eoꝝ: imo dimittāt̃ nature: ⁊ adiuuet̃: ⁊ illd̄ cuz attractiōe pauca eoꝝ q̄ extrahūt ea i spacio nō festino. Et non moueant̃ cū medicinis ⁊ opatōe man⁹. Nā qd̄ ē retractū violēter nō euacuat̃ quin faciat accidere vlcera fistulosa. Cuz ergo expellit ea natura ad cutē ⁊ incipiūt exire ⁊ iā sepata sunt tūc cura ⁊ incarna vuln⁹. ¶ Attēde tertio ꝙ ibi dictat emplastra duo multū ꝓpicia attractiōi hoꝝ. Primū recipit olei veteris sordiciei vasoꝝ apuz q̄ mū dr̄ anā. q̄rt̃ ℞. cere citrine.ʒ.2. euforbij lactis titimalli anā.ʒ.1. aristologie.ʒ.3. fiat cerotū. Scd̄z recipit amoniaci bdellij anā.ʒ.2. olei d̄ lilio q̄ntū sufficit eoꝝ remollitioni fiat cerotū seu emplastrū ⁊ ponatur desup. Ip̄z em̄ ē de illis q̄ extrahūt ossa cū facilitate. ¶ Attēde q̄rto ꝙ multi sunt modi q̇bus medicīe ab vlcerib⁹ trahūt ossa vel alia que eis infixa sunt. Iuxta illud gal̃. simplicis medicine caplo.18°. Ex medicinis v̇o attractiuis q̇dā sunt q̄ sunt ita ꝓpter naturā suā ⁊ quedā sunt q̄ sūt taliter ꝓpter putredinē cōtinuā cū eis. Et attractiue p nāz suā sūt sicut puleg iū ⁊ sordes alucariuz ⁊ scrapinū ⁊ asa ⁊ carui aggreste. Attractiue aūt ꝓpter putredinem sunt fermētū ⁊ oīs stercoris v̇tus ē attractiua. Et paulo post dicit. Et de medicinis attractiuis ē gen⁹ aliud qd̄ attrahit cū ꝓpetate sue q̄litatis ⁊ nō est illud res maior q̄ ꝙ ip̄e attrahūt p similitudinē toti⁹ sb̄e ad illud qd̄ attrahūt. Et ad id ꝓpositū chirurgici solēt in suis emplastris extrahētibus ferrum ab vlceribus imponere magnetem.

prohibebūt vlc⁹ meliorari. ¶ Ulcera q̄q; nutrimēto īdigēt ꝓpt̃ea vt ꝯforta tio fiat. Et minoratōe nutrimēti propterea vt saniei materia restringat̃. Et inter hec duo ꝯ̄ria existit diuersitas. qm̄ sanies debilitat quare confortare necesse est: ⁊ multiplicatur quare necesse est nutrimentum prohibere. Medicus igitur de hoc sollicitus esse debet. Cumq; vlcus in principio fuerit nō dz eger balneū īgredi neq; ip̄z aq̄ tāgere calida. qm̄ attrahet ad ip̄z qd̄ i apostemate augmētū faciet.

¶ Ulcera quoq; ⁊c. In hac particula q̇nta scd̄e ptis hui⁹ capituli p̄io agit de nutrimēto vlceratoruz. Scd̄o de balneo ibi [Cūq; vlc⁹] Tertio de signis fistule ⁊ alfasc ibi [Omīe p̄terea]

In pria parte dicit p̄io ꝙ vlcera īdigēt nutrimēto vt p ip̄m cōfortet̃ v̇tus ptis vlcerate ⁊ toti⁹ corpis et etiaz vt p ip̄m carne repleat̃ cōcauitas vlceris. Et minutiōe nutrimēti indigent vt restringat̃.i. ab excessu ꝓhibeatur materia ex q̄ fit i vlcere sanies. Scd̄o dicit ꝙ inter hec duo.s. nutrire ꝓ ꝯfortatōe ⁊ minuere cibū ꝓ diminutōe saniei q̄ vident̃ eē q̄si cōtraria ē diuersitas ꝯsiderationū circa modū alendi. Qm̄ sanies suis fuliginib⁹ ⁊ vlceratiōe debilitat corp⁹ ⁊ partē vlceratā: q̄re ꝯfortatio necessaria est. Et ex nutrimēto q̄ det̃ abūde multiplicat̃ in vlcere sanies: q̄re necesse ē vt ꝓhibeat̃ vel saltē vt ip̄m diminuat̃. Tertio ꝯcludit ꝙ medicus in hoc sollicit⁹ esse dz vt nutrimentū sic cōmensuret ꝙ ⁊ sufficiat confortare v̇tutē aut sustētare eā ⁊ nō multiplicet in vlcere saniē. Et circa h̄ primo obseruandū ē ꝙ habētib⁹ vlcera notabilis magnitudinis min⁹ cibi detur q̄ sibi sanis. Scd̄o ꝙ eis dent̃ euchimi cibi paucarū supfluitatū declinātes modicū ad siccitatē. Tertio ꝙ sint subtiliores ⁊ faciliores digestionis his quos assumebāt in sanitate. q2 esse nō p̄ot q̇n debilior sit in eis natura: tū propter dolores: tū ꝓpter saniē cui⁹ fuligines per mēbra spargūtur: tū propter fetores: tū rōne supfluitatū q̄ multiplicantur ex defectu exercitij quasi p̄focantium calorem innatum.

In scd̄a dicit p̄io ꝙ in tp̄e p̄ncipij vlceris eger nō dz ingredi balneuz nec aq̄ calida dz eum tāgere. Itidē intellige de hora augmēti. Cui⁹ cām reddit. q2 balneū traheret ad vlc⁹ seu fluere faceret hūores plurimos q̇ i apostemate facerent augmentū si ip̄z illic eēt: vel afferrēt vlceri nouum apostema qd̄ nō p̄habebat: vel in ipso vlcere sordiciē augerēt. Nam balnei calor liq̄facit hūores ⁊ ipsos p corp⁹ diffundi facit: quos mēbra fortia debilib⁹ mittūt ⁊ sana īfirmis. Iux̃ illd̄ p̄n. p̄mi scd̄a doc.2ª. sūª pria ca.19°. In balneo p̄terea cū mltis ei⁹ iuuamētis assint nocumēta facit eni supfluitates ad mēbra in q̇b⁹ ē debilitas leuiter descēdere. Et primi tertia doctrina scd̄a caplo q̇nto ait. Qz balnei impedimēta sunt humores q̇ctos mouere ⁊ eos ad putrefactōem p̄parare: ⁊ cū eis ad mēbroꝝ debiliū receptacula declinare. ergo ab eo accidūt apostemata in occulto mēbroꝝ ⁊ in eoꝝ supficie. ¶ Attēde p̄mo ꝙ in vlcerib⁹ duplex potest admistrari balneū. Unū vl̃e in quo totū corp⁹ vsq; ad collū balneo imittitur. Aliud pticulare qd̄ cū spongia vel lana imersa in aq̄ calida vlceri adhibet̃ aut parti vlcerosi. ¶ Attēde scd̄o ꝙ balneoꝝ aliq̄ humectāt sicut balneum dulcis aq̄ calide. Alia desiceāt vt alumiosa vel sulphurea. ¶ Attēde tertio ꝙ habentib⁹ vlcera cōuenire balnea dupliciter ē: vno mō rōne vlcerū: alio mō gr̃a alteri⁹ egritudinis vt colice vel yliace. ¶ Attende q̄rto ꝙ p̄ncipiū vlceris ē cū humores sibi affluere icipiunt ⁊ fieri sanies. Augmētū v̇o dū fluxus auget̃ ⁊ iam ps eoꝝ sanies facta ē. Status v̇o dū iā totū fluxit ⁊ saniatū est. Declinatio dū sanies fcā paulatim decrescit ⁊ vlc⁹ ab ea mūdificat̃ ⁊ ꝯsolidādo gradatiz incedit. His preattētis dant̃ he regule. Pria est. balneū humectās aque calide dulc̄ nō cōuenit vlceri nec vl̃e nec particulare in sui p̄ncipio nec in ei⁹ augmēto. Quia fluere facit hūores ad vlc⁹ supabūdāter ⁊ putredini aptat nisi caro vlceris sicca dura fuerit. In quo casu gal̃. iubet q̄rto de igenio cap̄.2. balneū particulare videlicet fomētare hanc carnem cū aqua calida. Secūda est. balneū desiccans sicut sulphureū vel aluminosum particulare siue naturale seu artificiale cōuenit vlceribus aquosis humidis fere oī tp̄e maxime antiquis. Iuxta illd̄ p̄n. primi scd̄a doc. secūda sūma p̄ma caplo.19°. Sulphuree v̇o aq̄ neruos mūdificāt ⁊ dolores distētionis ⁊ spasmi sedāt ⁊ corporis superficiē a bothor ⁊ vlceribus malis antiquis

⁊ signis violaceis mūdificāt. Sꝫ vniuersale in pncipio ē suspectū. Sulphureū q̇dē q꞉ hūores eliquat ⁊ fluxui adaptat. Alumiosum v̇o q꞉ poros claudit disponit hūores ad putrefactionē ⁊ corp⁹ ad febrē. Tertia ē. si habēti vlcus supuenerit egritudo grauior exigēs balneū vt colica vel yliaca ꝓpter vlcus nō ē dimittēdū: sed īgeniādū si possibile sit vt ab aq̄ calida nō tāgat̃ vlc⁹ Et si in pede fuerit crure vel manu sursum teneatur extra aquā penit⁹ vel tenaci ēplastro ex appropriat̃ cooperiat̃. Et si vlcus fuerit in pn̄cipio sit in eo v̇tus repercussiua vł circūponat̃ defensiuum aliquod ꝓhibēs humores a balneo cōmotos vlceri affluē. Secūdo dicit h̄ pn̄. ꝙ cū

Sed cū vlcus quieuerit ⁊ saniem fecerit fortasse tūc facile fiet ei. Omne preterea vlcus quod cito reuertit̃ postq̄ carne repletū est ⁊ consolidari debet est in semita perueniendi ad fistulā Debes ergo sp̄ intueri colorē saniei ⁊ colorē labioꝝ vlceris. Et si pus multiplicatur sine multiplicatōe nutrimēti est ibi alfasc. Loquamur ergo nunc de curatione alfasc. Et dicamus q̄m propterea ꝙ alfasc est continuitatis solutio infra cutē profundata: manifestū ē ꝙ oportꝫ vt ei⁹ medicamina sint fortiora q̄ eius qđ discoopertū ē. Et ꝓpterea ꝙ multū sanguinis ad ip̄m fluxit est ei necessariū illud qđ resoluit. Uerūtamē oportet ne eius resolutio sit cū multa siccitate: vt non resoluat quod ibi subtile ē et faciat lapidem quod spissum est.

vlcus quieuerit ab affluxu humoꝝ ⁊ graui dolore ⁊ fecerit saniē albā et digestā fortasse facile fiet ei balneū. Facile q̇dem ad bene ferēdū sine detrimento. Fortasse dicit q꞉ si corp⁹ repletū fuerit vel nō assuetū balneis vti vł ipsi⁹ v̇tus plurimū debilis nō ē balneandū. Sꝫ si ꝯ̄ria istoꝝ affuerint balneū vtile ē vt superfluitates intercutanee q̄s quies attulit opportuna vlceri p hoc resoluant̃: ⁊ calor innat⁹ quiete sopitus euigilet̃: ⁊ humiditates vlceri noxie ab eo resoluant̃. Et si aq̄ calida tetigerit vlcus et partes vicinas a sanie abluet: sꝫ tuti⁹ sit vt vlcus claudat̃ tenaci emplastro ne putrescat vlcus ampli⁹ q̄ ante per aquā calidam.

In tertia dicit primo ꝙ om̄e vlcus velociter rediēs postq̄ caro in eo regn̄ata est ⁊ ꝯsolidari dꝫ est in via ꝓxima vt ꝑueniat ad fistulā. Cui⁹ rō est q꞉ per reditū ipsi⁹ velocem signat̃ ꝙ intra remāsit cauernositas aliq̄ sordiciē colligēs: q̄ renouat vlc⁹ qđ ē de specie cauernosoꝝ fistule simile nec ab ea differēs: nisi q꞉ fistule labia indurata sunt ⁊ callosa. Juxta illđ pn̄. q̄rti q̄rta trac. 3°. cap̄lo p̄rio. Et vlc⁹ q̇dē ꝓfunditatē habēs non euacuat̃ quin aut iā indurata sit caro circūdās ip̄m: ⁊ noīat̃ fistula: ⁊ est sicut cāna penetrās mēbrū: aut nō indurat̃ aliq̄d ⁊ noīat̃ abscōsio ⁊ cauerna. Scđo dicit ꝙ ad cognoscēdum si hoc vlc⁹ rediēs fistula fiet assidue medicus colorē saniei inspicere dꝫ ⁊ colorē etiā labioꝝ vlceris. P̄rio quidē sanies inspiciēda ē. Nā si sanies fuerit alba spissa eq̄lis pauci fetoris significat̃ nō vētura fistula: sꝫ ꝙ vlc⁹ clausuꝫ fuerat anteq̄ fuisset bn̄ mūdificatū. Si v̇o fuerit virulēta aquosa fetens ꝓsumit̃ fistula fore ventura. ❡ Attēde tn̄ ꝙ fistule sanies diuersificat̃ in s̄ba ⁊ colore penes mēbra q̄b⁹ infigit̃ ⁊ in q̄bus radicat̃. Juxta illđ pn̄. cap̄lo nūc allegato. Et fistula q̄ vadit ad neruū dolet vehemēter ⁊ ꝓp̄e q̄n tāgit̃ ei⁹ inferi⁹ cū tēta: ⁊ fortasse difficilis fit opatio illi⁹ mēbri: ⁊ ē hūiditas tenuis subtilis sicut fit ab illa q̄ ꝑuenit ad os. Et q̄n ꝑuenit ad ligamētū ē illđ qđ currit ꝓpiquū illis: verū dolor ī ossuosa existēs ⁊ ligamētali fortasse nō magnificat̃. Et hūiditas q̄ vadit ad os est subtilior ⁊ decliuior ad citrinitateꝫ. Et ex ꝑueniēte ad venas ⁊ arterias multotiēs egredit̃ fex: ⁊ q̄nq̄ si fuerit tēdens ad venā sanguis plurim⁹ ⁊ ad arteriā sanguis supalbid⁹ cuꝫ fluxu sanguis ⁊ ꝓcessiōe. Et ex ea q̄ ꝑuenit ad carnē currit hūiditas viscosa grosa ⁊ turbida cruda: hec pn̄. Scđo medic⁹ inspicere dꝫ labioruꝫ colorē. Nā si vlceris labia pallida aut liuida fuerint ⁊ indurari inceperint aut callosari fistula ē in via vt generet̃. Et si mollia fuerint carnosa ⁊ viuida rubei coloris de futura fistula nō erit timēdū. Tertio dicit ꝙ si pus in vlcere multiplicet̃ sine multiplicatōe nutrimēti. s. sine hoc ꝙ patiēs vlc⁹ nimium sumpserit de cibo vel potu tūc ibi ē alfasc. Et est alfasc cū caro interior fit nigra: ⁊ ē ibi solutio ꝯtinuitat̃. ⁊ fit hoc q̄nq̄ ex ꝑcussione sine vulnere vt exponit̃ a trāslatore auicē. in glosa marginali ⁊ in synonymis solit̃ describi ī fine auicē. ❡ Attēde p̄rio ꝙ q̇dā pus a saniē differre dicūt. Quia pus ē hūiditas mala nō bene digesta ⁊ ē velut sanies illaudabilis. Sꝫ saniē dicūt ꝓp̄e dici de sola laudabili q̄ est alba eq̄lis bene digesta a calore inato nō absoluto a q̄dā extranea caliditate. Uerū pn̄. noīb⁹ istis pus ⁊ sanies solet vti indifferēter ꝓ q̄cūq̄ sanie siue bona siue mala: sꝫ subtilē saniē noīat vir⁹ ⁊ grossam sordiciē. Juxta illđ ei⁹ q̄rti q̄rta trac. 3°. cap̄lo p̄rio. Et qđ est de gn̄e pus subtile noīat̃ virus ⁊ qđ ē grossuꝫ noīat̃ sordicies: ⁊ ē res spissa coagulata alba aut ad nigredinē decliuis aut sicut fex. Et vir⁹ q̇dē nō gn̄at̃ nisi ex subtilitate hūorū scꝫ aquoso coꝝ ⁊ ip̄oꝝ calido. Et sordicies gn̄at̃ ex grossicie hūoꝝ. Et virus eget exiccāte ⁊ sordicies abstergente. ❡ Attēde scđo ꝙ q̄ttuor sunt cause multiplicātes pus ī vlcerib⁹. P̄ria ē repletio toti⁹ corpis vł recenter inducta ex cibis ⁊ potibus vel inueterata ex sanguine nimio vel humoribus alijs. Scđa est vehemens dolor qui humores attrahit ad locū vlceris veluti vētosa. Tertia est excessiua virtus mūdificatiui carnē liquefaciens vt si in vlcerib⁹ tenere carnis vnguentū adhibeas ex viridi eris vel alio acuto. Quarta ē cauerna vel absconsio sub vlcere latēs mistrās ei multā humiditatē ab antiquo collectā. Si pus ergo multiplicet̃ in aliq̄ vlcere sine m̄ltiplicatōe nutrimēti ⁊ sine repletione corpis ⁊ sine dolore vehementi ⁊ sine violētia medicine liq̄facientis īdubie ibi ē alfasc cauernosum.

c Loq̄mur ergo ⁊c̄. In hac tertia pte pn̄cipali istius cap̄li p̄rio agit de cura alfasc p resoluentia. Scđo p ꝯsolidātia ibi [Cūq̄ ex resolutiōe] Tertio specialiter de cura alfasc ꝓfundioris ibi [Cū aūt alfasc] Quarto in speciali de cura alfasc cū ꝯtusione ibi [In medicādo] Quito de cura alfasc cū ꝑcussiōe ibi [Cū si alfasc] Sexto de cura alfasc penes eius magnitudinem ⁊ paruitatem ibi [Et alfasc quidem]

❡ In p̄ria pticula p̄misso intēto. s. ꝙ nūc vult loqui de cura alfasc dat tres regulas. P̄ria ē. oꝫ vt medicine alfasc sint fortiores medicinis vlceꝝ discoopertoꝝ ꝓpter hoc ꝙ alfasc ē solutio ꝯtinui ꝓfūdata in cute ad cui⁹ fundū v̇t⁹ debiliū ꝑuenire nō possꝫ. ❡ Attende p̄rio ꝙ alfasc arabice sonat idē ꝙ ꝑsura in carne cū solutiōe cōtinui ex mortuo sanguie: ad quā aliq̄n seq̇tur abscōsio cauerna vł sinus: qui a gal. libro de apostematib⁹ ad glauconē cap̄lo. 23°. nominat̃ colp⁹. Et ī veterib⁹ auicēnis scribit̃ h̄ nomē alfasc p̄ponēdo e s hoc mō alfaes. In nouis v̇o p̄ponēdo s e scribit̃ alfasc. ❡ Attēde scđo ꝙ sinuosum vlc⁹ sub cute ꝓtēsum q̇dā vocāt abscōsioneꝫ ⁊ sub carne ꝓtēsum cauernā: alfasc de ambob⁹ dicūt ꝙ ꝑsura carnis nō est tn̄ de rōne alfasc ꝙ sit abscōsio vł cauerna aliq̄ sꝫ solutio ꝯtinuitat̃ cū ꝑsura ex mortuo sanguie. Juxta illđ pn̄. q̄rti q̄rta trac. 3. cap̄lo p̄rio. Et q̄nq̄ dicūt q̇dā absconsionē illđ qđ elōgatū est sub cute ⁊ sepat̃ ab eo cutis: ⁊ cauernā illud qđ inflectit̃ sub carne ⁊ dilatat̃ in ea. Dicūt q̇dā imo dilatatū est cauerna ⁊ strictū ꝓfundū fistula: hec pn̄. Uerū alfasc s̄m descriptionem prius datā vltra solutionē ꝯtinui aut cauernosum vlc⁹ iportare videt̃ ꝙ vlceris caro sit denigrata q̄si alfasc sit ꝯtinuitat̃ solutio aut vlc⁹ cauernosuꝫ ex casu ꝑcussione vel ꝯtusiōe vł aliq̄ alio tali denigrante carnē. Scđa regula ē. necessaria ē ī cura alfasc medicīa resolutiua ꝓpt̃ h̄ ꝙ multus sāguis defluxit ad ip̄ꝫ resolutōe indigens. ❡ Attēde ꝙ ī alfasc duo sunt q̄b⁹ resolutio ꝯpetere pōt. Unū ē sāguis ī carne ibibit⁹ ⁊ ꝯcultat⁹ ⁊ mortificat⁹ sic ī ꝑsura reddēs carnē nigrā ⁊ vł ad min⁹ liuidā. Aliđ ē vir⁹ vel aquosus hūor ī cauerna clausus ⁊ ibi aggregat⁹ ex debilitate pticule egre recipiēt̃ superfluitates aliaꝝ partiū. Et ista mā q̄nq̄ ē calida subtilis rubei vel ruffi coloris ⁊ multi fetoris q̄nq̄ frigida cerosa ⁊ alba carēs odore vł pauci fetoris. Tertia regula ē. resolutio ī alfasc nō ē faciēda cū medicis m̄ltū exiccātib⁹. Cui⁹ rō ē vt nō resoluāt id qđ subtile ē ⁊ relinquāt grossuꝫ lapidificatū. ❡ Attēde p̄mo ꝙ ad resolutōem sāguis mortui in alfasc sub cute latētis medicīa ꝯuenit calefactiua paꝝ desiccatiua. Juxta id gal. ōrto de īgenio cap̄lo vltio. Sꝫ oīs sāguis q̄ de suo loco egredit̃ ⁊ īfra cutē coadunat̃ ipsa intētio indicat vt purget̃: ꝓinde necessaria ē sibi medicīa calefactiua ⁊ paꝝ desiccatiua. Nā si m̄ltū desiccatiua ab īitio det̃ magis desiccabit q̄ parū desiccatiua: ptim tn̄ vuln⁹ indurabit̃ ⁊ petrificabit̃. ❡ Attēde scđo ꝙ ī h̄ casu medicīa mollificatiua calefaciēs ⁊ humectās pauca pticipās desiccatōe ꝯueniēs ē: ꝯfortāda tn̄ ē medicīa forti⁹ resolutiua sicut calamēto si sanguis mort⁹ q̄ resoluēdus ē ꝓfundat⁹ fuerit lōge sub cute. Jux̄ illđ gal. ibi. Itē medicia q̄ humefacit ⁊ calefacit q̄ mollitiua vocatur ⁊ ea q̄ aliquātulū ptinet siccitati medicāt̃ sanguinē d̄ loco suo exeūtē ⁊ ītra cutī ꝑmanētē. Cōfortabis tn̄ eas s̄m ꝙ locus remot⁹ ē. Ad istđ ꝓpositū ait pn̄. q̄rti q̄rta. trac. 2. c. 2. Medicie v̇o earum inātes sāguiꝫ mortuū sūt sicut farina hordei ⁊ hysop⁹ hūida ⁊ simila ꝯfecta cū aq̄. Et fort̃ ē sic calamētū cū sanich ⁊ ꝓp̄e q̄n cadit ī capite: ⁊ ad vltimū illđ cui ē mollificatio cū caliditate subtili: ⁊

ex eis q̄ exiccant exiccatione subtili. Nā ea q̄ sunt vehemētis resolutōis ⁊ exiccatiōis cū administrant̄ in impssione eiꝰ resoluūt subtile ⁊ inspissant siccū cū exiccatiōe sua ⁊ oppilant poros iterū cum exiccatiōe sua. ¶ Attende tertio ꝙ in alfasc post resolutōē sanguinis mortui sunt necessarie medicine vehemētis exiccationis ⁊ mundificatiōis ad cōsumptionē ⁊ eductionē virulētiaꝝ in sinu ipsiꝰ seu caverna latitantiū. Iux̄ illud p̄n. q̄rti quarta trac. tertio cap̄. 5. Et sunt necessarie in h̄ medicine vehementis exiccationis ⁊ mūdificatiōis sit.

¶ Cūq3 ex resolutione perfecerimꝰ illō qd nobis necessariū ē debemus apponere consolidativū qd sit desiccativum: ne sit sanies in concavitate que exire non valeat ⁊ fiat lapis: postea qualibet causa putrefiat vel eradicetur ⁊ nō redeat cōtinuitatis solutio. ¶ Cū autē alfasc fuerit pro-

Et quibusdā interpositis ait. Et nos q̄dē iam expti sumus emplastrū apostolicū ⁊ fuit bonū vltimū. Et cētaurea qn̄ ab ea implet̄ est mirabil̄ valde: post ea yreos: deinde farina herbi. ¶ Attēde q̄rto ꝙ in cura alfasc cavernosi laborandū est vt orificiū vlceris sit inferiꝰ ⁊ fundꝰ sursū nisi sic sponte res se obtulerit. Et si istud comode fieri nō pōt pforetur alfasc in fundo ipsiꝰ. Iux̄ illō p̄n. ibi. Et opꝫ vt sit sitꝰ eoꝝ talis ne in eis retineat̄ virus imo currat. Et si inuenis hūc sitū cōuenientē ⁊ est in eo radix vlceris mēbri ad supiora ⁊ orificiū ad inferiora tūc ille est situs q̄ querit̄. Qꝛ si fuerit diuersum illiꝰ ⁊ fuerit possibile hoi vt alteret sitū ꝓfundi cū eo qd pōt facere de ꝓpa tōe alteratione naturali faciat. Et si nō est ei possibile nō est excusatio quin secet̄ vlcus vsq3 ad radicē sua sectione exq̄sitissime que nō relinquat cauernā. ¶ Attende q̄nto ꝙ alfasc cauernosū per pulueres ⁊ emplastra mūdificari nō pōt sufficient̄ nisi dissoluantur in aliq̄ liq̄do quo deferantur ad fundū cauerne. Iux̄ illō p̄n. ibi. Et vlcera q̄dem ꝓfunda ⁊ abscōsiones ⁊ cauernas nō mūdificant medicine mūdificatiōe vltima neq3 faciūt in eis nasci carnem nisi fiant currētes lauantes q̄ in ea iniiciātur cū iniectorijs aut immittant̄ cū tentis ⁊ ꝓpe qn̄ coꝝ figura nō ē figura ī mūdificatiōe quoꝝ sufficiant ꝓpatio ⁊ expressio ligature. ¶ Attēde sexto ꝙ medicine idonee ad lauādū alfasc cauernosū sunt mel cū vino lixiuiū aliqd aq̄ maris aq̄ alumiosa. Iuxta illud p̄n. ibi. Et mel q̄dē est ex lauatiuis ⁊ ꝓpe mixtū cū vino. Et aq̄ cineris ē ablutio fortis quā nō suffert qd ex vlceribꝰ parū est sordidū. Et aq̄ maris ꝓpinqua ē illi: qm̄ ipa lauat ⁊ exiccat. Et aq̄ alumiosa ē lauatiua: ⁊ cū hoc est ꝓhibitiua eiꝰ qd attrahit̄ ad mēbrū. In his ergo ꝓ mūdificatiōe alfasc dissolue si vis vnguētū egyptiacū pre descriptū: vel vnguentū apostoloꝝ. De q̄ ait. p̄n. trac. ii. sum. p̄e q̄nti. Qꝛ est vnguentū rectificās cū facilitate fistulas difficiles et scrophulas puas. Nec est eo aliq̄d meliꝰ ⁊ mūdificat vulnera ex carne mortua ⁊ pus ⁊ ꝯsolidat. Et dr ꝙ est. 12. medicine. 12. apostoloꝝ. Cuiꝰ pmixtio. ℞. cere albe ⁊ resine amboꝝ an̄. ʒ. 14. oppoponaci ⁊ floris eris āboꝝ. an̄. ʒ. 2. amoniaci pōdꝰ. ʒ. 14. aristologie longe ⁊ thuris masculi amboꝝ an̄. ʒ. 6. myrrhe ⁊ galbani amboꝝ an̄. ʒ. 4. bdellij pondꝰ. ʒ. 6. lythargiri pondꝰ. ʒ. 9. infundat̄ bdellium in aceto vini ⁊ decoq̄tur in estate cū lib. 2. olei in hyeme cū. 3. lib. hec p̄n. ¶ In scd̄a dicit p̄mo ꝙ cū pfecta fuerit resolutio sanguinis mortui sub cute latētis adhibere debemꝰ ꝯsolidatiuū fortiter desiccās: vt cutē reiūgat supposite carni quā sepauerat ab ea sanguis. Et hoc intelligas si nondū sanies vel virulētia sub ꝯtusione genita fuerit ⁊ illic cauernā sibi pepererit: quo casu opꝰ esset eductōe sanici ⁊ regn̄atōe carnis in cauerna p̄usq̄ solidaret̄. Id gal̄. q̄nto de ingenio ca. vlti. p̄memit dicēs. Cūq3 sanguis itra cuti existens dissoluet̄ tūc ē necesse ꝯtusionē cū fortibus desiccari ⁊ dabis oia q̄ scis eē solidatiua ⁊ cicatrisatiua. Scd̄o dicit h̄ p̄n. ne sit sanies: ⁊ expone ne ꝓ et ⁊ n̄ vt sit sensus. Et nō sit sanies qn̄ cōsolidas in cōcauitate vel cauerna aliq̄ q̄ nō valeat exire ⁊ fiat lapis ꝑ desiccationē fortē: postea iterū a q̄libet leui cā putrefiat ī cōcauitate hūiditas ⁊ redeat vlcus vel eradicet̄ sanies si ibi fuerit ꝑ mundificātia ante ꝯsolidationē ⁊ nō redeat ꝯtinuitat̄ solutio seu renouatio vlceris. ¶ Attēde ꝙ sanguis mortuꝰ sub cute latens in ꝯtusione qn̄q3 facile resoluit̄ ⁊ in breui tpe ⁊ tūc cito cōsolidatur cū carne cutis sine gn̄atiōe saniei in cauerna aliq̄. Et qn̄q3 sanguis iste mortuꝰ vix resoluit̄ ⁊ tarde secedit: q̄re multiplica-

tur in vlcere sanies: que nō sinit ip̄m ꝯsolidari. ꝙ si consolidet̄ de facili soluitur ⁊ redit vlcus peius priore. Iux̄ id ga. ibi. Si aūt sanguis ille cito dissoluitur vulnꝰ cito solidabit̄ ⁊ cicatrisabit̄. Si vō nō s3 moret̄ ⁊ diu existat nimia putrefactio in ipsa ꝯtusione gn̄abitur: ⁊ inter labia fissure manēs ꝓhibet ea solidari: quapropter fit deteriꝰ q̄ prius fuerat. Nā hi infirmi ex modico frigidi aeris vel crapulositatis ⁊ ex balneo ⁊ forti labore et motiōe illius mēbri ad id qd habuerāt reuertēt. hec ga.

fundior scarificabitur locus vt medicamen magis penetret. ¶ In medicando autem alfasc ⁊ contusionē leuē fortasse sufficiet phlebotomia. ¶ Qd si alfasc fuerit in primis cum percussiōe medicetur prius pcussio medicaminibus percussioni aptis donec sit possibile medicari alfasc.

¶ In tertia dicit ꝙ cū alfasc ꝓfundior fuerit q̄ sub cute latēs scarificabit̄ caro ꝯtusa: quatinus virtus medicinaꝝ resolutiuaꝝ mortui sanguinis ꝓfundius penetret ad hunc resoluendū ⁊ alias vlceris humiditates ⁊ nō solū cōuenit scarificatio: s3 cū ea interdū adhibet̄ ventosa. Iux̄ illō ga. ibi. Itē vētosa iuuat in h̄ loco: qꝛ medici ventosas ad hoc inuenerūt vt sint instrumētū extrahēdi ea q̄ nō pn̄t ex̄duci nisi cū quadā v̄tute. Et p̄n. q̄rti q̄rta trac. 2. cap. 2. ait. Si fuerit solutiones multe ⁊ ꝓfunde lōginque ab eo qd appet nō erit excusatio a scapellatione. Et paulo post dicit. Si soluit̄ ꝯtinuitas ꝓfunde submerse: tūc illud nō sꝑatur. s. ꝙ mā trahat̄ ad cutē: quapropter necessariū est administrare attrahentia cū fortitudine ⁊ vētosas cū scapellatiōe. ¶ In quarta dicit ꝙ fortasse phlebotomia sufficiet in curatiōe alfasc ⁊ ꝯtusionis vel ꝑcussiōis leuis. Et hic noīe alfasc ꝑsurā significat seu sanguinē mortuū cum solutione ꝯtinui ex ꝯtusione cui nondum supuenit saniosa cauerna. Nā phlebotomia diuertit sanguinē a loco ꝯtuso fluentē ad ip̄z cā doloris: ex q̄ si totus illic affluere solutō maior efficeret̄ ⁊ cōculcatio pluris sanguis ⁊ tandē cauerna. Et hec fieri dꝫ in pte opposita loco cōtuso gr̄a diuersionis ⁊ q̄to citiꝰ fieri pōt post cōtusionē: qꝛ postq̄ sanguis iā conculcatꝰ est ⁊ mortificatꝰ nō obedit diuersioni. Hāc phlebotomiā cōmendat p̄n. q̄rti q̄rta trac. 2. cap̄. de ꝯtusiōe ⁊ attritōe dicēs. Nō repitur in plꝛibus harū dispositionū in hac accidētia excusatio a phlebotomia: imo opifices artis ꝓperāt ad illō q̄uis sit corpꝰ mūdū. ¶ Attende ꝙ alfasc subcutaneū non solū qn̄q3 phlebotomia curat̄: imo operatōe sola nāe sub tenui cute ⁊ ī tenera carne. Qd sepe vidēmꝰ ī meretricibꝰ ꝯtusis faciē a pugnis lenonū ⁊ denigrat̄ q̄ sine medela ī breui tpe sanant̄ a ꝑsuris vultꝰ magnis ⁊ plꝛimis nullo ipetrato sup his auxilio: nec a deo nec a medicis. ¶ In q̄nta dic̄ ꝙ si in p̄mis. i. a p̄nº cōplicet̄ alfasc cū ꝑcussione p̄us ꝑcussio medicāda erit medicaminibꝰ ꝑcussiōi apt̄ seu cōueniētibꝰ donec sit possibile medicari alfasc: q̄si dicat īpossibile eē alfasc curari n̄ sedata priꝰ ꝑcussiōe cū violētia ipressionū eiꝰ. Cōtra. ꝑcussio ē de nūero cārū p̄mitiuaꝝ. Nā gal̄. ⁊ p̄n. diuidētes cās ī p̄mitiuas an̄cedētes ⁊ ꝯiunctas ⁊ exēplificātes de eis aiūt. Qꝛ p̄mitiue s̄t sicut casus et percussio. S3 cāe p̄mitiue nihil curatōis ōn̄dūt. Iux̄ id ga. q̄rto de ingenio cap̄. 3. Dico q̄ nihil p̄mitiuū significationē curatōis ōn̄dere cū ab eēntia morbi ⁊ nā mēbri īfirmi ⁊ aerꝫ cōplexiōe nos circūdāt̄ ⁊ silibus denotetur. Uniuersaliter quoq3 dico ꝙ nullā curandi significationē possumꝰ hr̄e ab eis videlꝫ q̄ nō sunt: s3 ꝑcussio iā p̄terijt cū ad manus medici venit casus eiꝰ. Dico p̄º ꝙ si ꝑcussio sit adhuc ī fieri id qd futurū est ꝓhibē ꝯuenit ⁊ eiꝰ effectꝰ ē medicādꝰ. S3 si iā fcā sit de ꝑcussiōe n̄ est curādū: s3 de effectu solū quē ipa īpssit. Iux̄ illō ga. 4. de igenio ca. 3. Si in q̄dā mēbro sanguis fuerit a vena q̄libet exiēs ⁊ sub cute manēs vel apā vel herisipila ī eo sit: l3 cā coꝝ nō sit vanū ē tūc de ea īterrogare. Qꝛ si cā adhuc sit ⁊ faciat necc̄ ē vt p̄mū qd fcm̄ ē curet̄ ⁊ ei qd futurū ē repugnemꝰ. S3 si eiꝰ effectꝰ ipa n̄ exn̄te mācat: tūc effectꝰ ipe curet̄: medicīa ei n̄ fit nisi ī eis q̄ s̄t: ꝓuideri tn̄ ⁊ custodiri q̄ s̄t futura oꝫ. Qd ā necc̄ nec erit medicie nullatenꝰ ꝑtiet. Verū q̄ p̄mitiuarū scīa n̄ ꝯfert nisi dū morbū cognoscē n̄ possumꝰ. hec ga. ¶ Attēde p̄º circa curā ꝑcussiōis āt effectuū eiꝰ siue cū flagellis siue cū v̄gis siue cū baculis ē. ꝙ ꝑcussus nutriendꝰ est ciceribꝰ ⁊ fasceolis seu pisis excorticat̄ bn̄ coctis ⁊ ꝯtritis: ⁊ potandꝰ aqua ciceris. Iuxta illud p̄n. q̄rti q̄rta trac. 2. ca. 5. Opꝫ vt sit cibus v̄berati cū flagellis ex cicere ꝯtrito excorticato ⁊ ex fasceolis rubeis excorticatis. Et in potu sumat̄ loco aque aquā ciceris infusi. ¶ Attende scd̄o ꝙ in ꝯtusiōe ⁊ casu ⁊ offensione ⁊ ꝑcussiōe valet reubarbarū bibitū cum pauco ʒʒ. in aqua calida s̄m hanc formā. ℞. reubarbari. ℈. 4 ʒʒ. ℈. s. terant̄ ⁊ misceant̄ cum. ʒ. 4. aque calide ⁊ bibantur. Ad idē plurimū valent grana quattuor mūmie trite bibita cū vino ⁊ tantillo olei vel sambacini vel oliuarum: aut boli armenici. ʒ. vna similiter bibita.

Juxta id p̄n.ibi. Et dentur in potu medicine iterū eius q̄ offendit et eius q̄ cecidit ꝛ ꝓprie bolum armenū: ꝛ iterū reu.cuȝ.ȝȝ.ꝯiungat̃. Et de coniūctione amboꝝ detur in potu.ȝ.i.ꝛ ß.cum aq̄ calida. Et cap̄.ȝ.trac. eiusdem de casu ꝛ offensione ait. Et melioꝛ cibus eis est mes.i.pisa ꝛ cicer. De medicinis aūt quas opȝ sumere illū qui patitur ꝯtusionē aut offensionē aut casuȝ melioꝛ et antecedēs est mūmia pura cuȝ oleo noiato sambacino ꝛ vino. ¶ Attē de tertio q̄ pell̃ ouis statim excoꝛiate valde cōuenit ꝑtib' contusis ex ꝑcussione vel offensiōe vel graui casu desuꝑ adhibita maxime si sal minutissime tritū vel semē apij vl̃ nasturcij supaspsuȝ sit ꝛ sit lana foris ꝛ ꝑs interioꝛ cuti cōiuncta ꝯtuse ꝑtis. Juxͣ illd̓ p̄n.ibi. De eis vero q̄ desuꝑ ponūtur melioꝛ res ei ē vt sumat̃ pellis ouis excoꝛticata statim ꝛ dum est calida ꝛ humida inuiscet̃ suꝑ locū ꝛ dimittat̃ super eum nec remoueatur: foꝛtasse ei sanat ip̄am in die scd̓o. ꝛ q̄ñq̧ resoluit ap̄a ꝛ ꝓhibet putrefactionē: ꝛ ꝓprie qñ pulverizatur sub excoꝛiata aliquā tū salis vehemēter ꝯtriti. Et de illis q̄ desuꝑ pulueriȝant̃ sunt nasturcium tritum ꝛ semē apij. he medicine p̄cedere dn̄t curationē alfasc cōplicate cū ꝑcussione veluti ꝓprie ꝑcussioni: deinde alfasc medicādū ē modis prius tactis. ¶ In sexta dicit p̄' q̄ si alfasc fuerit magna ita q̄ cōtinuitatis solutio vel multiplicet̃ vel magnificet̃ ꝛ in ea coagulet̃ vel cōprehendat̃ sanguis moꝛtu' pl̃im' denigrās carnē cuti suppositā dȝ curari cū desiccantib' modis an̄ dictis in ꝑticula p̄ma resoluēdo p̄us sanguinē moꝛtuū post ꝯsolidādo qd̓ fuit solutū. Et vtrūq̧ hoꝝ fit cū desiccantib'. Scd̓o dicit q̄ si alfasc fuerit ꝑua tā in solutiōe ꝯtinui q̄ in sanguine moꝛtuo vt punctura acus relinquēda est cura ei' nature: q2 sc sola cū caloꝛe ei' innato sine auxilio medici sufficit resoluere sanguinem moꝛtuū ꝛ vnire soluta: vt sepe videm' in colligētib' vepꝛes ꝛ spinas: q̄ dū pungūtur punctiōe modica nō curāt de alfasc qd̓ inde seq̄tur: neq̧ iuuēcule discētes suere cū se pūgunt acub'. Et id intellige d̓ alfasc ꝑua que fit ex pūctura in carne sana. Juxͣ id gal̃.6.de ingenio ca.2. Cōceda tur q̄ q̄dā ad nos venisset pūcturā hn̄s cū acu solā cutem penetrātē: vn̄ dico si caro istius bona fuerit ꝛ vuln' eius p̄ter vllum medicamē solitum est sanari. dico pūcturaȝ ei' nullo apposito posse solidari. Sȝ si caro mala fuerit ꝛ vulnus ei' difficile sanabit̃ primit' in loco vulneris doloꝛem habebit deinde pulsum ꝛ tūoꝛē. hec gal̃. Ab ista regula excipit h̓ p̄n. tres sp̄es ꝑuarū alfasc. Prima est. alfasc ꝑua venenosa ꝑdens.i.occidens vel occidere apta, vt quā scoꝛpionis pūctura imp̄ssit vel moꝛsura modica rabiosi carnis. In neutra em̄ harū sufficit natura ꝓcurare curam. Sȝ ilico opus est exugere venenū ꝛ trahere foꝛas vehemēti attractione etiā cū vētosa apposita vulneri. Et cū defensiuo de boloꝛ aceto prohibere venentuȝ v̓sus coꝛ serpere ꝛ dare in potu statī tyꝛiacā. Scd̓a est alfasc foꝛtis doloꝛis q̄ etsi ꝑua fuerit medicinis indiget: q2 doloꝛes pꝛosternūt v̓tutes. Cā v̓o doloꝛis in alfasc q̄ fit ex punctura modica p̄t esse triplex. Una est malicia hūoꝝ acutoꝝ affluentiū ad eā vt sepe ꝯtingit in coꝛꝑib' cholericis ꝛ melācholicis adustis. Et ī isto casu pharmacia ilico est exhibēda q̄ diuertat humoꝛes a loco pūcture. Scd̓a ē. plectoꝛia pl̃ima rōne cui' mult' sanguis affluit ad locū pūcture ap̄ans ipsum cū distēsione ꝛ inflāmatiōe cui ꝓtin' cōpetit phlebotomia de opposita ꝑte. Tertia ē. q2 punctura tetigit neruū vl̃ choꝛdā vehemētis sensus vn̄ timet̃ de spasmo. Juxͣ illud ga. tertio tegni. Nerui v̓o ꝛ tenātos id ē choꝛde pūctura ꝓpter pl̃imū sensuȝ. Et q2 ꝯtinua est ꝑm p̄ncipiuȝ ꝑticula ꝑata est aduocare spasmū. et isti' cura dicet̃ statiȝ. Tertia sp̄es ꝑue alfasc in cui' cura nā nō sufficit est q̄ ꝓuenit ex hac cā tertia: scȝ pūctura nerui ꝓpter quā timet̃ futurū ap̄a cū pulsatiōe ꝛ inflāmatiōe. ¶ Circa cui' curā attende p̄mo q̄ lȝ aq̄ calida pl̃imos doloꝛes etiā maximos vt colicos ꝛ yliacos ꝛ doloꝛes ap̄atū mitigare ꝯsueuerit: non tn̄ cōuenit in doloꝛe q̄ fit ex pūctura nerui. Juxͣ illd̓ gal̃.6.de ingenio ca.2. Sȝ aq̄ calida q̄ mitigat doloꝛē oīs ap̄atis vitāda est in oib' vulnerib' nerui. Quia sb̄a nerui ē facta ex hū:da mā ꝑ frigiditatē coagulata: vn̄ hec ꝛ sil̃ia dissoluūtur ꝛ putrefiūt ex calidis ꝛ hūidis. ¶ Attende scd̓o q̄ in pūctura nerui q̄ttuoꝛ p̄ncipalit̃ obseruare ꝯuenit. Primū q̄dē ne vulnus claudat̃: sȝ ab eo passim resudet erugo. Scd̓ꝫ est vt coꝛp' purgetur. Tertiū ne doloꝛ nimis excādescat ꝛ spasmū afferat. Quartū ne locus apostemet̃. Juxͣ illud ga.ibi. Punctura in neruo existēte doloꝛē nimiū ex mēbꝛi nobilitate futuruȝ expecto: deinde ap̄a nisi doloꝛ mitigetur ꝛ ap̄a venire ꝓhibeat̃. Qd̓ cū ita sit bonū est fissurā dimitti studiū inducēs ne quōlibet solidet̃ vel claudat̃: q̄tinus ab eo eruginosa desudatio fluat. Et mūdificet̃ totū coꝛp' ex hūoꝛib' ingeniādo ne loc' ī tūo

¶ Et alfasc quidem si magna fuerit medicabitur cum siccantibus: et si fuerit parua vt punctura acus dimittatur esse eius ipsi nature si non fuerit venenosa perdens: aut fuerit fortis doloris: aut non tetigerit neruum et timeatur inde apostematis generatio et pulsatio.

rem deueniat. Idcirco multa medicamina inuestigaui q̄ vtrunq̧ hn̄t.i.q̄ doloꝛē mitigāt ꝛ locū aꝑiunt vt virus exeat. Purgabis quoq̧ in his totū coꝛp' cū phlebotomia cū v̓tus h̓ ꝑmiserit. Sȝ si mali sint ī eo humoꝛes cū pharmacia eijciant̃. hec em̄ an̄ oīa festinanter sunt faciēda. hec gal̃. ¶ Attende tertio q̄ medicamen puncture neruoꝝ dȝ cē subtiliatiuū tēperati caloris d̓siccatiuūȝ sine moꝛdacitate. Juxͣ illud ga.ibi. Item studendū est vt medicamen sit subtiliatiuū ꝛ tēperatū in caloꝛe siccitatem p̄stans sine doloꝛe. Nāq̧ hmōi medicamen sine alia cōmixtione eruginē ab interioꝛib' vulnerib' attrahet sine doloꝛe ꝛ angustia. ¶ Attende q̄rto q̄ terebinthina sola in coꝛꝑibus teneris ꝛ cū modico eufoꝛbio in duris coꝛꝑib' calida adhibita pūcture nerui ꝯfert. Sil̃r fex mellis sola ministrata vel cuȝ modico euforbij. Et scrapinū vel cū oleo vel cū terebinthina. Et sil̃r opponacū. Juxͣ illud gal̃.ibi. Primū qd̓ reꝑꝑi terebithina fuit dās illud simpliciter ꝛ aliq̄ñ cū pauco euforbij solū in mulierib' ꝛ pueris ꝛ tenera coꝛꝑa hn̄tib': cū ebufoꝛio in siccis ꝛ duris coꝛꝑibus. Sil̃r feci ex fece mell̃ dās eā solā ꝛ aliq̄ñ cū aliquātulo euforbij. q̄ si sicca fuerit tēperetur cū oleo. In siccis coꝛꝑib' addat̃ serapinū aliq̄ñ cū oleo ꝛ aliq̄ñ cū terebinthina. Idē faciēdū est d̓ opponaco. hec gal̃. inuenit exꝑimēto ꝛ rōne. ¶ Attēde.5°. q̄ ga.ibi quedā rōne laudat in punctura neruoꝝ q̄ exꝑimento nō ꝓbauit vt asam sulphur ꝛ calcē. Ait em̄ ibi. Et vt mihi videt̃ eiusdē iuuaminis est asa q̄ cū euforbio misceat̃. Hoc aūt nime suȝ exꝑtus sicut feci de alijs. Nā opȝ vt p̄mit' ꝑm rōem ꝯsiderāda ꝯsiderent̃: deīde cū exꝑim̄to certificent̃ vt rō ꝑ exꝑimētū ꝯfirmet. Qua rōe ostendit̃ sulphur nō infectū neq̧ ex gn̄e lapidis exn̄s: sȝ subtilissime tritū vulnerib' nerui ꝓdesse. Sȝ cōmisceat̃ aliq̄ñ cum oleo cōfectum in modū stercoꝛis columbini: vel in modū mellis si coꝛp' est siccum. Similiter calx nō extincta cū oleo tēperata iuuat: melioꝛ tn̄ erit si cum aqua marina lauet̃ in estiuo videlicet tꝑe id est canicularibus diebus. Itē si bis vel ter lauet̃ melius erit. ¶ Attende sexto q̄ gal̃. singulariter ibi laudat in punctura nerui duas medicinas cōpositas quas adinuenit. Prima ꝯstruitur ex euforbio cera ꝛ ratino.i.colofonia vel resina. Secūda cōponitur ex cera terebinthina pice ꝛ euforbio. ait em̄. Plures tn̄ nō nisi vnaȝ ex eis medicinis quas inueni faciūt.i.emplastrū qd̓ fit ex euforbio cera ꝛ ratino. Ego aūt non feci eaȝ nisi ex cera terebinthina pice ꝛ euforbio mittens vnā partem de cera ꝛ de his mediam vt quātitas coꝛuȝ sit equalis q̄titati cere. ¶ Attende septimo q̄ si vulnus nerui sit discoopertū non ei cōuenit medicamen qd̓ fit ex euforbio. Sed calx lota optime cum oleo mixta: vel tuthia cum oleo rosarum: vel mel mixtum cū oleo rosato: vel cera ꝛ terebithina lote ꝛ cōmixte. Juxta illud gal̃. sexto de ingenio cap̄l̃o tertio. Cōcedamus aūt tantā esse fissurā q̄ neruus ap̄peat ꝛ fissura sit per longitudinē ꝛ q̄titatē fissure cut̃. Dico ꝫ medicamē qd̓ fit d̓ euforbio neruis appꝛopinquari nō debere. qm̄ hoc mēbꝛū cū sit discooꝑtū foꝛtis medicine v̓tutē nō pateret̃ sicut faceret cuti mediāte. Un̄ dico bonū eē si calx nimiū lota ꝛ cū oleo tēꝑata suꝑ vulnus inducat̃. aut medicamē qd̓ fit ex tuthia cū oleo rosaꝝ: bonū est tn̄ si oleum illud fuerit sine sale. Nam intentionē tuam sic oȝ esse vt medicamen neruoꝝ discoopertoꝛū eos desiccet sine doloꝛe ꝛ punctura: qd̓ raro inueni m': vn̄ bonū est calcē multotiēs cum dulci aq̄ lauari sil̃r tuthiaȝ ꝛ sil̃ia metallica. Nā oē metallinum medicamē oȝ lauari si desiccare q̄dem volum' sine doloꝛe ꝛ punctura. Item bonū est vnguentū qd̓ fit cū melle si mel sit bonum ꝛ sit cū oleo rosato: caue tn̄ ne sal habeat. Itē cera lauet̃ ꝛ terebinthina ꝛ alie gūme: qm̄ lauādo pūgitiua erugo expellitur. hec ga. ¶ Attēde octauo q̄ icisio nerui totalis ꝑm latū sine periculo est. Juxta illud ga.ibi. Si neruus sit incisus ꝛ sepat' nullā suspectōnem vel timoꝛē eger habeat ꝛ curabit̃ sicut cetera vulnera. Sȝ tn̄ mēbꝛa q̄ mouebant̃ ꝑ ip̄m neruū motū amittēt. Sȝ incisio ei' latitudinalis imꝑfcā ml̃tū ꝑiculosa est. Et si fuerit in manu collū infundēdū ē oleo calido: si ī pede īguina doꝛsuȝ et colluȝ ad obuiandū spasmo. Juxͣ illd̓ ga.ibi. Incipiam' de icisiōib' nerui q̄ fiūt ꝑ latitudinē cū he molestioꝛes sint citoq̧ spasmū gn̄antes. Naȝ tūoꝛ īcisuȝ ꝛ nō īcisum locū ꝯtinet qd̓ cā spasmi ē. Sȝ h̓ curabitur

ſicut ſi per longitudinē eſſet:his tamē ſanguis ꝓpter nimiā abū-dantiā minuatur ⁊ ſubtilib⁹ dietenť. nimiā ꝗ̃ quietem cuſtodiant iaceant in molli ⁊ plana culcitra.ala .i. ſpatula ⁊ collum calido oleo infundanť:hec tñ fiant cū neruus in manu ſit inciſus. Si vero ſit in pede inguina infundanť cū multo oleo calido vſq; ad

In contorſiōe⁹ aūt ſufficit mollis ligatura ⁊ nō doloroſa:⁊ vt ſupra ipſam ponantur medicamina contorſioni apta. ¶ In his aūt que ſunt ſicut caſus ⁊ percuſſio neceſſaria eſt

oſſa dorſi collū ⁊ caput. Si aūt neruus cōtuſus fuerit ⁊ cū eo cutis ſit ꝯtuſa ⁊ vulnerata intentio noſtra erit vt medicamen ſit ſicciſſimum ⁊ vt partes diuiſe cōſtringanť ⁊ coniūgantur. Qꝛ ſi cōtuſio ſoli neruo ſit oportet cū ſepius infundi ex oleo calido virtutem diſſolutiuā habente. Sed neruū cuꝫ cute inciſum multotiens vidi:qm̄ h̄ ſepiſſime laborantib⁹ ⁊ maxime athletis ꝯtingit in ꝗbus experimētatores cathaplaſmata apponūt ex farina fabe aceto ⁊ melle quod medicamē optimū eſſe dico. Sed ſi dolor cum ꝯtuſione fuerit adde picem liꝗdam nimis coquēs eam cuꝫ his ⁊ apponať calidū. Qꝛ ſi vis vt magis deſicceť pone farinā hordei. Si vero maxime farina orobi mittať.hec gaľ. Forſaꝫ me corripiet aliꝗs:qꝛ ſuper his capľis de generali cura egritudinū ſpeciales curas q̄ alteri attinēt loco hic interſero ⁊ longis ambagibus dicta gaľ.nimis multiplico nō expoſitor fact⁹:ſed cōfuſor ordinis quo gn̄alia dictis ſpālibus preire ꝯuenit. Sed iſtud facio vt iuuenes excitē ad viſitādū libros gaľ.qui omnes antecellit: ⁊ vt eos excitem ad diſcendū practicam neduꝫ generalem:ſed ⁊ ſpecialem:que raro eis legitur ⁊ cōmunicatur a ſuis veteribus.

d In contorſione aūt. In hac ꝑte q̄rta primo agit de cura ꝯtorſionis ſcdo de cura caſus ⁊ ꝑcuſſionis ibi [In his autē] Tertio de cura ſolutionis neruoruꝫ ⁊ oſſium remittit nos ad ſequentia ibi [Sermonē aūt] ¶ In p̄ma ꝑticula dicit primo ꝙ ī cura ꝯtorſionis mollis ligatura ſufficit:qꝛ fortis vehemēter ſtricta doloreꝫ inferret:⁊ nō dꝫ eſſe doloroſa ne cā doloris affluant humores ⁊ malum adaugeant. ¶ Attēde tñ p̄mo ꝙ ꝯtorſio multis accidit mēbris vt pupille oculi naſo ori collo noſtris inteſtinis neruis ⁊ oſſibus. Sed hic loꝗ intendit p̄n.de ꝯtorſione oſſis. ¶ Attēde ſcdo ꝙ duplex ē oſſis ꝯtorſio. Una q̄ ꝓuenit ex fractura ipſius male reſtaurata. Et hec nō ſanatur niſi fracture renouatione ⁊ apta acc̄ōcenti reſtauratione. Alia eſt contorſio extremitať oſſis in iunctura ſua ſine fractura ⁊ diſlocatiōe. ¶ Attende tertio ꝙ hec ꝯtorſio cōuenit cū diſlocatione in hoc ꝙ vtraq; eſt morb⁹ in ſitu ſeu poſitione ꝓpter extremitatē oſſis non apte locari in iunctura ſua:ſꝫ differt in h̄ ꝙ in ꝯtorſiōe nō cōplete exit os a iunctura ſua ſicē exit in diſlocatione. Iuẋ illud raſis in toto continēte. Diſtortura eſt qn̄ membrū ſepatur aliquātulum de loco ſuo: minus tñ ꝗ̃ in diſlocatione. Et diſiunctio eſt quando membruꝫ conſequitur ſeparationem minus ꝗ̃ in diſtortura. Unde iſte tres conditiones ſūt de genere diſlocationis in oſſibus accidit fractura ꝯtuſio ⁊ fiſſura. Sed in articulis accidit diſlocatio diſtortura ⁊ diſiunctio. Et p̄n.quarti quīta ca.p̄mo ait. Diſlocatio eſt egreſſio oſſis de ſuo loco ⁊ ſitu ſuo integra. Si aūt nō egrediatur integre noīatur ſeparatio iuncture ad ꝑtem ꝓfundam aut ꝓcedentē que cognoſcitur ſenſu. Et eſt ſpatio nō integra quā quidam vocant torſioneꝫ. ¶ Attende q̄rto ꝙ ſicut in diſlocatione os diſlocatum p̄us reducendum eſt ad ſuū proprium ſitum ⁊ naturalē:deinde ligandum ligatura q̄ ꝓhibeat apoſtema:ſic in cōtorſione. Ligatura v̊o apoſtema ꝓhibens eſt q̄ mediat inter ſtrictam nimis ⁊ nimis laxam. Nam ſtricta nimis dolorē ingerit apoſtema adducēs. Et nimis laxa nō repellit humores q̄ iūcture affluūt neq; ſtabiliter retinet os ſitum in ꝓprio loco. ¶ Attende quinto ꝙ hec ligatura nō eſt facienda cū pānis calidis:imo cum frigidis in ceroto infuſis infrigidato vel in vino pōtico. Iuxta illud p̄n.quarti q̄nta tractatu p̄mo capľo de cura declinationis ⁊ diſlocationis. Et in ligatura eſt ſecuritas ab apoſtemate aut adiutoriū ne apoſtemeť ⁊ neceſſitas ad ꝓhibendū apoſtema laborioſum eſt maior. Et abhorretur vt membro obuient panni calidi:qm̄ ipſi calefaciūt ⁊ addunt in apoſtemate:imo opꝫ vt ſint infuſi in ceroto infrigidato: aut vino pontico. Et ꝑ cerotū ſimplex ītellige qd̄ ex cera fit ⁊ oleo roſato. Scdo iubet hic p̄n.ſuper ꝯtorſionē medicamīa apponi apta contorſioni. ¶ Et circa hec attende p̄mo ꝙ p̄n. quarti q̄rta trac.2.ſtatī poſt cap̄.de cura verberatoꝝ cū flagellis fac cap̄.de cura torſiōis ⁊ ait. Melior curatio torſiōis iūcturaꝝ officialiū ſť nuclei dactiloꝝ deſuꝑ poſiti:⁊ dimittantur:qm̄ ipſi ſanāt eam. Cum aūt accidit torſio nos iam diximus in cap̄. fracture oſſium medicinas q̄ oēs rectificant torſionē:quare oēs ſumanť inde:hoc eſt totū qd̄ ibi ait. ¶ Attēde ſecū

phlebotomia de ꝑte diuerſa:⁊ ſubtiliandum eſt nutriens:⁊ dimittenda eſt caro ⁊ q̄ ſunt ſicut ipa. Et regend⁹ eſt ex apozimatib⁹ ⁊ potionib⁹ ſcriptis ad hoc in libris ꝑticularibus.

do ꝙ in nucleis dactilorum eſt ſtipticitas ⁊ glutinatio: vt ait p̄n.ſcdo huius capľo de nucleo:ꝗ̄propter cōuenit ꝯfirmatōni reſtaurati oſſis ad ꝓpriaꝫ iuncturā. Modus aūt miſtrādi eos eſt vt ſubtiliſſime puluerizentur ⁊ incorporeť puluis coꝝ cum vino pontico vel ceroto frigido:qd̄ imbibi debet pannis ligature:vel ſinapizetur eorum puluis ſuper iuncturam poſt fomentationē cum vino ſtiptico. ¶ In ſecunda dat quattuor regulas circa curam caſus ⁊ percuſſionis. Prima eſt.phlebotomia de ꝑte oppoſita neceſſaria ē in cura ipſorum vt apoſtema naſci ꝓhibeat in loco contuſo diuertendo hūores fluentes ad ipſum ad locum ad contrariū. Iuxta illud raſis ſeptimo almanſoris capľo vltimo. Si ex caſu ex animalis dorſo aut ex alia cā capiti vel aliī parti corporis euenerit percuſſio optimū eſt vt patiens ex parte contraria minuatur. Qꝛ ſi ex caſu in capite fuerit leſio ex vena que cephalica dicitur minuatur. Poſt minutionē vero acetum capiti mixtum cum oleo roſato qd̄ aceti ſit triplum ſupponatur. Pānus vero in aqua roſata infuſus ſuperponať. Secunda eſt. in caſu ⁊ percuſſiōe maxime ſi vehemētes ⁊ in capite fuerint ſubtiliandū eſt nutriens ſeu dieta tenuis eſt adminiſtranda. Unde iubet raſis in p̄mo dyatrico nihil dare niſi ptiſanam mane ⁊ ſero vbi ſupra dicens. Patiens vero aqua hordei in mane ⁊ iuxta noctem eſt potandus q̄ per tres dies nihil aliud ſumat donec ſecurus ſit ꝙ phlegmon in ꝑte cerebri non oriatur. Signuꝫ autem ꝙ loca iſta ⁊ cerebrum ſana ſint eſt ꝙ intellectus nō turbatur. Qꝛ ſi poſt occaſum ſolis turbatus fuerit opꝫ vt ſanguinis maior fiat detractio:⁊ caput ex aqua roſata ⁊ oleo cum aceto infundatur. Uerum in galliīs ⁊ in his patriīs baſſis quorum incole ſunt vt plurimū voraces non eſt conſuetū dieta tam tenui vti. Et ſi dietam hanc iniūgerent medici clamor mulierum ac garruloſitas quarum ſtudiū eſt farcire vētres maritorum ſuorū abundanti cibo forte vt foueant potentiam veneris diffamarent eos. Dent ergo his hordeum mundatū vel amigdalatū remota ſpuma qua nocet capiti:vel aqua pulli alterata cuꝫ acetoſa: et potent ptiſanam. Raſis vero ibi. Uehementer laudat poſt diem tertium cerebra galline in cerebro cōmoto caſu vel percuſſione. Ait eniꝫ ibi. De his preterea que moto cerebro valde conferunt eſt vt gallinaruꝫ patiens cerebella comedat de quibus poſt tertiū diē ꝗ̃tū ſumere poterit ei tribuatur. Ante em̄ ſola aqua hordei in potu vtatur cui parum ſucci granati muſi ſit admixtum.hec ille. Tertia eſt. ꝙ vitent carnes hi qui ꝑcuſſi ſunt vel ceciderunt:⁊ his ſimilia:ſicut oua ⁊ vinū vinoſum rubeuꝫ que ſunt ſicut carnes in calefactione corporis ⁊ mľtiplicatōe ſanguinis Iuxta id raſis ibi. Et a carne abſtineat ⁊ precipue a vino. Cuius ratio eſt qꝛ in caſu et percuſſione. tum ꝓpter dolores: tum propter terrores tum propter humorū conturbationeꝫ de febre timetur ⁊ apoſtemate. Ut ergo febris vitetur calefacientia prohibenda ſunt:⁊ vt apoſtemati obuietur multiplicatio ſanguinis eſt prohibenda: quatinus auidius membra retineant eorum ſanguinem ⁊ non ſināt fluere ad locum contuſum ⁊ natura ſollicita fiat in regimine eius. Quarta eſt. ille qui cecidit vel percuſſus eſt:eſt medicand⁹ cum apozimatibus id eſt decoctiōibus ⁊ potionibus ſtipticiſ ad hos caſus in libris particularib⁹: ſcilicet quarti q̄rta tractatu.2.capľis tertio quarto ⁊ quinto. ¶ Attende primo ꝙ ſi vehemētia caſus aut percuſſionis pꝛīcipaliter pectoralia offenderit phlebotōia dē baſilica faciēda eſt. Iuxta illud raſis vbi ſupra. Leſio autem que ex caſu accidit ſi in pectore ⁊ in illis ꝑtibus fuerit ex vena baſilica minuito facienda eſt ⁊ regimen eius ſubtiliandum. ¶ Attende ſecūdo ꝙ vehementia caſus vel ꝑcuſſionis ſignificatur oppreſſiſſe cerebrum ex turbatiōe intellectus ⁊ fluxu ſanguinis ꝑ nares ⁊ aures ⁊ oppreſſiſſe pectoralia mēbra ex difficultate anhelitus ⁊ ſputo ſanguinis ⁊ opp̄ſſiſſe naturalia ex emiſſiōe ſanguinis vomitu ſeceſſu vľ vrinatiōe. Iuẋ illud raſ ibi. Signū autē an fortis leſio ſit in capite ex caſu ē intellect⁹ turbatio. Iſtud ei erit mēſura fortꝭ leſionis ī capite aut debiľ leſionis aut pectoris vel ventris ex caſu ex mēſura anguſtiatōis attrahendi aerē eſt:et exit⁹ ſanguis ſignū. ¶ Attende tertio ꝙ apozimata et potōes q̄ ī caſu ⁊ ꝑcuſſiōe cōmēdāť pꝛīcipaľr his ꝯueniūt ꝗb⁹ pectoralia vľ nālia fueřt ꝯtuſa ⁊ paꝝ vľ nihil ilľ via medicine ꝗb⁹ ſolum caput

fuerit obtusum. Quia labūtur iux̄ pectoralia: ⁊ per naturalia trāscūt distantq̄ꝫ a cerebro multis interuallis. Iux̄ illō rasis ibi. Or si sanguis sputū aut vomit' aut mict' vł ei' cū egestione exit' acciderit ex medicis quas mō noiabimus ē subueniēdū. Si aūt ista diu pseuerauerit coꝝ curationis pfectionē sume ex locis in q̄bus noiabim' has egritudines

¶ Sermonē āt i solutōe ɔtinuitat' fcā i neruis ⁊ ossib' reseruabim' posteri'
¶ De cauterizatōib'. C. XXIX

c Cauterizatio est ᵃ medicamen valde vtile iuuans ad prohibendum ne corruptio spargatur: et ad confortandum membrum cuius complexionē volumus rectificare: et ad resoluendum materias corruptas in mēbro retentas: ⁊ ad restringendū sanguinis fluxum.

¶ Attende q̄rto ꝙ in casib' grauibus ⁊ ꝑcussionib' multum violentis q̄nq̄ꝫ ɔtingunt oppilatōes: vł ꝑꝑ hūores q̄ abūde ɔfluūt ad loca ɔtusa vel apostema qō i cis nascitur: vel propterea ꝙ sanguis a venis violenter expressus coagulaꝶ: vel q₂ sensus in his obtundiꝶ ⁊ q̄si stupescit. quare nō excitat ad expulsionē huius qō grauat: vn̄ ꝓuenit ꝙ cōtusorum vix aliqui anhelant ⁊ spuere possunt vix alij egerunt vix alij vrinant. Et q̄nq̄ꝫ accidūt supflue aptōes orificioꝝ ⁊ meatuū vi compressionis: ita vt nō cessent coꝝ aliq̄ spue'e sanguinē alij egerere: alij mīgere: ⁊ q̄nq̄ꝫ simul vtrūq̄ꝫ ɔtingit in diuersis loc' in vno aptio i alio clausio vel oppilatio. Et inde ꝓuenit ꝙ alique medicinaꝝ q̄ multū laudantur in istis casibus sint multū stiptice vt mūmia bolus: alie multū apitiue vt reubarbaꝝ lacca rubea tinctoꝝ: alie cōposite ex his. ¶ Attende quinto ꝙ rasis vbi supra dictat hunc potū in forti casu vł ꝑcussione. ℞ reubarbari ꝑtem vnā rubee tinctorū lacce mūdate boli armenici āt terre sigillate oīm añ. ꝑtem mediā. Hui' medicaminis dosis est a. ʒ. 2. vsq̄ꝫ ad quatuor cū aqua in q̄ cicer coctum fuerit. Et iterū ait ibi. Medicamen ad fortem casum ⁊ ad vehemēs sanguīs sputū. Mūmia ⁊ bolus armenicus aut terra sigillata cū ꝑua stiptici vini q̄ntitate ad potanduꝫ detur. Et iterū ibi. Noiatio medicaminis qō datur ei ad potandū a q̄ sanguinis multitudo aut ex ꝑcussiōe aut casu fluit. ℞. cacabre boli armenici balaustie sanguinis draconis lacce ꝑtes equales. ex his oibus confectis. ʒ. ȝ. ad potandū dentur cū. ℥. i. aq̄ in qua sumach fuerit ifusuꝫ ⁊ opij recentis sexta ps. ʒ. vnius. istud eñi illico sistit sanguinē. ¶ Attēde sexto ꝙ in casu ⁊ ꝑcussiōne lēniēdus est vēter cū dyaprunis vel thamarindis vel casiafistula aut māna. Iux̄ illud rasis ibi. Venter q̄ꝫ cum succo fructuū aut clisteri soluaꝶ. ¶ Attende septio ꝙ si caro exterior vehementer fuerit ex aliq̄ ictu cōtusa ⁊ attrita sic ꝙ nō sit spes ꝙ rectificetur ꝓuocare ibidē cōuenit saniē. Iuxta illud gał. 4. de ingenio cap. 8. Sed si ictus carnē ɔtuderit opꝫ vt saniē festinanter faciamus. Nam si sanies celeriter gn̄atur timor minor erit. Iteꝫ necessariū est vt caro cōtusa putrefiat ⁊ saniē faciat ⁊ dissoluaꝶ: deīde caro noua gn̄eꝶ. Et paulo post dic. Deꝫ passionē cui necesse ē saniē fieri curari oꝫ cū cathaplasmate pollinis. i. farine hordei: et calefaciamus ⁊ humectem' eā: q₂ farina hordei aq̄ mixta ⁊ fomētū frequēs aq̄ calide tetrapharmacū q̄ꝫ. i. basilicon ⁊ oia calida ⁊ humida festināt saniē in ea. Iōq̄ꝫ oēs antiqui oēm tumorem his appositis curabāt. hec gał. Si vero caro supficialis ex casu vel ictu nō multum fortiter ɔtusa fuerit post phlebotomiā oꝫ inūgi cū oleo rosato ⁊ sinapisari cū puluere myrti. Iux̄ id rasis vbi supra. Medicamen ad leuē carnis motū ⁊ debilitatem qō rigiditatē adducit ⁊ dolorē sedat. Locus ex oleo rosato inungatur cui desuper puluis myrti supaspergatur ⁊ mediocriter ligetur. ¶ In tertia dicit ꝙ posterius reseruabit sermonē de solutione continuitatis neruoꝝ ⁊ ossium. Nam q̄rti quarta tractatu quarto agit de solutione ɔtinuitatis neruoruꝫ. Et q̄rti quinta de solutione continuitatis ossium tam via fracture q̄ꝫ dislocationis.

¶ De cauterizationibus. Capłm. XXIX.

c Cauterizatio est medicamē. In hoc capło p̄mo agit de iuuamentis cauterij. Secūdo de re meliori q̄ fit cauteriū ibi [Res vero] Tertio de diuersitate cauterioꝝ ⁊ administrationis coruꝫ penes loca quibus adhibenꝶ ibi [Et locus q̄deꝫ] Quarto de cautelis obseruandis in actu cauterizationis ibi [Cauterizator preterea]

a In prima ꝑte cōmemorat ꝑn. iuuamenta q̄ttuor cauterioꝝ. Primū est ad ꝓhibendū ne corruptio ꝑtis alicuius spgatur ⁊ dilatetur sup ꝑtes sanas corrupte ꝓpinquas. Et ad id est vtile valde vt si pes putruerit ex estiomeno cauterizatio separans ꝑtem sanā ab egra ꝓhibet serpere corruptionē gn̄ando crustam in extremitate ꝑtis q̄ sana est. Iuxta id gał. libro de apatibus ad glauconē capło de cura cācrenarū. Et melius est infallacie gr̄a q̄n incidis aut circūincidis qō putridū eā que velut radix eius est copulatā impassibilib' corꝑib' vrere q̄nq̄ꝫ q̄dem ipis patientib' ꝑiculis cauteria afferētes. Scōm est ad ɔfortationē huius mēbri cui' cōplexionē volum' rectificare. Iuxta illud ꝑn. trac. tertio ca. tertio scōe ꝑticule cantice cāticoꝝ. Fit etiā in corꝑibus humidis cauteriū ad exiccandū ea: et in carnibus laxis ad indurandum eas: ⁊ ad calefaciendū corpora infrigidata: nec nō ad tollēdū humiditates egredientes a natura. Et auerroys in cōmento hui' cantici ait. Vtimur etiā eo in mēbris humidis ad exiccandū ea. Et sic fit cauteriū in capite rōne stillicidij a cerebro ɔtingētis. Et etiā ad indurāduꝫ mēbra laxa et ꝓpter hoc vtimur eo in rupturis. Et sic vtimur eo ad calefaciendū mēbrum preter naturam infrigidatū hec auer. Hac intentione precipit hypo. in sciatica in qua vertebrum a scia resilit cauteriuꝫ amphorismorum vltimo sexte ꝑticule dicens. Quibuscūq̄ꝫ a sciatica molestat' vertebrū resilit foras his tabescit crus ⁊ claudicant si nō vrantur. i. cauterizentur. Et ꝑn. tertij prima capło vltimo i cura apoplexie phlegmatice post purgationem cum clisteribus iubet opponere capiti igniferum. i. cauteriū vt sartaginē ferream ignitam ad calefaciendū ⁊ deoppilandum cerebrum. Et capło de cura epilentie ait. Et ex eis q̄ ipm iuuant sunt ventose supposite capiti: ⁊ cauteriū sup ipm calefaciendo cerebrum. Tertiū est ad resoluēdum materias corruptas in mēbro retentas. Ad hanc intentionē laudat ꝑn. quarti q̄rta tractatu tertio capitulo de cura fistule putride veteris cauteriuꝫ dicēs. Scias ꝙ cū ipsa est fraudulēta putrida antiqua non est medicamen: nisi abscisio cū adustione aut cauterizare eam cum igne. Et quarti tertia trac. tertio ca. p̄mo in cura lepre cauteria p̄ma ad cōsumptionē corruptoꝝ hūoꝝ sic cōmēorauit. Et q̄nq̄ꝫ medicanꝶ cū cauterio disꝑtito sup mēbra coꝝ sicut sincipꝫ ⁊ summitas capitis ⁊ super radicem epigloti ⁊ duo tēpora ⁊ collum ⁊ iuncturas manuū ⁊ pedum. Et dixerunt quidā oportet vt cauterizentur in principio timoris lepre cuꝫ cauterio in anteriori capite vt ɔferat caluarie: ⁊ alio inferiore illo: ⁊ apud locū in quo capilli tondūtur ⁊ super supcilia vnū: deinde in dextra capit': ⁊ aliud in sinistra: et vnū posterius super nocram: ⁊ duo apud duas cōmissuras corticales: ⁊ vnum super splenē: ⁊ sint cocture ille cū cauterijs lenib' minutis. Sed his temporibus sic se vstulari et martyrisari nemo ꝑmitteret ad instar laurentij gloriosi martyris quē deci' iussit viuum assari super cratem ferream igni supposito. Quartū est ad stringendū sanguinis fluxū. Nam cauteriū generat escaram supra foramē vn̄ manat sanguis q̄ est vt clausura foraminis illius. Iuxta illud ꝑn. 2. cantice trac. tertio ca. tertio. Cauterium fit in corꝑe ad sistendū emorosagiā a vena pulsatili aut aptiōe rene magne fatigante medicū in sistendo fluxuꝫ sanguinis ab ea. Et auerroys in cōmento illi' cantici ait. Cauterio quidē vtimur ad sistendū fluxum sanguinis a venis pulsatilib' aut ab alijs venis magnis cū non cessat ꝑ vsuꝫ medicinaꝝ. ¶ Attēde p̄° ꝙ in restringendo fluxū sanguīs nō est necessariū cauteriū nisi sanguis exeat ꝓpter rosurā vel putrefactionē. Iux̄ illud gał. q̄nto de ingenio ca. 4. Ignoro locū in quo coacti rem incēsiuā vel ignē imponamus: nisi dum sanguis exierit ꝓpter rosurā vel putrefactiōeꝫ Vnde cū totū membrū in q̄ putrefactio est incidiꝶ vtile est vt incidaꝶ cū igne aut cū medicīa incēsiua. Propꝶ h̄ i verēdoꝝ aut ani passione coacti cū medicina incēsiua vel foco festinam' eo ꝙ putredo in his locis festinat. Cā est q₂ calor nāliter eis dn̄aꝶ ⁊ sunt vie spuꝑfluitatū exeuntiū. ¶ Attende scōo ꝙ vltra hec q̄ttuor cauterioꝝ iuuamenta q̄dam alia assignauerūt. Primo q̄dē gr̄a diuersionis inueteratoꝝ fluxuuꝫ vt cauteria ⁊ setones collo apponūtur in passionibus inueteratis hūoralib' oculoꝝ ⁊ in panno faciei ⁊ gutta rosacea ⁊ i pustulis eius ⁊ rubore fedo. Ad hāc intentionem in epilentia cōmunicata cerebro a manibus aut a pedibus cauterizantur mēbra mandātia vt a cerebro corrupta humiditas vel corruptus vapor per hoc diuertaꝶ ⁊ inde expurgetur. Sed hoc iuuamentū sub scōo ex dictis cōprehendi potest. Scōm iuuamentū est ad intercipiendū viam per quam fit latio membri vel humoꝝ ad aliquē locū cū grauamīe ei'. Mēbri q̄dē vt in hernia. humoꝝ vero aut vapoꝝ vt in epilētia vel vertigine cōicata cerebro ab inferiorib'. In hernia q̄dē cauterizatur in inguine locus stricture meatus per quem descendit in osseum zirbi

vel intestini ps. Et in epilẽtia vel vertigine cauterizant͛ vie ille ꝑ quas materie ferũtur ad cerebrũ si cognite fuerint ⁊ abextra cõmode possint attingi. Tertiũ est ad euellendũ vel eradicandũ aliquid inutile nociuũ aut indecens vt nodos aut poros a facie leprosi vel mẽbris alijs et cornu a pedibꝰ ⁊ ab apatibꝰ saniẽ vel pus

Res vero[b] **qua cauteriũ fit melior est aurum. Et locus q̄dem**[c] **qui cauterizatur aut est manifestus ⁊ ponit͛ cauteriũ super ipm sensibiliter: aut est ꝓfundus interius in membro sicut in naso aut ore aut ano. Et hm̄oi quidem forma indiget supra quam ponat qd̕ sit sicut canale aut magra in aceto infusa: postea ponãtur sup ipsam panni in aqua rosata vehemẽter infrigidati aut succis aliquibus ⁊ mittatur in canalem: ita vt locus cauterizandus eius bucella fiat: deinde immittatur cauterium propterea vt ad locum perueniat et in circuitu non impediat ⁊ proprie cũ cauterium subtilius fuerit q̄ forme vacuitas: ne lateribus formẽ obuiet.**

aut eẽneuz aliud. Quartũ ẽ ad ɔstrigẽdũ ⁊ corrugãdũ pãniculos aliq̄s vt fiãt iepti dilatationi ⁊ susceptioni plurimoꝝ ycoruꝫ siue aq̄sitatuꝫ vt in cura alcitis pꝰ euacuationẽ aque cõsulit p̄n. tertij 14.trac.4.caplo.13.ventri adhibere cauteria sex. Ait em̄ ibi. Et cum euacuaueris vicibus.10.per aliquot dies cũ aliquo euacuatiuoꝝ subtilium ⁊ cũ lacte camelarũ ⁊ aq̄ casei ⁊ reliq̄s ⁊ minuta fuerit aq̄ ⁊ alleuiatum fuerit apostema tũc rectius erit vt sup ventrem cauteria fiant: vt nõ recipiat aquã post illud. Et fiant cauteria post abstinentiã ⁊ dimissionẽ solutionis vẽtris duobꝰ diebus aut tribus. Et sint sex cauteria. s. tria in longitudine incipiendo a casu vsq̄ ad femur ⁊ tria in latitudine vẽtris. hec p̄nceps

b In scd̕a dicit ꝙ aptius instrumentũ ad cauterizandũ ẽ qd̕ ex auro fit. Quia mitius vrit ⁊ vrẽdo ɔfortat a ꝓprietate: ⁊ vulnus qd̕ facit citius sanat͛. Iux͛ illd̕ p̄n.2.cañ.ca.de auro. Et meliꝰ cauterium ⁊ velociꝰ sanabile est qd̕ fit cũ cauterio auri. Est ⁊ vnũ aliud puta qd̕ aureũ minꝰ terret egrũ q̄ ferreũ cãdẽs: q͛ color ignis ⁊ ardor eius nõ sic se ostendũt in auro vt in ferro. Sꝫ hac de causa chirurgici p̄ferũt cauteria ferrea cauterijs aureis: q͛ ex colore certius mẽsurãt ardoris gradũ in ferro q̄ in auro. Est ⁊ vnũ aliud ꝙ facilius hn̄t abundantiã ferri ꝓ formis diuersis cauteriorum q̄ copiaꝫ auri neq̄ fures curant surripere ferrea vt facerẽt aurea. Et si a casu ferrea perdãt͛ dãnuꝫ est modicũ. ¶ Attẽde tñ p̄mo ꝙ in cauterijs q̄ ꝓpe oculos sunt administrãda aurea sunt meliora propter cãs dictas. Et q͛ aurũ ɔfortat oculũ vt ait p̄n.2.huiꝰ ca. de auro: ⁊ q͛ oculus est tenerrima ps ⁊ sensibilissima quẽ minus ledit ⁊ dolere facit aurũ ardens ferro. Et etiã opus est vt vulnera ꝓpe oculos cito sanent͛: ne ĩfustulent͛ ꝓpter humiditates q̄ eis a cerebro faciliter affluũt. Sꝫ obseruandũ est si ibidẽ cũ auro fiat cauteriuꝫ vt assit aurifaber ad cõmensurandũ ardorẽ cauterij q̄ chirurgico subministret ipꝫ duꝫ sat͛ est ardẽs. ¶ Attende scd̕o ꝙ cauterioꝝ q̄dã sunt potentialia vt arsenicũ ⁊ calx viua argẽtuꝫ viuũ sublimatũ: q̄ dicunt͛ potentialia: q͛ nõ actu sꝫ potẽtia ꝓxia faciliter reducibili ad actũ hn̄t in se ardorẽ seu arsiuã v̓tutẽ. Alia sunt actualia vt ferrũ vel calibs aurũ vel argentũ vel oleuꝫ ardẽs que dicũtur actualia ab actuali ardore ⁊ ignea v̓tute q̄ ilico comburũt applicata corpi sine q̄cũq̄ reductione. Et istius gn̄is ẽ cauterium quo nobiliũ aliq̄ in curijs principuꝫ vrunt sibijnuicẽ sua cornua: q̄ sepe contingunt eis ex calceorum strictura. Naꝫ super scamnũ extẽsi tenẽtur vt se mouere non possint ⁊ alter coꝝ tisionẽ adhibet seu lignũ incensum ex vna extremitate recte sup cornu et fixe ibi tenet donec sit combustũ vsq̄ ad radicem.

c In tertia dicit primo ꝙ locus cauterizandus vel est manifestꝰ ⁊ detectus visui puta in superficie corpis: ⁊ tũc sensibiliter sine timore alicuius erroris adhibetur ei facile cauteriũ. Aut est ꝓfundus interius in mẽbro visui occultus vt in naso ore ⁊ ano: ⁊ tunc attentius ⁊ cautiꝰ adhibendũ est. Scd̕o dicit ꝙ hm̄oi cauteriuꝫ indiget forma seu capsula q̄dã supra quã ponat͛ seu in q̄ collocet͛ ⁊ per quã ferat͛ vsq̄ ad locũ cauterizandũ: que fit vt canale de ligno vel ferro auro vel argento vel de magra trita in aceto infusa: que est terra rubea carpẽtarioꝝ q̄ ligna signãt vt exponit iañ. vel terra sigillata vt exponũt synonima auicẽne. Postea tegatur istud canale totũ in circuitu pãnis lineis infusis in aq̄ rosata vehement͛ infrigidata aut in succis frigidis vt in succo solatri vel portulace. Post intromitatur forma hec in canalẽ. i. meatum seu viã ad locũ cauterizandũ vt in nares aut anũ taliter ꝙ locus cauterizandꝰ fiat buccella eiꝰ obuiãs interiꝰ ori cãne ⁊ ipm replẽs vel saltem obturãs vt buccella panis os comedẽtis. Deinde imittatur ardens cauterium in istud canale sic circũuestitum pãnis frigidis vt ad locum cauterizandũ cũ suo ardore ꝑueniat ⁊ meatũ non dãnificet nec impediat q̄ nõ eget arsura. Et tũc ꝓp̄e non impedit cũ cauteriũ fuerit subtiliꝰ seu gracilius q̄ vacuitas forme seu cõcauitas canalis: ita vt nõ obuiet lateribus forme ⁊ tãgat ea replendo formã ⁊ igniẽdo ipam. Nã si eam repleat ⁊ igniat ledet meatũ vehemẽti ardore nec circũpositi pãni sufficient prohibere precipue si illic tardauerit cauteriũ. ¶ Attẽde primo ꝙ cauteria sub hac forma cõueniũt plurimũ in polipis narium: et carnosis excrescentijs oppilantibꝰ eas: ⁊ in putrefactione amigdalarũ aut vuule in radice ligue: ⁊ in vlceribꝰ putridis supra anũ intra latentibꝰ palpabilibꝰ cũ digito intromisso: ⁊ in excrescẽtijs illic auctis ꝓhibẽtibꝰ exitũ fecum. ¶ Attẽde scd̕o ꝙ forme cauterioꝝ dn̄t adaptari s̓m loca illa q̄bus adhibent͛ ⁊ intẽtiões ac iuuamẽta q̄ ex eis q̄runt͛. Verũ chirurgici se ꝓuisos tenẽt diuersis cauterijs ad diuersos actus q̄dam pautioribꝰ alij pluribꝰ. Ex q̄bus q̄dã sunt sil͛ia cultell͛ ex vna tãtũ scindentia pte q̄bus incidũtur supflue carnes: alia sil͛ia lancee vel ensi vtrinq̄ scindẽtia q̄bus apata solent aperiri: alia sil͛ia ossul͛ oliue quibꝰ aduritur vertex capitis ad diuersionẽ reumatismoꝝ ⁊ nerui ⁊ ossa dũ ipsi incipiũt putrefieri: alia sil͛ia dactiloꝝ ossibus q̄ ibi adhibent͛: vbi oliuaria cũ q̄ritur ex eis adustio fortior in longũ ꝓtensa: alia sunt acute cuspidis oblonga rotũda cũ rotũdo aresto ꝓpinq̄ cuspidi ꝓhibẽte coruꝫ ꝓfundationẽ q̄bus cutis feda punctim solet vri: alia sunt rotũda oblõga anteriꝰ plana nõ cuspidea q̄ in cãna reclusa super mẽbra occulta solent adhiberi: alia sunt subtilia sil͛ia acui cũ q̄bus cetones solẽt applicari dep̄hensa cute latis tenaculis cũ foraminibꝰ ꝑ que intromittũtur. Postea in vulnere relinq̄tur chorda cuiꝰ extrema pendẽt ex͛ vulnus: ne vulnus claudat͛ ⁊ vt ibi hũores abũde ɔfluãt ⁊ inde expurgent͛ dũ q̄nq̄ hinc inde trahit͛ chorda. Hac practica vtunt͛ marescalli eq̄rũ qñ eq̄ claudicant ex dolore scie coxe adhibẽtes hm̄oi chordulã. Alia circularia cũ quinq̄ cuspidibꝰ: ⁊ hec ministrant͛ cũ lamina ferrea ꝑforata in q̄nq̄ locis sic ꝙ foramina directe respõdeãt ipsis cuspidibꝰ. Et hora applicãdi lamina frigida supponit͛ loco cauterizãdo: ⁊ ꝑ eius q̄nq̄ foramina q̄lib3 intromittunt͛ cuspides ardẽtes. Talia cauteria solẽt adhiberi ĩ mala sciatica vertebri resiliẽtis a pixide sua post repositionẽ eiꝰ vt ɔtracta cute ⁊ carne v̓tute cauterij v̓tebrum ꝓhibeat͛ rursus resilire. Alia sunt cũ quinq̄ cuspidibꝰ in latum ꝓtensis ad instar pate ferree cũ q̄ cantores sil͛ vno tractu q̄nq̄ lineas ꝓtrahunt ad locandum notulas suas. Et his cauterijs in inguina impulsis sanãtur hernie tã zirbales q̄ intestinales.

¶ Attende tertio ꝙ cauteriorum vsus apud veteres chirurgicos frequentissimus fuit ⁊ cõmendatissimus propter efficaciam maximam quã in eis repiebant rite admĩstratis qñ ⁊ vbi oportebat nõ p̄termittentes aliquã corpis humani exteriorem regionẽ cui non adhiberent interdum cauteriũ. Primo quidem in summitate capitis dactilare administrabant ad trahendũ foras malas materias in cerebro contẽtas in egritudinibus epilentie cephalee veteris emigranee ⁊ vertiginis a causa priuata ⁊ ad diuertẽdũ reumata ab oculis ⁊ pectoralibus in lachrymis ⁊ lippis sebel ⁊ maculis in tussi ⁊ asmate empimate ⁊ ptisi. Secundo in cornibus capitis dactilare admĩstrabant cõtra emigraneam ⁊ vlcera aurium ⁊ surditatẽ. Tertio in occipitio ministrabãt itidem contra palysim spasmũ ⁊ tremorem ⁊ ad diuertenduꝫ humores a facie deturpantes eã. Quarto sup palpebras ad rugandũ eas cum myrtilli nodum p̄ mollicie sup oculos cadunt ⁊ vix eleuant͛. Quinto sup loca supercilioꝝ cũ pili aliqui euulsi fuerũt vt nõ renascant͛ ĩ codẽ loco. Multis em̄ displicet multa pilositas supcilioꝝ maxime superius ĩ radice nasi quare euellent pilos ⁊ per cauterium acuale oblongum qd̕ poros coartat: vnde pili exeunt renasci prohibent. Sexto in angulo oculi domestico acuale applicant reclusum in canna pro cura fistule. Septimo in timporibus cultellare adhibent ad claudendum venas per quas descendunt reumata ad oculos: et hereditantur horum passiones. Octauo in naribus oblongum rotundum anterius planum in canna reclusum contra polipum. Nono acuale reclusum in canna in dente corroso qui fetet os facit vel dolorem suscitat intense et frequenter. Decimo in vnula vel in amigdalis oblongum cum canna ad con-

sumendū putredines carū. Undecimo in labijs puum cultellare ad remouendū fissuras carum. Duodecimo sub mēto cū tenaculis acu ⁊ cetone ɔtra feditates vult⁹ ex pāno et pustulis maculis ⁊ nodis rubore fusco gutta rosacea ⁊ fedis vlceribus. Tredecimo in gutture cultellare aut lanceale pro apertione squinātie iaʒ q̄si mature pene strangulātis aut ꝓhibentis transglutire penitus tam cibum ꝙ̄ potū. Uel dactilare si nō matura sit ad diuertēdū ⁊ ẽxhēdū foras. Quartodecimo sup̄ spatulas ad eosdē fines siē sup̄ collū. Quītodecīo supra pectus inẽ costas cultellare aut lanceale ī empimate āt ptisi ad educendū saniē a pectore non multā subito ſʒ paulatiue: aliter mortale est. Juxta illō hypo. ampho. 6. Quicūqʒ empici aut hydropici vrūnẽ aut incidūtur his effluēte sanie aut aq̄ multa repēte pereūt. Et iterū amph. 7. Quicūqʒ empici vrūtur aut incidunẽ si q̄dē sanies pura fluxerit ⁊ alba euadunt si v̄o cenulēta ⁊ male olens pereūt. Potest etiā ibi cauteriū apponi vel dactilare vel cū cetone ī asmate veteri pene suffocāte ad diuertēdū a pectoralibus supfluos hūores. Decioscx⁹ in dorso cultellare ad tollēdum ⁊ exhēdū testudies ⁊ nactas: q̄ qn̄qʒ ibi ɔtigūt: ⁊ sẽ magne excrescentie testudini sīles: aut grosse carnositates in tumōrē erecte q̄les sepe accidunt in q̄rundā sabaudientiū tumidis gutturib⁹: ⁊ qn̄qʒ sunt clause ī panicuẽ. Deciosceptio sup stōachū cauteriū rotūdū ad diuertēdū materias corruptas vt in epilentia cōicata a stomacho ⁊ ī antiq̄s stomachi dolorib⁹ ex malis hūorib⁹ infiltratẽ ī pelliculis ei⁹. Deciooctaᵒ supra regionē epatis cultellare aut lanceale ad extrahēdū ab ip̄o saniē vel a pticulis sibi vicinis. De q̄ ait hypo. ampho. 7. Quicūqʒ in epate ꝓpter saniē vrūtur si q̄dē sanies pura fluxerit ⁊ alba euadūt. In tunica em̄ illẽ sanies ē. si v̄o velut amurca fluxerit pereūt. Decionono sup splenē ī splenetica passione cū remedia alia localia nō ꝓsunt. Juẽ illō p̄n. tertij. 15ᵃ tractatu. 2. ca. 7. Et qn̄qʒ ozʒnū dn̄atur hūor melancholic⁹ ⁊ sanguis vt phlebotomeẽ alguidegi sinistra ⁊ fiāt cauteria supra q̄nqʒ loca splenis aut sex. Deinde nō pmittanẽ sanari ⁊ fiāt cū dactilari. Uigesimo supra ventrē cultellare aut lanceale ad eductionē aq̄ hydropicoꝝ: vẽ sex dactilaria post eductionē aq̄ ad ɔstringendū pelliculas vētris vt aquositates postea nō faciliter suscipiāt. Uigesimop̄mo sup regionē renū vtriqʒ dactilaria in vlcerib⁹ renū inueteratis ad diuertendū affluxū hūorum qui saniātur assidue in eis. Uigesimoscōo sup vētrē īferiorē sikia in magno apātevesice aut matricis ad diuersionē hūoꝝ ab eis. Uigesimotertio sup inguina ⁊ sub ascellis in bochijs epidimialib⁹ ad diuersionē venenositatẽ materie ab epate ⁊ corde. Qua practica medic⁹ q̄dā in pestilentia maxīa q̄ parisius viguit. anno dn̄i. m. cccc. freq̄ntissime vsus est ⁊ in multis ei bn̄ successit: q̄dā v̄o inde statī moriebanẽ vn̄ ptim famā ptim infamiā sepe assecut⁹ ē: siẽr cōuenit in vlcerib⁹ īguinū ad q̄ festinat mala putrefactio. ⁊ in hernia etiā tā zirbali ꝙ̄ intestinali. Uigesimoq̄rto in bursa testiculoꝝ cū cetone ⁊ acu ad educendū mās aq̄as hernie aq̄se vel aquā hydropicoꝝ vel hūores aliq̄s illic retētos vel ad auferendū ptcʒ q̄ putruit. Uigesimoq̄nto supra veretrū in vlcerib⁹ ei⁹ vbi timeẽ ne putredo serpat ad superiora vel mēbrū corrūpat qō facile ɔtingit in ptib⁹ illis. Uigesimosexto ī ano ad restrīgendū supfluū fluxū emorroidarū vel ad cōburendū excrescētias aliq̄s: q̄ qn̄qʒ accidūẽ labijs ani: vẽ ad vlcera mala q̄ in eo sunt aut supra eū. Uigesimoseptio supra anchas ɔ̄ sciaticā. Uigesimooctauo in coxis vel ꝓpe genua qn̄qʒ cauterizanẽ aliq̄ vene q̄ varices fouēt vel elephātiā vel vlcera maligna q̄ lupij dicuntur Et siẽr fiūt sup carnē coopientes adiutoria ad occultandū fedā manus scabiē vel impetiginē vel vlcera maligna vel fedū colorē in lepra ⁊ morphea: ⁊ administranẽ cū cetonib⁹ vel vlcera coꝝ tenenẽ apta. Uigesimo nono sup tibias ad tollendū varices aut carnes inutiles aut corruptiones ab harū vlcerib⁹. Trigesimo sup pedes ⁊ digitos coꝝ ⁊ sup man⁹ ⁊ digitos ipsaꝝ in epilēcijs ab eis cerebro cōicatis ⁊ estiomenis ⁊ vlceribus malis ambulatiuis vt ī panaritio sanioso ⁊ vlcerato. Juẽ illō p̄n. q̄rti. 7ᵃ. trac. 4. ca. de cura panaricij. Et qn̄ incipit currere ex panaritio vlcerato sanies tūc cauterizeẽ ⁊ incidaẽ vt nō pambulet malicia ei⁹ in digito toto.

Cauterizator preterea⁹ sibi cauere debet ne fortitudo cauterizationis ipsius ad neruos pueniat; neqʒ ad chordas: neqʒ ad ligamenta. ¶ Qō si ꝓpter sanguinē qui fluit cauterizauerit oportebit vt cauterizatio sit fortis: ideo vt crusta grossitudinē habeat ⁊ spissitudinē: ne cito cadat: quoniā ex casu cruste cauterizationis facte propterea vt sanguinis fluxus ꝓhibeatur peruenitur ad malū deterius eo qō erat. ¶ Cumqʒ cauterizaueris propterea vt carnem corruptam proijcias ⁊ terminū sani scire volueris erit vbi dolet. Et fortasse necessarium erit tibi cum carne cauterizare os quod est sub ea ⁊ supra ipsuʒ morari donec tota ipsius destruaẽ corruptio. ¶ Cum ergo fuerit quod sit sicut craneum subtiliter ipsam operare vt cerebrum non ebulliat: neqʒ ipsius panniculi corrugentur.

d Cauterizatio p̄terea. In q̄rta pte p̄mo agit de cautela p̄seruationis q̄rundā mēbroꝝ a tactu cauterij. Scōo de fortitudie cauterij ad sisteudū fluxū sanguis ibi [Qr si ꝓpter] Tertio de mēsura cauterizatiōis carnis corrupte ibi [Cūqʒ cauterizauerẽ] Quarto de cautela speciali in cauterizatione cranei ibi [Cum ergo fuerit]

¶ In p̄ma pticula dicit ꝙ cautīzator attendere dʒ ꝙ vehemētia arsure cauterij n̄ perueniat ad neruos ⁊ chordas neqʒ ad ligamenta. De neruis q̄deʒ ⁊ chordis causa seu rō est: q̄r sẽ acuti sensus: ⁊ iō cū vehemētia arsure cauterij tāgit eos suscitatur dolor maxim⁹: tū ex solutione ɔtinui: tū ex alteratione cōplexiōis q̄si subita ⁊ violētissima. Dolores aūt ꝓsternūt v̄tutes. Id tn̄ intellige de neruis ⁊ chordis sanis: q̄r si putridi vẽ corrupti fuerint vt in estiomeno sunt cauterizādi velut alia mēbra. Itē id intelligas de neruis ⁊ chordis notabiẽ magnitudis: q̄r capillares. q̄ dissemīanẽ ī interiori cute ⁊ eā ɔtexūt vitari non p̄nt. Sʒ de ligamētis nō eadē cā est: q̄r nō sentiūt. Juẽ illō p̄n. p̄mi p̄ma doc. 5. ca. singulari de mēbris. Ligamētoꝝ v̄o nullū sensuʒ habuit: ne ꝓpter suū motū multū ⁊ fricationē q̄ ei adherēt doleret. Causa v̄o q̄re arsura cauterij tāgi nō debʒ est ne corrugeẽ veluti corrigia igni adhibita: vn̄ torq̄aẽ mēbrū cui adheret vt os vẽ musculꝰ. Aut intelligaẽ lr̄a p̄ns de ligamētis panniculari b⁹ q̄ sensu viuaci plurimo pticipant: ⁊ tūc cā est eadē de neruis ⁊ chordis ⁊ de ip̄is erit. ¶ In secūda dicit ꝙ cauterizatio q̄ fit ad stringēduʒ fluxum sanguis posito cauterio sup vene vuln⁹ vn̄ fluit sanguis dʒ esse fortis in vehemētia cōbustionis vt faciat crustaʒ siue escaram spissam fortiter claudentē tarde ⁊ vix cadentē: q̄r si leuiter ⁊ cito caderet rediret flux⁹ fortior ꝙ̄ an̄: eo ꝙ cauteriū dilatauit vulnus ⁊ dolor quem intulit affluere facit ad ipsum sanguinem. Et id obseruandum est nō in actualibus cauterijs tm̄: sed etiam in potentialibus ꝙ spissam ⁊ grossam generent escaram. Teste gal. quinto de ingenio cap̄. quarto. Medicamen inq̄t qō fit ex calce viua fortius ceteris est: non tn̄ stipticum est: vnde cortices quos generat super vulnus cito cadent. Hi v̄o quos vitreolū ⁊ calcantum generāt morantur sup vuln⁹ inuiscata; iōqʒ laudabiliora sẽ. Corticibus em̄ sup ora vulneris morātibus caro festinabit pusꝙ̄ cadant. id circo ne festines eos auferre eo ꝙ dubium est q̄n sanguinis fluxus ip̄is ante tp̄s ablatis reparetur. ¶ In tertia dicit primo ꝙ duʒ cauteriū administratur ad remotionē corrupte carnis vt in estiomeno: ⁊ terminum sani scire volueris id ē sane carnis extremitatē cui putrida iungiẽ erit ibi vbi dolet ille qui aduritur. Nam ꝙ̄diu vritur putrefacta caro q̄ iaʒ sensum pdidit nullus ex arsura sentitur dolor. Sed ꝙ̄ primū puenit arsura ad viuū seu ad sanā carnem dolor sentitur: ⁊ est ibi termin⁹ vsqʒ ad quem dʒ arsura ꝓtendi. Secūdo dicit qn̄qʒ opus esse vt vna cuʒ carne cauterizeẽ os qō est sub ea ⁊ vt sup ip̄m tardet cauteriū donec tota ipsius corruptio arsa sit ⁊ igne ɔsumpta. Sed quō sciet cauterizator ꝙ ad partē sanam ossis peruenerit. Nō q̄dem per sensuʒ sicut in carne eū os sensu careat: neqʒ per visum cū escara tegat ptem ossis sanam vna cū cauterio super os morāti. Dic ꝙ cognoscitur ex resistentia vehemēter forti quā facit os pressum contra cauteriū quo fortiter p̄mitur. Nam ps ossis putrida iā mollificata est ⁊ facile cedit: sana v̄o dura est fortiter resistens. Est ⁊ aliẽ modus vt radaẽ escara: sub qua si pars ossis alba dura fuerit satis pustuʒ est: si mollis liuida rursus cauteriū adhibeatur donec peruentum sit ad ptem albam durā. ¶ In quarta dicit p̄mo ꝙ cum os cauterizandū fuerit qō sit sicut craneū subtiliter agas et caute exerceas cauterizationē. Primo attendēdo ne violētia caloris cauterij cerebrū ebulliat. Scōo ne pāniculi q̄ ipsum tegūt puta dura ⁊ pia mater desiccati corrugentur pre nimio ardore et cerebrum comprimant. Modi vero quibus ab his caueas est

Capitulum.xxx.

vt cauteriũ nõ applicetur vehemẽter incensum:ſʒ mediocriter.⁊ vt applicet̃ ꝑ interualla nec diu moret̃ vna vice ſuꝑ os:⁊ vt in circuitu cauterizandi ossis frigida applicentur vt aq̃ rosata vel aq̃ nenufaris. Sc̃do dicit.⁊ in alio ab ipſo nõ cures perq̃rere.i.ĩ cauterizando os aliud a cranco ⁊ a ſuo ſił̃i ſicut a ſpondilib' non cures attendere ne illud ebulliat qđ oſſi ſupponitur vł̃ imponitur: neq̃ʒ vt pãnicłi ſuppoſiti oſſi nõ corrugentur. ¶ Contra ſic cauteriũ vehementis ardoris ſuppoſitũ cranco cerebri medullã ebullire facit: ſic ſuperpoſitũ alijſ oſſibus medullam eorũ qua nutriri debẽt

Et in alio ab ip̃o nõ cures ꝑquirere.
¶ De ſedationib' dolorũ. Ca.XXX.

Iam ſciuiſti[a] doloruʒ cauſas in duabus cõprehendi diuiſionibus.ſ. mutatiõe cõplexionis ſubita ⁊ ſolutione cõtinuitatis. Et poſtea ſciuiſti ꝙ poſtremũ diuiſionis earuʒ peruenit ad maliciam cõplexiõis calide aut frigide aut humide aut ſicce abſq̃ʒ materia aut cum materia chimoſa aut ad vẽtoſitateʒ aut apoſtema. ¶ Doloris ergo ſedatio ex cõtrarietate haruʒ cauſarũ erit. Et iã ſciuiſti qualiter vniuſcuiuſq̃ʒ earũ cõtrarium fit. Et ſciuiſti qualiter malicia cõplexionis ⁊ apoſtema ⁊ vẽtoſitas medicentur. ¶ Et oĩs quidem dolor qui fit fortior ĩterficit. qm̃ ex eo in primis accidit frigiditas corporis et tremor: poſtea fit pulſus paruus: deinde deſtruitur. et poſtea moriunt̃. Ad ſummum[b] id quod dolores ſedat eſt: aut illud quod complexionẽ mutat: aut quod reſoluit materiaʒ: aut qđ ſtupefacit.

⁊ humectari. Item ſicut pãniculos cerebri rugat ⁊ deſiccat: ſic pãniculum coſtis ſuppoſitum cũ putride coſte ardens adhibetur.

Ad primũ dic ꝙ medulla cerebri eſt principale membrũ digniſſimũ poſt cor cuſtodia optima: ſed medulla oſſium vel eſt ſupfluitas vtilis tñ: vel nutrimentum reſtaurari potens ſi diminuatur

Ad ſecundũ dic ꝙ pãniculus coſtis ſuppoſitus nõ ita dignuſ eſt ſicut matres cerebri: licet indigeat aliqua cuſtodia: q2 vicinus eſt pulmoni ⁊ cordi: ⁊ ideo melius eſt ⁊ tutius coſtam putrefactã ſuauiter incidere q̃ cauterizare. Or ſi cauterizetur: ſuauiter ⁊ paulatim fiat. Vel dic ꝙ coſte ſunt ex oſſibus cranco ſił̃ibus tam in ſuppoſitiõe panniculi cuſtodia digni q̃ in vicinitate principalis membri. ¶ Attende ꝙ plures ſunt alie cautele a nũc dictis obſ̃uande circa vſum cauterioꝝ. Prima eſt ꝙ nõ adminiſtrent̃ ĩ etatibus infantie ⁊ ſenij: nec ĩ regionib' ⁊ tꝑibus valde calidis: nec in pregnãtibus: nec in puſillanimibus aptis ad ſincopim. Sc̃da eſt ꝙ añ adminiſtrationẽ cauterij corpus purgetur cũ ꝑ phlebotomia aut pharmacia aut vtriſq̃ʒ: ⁊ cũ cibis ſubtilibus mundis ad frigidũ declinantibus dietetur. Tertia eſt. in cauterijs q̃ fiunt ad attrahendũ ⁊ diuertendũ humores ab alijs mẽbris vlcera que faciunt debent longo tꝑe aperta teneri. Noui vnũ qui hac practica vtens in palliatione leproſoꝝ plante pedis cauteriũ apponẽs diu aptum vlcus tenere ſolebat ⁊ attractiuis ꝓcurare vnguẽtis vt multuʒ ꝑ roijceret: ⁊ ſic miro mõ palliabat. Sed ſciui in q̇buſdã ꝙ iſta tã diu ꝯtinuauit vt ide caderẽt q̇dã pedũ digiti. Verũ in cauterijs q̃ miniſtrant̃ pro reſtrictione fluxus ſanguinis vel ꝓ aduſtione corrupte carnis aut corrupti oſſis nõ dʒ teneri diu vlcus aptum: ſed ſolũ tam diu donec ꝑ ſe cadat eſcara q̃ fortior fiat ⁊ magis ſpiſſa in reſtrictione ſanguinei fluxus. Quarta ẽ ꝙ cauterizator ſecrete prouideat vt prope ſe habeat aquã roſatam ⁊ toſtam panis infuſam in aceto ⁊ medicinas quaſdã cordiales: q̃s egro miniſtret ſi viderit ip̃m debilitari: vel in ſincopim paratum cadere. Quinta eſt vt nullam de cauterio mentionẽ faciat cauterizando neq̃ʒ cauteria corã egro preparet: ſʒ furtiʒ a retro ſibi hec afferantur: ⁊ occulte applicet egro nõ vidente: ſʒ ab aſſiſtentibus eo bñ tento ne ſe cõmoueat ⁊ op' impediat ꝑ̃ dolore nimio. Sexta eſt ꝙ aliquid iocũdi narret aliq̃s quo patiens rideat et obliuiſcatur aut minus intendat doloribus ſuis.

¶ De ſedationibus dolorum. Capłm.XXX.

Iam ſciuiſti dolorũ cauſas. In hoc capło primo agit de cauſis ⁊ de generali cura doloris ⁊ de accidentib' ex forti dolore. Sc̃do de tribus modis ſedantiũ dolores ⁊ declaratione tertij ibi[Ad ſummũ]Tertio de reductiõe fluxa faciẽtiũ in ſedando dolores ad reſolutiua ⁊ de enumeratõe fluxa faciẽtiũ que dolores remouẽt ibi[Ea q̃ʒ q̃]Quarto de ſedãtib' dolorem ſtupefaciẽdo ibi[Oib' aũt]Quinto de erroꝛib' in cura dolorũ ibi[In doloꝛib' preterea]Sexto de cautelis habẽdis in vſu narcoticorum ⁊ de mẽbris q̇bus tutius vel ꝑ̇iculoſi' adhibent̃: et de modo quodam quo dolorem ſedant ⁊ de tutioribus ex eis ⁊ efficacioribus ibi[Et q̃nq̃ʒ eſt res]Septimo de ſedatione doloris

ex ventoſitate ibi[Et ex doloribus quidem]Octauo de modis diuerſis in genere ſedandi dolores ibi[Ex ſedantibus preterea]

a In prima ꝑte que eſt ꝑ̃ſens text' prĩo agit de cãis doloris. Sc̃do đ cura ei' in gñe ibi[Doloris g̊]Tertio de accidẽtib' ei' ibi[Et oĩs q̇dẽ] ¶ In prima ꝑticula primo ait iã fuiſſe ſcitũ ex precedẽtibus ꝙ cãe doloris in duab' cõpꝛ̃hendũtur diuiſionibus.i. mẽbris diuidentibus eas. Vna earũ eſt mutatio ſubita ſeu feſtina et velox cõplexionis contriſtans tactũ. Alia eſt ſolutio ꝯtinuitatis in mẽbro ſenſibili. Nam primi ſc̃da doctrina.2. ſumma ſc̃da ca.19. poſtq̃ ꝑ̃n ceps đſcripſit dolorẽ ꝙ eſt ſenſibilitas rei contrarie ait. Oẽs vo doloris cãe ĩ duobus cõprehẽduntur gñib'.ſ. gñe mutatõnis cõplexionis cito facte ⁊ eſt malicia complexionis diuerſe: ⁊ genere ſolutionis ꝯtinuitatis. Sc̃do dicit poſt hec eſſe ſcitũ ꝙ poſtremũ diuiſionis earum.i. finalis diuiſio vel ſubdiuiſio cauſarũ doloris ex malicia cõplexionis ꝑuenit ad alterũ triũ.ſ. vel ad maliciã cõplexionis calide aut frigide aut hũide aut ſicce ſine mã vel cũ materia chimoſa.i. humorali ſub q̃ aquoſam intellige: vel ad vẽtoſitatẽ: vel ad apoſtema. Et iuxta hũc modũ innuit ꝟ ꝑĩu. ſubdiuiſiões q̃ttuor male cõplexionis diuerſe q̃ eſt cã doloris. Pria eſt. malarũ cõplexionũ diuerſarũ q̇dã eſt calida: alia frigida: alia humida: alia ſicca. Sc̃a eſt. vniuſcuiuſq̃ʒ harũ alia eſt cũ materia: alia ſine materia. Tertia eſt. illa q̃ cũ materia eſt vel ẽ cũ materia hũorali: vel cũ materia aq̃ſa: vel cũ vẽtoſa. Quarta eſt. que q̃ʒ materialiũ vel eſt ex materia collecta ad apoſtema: vł̃ nõ collecta. Et oẽs iſte ſi exceſſiue ſint ⁊ in mẽbro ſentiẽte ꝑñt eſſe cã doloris ꝑ ſe aut ꝑ accidẽs excepta mala cõplexione hũida ſine materia. Iux̃ illud ꝑ̃n. ca. nũc dicto. Dicem' ꝙ lʒ vnũ ex gñibus cauſarũ doloris ſit malicia complexionis diuerſe nõ tñ oĩs malicia cõplexionis diuerſe. imo calidũ eẽntialiter ⁊ frigidũ eẽntialit̃ ⁊ ſiccũ accidẽtaliter ⁊ hũidũ nullomõ faciũt dolorẽ. Calor em̃ ⁊ frigiditas ſunt due q̃litates agentes ⁊ ſiccitas ⁊ humiditas ſunt due q̃litates patiẽtes: q̃rũ v̇tutes nõ ſunt vt ꝑ eas corp' imprimat in corp': ſed vt ꝑ eas corpus a corꝑe imprimat̃. Siccitas vero per accidens facit dolorẽ: qm̃ eſt q̃ñ eaʒ ſeq̃tur alteri' gñis cauſa que eſt cõtinuitatis ſolutio. hec ille. Aliter exponi põt paſſus pñs ⁊ ſic intelligi. Poſtea ſciuiſti ꝙ poſtremũ.i. vltimũ mẽbrũ diuiſiõis cauſarũ doloris.ſ. ſolutio ꝯtinuitatis ꝑuenit in proceſſu tꝑis ad maliciã cõplexionis calide aut frigide aut hũide aut ſicce abſq̃ʒ materia aut cũ materia vel ad ventoſitatẽ vel ad apoſtema. ¶ Attende ꝙ gał. oẽs cãs doloris reducit ad vnã: videlʒ ad ſolutionẽ ꝯtinui. Ait em̃ q̃rto ſimplic̃ medicine capło.2. Calidũ nõ mordicat niſi ex ꝟ ꝙ ip̃m corrodit. Et q̃rto morbi capło.6. ait. Frigidũ facit dolorẽ: q2 ſbam ꝯtundit ⁊ frangit. Auer. aũt cõtrario mõ ſentit. Nam tertio colliget ca.44. ait. Solutio cõtinuitatis nõ eſt cã doloris ſicut dicit gał. ſʒ ſolutio ꝯtinuitatis eſt cã cõplexionis q̃ facit dolorẽ. qđ eſt q2 ſolutio ꝯtinuitatis eſt cũ malo motu ⁊ ꝯueniẽs eſt vt talẽ motũ ſeq̃tur mala cõplexio. Princeps vo duas aſſerit eẽ cãs doloris ꝓꝑ̇e ⁊ ꝑ ſe ſine reductione vni' in alterã: ſcʒ malã cõplexionẽ diuerſam: ⁊ ſolutionẽ ꝯtinui. Sed auer. allegato nũc loco reprehendit eũ dicẽs. Neq̃ʒ etiã ſunt cãe doloris due res ſił̃: videlʒ ſolutõ continuitatis ⁊ caliditas ⁊ frigiditas ſicut dicit errãs auicẽna. Quod eſt. q2 iaʒ declaratũ eſt in libro de aĩa ꝙ iſte ſenſus ſentit excellẽtias ꝟm quattuor q̃litates. hoc eſt caliditatẽ frigiditatẽ ſiccitatẽ ⁊ hũiditatẽ: g̊ dolores nõ fiẽt neq̃ʒ ſentient̃ ab eo ſenſu niſi q̃ñ ſupabũt ſua ꝓpria ſenſata ſicut accidit alijs ſenſib'. hec ille. Inter has aũt opiniones. Principis opinio mihi videt̃ veriſił̃ior. Quia ſicut mala cõplexio diuerſa ẽ ſenſibile ꝑ ſe: ſic ſolutio ꝯtinui ſub nũero aut motu cõprehẽſa ẽ ſenſibile ꝑ ſe. Nõ em̃ min' ꝑ ſe ſentiũtur ſenſibilia cõia q̃ ꝓꝑ̇a. Iux̃ illud ariſto.2. de aĩa. Dicitur aũt ſenſibile tripliciter quorũ duo q̇dẽ ꝑ ſe dicim' ſentiri. Vnũ aũt ꝟm accidẽs. Duoꝝ aũt aliud q̇dẽ ꝓpriũ eſt vniuſcuiuſq̃ʒ ſenſus: aliđ vo cõe oĩʒ. Dico aũt ꝓpriũ q̇dẽ qđ nõ ꝯtigit altero ſenſu ſentiri ⁊ circa qđ nõ cõtingit errare: vt viſus coloris ⁊ audit' ſoni. Cõia aũt ſunt mot' quies numerus figura magnitudo. Hmõi em̃ nullius

vnius sunt ꝓpria. ſ; cõia omibus. tactui eñ motus aliquis sensibilis ⁊ visui. Per se q̃dẽ igitur sunt sensibilia hec: hec arist. Et auerroys in cõmento ait. Qm̃ autẽ hec sensibilia sc; ꝓpria ⁊ cõia sunt attributa sensibus essentialiter manifestũ est. Itẽ nemo boni sensus qñ ꝑforat ense tepido vel lãcea tepida se dolere iudicat q: calet aut q: friget: ſ; q: ꝑforat et soluitur vnitas seu ꝯtinuitas alicui⁹ mẽbri. Quid ergo sibi vult mordax auerroys acer reprehensor. 3°. colliget dicẽs. Q: dolores non fiũt neq; sentientur a tactu nisi qñ supabũt sua propria sensata sicut accidit aliis sensibus. Nunquid aristoteli ⁊ sibimet cõtrariatur cũ dicat sensibilia cõia essentialiter seu ꝑ se sentiri.

¶ Et stupefaciẽs quidẽ remouet dolorẽ. quoniam destruit sensu; mẽbri. ¶ Eius vero sensum non aufert nisi propter vnam duarũ causarum: aut propter multam infrigidationem: aut propter multam venenositatem que est in ipso contrariam virtuti illius membri. Ea quoq; que etiam fluxa faciunt sunt ex summa coꝛu; q̃ molliter resoluũt: qualia sunt anetũ

¶ In scõa dicit primo cõcludẽdo ex dictis. Ergo si cause doloris sũt he que dicte sunt sedatio doloris erit seu adueniet ex ꝯtrarietate suaꝝ causarũ ministrando .s. ꝯtrariũ cãe cuiusq; doloris. vt si cã ipsi⁹ fuerit calor ministreꝛ frigidũ: si frigus calidũ: si solutio ꝯtinuitatis reducatur vnio

¶ Queret aliquis cũ sanitas seruetur suo simili ⁊ morbus cureꝛ suo ꝯtrario: nũquid delicie vel delectationes curant dolores. Dic q; dolores ⁊ delectatões in motu cõsistunt ⁊ sunt nature nõ ꝑmanentis sed successiue. Nam dolere nõ est nisi cõtrarietatem rei cõtrarie sentire. Dolor ergo est sensatio rei cõtrarie. Et delectatio est sensatio rei cõuenientis. Et cũ sensatio sit de genere motus seu passiõis assidue dependet a sua causa. ⁊ ideo dolor sedari solet remotione cause nõ delectatõne vt principio effectiuo cũ sit passio. Sed instabit aliq̃s q; doloꝝ quidã sunt mãsiui Iuxta illud p̃n. primi scõa capl'o primo. Et plurimũ etiã ipsu; accidẽs fit egritudo: quẽadmodum dolor capitis q̃ ex febre accidit cum quãdoq; figitur ⁊ tãdiu mansiuus donec fiat egritudo. Dic q; dolor ſm q; ẽ sensatio rei cõtrarie nunq̃ est mãsiuus ex parte sui vel ex ꝓpria natura: sed semper est in fieri: ⁊ nature successiue: ita q; remota eius causa ꝯiuncta ilico sedatur: ſ; põt fieri durans ⁊ mansiuus ex parte cause ei⁹ in corpore fixe vix remouibilis ⁊ diu ꝑmanentis vt in ouo apparet ⁊ in emigranea. Scõo dicit q; est iã scitum q̃liter contrarium sit vnicuiq; causarũ doloris sc; ex capl'is primo scõo tertio ⁊ q̃rto summe scõe doctrine scõe fen scõe primi: vbi agitur de causis malarũ cõplexionu; calide ⁊ frigide humide ⁊ sicce q̃ sibiinuicẽ cõtrarie sunt: ⁊ ex dictis capl'o. 16°. eiusdem summe in quo agitur de causis solutiõis continui: ⁊ ex capl'o. 19°. summe eiusdẽ in quo agitur de causis dolorum absolute. Cognito eñ vno cõtrariorum facile per ipsu; cognoscitur reliquũ. Nam cõtrariorũ ide; est sensus ⁊ eadẽ disciplina: ⁊ ꝓprie ex dictis capl'o. 23° dicte summe in quo agitur de causis deliciarũ. Tertio dicit scitũ eẽ ex dictꝭ qualiter cureꝛ seu mediceꝛ malicia cõplexionis ⁊ apostema ⁊ vẽtositas q̃ sunt cause doloris. De cura quidẽ male cõplexionis capl'o scõo fen huius actũ est. Et de cura apostematis ⁊ vẽtositatis capl'o. 25°. huius fen quod est de cura apostematũ tã humoralium q̃ ventosorum.

¶ In tertia dicit q; oĩs dolor q̃ fortior fit. q̃ natura corporis sustinere possit ẽ interficiens. Cui⁹ causam reddit q: primo ex eo supueniunt mẽbris frigus ⁊ tremor. Frigus q̃dem ex resolutõe naturalis caloris ⁊ spirituũ maxime vitaliũ. Tremor aũt ex debilitatiõe motiue ṽtutis ob resolutõem spirituũ aĩalium. Scõo supuenit ex hoc pulsus paru⁹: deinde destruiꝛ ⁊ moritur dolẽs. Iuxta illð p̃n. primi scõa doctrina tertia summa pria capl'o. 16°. Cũq; doloꝝ ad finẽ sue fortitudinis ꝑuenerit ꝓcedet minorando ⁊ redibit ad inferiora donec magnitudinẽ ꝑdet ⁊ velocitatẽ: ⁊ vires earũ supplebit spissitudo id est frequẽtia forꝭ ⁊ paruitas ⁊ formicatio ⁊ vermiculatio. Et si augmẽtatus fuerit adducet ad raritatem et perditõem. Inde venit cõe ꝓuerbium. Q: dolores ꝓsternũt ṽtutes.

b Ad summũ ⁊c. In hac ꝑte scõa prĩo summarie tãgit tres modos sedãdi dolorẽ. Scõo declarat quõ narcoticũ aufert dolorẽ ibi [Et stupefaciẽs] Tertio quõ tollit sensu; ibi [Ei⁹ vo]

¶ In pria ꝑticula dicit q; ad summũ id ẽ summarie loquẽdo sedãtiũ dolores q̃dã sedant eos mutãdo cõplexionẽ vt calefaciẽdo si a frigore fiat vel infrigidãdo si fit a calore: alia resoluendo materiã ex q̃ dolores fiũt siue fuerit hũor siue vẽtositas aut aquositas. Sic anodina calida adhibita dolores mitigant vt camomilla mellilotũ furfur anetũ pitaria. Alia stupefaciẽdo sicut opiu; mãdragora iusquiam⁹. ¶ Attẽde q; gal. q̃nto simplicis medicie ca°. 20 nõ diuisione trimẽbri ſ; bimẽbri solũ medicinã diuidit sedatiuã doloꝝ abiiciẽs ab ea medicinas illas q̃ sedãt dolores q: curãt morbos ad quos sequiꝛ dolor. Ait eñ ibi. Dico q; medicina sedãs dolore;. alia est q̃ est sedãs vere: ⁊ alia ẽ q̃ dr̃ q; ẽ ita tñ sicut si hõ dicat in mortuo q; dolor ei⁹ iã sedat⁹ est. Et illa q̃ est sedãs dolorẽ vere est cui⁹ ṽtus calefacit in primo gradu: ⁊ ẽ sb̃a in qua est hec ṽtus sb̃a subtilis. Illa autẽ q̃ dicitur sedatiua ⁊ nõ est ita est illa cui⁹ ṽtus ẽ ṽtus multe infrigidatiõis ⁊ ita q; ipsa stupefacit mẽbꝝ ⁊ stupor fortasse erit ꝑuans sensum. Medicine aũt q̃ sanãt aliquã infirmitatu; ⁊ sedaꝛ dolor ꝑ hoc q; ipse sanãt illã egritudinẽ nõ merenturvt dicaꝛ sedatiue doloris. Et illud est qm̃ hec res cõicat oib⁹ medicis sedantib⁹ aliqua; ex egritudinib⁹: hec ga. Ex quib⁹ apparet q; prim⁹ modus sedãdi dolores quem tangit hic p̃n. nõ est bene proprius.

¶ In scõa dicit q; stupefactiuũ sedat dolorem q̃a sensu; destruit mẽbri dolorosi. Qð manifestaꝛ ex descriptõe medicine stupefactiue a p̃n. data scõo hui⁹ capl'o q̃rto. Stupefactiua inq̃t ẽ medicia frigida ex infrigidatõne cui⁹ quã in mẽbro facit ꝓuenit vt ponat sb̃a; spũs deferẽtis ad ipm ṽtutem mot⁹ ⁊ sensus frigidã i cõplexione sua ⁊ grossam in sb̃a sui: q̃re nõ vtuntꝛ eo ṽtutes aĩales ⁊ resoluitur cõplexio mẽbri ꝓpter illud ⁊ nõ recipit impssiões ṽtutũ aĩalium sicut opiũ iusquiam⁹ ⁊ lactuca ⁊ papauer nigrum et mãdragora ⁊ similia solum eis: hec p̃n.

¶ In tertia dicit q; stupefaciens nõ aufert sensum mẽbri dolorosi nisi ꝓpter vnã duarum causaꝝ. Prima ẽ ex vehemẽtia sue infrigidatõis. Scõa ẽ ex venenositate multa q̃ sibi inest ꝯria ṽtuti mẽbri doleꝛ. Et hec stupefaciens venenositas põt eẽ ꝯplicata cũ caliditate. Nã sepe videm⁹ in lepris ⁊ cãcris materias coꝝ calidas adustas stupefacere quasdã particulaꝝ ⁊ sensu; tact⁹ i eis destruere ꝓpꝛ inimicitiã sue venenositaꝛ cũ spiritib⁹ sensitiuis ⁊ calore inato q̃ corrũpũt eos vt mortificãs frigus: sic est de q̃busdã medicis calidis multũ venenosis Iuxta illud gal. q̃nto simplicis medicie capl'o. 20. Medicinaru; aũt que qñ bibũtur faciũt accidere ꝓfunditatem somni ⁊ noiant eas ꝓpter hãc cãm multi hominu; sedatiuas doloris ⁊ facientes somnũ complexio est ſm vltimum ꝯtraria medicinis que vere sũt sedatiue doloris. Et illud est qm̃ ipse infrigidant totum corpus ⁊ cõsequũtur q; stupefaciũt sensum. Et quibusdã illic interpositꝭ ait. Et de istis medicinis sunt q̃dã q̃ sunt ꝯrie hoĩ cu; tota substãtia sua. Et ꝓpter illud qñ sumit hõ ex eis aliq̃d q̃uis sit in vltio ꝑuitatis nocet ei ꝓculdubio sicut ṽmes pini ⁊ alientũ id est tapsia ⁊ solatrũ mortale maniã afferẽs ⁊ argẽtũ viuu; ⁊ multi fungorũ.

c Ea quoq; que etia; ⁊c. In hac tertia parte primo cõnumerat inter resolutiua fluxa facientia. Scõo ventris solutiua ⁊ euacuãtia alia quoquo mõ ibi [Et ventrẽ soluentia] Tertio p̃ferre iubet euacuantia fluxa facientibus ⁊ maturantib⁹ ac aperiẽtib⁹ apostemata ibi [Et fluxa q̃dẽ]

¶ In p̃ma particula respondere videtur cuidã tacite obiectõi. Obiici eñ poss; plures eẽ modos sedãdi dolores his qui p̃dicti sunt. Nã q̃ fluxa faciũt sedant dolores. Rñdet ⁊ dicit q; fluxa faciẽtia sũt ex summa coꝝ q̃ molliter resoluũt. Et sic ꝯtineñꝛ sub scõo gñe sedantiũ dolorẽ. ¶ Attẽde q; fluxa faciẽtia ꝓp̃e sꝭ q̃ subtiliãt grossas ⁊ viscosas hũiditates ⁊ apiũt poros ⁊ dilatãt vias ꝑ quas currant facile ⁊ temperata medicia purgeñꝛ nõ grauãte naturã. Iuxta illð gal. amphoꝝ scõa ꝯmẽto illius canoñ. Corpa vbi quis vult purgare o; fluxa facere. Multi medicoꝝ fluxa facere arbitrati sũt vt vomitu purgãdos antea vomitui prepareni⁹ cũ aqua calida ⁊ humidis ⁊ fastidiosis cibariis ⁊ sic tãdem medicinã dare. Quib⁹ vero pharmacia dãda ẽ vẽtres mollianꝛ aut vẽter ad laxationẽ prepareꝛ. S; tñ hoc nõ vult intentio hypo. S; hic magis aliud necessariũ posuit quod multis multotiens probauimus experientiis. Subtiliandi enim sunt humores grossi ⁊ viscosi et pori aperiendi quibus valeant currere et medicaminibus expelli ⁊ extrahi facile temperata medicina qua non ꝯturbetur natura: hec galienus. De fluxa faciẽtibus ergo sunt medicine anodine ⁊ resolutiue que ponunt humores sub forma vaporis vt medicine incisiue viscosorum humorum ⁊ subtiliatiue grossorum ⁊ aperitiue viarum. Consequenter hic exemplificat princeps de medicinis fluxa facientibus cu; quadam mollificatione et maturatione. Prima est anetum. De quo serapion in aggregatione capitulo de eo scribit auctoritate Galieni q; prima eius virtus est que calefacit in fine tertii gradus et desiccat in principio tertii: ⁊ scõa ẽ virtus que resoluit ⁊ maturat: ⁊ tertia est virtus que sedat dolores ⁊ facit somnum:

Secūda est semen lini. De quo ait idē auctoritate gal. Virtus eius prima est ꝙ est calidū quasi in primo gradu mediū in hūiditate ⁊ siccitate. Et scōa v̄tus est ꝙ est mollificatiuū sedatiuum dolorū. Tertia est mellilotū. De quo ait idē auctoritate eiusdem. Substantia eiꝰ est plus habens caliditatis q̄ frigiditatis: ⁊ sapori eius inest stipticitas: ⁊ virtus scōa est q̄ maturat: ⁊ virtus tertia est que resoluit. Quarta ē camomilla. De qua idē auctoritate eiusdeꝫ ait. Substantia eius est sb̄tilis: ⁊ virtus eiꝰ pr̄ia ē q̄ calefacit ⁊ d̄siccat i primo gradu: ⁊ virtus eius scōa est q̄ resoluit: ⁊ virtus tertia est q̄ confert lassitudini plus oī alia medicina: ⁊ sedat dolores ⁊ mollificat mēbra dura ⁊ lenit spissitudinē paucā. Quinta est semen apij. De q̄ ait idē auctoritate eiusdē. Virtus eiꝰ prima est q̄ calefacit: ⁊ scōa v̄tꝰ q̄ subtiliat ⁊ incidit: ⁊ tertia v̄tus est q̄ ꝓuocat vrinā ⁊ menstruum ⁊ resoluit vētositates. Sexta est amigdale amare. De q̄bus ait idem auctoritate eiusdē. Substantia eaꝝ est subtilis: ⁊ virtus earū prima est calida: ⁊ virtus scōa est ꝙ abstergūt ⁊ aperiunt: ⁊ virtus tertia est ꝙ abstergūt lentigines. Septima est generalr̄ oīs res calida in primo gradu ⁊ ꝓprie si fuerit in ea potētia glutinādi. Naꝫ ꝑ hanc retinet ⁊ claudit intus calorē innatū: vn̄ plus maturat ⁊ digerit humores. Et hmōi res duodeci hic tāgit. Prima est gūmi prunoꝝ. De quo serapion auctoritate gal. caplo de prunis ait. In gūmi vero istarū arboꝝ est incisio ⁊ subtiliatio: ⁊ ideo frangit lapidē. Scōa ē amidū. De quo dicit idē auctoritate eiusdem caplo de frumēto. Quod de amilo sumit̄ infrigidat ⁊ desiccat plus q̄ frumentū. Et scōo huiꝰ caplo de eo ait p̄n. Frigidum est ⁊ siccū in primo. In ipo sunt mūdificatio ⁊ lenificatio. Tertia est cerusa. De qua idē auctoritate eiusdē ait. Virtus eius prima est infrigidatiua: ⁊ scōa cōglutiatiua. Et auctoritate dyascoridis ait. Et v̄tꝰ eiꝰ est ifrigidatiua resolutiua ꝯglutiatiua ⁊ mollitiua. Quarta est crocus. De quo idē auctoritate gal. ait ꝙ prima eiꝰ virtus est q̄ calefacit in tertio gradu ⁊ desiccat in primo: ⁊ scōa est virtus q̄ maturat aliquali maturatōe. ⁊ qd̄ adiuuat ad hoc ē stipticitas parua q̄ reperitur in eo. Quinta est laudanū. De q̄ ideꝫ auctoritate eiusdē ait. Et virtus eiꝰ prima est calida in fine primi gradus ꝓpe scōm: ⁊ virtus eius scōa est q̄ mollificat ⁊ resoluit tēperate ⁊ maturat silr̄ ⁊ aggregat ⁊ fortificat. Sexta est altea. i. bismalua. De qua idē auctoritate eiusdē ait. Radix maluauisci hꝫ in se stipticam v̄tutē. ⁊ totius herbe volo dicere radicū ramorū foliorum florū ⁊ seminū: ⁊ virtus eius prima est virtus q̄ desiccat: verū radix ⁊ semen sunt magis desiccatiua ⁊ plus subtiliatiua: ⁊ virtus eius scōa est q̄ abstergit ⁊ maturat ⁊ stringit: ⁊ v̄tus tertia est que ꝓhibet apostemata ⁊ sedat dolorē. Septia est amomum De q̄ idē auctoritate eiusdē ait. Virtꝰ amomi ē silis v̄tuti acori: nisi q2 acorꝰ ē magꝭ desiccatiuꝰ: ⁊ amomū plꝰ maturatiuū. Et dixit i q̄nto ampho. ꝙ oīa ista sunt calida caliditate forti videlꝫ casialignea costus cinamomū amomū ⁊ faciūt soda. Octaua ē caules. De q̄bꝰ idē auctoritate eiusdē ait. Et v̄tus q̄dē caulis pr̄ia ē virtꝰ q̄ desiccat qn̄ comedit̄ ⁊ qn̄ apponit̄ ex̄ ⁊ nō est manifesta in eo amaritudo neq; acuitas: ⁊ v̄tus eiꝰ scōa est virtꝰ q̄ abstergit ⁊ resoluit ⁊ glutinat. Nona ē napi. De q̄bꝰ ait raf. 3. almā. ca. d̄ oleribus. Napi calidi sunt ⁊ hūidi q̄ iflationē ac crudū gn̄ant phlegma: spma q; acuūt atq; gutturꝭ ⁊ pectoris lenitatē efficiūt: renes ⁊ dorsum calefaciūt. Decima est adipes. De q̄bꝰ serapiō auctoritate gal. ait. Et v̄tꝰ adipis ⁊ pinguedinis ē virtꝰ q̄ calefacit ⁊ humectat qn̄ sunt recētes: qn̄ v̄o veterascūt sunt calidiores ⁊ subtiliores ⁊ magis resolutiue. Undecima ē hysopꝰ cerotꝰ seu hysopū cerotū seu hysopus hūida: ita ꝙ h̄ noīe velut masculino solēt vti aliq̄: alij vt feminco: alij vt neutro. Et d̄r hūida ad dr̄iam hysopi herbe q̄ sicca d̄r. ⁊ q2 est hūida tā i sb̄a q̄ i v̄tute: ⁊ d̄r cerotū q2 silat̄ substantie ceroti ⁊ freq̄nter in cerotis ponit̄: ⁊ est piguedo q̄

⁊ semen lini ⁊ mellilotū ⁊ camomilla ⁊ semen apij ⁊ amigdale amare: et omnis res in primo gradu calida. et proprie qn̄ cum ea fuerit glutinaudi potentia: sicut gūmi prunorū ⁊ amidum ⁊ cerusa ⁊ crocus ⁊ laudanū et altea ⁊ amomū ⁊ caules ⁊ napi ⁊ apozima eorū ⁊ adipes ⁊ hysopus cerotus. ⁊ olea: sicut dicemꝰ in antidotario. ¶ Et ventrē soluētia ⁊ euacuātia

quocūq; modo fuerint sunt istiꝰ modi. ¶ Et fluxa quidem facientia sunt danda post euacuantia si necessariū fuerit euacuare donec materiā restrigas q̄ ad mēbrū descēdit. Et etiā totū illud qd̄ apostemata maturat aut quod ea aperit. Omnibus autemꝰ stupefacientibus fortiuꝫ est opiuꝫ. Et ex eis sunt poma mandragore et eius semē ⁊ cortices radicis ipsius:

solet extrahi d̄ lanis ouiū cū adiutorio feruētis aq̄ ⁊ caloris solis. De q̄ serapion auctoritate ga. ca. de hysopo hūida ait. Virtus eiꝰ est maturatiua ⁊ resolutiua. Et v̄tꝰ huiꝰ medicine ē calefactiua mollificatiua vlcerum induratoꝝ ⁊ ꝓpe vlcerū matricis qn̄ miscet̄ cū melliloto ⁊ butyro. Duodecia ē olea q̄ dicunt̄ in antidotario. s. q̄nto huiꝰ sum. pr̄ia trac. 10 ⁊ maxīe oleū de lilio ⁊ camōilla ⁊ de aneto ⁊ de amigdal. dulcibus. Et exēpla hec 12. debēt referri quedam ad hec v̄ba. Et oīs res in primo gradu calida. Et q̄dam ad hec. Et ꝓpe qn̄ cū ea fuerit glutinandi potētia. ¶ In secunda dicit ꝙ de fluxa facientibus ⁊ sedantibus dolores sunt etiā pharmaca que soluūt ventrē et oēs medicine q̄ educūt hūores ⁊ supfluitates vn̄cūq; fuerit siue ꝑ vomituꝫ siue ꝑ vrinā siue ꝑ sudorē siue ꝑ sputū siue ꝑ muncū vel ꝑ resolutionē insensibilē. Nā tales oēs hūores cōmouēt ⁊ fluere faciūt ⁊ foras educūt ⁊ ꝑ istum modū sedāt dolores. Nōne videmꝰ vehementeꝫ colicā sepe sedari solo vno clisteri: ⁊ acutū stomachi dolorē sedari solo vomitu cholere rubee vel prassine vł e ruginose. Nōne sepe balneo ꝓuocāte sudores acerbissime ventris torsiōes cessant. ¶ In tertia dicit ꝙ tria sunt gn̄a medicinarū q̄ dari dn̄t post euacuatiua ⁊ nō an̄ si necessariū fuerit euacuare donec ⁊ quousq; in mām restrigas q̄ ad mēbrū descendit dolore affectum. Et intellige h̄ ꝑ euacuātia phlebotomiā ⁊ pharmaciā q̄ sunt euacuatiōes vl̄es. Signāter dicit. si necessariū fuerit euacuare: q2 qn̄q; nō est nc̄ariū: puta dum corpꝰ nō est repletū neq; cacochimia neq; plectoria imo inanitū. Tūc em̄ nō eget neq; phlebotomia neq; pharmacia ꝓ ꝑuo dolore vel apostemate. Dicit etiā signant̄. donec mām restrigas q̄ ad mēbrū descēdit: ad denotādū ꝙ diuersa euacuatōe tādiu vtēdū ē q̄diu fluūt supfluitates ad locū doloris. Nec tria gn̄a medicinaꝝ stati dicēda vel aliqd̄ ex eis ꝑus exhibēda sꝫ q̄ fluere desināt supfluitates ad dictū locū. Primū genꝰ ē fluxa faciētiū. Et itellige h̄ ꝑ fluxa faciētia resoluētia: q̄ si adhibueris ꝑti dolēti vel apostemose an̄ euacuatiōeꝫ hūores attrahes plus q̄ resoluas ⁊ malū aggrauabis. Secūdū ē tertiū illd̄ genꝰ qd̄ maturat apostēata. Nā maturatiua q̄ ꝑti oppilāt sua vnctuositate vł viscositate ꝑti attrahūt sua caliditate adhibueris sup mās iā cōculcatas in apostemate ita vt pene suffocēt innatū calorē dispones mēbrū ad corruptōeꝫ estiomēalē: cū nec hūores illic ꝯculcati nec īnatꝰ calor resperaculū habeāt: putrefiēt ḡ putredie pessima cadauerali mēbrū ⁊ hūores. Tertiū ē genꝰ medicinaꝝ q̄ apostemata apiūt vt medicamē de allijs: et dyaq̄lon solutuꝫ cū muscilagine sinapis ⁊ sapone associatū cuꝫ ficubꝰ: et mel anacardoꝝ eq̄liter mixtū cū pice hūida ad ignē: vel cantarides trite cū oleo veteri aut stercus ancipitis aut stercꝰ passerū aut stercus anat. Nā si ista calida fort attractōis ꝑtibꝰ dolētibꝰ āt apostēosis an̄ euacuationē adhibueris malū multiplr̄ augēs aggrauabis dolore d Oibus aūt stupefaciētibꝰ. In hac q̄rta ꝑte cōmemo- (⁊ tumore. rat nouem stupefaciētia q̄rū frigoribꝰ sedant̄ dolores. Primū ē opiuꝫ qd̄ est fortissimū ⁊ violētissimū oīm illoꝝ q̄ stupefaciūt. De q̄ scribit̄ in aggregatore serapionis cap̄. de papauere ꝙ ē gūmi ⁊ succꝰ papauerꝭ nigri. Cuiꝰ v̄tꝰ pr̄ia ē q̄ ifrigidat i q̄rto gradu. Et scōa ē v̄tꝰ narcotica mortificatiua. Et qn̄ sumit̄ de ipo ꝑua q̄titas sic granū orobi sedat dolorē ⁊ facit dormire ⁊ maturat ⁊ confert tussi ⁊ fluxui antiq̄. Et qn̄ ex eo accipit̄ q̄titas magna fac̄ subeth ⁊ postea occidit. Et iterū ibi. Raf ait ⁊ gal. cōfirmauit i lib. venenoꝝ. Et opiū est frigidū ⁊ siccū ⁊ ꝯfert fluxui vētris ⁊ vlceribꝰ intestinoꝝ. Et dosis eiꝰ ē ab vno danich vsq; ad duos: ⁊ q̄titas occidēs ex eo ē due dragme. Et exponit̄ danich in synonimis auicēne ꝙ ē pōdꝰ triū granoꝝ hordei. Sꝫ ianuēsis exponit ꝙ danich arabice nomē ponderis est. 8. granoꝝ hordei ḡ ē duoꝝ kyrat. Et danich vnū ⁊ s. faciūt obolū. Et obulꝰ ē idē qd̄ alnolosat. Et scōo huiꝰ ca. de eo ait p̄n. Opiū ē succꝰ papaueris nigri. Et eiꝰ potio nō addit̄ sup duos danich: frigidū est ⁊ siccū i q̄rto. Est narcoticū sedatiuū oīs doloris siue sit bibitū siue linitū: ⁊ potio ipsiꝰ fit q̄titas lenticule magne. Et ca. pxīo sūme q̄rte trac. p̄mi fen. 6e q̄rti ait. Et dosis ex eo interficiēs est pōdus. 3. 2. Interficit ei in duobꝰ diebꝰ. et ꝓpe qn̄ dat̄ in potu cū vino. Secūdū ē pomū mādragore ⁊ semē ⁊ cortex ipsiꝰ radicis. De q̄bꝰ scribit̄ in aggregatore auctoritate gal. Virtꝰ pr̄ia huiꝰ plāte ē v̄tus frigida i ter-

tio gradu: ⁊ est in ea cũ hoc caliditas pauca. Sed in pomis eiꝰ est humiditas ⁊ ꝓpter hanc cãm faciũt subeth. Sꝫ cortex radicis eiꝰ est frigidꝰ multũ ⁊ cũ hoc desiccat. Sꝫ medulla radicis eius ẽ debilis v̇tutis. Fit aũt vinũ cũ cortice radicis absq; decoctione in hũc modũ. Accipiat ex vino dulci amphora vna ⁊ ꝓijciãt in ea tres radices ⁊ detur in potu ex eo q̃titas triũ onolos illi quẽ necesse ẽ cauterizare aut incidere ⁊ nõ sentiet cauterizationẽ seu icisionẽ ꝓpter subeth qḋ continget ei. Et est onolos pondus granoꝝ .12. Exiccantur aũt poma eiꝰ ⁊ folia ⁊ opꝫ ꝙ in exiccatione caueat vapor eoꝝ. Nã odor eoꝝ facit subeth. Silr etiã cõtigit ex succo eiꝰ. Et qñ sumit de eis vł de succo eiꝰ nimis facit apoplexiã. Sꝫ semẽ

⁊ papauer ⁊ benꝫ ⁊ iusquiamꝰ ⁊ solatrum stupefaciẽs ⁊ semẽ lactuce. Et ex istis nix ⁊ aqua frigida. In doloribus[e] preterea multotiẽs cadit error: qñ erunt eoꝝ cause extrinsece sicut calor: aut frigus: aut ceruicalis eminẽtia: aut lecti corruptio: aut casus qui fit ĩ ebrietate: aut alia ab his ⁊ querũtur eoꝝ cause in corpe ⁊ ꝓuenit inde error. Quapropter scire debes hec: ⁊ cognoscere si est repletio aut nõ: ⁊ si sint cause repletionis no-

pomorũ eiꝰ qñ sumitur in potu mũdificat matricẽ. hec ibi. Tertiũ ẽ papauer. De q̃ scribitur ꝙ sunt ei multe spẽs. Nã ex eo est domesticuꝫ qḋ seminat in hortis: ⁊ ex eo est agreste: et quoddã est albũ: ⁊ aliud est nigrũ. Domestici semẽ inducit somnũ tẽperate qñ puluerizat in pane: ãt miscet cũ melle ⁊ comedit. Sꝫ cõcussi nigri semẽ infrigidat frigiditate forti. Et ꝓpter hãc cãm nõ est aliq̇s q̃ vtat eo solo q̃ effugiat eiꝰ nocumentũ eo ꝙ facit dormire dormitiõe forti. Quartũ est benꝫ ⁊ iusquiamus. Benꝫ in synonimis auicẽne expõit ꝙ ẽ iusquiamꝰ albꝰ. Sed ian. scribit bengi et ait. Bengi arabice est iusquiamꝰ. Stephanꝰ v̇o benegũ scripsit. Et serapiõ ĩ aggregatore ait. beng idẽ iusq̇amꝰ. Ga. Iusquiamꝰ cuiꝰ semen est nigrũ ⁊ signũ sup hoc ꝙ hꝫ semẽ nigrũ est ꝙ flos eiꝰ vergit ad rubedinẽ facit maniã ⁊ subeth. Ille v̇o cuiꝰ semen est subruffum cognoscitur in hoc ꝙ flos eiꝰ est citrinꝰ ⁊ est ꝓpinquꝰ primo in v̇tute. Et ꝓpter hoc opꝫ ꝙ caueat ab his ambabus spẽbus ⁊ nõ vtatur eis aliquis q2 non est iuuamẽtũ in eis: sꝫ occidũt. Iusq̇amꝰ v̇o habens ẽ albũ semẽ ⁊ florem albũ est cõueniẽs vsui medicine ⁊ est in tertio gradu rerũ infrigidantiũ. Dyascorides. Succꝰ iusq̇ami q̃ exp̄mit a semie solo igredit ĩ sief sedantes dolorẽ oculoꝝ ⁊ est cõueniẽs cursui humiditatũ calidaruꝫ ⁊ doloribus matricũ. Et qñ miscet cũ farina. et fit inde emplastrũ est cõueniẽs apostematibꝰ calidis q̃ fiũt in oculis aut in pedibꝰ aut in q̃cunq; alio loco fiat apostema calidũ: ⁊ semẽ eiꝰ facit hoc: ⁊ cũ hoc est bonuꝫ tussi ⁊ catarro ⁊ cursui hũiditatũ ad oculũ: ⁊ qñ bibũtur ex eo duo onolos ac cũ semie papaueris ⁊ mellicrato ꝯfert ĩmoderato fluxui mẽstruorum: ⁊ qñ teritur ⁊ fit cũ eo emplastrũ podagre cũ vino antiq̊ aut apostemati mamillarũ enixe ꝯfert. hec ibi. Quintũ est solatrũ stupefaciẽs.

¶ Attende circa hoc ꝙ solatri q̃ttuor sunt spẽs vt ait serapiõ in aggregatore capło de eo. Una est domestica vsualis q̃ comedit: alia est alkekengi: alia est solatrũ somniferũ: alia ẽ solatrũ maniale aut furiale: qḋ ita dr̄ q2 maniã seu furiã inducit. Et tertia spẽs ꝓposito attinet. Quã dyascorides ita describit. Est planta hñs ramos multos ⁊ spissos egredientes ab ip̄a ⁊ sunt difficiles ad frangendũ ⁊ sunt pleni folijs in q̇bꝰ est hũiditas q̃ adheret manui ⁊ assimilant folijs citonioꝝ: ⁊ flos eiꝰ ẽ rubeus sicut sanguis nõ magnꝰ: ⁊ semẽ eiꝰ est in teca cuiꝰ seminis color ẽ croceus: ⁊ hꝫ radicẽ nõ magnã multũ cuiꝰ cortex est rubei coloris ⁊ nascit in locis aspis ⁊ petrosis. Ga. Huiꝰ v̇tus pria est virtꝰ q̃ infrigidat in tertio gradu: ⁊ scḋa virtꝰ q̃ facit dormire: ⁊ v̇tus tertia ẽ ꝙ qñ accipit ḋ cortice radicis aureꝰ vnus ⁊ bibit cũ vino facit dormire. Et ĩ ꝓprietatibꝰ eiꝰ alijs est silis opio nisi q2 ẽ debilior eo: ⁊ virtꝰ seminis eiꝰ est v̇tus q̃ ꝓuocat vrinam: ⁊ ideo administrat in hydropicis: ⁊ si bibuntur de eo plus 12. granis facit hoiem insanũ. Sextũ est nix. Sepe eñ ꝯstringit ambulantibꝰ in hyeme p loca niuosa suas extremitates ita stupefieri frigore niuis ꝙ sensuꝫ amittãt: imo q̃nq; ꝙ mortificate cadãt ⁊ q̃nq; totũ corpus stupescit ⁊ irrigidat deinde morit. Septimũ ẽ aq̃ veri frigoris: q̃ sua vi stupefactiua tumores calidos ⁊ dolores soluit. Iuxt illḋ hyp. amph. q̇nta. In articulis tumores ⁊ dolores sine vlceratiõe ⁊ podagrã ⁊ spasmos ⁊ hoꝝ plurima aq̃ frigida ĩfusa refrigerat ⁊ attenuat ⁊ dolorẽ soluit stupor eñ mediocris dolorẽ soluit ⁊ minuit. Et gal. in cõmẽto ait. Frigidũ suppositũ his stuporẽ facit ⁊ stupor cũ sensuꝫ tollit dolorẽ minuit

e In doloribꝰ preterea. In hac pte q̇nta tangit tres errores sepe contingẽtes ĩ curis doloꝝ ⁊ causis eoꝝ. Primꝰ eoꝝ est ꝙ cãe dolorũ aliqñ sunt extrinsece sicut calor solis vel frigꝰ aeris vel puluinaris aut ceruical eminẽtia nimiaq; collũ torq̃tur: ãt lecti corruptio. i. ꝯtusio vł cõq̃ssatio aliquorũ mẽbroꝝ ex duricie lecti vel ineq̃litate vel suturis rudibꝰ: vł ex casu ignoto de q̊ nõ meminit ille q̃ dolet: puta q2 cecidit ebrius existẽs: vel q2 cecidit in somno sõniãs aut cespitauit ãt ei occurrit res dura ꝯtũdẽs. Sũt eñ q̇dã q̃ somniãdo surgũt ⁊ ambulant ⁊ euigilati non memorant horuꝫ q̃ gesserũt nec q̃ ꝯtigerũt eis somniãdo licet memorẽtur q̇daꝫ somniantiũ suorũ sõnioꝝ: q2 sõnia sua q̃nq; relinquũt simulacra aliq̃ vel ĩ fantasia vel in memoria: sed acta in somnio nõ impresserũt simulacrũ aliqḋ: neq; in fantasia neq; in memoria. Et qñ iste cãe que sunt extrinsece dolores inducũt ⁊ cãe eoꝝ q̃runt in corpe ac si prouenirẽt ab interioribꝰ velut a cãis añcedẽtibꝰ aut ꝯiũctis duplex error inde ꝓuenit. Primus error est ignorãtia cãe. Scḋs est error opis ex prio ꝓueniẽs. Nã dum credimꝰ ꝙ cãe doloris que extrinsece sunt sint intrĩsece fatigamꝰ q̃nq; egrũ phlebotomia ⁊ pharmacijs q̇bꝰ nõ indiget. Et ꝓpter hãc cãm medicꝰ scire dꝫ hec id ẽ has deceptiões q̃ sepe accidũt ex ignorãtia cãe ⁊ nõ credere ex toto relationi egri: imo diligẽter inq̇rere ⁊ cognoscere si est repletio in corpe phlebotomia vł alijs purgatõibꝰ idigẽs vel nõ. Et si sint cãe repletionis note: puta q2 patiẽs in q̇ete vixit ⁊ laute se aluit cibis ⁊ potibꝰ: ⁊ nõ ꝯsueuit minuere sanguinẽ ⁊ pharmacari. Secundus error ẽ ꝙ cã doloris aliqñ extrĩseca ẽ: deinde fit mãsiua dispositio quã impressit vt cũ aliq̇s bibit aquã frigidã ⁊ ei ĩde accidit dolor fortis tã in pte stomachi q̃ in pte epatis vel cũ aliq̇s sagitta pcussus vehemẽter dolet ⁊ dolor ipsiꝰ ꝓuenire creditur ex ictu sagitte ⁊ ꝓuenit ex ferro vel barba ipsiꝰ relicta in vulnere. Et inde ꝓuenit multiplex error. Primo q̇dẽ error ignorãtie cãe ꝯiũcte vt ĩ p̊ exẽplo error ignorãtie mãsiui frigoris: ⁊ ĩ scḋo error ignorantie ferri vel barbe in vulnere relicte. Scḋo inde ꝓuenit error ĩ ope: q2 medicꝰ intendere negligit ablationi cãe ꝯiuncte q̃ dolorẽ infert cũ ignoret eã. Attendere igit dꝫ ne tali ignorãtia ꝯfundat. Sed in prio inq̇rat an doluerit añ potum aq̃ frigide ⁊ si ꝯtinue doluerit ipse post potũ ipsiꝰ. Et si dolor ꝯtinue creuerit aut decreuerit aut eq̃lis mãserit relicto aq̃ potu: ⁊ si ꝯsueuerit aquã frigidam inantea bibere. In scḋo v̇o diligent inq̇rat videre sagittam ⁊ vtrũ cum ea ferrũ retractum sit: ⁊ si barbas habeat an retinuerit oẽs quas habebat vel aliquã ex eis ipm pdiderit ⁊ q̃ facilitate vel difficultate retractũ sit ferrum. Tertiꝰ error est qñ pharmacatur vel phlebotomat ille q̃ dolet absq; necessitate. Multotiẽs eñ in sedando dolores nõ est multũ necessaria euacuatio ⁊ sibi similia medicamẽta sicut ventose ⁊ resolutiua fortia: imo sepe sufficit balneum ⁊ somnꝰ fortis in eo. s. dolore pacificando. Nã colica ventosa ⁊ torsio vẽtris frequẽter sedant p balneũ solum. Et dolor capitis ex comestione calidoꝝ ciborũ vt pipatoꝝ vel ex potu vini fortis ⁊ fumosi solo potu aq̃ frigide freq̃nter sedat. Error igit est hmõi dolentes phlebotomia aut pharmacia fatigare ⁊ debilitare q̇bus non indigent.

f Et q̃nq; est res. In hac pte sexta primo agit prin. de quadam perplexitate in electione modi sedãdi dolorẽ. Scḋo de generali cautela habẽda circa eam ibi [Debẽt ergo bene] Tertio de spãlibus cautelis habẽdis in vsu narcoticoꝝ ibi [Et ꝓpter hoc totũ] Quarto ḋ vsu narcoticoꝝ diuerso ꝺm diuersitatẽ mẽbroꝝ ⁊ casuũ ibi [Sunt p̄terea] Quinto de mõ quo sepe narcotica sedant dolorez ibi [Amplius stupefacientia] Sexto de cõpatione stupefacientiũ ꝯpositorũ ad simplicia ⁊ recentiũ ad vetera ibi [Et stupefacientia quidẽ] ¶ In prima pticula tãgit hãc diuisionẽ. Remediorum sedantiũ dolorẽ quedã sunt tarde opationis: vñ timetur ꝙ dolores tolerari non possint vsq; ad illam horã q̃ cõpleta fue

te. Quandoq; etiã cã aduenit exterius: deinde interiꝰ fit mansiua sicut cũ aliquis bibit aquã frigidaꝫ ⁊ accidit ei dolor fortis in pte stomachi ⁊ epatis. Et multotiẽs non est multuꝫ necessaria euacuatio ⁊ sibi similia: qm̃ sepe sufficit ei balneum ⁊ fortis somnus in eo. Et sicut qui comedit rẽ calidam ⁊ infert ei fortem capitis dolorem ⁊ sufficit ei aquam frigidaꝫ bibere. Et q̃nq; est res[f] in qua confidentia est ꝙ dolor ea remoueat: aut

rit operatio sua vt euacuatio materie retēte in villis intestinoꝝ facientis dolorē colice q̄ extrahi nō pōt pharmacia vnica vel clisteri vnico vel die vnico neq̄ duob'. Alia sunt cito opantia in sedando dolorē: sed ex his timetur finis vehemēter mal' sicut stupefactio seu mortificatio sensus dolentis cū narcoticis in dolore colice cui consequitur materie cruditas ⁊ congelatio ⁊ infiltratō maior q̄ ante materie crude in villis intestinoꝝ. Quapropter medicus ambiguus redditur ⁊ totus perplexus q̄d horum eligat vel breuē viā stupefaciendi vel viā plixā euacuandi materiam ⁊ resoluēdi. ¶ In scđa dicit q̄ medic' in tali pplexitate positus dz habere fortitudinē bone mēsurationis id ē fortē attētionē ⁊ rectū

tarde operās ita q̄ dolor vsq̄ ad horam illā tolerari nō potest. sicut euacuatio materie dolorē facientis colice retente in villis intestinoꝝ: aut cito operans: sed ex ea timetur finis vehemēter malus: sicut stupefactio mēbri dolentis in colica cum medicinis q̄ hoc operari solent: ⁊ fit medic' in hoc ambiguus. ¶ Debet ergo bone mēsurationis fortitudinē habere vt sciat qđ duoꝝ temporū sit longius aut tēpus fixionis virtutis: aut tempus doloris. Et etiā que duarū rerū sit ei deterior aut dolor aut malus finis qui ex stupefactiōe timet. Et eligat studiū ei impendere qđ magis ē impediēs. Fortasse em̄ si dolor remāserit sui fortitudine ⁊ magnitudine interficiet. Et stupefactio forsitan nō interficiet: lz ex alia parte impediat

iudiciū bene mensurandi. Primo vt sciat tp̄s quo v̓tus dolorem perferre pōt ⁊ tp̄s quo dolor duratur' est. Scđo vt sciat q̄d sibi deterius est ⁊ magis suspectū vel doloris vehemētia pseuerās vl' malus finis q̄ timetur ex narcoticis ⁊ debilitatio mēbroꝝ ⁊ caloris innati ⁊ post paucū tēpus dolor excādescens fortius q̄ ante redeunte sensu. Tertio vt eligat plus illi intendere ⁊ impendere curam qđ molestius ē ⁊ magis suspectū. Forte etem̄ dolor sua vehementia interficiet egrū ⁊ stupefactio narcoticoꝝ forte nō occidet: lz impediat ex alia pte. i. aliūde nocumentū inferat q̄ iterficiendo: cuius nocumentū forte postmodū corrigere poteris cū electuarijs calefactiuis ⁊ cordialib': vt dyamargaritō dyatrion pipereon dyacalamēto ⁊ silibus vel medicinis resolutiuis foras adhibitis. Et forte redibit dolor sic añ vel vehemētior post stupefactionē. Et redibit medicus ad sedandū dolorē cū medicinis cōuenientibus vel narcoticis vel euacuatiuis vel resoluētibus.

¶ In tertia dat tres regulas circa vsum narcoticoꝝ. Prima est. ⁊ ppter hoc totū puta impedimentū vel nocumentū narcoticoꝝ debes attendere cōplexionē stupefacient: vt si sicca vel hūida fuerit calida aut frigida: ⁊ ipsi' qualitatē. i. q̄litatis gradū. Nā si calida sit ⁊ nō de genere venenosoꝝ tūc ꝯfidenti' porrigi poterit q̄ si sit frigida vt i herba dicta tarcon cui' radix est pirctrū. De qua dicit prin. 2. huius caplo de tarcon. Manifeste est calidū ⁊ siccū in scđo q̄uis sit in ipo v̓tus stupefactiua. Et illa q̄ sicca ē exhibet tutius q̄ ipsamet humida. Iux̄ illud gal. 5. simplicis medicie. c. 20. Et istarū medicinarū melior ⁊ cōuenietior earū ad vtendum in hoc mō est illa q̄ est exiccata qm̄ in potione illius in q̄ ex eis est humiditas multa frigida sicut est iusquiamū nō est bonitas. Et mandragora iterū est silis iusquiamo in illo exceptis corticib' radicū eius qn̄ exiccant. Scđa regula est. cū stupefacere opz ex stupefacientibus illud detur qđ facilius ē. i. familiari' nature ⁊ minus nociuū vt papauer album. Iuxta illud prin. ca. primo hui' fen. Et si tibi necesse fuerit stuporem inducere nō transcendas tale quale est papauer album qm̄ cū suo stupore est etiā domesticū. Tertia regula est vt tribuas illud ex stupefactiuis qđ cōpositum est cū suis tyriacis. i. correctiuis sue malicie vt in filonio ⁊ in cōfectione q̄ dicitur req̄es iusquiamus ⁊ opium q̄ ibi intrant plurimis calidis ⁊ ꝯfortatiuis satis reprimūtur. Ab hac regula excipit dolores maximos pene perducētes egros ad furiam vel sincopi seu lippotomiā: ad quos sedandos non sufficiūt hec: immo forti indigent stupefactione vel cū puro opio vel parum repres-

so. Et confidentius ipm ministrabis si dolor pcedat a cā calida vt humore acuto sicut cōtingit in panaritio ⁊ dolore acuto orificij stomachi ex cholera prassina vel eruginosa ⁊ ophthalmia forti ex sanguie acuto vel ardenti cholera. ¶ In q̄rta pticula dat tres regulas. Prima est. aliqua ex mēbris sunt q̄bus supponere narcotica nō formidamus vt dētes. Quia nō timet ex hoc finis vel effectus vehemēter malus. Iuxta illđ prin. 3ͥ. 7. cap. đ cura doloris dentiū. Et si addit vehemētia doloris necessariū est mlt' totiens administrare opium cū oleo rosato. Addit tam̄ ibi Sed quotiēscūq̄ inuenitur excusatō ab illo dimittere ipsum est meli': imo opz vt administret maturatio. Possunt etiam narcotica sine timore finis vel effectus vehementer mali sup corpis extrema applicari. Nou iudeū q̄ ardētes podagras et cholericas chiragras postq̄ affixerant ⁊ inq̄etauerant dieb' plurimis ⁊ noctibus mult̄ hos q̄s

cuius impedimētū fortasse corrigere poteris. ⁊ forsitan redibit ⁊ redibis cū medicina cōuemēte. ¶ Et ppter hoc totū stupefaciētis complexionē cōsiderare debes ⁊ ipsius qualitatē. Et vt qđ ex eo est facilius dones: ⁊ vt tribuas illud quod cū suis tyriacis est cōpositū: nisi res fuerit maxima q̄ forti indigeat stupefactione. ¶ Sunt preterea mēbra de q̄bus non curamus: ⁊ si eis superponas narcotica: qm̄ non inde ad vehementer malū finem pueniūt sicut dētes cū apponit stupefactiuū. Et fortasse q̄dē biber̄ etiā erit meli' i hmōi sicut bibere qđ stupefacit ppter dolorē oculi: qm̄ ex hoc mīor malicia peuenit oculo q̄ vt interi' ponatur. Et fortasse facile erit corrigere maliciā que ex potu alijs accidit membris:

detinebant adhibebat opij. ℈. i. cum pulte ex lacte ⁊ mica panis ⁊ vitellis ouorū ⁊ pauco croco ⁊ breui tpe somno puocato sedabat dolorē vnde assequbatur laudes ⁊ lucrū. Secūda regula. forte tuti' est bibere narcoticum ad sedandū dolorē aliquoꝝ membroꝝ sicut oculoꝝ q̄ apponere eis deforis narcoticū. Quia ex potu ei' minor malicia ꝯtingit illis q̄ ex suppositiōe ipsius ab extra: propterea q̄ oculus est puius ⁊ rarus cito penetrabilis a violentia narcoticoꝝ ⁊ spiritus ipsius sunt multū subtiles cito extinguibiles ⁊ ipsius hūores facile inspissabiles ⁊ congelabiles ⁊ maximā habet cum cerebro colligantiā per neruū opticū qui cōcauus est quare facile ei cōicat oculus suum nocumentū. ¶ Sz arguet aliquis q̄ nocumentū narcotici potus sit multo peius q̄ applicatio narcotici deforis: q2 intus acceptum nocet omnibus membris. et extra adhibitū nocet vni soli cui superponitur. Dic q̄ intra acceptum cum moderamine sepe reprimitur vi digestiua ⁊ calore innato qui ministrat ei vnde non peruenit eius violentia ad principalia pura ⁊ incorrecta. Item corrigi pōt cito ⁊ faciliter malicia accidens alijs mēbris ex potu narcotici: vel p medicinas cordiales calidas: vel tyriacales vt innuit hic prin. ta cite respondens dicte obiectioni. Sed adhibitū oculo nocet visui quē ceteris sensib' magis diligim'. Teste aristo. primo metaphisice. Oēs inq̄t hoies natura scire desiderant. Signum autem est sensuū delectio p̄ter em̄: ⁊ vtilitatem ppter seipsos diligūtur: ⁊ maxime aliorum qui est per oculos. Nō em̄ solum vt agamus: sed et nihil agere debentes ipsum videre pre omnibus vt dicā alijs eligim'. Causa autem est quia hic maxime sensum cognoscere nos facit et multas differentias demonstrat. ¶ Attende q̄ licet princeps detestari hic videatur adhibere oculo stupefactiuū concedit tñ in quibusdam casibus fortissimū eorum scilicet opium. Nam secūdo canonis capitulo đ opio ait. Sedat dolores ophthalmie ⁊ apostemata oculi cū lacte mulieris: statim tamen subdit. Plures autē antiquorū fuerunt qui non fuerunt eo vsi in ophthalmia propter nocumentum quod visui infert Et tertij tertia tractatu primo capitulo đ cura ophthalmie ait. Si materia est subtilis ⁊ corrosiua non est malum apud me vti opio ⁊ stupefactiuis: ipsum nanq̄ est sanās eam: ⁊ non succedit dolor q̄uis oporteat credere q̄ inquātum visui nocet est malum. Uerum opio in doloribus a materia corrosiua prouenientibus nō est apud me malum vti: ipsum em̄ sanat celeriter. hec princeps. Et galienus duodecimo de ingenio capitulo vltimo ait. Scias q̄ medicina q̄ fit cū opio mitigat dolorem oculorum: ideoq̄ si oportuerit erit faciēda. Cognosce tñ quia membrum in quo efficitur semper manebit defectum. Nam magis volumus vt istud malum habeant q̄ ex toto pereant. Item palam est mul.

In eo aūt qḋ ē sicut colica magnificat mal' finis: qm̄ medicina augmētat frigus ꝛ congelationē ꝛ clausuram. ¶ Amplius stupefacientia plerunqꝫ sedāt dolorem ꝓpterea ꝙ dormire faciunt: qm̄ somnus vna est ex causis sedationis doloris. ꝛ proprie qñ cum eo facta fuerit fames: ꝛ ī dolore materiali. ¶ Et stupefaciētia q̇dem composita quorū fortitudines alie debilitant, medicine sicut tyriaca sunt magis secura queēadmodum philomiū ꝛ trocisci quib' nomen imponitur ternarij: sꝫ eorū stupefactio est debilior. Qḋ autem ex eis est recens maioris est stupefactionis. Et in antiquo fere nulla ē stupefactio ꝛ qḋ ē mediū mediū. Et ex dolorib' quidē qui sunt multe fortitudinis ꝛ sunt ad medicandū faciles in q̇busdam horis sunt sicut dolores ventosi: qm̄ qñqꝫ sedantur ꝛ sufficit vt sup eos aqua calida euacuetur. Veruntn̄ in hoc timor existit vnde ab hoc tibi cauere debes: qm̄ plerunqꝫ causa erit apostema ꝛ existimabitur ꝙ sit ventositas. Et si facta fuerit ei embroca ex aq̄ calida ꝛ p̄cipue ī sui principio magnū ei afferet malū. Et pret hoc qñqꝫ ipedimētū vētoso fac̄ cū vētositatē resoluere nō poterit ꝛ in q̄titate ipsi' spatij augmētū fac̄. ¶ Et vaporatōes ēt sṫ ex medicatōib' vētositatū. Et ex eis q̇dē melior ē cū q̄ est id qḋ ē exiccatiuū sic̄ miliū nisi ī mēbro fuerit qḋ illḋ tolerare ñ valꝫ sic̄ ocul'

tos ex hac curatiōe cecitati ꝛ surditati propinquos extitisse. Ideoqꝫ cū quadam necessitate coactus ea donabis. Tertia regula est. malus finis magnificatur. i. suspicio. vehemens mali finis habet̄ ex vsu narcoticorum in eo casu q̄ est sicut colica vel hyliaca. Primo qꝛ medicina q̄ stupefacit augmentat frigus qḋ est prima radix colice passionis. Vel loco medicina lege materia vt quidā libri habēt. Et expōe ꝙ materia ꝑ narcoticū infrigidata auget frigus membri in q̄ est. Scḋo qꝛ narcoticuꝫ augmentat congelationē materie colice qua fit īceptior ad resolutionē. Tertio qꝛ clausurā augmentat poroꝝ vel vie ꝑ quos materia dolorē faciens effluere posset vel tādē resolui. Alit ergo malū materiā cōpingens incrudās ꝛ artans ꝛ oppilans vias ꝛ ꝯstrigēs mēbrū in quo ꝯtinet̄. ¶ Attende ꝙ lꝫ p̄nceps ḋ testari hic videat̄ i colica ꝛ siꝫibus narcotica: laudat tn̄ ea in q̄busdam colicis q̄b' non sufficiūt alia remedia: imo vehemētia acuminis doloris deijcit virtutem. Ait em̄ tertij. 16. tractatu quarto cap̄. ḋ cura colice cholerice. Et cōuenit etiam in hoc capl'o dare ī potu stercus adib. i. lupi ꝛ ponere ipsum in stupefaciētibus ꝛ in clisterib'. Et iterū ibi capl'o de administratione narcoticoꝝ in colica ait. Iam diximꝰ in libro vl'i. s. in hoc primo q̄litatem necessitatis alienationis. i. euitationis narcoticoꝝ. Qꝛ si fortis fiat necessitas ꝛ non sit eorum excusatio tūc cōuenientius eoꝝ est philonium. Et ibi plura alia narcotica describit huic apta casui. ¶ In q̇nta ꝑticula qꝛ predixerat ꝙ stupefaciens remouet dolorē: qm̄ destruit sensum membri. ꝛ aliquis credere posset ꝙ non sedet aliter dolorem princeps hic tangit alium modū quo sedat dolorē dicens. ꝙ frequenter sedat dolorem ꝓuocando somnū: qꝛ somnus est de numero cāꝝum sedātium dolorem nō mortificationē sensus sed retractione sensibiliū spirituum ad suā radicem. Sedat aūt maxime somnus dolorem cum fit super famen ꝛ dolor est materialis qꝛ calor naturalis in somno fortificat' carens pabulo in qḋ agat occupatur in digestione ꝛ resolutione materie facientis dolorem. Signanter ḋr in dolore materiali: qꝛ si īmaterialis esset vt in tetano ꝛ spasmo ex inanitione somnus super famen potius augeret cām doloris desiccando ꝛ ꝯsumendo naturale humidū q̄ꝫ diminueret. Huic mō sedationis doloris ꝛ inquietudinis inixi sepe damus in doloribus a calida causa lac papaueris albi cū amigdalato vel hordeato hora cene. ꝛ qñqꝫ purū eunti dormitū. ¶ In sexta ꝑticula dātur tres regule. Prima est stupefaciētia cōposita cū alijs medicinis frāgentibus ꝛ debilitantibus fortitudines eoꝝ seu vehementias sue īfrigidationis ꝛ mortificationis velut eoꝝ tyriaca sunt magis secura simplicibus ꝛ puris stupefacientibus. qꝛ secum portāt suā medicinā q̄ prohibent̄ effrenit̄ ledere ꝛ irremediabiliter mortificare sicut philonium ꝛ trocisci dicti ternarij: qꝛ ex terbus componūtur opio. i. castoreo ꝛ croco. Naꝫ philoniū cū iusquiamo ꝛ opio stupefacientibus recipit piper album spicam piretrū crocum zedoariā q̄ sunt vt tyriace iusquiami ꝛ opij. Secūda regula est. stupefaciētia cōposita cū suis refrenantibus sunt debiliora simplicibus ꝛ tardius imp̄imētia sedationis effectum: qꝛ ꝓhibentur a suis contrarijs secū permixtis velociter stupefacere si sua cōtraria sibi coniungātur in sufficiēti q̄titate ad resistendū. Qḋ iō dico qꝛ vinū modicum additū opio penetrare facit festinat ꝛ auget impressionē eius. Tertia rl'a est. stupefaciētia cōposita cū suis frenis duꝫ recētia sunt plus stupefaciūt. Et in antiq̄s fere nulla est narcotica virtus. Media vō nouoꝝ ꝛ veterū medie se hn̄t ita ꝙ sunt debilioris stupefactionis q̄ recentia ꝛ fortioris q̄ antiqua: qꝛ sicut elēmenta ī mixtis se reducūt ad vnam formā ꝛ cōplexionē ei aptam in q̄ nulla q̄litas in summo est: sic simplicia in antidotis ꝓcessu tp̄is post fermētationē. Sꝫ ī recētib' adhuc ꝑsistūt vires simpliciū nec se refregerūt sufficiēt̄; imo qñqꝫ que cōiunxit ars nā separat qñ interius recipiūtur ꝛ ea diuidit. Ex dolorib' q̇dē. In hac ꝑte septia p̄io agit de sedatione doloris vētosi ꝑ aquā calidā. Scḋo ꝑ vaporatōes ibi [Et vaporatōnes] Tertio ꝑ vētosas ibi [Vētose aūt] ¶ In p̄ia ꝑtic̄la dat tres rl'as. Prima ē. q̇dā dolorū multe fortitudinis facile sedant̄ in q̄busdā horis vt hi q̇ ꝓcedunt ex ventositate sicut torsiones in ītestiuis colica vētosa vel yliaca tal̄. Nā sepe sedantur hmōi dolores cū euacuatiōe siue effusione aq̄ calide sup loca coꝝ ꝑ modū embroce vl' fomētationis vl' ꝑ modū balnei. Et id sepe sufficit: qꝛ aq̄ calida poros apit vētositates attenuat ꝛ ipsas resoluit q̄ causāt dolores. Sepe em̄ vidimꝰ torsiones vētris ꝛ dolorosissimas colicas vno solo balneo calido sanari. Signant̄ dic̄ in q̄busdā horis: qꝛ qñqꝫ vētositas tāta ē ꝛ tā grossa ꝛ spissa ꝙ hāc aq̄ calida resoluere nō p̄t: sꝫ cā dilatat vn̄ pl' distēdit ꝛ dolorē ad auget sic̄ in tīpanite maxīe cū cā ē ī corꝑe fixa vētositates assidue gn̄ans ꝛ subministrās ꝑticule dolēti. Scḋa rl'a modificās priaꝫ est. qñqꝫ timor ē ib̄. s. ī effusiōe aq̄ calide sup locū vehemēt̄ doloris a q̄ sibi medicꝰ cauere dꝫ: qꝛ sepe credit̄ ꝙ tal̄ doloris cā ē vētositas et nō ē ita: imo ē apostēa cui si embroca fiat ex aq̄ calida maxīe tp̄e sui p̄ncipij magnū afferet malū. Priꝰ q̇dē attrahet māꝫ plīmā ad locū doloris. Scḋo hāc extēdet ꝛ dilatabit vn̄ nō modicū augebit̄ dolor. Tertio faciet ipaꝫ ebullire vl' febrē gn̄ans vel genitā augmētās. Huc erroris modū īcurrūt plīmi ī sedatōe doloris lḃ costis indiscrete freti illo hypocratico. 2. regimīs acutoꝝ. In pleuresi vō accidēte dolore siue ꝯtinuo siue pꝰ morā. Prio q̇dē calefactoriū adhibēdū cā doloris dissoluēdi intētio nō fit ꝓm inutile. Est aūt iuuatiuū calefactoriū vt vitreū vas vl' ereū seu terreū aq̄ calide plenū. Nō ei ītēdit ꝙ ī pleuresi q̄ iā formata ē cū repletiōe totiꝰ corꝑis calefactoriū adhibeat̄ ī tp̄e augmēti vl' p̄ncipij eiꝰ. Sꝫ si dr pleuresi suspicio fuerit ꝛ de dolore q̄ ex vēto nascit̄ cū calefactorio tēptare potes sedare dolorē. Qḋ si nocuerit ilico ḋsiste: qꝛ apostema ibi ē ꝛ diuersiōi materie intēde vel cū phlebotomia vl' cū pharmacia sic̄ ibi iubet hypo. Tertia rl'a modificās p̄mā ē p̄ter h̄. i. vltra h̄ ipedimētū seu nocumētū ꝙ aq̄ calida ī apostēoso dolore p̄stat q̄ vētosus credit̄. Aliqñ etiā ipa aq̄ calida dat ipedimētū dolori vētoso cū vētositatē resoluē nō p̄t ꝛ augmētū facit ī q̄titate spacij ipsiꝰ vn̄ plꝰ distēdit ꝛ acriꝰ torq̄t. Cā vō q̄re resoluere ñ pōt vl' ē magnitudo vētositat̄ vt ī tīpanitate vl' fixio cāe seu clausura ipsiꝰ ī aliq̄ loco ex q̄ pululāt ꝛ mltiplicant̄ vētositates dū vētosat cā vl' calor aq̄us vl' aliꝰ calor ꝛ vētosatā resoluē nō valꝫ sic̄ in colica vel yliaca cuiꝰ vētositas ē cā ꝯiūcta. Et cā añcedens ē phlegma grossuꝫ ī qḋ calor oꝑans assidue ꝛ īcessant̄ vētosat ipꝫ donec resolutū vl' eductū fuerit pharmacia aliq̄ aut oꝑe nature. ¶ In scḋa p̄mittit ꝙ ēt vaporatōes sṫ ḋ medicīs vētosi dolorꝭ. qꝛ ipe sua vi calefactiua poros apiūt ꝛ vētositates potent̄ attenuāt ꝛ attenuatas ꝑ poros educūt. Cōseq̄nt̄ narrat. 7. sp̄ēs vaporationū mlꝫ ꝯferētiū ī sedādo dolores. Pria alijs melior ē ex aliq̄ ḋsiccatiuoꝝ tū sic̄ ex milio ꝓm hūc modū. ℞. milij. M. 2. torrefiat ī patella ad ignē ꝯtinue mouēdo vt nō adurat̄ donec crepet̄: pꝰ ītromittat̄ in sacculū fcm̄ de tela sb̄tili ꝓm mēsurā ꝑticule dolent̄. et sibi caliduꝫ supponat̄: nisi hec ꝑticula tal̄ fuerit ꝙ cōmode miliū tolerare nō possit: sic̄ oculꝰ q̄ cito ledit̄ a duro ꝛ sicco. Ab hac aūt milij vaporatōne sepe curant̄ tiunitꝰ auriū ꝛ soni ī cēbro ꝛ torsiones vētris et

intestinoꝝ ⁊ colica ventosa. Causa vero q̃re vaporationes desicca tiuoꝝ sunt meliores est: q꜡ poros aperiũt magis non intrãtes in eos quemadmodum fluida. Et siccarum calor est magis acutus eo ꝙ siccitas est lima caloris hinc ventositates magis attenuant ⁊ resoluũt citius. Ampli' calor in siccis impressus diuti' moratur ꝙ impssus aq̃ ceteris parib' sicut docet sensus q̃re pl' resoluit. Scd̃a ẽ cuꝫ pãnis igni calefactis quibus vaporatur aliq̃ñ ocul' dolens seu lesus ex fracte ⁊ non solus ocul' sed etiã venter itestina et renes. Hac practica vtunt̃ sepe mulieres post puerperiuꝫ applicãtes sibi capitogia calida vl' pãnos calidos in locis doloꝝ. Tertia ẽ. vaporatio cum oleo aliquo ex resolutiuis vt camomillino vel anetino calefacto ad ignem: ⁊ p̃cipue cum appropriatis ad resolutõem ventositatũ: vt cũ rutaceo vel de castoreo qd̃ lane imbibitũ vel coto vel pãno particule dolenti calidũ apponit̃. Quarta alijs fortior est vaporatio cũ farina orobi qui ⁊ herb' dicitur q̃ in aceto cocta postea siccetur ⁊ i sacculo suta de tela subtili calida applicetur ptic̃le dolẽti. Quinta hac debilior in resoluẽdo est furfur in aceto similiter coctũ deinde siccatum ⁊ sacculo insutũ de tela subtili calidum appositũ parti dolẽti. Cõfert aũt huic ⁊ p̃cedenti permixtio aceti q꜡ auget in eis vires penetrandi desiccandi ⁊ consumendi ventosos vapores. Sexta est vaporatio facta cũ sale tosto i patella posito i sacculo de tela subtili ⁊ superposito mẽbro dolenti. Et hec vaporatio pungitiua ẽ quare ipsa interdũ suscitat dolorem. Sed que ex milio fit est melior ⁊ suauior: debilior tñ est i resoluẽdo. Et ambo sil' frequẽter cõmiscẽtur ꝭm hãc formã. R/. milij. M. 2. sal' grossi. M. 1. torrefiant in patella simul ⁊ cõsuantur inter duas telas ⁊ fiat cucufa bastata ꝓ capite vel quadratus sacculus bastat' pro ventre. Septima est ex aqua in vase posita, vitreo aut eneo stãneo aut ferreo vel i vase terreo aut qd̃ sepe feci in lagena plata vel vesica bouis quã ex aq̃ calida solũ ad mediũ ipleri feci vt apte applanetur sup mẽbrum dolẽs ⁊ hec vaporatio suauis ⁊ lenis ẽ ⁊ incolumis q꜡ cutẽ lenit poros aperit ventũ subtiliat ⁊ ip̃m resoluit. Sed operatõem efficiet quã noĩauim' in particula p̃ria hui' partis septie sc꜡ dolorẽ maiorẽ efficiet et augmẽtabit ventositates si illud fuerit ñ obseruatũ: puta ꝙ nõ fiat in dolore apostẽoso maxime in p̃ncipio vel in tãta vẽtositate quã resoluere nõ possit: ꝫ solũ distendere ⁊ dilatare. Nam sic dolor crescit.

Fiat ergo tunc vaporatio cũ pannis. Ex vaporationib' etiã sunt que cum oleo calefacto fiũt. Et ex vaporatiõibus quidẽ fortiorib' est vt herboꝝ farina cum aceto coquatur ⁊ postea siccetur ⁊ fiat ex eo vaporatio. Et minor est ea vt furfur coquatur sic hoc. Salis aũt vapor est pungitiu': ꝫ milij ẽ eo melior ⁊ debilior. Et plurimũ etiam fit vaporatio ex aqua ĩ vase posita que ẽ incolumis ⁊ leuis: ꝫ operationẽ efficiet quã noĩauimus si illud fuerit non obseruatum. ¶ Ventose etiam cum igne sunt isti' modi ⁊ fortes in sedãdo dolorem vẽtosum. ⁊ si eas iterũ adhibueris dolor penit' destruetur. Veruntamen plerũq꜡ ex eis accidit illud qd̃ prouenit ex eo quod dixim'. Ex sedantib' preterea dolorẽ est molliter longo tẽpore incedere ꝓpter illud qd̃ in ipso existit ex virtute faciendi fluxa. Et silr̃ adipes subtiles noti. ⁊ olea que nomĩauim' ⁊ dulcis cantilena ⁊ ꝓprie cum ex ea prouocatur somn': ⁊ occupari in eo quod gaudium efficit doloris vehementiam sedat.

¶ In tertia dicit p̃io ꝙ vẽtose cũ igne adhibite sunt istius modi videlicet ex medicatõib' vẽtositatũ ⁊ plurimuꝫ fortes ac efficaces in sedãdo dolores q̃ ex vento fiunt. Sed in isto casu sine scarificatione sunt ministrãde. Scd̃o dicit ꝙ si in sedatõe ventosi doloris iterũ ventosas adhibueris prima nõ ꝯtentus adhibitiõe destruetur penitus dolor ventosus. Nã prima ventosa cum fortitudine partem sibi attrahet materie ventose cõmouẽdo fortiter alias partes quas postea educẽt alie ventose iterate pluries. Educitur enim primũ a ventosis quod subtilius est: ventositas autẽ de subtilibus est. Tertio dicit ꝙ ex ventosis frequenter cõtingit illd̃ qd̃ prouenit ex eo quod diximus videlicet ex vaporatione vel effusione cum aqua calida super mẽbrum dolens vt ꝙ dolor crescit quia apostemosus ⁊ creditur ventosus vel quia ventositas talis ⁊ tanta est ꝙ eam vẽtose dissoluere nõ p̃nt: vel q꜡ materia ex qua generatur vt phlegma grossum virtute ventose magis ventosatur. Iuxta illud gal'. 12°. de ingenio caplõ vltimo. Dolor aũt qui fit ex ventositate ꝓpriam habet medicinã. ventosa enim sepe erit ponẽda cum igne: multũ enim valet. Vẽtositas enim vbicunq꜡ fuerit ventosa apposita sanitas restaurabitur si sit sola ventositas. Si aũt cum materia fuerit cõmixta quietẽ habebit infirmus ex ventosa: postea tñ dolor efficietur. Qd̃ erit tibi maximũ in cognoscenda cã doloris. vñ si fuẽit in vẽtre clystere valebit: ꝑmit' tñ ventosa imponat̃. Sꝫ cũ oleuꝫ in ventrẽ intrauerit dolor efficiet̃: postea tñ phlegma vitreum ascellabũt et dolor quiescit et passio curatur.

b In hac pte octaua tangit q̃nq꜡ modos sedãdi dolorem. Prim' coꝝ ẽ cũ suaui icessu longo tpe. Nã ꝑ hũc incessuꝫ matia doloris subtiliatur et fluxui adaptatur ac resolutõi: calor naturalis fortificat̃: vie reserant̃: pori apiũt̃: expulsiua v̓t' indero borat̃. Et id itelligas de dolore materiali. Nõ eñ ꝯuenit talis incessus i spasmo ⁊ tetano de siccitate cuꝫ forti dolore: neq꜡ in dolore capit̃ ex fame. q꜡ vbi indigentia nõ opꝫ laborare amplhoꝝ scd̃a. Scd̃s modus ẽ cũ adipib' notis sĩc subtilis vel pinguedinib' sicut sunt pinguedo porci ⁊ adeps anatis galli ⁊ galline. Iuxta illud serapionis in aggregatorio caplõ de pinguedine ⁊ adipe. Pinguedo vero porci fluit ⁊ liquefit ⁊ lubricat facile sicut oleuꝫ. Et ꝓpter hãc cãm facimus cũ ea clystere ꝓprie qñ in itestinis fuerit aliquis ardor aut tenasmõ ⁊ volum' sedare ardorem illum cum adipe. Et confert ꝓpter suam subtilitatẽ: ⁊ est magis cõueniens ad sedandũ qñ res nociua fuerit ꝓfundata in mẽbro. q꜡ res subtilis penetrat in oĩ sbã mẽbri. Et propter hãc candẽ cãm adeps anatis est de magis sedatiuis adipib' alijs mordicationũ exñtiũ in ꝓfundo mẽbroꝝ ⁊ i h̓ plusq̃ pinguedo porci. Sed adeps galloꝝ ⁊ gallinaꝝ ẽ medi' iter hos. Terti' modus est cũ oleis anodinis vt camomillino nardino anetino ⁊ silib' que nominata sũt q̃nto canoĩs sũma p̃ria trac. 10. ca°. q̃ ẽ de oleis. Quart' est cũ cantilenis dulcib' ⁊ melodijs suauib' musicaliũ instrumentoꝝ vt psalterij cithare vel cũ sonis cãtaploraꝝ maxĩe cuꝫ ab eis ꝓuocat̃ somnus. Nã tũc dupl'r sedãt dolores. P̃io diuertẽdo sensitiuos spiritus a loco doloris ⁊ ꝯuertendo eos ad organũ audit' ꝓpt̃ attẽtiõeꝫ aĩe circa melodiã. Scd̃o ꝑ somni ꝓuocatõeꝫ quo durãte cessat sẽsus doloris. Et q̃nq꜡ in eo dispgit̃ cã faciẽs dolorẽ ꝯfortato ab intra calore inato. Quintus ẽ ꝑ occupari in his q̃ gaudiũ seu leticiã iferũt. Illd̃ eñ sedat doloris vehemẽtiã eo mõ q̃ melodia: vt videre gẽmas aut prata virẽtia vel audire fabulas aut historias gratas. Sꝫ quõ gaudiũ aut melodia ꝓuocat somnũ. Dic q꜡ dispergit spũs plurimos ad instar laboris q̃s vt reparet aĩalis virtus intra se retrahit ⁊ sensus claudit.

¶ In quo p̃cipit̃ a q̇b' medicatiõib' est nobis incipiendũ. Cap̃. XXXI.

Vm^a multe cõiunguntur egritudines ab ea incipere debemus in qua vna harũ triũ proprietatũ existit. Vna earum est ꝙ alia sanari nõ põt anteq̃ ip̃a sanet̃ sic apostema ⁊ vlc' cũ ꝯiũguntur Medicamur nãq꜡ apostema donec ꝯplexiõis malicia q̃ cũ eo venit remoueat̃ absq꜡ cui' sanatõe vlcus sanari nõ potest: postea medicamur vlcus.

¶ In quo p̃cipit̃ a quib' medicatõib' ẽ nobis incipiẽdũ. Ca. XXXI

c Vm multe ⁊c̃. In hoc vltio caplõ p̃io indicat a cui' egritudis cura incipiendũ ẽ qñ plures ꝯiungunt̃ simul. Scd̃o qd̃ pri' medicari dꝫ morb' vel accidẽs sibi ꝯiunctuꝫ ibi [Cũ aũt egritudo] Tertio dat causas retardationis aut diminutõnis agendorum ibi [Et cũ hoc q̃nq꜡] Quarto imponit finẽ libro huic primo ibi [Si q̃titas]

¶ In p̃a pte q̃ ẽ p̃ns text' tãgit tres morboꝝ ꝯditõesꝓpt̃ q̃s ab eis ⁊ coruꝫ curis icipiẽdũ ẽ qñ ꝯplicãt cũ morbis alijs. P̃ia ꝯditio seu ꝓprietas ẽ qñ morb' ali' associãs ip̃ꝫ sanari nõ põt hoc nõ p̃sanato sic ap̃a qd̃ iũgit̃ vlceri vel plage recẽti pri' ip̃o vlcere sanari dꝫ donec auferat̃ mala cõplexio cũ materia causans ap̃a absq꜡ cui' cura seu sanatiõe vlc' vl' plaga sanari nõ põt. Quia vt p̃missũ ẽ nõ sanãt̃ vlcera nisi desiccent̃ ⁊ mũdificent̃: q̃ fieri nõ p̃nt p̃nte ap̃ate ⁊ ꝯplexione mala cũ mã q̃ ẽ cã ipsi'. Postea sanatis mala cõplexione ⁊ ap̃ate medicatiõi vlceris erit intẽdendũ.

Secūda cōditio est qñ vna duarū iunctarū egritudinū est causa alteriꝰ tunc em̄ ab illa cura inchoāda est que alterius cā est. Et istud declarat duobꝰ exēplis. Primū eoꝝ est dū cōiunguntur oppilatio ⁊ febris procedens ab ea prius ītēdimꝰ oppilationi postea febri. Nā remota cā facili ter postea remouet̄ effectꝰ. Et circa hoc exēpluꝫ notat hic pn. ꝙ si fuerit opus in apertiōe oppilatōnis inducentꝭ febreꝫ vti medicinis aliqualis caliditatis prompte eas dabimus non multuꝫ curantes de augmēto febris qḋ ab eis ꝓuenit. Nā tollet̄ facile sublata cā. ¶ Attende primo ꝙ febris q̄ ex oppilatiōe modica ꝓuenit vel ē ephimera vel sīl̄is ei. Iuxͣ

Et secūda earum est ꝙ vna egritudo causa fuerit alteriꝰ sicut cum accidit oppilatio ⁊ febris: medicamur enim oppilatōnem prius: deinde febrem. Et si nobis necessariuꝫ fuerit oppilationem aperire cuꝫ eo in quo aliqua existit caliditas nō curabimus de febre. Et medicabimur quideꝫ pulmonis apostema cum desiccatiuis ⁊ nō

id gal̄. 8. de ingenio caplo q̄rto. Febris aūt que est ꝓpter paucā oppilationē similatur ephimere vsq̄ in primū periodū: ſꝫ qm̄ eiꝰ declinatio moratur nō esse ephimera mōstratur etsi per pulsum puterfactio nonduꝫ ostēdatur. q2 nisi illa materia penitꝰ dissoluatur necesse est vt putrefiat. ¶ Attende scḋo ꝙ in hoc casu minutio ꝑmittenda est. Iuxta illud gal̄. ibi. Et ꝓpter hoc necesse ē vt adiuuemꝰ naturā vt illā priusq̄ putrefiat dissoluat. Phlebotomare tm̄ nō audemus si puer est infirmꝰ aut senex. Si aūt medie etatis ⁊ virtus fortis incidimꝰ venas: lꝫ nulla significatio plenitudinē in venis demōstret. melius enim est corpus purgari ex illa mala materia: deinde dissolui oppilationē ⁊ vias aperiri ⁊ mūdificari. eo ꝙ materia magnā infert molestationē: ne magis inuiscet se ī villis ⁊ poris ⁊ oppilatio maior efficiat̄: q2 nō dissoluitur nisi ex rebꝰ mūdificatiuam ṽtutē habentibꝰ siue exterius siue interiꝰ fiant. Exteriꝰ autē imposita re tali nō sumus securi quin ab ea materia attracta maiorē faciat oppilationē. Sīl̄r ea interius data materiā ad venas attrahēs durius oppilat. ¶ Attēde tertio ꝙ febris cognoscit̄ ex oppilatiōe fieri per abstinentiā aliarū causarū: ⁊ cognoscitur oppilatōnis magnitudo magnitudine febris. Iuxta illḋ gal̄. ibi. Et si febris non sit ex manifesta cā cognoscas cā ex oppilatōe gn̄ari: vn̄ festināda ē ī his minutio sāguis ſm̄ ꝙ virtꝰ expostulat ⁊ ſm̄ oppilationis q̄ntitatem. Quātitas oppilationis cognoscitur ex q̄ntitate febris. q̄nto enim maior est oppilatio tanto febris erit magis lōga. ¶ Attēde q̄rto ꝙ in oppilatōis cura febrē inducētis laudat ibi calida ꝑ os assumēda dicēs. Medicine ṽo mūdificatiue sunt oximel ⁊ ea q̄ coquinamꝰ in mellicrate sicut calamētū hysopꝰ sansucus yreos ⁊ apiū: ⁊ tm̄ q̄ddā habēt caloris. iō q̄ possibile ē calorem ꝑ ea sic̄ ꝑ vinū augeri. Oxizaccara ṽo solū acceptū non augmētat febrē est etiā minꝰ mundificatiuū. ¶ Attēde q̄nto ꝙ mundificatiua deoppilatiua ab extra sic ibi mēorat. Que aūt exteriꝰ corpꝰ mūdificāt ex libris in q̄bꝰ scripta sūt scire valebis: ex q̄bꝰ est farina orobi farina hordei fabe mel cū aq̄ mixtū ⁊ maxīe yreos ⁊ radix arboris oppopōac̄ ⁊ aristologia. Ex q̄bus apparet ꝙ in febre ex oppilatōe ꝑus intēdendū ē oppilatiōi: postea febri: ⁊ ī deoppilatōe nō ē dimittēduꝫ vti calidis si fuerit opꝰ ob timorē febris. Scḋm exēplū ē de pulmonis apostemate qḋ ē cā febris. Curamꝰ em̄ priꝰ ap̄a cū desiccatiuis incurij de febre. q2 īpossibile ē curari hāc febreꝫ cā eiꝰ manēte. Et desiccatio q̄ febri nocet curat ap̄a qḋ ē cā febris. ¶ Attēde ꝑmo ꝙ vbi hic scribit̄ pulmonis ap̄a in q̄busdā libris scribit̄ ptisis: q̄ est vlcꝰ pulmonis ex quo gn̄at̄ ethica febris: cui sicca cōpetūt sup̄ caput posita ꝯ catarrū ⁊ sicca ore sumpta q̄ mūdificēt vlcꝰ ⁊ ipsum desiccent. Iuxta illud mesue sūma tertia ꝑticule scḋe sectōnis ꝑme caplo de ptisi. Particularis aūt intētio ē q̄nq̄ res. Et prīa q̄dē ē mūdificatio ⁊ abstersio vlceris: scḋa ē ꝓhibitio materierū ad ip̄m: tertia ē expulsio materierū ⁊ saniei ⁊ exiccatio earū ex ipso: q̄rta ē ꝯsolidatio ⁊ incarnatio eiꝰ: q̄nta ē correctio accidētiū. Et hec oīa q̄nq̄ in ꝑipneumōia passim ꝯueniūt qñ erupta est. tūc em̄ fit ptisis. ¶ Attēde scḋo ꝙ gal̄. q̄nto de ingenio caplo. 13°. asserit ꝑipneumoniā cū vulnere ⁊ febre incurabilē esse: iuuari tm̄ hos ꝑipneumonicos ⁊ diutiꝰ viuere desiccato vulnere: dicēs. Eoꝝ ṽo q̄bꝰ apostema in vulnꝰ ꝯuersuꝫ ē cū febre nullꝰ ad sanitatē redijt: hi tm̄ qui rectā viā sequūtur eo ꝙ vulnera eoꝝ fuerūt desiccata iuuamētū habuerūt. qm̄ eoꝝ vulnera nec dilatari nec magnificari vltra valuerūt. Ideoq̄ lōgo tp̄e viui extiterunt. ¶ Attende tertio ꝙ gal̄. ibi modificat id qḋ modo dictū est ilico subiūgens. Sꝫ mihi videtur ꝙ his solū vulnera sūt incurabilia quibꝰ mali hūores roditiui sunt his videlicet q̄ qḋ expuūt saporē sentiūt q̄si aq̄ marine. q2 ī curādis malis humoribꝰ longū tp̄s fit necessariū. Unde tp̄e ꝓlongato necessario vnū ex duobus cōtingit. aut enim vulnꝰ desiccatur ⁊ indurat̄ fitq̄ incurabile: aut putrefit ⁊ cū eo totꝰ pulmo ⁊ hoc lōgo tp̄e. ¶ Attende q̄rto ꝙ gal̄. ibi modificat iteꝝ h̄ scḋꝫ dictū nō reputās penitꝰ insanabilia vulnera pulmonis cū malis humoribꝰ subiūgēs statim. Uerū multi h̄ntes malos humores eos cū screatibꝰ ⁊ tussi emiserunt: sanguineꝫ tm̄ minime sciauerunt. In q̄bus studium nos īponētes eos ad sanitatē pristinā duximꝰ. ¶ Attēde q̄nto ꝙ gal̄. sic ibi assūmauit curā ap̄at̄ ī pulmōe rupti seu vlceris pulmonis vndecūq̄ fiat dicēs. Opꝫ vt quātūcūq̄ poteris studeas ne aliquo mō tussiāt vel aliq̄d de capite ad pectꝰ descēdat. Que ꝓ̄nt fuari tribꝰ modis. Prīo cū catartico: scḋo cū dyaspmate: tertio cū cathaplasmatibꝰ capit̄. Laxatiuū aūt fiet ex medicinis diuersarum virtutū sicut sunt pillule quas nos fecimus ex aloe ⁊ scamonea coloq̄ntida ⁊ agarico ⁊ bdellio ⁊ gūmi. Nam he diuersos humores a capite descendentes purgant. Et si postea ꝯueniat choleram nigrā purgari purgetur. Caput aūt curetur cuꝫ ceroto qḋ fit ex affodillo ⁊ hoc in initio. Postea vero stude in infirmo velut si conualescens sit vt nutriatur cum bonis cibis sanguinem bonuꝫ generātibus: fricetur quoq̄ moueatur ambulet ⁊ balneetur. Hic vero scias quoniam lac vtilissimū est huic infirmo: in quo si negligentiam habueris fiet incurabilis. Phlebotomiam auteꝫ sic facias. Qui parum sanguis habēt opꝫ vt eos regas sicut prius ostendi. Dixi enim ꝙ primitus humores boni efficiātur: postea nutriant̄ ⁊ eis nutrit̄ phlebotomū si necesse ē adhibeas. Hos em̄ dico q̄bꝰ sanguis ē turbidꝰ ⁊ grossus ⁊ feculētꝰ: ſꝫ fortes ⁊ multuꝫ sanguis habētes oꝫ vt in initio minuas: hec gal̄. Ex q̄bus apparet ꝙ ī cura peripneumonie erupte prius intendit̄ ad vlcus ipsius cū desiccatiuis q̄ ad curam febris comitantis ipsam siue sit putrida siue ethica febris cū humectatiuis. Tertia cōditio est ꝙ cū vna duarū cōiunctarū egritudinū est alia dignior vt ei intendat̄ ⁊ maior de ea sit sollicitudo. quia timorosior ⁊ suspectior ē. Ut duꝫ paralysis cū sinocho iūgit̄ prius intēdimꝰ cure sinochi cuꝫ phlebotomia ⁊ extinctiōe caloris febrilis nō multū curātes de ꝑalysi donec minutꝰ sit ⁊ q̄si curatꝰ sinochus febrilis siue sit putridus ex sanguie corrupto siue nō putridus ex sanguie plurimo. Cuiꝰ rō est q2 sinochus ē ex morbis acutis nō dans inducias vt tardet medicus in ipsiꝰ cura ꝓpterea ꝙ cito occideret egrū. Paralysis aūt est morbꝰ chronicꝰ non festinās medicuꝫ vt cito ei obuiet. Et sinochꝰ ē morbus cordis ab eo ꝓcedēs in oīa mēbra toti nocens corpi: ꝑalysis ṽo nō. Et corrūpit sanguinē quo mēbra ali debēt: ꝑalysis ṽo nō. ¶ Attēde tm̄ ꝙ in sinocho ꝑalysi ꝯiūcto maiori modestia phlebotomādū ē ⁊ infrigidandū q̄ in sinocho puro. Nō em̄ ꝯuenit ipsi cōmixta phlebotomia maxīa ducēs ad syncopim. Quam gal̄. in simplici laudat. 9. de ingenio caplo q̄rto dicēs. Et si vtꝰ ⁊ etas nō ꝓhibeāt sanguis ē detrahendꝰ vsq̄ ad defectionē. Nec etiā cōuenit sibi cōiūcto aq̄ frigidissima ad extinguēdū. Quā gal̄. in simplici laudat caplo sexto dicti noni dicēs. Et si aliq̄d ex negligētia medici phlebotomiā ī initio postponentis ortū curari necessitas expetit dabis aquā frigidā: eiꝰ nocumēto tm̄ q̄ntū sit priꝰ inq̄sito. Si em̄ parū aut nequaq̄ nocuerit dabis frigidissimā ⁊ q̄ntum ex ea voluerit. Nā si ī sanitate potū aq̄ solitꝰ erat accipe scias ei neq̄ q̄ eē nociuā: ſꝫ febrē refrigerādo extinguere. Sꝫ si ipaꝫ daremꝰ et phlebotomaremꝰ vsq̄ ad syncopim ī synocho ꝑalysi cōiūcto mortificaremus innatū calorē iaꝫ debilitatū morbo ꝑalysis ⁊ sibi auferremus thesauruꝫ ipsiꝰ sanguinem scilicet quo remaneute reuiuiscere posset. Nec est confidendū ꝙ cibis euchimis multuꝫ nutritiuis reparari possit: cum vis digestiua pene deiecta sit frigore paralysis extinctione aque ⁊ phlebotomia. Et ideo princeps nō cum aqua frigida iubet curari febrem cum paralysi: sed per oximel cū zuccaro rosato. Ait em̄ tertij secūda caplo q̄rto ꝑagrapho vltimo. Et scias ꝙ qñ aggregātur paralysis ⁊ febris in aliq̄ tunc oximel cū zuccaro rosato ē conueniēs medicamen in illa hora.

curabimus de febre: qm̄ impossibile est vt febris remoueatur causa ipsius remanente. Et cāe q̄dē eiꝰ sanatio est exiccatio q̄ febri nocumentum facit. Tertia ṽo ē cū fuerit vna eaꝝ ea de q̄ maior sollicitudo sit habēda sicut cū cōiūgūt̄ synochꝰ ⁊ ꝑalysis: medicabimur em̄ synochū extinguēdo ⁊ phlebotomādo: ⁊ de ꝑalysi nō curabimꝰ.

Cum autem[b] egritudo ⁊ accidens cōiungentur a sanatiōe egritudinis incipiemus. Et si accidens superauerit tunc accidentis curam habebim⁹ ⁊ egritudinem nō considerabimus. sicut in colica damus stupefaciētia propterea vt doloris fortitudo remoueatur: licet ipsi colice nocumentuȝ faciat. Et cum[c] hoc quandoq̄ tardamus qđ facere debebamus ꝑpter stomachi debilitatē: aut propter ventris fluxum qui precessit: aut propter presentem nauseā. Et quandoq̄ nō tardamus sed operamur ⁊ nō totam remouemus cāȝ: sicut in egritudine spasmi. nō eñ totum expellimus humorem: imo ex eo aliquid dimittim⁹ vt ip̄m spasmosus remoueat motus ne humorem resoluat naturalem.

Sit quātitas[d] hec nostri sermonis cōpendiosi de principijs vniuersalibus doctrine medicinalis sufficiēs. Deinceps autem elaboremus vt de simplicibus medicinis librum componamus si deus voluerit. Et ipse quidem nos iuuabit: cui sint grates s̄m ipsius innumerabiles misericordias. Amen.

❡ Expletus est liber primus canonis quem Auicenna princeps aboali Abinsceni de medicina edidit.

b Cum autem egritudo et accidens ⁊c̄. In hac parte secundā dicit primo q̄ in coniunctione morbi et accidentis quod requirit curam sibi propriam aliam a cura morbi cuius est: incipiendū est a cura morbi. vt in coniunctione tertiane febris et extenuate maciei. vel ictericie primo intendēdū curationi febris postea curatiōi extenuate maciei. q̄a febris est causa horum accidentium suscitans fouens ⁊ adaugens ea qua remota facilius sanātur. Secundo dicit per moduȝ exceptionis a nunc dicta regula q̄ si accidens superauerit morbuȝ in malicia ⁊ periculo tunc accidenti primo curam adhibebimus sicut i colica cum dolore maximo q̄ virtutem deijcit ⁊ syncopi apparat damus narcotica: q̄uis colica sit de frigida causa vt vehementia doloris cesset: licet narcotica colice noceant augendo frigus congelando causam ⁊ artando vias per quas effluere aut resolui deberet materia ipsius. Simile facimus in coniunctione febris ⁊ syncopis consequentis febrem. Prius enim cure syncopis intendimus dando etiam vinum qđ febrem augmētat. Iuxta illud gal. 12°. de ingenio capitulo quinto. Sed in omni syncopi dandū est vinum calide nature ⁊ penetrabilis.

c Et cum hoc qn̄q̄ ⁊c̄. In hac parte tertia dicit primo q̄ in quibusdam egritudinuȝ curis agenda differimus seu retardamus. licet ea postea facturi simus. Et retardationis hmōi tres assignat causas. Prima est debilitas stomachi. que differre facit ⁊ phlebotomiaȝ ⁊ balnei ingressum in egentibus eis donec os stomachi vel stomachus totus confortatus fuerit. Aliter verendum est ne propter humores in stomacho motos a phlebotomia vel a balneo superueniat syncopis. Secunda est fluxus ventris vel qui prefuit vel qui presens est: super quo phlebotomare timemus: q̄uis casus exigat: ne virtus debilitata per fluxuȝ ventris a phlebotomia deijciatur vt in pleuresi cui plurimum conuenit phlebotomia si assit fluxus ventris a phlebotomia excusat infirmum vel differre indicat. Iuxta illud p̄n. tertij vndecia tractatu quinto capitulo secundo. Et multotiens quidem excusat solutio ventris omni die semel aut bis a phlebotomia. Tertia est nausea qua presente phlebotomia differenda est donec sedata sit etiā in casibus vbi necessaria est ⁊ festinanda sicut in sinocha squinantia pleuresi ⁊ peripneumonia ac magnis phlegmonib⁹: ne loco sanguinis a venis educti per phlebotomiam trahatur materia faciens nauseam. Secundo dicit q̄ quandoq̄ in curis egritudinum non tardamus opus: immo id efficimus quod est necessarium vel vtile his curis. Uerum diminuimus ex opere nostro non auferentes totam morbi causaȝ sicut in spasmo de repletōne neq̄ phlebotomia neq̄ pharmacia totā educim⁹ peccantem materiaȝ vt spasmi mot⁹ frequēs ⁊ vehemens inueniat humorem corpori inutileȝ in quod operetur ipsum resoluēdo: ne loco illius resoluat humorem naturalem corporis et humiditates innatas mēbrorum.

d Sit quantitas hec n̄ri ⁊c̄. In hac quarta parte primo imponit finem huic primo libro dicens sufficere quātitateȝ istaȝ sui sermonis cō pēdiosi de principijs doctrine medicinalis tam theorice q̄ practice. Et merito nobis sufficere debet. quia retra nemo completius nemo ordinatius nemo veraci⁹ sub volumine vno generalia tradidit artis medicine: sit merces ei⁹ tanti laboris ⁊ tā fructuosi beata felicitas: quem si diligenti studio frequētent facultatis medicine alumni miro modo splendore huius artis in scolis fulgebunt practice aptabuntur ⁊ assequentur gloriam ⁊ honorē. Scđo apit in dicendis animū dicens. post hec laboranduȝ esse in compositione libri simplicium medicinarum si deus voluerit: sine quo nullum rite fundatur exordium: sine cuius lumine nemo veri ⁊ boni actor esse potest. Agit autem de simplicibus post vniuersalia ne per ignota fiat processus in sequentibus libris qui respersi sunt magna multitudine simplicium medicinarum. Tertio de deo confidenter loquens dicit. Et ipse nos iuuabit inq̄ suis immensis clementia ⁊ bonitate quibus illustrat sapientum aīos vt rerum cās valeāt agnoscere et libris inscribere veras doctrinas ad eruditionem sequacium suoruȝ. Quarto deo gratias agit ⁊ de complemento operis doctrine vniuersalium ⁊ de proposito complendi quod restat de traditione completa ⁊ perfecta artis medicine dicens. Cui sint grates s̄m ipsius innumerabiles misericordias. Amen.

❡ Explicit liber primus canonis Auicenne principis cum explanatiōe Jacobi de partibus tornacensis facultatis medicine professoris excellentissimi.

❡ Registrum huius primi canonis Auicenne.

a.b.c.d.e.f.g.h.i.k.l.m.n.o.p.q.r.s.t.v.x.y.ȝ.
⁊.ꝯ.ꝶ.aa.bb.cc.dd.ee.ff.gg.hh.ii.kk.ll.mm.
nn.oo.pp.qq.rr.ss.tt.vv.xx.yy.ȝȝ.⁊⁊.ꝯꝯ.ꝶꝶ.
aaa.bbb.ccc.ddd.eee. Omnes sunt quaterni preter.ddd.et.eee.qui sunt terni.

Avicenna, 980?-1037.
Canon medicinae. Liber I. [Translated into Latin by Gerardus Cremonensis (or rather Gerardus Sablonetanus). With commentary by Jacques Despars, and preface by Janus Lascaris. Edited by Jacques Ponceau] [Lyons, begun by Jean Trechsel, completed by Johann Klein, December 24, 1498]
452ff. 43cm. 2°.
Binding: stamped pigskin over wooden boards, with clasps; the clasp-hooks are wanting.
Provenance: Harvey Cushing.
Hain 2214(1); Proctor 8616(1); Gesamtkatalog der Wiegendrucke 3127(1); Klebs 131.13(1)